

NOVVM
TESTAMENTVM
DNI: NRI:
IESV. CHRISTI.

Syriacè	Italicè
Ebraicè	Hispanicè
Græcè	Gallicè
Latinè	Anglicè
Germanicè	Danicè
Bohemicè	Polonicè

Studio & Labore
ELIÆ. HVTHERJ.

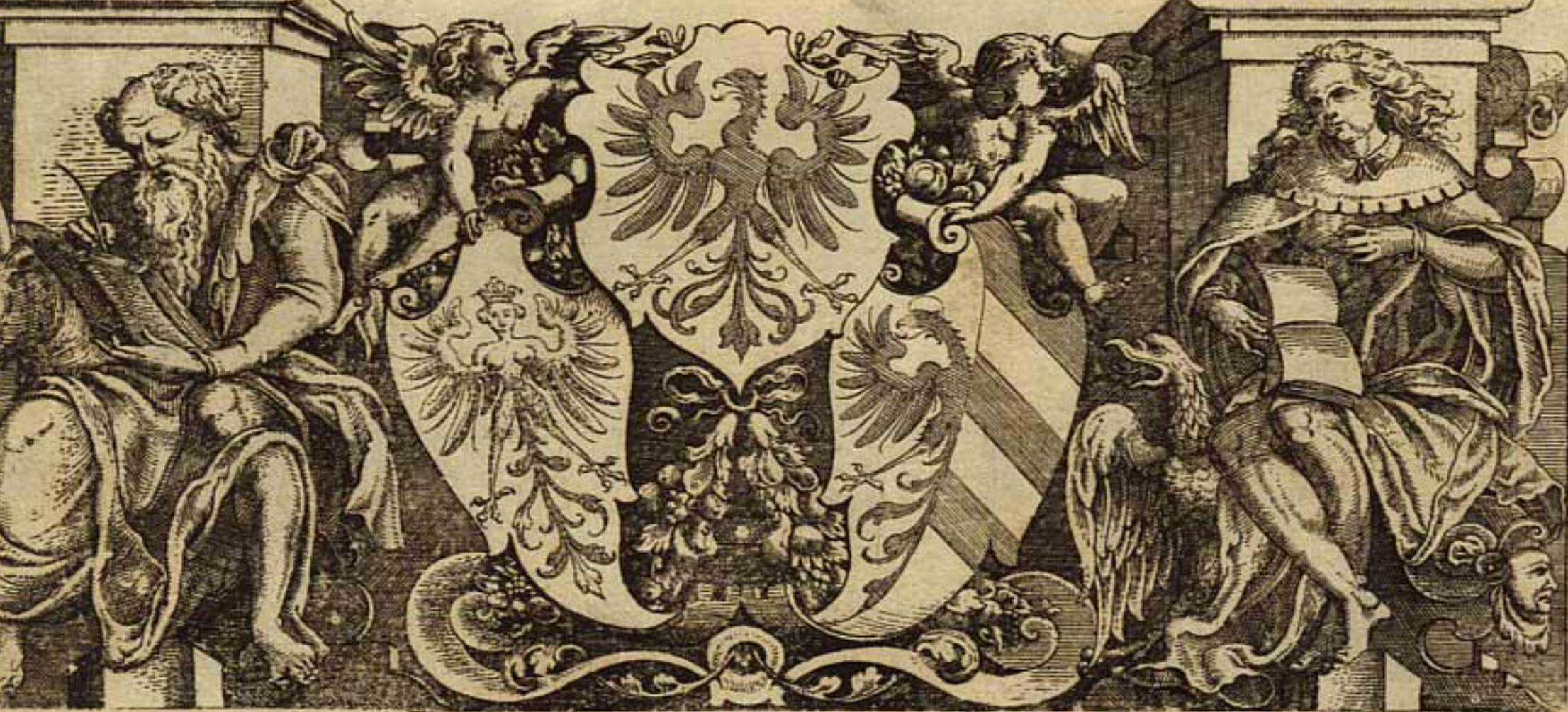
Germani,

NORIBERGÆ,

Cum gratia & priuilegio Sac: Cæs: Mtis:

ad quindecim annos.

M. D. XCIX,

NOVI TESTA-
MENTI PRI-
MVS TOMVS;
CONTINENS

EVANGELIVM
DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI,

SECVNDVM
S. MATTHÆVM,
S. MARCV M,
S. LVCAM,
S. IOHANNEM,

ET
ACTA APOSTO-
LORVM.

CHRISTIANO ET CANDIDO LECTORI

S. P. D.

ELIAS HUTTERVS.

ACILIMA OLIM FUIT SAPIENTIAE ET LINGVARUM acquisitio: Sic ADAM protoplastus, unico momento, tantam rerum cognitionem adeptus est, ut ex mandato divino, per Cubicam Alphabethi combinationem, juxta Trinitatis mysterium, cunctis animalibus propria & apposita imponeret nomina, quibus in hunc usque diem, non sine singulari admiratione, utilitate & voluptate, utimur.

IOSEPH, penè adhuc puer in Aegyptum venditus, in tantum, apud senem parentem, in Sapiëntiæ studio profecerat, ut postea senes Aegypti doceret Sapiëntiam. SALOMON Rex, juvenis adhuc, studio minimè operoso, tantam rerum omnium cognitionem percepit, ut omnibus hominibus miraculo esset. DANIEL Propheta, puer, cum sociis suis, unico triennio, in Sapiëntiæ studio tantoperè profecit, ut coram Nebucadnezare staret, & vel solus miraculi instar, omnes Chaldaeorum Astrologos & Magos decuplo antecelleret. Sancti APOSTOLI homines aliàs plebei, piscatores & indocti, ex missione Spiritus Sancti, omnium linguarum expeditissimam cognitionem in momento ceperunt. Hodie quid ejusmodi cernitur in Ecclesia? Decem, Quindecim, Viginti annos ad minimum, in Scholis trivialibus & Academiis, nunc hîc, nunc alibi ætatem nostram macerantes, & discruciantes Minervam quisque suam, (ne dicam de sumptibus, periculis & miseris parentibus, qui vana spe lactati, omni que solatio destituti, cum lachrymis ad foveam descendunt) vix tamen dimidium, quod expetimus, assequimur. Miraculis & omnipotentiae divinae, ut fas est, debitum honorem & locum relinquo; de Arte ipsa loquor physica & naturali, divinae voluntati non contraria. Quis quæso unquam nostris in scholis cum Adamo protoplasto, veram & cubicam nobis monstravit vocabulorum impositionem? Quis Vrim & Thummim, summi sacerdotis mysterium, nobis explicuit? Quis cum Iosepho, Salomone, Daniele, triennem nobis exhibet scholam Sapiëntiæ? qua pueri discendo tantum consequi valeamus, ut vel in hoc, vel in futuro seculo, coram Pharaone, senioribus Aegypti, Salomone, Regina Sabæ & Nebucadnezare stare & excellere queamus. Roget quis unde malum hoc? Et quod sit ejusdem remedium? Vix invenias virum, qui rem seriò curet inquirere, vel qui morbo tam desperato

manum adhibere desideret; imò quod pejus est, si quis veras causas & rationes norit, vix easdem sine magna offensa & periculo in medium proferre auit: Tanta est huius ultimi seculi perversitas.

Hanc ob causam & ego hæcenus cum dolore conticui, & tacuisssem diutius, nisi me bonorum preces, & sanctæ posteritatis ratio commovissent. Quandoquidem enim toti terrarum orbi nil equè scitu, actu & factu necessarium & utile, & homine Christiano dignius esse potest, atq; hoc ipsum, qua ratione post Babylonicam Linguarum confusionem, citra ardui laboris impensam, & sine proluxi temporis dispendio, veram Sapientiæ et Linguarum cognitionem assequamur, in quo totius mundi salus & emolumentum tanquam in cardine versatur, atque in quo omnes Sapientes, Monarchæ, Philosophi, à Babylonica confusione laborarunt & adhuc laborant: Ideo & Ego, licet omnium minimus, negotio & operi huic manum adhibui, atque in præsentiarum, eo quo erga DEVM, Ecclesiam & totam posteritatem affectus sum animo, liberali & candido, veras causas & rationes aperiam, brevibusque, quod sentio, scribam:

I. Vnde illa nostri seculi infelicitas, perversitas & studiorum remora.

II. Et quibus mediis & remediis huic malo resistendum.

Faxit Deus Opt. Max. cujus est negotium, ut ipsi grata, Ecclesiæ & posteritati utilia & salutaria proferre valeam.

Prima & principalis causa, quæ totum etiam genus humanum in extremas miseras atque ipsam confusionem Babylonicam præcipitavit, est ipsa Mundi ingratitudo & superbia, qua semper veram neglexit Sapientiam verbi: E contra inanem sibi finxit eruditionem, stultitiam nempe, quam quisque mediocriter ingeniosus fingere potest, Hoc est, Mundus non vult nec potest discernere inter SOPHIAM & PHILOSOPHIAM: inter Sapientiam illam, & linguam divinitus nobis traditam, & inter studium Sapientiæ, maximo labore acquirendum, juxta scripturæ dictum: Duo peccata commisit populus meus, me fontem aquarum vivarum dereliquerunt, fodiendo sibi cisternas, cisternas inquam, in quibus non est aqua. Nam quia Sapientiam & 78 cælitus revelatam, quam gratis & sine omni labore, cooperante Spiritu sancto, certissimo eventu, æquè atque Patriarchæ, Prophetæ & Apostoli, percipere valeret, nec seriò affectat, nec cum Salomone, Daniele & Apostolis, à DEO ardentibus votis & firma fide expetit: Alteram autem Ethnicam, stultam & phantasticam illam, sine fide, sine timore DEI, sine invocatione Filii Dei, propriis saltem viribus assequi conatur, haud immeritò maximo labore consequitur. Cur enim DEVS Sanctus Benedictus, superbo & ingrato Divinæ Sapientiæ contemptori, magnifica sua dona vi quasi obtruderet?

Quia tu repulisti scientiam, inquit DEVS, Ego repellam te, ne fungaris officio.

Sapientia ergo, de qua nunc agimus, ut & de se ipsa loquitur, est splendor lucis æternæ & speculum sine macula operationis divinæ, & imago bonitatis ejus; Vapor virtutis divinæ, & emanatio omnipotentis gloriæ sincera, in quam nil inquinatum incurrit: Vna existens omnia potest, & in semetipsa permanens innovat omnia, & per nationes in animas sanctas descendens, amicos DEI & Prophetas constituit. Neminem enim diligit DEVS, nisi eum, quæ cum Sapientia inhabitat. Sa-

scientia enim est spiritus intelligens, sanctus, unigenitus, multiplex, subtilis, mobilis, integer, incoinquinatus, manifestus, illæsus, amans bonum, acutus, expeditus, beneficus, humanus, stabilis, firmus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, qui omnes capit Spiritus intelligentes, etiam mundissimos subtilissimosque. Omni enim motu mobilior, attingit & capit omnia propter munditiam. Est speciosior Sole, & super omnem Stellarum dispositionem: Luci comparata invenitur prior, huic quidem succedit nox: Sapientiam autem nulla unquam vincit malitia; Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & facile invenitur ab his qui quærunt eam, imò ipsa sui studiosos præoccupat, atque sese illis conspiciendam præbet.

Si divitiæ sunt appetibilis possessio, quid Sapientia locupletius? quæ omnia operatur: si autem Prudentia operatur aliquid, quis existentium ipsa artificiosior? Si Iustitiam quis diligit, labores huiusce meræ sunt Virtutes: si rerum experientiam quis desiderat, hæc scit præterita omnia; futura conjectat; præsentis sermonum fallacias; & ænigmatum resolutiones exactè novit; signa & prodigia nec non eventus opportunitatum & temporum à longè cognoscit. Hanc inquam Sapientiam quia Mundus negligit, meritò cum ratione insanit, noctem cum noctua, luci meridiana præferens. Quis enim mortalium ex proprio cerebro DEI consilium cognoscet, aut quis propria ratione assequetur id, quod velit DEVS? siquidem mortalium cogitationes timidæ & præsumptiones incertæ. Corpus enim corruptibile aggravat animam, & terrena habitatio deprimit mentem multa cogitantem, Vix imaginando percipimus ea, quæ in terris sunt & quæ ante oculos & pedes versantur, quæque in maribus cum dolore invenimus. Quæ autem in cœlis sunt, quis investigabit ea? Nisi ipse DOMINVS dederit Sapientiam, & miserit Spiritum Sanctum suum ex altissimis, & sic corrigantur semitæ eorum, qui in terris habitant, & docti fuerint homines, quæ placeant DEO, atque per Sapientiam salvi fiant. Hæc de prima causa sufficiant.

Altera causa est, quòd nostra ætas non modò ipsam Sapientiam Verbi & Linguam Sanctam contemnit: Sed nec vestigiis veterum patrum, imò nec sapientum Ethnicorum, Monarcharumque insistere cupit. Olim enim à condito Mundo usque ad Babylonicam linguarum confusionem, atque inde usque ad captivitatem Babylonicam, unica saltem & sola Ebræa lingua duravit & propria quasi mansit Ecclesiæ, in qua omnes patefactiones Divinæ, omnes facultates, professiones & artes, una quasi synopsi & Idea comprehensæ fuerunt, atque unicuique innatæ quasi adhæserunt.

Hanc linguam qui exactè novit, facilima Methodo, ad omnium scientiarum fastigium transcendere valuit. Hanc Eber, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moses, Samuel, David, Salomon, Elias, Elisæus &c. tanquam DEI & Ecclesiæ propriam, atque omnis divinæ & humanæ sapientiæ clavem, medias inter gentes Idolatricas, solam puram & inviolatam conservarunt & propagarunt.

SALOMON Regnatorum omnium, qui sub sole emerferunt, magnificentissimus, etsi omnium linguarum fuit peritissimus. Fuit enim, ut inquit Ecclesiastes, non sapiens saltem (nempe pro semetipso) sed ipsemet populo suo bona & salutaria dogmata, non in peregrino Idiomate, sed in sancta paterna Lingua tradidit, investigans & componens parabolas multas, quærens verba utilia & rectè scribens sermones veritatis.

Hanc Sanctam DEI Linguam, ut & Germanicam, scholis nostris tanquam inutiles, stultas & parum necessarias, omnino infensas & exosas reddidit Diabolus, quo

quid pro suo ingenio excogitare possit compendiosius, non video. Fundamento enim Ebraicæ linguæ non rectè posito, & recto Germanicæ linguæ turpiter dejecto, quid obsecro superstruas, quod levissimo etiam momento impulsus non corruat? Benè hac in parte intelligit Calumniator, hostis ille infensissimus, quid hoc dictum sit: Ex ore infantium & lactentium fundasti robur, ut destruas inimicum & ultorem. Item: Malo quinque verballoqui in sensu, quàm decem millia verborum in Linguis &c.

NEBUCADNEZAR aureum illud Monarcharum caput, inter cætera tam diligens Sapientiæ & Linguæ suæ cultor fuit, ut etiam de Regia sua mensa, pueros aleret ingeniosos, linguæ Chaldaicæ discendæ addictos, quibus in administranda Monarchia tandem commodè uti posset: Nec ipse præterea Examina scholastica instituere decretauit, in quibus Daniele, ut dictum est, decuplo præstantiorem Magis & Astrologis omnibus comperit.

GRAECI ad unum omnes, omni conatu, suam Græcam excolere & evehere conati sunt, ut ex Socrate, Platone, Aristotele, Alexandro Magno aliisque Philosophis, Regibus & Principibus apparet, qui omnes Ebræorum, Chaldaeorum, Persarumque divitias, in suos thesauros, suppresso titulo contulerunt.

Sic PTOLEMAEVS Philadelphus Rex Aegypti, aliquot aureorum myriades impendit, ut saltem vetus Testamentum ex Sanctæ linguæ proprietate, in Græcum sermonem, per 72. Interpretes translatum legere & cognoscere posset, qua translatione, Divi quoque Apostoli, in allegando textu Biblico, usi sunt, ac nosmetipsi adhuc hodiè eandem non sine singulari voluptate & utilitate, DEO sit gratia, usurpamus, meritoque nos Christiani, Ethnico Regi immortales gratias agere cogimur.

ROMANI simili ratione, non aliam, quam propriam Latinam excoluerunt & toti terrarum orbi, vi quasi obtruserunt, qua etiam adhuc hodie utimur, nec eadem carere possumus.

CAROLVS MAGNVS ille, qui primus Germanorum Imperator extitit, & Saxonicas Gentes & Regiones fidei Christianæ Imperiique Romani repagulis inclusit, Exemplo veterum Monarcharum, Germanicam linguam tanta dignatus est æstimatione, ut eandem ipse certis regulis comprehensam, certi que characteris forma in ordinem redactam posuerit. Pius enim & verè laudabilis Monarcha excellentiam Germaniæ & Monarchiæ ad Germanos translatae, penitus atque alii perspicuus, benè intellexit, Imperium sine certæ linguæ excellentia, apud Germanos diu consistere non posse, propterea Germanicam præ aliis evehere conatus est. Id quod & alii Imperatores multis rationibus tentarunt: Imò omnium bellorum suorum consilia eo direxerunt potissimum, quo solius Divinæ gloriæ, veræ sapientiæ & Catholicæ Religionis augerent Imperium. Hinc per totam Germaniam tot Tempia illustria, tot Cœnobita, tot Collegia fundarunt, quibus Sapiencia, Artes & Linguæ non secus ac in Sanctuario DEI custodirentur, & assidua docentium & discipulorum cura & sollicitudine, ad omnem posteritatem per Germanos tuto propagarentur. Pro perspicacissimis enim ingeniis suis abundè cognoverunt, Ecclesiam Christi, cujus fundamenta inter gentes Barbaras & Idolatricas, vi maxima jacere cogeantur, non in gladii secularis potentia: sed in gladio spirituali, verbo DEI, Artibus & Linguis &c. consistere, sine quibus frustra in homines suscipitur Imperium.

I. Quia ergo sapientiam DEI contemnimus, nec non Ebraeam sanctam linguam, quæ omnium linguarum mater, fons & origo est, & sola quidquid usquam divini est, docet, ex scholis nostris exterminavimus, eamque tanquam stultam, inutilem, pro filio perduto habemus.

II. Quia item veterum Sapientum, Patriarcharum & Monarcharum, Salomonis, Nebucadnezaris, Græcorum, Romanorum, Caroli Magni &c. prudens consilium nec intelligimus, nec imitari conamur, nec ut ipsi suam, nos nostram Germanicam præ cæteris in Scholis excolere & evehere contendimus: Sed cæco impetu ad Græcam, Latinam, confuso docendi discendique ordine ferimur. Ebraeam enim contemnimus: Germanicam nostram omnino indignam judicamus, ut cum aliis, nedum ante alias ponamus. Græcam & Latinam per se utiles & necessarias, mancas & mutilas, capite & cauda truncatas, præpostero & confuso ordine, & quidem tanta cum difficultate & nausea juventuti proponimus, ut nihil supra. Tanta præterea est lectionum, authorum, artium, facultatum, professionum, librorum, præceptorumque multitudo, *ἀτάξια*, confusio, malitia & injuria, ut centesimus quisque citius lanii aut futoris officium didicerit, quam inclytæ hujus rei studiis, cum extremo salutis periculo, defudarit. Addo, quod nemo ferè, quem ego norim, integrum Sacrorum Bibliorum codicem à capite ad calcem, in ulla Schola totaliter à Præceptore didicerit, imò ne Novum Testamentum purè Hebraicum, unquam viderit, in quo tamen omnis nostra & totius Mundi pendet restitutio. Quid ergò mirum, quod Diabolo & confusione Babylonicæ ludibrio expositi simus. Hæc dicta sufficiant de nostri seculi perverſitate & studiorum remora, ex quibus satis superque demonstratum esse arbitror, cur, nisi res mutetur in melius, pari passu in Sapientiæ studiis, cum veneranda antiquitate progredi nequeamus. Nunc quomodo huic malo resistendum, brevibus demonstrabo.

I. Mundus ingratus & superbus, ut solet, sapientiam ipsam & Linguam Ebraeam negligat, & DEO aliquando rationem reddat.

II. Exempla veterum nec curet nec imitetur, simplicitatemque Methodi & Linguae, qua vna quæque gens & Monarchia suam maternam tanquam omnium nobilissimam excoluit, minimè recipiat.

III. Receptum & vulgare docendi discendique modum, quem sine maxima multorum perturbatione & casu derelinquere nequit, retineat: Quid ad nos, qui non delectatur lauticiis, vescatur glandibus.

Restat nihilo minus adhuc ultima via, nempe HARMONIA & SYMMETRIA, quæ per Arcam Noë, per Sanctum Sanctorum, per Vrim & Thummim, per visionem Ezechielis, lapidem Danielis, Cubum, Globum, Crucem, Quadratum, & Civitatem illam sanctam, de cælo descendentem, per 24. Seniores, & Spiritus Sancti missionem adumbrata præmonstrataque est; Cujus beneficio ultima Mundi illustratio & restitutio per omnia fiat necesse est, donec tandem magna & pernicioſa illa Babel, linguarum confusio, mater fornicationum & abominationum omnium, è medio tollatur Ecclesiæ, atque ipsa in Christo unum fiat, & DEVS omnia in omnibus. Quemadmodum enim omnes linguæ ex una lingua olim defluerunt: sic vicissim omnes in eandem illam primævam DEI linguam reducendæ sunt.

Quemadmodum item multa eaque diversissima instrumenta musicalia, ab arti-

ficibus peritis ita concinnantur, ut sonum gratissimum auribus præbeant: Ita quoque plurimæ eademque diversissimæ linguæ, Cubi, Globi, Crucis & Quadrati compendiis, ad unum concentum directæ, non minus grata fieri possunt.

Sic, quemadmodum formarum figurarumque varietas & discrepantia symmetricè disposita, oculis gratissima existit: Ita quoque variarum scripturarum symmetrica coaptatio, qua quis una synopsi multa simul conspicere, & de omnibus & singulis sana mente judicare valeat, non modò grata, sed & utilissima est: Hac Methodo Harmonica & Symmetrica semel rectè cognita & perspecta, Sapientiæ & Linguarum studiosus unico anno tantum discendo consequi valebit, quantum vulgari docendi remora, vix integro decennio. Rem qui planè nondum intelligit, tantisper quiescat, donec res ipsa loquatur, suamque authoritatem defendat.

Ex uno certè omnia: Ergo omnia ad unum: Et quia omnia ad unum: Ergo quoque Sapientia & Linguæ: Et si Linguæ: Ergò & Literæ, Vocales, Accentus, & eorundem Media, sive Orthographicè, sive Prosodicè, sive Etymologicè, sive Syntacticè, Grammaticè, Biblicè, Harmonicè & Symmetricè, ad unam, veram, bonam, certam, simplicem formam, normam & regulam, dirigenda, restituendaque veniant, cujus dexteritate nec oculi, nec aures, nec mens, falli possint, sed uno conspectu ipsa *αὐτοψία*, plana & perspicua fiant omnia: Hac inquam via nobis ingredendum est, tunc multas Linguas & Scripturas simul æquè facilè, imò facilius, atque unam solam docere, discere, tractareque & sine magno labore, ludendo Sapientiæ ludos aperire, & ad solidæ eruditionis culmen transcendere, totamque antiquitatem gloria & excellentia, Divina favente gratia, vincere & superare poterimus, Iuxta Filii Dei prædictionem: Ultimi erunt primi & primi ultimi.

Hoc ut ritè perficeretur Opus, haud exiguos labores exantlavi hætenus, atque nunc denuò ejusdem particulam, nempe, sacrosanctum Evangelium Domini nostri, IESU CHRISTI, secundum Matthæum, in duodecim Linguis scilicet, SYRIACE, EBRAICE, GRAECE, LATINE, GERMANICE, BOHEMICE, ITALICE, HISPANICE, GALLICE, ANGLICE, DANICE, POLONICE, elaboratum, ad te transmitto. Quo ut ad Dei gloriam & Ecclesiæ Christianæ salutem cum voluptate utaris, ex animo precor.

Dabitur à me opera, si Deus vitam & valetudinem concesserit, ut integrum Novi Testamenti Opus, simili dispositione & forma, cum aliis necessariis Methodicis, Harmonicis, Symmetricis, Grammaticis, Cabalisticis, Masoriticis compendiis, brevi subsequatur. Confirmet hoc Deus, quod operatus est in nobis, propter Templum sanctum suum, Noribergæ 10, Augusti, Anno M. D. XCIX.

D. HIERONYMVS IN EPISTOLA AD PAVLINVM.

PERDAM, inquit, Sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera Sapientia perdet falsam sapientiam: Et quanquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: Sapientiam autem non seculi huius, nec principum seculi istius, quæ destruitur, sed loquitur DEI Sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit DEVS ante secula. DEI Sapientia, CHRISTVS est. Christus enim DEI Virtus, & DEI Sapientia. Hæc Sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus prænotatur: Pro occultis filii, in quo sunt omnes thesauri Sapientiae & scientiae DEI absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante secula: Prædestinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechiel, qui populo peccatori clausi erant. Revela, (inquit David) oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua. Lex enim Spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie, DEI gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti literas ut legat, respondebit tibi, Non possum: Signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse literas, & tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille referaverit qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorum Sanctus Eunuchus, imò Vir (sic enim eum scriptura cognominat.) quum legeret Esaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putasne intelligis quæ legis? Respondit, Quomodo possum, nisi me aliquis docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunuchis nec studiosior, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator Legis, divinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret literas sacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perlonaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus: eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo: plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me perstricta sunt breviter: neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur, ut intelligeres, te in scripturis sacris sine prævio & monstrante semitam, non posse ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astronomis, Astrologis, Medicis: quorum scientia mortalibus, vel utilissima est, & in tres partes scinditur, το δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricola, Cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam supellectilem & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt: quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilis fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vendicant. Scribimus indocti, doctique poëmata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alii discunt (proh pudor) à fæminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad Scripturas sanctas post seculares literas venerint & Sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc Legem DEI putant: nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem.

S. A N C T V S
M A T T H A E V S,

SIRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּמִתִּי

כְּפִי מִתִּי :

KATA MATΘAION.

הַבְּלִאֵן א
תְּבִיא הַלִּידוּתָהּ
וְיִשׁוּעַ מִשִּׁיחָהּ
בְּרָה דְּדָוִיד בֶּר
בְּרָה דְּאַבְרָהָם :

Il Libro della generatione di Iesv Christo figliuolo di David, figliuolo d' Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק
יִצְחָק הוֹלִיד אֶת-יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב
הוֹלִיד אֶת-יְהוּדָה וְיְהוּדָה
וְלֹאחֲזִי :

Abraam generò Isaac. Et Isaac generò Iacob. Et Iacob generò Iuda, & i suoi fratelli.

3 יְהוּדָה הוֹלִיד אֶת-פָּרֶז וְזָרָה
וְזָרָה מִן תָּמָר פָּרֶז א
אֶת-חֲצִירוֹן חֲצִירוֹן א
אֶת-לָאָרָם :

Et Iuda generò Fares e Zaran di Tamar. Et Fares generò Esrom. Et Esrom generò Aram.

4 אָרָם הוֹלִיד אֶת-עֲמִינָדָב
עֲמִינָדָב הוֹלִיד אֶת-נַחֲשֹׁן
נַחֲשֹׁן הוֹלִיד אֶת-שֹׁלְמוֹן :

Et Aram generò Aminadab. Et Aminadab generò Naasson. Et Naasson generò Salmon.

5 שֹׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת-בּוּז
בּוּז בֶּעָז הוֹלִיד אֶת-עֹבֵד
מִן רְעוּת עֹבֵד הוֹלִיד
אֶת-יֵשָׁע :

Et Salmon generò Booz di Rachab. Et Booz, generò Obed di Rut. Et Obed generò Iesse.

6 יֵשָׁע הוֹלִיד אֶת-דָּוִיד
מִלְכָּה הוֹלִיד אֶת-דָּוִיד
לְשִׁלְמוֹן מִן אֲנִתָּתָהּ
דְּאִתָּתָהּ :

Et Iesse generò il Re David. Et il Re David generò Salomon di quella che fu moglie d' Vrie.

7 שִׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת-רֹבּוֹאָם
רֹבּוֹאָם הוֹלִיד אֶת-אַבִּיָּה
אַבִּיָּה הוֹלִיד אֶת-אַסָּא :

Et Salomon generò Roboam. Et Roboam generò Abia. Et Abia generò Afa.

בְּרִית דְּלִידוּת יִשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בְּרִית דְּדָוִיד בְּרִית-אַבְרָהָם :

LIBRO de la generacion de Iesu Christo hijo de David, hijo de Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק
יִצְחָק הוֹלִיד אֶת-יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב
הוֹלִיד אֶת-יְהוּדָה וְיְהוּדָה
וְלֹאחֲזִי :

Abraham engendró à Isaac. Y Isaac engendró à Iacob. Y Iacob engendró à Iudas, y à sus hermanos.

3 יְהוּדָה הוֹלִיד אֶת-פָּרֶז וְזָרָה
מִתָּמָר וְזָרָה הוֹלִיד אֶת-חֲצִירוֹן
וְחֲצִירוֹן הוֹלִיד אֶת-לָאָרָם :

Y Iudas engendró de Tamar à Phares y à Zaram. Y Phares engendró à Esrom. Y Esrom engendró à Aram.

4 אָרָם הוֹלִיד אֶת-עֲמִינָדָב
עֲמִינָדָב הוֹלִיד אֶת-נַחֲשֹׁן
נַחֲשֹׁן הוֹלִיד אֶת-שֹׁלְמוֹן :

Y Aram engendró à Aminadab. Y Aminadab engendró à Naafon. Y Naafon engendró à Salmon.

5 שֹׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת-בּוּז
בּוּז וְרָחַב הוֹלִיד אֶת-עֹבֵד
מִדָּוִת עֹבֵד הוֹלִיד אֶת-יֵשָׁע :

Y Salmon engendró de Raab à Booz. Y Booz engendró de Ruth à Obed. Y Obed engendró à Iesse.

6 יֵשָׁע הוֹלִיד אֶת-דָּוִיד
הַמֶּלֶךְ דָּוִיד הוֹלִיד אֶת-שִׁלְמוֹן
מֵאִשְׁתּוֹ אִתָּתָהּ :

Y Iesse engendró al rey David. Y el rey David engendró à Salomon de la que fue muger de Vrias.

7 שִׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת-רֹבּוֹאָם
וְרֹבּוֹאָם הוֹלִיד אֶת-אַבִּיָּה
וְאַבִּיָּה הוֹלִיד אֶת-אַסָּא :

Y Salomon engendró à Roboam. Y Roboam engendró à Abia. Y Abia engendró à Afa.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

Β ΙΒΛΟΣ ἡ γενεαλογια ἰη-
σοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαυιδ,
υἱοῦ ἀβρααμ.

LIvre de la generation de Iesvs Christ, fils de David, fils d' Abraham.

2. Ἀβρααμ ἐγέννησε τὸν ἰσαακ.
ἰσαακ ἡ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακώβ
ἡ ἐγέννησε τὸν ἰούδα καὶ τοὺς ἀδελ-
φούς αὐτοῦ.

Abraham engendra Isaac. Et Isaac engendra Iacob. Et Iacob engendra Iuda & ses freres.

3. Ἰούδας ἡ ἐγέννησε τὸν φαρὲς καὶ
τὸν ζαράμ ἐκ τῆς θάμαρ. φαρὲς ἡ
ἐγέννησε τὸν ἐσρὼν. ἐσρὼν ἡ ἐγέννη-
σε τὸν ἀράμ.

Et Iuda engendra Pharez & Zara de Tamar. Et Pharez engendra Esrom. Et Esrom engendra Aram.

4. Ἀράμ ἡ ἐγέννησε τὸν ἀμινα-
δάβ, ἀμιναδάβ ἡ ἐγέννησε τὸν
ναασών. ναασών ἡ ἐγέννησε τὸν
σαλμών.

Et Aram engendra Aminadab. Et Aminadab engendra Naasson. Et Naasson engendra Salmon.

5. Σαλμών ἡ ἐγέννησε τὸν βοὸζ
ἐκ τῆς ραχάβ. βοὸζ ἡ ἐγέννησε τὸν
ὠβὲδ ἐκ τῆς ρούθ. ὠβὲδ ἡ ἐγέννησε
τὸν ἰεσσαί.

Et Salmon engendra Booz de Rachab. Et Booz engendra Obed de Ruth. Et Obed engendra Iesse.

6. Ἰεσσαί ἡ ἐγέννησε τὸν δαυὶδ
τὸν βασιλέα. δαυὶδ ἡ ὁ βασιλεὺς
ἐγέννησε τὸν σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ
ἰερί.

Et Iesse engendra le roy David. Et le roy David engendra Salomon, de celle qui auoit esté femme d' Vrie.

7. Σολομών ἡ ἐγέννησε τὸν ρο-
βοάμ. ροβοάμ ἡ ἐγέννησε τὸν ἀβιά.
ἀβιά ἡ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

Et Salomon engendra Roboam. Et Roboam engendra Abia. Et Abia engendra Afa.

S. MATTHAEI.

CAP. I.

IBER generationis
Iesu Christi filii Da-
vid, filii Abraham.

The booke of ye generation of Iesus
Christi sonne of Dauid / the son
ne of Abraham.

2. Abraham genuit Isaac,
Isaac autem genuit Iacob.
Iacob autem genuit Iudam
& fratres eius.

Abraham begate Isaac. And Is-
aac begate Jacob. And Jacob bega-
te Judas and his brethren.

3. Iudas autem genuit Pha-
res & Zaram de Thamar.
Phares autem genuit Esron,
Esron autem genuit Aram,

And Judas begate Phares / and
Zara of Thamar. And Phares be-
gate Esrom. And Esrom begate A-
ram.

4. Aram autem genuit A-
minadab, Aminadab autem
genuit Naasson Naasson au-
tem genuit Salmon.

And Aram begate Aminadab. And
Aminadab begate Naasson. And Na-
asson begate Salmon.

5. Salmon autem genuit Bo-
oz de Rahab. Booz autem
genuit Obed ex Ruth. O-
bed autem genuit Iesse.

And Salmon begate Booz of Ra-
hab. And Booz begate Obed of Ruth.
And Obed begate Jesse.

6. Iesse autem genuit Da-
vid regem. David autem rex
genuit Salomonem ex ea
quæ fuit Vriæ.

And Jesse begate Dauid the King.
And Dauid the King begate Solo-
mon of her that was the wife of V-
rias.

7. Salomon autem genuit
Roboam. Roboam autem
genuit Abiam. Abia autem
genuit Asa.

And Solomon begate Roboam.
And Roboam begate Abia. And
Abia begate Asa.

S. Matthei.

Das I. Capitel.

Dies ist das Buch von
der Geburt Jesu Christi der
da ist ein Son Davids / des Sons
Abraham.

Enne er den Bog / om Jesu Christi fodsæl /
Som er Davids søn / huilken er Abrahams
søn

2. Abraham zeugete Isaac. Isaac
zeugete Jacob. Jacob zeugete Juda
vnd seine Brüder.

Abraham afflede Isaac. Isaac afflede Jacob.
Jacob afflede Juda oc hans Bredre.

3. Juda zeugete Pharez vnd Sa-
ram / von der Thamar. Pharez zeu-
gete Hezron. Hezron zeugete Ram.

Juda afflede Pharez oc Saram aff Thamar.
Pharez afflede Hezron. Hezron afflede Ram.

4. Ram zeugete Aminadab. Ami-
nadab zeugete Nahasson. Nahasson
zeugete Salma.

Ram afflede Aminadab. Aminadab afflede
Nahasson. Nahasson afflede Salma.

5. Salma zeugete Boas / von der
Rahab. Boas zeugete Obed von
der Ruth. Obed zeugete Jesse.

Salma afflede Boas / aff Rahab. Boas affle-
de Obed / aff Ruth. Obed afflede Jesse.

6. Jesse zeugete den König David.
Der König David zeugete Salo-
mon / von dem Weibe des Vrie.

Jesse afflede Kong David. Kong David affle-
de Salomon / aff Vrie hustru.

7. Salomon zeugete Roboam.
Roboam zeuget Abia. Abia zeugete
Asa.

Salomon afflede Roboam. Roboam afflede
Abia. Abia afflede Asa.

S. Matthei.

Kapitola I.

Dijha Rodu ge-
zisse Krysta / Syna
Dawidowa / Syna
Abrahamowa.

Oc jest wypisanie narodu
Jezusa Krystusa Syna Da-
widowego / syna Abrahama-
wego.

2. Abraham zplodil Izaka.
Izak pak zplodil Jakoba. Ja-
kob zplodil Juodu a Bratrij
geho.

3 Abrahamá poszedl Izák /
3 Izáká poszedl Jakób / 3 Jakó-
bá poszedl Judá y brátia iego.

3. Potom Judas zplodil Fá-
resa a Zaru z Thamar. Fares
potom zplodil Esroma. Esrom
pak zplodil Arama.

3 Judy poszedl Fáres y Zará z
Thámár / 3 Fáresá poszedl Esrom
3 Esromá poszedl Arám.

4. Aram potom zplodil A-
minadaba. Aminadab zplodil
Násona. Náson zplodil Sal-
mona.

3 Arámá poszedl Aminádáb / 3
Aminádábá poszedl Náásson / 3
Náássoná poszedl Sálmón.

5. Salmon potom zplodil
Booja z Rahab. A Booz zplodil
Obeda z Ruth. Potom O-
bed zplodil Jesse.

3 Sálmóná poszedl Boos z
Ráháb / 3 Boosá poszedl Obed z
Ruth / 3 Obed poszedl Jesse.

6. Jesse potom zplodil Da-
vida Krále. Dawid pak Král
zplodil Esalomauna / 3 té Je-
ny kteraž byla Vryášowa.

3 Jessego poszedl Krol Dawid /
3 Dawidá Krola poszedl Salo-
mon / 3 tey ktera byla przed tym
žona Vryášowa.

7. Esalomaun potom zplodil
Roboama. Roboam pak
zplodil Abiáše Abiáše zplodil
Asu.

3 Esalomoná poszedl Roboám /
3 Roboámá poszedl Abia / 3 Abie
poszedl Asa.

8 וְאַסָּא הוּלִיד אֶת־יְהוֹשָׁפָט
יְהוֹשָׁפָט הוּלִיד אֶת־יְהוֹרָם
יְהוֹרָם הוּלִיד אֶת־עֲזַרְיָה :

Et Afa generò Iosafat. Et Iosafat generò Ioram. Et Ioram generò Ozia.

9 עֲזַרְיָה הוּלִיד לְיוֹתָם
יְהוֹתָם הוּלִיד לְאָחָז
אָחָז הוּלִיד לְעֶזְכִּיָּה :

Et Ozia generò Ioatham. Et Ioatham generò Achaz. Et Achaz generò Ezechia.

10 חֲזַקְיָה הוּלִיד לְמַנַּשֶּׁה
מַנַּשֶּׁה הוּלִיד לְאָמֹן
אָמֹן הוּלִיד לְיוֹסִיָּה :

Et Ezechia generò Manassé. Et Manassé generò Amon. Et Amon generò Iosia.

11 יוֹסִיָּה הוּלִיד לְיֹכָנָן
וְיֹכָנָן הוּלִיד לְשַׁלְטִיֶּיִל
שַׁלְטִיֶּיִל הוּלִיד לְזֹרֹבָבֵל :

Et Iosia generò Iachim. Et Iachim generò Iechonias & i suoi fratelli, ne la cattivita di Babilonia.

12 מִן־בְּתֵר גְּלוּתָם הָיוּ
דְּבַר־יְהוֹשִׁיָּה הוּלִיד
לְשַׁלְטִיֶּיִל שַׁלְטִיֶּיִל הוּלִיד
לְזֹרֹבָבֵל :

Et dopo la cattivita di Babilonia, Iechonias generò Salathiel. Et Salathiel generò Zorobabel.

13 זֹרֹבָבֵל הוּלִיד לְאִבְיֹד
אִבְיֹד הוּלִיד לְאֵלִיָּקִים
אֵלִיָּקִים הוּלִיד לְעֶזְרָה :

Et Zorobabel generò Abiud. Et Abiud generò Eliacim. Et Eliacim generò Azor.

14 עֶזְרָה הוּלִיד לְזֹדֶק
זֹדֶק הוּלִיד לְאִתָּן
אִתָּן הוּלִיד לְאֵלִיֹּד :

Et Azor generò Sadoc. Et Sadoc generò Achim. Et Achim generò Eliud.

15 אֵלִיֹּד הוּלִיד לְאֵלִיעֶזֶר
אֵלִיעֶזֶר הוּלִיד לְמַתָּן
מַתָּן הוּלִיד לְיַעֲקֹב :

Et Eliud generò Eleazar. Et Eleazar generò Mattan. Et Mattan generò Iacob.

8 וְאַסָּא הוּלִיד אֶת־יְהוֹשָׁפָט
יְהוֹשָׁפָט הוּלִיד אֶת־יְהוֹרָם
יְהוֹרָם הוּלִיד אֶת־עֲזַרְיָה :

Y Afa engendró à Iosaphat. Y Iosaphat engendró à Ioram. Y Ioram engendró à Ozias.

9 וְעֲזַרְיָה הוּלִיד לְיוֹתָם
יְהוֹתָם הוּלִיד לְאָחָז
אָחָז הוּלִיד לְעֶזְכִּיָּה :

Y Ozias engendró à Ioatham. Y Ioatham engendró à Achaz. Y Achaz engendró à Ezechias.

10 וְחֲזַקְיָה הוּלִיד לְמַנַּשֶּׁה
מַנַּשֶּׁה הוּלִיד לְאָמֹן
אָמֹן הוּלִיד לְיוֹסִיָּה :

Y Ezechias engendró à Manasse. Y Manasse engendró à Amon. Y Amon engendró à Iosias.

11 וְיֹכָנָן הוּלִיד לְשַׁלְטִיֶּיִל
שַׁלְטִיֶּיִל הוּלִיד לְזֹרֹבָבֵל :

Y Iosias engendró (à Ioachim. Y Ioachim engendró) à Iechonias, y à sus hermanos en la transmigracion de Babilonia.

12 וְאַחֲרֵי גְלוּתָם בָּבֶל
הוּלִיד אֶת־שַׁלְטִיֶּיִל
שַׁלְטִיֶּיִל הוּלִיד אֶת־זֹרֹבָבֵל :

Y despues de la transmigracion de Babilonia Iechonias engendró à Salathiel. Y Salathiel engendró à Zorobabel.

13 זֹרֹבָבֵל הוּלִיד אֶת־אִבְיֹד
אִבְיֹד הוּלִיד אֶת־אֵלִיָּקִים
אֵלִיָּקִים הוּלִיד אֶת־עֶזְרָה :

Y Zorobabel engendró à Abiud. Y Abiud engendró à Eliacim. Y Eliacim engendró à Azor.

14 עֶזְרָה הוּלִיד אֶת־זֹדֶק
זֹדֶק הוּלִיד אֶת־אִתָּן
אִתָּן הוּלִיד אֶת־אֵלִיֹּד :

Y Azor engendró à Sadoc. Y Sadoc engendró à Achim. Y Achim engendró à Eliud.

15 אֵלִיֹּד הוּלִיד אֶת־אֵלִיעֶזֶר
אֵלִיעֶזֶר הוּלִיד אֶת־מַתָּן
מַתָּן הוּלִיד אֶת־יַעֲקֹב :

Y Eliud engendró à Eleazar. Y Eleazar engendró à Mathan. Y Mathan engendró à Iacob.

α.

8. Ἀσὰ ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἰωσάφατ.
Ἰωσάφατ ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἰωράμ. Ἰω-
ράμ ἡ ἐγγέννησε τὸν Ὀζίαν.

Et Afa engendra Iosaphat. Et Iosaphat engendra Ioram. Et Ioram engendra Hozias.

9. Ὁ Ζίας ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἰωάθαμ.
Ἰωάθαμ ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἀχάζ. Ἀχάζ
ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἐζεκίαν.

Et Hozias engendra Ioatham. Et Ioatham engendra Achaz. Et Achaz engendra Ezechias.

10. Ἐζκίας ἡ ἐγγέννησε τὸν Μανασσῆ.
μανασσῆ ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἀμόν.
ἀμόν ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἰωσίαν.

Et Ezechias engendra Manassé. Et Manassé engendra Amon. Et Amon engendra Iosias.

11. Ἰωσίας ἡ ἐγγέννησε τὸν Ἰεχο-
νίαν, καὶ οὗτοι ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰσὶν
τῆς μετοικεσίας βαβυλῶν.

Et Iosias engendra Iachim. Et Iachim engendra Iechonias & ses freres, sur le temps qu'ils furent transportés en Babilone.

12. Μετὰ ἡ τῶν μετοικεσίαν βα-
βυλῶν, ἰεχονίας ἐγγέννησε τὸν σα-
λαθιήλ. σαλαθιήλ ἡ ἐγγέννησε τὸν
ζοροβάβελ.

*Et apres qu'ils eurent esté transpor-
tés en Babilone, Iechonias engendra
Salathiel. Et Salathiel engendra Zoro-
babel.*

13. Ζοροβάβελ ἡ ἐγγέννησε τὸν
ἀβιδ. ἀβιδ ἡ ἐγγέννησε τὸν ἐλια-
κίμ. ἐλιακίμ ἡ ἐγγέννησε τὸν ἐζώρ.

Et Zorobabel engendra Abiud. Et Abiud engendra Eliakim. Et Eliakim engendra Azor.

14. Ἀζώρ ἡ ἐγγέννησε τὸν σιδάκ.
σιδάκ ἡ ἐγγέννησε τὸν ἀχίμ. ἀχίμ
ἡ ἐγγέννησε τὸν ἐλιούδ.

Et Azor engendra Sadoc. Et Sadoc engendra Achim. Et Achim engendra Eliud.

15. Ἐλιούδ δὲ ἐγγέννησε τὸν ἐλεάζαρ.
ἐλεάζαρ δὲ ἐγγέννησε τὸν ματ-
θάν. ματθάν δὲ ἐγγέννησε τὸν ἰα-
κώβ.

Et Eliud engendra Eleazar. Et Eleazar engendra Mattan. Et Mattan engendra Iacob.

8. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

And Asa begate Josaphat. And Josaphat begate Ioram. And Ioram begate Ozias.

9. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

And Ozias begate Joatham. And Joatham begate Achaz. And Achaz begate Ezechias.

10. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam.

And Ezechias begate Manasses. And Manasses begate Amon. And Amon begate Josias.

11. Iosias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis.

And Josias begate Jacim. And Jacim begate Jechonias and his brethren about the time they were carried away to Babylon.

12. Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

And after they were carried away into Babylon, Jechonias begate Salathiel. And Salathiel begate Zorobabel.

13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eleacim autem genuit Azor.

And Zorobabel begate Abiud. And Abiud begate Eliacim. And Eleacim begate Azor.

14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

And Azor begate Sadoc. And Sadoc begate Achim. And Achim begate Eliud.

15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

And Eliud begate Eleazar. And Eleazar begate Mathan. And Mathan begate Jacob.

8. Asa zeugete Josaphat. Josaphat zeugete Ioram. Ioram zeugete Osia.

Asa afflede Josaphat. Josaphat afflede Ioram. Ioram afflede Osia.

9. Osia zeugete Jotham. Jotham zeugete Achas. Achas zeugete Ezechia.

Osia afflede Jotham. Jotham afflede Achas. Achas afflede Ezechia.

10. Ezechia zeugete Manasse. Manasse zeugete Amon. Amon zeugete Josia.

Ezechia afflede Manasse. Manasse afflede Amon. Amon afflede Josia.

11. Josia zeugete Jechonia vnd seine Brüder / vmb die zeit der Babylonischen gefengniß.

Josia afflede Jechonia / oc hans Brödre / ved den Babyloniske fengsels tid.

12. Nach der Babylonischen gefengniß zeugete Jechonia Sealthiel. Sealthiel zeugete Zorobabel.

Efter der Babyloniske fengsel / afflede Jechonia Sealthiel. Sealthiel afflede Zorobabel.

13. Zorobabel zeugete Abiud. Abiud zeugete Eliachim. Eliachim zeugete Asor.

Zorobabel afflede Abiud. Abiud afflede Eliachim. Eliachim afflede Asor.

14. Asor zeugete Zadoch. Zadoch zeugete Achin. Achin zeugete Eliud.

Asor afflede Zadoch. Zadoch afflede Achin. Achin afflede Eliud.

15. Eliud zeugete Eleasar. Eleasar zeugete Nathan. Nathan zeugete Jacob.

Eliud afflede Eleasar. Eleasar afflede Nathan. Nathan afflede Jacob.

8. Asa zplodil Josaffata. Josaffat potom zplodil Iorama. Ioram zplodil Oziasse.

Asy posjedl Josafat / a z Josafatha posjedl Ioram / a z Iorama posjedl Ozias.

9. Ozias pak zplodil Joatham. Joatham pak zplodil Achaza. Achaz potom zplodil Ezechyasse.

Oziasa posjedl Joatham / z Joathamá posjedl Achaz / z Achaza posjedl Ezechias.

10. Ezechyás pak zplodil Manasse. Manasses zplodil Amona. Amon pak zplodil Josyasse.

Ezechiasa posjedl Manasses / z Manassesá posjedl Amon / z Amoná posjedl Josyas.

11. Josyás pak zplodil Jekonyasse a Bratříj geho / w přewedeníj Babilonstém.

Josyasa posjedl Joakim / a z Joakima posjedl Jechonias / y bráćia iego gdy byli záprowádzeni do Babilonu.

12. A po přewedeníj Babilonstém / Jekonyás zplodil Salathyele. Salathyel potom zplodil Zorobábele.

A po záprowádzení do Babilonu / z Jechoniasa posjedl Salathyel / a z Salathyela posjedl Zorobabel.

13. A Zorobábel zplodil Abiud. Abiud pak zplodil Eliachyma. Eliachym zplodil Asora.

Zorobabelá posjedl Abiud / z Abiudá posjedl Eliachim / z Eliachimá posjedl Azor.

14. Azor potom zplodil Sadocha. A Sadoch zplodil Achyma. Achym pak zplodil Eliuda.

Azorá posjedl Sadok / z Sadoka posjedl Achin / z Achiná posjedl Eliud.

15. Eliud potom zplodil Eleazara. Eleazar zplodil Mathana. Nathan potom zplodil Jákoba.

Eliudá posjedl Eleazar / z Eleazará posjedl Nathan / a z Nathaná posjedl Jakob.

א

16 יַעֲקֹב אֵלֶּךָ לְיוֹסֵף
גְּבִרָה דְּמִרְיָם דְּמִנָּה א
אֶת־יֶלֶד יִשׁוּעַ דְּמִתְקַרְנָה
מְשִׁיחָה:

Et Iacob generò Iosef, il marito di MARIA, de laqual nacque Iesus, che si chiama Christo.

17 כָּל־הֵיוֹן הָכִיל שְׂרָפְתָא
מִן אֲבֵרָה עַד מֶלֶךְ לְדָוִיד
שְׂרָפְתָא אַרְבַּע־סָרָא וּמִן
דָּוִיד עַד מֶלֶךְ לְגִלְיוֹתָא
דְּכָבֵל שְׂרָפְתָא אַרְבַּע־סָרָא
וּמִן גִּלְיוֹתָא דְּכָבֵל עַד מֶלֶךְ
לְמִשְׁיחָה שְׂרָפְתָא
אַרְבַּע־סָרָא:

E così tutte le generationi da Abraham infino a David, son quattordici generationi. E da David infino a la cattivita di Babilonia, quattordici generationi. E da la cattivita di Babilonia in fin a Christo quattordici generationi.

18 יֵלֶדָה דִּין דְּיִשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָה הַכְּנָא הֵנָּה פֶּד
מְכִירָא הֵנָּה מְרִים אִמָּה
לְיוֹסֵף עַד לֹא יִשְׁתַּחֲבֹן
אֶשְׁתַּכְּחַת בְּטָנָה מִן רוּחָה
דְּקֹדֶשׁ:

Hic il nascimento di Iesus Christo, fu in questo modo, che essendo MARIA sua madre sposata a Iosef, prima che essi venisfeno a stare insieme si trouò grauida di Spirito santo.

19 יִוֹסֵף דִּין בְּעֵלָה פִּנְאָה
הִנָּה וְלֹא אָבִיא דִּיבְרִסְיָה
וְאֶתְרַעֵי דְּמִשְׁיחָה
יִשְׁרִיָּה:

Onde Iosef suo marito, essendo giusto, e non la volendo diffamare, volse occultamente rifiutarla.

20 פֶּד הָלִין דִּין אֶתְרַעֵי
אֶתְהַוִּי לָהּ מִלֵּאכָה דִּמ
דְּמִרְיָא בְּהַלְמָא וְאָמַר לָהּ
יִוֹסֵף בְּרָה דָּוִיד לְגִ
תְּחַל לְמַסֵּב לְמִרְיָם
אֶתְתַּקֵּךְ הוּא גִיר דְּאֶת־יֶלֶד
בְּה מִן רוּחָה הוּא דְּקֹדֶשׁ:

E mentre ch'egli haueua questo in pensiero, ecco l'Angelo del Signore gli apparue in sogno dicendo, Iosef figliuolo di David, non temere di prendere MARIA per tua moglie, perche quello che è in essa, è generato di Spirito santo.

21 תֵּלֶדֶד דִּין פִּנְאָה וְתִקְרָא
שְׁמָהּ יִשׁוּעַ הוּא גִיר יְחִיָּהוּ
לְעַמָּה מִן חֲטֵיהֶיוֹן:

Onde ella partorirà un figliuolo, e chiamarai il suo nome Iesus: percioche esso saluara il suo popolo da i lor peccati.

א

16 יַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־יִוֹסֵף
אִישׁ מְרִים אֲשֶׁר מִמֶּנָּה הוֹלִיד
יִשׁוּעַ הַקָּרָא מְשִׁיחָה:

Y Iacob engendrò a Ioseph marido de Maria, de la qual nació Iesus, el quales llamado, el CHRISTO:

17 וְכֵן כָּל־הַדּוֹרוֹת מֵאַבְרָהָם
עַד־דָּוִד דּוֹרוֹת אַרְבַּע עָשָׂרָה
וּמִדָּוִד עַד־הַגָּלוּת בְּכָל דּוֹרוֹת
אַרְבַּע עָשָׂרָה וּמִן־גָּלוּת בְּכָל
עַד־הַמְּשִׁיחַ דּוֹרוֹת אַרְבַּע עָשָׂרָה:

Demana que todas las generaciones desde Abraham hasta David, son catorze generaciones. Y desde David hasta la transmigracion de Babilonia, catorze generaciones. Y desde la transmigracion de Babilonia hasta el Christo, catorze generaciones.

18 וְהוֹלִידָהּ יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ כֵּן
הִיָּתָה כִּי אֶתְרַעֵי אִמָּה מְרִים
לְיוֹסֵף וְלִפְנֵי־בֹנָא אֱלֹהִיָּהּ גְּמִצָּהָ
הָרָה בְּבֶטֶן מְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

Y el nacimiento de Iesus el Christo fue así: Que siendo Maria su madre desposada con Ioseph, antes que se juntassen, fue hallada estar preñada del Espiritu Sancto.

19 וְיִוֹסֵף אִישָׁה צַדִּיק הוּא וְלֹא
אָבָה לְמַסֹּר אֶתְרַעֵי כִּי־אֵם הָיָה
בְּלִבּוֹ בְּסִתֵּר לְעֹזֵב אֶתְרַעֵי:

Y Ioseph su marido, como era justo, y no la quisiessen ifamar, quisola dexar secretamente.

20 וּבְאִשְׁרֵי זֶלְמָה הוּא מִתְחַשֵּׁב
הֵנָּה מִלֵּאכָה יְהוָה בְּחִלּוֹם גְּרָמָה
לֹא לְאִמֵּר יִוֹסֵף בֶּן־דָּוִד אֶל־תִּירָה
לְקַחַת מְרִים אֶת־אִשְׁתּוֹ כִּי
אֲשֶׁר בָּהּ הוֹלִיד מְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הוּא:

Y pensando el esto, heaqui que el Angel del Sennor le apparece en suennos, diciendo, Ioseph hijo de David, no temas de recebir a Maria tu Muger: porque lo que en ella es engendrado, del Espiritu Sancto es.

21 כִּי־יֵלֶד בֶּן־תִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ יִשׁוּעַ כִּי־הוּא יִשְׁעֵי אֶת־
עַמּוֹ מִחַטְאֵתָם:

Y parirá hijo, y llamaras su nombre Iesus: porque el saluara su Pueblo de sus peccados.

א.

16. Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν ἰωσήφ
τὸν ἀνδραμαρά, ἐξ ἧς ἐγενήθη
ΙΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος χριστός.

Et Iacob engendra Ioseph, le mari de Marie: de laquelle est né Iesus, qui est dit Christ.

17. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως δαυὶδ, γενεαὶ δεκατεσσάραι· καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετακίσεως βαβυλῶν, γενεαὶ δεκατεσσάραι· καὶ ἀπὸ τῆς μετακίσεως βαβυλῶν ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατεσσάραι.

Par ainsi toutes les generations depuis Abraham iusques à David, sont quatorze generations. Et depuis David iusques au temps qu'ils furent transportés en Babylone, quatorze generations. Et depuis qu'ils eurent esté transportés en Babylone iusques au Christ, quatorze generations.

18. Τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις ἕτως οὕτως. μετ' ἐκείνης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαράς τῇ ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοῖς, ὤρεθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἅκ πνύματα ἁγία.

Or la naissance de Iesus Christ a esté telle: comme Marie sa mere eust esté fiancée à Ioseph, deuant qu'ils fussent ensemble, elle fut trouuée enceinte, assauoir du saint Esprit.

19. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτῷ πᾶσι δόγματίσιν, ἐβλάφη λαβρα δόλοῦσαι αὐτῷ.

Adonc Ioseph son mari, d'autant qu'il estoit iuste, & ne la vouloit point diffamer, la voulut secrettement delaisser.

20. Ταῦτα δὲ αὐτὸς ἐνθυμηθέν·, ἰδοὺ ἀγγελὸς κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσήφ υἱὸς δαυὶδ μὴ φοβηθῆς πᾶσι δόγμασι, ἐν μαράμ τῷ γυναικί σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γενήθη ἅκ πνύματα ἁγία.

Mais comme il pensoit à ces choses, voici, l'Ange du Seigneur s'apparut à lui par songe, disant, Ioseph fils de David, ne crain point de receuoir Marie pour ta femme: car ce qui est engendré en elle, est du saint Esprit.

21. Τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ πάντων τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Et elle enfantera un fils, & appelleras son nom Iesus: car il sauvera son peuple de leurs pechés.

16. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ: de qua natus est Iesus qui vocatur Christus.

And Iacob begate Ioseph / the husb-
band of Marie / of whome was borne
Iesus / that is called Christ.

17. Omnes itaque gene-
rationes, ab Abraham usque
ad David, generationes qua-
tuordecim, & à David usq;
ad transmigratiōem Baby-
lonis, generationes qua-
tuordecim, & à transmigra-
tione Babylonis usque ad
Christū, generationes qua-
tuordecim.

So all the generations from Abra-
ham to David / are fourteene genera-
tions. And from David until they were
carried away into Babylon / four-
teene generations: & after they were
carried away into Babylon until Christ /
fourteene generations.

18. Christi autem genera-
tio sic erat. Cum esset de-
sponsata mater eius Maria
Ioseph, antequam conve-
nirent, inventa est in utero
habens de Spiritu sancto.

Nowe the birth of Iesus Christ was
thus / When as his mother Marie
was betrothed to Ioseph / before they
came together / she was found with
child of the holy Ghost.

19. Ioseph autem vir eius
cum esset iustus, & nollet
eam traducere: voluit oc-
cultè dimittere eam.

Then Ioseph her husband being a iust
man / and not willing to make her a pub-
like example / was minded to put her
away secretly.

20. Hæc autem eo cogi-
tante, ecce angelus Domini
apparuit in somnis ei, di-
cens, Ioseph fili David, noli
timere accipere Mariam cō-
iugem tuam, quod enim in
ea natum est, de Spiritu san-
cto est.

But whiles he thought these thin-
ges / behold / the Angel of the Lord ap-
peared unto him in a dreame / saying /
Ioseph the sonne of David / feare not
to take Marie for thy wife: for that
which is conceived in her / is of the ho-
ly Ghost.

21. Pariet autem filium: &
vocabis nomen eius Iesum,
ipse enim salvum faciet po-
pulum suum à peccatis eorū.

And she shal bring forth a sonne / and
thou shalt call his name Iesus: for hee
shal save his people from their sinnes.

16. Iacob zeugete Ioseph / den
Mann Marie / von welcher ist geboren
Iesus / der da heist Christus.

Iacob afflede Ioseph Marie Hofbonde / Aff-
hende er Ihesus sodd / som kaldis Christus.

17. Alle glid von Abraham bis auff
David / sind vierzehen gelid. Von
David bis auff die Babylonische
gefengnis / sind vierzehen glid. Von
der Babylonischen gefengnis bis
auff Christum / sind vierzehen glid.

Alle led fra Abraham indtil David / ere fiorten
led. Fra David indtil det Babyloniske fengsel ere
fiorten led. Fra det Babyloniske fengsel indtil Chri-
stum / ere fiorten led.

18. Die Geburt Christi war
aber also gethan. Als Maria seine
Mutter dem Ioseph vertrawet war /
ehe er sie heimholet / erfand sichs /
daß sie schwanger war von dem heili-
gen Geist.

Men Christi fødse / gief saa til. Der Maria
hans Moder vaar troloffuid met Ioseph / før hand
hente hende hjem / befands det / at hun vaar fructsom-
melig aff den hellig And.

19. Ioseph aber ihr Mann war
fromm / vnd wolt sie nicht rügen / Ge-
dacht aber sie heimlich zu verlassen.

Men Ioseph hendis Hofbonde vaar from / oc
wilde icke bereete hende / Men hand tenekte at forlade
hende hemelige.

20. Inndem er aber also gedachte /
siche / da erschein im ein Engel des
HERRN im traum / vnd sprach:
Ioseph du Son David / förchte dich
nicht / Mariam dein Gemahl zu dir
zu nemen / Denn das in ihr geboren
ist / das ist von dem heiligen Geist.

I det hand saa tenekte / see / da obenbaredis
HERRNS Engel saar han nem i en drem / oc sagde /
Ioseph du Davids son / fröete dig icke / at tage din hu-
stru Mariam til dig / Thi det som er fød i hende / det er
aff den hellig And.

21. Vnd sie wirdt einen Son gebe-
ren / des Namen solt du Iesus heis-
sen / denn er wirdt sein Volck selig
machen von jren sünden.

De hun skal sode en Son / hans navn skal du
kalde Ihesus / Thi hand skal salig gøre sit Folk aff de-
res sunder.

16. Iakob pak zplodil Iosef-
fa Muze Marie / z kterezto na-
rodil se Jezus / kteryz slowe
Kristus.

I Jakoba poszedl Iosef maz
Maryey / z ktorey sie narodzil Je-
sus / ktory jest nazwan Kristus.

17. A tak vsech Rodu / od
Abrahama az do Dawida / by-
lo cetrnacte. A od Dawida az
do přewedenj Babilonskeho /
Rodu cetrnacte. A od přewe-
denj Babilonskeho az do
Krista / Rodu cetrnacte.

A tak vsech Rodu / od
Abrahama az do Dawida / by-
lo cetrnacte. A od Dawida az
do přewedenj Babilonskeho /
Rodu cetrnacte. A od přewe-
denj Babilonskeho az do
Krista / Rodu cetrnacte.

18. Kristowo pak Naroze-
nij takto se stalo: Kdyz byla
snaubena Matka Jezusowa
Marya Iosefowi / prwe nezli
se sessli / nalezena gest w žiwote
magij y z Ducha Swatého.

Anarodzenie Jezusa Kristusa
tak kowe bylo / abowiem gdy mat-
ka tego Marya byla zmowiona z
Iosefa / pierwey nizli sie zesli /
należona jest wżemienna z Du-
cha Swietego.

19. Ale Iosef Muž gegij gsa
sprawedliwy / y nechcel gjj pro-
něsli / než chtel tajně propustiti
gi.

Tedy Iosef majiey bedae sprá-
wiedliwym / y niechcae iej ofla-
wić / chciat ia poráemnie opuścić.

20. A kdyz o tom myslil / An-
gel PA N JEWE Snach
vřazal se gemu / řka: Iosefe
Synu Dawidow / nebog se
wřiti Marie Manželky twě /
Nebo co se w nij počalo z Du-
cha Swatého gest.

A gdy on tyrzeczy myslil / oto
Aniol PÁNÍ vřazal mu sie we
snie / mowiac / Iosefie synu Dawi-
dow / nie boy sie przyć Maryey
z małżonkwa / abowiem to co
siew niej po czelo jest z Ducha Ś-
wietego.

21. Porodij pak Syna / a
nazuowes Gmēno geho Je-
sus. On zagistē wyswobodij
lid swōg od hrjshuow gegich.

Ona porodzi syna / ktorego i-
mienażowies Jezus / abowiem on
wybawi lud swoy od grzechow
iego.

נ

22. הָדָא דִּין כָּלָה דְּהוּת
דִּיתְמִלָּא מִדָּם דְּאִתְנִמְד
מִן מְרִינָא בְּיָד נְבִינָא:

*Hor tutto questo avvenne, accioche
s'adempisse quello ch'era stato detto dal
Signore per il Profeta che dice.*

23. דְּהָא בְּתוּלְתָא תְּבִטְנִי
וְתִלְדִּי בְּרָא וְיִקְרֹנוּ שְׁמָהּ
עֲמַנְוֵאל דְּמִתְתַּרְגָּם עֲמֹן
אֱלֹהִי:

*Ecco, una Vergine sarà gravida, e
partorirà un figliuolo, e chiameranno il
nome suo Emmanuel: il che vuol dire il
medesimo che, Idolio concesso noi.*

24. בְּדִין יוֹסֵף מִן
שְׁנִיתָה עֲבַד אִיכְנָא דְּפִקְד
לָהּ מִלְּאכָה דְּמִרְנָא ו
וְדִבְרָה לְאִתְתָּהּ:

*E svegliatosi Iosef dal sonno, fece
secondo che l'Angelo del Signore gli hane-
ma imposto: e così prese la sua moglie.*

25. וְלֹא חֲפָזָה עֲדָמָה
דִּילְדָתָהּ לְבָרָה בּוֹכְרָה
וְקִרְתָּ שְׁמָהּ יֵשׁוּעַ:

*Et non la conobbe in fin ch'ella hebbe
partorito il suo Figliuolo primogenito: e
chiamò il suo nome, Iesus.*

ב

1. בְּדִין אֲתִילַד יֵשׁוּעַ ב
בְּבֵית לֶחֶם דִּיהוּדָא בְּיוֹמֵי
הִרְדוּס מִלְּפָנֵי אֲתוּ מ
מְגִישָׁא מִן מִדְּנָה
לְאִירִשְׁלָם:

*Essendo adunque nato Iesus in Bet-
leem che è in Giudea, ne giorni del re He-
rodes, ecco, i Magi vennero da Oriente in
Ierusalem.*

2. וְאִמְרִין אִיכוּ מִלְּפָנֵי
דִּיהוּדִינָא דְּאֲתִילַד חֲזֹן
צִיר כּוֹכְבָהּ בְּמִדְּנָה
וְאִתְּנוּ לְמַסְגֵּד לָהּ:

*Ignali dicevano, Dove è quel Re de
Giudea, che è nato? Percioche noi habbia-
mo veduta la sua stella in Oriente, e sia-
mo venuti ad adorarlo.*

3. שְׁמַע דִּין הִרְדוּס מ
מִלְּפָנֵי וְאִתְתִּיב וְכָלָה
אִירִשְׁלָם עִמָּה:

*Et hauendo il re Herode veduto que-
sto, si turbò, e tutta Ierusalem con lui.*

נ

22. וְכָל זֹאת הִתְקַר לְמִלְאוּת
אֲשֶׁר נֶאֱמַר מִיְהוָה בִּישְׁעֵהוּ
תִּבְרָא לְאִמֵּר:

*Todo esto aconteció paraque se cumpliesse
lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta
que dixo.*

23. הִנֵּה הָעֲלָמָה הָרָה וְיִלְדָת
בֶּן—זְקָרָא שְׁמוֹ עֲמַנְוֵאל
אֲשֶׁר יֵשׁ מִתְרַגָּם אֱלֹהִים:

*Heaqui que vna Virgen será preñada, y
parirá hijo, y llamarás su nombre Emmanuel,
que es, si lo decláres, Con nosotros Dios.*

24. וַיִּקַּץ יוֹסֵף מִן-הַשְּׁנָה וַיַּעַשׂ
כְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ מִלְּאָךְ יְהוָה וְלָקַח
אֶת-אִשְׁתּוֹ:

*Y despertado Ioseph del suenno, hizo co-
mo el Angel del Sennor le auia mandado, y reci-
bió a su muger.*

25. וְלֹא יָדַע אֶתָּה עַד כִּי
יִלְדָה אֶת-בְּנֶהּ הַבְּכוֹר וַיִּקְרָא
אֶת-שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ:

*Y no la conoció hasta que parió a su hijo
Primogenito: y llamó su nombre Iesus.*

ב

1. וּבְאֲשֶׁר צִילַד יֵשׁוּעַ בְּבֵית
לֶחֶם יְהוּדָה בְּיָמֵי הִרְדוּס הַמֶּלֶךְ
הָיָה מִהֲגִיִּם מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ בָּאוּ
יְרוּשָׁלַיִם:

*Y Como fue nacido Iesus en Bethlehem de
Iudea en dias del rey Herodes, heaqui que Ma-
gos vinieron del Oriente a Ierusalem.*

2. לְאִמֵּר אֲוִיָּה הוּא הַצִּילַד מֶלֶךְ
הַיְּהוּדִים כִּי נִרְאָה אֶת-כּוֹכְבוֹ
בְּמִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ וַיָּבֹאוּ לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לָּהּ:

*Diziendo, Donde está el Rey de los Iudios,
que ha nacido? Porque su estrella auemos visto
en el Oriente, y venimos a adorarlo.*

3. וּבְשִׁמּוֹעַ הִרְדוּס הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲכָר
הוּא וְכָל יְרוּשָׁלַם אִתּוֹ:

*Y oyendo esto el rey Herodes turbóse, y to-
da Ierusalem con el.*

א.

22. Τῇ τὸ δὲ ὅλον γένοντο ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ Ἑκκελίας, 21^α
(ἡσυχίας) ὅτι περὶ τῆς λεγομένης.

*Or tout ceci à esté fait, afin que fust
accompli ce dont le Seigneur auoit par-
lé par le Prophete, disant.*

23. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ
ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι
τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ με-
θερμηνεύεται μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

*Voici, la vierge sera enceinte, & en-
fantera un fils: & appelleront son nom
Emmanuel, qui vaut autant à dire que,
DIEU-AVEC-NOUS.*

24. Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ
τῆς ὕπνου, ἐποίησεν ὡς περὶ τῆς αὐ-
τῶν ὁ ἀγγέλ. καὶ ἐκείν. καὶ παρ-
ελάβετο αὐτὴν ἡ γυναῖκα αὐτῆς.

*Ioseph donc esueillé de son dormir,
fit ainsi que l'Ange du Seigneur lui
auoit commandé, & receut la femme.*

25. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκον αὐτῷ,
ὥς ὅτι ἔπειτα τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ πρῶ-
τότου, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἰησοῦ.

*Et ne la cognut point pendant le
temps qu'elle deuoit enfanter son pre-
mier-né, & appela son nom Iesus.*

Κ Ε Φ Α Λ. Β'.

Τὸ δὲ ἰησοῦς γεννηθείς ἐν Βηθ-
λεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις
ἡρώδης τοῦ βασιλέως, ἰδὼς μάγοι
δοτὶ ἀνατολῆς περιγέγοντο εἰς ἰε-
ροσόλυμα.

*Or Iesus étant né en Beth-lehem
ville de Iudee, au temps du roy Herode,
voici arriuer des Sages en Ierusalem
d'Orient.*

2. Λέγοντες· πῶ ἐστιν ὁ παῖς
βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας; ὅδοι μὲν γὰρ
αὐτῶν τὸν ἀστὲρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ
ἡλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

*Disans, Où est le roy des Iuifs qui est
né? car nous auons veu son estoile en
Orient, & sommes venus l'adorer.*

3. Ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασι-
λεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσι ἰεροσόλυ-
μα μετ' αὐτοῦ.

*Le roy Herode ayant entendu ces
choses fut troublé, & toute Ierusalem
avec lui.*

22. (Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est à Domino, per Prophetam dicentem.

And all this was done that it might be fulfilled / which was spoken of the Lord by the Prophet / saying.

23. Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus.)

Beholde / a Virgine shalbe with child / and shall beare a sonne / and then shall call his name Emmanuel / which is by interpretation / God with vs.

24. Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem suam.

Then Ioseph being raised from sleepe / did as the Angel of the Lorde had intionned him / and tooke his wife.

25. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: & vocavit nomen eius Iesum.

But he knew her not / till she had brought forth her first borne sonne / and he called his name Iesus.

CVM ergo natus esset Iesus in Beth-lehem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ierololymam.

VVen Iesus then was borne at Beth-lehem in Iudæa / in the dayes of Herode the King / beholde / there came Wise men from the East to Ierusalem.

2. Dicentes, Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum.

Saying / Where is the King of the Iewes that is borne? for wee haue seen his starre in the East / and are come to worshipp him.

3. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Ierololyma cum illo.

When King Herode heard this, hee was troubled / and all Ierusalem with him.

22. Das ist aber alles geschehen / auff daß erfüllet würde / das der HERR durch den Propheten gesagt hat der da spricht:

22. Dette skede alt sammen / At det skulde fuldbringes / det HERren haffuer talt ved Propheten / som siger.

23. Sihe / eine Jungfraw wirdt schwanger sein / vnd einen Son gebären / vnd sie werden seinen Namen Emanuel heißen / das ist verdolmetschet / Gott mit vns.

See / Een Jomfru skal bliffue fructsommelig / oc fødte en Son / oc de skulde kalde hans navn Emanuel / Det er saa meget som Gud med oss.

24. Da nu Ioseph vom schlaff erwachte / thet er / wie im des HERRN Engel befolhen hatte / vnd nam sein Gemahl zu sich.

Der Ioseph vognede nu op aff sønnen / gjorde hand / som HERrens Engel haffde befaleet hannem / oc tog sin hustru til sig.

25. Vnd erkennet sie nicht / biß sie ihren ersten Son gebar / vnd hieß seinen Namen Iesus.

De bekende hende icke indtil hun fødte sin første Son / oc kaldede hans navn Ihesus.

Da Iesus geboren war zu Bethlehem / im Jüdischen Lande / zur zeit des Königs Herodis / Sihe / da kamen die Weisen vom Morgenland gen Ierusalem.

Der Ihesus vaar fød i Bethlehem i Jodeland / vdi Kong Herodis tid / See / da komme de Vise aff Østerland til Ierusalem.

2. Vnd sprachen: Wo ist der neu geborne König der Jüden? Wir haben seinen Stern gesehen im Morgenland / vnd sind kommen in anzubeten.

De sagde: Hvor er den nyfødte Jødernes Konge? Vi haaffue seet hans Stjerne i Østerland / oc ere komne at tilbede hannem.

3. Da das der König Herodes hörete / erschrack er / vnd mit ihm das ganze Ierusalem.

Der Kong Herodes det hørde / bleff hand forferdet / oc al Ierusalem med hannem.

22. Toto pak wsecto stalo se / aby se naphnilo / což powědijmo gestod Pána stře Proroka / řkaucyho:

At to sie wszytko stalo aby sie spelnilo cho co jest powiedziano od Pána przez Proroka tak mo wiacego.

23. Až Panna w žiwotě miji ti bude / a porodij Syna / a nazwáno bude Gmēno geho Emanuel / kterč se wykládá: S námi Buož.

Oto niektorá pánna bedzie brzemienná / y porodij syna / y nazowiesť imie iego Emmanuel / co ieslibyš wykladať / znaczy / Bog z námi.

24. Pročtím pak Jozeff ze Sna / učinil nálož gemu přis kázal Angel PÁNIE / a wzał Marygi Manželku swau:

At Jozef ocuciwšy sie ze sna. uczynil iako mu by. rozkazal At niol PÁNIE / y wzał žone swoie.

25. A nepoznáwal gi / až y porodila Syna swého prworozeného / a nazwala Gmēno geho Jezus.

At nie vyznal iey / až porožila o nogo syna sworego pierworodného / y nazwal imie iego Jezus.

Když se pak byl narodil Jezus w Bethlēmě Jūdowě / za dnůw Herodesa Krale / přišli Mudrcy přigel od vých du Slunce do Geruzalēma.

Ugdy sie byl narodzil Jezus w Betlēmimieście žemie žydow / wstiey / za časow Heroda Krola / orho przysli meor cy ze wschodu slonca do Ieruzalem.

2. Řauce: Kde gest / kterč se narodil Kral židowšy? Nebo widěli gsmehwězdu geho na východu Slunce / a přigeli gsmie / abychom se gemuklaneli.

Atowiac / A gdzie jest on Krol žydowšy který sie narodzil? abo wiemešmy widzeli gwiazde iego na wschodu slonca / y przysli / my chwalic go.

3. To wšlyšaw Herodes Kral žarmatil se / y wšlyckni Geruzalēmští s nim.

Co gdy wšlyšal Krol Herod / byl žartwožon y wszytko Jeruzalem s nim.

ב

4 וּכְבֹּשׁ כָּלֵהוּן רַבֵּי כְּהֻנָּה
וְסֹפְרֵי דְעֻמָּה וּמִשְׁאֵרֵי
הַנָּהָה לֵהוּן דְּאִיכָּה מִתִּילָד
מִשִּׁיחָה:

Et congregando tutti i principali Sacerdoti, e gli Scribi del popolo, domandò loro dove Christo doueua nascere.

5 הָיוּ דִּין אָמְרוּ בְּבֵית-
לַחֶם דִּיהוּדָה הַכְּבָּנָה גִּיר
כְּתִיב בְּנִבְיָא:

Et essi gli dissero, in Betleem ch'è in Giudea, perciocchè così è scritto per il Profeta.

6 אָף אֲנִי בֵּית-לַחֶם
דִּיהוּדָה לֹא הָיִיתִי בְּצִירָה
בְּמִלְכָּה דִּיהוּדָה מִגִּבֵּי
גִּיר יְבוּק מִלְכָּה דִּיהוּ
נִדְעִינָה לְעַמִּי וְסִדְנָל:

Et tu Bethleem terra di Iuda, non sei già la minima fra i principi di Iuda: perciocchè di te mi scriverà un Capitano, il qual pascerà il mio popolo Israel.

7 הָיִינוּ הַרֹדִס מִטְשִׁינָא
הָרָא לְמַגִּישָׁא וִילָךְ מִנְהוּן
בְּאַיִנָּה וּבְנָה אֶתְחִידִי לֵהוּן
כּוֹכְבָּה:

Allora Herode chiamati di segreto i Magi, ricercò diligentemente da essi del tempo che la stella era loro apparsa.

8 וְשִׁדְרֵי אַנְוִן לְבֵית-לַחֶם
וְאָמַר לֵהוּן וְלוֹ עֲקֹבוּ עַל
טְלִיָּה חֲבִיטָאית וּמִנָּה
דְּאִשְׁפַּחְתּוּנִי וְנָו חֲנֻאנִי
דְּאָף אֲנָה אֲוִל אֶסְגִּיד לָהּ:

E mandandoli in Betleem, disse loro, Andate, e ricercate a pieno del piccolo fanciullo, e poi che voi l'hauerete trovato, fatemelo intendere, acciò che ancor io venghi ad adorarlo.

9 הָיוּ דִּין כִּד שְׁמַעֵי מִן
מִלְכָּה אֲוִלוּ וְהָא כּוֹכְבָּה
הוּ דְּחָנוּ בְּמִדְנָה אֲוִר
הוּא קִדְמִיָּהוּ עֲדִמָּה
דְּאִתָּה קָם לְעַל מִן אִיכָּה
דְּאִתְּוִהי טְלִיָּה:

Essi hauendo udito il Re, se' andarono: Et ecco la stella, ci hauciano veduta in Oriente, andaua loro innanzi, fin che arriuata, si fermò sopra il luogo dou' era il piccolo fanciullo.

10 כִּד דִּין חֲנֻאנִי לְכוּ
לְכוֹכְבָּה חֲדִיו חֲדוּתָה
רַבָּתָה דְּטָב:

Et essi veduta la stella si allegarono di una grandissima allegrezza.

ב

4 וַיִּקְרָא אֶת-כָּל הַכֹּהֲנִים
וְשׁוֹטְרֵים בָּעָם וַיִּדְרֹשׁ מֵהֶם
בְּאֵיזָה מְקוֹם הַמָּשִׁיחַ יוֹלֵד:

Y convocados todos los principes de los sacerdotes, y los Escribas del Pueblo, preguntóles donde auia de nacer el Christo.

5 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּבֵית לַחֶם יְהוּדָה
כִּי-כֹה נִכְתָּב עַל-יַד הַנְּבִיא:

Y ellos le dixeron, En Beth-lehem de Iudea; porque así está escripto por el Profeta.

6 וְאַתָּה בֵּית לַחֶם אֲפֻרְתָּה לֹא
צִעִיר לְהִיוֹת בְּאֶלְפֵי יְהוּדָה מִמֶּנּוּ
לִי יֵצֵא לְהִיוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל:

Y tu Beth-lehem de tierra de Iuda, no eres muy pequenna entre los principes de Iuda: porque de ti saldrá Guiador, que apacentará a mi Pueblo Israel.

7 אֹף הַרֹדִס בְּסִתְרָה קָרָא אֶת-
הַמַּגִּישִׁים וַחֲקֹר מֵהֶם הַטָּב אֶת-
הַעֵת אֲשֶׁר גָּרָא הַכּוֹכֵב:

Entonces Herodes, llamados los Magos en secreto, entendió de ellos diligentemente el tiempo del aparecimiento del estrella.

8 וַיִּשְׁלַחֵם לְבֵית-לַחֶם וַיֹּאמְרוּ
לָכוּ וְהִיטִיבוּ לְדֹרֹשׁ עַל-הַיֵּלֵד
וְאֵם תִּמְצְאוּהוּ הַגִּידוּ לִי לְמַעַן
גַּם אֲנִי אָבוֹא וְאִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ:

Y embiandolos a Beth-lehem, dixo, Andad allá, y preguntad con diligencia por el ninno: y desque lo hallardes, hazedmelo saber, para que yo venga y lo adore.

9 וְהִמָּה שְׁמַעֵי אֶת-הַמֶּלֶךְ
וַיֵּלְכוּ וְהִנֵּה הַכּוֹכֵב אֲשֶׁר רָאָה
בְּמִזְרַח הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם עַד כִּי
בָּא וְעָמַד מִמַּעַל אֲשֶׁר הָיָה
שָׁם הַיֵּלֵד:

Y ellos, auiedo oydo al Rey, fueronse: y heaqui que la estrella, que auian visto en el Oriente, yua delante dellos, hasta que llegando se puso sobre donde estaua el ninno.

10 וַיִּרְאוּ אֶת הַכּוֹכֵב וַיִּשְׂמְחוּ
שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד:

Y vista la estrella gozaronse mucho de gran gozo.

β.

4. Καὶ συναγαγὼν πάντας οὗτος
ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ,
ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς
γενᾶται.

Et ayant assemblé tous les principaux Sacrificateurs & les Scribes du peuple, il s'informa d'eux, où le Christ deuoit naistre.

5. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν βηθλεὲμ
τῆς ἰουδαίας. ὥς γὰρ γέγραπται
διὰ τοῦ προφήτου.

Lesquels lui dirent, en Beth-lehem Ville de Iudee: car il est ainsi escript par le Prophete.

6. Καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, ἐ-
δαμῶς ἐλαχίστη εἰς τὰς ἡγεμόσιν
ἰούδα· ὅτι γὰρ ἐξέλκεται τῇ ἡγε-
μονίᾳ, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου
τὸν ἰσραήλ.

Et toi Beth-lehem terre de Iuda, tu n'es pas la plus petite entre les gouuerneurs de Iuda, car de toi sortira le conducteur qui paistrà mon peuple Israel.

7. Τότε ἡρώδης λάθρᾳ καλέ-
σας οὗτους μάγους, ἠκρίβωσεν παρ'
αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου
αὐτοῦ.

A donc Herode ayant appelé en secret les Sages, s'enquit d'eux loigneusement du temps que l'estoile leur estoit apparue.

8. Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθ-
λεὲμ, εἶπε, προσέθεντες ἀκριβῶς
ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὶ δὲ
εὕρητε, ἀπαγγεῖλάτε μοι, ὅπως
καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνησάω αὐτῷ.

Et les enuoyant en Beth-lehem, leur dit, allez, & vous enquestez soigneusement touchant le petit enfant: & quand vous l'aurez trouué, faites le moi sauoir, afin que j'y aille aussi, & que ie l'adore.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασι-
λέως, ἐπρόσθενον καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ
ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προσῆλθον αὐ-
τοῦς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπ' αὐτὸν ὡς τὸ
παιδίον.

Eux donc ayans ouï le roy, s'en allerent: & voici l'estoile qu'ils auoyent veüe en Orient, alloit deuant eux, iusques à tant qu'elle arriua, & s'arresta sur le lieu où estoit le petit enfant.

10. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἠγά-
ρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

Et quand ils virent l'estoile, ils s'égouïrent d'une fort grand' ioye.

4. Et congregans omnes principes sacerdotum & Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nascetur.

And gathering together all the chiefe Priests & Scribes of the people / he asked of them / where Christ should be borne.

5. At illi dixerunt ei, In Beth-lehem Iudæ. Sic enim scriptum est per prophetam.

And they said vnto him / At Beth-lehem in Iudæa: for so it is written by the Prophet.

6. Et tu Beth-léhem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israël.

And thou Beth-lehem in the lande of Iuda / art not the least among the Princes of Iuda: for out of thee shall come the gouernour that shall feede my people Israel.

7. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis.

Then Herode priuily called the Wisemen / and diligently inquired of them the time of the starre that appeared.

8. Et mittens illos in Beth-léhem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

And sent them to Beth-lehem / saying / Goe / and search diligently for the babe: and when yee haue founde him / bring mee worde againe / that I may come also / and worshipping him.

9. Qui cum audissent regem, abierunt, & ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos, usquedum veniens staret supra, ubi erat puer.

So when they had heard the King / they departed: and loe the starre which they had seene in the East / went before them / till it came / and stood ouer the place where the babe was.

10. Videntes autem stellam, gavisi sunt gaudio magno valde.

And when they sawe the starre / they reioyced with an exceeding great ioy.

4. Vnd ließ versamlen alle Hohepriester vnd Schriftgelerten vnter dem Volck / vnd erforschte von inen wo Christus solt geborn werden.

De hand loed forsamlen de ypperste Prester oc Schriftlaage blant Folck / oc vdsprude aff dem / Huor Christus skulde fødiz?

5. Vnd sie sagten im: Zu Bethlehem im Jüdischen Lande: Denn also stehet geschrieben durch den Propheten:

De sagde til hannem / I Bethlehem vti Jodeland. Thi der staar saa screffuit ved Propheten:

6. Vnd du Bethlehem im Jüdischen lande / bist mit nichte die kleinste vnter den Fürsten Iuda / denn auß dir sol mir kommen der Herkog / der über mein Volck Israel ein HERK sey.

De du Bethlehem i Jodeland / est ingenlunde den minste blant Iuda Forster / Thi aff dig skal mig komme en Forster / som skal vere en Herre offuer mit folck Israel.

7. Da berieff Herodes die Weisen heimlich / vnd erlernit mit fleiß von inen / wen der Stern erschinen were.

Da kaldede Herodes de Vise-Hemmelige / oc vdsprude aff dem stuelige / Naar Stierne hadde ladet sig til syne?

8. Vnd weisete sie gen Bethlehem / vnd sprach: Ziehet hin / vnd forschet fleißig nach dem Kindlein / vnd wenn irs findet / saget mirs wider / daß ich auch komme / vnd es anbete.

De hand visde dem til Bethlehem / oc sagde: Reyser hen / oc sporer stuelige effter Barnet / De naar i det finde / da siger mig det / At ieg oc kant komme oc tilbede det.

9. Als sie nun den König gehört hatten / zogen sie hin. Vnd sihe / der Stern / den sie im Morgenland gesehen hatten / gieng für inen hin / biß daß er kam / vnd stund oben über / da daß Kindlein war.

Der de hadde nu hørt Kongen / droge de bort. De see / Stierne som de hadde seet i Osterland / gief hen saare dem / Indtil hun kom / oc stod offuen offuer / som Barnet vaar.

10. Da sie den Stern sahen / wurden sie hoch erfreuet.

Der de saae Stiernten / bleffue de gantse glade.

4. A powoław wszech prwnijch i Knežíj a Bětelim Lidu / tazal se gich / kdeby se měl Kristus naroditi.

A zebrawszy wszytki Ksiazetę Kapłanistę / y nauczyciele ludu / dowiedo wal sie od nich gdzie sie miał Chrystus narodzić.

5. A oni řekli: V Bethlěmě Jüdowě / neb tak gest psáno řize Proroka:

A oni mu řekli / Wonym Bethleem ktore jest w ziemí Juda / gdyž tak jest napisano przez Proroka.

6. A ty Bethlěme Země Jüdská / nikoli negy namenišy mezy Knížaty Jüdskými / nebož tebe mně wygde Wůdce / kterýž bude spravovati Lid můj Izrahelský.

A thy Bethleem zemió Jůdská / nie ieścieś napodleyše miedzykšiazery Jůdskimi / abowiem z ciebie wyndzie wodz / ktory bedzie rzadzil on moy lud Izraelski.

7. Tedy Herodes tajně powoław Wůdrcůw / pilně se gich ptal na čas Hwězdy / kteráž se gum byla ukázala:

Tedy Herod wezwawszy potajniemnie onych miedrcow / pilnie sie wywia dowal od nich / ktorego czasu gwiazda sie ukazala.

8. A propauštěge gedo Bethlěma / řekl: Gděte / a ptaňte se pilně na to Dítě: A když naleznete / zwěstujte mi / abych y na přigda klaněl se genu.

A poslawszy ie do Bethleem / řekl / Dítě tam / a pilnie sie wywiaduycie o dítěciatku / a nalazšy ie / oznaymíte mi / abym ia thež przyiechawšy chwalilgo.

9. Kterýžto když wyslyšeli Krale / odgeli: A hle Hwězda / kteruž byli widěli na Wýchodu Slunce / předcházela ge / až y přišedšy stála nad místem / kdež bylo Dítě.

Oni thedy wyslychawšy Krale / šli / a oto gwiazda Prora byli widželi na východu slonca / šla před nimi / až přyszedszy stancla nad mjestem gdje bylo dítěciatko.

10. A vzřewše Hwězdu / z radovali se radostij welni welněkau.

A gdy wyzreli óne gwiazde / bawili se wielką radością wadowali sie.

ב

11 וַעֲלוּ לְבֵיתָא וַחֲנוּאִהִי
לִטְלִיא עִם מְרִים אִמָּה
וַנִּפְּלוּ סָגְדוּ לָהּ וַפָּתְחוּ
סִימָתָהוּ וַקִּרְבוּ לָהּ ק
קִרְבָּנָא דְהָבָא וּמִיָּרֶבֶת
וּלְבוֹנָתָא:

Et entrati ne la casa, trouarono il
piccol fanciullo con Maria sua madre: e
gittatisi in terra, l'adorarono: poi aperti
ilor tesori, gli presentarono de doni, cioè,
oro, incenso e mirra.

12 וְאַתְחִזִּי לְהוּי בְּחִלְמָא
דְּלֵא יִהְיִכּוֹן לִנְת הַרְוֹדִס
וּבְאַחֲרָתָא אַחֲרִיתָא אֲוִלוּ
לְאַתְרָהוּ:

Et essendo in sogno stati diuinamen-
te auuertiti di non ritornare ad Herode,
si ritirorno per un'altra via nel lor paese.

13 בְּדִיּוֹ אֲוִלוּ אַתְחִזִּי
מִלֵּאכָא דְמִרְיָא בְּחִלְמָא
לְיוֹסֵף וַאֲמַר לָהּ קוּם
דְּבַר לִטְלִיא וּלְאִמָּה
וַעֲרוּק לְמַצְרָיו וְתַמּוֹ הוּי
עֲדָמָא דְאִמַר אֲנִי לָךְ
עֲתִיד הוּי גִיר הַרְוֹדִס
לְמַבְעִיָּה לִטְלִיא אִיךְ
דִּיּוֹבְדִיּוֹהִי:

Partiti che si furono, ecco l'Angelo
del Signore apparisce in sogno a Ioseph, di-
cendo, Leuati su, e piglia il piccol fanci-
ullo e sua madre, e fuggi in Egitto: e sta
iui fin che io tel dirò: imperoch'egli au-
uertì ch'Herode cerchi il piccol fanciullo,
per ammazzarlo.

14 יוֹסֵף דִּיּוֹ קָם שְׁקֵלָה
לִטְלִיא וּלְאִמָּה בְּלִילְיָא
וַעֲרָק לְמַצְרָיו:

Allora egli svegliatosi, prese di notte
il piccol fanciullo, e sua madre, e ritirossi
in Egitto.

15 וַהּוּא תַמּוֹ עֲדָמָא
לְמוֹתָה דְּהַרְוֹדִס דִּיּוֹתְמִלָּא
מִדָּם דְּאִתְאִמַר מִן מְרִיָּא
בְּנִבְיָא דְאִמַר דִּיּוֹ מַצְרָיו
קִרִית לְפָרִי:

Estete iui in fin à la morte d'Hero-
de, accioche s'adempiesse quello ch'era
stato detto dal Signore per il Profeta, che
dice Io ho chiamato il mio Figliuol suor
d'Egitto.

ב

11 וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּית הַחֲבִירָה וַיֵּרְאוּ
אֶת-הַנֶּעַר עִם-מְרִים אִמּוֹ
וַיִּפְּלוּ עַל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לֹ
וַיִּפְתְּחוּ אֶת-אֲצִרֹתָם וַיִּקְרִיבוּ
לֹ מִתְּנוֹת זָהָב וּלְבוֹנָה וְמִרְיָא:

Y entrando en la casa, hallaron al ninno
con su madre Maria: y prostrandose, adoraron-
lo: y abriendo sus thesoros, ofrecieronle dones,
oro, y encienso, y myrrha.

12 וַיְהִי מֵעֵנָה אֵלֵיהֶם בְּשֹׁנָה
לְבִלְלֵי שׁוֹב אֶל-הַרְוֹדִס וּבְדֶרֶךְ
אַחֲרָתָא שָׁבוּ לְאַרְצָם:

Y siendo auisados por reuelacion en sue-
ños, que no boluiesse a Herodes, boluieronse
à su tierra por otro camino.

13 וַיְבֹאֲשֶׁר הָלְכוּ הֵנָּה מִלֵּאךְ
יְהוֹנָתָן גִּרְמָא בְּחִלּוֹם לְיוֹסֵף לְאִמַר
קוּם וְשֵׁא אֶת-הַיֵּלֶד וְאֶת-אִמּוֹ
וְבִרַח לָךְ מִצְרִימָה וַיְהִי שֶׁם
עַד-כִּי אִמַר לָךְ כִּי יֵשׁ עֲתִיד
הַרְוֹדִס לְבַקֵּשׁ אֶת-הַנֶּעַר
וּלְאַבְדּוֹ:

Y partidos ellos, heaqui el Angel del Sen-
nor apparece en sueños a Ioseph, diciendo, Le-
uandate, y toma al ninno, y à su madre, y huye à
Egypto, y està te allà, hasta que yo te lo diga: por-
que ha de acondecir, que Herodes buscarà al
ninno para matarlo.

14 וַיִּיקֶץ וַיָּשֶׂא אֶת-הַנֶּעַר
וְאֶת-אִמּוֹ בְּלִילָה וַיֵּלֶךְ
מִצְרִימָה:

Y despertando el, tomó el ninno y à su ma-
dre de noche: y fue en Egypto:

15 וַיְהִי-שֶׁם עַד-מוֹת הַרְוֹדִס
לְהַמְלִיא אֲשֶׁר גָּאֵמַר מִיְּהוֹנָתָן
בְּנִבְיָא לְאִמַר מִמַּצְרַיִם קִרְאֵתִי
אֶת-בְּנִי:

Y estuuo allà hasta la muerte de Herodes:
para que se cumpliesse lo que fue dicho por el
Sennor por el Profeta, que dixo, De Egypto
llamé mi Hijo.

β.

11. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν,
εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μητρὸς αὐτοῦ, καὶ προσέ-
κυλισαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τὰς
θησαυροὺς αὐτῶν, προσέφερον αὐ-
τῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ
μύρραν.

Et estans entrés en la maison, ils
trouuerent le petit enfant avec Marie
sa mere: lequel ils adorerent, en se iet-
tant en terre, & apres auoir desployé
leurs thesors, lui presenterent des dons,
c'est assauoir de l'or, de l'encens, & de
la myrrhe.

12. Καὶ χρηματισθέντες κατ'
ὄναρ μὴ ἀνακάνειν πρὸς Ἡρώ-
δην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς
τὴν χώραν αὐτῶν.

Et estans aduertis diuinement par
songe, de ne retourner vers Herode, ils
se retirerent par un autre chemin en
leur contree.

13. Ἀναχωροῦντων δὲ αὐτῶν,
ἰδὲ ἄγγελος κυρίου φαίνεται
κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερ-
θεὶς ὠρτάλαθε τὸ παιδίον καὶ τὴν
μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυ-
πτον, καὶ ἰδοὺ ἐκεί εἰς ἃν εἶπα σοί.
μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον
τὸ δόσσετέ σου αὐτό.

Or apres qu'ils se furent retirés, voi-
ci, l'Ange du Seigneur apparoit par
songe à Ioseph, disant, Leue-toi, & pren
le petit enfant & sa mere, & t'enfui en
Egypte, & te tien là iusques à tant que
ie le te die: car Herode cherchera le petit
enfant pour le mettre à mort.

14. Οὗ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ
παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυ-
κτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυ-
πτον.

Ioseph donc estant esueillé print de
nuict le petit enfant & sa mere, & se re-
tira en Egypte.

15. Καὶ ὡς ἐκεί εἰς τῆς πελάτης
Ἡρώδου ἡ ἀπληρωθῆ ἡ ρῆσιν Ἰω-
σοῦφ, ὁ κύριος διὰ τοῦ πνεύματος λέ-
γοντος, ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσε τὸν
υἱόν μου.

Et se tint là iusques au trespas d'He-
rode: afin que fust accompli ce dont
le Seigneur auoit parlé par le Prophe-
te, disant, J'ai appelé mon Fils hors
d'Egypte.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adoraverunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

And went into the house / and found the babe with Marie his mother / and fell downe / and worshipped him / and opened their treasures / and presented unto him giftes / euen golde / and incense / and myrrhe.

12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

And after they were warned of God in a dreame / that they should not goe againe to Herode / they returned into their countrey another way.

13. Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum: & esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perdendum eum.

After their departure / beholde the Angel of the Lorde appeareth to Joseph in a dreame / saying / Arise / and take the babe and his mother / and flee into Egypt / & betheretill I bring thee worde: For Herode will seeke the babe / to destroy him.

14. Qui confurgens accipit puerum & matrem eius nocte: & secessit in Ægyptum.

So he arose and tooke the babe & his mother by night / and departed into Egypt.

15. Et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocavi filium meum.

And was there unto the death of Herode / that it might bee fulfilled / which was spoken of the Lorde by the Prophet / saying / Out of Egypt haue I called my Sonne.

11. Vnd giengen in das Haus / vnd funden das Kindlein mit Maria seiner Mutter / vnd fielen nider / vnd beteten es an / vnd theten ihre Schätze auff / vnd schenckten ihm Gold / Weirrauch vnd Myrrhen.

De ginge ind i Hus / oc funde Barnet met sin moder Maria / oc de fulde ned / oc tilbade det / De ofode deris ligende fæ / De skencke hannem Guld / Røgelse oc Myrrha.

12. Vnd Gott befahl ihnen im Traum / daß sie sich nicht solten wider zu Herodes lencken / vnd zogen durch einen andern weg wider in jr Land.

De Gud befalede dem i en drøm / at de skulde icke drage til Herodes igen / De de fore en anden vey til deris Land igen.

13. Da sie aber hinweg gezogen waren / Sihe / da erschein der Engel des HERREN dem Ioseph im Traum / vnd sprach: Stehe auff / vnd nimm das Kindlein vnd seine Mutter zu dir / vnd fleuch in Egypten land / vnd bleib alda / biß ich dir sage. Denn es ist vorhanden / daß Herodes das Kindlein suche / dasselb ombzubringen.

Der de vaare bort dragne / See / da obenbaredis HERrens Engel Ioseph i en drøm / oc sagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc fly i Egypti land / oc bliff der / indtil ieg siger dig til. Thi det er saar hender / at Herodes skal søge effter Barnet / at ihiesla det.

14. Vnd er stund auff / vnd nam das Kindlein vnd seine Mutter zu sich / bey der nacht / vnd entweich in Egypten Land.

De hand stod op / oc tog Barnet oc hans Moder til sig / om natten / oc flyde i Egypti land.

15. Vnd bleib alda / biß nach dem tod Herodis. Auff das erfüllet würde / daß der HERR durch den Propheten gesagt hat / der da spricht: Auß Egypten hab ich meinen Son geruffen.

De bleff der / indtil Herodes vaar død. At det skulde fuldkommes / som HERren talede ved Propheten / som siger / Jeg kallede min Søn aff Egypten.

11. A wšsedſſe do Domu / naležli Džteš Marygi Matkau geho. A padſſe klaněli se gemu: A otewřewſſe Pokladny swě / obětowali gemu dary / Zlato / Kadidlo a Myrrhu.

A wšsedſzy w dom / należli dżieciar ko z Marya matka iego / a wpadſzyną ziemie / chwalił ię / a otyworzywszy skarby swoje / oſiārowali mu dary / złoto / kadziolo y mirre.

12. Potom odpowěd wżawſſe we Snách / aby se nenawracowal k Herodesowi / ginau cestau nawrátili se do Kraginy swě.

Wżiawſzy tedy rozkazanie od Boga we ſnie / aby ſie nie wracali do Heroda / inſza droga odeſzli do ziemie ſwoiey.

13. Kterijžto řknž odgeli / An Angel PAŦŦE orāzal se Joſoffowi we Snách / řka: Wſtañ / a weźmi Džte y Matku geho / a wtec do Egipta / a buďder tam dokawaž nepowjm tobě. Neb to bude / že Herodes hledati bude Džtete k zahube nji geho.

A gdy już byli odeſzli / otho Anioł Pański wkazał ſie we ſnie Joſefowi / mowiac / Wſtañ / a weźmi dżeciarko y matkę iego / y wciekay do Egiptu / a bacz tam aż ci opowiem / Abowiem tho przyyde / iż Herod bedzie ſukał dżeciarkę aby ie ſtrácił.

14. Kterijžto wſtaw / wzał Džte y Matku geho w noč / y odſſel do Egipta.

A on oeućiwſzy ſie wzał dżeciarko y matkę iego w noč / y poſzedł do Egiptu.

15. A byl tam až do Smrti Herodesown: aby ſe naplnilo to / což geſt powědiyno od PAŦŦA / řkze Proroka / řkaucyho: Z Egipta powolal gsem Syna meho.

A thámže byl až do ſmierci Herodowey / aby ſie ſplnilo to co Pan mowil przez Proroka řekac Jam wezwál ſyna ſwoieho z Egiptu.

ב

16 הִידִּיּוֹ הַרְדִּים כִּד חֲזָא
דְּאַתְבִּיחַ מִן מְגִישָׁא
אַתְחַמַּת טַב וְשִׁדְרָא קִטְרָא
טָלִיא כְּלִהּוֹן דְּבֵית לֶחֶם
וְכָלִהּוֹן תְּחוּבִינָה מִן בֵּר
תְּרִימִיּוֹ שְׁנִי וְלִתְחַרְתָּ אִין
וְכָנָא דְעֻקָּב מִן מְגִישָׁא :

Allora Herode sedendosi effere stato schernito da i Magi, s'adivo grandemente: e mandò ad occidere tutti i fanciulli, che erano in Beth-lehem, e in tutti i suoi confini, da due anni in più, secondo il tempo ch'egli haueua diligentemente ricercato da i Magi.

17 הִידִּיּוֹ אֶתְמַלִּי מִדֶּם
דְּאַתְחַמַּר בֵּיד אֶתְמַלִּי
נְבִיאָא דְאַמַּר :

Allora s'adempì quello ch'era stato detto da Ieremia Profeta, che dice.

18 קָלָא אֶתְחַמַּע פְּרַמְתָּא
בְּכִנָּא וְאַלִיָּא סְגִיָּאָא דְחִיל
בְּכִנָּא עַל בְּנִיָּה וְלֹא צְבִיָּא
לְמַתְפִּיָּאָא מְטוּל דְּלָא
אִתְתִּיחִין :

Una Voce è stata udita in Rama, lamento, pianto, e molto grido, Rachel che piange i suoi figliuoli, e non ha voluto esser consolata, poi che non sono.

19 כִּד מִירַת דִּין הַרְדִּים
מְלַכָּא אֶתְחִי מְלַכָּא
דְּמִרְיָא בְּחִלְמָא לְיוֹסֵף
בְּמַצְרַיִם :

Poi morto che fu Herode, ecco l'Angelo del Signore apparisce in sogno a Iosef in Egitto, dicendo.

20 וְאַמַּר לֵה קוּם דְּבֵר
לְטָלִיא וְלִמָּה וְלֵךְ לְאַרְעָא
דִּי־מִצְרַיִם מִירַת לְהוֹן צִיר
הַגִּין דְּבַעֲיוֹ הוּא נְבִישָׁה דִּס
דְּטָלִיא :

Leuati su, e piglia il piccol fanciullo e sua madre, e vattene in terra d'Israel: perche gia son morti coloro che cercauano l'anima del fanciullo.

21 וְיוֹסֵף קָם דְּבֵר לְטָלִיא
וְלִמָּה וְאַתָּא לְאַרְעָא
דִּי־מִצְרַיִם :

Et egi leuatosi, prese il piccol fanciullo e sua madre, e venne in terra d'Israel.

ב

16 אָוֹ הִירְדִּים רוּחָה כִּי הוֹתֵל
בְּמַהְגִּיָּם וְיִקְצֶה עַד מָאָד וַיִּשְׁלַח
וַיְמִית אֶת כָּל הַיְלָדִים אֲשֶׁר
בְּבֵית לֶחֶם וּבְכָל גְּבוּלָהּ
מִשְׁנֵהָיִם וְלִמְטָה כּוֹמֵן אֲשֶׁר
דָּרַשׁ מִמַּהְגִּיָּם :

Herodes entonces, como se vido burlado de los Magos enojóse mucho: y embió, y mató todos los ninnos que auia en Beth-lehem, y en todos sus terminos, de edad de dos annos a baxo, conforme al tiempo que auia entendido de los Magos.

17 אָוֹ וַיְמַלֵּא אֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּיָד
יְרֵמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר :

Entonces fue cumplido loque fue dicho por el Sennor por el propheta Ieremias, que dixo.

18 קוּל בְּרַמָּה וְשָׁמַע נָהִי בְכִיָּה
הַמְדוּרִים רָחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ
מִנְּאֻרָה לְהַנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ כִּי
אֵינֶנָּה :

Boz fue oyda en Rhamá, lamentacion, llo-ro, y gemido grande: de Rachel que llora sus hijos: y no quiso ser consolada, porque perecieron.

19 וַיָּבֵא אֲשֶׁר מֵת הִירְדִּים הַגֵּרָה
מִלְּאָה יְהוָה בְּחִלּוֹם גְּרָאָה לְיוֹסֵף
בְּמַצְרַיִם :

Mas muerto Herodes, heaqui el Angel del Sennor apparece en suennos a Ioseph en Egypto.

20 לֵאמֹר קוּם וְטָא אֶת הַיֶּלֶד
וְאֶת אִמּוֹ וְלֵךְ לָרָא אֶל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כִּי מֵתוּ מִבְּקִשֵּׁי נַפְשׁ
הַיֶּלֶד :

Diziendo, Leuantate, y toma el ninno, y a su madre, y vete a tierra de Israel; que muertos son losque procurauan la muer te del ninno.

21 וַיָּקָם וַיִּקַּח אֶת הַיֶּלֶד וְאֶת
אִמּוֹ וַיָּבֵא אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל :

Entonces el se leuantó, y tomó el ninno, y a su madre, y vino a tierra de Israel.

β.

16. Τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐν-
παύθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη
λίαν, καὶ σκοτείλας ἀνείλε πάν-
τας οὗτοι παῖδας οὗτοι ἐν βηθλεὲμ,
καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ
δυσσεύς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὴν
χρόνον ὃν ἠκρόβωσε τῶν τῶν μά-
γων.

Lors Herode se voyant mocqué des Sages, fut fort courroucé: & ayant enuoyés gens, mit à mort tous les enfans qui estoient en Beth-lehem & en toutes les marches d'icelle, depuis ceux de deux ans & au dessous, selon le temps dont il s'estoit exactement enquis des Sages.

17. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν ὑπὸ
ιερεμίου ὅτι εὐφραίνονται.

Adonc fut ancompli ce dont auoit parlé Ieremie le Prophete, disant.

18. Φωνὴ ἐν ῥαμα ἠκούσθη, θρό-
νος καὶ κλαυθμός καὶ ὀδυρμός·
πολύς· ῥαχὴλ κλαίει περὶ τέκνα
αὐτῆς, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς τὴν κληθή-
ναι, ὅτι οὐκ εἰσὶ.

Vn cri a esté ouï en Rama, complain-te, pleur & grand brayement: Rachel pleurant les enfans, & n'a voulu estre consolee, de ce qu'ils ne sont plus.

19. Τελούθησαν δὲ τῶν ἡρώ-
δου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ἕνα
φάει πρὸς τὸν ἰωσήφ ἐν αἰγύπτῳ.

Mais apres qu'Herode fut mort, voi-ci, l'Ange du Seigneur apparoit en E-gypte a Ioseph, par songe.

20. Λέγων· ἐγερθεὶς ὡρτάλα-
βε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐ-
τοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραὴλ. π-
θίγησιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυ-
χὴν τοῦ παιδίου.

Disant, Leue-toi, & pren le petit en-fant & sa mere, & t'en va au pais d'Is-rael: car ceux qui demandoient l'ame du petit enfant sont morts.

21. Οὗ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ
παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραὴλ.

Ioseph donc esueillé print le petit enfant & sa mere, & s'en vint au pais d'Israel.

CAP. II.

Das I I. Capitel.

Kapitola I I.

16. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mitens occidit omnes pueros qui erant in Beth-léhem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis.

Then Herode / seeing that hee was mocked of the wise men / was exceeding wroth / and sent forth / and slewe all the male children that were in Beth-lehem / and in all the coastes thereof / from two yere olde and vnder / according to the time which he had diligently searched out of the wise men.

17. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem.

Then was that fulfilled which was spoken by the Prophet Ieremias / saying.

18. Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

In Rama was a voyce heard / mourning / and weeping / and great lamentation: Rachel weeping for her children / and would not be comforted / because they were not.

19. Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto.

And when Herode was dead / behold / an Angel of the Lorde appeared in a dreame to Ioseph in Egypt.

20. Dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

Saying / Arise / and take the babe and his mother / and go into the land of Israel: for they are dead which sought the babes life.

21. Qui confurgens, accipit puerum & matrem eius, & venit in terram-Israël.

Then he arose up / and took the babe and his mother / and came into the lande of Israel.

16. Da Herodes nun sahe / daß er von den Weisen betrogen war / ward er sehr zornig / vnd schicket auß / vnd ließ alle Kinder zu Bethlehem tödten vnd an ihr gangen grenzen / die da zwenjädig vnd drunter waren / nach der zeit / die er mit fleiß von den Weisen erlernet hatte.

Der Herodes nu saa / at hand vaar bedragen aff de Wise / bleff hand saare vred / De hand sende vnd / oc loed ihiesla alle Børn i Bethlehem / oc i al den Egn / som vaare thu aar oc mindre / effter den tid / som hand haffde stitelige forfaret aff de Wise.

17. Da ist erfüllet das gesagt ist von dem Propheten Jeremia / der da spricht:

Da er det fuldkommet som sagde er aff den Propheten Jeremia / som siger:

18. Auf dem Gebirge hat man ein Geschrey gehört / vil klagens / weinens vnd heulens / Rachel beireinet ire Kinder / vnd wolt sich nicht trösten lassen / denn es war auß mit ihnen.

Vaa Bierget hørde mand ic skrig megen klage / graad oc hysen. Rachel begred sine Børn / oc vilde icke lade sig hysuale / Thi det vaar vde met dem.

19. Da aber Herodes gestorben war / sihe / da erschein der Engel des HERREN Ioseph im traum / inn Egypten Land.

Men der Herodes vaar død / see / da obenbaredis HERREN S Engel Ioseph i en drøm / i Egypti land.

20. Vnd sprach: Stehe auff / vnd nimm das Kindlein vnd seine Mutter zu dir / vnd zeuch hin / in das Land Israel / sie sind gestorben / die dem Kinde nach dem leben stunden.

De sagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc drag hen / i Israels land / de ere døde / som stode effter Barnsens lif.

21. Vnd er stund auff / vnd nam das Kindlein vnd seine Mutter zu sich / vnd kam in das Land Israel.

De hand stod op / oc tog Barnet oc hans Moder til sig / oc kom i Israels land.

16. Tedy Herodes vida / febn sklamán byl od Mudrců rozhněval se velmi / a posíaw Służebník / zmordowal wśectny Dítě / kterě byly w Bethlémě / y wewśech končů nách geho / od dwan lět a nijs / we dle času nakterý se byl wyptal od Mudrcůw.

Žáky Herod widzeli go nágrawali mudrcowie / barzo sie rozgniewali / y posíaw / y kazal porowdowac wśytki dítěci ktoré byly w Bethleem / y powśytkich gronicách tego / ode dwu lath y młodsze / wedle času lhtorego sie byl pylne wywiedzial od mudrcow.

17. Tedy naplněno gest to / což powědijno gt skrze Jeremiasse Proroka / ktaucpho:

Tedy sie wypelnilo tho co test rzečono przez Jeremiasza Proroka mo wiácego.

18. Hlas w Ráma slyšán gest / pláč a kwišlenij mnohě / Rachel plačící synůw swých / a nechtěla se utěšiti / feby gich nebolo.

Głos byl slyšan w Ramie / nářekanie / pláč / y kwišenie wielkie / Rachel plačící synow swych / nie chciała być pocieszona dla tego iż ich niemalo.

19. Když pak omřel Herodes / Hle Angel PÁNĚ vlájal se Jozefowi we snách w Egypť.

Ale po smierci Herodowey / otho Aniol Páněi wesnie vřazal se Jozefowi w Egypť / mo wiac.

20. Řka: Wstaň / a weźmi Dítě y Matku geho / a gdi do země Izrahelské / neb sau země řeli ti / kterijž hledali bezžiwotij Dítěte.

Wstaň a weźmi dítěciatko y matku jeho / a idž do země Izrahelské / abowiem ci řhorzy dítěciatko o žywot stali / i uť pomáři.

21. Kteržto wřaw / wřal Dítě y Matku geho / a přišel do země Izrahelské.

Tedy on oeučiwšy se / wřial dítěciatko y matku jeho / y přyšel do země Izrahelské.

ב

22 כִּד דִּין שְׁמַע דְּאַרְכֵּלָאוֹס
הוּא מֶלֶכְכִּי בִּיהוּדָה חֶלֶף
הַרְדֵּס אֲבוּהִי דְחֵל דִּיאֹל
לְתַמּוֹן וְאַתְחִי לֵה בְּחֵלְמָא
דִּיאֹל לְאַתְרָא דְגָלִילָא:

Machauendo, & dito che Archelao regnaua in Giudea in luogo d' Herode suo padre, teme d' andarui: & ammonito diuinamente in sogno, si ritirò ne le parti de la Galilea.

23 וְאַתָּא עֲמַד בְּמַדִּינְתָּא
דְּמַתְקֵרְנָא נִצְרַת אֵין
דִּיתְמֵלָא מִדָּם דְּאַתְאֲמַר
בְּנִבְיָא דְנִצְרַת וְתִקְרֵא:

Et Venutoni, habitò ne la città che si chiama Nazaret: accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per li Profeti, Egli sarà chiamato Nazareo.

ג

1 בְּהֵיוּ דִּין בְּיוֹמֵתָא הַגּוֹ
אַתְּ יוֹחָנָן מַעֲמַדְנָא
וּמְכַר הוּא בְּחוּרְכָּא
דִּיהוּדָה:

Ora in quei tempi Venne Giovanni Battista, predicando nel deserto de la Giudea.

2 וְאַמַּר תֵּיבּוּ קִרְבַּת לֵה
מֶלְכוּתָא דְשָׁמַיָּא:

E dicendo, Rauedeteui, percioche s'annuncia il regno de cieli.

3 הַגּוֹזֵר הוּא דְאֲמִיר בִּיד
אֲשַׁעֲיָא גְבִיָּא קִלָּא דְקִרָּא
בְּחוּרְכָּא טִיבּוּ אִוְרָחָא
דְּמִרְיָא וְאַשּׁוּי לְשִׁבִּילֵיהִי:

Imperoche costui è quello, di cui fu detto per il Profeta Esaias che dice, La voce di colui che grida nel deserto, Accendiate la via del Signore, fate dritte le sue strade.

4 הוּא דִּין יוֹחָנָן אִיתְּוִהִי
הוּא לְבוּשָׁא דְסַעֲרָא
דְּגִמְלָא וְאַסְרֵי חֲצִי
דְּמִשְׁכָּא עַל חֲצוּהִי
וּמִאֲכֹלֵתָהּ קִמְצָא וְ
דְּוִבְשָׁא דְפִרְנָא:

Et effo Giovanni haueua il suo vestimento di peli di camello, & vna cintura di cuoio intorno a i suoi lumbi: & il cibo suo, eran locuste e mele saluatico.

ב

22 וַיִּשְׁמַע כִּי־אַרְכֵּלָאוֹס מֶלֶךְ
עַל־יְהוּדָה תַּחַת הִירוּדָס אָבִיו
וַיֵּרָא לָלֶכֶת שָׁמָּה וַיֵּזְהַר בַּחֲלוֹם
וַיֵּלֶךְ בְּקִצְיָת גָּלִיל:

Y oyendo que Archelao reynaua en Iudea por Herodes su padre, vuo temor de yr allá: mas amonestado por reuelacion en suennos, se fue a las partes de Galilea.

23 וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּעִיר וְשָׁמָּה
נִצְרַת לְהִמְלֵא הַנֶּאֱמָר בְּנִבְיָאִים
כִּי־נִצְרִי יִקְרָא:

Y vino, y habitó en la ciudad que se llama Nazareth: paraque se cumpliesse loque fue dicho por los Prophetas, que auia de ser llamado Nazareo.

ג

1 וּבְיָמִים הָאֵלֶּה קָרַב יוֹחָנָן
הַמַּטְבֵּל וַיִּקְרָא בַּמִּדְבָּר יְהוּדָה:

Y en aquellos dias vino Ioan el Baptista predicando enel desierto de Iudea.

2 וַיֹּאמֶר שׁוּבוּ אֵלַי יְהוָה כִּי־
קִרְבָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

Y diciendo, Emmendaos, que el Reyno de los cielos se acerca.

3 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נֶאֱמַר עַל־יָד
מִן־יִשְׁעֵיהוּ הַגְּבִיָּא לְאֲמַר קוֹל
קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פְּנֹי דֶרֶךְ יְהוָה
יִשְׂרָאֵל מִסְלֹחֵיו:

Porque este es aquel del qual fue dicho por el propheta Isayas, que dixo, Boz del que clama enel desierto: Aparejad el camino del Sennor, endereçad sus veredas.

4 וְהוּא יוֹחָנָן הָיָה לוֹ לְבוּשׁוֹ
מִשְׁעָרוֹת גִּמְלִים וְיַאֲזוּר עוֹר
עַל־מִתְנָיו וְאָכַל הָיָה אֲרָבָה
וְדָבַשׁ הִיעָר:

Y tenia Ioan su vestido de pelos de camellos, y vna cinta de cuero arredor de sus lomos: y su comida era langostas, y miel montés.

β.

22. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχελαῦος βασιλεὺς ὤντι τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη καὶ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄνδρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

Mais quand il entendit qu' Archelaus regnoit en Iudee au lieu d' Herode son pere, il craignit de s'en aller là: parquoi estant admonesté diuinement par songe, il se retira es quartiers de Galilee.

23. Καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πλιν λεγομένην ναζαρέτ, ὥπως πληροθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφῆτου, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

Et y estant venu, habita en la ville qui est appelee Nazareth: afin que ce, qui auoit esté dit par les Prophetes fust accompli, assauoir, il sera appelé Nazarien.

Κ Ε Φ Α Λ. γ.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παρῆγενεταί ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας.

Or en ce temps-la vint Iehan Baptiste, preschant au desert de Iudee.

2. Καὶ λέγων, μετανοήτε ἡ γὰρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et disant, Amendez-vous: car le royaume des cieux est prochain.

3. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ρηθὲς ὑπὸ ἱσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ὁδὸν κυρίου εὐθείας ποιῇ τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Car c'est cestui-ci duquel il a esté parlé par Esaias le Prophete, disant, La voix de celui qui crie au desert est, Accoufrez le chemin du Seigneur, dressez ses sentiers.

4. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης ἦχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ζώον διηματίῳ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ τὸ περιζωοῦν αὐτοῦ μετὰ μέλιτος ὄντος.

Or ce Iehan-ici auoit son vestement de poils de chameau, & vne ceinture de cuir à l'entour de ses reins, & son manger estoit des fauterelles & du miel sauage.

ג

הידיו נפקא חות לותה
אורשלים וכלה יהוד וכלה
אתרא דהדר יורדנו:

Allora vennero à lui quelli di Ierusalem, e di tutta la Giudea, e di tutta la contrada che giace intorno al Giordano.

ועמדיו הוו מפה ב
ביורדן נהרג פד מודיו
בחתיהונו:

Et erano battezzati da lui nel Giordano, confessando i lor peccati.

פד חוא דין סגיא מו
פרישי ומן ודוקיא דאתיו
למעמד אמר להון ילדא
דאכדגנא מנה חזיכון ל
למעמד מן רוגא דאתא:

Et habuendo veduto molti de Farisei, e de Sadducei venire al suo battesimo, disse loro, Razza di vipere, chi v'ha si ben mostrato il fuggir da l'ira che dee venire?

עבדו הכיל פארג
דשגון לתביותא:

Fate dunque frutti degni de penitenza.

ולא תסברון ותאמרון
בנפשכון דאפא אירא לו
אברהם אמר אנא לכוני גיר
דמשפח אלהא מן הליו
פאפא למקמו בגנא
לאברהם:

Ne vi pensate di dire in voi stessi, Noi habbiamo Abraam per padre: perche io vi dico, che Iddio può ancora di queste pietre suscitare de figliuoli ad Abraam.

הא דין נרגא סים על
עקרא דאילנא פול אילנא
הכיל דפארגא טבא ל
עבד מתפסק נגפל פנודא:

Egia la scura è posta à la radice degli arbori. Per il che ogni arbor che non fa buon frutto, si taglia e gittasi nel fuoco.

אנא מעמד אנא לכוני
במדיא לתביותא הו דין
דפתרי אתא חסין הו מדי
הו דלגא שגא אנא
מסגורא למשקל הו מע
מעמד לכוני פרוחא דק
דקדשא ובגודא:

Io vi battezo ben con acqua à penitenza, ma colui che vien doppo me, è piu potente di me, di cui non son pur sufficiente à portar le scarpe: egli vi battezerà con lo Spirito santo, e col fuoco.

ג

אויצאח אליו ירושלם וכל
יהודה וכל כפר תירדן:

Entonces salia à el Ierusalem, y toda Iudea, y toda la prouincia de alderredor del Iordan.

ועמדיו בירדן מעליו
מתודים את חטאתם:

Y eran batizados deel en el Iordan, confessando sus peccados.

ובראיהו כירבבים מפרושים
וצדוקים בנא לטבילתו אמר
להם צאצא האפעים מי
הגיד לכם לברוח מחורו חבא:

Y viendo el muchos de los Phariseos y de los Sadduceos, que veniam à subaptismo, deziales: Generacion de biuoras, quien os ha ensenado à huyr de la yra que vendrà?

לכן עשו פרי שונה תשובה:

Hazed pues frutos dignos de conversion.

ואל תתעו לאמר בקרבכם
כאברהם אברהם הוה ב אמר
אנכי לכם ככול אלהים
מאבנים האלה להקים בנים
לאברהם:

Y no penseys à deziros, à Abraham tene-mos por padre: porque yo os digo, que pue-de Dios despertar hijos à Abraham aun destas piedras.

וכבר הצרנו על שרש
העצים השם וכל עץ אשר
לא עשה פרי טוב גכרת
רביא שגלח:

Aora, ya tambien la hacha està puesta à la rayz de los arboles: y todo arbor que non haze buen fruto, es cortado yechado en el fuego.

ואני מטיל אתכם במים
לתשובה ואשר אחרי יבוא חזק
ממני הוה ואני קטנתי לשאת
את געלי והוה יטיל אתכם
ברוח הקדש ורביא ש:

Yo à la verdad os baptizo en agua para conuersion: mas el que viene tras mi, mas poderoso es que yo, los çapatos del qual yo no soy digno de lleuar. El os baptizara en Espiritu Sancto y fuego.

ג.

5. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν
ιεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ
πᾶσα ἡ περιχώρητος ἰορδάνου.

A donc sortoyent pour venir vers lui ceux de Ierusalem, & de toute la Iudee, & de la contree qui estoit à l'enuiron du Iordain.

6. Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῳ ὑπὸ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς
ἀμαρτίας αὐτῶν.

Et estoient baptizés par lui au Iordain, confeitans leurs pechés.

7. Ἰδὼν δὲ πολλὰς τῶν φαρι-
σαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένων
ὅτι τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐ-
τοῖς ἡ γυνή μου ἐγείδων, τίς ὑμῶν
ἐξέγει ὑμῖν φυγῆς ἀπὸ τῆς μεγα-
λῆς ὀργῆς;

Lui donc voyant plusieurs des Pharisiens & Sadduciens venir à son baptesme, leur dit, Engances de viperes, qui vous à auisés de fuir l'ire à venir?

8. Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς
μετανοίας.

Faites donc fruits conuenables à repentance.

9. Καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυ-
τοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ.
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι διώα) ὁ θεὸς ἐκ
τῶν λίθων τῶτων ἐγείρει τέκνα τῷ
ἀβραάμ.

Et ne presomez point de dire en vous-mesmes, Nous auons pour pere Abraham: car ie vous di que Dieu pent de ces pierres-ici faire soudre des enfans à Abraham.

10. Ἢδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς
τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται. πᾶν
οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν κα-
λὸν, ὅκωσθηται καὶ εἰς πῦρ βά-
λεται.

Or est in mesme la cognee mise à la racine des arbres, parquoy tout arbre qui ne fait bon fruit s'en va estre coupé, & ietté au feu.

11. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν
ὕδατι εἰς μετανοίαν· ὃ δὲ ὀπίω με
ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός με ἐστίν,
ὃς ὀκτῇ καὶ ἱκανὸς πρὸς ὑμᾶς ἐστὶν
βαπτίσαι, ἀντὶς ὑμᾶς βαπτίσαι ἐν
πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρὶ.

Vrai est quant à moi que ie vous baptize d'eau en repentance: mais celui qui vient apres moi est plus fort que moi, duquel ie ne suis pas digne de porter les fouliers: icelui vous baptizera du saint Esprit, & de feu.

5. Tunc exibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem:

Then went out to him Jerusalem and all Iudæa, and all the region round about Jordan.

6. Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

And they were baptized of him in Jordan, confessing their sinnes.

7. Videns autem multos Phariseorum & Sadduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?

Nowe when he sawe many of the Pharisees and of the Sadducees come to his baptism, he sayd vnto them, Ye generations of vipers, who hath forewarned you to fflye from the anger to come?

8. Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

Bring forth the therfore fruites worthe amendment of life.

9. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ.

And thinke not to say with your selves, We haue Abraham to our father: for I say vnto you, that God is able of these stones to raise vp children vnto Abraham.

10. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

And now also is the axe put to the roote of y trees: therefore euery tree which bringeth not forth good fruite, is hewen downe and cast into the fire.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam, qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

In deede I baptizenou with water to amendment of life: but he that cometh after me is mightier then I, whose shoes I am not worthe to beare: hee wil baptize you with the holy Ghost, and with fire.

5. Da gieng zu ihm hinaus die Stadt Jerusalem / vnd das ganze Jüdische Land / vnd alle Länder an dem Jordan.

Da giel Jerusalem stad hen vñ til hannem / oc der ganste Jüdische land / oc alle Land hof Jordan.

6. Vnd liessen sich täuffen von ihm im Jordan / vnd bekanden ihre sünde.

De lode sig döbe aff hannem i Jordan / oc bekende deris synder.

7. Als er nu viel Phariseer vnd Saduceer sahe zu seiner Tauffe kommen / sprach er zu ihnen: Ir Ottergezichte / wer hat denn euch geweiht / daß ihr dem künfftigen zorn entrienen werdet?

Der hand saa nu mange Phariseer oc Saduceer komme til sin Daab / sagde hand til dem / I Ogle siect / Hvo visde da eder / at i skulde vñdsky den tilkomende Brede?

8. Sehet zu / vnd thut rechtschaffene Frucht der Buße.

Seer til / görer ræt penitengis fruct.

9. Dencket nur nicht / daß ihr euch wolt sagen: Wir haben Abraham zum Vater. Ich sage euch / Gott vermag dem Abraham auß disen steinen kinder zuerwecken.

Dencker io icke / at i vilde siage ved eder selff / Vi haue Abraham til fader. Jeg siger eder / Gud kand opuecke Abraham Born aff disse stene

10. Es ist schon die art den Bäumen an die Wurzel gelegt / Darumb welcher Baum nicht gute frucht bringet / wird abgehauen / vnd ins Feuer geworffen.

Oren ligger allerede hof rodene aff Træerne / Der faare huilket træ som icke bær god Fruct / skal opbüggit / oc kastit i ilden.

11. Ich täuffe euch mit wasser zur Buße / Der aber nach mir kombt / ist stercker denn ich / dem ich auch nicht gnugsam bin seine Schuch zu tragen / der wirdt euch mit dem heiligen Geist vnd mit feuer täuffen.

Jeg döber eder med Vand til bedring. Men den som kommer effter mig / er sterckere end ieg / Huilken ieg er oc icke verdig til / at bære hans Sko / Hand skal döbe eder med den hellig Aand oc med Ild.

5. Tedy wycházeli k němu z Geruzaléma a ze vsšeho Jüdiska / y ze vsšy Kraginy Jordánu.

Thedy wyszko do niego Jeruzalém / y vsztek kraj okolo Jordánu.

6. Akřtili se od něho v Jordánu / ně Křtece / vyznávajíce hřisichy své.

A byli křtečeni v Jordanie od niego / vyznávajíce grzechy své.

7. Tedy vıda mnohě z Žákonišků a z Saduceů / že gdau k geho Křtu / řekl jim: Pokoleni Gesterů / y kdo vám vřákal abyście vřšli od buřdauchy hñěvu?

A gdy vıdzał wiele z Ćacyzów sów y Saduceuszów przychodzących do křtu swego / rzekl do nich / Rodzice ģmitów / y ktoż wam pokazal abyście vřćekali od gniewu przyřlego?

8. Protož řiňte hodně skutky pokání.

Čyňte tedy ovoce godne vpřis mřćání.

9. A neřkajte mezi sebou / Dıcemáme Abrahama: Nes boř pravím vām / že geřt mořcen Bůh z Kamenı tohoto vřbuditi syny Abrahamovy.

A nie mřćmávejte aby řie wam godzilo mowić ģamın w sobie / Dıcámamy Abraháma: Abowıem wam powıedam / ři moře Bog y z tego kámenıa vřbudzic dzıeci Abrahánowe.

10. Gıř řagıřte řekraf řořesnu řromůw geřt přılořena. Protoř řařdř řtrom / řterř řneneře Dwořce dořřřho / wřřat a na oheř vwrřen bude.

A řiř řie řiera řeřt polořena v řorzenıa drzew / řřřero wřřelřie drzewo řtore nie řyřni owocu dořbrego / bywa wřřeřte y w ogieř wřřucıone.

11. Ža řagıřte wás řřřim w wodě řu pokání / ale ten řterř ř po mñe přıřđı mą / geřřie moře řęřřř neřřli řá / gehořto neřřsem hoden obuwıř nořřı / oně wás řřřıti bude w duchu řwarěm a w ořni.

Jac wás řřřie woda řu vřpř mřćanıu / ale ten řtore řđıř řá mřća / moentęřřı řeřt mřřıa / řtore řgonie řeřtem godzıem nořřı řřřewıřow / řhenıı wás okřřı Dıřchem ř wıetřm y ognıem.

12. הוּ דְרַבְשָׁן בְּאִירָה
וּמִדְכָּא אֲדֹרְהִי וְהִטְטִי
כְּנֶשׁ לֹא אֲדֹרְהִי וְתִכְנֶנִי
מִזְקָד בְּנוּיָא דְלֹא דַעְכָּא :

Il cui sucentolo è ne la sua mano, e metterà in tutto la sua aia, e raccoglierà il suo grano nel granajo, & abbrusciará la paglia con fuoco che mai non s'estingue.

13. הִידִין אֶתְּא יִשׁוּעַ מִן
גְּלִילָא לִיּוֹרְדָנִן לִזְוֵת יוֹחָנָן
דִּיעֲמִיד מִיָּנָה :

In questo tempo Iesus se ne venne di Galilea al Giordano a Giovanni, per esser battezzato da lui.

14. הוּ דִין יוֹחָנָן פִּלְא הוּא
לֵה וְאָמַר אֲנָא סְנִיק אֲנָא
דִּמְבַּר אֶתְעֵמַר וְאֵתְּ לִזְוֵתִי
אֶתְוֵת :

Ma Giovanni gli resisteva forte, dicendo, Io ho necessita d'esser battezzato da te, e tu vieni a me?

15. הוּ דִין יִשׁוּעַ עֲנָא וְאָמַר
לֵה שְׁבוּק הָשָׂא הַכְּנָא גִיד
יֵאֵמַר לוֹ דְּנִמְלִיט פִּלְא
כְּאִנְוֵתָא וְהִידִין שְׁבִיקָה :

E Iesus rispondendo, gli disse, Lascia per hora, perche cosi ci si conviene adempiere ogni giustizia. Allora ei gliel permise.

16. פִּד עֲמִיד דִין יִשׁוּעַ מִן
מַחְדָּן סִלַּק מִן מִיָּנָה
וְאֶתְבַּתַּח לֵה שְׁמִיָּא וְחֻמָּא
רוּחָא דְאֱלֹהִים דְּנִחְתָּה
אִידִן יֵאֵמַר וְאֶתְתַּת עֲלֵיהִי :

E come Iesus fu battezzato, incontenente scese de l'acqua: & ecco i cieli si gli apersero, & vide lo Spirito di Dio scendere come colomba, & venir sopra esso.

17. וְהָא קָלָא מִן שְׁמִיָּא
דִּאָמַר הֵנוּ פִּדִי חֲבִיבִי
דִּבְּהָ אֶצְטִבִּירָתָא :

Et ecco vna voce dal cielo, che disse, Questo è quel mio figliuolo diletto, nel quale io mi son compiaciuto.

1. הִידִין יִשׁוּעַ אֶתְדַּבֵּר מִן
רוּחָא דִּקְוִדְשָׁא לְמַדְבָּרָא
דִּיתְנִסָּא מִן אֶבְרִי קִרְצָא :

Allor Iesus fu condotto da lo spirito nel deserto, ad esser tentato dal diavolo.

12. אִשָּׁר מִזְרָהּ בִּידֵי וִיטְהֵר
אֶת גִּדְּנֵי וְאֶסֶף אֶת הַטְּהֵר
בְּאֶסֶם וְאֶת הַמוֹץ יִשְׂרֹף בְּאֵשׁ
לֹא תִכְבֶּה :

Su ablentador en su mano, y ablentará su era: y allegará su trigo en el alholi, y quemará la paja en fuego que nunca se apagará.

13. אָז בָּא יִשׁוּעַ מִן גְּלִילָה
עַל הַיַּרְדֵּן אֶל יוֹחָנָן לְהִטְבֵּל
מִמֶּנּוּ :

Entonces Iesus vino de Galilea a Ioan al Jordan, para ser baptizado de el.

14. וְיוֹחָנָן מָנְעֵנִי לֵאמֹר צָרָה
לְהִטְבֵּל מִמֶּנִּי וְאַתָּה תָּבוֹא אֵלַי :

Mas Ioan le resistia mucho diziendo, Yo he menester de ser baptizado de ti, y tu vienes a mi?

15. וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הֲרָא גָּמַל עָתִּי כִּי כֵן יֵאֵמַר לְבִי
לְמַלְאֲתָא כָּל צָדִיקָה אָז הִנֵּיחֵנִי :

Empero respondiendo Iesus le dixo, Dexa aora: porque ansi nos conuiene cumplir toda justicia. Entonces le dexó.

16. וַיִּטְבֵּל יִשׁוּעַ וַיַּעַל מִן הָאֵשׁ
וְהָיָה גִּבְתָּחוֹ לִזְוֵת שְׁמִיָּא
וַיֵּרָא אֶת רוּחַ אֱלֹהִים יוֹרְדָה
כְּדִמְוֵת יוֹנָה וּבִלְחָה עֲלָיו :

Y Iesus desque fue baptizado subió luego del agua, y heaqui los cielos le fueron abiertos y vido al Espiritu de Dios que decendia, como paloma, y venia sobre el.

17. וְהָיָה קוֹל מִן הַשְּׁמַיִם לֵאמֹר
זֶה יִשְׁרָאֵל בְּנִי אֲהַבִּי אִשָּׁר בִּי
רָצִיתִי :

Y heaqui vna voz de los cielos que dezia, Este es mi hijo amado enel qual tengo contentamiento.

1. אָז הוּבָא יִשׁוּעַ בְּמַדְבַּר מִרוּחַ
לְהִנְסֵת מִן הַשָּׁטָן :

Entonces Iesus fue lleuado del Espiritu al desierto, para ser tentado del diablo.

γ.

12. Οὐ τὸ πῆλόν ἐν τῇ χερὶ αὐτοῦ, καὶ συναρμολογεῖ τὴν αἶλωνα αὐτοῦ. καὶ συναρμολογεῖ τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβεσῶ.

Il à sa pale en sa main, & nettoiera son aire toute nette, & assemblera son froment: mais il bruslera entierement la paille au feu qui ne s'esteind point.

13. Τότε ὡς ἀγίνεται ὁ ἰησοῦς, τότε τῆς γαλιλαίας ἦλθ' ἐν ἰορδάνῳ πρὸς τὸν ἰωάννην, ὃς βαπτίζων αὐτόν.

A donc Iesus vint de Galilee au Iordain vers Iehan, pour estre baptizé par lui.

14. Οὗ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτόν, λέγων· ἐγὼ χρειᾶν ἔχω ὑπὸ τοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με·

Mais Iehan l'en engardoit fort, disant, Moi, j'ai befoin d'estre baptizé par toi, & tu viens vers moi?

15. Ἀπεκρίθας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν, ἄφες ἄρτι. ἔτι γὰρ πρέπει ἐγὼ ἡμῖν πληρωθῆναι πάσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.

Et Iesus respondant lui dit, Laisse faire pour maintenant: car ainsi nous est-il conuenable d'accomplir toute iustice. Lors il le laissa faire.

16. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδὼς ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ ἄνεμοι, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα ὃ ἦεν καταβαῖνον ὡς περὶ στρουθίου, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

Et quand Iesus fut baptizé, incontenent il sortit hors de l'eau: & voici les cieus lui furent ouverts, & Iehan vid l'Esprit de Dieu descendant comme vne colombe, & venant sur lui.

17. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσα· ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

Voici aussi vne voix du ciel, disant, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, en qui j'ai prins mon bon plaisir.

Κ Ε Φ Α Λ Ο Ι.

Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνέχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐραβώσκει ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

A lors Iesus fut emmené par l'Esprit au desert, pour estre tenté par le diable.

CAP. III.

12. Cuius ventilâbrum in manu sua; & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum suum, paleas autē comburet igni inextinguibili.

Which hath his fanne in his hande / and will make cleane his floore / and gather his wheate into his garner / but will burne by the chaffe with vnquenchable fire.

13. Tunc venit Iesus à Galilæa in Iordanem, ad Iohānem ut baptizaretur ab eo.

Then came Iesus from Galile to Jordan vnto Iohn / to be baptized of him.

14. Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

But Iohn put him backe / saying / I haue neede to be baptized of thee / and comest thou to mee?

15. Respondens autem Iesus, dixit ei, Sine modò: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.

Then Iesus answering / said to him / Let be now / for thus it becometh vs to fulfill all righteounes. So he iustified him.

16. Baptizatus autem Iesus, contestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.

And Iesus when he was baptized / came straight out of the water. And lo / the heauens were opened vnto him / and Iohn sawe the Spirit of God descending like a doue / and lightning vpon him.

17. Et ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.

And lo / a voice came from heauen / saying This is my belov'd Sonne / in whom I am well pleased.

CAP. IIII.

Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

Then was Iesus led aside of the Spirit into the wilderness / to be tempted of the deuill.

Das III. Capitel.

12. Vnder hat seine Vorrisschaffel in der hand / er wirdt seine Tenne fegen / vnd den Weizen in seine Scheuren samlen / aber die Spreu wirdt er verbrennen mit ewigem Feuer.

De hand haffuer sin Rasteskul i haanden / Hand skal feye sin so oc sancke. Hueden i sin lade / Men innerne skal hand opbrende met euig Ild.

13. Zu der zeit kam Iesus auß Galilea an den Jordan zu Johanne / daß er sich von im tauffen liesse.

Paa den tid kom Ihesus aff Galilea til Jordan til Johannes / at hand vilde lade sig dæbe aff hannem.

14. Aber Johannes wehret im / vnd sprach: Ich bedarff wol / daß ich von dir getauft werde / vnd du kommest zu mir?

Men Johannes formentte hannem det / oc sagde / Jeg haffuer vel behoff / at dæbis aff dig / oc du kommer til mig?

15. Iesus aber antwortet / vnd sprach zu im: Laß jetzt also sein / also gebühret es vns alle gerechtigkeit zu erfüllen. Da ließ erß im zu.

Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Lad der nu saa vere / oss ber saa / at fuldkomme al retferdighed. Saa tilstedde hand hannem.

16. Vnd da Iesus getauft war / steig er bald herauf aus dem wasser / vnd sihe / da thet sich der Himmel auff über ihm / vnd Johannes sahe den Geist Gottes / gleich als eine Taube herab fahren / vnd über in kommen.

De der Ihesus vor dæbt / gief hand strax op aff Vandet / Oc see / da obnedis Himmelen offuer hannem / Oc Johannes saa Guds Aand fare ned / som en Duce / oc komme offuer hannem.

17. Vnd sihe / eine Stimme vom Himmel herab sprach: Dis ist mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe.

Oc see / en rost ned aff Himmelen sagde / Denne er min elskelige Son / som mig er vel behagelig.

Das IIII. Capitel.

Da ward Iesus vom Geist inn die Wüsten geführt / auff daß er von dem Teuffel versucht würde.

Da bleff Ihesus fort aff Aanden i Ørten / At hand skulde fristis aff Dieffuelen.

Kapitola III.

12. Gchożto węgice w ruce geho / a wyciślij humno swę / ashromążdij Pssenicy do Stodolyswę / ale Plęwn pāliti bude ohněm nevhastyedlnym.

Ztorego lopatka iest w ręku iego / a bedziemy cysćcial bożowi / so swote / y zbierze pszenice swote do gumna / a plewy spali ogniem nievgaszonym.

13. Tedy przyszedł do Galilei Jordanu k Janowi / aby se pokřtil od něho.

Tedy Iesus przyszedł do Galilei do Jordanu ku Janowi / aby byt okřezan od niego.

14. Ale Jan zbraňoval mu / řka: Jáč od tebe mám pokřten býti / a ty pak gdeś se mně?

Ale Jan mu nie dopuszczał / mowiąc / Ja musze być okřezan od ciebie / a ty idźeś do mnie?

15. A odpowědew Gejiss / řekl gemu: Donechajť tak nym / nebť nám tak slušň naplniti wšelkau spravedlnost. Tedy dopustil gemu.

A Iesus odpowěděl iac / řekl p niemu / Zkniechaj teraz / Abowim tak se nam godji wypelniť wšytkę sprawedliwost / a řháš je go žamechal.

16. A když byl pokřten Gejiss / y hned wystaupil z wody: Ahle otawřela se gemu Nebesa / a widěl Duchu Božjho anšstupuge jako Holubice / a přicházň na něho.

A gdy był Iesus okřezan / wnerh wystaupil z wody / a oto sie otworzyly temu nieba y wydzial ducha Bożego zstępuiacego iako golebice / y przychodzacego nań.

17. A anhlas stal se s Neba / řkauch: Tentoť geť Syn můj milý / w němž mi se dobře žaltjbiło.

A toť glos z niebios mowiac / Ten iest syn on moy milý ná křotřym ta přestawam.

Kapitola IIII.

Tedy Gejiss wedengť na paust od ducha / aby byl pokausen od derá bla.

Tedy Iesus byl zamiedzion od Duchá ná puszcž / aby byl kuřson ode diablá.

ד

2 וַיֵּצֵא אֹרְבָעִין אִיּוֹמִין
וְאֹרְבָעִין לַיְלָו אַחֲרֵיהֶם
וַיְהִי כֵּן :

*Et habendo digiunato quarenta gi-
orni e quarenta notti, di poi hebbe fame.*

3 וַיִּקְרַב הוּא דִּמְנַסָּא וַאֲמַר
לֵה אִן בְּרֵה אֲנִי דִּמְנַסָּא
אֲמַר דִּהְלִין כֹּאפָא יִהְיוּ
לְחֵמֵי :

*Et essendo venuto à lui il tentatore,
disse, se tu sei figliuol di Dio, di che queste
pietre diuentino pani.*

4 הוּא דִּיּוּ עֲנָה וַאֲמַר
כְּתִיב דִּלֹא הוּא בְּלִחְמָא
בְּלִחְוֹד חַיָּא בְּרֵה גִשָּׁא אֲלֵא
בְּכָל מַלְא דְּנִפְקָה מִן
בִּוְמֵה דִּמְנַסָּא :

*Ma egli rispondendo disse, Egli è
scritto, L'huomo non viuera di pan solo,
ma d'ogni parola che procede da la bocca
di Dio.*

5 הַיְדִיּוּ דְּבִרָה אֲכַל
קִרְצָא לְמַדִּינַת קוֹדֶשׁ
וְאִקְיָמָה עַל כִּנְפֵי
דְּהַיְכְלָא :

*Allora il diavolo lo transporta ne la
Città sancta, e ponelo sopra la summità
del templo.*

6 וַאֲמַר לֵה אִן בְּרֵה אֲנִי
דִּמְנַסָּא שְׂרִי גִבְשָׁךְ לְתַחַת
כְּתִיב גִּיד דִּלְמַלְכֻּהִי י
יִפְקֹד עֲלֶיךָ וְעַל אֲיִדֵּיהֶן
יִשְׁקִלְיֶנָּה דִּלֹא תִתְקַר
בְּכֹאפָא רִגְלֶךָ :

*E diceli, Setu sei figliuol di Dio gi-
tati à basso: perciocchè egli è scritto, Egli
comanderà di te à i suoi Angeli & essi ti
sosterranno con le lor mani, accioche tu
non catti col tuo piede ad alcun scoglio.*

7 אֲמַר לֵה יִשׁוּעַ וְגַם כְּתִיב
כְּתִיב דִּלֹא תִנְסָא לְמַרְיָא
אֲלֵהֶךָ :

*Iesu gli disse, Egli è ancora scritto,
Non tentare il tuo Signore Iddio.*

8 תוֹב דְּבִרָה אֲכַל קִרְצָא
לְטוֹרָא דְּטַב רַם וְחַוְיָה
כְּלֵהִין מְלָכֻתָא דְּעֵלְמָא
וְשׁוֹבְחֵיהֶן :

*Di nuouo il diavolo il conduce sopra
vn monte altissimo, e mostrali tutti i re-
gni del mondo e la gloria loro.*

ד

2 וַיִּבְרָא שָׁר צִים אֲרָבַעִים יוֹם
וְאֲרָבַעִים לַיְלָה אִן רַעֲב :

*Y auiedo ayunado quarenta dias y quaren-
ta noches, despues tuuo hambre.*

3 וַיִּבֶּן אֲלֵהֶם הַמְּנַסָּה וַיֹּאמֶר
אֲמֹר בְּנֵי אֱלֹהִים אַתְּ אָמֹר אֲשֶׁר
הַמְּנַסָּה הָאֵלֶּה לָּחֶם יִהְיוּ :

*Y llegandose à el el Tentador, dixo, Si eres
Hijo de Dios, di que estas piedras se hagan pan.*

4 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר גִּתְּב כִּי-לֹא
עַל-הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יְחִיָּה הָאָדָם
כִּי עַל-כָּל מוֹצֵא פִי יִהְיֶה :

*Mas el respondiendo, dixo: Escrip̄to esta,
No con solo el pan biuirá el hombre: mas com
toda palabra que sale por la boca de Dios.*

5 אֲוִי-הָעֵלָה אֹתוֹ הַשְׁטָן בְּעִיר
הַקֹּדֶשׁ וַיַּעֲמֵדְהוּ עַל-כִּנְפֵי
הַהֵיכָל :

*Entonces el diablo lo passa à la Sancta ciu-
dad; y pufolo sobre las almenas del Templo.*

6 וַיֹּאמֶר לוֹ אֲמֹר בְּנֵי אֱלֹהִים
אֲתָה הַתְּנַפֵּל לַמַּטֵּה כִּי-גִתְּב
כִּי-מַלְאכָיו יַעֲזֹה לָךְ וְעַל-כַּפֵּי
יִשְׁאֹרְךָ פֶּן-תִּגְזֹף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ :

*Y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de
aqui abaxo: que escripto esta, Que à sus angeles
mandará porti, y alçarterhan en las manos, para
que nunca trompieces con tu pie à piedra.*

7 וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ וְגַם כְּתִיב
לֹא תִנְסָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ :

*Iesus le dixo, Otra vez está escripto, No ten-
tarás al Sennor tu Dios.*

8 וְעוֹד הָעֵלָה אֹתוֹ הַשְׁטָן
עַל-הַר גְּבוּהָ מְאֹד וַיַּרְאֵהוּ כָּל-
מַמְלָכֹת הָאָרֶץ וְכְבוֹדָהָ :

*Otra vez lo passa el diablo à vn monte muy
alto, y muestrale todos los reynos del mundo, y
su gloria:*

ד.

2. Καὶ ηἰσέτους ἡμέρας ποσα-
ράβητα, καὶ νύκτας ποσαράβη-
τα, ὕστερον ἐπείνασεν.

*Et quand il eut iusné quarante iours
& quarante nuits, finalement il eut
faim.*

3. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειρά-
ζων, εἶπεν· οἱ υἱοὶ εἰς τὸ θεῶν, οἱ πῶς ἴνα
οἱ λίθοι ἄτοι ἄρτοι γέωvται;

*Et le tentateur s'approchant de lui,
dit, Si tu es Fils de Dieu, di que ces pier-
res deuenient pains.*

4. Οὗ δὲ δοκιμαθεὶς εἶπε, γέγρα-
πται, σὺν ἐσῶ ἄρτω μόνῳ ζῆσαι τι
ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι πᾶσι τὸ ρή-
ματι ἐκπρεσβεύωμεν διὰ στόματος
θεοῦ.

*Mais il respondit, & dit, Il est escrit,
L'homme ne viura point de pain seule-
ment, mais de toute parole qui sort de
la bouche de Dieu.*

5. Τότε τὸ δαλαμαβάνει αὐτὸν
ἐδιδάξατο εἰς πῶς ἀγίαν πόλιν,
καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ
ιεροῦ.

*A donc le diable le transporte en la
sainte ville, & le met sur les creneaux
du temple.*

6. Καὶ λέγει αὐτῷ, οἱ υἱοὶ εἰς
θεῶν, βάλε σταυτὴν κάτω. γέγραπται
γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐπι-
λήται πᾶσι σὺ, καὶ ὅτι χερσὶ δού-
λοῦ σου, μήποτε προσκλίψῃς πρὸς λί-
θον τοῦ πόδα σου.

*Et lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette-
toi en bas: car il est escrit, Qu'il don-
nera charge de toi à ses Anges, & ils te
porteront en leurs mains, de peur que
tu ne heurtes de ton pied à quelque
pierre.*

7. Ἐφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν
γέγραπται, σὺν ἐκπρεβάσεις κύριον
τὸν θεόν σου.

*Iesus lui dit, Derechef il est escrit,
Tu ne tenteras point le Seigneur ton
Dieu.*

8. Πάλιν τὸ δαλαμαβάνει αὐτὸν
ὁ δαδάλας εἰς ὄρεα ὑψηλὸν
λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πᾶσι
τοῖς βασιλείαις τοῦ κόσμου καὶ τῶν
δόξαν αὐτῶν.

*Derechef le diable le transporte sur
vne fort haute montagne, & lui mon-
stre tous les royaumes du monde, &
leur gloire.*

2. Et cū ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit.

And when he had fasted fourtie dayes / & fourtie nights / he was after ward hungry.

3. Et accedens tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

Then came to him the tempter / and saide / If thou be the sonne of God / commande that these stones be made bread.

4. Qui respondens dixit, Scriptum est, Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

But he answering / saide / It is written / Man shal not live by bread onely / but by every worde that proceedeth out of the mouth of God.

5. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi.

Then the devil tooke him by into the holy Citie / and sed him on a pinnacle of the temple.

6. Et dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quia angelis suis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

And said unto him / If thou be the Sonne of God / cast thy selfe downe: for it is written / that he wil give his Angels charge over thee / and with their handes they shall lift thee up / lest at any time thou shouldest dash thy foote against a stone.

7. Ait illi Iesus, rursum scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

Iesus saide unto him / It is written againe / Thou shalt not tempt the Lord thy God.

8. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

Again the devil tooke him by unto an exceeding high mountaine / and shewed him all the kingdomes of the worlde / and the glory of them.

2. Vnd da er vierzig tag vnd vierzig nacht gefastet hatte / hungert ihn.

De der hand haffde fasted fyrtiue dage oc fyrtiue netter / hungrede hannem.

3. Vnd der Versucher trat zu ihm / vnd sprach: Bist du Gottes Son / so sprich / daß dise Steine Brodt werden.

De fristeren gieck til hannem / oc sagde / Est du Guds Son / da sig / at disse stene bliffue brød.

4. Vnd er antwortet vnd sprach: Es stehet geschrieben / Der Mensch lebet nicht vom Brodt alleine / sondern von einem jeglichen wort / das durch den Mund Gottes gehet.

Hand suarede / oc sagde / Der staar scriffuit / Men nisset leffuer ick aleniste aff brød / Men aff huert ord / som gaar gennem Guds mund.

5. Da füret ihn der Teufel mit sich in die heilige Stadt / vnd stellet ihn auff die Zinnen des Tempels.

Da førde Dieffuelen hannem med sig / i den hellige Stad / oc sette hannem paa tinningen / aff Templet.

6. Vnd sprach zu ihm: Bist du Gottes Son / so laß dich hinab / Denn es stehet geschrieben: Er wird seinen Engeln über dir befehl thun / vnd sie werden dich auff den henden tragen / auff daß du deinen Fuß nicht an einen Stein stößest.

De sagde til hannem / Est du Guds son / da lad dig falde ned / Thi det staar screffuit / Hand skal giffue sine Engle befaling offuer dig / oc de skalle bære dig paa henderne / at du ick skalt støde din fod paa nogen sten.

7. Da sprach Iesus zu ihm: Widerumb stehet auch geschriebē / Du solt Gott deinen HERRN nicht versuchen.

Da sagde Ihesus til hannem / Der staar atter screffuit / Du skalt ick friste Gud din HERR.

8. Widerumb führet in der Teufel mit sich / auff einen sehr hohen Berg / vnd zeigt ihm alle Reich der Welt / vnd ihre Herrlichkeit.

Da førde Dieffuelen hannem atter med sig / paa it saare høyt Bierg / oc visde hannem alle Verdens Rige / oc deris Herlighed.

2. Alsdnž se pošil čtyřiceti dnij a čtyřiceti nocj / potom žlačněl.

A kdy pošil čtyřiceti dní v čtyřiceti noci porym lačnat.

3. A přistoupiv k němu posuštěl / řekl mu: Bysli Syn Boží / řekž ať kamenj toto chlebowě budū.

A přystápnvšy do něgo ten křory řek / řekl / Jestližes syn Boží / řekž / aby to kámenie stalo sic chlebem.

4. Kterž odpowědew / řekl: Psanogest / Nesamým chlebem žiw gest člověk / ale každým slovem kterž pocházj z vst Božijch.

Ale on odpowědzal / y řekl / Napisano jest / Ne samým tylko chlebem žyw bedzie človiek / ale wszelkím slovem ktere pochodzi z vst Božych.

5. Tehdy ponalgen Diábel do Swatého Města / a postas wil gen na wrchu Chrámowém.

Tedy diábel wziat go do miast / há swiętego / y posthawil go na wierzchu kościoła.

6. A řekl genu: Bysli Syn Boží / spustiž se dolů / Neb psano gest / že Angelům swým přikázal o tobě / a na ruce vcho / pij tebe / aby snad nevráznl o kámen nohy twě.

A řekl k němu / Jestližes syn Boží spustě se ná dol: abowiem napisano jest / Že Aniołom swoim przykaze o tobie / y beda cie na rukach noží / abyś kiedy nie otracil nogi swę o kámen.

7. V řekl genu Bežíš: Da se psano gest / Nebudeš pokau / ſeti Pána Boha twého.

A Jezus mu řekl / Žánie napisano jest / Ne bedzieš kusať Pána Boha twęgo.

8. Opět ponal gen Diábel na hůru wysokau welmi / a otkázal mu wšeckna Kralowstwij Swěta / y Sláwu gegich.

Powtore wziat go diábel ná gore wysoka / y pokazal mu wšyrki krolestwa swiata / y chwale ich.

וַיֹּאמֶר לֵה הָלִין פְּלִחִין
לְךָ אֵתֶל אִין תִּסְגֹּד
לִי :

E dicelli, Tutte queste cose ti darò, se gittandoti in terra m'adorarai.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

Allor Iesù li disse, Va via satana, perciochè egli è scritto, Adorarai il tuo Signore Iddio, e servirai a lui solo.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

Allor il diavolo lo lasciò : & ecco gli Angeli vennero, e serviuangli.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

Hauendo poi Iesù inteso che Giovanni era stato messo in prigione sene andò in Galilea.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

E lasciata Nazaret, venne & habitò in Capernaum terra marittima, ne i confini di Zabulon e di Nephthali.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

Accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Profeta Esaias, che dice.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

La terra di Zabulon e di Nephthali à la via del mare, di la dal Giordano, la Galilea de Gentili.

וַיֹּאמֶר לֵה יֵשׁוּעַ
וְלִךְ סִטְגָּנָה פְּתִיב גִּיר
בְּלִמְרִיא אֵלֶהךָ תִּסְגֹּד
וְלֵה בְּלִחְוִדְהִי תִפְלוּחַ :

Il popolo che era posso in tenebre ha veduto una gran luce : & à quelli che erano posti ne la regione & ombra de la morte, la luce si è leuata.

וַיֹּאמֶר לוֹ כָּל-אֵלֶה אֲתִין לְךָ
אֲנִי תִפְלוּ וְתִסְגֹּדְנִי :

Y dizele, Todo esto te daré, si prostrado me adorares.

וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ לְךָ
אֲחֵרֵי הַשָּׁטָן כִּי-כָתוּב לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וְאַתָּה לְבָדוֹ
תִעֲבֹד :

Entonces Iesus le dize : Anda satanas : que escripto está, Al Sennor tu Dios adoraras, y à el solo servirás.

וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּיחוּ הַשָּׁטָן וְהִנֵּה
מַלְאָכִים קִרְבּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ :

El diablo entonces lo dexó : y heaqui los angeles llegaron, y servianle.

וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי-יֹחֵן אֶסְדֹּר
וַיֵּהָלֶךְ לְגַלִּילָה :

Mas oyendo Iesus que Ioan era preso, boluóse à Galilea :

וַיָּעֻזַב אֶת-נַצְרֶת וַיָּבֹא
וַיֵּשֶׁב בְּכַפְרֵנָחוּם עַל-תְּהֹמֹת
בִּגְבוּל זְבֻלוֹן וְנַפְתָּלִי :

Y dexando à Nazareth, vino, y habitó en Capernaum ciudad marittima, en los confines de Zabulon y de Nephthali.

וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה אֲנִי עָלֶיךָ
וַיֵּשְׁעִיהוּ הַנְּבִיא לֵאמֹר :

Para que se cumpliesse lo que fue dicho por el propheta Isayas, que dixo.

וַיֵּצֵא אֶרְצָה זְבֻלוֹן וְאֶרְצָה נַפְתָּלִי
וַיָּרֶךְ תְּהֹמֹת עֲבֹר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל
הַגּוֹיִם :

La tierra de Zabulon, y la tierra de Nephthali, camino de la mar, de la otra parte del Iordan, Galilea de las gentes.

וַיֵּצֵא אֶרְצָה זְבֻלוֹן וְאֶרְצָה נַפְתָּלִי
וַיָּרֶךְ תְּהֹמֹת עֲבֹר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל
הַגּוֹיִם :

Pueblo assentado en tinieblas, vido gran luz : y los assentados en region de sombra de muerte, luz les esclareció.

וַיֹּאמֶר לוֹ

9. Καὶ λέγει αὐτῷ, πῶς πάν-
τα σοι δώσω, εἰὰν πεζὼν προσκυνή-
σῃς μοι.

Et lui dit, Je te donnerai toutes ces choses, si en te prosternant en terre, tu m'adores.

10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕ-
παγε ὀπίσω μου σατανα. γέγρα-
πται γάρ, κύριον τὸν θεόν & προσ-
κυνῆσαι, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύ-
σαι.

A donc Iesus lui dit, Va Satan : car il est escrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui seul tu seruiras.

11. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ δια-
βολὸς & ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλ-
θον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Alors le diable le laisse, & voici, les Anges s'approcherent, & le seruoient.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάν-
νης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν
γαλιλαίαν.

Or Iesus ayant entendu que Iehan auoit esté mis en prison, se retira en Galilee.

13. Καὶ κατὰ λιβνὸν τὴν ναζα-
ρετ, ἐλθὼν καθύκησεν εἰς καπὴρ
ναῦμ τὴν παρὰ θαλασσίαν, ἐν ὁ-
ρίοις ζαβουλὸν καὶ νεφθαλὶμ.

Et ayant laissé Nazareth, vint, & habita en Capernaum, ville prochaine de la mer, és marches de Zabulon & de Nephthali.

14. Ἴνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
ἰσαΐα τὸ περὶ φῆτις λέγοντος.

*Afin que fust accompli ce, dont auoit esté parlé par Esaie le Prophete, di-
sant.*

15. Γῆ ζαβουλὸν καὶ γῆ νεφθα-
λὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν ἑσ-
δών, γαλιλαία τῇ ἐννῶν.

*Le país de Zabulon & de Nephthali vers le chemin de la mer, outre le Ior-
dain, la Galilee des Gentils.*

16. Ὁ λαὸς ὁ καθ' ἑμὶ ἐν
σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς κα-
θ' ἑμὶ ἐν χώρᾳ καὶ σκ. ἀθανάτῃ,
φῶς ἀνέτηλεν αὐτοῖς.

*Le peuple qui gisoit en tenebres, à
veu vne grande lumiere : & à ceux qui
gisoyent en la region & ombre de mort,
la lumiere leur est leuee.*

CAP. IIIL.

9. Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

And said to him / All the'e will I give thee / if thou wilt fall downe / and worſhip me.

10. Tunc dicit ei Iesus, Vade Satana : scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi soli servies.

Then said Iesus unto him / Awaye de Satan : for it is written / Thou shalt worſhip the Lord thy God / and him only shalt thou ſerve.

11. Tunc reliquit eum diabolus : & ecce angeli acceſſerunt, & ministrabant ei.

Then the devill left him : and behold the Angels came / and miniſtred unto him.

12. Cum autem audisset Iesus quod Iohānes traditus esset, secessit in Galilæam.

And when Iesus had heard that John was delivred up / he returned into Galile.

13. Et relicta civitate Nazareth, venit & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon & Nephthali.

And leaving Nazareth / went and dwelt in Capernaum / which is neere the Sea / in the borders of Zabulon & Nephthalim.

14. Ut adimpleretur quod dictum est per Iſaiam prophetam.

That it might be fulfilled which was spoken by Iſaias the Prophet / saying,

15. Terra Zabulon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.

The lande of Zabulon / and the land of Nephthalim / by the way of the ſea / benonde Jordan / Galile of the Gentiles :

16. Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

The people which ſate in darkeneſſe / ſawe great light : and to them which ſate in the region and ſhadowe of death / light is riſen up.

Das IIIL. Capitel.

9. Vnd sprach zu ihm: Das alles will ich dir geben / so du niderfellest / vnd mich anbetest.

De sagde til hannem / Alt det vil ieg giffue dig / om du ſalder ned / oc tilbeder mig.

10. Da sprach Iesus zu ihm: Heb dich weg von mir Satan / denn es stehet geschrieben: Du solt anbeten Gott deinen HERREN / vnd im allein dienen.

Da sagde Iesus til hannem / Dig bort fra mig Satan / Thi der ſtaar ſcreffuit / Du ſkal tilbede Gud din HERRE / oc tiene hannem alene.

11. Da verließ ihn der Teufel / vnd sihe / da tratten die Engel zu ihm / vnd dienten ihm.

Da forlod Dieffuelen hannem / De ſee / Englene ginge ſaa frem til hannem / oc tiene hannem.

12. Da nun Iesus höret / daß Johannes überantwortet war / zoch er inn das Galileiſche Land.

Der Iheſus nu hørde / At Johannes vaar greben / ſoer hand ind i det Galileiſke land.

13. Vnd verließ die Stadt Nazareth / kam vnd wonete zu Capernaum / die da ligt am Meer / ander grenze Zabulon vnd Nephthalim.

De forlod den Stad Nazareth / kom oc bode i Capernaum / ſom ligger hoſſ haſſuit hoſſ Zabulons oc Nephthalims eg.

14. Auf daß erfüllet würde / das da geſagt iſt durch den Propheten Iſaiam / der da ſpricht:

At det ſkulde fuldtkommis / ſom er ſagd ved Propheten Iſaiam / ſom ſiger.

15. Das Land Zabulon / vnd das Land Nephthalim / am wege des Meers / jenseid des Jordans / vnd die Heidniſch Galilea.

Zabulons land / oc Nephthalims land / hoſſ haſſ / ſens vey / paa hin ſide Jordan / oc det Heidenſke Galilea.

16. Das Volk das im Finſtern ſaß / hat ein groſſes Liecht geſehen / vnd die da ſaßen am ort vnd ſchatten des Todts / den iſt ein Liecht auffgangen.

Det Folk ſom ſad i mørcke / haſſuer ſett it ſtorre Liſt / oc de ſom ſade i dødsens ſted oc ſkugge / dem er opgonger it Liſt.

Kapitola IIIL.

9. A řekl gemu : Tyto všecky věci dám tobě / geſtliže padna budeš mi ſe klaněti.

A řekl mu / Všecky ty rzecyž tobě dám / ieſli vpadlyž chvalic mie bedzieš.

10. Tedy řekl gemu Geziſſs : Odegi Satanášſy / neboč geſt pſáno : Pánu Bohu tvěmu klaněti ſe budeš / a gemu ſaměmu ſlaužit budeš.

Tedy mu Ieſus powiedział / Podz precz Szatanie / Abowiem ieſt nápiſano / Bedzieš chwalit Pána Boga twego / a iemu / a me mu ſluzyc bedzieš.

11. Tedy opuſtil ho Diábel. A an Angelé přištaupili / a poſluhowali gemu.

Opuſcił go diábel / a oto Anioſowie przychozili y ſluzyli iemu.

12. A kdýž pak vſlyſſel Geziſſs / žeby Jan wſazen byl do žaláře / odſſel do Galilee.

Kdý vſlyſhal Ieſus / iž Jan byl w więzieniu / wrocil ſie do Galilee.

13. A opuſtiw Měſto Nazareth / přišel a bydlil w Kapparnaum za Mořem w Kragis náč Zabulon a Nephthalim :

Opuſciwſzy Nazareth / przyſzedł y mieſzkal w Kapparnaum / Ktore ieſt nad morzem / w gránicách Zabulon y Neftalim.

14. Aby ſe naplnilo to což powědijno geſt ſtrze Moſaſſe Proroka.

Aby ſe wypełnilo to co ieſt rzeczo po wiedz przez Moſaſſa Proroka themi ſlowy.

15. Země Zabulon a Země Nephthalim / Moři za Jordánem w Galilei cnyho národu.

Ziemia Zabulon y Ziemia Neftalim / przy drodze Moři / za Jordánem / Galilea pogánow.

16. Lid kterýž chodil w temnoſtech / widel ſwětlo weliké / a ſedijm w Kragině ſijnu ſmrti / ſwětlo wzeſſlo gim.

Lid který ſedzial w ciemnoſciach / widzial wielka ſwiatoſć / y tym který leželi w tránie y w ciemiu ſmierci / wzeſzla ſwiatoſć.

ד.

17. מן הידיו שרי ישוע
למכרוו ולמאמר טובו
קרבת להגיר מלכותם
ושמיהם:

Da quell' hora incominciò Iesù à predicare, e dire, Rannedetevi: perche s' approssima il regno de cieli.

18. וכד מהלך על ג' ימא הגלילא חזא תרין אחיו שמעון דאתקרי פאפא ואנדראס אחוהי דרמין מצידתא בימא איתיהון הוו גיר צידא:

Ecaminando Iesù lungo il mare de la Galilea, vide due fratelli, Simone chiamato Pietro, & Andrea suo fratello, che gittavano la rete nel mare, (perche erano pescatori.)

19. ואמר להון ישוע תו בתרי ואעבדכון דתהוון צידא דבני-גשם:

E disse loro Venite dietro à me, & io vi farò pescatori d' homini.

20. הגו דין מחדא שברק מצידתהון ואילו בתרה:

Onde essi lasciate incontiente le reti, lo seguirono.

21. וכד עבר מן תמון חזא אחרים אחא תרין יעקוב בר זבדי ויוחנן אחוהי ב פאלפא עם זבדי אבוהון דמתקניו מצידתהון וקרקא אגון ישוע:

E di li essendo passato piu oltre, vide due altri fratelli, Iacopo, quel di Zebedeo, e Giovanni suo fratello ne la nave con Zebedeo lor padre, che raccoccianano la loro reti, e chiamolli.

22. הגו דין מחדא שברק לאלפא ולאבוהון ואילו בתרה:

Et essi subbitamente lasciate la nave, e lor padre lo seguirono.

23. ומתפכר הונא ישוע בקבלה גלילא ומלך הונא בפגושתהון ומכרו סבתתא דמלכותם ומאסא כל פאב ופורהו בעמא:

Et andaua Iesù intorno per tutta la Galilea, insegnando ne le lor sinaghe, e predicando l' Euangelio del regno, e guarendo ogni malattia, & ogni infermità nel popolo.

17. מאו החל ישוע לקרא
לאמר שובו כ-קרבא מלכות
השמים:

Desde entonces començó Iesus à predicar, y à dezir: Emmendaos, que el Reyno de los cie- los se ha acercado.

18. וילך ישוע אל-שפת הים הגליל וירא שנים אחים את-שמעון הקרנא כיפא ואנדראס אחיו שולכים את-רשת בים כי דגים תפרי:

Y andando Iesus junto à la mar de Galilea, vido dos hermanos, Simon, que es llamado Pedro, y Andres su hermano, que echauan la red en la mar: porque eran pescadores.

19. ויאמר להם לכו לכם אחרי ואעשה אתכם דיג אנשים:

Y diceles, venid en pos de mi, y hazeroshe pescadores de hombres.

20. והם מיד עזבו רשתות וילכו אחריו:

Ellos entonces, dexando luego las redes, lo siguieron.

21. וילך משם וירא אחרים שנים אחים את-יעקב בר-זבדי ויוחנן אחיו באניה עם זבדי אביהם התפרי את-רשתותם ויקרא אותם:

Y passando de alli, vido otros dos hermanos Iacobo hijo de Zebedeo, y Ioan su hermano, en la naue con Zebedeo su padre, que remendauan sus redes, y llamolos.

22. והם מיד עזבו את-אניה ואת-אביהם וילכו אחריו:

Y ellos luego, dexando la nave, y à su padre, lo siguieron.

23. וסב-ישוע את-כל הגליל וילמד במועדותם ויבשר את-בשרת המלכות וירפא כל-חלי וכל-מכאוב בעם:

Y rodeó Iesus à toda Galilea ensennando en las synogas de ellos, y predicando el Euangelio del Reyno: y sanando toda enfermedad, y toda flaqueza en el pueblo.

17. 'Απὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κη-
ρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἡ γ-
ραγε γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐγγύς ἐστιν.

Dés lors Iesus commença à prescher, & dire, Amendez-vous: car le royaume des cieus est prochain.

18. Περιπατῶν δὲ ἐν τῷ θά-
λασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο
ἀδελφούς, σίμονα τὸν λεγόμενον
πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληντρον εἰς
τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ αἰεῖς.

Et comme Iesus cheminait aupres de la mer de Galilee, il vid deux freres, assavoir Simon qui fut dit Pierre, & An- dre son frere, qui iettoient leur filè en la mer: car ils estoient pefcheurs.

19. Καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπί-
σω μου, καὶ ποιῶ ὑμᾶς αἰεῖς ἀν-
θρώπων.

Et il leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai pefcheurs d'hommes.

20. Οἱ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et eux incontient delaisans leurs filès, le suivirent.

21. Καὶ περὶ αὐτῶν ἐκείθιν, εἶδεν
ἄλλους δύο ἀδελφούς, ἰάκωβον τὸν
ἑζεδάϊν, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβε-
δαίου ἑκ πατρὸς αὐτῶν, καταρπύζον-
τας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν
αὐτούς.

Et de là estant passé plus outre il vid deux autres freres, assavoir Iaquès fils de Zebedee, & Iehan son frere, en vne nasselle avec leur pere Zebedee, qui rac- coustroyent leurs filès, & les appela.

22. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et iceux incontient ayans delaisé leur nasselle & leur pere, le suivirent.

23. Καὶ περιῆλθεν ὅλην τὴν γαλι-
λαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ
εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θε-
ραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Iesus tornoioit par toute la Ga- lilee, ensennant en leurs synagogues, & preschant l'Euangile du regne, & guerissant toute sorte de maladie, & toute sorte de langueur entre le peu- ple.

17. Exinde cœpit Iesus predicare, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cœlorum.

From that time Iesus began to preach: and to say, Amend your liues: for the kingdome of heauen is at hand.

18. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim pisca- tores.)

And Iesus walking by the sea of Galile: sawe two brethren / Simon / which was called Peter / and Andream his brother / casting a net into the sea (for they were fishers.)

19. Et ait illis, Venite post me: & faciam vos fieri pisca- tores hominum.

And he said vnto them / Followe me / and I will make you fishers of men.

20. At illi continuo reli- ctis retibus secuti sunt eum.

And then straight way leauing the nets, followed him.

21. Et procedens inde, vi- dit alios duos fratres, Iaco- bum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in navi cum Ze- bedæo patre eorum, refici- entes retia sua: & vocavit eos.

And when he was gone forth from thence, hee sawe other two brethren / Jas- mes the sonne of Zebedeus / and Iohn his brother in a ship with Zebedeus their father / mending their nets / and he called them.

22. Illi autem statim reli- ctis retibus & patre, secuti sunt eum.

And then without tarning/leauing the ship and their father / followed him.

23. Et circuibat Iesus to- tam Galilæam, docens in sy- nagogis eorum, & prædi- cans euangelium regni: & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

So Iesus went about al Galile / teaching in their Synagogues / and preaching the Gospell of the kingdome / and healing euery sickness and euery disease among the people.

17. Von der zeit an / sieng Iesus an zu predigen / vnd sagen: Thut busse / das Himmelreich ist nahe herbey kommen.

Fra den tid begynnte Ihesus at predike / oc siige / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

18. Als nun Iesus an dem Galileische Meer gieng / sahe er zwen Brüder / Simon der da heist Petrus / vnd An- dream seinen Bruder / die worffen ire Neze ins Meer / denn sie waren Fischer.

Der Ihesus gick nu hofstet Galileiske Haff / saa hand tho Brodre / Simon / som kaldis Petrus / oc Andreas hans broder / de kaste deris garn i haffuit / thi de vaare Fiskere.

19. Vnd er sprach zu inen: Folget mir nach / ich will euch zu Menschen- fischern machen.

De hand sagde til dem / Folger mig effter / Jeg vil gøre eder til Menniskis Fiskere.

20. Bald verliessen sie ire Neze / vnd folgten ihm nach.

Stray forlode de deris garn / oc effterfulde han- nem.

21. Vnd da er von dannen fürbaß gieng / sahe er zwen andere Brüder / Iacobum den Sohn Zebedei / vnd Iohannem seinen bruder im Schiff mit irem Vater Zebedeo / daß sie ire Neze flickten / Vnd er rieß inen.

De som hand gick der fra lenger frem / saa hand tho andre Brodre / Iacob Zebedei son / oc Iohannes hans broder / i it skib med deris fader / Zebedeo / at de bôte deris garn / De hand kallede dem.

22. Bald verliessen sie das Schiff vnd ihren Vater / vnd folgten ihm nach.

Stray forlode de skibet oc deris fader / oc effterful- de hannem.

23. Vnd Iesus gieng umbher im ganzen Galileischen Lande / lerete in iren Schulen / vnd prediget das E- uangelium von dem Reich / vnd heilet allerley feuche vnd krankheiten im volck.

De Ihesus gick omkring i det ganske Galileiske land / lerde i deris Scholer / oc predikede Euange- lium om Riget / oc helbredede allehonde soet oc siig- domme blant folket.

17. Od toho casu počal Ge- žijs kázati a praviti: Počanj- ciate / neb seprilijžilo vam Království Nebeské.

Od onego casu Jezus počal přepovídati y mowiti / Vpánie- tajcie sie / ábowiem sie přibližá Králestwo niebieskie.

18. A chodě Gežijs podle Moře Galilejského / vžrel dva Bratry / Symona kte- rýž slowe Petr / a Andřege bra- tra geho / ani paustřegij šti do Moře (nebo byli Rybáři.)

A gdy Jezus chodził nád mor- zem Galilejskim / wyzwał dwu brátcy / Symoná kthorego zowa- Piotrem / y Andrzejá brátá tego / ktorzy rzucali sieć w morze : a- bowiem oni byli rybári.

19. V řečl gim : Podte za mnau / a věnitšim wás abyšste byli Rybáři Lidští.

Rzečl im / Podžcie za mna / á- věčy nte wás rybáři wami ludi.

20. A oni hned opustiwšše šřešli za nim.

A oni nátychmáš opušćiwšy sieć šli za nim.

21. A poodšsed odtud / vžrel gíná dva Bratry / Jakuba Syna Zebedeowa / a Jana Bratra geho / na lodis Zebedeem / De- cem gick / ani twrdij štye šwě: Vpowolal gick.

Thedy odszedłszy z tam tad / wyz-wał drugich dwu brátcy / Jakubá syná Zebedeowego / y Janá brátá tego w łodzi z Zebedeem oycem ich / gdy opráwiali sieć swoie / y wezwálich.

22. A oni hned opustiwšše štye y Otce / šli za nim.

A oni zhrázem opušćiwšy lodž / oycá šwego šli za nim.

23. Tehdy obcházel Gežijs wšsecku Galileji / oče w što- lách gegich / a káže Ewangeli- um Království / a vždrawuge wšselich neduh / y každa ne- moc w lidu.

A přešedl Jezus wšyřke Galileje / ožac w božnicách ich / y přepowídati Ewánělíá Kro- lestwá / á vždráwítac wšeláká choroby / y wšeláká niemoc mied- sy ludem.

ד

24. וְאֵשְׁתַּמַּע טְבָה בְּכָל־הָאֶרֶץ וְקָרְבוּ לָהּ כָּל־הַיּוֹנִים אֵילִין דְּבִישׁ בִּישׁ צְבִידִין בְּפוֹרְהֵגָא מִשְׁחָלְפֵגָא וְאֵילִין דְּאֵלִיצִין בְּתַשְׁנִיקָא וְדִינְגָא וְדִפְרָא אֲגָרָא וּמִשְׁרֵיָא וְאִסִּי אֲבוּן:

Onde la fama di lui si sparse per tutta la Siria: e condussero a lui tutti quelli ch'erano mal disposti, oppressi da varie infermità e dolori, e gli indemoniati, & i lunatici, & i paralitici: & egli li sanò.

25. וְאֵלּוּ בְּתֵרָה בְּנִשָּׂא סָגִיא מִן גַּלִּילָא וּמִן עֲסָרֶת-מְדִינָתָא וּמִן אֲרֻשְׁלָם וּמִן יְהוּדָא וּמִן עֲבָרָא דִּי יוֹרְדָנוֹ:

E gran moltitudine di gente il seguì: da Galilea e Decapoli, e da Ierusalem e Giudea, e da la parte di la dal Giordano.

ה

1. כִּד חֲנוּגָא דִּין יֵשׁוּעַ לְבָנִישָׁא סָלֵק לְטוֹרָא וּפְדָא יְתֵב קָרְבוּ לְוֵתָהּ תַּלְמֵי דִּיהוּ:

E sedendo egli la moltitudine, suli nel monte, & essendosi posto a sedere, i suoi discipoli gli s'accostarono.

2. וּפְתָחָא פּוֹמִיָהּ וּמִלָּהּ הָוָא לֵהוֹן וְאָמַר:

Et egli aprendo la bocca sua, gli ammaestrava, dicendo.

3. טוֹבִיָּהוֹן לְמַסְפִּינָא בְּרוּחַ דְּדִילָהוֹן הִי מַלְכַּ מְלָכוּתָא דְּשָׁמַיָּא:

Beati i poveri di spirito, percioche essi è il regno de cieli.

4. טוֹבִיָּהוֹן לְאֲבֵלָא דִּיהִבּוֹן יִתְבִּיֵאוּ:

Beati quelli che piangono, percioche essi saranno consolati.

5. טוֹבִיָּהוֹן לְמַפְיָבָא דִּיהִבּוֹן יִתְבִּיֵאוּ אֲרָעָא:

Beati i mansueti, percioche essi hereditaranno la terra.

6. טוֹבִיָּהוֹן לְאֵילִין דְּפִפְגִּין וְצָהִין לְפִאֲנוּתָא דִּיהִבּוֹן יִסְבְּעוּ:

Beati quelli che hanno fame e sete de la giustitia, percioche essi saranno satiati.

ד

24. וְהָצֵא שְׁמוֹעָתוֹ אֶל-כָּל־אֲדָם וַיָּבִיאוּ אֵלָיו כָּל־חֲלָיִם בְּחֲלָיִם רַבִּים וּבְמַלְכָּה וְאִשְׁרֵי הָיוּ בְּעֵלֵי שָׂדִים וּבְנֵי-יְרֵחַ וְאֵת-נְשָׁאֵי אֲבָרִים וְרִפְאָאוּתָם:

Y corria su fama por toda la Syria: y trayan a el todos losque teniam mal, los tomados de diuerfas enfermedades y tormendos, y los endemoniados, y lunaticos, y perlaticos: y sanaualos.

25. וַיָּבִיאוּ אַחֲרָיו עִם רַב מַגְלִילָה וּמִן-עֲשָׂר עָרִים מִירוּשָׁלַם וִיהוּדָה וּמִעֲבַר הַיַּרְדֵּן:

Y seguiante muchas compannas de Galilea, y de Decapolis, y de Ierusalem, y de Iudea, y de la otra parte del Iordan.

ה

1. וַיֵּרָא אֶת-קָהֳלָתָא דְּעֵלָּהּ הָהָר וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא אֵלָיו תַּלְמֵי דִּיו:

Y viendo Iesus las compannas, subió en el monte; y sentandose el, llegaronse a el sus Discipulos.

2. וַיִּפְתַּח אֶת-פִּיהוֹ וַיִּלְמַד לֵאמֹר:

Y abriendo el su boca, ensennaualos diciendo:

3. אֲשֶׁרֵי עֲנִיָּה רֵיחַ כִּי-לִמּוֹ הִיא מְלָכוּת הַשָּׁמַיִם:

Bienaventurados los Pobres del Espiritu: porque deellos es el Reyno de los cielos.

4. אֲשֶׁרֵי אֲבֵלִים כִּי-הָמָּה יִנְחָמוּ:

Bienaventurados los Tristes: porque ellos recibirán consolation.

5. אֲשֶׁרֵי עֲנִיָּים כִּי-הֵם יִנְחָלוּ הָאָרֶץ:

Bienaventurados los Manfos: porque ellos recibirán la tierra por heredad.

6. אֲשֶׁרֵי הָרַעֲבִים וְצָמֵאִים אֶת-צָדִיקָה כִּי-הֵם יִשְׂבְּעוּ:

Bienaventurados losque tienen hambre y sed de justicia: porque ellos serán hartos.

δ.

24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκροῦσιν εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ παρελθόντων αὐτῷ πάλιν οὖν κακῶς ἔχοντες, καὶ πνεύματι νόστις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σιληνιστάς, καὶ παρὰλυτικούς, καὶ ἐξηράτωσεν αὐτούς.

Adonc sa renommee courut par toute la Syrie: & lui presentoit-on tous ceux qui se portoyent mal, detenus de diuerfes maladies & tormens, & demoniaques, & lunatiques, & paralytiques: & il les guerissoit.

25. Καὶ ἤκολαθήσαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰσδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Et fort grandes troupes le suiuirent de Galilee, & de Decapolis, & de Ierusalem, & de Iudee, & d'outre le Iordain.

Κ Ε Φ Α Λ. Ε΄.

1. ἸΔΩΝ δὲ οὗτος ὄχλους αἰέθει εἰς τὸ ὄρεον. καὶ καθίσαντες αὐτῷ, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Or Iesus voyant les troupes, monta sur vne montagne: & lui s'estant assis, les disciples s'approcherent de lui.

2. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς λέγων.

Et ayant ouuert sa bouche, il les enseignoit, disant.

3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Bien-heureux sont les pources en esprit: car le royaume des cieus est à eux.

4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ ὤψονται ἑλεῖν.

Bien-heureux sont ceux qui menent dueil: car ils seront consolés.

5. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Bien-heureux sont les debonnaires: car ils heriteront la terre.

6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τῷ δικαιοσυνῶν, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Bien-heureux sont ceux qui ont faim & soif de iustice: car ils seront rassasiés.

24. Et abiit opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehensos, & qui demonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos:

And his fame spread abroad through all Syria: and they brought unto him all sick people: that were taken with divers diseases and gripings: and them that were possessed with devils: and those which were lunaticke: and those that had the palsy: & he healed them.

25. Et secuta sunt eum turbae multae de Galilaea, & Decapoli, & de Ierosolymis, & de Iudea, & de trans-Jordane.

And there followed him great multitudes out of Galilee and Decapolis: and Jerusalem: and Judea: and from beyond Jordan.

Videns autem turbas, ascendit in montem: & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

And when he sawe the multitude: hee went up into a mountaine: & when he was set: his disciples came to him.

2. Et aperiens os suum docebat eos, dicens:

And hee opened his mout and taught them: saying.

3. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum.

Blessed are the poore in spirit: for theirs is the kingdome of heauen.

4. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.

Blessed are they that mourne: for they shal be comforted.

5. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.

Blessed are the mecke for they shal inherite the earth.

6. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

Blessed are they which hunger & thirst for righteousness: for they shal be filled.

24. Vnd sein gerücht erschall in das ganze Syrienland. Vnd sie brachtē zu ihm allerley Krancken / mit mancherley feuchen vnd qual behafft / die Besessenen / die Munsüchtigen vnd die Sichtbrüchtigen / Vnd er machte sie alle gesund.

De hans rōtte vdspriddis offuer alt Syrie land. De de ferde til hannem alle dem som vaare siuge aff atskillig siugdom oc plager / de Besette / Maanesiuge oc Berckbrødne / De hand helbredede dem alle.

25. Vnd es folgete im nach vil volck / auß Galilea / auß den zehen Städten / von Jerusalem / auß dem Jüdischen Lande / vnd von jensendt des Jordans.

De der fulde meget folck effter hannem aff Galilea / aff de thi Städer / fra Jerusalem / aff Jøde-land / De fra hin side Jordan.

Da er aber das Volck sahe / gieng er auff einen Berg / vnd sahte sich / vnd seine Jünger tratten zu im.

Der hand saa folck / aff hannem paa it Bierg / oc sette sig / De hans Discipuli zögher til hannem.

2. Vnd er that seinen Mund auff / lehret sie / vnd sprach:

De hand vplod sin mund / lerde dem / oc sagde.

3. Selig sind / die da geistlich arm sind / denn das Himmelreich ist ihr.

Salige ere de / som ere aandelige fattige / Thi Him-merigis rige er deris.

4. Selig sind die da leid tragen / denn sie sollen getröstet werden.

Salige ere de bedröffuede / Thi de skulle hufualis.

5. Selig sind die Sanfftmutigen / denn sie werden das Erdreich besizen.

Salige ere de Sactmodige / Thi de skulle beside Jorden.

6. Selig sind die da hungert vnd dürstet nach der Gerechtigkeit / denn sie sollen satt werden.

Salige ere de / som hungrer oc törste effter Retferdighed / Thi de skulle mettis.

24. Vnssla powest geho po wssy Syrii. Tedy podawali genu wssch nemocnych / roz-licnymi neduh a nemocni poraznych / v tech ktechiz Diabelswij meli / v Nameshchis-kuw / v slakem poraznych / a vdrawowal ge.

Ma then ezas rozelsa sie slawa tego az do wssykich Syriey / y o- siarowali mu wssytki ktrzy sie zle mieli / a byli zeci rozmakem chorobami y druzentem / thakze operanc / y lunathyki / y powietr- zem zrazone / ktre on vdrawil.

25. Protozsliza nim zastus powe, mnozy z Galilee / a z Kraginy desyti Mest / y z Geruzalema / y z Judstwa / y z Jayordani.

W slo za nim barzo wiele ludu od Galileey / Dekapoli / y z Jeru- salem / y z ziemie Jydowskoy / y z kraim ktre sa za Jordanem.

Wda pak Gezijs Zastup / wstapil na hiru: a kdnz se posadil / pristaupil k nemu Wcedniych geho.

W Jezus widzac ono zgromadze- nie ludu / wstapil na gore: a gdy siadl / przyshli do niego tego ucznowie.

2. W otwrcu wsta swa wcl ge/ka:

Tedy otworzywszy wsta swewe- syltemowiac.

3. Blahoslavenij chudij duchem / neb ge gich gest Kra- lowstwij Nebeste.

Wlogoslawni sa vbodzym du- chu / abowiem ich jest Krolestwo niebieskie.

4. Blahoslavenij tissy / neb oni wladnauti budau zemij.

Wlogoslawni saci ktrzy sinez- tni sa / abowiem pocieszent beda.

5. Blahoslavenij ktechiz skagij / neb oni potesseni bu- dau.

Wlogoslawni sa ciszy / abowiem- em ziemie dziedzientie osteda.

6. Blahoslavenij ktechiz la- enegij a ziznegij Sprawed- nosti / neb oni nashyceni budau.

Wlogoslawni saci ktrzy la- fna y pragna sprawiedliwosci / abowiem oni nashyceni beda.

7 טוביהו לְמִרְחָמִים
וְעֲלֵיהוּ יִהְיוּ רַחֲמִים
*Beati i misericordiosi, percioche essi
conseguiranno misericordia.*

8 טוביהו לְאֵילִין דְּדִבּוֹן
בְּלִבְהוֹן דְּהִבּוֹן יִחְיוּ לֹא
לְאַלְחָנָא
*Beati quelli che son puri di cuore,
percioche essi vedranno Iddio.*

9 טוביהו לְעֲבָדֵי שְׁלָמָא
דְּבְנִיָּה דְּאַלְהָא יִתְקַרְיוּ
*Beati i pacifici, percioche essi saranno
chiamati figliuoli di Dio.*

10 טוביהו לְאֵילִין דְּאִתְרַדְּבוּ
מִטּוֹל בְּאִנּוּתָא
דְּדִילְהוֹן הִי מְלִכּוּתָא
דְּשָׁמַיָּא
*Beati quelli che son perseguitati per
la iustitia, percioche di essi e il regno de
cieli.*

11 טוביהו אֲמִתֵּי דְמַח
דְּמַחֲסָדִין לְכוּן וְדִבּוֹן
לְכוּן וְאֲמַרְיוֹן עֲלִיכוּן כִּי
מִלָּא בִישׁוּתָא מִטּוֹלְתִי
בְּדִגְלוּתָא
*Beati sete voi, quando gl'huomini
haueranno oltraggiati, e perseguitati:
et haueranno detto contra di voi ogni
male, mentendo per mia cagione.*

12 הִידִין חֲדוֹ וְרִוּוּ דְאֵד
דְּאִגְרָכוֹן סָגִי בְּשָׁמַיָּא
הַבְּנָא עִיר דְּרִבּוֹ לְגִבְנִיָּא
דִּמּוֹן קְדַמִּיכוּן
*Rallegratevi, e giubilate, percioche
il premio vostro e grande ne cieli: perche
cosi hanno perseguitati i Profeti, che sono
stati innanzi a voi.*

13 אֲנִתּוֹן אֲבוֹן מִלְּחָה
דְּאַרְעָא אֲנִהוּ דִּין דְּמִלְּחָה
תְּבַכְהִי בְּמִנָּא דְּתַתְּמִלְּחָה
לְמַדָּם לֹא אֲוִלָּא אֲלֵנָּה
דְּתַשְׁתַּדָּא לְבָר וְתַתְּדִישׁ
מִן אֲנָשִׁין
*Voi sete il sale de la terra: done se il
sale diuene insipido, con che si salara? ei
non e piu buono a niente, se non ad esser
gittato fuore, e calpestato da gli huomini.*

14 אֲנִתּוֹן אֲבוֹן בּוֹהֲרָה
דְּעֲלָמָא לֹא מִשְׁכְּחָנָה
דְּתַשְׁתַּדָּא מִדִּינָתָא דְּעִיר
טוֹרָא בְּנִיָּא
*Voi sete la luce del mondo. Non puo
vna città situata sopra vn monte nascon-
dersi.*

*Voi sete la luce del mondo. Non puo
vna città situata sopra vn monte nascon-
dersi.*

7 אֲנָשִׁין הַרְחָמִים כִּי־יִרְחָמוּ
Bienaventurados los Misericordiosos: por-
que ellos alcançarán misericordia.

8 אֲנָשִׁין בְּרִי לֵבָב כִּי־אֶת־
אֱלֹהִים יִקְרְאוּ
Bienaventurados los de limpio coraçon:
porque ellos verán a Dios

9 אֲנָשִׁין שְׁלָמִים כִּי־הִמָּה בְּנֵי
אֱלֹהִים יִקְרְאוּ
Bienaventurados los Pacificos: porque el-
los serán llamados hijos de Dios.

10 אֲנָשִׁין גְּרֻדִּים עַל־הַצְדָּקָה
כִּי־לָהֶם יֵשׁ מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
Bienaventurados los que padecem persecu-
cion por causa de la iusticia: porque deellos es
el Reyno de los cielos.

11 אֲנָשִׁין אֲמִי יִקְלָלוּ אֶתְכֶם
וְיִרְדְּבוּ וְיֹאמְרוּ כָל־דָּבָר רָע
עֲלֵיכֶם כַּחֲשִׁים בְּעֵבֹרִי
Bienaventurados soys, quando dixeren mal
de vosotros, y os persiguieren, y dixeren de vo-
sotros todo mal por mi causa, mintiendo.

12 שְׂמַחוּ וְגִילוּ כִּי־שָׂכְרְכֶם
רַב הוּא בְּשָׁמַיִם כִּי־כֵן רָדְפוּ
אֶת־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ
לְפָנֵיכֶם
Gozaos, y alegraos; porque vuestro salario
es grande en los cielos: que anfi fueron persegui-
dos los prophetas que fueron antes de vosotros.

13 אַתֶּם הֵם הַמֶּלַח הָאָרֶץ
וְאַתֶּם הַמֶּלַח יִתְפַּל בְּמַרְיָמָה
לְאַפֶּס יוֹעֵל עוֹד כִּי־אַתֶּם לְהַשְׁלֵךְ
חוּצָה וְלְמַרְמֵס רַגְלִים
Vosotros soys Sal de la tierra: y si la sal se
desuaneziere, conque será salada? No vale mas
para nada; sino que sea echada fuera, y sea holla-
da de los hombres.

14 אַתֶּם הֵם אֹר הָעוֹלָם לֹא
תִכָּל עִיר לְהַסְתִּיר אֲשֶׁר עַל־
הַהָר מִקוּמָה
Vosotros soys Luz del mundo. La ciudad as-
sentada sobre el monte no se puede esconder:

*Vosotros soys Luz del mundo. La ciudad as-
sentada sobre el monte no se puede esconder:*

7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι
αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Bien-heureux sont les misericordi-
eux: car misericorde leur sera faite.

8. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρ-
δίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.

Bien-heureux sont ceux qui sont
nets de cœur: car ils verront Dieu.

9. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι
αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.

Bien-heureux sont ceux qui procu-
rent la paix: car ils seront appelés en-
fans de Dieu.

10. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἐνε-
κὲν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ
βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Bien-heureux sont ceux qui sont
persecutés pour iustice: car le royaume
des cieus est à eux.

11. Μακάριοι ἐστὲ ὅταν ἐνεδί-
ω-σιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ ἔπωσι
πάντην πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευ-
δόμους, ἐνεκὸν ἐμοῦ.

Vous serez bien-heureux quand on
vous aura iniuriés & persecutés, & on
aura dit toute mauuaise parole contre
vous à cause de moi, en mentant.

12. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. ὅτι ὅτε ἐδίωξαν ὑμᾶς περὶ
τῆς δικαιοσύνης.

Esjouïssiez vous, & vous esgayez: car
vostre loyer est grand es cieus: car ainssi
ont-ils persecuté les Prophetes qui ont
esté deuant vous.

13. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς.
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μαρῶσῃ, ἐν τίνι
ἀλισθησεται; εἰς ὅθεν ἰσχυρὴ ἐπὶ εἰ-
μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖ-
σθαι ὑπὸ τοῦ ποδὸς ἀνθρώπου.

Vous estes le sel de la terre: or si le
sel perd sa saueur, avec quoi le salera-
on? il ne vaut plus rien, si non pour estre
ietté dehors, & estre foulé des hommes.

14. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου.
ὅτι ὅταν κρυβῶνται ὑμῶν ὅρα
καὶ μὴ.

Vous estes la lumière du monde: la
ville assise sur vne montagne ne peut
estre cachée.

7. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Blessed are the mercifull: for they shall obtaine mercie.

8. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

Blessed are the pure in heart: for they shall see God.

9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

Blessed are the peacemakers: for they shall be called the children of God.

10. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum celorum.

Blessed are they which suffer persecution for righteousness sake: for theirs is the kingdom of heauen.

11. Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me:

Blessed are ye when men revile you, and persecute you, and say all manner of euill against you for my sake: falsely.

12. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis, sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

Reioyce and be glad: for great is your reward in heauen: for so persecuted they the Prophets which were before you.

13. Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & concalcetur ab hominibus.

Ye are the salt of the earth: but if the salt haue lost his savour, where with shall it be salted? It is thenceforth good for nothing: but to be cast out, and to be troden vnder foote of men.

14. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.

Ye are the light of the world. A candle that is set on an hill, can not be hid.

7. Selig sind die barmherzigen / denn sie werden barmherzigkeit erlangen.

Salige ere de Mistkundelike / Thi de skulle saa mistundhed.

8. Selig sind die reines herzen sind / denn sie werden Gott schauen.

Salige ere de / som ere rene aff herttet / Thi de skulle see Gud.

9. Selig sind die Fridfertigen / denn sie werden Gottes kinder heißen.

Salige ere de Fredsommelike / Thi de skulle kaldis Guds børn.

10. Selig sind / die vmb gerechtigkeit willen verfolget werden / denn das Himmelreich ist jr.

Salige ere de / som lide forfølgelse for Retferdigheds skild / Thi Himmerigis rige er deris.

11. Selig seidt ihr / wenn euch die Menschen vmb meiner willē schmehen vnd verfolgen / vnd reden allerley übels wider euch / so sie daran liegen.

Salige ere i / naar Menniskene bespatte oc forfølge eder for Min skild / oc tale allehonde ont paa eder / om de linge det.

12. Seidt frölich vnd getrost / es wirdt euch im Himmel wol belohnet werden. Denn also haben sie verfolget die Propheten / die vor euch gewesen sind.

Glæder oc frigder eder / Det skal vel betalis eder i Himmelen. Thi de haaffue saa forfuld Propheterne som vaare saar eder.

13. Ir seidt das Salt der erden. Wo nun das Salt thumm wird / wo mit sol man salzen? Es ist zu nicht hinfort nütze / denn das man es hinauff schütte / vnd laß die leute zutretten.

I ere Jordens Salt. Om Saltet mister sin krafft / huor mer skal mand salte? Det er inted lenger nytte / end at det kasts vdi / oc Solet traade der paa.

14. Ihr seidt das Licht der Welt. Es mag die Stadt / die auff einem Berge ligt / nicht verborgen sein.

I ere Verdens Liuss. Den Stad som ligger paa it Bierg / kand icke stulles.

7. Blahoslavenij milosrdnij / neb oni milosrdensvij dogdau

Blagoslávient sa milosrdni / ábowiem oni milosrdzie otrzy mǎia.

8. Blahoslavenij čistého srdce / neb oni Boga widěti budau.

Blagoslávient sa čisty sa ser / cá čistého / ábowiem oni Boga ogladǎia.

9. Blahoslavenij pokojnij / nebo oni Synové Boží slauiti budau.

Blagoslávient sa spočoyní / ábowiem oni beda názywáni Syni mi Božymi.

10. Blahoslavenij kterijž protiwensvij trpí pro Správedliwosti / neb gegich gest Královstvij Nebeske.

Blagoslávient sa ákterijž čerptá přestádowníe dla spráwedliwosti / ábowiem ich jest Králestwo niebieske.

11. Blahoslavenij gste když wám zlořčiti budau lidě a budau se wám protiwiti / a mluswiti wseckno žle o wás shauce pro mne.

Blagoslávient bedziecie gdy was stomocí přestádowněc beda / mowiac wšeláká zřecž žla przeciwo wám klámǎiac dla mne.

12. Radigte se a weselte se / neb odplata wasse hogná gest w Nebesych. Tak žagiste protiwili se y Prorokam kterijž gsau byli před wami.

Rádnycie se / y weselcie / ábowiem zapláta wǎšǎ wielka jest w niebie / gdy tak přestádowněci Proroci ktorzy před wami byli.

13. Wy gste Sól země / gestli že Sól zmařena bude / čím bude soleno? k ničemuž se nehodi wiice / než aby byla wen wynržena a od lidi posslapána.

Wy jesteście sól ziemi / A jeśli sól smař straci / czymże solić beda? do niczego się niy nie godzi / iedno aby byla precz wyrzucona / y po depra a od ludzi.

14. Wy gste Swětlo swěta. Nemůž Město skryto býti na hůře wystawené:

Wy jesteście światłość światá / Nie moze sie město zatačiti na gorze ležace.

ה

15 וְלֹא מִנְהַרְיוֹ שְׂדֵנָהּ
וְסִימִיו לֵהּ תִּחִית סֵאתָהּ
אַלֶּהָ עַל מִנְהַתָּהּ וּמִנְהַר
לְכָל אֲרָלָיו דְּבִבְיָתָהּ אֲנִיו:

Ne s'accende una lucerna, per metterla sotto lo stajo, ma sopra il candeliero: onde fa lume a tutti quelli che son ne la casa.

16 הַכֵּנָה נִיְהָר בְּיִהְיֶה
הַדֵּם בְּנִי-נִשָּׂא דִּיחֻוּן
עֲבִידִיכֹן טִבָּהּ וְנִשְׁפָּחוּן
לְאַבּוּכֹן דְּבִשְׂמִינָה:

Così risplenda la vostra luce dinanzi agli huomini: accioche veggano le vostre buone opere, e glorifichino il Padre vostro, che è ne i cieli.

17 לֹא תִסְפְּרוּן דְּאִתִּית
דְּאִשְׁרֵי נְמוּסָהּ אִוּ נְבִיאָה
לֹא דְאִשְׁרֵי אֶלֶהָ דְּאִמְלָה:

Non pensate, ch'io sia venuto per annullar la Legge o i Profeti: io non son venuto per annullar gli, ma per adempierli.

18 אָמִין אָמֵר אָמֵר אָנָּה
לְכוּן דְּעִדְמָהּ דִּיִּעְבְּרוּן
שְׂמִינָהּ וְאֶרְעָהּ יִדְּהִי
אִוּ חֵד סִרְטָהּ לֹא יַעֲבֹר מִן
נְמוּסָהּ עַד-מָהּ דְּכָל
יְהוֹנָה:

Perche io vi dico in Verita, che infino che sia trapassato via il cielo e la terra, non passata vn iota, o vn minimo punto de la Legge, in fin che tutte le cose non si facciano.

19 כָּל מִן דִּישְׁתָּהּ הַכִּיר
חֵד מִן פִּיקִדְנָהּ הַלִּין
וְעִירָהּ וְיִלָּה הַכֵּנָה לְבִנִי
נִשָּׂא בְּצִירָהּ יִתְקַדֵּם
בְּמַלְכוּתָהּ דְּשְׂמִינָהּ כִּי
דִּיִּעְבֹּד וְיִלָּה הֵנָּה רַבָּה
יִתְקַדֵּם בְּמַלְכוּתָהּ
דְּשְׂמִינָה:

Chi dunque romperà pur vno di questi minimi comandamenti, & insegnara così a gli huomini, sarà chiamato minimo nel regno de cieli: e chi gli haurà fatti & insegnati, costui sarà chiamato grande nel regno de cieli.

20 אָמֵר אָנָּה לְכוּן דְּאִוּ
לֹא תִתָּתֵר בְּאִנְיָתִיכֹן יִתִּיר
מִן דְּסִפְרָהּ וּבְרִישָׁהּ לֹא
תַעֲלֹון לְמַלְכוּתָהּ דְּשְׂמִינָה:

Certamente io vi dico, che se la vostra iustitia non abbondara piu che quella de gli Scribi e Farisei, non entrarete nel regno de cieli.

ה

15 וְלֹא מִצִּיתִים גִּדְּ לְשֹׁמֵהּ תַחַת
הַסֵּאתָהּ כִּי-אֵלֶם עַל-הַמְּנוּדָהּ
לְהַאֲרִיר כָּלֶם אִשְׁרֵי בְּבִיתָהּ:

Ni se enciende el candil, y se pone debaxo de vn almud: mas en el candelero, y alumbra a todos losque estan en casa:

16 כֵּן-יִהְיֶה אִוּרְכֶם לְפָנֶי
הָאֲנָשִׁים לְמַעַן יֵרְאוּ מַעֲשֵׂיכֶם
הַטֹּובִים וַיִּכְבְּדוּ אֶת-אֲבֹתֶיכֶם
אִשְׁרֵי בְּשָׂמִים כֶּסֶף:

Ansi pues alúbre vuestra luz delante de los hombres: paraque vean vuestras obras buenas, y glorifiquen a vuestro Padre, que está en los cielos.

17 אַל-תִּחְשְׁבוּ כִי-בִנְתִּי לְבִטֹּל
אֶת-הַחֻדָּהּ אִוּ אֶת-הַנְּבִיאִים
לֹא-בִנְתִּי לְבִטֹּל כִּי-אֵלֶם
לְמַלְאָתָם:

No penseys que he venido para defatar la Ley, o los prophetas: no he veni do para defatar la, mas para cumplir la.

18 אָמֵן אָמֵן אָמֵר אָנָּה לְכֶם
כִּי יַעֲבֹדוּ הַשְּׂמִינָהּ וְהָאֲרָץ וַיִּוֹד
אֶחָת אִוּ חִירָק אֶחָד לֹא יֵאָבֵד
מִן-הַחֻדָּהּ עַד-אִשְׁרֵי כָלֶם יִמְלָאוּ:

Porque decierto os digo, que hastaque perezca el cielo y la tierra, ni vna jota, ni vn tilde perecerá de la Ley que todas las cosas no sean hechas.

19 וְכָל הַמְּבִטֹּל אֶחָת מִן-
הַמִּצְוֹת הַקְּטָנוֹת הָאֵלֶּה וַיִּלְמַד
כֵּן אֶת-הָאָדָם קְטוֹן הוּא יִקְרָא
בְּמַלְכוּת הַשְּׂמִינָהּ וְאִשְׁרֵי יַעֲשֶׂה
וַיִּלְמַד גָּדוֹל הוּא יִקְרָא
בְּמַלְכוּת הַשְּׂמִינָהּ:

De manera que qualquiera que de fatare vno de estos mandamientos muy pequennos, y ansi ensennare a los hombres, muy pequenno será llamado en el Reyno de los cielos. Mas qualquiera que hiziere, y ensennare, este será llamado grande en el Reyno de los cielos.

20 וְאִנִּי אֹמֵר לְכֶם כִּי-לֹא
תִּתָּתֵר צְדָקְתְּכֶם עַל-צְדָקָת
הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אִינֹכֶם
תִּבּוֹאוּ אֶל-מַלְכוּת הַשְּׂמִינָהּ:

Portanto yo os digo, que si vuestra justicia no fuere mayor que la de los Escribas y delos Phariseos, no entrareys en el Reyne de los cielos.

ε.

15. Οὐτὲ καί τις λύχινον, καὶ π-
θεασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μὲσδιον, ἀλλ'
ἵνα τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπῃ πᾶσι
τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Et on n'allume point la chandelle pour la mettre sous vn boileau, mais sur le chandelier, & elle esclaire à tous ceux qui sont en la maison.

16. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν
ἔμπροσθεν ἡμῶν ἀνθρώπων, ὥστε
ἰδῶσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δο-
ξάζωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

Ainsi reuiue vostre lumiere deuant les hommes, afin qu'ils voyent vos bonnes œuutes, & glorifient vostre Pere qui est es cieus.

17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον κατα-
λῦσαι τὸν νόμον, ἢ τὸν προφήτας·
οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πλη-
ρῶσαι.

Ne pensez point que ie soye venu pour ancantir la loy, ou les Prophetes: ie ne suis point venu pour les ancantir, mais pour les accomplir.

18. Ἀμὲν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὥς
ἂν παρέλθῃ ὁ ἄρανος καὶ ἡ γῆ, ἰδι-
ῶν, ἢ μία κεραία· ἔτι μὴ παρέλθῃ
ἅπὸ τοῦ νόμου, ὥς ἂν πάντα γένη-
ται.

Car en verité ie vous di, que iusques à ce que le ciel sera passé & la terre, vn iota ou vn seul point de la loy ne passera, que toutes choses ne foyent faites.

19. Ὃς ἐὰν ἑνω λύχιν μίαν ἥν
ἐν τῷ τῶν ἡμῶν ἐλαχίστων, καὶ
διδάξῃ ἕνα τῶν ἀνθρώπων, ἐλα-
χίστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν
ἔραων· ὃς δ' ἂν ποιῇ καὶ δι-
δάξῃ, ἔτι μείζους κληθήσεται ἐν
τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἔραων.

Celui donc qui rompra vn de ses trespetis commandemens, & enseignera ainsi les hommes, sera tenu le plus petit au royaume des cieus: mais celui qui les aura faits & enseignés, cestui-la sera tenu grand au royaume des cieus.

20. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ
περισσώσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν
πλεῖον ἢ γραμματέων καὶ φα-
ρισαίων, ἔτι μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν
βασιλείαν ἡμῶν ἔραων.

Gar ie vous di que si vostre iustice ne surpasse celle de Scribes & Pharisiens, vous n'entrerez nullement au royaume des cieus.

CAP. V.

15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.

Neither do men light a candle, and put it vnder a bushell, but on a candlestick: and it giveth light vnto all that are in the house.

16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in caelis est.

Let your light so shine before men, that they may see your good works, and glorifie your Father which is in heauen.

17. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere.

Thinke not that I am come to destroy the Law, or the Prophets. I am not come to destroy them, but to fulfill them.

18. Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum & terra, iota unum aut unus apex non prateribit a lege: donec omnia fiant.

For truely I say vnto you, Till heauen, and earth perish, one iote, or one tittle of the Lawe shall not scape, till all thinges bee fulfilled.

19. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines: minimus vocabitur in regno caelorum, qui autem fecerit & docuerit: hic magnus vocabitur in regno caelorum.

Whosoever therefore shall breake one of these least commandments, and teache men so, he shall bee called the least in the kingdome of heauen: but whosoever shall obserue and teach them, the same shall bee called great in the kingdome of heauen.

20. Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.

For I say vnto you, except your righteousness exceede the righteousness of the Scribes and Pharisees, ye shall not enter into the kingdome of heauen.

Das V. Capitel.

15. Man zündet auch nicht ein Licht an, vnd setzt es vnder einen Scheffel, sondern auff einen Leuchter, so leuchtet es den allen, die im hause sind.

Man tender oc ickē it liuss / oc setter det vnder en Skeppe / men paa en liussstage / Saa liusser det da for dem alle / som ere i Husit.

16. Also lasst euer licht leuchten für den leuten, das sie eure gute werck sehen, vnd euren Vater im himmel preisen.

Lader saa eders liusskinne faar Mennistenne / At de see eders gode Gerninger / oc prise eders Fader i Himmelen.

17. Ir solt nicht wehnen, das ich kommen bin, das Gesetz oder die Propheten aufzulösen, Ich bin nicht kommen aufzulösen, sondern zu erfüllen.

I skulle ickē tencke / at ieg er kommen / at opløse loven eller Propheterne / Jeg er ickē kommen at opløse, men at fuldkomme.

18. Denn ich sage euch wahrlich, bis das Himmel vnd Erden zergehe, wird nicht zergehen der kleinste Buchstab, noch ein Tütel vom Gesetze, bis das es alles geschehe.

Thi sandelige siger ieg eder / Indtil Himmelen oc Jorden forgaa / skal ickē den minste Bogstaf / oc ey en Tydel aff Looven forgaa / for det skeer alsammen.

19. Wer nun eines von diesen kleinsten Geboten auflöset, vnd lehret die leute also, der wirdt der kleinste heißen im Himmelreich. Wer es aber thut vnd lehret, der wird groß heißen im Himmelreich.

Huo som nu opløser it aff disse minste Bud / oc lærer folcket saa / Hand skal kaldis den minste i Himmerigis rige. Men huo som det gør oc lærer / Hand skal kaldis stoer i Himmerigis rige.

20. Denn ich sage euch: Es sey den euer gerechtigkeit besser, den der Schriftgelerten vnd Phariseer, so werdet ihr nicht in das Himmelreich kommen.

Thi ieg siger eder / Vden eder Refferdighed bliffuer bedre end de Scrifftelaaagis oc Phariseers / Da kom me i ickē i Himmerigis rige.

Kapitola V.

15. Aniz oswęcugii swiece a stawęgii gi pod Nádobu / ale na Swięcen / aby swiętla wssiem kęeriz w Domu gsau.

A ni zapałata swiece / y Flada ick pod forzec / ale w lichtarz / A swięci wssytkim kęeriz sa w domu.

16. Tak swēt swēto wasse před lidmi / at widii skutky wassedobré / a slawii Otce wasse bo kęeriz w Nebesych gest.

Takže tež nęchay swięci swēt kęhlošć wassaz před ludmi / aby oba cęyli wasse wczynki dobre / y chwalili oycę wassęgo kęeriz ick na niebie.

17. Nedomniłwayte se aby ch přissel russyti Zakona a Prořofuw. Nepřissel gsem russyti / ale naplniti.

Wte mniemaycie aby m přissel mřszęc zakon / abo Prořofy / Wte přissedlem ta mřszęc zakon / ale wypelniti.

18. Amen ja wěrně prawim wám / do kędž nepomine Nebe y Země / gedi na literka / aneb gediny puřkřst nepomine z Zakona / a ž se wssęky węcý stanau.

Boč ząprawde wam powiędam / a ž přemine niebo y ziemia / iedná literka abo iedná křestá nie přemine z zakonu / a ž se wssytko wypelni.

19. Protož kdož by přestauřil gedno z přitauřani tęchto nany mensšych / a wěilby tak řidi / nany mensšy slauti budew Kráľowšwi Nebeskem. Ale kdo ge bude činiti a gině wěiti / ten weliky slauti budew Kráľowšwi Nebeskem.

Protož wieľ tedy přestapi ředno z regoto rozkazania nannęcý řęgo / y tak ľdži nannęzy / bedžie zwan nannęcýřym w Kroleřtwie niebieskem / Ale Kroleřwie ie cęyni bedžie nannęzy / ten bedžie zwan wielkim w Kroleřtwie niebieskem.

20. Prawim žagistě wám / Nebudeli hog nęgšy řprawedliwost wasse / ne žli Wěiteluw a Zakoniřtwu / newędęte do Kráľowšwi Nebeskeho.

Abowiem powiędam wam / Jeřli nie bedžie obřitowala řpráwiedli wošć wassá wiecey niž nannęcielow y řaryzenřow / nie wńdžięcie do Kroleřtwá niebieskego.

ה

21. שְׁמַעְתִּינוּ דְּאִתְאָמַר
לְקַדְמֵיָא לֹא תִקְטֹל וְכָל
דִּיקְטֹל מְחִיב הוּא לְדִינָא:

Voi habete udito che fu detto à gli antichi, Non occidere, perche chi occiderà, sarà obligato à la pena del giuditio.

22. אָנָּה דִּין אָמַר אָנָּה
לְכִין דְּכָל מוֹ דִּיקְטֹל עַל
אֲחוּהִי אֵיכְבֵּל מְחִיב הוּא
לְדִינָא וְכָל מוֹ דִּיקְטֹל
לְאֲחוּהִי דִּיקְטֹל מְחִיב הוּא
לְכִין וְשִׁתְּלָא וְכָל מוֹ
דִּיקְטֹל לְכִין מְחִיב הוּא
לְגִהֵנָּה דְּגִיְהֵנָּה:

Mato dico à voi, che chiunque l'adira contra il suo fratello senza cagione, sarà obligato à la pena del giuditio: e chiunque dira al suo fratello, Raca, sarà obligato à la pena del consiglio: e chi gli dira, Stolto, sarà obligato à la pena de la ascenna del fuoco.

23. אֲוִדְהוּ דְּכִיל דְּמִקְרַב
אַנְתָּ קוֹרְבֵנָךְ עַל מִדְּבָחָא
וְתַמּוֹ תִּתְדַכֵּר דְּאַחִיד עַלִּיךְ
אַחִיד אֲבָתָא מִדְּמוֹ:

Se adunque tu haverai portato il tuo dono all'altare, e iui ti viene à mente che'l tuo fratello ha qualche cosa contra di te.

24. שְׁבוּק תַּמּוֹ קוֹרְבֵנָךְ
עַל מִדְּבָחָא וְכָל לִיקְדָּם
אַתְרַעָא עִם אַחִיד וְהִידִין
תוֹב קִרְבֵּי קוֹרְבֵנָךְ:

Lassa iui il tuo dono dinanzi à l'altare, e da prima à riconciliarti col tuo fratello, e poi vieni, & offerisci il tuo dono.

25. הוּיָת מִתְאַוָּא עִם
בְּעַל-דִּינָךְ עַד עִמָּה
אַנְתָּ בְּאִתְרָא דְּלִמָּה בְּעַל
דִּינָךְ יִשְׁלַם לְדִינָא וְדִינָא
יִשְׁלַם לְגִבְיָא וְתִפֵּל בֵּית
אַסִּירָא:

Fa che tu sii prestamente d'accordo col tuo auersario, mentre che sei per la via con esso lui: accioche tu lora l'auersario non ti dia ne le mani del giudice, & il giudice ti consigni al ministro, e sii messo in prigione.

26. וְאִמְרִין אָמַר אָנָּה דָּךְ
דִּלָּא תִפּוּק מוֹ תַּמּוֹ עַד
מָא דִּתְתִּיר שְׁמוֹנָה
אַחֲרֵינוּ:

Io ti dico in Verità, che tu non scirai di li in fin à tanto che tu non habbi reso l'ultimo quattrino.

27. שְׁמַעְתִּינוּ דְּאִתְאָמַר
דִּלָּא תִגְוֹר:

Voi habete udito, che fu detto à gli antichi, Non adulterare.

ה

21. שְׁמַעְתִּים כִּי נִאֲמַר לְקַדְמֵיָא
לֹא תִרְצַח כִּי—אִשֵּׁר יִרְצַח
מִשְׁפַּט מוֹת לוֹ:

Oyftes q fue dicho à los antiguos, No matarás: mas qualquiera q matare, será culpado de juyzio.

22. אֲנִי אָנִי אָמַר לָכֶם כִּי כָל-
אִשֵּׁר דִּגְזוֹ עַל-אֲחוּיוֹ הוּא חֵיב
לְמִשְׁפַּט וְאִשֵּׁר יִאֲמַר לְאֲחוּיוֹ רָקָה
רַע חֵיב הוּא לְכִנְסוּת הַגְּדוּלָּה
וְאִשֵּׁר יִאֲמַר לוֹ גָּבֵל חֵיב הוּא
לְאִשׁ גִּיְהֵנָּה:

Yo pues os digo, que qualquiera que se enojare locamente con su hermano, será culpado de juyzio: Y qualquiera que dixere à su hermano, Raca, será culpado de ayuntamiento: y qualquiera que à su hermano dixere, Loco, será culpado del quemadero del fuego.

23. וְאִם תִּקְרִיב קֹרְבָנְךָ אֶל-
הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁם תִּזְכֹּר כִּי-לְאֲחוּיְךָ
יִשְׁמָה עֲלֶיךָ:

Portato si truxeres tu Presente al altar, y alli te acordares, que tu hermano tiene algo contrati.

24. הִנִּיחָה שָׁם אֶת-קֹרְבָנְךָ
לְפָנֶיךָ הַמִּזְבֵּחַ וְלֹךְ לְפָנֶיךָ וְתִכְפֹּר
אֶת-פְּגִי אֲחוּיְךָ וְאֶת-תְּבִלָּה וְתִקְרִיב
אֶת-קֹרְבָנְךָ:

Dexa alli tu Presente delante del altar, y ve: buelue primero en amistad con tu hermano, y entonces ven, y ofrece tu Presente.

25. יִנְחֹת לָךְ וְלִשְׁטוֹן בְּמַהֲרָה
בְּהִיוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ עִמּוֹ פֹר יְמִסְרָךְ
הַשְׁטוֹן בְּיַד-הַשֹּׁפֵט וְתִשְׁוִיב יְמִסְרָךְ
לְשׁוֹטֵר וְתִשְׁלַח אֶל-הַכֹּהֵן:

Se amigo de tu aduersario presto, entretanto que estás con el en el camino: porque no acontezca que el aduersario te entregue al juez, y el juez te entregue al alguazil; y seas echado en prision:

26. אָמֵן אָנִי אָמַר לָךְ לֹא תִצָּא
מִשָּׁם עַד-כִּי תִתֵּן תַּמּוֹ רַבּוּעַ
הָאֲחֵרִין:

Decierto te digo, que no saldrás de alli, hasta que pagues el postrer cornado.

27. שְׁמַעְתִּים כִּי נִאֲמַר לְקַדְמֵיָא
לֹא תִגְוֹר:

Oyftes que fue dicho à los antiguos, No adulterarás.

ε.

21. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, & φονεύσας. ὅς ἐστιν ἄνθρωπος ἐκείνου, ὅς ἐστιν ἐκείνου.

Vous auez entendu qu'il à esté dit par les anciens, Tu ne tueras point: & qui tuera, sera punissable par iugement.

22. Ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ὅτι πᾶς ὁ ὀργίζων τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ, ἐνοχῶν ἐστὶν τῇ κρείσσει. ὅς ἐστιν ἄνθρωπος εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἐνοχῶν ἐστὶν τῷ σωτηρίῳ. ὅς ἐστιν ἄνθρωπος εἰπὼν μωρὸν. ἐνοχῶν ἐστὶν εἰς τὴν γέεναν & πυρός.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque se courrouce à son frere sans cause, sera punissable par iugement: & qui dira à son frere, Raca, sera punissable par conseil: & qui lui dira, Fol, sera punissable par la gehenne du feu.

23. Ἐάν τις φέρῃ τὸ δῶρόν σου ὅτι τὸ θυσιάζειν, καὶ ἂν μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ.

Si donc tu apportes ton offrande à l'autel, & là il te souvient que ton frere à quelque chose à l'encontre de toi.

24. Ἀφῆς καὶ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιάζειν, καὶ ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσφέρε τὸ δῶρόν σου.

Laisse là ton offrande deuant l'autel, & t'en va appointe premierement avec ton frere, & lors vien & offre ton offrande.

25. Ἰδοὺ δὲ τῶν ἀντιπάλων σου ἄρχῃ, ὅτε εἶς ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μὴ ποτέ σε παραδώσῃ ὁ ἀντίδικος τῷ κρείττει, καὶ ὁ κρείττης σε παραδώσῃ τῷ ὑποφύτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῇς.

Sois bien tost d'accord avec ton aduerse partie, tandis que tu es en chemin avec lui, depeur que ton aduerse partie ne te liure au iuge, & que le iuge te liure au sergent, & que tu sois mis en prison.

26. Ἀμὲν λέγω σοι, & μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν δαδῶς τὸν ἑκατοντάρειόν σου.

En verité ie te di, que tu ne sortiras point de là, iusques à ce que tu ayes rendu le dernier quadrin.

27. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, & μοιχεύσας.

Vous auez entendu qu'il à esté dit par les anciens, Tu ne commettras point adultere.

21. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Ye haue heard that it was sayde vnto them of the olde time/ Thou shalt not kill: for whosoever killeth/ shall be culpable of iudgement.

22. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, Raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

But I say vnto you/ whosoever is angrie with his brother vnadvisedly/ shall be culpable of iudgement. And whosoever saith vnto his brother/ Raca/ shall be worthy to be punisshed by the Conncill. And whosoever shall say/ Fatue/ shall be worthy to be punisshed with hell fyre.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te:

If then thou bring thy gift to the altar/ and there rememberest that thy brother hath ought against thee.

24. Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Leaue there thyne offering before the altar/ and goe thy way: first bee reconciled to thy brother/ and then come and offer thy gift.

25. Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.

Agree with thine aduersarie quickly/ whyles thou art in the way with him/ leaue thine aduersary deliuer thee to the iudge/ & the iudge deliuer thee to the sergeant/ and thou be cast into prison.

26. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas novissimum quadrantem.

Verely I say vnto thee/ thou shalt not come out thence/ till thou hast payed the vniuersall farthing.

27. Audistis quia dictum est antiquis. Non moechaberis.

Ye haue heard that it was said to them of olde time/ Thou shalt not commit adulterie.

21. Ihr habt gehört/ daß zu den alten gesagt ist: Du solt nicht tödten/ Wer aber tödtet/ der sol des Gerichtes schuldig sein.

I haue hört/ at der er sagt til de gamle/ Du skalt icke thielsla/ Huo som thielslar/ hand skal vere schuldig for Dommen.

22. Ich aber sage euch: Wer mit seinem bruder zörnet/ der ist des gerichtes schuldig. Wer aber zu seinem Bruder sagt Racha/ der ist des Rathes schuldig. Wer aber sagt/ du Narr/ der ist des höllischen feuers schuldig.

Men ieg siger eder/ Huo som er vreed paa sin Broder/ Hand er schuldig for Dommen. Men hu som siger til sin Broder/ Racha/ hand er schuldig for Raader. De hu som siger/ Du Daare/ hand er schuldig til helffuedis Ild.

23. Darumb wenn du deine Gabe auff den Altar opfferst/ vnd wirst allda ein dencken/ daß dein Bruder etwas wider dich habe.

Der saare/ naar du offerer din Gaffue paa Alteret/ oc du kommer der ihw/ At din Broder haaffuer noget mod dig.

24. So laß allda für dem Altar deine Gabe/ vnd gehe zuvor hin/ vnd versöhne dich mit deinem Bruder/ vnd alsß denn komm/ vnd opffer deine Gabe.

Saa lad bliffue din Gaffue der saar Alteret/ oc gaet tilforn hen/ oc forlige dig med din Broder/ oc kom siden oc offere din Gaffue.

25. Sey willfertig deinem Widersacher bald/ dieweil du noch bey im auff dem wege bist/ auff daß dich der Widersacher nicht dermal eins überantwortte dem Richter/ vnd der Richter überantwortte dich dem Diener/ vnd werdest in den Kercker geworffen.

Forlige dig snart med din Modstandere/ den stund du est end nu haff hannem paa veyen/ paa der/ at din Modstandere skal icke en gong antuorde Dommeren dig/ oc Dommeren skal antuorde Dieneren dig/ oc du skal kastis i Fængsel.

26. Ich sage dir warlich/ du wirst nicht von dannen heraußkommen/ biß du auch den letzten heller bezalest.

Sandelige siger ieg dig/ Du skalt icke komme der vd/ før end du oc betaler det siste skerff.

27. Ihr habt gehöret/ daß zu den Alten gesagt ist/ Du solt nicht Ehebrechen.

I haaffue hört/ at der er sagt til de Gamle/ Du skalt icke bedriffue hoer.

21. Ghysseligste jē powēdijno gest Starým: Nezabijes/ pakliby kdo žabil/ hoden bude saudu.

Ghysseltēste jē rzeczono testh starym/ Nie bedziesz zabita/ A Erhołowiek zabije/ Bedzie winien saudu.

22. Ale nāt prawijm wām/ jē každy kdož se hněwāna Bratra swěho/ hoden bude Saidu. Kdožby pak řekl Bratru swemu siowo potupně/ hoden bude sauzenij. A kdožby řekl: Blázne/ hoden bude Peklneho ohně.

Alle ia wam powiedam/ iž každy ktory sie gniewa na brata swego bez przyczyny/ Bedzie winien sadu: A kto kolwiek rzecze bratu swemu Racha/ bedzie winien/ aby byl karan od rady: A kto kolwiek rzecze/ blaznie/ bedzie winien/ meci ogniowey.

23. Protož obētugessli dar twōg na Altār/ a tu se rožpomenes/ jē bratr twōg mā něco proti tobě.

Przeto testli dar twoy przyniesz ścież do ołtarza/ & thāmby wspominal iž brat twoy ma co przeciwko tobie.

24. Nechayž tu daru twěho před Altārem/ a gdi prwě smiř se s bratrem twym/ a potom přigda obětij dar twuog.

So staw tam dar twoy przed ołtarzem/ & idż pierwey sie z bratem swem pojednay/ & potym przyszedşy/ ofiaruy dar twoy.

25. Wegdi w dobru wāli s protivnikem twym rychle/ do tudy ghy s nim na cestē/ atby snad nedal tebe protivnik twōg sauden/ a Saudce dalby tebe Služebniku/ a tak bylby wsazēn do žalāre.

Radz przyjacielm sprzećiwie/ kowt twemu rychlo pośis z nim w drodze/ py cie snadz kiedy sprzećiwnik nie podal sedziemu/ a sedzia cełstarzowi/ a tak byś był wrzucon do ciemnice.

26. Gistē prawijm tobě/ jē newygdēs obtud/ až nawrātis ijs poslednij halč.

Śaprawdec powiedam/ Nis wynidziesz z tamtad/ aż oddasz ołtarni kwartnik.

27. Ghysseli gste/ jē powēdijno gest Starým: Nesesimibnijs.

Ghysseltēste iž powiedziano starym/ Nie bedziesz cudzoloży.

28. אָנא דין אָמר אָנא
לכו דכר מו דחונא
אנתתא איר דרגיה
מחדא צרה בלבה:

*Ma io dico à voi, che chiunque guar-
da una donna con hauerne concupiscen-
tia, hagia nel suo cuore adulterato con
essa.*

29. אָנא דין עינך דימינא
מכשלא לך חציה ושריה
מנך פקח לך ציר דיאבד
חד הדמך ולא פלה פגרה
נפל בגהנו:

*Hor se il tuo occhio destro ti scanda-
lizza, cauatelo e gittalo via da te: per-
cioche egli è meglio per te ch'vn solo de
tuoi membri perisca, e non che tutto'l tuo
corpo sia gittato ne la geenna.*

30. ואו אידך דימינא
מכשלא לך פסוק שדיה
מנך פקח לך ציר דיאבד
חד מו הדמך ולא פלה
פגרה נפל בגהנו:

*Et se la tua man destra ti scandali-
lizza, tagliala, e gittala via da te: per-
cioche meglio è per te, ch'vn solo de tuoi
membri perisca, e non che tutto'l tuo cor-
po sia gittato ne la geenna.*

31. אנתאמר דמו דשרא
אנתתא יתל לה פתכא
דדולל:

*Ancor fu detto, Chiunque ripudiarà
la sua moglie, diale il libello del ripudio.*

32. אָנא דין אָמר אָנא
לכו דכר מו דשרא
אנתתא לבר מו מלתא
דנניותא צבד לה דתגורי
דמו דשקל שביקתא צאר:

*Ma io dico à voi, Che chiunque ripu-
diarà la sua moglie, escetto che per causa
di fornicatione, la fa adulterare: e chiun-
que pigliarà per moglie la ripudiata, com-
mette adulterio.*

33. תוב שמעתון דא
דאנתאמר לקדמיה דלא
תרגל במומתך תשלם
דין למדיא מומתך:

*Appresso, voi hauete udito che fu det-
to à gli antichi, Non pergiurare, ma offer-
ua al Signore i tuoi giuramenti.*

28. אָנא דין אָמר לָכֶם כִּי—
כָּל־רוֹאֵה אִשָּׁה לְהַתְאוּתָהּ כְּבֹר
נַפְתָּהּ אִתָּהּ בְּלִבּוֹ :

Yo pues os digo, que qualquiera que mira la
muger para cudiciarla, ya adulteró con ella en
su coraçon.

29. וְאִם עֵינְךָ הַיְמָנִית תִּכְשִׁילְךָ
נִקֵּר אִתָּהּ וְהַשְׁלִיךְ מֵעַלְיָךְ כִּי—
טוֹב לָךְ אֲשֶׁר יֵאבֹד אֶחָד
מֵאַבְרֵיךָ מִהַשְׁלִיךְ אֶת־כָּל גֻּפְךָ
אֶל־גֵּהֲנוֹם :

Portanto si tu ojo derecho te fuere ocasion
de caer, sacalo, y echalo de ti: que mejor te es,
que se pierda vno de tus miembros, que no que
todo tu cuerpo sea echado al quemadero.

30. וְאִם יָדְיָיְמִינְךָ תִּכְשִׁילְךָ
קַצֵּץ אִתָּהּ וְהַשְׁלִיךְ מִמֶּנָּה כִּי—
טוֹב לָךְ לְהֵאבֹד אֶחָד מֵאַבְרֵיךָ
מִהַשְׁלִיךְ כָּל־גֻּפְךָ אֶל־גֵּהֲנוֹם :

Y si tu mano derecha te fuere ocasion de
caer, cortala, y echala de ti: que mejor te es, que
se pierda vno de tus miembros, que no que todo
tu cuerpo sea echado al quemadero.

31. וְגַם גָּאָמַר כִּי־אֲשֶׁר יִשְׁלַח
אֶת־אִשְׁתּוֹ יִתֵּן לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת :

Tambien fue dicho, Qualquiera que em-
biare su muger, dele carta de divorcio.

32. אָנא דין אָמר לָכֶם כִּי—
אֲשֶׁר יִשְׁלַח אֶת־אִשְׁתּוֹ בִּלְחִי
עַל־אֲדוֹת הַזְנוּת הוּא יִנְאִיף
אִתָּהּ וְכָל־אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־
אִשָּׁה מִנִּזְנֵה הוּא :

Yo pues os digo, que elque embiare su mu-
ger, fuera de causa de fornicacion, haze que ella
adultere: y elque se casare con la embiada, co-
mete adulterio.

33. עוֹד שָׁמַעְתֶּם כִּי־גָאָמַר
לְקִדְמוֹנִים לֹא תִשָּׁבַע לְשִׁקְרָה
כִּי־נֶאֱמַר תִּשְׁלַם לַיהוָה גְּדוּרְיָךְ :

Item, oystes que fue dicho à los antiguos,
No te perjuraras: mas pagarás al Sennor tus ju-
ramentos.

28. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ
βλέπων γυναῖκα μετὰ τὸ ὄψιν
μῆτιν αὐτῆς, ἤδη ἐμείχθησιν αὐ-
τῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque
regarde femme pour la conuoiter, il à
desia commis adultere avec elle en son
cœur.

29. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δε-
ξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἐξέλε αὐτὸν, καὶ
βάλε δὲ σὺ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα
δυσλόγηται ἐν ᾧ μελὴν σου, καὶ μὴ
ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέεν-
ναν.

Que si ton œil te fait chopper, arra-
che-le, & le iette arriere de toi: car il te
vaut mieux qu'un de tes membres pe-
rille, & que ton corps ne soit point iet-
té en la gehenne.

30. Καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκαν-
δαλίζῃ σε, ἐκκοψον αὐτήν, καὶ βά-
λε δὲ σὺ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα
δυσλόγηται ἐν ᾧ μελὴν σου, καὶ μὴ
ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέεν-
ναν.

Et si ta main droite te fait chopper,
coupe-la, & la iette arriere de toi: car
il te vaut mieux qu'un de tes membres
perisse, & que ton corps ne soit point
ietté en la gehenne.

31. Ἐρρέθη δὲ ὅτι ὁς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δέτω αὐτῇ
ἀποστέριον.

Il à esté dit ausi, Si quelcun delaisse
sa femme, qu'il lui baille la lettre de di-
uorce.

32. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὁς ἂν
ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, πα-
ρεκτὸς λόγου πορείας, ποιῇ αὐτῇ
μοιχᾶσθαι. καὶ ὁς ἂν ἀπολαύμ-
ηται ἀπὸ μιᾶς, μοιχᾶται.

Mais ie vous di, moi, Que quicun-
que aura delaissé la femme fors la cause
de paillardise, il la fait deuenir adulter-
esse: & quiconque se mariera à la fem-
me delaissee, commet adultere.

33. Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἔρρέθη
τοῖς ἀρχαίοις. ὅτι ὁ πιστορκήσας,
ἀποδώσας δὲ τῷ κυρίῳ ὅτι ὅρκους
σας.

Derechef vous avez entendu qu'il à
esté dit par les anciens, Tu ne te pariu-
reras point, ains tu rendras au Seigneur
ce que tu auras promis par iurement.

CAP. V.

28. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

But I say vnto you / that whosoever looketh on a woman to lust after her / hath committed adulterie with her already in his heart.

29. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Wherefore if thy right eye cause thee to offend / plucke it out / and cast it from thee: for better it is for thee that one of thy members perish / then that thy whole body should be cast into hell.

30. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Also if thy right hand make thee to offend / cut it off / and cast it from thee: for better it is for thee that one of thy members perish / then that thy whole body should be cast into hell.

31. Dictum est autem, Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii.

It hath bene said also / Whosoever shall put away his wife / let him giue her a testimoniall of diuorcement.

32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

But I say vnto you / Whosoever shall put away his wife (except it be for fornication) causeth her to commit adulterie and whosoever shall marry her that is diuorced / committeth adulterie.

33. Iterum audistis quia dictum est antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

Again / ye haue heard how it was said to them of old time / Thou shalt not forswear thy selfe / but shalt perforce thine othes to the Lord.

Das V. Capitel.

28. Ich aber sage euch / Wer ein Weib ansihet / zu begeren / der hat schon mit ir die Ehe gebrochen in seinem Herzen.

Men Ieg siger eder / Huo som seer paa een Quinde at begere hende / hand haffuer allerede bedressuit hoer met hende i sit herte.

29. Ergert dich aber dein rechtes auge / so reiß es auß / vnd wirffs von dir. Es ist dir besser / das eins deiner gelid verderbe / vnd nicht der ganze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger dit høyre Øye dig / da riss det vdi / oc kast det fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc det gantste Legeme icke skal kastis i Hellsuede.

30. Ergert dich deine rechte hand / so hau sie abe / vnd wirff sie von dir. Es ist dir besser / das eins deiner gelid verderbe / vñ nicht der ganze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger din høyre haand dig / Da hug hende aff / oc kast hende fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc det gantste Legeme icke skal kastis i Hellsuede.

31. Es ist auch gesagt / wer sich von seinem Weibe scheidet / der soll ir geben einen Scheidbrieff.

Det er oc sagt / Huo som skil sig fra sin Hustru / han skal giffue hende et Skilsmaals bress.

32. Ich aber sage euch / wer sich von seinem Weibe scheidet (es sey den vmb Ehebruch) der macht / das sie die Ehe bricht / Vnd wer ein abgescheidete freyet / der bricht die Ehe.

Men ieg siger eder / Huo som skil sig fra sin Hustru (vden det er for hoer) hand ger / at hun bedrissuer hoer. Oc huo som tager en affskyld / hand bedrissuer hoer.

33. Ir habt weiter gehöret / das zu den Alten gesagt ist / Du solt keinen falschen Eid thun / vnd solt Gott deinen Eid halten.

I haffue fremdelis hørt / at der er sagt til de Gamle / Du skalt icke gøre nogen falsk Eed / oc du skalt holde Gud din Eed.

Kapitola V.

28. Alle nāt pravim vām: Každý kdož pohledel na ženu ku požádání jí / již gest smilnils nij w Ordey svém.

Allecia powiedam / iż każdy ktoż wseyry na niewiastę aby sey požadał / już z mia cudzolostwo popeinił w sercu swoim.

29. Gestilže olo twě pravě horššy tebe / wylupiž ge / a wrz od sebe: neb gest vžitečně tobě / aby zahynul geden aud twūg / nežby celě tělo twě vvrženo bylo do Ohně Pekelného.

Jestli tedy práve olo twoie ciebie w grzech przywodzi / wyrwi je a zárzuć od siebie: Abowiemci pożyteczniej jest aby zginął jeden z członków twoich / niżli aby miało być podane w szętko ciało twoje ni meki.

30. Apakli Kufa twá prawá horššy tebe / vtniž gi / a wrz od sebe: neb sepe gest tobě aby zahynul geden Aud twūg / nežli by wšętko tělo twěššo da Pekelnijho ohně.

Jestli cie thež práwa rečá twojá w grzech przywodzi / odetni ją / y zárzuć od siebie: Abowiemci pożyteczniej jest aby zginął jeden z członków twoich / niżli aby miało być podane w szętko ciało ná meki.

31. Powědiino gest takě: Kdobykoli propustil Manželku swau / aby gi dal Listek zapuzenij.

Atemn powiedziano jest / Ktośkolwiek opuści żonę swoję / mechyey da list rozvodu.

32. Alle nāt wām pravim / že každý kdož propustil Manželku swau / kromě příčiny Enyžoložšwa / wvodi gi w Enyžoložšwo: a kdož propustil enau po gme / enyžoložij.

Alleia wam powiedam / iż każdy bykolwiek opuścił żonę swoję / prócz przyczyny cudzološwa / przywodzi ją w cudzołóstwo: A ktoby opuśczonea poial / cudzołóžy.

33. Opět slyšeli gste / že po wědiino gest starým: Niebudes křivě přísahati / ale plniti budes Pánu přísahy twě.

Slyšeliście záše iż jest powiedziano starým: Nie będziesz gwałcił przysięgi / ale oddaš Pánu rzečy przez přisjage poslubis one.

34. אָנאָ דין אָמַר אָנאָ
לכּוין לֹא תִאמְרוּן סֵךְ לֹא
בְּשָׁמַיִם דְּפוּרְשִׁינָא הוּ
דְּאֵלֵהּ:

Ma io dico a voi, Non giurate in modo alcuno: ne per il cielo, perch'egli è il trono di Dio.

35. וְלֹא בְּאַרְעָא דְּפוּרְשִׁינָא
הִי דְּתַחֲתִית רִגְלוֹהִי אֲהֵלֵא
בְּאַוּרוֹי שְׁלָם דְּמַדִּינְתָּהּ הִי
דְּמִלְכָּא רַבָּנָא:

Ne per la terra, per ch'ella è lo scabello de suoi piedi: ne per Ierusalem, per ch'ella è la città del gran Re.

36. אֲהֵלֵא בְּרִישֵׁךְ תִּאמְרָא
דְּלֹא מְשַׁכַּח אֲנִיָּה לְמַעַבְדָּא
בֵּיהּ מִנְתָּא חֲדָא דְּסַעְרָא
אוּפְמָתָא אוּ חֲוֶרְתָּא:

Ne giurarai per il tuo capo, perciocche tu non puoi fare un sol capello bianco o nero.

37. אֲלֵא תִהְיֶה מִלְתְּכִין
אִין אִין וְלֹא לֹא מִדָּם דְּמִין
הֲלִין יִתִּיר מִן בִּישָׁא הוּ:

Ma sia la vostra parola, Sì, sì, No, no: e ciò che sopra questo redonda è dal male.

38. שְׁמַעְתִּין דְּאֵתְאֵמַר
דְּעֵינָא חֵלְף עֵינָא וְשִׁנָּה
חֵלְף שִׁנָּה:

Voi hauete udito che fu detto, Occhio per occhio, e dente per dente.

39. אָנאָ דין אָמַר אָנאָ
לכּוין דְּלֹא תִקּוּמוּן לִי וְקַבֵּל
בִּישָׁא אֲלֵא מִן דְּמַחֲלָא
לִךְ עַד בִּפְךָ דִּימִינָהּ
אֲפִנָּא לֵה אֲהֵלֵא:

Et io dico a voi, Non resistete al male, ma l'alcuno battera ne la tua guancia destra, voltagli ancora l'altra.

40. וּמִן דְּצַבָּא דִּידִין עֲמִךְ
וְיִשְׁקִיָּהּ פּוּתִינָךְ שְׁבוּךְ
לֵה אֲהֵלֵא מַרְטוּטָךְ:

Et a chi tu ol litigare contra te, e toglierti il saio, lassagli ancora il mantello.

41. מִן דְּמַשְׁחַר לִךְ מִילָא
חֲדוּל עִמָּה תִּרְיוּ:

E chiunque ti constregnera a camminare un miglio, vanna con esso lui due.

34. אָנאָ אָנאָ אָמַר לָכֵם לֹא
תִשְׁבַּעוּ בְּכָל דְּבַר לֹא בְּשָׁמַיִם
כִּי כִסֵּא אֱלֹהִים הֵמָּה:

Yo pues os digo, No jureys en ninguna manera, ni por el cielo, porque es el throno de Dios.

35. וְלֹא בְּאַרְץ כִּי הָדָם רִגְלֵי
הִיא וְלֹא בִירוּשָׁלַם כִּי עִיר
מֶלֶךְ גָּדוֹל הִיא:

Ni por la tierra, porque es el estrado de sus pies; ni por Ierusalem, porque es ciudad del Gran Rey.

36. וְלֹא בְּרִאשֶׁךְ תִּשְׁבַּע יֵעֹר
אִשְׁר לֹא תִחַל שְׂעֵר אֶחָד
לְהִלְבִּין אוּ שְׁחֹר לְעֵשׂוֹתָיו:

Ni por tu cabeça jurarás: porque no puedes hazervn cabello blanco o negro.

37. וְהִיָּה דְּבִרְכָּם כֵּן כֵּן אִין
אִין וְכָל אִשְׁר יוֹתֵר מֵאֵלֵהּ יִמְרַע
הוּא:

Mas sea vuestro hablar, si, si: no, no: porque lo que es mas deesto, de mal procede.

38. שְׁמַעְתִּים כִּי אָמַר עֵין תַּחַת
עֵין וְיִשׁוּ תַחַת יִשׁוּ:

Oyistes que fue dicho a los antiguos, Ojo por ojo: y diente por diente:

39. אָנאָ אָמַר לָכֵם אִין
לְעַמֵּד לִדְעָה כִּי אִשְׁר יִכְפֹּר
עַל לֵהִי הִימְנִית וְחֲטָה לוֹ גַּם
אֲהֵלֵא:

Yo pues os digo, No resistays con mal: antes a qualquiera que te hiriere en tu mexilla destra, bueluele tambien la otra.

40. וְאִשְׁר יִנְאֶבֶה לְרִיב עֲמִךְ
בְּמַשְׁפָּט לְקַחַת אֶת־כְּתִנְתְּךָ הַנֶּחַ
לֹא גַם אֲהֵלֵא:

Y a lque quisiere ponerte a pleyto, y tomar-te tu ropa, dexale tambien la capa.

41. וְאִשְׁר יִגְשׁ אַחֲרֶךְ כְּבִרָה
הִנְדִּץ אַחֲרָיִךְ לִךְ עִמָּו שְׁתֵּימָם:

Y a qualquiera que te cargare por vna lengua, vé con el dos.

34. 'Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ ἔρειπῳ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.

Mais ie vous di, moi, Ne iurez aucunement, ne par le ciel, car c'est le throne de Dieu.

35. Μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τοῦ ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς ἱερσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Ne par la terre, car c'est le marche-pied de ses pieds: ne par Ierusalem, car c'est la ville du grand Roy.

36. Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μέλαν ἢ λευκὸν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

Aussi ne iureras-tu par ta teste: car tu ne peux faire vn cheveu blanc ou noir.

37. Ἐγὼ δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναί· ἔ, ἔ. τὸ δὲ πλεονάζον τέτρω ἐκ τοῦ πνηρῆς ἐστίν.

Mais vostre parole soit oui, oui: non non: & ce qui est par dessus est du mal.

38. Ἡκούσατε ὅτι ἰρρέθη, ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὁφθαλμοῦ, καὶ ὀδὸν ἀντὶ ὀδόντος.

Vous avez entendu qu'il a esté dit, Oeil pour œil, & dent pour dent.

39. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, σπείλον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

Mais ie vous di, moi, Ne résistez point au mal: ains si aucun te frappe en ta ioue droite, tourne-lui aussi l'autre.

40. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κολῆσαι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

Et à celui qui veut plaidoyer contre toi, & t'oster ton saye, laisse-lui aussi le manteau.

41. Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο.

Et quiconque te voudra contraindre d'aller vne lieue, vas-en deux avec lui.

34. Ego autem dico vobis non iurare omnino; neque per cælum, quia thronus Dei est.

But I say vnto you / Swear not at all / neither by heauen / for it is the throne of God:

35. Neque per terram, quia scabellum est pedum eius; neque per Ierosolymam, quia civitas est magni regis.

Nor yet by the eart: for it is his of oteshoole: neyther by Ierusalem: for it is the cite of the great king.

36. Neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

Neither shalt thou swear by thy head / because thou canst not make one heare white or blacke.

37. Sit sermo autem vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

But let your communicatton be / Yea / yea: Nay / Nay. For what soeuer is more then these / cometh of euill.

38. Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Ye haue heard that it hath bene said / An eye for an eye / and a tooth for a tooth.

39. Ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

But I say vnto you / Resist not euil: but whosoever shall smite thee on thy right cheeke / turne to him the other also.

40. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

And if any man will sue thee at the law / and take away thy coate / let him haue thy cloke also.

41. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cū illo alia duo.

And whosoever will compell thee to go a mile / go with him twaine.

34. Ich aber sage euch / daß jr aller ding nicht schweren solt / weder bey dem Himmel / denn er ist Gottes stul.

Wenn ieg siger eder / At i skulle aldelis inted suerie / huercken ved Himmelen / thi hand er Guds stoel.

35. Noch bey der Erden / denn sie ist seiner füsse schemel / noch bey Jerusale / denn sie ist eines grossen Königes Stadt.

Oc en ved Jorden / thi hun er hans Fodekammel / Oc en om Ierusalem / thi det er en stoer Kongis stad.

36. Auch solt du nicht bey deinem haupt schweren / denn du vermagst nit ein einigs haar weiß vnd schwarz zu machen.

Du skalt ock icke suerie ved dit Hoffsuit / thi du kint icke gore it eniste Haar huiet oc sort.

37. Euer rede aber sey ja / ja / nein / nein / was drüber ist / das ist vom übel.

Eder tale skal vere Ja / ja / Ney ney / Huad der er offuer / det er aff ont.

38. Ir habt gehöret / das da gesagt ist / auge vmb auge / zan vmb zan.

I hauffe hørt / at der er sagt / Øye for øye / Tand for tand.

39. Ich aber sage euch / das jr nicht widerstreben solt dem übel / sondern so dir jemand einen streich gibt auff deinen rechten backen / dem biete den andern auch dar.

Wenn ieg siger eder / At i skulle icke emodstaa ont / Wenn der som nogen giffuer dig it slaw paa dit høyre Kindben / da holt hannem det andet oc saa til.

40. Vnd so jemand mit dir rechten will / vnd deinen Rock nemen / dem laß auch den Mantel.

Oc der som nogen vil gaa i rette met dig / oc tage din Kiortel / da lad hannem oc beholde Raaben.

41. Vnd so dich jemand nötiget eine Meile / so gehe mit jm zwo.

Oc der som nogen nøder dig til en Meil / da gact tho met hannem.

34. Ale vát pravijm wám / abyšte nepřisahali owšem / ani strže Nebe / neb Stolicе Boží gest.

Ale ja wam powiedam / abyście žádným obyczajem nie przysięgali / ani ná niebo / gdyž jest stolicą Boží.

35. Ani strže Zemi / neb pod nož noh geho gest. Ani strže Jeruzalem / neb Město Krále welikého gest.

Ani ná zemie / abowiem jest podnožkiem nog tego / ani ná Jeruzalem / Abowiem jest město wielkiego Krola.

36. Ani strže hlavu twau budesa přisahati / neb nemůžes gednoho vlasu učiniti bílého / aneb černého.

Ani ná głowe twoje bedziesz przysięgał / Abowiem nie możesz weźmiec jednego włosia białego / abo czarnego.

37. Ale buder řeč wasse: Běsili / gest: není li / není. Což pak nad to wiće gest / to od zlého gest.

Niechayže tedy mowá wászá bedzie / řeč / řeč / nie / nie / A co by nád to wíce bylo / to jest od zlégo.

38. Slyšeli gste řpowědij / no gest Starým: Oko za oko / a zub za zub.

Slyšeliście iž powiedziano / Oko za oko / zub za zub.

39. Ale vát pravijm wám / abyšte neodpírali zlému. Ale vderžili tebe kdo w prawě líce twé / nastaw gemu y druhého.

Ale ja wam powiedam / Nie sprzeciwiajcie sie złemu / owšem ktos by cie kolwiek vderzył w prawy policzek twoy / obroc mu y drugiez go.

40. A tomu kdož ses, tebaw chce sanditi a sukni twau wzyti / nech gemu y pláště.

A temu ktory sie chce z thoba prawem obchodit / a zupicetwoie wziac / pusć mu y plaszcz.

41. A kdobykoli přinutil tebe abh s nim šel / iž hč kročegaw / gdi s nim y giná dwa.

A ktoby cie kolwiek gwałtem przymuszal na jedne mile / idž z nim dwie.

ה
42 מִן דָּשֵׁא לְךָ הֵב
לָהּ וּמִן דִּיאִנֵּה מִנְּךָ לֵב
תְּכַלִּיהִי:

*Da à celui che ti chiede: & à chi vo-
le in prestanza da te, non ricusare.*

43 שְׁמַעְתִּין דִּיאִתְאִמֵּר
דִּרְחִים לְקַרְיָךְ וְסָגִי לִ
לְבַעַל-דִּבְכָּךְ:

*Voi haucte edito che fu detto, Ama
il tuo prossimo, & odia il nimico tuo.*

44 אָנָּה דִּין אָמַר אָנָּה
לְכוּן אֲחֵבוּ לְבַעַל דִּבְכִּיכֹן
וּבְרִיכוּ לְמוֹן דִּלְאִט לְכוּן ו
וְעַבְדֵּי דְשִׁבִּיר לְכוּן דְּסִנָּה
לְכוּן וְצִלוּ עֵל אֵילִין דִּ
דִּבְרִין לְכוּן בְּקִטְרִי
וּרְדִּבִּין לְכוּן:

*Mais je vous di, Aimez & vos tri nemi-
ci, benedicez quelli che vi mala dicono, fate
bene a quelli che & odiano, & pregate per
quelli che & offendono, & vi persequitanno.*

45 אֵיכְנָא דִּתְהוּוֹן בְּנֵיהִי
דִּאֲבוּכֹן דְּבִשְׁמִינָה הוּ
דְּמַדְנָה שְׁמִינָה עַל טְבָא
וְעַל בִּישָׁא וּמַחַת מְטָרָה
עַל כְּאִנָּה וְעַל צוּלָא:

*Accioche voi siate figliuoli del Padre
voſtro che è ne cieli: il quale ſalcuare il
ſuo Sole ſopra i triſti & ſopra i buoni: e fa
pionere ſopra i giuſti & gli ingiuſti.*

46 אִו גִּיר מִחֲבִין אֲנִתִּין
לְאֵילִין דְּמִחֲבִין לְכוּן מִנָּה
אֲגִרָא אֵית לְכוּן לֹא הָא
אֵה מְכִסָּא הִי הִדְנָה
עֲבָדִין:

*Perche ſe voi amarete quelli che
amano voi, che premio n' haurete? non
fanno il medefimo ancora i publicani?*

47 וְאִו שְׂאֵלִיתִין בְּשִׁלְמָא
דְּאֲחִיכֹן בְּלַחֲדָא מִנָּה
יִתִּיר עֲבָדִין אֲנִתִּין לְךָ
הָא אֵה מְכִסָּא הִי הִדְנָה
עֲבָדִין:

*E ſe voi abbracciate ſolamente i vo-
ſtri frateſſi, che coſa fate voi di piu? non
fanno coſi ancora i publicani?*

48 הוּוֹ הִכִּיר אֲנִתִּין
גְּמִירָא אֵיכְנָא דִּאֲבוּכֹן
דְּבִשְׁמִינָה גְּמִירָא הוּוֹ:

*Siate dunque voi perfetti, come il
Padre voſtro che è ne cieli, è perfetto.*

ה
42 לְשׁוּאֵל מִמֶּךָ יָתֵן לֹא וְאִשְׁדֵּר
הַפְּצוּ לְלוֹוֶה מִמֶּךָ אֶל תִּמְנַע
טוֹב מִמֶּנּוּ:

*Alque te pidiere dale: y àlque quiſiere to-
mar de ti empreſtado, no le refuses.*

43 שְׁמַעְתִּים כִּי-נֹאמַר תֵּאָהֵב
לְךָ עֵר וְתִשָּׂנֵא אֶת-אֹיְבֶיךָ:

*Oyſtes que fue dicho, Amaras à tu proximo,
y aborreceras à tu enemigo:*

44 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֲהָבוּ
אֶת-אֹיְבֵיכֶם בְּרִכּוּ לְאֹרְדֵיכֶם
הִיטִיבוּ לְשׁוֹנְאֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ
בְּעַד מְכַלְמֵיכֶם וְרוֹדְפֵיכֶם:

*Yo pues os digo, Amad à vueſtros nemigos:
Bendezid à losque os maldizen: hazed bien à
losque os aborrecen, y orad por losque os ca-
lunian y os perſiguen:*

45 לְמַעַן בְּנֵי תְהִיָּה אֲבֵיכֶם
אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּי-מִזְרִיחַ הוּא
אֶת-שֶׁמֶשׁוֹ עַל-רָעִים וְטוֹבִים
וּמִמָּטָר עַל-צַדִּיקִים וְרָשָׁעִים:

*Paraque ſeays hijos de vueſtro Padre que
eſtá en los cielos: que haze que ſu Sol ſalga ſo-
bre malos y buenos: y llene ſobre juſtos y in-
juſtos.*

46 וְאַם רָק תֵּאָהֵבוּ אֶת-
אֲשֶׁר אוֹהֵבִים אֲתָכֶם מִה שְׂכָר
יִהְיֶה לָכֶם הֲלֵא גַם בְּעַלְיָ
עֲבָדָה עוֹשִׂים הוּאֵה:

*Porque ſi amardes à losque os aman, que
ſalario tendreys? No hazen tambien lo miſmo
los publicanos.*

47 וְאַם תִּשָּׂאֵלוּ בְּשָׁלוֹם אֶת-
אֲהֵיכֶם לְבִדְכֶם מִה-יִתֵּן
תַּעֲשׂוּן הֲלֵא גַם בְּעַלְיָ עֲבָדָה
לְכָה עוֹשִׂים:

*Y ſi abraçardes à vueſtros hermanos ſola-
mente, que hazeys de mas? No hazen tambien
aſi los publicanos?*

48 עַל-כֵּן תְהִיָּה תְּמִימִים
כַּאֲשֶׁר אֲבֵיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
כִּסְמֵהוּ תְּמִים הוּא:

*Sed pues voſotros perfectos, como vueſtro
Padre, que eſtá en los cielos es perfecto.*

6.

42. Τῷ αἰτιῶντί σε δίδου· καὶ
τὸν θέλοντα δανείσασθαι,
μὴ δόξωσιν ἀφ᾽ ἑ.

*Donne à celui qui te demande: & ne
te detourne de celui qui veut emprun-
ter de toi.*

43. Ἦκουσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγα-
πήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις
τὸν ἐχθρόν σου.

*Vous avez entendu qu'il à eſté dit,
Tu aimeras ton prochain, & hairas ton
ennemi.*

44. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπά-
τε τὸν ἐχθρὸν ὑμῶν, διόλογε-
ται τὸν καταραζομένον ὑμᾶς, καλῶς
ποιεῖτε τὸν μισῶντα ὑμᾶς, καὶ
προσέλθετε ὑπὲρ ἧς ἐπηρεα-
ζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

*Mais ie vous di, moi, Aimez vous en-
nemis, benedicez ceux qui vous maldi-
ſent, faites bien à ceux qui vous hai-
ſent: & priez pour ceux qui vous cou-
rent ſus, & vous perſecutent.*

45. Ὅπως γινώσκετε ὅτι ὁ πα-
τήρ ὑμῶν τὸ ἐν ἑραεῖς, ὅτι τὸν
ἥλιον αὐτὸς ἀνατελίζει ἐπὶ τοῖς
κακοῖς καὶ ἀγαθοῖς, καὶ βρέχει ἐπὶ
δικαίους καὶ ἀδίκους.

*Afin que vous ſoyez enfans de voſtre
Pere qui eſt ἐς cieus: car il fait leuer ſon
ſoleil ſur bons & mauuais, & enuoye la
pluye ſur iuſtes & iniuſtes.*

46. Ἐάν γὰρ ἀγαπήσῃς τὸν ἀγα-
πῶντα ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε;
ὅτι καὶ οἱ τελῶναι τοῦ αὐτοῦ ποιοῦ-
σι;

*Car ſi vous aimez ceux qui vous ai-
ment, quel ſalaire en aurezvous? Les
peagers meſmes ne font-ils pas le meſ-
me?*

47. Καὶ ἐάν ἀσπάζεσθαι τὸν
ἀδελφόν ὑμῶν μόνον, τι πλεονέκτη-
μα ἔχετε; οὐ καὶ οἱ τελῶναι ὡς
ποιοῦσι;

*Et ſi vous faites accueil ſeulement à
vos freres, que faites-vous d'auantage?
les peagers meſmes ne font-ils pas auſſi
le ſemblable?*

48. Ἔσεσθε ὡς ὑμεῖς τέλειοι,
ὡς ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς ἑρα-
νοῖς τέλειος ἐſτί.

*Que donc vous ſoyez parfaits, com-
me voſtre Pere qui eſt ἐς cieus eſt par-
fait?*

42. Qui petit à te, da ei: & volenti mutare à te, ne auertaris.

Giue to him that asketh/ and from him/ that would borrow of thee/ turne not away.

43. Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

Ye haue heard that it hath bene sayde/ Thou shalt loue thy neighbour/ and hate thine enemye.

44. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, (*benè precamini qui imprecantur vobis*) benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.

But I say vnto you/ Loue your enemies: blesse them that curse you: doe good to them that hate you/ and praye for them which hurt you/ and persecute you.

45. Vt sitis filii patris vestri qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

That he may be the children of your Father that is in heauen: for hee maketh his sunne to arise on the euill/ and the good/ and sendeth raine on the iust/ and vniust.

46. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

For if ye loue them/ which loue you/ what reward shall you haue? Doe not the Publicanes euen the same?

47. Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

And if ye bee friendly to your brethren onely/ what singular thing doe ye? doe not euen the Publicanes likewise?

48. Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester caelestis perfectus est.

Ye shall therefore be perfecte/ as your Father which is in heauen/ is perfecte.

42. Gib dem der dich bittet/ vnd wende dich nicht von dem/ der dir abborren will.

Giff den som dig beder/ oc vent dig icke fra den/ som vil laane aff dig.

43. Ir habt gehört/ daß gesagt ist/ du solt deinen nechsten lieben/ Vnd deinen feind hassen.

I haue hørt/ at det er sagt/ Du skalt elste din Næste/ De hade din Fiende.

44. Ich aber sage euch/ Liebet eure feinde. Segenet die euch verfluchen. Thut wol denen die euch hassen. Bittet für die/ so euch beleidigen vnd verfolgen.

Men ieg siger eder/ Elster eders Fiender. Velsig ner dem som eder bande. Gører dem got/ som eder hade. Beder for dem/ som gøre eder skade/ oc forfølge eder.

45. Auff daß ir kinder seidt euers Vaters im Himmel. Denn er leßt seine Sonne aufgehen über die bösen vnd über die guten/ vnd leßt regnen über gerechte vnd ungerechte.

Paa det i skulle vere eders Faders børn i Himmen. Thi han lader sin Sol opgaa offuer de onde oc offuer de Gode/ oc lader regne offuer Næstferdige oc Bæstferdige.

46. Denn so ir liebet/ die euch lieben/ was werdet ir für lohn haben? Thun nicht dasselbe auch die Zölner?

Thi der som i elste dem/ som eder elste/ Huad saa i da for Løn? Gør icke oc saa Toldere der samme?

47. Vnd so ir euch nur zu euern brüdern freundlich thut/ was thut ir sonderlich? Thun nicht die Zölner auch also:

De der som i ekon holde eder venlige til eders Brødre/ Huad gøre i da besynderlige? Gør icke Toldere oc lige saa.

48. Darumb solt ihr vollkommen sein/ gleich wie euer Vater im Himmel vollkommen ist.

Der saare skulle i vere fuldkomne/ lige som eders Fader i Himmelen er fuldkommen.

42. Alko prosy tebe/ dan gemu. A kdobn chel wypugiti od tebe/ neodwracig se.

Themu ktory cie prosy/ day/ ani odmawiaj temu ktorychce v ciebie pozyczy.

43. Slysli gste ze powez diino gest: Milowati budesz bližnjho twého/ a nenavideti budesz nepřjetele twého.

Slyszeliście iż powiedziano/ Bądź miłował bliźniego twego/ a będziesz miał w nienawiści nieprzyjaciela twego.

44. Alenach wam prawim: Milugte nepřátely vaše/ a dobře činite těm kteříž vás nenávidí/ a modlte se zaproti vnijšy a za hance vaše.

Alen ja vam poviedam/ Miluycie nieprzyiacioly vaše/ błogosławcie ty którzy was prześlinaia/ dobrze czyncie tym którzy was mazi w nienawisći/ modlciesie za tymi którzy sie na was thargia/ y przesłonia was.

45. Abyscie byli Synowie Otce waszego kterž gest w Nebesych/ kterž slunce swetu weli mchoditi na dobre y na zle/ a desť dáwa na spravedlivé y na nespravedlivé.

Abyscie byli synmi oycá waszego ktory jest na niebie: abowiem to sprawuje/ iż wschodzi slonce ies go na zle y na dobre/ y spuszcza deszcz na sprawedliwe y na niesprawedliwe.

46. Neb milugeteli ty kteříž vás milují/ yakau odplatu miji budete? zdaliž y žgwnij hřijšijich tehož necinij?

Abowiem ieslibyscie miłować tyco was miłua/ coż za zapłatę mieć będziecie? a zaż y celnicy też go nieczynia?

47. A budeteli pozdrawowati toliko Bratři swých/ coż wiće činíte? wšak y Pohane to činij?

A ieslibyscie tylko bracia wasze takawie przyjmowali/ Coż wiście czynicie? A zaż y celnicy tak nie czynia?

48. Protož wy budete dokonalij/ ako y Otec váš Nebestý dokonalý gest.

Bądźcie wy tedy doskonałi/ iżś Boćciec wasz Który jest w niebie doskonałym jest.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ϛ.

חורו דין פודקתכו
הלא תעבדונה קדם בני-
גשא איר דתתחוו להו
ואו לא אגרא לית לכו
לנת אבוכו דבשמיה :

Guardate di non far la Vostra limosina in presentia de gli huomini, per esser riguardati da loro, altrimenti voi non ne hauete premio appresso il Padre Voostro, che è ne cieli.

אמתי הכיל דעבד אנת
דקתא לא תקרא קרנא
קדמר איר דעבדיו גסבי
באפא בפגושתא ובשוקא
איר דישתבחון מו בני-
גשא ואמין אמר אנג-
לכו דקבלו אגרהו :

Quando dunque tu fai la limosina, non ti far sonare la tromba innanzi, come fanno gli hypocriti ne le sinagoghe e ne le piazze, per essere stimati da gli huomini. Io ti dico in Verita che ne riportano il premio loro.

אנת דין מא דעבד אנת
דקתא לא תדעי סמלך
מנא עבדא ימינך :

Ma quando tu fai la limosina, non sappia la tua sinistra quel che fa la tua destra.

איר דתהונ דקתך
בפסיא ואביר דחונ
בפסיא הו יפרעך בגליא :

Accioche la tua limosina sia in occulto, e il Padre tuo che vede in occulto, te la rendera in palese.

ימא דמצלה אנת לא
תהיא איר גסבי באפא
דחמיו למקם בפגושתא
ובגושתא דשוקא למצלי
דיתחוו לבני-גשא ואמין
אמר אנג לכו דקבלו
אגרהו :

Et quando tu fai oratione, non sis come gli hypocriti, Perche essi amano d'orare stando ne le congregazioni, e ne capi de le piazze, per esser veduti da gli huomini. Io ti dico in Verita, che riceuano la lor mercede.

אנת דין אמתי דמצלה
אנת עור לתנך ואחד
וצלך תרעך לאביר
ואביר דבכסיה דחונ
בכסיה יפרעך בגליא :

Ma tu quando fai oratione, entra ne la tua camera: e chiusa la tua porta, fa oratione al Padre tuo, che è in occulto: e tuo Padre che vede in occulto, ti rendera in palese.

התבוננו פן צדקתכם תתנו
לבני אנשים להראת להם כ-
אונכם כל שכר תקחו מאב-
נאשר בשמיה הו :

Mirad que no hagays vuestra limosna delante de los hombres, para que seays mirados de ellos: de otra manera no aureys salario acerca de vuestro Padre que está en los cielos.

וכי תתן צדקה אל תתקע
בשופר לפניך כמו חנפים יעשו
בצדוה ובחוצות למער יכבדוך
מן האנשים אמר אנג
לכם לקחו את שכרם :

Pues quando hazes limosna, noagas tocar trompeta delante de ti, como hazen los hypocritas, en las Synogas y en las plaças, para ser estimados de los hombres: decierto os digo que ya tienen su salario.

ואתה אם תתן צדקה לא
תדע ידך השמאלית מה תעשה
הימנית :

Mas quando tu hazes limosna, no sepa tu yzquierda loque haze tu derecha:

למען תהי צדקתך בסתר
ואביר רואה בסתר הו ישלם
לך בגליא :

Que sea tu limosna en secreto: y tu Padre, que mira en lo secreto, el te pagará en publico.

ואם תתפלל לא תהיה כמו
חנפים כי תתפצם במקלה
ובפגושות תחוצות לעמד
ולתתפלל אשר יראו לאנשים
אמר אנג לכם כי ת-
קחו את שכרם :

Y quando oráes, no seas como los hypocritas: porq̄ ellos aman el orar en los ayuntamientos, y en los cantones de las calles en pie: para que sean vistos. Decierto que ya tienen su salario.

ואתה אם תתפלל בנא אל
חדרך וסגור דלתך ותתפלל אל
אביר אשר בסתר הו ואביר
רואה בסתר ישלם לך בגליא :

Mas tu, quando oras, entráte en tu camara: y cerrada tu puerta, ora a tu Padre, que está en secreto: y tu Padre que vee en lo secreto, te pagará en publico.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιῆν ἕμπεδον ἔναντι τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θαυμάσαι αὐτοὺς· εἰ γὰρ μή γε, μισθὸν ὅσῳ ἔχετε τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne faciez vostre aumosne deuant les hommes, pour estre regardés d'iceux: autrement vous n'aurez point de salaire vers vostre Pere qui est es cieux.

2. Ὅταν δὲ δῶς τὴν ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίζῃς ἕμπεδον σε, ὥστε οἱ ὑποκριταὶ ποιῶσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἀπέχσθαι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Quand donc tu feras aumosne, ne fai point sonner la trompette deuant toi, ainsi que font les hypocrites es synagogues & es rues, afin qu'ils en soyent honorés par les hommes: enverité ie vous di, qu'ils recoiuent leur salaire.

3. Σὺ δὲ ποιῶν τὴν ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου.

Mais quand tu fais aumosne, ta main gauche ne sache ce que fait ta droite.

4. Ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin que ton aumosne soit en secret, & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra a descouuert.

5. Καὶ ὅταν προσεύχῃ, σὺ ἐστὶς ὡς οἱ ὑποκριταὶ ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γυνάξιν τῶν πλατείων ἐς ὥστε προσέχουσαι, ὅπως αὐφανεῖσιν τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὲν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχσθαι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand tu prieras, ne sois point comme les hypocrites: car ils aiment de prier en se tenant debout es synagogues & es coins des rues: afin qu'ils soyent veus des hommes: en verité ie vous di, qu'ils recoiuent leurs salaire.

6. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἰσέλθῃς εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσῃς τὴν θύραν σου, καὶ προσεύχῃ τῷ πατρὶ σου ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Mais toi, quand tu pries, entre en ton cabinet, & ayant ferme ton huis, prie ton Pere qui est en secret: & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra a descouuert.

A Trendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in caelis est.

Take heed that ye giue not your almes before men / to be seene of them / or els ye shal haue no rewarde of your Father which is in heauen.

2. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

Therefore when thou giuest thine almes / thou shalt not make a trumpet to be blown before thee / as the hypocrites doe in y Synagogues and in the streetes / to be praised of men. Verely I say vnto you / they haue their rewarde.

3. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.

But when thou doest thine almes / let not thy left hand knowe what thy right hand doeth.

4. Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

That thine almes may be in secret: and thy Father that seeth in secret / he will rewarde thee openly.

5. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

And when thou prayest / be not as the hypocrites: for they loue to stand / and pray in the Synagogues / and in the corners of the streetes / because they would be seene of men. Verely I say vnto you / they haue their rewarde.

6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.

But when thou prayest / enter into thy chamber: & when thou hast shut thy doore / pray vnto thy Father which is in secret: & thy Father which seeth in secret / shall rewarde thee openly.

Habt acht auff euer Allmosen / daß ir die nicht gebet für den Leuten / daß ir von ihnen gesehen werdet / Ir habt anders keinen Lohn bey euerm Vater im Himmel.

Giffuer act paa eders Almisse / at i icke giffue dem saar Wennisten / at i kunde ansees saar dem / I hassue ellers ingen Egen hofferders Fader i Himmelen.

2. Wenn du nun Almosen gibst / solt du nicht lassen für dir posaunen / wie die Heuchler thun / in den Schulen vnd auff den gassen / Auff daß sie von den Leuten gepreiset werden / Warlich ich sage euch / sie haben iren Lohn dahin.

Daar som du nu giffuer din Almisse / da skalst icke lade blæse i basune saar dig / som Dhyenskalcke gøre i Scholer oc paa gader / paa det at de kunde rois aff Foleket. Sandelige siger ieg eder / de hassue deris Egen borte.

3. Wenn du aber Almosen gibst / so laß deine lincke hand nicht wissen / was die rechte thut.

Men naar som du giffuer Almisse / Da lad din venstre haand icke vide / huad din høyre gør.

4. Auff daß dein Almosen verborgen sey / vnd dein Vater / der in das verborgen sihet / wirdt dir vergelten öffentlich.

Paa det at din Almisse skal vere hemmelige / oc din Fader / som seer i landom / skal betale dig obenbare.

5. Vnd wenn du betest / solt du nicht sein wie die Heuchler / die da gerne stehen vnd beten in den Schulen / vnd an den ecken auff den Gassen / auff daß sie von den Leuten gesehen werden. Warlich ich sage euch / sie haben iren Lohn dahin.

Naar du gjør din bønn / skalst du icke vere som Dhyenskalcke / som gerne staa oc bede i Scholer / oc paa hiørner oc paa gader / at de kunde sees aff Foleket. Sandelige siger ieg eder / de hassue deris Egen borte.

6. Wenn aber du betest / so gehe in dein Kämmerlein / vnd schleuß die Thür zu / vnd bete zu deinem Vater im verborgen / vnd dein Vater der in das verborgen sihet / wirdt dir vergelten öffentlich.

Men naar du beder / Da gaack ind i dit Kämmer / oc loek døren til / oc bed til din Fader i landom / oc din Fader / som seer i landom / skal betale dig det obenbare.

Ně se varůgte / abyšcie Almužny vašy nedávati před lidmi / abyšcie byli viděni od nich / gínat nebudete mieti odplaty v Otce vašeho / kterýž gest v Nebesých.

Trzećcie sie / abyšcie iálmužny vašey nie czynili przed ludzmi / dla tego abyšcie byli widzeni od nich / bo inaczej zapłaty mieć nie będziecie v oycá vašego který jest ná niebie.

2. Protož když dáváš Almužnu / netrüb před sebou / jako Pokřtyč činí v Školách a na Blicech / aby slaveni byli od Lidí : Amen pravím vám / žeť sa užíali odplatu svau.

Gdy thedy czynisz iálmužne / nie rāj przed sobą / jako pokręci ludzie czynia w bożnicach y po vřlicach / aby byli w dobrym mniemaniu v ludzi / šaprawde powieš dam wam / biora zapłatę swoię.

3. Ale ty když dáváš Almužnu / ať newiž Lewice twá / co činí Právice twá.

A gdy ty czynisz iálmužne / nie chaj nie wie Lewica twoja / co práwica twoja czyni.

4. Tak aby Almužna twá byla w skrytí / a Otec twój kterýž widí w skrytí / odplatí tobě.

Aby iálmužná twoja byla w skrytości / a otec twój kterýž obacza w skrytości / on odda tobie iawnie.

5. A když se modlíš / Nebyž wante jako Pokřtyč / kterýž obhřeg magij v Školách a na Břlech / abyť se / aby byli viděni od Lidí / žagistě pravím vám / užíalíť gsau odplatu svau.

A gdy się modlisz / nie bądź jako pokręci ludzie / abowiem oni w zgromadzeniach y ná rogach vřlic stojac radzi się modla / aby się vřazali ludziom : šaprawde wam powie dam / iż biora za płatę swoię.

6. Ale když se modlíš / wegdí do Pokřtyka twého / a zavřra dvěřce twé / modlíš se Otce twému w skrytí / a Otec twój og kterýž widí w skrytí / odplatí tobě.

Ale thy gdy się modlisz / wnidz do pokręci swego / a zavarz dy drzwi swoie / proš oycá twego který jest w skrytości : a otec twój který obacza w skrytości / odda tobie iawnie.

5.

וְיָמָא דְּמַצְלָא אֲנִיתוֹן
לֹא הִנֵּיתוֹן מִפְּקִידוֹן אִיךְ
חִנּוּפָא דְּסִבְרִין גִּיר דְּבִמ
דְּמַמְלָלָא סְגִינָא
מִשְׁתַּמְעִין:

*E quando Voi orate, non fate vane
dicerie, come fanno i Gentili: perche pen-
sano di deuer essere esauditi per le lor
molte parole.*

8 לֹא הָכִיל תְּדַמִּיוֹן לְהוֹן
אֲבוּכוֹן גִּיר יָדַע מִנֵּה
מִתְּבַעֵא לְכוֹן עַד-לָא
תִּשְׁאַל וְיִגְיָהוּ:

*Non fiate dunque simili à essi, perci-
oche il Padre Vostro fa di che cose haue-
bisogno, prima che Voi glie le domandiate.*

9 הִכְנָא אֲנִיתוֹן אֲבוּן
דְּבִשְׁמִיָּא יִתְקַדֵּשׁ שְׁמִיךְ:

*Voi dunque orate in questo modo, Pa-
dre nostro che sei ne cieli, sia santificato il
tuo Nome.*

10 תֵּאֲתָא מַלְכוּתְךָ יְהוָה
צְבִינָה אִיכְנָא דְּבִשְׁמִיָּא
אֵךְ בְּאַרְעָא:

*Venga il tuo Regno, Sia fatta la tua
Volontà, sì come in cielo così ancora in
terra.*

11 הִבְלִין לְהֵמָּא דְּסוּבְּקִינוֹן
יוֹמִינָא:

Dacci hoggi il nostro pane cotidiano.

12 וְשִׁבּוּק לֵן חֻבִּין אִיכְנָא
דְּאֵךְ חִנּוּ שְׁבִיקוּ לְחֻבִּין:

*E rimettici i nostri debiti, sì come an-
cor noi gli rimettiamo a i nostri debitori.*

13 וְלֹא תַעֲלוֹן לְגִסְיוֹנָא
אֵלָא בְּפִצּוֹן מִיֵּשָׁא מְטוּל
דְּדִילֵךְ הִי מַלְכוּתָא וְחִילָא
וְתִשְׁבִּיחָתָא לְעֵלְמָא:

*E non ci indurre in tentatione: ma
liberaci dal male. Percioche tuo è il re-
gno, e la potentia, e la gloria in sempiter-
no, Amen.*

14 אִו גִּיר תִּשְׁבְּקוֹן לְבָגִי
נִשָּׂא סְכָלוֹתְהוֹן יִשְׁבּוּק
אֵךְ לְכוֹן אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמִיָּא:

*Per il che, se Voi rimetterete a gli hu-
mini le loro offese, il Padre Vostro celeste
le rimetterà ancor a Voi.*

15 אִו דִּין לֹא תִשְׁבְּקוֹן
לְבָגִי-נִשָּׂא אֵךְ לֹא אֲבוּכוֹן
שִׁבְק לְכוֹן סְכָלוֹתְהוֹן:

*Ma se Voi non rimettete a gli huomi-
ni le loro offese, ne anco il Padre Vostro ri-
metterà le vostre offese a Voi.*

7 אֲנִים תִּתְּפַלְלוּ אֵל תְּבִטְנִי
כְּמוֹ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יַחֲשְׁבוּ כִּי בָרַב
דְּבָרֵיהֶם יִשְׁמָעוּ:

*Orando, no seays prolixos, como los ethni-
cos, que piensan que por su parleria serán oydos.*

8 עַל-כֵּן לֹא תִדְמִי לָהֶם כִּי-
יִדְעֵ אֲבֹתְכֶם מַה צִּירְכֶּם בְּטָרָם
תִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ דְּבָר:

*No hos hagays pues semejantes à ellos, por-
que vuestro Padre sabe de que cosas teneys ne-
cessidad, antes que vosotros le pidays.*

9 עַל-כֵּן כֹּה תִתְּפַלְלוּ אֲתָם
אֲבֵינֵינוּ אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם יִקְדֹּשׁ שְׁמִיךְ:

*Vosotros pues orareys así: Padre nuestro
q̄ estàs en los cielos, Sea sanctificado tu Nōbre.*

10 תָּבוּא מַלְכוּתְךָ יְהוָה רְצוֹנָךְ
בְּאַשֶׁר בְּשָׁמַיִם וְכֵן בְּאַרְץ:

*Venga tu Reyno. Sea hecha tu voluntad, co-
mo en el cielo, así también en la tierra.*

11 לְחֵמֵנוּ דְּבָר יוֹם יֵמֵךְ לָנוּ
הַיּוֹם:

Danos oy nuestro pan quodidiano.

12 וְסַלַח לָנוּ אֲתָא-חֻבֵּי-תִינֵינוּ
בְּאַשֶׁר אֲנַחְנוּ סוֹלְחִים לְבַעֲלֵי
חֻבֵּי-תִינֵינוּ:

*Y sueltanos nuestras deudas, como también
nosotros soltamos à nuestros deudores.*

13 וְאַל תְּבִיבֵנוּ בְּנִסְיוֹן כִּי-
אֲנִים הָצִילָנוּ מִדָּע כִּי-לֵךְ הַמַּלְכוּת
וְהַגְּבוּרָה וְהַקְּבוֹד לְעוֹלָם וָעַד
אָמֵן:

*Y no nos metas en tentacion: mas libranos
de mal: porque tuyo es el Reyno, y la potencia,
y la gloria, por todos los siglos. Amen.*

14 וְאַתָּם תִּסְלְחוּ לְאַנְשֵׁים אֲתָ-
חֲטִאתֶם וְגַם יִסְלַח לָכֶם אֲבֹתְכֶם
אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם:

*Porque si soltardes à los hombres sus offen-
sas, soltaroshà también à vosotros vuestro Pa-
dre celestial.*

15 וְאַתָּם אִינְכֶם תִּסְלְחוּ לְאַנְשֵׁים
אֲתָ-חֲטִאתֶם גַּם לֹא אֲבֹתְכֶם
יִסְלַח אֲתָ-חֲטִאתֶיכֶם:

*Mas finó soltardes à los hombres sus offensas,
tampoco vuestro Padre os soltarà vuestras of-
ensas.*

7. Προσέχοντες ἵνα μὴ βαττο-
λογήσητε, ὡς οἱ ἐθνικοί. δοκῶσι
γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰ-
σακκαθίσσινται.

Or quand vous priez, n'vsez point
de vaines redites, comme les Payens:
car ils cuident estre exaucés par long
parler.

8. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· εἰ-
δε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὡς ἡρεῖαν ἔ-
χετε, περὶ τοῦ ἰμαῶς αἰτῆσαι αὐ-
τόν.

Ne leur ressemblez donc point: car
vostre pere fait de quoi vous avez be-
soin, deuant que vous le lui deman-
diez.

9. Οὕτως οὖν προσέχετε ὑ-
μῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς· ἀγαθὴ τὸ ὄνομά σου.

Vous donc priez ainsi, Nostre Pere
qui es és cieus, ton Nom soit sanctifié.

10. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γε-
νηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ,
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ton regne viene. Ta volonté soit
faite ainsi en la terre comme au ciel.

11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἡμέτερον
δος ἡμῖν σήμερον.

Donne-nous aujourd'hui nostre pain
quotidien.

12. Καὶ ἄφεσις ἡμῖν τὰ ὀφειλόμε-
να ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς
ὀφειλέταις ἡμῶν.

Et nous quitte nos dettes, comme
aussi nous les quittons à nos detteurs.

13. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πείρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ. ὅτι σοὺ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ
ἡ δυνάμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς ὅν αἰῶ-
νας· ἀμήν.

Et ne nous indui point en tentation,
mais nous deliure du malin. Car à toi
est le regne, & la puissance, & la gloire
à iamais, Amen.

14. Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώ-
ποις τὰ ὀφειλόμενα αὐτῶν, ἀ-
φήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ὀ-
φειλόμενός.

Car si vous quittez aux hommes
leurs offenses, aussi vostre Pere celeste
vous quittera les vôtres.

15. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇτε τοῖς ἀν-
θρώποις τὰ ὀφειλόμενα αὐτῶν,
ἐὰν ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσῃ τὰ ὀφει-
λόμενα ὑμῶν.

Mais si vous ne quittez point aux
hommes leurs offenses, aussi vostre Pe-
re ne vous quittera point vos offenses.

16. אִמְתִּי הִיוּ דִּצְיָמִין אֲנִתָּו לֹא תִהְיוּ כַּמִּירָא אִיךָ גִּסְבִּי בִּאֲפָא מִחֲבָלִין גִּיר פִּרְצוּפִיהוּן אִיךָ דִּית דִּיתִחוּן לִבְנֵי-גִשָּׁא דִּצְיָמִין וְאִמְיָן אֲמֹר אֲנִי לִכּוֹן דִּקְבִּלוּ אֲגָרְהוּן :

Appresso quando voi digiunate, non siate tristi ne l'aspetto, come gl'hipocriti perche essi transfigurano le lor faccie, per mostrare a gli huomini che digiunano. Io vi dico in verita che essi riportano la lor mercede.

17. אִנְתָּה הִיוּ מֵא דִּצְאָם אִנְתָּה אֲשִׁיג אֲפֹךְ וּמְשִׁיחַ רִישְׁךָ :

Ma tu, quando digiuni, vngiti il capo, e lauati la faccia.

18. אִיךָ דִּלֹּא תִתְחַוֵּנָה לִבְנֵי-גִשָּׁא דִּצְאָם אִנְתָּה אֲלֵא לֵאבוּךְ דִּבְכָּסִינָה וְאִבוּךְ דִּתְחַוֵּנָה בְּכִסְיָא הוּא יִפְרֹעְךָ :

Accioche non apparisca a gli huomini che tu digiuni, ma al Padre tuo che è in occulto: e il Padre tuo che vede in occulto, ti rendera in palese.

19. לֹא תִסְיָמוּן לִכּוֹן סִימָתָה פִּאֲדָעָא אֲתֵר דִּסְסָה וְאֲכִלָּא מִחֲבָלִין וְאִיכָנָה דִּגְגִבָּה פִּלְשִׁין וְגִגִּבִּין :

Non vi accumulate tesori qua giù in terra, doue la ruggine e la tignuola corrompe, e doue i ladri cauano e furano.

20. אֲלֵנָה סִימָה פִּשְׁמִיָּא אִיכָנָה דִּלֹּא סָסָא וְלֹא אֲכִלָּא מִחֲבָלִין וְאִיכָנָה דִּגְגִבָּה לֹא פִלְשִׁין וְלֹא גִגִּבִּין :

Ma accumulateui de tesori in cielo, doue ne ruggine, ne tignuola corrompe: e doue i ladri non cauano, ne furano.

21. אִיכָנָה גִּיר דִּאִיתִיָּה סִימָתְכוֹן תִּפְּנוּ הוּא וְאִהִי לִפְכוֹן :

Imperocche doue è il vostro tesoro, iui sara et andio il cuor vostro.

22. שְׂרָגָא דִּפְּגָרָא אִיתִיָּה עֵינָהּ אִו עֵינֵךְ הִכִּיר תִּהְיוּ פִּשְׁיטָה אִהִי פִּלָּה פִּגְרָךְ נִהִיר הוּא :

La lucerna del corpo è l'occhio: adunque se l'occhio tuo sara semplice, tutto il tuo corpo sara luminoso.

16. וְאִם תִּצְוּמוּ לֹא תִהְיוּ בְּחֻגֵּבִים קוֹדִדִּים כִּי-יִכְהוּ אֶת-פְּנֵיהֶם לְהִרְאֹת לְאֲנָשִׁים אִם עָמִים אָמֹר אֲמֹר אֲנִי לָכֶם כִּי-לָקַחוּ שְׂכָרָם :

Y quando ayunays, no seays como los hypocritas austeros, que demudan sus rostros para parecer a los hombres que ayunan. Decierto os digo, que ya tienen su salario.

17. וְאִתְּהָ אִם תִּצְוּם תִּסְוֹךְ אֶת-רֹאשְׁךָ וְאֶת פְּנֵיךָ תִּרְחֹץ :

Mas tu, quando ayunas, vnge tu cabeça, y laua tu rostro.

18. אֲשֶׁר לֹא תִרְאֶה לְאֲנָשִׁים עָמִים כִּי-אִם לְאֲבִיךָ אֲשֶׁר בְּסִתֵּר הוּא וְאֲבִיךָ אֲשֶׁר רֹאֶה בְּסִתֵּר יִשְׁלַם לְךָ בְּצִהְרִים :

Para no parecer a los hombres que ayunas, fino a tu Padre que está en secreto: y tu Padre que vee en lo secreto, te pagará en publico.

19. אֲלֵ-תִאֲצְרוּ לָכֶם אוֹצְרוֹת עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁם סִיס וְעֵשׂ וְשִׁחִיתוּ אוֹ בְּאֲשֶׁר גִּגְבִּים יִחְתְּרוּ וְיִגְבּוּ :

No hagays thesoros en la tierra, donde la polilla y el orin corrompe: y donde ladrones minan, y hurtan.

20. אֲצְרוּ לָכֶם אוֹצְרוֹת בְּשָׁמַיִם אֲשֶׁר שָׁם סִיס וְעֵשׂ לֹא יִשְׁחִיתוּ וְאֲשֶׁר שָׁם גִּגְבִּים לֹא יִחְתְּרוּ וְיִגְבּוּ :

Mas hazeos thesoros en el cielo, donde ni polilla ni orin corrompe: y donde latrones no minan ni hurtan.

21. כִּי-אִיפֹה הוּא אוֹצְרְכֶם שָׁם יִשְׁגֶּם לִבְבְּכֶם :

Porque donde estuuiere vuestro thesoro, alli estará vuestro corazón.

22. הֵנֵךְ גּוּפְךָ יִשְׁ הָעֵינַי וְאִם עֵינְךָ תִּמָּה תִּהְיֶה כָּל-גּוּפְךָ יִגָּה :

El candil del cuerpo es el ojo: ansique si tu ojo fuere sincero, todo tu cuerpo será luminoso.

5.

16. "Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσιν γὰρ τὸ πρόσωπόν αὐτῶν, ὥπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand vous iufnerez, ne deuenez point d'un regard triste, comme les hypocrites car ils se rendent tous desfaits de visage, afin qu'il apparaisse aux hommes qu'ils iufnent: en verité ie vous di, qu'ils reçoient leur salaire.

17. Σὺ δὲ νηστεύων ἀλφειά· καὶ τὸ πρόσωπόν σου καθαλύνω, καὶ τὸ πρὸς ὤμους σου νίψω.

Mais toi, quand tu iufnes, oing ton chef, & laue ta face.

18. "Ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί· καὶ τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, δοτεῖ σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin qu'il n'apparoisse point aux hommes que tu iufnes, mais à ton Pere qui est en secret: & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra à descouuert.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βροῦσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπτει διαρύσσας καὶ κλέπτει.

Ne vous amassez point de thesoros en la terre, où la tigne & la rouillure gaste tout, & là où les larrons percent & desrobent.

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου ἄτε σὴς· ὅτε βροῦσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπτει διαρύσσας, ἄτε κλέπτει.

Mais amassez-vous des thesoros au ciel, là où la tigne & la rouillure ne gastent rien, & là où les larrons ne percent ni ne desrobent.

21. Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Car là où est vostre thesoro, la ausi sera vostre cœur.

22. Ὁ λύχνος ὁ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλῆς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμα σου φωτὶσθὲν ἔσται.

L'œil est la lumière du corps: si donc ton œil est simple, tout ton corps sera éclairé.

23. או דין עינך תהיה
בשם פלה פגור חשוכה
יהיה או הכיל נהיה דבר
חשוכה הו חשוכך כמ
יהיה:

Ma se il tuo occhio sarà maligno, tutto il corpo tuo sarà tenebroso. Se adunque il lume che è in te, è tenebre, esse tenebre quanto saranno grandi?

24. לא אבש משכח לתרין
מרון למפלח או ציר לחד
יסגא ולא חרנא ירחם או
לחד ייקר ולא חרנא ישוט
לא משכחין אנתין לא להא
למפלח ולממונא:

Niuno può servire a due signori, perche o egli odierà l'vno & amara l'altro: o ad vno s'accostará, e l'altro sprezzará. Voi non potete servire a Dio & a mammona.

25. מטיל הבא אמר אנא
לכון לא תאצפון לנפשכון
מנא תאכלון ומנא
תשתון ולא לפגרכון מנא
תלבשון לא הות נפש
יתירא מן סוברתא ופגרא
מן לבושא:

Per questo io vi dico, Non vi pigliate affanno per la vita vostra, di che habbiate a mangiare, e di che habbiate a bere: ne per il vostro corpo, di che & habbiate a vestire. La vita non è ella piu che'l vitto? e il corpo piu che'l vestimento?

26. חורו בפרחתא דשמיא
הלא ורעין ולא חצדיו ולא
חמליו באוצרא ואבוכון
דבשמיא מתרסא להון לא
הא אנתון מיתרין אנתון
מנהון:

Riguardate gli uccelli del cielo, che non seminano, ne mieteno, ne raccolgono, ne granai: e pur il vostro Padre celeste gli nutrice: non sete voi da piu di quelli?

27. מני דין מנכון דינאצח
משכח למוספועל קומתה
אמתת חדא:

E chi è di voi che col suo sollecito pensare, possa aggiungere alla sua statura vn mezzo braccio?

28. ועל לבושא מנא
יצפון אנתון אתפכו בש
כשושנא דדברא איכנא
רבין דלא לאין ולא עולין:

E del vestimento perche vi pigliate voi affanno? Imparate come i gigli del campo crescono, che non lavorano, ne filano.

23. ונאם עינך רעה תהיה גם כל
גופך יאפל ונאם תאור אשר בך
חשך הוא וכלמה תחשך יהיה:

Mas si tu ojo fuere malo, todo tu cuerpo será tenebroso. Ansique si la lumbré que en ti ay, son tinieblas, quantas serán las mismas tinieblas.

24. איש לא יוכל אהת-שנים
אדונים לעבוד כיהת-אחד
ישנא ויהת-אחד יאהב או באחד
ידבק ויהת-אחד ימאס לא
תוכלו לעבוד אהת-האלהים
ויהת-ממונא:

Ninguno puede servir a dos sennores: porque o aborrecerá al vno: y amará al otro: o se llegará al vno, y menospreciará al otro. No podeys servir a Dios, y a Mammon.

25. על-כן אמר אני לכם אל-
תוודעו לנפשכם מה תאכלו
ומה תשתו ולא לגופכם מה
תלבשו הלא הנפש יותרת היא
מאכל והגוף יותר מבגד:

Portando os digo, No os congoxeys, por vuestra vida, que aueys de comer, o que aueys de beuer: ni por vuestro cuerpo, que aueys de vestir. La vida no es mas que el alimento, y el cuerpo que el vestido?

26. הברשו אל-עוף השמים כיה
לא יורעו ולא יקצרו ולא
יאסיפו לנאסמיהם ונאכלם
אשר בשמים יאכלם הלא איתם
יותר מהמה:

Mirad a las aues del cielo, que no sienbran, ni siegan, ni allegan en alholies, y vuestro Padre celestial las alimenta. No soys vosotros mucho mejores que ellas?

27. ומי ממכם יודע יוכל
להוסיף על-קומתו גם אמה
אחא:

Mas quien de vosotros podrá congoxando-se annidir a su estatura vn cobdo.

28. ועל-מלבוש מה תוודעו
התבוננו אהת-שנני השדה איך
יצמחו אינם עמלים ואינם טווים:

Y por el vestido porque os congoxeys? Aprended de los lyrios del campo, como crecen: no trabajan ni hilan:

5.

23. 'Εάν ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ δὲ ὁ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἔσται, τὸ σκότος ποῦν;

Mais si ton œil est malin, tout ton corps sera tenebreux: si donc la lumiere qui est en toi sont tenebres, combien grandes seront ces tenebres-la?

24. Οὐδεὶς δυνάται δυοὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἑνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει ἢ ἐνὸς ἀνθρώπου, καὶ ἑτέρου καταφρονησεί. ὃ δυνάσται θεῷ δουλεύειν καὶ μამμωνᾷ.

Nul ne peut servir à deux maistres: car ou il haira l'un, & aimera l'autre, ou il se tiendra à l'un, & mesprisera l'autre. vous ne pouuez servir à Dieu & à Mammon.

25. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίνητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσασθε. ἅτις ἡ ψυχὴ πλεον ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα ἢ ἐνδύματος.

Pourtant ie vous di, n'ayez point souci pour vostre vie, que vous mangerez, & que vous boirez, ne pour voltre corps, dequoi vous serez veltus: la vie n'est-elle pas plus que la nourriture, & le corps plus que le veltement.

26. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σείουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς θορῆν καὶ οὐκ αὐτὰ οὐ σείουσιν οὐδὲ θερίζουσιν. καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρανὸς τρέφει αὐτά. ἔχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτούς;

Regardez aux oiseaux de l'air: car ils ne sement, ni ne moissonnēt, ni n'assemblent en greniers, & vostre Pere celeste les nourrit, n'estes-vous pas beaucoup plus excellens qu'eux?

27. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνᾷ δυνάται προσθεῖναι ὅτι πλὴν ἡλικίαν αὐτῷ πῆχυν ἑνα;

Et qui est celui d'entre vous, qui par son souci puisse adiufter à sa stature vne coudee?

28. Καὶ οὐκ ἐνδύματα τί μεριμνᾶτε; καὶ ἡμάτιν τὰ κρίνα τῶν ἀγρῶν ὡς αὐξαντ' & κοτᾷ, οὐδὲ νήθῃ.

Et pourquoi estes-vous en souci du vestement? apprenez bien comme croissent les lis des champs: ils ne travaillent, ni ne filent.

CAP. VI.

23. Si autem oculus tuus fuerit nequam: et otum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebre sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?

But if thine eye be wicked / then all thy bodie / halbe darke. Wherefore if the light that is in thee / be darkenes / how great is that darkenes?

24. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum cõtemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ.

No man can serue two masters: for either he shal hate the one / and loue the other / or els hee shal leane to the one / and despise the other. Ye can not serue God and riches.

25. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: & corpus plus quam vestimentum?

Therefore I say vnto you / bee not carefull for your life / what ye shall eat / or what ye shall drinke: nor yet for your bodie / what ye shall put on. Is not the life more worth then meate? and the body then rayment?

26. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

Beholde the fowles of the heauen: for they sowe not / neither reape / nor carrie into the barnes: yet your heauenly Father feedeth the. Are ye not much better then they?

27. Quis autem vestrum cogitans, potest adiicere ad staturam suam cubitum unum?

Which of you by taking care / is able to adde on cubite vnto his stature?

28. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent.

And why care ye for rayment? Consider the lilies of the fildes do growe: they labour not / neither spinne.

Das VI. Capitel.

23. Wenn aber dein auge ein schalck ist / so wirdt dein ganzer leib finster sein. Wenn aber das liecht / das in dir ist / finsternis ist / wie groß wird denn die finsternis selber sein?

Men naar die ene er en Skalck / da bliffuer alt dit legeme mœrck / der som det liuff / der er i dig / er mœrckhed / Huor stort bliffuer da mœrcket i sig self?

24. Niemand kan zweyen HERRN dienen / Entweder er wirdt einen hasen / vnd den andern lieben / Oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Ir kœndt nicht Gott dienen / vnd dem Mammon.

Engen kan tiene tho Herrer / Thi hand skal enten hade den ene / oc elste den anden / Eller hand skal holde sig til den ene / oc foracte den anden. I kunde icke tiene Gud oc Mammon.

25. Darumb sage ich euch:orget nicht für euer Leben / was ihr essen vnd trincken werdet / auch nicht für euren Leib / was ir anziehen werdet. Ist nicht das leben mehr denn die speise? vnd der leib mehr denn die kleidung?

Der saare siger teg eder / Sørger icke for eders liff / huad i skulle æde oc dricke / Icke heller for eders legeme / huad i skulle i føre eder. Er icke liffuet mere end Maden? De legemet mere end Klæderne?

26. Sehet die vogel vnter dem Himmel an / sie seen nicht / sie erndten nicht / sie sammeln nicht in die Scheuren / vnd euer himlischer Vater nethret sie doch. Seidt ihr denn nicht vil mehr denn sie?

Seer til Fuglene vnder Himmelen / De saa icke / de høste icke / de samle icke i Læden / oc eder Himmelske Fader søder dem alligeuel. Ere icke i meget mere end de?

27. Wer ist vnter euch / der seiner lenge eine ellen zuseßen müge / ob er gleich darumb forget?

Huo er blant eder / som kand gøre sig en aln lenger / alligeuel at hand sørger der saare.

28. Vnd warumb forget ihr für die kleidung? Schauet die Lilien auff dem felde / wie sie wachsen / Sie arbeiten nicht / auch spinnen sie nicht.

De hui sørge i for Klæderne / Skuer de lilier paa Marken / huorledis de vøxe / De arbejnde icke / de spinde ock icke.

Kapitola VI.

23. Pakli oko tvoje bude neffles chetne wsecto telo two bude tmaro. Protoż gestliże swetlo kterę gest w tobie tmy gsau / ty tmy kterak welikẽ budau?

Jesli by zãs oko twoje zlokcẽwẽ bylo / w sztychõ ciãlo twoje ciemne bẽdzie / Jesli tedy swiatlo ktore iest w tobie ciemnoscia iest / samã ciemnoscia ktõz wielka iest?

24. Żadny nemõże dwõma Panãm służyć. Aneb gedno ho nenãwidetẽ bude / a druhẽho miłowati: aneb gednoho strpij / a druhẽho potupij. Nie muõžete Bohu służyć a Mammonẽ.

Żaden nie może dwiema pãnomi służyć / gdyż abo iednego bẽdzie miãl w nienawiści / a drugiego miłowãc bẽdzie / abo przy iednym zoshtãnie / a drugiego wzgãrdzi: Nie muõzecie bogu służyć y Mammonie.

25. Protoż prawijm wãm / Niepeçũgte o żywot wãsz co bysste gedli aneb pili / ani o tẽlo wãsse weçbysste se oblãceli: wssak żywot wjce wãzij neźli poçrm / a tẽlo wjce ne ži odẽw.

Dla tego wãm powiẽdam / Nie troszczẽcie sie o żywot wãsz / co bysście iedli abo co bysście pili / ani o ciãlo wãsse w cymbyście chodzili: A żãż duszã nie iest wãżniejszy niź poçarm: y ciãlo niźli odzienie?

26. Hledte na Ptactwo Nebestẽ / że ne segij ani žnau / ani shromaždugij do Stodol / a wssak Otce wãsz Nebestỹ krmijge.

Patrzaycie na ptaçki niebiestie / bo ani sieia / ani žna / ani zbieraja do gu mien / a wjdy Otce wãsz niebiestĩ żywi ie / Żali wy nie testescie daleko wãżniejszy niź oni?

27. Wy paç mnohem wẽtssỹ gste neźli oni. A kdoż wãs peçliwẽ myslẽ / mũže pãdati ku po stawẽ swẽ lofet gedet?

A ktoż wãs trostliwẽ myslac / może przydaç ku wzrostowi swẽmu tofiec ieden?

28. A o odẽw proç peçugete? Patřte na kwistij Polnij kteras kã roste / nepracuge ani pãde.

A o odzienie pãeczẽcie sie frãsuisẽcie? wznaycie takõ lile polne rořha / nie pracujã sie ani pãeda.

29. אָמַר אֲנִי לָכֵן דִּין
דְּאֵתָא לֹא שְׁלוֹמוֹן בְּכֹלָה
שׁוֹבְחָה אֶתְפָּסִי אִיךְ הָדָא
מִיָּהוּן:

Nondimeno io vi dico, che ne pur Salomone in tutta la sua gloria, fu così vestito come vn di questi.

30. אָו דִּין לַעֲמִידָא דְהַקְלָא
דִּינִימָנָא אִיתְּוִהִי וּמָחָר גְּבַל
בְּתַנְוִהָא אֱלֹהֵא הַכְּבֹדָא
מִלְבָּשׁ לֹא סָגִי יִתִּיר לָכֵן
דְּעוֹרֵי הַיִּמְנוּתָא:

Hor se Iddio veste così l'herba del campo, che hoggi è, e domane si mette nel forno, nõ vestira egli molto maggiormente voi, o huomini di poca fede?

31. לֹא הָכִיל תַּאֲצִיבּוֹן אֹו
תַּאֲמָרוֹן מִנָּא גִּאֲכוֹל אֹו
מִנָּא גִּשְׁתָּא אֹו מִנָּא
גִּתְכִּסָּא:

Non vi pigliate dunque affanno, dicendo, Che mangeremo noi, o che beueremo, o di che ci vestiremo?

32. כְּלָהוּן גִּיר הִלִּין עֲמָמָא
הוּ דְעֲלָמָא בְּעִין לְהוּן
אֲבוּכֵן דִּין דְּבִשְׁמִיָּא יִדַּע
דְּאֵתָא לָכֵן מִתְּפַעֲנוּ הִלִּין
כְּלָהוּן:

(Imperochetutte queste cose le cercano i Gentili) perche il vostro Padre celeste fa bene che voi haucte bisogno di tutte queste cose.

33. בְּעוֹ דִּין לִיקְדָּם מ
מִלְכוּתָה דְּאֱלֹהֵא וּכ
וּדִיקוּתָה וּכְלָהוּן הִלִּין מ
מִתְּוִסְפּוֹן לָכֵן:

Ma cercate primamente il regno di Dio, e la sua giustizia, e tutte queste cose vi s'aggiugneranno.

34. לֹא הָכִיל תַּאֲצִיבּוֹן
דְּמָחָר הוּ גִיר מָחָר יִצָּף
דִּילָה סִפֵּק לֹא לִינִימָא
בִּישְׁתָּה:

Non vi pigliate dunque pensiero per il giorno di domane, perche il giorno di domane si pigliarà pensiero de le cose sue. Basta bene a ciascun giorno la sua afflictione.

1. לֹא תִדְּבִיבּוֹן דְּלָא
תִּתְּדִיבּוֹן:

Non giudicate: accioche voi non siate giudicati.

2. בְּדִינָא גִיר דְּדִינּוֹ
אֲנִתּוֹן תִּתְּדִיבּוֹן וּבְכִילְתָּא
דְּמִכִּילִין אֲנִתּוֹן מִתְּתִכִּיל
לָכֵן:

Imperochet con qual giuditio voi giudicate, con tale sarete giudicati: E con qual misura voi misurate, a vicenda sarà misurato a voi dalli altri.

29. אָמַר אֲנִי לָכֵם כִּי־שְׁלֹמֹה
בְּכָל־כְּבוֹדוֹ לֹא הָיָה לָבוֹשׁ
בְּאַחַד מֵהֵמָּה:

Mas digo os, que ni aun Salomon con toda su gloria fue vestido anfi como vno de ellos.

30. וְאַתְּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר הַיּוֹם יֵשׁ וּמָחָר לִתְנוֹר
יִשְׁלַח אֱלֹהִים כֹּכַב הַלְבִּישׁ הָלֹא
יִתֵּר אֶתְכֶם קִטְנֵי אֲמוּנָה:

Y si la yerua del campo, que oy es, y manñana es echada en el horno, Dios la viste anfi, no hara mucho mas a vosotros hombres de poca fe?

31. עַל־כֵּן לֹא חֲוָדִיָּךְ לֵאמֹר
מִה־נֹאכַל אֹו מִה־נִּשְׁתָּה אֹו
בְּמִה־נְכִסָּה:

No os congoxeys pues diziendo, que comeremos, o que beueremos, a cõque nos cubriremos.

32. כִּי־כָל הָאֱלֹהִים הַגּוֹיִם יִדְרֹשׁ
כִּי יִדְעוּ אֲבֹתְכֶם שְׂבַשְׁמֵיָם הוּא
כִּי־צֹרִיכִים אַתֶּם לְכָל אֱלֹהִים:

Porque las Gentes buscan todas estas cosas. Porque vuestro Padre celestial sabe que de todas estas cosas teneys necesidad.

33. לָכֵן בְּקִשׁוֹ בְּרִאשׁוֹנָה אֶת־
מַלְכוּת אֱלֹהִים וְאַתְּ צִדְקָתוֹ
וְכָל־אֲלֵה יִתְּנוּ לָכֵם:

Mas buscad primeramente el Reyno de Dios, y su justicia, y todas estas cosas os serán annididas.

34. וְאַל חֲוָדִיָּךְ לִמְחָר כִּי־יִזְמֶה
הַמִּחְרָת יִזְמֶה בְּעֲצֻמוֹ הַשֶּׁפֶק
לְיוֹם רָעָתוֹ:

Ansi que, no os congoxeys por lo de manna: que el manna tracrà su congoxa, basta à dia su affliction.

1. אֲל־תִּשְׁפֹּטוּ וְלֹא־תִשְׁפֹּטוּ:

No juzgueys: porque tambien no seays juzgados.

2. כִּי־בִמְאִזָּה מִשְׁפָּט תִּשְׁפֹּטוּ
אֶתְכֶם תִּשְׁפֹּטוּ וּבִמְאִזָּה מִדָּה תִּמְדּוּ
גַּם יִמְד לָכֵם:

Porque con el juyzio que juzgays, sereys juzgados: y con la medida que medis, con ella os bolverán à medir.

5.

29. Λέγω ὑμῖν ὅτι ὅτε σολομὼν ἐν πύλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τέτται.

Neantmoins ie vous di que Salomon meime en toute sa gloire, n'a point esté accoustré commel'vn d'cieux.

30. Εἰ ὅτι πῶν χόρτον ἔσθῃ σήμερον ὄντα, καὶ αὐριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς ἕως αὐτοφάνηται, ἢ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Si Dieu donc reuest ainsi l'herbe des champs qui est aujour'd'hui, & demain est mise au four, ne vous reuestira-il pas beaucoup plustost, ô gens de petite foy?

31. Μὴ εἰω μερμνήσῃτε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα.

Ne foyez donc point en souci, disans, Que mangerons-nous? ou que boirons-nous? ou dequoi serons-nous vestus?

32. Πᾶσαι γὰρ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ζητεῖ· εἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ὑψίστος ὅτι χρῄζει τέτται ἀπαιτῶν.

(Veu que les Payens recherchent toutes ces choses) car vostre Pere celeste cognoist que vous auez besoin de toutes ces choses-la.

33. Ζητεῖτε ὅτι πρῶτον πλὴν βασιλείαν ὁ θεοῦ, καὶ πλὴν δικαιοσύνης αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα περιήσεται ὑμῖν.

Mais cherchez premierement le regne de Dieu, & sa iustice, & toutes ces choses vous seront baillées par dessus.

34. Μὴ εἰω μερμνήσῃτε εἰς πλὴν αὐριον ἢ γὰρ αὐριον μερμνήσῃ πρὸς αὐτοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἢ κατὰ αὐτοῦ.

Ne foyez donc point en souci pour le lendemain, car le lendemain se souciera pour soi-mesme: à chaque iour suffira la peine.

Κ Ε Φ Α Λ. Ζ'.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κρινῃτε.

Ne iugez point, afin que vous ne foyez point iugés.

2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κρινήσεσθε καὶ ἐν ᾧ μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεσθαι ὑμῖν.

Car de tel iugement que vous iugerez, serez-vous iugés: & de telle mesure que vous mesurerez, on vous mesurera d'autre part.

CAP. VI.

29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

Yet I say vnto you, that euen Solomon in all his glory was not arayed like one of these.

30. Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos minimæ fidei?

Wherefore if God so clothe the grasse of the field, which is to day, and to morrow is cast into the oven, shall he not do much more vnto you? One of little faith?

31. Nolite ergo solliciti esse, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur.

Therefore take no thought, saying, What shall we eat? or what shall we drinke? or where with shall we be clothed?

32. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis.

(For after all these things seeke the Gentiles) for your heavenly Father knoweth, that he haue neede of all these things.

33. Querite ergo primum regnum Dei & iustitiæ eius: & hæc omnia adiicientur vobis.

But seeke ye first the kingdome of God, and his righteousness, and all these things shall be ministred vnto you.

34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi, sufficit diei malitia sua.

Care not then for the morrow: for the morrow shall care for it selfe: the day hath ynough with his owne griefe.

CAP. VII.

Nolite iudicare, ut non iudicemini.

Judge not, that ye be not iudged.

2. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

For with what iudgement wee iudge, we shall be iudged: and with what measure wee mete, it shall be measured to you againe.

Das VI. Capitel.

29. Ich sage euch / daß auch Salomon in aller seiner herligkeit nicht bekleidet gewesen ist / als derselbigen eins.

Ieg siger eder / At icke end Salomon i al sin Herlighed vaar saa klædt / som en aff dem.

30. So denn Gott das gras auff dem felde also kleidet / das doch heute stehet / vnd morgen inn den offen geworffen wirdt / Solt er das nicht vil mehr euch thun / o jr fleinglaubigen?

Klæder da Gud det Gress saa paa marken / som dog i dag staar / oc i morgen kastis i onen / Skulde hand icke meget mere gøre eder det? O i lidet troendis.

31. Darumb solt jr nicht sorgen / vnd sagen: Was werden wir essen? Was werden wir trincken? Womit werden wir vns kleiden?

Der saare skulle i icke sørge oc siige / Huad skulle vi æde? Huad skulle vi dricke? Huor met skulle vi klæde oss?

32. Nach solchem allen trachten die Heiden / denn euer himlischer Vater weiß / daß jr des alles bedörffet.

Effter alt saadant søge Hedninge / Thi eder Himelske Fader veed / at i haaffue alt dette behoff.

33. Trachtet am ersten nach dem Reich Gottes / vnd nach seiner gerechtigkeit / so wirdt euch solches alles zufallen.

At spører først Guds rige / oc Hans retfærdighed / Saa skal alt saadant tilfalde eder.

34. Darumb sorget nicht für den andern morgen / denn der morgend tag wirdt für das seine sorgen. Es ist genug / daß ein jeglicher tag sein eigen p lage habe.

Sorger der saare icke for den anden morgen / Thi den dag i morgen skal sørge for sig selff. Det er nock at huer dag haaffuer sin egen Plage.

Das VII. Capitel.

Richtet nicht / auff daß ihr nicht gerichtet werdet.

Dommer icke / at i skulle icke dommis.

2. Denn mit welcherley gerichte jr richtet / werdet jr gerichtet werden / Vnd mit welcherley maß ihr messet / wird euch gemessen werden.

Thi met huilken Dom i domme / skulle i oc dommis / Oc met huad Maade i maale / skal eder maalis.

Kapitola VI.

29. A giste pravim vām / Je ani Salomoun we wššy Glawe šwē nebyl tak odijn / nako gednož nich.

At ia wam powiedam / iž ani Salomoun we wšytkiey chwale šwey nie byl przyobleczon iako iednak z tych.

30. A poněwadž trawu polni / kteraž dnes gest / a jitra w klipu bywá složena / Bůh tak odijwá / čim wiće wás / o malé wijry?

Jestliž tedy trawu polna ktera džíš jest / a nazajutrz bywa w pięc wrzucona / Bóg thák przyodzie wá / a zaž was nie dáleko wiecey / o málo wšiacy?

31. Protož nepečigte říjka: gijce: Co budeme gijiti / aneb co budeme piiti / aneb čim se budeme odijwati?

Nie badźcie tedy troskliwi / mo: wście / Coż będziemy iść / abo co będziemy pić / abo czym przyodziani będziemy?

32. Neb řečto wšech věc Pohane wyhledawagi Wšě jagisté Otce wás Nebesky / Je řeč wšech věc potřebugete.

(Boč sie o tym wšytkim pogán přemýšlají) Abowiem otec wás niebieski wie že tego wšytkiego potřebuete.

33. Hledajtež tedy napřew Království božího / a Sprawedlnosti geho / a tyto wšechny věcy budau wám přidány.

Alle søk jer napřew Królestwá Božego / y sprawiedliwośći jego. A ry wšytki rzeczy beda wam przydane.

34. Protož nepečigte o zajtręššy den / nebo zajtręššy den pečowati bude sám o sebe. Dostit jagisté má den na šwém trápenij.

Nie troszczcie się o jutrze / abo: wtem jutrzysz y dzień oswoie potrzeby troskac się będzie: Dostęci mają dzień na swym utrapieniu.

Kapitola VII.

Nesudete / abyście nebyli sauzeni. (Ne odsuzugte / abyście nebyli odsauzeni.)

Nie sadźcie / abyście nie byli sauzeni.

2. Neb nakyh saudem bude te sauditi / čy nž budete sauzeni. A ktera u měrau budete měřiti / tauž bude wám odměreno.

Abowiem Kterym sadem sadzicie / sadzeni będziecie / y Ktera miarą mierzycie / zasie wam odmierzono będzie.

3 מִנֵּי הָיָה חֹמֶת אֲנִי
לְגִלְגָּל הַפְּעִינָה דְּאֲחֹרָי
וְהָרִיתָה דְּפִעִינָךְ לֹא בְּחֹר
אֲנִי:

*E perche guardi tu la festuca, che è
ne l'occhio del tuo fratello, e non auverti-
sci la trane, che è nel occhio tuo?*

4 אִוּ אֵיכָנָא אָמַר אֲנִי
לְאֲחֹרָי שְׂבוּק אֲפִק גְּלָא
מִן עֵינֵךְ וְהָא קָרִיתָה
בְּעֵינֵךְ:

*Ouero come dici tu al tuo fratello,
Lassa che io ti caua vna festuca de l'oc-
chio, & ecco ne l'occhio tuo v'è vna trane?*

5 גָּסֵב בְּאַפְּךָ אֲפִק
לִיקְדָם קָרִיתָה מִן עֵינֵךְ
וְהִידִין יִתְבַּחֵר לָךְ לְמַפְקֹו
גְּלָא מִן עֵינֵךְ דְּאֲחֹרָי:

*Hipocrita, caua primamente quella
trane fuor del tuo occhio, & allora vedrai
bene a cauar la festuca de l'occhio del tuo
fratello.*

6 לֹא תִתְּלוֹן קִידָשְׁךָ
לְכַלְבָּנָא וְלֹא תִרְמִין מִן
מִדְּגִיתָכוֹן קִדָם חִוּרָא
דְּלִמְךָ יִדְשִׁין אֲנִין בִּרְ
בְּרִגְלֵהוֹן וְיִהְיִיכוֹן יְבוֹ
יְבוֹעִיכוֹן:

*Non date quel ch'è santo à i cani, ne
gittate le vostre perle dinanzi à i porci:
acciòche talora non le calpestino co i piedi
loro, e rimoltando si non vi lacerino.*

7 שְׂאֵלֵי וִיתִיב לְכוֹן בְּעֹו
וְתִשְׁכְּחוֹן קֶשֶׁו וְיִתְפַּתַּח
לְכוֹן:

*Domandate, e sarai dato: cercate,
e trouarete: battete, e sarai aperto.*

8 כָּל גִּיר דְּשֹׂאֵר גָּסֵב
וְדִפְעָא מִשְׁפַּח וְלֹא יִנְיָה
דְּנִקְשׁ מִתְפַּתַּח לֵה:

*Imperoche, chiunque domanda, ri-
ceue, e chiunque cerca, troua: & à chi
batte, sarà aperto.*

9 אִוּ מִנֵּי מִיכֹוֹן גְּבֵרָא
דְּיִשְׂאֵל לִיהִי בְּרָה לְחֵמָא
לְמָא בְּאַבָּא מִיִּשְׁט לֵה:

*Imperoche chi è di voi huomo alcu-
no, dal quale se l suo figliuolo domanda-
ra del pane, gli dia vna pietra?*

3 לָמָּה תִּרְאֶה אֶת־חֵשֶׁשׁ בְּעֵין
אֲחֵיךָ וְאַתָּה קוֹרֶה בְּעֵינֶךָ לֹא־
תִּבְרִין:

*Y porque miras el arista que está en el ojo de
tu hermano: y no echas de ver la viga que está en
tu ojo?*

4 אִוּ אֵיךְ תִּאֲמַר לְאֲחֵיךָ הִדֵּךְ
וְאַתָּה לֹא תִשְׂאֵל אֶת־חֵשֶׁשׁ מִעֵינֶךָ וְהִגֵּרָה
הַקּוֹרֶה הִיא בְּעֵינֶךָ:

*O como dirás à tu hermano, Espera echaré
de tu ojo el arista: y hea qui vna viga en tu ojo?*

5 הַחֲנִתָּ חֲטִיִּל בְּרִאשׁוֹנָה אֶת־
הַקּוֹרֶה מִעֵינֶךָ וְאַתָּה תִּרְאֶה לְחֵטֶל
אֶת־חֵשֶׁשׁ מִעֵין אֲחֵיךָ:

*Hypocrita, echa primero la viga de tu ojo:
y entonces mirarás en echar el arista del ojo de tu
hermano.*

6 לֹא תִתֵּנוּ אֶת־הַקִּדָּשׁ לְכָל־בָּיִם
וְלֹא תִשְׁלִיכוּ אֶת־פְּנִינִים לְפָנֵי
הַחֲזִירִים פֶּן־יִרְמְסוּ אֹתָם
בְּרִגְלֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ וַיִּגְמֹו יִסְחָבוּ
אֹתָם:

*No deys lo sancto à los perros: ni echeys
vuestras perlas delante de los puercos: porque
no las rehuelen con sus pies, y bueluan y os de-
spedacen.*

7 שְׂאֵלֵי וִינָתֹו לְכֶם בְּקֶשֶׁו
וְתִמְצְאוּ דְּפִקֹו וְיִפְתַּח לְכֶם:

*Pedid, y darfeosha. Buscad, y halla-reys. To-
cad, y abrireos ha.*

8 כִּי־כָל־הַשּׂוֹאֵל יִקַּח וְהַמְּבַקֵּשׁ
יִמְצָא וְאִשֶּׁר דּוֹפֵק יִפְתַּח לּוֹ:

*Porque qualquiera que pide, recibe: y el-
que buscà, halla: y al que toca, se abre.*

9 אִוּ מִי־אָדָם יִשְׂאֵל מִמֶּכָּם
אִשֶּׁר מִמֶּנּוּ יִשְׂאֵל בְּנוֹ לֶחֶם
וְיִתֵּן לוֹ אָבִיו:

*Que hombre ay de vosotros à quien si su hijo
pidiore pan, darlehaà vna piedra?*

ζ'

3. τίς γὰρ βλέπει τὸ κάρφον ὃ ἐστὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δὸκον καὶ οὐκ ὁρᾷ;

Et pourquoy regardes-tu le festu qui est en l'œil de ton frere, & tu n'appergois pas vn cheuron qui est en ton œil?

4. ἢ πως ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἀφες ἐκβάλω τὸ κάρφον σου, καὶ ἐγὼ ὀφθαλμὸν σου καὶ ἰδὼ ἡ δόκον ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου.

*Ou comment dis-tu à ton frere, Per-
mets que j'oste de ton œil ce festu, &
voici vn cheuron en ton œil?*

5. Ὁ ὑποκριτὰ, ἐκβάλω πρῶτον τὴν δόκον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε θύξω ἀλλήλως ἐκβάλειν τὸ κάρφον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Hipocrire, oste premierement de ton œil le cheuron, & adonc tu regarderás le moyen d'oter le festu hors de l'œil de ton frere.

6. Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τὰς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τοῦ χοίρου· μήποτε καὶ καταπατήσῃ αὐτὰς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ σπράξῃ τις ῥήξῃ σιμὸν ὑμῶν.

*Ne donnez point les choses saintes aux chiens, & ne iettez point vos perles au deuant des pourceaux, de peur qu'ils ne les foulent à leurs pieds, & le retour-
nans ne vous deschirent.*

7. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ ὀρίσεται. κρούετε, καὶ ἀνοίγησεται ὑμῖν.

Demandez, & il vous sera donné: cherchez, & vous trouuerez: heurtez, & il vous sera ouuert.

8. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν ὀρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοίγησεται.

Car quiconque demande, il reçoit: & quiconque cherche, il trouue: & il sera ouuert à celui qui heurte.

9. Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ὁ θρωπῶς, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λήθῃ δὸτιδώσῃ αὐτῷ;

Et qui sera mesme l'homme d'entre vous qui donne vne pierre à son fils, s'il lui de mande du pain?

י

10 וְאִם בִּזְנוּת וְשִׁאלָה לִי
לְמַעַן הָיוּתָה מְשִׁיחַ לִי:

Es'egli domandara un pesce, gli porgera egli un serpente?

11 וְאִם הָיָה אֲנִי הָיָה
דְּבִישָׁא אֲנִי וְיָדְעִין אֲנִי
מִיָּהּ בְּתָהּ טְבִיחָה לְמַתָּה
לְבָנִיכֹן כְּמָה יִתְּרֵהוּ אֲשֶׁר
אֲבִיכֹן דְּבִישָׁמִיָּהּ יִתְּרֵהוּ
טְבִיחָה לְאִילֵינוּ דְּשִׁאלָה לִי:

Se voi dunque, che sete malvagi, sapete dar buone cose a vostri figliuoli: quanto piu il Padre vostro che e ne cieli, dara de beni a coloro che gliene domandano?

12 כֹּל מִן דְּבִישָׁתִּין
דְּיַעֲבֹדִין לְכֹן בְּנֵי־גִשְׁמָה
הַכְּנֵה אֶת אֲנָתִיו עֲבֹדֵהוּ
לְהֵיוֹת הֵנוּ גֵירֵי גְמוּסֵהוּ
וְנִבְנֵהוּ:

Tutte le cose dunque che voi volete che gli huomini facciano a voi, cosi le fate ancor voi a loro: percioche questa e la Legge & i Profeti.

13 עֲוִלוֹת בְּתִרְעָה אֲלִיָּה
דְּפִתְתָה הוּא תִרְעָה וְרוּחָהּ
אֲוִירָהּ אֵינָה דְּמִוְבָּלָה
לְאֲבֹדָה וְסִגְיָהּ אֵינָה
אֵילֵינוּ דְּאֲוִלִין בְּיָדָהּ:

Entrate per la porta stretta: percioche la porta larga, e la via spaziosa, e quella che conduce a la perdizione, e molti sono che entrano per essa.

14 מֵהַ קָּטָן תִּרְעָה וְ
וְאֲלִיָּה אֲוִירָהּ אֵינָה
דְּמִוְבָּלָה לְחַיָּה וְעֵוִיָּה
אֵינָה אֵילֵינוּ דְּמִשְׁפָּחִין לֵהּ:

Perche la porta angusta, e la via stretta e quella che conduce a la vita: e pochi sono che la trovano.

15 אֲדִירֵינוּ מִן גְּבִיָּה
דְּגִלְגָּל דְּאֲתִין לְוִתְכֹן
כְּלָבוּשָׁה דְּאֲמִרָה מִן גִּי
הֵיוּ אֵיתִיהֶון דְּאֲבִיָּה
הַטֹּפֵן:

Guardatevi da i falsi profeti, liquali vengono a voi con vestimenti di pecore, ma dentro son lupi rapaci.

16 מִן פִּתְחֵיהֶון הֵיוּ ת
תִּדְעִין אֲמִינוּ לְמַעַן לְקַטִּין
מִן פִּתְחֵיהֶון עֲנִיָּה אֵינוּ
קוֹרְטֵבָה תִּתְּנֵהוּ:

Vos li conoscerete da i frutti loro. Coglieste mai da le spine una? o fischete da i triboli?

י

10 וְאִם דָּג יִשְׁאַל תִּתֵּן לִי גִחְשָׁה:

Y si le pidiere pescado, darleha serpiente?

11 וְאִם אַתֶּם אֲשֶׁר דְּעִים
הָיוּתֶם הֲדַעוּ לְתַת מִתְּנוּת טוֹבוֹת
לְבָנֵיכֶם כְּמָה יִתֵּן אֲבִיכֶם אֲשֶׁר
בְּשָׁמַיִם יִתֵּן טוֹבוֹת לְשִׁאלָה לִי:

Pues si vosotros, siendo malos, sabeys dar buenas dadiuas a vuestros hijos, vuestro Padre que esta en los cielos quanto mas dara buenas cosas a los que piden de el?

12 לֵכֵן כָּל־אֲשֶׁר תִּרְצֶה כִּי־
יַעֲשֶׂה לָכֶם הָאֱלֹהִים לְכָה גַם
אַתֶּם עֲשֶׂה לָהֶם כִּי זֶה הַתִּירוֹת
וְהַנְּבִיִּים:

Ansi que, todas las cosas que querria des que los hombres hiziessen con vosotros, ansi tambien hazed vosotros con ellos: porque esta es la Ley, y los prophetas.

13 בְּנֵהוּ בְּעַד שַׁעַר נָטוּם כִּי־
רָחֵב הַשַּׁעַר וְרַחֲבָה הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
מִזְלִיךְ לְאֲבֹדֹת וְרַבִּים הֵיוּ אֲשֶׁר
יֵלְכוּ בָּהּ:

Entrad pour la puerta estrecha: porque el camino que lleua a perdicion, es ancho y espacioso: y los que van por el, son muchos.

14 כִּי־נָטוּם הַשַּׁעַר וְצָרָה
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר מִזְלִיךְ אֶל־הַחַיָּים
וְמַעֲטִים הֵם אֲשֶׁר יִמְצְאוּהָ:

Porque la puerta es estrecha, y angosto el camino que lleua a la vida: y pocos son los que lo hallan.

15 הַשְׁמַרְוּ מִנְּבִיִּים שִׁקְרֵי אֲשֶׁר
בְּנֵי־אֱלֹהִים בְּבִגְדֵי הַצֹּאן
וְבִקְרָבֵם הֵיוּ וְאֲבִיָּים טֹרְפִים:

Tambien, Guardaos de los falsos prophetas, que vienen a vosotros con vestidos de ouejas: mas dedentro son lobos robadores.

16 מִפְּרִיָּהֶון תִּדְעִין אֲנִי תִלְקֻטוּ
מִקֻּצִּים עֲנִיָּים אוֹ מִדְּרָדִירִים
תִּתְּנֵהוּ:

Por sus frutos los conocereys. Cogense vuas de los espinos? ohigos de los escambrones?

ז.

10. Καὶ ἐὰν ἰχθυὺ ἀιτήσῃ, μὴ ὄφιν ὑποδώσῃ αὐτῷ;

Et s'il lui demande du poisson, lui donnera-il un serpent?

11. Εἰ δὲ υἱὸς υἱοῦ, πῶς οἶδα δόματα ἀγαθὰ δοῦναι τοῖς τέκνοις υἱοῦ, πῶς μᾶλλον ὁ πατήρ υἱοῦ ὁ ἐκ τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτῶσιν αὐτοῦ;

Si donc vous, combien que vous soyez mauuais, fauez bien donner à vos enfans choses bonnes: combien plus vostre Pere qui est es cieux, donnera-il des biens à ceux qui les lui demandent?

12. Πάντα δὲ οὗτοι ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν υἱοῖν τοῖς ἀνθρώποις, ἔγωγε καὶ υἱοῖς ποιῶτε αὐτοῖς· ἔτι γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Toutes les choses donc que vous voulez que les hommes vous fassent, faites les leur aussi semblablement: car c'est là la Loy & les Prophetes.

13. Εἰσέλθῃτε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεία ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσέρχόμενοι δι' αὐτῆς.

Entrez par la porte estroite: car c'est la porte large & le chemin spacieux qui mene à perdicion, & beaucoup y en a qui entrent par icelle.

14. Ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ πηλὴ μύμη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρέσκοντες αὐτήν.

Csr la porte est estroite & le chemin estroit qui mene à la vie: & peu y en a qui le trouuent.

15. Προσεχετε ὅτι ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἱ ἵνες ἔρχονται πρὸς υἱὰς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἐξωστὴν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες.

Or donnez-vous garde des faux prophetes, qui viennent à vous en habit de brebis, mais par dedans ils sont loups rauissans.

16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ὅτι γνωστε αὐτοὺς. μή τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν στεφυλῶν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σύκα;

A leurs fruits les cognoistrez-vous, cueille-on des grappes des espines, ou des figues des chardons?

10. Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei.

Or if he aske a fish / will he giue him a serpent?

11. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester qui in caelis est, dabit bona petentibus se?

If wee then which are euill / can giue to your children good gyses / howe much more shall your Father which is in heauen / giue good thinges to them that aske him?

12. Omnia ergo quaecunque vultis ut faciant vobis homines: & vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ.

Therefore whatsoeuer wee would that men should doe to you / euen so doe wee to them: for this is the Law and the Prophets.

13. Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

Enter in at the strait gate: for it is the wide gate / and broad way that leadeeth to destruction: and many there bee which go in thereat.

14. Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt eam.

Because the gate is strait / and the way narrow that leadeeth vnto life / and fewe there be that finde it.

15. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Beware of false prophets / which come to you in sheepes clothing / but inwardly they are rauening wolves.

16. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

Ye shall knowe them by their frutes. Doe men gather grapes of thornes? or figs of thistles?

10. Oder so er ihn bittet vmb einen Fisch / der ihm eine Schlange biete?

Eller om hand beder hannem om en Fisk / at hand biuder hannem en Hugorm?

11. So denn ihr / die ihr doch arg seidt / köndt dennoch euern Kindern gute gaben geben / Wie vil mehr wird euer Vatter im Himmel guts geben / denen die ihn bitten?

Effter di da at i som dog ere onde / kunde alligeuel giffue eders Børn gode gaffuer Huor meget mere skal eders Fader i Himmelen giffue / dem gaat som hannem bede?

12. Alles nun / daß ihr wollet / daß euch die leute thun sollen / das thut ir ihnen / Das ist das Gesetz vnd die Propheten.

Alt det / som i nu wille at Iøle skulle gøre eder / det gøre i dem / Det er Loven oc Propheterne.

13. Gehet ein durch die enge Pforten / Denn die pforte ist weit / vnd der weg ist breit / der zur verdammniß abführet / vnd ihr sind vil die drauff wandeln.

Gaar ind at den sneffre Port / Thi den Port er wiid / oc den vey er breed / som fører ned til foddømmelsen / De de ere mange / som vandre der paa.

14. Vnd die Pforte ist enge / vnd der weg ist schmal / der zum leben führet / vnd wenig ist ihr / die ihn finden.

De den Port er sneffuer / oc den vey er trang som fører til Liffuet / De de ere faa / som hannem finde.

15. Gehet euch für / für den falschen Propheten / die in Schafskleidern zu euch kommen / Innwendig aber sind sie reissende Wölffe.

Docter eder for falske Propheter / som komme til eder i Saareklæder / Induortis ere de glubende Vlfue.

16. An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kan man auch Drauben lesen von den Dornen? Oder Feigen von den Disteln?

Paa deris fruct skulle i kende dem. Kand man ock plocke Vindruer aff Tørne? Eller Figen aff Tidjel?

10. Auch poprosyliby za Rybu / dali Dada podá genu?

Jesliby o rybe prošil / dali mu poda wežá?

11. Protož poněwadž wy gsauce žlij / vnište dobre dary dávatí synám wáškým: mnohem wiće Dtec wášk / kterých gest w Nebesých / dá dobre wě, cy těm kterých ho prošy.

Jestli wy tedy bedáč žlymi vnišće dary dobre dáwáć dječím wáškým / iákož wícecy Dćec wášk / Ktory jest ná niebieda rzeczy do bre tým Ktorzy go prošá.

12. Kterezkoli tehdy wěcy chćete aby wám činili Lidé y wy činěte jim. Neb ten gť Zákon y Prorocy.

Wšytko tedy cobyšćie chćeli aby wám ludie činili / iákož y wy im činěcie / boť ten jest zákon y Prorocy.

13. Wcházegte wžkau branau: nebo prostranna brána a šyroká cesta gest / kteráž wege k zatracení / a mnoho gest těch kterých gdau ponij.

Wchodžćie číásna brána / a bowtem ci šeroka jest brána / y přestrona drogá Ktora záwodží ná štráćení / a wiele ich jest Ktorzy niawchodžá.

14. Ale těsná brána a wžká cesta gest / Ktera wede k žiwotu / a málo gest těch kterých gi náleží žagij.

Abowtem číásna jest brána / y wáška drogá Ktora prowádží do žywotá / a málo ich jest Ktorzy ta nájdúta.

15. Pílně se wystríhajte / od fšalešných Proroků / kterých přicházegij k wám w rausse Dvěřím / ale wnitř gsau Wlcy hltawij.

Strzežćie sie fałszywych prorokow Ktorzy do was przychodzą w szatách owczych / ale wewnątrz są wilki drapieżnymi.

16. Po skutcích gegich poznaćeg. Dali zbieragij z trnij hrozny / neb z bodlaćij figy?

Żowocow ich poznaććie / Dali zbieráć z ciernia groná wiune? abo z ostu figi?

ז'.

17 הכנה כל אילנה טבא
בארה שפורה עבד איל
אילנה דין בישה בארה
בישה עבד !

*Così ogni buono arboro fa buoni frut-
ti, e il tristo arboro fa mali frutti.*

18 לא משפח אילנה
טבא בארה בישה למעבד
ולא אילנה בישה בארה
טבא למעבד :

*Non può il buono arboro far mali
frutti: nè il tristo arboro, fargli buoni.*

19 כל אילנה דלא עבד
בארה טבא מתפסק
ובגורה גפר :

*Ogni arboro che non fa buon frutto,
si taglia, e gittasi nel fuoco.*

20 בדיו מן באריהון ת
תדעון אבון :

*Così adunque voi li conoscerete dai
frutti loro.*

21 לא הונא כל דאמר
לי מדי מדי עאל למלכותא
דשמיה אל מן דעבד
עבדיה דאבי דבשמיה :

*Non ogniuno che mi dice, Signor,
Signore, entrara nel regno de cieli: ma
colui che fa la Volonta del Padre mio che
è ne cieli.*

22 סגיאנא יאמרון לי
בהו יומא מדי מדי ל
בשמך אהנבין ובשמך
שאדא אפקו ובשמך חילא
סגיאנא עבדו :

*Molti mi diranno in quel giorno, Si-
gnor, Signore, non profetammo noi pel
Nome tuo? e pel Nome tuo scacciammo i
demonij? e facemmo, pel Nome tuo molte
virtù?*

23 יהידיו אדא להון ד
דמפתוים לא ידעיתון
אדחקו לכו מני פלחי
עולא :

*Et allora io dirò loro apertamente,
Io non vi conobbi giamai, partitevi da me
voi che operate l'iniquità.*

17 בן כל עץ טוב עשה פרי
טוב ועץ הרע פרי רע עשה :

*De esta manera, todo buen arbol, lleua bue-
nos frutos: mas el arbol podrido, lleua malos
frutos.*

18 עץ טוב לא יוכל לעשות
פרי רע ועץ רע לא יוכל פרי
טוב לעשות :

*No puede el buen arbol lleuar malos frutos:
ni el arbol podrido lleuar buenos frutos.*

19 רק כל עץ אשר לא עשה
פרי טוב יכרת ואלא ישר :

*Todo arbol que no lleua buen fruto, corta-
se, y echase en el fuego.*

20 אכן מפריהם ידעו אותם :

Ansi que por sus frutos los conocereys.

21 לא כל אשר אומר אלי אדני
אדני יבוא במלכות השמים
כי אם אשר עשה אהרצון
אבי אשר בשמים :

*No qualquiera que me dize, Sennor, Sennor,
entrará en el Reyno de los cielos: mas el que hi-
ziere la voluntad de mi Padre que está en los
cielos.*

22 רבים יאמרו לי ביום ההוא
אדני אדני הלא בשמך גבאנו
ובשמך שדים הוצאנו ובשמך
כחות רבות עשינו :

*Muchos me dirán aquel dia, Sennor, Sennor,
no profetizamos en tu nombre, y en tu nom-
bre sacamos demonios, y en tu nombre hezimos
muchas grandezas.*

23 ואני אודא להם כי אני
ידעת אתכם סורו ממני כל
פעלי עול :

*Y entonces les confesaré, Nunca os conoci:
apartaos de mi obradores de maldad.*

17. Οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθόν
καρπὸν καλὸν ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν
δένδρον καρπὸν κακὸν ποιεῖ.

*Ainsi tout bon arbre fait bons fruiçts:
mais l'arbre pourri fait mauuais
fruiçts.*

18. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθόν
καρπὸν κακὸν ποιεῖν, ἔδὲ δέν-
δρον σαπρὸν καρπὸν καλὸν
ποιεῖν.

*Le bon arbre ne peut faire mauuais
fruiçts, ne l'arbre pourri faire bons
fruiçts.*

19. Πᾶν δένδρον μὴ ποιεῖν κα-
λὸν ἐκκόπεται, καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται.

*Tout arbre qui ne fait bon fruiçt, se
coupe & se iette au feu.*

20. Ἀρχὴ δὲ τοῦ καρπὸν αὐ-
τῶν ἐπιγινώσκετε αὐτοὺς.

*Vous les cognoistrez donc à leurs
fruiçts.*

21. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε,
κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ ἑρανοῦ ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ
θέλημα τοῦ πατρὸς μου ὅτι ἑρα-
νοῖς.

*Chacun qui me dit, Seigneur, Sei-
gneur, n'entrera pas au royaume des
cieux: mais celui qui fait la volonté de
mon Pere qui est es cieux.*

22 Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ
τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῶ-
νόματι προσεφητάσμεν, καὶ τῷ
σῶ νόματι δαμόνια ἐξεβάλομεν,
καὶ τῷ σῶ νόματι διωάμεν πολ-
λὰς ἐπιήσμεν;

*Plusieurs me diront en ceste journee-
la, Seigneur, Seigneur, n'auons-nous
pas prophetizé en ton Nom? & n'auons-
nous pas ietté hors les diables en ton
Nom? & n'auons-nous pas fait plu-
sieurs vertus en ton Nom?*

23. Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς,
ὅτι ἔδραστε ἐγὼν ὑμᾶς. Δεσχε-
ρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τῷ
αἵματι.

*Et lors ie leur declarerai tout ou-
uertement, ie ne vous cognu onques:
departez-vous de moi, vous qui faites
le mestier d'iniquité.*

17. Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

So euery good tree bringeth forth good fruit: and a corrupt tree bringeth forth euil fruit.

18. Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere.

A good tree can not bring forth euil fruit: neither can a corrupt tree bring forth good fruit.

19. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Euery tree that bringeth not forth good fruit: is hewen downe: and cast into the fire.

20. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Therefore by their fruites ye shall knowe them.

21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnū cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

Not euery one that sayeth vnto mee: Lord: Lord: shall enter into the kingdome of heauen: but he that doeth my Fathers will which is in heauen.

22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus?

Many will say to me in that day: Lord: Lord: haue we not by thy Name prophesied? and by thy Name cast out devils? and by thy Name done many great workes?

23. Ertunc confitebor illis, Quia nunquam novi vos: discedite à me qui operamini iniquitatem.

And then will I professe tho them: I neuer knew you: depart from me: ye that worke iniquitie.

17. Also ein jeglicher guter Baum bringet gute fruchte / aber ein fauler Baum bringet arge fruchte.

Saa bær oc huert gaat Træ / god Fruct / Men it raadet Træ / bær ond Fruct.

18. Ein guter Baum kan nicht arge fruchte bringen / vnd ein fauler Baum kan nicht gute Fruchte bringen.

It gaat Træ kand icke bære ond Fruct / Oc it raadet træ / kand icke bære god fruct.

19. Ein jeglicher Baum / der nicht gute fruchte bringet / wirdt abgehauen / vnd ins feuer geworffen.

Huert Træ / som icke bær god fruct / skal affhuggis / oc kastis i Ilden.

20. Darumb an iren fruchten solt ihr sie erkennen.

Der saare skulle i kende dem paa deris fruct.

21. Es werden nicht alle / die zu mir sagen / HERR / HERR / in das Himelreich kommen / Sondern die den willen thun meines Vatters im Himel.

De skulle icke alle / som sige til mig / HERRE / HERRE / komme i Himmerigis rige / Men de der gøre min Faders vilie i Himmelen.

22. Es werden vil zu mir sagen an jenem tage / HERR / HERR / Haben wir nicht inn deinem Namen geweissagt? Haben wir nicht in deinem Namen teufel außgetriben? Haben wir nicht inn deinem Namen vil Thaten gethan? Denn werde ich inen bekennen:

Der skulle mange sige til mig paa den dag HERRE / HERRE / haffue wi icke spaaet it dit Naamn? Haffue wi icke vddressuie Dieffle i dit Naamn? Haffue wi icke gjort mange krafftige Gerninger i dit Naamn?

23. Ich habe euch noch nie erkandt / Weichet alle von mir ir übelthäter.

Da vil ieg bekende saar dem / Jeg kende eder end aldri / Viger alle fra mig i Misbedere.

17. Tak každý strom dobrý / dobré owoce nese: ale zlý strom zlé owoce nese.

Takčí vselké drzewo dobre owoce dobre rodzi: ale spruchniale drzewo owoce zle rodzi.

18. Nemůž dobrý strom zlého owoce nésti: ani strom zlý / owoce dobrehó néstí.

Nie może dobre drzewo owoc zlych rodzić: ani drzewo spruchniale owocow dobrych rodzić.

19. Každý pak strom / kterýž ne nese owoce dobrehó / wyřat a na oheň vvržen bude.

Wselkie drzewo ktore nie rodzi owocu dobrego / wycinania y wogien wrzucia.

20. Protož po skutcích gegich poznáte ge.

A przeto z owocow ich poznacie se.

21. Ne každý kdož mi řiká: Pane / Pane / wegde do Kralowství Nebeského: ale kdo činí vůli Otce mého / kterýž jest w Nebesích / tenť we gde do Kralowství Nebeského.

Nie każdy ktory mi mowi / Pánie / Pánie / windzie do Krolestw: niebieskiego / ale ktory czyni wolę Oycá mego ktory jest w niebie.

22. Nebo mnozí mi řekli w ten den: Pane / Pane / zdalíž jsme w Gměnu twém neprořekovali / a we Gměnu twém Diábluow newymístali / a w twém Gměnu diábuow jsme mnohých nečinili?

Wiele ich rzecze mi dnia onego / Pánie / Pánie / zdalížmy przez imię twoie nie prorokowali? y przez imię twoe czártow nie wyganiali? y przez imię twoie wiele cudow nie czynili?

23. A tehdýť powijm jim: Nikdy jsem wás neznal. Odědětěž odemne wšycchni / kteříž činíte nepravost.

A tedy im řáwnie powiem / Nikdy wás nie znał / Odśhapić się demnie wy którzy nieprawości czynicie.

24 כל הכיל דשמע מלי
הליו ועבד להיו יתדמא
לגברא חכימא הו דבנא
ביתה על שועא:

Adunque ciascuno che ode queste mie parole, e mettele ad effetto, io l'assimigliarò ad un huomo prudente, il quale edificò la sua casa sopra la pietra.

25 ונחית מטרא ואתו
נהרותא ונשפי רוחא
ואתטריו בה בביתא
הו וללא נפל שתאסוהי
גיר על שועא סימין הוי:

Allora discese la pioggia, e vennero i fiumi, e soffirono i venti, & ortorono in quella casa, e non ruinò: perciò ch'ell'era stata fondata sopra la pietra.

26 וכל מו דשמע מלי
הליו וללא עבד להיו י
יתדמא לגברא סכלא
דבנא ביתה על חלא:

Ma chiunque ode queste mie parole, e non le mette in effetto, sarà assomigliato ad un huomo stolto: il quale edificò la sua casa sopra l'arena.

27 ונחית מטרא ואתו
נהרותא ונשפי רוחא
ואתטריו בביתא הו ונפל
נהנת מפולתה רבא:

Ed iscese la pioggia, e vennero i fiumi, e soffirono i venti, & ortorono in quella casa: onde ella ruinò, e la ruina sua fu grande.

28 והוא דכד שלם ישוע
מלא הליו תהרין הו
בנשא על יולפניה:

Et auuennet, che quando Iesv hebbe finite queste parole, le turbe si stupiuano de la sua doctrina.

29 מלה הוא להיו גיר
איר משלס ולא איר
סברייהו ופרישא:

Perciò che egli insegnaua loro come persona, che habbia autorità, e non come gli Scribi.

24 לכן כל אשר שומע את
דברי האלה ויעשה אותם
אדמה אותו לאיש חכם אשר
בנה את ביתו על הסלע:

Pues, qualquiera que me oye estas palabras, y las haze, compararlohe al varon prudente que edificó su casa sobre penna.

25 וירד המטר ובאו הנהרות
וגם נשבו רוחות ופגעו בבית
הזה ולא נפל כי יסד על
הסלע:

Que decendió lluvia, y vinieron rios, y soplaron vientos, y combatieron aquella casa, y no cayó: porque estaua fundada sobre penna.

26 וכל אשר ישמע את דברי
האלה ולא יעשה אותם הוא
ידמה לאיש גבל אשר בנה את
ביתו על החול:

Y qualquiera que me oye estas palabras, y no las haze, compararlohe al varon loco, que edificó su casa sobre arena.

27 וירד המטר ובאו הנהרות
וגם נשבו רוחות ופגעו בבית
הזה ונפל ונתהר מפלתו גדולה:

Que decendió lluvia, y vinieron rios, y soplaron vientos, y hizieron impetu en aquella casa, y cayó: y fue su ruyna grande.

28 ויהי ככלות ישוע את
הדברים האלה ויתמהו העם
על תלמודו:

Y fué que como Iesus acabó estas palabras, las compannas se espantauan de su doctrina.

29 כיהיה מלמד כמו
איש יביל ולא כמו הסופרים
והמפרשים:

Porque los ensennaua como quien tiene autoridad, y no como los Escribas.

ζ.

24. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τῶν λόγων τούτων, καὶ ποιᾷ αὐτοῦς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ.

Quiconques donc oit ces paroles que ie di, & les met en effect, ie l'accompagnerai à l'homme prudent qui à basti sa maison sur vne roche.

25. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἐπνευσαν οἱ αἱετοὶ, καὶ προσέπεσεν τῇ οἰκίᾳ ἡ κρίσις, καὶ οὐκ ἐπέσεν· καθὼς ἐστὶν ὅτι τὴν πέτρᾳ.

Et quand la pluye est tombee, & les torrens sont venus, & les vents ont soufflé, & ont heurté contre ceste maison-la, elle n'en est point tombee: car elle estoit fondée sur la roche.

26. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τῶν λόγων τούτων, καὶ μὴ ποιᾷ αὐτοῦς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ. ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἁμμῶν.

Mais quiconques oit ces paroles que ie di, & ne les met point en effect, sera comparé à l'homme fol, qui à basti sa maison sur le sablon.

27. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἐπένευσαν οἱ αἱετοὶ, καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἡ κρίσις, καὶ ἐπέσεν· καὶ ὡς ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

Et quand la pluye est tombee, & les torrens sont venus, & les vents ont soufflé, & ont heurté contre ceste maison-la: elle est tombee & la ruine à esté grande.

28. Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ ἰησοῦς τῶν λόγων τούτων, ἐξεπαύοντο οἱ ὄχλοι ὅτι τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ.

Et aduint que quand Iesus eut acheué ces propos, les troupes furent estonnees de sa doctrine.

29. Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Car il les enseignoit comme ayant autorité, & non pas comme les Scribes.

24. Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: assimilabitur viro sapienti qui ædificavit domum suam super petram.

Whosoever then heareth of mee these wordes / and doeth the same / I will liken him to a wise man / which hath builded his house on a rocke:

25. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat super petram.

And the raine fell / and the floods came and the windes blew / and beat upon that house / and it fell not: for it was grounded on a rocke.

26. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto qui ædificavit domum suam super arenam.

But whosoever heareth these my words / and doeth them not / I shalbe likened unto a foolish man / which hath builded his house upon the sand:

27. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

And the raine fell / and the floods came / and the windes blew / and beat upon that house / and it fell / and the fall thereof was great.

28. Et factum est: cum consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrinam eius.

And it came to passe / when Iesus had ended these wordes / the people were astonished at his doctrine.

29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum & Pharisei.

For he taught them as one having authoritie / and not as the Scribes.

24. Darumb / wer dise meine rede höret / vñnd thut sie / den vergleiche ich einem klugen Mann / der sein hauß auff einen Felsen bauet.

Der saare/huo som hører denne min Tale/ oc gör den / den ligner ieg ved en forstandig Mand / som bygde sit Hwss paa en Klippe.

25. Da nun ein plabregen fiel / vñnd ein gewässer kam / vñnd webeten die Winde / vñnd stießen an das Hauß / fiel es doch nicht / denn es war auff einen Felsen gegründet.

Der nu en Stoffue regen fald / oc kom it Vand / oc wærit stormede / oc stotte paa Husit / da fald det dog icke / Thi det vaar grundfest paa en Klippe.

26. Vñnd wer dise meine rede höret / vñnd thut sie nicht / der ist einem thörichten Mann gleich / der sein Hauß auff den sand bauet.

De huo som hører denne min Tale / oc gör hende icke / Hand lignis ved en daarligh Mand / som bygde sit Hwss paa Sand.

27. Da nun ein plabregen fiel / vñnd kam ein gewässer / vñnd webeten die Winde / vñnd stießen an das Hauß / da fiel es / vñnd thet einen grossen fall.

Der nu en Stoffue regen fald / oc kom it Vand / oc wærit stormede / oc stotte paa Husit / da fald det / oc det giorde it stort fald.

28. Vñnd es begab sich / da Iesus dise rede volendet hatte / entsakte sich das Volck über seiner lehre.

De det begaff sig / der Ihesus haffde giort ende paa denne Tale / da vñndrede Folck et paa hans lærdom.

29. Denn er prediget gewaltig / vñnd nicht wie die Schriftgelerten.

Thi hand predickede veldelige / ock icke som de Scrifftslaage.

24. Protož každý kdož slyší slova má tato / a zachováva je / přitovním bude Muži maudřemu / kterýž postavil dům svůj na skále.

Wszelki tedy ktory slycha odemnie tych slow / y czyni iesta go przy po dobiam meżowi roztropnemu / ktory zbudował dom swoy na o poce.

25. V spadl příjval / a tekly / větry / a wáli větrové / a obořili se na ten duom / wssak ne padl: nebo byl postawen na pewně skále.

Tedy spadl deždž / y przysły / rzeży / y wiały wiatry / y wderżyły na on dom / a on nie wpadł / bo był na opoce vgruntowany.

26. A každý kdož slyší slova má tato / a nepřijmá gich / podoben gest Muži bláznému / kterýž postavil dům svůj na písku.

Także wszelki ktory odemnie slycha tych slow / a nieczyni ich / bedzie przypodobion meżowi głupiemu / ktory zbudował dom swoy na piasku.

27. V prffel dešť / a tekly / větry / a wáli větrové / a obořili se na duom ten / y padl / a byl pád geho veliký.

Tedy spadł deždż / y przysły / rzeży / y wiały wiatry / y wderżyły na on dom / y wpadł / y był wpadeł iego wielki.

28. V stalo se / kdž dokonat Gežíss slova tato / diwili se Zastupové věcnij geho.

A stálo sie gdy dokonczył Iesus tych mow / zdumiewalo sie ono zebranie ludzi nad iego nauką.

29. Nebd věil ge nako moc mage / a ne nako Věitelé gegich a Zakonijcy.

Zbowiem ievczył takto ten Pro / ry miał zwierzchność / a nie iako nauczycielowie.

ח

כד דין גחת מן טורא
נקבוייה פנשא סגיאנא:

*Discese adunque ch'ei fu del monte
lo seguitarono molte turbe.*

2 והא גרבה חד אתנא
סגד לה ואמר מרי אז
צבא אנת מושפח אנת ל
למד פיותי:

*Et ecco venire un lebbroso, che si
gl'inginocchiò davanti, dicendo, Signore,
se tu vuoi, tu mi puoi mondare.*

3 ופשט אידה ישוע קרב
לה ואמר צבא אנא
אתדכא ובה פשעתא
אתדפי גרבה:

*E Iesv stendendo la mano, il toccò,
dicendo, Io voglio, si mondata: & in-
continente la lebbra di colui fu mondata.*

4 ואמר לה ישוע חזי
למנא לאנש אמר אנת
אלא ול חונא נפשו לכהנא
וקרב קרבנא איה דפקד
מושא לסהדותהון:

*Doppo questo Iesv li dice, Guarda
che tu non lo dica a nessuno: ma va, e mo-
strati al sacerdote, & offerisce quel dono,
che Moise comandò in testimonio ad essi.*

5 פד על דין ישוע לפבר
גחום קרב לה קנטרונא
חד ובעא הונא מניה:

*Essendo poi Iesv entrato in Caper-
naum, venne a lui un Centurione pre-
gandolo.*

6 ואמר מרי טליי רמא
בביתא ומשרי ובישאית
משתנק:

*E dicendo, Signore, il mio famiglia è
disfeso in casa paralitico, gravemente
tormentato.*

7 אמר לה ישוע אנא
אתא ואסיוהי:

E Iesv li dice, Io verrò e guariròlo.

8 ענא קנטרונא הו ואמר
מרי לא שוא אנא דתעול
תחית מטלי אלא פלחוד
אמר במלתא ויתאסט
טליי:

*E il Centurione rispondendo disse,
Signore, io non son degno che tu entri sot-
to'l mio tetto: ma di solamente una paro-
la, e il mio servitore sarà guarito.*

ח

נ וברדתו מן תהר הלכו אחרי
עם לב:

*Y como descendió del monte, seguiarlo mu-
chas compannas:*

2 והנה מצודע בנא וישתחוו
לו לאמר אדני אים תחפץ תוכל
לטהרני:

*Y he aqui vn leproso vino, y adorólo dizien-
do, Sennor, si quisieres, puedes me limpiar.*

3 וישלח ידו ויצע בו ישוע
לאמר אחפץ הטהר ומיד טהרה
צדע הו:

*Y estendiendo Iesus su mano, tocólo dizien-
do, Quiero: se limpio. Y luego su lepra fue lim-
piada.*

4 ויאמר לו ישוע ראה פן
תאמר לאיש כן אים לך לך
והתראה אל הכהן והבאת
קרבנא אשר ציה משה לעדות
לתם:

*Entonces Iesus le dixo, Mirano lo digas à
nadie: mas vé, muestrate al Sacerdote, y ofrece
el presente que mandó Moysen para que les
conste.*

5 ובראש בנא ישוע אל כפר-
גחום קרב אליו שר מאה
ותחנן אותו:

*Y entrando Iesus en Capernaum, vi no à el el
Centurion rogandole.*

6 ויאמר אדני נערי שוכב בבית
נשל איברים ומאד יענה:

*Y diciendo, Sennor, mi moço está echado en
casa paralytico gravemente atormentado.*

7 ויאמר אליו ישוע אנא
ונרפא אותו:

Y Iesus le dixo, Yo vendré, y lo sanaré.

8 ויען שר מאה ויאמר אדני
צעיר אנכי מבואר תחת גג כי
אם אמר לך דבר ונרפא נערי:

*Y respondió el Centurion, y dixo, Sennor
no soy digno que entres debaxo de mi rechum-
bre: mas solamente di con la palabra, y mi moço
sanará.*

ΚΕΦΑΛ. η.

ΚΑΘΑΝΗ ὃ αὐτῷ ὅτι τοῦ
ῥαυ, ἡ ἀπολύθησαν αὐτῷ ὅχι-
λοι πολλοί.

*Et quand il fut descendu de la mon-
tagne, grandes troupes le suivirent.*

2. Καὶ ἰδοὺ λεπρῶς ἐλθὼν πρὸς-
ἐκὼν αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐάν θύ-
λῃς, θιώσασί με καθαρίσαι.

*Et voici, vn lepreux vint & se pro-
sterna devant lui, disant, Seigneur, si tu
veux, tu peux me nettoyer.*

3. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥ-
ψατο αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, θύλω
καθαρίσῃ καὶ ὁ θύλῃς ἐκαθα-
ρίσῃ αὐτὸν ἡ λέπρᾶ.

*Et Iesus estendant sa main, le toucha
disant, Je le vueil, sois nettoyyé: & in-
continent la lepre d'icelui fut net-
toyyee.*

4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα
μηδὲν εἰπῆς. ἀλλὰ ὕπαγε, στυγνὴν
δείξον τοῖς ἱεροῖς, καὶ προσάγεγε τὸ
δῶρον ὃ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς
μαρτύριον αὐτοῖς.

*Puis Iesus lui dit, Garde que tu ne le
dies à personne: mais t'en va, & te mon-
stre au Sacrificateur, & offre le don que
Moysè a ordonné, en tesmoignage à
iceux.*

5. Εἰσελθόντι δὲ τῷ ἰησοῦ εἰς κα-
περναοὺμ, προσήλθιν αὐτῷ ἑκα-
τόνταρχος τῶν ῥωμαίων αὐτὸν.

*Et quand Iesus fut entré en Caper-
naum, vn Centenier vint vers lui, le
prieant.*

6. Καὶ λέγων, κύριε ὁ παῖς μου
βέβηται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν ῥωμαν-
τῶν, δεινῶς βασανιζόμενος.

*Et disant, Seigneur, mon garçon gist
paralytique en la maison, grièvement
tormenté.*

7. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ
ἐλθὼν θύλω αὐτόν.

*Et Iesus lui dit, Je m'y en irai, & le
guerirai.*

8. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρ-
χος, εἶπε, κύριε ὅτι εἰμὶ ἰκανὸς
ἵνα μου ὑπὸ τῷ σέλιῳ εἰσελθῇς·
ἀλλὰ μένον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσε-
ται ὁ παῖς μου.

*Et le Centenier respondant dit, Sei-
gneur, ie ne suis pas digne que tu entres
sous mon toit: mais seulement di la
parole, & mon garçon sera guéri.*

Cum autem descendisset
de monte, secutæ sunt
eum turbæ multæ.

Now when he was come downe
from the mountaine / great multitudes
followed him.

2. Etece leprosus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, si vis, potes me mundare.

And so / there came a leper and worshipped him / saying / Master / if thou wilt / thou canst make me cleane.

3. Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens, volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius.

And Iesus putting forth his hand / touched him / saying / I will / be thou cleane : and immediately his leprosie was cleansed.

4. Et ait illi Iesus, Vide nemi dixi : sed vade, ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.

Then Iesus saide / vnto him / See thou tel no man / but go / and shew thy selfe vnto the Priest / and offer the gift that Moyses commanded / for a witness to them.

5. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum.

When Iesus was entred into Capharnaum / there came vnto him a Centurion / beseeching him.

6. Et dicens, Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

And saide / Master / my seruant lyeth sicke at home of the palsy / and is grievously pained.

7. Et ait illi Iesus, Ego veniam, & curabo eum.

And Iesus saide vnto him / I will come and heale him.

8. Et respondens Centurio, ait, Domine, nō sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

But he Centurion answered / saying / Master / I am not worthy that thou shouldest come vnder my rooffe: but speake the worde onely / and my seruant shall be healed.

Da er aber vom Berge her
ab gieng / folgete im vil volcks nach.

Der hand giack ned til Bierget / sulde der meget folck
effter hannem.

2. Vnd sihe ein Aussätziger kam / vnd betet in an / vnd sprach: HERR / so du wilt / kanst du mich wol reinigen.

De see / der kom en Spedalske / oc tilbad hannem / oc sagde / HERR / om du wilt / da kanst du vel rense mig.

3. Vnd Iesus strecket seine hand auß / rüret ihn an / vnd sprach: Ich wils thun / sey gereinigt. Vnd als bald war er von seinem außsätz rein.

De Ihesus vdracte sin Haand / vørde ved hannem / oc sagde / Jeg vil gøre det / ver ren / De hand bleff strax ren aff sin Spedalske.

4. Vnd Iesus sprach zu im: Sihe zu / sags niemand / sondern gehe hin / vnd zeige dich dem Priester / vnd opfere die gabe / die Moses befohlen hat / zu einem zeugniß über sie.

De Ihesus sagde til hannem / See til / Sig ingen det / Men gack hen / oc bette dig faar Presten / De offred en gaffue / som Mose haaffuer defalet / til it Vidniß / byrde offuer dem.

5. Da aber Iesus eingieng zu Capharnaum / tratt ein Hauptmann zu ihm / der bat in.

Der Ihesus giack ind i Capharnaum / traadde en Hoffuismand til hannem / hand bat hannem.

6. Vnd sprach: HERR mein Knecht ligt zu hause / vnd ist Sichtbrüchig / vnd hat grosse qual.

De sagde / HERR / min Dienere ligger hiem / oc er Berckbrøden / oc pinis suarlige.

7. Iesus sprach zu im: Ich will kommen / vnd ihn gesund machen.

Ihesus sagde til hannem / Jeg vil komme / oc helbrede hannem.

8. Der Hauptmann antwortet / vnd sprach: HERR / ich bin nicht werth / daß du vnter mein Dach gehst / Sondern sprich nur ein wort / so wirdt mein Knecht gesund.

Hoffuismanden suarede / oc sagde / HERR / Jeg er icke verd / at du skalt gaa vnder mit Tag / Men sig et ord / da bliffuer min Dienere helbrede.

Aldnž sstapil s hurn / sli ža
nim žastupovē mnozy.

Ugdy sstapil s gory / sli ža nim
viele zebanie ludu.

2. Ahle malomocny přišel k němu / se genu / řka: Pane / chceš li muožes mne očistiti.

Koto tredovaty přystepu tae
dal muchvale / mowiac / Pane / ie
li chceš / možes mne očystić.

3. V vzáhl Gezijs Nuku dotekl se ho / řka: Chy / bud tiš. Ihned očistěno gest malomocensivij geho.

U sčignawšy Iesus řekl dotk
enal se go / mowiac / Chce / bud
očystěn: U byl zárazem očystěn
cion tradieho.

4. V řekl genu Gezijs: Vyzh / aby žad němu neprawil: ale gdi a vkaž se knězy / a obětug dar / kterž přikázal Možijs na svědectví jim.

Tedy mu řekl Iesus / Vack / abyš někomu nie powiedal / ale idž vkaž se kaplanovi / y osiary dar on ktery prikázal Možes / na svědectwo im.

5. Aldnž wšel do Kaffarnaum / přistaupil k němu Setniš prose ho.

U gdy Iesus wszedł do Kaper
naum / przyszedł do niego setnik
prosiac go y mowiac.

6. A řka: Pane / Služebniš māj ležij w domu slasem poražen / a welmi se trápij.

Panie / sluga moy leży w domu powietrzem zárazony / y barzo vtrápony.

7. V řekl genu Gezijs: Jaz přigdu / a vzdawim gen.

Tedy mu řekl Iesus / Ja gdy przyde v zdrowie go.

8. A odpowijdage Setniš / řekl: Pane / negsem hoden / aby wšel pod střechu mau / ale toliko řek slovo / a vzdawen bude Služebniš māj.

U odpowiedziac setnik / řekl / Pane / nie jestem godzien abyś wszedł pod dach mój / ale ty tylko zec slovo / a będzie v zdrowion sluga moy.

ח

9. אף אָנא זײַר געבן
אָנא דתחית שולטן
ואיר תחית אירי
אסטרוטוטא ואמר אָנא
להנא דול ואול ולאחר
דתא ואחא נלעבדי דעבד
הנא נעבד:

Imperoche ancor io son huomo sotto la potestà d'altrui, & ho sotto di me de soldati, e dico a questo, Va, & egli va, & a quell'altro, Vieni, & egli viene: & al mio seruitore, Fa questa cosa, & egli la fa.

10. פד שמע דין ישוע
אתדמר ואמר לדאחיו
עמה אמין אמר אָנא
לכיו דאף לא פיסדי
אשכח אירי הנא
הימנותא:

Il che vido Iesv, si marauigliò, e disse a quelli che il seguivano, Io vi dico in verita che nè pur in Israël ho trouata tanta fede.

11. אמר אָנא לכיו דין
הסגיאא יאחיו מן מדגחא
וימו מערבא ונסתמכו
עם אברהם ואיסקק
ויצקוב במלכותא
דשמיא:

Ediconi, che molti verranno da Oriente, & Occidente, e sederanno con Abraham, Isaac, & Iacob nel regno de cieli.

12. פגיה דין דמלכותא
יפקיו לחשובא פגיה
תמן יהנא פגיה וחניה
שנא:

E i figliuoli del regno saranno scacciati fuori ne le tenebre esteriori, quini sarà pianto & stridor di denti.

13. ואמר ישוע לקנטרונא
הי ול איכנא דהימנות
יהנא לך ואחאסי טליה
פה בשעתא:

Poi disse Iesv al Centurione: Va, e secondo che tu hai creduto, così ti sia fatto. E in quello stesso momento il suo famiglia fu guarito.

14. יאחא ישוע לביתה
דשמעון וחנא לחמיתה
דמיא ואחידא לה א
אשתא:

Essendo poi Iesv entrato in casa di Pietro, vide la suocera di esso che giaceua in letto, & che haueua la febbre.

ח

9. כִּי־גַם אָנִי אָנוֹשׁ תַּחַת
מִמְשָׁלָה וְתַחַתִּי אָנֹשִׁי חֵיל וְאִם
אֶמַר לְזֶה לֵךְ לֵךְ וְיָלַךְ וְלֵאחֶר
בּוֹא וְיָבוֹא וְלַעֲבָדִי עָשָׂה זֶה
וְעָשָׂה:

Porque tambien yo soy hombre debaxo de potestad: y tengo debaxo de mi potestad soldados: y digo a este, Vé, y va: y al otro, Ven, y viene: y a mi sieruo, Haz esto, y haze lo.

10. וְכִשְׁמַע יֵשׁוּעַ הָמָּה לֵאמֹר
לְהַלְכִים אַחֲרָיו אָמַר אָנִי אֶמַר
לָכֶם כִּי־לֹא־בִישְׁמָאֵל אִמּוֹנָה
בּוֹנֵה מִצְאָתִי:

Y oyendo lo Iesus, marauillose: y dixo a los que lo seguan, De cierto os digo, que ni aun en Israel he hallado tanta fe.

11. וְאָנִי אֶמַר לָכֶם כִּי־לְבָיִם
מִמּוֹרֶה וּמִמַּעַרְבִי יָבוֹאוּ וְיִרְבְּצוּ
עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

Mas yo os digo que vendrán muchos del Oriente, y del Occidente, y se assentarán a la mesa con Abraham, y Isaac, y Iacob, en el Reyno de los cielos:

12. וְבְנֵי הַמַּמְלָכָה יִשְׁלָחוּ אֵלֶיךָ
הַחֹשֶׁךְ הַחֲצִיץ וְשָׁם יִהְיֶה בְכִי
וְחִירֹק שָׁנִים:

Y los hijos del Reyno serán echados en las tinieblas de afuera. Allí será el lloro, y el bati-miento de dientes.

13. וְאֶמַר יֵשׁוּעַ לְשַׁלְּמָה לֵךְ
וְכִמּוֹ הַאִמּוֹנָה יִהְיֶה לֵךְ וְיִרְפָּא
נַעֲרוֹ בְּשַׁעֲתָה הַזֶּה:

Entonces Iesus dixo al Centurion: Vé, y como creyste, sea hecho contigo. Y su moço fue sano en el mismo momento.

14. וְיָבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית כִּיפָא
וְיֵרָא אֶת־חֲמוּתָיו שׁוֹכְבִת בַּחֲמָה:

Y vino Iesus a casa de Pedro, y vido a su suegra echada en la cama, y con fiebre:

ה.

9. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίᾳ ἔχων ὑπὸ ἑμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τῷ παρόντι, καὶ παρδύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχεσθ· καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησθι ὅ, καὶ ποιεῖ.

Car ie suis aussi homme constitué sous la puissance d'autrui: & qui ai sous moi des gendarmes: & ie di à l'un, Va, & il va: & à l'autre, Vieni: & il vient: & à mon seruiteur, Fai cela, & il le fait.

10. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσούτῳ πίστιν εὗρον.

Ce qu'oyant Iesus s'esmerueilla, & dit à ceux qui le suiuoyent, En verité ie vous di, que mesmes en Israël ie n'ai point trouué vne si grande foy.

11. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ὄντο ἑνωπλῶν καὶ οὐκ ἐχόντων, καὶ ἀνακληθήσονται μετὰ ἀβραάμ καὶ ἰσαάκ καὶ ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ ἔρχοντος.

Mais ie vous di que plusieurs viendront d'Orient & d'Occident, & seront à table au royaume des cieux, avec Abraham, Isaac, & Iacob.

12. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος· ὁ ἐξ ὧν περὶ ἐκεῖ ἐστὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les enfans du royaume seront iettés hors, es tenebres de dehors: là y aura pleur & grincement de dents.

13. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ κενταριῷ· ἄρχε, ἵπαγε, καὶ ὡς ὅπρῃ σεύσεις, γρηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ᾠρᾷ ἐκείνῃ.

Adonc dit Iesus au Centenier, Va, & ainsi que tu as creu, qu'il te soit fait. Et en ce mesme instant son garçon fut guéri.

14. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρᾳ, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβηρωμένην καὶ πυρεσσουσαν.

Puis Iesus estant venu en la maison de Pierre, vid la belle mere d'icelui gisante au lit, & ayant la fièvre.

CAP. VIII.

9. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

For I am a man also vnder the authority of another / and haue souldours vnder me: & I say to one / Go / and he goeth: and to another / Come / and he commeth: and to my seruant / Do this / and he doeth it.

10. Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.

When Iesus heard that / he marvelled / & said to them that followed him / Verely / I say vnto you / I haue not founde so great faith / euen in Israel.

11. Dico autē vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum.

But I say vnto you / that many shal come from the East and West / and shal sit downe with Abraham / and Isaac / & Iacob in the kingdome of heauen.

12. Filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

And the children of the kingdome shal be cast out into viter darkenes: there shal be weeping and gnashing of teeth.

13. Et dixit Iesus Centurioni, vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

Then Iesus said vnto the Centurion / Go thy way / and as thou hast beleued / so be it vnto thee. And his seruant was healed the same houre.

14. Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem & febricitantem.

And when Iesus came thow Peters house / he saw his wifes mother laid down / an sicke of a feuer.

Das VIII. Capitel.

9. Denn ich bin ein Mensch / darzu der Oberkeit vnterthan / vnd hab vnter mir Kriegsknechte / Noch wenn ich sage zu einem / gehe hin / so gehet er. Vnd zum andern komm her / so kommt er / Vnd zu meinem Knecht / thu das / so thut ers.

Thi ieg er ic Mennsche / som er Offrigheden vnder danig / De ieg haffuer Stridzmennd vnder mig / Naar som ieg alligeuel siger til den ene / Gack hen / saa gaar hand. De til den anden / Kom hid / saa kommer hand / De til min Dienere / Gør det / saa gør hand det.

10. Da das Iesus höret / verwundert er sich / vnd sprach zu denen die im nachfolgeten: Warlich ich sage euch / solchen glauben hab ich inn Israel nicht funden.

Der Ihesus det hørde / forundrede hand sig / oc sagde til dem / som hannem effterfulde / Sandelige siger ieg eder / Saadan en Tro haffuer ieg icke fundet i Israel.

11. Aber ich sage euch / vil werden kommen vom Morgen vnd vom Abend / vnd mit Abraham vnd Isaac vnd Iacob im Himmelreich sitzen.

Men ieg siger eder / Mange skulle komme aff Øster oc aff Vester / oc sidd med Abraham / oc Isaac / oc Iacob i Himmerigis rige.

12. Aber die Kinder des Reichs werden außgestossen inn das Finsternuß hinauß / Da wirdt sein weinen vnd zeenflappen.

Men rigens børn skulle stodis hen vdi mørket / Der skal vere graad oc rendegnidsel.

13. Vnd Iesus sprach zu dem Hauptmann: Gehe hin / dir geschehe wie du geglaubet hast. Vnd sein Knecht ward gesund zu derselbigen stunde.

De Ihesus sagde til Hoffuismanden / Gack bord / Dig ske som du trode. De hans Dienere bleff helbrede i den samme time.

14. Vnd Iesus kam in Peters hauß / vnd sahe / daß seine schwiger lag / vnd hatte das Fieber.

De Ihesus kom i Peders Hus / oc saa / At hans Hustris moder laa oc haffde Foldsuge.

Kapitola VIII.

9. Neb y ná gsem Eflowek pod moch gineho postaweny / a mám pod sebau Nxtijfe: a dijm tomuto gdi / y gde: a gi němu přid / y přigde: a Služebníkmu němu / včinto / a včini.

Bočiem y ta test cžlowiek pod moca inego postanowiony / y mam pod soba żołnierze / y mowietemu / Jdź / kon idźcie / a drugiemu / Chodź / kon przychodź / siudze też moie: mu / Czyno / a cżyni.

10. To vsllystaw Gežijfs / po diwil se / a gdauchym za sebau řest: Amen prawim wam / ne naležl gsem tak weliké Wjry w Izrahelském lidu.

A gdy thow yszal Iesus / dżiwo / wał sie / y rzekł tym kroryz szliza nim śaprawde wam powiedam / iżem y w Izraelu nie nalezł chąc wielkiey wiary.

11. Prawim pak wam / że přigda mnozy od Wýchodu y od Západu Slunce / a sioliti budau s Abrahamem / s Isaacem a s Jakobem w Králowstwi Nebestém:

Opowiedam wam / iż wiele ich ze wschodu y zachodu sloneca przydźie / y siedziec beda s Abrahamem / y s Isaacem / y s Jakobem w Krolestwie niebestém.

12. Ale Synowie Králowstwi wvrżeni budau do temnosťiżewnitřnich / tuť bude pláč a šřřipenij zubuow.

Asynowie Krolestwa beda wvrzuceni w ciemnosćiżewnetrzne / tam že będzie płacz y szřřypienie zubow.

13. Řekl Gežijfs Setníkowi: Gdi / a nakož gsh wvrřil / tak stañ se tobě. Y vždrawen gest Služebník geho w tu hodinu.

Řekl Iesus setníkowi / Jdź / a iť řoť wterzyl niechť sie / stañie / y byť vždrawion iť / sluga te / y že godžiny.

14. A když wšel Gežijfs do domu Petrowa / vřel Šweskrusť geho ana ležij a žymni cy trpěj.

A gdy przyszedł Iesus do domu Piotrowego / widział sżwiekre iego leżaca na łozu / a młłaca gorac cżę.

ח

15 וְקָרַב לְאַיִדָּהּ וּשְׁבַקְתָּהּ
אֲשֶׁרְתָּא וְקָמַת וּמִשְׁמָשָׁא
הִנֵּת לָהֶוּן:

*Et toccole la mano, e la febbre la la-
sciò: onde ella si leuò, e seruaua loro.*

16 כִּד הָיָא דִּיּוֹרְמָשָׁא
קָרְבוּ קְדָמוּהִי דִּיּוֹנָגָא
סְגִיָּאָא וְאַפֵּק דִּיּוֹיָהוֹן
בְּמַלְתָּא וּלְכַלְהוֹן אִילִין
דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין הֵנוּ אָסִי
אַמְרוּ:

*Venuta la sera, presentarono à lui
molte indemoniati, & egli col parlare
scacciò fuor gli spiriti, e risanò tutti gli
ammalati.*

17 אִיךְ דִּיתְמַלְא מַדָּם
הָאֵתְאֵמַר כִּד אִישְׁעִיָּגָא
גְּבִיָּא דְאֵמַר דְּהֵו יֵסֵב
כְּאַבְנֵן וּפְקִדְהֵו יֵטְעֵו:

*Accioche s'adempiesse quello ch'era
stato detto per il Profeta Esaias, che dice,
Egli ha prese le nostre infermità, & ha
portate le nostre malattie.*

18 כִּד הָיָא דִּין יֵשׁוּעַ
כְּנִשָׁא סְגִיָּאָא דְחַדְדִּירִין
לֵה פִקֵּד דִּיאִילִין לְעֲבָרָא:

*Allora Iesus vedendosi d'intorno
molte turbe, comandò che passassero à
l'altra riva.*

19 וְקָרַב סְפָרָא חַד וְאֵמַר
לֵה רַבִּי אַתָּא בְּתֵרָךְ לְאַתֵּר
דְּאִיל אֲנִי:

*Et accostandosi gli vn certo Scriba,
gli disse, Maestro io ti seguirò douunque
tu andarai.*

20 אֵמַר לֵה יֵשׁוּעַ לְתַעֲלָא
בְּהָעֵצָא אִיתָּ לָהֶוּן
וּלְפִרְחָתָא דְשִׁמְרִיָּא
מִטְלָלָא לְכַרָּה דִּין דְּ
דְאֵנְשָׁא לִית לֵה אִיבָא
דִּיִּסְמוּךְ רִישָׁה:

*Allora Iesus li disse, Le volpi hanno
le tane, e gli uccelli del cielo i nidi: ma il
Figliuol de l'huomo non ha doue posare il
capo.*

21 אַחֲרֵיכֵן דִּין מִן
תַּלְמִידֵיהּ אֵמַר לֵה מַרְיָ
אַפֵּס לִי לִוְחָדָם אֲנִי
אֶקְבֹּר אֲבִי:

*Et vn altro de suoi discipoli gli disse,
Signore, lassami prima andare a sepellir
mio padre.*

ח

15 וַיָּצֵעַ אֶת-יָדָהּ וַתַּעֲזֹבָהּ
וַתִּקָּם וַתַּשְׁרֹתָהּ:

*Y tocó su mano, y la fiebre la dexó: y leuan-
tóse, y siruióles.*

16 וַיְהִי-עַרְב וַיָּגִישׁ אֵלָיוּ בָּעֲלֵי
שָׂדִים רַבִּים וַיּוֹצֵא אֶת-הַדִּוְחֹת
בְּדָבָר וּכְלֵ-אִשָּׁר הַיְּתָרָה לָעָרָה
בָּם יָרַפָּא:

*Y como fue ya tarde, truxeron à el muchos
endemoniados, y echó de ellos los demonios con
la palabra, y sanó todos los enfermos:*

17 לְמַלְאֵת מָה שֶׁאָמַר
בְּיִשְׁעֵיהֶו הַגְּבִיָּא לֵאמֹר חֲלִיָּגָו
הוּא נִשָּׂא וּמִכְאוּבֵיגָו סָבְלָם:

*Para que se compliesse lo que fue dicho por
el propheta Isaias, que dixo, El tomó nuestras
enfermedades, y lleuo (nuestras) dolencias.*

18 וַיְרֵא יֵשׁוּעַ עַם רַב מִסָּבִיב
לֹא רִצְוָה לְהִלּוֹךְ לָעִבָּר הֵם:

*Y viendo Iesus muchas compannas arredor
de si, mandó que se fuessen de la otra parte del
lago.*

19 וַיָּגֵשׁ אֶחָד מִסָּפְרִים וַיֹּאמֶר
לֹא רַבִּי אָבִי אַחֲרֶיךָ אֵינִי תֵּלֵךְ:

*Y llegóse vn Escriba, y dixole: Maestro, se-
guirtehe donde quiera que fueres.*

20 וַיֹּאמֶר לֹא יֵשׁוּעַ הַשּׁוֹעֲלִים
יִשְׁלָלֵהֶם חֲבוּרֹת וְלַעֲוֹת הַשָּׂמַיִם
קָנִים וּלְבַר-אָדָם אִין לֹא אִשָּׁר
אֶת-רֹאשׁוֹ יֵשִׁים שָׂמָה:

*Y Iesus le dixo, Las zorras tienen cauernas,
y las aues del cielo nidos: mas el Hijo del hombre
no tiene donde acueste su cabeça.*

21 וְאַחֵר מִתַּלְמִידָיו אָמַר לֹא
אֲדֹנָי הִנֵּה לִי בְרֵאשִׁיָּה לְבֹנָא
וְלִקְבֹּר אֶת-אָבִי:

*Y otro de sus Discipulos le dixo, Sennor,
Dame licencia que vaya primero, y entierre à mi
padre.*

η.

15. Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς
καὶ ἐφῆκεν αὐτῇ ὁ πνεύς καὶ
ἦν ἡσυχία, καὶ διήκον, ὁ αὐτῶ.

*Et il toucha la main d'icelle, & la
fieure la laissa: puis elle se leua, & les
seruit.*

16. Ὅψιας δὲ θηρομύης πρὸς
λῶγαν αὐτῶ δαίμονες ῥάγας
πολλὰς καὶ ἐξέβαλε πένδυμα
λογῶν, καὶ πάντας οὗτοι ἰσχυ-
τως ἐβίβαυσεν.

*Et le soir estant venu, on lui presen-
ta, plusieurs demoniaques, delqueis il
ietta hors les esprits malins par la paro-
le, & guerit tous ceux qui se portoyent
mal.*

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν Ἀἰσῶ
ἡσυχία καὶ πνεύς τοῦ λῶγος, αὐ-
τὸς τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν ἐλαβε, καὶ
τὰς νοεῖας ἐβίβαυσεν.

*Afin que fust accompli ce dont auoit
esté parlé par Esaië le Prophete, disant,
Il a prins nos langueurs, & à chargé nos
maladies.*

18. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχ-
λους περιαιτῶν, ἐκέλευσεν ἀπὸ
θῆν εἰς τὴν πέραν.

*Adonc Iesus voyant grandes trou-
pes à l'entour de lui, commanda de pas-
ser à l'autre rive.*

19. Καὶ προσελθὼν εἰς γραμ-
ματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἄ-
κολουθε μοι ὅπως εἰμι ἀπὸ ἐχθρῶν.

*Lors vn Scribe s'estant approché,
lui dit, Maistre ie te suiurai par tout où
tu iras.*

20. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ
ἀλώπηκες Φωλεὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ
πτερυγὰ ἔγραυον καὶ περικλυώσιν. ὁ
δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πτε-
ρυγὰ καὶ κεφαλὴ κλίση.

*Et Iesus lui dit, Les renards ont des
folles, & les oiseaux de l'air des nids:
mais le fils de l'homme n'a point où il
puisse reposer la teste.*

21. Ἐπεὶ δὲ ἄλλος μαθητὴς αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἄφες πρῶτον μοι
πεῖσθαι ἀπὸ πατρός, καὶ ταῦτα τῶν
πατέρων μου.

*Puis vn autre de ses disciples lui dit,
Seigneur, permets que j'aille premiere-
ment enseueir mon Pere.*

15. Et tetigit manum eius, & dimisit eam febris, & surrexit, & ministrabat ei.

And he touched her hand/and the fever left her: so she arose/ and ministered vnto them.

16. Vespere autem facto, obtulerunt ei multos demonia habentes: & eiciebat spiritus verbo: & omnes male habentes curavit.

When the euen was come/ they brought vnto him many that were possessed with devils: and he cast out the spirites with his worde/ and healed all that were sicke.

17. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiā prophetam dicentem, Ipse infirmitates nostras accepit: & aegrotationes (nostras) portavit.

That it might be fulfilled/ which was spoken by Isaias the Prophet/ saying/ Hee tooke our infirmities/ and bare our sicknesses.

18. Videns autem Iesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum.

And when Iesus saw great multitudes of people about him/ he commanded them to go ouer the vvater.

19. Et accedens unus scriba, ait illi, Magister, sequar te, quocunque ieris.

Then came there a certaine Scribe/ and said vnto him/ Master/ I will follow thee whithersoever thou goest.

20. Et dicit ei Iesus, Vulpes foveas habent, & volucres caeli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput (suum) reclinet.

But Iesus said vnto him/ The foxes haue holes/ and the birdes of the heauen haue nestes/ but the Sonne of man hath not whereon to rest his head.

21. Alius autem de discipulis eius ait illi, Domine, permitte me primum ire, & sepelire patrem meum.

And another of his disciples said vnto him/ Master/ suffer me first to go/ and burie my father.

15. Da greiff er ire hand an / vnd das Fieber verlies sie. Vnd sie stund auff / vnd dienete ihm.

Da tog hand paa hendis haand/ De den Kolde/ siuge forlod hende. De hun, stod op / oc tiente dem.

16. Am abend aber brachten sie vil besessene zu im / vnd er treib die geister auß mit Worten / vnd machte allerley Kranken gesund.

Om affenen forde de mange Besette til hannem / De hand vddress Aanderne met Ord / oc helbredede dem alle / som vaare Siuge.

17. Auff das erfüllet würde / das gesagt ist durch den Propheten Esaias / der da spricht: Er hat vnser schwachheit auff sich genommen / vnd vnser Senehe hat er getragen.

At de skulde fuldømmis / som er tallet ved Propheten Esaias / som siger / hand tog vor Skrobelsighed paa sig / oc hand bar vore Siugdomme.

18. Vnd da Iesus vil Volcks omb sich sahe / hieß er hinüber jenseid des Meers fahren.

De der Ihesus saa meget Folk omkring sig / bad hand dem fare hen offuer paa hin side Haffuit.

19. Vnd es trat zu im ein Schrifftgelehrter / der sprach zu im: Meister / ich wil dir folgen / wo du hin gehest.

De der gick en Schriffklaag til hannem / hand sagde til hannem / Mestre / ieg vil følge dig / huor du gaar.

20. Iesus sagt zu im: Die Füchse haben Gruben / vnd die Vogel vnter dem Himmel haben Nester / aber des Menschen Sohn hat nicht da er sein Haupt hinlege.

Ihesus sagde til hannem / Messue haffue Graffuer / De Fule vnder Himmelen haffue Neder / Men Menniskens son haffuer icke det / hand kand legge sit haffuit til.

21. Vnd ein ander vnter seinen Jüngern sprach zu im: HERR / erlaube mir / daß ich hingehe / vnd zuvor meinen Vater begrabe.

De en anden blandt hans Disciple / sagde til hannem / HERR / Giff mig loff / at ieg maa gaa hen / oc tilforn iorde min Fader.

15. V dotekl se ruky gegij / a hned osta la gi Zymnice / V wstala ona / a posluhowala gim.

A doth knal sierektiey / y opus / cilaia goraczka / a thakze wstala / y poslugowala mu.

16. A kdnz byl wecer / podas wali gemu mnohych / kterijz d / abelsiwi meli / a on wynnjal duchy neclie slowem / a wses cty kterijz se gle meli vdrawil.

A gdy wieczor przysedl / ofis rowatimu wiele opetanych / a on wygnal duchy slowem / y wysytki ktorzy sie gle meli vdrawil.

17. Aby se naplnilo to / co gest powedmo srze Izayasse Proroka / kterz d / On gest wzal neduh nasse / a nemocy nasse nesi.

Aby siemypelnilo co jest rzeczo no przez Izayasza Proroka mo wiacego / Oni niemocy nasse przyial / y choroby nosil.

18. Wida pak Gezijs Zas stupy mnohe okolo sebe / roztazal / Wcednijsim swym plas witi se za More.

A vyzrawszy Iesus wielkie zgromadzenie ludu okolo siebie / kazal aby sie przeprawili do drugiego brzegu.

19. A pristapiw geden Wcitel řekl gemu: Mistr / psgdu za tebau kamžkoli psgdes.

A pristapiwszy niektory Muczyciel rzekl mu / Mistr / poydza toba gdzie tedno poydjes.

20. V řekl gemu Gezijs: Lifs sty dau pata magij / a Ptacy Nebestij hnijsda / ale Syn Csloweka nema / kdebz hlauu swau sklonil.

Tedy mu řekl Jezus. Lifs ti tas my mias / y ptacy niebiescy gnias za / ale Syn cslowieczynie ma gdzieby glowe sklonil.

21. A giny / Wcednijsim geho řekl gemu: PANE / dopust mi prwe gisti a pochowa ti Dce meho.

A drugi z wezniow tego řekl kn nemu / Panie / dopusc mi pierwszy odyac y pogrześc oyca mego.

ח

22 וישוע דין אמר להתא
פתרי ושבוך מיתת
קבריו מיתיהו:

*Et Iesus li disse, seguitami, e lascia à i
morti sepellire i morti loro.*

23 ופד סלק וישוע לס
לספינתא סלקו צמה
תלמידוהי:

*Et essendo entrato in vna naue, i suoi
discipoli lo seguirono.*

24 והא ונצא רבא הוא
פומא איכנא דאלפא
תתבסא מו גללא הו דין
ישוע דמיר הו:

*Et ecco si fece nel mare vna gran mo-
uimento, in tal modo che la naue era co-
perta da l'onde: & egli dormia.*

25 וקרבו תלמידוהי ה
דיצידוהי ואמריו לה מו
בצו אבריו:

*Et accostando figli i suoi discipoli lo
suegliarono, dicendo, Signore, saluaci, che
nos periamo.*

26 אמר להו וישוע למנא
דחולתניו אנתון ועוהי
הימנותא הידיו ק
ופאא פרוחא ופומה ונהא
שליא רבא:

*Et egli disse loro, Perche sete voi timi-
di, o huomini di poca fede? E lenatosi su,
minaccio i venti e il mare: e fecefi vna
gran bonaccia.*

27 אנשא דין אתדמרו
ואמריו מו הנה דרוחא
רפא משתמיו לה:

*Allor quegli huomini si marauigli-
arono, dicendo: Quale è costui che i venti
e il mare gli obediscono?*

28 ופד אתא וישוע לעברא
לאתרא דגריא ארעוהי
תרו דינא דנפקו מו
פית קבורא פישא דטכ
איר דללא אנש ישכח
יעבר פתי אורה:

*E come fu venuto à l'altra riva ne la
regione de Gergeseni, si gli fecero incon-
tro due indemoniati, che erano sciti de
monimenti, molto feroci, di maniera che
niuno poteua passar per quella via.*

ח

22 ויאמר ישוע אליו בלא אחר
והנה אתה היתים לקבור את
מתיהם:

*Y Iesus le dixo, Sigueme, y dexa que los
muertos entierren sus muertos.*

23 ויעל בפניה ויבא אחריו
תלמידיו:

*Y entrando el en vn nauio, sus Discipulos lo
siguieron.*

24 והנה סער גדול הנה בים
והאניה תכסה מהלים והוא
ינער:

*Y heaqui fue hecho en la mar vn gran moui-
miento, que la nao se cubria de las ondas: y el
dormia.*

25 ויקברו אליו תלמידיו
ויעורוהו לאמר אנא הושיענו
כי אנבד:

*Y llegando se sus Discipulos despertaronlo,
diziendo, Sennor salua nos, perecemos.*

26 ויאמר להם למא יראתם
קטני אמונה אוקם ויגער את
תרוחא ואת הים ואתה שתיקה
גדולה:

*Y el les dize, Porque temeyis hombres de
poca fe? Entonces, despierto reprehendió à los
vientos y à la mar, y fue grande bonança.*

27 ויתמהו האנשים לאמר
מי זה הוה כי גם רוחות ונהים
ישמעו לו:

*Y los hombres se marauillaron diziendo,
Que hombre es este, que aun los vientos y la mar
lo obedecen?*

28 ויבאשר בלא לעבר הים
בארץ גרגשיים ויקראו לו בעלי
השדים מן הקברים ונצאם
והם אכזרים מאד ובעברם לא
יכל איש לעבר בדרך ההיא:

*Y como el vino de la otra parte en la pro-
uincia de los Gergesenos: vinieronle à encuen-
tro dos endemoniados que salian de los sepul-
chros, fieros en gran manera, que nadie podia
passar por aquel camino.*

ה.

22. Ο' Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκο-
λουθή μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς
θαύσαι σου ἐαυτῶν νεκρούς.

*Et Iesus lui dit, Sui-moi, & laisse les
morts enseuelir leurs morts.*

23. Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ
πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ.

*Et quand il fut entré en la nasselle,
ses disciples le suivirent.*

24. Καὶ ἰδοὺ σέλις μέγας ἐγένε-
το ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον
καλύπτεται ὑπὸ τῶν κυμάτων αὐ-
τοῦ ὅτι ἐκάθισεν.

*Et voici, vne grande esmotion ad-
uint en la mer, tellement que la nasselle
estoit couuerte des flots, & lui dor-
moit.*

25. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτόν, λέγοντες,
κύριε σῶσον ἡμᾶς, δὲπολλύμεθθα.

*Adonc ses disciples vindrent, & l'e-
sueillerēt, disans, Seigneur, sauue-nous,
nous perissons.*

26. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δόλοί εἰσθε,
ὀλιγόπιστοι; τίτι ἰσχυροὶ ἐπιτίμη-
σε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ;
καὶ ἰγνέτε θαλλήν μεγάλην.

*Et il leur dit pourquoy estes-vous
craintifs, gens de petite foy: Alors
estant resueille il tanfa les vents & la
mer: & y eut grande tranquillité.*

27. Οἱ δ' ἀνθρώποι ἠθαύμασαν,
λέγοντες, ποῦτός ἐστιν ὁ τοῦτο, ὅτι καὶ
οἱ ἀνέμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπα-
κούουσιν αὐτῷ;

*Adonc les gens s'esmerueillèrent disans
Quel est celui-ci, que les vents ausi &
la mer lui obeissent?*

28. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέ-
ρα εἰς τὴν χώραν τῶν γεργεσι-
νῶν, ὑπώπησαν αὐτῷ δύο δαιμο-
νιζόμενοι, ἐκ τῶν μνηστῶν ἐξερχό-
μενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν
τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκεῖ-
νης.

*Et quand il fut passé outre en la con-
tree des Gergeseniens, deux demonia-
ques estans fortis des sepulcres lui vin-
drent au deuant, lesquels estoient fort
fâcheux: tellement que nul ne pouuoit
passer par ce chemin-la.*

CAP. VIII.

22. Iesus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

But Iesus said vnto him / Follow me / and let the dead burie their dead.

23. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius.

And when hee was entred into the ship / his disciples folow'd him.

24. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat.

And beholde / there arose a great tempest in the sea / so that the ship was covered with waues : but he was a sleepe.

25. Et accesserunt ad eum & suscitaverunt eum, dicentes, Domine, salva nos, perimus.

Then his disciples came / and awoke him / saying / Master / save vs : we perish.

26. Et dicit eis, Quid timidi estis modicæ fidei? Tūc surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

And he said vnto them / Why are ye fearefull / One of little faith? Then he arose / and rebuked the windes / and the sea : & so there was a great calme.

27. Porro homines mirati sunt dicentes, Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?

And the men marvelled / saying / What man is this / that both the windes and the sea obey him.

28. Et cum venisset transfretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam.

And when he was come to the other side / into the countrey of the Gerasenes / there mette him two possessed with devils / which came out of the graues verie fierce / so that no man might go by that way.

Das VIII. Capitel.

22. Aber Iesus sprach zu ihm: Folge du mir / vnd laß die todten ihre todten begraben.

Ihesus sagde til hannem / Folge du mig / oc lad de Døde iorde deris døde.

23. Vnd er trat in das Schiff / vnd seine Jünger folgten ihm.

De hand gick i Skibet / oc hans Disciple fulde hannem.

24. Vnd sihe / da erhob sich ein groß ungestüm im Meer / also / daß auch das Schifflein mit Wellen bedeckt ward / Vnd er schlieff.

De see / da begynntis en stor storm i Haffuit / saa at Skibet skuldis oc saa aff Volgerne / De hand soff.

25. Vnd die Jünger tratten zu ihm / vnd weckten ihn auff / vnd sprachen: Herr / hilff vns / wir verderben.

De disciplene ginge til hannem / oc vacte hannem op / oc sagde / HERRE / hielp oss / vi forderffuis.

26. Da saget er zu ihnen: Ihr kleingläubigen / warumb send ir so forcht sam? Vnd stund auff / vnd bedröwete den Wind vnd das Meer / da ward es ganz stille.

Da sagde hand til dem / I lidet droentes / Hui ere i saa frøctægtige? De hans stod op / oc truede Værit oc haffuit / Saa bleff det gantske stille.

27. Die Menschen aber verwunderten sich / vnd sprachen: Was ist das für ein Mann / daß ihm Wind vnd Meer gehorsam ist.

Men Menniskene forundrede dem / oc sagde / Huad er det for en Mand / at værit oc haffuit ere hannem lydige?

28. Vnd er kam jenseit des Meers / in die Gegend der Bergesener / da lieffen ihm entgegen zween Besessene / die kamen auß den Todtengräbern / vnd waren sehr grimmig / also / daß niemand dieselbigen Strasse wandeln kondt.

De hand kom paa hin side / Haffuit / til de Bergeseners egn / der løbe tho Besættede mod hannem / de komme aff de dødts Græffuer / oc de vaare saare grimme / saa / at der kunde ingen vandre at den samme vey.

Kapitola VIII.

22. A Gezijs řekl genu 2 Pod ja mnau / a nech ať mrtví pochovávali mrtvé své.

Rzekł Jezus do niego / Podj zámna / a nechay vmarli pogresbia vmarle svoje.

23. A když vesseľ na lodij / vstaupili za nim y Vědlnijch geho.

A gdy on wstał w łodzi / weszli z nim wezmiowie jego.

24. Aay bauřka velká stála se na Moři / takže lodička přerhvala se vlnami / ale en spal.

A oho vzrušenie veľké stálo sa na morzu / takže loď bola oťvorená od vĺn / a on spal.

25. Tehdy přistaupili k němu Vědlnijch geho / a zbudili jej / řkouce : Pane / zachovay nás / hynemeť.

A przystąpiwszy wezmiowie jego / obudzili go mówiąc / Panie / zachoway nas / ginieć.

26. V řekl jim Gezijs Proč se bojíte / malé viřny? Tehdy vstaupil přikázal Větrům a Moři / y stálo se vtissenij velisře.

Rzekł do nich / Przeczżeście bojá zliwi / o málo vřiaci? Tehdy ocuřivšy si / zgromil vřatry y morze / y stála se cichořć veľká.

27. Lidě pak divili se / řkouce: V patř gestento / že Větrově a Moře poslauchaji ho?

A ľudzie siedziwowali / mówiac / Jakiz to jest / že go y vřatry y morze sluchaja?

28. A když přišel Gezijs za Moře do krajiny Bergesenensřky / potkali se s nim dva člověky magijce dābelřvřij / vyřsedřše z hrobu / litā přijliř / takže řādny nemohl taur cestau choditi.

A gdy sam przyjechał do brzegu drugiego / do krajiny Bergesenow / zābręzeli mu dwā operāni z grobow wychodzący / bāřzo ořrutni / takže nie mogli řaden przeřć ona droga.

ח

29. וַיִּקְצוּ וַיֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ
וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵה וְנֵאֱלֶהָ
אַתִּיתָ לָּכָּא קִדְּם וְכִנְנָה
דְּהַשְׁקִנוּ:

*Et incontinente gridarono, dicendo, Che habbiam noi a far teco, Iesv Figli-
uol di Dio? Sei tu venuto qua a tormen-
tarci innanzi tempo?*

30. אֵית הָיָא דִּין לְהָרָה
מִנְהוֹן בְּקִרְיָה דְּחִזְיָה
סְגִיָא דְרַעֲיָה:

*Et era lontan da essi vn gregge di
multi porci, che pascua.*

31. הָגִינוּ דִּין שְׂאֵדָא בְּעִין
חוּר מִנְהָ וַיֹּאמְרוּ אִין מִפְּקָא
אַתָּה לֹא אִפְסָ לֹא דִנְאִוְרָה
לְבִקְרָא דְחִזְיָה:

*E i demonij lo pregauano dicendo, Se
tu ci scacci di qui lassaci andare in quel
gregge di porci.*

32. וַיֹּאמֶר לְהוֹן יֵשׁוּעַ וְלֹא
וּמִחֲדָא נִבְקִי וְעֵלֵה בְּחִזְיָה
וְכִלְהָ בְּקִרְיָה הִי תִרְצִי
לְעֵלָּא לְשִׁקִּיפָא וְנִבְלִי
בִּימָא וּמִיתִי בְּמִינָה:

*Et egli disse loro, Andate. Allora essi
scendo, se n'andarono in quel gregge di
porci. Et ecco tutto quel grege di porci im-
petuosamente casco per vn precipitio nel
mare, e morirono ne l'acqua.*

33. הָגִינוּ דִּין דְּרַעֲיוֹן חוּר ע
עֲרִקִי וַיֹּאמְרוּ לְמִדִּינְתָּהָ
וְחִזְיָה פִלְמִדָּם דְּהָיָה
וְדִהָגִינוּ דִּינְהָ:

*Allora i Pastori si suggirano: & an-
dati sene à la città, raccontaron ogni cosa,
e il fatto de gl'indemoniati.*

34. וְנִבְקִית פִּלְהָ מִדִּינְתָּהָ
לְאַוְרֵעָה דִּי יֵשׁוּעַ וּפְדָּר חוּר
הוֹאִיָּה בְּעִין מִנְהָ דִּי שְׂאֵדָא
בִּין תְּחוּמֵיהוֹן:

*Et ecco, tutta la città, & sei incontro à
Iesv: e come lo videro, il pregarono che
si partisse da i lor confini.*

ט

1. וְסִלֵּק לְאַלְפָּנָה וְעֵבֶר
וַאֲתָה לְמִדִּינְתָּהָ:

*Allora entrato ne la naue, passò di
lora, e venne ne la sua città.*

ח

29. וְהָיָה קְרָאָה לְאִמְרָה מַה-לָּנוּ
וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵה-אֱלֹהִים בְּנֵאֱרָה
הַלּוֹם קִדְּמָתָהּ הַעֲתִידָתָה לְעִנּוּתָנוּ:

*Y he aqui clamaron, diciendo, Que tenemos
contigo Iesus hijo de Dios? Has venido ya acá à
molestarnos antes de tiempo?*

30. וַיְהִי-כִּחֹק מֵהֶם עֲדָר
חֲזִירִים רַבִּים רוֹעָה:

*Y estaua lexos de ellos vn ható de muchos
puercos paciendo.*

31. וְהַשְׂדִּים הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לְאִמְרָה
אִם תּוֹצִיאֵנוּ מִזֶּה הַגִּיחָנוּ לָּא
לְבוֹא בְּעֵדָר הַחֲזִירִים:

*Y los demonios le rogaron diciendo, Si nos
echas, permittenos que vamos en aquel ható de
puercos.*

32. וַיֹּאמֶר לָהֶם לֵכוּ וַיֵּצְאוּ
בְּבוֹאָה בְּעֵדָר הַחֲזִירִים וְהָיָה
הֵלֶךְ כָּל-הָעֵדָר הַחֲזִירִים בְּסַחֲף
אֲלֵהֶם וַיָּמוּתוּ בַּמַּיִם:

*Y dixoles, Id. Y ellos salidos fuerón en aquel
ható de puercos: y he aqui, todo el ható de los
puercos se precipitó de vn despennadero en la
mar, y murieron en las aguas.*

33. וַיִּגְוִסוּ הָרוּעִים בְּבוֹאָה בְּעֵדָר
וַיִּגְדְּלוּ כָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָיָה
אֶת-אִשְׁרֵי עַל-הַשְׂדִּים:

*Y los porqueros huyeron, y viniendo à la ciu-
dad, contaron todas las cosas, y lo que auia passa-
do con los endemoniados.*

34. וְהָיָה כָּל-הָעִיר יֹצְאָה לְקִרְיָתָהּ
יֵשׁוּעַ וּבְאִשְׁרֵי רָאָה אֹתָהּ הִתְחַנְּנוּ
אֵלָיו לְעֵבֹד מַעֲבֹלֵיהֶם:

*Y he aqui, toda la ciudad salió à recibir à Ie-
sus: y quando lo vieron, rogauanle que se fuese
de sus terminos.*

ט

1. וַיַּעַל אֵל-הַסְּפִינָה וַיַּעֲבֹד
בְּבֵן לְעִירוֹ:

*Entonces entrando en vn nauio passó de la
otra parte, y vino à su ciudad.*

η.

29. Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες,
τί ἡμῖν καὶ σὺ ἰησοῦ υἱὲ θεοῦ; ἡλ-
θης ὧδε πρὸς κρηρὰ βασιλεύει ἡ-
μᾶς;

*Et voici ils s'escrierent, disans, Qu'y
a-il entre nous & toi, Iesus, fils de Dieu?
es-tu venu ici pour nous tourmenter de-
uant le temps?*

30. Ἦν γὰρ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀ-
γέλη χοίρων πολλὰν βοσκομένη,

*Or y auoit-il vn grand troupeau de
porceaux loin d'eux qui païssoient.*

31. Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν
αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς,
ἀπέλθιν ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἐς τὴν
ἀγέλης τῆς χοίρων.

*Dont les diables le prioient, disans,
Si tu nous iettes hors, permets-nous de
nous en aller en ce troupeau de pour-
ceaux.*

32. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς ὑπάγετε.
οἱ γὰρ ἐξελθόντες ἀπῆλθον ἐς τὴν ἀ-
γέλην τῆς χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμη-
σε πᾶσι ἡ ἀγέλη τῆς χοίρων κατὰ
τὸ κρημνὸν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ
ἀπῆλθον ἐν τῇς ὕδασι.

*Et il leur dit, Allez. Iceux donc estans
sortis s'en allerent au troupeau de pour-
ceaux, & voila, tout ce troupeau de pour-
ceaux se rua du haut en bas en la mer,
& moururent es eaux.*

33. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ
ἀπλῆντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγε-
λαν πάντα, καὶ τὰ τῆς δαιμονιζο-
μένης.

*Adonc les porchers s'enfuirent: &
estans venus en la ville, raconterēt tou-
tes ces choses, & ce qui estoit aduenü
aux demoniaques.*

34. Καὶ ἰδοὺ πᾶσι ἡ πόλις ἐξῆλ-
θεν εἰς συνάντησιν τῷ ἰησοῦ· καὶ ἰδόν-
τες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὥπως με-
ταβῇ ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτῆς.

*Et voici, toute la ville sortit au de-
uant de Iesus: & l'ayans veu le prièrent
qu'il se retirast de leurs quartiers.*

ΚΕΦΑΛ. θ.

Καὶ ἔμβας εἰς τὴν πλοῖον διεπέ-
ρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν
πόλιν.

*Adonc estant entré en la nasselle, il
passa outre, & vint en sa ville.*

CAP. VIII.

29. Et ecce clamaverunt dicentes, Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?

Und beholde / then cryed out / saying / Iesus the Sonne of God / what haue we to do with thee? Art thou come hither to torment vs before the time?

30. Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascens.

Now there was afarre of from them / a great heard of swine feeding.

31. Dæmones autem rogabant eum dicentes, Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum.

And the devils besought him saying / if thou cast vs out / suffer vs to goe into the heard of swine.

32. Et ait illis, Ite. Ait illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceptum in mare: & mortui sunt in aquis.

And he saide vnto them / Go so then went out / and departed into the heard of swine: & beholde the whole heard of swine was caried with violence from a steepe downe place into the sea / and died in the water.

33. Pastores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis qui dæmonia habuerant.

Then the heardmen fled: and when they were come into the citie / then told all things / and what was become of them that were possessed with the devils.

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu: & viso eo, rogabant, ut transferretur a sinibus eorum.

And beholde / all the citie come out to meete Iesus: and when they sawe him / then besought him to depart out of their coastes.

CAP. IX.

ET ascendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem suam.

Then he entred into a ship / & passed over / and came into his owne citie.

Das VIII. Capitel.

29. Vnd sihe / sie schrien vnd sprachen: Ach Jesu du Son Gottes / was haben wir mit dir zu thun? Bist du her kommen / vns zu quelen / ehe denn es zeit ist?

De see / de robte / oc sagde / Ah Ihesu / du Guds søn / Hvad haaffue wi met dig at gøre? Est du kommen hid / at pine oss / før end det er tid?

30. Es war aber ferne von ihnen eine grosse herd Säu ander Weide.

De der vaar longe fra dem en stor hiord Svin paa marken.

31. Da baten ihn die Teuffel / vnd sprachen: Wilt du vns austreiben / so erlaube vns in die herd Säu zu fahren.

Da bade Diefflene hannem / oc sagde / Wilt du driffue oss vnd / da giff oss loff at fare i den Svine hiord.

32. Vnd er sprach: Fahret hin / Da fuhren sie auß / vnd fuhren in die herd Säu / vnd sihe / die ganze herd Säu störbet sich mit einem sturm ins Meer / vnd ersoffen im Wasser.

De hand sagde / farer hen. Da fore de vnd / oc fore i Svine hiorden. De see / den gantse Svine hiord styrte sig hasteliger i Haffuit / oc drucknede i vander

33. Vnd die Hirten flohen / vnd giengen hin in die Statt / vnd sagten das alles / vnd wie es mit den Besessenen ergangen war.

De Hyrderne flode / oc ginge hen i Staden / oc sagde det alsammen / oc hvoledis det gick met de Besette.

34. Vnd sihe / da gieng die ganze Statt herauß Jesu entgegen. Vnd da sie ihn sahen / baten sie ihn / daß er von ihrer Brenge weichen wolt.

De see / da gick den gantse Staden vnd mod Ihesu. De der de saae hannem / bade de hannem / At hand vilde rigge aff deris egen.

Das IX. Capitel.

DA tratt er inn das Schiff / vnd fuhr wider herüber / vnd kam inn seine Statt.

Da traadde hand i Skibet / oc soer offuer igen / oc kom til sin Stad.

Kapitola VIII.

29. Ahlekkiceli / klauce: Et tobē do nas / Gejissu Synu Božij? Příklad gŕy před časem aby nás trápile?

A to wrzeszczeli / mówiac / I coż my z toba mamy Jezusie synu Bożym? przyszedłśś in przed czasem dręczyć nas?

30. Abylo ne daleko od nich stádo Wepřuow mnohých pasásc.

A byla dáleko od nich tržoda wielka swini pásaca.

31. I prosili ho diáblowé / klauce: Doněwadž nás vymijáš odjud / dopušíš nám wgijti w stádo Wepřuow.

A czartowie prosili go mówiac / Jesli nas wyrzucasz / dopuść nam wnieść w trzode swini onych.

32. I řekl jim: Gýdte. A oni wššedše / wššido Wepřuow: A hle prud tosi weli kan běžalo wššedno Stádo vprkem do Wroče / y zhygnulo w wodách.

A řekl do nich / Jděte / a oni wššedšy / wššli w one tržode swini / a to porwala sie ona wššyřka tržoda swini z przykra w morze / y pozdy chaly w wodach.

33. Pastři pał wtešli: a přiššedše do Wřesta / powědli to wššedno / y o těch kterjž dábelskij měli.

A začekali pástřze / a odszedšy do mřsta / opowiedzieli wššyřko / y to co sie z onymi operánymi stálo.

34. A on wššedno Wřesto wššlo w cestu Gejissowi. A vžerwše gen / prosili ho aby odšel z končin gegich.

A to wššyřko mřsto wššlo přeciwko Jezusowi / y vžerwšy go / prosili aby z táh gránic poszedl.

Kapitola IX.

Wstoupiv Gejiss na lo / dičku / přeplawil se / a přišel do Wřesta swého.

I kdy on wššedšy w lodž / přeprávil sie / y přyszedl do mřsta swého.

ט

2 וְהָיוּ לָהּ מְשֻׁנָּה בַּד
רְמָא בְּעֶרְסָא וְחֻזָּא יְשׁוּעַ
הַיִּמְנוּתָהוֹן וְאָמַר לָהּ
מְשֻׁנָּה אֶתְלָבֵב בְּרִי
שְׂבִיחִיו לָךְ חֲסִידִיךָ:

Et ecco gli adpresentarono vn paralytico, che giaceua in vn letto. Et Iesv Gedendo la fede loro, disse al paralytico. Figliuolo sia di buono animo, che i tuoi peccati ti sono stati perdonati.

3 אָנְשָׁא דִּין מִן סִפְרֵי
אָמְרוּ בְּנִפְשָׁהוֹן הִנֵּה
בִּמְגִדָּה:

*Et in questo alcuni de li Scribi disse-
ro in se stessi. Costui blasphemiam.*

4 יְשׁוּעַ דִּין יָדַע מַחֲשַׁבְתָּהוֹן
וְאָמַר לָהּ מִנֵּה מַחֲשַׁבְתָּהוֹן
בִּישְׁתָּא בְּלִבְכוּן:

*Onde Iesv Gedendo i lor pensieri,
disse, Perche pensate voi a male ne vostri
cuori?*

5 מִנָּה גִיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר
דְּשְׂבִיחִיו לָךְ חֲסִידִיךָ אִו
לְמֵאמַר דְּקִים הִלָּךְ:

*Imperche che cosa è piu facile a di-
re, I tuoi peccati ti son perdonati, o dire,
Leuati su, e camina?*

6 דְּחִידְעוּ דִּין דְּשׁוּלְטָנָא
אִירָא לְבָרָה דְּאָנְשָׁא ב
בְּאַרְעָא לְמִשְׁבַּק חֲסִידָא
אָמַר לָהּ מְשֻׁנָּה קִוּ
שְׂקוּל עֶרְסָךְ וְגַל לְבֵיתְךָ:

*Hor accioche voi sappiate che il Figli-
uol de l'huomo ha potestà in terra di per-
donare i peccati, (dice allora al paralyti-
co) Leuati su, toglì il tuo letto, e vattene
a casa tua.*

7 וְהָם אָוִל לְבֵיתָהּ:

*Allora egli si leuò, & andò sene a ca-
sa sua.*

8 בְּדִחוּ דִּין בְּנִשְׁנָא הִבּוּ
דְּחִלּוּ וְשִׁבְחוּ לְאֱלֹהֵי
דְּיִהֵב שׁוּלְטָנָא דְּאִירָא הִנָּה
לְבִנְיָנָא:

*Cio Gedendo le turbe si marauiglio-
rono, & glorificarono Iddio, che haueua da-
ta vna tal potestà a gli huomini.*

ט

2 וְהָיָה הַגִּישׁוֹ אֶלְיָי אִישׁ נָשׁוּל
אֲבָרִים שׁוֹכֵב עַל-הַמַּטָּה
וְכַאֲשֶׁר רָאָה יְשׁוּעַ אֶת-אֲמוֹנָתָם
אָמַר לְנָשׁוּל אֲבָרִים בְּטַח בְּנִי
כִּי-נִסְלַחוּ לָךְ חֲטֹאתֶיךָ:

Y heaqui, le truxeron vn paralytico echado en vna cama: y viendo Iesus la fe dellos, dixo al paralytico: Confia hijo: tus peccados te son perdonados.

3 וְהָיָה קְצֵי מִן-הַסּוֹפְרִים
אָמְרוּ בְּקִרְבָּם מְגִדָּה הִוא:

Y heaqui vnos de los Escribas dezian dentro defi: Este blasphema.

4 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יְשׁוּעַ אֶת-
מַחֲשַׁבְתָּם אָמַר לָמָּה חֲשַׁבְתֶּם
רָעוֹת בְּלִבּוֹתֵיכֶם:

Y viendo Iesus sus pensamientos, dixo, Porque pensays malas cosas en vuestros coraçones?

5 אִיזוּ הִוא נָקֹל לְאֵמַר נִסְלַחוּ
לָךְ חֲטֹאתֶיךָ אִו לְאֵמַר קִוּ
וְגַל:

Qual es mas facil, Dezir, Los peccados te son perdonados: o dezir, Leuantate y anda?

6 וְלִמְעַן אֲשֶׁר הָדַעַתְּ כִּי-יִכָּל
בְּ-הָאָדָם בְּאַרְץ לְשֵׁנָה חֲטָאִים
אִו-אָמַר לְנָשׁוּל אֲבָרִים קִוּ
וְשֵׁנָה אֶת-מַטָּתְךָ וְגַל אֶת-בֵּיתְךָ:

Mas porque sepays que el Hijo del hombre tiene potestad en la tierra de perdonar peccados, dize entonces al paralytico, Leuantate, toma tu cama, y vete a tu casa.

7 וַיָּקִים וַיֵּלֶךְ אֶת-בֵּיתוֹ:

Entonces el se leuantó, y fue a su casa.

8 וַיִּרְאוּ הָעָם וַיִּתְמַהּוּ וַיִּכְבְּדוּ
אֶת-אֱלֹהִים אֲשֶׁר גָּתוּ בְּכַח
הָיָה לְאֲנָשִׁים:

Y las compannas viendolo, marauillaron-se, y glorificaron a Dios, que ouiesse dado al po-
testad a hombres.

θ.

2. Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ
τῷ δαλυτικῷ ὅτι κλίνης βεβλη-
μῆνον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν
αὐτῶν, εἶπε τῷ δαλυτικῷ, θάρσος
τίκνον. ἀφένωτί σοι αἱ ἁμαρ-
τίας.

Et voici, on lui presenta vn paralyti-
que gisant en vn liect. Et Iesus voyant
leur foy, dit au paralytique, Aye bon
courage, mon fils, tes pechés te sont
pardonnés.

3. Καὶ ἰδοὺ πινες τῶν γραμμα-
τίων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, εἰς βλα-
σφημίαν.

Et voici quelques vns des Scribes di-
soient en eux mesmes, Ceſtuy ci bla-
spHEME.

4. Καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμή-
σεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνα τί ὑμῖς ἐνθυ-
μεῖσθε πηρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ
ὑμῶν;

Mais Iesus voyant leurs pensees, dit
Pourquoy peniez-vous mal en vos
cœurs?

5. Τί γὰρ ἐστὶν ὁ εὐχετόμενος, εἰ-
παίν, ἀφένωτί σοι αἱ ἁμαρ-
τίας; ἢ εἰπαίν, ἔγειραι καὶ περι-
πατή;

Car lequel est plus aisé de dire, Tes
peches te sont pardonnés: ou de dire,
Leuetoï, & chemine.

6. ἵνα ᾗ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀ-
φέναι ἁμαρτίας: τίτε λίγὴ τῷ
δαλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἄρον σου τὴν
κλίνην, καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous sachiez que le fils
de l'homme à autorité en terre de par-
donner les pechés, Leue-toi, (dit-il au
paralytique) pren ton liect, & t'en va
en ta maison.

7. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν
οἶκόν αὐτοῦ.

Et il se leua, & s'en alla en sa mai-
son.

8. Ἰδόντες ὅτι οἱ ὄχλοι ἐθαύμαζον,
καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, τὸν δόντα
ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώ-
ποις.

Ce que les troupes voyans, elles s'es-
merueillèrent, & glorifierent Dieu qui
auoit donné vne telle autorité aux
hommes.

2. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

And so they brought to him a man sicke of the palsey / lying on a bed. And Iesus seeing their faith / saide to the sicke of the palsey / Sonne / be of good comfort: thy sinnes are forgiven thee.

3. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se, Hic blasphematur.

And beholde / certayne of the Scribes said with them / selves / This man blasphemeth.

4. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.

But when Iesus saw their thoughts / he said / Wherefore thinke ye euill things in your heartes?

5. Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula?

For whether is it easier to say / Thy sinnes are forgiven thee / or to say / Arise / & walke?

6. Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (tunc ait paralytico) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

And that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgive sinnes / (then saide he vnto the sicke of the palsey /) Arise / take vp thy bed: and goe to thine house.

7. Et surrexit, & abiit in domum suam.

And he arose / & departed to his own house.

8. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

So when the multitude saw it / they marvelled / and glorified God / which had giuen such authoritie to men.

2. Vnd sihe / da brachten sie zu ihm einen Sichtbrüchtigen / der lag auff einem Bette. Da nun Iesus ihren glaubē sahe / sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Sey getrost mein Son / deine Sünde sind dir vergeben.

De see da förde de en Berckbröden til hannem / hand laa paa en Seng. Der Ihesus saa nu deris Ero / sagde hand til den Berckbröden / Der frimodig / min Son / Dine synder ere dig forladne.

3. Vnd sihe / etliche vnder den Schriftgelehrten sprachen bey sich selbs: Dieser lästert Gott.

De see / noale blant de Schriftellaage sagde ved dem selfue / Denne bespottet Gud.

4. Da aber Iesus ihre gedanken sahe / sprach er: Warumb dencket ihr so arges inn euren herten?

Der Ihesus saa deris tancker / sagde hand / Hui tencke i saa ont i eders hertier?

5. Welches ist leichter zu sagen? Dir sind deine Sünde vergeben? Oder zu sagen / Stehe auff vnd wandle?

Hvilket er lettere at sige? Dine synder ere dig forladne? Eller at sige / stat op / oc vandre?

6. Auff daß ihr aber wisset / daß des Menschen Son macht habe auff Erden / die Sünde zu vergeben / sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Stehe auff / hebe dein Bette auff / vnd gehe heim.

Men at i skulde vide / At Menniskens Son haaffuer maect paa Jorden / at forlade synderne / sagde hand til den Berckbröden / Stat op / tag din seng op / oc gack hiem.

7. Vnd er stund auff / vnd gieng heim.

De hand stod op / oc gick hiem.

8. Da das Volk das sahe / verwundert es sich / vnd preisete Gott / der solche macht den Menschen gegeben hat.

Der Folket der saa / forundrede de dem / oc prisede Gud / som haaffde giffuit mennisken saadan maect.

2. Ahle přinesli genu mla kem poraženého / ležícího na loži. A vřida Gezijs vřiru gegich / řekl mla kem poraženému: Dauffan Synu / odpau / stěgij se tobě hřichově tvoji.

A oto ofiárowáli mu powietrzem zářázonego Erory ležál ná lož / A obaczywszy Iesus wiaře ich / rzekł powietrzem zářázonemu / Bądź dobrego sercá synu / odpusz / czonć sa grzechy twoie.

3. A anněteřij & Břitelřm řekli sami w sobě: Tento se rauhá.

A oto mowili niektorzy z nář / czycielowřmi w sobie / Ten blu / žni.

4. A řdnř poznal Gezijs myřlenij gegich / řekl: Proč myřlijte žle wěcy w řrdcyh wářřch?

A oba cżywszy Iesus myřli ich rzekł / Przeczyż wřdy myřlicie žle rzeczy w sercáh wářřch?

5. Co geřt řnázę řiję / Od / pausstęgij se tobě hřichowě twogi: řili řiję / Wřřař a řhod:

A bowięm co řest łátwęy rzec / Odpuszczonć sa grzechy twoie: Cżyli rzec / Wřřař a řhodž.

6. Ale abyřřte wěděli / ře řřn řřlowěka má moc ná žemi odpauřřtęti hřichy. řechdř řekl mla kem poraženému: Wřřař / wěźmi řože twę / a gdi do Domu twěho.

Ale řbyřcie wřdęřli / ře moc má řyn řřlowiecy ná žemi odpuszczáć grzechy (ředy rzekł powietrzem zářázonemu) Wřřař a wěźmi řože twę / a řdž do domu twoiego.

7. Wřřřař / a řdřřel do Domu řwěho.

A on wřřřař y pořředł do domu řwę.

8. A wřdauce to řářřupowě / báli se / a wěleřili Boga / řte řřřdal łákwau moc řřdem

Co wřřřawřřy oná wřřřřřř łudži / řřiwowáli řie y řřwalili Boga / Erory był dal łákwu moc łudžiam.

ט

9. וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּפְּן
חֲזָה עֲבָרָא דִּינְתָב בִּירָה
מִכְסָא דְשִׁמְיָה מִתִּי וְאִמֵּר
תָּא בְּתָרִי וְקָם אֶל בְּתָרִי:

Epissando Iesv di li, vide un homo, che sedeva al banco de la gabella, chiamato Matteo, e diceli, Seguitami. Et egli levatosi, il seguito.

10. וְכַד סָמִיכִין בְּבִיתָה
אֲתוּ מִכְסָא וְחֲטִיָּא סְגִיָּא
אֶסְתַּמְכוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם
תַּלְמִידוֹהִי:

Poi avvenne, che sedendo egli a tavola in casa di esso, ecco che molti publicani e peccatori, essendo venuti la, si mesero a tavola con Iesv, e co i suoi discipoli.

11. וְכַד חָזוּ פָּרִישָׁא אֲמִרִין
לְתַלְמִידוֹהִי לִמְנָא עִם
מִכְסָא וְחֲטִיָּא לְעִם רַבְּכוּן:

Il che vedendo i Farisei, dissero a i suoi discipoli, Perche mangia il vostro maestro co i publicani e peccatori?

12. יֵשׁוּעַ דִּין כַּד שָׁמַע
אָמַר לַהּוֹן לָהּ סִגְיָוִין
חֲלִימָא עַל אֶסְיָא אֶלֶף
אֵילִין דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין:

E Iesv hauendo ciò udito, disse loro, Quei che son sani non hanno alcun bisogno di medico, ma si ben quelli che sono ammalati.

13. וְלִי יִלְכוּ מִנִּי חֲנֻנִי
בְּעָא אֲנָה וְלֹא דִבְחִתִּי
לֹא עִיר אֲתִית דְּאֶקְרָא
לְיִדִיקָא אֶלֶף לְחֲטִיָּא:

Hor andate, & imparate che cosa sia, io voglio misericordia, e non sacrificio. Perche io non son venuto a chiamare i giusti, ma i peccatori a penitentia.

14. הִידִין קִרְבּוֹ לֵיהּ תַּלְמִי
תַּלְמִידוֹהִי דִּיּוֹחָן וְאֲמִרִין
לִמְנָא חָנּוּ וּפְרִישָׁא צִיּוּמִין
סְגִי וְתַלְמִי דִּיּוֹר לֹא צִיּוּמִין:

In questo tempo vengono a lui i discipoli di Giouanni, dicendo, Per qual ragione noi e i Farisei digiuniamo spesso, e i tuoi discipoli non digiunano?

ט

9. וַיְהִי־לֵךְ יֵשׁוּעַ מִשָּׁם וַיֵּרָא
אִנּוּשׁ יוֹשֵׁב עַל־הַמִּכְסִּים וּשְׁמוֹ
מַתִּי וַיֹּאמֶר לֵא לֵךְ אַחֲרַי וַיֵּקָם
וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו:

Y passando Iesus de alli, vido a vn hombre. que estava sentado al vanko de los publicos tributos, el qual se llamaua Mattheo: y dizele, Siguieme. Y leuantóse, y siguiólo.

10. וַיְהִי־כִּשְׁכֵּשֶׁב בְּבֵית וְהָיָה
לְרַבִּים מִבְּעֵלֵי־עֵבְרָה וְחֲטָאִים
בָּנָה וַיֵּאָכְלוּ לֵחֶם עִם יֵשׁוּעַ
וְעִם תַּלְמִידָיו:

Y aconteció que estando el sentado a la mesa en su casa, heaqui que muchos publicanos y peccadores, que auian venido, se sentaron juntamente a la mesa con Iesus y sus discipulos,

11. וַיֵּרָאוּ הַמִּפְרָשִׁים וַיֹּאמְרוּ
לְתַלְמִידָיו לָמָּה עִם עֵבְרָה
וְעִם חֲטָאִים אֹכֵל הַמֶּלֶךְ:

Y viendo esto los Phariseos, dixeron a sus discipulos, Porque come vuestro maestro con los publicanos y peccadores?

12. וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
בְּרִיָּאִים לֹא יֵצְטָרְכוּ לְרֹפֵא
כִּי־הֵם אֲשֶׁר בְּרָעוּתָם הֵם:

Y oyendo lo Iesus, dixoles, Losque estan sanos, no tienen necesidad de medico: si no los enfermos.

13. וְלִכְךָ וְלִמְדוֹ מֵה זֶה הוּא
חֶסֶד חֲפָצָתִי וְלֹא זִבְחַ כִּי־לֹא
בָּנָה לִקְרֹא צַדִּיקִים כִּי־הֵם
חֲטָאִים לְתַשׁוּבָה:

Andad antes apprended que cosa es, Misericordia quiero, y no sacrificio: porque no he venido a llamar los justos, si no los peccadores a penitencia.

14. אִו גִּישׁוּ אֶלֵּי תַלְמִידֵי יוֹחָן
לֵאמֹר לָמָּה אֲנִיחָנוּ וְהַמִּפְרָשִׁים
צִיּוּמִים הִרְבֵּה וְתַלְמִידָיו לֹא
צִיּוּמִים:

Entonces los discipulos de Ioan vienen a el, diziendo: Porque nosotros y los Phariseos ayunamos muchas vezes, y tus discipulos no ayunan?

θ.

9. Καὶ ὡς ἄγων ὁ ἰησοῦς ἐκῆ
θεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ
τῷ τελωνίῳ μαθθαῖον λεγόμενον, καὶ
λέγει αὐτῷ, ἀκολούθη μοι καὶ ἀνα-
στὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

*Puis Iesus passant outre vid vn hom-
me assis au lieu du peage, nommé Mat-
thieu: & lui dit, Sui-moi. Et se leuant,
ille luiuit.*

10. Καὶ ἐγένετο αὐτῷ ἀνακείμενον
ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ πελῳταὶ
καὶ ἀμάρτωλοὶ ἐλθόντες, σταναιέ-
κοντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ.

*Et aduint comme Iesus estoit à table
en la maison d'icelui, voici, plusieurs
peagers & mal viuans, qui estoient là
venus, se mirent à table avec Iesus & ses
disciples.*

11. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἰ-
πὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διὰ τί μι-
στὴρ ᾗς τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν
ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

*Ce que les Pharisiens voyans, dirent
à ses disciples, Pourquoi mange vostre
maître avec les peagers & gens de mau-
uaise vie?*

12. Ὁ ὅτι ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐ-
τοῖς, καὶ χρῆται ἔχουσιν οἱ ἰσχυροὶ
ἰατρῶν, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

*Et Iesus ayant entendu cela, leur dit
Ceux qui sont en santé, n'ont point be-
soin de medecin, mais ceux qui se por-
tent mal.*

13. Πορεύεσθε καὶ μάθετε τί ἐστίν,
ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσιάν. καὶ γὰρ ἡλ-
θον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἀμαρ-
τωλὸς εἰς μετάνοιαν.

*Mais allez, & apprenez que c'est à
dire, le vueil misericorde, & non point
sacrifice. Car ie ne suis point venu ap-
peler les iustes, mais les pecheurs à re-
pentance.*

14. Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ ἰωάννης λέγοντες, Διὰ τί
ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν
πολλὰ, οἱ ὅτι μαθηταὶ σου οὐ νηστεύου-
σι;

*Lors vindrent vers lui des disciples
de Iehan, disans, Pourquoi nous & les
Pharisiens iusnons-nous souent, & tes
disciples ne iusnent point?*

CAP. IX.

9. Et cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et surgens, securus est cum.

And as Iesus passed forth from thence, he sawe a man sitting at the receite of custome named Mattheue, and said to him, Follow me. And he arose, & followed him.

10. Et factum est: discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.

And it came to passe, as Iesus sate at meat in his house, beholde many publicanes and sinners, that came thither, sate downe at the table with Iesus and his disciples.

11. Et videntes Pharisei, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus māducat magister vester?

And when the Pharisees sawe that, they said to his disciples, Why eateth your master with Publicanes and sinners?

12. At Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

Nowe when Iesus heard it, he said vnto them, The whole neede not a phisition, but they that are sicke.

13. Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

But go ye & learne what this is, I will haue mercie, and not sacrifice: for I am not come to call the righteous, but the sinners to repentance.

14. Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis, dicentes, Quare nos & Pharisei ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant?

Then came the disciples of Iohn to him, saying, Why do we and the Pharisees fast oft, and thy disciples fast not?

Das IX. Capitel.

9. Vnd da Iesus von dannen gieng/ sahe er einen menschen am Zoll sitzen/ der hieß Mattheus/ vnd sprach zu ihm/ Folge mir. Vnd er stund auff/ vnd folgete im.

De der Ihesus giack der fra/ saa hand it Mennische side haff Zolden/ hand hed Mattheus/ oc hand sagde til hannem/ Folg mig. De hand stod op/ oc fulde hannem.

10. Vnd es begab sich/ da er zu Tisch saß im Hause/ Sihe/ da kamen viel Zöllner vnd Sünder/ vnd saßen zu Tische mit Iesu vnd seinen Jüngern.

De det skede/ der hand sad til bordz i Husit/ See/ Da komme mange Zoldere/ oc Syndere/ oc sade til bordz mit Ihesu oc hans Disciple.

11. Da das die Phariseer sahen/ sprachen sie zu seinen Jüngern: Warumb ißet euer Meister mit den Zöllnern vnd Sündern?

Der Phariseerne saae det/ sagde de til hans Disciple/ Hui oder eders Meister mit Zoldere oc syndere?

12. Da das Iesus höret/ sprach er zu ihnen: Die starcken dörfen des Arztes nicht/ sondern die Kranken.

Der Ihesus det hørde/ sagde hand til dem/ De Karste haffue lægen icke behoft/ Men de siuge.

13. Gehet aber hin/ vnd lernet/ was das sey/ (Ich habe wolgefallen an Barmherzigkeit/ vnd nicht am Opfer) Ich bin kommen die Sünder zur Buße zu ruffen/ vnd nicht die Frommen.

Gaar bort/ oc lærer/ huad det er (Jeg haffuer behagelighed til Barmhertighed/ oc icke til Offer) Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring/ oc icke de Fromme.

14. Inn des kamen die Jünger Johannis zu ihm/ vnd sprachen: Warumb fasten wir vnd die Phariseer so vil/ vnd deine Jünger fasten nicht?

Da komme Johannis Disciple til hannem/ oc sagde/ Hui faste vi oc Phariseerne saa meget/ oc dine Disciple faste icke?

Kapitola IX.

9. A když šel od tud Gezijs/ vzšel člověka an sedij na Cle/ gměmem Matheus. V. řekl genu: Podž ja mnau. A on vstau/šel za nim.

A gdy z tamtad szedł Iesus/ wyzwał niektorego człowieka sie dzacego na cle/ ktore go zwano Matheus: A rzekł ku niemu/ Podż ja mnau/ A on wstawszy poszedł za nim.

10. V stalo se/ když seděl za stolem w geho domu/ hle mnoz žhž gemij a tynij hřištnijch přišedše seděli za stolem s Gezijskem v s Vědlnijch geho.

A stalo se gdy on siedział w sto- lu w domu ie/ oto wiele celnikow y grzešnikow ktorzy byli przy- szli/ wespół sie dżeli z Iesusem y z vědlnijch geho.

11. A widuce to Zákoničny/ řekli Vědlnijšum geho: Proč s žgemijmi a tynijmi hřištnijšum gij Mistr wáše?

A gdy to obaczyli Szaryzeuszowie/ rzekli wczmóm tego/ Przeczże z celniky y z grzešniky ie mistr wáše?

12. Ale Gezijs vstýšaw/ řekł: Neníž potřebij zdrawingi lékař/ než nemocným.

A vstýšawszy to Iesus/ rzekł im/ Ktorzy zdrowi sa nie potrzebui lékařů/ ale ci co sie žle mair.

13. Alle raděgi gđete a věte se/ coby to bylo: Milosrdensťwij. chcy/ a ne oběti. Nebo nepřisšel gšem wolati spravedlívých ale hřištných (tyokánij.)

Alle szedzy náuczcie sie co test/ Milosierdzia chce a nie ofiary/ bom ci iá nie przyszedłaby mi wzy- wał spravedliwych/ ale grzešni- kow ku wpańieraniu.

14. Tedy přišaupili k ně- mu Vědlnijch Janowi/ řkau- ce: Pročmy a Zákoničny pos- tijnese často/ a Vědlnijch twogi se nepostije?

Tedy przyszli do niego wcznio- wie Janowi/ mowiac/ Przeczmy y Szaryzeuszowie pościmy często? A wczniowie twoi nie paścizna?

ט

15. וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הַיּוֹכֵד
מִשְׁכָּחִין בְּנֵהִי הַגִּינוּנָה
לְמַצָּם כִּמָּא דְחִתְנָה
עֲמִהֶון אֲתִין דִּין וְנִמְתָּה
כִּד יִשְׁתַּקֵּל מִנְהֶון חִתְנָה
וְהִידִין יִצְוִמוּ:

*Et es v disse loro, gl'inuitati à le-
noz se possono essi piangere, mentre che
lo sposo è con loro? Ma verranno bene i
giorni, che lo sposo sarà lor tolto, & allo-
ra digiuneranno.*

16. לֹא אֵנֶשׁ רִמְמָה
אִידְחֶתָּה הַדְתָּה עַל-
נִחְתָּה בְּלִיא דְלֹא תִתִּיקָה
מִלִּיּוֹתָה מִן הִו נִחְתָּה וְי
וְנִיָּהּ בּוֹעָה נִתִּירָה:

*Eniuno è che metta vna giunta di
panno grosso in vn vestimento vecchio,
perciòche quel suo riempimento porta via
del vestimento, e fassi peggior rottura.*

17. וְלֹא רִמִּין חֲמִירָה
חֲדָתָה בּוֹקָה בְּלִיָּתָה דְלֹא
מִצְטָרְתָּה וְקָה וְחֲמִירָה
מִתְאֲשֵׁד וְקָה אֲבָדִין אֶלָּא
רִמִּין חֲמִירָה חֲדָתָה בּוֹקָה
הַדְתָּתָה וְנִתִּירָה מִת
מִתְנִטְרִין:

*Ne metteno il vino nuovo ne gli otri
vecchi: altrimenti gli otri si rompeno, &
il vino si versa, e gli otri si perdono. Ma
metteno il vino nuovo ne gli otri nuovi, e
così amendue si conseruano.*

18. כִּד דִּין הָלִין מִמֶּלֶךְ
הַנִּיָּה עֲמִהֶון אֲתִין
אֲרִכּוֹנָה חֵד קֶרֶב סִגְדָּה
וַיֹּאמֶר בְּרַתִּי הָשָׂא מִיתָת
אֶלָּא תָא סִים אֲיִדְךָ עֲלֶיהָ
וְתִתִּיהָ:

*Mentre ch'egli diceua loro queste co-
se, ecco venire vn certo principe ches'in-
chinò à lui, dicendo, La mia figliuola po-
co fa è morta: ma vieni, e pon la tua ma-
no sopra essa, e viuerà.*

19. וְקָם יֵשׁוּעַ וַתִּלְמִידוֹהִי
וַאֲנִלוּ בַתְּרָה:

*Et es v leuato si, il seguito, e così i
suoi discipoli.*

ט

15. וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הַיּוֹכֵד
בְּנֵי חֵתָן לְבִכּוֹת בְּהִיוֹתָה לְעִמָּהֶם
הַחֵתָן אֲךָ יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר
יָנִישָׁה מֵהֶם הַחֵתָן וְאֵל יִצְוִמוּ:

*Y dixoles Iesus, Pueden los que son de bo-
das tener luto entre tanto que el esposo está con
ellos? Mas vendrán dias, quando el esposo será
quitado de ellos, y entonces ayunarán.*

16. כִּי לֹא יִשְׁלַח אִישׁ חֲתִיכָה
בְּגֵד הַפָּסוּל עַל-שִׁמְלָה יִשְׁנֶה
וְאִם יִשָּׂא אֶת-מְלוֹאָהּ מֵאֶת-
הַשִּׁמְלָה וּבִדְקוֹ רָע יוֹתֵר מִקֵּדָם
יְהִיָּה:

*Item, nadie echa remiendo de panno rezio
en vestido viejo: porque el tal remiendo tira del
vestido, y hazefe peor rotura.*

17. וְלֹא יִשְׁלַח יִין חֲדָשׁ בְּנִדְוֹת
בְּלִיָּם כִּי-אֵל יִשְׁבְּרוּ נִדְוֹת
וְיִין יִשְׁפֹּךְ וְנִדְוֹת יִאֲבִדוּ כִּי-
אִם יִשְׁלַח יִין חֲדָשׁ בְּנִדְוֹת
חֲדָשִׁים וְשִׁנִּיָּהִם יִשְׁמְרוּ:

*Ni echan vino nuevo en cueros viejos: de o-
tra manera los cueros se rompen, y el vino se der-
rama, y pierden se los cueros: mas echan el vino
nuevo en cueros nuevos: y lo vno y lo otro se
conserua juntamente.*

18. וַיִּבְּאֶשֶׁר הוּא דִּבֶּר הָאֵלָּה
אֲלֵיהֶם הִנֵּה שֵׁר אֶחָד בָּא
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ לֵאמֹר כִּי בְרַתִּי כְבֵדָה
יִלְתָּה רַק בָּא תָבוֹא וְשִׁים אֶת-
יָדְךָ עָלֶיהָ וְתִתִּיהָ:

*Hablando el estas cosas à ellos, heaqui vn
principal vino, y adorolo, diziendo, Mi hija es
muerta poco hà: mas ven, y pon tu mano sobre
ella, y biuirá.*

19. וַיָּקָם יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו
עִם תִּלְמִידָיו:

*Y leuantóse Iesus, y siguiólo, y sus disci-
pulos.*

θ.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ
διδάσκουσιν οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πεν-
θεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμ-
φίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν
ἀπαρθῇ ὁ υἱὸς τοῦ νυμφῶνος, καὶ
τότε νηστεύσουσιν.

*Et Iesus leur respondit, Les gens de
la chambre du nouveau marié peu-
uent-ils mener deuil pendant que le
nouveau marié est avec eux? mais les
iours viendront que le nouveau marié
leur sera osté, & lors ils iusneront.*

16. Οὐδεὶς γὰρ διὰβάλλει διπ-
λῆμα ῥάκους ἀγναφῆ διπλῆμα-
τίῳ παλαιῷ, ἀλλὰ γὰρ τὸ πλῆρωμα
αὐτοῦ διπλῆματις, καὶ χεῖρον
χίμα γίνεται.

*Aussi personne ne met vne piece de
drapescu à vn vieil vestement, car ce
qui est mis pour remplir, emporte du
vestement, & la rompure en est pire.*

17. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς
ἀσκὴς παλαιάς· εἰ γὰρ μή γε, ῥίγνυν-
ται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχέεται,
καὶ οἱ ἀσκοὶ δισπολοῦνται· ἀλλὰ
βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκὴς και-
νὰς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦν-
ται.

*Pareillement on ne met pas le vin
nouveau en ouaires vieux: autrement
les ouaires se rompent, & le vin s'espand,
& les ouaires se perdent: mais on met
le vin nouveau en ouaires neufs, & l'un
& l'autre se contregardent.*

18. Ταῦτα αὐτὸς λαλοῦντ' αὐ-
τοῖς, ἰδὲ ἄρχων ἐλθὼν προσκυνοῦν
αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου
ἄρτι ἐπελόγησεν. ἀλλὰ ἐλθὼν ἑπὶ-
θῆς τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζή-
σεται.

*Et comme il disoit ces choses voici
vn Seigneur, lequel se prosterna deuant
lui, lui disant, Ma fille est maintenanc
trespassée: mais vien & mets ta main
sur icelle, & elle viura.*

19. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς ἠκολού-
θησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Et Iesus se leuant le suivit, lui & ses
disciples.*

CAP. IX.

15. Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

And Iesus sayd vnto them / Can the children of the marriage chamber mourne as long as the bridegrome is with them? But the dayes will come when the bridegrome / shall bee taken from them / and then shall they fast.

16. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius a vestimento: & peior scissura fit.

Moreover no man pieceth an old garment with a piece of new cloth: for that that should fill it up / taketh away from the garment / and the breach is worse.

17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt & ambo conservantur.

Neither do they put new wine into old vessels: for then the vessels would breake / and the wine would be spilt / and the vessels should perish: but they put new wine into new vessels / and so are both preserved.

18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens, Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet.

While he thus spake vnto them / beholde there came a certaine ruler / and worshipped him / saying / My daughter is nowe deceased / but come and lay thine hande on her / and she shall live.

19. Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.

And Iesus arose and followed him with his disciples.

Das IX. Capitel.

15. Iesus sprach zu ihnen: Wie können die Hochzeitleute leide tragen / so lange der Brutigam bey ihnen ist? Es wird aber die zeit kommen / daß der Brutigam von ihnen genommen wird / als denn werden sie fasten.

Ihesus sagde til dem / Huorledis kand Brøllups / socket sørge / saa lenge som Brudgommen er hos dem? Den tid skal komme / at Brudgommen skal tagis fra dem / da skulle de faste.

16. Niemand flickt ein alt Kleid mit einem Lappen von neuem Tuch / denn der Lappe reisset doch wider vom Kleid / vnd der riß wird erger.

Ingen bader it gammelt Klæde med en Klud aff nye Klæde / Thi at Kluden rissuis dog fra Klædet igen / oc huller bliffuer verre.

17. Man fasset auch nicht Most in alte Schleuche / anders die Schleuche zureissen / vnd der Most wird verschütt / vnd die Schleuche könen vmb. Sondern man fasset Most in neue Schleuche / so werden sie beyde mit einander behalten.

Man lader oc icke Most i gamle Glasster / ellers brøste Glassterne / oc Mosten spildis / oc Glassterne forderffuis? Men mand lader Most i nye Glasster / saa bliffue de baade foruarede tilsammen.

18. Da er solches mit ihnen redet / Sihe / da kam der Obersten einer / vnd fiel fur ihm nider / vnd sprach: HERR / meine Tochter ist jetzt gestorben / aber kom vnd lege deine Hand auff sie / so wird sie lebendig.

Der hand bette taledet med dem / See / da kom der en aff de Offuerste / oc faldt ned saar hannem / oc sagde HERR / Min Daatter er nu død / men kom / oc leg din haand paa hende / saa bliffuer hun leffuendis.

19. Iesus stund auff / vnd folget ihm nach / vnd seine Jünger.

Ihesus stod op / oc fulde effter hannem / oc hans Disciple.

Kapitola IX.

15. Vřekl jim Březis: Ždaliž mohou Synové ženichův plakat / dokud jest s nimi ženich? Ale přigdať dnově / řekně bude odnát od nich ženich / a tehdaž se budou posíti.

A řekl jim Iesus / Žali moga vezváni ná veselí smutnými býti / dokud jest oblíbenec s nimi? Ale přigdať dni gdy bedžie vžier od nich oblíbenec / a tedyc beda posíci.

16. Nikdo nepřilépá látku starého sukna novému šatů / nebo odgymá pery / nost geho od raucha / a věřšij díra bývá.

Někdo nepřilépá látku nového šatů starému suknu / nebo odgymá pery / nost geho od raucha / a věřšij díra bývá.

17. Aniž legij vína nové do sudův starých / šeginat rozpucij se sudové / a víno se vylie / a sudové se škazij. Ale víno nové legij do nových sudův / a bývá obě zachováno.

Víná tež mlodego nie leia w stare naczynia / bo inaczey pukata sie naczynia / y wino sie rozlewa / y naczynia gina / ale zlewaja mlode wino w naczynia nowe / a obě bote społem bywaja zachowane.

18. A když on těch řečí mluvil / An kníže gedno přistoupilo k němu / a klanělo se genu / řka: Pane / Dcera má nyní vmřela: ale pod / vlož na ni ruku tvou / a bude živa.

A gdy on ty rzeczy mowil / orho niektore Ařiaze przystędzij dawz lo muschale / mowiac / Corřa moia do piero skonřa / ale podj / a wlož nãmie rękę twojã / a bedzie żyła.

19. Vřstãv Březis řekl za nim / y Břednjicij geho.

Tedy vřřhawřzy Iesus / ředl za nim y vřřnãv iego.

20 וְהָא אִתְּתָא דְרָחָא
הוּנָה דְמָה שְׁגִין תָּר
תְּרַעסָרָה אֲתֵרָה מִן
בְּסִתְרָה וְקָרְבַת לְקִרְנָה
דְּלְבוּשָׁה:

*In tanto ecco una donna che ben do-
dici anni haueua il flusso del sangue, la-
quale accostata si di dietro, gli toccò
l'estremità de la uesta.*

21 אָמְרָה הוּנָה גִּיר
בְּנִפְשָׁה אֶפֶן פִּלְחוֹר דֵּל
דְּלְמֵאנָה קָרְבָּה אֶנְגָּה
מִתְאַסִּיָּה אֶנְגָּה:

*Perciò che ella diceua fra se stessa, Se
io toccarò solamente la sua uesta, sarò
salua.*

22 יֵשׁוּעַ דִּין אֲתִפְנִי חוּה
וְאָמַר לָהּ אֲתִלְכְּבִי בְּרִיתִי
הַיְמָנוּתְכִי אֲחִיתְכִי וְאֵ
וְאִתְּתָא טִית אִתְּתָא הִי מִן
הִי שְׁעִתָּה:

*E Iesus rimoltandosi, e vedendo la,
disse, Figliuola, sta di buono animo, la
tua fede t'ha fatta salua. Ed a quella in-
stante la donna fu risanata.*

23 וְאִתָּה יֵשׁוּעַ לְבִיתָה
דְּאַרְפֹּנָה וְחֵזָה וּמְרָה
וּפְנִשָׁה דְּמִשְׁתַּגְּשִׁין:

*Iesus essendo venuto a la casa del
principale, e vedendo i piffetti, e la turba che
faceua tumulto.*

24 וְאָמַר לְהוֹן בְּרוּקִי
לְכוּן טְלִיתָה גִּיר לָהּ
מִיתָרָה אֵלָּה דְּמִכָּה הִי
וְנַחֲכִין הִיוּ עֲלוּהִי:

*Dice loro: Ritirateni: perciò che la
fanciulla non è morta, ma dorme. Et essi
si faceuan beffe di lui.*

25 וְכַד אֶפֶק לְפָנֶיךָ עַל
אַחְדָּה בְּאַיְדָה וְקָמַרָה
טְלִיתָה:

*Poi che fu mandata Gia la turba, egli
entrò, e prese la mano: e la fanciulla si
leuò su.*

26 וְנִפְק טְבָא הֵנָּה בֶּכָה
בְּכֻלָּה אֲרַעָה הִי:

*Et scesi questa fama per tutta quella
terra.*

27 וְכַד עֲבַר יֵשׁוּעַ מִן
תְּמוּ דְּבִקְוִיָּה סְמִיָּה תְּרִין
דְּקָצִין וְאָמְרִין אֲתִרְהֶם
עֲלֵין בְּרָה דְּדָוִיד:

*Partendosi poi Iesus di li, due ciechi
lo seguitorono gridando, e dicendo, Figli-
uol di Dauid, habbi misericordia di noi.*

20 וְהֵנָּה אִשָּׁה דוּחָה אִשָּׁה דְּמָה
וְכַד מִמְּנָה כְּשִׁתָּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה
נִגְשָׁה מֵאַחֲזָר וְנִגְעָה אֶת־שִׁבְתָּהּ
בְּגָדֶיהָ:

*Y heaqui vna muger enferma de fluxo de
sangre doze annos auia, llegandose por detrás,
tocó la finbria de su vestido.*

21 כִּי־אָמְרָה בְּנִפְשָׁה אִם אֶגָּע
לְבִדִּי בְּגָדוֹ אֶנְשָׁעָה:

*Porque dezia entre si, Si tocáre solamente
su vestido, seré libre,*

22 וַיִּפֹּךְ יֵשׁוּעַ וַיִּדְּאֵה אֶתְתָּהּ לֵאמֹר
בְּטָחִי בְּתִי אֲמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעֶתְךָ
וְהַיְשָׁע הָאִשָּׁה מִשְׁעָה הָיָה:

*Mas Iesus boluiendose, y mirandola, dixo,
Confia hija, tu fe te ha librado. Y la muger fue
libre desde aquella hora.*

23 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית
הַשָּׂר וְרָחָה אֶת־הַחוֹלְלִים וְאֶת־
הַמֵּתִים הָעֵם:

*Y venido Iesus a casa del principal, viendo
los tannedores de flautas, y la compaña que ha-
zia bullicio.*

24 וַיֵּאמֶר לָהֶם סוּרוּ כִּי־לֹא
מִתָּה הַנִּעְרָה כִּי־אֵם יִשָּׁרָה
וַיִּלְעָגוּ לוֹ:

*Dizeles, Apartaos, que la moça no es muer-
ta: mas duerme. Y burlauanse deel.*

25 וְכַאֲשֶׁר הָשִׁלָּךְ הָעֵם בָּא
וַיַּחֲזִיק בִּידֵּי (וַיֵּאמֶר לָהּ טְלִיתָה
קוֹמִיָּה) וַיַּקֹּם הַנִּעְרָה:

*Y como la compaña fué echada fuera, entró,
y trauó de su mano: y la moça se leuantó.*

26 וַיֵּצֵא שְׁמוּעָה הוֹיָאֵת אֶל־
כָּל־הָאָרֶץ הָהִיא:

Y salió esta fama por toda aquella tierra

27 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיִּלְכֹּךְ
אַחֲרָיו שְׁנֵי עוֹרִים קוֹרְאִים
וְאָמְרִים הִנֵּנוּ בְּרִידָד:

*Y passando Iesus de alli, siguiéronle dos cie-
gos dando bozes, y diciendo, Tem misericordia
de nosotros Hijo de Dauid.*

20. (καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροῦσα
δωδεκα ἔτη, προσελθούσα ὀπί-
θεν ἥψατο τῆς κρασίδος τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ.

Et voici, vne femme malade d'une
perte de sang de puis douze ans, vint
par derriere, & toucha le bord de son
vestement.

21. Ἐλεγχε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, εἰ ἂν μό-
νον ἥψωμαι τῆς ἱματίου αὐτοῦ, σωθή-
σμαι.

Car elle disoit en soi-mesme, Si tant
seulement ie touche son vestement, ie
serai guerie.

22. Ὁ ἰησοῦς στρεφθεὶς, καὶ
ὀρώων αὐτὴν εἶπε, θάρσεν θυγατερ, ἡ
πίστις σε ὤκνησεν. καὶ ἐβλήθη ἡ
γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.)

Adonc Iesus se retournant, & la re-
gardant dit, Aye bon courage, ma fille,
ta foy t'a sauuee. Et en ce meisme in-
stant la femme fut deliuree.

23. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν
οἰκίαν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἰδὼν τοὺς
αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβοῦ-
μενον.

Et quand Iesus fut venu en la maison
de ce Seigneur-la, & eut veu les mene-
striers, & la troupe la assemblee me-
nant grand bruit.

24. Λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· ὅτι
καὶ ἀπεθαινε τὸ κορσίνιον, ἀλλὰ κα-
θ' ἡμῶν κατεβλήθη αὐτῆς.

Il leur dit, Retirez-vous, car la ieune
fille n'est pas morte, mais elle dort. Et
ils se mocquoient de lui.

25. Ὅτι ὅτε ἐξελθὼν ὁ ὄχλος,
ἐπιστὰς ἐκράτισεν τῆς χειρὸς αὐ-
τοῦ, (καὶ λέγει αὐτῇ ἑλθ' ἔκκει-
μι) καὶ ἤγειρεν τὸ κορσίνιον.

Et quand la troupe la assemblee fust
mise de hors: il entra, & print la main
d'icelle, & la ieune fille se leua.

26. Καὶ ἐξηλθεν ἡ φήμη αὐτοῦ
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Et le bruit en courut par tout ce
quartier-la.

27. Καὶ παρέρχονται ἐκείθεν δύο τυ-
φλοὶ κραζόντες, καὶ λεγόντες, ἐλέη-
σον ἡμᾶς υἱε δαυὶδ.

Et comme Iesus passoit outre, deux
aueugles les suiurent, crians, & disans,
Aye pitié de nous, fils de Dauid.

CAP. IX.

20. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius.

And behold a woman which was diseased with an issue of blood twelve yeeres / came behinde him / and touched the hemme of his garment.

21. Dicebat enim intra se, Si tetigero tantum vestimentum eius: salva ero.

For she saide in her selfe / If I may touche but his garment onely / I shall be whole.

22. At Iesus conversus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora.

Then Iesus turned him abouts and seeing her / did say / Daughter / be of good comfort: thy faith hath made thee whole. And the woman was made whole at that houre.

23. Et cum uenisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem.

Nowe when Iesus came into the rulers house / and saw the minstrels and the multitude making noise.

24. Dicebat, Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

He saide vnto them / Get you hence: for the maide is not dead / but sleepeth. And they laughed him to scorn.

25. Et cum eiecta esset turba, intravit: & tenuit manū eius. Et surrexit puella.

And when the multitude were put forth / he went in and tooke her by the hande / and the mayde arose.

26. Et exiit fama hæc in universam terram illam.

And this brute went throughout all that lande.

27. Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci clamantes & dicentes, Miserere nostri, fili David.

And as Iesus departed thence / two blind men followed him / crying / and saying / O sonne of David / haue mercie vpon vs.

Das IX. Capitel.

20. Vnd sihe ein Weib das zwölff jar den Blutgang gehabt / trat von hinten zu ihm / vnd rüret seines kleides Saum an.

De see / en Quinde / som haffde tolf aar haffte Blodsot / gief bag til hannem / oc rorde ved sommen aff hans Klædebon.

21. Denn sie sprach bey ihr selbst / möchte ich nur sein kleid anrüren / so würde ich gesund.

Di hun sagde ved sig selff / Kunde ieg eton røre ved hans Klædebon / da bleffue ieg helbrede.

22. Da wendet sich Iesus umb / vnd sahe sie / vnd sprach: Sey getrost meine Tochter / dein Glaube hat dir geholfen. Vnd das Weib ward gesund zu derselbigen Stunde.

Da vende Ihesus sig om / oc saa hende / oc sagde / Ver trostigt min Daater / Din tro haffuer hulpet dig. De Quinden bleff helbrede i den samme stund.

23. Vnd als er inn des Obersten Haus kam / vnd sahe die Pfeiffer / vnd das getümmel des Volcks.

De der hand kom i den Öffuerstis Hus / oc saa Pibere oc Folekens bulder.

24. Sprach er zu ihnen: Weichet / denn das Meidlein ist nicht tod / sondern es schläfft. Vnd sie verlachten ihn.

Sagde hand til dem / Viger / Thi Pigen er icke død / men hun soffuer. De de bespaattede hannem /

25. Als aber das Volk aufgetrieben war / gieng er hinein / vnd ergreiff sie bey der hand / da stund das Meidlein auff.

Men der Foleket vaar vddressuit / gief hand ind / oc tog hende ved haanden. Da stod pigen op.

26. Vnd diß gerücht erschall in das selbige ganze Land.

De dette røgte kundgiordis i det ganske Land.

27. Vnd da Iesus von dannen fürbaß gieng / folgten ihm zween Blinden nach / die schryen vnd sprachen: Ach du Son David erbarme dich vnser.

De der Ihesus gief der fra lenger frem / fulde tho Blinde effter hannem / de robte / oc sagde / Ah du Davids Son / vorbarne dig offuer oss.

Kapitola I X.

20. A aň žena / kteráž swau nemoc mēla dva nācte let / přistaupila s žadu / a dotkla se podolka raucha geho.

A oro niewiaśta žena plyntes nie krowie przez dwanaście lat / cis erpiśla / przystapiwszy styłu dotkła się frantu odzienia tego.

21. Nebo řekla sama w sobě: Dotknuli se toliko raucha geho / zdráwa budu.

Bo mowilaś sama w sobie / Bych sierylko dotkněla odzienia tego / bede zachowána.

22. Gežiss paľ obrátiv se a vžřew gi / řekl: Dauffan Decro Wjra twá tebe zdrawau věčnila. V zdrawena gť žena w tu hodinu.

A Jezus obroćivšy sie / vyzřew wšy iazřekl / Wadz sereč dobrego corko / wiara twa cie zachowala: Zachowána jest niewiaśta od osney godžiny.

23. A když přišel Gežiss do domu knížete / vžřew tu / Trubace a žástup hlucjcy.

A gdy przyszedł Jezus w dom onego Aśiażeci / wżřawšy piśczę / i ynie malo ludzi co zgiełk czynili.

24. Řekl jim: Odejděte / nebť gest nevmřela Dēwečka / ale spij. V posmijwali se genu.

Řekl im / Odstapěte / abowšem / ci nie vmřela dzieweczka ale spij / y smiali sie z niego.

25. A když wššel žástup / wššel tam / a vňal gi za ruku ge / gij / y řekl: Dēwečko / wstaň. V wstala Dēwečka.

Alle gdy oni ludzie byli wygnani / wšsedšy wšak ia za ruku ie / y w powstala dzieweczka.

26. A rožněla se powěst / a powššij zemi te.

Trožněla sie rā stawa po wšyt / Eiey oney žiemě.

27. A když šel odeud Gežiss / šli za nim dva Glepā wolagijce / a řkaue: Šmilug se nad námi Synu Dawi dñw.

A gdy Jezus przechodził / o / nad / šli za nim dwa niewidomi / wolaiac y mowiac / Šmiluy sie nad námi Synu Dawidow.

ט

28 וּכְדֹא אָתָּא לְבֵיתָא
קָרְבוּ לֵהּ הֵנוּן סִמְיָא אָמַר
לֵהנוּן יִשׁוּעַ מִהֵנוּן א
אֲנִתּוֹן דְּמִשְׁכַּח אָנָּה הָדָא
לְמַעַבְדִּי אָמְרִין לֵהּ אִין
מְרִין:

*Et effendosi fene venuto à casa, que ci-
echi v'ennero a lui: e Issv dice loro, Cre-
dete voi che io possi far questo? Essi gli di-
cono, Si Sennor.*

29 הִידִין קָרְבִּי לְעִינֵיהוֹן
וְאָמַר אֵיכָנָא דְּהֵנוּן אֲנִתּוֹן
יִהְיֶה לָכֹון:

*Allora egli toccò i loro ochii, dicendo,
sianu fatto secondo la vostra fede.*

30 וּמִחֲדָא אֲתַפְתְּחִי
עִינֵיהוֹן וּפְאֵנָא בְּהוֹן י
יִשׁוּעַ וְאָמַר חֲוִי לְמַנָּה
אָנְשִׁי יָדַע:

*E così furono aperti gli ochii loro, &
Issv seueramente proibì loro, dicendo,
Guardate che non lo sappia alcuno.*

31 הֵנוּן דִּין נִפְקִי אֲטָבוּהִי
בְּכֻלָּהּ אֲרֻעָא הִי:

*Ma essi come furono usciti fuore, ne
sparsero la fama per tutta quella terra.*

32 וּכְדֹא נִפְקִי יִשׁוּעַ קָרְבוּ
לֵהּ חֲדָשָׁא דְּאִיתַּת עֲלֵיהִי
דִּינָא:

*Hor mentre che essi uscivano, ecco, gli
fu portato vn huomo muto indemoniato.*

33 וּמִן דְּנִפְקִי דִּינָא מִלָּל
הוּא חֲדָשָׁא וְאֲתַדְּמִר
כְּנִשָׁא וְאָמְרִין דְּלָא
מִמֶּתִים אֲתַחֲוִי הַכְּנָא
בִּיטְרִין:

*Es cacciato che fu il demonio, il muto
parlo: di che le turbe si marauigliarono,
discendo, Giamai non fu veduta cosa si-
mile in Israel.*

34 בְּרִישָׁא דִּין אָמְרִין
הוּא בְּרִישָׁא דִּינָא מִפִּק
דִּינָא:

*Ma i Farisei diceuano, Egli scaccia i
demoni per il principe de demoni.*

ט

28 וּבְבוֹנִין אֶל־הַבַּיִת קָרְבוּ
אֶל־יֵשׁוּעַ הַעֲוָרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ
הַתַּנְמִינוּ כִּי־אֵין כָּל לְעִשְׂוֹתָה
הוֹנֵאת וַיֹּאמְרוּ אֶל־יֵשׁוּעַ אָמֵנָם אֲדֹנָי:

*Y venido à casa, vinieron à el los ciegos, y
Iesus les dize: Creeys que puedo hazer esto? El-
los dizen, Si Sennor.*

29 אֶל־נִגַּע בְּעִינֵיהֶם לֵאמֹר
בְּאִמּוֹנְתְכֶם יְהִי־לָכֶם:

*Entonces tocó los ojos deellos diziendo,
Conforme à vuestra fe os sea hecho.*

30 וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵיהֶם וַיֹּצֵאֵם
עֲלֵיהֶם יִשׁוּעַ לֵאמֹר דָּא הוּא
יָדַע אִישׁ:

*Y los ojos deellos fueron abiertos: Y Iesus
les defendió rigurosamente diziendo, Mirad,
nadie lo sepa.*

31 וְהֵם יוֹצֵאִים הִשְׁמִיעוּ אֶת־
שְׁמוֹעָתוֹ בְּכָל־הָאֶרֶץ הַהִיא:

*Mas ellos salidos, diuulgaron su fama por
toda aquella tierra.*

32 וּבְצִאָתָם מִשָּׁם הָיְתָה הִגָּיִשׁ
אֶל־יֵשׁוּעַ אָנוּשׁ אֵלֶם בַּעַל שֵׁד:

*Y faliendo ellos, he aqui le truxeron vn ho-
bre mudo endemoniado:*

33 וּבְאִשְׁר הוֹצֵא הַשֵּׁד אֶת־
יָדָיו הֵאֵלֶם וַיִּתְּמָהוּ הַקָּהָל לֵאמֹר
כִּי־לֹא גְּהִימָה וְלֹא גְּרִמָּה
כּוֹנֵאת בְּיִשְׂרָאֵל:

*Y echado fuera el demonio, el mudo habló.
Y las compannas se marauillaron diziendo, Nū-
ca hà sido vista cosa semejante en Israel.*

34 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ בְּשֵׁד
הַשִּׁידִים מוֹצֵא אֶת־הַשִּׁידִים:

*Mas los Phariseos dezian, Por el principe
de los demonios echa fuera los demonios.*

θ.

28. Ἐλθόντι ὃ εἰς τὴν οἰκίαν,
προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύ-
ναμις ἔστι ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ,
ναὶ κύριε.

*Puis quand il fut arriué en la maison,
ces aueugles vindrent à lui, aufquels il
dit-Croyez-vous que ie puis faire cela?
Ils lui respondirent, Oui vrayement,
Seigneur.*

29. Τότε ἤψατο τοῦς ὀφθαλμοῦς
αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν
γνηθήτω ὑμῖν.

*Adonc il toucha leurs yeux, disant,
Qu'il vous soit fait selon vostre foy.*

30. Καὶ ἀνέστησαν αὐτῶν οἱ
ὀφθαλμοί, καὶ ἐνεβριμήσατο αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾷτε μηδεὶς
γινώσκειτω.

*Et leur yeux furent ouverts, & Iesus
leur defendit avec menaces, disant, Pre-
nez gar de que personne ne le sache.*

31. Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφύμισαν
αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

*Mais eux estans partis firent courir
la renommee d'icelui par tout ce quar-
tier-là.*

32. Αὐτὸν δὲ ἐξέρχοντων, ἰδὼς
περὶ αὐτοῦ ἄνθρωπον κω-
φὸν δαιμονιζομένον.

*Et ainsi qu'ils sortoyent voici, on
lui presenta vn homme muet, demo-
niaque.*

33. Καὶ ἐκβληθέντι τῷ δαι-
μονίῳ ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἰθαῦ-
μασεν οἱ ὄχλοι λέγοντες ὅτι εὐδὲ
ποτέ φάνη ἕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ.

*Et quand le diable eut esté ietté hors,
le muet parla: dont les troupes s'esmer-
ueillerent, disans, Telle chose ne fut on-
ques veüe en Israel.*

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον ὅτι
τῷ ἀρχόντι τοῦ δαιμονίων ἐκβάλ-
λαί τα δαιμόνια.

*Mais les Pharisiens disoyent, il iette
hors les diables de par le prince des dia-
bles.*

CAP. IX.

28. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus, Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.

And when hee was come into the house / the blinde came to him / and Iesus said vnto them / Beleeue mee that I am able to doe this? And they sayd vnto him / Yea / Lord.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundum fidem vestram fiat vobis.

Then touched hee their eyes / saying / According to your faith be it vnto you.

30. Et aperti sunt oculi eorum, & comminatus est illis Iesus, dicens, Videte ne quis sciat.

And their eyes were opened / and Iesus charged them / saying / See that no man knowe it.

31. Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.

But when they were departed / they spred abroad his fame throughout all that land.

32. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

And as they went out / beholde / then brought to him a dumme man possessed with a deuill.

33. Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & miræ sunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit sic in Israël.

And when the deuill was cast out / the dumme spake: then the multitude marvelled / saying / The like was neuer seene in Israel.

34. Pharisei autem dicebant, In principe dæmoniorum eiicit dæmones.

But the Pharisees sayd / He casteth out deuils / through the prince of deuils.

Das IX. Capitel.

28. Vnd da er heim kam tratten die Blinden zu ihm. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Glaubet ihr / daß ich euch solches thun kan? Da sprachen sie zu ihm: HERR / Ja.

De der hand kom hiem / gieng de Blinde til hannem. De Iesus sagde til dem / Ero i / at ieg kand gøre eder det? Da sagde de til hannem / HERR / Ja.

29. Da rürete er ire augen an / vnd sprach: Euch geschehe nach ewrem Glauben.

Da rorde hand ved deris øyen / oc sagde / Eder ske effter eders Ero.

30. Vnd ihre augen wurden geöffnet. Vnd Iesus bedrawet sie / vnd sprach: Sehet zu / daß es niemand erfahre.

De deris øyen bleffue obnede. De Ihesus truede dem / oc sagde / Seer til / at ingen saar det at vide.

31. Aber sie giengen auß / vnd machten ihn ruchtbar / im selbigen ganzen Lande.

Men de ginge vd / oc vdspridde hans røete i det ganske land.

32. Da nun dise waren hinaus kommen / Sihe / da brachten sie zu ihm einen Menschen / der war stum vnd besessen.

Der disse vaare nu komne hen vd / See / da forde de et Menniske til hannem / som vaar en Dumme oc besæt.

33. Vnd da der Teuffel war außgetrieben / redet der Stumme. Vnd das Volck verwundert sich / vnd sprach: Solches ist noch nie in Israel er sehen worden.

De der Dieffuelen vaar vddressen / da taleden den Dumme. De Folcket forundrede sig / oc sagde / Aldri er saadant seet i Israel.

34. Aber die Phariseer sprachen: Er treibt die Teufel auß / durch der Teufel obersten.

Men Phariseerne sagde / Hand vddriffuer Dieffle ved den Querste Dieffuel.

Kapitola IX.

28. Aldnž wssel do Domu / přistaupili k němu ti slepi. V řeči jim Ježíš: Věřte / že to mohu učiniti vám. Až křigemu: Věřte pane.

A gdy on wssedł w dom / przysflę Eniemu oni niewidomi / którzy rzekł Jezus / Wierzcie iż to mogę uczynić: A oni mu rzekli / Tak pane.

29. Tehdy dotekl se očí jejich / řka: Podle wišry wašij staniž se vám.

Tedy sie dotknal oczu ich / mowiac / Wedle wišry wašey niechaj sie wam stanie.

30. Potewřijny gsau oči jejich. Pohrozyl pať jim Ježíš / řka: Wištež / ať ničadny o tom nezwij.

Potworzyły sie oczy ich / a Jezus im srodze zafazal / mowiac / Wacze aby niť nie wiedzial.

31. Alle oni wysšedše / hlásali o něm po wšij kragině tē.

Aecz oni wysšedšy / rozstawił go po wšyřkicy oney žicmi.

32. Aldnž oni wysšli / hle posdali genu Eflowěta něměho / dābelskij magičho.

A gdy oni wychodzili / oto ofiż rowāli mu cłowiekā niemego / który był opętany.

33. Aldnž wywrhl dābla / mluwil gest němý. V diwili se žāstupowě / řkauce: Nidnž se tak neokāzalo w lidu Izrahelském.

A gdy był wygnan on dyabel / przemowil niemy / y dziwowało sie ono zebranie ludu / mowiac / Nigdy sie rzecż takowa nie okāzāła w Izrael.

34. Alle Žakoničy prawili: Knijžetem dābelskym wygniž tā Diābly.

Alle Sāryzenšowie powiedzieli / Przez Rāžāžę Dyablow wygnani dyabły.

ט

35 וַיִּתְּכֶם בְּכָל הָעָרִים
וּבְיִשְׁרָאֵל לְלִמְדָּם
וּבְמִקְהֵלֹתָם
וּבְמִבְשָׁר בְּשׁוֹרֵת הַמַּמְלָכָה
וּבְמִרְפָּא
כָּל-חֵלִי וְכָל-מַחְלָה בָּעָם :

*Et andaua Iesus attornu per tutte le cit-
ta e Ville, insegnando ne le lor sinagoghe,
e predicando l'Euangelio del Regno, e sa-
nando ogni malattia, & ogni infermita
nel populo.*

36 כִּד הָיוּ רֵיז יִשׁוּעַ
לְכַנְשָׁא אֶתְרָהֶם
עֲלֵיהֶן
דְּלֹאִין הָיוּ וְשָׂרִין אִיךְ
עֲרִבָא דְלִית לֵהֶן רַעֲיָא :

*Et vedendo le turbe, hebbe compassio-
ne di loro, percioche elle erano dissipate, e
disperse come peccore che non hanno pa-
store.*

37 וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי
חֲצֹדֶנָּה סְגִי וּבְעֵלָא
וְעִירִיו :

*Allora dice à i suoi discipoli, Certam-
mente la mietitura è grande, magli ope-
rari son pochi.*

38 בָּעֵיז הָכִיל מִן מֵרָא
חֲצֹדֶנָּה דִּיבִיק בְּעֵלָא
לְחֲצִירָה :

*Pregate dunque il padron de la mie-
titura, che mande de gli operari ne la mi-
etitura sua.*

1 וַיִּקְרָא לְתַרְעֵסָר וְתַלְמִידוֹהִי
וַיִּהְיוּ וַיִּהְיוּ לְהוֹן שׁוּ
שׁוֹלְטָנָא עַל רוּחָא טְנַפְתָּא
דִּיבִיקוּ וְלִמְאַסְיוּ כָּל כְּאֵב
וְכִירְהוּ :

*Allora chiamati à sei i suoi dodici di-
scipoli, dette loro potestà contra gli spiriti
immondi, che gli scacciasseno, e guarisseno
ogni malattia, & ogni infermita.*

2 דִּילְהוֹן דִּין דְּתַרְעֵסָר
שְׁלִיחָא שְׁמֵהּ אֵיתִיהֶן
הֲלִיזְקָדְמִיהֶן שְׁמַעִין דִּם
דְּמִתְקַרְנָא בְּאַפְנָא
וְאַנְדְּרֵאנוּס אַחֵיהֶן וַיַּעֲקֹב
בֶּר וּבְדִי וַיִּוְחָנָן אַחֵיהֶן :

*E i nomi de dodici Apostoli son que-
sti: il primo è Simone, che si chiama Pie-
tro, & Andrea suo fratello: Iacopo, quel
di Zebedeo, e Giovanni suo fratello.*

ט

35 וַיִּתְּכֶם בְּכָל הָעָרִים
וּבְיִשְׁרָאֵל לְלִמְדָּם
וּבְמִקְהֵלֹתָם
וּבְמִבְשָׁר בְּשׁוֹרֵת הַמַּמְלָכָה
וּבְמִרְפָּא
כָּל-חֵלִי וְכָל-מַחְלָה בָּעָם :

*Y rodeaua Iesus por todas las ciudades y al-
deas, ensennando en las synogas deellos, y pre-
dicando el Euangelio del Reyno, y sanando to-
da enfermedad y toda flaqueza en el pueblo.*

36 וַיִּרְאֵהֶם אֶת-הַמִּקְהֵלֹת וְנִכְמָרוֹ
רַחֲמֵיו עֲלֵיהֶם כִּי-הָיוּ חֲלֹשִׁים
וְנִבְזִים בְּצֵאֵן אִשְׁדֵּן אִין לָהֶם
רוּעָה :

*Y viendo las compannas, vuo misericordia
deellas, que eran derramados y esparzidos, co-
mo ouejas que no tienen pastor.*

37 אֲוִי-אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי הַקָּצִיר
רַב הוּא וְחֲפֵעִלִים מְעֻטִּים :

*Entonces dize à sus discipulos, A la verdad
la miesse es mucha: mas los obreros, po cos.*

38 עַל-כֵּן שְׁאַלּוּ מֵאַדְנֵי הַקָּצִיר
אִשְׁדֵּן יִשְׁלַח פְּעֻלִים בְּקִצְרוֹ :

*Rogad pues al Sennor de la miesse, que em-
bie obreros à su miesse.*

1 וַיִּצְעַק שְׁנַיִם עָשָׂר תַּלְמִידוֹהִי
וַיִּתֵּן לָהֶם מִמְּשָׁלָה עַל-רוּחֹתָם
טְנַפְתָּא לְהוֹצִיָּאָם וּלְרַפָּא
כָּל-חֵלִי וְכָל-מַחְלָה :

*Entonces llamando sus doze Discipulos,
dióles potestad contra los espiritus immundos,
que echassen fuera, y sanassen toda enfermedad
y toda flaqueza.*

2 וַיֵּלֶךְ שְׁמוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר
הַשְּׁלִיחִים רֵאשׁוֹן שְׁמַעִיזְקָדְמֵהּ
כִּיפָא וְאַנְדְּרֵעַ אַחֵיו יַעֲקֹב בֶּר-
וּבְדִי וַיִּוְחָנָן אַחֵיו :

*Y los nobres de los doze Apostoles son
estos. El primero, Simon, que es dicho Pedro, y
Andres, su hermano: Iacobo, hijo de Zebedeo,
y Ioan su hermano:*

θ.

35. Καὶ περιῆλθον ὁ ἰησοῦς τὰς πό-
λεις πάσαις, καὶ τὰς κώμας, διδά-
σκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ
κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βα-
σιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νό-
σον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ
λαῷ.

*Et Iesus tournoyoit par toutes les
villes & bourgades, enseignant en leurs
synagogues, & preschant l'Euangile du
regne, & guerissant toute sorte de ma-
ladie & toute sorte de langueur entre le
peuple.*

36. Ἰδὼν δὲ ὅτι ὄχλος ἰσχυρὸς ἐπα-
λυσίη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκ-
λελυμένοι καὶ ἱσχυμένοι ὡς περὶ
βάτῃ μὴ ἔχοντα ποιμένα.

*Et voyant les troupes, il fut esmeu
de compassion enuers icelles de ce qu'ils
estoyent escartés & espars comme bre-
bis qui n'ont point de pasteur.*

37. Τόπὲ λέγει τῆς μαθητῆς αὐ-
τοῦ, ὅ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐρ-
γᾶται ὀλίγοι.

*Adonc il dit à ses disciples, Certes la
moisson est grande, mais il y à peu d'ou-
uriers.*

38. Δεήσῃτε ὅτι ἔκρυψεν ὁ θε-
οῦ ἡμεῖς ὅτι ἐκάλει ἐργάτας ἡμεῖς
τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

*Priez donc le Seigneur de la moisson
qu'il pousse des ouuriers en la moisson.*

Κ Ε Φ Α Λ. Ι.

Καὶ περὶ σκαλεσίμου ὅτι
δωδεκα μαθητῆς αὐτοῦ, ἔδω-
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνεύμα-
των ἀκαθαρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐ-
τὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ
πᾶσαν μαλακίαν.

*Lors ayant appelé à foi ses douze
disciples, il leur donna pouuoir sur les
esprits immondes, pour les ietter hors,
& guerir toute sorte de maladie, & tou-
te sorte de langueur.*

2. Ταῦν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ
ὀνόματα ἐστὶ πᾶσι περὶ τοῦ, σίμων
ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ υἱὸς
ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ.

*Or les noms des douze Apostres sont
ceux-ci: le premier est Simon, nommé
Pierre, & Andre son frere: Iacques fils
de Zebedee & Iehan son frere.*

35. Et circuibat Iesus omnes civitates, & castella docens in synagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And Iesus went about all cities and townes / teaching in their Synagogues / & preaching the Gospell of the kingdom / and healing every sickness and every disease among the people.

36. Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oves non habentes pastorem.

But when he saw the multitude / he had compassion upon them / because they were dispersed / and scattered abroad / as sheepe having no shepheard.

37. Tunc dicit discipulis suis, Messis quidem multa, operarii autem pauci.

Then saide he to his Disciples / Surely the harvest is great / but the labourers are fewe.

38. Rogate ergo dominum messis, ut emittat operarios in messem suam.

Wherefore pray the Lord of the harvest / that he would send forth his labourers into his harvest.

ET convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eiecissent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And hee called his twelve Disciples unto him / and gave them power against unclean spirits / to cast them out / & to heale every sickness / & every disease.

2. Duodecim autem apostolorum nomina, sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius.

Nowe the names of the twelve Apostles are these. The first is Simon / called Peter / and Andrew his brother: James the sonne of Zebedeus / and John his br. ther.

35. Vnd Iesus gieng umbher in alle Städte vnd Märkte / lehret in iren Schulen / vnd prediget das Euangelium von dem Reich / vnd heilete allerley Seuche vnd allerley Kranckheit im Volck.

De Ihesus gieng omkring / alle Stæder oc Vner / lærde i deris Scholer / oc predickede Euangelium om Riger / Oc helbredede allehonde Soter / oc allehonde Siugdomme hoff Jolcker.

36. Vnd da er das Volck sahe / jamert ihn desselbigen / denn sie waren verschmacht vnd zerstreuet wie die Schafe die keinen Hirten haben.

De der hand saa Jolcker / ynckedis hand offuer dem / Thi de vaare forsmectede oc atspridde som de Saar / der haffue ingen Hyrde.

37. Da sprach er zu seinen Jüngern: Die Erndte ist groß / aber wenig sind der Arbeiter.

Da sagde hand til sine Disciple / Hosten er stor / men Arbederne ere saa.

38. Darumb bittet den HERRN der Erndte / daß er Arbeiter in seine Erndte sende.

Weder fordi Hostens HERRE / At hand sender Arbedere i sin Host.

Vnd er rieß seine zwölf Jünger zu sich / vnd gab ihnen Macht über die vnsaubern Geister / daß sie dieselbigen austrieben / vnd heileten allerley Seuche vnd allerley Kranckheit.

De hand kallede sine tolf Disciple til sig / oc gaff dem mact offuer de wrene Aander / At de skulde vddrissue dem / oc helbrede allehonde Sot / oc allehonde Siugdom.

2. Die Namen aber der zwölf Apostel sind dise / der erst / Simon genannt Petrus / vnd Andreas sein Bruder. Iacobus Zebedei Son vnd Iohannes sein Bruder.

Disse ere de tolf Apostlis naffn / Den første / Simon / som kaldis Peder / oc Andreas hans broder / Iacobus Zebedei Son / oc Iohannes hans broder.

35. Vobchazel Gezijs wsecka Mesta y Mesticka / vce w skolach gegich / a kaze Ewangellium králowstwi / a vdravugewssecky ne duhy y wselekau nemoc.

Vobchodzil Jezus wysytki miakshay wst / vczac w boznicach ich / y przepowiedniac Ewangelia krolestw / a vdrawiac wseleka choroba / y wseleka niemoc miedzy ludem.

36. A wida zassupn / slito walo se mu gich / neb byli v pustiemi / a blaudili yako owce nemagice Pasiyfe.

Agdy wyzral tak wiele ludzi / rozlitowal sie nad nimi / iz byli spracowani y rozproszeni / iako owce / nie mairace pastyrza.

37. Tedy řekl Brednijskum swym: Jn zagiste gest unohá / ale Delnijskaw maslo

Tedy řekl vezniom swaim / Jestcasmo jniwo wielkie / ale rozbornikow malo.

38. Proszę prosie Pana Jn / az possle delnijsky na jn swau.

Prościez tedy Pana jniwa / aby wyslal robotniki na jniwo swoje.

Wswolaw dwanaście Brednijskaw swych / dal jim moc nad duchy ne chymy / aby ge wymiitali / a aby vdravowali wsecky neduhy y kaze jdaunemoc.

Wswawshy tedy dwanaście vezniow swoid / dal im moc nad duchy nieczytymy aby ie wyganiali / y vdrawiali wseleka choroba / y wseleka niemoc.

2. Dwanaści pat Apostolow gsau gmena tato: Prwnij Symon / kterh slowe Petr / a Ondrej Bratr geho. Jakub Syn Zebedeow / a Jan Bratr geho.

Adwunaście Apostolow ty sa imiona / Pierwszy Symon / ktory jest rzeczon Piotr / y Andrzej brat jego / Jakub syn Zebedeow / y Jan brat jego.

3 ופיליפוס וברתולמי
ותאומא ומתי מכסא
ויצקוב בר חלפי ולפי ד
דא תכני תדי :

Filippo e Bartolomeo : Tomaso e Matteo, quel ch'era stato publicano : Iacopo quello d'Alfeo, e Lebbee, chiamato per soprannome Taddeo.

4 ושמעון קנני ויהודה
סכריוטא הו דא שלמה :

Simone Cananeo, e Giuda Iscariote, quel che poi lo tradì.

5 להליו תרצסר שדר
ישוע ופקד אנון ואמר
באורחא דחגפא לנ
תאוליו ולמדינתא ד
דשמריא לא תעלו :

Questi dodici mandò Iesù, comandando loro, e dicendo, Non andate per la Via de Gentili, e non entrate in alcuna città de Samaritani.

6 זלו לכו דין בתיראית
לות ערבא דאבדו מן בית
יסרי :

Ma più tosto andate à le pecore perduto de la casa d'Israel.

7 ופד אוליו אנתיא אכרו
ואמרו דקרבא מלכותא
דשמריא :

Et andando predicate, dicendo, che il regno de cieli s'è approssimato.

8 כריהא אסו וגרבא דפו
מיתא אקיימו ודינו
אפקו מן נסבתיו מן
הבו :

Risanate gli infermi, mondate i lebbrosi, risuscitate i morti, scacciate i demonij. In dono habete ricevuto, in dono date.

9 לא תקנו דהבא ולא
סאמא ולא גחשא
בפיסיכו :

Non fate provisione di oro, ne argento, ne rame ne le vostre cinture.

10 ולא תרמילא לאורחא
ולא תרמין כותיגו ולא
מסנא ולא שבטא שוא הו
גיר פועל לא סבירתא :

Ne tascas per causa del camino, ne due Geste, ne scarpe, ne bastone : perche l'operario è degno del suo nutrimento.

3 פילפוס וברתולמי תומא
ומתי בעל-עבירה יצקב אלפי
ולפי תיקרא תדי :

Philippe, y Bartholome : Thomas, y Mattheo el publicano : Iacobo hijo de Alpheo, y Lebbee por sobrenombre Thaddeo :

4 שמעון קנני ויהודה
אי שכריותי ואשר מסרו :

Simon de Cana, y Judas Iscariota, que tambien lo entregó.

5 את-שנים עשר תאלה
שלח ישוע ויצו אותם לאמר
אל דרך גוים אל חלכו ואל
ערי השומרונים לא תבואו :

Estos doze embió Iesus, à los quales dió mandamiento, diciendo, Por el camino de las Gentes no yreys : y en ciudad de Samaritanos no entreys :

6 כיהם-לכו אל-צאן אובד
מבית-ישראל :

Mas yd antes à las ouejas perdidas de la Casa de Israel.

7 ולכו וקראו לאמר כיהם
מלכות השמים :

Yyendo predicad, diciendo, El Reyno de los cielos hà llegado.

8 חל'ם רפאו מצורעים טהרו
מתים חקיימו שדים הוציאו
חגים לקחם וחגים תתנו :

Sanad enfermos, alimpiad leprosos, re suscitad muertos, echad fuera demonios : de gracia recebistes, dad de gracia.

9 אל-תקנו זהב ולא כסף ולא
נחשת בכיסים :

No posscays oro, ni plata, ni dinero en vuestras bolsas :

10 אל ילקוט בדרך ולא שתים
בתנות ולא מנעלים ולא מלטה
כי שונה הפועל לאכלו :

Ni alforja para el camino : ni dos ropas de vestir, ni çapatos, ni bordon : porque el obrero digno es de su alimento.

3. Φίλιππος ὁ βεθσαλομυῖος, θομᾶς καὶ ματθαῖος ὁ πλωτῆς. ἰάκωβος ὁ ἐξ ἀλφάι, καὶ λεββᾶι ὁ ὁπκληθὲς θαδδαῖος.

Philippe & Barthelemi : Thomas & Matthieu le peager : Iacques fils d'Alphee, & Lebbee surnommé Thadde.

4. Σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, ὁ καὶ πᾶρα δούς αὐτῶν,

Simon Cananeen, & Iudas Iscariot, qui mesmes le trahit.

5. Τέτους αὐτῷ δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, πᾶρα γαίλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν, ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν σαμωρεῖται μὴ εἰσελθῃτε.

Ces douze-là enuoya Iesus, & leur donna mandemens, disant, N'allez point vers les Gentils, & n'entrez point en aucune ville des Samaritains.

6. Πορεύεσθε ἡμεῖς πρὸς τὰ περὶ οἴκου τοῦ ἰσραὴλ.

Mais plustost allez aux brebis de la maison d'Israel qui sont peries.

7. Πορεύεσθε ἡμεῖς κηρύσσετε λέγοντες· ὅτι ἡ γαλατῆ βασιλεία ἡμῶν ἔρχεται.

Et quand vous serez partis, preschez, disans, Le royaume des cieux est prochain.

8. Ἄσθε οὐίτας θεραπεύετε, λεπτοὺς καθάριζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἀνέλαβετε, δωρεὰν δότε.

Guerissez les malades, nettoyez les lepreux, resuscitez les morts, jetez hors les diables : pour neant l'avez-vous receu, donnez-le pour neant.

9. Μὴ κτήσεσθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

Ne faites provision ne d'or, ne d'argent, ne de monnoye en vos ceintures.

10. Μὴ πῆραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἅξιον γὰρ ὁ ἐργατὴς τῆς τροφῆς αὐτοῦ εἶναι.

Ne de malette pour le chemin, ne de deuz robbes, ne de souliers, ne de baston, car l'ouurier est digne de sa nourriture.

3. Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus.

Philippe & Bartolomeus: Thomas / and Mattheus y Publicane: James the sonne of Alpheus / and Lebheus whose surname was Thaddæus.

4. Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.

Simon the Cananite / and Judas Iscariot / who also betrayed him.

5. Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens, in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.

These twelve did Iesus sende forth / and commanded them / saying / Go not into the way of the Gentiles / and into the cities of the Samaritanes enter ye not:

6. Sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel.

But go rather to the lost sheepe of the house of Israel.

7. Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquavit regnum cælorum.

And as ye go / preach / saying / The kingdom of heauen is at hand.

8. Infirmos curate, mortuos suscite, leprolos munda, dæmones eiicite: gratis accepistis, gratis date.

Heale the sicke: cleanse the lepers: raise vp the dead: cast out the Devils. Freely ye haue receiued / freely giue.

9. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.

Possesse not golde / nor siluer / nor money in your girdels.

10. Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam, dignus enim est operarius cibum suum.

Nor a scrippe for the iourney / neither two coates / neither shoes / nor a staffe: for the workeman is worthy of his meat.

3. Philippus vnd Bartholomeus / Thomas vnd Mattheus der Zöllner / Iacobus Alphei Son / Lebbeus mit dem zunamen Thaddæus.

Philippus oc Bartholomeus / Thomas oc Mattheus den Zoldere / Iacobus Alphei son / Lebbeus mit tilnaffn Thaddæus.

4. Simon von Cana vnd Judas Ischarioth / welcher ihn verrieth.

Simon aff Cana / Oc Judas Ischarioth / som hannem forraadde.

5. Diese zwölffe sandte Iesus / gebot inen vnd sprach: Gehet nicht auff der Heiden strassen / vnd ziehet nicht in der Samariter Städte.

Diese Zolff sende Ihesus / bød dem / oc sagde / Gaar ick e paa Hedningerns vey / oc drager ick e til de Samariters Stæder.

6. Sondern gehet hin zu den verlorenen Schaffen / auß dem hause Israel.

Men gaar hen til de fortabte Gaar aff Israels Hüss.

7. Gehet aber vnd predigt / vnd spricht: Das Himmelreich ist nahe herben kommen.

Gaar hen / oc predicker / oc siger / Himmerige er ner.

8. Machtet die Kranken gesund / reiniget die Außseßigen / wecket die Todten auff / treibet die Teuffel auß / vmb sonst habt ihrs empfangen / vmb sonst gebt es auch.

Helbreder de Siinge / Reuser de Spedalske / Opuecker de Døde / Vddriffuer Dieffle / I haffue anammet det forgefuis / giffuer det oc forgefuis.

9. Ihr solt nicht Gold noch Silber noch Erß in euren Gürteln haben.

I skulle ick e haffue Guld / ey Solff / ey Raaber i eders belte.

10. Auch keine Taschen zur wegfart / auch nicht zwen Röcke / keinen schuch / auch keinen Stecken. Denn ein Arbeiter ist seiner Speise werth.

De en heller Taske til at rensse met / oc ick e tho Kiorle / ick e Sko / oc ingen Staff. Thi at en arbejder er sin Mad verd.

3. Filip a Bartholomæg. Thomás a Mathaus / genž byl Celný. Jakub Alfeuov. Thadeus.

Filip / y Bartoloměj / Thomáš / y Matheus on celník / Jakub syn Alfeusov / y Lebeus přezvístiem Thadeus.

4. Symon Kananejský / a Gidás Iskariotský / kterýž y zradil gen.

Symon Kánnithčý / y Judáš Iskariotes / který go rež vydal.

5. Těch dwanaćte poslal Gezijs / přikazuge jim / a řka: Na cestu Pohanův nechodte a do Měst Samarytanstých newcházegte:

Ty ch dwanaćcie poslal Jezus / da wšy m roszazania / mowiac / Nadržeg pogánów nie wdawaycie się do miast Samarythas now nie chodźcie.

6. Ale radegij gđetel Dwoćem zahynulým Domu Izrahelského.

Ale radžej idžcie do owiec Frore zginely z domu Izrahelskiego.

7. Agdance kažte / řikagijce: žet se přibližilo Království Nebeské.

A ředšy / przepowiedaycie / mowiac / Přibližilo się Królestwo wo nbieskie.

8. Nemocné vždrawugte / Mrtvé křeste / Malomocné čiste / dábly wymištajte / dars mo gste wžali / darmo dayte.

Niemocene vždrawiaycie / tre dówate oczyszczaycie / wzbudzaycie zmarle / diabły wyganiaycie / dare mnićcie wzięle / darem dawaycie.

9. Newládnete Zlata ani Stříbrem / ani Peněz w měšcech wášých mįwajte.

Nie nabywajcie zlotha ani šrebrá / ani miedži w trzosey wáshe.

10. Ani mossny na cestě / ani dwau Suknij / ani obuwi / ani holi. Noden gest žagistě dělňij pokrmu svého.

Ani tástry ná droge / ani dwu sukien. Ani trzewiów / ani lasti / Abowiem godzien jest robotník / żywności swojej.

11. לא ידעו דין מדינתם
או קריתם העאלין אנתון
לה שאלו מנו שונם בה
ותמו הווי עדמא דנפקין
אנתון:

Et in qualunque città o villa voi entrarete, ricercate chi sia in essa degno: & ius state infino che voi vene partiate.

12. ומנו העאלין אנתון
לפיתם שאלו שלמה ד
דביתם:

Et quando voi entrate ne la casa, salutetela.

13. ואן הו דשונא ביתם
שלמכון ואתם עלוהי אן
לא שונא שלמכון עליוכן
יפני:

E se la casa ne sarà degna, venga la vostra pace sopra essa: ma s'ella non ne sarà degna, ritorni la vostra pace a voi.

14. מן הלא דין מקבר
לכון ולם שמע מליכון
פד נפקין אנתון מן ביתם
או מן קריתם הי פצו
חלא מן רגליכון:

E chiunque non si riceuera, e non ascoltava le vostre parole, partendovi de la casa, o di quella città, scotete la polvere de vostri piedi.

15. ואמין אמר לכם מרפא
הלארעא דסדום ודעמורה
יהוה ניה פיומא דדינא
או למדינתא הי:

Io vi dico in verita, che nel dì del giuditio sarà piu tollerabil punitione à la terra di Sodomia e di Gomorra, che à quella città.

16. הא אנה משדר אנה
לכון איה אמרם פני
דאנה הווי הכיל חפימא
איה חונתא ותמימא איה
יוג:

Ecco io vi mando come pecore in mezzo de lupi. Siate dunque prudenti come serpenti, e innocenti come colombe.

17. אודהרו דין מן בני
גשם משלמין לכון גיר
לפית דיוגם ובכנו שרתון
יגדו ויגדו:

E guardatemi da gli huomini: perche oche vi daranno ne le mani de concistorii, e batterannoui ne le lor sinagoghe.

11. ובאיזה עיר או בירח תבואו
שאלו מן ביה גכבד הוא ושמ
האריכו עד כי תצאו:

Mas en qualquiera ciudad, o aldea, donde entrardes, buscad con diligencia quien sea en ella digno, y reposad alli hasta que salgays.

12. וכי תבואו בבית תשאלו
לשלמון (לאמר שלום לבית הזה):

Y entrando en la casa, saludala:

13. ואם יהיה הבית הזה גכבד
יבוא שלומכם עליו ואם אינו
גכבד יהיה אן שלומכם אליכם
ישוב:

Y si la casa fuere digna, vuestra paz vendra sobre ella: mas si no fuere digna, vuestra paz se boluera a vosotros.

14. ויהי כל אנוש אשר לא
יקח אתכם ולא ישמע את
דבריכם ותצאו לחוץ הבית
או העיר ותשליכו גם את עפר
רגליכם:

Y qualquiera que no os recibiere, ni oyere vuestras palabras, salid de aquella casa, o ciudad, y sacudid el polvo de vuestros pies.

15. אמין אמר לכם מרפא
יהיה לארץ סדום ועמורה ביום
דין מעיר ההיא:

Decierto os digo, que el castigo será mas tolerable à la tierra de los de Sodomia y de los de Gomorra en el dia del juyzio, que à aquella ciudad.

16. הגיר אנכי שולח אתכם
בצאן פתור חזאבים לכן תהיו
ערומים כנחשים ותמימים
כיוגים:

He aqui, yo os embio, como à ouejas en medio de lobos: sed pues prudentes, como serpientes: y senzillos, como palomas.

17. השמרו לכם מאנשים כי
יסגירו אתכם בידים האספיים
ובמקהלותם יסרו אתכם
בשוטים:

Y guardaos de los hombres: porque os entregaran en concilios, y en sus synogas os açoitaran.

י.

11. Εἰς αὐτὴν πόλιν ἢ κώμην
εἰσέλθῃτε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ
ἀξίος ἐστὶ· κακεὶ μένατε ἕως ἂν
ἐξέλθῃτε.

Et en quelque ville ou bourgade que vous entrerez, enquestez-vous qui y est digne: & demeurez là iusques à ce que vous en partiez:

12. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάζεσθε αὐτήν. (λεγοντις εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.)

Et quand vous entrerez en quelque maison, saluez-la.

13. Καὶ εἰάν τις ἢ ἡ οἰκία ἀξία, εἰρήνη ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· εἰάν δὲ μὴ ἡ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν περὶ ὑμᾶς ὁμισηθήτω.

Que si la maison en est digne, que vostre paix viene sur elle: mais si elle n'en est pas digne, que vostre paix retourne à vous.

14. Καὶ ὅς ἐάν τις μὴ δεξήται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ ὅσιν λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκπιᾶτε τὸν κρηιορτὸν τοῦ ποδῶν ὑμῶν.

Et quiconque ne vous receura, & n'écouterà vos paroles, partans de la maison, ou de la ville, secouez la poudre de vos pieds.

15. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γὰρ σοδομῶν καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ταύτῃ.

En verité ie vous di, que ceux du pais de Sodome & Gomorre seront traittés plus tolerablement au iour du iugement que ceste ville-la.

16. Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἀρνία ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀνέροισι ὡς αἱ περιστεραί.

Voici, ie vous enuoye comme brebis au milieu des loups: foyez donc prudens comme serpens, & simples comme colombes.

17. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· ὡς δὲ λέγει ὁ κύριος ὑμῶν εἰς σωτέριαν, καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ματιγώσων ὑμᾶς.

Et donnez-vous garde des hommes: car ils vous liureront aux confistoris, & vous fouetteront en leurs synagogues.

11. In quamcunque autem civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis.

And into whatsoever citie or towne ye shall come / enquire who is worthy in it / and there / abide till ye go thence.

12. Intrantes autem in domum, salutate eam dicentes, Pax huic domui.

And when ye come into an house / salute the same.

13. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam; si autem non fuerit digna: pax vestra revertetur ad vos.

And if the house be worthy / let your peace come upon it: but if it be not worthy / let your peace returne to you.

14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel civitate excutite pulverem de pedibus vestris.

And whosoever shall not receive you / nor heare your wordes / when ye depart out of that house / or that citie / shake of the dust of your feete.

15. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrę Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.

Truely I saye unto you / it shall be easier for them of the lande of Sodom and Gomorrha in the day of iudgement / then for that citie.

16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Beholde / I send you as sheepe in the middes of wolues: be ye therefore wise as serpents / and innocent as doves.

17. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos.

But beware of men / for they will deliver you up to the Councils / and will scourge you in their Synagogues.

11. Wo jr aber in eine Statt oder Markt gehet / da erkundigt euch / ob jemand darinnen sey / der es werth ist / vnd bey demselben bleibet bis ihr von dannen ziehet.

Daar i gaa i nogen Stadt eller By / da bespører eder / om der er nogen vdi / som er det verd / oc bliffuer hoff den samme / indtil i reyse der fra.

12. Wo ihr aber in ein Haus gehet / so grüßet dasselbige.

Daar i gaa i it Huse / da hilser det.

13. Vnd so es dasselbige Haus werth ist / wirdt euer friede auff sie kommen. Ist es aber nicht werth / so wirdt sich euer Friede wider zu euch wenden.

De der som samme Huse er det verd / da skal eders Fred komme offuer det. Men er det icke verd / Da skal eders Fred vende sig til eder igen.

14. Vnd wo euch jemand nicht annehmen wird / noch euer rede hören / so gehet herauß / von demselbigen Hause oder Statt / vnd schüttelt den Staub von euren Füßen.

De der som nogen icke vil anamte eder / oc en here eders Tale / Da gaar vd aff samme Huse eller Stad / oc reyster støffuen aff eders Føder.

15. Verlich / ich sage euch / dem Lande der Sodomier vnd Gomorrer wirdt es trüglicher ergehen am jüngsten Gericht denn solcher Stadt.

Sandelige siger ieg eder / det skal gaa lideligere til med de Sodomiters oc Gomoriters Land / paa den yderste Dom / end med saadan ne Stadt.

16. Sihe / ich sende euch wie Schafe / mitten vnter die Wölffe. Darumb seht klug wie die Schlangen / vnd ohn falsch wie die Tauben.

See / ieg sender eder som Saar / mit blaat Blffue. Verer der saare snilde / som Hugorme / oc vden falskhed / lige som Duer.

17. Hütet euch aber für den Menschen / denn sie werden euch überantworten für ihre Rathhäuser / vnd werden euch geißeln in ihren Schulen.

Docter eder for Menniskene / Thi de skulle antvorde eder saar deris Raadhuse / oc de skulle hudstryge eder i deris Scholer.

11. A do kteréhožkoli Města neb Městečka wědte / otažte se kdo by v něm hodný byl: a tu pobudte / až y wědte.

A do kterého mĕsta abo wsi wchodzicie / wywiaduycie si koho ryby w niej byl godzien / y tamže mĕstřaycie pokřyście zoned nie wysli.

12. A wcházegjcedo Domu pozdrawtež ho / řkauce: Pokog tomuto Domu.

Wchodzac tež w dom pozdrawiajcie gi.

13. A budelž zagiře Dm ten hodný / pokog wás přigdet nan: Paklž nebude hodný / pokog wás k wám se nawrátij.

A iesli by byl on dom godny / mĕchnan přyřdte pokoy wás / A iesli by nie byl godny / pokoy wás mĕch sie wróci do wás.

14. A kdož koli nepřigme wás / a neposlechne řečij wás / shy / wýgdauce wen: Domu neb: Města / wyraztež prach z noh wáshy.

A ktoby wás nie przyjal / ani wáshy mow / sluchal / wychodzac z domu abo z mĕstřa onego / wybićcie proch nog wáshy.

15. Zagiře prawjim wám / že lehčegj bude Země Sodom / skych a Gomorskych w den Soudny / nežli Městu tomu.

Sáprawdeci wám powiedam / Lżej będzie ziemi Sodomczykow y Gomorreckyřkow w dzien sadny / niżli mĕstu onemu.

16. An yá pošlám wás / yá to owce mezy wlkny. Protož budte opatrnij yako hadowě / a sprostnij yako holubice.

Oto ja wás pošlám iáko owce w pořobku wilkow / Wadzciež tedy ostrožneji iáko wřowie / ářčyřym iáko golebiće.

17. A wystrĕhajte se lidij: nebť wás wřdawati budati na Sněmy / a w Zbořčyř swych budati wás bićowati.

Przyřym strzeżcie sie ludzi: abowiem was podadza do zgroz męczenia / y w bożnicach swych was bićowac będą.

18 וְקִדְּםֹהֶם הַגְּמוּנָה וּמִלְכָּה
מִקְרָבִין לְכוּן מִטְלָתִי לִ
לְסִדְּדוּתָהּ דִּילְהוֹן יוֹד
וְדַעַמְמָה:

*Esarete menati à i Presidenti, & à
Reper mia cazione, in testimonio ad essi
& ai Gentili.*

19 אֲמַתִּי דִּין דִּישְׁלִמוֹנְכוֹן
לִי תִאָּצְפוֹן אִיכְנָא אֹר
מִנִּי תִמְלִלוּן מִתְּהִיב
לְכוּן גִּיר בְּהִי שְׁעִתָּא מָא
דִּתְמַלְלוּן:

*Ma quando s'haueranno dati ne le
lor mani, non vi pigliate affanno di come,
o che cosa parlarete: perche in quell-
hora vi fara dato quello che hauerete a
parlare.*

20 לֹא הוּא גִיר אֲנִתְוֹן
מִמְלִלוֹ אֶלָּא רִוְחָה
דִּאֲבוּכוֹן מִמְלִלָּא בְּכוֹן:

*Imperocche non sete voi quelli che par-
late, ma lo Spirito del Padre vostro è quel
che parla in voi.*

21 יִשְׁלַם דִּין אֲחָא לְאֲחֻהִי
לְמוֹתָא וְאֲבָא לְפָרָה
וְיִקְוִמוֹן בְּנִיָּא עַל אֲבָהִיהוֹן
וְיִמִּיתוּן אֲבוֹן:

*Hor il fratello dara à morte il fratel-
lo, e il padre il figliuolo, e i figliuoli si le-
ueranno contra i padri, e faranno gli mo-
rire.*

22 וְתִהְיוּן סְנִיָּאִין מִן
כָּל־נֶשׁ מִטּוֹל שְׁמִי אִינָא
דִּין דִּיסְבֵּר עַד־מָוָה
לְחִרְתָּא הוּא יִחְנֵה:

*Esarete odiati da tutti per il nome
mio. Ma chi sopportara infin al fine, colui
sara saluo.*

23 מִן דִּנְדָּבִין לְכוּן
בְּמִדִּינָתָא הַדְּנָה עֲרוּקִי
לְכוּן לְאֲחֻרְתָּא אֲמִין גִּיר
אֲמַר אֲנָא לְכוּן דִּלְגָּה
תְּשַׁלְמוֹן אֲמִין כְּלָהִין מִד
מִדִּינָתָא דְּבִית יִסְדִּיר
עַד־מָא דִּיאֲתָה בְּרָה
דִּאֲנִשָּׁא:

*Quando vi perseguitaranno in que-
sta citta, fuggite in quell'altra, perche io
vi dico in verita, che voi non hauerete fi-
nito di cercar le citta d'Israel, che prima
non sia venuto il Figliuolo de l'huomo.*

24 לֵית תִּלְמִידָא דִּיהִתִּיר
מִן רַבֵּה וְלֹא עֲבָדָא מִן
מָרָה:

*Il discipolo non è sopra il maestro, ne
il seruo sopra il suo signore.*

18 וְאֶל־נְשִׂאִים וּמִלְכִּים
יִזְלִיכוּ אֲתָכֶם לְמַעַן לְעֲדוּתָה
לָהֶם וְלָגוֹיִם:

*Y aun à principes y à reyes fereys lleuados
par causa de mi, paraque les conste à ellos y à las
Gentes.*

19 וְאִם יִמְסְרוּ אֲתָכֶם אֶל
תְּהִשְׁבוּ אִין אֹר מַה תְּדַבְּרוּן כִּי־
יָגִתוּ לָכֶם בְּשַׁעֲרֵה תְּהִיא מַה
תְּדַבְּרוּ:

*Mas quando os entregaren, no os congoxeys
como, o que aueys de hablar: porque en aquella
hora os fera dado que hableys.*

20 כִּי־אֲתָם אֵינְכֶם אֲשֶׁר
מְדַבְּרִים כִּי־אִם רִוְחַ אֲבִיכֶם
אֲשֶׁר מְדַבְּרָה בְּכֶם:

*Porque no soys vosotros losque hablays, si
no el Espiritu de vuestro Padre, que habla en vo-
sotros,*

21 כִּי־יִסְגִּיר אִישׁ אֶת־אֲחֵהוּ
בְּמוֹת וְאֶל־אֶת־בְּנוֹ וְיִתְקוֹמְמוּ
בְּנֵיהֶם עַל־אֲבֹתָם לְהַמִּיתָם:

*El hermano entregará al hermano à la muer-
te, y el padre al hijo: y los hijos se leuantarán
contra los padres, y hazerlos han morir.*

22 וְתִשְׁנֹאוּ מְכָל־אֲנָשִׁים לְמַעַן
שְׁמִי וְאֲשֶׁר יַעֲמִד עַד־סוֹף הוּא
יִשְׁעֵה:

*Y fereys aborrecidos de todos por mi nom-
bre: mas el que supportare hasta la fin, este sera
saluo.*

23 וְכַאֲשֶׁר יִרְדְּפוּ אֲתָכֶם בְּעִיר
הַזֹּאת גִּוִּסוּ אֶל־אֲחֻרְתָּא אֲמִין
אֹמַר לָכֶם לֹא תִכְלֹוּ אֶת־עֲרֵי
יִשְׂרָאֵל עַד־כִּי יָבוֹא בֶן־הָאָדָם:

*Mas quando os persiguieren en esta ciudad,
huyd à la otra porque decierto os digo, que no a-
cabareys de andar todas las ciudades de Israel,
que no venga el Hijo del hombre.*

24 אִינוּ יֵשׁ תִּלְמִיד עַל־הַמֶּלֶמֶד
וְלֹא עֲבָד עַל־אֲדֹנָיו:

*El Discipulo no es mas que su maestro; ni el
sieruo, mas que su sennor.*

18. Καὶ ὅτι ἡγεμόνας ἢ καὶ βα-
σιλεὺς ἀχθήσεσθαι ἐνεκεν ἐμοῦ, εἰς
μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἐθνι-
σιν.

*Et vous serez menés deuant les Gou-
uerneurs, & mesmes deuant les Rois, à
cause de moi, en tesmoignage à eux &
aux Nations.*

19. Ὅταν ὁ ὀρθοδιδῶσιν ὑμᾶς,
μη μερμηρήσητε πῶς ἢ τί λαλήση-
τε δοθησεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείῃ τῇ
ὥρᾳ τί λαλήσετε.

*Mais quand ils vous liureront, n'ayez
point de souci quoi ou comment vous
parlerez, car en ce mesme instant vous
iera donné ce que vous aurez à dire.*

20. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦ-
τες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὃ πατρὸς ὑ-
μῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

*Car ce n'est pas vous qui parlez,
mais c'est l'Esprit de vostre pere qui
parle en vous.*

21. Παροδώσῃ δὲ ἀδελφὸς ἀ-
δελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέ-
κνον, καὶ ἐπ' ἀναστάσει τέκνα ὅτι
γοεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

*Or le frere liurera son frere à mort,
& le pere l'enfant: & les enfans s'el-
ueront contre leurs peres & meres, &
les feront mettre à mort.*

22. Καὶ ἐσθίετε μετ' ἑαυτῶν ἐπὶ
πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου ὃ δὲ
ὑπομένει εἰς τέλος, ὁ ὢσω-
θήσεται.

*Et vous serez haïs de tous, à cause de
mon Nom: mais qui soustiendra ius-
ques à la fin, cestui la fera sauué,*

23. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν
ἄλλαν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὃ μὴ
τελείητε τὰς πόλεις τὰς Ἰσραὴλ, ὡς
ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

*Or quand ils vous persécuteront en ce-
ste ville-la, fuyez-vous-en en vn autre:
car en verité ie vous di, que vous n'au-
rez point paracheué d'aller par toutes
les villes d'Israel, que le fils de l'homme
ne soit venu.*

24. Οὐκ ἐστὶ μαθητὴς ὑπὲρ τοῦ
διδάσκαλου, ὅδε δὲ ὁ δάσκαλος ὑπὲρ τοῦ
κύριον αὐτοῦ.

*Le disciple n'est point par dessus le
maître, ni le seruiteur par dessus son
seigneur.*

18. Et ad praesides & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus.

And he shalbe brought to the gouernours and kings for my sake/in witness to them / and to the Gentiles.

19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

But when they deliver you by tale no thought howe or what ye shall speake: for it shalbe giuen you in that houre / what ye shall say.

20. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

For it is not ye that speake: but the spirit / of your father which speaketh in you.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient.

And the brother shall betray the brother to death / and the father the sonne / and the children shall rise against their parents / and shall cause them to die.

22. Eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

And ye shall be hated of all men for my Name: but he that endureth to the ende / he shall be saved.

23. Cum autem persequuntur vos in civitate ista: fugite in aliam, amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat filius hominis.

And when they persecute you in this citie / flee into another: for verely I say unto you / ye shall not finish all the citie of Israel / till the Sonne of man be come.

24. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum.

The disciple is not above his master / nor the servant above his Lord.

18. Vnd man wird euch für Fürsten vnd Könige führen / vmb meinet willen zum zeugniß über sie vnd über die Heiden.

De i skulle foris faar Færster oc Konger / for myn skild / Til it Vidnesbyrd offuer dem oc offuer Hedningene.

19. Wenn sie euch nun überantworten werden / so forget nicht / wie oder was ihr reden sollt / denn es soll euch zu der stunde gegeben werden / was ir reden sollt.

Naar som de antuorde eder nu hen / Da sørger icke / huorledis eller huad i skulle tale / Thi det skal giffuis eder samme stund / huad i skulle tale.

20. Denn ir sent es nicht die da reden / sondern euers Vaters Geist ist es / der durch euch redet.

Thi at i ere icke de som tale / Men det er eders Fæders Aand / som taler ved eder.

21. Es wirdt aber ein Bruder den andern zum Todt überantworten / vnd der Vater den Son / vnd die Kinder werden sich empören wider ihre Eltern / vnd inen zum tode helfen.

Den ene Broder skal forraade den anden til døde / oc Fæderen Sønnen / oc Børnene skulle sette dem op mod deris Førelde / oc hielpse dem til døde.

22. Vnd müßet gehasset werden von iderman / vmb meines Namens willen. Wer aber biß an das ende beharret der wirdt selig.

De i skulle hadis aff huer mand / for mit Naaffn skuld. Men hus som bliffuer bestandig indtil enden / hand vorder salig.

23. Wenn sie euch aber in einer Stadt verfolgē / so fliehet in eine andere. Verlich ich sage euch / ihr werdet die Städte Israel nicht außrichten biß des Menschen Son kompt.

Naar de forfølge eder i en Stad / da flyr til en anden. Sandelige siger ieg eder / I skulle icke vdrætte Israels Stæder / for end Menneskens Søn kommer.

24. Der Jünger ist nicht über seinen Meister / noch der Knecht über den Herren.

Discipelen er icke offuer sin Mæstere / oc en Tiener offuer Herren.

18. A budete vedeni přeb Krále a Bládaře pro mne / na svědectví jim y Národuom.

Onšem przed Asiażchą y przed Króle bedziecie wozzeni dla mnie / na świádectwo im y po gánom.

19. Když pak vás wydadij / nemyslete ktera a neb cobysste mluviti / nebo dano bude vám vtu hodinu co budete misti mluviti.

Alle gdy was podádja / Nie trošcecie sie / tářo / abo cobysste mluviti / abo viem vám bedzie dano oney godziny cobysste mluviti.

20. Neb ne ašte vy kteriž mluvijte / ale Duch Otce vašeho / genž mluvij v vás.

Abowiem nie wy testesce kthorzy mowicie / ale Duch Oycá vašego ktery mowi v vás.

21. Wydát žagistě Bratr Bratra na smrt / a Otce Syna: Povstanout synové proti Rodičům / a žmordugi ge:

Wydát brát brátá na smrt / a otce syná / y povstána děti proti rodičom / a mordovať ie beda.

22. A budete v nenávisti všem lidem pro Oměno mé: Ale kdož setrvá až do konce / ten spasen bude.

Wy thež bedziecie nienavidzeni od všykých dla iměniá meho / Ale ktho vytrvá až do konca / ten bedzie zachován.

23. A když se vám protiuiti budau v Měste gednom / v tectě do giněho. Žagistě pravim vám / nezhodiste Měst Izrahelskch / až přijde Syn Člověka.

Agdy was přestádováč beda w onym mteście / v tectarce do drugiego / boć wam zaprawde powiedam / že nie przejdziecie miast Izrahelskich / poři nie přijde Syn człowieczy.

24. Neníť Vědlniř nad Mistrá / ani služebniř nad Páná svého.

Nie testci věčen nad mistrá / ani slugá nad Páná swego.

25. ספק לה לתלמידו
דיהוא איך רפה ולעבד
איך מרה או למרה דפיתא
קרו בעל זבוב חד פמנ
לפני פיתתה:

*Basta bene al discepolo, ch'egli sia co-
me il suo maestro, e il servo come il suo
signore. Se hanno chiamato il padre de la
famiglia Beelzebub, quanto più i suoi
domestici?*

26. לא הכיר תדחלון
מנהון לית גיר בדם דפסא
דלא יתגלא ודמטש דלא
יתידע:

*Adunque non gli temete: perciocche
niente è si coperto, che non s'habbia a sco-
prire: niente è si occulto, che non s'hab-
bia a sapere.*

27. מדם דאמר אנא לכו
פחשוכא אומרוהי אנתון
בנהירא ומדם דפאדניכון
שמעיו אנתון אכרוו ער
אגרי:

*Quello ch'io vi dico ne le tenebre, di-
relo ne la luce, e quello che voi seditene
l'orecchia, predicatelo sopra le case.*

28. ולא תדחלון מן אילין
דקטלון פגרא נפש דין
לא משכחון למקטל דחלו
דין תיראית מן מן ד
דמשכח דלנפשא ולפגרא
יובד בגהנו:

*E non temete quelli che occidono il
corpo, e non possono occider l'anima: ma
temete più tosto colui, che può perdere l'a-
nima e'l corpo ne la gehenna.*

29. לא תרתיו צפרין
מודבנו פאסר וחדא מנהון
פלעד מן אבוכון לא נפלא
על אנדע:

*Due passeretti non si vendono eglino
in quattrino? e pur un sol di quelli non
cadra in terra senz'a il Padre vostro.*

30. דילכון דין אה מאנא
דרשכון פלהון מינו אנן:

*I capelli ancora del vostro capo son
tutti numerati.*

31. לא הכיל תדחלון מן
צפרא סגיאית מיתרין
אנתון:

*Non habbate dunque timore: voi se-
te ben di maggior prezzo, che molti pas-
seretti.*

25. די לתלמיד להיוהו כמלמדו
ולעבד פאדוניו אם אה-
בהית בעל זבוב קראו במה
יותר אה-אנשי ביתו:

*Bastele al discipulo ser como su maestro: y
al sieruo, como su sennor: si al mismo padre de
la familia llamaron Beelzebub, quanto mas a los
de su casa.*

26. לכן לא תיראו מהם כי
אין יש דבר מכסה אשר לא
יגלה ולא נסתר אשר לא יודע:

*Ansique no los temays: porque nada ay en-
cubierto, que no aya de ser manifestado: y nada
occulto, que no aya de faberse.*

27. אשר אנכי מדבר אליכם
בחקך אמרו באור ואשר באור
תשמעו קראו על הגגות:

*Loque os digo en tinieblas, dezildo en luz:
y loque oys a la oreja, predicaldo de los tejados.*

28. ואל תיראו את אשר
יהרג את הגוף ואת הנפש לא
יכלו להרג כי אם יראו יותר
את אשר יוכל את הנפש וגם
את הגוף לאבד אל-גיא הגם:

*Y no ayays miedo de los que matan el cuer-
po, mas al alma nopueden matar: temed antes
a aquel que puede destruyr el alma y el cuerpo
en el quemadero.*

29. הלא שני צפרים באסר
במכרו ואחד מהם אין נפל
על הארץ בלי אברם:

*No se venden dos paxarillos por vna blan-
ca? Y vno deellos no cae a tierra sin vuestro
Padre.*

30. ושעירות ראשכם כלן
גספרו:

*Y vuestros cabellos tambien, todos estan
contados.*

31. על-כן לא תיראו כי טובים
אתם מצפרים רבים:

*No temays pues: mas valeys vosotros que
muchos paxarillos.*

25. Ἀρκτεὶν τῷ μαθητῇ ἵνα γέ-
νηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ
δουλὸς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν
οἰκονομῶν ὅτι μὴ βεβλήκεται ἐκάλει-
σαν, πόσω μάλλον οὗτοι οἰκιοκῶντες
αὐτοῦ;

*Il suffit au disciple qu'il soit comme
son maistre, & que le seruiteur soit com-
me son seigneur. S'ils ont appelé le pe-
re de famille Beelzebub, combien plus
ses domestiques?*

26. Μὴ ὦν φοβηθῆτε αὐτοὺς·
ὅθεν γὰρ ἐστὶ κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ
δοτεκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν, ὃ
ἐγνώθησεται.

*Ne les craignez donc point: car rien
n'est couuert qui ne se decouvre, & rien
n'est secret qui ne se cognoisse.*

27. Ὁ λέγων ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἰπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὁ εἰς τὸ ἐξ ἁ-
κούετε, κηρύττετε ὅτι τῷ δωμα-
τίῳ.

*Ce que ie vous di en tenebres, direz
le en lumiere, & ce que vous oyez en
l'oreille, preschez le sur les maisons.*

28. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν
δοτεκτείνων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυ-
χὴν μὴ διωκόντων· ἀποκτείνουσι
τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἔχουσιν
ἀποκτεῖναι.

*Et ne craignez point ceux qui tuent
le corps, & ne peuuent tuer l'ame, mais
plustost craignez celui qui peut destrui-
re l'ame & le corps en la gehenne.*

29. Οὐχὶ δύο σπαραξία ἀσπείρου
πωλεῖται, καὶ ἐν ἑξ ὧν ὁ πλεον-
τις ὅτι τῷ γλῶ, ἀνὰ ἑ πατρὸς
ὑμῶν;

*Deux passereaux ne se vendent-ils
pas vne pite? neantmoins l'un d'iceux
ne cherra point sur terre sans vostre
Pere.*

30. Ὑμεῖς δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς
κεφαλῆς πάσαι ἡριθμημέναι εἰ-
σίν.

*Et les cheueux melmes de vostre te-
ste sont tous contés.*

31. Μὴ ὦν φοβηθῆτε, πολλὰ γάρ
σπαραξία ἀφαιρεῖτε ὑμῖν.

*Ne craignez point donc: vous valez
mieux que beaucoup de passeriaux.*

25. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si patrem familias Beel-zebub vocauerunt: quanto magis domesticos eius?

It is enough for the disciple to be as his master is / and the servant as his lord. If they haue called the master of the house Beelzebub / how much more them of his household?

26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertū, quod non revelabitur: & occultum, quod non sciatur.

Fear them not therefore: for there is nothing covered / that shall not be disclosed / nor hid / that shall not be known.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.

What I tell you in darkness / that speak ye in light: and what ye heare in the eare / that preach ye on the houses.

28. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

And feare ye not them which kill the bodie: but are not able to kill the soule: but rather feare him / which is able to destroy both soule and bodie in hell.

29. Nonne duo passeressæ ueniant: & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro?

Are not two sparowes sold for a farthing? and one of them shall not fall on the ground without your Father?

30. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.

Yea / and all the heares of your head are nombred.

31. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos.

Feare ye not therefore / ye are of more value then many sparowes.

25. Es ist dem Jünger genug / daß er sey wie sein Meister / vnd der Knecht wie sein Herr. Haben sie den Haußvatter Beelzebub geheissen / wie vil mehr werden sie seine Haußgenossen also heissen?

Det er Discipeln nock / at hand er som hans Meistere / oc Dieneren som hans Herre. Haffue de kaldet Høsbonden Beelzebub / Huor meget mere skulde de kalde hans hussølede saa?

26. Darumb fürchtet euch nicht für ihnen. Es ist nichts verborgen / das nicht offenbar werde / Vnd ist nichts heimlich / das man nicht wissen werde.

Frøcter dem der saare icke. Der er inted skult / som ey skal obenbaris / Oc inted er hemmeligt / so mand ey skal saa at vide.

27. Was ich euch sage im Finsterniß / das redet im Licht / vnd was jr höret in das Ohre / das prediget auff den Dächern.

Huad ieg siger eder i mørket / det taler i liuset. De huad i høret i øret / Det prediker paa Tagene.

28. Vnd fürchtet euch nicht für denen die den Leib tödten / vund die Seele nicht mögen tödten / Fürchtet euch aber vil mehr für dem / der Leib vund Seel verderben mag inn die Helle.

De frøcter eder icke for dem / som ihstelsla legemet / oc kunde icke sla Sielen ihstet. Men frøcter eder meget mere for den / som kand forderffue legeme oc Siel i helffuede.

29. Kaufft man nicht zwen Sperlinge vmb einen pfenning? noch felt derselbigen keiner auff die Erden / ohn euren Vatter.

Køber mand icke tho Spurrer for en pending. Alligeuel salder der ingen aff dem paa iorden / vden eders Fader.

30. Nun aber sind auch eure Haare auff dem Haupt alle gezehlet.

Hu ere oc alle eders Høffuet haar talde.

31. Darumb fürchtet euch nicht / Ihr seht besser denn vil Sperlinge.

Frøcter eder der saare icke / I ere bedre end mange Spurre.

25. Dostit gest Bēdlnistku aby byl nato Mistr geho / a Služebnī nato PÁN geho. Doněwadž gsau Hospodāre Belzebubem nazýwali / čijm pak více domá cý geho?

Dostý večniowí aby byli iáko mistrziego / a slugá iáko Paniego / Jeálizčesámego gospodarzā Beelzebulem nazýwali / iákož daleko vícey domowníkiiego?

26. Protož nebogte se gich. Nebť není nic skrytého což by nebylo zjaveno / ani tajno což by nebylo zvědíno.

Nie boýčíte sie ich tedy / ábowie em nie jest nic skrytego co by odkryto býc nie miało / ani tá tem nego nie jest / co by wiedzieć nie miano.

27. Což wám prawim w tmách / prawte na swětle / a co w vslyšlyštye / hlásante na střechách.

Co wám w ciemności mowię powiedaycie ná swiathle / á co w uslyšlyšcie / przepowiedaycie na domach.

28. A nebogte se těch křesťůž zabígejij tělo / neb Duffe nes mohau zabiti: ale wijce se bogte toho / křesťůž mŕže tělo v Duffy zatratiti v wěčném ohni.

A nie boýčíte sie tych křesťůž zabígejij tělo / neb Duffe nes mohau zabiti: ale wijce se bogte toho / křesťůž mŕže tělo v Duffy zatratiti v wěčném ohni.

29. Zdaliž se neprodáwagi dwa Wrabczka malý peníz? a gedě ž nich nevpadne na zem bez Otce wášeho.

Jsali dwu wroblíow zá píeniaz ne predatá? á wždy jeden z tych ne vpadne ná zemie os krom Otce wášeho.

30. Wásy pak wlasowě na hlavě wšlychni zčtení gsú.

Wlosy reč glowy wášeý wšlychni policzone sa.

31. Protož nebogte se / wšak mnohých Wrabcůw dražší gsie wy.

Nie boýčíte sie tedy / wiele wroblíow wy przewyššacie.

32 כל־נשׁ הַכִּיל דִּיּוּדָא
בִּי קֳדָם בְּנִי־נִשְׂא אֲדִינָה
כִּה אִתָּה קֳדָם אָבִי דֵּב
דְּבִשְׁמִינָא :

*Ciascuno dunque che confesserà me
dinanzi a gli huomini, ancor io confessa-
ro lui dinanzi al Padre mio che è ne
cieli.*

33 מִן דִּין דִּיכְפֹּר בִּי
קֳדָם בְּנִי־נִשְׂא אֲכַפֵּיֹר כִּה
אִתָּה אָנֹכִי קֳדָם אָבִי
דְּבִשְׁמִינָא :

*Ma chiunque nega me dinanzi a
gli huomini, ancor io negarò lui dinanzi
al Padre mio, che è ne cieli.*

34 לֹא תִסְבְּרוּן דְּאִתִּית
דְּאַרְמָא שִׁנְנָא בְּאַרְעָא
לֹא אִתִּית דְּאַרְמָא שִׁנְנָא
אַל־אֲחִירָבָא :

*Non pensate ch'io sia venuto a met-
ter pace in terra : io non son venuto a
metter la pace, ma il coltello.*

35 אֲתִירָב גִּיר דְּאַפְלֹג
גְּבֵרָא עַל אָבוּהִי וּבִרְתָּא
עַל אִמָּה וּפְלִתָּא עַל־
חֲמִיתָּה :

*Imperò che io son venuto a far disuni-
re l'huomo da suo padre, & la figliuola da
sua madre, & la nuora da la suocera sua.*

36 וּבְעַל־דְּבִבְיָהִי דְּגְבֵרָא
בְּנִי בִיתָה :

*E così i nimici de l'huomo saranno i
suoi domestici.*

37 מִן דִּרְהִם אָבָא אִוֵּי
אִמָּא יִתִּיר מִן דְּלִי לֵי
שְׂבָא לִי וּמִן דִּרְהִם בְּרָא
אִוֵּי בִרְתָּא יִתִּיר מִן דְּלִי
לֹא שְׂוֵא לִי :

*Chi ama il padre o la madre più che
me, non è degno di me : e chi ama il figli-
uolo o la figliuola più che me, non è de-
gno di me.*

38 וְכָל דְּלֹא שָׂקֵל וְחִיבָה
וְאִתָּא בְּתִירִי לֹא שְׂוֵא לִי :

*E chi non piglia la sua croce, & vien
dietro, a me, non è degno di me.*

38 מִן דְּאַשְׁכַּח גְּבִשְׁה
יִבְדִּיָּהּ וּמִן דִּיּוּבֵד גְּבִשְׁה
מְטִילָתִי יִשְׁכַּחֶיהָ :

*Chi hauea trouata l'anima sua, la
perderà : e chi hauea perduta l'anima
sua per amor mio, la trouerà.*

32 לָכֵן כָּל־אִשְׁר יִזְדַּגֵּי לִפְנֵי
הָאֲנָשִׁים גַּם אֲנִי אֲזַדַּגֵּי לִפְנֵי
אָבִי אִשְׁר בְּשָׁמַיִם :

Pues qualquiera que me confessere delante
de los hombres, confesarlohe tambien yo de-
lante de mi Padre, que está en los cielos.

33 וְאִשְׁר יִכְחַשְׁנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים
וְאִכְחַשׁ אֲנִי לִפְנֵי אָבִי אִשְׁר
בְּשָׁמַיִם :

Y qualquiera que me negare delante de los
hombres, negarlohe yo tambien delante de mi
Padre, que está en los cielos.

34 אֶל־תִּחְשְׁבוּ כִּי בָּאתִי לְשָׁלֵחַ
שָׁלוֹם עַל־הָאָרֶץ לֹא־בָּאתִי
לְשָׁלֵחַ שָׁלוֹם כִּי־אֵם חֶרֶב :

No penseys que he venido para meter paz
en la tierra : no he venido para meter paz, si no
cuchillo.

35 כִּי־בָּאתִי לְחַבְדֵּיל אִישׁ
בְּאָבִיו וּבִתּוֹ בְּאִמָּהּ וּכְלָהּ בְּמֶ-
חֲמִיתָּה :

Porque he venido para hazer dissension del
hombre contra su padre, y de la hija contra su
madre, y de la nuera contra su suegra.

36 וְאֵיבֵי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵיתוֹ :

Y, Los enemigos del hombre, los de su casa.

37 אִשְׁר אֲהֵב אֶת־אָבִיו אֲנִי
אֶת־אִמּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֲיָנֹנִי שְׂוִיָּה
לִי וְאִשְׁר אֲהֵב אֶת־בְּנוֹ אֲנִי
בְּתִילִי יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֲיָנֹנִי שְׂוִיָּה לִי :

El que ama padre, o madre mas que a mi, no
es digno de mi : y el que ama hijo, o hija mas que
a mi, no es digno de mi.

38 וְאִשְׁר לֹא תָקַח אֶת־צִלְבֵּיתוֹ
יֵלֶךְ אַחֲרַי לֹא שְׂוִיָּה לִי :

Y el que no toma su cruz : y sigue en pos de
mi, no es digno de mi.

39 אִשְׁר יִמְצָא אֶת־גִּבְשֻׁוֹ
יִאבֵד אֲנִי וְאִשְׁר יִאבֵד אֶת־
גִּבְשֻׁוֹ לְמַעְנִי יִמְצָאָהּ :

El que hallare su vida, la perderá : y el que
perdiere su vida por causa de mi, la hallará.

1.

32. Πᾶς ὃς ἐγὼ ὁμολογήσῃ ἐν
ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπρο-
σθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Tout homme donc qui me confes-
sera deuant les hommes, ie le confesse-
rai aufsi deuant mon Pere qui est es
cieux.

33. Ὅστις δὲ ἂν ἀρνήσῃται με ἔμ-
προσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι
αὐτὸν καὶ ἐγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς
μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Mais quiconque me reniera deuant
les hommes, ie le reniere deuant mon
pere qui est es cieux.

34. Μὴ νομίσιτε ὅτι ἦλθον βα-
λεῖν εἰρήνην ἐπὶ τῇ γῇ. οὐκ
ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μά-
χαιραν.

Ne pensez point que ie soye venu
mettre la paix en la terre, ie ne suis
point venu mettre la paix, mais l'espee.

35. Ἦλθον γὰρ διχάσαι τὸν ἄνθρω-
πον κατὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ θυγα-
τέρα κατὰ τῆς μητρός αὐτοῦ, καὶ
νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐ-
τοῦ.

Car ie suis venu mettre en dissension
l'homme contre son pere, & la fille con-
tre sa mere, & la belle-fille contre la
belle-mere.

36. Καὶ ἐχθροὶ ἔσονται οἱ ἀνθρώποι, οἱ
οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

Et les propres domestiques de l'hom-
me feront les ennemis.

37. Ὁ φιλοῦν πατέρα ἢ μητέρα
ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος.
καὶ ὁ φιλοῦν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ
ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος.

Qui aime pere au mere plus que
moi, n'est pas digne de moi : ou qui aime
fils ou fille plus que moi, n'est pas digne
de moi.

38. Καὶ ὁς ἂν λαμβάνῃ τὸν σταυ-
ρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθῇ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστι μου ἀξίος.

Et qui ne prend sa croix, & ne vient
apres moi, n'est pas digne de moi.

39. Ὁ δὲ ὢν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ, ὀρέσει
αὐτήν.

Qui aura trouué sa vie la perdra, &
qui aura perdu sa vie pour l'amour de
moi la trouuera.

32. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eū coram patre meo qui in cælis est.

Whosoever therefore shall confesse me before men / him will I confesse also before my Father / which is in heauen.

33. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis est.

But whosoever shall denie me before men / him will I also denie before my Father / which is in heauen.

34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium.

Thinke not that I am come to sende peace into the earth: I came not to sende peace but the sword.

35. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam.

For I am come to set a man at variance against his father, & the daughter against her mother / and the daughter in Law against her mother in Law.

36. Et inimici hominis, domestici eius.

And a mans enemies shall be they of his owne house holde.

37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.

He that loueth father or mother more then me / is not worthy of me. And he that loueth sonne or daughter more then me / is not worthy of me.

38. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.

And he that taketh not his crosse / & followeth after me / is not worthy of me.

39. Qui invenit animam suam: perdet illam, & qui perdiderit animam suam propter me: inveniet eam.

He that will save his life / shall lose it, and he that loseth his life for my sake / shall save it.

32. Darumb / wer mich bekennet für den Menschen / den wil ich bekennen für meinem himlischen Vatter.

Der saare / Huo som bekender mig saar Mennisten / Den wil ieg bekende saar min Himmelske Fader.

33. Wer mich aber verläugnet für den Menschen / den wil ich auch verläugnen für meinē himlischen Vater.

Men huo som mig neeter saar Mennisten / Den wil ieg oc neete saar min Himmelske Fader.

34. Ir solt nicht wehnen / das ich kommen sey / Friede zusenden auff Erden / Ich bin nicht kommen Friede zusenden / sondern das Schwert.

I skulle ick teken / at ieg er kommen / at sende Fred paa Jorden / Jeg er ick kommen at sende Fred / Men Suerd.

35. Denn ich bin kommen / den Menschen zu erregen wider seinen Vater / vnd die Tochter wider ire Mutter / vnd die Schnur wider ire Schwiger.

Ihi ieg er kommen / at opføre Mennisten mod sin Fader / oc Daatteren mod hendis Moder / oc sonens Hustru mod hans Moder.

36. Vnd des Menschen Feinde werden seine eigen Hausgenossen sein.

De Mennistens Husholck skulle vere hans Fiender.

37. Wer Vatter oder Mutter mehr liebet / den mich / der ist mein nicht werth. Vnd wer Son oder Tochter mehr liebet denn mich / der ist mein nicht werth.

Huo som elster Fader oc Moder mere end Mig / Hand er mig ick verd. De huo som elster Son oc Daatter mere end Mig / hand er mig ick verd.

38. Vnd wer nicht sein Creutz auff sich nimt / vnd folget mir nach / der ist mein nicht werth.

De huo som ick tager sit Raarff paa sig / oc effter følger mig / Hand er mig ick verd.

39. Wer sein Leben findet / der wirds verlieren / vnd wer sein Leben verleurt omb meinet willen / der wirdts finden.

Huo som finder sit Liff / hand skal miste det / De huo som mister sit Liff for myn skyld / hand skal finde det.

32. Kdožkoli tehdy wyzna mne před lidmi / wyznam ň ná geŭ před Otcem mým / kterýž geŭ v Nebesých.

Wfclki tedy řhoryby mŭ wyznał przed ludźmi / wyznam go iá thež przed oycem moim / ktory jest naniebie.

33. Alekdož mne zapřij před lidmi / zapřijmŭ ho ň ná před Otcem mým / kterýž geŭ v Nebesých.

A řhoryby siŭ mŭie zapřazł brjed ludźmi / zapřze siŭ go ŧ iá przed Oycem moim / ktory jest naniebie.

34. Nedomniŭante se bych přissel pokoj dáti nazemi. Ne přissel gsem pokoge dáti / ale Meč.

Nie mniemaycie žebym přysł sedl puščžák pokoj ná zemie / Nie přysłedlem ábym puščł pokoy / ale miecz.

35. Než gsem přissel abych rozdělil řlowěka proti Otci geho / a Oceru proti Mateři gegi / a Nŭvěŭtu proti Šwekrusŭ gegi.

Bom přysłedł wádzic řzłowieká z oycem tego / y cörkež mářka iey / y niewiaŭk z šwiekra iey.

36. A nepřátelř řlowěka budau domáçy geho.

A beda nieprzyjacłłmi řzłowieká domownicy tego.

37. Kdo miluge Otce aneb Matku wiŭce nežli mne / nenijŭ mne hoden. Alekdo miluge Syna aneb Oceru wiŭce nežli mne / nenijŭ mne hoden.

Kto miluje oycá ábo mářk: náđ mŭ / nie jest godzien mŭie / A kto miluje syná ábo cörkŭ náđ mŭ / nie jest mŭie godzien.

38. Alekdož nebeře řřijže ŭwŭ ho a nenásleduge mne / nenijŭ mne hoden.

A řho nie bŭrze řřyzžá ŭwŭ iego / y nie idžie žámma / nie jest gosdzien mŭie.

39. Kdo naležne žiwot ŭwŭ / stratiž geŭ / a kdožbŭ stratił žiwot ŭwŭ pro mŭ / naležnež geŭ.

Kto by nálažł duŭe ŭwŭ / straci iá / A řhoby wráčł duŭe ŭwŭ / olá mŭie / náydžie iá.

40 מו דמקבל לכוין לי
מקבל ומן דלי מקבל
למו דשלחני מקבל:

Chi riceue voi, riceue me: e chi riceue me, riceue colui che m'ha mandato.

41 מו דמקבל גבני
בשם גבניא אגרא דגבניא
גסב ומן דמקבל ודיקא
בשם ודיקא אגרא דגבניא
גסב:

Chi riceue vn Profeta in nome di Profeta, riceuera merce di Profeta: e chi riceue vn iusto in nome di iusto, riceuera merce di iusto.

42 וכל דמשקנא לחד
מון דליו ועורא פסא
דקרינא בלחוד בשמא
דמלמדינא אמון אמר
אני לכוין דלא נובד
אגרה:

E chiunque dara bere ad vn di questi piccoli vn sol bicchier d'acqua fredda, in nome di discipolo, io vi dico in verita, ch'egli non perdera la sua mercede.

י
1 ויהוה דכד שלם ישוע
למפקדו לתרעסר תל
תלמידוהי שני מון תמו
למלכו ולמכרו במ
במדינתהוין:

Et auuene che come Iesv hebbe finito di dare instruttione a i suoi dodici discipoli, si parti di li per insegnare e predicar ne le loro citta.

2 יוחנן דין פד שמע בית
אסירא עבדוהי דמשיחא
שדר בנד תלמידוהי:

Et hauendo Giovanni udite ne la prigione l'opere di Christo, mando due de suoi discipoli.

3 ואמר לה אנתהו הו
דאתנא או לאתרין הו
מסבינו:

A dirli, Sei tu quello che douea venire, o pur n'aspettaremo noi vn altro?

4 ענא ישוע ואמר להוין
ולו אשתעו ליוחנן אילין
דשמעין אנתון ונתון:

E Iesv rispondendo, disse loro, Andate, riferite a Giovanni le cose che voi udite e vedete.

40 אשר ילקח אתכם ילקחני
ואשר ילקחני ילקח את
שלחני:

Elque os recibe a vosotros, a mi recibe, y el que a mi recibe, recibe al que me embio.

41 אשר מקבל את גבניא בשם
הגבניא גם שכר גבניא ילקח ואשר
יקבל את צדיק בשם הצדיק
שכר צדיק ילקח:

Elque recibe propheta en nombre de propheta, salario de propheta recibira: y elque recibe iusto en nombre de iusto, salario de iusto recibira.

42 וגם כל אשר ישקה לאחד
מן הקטנים האלה כוס המים
קרם לבדו בשם התלמיד אמר
אני אמר לכם לא יאבד את
שכרו:

Y qualquiera que diere a vno destes pequennitos vn jarro de agua fria solamente en nombre de Discipulo, de cierto os digo, que no perdera su salario.

י
1 ויהי כאשר כלה ישוע לצוה
את שנים עשר תלמידיו ויעבר
משם ללמד ולקרא בעריהם:

Y fue, que acabando Iesus de dar mandamientos a sus doze Discipulos, fue se de alli a enseñar y a predicar en las ciudades de ellos.

2 ויוחנן בשמעו בבית הסהר
את מעשי המשיח שלח שנים
מתלמידיו:

Y oyendo Ioan en la prision los hechos de Christo, embiòle dos de sus discipulos.

3 ויאמר לו האת הוה אשר
יבוא או לאחר גיחל:

Diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, o esperamos a otro?

4 ויען ישוע ויאמר אליהם
לכו וקראו ליוחנן את אשר
שמעתם וראיתם:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Yd, hazed saber a Ioan las cosas que oys, y veys.

י.

40. ὁ δεχόμενος υἱαὶς, αὐτὸν
δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέ-
χεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui vous reçoit, il me reçoit: & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoyé.

41. ὁ δεχόμενος προφήτην
εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προ-
φήτου λήψεται καὶ ὁ δεχόμενος
δικαίον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν
δικαίου λήψεται.

*Qui reçoit vn Prophete au nom de Prophete, receura, salaire de Prophe-
te: & qui reçoit vn iuste au nom de iu-
ste, receura salaire de iuste.*

42. Καὶ ὅς ἐάν ποτίῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων πότηρον ψυχρῶς
μόνον, εἰς ὄνομα μαθητῆ, ἀμὲν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἀπολείψῃ τὸν μισθὸν
αὐτοῦ.

*Et quiconque aura donné à boire vn verre d'eau froide seulement à vn de ces petis au nom de discipule, en verité ie vous di qu'il ne perdra point son sa-
laire.*

Κ Ε Φ Α Λ. ια'.

Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐτέλεσεν ὁ ἰη-
σοῦς διδάσκειν τοὺς δώδεκα
μαθητὰς αὐτοῦ, μετὲν ἑκλήθηεν
διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πό-
λεσιν αὐτῶν.

Après cela il aduint, quand Iesus eut acheué de donner mandemens à ses douze disciples, qu'il se partit de là pour enseigner & prescher en leurs villes.

2. ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ
δεσμῷ τῶν παρὰ ἔργα τοῦ χειρῶν,
πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Or Iehan ayant ouï en la prison les faits de Christ, enuoya deux de ses disciples lui dire.

3. Εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος·
ἢ ἕπρον προσδοκῶμεν;

Es-tu celui qui deuois venir, ou si nous en attendons vn autre?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς, παραχρῆντες ἀπαγγέ-
λατε ἰωάννῃ ὃ ἀκούετε καὶ βλέ-
πετε.

Et Iesus respondant leur dir, Allez & rapportez à Iehan les choses que vous oyez & voyez.

CAP. X.

40. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit.

He that receiveth you / receiveth me: and he that receiveth me / receiveth him that hath sent me.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ: mercedem prophetæ accipiet, & qui recipit iustum in nomine iusti: mercedem iusti accipiet.

Hee that receiveth a Prophet in the name of a Prophet / shal receive a Prophets reward: and he that receiveth a righteous man / in the name of a righteous man / shall receive the reward of a righteous man.

42. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

And who soever shall give unto one of these little ones to drinke a cup of cold water onely / in the name of a Disciple / verely I say unto you / he shall not lose his reward.

CAP. XI.

ET factum est, cum conlummasset Iesus præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

And it came to passe that when Iesus had made an end of commanding his twelve disciples / he departed thence to teach and to preach in their cities.

2. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi: mittens duos de discipulis suis.

And when Iohn heard in the prison the wordes of Christ / he send two of his disciples / and said unto him.

3. Ait illi, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

Art thou he that shoulde come / or shall we looke for another?

4. Et respondens Iesus ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & videritis.

And Iesus answering / saide unto the / Go / and shewe Iohn what things he haue heard and seene.

Das X. Capitel.

40. Wer euch auffnimmt / der nimmt mich auff / vnd wer mich auffnimmt / der nimmt den auff / der mich gesandt hat.

Huo som annamer eder / hand anammer Iag / De huo Iag anammer / hand anammer Den / som haffuer vdsend Iag.

41. Wer einen Propheten auffnimmt / in eines Propheten namen / der wirdt eines Propheten lohn empfangen. Wer einen Gerechten auffnimmt / in eines Gerechten namen / der wirdt eines Gerechten lohn empfangen.

Huo som annamer en Prophete / i en Prophetis naffn / Hand skal saa en Prophetis løn. Huo som annamer en Retsferdig / i en Retsferdigs naffn / Hand skal saa en Retsferdigs løn.

42. Vnd wer diser Geringsten einen nur mit einem Becher kaltes Wassers trencket / in eines Jüngers namen / Warlich ich sage euch / es wirdt im nicht vnbelohnet bleiben.

De huo som gissuer en aff disse Minste eton it Bege / re kalt vand at dricke / i en discipulis naffn / Sandeli gesiger ieg eder / Det skal icke bliffue hannem vbelønt.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab sich / da Iesus solch gebot zu seinen zwölff Jüngern vollendet hatte / gieng er von dannen fürbaß / zu lehren vnd zu predigen in iren Stätten.

De der skede / der Ihesus haffde giort ende paa den / ne besalning til sine tolf Disciple / da gick hand der fra lenger frem / at lære oc at predike i deres Stædder.

2. Da aber Iohannes im Gefengnis die Werck Christi hörete / sandte er seiner Jünger zwen.

Men der Iohannes hørde i fengselet Christi gerninger / sende hand tho aff sine Disciple hen.

3. Vnd ließ im sagen: Bist du der da kommen soll / Oder sollen wir eines andern warten?

De loed hannem sige / Est du den / som skal komme / eller skulle vi vente nogen anden?

4. Iesus antwortet vnd sprach zu jnen: Gehet hin / vnd saget Iohanni wider / was ir sehet vnd höret:

Iesus suarede / oc sagde til dem / Gaar hen / oc siger Iohanni igen / det som i see oc høre.

Kapitola X.

40. Kdo vás přijímá / mne přijímá: A kdo mne přijímá / přijímá toho kterýmž mne poslal.

Kto was przyjmie mnie przyjmie / A kto mnie przyjmie / przyjmie tego którym mnie poslal.

41. Kdo přijímá Proroka ve Gměnu Proroka / odplatu Proroka vezme. A kdož přijímá Spravedlivého ve Gměnu Spravedlivého / odplatu spravedlivého vezme.

Kto przyjmie Proroka w imie Proroka / zaplate Proroka weźmie: A kto przyjmie spravedliwego w imie spravedliwego / zaplate spravedliwego weźmie.

42. A kdožkoli dá k nápoji gednomu z těchto náymen / svých / Ejsi vody studené / toliko ve gměnu Bědlníka: Zagistě pravím vám / nestrašíť odplaty své.

Kto by też iednemu z tych to malych dal sic napić kubek wody zimney / tylko w imie weźniaka / Biedniaka: Prawde wam powiedam / nie straci zapłaty swojej.

Kapitola XI.

Stalo se / když dokonat Bězjiš řeci tyto / přikazujíc dwanaácti Bědlníkům svým / šel odeud aby učil a kázal w Městech gegich.

Shálo sic gdi Iesus pře / šel roskážowác dwiemánas / cie zwoleníkóm swoim / posle / do nad / aby učyl y przepowíedat w městach ich.

2. Jan pak když vstoupil w o / kowách skutky Krystowy / po / slaw dwa Bědlníky swá.

A Jan vstřihawšy w więzieniu / wezyna Krystusowe / poslawšy / dwu z wezmiow swoich.

3. Řekl gemu: Tyli gsy ten / kterýmž přijeti máš / till giného / čekame?

Rzekł mu / Ty też jest on / ktero / ryś miał przysł / czyli inśo mamy / czekać?

4. W odpowisdage Bězjiš / řekl jim: Odauce powězte / Janowi co slyšyte a widíte.

A odpowiedając Iesus rzekł / im / Szedšy / oz naynacie Janowi / ty rzeczy ktore slyšycie y wid / zicie.

י א

5 סמיה חיוו נהגירי
מהלכין וגרבה מתדבין
וחרשא שמעין ומיתג
קומין ומסכינא מס
מסתברין:

I ciechi veggono, e i zoppi camminano, i lebbrosi son mondati, e i sordi odeno, i morti son risuscitati, e a i poveri è annunziato l'Euangelio.

6 וטוביה לאינא דלא
יתפשל ביי:

E beato è colui che non si scandalizza in me.

7 פד דיו אולו שרי ישוע
למאמר לכנשא על יותנן
מנא נפקתון לחורבנא
למחוא קנא דמו רוחא
מתתויע:

Andando sene poi costoro, Iesv incomincio a dir di Giovanni a le turbe, Che andaste voi a vedere al deserto? Una canna scossa dal vento?

8 ואו לא מנא נפקתון
למחוא גברא דנחתג
דכיסא לביש הא אילין
דכיסא לבשין פור
מלכא אגון:

Ma pure, che andaste voi a vedere? Un huomo vestito di delitiosi vestimenti? ecco quelli che portano i delitiosi vestimenti, stannone le case de i Re.

9 ואו לא מנא נפקתון
למחוא נביא אין אמר
אנא לכוו ונתיר מו נביא:

Ma che andaste voi a vedere? Un Profeta? Certo io vi dico, ancor piu eccellente che un Profeta.

10 הו גיר דעלוהי פתיב
דהא אנא משדר מלאכי
קדם פרוצופר דיתקו
אורחא קדמך:

Imperoche questo è colui, del quale è scritto, Ecco io mando il mio messo innanzi a la tua faccia, ilquale l'apparecchierà la tua via innanzi.

11 אמין אמר אנא לכוו
דלא קם בילידי נשא דרב
מו יוחנן מעמדנא ועידא
דיו במלכוהי שמיה
רב הי מניה:

Io vi dico in Verità, che tra quelli che son nati di donne, non è uscito alcuno maggior di Giovanni Battista. Nondimeno chi è il minore nel regno de cieli, è maggior di lui.

י א

5 עורין דא' ופסחים הלכו
מצורעים גטהרו וחרשים שמעו
המתים קמו ומסכינים התבשרו:

Los ciegos veen, y los coxos andan: los leprosos son alimpiados, y los sordos oyen: los muertos son resuscitados, y a los pobres es anunciada la alegre nueva:

6 ונאשרי כל אשר לא יפשל ביי:

Y bienaventurado es el que no fuere escandalizado en mi.

7 וכלכתם מעמ' החל ישוע
לדבר אל הקהל על יוחנן
מה יצאתם במדבר לראות
האם קנה מרוח גדיף:

Y dos ellos, començo Iesus a dezir de Ioan a las compannas: Que salistes a ver al desierto? Alguna canna que es agitada del viento?

8 ה' מה יצאתם לראות
האם אדם לבוש בבגדי חמודות
הנה אשר בחמודות גלבשו בבתי
המלכים ה' מה:

O que salistes a ver? vn hombre cubierto de blandos vestidos? Cierro losque traen vestidos blandos, en las casas de los reyes estan.

9 ה' מה יצאתם לראות
הנביא אמנם אמר לכם כי
יותר הוא מנביא:

O que salistes a ver? Propheta? Tambien os digo, y mas que propheta.

10 כ' זה הוא אשר גכתב
עלי הג' שולח מלאכי לפניך
ופנה דרך לפניך:

Porque este es de quien esta escripto, Heaqui yo embio mi angel delante de tu faz, que aparejará tu camino delante de ti.

11 אמר אמר אנ' לכם ל'א
קם מבני נשים גדול מן יוחנן
הטובל והקטן במלכות השמים
גדול ממני:

Decierto os digo que no se leuantó entre losque nacen de mugeres otro mayor que Ioan el Baptista: mas el que es muy pequenno en el Reyno de los cielos, mayor es que el.

יא.

5. Τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Les aueugles recourent la veüe, les boiteux cheminent, les lepreux sont nettoyes, & les sours oyent, les morts sont resuscités, & l'Euangile est annoncé aux pources.

6. Καὶ μακάριός ἐστιν ὁ ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien-heureux est celui qui ne sera point scandalizé en moi.

7. Τάτων ὃ πρόδρομὸν, ἡρξάτο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννη, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενος;

Et comme ils s'en alloient, Iesus commença a dire de Iehan aux troupes, Qu'estes-vous allés voir au desert? vn roleau de mené du vent?

8. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσιν.

Mais qu'estes-vous allés voir? vn homme veü de precieux vestemens? voici ceux qui portent habits precieux, sont es maisons des Rois.

9. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περὶ σπουτερον προφήτη.

Mais qu'estes-vous allés voir? vn Prophete. voire, vous di-je, & plus que Prophete.

10. Οὗτος γάρ ἐστι περὶ ὃ γέγραπται, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἀγγελόν μου πρὸ σου, ὃς καὶ προπορεύσει τὴν ὁδόν σου ἐμπροσθέν σου.

Car c'est cestui-ci duquel il est escript, Voici, j'enuoye mon meillager deuant ta face, qui apprestera ton chemin deuant toi.

11. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γυναικὶς γυναικὸν μέγζων ἰωάννη & βαπτιστῆ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μέγζων αὐτοῦ ἐστιν.

En verité ie vous di, qu'il n'a point este suscitè entre ceuz qui sont nes de femmes, aucun plus grand que Iehan Baptiste: toutesfois celui qui est le moindre au royaume des cieus, est plus grand que lui.

5. Cæci vident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.

The blinde receiue sight / and the halt go: the lepers are cleansed / and the deafe heare: the dead are rayned vp / and the poore receiue the Gospel.

6. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.

And blessed is he that shall not be offended in me.

7. Illis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne, Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

And as they departed / Iesus began to speake vnto the multitude / of Iohn / What went he out into the wil- dernesse to see? A reede shaken with the winde?

8. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

But what went he out to see? A man clothed in soft rayment? Beholde / they that weare soft clothing / are in kings houses.

9. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went he out to see? A Prophet? Yea / I say vnto you / and more them a prophet.

10. Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

For this is he of whom it is writ- ten / Beholde / I send my messenger be- fore thy face: which shall prepare thy way before thee.

11. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.

Verely I say vnto you / among them which are begotten of women / as- rose there not a greater then Iohn Ba- ptist: not withstanding / he that is the least in the kingdome of heauen / is greater then he.

5. Die Blinden sehen / vnd die Lahmen gehen / die Außseßigen werden rein / vnd die Tauben hören / die Todten stehen auff / vnd den Armen wird das Euangelium geprediget.

De Blinde see / oc de Halte gaa / De Spedalske rensis / oc de Doffue here / de Dode staa op / De Euan- gelium predickis saar de fättige.

6. Vnd selig ist / der sich nicht an mir ergert.

De salig er den / som icke forarger sig paa Mig.

7. Da die hingiengen / fieng Iesus an zu reden zu dem Volck von Iohanne: Was seht ihr hinaus gegangen in die Wüsten zu sehen? Voltet ihr ein Rohr sehen / das der Wind hin vnd her weht?

Der de ginge bort / begynnte Ihesus at tale til Fol- ket om Iohanne / Huad ere i gongne hen vd i Drecken at see? Bilde i see it Ror / som Dæret bleff bort oc igen?

8. Oder was seht ihr hinausgegan- gen zusehen? Voltet ihr einen Men- schen im weichen Kleidern sehen? Sihe / die da weiche Kleider tragen / sind in der Könige Häuser.

Eller huad ere i vd gongne at see? Bilde i see it Menniske i bløde Klæder? See / de som bære bløde Klæder / ere i Kongers Høff.

9. Oder was seht ihr hinaus ge- gangen zusehen? Voltet ihr einen Propheten sehen? Ja ich sage euch / der auch mehr ist denn ein Prophet.

Eller huad ere i hen vd gongne at see? Bilde i see en Prophete? Ja ieg siger eder / Hand er oc mere / end en Prophete.

10. Denn diser ist / von dem ge- schrieben stehet: Sihe / ich sende mei- nen Engel für dir her / der deinen Weg für dir bereiten soll.

Thi hand er den / som staaer scressuit om / See / ieg sender min Engil saar dig / som skal berede din vey saar dig.

11. Warlich ich sage euch / vnter al- len die von Weibern geboren sind / ist nicht auffkommen / der grösser sey / denn Iohannes der Tauffer. Der aber der Kleinst ist im Himmel- reich / ist grösser denn er.

Sandelige siger ieg eder / Blant alle dem / som ere fødte aff Quinder / er der ingen større opkommen / end den Døbere Iohannes. Men den / som er den Minste i himmeriges rige er Større end hand.

5. Slepj widij / Kulhawij chodij / Malomocnij se čisti / Slusij slusij / mrtvij z mrt- vých wstáwagij / Čhudij Ewangelium Swatě přigij magij.

Slepí wzroř bíora / k chromi chodza / mrtowáci bywáta očyř- ciem / k glusij slusja / v mrti bywá- ta wstáwagij / v bogim opowie- dána bywa Ewangelia.

6. A blahoslavený gest ten kdo se nepohorší na mně.

Abfoge sláwtiony iest ten kto- ry si nie zgoršy we mně.

7. A když oni podesli / počal Gezijs prawiť zastupám o Janowi: Co gste wyssli na Pauště widěti? Zdali Črtinu kteraž se wětre m klátij?

A gdy oni odchodzili / počal Jezus mowić wielkiemu zgromie- dzeniu ludu o Janie / Cożście wysli na puszcza widzieć? Zali trzćine chwilać sie od wiatru?

8. Aneb co gste wyssli widěti: Zda člověka měkym Rau- chem oděného? Až kterýž se měkym rauchem odhwagj / w domjch Králewských gsau.

Alle co šćie byli wyssli widžet? Zali člověka w rosořine řáty obleczonego? Oto kterzy rosoř- ne řáty nořa / w domjch Królew- skich sa.

9. Ale co gste wyssli widěti? Prorokali? Gistě prawijm wám / y wice nežli Proroka.

Alle co šćie byli wyssli widžet? Zali Proroka? Owšem powie- dam wam / wicey niż Proroka.

10. Tentot gest zagistě o němž psáno gť: Až yá pošy- lám Angela měho před twa- řij twau / kteražto připrawij ce- stu twau před tebau.

Boćten iest o křorym nãpřas- no iest / Oto ia pošlam posla swe- go před obličnosťa twoa / křory zgothuis droge twois před toba.

11. Zagistě prawijm wám / že mežy syny ženskými nepow- stal wěťšij nad Jana Křtitele. Ale kdo gest menšij w Krá- lowstwj Nebestěm / gest wěťšij nežli on.

Zãprawdec wam powiedam / że miedzy tymi křory si z miewi- ast ródza / nie powstał żaden wie- cšy nad Jana Křticiela: Ale then křory iest namnieryšym w Krolestwie niebieskiem / wicšy iest niżli on.

י א

12 מן יומי יוחנן היום מ
מעמדתא ועדמא להשא
מלכותא דשמיה בקטורה
מתדכרנא וקטירנא
מתכבין לה:

*E dai i giorni di Giovanni Battista
in fin adhora, il regno de cieli patisce vio-
lencia, e i violenti lo rapiscono.*

13 בלהון גיר גבניא ו
ואוריתא עדמא ליוחנן
אתגביו:

*Perche tutti i Profeti e la Legge han-
no profetizzato in fin a Giovanni.*

14 ואן צכין אנתון קבלו
דהויו אליה דעתיד ל
למאתנא:

*E se voi lo volete ricevere, esso è Elias
che doucua venire.*

15 מן דאית לה אדגנא
דישמע ישמע:

Chi ha orecchie da udire, oda.

16 למן היום אדמיה לש
לשרפתא דא דמיה
לסליא דיתבין בשוקא
וקצין לחבריהון:

*Ma à chi assomigliarò io questa ge-
neration? ella è simile à i fanciulli, che
sogliono ne le piazze, e gridano à i lor
compagni.*

17 ואמרין ומדן לכוין ולא
רקדתון ואלין לכוין ולא
ארקדקון:

*Edicono, Noi G'habbiam sonato la
sompogna, e voi non hauete danzato:
noi G'habbiam cantato lamentationi, e
voi non hauete pianto.*

18 אתא גיר יוחנן דל
אכר ולא שתא ואמרין
דינא אית לה:

*Imperoche è venuto Giovanni che
non mangiava ne beueua, & essi dicono,
Egli ha il demonio addosso.*

19 אתא ברה דאנשא
אכל ושתא ואמרין ה
גברא אכולא ושתא חמרא
ודחמא דמכסא ודחשין
ואודדקרת חכמתא מן
עבדיה:

*E venuto il Figliuol de l'huomo che
mangia e beue, e dicono, Ecco vn huomo
ingordo, e imbrocico, amico de publicani e
de peccatori: ma la sapientia è stata giu-
stificata da suoi figliuoli.*

י א

12 כ'מימי יוחנן הטובל עד
עת מלכות השמים תתפש
ועשקים יחטבוה:

*Desde los dias de Ioan el Baptista hasta aora
al Reyno de los cielos se haze fuerça: y los va-
lientes lo arrebatan.*

13 כ'כל חנביא ויהוה
עד יוחנן גבנא:

*Porque todos los prophetas, y la ley, hasta
Ioan prophetizaron.*

14 ואם תרצו לקחת הוה יש
אלהו אשר יבוא:

*Y si quereys recibir, el es aquel Elias que a-
uia de venir.*

15 למי אונים לשמע ישמע:

El que tiene oydos para oyr, oyga.

16 ולמי אדמה אחדור הוה
גמשל הוה עם נערים יושבים
בשוקים וקוראים איש אל
אחי:

*Mas à quien compararé esta generacion? Es
semejante à los mochachos que se sientan en las
plaças, y dan bozes à sus companneros.*

17 ואמרין חללנו לכם ולא
דלגתם קוננו לכם ולא סבדתם:

*Y dizen, Tannimos hos flauta, y no bayla-
tes: endechamoshos, y no lamentastes.*

18 כ'בא יוחנן ולא אכל ולא
שתה ואמרין בעל השד הוה:

*Porque vino Ioan que ni comia ni beuia: y
dizen, Demonio tiene.*

19 גם בא בן אדם אוכל
ושותה ואמרין הנה איש זולל
וסוּבא יין ורע בעלי העבירה
וחטאים הוה ותשפט חכמה
מבניה:

*Vino el Hijo del hombre, que come y beue,
y dizen, He aqui vn hombre comilon, y beuedor
de vino, amigo à publicanos y à peccadores. Mas
la Sabiduria es aprouada de sus hijos.*

יא.

12. Ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἰωάννης τοῦ
βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τοῦ
ἐρανοῦ βιάζεται, καὶ βιάσεται ἀρ-
πάζουσιν αὐτῷ.

*Or depuis les iors de Iehan Baptiste
iusques à maintenant, le royaume des
cieux est forcé, & les violens le rauil-
lent.*

13. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ
ὁ νόμος, ἕως ἰωάννης προεφῆτάν-
των.

*Car tous les Prophetes & la Loy ont
prophetisé iusques à Iehan.*

14. Καὶ εἰ θελετε δεῖξαι αὐ-
τὸς ἐστὶν ἡλίας ὁ μέλλων ἐρχεσθαι.

*Et si vous voulez recevoir mon dire,
c'est Elie qui doit venir.*

15. Ὁ ἔχων ὠτὶ ἀκούειν, ἀκούτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oyce.

16. Τίνι ὁμοιάσω τὴν γενεάν
ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγο-
ραῖς κατηγμένοις, καὶ παροφωσσι
τοῖς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς.

*Mais à qui accompagnerai-je ceste ge-
neration? elle est semblable aux petis
enfans qui sont assis es marchés, &
crient à leurs compagnons.*

17. Καὶ λέγουσιν, ἡσυχάζετε ὑ-
μῖν, καὶ σὺκ ὡρχήσεσθε ἐθροῖς ὑ-
μῖν, καὶ σὺκ ἐκρίσεσθε.

*Et disent, Nous vous auons flusté, &
vous n'auiez point dansé: nous vous
auons chanté complaintes, & vous n'a-
uez point lamenté.*

18. Ἦλθι γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίει
μήτε πίειν, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον
ἔχει.

*Car Iehan est venu ne mangeant ni
ne beuuant, & ils disent, Il à le diable.*

19. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίειν καὶ πίειν, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ
ἄνθρωπος φάγει καὶ οἶνε-
ται, πλῆθος φίλων καὶ ἀμφο-
τελῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

*Le Fils de l'homme est venu man-
geant & beuuant, & ils disent, Voila vn
mangeur & beueur, vn ami des pe-
ggers & des maluiuans, mais la sapience
a esté iustificée par les enfans.*

12. A diebus autem Iohannis Baptiste usque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

And from the time of John Baptist hitherto / the kingdom of heauen suffreth violence / and the violent take it by force.

13. Omnes enim prophete & lex usque ad Iohannem prophetaverunt.

For all the Prophetes and the Law prophesied vnto Iohn.

14. Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est.

And if ye will receiue it / this is Elias / which was to come.

15. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare let him heare.

16. Cui autem similem æstimabo generationem istā? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes cœqualibus.

But wherunto shall I liken this generation? It is like vnto little children which sit in the markets / and call vnto their fellows.

17. Dicunt, Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentauimus, & non planxistis.

And say / We haue piped vnto you / and ye haue not danced / we haue mourned vnto you / and ye haue not lamented.

18. Venit enim Iohannes neque manducans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet.

For Iohn came neither eating nor drinking / and they say / he hath a deuill.

19. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filiis suis.

The Sonne of man came eating & drinking / and they say / Beholde a glutton and a drinker of wine / a friend vnto Publicanes and sinners: but wisdome is iustified of her children.

12. Aber von den tagen Johannis des Tauffers / bis hieher leidet das Himmelreich gewalt / vnd die gewalt thun / die reißen es zu sich.

Men fra den Døberis Johannis dage / indtil nu / lider Himmeriges riges vold / oc de som gøre vold / rykke det til sig.

13. Denn alle Propheten vnd das Gesetz haben geweissaget bis auff Iohannem.

Ehi alle Propheter oc Löwen spaade indtil Iohannem.

14. Vnd so ihrs wolt annemen / Er ist Elias / der da soll zukünftig sein.

De der som i ville annamme det / Hand er Elias / om skal komme.

15. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo som hassuer øern at høre met / hand høre.

16. Wem sol ich aber diß Geschlecht vergleichen? Es ist den Kindlein gleich / die an dem Markte sitzen / vnd ruffen gegen ihre Gesellen.

Huem skal ieg ligne denne Slect ved? Hun er lig de Børn / som sidd paa Torffult oc robe til deres Stallbrødre.

17. Vnd sprechen: Wir haben euch gepfiffen / vnd ihr woltet nicht tanzen / Wir haben euch geklaget / vnd ihr woltet nicht weinen.

De sige / Vi pibede saar eder / De i vilde icke danse. Vi klagede oss ynckelige saar eder / De i vilde icke græde.

18. Johannes ist kommen / aß nicht / vnd tranck nicht / so sagen sie / er hat den Teufel.

Johannes er kommen / oc huercken oed eller drack / Oc de sige / Hand hassuer Dæffuelen.

19. Des Menschen Son ist komen / isset vnd trincket / so sagen sie: Sihe / wie ist der Mensch ein Fresser / vnd ein Weinsäufer / der Zöllner vnd der Sünder Geselle? Vnd die Weißheit muß sich rechtfertigen lassen / von ihren Kindern.

Wennistens Son er kommen / øder oc dricker / Oc de sige / See / Huilcken Graagerere er det Menneske / oc en Vindriancere / Tolderis oc Synderis Stallbrøder? De Vidskommen maa lade gøre sig rederdig aff hendis Børn.

12. Od dnaw Jana Křtitele až došavád / Království Nebeště nášlyj trpí / a ti kteříž nášlyj činí / vchvacují je.

Od časow Jana Křtitele až do thad Královstwu nebeského mu gwałt sie dzieje / a gwałtownie cy otrzymawają je.

13. Nebwšlychni Prorocy v zákon / až do Jana prorokowali.

Bo wšlyscy Prorocy v zákon až do Jana prorokovali.

14. Achceteli rozuměti / onť gest Eliáš kterýž přigijti měl.

Kieslichceť to přyzíac / tenť jest Eliáš onť kterýma přyzě.

15. Kdo má všy kšlysseni / kšlyss.

Kto ma všy kšlysseni / kšlyss.

16. Ale k komu připodobí nim pokolení toto? Podobno gest Dětem sedícím na rynku / kteříž na sebe rovně volajíce.

Alé komu přypodobam tenť kódzaj? Podobny jest dítěm sedícím na rynku / kteříž na sebe rovně volajíce.

17. Říkají: Viskali jsme vám / a wy jste nestáli: plakali jsme / a wy jste neplakali.

Amowia / Říkajímy vám ná pískálec / a wy jste ne tancowali / a my jsme plakali.

18. Přisvědčují Jan / ne geda ani pije / a říkají: Diabol má.

Abowiem přyzědi Jan nie jedzac ani piac / y powiedzia iż diabelstwo ma.

19. Přisvědčují Syn člověka ges da a pije / a říkají: Ale člověk žrác a opilec wijna / zgewnych a tannych hřišniškuow přitel. V učiněna gest sprawedliwa Maudrost / od Synuow gegich.

Pryzědi Syn człowieczy jedzac / y piac / y mowia / Oto then człowiek jest objeracz y piąnic / przysięciel celniowy grzesniów / ale vsprawie dliwona jest mas drość od synow swoich.

י א

20. הַיָּדִין שָׂרִי יִשׁוּעַ לֵאמֹר
לְמַחֲסָדֶיךָ מִדִּינָתָא אֵילִין
דְּהָיוּ בְּהִין חִילֹהֵי סִגְיָא
וְלֹא תָבוּ:

Allhorà incominciò a rimproverare a le citia, ne lequali erano state fatte molte de le sue virtù, ch'elie non s'erano ammendate.

21. וְאָמַר הַנּוֹבֵא וְיָ לְכִי
בְּרוּזִין וְיָ לְכִי בֵּית צִידֹנָה
דְּאֵלוּ בְּצִוּר וּבְצִידֹן הָיוּ ח
חִילָא אֵילִין דְּהָיוּ בְּכִין כְּבֵר
דִּין בְּסִקָּא וּבְקִטְמָא תָבוּ:

Guai a te Corazin, guai a te Bethsaida: perciocche se in Tyro e Sidone fossero state fatte le virtù che sono state fatte in voi, già buon tempo fa con sacco e cenere assentati sarebban venuti a penitencia.

22. בְּרַם אָמַר אָנָּה לְכוּ
דְּלָצִוּר וּלְצִידֹן יְהוֹנָתָן גִּיח
בְּיוֹמָא דְּדִינָא אִוּ לְכוּ:

Però io vi dico, che Tyro e Sidone nel dì del giudicio faranno più tolerabilmente trattati che voi.

23. וְאַנְתִּי כְּכֵר גַּחֲוִים הִי
דְּעִוָּה מִנִּי לְשִׁמְיָהּ
אֶתְרִימִתִּי עַד מָא לְשִׁיּוּל
תְּתַחֲתִין דְּאֵלוּ בְּסִדּוֹם הָיוּ
חִילָא אֵילִין דְּהָיוּ בְּכִי
קִימָא הַנּוֹבֵא עַד מִנִּי
לְיוֹמָנָה:

E tu Capernaum, che sei statin innalzata infino al cielo, sarai abbassata infino à l'inferno: perciocche se in Sodoma fussero state fatte le virtù, che sono state fatte in te, sarebbe durata in fin al dì d'oggi.

24. בְּרַם אָמַר אָנָּה לְכִי
דְּלָאָרְעָא דְּסִדּוֹם יְהוֹנָתָן
גִּיח בְּיוֹמָא דְּדִינָא אִוּ לְכִי:

Onde io vi dico, che nel dì del giudicio, sarà più tolerabil punitione à la terra di Sodoma, che à te.

25. בְּהִין וּבְנָא עֲנָא יִשׁוּעַ
וְאָמַר מִוּדָא אָנָּה לְךָ אָבִי
מִדָּא דְּשִׁמְיָא וּדְאָרְעָא
דְּכַסִּית הָלִין מִן חִפְיָמָה
וּסְכּוּלִתְנָה וְגַלִּית אֲפִין
לִילְהִינָה:

In quel tempo rispondendo Iesus, disse, Io ti ringrazio Padre, Signor del cielo e de la terra, che tu hai nascoste queste cose à i sapienti, e l'hai rivelate à i semplici.

י א

20. אֲנִי הֵחֵל לְחַרְתָּ אֶת-הָעָרִים
אֲשֶׁר בָּהֶן גַּעַשְׂתָּ לְבוֹרָה כְּחוֹתֵינוּ
כִּי-לֹא שָׁבוּ מִלָּע:

Entonces comenzó à çaherir el beneficio à las ciudades en las quales auian sido hechas muy muchas de sus maravillas, porque no se auian emmendado, diziendo.

21. אֲנִי לָךְ כְּרוּזִין אֲנִי לָךְ בֵּית
צִידָה כִּי-אַתָּם בְּצִוּר וּבְצִידֹן
גַּעַשְׂתֶּם הַכְּחוֹת אֲשֶׁר גַּעַשְׂתֶּם בְּכֵן
בְּיָמֵי קֶדֶם בְּשֶׁק וְאִפְר שָׁבוּ מִלָּע:

Ay de ti Chorazin, Ay de ti Bethsaida: porque si en Tyro y en Sidon fueran hechas las maravillas que han sido hechas en vosotras, en otro tiempo ouieran hecho penitencia en sacco y en ceniza.

22. אֲנִי אֲמַר לָכֶם כִּי לָצִוּר
וּלְצִידֹן יִקָּל לְשֹׂאת בְּיוֹם דִּין
מִמֶּכָּה:

Portanto yo os digo, que à Tyro y à Sydon será mas tolerable el castigo en el dia del juyzio que à vosotras.

23. וְאַתָּה כְּכֵר גַּחֲוִים אֲשֶׁר עָדֹה
הַשְּׁמַיִם רוּמְמָה לְשֹׂאֵלָה תִּוְרֹד
כִּי אַתָּם בְּסִדּוֹם גַּעַשְׂתֶּם הַכְּחוֹת
אֲשֶׁר גַּעַשְׂתֶּם בָּךְ אֲנִי יִשְׁבוּ עָדֹה
הַיּוֹם הַזֶּה:

Y tu Capernaum, que eres leuantada hasta el cielo, hasta los infiernos serás abaxada: porque si en los do Sodoma fueran hechas las maravillas que han sido hechas en ti, ouieran quedado hasta el dia de oy.

24. לָכֵן אֲמַר לָכֶם כִּי-לָאָרֶץ
סִדּוֹם יִקָּל לְשֹׂאת בְּיוֹם דִּין מִמֶּכָּה:

Portanto yo os digo que à la tierra de los de Sodoma será mas tolerable el castigo en el dia del juyzio, que à ti.

25. בְּעֵת הַהוּא עָנָה יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
אֲדֹרָךְ אָבִי אֲדֹרָךְ שְׁמַיִם וָאָרֶץ
כִּי-הִסְתַּתְּתָּ הָאֵלֹת מִחֲכָמִים
וּבְנֵינִים וְהִגַּלְתָּ אֹתָם לְעוֹלָלִים:

En aquel tiempo respondiendò Iesus, dixo, Alábote Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que ayas escondido esto de los sabios y de los entendidos, y lo ayas reuelado à los ninños.

י א

20. Τότε ἤρξατο ἐνδιζὼν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἡγούμενος αἱ ἐργασθεῖς αὐτῷ, ὅτι ἔμενέησαν.

Adonc il commença à reprocher aux villes esquelles auoyent esté faites plusieurs de ses vertus, qu'elles ne s'employent point amendees, disant.

21. Οὐαὶ σοι χορζὴν, καὶ σοι βηθσαιδαν, ὅτι εἰ ἐν τυρῷ καὶ σιδωνὶ ἡγούμενος αἱ θυνάμεις αἱ ἡρώδου ἐν ὑμῖν, πάλαι αὖ ἐν σακκῷ καὶ ἀσπιδὶ μετενέησαν.

Malheur sur toi, Corazin, malheur sur toi, Bethsaida: car si en Tyr & en Sidon eussent esté faites les vertus qui ont esté faites au milieu de vous, ils se fussent pieça amendés avec sac & cendre.

22. Πλὴν λέγω ὑμῖν, τυρὸς καὶ σιδωνὶ ἀνεκτέπρον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie que Tyr & Sidon seront plus tolerablement traittes au iour du iugement que vous.

23. Καὶ σὺ καπερναὺμ ἡ ἕως ἔσθαι ὑψηλοῦσα, ἕως ἂν καταβῇ εἰς Ἅδην, ὅτι εἰ ἐν σιδόμεναις ἡγούμενος αἱ θυνάμεις αἱ ἡρώδου ἐν σοὶ, ἔμεναι αὐτὴς μέχρι τῆς σήμερον.

Et toi Capernaum qui as esté esleuee iusques au ciel, tu seras abbaissée iusques en enfer: car si en Sodome eussent esté faites les vertus qui ont esté faites au milieu de toi, elle fust demeurée iusqu'à ce iour.

24. Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ σιδόμεναις ἀνεκτέπρον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοὶ.

Pourtant vous di-se que ceux de Sodome seront plus tolerablement traittes au iour du iugement que toi.

25. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἔξομολογούμαι σοὶ, πάτερ, κύριε, ὅτι ἔκρυπες καὶ τὰς ἡγούμενων ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετήν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰς ὑποτακτοῖς.

En ce temps-la Iesus prenant la parole dit, Je te ren graces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as caché ces choses aux sages, & entendus, & les as reuelees aux petis enfans.

20. Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam.

Then began he to vprand the cities / wherein most of his great workes were done / because they repented not.

21. Vt tibi Corazain, vt tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Wo be to thee / Chorazin: Wo be to thee / Bethsaida: for if the great workes / which were done in you / had bene done in Tyro and Sidon / they had repented long ago in sackcloth and ashes.

22. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sydoni remissius erit in die iudicii, quam vobis.

But I say to you / it shalbe easier for Tyro and Sidon at the daye of iudgement / then for you.

23. Et tu Capharnaum, nunquid usque in celum exaltaberis? usque in infernū descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem.

And thou / Capernaum / which art lifted vp vnto heauen / shalt be brought downe to hell: for if the great workes / which haue bene done in thee / had bene done among them of Sodom / they had remained to this day.

24. Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii, quam tibi.

But I say vnto you / that it shall be easier for them of the land of Sodom in the daye of iudgement / then for thee.

25. In illo tempore respondens Iesus dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.

At that tittle Iesus answered / and said / I giue thee thanks / O Father / Lord of heauen and earth / because thou hast hid these things from the wise and men of vnderstanding / and hast opened them vnto babes.

20. Da sieng er an die Städte zu schelten / in welchen am meisten seiner Thaten geschehen waren / vnd hatten sich doch nicht gebessert.

Da begynnte hand an straffe de Stæder / som hans Gerninger vaare mest giorde vdi / oc de haffde dog icke forbedret dem.

21. Wehe dir Chorazin / wehe dir Bethsaida / weren solche Thaten zu Tyro vnd Sidon geschehen / als bey euch geschehen sindt / Sie hetten vorzeiten im Sack vnd in der Aschen busse gethan.

De dig Chorazin / De dig Bethsaida / Haffde saadanne Gerninger verit giordei Tyro oc Sydon / som ere giorde hoffeder / da haffde de lenge siden bedret sig i Secke oc i Aske.

22. Doch ich sage euch / es wirdt Tyro vnd Sydon træglicher ergehen am jüngsten Gerichte denn euch.

Dog siger ieg eder / Det skal gaa lideligere til met Tyro oc Sidon paa den yderste Dom / end met eder.

23. Vnd du Capernaum / die du bist erhaben / biß an den Himmel / du wirst biß in die Helle hinunter gestossen werden. Denn so zu Sodoma die Thaten geschehen weren / die bey dir geschehen sind / sie stünde noch heutiges tages.

De du Capernaum / du som est ophøyet til Himlen / Du skal stedis ned hen vnder i Hellsuende. El der som de Gerninger haffde verit giorde i Sodoma / som ere giorde hoff dig / da stode hand end paa denne dag.

24. Doch / ich sage euch / es wirdt der Sodomers Lande træglicher ergehen am jüngsten Gerichte / denn dir.

Dog siger Jeg eder / Det skal gaa lideligere til met de Sodomiters Land paa den yderste Dom / end met dig.

25. Zu derselbigen zeit antworttet Iesus / vnd sprach: Ich preise dich Vater vnd HERR Himels vnd der Erden / daß du solches den Weisen vnd Klugen verborgen hast / vnd hast es den Vnmündigen offenbaret.

Paa den samme tid / suarede Ihesus / oc sagde / Jeg priser dig Fader / oc HERRE ossuer Himlen oc Jorden / At du haffuer skult dette saar de Vise oc Kloge / oc openbaret det saar de vmyndige.

20. Tedy počal domlau wati Městuom (w nichžto činěni gsugeho množj diwoz we) že pokānij nečinili.

Tedy počal tak wyrzucac na oczy miaslam w ktorych sie sthalo barzo wiele cudow tego / že sie nie vpāmicāly.

21. Běda tobě Korozajni / běda tobě Bethsando / neb řdy byw Tyru a w Sydonu byli činěni diwowa kterijž gsu činěni w was / dāwnoby byli w žijnia w popele pokānij činili.

Běda tobě Chorazym / běda tobě Bethsādan / bo gdyby sie byly w Tyru a w Sydonie ty cū dā sthaly / E chore sie staly w was / inžby sie byly dāwno siedzac z wo rem y z popiolem vpāmicāly.

22. Ale wssak prawijm wām / že Tyru a Sydonu lehčegj budew den soudny nežli wām.

Uad to powiedam wām / iž Tyrowi y Sydonowi lžey bedzie w dzien soudny nžli wām.

23. A ty Kāfarnaum / kterež gš se až do Nebe wywššylo / až do Pekla strčeno budeš / neb řdy w Sodome byli činěni ti diwowa / kterijž gsau činěni w tobě / snad by byli žuostali až do dnešniho dne.

A ty Kāfarnaum ř choreš sie wywššylo až do neba / strcone bedies až do piekla / Bo gdyby sie byly w Sodoma ty cū dā sthaly / E chore sie staly w thobie / trwalyby byly až do dnā džisiešego.

24. Ale wssak prawijm wām / že zemi Sodomstjch lehčegj budew den Soudny nežli tobě.

Atemu powiedam wām / iž žnošniey bedzie zemi Sodomstiey w dzien soudny nžli tobě.

25. W ten čas / odpowědew Gežis / řekl: Chwālijm tebe Otce Pane Nebe y země / že gš skrol tyto wěcy / před māu / dymā a opatrnym / a žgewil gš ge maličjym.

W on čas odpowědāiac Ježus / řekl / Džicāue thobie Wycje Pānie neba y země / žeš thy rze / cžy zāchāil před mādremi y rozstropnemī / a oznāymleš ienies mowatkom.

ינ
26. אִין אֲבִי דְהַכְנָא הָוָא
עֲבִינָא דְהַכְנָא:

E così Padre, perché tale è stato il tuo beneplacito,

27. כָּל מִדָּם אֲשֶׁתֵּלֶם לִי
מִן אֲבִי וְלִי אֲנִי יָדַע
לְפָנָא אֱלֹהִים אֲנִי אֲפָא אֶה
לֹא לְאֲפָא אֲנִי יָדַע אֱלֹהִים
אֲנִי פָרָא וְלִמּוֹ דְעֲבָא פָרָא
דִּיגְלָא:

Tutte le cose mi sono state date dal Padre mio: e nullo conosce il Figliuolo, se non il Padre: ne alcuno conosce il Padre, se non il Figliuolo, e colui, a chi il Figliuolo vorrà rivelarlo.

28. תּוֹ לֹוֹתִי כָלִכוֹן לְאֵינָא
וְשִׁקְלִי מִבְּלָא וְאֵינָא
אֲנִיחָכוֹן:

Venite à me tutti voi che siete trauagliati e aggrauati, & io vi ricreerò.

29. שִׁקְוִלִי גִירִי עֲלִיכוֹן
וְלִפְּנֵי מִנִּי דְגִירָא אֲנִי
וְמִכִּיר אֲנִי פִלְבִי וְמִ
וְמִשְׁפָּחִי אֲנִי תִתִּין גִּירָא
לְבִשְׁתִּכּוֹן:

Togliete il mio giogo sopra di voi, & imparate da me, perché io son mansueto & humile di cuore: e trouarete riposo à l'anime vostra.

30. גִּירִי גִיר בְּסִימָא הָו
וְמִבְּלִי קִלְיָא הָו:

Perche il mio giogo è facile, e il mio peso è leggero.

יב
1. בָּהּ וּבְנָא מִהֵלֶךְ הָוָא
יִשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית וְרָעָא
וְתִלְמִידָהּ כִּפְנוּ וְשָׂרוּ
מִלְּגִין שְׂבִלָא וְאֲכָלִין:

In quel tempo Iesus andaua per li campi seminati nel giorno del sabbato: e i suoi discipoli haueuano fame, e cominciarono à suallere de le spighe, e mangiare.

2. פִּרְיָא דִּין פִּדְ הָוָא אֲנִי
אֲמַרִין לֵהּ הָא תִלְמִידָהּ
עֲבָדִין מִדָּם דְּלֵגָא שְׂלִיט
לְמַעַבְדַּ בְּשַׁבְּתָא:

Il che vedendo i Farisei, gli dissero: Ecco i tuoi discipoli fanno quel che non è lecito far nel sabbato.

ינ
26. אֲמַנִים אֲבִי כִּי־כֹן הָוָא
רְצוֹן לְפָנָי:

Anfi Padre pueisque anfi agradó en tus ojos.

27. כָּל־גִּתְנוֹ לִי מֵאֲבִי וְאִישׁ
לֹא יוֹדַע אֶת־הַכֵּן כִּי אִם הָאֵל
וְאֶת־הָאֵל לֹא יוֹדַע אִישׁ בְּלֵתִי
הַכֵּן וְלִמִּי יִרְצָה הַכֵּן לְעֹלָם:

Todas las cosas me son entregadas de mi Padre: y nadie conoció al Hijo, si no el Padre: ni al Padre conoció alguno, si no el Hijo, y aquel à quien el Hijo lo quisiere reuelar.

28. הוּא לְכוּ אֵלַי כָּל־הַיְעָרִים
וְמִסְבָּלִים וְאִנִּי אֲנִיחָ לָכֶם:

Venid à mi todos losque estays trauajados, y cargados: que yo hos haré descansar.

29. שְׂמֵנוּ אֶת־עוֹלִי עֲלֵיכֶם
וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי כִּי עֲנִי אֲנִי וְשִׁפְלִי
לֵב וְתַמְצֵנוּ מִנוֹחָה לְגִבְשִׁתֵּיכֶם:

Lieud mi yugo sobre vosotros, y aprended de mi, que soy manso y humilde de coraçon: y hallareys descanso para vuestras almas.

30. כִּי עוֹלִי מְתוֹק וְשִׂמְנֵי קָלִים
הוּא:

Porque mi yugo es facil, y ligera mi carga.

יב
1. וּבָעִתָּה הָיָא הֵלֶךְ יִשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא
בְּמִדְרָעִים וְתִלְמִידָיו הָיוּ רָעִבִים
וְהֵלֶךְ לְקִטְהָ שְׂבִילִים וְאֲכָלִין:

En aquel tiempo yua Iesus por vnos panes en dias de fiesta: y sus Discipulos auian hambre, y començaron à coger espigas, y à comer.

2. וְהַמְּפָרְשִׁים בְּאִשְׁרָא רָאִי
וְאֵת אֲמָרָא אֵלָיו הִנֵּה תִלְמִידָיו
עוֹשִׂים אִשְׁרָא לֹא יֵשׁ לְעִשְׂוֹתָם
בְּשַׁבְּתָא:

Y viendo lo los Phariseos, dixerone: Heaqui, tus Discipulos hazen loque no es licito hazer en Sabbado.

יא.

26. Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι ἔτις ἐγὼ
τοῦ δοκίμῳ ἐμὲ πλεονέξω.

Il est ainsi, Pere, pourtant que tel à esté ton bon plaisir.

27. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ
πατρὸς μου· καὶ ὅτις ἐπιγινώσκει
τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· ὁ δὲ τὸν πα-
τέρα τὸς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός,
καὶ ὁ εἰς βλάτην ὁ υἱὸς δόξα κα-
λύψαι.

Toutes choses m'ont esté donnees en main de par mon Pere: & nul ne cognoist le Fils sinon le Pere, & ainsi nul ne cognoist le Pere, sinon le Fils, & celui à qui le Fils l'aura voulu reueler.

28. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κο-
πιῶντες, καὶ πεφορτίσθητε, καὶ ἐγὼ
ἀναπαύσω ὑμᾶς.

*Venez à moi vous tous qui estes trauaillés & chargés, & ie vous soulage-
rai.*

29. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑ-
μᾶς, καὶ μαθητε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι
πραῦς εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ·
καὶ ὁρᾶτε ἀνάπαυσιν τῆς ψυ-
χαὶς ὑμῶν.

*Chargez mon ioug sur vous, & ap-
prenez de moi, que ie suis de bonnaire
& humble de cœur: & vous trouue-
rez repos à vos ames.*

30. Ὁ γὰρ ζυγός μου ῥηξὺς, καὶ
τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

*Car mon ioug est aisé, & mon far-
deau leger.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Εἰς τὸν καιρὸν ἐπὶ τῷ
ἡμεῖς ὁ ἰησοῦς τῆς σαββάτου
ἦν ἀπορέμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στά-
χυας, καὶ ἐσθίειν.

*En ce temps-la Iesus alloit par les
blés vn iour de Sabbat: & ses disciples
ayans faim commencerent à arracher
des espis, & en les froyant les manger.*

2. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἰπὺν
αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιῶσιν ὃ
οὐκ ἐξέστι ποιῆναι τὴν σαββάτου.

*Les Pharisiens voyans cela, lui di-
rent, Voila, tes disciples font ce qu'il
n'est pas loisible de faire au Sabbat.*

26. Ita pater; quoniam sic fuit placitum ante te.

It is so / O Father / because thy good pleasure was such.

27. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo novit filium nisi pater: neq; patrem quis novit, nisi filius & cui voluerit filius revelare.

All things are given unto me of my Father: and no man knoweth the Son: ne / but the Father: neither knoweth any man the Father: but the Sonne / and he to whom the Sonne will reveale him.

28. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.

Come unto me / all ye that are wearie & laden / and I will ease you.

29. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: & invenietis requiẽ animabus vestris.

Take my yoke on you / and learne of me / that I am meeke and lowly in heart: and ye shall find rest unto your soules.

30. Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.

For my yoke is easie / and my burden light.

In illo tempore abiit Iesus per sata sabbatho: discipuli autem eius esurientes coeperunt vellere spicas, & manducare.

At that time Iesus went on a Sabbath day through the corne / and his disciples were an hungred / and began to plucke the eares of corne and to eate.

2. Pharisei autem videntes, dixerunt ei, Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbathis:

And when the Pharisees saw it / they sayde unto him / Beholde / thy disciples doe that which is not lawfull to doe vpon the Sabbath.

26. Ja Vater / denn es ist also wolgefällig gewesen für dir.

Ja Fader / Thi det vaar sa behageligt faar dig.

27. Alle ding sind mir übergeben von meinem Vater. Vnd niemand kennet den Son / denn nur der Vater / vnd niemand kennet den Vater / denn nur der Son / vnd wem es der Son wil offenbaren.

Alle ding ere mig offuergiffne aff min Fader. De ingen kender Sønner / vden allene Faderen / De ingen kender Faderen / vden allene Sønner / oc den som Sønner vil det openbare.

28. Kompt her zu mir alle die ihr mühselig vnd beladen seyt / ich will euch erquickẽ.

Kommer hid til mig alle i som arbejnde oc ere besvarede / Jeg vil verquege eder.

29. Nemet auff euch mein Joch / vnd lernet von mir / denn ich bin sanfft / mütig / vnd von herken demütig / so werdet jr ruhe finden für eure Seele.

Tager mit Nag paa eder / oc lærer aff mig / Thi teg er saetmødig / oc ydmig aff hietet / Saa skullei finde Huile for eders Hierte.

30. Denn mein Joch ist sanfft / vnd meine Last ist leicht.

Thi mit Nag er lideligt / oc min Byrde er læt.

W der zeit / gieng Ihesus durch die Saat am Sabbath / vnd seine Jünger waren hungerig / fingen an Ehern außzurauffen / vnd assen.

Paa den sig / gick Ihesus gennem Sæden om Sabbathen / oc hans Disciple hungrede / oc begynte at plocke Affer / oc ode.

2. Da das die Phariseer sahen / sprachen sie zu ihm: Sihe / deine Jünger thun das sich nicht zimmt am Sabbath zu thun.

Der Phariseerne saae det / sagde de til hannem / See / Dine Disciple gøre det som icke sømmer sig at gøre om Sabbathen.

26. Gistě Otce / neb se tak ljbilo před tebou.

Také jesth Otcě / gdyž si tak v podobalo.

27. Všechny věcy dány gsau mi od Otce mého. Anižá: dny nezná Syna gedině Otce ani Otce dozná gedině Syn / a komu bude chitji Syn zge witi.

Wšytki rzeczy danemi sa od Otcá mego y nie zna nikt syna iedno Otce / ani Otcá nikt nie zna iedno Syn / a komu by chiał Syn objawić.

28. Podte ke mně wšychny kterijž pracujete a obtiženi gste / a já wás posylám.

Chodźte do mně wšycky kterzy jesth eacie spracowani y obciženi / a ja dam wám odpocynic.

29. Wezmětež gho ména sebe / a věte se odemne / neb gsem já tichy apokorný srdcem / a naleznete odpocynutij Dusem wassim.

Wezmětež kážmo mose ná siel a věčie si o de mně / ižem jest cichy y pokorného serca / a nalezte odpocynenie dušam wassim.

30. Gho mě žagistě gestie sladké / a brjime mě lehké.

Abowiem kážmo mose jest kátwie y / brzemie mose lehké.

W Ten čas / šel Gežíš w den Swatečnij strže obilij a včedlnij geho / lačnij gsauce / počali wyminati klas a glišti.

W On čas šedl Jezus w Sobotě / the przez zboża / a včedlóm iego iěš si záchatlo / y počeli rwat klosie y iěš.

2. Zákonij to widauce / řes kligemu: Hle včedlnij twój gičnij to což gím nesuslji ču niti w den Swatečnij.

Avytrawšy ie řaryseuřowie řekli mu / Oto včedlómie twój čynia čjego si nie godži čynić w Sobotě.

יב

3 הו דיין אמר לחיו לא
קריתו מנא עבד דיד פד
פבו ואילו דעמה:

Et egli disse loro, Non haueste voi letto ciò che fece Dauid quando hebbe fame egli, e quei ch'erano con esso lui?

4 איכנא על לבית
האלהא ולחמא דפתורה
דמדינא אכר הו דלג
שליט הו לא למאכר
ולא לאילין דעמה אלא
אין לפנהא בלחוד:

Com'egli entrò ne la casa di Dio, e mangiò i pani de la propostione, i quali non era lecito a lui di mangiare, ne a quelli che erano seco, ma i Sacerdoti soli.

5 או לא קריתו באורייתא
דפנהא פהיכלא מחלו
לה לשבתא נדלא עדלי
אביו:

O vero, non haueste voi letto ne la Legge, che ne i sabbati i Sacerdoti, nel tempio profanano il giorno del Sabbato, e pur non sono colpeuoli.

6 אמר אנני לכו דיין
דרב מו היכלא איר
הרפא:

Hor io vi dico, che qui ci è vno maggior del tempio.

7 אלו דיין ידעין הויתו
מנו חננא צבא אנא ולא
דבחתא לל מחיבין
הויתו לאילין דלג
עדלי אביו:

E se voi sapeste che cosa sia, Io voglio misericordia, e non sacrificio, voi non haueste così condemnati gli innocenti.

8 מרה גיר דשבתא
איתנהי פרה דאנשא:

Perche il Figliuol de l'huomo è signore anco del sabbato.

9 ושני מו תמן ישוע
ואתא לפגושיהון:

E partito ch'egli si fu, di li, venne ne la lor sinagoga.

10 וגברא חד אית הו
תמן דיבישא אידה
ומשאלין הו לה ואמר
הו שליט בשבתא
למאסיו איך דיאכלון ק
הרפיה:

Et ecco, Vera un huomo che hauea una mano attratta, & essi per accusarlo gli domandarono, dicendo, E egli lecito sanare alcuno ne giorni del sabbato?

יב

3 והוא אמר אליהם הלא
קראתם מה עשה דויד פאשר
רעב הוא ופאשר עמו:

Y el les dixo, No auelys leydo, que hizo Dauid teniendo hambre el y los que estanan con el?

4 איך בא בבית אלהים ויכל
לחם הפנים אשר לא
יכל לאכל ולא אשר איתו כ
אם הכהנים לבדם:

Como entró en la casa de Dios, y comio los panes de la Proposicion, que no le era licito comer de ellos ni a los que estanan con el, sino a solos los sacerdotes?

5 וגם הלא קראתם בתורה
כי בשבתת הכהנים ביהכל
את השבת מחוללים ולא
יאשמו:

O, no auelys leydo en la Ley, que los sabados, los sacerdotes profanan el sabbado, y son sin culpa?

6 אמר אנכי לכם כי גדול
מהיכל פה הוא:

Pues digo os que Mayor que el Templo está aqui.

7 ואם תדעו מה זה הוא חסד
חפצתי ולא ובה אמנם לא
תחיבון את-נקיים:

Mas si supieessedes que es, Misericordia quiero, y no sacrificio, no condenariades los innocētes.

8 כי גדול השבת יש-הו
בן האדם:

Porque fennor es aun del Sabbado el Hijo del hombre.

9 ויעבר משם ויבא בבית
כנשתם:

Y patiendose de alli, vino a la synoga de ellos.

10 והנה אנוש היה אשר יד
בשה הייתה לו וישאלוהו לאמר
אם יוכל אינט בשבת לרפא
למצור ילשינו אותה:

Y he aqui auia alli vno que tenia vna mano seca: y preguntaronle diziendo, Es licito curar en sabbado? por accusarlo.

יב

3. Ο' ἵτινες αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτοὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

Mais il leur dit, N'avez-vous point leu ce que fit Dauid ayant faim, tant lui que ceux qui estoient avec lui?

4. Πᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ ἐσθ' ἄρτους τῆς προτάσεως ἐφ' ἃς οὐκ ἔστιν ὡς αὐτῷ φαγεῖν, ὅτε τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὐ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Comment il entra en la maison de Dieu, & mangea les pains de proposition, lesquels ne lui estoit: loisible de manger, ni à ceux qui estoient avec lui, mais aux Sacrificateurs seulement?

5. Ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββατον οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλάσιν, καὶ ἀναιμάτοις;

Ou n'avez-vous point leu en la Loy, qu'au temple ἐς iours des Sabbats les Sacrificateurs violent le iour du Sabbat, & n'en sont point coupables.

6. Λέγω ὑμῖν ὅτι ἱεροῦ μέζων ἐστὶν ὧδε.

Or ie vous di qu'il y a ici quelcun plus grand que le temple.

7. Εἰ ἵ ἐγνώκατε τί ἐστιν ἔλεον θεῶν καὶ ἑθυσίαν, οὐκ αὖ κατεδικάσατε οὖν ἀναιμάτους.

Que si vous sauez que c'est à dire, Ie vueil misericorde, & non point sacrifice, vous n'eussiez pas condemné ceux qui ne sont point coupables.

8. Κυρίως γὰρ ἐστὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Car le Fils de l'homme est Seigneur mesme du Sabbat.

9. Καὶ μετὰ τὰς ἐκείνην ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

Puis étant parti delà, il vint en leur synagogue.

10. Καὶ ἰδὼς ἄνθρωπον ὃν τὴν χειρὰ ἔχον ξηράν, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔστι τις σαββάσι θεράπων; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et voici, il y auoit là vn homme ayant la main sèche, & ils l'interroguerent, disans, Est-il loisible de guerir quelcun ἐς iours des Sabbats? afin de l'accuser.

3. At ille dixit eis, Non legistis quid fecerit David quando esuriit, & qui cum eo erant?

But he sayde vnto them, Haue ye not read what David did when he was an hungred, and then that were with him?

4. Quomodo intravit in domū Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?

How he entred into the house of God, and ate the shew bread, which was not lawfull for him to eat, neither for them which were with him, but ones ly for the Priests.

5. Aut non legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt?

Or haue ye not read in the law howe that on the Sabbath dayes the Priestes in the Temple breake the Sabbath, and are blamelesse?

6. Dico autem vobis, quia templo maior est hic.

But I say vnto you, that here is one greater then the Temple.

7. Si autem sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium: nunquam cōdemnassetis innocentes:

Wherefore if ye knewe what this is, I will haue mercie, & not sacrifice, ye woulde not haue condemned the innocents.

8. Dominus enim est filius hominis etiam sabbathi.

For the Sonne of man is Lord, euen of the Sabbath.

9. Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum.

And he departed thence, and went into their Synagogue.

10. Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes, Si licet sabbathis curare? ut aculearent eum.

And behold, there was a man which had his hande tried vp. And then asked him, saying, Is it lawfull to heale vpon a Sabbath day? that they might accuse him.

3. Er aber sprach zu ihnen: Habt ihr nicht gelesen / was David thet / da ihn / vnd die mit im waren / hungerte?

Hand sagde til dem / Haffue i ickē leest / huad Dauid gjorde / der hand oc de som vaare met hannem / hungrede?

4. Wie er in das Gotteshaus gieng / vnd als die Schaubrod / die ihm doch nicht zimmerten zu essen / noch denen die mit im waren / sondern allein den Priestern.

Huorledis hand gief inti Guds Hus / oc oed de Skuebrod / huilcke som hannem dog ickē burde at æde / oc en dem som vaare met hannem / Men alene Priesterne.

5. Oder habt ihr nicht gelesen im Geseß / wie die Priester am Sabbath im Tempel den Sabbath brechen / vnd sind doch ohn schuld?

Eller haffue i ickē læst i Loven / Huorledis Priesterne bryde Sabbathen i Tempelen om Sabbathen / oc ere dog vden skyld?

6. Ich sage aber euch / daß hie der ist / der auch grösser ist den der Tempel.

Jeg siger eder / At den er her / som oc er større end Tempelen.

7. Wenn ihr aber wüßtet / was das sey (Ich habe wolgefallen an der Barmherzigkeit vñ nicht am opffer) hettet jr die vnschuldigen nicht verdammet.

Men der som i viste huad der er (Jeg haffuer be- hagelighed til Miskundhed / oc ickē til Offer) da haffde i ickē fordømt de vskyldige.

8. Des Menschen Son ist ein HERR / auch über den Sabbath.

Menniskens Søn er en HERR oc saa offuer Sabbathen.

9. Vnd er gieng von dannen fürbaß / vnd kam in ire Schule.

De hand gief der fra lenger frem / oc kom i deris Schole.

10. Vnd sihe / da war ein Mensch / der hatte eine verdorrete hand / vnd sie frageten in / vnd sprachen: Ist auch recht am Sabbath heilen: Auff daß sie eine sache zu im hetten.

De see / der vaar et Menniske / som haffde en vissen haand / De de spurde hannem at / oc sagde / Er der oc ret / at helbrede / om Sabbathen?

3. Non recte gim: Vñ dali gste neetli co gest vñinil David když lačnel on / y tistetižs nim byli.

Non im powiedzial / Wie czyż ralsie co vczynil David gdy sie mu iesc zachciało / y thym Echorzy z nim byli?

4. Kterak wšel do domu Božijho / a chleby posvātne gedl / kterychžto gemu nesluffelo gij / si / ani tēm kteřižs nim byli / gedinē samým kněžijm?

Jako wšel do domu Božeo / y chleby posvātne iadl / Kterych sie mu nie godžilo iesc / ani tym Echorzy z nim byli / tylko samým kápłanom?

5. Aneb ždali gste neetli w Zákone / že kněžij w den Svātē tēnij w Chramē Svātēl ruffy / a gsau bez hřijchu?

Abosie nie cýtali w zákoně / že w Soboty kaptani w kōściele gwačca Soboty / a niewinni sa?

6. Prawimē wām žagistē / že nad Chram wētšy gest tu to.

A ja wām powiedām / iż nā thym mieyscu teden iesth wietšy nž kōstioł.

7. Ale kdybyšte wēdēli co gest toto / Milosrdēnstwij chcy a ne Oběti / nkdbyšte nepos- tupowali newinnych.

A gdybyście wiedzeli / co to iest / Milosierdzia chcy / a nie ofiary / nie osadzilibyście niewinnych.

8. Syn žagistē Ežlowěka gest sit Pānem takēdne Svātēs nijho.

Abowiemēi y Sobothy Pānem iest Syn ežlowieczy.

9. A když odeud šel Gežijš / přišel do Školy gegich.

A posiedšy z tāmrad / przy- šedl do bożnice ich.

10. A hle byl tu Ežlowěk mage- rufu vščlau. V tázali ho řka: Sluffyli w den Svātēstij vždrawowati? aby gey obžalo- wali.

A to byl tām nēkory co mial vščla reč / y pyřali go mowiac / Godžili sie w Soboty vždrawiāt aby go oškaržyli.

יב

11. הוּ דִּין אָמַר לְהוֹן מִנּוּ
מִנְכֵּן גְּבֵרָה דְּאִירָה לָהּ
עֲרֵבָה חֵד וְאֵן גְּבֵל בְּחֵבְרָה
בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לֹא אֶחָד
וּמִקֵּים לָהּ:

Et egli disse loro, Qual sarà quell'huomo di voi, il quale hauea vna pecora, e nella cadra in vna fossa ne giorni del sabbato, non la pigliara, e lenaralla su?

12. כְּמַה דִּין יִתִּיר בֵּר
אֲנָשָׁא מִן עֲרֵבָה מִדִּין
שְׁלִיט הוּ בְּשַׁבְּתָא לְמַעַבְד
דְּשַׁבִּיר:

Hor da quanto piu è vn huomo, che vna pecora? Egli è dunque lecito ne giorni del sabbato far bene altrui.

13. הִידִין אָמַר לְהוֹן גְּבֵרָה
בְּשׁוּט אִירָה וּבְשׁוּט אִירָה
וְיִתְקַנֵּת אִירָה בְּבִרְתָּהּ:

Poi dice à quell'huomo, Distendi la tua mano: & egli la distese, e fu restituita sana come l'altra.

14. וּגְבֵרָה בְּרִישָׁא וּמִלְכָּא
נִסְבּוּ עֲלֵהּ אִירָה דִּין
דִּין בְּדוּנִיָּהּ:

Allora i Farisei & Sciti suore, presero consiglio contra di lui, in che modo l'huo-nesseno a far perire.

15. יִשׁוּעַ דִּין יִדַּע וְשָׁגִי לָהּ
מִן תַּמָּן וְאֵנְלוּ בְּתֵרָה
בְּנִשְׁנָא סְגִיָּאָה וְאִסִּי
לְפָלְהוֹן:

Ma Iesus hauendo conosciuto la cosa, si parti di li: e molte turbe lo seguirono, e risanogli tutti.

16. וּבְכֹאנָה בְּהוֹן דְּלָהּ
יִגְלֹנִיָּהּ:

E seueramente proibì loro, che non lo manifestasseno.

17. דִּיתְמַלְלָהּ מִדָּם דִּ
דִּיתְמַלְלָהּ בִּיד אֲשַׁעֲנָה
נְבִיָּא דְּאִמַּר:

Acchioche s'adempiesse quello ch'era statto detto per il Profeta Esaias, che dice.

18. הָא עֲבָדִי דְּאֲסָבִית
בֵּה חֲבִיבִי דְּסִנְחָה בֵּה
נְפִשִׁי רוּחִי אֲסִים עֲלֵהּ
וְדִינָה לְעַמְמָא יִבְרֹ:

Ecco il seruo mio, il quale ho eletto: il diletto mio, in cui s'è compiaciuta l'anima mia. Io porro lo Spirito mio sopra esso, & annuntiarà il giuditio à le Genti.

יב

11. וְהוּא אָמַר לָהֶם מִי־יֵשׁ
מִמְכֶּם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ שֶׁה אֶחָד
וְאִם יִפֹּל הוּא בְּשַׁבֵּת אֶל־חֵבֹר
הֲלֹא יַחְזִיקוּהוּ וְיַעֲלֶנּוּ:

Y el les dixo, Que hombre aurà de vosotros, que tenga vna oueja, y si cayere en vna fossa en fabbado, no le eche mano, y la leuante?

12. אֵךְ כִּי בְּמָה יוֹתֵר אָדָם
מִן הַשֶּׁה כֵּן יֵשֶׁר הוּא בְּשַׁבְּתוֹתָהּ
לְחֵיטִיב:

Pues quanto mas vale vn hombre que vna oueja? Ansi que licito es en los fabbados hazer bien.

13. אֲוִי־אָמַר לְאָדָם גִּטָּה אֶת־
יָדָהּ וְיֵט וְתָשׁוּב לְרַפְאוֹתָהּ כְּמוֹ
הַשְּׁנִיָּה:

Entonces dixo à aquel hombre, Estiende tu mano. Y el la estendió, y fue le restituyda sana, como la otra.

14. וַיֵּצֵאוּ הַמִּפְרָשִׁים וַיִּנְיָעֻהָ
עָלֶיהָ בְּאֲשֶׁר יִאֲבֹדוּהָ:

Y salidos los Phariseos consultaron contra el para destruyrlo.

15. וַיִּשׁוּעַ יוֹדַע וַיִּסָּד מַשָּׁם וַיֵּלֶכְהוּ
אַחֲרָיו קָהָל רָב וַיִּרְפָּא כָּלֵם:

Mas sabiendo lo Iesus, apartóse de alli: y figuieronle muchas compannas, y sanaua à todos.

16. וַיֵּצֵאוּם פֶּן יִגְלֹהוּ:

Y el les defendia rigurosamente que no lo descubriessen:

17. לְמַלְאֲתָהּ הִנְאָמַר בִּישְׁעָהּ
הַנְּבִיָּא לְאִמַּר:

Para que se cumpliesse lo que estaua dicho por el propheta Isaias que dixo.

18. הִנְעֲבָדִי אֶתְמוֹךְ בֹּן בְּחִירִי
רַצְתִּיהָ נְפִשִׁי וְרוּחִי עָלֶיהָ
בְּשַׁפֵּט לְגוֹיִם וְיִצִּיָּא:

Heaqui mi sieruo, al qual he escogido; mi amado, en el qual se agrada mi alma: pondré mi Espiritu sobre el, y à las Gentes annunciará juyzio.

יב

11. Ὅδε εἶπεν αὐτοῖς τις ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἐξῆλθε παρὰ τοῦ ἐν, καὶ εἰς ἐμπέτην τῆς οὐβῆσιν εἰς βόθυνον, καὶ κερτήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγείρῃ;

Et il leur dit, qui sera celui d'entre vous qui ait vne brebis, laquelle estant cheute au iour du Sabbat en vne fosse, qui ne l'empoigne & la releue?

12. Πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος παρὰ τῆς οὐβῆσιν; ὥστε ἐξῆλθε τῆς οὐβῆσιν καλῶς ποιῆν.

Et combien vaut mieux l'homme qu'une brebis? Il est donc loisible de bien faire es Sabbats.

13. Τότε λέγει τῷ ἄνθρωπῳ, ἐκτίθεν τὴν χεῖρά σου καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκαταστήθῃ ὡς ἡ ἄλλη.

Alors il dit au personnage, esten ta main. Et il l'estendit, & elle fut tendue saine comme l'autre.

14. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτὸν ἐξελθόντος, ὥπως αὐτὸν ἀπολέωσιν.

Or les Pharisiens estans sortis, prindrent conseil à l'encontre de lui, comment ils le feroient perir.

15. Οὗ ἰησοῦς γὰρ ἀνεχώρησεν ὁκνήτων καὶ ἡ κοινὴ ἦσαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐξήραπθον αὐτοὺς πάντας.

Mais Iesus cognoissant cela, partit de là: & grandes troupes le suiurent, & il les guerit tous.

16. Καὶ ἐπέτιμήσεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιῶσιν.

Et avec menaces leur defendit de ne le declarer point.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ ἡσαΐα τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Afin que fust accompli ce dont auoit esté parlé par Esaie le Prophete, disant.

18. Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἠρέτισα ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν ἔδωκα τὴν ψυχὴν μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσει πᾶς ἔθνησιν ἀπωγνῶν.

Voici mon seruiteur que j'ai esleu mon bien aimé, auquel mon ame prend son bon plaisir: ie mettrai mon Esprit sur lui, & il annoncera iugement aux nations.

11. Ipse autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, & si ceciderit hæc sabbathis in foveam, nonne tenebit & levabit eam?

And he said unto them / What man shall there be among you / that shall have a sheepe / and if it fall on a Sabbath day into a pit / will not he take it and lift it out?

12. Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbathis benefacere.

How much more than is a man better than a sheepe? therefore / it is lawfull to doe well on a Sabbath day.

13. Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est sanitati sicut altera.

Then saide he to the man / Stretch forth thine hande. And he stretched it forth / and it was made whole as the other.

14. Exeuntes autem Pharisei, consilium faciebant adversus eum, quomodo perderent eum.

Then the Pharisees went out / and consulted against him / howe they might destroy him.

15. Iesus autem sciens, recessit inde: & secuti sunt eum multi, & curavit eos omnes.

But when Iesus knewe it / he departed thence / and great multitudes followed him / and he healed them all.

16. Et praecepit eis ne manifestum eum facerent.

And charged them that they should not make him knowne.

17. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem.

That it might be fulfilled / which was spoken by Isaias the Prophet / saying.

18. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nuntiabit.

Beholde my servant whom I have chosen / my beloved in whom my soule delighteth: I will put my spirit on him / and hee shall shew indgement to the Gentiles.

11. Aber er sprach zu ihnen: Welcher ist unter euch / so er ein Schaff hat / das im am Sabbat in eine gruben fellet / der es nicht ergreiffe / vnd auffhebe.

At de künde saa nogen sag met hannem. Hand sagte til dem / Huo er bland eder / som haaffuer it Saar / oc det falder i en Græff saar hannem om Sabbathen / som icke tager oc løffter det op?

12. Wie vil besser ist nun ein Mensch / denn ein Schaff? Darumb mag man wol am Sabbat guts thun.

Huor meget bedre er nu it Menniske / end it Saar? Der saare maa mand vel gøre gaar om Sabbathen.

13. Da sprach er zu den Menschen: Strecke deine hand auß. Vnd er strecket sie auß vnd sie ward im wider gesund / gleich wie die andere.

Da sagde hand til Mennisket / Udrect din haand / oc hand recte hende ud / De hun bleff helbrede saar hannem / lige som den anden.

14. Da giengen die Phariseer hin auß / vnd hielten einen Rath über ihn / wie sie ihn vmbbrechten.

Da ginge Phariseerne hen ud / oc hulde it Raad offuer hannem / huorledis de künde ødelegge hannem.

15. Aber da Jesus das erfur / weich er von dannen / vnd ihm folgete vil volcks nach / vnd er heilete sie alle.

Men der Ihesus merckte det / gick hand der fra / De der fulde meget folck efter hannem / De hand helbredede dem alle.

16. Vnd er bedrawete sie / das sie ihn nicht meldeten.

De truede dem / at de skulde icke tale on hannem.

17. Auff das erfüllet würde das gesagt ist durch den Propheten Esaiam / der da spricht:

Paa det / at det skulde fuldkomnis / som er talt ved Propheten Esaiam / som siger.

18. Siehe / das ist mein Knecht / den ich erwahlet habe / vnd mein Liebster / an dem meine Seele wol gefallen hat. Ich will meinen Geist auff ihn legen / vnd er soll den Heiden das Gerieht verkündigen.

See / Det er min Tienere / som ieg haaffuer vduald / De min elskelige / i huilken min Siel haaffuer behagelighed. Jeg vil legge min Aand paa hannem / De hand skal forkynde Hedningene Dommen.

11. Non recte gim: Který bu-
de z vás člověk gestobý měl
Dvengednu / a ta vpadla by
do jámy v den Sváteční / y
zdali gij dosáhna newytáhneť

Kterým on powiedział / A
Který człowiek z was będzie
Kterýby miał owce / gdyby
on vpadł w doł w Sobotę / nie
wiałby / y nie podniósł?

12. Cijm wijce lepszy gest
Człowiek niżli Owca? Gluszyt
tehdy w den Sváteční dobre
činili.

Aiako daleko ważniejszy jest
człowiek niż owce? Przeto z si-
gedzi w Soboty dobrze czynić.

13. Y řekl Člověku tomu:
Vztáhni ruku tvou. Y vz-
táhl / a zdráva včiněna gest
yako y druhá.

Thedy řekl člověku tomu /
mu / Vytáhni ruku tvoji. A on
vytáhl / a zdráva se zdráva ta-
ko y druga.

14. Vyšedše pak Žákonij-
cy učinili radu proti němu /
kterak by gij zahubili.

Potym Sazyzenhowie wysze-
dshy záczeli rádu přeciw němu
jakoby go zra. áli.

15. A Gějso wěda to / šel
odtud: y šli mnozí za ním / a
vzdrowil gěwšedshy.

Ale Jezus poznawshy to po-
šedl z tamtady / y šlozánim wielkie
zgromázenie ludu / y vzdrowil
ony wshyřki.

16. A přikázal gim aby ho ne-
žgewovali.

A škodze im zázkažal aby go nte
obšawáli.

17. Aby se naplnilo to / což
powědijno štrze Žanásse Pro-
roka / kterýž dij.

Aby se wypełnilo to co było
powiedziano przez Żanásę Pro-
roka mowiacego.

18. A služebníků muog kte-
rýchž gšem wymolil / mış
müg / w němž se dobře zalíbilo
Dussi mě. Položim ducha
mého na ně / a saud národům
zvěřowati bude.

Oto slugá moy Ktoregom o-
brał / miłośnik moy na Ktorem
przestawá duszá moją / Położę du-
chą moiego na nim / a sad pogás-
nom opowie.

יב

19 לא יתחרא ולא יקעא
ולא יאש ושמע קלה
בשוקא:

*Non contendere, ne gridare, ne alcu-
mo & dirare le piazze e la voce sua.*

20 קניא דעיעא לא יתבר
ושדגא דמטבטה לא
ידעך עד-מנא דיעבך
דינא לזכותא:

*Non ispezza la canna infranta,
e non estinguerà il lino che fuma, infin a
tanto che conduca il giudicio a vittoria.*

21 ובשמה עמימא י
יספרון:

E le genti speraranno nel nome suo.

22 הידיו קרבו לה דינא
חד דחרש ועור ואסיה
איכנא דחרשא וסמינא
ימילל ויחנא:

*Allora gli fu presentato uno indemo-
niato, cieco, e muto: & egli lo guarì, in-
modo che il cieco e muto parlava e vede-
va.*

23 ומתדמרון הו כל
פלהון פגשנא ואמרון
דלמא הנו ביה דוד:

*Di che tutte le turbe si stupivano, e
dicevano, Questo non è egli il Figliuol di
David?*

24 פרישא דין פד שמעו
אמרון הנא ל מפק
שאדא אלא בפעל-ובוב
רישא דרנא:

*Ma i Farisei, udito questo, dicevano,
Costui non discaccia i demonij, se non per
opera di Beelzebub principe de demonij.*

25 ישוע דין ודע מח
מחשבתהון ואמר להון
כל מלכו דתתפלג ער
נפשה תחרב וכל פי ו
ומדינא דתתפלג ער
נפשה לא יקום:

*E Iesus conoscendo i lor pensieri, disse
loro, Ogni regno diuiso contra se stesso, si
distrugge: & ogni città, o casa diuisa
contra se stessa, non stàra in piedi.*

יב

19 לא יצעק ולא ישא ולא
ישמיע בחוץ קולו:

*No contenderà, ni bozearà; ni nadie oyrà en
las calles suboz.*

20 קנה דצוץ לא ישבר ופשתה
כהה לא יכבה עד ישים בנרץ
משפט:

*La canna caxcada no quebrará: y el pau-
lo que humea, no apagará: hasta que saque a vi-
ctoria el juyzio.*

21 ולשמו אנים יחלו:

Y en su Nombre esperarán las Gentes.

22 אז הגש אליו בעל-השדה
עור וחרש וירפא אותו כל אשר
יוכל העור וחרש לדבר וגם
לראות:

*Entonces fue traydo à el vn endemoniado
ciego y mudo, y sanólo, de tal manera que el cie-
go y mudo hablava y via.*

23 ותפעמו כל העם ויאמרו
הלל זה הוה בן דוד:

*Y las compannas estauan fuera de si, y de-
zian: Es este aquel hijo de David?*

24 והמפרשים שומעים אמרו
זה איננו מוציא את השדים
כי-אם בפעל ובוב שר השדים:

*Mas los Phariseos oyendo lo dezian, Este
no echa fuera los demonios sino por Beelzebub
principe de los demonios.*

25 ובי ידע ישוע את-מחשבותם
אמר אליהם כל-ממלכה גחלקה
בעצמה תשם וכל-עיר או
בית תגחלק בעצמו לא יעמד:

*Y Iesus, como sabia los pensamientos de el-
los, dixoles: Todo reyno diuiso contra simismo
es assolado: y toda ciudad, o casa, diuisa con-
tra simisma, no permanecerá.*

יב

19. Οὐκ ἐρίσῃ, ἔδὲ κρογυράσῃ, ἔδὲ
ἀκρόσῃ πρὸς ἐν ταῖς πλατείαις τῆς
φωνῇ αὐτοῦ.

*Il n'estriuera point, ni ne criera, &
personne n'oyra sa voix par les rues.*

20. Κάλαμον σωπτριμυθῶν ἔ-
καπάξῃ, καὶ λίνον τυφόμενον ἔσβε-
σῇ, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκην τὴν
κρίσιν.

*Il ne brisera point le roseau cassé, &
n'esteindra point le lumignon qui fu-
me: iusques à ce qu'il face venir en
auant le iugement en victoire.*

21. Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθ-
λπισσι.

*Et en son nom auront esperance les
nations.*

22. Τότε προσωλέχθη αὐτῷ
δαμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κω-
φός, καὶ ἤθελε πείσσει αὐτόν, ὥστε
τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλῆν
καὶ βλέπειν.

*Alors lui fut présenté vn personnage
qui estoit tormenté du diable, aueugle,
& muet, lequel il guerit, tellement que
celui qui auoit esté aueugle, & muet,
parloit, & voyoit.*

23. Καὶ ἤξισαν πάντες οἱ ὄχ-
λοι, καὶ ἔλεγον, μή τι ὁτός ἐστι ὁ υἱὸς
δαuid;

*Dont toutes les troupes furent eston-
nées, & disoyent, Cestui-ci n'est il pas le
fils de David?*

24. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαν-
τες εἶπον, ἔτι ὅτι ἐκβάλλει τὰ
δαμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βελζιβούλ
ἄρχοντι ᾧ δαμονίων.

*Mais les Pharisiens ayans entendu
cela, disoyent, Cestui-ci ne iette hors les
diabls sinon de par Beelzebub prince
des diables.*

25. Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμή-
σας αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσι βασι-
λεία μεμελοῦσιν καθ' ἑαυτῆς, ἐρη-
μοῦται, καὶ πᾶσι πόλις ἢ οἰκία μεμε-
λοῦσιν καθ' ἑαυτῆς, ἔσται ἡσυχία.

*Mais Iesus cognoissant leurs pensees,
leur dit, Tout royaume diuisé contre
soi mesme, sera réduit en desert: & toute
ville ou maison diuisée contre soi mes-
me ne subsistera point.*

19. Non contendet, neq;
clamabit: neque audiet ali-
quis in plateis vocem eius.

He shall not strive/ nor crie/ neither
shall any man heare his voyce in the
streets.

20. Arundinem quassa-
tam non confringer, & li-
num fumigans non extin-
guet: donec eiiciat ad victo-
riam iudicium:

Abruised reede shall he not breas-
te/ and smoking flaxe shall he not quench/
till hee bring forth iudgement vnto vic-
torie.

21. Et in nomine eius Gen-
tes sperabunt.

And in his name shall the Gentis
les trust.

22. Tunc oblatus est ei dæ-
monium habens, cæcus &
mutus: & curavit eum, ita
ut loqueretur & videret.

Then was brought to him one/
possessed with a deuil/ both blind / and
dumme / and he healed him/ so that hee
vvhich was blinde and dumme / both
spate and sawe.

23. Et stupebant omnes
turbæ, & dicebant, Nun-
quid hic est filius David?

And all the people were amazed /
and said / Is not this the sonne of
Dauid?

24. Pharisei autem audi-
entes dixerunt, Hic non e-
iicit dæmones nisi in Beel-
zebub principe dæmonio-
rum.

But when the Pharisees heard it /
they said/ This man casteth the devils
no other wise out / but through Beelze-
bub the prince of devils.

25. Iesus autem sciens co-
gitationes eorum, dixit eis,
Omne regnum divisum cō-
tra se, desolabitur: & omnis
civitas vel domus divisa
contra se, non stabit.

But Iesus knewe their thoughtes/
and said to them: Euery kingdome de-
uied against it selfe / shall be brought
to nought: and euery citie or house/ de-
uied agaynst it selfe / shall not stand.

19. Er wird nicht zanken noch schrey-
en/ vnd man wirdt sein geschrey nicht
hören auff den gassen.

Hand skal icke trette oc en robe / oc mand skal icke
høre hans rob paa Gaderne.

20. Das zustossen Rhor wirdt er
nicht zubrechen/ vnd das glümmende
Zocht wirdt er nicht außleschen/ bis
das er außfüre das Gericht zum
Sieg.

Hand skal icke sonderbrude det knusede Roer/ oc en
vdsloct den rygende hør/ for end hand vdsferer Dom-
men til seher.

21. Vnd die Heiden werden auff sei-
nen Namen hoffen.

De Hedningene skulle haabis paa hans Naamn.

22. Da ward ein besessener zu ihm
bracht/ der war blind vnd stumm/
vnd er heilet in/ also/ daß der blinde
vnd stumme beide redet vnd sahe.

Da bleff der en Besæt fert til hannem / som vaar
Blind oc Dum/ Oc hand helbredede hannem/ Saa/
at den Blinde oc Dumme/ baade taled oc saa.

23. Vnd alles volck entsakte sich
vnd sprach: Ist diser nicht Davids
Son.

De alle folcket forfærdedis / oc sagde Er icke denne
Dauids Son?

24. Aber die Phariseer/ da sie es hö-
reten/ sprachen sie: Er treibet die teu-
fel nicht anders auß/ denn durch Be-
elzebub/ der teufel obersten.

Men der Phariseerne det hørde/ sagde de/ Hand
driffuer Dieffle icke anderledis vdi / end ved Beelze-
bub/ den Diefflenis Offuerste.

25. Iesus vernam aber ire gedan-
cken/ vnd sprach zu ihnen: Ein jeglich
Reich/ so es mit ihm selbs vneins
wirdt/ das wirdt wüste. Vnd ein jeg-
liche Statt oder hauß/ so es mit ihm
selbs vneins wirdt/ mag nicht be-
stehen.

Da merckte Iesus deris tænkter/ oc sagde til dem/
Huert Nige som bliffuer vsamdrægt indbyrdes / det
bliffuer øde Oc huer Stadt eller Huß/ som bliffuer
vsamdrægt indbyrdes/ kand icke bliffue bestandigt.

19. Nebude se vaditi/ ani křt-
eiti/ ani kdo na vlichy vstosy
hlas geho.

Nie bedzte sie wadziti ani be-
dzte wotat/ ani žaden vstlyšy glosu
iego po vlichy.

20. Třtiny nalomeně nedo-
lomj/ a lnu kaurjchho se ne v-
hasy/ dokowádž newydať w-
řěšiwj saudu.

Třčiny slucžoney nie zlamie
lnu kauržacego nie nie zagaši / a ž
wysadzi sad ku zwočiwj.

21. Awe Gměnu geho Nā-
rodowě dauffati budau.

Aw iměnin iego pogāni bes-
da nādztie meli.

22. Tedy podán gemu dā-
belsiwj posedy/ slepy / a nē-
my: Oc vždrawil gey tak že
mluwil y widel.

Tedy mu przywiedzion jest o-
pctany/ slepy y memy / y vždrawil
go/ tak iż on křory byl i epym y m-
emym/ mowil y widiel.

23. Y diwili se wšyctni žā-
stupowě s strachem/ a prawili:
Ždali tento gest Syn Dawi-
dow?

Y zdumělo sie wšythko z gro-
madzenie ludu / y mowili/ Ždali
ten jest on syn Dawidow?

24. Ale Žákoničen to vstly-
šawše/ prawili: Tento newy-
mijet dāblw / gedině Belze-
bubem Anijžetem Diābels-
kym.

Co Saryzenowie vstlyšawšy/
rzekli/ Ten nie wygānia diablów
iedno przez Beelzebula Bsiāže
diablów.

25. Gežijso pak wěda myšle-
ni gegich řekl gim: Každě
Křalowstwj rozděleně proti
sobě spustne / a každě Město
nebo Dm proti sobě rozdē-
ny nestane.

Alle Jezus wiedzac myšli ich/
rzekl im/ Wšelkie Krolestwo roz-
dzielone przeciwko sobie / bywa
spustoszone/ Wšelkie město abo
dem rozdzielony przeciwko sobie/
nie osthoi sie.

יב

26 וְאִן סָטָנָא לְסָטָנָא
מִפֶּק עַל גִּבְשָׁה אֲתִפְלֵג
אִיכְנָא הַכִּיר קִימָנָא
מִלְכוּתָהּ:

Ora se Satana scaccia Satana, egli è
diviso contra se stesso: come sarà dunque
in piedi il suo regno?

27 וְאִן אֲנָא בְּבַעַל צְבוּב
מִפֶּק אֲנִי דִּינָא בְּנִיכּוֹן
בְּמָנָא מִפְקִין לֵהוֹן מִטּוֹל
הִנָּה הִנּוּן יִהְיוּן לְכוּן דִּינָא:

E se io scaccio i demonij per opera di
Beelzebub, i vostri figliuoli per opera di
chi gli scacciano? per tanto essi saranno
vostri giudici.

28 וְאִן בְּרוּחַ אֱלֹהִים
אֲנִי מִפֶּק אֲנָא דִּינָא
קִרְבַּת לֵה עֲלִיכּוֹן מִלְכוּתָהּ
דֵּאֱלֹהִים:

Ma se io per opera de lo Spirito di
Dio scaccio i demonij, adunque il regno
di Dio è venuto a voi.

29 אִו אִיכְנָא אֲנִשׁ מ
מִשְׁפַּח דִּיעוּרָא לְבִירָא
חֲסִינָא וּמִאֲנֹהִי יְבוּן אֱלָא
אִו לִקְדָּם יִאסְרִינָהּ
לְחֲסִינָא וְהִידִין בִּיתָהּ יְבוּן:

Altrimenti come puo alcuno entrar
nella casa d'un huomo potente, e rapir le
sue robbe, se prima non hauerà legato il
potere, & allora saccheggierà la sua casa?

30 מִן דֵּלָא הִוָּן עֲמִי
לִקְבִלִי הִוָּן וּמִן דֵּלָא כְּנִשׁ
עֲמִי מִבְּדִירוֹ מִבְּדִיר:

Chi non è con esso me, è contra di me:
e chi non raccoglie con meco, sparge.

31 מִטּוֹל הִנָּה אֲמַר אֲנָא
לְכוּן דְּכִין חֲטָהִין וְגִדְּבִין
יִשְׁתַּבְּקוּן לְבָנֵי גִשְׁטָא
גִּדְּבָא דִּין דְּעַל רוּחָא לֵא
יִשְׁתַּבְּקוּ לְבָנֵי גִשְׁטָא:

Pero io vi dico, Ogni peccato e ba-
stemia sarà perdonato a gli huomini:
ma la bastemia contra lo Spirito, non
sarà lor perdonata.

32 וְכָל מִן דִּיאֲמַר מִלְתָּא
עַל בְּרֵה דְּאֲנָשִׁים יִשְׁתַּבְּק
לֵה כָּל דִּין דְּעַל רוּחָא
דִּקְדֻשָּׁא יִאֲמַר לֵא יִשְׁתַּבְּק
לֵה לֵא בְּעִלְמָא הִנָּה וְלֵא
בְּעִלְמָא דְּעַתִּיד:

E chiunque dira parola alcuna con-
tra il Figliuol de l'huomo, gli sarà perdo-
nato: ma chi la dira contra lo Spirito san-
to, non gli sarà perdonato, ne in questo se-
colo ne in quello che dee venire.

יב

26 וְאִם הַשָּׁטָן יוֹצִיא אֶת-
הַשָּׁטָן בְּעֶצְמוֹ גִּחְלָק הוּא וְאִתְּ
תְּקוּם מִלְכוּתוֹ:

Y si Satanas echa fuera a satanas, contra simif-
mo está diuiso, como pues permanecerá su reyno?

27 וְאִם אֲנִי בְּבַעַל צְבוּב
מוֹצִיא אֶת-הַשָּׁטָן וּבְנֵיכֶם
בְּמִי יוֹצִיא עַל-כֵּן הִמָּה יְהוֹי
שׁוֹפְטֵיכֶם:

Y si yo por Beelzebub echo fuera los demo-
nios, vuestros hijos por quien los echan? Portan-
to ellos seran vuestros juezes.

28 וְאִם אֲנִי בְּרוּחַ אֱלֹהִים
מוֹצִיא אֶת-הַשָּׁטָן אִתְּ כִי
הַקָּדִים עֲלֵיכֶם מִלְכוּת הָאֱלֹהִים:

Y si por Espiritu de Dios yo echo fuera los
demonios, ciertamente llegado ha a vosotros el
Reyno de Dios.

29 אִו יִכָּה יוֹכֵל אִישׁ לְבוֹא
בְּבֵית הַגָּבוֹר וְאֶת-כָּלֵי לְבוֹ אִם
לֹא בְּרִאשׁוֹנָה יִאֲסֹר אֶת-הַגָּבוֹר
וְאִו יָבֹא אֶת-בֵּיתוֹ:

Porque como puede alguno entrar en la casa
del valiente, y faquear sus alhajas, si primero no
prendiere al valiente: y entóces faqueará su casa.

30 אֲשֶׁר אֵינִי עִמִּי קִבְּלִי הוּא
וְאֲשֶׁר לֹא מֵאִסָּה אִתִּי יִפְּדֹר:

El que no es conmigo, contra mi es, y el que
conmigo no coge, derrama.

31 עַל-כֵּן אֲמַר לָכֶם כָּל-
חֲטָאתָ וְגִדְּוָתָהּ תִּסְלַח לְאֲנָשִׁים
וְהַגִּדְּוָתָה עַל-רוּחַ לֹא יִסְלַח
לְאֲנָשִׁים:

Portato os digo, Todo peccato y blasphemia
será perdonado a los hōbres: mas la blasphemia
del Espiritu no será perdonada a los hombres.

32 וְגַם אֲשֶׁר יֹאמַר דְּבַר עַל-
בֶּן הָאָדָם יִסְלַח לוֹ וְאֲשֶׁר יֹאמַר
עַל-רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִסְלַח לוֹ
וְלֹא בְּעוֹלָם הָיָה וְגַם לֹא
בְּעוֹלָם הָבָא:

Y qualquiera que hablare contra el Hijo del
hombre, le será perdonado: mas qualquiera que
hablare contra el Espiritu Sancto, no le será per-
donado ni en este siglo ni en el venidero.

יב

26. Καὶ ἢ ὁ σατανᾶς τὸν σα-
τανᾶ ἐκβάλλει, φανερὸν ἐμμερόσῃ
πᾶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία
αὐτοῦ;

Or si Satan iette hors Satan, il est
diuisé contre soi-même: comment
donc subsistera son regne?

27. Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βελζεβούλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ οὐμῶν
ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; ἂν δὲ ἐν οὐ-
μῶν ἐστὶν ἡ κριταία.

Que si ie iette hors les diables par
Beelzebub, vos fils par qui les iettent-
ils hors: parquoi iceux ieront vos iu-
ges.

28. Εἰ γὰρ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἂν εἴπω-
ται ἐφ' οὐμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais si ie jette hors les diables par
l'Esprit de Dieu, vraiment le royau-
me de Dieu est paruenu à vous.

29. Ἢ πᾶς δυνάστης πῶς εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ
τοὺς σκελετοὺς αὐτοῦ διαρπαγεῖν, εἰ μὴ
πρῶτον διήκῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ;

Sinon, comment pourra quelcun
entrer en la maison d'un homme fort,
& piller son bien, si premier il n'a ité
l'homme fort, & alors il pourra piller la
maison d'icelui.

30. Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμῶ
ἐστὶ καὶ ὁ μὴ συναίγων μετ' ἐμοῦ,
σκορπίσει.

Qui n'est point avec moi, il est con-
tre moi: & qui n'assemble avec moi, il
espart.

31. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσι
ἁμαρτίαι καὶ βλασφημίαι ἀφε-
θήσονται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ γὰρ τοῦ πνεύ-
ματος βλασφημία οὐκ ἀφεθή-
σεται τοῖς ἀνθρώποις.

Pourtant vous di-ie, tout peché &
blaspheme sera pardonné aux hommes:
mais le blaspheme contre l'Esprit, ne
leur sera point pardonné.

32. Καὶ ὅς ἂν εἴπω λόγον κατὰ τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐ-
τῷ· ὅς δὲ εἴπω κατὰ τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ ἀγίου, οὐκ ἀφεθήσεται
αὐτῷ. ὅτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ὅτε ἐν τῷ
μέλλοντι.

Et quiconque aura dit parole contre
le fils de l'homme, il lui sera pardonné:
mais qui aura dit parole contre le saint
Esprit, il ne lui sera pardonné, ni en ce
siècle-ci, ni en celui qui est à venir.

CAP. XII.

26. Et si satanas satanam eiicit, adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum eius?

So if Satan cast out Satan / he is divided against him selfe: howe shall then his Kingdome endure?

27. Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

Also if I through Beelzebub cast out devils / by whom do your children cast them out? Therefore they shall be your iudges.

28. Si autem ego in spiritu Dei eiicio dæmones: igitur pervenit in vos regnum Dei.

But if I cast out devils by the Spirit of God / then is the Kingdome of God come unto you.

29. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere: nisi prius alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

Howe can a man enter into a strong mans house and spoyle his goods / except he first binde the strong man / and then spoyle his house?

30. Qui non est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit.

He that is not with me / is against me: and he that gathereth not with me / scattereth.

31. Ideo dico vobis, omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemia non remittetur.

Wherefore I say unto you / everie sinne and blasphemie shall be forgiven unto men: but the blasphemie against the holy Ghost / shall not be forgiven unto men.

32. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

And whosoever shall speake a word against the Sonne of man / it shall be forgiven him: but whosoever shall speake against the holy Ghost / it shall not be forgiven him / neither in this worlde nor in the worlde to come.

Das XII. Capitel.

26. So denn ein Sathan den andern austreibt / so muß er mit ihm selbsts vneins sein / wie mag denn sein Reich bestehen?

Er det da saa / at den ene Satan vddriffuer deti anden / da er hand wens met sig self / Huorledis kand da hans Rige bliffue bestandigt?

27. So ich aber die teufel durch Beelzebub austreibe / durch wen treiben sie eure kinder auß? Darumb werden sie eure Richter sein.

De om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub / Ved huem driffue eders Børn dem vd? Der saare skulle de vere eders Dommere.

28. So ich aber die teufel durch den Geist Gottes austreibe / so ist ie das Reich Gottes zu euch kommen.

Men der som ieg vddriffuer Dieffle ved Guds Aand / Da erio Guds Rige kommet til eder.

29. Oder / wie kan jemand in eines Starcken Haus gehen / vnd jm sein Hausrath rauben / es sey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn ihm sein Haus beraube?

Eller / huorledis kand nogen gaa ind i en sterckis huss / oc roffue hannem hans bostaff fra / Vden saa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc siden beroffuer hannem hans Huss?

30. Wer nicht mit mir ist / der ist wider mich / vnd wer nicht mit mir samlet der verstreuet.

Huo som icke er met mig / hand er mod mig / De huo icke samler met mig / hand adsprer.

31. Darumb sage ich euch / Alle sünde vnd lesterung wirdt den menschen vergeben / aber die lesterung wider den Geist wirdt den Menschen nicht vergeben.

Der saare siger ieg eder / Al synd oc bespaattelse skal forladis Menniskten / Men bespaattelsen mod Aanden / skal icke forladis Menniskten.

32. Vnd wer etwas redet wider des Menschen Sohn dem wird es vergeben. Aber wer etwas redet wider den heiligen Geist / dem wirds nicht vergeben / weder inn diser noch in jener Welt.

De huo som taler noget mod Menniskens Søn / det skal forladis hannem. Men huo som taler noget mod den hellig Aand / hannem skal det icke forladis / huerecken i denne oc en heller i hin Verden.

Kapitola XII.

26. A gestli že Diábel Diábla vymijá / proti sobě rozdělén gest: Kterak tehdy stane Království jeho?

Alle jestli sátan sátaná vyhá mǎ / přecivko sebie jest rozdělén / Jakoz tedy oítoí sie Králestvo jeho?

27. Já wy mijámli Diáblu w Beelzebubu / Synové wáshy w kom wymijtagij? Protož oni sandcově wáshy budau.

A jestliže ja przez Beelzebula wygániam diabelstvá / synowie wáshy przez kogo z wygániam? A przetož oni będą sádziami wáshy mǎ.

28. Pakli já Duchem Božjim Diáblu vymijám / gístě přišlo gest mezy wás Království Božj.

Alle jestliže ja Duchem Božym wygániam diabelstvá / táciac do was přišlo Králestvo Bože.

29. Nebo kterak kdo muož do domu sylneho wjiti / a geho nádoby pobrati / let prwě swižje sylneho / a teprw Quom geho oblaupij.

Abowiem táko meže Pro wnieć do domu mocarzá tákego / á stáť tef iego zábrác / jestli by pierwcy mǎ zwiázal mocarzá onego? gdyž táť dopiero dom iego zlupe meže.

30. Kdo není semnau proti mně gest: A kdo neshromažduje semnau / rozptluget.

Kto nie jest zemna / přeciwoť Fo mně jest / á Kto nie zbiera zemna / rozpraša.

31. Protož prawim wám: Wšeliký hřích y rauhánij bude Lidem opustěno / ale proti duchu rauhánij nebudeť opustěno.

A przetož powiedam wam / Wšelki grzech y bluźnierstwo będzie odpuszczone ludziam. Al bluźnierstwo přeciwoť Duchowi swietemu nie będzie odpuszczone ludziam.

32. A kdo by kóliwěť řekl slo wo proti Synu Člowěka / bude genu odpustěno: ale kdo by řekl slo wo proti Duchu swatěmu / nebude genu odpustěno ani na tomto Swětě ani na budoucém.

A kto kolwiek będzie mowil přeciwoť Synowi človiečjemu odpuszczone mu będzie / ale kto by mowil přeciwoť Duchowi swietemu / nie będzie mu odpuszczone ani w tym wieku ani w przyszlym.

יב

33 או עבדו אילנא שפירא
ובארוהי שפירא או עבדו
אילנא בישא ובארוהי
בישא מן בארוהי הו גיר
מתידע אילנא :

O voi fate l'arbor buono, e il suo frutto buono, ouero fate l'arbor tristo e il suo frutto tristo: percioche l'arbor si conosce dal frutto.

34 ילנא ואכדנא איכנא
משפחיו אנתון טבתא
לממללו דבישא אנתון
מן תותרי לבא גיר ממלל
פומא :

Generazioni di vipere, come potete voi parlare cose buone, essendo maligni? conciosia che la bocca parla da l'abundantia del cuore.

35 גברא טבא מן סימא
טבתא מפק טבתא וגברא
בישא מן סימא בישא
מפק בישא :

L'huomo buono dal buon tesoro del cuore, causa fuor buone cose: e l'huomo maligno dal mal tesoro, tra fuor cose male.

36 אמר אנא לכו גיר
דכל מלא בטלא דנאמרון
בני נשא יתלון פתגמה
ביומא דדינא :

Hor io vi dico, che d'ogni parola otiosa, che gli huomini haueranno parlato, ne renderanno ragione nel di del giuditio.

37 מן מליך גיר תונדק
ומן מליך תתחייב :

Imperache, per le tue parole sarai giustificato, e per le tue parole sarai condannato.

38 הידיו ענו אנשא מן
ספרא ומן פרישא
ואמרין לה מלפנא צבינו
דנחנא מן אנתא :

Allora gli risposero alcuni de gli Scribi e Farisei, dicendo, Maestro, noi vogliamo veder da te qualche segno.

39 הו דיין ענא ואמר
להון שרבתא בישא
וגירתא אנתא פציא ואנתא
לא תתיהבי לה אלא
אתה דיונו גבנא :

Et egli rispondendo disse loro, La maluagia & adultera generatione ricerca segno, ma altro segno non le fara dato, se non il segno del Profeta Iona.

יב

33 או עשו עץ טוב ופריו
טוב או עשו עץ רע ופריו
כי מפריו העץ יודע :

O hazed el arbol bueno, y su fruto bueno: o hazed el arbol podrido, y su fruto podrido: porque del fruto es conocido el arbol.

34 צאצא האפלים היר הוכלו
טובות לדבר בהיותכם מרעים
כי מיתר הלב ידבר חפה :

Generacion de biuoras, como podeys hablar bien, siendo malos? porque del abundancia del coraçon habla la boca.

35 איש טוב מאוצר טוב לבו
יוצא טובות ואיש רע מאוצרו
הרע יוצא רעות :

El buen hombre del buen thesoro del coraçon faca buenas cosas: y el mal hombre del mal thesoro faca malas cosas.

36 לכן אמר לכם כי כל
מבטא שפתים אשר יבטאו
האנשים ישיבו עליו טעם
ביום דין :

Mas yo os digo que toda palabra ociosa que hablaren los hombres, de ella daran cuenta el dia del juyzio.

37 כי מדבריו תצדק ומדבריו
תתחייב :

Porque de tus palabras serás justificado, y de tus palabras serás condenado.

38 ויענו אנשים מספרים
ומפרשים לאמר רבי גאבה
לדמות אות ממך :

Entonces respondieron vnos delos Escribas y de los Phariseos, diziendo: Maestro descaamos ver de ti sennal.

39 ויען ואמר להם דור
מרעים ומנאפים אות מבקש
ואות לא תנתן לו כי לאם אות
יונה הנביא :

Y el respondiò, y dixoles, La generacion mala y adulterina demanda sennal; mas sennal nole será dada, fino la sennal de Ionas propheta.

יב.

33. Ἡ ποιήσῃτε τὸ δένδρον καλόν, καὶ τὴν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσῃτε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὴν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν. ὅτι γὰρ ὁ καρπὸς τὸ δένδρον γνωσκαίται.

Ou faites l'arbre bon, & son fruit, bon: ou faites l'arbre pourri, & son fruit pourri: car l'arbre est cognu par le fruit.

34. Γενήματα ἰχθυῶντος παρὸς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν ποιητοὶ οὖν τις; ὅτι γὰρ ὁ πηλὸς ὁματός τις καρδίας τὸ σῶμα λαλεῖ.

Engendrés de viperes, comment pourriez-vous parler bien, estans mauuais? car de l'abondance du cœur, la bouche parle.

35. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ὅτι ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβαλλεῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ὅτι ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβαλλεῖ τὰ πονηρά.

L'homme de bien tire hors du bon thesoro de son cœur bones choses, & l'homme mauuais tire hors choses mauuais du mauuais thesoro de son cœur.

36. Λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ὁρῶν, ὃ ἐάν λαλῇ ὡσὶν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσει αὐτὸ αὐτὸς λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

O ie vous di, de toute parole oiseuse que les hommes auront dite, ils en rendront conte au iour du iugement.

37. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

Car tu seras iustificié par tes paroles, & par tes paroles tu seras condamné.

38. Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν δόξαι σε σημεῖον ἰδεῖν.

Adonc lui re spondirent aucuns des Scribes & Pharisiens, disans, Maistre, nous ce voudrions voir faire quelque signe.

39. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ἄγερα ποιητὴ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ὑποζητεῖ, καὶ σημεῖον ἔδωκεν αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Mais lui respondant leur dit, La nation meschante & adulterelle demande d'abondant vn signe: mais signe ne lui sera donné, sinon le signe de Ionas le Prophete.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum; siquidem ex fructu arbor agnoscitur.

Either make the tree good/and his fruit good: or els make the tree euill/and his fruit euill: for the tree is knowen by the fruit.

34. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali ex abundantia enim cordis os loquitur.

Generations of vipers / howe can you speake good things / when ye are euill? For of the abundance of the heart the mouth speaketh.

35. Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala.

A good man out of the good treasure of his heart bringeth forth good things: and an euill man out of an euill treasure/bringeth forth euill things.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii.

But I say vnto you / that of euery idle worde that men shall speake / they shall giue a count thereof at the day of iudgement.

37. Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

For by thy wordes thou shalt be iustified/and by thy wordes thou shalt bee condemned.

38. Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Phariseis, dicentes, Magister, volumus à te signum videre.

Then answered certain of the Scribes and of the Pharisees / saying / Master / wee would see a signe of thee.

39. Qui respondens, ait illis, Generatio mala & adultera signum querit: & signum non dabitur ei, nisi signum Iona Prophetæ.

But he answered/and said to them / An euill and adulterous generation seeketh a signe / but no signe shall bee giuen vnto it / save the signe of the Prophet Jonas.

33. Setzet entweder einen guten Baum/so wirdt die frucht gut / oder setzet einen faulen Baum/so wirdt die frucht faul. Denn an der Frucht erkennet man den Baum.

Setter enten it gaat Træ saa bliffuer Frueten god/ Eller setter it raadet Træ/ saa bliffuer Frueten raaden. Thi mand kender Træed paa Frueten.

34. Ihr Otterngezichte wie kôndt ihr gutes reden/dieweil ihr böse sent? Wes das Herze vol ist/des gehet der Mund über.

I Ogle sleet / huortedis funde i tale gaat / effterdt i ere onde? Huad som hietet er sult aff / der aff lober Munden offuer.

35. Ein gut Mensch bringet gutes herfür / auß seinem guten schatz des Herzen/Vnd ein böser Mensch/bringet böses herfür / auß seinem bösen Schatz.

It gaat Menniste / bæer gaat frem / aff sit i tertis gode ligende sæ / De it ont Menniste / bæer ont frem / aff sit onde ligende sæ.

36. Ich sage euch aber/das die menschen müssen rechenschaft geben am jüngsten Gericht von einem jglichen vnnützen wort das sie geredt haben.

Men ieg siger eder / At Mennisten skulle gøre rechenstaff paa den yderste Dom / for huert winytteligt ord / som de haffuer talt.

37. Auß deinen Worten wirstu gerechtfertiget werden/vnd auß deinen Worten wirst du verd ampt werden.

Aff dyne ord skalt du bliffue retferdig / De aff dine ord skalt du fordommis.

38. Da antworten etliche vnter den Schriftgelerten vñ Phariseern/vnd sprachen: Meister / wir wolten gerne ein Zeichen von dir sehen.

Da suarede nogle blant de Scriffteloge oc Pharisæer / oc sagde / Mestere / Vi vilde gerne see it Tegen aff dig.

39. Vnd er antwortet vñ sprach zu jnen: Die böse vnd ehebrecherische art / suchet ein Zeichen / vnd es wird ir kein Zeichen gegeben werden / denn das Zeichen des Propheten Jonas.

Hand suarede oc saade til dem / Den onde oc horactige Sleet søger effter it Tegen / De hende skal inted Tegen giffuis / Vden Jone Prophetis Tegen.

33. Aneb cînste Strom do brî a Dwotce geho dobre: a nebr cînste strom zly / a Dwotce geho zle / nebzagistê po Dwotce Strom bywâ poznân.

Albo cînście drzewo dobre y owoc iego dobry / albo cînście drzewo zgnile y owocu iego zgnily / a bowiemy z owocu drzewo bywâ poznane.

34. Pokolenij Hadowê / kte rak mûžete dobre wêcy mluwiti / ponewâdzistê zlij? nebr z hognosti Grdce vsta mluwiti.

Kodzkie zmitow / takobyście mogli rzeczy dobre mowic bedac zlemi? Gdyz z obfityści serca vsta mowia.

35. Dobry Czlowek / z dobre ho pokladu srdce wynâssy dobre / a zly Czlowek ze zleho pokladu wynâssy zle.

Dobry czlowiek z dobrego skarbni serca wywodzi rzeczy dobre / a zly czlowiek ze zleho skarbni wywodzi zle rzeczy.

36. Ale prawljm wâm / ze kazdeho slowa prâzdného / kte rêz mluwiti budau lidê / wydadij z nêho počec w den Soudny.

Ale powiedam wam / iż kżdego słowa próżnego / które mówią budzą ludzi / wydać im będzie w dzień sądny.

37. Zreżagistê twê sprawedliw budess vcinên / a z řeči twê budess odsauzen.

Abowiem z powieści twoich będzieś sprawiedliwym / y z powieści twoich będzieś osadzony.

38. Tedy odpowêdeligemu nêkterij z učiteluow a Zâronij / kâw rkauce: Mistê / chceme od tebe znamenij widêti.

Tedy odpowiedzieli niektóry z nauczycielow y faryzeuszow / mówiac / Mistê / chcemy od ciebie znamię widzieć.

39. Kterhžto odpowijdage / řeči gim: Pokolenij zle a cînso ložnê / znamenij hledâ / a znâmenij nebudegemu dâno / gedînê znamenij Jonâsse Proroka.

Ale on odpowiedâjac / řeči im / Kodzay zlyy cudzoložny znâmenia szuka / ale mu nie będzie znâmie dâno / tedno znâmie Jonâs Proroka.

יב

40 איכנא גיר דהנו
יבן בפרסה דנונא תלתא
איממיו ותלתא לילון
הכנא יהנה ברה דאנשא
בלבה דארעא תלתא
איממיו ותלתא לילון:

*Che si come Iona fu nel ventre de
la balena tre di e tre notti, cosi il Figliuol
de l'huomo fara nel cuor de la terra tre
di e tre notti.*

41 גברא נינווא יקומון
בדינא עם שרפתא דנא
נח יבנה דהנו תבו בפ
בפרוותה דנונא ויהא דרב
מו ננו תנו:

*Gli huomini di Ninive si leuaranno
nel giudicio con questa generatione: e co-
dannarannola: perche effi a la predi-
cation di Iona si riconobbero: e pur ecco
qui pila che Iona.*

42 מלכתא דתימנא
תקומי בדינא עם
שרפתא דנא ותחבנה
דאחת מן עבריה דארעא
דתשמיץ חכמתה ד
דשלימון ויהא דיתיר מן
שלימון הרבא:

*La Regina d'Austro si leuara nel
giudicio con questa generatione, e con-
dannarannalla: perche ella venne da
l'estreme parti de la terra, per odir la sa-
pientia di Salomone, e pur ecco qui piu
che Salomone.*

43 אמתי דין דרוחא
טנפתא תפיקי מן פר
נשא מתפרכא באתרוגא
דמיא לית בהון ובכע
ניחא ולא משפחא:

*Quando lo spirito immondo e uscito
de l'huomo, camina per luoghi aridi, cer-
cando riposo e non lo troua.*

44 הידיו אמרא אהפוך
לביתי מן איכא גפקר
ואתא משפחא דסריק
וחמים ומצבא:

*Allora dice, Io ritornerò ne la mia
casa, donde sono uscito: e venutoni, la
troua vota, scopata, e adornata.*

45 הידיו אולא דברג
עמה שבע רוחא אהפוך
דמנה פישן ועאליו וע
ועמריו פה והויה חרתה
דגברא הו פישן מן ק
קדמתה הכנא יהנה לה
לשרפתא דנא פישתא:

*A lora va, e piglia seco sette altri spi-
riti piu maligni di se, e entrati e habi-
tarani onde l'ultima condition di quell'
huomo, disuen peggiore che la prima. Così
auuerà ancor a questa maluagia gene-
ratione.*

יב

40 כִּי־כַאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה בְּמִעֵי
הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת
כֵּן יִהְיֶה בֶן־אָדָם בְּלִבֵּי הָאָרֶץ
שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת:

Porque como estubo Ionas en el vientre de
la vallenga tres dias y tres noches, ansi estara el
Hijo del hombre en el coraçon de la tierra tres
dias y tres noches.

41 אַנְשֵׁי נִינְוָה יָקוּמוּ בַּמִּשְׁפָּט
עִם דּוֹר הַזֶּה וְרָשָׁעֵיהֶם כִּי
שָׁבוּ מֵעוֹלָם לְקִרְיַת יוֹנָה וְהָיָה
יִתְרֵה מִיוֹנָה זֶה:

Los de Ninive se leuantarán en juyzio con
esta generacion, y la condenarán: porque ellos
hizieron penitencia a la predicacion de Ionas, y
heaqui mas que Ionas en este lugar.

42 מַלְכַּת שָׁבָא תָקוּם בַּמִּשְׁפָּט
עִם דּוֹר הַזֶּה וְתִרְשָׁעֶיהָ כִּי בָאָה
מִקְצֵי הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ אֶת־חֻכְמַת
שְׁלֹמֹה וְהָיָה יִתְרֵה מִשְׁלֹמֹה זֶה:

La Reyna del Austro se leuantará en juyzio con
esta generacion, y la condenará: porque vino de
los fines de la tierra para oyr la sabiduria de Sa-
lomon: y heaqui mas que Salomon en este lugar.

43 וְכַאֲשֶׁר רוּחַ טְמֵאָה תֵּיצֵא
מֵאָדָם תֵּלֵךְ בַּצִּיּוֹת מְקוֹמוֹת
מִבְּקָשָׁה מְנוּחָה וְלֹא תִמְצָא:

Quando el espiritu immundo ha salido del
hombre, anda por lugares secos, buscando repo-
so: y no hallandolo.

44 אָז תֵּאמַר אָשׁוּב אֶל־בֵּיתִי
אֲשֶׁר יָצֵאתִי מִשָּׁם וְבוֹא תִמְצָאֵנִי
מִדֶּק מִטְהָר בִּיַּעַם וּמִצָּר:

Entonces dize, Boluermehé a mi casa, de
donde sali. Y quando viene, hallala defocupada,
barrida, y adornada:

45 אָז תֵּלֵךְ וְתִקַּח אִתּוֹ שֶׁבַע
רוּחוֹת אַחֲרוֹת רָעוֹת מִמֶּנֶּה
וְתִבּוֹנְנָה וְיִשְׁבּוּ שָׁם וְיִהְיֶה אַחֲרָיו
הָאָדָם הַהוּא רָעִים מִן הָרָשָׁעִים
וְכִי־יִהְיֶה לְדוֹר זֶה הָרָע:

Entonces vá, y toma consigo otros siete spi-
ritus peores que el, y entrados moran allí: y son
peores las postrimerias del tal hombre que sus
primerias. Ansi tambien acontecerá a esta ge-
neracion mala

יב

40. Ὡς ὡς ὁ Ἰωνᾶς ἐν τῇ
καλιᾷ ἔκχθης τρεῖς ἡμέρας καὶ
τρεῖς νύκτας· ὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ
ἄνθρωπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Car comme Ionas fut au ventre de la
baleine trois iours & trois nuits, ainsi
fera le fils de l'homme dedans la terre
trois iours & trois nuits.

41. Ἄνδρες νινυθίται ἀναστήσαν-
τες ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
ταύτης, καὶ κατακρινέσιν αὐτήν· ὅτι
μετενόησαν εἰς τὴν κήρυγμα Ἰω-
νά. καὶ ἰδοὺ πλεον ἰωνᾶ ὧδε.

Ceux de Ninive se leueront au iuge-
ment avec ceste nation, & la condamne-
ront, pourtant qu'ils se sont amendez à
la predication de Iona: & voici il y a ici
plus que Iona.

42. Βασίλισσα νότα ἐγερθήσε-
ται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι
ἦλθεν ἐκ τοῦ περάτων τῆς γῆς ἀ-
κούσαι τὴν σοφίαν τοῦ σοφοῦ· καὶ
ἰδοὺ πλεον τοῦ σοφοῦ ὧδε.

La roine de Midi se leuera au iuge-
ment avec ceste nation, & la condamne-
ra, pourtant qu'elle vint au bout de la
terre pour ouir la sapience de Salomon:
& voici, il y a ici plus que Salomon.

43. Ὅταν ᾖ πνεῦμα ἀκάθαρτον ἐξ-
έλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, δι-
στῇ δὲ ἀνθρώπων περὶν, ζητεῖ
ἀναπαυσιν, καὶ οὐχ εὗρεσκά.

Or quand l'esprit immonde est sorti
d'un homme, il va par les lieux secs, cer-
chant repos, & n'en trouue point.

44. Τότε λέγει, ὁπιστρέψω εἰς
τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον, καὶ εἰδὼν
ὅτι εὐρύς ἐστιν ὁ οἶκος, στενωπὴν
καὶ κεκοσμημένον.

Alors il dit, Je retournerai en ma
maison dont ie suis sorti: & quand il
est venu, il la trouua vuide, balice &
paree.

45. Τότε πρὸς ἑπτὰ, καὶ πάλιν
λαμβάνει μετ' αὐτοῦ ἑπτὰ ἑτεροὺς
πνεύματα πονηροτέρους αὐτοῦ, καὶ
εἰσελθόντες κατοικοῦσιν ἐκεῖ, καὶ γίνεται
τὸ ἔσχατον ἂνθρώπου ἐκείνου χει-
ρόν ἐκ τῶν πρώτων. ὕτως ἔσται καὶ τῇ
γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Adonc il s'en va, & prend avec soi
sept autres esprits pires que soi, lesquels
estans entrés, habitent là: & la fin de
cest homme-là est pire que le commen-
cement: ainsi aduient-il ausi à ceste
peruerse nation.

40. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

For as Jonas was three daies / & three nightes in the whales bellie: so shall the Sonne of man be three daies and three nightes in the heart of the earth.

41. Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quam Ionas hic.

The men of Nineue shall rise in iudgement with this generation / and condemne it: for they repented at the preaching of Jonas: and behold / a greater then Jonas is here.

42. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic.

The Queene of the South shall rise in iudgement with his generation / and shall condemne it: for shee came from the vtmost partes of the earth to heare the wisdom of Solomon: and beholde / a greater then Solomon is here.

43. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & non inuenit.

Now when the vncleane spirit is gone out of a man / he walketh through out drie places / seeking rest / and findeth none.

44. Tunc dicit, Revertar in domum meam unde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam.

Then he saith / I will retourne into mine house / from whence I came: and when he is come / he findeth it empty / swept and garnished.

45. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessima.

Then he goeth / and taketh vnto him seuen other spiritus worse then him selfe / and then enter in / and dwell there: and the ende of that man is worse then the beginning. Euen so shall it be with this wicked generation.

40. Denn gleich wie Jonas war drey Tage / vnd drey nacht in des Walfisches bauch / also wirdt des Menschen Son drey tage vnd drey nacht mitten inn der Erden sein.

Thi at lige som Jonas vaart tre dage oc tre netter i Hualfiskens bug / Saa skal Menniskens Son vere tre dage oc tre netter mit i Jorden.

41. Die Leute von Ninive werden aufstretten am Jünsten gericht / mit diesem Geschlechte / vnd werden es verdammen / den sie theten buße nach der predigt Jonas / vnd siehe / hie ist mehr denn Jonas.

De Joleke aff Ninive skalle opstaa paa den yderste Dom / met denne Slect / oc skalle fordomme hende / Thi de bedredede osser Jone predicken / De see her er mere ende Jonas.

42. Die Königin von Mittag wirdt aufstretten am jünsten Gericht mit diesem Geschlechte / vnd wirdt es verdammen / denn sie kam vom Ende der Erden / Salomonis weisheit zu hören / vnd sihe hie ist mehr denn Salomon.

Dronningen aff synden skal opstaa / paa den yderste Dom / met denne Slect / oc skal fordomme hende / Thi hun kom aff iordens ende / at here Salomonis Visdom. De see / Her er mere end Salomon.

43. Wenn der vn sauber geist von dem Menschen außgefahren ist / so durchwandelt er dürre Städte / suchet ruhe vnd findet sie nicht.

Naar den wrene Aand er vdfaren aff Mennisken / da vandrer hand gennem tørre Stæder / søger huile / oc finder hende icke.

44. Da spricht er denn: Ich will wider umbkeren inn mein Hauß / dar auß ich gegangen bin. Vnd wenn er kompt / so findet ers müßig / gekere vnd geschmückt.

Saa siger hand da / Jeg vil vende om igen til mit Huß / som ieg gick vdaß. De naar hand kommer / da finder hand det ledigt / senet oc prydet.

45. So gehet er hin / vnd nimbt zu sich sibem andere geister / die erger sind den er selbs / vnd wen sie hinein kommen / wonen sie all da / vnd wird mit dem selbigen menschen hernach erger / denn es vorhin war. Also wirdts auch diesem argen geschlecht gehen.

Saa gaar hand hen / oc tager siu andre Aander til sig / som ere verre / end hand er selff. De naar som de komme der ind / da bo de der. De der bliffuer siden verre met det samme Menniske / end det vaart førre. Saa skal det oc gaa denne ende Slect.

40. Neb valož byl Jonáš w brýše Walehba tři dni a tři noci / tak bude Syn Člowěka w Ordeh Země / tři dni a tři noci.

Abowiem takó byl Jonáš w brzuchu Wielorybá trzy dni y trzy noci / tak že będzie Syn człowieczy w sercu ziemi thrzy dni y thrzy noci.

41. Mužij Ninowicstij stas nau na saude s Pokolenijm tihnto / a potupij ge / nebo potani čimiliť kazani Jonášso wu / A hle wjce nežli Jonášs tuto.

Mezowie z Ninive powstha na w sad z tym narodem / y o sadzi za gi iz oni vpamietali si na pže powiedanie Jonassowe / A oto wiecej jest na tym miecey niz Jonass.

42. Králowna od Poledne / powstane na saude s pokolenijm tihnto / a potupij ge: neb přigela od končin země / aby slossla maudrost Salomonu / ale hle wjce nežli Salomon tuto.

Králowna społudná powstha nie w sad z tym narodem / y o sadzi gi przeto iz ona przysla z granie aemie / aby sluchala maudrosti Salomonowej / a oto wiecej jest na tym miecey niz Salomon.

43. Když pak nečistý duch wyjde od člověka / chodij po mýstech suchých hledage odpočinutí a nenaležá.

Agdy nieczysty duch wyjde z człowieka / przechodzi po suchych mýstach g dzie wod mienas / szuka odpočynienia / a iz go nie nájduie.

44. Tehdy ři: Nawrátím se do domu mého odkud jsem wysšel. A přigda nalezne gen prázdny / chowostiti wprázděny a ořáštěny.

Tedy mowi / Wroce sie do domu mego z kadem wyszedl / A przyjedzy nájduie gi próżniacy y vnieściony / o chedożony.

45. Tehdy gde a přisyme k sobě jiných sedm duchůw horšších sebe / a wegdance přebýwagij tam: y bywagij posle dní wčech člowěka toho horšší nežli první. Tak bude n tomu to pokolenij na horššímu.

Thedy idzie / y bierze z soba siedmi inšych duchow goršych niz sam jest / y wšedzy / mieszkaja tam / a koniec onego człowieka stawa sie goršy niz począt / A tak sie stanie y temu narodowi zlemu.

יב

46 כד הוּ דִּין מִמֶּלֶךְ
לְפָנֶיךָ אֲתִי אִמִּי וְאֶחָיוּ
קִימִיו לְבָר וּבָעִיו דִּימְלִלוֹן
עִמָּה:

Mentre ch'egli parlava ancor à le turbe, ecco sua madre e i suoi fratelli stannano di fuore, cercando di parlargli.

47 אָמַר לֵה דִּין אָנֹכִי
הָא אֲמַר וְאֶחָיוּ קִימִיו
לְבָר וּבָעִיו דִּימְלִלוֹן עִמָּה:

Et vno gli disse, Ecco che tua madre, e i tuoi fratelli son qua fuore, che cercano di parlarti.

48 הוּ דִּין עֲנֵה וְאָמַר
לְמוֹ דִּיאֲמַר לֵה מוֹ הִי אֲמִי
וּמוֹ אֲבוֹן אָחִי:

Egli rispondendo, disse à celui che gli haueua detto questo, Chi è mia madre e chi sono i miei fratelli.

49 וּפָשַׁט אֶמְרָה לְוֵה
תְּלַמִּידוֹהִי וְאָמַר הִנֵּה
אֲמִי וְהֵא אָחִי:

E distendendo la mano sua sopra i suoi discipoli disse, Ecco qui mia madre e i miei fratelli.

50 כָּל גֵּשׁ דִּין דְּעֵבֶד עֲבָדֶיךָ
דְּאֲבִי דְּבִשְׁמֵיָא הוּוּ אָחִי
וְחָתִי וְאֲמִי:

Imperache chiunque fara la Volonta del Padre mio che è ne cieli, esso è mio fratello, e sorella, e madre.

יג

1 בְּהוּ דִּין יוֹמָא זָבֵק
יִשׁוּעַ מוֹ בִּיתָא וַיֵּתֵב עַל
יַד יַמָּא:

In quel giorno essendo uscito IESV di casa, si pose a sedere lungo il mare.

2 וְאֶתְפַּשְׁשׁוּ לִוְתָּה פְּנֵיכֶם
סִגְיָאָא אִין דִּיִּסְקָיִתֵּב לֵה
פְּאֵלְכֶם וּפְלֵה פְּנֵיכֶם קָאָם
הוּא עַל סִפְרֵי יַמָּא:

Done si raccolsero à lui molte turbe, in tal modo ch'egli se n'entrò in vna nave, e pososi à sedere: e tutta la moltitudine stava insu'l lito.

יב

46 וְעוֹדֵנָה מְדַבֵּר אֶל־הָעָם
וְהִנֵּה אִמּוֹ וְאֶחָיוּ עֹמְדִים בַּחוּץ
מִבְקָשִׁים לְדַבֵּר עִמּוֹ:

Y estando el aun hablando à las compannas, heaqui su madre y sus hermanos estauan fuera, que le querian hablar.

47 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶחָד מִן־אֲנָשִׁים
הִנֵּה אִמְךָ וְאֶחָיוּ עֹמְדִים בַּחוּץ
וַיִּבְקֹשׁוּ לְדַבֵּר אֵלָיו:

Y dixole vno, Heaqui tu madre y tus hermanos estan fuera, que te quieren hablar.

48 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ לֹא מִי־
יֵשׁ אִמִּי וְאֶחָיוּ:

Y respondiendole el alque le dizia esto, dixo, Quien es mi madre, y quien son mis hermanos?

49 וַיִּטֵּן אֶת־יָדוֹ עַל־תְּלַמִּידָיו
לֵאמֹר הִנֵּכֶם אִמִּי וְאֶחָיוּ:

Y estendiendo su mano hazia sus discipulos, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

50 כִּי־כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־
רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוּא
יֵשׁ אִחִי וְאֶחָיוּ וְאֲמִי:

Porque todo aquel que hiziere la voluntad de mi Padre, que està en los cielos, esse es mi hermano, y hermana, y madre.

יג

1 וּבַיּוֹם הַהוּא יָצָא יֵשׁוּעַ מִבֵּית
וַיָּשָׁב עַל־שִׁפְתֵי הַיָּם:

Y aquel dia, saliendo Iesus de casa, sentóse junto à la mar:

2 וַיִּקְהֻלוּ אֵלָיו עִם רֹב כֶּן אֲנָשִׁים
יֵשׁ לֹא לְעֵלּוֹת אֶל־הַסַּפִּינָה
וְלָשֶׁבֶת וְכָל־הָעָם עַל־שִׁפְתֵי
הַיָּם עֹמְדִים:

Y allegaronse à el muchas compannas, y entrandose el en vn nauio, sentóse, y toda la companna estaua à la ribera.

יב.

46. Ἐπὶ ᾧ αὐτὸς λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐστήκουσιν ἔξω, ζητοῦντες αὐτὸν λαλῆσαι.

Et comme il parloit encores aux trou-pes voici sa mere & ses freres estoyent dehors, cerchans de parler à lui.

47. Εἶπε δὲ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

Et quelcun lui dit, Voila, ta mere & tes freres sont dehors cerchans de parler à toi.

48. Οἱ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου; καὶ τίς ἐστὶν οἱ ἀδελφοί μου;

Mais lui respondant dit à celui qui lui auoit dit cela, Qui est ma mere, & qui sont mes freres?

49. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὅτι ὄντος μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.

Et estendant sa main sur ses disciples, il dit, Voici ma mere & mes freres.

50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τὸ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν.

Car quiconque fera la volonté de mon Pere qui est es ceux, icelui est mon frere, & ma sœur, & ma mere.

Κ Ε Φ Α Λ Ο Ν.

ΕΝ ᾧ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκάθητο πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ce mesme iour, Iesus estant parti de la maison, s'assit aupres de la mer.

2. Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθησθαι καὶ πάντες ὁ ὄχλος ὅτι τὸν ἀγριάλον εἰσηκαί.

Et grandes troupes s'assemblerent vers lui, tellement qu'il monta en vne nasselle, & s'assit, & toute la multitude se tenoit sur la riue.

CAP. XII.

46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.

While he yet spake to the multitude, behold his mother and his brethren stood without, desiring to speak with him.

47. Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris stant quærentes te.

Then one said unto him, Behold thy mother and thy brethren stand without, desiring to speak with thee.

48. At ipse respondens dicenti sibi, ait, Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?

But he answered, and sayde to him that tolde him, Who is my mother? and who are my brethren?

49. Et extendens manum in discipulos suos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

And he stretched forth his hande toward his disciples, and sayde, Behold ye my mother and my brethren.

50. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est: ipse meus frater & soror, & mater est.

For whosoever shall doe my fathers will which is in heauen, the same is my brother and sister and mother.

CAP. XIII.

In illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare

The same daye went Iesus out of the house, and sate by the sea side.

2. Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet: & omnis turba stabat in littore.

And great multitudes resorted unto him, so that he went into a shippe, and sate downe: and the whole multitude stood on the shore.

Das XII. Capitel.

46. Da ernoch also zu dem Volck redet/ Sihe/ da stunden seine Mutter vñnd seine Brüder draussen/ die wolten mit ihm reden.

Som hand end nu saa taledet til Folket/ See/ da stod hans Moder oc hans Brødre vden saare/ oc vilde tale met hannem.

47. Da sprach einer zu im: Sihe/ deine Mutter vñnd deine Brüder stehen draussen/ vñnd wollen mit dir reden.

Da sagde der en til hannem/ See/ Din Moder oc dine Brødre staa vden saare/ oc ville tale met dig.

48. Er antwortet aber/ vñnd sprach zu dem/ der es ihm ansaget: Wer ist meine Mutter? vñnd wer sind meine Brüder?

Hand suarede/ oc sagde til den/ som gaff hannem det tilkende/ Hvo er min Moder? oc huilcke ere mine Brødre?

49. Vñnd recket seine hand auß über seine Jünger/ vñnd sprach: Sihe da/ das ist mein Mutter vñnd meine Brüder.

De hand ræcte haanden vð offuer sine Disciple/ oc sagde/ See der/ det er min Moder oc mine Brødre.

50. Denn wer den willen thut meines Vaters im Himmel/ derselbige ist mein Bruder/ Schwester vñnd Mutter.

Ihi hvo som gør min Faders vilde i Himmelen/ den samme er min Brøder/ Søster oc Moder.

Das XIII. Capitel.

Am demselbigen tage gieng Iesus auß dem Hause/ vñnd sahte sich an das Meer.

Den samme dag gick Ihesus aff Husit/ oc sette sig hoff Haffuet.

2. Vñnd es versamlete sich vil Volcks zu ihm/ also/ daß er inn das Schiff trat/ vñnd saß/ vñnd alles volck stund am Vfer.

De der forsamledis meget Folk til hannem/ saa at hand gick i Skibet/ oc sad/ De alt Folket stod paa bredden.

Kapitola XII.

46. A fdy on gessit mluvil f Zastupom / An hle Matka geho a Bratij stali vne / Jas dagijce s nim mluviti.

A gdy on ieszejemowil do wielkiego zgromadzenia ludu / oto matka y bracia iego stali na dworze chcac z nim mowic.

47. V fekl gemu geden: Hle Matka twa y Bratij twogi stogij vne/ chthce s tebau mluviti.

A rzekl mu niektorzy / Oto matka twoja y bracia thvoi na dworze stota chcac ku tobie mowic.

48. A on odpowlijdage to: mu kterij gemu povedel/ fekl: Ktera gesi Matka ma a kterij gsau Bratij mogi.

A on odpowiedajac/ rzekl temu ktorzy mu to byl powiedzial/ A teraz jest matka moja: y ktorzy sa bracia moi?

49. A vztahv ruku svau na vtednjij svoe/ y fekl: Hle tot Matka ma y Bratij moi gi.

A sciagnavsy ræke svoa na vcznie svoje / rzekl / Oto matka moja y bracia moi.

50. Neb kdozkoli cinij vuoli Otce meho kterij gest v Nebesich/ ten gest Brat muog y Sestra y Matka ma.

Abowiem ktorzykolwiek uczyni wola oycza moiego ktorzy jest na niebie / ten jest brat hem moim/ y siostra/ y matka.

Kapitola XIII.

Am den den/ wyszed Jezus z domu/ sedel podle More.

W tego dnia wyszedhsy Jezus z domu/ siedzial nad morzem.

2. V sessli se k nemu Zastupov ve mnoz/ tak ze vstaupiv na lodicku sedel/ a wesskeren Zastup stal na brehu:

A zebralo sie do niego wielkie z gromadzenie ludu / tak iz on wyszedhsy w lodez siedzial / a wssytko z gromadzenie ludu na brzegu stalo.

יג
3 וסג' במלל הוה עמהון
בפלאתא ואמר הוה גבוק
ורוצא למזרע:

E disse loro molte cose per similitudini dicendo, Ecco, un seminatore uscì a seminare.

4 וכד ורע אית דגבל על
יד אורחא ואתא פרחתא
ואכלתה:

E mentre ch'egli seminava alcuni semi caddero lungo la via: e vengnero gli uccelli del cielo, e mangioronli.

5 ואחרנא גבל על שרצא
איכא דלית הוה מדרגא
סג'אא ובר שעתה שוח
מטול דלית הוה עומקא
דארצא:

Altri ne caddero in luoghi sassosi, dove non haueuano molta terra: & inconttamente nacquero, percioche non haueuano profondita di terreno.

6 כד דגח דין שמשא חם
ומטול דלית הוה לה
פקרא יבש:

Poi lenato che si fu il sole, si scaldarono: e perche non haueuano rauce, si seccarono.

7 ואחרנא גבל בית פויבא
וסלקו פויבא וחקקוהו:

Altri ne caddero fra le spine, e le spine usciron su e soffocorongli.

8 ואחרנא גבל בארצא
טבתא ויהב פארט אור
דמאא ואית דשתיו ואית
דחלתיו:

Altri caddero ne la buona terra, e renderon frutto: l'uno cento, l'altro sesanta, e l'altro trenta.

9 מן דאית לה אדגב
דישמע ושמע:

Chi ha orecchie da udire, oda.

10 וקרבו תלמידוהו וא
ואמרין לה למנא
בפלאתא ממלל אנה
עמהון:

E i discipoli essendosi accostati, li dissero, Perche parli tu loro per similitudini?

יג
3 וידבר אל'הם הרבה
במשלים לאמר הנה יצא הזרע
לזרע ורעו:

Y habloles muchas cosas por parabolos, diciendo, Heaqui el que sembrava, salió a sembrar.

4 ובורעו אחד גבל על הדרך
בבוא עוף השמים ואכל אותם:

Y sembrando, parte de la simiente cayó junto al camino: y vinieron las aues, y comieronla.

5 ואחר גבל על הסלע אשר
שם לא היה ארץ רכה ומיד
יצמח כי לא היה לו עמק
הארץ:

Y parte cayó en pedregales, donde notenia mucha tierra, y nació luego, porque no tenia tierra profunda:

6 וכאשר זרח השמש חרב
וכי לא היה לו שרש יבש:

Mas en saliendo el Sol, se quemó, y secóse: porque no tenia rayz.

7 ואחר גבל בקוצים ויעלו
הקוצים וחקקוהו:

Y parte cayó en espinas: y las espinas crecieron, y ahogaronla.

8 ואחר גבל בארץ טובה ויהיו
פירות זרה ממה וזה ששים וזה
שלושים:

Y parte cayó en buena tierra, y dió fruto, vno de à ciento, y otro de à sesenta, y otro de à treynta.

9 אשר יש לו אזניים לשמע
ישמע:

Quien tiene oydos para oyr, oyga.

10 ויקרבו אל'הם תלמידים
ויאמרו לו למה במשלים תדבר
אל'הם:

Entonces llegandose los Discipulos, dixeronle: Porque les hablas por parabolos?

יג.

3. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλά ἐν παροινοῖς, λέγων· Ἰδοὺ ἐξῆλθιν ὁ σπείρων ὁ σπείρειν.

A donc il leur dit plusieurs choses par similitudes, disant, Voici, un semeur est sorti pour semer.

4. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, αἰ μὲν ἔπεσε τῷ ὁδῷ, καὶ ἦλθεν περὶ τὴν αἰ κατέφαγον αὐτὰ.

Et comme il semoit, vne partie de la semence cheut auprès du chemin, & les oiseaux vindrent, & la mangerent toute.

5. Ἀλλὰ ὅτε ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ ἀνέβη ἡ ἀκάνθη, καὶ ἐκάλυψε τὴν σπέρμα.

Et l'autre partie cheut es lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & soudain se leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡ δὲ ἑτέρα ἡ μὲν ἔπεσε ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ οὐκ εἶχε ῥίζαν, καὶ ἐξηράθη.

Et le soleil estant leué, elle fut haüie: & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle se secha.

7. Ἀλλὰ ὅτε ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκάνθαι, καὶ ἀπέπνυξαν αὐτὰ.

Et l'autre partie cheut entre les espines. Et les espines monterēt, & l'estoufferent.

8. Ἀλλὰ ὅτε ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὅ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit fruit, vn grain cent pour vn, l'autre soixante pour vn, & l'autre trente pour vn.

9. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκούτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oyce.

10. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· Διὰ τί ἐν παροινοῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

A donc les disciples s'approchans lui dirent, Pourquoi parles-tu à eux par similitudes?

3. Et locutus est eis multa in parabolis, dicens, Ecce, exiit qui seminat, seminare?

Then he spake many things to them in parables / saying / Beholde / a sower went forth to sowe.

4. Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

And as he sowed / some fell by the wayes side / and the fowles came and deuoured them vp.

5. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebat terram multam : & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ.

And some fell vpon stonie ground / where then had not much earth / and as soon they sprong vp / because they had no depth of earth.

6. Sole autem orto æstua-
verunt : & quia non habebant radicem, aruerunt.

And when the sunne rose vp / they were parched / and for lacke of rooting withered away.

7. Alia autem ceciderunt in spinas : & creuerunt spinæ, & suffocauerunt ea.

And some fel among thornes / & the thornes sprong vp / and choked them.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam : & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum.

Some againe fell in good ground / and brought forth fruite / one corne an hundredth folde / some fiftie folde / and another thirtie folde.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et accedentes discipuli dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

Then the disciples came / and sayde to him / Why speakest thou to them in parables?

3. Vnd er redet zu ihnen mancher-
ley / durch Gleichnisse / vnd sprach:
Sihe / es gieng ein Seeman auß zu
seen.

De hand taledē til dem i mange maade ved lig-
neller / oc sagde / See / der gick en Seemand vð at saa.

4. Vnd in dem er seet / fiel etlichs an
den Weg / da kamen die Vogel vnd
frassens auff.

De i der hand saade / falt noget haff Beyen / De
Fule komme oc ode der op.

5. Etlichſ fiel in das Steinichte /
da es nicht viel Erden hatte / vnd
gieng bald auff / darum / daß es nicht
tieffe Erden hatte.

Noget falt paa stengrud / der som der haffde icke
megen Jord / oc voxte snart op / fordi at der haffde icke
dyb jord.

6. Als aber die Sonne auffgieng /
verwelcket es / vnd dieweil es nicht
Wurzel hatte / ward es dürre.

Men der Solen gick op / viskede der / oc for der haff-
de icke Roed / bleff der tiurt.

7. Etlichſ fiel vnter die Dörnen /
vnd die Dörnen wuchsen auff / vnd
erstickens.

Noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc
qualde der.

8. Etlichſ fiel auff ein gut Land / vnd
trug Frucht / etlichſ hundertfeltig /
etlichſ sechzigfeltig / etlichſ dreissig-
feltig.

Noget falt i god Jord / oc bar fruct / Noget hun-
drede folt / noget tryssindstue folt / noget tredue folt

9. Wer Ohren hat zu hören / der
höre.

Huo som haffuer Oren at høre met / hand høre.

10. Vnd die Jünger tratten zu ihm /
vnd sprachen : Warum redest du zu
ihnen durch gleichnisse?

De Disciplene ginge til hannem / oc sagde / Hui-
taler du til dem ved ligneller?

3. Vmluvil gim mnohē wē-
ch w podobenswých / řká : He
wysel ten kterýž rozšwá / aby
rozšwá Semeno swē.

Imowil do nich wiele przez
podo bienstwa / rzekac / O to mierz-
tory roz / siewca wyszedl ku siamni.

4. A kdýž rozšwá / některá
padla podlé Cesty / aprileřli
Ptácy y szobali ge.

A kdý on sial / některe žárná
pádly przy drodze / y przybiegli
ptacy á po žárnie.

5. Gjiná pak padla na mýsta
skalnatá / kdežto neměla mno-
ho země : a rychle wzešla / pro-
to / že neměla hlubokosti země.

Drugie žálie pádly ná mýsty
skalnaté / gdežto země nemě-
le mýsty / y wnet wzešla / dla tego že
neměly glibokosti země.

6. A kdýž Slunce wzešlo /
uwadla / a že neměla kořene / w-
schla.

A kdý slunce wzešlo / wygerz-
ly / á dla tego iż nie maly korze-
nia / wšly.

7. Gjiná pak padla w trnij :
y wzroslo trnij / a wduřlo ge.

Drugie tež pádly w čierne / á
čierne zroslo ku gorze / y zaduř-
lo ie.

8. A giná padla w zemi do-
brau : y dala vři tek / některě
Stý / některě Sjedesáth / a gi-
ně Tridcáth.

Drugie žálie pádly ná zemie
dobru / y daly owoc / iedno ryle sto-
řoc / drugie ryle šescdzieřiat
řoc / á drugie žálie ryle trzyřcieřci
řoc.

9. Kdo má vřsy k slýssenij /
slýs.

Kto ma vřsy ku slýšaniju / nie-
chay slýsa.

10. Tehdy přistaupiwšſe V-
čednuičſ / řekli gemu : Proč w
podobenswých mluwišſ gim?

Tedy przystapiwřſy wezmioř
wie / řekli mu / Dla czego im przez
podobienstwa mowiřſ?

יג

11. הוּ דִּין עֲנֵה וְאָמַר
לְהוֹן דְּלִכּוֹן הוּ יְהִיב לְמַדְע
אַרְזָא דְּמַלְכוּתָא דְּשָׁמַיָא
לְהוֹן דִּין לֹא יְהִיב :

*Et egli rispondendo, disse loro, Perci-
oche a voi è dato di conoscere i segreti del
regno de cieli: ma a loro non è dato.*

12. לְמֹן צִיר דְּאִירָה לֵה
יְתִיב לֵה וְיִתְיַתֵּר לֵה ו
נְלִמּוּ דְּלִית לֵה וְאָף הוּ
דְּאִית לֵה יִשְׁתַּקֵּל מִבֵּה :

*Imperochè à ciascuno che ha, gli sarà
dato, & abundara, ma à chi non ha, gli
sarà tolto ancor quello ch'egli ha.*

13. מְטוֹל הָנָא בְּפִלְאָתָא
מִמֶּלֶל אֲנָא עֲמַהוֹן מְטוֹל
דְּחִוּוֹ וְלֹא חִוּוֹ וְשָׁמַעִין
וְלֹא שָׁמַעִין וְלֹא מ
מְסַתְּפִלּוֹ :

*Per questa cagione parlo io loro per
similitudini: perciocche vedendo non veg-
gono, & udendo non odeno, ne intendeno.*

14. וְשָׁלְמָא בְּהוֹן נְבִייתָה
דְּאִשְׁעִיָּא דְּאָמַר דְּשָׁמַעִין
תְּשָׁמַעִין וְלֹא תְּסַתְּפִלּוֹן
וּמַחֲזָא תְּחִוּוֹן וְלֹא תְּדַעוּן :

*E così s'adempie in essi la profetia d'E-
saia, qual dice, Vdendo & direte, & non in-
tenderete: & riguardando riguardarete, &
non vedrete.*

15. אֲתַעֲבִי לֵה צִיר לְבָה
דְּעֲמָה הָנָא וּבְאִדְנִיָּהוֹן
יִקְרִיאִירָה שָׁמַעִין וְלֹא
וְלַעֲיִנִּיָּהוֹן עֲמַצוּ דְּלֵה
יִחִוּוֹן בְּעִינִיָּהוֹן וְיִשְׁמַעִין
בְּאִדְנִיָּהוֹן וְיִסְתְּפִלּוֹן בִּל
בְּלִבָּהוֹן וְיִתְפַּגּוּן נֶאֱסָה
אֲבֹן :

*Perciocche il cuor di questo popolo è in-
grassato: & hanno graueamente & dito
con l'orecchie, & hanno chiusi gli occhij
loro, per non veder con gli occhij, & & dir
con l'orecchie, & intender col cuore, & con-
uertirsi, & così io gli risani.*

16. דִּילְכּוֹן דִּין טוֹבִיָּהוֹן
לְעִינִיכּוֹן דְּחִוּוֹן וְלֹא דְּנִיכּוֹן
דְּשָׁמַעִין :

*Ma beati sono i vostri occhij, perche
veggono: & le vostre orecchie, perche
odeno.*

יג

11. וַיֹּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי לָכֶם
נָתַן לְתַבִּין סוּדוֹת מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם וְלֹאֵלֶּה לֹא נָתַן :

*Y el respondiend, dixoles, Porque à voso-
tros es concedido saber los mysterios del Reyno
de los cielos: mas à ellos no es concedido.*

12. כִּי כָל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ גֵּם
יִנְתֹן לוֹ לְשִׁפְעָה וְאֲשֶׁר אֵין לוֹ
דָּבָר גֵּם אֶת־אֲשֶׁר לוֹ יִלְקַח
מִמֶּנּוּ :

*Porque qualquiera que tiene, serle ha da-
do, y rendra mas: mas el que no tiene, aun lo que
tiene le será quitado.*

13. עַל־כֵּן בְּמִשְׁלִים מְדַבֵּר
אֲנִי לָהֶם אֲף כִּי רוֹאִים אֵינֶם
רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים לֹא יִשְׁמְעוּ
וְלֹא יָבִינוּ :

*Por esso les hablo por parabolasy, porque
viendo no veen, y oyendo no oyen, ni enten-
dien.*

14. לְהַמְלִאתָ בָּהֶם תְּנִבְיָא
יִשְׁעִיהוּ הָאֲמָרָה שָׁמַעִין שָׁמַעִין
וְאֵל תְּבִינוּ וְרֵא וְאֵל תְּדַע :

*Demana que se cumple en ellos la pro-
phetia de Isaías, que dize, De oydo oy reys, y no
entenderays, y viendo vereys, y no mirareys.*

15. כִּי־הִשְׁמִין לֵב הָעָם הַזֶּה
וְאֵזְנוֹ הִכְבִּד וְעֵינָיו הִשְׁעָה פֶן יִרְאֶה
בְּעֵינָיו וּבְאֵזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִינוּ
וְשָׁב וְרָפָא לוֹ :

*Porque el coraçon deste pueblo está engros-
fado, y de los oydos oyen pesadamente, y de sus
ojos guinnam: porque no vean de los ojos, y oy-
gan de los oydos, y del coraçon entiendan, y se
conuertan, y yo los sane.*

16. וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם כִּי־רֵאֹוּ
וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם כִּי־שָׁמַעוּ :

*Mas bienauenturados vuestros ojos, por-
que veen: y vuestros oydos, porque oyen.*

יג.

11. Ο ὅς τις ἀπακριδὲς εἴπῃ αὐτοῖς,
ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶσκει τὰ μυστή-
ρια τῆς βασιλείας τοῦ ὕψους, οἱ δὲ ἄλλοι οὐ
δίδουσιν.

*Il respondit, & leur dit, Pourtant qu'il
vous est donné de cognoistre les secrets
du royaume des cieux, mais il ne leur
est point donné.*

12. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐ-
τῷ, & περισσεύσεται ὅστις ὅσον
ἔχει, καὶ ὁ ἔχει δόξῃσεται αὐτῷ
αὐτοῦ.

*Car à celui qui a, il lui sera donné, &
il en aura tant plus: mais à celui qui n'a
rien, mesmes ce qu'il à lui sera osté.*

13. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐ-
τοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέ-
πουσιν, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν,
ὅτι στυγροῦσι.

*Pour ceste cause parle ie à eux, par si-
militudes: pource qu'en voyant, ils ne
voyent point: en oyant, ils n'oyent &
n'entendent point.*

14. Καὶ ἀναπαύσεται ἡ αὐ-
τοῖς ἡ περιφρονησία ἡ στυγρία ἡ λέγεται
ἀκούει ἀκούει, καὶ οὐκ ἰσχυροῦται
βλέποντες βλέπετε, καὶ οὐκ ἰσχυ-
ρεῖτε.

*Ainsi est accomplie en eux la prophe-
tie d'Esaié, laquelle dit, En oyant vous
orrez, & n'entendrez point: & en vo-
yant vous verrez, & n'apperceurez
point.*

15. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ
λαοῦ τούτου, καὶ οἱ ὦτες βαρέως
ἤκουσαν, καὶ οὐκ ὀφθαλμοὺς αὐ-
τοῦ ἐκάλυψεν, μήποτε ἴδωσι τοῖς
ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὦσιν ἀκούσω-
σι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ὁ
κύριος ἐπισπασθῇ αὐτούς.

*Car le cœur de ce peuple est engrais-
sé, & ont ouï dur de leurs oreilles, & ont
digné de leurs yeux: afin qu'ils n'ap-
perçoient des yeux, & n'oyent des oreil-
les, & n'entendent du cœur, & ne se con-
uertissent, & que ie ne les guerisse.*

16. Ὑμεῖς ὅτι μακάριοι οἱ ὀφθαλ-
μοί, ὅτι βλέπετε, καὶ περὶ ὧτων ὑμῶν,
ὅτι ἀκούετε.

*Or sont vos yeux bien-heureux, car
ils apperçoient: & vos oreilles, car el-
les oyent.*

11. Qui respondens, ait illis, Quia vobis datū est nosse mysteria regni cælorum illis autem non est datum.

And he answered and saide vnto them / Because it is giuen vnto you / to knowe the secretes of the kingdome of heauen / but to them it is not giuen.

12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

For whosoever hath / to him shall be giuen / and he shall haue abundance: but whosoever hath not / from him shall be taken away / euen that he hath.

13. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

Therefore speake I to them in parables / because they seeing / do not see: and hearing / they heare not / neither vnderstand.

14. Et adimpletur in eis prophetia Iſaie dicens, Auditū audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

So in them is fulfilled the prophesie of Iſaie / which prophesie saith / By hearing / ye shall heare / and shall not vnderstand / and seeing ye shall see / and shall not perceiue.

15. Incaſſatum est enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligent, & convertantur, & saluemur eos.

For this peoples heart is waxed fat / and their eares are dull of hearing / & with theyr eyes they haue winked / least they should see with theyr eyes / and heare with theyr eares / and should vnderstande with theyr heartes / and should reuerſe / that I might heale them.

16. Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestrae quia audiunt.

But blessed are your eyes / for they see: and your eares / for they heare.

11. Er antwortet vnd sprach: Euch ist gegeben / daß ihr das Geheimniß des Himmelreichs vernemet / dieſen aber ist nicht gegeben.

Hand suarede / oc sagde / det er eder giſſuit / at mercke Himmerigis Hemmelighed / Men diſſe er det icke giſſuit.

12. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / daß er die fülle habe / Wer aber nicht hat / von dem wirdt auch genommen / das er hat.

Thi huo som haſſuer / hannem ſkal giſſuit / at hand ſkal haſſue nock / Men huo som icke haſſuer / Hannem ſkal oc tagis fra / det hand haſſuer.

13. Darumb rede ich zu ihnen durch gleichniſſe / denn mit ſehenden Augen ſehen ſie nicht / vnd mit hörenden Ohren hören ſie nicht / denn ſie verſtehens nicht.

Der foretaler ieg til dem ved ligniſſer / Thi de ſee icke / mer ſeendis Øyen / oc høre icke mer hørendt i Øren / thi det forſtaa de icke.

14. Vnd über ihnen wirdt die weiſſagung Eſaie erfüllet / die da ſagt: Mit den Ohren werdet jr hören / vnd werdet es nicht verſtehen / vnd mit ſehenden Augen werdet ihr ſehen / vnd werdet es nicht vernemen.

De i dem ſkal Eſaie ſpaadom fuldkommit / ſom ſiger / I ſkulle høre mer Øerne / oc ſkulle det icke forſtaa / oc mer ſeendis Øyen ſkulle i ſee / oc ſkulle det icke mercke.

15. Denn diſes Volcks hertz iſt verſtockt / vnd ihre Ohren hören übel / vnd ihre Augen ſchlummern / auff daß ſie nicht dermal eins mit den Augen ſehen / vnd mit den Ohren hören / vnd mit dem Herzen verſtehen / vnd ſich bekehren / daß ich ihnen hülffe.

Thi dette Folckis Herte er forherdet / oc deris Øern høre ilde / oc deris Øyen blunde / At de ſkulle icke ſee en gong mer deris Øyen / De høre mer Øerne / oc forſtaa mer Øerttet / oc omuende dem / at ieg motte hielpe dem.

16. Aber ſelig ſind eure Augen / daß ſie ſehen / vnd eure Ohren / daß ſie hören.

Men ſelige ere eders Øyen / at de ſee / oc eders Øern / at de høre.

11. A on odpowědew / řekl jim: Neb vām dāno geſt znāti tagemſtvij řálowſtvij Božijho / ale gim nenij dāno.

A on odpowědāc / řekl jim / Przeto iſ wam dano ieſt wiēdzic tāmniſce Królestwa niebieſciego / a onym nie ieſt dano.

12. Kdož žagifě mǎ / bude geſ mu dāno / a bude hogněgij mǐſti: ale kdo nemǎ / y to což mǎ / bude od něho odyato.

Abowiem kto ſolwieć mǎ / dzie mu dano / y ſtānie ſie obſit ſym / a kto ſolwieć nie mǎ / y to co mǎ / będzie wzięto od niego.

13. Protož w podoběſtvijch mluwjm gim: neb wiāuce newidij / a ſlyſſjce neſlyſſj / ani rozu mēgij:

Dla tegoć im przez podobieſtvā mowię / iſ wiēzac nie wiēdzā / y ſlyſſāc nie ſlyſā / a m rozu mēcā.

14. Aby ſenaplnilo na nich Proroctwij Iſajāſſe / řkauch: ho: Bſſymā ſlyſſeti budete / a nebudete rozuměti: a wiāuce vžijte / a nebudete wiēti.

A przeto wypełnia ſie w nich proroctwo Iſajāſſowe / ktore mowi / ſlyſſeniem ſluchāć będziecie / a nie zrozumiecie / y wiēzac wiēdziec będziecie / a nie obaczycie.

15. Neb geſt žhrublo ſrdce Li du tohoto / a vſſymā řěže ſlyſſeti / a oči ſwě žawřeli: aby ni kdj oči mǎ newidělj / a vſſymā neſlyſſeti / a ſrdcem neſrozuměli / a neobratili ſe / aby ch gich neoždrawil.

Abowiem roſtřvilo ſerce ludu tego / a vſſymā cieřſto ſlyſſeti / y očymā ſwěmi mrugali / žeby řiezdy očymā nie oglādali / y vſſymā nie ſlyſſeti / a ſercem nie zrozuměli / y nie nāvrocili ſe / a iſ ich nie vždrawil.

16. Ale waſſe oči blaſho ſlāwe ně gſau / nebo widij: y vſſy waſſe / nebo ſlyſſij.

Ale očy wāſe ſczęſliwē ſā iſ wiēdzā / y vſſy wāſe iſe ſlyſā.

יג

17. אמין גיד אמר אנני
לכון דסגיאנא נביא ודוקא
אתרגגו דיתון מדם
דחון אנתון ולא חון ול
ולמשמע מדם דשמעון
אנתון ולא שמעון:

Perche io vi dico in Verita, che molti Profeti & huomini giusti hanno desiderato di veder le cose che vedete voi, e non l'hanno vedute: e vider le cose che vedite voi, e non l'hanno vedute.

18. אנתון דין שמעון מ
מתלא דורענא:

Ascoltate dunque voi la similitudine del seminatore.

19. כל דשמע מלתא
דמלכותא ולא מסתבר
פיה אנתא פישא וחטה
מלתא דורענא בלבה חון
הודעל יד אורחא אודרע:

Chiunque ode la parola del regno, e non la intende, viene il maligno, e rapisce cio che era stato seminato nel suo cuore: questo è quello che fu seminato lungo la via.

20. חון דין דעל שוענא
אודרע חון דשמע מ
מלתא ובר שעתה ב
בחדותא מקבל לה:

E quel che fu seminato ne luoghi sassosi, questo è colui che ode la parola, e subito la ricene con allegrezza.

21. לית לה דין עקרא פיה
אלא דובנא חון ומא דהון
אולענא חון דובנא מסול
מלתא עגל מתכשר:

Enon ha radice in se stesso, ma è per poco tempo: talmente che soprauenendo qualche tribulatione o persecutione per conto de la parola, incontinenti si scandaliza.

22. חון דין דבית כובנא
אודרע חון דשמע מלתא
ורנא דעלמא הנא וטועי
דעיתא חנקין לה למלתא
ודלא פארנא חון:

Quello che fu seminato fra le spine, è colui che ode la parola: ma le cure di questo mondo, e lo suamento de le ricchezze soffocano la parola, e così diuine infruttuose.

יג

17. אמין אנני אמר לכם כ
לבים נביאים וצדיקים חפצו
לראות את אשר אתם רואים
ולא ראו ולשמע אשר אתם
שומעים ולא שמעו:

Porque decierto os digo, que muchos prophetas y justos desearon ver loque vosotros veys, y no lo vieron: y oyr loque vosotros oys, y no lo oyeron.

18. ואתם שמעו את משל
הזרע:

Oyd pues vosotros la parabola del que siembra.

19. כל אשר שומע את דבר
מלכותא ולא יבין בלא השטן
יטרוף את אשר זרע בלבבו
זה הוא אשר גורע על הדרך:

Oyendo qualquiera la Palabra del Reyno, y no entendiendo la, viene el Malo, y arrebara loque fue sembrado en su coraçon. Este es el que fue sembrado junto al camino.

20. ואשר גורע על הסלע זה
הוא אשר שומע את הדבר
וימיד בשמחה יקח אותו:

Y el que fue sembrado en pedregales, este es el que oye la palabra, y luego la recibe con gozo.

21. ואשר ללא היה בו כח
לשעה יעמד ויבוא הצורה
דדוה בעבור הדבר או פתאום
יכשל:

Mas no tiene rayz en sí, antes es temporal: que venida la afficion, o la persecucion por la Palabra, luego se offende.

22. ואשר גורע בקוצים זה
הוא אשר שומע את הדבר
ודאגת העולם הזה ותועת
החמור יחנק את הדבר ובל
פרי יהיה:

Y el que fué sembrado en espinas, este es el que oye la Palabra: mas la congoxa deste figlo, y el enganno de las riquezas ahoga la Palabra, y hazele sin fruto.

יג

17. 'Αμὲν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπιθυμοῦσιν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκούσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car en verité ie vous di, que plusieurs Prophetes & iustes ont désiré de voir les choses que vous voyez, & ne les ont pas veues: & ouïr les choses que vous oyez, & ne les ont pas ouïes.

18. Ὑμεῖς δὲ ὡς ἀκούετε τὴν παραβολὴν τῆς σείροντος.

Vous donc oyez la similitude du semeur.

19. Πᾶν τὸς ἀκούοντος τὴν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσσάρμηθον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· ὅς τις ἐστὶν ὁ ὡς τὴν ὁδὸν σπείρει.

Toute personne à qui il aduient d'ouïr la parole du royaume, & qui ne l'entend point, le mauuais vient, & rait ce qui est semé au cœur: c'est celui qui à receu la semence aupres du chemin.

20. Ὁ δὲ τὸν πετρώδη σπείρει, ὅς τις ἐστὶν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ὅστις μετὰ χαρῆς λαμβάνων αὐτόν.

Et celui qui à receu la semence es lieux pierreux, c'est celui qui oit la parole, & incontinent la reçoit avec ioye.

21. Οὐκ ἔχει ὁ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ προσωρεῖται. γρηγορῶς δὲ θλίψις ἢ διωγμὸς ἔλθων τὸν λόγον, ὅστις σκανδαλίζεται.

Mais il n'a point de racine en soy-mesme, pourtant n'est-il qu'à temps: tellement qu'oppression ou persecution aduenant pour la parole, il est incontinent scandalizé.

22. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπείρει, ὅς τις ἐστὶν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τῆς αἰσῆς καὶ ἡ ἀπαιτήτης τοῦ κόσμου συμπιέζει τὸν λόγον, καὶ ἀκαρπὸς γίνεται.

Et celui qui à receu la semence entre les espines, c'est celui qui oit la parole de Dieu, mais le souci de ce monde, & la fallace des richesses estouffent la parole: & elle deuient infructueuse.

17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetae & iusti cupierunt videre quae videtis, & non viderunt: & audire quae auditis, & non audierunt.

For verely I say vnto you / that many Prophets / and righteous men haue desired to see those things which ye see / and haue not seene them / and to heare those things which ye heare / and haue not heard them.

18. Vos ergo audite parabolam seminantis.

Heare ye therefore the parable of the sower.

19. Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.

Whensoever a man heareth the woordes of the kingdome / and vnderstandeth it not / the euill one commeth / and catcheth away that which was sowne in his heart: and this is he which hath receiued the seede by the way side.

20. Qui autem super petrosam seminatus est: hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud.

And hee that receyued seede in the stonie ground / is he which heareth the word / and incontinently with ioy receyueith it.

21. Non habet autem in se radicem, sed est temporalis, facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.

Yet hath he no roote in him selfe / and dureth but a season: for as soone as tribulation or persecution commeth because of the worde / by and by he is offended.

22. Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum audit, & sollicitudo seculi istius & fallacia divitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur.

And he that receyueith the seede among thornes / is he that heareth the worde: but the care of this worlde / and the deceitfulness of riches chooke the worde / and hee is made vnfruitfull.

17. Warlich ich sage euch: vil Propheten vnd Gerechten haben begert zu sehen / das ihr sehet / vnd habens nicht gesehen / vnd zu hören / das ir höret / vnd habens nicht gehöret.

Sandelige siger ieg eder / Mange Propheter oc Retferdige begerede at see / det i see / oc saae det icke / De at høre / det i høre / oc hørde det icke.

18. So höret nun jr dise Gleichniß von dem Seeman.

Saa hörenu i denne lignisse om den Sæmand.

19. Wenn jemand das Wort von dem Reich höret / vnd nicht verstehet / so kombt der Urge / vnd reisset es hin / was da geseet ist in sein herb / vnd der ist / der am wege geseet ist.

Naar nogen hører Ordet om Riget / oc forstaar det icke / Da kommer den Urge / oc rissuer bort / det som er saet i hans Herte / Oc det er den / som er saet hoff Veyen.

20. Der aber auff das steinichte geseet ist / der ist / Wenn jemand das Wort höret / vnd dasselbige bald auffnimbt mit freuden.

Men det som er saet paa Stengrud / er den / Naar som nogen hører Ordet / Oc anammer det snart med glæde.

21. Aber er hat nicht wurkeln in jm / sondern er ist wetterwendisch / Wenn sich trübsal vnd verfolgung erhebt vmb des Worts willen / so ergert er sich balde.

De hand haaffuer icke roed i sig / Men hand bliffuer ved til en tid. Naar som modgang oc forfølgelse begindis for Ordets skyld / Da forarger hand sig snart.

22. Der aber vnter die Dörnen geseet ist / der ist / wenn jemand das Wort höret / vnd die sorge diser Welt / vnd betrug des Reichthums / ersticket das Wort / vnd bringet nicht frucht.

Men det som er saet blant Tørne / er den / Naar som nogen hører Ordet / Oc denne Verdens omhyggelighed / oc Rigdoms besuigelse / quel Ordet / oc gør icke fruct.

17. Neb jagiste pravijm vam / ze mnozy Prorocy a Sprawedliwy jadali wideti co wy widzieli / a niewideli: a slyszeli co wy slyszeli / a nesylyszeli.

Abowiem zaprawde wam poswiedam / iz wiele Prorokow y sprawiedliwych ludzi jadali widzieli / a nie widzieli / y slyszeli rzeczy ktore slyszycie / a nie slyszeli.

18. Protoz wy slyszte podobienstwij rozsewace.

Wy tedy sluchajcie podobienstwa onego rosiwce.

19. Kazdy kdoz slyshi slowo Králowstwij a nerozumij / prichází zly y chwacuge to coz gest wsato w srdce geho: Tot gest ten kterzy podle cesty wsat gest.

Kiedykolwiez kto slyshi slowo o onym Krolestwie / a nerozumie / przychodzi on zly y gwalttem bierze to co jest wsiano w sercu tego / a ten ciest ktory przydrodzi nasienie przysial.

20. Ale kterzy na skalne zemi wsat gest: Ten gest kterzy slyshi slowo / a hned s radostij prigijma ge.

A ten ktory na opoczystych mteyskach nasienie przial / ten ciest ktory slucha slowa y z rázem ie s radością przymie.

21. A nema w sobe korene / ale gest casny: a kdyz prigde zarmaucenij a protiwenswij pro slowo / y hned se pohorsly.

Alente ma forzeniá w sobie / owsem doczesny ciest / A gdy przidzie wtrapienie abo przesladowanie dla slowa / wnet sie gorshy.

22. Ale kdoz gest wsat mezy trnij / ten gest kterzy slyshi slowo Bozije / nez ze petowanij tohoto Sweta / a oklamánij zbozij / vduffuge slowo / y bywa vtríneno bez užitku.

Non ktory w cierniu nasienie przial / iest ci ten ktory slucha slowa / ale frasunek wieku tego / y zawodzenie bogactw zedusa slowo / y stawa sie uie pozYTECNE.

יג

23. הוּ דִּין דְּעַל אֲרָעָא
טַבְתָּא אֲדִירָא הוּ הוּ
דְּשָׁמַע מִלְתִּי וּמִסְתַּכְרָא
וַיִּהְיֶה פֶּאֶרָא וְעֵבֶד אֲדִירָא
דְּמִנְתָּא וְאֲדִירָא דְּשִׁתִּין
וְאִית דְּתִלְתִּין:

Ma quello che fu seminato ne la buona terra, è colui che ode la parola, & intendela, cioè, colui che fruttifica: e l'uno fa cento. l'altro sessanta, e l'altro trenta.

24. אֲחֵרָנָא מִתְּלָא אֲמַתְלָא
לְהוּן וְאִמְר דְּמִנְתָּא מ
מִלְכוּתָא דְּשָׁמַיָא לְגִבְרָא
דְּזִרְעָא וְזִרְעָא טַבְתָּא ב
בְּקִרְיָתָהּ:

Vn'altra similitudine propose loro dicendo, Il regno de cieli è assomigliato ad vno huomo, che haueua seminato buon seme nel suo campo.

25. וְכִד דְּמִכּוּ אֲנָשִׁים
אֲתָא בְּעַל דְּבִבָּה וְזִרְעָא
וַיִּנְגַּח בִּינָת חִטָּא וְאִנּוּל:

*Ma mentre che gli huomini dormi-
uano, venne il suo nimico, & seminò de la
zizania fra'l grano, & andòssene via.*

26. כִּד דִּין יַעֲנָא עֲסָבָא
וְעֵבֶד פֶּאֶרָא הוּ דִּין א
אֲתִיחִיו אֶחָ וַיִּנְגַּח:

*E quando l'erba hebbe germinato, e
fatto frutto, allora apparvero ancor le zi-
zanie.*

27. וְקִרְבּוּ עֲבָדֵי בַעַל הַבַּיִת
בִּיתָא וְאִמְרוּ לֵה מָרְוּ לוֹ
וְזִרְעָא טַבְתָּא וְזִרְעָת בְּקִרְיָתָהּ
מִן אֲיִמְכֵנָא אֲדִירָא בֵּה
וַיִּנְגַּח:

*La onde i seruitori del padre de la
famiglia vennero, & disserli, Padrone, non
seminasti tu buon seme nel tuo campo?
Dunque ha egli dunque le zizanie?*

28. הוּ דִּין אֲמַר לְהוּן
גִּבְרָא בְּעַל דְּבִבָּה עֵבֶד
הָדָא אֲמָרְוּ לֵה עֲבָדֵיהִי
עֲבָא אֲנָת וְאִנּוּל נִגְבָּתָא
אֲנָת:

*Et egli disse loro, Vn huomo nimico
ha fatto questo. E i seruitori gli dissero,
Vnoi tu dunque che noi andiamo a co-
glierte.*

29. הוּ דִּין אֲמַר לְהוּן ד
דְּלִמָּא כִּד מִגְבָּא אֲנָתוֹן
וַיִּנְגַּח תַּעֲקִירוֹן עִמָּהוּן אֶחָ
חִטָּא:

*Et egli disse, Non: accioche talora
cogliendo le zizanie, voi non iscuelliate
insieme con esse il grano.*

יג

23. אֶחָ אֲשֶׁר עַל אֲרֶץ הַטּוֹבָה
זֶרַע וְהָהוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת-
הַדָּבָר וַיַּמְבִּיךְ וַיַּמְבִּיחַ וַעֲשֶׂה פֶרִי
וְהָיָה מִצָּחָה וְזֶה שְׂשׂוּיִם וְזֶה שְׂלֹשִׁים:

*Mas el que fuè sembrado en buena tierra,
este es el que oye y enriende la Palabra, y el que
lleua el fruto: y lleua vno à ciento, y otro à sesen-
ta, y otro à treynta.*

24. גַּם מִשְׁלֵי אֲחֵר שְׂם לְפִנְיָהֶם
לֵאמֹר גִּדְמָתָה מִלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לְאָדָם הַזֶּה זֶרַע וְזֶה טוֹב בְּשִׂדְתָּהּ:

*Otra parabola les propuso, diciendo, El
Reyno de los cielos es semejante al hombre que
siembra buena simiente en su haça.*

25. וְכִאֲשֶׁר יָשָׁנָה הָאֲנָשִׁים בָּא
אֹיְבֹו וַיִּזְרַע חֲרוֹל בֵּין הַחִטִּים
וַיֵּלֶךְ:

*Mas durmiendo los hombres, vino su en-
migo, y sembró Zizania entre el trigo y fuefe.*

26. וְכִאֲשֶׁר דָּשָׂא הַדָּשָׂה וַיִּפְרֵי
עָשָׂה אֹו גִרְמָו גַּם הַחֲרוֹלִים:

*Y como la yerua saliò, y hizo fruto enton-
ces la zizania pareció tambien.*

27. וַיִּקְרְבוּ עֲבָדֵי בַעַל הַבַּיִת
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנָי הֲלֵא זֶרַע טוֹב
וְזִרְעָתָ בְּשִׂדְתְּךָ וַיַּמְבִּיחַ הַחֲרוֹלִים בּוֹ:

*Y llegandose los siervos del padre de la fa-
milia, dixeronle, Sennor, no sembraste buena
simiente en tu haça? Pues dedonde tiene zi-
zania?*

28. וַיֹּאמֶר לָהֶם אָדָם בְּלִיעַל
עָשָׂה הַזֶּה וְעֲבָדִים אֲמָרוּ לוֹ
אִם תִּרְצֶה נִלְכְּ וְנִנְגַּח אֹתָם:

*Y el les dixo, El enemigo hombre ha hecho
esto. Y los siervos le dixeron, Pues quieres que
vamos y la cojamos?*

29. וַיֹּאמֶר לָא פִּן תִּנְאֲסִפוּ אֶת-
חֲרוֹלִים וְתִתְּשׂוּ יַחְדָּו אֹתָם אֶת-
הַחִטִּים:

*Y el dixo, No: porque cogiendo la zizania,
no arranqueys tambien con ella el trigo.*

יג

23. Οὗ γὰρ τὸ πλὴν γλυπὸν κα-
λὸν σπείρει, ὅς τις ἐστὶν ὁ τὸν λόγον
ἀκούων καὶ συνιὼν, ὃς δὲ καρποφύ-
ρῃ καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὃ γὰρ ἐξή-
κοντα, ὃ γὰρ τριάκοντα.

*Mais celui qui à receu la semence en
bonne terre, c'est celui qui oit la paro-
le, & qui l'entend: assauoir celui qui por-
te & produit fruit, l'un cent pour vn,
l'autre soixante pour vn, & l'autre tren-
te pour vn.*

24. Ἀλλὰ πάλιν ἡ παροβολὴ πε-
ρὶ τῆς αὐτῆς, λέγων ὡς οἱ οὐρανοὶ ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς
σπείρει καλὰ σπέρματα ἐν τῷ ἀ-
γρῷ αὐτοῦ.

*Il leur proposa vne autre similitude,
disant, le royaume des cieux ressem-
ble à vn homme qui à semé bonne se-
mence en son champ.*

25. Ἐν γὰρ τῷ καθεύδει, οὗτος ὁ
ἐχθρὸς, ὁ ἐλθὼν ὁ χθρὸς ὁ καὶ
ἐσπείρει ζιζανία ἀνά μισθὸν & σίτη,
καὶ ἀπῆλθεν.

*Mais pendant que les hommes dor-
moyent, l'on ennemi est venu, qui à se-
mé de l'yuroye parmi le bled, puis s'en
est allé.*

26. Ὅτι γὰρ ἐλθὼν ὁ χθρὸς, καὶ
καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ
ταὶ ζιζανίες.

*Et apres que la semence fut venue en
herbe, & eut produit du fruit, alors
aussi s'apparut l'yuroye.*

27. Προσελθόντες γὰρ οἱ δούλοι
τοῦ οἰκονομοῦτος εἶπον αὐτῷ, κύριε
καλὸν σπέρμα ἐσπείρας ἐν τῷ
ὄρω ὁ χθρὸς; ἀπὸ ποῦ οὖν ἐχρὶ ταὶ ζιζα-
νίες;

*Adonc les seruiteurs du pere de fa-
mille estans venus vers lui, lui ont dit,
Seigneur, n'as-tu pas semé bonne se-
mence en ton champ? d'où vient donc
qu'il y à de l'yuroye?*

28. Οὗ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐχθρὸς ὁ
θροπῶν. ὅτε ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι
εἶπον αὐτῷ. θελήεις οὖν ἀπῆλθόντες
συνλεξώμεθα αὐτὰς;

*Mais il leur dit, C'est l'ennemi qui à
fait cela. Et les seruiteurs lui respondi-
rent, Veux-tu donc, que nous y allions,
& cueillions l'yuroye?*

29. Οὗ δὲ εἶπεν, ὅτι μήποτε συλλέ-
γοντες τὰς ζιζανίας, ἐκρυσώσῃτε τὰ
μα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

*Et il leur dit, Non: qu'il n'aduiene.
qu'en cueillant l'yuroye, vous arrachiez
je bled quant & quant.*

23. Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimū.

But hee that receyueth the seede in the good ground/ is he that heareth the worde / and vnderstandeth it / which also beareth fruite / and bringeth forth / some an hundred fold / some sixty fold / and some thirtie fold.

24. Aliam parabolam proposuit illis, dicens, Simile factum est regnum caelorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.

And other parable put hee forth vnto them / saying / The kingdome of heauen is like vnto a man which sowed good seede in his fiede.

25. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminavit zizania in medio tritici, & abiit.

But while men slept / there came his enemy / and sowed tares among the wheat / and went his way.

26. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania.

And when the blade was sprong vp / and brought forth fruite / then appeared the tares also.

27. Accedentes autem servi patris familias, dixerunt ei, Domine, nonne bonum semē seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

Then came the seruantes of the householder / and said vnto him / Master / sowedst thou good seede in thy fiede / from whence then hath it tares?

28. Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea?

And he saide to them / the enuious man hath done this. Then the seruants said vnto him / Wilt thou then that we go and gather them vp?

29. Et ait, Non, ne fortē colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.

But he saide / Nay / lest while ye go about to gather the tares / ye plucke vp also with them the wheate.

23. Der aber in das gute Land geset ist / der ist es / Wenn jemand das Wort höret / vnd verstehet es / vnd den auch frucht bringet / Vnd etlicher tregt hundertfeltig / etlicher aber sechsigfeltig / etlicher dreissigfeltig.

Men det som er saet i god Jord / er den / Naar som nogen hører Ordet / Oc forstaar det / oc ger end oesaa fruct / Oc noget bær hundrede solt / noget try / finds tiue solt / noget tredieue solt.

24. Er leget ihnen ein ander Gleichniß für / vnd sprach: Das Himmelreich ist gleich einem Menschen / der guten Samen auff seinen acker seet.

Hand sagde den en anden lignelse saare / oc sagde: Himmerigis rige lignis ved it Menniske som saade god Sæd i sin Ager.

25. Da aber die Leute schliefen / kam sein Feind / vñ seete vnkraut zwischen den Weizen / vñd gieng davon.

De der Folkene soffue / kom hans Fiende / oc saade Klinte blant Hveden / oc gic bort.

26. Da nun das Kraut wuchß / vnd frucht bracht / da fand sich auch das vnkraut.

Der Sæden voxte nu / oc bær Fruct / Da syntes oesaa Klinten.

27. Da tratten die Knechte zu dem Haushater / vñd sprachen: Herr hast du nicht guten Samen auff deinen Acker geseet? Woher hat er denn das Vnkraut?

Da ginge Dienerne til Høfvoenden / oc sagde / Herre / Saade du icke god Sæd i din Ager? Hvor aff haffuer hand da Klinten?

28. Er sprach zu ihnen: Das hat der Feind gethan. Da sprachen die Knechte: Wilt du denn / daß wir hingehen / vnd es außgetten?

Hand sagde til dem / Der haffuer Fienden gjort. Da sagde Dienerne / Vilt du da / at vi skulle gaa bort / oc luge dem aff?

29. Er sprach: Nein / auff daß ihr nicht zugleich den Weizen mit außrauffet / so jr das vnkraut außgettet.

Hand sagde / Nej / Paa det i skulle icke tel lige røkke Hveden op med / der som i luge Klinten aff.

23. Ale kdož v dobrū zemi vsát gest / ten gest / kteržž slyšš Slovo a rozumij / a vžitek nes y činij / některě žagistě Stý / a jiné Svedesátý / jiné pak Tridcátý.

On zástie kthory ná dobrey zemi prziat nasienie teni jest kthory slycha slova y rozumie / a teni ciowoc przynosi / y czyni ieden ty / le sto kroć / drugi zástie tyle třiedziesć / stakroć / a drugi tyle trzydziesć / kroć.

24. Jině podobenswiij powědel gim / řka: Podobno vět něno gest Královstwiij Nebestě / Ežlowěku / kteržž nasyl dobrě ho Semene na poli swěm.

Drugie podobienstwo powědžal im / mowiac / Przypodobane jesth Krolestwo nibeieskie / ežlowis / ežowi kthory sial dobre nasienie na roli swoiey.

25. A kdžž zeshuli lidě / přisšel nepřitel geho / a nasyl kaus / kole mezy Pšenicy / a odšel.

Agdy ludžie spali / przyszedł nieprzyiaciel iego / y nasial kaus / lu miedzy psenica / y poszedł precz.

26. Kdžž pak wzrosila bylš / na / a vžitek věnila / tehdy se / kážal y kausol.

Agdy wschodžila trawa y oz / woc czynila / tedy se pokazal y kaus / kol.

27. Protož přistapiwšie / Služebnijey Hospodářowi / řekli gemu: Pane / wšak gš / dobrěho semene nasyl na / twěm Poli: kdej se gest pak / wzał kausol?

A przystapiwšy sludzy gos / spodarscy / rzekli mu / Panie / iżas / ty nie sial dobrego nasienia na / roli thwoiey? S kąd tedy kaus / ma?

28. Y řekl gim: Nepřitel / Ežlowě / to věnil. Služebnij / ey pak řekli gemu: Ežesli / pūgdeme a wytrháme gey?

Non rzekl im / Nieprzyiaciel / ežlowie / thowczynil: A rzekl slud / zy do niego / A ežesze tedy aby / smy šli y pozbierali gi?

29. Y řekl: Ne / abyšste snad / trhagijce kausol / spolu s nim / newytrhali y Pšenice.

A on rzekl / Nie byšcie snad / zbierajce kausol nie wytrzenili / sraz s nim y psenice.

יג

30 שבווקי רבין תריהון
אכחדא עד מא לחצדא
ובובנא דחצדא אמר
אנא לחצדא גבו לוקדם
וינא ואסור אנון מא
מאסריתא דואקדון חטא
דין בגשו אנון לאוצרי:

Lassate crescere tutte due insieme, insin a la mietitura, e al tempo de la mietitura d'io a i mietitori, Cogliete primamente le zizanie, e legatele in fascetti per abbruciarle, e raccogliete il grano nel mio granaro.

31 אחרנא מתלא אמר
להון ואמר דמינא מ
מלכותא דשמיתא
לפרדתא דחרדל דגסב
גברא נרצה בקריתא:

Un'altra similitudine propose loro dicendo, Il regno de cieli è simile a un grano di fenape, che un huomo prese, e seminò nel suo campo.

32 והי ועורונא הי מן
פלחין ורעונא מן דין
דקבת דבא הי מן פלחין
דקונא והינא אילנא איך
דתאיתא פרדתא דשמיתא
תקו בסוכיה:

Ilquale è ben il minore di tutti i semi: ma poi ch'egli è cresciuto, è maggior de l'altre piante, e diuene arbore: in tal modo che gli uccelli del cielo vengono, e fanno i nidi ne suoi rami.

33 אחרנא מתלא אמר
להון דמינא מלכותא
דשמיתא לחמיתא הו
דשקלת אנחתא טמרת
בתלת סאין דקמחא עד
מא דפלה חמע:

Un'altra similitudine disse loro, cioè, Il regno de cieli è simile al fermento, il quale una donna piglia, e misce dentro a tre misure di farina, in fin a tanto che sia tutto lieuitato.

34 הליו פלחין מל
ישוע בפלאיתא לפגש
נדלא פלאיתא לא ממיל
הוא עמהון:

Tutte queste cose parlò Iesus a le turbe per similitudini, a senza similitudini non parlaua loro.

יג

30 הניחו לגדול אחת שניהם
עד הקציר ובעת קציר אמר
לקצרים אספו בראשונה את
חרושים וקשרו אותם לצרורות
להשרף אותם ואת החטים
אספו לי לגרני:

Dexad crecer juntamente lo vno y lo otro hasta la siega, y al tiempo de la siega yo dire a los segadores, Coged primero la zizania, y atalda en manojos para quemar la: mas el trigo allegado en mi alholi.

31 עוד אחר משל שם לפניהם
לאמר גומתה מלכות השמים
לגרעין חרדל אשר לקחו אדם
ויורע בשדה:

Otra parabola les propuso, diciendo, El Reyno de los cielos es semejante al grano de mostaza, que tomandolo alguno lo sembró en su haça.

32 והוא קטון מכל זרעים
ובאשר יגדול גדול מכל עשבות
הוא ויהיה עץ אשר יבואו ג
עוף השמים וקנוו בסעפותיו:

Elqual a la verdad es el mas pequenno de todas las simientes: mas quando ha crecido, es el mayor de todas las hortalizas: y hazefe arbol que vienen las aues del cielo y hazen nidos en sus ramas.

33 עוד משל אחר דבר אלהים
גומתה מלכות השמים לחמץ
אשר לקחצו אשה וטמנה אותו
בשלש סאים קמח סלת עד
כי יחמץ כלו:

Otra parabola les dixo, El reyno de los cielos es semejante a la leuadura, que tomandola la muger, la esconde en tres medidas de harina, hasta que todo se leude.

34 כל אלה דבר ישוע במשל
אלה העם וכלי משלים לא
דבר אלהים:

Todo esto habló Iesus por parabolas a las compannas: Y nada les habló sin parabolas.

יג

30. Ἀφετε συναρξάνεσθαι ἀμφοτέρω μετέρι & θηρίμου· καὶ ἐν καιρῷ & θηρίμου ἐρῶ τοῖς θηρίαις, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσαστε αὐτὰ εἰς δεσμάς, περὶ τὸ καὶ καύσαι αὐτὰ. τὴν δὲ σίτον συναρξάτε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Laissez-les croistre tous deux ensemble, iusques à la moisson: & en la saison de la moisson, ie dirai aux moissonneurs, Cueillez premierement l'uyroye, & la liez en faisceaux pour la bruller: mais assemblez le bled en mon grenier.

31. Ἀλλω παροβολῶ παρέθη-
κεν αὐτοῖς, λέγων ὁμοία ἐστὶν ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν ὡς κκω σιάνπεις,
ἐν λαβὼν ἀνθρώπου & εἰσφύειν ἐν
τῷ ἀργεῖ αὐτοῦ.

Il leur proposa vne autre similitude, disant, Le royaume des cieus est semblable au grain de semence de moustarde, que quelcun a prins & semé en son champ.

32. Ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων
τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ ἀνξηθῇ,
μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται
δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν πᾶς πετρεὶα τοῦ
ἔραν, καὶ κατασκύειν ἐν τοῖς
κλάδοις αὐτοῦ.

Qui est bien la plus petite de toutes les semences: mais quand il est creu, il est plus grand que les autres herbes, & deuiant arbre: tellement que les oiseaux du ciel y viennent, & font leur nids en ses branches.

33. Ἀλλω παροβολῶ ἐλάλη-
σεν αὐτοῖς ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν ὡς ζύμη ἡ λαβῶσι γυνὴ
ἐνέκρυπεν εἰς ἀλλότρια σῖτα, ἕως
ὅς ἐξυμώθη ὅλον.

Il leur dît vne autre similitude, Le royaume des cieus est semblable au leuain q'une femme prend, & met parmi trois mesures de farine, iusques à ce qu'elle soit toute leuee.

34. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
ἰησοῦς ἐν παροβολαῖς τοῖς ὄχλοις,
καὶ χωρὶς παροβολῆς οὐκ ἐλάλει
αὐτοῖς.

Toutes ces choses dit Iesus aux trou-
pes en similitudes, & ne parloit point à
eux sans similitude.

CAP. XIII.

Das XIII. Capitel.

Kapitola XIII.

30. Sinite utraque cresce-
re usque ad messem: & in tē-
pore messis dicam messori-
bus, Colligite primum zi-
zania, & alligate ea in fasci-
culos ad comburendum,
triticum autem congregate
in horreum meum.

Let both growe together vntill the
haruest/and in time of haruest I will say
to the reapers / Gather ye first the ear-
res/ and bind them in sheaves to bur-
ne them: but gather the wheat into my
barne.

31. Aliam parabolam pro-
posuit eis, dicens, Simile est
regnum cælorum grano si-
napis, quod accipiens homo
seminavit in agro suo.

An other Parable hee put forth
vnto them / saying / The kingdom of
heauen is like vnto a graine of mustar-
de seede / which a man taketh and sow-
eth in his field:

32. Quod minimum qui-
dem est omnibus semini-
bus: cum autem creverit,
maius est omnibus oleribus,
& fit arbor, ita ut volucres
cæli veniant, & habitent in
ramis eius.

Which in deede is the least of all
seedes: but when it is growne/ it is the
greatest among herbes/ and it is a tree/
so that the birds of heauen come and
build in the branches thereof.

33. Aliam parabolam lo-
cutus est eis. Simile est re-
gnum cælorum fermento,
quod acceptum mulier ab-
condit in farinæ satis tribus,
donec fermentatum est to-
tum.

Another parable spake hee to them/
The kingdom of heauen is like vnto
leaven/ which a woman taketh and hid-
deh in three peckes of meale / till all be
leavened.

34. Hæc omnia locutus est
Iesus in parabolis ad turbas:
& sine parabolis non loque-
batur eis:

All these things spake Iesus vnto
the multitude in parables/ and without
parables spake he not to them.

30. Lassetz beides miteinander
wachsen/ biß zu der Erndte/ vnd
vmb der Erndtezeit/ wil ich zu den
Schnittern sagen: Sammlet zuvor
das vnkraut/ vnd bindet es in Bünd-
lein daß man es verbrenne/ Aber den
Weizen sammlet mir inn meine
Scheuren.

Lader dem baade vore tilsammen/ indtil Høsten.
De naar det er tid at høste / vil ieg sige til Høstfolket/
Sanker først Klinten tilsammen / oc binder dem vdi
Knippe / at mand kand oybrende dem / Men samler
mig Hueden ind i min Lade.

31. Ein ander Gleichniß leget er
ihnen für / vnd sprach: Das Him-
melreich ist gleich einem Senfkorn/
das ein Mensch nam / vnd seets auff
seinen Acker.

Hand sagde dem en anden Signisse faare / oc
sagde / Himmerigis rige signis ved it Seneps torn
som it Menniste tog / oc saade / i sin Ager.

32. Welches das kleinst ist vnter
allem Samen / Wenn es aber er-
wechset/ so ist es das grösst vnter dem
Kol / vnd wirdt ein Baum / das die
Vögel vnter dem Himmel kommen/
vnd wonen vnter seinen Zweigen.

Hvilket er minst blant al Sæd / Men naar det
vorer op / da er det størst blant Kaalet / oc bliffuer it
Træ/ at Fuglene vnder Himmelen komme / oc bo blant
grenene der paa.

33. Ein ander Gleichniß redet er zu
ihnen: Das Himmelreich ist einem
Sauerteig gleich / den ein Weib
nam / vnd vermenget ihn vnter drey
Scheffel Mehls / biß daß es gar
durchseuert ward.

Hand sagde dem en anden Signisse. Himmerigis
rige signis ved en Surden / hvilcken en Quinde tog/
oc blandede hannem i tre skepper Meel/ indtil det bleff
aldels suret igennem.

34. Solchs alles redet Iesus durch
Gleichnisse zu dem Volck / vnd ohn
Gleichnisse redet er nicht zu ihnen.

Ihesus talsede dette altsammen til Folket ved
Signisjer / oc vden Signisjer talsede hand intet til
dem.

30. Nechtez at obě spolu ro-
sie až do žně: a v čas žnědijm
žencuom: Vytrhajtež naps
prv kaulol / a svažtež gey w
snopky k spaleni / ale pšenicy
shromážte do mē Stodoly.

Dopusćcie oboygu spolu rość
aż do żniw / a czasy żniw rzeke
żencom/ Wytrzącie pierwey kaulol/
a svažcie gi w snopki ku spaleniu
a pšenice zgromadźcie do gumnā
molego.

31. Opět gině podobenswij
propověděl gim/řka: Podob-
no gest Královswij Nebeské
Žrnu horčičnému / kterěž
wzav žlomek/ wšyl na swém
poli.

Drugie podobienstwo powie-
dział im mowiac / Podobne jest
królestwo niebieskie žiarnu gor-
czyznemu / Které wžíwšy czlo-
wiek/ wšl na roli swojey.

32. Kterěžto žagistě nymen-
šij gest mež wšemi Semeny.
A kdýž wzroste / wětšij gest
wšech bylin/ a bywā Strom/
tak že Ptáčy powětrnj přile-
tíje/ hnízdí se na geho kato-
lestech.

Kthore namnějšee jest ze
wšeho nášienta/ ale tieďy vrosće
nawicějšee jest ze wšech žrzn / y
stawa sie drzewem/ tak iž přych-
odza ptacy niebiescy y gniazda
swe czyní na gálašch žego.

33. Gině podobenswij mlu-
wil gim / řka: Podobno gē
Královswij Nebeské Kwas-
su / kterěžto wzavšy žena/ y
šryla we třech měřicých mau-
řy/ až žnřalo wšectě.

Drugie podobienstwo powie-
dział im mowiac / Podobne jest
królestwo niebieskie kwas-
su / Kterěžto wžíwšy niewěšthā / ža-
řylā werczy mairy maki/ až wšřř-
řā šwāmālā.

34. Tnto wšectnj wčny
mluwil Gěřijš w podobens-
swijch k žasiupim / a bez pos-
dobenswij nic gim nemlu-
wil.

Ty wšřřři rzečy mowil Je-
sus přez podobienstwā onemu
zgrowadzeni ludu / a from pos-
dobienstwā nic im nie mowil.

יג

35. אִין דִּיתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ
דִּתְמַלָּא מִדָּם דִּ

Accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Propheta, che dice, Io aprirò la mia bocca in similitudini, pronunciarò le cose che sono state occulte fin da la fondation del mondo.

36. הִידִין שְׂבִק יִשׁוּעַ ל
לְפָנֶיךָ וְאַתָּה לְפָנֶיךָ
וְהָרְבִּי לִנְתָה תִלְמִידוֹהִי
וְאַמְרִין לֵה בִשְׁק לֹן מ
מִתְלָה הוּ דִּוְיִנְגָּה
דִּקְרִיתָהּ :

Allor Iesus v lassate le turbe, venne a casa, e i suoi discipoli se ne vennero a lui, e dissero, Dichiaraci la similitudine de le zizanie del campo.

37. הוּ דִּין עֲנֵה וְאַמְר
לְהוֹן הוּ דִּזְרַע וְרַעַא טְבָא
אִיתְּוִהִי בְּרֵה דִּאֲנָשִׁי :

Il quale rispondendo, disse loro, Colui che semina il buon seme, è il Figliuol de l'huomo.

38. וְהָרִיתָ אִיתְּוִהִי
עֲלֵמָא וְרַעַא דִּין טְבָא
בְּנִיָּה אֲפֹן דִּמְלָכוּתָהּ
וְיִנְגָּה דִּין אִיתְּוִהִין בְּנִיָּה
דִּבִּישָׁה :

El campo, è il mondo. Il buon seme, sono i figliuoli del regno: e le zizanie sono i figliuoli del maligno.

39. בְּעֵל דִּבְבָּהּ דִּין
דִּזְרַע אֲפֹן אִיתְּוִהִי סְטָנָא
הַצֵּדָא דִּין אִיתְּוִהִי שְׂוֹלְמָה
דִּעֲלָמָה הַצֵּדָא דִּין
מִלְּאֲכָה :

El nimico che le semina, è il Diavolo. La mietitura, è la fine del mondo: e i mietitori, sono gli Angeli.

40. אִיכְנָא הַכִּיל דִּמְתַּגְּבִין
וְיִנְגָּה וְהָרִיתָ בְּנִיָּה הַכִּנָּא
יִהְיֶה בְּשׁוּלְמָה דִּעֲלָמָה
הַכִּנָּא :

Si come dunque si colgono le zizanie & abbruscianfi col fuoco: così sarà ne la fine di questo secolo.

41. יִשְׁדֵּר בְּרֵה דִּאֲנָשָׁא
מִלְּאֲכָהִי וְיִגְבֹּן מִן מַלְּ
מִלְּכֻתָּהּ פְּלָהוֹן מִכְּשׁוּלָא
וְכָלְהוֹן עֲבָדִי עֲוֹלָה :

Il Figliuol de l'huomo mandara i suoi Angeli, che raccoglieranno del regno suo tutti gli scandali, & quelli che operano l'iniquità.

יג

35. לְהַמְלִיא אֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּנִבְיָא
לְאֹמַר אֶפְתַּח בְּמִשְׁל פִּי אֲבִיעַ
חִידוֹת מִנִּי קִדָּם :

Paraque se cumpliesse loque fué dicho por el Propheta, que dixo, Abriré en parabolās mi boca: regoldaré cosas escondidas desde la fundacion del mundo.

36. וַיַּעֲזֹב יֵשׁוּעַ אֶת-הָעָם
וַיֵּלֶךְ בֵּית וְיֵשׁוּעַ אֶל-יְהוֹנָתָן
לְאֹמַר פֶּרֶשׁ לָנוּ אֶת-מִשְׁל
חֲרוּלֵי הַשָּׂדֶה :

Entonces, embiadas las compannas, Iesus se vino a casa: Y llegando a el sus discipulos, dixeronele: Declaranos la parabola de la zizania de la haça.

37. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזֹּרֵעַ
זֶרַע טוֹב יֵשׁ הוּא בֶן-הָאָדָם :

Y respondiendo el, dixo les, El que siembra buena simiente es el Hijo de hombre.

38. וְהַשָּׂדֶה הוּא הָעוֹלָם וְזֶרַע
הַטּוֹב הֵמָּה בְנֵי מַלְכוּת וְהַחֲרוּלִים
בְּנֵי בְלִיעַל הֵמָּה :

Y la haça es el mundo. Y la buena simiente, estos son los hijos del Reyno. Y la zizania son los hijos del Malo.

39. וְהָאֵיִב אֲשֶׁר זֶרַע אֱלֹהִים הוּא
הַשָּׂטָן וְהַקָּצֵר הַכֹּלֵית הָעוֹלָם הוּא
וְקוֹצְרֵם הֵם הַמְּלָאכִים :

Y el enemigo que la sembró, es el diablo. Y la siega es la fin del mundo. Y los segadores son los Angeles.

40. וְכֵן אֲשֶׁר נֶאֱסַף הַחֲרוּלִים
וְכֵן אֲשֶׁר נֶאֱסַף כֹּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית
הָעוֹלָם הַזֶּה :

De manera que como es cogida la zizania, y quemada a fuego, así será en la fin deste siglo.

41. כִּי-יִשְׁלַח בֶּן-הָאָדָם אֶת-
מְלָאכָיו וַיִּגְבֹּן מִמְּלָכוּתוֹ כָּל-
מְכַשְׁוִלִים וְכָל בְּעָלֵי עוֹל :

Embiará el Hijo del hombre sus Angeles, y cogerán de su Reyno todos los estoruos, y los que hazen iniquidad.

יג

35. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐροῦμαι κεκρυμμένα ἀπὸ καὶ θεολογῆς καὶ μου.

Afin que fust accompli ce dont auoit esté parlé par le Prophete, disant, l'ouurirai ma bouche en similitudes: ie desgorgerai les choses qui ont esté cachées des la fondation du monde.

36. Τότε ἀφῆκε αὐτὸν ὁ χλεὺς ἑλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς, καὶ προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὰν τὴν ζιζανίων τῆς ἀγρῆς.

Adonc Iesus ayant laissé les troupes, vint à la maison, & ses disciples vindrent à lui, disans, Declare-nous la similitude de l'yuroye du champ.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Lequel respondant leur dit, Celui qui seme la bonne semence est le Fils de l'homme.

38. Ὁ δὲ ἀγρὸς, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὰ δὲ καλὰ σπέρμα, οἱ εἰσὶν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια, εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

Er le champ est le monde. La bonne semence, ce sont les enfans du royaume. L'yuroye, ce sont les enfans du mauuais.

39. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτῶν, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θείον σπέρμα, οἱ εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Et l'ennemi qui fa semee, c'est le diable. La moisson, c'est la fin du monde. Et les moissonneurs sont les Anges.

40. Ὡς οὖν ὡς συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καὶ κατακαίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντάξει τοῦ αἰῶνος τοῦτου.

Tout ainsi donc qu'on cueille l'yuroye, & qu'on la brûle au feu, ainsi sera-il en la fin de ce monde.

41. Ἀποστέλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου αὐτοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιεῦντας τὴν ανομίαν.

Le Fils de l'homme enuoyera ses Anges, qui cueilliront de son royaume tous les scandales, & ceux qui font iniquité.

35. Vtimpleretur quod dictum erat per prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, et erubabo abscondita à constitutione mundi.

That it might be fulfilled / which was spoken by the Prophet / saying / I will open my mouth in parables / and will utter the things which haue bene kept secrete from the foundation of the world.

36. Tunc dimissis turbis venit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Ediscere nobis parabolam zizaniorum agri.

Then send Jesus the multitude away / and went into the house. And his disciples came vnto him / saying / Declare vnto vs the parable of the tares of the field.

37. Qui respondens ait illis, Qui seminat bonum semen: est filius hominis.

Then answered he / and said to them / He that soweth the good seed / is the Sonne of man.

38. Ager autem: est mundus. Bonum verò semen: hi sunt filii regni. Zizania autem: filii sunt nequam.

And the field is the worlde / and the good seed / they are the children of the kingdom / and the tares are the children of the wicked.

39. Inimicus autem qui seminavit ea: est diabolus. Messis verò: consummatio seculi est, Messores autem: angeli sunt.

And the enemy that soweth them / is the deuill / and the harvest is the ende of the worlde / and the reapers be the Angels.

40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburantur: sic erit in consummatione seculi.

As then the tares are gathered and burned in the fire / so shall it bee in the ende of this world.

41. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem.

The Sonne of man shall send forth his Angels / and they shall gather out of his kingdom all things that offend / and them which do iniquitie.

35. Auff daß erfüllet würde / das gesagt ist durch den Propheten / der da spricht: Ich wil meinen mund auffthun in Gleichnissen / vñnd will außsprechen die heimligkeit von anfang der Welt.

At der skulde fuldkommes / som er sagde ved Propheten / som siger / Jeg vil opslade min mund / i lignelser / oc vdsige Hemmelige ting fra Verdens begyndelse.

36. Da ließ Jesus das Volk von sich / vñnd kam heim. Vñnd seine Jünger tratten zu ihm / vñnd sprachen: Deute vns diese gleichnisse vom Vñkraut auff dem Acker.

Da forlod Ihesus Folket fra sig / oc kom hjem. De hans Disciple ginge til hannem / oc sagde / Forklare oss den lignelse om Klinten paa ageren.

37. Er antwort / vñnd sprach zu inen: Des Menschen Son ist's / der da guten Samen seet.

Hand suarede / oc sagde til dem / Det er Menniskens Søn / som saar god Sæd.

38. Der Acker ist die Welt. Der gute Same sind die Kinder des Reichs. Das vñkraut / sind die Kinder der böshheit.

Ageren er Verden. Den gode Sæd / ere Rigens børn. Klinten ere ondskaffs Børn.

39. Der feind der sie seet / ist der teuffel. Die Erndte / ist das Ende der Welt. Die Schnitter sind die Engel.

Sienden som dem saade / er Dieffuelen. Høsten / er Verdens ende. Høst folket / ere Englene.

40. Gleich wie man nun das Vñkraut außgettet / vñnd mit feuer verbrennet / so wirds auch am ende diser Welt gehen.

Lige som mand luger nu Klinten aff / oc oybrenner met Ild / Saa skal det oc ske i denne Verdens ende.

41. Des Menschen Son wirdt seine Engel senden / vñnd sie werden sammeln auß seinem Reich alle Ergernisse. Vñnd die da vnrecht thun.

Menniskens Søn skal vdsende sine Engle / Oc de skulle sancke aff hans Rige alle Forargelser / oc dem som gøre vret.

35. Aby se naplnilo / co bylo vèdijno strze Proroka / kterhž dij: Otvoru w podobenswých Dsta má / wyprawowati budu stryče wècy od ustanowenij Swèta.

Aby siewypelnilo tho co jest rzeczone przez Proroka mówiac: Otworze wstchà more w podobienstwach / y opowiem strycte rzeczy od założenia swiata.

36. Tedy rozpustiw Jastus py/prissel do domu: Y prissianu pili k nemu Bedlnych geho fcauce: Wsloz nam podobenswij o kautoli polnijm.

Tedy rozpustiwšy ono zgromadzente ludu Jezus/prysshedl w dom / y przysthapli k niemu wczniowie tego / mówiac / Rozpowiedz nam podobienstwo o kaulu osney roley.

37. Kterhž odpowijdage / fekl: Kdo sege dobre syme / gestie Syn Czlowlaka.

Kon odpowiedziac rzekl im / Ten ktory sieie dobre nasienie / iestci Syn czlowieczy.

38. A pole / gest tento Swet. Dobre pak syme / gsau Synowè králowswij. Ale kaulol / gsau Synowè zleho.

Kolá jest swiat. A dobre nasienie / cici sa synowie Krolestwa / kaulol / sa synowie onego zlego.

39. A nepřítel kterhž gen rozšwá / gestie Diábel. Ale jest / gest skonánij Swèta. A žency / gsau Angeli.

Nieprzyiaciel záste ktory go nášl / iestci dyabel / a žniwo iest dořoná nie swiata / žency tejsa Aniolowie.

40. Protož jakož wytrháš wagij kaulol / a Dhnem gen spalugij / tak bude skonánij Swèta.

Jáko tedy kaulol zbieráa y pala gi w ogniu / tak bedzie w dořonaniu swiata tego.

41. Pošle Syn Czlowlaka Angely swè / a wyberau z králowswij geho wšsecka pohoršsenij / y ty kterhž činij neprawost.

Posle Syn czlowieczy Anioły swote / oni zbiora z Krolestwa tego wšytki pogoršszenia / y ty ktory czynia nieprawość.

יג

42 וְיִרְמִיּוֹן אֶפְסוֹן בְּאֵתוֹנָה
דְּגִבּוֹרָה תִּמְזוֹן יִהְיֶה בְּכִיָּה
וְחִירֶק שִׁגְיָה:

E gittarannoli ne la fornace del fuoco, doue fara pianto e stridor di denti.

43 הַיְדִיוֹן נִדְיָהּ וְיִנְהָרוּ
אִין שְׁמִשָּׁא בְּמַלְכוּתָהּ
דְּאִבְוִהוֹן מִן דְּאִוְרָה לָהּ
אֲדִנָּה דְּיִשְׁמַע וְיִשְׁמַע:

Allora i giusti risplenderanno come il sole nel regno del Padre loro. Chi ha orecchie da udire, oda.

44 תוֹב דְּמִיָּא מַלְכוּתָהּ
דְּשְׁמִיָּא לְסִימְתָהּ
דְּמִשְׁטָא בְּקִרְיָתָהּ הִי
דְּאִשְׁכָּה גְבִרָה וְטָשָׁה
וּמִן חֲדוּתָהּ אֲנִל וְבִן פֶּלֶא
דְּאִית לָהּ וְנִבְנָה לְקִרְיָתָהּ
הִי:

Ancora, il regno de cieli è simile ad un tesoro nascosto in un campo, il quale un huomo hauendo trouato, l'occulta: e per l'allegrezza che n'ha, se ne va, e vende tutto quel ch'egli ha, e compra quel campo.

45 תוֹב דְּמִיָּא מַלְכוּתָהּ
דְּשְׁמִיָּא לְגִבְרָה תִּגְבֵּרָה
דְּבִצָּא הוּא מִרְגִּימָתָהּ
טָבָתָהּ:

Epiti il regno de cieli è simile ad un huomo mercatante, che va cercando buone perle.

46 פֶּד דִּין אֲשַׁכַּח מֵר
מִרְגִּימָתָהּ חֲדָה וְיִחִידָה
דְּמִיָּא אֲנִל וְבִן פֶּלֶא
דְּאִית לָהּ וְנִבְנָה:

Il quale hauendone trouata vna di gran prezzo, se n'andò, e vendè tutto quel che egli haueua, e compròlla.

47 תוֹב דְּמִיָּא מַלְכוּתָהּ
דְּשְׁמִיָּא לְמַצִּידָתָהּ
דְּנִפְלֵת בִּימָא וּמִן פֶּלֶא
גִּבְס בְּנִשְׁוֹתָהּ:

Il regno de cieli è ancor simile ad vn rete gittata nel mare, e che raccoglie d'ogni sorte di pesci.

48 וְפֶד מִלֵּר אֲסִקוּהָ
לְסִפְרֵי יִמָּא וְיִתְבוּ גִבְסוֹן
וְטָבָא אֲרִמִּיו בְּמִאֲנִיָּה
וְבִישָׁא שְׂרוּ לְבָר:

Laquale, com'ella è piena i pescatori tirandola in su l'isto: e ponendosi a sedere scelgono i buoni ne i vassi, e gittan fuore i tristi.

יג

42 וְיִשְׁלָכֶם אֶל־תַּנּוּר הָאֵשׁ
וְשִׁם יִהְיֶה בְּכִיָּה וְחִירֶק שִׁנָּיִם:

Y echarlos han en el horno de fuego: alli ferá el lloro, y el batimiento de dientes.

43 אֲדִצְדִּיקִים יִזְהִירוּ בְּשִׁמְשׁ
בְּמַלְכוּת אֲבִיהֶם לְמִיָּא אֲנִיָּם
לְשִׁמּוֹעַ וְיִשְׁמַע:

Entonces los justos resplandecerán, como el Sol, en el Reyno de su Padre. El que tiene oy-dos para oyr, oyga.

44 וְגַם גְּדִמְתָּהּ מַלְכוּת הַשְּׁמַיִם
לְאִזְצָר הַגִּסְתָּר בְּשָׂדֶה אֲשֶׁר
נָם יִמְצָא אִישׁ יִסְתִּיר אֹתָהּ
וּמִשְׁמַחְתָּהּ יִלֵּךְ וְיִמְכֹּר כָּל־אֲשֶׁר
לֹו וְיִקְנֶה אֶת־הַשָּׂדֶה:

Item, El Reyno de los cielos es semejante al thesoro escondido en la haça: el qual hallado, el hombre lo encubre: y de gozó deel, va, y vende todo loque tiene, y compra aquella haça.

45 וְעוֹד גְּדִמְתָּהּ מַלְכוּת הַשְּׁמַיִם
לְאִזְוֹשׁ סוֹחֵר הַמַּבְקֵשׁ פְּגִינִים
טוֹבִים:

Item, el Reyno de los cielos es semejante al hombre tratante que busca bues nās perlas.

46 אֲשֶׁר נָם יִמְצָא פִּגְיוֹן יָקָר
אֶחָד יִלֵּךְ וְיִמְכֹּר כָּל־אֲשֶׁר לֹו
וְיִקְנֶה:

Que hallando vna preciosa perla, fué, y vendió todo loque tenia, y compróla.

47 עוֹד גְּדִמְתָּהּ מַלְכוּת הַשְּׁמַיִם
לְמַכְמֹרֵת הַשְּׁלֹוּחָה בִּיָּם וּמַכְלָל־
מִיָּם מֵאֲסָפָה:

Item, El Reyno de los cielos es semejante à la red, que echada en la mar, coge de todas fuertes.

48 אֲשֶׁר נָם מִלְּאָה יִזְצִי אֹתָהּ
עַל־שִׁפְתֵי הַיָּם וְיִזְשָׁבוּ וּמַבְחָרִים
אֶת־הַטּוֹבִים לְכֵלִים וְרָעִים
לְחֻץ יִשְׁלָכוּ:

Laqual siendo llena, sacaronla à la orilla: Y sentados cogieron lo bueno en vasos, y lo malo echaron fuera.

יג

42. Καὶ βαλῶσιν αὐτοὺς εἰς τὴν
καμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀ-
δόντων.

Et les ietteront en la fournaise de feu: là il y aura pleur & grincement de dents.

43. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψου-
σι, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούει,
ἀκούετω.

Adonc reluiront les iustes comme le soleil, au royaume de leur pere: qui a oreilles pour ouïr, oyce.

44. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῆς ἐργασίας θησαυρῶ καρυμ-
νῶ ἐστὶ ἀγροῦ, ὃν ὄρυον ἀνθρώ-
πος ἔκρυψε, καὶ ὁπότε τις χαρᾶς
αὐτὸν ὡραζέται, καὶ πάντα ὅσα ἔχει,
πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν
ἐκεῖνον.

Derechef, le royaume des cieus est semblable à vn thesor cache en vn champ, que quelcun à trouué caché. Puis de ioye qu'il en à, il s'en va, & vend tout ce qu'il à, & achete ce champ-la.

45. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῆς ἐργασίας ἀνθρώπου ἐμπόρου,
ζητῶντι καλὰς μδεραεῖδας.

Derechef, le royaume des cieus est semblable à vn marchand qui cerche de bonnes perles.

46. Ὃς ὄρυον ἔτα πολύτιμον
μδεραεῖτῳ ἀπλῶν πῶδρα καὶ
πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἡγόρασεν αὐ-
τόν.

Lequel ayant trouué quelque perle de grand prix, s'en est allé, & à vendu tout ce qu'il auoit, & l'a achetee.

47. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῆς ἐργασίας σαργῶν βληθείᾳ εἰς
τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους
συναρμαγέῃ.

Derechef, le royaume des cieus est semblable a vn filé i etté en la mer, & amassant de toute sorte de choses.

48. Ὡς, ὅτι ἐπληρώθη, ἀναβί-
βασαντες τὴν πῆν αἰγιαλόν, καὶ κα-
θίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς
ἀγγῆα, τὰ δὲ σαρὰ ἔξω ἔβαλον.

Lequel estant plein, les pescieurs le tirent en haut sur la riue, & estans assis mettent le bon à part en leurs vaisseaux, & iettent hors ce qui ne vaut rien.

42. Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.

And shall cast them into a furnace of fire. There shall be wayling & gnashing of teeth.

43. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Then shall the just men shine as the sunne in the kingdome of their Father. He that hath eares to heare let him heare.

44. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit, & praegaudio illius vadit, & vendit uniuersa quae habet, & emit agrum illum.

Again the kingdome of heauen is like vnto a treasure hid in the field: which when a man hath founde, he hideth it: and for ioy thereof departeth & selleth all that he hath, and bieth that field.

45. Iterum simile est regnum caelorum homini negotiatori, quarenti bonas margaritas.

Again the kingdome of heauen is like to a marchant man: that seeketh good pearles.

46. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quae habuit, & emit eam.

Who hauing found a pearle of great price, went and sold all that he had, & bought it.

47. Iterum simile est regnum caelorum sagenae mistae in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

Again the kingdome of heauen is like vnto a drawe net cast into the sea: that gathereth of all kindes of things.

48. Quam, cum impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

Which when it is full, men draw to land: and sit and gather the good into vessels, & cast the bad away.

42. Vnd werden sie in den Feuer-
ofen werffen/ da wird sein heulen vnd
zeenklappen.

De skulle kaste dem i Jld onen/ Der skal vere
graad oc tendgnidse.

43. Denn werden die Gerechten
leuchten/ wie die Sonne in jres Va-
ters Reich. Wer ohren hat zu hören/
der höre.

Da skulle de Kerferdige skinne/ som Solen i de-
ris Faders Rige. Hvo som hassuer gern at høre met/
hand høre.

44. Abermal ist gleich das Himel-
reich einem verborgen Schatz im
Acker/ welchen ein Mensch fand/ vnd
verbarg in/ vnd gieng hin für freuden
über demselbigen/ vnd verkaufft al-
les was er hatte/ vnd kauffte den
Acker.

Atter lignis Himmerigis rige ved it ligende fa-
som er skult i en Ager/ huilket it Menniske fant/ oc
skulte ded/ oc gick hen for glæde/ som hand hassde
der aff/ oc solde alt der hand hassde/ oc købte den
Ager.

45. Abermal ist gleich das Him-
melreich einem Kauffman/ der gute
Perlen suchte.

Atter lignis Himmerigis rige ved en Kjøbmand/
som søgte efter gode Perler.

46. Vnd da er eine köstliche Perlen
fand/ gieng er hin/ vnd verkauffte al-
les was er hatte/ vnd kauffte diesel-
bigen.

De der hand fant en kaastelig Perle/ gick hand
bort/ oc solde alt der hand hassde/ oc købte den samme.

47. Abermal ist gleich das Himel-
reich einem Netze/ das ins Meer ge-
worffen ist/ damit man allerley Gat-
tung fehet.

Atter er Himmerigis rige lige som it Garn/ som
kastis i Haffuit/ met huilket mand tager allehon-
de slag.

48. Wenn es aber voll ist/ so zie-
hen sie es heraus/ an das Ufer/ sitzen
vnd lesen die guten in ein Gefäß zu-
sammen/ aber die faulen werffen sie
weg.

De naar det erfulst/ da drage de det op paa bred-
den/ side oc sancke de gode til sammen i it Kar/ Men
de raadne kaste de bort.

42. Avvrhauge do pecn ohy-
niwě. Tuž bude pláč a sstřij-
penij zubůw.

A wrzuca se w piec ognisty
tham bedzie plácz y zgrzytanie zo-
bow.

43. A thedáž spravedliwij
stkwist se budau jako Slunce
w Kralowstwij Dce gegich.
Kdo má vsslyt slysseni/ slyss.

Tedy spráwiedliwi rozkášnia
sie jako slonce w Krolestwie oyc
swego/ Erho mawšy ku sluchaniu/
niechaj slucha.

44. Podobno gest Kralow-
stwij Nebestě polladu stýně-
mu w poli: kteržto kdnž člo-
wěk nalezne/ stýně/a pro ra-
dost geho gde a prodá wšseto
což má/a kaupij pole to.

Žáste podobna test Krolestwo
niebiestie starbowi stýněmu ná-
rolu/ Kthory nalazšy člowieka/
stýně gi/y od rádości Ktora má z
niego/ odchodzi přecz/a wšytko
co má sprzeda/a one pola kupi.

45. Dpět podobno gest Krá-
lowstwj nebestě člowěku kup-
ci/hledagijčmu dobrých Pe-
rel.

Žáste podobne test Krolestwo
niebiestie člowiecowi kupcowi
hukšiacemu cndnych perel.

46. A kdnž nalezne gednu
drahu Perlu/ odegde a prodá
wšsety wěcy kterěž má/a kau-
pi gi.

Ktory nalazšy iedne perle
bárzo droga/ sedšy popředaš
wšytko co má/y kupi ta.

47. Dpět podobno gest Krá-
lowstwj Nebestě Stýni pusti-
ne do Moře/a že wšelikého
plodu Rybišho žatahugij.

Žáste podobne test Krolestwo
niebiestie wločowi zápušćone-
mu w morze/ Ktory wšelákier zec-
zy bierze.

48. Kteružto kdnž naplněna
byla/wntáhšse/a na břehu se-
dijce/wpbijrali dobře w Nado-
by swě/a glě přecz žamijali.

Ktory gdy jest náplnion/wy-
čágneli go nábrzeg/ a všiadšy
wybráli dobre rzeczy w naczynia/
a žgnile přecz žarzucili.

יג

49. הַכֵּן יִהְיֶה בְּשׁוּלְמָה
דְּעִלְמָה יִפְקִין מִלְּאֲכָה
וַיִּבְרְשׁוּן בִּישָׁא מִן בִּינִי
וַיִּדְיָקָה:

*Così sarà ne la fine del mondo: Ser-
ranno gli Angeli, e separeranno gl'ini-
qui dal mezzo de giusti.*

50. וַיִּבְרְמוּן אֲנֹן בְּאֶתְרוּנָה
דְּבוּרָה תָּמוּ יִהְיֶה בְּכִנָּה
וַחֲדָק שְׁנֵי:

*E gittaranno gli ne la fornace del
fuoco: lui sarà pianto è stridor di denti.*

51. אָמַר לְהֹן יִשׁוּעַ אַס
אֶסְתַּכְּלֶתוֹן פִּלְהִין הֶלִין
אֶמְרִין לֵה אִין מְכוֹ:

*Iesv poi dice loro, Hauete voi intese
tutte queste cose? Essi gli dicono, Sì Signo-
re.*

52. אָמַר לְהֹן מְטוֹל הֵנָּה
כִּי סִפְרָא דְּמִתְלִמְד
לְמַלְכוּת שְׁמִיָּה דְּמָה
לְעִבְרָא מְרָא בִּיתָה דְּמִפְק
מִן סִימְתָה חֲדָתָה
וַעֲתִיקָתָה:

*Et egli disse loro, Per tanto ogni Scri-
ba che è insegnato nel regno de cieli, è si-
mile ad un huomo padre di famiglia, il
qual tira fuore del suo tesoro cose nuove e
vecchie.*

53. וַיְהִי דְּבִד שְׁלָם יִשׁוּעַ
מִתְּלָה הֶלִין שְׁנֵי מִן תָּמוּ:

*Et auenne che come Iesv hebbe fini-
te queste similitudini, si partì di la.*

54. וַאֲתָה לְמִדְיָנָתָה וְ
וּמִלָּה הֵנָּה לְהֹן בְּכָה
בְּכַנְשִׁתָּהוֹן אִיכְנָה דִּית
דִּיתָהוֹן וַיִּאֲמְרוּן אִימְכָה
לֵה לְהֵנָּה חֲכָמָתָה הֵדָּה
וַחֲיָלָה:

*Et essendocene venuto ne la sua pa-
tria, insegnaua loro ne la lor sinagoga in
modo che sene stupivano e diceuano, Don-
de ha costui questa sapientia e virtù?*

55. לֹא הִנֵּה הֵנָּה בְּרָה
דְּנִגְרָה לֹא אִמָּה מִתְקַרְנָה
מִרְיָם וְאַחֵיהִי יַעֲקֹב
וַיִּוָּסֵא וְשְׁמֵעוֹן וַיְהוּדָה:

*Non è costui figliuol d'un fabbro? sua
madre non si chiama ella MARIA, e i
suoi fratelli Iacopo, Iosef, e Simone, e
Iuda?*

יג

49. כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעוֹלָם
כִּי יֵצְאוּ מִלְּאֲכִים וַיִּבְדִּילוּ אֶת-
הַצְּדִיקִים מִבְּיֹר הַצְּדִיקִים:

*Ansi será en la fin del figlo: saldrán los An-
geles, y apartarán a los malos de entre los justos:*

50. וַיִּשְׁלְחוּ אֲנָתָם אֶל-תַּנּוּר
הַשֵּׁשׁ שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוֹק
שְׁנֵי:

*Y echarlos en el horno de fuego: alli se-
rá el lloro, y el batimiento de dientes.*

51. וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ הַבִּינְתֶּם
כָּל-הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֵּן אֲדֹנָי:

*Dizeles Iesus, Aueys entendido todas estas
cosas? Ellos responden, Si Sennor.*

52. וַהֲוֵה אָמַר לָהֶם עַל-כֵּן
כָּל-סוֹפֵר מְלָמֵד אֶל-מִלְכוּת
הַשָּׁמַיִם דּוֹמָה הוּא לְאָדָם בַּעַל
הַבֵּית אֲשֶׁר הוֹצִיא מֵאֲצִר
חֲדָשִׁים וַיִּשְׁנִים:

*Y el les dixo, Por esso todo escriba docto en
el Reyno de los cielos es semejante a vn padre de
familia, que saca de su thesoro cosas nuevas y
cosas viejas.*

53. וַיְהִי כְּכִלּוֹת יִשׁוּעַ אֶת-
הַמִּשְׁלִים הָאֵלֶּה עָבַד מִשָּׁם:

*Y aconteció que acabando Iesus estas para-
bolas, passó de alli.*

54. וַיָּבֹא אֶל-אֶרֶץ מוֹלְדָתוֹ
וַיְלַמְדוּם בְּבֵית כְּנִשְׁתָּם וַתִּפְעֶם
רוּחַ כָּלָם לֵאמֹר מֵאֵין לָהּ
חֲכָמָה הַזֹּאת וְהַבְּרָרָה:

*Y venido a su tierra, ensennolos en la syno-
ga dellos, que ellos estauan fuera de si, y dezian,
De donde tiene este esta sabiduria y estas mara-
uillas?*

55. הֲלֹא זֶה הוּא בֶרֶךְ-חֲרֹשׁ
וְאִמּוֹ תִקְרָא מְרִיָּם וְאַחֵיהִי יַעֲקֹב
וַיִּוָּסֵא וְשְׁמֵעוֹן וַיְהוּדָה:

*No es este el hijo del carpintero? No se lla-
ma su madre Maria: y sus hermanos, Iacobo, y
Iosef, y Simon, y Iudas?*

יג

49. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ σωτε-
ρίᾳ & αἰδιότῳ· ἐξελεύσονται οἱ
ἄγγελοι, καὶ ἀφορμῶσι τοὺς πονη-
ροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

*Ainsi sera-il en la fin du monde: les
AnGES viendront, & separeront les mau-
uais du milieu des iustes.*

50. Καὶ βαλῶσι αὐτοὺς εἰς τὴν
καμίνον & πυρὸς· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

*Et les ietteront en la fournaise du
feu: là il y aura pleur & grincement de
dents.*

51. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, στανή-
κατε τιῶντι πάντι; λέγουσιν αὐτῷ,
καὶ κύριε.

*Iesus leur dit, Auez-vous entendu
toutes ces choses? Ils lui respondirent,
Oui, Seigneur.*

52. Ὁ ὃ εἶπεν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἔτι
πᾶς γραμματεὺς μαθητῶν εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὅμοιος
ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις
ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καὶ
καὶ παλαιά.

*Et il leur dit, Pourtant tout Scribe
qui est bien appris quant au royaume
des cieus, est semblable à vn pere de fa-
mille, qui tire de son thesor choses
nouuelles & ancienes.*

53. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰη-
σοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, με-
τήνεν ἐκεῖθεν.

*Et aduint que quand Iesus eut ache-
ué ces similitudes, il se retira de ceste
contrec-la.*

54. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα
αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συνα-
γωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεισθαι
αὐτοὺς, καὶ λέγειν· πόθεν τούτω ἡ
σοφία αὐτοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις;

*Et estant venu en son país, il les en-
seignoit en leur synagogue, tellement
qu'ils estoient estonnés, & disoient,
d'où vient à cestui-ci ceste sapience, &
ces vertus?*

55. Οὐχ ἔτι ἐστιν ὁ ἔκτερον
ἡ'ς; ἔτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μα-
ριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰακώ-
βος καὶ ἰωσήφ καὶ σίμων καὶ ἰού-
δας;

*Cestui-ci n'est-il pas le fils du char-
pentier sa mere n'est-elle pas appelee
Marie? & ses freres, Iacques, & Ioses, &
Simon & Iude?*

49. Sic erit in consummatione seculi, exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum.

So shall it be at the ende of the worlde. The Angels shall go forth, and seuer the bad from among the iust.

50. Et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.

And shall cast them into a furnace of fire: there shall be weeping, & gnashing of teeth.

51. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam.

Jesus said vnto them: Vnderstand ye al these things? They sayde vnto him: Yea, Lord.

52. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.

Then said he vnto them: Therefore euery scribe which is taught vnto the kingdome of heauen, is like vnto an householder, which bringeth forth of his treasure things both new and olde.

53. Et factum est: cum consummasset Iesus parabolas istas, transiit inde.

And it came to passe, that when Iesus had ended these parables, he departed thence.

54. Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?

And came into his owne countrey, and taught them in their Synagogue, so that they were astonished, and said: Whence cometh this wisdom, and great workes vnto this man?

55. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, & frater eius, Iacobus & Ioseph, & Simon & Iudas.

Is not this the carpenters sonne? is not his mother called Marie? & his brethren James and Ioses, and Simon & Iudas?

49. Also wirdt es auch am ende der Welt gehen / die Engel werden außgehen / vnnnd die Bösen von den Gerechten scheiden.

Eige saa skal det oc gaa til i Verdens ende / Engle ne skulle vdgaa / oc skillie de Onde fra de Retsferdige.

50. Vnd werden sie inn den Feuerofen werffen / da wirdt heulen vnnnd zeentklappen sein.

De skulle kaste dem i Ild onen / der skal vere graad oc tendgnidsel.

51. Vnnnd Iesus sprach zu ihnen: Habt ihr das alles verstanden? Sie sprachen: Ja HERR.

De Ihesus sagde til dem: Forstode i dette altsammen? De sagde: Ja HERRE.

52. Da sprach er: Darumb ein jeglicher Schrifftgelerter zum Himmelreich gelert / ist gleich einem Haushater / der auß seinem Schatz Neues vnd Altes herfür tregt.

Da sagde hand / Der saare / huer Scrifftlaagerd til Himmerigis rige / er lig som en Husbonde / der bær frem / aff sit ligende sæ / Nyt oc Gammelt.

53. Vnd es begab sich / da Iesus dise Gleichnisse volendet hatte / gieng er von dannen.

De det begaff sig / der Ihesus haaffde giort ende paa disse lignisser / Gick hand der fra.

54. Vnd kam in sein Vaterland / vnd lehret sie in ihren Schulen / also auch / daß sie sich entsasteten / vnnnd sprachen: Wo her kombt disem solche Weißheit vnd Thaten?

De kom i sit Fæderne Land / oc lærde dem i deris Scholer / saa at de oc forundrede dem / oc sagde: Hueden haaffuer denne saadan Visdom oc vnderlige Verninger?

55. Ist er nicht eines Zimmermans Son? Heißt nicht seine Mutter Maria? Vnd seine Brüdere / Iacob vnd Ioses / vnd Simon / vnd Judas.

Er hand icke en Zimmermands søn? Heder icke hans Moder Maria? De hans brødre / Iacob oc Ioses / oc Simon / oc Judas.

49. Tal bude při skonání světa: Vygdau Angelé / a oddělíjí zlé z prostředku spravedlivých.

Takéi bedžie w dořonání wseřkwynda Antolowie / y wylacza zlez pořzodku spravedliwyř.

50. A vvorhau ge do pecy ohniwě. Tu bude pláč a skřijpení zubůw.

A wrzuea se w piec ognisty / thám będzie pláč y zgrzytanie zęb.

51. Erozumělisi gšie tomuto wšemmu? Řekli genu: Y owsšem.

Řekli im Iezus: Wprozumielis ješcie ty wšyřti řeczy? A oni mu powiedzieli. Tak pane.

52. Řekl gím: Protož každý Běitel umělý k Kralowstwu / podobný gest Eřlowětu Hospodáři / kterřž wynášá z pokladu swěřho nowe y staré wěcy.

A on im řekl: Přeto wšelki náuczyciel wczony w Krolestwie niebieřim / podobny test eřlowies kowi gospodarzowi / který wymiue z skřow swęgo řeczy nowe y stare.

53. Y šialo se / když dořonal Geřijšs tato podobensiwij / šel odtud.

A šialo se kdy Iezus dořon: eřyl thych podobensiw / přeprás wil se z onad.

54. A přišed do Wlasti swě / wěil ger w školách gegich / tak že se diwili / řkaue: Odkud tomu to maudrost tato / a moc tyto?

A gdy przyšedł do ořczyzny swoiey / náuczal ie w bořnicy ich / thak i z sie zdumiewali / y mowili: Skąd je temu ta mądrość y cuda?

55. Wšak tento gest Syn Cesářůw: Wšak Matka geho slowe Marya: a Bratřij geho / Iakub / a Iosef / a Šymon a Judas.

Ižž then nře test on synčieřler Ižž mātři iego nie zowa Marya: a brācia iego / Iakub / y Ioses / y Šymon / y Judas.

יג

56. ואחותה פלחיו לה
הא לותו אפיו אימכא לה
להנא הליו פלחיו:

Elle sue sorelle, non sono elle tutte appresso di noi? Donde ha egli dunque tutte queste cose?

57. ומתפסליו הוה ביה הו
היו ישוע אמר להון ליה
גבירא דצער אל לא
במדינתה ובביתיה:

*Escandalizauan si in lui. Allora Ies-
us disse loro, Non è alcun Profeta che sia dishonorato, se non ne la sua patria, e ne la casa sua.*

58. ולא עבד תמו חילא
סגיאנא מטורא לה
הימנותהון:

Enon fece lui molte virtù, per la loro incredulità.

יד

1. פהו היו ובגא שמע
הרודס טטררפא שמעיה
דישוע:

In quel tempo Herode Tetrarca oyo la fama di Iesus.

2. ואמר לעבדוהי הו
יוחנן מעמדנא הו קם מן
בית מיתא מטורא הגא
חילא מסתערו ביה:

*E disse ai suoi seruitori, Questo è Gio-
uanni Battista: egli è risuscitato da mor-
te, e però le virtù sono fatte da lui.*

3. הו היו הרודס אחד הו
ליוחנן ואסרה וארמיה
בית אסירא מטורא הרודיא
אנתת בילפוס אחוהי:

*Perche Herode hauendo preso Gio-
uanni l'hauera legato, e messo in prigio-
ne, per cagion d' Herodiade moglie di Fi-
lippo suo fratello.*

4. אמר הו לה גיר יוחנן
דלא שליט דתהיונא לך
אנתת:

*Perciòche Giouanni gli diceua, Ei non
s'è lecito hauerla.*

5. וצבא הו למקטלה
ודחל הו מן עמוא דאיר
דלגבנא אחידיו הו לה:

*Onde hauendo egli voluto di farlo
morire, temera la turba, perciòche lo te-
neuan como Profeta.*

יג

56. ואחותיו הליו כלל עמנו
הו ומאיו לחלו כל-האלה:

*Y no estan todas sus hermanas con noso-
tros? Dedonde pues tiene este todo esto?*

57. ויפסלו בו ויאמר ישוע
אליהם איו יש גבירא בלי כבוד
כי אם בארץ מולדתו ובביתו:

*Y escandalizauan se en el. Mas Iesus les di-
xo, No ay profeta sin honrra si no en su tierra
y en su casa.*

58. ולא עשה שם גבורות
רבות בעבור סדרותם:

*Y no hizo alli muchas marauillas, a causa de
la incredulidad dellos.*

יד

1. בעת ההוא שמע הרודס
נשיא מארבעת את-שמע ישוע:

*En aquel tiempo Herodes el Tetrarcha oyó
la fama de Iesus:*

2. ויאמר לעבדיו זה הו
יוחנן הטובל אשר אני הרגתי
הו קם ממתים ועל כן הכוחות
פעלו בו:

*Y dixo a sus criados, Este es Ioan el Baptista:
el ha resucitado de los muertos, y por ello virtu-
des hazen en el.*

3. כי-הרודס החזיק ביוחנן
ואסר אותו ויתן בבית הסהר
בעבור הירודית אשת פילפוס
אחיו:

*Porque Herodes auia prendido a Ioan, y lo
auia aprisionado, y puesto en carcel por causa de
Herodias muger de Philipppo su hermano.*

4. כי אמר אליו יוחנן לא תוכל
לקחת אותה לאשה לך:

Porque Ioan le dezia, No te es licito tenerla.

5. ואבה להרג אותו ויירא את-
העם כי-בגבירא הנה להם:

*Y querialo matar, mas auia miedo de la mul-
titud: porque lo tenian como a profeta.*

יג

56. Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐκ
παύει πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν
τάτω πάντα ταῦτα;

*Et ses sœurs ne sont-elles pas toutes
parmi nous? D'où viennent donc à ce-
lui-ci toutes ces choses?*

57. Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ-
τῷ. ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἐστὶ
προφήτης ἂτιμωτος, εἰ μὴ ἐν τῇ
πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ-
τοῦ.

*Tellement qu'ils estoient scandaliz-
és en lui. Et Iesus leur dit, vn Prophe-
te n'est sans honneur, sinon en son pais,
& en sa maison.*

58. Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ διωά-
μεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν.

*Et ne fit guere de vertus à cause de
leur incredulité.*

Κ Ε Φ Α Λ. ιθ'.

ΕΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραρχῆς τὴν ἀ-
κρόν Ἰησοῦ.

*En ce temps-la Herode le tetrarque
ouit la renommee de Iesus.*

2. Καὶ εἶπε τοῖς παῖσιν αὐτοῦ· ἄρτι
ἐστὶ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς· αὐτοῦς ἡ-
γέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ διὰ τοῦ-
το αἱ διωάμεις ἐνεργούσιν ἐν αὐτῷ.

*Et dit à ses seruiteurs, C'est Iehan
Baptiste, il est resuscité des morts, &
pourtant vertus montrent leur force
en lui.*

3. Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν
Ἰωάννην, ἐδήσεν αὐτὸν, καὶ ἐτίθει ἐν
φυλακῇ, διὰ Ἡρώδαδα τὴν γυ-
ναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφεοῦ αὐ-
τοῦ.

*Car Herode auoit prins Iehan, & l'a-
uoit lié & mis en prison, à cause d'He-
rodias femme de Philippe son frere.*

4. Ἐλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· οὐκ
ἐστι σοι ἔχειν αὐτήν.

*Car Iehan lui disoit, Il ne t'est pas
loisible de l'auoir.*

5. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι,
ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προ-
φήτῳ αὐτὸν εἶχον.

*Et eust bien voulu le mettre à mort,
mais il craignoit le populaire, pource
qu'ils le tenoyent pour Propete.*

CAP. XIII.

56. Et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista?

And are not his sisters all with us? Whence then hath he all these things?

57. Et scandalizabantur in eo. Iesus aurem dixit eis, Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua.

And then were offended with him. Then Jesus said to them, A Prophet is not without honour, save in his own country, and in his own house.

58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

And he did not many great works there, for their unbelief's sake.

CAP. XIII.

IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu.

At that time Herode the Tetrarche heard of the fame of Jesus.

2. Et ait pueris suis, Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.

And said unto his servants, This is John Baptist: he is risen againe from the dead, & therefore great works are wrought by him.

3. Herodes enim tenuit Iohannem, & alligavit eum: & posuit in carcerem propter Herodiam uxorem fratris sui.

For Herode had taken John, and bound him, and put him in prison for Herodias sake, his brother Philips wife.

4. Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.

For John said unto him, It is not lawfull for thee to have her.

5. Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant.

And when hee would have put him to death, he feared the multitude, because they counted him as a Prophet.

Das XIII. Capitel.

56. Vnd seine Schwestern / sind sie nicht alle bey uns? Wo her kombt im denn das alles?

De hans Sostere ere de ick alle haff off? Hueden haffuer hand da dette alsammen?

57. Vnd ergerten sich an im. Jesus aber sprach zu inen: Ein Prophet gilt nirgend weniger / denn in seinem Vaterland / vnd in seinem hause.

De de forargede dem paa hannem. Men Ihesus sagde til dem / En Prophete actis ingen sted mindre / end i sit Fæderne Land / oc i sit Hus.

58. Vnd er thet daselbs nicht vil zeichen / vmb ires vnglaubens willen.

De hand giorde der ick mange Tegen / For deris vantro skyld.

Das XIII. Capitel.

Wder zeit kam das gerüchte von Iesu für den Vierfürsten Herodes.

Paa den tid / kom røret om Iesu for Herodes en aff de fire Førfster.

2. Vnd er sprach zu seinen Knechten: Diser ist Johannes der Tauffer / er ist von den todten auferstanden / darumb thut er solche Thaten.

De hand sagde til sine Tjenere / Denne er den Debere Johannes. Hand er opstanden fra de døde / der saare got hand saadane vnderlige Gerninger.

3. Denn Herodes hatte Johannem gegriffen / gebunden / vnd in das gefengniß gelegt / von wegen der Herodias / seines Bruders Philippi Weib.

Thi Herodes haffde grebet Johannem / bundet oc lagd hannem i fengsel / for Herodias / sin Broders Philippi hustruis skyld.

4. Denn Johannes hatte zu im gesagt: Es ist nicht recht / daß du sie habest.

Thi Johannes sagde til hannem / Det er ick ret / at du haffuer hende.

5. Vnd er hette in gerne getödtet / forchte sich aber für dem Volck / denn sie hielten in für einen Propheten.

De han haffde gerne slaget hannem ihel / men hand frøetede sig for Folket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XIII.

56. A Sestry geho / wssak takē wssackny v nās gšau? Dde kawad tehdy mā tyto wssackny wēcy?

Siostry te žiego wssacki i zaž v nas nie sa? D Eadje tedy temu ty wssacki rzeczy?

57. V horssyli se nā nēm. A Gejss fēl gim: Nenj Prorok bejecti / gedinē w wlasit swē a w domu swēm.

Rzgorssyli sie z niego / A Jezus rzekl im / Nie iest Prorok okrom czci / iedno w oyczyntie swoiey a w domu swoim.

58. Vnewčinił tu mnoho di wūm / pro gegich nedowēru.

Nie vczynil thām cudow wies le dla niedowiarstwā ich.

Kapitola XIII.

Wder zeit kam das gerüchte von Iesu für den Vierfürsten Herodes.

W On cžās przysiedł słuch do Heroda Arola o Jezusie.

2. V rēkl služebníkūm swým: Tentot gest Jan Křitel / onē gē wstāł z mrtwých / a protož se diwowedēgij strže něho.

Rzekł służebnikom swoim / Tenci iest Jan krzciel Ktory zmrtwych wstāł / y dla tego ciu dā sie przezēndziē.

3. Neb Herodes byl pal Jana / a swāzal gen a wsadil do žalare / pro Herodnadu Manželku Filipa Bratra swēho.

Abowiem byl Herod poimal Janā / y dāl go zwiazāc y do wiezi / enia wsadziē / dla Herodyady zony Filipa brāta swego.

4. Proto / že prawil gemu Jan: Neslusi tybē gij miji.

Bo mu Jan mowil / Nie godziē siē ty mēc tobie.

5. A když chēl zabiti gen / bāl se lidu: neb yako Proroka gen mēli.

A gdy go chēl zāmordowāc / bāl sie zgrożdzenia ludu / abowiem mēli go iako Prorokā.

יד

6 פד הוּא דִּין בֵּית יְלִדָּה
דְּהֶרֶדֶס נִקְרָא בְּרָתָהּ
דְּהֶרֶדֶס קֶדֶם סְמִיכָא
וְשִׁפְרָת לָהּ לְהֶרֶדֶס:

*Celebrandosi poi il giorno del nasci-
mento d'Herode, la figliuola d'Herodiade
danzò sui nel mezzo, e piacque ad He-
rode.*

7 מְטוֹל הָנָא בְּמוֹמְתָא
יִמָּא לָהּ דִּיתֵּל לָהּ כָּל—
מִדָּם דִּתְשָׁא לִי:

*Onde egli promise con giuramento di
darle tutto ciò ch'ella gli domandasse.*

8 הִידִין מְטוֹל דְּמִלְכָּא
הֵיֵת לֵאמָרָה אֲמַרְתָּ הֵב לִי
הֶרְבָּא בְּפִינְכָא רִישָׁהּ
דִּיחֲנָן מַעֲמִדָּנָא:

*Et essendo stata prima indutta da
sua madre, disse, Dammi qui in vn plat-
to la testa di Giovanni Battista.*

9 וּפְרִיתָ לָהּ לְמִלְכָּא
מְטוֹל דִּין מוֹמְתָא
וּסְמִיכָא פֶּקֶד דִּיתֵּיחֵב
לָהּ:

*Diche il Re si contristò: ma per ri-
spetto del giuramento, e di quelli che se-
deuano insieme con lui à tauola coman-
dò che le fusse data.*

10 וְשִׁדָּר פֶּסְקָה רִישָׁהּ
דִּיחֲנָן בֵּית אֲסִירָא:

*E cōstituendo à decapitar Giovanni
ne la prigione.*

11 וְאִיתִי רִישָׁהּ בְּפִינְכָא
וְאִתֵּיחֵב לְטִלִיתָא וְאִתֵּיחֵב
וְאִתֵּיחֵב לֵאמָרָה:

*E la sua testa fu portata in vn piatto,
e data à la fanciulla, & ella la presentò à
sua madre.*

12 וְהֶרְבּוּ תַלְמִידֵיהּ שִׁ
שָׁקְלוּ שְׂלֵדָה קֶדְרֵי וְאִתּוֹ
חִיּוֹ לִישׁוּעַ:

*Poi vennero i suoi discipoli, e porto-
ron via il suo corpo, e sepellironlo: poi an-
daron, e referiron la causa à Iesus.*

13 יִשׁוּעַ דִּין פֶּד שְׁמַע שְׂגִי
מִן תַּמָּן בְּאַלְפָּא לֵאמָרָה
חֲוִרְבָּא בְּלַחֲוִדְהִי וְפֶד
שְׁמַעֵי בְּנִשְׂא אֲוִלוֹ בְּתֵרָה
בְּבִשְׂא מִן מְדִינָתָא:

*Laqual come Iesus hebbe udito, si
partì di là per naue, & andò in vn luogo
deserto da parte. Il che hauendo le turbe
inteso, il seguitorono à piedi da le città.*

יד

6 וּבִיּוֹם מוֹלָדָת הֶרֶדֶס וְחֵדְלָהּ
בְּתָהּ הֶרֶדֶס בַּתְּחִי וְיִשָּׁהּ בְּעִינֵי-
הֶרֶדֶס:

*Y celebrandose el dia del nacimiento de
Herodes, la hija de Herodias bayló en medio, y
agradó à Herodes.*

7 וְגַם כִּי בְּשִׁבְעָה יְבִטִּיָּה
אִתְּתָהּ לְתָתָהּ לָהּ כָּל—
תְּשָׁא לִי מִמֶּנּוּ:

*Y prometió con juramento de darle todo
loque pidiesse.*

8 וְהִיא כִי גִזְהָרָה מֵאִמָּהּ תָּחַ
לִי אֲמָרָה פֶּה בְּקַעֲרָה אֲתֵּרֶנָּה
יוֹחֲנָן הַטֵּיבָל:

*Y ella, instruyda primero de su madre, dixo,
Dame aqui en vn plato la cabeça de Ioan el Ba-
ptista.*

9 וְיִשְׁעָב הַמֶּלֶךְ וּבְעִבּוֹר הַשְּׁבִיעָה
דִּיִּשְׁבִּי הַשְּׁלָחַן צִוָּה לְתַנְחֹן לָהּ:

*Entonces el Rey se entristeció: mas por el
juramento, y por los que estauan juntamente à la
mesa, mandó que se le diesse:*

10 וְיִשְׁלַח וְיִשְׁא אֲתֵּרֶנָּה
מֵעַל-יוֹחֲנָן בְּבֵית הַסֵּהָר:

Y embiando degolló à Ioan en la carcel.

11 וְיִשְׁא רִישָׁהּ בְּקַעֲרָה וְנָתַן
לְנִעֲרָה וְתִשָּׂא לֵאמָרָה:

*Y fué trayda su cabeça en vn plató, y dada
à la moça: Y ella la presentó à su madre.*

12 וְיִשְׁא תַלְמִידֵיהּ וְיִסְיֵרֵיהּ אֲתֵּרֶנָּה
גִּבּוֹר וְקִבְרָהּ וְיָבֹנֵא וְיִגִּידֵיהּ
לִישׁוּעַ:

*Entonces sus discipulos llegaron, y toma-
ron el cuerpo, y enterraronlo: y fueron y dieron
las nuevas à Iesus.*

13 וּבְשִׁמוּעַ יִשׁוּעַ סָר מִשָּׁם
בְּאַנְיָה אֶל-מְקוֹם הַחֲרָבָה
לְבַדּוֹ וְשָׁמַעוּ הָעָם וַיָּלֶכּוּ אַחֲרָיו
בְּרַגְלֵיהֶם מִן-הָעִירִים:

*Y oyendo lo Iesus apartóse de alli en vn
nauio à vn lugar deserto apartado: Y quando
las compannas lo oyeron, siguieronlo à pie de
las ciudades.*

יד

6. Γενεσίων ἡ ἀγορεύων ἡ ἑρ-
δου, ἀρχήσεται ἡ θυγάτηρ τῆς ἑρ-
δου, ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρσεν τῷ
ἑρῳδῇ.

*Or au iour du festin de la naissance
d'Herode, la fille d'Herodias danla en
pleine sale, & pleur à Herode.*

7. "Ὅτιν μετ' ὅρκου ἀπολόγησεν
αὐτῇ δοῦναι ὅ ἐάν αἰτήσῃται.

*Dont avec serment il lui promet de
lui donner tout ce qu'elle demanderoit.*

8. Ἡ δὲ περιβαλὼσα ἑαυτὴν τῆς
μητρὸς αὐτῆς, δόε μοι, φησὶν, ὥστε
δοῖν πίνακι τῷ κεφαλῷ ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ.

*Elle donc estant poussee au parauant
par sa mere, dit, Donne-moi ici en vn
plat la teste de Iehan Baptiste.*

9. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς, ἀλλ'
ὅτι ὅτι ὅρκος, καὶ ὅτι στωαι ἀκ-
μυας, ἐκέλευσε δοῦναι.

*Et le roy fut inarri: mais à cause des
sermens, & de ceux qui estoient à ta-
ble avec lui, il commanda qu'on la lui
baillast.*

10. Καὶ πέμψας ἀπέκεφάλισεν
τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

*Et ayant enuoyé l'executeur, il fit
decapiter Iehan en la prison.*

11. Καὶ λυγίστη ἡ κεφαλὴ αὐτῆς
δοῖν πίνακι, καὶ ἰδοῖν τῷ πατρὶ, καὶ
ἐνέγκει τῇ μητρὶ αὐτῆς.

*Et fut la teste d'icelui apportee en vn
plat, & donnee à la fille, & elle la presen-
ta à sa mere.*

12. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ ἔραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθα-
ψαν αὐτό, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγε-
λαν τῷ ἰησοῦ.

*Puis les disciples d'icelui vindrent,
& emporterent son corps, & l'enfueu-
rent: & vindrent l'annoncer à Iesus.*

13. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώ-
ρησεν ἐκείθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἐρημον
τοπὸν κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ
ὄχλοι ἐκλαθήθησαν αὐτῷ περὶ τῶν πό-
λεων.

*Et Iesus l'ayant ouï dire, se retira de
là en vne nasselle, en vn lieu desert, pour
estre là à part soi. Et quand les troupes
eurent entendu cela, elles le suivirent à
pied des villes.*

6. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodias in medio: & placuit Herodi.

But when Herodes birth day was kept: the daughter of Herodias danced before them: and pleased Herode.

7. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.

Wherefore hee promised with an othe: that he woulde giue her whatsoever she would aske.

8. At illa pramonita à matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Iohannis Baptistæ.

And she being before instructed of her mother: sayde: Giue me here Iohn Baptists head in a platter.

9. Et contristatus est rex: propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbabant, iussit dari.

And the king was sorie: neuertheless because of the othe: and them that sate with him at the table: he commaunded it to bee giuen her.

10. Misitque & decollavit Iohannem in carcere.

And send: and beheaded Iohn in the prison.

11. Et allatum est caput eius in disco: & datum est puellæ, & illa attulit matri suæ.

And his head was brought in a platter: & giuen to the maide: and she brought it vnto her mother.

12. Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Iesu.

And his disciples came: and tooke vp his bodie: and buried it: and went: and tolde Iesus.

13. Quod cum audisset Iesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum: & cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus.

And when Iesus heard it: he departed thence by shippe into a desert place apart. And when the multitude had heard it: they followed him a foote out of the cities.

6. Da aber Herodes seinen Tags tag begieng / da tanzte die Tochter der Herodias für ihnen / das gefiel Herodes wol.

Men der Herodes holt sin Tags dag / da danckte Herodias daatter saar dem. Det behagete Herodes vel.

7. Darumb verhieß er ihr mit einem Eid / er wolt jr geben / was sie fordern würde.

Der saare loffuede hand hende met en Eed / at hand vilde giffue hende / haud hun begærede.

8. Vnd als sie zuvor von irer Mutter zugerichtet war / sprach sie: Gib mir her auff eine schüssel das haupt Iohannis des Taufers.

De som hun vaar tilforn vnderuist aff sin Moder / sagde hun / Giff mig hid Iohannis den Doberis Hoffsuit paa et Sad.

9. Vnd der König ward traurig / doch vmb des Eides willen / vnd dore die mit im zu tische sassen / befahl ers jr zu geben.

De Kongen bleff bedroffuit / Dog for den Eed / oc for deris skuld / som sade met hannem til Wordz / besol hand at giffue hende det.

10. Vnd schicket hin / vnd enthauptet Iohannes im gefengniß.

De hand sende hen / oc halff hug Iohannes i fengsel.

11. Vnd sein haupt ward hergetragen in einer schüssel / vnd dem Meiden gegeben / vnd sie bracht es irer Mutter.

De hans Hoffsuit bleff baaret frem i et Sad / oc giffuet Pigen / oc hun bar det til sin Moder.

12. Da kamen seine Jünger / vnd namen seinen leib / vnd begruben in / vnd kamen / vnd verkündigten das Jesu.

Da komme hans Disciple / oc toge hans legeme / oc iordede det / De de komme oc forthyndede Ihesu det.

13. Da das Iesus hörte / weich er von dannen auff einem Schiff in eine Wüsten alleine. Vnd da das Volk das hörte / folgete es ihm nach zu fuß auß den Stedten.

Der Ihesus det hørde / viæde hand der fra vdi i Skib til en ørøst alene. De der Folket det hørde / fulde de hannem efter til fodz aff Stæderne.

6. Na den pak narozenj Herodesowa / tancowala dcera Herodjady v prosjektu: V ljbilo se Herodesowi.

Gdy tedy obchodzono dzien narodzenia Herodowego / tancowala wala corka Herodjady przedem / sytkimi / y podobala sie Herodowi.

7. Tak Jezus prjissahu zaslij: bil gj dati zaebn kosi ho prosyla.

I Kad pod przysiega obiecal sey dac czegobykolwiec zadala.

8. A ona gsauch nawedena od Matece swę / rekla: Day mi zde na misse hlauu Jana Krtitele.

A ona naprawiona od matki swę / rzekla: Day mi tu na misie glowe Jana Krzcielca.

9. V Jarmautis se Kral. Ale wssal pro prjissahu a pro ty kte: rijz spolu siolili / rozkazal gj dati.

A zasnucl sie Kral / Ale dla przysiegi / y tych ktorzy pospolu siedzieli kazal dac.

10. V postal a stial Jana w zalati.

A poslawsy dal sciac Jana w wiezieniu.

11. V prinesena gest hlawa geho na misse / a dana Diewce / ce / a ona nesla gi Mateci swę.

A przyniesiona jest glowa tego na misie / a oddana dziewczce / ona ia zas opiarowala matce swę.

12. A prjistaupiwse Wtedb nijen geho / wzali Telo geho a pochowali ge / a prjissesse powedeli to Gęssjowi.

Thedy przysli wcznowse tes go / y wziali cielo a pogrzebli tesy bedsy opowiedzieli to Jezusowi.

13. To kdzj vsllysal Gęssjs / odplawil se odtud na Lodice na misio pustę saukromj. A kdzj vsllyseli zastupowę / Ali za nim pęssy i męst.

A vsllylawsy to Jezus / od sedl z onad w lodzi na misie pustę / co gdy vsllykalo zgromadze nie ludzi / Ali za nim z miast piešo.

יד

14 וַיִּפֶּק יֵשׁוּעַ חֲזָזָה כִּפְּנֵי שָׂנְאֵי סִגְיָאָה וְאַתְרָחָה עֲלֵיהֶן וְאָסִי פְרִיָהֶן:

Iesv poi essendo uscito fuore, vide una gran moltitudine, & hebbe compassione di loro, e sanò quelli che tra essi erano ammalati.

15 בְּדֵי הַיּוֹם הַהוּא דִּיּוֹרְמָשָׁה קָרְבוּ לוֹתָהּ תַּלְמִידֵיהִי וְאַמְרוּ לָהּ אֲתֵרָא חֲזָרְבָּא הִוּוּ עֲדָנָה עֲבַר לָהּ שְׂרִי כְּפִשָׁא דְּאַנְשָׁא דִּימְוִלָּן לְקִיבְרָתָהּ וַיִּבְנֶן לָהּ סִיבְרָתָהּ:

Venuta che fu la sera, i suoi discipuli si gli accostarono, dicendo, Questo luogo è deserto, e l'hora è già passata: da licentia a queste turbe, accioche sene vadano a le ville, a comprarsi da mangiare.

16 הִוּוּ דִּיּוֹרְמָשָׁה לֵאמֹר לָהֶן לְמִאֲוִרָהּ הִבּוּ לָהֶן אֲנִתָּן לְמִאֲכָל:

Et il v disse loro, Non è necessario che sene vadano: date voi loro da mangiare.

17 הִבּוּ דִּיּוֹרְמָשָׁה לֵאמֹר לָהֶן לְמִאֲוִרָהּ הִבּוּ לָהֶן אֲנִתָּן לְמִאֲכָל:

Effi gli dicono, Noi non habbiamo qui senon cinque pani, e due pesci.

18 אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ אֲנִתּוֹ אֲנִי לִי לְהִרְכָּא:

Ahora egli disse, Pertantemeli quid.

19 וַיִּפֶּק לְכַנְשָׁה לְמִסְתַּמְכוֹ עַל אֲרֻעָה וַיִּשְׁקַל הִבּוּ חֲמִשָּׁה לְחֶמֶן וַתֵּרֶן בּוֹגִינוּ וְחָר בְּשָׂמִיא יִבְרַךְ וַקְצֵה וַיִּהְיֶה לֵת לְתַלְמִידֵיהִי וְהִבּוּ תַּלְמִידָא סְמוּי לְכַנְשָׁה:

Et hauendo comandato che le turbe si ponessero a sedere sopra l'herba, prese i cinque pani, e i due pesci: e riguardando al cielo, rendè grazie, e spezzati che gli hebbe, dette i pani a i discipoli, & i discipoli a le turbe.

20 וְאִכְלוּ כָּלֵהוּ וְסַבְעוּ וַיִּשְׁקֻלוּ תִּתְרָא דְּקַצִּיבָּהּ תְּרִי עֶסֶר קוֹבִיבִין בְּדִלּוֹ:

E così mangiarono tutti, e saturonsi, e leuaron via quello ch'era avanzato de pezzi, dodici corbe piene.

יד

14 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא וְהָיָה עִם רַב וַיִּכְמְרוּ רַחֲמָיו עֲלֵיהֶם וַיִּרְפָּא אֶת-חֲזָלָהֶם:

Y saliendo Iesus, vido vna grande companna, y vuo misericordia de ellos: y sanó los que de ellos auia enfermos.

15 וַיְהִי-עַרְבַּ וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לֵאמֹר חָרֵב הַמָּקוֹם הַזֶּה וְכִבֵּר עֲבָרָה הַשָּׁעָרָה הַזֶּה בְּנֵי אֶת-הָעָם אֲשֶׁר יֵלְכוּ אֵלֶי-הַכְּפָרִים וַיִּקְנוּ לָהֶם אֵכֶל:

Y quando fué la tarde del dia, llegaron se a el sus Discipulos, diciendo, El lugar es desierto, y el tiempo es ya pasado, embia las compannas que se vayan por las aldeas, y compren para si de comer.

16 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר יֵצֵאוּ לֵלְכֹת אִתָּם תִּתְּנוּ לָהֶם לֶחֶם לֵאכֹל:

Y Iesus les dixo, No tienen necesidad de yrse: dades vosotros de comer.

17 וַיַּעֲנוּ לוֹ אֵין לָנוּ בֵּה מִמְּוָה כִּי-אֵם חֲמִשָּׁה לֶחֶם וּשְׁנֵי דָגִים:

Y ellos dixeron, No tenemos aqui sino cinco panes y dos peces.

18 וַיֹּאמֶר לָהֶם הִשְׁתַּחֲוִיָּה לְלוֹם אֵלֶי:

Y el les dixo, Traedmelos acá.

19 וַיֵּצֵא אֶת-הָעָם לְשִׁבְתָּהּ וַיֵּאָכֵל עַל-הַחֲצִיר וַיִּקַּח חֲמִשָּׁה לֶחֶם וּשְׁנֵי דָגִים וַיִּשָּׂא עֵינָיו אֶל-הַשָּׁמַיִם וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו אֶת-הַלֶּחֶם וְהַתַּלְמִידִים נָתְנוּ לָעָם:

Y mandando a las compannas recostarse sobre la yerua, y tomando los dos panes y los dos peces, alçando los ojos al cielo bendixo, y partiendo los panes, dio los a los Discipulos, y los Discipulos a las compannas.

20 וַיֵּאָכְלוּ כָּלֵם וַיִּשְׁבְּעוּ וַיִּשְׁקֻלוּ אֶת-שְׂאֵרֵי שְׁבָרֵם שְׁנֵים עָשָׂר סֵלִים מְלֵאִים מִפִּתִּים:

Y comieron todos, y hartaronse: Y alçaron loq; sobró, los pedaços, doze esportones llenos.

יד

14. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πολλὸν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη αὐτοὺς, καὶ ἐθεράπευσε αὐτοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

Et Iesus sortant vid vne grande multitude, & fut esmeu de compassion envers iceux, & guerit les malades d'entr'eux.

15. Ὅψιας ᾗ ἡσυχίας, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθιν· ἀπολυσὶ δὲ ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγορεύωσιν ἑαυτοῖς βρωματά.

Or comme il se faisoit tard, ses disciples vindrent à lui, disans, Ce lieu est desert, & l'heure est desia passée: donne congé à ces troupes: afin qu'elles s'en aillent aux bourgades, & acherent des viures.

16. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὃ χρῆσθαι ἔχουσιν ἀπελθεῖν· ὅτι αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

Mais Iesus leur dit, Ils n'ont pas besoin de s'en aller: donnez-leur vous-mêmes à manger.

17. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι ἔχουμεν ὅδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

Et ils lui dirent, Nous n'auons ici que cinq pains & deux poissons.

18. Ὁ δὲ εἶπεν, Φερέτε μοι αὐτὰς ὧδε.

Et il leur dit, Apportez-les-moi ici.

19. Καὶ κελεύσας δὲ τὸν ὄχλον ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τῶν χόρως, καὶ λαβὼν πέντε ἄρτους, καὶ δὲ δύο ἰχθύας, ἀναβλίσας εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς δὲ τοῖς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

Et apres auoir commandé que les troupes s'arrangeassent sur l'herbe, il print les cinq pains & les deux poissons, & leuant les yeux au ciel, il rendit graces. Et apres auoir rompues pains, il les bailla aux disciples & les disciples aux troupes.

20. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχρῆσθαι, καὶ ἦσαν τὸ περισσῶν ἑκατάματα, δώδεκα κοφίνας πλήρεις.

Dont ils mangèrent tous, & furent rassasiés: puis recueillirent le residu des pieces des pains, douze pleines panerees.

יד

21 והיו דין אנשים דאכלו
היו והיו אלפא חמש
סטר מן נשא וטלית:

E quelli che mangiarono erano quasi cinque milia huomini, senza le donne & fanciulli.

22 ומחרת אלץ לת
לתלמידיו דייסקון לס
לסבינתו ויאזלון קד
קדמוהי לעברת עד הו
שרא הוא דפנשא:

Subbito poi Ies v costrinse i suoi discipoli a salir de la nave, e passare a l'altra riva innanzi a lui, mentre ch'egli licentiaua le turbe.

23 ופד שרא לפנשא סלק
לטורא בלחודוהי למצליה
ופד חשכרת בלחודוהי
הוא תמו:

E licentiate ch'egli hebbe le turbe, fals egli solo nel monte a fare oratione, e venuta la sera, era ancor sul solo.

24 ואלפא רחיקא הנת
מן ארצא אסטודינת
סגיאא פד משתקשא סגי
מן גלגל רוחא גיר
לקובלה הנת:

E la nave era già nel mezzo del mare, combattuta da l'onde: perche el vento era contrario.

25 במשרתא דין רביעית
דללא אתנא לתהון
ישוע פד מהלך על מנא:

Poi à la quarta Veglia de la notte, Iesv sen' andò a loro, caminando sopra'l mare.

26 וחואוהי תלמידוהי
דמהלך על מינא וא
ואתתויעו ואמרין הוה
החונגא הוה דגלגל ומן
דחלתהון קצו:

Et i discipoli comelo videro caminare sopra'l mare, si turbarono, dicendo, Egli è vna fantasia: e per la paura gridarono.

27 הו דין ישוע פד שעתה
מלך עמהון ואמר
אתלכו אנא אנא לא
תדחלון:

Ma subito Iesv parlò loro, dicendo, State di buono animo, che son io: non habbiate paura.

28 וענא כאבא ואמר
לה מרי אן אנת הו פקוד
לי אתא לנתך על מינא:

E Pietro rispondendoli, disse, Signore, se sei tu, comanda ch'io venga a te sopra l'acqua.

יד

21 והאכלים היו בחמש
אלפים איש בלתי חגשים וחתה:

Y los que comieron fueron, varones, como cinco mil: sin las mugeres y mochachos.

22 ומיד פצר ישוע בתלמידיו
לעלותם באניה ללכתם לפני
עבר הים עד כיתני את
הים:

Y luego Iesus hizo a sus discipulos entrar en el nauio, y yr delante de el de la otra parte del lago, entretanto que el despedia las compannas.

23 וכאשר הגיח את העם עלה
אלההר לבדו לתתפלל והיה
ערב והוא לבדו היה שם:

Y despedidas las compannas, subió en el monte, apartado, a orar. Y como fué la tarde del dia, estaua alli solo.

24 והאניה אן היה בתוך הים
וגדפה מן הגלים כיתתרוח
היתה להם להפך:

Y ya el nauio estaua en medio de la mar, atormentado de las ondas: porque el viento era contrario.

25 והיה רביעית אשמות
הלילה ויבא אליהם ישוע
מתהלך עליהם:

Mas à la quarta vela de la noche Iesus fué a ellos andando sobre la mar.

26 וכאשר ראוהו תלמידים
מתהלך עליהם גבהו מאד
לאמר כיתתרוח הוה ויקראו
מיראה:

Y los Discipulos, viendolo andar sobre la mar, turbaronse diciendo, Alguna Phantasma es: y dieron bozes de miedo.

27 ופתאם דבר אליהם ישוע
לאמר חזקו כיתתני הוה על
תירא:

Mas luego Iesus les habló, diciendo, Assuraos: yo soy, no ayays miedo.

28 ויען לו כיפא ויאמר אדוני
אם אתה הוה צוה לי לבוא
אליך עלי המים:

Entonces respondiòle Pedro, y dixo, Sennor, si tu eres, manda que yo venga a ti sobre las aguas.

יד

21. Oí ἡ ἰδιότης ἦσαν ἄνδρες
ὡς πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυ-
ναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui avoyent mangé estoient enuiron cinq mille hommes, sans les femmes & les peis enfans.

22. Καὶ ὁ ἰησὺς ὑπάγαγεν ὁ ἰη-
σοῦς οὗ μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῶναι
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ παρὰ ἄρην αὐτῶν
εἰς τὸ πέραν, ἕως ὅδε τοῦ ὄρους
ὁ ἰησὺς.

Incontinent apres, Iesus contraignit ses disciples de monter sur la nasselle, & de passer outre deuant lui, cependant que il donneroit congé aux troupes.

23. Καὶ ἀπολύσας οὗ ὄχλος,
ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἰδίαν παρ-
έσταται. Ὅψιας δὲ ἡμερῶν, μό-
νῳ ὦν ἐκεῖ.

Et quand il leur eut donné congé, il monta en la montagne pour estre à part soi afin de prier. Et le soir venu, il estoit la seul.

24. Τὸ δὲ πλοῖον ἦδη μέσῃ τῆς
θλασσης ὦν, βασανίζοντο ὑπὸ
τῶν κυμάτων ὡς γὰρ ἐπαιτῶν ὁ
ἀνέμῳ.

Or la nasselle estoit ia au milieu de la mer tormentee des ondes: car le vent estoit contraire.

25. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυ-
κτὸς, ἀπῆλθῃ πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησὺς,
παρῶν δὲ τῆς θλασσης.

Et sur la quatrieme veille de la nuit, Iesus vint vers eux cheminant sur la mer.

26. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ ὅτι πλὴν θάλασσαν παρῶν
ἦσαν, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι
φάντασμα ἐστίν, καὶ ἀπὸ τοῦ φό-
βου ἐκραζον.

Lequel les disciples voyans cheminer sur la mer, furent troublés, disans, c'est vn fantosme: & de la peur c'escrirent.

27. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ
ἰησὺς, λέγων, θαρσεῖτε ἐγώ εἰμι
μὴ φοβεσθε.

Mais incontinent Iesus parla à eux, disant, Asteurez-vous: ce'st moi, n'ayez point de peur.

28. Ἀπεκρίθας δὲ αὐτῷ ὁ πέ-
τρος εἶπεν, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσον
με πρὸς σε ἵνα ἔλθω πρὸς τὴν ὕδατα.

Et Pierre lui respondant, dit, Seigneur, si c'est toi, commande que t'aille vers toi sur les eaux.

21. Manducantium autem fuit numerus, quinque milia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.

And they that had eaten / were about five thousand men / beside women and little children.

22. Et statim iussit Iesus discipulos ascendere in naviculam, & praecedere eum transfretum, donec dimitteret turbas.

And straight way Iesus compelled his disciples to enter into a ship / and to go over before him / while he sent the multitude away.

23. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

And assoone as he had sent the multitude away / he went up into a mountaine alone to pray: and when the evening was come / he was there alone.

24. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.

And the ship was now in the midstes of the sea / and was tossed with waues: for it was a contrary winde.

25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare.

And in the fourth watch of the night Iesus went unto them / walking on the sea.

26. Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes Quia phantasma est. Et praetimore clamaverunt.

And when his disciples saw him walking on the sea / they were troubled / saying / It is a spirit / and cried out for feare.

27. Statimque Iesus locutus est eis, dicens, Habere fiduciam: ego sum, nolite timere.

But straight way Iesus spake unto them / saying / Be of good comfort. It is I: be not afrayde.

28. Respondens autem Petrus dixit, Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas.

Then Peter answered him / and said / Master / if it be thou / bid me come unto thee on the water.

21. Die aber gessen hatten / der waren bey fünff tausent Mann / ohn Weiber vnd Kinder.

Men de som haffde ædet / vaare ved fem tusinde Mend / vden Quinder oc Børn.

22. Vnd alsbald treib Iesus seine Jünger / daß sie inn das Schiff traten / vnd für ihm herüber führen / biß er das Volck von sich liesse.

De strax kom Ihesus sine Disciple til / at de ginge i Skibet / oc fore offuer saare hannem / Indtil hand siel ladet Folcket fra sig.

23. Vnd da er das Volck von sich gelassen hatte / steig er auff einen Berg alleine / daß er betet. Vnd am abend war er alleine daselbs.

De der hand haffde ladet Folcket fra sig / gick hand alene op paa et Bierg at bede. De om afftreenen vaar hand der alene.

24. Vnd das Schiff war schon mitten auff dem Meer / vnd leid noth von den Wellen / denn der Wind war ihnen wider.

De Skibet vaar da allerebe mit i Hassuet / oc leed nod aff Volgerne / Thi Bæret vaar dem emod.

25. Aber inn der vierdten Nacht wache kam Iesus zu ihnen / vnd gieng auff dem Meer.

De paa den fjerde Veet om natten / kom Ihesus til dem / oc gick paa Hassuet.

26. Vnd da ihn die Jünger sahen auff dem Meer gehen / erschracken sie / vnd sprach: Es ist ein Gespenst / vnd schreyen für forcht.

De der Disciplene saae hannem gaa paa Hassuet bleffue de forferdede oc sagde / Det er et Spøgelse / oc de robte aff redsel.

27. Aber alsbald redet Iesus mit ihnen / vnd sprach: Sent getrost / ich bins / fürchtet euch nicht.

Da taledde Ihesus strax med dem / De sagde / Bæret vedit frit mod / det er ieg / Fræcter intet.

28. Petrus aber antwortet ihm / vnd sprach: Herr bist du es / so heiß mich zu dir kommen auff dem Wasser.

Peder suarede hannem / oc sagde / HERR / Est der du / da biud mig komme til dig paa Vandet.

21. Těch pak stěrijž gedli byl počet pět tisíců mužů / fromě žen a dětí.

Aty ch Erorzy iedli bylo okolo piaci tysicey mužow / oprocz niez wiaſtych dzieci.

22. A nhned rozkázal Jēdli nijkum srohm aby wstaupili na lodicku / a pŕedessli gen pŕes More / a žby rozpustil žástup.

Thedy Jēzus przymušil žákŕem včnie swoie wſthapic w lodž / a iſc pŕed soba do drugieho brzegu / a žby odprávil ono žgroz máženie ludž.

23. A rozpustiw žástup / wstaupilna hůru sam / aby se modlil. A tdyž byl wecer / sám tu žůstal.

A opuſciwſhy žgromáženie ludž / wſtapil na gorež oſobná / a žby ſe modlil / A gdy byl wieczor / thámže sám žůſtal.

24. A lodicka v proſtřed More žmijtala ſe wlnami / ne bo byl wižer odporň.

A lodž tuž bytáw poſŕžodku morž / cieſko mlotaná od wałow / a bowiem byl wiátr pŕeciwň.

25. Pŕi čtwrtém pak bdění noční / pŕiſſel k nim chodě po moři.

Tedy cwarťey ſtrázy nočney ſedl do nich Jēzus / chodžac po moržu.

26. A widauce gen an choz diž po moři / žarmautili ſe / řkauce: Obluda geſt. A ſtrachem kŕičeli.

A vyzrawſhy go gdy chodžil po moržu / žátrwožyli ſe včnioz wie / mowiac / Pokušá ieſt / y odbož ižni kŕyſteli.

27. A nhned Gežijſs promluwil k nim / řka: Wěgtež dawaſſánij. Jať gſem / ne bogtěž ſe.

Ale wnet mowil Jēzus do nich / řka: Badžcie dobrego ſerch / iac citem ieſt / nie božcie ſe.

28. O odpowědew Petr / řekl: Pane gſyli ty? rozkázij mi k sobě pŕigijſti po Wodě.

A Piotr odpowiedá ſac mu / řekl: Pánie ieſtiſ ty? ieſt / Paž mi pŕyſc do ſiebie po wodách.

יד

29 וַיֹּשֶׁעַ דִּין אָמַר לֵה תֵא
וְנָחַת כַּאֲפֵא מִן אֲלֻפֵּי
וְהִלֵּךְ עַל מֵיָא דִּיהֵא תֵא לְוֹת
יִשׁוּעַ:

*Et egli disse, Vieni, Allora Pietro scese
de la nave, camminando sopra l'acqua, per
andare a Iesv.*

30 וַיֵּד כְּחוּגֵי רוּחַ
דִּקְשִׁיָּא דִּחַל וְשָׂרִי לְמִטְבַּע
וְאֲרִיס קֵלֵה וְאָמַר מִרִי
פְּרוּקִיגִי:

*M. Vedendo il vento gagliardo, heb-
be paura: e cominciando a sommergersi,
gridò, dicendo. Saluami Signore.*

31 וַיְבֵר שְׁעִיתָה פִּשְׁט אִידֵה
מִרִי וְאַחֲדֵה וְאָמַר לֵה זְעִיר
הִימְנוּתָא לְמִנָּא אֲתִפְלִגָּת:

*Et subito Iesv distese la mano, il
prese, e disseli, Homo di poca fede, perche
hai tu dubbitato?*

32 וַיֵּד סִלְקִי לְאַלְפֵי
שְׁלִית רוּחַ:

*E saliti che furono ne la nave, il ven-
to cesò.*

33 וְאַתּוּ הִנּוּ דִּבְאַלְפֵי
סִגְדִי לֵה וְאָמַרִי שְׂרִירֵאִית
בְּרֵה אֲנִית דִּאֲלֵהָ:

*Allora quelli che erano ne la nave,
Gennero, & i ginocchio onfigli dauanti,
dicendo, Veramente tu ses il Figliuol di
Dio.*

34 וַיְדוּ וְאַתּוּ לְאַרְצָא
דִּגְגִּסָּר:

*Poi essendo passati di là, Gennero ne
la terra di Gennezaret.*

35 וְאַשְׁתַּדְּעִיָּהּ אֲנִישָׁא
דִּאֲתֵרָא הִוּ וְשָׂדֵרוּ לְפִלְהִין
קוּרִיָּא דִּחֲדִירֵהוּ וְקִרְבֵּי לֵה
פִּלְהִין אִילִין דִּבְיִשׁ בִּישׁ ע
עֲבִידִין:

*Et hauendolo gli huomini di quel
luogo conosciuto, mandaron per tutan
quella contrada circouicina: e portoro-
no a lui tutti quelli ch' erano ammalati.*

36 וַיֵּבְעִין הִוִּי מִיָּה דִּיקְרָבִין
אֲפִן לְכַנְפֵּי פִלְחִיד דִּ
דִּלְבוּשָׁה וְאִילִין דִּקְרָבִין א
אֲתִמְסִי:

*E pregauano di toccar solamente l'e-
stremità de la sua vestia, e quanti la toc-
corono, tutti furono sanati.*

יד

29 וְהוּא אָמַר בּוֹא וַיֵּרֵד כִּיפֵּא
מִן הַסַּפִּינָה וַיֵּלֶךְ עַל-הַמַּיִם
לְבוֹא אֶל יֵשׁוּעַ:

*Y el dixo, Ven. Y decendiendo Pedro del na-
uio, anduuo sobre las aguas para venir a Iesus.*

30 וַיְבֵאֲשֶׁר רָאָה אֶת-רוּחַ חֲזָקָה
יָדָא וְכִי-הִחַל לִטְבֹּעַ צֶעֶק
לְאָמַר אֲדֹנָי הִוֵּשִׁיעֵנִי:

*Mas viendo el viento fuerte, vuo miedo: y
començandose a hundir, dió bozes diziendo:
Sennor, saluame.*

31 וּפְתָאֵם גָּטָה יֵשׁוּעַ אֶת-יָדוֹ
וַיֵּאָחֶז אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קִטּוֹן
אֲמִינָה לְמָה חֲרָדְתָּה:

*Y luego Iesus estendiendo la mano, trauó
decl, y dizele, O hombre de poca fe, porque du-
daste?*

32 וַיְבֵאֲשֶׁר עֲלֵה אֶל-הַסַּפִּינָה
שְׁתַּקָּה הָרוּחַ:

*Y como ellos entraron en el nauio, el vien-
to reposó.*

33 וְאַשֶׁר בַּסַּפִּינָה הִפְחָה בָּהֶן
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לֹא לְאָמַר בְּאַמְתָּ בְּךָ-
אֱלֹהִים אֲמָרָה:

*Entonces losque estauan en el nauio, vinie-
ron, y adoraronlo, diziendo, Verdaderamente
eres Hijo de Dios.*

34 וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ בְּאַרְצָא כְּנַעֲתָה:
וַיֵּלְכוּ מִיָּה דִּגְגִּסָּר:

*Y llegando de la otra parte, vinieron en la
tierra de Gennezaret.*

35 וַיְבֵאֲשֶׁר גִּזְדַּע לְאֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם
הָהוּא שְׁלַחוּ אֶל-כָּל-מִדִּינָה
הַהִיא וַיִּגְשֻׁהוּ אֵלָיו כָּלֵם אֲשֶׁר
הָלַךְ בָּם:

*Y como lo conocieron los varones de aquel
lugar, embiaron por toda aquella tierra alder-
redor, y truxeron a el todos los enfermos.*

36 וַיִּתְּחַנְּנוּ לֹא אֲשֶׁר לְבִדּוֹ תִּגְעֶה
שְׁבִית בְּגִדּוֹ וְכָל אֲשֶׁר גָּעֶה בּוֹ
נִגְשֶׁה:

*Y rogauanle que solamente tocassen el bor-
de de su manto: y todos losque tocaron, fueron
saluos.*

יד

29. Ο' δὲ εἶπεν, ἐλθέ· καὶ κα-
τὰς ὁδοὺς τῶν ὁπλοίων ὁ πέτρος, ἀνι-
στρέψας τὸ πῦρ τῶ ὕδατος, ἐλθὼν πρὸς
τὸν ἰησοῦν.

*Il dit, Vien. Et Pierre descendu de la
nasselle, chemina sur les eaux pour aller
à Iesus.*

30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυ-
ρὸν, ἐφοβήθη. καὶ ὀρῶμενος· κα-
ταπντίζουσα, ἐκραγέε, λέγων· κύ-
ριε, σῶσον με.

*Mais voyant le vent fort, il eut peur:
& comme il commençoit à s'enfoncer,
il s'escria, disans, Seigneur, sauue-moi.*

31. Εὐθέως δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας
τὴν χεῖρα, ἐπέλαβετο αὐτόν, καὶ
λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἰδί-
σασθαι;

*Et incontinent Iesus estendit sa main
& le print, lui disant, Homme de petite
foy, pourquoi as-tu douté?*

32. Καὶ ἔμβαντων αὐτῶν εἰς τὴν
ὁλοῖον, ἐκόππετο ὁ ἄνεμος.

*Et quand ils furent montés en la nas-
selle, le vent s'appaisa.*

33. Οἱ δὲ ἐν τῇ ὁλοῖᾳ, ἐλθόντες
προσκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· ἀ-
ληθὲς ἦσθαι υἱὸς εἰ.

*Lors ceux qui estoient en la nassel-
le, vindrent & l'adorerēt, disans, Vraye-
ment tu es fils de Dieu.*

34. Καὶ διαπεράσαντες ἤλθον
εἰς τὴν γλῶσσαν γινεζαρετ.

*Pois estans passés outre ils vindrent
en la contree de Gennezareth.*

35. Καὶ ὁππυγόντες αὐτὸν οἱ ἀν-
δρες τῆς ἐκείνης ἀπέστειλαν εἰς
ὅλην τὴν περίχωρον ἐκκεῖνω. καὶ
προσέλυναν αὐτῷ πάντας τοὺς
παθόντας ἰχοντας.

*Et quand les hommes de cel lieu-la
feurent recognu, ils enuoyerent par
toute la contree d'alentour: & lui pré-
senterent tous ceux qui se portoyent
mal.*

36. Καὶ παρακάλουν αὐτὸν ἵνα
μόνον ἀψώται· & κρασίδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἤψαντο, διε-
σώθησαν.

*Et le prioient que tant seulement ils
touchassent le bord de son vestement:
& tous ceux qui le touchèrent, furent
guéris.*

29. At ipse ait, Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aqua ut veniret ad Iesum.

And he said / Come. And when Peter was come downe out of the ship / he walked on the water / to go to Iesus.

30. Videns verò ventum validum, timuit: & cum coepisset mergi, clamavit, dicens, Domine, salvum me fac.

But when he sawe a mightie winde / hee was afrayed: and as he began to sincke / he cryed / saying / Master / save me.

31. Et continuò Iesus extendens manum apprehendit eum: & ait illi, Modice fidei, quare dubitasti?

So immediately Iesus stretched forth his hand / and caught him / and said to him / O thou of little faith / wherefore diddest thou doubt?

32. Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus.

And as soone as they were come into the ship / the winde ceased.

33. Qui autem in navicula erant, venerunt & adoraverunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.

Then they that were in the ship / came and worshipped him / saying / Of a truth thou art the Sonne of God.

34. Et cum transfretassent, venerunt in Terram Genesar.

And when they were come over / they came into the land of Genesaret.

35. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obrulerunt ei omnes malè habentes.

And when the men of that place knewe him / they sent out into all that countrey round about / and brought unto him all that were sicke.

36. Et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

And besought him / that they might touch the hemme of his garment onely: and as manie as touched it / were made whole.

29. Vnd er sprach: Kom her. Vnd Petrus trat auß dem Schiff / vnd gieng auff dem Wasser / daß er zu Jesu keme.

De hand sagde / Kom hid / De Peder traadde aff Skibet / ob gick paa Vandet / at hand skulde komme til Ihesum.

30. Er sahe aber einen starcken Wind / da erschrack er / vnd hub an zu sincken / schrey vnd sprach: Herr / hilf mir.

De hand saa it stercke Væder / da bleff hand forferdet / oc begynnte at sincke / robte / oc sagde / HERR / DE hielp mig.

31. Iesus aber recket bald die Hand auß / vnd ergreiff ihn / vnd sprach zu ihm: O du kleinglaubiger / warumb zweiffeltest du?

Ihesus vdracte strax sin haand / oc tog sat paa hannem / oc sagde til hannem / O du lidet Troendis / hui tuilde du?

32. Vnd sie tratten in das Schiff / vnd der Wind leget sich.

De de ginge ind i Skibet / oc Været stillede sig.

33. Die aber im Schiff waren / kamen vnd fielen für ihm nieder / vnd sprachen: Du bist warlich Gottes Son?

Men de som vaare i Skibet / komme oc sulde ned for hannem / oc sagde / Du est sandelige Guds Son.

34. Vnd sie schifften hinüber / vnd kamen in das Land Genesareth.

De de fore hen offuer / oc komme til Genesareth land.

35. Vnd da die Leute am selbigen ort sein gewar worden / schickten sie auß in das ganze Land vmbher / vnd brachten allerley vngesunden zu ihm.

De der Folket paa samme Sted bleffue hannem var / sendede vdi det gantske Land trint omkring / oc førde alle som siuge vaare / til hannem.

36. Vnd sie baten ihn / daß sie nur seines Kleides saum anrühreten. Vnd alle die da anrühreten / wurden gesund.

De bade hannem / at de maate ekon røre ved Sømmen paa hans Klæder. De alle / der som rørte der ved / bleffue helbrede.

29. A on řekl: Poď. V on vstaupiv Petr z lodiky / šel po vodě / aby přišel k Ježíšovi.

A on pověděl / Chodž / A on vstaupivšy Piotr z lodži / chodžil po wodách / aby přišedl do Jezusa.

30. Ale vída vjstr veliky / báse: A když počal tonout / zřikl řka: Pane / pomoz mi.

A vidzac vjstr gwałtowny / zřekl řka: A gdy mż zaczął tonąć / zawołał mówiąc / Panie / zachowaj mnie.

31. A v hned Ježíš vztáhnou rukou / vstal gen / a řekl genu: Máš vjstr / proč gšy pochyboval?

A vnet Jezus zřetagnavšy ruce / záchwyl go: A řekl mu / O málo vstaacy / přecežes varpil.

32. A když vstaupil na lodiku / přestal vjstr.

A gdy on vstąpił w łódź / wicher natwierał.

33. A kteříž na lodice byli / přistaupili a klaněli se genu / řkauce: Bůž Syn Boží gšy ty.

A ci ktorzy byli w łodzi / przystępi dali mu chwałę / mówiąc / Prawdziwieś jest syn Boży.

34. A když se přelawili / přišli do země Genesaretské.

A przeprawivšy się / przysli do ziemi Genesaret.

35. Kdež poznawše gen Musij mįsta toho / rozslali po vřřch vlasti ře / a podávali genu vřřech nemocnych:

A poznawšy go meżowie mieszcę onego / posłali powřřtęcy oney przylegley krainie / y przynęsli mu wřřicki ktorzy się žle mieli.

36. A prošli ho / aby se aspoň podolkou raucha geho dotýkli. A kteří se k němu dotýkali / zdrávi gšau vřřnemi.

A prošli go aby się tylko do tyłki ręką płaszcza jego / A ktorzy się k niemu dotękali / są zachowywani.

טו

הִידִּין קִרְבּוֹ לִישׁוּעַ
פְּרִישְׁנָא וּסְפִרְנָא דְּמִן
אַרְשָׁלַם וְאַמְרִין:

*Allora Vengono à Iesv de gli Scribi
e Farisei di Ierusalem, dicendo.*

לְמַנָּה תִּלְמִידֶיךָ עֲבִדִּין
עַל מַשְׁלֵמוֹתָהּ דִּקְשִׁישָׁא
וְלֹא מִשְׁיָגִין אֲדִידִהוֹן מָנָה
דְּאִכְלִין לְחֵמְנָה:

*Perche trasgrediscono i tuoi discepoli
l'ordinazione de nostri antichi? conciossia
cosa che non si lauan le mani, quando
mangiano.*

עֲנָה יִשׁוּעַ וְאַמְרַן לְהוֹן
לְמַנָּה אִתְּרָא אֲנִתּוֹן עֲבִדִּין
אֲנִתּוֹן עַל פִּיקֻדְנֵיךָ
דְּאַלְהֵיךָ מִטּוֹרָה מִשְׁ
מַשְׁלֵמוֹתָהּ כִּי אֲלֵהָא גִידִר
אַמְרַן:

*Egli rispondendo, disse loro, Perche
trasgredite voi il comandamento di Dio:
per la vostra tradizione. Conciossia cosa
che Iddio comandò, dicendo.*

יִקְרָא לְאַבִּיךָ וּלְאִמֶּךָ וּמִן
דְּמַצְחָה לְאַבִּיךָ וּלְאִמֶּךָ
מִמָּוֶת יָמוּת:

*Honora il padre e la madre, chi mala
dira il padre o la madre morrà di morte.*

אֲנִתּוֹן דִּין אֲמִרִין אֲנִתּוֹן
כָּל מִן דִּיאֲמַר לְאַבִּיךָ אִו
לְאִמֶּךָ קִירְבָּנִי מִדֵּם
דִּתְחִנָּה מִיָּד:

*E voi dite, Chiunque dirà al padre o
à la madre, Ogni dono che da me s'offeri-
rà, ti sarà utile.*

וְלֹא יִקְרָא לְאַבִּיךָ אִו
לְאִמֶּךָ וּבִטְלָתוֹן מִלְתָּה
דְּאַלְהֵיךָ מִטּוֹרָה מִשְׁ
מַשְׁלֵמוֹתָהּ כִּי:

*Ancora chi ei non honori altrimenti
il padre, o la madre sua, sarà disobbligato:
e così haueste annullato il comanda-
mento di Dio, per la vostra tradizione.*

נִסְבִּי בְּאַפְנֵי שְׁפִיר
אֲתַנְבִּי עֲלִיכִין אֲשַׁעֲרִי
נְבִיא וְאַמְרַן:

*Hypocriti, bene ha di voi profetato E-
saia, dicendo.*

עֲמָא הֵנָּה בְּסִפּוֹתָהּ הִו
מִיָּקֶד לִי לְבָהוֹן דִּין סְגִי ר
רְחִיק מִיָּד:

*Questo popolo mi s'appressa con la sua
bocca: & honorami con le labbra: ma il
cuor loro è ben lungi da me.*

טו

אִו־קִרְבּוֹ אִלִּי יִשׁוּעַ גַּם
מִירוֹשָׁלַם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
לְאֲמַר:

*Entonces llegaron à Iesus vnos Escribas y
Phariseos de Ierusalem, diciendo:*

לְמַנָּה תִּלְמִידֶיךָ יַעֲבִדוּ אֶת־
גְּזֵירוֹת הַזְּקֵנִים כִּי לֹא יִכְבְּסוּ
אֶת־יְדֵיהֶם בְּאֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־
חֶלְהֶם:

*Porque tus Discipulos traspassan el precepto
de los Ancianos? porque no lauan su manos
quando comen pan.*

וַיַּעַן וַיֹּאמְרָם לָהֶם וּלְמַנָּה
אֲנִתּוֹן עֲבִדִּים מַצְוֹת אֱלֹהִים
בְּגֵירוֹתֵיכֶם כִּי־אֲלֵהִים צוּרָה
לְאֲמַר:

*Y el respondiendox dixoles, Porque tam-
bien vosotros traspassays el mandamiento de
Dios por vuestro precepto? Porque Dios man-
dó, diciendo.*

כִּבְדֵּם אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ
וְהַמְקַלֵּל אֲבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת:
Honra al padre y à la madre. Item, Elque mal-
dixere al padre o à la madre, muera de muerte.

וְאֲנִתּוֹן אֲמִרִים כָּל־אֲשֶׁר
יֹאמַר לְאֲבִיו וּלְאִמּוֹ קִרְבָּנִי אֲשֶׁר
מִמִּי יוֹעִילָהּ:

*Mas vosotros dezis, Qualquiera dirà al pa-
dre o à la madre, Toda offrenda mia à ti aproue-
charà:*

וְלֹא יִכְבְּדֵם אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־
אִמּוֹ וְתַפְרִירוּ מַצְוֹת אֱלֹהִים
בְּעִבּוֹר גְּזֵירוֹתֵיכֶם:

*Y no honrrará a su padre, o à su madre, y a-
ueys invalidado el mandamiento de Dios por
vuestro precepto.*

הַחֲנֻפִּים הֵיטִיב לְהִנָּבֵא
עֲלֵיכֶם יִשְׁעִיהוּ לְאֲמַר:

*Hypocritas, bien prophetizó de vosotros
Isaias diciendo.*

כִּי גָזַשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי
וּבִשְׁפָתָיו כִּבְדוּנִי וְלִבּוֹ רִחֵק
מִמִּי:

*Este pueblo de su boca se acerca de mi, (y de la-
bios me honra:) mas su coraçõ lejos esta de mi.*

Κ Ε Φ Α Λ Η.

ΤΟΤΕ προσέρχονται τῷ ἰη-
σοῦ οἱ δόκτορες ἱεροσολύμων γραμ-
ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες.

*Adonc viennent à Iesus des Scribes &
Pharisiens qui estoient de Ierusalem,
disans.*

2. Διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου ὠ-
βάνισι τὴν παράδοσιν τοῦ πε-
τευίου; & γὰρ νίπτονται τὰς χεῖ-
ρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

*Pourquoi tes disciples outrepassent
ils la tradition des anciens? Car ils ne
lauent point leurs mains, quand ils pre-
nent leurs repas.*

3. Οἱ δὲ δοκτορεῖς εἶπεν αὐτοῖς,
Διὰ τί καὶ ὑμεῖς ὠβάνετε τὴν
ἐκπλὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδο-
σιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο,
λέγων.

*Mais lui respondant leur dit, Et vous,
pourquoi outrepassiez vous le com-
mandement de Dieu pour vostre tra-
dition? Car Dieu à commande, disant.*

4. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μη-
τέρα καὶ, ὁ καταλογαὶ πατέρα ἢ
μητέρα. θανάτω πινύσεται.
Honore ton pere & ta mere. Item,
Qui maudira pere ou mere, meure de
mort.

5. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὅς ἂν εἴπω
τῷ πατρί ἢ τῇ μητρί, δάρον ὃ ἐστὶν ἐξ
ἐμῶν ὡφελήσῃ.

*Mais vous dites, Quiconque aura dit
à son pere ou à sa mere, Tout don qui
sera offert de par moi, sera à ton profit.*

6. Καὶ εἰ μὴ πμύνη τὸν πατέρα
αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἡκυ-
ρώσῃ τὴν ἐκπλὴν τοῦ θεοῦ διὰ
τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

*Encore qu'il n'honore pas son pere,
ou sa mere, sera hors de coulpe: & ainsi
auez annullé le commandement de Dieu
par vostre tradition.*

7. Ὑποκριταί, καλῶς προεφῆ-
τῶσι περὶ ὑμῶν ἡσυχίας, λέγων.

*Hypocrites, Esaie à bien prophetizé
de vous, disant.*

8. Ἐγγίζετε μοι ὁ λαὸς & τῷ
σώματι αὐτοῦ καὶ τοῖς χείλεσι μα-
μα· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέ-
χεται ἐμῶν.

*Ce peuple ci s'approche de moi de sa
bouche, & m'honore de ses leures: mais
leur cœur est bien fort esloigné de moi.*

טו

9 וְסִדְּקוּ אֶת הַתְּלִין לִי כִּד
מִלְכִין יוֹלֵכִים דְּבִקְדָּנָה
דְּכִנְרֵי גִשְׁנָה:

Mis in vano mi honorano, enseñando doctrina, che son comandamēti d'huomini.

10 וְקָרָא לְכִנְשָׁא וְאָמַר
לְהוֹן שְׂמַעוּ וְאַסְתַּפְּלוּ:

E chiamate à se le turbe, disse loro, V-dite & intendete.

11 לֹא הוּא מִדֵּם דְּעִינָא
לְפִימָא מְסִיב לְבַר גִּשְׁנָה
אַל מִדֵּם דְּנִפְק מִן פִּימָא
הוּא הוּא מְסִיב לְבַר גִּשְׁנָה:

Non quello che entra ne la bocca, fa l'huomo immondo: ma quello che esce de la bocca, è quel che fa immondo l'huomo.

12 הִידִין קִרְבּוֹ תִּלְמִידוֹהִי
וְאָמְרוּ לֵה יָדַע אַתָּה דְּבִ
דְּכִנְרֵי גִשְׁנָה דְּשְׂמַעוּ מִלְּתָא
הָאֵת אֲתַפְּשִׁלוּ:

Allora i suoi discipoli accostandosi, gli dissero, Hai tu saputo che i Farisei & dendo questo parlare, si sono scandalizzati?

13 הוּא הִין עֲנָה וְאָמַר
לְהוֹן כָּל נִצְבָתָא אִידְנָה
דְּלֹא נִצְבָה אָבִי דְּבִשְׂמִינָה
תִּתְעַקֵּר:

Et egli rispondendo, disse, Ogni pianta, che non ha piantata il mio celeste Padre, sarà diradicata.

14 שְׁבוּקִי לְהוֹן סְמִינָה
אֲנִין נִגְדָה דְּסְמִינָה סְמִינָה
הִין לְסְמִינָה אִין יִדְבַר תִּרְיָהוֹן
כְּגִמְצָה נִפְלִין:

Lassatigli, essi sono ciechi guide di ciechi. E se vn cieco guidarà vn altro cieco, amendue cadranno ne la fossa.

15 וְעֵנָה שְׂמַעוּן כְּאִפָּה
וְאָמַר לֵה מְרִי פִשֶׁק לֹן מ
מִתְלָא הִנְנָה:

E Pietro rispondendo gli disse, Dichiaraci questa similitudine.

16 הוּא הִין אָמַר לְהוֹן עֲד
מָא לְהִשָּׂא אַף אֲנִתִין לֹא
מְסִתְפְּלִין אֲנִתִין:

E Iesus disse, E voi sete pur ancora senza intelletto.

טו

9 וְהָיָה יִדְּאֲתָם אֲוֹתִי מִצִּוְהָ
אָדָם מְלֻמָּדָה:

Mas en vano me honrran enseñando doctrinas, mandamientos de hombres.

10 וַיִּצְעַק אֶת-הָעָם וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׂמַעוּ וְהָבִינוּ:

Y llamando à si las compannas, dixoles, Oyde, y entendede.

11 אִשֶּׁר יָבוֹא לִפִּי אִינוּ מְטִימָה
אֶת-הָאָדָם כִּי-אֵם אִשֶּׁר יֵצֵא
מִפִּי זֶה הוּא יִטְמָא אֶת-הָאָדָם:

No loque entra en la boca contamina al hombre: mas loque sale de la boca, esto contamina al hombre.

12 אִין נִגְשָׁה תִּלְמִידֵי וַיֹּאמְרוּ
לֹן הִידְעָתָה כִּי-הִמְפְּרָשִׁים
כְּשְׂמַעֵם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה הַכִּשְׁלוּ:

Entonces llegandose sus Discipulos, dixerone, Sabes que los Phariseos oyendo esta palabra se offendieron?

13 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר כָּל-מִטְעֵ אִשֶּׁר
לֹא נִטְעָה אָבִי אִשֶּׁר בְּשְׂמִינָה
יִנְתָּשׁ:

Mas respondiendole el, dixo, Toda planta que no plantó mi Padre celestial será defarraygada.

14 הִנְיָחִי לָהֶם כִּי עֵוִיִּים הֵמָּה
וְנִהְיִי הָעֵוִיִּים וְעֵוִר אֵם יִנְהַג אֶת-
הָעֵוִר שִׁנְיָהֶם לְבוֹר יִפְּלוּ:

Dexaldos: guias son ciegas de ciegos: y si el ciego guiare al ciego, ambos caerán en el hoyo.

15 וַיַּעַן כִּיפָה וַיֹּאמֶר לֹן פֶּתַר
לְגִי אֶת-הַמָּשָׁל הַזֶּה:

Y respondiendole Pedro, dixole, Declaranos esta parabola.

16 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הֲגַם עַל-
עֲמָה אִינוּכֶם מִבִּינִים אֶת-
הַדְּבָר:

Y Iesus dixo, Aun tambien vosotros soys sin entendimiento?

16.

9. Μάτθω ὁ σέβοντάί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν ἀλλομάτῃ ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent-ils, enseignans des doctrines, qui ne sont que commandemens d'hommes.

10. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

Puis ayant appelé les troupes à soi, leur dit, Oyez & entendez.

11. Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κρινεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς σήμερις τὸ κρινεῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce n'est pas ce qui entre en la bouche, qui souille l'homme: mais ce qui sort de la bouche, c'est cela qui souille l'homme.

12. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· εἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσωντες τὸν λόγον, ἐσκάνδαλίσθησαν;

Lors les disciples s'approchant lui dirent, N'as-tu pas connu que les Pharisiens ont esté scandalizés, quand ils ont ouï ce propos?

13. Ὁ ὃς ἀποκαθεῖς εἰπεῖ· πᾶσαι φυταὶα, ἃς οὐκ ἐφύτῃσιν ὁ πατήρ μου ὁ ὁ σήμερις, ἐκρυλίσθησονται.

Et lui respondant, dit, Toute plante que mon Pere celeste n'a point plantee, sera defracinee.

14. Ἀφετε αὐτοὺς ὁδηγοὶ αἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς ὃ τυφλὸν εἰς ὁδηγή, ἀμφοτεροὶ εἰς βόθλον πεσυνώται.

Laissez-les, ce sont aucugles conducteurs d'aucugles. Que si vn aucugle conduit vn autre aucugle, tous deux cherront en la fosse.

15. Ἀποκαθεῖς ὃ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φεράσον ἡμῖν τὴν ᾠκὸν βολὴν ταύτην.

Adonc Pierre prenant la parole, lui dit, Expose-nous ceste similitude.

16. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκριβῶς καὶ ὑμεῖς ἀσυνέτοι ἐστέ;

Et Iesus dit, Vous aussi, estes-vous encore sans entendement?

9. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

But in vaine they worſhip me / teaching for doctrines / mens precepts.

10. Et convocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

Then he called the multitude vnto him / an ſaid to them / Heare and vnderſtand.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

That which goeth into the mouth / defileth not the man / but that which cometh out of the mouth / that defi- leth the man.

12. Tunc accedentes diſcipuli eius dixerunt ei, Scis quia Phariſæi, audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?

Then came his diſciples / and ſaid vnto him / Perceiueſt thou not / that the Phariſees are offended in hearing this ſaying?

13. Et ille respondens ait, Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur.

But he answered and ſaid / Every plant which mine heavenly Father hath not planted / ſhall be rooted vp.

14. Sinite illos: cæci ſunt, duces cæcorum, cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadût.

Let them alone: they be the blinde leaders of the blinde: and if the blinde lead the blinde / both ſhall fall into the ditch.

15. Respondens autem Petrus dixit ei, Ediffere nobis parabolam iſtam.

Then answered Peter / & ſaid to him / Declare vnto vs this parable.

16. At ille dixit, Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

Then ſaid Jeſus / Are ye yet without vnderſtanding?

9. Aber vergeblich dienen ſie mir / die weil ſie lehren ſolche Lehre / die nichts denn Menſchen gebot ſind.

De tiene mig forgeffuis / den ſtund de lære ſaadan Eerdum / ſom ere icke vden menniskens Bud.

10. Vnd er rieß das volck zu ſich / vnd ſprach zu jm: Höret zu / vnd vernemets.

De hand kallede Folcket til ſig / oc ſagde til dem / Hører til oc forſtaar.

11. Was zum munde eingehet / das verunreiniget den Menſchen nicht / ſondern was zum Munde außgehet / das verunreiniget den Menſchen.

Det ſom indgaar i munden / beſmitter icke Men- niſken / Men huad ſom vdgaaſt aff Munden / det be- ſmitter Menniſken.

12. Da tratten ſeine Jünger zu jm / vnd ſprachen: Weiſt du auch / daß ſich die Phariſeer ergerten / da ſie das wort höreten?

Da gieng hans Diſciple til hannem / oc ſagde / Bedſt du oc / at Phariſeerne forargede dem der de hø- rede det Ord?

13. Aber er antwortet / vnd ſprach: Alle pflanzen / die mein Himliſcher Vatter nicht pflanzet / die werden außgerent.

Hand ſuarede / oc ſagde / Al plantetſe / ſom min Himmiſke Fader icke planter / den ſkal opryctis.

14. Laſſet ſie faren / ſie ſind blind / vnd blinden leiter. Wenn aber ein Blinder den andern leittet / ſo fallen ſie beide in die Gruben.

Lader dem fare / De ere Blinde / oc Blindis le- dere. Naar en Blind leder den anden / da falde de baa- de i Graffuen.

15. Da antwortet Petrus / vnd ſprach zu jm: Deute vns diſe Gleich- niß.

Da ſuarede Peder / oc ſagde til hannem / Vdleg off denne lignelſe:

16. Vnd Jeſus ſprach zu jnen: Seidt ihr denn auch noch vnuerſtendig?

De Jeſus ſagde til dem / Eri da end nu oc ſaa vforſtandige?

9. Nadormot mne etij / vñijce vñenij a přikázanij lidſká.

Leezdarmo mte chwala / vñae náut Etoze ſa vſtáwami ludzkimi.

10. A ſwolaw E ſobě Záſtupn / řekl gim: Slyſte a rozumě- gte.

A wezwamſy wielkiego zgro- madzenia ludzi / rzekli im / Slucha- ycie a rozumeycie.

11. Ne to coſ wchází w oſta poſſkwrńuge Ełłoweka: ale coſ w oſt pochází / toť poſſkwr- ſnuge Ełłoweka.

Nie to co wchodzim w oſtá / poſtala ełłoweka / ale to co wychodzim w oſt / poſtala ełłoweka.

12. E chdy přistáupiwſſe B / ředniij geho E němu / řekli ge- mu: Wiſſi / že Zákonij vſly- ſſawſſe to ſlowo / zhorſſyli ſe E

Eedy przyſtępuiać w ełnówie tego / rzekli mu / Wiſz że Záryzeu- ſhowie wſlyſzawſzy to ſlowo / os- brázem ſa?

13. A on odpowijdaie / řekl: Každě ſſipen / kteréhož neſtiſ pil Dtec móg Nebetſy / wyře- řeněno bude.

A on odpowiedáiac / rzekl / wſeł- ſie ſádzenie kterego nie ſadzil / Wi- cieć moy niebieſti / wyřorzenione bedzie.

14. Nechtež gich: ſlepjiť gſau / a wúdcowě ſlepych: A powe- deli ſlepy ſlepého / oba w yámu wyadnau.

Opyſććie teſſe ſlepi wódzo- wie ſlepych / A ſlepy ieſli by ſlepe- go prowadził / obádwa w dol wyadna.

15. O pro mluwím Petr / řekl gemu: Wyložij nám toto podobenſtwj.

A Piotr odpowiedáiac / rzekl mu / Koſpowiedz nám to podobis- eñſtwo.

16. A on řekl: Beſſie y wy bez rozumu gſie?

A rzekl Jeſus / Jeſeſež y wy From porozumienia ieſieſcie?

טו

17 לא ידעין אנתון דמדם
דעאל לפומא לכרסא
הו אור ומו תמו בת
בתדכיתא משתדא לבר:

Non intendete ancora, che tutto cio che entra ne la bocca, se ne va nel ventre, e mandasi fuore nel luogo necessario?

18 מדם דין דמו פומא
נפק מן לבא נפק והיו
מסיב לה לבר-גש:

Ma le cose che escono de la bocca, vengono dal cuore, e quelle fanno l'huomo immondo.

19 מן לבא הו דיר נפקון
מחשבתא פישתא גורא
קטלא ונאותא גנבותא
סהדות שוקרא גורבא:

Imperocche dal cuore procedono i malipensieri, gli homicidij, gli adulterij, le fornicationi, i furti, le false testimonianze, le infamationi.

20 הליו אפיו דמסיבון ל
לבר-גש או אנש דין
ילעס פד ל- משגין א
אידוהי לא מסתיב:

Queste son quelle cose che fanno l'huomo immondo: ma il mangiar senza le mani lauate, non fa gia l'huomo immondo.

21 ונפק מן תמו ישווע
ואתא לתחומא דצור
ודצידו:

Partito poi Iesv di li, si ritirò ne le parti di Tyro e di Sidone.

22 והיא אנתתא פ
פנעגיתא מן תחומא
הגון נפקת פד קענא
ואמרא אתרחם עלי מדי
פיה דדוד פכתי פישא
מתדכרא מן שאדא:

Et ecco una donna Cananea, scitata quei confini, gridava a lui, dicendo, Habbi misericordia di me Signore, Figliuol di David, la mia figliuola è miserabilmente tormentata dal demonio.

23 הו דין לא פגור
פתגמא וקרבו תלמידוהי
פעו מיה ואמריו שריה
דקענא פתכו:

Ma egli non le rispose parola: e i suoi discipoli accostatisi, lo pregavano, dicendo, Mandala via, percioche ella ci grida dietro.

טו

17 הלא תבינו כי כל אשר
בא לפה גם יבוא אל תבטן
ובמחנה ישלח:

No entendeys aun, que todo loque entra en la boca, va al vientre, y es echado en la necessaria?

18 ואשר יצאו מפיה גם מלבב
יצאו והמה יטמאו את האדם:

Mas loque sale de la boca, del mismo coracon sale, y esto contamina al hombre.

19 כי מלבב יצאו מחשבות
רעות רחצים גיאופים ונגי
גנבות עדות שקר וגדופים:

Porque del coracon salen los malos pensamientos: muertes, adulterios, fornicaciones, hurtos, falsos testimonios, maledicencias.

20 אלה הם אשר יטמאו
את האדם אבל אכול ול
לרחץ ידיים לא יטמא את
האדם:

Estas cosas son las que contaminan al hombre: que comer con las manos por lauar no contamina al hombre.

21 ויצא משם ישווע דבוא
בקצות צור וצידון:

Y saliendo Iesus de alli, fue a las partes de Tyro y de Sydon.

22 והנה אשה כנענית מגבול
האלה יצאה ותצעק לאמר
חנני אדני בן-דוד כי בתי תענה
מאד מן השטן:

Y heaqui vna muger Chananea que auia salido de aquellos terminos clamaua diziendole, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de mi, mi hija es malamente atormentada del demonio.

23 והוא לא יענה לה דבר
והקרבו תלמידיו ויהתחננו לו
לאמר הנה אמתה כי צעקה
אחריה:

Mas el no le respondió palabra. Entonces llegandose sus Discipulos, rogaronle dizen- do, Embiala, que da bozes tras nosotros.

16.

17. Οὐπω νοεῖτε ὅτι πᾶν ὃ εἰ-
σπορεύεται εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὴν
καὶ εἰς ἀφαιρούμε-
ται;

N'entendez-vous pas encore que tout ce qui entre en la bouche, s'en va au ventre, & est ietté au retrait?

18. Τα δὲ ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τοῦ
σώματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχου-
ται, καὶ κἄν κενὸν τὸν αἰθροῦν;

Mais les choses qui sortent de la bouche, partent du cœur, & ces choses-la souillent l'homme?

19. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχου-
ται δολοφονίαι, μοιχείαι, φόντοι,
μοιχείαι, πονεῖαι, κλαπταί, ψευ-
δομαρτυρίαι, βλαφφημίαι.

Car du cœur sortent pensées malignes, meurtres, adulteres, paillardies, larrecins, faux témoignages, detractions.

20. Ταῦτα εἰσι τὰ κρινόμενα τὸν
αἰθροῦν. τὸ δὲ ἀνθρώπου χερσὶ φε-
ρεῖν, καὶ κενὸν τὸν αἰθροῦν.

Ce sont ces choses-la qui souillent l'homme: mais de manger sans auoir les mains lauees, cela ne souille point l'homme.

21. Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς,
ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ
σιδῶν.

Après Iesus partant de là, se retira es quartiers de Tyr & de Sidon.

22. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ χαναναία
δοῦτο τῷ ὀρέων ἐκεῖθεν ἐξελθού-
σα, λέγουσα, ἑλπί-
σόν με κύριε, ἡ δαυὶδ, ἡ θυγατήρ
μου κακῶς δαιμονίζεται.

Et voici vne femme Cananeene, partie de ces quartiers-la, qui s'escria, lui disant, Seigneur, Fils de David, aye pitié de moi: ma fille est miserablement tormentee du diable.

23. Οὐδὲ εὖκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λό-
γον, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, Δοῦ-
λυσον αὐτὴν ὅτι κραῖα ὅπως
ἡμεῖς.

Mais il ne lui répondit mot. Lors ses disciples s'approchant, le prièrent, di- sants, Donne lui congé: car elle crie apres nous.

17. Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in vëtrém vadit, & in secessum emittitur?

Perceetue ne not net / that whatsoes uer entreteth into the mouth / goeth into the bellie / and is cast out into the draught?

18. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquant hominem:

But those things which procede out of the mouth / come from the heart / and they defile the man.

19. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia.

For out of the heart come evil thoughts / murders / adulteries / fornications / theftes / false testimonies / slanders.

20. Hæc sunt quæ coinquant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquant hominem.

These are the things / which defile the man : but to eat with vnrwasen handes / defileth not the man.

21. Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis.

And Iesus went thence / and departed into the coastes of Tyras and Sidon.

22. Etece mulier Chananea à finibus illis egressa clamavit, dicens ei, Misere re mei Domine fili David : filia mea malè à dæmonio vexatur.

And behold / a woman a Canaanite came out of the same coastes / and cryed / saying vnto him / Haue mercie on me / O Lorde / the Sonne of David : my daughter is miserably vexed with a deuill.

23. Qui non respondit ei verbum: Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes, Dimitte eam: quia clamat post nos.

But he answered her not a worde / Then came vnto him his disciples / and besought him / saying / Send her away / for she crieth after vs.

17. Mercket jr noch nicht / daß alles / was zum Munde ingehet / das gehet in den bauch / vñnd wird durch den natürlichen gang außgeworffen?

Forstaa i ickē end nu? Alē alt det som indgaar i munden / det gaar i Bugen / oc bliffuer vdfast ved den naturlige gong.

18. Was aber zum munde herauß gehet / das kom̃t auß dem herken / vñnd das verunreiniget den Menschen.

Men det som gaar vdaß Munden / det kommer aff hietet / oc det besmitter Mennisten.

19. Denn auß dem herken kommen arge gedanken / mord / ehebruch / hureren / dieberey / falsche gezeugnuß / lesterung.

Thi aff hietet komme onde Tancet / Mord / Hoer / Stercknit / Tiffueri / falsche Bidnesbyrd / Despaatelse.

20. Das sind die Stück / die den Menschen verunreinigen. Aber mit vngewaschen henden essen / verunreiniget den Menschen nicht.

Disse ere de ring / som besmitte Mennisten. Men at æde met vtoene hender / det besmitter ickē Mennisten.

21. Vñnd Iesus gieng auß von dannen / vñnd entweich im die gegend Tyro vñnd Sidon.

De Ihesus gieff der vdfra / De drog bort i Tyri oc Sidons egn.

22. Vñnd sihe / ein Cananeisch Weib gieng auß derselbigen grenze / vñnd schren im nach / Vñnd sprach : Ach HERR / du Son David / erbarm dich mein / Meine Tochter wirdt vom Teufel übel geplaget.

De see / en Cananeist Quinde gieff aff densamme egn / oc robte effter hannem / oc sagde / Ah HERR / du Davids son / forbarme dig offuer mig / Min Daatter plagis ilbe aff Dieffuelen.

23. Vñnd er antwortet jr kein wort. Da Tratten zu im Seine Jünger / baten in / vñnd sprachen : Laß sie doch von dir / denn sie schreyet vns nach.

De hand suarede hende ickē it Ord. Da traadde hans Disciple til hannem / bade hannem oc sagde / Skil dig dog aff mer hende / thi hun rober effter oss.

17. Nerozumiteliz / je wśsecko coż w vsta wcházj / do bricha gde / a wppauſtij se wen?

Jeszeż nterozumteće / iz wśel / Pa rzeczeż hora wehodzi w vstha / w brzuch idzie / y do wychodu bywa wyrzucona?

18. Ale kterē wēcy / a uſt po / cházegj / s ſrdce gda / a tŕt po / ſſkwrnugij člowěka.

Ale ty rzeczy ktore wychodza z vſt / z ſámego ſerca pochodza / y po / kaſa člowieka.

19. Nebo / s ſrdce wycházegij / ſlá myſſlenij / wraždy / czoloſtwa / ſmiſſtwa / kraděze / křivá ſwědectwij / raubhánij.

Abowiem / z ſerca wychodza / zle myſli / morderſtwa / czoloſtwa / nieczyſtchoſci / kraděſtwa / falſzywe ſwědectwa / bluźnierſtwa.

20. Tŕt pſau wēcy kterē / po / ſſkwrnugij člowěka. Ale new / mytſma rukama giſti / toť ne / poſſkwrnuge člowěka.

Tŕt ſa rzeczy ktore po kaſa / člowieka / ale ickē nie vmyw / ſy / ta / člowieka nie po kaſa.

21. A wyſſed odtud Geziſ / ſſel do kragin Tyriſkſch a Sy / donſkſch.

A wyſſedſy Ieſus / onad / po / ſſedl w ſtrony Tyru y Sydonu.

22. A an žena Kananejſtá / od končín tech wyſſedſſy / wo / lala řkucy genu : Smilug ſe nademnu Pane ſynu Dawi / důw / Ocera má bjdně ſe od / dábla trápij.

A to niewiſtá Chánaney / ſta wyſſedſy / z onych kragow / za / wolala mowiac Eniemu / Smiluy ſe nademna Pane Synu Dawi / dow / cota má móta čieſto bywa ode / dyabla v dreczoná.

23. Kterſto neodpowěděl / giſ ſlowa. Y přitupiwſſe / B / čedlnich geho / proſili ho / řku / ce : Propuſt gi / nebť wola / za / námi.

A on nte odpowědzał / ſey by / ſlowá : Tedy přyſtupiwſſy / vcz / níowie tego proſili go mowiac / Cdprawa / Abowiem wola / za / námi.

טו

24. הוּ דִּין עָנָה וַאֲמַר
לֵהוֹן לֹא אֶשְׁתַּדֶּרֶת אֶלֹא
לֹת עֲרֵבָה דְּטָעוּ מִן בֵּית
יִסְרָאֵל:

*Et egli rispondendo, disse, Io non son
mandato se non a le pecore perdute de la
casa d'Israel.*

25. הוּ דִּין אָתַת סְגִדְרָה
לָהּ וַאֲמַרְתָּ מִרִי עֲדִרְגִּי:

*Ma ella venne, & inginocchiòsili
dinanzi, dicendo, Soccorrimi Signore.*

26. אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
שְׁפִיר לְמִסֵּב לְחֵמֶיךָ
דְּבָנִיָּה וּלְמִרְמִיָּה לְבִלְיָה:

*Et egli rispondendo, disse, Es non è
bene di pigliare il pane de figliuoli, e git-
tarlo a i cagnoletti.*

27. הוּ דִּין אָמַרְתָּ אִין מִרִי
אִף פִּלְבָּנִי אֶכְלוּ מִן
פִּרְתִּיתָה דְּנִפְלִין מִן פֶּתַח
פִּתְיָה דְּמִרְיָהוֹן וְחֵאִין:

*Et ella disse, Così è Signore, ma an-
cor i cagnoletti mangiano de minuziali
che cadeno de la mensa de lor Signori.*

28. הוּ דִּין אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ
אִז אֶנְתָּתָה רַבָּה הִיא הִימָּה
הַיִּמְנוּתִּי יִהְיֶה לְכִי אִין
דְּצִבְיָה אֶנְתִּי וְאֶתְחַסֵּנָה
בְּרִיתָה מִן הִי שְׁעִתָּה:

*Allor Iesus v. rispondendo le disse, O
donna, la tua fede è grande: fuit fatto
come tu vuoi. E da quella hora la sua fi-
gliuola fu risanata.*

29. וְשָׁנִי מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ
וְאֶתְחַסֵּנָה עַל גִּבְיָה דְּגִלְיָלָה
וְסִלַּק לְטוֹרָה וַיִּתֵּב תַּמָּן:

*E partito Iesus v. di li sene venne pres-
so al mare de la Galilea: e salito nel mon-
te staua lui a sedere.*

30. וַיִּקְרְבוּ לֹתָהּ בְּנֵשָׁא
סְגִיָּאָה דְּאִית הוּ עֲמִהוֹן
חֲגִירָה וְסָמִיָּה וְחֲרָשָׁה
וּפְשִׁיָּה וְאֶתְרָנָה סְגִיָּאָה
וְאֶרְמִיּוֹ אֶפְרָן לֹת רִגְלוֹהִי
דְּיֵשׁוּעַ וְאֶסִי אֶפְרָן:

*Allora vennero a lui molta turba, che
hancuano seco de zoppi, de ciechi, de mu-
ti, de gli stroppiati, e molti altri: e mes-
sergli a piedi di Iesus v. & egli li risano.*

טו

24. וְהוּא עָנָה וַאֲמַר לֹא שְׁלַחְתִּי
כִּי־אֲנִי אֶל צֹאן אֶבֶד מִבֵּית
יִשְׂרָאֵל:

*Y el respondiend, dixo, No soy embiado si
no a las ouejas perdidas de la Casa de Israel.*

25. וְהִיא בָּאָה וַתִּשְׁתַּחֲוֶה לֹו לְאֹמַר
אֲדֹנָי הוֹשִׁיעֵנִי:

*Entonces ella vino, y adorólo diciendo,
Sennor soccorreme.*

26. וַיַּעַן וַיֹּאמַר אִין טוֹב לְקַחַת
לֶחֶם מִבָּנִים וּלְרִמּוֹת לְכָלְבִּים:

*Y respondiend el, dixo, No es bien tomar
el pan de los hijos, y echarlo a los perrillos.*

27. וְהִיא אָמַרְתָּ כֵּן אֲדֹנָי אֲבֵל
גַּם הַכָּלְבִּים יֹאכְלוּ מִפִּתִּים
תְּנוּפִלִים מִשְׁלַחן אֲדֹנֵיהֶם:

*Y ella dixo, Si Sennor: porque los perrillos
comen de las migajas que caen de la mesa de sus
sennores.*

28. אִז־עָנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר לָהּ
אִז אֲשֶׁר גְּדוֹלָה הִיא אֲמִנְתָּךְ
יִהְיֶה לְךָ בְּאִשֶּׁר תַּחֲפֹצִי וְתִדְרִבָּה
בְּרִיתָה בְּשַׁעָה תִּהְיֶה:

*Entonces respondiend Iesus, dixo, O mu-
ger, grande es tu fe: sea hecho contigo, como
quieres. Y fué sana su hija desde aquella hora.*

29. וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיָּבֵא
עִלְיָם תְּגִלְיָה וַיַּעַל אֶל־
הָהָר וַיֵּשֶׁב שָׁם:

*Y partido Iesus de alli, vino junto al mar de
Galilea: Y subiendo en vn monte sentose alli.*

30. וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו עִם רַב וַיִּהְיוּ
אֲתָם בְּסָחִים עֹרִים חֲרָשִׁים
חֲלָשִׁים וְאַחֲרִים רַבִּים וַיִּזְרְקוּ
אֲתָם לְרִגְלֵי יֵשׁוּעַ:

*Y llegaron a el muchas compannas que ce-
nian consigo coxos, ciegos, mudos, mancos, y
otros muchos enfermos, y echaronlos a los pies
de Iesus, y sanólos:*

טו

24. Ο ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ
ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ προβάτα
τὰ ἀπολωλὸς οἰκῆς Ἰσραὴλ.

*Et il respondit, & dit, Je ne suis en-
uoyé sinon aux brebis peries de la mai-
son d'Israel,*

25. Ἡ δὲ ἑλθούσα προσκυνοῦσα αὐ-
τῷ, λέγουσα· κύριε βοήθη μοι.

*Et elle vint, & l'adora disant, Sei-
gneur, aide moi.*

26. Ο ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ
ἐστὶ καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τοῦ πί-
νου, καὶ βαλεῖν τοῖς κυνᾶρχοις.

*Et lui respondant, dit, Il n'est pas bon
de prendre le pain des enfans, & le
ieter aux petis chiens.*

27. Ἡ δὲ εἶπεν, καὶ κύριε καὶ γὰρ
τὰ κυνάρια ἐσθίουσιν ἀπὸ τοῦ ψιγίου
τοῦ πίπτοντος ἀπὸ τῆς τραπέζης
τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

*Mais elle dit, Il est bien vrai, Sei-
gneur: toutesfois les petis chiens man-
gent des miettes qui tombent de la ta-
ble de leurs maistres.*

28. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῇ· ὡ γυναι, μεγάλη σου ἡ
πίστις· γινώσκω σοι ὡς θέλεις· καὶ
ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥ-
ρας ἐκείνης.

*Lors Iesus respondant, lui dit, O fem-
me, ta foy est grande: ainsi te soit fait,
comme tu veux. Et des ce mesme in-
stant, la fille fut guérie.*

29. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκείθεν ὁ ἰη-
σοῦς ἦλθεν ὡς ὅτι πᾶσι γέλασαν τῆς
γαληλαίας καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄ-
ρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

*Adonc Iesus partant de là, vint pres
de la mer de Galilee: puis monta sur la
montagne & s'assit là.*

30. Καὶ προσήλθοι αὐτῷ ὄχλοι
πολλοί, ἔχοντες μετ' αὐτοῦ χωλούς,
τυφλούς, κωφούς, κληύς, καὶ ἐπί-
ρους πολλούς, καὶ ἔρριπον αὐτοῖς
τὰ ῥοσά αὐτῶν πῶδας ἰησοῦ.

*Lors plusieurs troupes vindrent à lui,
ayans avec eux des boiteux, des aueu-
gles, des muets, des manchots, & plu-
sieurs autres: lesquels ils mirent aux
pieds de Iesus, & il les guerit.*

24. Ipse autem respondens, ait, Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israël.

But he answered / and sayde / I am not sent / but vnto the lost sheepe of the house of Israel.

25. At illa venit, & adoravit eum, dicens, Domine adiuuame.

Yet she came / and worshipped him saying / Lord / helpe me.

26. Qui respondens ait, Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

And he answered / and said / It is not good to take the childrens bread / and to cast it to whelpes.

27. At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

But she said / Trueth / Lord: yet in dede the whelpes cate of the crummes / which fall from their masters table.

28. Tunc respondens Iesus, ait illi, O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

Then Iesus answered / and said vnto her / O woman / great is thy faith: be it to thee / as thou desirest. And her daughter was made whole at that houre.

29. Et cum transisset inde Iesus, venit secus Mare Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi.

So Iesus went away from thence / and came neere vnto the sea of Galilee / and went vp into a mountaine and satte downe there.

30. Et accesserunt ad eum turba multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curavit eos.

And great multitudes came vnto him / hauing with them / halt / blinde / dumme / maymed / and many ocher / and cast them downe at Iesus feete / and he healed them.

24. Er antworttet aber / vnd sprach: Ich bin nicht gesandt / denn nur zu den verlorren Schaffen / von dem hause Israel.

Hand suarede / oc sagde / Jeg er icke vdsent / vden aleneste til de fortabte Saar / aff Israells Haff.

25. Sie kam aber / vnd fiel fur ihm nider / vnd sprach: HERR hilff mir.

Da tom hun / oc fald ned saar hannem / oc sagde / HERRE / hielp mig.

26. Aber er antworttet / vnd sprach: Es ist nicht fein / daß man den Kindern ihr Brodt neme / vnd werffe es für die hunde.

Hand suarede oc sagde / Det er icke smuickt / at mand tager Brodet fra Børnene / oc kaster det saar Hunde.

27. Sie sprach: Ja HERR. Aber doch essen die Hündlein von den brotsamen / die von irer HERRen Tisch fallen.

Hun sagde / Ja HERRE / Smaa hundene æde dog aff de smuler som falde aff deris HERRis Bord.

28. Da antworttet Iesus / vnd sprach zu ir: O Weib / dein glaube ist groß / dir geschehe wie du wilt. vnd ire Tochter ward gesund zu derselben stunde.

Da suarede Ihesus / oc sagde til hende / O Kvinde / Din Tro er stor / Dig skee som du vilt. Oc hendis Daatter bleff karsti samme stund.

29. Vnd Iesus gieng von dannen fürbas / vnd kam an das Galileische Meer / vnd gieng auff einen Berg / vnd saßte sich allda.

Oc Ihesus gick der fra lenger frem / oc kom til det Galileiske Haff / oc gick op paa et Bierg / oc sette sig der.

30. Vnd es kam zu ihm vil Volck / die hatten mit sich Lamen / Blinden / Stummen / Krüpler / vnd viel andere / vnd wurffen sie Jesu für die füsse / vnd er heilet sie.

Oc der kom meget Folck til hannem / de haffde med dem Halte / Blinde / Dumme / Krøblinge / oc mange andre / oc kaste dem saar Ihesu soder / oc hand helbredede dem.

24. A on odpowěděl / řekl: Některým poslán gedině kowcem kterěž zahynuly Domu Izrahelského.

A on icy odpowiedziac rzekł / Nie jest im posłan / sedno do owiec ktore zgineły z domu Izraelskiego.

25. Ale ona přistoupila a klaněla se genu / řkaučy: Pane pomoz mi.

Ale ona przyszedła / dala mu chwałę / mowiąc / Panie pomóż mi.

26. Kteržto odpowěděl / řekl: Neníž dobré wžiti chleba Synůw / a wrhý gen psům.

A on icy odpowiedziac rzekł / Nie jest dobra rzecz brát chleba dzieci / y miotat go świženietom.

27. A ona řekla: Tak gest Pane: A wssak y stěuatka gest dii drobty / kterěž padagij s stolůw Panůw gegich.

Žáтым она rzekla / Taká jest pane / Ibowiem yščženietá iedza odrobiny kthore pádaja z stolůw Panowich.

28. Tedy odpowijdage Geřijš / řekl gi: O ženo / welis kať geť Wijra twá / staniž se to bē naťž chces. Y wzdrowena gest Ocera gegij w tu hodinu.

Tedy odpowiedziac Iesus rzekł icy / O niewiasto / wielkać jest wiara twoja / niechayci sie sthane iako chces. Y wzdrowiona jest cora / ka icy od oney godziny.

29. A když šel odtud Geřijš / přišel k Moři Galilejskému / a wstoupiv na hůru / posadil se tam.

A Iesus posedeł z tam tad przyszedł nad morze Galilejskie / Y goy wstąpił na gore siedział tam.

30. Y přistoupili k němu žařstupowě mnozy magice s sebau němě / slepě / kulhawě / mldě / a gině mnohě: y kladli ge kno hani geho / a on wzdrowil ge.

Tedy šlo do něgo wielkie zgroz mądzenie ludu / mniac z soba chome / slepe / nieme / niedoleżne / y infych wiele / y miorali ie v nog Jezusowy ch / y wzdrowili ie.

31 איך דיתדמרון פגשנא
הגון דחיון חרשנא ד
דממלליון ופשיגנא ד
דמתחלמין ונחירנא
דמהלכין וסמנא דחיון
ושפחו לאלהא דיוסרגיל:

In modo che le turbe si marauigliano, vedendo i muti parlare, li stroppiati esser sani, i zoppi camminare, i ciechi vedere: e glorificavano l'Iddio d'Israel.

32 הו דיו ישוע קרנא
לתלמידיו ונאמר להון
מתרתם אנא ער פגשנא
הנא דהנא תלתא יומין
קיוו לותי ולית להון מא
דיאכלון ודיאשרא אנון
פר צימין לא צבא אנא
דלמא יעובון באורחא:

Itav poi chiamando à se i suoi discepoli, disse, Io ho compassione di questa moltitudine: perciocche già tre giorni continuano di starmi appresso, e non hanno che mangiare: e rimandarneli digiuni non voglio, accioche non manchino nel camino.

33 אמריו לה תלמידיו
אימכא אית לו בחורבא
לחמא דנסבע פגשנא הנא
בלה:

Et i suoi discepoli gli dicono, D'onde haveremo noi nel deserto tanti pani, che si gran turba si sutij?

34 אמר להון ישוע פ
פמא לחמין אית לכו
אמריו לה שבעא וקליל
בינא דקדקא:

Et Itav dice loro, Quanti pani habete voi? Essi dissero, Sette, & alcuni pochi pescetti.

35 ופקד לפגשנא
דיסתמכון על ארצא:

Allora egli comandò à le turbe che si mettesse a sedere in terra.

36 ושלל להון שבעא
לחמין ולבוגנא ושפח
וקצא ויהב לתלמידיו
ותלמידא ייהבו לפגשנא:

Et hauendo presi i sette pani, e i pesci, poi ch'egli hebber rendute grazie, e gli spezzò e detteli à i suoi discepoli, es discepoli à la turba.

31 וירפא אותם ויתמהו העם
בדאיותם את חרשים מדברים
וחלשים גרפאים פסחים
מהלכים עורים דואים ויכבדו
את אלהי ישראל:

Que las compannas se marauillaron viendo hablar los mudos, los mancos sanos, andar los coxos, ver los ciegos, y glorificaron al Dios de Israel.

32 ויצעק ישוע את תלמידיו
ונאמר אליהם נכמדו רחמי על
העם כי מתמול שלשום על
עתה ישבו אתי ולא היה להם
אשר יאכלו ונאנכי לא אנחמו
צמים פן יתעלפו בדרך:

Y Iesus llamando sus Discipulos, dixo, Tengo misericordia de la companna, que ya ha tres dias que perseueran conmigo, y no tienen que comer: y embiarlos ayunos, no quiero; porque no desfayen en el camino.

33 ונאמר לו תלמידיו מאין
לנו במדבר פמה להם להשביע
את עם זה הגדול:

Entonces sus discipulos le dicen, Donde tenemos nosotros tantos panes en el desierto que hartemos tan gran companna?

34 ונאמר להם ישוע פמה
כברי לחם יש לכם ונאמר
שבעה ומעט דגים קטנים:

Y Iesus les dize, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete, y vnos pocos de pecezillos.

35 ויצעק את העם לשבת
על הארץ:

Y mandó à las compannas que se recostassen en tierra.

36 ויקח את שבעה כבדי
לחם וחדגים ויברך וישבר ויתן
לתלמידיו ותלמידים נתנו
לעם:

Y tomando los siete panes y los peces, haciendo gracias, partió, y dió à sus Discipulos; y los Discipulos à la companna.

31. Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
ὥστε οὗτοι ὄχλους θαυμάσαι ἐλέπν-
τας, καὶ φῶς λαλοῦντας, κυλλὰς
ὕγιας, χωλὰς περιπατοῦντας, καὶ
τυφλὰς βλέποντας· καὶ ἐδοξάσθη
τῷ θεῷ Ἰσραὴλ.

*Tellemēt que les troupes s'emerueil-
lerēt, voyans les muets parler, les man-
chots estre sains, les boiteux cheminer,
& les aueugles voir: & glorifierent le
Dieu d'Israel.*

32. Οὐδὲ ἰησοῦς περὶ σκαλισί-
μῳ· οὗτοι μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπε,
σπλαγχνίζομαι ὅτι τὸν ὄχλον, ὅτι
ἤδη ἡμέρας τρεῖς περιμύσσει μοι
καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσι· καὶ δο-
λοῦμαι αὐτοὺς νήστει εἰ μὴ πῶτε
ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

*Lors Iesus ayant appelé à soi ses dis-
ciples, dit, Je suis esmeu de compassion
enuers ceste multitude: car il y à desia
trois iours qu'ils ne bougent d'auec
moi, & n'ont que manger, & de les re-
nouyer à iusi ie ne le vueil point, qu'ils
ne defaillent en chemin.*

33. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, ποῦν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρ-
τοι τοσούτοι, ὥστε χορτάσθαι ὄχλον το-
σόντον;

*Et ses disciples lui dirent, D'où nous
viendroyent au desert tant de pains,
pour rassasier telle multitude?*

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·
πίστευε ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον·
ἐπὶ αὐτῷ, καὶ ἐλίγα ἰχθυόδια.

*Et Iesus leur dit, Combien auez-
vous de pains? ils lui dirent, Sept, &
quelque peu de petis poissons.*

35. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις
ἀναπεσθαι ἐπὶ τῇ γῇ.

*Adonc il commanda aux troupes de
s'arranger par terre.*

36. Καὶ λαβὼν οὗτοι ἐπὶ αὐτῷ ἄρ-
τους καὶ οὗτοι ἰχθυῖας, διχαρυσή-
σας ἐκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

*Et ayant prins les sept pains & les
poissons, apres qu'il eut rendu graces,
les rompit, & les bailla à ses disciples,
& les disciples au peuple.*

31. Ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cecos videntes: & magnificabant Deum Israël.

In so much that the multitude wondred / do see the dumme speake / y maymed whole / the halt to go / and the blind to see: and then glorified the God of Israël.

32. Iesus autē convocatis discipulis suis, dixit, Misereor turbæ: quia triduo iam perseverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficient in via.

Then Iesus called his disciples vnto him / and said / I haue compassion on this multitude / because they haue continued with me already three dayes / and haue nothing to eate: and I will not let them depart fasting / least they faint in the way.

33. Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

And his disciples said vnto him / Whence shoulde we get so much bread in the wilderness / as shoulde suffice so great a multitude?

34. Et ait illis Iesus, Quot habetis panes? At illi dixerunt, Septem, & paucos pisciculos.

And Iesus said vnto them / How many loaves haue ye? And they said / Seven / and a fewe litle fyshes.

35. Et præcepit turbæ ut discumberent super terram.

Then he commanded the multitude to sit downe on the grounde.

36. Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.

And tooke the seven loaves / and the fishes / and gaue thanks / and brake them / and gaue to his disciples / and the disciples to the multitude.

31. Daß sich das volck verwunderte / da sie sahen / daß die Stummen redeten / die Krüpler gesund waren / die Lamen giengen / die Blinden sahen / vnd preiset den Gott Israel.

At folcket forundrede sig der de saae / at de Dumme taledde / Kröblinge vaare helbrede / Halte ginge / Blinde saae / oc de prisede Israells Gud.

32. Vnd Iesus rieß seine Jünger zu sich / vnd sprach: Es jammert mich des volcks / den sie nun wol drey tage bey mir beharren / vnd haben nichts zu essen / vnd ich wil sie nicht vngessen von mir lassen / auff daß sie nicht verschmachten auff dem wege.

De Ihesus kallede sine Disciple til sig / oc sagde / Mig ynckis offuer folcket / Thi de hassue nu vel toff / uit hoff mig i tre dage / oc hassue inted at æde / De ieg vil icke lade dem fra mig / før end de faa mad / Paa det de skulle icke vanskmetis paa veyen.

33. Da sprachen zu ihm seine Jünger: Wo her mögen wir so vil brodts nemen in der Wüsten / daß wir so vil volcks settigen?

Da sagde hans Disciple til hannem / Huor skulle vi tage saa meget Brød i Ørken / at vi mette saa meget folck?

34. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Wie vil brodts habt ir? Sie sprachē: Siben / vnd ein wenig Fischlein.

De Ihesus sagde til dem / Huor mange Brød hassue i? De sagde / siw / oc faa smaa fiske.

35. Vnd er hieß das Volck sich lagern auff die Erden.

De hand bad folket sette sig ned paa iorden.

36. Vnd nam die siben brodt / vnd die Fische / dancket / brach sie / vnd gab sie seinen Jüngern / vnd die Jünger gaben sie dem volck.

Saa tog hand de siw Brød / oc Fiskene / tackede / brød dem / oc fiek sine Disciple dem / De Disciple ne gaffue folcket dem.

31. Tal je se žástupowědiwili / widauce němě ani mluwji / mdtě ani ždrawji / kulhawě ani chodji / slepě ani widji. V weles bili Pána Boha Izrahelského.

Tal je sie wielkie zgromadzenie ludu dziwowalo / widzac iż niemi mowia / niedoleżni zdrowi sa / chromi chodza / slepi widza / A chwalił Bogą Izrahelskiego.

32. Tedy Gezijs swolaw Biednijszy swę / řekl: Lijto mi žástupow / nebo již tři dni trwagij sem nau / a nemagij co by gedli / a rozpustiti gich lačnych nechcy / aby nezhynuli na cestě.

A Jezus wezwawszy weźniow swoich / rzekł / Jam litować nad tym zgromadzeniem ludu / abo w niem już trzy dni trwają przy mnie / a nie mają co by iedli / A nie chce ich opuścić bez pokarmu / a by w drodze nie wstali.

33. V řekl gemu Biednijszy: V kdebychom wzali tak mnoho chleba na pouští / abychom nas sytiti žástup tak wielký?

Tedy mu řekl weźniowie tego / A dže možem mieć tak wiele chlebow na pustyni / aby sytiti tak wielkie zgromadzenie nás? Armii?

34. V řekl jim Gezijs: Kolik chlebow máme? A oni odpowědali. Sedm / a něco maslo Rybiček.

A řekl im Jezus / Wielemas chlebow? A oni řekli / Siedm / a troche rybek.

35. V rozkázal žástupu aby sedl na zemi.

Tedy rozkázal onemu zgromadzeniu ludu siest na zemi.

36. A wzaw sedmi chlebow a Ryby / weźniow dijszy łamali / a dal Biednijszym siwym / a Biednijszy dawali Lidu.

A wziął ono siedmiu chlebow / a ryby / a gdy podzielił / a dał weźniom swoim / a weźniowie onemu zgromadzeniu ludu.

טו

37 וְאָכְלוּ כָּלֵהוּן וְסָבְעוּ
וְשָׁקְלוּ תְּרוּתָא דְּקִצְיָא
מִלָּא שְׂבָעָא אֶסְפְּרִידוֹ:

E così mangiarono tutti, e saturonsi: e leuaron via quello che era auanzato de pezzi, sette sporte piene.

38 הָיוּ דִּין דְּאֶכְלוּ הָיוּ
הָיוּ אַרְבַּעַת אֲלָפִין גְּבִירָא
סָטֵר מִן בָּשָׂא וְסָלִי:

E quelli che haueuano mangiato, erano quattro milia huomini, senza le donne e i fanciulli.

39 וְכַד שָׂרָא לְכַנְשָׁא
סָלַק לְאֲלָפָא וְאַתָּה
לְתַחוּמָא דְּמַגְדָּלָה:

Lesv poi mandate ch'egli, hebbe via le turbe, sali ne la naue, e venne sene ne confini di Maddala.

י

1 וְהִרְבּוּ פְּרִישָׁא וְדוּקָא
מִנְסִין לֵה וְשָׂאֲלִין לֵה א
אַתָּה מִן שְׂמַיָּא דִּיהִינָא
אֲבוֹן:

Et essendo venuti à lui i Farisei, e i Sadducei, tentandolo il vi chiedeano, che mostrasse loro qualche segno dal cielo.

2 הוּ דִּין עֵנָא וְאָמַר לָהוּן
מָא דִּיהִינָא רַמְשָׁא אֲמַרְוּ
אַנְתִּין צִחְוָא הוּ סְמִקְרָא
צִיר שְׂמַיָּא:

Et egli rispondendo, disse loro, Quando la sera è venuta, voi dite, Sarà sereno, perche il cielo rosseggia.

3 וּפְצִפְרָא אֲמַרְוּ אַנְתִּין
יִרְמְנָא סִתְנָא הוּ סְמִקְרָא
צִיר שְׂמַיָּא כְּמִירָאֵר
נִסְבִּי בִּאֲפָא פְּרָצִיפְנָא
דְּשְׂמַיָּא יִדְעִין אַנְתִּין דִּת
דִּתְבָּקוּן אַתְּתָא דִּנְבָנָא
הָנָא לֹא יִדְעִין אַנְתִּין דִּ
דִּתְפָּרְשׁוּן:

Et la mattina dite, Oggi sarà tempesta, perche il cielo rosseggia, turbandosi. Hipocriti, voi sapete giudicare l'aspetto del cielo, e non potete giudicare i segni de tempi?

4 שְׂרָבְתָא בִּישְׁתָּא וְגִירָתָא
אַתָּה בְּעִיָּא וְאַתָּה לֹא מ
מִתִּיבָא לֵה אֲלָאֵן א
אַתָּה דִּינִין גְּבִיָּא וְשָׁבָק
אֲבוֹן וְאַתָּה:

La maluglia & adultera generatione ricerca segno, e segno alcun non le sarà dato, senon il segno di Iona Profeta. E lasciandoli, sen' andò via.

טו

37 וְאִכְלוּ כָּלֵם וְשָׂבְעוּ וְיִשְׁאֲרוּ
שְׂאֲרֵי תִפְתִּים סָלִים שְׂבָעָא
מִלָּא:

Y comieron todos, y hartaronse: y alçaron loque sobró, pedaços, siete espuertas llenas.

38 וְאִשָּׁר אִכְלוּ הֵי אַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִשׁ בְּלִיָּה גְּשָׁם וְטָה:

Y eran loque auian comido, quatro mil varones, fin las mugeres y los ninnos.

39 וַיֵּצֵחַ אֶת־הָעָם וַיַּעַל אֶל־
הַסִּפִּינָה וַיֵּבֶן אֶל־גִּבּוֹל מַגְדָּלָה:

Entonces despedidas las compannas, subió en vn nauio, y vino en los terminos de Magdala.

י

1 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו הַמִּפְדָּשִׁים
וְצַדֻּקִים מִנֹּסִים וַיִּשְׁאֲלוּ לֵ
לְהִרְאוֹתָ לָהֶם אוֹת וּמוֹפֵת
מִן הַשָּׁמַיִם:

Y llegandose los Phariseos y los Sadduceos, tendando, pedianle que les mostrasse sennal del cielo.

2 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵם יְהִי
עָרֵב הָאֲמָרוּ צִחִיחַ יְהִי כִי־
מִתְאַדְמִים הַשָּׁמַיִם:

Mas el respondienddo, dixoles, Quando es la tarde del dia, dezis, Sereno: porque el cielo tiene arreboles.

3 וַיְבָרֵךְ הַיּוֹם סָעָרָה יְהִי
כִי־מִתְאַדְמִים וְקוֹדְרִים הַשָּׁמַיִם
הַחֲנֻפִּים אֶת־פְּנֵי הַשָּׁמַיִם יִדְעֻתָם
לְהַכִּיר וְאוֹתוֹת הָעֲלִיָּם לֹא תוֹכֵל
לְהַכִּיר:

Y à la mannana, Oy, tempestad: porque tie-ne arreboles el cielo triste. Hipocritas, que saboys hazer diferencia en la fez del cielo, y en las sennales de los tiempos no podeys?

4 דּוֹר רָע וְמַנְיָה מְבַקֵּשׁ אוֹת
וְאוֹת אַחֵר לֹא יֵתֵן לוֹ כִי־אֵם
אוֹת יוֹנָה הַגְּבִיָּא וַיַּעֲזֹב אוֹתָם
וַיֵּלֶךְ:

La generacion mala y adulterina demanda sennal: mas sennal no le será dada, fino la sennal de Iona profeta. Y dexandolos fuefe.

11.

37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἔχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεύον τῶν κλαμάτων, ἐπὶ ἀσπιδας πλήρεις.

Et tous en mangerent, & furent rassies: & en leuerent du residu des pieces de pain, sept pleines corbeilles.

38. Οἱ ᾧ ἰδίοντες ἦσαν τετρακίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui en auoyent mangé, estoient quatre mille hommes: sans les femmes & les petis enfans.

39. Καὶ ἀπολύσας αὐτὸν ὁ χλες, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθον εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

Adonc Iesus ayant donné congé aux troupes, monta sur vne nasselle, & vint es marches de Magdala.

Κ Ε Φ Α Λ. 15.

Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ σιδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ὅτι ἔβραν ὁ πτοδεῖται αὐτοῖς.

Lors des Pharisiens & Sadduciens vindrent à lui, & le tentans, le requirent qu'il leur monstrest quelque signe du ciel.

2. Οἱ ᾧ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁψίας ἡρομδμης λέγετε, ὡδία πύρραζει γὰρ ὁ ἔβρανός.

Mais lui respondant leur dit, Quand le soir est venu, vous dites, Il fera beau-temps, car le ciel est rouge.

3. Καὶ πρῶτῃ, σήμερον χημῶν. πύρραζει γὰρ συγνάζων ὁ ἔβρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρῶτον ἔβρανός γινώσκετε διακρίνειν τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν ὅτι δυνάσθε;

Et au matin vous dites, Il fera aujour-d'hui tempeste: car le ciel malplaisant est rouge. Hypocrites, vous fauez bien iuger de l'apparence du ciel: & ne pouuez iuger des signes des saisons?

4. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον οὐ ζητεῖ: καὶ σημεῖον ὅτι δόθησεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ ὅτι περὶ αὐτοῦ. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθεν.

La nation meschante & adulteresse demande d'abondant signe: & signe ne lui sera point donné, sinon le signe de Iona le Prophete. Et les laissant s'en alla.

37. Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfluit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas.

And they did all eat: and were sufficed: and they took vp the fragments that remained / seven baskets full.

38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.

And they that had eaten / were four thousand men / beside women and little children.

39. Et dimissa turba, ascendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

Then Jesus send away the multitude / and took his ship: and came into the partes of Magdala.

ET accesserunt ad eum Pharisei & Sadducei tentantes: & rogaverunt eum ut signum de celo ostenderet eis.

Then came the Pharisees and Sadducees: & did chenge him / desiring him to shewe them a signe from heauen.

2. At ille respondens, ait illis, Facto vespere dicitis, Serenum erit, rubicundum est enim cælum.

But he answered / and sayde vnto them / When it is euening / ye say / Faire weather: for the skie is red.

3. Et manè, Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis?

And in the morning ye say / To day shall be a tempest: for the skie is red and lowering. O hypocrites / ye can discern the face of the skie / and can ye not discern the signes of the times?

4. Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ prophete. Et relictis illis, abiit.

The wicked generation / and adulterous seeketh a signe / and there shall no signe be giuen it / but the signe of the prophete Jonas: so he left them / and departed.

37. Vnd sie assen alle / vnd worden satt / vnd huben auff / was überbleib von brocken / sibem Körbe vol.

De deode alle / oc bleffue mette / De de toge sin Kurfue fulde op / aff det som vaar leffnet.

38. Vnd die da gessen hatten / der war vier tausent Mann / außgenomen Weiber vnd Kinder.

De de som haffde ædet / vaare fire tusinde Mend / foruden Quinder oc Børn.

39. Vnd da er das Volck hatte von sich gelassen / tratt er inn ein Schiff / vnd kam in die grenze Magdala.

De der hand haffde ladet Folck et fra sig / gick hand vdi it Skib / oc kom til Magdala Egen.

Al tratten die Pharisæer vnd Saduceer zu ihm / die versuchten ihn / vnd foderten / daß er sie ein Zeichen vom Himmel sehen liesse.

Da gieng Pharisæerne oc Saduceerne til hannem / de fristede hannem / oc begærede / At hand skulde lade dem seet Zegen aff Himmelen.

2. Aber er antwortet / vnd sprach: Des abends spricht jr: Es wirdt ein schöner tag werden / denn der Himmel ist rot.

Hand suarede oc sagde / Om aftenen siget i / Det bliffuer en skøn dag / thi Himmelen er rød.

3. Vnd des morgens spricht jr: Es wirdt heute ungewitter sein / denn der Himmel ist rot vnd trübe. Ir Heuchler / des Himmels gestalt könnet jr vrtheilen? Könnet jr denn nicht auch die Zeichen diser zeit vrtheilen?

De om morgenen siget i / Det bliffuer storm i dag / thi Himmelen er rød oc mørk. I Hyenskalcke / Himmels skickelse kunde i domme / kunde i da icke oc saa domme denne tids Zegen?

4. Dese böse vnd Ehebrecherische art suchet ein Zeichen / vnd soll jr kein Zeichen gegeben werden / denn das Zeichen des Propheten Jonas. Vnd er ließ sie / vnd gieng davon.

Denne Onde oc hore art begerer it Zegen / oc kende skal inted regen giffuis / vden Jone Prophetis regen. De hand forlod dem / ock gick bort.

37. Vgedli wssyctni / a nasycent gsau. A což bylo drob taw / sebrali sedm kossu plnych.

Jedli tedy wssycty / a nasycent / a sebrali co zbywalo vdom / sedm kossow pelnych.

38. A bylo tech stesij gedli tnyti tisyce mužow / from detij a žen.

A bylo tych sthorzy jedli cžher / zy tyiace mežow / oprocz ntemi / aly y dziatek.

39. A rozpustiw žastup / wstau pil na lodicku / y přišel do kraginy Magdala.

Tedy opuščiwšy ono zgomaz / dze nie ludu / wstauł w lodžy / přešel do krajin Magdala.

Přistau pil k němu žakoni a saduceow / pokausstegijce prošli ho / aby žnanesnij s Nebe vložal jim.

Prysthapiwšy saryscusowie y saduceusowie / kusačgo prošli go aby un žnamsie z nieba okážal.

2. A on odpowijdage / řekl jim: Když bywá wečer řiká se: Jasno bude / neb se čerwená Nebe.

On odpowědāac řekl im / Wy mowicie / Kdy wieczor řekne / tho ná pogode / bo se niebo čerwiení.

3. A ráno / dnes bude nečas / neb se začerwenalo posmussolē Nebe. Pokrytych / žpuosob Nebe rozsaubiti vmíte / žnamenij pak časow nemžete wědēti.

Arano / dzis będzie nie pogo / dā / Albowiem niebo się czerwieni / pokryci ludzie / Pożkwa niebā rozsądzicie vmiecie / a žnamion časow nie możecie.

4. Narod isy a cyzoložny žnamenij hledā / a žnamenij genu nebude dano / gedine žnamenij Jonasse Proroka. A opustiw ge / y odšel.

Rodžay zly y cyzoložny / žnāžmienā šuka / ale žnāmienie beždie mudano / tedno žnāmie ono Jonassā Proroka / A opuščiwšy ie pošel precz.

י

וַיָּבֹאוּ אֲנֹכִי וְהַלְמִידֵיהֶם לֵאמֹר
לְעִבְרָא טַעוּ דִּי־סִבּוֹן עֲמַהוֹן
לֶחֶם:

Essendo poi venuti i suoi discipoli a l'altra riva, s'erano dimenticati di pigliar del pane.

הוּא דִּין אָמַר לְהוֹן חֲנוּ
אֲוִדְהוֹן מִן חֲמִירָא דִּי
דִּפְרִישָׁא וְדִדּוּקָנָא:

E Iesus disse loro, Anuertite, e guardatevi dal fermento de Farisei e Sadducei.

הֲנוּ דִּין מִתְרַעֲיוֹן הוּוּ
בְּנִפְשָׁהוֹן וְאָמְרוּ דִּלְחֶמָא
לֹא נִסְבּוּ:

Et essi pensavano fra se medesimi, dicendo, Questo e percioche noi non habbian preso del pane.

יִשׁוּעַ דִּין יָדַע וְאָמַר
לְהוֹן מִנָּה מִתְחַשְׁבִּין אֲנִתּוֹן
בְּנִפְשָׁכֹן וְעוֹרֵי הַיִּמְנוּתָא
דִּלְחֶמָא לֹא שְׁקִלְתִּין:

Il che hauendo Iesus conosciuto, disse loro, Che pensate fra voi stessi, o huomini di poca fede, che voi non hauete preso del pane?

לֹא עֲדָמָא לְחֶשֶׁן
אֲסַתְפְּלִתּוֹן לֹא עֲהָדִין
אֲנִתּוֹן לְהֲנוֹן חֲמִישָׁא לְחֶמֶן
דִּחֲמִישָׁא אֲלָפִין וּפְמָנָא
קִיפִינִין שְׁקִלְתִּין:

Non intendete ancora, ne vi ricordate voi de cinque pani di quei cinque milia huomini, e quante corbe voi ne ricoglieste?

וְלֹא לְהֲנוֹן שִׁבְעִין
לְחֶמֶן דְּאַרְבַּעִין אֲלָפִין
וּפְמָנָא אֲסַפְרִידִין שְׁקִלְתִּין:

Ne de sette pani di quei quattro milia, e quante sporte ne ricoglieste?

אִיכֹן לֹא אֲסַתְפְּלִתּוֹן
דִּלְא הוּוּ עַל לֶחֶם
אָמְרִית לְבֹן אֲלָפִין
דִּתְוִדְהוֹן מִן חֲמִירָא
דִּפְרִישָׁא וְדִדּוּקָנָא:

Come non intendete voi, che non per conto di pane vi ho detto, che voi vi guardiate dal fermento de Farisei e Sadducei?

הֲדִין אֲסַתְפְּלוּ דִּלְ
אָמַר דִּי־וִדְהוֹן מִן חֲמִירָא
דִּלְחֶמָא אֲלָא מִן יוֹלָפְנָא
דִּפְרִישָׁא וְדִדּוּקָנָא:

Allora inteseo, che non hauera detto che si guardasseno dal fermento del pane: ma da la dottrina de Farisei e Sadducei.

י

וַיָּבֹאוּ אֲנֹכִי וְהַלְמִידֵיהֶם לֵאמֹר
הֵיכָן שִׁכְחוּ לְקַחַת לֶחֶם:

Y viniendo sus Discipulos dela otra parte del lago, auianse olvidado de tomar pan.

וַיִּשְׁוַע אָמַר לָהֶם דִּנְאִי וְהַשְׁמַר
לָכֶם מִמַּחֲמָצָא הַמִּפְרָשִׁים
וְצִדּוּקִים:

Y Iesus les dixo, Mirad, y guarda os de la leuadura de los Phariseos, y de los Sadduceos.

וְהֵמָּה חָשְׁבוּ בְּנִפְשָׁם לֵאמֹר
כִּי לֶחֶם לֹא לְקַחְנָא:

Y ellos pensauan dentro de si, diciendo, No tomamos pan.

וְכִי יָדַע יִשׁוּעַ אָמַר לָהֶם
מִה תְּחַשְׁבוּ בְּנִפְשָׁכֶם קִטְנִי אֲמִנָּה
כִּי־אֵת־לֶחֶם לֹא לְקַחְתֶּם:

Y entendiendolo Iesus, dixoles, Que pensays dentro de vosotros, hombres de poca fe, que no tomastes pan?

הֲלֵא תִבְיִנוּ וְלֹא תִזְכְּרוּ
חֲמִישָׁת לֶחֶם לְחֲמִישָׁת אֲלָפִים
אִישׁ וְכֶמֶה סְלִים נִשְׁאֲתָם:

No entendeys aun, ni os acordays de los cinco panes entre cinco mil varones, y quantos esportones tomastes?

וְלֵא הַשְׁבַּעַת לֶחֶם לְאַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִישׁ וְכֶמֶה סְלִים
נִשְׁאֲתָם:

Ni de los siete panes entre quatro mil, y quantas espuertas tomastes?

אִיךְ לֵא תִבְיִנוּ כִּי־לֵא עַל־
לֶחֶם אָמְרִית לָכֶם כִּי־אֵם
לְהַשְׁמַר מִמַּחֲמָצָא הַמִּפְרָשִׁים
וְצִדּוּקִים:

Como? No entendeys que no por el pan os dixen, que os guardassedes de la leuadura de los Phariseos y de los Sadduceos?

אֲנִי תִבְיִנָּה כִּי לֵא אָמַר
לְהַשְׁמַר מִמַּחֲמָצָא הַלֶּחֶם כִּי־אֵם
מִתְלַמֵּד הַמִּפְרָשִׁים וְהַצִּדּוּקִים:

Entonces entendieron que no les auia dicho que se guardassen de leuadura de pan, si no de la doctrina de los Phariseos y de los Sadduceos.

י

5. Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους
λαβεῖν.

Et quand ses disciples furent venus à la rive de delà, ils auoyēt oublié à prendre des pains.

6. Οἱ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε
καὶ προσέχετε ὅπως τῆς ζύμης τῆς
Φαρισαίων καὶ σινοδουκαίων.

Et Iesus leur dit, Aduisez, & vous donnez garde du leuain des Pharisiens & Sadduciens.

7. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς,
λέγοντες· ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβο-
μεν.

Or pensoyent-ils en eux-mêmes, disans, C'est pource que nous n'auons point prins de pains.

8. Γινῶσθε δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί
ἀλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπισ-
τοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

Et Iesus cognoissant cela, leur dit, Gens de petite foy, qu'est-ce que vous pensez en vous-mêmes, touchant ce que vous n'avez point prins de pains?

9. Οὐπω νοεῖτε ἅδὲ μνημονεύετε
ὅτι πέντε ἄρτους ἦν πεντακισχι-
λίων, καὶ πῶς αὐτοὺς ἐλάβετε;

N'entendez-vous point encores, & ne vous souuiens-il plus des cinq pains des cinq mille hommes, & combien de panerees vous en recueillistes?

10. Οὐδὲ οὗ ἐπὶ ἄρτους ἦν
τετρακισχιλίων, καὶ πῶς αὐτοὺς
ἐλάβετε;

Ne des sept pains des quatre mille hommes, & combien de corbeilles vous en recueillistes?

11. Πῶς ἔνοεῖτε ὅτι ἅδὲ ἄρτου
εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ὅπως τῆς ζύ-
μης τῆς Φαρισαίων καὶ σινοδου-
καίων;

Comment n'entendez-vous, que ce n'est point touchant le pain que ie vous ai dit, que vous-vous donnassiez garde du leuain des Pharisiens & Sadduciens?

12. Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν
προσέχειν ὅπως τῆς ζύμης ἃ ἄρτου,
ἀλλ' ὅπως τῆς διδασχῆς τῆς Φαρι-
σαίων καὶ σινοδουκαίων.

Lors ils entendirent qu'il n'auoit pas dit qu'ils se donnassent garde du leuain du pain: mais du leuain de la doctrine des Pharisiens & Sadduciens.

5. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

And when his disciples were come to the other side / they had forgotten to take bread with them.

6. Qui dixit illis, Intuemini & cavete à fermento Phariseorum & Sadduceorum.

Then Jesus said unto them / Take heed and beware of the leaven of the Pharisees and Sadduces.

7. At illi cogitabant inter se, dicentes, Quia panes non accepimus.

And they thought in them selves / saying / It is because we have brought no bread.

8. Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

But Jesus knowing it / said unto them / O ye of little faith / why thinke you thus in your selves / because ye have brought no bread?

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, in quinque millia hominum, & quod copiosius sumpsistis?

Do ye not yet perceive / neither remember the five loaves / when there were five thousand men / and how many baskets took ye up?

10. Neque septem panum, in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis?

Neither the seven loaves when there were four thousand men / and how many baskets took ye up?

11. Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis. Cavete à fermento Phariseorum & Sadduceorum?

Why perceive ye not / that I said not unto you concerning bread / that ye should beware of the leaven of the Pharisees and Sadduces?

12. Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum & Sadduceorum.

Then understood they that hee had not said / that they should beware of the leaven of bread / but of the doctrine of the Pharisees and Sadduces.

5. Vnd da seine Jünger waren hinüber gefaren / hatten sie vergessen Brodt mit sich zunemen.

De der hans Disciple vaare farne hen offuer / haffde de glemt / at tage Brød med dem.

6. Jesus aber sprach zu ihnen: Sehet zu / vnd hütet euch für dem Sauerteig der Phariseer vnd Saduceer.

De Ihesus sagde til dem / Seer til / oc tager eder vare for Phariseernes oc Saduceernes Surden.

7. Da dachten sie bey sich selbs / vnd sprachen: Das wirdts sein / daß wir nicht haben brodt mit vns genommen.

Da tænckte de ved dem selff / oc sagde / Det bliffuer det / at vi tage icke Brød med oss.

8. Da das Jesus vernam / sprach er zu ihnen: Ir Kleinglaubigen / was bekümmert jr euch doch / daß jr nicht habt brodt mit euch genommen?

Der Ihesus det fornam / sagde hand til dem / I li det Troendis / hui bekümmre i eder dog / for i tage icke Brød med eder?

9. Vernemet ihr noch nichts? Gedenkt ihr nicht an die fünff brodt / vnter die fünff tausent / vnd wie vil Körbe ihr da auffhubt?

Forstaa i icke end nu? Komme i icke ihw de fem Brød / blant de fem tusinde / De huor mange Kurffue i tage da op?

10. Auch nicht an die sibben brodt / vnter die vier tausent / vnd wie vil Körbe jr da auffhubt?

Icke heller de sju Brød / blant de fire tusinde / oc huor mange Kurffue i tage da op?

11. Wie verstehet jr denn nicht / daß ich euch nicht sage vom brodt / wenn ich sage / Hütet euch für dem Sauerteig der Phariseer vnd Saduceer?

Hui forstaa i da icke / at ieg siger eder icke om Brød naar ieg siger / Tager eder vare for Phariseernes oc Saduceernes Surden?

12. Da verstunden sie / daß er nicht gesagt hatte / daß sie sich hüten solten für dem Sauerteig des brodts / sondern für der lehre der Phariseer vnd Saduceer.

Da forstode de / at hand haffde icke sagt / at de skulde vocre dem vor Brødens Surden / men for Phariseernes oc Saduceernes Lærdom.

5. A kdyz se přeplavili z čedlních geho přes Moře / za pomenuh s sebou vzty chlebuom.

A gdy wezmowie przysfli do drugiego brzegu / zapamiętali wziac chlebow.

6. Kteržto řekl jim: Gŕŕte se a varugte se kvasu Zákonišho a Saducejšho.

A řekl im Jezus / Bázte se a strzejte se kvasu Farizejšow y Saducejšow.

7. A oni myslili mezi sebou / řkuce: Je gŕme chlebuw newžali.

A oni rozmawiali między soba rzekac / Nie wzięliśmy chleba.

8. A wěda to Gejšs / řekl: Co myslíte mezi sebou / malž wijry / že chlebuw nemáte?

Co wiedzac Jezus řekl im / Což między soba mowíte c máto vsaacy / žešcie chlebow nie wzięli?

9. Gŕŕte nerozumíte ani pamatugete na pět chlebuw a na pět Tisycu Lidij / a koliko gŕŕte ossuow sebrali?

Jeszež nie rozumíte ani pámiatácie onogo pięciorga chleba / y pięci tysiecy ludu / y takoscie wiele kofcow nabrali?

10. Ani na sedm chlebuw / a na čtyry Tisŕce Lidij / a kolik gŕŕte kofsuow sebrali?

Ani siedmiorga chleba / y cztery tysiecy ludu / y takoscie wiele kofcow nabrali?

11. Y pročež nerozumíte / že ne o chlebu řekl gŕem wám: Warugte se od kvasu Zákonišho a Saducejšho?

Jakož nie rozumíte / že miam nie o chlebie powiedzial / byšcie se strzešli kvasu Farizejšow y Saducejšow?

12. Tedy tepruw frozuměli / že ne řekl aby se warovali od kvasu chlebuw / ale od věcnij Zákoništůw a Saduceůw.

Tedy porozuměli / že nie mowil aby se strzešli kvasu chlebowego / ale nauki Farizejšow y Saducejšow.

13 כד דין אתנא יִשׁוּעַ
לאתרא דקסריא דפיליפוס
משאל הוּא לַתְּלִמִּידוּהִי
וַאֲמַר מַה אֲמַרְיוֹן עָלַי אֲנִישָׁא
דְּאִיתִי בְּרֵה דֵּא
אֲנִישָׁא :

Et essendo Iesus venuto ne le parti di Cesarea di Filippo, domado i suoi discipoli, dicendo, Chi dicono gli huomini che io, Figliuol del huomo, sia?

14 הָנוּן דִּין אֲמַרְיוֹן אִירֵת
דְּאֲמַרְיוֹן דִּיהֶחָנָן מַעֲמַדְנָא
אַחֲרָנָא דִּין אֲלִיָּא וְאַחֲרָנָא
אַרְמִיָּא אִוּ חַד מִן נְבִיאִי :

Egli dissero, Alcuni Giovanni Battista: altri Elia: altri Ieremia, o Vno de Profeti.

15 אֲמַר לְהוֹן אֲנִתְיוֹן דִּין
מַה אֲמַרְיוֹן אֲנִתְיוֹן דְּאִיתִי :

Egli dice loro, E voi chi dite che io sono?

16 עֲנָא שְׁמַעְיוֹן כְּאַבְנָא
וַאֲמַר אֲנִתְ הוּא מְשִׁיחָא
בְּרֵה דְּאֲלֵהָ חַיָּא :

Rispondendo Simon Pietro, disse, Tu sei Christo il Figliuol di Dio viuent.

17 עֲנָא יִשׁוּעַ וַאֲמַר לֵה
טוֹבִיךְ שְׁמַעְיוֹן בְּרֵה דִּיהֶחָנָן
דְּבַסְרָא וְדָמָא לֹא גִלָּא לָךְ
אַלָּא אֲבִי דְּבַשְׁמִיָּא :

E Iesus rispondendo, disse a lui, Beato sei tu Simone figliuol di Iona: percioche non te l'ha reuelato la carne e il sangue, ma il Padre mio che è ne cieli.

18 אִף אֲנָא אֲמַר אֲנָא לָךְ
דְּאֲנִתְ הוּא כְּאַבְנָא וְעַל הָדָא
כְּאַבְנָא אֲבִיָּה לְעִדְתִּי
וְתִרְעָא דְּשִׁיזֹר לָךְ
יִחְסְנוּגָה :

Et ancor io dico a te, che tu sei Pietro, e sopra questa pietra edificarò la Chiesa mia: le porte del inferno non potranno niente contra essa.

19 לָךְ אֲתִלָּ קְלִידָא דְּמַ
דְּמַלְכוּתָא דְּשְׁמִיָּא וְכֹל
מִדָּם דְּתַאסוּר בְּאַרְעָא
יְהוּא אֲסוּר בְּשְׁמִיָּא וּמִדָּם
דְּתַשְׁרָא בְּאַרְעָא יְהוּא
שְׁרָא בְּשְׁמִיָּא :

E darotti le chiavi del regno de cieli: e tutto quel che tu legarai in terra, sarà legato ne cieli: e tutto quel che tu scioglierai in terra, sarà sciolto ne cieli.

13 וַיָּבֹא יִשׁוּעַ בְּגִבּוֹלֵי קִיסְרִיָּא
בִּילְפּוֹס וַיִּשְׁאַל לַתְּלִמִּידֵי לֵאמֹר
אֲתֵמְרִי וַאֲמַרְיוֹן הָאֲנָשִׁים אִוּתִּי
לְהוֹיָת אֲתֵבְרֵהֶם :

Y viniendo Iesus en las partes de Cesarea de Philippo, preguntó a sus Discipulos, diziendo, Quien dicen los hombres que es el Hijo del hombre?

14 וַיֹּאמְרוּ קְצָתָם אֲתֵבְרֵהֶם
הַטּוֹבִל וְאַחֲרֵים אֲתֵבְרֵהֶם
וְאַחֲרֵים אֲתֵבְרֵהֶם אִוּ אֶחָד
מִן הַנְּבִיאִים :

Y ellos dixeron, Vnos, Ioan el Baptista: y otros, Elias: y otros, Ieremias, o alguno de los prophetas.

15 וַיֹּאמַר אֲלֵהֶם יִשׁוּעַ וַאֲתֵמְרִי
אִוּתִּי מִי תֹאמַרְיוֹן לְהוֹיָתָ :

Dizeles, Y vosotros quien dezis que soy?

16 וַיַּעַן שְׁמַעְיוֹן כִּיפָּה וַיֹּאמַר
אֲתָה הוּא הַמְּשִׁיחַ בְּרֵהֶם אֲלֵהֶם
וַיִּשְׁמַעְיוֹן דִּיהֶחָנָן
דְּבַסְרָא וְדָמָא לֹא גִלָּא לָךְ
אַלָּא אֲבִי דְּבַשְׁמִיָּא :

17 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמַר לֵה אֲשֶׁרִיךְ
שְׁמַעְיוֹן בְּרֵהֶם כִּי בְּשָׂר וְדָם
לֹא גִלָּא לָךְ כִּי אִם אֲבִי אֲשֶׁר
בְּשְׁמִיָּא כְּסִנְאוּ :

Entonces respondienddo Iesus, dixole, Bienauenturado eres Simon hijo de Iona: porque no te lo reueló carne ni sangre: mas mi Padre que está en los cielos.

18 וַאֲנִי אֹמַר לָךְ כִּי אֲתָה כִּיפָּה
וְעַל זֹאת הַכִּיפָּה אֲבִיָּה אֲתֵב
קְהֵלְתִּי וְשַׁעֲרֵי שְׁאֹל לֹא יִקְלָו
עָלֶיהָ :

Mas yo tambien te digo, que tu eres Pedro: y sobre esta piedra edificaré mi Iglesia: y las puertas del inferno no preualecerán contra ella.

19 וְאֲתִן לָךְ אֲתֵבְרֵהֶם מַלְכוּת
הַשְּׁמַיִם וְכֹל אֲשֶׁר תִּתְּאסֹר עַל־
הָאָרֶץ אֲסוּר יִהְיֶה בְּשְׁמִיָּא וְכֹל
אֲשֶׁר תִּתִּיר עַל־הָאָרֶץ מִתִּיר יִהְיֶה
בְּשְׁמִיָּא :

Y a ti dare las llaues del Reyno de los cielos; que todo lo que ligares en la tierra, será ligado en los cielos: y todo lo que defatares en la tierra, será defatado en los cielos.

13. Ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη
καί πείρας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· τίνα με
λέγουσιν εἰς ἄνθρωπον εἶναι, τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου;

Et Iesus venant es parties de Cesaree, de Philippe, interroguat ses disciples, disant, Que disent les hommes qui se luiis moi le Fils de l'homme?

14. Οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν ἰωάννης τὸν
βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, ἡλίαν· ἑτέροι δὲ,
ιερεμίαν, ἢ ἓνα τῶν προφητῶν.

Et ils lui respondirent, Les vns, Iehan Baptiste: les autres, Elie: & les autres, Ieremie, ou vn des Prophetes.

15. Λίγη αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με
λέγετε εἶναι;

Il leur dit, Mais vous, qui dites-vous que ie suis?

16. Ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος
εἶπε· σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ ζῶντος
θεοῦ.

Simon Pierre respondant, Jit, Tu es le Christ, le Fils du Dieu viuant.

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῷ· μακάριόν εἰ σίμων
βαρϊῳᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ
ἀπαλάλυσέν σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et Iesus respondant lui dit, Tu es bien heureux, Simon fils de Iona: car la chair & le sang ne te l'a pas reuelé, mais mon Pere qui est es cieux.

18. Καὶ γὰρ δὲ σὺ λέγεις ὅτι σὺ εἶ
πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰ-
κοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
πύλαι ᾧδου οὐ καταχύσουσιν αὐ-
τήν.

Et ie te di aussi, que tu es Pierre, & sur ceste pierre i' edifierai mon Eglise: & les portes d'enfer, n'auront point de force a l'encontre d'elle.

19. Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς
βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅ ἐάν
δῇς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμμένον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὅ ἐάν λύσῃς ἐπὶ
τῆς γῆς, ἔσται λελυμμένον ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς.

Et ie te donnerai les clefs du royaume des cieux: & quoi que tu auras lié en terre, il sera lié es cieux: & quoi que tu auras deslié en terre il sera deslié es cieux.

20. הִידְיוּ בְּקֶדֶת לְתַלְמִידוּהִי
דִּלְאִנְשׁ לֵבָא יֵאמְרוּן דִּ
דִּהִידְיוּ מִשִּׁיחָא :

Allora comandò à i suoi discipoli, che non dicessero ad alcuno, che egli fusse Iesv Christo.

21. וּמִן הִידְיוּ שְׂרִי יִשׁוּעַ
לְמַחְזִיו לְתַלְמִידוּהִי דִּ
דְּעִתִיד הוּא דִּיֵּאמֹר לֵא
לְאִירְשָׁלַם וְסָגִי יִחְשָׁמוּ
קִשְׁיָא וּמִן רִבִּי כְּהֵנָּה
וְסָפְרָא וּיִתְקַטֵּל וְלִיוֹמָא
דִּתְלִיתָא יָקוּם :

Da quell' hora incominciò Iesv à mostrare à i suoi discipoli, che gli bisognava andare in Ierusalem, e patir molte cose da i Seniori, e da i principali Sacerdoti, e da gli scribi, & essere occiso, e risuscitare il terzo giorno.

22. וְדִבְרָה בְּאַפָּא וְשָׂרִי
לְמַכְאָנָא בֵּהּ וְאֵמַר חֶס
לֶךְ מִרִי דִּתְהִיָּא לֶךְ הִדְא :

Et Pietro hauendolo menato da parte, cominciò à riprenderlo, dicendo, Signore habbisti riguardo : non t'auuerà già questo.

23. הוּא דִּיּוּ אֶתְפַּנִּי וְאֵמַר
לְבִנְיָא וְלֶךְ לְבִסְתְּרִי
סְטָנָא תוּקִלְתָּ אֲנִיתָ לִי
דִּלְאִי מִתְרַעַבָא אֲנִיתָ
דִּנְאִלְהָא אֵלֵא דְבִנִי גִשָּׂא :

Egli risuoltatosi, disse à Pietro, Vanne dietro à me, satana, tu mi sei uno scandalo : perche non intendi le cose di Dio, ma quelle de gli huomini.

24. הִידְיוּ אֵמַר יִשׁוּעַ ל
לְתַלְמִידוּהִי מִן דְּעִבְבִּי
דִּיֵּאמֹר בְּתִרִי יִכְבֹּר בְּג
בְּנִפְשָׁהּ וְיִשְׁקוּ וְקִיפָה
וְיֵאמֹר בְּתִרִי :

Allor Iesv disse à i suoi discipoli, Se alcuno vuol venire dietro à me, rinontij se stesso, e toglia la sua croce, e seguitimi.

25. מִן דְּעִבְבָא גִיר דִּיֵּיחָא
בְּנִפְשָׁהּ וּיְבָדִיָּהּ וּמִן דִּיּוּבֵד
בְּנִפְשָׁהּ מִטְּלָתִי וְשִׁפְחִיָּה :

Imperoche chi vorrà saluare l'anima sua la perderà : e chi perderà l'anima sua per amor mio, la ri trouarà.

20. אָז צִוָּה לְתַלְמִידוּ פִּן יֵאמְרוּ
לְאִישׁ כִּי יִשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא :

Entonces mandò à sus Discipulos que à nadie dixessen que el era Iesus el Christo.

21. וַיֹּאמֶר הֵחָל יִשׁוּעַ לְהוֹדִיעַ
לְתַלְמִידוּ כִּי יֵצֵא לֵךְ לְלֶכֶת
אֶל יְרוּשָׁלַם וּלְסָבּוֹל רַבּוֹת
מִן הַזִּקְנִים וְשָׂרֵי הַכְּהֻנִּים
וְסוֹפְרִים וְלִהְרֹג וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם :

Desde aquel tiempo comenzó Iesus, à declarar à sus Discipulos, que le conuenia yr à Ierusalem, y padecer mucho de los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes, y de los Escribas : y ser muerto, y resuscitar àl tercero dia.

22. וַיִּקְחֵהוּ כִּיפָּה וַיַּחֲלֵל לְעֵצֵר
לֵךְ לְאֵמַר חֲלִילָה לֶךְ אֲדוֹנִי אֶל-
תְּהִי לֶךְ זֹאת :

Y Pedro, tomandolo à parte, comenzólo à reprehender, diciendo, Sennor, ten compassi- on de ti: en ninguna manera esto te acontezca.

23. וַיִּפֹּן וַיֵּאמֶר לְכִיפָּה לֶךְ לֶךְ
אַחֲרֵי הַשָּׁטָן כִּי אֵת מַכְשׁוֹל לִי
הוּא כִּי לֹא חֲכַמְתָּה אֶת-אִשְׁר
לְאֱלֹהִים כִּי-אִם אֶת-אִשְׁר
לְאִנְשִׁים :

Entonces el boluiendose, dixo à Pedro, Quitate de delante de mi aduersario ; estoruo me eres, porque no entiendes loque es de Dios, sino loque es de los hombres.

24. אָז אֵמַר יִשׁוּעַ לְתַלְמִידוּ
אִישׁ אֲשֶׁר תֵּאבֶה לְלֶכֶת אַחֲרַי
יִמָּאס לְנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת-צִלְבּוֹ
וְיֵלֶךְ אַחֲרַי :

Entonces Iesus dixo à sus discipulos : Si alguno quiere venir en pos de mi, nieguesse àsimismo, y tome su cruz, y sigame.

25. כִּי-כָל-אִשְׁר יִחְבֹּץ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת-נַפְשׁוֹ הוּא יִאבֵד אֶת-נַפְשׁוֹ
וְאִשְׁר יִאבֵד אֶת-נַפְשׁוֹ לְמַעַן
הוּא יִמָּצֵא :

Porque qualquiera que quisiere saluar su vida, la perderà : y qualquiera que perdiere su vida por causa de mi, la hallará.

15.

20. Τότε διετείλατο τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν ὅτι
αὐτὸς ἐστὶν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Lors il cominanda expressément, qu'ils ne dissent à personne qu'il fust Iesus le Christ.

21. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δε-
κνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐ-
τὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱερουσόλυμα, καὶ πολ-
λὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων,
καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ
ἀποκτενεῖσθαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρᾳ ἐγερθεῖν.

Dés lors Iesus commença à declarer à ses disciples, qu'il lui falloit aller en Ierusalem, & souffrir beaucoup de choses de la part des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes : & estre mis à mort, & resusciter au troi- sieme iour.

22. Καὶ προσλαβόμενος αὐ-
τὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ὀπιτιμᾶν
αὐτὸν, λέγων· ἰλαῶς σοι κύριε ὃ
μη ἐστὶ σοι τοῦτο.

Adonc Pierre l'ayant prins à part, se print à le tanser, dilant, Seigneur, aye pitié de toi : ceci ne t'aduientra point.

23. Οὗδε σπαραξίς ἐῖπε τῷ πέτρῳ·
ὕπαιγε ὅτι ὡς μεν σοὶ αἰδῶ, σκάνδα-
λον μου εἰ· ὅτι οὐ φρονεῖς κατὰ θεόν,
ἀλλὰ κατὰ ἡνθρώπων.

Mais lui s'estant retourné, dit à Pier- re, Va arriere de moi, Satan, tu m'es en scandale : car tu ne comprends point les choses qui sont de Dieu, mais les choses qui sont des hommes.

24. Τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλῃ ὀπίσω μου ἵλ-
θεῖν, ἀπαρτησάτω ἑαυτὸν, καὶ ἀρά-
τω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθί-
τω μοι.

Lors Iesus dit à ses disciples, Si quel- cun veut venir apres moi, qu'il renonce à soi-même, & charge sur soi sa croix, & me suiuë.

25. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σώσει, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δὲ
ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνε-
κεν ἐμοῦ σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra sauuer son ame, il la perdra : & quiconque perdra son ame pour l'amor de moi, il la trou- uera.

20. Tunc præcepit discipulis suis ut nemini diceret quia ipse esset Iesus Christus.

Then he charged his disciples that they should tell no man that he was Jesus the Christ.

21. Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, & multa pati à senioribus & scribis & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

From that time forth Jesus began to shew unto his disciples that he must goe unto Jerusalem, and suffer many things of the Elders, & of the hie Priests, & Scribes, and bee slain, and rise againe the thirde day.

22. Et assumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens, Absit à te Domine, non erit tibi hoc.

Then Peter tooke him aside, & began to rebuke him, saying, Master, what thy selfe: this shall not be unto thee.

23. Qui conversus, dixit Petro, Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

Then he turned backe, and sayd vnto Peter, Get thee behinde me: Satan: thou art an offence vnto mee: because thou vnderstandest not the things that are of God: but the things that are of men.

24. Tunc Iesus dixit discipulis suis, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

Jesus then said to his disciples, If any man will folowe me: let him forsake him selfe: and take vp his crosse: and follow me.

25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam.

For whosoever will saue his life: shall lose it: and whosoever shall lose his life for my sake: shall finde it.

20. Da verbot er seinen Jüngern, daß sie niemand sagen solten, daß er Jesus der Christ were.

Da forbød hand sine Disciple, at de skulde ingen siige: at hand vaar Ihesus: den Christus.

21. Von der zeit an, sieng Jesus an, vnd zeigt seinen Jüngern, wie er müste hin gen Jerusalem gehen, vnd vil leiden von den Eltesten vnd Hohenpriestern vnd Schriftgelehrten, vnd getödtet werden, vnd am dritten tag auferstehen.

Fra den tid, begynte Ihesus, at giffue sine Disciple til kende: Huorlunde hand skulde gaa til Jerusalem: oc lide meget: aff de Eldste oc ypperste Prestes oc Schriftfloges: oc slaff ihjel: oc opstaa tredie dag.

22. Vnd Petrus nam ihn zu sich, fuhr ihn an, vnd sprach: HERR, schone dein selbs, das widerfare dir nur nicht.

De Peder tog hannem til sig: oc straffede hannem oc sagde: HERR, Spar dig self: Det skee dig ingelunde.

23. Aber er wandte sich vmb, vnd sprach zu Petro: Heb dich Sathan von mir, du bist mir ergerlich, denn du meinst nicht was Göttlich, sondern was Menschlich ist.

Men hand vende sig om: oc sagde til Peder: Vige fra mig Sathan: Du est mig til forargesse: thi du acter icke huad Gud hører til: men det som menniskeligt er.

24. Da sprach Jesus zu seinen Jüngern: Will mir jemand nachfolgen, der verleugne sich selbs, vnd neme sein Creuz auff sich, vnd folge mir.

Da sagde Ihesus til sine Disciple: Vil nogen effter folge mig: hand skal forsage sig self: oc tage sit Raadss paa sig: oc folge Mig.

25. Denn wer sein Leben erhalten will, der wirdts verlieren, Wer aber sein Leben verleuret vmb meinent willen, der wirdts finden.

Thi huo som vil beholde sit Liff: hand skal miste det. Men huo som mister sit Liff: for min skyld: Hand skal finde det.

20. Tedy přikázal Bědlníkům svým, aby žádnému nepravili, by on byl Jezus Kristus.

Tedy přikázal věžníom svým, aby nikomu nie powiedali, že on iest Jezusem Kristusem.

21. A od té chvíle počal Bědlník oznamovati Bědlníkům svým, že musí jíti do Geruzalema, a že mnoho musí trpěti od Starších a od Bětelův Zákona a Kněží, a že zabít bude, a že třetjho dne z mrtvých vstane.

A od onego času počal Jezus oznámit věžníom svým, iż musí iść do Jeruzalem, y wiele črpěć od starších, y od Książek Kaptánských, y od náuczycielow, a być zabity, y trzeciego dnia wstę rzehonym być.

22. Odwědwo gen Petr počal ho trestati, řka: Odslup to od tebe Pane, Nebudeš tobě to ho.

Odwiodšy go Piotr ná slovo: počal go suťac, mowiac: Budeš ná soba milostiv pane, žádnym obyczáem nie přijdeš to nácie.

23. Kterýžto obrátiv se řekl Petrowi: Bůh za mnau Ssatane, pohoršenij gšy mi: nebo nesmanšljiš řeč věčy, kterěž gsau Božij, ale kterěž lidské gsau.

Non obeyrawšy sie, řekl Piš otrowi: Podž ode mnie sřahante, iestheš m ná zřwřdzie: Abowž em nie rozumieš co iest Božego, ale co iest ludži.

24. Tedy řekl Bědlník Bědlníkům svým: Echei kdo za mnau přigijti, opři se sám sobě, a wezmi křiž svůj, a ná sledug mne.

Tedy Jezus řekl věžníom svým: Aťoby chćal zř tina iść: Niechřv sie sám siebie zřprz, y wežmie křiž swoy, a zř mna idzie.

25. Nebo kdo bude chćiti ži, wot swřg zachowati, zřratijť ge: a kdož zřratijť ži wot swřgog pro mne, naležneť ge.

Bo Aťoby chćal zachowć dñe se swote, strćci ia: a Aťoby strćci duše swote dla mnie, naydzie ia.

י

26. מִנָּה אִירִיתְהֵנָּה פֶּרֶם
נִשָּׂא אֶן עֲלָמָה כָּלָה יִקְנָה
וְנִבְשָׂה יִחָסֵר אֶן מִנָּה
יִתֵּל פֶּרֶם נִשָּׂא תִּחְלוּבָהּ
וְנִבְשָׂה:

*Che giouarà à l'huomo, se ben haue-
rà guadagnato tutto il mondo, & faccia
perdita de la sua anima? O vero, che da-
rà l'huomo in ricompensa de l'anima sua?*

27. עֲתִיד הוּא אִיר בְּרָה ד'
דְּנִשָּׂא דְּנִשָּׂא דְּנִשָּׂא
פִּתְשִׁיבִיתָהּ דְּנִשָּׂא עִם
מִלְּאָכֶיהָ קִדִּישָׁא וְהִידִין
יִפְרוּעַ לְאִישׁ אִישׁ אִישׁ
עֲבֹדֵיהִי:

*Perche il Figliuol de l'huomo dee ve-
nire ne la gloria di suo Padre con gli An-
geli suoi: & allora renderà à ciascuno se-
condo le sue opere.*

28. אֲמִין אָמַר אֱלֹהִים לְכֻם הוּא
מִהַעֲמָדִים פֶּה אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ
אֶת־הַפִּיּוֹת עַד אֲשֶׁר יֵרָאֵה בֶן־
הָאָדָם לָבוֹא בְּמַלְכוּתוֹ:

*Io vi dico in Verità, che sono alcuni di
quei che son qui presenti, lequali non gu-
staranno la morte infino a tanto che veg-
gano il Figliuol del huomo Venire nel re-
gno suo.*

י

1. וּבַתֵּר שְׁתַּת יוֹמִין דְּבַר
יִשׁוּעַ לְפָאפֶּס וְלִיִּצְקוֹב
וְלִיִּיחָנֹן אַחֵיהִי וְאַסְקָא
אֲנִין לְטוֹרָה רַמָּה
בְּלִחְוִיָּהוֹן:

*Il sexto giorno appresso Iesus piglia
seco Pietro e Iacopo e Giouanni suo fratel-
lo, e conduceceli separatamente in vn alto
monte.*

2. וְאַשְׁתַּחֲלָה יִשׁוּעַ קֹד
קִדְמֵיהֶון וְנִהַר פְּרָצוּבָהּ
אִיד שְׁמִשָּׁא נִתְהַוִּי דִּין
חִירוֹ אִיד גִּיחְרָה:

*Et inui si trasformò in lor presentia: e
la sua faccia risplendè come il sole, e i suoi
vestimenti diuennero bianchi come la
luce.*

3. וְאַתְחִיוֹ לְהוֹן מוֹשֶׁה
וְאַלִּיָּה פֶּד מִמִּלְּלִין עִמָּה:

*Et ecco apparuerò loro Moysè & Elias,
che parlauano con lui.*

י

26. כִּי מָה יוֹעִיל לְאָדָם אִם
יִקְנֶה אֶת־כָּל הָאָרֶץ וְאֶת־נַפְשׁוֹ
יַעֲגֹשׁ אִם מָה יִתֵּן אָדָם תְּחִלָּתָהּ
וְנַפְשׁוֹ:

*Porque de que aprouecha àl hombre, si gran-
geare todo el mundo, y perdiere su alma? O que
recompensa dará el hombre por su alma?*

27. כִּי יֵשׁ עֲתִיד בֶּן־הָאָדָם
לָבוֹא בְּכְבוֹד אֲבִיו אֶת הַמַּלְאָכִים
וְאִם יֵשׁ לְאִישׁ כְּמַעֲשָׁיו:

*Porque el Hijo del hombre vendrá en la
gloria de su Padre con sus Angeles: y entonces
pagará à cada vno conforme à sus obras.*

28. אֲמִין אָמַר אֱלֹהִים לְכֻם הוּא
מִהַעֲמָדִים פֶּה אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ
אֶת־הַפִּיּוֹת עַד אֲשֶׁר יֵרָאֵה בֶן־
הָאָדָם לָבוֹא בְּמַלְכוּתוֹ:

*Decierto os digo, que à y algunos de los que
estan aqui, que no gustarán la muerte hasta que
ayan visto àl Hijo del hombre viniendo en su
Reyno.*

י

1. וְאַחֲרַי שְׁשַׁת יָמִים לָקַח
יִשׁוּעַ אֶת־כִּיפָה וְיַעֲקֹב וְיִיחָנֹן
אֲחֵיו וַעֲלִי אֹתָם אֶל־הַר צְבִי
לְבָדָם:

*Y Despues de seys dias Iesus toma à Pedro,
y à Iacobo, y à Ioan, su hermano, y sacalos à par-
te à vn monte alto.*

2. וַיַּצְטִיר לְפָנֵיהֶם וְנִהַר פְּרָצוּבָהּ
כְּמֹן הַשֶּׁמֶשׁ וּבְגָדָיו הָיוּ לְבָנִים
כְּאִשׁר הָאֹר:

*Y transfiguróse delante deellos: y resplan-
dezió su rostro como el Sol: y sus vestidos fue-
ron blancos como la luz.*

3. וְהִנֵּה נִרְאִי אֱלֹהִים מֹשֶׁה
וְאַלִּיָּהוּ הַמְּדַבְּרִים אִתּוֹ:

*Y heaqui les aparecieron Moysen y Elias
hablando con el.*

15.

26. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρω-
πος, εἰὰν πῶς κέρζῃ ὅλον κόσμον,
τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιώσῃ; ἢ τί
δώσῃ ἄνθρωπος ὑπὲρ πολλὰ ἄγμα
τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

*Car que profite-il à l'homme, s'il ga-
gne tout le monde, & qu'il face perte de
son ame? ou que donnera l'homme pour
recompense de son ame?*

27. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ
ἵνα δοσὶν ὁ καθένας ὡς ἔκατα τῶν ἔργων
αὐτοῦ.

*Car le Fils de l'homme doit venir en
la gloire de son Pere avec ses Anges, &
lors il rendra à chacun selon ses œu-
res.*

28. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, εἰσὶ πτε-
ρεῖς ὧδε ἐστησέντων, οἱ πτερεῖς ἔμην γού-
σαι θανάτου, ἕως ἃν ἴδωσι τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἔρχόμενον ἐν τῇ
βασιλείᾳ αὐτοῦ.

*En verite ie vous di, qu'il y à quel-
ques vns de ceux qui sont ici prezens,
qui ne gousteron point la mort, iuf-
ques à tant qu'ils ayent veu le Fils de
l'homme venir en son regne.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15.

Καὶ μετ' ἡμέρας ἑξ, ὡς ἔλα-
μβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον,
καὶ ἰακώβον, καὶ ἰωάννην τοὺς ἀδελ-
φοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς
ὄρεος ὑψηλόν, κατ' ἰδίαν.

*Et le sixieme iour apres, Iesus prend
Pierre, & Iaques, & Jehan son frere, &
les mene en vue haute montagne à
part.*

2. Καὶ μετεμορφώθη ἔμπρο-
θεν αὐτῶν, καὶ ἑλαμψε τὸ πρῶτον
αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, ἕγχετο λευκά ὡς τὸ φῶς.

*Et fut transfiguré en leur presence:
& sa face resplendit comme le soleil, &
ses vestimens deuindrent blancs com-
me la lumiere.*

3. Καὶ ἰδοὺ ὡφθησαν αὐτοῖς μοῦ-
σης καὶ ἡλίας μετ' αὐτοῦ συλλα-
λουῦντες.

*Et voici Moysè & Elie furent veus
parlans avec lui.*

26. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quā dabit homo commutationem pro anima sua.

For what shall it profite a man / though he should winne the whole worlde / if he lose his owne soule? or what shall a man giue for recompence of his soule?

27. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: & tunc reddet unicuique secundum opera eius.

For the Sonne of man shall come in the glorie of his Father with his Angels / and then shall he giue to every man according to his deedes.

28. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Verely I say vnto you / there be some of them that stande here / which shall not taste of death / till they haue seene the Sonne of man come in his kingdome.

ET post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum.

And after sixe dayes Iesus toke Peter / and James / & Iohn his brother / and brought them vp into an hie mountaine apart.

2. Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.

And was transfigured before them: and his face did shine as the Sonne / and his clothes were as white as the light.

3. Et ecce aparuerunt illis Moyse & Elias cum eo loquentes.

And beholde / there appeared vnto them Moyses / and Elias / talking with him.

26. Was hülffs den Menschen / so er die ganze Welt gewünne / vnd neme doch schaden an seiner Seele? Oder was kan der Mensch geben / damit er seine Seele wider löse?

Huad hielper der Mennisten / om hand vinder den gantske Verden / De toge dog schade paa sin Siel? Eller huad kand it Menniste giffue / som hand kand igen löse sin Siel met?

27. Denn es wirdt je geschehen / daß des Menschen Son komme inn der Herrligkeit seines Vaters / mit seinen Engeln / vnd alsdenn wirdt er vergelten einem jeglichen nach seinen Wercken.

Thi der skal io stee at Mennistens Son skal come i sin Faders Herlighed / met sine Engle / De da skal hand betale huer effter sine gerninger.

28. Warlich ich sage euch / Es stehen etliche hie / die nicht schmecken werden den Todt / Bis daß sie des Menschen Son kommen sehen inn seinem Reich.

Sandelige siger ieg eder / Her staa nogle / som icke skulle smage døden / før end de see Mennistens Son komme i sit Rige.

Vnd nach sechs tagen / nam Iesus zu sich Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem seinen Bruder / vnd füret sie beseyts auff einen hohen Berg.

De sex dage der effter / tog Ihesus Peter oc Jacob / oc hans Broder Iohannem til sig / oc førde dem offuer en side op paa it høyt Bierg.

2. Vnd ward verkleret für ihnen. Vnd sein Angesicht leuchtet wie die Sonne / vnd seine Kleider wurden weiß als ein Licht.

De bleff forklaret saar dem. De hans ansichte skinde som Solen / De hans Klæder bleffue huide som it Liust.

3. Vnd sihe da erschienen ihnen Moyses vnd Elias / die redeten mit ihm.

De see / da obenbaredis Mose oc Elias saar dem / de taledemet hannem.

26. Co zagistě platno gest člověku / by pak westkeren Svět zjst / a na své duffy konyby štodu trpět: Aleb / kterau dá člověk odměnu za duffy svau?

Abowiem coż pomoże człowiekowi / jeśli by wsiyerke świat zyskał / a na duszy swej był karan? Albo co da człowiek cymby okus pil dusze swoie?

27. Syn zagistě člověka přigijti máw Glawě Dce svého s Angely svými / a tehdy dážt odplatij gednomu každěmu wedle skutkow geho.

Gdyž přizdyt Syn človieč / by w chwale oyc svégo z Anioły swoimi / a thedy odda každemu wedlug vczynkow iego.

28. Zagistě pravim vám: že gsau někteří z těch kteříž tuto stojí / kteříž neokusí smrti / až vžij Syna Člověka přicházijícího w Království svém.

Sápravde vám poviedam / že sa něktorzy z tých co tu stoja / ktorzy nie vkusa smierci / až vyjsa Syna človiečieho / dy přizdy do Kráľstvá jeho.

V D šesti pak dnech pogal Gejzls Petra / a Jakuba a Jana Bratra geho: Vwedl ge na hůru vysokau sankromij:

A Šostego dně / pothym wzial Iesus Petra / a Jakuba / a Jana bratrů iego / a wprowadzil ie osobno na gore vysokau.

2. A proměnil se před nimi. Zastřwěla se twář geho nako Slunce / a Raucha geho včt něno bišle nako snijh.

A przemienion test przed nimi / a oblicze iego stalo sie iako slonce / a odzienie thez iego stalo sie biale iako swiatlost.

3. A on okázal se jim Mojsi a Eliáš / mluvilice s nim.

A onho vložali sie im Moyses a Eliáš / s nim rozmawiajacy.

יד

4 עָנָה דָּיו כְּאַכָּה וַאֲמַר
לְיֵשׁוּעַ מִדִּי שְׂפִיר הוּא לֹא
דִּתְנוּ נִהְיָה וְאוּ צְבָה אֲנִי
נִעֲבֹד תְּנוּ תִלְוָה מִטְּלָלוֹ
חֲדָה לְךָ וְחֲדָה לְמוֹשֶׁה
וְחֲדָה לְאַלְיָהוּ:

Allor Pietro entrando a parlare, disse a Iesv, Signore, egli è bene che noi ci stiammo qui: se tu vuoi facciamo qui tre parrigioni, vna a te, & vna a Moise, & vna ad Elia.

5 וַעַד הוּא מִמְּלַל הָא עֲנָה
בְּהִירְתָּהּ אֲטִלָּה עֲלֵיהֶן
וְקָלָה הָיָה מִן עֲנָה
דְּאֵמַר תְּנוּ בְּרִי חֲבִיבָה
דְּבִה אֲצֻטְבִּית לָהּ שְׁמֵעוּ:

Mentre che egli ancor parlaua, ecco che vna nuuola lucida gli adombrò: poi ecco scir de la nuuola vna voce che diceua, Questo è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi son compiuto, & dite lui.

6 וּפַד שְׁמֵעוּ תִלְמִידָה
נִפְלִי עַל אֲפִיָּהוֹן וְרַחֲלוֹ
טָב:

Il che vido i discipoli, caddero con la faccia loro a terra, & hebbero gran timore.

7 וַאֲתִקְרַב לִנְתָּהוֹן יֵשׁוּעַ
וְקָרַב לָהֶן וַאֲמַר קִימוּ
לֹא תִדְחִלוּ:

E Iesv accostatosi, gli toccò, e disse, Leuauateni sus, e non temete.

8 וְאַרְיִמוּ עֲיִנְיָהֶן וְרַחֲשׁוּ
לֹא חֲנוּ אֶלָּא אֵן לְיֵשׁוּעַ
בְּלַחֲוִיהִי:

Et effi alzando gli occhij, non videro alcuno, senon Iesv solo.

9 וּפַד נִחְתִּיו מִן טִיבָה
פִּקְדוֹ אֲנִי יֵשׁוּעַ וַאֲמַר ל
לָהֶן לַעֲיֹן אֲנִשׁ לֹא ת
תֵּאֱמְרוּ חֲנוּ לֹא הֵנָּה עַד
מֵא דִּיקוּם בְּרִה דְּאֲנִשָּׁה
מִן מִיתָה:

Poi scendendo effi del monte, Iesv comando loro, dicendo, Non dite questa visione ad alcuno, infiu a tanto che il Figliuol de l'huomo resusciti da morte.

10 וְשִׁאֲלֵיהִי תִלְמִידָה
וַאֲמָרְיוֹ לָהּ מִנָּה הִכִּירָה
סִפְרָה אֲמָרְיוֹ דְּאַלְיָהוּ
וְלֹא דִּיאֲתָה לִיקְרָם:

Et i suoi discipoli il domandarono, dicendo, Perché dicono dunque gli Scribi, che debbe venir prima Elia?

יד

4 וַיַּעַן כִּיפָּה וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ
אֲדִנִּי טוֹב יֵשׁ לְהִיָּוֶה לְגַו פֹּה
אִם תִּרְצֶה גַּעֲשֶׂה פֹה שְׁלֹשָׁה
אֹהֲלִים לְךָ אֶחָד וּלְמֹשֶׁה אֶחָד
וּלְאַלְיָהוּ אֶחָד:

Y respondiendo Pedro, dixo a Iesus, Sennor, Bien es que nos quedemos aqui; si quieres, hagamos aqui tres cabannas, parati vna, y para Moyfen otra, y para Elias otra.

5 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה עָנָה
נִגִּיה סִכְרָה עֲלֵיהֶם וְהִנֵּה קוֹל מֵעָנָה
לֵאמֹר זֶה הוּא בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר
בִּי רָצִיתִי אֲוִתִּי שְׁמֵעוּ:

Estando aun hablando el, heaqui vna nuue de luz que los cubrió: y heaqui vna boz de la nuue que dixo, este es mi Hijo amado, enel qual tomo contentamiento: a el oyd.

6 וּכְאֲשֶׁר שְׁמֵעוּ תִלְמִידָה
נִפְלִי עֲלֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד:
וַיֹּאמֶר לָהֶם מֵאֵל תִּירָאוּ:

Y oyendo los Discipulos, cayeron sobre sus rostros: y temieron en gran manera.

7 וַיָּבֹשׁ יֵשׁוּעַ וַיַּעַבְדָּם וַיֹּאמֶר
קוּמוּ וְאַל תִּירָאוּ:

Entonces Iesus llegando, tocóles, y dixo, Leuantaos, y no temays.

8 וַיִּשְׁאַל עֲיִנְיָהֶם וְאִישׁ לֹא רָאָה
כִּי אִם אֶת יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ:

Y alzando ellos sus ojos, a nadie vieron, sino a solo Iesus.

9 וּבְרִדָתָם מִן הַהֶר צָוָה אוֹתָם
יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לֹא יֵשׁ לֹא תֵאֱמָרוּ
לֹא אֶת הַמִּרְאָה עַד אֲשֶׁר בֶּן־
הָאָדָם יָקוּם מִמֵּתִים:

Y como descendieron del monte, mandóles Iesus, diciendo, No digays a nadie la visio, hasta que el Hijo del hōbre resuscite de los muertos.

10 וַיִּשְׁאַל לֹא תִלְמִידָה לֵאמֹר
וְכִמָּה יֵאֱמָרוּן חֲסוּפִים כִּי יֵצְטָרֵךְ
אֲלֵיהֶן לְבוֹא בְּרִאשׁוֹנָה:

Entonces sus Discipulos le preguntaron diciendo, Que pues dizen los Escribas, que es menester que Elias venga primero?

יד

4. Ἀπεκρίθεις ὁ πέτρος εἶπε
τῷ ἰησοῦ κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμῶς
ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιῶμεν ὧδε
τρὶς σκηνάς, σοι μίαν, καὶ μαωϋσῇ
μίαν καὶ μίαν ἡλίαν.

Adonc Pierre prenant la parole, dit a Iesus, Seigneur, il est bon que nous soyons ici: si tu veux, faisons ici trois tabernacles, vn pour toi, & vn pour Moyse, & vn pour Elie.

5. Ἐπὶ αὐτῷ λαλοῦντι, ἰδοὺ
νεφέλη φωτὶν ἐπεσκέασεν αὐτούς.
καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λε-
γουσα· ὁ υἱός μου ἀγαπη-
τός, ἐν ᾧ δέδεκται, αὐτὸ ἀκούετε.

Et comme encore il parloit, voici vne nuue resplendissante qui les enombra: puis voila vne voix qui vint de la nuue, disant, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaisir, escoutez-le.

6. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταί,
ἔπεσον πρόσωπον αὐτῷ, καὶ
ἐφοβήθησαν φόβῳ.

Ce que les disciples ayantz ouï, cheurent sur leur face en terre, & eurent tresgrand peur.

7. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψα-
το αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε, καὶ μὴ
φοβῆσθε.

Adonc Iesus vint vers eux, & les toucha, leur disant, Leuez vous & n'ayez point de peur.

8. Ἐπείρωτες ὁ δὲ οὐδὲν ὀφθαλ-
μὸς αὐτῶν, ἔδεα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ἰη-
σοῦν μόνον.

Et iceux esleuans leurs yeux, ne virent personne, sinon Iesus tout seul.

9. Καὶ κατὰβαινόντων αὐτῶν ἐκ
τῆς ὄρεως, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
λέγων· μηδενὶ εἰπῆτε τὸ ὄραμα.
ἕως ὃς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔκ νεκρῶν
ἀναστῇ.

Et comme ils descendoient de la montagne, Iesus leur commanda, disant, Ne dites a personne la vision, iusques a tant que le Fils de l'homme soit resuscité des morts.

10. Καὶ ἐπιρώτησαν αὐτὸν οἱ
μαθηταί αὐτοῦ, λέγοντες· τί ὁμοί-
ωγραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἡλίαν
δεῖ εἰλθεῖν πρῶτον;

Et ses disciples l'interroguerent, disant, Pourquoi donc disent les Scribes, qu'il faut qu'Elie vienne premierement?

י

11. עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהֶוּן
אֵלֶיָּה אָתָּה לֹהֲקֵדִים וְכָל
מִידָם יִשְׁלָם:

*Ies v rispondendo, disse loro, Elia
Gerrà ben prima, e ridurrà tutte le cose
in loro stato.*

12. אָמַר אֲנִי לָכֵן דִּין
יִהְיֶה אֵלֶיָּה אָתָּה וְלֹא
יִדְעוּהִי וְעַבְדוּ בָּהּ כָּל מֵה
יִצְבּוּ הַכְּנֵה אֵף בָּהּ
וְאִנְשֵׁי צֵתִיד דִּנְחֵשׁ
מִיָּהוּן:

*Hor io ti dico, che Elia è già venuto,
e essi non l'hanno conosciuto: ma hanno
fatto di lui ciò che hanno voluto. Così an-
cora il Figliuolo de l'huomo patirà da essi.*

13. הִידִין אֶסְתַּכְּלוּ תַל
תַּלְמִידָיו דְּעֵלָּ יוֹחָנָן
מִצִּמְדָּה אָמַר לָהֶוּן:

*Allora intesero i discepoli, ch'egli ha-
uena detto loro di Giovanni Battista.*

14. וְכַד אָתָּה לֹהֲת בְּנִשָּׁא
קָרֵב לָהּ גְּבֵרָה וְכִרְךָ עֵלָּ
בּוֹרְכֶיהָ:

*E come essi furono arrivati a la tur-
ba, venne a lui un huomo, che si gl'ingi-
nocchiò dinanzi, dicendo:*

15. וְאָמַר לָהּ מִרִי אֶתְרַחֵם
עָלַי בְּרִי דִּאִי־לָהּ בֵּר
אֶגְרָה וּבִישָׁאִירָה עֲבִיד
כְּמֵה גִיר וּבְנִין בְּנוֹרָה
נִכְּל וּכְמֵה וּבְנִין בְּמֵה:

*Signore, habbi misericordia del mio
figliuolo, perciocchè egli è lunatico, & è
malamente tormentato: conciosia cosa
che bene spesso cade nel fuoco, e spesso an-
cora nel'acqua.*

16. וְקִרְבִּיתָהּ לְתַלְמִידֶיהָ
וְלֹא אֶשְׁכַּחוּ לְמַאֲסִיּוֹתָהּ:

*Et hollo condotto à i tuoi discepoli, &
essi non l'hanno potuto risanare.*

17. עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר אֲנִי
שְׂרָפְתָה דְּלֹא מִהִימְנֵה
וּמִעֵקֶלְתָּה עַד מִמֵּה
לְאַמְתִּי אֶהְיֶה לֹהֲקֵהוּן
וְעַד מִמֵּה לְאַמְתִּי
אֶסִּיבְרָכֵן אֶתִּיהִי לִי לְכָה:

*Ies v rispondendo, disse, O genera-
tione incredula e perversa, infino a quanto
sarò io con voi? infino a quanto vi tolera-
rò io? Conducetelo quia a me.*

י

11. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲכֹל אֶלֶיָּהוּ
יִבֵּן בְּרִאשׁוֹן וְכָל הַקּוֹמָם:

*Y respondienddo Iesus, dixoles, A la verdad
Elias vendrà primero, restituyrà todas las cosas.*

12. וְאֵנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי־אֶלֶיָּהוּ
כִּבְר בָּהּ וְלֹא יָדְעוּ אֲחֵתוֹ כִּי אֵם
עָשָׂה בּוֹ אֲשֶׁר חִפְצוֹ וְגַם כִּן בֵּן
הַקָּדֵם יֵשׁ עֲתִיד לְעֲנוֹת מִתָּהֶם:

*Mas digo os, que ya vino Elias, y no lo con-
ocieron: antes hizieron en el todo loque qui-
sieron. Ansi tambien el Hijo del hombre pade-
cerà de ellos.*

13. אֲנִי הִתְבּוֹנְנוּ הַתַּלְמִידִים כִּי
עַל־יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל דִּבֶּר אֶלֶיָּהֶם:

*Los Discipulos entonces entendieron que
les dezia de Ioan el Baptista.*

14. וּבִישָׁר בָּהּ אֶל־הָעָם קָרֵב
אֶלֶיָּה אִנּוֹשׁ וַיְבָרֶךְ עַל־בְּרָכָיו:

*Y como ellos llegaron a la compaña, vino
a el vn hombre hincandosele de rodillas.*

15. לֵאמֹר אֲדֹנָי חֲנֻנִי לְבִנִי כִי־
בֵן יִדָּת הוּא וַיַּעֲנֶה מֵאֵד כִּי הִרְבָּה
יִפְּלוֹ בָּהֶם וַיַּעֲמֵם רַבִּים בְּמֵים:

*Y diciendo Sennor, ten misericordia de mi
hijo, que es lunatico y padeco malamente: por-
que muchas vezes cae enel fuego, y muchas en
el agua:*

16. וְאֵנִי שָׂפָה אֶל־תַּלְמִידֵיהָ וְלֹא
יָכְלוּ לָרַפָּה אֲחֵתוֹ:

*Y helo presentado à tus Discipulos, y no lo
han podido sanar.*

17. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַדּוֹר
סוֹרֵר וְעֵקֵשׁ עַד־מָה אֶהְיֶה
לְעֵמְכֶם וְעַד־מָה אֶסְבֵּל אֶתְכֶם
הִבִּיאֹתָ בָּהּ אֶלֶיָּה:

*Y respondienddo Iesus, dixo, O generacion
infel y torcida, hastaquando tengo de estar con
vosotros? Hasta quando os tengo de sufrir?
Traedme lo acá.*

י

11. Ο Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς, ἡλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον,
καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.

*Et Iesus respondant leur dit, De vrai,
Elie viendra premierement, & restabli-
ra toutes choses.*

12. Λέγω ὑμῖν ὅτι ἡλίας ἤδη
ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν,
ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλη-
σαν. ἔγωγε καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
μέλλω πάσχειν ὑπὸ αὐτῶν.

*Mais ie vous di qu'Elie est desia ve-
nu, & ils ne l'ont point cognu: mais lui
ont fait tout ce qu'ils ont voulu: ainsi
aussi le Fils de l'homme doit souffrir
par eux.*

13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταί,
ὅτι περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν
αὐτοῖς.

*Adonc les disciples entendirent bien
que c'estoit de Iehan Baptiste qu'il leur
auoit parlé.*

14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς
τὸ ὄχλον, προσήλθεν αὐτῷ ἄνθρω-
πος, γονυπετὴς αὐτῷ.

*Et quand ils furent venus vers les
troupes, vn homme vint à lui, s'age-
nouillant deuant lui:*

15. Καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν
μου τὸν υἱόν· ἐστὶ σελῶνιαιζται καὶ
κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει
εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕ-
δωρ.

*Et disant, Seigneur, aye pitié de mon
fils, car il est lunatique, & est miserable-
ment affligé: car souuent il tombe au
feu, & souuent en l'eau.*

16. Καὶ προσέειπε αὐτὸν πῶς
μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
αὐτὸν θεραπεύσαι.

*Et ie l'ai présenté à tes disciples, mais
ils ne l'ont peu guerir.*

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν·
ὦ γενεὰ ἀπίστη καὶ διεσπασμένη,
ἕως ποῦ ἔσμεν μεθ' ὑμῶν; ἕως ποῦ
ἀνέξομεν ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν
ὧδε.

*Et Iesus respondant, dir, O genera-
tion incredula, & de sens renuerse, ius-
ques à quand ferai-ie avec vous? iusques
à quand finalement vous supporterai-
ie? amenezle moi ici.*

11. At ille respondens, ait eis, Elias quidem venturus est, & restituet omnia.

And Jesus answered / and said vnto them / Certainly Elias must first come / and restore all things.

12. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quaecumque voluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab eis.

But I say vnto you / that Elias is come already / and they knew him not / but haue done vnto him whatsoeuer they would: like wise shall also the Sonne of man suffer of them.

13. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Iohanne Baptista dixisset eis.

Then the disciples perceived that he spake vnto them of John Baptist.

14. Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum.

And when they were come to the multitude, there came to him a certaine man / and kneeled downe to him.

15. Dicens, Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur: nam saepe cadit in ignem, & crebro in aquam.

And said / Master / haue pitie on my sonne: for he is lunaticke / and is sore vexed: for oftentimes he falleth into the fire / and oftentimes into the water.

16. Et obruli eum discipulis tuis: & non potuerunt curare eum.

And I brought him to thy disciples / and they could not heale him.

17. Respondens Iesus, ait, O generatio incredula & perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

Then Jesus answered / & said / O generation faithles / and crooked / howe long now shall I be with you? how long now shall I suffer you? bring him hither to me.

11. Jesus antwortet vnd sprach zu ihnen: Elias soll ja zuvor kommen / vnd alles zu recht bringen.

Jesus suarede / oc sagde til dem / Elias skal to tilforn komme / oc sticke alting til rette.

12. Doch ich sage euch / es ist Elias schon kommen / vnd sie haben ihn nicht erkandt / sondern haben an ihm gethan / was sie wolten. Also wirdt auch des Menschen Son leiden müssen von ihnen.

Doch siger ieg eder / Elias er allerede kommen / Oc de kende hannem icke / men giorde mod hannem / huad de vilde / Saa skal oc saa Menniskens Son lide aff dem.

13. Da verstunden die Jünger / daß er von Iohanne dem Teuffer zu ihnen geredt hatte.

Da forstode Disciplene / at hand haffde talt til dem / om den Døbere Iohanne.

14. Vnd da sie zu dem Volck kamen / trat zu ihm ein Mensch / vnd fiel ihm zu füssen.

De der de komme til Folcket / gick ic Menniske til hannem / oc falt hannem til fode /

15. Vnd sprach: HERR / erbarm dich über meinen Son / denn er ist Unsüchtig / vnd hat ein schweres leiden / er felleth oft ins feuer / vnd oft ins Wasser.

De sagde: HERR / forbarme dig offuer min Son / Thi hand er Maanedig / oc haffuer en suarpine / Hand salder offte i Ild / oc offte i Vand.

16. Vnd ich hab ihn zu deinen Jüngern bracht / vnd sie kondten ihm nicht helfen.

De ieg ledde hannem til dine Disciple / oc de kunde icke hielpen hannem.

17. Jesus aber antwortet vnd sprach: O du vngleubige vnd verkerzte Art / Wie lange sol ich bey euch sein / wie lange soll ich euch dulden? Bräget mir in hieher.

Jesus suarede / oc sagde / O du vantro oc vanartige Slect / Huor lenge skal ieg vere hos eder? Huor lenge skal ieg lide eder? Eder mig hannem hid.

11. A on řekl jim: Eliáš za-
gistě přigde přve/a napraví
všech věcí.

A Jezus odpověděl / řekl
jim / Eliáš přve přijde / a
napraví vší věci.

12. Ale pravím vám / že
již Eliáš přišel / a nepoznali
ho / ale učinili genu což gšau
koli chřel. Tak y Syn Člo-
věka trpěti má od nich.

Ale já vám povědam / že
Eliáš již přišel / a ne poznali go /
ale učinili nád ním co kolwiek
chceli / tak y Syn člověky bez
dne od nich cierpal.

13. Tehdy srozuměli Řed-
ní / žeby o Janovi Křtěl-
ci pověděl jim.

Tedy porozuměli veřnově /
že im o Janě Křtělci pově-
děl.

14. A když přišel k žástupu /
přistaupil k němu Člověk / a
na kolena poklel před ním.

A když eni přišli do oněho
žgromádenia ludu / přistupil k
němu člověk / padl mu v ko-
lan.

15. Řka. Pane / smiluj se nad sy-
nem mým / neb Náměščenij
sem gest / a bižně se trápi / neb
často padá do ohně / a často
frát do vody:

Moviac / Pane / smiluj se
nad synem moim / abovienici lu-
dů / y žle se ma / gož
často kroc v padu wogien / y čes-
to kroc w vode.

16. Upodal gšem ho Řed-
ní / a nemohli ho
vždrawiti.

Upřynoštem go do veřnov
twoch / ale go nie mogli vždro-
vit.

17. Odpovíjdage Geřijš /
řekl: O pokolenij, newěrně a
převráceně / do kud budu s
vami? dokavad nás trpěti
budu? Přivodeť geř sem ke
mně.

Tedy Jezus odpověděl /
řekl / O rodžin niewiery / y
převrotny / y počij bede z vami
ypokř? was bede cierpal? Přy-
viedzcie mi go th.

יז

18 וּפָאָה בָּהּ יִשׁוּעַ וּנְפַק
מִבֵּיהּ שְׂמֵדָה וְאַתְחָסִי טָלִיָּה
מִן הִי שְׂעִתָּהּ:

*E Iesus lo minacciò, & il demonio
uscì da esso: e da quell' hora fu risanato
il fanciullo.*

19 הִידִיו קִרְבּוֹ תִלְמִידָה
לוֹת יִשׁוּעַ בְּלַחֲדוּהִי וְאָמְרוּ
לֵה לְמַנָּה חָנוּ לֹא אֲשַׁכְחוּ
לְמַאֲסִיּוֹתָהּ:

*Allora i discepoli accostandosi da
parte d' Iesus, dissero, Perche non habbi-
am potuto scacciarlo noi.*

20 אָמַר לָהֶן יִשׁוּעַ מִטּוֹל
לֹא הִימְנוּתְכוֹן אֲפִיו גִּיר
אָמַר אָנָּה לְכוּ דָאן תְּהוּא
בְּכוֹן הִימְנוּתָּהּ אִיךְ בִּי
פְּרֻדָּתָהּ דְּחֻדְלָהּ תִּתְּמָרוּן
לְטוֹרָה הָנָּה דְּשִׁנִּי מִפְּנֵי
וְשִׁנָּה וּמִדָּם לֹא יִחַסְגִּבּוּן:

*E Iesus disse loro, Per la vostra in-
credulità, Onde io vi dico certo, che se voi
hauerete fede come vn grano di senape,
direte a questo monte, Passa di qui a co-
là, & egli passerà: è niente vi sarà impos-
sibile.*

21 הָנָּה דִּין גִּנְסָה לֹא נִפְקַ
אַלְהָ בְּצוּמָה וּבְצִלּוּתָהּ:

*Ma questa sorte di demonij non esce
fuore, se non per oratione & digiuno.*

22 כִּד מִתְּהַפְּכוּ דִּין בָּג
בְּגִילָה אָמַר לָהֶן יִשׁוּעַ
עֲתִיד הוּא בְּרֵה דְאֲנָשִׁין
דִּישְׁתַּלֵּם בְּאִדֵּי בְּנֵי נָשָׂא:

*E mentre essi conuersauano ne la Ga-
lilea, Iesus disse loro, Il Figliuol de l'huo-
mo debbe esser dato ne le mani de gli hu-
mini.*

23 וְיִקְטְלוּהוּ וְלִיּוֹמָהּ
דִּתְּלָתָה יָקוּם וּפְרִית לָהֶן
טָב:

*Et occideranno, & il terzo di resu-
scitarà. Di che essi grandemente si contri-
storono.*

24 זָכַד אֲתוֹ לְפָרְנָחוֹם
קִרְבּוֹ הָנוּן דְּגִנְסָבִין תִּרְיוֹן ת
תִּרְיוֹן וְזוּיוֹן דְּפִסְקָה רִישָׁא לוֹת
כְּאִפְּנֵי וְאָמְרוּ לֵה דְּבָכוֹן
לֹא יִהְיֶה תִּרְיוֹן וְזוּיוֹהִי:

*Essendo poi venuti in Capernaum,
quelli che riceueuano le didramme, sene
vennero a Pietro & dissergli, Il vostro ma-
estro non piglia egli le didramme?*

יז

18 וַיִּגְעַר בּוֹ יִשׁוּעַ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ
הַשָּׁטָן וַיְגַרְפָּה הַנַּעַר מִשְׁעָה הָהִיא:

*Y reprehendiólo Iesus, y salió el demonio
de el: y el moço fue sano desde aquella hora.*

19 אָד־קִרְבּוֹ תִלְמִידִים אֲלֵהֶם
יִשׁוּעַ בְּלִבָּדוֹ לֵאמֹר לָמָּה אֲנִיחֶנּוּ
לֹא יְכַלְנָה לְהוֹצִיאָהּ:

*Entonces llegandose los Discipulos a Iesus
a parte, dixeron, Porque nosotros no lo pudi-
mos echar fuera?*

20 וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ אֲלֵיהֶם עַל־
כִּי לֹא מֵאֲמִינִים אַתֶּם כִּי
בְּאֵמֶת אָמַר אֲנִי לָכֶם אֲנִי יֵשׁ-
לָכֶם אֲמוּנָה כְּמוֹ גִרְעִין חֲדָל
תִּתְּמָרוּ לְהַר הַזֶּה עֲבוּר מִפָּה
שָׁמָּה וַיַּעֲבֹר וְכָל דְּבָר לֹא יִמְנָע
מִכֶּם:

*Y Iesus les dixo, Por vuestra infidelidad:
porque decierto os digo, que si tuvierdes fe, co-
mo vn grano de mostaza, dyreys a este monte,
Passate de aqui acullà: y passarsehá, y nada os
será imposible.*

21 וּמִיִּן הַזֶּה אֵינְנִי יִשְׁלַךְ כִּי־
אֲנִי בְּתַפְלָה וּבְצוּם:

*Mas este linage de demonios no sale sino
por oracion y ayuno.*

22 וּבְאִשְׁד הִתְהַלְכוּ בְּגִלְיָל אָמַר
אֲלֵיהֶם יִשׁוּעַ יֵשׁ־עֲתִיד בֶּן־
הָאָדָם לְתַמְסֹר בְּיַד־הָאָדָם:

*Y boluendo ellos a Galilea, dixoles Iesus,
El Hijo del hombre será entregado en manos de
hombres peccadores:*

23 וַיְהַרְגוּהוּ וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם וַיִּתְּעַצֵּב מֵאֵד:

*Y matarlohan: mas al tercero dia resusci-
tará. Y ellos se entristecieron en gran manera.*

24 וּבְאִשְׁד בָּאוּ אֲלֵהֶם כְּפָר־נָחוֹם
קִרְבּוֹ אֲלֵהֶם כִּי־פֶה הָאֲנָשִׁים אָשַׁר
לָקְחוּ אֶת־דְּרַכְמֵיָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ
הִמְלִיכֵם לֹא מִשְׁלֵם דְּרַכְמֵיָם:

*Y como llegaron a Capernaum, vinieron a
Pedro losque cobrauan las dos dragmas, y dixe-
ron, Vuestro maestro no pagalas dos dragmas?*

יז

18. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαι-
μόνιον, καὶ ἐγενήθη ὁ παῖς ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης.

*Et Iesus tansa le diable, lequel sortit
hors d'icelui: & dès ce mesme instant
l'enfant fut gueri.*

19. Τότε προσελθόντες οἱ μα-
θηταὶ τῷ ἰησοῦ καὶ ἰδία, εἶπον· Δι-
ατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβα-
λεῖν αὐτόν;

*Adoncles disciples vindrent à part à
Iesus, & lui dirent, Pourquoi ne l'auons-
nous peu ietter hors?*

20. Οἱ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ
τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὲν γὰρ λέ-
γω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον
σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει· Τάξτω, με-
ταβήθῃ ἐν τῷ ὄρει ἐκεῖ, καὶ μεταβή-
σεται· καὶ ὅθεν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.

*Et Iesus leur respondit, C'est à cause
de vostre incredulité: car en verité ie
vous di, que si vous auiez foy autant
gros comme est vn grain de semence
de moustatde, vous diriez à ceste mon-
tagne, Trauerse d'ici là, & elle trauer-
leroit: & rien ne vous seroit impossi-
ble.*

21. Τοῦτο γὰρ τὸ γένος οὐκ ἐκπο-
ρεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ
νηστείᾳ.

*Mais ceste sorte de diables ne fort-
point, sinon par oraison & iusne.*

22. Ἀνασπερομύμων ἦ αὐτῶν ἐν
τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρῆ-
σθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

*Et comme ils conuersoyent en Ga-
lilee, Iesus leur dit, Il aduendra que le
Fils de l'homme sera liuré es mains des
hommes.*

23. Καὶ ὁπταπενῆσον αὐτόν, καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται, καὶ ἐλ-
υσθησιν (Φοδρά).

*Et ils le mettront à mort, mais au
troisieme iour il resuscitera. Et les di-
sciples en furent grandement contri-
stés.*

24. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς κα-
περναῦμ, προσελθόν οἱ ταὶ δίδραχ-
μα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καί
εἰπον· ὁ διδάσκαλ· ὁ ὑμῶν ἔτι
ταὶ δίδραχμα;

*Et quand ils furent venus en Cap-
ernaum, ceux qui recevoient les didrach-
mes, s'adresserent à Pierre, & lui dirent,
Vostre maistre ne paye-il pas les di-
drachmes?*

18. Et increpavit illum Iesus, & exiit ab eo dæmonium, curatus est puer ex illa hora.

And Iesus rebuked the devil / and he went out of him : and the childe was healed at that houre.

19. Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt, Quare nos non potuimus eiicere illud ?

Then came the disciples to Iesus apart / and saide / Why could not we cast him out ?

20. Dixit illis Iesus, Propter incredulitatem vestrā. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc : & transibit, & nihil impossibile erit vobis.

And Iesus said vnto them / Because of your unbeliefe : for verely I say vnto you / if ye haue faith as much as is a graine of mustard seede / ye shall say vnto this mountaine / Remove hence to yonder place / and it shall remove : and nothing shall be impossible vnto you.

21. Hoc autem genus non eiicitur nisi per orationem & ieiunium.

Howbeit this kinde goeth not out / but by prayer and fasting.

22. Conversantibus autem eis in Galilea, dixit illis Iesus, Filius hominis tradendus est in manus hominum.

And as they abode in Galile / Iesus said vnto them The Sonne of man shall be delivered into the handes of men.

23. Et occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer.

And then shall kill him / but the thirde day shall hee rise againe : and then were beriesorie.

24. Et cum venissent Capernaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei Magister vester non solvit didrachma ?

And when they were come to Capernaum / they that receaved polle money / came to Peter / and saide / Doeth not your Master pay tribute ?

18. Vnd Iesus bedrohete ihn / vnd der Teufel fuhr auß von ihm / vnd der Knabe ward gesund zu derselbigen stund.

De Ihesus truede hannem / De Diffuelen foer vnd aff hannem / De drengeu bleff karst i den samme stund.

19. Da tratten zu ihm seine Jünger besonders / vnd sprachen : Warum kontden wir ihn nicht austreiben ?

Da gienghe Hans Discipule til hannem serdelis / oc sagde / Hui kunde wi icke vddrissue hannem ?

20. Iesus aber antwortet / vnd sprach zu ihnen : Vmb euers vnglaubens willen. Denn ich sage euch warlich / so ihr Glauben habt / als ein Senfkorn / so müget ihr sagen zu diesem Berge / Heb dich von hinnen dort hin / so wirdt er sich heben / vnd euch wird nichts vnmöglich sein.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / For eders Vantro skuld. Thi sandelige siger ieg eder / Der som i haaffue troen / som it Seneps korn / da muet siye til dette Bierg / Sijt dig her fra der hen / Saa skal det flytte sig / De eder skal intet vere vnmueligt.

21. Aber dise art feret nicht auß / denn durch beten vnd fasten.

Men denne Art far icke vnd / vden met bøn oc faste.

22. Da sie aber ihr wesen hatten in Galilea / sprach Iesus zu ihnen : Es ist zukünftig / daß des Menschen Son überantwortet werde inn der Menschen hende.

Der de haaffde deris omgengelse i Galilea / sagde Ihesus til dem / Det skal ske / At Menniskens Son skal antvordis i Menniskens hender.

23. Vnd sie werden ihn tödten / vnd am dritten tage wirdt er auferstehen. Vnd sie wurden sehr betrübt.

De de skulle sla hannem ihuel / oc hand skal opstaa den tredie dag. De de bleffue saare bedrøffuede.

24. Da sie nun gen Capernaum kamen / giengen zu Petro die den Zinsgroschen einnahmen / vnd sprachen : Pflegt euer Meister nicht den Zinsgroschen zu geben ?

Der de komme nu til Capernaum / gienghe de til Peder som toge Skat op / oc sagde / Pleuer icke eders Mester re at giffue Skat ?

18. V pohrozyl genu Gejiss. V wyslo od něho dabelstvi / a vždraweno gest Dítě v tu hodinu.

A sůkal go Jezus / a wysedl z nie go diabel / v vždrawione test dítěte od oney godziny.

19. Tedy přistoupili Žedlniči k Gejissowi skutromi / a řekli genu : Proč gšme my nemohli ho vyvrch ?

Tedy přysedli včintowse do Jezus / a osobno / řekli mu / Čez mušmy my go vygnat nemohli ?

20. Řekl jim Gejiss : Pro newěru wasši. Neb žagist pravim wám. Budeteli mišti wiiru nalo žrno horčičné / dítěte hoře této : Gdi odsud / a pŕgdet / a nebude wám nic nemožného.

A Jezus řekl im / Dla miedowiarstwa waszego / Do wam ża prawde powiedam / byście mieli wiare takó żiarno gorczyčné / rzeczenie they gorze / Przeydzi żad tam / tedy przeydzie / A nie podobnego wam nie będzie.

21. Toto pať pokosenij ne wymiřtá se / gegině strže mořditbu a pŕst.

A tená rodžay nie wychodzi iedno przez Morditwę y post.

22. A tdyž byli w Galile / řekl jim Gejiss Syn člověka má býti žrazen w ruce lidstě.

A gdy oni przebywali w Galile / lecey / řekl do nich Jezus / Będzie syn człowieczy wydan w ręce ludstie.

23. A žabigij gen / a třetijho dne z mrtwých wstane. V žaržautili se náramně.

A žabita go / ale třeciego dnia wzbudzon będzie / A žasnučili sie bázno.

24. A tdyž přišli do Kapernaum / přistupili k Petrowi / a řekli genu : Mistr wásš / což nepláti cla ?

A gdy oni przysli do Kapernaum / przystupili do Piotra / a řthorzy wybierali cla / y řekli / Ża Mistrz wász nie płaci cla ?

יז

25 אמר להיון אין וכד על
פאפא לביתא קדמה
ישוע ואמר לה מנה
מתחנה לך שמעון מלכא
דארצא מן מן נסבין
מכסא נכסר רישא מן
בניהיו או מן גיבניה:

Egli disse, Sì. E come fu entrato in casa, Iesv gli si fece innanzi, dicendo, Che ti pare Simone? i Re de la terra da chi pigliano i tributū, o il censo? da i lor figliuoli, o da gli stranieri?

26 אמר לה שמעון מן
גיבניה אמר לה ישוע
מדיו בני הארצא אגון
בניה:

Pietro gli dice, Dagli stranieri. E Iesv gli disse, Adunque i figliuoli son liberi.

27 דלא היו נכשל אגון
ול לימא וארמא פלוגא
וגיבניה קדמיא דסלק
פתח פומה ותשפח א
אסתרא הי סב וקרב חלפי
וחלפיק:

Ma accioche noi non gli scandaliziamo, vattene al mare, e gitta l'hamo, e piglia il primo pesce che verrà su: & apren-doli la bocca, trovarai vno statere: piglia quello, e dallo loro per me e per te.

יח

1 ביהי שעתיא קרבו
תלמידא לורא ישוע
ואמריו ממו כי רב במ
במלכותא דשמיה:

In quella hora vennero i discipoli a Iesv, dicendo, Chi è il maggiore nel regno de cieli?

2 וקרא ישוע טלינא
ואקרימה בינתהון:

E Iesv chiamando a se vn fanciullo, il messè nel mezzo di loro.

3 ואמר אמין אמר אנא
לכו דאן לנא תתהפכו
ותהיון איר טלינא לנא
תעלו למלכותא דש
דשמיה:

E disse, Io vi dico in Verità, che se voi non vi conuertite, e diventate come piccolli fanciulli, non entrarete nel regno de cieli.

יז

25 ויאמר גם וכן אשר בלא אל
חבית קדמו ישוע לאמר מה
הרעה לך שמעון מלכי הארץ
ממי יקחו ממס או תרומה
מבניהם או מן הגיבניהם:

Y el dize, Si. Y entrado el en casa, Iesus le habló antes diziendo, Que te parece Simon? Los reyes de la tierra de quien cobran los tributos o el censo? de sus hijos, o de los estrannos?

26 ויאמר לו כיפה מן הגיבניהם
ויאמר אליו ישוע לכן חפשי
היו הגיבניהם:

Pedro le dize, de los estrannos. Dizele entonces Iesus, Luego francos son los hijos?

27 ולמען אשר לא נכעיסם
לך אל הגיבניהם ושלח מצודה וקח
את הדג אשר בראשו יעלה
ותפתח את פיהו ותמצא לטר
אוחיו הקח ותמן להם בעבור
ובעבורך:

Mas porque no los offendamos, vé a la mar, y echa el anzuelo, y el primer pece que viniere, tomalo, y abierta su boca hallarás vn estatero, da felo por mi y por ti.

יח

1 בשעה ההיא קרבו התלמידים
אל ישוע לאמר לכן מיה גדול
יהיה במלכות השמים:

En aquel tiempo llegaronse los Discipulos a Iesus, diziendo, Quien es el muy grande en el Reyno de los cielos?

2 ויקרא ישוע לנער וינעמיהו
בתוכם:

Y llamando Iesus vn ninno, pusolo en medio de ellos:

3 ויאמר אמין אמר לכם אנא
לנא תתהפכו ותהיו כמין הנערים
אניכם תבואו במלכות השמים:

Y dixo, De cierto os digo que fino os boluierdes, y fuerdes, como ninnos, no entrareys en el Reyno de los cielos.

יז

25. Λέγει, ναὶ. καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, περιέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων τί σοι δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς δότῃ τινῶν λαμβάνουσιν τὰ τέλη, ἢ κλιῶσιν; δότῃ ᾧ υἱοῦ αὐτοῦ, ἢ δότῃ ᾧ ἀλλοτρίων;

Il dit, Oui. Et quand il fut entré en la maison, Iesus le preuint, disant, Que te semble, Simon? Les rois de la terre, de qui prennent-ils tributs ou imposts? est-ce de leurs enfans, ou des estrangers?

26. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, ὅτι δότῃ ᾧ ἀλλοτρίων. ἐφ' ᾧ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἀραγὼ εἰσάγει εἰς τὴν οἰκίαν.

Pierre dit, Des estrangers. Iesus lui respondit, Les enfans donc sont francs.

23. Ἰνα ᾧ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτοὺς, παρθένης εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὴν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθυῶν ἄρον· & ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἔσταις στατήρα, & κείσιν λαβὼν δὲς αὐτῷς αὐτὸ ἐμὲ καὶ σοί.

Mais afin que nous ne les scandalizions, va-t'en à la mer, & iette le hameçon: & pren le premier poisson qui montera: & quand tu lui auras ouverte la gueule, tu trouveras vn statere: prene-le, & le leur baille pour moi & pour toi.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

Ε'Ν ἐκείνῃ τῇ ᾠρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες τίς ἄρᾳ μέλλω εἶναι ἐν τῇ βασιλείᾳ ᾧ ἔρασαν;

En ceste mesme heure les disciples vindrent a Iesus, disans? Qui est le plus grand au royaume des cieus?

2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et Iesus ayant appelé à soi vn petit enfant, le mit au milieu d'eux.

3. Καὶ εἶπεν· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ στραφῇτε, καὶ γίνεσθε ὡς τὰ παιδία, ἔμῃ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν ᾧ ἔρασαν.

Puis dit, En verité ie vous di, que si vous n'estes changés, & ne deuenez comme les petis enfans, vous n'entrerez point au royaume des cieus.

25. Ait, Etiam. Et cum intrasset in domum præuenit eum Iesus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filiis suis, an ab alienis?

He said, Yes. And when he was come into the house / Iesus præuenit him / saying / What thinkest thou Simon? Of whom do the Kings of the earth take tribute / or polle money? of their children / or of strangers?

26. Etille dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt filii.

Peter said unto him / Of strangers. Then said Iesus unto him / Then are the children free.

27. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & cum piscē qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies statērem: illum sumens, da eis pro me & te.

Neuertheles / lest wee shoulde of fende them / goe to the sea / and cast in an angle / and take the first fische that cometh by / and when thou hast opened his mouth / thou shalt finde a peece of twentie pence: that take / and giue it vnto them for mee and thee.

In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicens, Quis putas maior est in regno cælorum?

The same time the disciples came vnto Iesus / saying / Who is the greatest in the kingdome of heauen?

2. Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio eorum.

And Iesus called a little child vnto him / and set him in the middes of them.

3. Et dixit, Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, nō intrabitis in regnum cælorum.

And sayde / Verely I say vnto you / excepte ye be converted / and become as little children / ye shall not enter into the kingdome of heauen.

25. Er sprach: Ja. Vnd als er heim kam / kam im Iesus zu vor / vnd sprach: Was dünckt dich Simon? Von wem nemen die Könige auff Erden den Zoll oder Zinse? von iren Kindern / oder von Frembden?

Hand sagde Ja. Oc der hand kom hiem / da kom Iesus hannem tilforn / oc sagde / Huad thyckes dig Simon / Aff huem tage de Konger paa Jorden told eller skat? aff deris Børn / eller aff Fremmede?

26. Da sprach zu im Petrus: Von den Frembden. Iesus sprach zu ihm: So sind die Kinder frey.

Da sagde Peder til hannem / Aff de Fremmede. Ihesus sagde til hannem / Da ere Børnene fri.

27. Auff daß aber wir sie nicht ergern / so gehe hin an das Meer / vnd wirff den Angel / vnd den ersten Fisch der auffer fehret / den nimb / vnd wenn du seinen Mund auffsthest / wirst du einen Stater finden / denselbigen nimb vnd gib ihn für mich vnd dich.

Men paa det vi skulde icke forarge dem / da gaeft hen til Haffuet / oc kast frogen / Oc tag den første Fiske / som kommer op / oc naar du lader hans mund op / skalt du finde en Stater / Tag den samme / oc giff hannem faar mig oc dig.

W derselbigen stunde traten die Jünger zu Iesu / vnd sprachen: Wer ist doch der grösser im Himmelreich?

Paa den samme stund / ginge Disciplene til Ihesum / oc sagde / Huo er dog den Største i Himmerigis rige.

2. Iesus rieß ein Kind zu sich / vnd stellet das mitten vnter sie.

Ihesus kallede ic Børn til sig / oc stillede det midt blant dem.

3. Vnd sprach: Warlich ich sage euch: Es sey denn / daß ihr euch umbkeret / vnd werdet wie die Kinder / so werdet ihr nicht in das Himmelreich kommen.

Oc sagde / Sandelige siger ieg eder / Vden saa er / at i omuende eder oc bliffue som Børn / da komme i icke i Himmerigis rige.

25. Vñest: Tak gest. Aftonß wffel do domu / pñedßel gen Geßißs řećij / řka: Co se tobě řdā Gsimone? Kralowě zemřstij od řterřch berau Clo aneb plat? od Synāwli řwřřch / řili od cřřřřch?

Vñest / pñaci / A gdy wfedł w dom / wprzedeżł go Jezus mowiąc / Coż się tobie zdā Gsymonie? Krolowie ziemscy od kō biorā cla y cżynś? cżynś od synow swoich abo od obcych?

26. A on řekl: Od cřřřřch. Vñest genu Geßißs: Těhdy řsāu řwobodnřij Synowě.

Vñest mu Piotr / Od obcych / Powiedziat mu Jezus / Tedyř řynowie řa wolnř.

27. Ale abychom gich nepohorřřili: gdi ř Moři / a wrř vř dich / a tu rybū řterřř nāpřw vřřřne wřřmi / a ořwřa vřřa gegij / nalezneřs w nich grořs / řen wřřma dāy gim řa mne y řa řebe.

W řakře řbyřny řch nie obrāř řili / ředřř do mořř / řzuc wřde / a one rybę řterř nāpřw wřřnřs řie wřřmi / y cřřwōřřwřř gēbā řey nāydzieř. Stāter / řtōřy wřřs āwřř dāy im řā mřey řā řie.

Vñu hodinū / pñřřaupili Vñedřniřch ř Geßißowī / řkauce: Kdo gest wřřřř w řkālowsřwřj Nēbestem?

Vñ cřřs pñřřřlido Jezusř vřřniowie mowiāc / Vñ řtōř wřřřřř řest w řkōleřřwie niebřřř řiem?

2. A pñřwōlaw Geßißs māl řķřřho / pořřāwřł gēv v pñř řřřd nich.

A wřřwāwřř Jezus dzieciātř řķř / pořřāwřł řie w pořřōdķu řch.

3. A řekl: Zāgřřřř pñřřřm wām: neobrāřřřř ře / a nebřř detēli vřřnēni nāřō māl řķřř / nēwēgēte do řkālowsřwřj Nēbestřřho.

Vñest / řā pñřwde pñřřdām wām / řēřř řie nie nāwřōćieř / y nie řtānēćie řie řāřō dzřřřř / nie wñdř řiećie do řkōleřřwā niebřřřřgo.

י ה

4 מן הכיל דממפך גבשה
איה הנא טליא הו י הו
רב במלכותא דשמיא :

*Per il che chiunque si sbasserà come
questo fanciullo, costui sarà il maggiore
nel regno de' cieli.*

5 ומן דיקבל איה טליא
הנא בשמי לי הו מקבל :

*E chi riceverà in tal piccolo fanciul-
lo nel Nome nro, riceve me.*

6 ופל דיקשר לחד מן
הליו ועורא דמהמניו ביי
פקח הוא לה דתהו
מליא דחניא דחמור
בצורה ומטבע בעומקוהי
דימא :

*E chi scandalizara in di questi pic-
coli, che credeno in me, sarebbe meglio per
lui che gli fusse attaccata al collo una
macina da asino, e fosse sommerso nel pro-
fondo del mare.*

7 וי לעלמא מן מכשולא
אנקא ציר דאיתון מ
מכשולא וי דין לגברא
דבאידה ואתון מכשולא :

*Guai al mondo per li scandali. Certo
egli è necessario che vengano de gli scan-
dali: nondimeno guai a quell'huomo, per
cui lo scandalo auuiene.*

8 ואו דיו אידך או רגלך
מכשולא לך פסקיה ו
ושדיה מן טב הו לך ציר
דמעול לחיא פד חגים
אנקא או פשיג ולא פד אית
לך תרתיו אידיו או תרתיו
רגליו תפל בגורא ד
דלעלם :

*Donde se la tua mano, o il tuo piede ti
scandaliza, taglialo, e gittalo via da te:
che meglio è per te entrar ne la vita zoppo
o monco, che hauendo due mani, o due
piedi, esser gittato nel fuoco eterno.*

9 ואו הו דעינך מכשולא
לך חציה ושדיה מן טב
הו לך דבחדא עינא תעול
לחיא ולא פד אידך לך
תרתיו עיניו תפל בגורא
דגורא :

*E se il tuo occhio ti scandaliza, cau-
lo, e gittalo via da te: ch'egli è meglio per
te entrar ne la vita con vno occhio solo,
che hauendo due occhij, esser gittato ne la
geenna del fuoco.*

י ה

4 לכן כל אשר ישתפל כמו
הנער הזה הוא יש גדול במלכות
השמים :

*Antique qualquiera que se abaxare, como
este minno, este es el muy grande en el Reyno de
los cielos.*

5 ואשר יקח את הנער בזה
בשמי הוא יקחני :

*Y qualquiera que recibiere a vn tal ninno en
mi nombre, a mi recibe.*

6 ואשר יכשיל אחד מן
הנערים האלה תפאמיניו ביי
טוב לו אשר יתלה דכב החמד
בצונארו ויטבע במצלות ים :

*Y qualquiera que offendiere a alguno de
estos pequennos, que creen en mi, mejor le fue-
raque le fuera colgada del cuello vna piedra de
molino de asno, y que fuera anegado en el pro-
fundo de la mar.*

7 או לעולם ממכשולים וצריך
הוא לבוא ממכשולים אך או
לאנוש ההוא אשר בו תמכשול
יבוא :

*Ay del mundo por los escandalos: porque
necesario es que vengyan escandalos: mas ay de
aquel hombre por el qual viene el escandalo.*

8 ואם ידך או רגלך תכשילך
קצץ אותך ותשלך ממך כי טוב
לך לבוא אל החיים חלש או
פסח מהיות לך ידיים או רגלים
ולתשלך אל השכל-עלמים :

*Portanto si tu mano o tu pie te fuere occa-
sion de caer, cortalos y echalos de ti: mejor te es
entrar coxo o manco a la vida, que teniendo dos
manos o dos pies ser echado al fuego eterno.*

9 ואם עינך תכשילך וקדך
ותשלך ממך כי טוב לך בעין
אחת לבוא אל החיים מהיות
לך עינים ולתשלך אל
הגום האש :

*Y si tu ojo te es occasion de caer, sacalo y
echa lo de ti: que mejor te es entrar cor vn ojo
a la vida, que teniendo dos ojos ser echado al
quemadero del fuego.*

י ה

4. "Οτις ουωταπεινω(η)εαυτον ως
το παιδιον ετο, ετις εστιν ο μειζων εν
τη βασιλεια των ουρανων.

*Parquoi quiconque se fera humilié
soimême, comme eit ce petit enfant,
c'est cestui la qui est le plus grand au ro-
yaume des cieux.*

5. Καὶ ὁς ἐὰν δέξηται παιδιον
τις ἐν ὀνόματι μου, ἐμὲ δέ-
χεται.

*Et quiconque reçoit, yn tel petit en-
fant en mon Nom, il me reçoit.*

6. "Ος δὲ ἂν σκανδαλίζῃ ἑνα
τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστεύοντων
εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμα-
σθῇ ἐν μύλῳ τοῦ ἀσίνου ὅτι τὸν τετραχη-
λον αὐτοῦ, καὶ καταπορεύσῃ ἐν τῷ
πλάγῳ τῆς θαλάσσης.

*Mais quiconque scandalize yn de
ces petis qui croyent en moi, il lui vau-
droit mieux qu'on lui pendist vne me-
ule d'afne au col, & qu'il fust plongé au
profond de la mer.*

7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ διὰ τῶν
σκανδάλων. ἀνάγκη γὰρ ἐστὶ ἐλ-
θεῖν τὰ σκάνδαλα· πλεονεξία καὶ τῷ
ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ διὰ τὸ σκάνδα-
λον, ἐρχεται.

*Mal-heur au monde à cause des scan-
dals. Car il est nécessaire que scanda-
les aduiennent: toutesfois mal-heur à
l'homme par qui scandale aduient.*

8. Εἰ ἢ ἡ χεὶρ σου, ἢ ὁ πούς σου
σκανδαλίζει σε, ἐκκοψον αὐτήν, καὶ
βάλε δὸς σου. καλόν σοι εἶναι εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλὸν,
ἢ διὰ τοῦ χεῖρος ἢ τοῦ ποδὸς ἔχειν
βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τοῦ αἰῶνος.

*Que si ta main ou ton pied te fait
chopper, coupe-le, & le iette arriere de
toi: car mieux te vaut entrer boiteux
ou manchot en la vie, qu'auoir deux
pieds ou deux mains, & estre ietté au
feu eternal.*

9. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκαν-
δαλίζει σε, ἐξέλε αὐτόν. καὶ βάλε
δὸς σου. καλόν σοι εἶναι μονόφθαλ-
μον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο
ὀφθαλμούς ἔχειν βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

*Et si ton œil te fait chopper, arrache-
le, & le iette arriere de toi: car il te vaut
mieux entrer en la vie, n'ayant qu'vn
œil, qu'auoir deux yeux, & estre ietté
en la gehenne du feu.*

4. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est maior in regno cælorum.

Whosoever therefore shall humble himselfe as this little child / the same is the greatest in the kingdome of heauen.

5. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

And whosoever shall receive such a little child in my name / receiveth me.

6. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

But whosoever shall offende one of these little ones which beleve in me / it were better for him / that a millstone were hanged about his necke / and that he were drowned in the depth of the sea.

7. Væ mundo à scandalis. Necessè est enim ut veniant scandala: veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit.

Wo be unto the worlde because of offences: for it must needs be that offences shal come / but wo be to that man / by whom the offence cometh.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscinde eum, & proiice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudū, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Wherefore / if thine hande or thy foote cause thee to offende / cut them off / and cast them from thee: it is better for thee to enter into life / halt / or maimed / then having two handes / or two feete / to be cast into everlastig fire.

9. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice ab te: bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cause thee to offend / plucke it out / and cast it from thee: it is better for thee to enter into life with one eye / then having two eyes / to be cast into hell fire.

4. Wer nun sich selbsts nideriget / wie diß Kind / der ist der grössert im Himmelreich.

Huo som sig nu selfs forneder / som dette Barn / hand er den største i Himmertgis rige.

5. Vnd wer ein solchs Kind auffnimbt / in meinem Namen / der nimbt mich auff.

De huo som anammer saadant te Barn i mit Naam / hand anammer mig.

6. Wer aber ergert diser geringsten einen / die an mich glauben / dem were besser / daß ein Mühlstein an seinen Hals gehenget würde / vnd erseufft würde im Meer / da es am tieffsten ist.

Men huo som forarger en aff disse Ringiste / som tro paa mig / Hannem vaare der bedre / at der hengdis en Møllesten om hans hals / oc hand blesse senckti i Haffuit / som det er dybest.

7. Weh der Welt der Ergernis haben. Es muß ja Ergernis kommen / doch weh dem Menschen durch welchen ergernis kombt.

De Verden / for forargelse skyd. Der skal to forargelse komme / Dog ve det Menneske / ved hvilket forargelse kommer.

8. So aber deine Hand oder dein Fuß dich ergert / so haue ihn abe / vnd wirff ihn von dir / Es ist dir besser / daß du zum Leben lahm oder ein Krüppel eingehest / denn daß du zuwo hende oder zuwen füsse habest / vnd werdest in das ewige Feuer geworffen.

Der som din Haand eller din Fod forarger dig / da hug hannem aff / oc kast hannem fra dig. Det er dig bedre / at du gaar halt ind i Lifuit eller en Krøbling / End at du haaffuer tho hender eller tho føder / oc kastis i den euige Ild.

9. Vnd so dich dein Auge ergert / reiß es auß / vnd wirffs von dir / es ist dir besser / daß du einäugig zum Leben eingehest / denn daß du zwey augen habest / vnd werdest in das Hellsche Feuer geworffen.

De der som dit Øye forarger dig / da riff det ud / oc kast det fra dig. Det er dig bedre / at du gaar ind i Lifuit med et Øye / end at du haaffuer thu Øyen / oc kastis i Hellsuedis Ild.

4. Protož kdožkoli ponížij se jako malický tento / tenť gest věššij w kralowstwj Nebeském.

Kto tedy sie vnižij iako to dieťa / ciakfo / tenť jest wičšij w krollestwie niebieskiem.

5. A kdož přigme gednoho malického takového we Směnu mēm / mně přigijmá:

A křoby přijal sedno dieťať / ko takowe w směnu moie / mně přijmte.

6. Kdoby pak pohoršil gednoho z malických těch kterij we mne věrij / vžitečnoby bylo genu / aby zawěšsen byl žerem Osličij na hrdlo geho / a vvržen byl do hlubokosti Mořské.

Ktoby zaś obrážil sednego z tych to malých ktorzy w mne wierz / zášlepiey by mu bylo aby zawěšso no kámen mlynský v štyř iego / y zatopiono go w głębokosti mořské.

7. Běda Swětu pro pohoršeni. Musjť býti zágišťe aby přicházelo pohoršeni: Ale wšak běda člověku tomu šerze něhožto přichází pohoršeni.

Běda swětu dla zgoršenia: abowiem musz przysć zgoršenia awšakże biada człowiekowi onez mu przez křorego zgoršenie przychodzi.

8. Protož horšijst tebe Auka twá / aneb noha twá / vřzgi a wrz od sebe: dobreť gť tobě do žiwota wgišti mblému a kulhawěmu / nežli dvě ruce a / aneb dvě noze magičny / vvrženu býti do mčného ohně.

A jestli reka twa / abo noga twa ciebie w zgoršenie przywozdi / odetni ja / y zřzuc od siebie: Lepiej tobie chytomym abo niesdole žnym / y niž do žywota / a nřzli mřiac dwie rece abo noze / być wvrzuconem w ogień wieczny.

9. A pakli oko twě horšij tebe / wylup ge a wrz od sebe: dobreť gť tobě s gednijm okem do žiwota wgišti / nežli obě oči mařge vvrženu býti do wčného ohně.

A jestli oko twoe ciebie w zgoršenie przywozdi / wylup je / y zřzuc od siebie / Lepiej ti sedno okie wmdz do žywota / a nižli dwie oči być wvrzuconym na mčre ognia.

יח

10 חזו לא תבסונו על חד
מין הליו ועודא אמר אנא
לכון גיר דמלאכיהון בכל
ובו חזון פרצופה דאבי
דבשמינ:

*Guardatevi di non disprezzare un
di questi piccoli: perche io vi dico, che i lo-
ci Angeli ne cieli veggon sempre la faccia
del Padre mio celeste.*

11 אתא גיר ברה דאנשא
דיחא מדם דאביר הוה:

*Perche il Figliol de l'huomo è venuto
à salvar quello che era perito.*

12 מנא מתחזא לכון או
יהוון לאנשא מאא ערבון
ויטעא חד מנהון לא שבק
תשעין ותשעא בטורג
ואול בעא להו דטעא:

*Che vi pare? Se un huomo hauerà
cento pecore, & una di quelle si sia smar-
rita, non lascia egli le novantanove, & cas-
sene ne le montagna à cercar quella che è
smarrita?*

13 ואן ישפחה אמיו אמר
אנא לכון דחדא ביה יתיר
מון תשעין ותשעא דלג
טעו:

*E se egli auuiente ch'ei la ritroui, io vi
dico in verità, ch'egli si rallegra piu di
quella che de le novantanoue che non
seranno smarrite.*

14 הכנא לא אית צבינא
קדם אבוכון דבשמינ
דיאבד חד מין הליו ועודא:

*Così non è la Volontà del Padre vostro
che è ne cieli, che perisca un solo di questi
piccoli.*

15 או דיו אכפל בך אחור
אכסיהי פינור ולה
בלחד או שמער יתרת
אחור:

*Hor se il tuo fratello peccarà inuerso
di te, va & reprendilo tra te e lui solo. Se gli
s'ascoltarà, tu hai guadagnato il tuo fra-
tello.*

יח

10 דאן פן תבון אחד מן
הצעירים האלה כי אמר לכם
כי מלאכיהם בשמים תמיד ידא
את פני אבי אשר בשמים:

Mirad no tengays en poco à alguno de estos
pequennos: porque yo os digo que sus angeles
en los cielos veen siempre la faz de mi Padre
que está en los cielos.

11 כי בן בר האדם להושיע
את האובד:

Porque el Hijo del hombre es venido para
saluar loque se auia perdido.

12 מה גרמא לכם אם יהו
לאיש פלמוני מאה צאן ותעלה
אחת מהן הלא יעזב את
התשעים ותשע על ההרים
וילך לבקש את החתולה:

Que os parece? Si tuuiesse algun hombre cien
ouejas, y se perdiesse vna de ellas, no yria por los
montes, dexadas las nouenta y nueue, à buscar la
que se auria perdido?

13 ויהי אם ימצאה אמן
אמר לכם כי ישמח עליה יותר
מתשעים ותשע אשר לא תעו:

Y si aconteciesse hallarla, decierto os digo,
que mas se goza de aquella, que de las nouenta
y nueue que nose perdieron.

14 כן לא יש רצון לפני אביכם
אשר בשמים לאבד גם אחד
מן הצעירים האלה:

Ansi no es la voluntad de vuestro Padre, que
está en los cielos, que se pierda vno de estos pe-
quennos.

15 ואם יחטא בך אחיך לך
והו כחצו אתך ועמו לבדו ואם
ישמעך הותרתה את אחיך:

Portanto si tu hermano peccare contrati,
vé y redarguyelo entre ti y el solo: si te oyere,
ganado has à tu hermano.

יח

10. Ὁρατε μὴ καταφρονήσῃτε
ἐν οἷς τῶν μικρῶν τῶτων· λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οἱ ἀγγελοὶ αὐτῶν ἐν ἕχα-
στοῖς ἀλφ. πάντες βλέπουσι τὴν
ὡπρῶν τοῦ πατρὸς μου ἑν ἐν ἕχα-
στοῖς.

Prenez garde que vous ne mespri-
siez vn de ces petis: car ie vous di qu'ès
cieux leurs Anges voyent tousiours la
face de mon Pere qui est ès cieux.

11. Ἦλθι γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
σωτῆρι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l'homme est venu pour
sauuer ce qui estoit peri.

12. Τί ὑμῖν δοκεῖ; εἰς ἂν γρηγορή-
σῃ ἀνθρώπων ἑκατὸν πεντακάτω,
πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, ἕως ἀφίης τὰς
ὄρεις ἡ κορυφαίας, ἵνα τὰ ὄρη περὶ
αὐτοῦ ζητῇ τὸ ἀπολωλός;

Que vous semble? Si vn homme à
cent brebis, & qu'il y en ait vne esgarée,
ne laisse-t-il pas les quatre vingts & dix-
neuf, & s'en va aux montagnes chercher
celle qui est esgarée?

13. Καὶ εἰς γρηγορήσῃ αὐτὸν
ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἑὸν
αὐτὸν μάλλον ἢ πεντήκοντα καὶ ἑπτα-
κατα τοῖς μὴ πλανημένοις.

Et s'il aduient qu'il la trouue, en ve-
rité ie vous di, qu'il à plus de ioye d'elle,
que des quatre vingts & dixneuf qui
n'ont point esté esgarées.

14. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ
πατρὸς τοῦ πατρὸς ὑμῶν πῦ ἐν
ἐκαστοῖς, ἵνα ἀπολέσῃ τις τῶν μι-
κρῶν τῶτων.

Aussi la volonté de vostre Pere qui
est ès cieux, n'est pas qu'aucun de ces
petis perisse.

15. Ἐάν τις ἀμαρτήσῃ εἰς σὲ ὡς ὁ
ἀδελφός σου, ὑπάγε, καὶ ἐλεγξον
αὐτὸν μετὰ σοῦ, καὶ αὐτὸς μόνον.
εἰς σου ἀκούσῃ, κέρδις σου τὸν
ἀδελφόν σου.

Que si ton frere à peché enuers toi,
va & le reprend entre toi & lui seul: il
t'écoute, tu as gagné ton frere.

CAP. XVIII.

10. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei qui in caelis est.

See that ye despise not one of these little ones: for I say vnto you / that in heauen their Angels al wayes beholde the face of my Father which is in heauē.

11. Venit enim filius hominis salvare quod perierat.

For the sonne of man is come to saue that which was lost.

12. Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit querere eam quae erravit?

How thinke ye? If a man haue an hundred sheepe / and one of them bee gone astray / doeth he not leaue ninetie and nine / and go into the mountaines / and seeke that which is gone astray?

13. Et si contigerit ut inueniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, quam super nonaginta novem quae non erraverunt.

And if so be that he find it / verely I say vnto you / hee reioyceth more of that sheepe / then of the ninetie and nine which went not astray.

14. Sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis.

So is it not the wil of your Father which is in heauen / that one of these little ones should perish.

15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corrip eum inter te & ipsum solum, si te audierit: lucratus eris fratrem tuum.

Moreover / if thy brother trespass against thee / go and tel him his faute betwene thee and him alone: if he heare thee / thou hast wonne thy brother.

Das XVIII. Capitel.

10. Sehet zu / daß ihr nicht jemand von disen kleinen verachtet / denn ich sage euch: Ihre Engel im Himmel sehen allezeit das Angesicht meines Vaters im Himmel.

Seer til / at icke foracte nogen aff disse Smaa / Thi ieg siger eder / deris Engle i Himmelen / see altid min Faders Ansigt i Himmelen.

11. Denn des Menschen Sohn ist kommen / selig zu machen / das verloren ist.

Thi Menniskens Son er kommen / at gøre det saligt / som er fortabt.

12. Was düncket euch? Wenn irgend ein Mensch hundert Schafe hette / vnd eins vnter denselbigen sich verirret? Lest er nicht die neun vnd neunzig auff den Bergen / gehet hin / vnd suchet das verirrete?

Hvad tænkes eder? Om et Menniske haaffde hundred Saar / oc it aff dem fore vild? Forlader hand ick da de ni oc halffemtesinds tiue paa Biergene / gaar hen / oc leder effter det som far vild?

13. Vnd so sichs begibt / daß er findet / Warlich sage ich euch / er freuet sich darüber / mehr denn über die neun vnd neunzig / die nicht verirret sind.

De hender det sig saa / at hand finder det / Sandelice siger ieg eder / hand gleder sig der aff / mere end aff de ni oc halffemtesinds tiue / som ick fore vild.

14. Also auch ist für eurem Vater im Himmel nicht der wille / daß jemand von disen kleinen verloren werde.

Ige saa er oc ick den vilie saar eders Fader i Himmelen / at nogen aff disse Smaa skal fortabis.

15. Sündiget aber dein Bruder an dir / so gehe hin / vnd straffe ihn zwischen dir vnd ihm alleine. Höret er dich / so hast du deinen Bruder gewonnen.

Synder din Broder mod dig / da gaack hen / oc straffe hannem mellem dig oc hannem alene. Hører hand dig / da haaffuer du baadet din Broder.

Kapitola XVIII.

10. Witzet abysse nepotus powali gednoho z maličkých tčchto: neboť pravím vám / že Angeli gegich w Nebesých wždycky widi twař Otce mého / kterýž w Nebesých gest.

Báčítež abyšcie nte wzgali dziki ednego z tych to malych / bo wiem wam powiedam / iż Aniołowie ich na niebie zawsze widza oblicze Oycá mego który jest w niebie.

11. Nebo přišel Syn Člověka / aby spasil to což bylo zahynulo.

Bo Syn člověče přišel / aby zachoval to co bylo zginulo.

12. Co se vám zdá? kdyby někdo měl sto ovce / a kdyby zbloudila jedna z nich / wšak opustí Dewadesat dewět na horách / a gde hledati té která zbloudila?

A což se wam zda? Jestli by mial sto owiec / a zabladla by jedna z nich / a zaž opuścawšy dzies wiedziesiat y dzieswiec nie idzie na gory / szukać oney która zblaga dzila?

13. Apřistějši se žeginala / žne / žagisť pravím wám / že seradowati bude nad ni / wiece než nad Dewadesati dewiśti / kterę nepobladisť.

A jestli se tháť kwesť / iž sa naye / dzie / zkprowda powiedam wam / že siecy wiecey radwie niżli onym dzieswiasdziesiaty y dzieswiasť kthore nie bladistť.

14. Tak není wále před Otcem wáším kterýž gest w Nebesých / aby zhytnul jeden z maličkých tčchto.

Tak nie jest wola Oycá wászego który jest na niebie / aby zginali eden z tych maličdy.

15. Gestližepať žřesť proti tobě Bratr twój / gdi a potresten ho mezn sebau a mezn nim samým: Wposlechneť tebe / žpřstal ghy Bratra twého.

A jestli by zgrzešyl przeciwko tobie brát twoy / idź / a kary go miedzy thoda y onym samým / Jestlić wślucha / žyśtaloć brata swoiego.

יח

16 ואם לא ישמע קח אליו עוד אחד או שנים כי על פי שנים או שלושים עדים יקום כל דבר :

Ma se non t'ascolterà, piglia con te co ancor vno o due : accioche ne la bocca di due o tre testimonij, ogni parola stia ferma.

17 או דיו אף לא להגון ישמע אמר לעדתא או דיו אף לא לעדתא ישמע יהוא לך איה מכסא ואין חנפיה :

E se non si degnarà d'ascoltar quegli, dillo a la Chiesa: e se non si degna d'ascoltare ancor la Chiesa, stia come pagano e publicano.

18 ואמין אמר אנכי לכו דכל מא דתהסרון בארצא יהוה אסיר בשמיא ומדום דתשרון בארצא יהוה שריא בשמיא :

Io vi dico in Verità, che tutte le cose che voi legarete sopra la terra, saranno legate in cielo: e tutte le cose che voi scioglierete sopra la terra, saranno sciolte in cielo.

19 תוב אמר אנכי לכו דאן תרין סוכון ישחווון בארצא על פה אבן דישאלון יהוה להון מן לנת אבי דבשמיא :

Appresso vi dico, che se due di voi saranno consentienti sopra la terra, d'ogni cosa che domanderanno, sarà lor fatta gratia dal Padre mio che è in cielo.

20 איכא גיר דתרין או תלתא פנישין בשמי תמן אנא בינתהון :

Imperache done son due o tre congregati nel nome mio, iui sono io nel mezzo di loro.

21 דידיו קרב לנתה פאפא ואמר לה מרי פמא ובניו אן אסכל בי אחי אשבוק לה עד פמא לשבע ובניו :

Allora Pietro accostandosi à lui, disse, Signore, quante volte, se il mio fratello peccarà in verso di me, gli perdonarò io, infin à sette volte?

22 אמר לה ישוע לבא אמר אנא לך עד פמא לשבע אלף עד פמא לשבעין ובניו שבע שבע :

Jesus li dice, Io non ti dico infin à sette volte, ma infin à settantasette volte.

יח

16 ואם לא ישמע קח אליו עוד אחד או שנים כי על פי שנים או שלושים עדים יקום כל דבר :

Mas sino te oyere, toma aun contigo vno o dos: para que en boca de dos o de tres testigos consista toda la cosa.

17 ואם לא ישמע אמר לעדה ואם גם ימאן לשמוע אהת העדה יהי לך כמו גוי ובעל עברה :

Y sino oyere à ellos, dillo à la Congregacion: Y si no oyere à la Congregacion, tenlo por vn ethnico, y vn publicano:

18 אמר אומר לכם כל אשר תאסרו על הארץ גם בשמיא אסורים יהמה וכל אשר תתירו על הארץ גם בשמיא מתירים יהמה :

Decierto os digo que todo loque ligardes en la tierra, será ligado en el cielo: y todo loque defatardes en la tierra será defatado en el cielo.

19 וגם עוד אמר לכם אם שנים מכם יאחו להם בארץ על כל דבר אשר ישאלו יהיה להם מאת אבי אשר בשמיא :

Item, digo os, que si dos de vosotros confintieren en la tierra, de toda cosa que pidieren, ferlesha hecho por mi Padre que está en los cielos.

20 כי בכל מקום אשר שנים או שלוש יקהלו בשמיא שם אני בתוכם :

Porque donde estan dos o tres congregados en mi nombre, alli estoy en medio de ellos.

21 או קרב אליו כי פה ויאמר אדני כמה פעמים יחטא בי אחי ואסלח לו העד שבע פעמים :

Entonces Pedro llegandose à el, dixo, Sennor, quantas vezes perdonaré à mi hermano que peccare contra mi? Hasta siete?

22 ויאמר אליו ישוע אינני אומר לך שבע פעמים כי יאמר שבעים שבע פעמים :

Jesus le dize, No te digo hasta siete, mas aun hasta setenta vezes siete.

יח.

16. 'Εὰν ὅ μὴ ἀκούῃ, τὴν ἐκκλησίαν μετὰ σὺ ἐπὶ ἑαυτῇ ὄντα, ἵνα ὅτι τὸ σῶμα τὸ δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σωθῇ πάν ῥῆμα.

Mais s'il ne t'escoute, prens-en avec toi encores vn ou deux: afin qu'en la bouche de deux ou de trois tefmoins toute parole soit ferme.

17. 'Εὰν ὅ τὴν ἐκκλησίαν ἀπαρτί, εἰπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. εἰν ὅ καὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν ἐκκλησίαν, ἐξω σὺ ὡς αὐτὴ οἰκιστὴς καὶ οὐκ ἀλλοτρίη.

Que s'il ne daigne les escouter, di-le à l'Eglise: & s'il ne daigne escouter l'Eglise, qu'il te soit comme les payens & peagers.

18. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰν ὅ δὴ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐστὶ δεδεμμένον ἐν τῷ ἔρειπῳ καὶ ὅτι εἰν ὅτι λυθῇ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐστὶ λελυμμένον ἐν τῷ ἔρειπῳ.

En verité ie vous di, que quoi que vous aurez lié sur la terre, il sera lié au ciel: & quoi que vous aurez deslié sur la terre, il sera deslié au ciel.

19. Πάλιν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰν ὅτι δύο ὑμεῖς συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς περὶ αὐτῶν καὶ ἐάν ἀντιθέωται, γρηθήσεται ἀντὶς τῶν ἐν τῇ γῆτι καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Derechef ie vous di, que si deux d'entre vous s'accordent sur la terre, de toute chose qu'ils demanderont, il leur sera fait de mon Pere qui est es cieus.

20. Οὐ γὰρ εἰς δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, καὶ ἐγὼ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Car là où il y à deux ou trois assembles en mon Nom, là ie suis au milieu d'eux.

21. Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ πῆτρος εἰπὶ κύριε, πόσας ἀμαρτίας σὺ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφῆλω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

Lors Pierre s'approchant de lui, dit, Seigneur iusques à combien de fois mon frere pechera-il contre moi, & ie le lui pardonnerai? sera-ce bien iusques à sept fois?

22. Διὰ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἔειπεν, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Iesus lui respondit, Je ne te di point, iusqu'à sept fois, mais iusqu'à sept fois septante fois.

16. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

But if hee heare thee not / take yet with thee one or two / that by the mouth of two or three witnesses every worde may be confirmed.

17. Quod si non audierit eos: dic ecclesiae, si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

And if hee will not vouchsafe to heare them / tell it vnto the Church: and if hee refuse to heare the Church also / let him bee vnto thee as an heathen man / and a Publicane.

18. Amen dico vobis, quaecunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo: & quaecunque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.

Verely I say vnto you / Whatsoeuer ye binde on earth / shall be bound in heauen: and whatsoeuer ye loose on earth / shall be loosed in heauen.

19. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in caelis est.

Again / Verely I say vnto you / that if two of you shall agree in earth vpon any thing / whatsoeuer they shall desire / it shall be giuen them of my Father which is in heauen.

20. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

For where two or three are gathered together in my Name / there am I in the middes of them.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?

Then came Peter to him / and sayde: Master / howe oft shall my brother sinne against me / and I shall forgive him? vnto seuen times?

22. Dixit illi Iesus, Non dico tibi usque septies: sed usque septuagies septies.

Iesus sayd vnto him / I say not to thee vnto seuen times / but vnto seuen times seuen times.

16. Höret er dich nicht / so nim noch einen oder zwey zu dir / Auff daß alle sache bestehe / auff zweyer oder dreyer Zeugen munde.

Hörer hand dig ick / da sag end en eller tho til dig / Paa det al Sagen skal bliffue fast i tho eller tre Vidnis Mund.

17. Höret er die nicht / so sage es der Gemeine. Höret er die Gemeine nicht / so halt ihn als einen Heiden vnd Zölner.

Hörer hand dig ick / da sig det saar Menigheden. Hörer hand ick Menigheden / Da holt hannem for en Hedning oc Zoldere.

18. Warlich ich sage euch: Was ihr auff Erden binden werdet / sol auch im Himmel gebunden sein / Vnd was ir auff Erden lösen werdet / soll auch im Himmel los sein.

Sandelige siger ieg eder / Hvad som i binde paa Jorden / Skal oc vere bundet i Himmelen. Oc hvad som i lose paa Jorden / Skal oc vere losd i Himmelen.

19. Weiter sage ich euch: Wo zwey vnter euch eines werden auff Erden / warumb es ist / das sie bitten wollen / das soll ihnen widerfahren von meinem Vater im Himmel.

Fremdelis siger ieg eder / Der som tho aff eder bliffue enss paa Jorden / Huor om det er / at de ville bede / Der skal vederfari dem / aff min Fader i Himmelen.

20. Denn wo zwey oder drey versamlet sind in meinem Namen / da bin ich mitten vnter ihnen.

Thi at huor som tho eller tre ere forsamlede i mit Naffn / Der er ieg mit blant dem.

21. Da trat Petrus zu ihm / vnd sprach: HERRE / wie oft muß ich den meinem Bruder / der an mir sündiget / vergeben? Ist's gnug sibemmal?

Da traadde Peder frem til hannem / oc saade: HERRE / Huor ofte skal ieg da vorlade min Broder / som synder mod mig? Er det nock siu gonge?

22. Iesus sprach zu ihm: Ich sage dir nicht siebenmal / sondern sibemmal mal sibemmal.

Ihesus sagde til hannem / Jeg siger dig ick siu gonge / Men hafter desindis tiue gonge siu gonge.

16. Apaklit tebe neuposlechne / pfigimij k sobe gednoho aneb dva / aby v vstech dvau nebo trij Svědků stalo každě slovo.

Alle test ci entev slucha / vezmi s soba teszeje ednego abo dvu / k by v vstech dvu abo trzedy svi adkow stanela kazda rzecz.

17. Pakli gich neuposlechne / pověz Ekrvi: a pakli Ekrve neuposlechne / budiz tobě jako Pohan a zgerony hrij snij.

A iesliby ich nie vsluchaj / poviedz z gromadzeniu / A iesliby z gromadzenia nie vsluchaj / ntedy ci bedzie jako ktery pogani y celny.

18. Sagiste pravim vam: Cožkoli svijzete na zemi / budeť svazano y na Nebi: a což ro svijzete na zemi / budeť rozvážano y na Nebi.

Sápravde poviedam vam / Cobyście kolwiek zviazali na zemi / mi / bedzie zviazano y na niebie: A cobyście rozviazali na zemi / bedzie rozviazano y v niebie.

19. Opět pravim vam: Geslize dva z vas svollubny se na zemi / o vselike věcy za kteraužbykoli prosili / staněť se jim od Otce mēho kterýž v Nebesych geseť.

Sáse poviedam vam / k dy by sie z vas dva zezvolili na ziemi o vselka rzecz / kteryby prosili / staneť sie im od Oycame ktery jest naniebie.

20. Nebo kde se segdau dva nebo trij ve Gmēnu mēm / tuť gsem yá v prosřed nich.

Abowiem gdzie sa dwa abo trzey z gromadzeni w imie moie / thamem iest w posrodek ich.

21. Tedy přistupiv Petr řekl gemu: Pane / kolikrát zhřešy Bratr můj proti mně / a odpustij gemu? do sedmkrát?

Tedy Piotr przystapiwszy do niego rzekł / Panie: Ile króc brat mój zgrzešy przeciwko mnie / mamli mu odpuszcic? izali do siedmiego rázu?

22. Řekl gemu Gezijs: Ne pravim tobě až do sedmkrát / ale až do Sedmdesátikrát a sedmkrát.

Rzekł mu Jezus / Nie powie dam ci aż do siedmi króc / ale aż do siedmdziesiat króc siedmi.

יח
23. מטל הנא אחדמית
מלכותא דשמיתא לגברא
מלכא דעברא דנשב
חושבנא מן עבדוהי:

*Per questo il regno de cieli è assimi-
gliato ad vn huomo che era Re, il qual
volse far conto co i suoi seruitori.*

24. וכד שרי למסב קרבו
לה חד דחזב רבו פכריו:

*Et hauendo cominciato à far conto,
gliene fu appresentato vno che gli era de-
bitore di dieci milia talenti.*

25. וכד לירג הוא לה
למכרע פקד מרה דנודבו
הו ואנתתה ובגוהי וכל
מידם דאית לה ונפרוצ:

*Ma non hauendo egli di che pagare,
il suo signore comando che fosse venduto
esso, e la sua donna, e i suoi figliuoli, e tut-
to cio ch'egli haueua, e così si faceffe il pa-
gamento.*

26. ונפל הו עבדא סגד לה
ואמר מרי אגר עלי רוחא
וכל מידם פרע אנא לך:

*Allora quel seruitore gittandosi à
terra, il supplicaua, dicendo, Signore, hab-
bi patientia inuerso di me, ch'io ti pagarò
ogni cosa.*

27. ואתרחם מרה דעברא
הו ושריהי וחובתה שבק
לה:

*Onde il signore hauendo compassion
di quel seruitore, il lassò andare, e rimise
seglu il debito.*

28. נפק דין עבדא הו
ואשבח לחד מן פנויה
דחזב הוא לה דינר
מאמ ואחדה וחנק הוא
לה ואמר לה הב לי מידם
דחזב אנת לי:

*Essendo poi quel seruitore uscito suo-
re, trouò vno de gli altri seruitori suoi
compagni, il quale gli era debitore di cen-
to denari: e messegli le mani addosso, gli
stringeua la gola, dicendo, Pagami quello
che tu mi debbi.*

29. ונפל הו פניתה ער
רגלוהי פצא מניה ואמר
אגר עלי רוחא וכל מידם
פרע אנא לך:

*Allora quel seruitor suo compagno
gittandosi a terra, lo pregaua, dicendo,
Habbi patientia inuerso di me, che io ti
pagarò il tutto.*

יח
23. ועל כל נדמיתה מלכות
השמית לאדם מלך אשר נצה
לעשות חשבון עם עבדיו:

*Por loqual el Reyno de los cielos es seme-
jante à vn hombre Rey, que quiso hazer cuentas
con sus sieruos.*

24. ובחללו לעשות חשבון הגש
אליו אחד אשר חזב לו רבוא
ככרים:

*Y començando à hazer cuentas, fuele pre-
sentado vno que le deuia diez mil talentos.*

25. ובאשר לא היה לו לשלם
צוה אותו אדניו למכר ואת
אשתו והבגים וכל אשר לו
לשלם:

*Mas aeste, no pudiendo pagar, mandò su
sennor vender, à el y à su muger y hijos, con todo
loque tenia, y pagar.*

26. ופל העבד על הארץ
ויסתחגן לו לאמר אדני ארך אפך
עלי וכל אשר לי לשלם לך:

*Entonces aquel sieruo prostrado adoraua-
lo, diziendo, Sennor deten la ira para conmigo,
y todo telo pagaré.*

27. ויכמרו רחמי האדון על
העבד ההוא וינתר אותו ואת
משפחה נשא לו:

*El sennor mouido à misericordia de aquel
sieruo, soltólo, y perdonóle la deuda.*

28. ויצא העבד ההוא וימצא
אחד מעבדיו אדניו אשר חזב
לו מאה מעות ויאתו אותו ויחנק
לאמר שלם לי את אשר
חזב נת לי:

*Y saliendo aquel sieruo, halló vno de sus
compañeros que le deuia cien dineros: y tra-
uando deel apretaualo, diziendo, Paga loque
deues.*

29. ויכרע העבד אדניו אל
רגליו ויסתחגן אליו לאמר ארך
אפך עלי וכל אשר לי לשלם לך:

*Entonces su compañero, prostrandose à
sus pies, rogauale diziendo, Deten la ira para
conmigo, y todo telo pagaré.*

יח.

23. Δια τῆς ὁμοιωθῆναι βασιλείας
τοῦ ἑρραδὸς ἀνθρώπου βασιλέως, ὃς
ἠθέλησε συναρᾶν λόγον μετὰ τοῦ
δούλου αὐτοῦ.

*Pourtant le royaume des cieux est
acomparé à vn roy, lequel voulut faire
conte avec ses seruiteurs.*

24. Ἀρχαμύξ ὃ αὐτὸς συναί-
ρει, προσελθὼν αὐτῷ εἰς ὀφείλ-
της μυρίων τετρακταῶν.

*Et quand il eut commencé à faire
conte, on lui en presenta vn qui lui de-
uoit dix mille talens.*

25. Μη ἔχοντι ὃ αὐτὸς ἀπο-
δοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος
αὐτὸν πρᾶθῆναι, καὶ τὴν γυναῖ-
κα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα
ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

*Et d'autant qu'icelui n'auoit de quoi
payer, son seigneur commanda qu'il
fust vendu, lui & sa femme, & ses en-
fans, & tout ce qu'il auoit, & que la det-
te fust payee.*

26. Περὶ ὧν οὖν ὁ δοῦλος προσ-
κυύει αὐτῷ, λέγων· κύριε, μα-
κροθύμησιν ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι
ἀποδώσω.

*Parquoi ce seruiteur se iettant en
terre, le supplioit, disant, Seigneur, aye
patience enuers moi, & ie te rendrai le
tout.*

27. Σπλαγχνισθεὶς ὃ ὁ κύριος
τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ
τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

*Adonc le seigneur de ce seruiteur es-
meu de compalsion, le relascha, & lui
quitta la dette.*

28. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεί-
νος, εἶρεν ἓνα τοῦ συναρᾶν αὐτῷ,
ὃς ὀφείλων αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια,
καὶ κρατῆσαι αὐτὸν ἐπηγγε, λέγων·
ἀποδοῦ μοι εἰς ὀφείλεις.

*Mais quand ce seruiteur fut parti, il
etrouua vn de ses compagnons en serui-
ce, qui lui deuoit cent deniers: lequel
il saillit, & l'estrangloit, disant, Paye moi
ce que tu me dois.*

29. Περὶ ὧν οὖν ὁ συνδουλὸς αὐ-
τοῦ εἰς τὸν πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει
αὐτὸν, λέγων· μακροθύμησιν ἐπ' ἐ-
μοί, καὶ ἀποδώσω σοι.

*Et son compagnon en seruice se iet-
tant à ses pieds, le prioit, disant, Aye
patience enuers moi, & ie te rendrai le
tout.*

23. Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.

Therefore is the kingdom of heaven likened unto a certain King, which would take a count of his servants.

24. Et cum coepisset rationem ponere, oblatum est ei unus qui debebat ei decem millia talenta.

And when he had begun to reckon, one was brought unto him, which ought him ten thousand talents.

25. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius & filios, & omnia quae habebat, & reddi.

And because hee had nothing to pay, his master commaunded him to be sold, and his wife, and his children, and all that hee had, and the dette to be payed.

26. Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

The servant therefore fell downe, and besought him, saying, Master, have patience thine anger toward me, and I will pay thee all.

27. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

Then that servants master had compassion, and loosed him, and forgave him the dette.

28. Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens, Redde quod debes.

But when the servant was departed, he found one of his fellows, which ought him an hundred pence, and he layed hands on him, and tooke him by the throte, saying, Pay me that thou owest.

29. Et procidens servus eius, rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

Then his fellowe fell downe at his feete and besought him, saying, Appearce thine anger towards me, and I will pay thee all.

23. Darumb ist das Himmelreich gleich einem Könige / der mit seinen Knechten rechnen wolt.

Der saare signis Himmerichts rige ved en Konge / som vilde holde regenskaft met sine Suenne.

24. Vnd als er anfieng zu rechnen / kam ihm einer für / der war ihm zehen tausent pfunde schuldig.

De der hand begynde at regne / kom en saar hannem / som vaar hannem thi tusinde Pund skyldig?

25. Da ers nun nicht hatte zubezahlen / hieß der Herr verkauffen ihn / vnd sein Weib / vnd seine Kinder / vnd alles was er hatte / vnd bezahlen.

Der hand haffde nu icke at betale met / da bed Herren at sele hannem oc hans Hustru / oc hans Børn / oc alt det hand haffde / oc betale.

26. Da fiel der Knecht nider / vnd betet ihn an / vnd sprach: Herr habe gedult mit mir / ich wil dir's alles bezahlen.

Da fald den Svend ned / oc tilbad hannem / oc sagde / Herre / Haff tolmødighed met mig / ieg vil betale dig det altsammen.

27. Da jammert den Herren desselbigen Knechts / vnd ließ ihn los / vnd die Schuld erließ er ihm auch.

Da ynceddis Herren offuer den samme Svend / oc hand gaff hannem loss / oc forlod hannem oc saa Gielden.

28. Da gieng derselbe Knecht hinaus / vnd fand einen seiner mitknechte / der war ihm hundert Groschen schuldig / vnd er greiff in an / vnd würgete ihn / vnd sprach: Bezale mir was du mir schuldig bist.

Da gief den samme Dienere hen vd / oc fant en aff sine Meddienere / hand vaar hannem hundrede PENDING skyldig / De hand greb fat paa hannem / oc vilde quele hannem / oc sagde / Betale mig det du est mig skyldig?

29. Da fiel sein Mitknecht nieder / vnd bat ihn / vnd sprach: Hab gedult mit mir / ich will dir's alles bezahlen.

Da fald hans Meddienere ned / oc bad hannem / oc sagde / Haff tolmødighed met mig / ieg vil betale dig det altsammen.

23. Protož podobno gest Království Nebeské Cílově / ku králi / kterýž chtel počet klásti s Služebníky svými.

Dla tego przypodobane jest Królestwo niebieskie niefkorenmu Królowi / ktorzy chciał liczyć oddać bierac od slug swoich.

24. A když počal počet klásti / podán gest gemu geden kterýž dlužen byl deset tisícům Dřívem.

A gdy počal oddbić stawić cno mu niektoře co byl winien dziesięć tysięcy talentów.

25. A když neměl odkudby zaplatit / kázal go v Pángěho probati / v ženu geho / v Děti geho / v vsěcko což měl / a zaplatiti.

A gdy on nfe mohl zaplácit / kázal go Pán iego zapřezdět / v žoně iego / v děti / v vsyctě co měl / a plácit dluh.

26. V padl služebníků ten / a prosil ho řka: Páne / počekaj mi / a vsicecko zaplatim tobě.

A on sluga vpadl / a kázal mu sietmowiac / Panie / oddoz gniew swoj przeciwko mnie / a wypis ko tobie oddam.

27. V slitowaw se Pán nad služebníkem tijn / propustil go / a dluh gemu obyustil.

Tedy Pán slitowawšy sienad onym sluga / wypustil go / a dluh mu odpustil.

28. A wyszedl služebníků ten / nalezl gednoho z spolu služebníkůw svých / kterýž byl gemu dlužen sto peněz / a chopil go / a hrdlowal se s nim / řka: Zaplat co ghy dlužen.

A on sluga wyszedl / a našel sednego z tých co z nim služili / ktorý mu byl winien sto Gros / a vpadl go / a dusil gi mowiac / Oddaj mi coš winien.

29. V padl spolu služebníků ten / a prosil ho řka: Popočkaj mji / a vsicecko zaplatim tobě.

Vpadl mu towarzyš iego v nos / a prosil go mowiac / Oddoz gniew swoj przeciwko mnie / a odpust mi vsyctě.

יח

30. הוּ דִּין לֹא עָבַד אֱלֹהִים
אֲוֹל אֲדָמִיָּה בֵּית אֲסִירָה
עַד-מָה דִּינֵהּ לֵה מַגֵּן
דְּחִיב לֵה:

*Ma egli non volle: anzi andò, e mes-
selo in prigione, insin à tanto ch'ei pagas-
se il debito.*

31. כִּד חָיוּ דִּין כְּנוּתָהוֹן
מִדָּם דִּהוּא כְּרִית לֵהוֹן טָב
וְאִתּוֹ אֲוִדְעוּ לְמִדְּהוֹן כֹּר
מֵה דְהוּנָה:

*Et hauendo gli altri seruitori suoi com-
pagni veduto questo fatto, l'ebbero mol-
to per male, & andarono à manifestare
allor signore tutto il fatto.*

32. הִידִין קִדְיָהּ מִיָּהּ ו
וְאָמַר לֵה עֲבַדָּה בִּישָׁא הִי
כָּלֵה חֻבְתָּהּ שְׁבִיקָהּ לָךְ
דְּבָעִית מִנִּי:

*Allorail suo signore chiamatolo à se,
gli dice, O iniquo seruitore io t'ho rimesso
tutto quel debito, perche tu men'hai pre-
gato.*

33. לֵבֵל וְלֹא הוּנָה לָךְ
דְּתַחֲיוֹן לְכַנְתָּךְ אִיכְנָהּ
דְּאִנְיָה חֲנִיָּה:

*Non era egli douere che ancor tu ha-
uessi compassione del tuo conseruo, si come
io haueuo hauuto compassione di te?*

34. וְהָיוּ מִיָּהּ וְאֲשִׁלְמָה
לְמַנְדָּנָה עַד-מָה דִּיכְרוּעַ
כָּל מִדָּם דְּחִיב לֵה:

*Et adiratosi il signor suo, lo dette à i
tormentatori, insin à tanto che effo gli
hauesse pagato tutto il debito.*

35. הַכְּנָה יַעֲבֹד לְכוֹן אֲבִי
דְּבִשְׁמִיָּה אִו לֹא תִשְׁבְּקוּן
אֲנִשׁ לְאַחוּהִי מִן לְבָכוֹן
סְכֻלֹתָהּ:

*Così farà ancor à voi il mio Padre ce-
leste, se non pardonarete di cuore, ciascu-
di voi al suo fratello i suoi errori.*

יט

1. וְהוּא דְכִד שְׁלָם יִשׁוּעַ
מִלֵּא הִלִּין שְׁקֵל מִן גָּלִילָה
וְאִתָּהּ לְתַחֲוִימָה דִּיהוּדָה
לְעִבְרָה דִּיהוּדָה:

*Poi che Iesus hebbe finite queste pa-
role, si partì de la Galilea, & venne ne
confini de la Giudea, per l'altra parte del
Giordano.*

יח

30. וְהוּא לֹא אָבַה כִּי-אֵם
הֵלֵךְ וַיִּשְׁלַךְ אֹתוֹ בְּבֵית הַסֵּהוּ
עַד-כִּי יִשְׁלַם אֶת-מִשְׁנָהּ:

*Mas el no quiso, si no fue, y echólo en la
carcel hasta que pagasse la deuda.*

31. וַיִּדְּנֵה עֲבָדֵי אֲדֹנָיו אֶת-אִשְׁדֵּי
בְּעִשְׂיוֹ וַיִּתְּעֲצְבוּ מֵאֵד וַיָּבִיאוּ
לְאֲדֹנֵיהֶם כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

*Y viendo sus compañeros loque passaua
entristecieronse mucho: y viniendo declararon
à su sennor todo lo que auia passado.*

32. וַיִּקְרָא אֹתוֹ אֱלֹהֵי אֲדֹנָיו
וַיֹּאמֶר לוֹ הָעֶבֶד בְּלִיעַל הָגָה
אֶת-כָּל הַמִּשְׁנָה תוֹאֵת נִשְׁאֲתִירָהּ
כִּי-תִחְנֶנֶה לִּי:

*Entóces llamandolo su sennor, dizele, Mal
sieruo, toda aquella deuda te perdoné, porque
merogaste:*

33. הֲלֵא תִשְׁוֶה גַם לָךְ לַחֲנוּן
עַל-אִשְׁדֵּי עֶבֶד אֲתָר הוּא וְכִנְיָשְׁדֵּי
אֲנִכִּי חֲנִיָּה עֲלֵיךְ:

*No te conuenia tambien à ti tener miseri-
cordia de tu compañero, como tambien yo
tuue misericordia de ti?*

34. וַיַּחֲלֵ אֱלֹהֵי אֲדֹנָיו וַיִּמְסַר אֹתוֹ
לְעֹנֵשִׁים עַד-כִּי יִשְׁלַם כָּל-
מִשְׁנָתוֹ:

*Entonces su sennor enojado, entrególo à
los verdugos hasta que pagasse todo lo que le
deuia.*

35. וְלָכֵה אֲבִי אִשְׁדֵּי בְּשִׁמְיָם
יַעֲשֶׂה לָכֶם אֵם לֹא יִשְׁאֲוֵ אִישׁ
לְאַחוּי מִלְּבָבְכֶם אֶת-שְׂגִיאוֹתֶם:

*Ansi tambien hará con vosotros mi Padre
celestial, si no perdonardes de vuestros coraço-
nes cada vno à vuestros hermanos sus offensas.*

יט

1. וַיֵּהָרֵב אִשְׁדֵּי כָּלֵה יִשׁוּעַ אֶת-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּסַע מִגָּלִילָה
וַיָּבֵא אֶת-גִּבְלוֹי יְהוּדָה לְעִבְרָה
דִּיהוּדָה:

*Y aconteció que acabando Iesus estas pala-
bras, passóse de Galilea, y vino en los terminos
de Iudea, passado el Iordan.*

יח.

30. Οὐδὲ οὐκ ἤλθισεν, ἀλλὰ ἀ-
πλῶν ἐβλάπεν αὐτὸν εἰς φυλα-
κὴν, ἕως ἃς ὀπίσθω τὸ ἐφελόμην-
ον.

*Mais il n'en voulut rien faire: ains
c'en alla, & le mit en prison, iusqu'à tant
qu'il eust payé la dette.*

31. Ἰδόντες δὲ οἱ συνδούλοι αὐτοῦ
τὴν γυμνασίαν, ἐλυπήθησαν (φρόνως,
καὶ ἐλθόντες διεσέφισαν τῷ κυρίῳ
αὐτοῦ πάντα τὰ γυμνάσια.

*Or les autres compagnons en serui-
ce voyans ce qui auoit esté fait, furent
fort marries: dont ils s'en vindrent, &
declarent à leur seigneur tout ce qui
auoit esté fait.*

32. Τότε προσκαλεσάμενος αὐ-
τὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ·
ὄφρα πηγὴ, πᾶσαν τὴν ἐφελίαν
ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρακά-
λιστός με.

*Lors son seigneur l'appela à soi, &
lui dit, Seruiteur meschant, ie t'ai quit-
té toute ceste dette, pour autant que tu
m'en as prié.*

33. Οὐκ ἔδδ καὶ σὺ ἐλεῆσαι τὸν
συνδούλον σου, ὡς καὶ ἐγὼ σε ἤλε-
σα;

*Ne ré faloit-il pas aussi auoir pitié
de ton compagnon en seruice, ainsi que
i' auoy' eu pitié de toi?*

34. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐ-
τοῦ, παρεδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανι-
στῇς, ἕως ἃς ὀπίσθω τὸ ἐφελό-
μηνον αὐτοῦ.

*Adonc son seigneur courroucé le
liura aux sergeans, iusques à ce qu'il lui
eust payé tout ce qui lui estoit deu.*

35. Οὕτως καὶ ὁ πατήρ με ὁ ἐσ-
τάς ἐποίησεν ὑμῖν ἐάν μὴ ἀφῆτε
ἑαυτοῖς τὰ ἀδελφὰ αὐτοῦ ὅτι
ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς τὸ ὄφρα πᾶσα
αὐτῶν.

*Ainsi vous'en fera aussi mon Pere
celeste, si vous ne pardonnez de cœur
chacun à son frere ses fautes.*

Κ Ε Θ Α Λ. ιθ.

Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐπέλεστο ὁ ἰη-
σοῦς οὗτος λόγους τούτους, με-
τήρεν δὲ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλ-
θεν εἰς τὰ ὄρια τῆς ἰουδαίας πέραν
τοῦ ἰορδάνου.

*Aduint que quand Iesus eut acheué
ces propos, il se partit de Galilee, &
vint es quartiers de Iudee, par outre le
Iordan.*

CAP. XVIII.

30. Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

Yet he would not / but went and cast him into prison / till he should pay the dette.

31. Videntes autem conservi eius quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant.

And when his other fellows sawe what was done / then were they very & care / and declared unto their master all was done.

32. Tunc vocavit illum dominus suus: & ait illi, Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

Then his master called him / and sayde to him / O evil servant / I forgave thee all that dette / because thou praydest me.

33. Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?

Quaerest not thou also to have had pittie on thy fellow / euen as I had pittie on thee?

34. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.

So his master was wroth / and deliuered him to the laylers / till he should depay all that was due to him.

35. Sic & pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

So likewise shall mine heauenly Father doe unto you / except ye forgive from your heartes / eche one to his brother their trespasses.

CAP. XIX.

ET factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem.

And it came to passe / that when Iesus had finished those sayings / he departed from Galilee / and came into the coastes of Iudæa beyond Jordan.

Das XVIII. Capitel.

30. Er wolte aber nicht / sondern gieng hin / vnd warff ihn ins Gefengniß / biß daß er bezalet was er schuldig war.

Och hand vilde icke / men gief hen / oc kaste hannem i Fængsel / indtil hand betalede / det hand vaar skyldig.

31. Da aber seine Mitknechte solchs sahen / worden sie sehr betrübt / vnd kamen / vnd brachten für ihren Herrn alles das sich begeben hatte.

Men der hans Medtjenere saae det / bleffue de saare bedrøffuede / oc de komme oc førde saar deris Herre alt det som skeed vaar.

32. Da fodert in sein Herr für sich / vñ sprach zu ihm / Du schalcksknecht / alle dise schuld hab ich dir erlassen / dieweil du mich batest.

Da falledu hans Herre hannem saar sig / oc sagde til hannem / Du skalckactige Suend / Al denne Geld forlod ieg dig / fordi du badst mig.

33. Soltest du denn dich nicht auch erbarmen über deinen Mitknecht / wie ich mich über dich erbarmet habe?

Skulde da du icke oc saa forbarne dig ossuer din Medtjenere / lige som ieg haaffuer forbarmet mig ossuer dig?

34. Vnd sein Herr ward zornig / vnd überantwortet ihn den Peinern / biß daß er bezalet alles was er ihm schuldig war.

Och hans Herre bleff vred / oc antuorde hannem dem som pine / indtil hand betalede alt sammen / det hand vaar hannem skyldig.

35. Also wirdt euch mein himlischer Vater auch thun / so ir nicht vergebet von euerm herken / ein jeglicher seinem Bruder seine fehle.

Saa skal oc min Himmelske Fader gøre mod eder / om i icke forlade aff eders herte huer sin Broder hans Brøst.

Das XIX. Capitel.

Vnd es begab sich / da Jesus dise rede volendet hatte / erhob er sich auß Galilea / vnd kam inn die grenze des Jüdischen Lands / jenseit des Jordans.

Och det hende sig / der Ihesus haaffde giort ende paa denne tale / rensede hand aff Galilea / oc kom i det Jødiske Land / landemerecke / paa hin side Jordan.

Kapitola XVIII.

30. Non nechtel: ale odffel a wsadil ho dožalare / do kudž by ne zaplatil dluhu.

Ale on nie chiał / owšem sędę by / wsadził go do ciemnice / mowis że iż by mn oddał co był winien.

31. Tedy widauce spolu służeńnicy co se dalo / żarmanili je wielmi / y prziffli a powędęli Panu swęmu wssećco co se bylo stalo.

A wyzrawszy towarzyffe teo co sie stalo / żasnucili sie bārzo / y sędęszy oznaymili Panu swęmu wsyrtę co co sie bylo stalo.

32. Tedy powolal ho Pan geho / a řekl genu: Służeńny / ceneprawy / wessieren dluh od / pustil gsem tobę / neb gsy mne prosyl.

Thedy wezwawszy go Pan tes go / řekl mu / Sługo skościny / Jancz wsyrtę on dług odpusćal / iżes mę prosił.

33. Żdaliż y ty nemęł se sli towari nad spoluslu żebny / kem twym / nako y nę sli towal gsem se nad tebau?

Iża żes y tęy nie męł sie żmi lowac nad towarzysem twotim / iżkom sliż też żmi lowac nad to bę?

34. Y rozżniewaw se Pan geho / dal gen katuom / do kudž by ne zaplatil wsseho dluhu.

Y rozżniewawszy sie Pan sego / podal go oprawcom / iż by oddał wsyt co co mu winien był.

35. Takę y Otce muog Nes bestę vćiniy wam / gestliżę ne / odpustliżę gedentazdy Bratru swęmu / Erdey wassęch.

Takę y Otce moy niebięsti ve žyni wam / iesli by scie nie odpusćil / iż żdy bratu swęmu / žere węs sęch vpadkow ich.

Kapitola XIX.

Y Stalo se konyż dokonat Ges / žiżs řeci tyto / šel z Galilee / a prziffel do kragm Jüdskęch za Jordan.

Y Stalo sie gdy dokonęł Je / zus tych rzeczy / pošedł z Galilei / y przyszedł do granic Jüdskęch za Jordanem.

יט

2 וְאִתּוֹ בְּתֵרָה כְּנִשְׁנָה
סָגִיא וְאִסִּי אֲנֹנִי תָמוּ;

E molte turbe il seguirono, & insi egli le risanò.

3 וְקָרְבוּ לוֹתָהּ פְּרִישֵׁי
וּמִגִּסְיֵי הָיוּ לָהּ וְאָמְרוּ אִי
שְׁלִיט לְאִנְשׁ דִּישְׁרָא
אֲנִיתָהּ בְּכָל עֵלְלָהּ;

*Et i Farisei & vennero a lui, tentando-
lo e dicendoli, Egli lecito à l'huomo ri-
pudiare la sua moglie per qualunque
cagione?*

4 הֲיֵדִין עֲנָא וְאָמַר לְהוֹן
לֹא קָרִיתוֹן דְּהוּ דַעְבֹּד מִן
בְּרִישִׁית דְּכָרָא וְנִקְבְּתָהּ
עֲבֹד אֲנֹנִי;

*Egli rispondendo, disse loro, Non ha-
uerete voi letto, che il Creatore da principio
gli fece maschio e femina?*

5 וְאָמַר מִטְוָה הִנְנִי
יִשְׁבֹּק גְּבֻרָה לְאִבּוֹהִי
וְלֵאמֹר וְיִקַּח לְאִנְשָׁתָהּ
וְיִהְיוּ תְרֵיהֶן חֵד בָּסָר;

*Edisse, Per questa ragione l'huomo
l'assara, il padre e la madre, e coniu-
gassi con la sua moglie, e li due faranno
vna carne.*

6 מִדִּין לֹא הָיוּ תְרֵין אֱלֹהִים
חֵד פִּגְר מִדָּם הַכִּיר
דְּאֱלֹהִים יוֹג בַּר נִשָּׂא לָהּ
יִפְרֹשׁ;

*Pertanto già non son più due, ma vna
carne. Quello dunque che Iddio ha con-
giunto, l'huomo non lo separi.*

7 אָמְרוּ לָהּ לְמַנָּה הָכִיל
מִיִּשָּׂא פִקְדֵי דְנִתְּמַל כְּתָבָא
דְּשׁוֹבֵקְנָא וְנִשְׁרִיָּה;

*Essi gli dicono, Perche dunque coman-
dò Moise che si desse il libello del ripudio, e
ch'ella si mandasse via?*

8 אָמַר לְהוֹן מִיִּשָּׂא
לְקַבֵּל קִשְׁיוֹת לִבְכוֹן אִפְסֵי
לְכוֹן דְּתִשְׁרוֹן גְּשִׁיכוֹן מִן
בְּרִישִׁית דִּין לֹא הָיוּ
הַכְּנָה;

*Egli dice loro, Percioche Moise per la
durezza del vostro cuore vi permise il
ripudiare le vostre mogli: ma da principio
non fu già così.*

יט

2 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו עִם רַב וַיִּרְפָּאֵם
שָׁם;

*Y siguieronle muchas compannas, y sanó-
los alli.*

3 וַיֵּגֶשׁ אֵלָיו הַמִּפְדָּשִׁים וַיִּגְסֻהוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲלֹא יֻכַּל אִישׁ לְשַׁלַּח
אֶת-אִשְׁתּוֹ בְּעִבּוֹר כָּל-דָּבָר;

*Entonces llegaronse à ellos Phariseos ten-
tandolo, y diziendole, Es licito al hombre em-
biar à su muger por qualquier causa.*

4 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא
קָרָאתֶם כִּי הִבְרָה מִרְאשִׁית
וְכָר וְנִקְבְּהָ עֲשָׂה אִתָּם;

*Y el respondiendole, dixoles, No aueys leydo
que el que los hizo al principio, macho y hem-
bra los hizo?*

5 וַיֹּאמֶר עַל-כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת-
אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ
וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד;

*Y dixo, Portanto el hombre dexará padre
y madre, y llegaráse à su muger: y serán dos en
vna carne.*

6 וְעַתָּה אֵינָם שְׁנֵי אֱלֹהִים
בָּשָׂר אֶחָד הוּא וְנִשָּׂא חֵבֶר אֱלֹהִים
אֶדָם לֹא יִפְרֹד;

*Ansi que no son ya mas dos, sino vna carne.
portanto lo que Dios juntó, no lo aparte el hom-
bre.*

7 וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלִמָּה מֹשֶׁה צִוָּה
לְהַנְתֹּן סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְלְשַׁלַּח
אִתָּהּ;

*Dizienle: Porque pues Moysen mandó dar
carta de diuorcio, y embiarla?*

8 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי-מֹשֶׁה בְּעִבּוֹר
מִגִּזְתָּ לָכֶם הִנִּיחַ לְשַׁלַּחְכֶּם
אֶת-נִשְׁיָכֶם אֲךָ מִרְאשִׁית לֹא
הָיָה כֵן;

*Dixoles, Por la dureza de vuestro coraçon
Moysen os permitió embiar vuestras mugeres:
mas al principio no fue así.*

יט

2. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι
πολλοί, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς
ἐκεῖ.

*Et grandes troupes le suivirent, &
là il les guerit.*

3. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ φα-
ρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέ-
γοντες αὐτῷ· εἰ ἐξέστιν ἀνθρώπῳ,
δοτεῦσθαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ
πᾶσαν αἰτίαν;

*Lors des Pharisiens vindrent à lui le
tentans, & lui disans, Est-il loisible à
l'homme de repudier sa femme pour
quelque occasion que ce soit?*

4. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·
ὅτι ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς,
ἀρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
αὐτούς;

*Lequel respondant leur dit, N'avez-
vous point leu que celui qui les à faits
dès le commencement les fit masle &
femelle?*

5. Καὶ εἶπεν· ἕνεκεν τούτου κατε-
λείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ
τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται
τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἑσονται οἱ δύο
εἰς σάρκα μίαν.

*Et qu'il dit, Pour ceste cause l'hom-
me delaissera pere & mere, & s'adioin-
dra à sa femme, & les deux seront vne
mesme chair.*

6. Ὡστε οὐκ εἰσι δύο, ἀλλὰ
σὰρξ μία· ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζωζεν,
ἄνθρωπος μὴ χωρίζεται.

*Par ainsi ils ne sont plus deux, mais
sont vne mesme chair. Ce donc que
Dieu à conioint, que l'homme ne le se-
pare point.*

7. Λέγουσιν αὐτῷ, τί ὁ νόμος Μωϋσῆ
ἐνεπίταρ δοῦναι βιβλίον δια-
σείας, καὶ δοτεῦσθαι αὐτήν;

*Ils lui dirent, Pourquoi donc Moysè
a-il commandé de bailler la lettre de di-
uorce, & repudier sa femme?*

8. Λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωϋσῆς πρὸς
τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρε-
ψεν ὑμῖν δοτεῦσθαι τὰς γυναῖκας
ὑμῶν ἀπ' ἀρχῆς ὅτι ἔγγονεν ἔ-
τω.

*Il leur dit, C'est que Moysè pour la
dureté de vostre cœur, vous à permis de
repudier vos femmes: mais du com-
mencement il n'estoit pas ainsi.*

2. Et secutæ sunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

And great multitudes followed him / and he healed them there.

3. Er accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, & dicentes, Si licet homini dimittere uxorem suam, quacunq̃ ex causa?

Then came vnto him the Pharisees tempting him / and saying to him / Is it lawfull for a man to put away his wife for euery faulte?

4. Qui respondens, ait eis, Non legistis, quia qui fecit ab initio, masculinum & feminam fecit eos?

And he answered and sayde vnto them / Haue ye not read / that he which made the at the beginning / made them male & female.

5. Et dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una.

And sayde / For this cause / shall a man leaue father and mother / & cleaue vnto his wife / and they twaine shall be one flesh.

6. Itaque iam non sunt duo: sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Wherefore they are no more twaine / but one flesh. Let not man therefore put asunder that / which God hath coupled together.

7. Dicunt illi, Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii, & dimittere?

Then said to him / Why did then Moyses command to giue a bill of diuorcement / and to put her away?

8. Ait illis, Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic,

He said vnto them / Moyses because of the hardnes of your heart / suffered you to put away your wives: but from the beginning it was not so.

2. Vnd folgete ihm vil Volcks nach / vnd er heilet sie daselbst.

De meger Volck folde hannem effter / oc hand helbredede dem samme sted.

3. Da tratten zu ihm die Phariseer / versuchten ihn / vnd sprachen zu ihm: Ists auch recht / das sich ein Mann scheidet von seinem Weibe / vmb irgend eine vrsache?

Da traadde Phariseerne til hannem / oc fristede hannem / oc sagde til hannem / Er det oc ret / At en Mand skal sig fra sin Hustru / for huad som helst aarsage?

4. Er antworttet aber / vnd sprach zu ihnen: Habt jr nicht gelesen / das / der im anfang denn Menschen gemacht hat / der macht / das ein Mann vnd Weib sein solt:

Hand si arede / oc sagde til dem / Haffue i icke læst / At den som haffuer gjort Mennisken i begyndelsen / hand gjorde / at der skulde vere en Mand oc Quinde?

5. Vnd sprach: Darumb wirdt ein Mensch Vater vnd Mutter lassen vnd an seinem Weibe hangen: vnd werden die zwen ein fleisch sein.

De saade / Der saare skal ic Mennisket forlade Fader oc Moder / oc bliffue hof sin Hustru / De de tho skulde vere ic Rod.

6. So sind sie nun nicht zwen / sondern ein fleisch. Was nun Gott zusammen gefüget hat / das soll der mensch nicht scheiden.

Saa ere de nu icke tho / men ic Rod / Huad som Gud nu haffuer til sammen søyet / det skal Mennisken icke arskille.

7. Da sprachen sie: Warumb hat denn Moses gebotten / einen Scheidbrieff zu geben / vnd sich von ihr zu scheiden?

Da sagde de / Huor saare bad da Mose / at giffue ic Skilsmæssebreff / oc skille sig aff met hende?

8. Er sprach zu ihnen: Moses hat euch erlaubt zu scheiden von euern Weibern / von euers Herben hertigheit wegen / Von anbegin aber ist nicht also gewesen.

Hand sagde til dem / Mose tilstedde eder at skille fra eders Hustruer / for eders hiertis haardhed skyld / Men aff begyndelsen haffuer det icke saa veret.

2. Vlli ja nim Zastupowẽ mnoz: a vıdrawoval ge tam.

A flo za nim wielkie zgromadzenie ludu / y vıdrowil ic tam.

3. Tedy przystapili k nemu Zakonijcy pokusajac go / a rkaue: Muzeli Ełowek Manzelku propustiti pro kteraokolı prıcinu:

Tedy przysli do niego Saryseusowie kusac go / y mowiac k nemu / Godzili sie cłowiekowi opusac žone diakeždey przyczyny?

4. Kteržto odpowẽdew / řekl jim: Zvaliž gste nečti / že kdož si voril Ełoweka s počatku / Muže a ženu včinił ge?

A on odpowẽdžawšy řekl im / Nie cýtatiac / i ži tvorziel od počatku mežczyne y niewias / sie včynil ic?

5. A řekl: Protož opustij Ełowek Otce a Matku / a bude se přidrjeti Manželky své / y budau dva v gednom těle.

A řekl / Přet ho opuac cłowek otce y matke / y bedzie przylaczon ku ženie své / a krotzy dwa byli / sthna si v ednym těle.

6. A tak giž negsia dva / ale gedno tělo. A protož což gest Bůh spojil / Ełowek ne rozlusťug.

A tak iuž niesa dva / ale sednosť tělo: Co thedy Bóg zlaczyl / cłowek niechay nie rozlaczat.

7. Aželi oni: Proč gť pak Moyses rozkazal dati list za pužen / a propustiti gi?

Aželi mu / Přecž te dy Moyses rozkazal dawat list rozvodny / y opusćiti?

8. Aželi jim: Moyses pro tvrdost srdce vašeho dopustil vam propustiti Manželky vaše / ale s počatku tak ne bylo.

A on řekl im / Moyses přeztvrdžalost srdca vašeho dopustil vam opusćac žony vaše / acz od počatku nie bylo tak.

יט

9. אמר אנכי לכו דיו
דמו דשבק אנחתה דלא
גורא ונסב אחרתה גאר
ומן דנסב שביקתה גאר:

*Horio vi dico, che chiunque ripudia-
rà la sua moglie, effetto che per causa di
fornicatione, e pigliaranne un'altra, com-
mette adulterio: e chi pigliarà per moglie
quella che è ripudiata, commette adul-
terio.*

10. אמרין לה תלמידיה
או הכנא אית עדלג
פני גברא לאנתתא לא
פקח למסב אנחתה:

*I suoi discepoli gli dicono, Se così sta il
fatto de l'huomo con la sua moglie, non è
punto effediente il maritarsi.*

11. הו דיו אמר להון לא
כל גש ספק לא למלתא
הדא אלא מן דיהיב לה:

*Egli disse loro, Tutti non capiscono
questo parlare: ma quelli a i quali è stato
concesso.*

12. אית גיר מהימנא דמו
פרסג דאמהון אהלדו
הכנא ואית מהימנא
דמו פני גשג
מהימנא ואית מהימנא
דהגון עבדו גפשהון מ
מהימנא מטול מלכותא
דשמני מן דמשכח
דיספק יספק:

*Perche vi sono de gli eunuchi che son
costinati dal ventre de la madre: e vi so-
no de gli eunuchi, che sono stati fatti eu-
nuchi da gli huomini: e vi sono de gli eu-
nuchi, che si son fatti eunuchi lor medesi-
mi, per il regno de cieli. Chi puo capire
capisca.*

13. הידיו קרבו לה טליא
דיסין אידה עליהון
ויצלג ופאו פהון ת
תלמידיה:

*Allora gli furono appresentati de
fanciulli, accioche ponesse le mani sopra
essi, & orasse: ma i discepoli gridauano
loro.*

14. הו דיו ישוע אמר ל
להון שבו קו טליא אתיו
לנתי ולג תכלון אבון
דהאילין גיר דאיה הליו
אבון איתיה מלכותא
דשמני:

*IESU disse loro, Lasciate star questi
fanciulli, e non proibite loro il venire a
me: percioche di tali è il regno de cieli.*

יט

9. ואני אמר לכם כל-אשר
ישלח את-אשתו כיה-אם על-
תוגות וקח אחרת גאה הו
ואשר יקח משלחת מנאה:

*Y yo os digo que qualquiera que embiare
su muger, sino fuere por fornicacion, y se casare
con otra, adultera: y el que se casare con la em-
biada, adultera.*

10. ואמר אליו תלמידיו אם
כן יש דבר האדם את-האשה
לא טוב להתחתן:

*Dizenle sus Discipulos: Si anfi es el negocio
del hombre con su muger, no conuiene casarse.*

11. והוא אמר אליהם כלם לא
יכלו את-הדבר הזה כיה-אם
אשר נתן להם:

*Entonces el les dixo, No todos son capaces
deste negocio: sino a los que es dado.*

12. כי היו סריסים אשר מבטן
האם גולדו כן והיו סריסים
אשר געשו מל האנשים והיו
סריסים אשר טרסון לגפשכם
בעבור מלכות השמים אשר
יכל להכל יכל:

*Porque ay castrados, que nacieron anfi del
vientre de su madre: y ay castrados, que son he-
chos por los hombres: y ay castrados, que se ca-
straron a si mismos por causa del Reyno de los
cielos. El que puede tomar, tome.*

13. אז הגשו אליו ילדים לשם
עליהם את-ידים ולהתפלל
ותלמידים גערו אותם:

*Entonces fueronle presentados algunos
ninno, para que pusiesse las manos sobre ellos,
y orasse: y los Discipulos les rinneron:*

14. ואמר ישוע הניחו את-
הילדים ואל-תמנעו אותם
לבוא אלי כי לאלה יש מלכות
השמים:

*Y Iesus dice: Dexad los ninno, y no les im-
pidays de venir a mi: porque de los tales es el
Reyno de los cielos.*

יט

9. Λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς τις ἀπο-
λύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ᾧ
πρὶν, καὶ γαμήσῃ ἄλλῃ, μοι-
χεῖται· καὶ ὁ ἀπολαυμὸν γα-
μήσας, μοιχεύει.

*Or ie vous di, moi, que quiconque
repudiera sa femme, sinon pour cas de
paillardise, & se mariera à vne autre,
commet adultere: & qui se sera marié à
celle qui est repudice, commet adultere.*

10. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ· εἰ ἔτι ἐστὶν ἡ αἰτία ᾧ ἀνθρώπου
μετὰ τῆς γυναῖκος, ὡς συμφέρει γα-
μήσει.

*Ses disciples lui disent, Si tel est l'af-
faire de l'homme avec la femme, il n'est
point expedient de se marier.*

11. Οὗ ὅτι εἶπον αὐτοῖς, ὅτι πάντες
χωρεῖσι τὸν λόγον τούτον, ἀλλ' οἱς
δίδωται.

*Mais il leur dit, Tous ne comprennent
pas cela, mais ceux ausquels il est don-
né.*

12. Εἰσὶ γὰρ οὐνεχοί, οἵτινες ἐκ
κοιλίας μητρὸς ἐγεννηθησιν ἔτσι·
καὶ εἰσιν οὐνεχοί, οἵτινες οὐνεχί-
σθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ
εἰσιν οὐνεχοί, οἵτινες οὐνεχί-
σθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλείου τοῦ οὐ-
ρανοῦ. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χω-
ρεῖτω.

*Car il y à des eunuques qui sont ainfi
nés du ventre de leur mere: & y à des
eunuques, qui ont esté faits eunuques
par les hommes: & y à des eunuques qui
se sont faits eunuques eux-mesmes
pour le royaume des cieus. Qui peut
comprendre ceci, le comprend.*

13. Τότε προσελθόντες αὐτῷ παι-
δία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς,
καὶ προσευχέται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπι-
τίμησαν αὐτοῖς.

*Alors lui furent presentés des petis
enfans, afin qu'il leur imposast les
mains, & qu'il priaist, dont les disciples
le panserent.*

14. Οὗ ὅτι ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ
παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλ-
θεῖν πρὸς με· ὅτι τὰς βασιλείαν τοῦ
οὐρανοῦ.

*Mais Iesus leur dit, Laissez les petis
enfans, & ne les empeschez point de ve-
nir à moi: car à tels est le royaume des
cieus.*

CAP. XIX.

9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.

I say therefore unto you, that whosoever shall put away his wife / except it be for whoredome / and marry another / committeth adulterie: and whosoever marrieth her which is divorced / doeth commit adulterie.

10. Dicunt ei discipuli eius, Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

Then said his disciples to him / If the matter be so betwene man and wife / it is not good to marrie.

11. Qui dixit illis, Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

But he saide unto them / All men cannot receiue this thing / saue they to whom it is giuen.

12. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere capiat.

For there are some chaste / which were so borne of their mothers belly: and there be some chaste / which be made chaste by men: and there bee some chaste / which haue made themselves chaste for the kingdome of heauen. He that is able to receiue this / let him receiue it.

13. Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos.

Then were brought to him little children / that hee shoulde put his handes on them / and pray: and the disciples rebuked them.

14. Iesus vero ait eis, Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium enim est enim regnum cœlorum.

But Iesus said / Suffer the little children / and forbid them not to come to me: for of such is the kingdome of heauen.

Das XIX. Capitel.

9. Ich sage aber euch: Wer sich von seinem Weibe scheidet (Es sey denn umb der Hurerey willen) vñnd freyhet ein andere der bricht die Ehe. Vñnd wer die abgeschaidete freyhet / der bricht auch die Ehe.

De ieg siger eder / Huo som skil sig ved sin Hustru (vden det er for Hoer skuld) oc tager en anden / Hand bryder Eteskaff. De huo som tager den affskilde / hand bryder oc Eteskaff.

10. Da sprachen die Jünger zu ihm: Stehet die sache eines Mannes mit seinem Weibe also / so ist nicht gut Ehelich werden.

Da sagde Disciplene til han / Staar en Mand sag saa met hans Hustru / da er det icke gaar at gifte sig.

11. Er sprach aber zu ihnen: Das wort fasset nicht jederman / sondern denen es gegeben ist.

Hand sagde til dem / dette Ord fatter icke huer Mand / men de som det er giffuit.

12. Denn es sind etliche verschnitten / die sind aus Mutterleib also geboren / vñnd sind etliche verschnitten / die von Menschen verschnitten sind / vñnd sind etliche verschnitten / die sich selbst verschnitten haben / umb des Himmelreichs willen. Wer es fassen mag / der fasse es.

Thi der ere nogle Billinge / som ere saa fødte aff Moders liff / De nogle ere Billinge / som ere gilledte aff Menniskien / De der ere nogle Billinge / som haaffue gillet dem self / for Himmerigis rige skuld. Huo der kand begribe / hand begribe det.

13. Da wurden Kindlein zu ihm gebracht / daß er die hende auff sie leget / vñnd betet. Die Jünger aber fuhren sie an.

Da bleffue der smaa Børn førde til hannem / at hand skulde legge Henderne paa dem / oc bede. De Disciplene straffede dem.

14. Aber Jesus sprach: Lasset die Kindlein / vñnd wehret ihnen nicht zu mir zu kommen / denn solcher ist das Himmelreich.

Da sagde Jhesus / Lader de smaa Børn bereme / oc formener dem icke at komme til mig / Thi Himmerigis rige hører saadane til.

Kapitla XIX.

9. Protoż prawijm wam: żefdożkoli propustj Manżelku swau (lećpro smilstwo) a ginau pogme / cyżolożij. A kdoż propustjenau pogme / takę cyżolożij.

A ia powiedam wam / Żefdożbykolwież opuścił żone swoie / oż procz dla nieczystości / a inżakę potal / cudzołoży / a koby kolwier the żopuścżona potal / cudzołoży.

10. Ażegli gemu Brednienj geho: Ponęwadż gest takowā pre s Manżelkau Cżlowęku / neniј dobre se żeniti.

Ażegli mu weżniowie tego / Żefli tak sie ma sprawa cżlowieka z żoną / nie jest pożyteczna rzeć sie ożżeniti.

11. Kterężto řekl gim: Ne wssycknię pochopiti mohau slowa tohoto / ale ti kterymż gest dāno.

Non im rzeř / Nie wssycky pożytnia řy slowa / ale ktorym jest dano.

12. Neboż gsau Panicowę / řteřijż gsau se tak z Materina břicha žrodili: a gsau Panicowę / řteřijż weřnenj gsau od řidij: a gsau Panicowę / řteřijż gsau se sami w Panictwij od dali pro Kralowřtij Nebesře. Kdo muoże pochopiti / pochop.

Abowiem sa rzeřāncy / ktorzy z żywota mātři tak sie narodžili / y sa teř rzeřāncy / ktorzy od ludzi sa wrzeřāni / y sa teř rzeřāncy ktorzy sie sami wrzeřāli dla Kroleřtwā niebieřkiego / řto muoże poiać / niechay poymie.

13. Tehdy podāny gsau gemu Djetj / aby na ně ruce wřklādal / a modlił se, Brednienj pak přimlauwali gim.

Tedy mu ořārowano dżiāřti / aby rece wlożył na nie / y modlił sie / a weżniowie řu řali te.

14. Ale Bężijř řekl gim: Nechte Djetel giti kemma / a nebrauteř gim / neb takowych gest Kralowřtwij Nebesře.

Ale Jęzus řekl / Žāniechay cie dżiareř / ani im zabrāntaycie przychodżiti do mnie / abowiem takowych jest Kroleřtwo niebieřkie.

יט

15 וְכַאֲשֶׁר שָׁם עָלֵיהֶם אֶת-
יְדֵיהֶם וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם :

E poi ch'egli hebbe posse le mani sopra essi si parti di là.

16 וְאַתָּה חַד קָרֵב וְאָמַר
לָהּ מַלְפָּנָה טָבָא אֲנִי
דְּטָב אֲעִבֵּד דִּיהוּוֹן לִי חַיָּא
דְּלַעֲלָם :

Et ecco venne vno, e disse li, Maestro buono, che bene farò io per hauer la vita eterna?

17 הוּ דִּין אָמַר לָהּ מִנָּה
קָרָא אֲנִי לִי טָבָא לִירָא
טָבָא אֱלֹא אֵן חַד אֱלֹהָא
אֵן דִּין אֲבָא אֲנִי דְּתַעֲוֹל
לְחַיָּא טַר פִּיקְדָּנָא :

Egli disse à lui, Perche mi chiami tu buono? Nissuno è buono, senon vñ solo, cioè Iaduo. E se tu vuoi entrar ne la vita, offerua i comandamenti.

18 אָמַר לָהּ אֵילִין הוּ
דִּין וְשׁוּעָא אָמַר לָהּ דְּלָגָה
תַּקְטוּל וְלֹא תַגְוֹר וְלָגָה
תַּגְנוּב וְלֹא תַסְהַד סְהַדוּת
שׁוּקְרָנָא :

Colui gli dice, Quali? e l'vñ disse, Non fare homicidio. Non fare adulterio. Non far furto. Non dir falso testimonio.

19 דִּין לְאַבְרָהָם וְלִיִּזְכָּר
וְיִתְחַב לְקַרְיָבָה אִירָנְפִּשְׁקָה :

Honora tuo Padree tua madre : & ama il tuo prossimo come te stesso.

20 אָמַר לָהּ הוּ עָלִימָא
הָלִין כְּלִהִין נְטַרְתָּ אֲפִין מִן
טְלִיּוֹתֵי מִנָּה חֲסִיד אֲנִי :

Il giouene gli dice, Tutte queste cose ho offeruate fin de la mia giouenezza : che mi manca egli ancora?

21 אָמַר לָהּ יִשׁוּעָא אֵן אֲבָא
אֲנִי גְמִירָא לְמַהוּא וְלִי
וְכֹן קִנְיָנָה וְהֵב לְמַסְפִּינָא
וְתַהוּמָה לֶךְ סִימְתָנָה
בְּשִׁמְיָא וְתָא בְּתָרִי :

Iesu li disse, Se tu vuoi esser perfetto, &c. Vendi cioche tu hai, e dallo à i poveri, & hauerai vñ tesoro in cielo : poi vieni, e seguitami.

22 שָׁמַע דִּין הוּ עָלִימָא
מִלְתָּא הָדָא וְאֵוֹר פֶּד
פְּרִיָּא לָהּ אִית הוּא לָהּ גִּיר
קִנְיָנָא סְגִינָא :

Il giouene vñdix questa parola, senando mal contento : perch'egli haueua molte possessioni.

יט

15 וְכַאֲשֶׁר שָׁם עָלֵיהֶם אֶת-
יְדֵיהֶם וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם :

Y auiendo puesto sobre ellos las manos, partiósse de alli.

16 וְהִגִּיר אֶחָד קָרֵב וַיֵּאמֶר לֵי
רַבִּי טוֹב מִה־טוֹב אֲעֲשֶׂה לְהִיוֹתִי
לִי חַיִּי לְעוֹלָם :

Y he aqui vno llegandose, dixole, Maestro bueno, que bien haré para auer la vida eterna?

17 וְהוּא אָמַר לֵי מַה קוֹרָא לִי
טוֹב גַּם אֶחָד לִי טוֹב כִּי־אֲנִי
אֱלֹהִים לְבָדוֹ וְאֲנִי תַחֲפֹץ לְבוֹא
אֶל־הַחַיִּים שְׁמִר אֶת־הַמִּצְוֹת :

Y el le dixo, Porque me dizes bueno? Ninguno es bueno sino vno, es à faber, Dios. Y si quieres entrar à la vida, guarda los mandamientos.

18 וַיֵּאמֶר לֵי מַה אֱלֹהָ וַיֵּאמֶר
יִשׁוּעָא זֵאת לִי תַרְצַח לִי תַנְאָה
לִי תַגְנוּף לִי תַעֲנָה עַד שֶׁקָּר :

Dizele, Quales? Y Iesus dixo, No matarás. No adulterarás. No hurtarás. No dirás falso testimonio.

19 כְּבֹד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ
וְתֹאֲהֵב אֶת קָרְבֶּךָ כְּמוֹךָ :

Honra al padre y à la madre. Item, Amarás à tu proximo, como à ti mismo.

20 וַיֵּאמֶר לֵי תַבְחֹר כָּל־אֱלֹהָ
שְׁמִירָתִי מִנְעוּרִי מַה עוֹד יַחֲסֹר־
לִי :

Dizele el mancebo, Todo esto guardé desde mi mocedad. Que mas me falta.

21 וַיֵּאמֶר לֵי יִשׁוּעָא עִם תַּנְאָה
לְהִיוֹת תַּמִּים לְךָ־לֵךְ וּמָכַר אֶת־
כָּל־אֲשֶׁר לָךְ וְהָיוּ לְאֲבִיָּיִם
וַיְהִי לָךְ אוֹצָר בְּשָׁמַיִם וְהָיוּ
לָךְ בּוֹא תְבוֹא אַחֲרָי :

Dizele Iesus, Si quieres ser perfecto, Anda, vende loque tienes, y dallo à los pobres : y tendrás thesoro en el cielo : y ven, figueme.

22 וְכַשְׁמוֹעַ תַּבְחֹר אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה אֶת־דִּדְכֹּךְ גַּעֲצָב כִּי־הָיָה
לֵי מַקְנָה רַב :

Y oyendo el mancebo esta palabra, fue se triste : porque tenia muchas possessiones.

יט

15. Καὶ ὅτε θῆκε αὐτοῖς τὰς χεῖ-
ρας, ἐπερὶ ἧς ἐκέλευεν.

Et leur ayant imposé les mains, il se partit de là.

16. Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν
αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγα-
θὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰ-
ώνιον;

Et voici, vn certain s'approchant lui dit, Maître qui es bon, quel bien ferai-je, afin que j'aye la vie éternelle?

17. Ὁ δ' εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; ὁ εἷς ἀγαθός, ἐγώ μὴ εἶμι, ὁ πατήρ. ἐγὼ δὲ θέλω εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

Il lui respondit, Pourquoi m'appelles-tu bon? il n'y à nul bon qu'vn: à sçavoir Dieu: que si tu veux entrer en la vie, garde les commandemens.

18. Λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δ' ἰησοῦς εἶπε, τὸ, ὅτι φονεύσεις· ἢ μοιχεύσεις· ἢ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

Il lui dit, Quels? Et Iesus lui respondit, Tu ne tueras point. Tu ne commettras point adultere. Tu ne desobreras point. Tu ne diras point faux témoignage.

19. Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα· ἢ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.

Honore ton pere & ta mere: item, Tu aimeras ton prochain comme toi-mesme.

20. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφύλαξα μὴ ἑνὸς τοῦτο μου· τί ἔτι ὑστερεῖ;

Le ieune homme lui dit, J'ai gardé toutes ces choses dès ma ieunesse: que me defaut-il encore?

21. Ἐφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλει εἶναι, ὑπάγε, πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός τῶν πτωχοῖς, καὶ ἔξελθε μετὰ μου, καὶ δεύρο ἀκολουθή μοι.

Iesus lui dit, Si tu veux estre parfait, va, ven ce que tu as, & le donne aux pources: & tu auras vñ thesot au ciel, puis vien, & me sui.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ὡς γὰρ ἔχων κτήματα πολλὰ.

Mais quand le ieune homme eut entendu ceste parole: il s'en alla tout triste: car il auoit de grands biens.

15. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

And when he had put his hands on them, he departed thence.

16. Et ecce unus accedens, ait illi, Magister bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?

And beholde one came, and said vnto him, Good Master, what good thing shall I do, that I may haue eternall life?

17. Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata.

And he saide vnto him, Why callest thou me good? there is none good but one, euen God: but if thou wilt enter into life, keepe the commandments.

18. Dicit illi, Quæ? Iesus autem dixit, Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falsum testimonium dices.

He said to him, Which? And Iesus said, These: Thou shalt not kill: Thou shalt not commit adulterie: Thou shalt not steale: Thou shalt not beare false witnesse.

19. Honora patrem tuum & matrem tuam, & Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Honour thy father and mother: and thou shalt loue thy neighbour as thy selfe.

20. Dicit illi adolescens, Omnia hæc custodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deest?

The yong man sayde vnto him, I haue obserued all these things from my youth: what lacke I yet?

21. Ait illi Iesus, Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.

Iesus said vnto him, If thou wilt be perfecte, go, sell that thou hast, and giue it to the poore, and thou shalt haue treasure in heauen, and come and follow me.

22. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

And when the yong man heard that saying, he went away sorrowfull: for hee had great possessions.

15. Vnd leget die hende auff sie/ vnd zog von dannen.

De hand lagde Henderne paa dem/ oc drog der fra.

16. Vnd sihe einer trat zu ihm/ vnd sprach: Guter Meister/ was sol ich guts thun/ daß ich das ewige Leben müge haben?

De see / Der traadde en til hannem / oc sagde / Gode Mestre / Huad gaar skal ieg gøre / at ieg kand haaffue det euige Leff?

17. Er aber sprach zu ihm: Was heiffest du mich gut? Niemand ist gut/ denn der einige Gott. Wilt du aber zum Leben eingehen/ so halt die Gebot.

Hand sagde til hannem / Hui kalder du mig god? Ingen er god / vden aleniste Gud. Men wilt du ingaa til Leffuit / da hold Budene.

18. Da sprach er zu ihm: Welche? Iesus aber sprach: Du solt nicht tödten. Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht stelen. Du solt nicht falsch gezeugniß geben.

Da saade hand til hannem / Huilcke? Ihesus sagde / Du skal icke ihuelsta. Du skal icke bedriffue Hoer. Du skal icke stiele. Du skal icke beare falskt vidnisbyrd.

19. Ehre Vater vnd Mutter. Vnd du solt deinen Nächsten lieben als dich selbst.

Ere Fader oc Moder. Oc du skal elcke din Næste / som dig selff.

20. Da sprach der Jüngling zu ihm: Das hab ich alles gehalten von meiner jugend auff/ was fehlet mir noch?

Da sagde Drengen til hannem / Det haaffuer ieg huldet altsammen fra min Ungdom / Huad fattis mig end nu?

21. Iesus sprach zu ihm: Wilt du vollkommen sein/ so gehe hin/ verkauffe was du hast/ vnd gibs den Armen/ so wirst du einen schatz im Himmel haben/ vnd kom vnd folge mir nach.

Ihesus sagde til hannem / Wilt du vere fuldkommen / Da gaek hen / oc sel huad du haaffuer / oc giff fattige det / da skal du haaffue it ligende sæ i Himme len / oc kom / oc efterfølg mig.

22. Da der Jüngling das wort hörte/ gieng er betrübt von ihm/ denn er hatte vil Güter.

Der Drengen hørde det ord / gief hand bedrøffuit fra hannem / Thi hand haaffde meget Gods.

15. A kónj wyládal na něruce/odšel odtud.

A wlozywšy nánie rece / pozšedl z onad.

16. A hle geden přistaupiw/ řekl gemu: Mistr dobrý / co dobrého budu činiti / abych měl žiwot věčný?

A oto ieden přystapiwšy / řekl iemu / Mistru dobrý / co dobrego mam czynit aby mial žywot wieczny?

17. Kterž řekl gemu: Come nazýváš dobrým: Gediný geš dobrý / totíž Bůh. Ale chceš li do žiwota wgiiti / zaschoway přitázaní.

A on řekl iemu / Přecizemle zo wiesš dobrým? Jadenie teš dobrý oprocz iednego / to teš Bog / Ale si chceš do žywota wnidz / zachoway přitázaní.

18. Dij gemu: Která? A Geziš řekl gemu: Nežabígeš / Nežyzoložíš / Ne pokradeš / Ne promluwíš křiwého swědectwí.

Řekl iemu / Které? A pozwiedzial Jezus / Nie bedzieš zabíat / nie bedzieš cudzołozyl / nie bedzieš kradl / nie bedzieš mowil fałszywego świadectwa.

19. Eci Dce twého y Matřu twau / a milowa ti budeš bližního twého jako tebe samého.

Eci oyc y matř / a bližniego twe milowac bedzieš takosame gostebie.

20. Dij gemu Mladence: Wšeho toho ostríjhal gsem od mladosti mé / tehož mi se geště nedostává?

Řekl mu mladzientec / Jam thego wšyckiego strzeł z mlodości moiej / Czegož mi tešze mie dostawa?

21. Řekl gemu Geziš: Chceš li dokonaly býti / gdi a rozprodaw wšecto což máš / a rozday chudým / a budeš mieti pokladw Nebi: A pod / a následug mne.

Řekl mu Jezus / Jestli chceš býc dokonaly / idž prodaw co teš dno máš / y day w bogim / a bedzieš mial skarb w niebie / a přyzedšy / podž zámna.

22. A kónj wšlyšal Mladence to slowo / odšel smuten gsa / neb měl statku mnoho.

A gdy ty słowá młodzientec wšlyšal / pošedl smutny / abowiem mial młerności wiele.

יט

23. יִשׁוּעַ דִּין אָמַר לֵת לְתַלְמִידוֹתָי אֲמִין אָמַר אֲנִי לָכֵן דַּעֲטֵלָהּ הִי לַעֲתִידָא דִּיעוֹל לְמַלְכוּת שְׁמִינָהּ :

Onde Iesv disse ai suoi discipoli, Io vi dico in verità, che il ricco difficilmente entrará nel regno de cieli.

24. תּוֹב דִּין אָמַר אֲנִי לָכֵן דְּדָלִיל הוּא לְגַמְלָה לְמַעַל בְּחַדוֹנָא דְּמַחֲטָא אוּ עֲתִידָא דִּיעוֹל לְמַלְכוּתָא דִּהֵלָהּ :

E di nuovo vi dico, e gli è piu facile che vn camello passi per il pertuso d'una ago, che vn ricco entri nel regno di Dio.

25. תַּלְמִידָא דִּין כִּד שְׁמַעוּ תַּהֲרִין הֵו טַב וְאֲמַרִין מִגִּידֵי מִשְׁפַּחַּ דְּיִחְיָא :

Vendo questo i suoi discipoli si stupivano grandemente, dicendo, Chi può dunque esser salvo?

26. חָר בָּהוֹן יִשׁוּעַ וְאָמַר לַהוֹן לֹות בְּנִי-גִשָּׁא הָדָא לֹא מִשְׁפַּחָא לֹות אֱלֹהֵא דִּין כָּל מִדָּם מִשְׁפַּחָא :

E Iesv riguardandoli, disse loro, Appresso degli huomini questo è impossibile, ma appresso Iddio son possibili tutte le cose.

27. הִידִין עָנָא בְּאִפְּנֵי וְאָמַר לֵה הֵ-חָנוּ שְׁבִקוּ כָּל מִדָּם וְאֲתִין בְּתַרְךָ מִנְּאֲבֵי יִהְיָא לוֹ :

Allor Pietro rispondendo, gli disse, Ecco noi habbian lassato il tutto, & habbianti seguito, che cosa dunque n'haueremo noi?

28. אָמַר לַהוֹן יִשׁוּעַ אֲמִין אָמַר אֲנִי לָכֵן דַּאֲתִתּוֹן דִּהֵלָהּ בְּעֵלְמָא חֲדָתָא מֵא דִּיחֵב בְּרָה דְּאֲנָשִׁי עַל תְּרִיגוֹס דְּשׁוֹבְחָה תִּתְּבוּ אֲרֵאֲתִתּוֹן עַל תְּרִי-עֶסֶר כּוֹרְסוֹן וְתִדּוּגוֹן תְּרִי-עֶסֶר שְׁבָטָא דִּיִּסְרָיִל :

Iesv disse loro, Io vi dico in verità, che voi che m'havete seguito, ne la regeneratione, quando il Figliuol de l'huomo sedrà nel seggio de la sua gloria, sedrete ancor voi sopra dodici seggi, a giudicare la dodici tribu d'Israel.

יט

23. יִשׁוּעַ אָמַר אֶל-תַּלְמִידָיו אֲמִין אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי יַעֲצֵל עֲשִׂיר לְבוֹא אֶל-מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם :

Entonces Iesus dixo a sus discipulos; Diciterto os digo, que el rico difficilmente entrara enel Reyno de los cielos.

24. וְעוֹד אֲנִי אֹמֵר לָכֶם קֹל הוּא לְעֵבוֹר הַגָּמֶל בְּעַד חוֹר הַמַּחֲטָא מִבוֹא עֲשִׂיר אֶל-מַלְכוּת אֱלֹהִים :

Mas os digo, que mas liuiano trabajo es pasar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar en el Reyno de Dios.

25. וְכִי־אֲשֶׁר שָׁמַעוּ תַּלְמִידָיו אֵת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גְּבַהְלוּ מְאֹד לֵאמֹר וְיִי יוֹכֵל לְהַעֲשֶׂה :

Sus discipulos oyendo estas cosas espantaronse en gran manera, diciendo, Quien pues podrá fer saluo?

26. וַיִּבֶּיט יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵת-הָאֲנָשִׁים וְאֵת לֹא תוֹכֵל לְהוֹיָה אֶבֶל אֵת הָאֱלֹהִים כָּל תוֹכֵלָה לְהוֹיָה :

Y mirando los Iesus, dixoles, Acerca de los hombres imposible es esto : mas acerca de Dios todo es posible.

27. אִוְ-עָנָה כִּיפָּה וַיֹּאמֶר אֲלֵיָּהּ הִנֵּה אֲנִיחֵנוּ עוֹבְדֵי אֵת-כָּל אֲשֶׁר לָנוּ וַיָּגֵלךְ אַחֲרֶיךָ וְיִמָּה יִהְיָה לָנוּ :

Entonces respondiendo Pedro, dixole, Heaqui, nosotros hemos dexado todo, y te auemos seguido, que pues auemos?

28. וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אֲמִין אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי-אַתֶּם אֲשֶׁר הִלַכְתֶּם אַחֲרַי בְּחִלְיָפָה אִם יֵשֵׁב בֶּן-אָדָם עַל-כִּסֵּא כְבוֹדוֹ תֵּשְׁבוּ גַם אַתֶּם עַל-שְׁלֹשִׁי עֶשְׂרֵה כִּסְאוֹת וְתִשְׁפֹּטוּ אֶת-שְׁנֵי עֶשְׂרֵי שְׁבִיטֵי יִשְׂרָאֵל :

Y Iesus les dixo, De cierto os digo, que vosotros que me auays seguido, quando en la regeneratione se assentará el Hijo del hombre en el throno de su gloria, vosotros tambien os sentareys sobre doze thronos para juzgar a los doze tribus de Israel.

יט.

23. Ο' ὅτι ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ :

Adonc Iesus dit à ses disciples, En verité ie vous di, qu'un riche entrera difficilement au royaume des cieux.

24. Πάλιν ὁ λέγων ὑμῖν, διευκρινώτερόν ἐστι καμῆλον διὰ τρυπηματὸς ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et derechef ie vous di, Il est plus aisé qu'un chameau passe par le pertuis d'une aiguille, que qu'un riche entre au royaume de Dieu.

25. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο (φόβος, λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι ;

Ces choses ouïes, les disciples s'estonnerent fort, disant, Qui est-ce donc qui peut estre sauué?

26. Ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς καὶ ἀνθρώπου ἐστὶ ἀδύνατόν ἐστι· ὡς δὲ ὁ θεὸς πάντα δύναται ἐστὶ.

Et Iesus les regardant leur dit, Quant aux hommes, cela est impossible: mais quant à Dieu toutes choses sont possibles.

27. Τότε λαμβάνεις ὁ πέτρος· εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκεμεν πάντα, καὶ ἡκολούθησομέν σοι· τί ἄρα ἐστί ἡμῖν ;

Adonc Pierre prenant la parole lui dit, Voici nous auons tout delaisé, & t'auons suivi: que nous en aduiendra-il donc?

28. Ο' ὅτι ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὲν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσετε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τοὺς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

Et Iesus leur dit, En verité ie vous di, que vous qui m'auiez suivi, en la regeneration, quand le Fils de l'homme sera assis au throne de sa gloire, vous aussi serez assis sur douze thrones, iugeans les douze lignees d'Israel.

23. Iesus autem dixit discipulis suis, Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum cælorum.

Then Iesus said vnto his disciples / Verely I say vnto you / that a rich man shal hardly enter into the kingdome of heauen.

24. Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cælorum.

And againe I say vnto you / It is easier for a camel to go through ye eye of a needle / then for a rich man to enter in to the kingdome of God.

25. Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes, Quis ergo poterit saluus esse?

And when his disciples heard it / they were exceedingly amazed / saying / Who them can be saued?

26. Aspiciens autem Iesus, dixit illis Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omniaabilia sunt.

And Iesus behelde them / and said vnto them / With men this is vnpossible / but with God all things are possible.

27. Tunc respondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?

Then answered Peter / and sayde to him / Behold / we haue forsaken all / and followed thee: what shall we haue?

28. Iesus autem dixit illis, Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

And Iesus sayd vnto them / Verely I say to you / that when the Sonne of man shal sit in the throne of his maiestie / ye which followed me in the regeneration / shall sit also vpon twelue thrones / & iudge the twelue tribes of Israël.

23. Iesus aber sprach zu seinen Jüngern: Warlich ich sage euch / ein Reicher wird schwerlich ins Himmelreich kommen.

Da sagde Ihesus til sine Disciple / Sandelige / Jeg siger eder / En Rig kommer Meppeliger Himmerigis rige.

24. Vnd weiter sage ich euch / Es ist leichter daß ein Kamel durch ein nadellohre gehe / den das ein Reicher ins Reich Gottes komme.

De ydermere siger ieg eder / Det er lettere / at it Kamel gaar gennem it Naale øye / Endt at en Rig kommer i Guds rige.

25. Da daß seine Jünger höreten / entsakten sie sich sehr / vnd sprachen: Je / wer kan denn selig werden?

Der hans Disciple horde det / bleffue de saare forferdede / oc sagde / Quo kand da bliffue salig?

26. Iesus aber sahe sie an / vnd sprach zu ihnen: Bey den menschen ist vnmöglich / aber bey Gott sind alle ding möglich.

Da saa Ihesus paa dem / oc sagde til dem / Hoff Menniscen er det vmueligt / Men hoff Gud / ere alle ting muelige.

27. Da antwortet Petrus / vnd sprach zu ihm: Sihe / wir haben alles verlassen / vnd sind dir nachgefolget / was wirdt vns dafür?

Da suarede Peder / oc sagde til hannem / See / Vi haaffue offergiffuit alting / oc efterfuld dig / Huad skulle vi haaffue igen?

28. Iesus aber sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / daß ihr / die ihr mir seidt nachgefolget / in der Widergeburt / da des menschen Son wird sitzen auf dem Stul seiner Herrlichkeit / werdet ihr auch sitzen auff zwölff Stülen / vnd richten die zwölff geschlechter Israël.

Ihesus sagde til dem / Sandelige siger ieg eder / At i som haaffue efterfuld mig / i skulle vdi Gensødelser / naar Menniskens Son skal side paa sin Herrligheds stoel / oc saa side paa tolf Stole / oc domme de tolf Israellstetter.

23. Tehdy Gezijs řekl B^ožedlníkům svým: Žagistě pravím vám / že bohatý nesi nadně přigde do království Nebestěho.

Tedy Jezus řekl věznom svým / Žaprawde powiedam vám / iż bogá thy trudno wuidzie do Królestwa niebieskiego.

24. A opět pravím vám: Snázegst Welblaudu strze vst^ou geht^ou / progijti / nežli bohas t^omu wgi^oti do království Nebestěho.

Žagie powiedam vám / Łatwiej jest Wielbladowi przez dziurę igielną prześć / niż bogáchemu wuidz do Królestwa niebieskiego.

25. A vst^olyšawš^o t^o B^ožedlníky / diwili se welmi / řkauce: V tehdy kdo bude moci spasen býti?

Co vst^olyšawš^o vězníowie / se go / zlekli sie báz^oo mowiac / Ktož thedy moze byc zbawion?

26. A pohleděw Gezijs / řekl: B^ožedlní geft^o to nemožně / ale v Boha wšest^o wěcy gsau možně.

A Jezus weytrawš^o ná nle / řekl im / V t^oduži to nie podobno jest / ale v Bogá wšytki rzeczy podobne s^o.

27. Tehdy odpověděw Petr / řekl gemu: Hle wy opušt^oli gsine wšest^o wěcy / a sli gsine za tebau / což tehdy mijsi budeme?

Tedy Piotr odpowiedział / řekl iemu / Grosiny my opuścili wšytko y posłidmy za toba: Což sie nam tedy dostanie?

28. A Gezijs řekl gim: Žagistě pravím vám / že wy kteříž gste následowali mne / w druhém narozenij / když sedne Syn člověka na stolici welebnosti své / sednete y wy na dwanaći stolici / s^oudijce dwanaćteru Pokolenij Izraelských.

A Jezus řekl im / Žaprawde powiedam vám / iż wy Frorzyście zemna sli w odrodzeniu / gdy wstie d^ozie Syn c^olowieczy na st^olecu chwały swej / bedziecie y wy s^o d^ozic na dwanaście st^olow / s^o d^ozic dwanaście pokolenia Izraelských.

יט

29 וְכָל אֲנִשׁ דְּשִׁבְקָא בֵּיתָא
אוֹ אֲחָא אוֹ אֲחִיתָא אוֹ
אֲבָא אוֹ אֲמָא אוֹ אֲנִיתָא
אוֹ בְּנָא אוֹ קִינָא מִטּוֹל
שְׁמִי חַד בְּמָאָה יִקְבֵּר
וְחַיָּא דְּלַעֲלֵם יֵאָרֶר:

*E chiunque ha uera l'assato case, o fra-
telli, o sorelle, o padre, o madre, e moglie,
o figliuoli, o campi, per il Nome mio, ne
riceuera per ogni un cento, & hereditara
la vita eterna.*

36 סְגִיָּאָה דִּין קְדָמָא
דִּיהוּוֹן אַחֲרִיָּא וְאַחֲרִיָּא
קְדָמָא:

*Ma molti che son primi, saranno & l-
timi: e gli <ltimi saranno primi.*

כ

1 דְּמִיָּא גִיר מַלְכוּתָא
דְּשְׁמִיָּא לְגַבְרָא מְרָא
בֵּיתָא דִּנְבִיָּק בְּצַבְרָא
דִּיאֲגִיר בְּעֵלָא לְפָרְמָה:

*Imperochè il regno de cieli è simile ad
vn huomo padre di famiglia, il quale <sci
fuore, subito che fu giorno ad allegar de
gli operari ne la sua vigna.*

2 חָזַי דִּין עִם בְּעֵלָא מֶן
דִּינָא בְּיוֹמָא וְשִׁדְרָא אֲנִין
לְפָרְמָה:

*Et effendosi accordato con gli operari
per vn denaro il giorno, gli mando ne la
sua vigna.*

3 וְנִבְּקָא בְּתִלַּת שְׁעִין וְחִנָּא
אֲחִרָנָא דְּקִיָּמִין בְּשׁוּקָא
וּבְטִילִין:

*Poi <scendo fuore circa l' hora terza,
ne <alde de gli altri che si stauano nel
mercato otiosi.*

4 וְאָמַר לְהוּוֹן וְלוֹ אַף
אֲנִיתוֹן לְפָרְמָא וּמִדָּם
דְּנָלָא יֵהֵב אֲנָא לְכוֹן:

*E disse à quelli ancora, Andate ancor
Goine la mia vigna, & io <i darò tutto
quello che sarà giusto.*

5 הָנוּן דִּין אֲנָלוֹ וְנִבְּקָא
תוֹב בְּשִׁרָא וּבְתִשְׁעִין שְׁעִין
וְעִבְדֵי הַכּוֹרָה:

*Et essi andorno. Et <scendo di nuoue
fuore circa la sexta e nona hora, fece il si-
mile.*

יט

29 וְכָל אֲנִשׁ יַעֲזֹב אֶת-בֵּית
אוֹ אֲחִים אוֹ אֲחִית אוֹ אָב
אוֹ אִם אוֹ אִשָּׁה אוֹ בָנִים אוֹ
שְׁלוֹת בְּעֵבֹד שְׁמִי מֵאָה בְּעֵבֹד
אֶחָד יִקַּח וְאֶת-חַיָּי כָּל-עוֹלָמִים
יִירָשׁ:

*Y qualquiera que dexare casas, o herma-
nos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o
hijos, o tierras, por mi nombre, recibira cien-
to tanto, y la vida eterna aurá por heredad.*

30 וְרַבִּים יְהִי־וֹ רִאשׁוֹנִים אֲנִשׁ
הֵי אַחֲרוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲנִשׁ
הֵי רִאשׁוֹנִים:

*Mas muchos primeros, serán postreros: y
postreros, primeros.*

כ

1 כִּי גִדְמָתָהּ מַלְכוּתָהּ הַשְּׁמַיִם
לְאָדָם בַּעַל הַבַּיִת אֲנִשׁ יָצָא
מִשְׁכִּים בְּבִקָּר לְשָׂכָר פּוֹעָלִים
אֶל-פָּרְמוֹ:

*Porque el Reyno de los cielos es semejante
à vn hombre, padre de familia, que salió por la
mannana à coger peones para su vinna.*

2 וּבְאֲנִשׁ יָאָה לְפִעְלִים בְּזוּזָה
לְיוֹם וַיִּשְׁלַח אוֹתָם לְכַרְמוֹ:

*Y concertado con los peones por vn dine-
ro al dia, embiólos à su vinna.*

3 וַיָּצֵא בְּשַׁעֲהַּ הַשְּׁלִישִׁית וַיִּרְאֵהוּ
אֲחֵרִים עוֹמְדִים בַּשּׁוּק וּבְטִילִים:

*Y saliendo cerca de la hora de las tres, vido
otros que estauan en la plaça ociosos:*

4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַם אַתֶּם
לְכַרְמִי וְאֲנִשׁ צִדְקָה הִיא אֲתוֹן
לָכֶם:

*Y dixoles, Id tambien vosotros à mi vinna,
y daroshé loque fuere justo.*

5 וּבְאֲנִשׁ הִלְכוּ עוֹד יָצָא בְּשַׁעֲהַּ
הַשְּׁשִׁית וְהַשְּׁעִית וַיַּעַשׂ כְּמוֹ-כֵן:

*Y ellos fueron, Salió otra vez cerca de las
seys, y de las nueue horas, y hizo lo mismo.*

יט.

29. Καὶ πᾶς ὁς ἀφῆκεν οἰκίαν
ἢ ἀδελφὸν, ἢ ἀδελφάν, ἢ πατέρα
ἢ μητέρα, ἢ γυναικα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ-
γρὰς, ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκα-
τὸν ἑκατάσιονα λήψεται, καὶ ζωὴν
αἰώνιον κληρονομήσει.

*Et quiconque aura delaissé maisons,
ou freres, ou sœurs, ou pere, ou mere,
ou femme, ou enfans, ou champs à cau-
se de mon Nom, il en receura cent fois
autant, & heritera la vie eternelle.*

30. Πολλοὶ ὅτι ἔσονται πρῶτοι, ἔ-
χατοι, καὶ ἔχατοι, πρῶτοι.

*Mais plusieurs qui sont premiers, se-
ront derniers: & les derniers seront pre-
miers.*

Κ Ε Φ Α Λ Α Κ'.

ΟΜΟΙΑ γάρ ἐστι ἡ βασιλεία
τοῦ ὑψίστου ὡς θρόνος εἰς
δεσπότην, ὅς τις ἐξῆλθεν ἀμα πρῶτον
μισθώσασθαι ἑργαίτας εἰς τὴν ἀμπε-
λῶνα αὐτοῦ.

*Car le royaume des cieux est sem-
blable à vn pere de famille, lequel est
sorti incontinct au poinct du iour pour
loer des ouuriers pour la vigne.*

2. Συμφωνήσας ὁ μετὰ τῶν ἑρ-
γατῶν ἐν δέντρει τῇ ἡμέρᾳ,
ἀπέστειλε αὐτοὺς εἰς τὴν ἀμπελῶ-
να αὐτοῦ.

*Et quand il eut accordé avec les ou-
uriers à vn denier par iour, il les envoya
à la vigne.*

3. Καὶ ἐξελθὼν πρὸς τὴν τρίτην
ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἐστῆτας ἐν τῇ
ἀγορᾷ ἀργῶς.

*Puis estant sorti enuiron les trois
heures, il en vid d'autres qui estoient
sans besongne au marché.*

4. Καὶ εἰπὼς εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ
ὕμεις εἰς τὴν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἰάν
ἡ δίκην μου, δώσω ὑμῖν.

*Ausquels il dit, Allez-vous en aussi à
ma vigne, & ie vous baillera ce qui fe-
ra de raison.*

5. Οἱ ὅτι ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν
πρὸς ἑκτὴν καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐ-
ποίησεν ὡσαύτως.

*Et ils s'y en allerent, Puis ferrit de-
rechef enuiron six & neuf heures, & fit
de mesme.*

29. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

And whosoever shall forsake houses / or brethren / or sisters / or father / or mother / or wife / or children / or lands / for my Names sake / he shall receive an hundred fold more / and shall inherit everlasting life.

30. Multi autem erunt primi, novissimi: & novissimi primi.

But many that are first / shall be last / and the last / shall be first.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

For the kingdom of heaven is like unto a certain householder / which went out at the dawning of the day to hire labourers into his vineyard.

2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

And hee agreed with the labourers for a pence a day / & sent them into his vineyard.

3. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.

And he went out about the thirde houre / and saw other standing idle in the market place.

4. Et dixit illis, Ite & vos in vineam: & quod iustum fuerit, dabo vobis.

And saide unto them / Go ye also into my vineyard / and whatsoever is right / I will give you: and they went their way.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextā & nonam horam: & fecit similiter.

Again hee went out about the sixt and ninth houre / and did likewise.

29. Vnd wer verlesset Heuser oder Brüder / oder Schwester / oder Vater / oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder äcker / vmb meines Namens willen / der wirdt's hundertfeltig nemen / vnd das ewige Leben erben.

De huo som offuer giffuer Huss/eller Brödre / eller Söstre / eller Fader / eller Moder / eller Hustru / eller Born / eller Agre / for mit Naffn skuld / Hand skal tage det hundrede fold / oc arffue det ewige Liff.

30. Aber vil die da sind die ersten / werden die letzten / Vnd die letzten werden die ersten sein.

Men mange som ere de første / bliffue de sidste / De de sidste / skulle bliffue de første.

Als Himmelreich ist gleich einem Haushater / der am morgen außgieng / Arbeiter zu mieten in seinen Weinberg.

Himmelgis rige lignis ved en Høsbønde / som vdgick om morgenen / at leye Arbejdere i sin Vingård.

2. Vnd da er mit den Arbeitern einward / vmb einen groschen zum Tagelohn / sandte er sie inn seinen Weinberg.

De der hand bleff forligt met Arbejdernie / om en PENDING til daglen / da sende hand dem i sin Vingård.

3. Vnd gieng auß vmb die dritte stunde / vnd sahe andere an dem Markt müßig stehen.

De hand gick ud ved den tredie stund / oc saa andre staa ledige paa Torffuit.

4. Vnd sprach zu jnen: Gehet ihr auch hin inn den Weinberg / ich wil euch geben was recht ist.

De sagde til dem / Gaa i oc saa bort i Vingården / Jeg vil giffue eder hvad ret er.

5. Vnd sie giengen hin. Abermal gieng er auß / vmb die sechste vnd neundte stunde / vnd thet gleich also.

De de ginge hen. Hand gick åter ud / ved den siette oc niende stund / oc gjorde lige saa.

29. A každý kdož opustí dům / neb Bratří / neb Sestry / neb Otce / neb Matku / neb Manželku / neb Syny / a neb Pole pro gměno mē / stokrát více vezme / a životem věčným vládnouti bude.

A vselkí křtořby opuścł domy / abo bracia / abo siostry / abo oycy / abo matky / abo žony / abo dźci / abo roledla imienia moiego / tyle stoćroć weźmie / y żywot wieczny dziedziczyć otrzyma.

30. Mnohý pak prvňij / budu poslednij: a poslednij prvňij.

A wiele pierwșyich beda ostatcznymi / a ostatcznych pierwșimi.

Podobno jest Království vší Nebesť Ešlověku Hospodari / kterých vřšel hned ráno / aby nahaldělníky na Vinici svau.

A podobne jest Królestwo niebieskie ešłowěku gospodarzowi / kterých wysłł storo ná świtanu náymlować robočniků do winnice swoiey.

2. A když se stala smlauva a dělníky z Deniže denního / poslal gena Vinici svau.

A gdy się znowił z robočniků kámi z Grořa ná džen / poslal ie do winnice swoiey.

3. A wysłł w hodinu třetij vřšel gině na nágimu ani stogij prázdni.

A wysłł w třetiey goz dżiny / vřzał drugie křozy stali ná rynku proznuac.

4. Vřekl jim: Gdētež y wy na Vinici mau: a co bude spravedlivěho / dām wám.

Vřekl im / Gdēte y wy do winnice / a coby spráwiedliwe bylo / dām wám.

5. A oni šli. Opět pak wysłł při šestě a dewátě hodině / a vřčil tēž.

A oni pošli: Zásie wysłł w třetiey goz dżiny / vřzał drugie křozy stali ná rynku proznuac.

כ

6 ולא פייחד עסרא שציו
נפק ואשכח אחרינא
דקימיו ובטליו ואמר להון
מנא קימיו אנתון נומא
כלה ובטליו:

*Poi circa l' hora undecima, & scendo
fuore, ne trouò de gli altri che si stauano
pure otiosi, e dice loro, Perché vi state voi
qui tutto l' di otiosi?*

7 אמריו לה דלא אנש
אגרו אמר להון ולו אף
אנתון לכרמא ומדום
דנלא נסבין אנתון:

*Essi gli dicono, Percioche niuno ci ha
allogati. Egli dice loro, Andatenene an-
cor voi ne la mia vigna, e ricenerete tutto
quello che sarà giusto.*

8 בד הניא דיו ומשני
אמר מרמא פדמא לרב
ביתא קרי לפעלל ויהב
להון אגדהון ושכר
אחרנא ועדמא להדמא:

*Venuta che fu la sera, il padron de la
vigna dice al suo fattore, Chiama gli ope-
rari, e paga loro la mercede, cominciando
da gli ultimi infino a i primi.*

9 ואנתו הנון דחד עסרא
שציו נסבין דינר דינר:

*Et arrivati quelli ch'erano venuti cir-
ca l' undecima hora, riceuerono ciascuno
vn denaro.*

10 ופד אתו קדמין
סברו דיתיר שקליו ושקלו
דינר דינר אף הנון:

*Poi venendo i primi, si pensauano di
douer ricener piu: e riceuerono pur an-
ch'essi, ciascuno vn denaro.*

11 ופד שקלו רטגו ער
מרמא ביתא:

*Ericeustolo, mormorauano contra'l
padre di famiglia.*

12 ואמריו הליו אחרינא
חדא שצא עבדו ואשית
אנון עמו דשקלו יוקרה
דיומא וחומא:

*Dicendo, Questi ultimi hanno lau-
rato vn' hora sola, e tu gli hai fatti pari a
noi che habbiamo portato il peso del gior-
no, & il calore.*

כ

6 ובעשתי עשרה שצא
רממא אחרינא עומדים בבטלים
ואמר להם מה פה עומדים
אתם כל היום בבטלים:

*Y saliendo cerca de las onze horas, halló
otros que estauan ociosos, y dixoles, Porque es-
tays aqui todo el dia ociosos?*

7 אמריו לו כי איש לא שכר
איתנו אמר אליהם לכו גם
אתם בכרמי ואשר צדקה היא
לקחו:

*Dizenle ellos, Porque nadie nos ha cogido.
Dizeles, Id tambien vosotros a la vinna, y reci-
bireys lo que fuere justo.*

8 ובאשר היה ערב אמר אדון
הכרם לאיש אשר נצב על
הכרם קרא לפועלים ויתן להם
את השכר החל מאחרונים
עד הראשונים:

*Y quando fue la tarde del dia, el fennor de la
vinna dixo a su procurador, Llama los peones, y
págaes el jornal comenzando desde los postre-
ros hasta los primeros.*

9 והאלה אשר פשעה עשתי
עשרה באו איש איש את דונתו
לקחו:

*Y viniendo los que auian venido cerca de
las onze horas, recibieron cada vno vn dinero.*

10 ובואו הראשונים ויחשבו
כי יותר מאלה לקחתם ויקחו
גם המה איש את דונתו:

*Y viniendo tambien los primeros, pen-
saron que auian de recebir mas: mas tambien ellos
recibieron cada vno vn dinero.*

11 ובאשר לקחו הלינו על
בעל הבית:

*Y tomando lo murmurauan contra el padre
de la familia.*

12 לאמר כי האלה האחרונים
אחת שעה פעלו ותשורה אותם
לנו אשר את משנת היום ואת
החם נשאו:

*Diziendo, Estos postremos han hecho vna
hora, y has los hecho iguales a nosotros, que a-
uemos lleuado la carga y el calor de dia.*

κ.

6. Περὶ ἡ πλὴν ἑνδεκάτῃ ὥρᾳ
ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας δε-
ροῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὥδε ἐσθί-
κατε ὅλῳ τῷ ἡμέρᾳ δεροῖς;

*Et enuiron les onze heures il sortit,
& en trouua là d'autres qui estoient
sans besongne, ausquels ildit, Pourquoi
vous tenez-vous ici tout le iour à rien
faire?*

7. Λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι εἰς ἡ-
μᾶς ἐμιοδώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑ-
πάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν ἀμπελώ-
να, καὶ ὁ ἅν ἡ δίκαιον λήψεσθε.

*Ils lui respondirent, Pource que
personne ne nous a loés. Et il leur dit,
Allez-vous-en aussi à ma vigne, & vous
receurez ce qui sera de raison.*

8. Ὁ ψίας ἡ γλουμῆς λέγει ὁ κύ-
ριος τοῦ ἀμπελώ· τῷ πρι-
τόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον αὐτὸν ἐργά-
τας, καὶ δώδε αὐτοῖς τὸν μισθόν,
ἀρχὰς ἀπὸ δὲ ἐσχάτων ἕως
τῶ πρώτων.

*Quand donc le soir fut venu, le mai-
stre de la vigne dit à celui qui auoit
charge de ses affaires, Appelle les ou-
uriers, & leur paye leur loyer: commen-
çant de puis les derniers iusques aux
premiers.*

9. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τῇ ἑνδε-
κάτῃ ὥρᾳ, ἔλαβον ἑκά ὀνεία-
ρον.

*Adonc ceux deuers les onze heures
estans venus, ils receurent chacun vn de-
nier.*

10. Ἐλθόντες ἡ οἱ πρώτοι ἐνόμι-
σαν ὅτι πλεονα λήψοντα· καὶ ἔλα-
βον καὶ αὐτοὶ ἑκά ὀνείαρον.

*Or quand les premiers furent venus,
ils cuidoyent plus receuoir: mais ils re-
ceurent aussi chacun vn denier.*

11. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ
τοῦ οἰκοδεσπότου.

*Et fayans receu, murmuroyent con-
tre le pere de famille.*

12. Λέγοντες, ὅτι εἴ ποί οἱ ἔχρατοι
μία ὥρα ἐποίησαν, καὶ ἰσους ἡμῖν
αὐτοῖς ἐποίησας τοῖς βασιλεί το
βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τοὶ καύ-
σαν.

*Difans, Ces derniers-ici n'ont beson-
gné qu'une heure, & tules as faits pa-
reils à nous, qui auons porté le faix du
iour & le hasle.*

כ

13. הוּ דִּיּוֹ עָנָא וְאָמַר לְהַד
מִנְהוֹן חֲבֵרִי לֹא מִצְוִר
אָנָּה בְּךָ לֹא הָיָא בְּרִינֵר
הָצִתָּ עִמִּי:

Et egli rispondendo, disse ad un di loro, Amico, io non ti fo già torto: non t'accordasti tu con meco per un denario?

14. סָבִי לֵךְ וְוֵל עָבַת אָנָּה
דִּיּוֹ הִלְהֵנָּה אַחֲרֵנָּה אֵתֵל
אִירֵךְ:

Togli il tuo, e vattene: io voglio dare à quest'ultimo tanto quanto à te.

15. אִו לֹא שְׁלִיט לִי דִּמְדָּם
דְּעָבַת אָנָּה אֶעְבֵּד בְּדִילִי
אִו עֵינֵךְ בִּישָׁא דְּאָנָּה טַב
אָנָּה:

Non è egli lecito far de le cose mie quel ch'io voglio? L'occhio tuo è egli maligno, perche io son buono?

16. הִכְנָא יְהוֹוִן אַחֲרֵנָּה
קִדְמִיָּא וְקִדְמִיָּא אַחֲרֵנָּה
סִגְמָוִן אֲבִיוֹן קִנְיָא נְוִעִירִין
גְּבִיָּא:

In questo modo gli ultimi saranno primi, & i primi ultimi. Percioche molti son chiamati, e pochi eletti.

17. עֲתִיד הָיָא דִּיּוֹ יִשׁוּעַ
דִּיּוֹסֶק לְאוּרִשְׁלַם וְדִבֵּר
לְתַרְעָסָר תַּלְמִידָהוּ
בִּיבֻהִי וְלֵהוֹן בְּאוּרִשְׁלַם
וְאָמַר לְהוֹן:

Esalendo Iesus in Ierusalem, presc da parte nel camino i suoi dodici discipoli, e disse loro.

18. הֵנָּה סִלְחִין הָיָא לִי
לְאוּרִשְׁלַם וְכִרְהָ דְּאָנָּה
מִשְׁתַּלֵּם לְרַבִּי פְּהֵנָּה
וְלִסְפָּרָנָה וְיַחֲיִיבֻנְיָהּ לִי
לְמוֹתָנָה:

Ecco noi sagliamo in Ierusalem, & il Figliuol de l'huomo sarà dato ne le mani de principali Sacerdoti, e de gli Scribi, e condannarannolo à morte.

19. וְיִשְׁלַחְנֵהּ לְעַמְמָא
וְיִבְחֹחוּ בָּהּ וְיִגְדֹּנְיָהּ
וְיִקְרַבְנֵהּ וְלִינְמָה
דִּתְלִתָּא יְקוּם:

E darannolo in poter de Gentili ad esser schernito, flagellato, e crucifisso, & il terzo dì risuscitarà.

כ

13. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְאַחַד מִהֶמָּה
מִלְעֵי אֵינִי עוֹשֶׂה לָּךְ חֲמֵס הֲלֵא
בְּזוּזָה תֵּאוֹת לִי:

Y el respondiend dixo à vno deellos, Amigo, no te hago agrauio. No te concertaste conmigo por vn dinero?

14. לָקַח אִשָּׁר לָךְ וְלָךְ כִּי־רָצִיתִי
לְאַחֲרוֹן הָיָה לְתֵת כְּמוֹ לָךְ:

Toma lo que es tuyo, y vete: y quiero dar à este postrero como à ti.

15. אִו הֲלֵא אֶכֶל לַעֲשׂוֹת אֶת־
אִשָּׁר אֶרְצָה בְּעֵינֶיךָ אִו אִם עֵינֶךָ
תִּרְוֹעַ כִּי־אִנִּי מִטֵּיב הוּא:

No me es licito à mi hazer loque quiero en mi cosas? Es malo tu ojo, porque yo soy bueno?

16. לֵכָה יְהוֹי הָאֲחֵרִים רִאשׁוֹנִים
וְהָרִאשׁוֹנִים אֲחֵרִים כִּי רַבִּים
גְּקִרְנֵהּ וּמַעֲטִים גְּבָחֵהּ:

Ansi los primeros serán postreros: y los postreros primeros: porque muchos son llamados, mas pocos escogidos.

17. וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַם
וַיִּקַּח אֶת־שְׁנַיִם עָשָׂר תַּלְמִידִים
בְּסֹתֵר בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם:

Y subiendo Iesus à Ierusalem, tomó sus doze Discipulos à parte enel camino, y dixoles.

18. הִנֵּה אֲנִיחֵנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלִּימָה
וְכֵן הָאָדָם יִמָּסַר לְשָׁרֵי הַכְּהֻנִּים
וְלִסְפָּרִים וַיַּחֲבִיבוּהוּ לְמוֹת:

Heaqui subimos à Ierusalem: y el Hijo del hombre será entregado à los principes de los sacerdotes, y à los Escribas: y condenarlohan à muerte?

19. וַיִּמְסְרוּהוּ לְגוֹיִם לְהַלְלִיץ
לְהַמָּסֵר וְלְתַלֹּת וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם:

Y entregarlo han à las Gentes para que lo escarnezan, y açoten, y crucifiquen: mas al tercero dia resuscitarà.

κ.

13. Ο ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐ-
τῶν· ἔγωγε σὸν ἀδικῶ σι. καὶ δῶνα-
εἶς συνεφώνησάς μοι;

Et il respondit à l'un d'eux, & dit. Compagnon, ie ne te fai point de tort: n'as-tu pas accordé avec moi à vn denier?

14. Ἀποτὸν δὲ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω γὰρ
τάτω τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ
σοι.

Prene ce qui est tien, & t'en va: mais si ie veux donner à ce dernier autant comme à toi.

15. Ἡ σὺν ἔχεις μοι ποιῆσαι ὅ θέ-
λω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ δὲ ὀφθαλμὸς
σὺ πονηρὸς εἶσι, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς
εἰμι;

Ne m'est-il pas loisible de faire ce que ie veux de mes biens? Ton œil est-il malin de ce que ie suis bon?

16. Οὕτως ἔσονται οἱ ἐσχάτοι,
πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι, ἐσχάτοι. πολ-
λοὶ γὰρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλε-
κτοί.

Ainsi les derniers seront premiers & les premiers, derniers: car plusieurs sont appeles, mais peu esleus.

17. Καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς
ιεροσόλυμα, παρέλαβε σὺν δώδε-
κα μαθηταῖς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ
εἶπεν αὐτοῖς.

Et Iesus montant en Ierusalem, print à part, sur le chemin ses douze disciples, & leur dit.

18. Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς ιερο-
σόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πα-
ραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῖσι καὶ γραμ-
ματέσι· καὶ κατακρινέουσιν αὐτὸν θανάτῳ.

Voici, nous montons en Ierusalem, & le Fils de l'homme sera liuré aux principaux Sacrificateurs & aux Scribes, & ils le condamneront à mort.

19. Καὶ παραδώσεται αὐτὸν τοῖς
ἐθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαίζειν, καὶ μαρτι-
γάζειν, καὶ σκωρᾶν, καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et le liureront aux nations pour s'en mocquer, & le fouetter, & crucifier: mais au troisieme iour il resuscitera.

13. At ille respondens, unicorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario convenisti mecum?

And hee answered one of them / saying / Friende / I do thee no wrong: didest thou not agree with me for a penny?

14. Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi.

Take that which is thine owne / and goe thy way: I will giue vnto this last / as much as to thee.

15. Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?

Is it not lawfull for me to do as I will with mine owne? Is thine eye euill because I am good?

16. Sic erunt novissimi, primi: & primi, novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

So the last shall be first / and the first last: for many are called / but fewe chosen.

17. Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secrete, & ait illis.

And Iesus went vp to Ierusalem / and tooke the twelue disciples apart in a way / and said vnto them.

18. Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte.

Beholde / we goe vp to Ierusalem / and the Sonne of man shall be deliuered vnto the chiefe Priestes / and vnto the Scribes / and they shall condemne him to death.

16. Et tradent eum Gentibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

And shall deliuer him to Gentiles / to mocke / and to scourge / & to crucifie him but the third day he shall rise againe.

13. Er antwortet aber / vnd saget zu einem vnter inen: Mein Freund / ich thu dir nicht vnrecht / Bist du nicht mit mir eins worden vmb einen Groschen?

Hand suarede / oe sagde til en aff dem / Min Ven / ieg gøt dick icke vret / Est du icke forligt met mig om en Pending?

14. Nim was dein ist / vnd gehe hin. Ich will aber disem letzten geben / gleich wie dir.

Tag det dit er / oe gack hen. Jeg vil giffue denne sidste / lige som dig.

15. Oder hab ich nicht macht zu thun / was ich will / mit dem meinen? Sihest du darumb scheel / daß ich so gütig bin?

Eller haaffuer ieg icke maect til / at gøre met mit / huad ieg vil? Seer du der saare tvært / at ieg er god?

16. Also werden die letzten die ersten / vnd die ersten die letzten sein. Den vil sind beruffen / aber wenig sind auß erwöhlet.

Saa skulde de sidste bliffue de første / De de første de sidste. Thi mange ere kallede Men saa ere vdualede.

17. Vnd er zoch hinauff gen Jerusalem / vnd nam zu sich die zwölff Jünger besonders auff dem wege / vnd sprach zu ihnen:

De hand drog hen op til Jerusalem / oe tog de tolf Disciple serdelis til sig paa veyen / oe sagde til dem.

18. Sihe / wir ziehen hinauff gen Jerusalem / Vnd des Menschen Son wird den Hohenpriestern vnd schriftgelerten überantwortet werden / vnd sie werden in verdammnen zum Tode.

See wyrense hen op til Jerusalem / De Menschen Son skal antuordis de Ypperste Prestre oc Schrifteloge / De de skulde fordømme hannem til døde.

19. Vnd werden in überantwortten den Heiden / zu verspotten / vñ zu geißeln / vnd zu creußigen / vnd am dritten tage wird er wider auffstehen.

De skulde antuorde Hedninge hannem / til at bespærte oe at hudstryge / oe at kaarsfeste / De paa tredie dag skal hand opstaa igen.

13. Non odpowědew gedno: mu & nich / řekl: Přijtel / neč: ním tobě křivdy / wšak gš & Denijze dennjho smluwil sem: nau?

Non odpowěděl / řekl ied: nemu & nich / Thowárzysu nie czy: nie křzywdy / & zaś sie nie smowil & gość?

14. Wezmij což twého gest / a odegdi: chcy žagistě y tomu: to poslednjmu dāti yāto y to: bē.

Wejmi co twego jest / & idž precz / chccia temu ošātecznemu dāci tāto y robie.

15. Zdalij mi nesciustv čin: ti w mēm což chcy? čili oko twē nesciustv gest / že yā do: brý gšm?

Žaž mī sie nie godžī vezynić z moim co chce? Abo oko twoie slostiue jest / žzem ia dobry?

16. Taťj budau poslednij prvni / a prvni poslednij. Nebo mnoho gest powolaných ale málo wywolanych.

Tāťj ošāteczni beda pierwsze mī / & pierwsy ošāteczny mī / Ne bowiem wiele jest wezwānych / ale málo wybrānych.

17. A wstupuge Geřis do Geruzalēma / ponal s sebau dwanaće vcednjšw swých tanyē / y řekl jim.

A gdv šedl Jezus do Jerusa: lem / wzial s soba dwanaście wcz: niow osobno nā drodze / & řekl im.

18. A wstupupeme do Geruzalēma / a Syn člowěka wy: dān bude knižatūm kněž: stým a Misirūm / a odsaudij: ge y na Smrt.

Otho idžiemy do Jeruzālem / & Syn cšlowieczy bedze wydan Ašāžetam kaplāštin / y nāuczy: čielom / y osadze go nā smere.

19. Adadij ge yžymu Lidu & posmijwanij / a & bičowanij / a & vkrizowanij / a třetijho dne ž mrtvých wstane.

Apodāza go pogānom nā to ābyšie & nie nāgrāli / y bičowali go / y vkrizowali go / & třecie: dnā powstanie.

כ

20. הִידִין קִרְבָּהּ לָהּ
אִמְהוֹן דִּבְנֵי וְדָדֵי הִי וּבִ
וּבְנֵיהָ וְסִגְדָת לָהּ וְשָׂאֵלָה
הֵנֶת לָהּ מִדָּם:

Allor la madre de figliuoli di Zebedee venne à lui co i suoi figliuoli, inchinandosigli, e domandandoli qualche cosa.

21. הִי דִין אָמַר לָהּ מִנָּה
עֲבֹנָה אֲנִי אֲמַרְנָה לָהּ
אָמַר דִּיתָבוּן הִלִין תִּרְיוֹ
בְּנֵי חֵד מִן יִמִינָהּ וְחֵד מִן
סְמָלָהּ בְּמַלְכוּתָהּ:

Et egli disse, Che vuoi tu? Ella gli dice, Di, che questi due miei figliuoli seggano nel tuo regno, uno à la tua destra, e l'altro à la sinistra.

22. עֲבֹנָה יִשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ
יִדְעִין אֲנִיתוֹן מִנָּה שְׂאֵלִין
אֲנִיתוֹן מִשְׁכָּחִין אֲנִיתוֹן לִ
לְמַשְׁתָּה פֶסֶס דִּאֲנִי
עֲתִיד אֲנִי לְמַשְׁתָּה אִו
מִעֲמֻדִיתָה דִּאֲנִי עֲמִד
אֲנִי תַעֲמִדוֹן אֲמַרְיוֹ
לָהּ מִשְׁכָּחִינוּ:

E lei s'rispondendo, disse, Voi non sapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che ho à beuere io? & esser battezzati del battesimo, di che son battezzato io? Essi gli dicono, Noi possiamo.

23. אָמַר לָהֶן פְּסִי ת
תְּשִׁיתוֹן וּמַעֲמֻדִיתָה
דִּאֲנִי עֲמִד אֲנִי תַעֲמִדוֹן
דִּיתָבוּן דִּין מִן יִמִינִי וּמִן
סְמָלִי לֹא הֵנֶת דִּילִי דִאֲתִל
אֵלָה לֹאִלִין דִּיתְסִיבֹת מִן
אֲבִי:

Et egli disse loro, Voi beuerete bene il mio calice, e sarete battezzati del battesimo, del qual son battezzato io: ma il sedere à la mia destra, & à la mia sinistra, non s'appartiene à me il darlo: ma à quelli sarà dato à i quali è apparecchiato dal Padre mio.

24. כִּד דִּין שְׂמַעוּ עֲסָרָה
רְגֻזוֹ עַל הֶבֶן תִּרְיוֹן אֲחִיו:

Et hauendo gli altri dieci & dito questo, si degnorono de due fratelli.

25. וְקָרָא אֲנִי יִשׁוּעַ וְאָמַר
לָהֶן יִדְעִין אֲנִיתוֹן דְּרִי
דִּרִישִׁיתוֹן דִּעֲמִמָּה מִ
מְרִייתוֹן אֲנִי וְרִירְבִנִיתוֹן
שְׁלִיטִין עֲלֵיהֶן:

E lei s' gli chiamò à se, e disse, Voi sapete che i principi de le genti signoreggiano sopra essi, & i grandi esercitano la potestà sopra quelle.

כ

20. אִו קִרְבָּהּ אֵלֶיךָ אִם בְּנֵי וְדָדֵי
עֲבֹנָהּ וְהִשְׁתַּחֲוִי לָו לְשָׂאֵלָה
שְׂאֵלָתָה מִמֶּנּוּ:

Entonces llegose à ella la madre de los hijos de Zebedee con sus hijos, adorando, y pidiendole algo.

21. וְאָמַר אֵלֶיךָ מִנָּה שְׂאֵלָתָה
וְהִשְׁתַּחֲוִי לָו אָמַר אִשְׁד יִשְׁבּוּ שְׁנֵי
בְּנֵי תֵאֵלָה אֶחָד לְיִמִינָהּ וְאֶחָד
לְשְׂמָאלָהּ בְּמַלְכוּתָהּ:

Y el le dixo, Que quieres? Ella le dixo, Di que se assienten estos dos hijos míos el vno à tu manderecha, y el otro à tu yzquierda en tu Reyno.

22. וַיַּעַן יִשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ יִדְעִיתָם
מִנָּה שְׂאֵלָה תִתְּכִלָּה לְשִׁתוֹתָ
אֶת-הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֲשַׁתָּהּ
וְלַחֲטֹבֵל בְּטִבְיָלָה אֲשֶׁר אֲנִי בָהּ
אֲטִיבֵל וְאָמַרְוּ אֵלֶיךָ גִּזְכָּל:

Entonces Iesus respondiendo, dixo, No sabeys lo que pedis, Podeys beuer el vaso que yo tengo de beuer? y ser baptizados del baptismo deque yo soy baptizado? Dicenle ellos Si.

23. וְאָמַר לָהֶם אֶת-כּוֹסִי
תִשְׁתוּהוּ וּבְטִבְיָלָה אֲשֶׁר אֲנִי
אֲטִיבֵל תִּטְבִּלוּ אִךְ לְשִׁבְתָּה לְיִמִינִי
וְלְשְׂמָאלִי אֵינְנִי לִי לְתִת כִּי-אֲנִי
אֲשֶׁר גִּזְכּוֹן לָהֶם מֵאֲבִי:

El les dize, A la verdad mi vaso beuerays: y del baptismo deque yo soy baptizado, sereys baptizados: mas sentaros à mi manderecha y à mi yzquierda, no es mio dar lo, sino à losque està aparejado de mi Padre.

24. וַיִּשְׁמְעוּ הָעֶשְׂרִה וַיִּכְעֲסוּ
עַל-שְׁנֵי-הָאֲחֵים:

Y como los diez oyeron esto, enojaronse de los dos hermanos.

25. וַיִּשׁוּעַ קָרָא אֲלֵהֶם אֵלֶיךָ
וְאָמַר הֲלֹא תִדְעוּ כִּי-שָׂרֵי הַגּוֹיִם
יִמְשְׁלוּ בָם וְהַגְּדֹלִים יִשְׁלְטוּ
עֲלֵיהֶם:

Entonces Iesus llamandolos, dixo, Ya sabeys que los principes, de las Gentes se ensennorean sobre ellas: y losque son Grandes, effocutan sobre ellas potestad.

כ.

20. Τότε προσήλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυῶσα καὶ αἰτῶσα τι παρ' αὐτοῦ.

Lors la mere des fils de Zebedee vint à lui avec ses fils, se prosternant, & lui demandant quelque chose.

21. Οὗ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, ἐπὶ ἵνα καὶ θισωσιν ὧς οἱ δύο υἱοί μου, ὅς ἐκ δεξιῶν σκαθῇ καὶ ἐξ ἐξωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Et il lui dit, Que veux-tu? Elle lui dit, Ordonne que mes deux fils qui sont ici, soyent assis l'un à ta main droite & l'autre à ta gauche, en ton royaume.

22. Ἀπεκρίθεις δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. δυνάστε πέν το ποτήριον, ὃ ἐγὼ μελλῶ πίνειν καὶ τὸ βαπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.

Et Iesus respondant, dit, Vous ne savez que vous demandez: pouvez-vous boire la coupe que ie doi boire, & estre baptizés du baptisme auquel ie doi estre baptizé? Ils lui disent, Nous le pouvons.

23. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίνειτε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆσθε· τὸ δὲ καθεῖσθαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐξωνύμων μου, οὐκ ἐστὶ ἐμὸν δοῦναι; ἀλλ' ὅς τις ἑτοιμασθῇ ὑποῦν πατρός μου.

Et il leur dit, De vrai vous boirez ma coupe, & sereys baptizes du baptisme, auquel ie serai baptizé: mais de seoir à ma main droite au à magauche, ce n'est point à moi de le donner, mais il sera donné à ceux ausquels il est préparé de mon Pere.

24. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγάπησεν αὐτοὺς ὡς ἑαυτοὺς ἀδελφῶν.

Les dix autres ayans ouï cela, furent indignés contre les deux freres.

25. Οὗ δὲ ἰησοῦς περισκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεστράζουσιν αὐτοὺς.

Parquoi Iesus les ayant appelés vers soi, leur dit, Vous savez que les princes des nations les maistrifient: & les grands vsent d'autorité sur icelles.

20. Tunc accessit ad eum
mater filiorum Zebedæi cū
filiis suis, adorans & petens
aliquid ab eo.

Then came to him the mother of
Zebedeus children with her sonnes /
worshipping him / & desiring a certaine
thing of him.

21. Qui dixit ei, Quid vis?
ait illi, Dic ut sedent hi duo
filii mei, unus ad dexteram
tuam, & unus ad sinistram
in regno tuo.

And hee saide vnto her / What
wouldest thou? She said to him /
Graunt that these my two sonnes may
sit / the one at thy right hand / and the o-
ther at thy left hand in thy Kingdome.

22. Respondens autem Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? (Et baptismo quo ego baptizor, baptizari.) Dicunt ei, Possumus.

And Iesus answered and said; Ye know not what ye aske. Are ye able to drinke of the cuppe that I shall drinke of; and to be baptized with the baptisme that I shall bee baptized with? Then sayde to him; Wee are able.

23. Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: (*Et baptismo quo ego baptizor, baptizabimini.*) sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à patre meo.

And he said vnto them: Ye shall
drinke in deede of my cup / and I shall be
baptized with the baptisme / that I am
baptized with / but to sit at my right
hand / and at my left hand / is not mine
to geue: but it shalbe giuen to them for
whome it is prepared of my Father.

24. Et audientes decem,
indignati sunt de duobus
fratribus.

And when the other tenne heard
this / they disdained at the two brethren.

25. Iesus autem vocavit eos ad se : & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum : & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.

Therefore Iesus called them vnto him / and saide / Ye knowe that the lordes of the Gentiles haue domination ouer them / and they that are great / exerce the authoritie ouer them.

20. Da tratt zu ihm die Mutter der
Kinder Zebedei/ mit ihren Söhnen/
fiel für jm nieder/ vnd bat etwas von
ihm.

Da traadde Zebedei Børns Moder til hannem/
met sine Sønner / salt ned faar hannem / oc bad han-
nem om noget.

21. Vnd er sprach zu jr: Was wilt du? Sie sprach zu jm: Laß diſe meine zwen Söhne ſitzen in deinem Reich/einen zu deiner Rechten / vnd den andern zu deiner Linken.

De hand sogde til hende / Huad vilst du ? Hun
sagde til hannem / Lad disse mine tso Sønnen side i dit
Rige / den ene hoff din høyre / oc den anden hoff din
Venstre side.

22. Aber Jesus antwortet vnd sprach: Ihr wißet nicht / was ir bittet. Könnet ir den Kelch trincken / den ich trincken werde / vnd euch tauffen lassen mit der Tauff / da ich mit getaufft werde? Sie sprachen zu ihm: Ja wol.

Ihesus suarede / oc sagde / Vride ike / huad i bede
om. Kunde i dricke den Kalsk / som ieg skal dricke / oc
lade eder døde / met den Daab / som ieg skal dabis met?
De sagde til hannem / Ja / vel.

23. Vnd er sprach zu ihnen: Meinen Kelch solt ihr zwar trincken / vnd mit der Tauffe da ich mit getauffet werde / solt ir getaufft werden. Aber das sitzen zu meiner Rechten vnd Lincken zu geben / stehet mir nicht zu / sondern denen es bereitet ist von meinem Vater.

De hand sagde til dem/Min Kalck skulle i visseliger
dricke / oc met den Daab/ som ieg skal døbis met / skul
le i døbis. Men at side hoss min Høyre oc venstre side
staar mig icke til at giffue / Men dem som det er bered
aff min Fader.

24. Da das die zehen höreten/wurden sie unwillig über die zwen Brüder.

Der de Thi det hørde / tog de det til mistycke med
de tho Brødre.

25. Aber Jesus rieß ihnen zu sich /
vnd sprach: Ihr wißet / daß die welt-
lichen Fürsten herrschen / vnd die D-
berherrn haben gewalt.

De Ihesus kallede dem til sig / oc saade / I Vilde /
at Verdens Førster regere / De de Ypperlige haffue
maect.

20. Tedy přistoupila k ně-
mu Matka Synuow Zebede-
owých s Syny swými/ klaně-
jíce se/a prosíce něco od ně-
ho.

Łeby przyſtąpi do niego marta
ſynow zebedeuſowych z ſyny ſawy
mu dać mu chwaley proſić nie
co od niego.

21. Kterýžto řekl jsi : Co chceš ? Řekla gemu : Řeč/ať tyto dva Synové moji sednau/geden na Prawicy twé/a druhý na Lewicy w Krá/sowstwíj twém.

A on iey powiedział / Czego
chcesz? A oná mu rzekła / Rzecz /
byś śiebzieli ci dwa synowie mo-
ieden po prawicy twoicy / a drugi
po lewicy w Królestwie twoim.

22. Odpowijdage Gezijs/
řekl : Newijte jač prosyřte.
Můžeteli pijti Kalich řterný
nā pijti mām? a řřtem gím
nā řřřřřřř řřřřř bři? Řřř
řřř řřř : Můžeme.

A Jezus odpowiedział rzekł /
 Nie wiecie czego prosicie: Moje
 cieli pic Fielich ftory iá bede pil z
 p kzttem ftorym bywam kztzeon
 byc ofkzent: Rzekł mu / Moje
 my.

23. Dſij gim: Kalich žagistě
mſig pſti budete/a křtem gimž
nā se křtſim / pokřtění budete:
ale ſedeti na Prawicſ mē a na
Lewicſ/nenijě mē dati wām/
ale kterhſmž připraweno geſt
od Dſce mēho.

Thedy śm rzekł / Zieli dół mo-
pić bzdzięcie / y krstem Etorym mi-
Frzesa ofrzeciem bzdzięcie / Ale śie-
dziec po prawicy moicy / y po le-
wicy moicy / nie iest moia rzec-
dąć / Ale bzdzie dano tym Etorym
iest zgothowano od oycā moiego.

24. A vslyssawšše to deſet/
rozhněw ali ſe na diwa Bratry.

Co gdy vslyšel drudzy dżie-
sieć/zá zle mieli onym dwiema
brátom.

25. Ale Geſijſe powola-
 gich ſ sobě / ſekl: Wijte / že Kní-
 žata Pohanská panujij nad
 ſwými: a kterijž wěřſſij gſau/
 moc wſazujij nad nimi.

A Jezus wezwawszy ich rzekł
im/ Wiecie iż Asyazetę narodow
pamięta nad nimi/ A Ektorzy wiel
cy są/ wzywając zwierzęchości nad
nimi.

כ

26 לא דין הכנא יהונג
פונתכון אלא מן דעבד
פכון דיהונג רבא יהונג
לכון משמשנא:

Non sarà già così tra voi: ma chiunque vorrà tra voi divenir grande, sia vostro ministro.

27 ומן דעבד פכון דיהונג
קדמנא יהונג לכון עבדא:

E chiunque vorrà tra voi esser primo, sia vostro servitore.

28 איכנא דפריה דאנשא
לא אתא דישתמש אלא
דישמש דיהונג גפשה פ
פונתכנא חלה סגיאנא:

Si come il Figliuol de l'huomo non è venuto per esser servito, ma per servire, e dare l'anima sua in redentione per molti.

29 ופד גפק ישוע מן א
איריחו אתא יהונג בתריה
פנשא סגיאנא:

E partendosi essi da Ierico, una gran turba il seguìto.

30 והנה סמניא תדון
יתבין חו על יד אורחא
ופד שמעו דישוע עבר יה
יהבו קלל ואמרין א
אתרחם עליו מרי פרה
דהייד:

Et ecco due ciechi che sedevano lungo la via. Vedendo che Iesus passava, gridavano dicendo, Habbi misericordia di noi Signore, Figliuol de David.

31 פנשא דין פאיו חו
פהון דישתקין והפון ית
יתראו אדיומו קלהון
ואמרין מרו אתרחם עליו
פרה דהייד:

E la turba gli riprendeva, perche tacevano, ma essi maggiormente gridavano, dicendo, Habbi misericordia di noi, Figliuol de David.

32 וקם ישוע וקרא אבון
ואמר מנג צבין אנתון
אעבד לכון:

E Iesus v fermatosi li chiamò, e disse, Che volete voi ch'io vi facci?

33 אמרין לה מרו דית
דיתפתון עינו:

Essi gli dicono, Signora, che ci siano aperti gli occhij.

כ

26 וכלה לא יהיה ביניכם כ
אם אשר יחפוז להוות בכם
גדול יהי משותכם:

Mas entre vosotros no será así: sino el que quisiere entre vosotros hazerse grande, será vuestro seruidor.

27 ואשר יחפוז בכם להוות
הראשון יהי עבדכם:

Y el que quisiere entre vosotros ser el primero, será vuestro siervo.

28 פאשר גם הוא בן-האדם
לא בא להשרת כן אם לשרת
ולתת את-גופשו פדיון לרבים:

Como el Hijo del hombre no vino para ser servido, sino para servir: y para dar su vida en rescate por muchos.

29 ויצאו מיריחו וילכו אחרי
עם רב:

Entonces saliendo ellos de Iericho, seguia la gran compaña.

30 והנה שני עורים ישובו אל
הדרך וישמעו כישוע יעבור
ויצעקו לאמר חנני אדונינו בן-
דוד:

Y he aqui dos ciegos sentados junto al camino, como oyeron que Iesus passava, clamaron, diciendo, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de nosotros.

31 והעם גערו אותם לחשוף
והמרה יותר צעקו לאמר חנני
אדונינו בן-דוד:

Y la compaña les rennia que callassen: mas ellos clamauan mas, diciendo, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de nosotros.

32 ויעמד ישוע ויקרא להם
ויאמר מה תרצו לעשה לכם:

Y parandose Iesus, llamólos, y dixo, Que quereys que haga por vosotros?

33 ויאמרו לו אדני אשר
תפקחנו עינינו:

Dizele ellos, Sennor, que sean abiertos nuestros ojos.

כ.

26. Οὐχ ἕως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐστιν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γρῆ-
σται. ἔσω ὑμῶν διακονῶ.

Mais il ne sera point ainsi entre vous: ains quiconque voudra estre grand entre vous, soit vostre ministre.

27. Καὶ ὅς ἐστιν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶ-
ναι πρῶτος. ἔσω ὑμῶν δαλῶ.

Et quiconque voudra estre premier entre vous, soit vostre seruiteur.

28. Ὡστερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
οὐκ ἦλθι διακονηθῆναι, ἀλλὰ
διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ λύτρον ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις.

Tout ainsi que le Fils de l'homme n'est point venu pour estre servi, mais pour servir, & donner sa vie en rançon pour plusieurs.

29. Καὶ ἐκπαρουσίου αὐτῶν
ὅσοι ἔρχοντο, ἠκολούθησεν αὐτῷ
ὄχλος πλῆθους.

Et comme ils se partoyent de Ierico, grande troupe le suiuit.

30. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθή-
μιαι πρὸς τὴν ὁδόν, αἰκνύοντες
ὅτι ἰησοῦς ὁ υἱὸς δαυὶδ
ἐλθέσθαι ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυὶδ

Et voici, deux aveugles qui estoient assis pres du chemin, ayans ouï que Iesus passoit, crierent, disans, Seigneur Fils de David, aye pitié de nous.

31. Ο' δὲ ὄχλος ἐπιτίμησεν αὐ-
τοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν οἱ ᾧ μέλει. ἔ-
κραζον, λέγοντες· ἐλθέσθαι ἡμᾶς κύ-
ριε υἱὸς δαυὶδ.

Et la troupe les tansa, afin qu'ils se teussent: mais iceux crioient tant plus fort, disans, Seigneur, Fils de David, aye pitié de nous.

32. Καὶ εὐς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν
αὐτοὺς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιῶ
ὑμῖν;

Et Iesus s'arrestant les appela, & dit, Que voulez-vous que ie vous face?

33. Λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα
ἀνοχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

Ils lui dirent, Seigneur, que nos yeux soyent ouuerts.

26. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.

But it shall not bee so among you, but whosoever will bee great among you, let him be your servant.

27. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus:

And whosoever will bee chiefe among you, let him be your servant.

28. Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

Even as the sonne of man came not to be served, but to serve, and to give his life for the ransom of many.

29. Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa.

And as they departed from Jericho, a great multitude followed him.

30. Etece duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Iesus transiret: & clamaverunt dicentes, Domine, miserere nostri, fili David.

And beholde, two blinde men, sitting by the way side, when they heard that Iesus passed by, cryed saying, O Lord, the Sonne of David, haue mercy on vs.

31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Domine, miserere nostri, fili David.

And the multitude rebuked them, because they should holde their peace: but they cryed the more, saying, O Lord, the Sonne of David, haue mercy on vs.

32. Et stetit Iesus, & vocavit eos, & ait, Quid vultis ut faciam vobis?

Then Iesus stood still, and called them, and said, What will ye that I should doe to you?

33. Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi nostri.

Then said to him, Lord, that our eyes may be opened.

26. So soll es nicht sein vnter euch, sondern so jemand will vnter euch gewaltig sein, der sey euer Diener.

Saa skal der ickē vere blant eder / Men der som nogen vil vere mechtig blant eder / hand skal vere eders Tienere.

27. Vnd wer da will der fürnemest sein, der sey euer Knecht.

De huo som vil vere den Ypperste / hand skal vere eders Tienere.

28. Gleich wie des Menschen Sohn ist nicht kommen, daß er ihm dienen lasse, sondern daß er diene, vnd gebe sein Leben zu einer erlösung für vile.

Lige som Menniskens Søn er icke kommen / at lade sig tiene / Men at hand vilde tiene / oc giffue sit Liff til en Genløselse for mange.

29. Vnd da sie von Jericho außzogen, folgete ihm vil Volcks nach.

De der de droge vð fra Jericho / fulde meget Følck effter hannem.

30. Vnd sihe, zwen Blinden saßen am wege, vnd da sie hörten, daß Iesus fürüber gieng, schryen sie, vnd sprachen: Ach HERR du Son David, erbarm dich vnser.

De see / der sade tho Blinde hoff veyen / De der de hørde / at Ihesus giet frem / robte de / oc sagde / Ach HERR / du Davids Søn / Forbarne dig offuer oss.

31. Aber das Volck bedrohet sie, daß sie schweigen solten. Aber sie schryen vielmehr, vnd sprachen: Ach HERR, du Son David, erbarm dich vnser.

Da truede Følcket dem / at de skulde tie. Men de robte meget mere / oc sagde / Ach HERR / du Davids Søn / Forbarne dig offuer oss.

32. Iesus aber stund stille, vnd rief ihnen, vnd sprach: Was wolt ihr, daß ich euch thun soll?

Da stod Ihesus stille / oc talde at dem / oc sagde / Hvad villet / at ieg skal gøre eder?

33. Sie sprachen zu ihm: HERR, daß vnser augen auffgethan werden.

De sagde til hannem / HERR / at vore øyen funde opladis.

26. Metak bude mezy vámi Alekdožkoli mezy vámi bude chytí byti věřný/budíž služe bniž wás:

Alle metak bedzie między wami / owšem trobykolwiek między wami chćiał wielkim zostć / mecz bedzie sluga wászym.

27. Alekdožkoli mezy wami chćel byti prwnij / budíž wás služe bniž:

Ale trobykolwiek między wami chćiał pierwszym być / mecz bedzie služe bniżiem wászym.

28. Jakožto Søn Člowěka nepřijel / aby gemu slaužil / ale aby on slaužil / a aby dal žiivot swůj na wykaupenij za mnohě.

Jako Søn člověczy nte přijel / abym muslužono / ale aby slaužil / a aby dal žywoť swoy wočup za wlede ich.

29. Alekdyž wycházeli z Jericho / šli za nim žástupově mnohý:

A gdy oni wychodzili z Jerichy / šlo za nim bårzo wlede ludží.

30. A an dwa slepij sedjice v cestě / vslyšeli žebň Gežisů tady šel: y žwolali / řauce: Pane / smilug se nad námi Synu Dawidůw.

A oto dwa ślepi siedząc przy drodze / vsłyszeli iż Jezus przeszedł / żawolali mówiąc / Smiluj się nad nami Pánie / Synu Dawidow.

31. Žástup pak přimlauwal gim / aby mičeli. A oni wišce wolali / řauce: Pane / smilug se nad námi / Synu Dawidůw.

Alle onć wielko ść ludží fučćć se aby mičeli / A oni tym wišcey wolali / mówiąc / Smiluj się nad nami Pánie / Synu Dawidow.

32. y žastawiw se Gežisů / powolal gich k sobě / a řekl gim: Co chćete / at wám učiním?

A stć nawšy Jezus / żawolć ich y řekl / Co chćecie. abym wám uczynil?

33. A žekli gemu: Pane / at se otevrav uči náše.

A žekli mu / Pánie. aby si otevrav ocy náše.

כ

34 וְאַתְּרַחֵם עֲלֵיהֶן וְקָרַב
לְעֵינֵיהֶן וּפָרַשְׁתָּהָ אֶת
אֶתְפַּתְחוֹ עֵינֵיהֶן וְאָנְלוּ
בְּתַרְהָ:

*Et Iesus effendens se mox à compas-
sione, toccò i loro occhij: & incontinent
gli occhij loro rihèbbero la vista, & essi lo
seguirono.*

כ א

1 וּפָרַד קָרַב לְאַתְרֵי שְׁלֹם
וְאַתְּהָ לְבֵית-פֶּגֶזָא עַל גִּיב
טוֹרָא דְּזִיטָא שְׂדֵר יִשׁוּעַ
תְּרִימוֹ תְּלַמִּידֵיהִי:

*Come si furono avvicinati à Ierusa-
lem, & venuti in Bethphage al monte degli
Oliui, allora Iesus mandò due discipoli.*

2 וְאָמַר לְהֶוְנוּ לְקָרִיתָא
הַזֵּאת דְּלִיקְפִּלְכוֹן וּמִחְדָּא
מִשְׁכָּחִין אֶתְהִין חֲמֵרָא
דְּאַסִּירָא וְעִילָא עֲמֵה שְׂדֵר
אִיתֵי לִי:

*Dicendo loro, Andate al castello che
è à l'incontro di voi, & incontinent tro-
uarete un'asina legata, & un pollastro
con essa: scioglietela, & conducetela à me.*

3 וְאִם אִישׁ יֹאמַר לְכוּן
מִדָּם אֲמַרְוּ לָהּ דְּלִמְרוֹ
מִתְבַּעִין וּמִחְדָּא מִשְׂדֵּר
לְהֶוְנוּ לְפָנֵינוּ:

*E se alcuno vi dirà niente, dite che il
Signore n'ha bisogno: & subito gli man-
dava.*

4 הֲדָא דִּין פִּלָּה דְּהִנְטָא
דְּתַמְלָא מִדָּם דְּאַתְּמַמֵּר
פִּינְד נְבִיא דְּאַמֵּר:

*Tutto questo fu fatto, accioche s'ad-
empiesse quello ch'era stato detto per il
Propheta che dice.*

5 אֲמַרְוּ לְפָנֵינוּ צִהִין הָא
מִלְכִּי אֶתְהָ לְכוּ מִפְּיָה
וּרְכִיב עַל חֲמֵרָא וְעִלָּא
עִילָא פִּר אֶתְנִינָא:

*Dite à la figliuola di Sion, Ecco il tuo
Re che viene à te mansueto, & sedendo so-
pra un'asina & un pollastro figliuol di
quella che è sotto il giogo.*

6 וְאָנְלוּ תְּלַמִּידָא וְעַבְדֵּי
אִיכְבָּזָא דְּבִקָּר לְהֶוְנוּ יִשׁוּעַ:

*Hic i discipuli andorono, & fecero co-
me Iesus haueua comandato.*

כ

34 וַיַּחַן אֹתָם יִשׁוּעַ וַיֵּצֵעַ
בְּעֵינֵיהֶם וּמִידָּא רָאָה עֵינֵיהֶם
וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו:

*Entonces Iesus, auiendo misericordia de
ellos tocò los ojos de ellos, y luego sus ojos reci-
bieron la vista, y siguieronlo.*

כ א

1 וּכְבֹּאֲשֶׁר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַם
וַיָּבוֹאוּ אֶל-בֵּית פֶּגֶזָא אֶל-הַר
הַזֵּיתִים אָז שָׁלַח יִשׁוּעַ שְׁנֵי
תְּלַמִּידִים:

*Y como se acercaron de Ierusalem, y vinie-
ron à Beth-phage, al Monte de las Oliuas, en-
tonces Iesus embió dos Discipulos.*

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֶל-הַטִּירָה
אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּמִידָּא תִּמְצְאוּ אֶת-
הַחֲמֵרָא אֲסוּרָה וְעִיר אֶתְהָ הַחֲמִירָה
וְהִגִּיתִי אֵלַי:

*Diziendoles, Id àl aldea que està delante de
vosotros, y luego hallareys vna asna atada, y vn
pollino con ella: desatalda y traedmela.*

3 וְאִם אִישׁ יֹאמַר לְכֶם מִמְדָּה
אֲמַרְוּ כִּי-אֲדֹנֵי יִצְטָרֵךְ בָּם וּמִידָּא
יִשְׁלַח אֹתָם:

*Y si alguno os dixere algo, dezid, E Sennor
los ha menester: y luego los dexará.*

4 וְכָל-זֹאת הִתְהַלָּה לְהַמְלִיא
הַנְּבִיאַת עַל-הַנְּבִיאָה לֵאמֹר:

*Y todo esto fue hecho para que se cumplies-
se loque fue dicho por el Propheta, que dixo.*

5 אֲמַרְוּ לְבָתָּה צִיּוֹן הִנֵּה מֶלֶכְךָ
יָבוֹא עָנִי וְרוֹכֵב עַל-חֲמֹר וְעַל-
עִיר בִּן-אֲתוֹנָה:

*Dezid à la hija de Sion, Heaqui, tu Rey te
viene, Manso, sentado sobre vna asna, y vn pol-
lino hijo de animal de yugo.*

6 וַיֵּלְכוּ תְּלַמִּידֵים וַיַּעֲשׂוּ
כְּבֹאֲשֶׁר צִוָּה אֹתָם יִשׁוּעַ:

*Y los Discipulos fueron, y hizieron como
Iesus les mandó.*

κ'.

34. Σπλαγχνισθεὶς ὃ ὁ ἰησοῦς
ἤψατο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ
ἀθροὺς ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀ-
φθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

*Et Iesus meu de compassion toucha
leurs yeux: & incontinent leurs yeux
recouurerent la veue, & ils le suiuerent.*

Κ Ε Φ Α Λ. κα'.

Καὶ ὅτε ἤγγισεν εἰς ἱερουσόλυ-
μα, καὶ ἤλθεν εἰς βηθφαγή
πρὸς τὸ ὄρεμα τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ
ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητῆς.

*Or quand ils furent pres de Ierusa-
lem, & furent venus à Beth-phagé, au
mont des Oliuiers, lors Iesus enuoya
deux disciples.*

2. Λέγων αὐτοῖς, περὶ ὅλης οἰ-
κῆς κώμης τῆς ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ
ὁρίσας ὄρεσται ὄνον δεδεμμένον,
καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς λύσαντες
ἀγάγετέ μοι.

*Leur disant, Allez en la bourgade
qui est vis à vis de vous, & incontinent
vous trouuerez vne asnelle attachee, &
son poulain avec elle: deslachez les, &
me les amenez.*

3. Καὶ εἰάν τις ὑμῶν εἴπῃ τι, ἢ εἴ-
πῃ ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρειαν ἔχει
ὁρίσας ὃ ἀποστείλει αὐτούς.

*Que si quelcun vous dit quelque
chose, Vous direz que le Seigneur en a
à faire: & incontinent il les enuoyera.*

4. Τοῦτο δὲ ὅλοι γέγονεν, ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέ-
γοντος.

*Or tout cela se fit, afin que fust ac-
complí, ce dont auoit esté parlé par-
le Prophete, disant.*

5. Εἰπάτω τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ
ὁ βασιλεὺς σου ἐρχεται ἐπὶ πῶ-
λον, καὶ ὁπίσθεν καὶ ἐπὶ ὄνον καὶ πῶ-
λον ὑπὸν ἵππῳ.

*Dites à la fille de Sion, Voici, ton
Roy vient à toi, debonnaire, & monté
sur vne asnelle, & le poulain de celle qui
est sous le ioug.*

6. Προσθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ
ποιήσαντες καθὼς προσέταξε· ἔ-
βησαν οἱ ἰησοῦς.

*Les disciples donc s'en allerent, & fi-
rent ainfi que Iesus leur auoit ordon-
né.*

כא

7 ואיתיו להמדרא ולעילא
וסמו על עילא נחתיהון
ודכב עלוהי ישיע:

*E menarono l'asina e il pollastro, e po-
sero sopra essi i lor mantelli, e messerui so-
pra lui a sedere.*

8 וסוגא דפגשא משוין
היו מאניהון באורחא
אחרגא דין פסקין היו
סוכא מן אילגא ודמין
באורחא:

*Et una grandissima moltitudine di-
stefero i lor vestimenti ne la via: & altri
tagliavano de rami de gli arbori, e disten-
deuagli ne la via.*

9 פגשא דין אילין האולין
היו קדמוהי ואיתו בתרה
קצין היו ואמרין אושענא
לפרה דדוד בריך הו דאתא
בשמה דמריא אושענא
במרומא:

*E la turbe che andauano innanzi e
quella che seguivano, gridauano, dicen-
do, Hosanna al Figliuol di David, bene-
dicto sia colui che viene nel nome del Si-
gnore, Hosanna tu che sei ne luoghi altis-
simi.*

10 ופד על לאהודשלם
אתהויעת פלה מדינתא
ואמרין הו מבו הגל:

*E come fu entrato in Ierusalem, tut-
ta la città si commosse, dicendo. Chi è co-
stui?*

11 פגשא דין אמרין הו
הנו ישיע גבא דמן נצרת
הגלילא:

*E le turbe diceuano, Questo è Ies v
quel Profeta da Nazareth di Galilea.*

12 ועל ישיע להיכלא
האלהא ואפק לפלהון
אילין דובנין ומובנין בה
פיהכלא וסחף פתורא
דמערפנא ופורסותא
דהמן דמובנין יוגא:

*Ies v poi entrò nel tempio di Dio, e
scaccio fuor tutti quelli che vendevano e
comprauano nel tempio: e mandò sotto-
sopra i banchi de cambiatori, e le sedie di
coloro che vendevano le colombe.*

כא

7 ויגישו את-אתון ואת-העיר
וישימו עליהם את-בגדיהם
וירכב עליהם:

*Y truxeron el asna y el pollino, y pusieron
sobre ellos sus mantos, y hizieronlo sentar so-
bre ellos.*

8 ורבים מהעם הציעו את-
בגדוהם בדרך ואחרים קרתו
את-ענפים מהעצים ויציעו
בדרך:

*Y muy mucha compaña tendian sus man-
tos en el camino: y otros cortauan ramos de los
arboles, y tendian por el camino.*

9 והעם אשר הלכים לפניו
ואחריו קראו לאמר הושיע נא
לבן-דוד ברוך הבא בשם יהוה
הושיע נא בעליונות:

*Y las compannas que yuan delante, y las que
yuan detrás acclamauan diciendo, Hosanna, al
Hijo de David. Bendito el que viene en el nom-
bre del Sennor: Hosanna, en las alturas.*

10 ויבאשר בן אל-ירושלים
וירעש כל-העיר לאמר מי-
זה הוא:

*Y entrando el en Ierusalem, toda la ciudad
se alborotó diziendo, Quien es este?*

11 והעם אמרו זה הוא ישיע
הנביא מן נצרת הגליל:

*Y las compannas dezian, Este es Iesus el Pro-
pheta de Nazareth de Galilea.*

12 ויבוא ישיע אל-היכל
אלהים ויגרש כל-מוכרים
וקונים בהיכל ואת-שלחנות
השלחנים הפך ואת-מושבות
המוכרים את-היוגים:

*Y entró Iesus en el Templo de Dios, y echó
fuera todos los que vendian y comprauan en el
Templo; y trastornó las mesas de los cambiado-
res, y las fillas delos que vendian palomas.*

κα.

7. ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πώ-
λον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ
ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπὶ κάθισεν ἐπ' αὐ-
τῶν αὐτῶν.

*Et amenerent l'asne, & le poulain
& mirent leurs vestemens dessus, & le
firent asseoir sur iceux.*

8. Ὅτε πολλὰ ὄχλοι ἐσπρά-
σαν αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ.
ἄλλοι δὲ ἐκοπὸν κλάδους ἀπὸ τῶν
δένδρων, καὶ ἐσπρῶνθον ἐν τῇ ὁδῷ.

*Adonc grandes troupes estendirent
leurs robbes par le chemin, & les au-
tres coupoyēt des rameaux des arbres,
& les estendoient par le chemin.*

9. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ
οἱ ἀκολουθοῦντες ἐκραζόν, λέγοντες,
ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυὶδ· βλεψα-
μένη ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

*Et les troupes qui alloient deuant, &
qui suiuoyent, crioient, disans, Hosan-
na, au Fils de David, benit soit celui
qui vient au Nom du Seigneur: Ho-
sanna es lieux tres-hauts.*

10. Καὶ εἰσλήθοντ' αὐτὴ εἰς
ἱερουσόλυμα ἐκείνη πᾶσι ἡ πόλις,
λεγουσά· τίς ἐστὶν ὁτοῦ;

*Et quand il fut entré en Ierusalem,
toute la ville fut esmeue, disant, Qui
est cestui-ci?*

11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, ὅτις ἐστὶν
ἰησοῦς ὁ παροφύτης ὁ ἀπὸ ναζαρέτ
τῆς γαλιλαίας.

*Et les troupes, disoyent, C'est Iesus
le Prophete, de Nazareth de Galilee.*

12. Καὶ εἰσῆλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱε-
ρόν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς
πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν καλ-
λυθιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέ-
δρας τῶν πωλοῦντων τὰς πενίτσ-
ρας.

*Et Iesus entra au temple de Dieu, &
chassa dehors tous ceux qui vendoyent
& achetoient au temple, & renueria
les tables des changeurs, & les selles de
ceux qui vendoyent les pigeons.*

7. Et adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & cum deluper sedere fecerunt.

And brought the asse and the colt / and put on them their clothes / and set him thereon.

8. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem caedebant ramos de arboribus, & sternerant in via:

And a great multitude spread their garments in the way: and other cut downe branches from the trees / and strowed them in the way.

9. Turbae autem quae praecedebant & quae quaeque clamabant, dicentes, Hosanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: hosanna, in altissimis.

Moreover / the people that went before / and then also that followed / cried / saying / Hosanna the sonne of David: blessed be hee that cometh in the Name of the Lorde / Hosanna thou which art in the highest heavens.

10. Et cum intrasset Ierusalem, commota est universa civitas, dicens, Quis est hic?

And when he was come into Jerusalem / all the citie was moved / saying / Who is this?

11. Populi autem dicebant, Hic est Iesus propheta, a Nazareth Galilae.

And the people sayde / This is Jesus the Prophet of Nazareth in Galile.

12. Et intravit Iesus in templum Dei: & eiiciebat omnes videntes & euentes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And Jesus went into the Temple of God / and cast out all them that sold and bought in the Temple / and overthrew the tables of the money changers / & the seats of them that sold doves.

7. Vnd brachten die Eselin vnd das Füllen / vnd legten ihre Kleider drauff vnd saßen ihn drauff.

De hende Aseninden oc Föllet / De sagde deris Klæder der paa / oc sette hannem der paa.

8. Aber viel Volcks breittet die Kleider auff den Weg. Die andern hieben Zweige von den Bäumen / vnd streueten sie auff den Weg.

Demange aff Föllet bredde Klæder paa veyen. De andre Hugge Grene aff Træene / oc strodde dem paa veyen.

9. Das Volck aber / das vorgieng vnd nachfolget / schrey vnd sprach: Hosanna dem Son David / Gelobet sey der da kombt in dem Namen des HERREN / Hosanna inn der höhe.

Men Föllet / som gic faare oc fulde effter / rohte / oc sagde / Hosanna Davids Son / Loffuet vere den som kommer i HERRENS Ræsch / Hosanna i der høye.

10. Vnd als er zu Jerusalem einloch / erreget sich die ganze Stadt / vnd sprach: Wer ist der?

De der hand drog ind i Jerusalem / da opstodis den gancke Stadt / oc sagde / Huo er den?

11. Das Volck aber sprach: das ist der Jesus / der Prophet von Nazareth auß Galilea.

Föllet sagde / der er Ihesus den Prophete / aff Nazareth vdaß Galilea.

12. Vnd Jesus gieng zum Tempel Gottes hinein / vnd treib heraus alle Verkäufer vnd Käufer im Tempel / vnd stieß vmb der Wechslertische / vnd die Stüle der Taubenfrämer.

De Ihesus gic ind i Guds Tempel / oc vddress alle dem som solde oc købte i Tempelen. De omstørte Bedsternis bord / oc Due fremernis stole.

7. A přivedli Oslicy a Dřítka / a vložili na ně Raucha svá / a gey na vrchu posadili.

A přivedli oslicey osle / a vloživši na ně Raucha svoje / vsázili go na ně.

8. Mnohý pak zástup státi Raucha svá na cestě Giniý pak Natolesti z dřívij sekali / a metali na cestu.

Abárzo wielkie zebranie ludu stálišky svoje na drodze / a druzdy rabali gálazki z drzew y na drodze stáli.

9. A zástupové kterijž na před stli / ti kterijž nazad stli / volali řkauce. Spaseniý Synem Davidovým / požehnaný kterijž se běže ve Gmínu PANĚ / spasýž nás na výsořtech.

Zebranie thej ludj Etere w przod stly zánim / křyzkalo mozwiać / Hosanna Synowi Dawidowemu / błogosiawiony ten Echorý idzie w imie Pánstie / Hosanna ktorýs jest w niebie naywýššym.

10. A řdýž wgel do Geruzas kěma / obaurilo se wšicko Město / řka: Kdo gť tento?

A gdy wiedział do Jeruzalem / wyruszyło się wšyřko miasto / mozwiać / Ktož to jest?

11. A lidě pravili: Tentoť jest Gezijs Prořok od Nazarethu Galilejskeho.

Apospolity lud mowil / Tenčí jest Jezus on Prořok z Nazareth Galilejskego.

12. Wšick Gezijs do Chrámu Gezijshe / a wynnistal wšickny Prodawače a Kupce z Chrámu / a stoly Peněžoměnců / a stoly prodawagijchých Holubice přewracel.

Tedy Jezus wšedl do Koscíle tá Bože / y wygnal wšyřki křozzy prodawáli y kupowali w Kosciele / a stoly bänkierzow / y stolyce tych křozzy prodawáli gołubie / spodwracel.

כא

13 ואמר להון פתיב הו
דפיתו בית צלוחתא יתקרא
אנתון דין עבדתיגיהי מ
מערותא דלסטרי:

*Et disse loro, Egli è scritto, La casa mia
si chiamerà la casa d'orazione: e voi l'ha-
vete fatta vna spelunca di ladroni.*

14 וקרביו לה בהיכל
סמיה וחקיסא ואסי אפון:

*E Vennero à lui de ciechi, e de zoppi
nel tempio, & egli li risanò.*

15 פד חויו דין רבי כהנא
ופרישא תדמרתא דעבד
וטליא דקצין בהיכל
ואמרין אזענא לפניה
דדניד אמתאיש להון:

*Allora i principali Sacerdoti e gli
Scribi vedendo le cose marauigliose che e-
gli haueua fatte, & i fanciulli che grida-
uano nel tempio, e diceuano, Hosanna al
Figliuol di David, se ne sdegnarono.*

16 ואמרין לה שמע אנת
מנא אמרין הליו אמר
להון ישוע אין ממותים לא
קריחין דמו פומא דטליא
ודילתא תקנת תשובותא:

*Edissergli, Odi tu quello che costor
dicono? E Iesv dice loro, Si. Non haue-
te voi mai letto, per bocca de fanciulli e di
quei che lattano, facesti perfetta la laude.*

17 ושפק אפון ונפק לה
לבר מן מדינתא לבית
עניא ובת תמן:

*E lassandoli, se n'uscì fuor de la cit-
tà, & andò in Betania, & iui alloggiò.*

18 בצפרין דין פד הבן
למדינתא כפון:

*La mattina poi ritornando egli à la
città hebbe fame.*

19 וחתא תתא חדני
באודתא ואמתא לותה ולא
אשכח בה מדום אלא או
טרפא בלחיד ואמר לה
לא יהוון בכי תוב פארא
לעלם ומתדתא יפשר
תתא הי:

*E vedendo un fico ne la via s'accostò
ad esso, e non vi trouò niente su, se non le
foglie solamente, e disse, Non nasca di
te mai più frutto da hora innanzi, e subbi-
to il fico seccò.*

כא

13 ואמר להם נכתב כליבתי
בית התפלה יקרא ואתם עשיתם
אותו למערת פריצים:

*Y dizeles, E scripto està, Mi Casa, Casa de
oracion será llamada: mas vosotros cueua de la-
drones la aueys hecho.*

14 ויקרבו אליו עורים ופסחים
בהיכל ורפא אותם:

*Entonces vinieron à el ciegos y coxos en el
Templo, y sanólos.*

15 ובאשר ראוי שליחכהנים
וסופרים את התפלה אשר
עשה ואת העזרים קוראים
בהיכל לאמר הושע נא לבן
דוד ויכעסו:

*Mas los principes de los Sacerdotes y los E-
scribas, viendo las marauillas que hazia, y los
mochachos acclamando en el Templo, y dizien-
do, Hosanna al Hijo de David, enojaronse:*

16 ואמר אליו הלא תשמע
את אשר הלאה אמרים וישוע
אמר אליהם אך הלא קראתם
כי מפי עוזלים וזנקים יסדף עז:

*Y dixeronele, Oyes lo que estos dizen? Y Iesus
les dize, Si. Nūca leystes, De la boca de los ninnos
y de los que maman perficionaste el alabança?*

17 ויעזב אותם ויצא לחוץ
העיר אל בית עניה וילן שם:

*Y dexandolos, saliose fuera de la ciudad à
Bethania: y posó alli.*

18 וישב בבקר אל העיר
וירעב:

*Y por la mannana boluiendo à la Ciudad,
tuuo hambre.*

19 וירא תאנה אחת על הדרך
ויבא אליה וליא מאמר מצא
בה כליאם העלים לבדם
ואמר לה לא עוד ממך פלי יהיה
לעולם ותבש פתאם התאנה:

*Y viendo vna higuera cerca del camino, vi-
no à ella, y no halló nada en ella, sino hojas sola-
mente: y dixole, Nunca mas nazca de ti fruto pa-
ra siempre. Y luego la higuera se secó.*

κα.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς γέγραπται,
ὁ οἶκος μου, οἶκος προσευχῆς
κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποίη-
σατε σπήλαιον ληστῶν.

*Et leur dit, Il est escrit, Ma maison sera
appelee maison de priere: mais vous en
auez fait vne cauerne de brigands.*

14. Καὶ προσήλθον αὐτῷ τυφλοὶ
καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθερά-
πυσεν αὐτούς.

*Adonc des auengles & des boiteux
vindrent à lui au temple, & il les gue-
rit.*

15. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίη-
σεν, καὶ τὸν παῖδα κροῖοντες ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡς οὐκ ἐστὶν
ἡ δαυὶδ, ἡ γυνὰ αὐτοῦ.

*Mais quand les principaux Sacrifica-
teurs & les Scribes eurent veu les mer-
ueilles qu'il auoit faites, & les enfans
criens au temple, & difans, Hosanna
au Fils de David, ils en furent indi-
gnés.*

16. Καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀκούεις τί
ἄλλοι λέγουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐ-
τοῖς, καὶ ἄρα οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ
στόματος ἡ παιων καὶ ἡ θαλάσσης
κατηρτίσθη ἄνθρωποι;

*Et lui dirent, Ois-tu ce que ceux-ci
disent? & Iesus leur dit, Oui: ne leustes-
vous iamais, Tu as accompli la louan-
ge par la bouche des enfans, & de ceux
qui tectent?*

17. Καὶ παταλὶπὼν αὐτὸς ἐξ ἡλ-
θὲν ἐξω τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν, καὶ
ἡλυθῆν ἐκεῖ.

*Et les ayant laissés, il sortit hors de
la ville, pour s'en allet en Bethanie, &
logealà.*

18. Πρωίως ὅτε ἀναίγων εἰς τὴν
πόλιν, ἐπείνασεν.

*Or le matin comme il retournoir en
la ville, il eut faim.*

19. Καὶ ἰδὼν συκλὴν μίμον ἤτοι
τῆς ὁδοῦ, ἤλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ εὗρεν
ὄρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον.
καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σὺ καρ-
πὸς γήνηται εἰς τὴν αἰῶνα. καὶ ἐξη-
ράθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἡ συκῆ.

*Et voyant vn figuier, qui estoit sur
le chemin, ils s'y adressa, & n'y trouua
rien sinon des fueilles seulement, & lui
dit, Que plus ne naisse aucun fruit de
toi à iamais, & incontinent le figuier
secha.*

13. Et dicit eis, Scriptum est, Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.

And saide to them / It is written / Mine house / shal be called the house of prayer: but ye haue made it a denne of theues.

14. Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo: & sanauit eos.

Then the blinde / & the hale came to him in the Temple / and he healed them.

15. Videntes autem principes sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid: indignati sunt.

But when the chiefe Priests & Scribes sawe the maruells that hee did / and the children crying in the Temple / and saying / Hosanna the Sonne of Dauid / they w^{er} dyed.

16. Et dixerunt ei, Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis, Vtique, nunquam legistis, Quia ex ore infantium & lactentium pertecti laudem?

And sayd vnto him / Hearest thou what these say? And Iesus said vnto them / Yea: read yee neuer / In the mouth of babes and sucklings thou hast made perfecte the praise?

17. Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibiq; mansit.

So he left them / and went out of the citie vnto Bethania / and lodged there.

18. Manè autem revertens in Civitatem, esuriit.

And in the morning as he returned into the citie / he was hungry.

19. Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea nisi folia tantum, & ait illi, Nūquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et refecta est continuo ficulnea.

And seeing a figge tree in the way / hee came to it / & found nothing there / but leaues onely / and sayde to it / Neuer fruite growe on thee hence forthward. And anon the figge tree withered.

13. Vnd sprach zu jnen: Es steht geschriben: Mein Haus soll ein Bethaus heißen / Ir aber habt eine Mördergruben drauß gemacht.

Och sagde til dem / Der staar scressuet / Mit Huffs / skal kaldis it Bedehuss / Men i hassue giort en Mordergrube der aff.

14. Vnd es giengen zu jm Blinden vnd Lamem im Tempel / vnd er heilete sie.

Oc der ginge Blinde oc Halte til hannem i Tempelen / oc hand helbrede de dem.

15. Da aber die Hohenpriester vnd Schriftgelerten sahen die Wunder / die er thet / vnd die Kinder im Tempel schreyen vnd sagen: Hosanna dem Son David: wurden sie entrüstet.

Men der de Ypperste Prester oc Scriffthlaage saae de vnderlige Gerninger / som hand giorde / oc at Berenene robte i Tempelen oc saae / Hosanna Dauides Son / da toge de det til misthede.

16. Vnd sprachen zu jm: Hörest du auch / was diese sagen? Iesus sprach zu jnen: Ja / habt ir nie gelesen / Auß dem munde der Barmündigen vnd Seuglingen hast du lob zugericht?

Oc sagde til hannem / Hörer du oc huad disse siige? Ihesus sagde til dem / Ja / Hassue i aldri læst / Aff de Barmyndigis oc Diendismund hassuer du beced loff?

17. Vnd er ließ sie da / vnd gieng zur Stadt hinauß gen Bethanien / vnd blieb daselbst.

Oc hand forlod dem til der / oc gief hen vdaß Staden Bethanien / oc bleff der.

18. Als er aber des Morgens wider in die Stadt gieng / hungerte ihn.

Der hand om morgenen gief til Staden igen / hungrede hannem.

19. Vnd er sahe einen Feigenbaum an dem Wege / vnd gieng hinzu / vnd fand nichts daran / denn alleine blätter / vnd sprach zu jm: Nun wachse auff dir hinfort nimmermehr keine Frucht. Vnd der Feigenbaum verdorret als balde.

Oc hand saa it Figen træ haff veyen / oc gief der til / oc fant inted der paa / vden aleniste Bladene / Oc hand sagde til der / Du voye aldri mere nogen fruct paa dig. Oc Figen træet visnede strax.

13. A ræft gim: Psano gest / Dammig / Dumm Modlitby flauti bude: ale wy vciniliggse gen pelessij lotrowskau.

A ræft im / Napisano test / Dom moy / dom modlitwy nazywan bedzie / a wyscie gi vczynili ta / imia zboycow.

14. Y pfirstaupill k nēmu slepij a kulhawij w Chramē / a vdrawil ge.

Tedy przystapili k niemu slepij y chromi w kościele / a vdrawili ie.

15. Widauce pał wrechnij knęzj a zakonijch diwny ktes rēz cinił / a diſtly ani wolaſgij w Chramē / a prawij: Spasē nij Synem Dawidowym / ros dhnēwali ſe.

A obaczmyſy kſiażetha płaſkie y naucey cielowie dziwy ktore byl vczynil / y dzieci ktore wolały w kościele / y mowily / Hosanna synowi Dawidowemu / roz dhnēwali ſe.

16. A ræfti gemu: Słyszysz liż co ti to prawij? A Bężjſſ ræft gim: Y owſſem / doli gſte niłdy nēctli / Jęz auſt Mei mluwāatē a tēch ktes iſz prſy poſij wagij / doſonal gſy dhnēwali.

A ræfti mu / Słyszysz co ci mowia: A Iesus ræft im / Słyszysz / Nęczy ræliſcie niłdy / iſz y vſt niemowiātē y tych ktory ſzł pſi cſi / wykonalē dhnēwali.

17. A opuſtił ge / ſſel wenz Męſta do Bethanij / a tu zuoſ ſal.

A opuſcił wy ie / wyſſedł precz z miſtā do Bethanij / y thamże nocował.

18. Rano pał nawracuſe ſe do Męſta / ſlačnēl.

Tedy rāno gdy ſe wrocil do miſtā / ſlačnal.

19. A wida gedē ſiſkowj Strom podlē cęſty / pſiſſel k nēmu / a nęgaleſ na nēm niē / gedinē liſſij toliſo / y ræft ge mu: Niłdy wiſce nerod ſe z te be owotce na wēk. Y vſchlo hned dſewo ſiſkowē.

A wyſzrawſy niē ktore figowe drzewo na drodze / przystapil k niemu / y nie nalezl nic na nim / iedno liſcie ſamo / y ræft / Nęchay ſe wiſe cęcy z ciebie owoc nie rodzi na wiſe / y vſchlo ſarāzem figowe drzewo.

כא

20 וַיֵּחֻוּ תַלְמִידָא וְתַהֲרֹו
וַאֲמָרִיו אִיפְנֵא בֶר שְׁעִתָּה
וּבְשֵׁת תִּתֵּנָּה:

Il che vedendo i discipoli, si marauigliarono, dicendo, Come s'è in un subito seccato il fico.

21 עֲנֵא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן
אֲמִין אֲמַר אֲנֵא לְכוּן דְּאֵן
תְּהוּא בְּכוּן הַיְּמִנִיתָא וְלֹא
תִתְּפִלְגוּן לֹא בְּלַחֲדָה הָדָא
דִּתְתָא תַעֲבִדוּן אֲלֵא אֲפֹן
לְטוֹרָא הַגֵּנָּה תֵּאֲמָרוּן
דְּאֲשֵׁתִּיל וְיִפֹּל בְּיַמֵּי
תְּהוּיָא:

Et il respondendo, disse loro, Io vi dico in verita, che se voi hauete fede, e non dubitate, non sol farete questa ch'è stato fatto al fico, ma anco se voi direte a questo monte, Leuati, e gittati nel mare, sarà fatto.

22 וְכָל מִדָּם דְּתִשְׁאֲלוּן
בְּצִלּוֹתָא וְתִתְּיַמְגוּן תִּתְּ
תִּסְבּוּן:

E tutte le cose che voi domanderete ne l'orazione, credendo, le otterrete.

23 וּבִד אֲתֵנָּה יֵשׁוּעַ ל
לְהִיכְלֹא קִרְבּוֹ לֵה רַבִּי
כְּהֵנָּה וְקִשְׁיָא דְּעַמְמָא
בִּד מִלָּף וַאֲמָרִיו לֵה בִּא
בְּאִינָא שׁוֹלְטוֹן הִלּוֹן עֲבִד
אַתָּה וַמְּגוֹ יִהְיֶה לָךְ שׁוֹל
שׁוֹלְטָנָה הַגֵּנָּה:

Essendo egli poi venuto nel templo, s'accostarono a lui, mentre ch'egli insegnaua, i principali Sacerdoti, & i Vecchi del popolo dicendo, Con quale autorità fai tu queste cose? e chi t'ha data questa autorità?

24 עֲנֵא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר
לְהוֹן אֲשֵׁאֲלִיכוּן אַף אֲנֵא
מִלְּתָא הָדָא וְאֵן תֵּאֲמָרוּן
לִי אַף אֲנֵא אֲמַר אֲנֵנָּה
לְכוּן בְּאִינָא שׁוֹלְטָנָה הִלּוֹן
עֲבִד אֲנֵנָּה:

Iesus respondendo, disse loro, Io ancora domanderò voi d'vna cosa: laqual se voi mi direte, ancor io dirò a voi con quale autorità io fo queste cose.

25 מִעֲמֻדֵּיתָה דִּיּוֹחָן
מִן אִימְכָנָה אִיתִיָּה מִן
שְׁמִיָּה הִי אִו מִן בְּנֵי־נִשְׂאָה
הָבִין דִּין מִתְּרַעֲיוֹ הָדָא
בְּנִפְשָׁהוֹן וַאֲמָרִיו דְּאֵן
נִאֲמַר מִן שְׁמִיָּה אֲמַר לֹן
עַל מִנָּה לֹא הַיְּמִנִיתָהּ:

Il Battesimo di Giouanni donde era egli? dal cielo, o da gli huomini? Et essi discorreuano tra se medesimi, dicendo, Se noi diciamo, dal cielo, egli ci dirà, Perche dunque non gli hauete voi creduto?

נ

20 וַיֵּרְאֵהוּ תַלְמִידִים וַיִּתְּמָהוּ
לֵאמֹר אֵיךְ פִּתְאוֹם יִבְשֶׁה הַתְּאֵנָה:

Entonces viendo esto los Discipulos, marauillados dezian, Como se secó luego la higuera.

21 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהֶם אֲמַר
אֲנִי אֲמַר לָכֶם אִם תִּהְיֶה
לָכֶם אֲמוּנָה וְלֹא תִסְתַּפְקוּ אִין
וְנָתַתְּ לְבַד בְּתֵאֵנָה תַעֲשֶׂה כִּי־אִם
לְהַר תִּהְיֶה תֵּאֲמָרוּ הַנִּשְׂאָה וְהַשְׁתַּלַּךְ
בָּיָם וְיִהְיֶה:

Y respondiendo Iesus dixoles, Decierto os digo, que si tuvierdes fe, y no dudardes, no solo hareys esto a la higuera, mas si a este monte dixerdes, Quitate, y echate en la mar, será hecho.

22 וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ בְּתַפְלָה
מֵאֲמִינִים תִּקְחוּ:

Y todo loque pidierdes con oracion creyendo, lo recibereys.

23 וּבִאֲשֶׁר בָּנֵי אֱלֹהִים יִכְלֹ
וּבְלִמְדוֹ נִגְשׂוּ אֵלָיו שְׁלֵי הַכֹּהֲנִים
וְזֻקְנֵי הָעָם לֵאמֹר בְּמָה שְׁלִטוֹן
אַתָּה עֹשֶׂה תֵּאֲלֶה וּמִי נָתַן לָךְ
אֶת־שְׁלִטוֹן הַזֶּה:

Y como vino al Templo, los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del Pueblo, enfennando el, llegaron a el diziendo, Conque autoridad hazes esto? y quien te dió esta autoridad?

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהֶם
אֲשֵׁאֲלִיכֶם גַּם אֲנִי דָבָר אֶחָד
אֲשֶׁר אִם תֵּאֲמָרוּ לִי גַם אֲנִי אֲמַר
לָכֶם בְּמָה שְׁלִטוֹן אֵלֶּה עֹשֶׂה־יָ:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Yo tambien os preguntaré vna palabra: la qual si me dixerdes, tambien yo os diré conque autoridad hago esto.

25 הַטְּבִילָה יוֹחָן מֵאִין הִיא
אִם מִן הַשָּׁמַיִם אִו מִן־הָאֲנָשִׁים
וְהֵם חֲשָׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר אִם
נִאֲמַר מִן־הַשָּׁמַיִם יֵאֲמַר לָנוּ
וְלִמָּה לֹא הַיְּמִנִיתָם לוֹ:

El baptismo de Ioan de donde era? del cielo, o de los hombres? Ellos entonces pensaron entre si, diziendo, Si dixeremos, Del cielo; dezir nos há, Porque pues no le creyistes.

κα.

20. Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς περὶ στιγμῆς ἐξηράνθη ἡ συκὴ;

Les disciples ayans veu cela, s'esmerueillèrent, disans, Comment eût le figuier à l'instant deuenü sec.

21. Ἀπεκρίθεις ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὲν λέγω ὑμῖν, εἰ ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ δίστατε, ὅτι ἐὰν τὸ τοιοῦτο ποιῆτε, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅρι τῆς ἐρήμου εἰπείτε, ἄρθητι, καὶ βληθήτω εἰς τὴν θάλασσαν, γρηθήσεται.

Iesus respondant leur dit, En verité ie vous di, pourueu que vous ayez foy, & que vous ne soyez point en doute, non seulement vous ferez ce qui a esté fait au figuier: mais aussi si uous dices à ceste montagne, Oste-toi, & te iette en la mer, cela se fera.

22. Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψετε.

Et quoi que vous demandiez en priant, si vous croyez, vous le receurez.

23. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσήλθο· αὐτῷ διδάσκαοι καὶ ὀρχεῖται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῆς λαοῦ, λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταῦτα;

Puis quand il fut venu au temple, les principaux Sacrificateurs, & les Anciens du temple vindrent à lui comme il enseignoit, & dirent, De quelle authorité fais-tu ces choses? & qui est celui qui t'a donne ceste authorité?

24. Ἀπεκρίθεις ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ λόγον ἑνα, ὃν εἰ ἔφητέ μοι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποίω.

Iesus respondant leur dit, Je vous interroguerai aussi d'une chose, laquelle si vous me dites, ie vous dirai aussi de quelle authorité ie fai ces choses.

25. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἔστι; ἐξ ὕδατος, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες· εἰ ἂν οἰώμεθα, ἐξ ὕδατος, ἐρεῖ ἡμῖν, διὰ τί οὕτως οὐκ ἐπιστεύσαμεν αὐτῷ.

Le Baptême de Iehan d'où estoit-il? du ciel, ou des hommes? Or ils disputoyent en eux-mêmes, disans, Si nous disons, Du ciel: Il nous dira, Pourquoi donc ne l'auiez-vous point creü?

20. Et videntes discipuli mirati sunt dicentes, Quomodo continuò aruit?

And when his disciples saw it, they marvelled / saying / Howe soone is the figge tree withered.

21. Respondens autem Iesus, ait eis, Amen dico vobis, si habueritis fidē, & non hæsitaveritis non solum de ficulnea facietis, sed & si mōti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare: fiet:

And Iesus answered and said vnto them / Verely I say vnto you / if wee haue fāth / an doute not / wee shall not onely doe that which I haue done to the figge tree / but also if we say vnto this mountaine / Take thy selfe away / and cast thy selfe into the sea / it shall be done.

22. Et omnia quæcunque petieritis in oratione credētes, accipietis.

And whatsoeuer ye shall aske in praye / if ye beleene / ye shall receiue it.

23. Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentes, principes sacerdotum, & seniores populi, dicentes, In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?

And when hee was come into the Temple, the chiefe Priests / and the Elders of the people came vnto him / as hee was teaching / & sayd / By what authoritie doest thou these things? and who gaue thee this authoritie.

24. Respondens Iesus dixit eis, Interrogabo vos & ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.

Then Iesus answered and sayde vnto them / I also wil aske of you a certaine thing / which if ye tell me / I like wise will tell you by what authoritie I doe these things.

25. Baptismus Iohannis, unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicētes, Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidistis illi.

The baptisme of Iohn whence was it? from heauen / or of men? Then they reasoned among them selues / saying / If we shall say / From heauen / he wil say vnto vs / Why did ye not then beleene him?

20. Vnd da das die Jünger sahen / verwunderten sie sich / vnd sprachen: Wie ist der Feigenbaum so bald verdorret?

De der Discipulene saa det / forundrede de dem / oc sagde / Huorledis viskede Figen træet saa snart?

20. Jesus aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / so ihr glauben habt / vnd nicht zweiffelt / so werdet ihr nicht allein solchs mit dem Feigenbaum thun / sondern so ihr werdet sagen zu disem Berge / heb dich auff / vnd wirff dich ins Meer / so wirdts geschehen.

Iesus suarede / oc sagde til dem / Sandelige siger ieg eder / der som i haaffue troen / oc icke tuile / Da skal icke aleniste gøre saadant med Figen træet / Men der som i sige til dette Bierg / Løst dig op oc kast dig ned i Haaffuet / da skal det ske.

22. Vnd alles was ihr bittet im Gebet / so ihr glaubet / so werdet irs empfangen.

De alt der i bede om i eders bøn / der som i tro / da skulle i saa det.

23. Vnd als er in den Tempel kam / tratten zu im / als er lehret / die Hohenpriester / vnd die Ältesten im Volk vnd sprachen: Auf waser macht thu du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben?

De som hand kom i Tempel / da traadde til han / nem som hand lærde de Ypperste Prester oc de Eldste blant Folket / oc sagde / Aff huad mact gør du dette? De huo haaffuer giffuet dig denne mact?

24. Jesus aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Ich will euch auch ein wort fragen / so ir mir das saget / will ich euch sagen / auß waser macht ich das thu.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / Jeg vil oc spørre eder at it ord / Der som i sige mig det / da vil ieg sige eder / aff huad mact ieg gør dette.

25. Wo her war die Tauffe Iohannis? war sie vom Himmel / oder von den Menschen? Da gedachten sie bey sich selbs / vnd sprachen: Sagen wir / sie sey vom Himmel gewesen / so wirdt er zu vns sagen: Warum glaubet ihr im denn nicht?

Hueden vaar Iohannis Daab? Vaar hand aff Himmelen / eller aff Menniskten? Da tenckte de ved sig self / oc sagde / Sige vi / hand vaar aff Himmelen / Da siger hand til oss / Hui trode i hannem da icke?

20. A widauce Brednijen divili se / klauce: Kterak gest y hned vschlo?

To thedy vypravshy veznos / wie / diwowali sie mowiac / Jakoż narychniasz vschlo figowe drzewo?

21. A odpowiedźm Gejiss / řekl gim: Zagistě pravijm wám / budete li miji Wiiru / a nebudete li pochybowati / neto / liko to Gijfowěmu dřewu věs nje / ale kdybyste y této Hoře řekli: Zdwihi se a wrz sebau do Moře / staně se.

A odpowiedział Iezus / řekl im / Sapravde powiedam wam / ieslibyście mieli wiare a nie warty byli / nie tylko to co sie stało z figowym drzewem / wezyniecie / ale też gdybyście they gorze rzekli / Podnieś się a rzuc się w morze / zstanie się.

22. A wszechny wěcy za ktes rejsoli prosyti budete na Wod / libě wěrjice / wezmiete.

Wszystki rzeczy ostore prosie będziecie w modlitwie wierszac / wezmiecie.

23. A když přišel do Chrámu / přistoupili k němu Kněží / žata Kněží a Starší Lidu / když věli / klauce: Kterě moc y tyto wěcy činíš? a kdo gest obě tu moc dal?

A gdy on przyszedł do Kościoła / przystąpiłi k niemu Kniżi / żata Kniżi i a Starśi Lidu / kdyż weli / klauce: Kterę moc y tyto wěcy činisz? a kto gest obę tu moc dał?

24. Odpowědew Gejiss / řekl gim: Otijit se y yá was o gedně wěcy / o kterěsto powj / teli mi / y yá wám powjm ktes rau mocy tyto wěcy činim.

A Iezus odpowiedział rzekł im / Spytam iá też was o iedne rzeczy / ktera iesli mi powiecie / iá też wám powiem ktera moc to czyni.

25. Křest Janow odkud gest byl? Nebel čili? Lidj? A oni myslili mezy sebau / klauce: dijmeli? Nebe / dijt nám: Proč gste pak newěřili genu?

Křest Janow? Kd byl? z nebe? czyli z lidí? A oni myslili sami w sobie / mowiac / Jesli powiemy z nieba / rzecze nam / Czemużście tedy nie wierzyli temu?

כא

26 וַיֹּדְנָא מִן בְּנֵי-גִשָׁא
דְּהַלִּינוּ מִן פְּגִשָׁא כְּלָחוּן
גִּיר אִין גְּבִינָא אַחֲדִין הֵווּ
לְיוֹחָנָן:

*E se diciamo, Dagli huomini, noi
temiamo la turba, percioche tutti hanno
Giuuanni per Profeta.*

27 וַעֲנוּ וַאֲמָרִין לֵה לֹא
יִדְעִינוּ אָמַר לָהוּן יִשׁוּעַ
אִף לֹא אֲנִי אָמַר לָכוּן
בְּאִינָא שׁוֹלֵטָנָא הָלִין עֵבֶד
אֲנִי:

*E così rispondendo a t e s v dissero,
Noi non lo sappiamo. Et egli disse a loro;
Ne so ancor dico a voi con quale autorità
so fo queste cose.*

28 מִנָּא דִּין מִתְחַנֵּן
לָכוּן גְּבִינָא חַד אִית הוּא
לֵה בְּנִינָא תִּבְרִין וְקָרֵב לָוֶה
קְדָמָנָא וַאֲמָר לֵה בְּרִי וְלֹ
יִוְמָנָא פְּלוּחַ בְּכָרְמָנָא:

*Hor che si pare? Vn huomo haueua
due figliuoli: & accostatosi al primo disse,
Figliuol mio, & attene hoggi a lauorar ne
la mia vigna.*

29 הוּ דִּין עֲנֵנָא וַאֲמָר
לֹא עָבַד אֲנִי בְּחֶרְתָּא דִּין
אַתְתָּוִי וְאִוֹר:

*Et egli rispondendo, disse, Io non vo-
glia andarui: ma poi pentitosi, & andò.*

30 וְקָרֵב לָוֶה אַחֲרֵנָּה
וַאֲמָר לֵה הִכְנוֹת הוּ דִּין
עָבַד וַאֲמָר אֲנִי מְרִי וְלֹא
אִוֹר:

*Et accostatosi a l'altro, disse il simile.
Et egli rispondendo disse, Io & andarò, si-
gnore: e non & andò.*

31 מִנָּה מִן הָלִין תִּבְרִיחוּן
עֵבֶד אֲבִינָנָא דְּאִבּוּהִי א
אֲמָרִין לֵה הוּ קְדָמָנָא
אָמַר לָהוּן יִשׁוּעַ אָמִין א
אָמַר אֲנִי לָכוּן דְּמַכְסָּא
וְנִיבִיתָ קְדָמִין לָכוּן
לְמַלְכוּתָא דְּאַלְהָא:

*Qual de due fece la Volontà del pa-
dre? Essi gli dicono, Il primo. I e s v dice
loro, Io vi dico in Verità, che i publicani e
le meretrici vi & anno innanz nel regno
di Dio.*

32 אַתְנָּה גִּיר לִנְתָּכוּן
יִוְחָנָן בְּאִירְחָה דְּכְאִנּוּתָא
וְלֹא הִימְנִיתִינְהִי מַכְסָּא
דִּין וְנִיבִיתָ הִימְנִיתִינְהִי
אֲנִיתִין דִּין אִף לֹא כֵּד
חִוִּיתִין אַתְתָּוִיתִין בְּחֶרְתָּא
דְּתִימָנוּן בֵּה:

*Imperoche Giuanni venne a voi per
la Via de la giustitia, e non gli credeste:
ma i publicani e le meretrices gli credette-
ro: e & oicio vedendo, non vi pentiste poi
per crederli.*

כא

26 וְאִם וַאֲמַר מִן-הָאֲנָשִׁים
גִּירָא אַתְּ-הָעֵם כִּי-בְּעִינִי כָלֵם
הִיָּה יוֹחָנָן בְּנִינָא:

*Y si dixeremos, De los hombres; tememos el
volgo: porq; todos tienen a Ioan por profeta.*

27 וַיַּעֲנוּ לִישׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ לֹא
יִדְעֵנָּה וַיֹּאמְרוּ גַם הוּא אֵלֵיהֶם
גַּם אֲנִי לֹא אָמַר לָכֶם בְּמֶה
שְׁלִטוֹן עָשִׂיתִי הֵאלֹהִי:

*Y respondienddo a Iesus dixeron, No sa-
bemos. Y el tambien les dixo, Ni yo os diré conque
autoridad hago esto.*

28 וְמָה גְּרָמָה לָכֶם אָדָם הִיָּה
לֹא שְׁנֵי-בָנִים וַיֵּגֶשׁ אֶל-הָרִאשׁוֹן
וַיֹּאמְרָ בְּנִי לָךְ הַיּוֹם וְפָעַל בְּכָרְמִי:

*Mas que os parece? Vn hombre tenia dos
hijos: y llegando al primero, dixole, Hijo ve oy
a trabajar en mi vinna.*

29 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמְרָ לֹא אֶעֱשֶׂה
וְאַחֲרֵי כֵן יָשׁוּב וַיֵּלֶךְ:

*Y respondienddo el, dixo, No quiero. Mas de-
spues arrepentido, fue.*

30 וַיֵּגֶשׁ אֶל-הַשֵּׁנִי וַיֹּאמְרָ
לָכֶה וְהוּא עָנָה וַיֹּאמְרָ אֵלָּךְ—
אֲדֹנָי וְלֹא הָלַךְ:

*Y llegando al otro, di xole de la misma manera.
y respondienddo el, dixo, Yo fennor voy. Y no fue.*

31 מִי מִשְׁנֵיהֶם הֵאלֹהִי עָשָׂה רָצוֹן
אֲבִיו אָמַר לֹא הָרִאשׁוֹן וַיֹּאמְרָ
אֵלֵיהֶם יִשׁוּעַ אָמִין אָמַר
לָכֶם כִּי בְּעָלִי עֲבִידָה וְזוֹנוּת
יִלְכוּ לְפָנֵיכֶם בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים:

*Qual de los dos hizo la voluntad del padre?
Dizen ellos, El primero. Dizeles Iesus, De cier-
to os digo que los publicanos y las rameras os
van delante al Reyno de Dios.*

32 כִּי בָּא אֵלֵיכֶם יוֹחָנָן בְּדֶרֶךְ
הַצִּדְקָה וְלֹא הֵאֱמַנְתֶּם לוֹ וּבְעָלִי
עֲבִידָה וְזוֹנוּת הֵאֱמִינוּ לוֹ וְאַתֶּם
רִאשֹׁנִים וְלֹא עָשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה
אַחֲרֵי כֵן לְהֵאֱמִין לוֹ:

*Porque vino a vosotros Ioan por via de ju-
sticia, y no le creyistes: y los publicanos y las ra-
meras le creyeron: y vosotros viendolo nunca
os arrepentistes para creerle.*

κα.

26. 'Εὰν ᾧ ἔπωμεν, ἐξ' αὐθρά-
πων, φοβόμεθα τὸν ὄχλον. πάντες
γὰρ ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς προφή-
την.

*Et si nous difons, Des hommes: nous
craignons les troupes: car tous tiennent
Iehan pour Prophete.*

27. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰη-
σοῦ εἶπον· σὺ ἰδὼς αὐτοῖς
καὶ αὐτός, εἰπέ· ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν
τοιαύταις ταῖς πρῶταις.

*Adont ils respondirent à Iesus, di-
sans, Nous ne sauons. Et lui aussi leur
dit, Je ne vous di point aussi de quelle
authorité ie fai ces choses.*

28. Τί δέ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος
εἶχε τέκνα δύο. καὶ προσελθὼν τῷ
πρῶτῳ, εἶπε· τέκνον ὕπαγε, σήμερον
ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

*Mais que vous semble? Vn homme
auoit deux fils: & venant au premier,
lui dit, Mon fils va-t'en, & betongue
aujord'hui en ma vigne.*

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὅτι·
ὁ υἱός ἐστιν ὁ μετ' ἐμοῦ ἀπὸ τῆς
ῥῆς.

*Et icelui respondant dit, Je n'y veux
point aller: mais puis apres s'estant re-
penti, ils'y en alla.*

30. καὶ προσελθὼν τῷ δευτέ-
ρῳ, εἶπεν αὐτῷ· τῶς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν, ἐγὼ κύριε. καὶ σὺ, ἀπῆλθε.

*Puis vint à l'autre, & lui dit de mes-
me, lequel respondit, & dit, l'y vai, Sei-
gneur: mais il ne s'y en alla point.*

31. Τίς ἐκ τούτων δύο ἐπίστευε τῷ
ἡμῶν πατρός; ληγουσιν αὐτῷ, ὁ
πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀ-
μὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ πλῆθαι καὶ αἱ
αἰτίαι πῶς ἀγαθούσιν ὑμᾶς εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Lequel de ces deux fit la volonté du
pere? Ils lui disent, Le premier. Iesus
leur dit, En verité ie vous di, que les pe-
agers & les paillardes vous deuantent au
royaume de Dieu.*

32. Ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης
ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ σὺ οὐκ ἐπισ-
τεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ πλῆθαι καὶ αἱ
αἰτίαι ἐπιστεύσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ
ἰδόντες ὅτι μετεμελήθητε ὑπερον, &
πιστεύσατε αὐτῷ.

*Car Iehan est venu à vous par la voye
de iustice, & vous ne l'auiez point creu:
mais les peagers & les paillardes l'ont
creu: & vous ayans veu cela, ne vous
estes point repentis puis apres pour le
croire.*

26. Si autem dixerimus ex hominibus: timemus turbam: omnes enim habebant Iohannem sicut prophetam.

And if we say / Of men / wee feare the people: for all hold Iohn as a Prophet.

27. Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse, Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

Then they answered Iesus / and sayde / We cannot tel. And he said vnto them / Neither tell I you by what authority I doe these things.

28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedens ad primum, dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.

But what thinke ye? A certaine man had two sonnes / and came to the elder / and said / Sonne / goe and worke to day in my vineyard.

29. Ille autem respondens, ait, Nolo. Postea autem poenitentia motus abiit.

But he answered / and said / I wil not: yet afterwarde hee repented him selfe / and went.

30. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait, Eo domine, & non iuit.

Then came he to the second / and said likewise. And he answered / and said / I wil / yet hee went not.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Iesus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

Whether of them twaine did the will of the father? They sayd vnto him / The first. Iesus saide vnto them / Verely I say vnto you / that the Publicanes and the harlots shall goe before you into the kinadome of God.

32. Venitenim ad vos Iohannes in via iustitiæ: & non credidistis ei, publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

For Iohn came vnto you in the way of righteouines / & hee beleueed him not: but the Publicanes / and the harlots beleueed him / & ye / though ye saw it / were not moued with repentance afterwards: that ye might beleue him.

26. Sagen wir aber / sie sen von Menschen gewesen / so müssen wir vns für dem Volck fürchten / Denn sie hielten alle Iohannes für einen Propheten.

Men siye wi / hand vaar aff Mennisten / da fröete wi off for Joleket / Thi de hulde alle Iohannem for en Prophete.

27. Vnd sie antwortten Iesu / vnd sprachen: Wir wissens nicht. Da sprach er zu ihnen: So sage ich euch auch nicht auß waser macht ich das thu.

De de suarede Ihesu / oe sagde / Wi vider det ick. Da sagde hand til dem / Saa siger ieg eder ick heller / Aff huad maet ieg ger dette.

28. Was düncket euch aber? Es hatte ein Mann zwen Söne / vnd gieng zu dem ersten vnd sprach: Mein Son gehe hin / vnd arbeite heut im meinem Weinberge.

Men Huad tuelis eder? En Mand haffde tho Sønner / oc hand gic til den første / och sagde / Min Søn / gaet hen / oc arbeide i dag vdi min Dingaard.

29. Er antworttet aber / vnd sprach: Ich wils nicht thun. Darnach reuct es in / vnd gieng hin.

Hand suarede / och sagde / Jeg vil det ick gere / Der effter angrede det hannem / och hand gic hen.

30. Vnd er gieng zum andern / vnd sprach gleich also. Er antworttet aber / vnd sprach: Herr Ja / vnd gieng nicht hin.

De hand gic til den anden / oe sagde lige saa. Men hand suarede / oe sagde / Herre / Ja / De gic ick hen.

31. Welcher vnter den zween hat des Vaters willen gethan? Sie sprachen zu ihm / der erste. Iesus sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / die Zölner vnd Huren mögen wol ehe in das Himmelreich kommen / denn ihr.

Huileken aff de tho giorde Vaders vilie? De sagde til hannem / Den første. Ihesus sagde til dem / Saa siger ieg eder / Zoldere oc Skoger kunde vel för komme i Himmerigis rige / end i.

32. Iohannes kam zu euch / vnd lehret euch den rechten weg / vnd ir glaubet ihm nicht / aber die Zölner vnd Huren glaubten ihm / Vnd ob ihrs wol sahet / thatet ihr dennoch nicht Buße / daß ihr ihm darnach auch geglaubt hettet.

Iohannes kom til eder / oc lerde eder den rette vey / De i trode hannem ick. Men Zoldere oc Skoger trode hannem. De om i der end vel saae / da bedrede i eder alligevel ick / at i oc der effter trode hannem.

26. Pakli diyme: Lidij / bogf me se Zastupu / Neb gsau wssy: cni melli Jana nato za Pro rofa.

Jesli zäs powiemy / s ludzi / bo / my sie zgromadzenia ludzi bo w / hyscy mäia Janä za Proroka.

27. V odpowédewsse Gezij: slowi řekl: Niewiame. Řekl jim y on: Aniž ná wám powiám w kterě mocz tyto wěcy činim.

V odpowédaiac Jezusowi / řekl / Wie wiemy / Řekl im tež y on / Aniž ná wám powiám / Kthora moca to czynie.

28. Ale co se wám zdá? Řlo: wělgeden měl dwa Syny / a přistoupil k prwnijmu / řekl: Synu / gdi dnes a děley na wš nicy mě.

Než si wám zdá? Tiekory mial dwu synu / y przysiedly do pierwszego / řekl / Synu / idz rob dzis w winnicy mojej.

29. A on odpowédew / řekl: Niechey. A potom listostij hnul gsa / řel.

A on odpowédaiac / řekl / Nie / chey / Ale potym obaczysz / řel.

30. V přistoupil k druhému / řekl gemu tež. A on odpowédew / řekl: Sou Pane / a nessel.

Przysiedly pothym do drugiego / řekl mu takiez / A on odpowiedal / řekl / Jdeś pämie / a nie sedl.

31. Kterž řeč dwau učinil wšli Otcowu? Řekli gemu: Prwnij. Řekl jim Gezij: Gistě prawim wám / že zgewnj hrijšniy a Newěstj / přede / gdu wás do Králowstwj Božjho.

Ktory z tych dwu uczynil wo / la oycowu? Řekli mu / Pierw / sy: Powiedzial im Jezus / Saa / prawde powiadam wám / iż celni / cy y wšeteczniye vprzedaia was do Krolestwa Božho.

32. Nebo přissel k wám Jan cestau sprawedlnosti / a newěti / li gste gemu. Ale zgewnj hrij / sniye a Newěstj wvěřili ge / mu. Wy pak widauce to aniž / gste pokánij činili potom / aby / ste wvěřili gemu.

Abowiem przysedl do was Jan droga sprawiedliwosci / a nie wierzyliscie mu / Celnicy zas y wšeteczniye wierzili mu / Ale wychodiacie to widzieli nte wpa / mialiście sie / a byście mu wierz / yli.

כא

33 שְׁמַעוּ אֲחֵרָהּ מִתְּלָא
גְּבֵרָא חָד אֵית הוּא מִדְּנָא
בִּיתָא וְנִצֵּב פְּרִמָּא וְאֲחֵרָהּ
סִיגָא וְחִפְר פֶּה מַעְצָרָתָא
וְכִנָּא פֶה מַגְדָּלָא וְאֲחֵרָהּ
לְפִלְחָא וְחִוּק;

Ascoltate un'altra similitudine. Egli era un huomo padre di famiglia, il qual planto vna vigna, e circondolla d'una siepe: e cauo, e fece in essa un torcolo, & edificouvi vna torre: & allogolla a i lauoratori, & andossene via.

34 כִּד דִּין מִטָּא וְכִנָּא
דִּפְּרִמָּא שִׁדְר לְעַבְדֵּיהּ לֹות
פִּלְחָא דִּישְׁדְּרוּ לָהּ מִן
פְּרִמָּא דִּפְרִמָּה;

Quando poi l'auuicino il tempo de' frutti, mando i suoi seruitori a i lauoratori, per ricemere i suoi frutti.

35 וְאֲחֵדוּ פִּלְחָא לְעַבְדֵּיהּ
וְאֵית דִּמְחָא וְאֵית
דִּרְגָּמוּ וְאֵית דִּקְטִלֵּיהּ;

Et i lauoratori pigliando i suoi seruitori, l'vno ne batterono, l'altro ammazzerono, l'altro lapidoreno.

36 וְחִיב שִׁדְר עַבְדֵּיהּ
אֲחֵרָהּ וְסִיגָא מִן קִדְמָא
וְהִפְּנֹת עַבְדוֹ לְהוּן;

Di nuouo & mando de gli altri seruitori, piu che i primi: & essi fecero loro il simile.

37 אֲחֵרִי דִּין שִׁדְר ל
לֹותֵיהּ לְפֶה פֶּה אִמְר
כִּבְר וְהִתֵּן מִן פְּרִי;

Ultimamente mando loro il suo figliuolo, dicendo, Essi haueranno rispetto al mio figliuolo.

38 פִּלְחָא דִּין פֶּה חֲוָא וְאֵית
לְפֶה אִמְרוּ בִּינְתֵיהּ הִגְו
יִרְתֵּנָּה מִן גְּחִטִּי וְאֵית
וְגִאחֹד יִרְתֵּנָּה;

Et i lauoratori come videro il figliuolo, dissero fra lor medesimi, Questo e l'erede, & venite, occidiamolo, & occupiamo la sua heredita.

36 וְאֲחֵדוּ אֲפֻקֵּיהּ לְבָר
מִן פְּרִמָּא וְקִטְלֵיהּ;

Et hauendolo preso, lo scaccioron fuor de la vigna, & ammazzeronlo.

כא

33 אֲחֵר מִשְׁל שְׁמַעוּ אָדָם
פְּלִמָּוָה הִיָּה בְּעַל חֲבִיתָא
נִטַּע כֶּרֶם וּמְשֻׁכָּה הִקִּיָּה לוֹ וְגַם
יָקַב חִצְב פֶּה וְיִבְרִן מַגְדָּל
וְיִמְסֹר אֹתוֹ לְכֹרְמִים וְיִלְךְ לְגֹור;

Oyd otra parabola, Fue vn hombre padre de familia, el qual plantó vna vinna: y cercola de vallado, y fundó enella la gar, y edifico torre; y diola a renta a labradores, y partióse lexos.

34 וְיָקַרְב עֵת הַבְּצִיר וְיִשְׁלַח
אֶת-עַבְדֵּיו אֶל-הַכֹּרְמִים
לְקַחַת אֶת-פְּרִי;

Y quando se acercó el tiempo delos frutos, embió sus sieruos a los labradores, para que recibiesen sus frutos.

35 וְיִמְחֹזוּ הַכֹּרְמִים אֶת-עַבְדֵּיו
אֶחָד מֵהֶם הִכּוּ אֶחָד הִדְּגוּ וְאֶחָד
סָקְלוּ;

Mas los labradores, tomando los sieruos, al vno hirieron, y al otro mataron, y al otro apedrearon.

36 עוֹד שִׁלַּח עַבְדִּים אֲחֵרִים
לְבָיִם מִרְאשֻׁנָּם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
גַּם-כֵּן;

Embió otra vez otros sieruos masque los primeros: y hizieron con ellos de la misma manera.

37 וְלְאַחֲרָיו שִׁלַּח אֶלֶיָּהֶם אֶת-
בְּנוֹ לְאִמְר אֵלָיו יִירָא אֶת-בְּנִי;

Y a la postre embióles su hijo diziendo, Tendran respecto de mi hijo.

38 וְהַכֹּרְמִים כִּי־רָאוּ אֶת-
בְּנוֹ אִמְרוּ בְּקִרְבָּם וְהִי הוּא יִרְשֵׁ
הַבַּיִת וְהַדֶּגֶת וְיִנְיָחוּ אֶת-
יִרְשָׁתוֹ;

Mas los labradores, viendo al hijo, dixeron entre si, Este es el heredero; venid, matemoslo, y y tomemos su heredad.

39 וְיִמְחֹזוּ אֹתוֹ וַיִּצְיָאוּ לְחוּץ
הַכֶּרֶם וַיִּהָרְגוּהוּ;

Y tomado, echaronlo fuera de la vinna, y mataronlo.

κα.

33. Ἀλλὴν ὁμοιωθὲν αἰνοῦ-
σαι πᾶσι τοῖς τοῦ οἴκου ἐσ-
θῆς, ὅτις ἐφύτρωσεν ἀμπέλων, α,
καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε,
καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ λυγρὸν, καὶ
ὠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδωκε αὐ-
τὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπέστη μὲν.

Escoutez vne autre similitude. Il y auoit vn pere de famille, qui planta vne vigne, & l'environna d'une haye, & creusa en icelle vn pressoir, & y bastit vne tour: puis la loa a des vigneronns & s'en alla dehors.

34. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστλεν ὁ κύριος αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς, λαβεῖν τοὺς καρπὸς αὐτοῦ.

Or la saison des fruits estant prochaine, il enuoya les seruiteurs vers les vigneronns, pour en receuoir les fruits.

35. Καὶ λαβοῦντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἐδίδαξαν, ὃν δὲ ἀπέκταναν, ὃν δὲ ἐλυθοβόλησαν.

Mais les vigneronns ayans prins les seruiteurs fouetterent l'un, & tuerent l'autre, & allommerent de pierres l'autre.

36. Πάλιν ἀπέστλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐπέμψεν αὐτοῖς ὡσαύτως.

Derechef il enuoya d'autres seruiteurs en plus grand nombre que les premiers, & ils leur en firent de mesmes.

37. Τετάρτον δὲ ἀπέστλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, Ἐντρα πῆσιν ἡ τιμὴ τοῦ υἱοῦ μου.

Finalment il envoya vers eux son propre Fils, disant, Ils porteront reuerence à mon Fils.

38. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς ὅτις ἐστὶν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, δώσωμεν αὐτὸν, καὶ καταχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

Mais quand les vigneronns virent le fils, ils dirent entre eux, Cestui-ci est l'heritier: venez mettons-le à mort, & nous saisissons de son heritage.

39. Καὶ λαβοῦντες αὐτὸν, ἐξέβαλον ἔξω τῆς ἀμπέλους, καὶ ἀπέκταναν.

Et l'ayans prins, le ietterent hors de la vigne, & le mirent à mort.

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregrè profectus est.

Hearc another parable/ There was a certaine householder / which planted a vineyard/ and hedged it rounde about/ and made a winepresse therein / and built a towre/ and let it out to husbandmen/ and went into a strange countrey.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperet fructus eius.

And when the time of the fruite drewe nere / he sent his servants to the husbandmen to receive the fruites thereof.

35. Et agricolæ apprehensis servis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

And the husbandmen tooke his servants and beat one/ and killed another/ and stoned another.

36. Iterum misit alios servos plures prioribus: & fecerunt illis similiter.

Again he sent other servants/ more then the first: and then did the like unto them.

37. Novissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur filium meum.

But last of all he sent unto them his owne sonne/ saying/ They will reverence my sonne.

38. Agricolaë autem videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem eius.

But when the husbandmen sawe the sonne/ then said among them selves/ This is the heire: come/ let vs kill him / and let vs take his inheritance.

39. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

So they tooke him / and cast him out of the vineyard/ and slew him.

33. Höret ein ander Gleichniß. Es war ein Hausvater / der pflanzt einen Weinberg / vnd führet einen Zaun drum / vnd grub eine Kelter drinnen / vnd bauet einen Thurn / vnd thet in den Weingärtlern auß / vnd zog überland.

Hörer en anden lignesse. Der vaar ein Hofbonde / som plantede en Vingaard / oc giorde it Gierde der omkring / oc groff en Perse der vdi / oc bygde it Taarn / oc siel Vingaards mend hannem / oc soer vdenlandz.

34. Da nun herbey kam die zeit der Früchte / sandte er seine Knechte zu den Weingärtlern / daß sie seine Früchte empfiengen /

Der Fructens tid kom nu / sende hand sine Diener til Vingaards mendene / at de skulde anamme hans Fruct.

35. Da namen die Weingärtner seine Knechte / einen steupen sie / den andern tödten sie / den dritten steinigeten sie.

Da toge Vingaards mendene hans Dienere / Den ene Hustruge de / den anden sloge de ihel / den tredje stenede de.

36. Uebermal sandte er andere Knechte / mehr denn der ersten waren / vnd sie theten ihnen gleich also.

Hand sende atter andre Dienere / flere end de første vaare / De de giorde lige saa mod dem.

37. Darnach sandte er seinen Son zu ihnen / vnd sprach: Sie werden sich für meinem Son scheuen.

Der effter sende hand sin Son til dem / oc sagde / De skulle fröete for min son.

38. Da aber die Weingärtner den Son sahen / sprachen sie vntereinander: Das ist der Erbe / kombt / lasse vns ihn tödten / vnd sein Erbgut an vns bringen.

Der Vingaards mendene saae Sönnen / sagde til huer andre / Det er Arffvingen / kommer / Lader oss sla hannem ihel / oc vende hans Arffuegodz til oss.

39. Vnd sie namen ihn / vnd stießen ihn zum Weinberg hinaus / vnd tödten ihn /

De de toge hannem / och stötte hannem vdaß Vingaarden / oc sloge hannem ihel.

33. Gine podobenswij slyste. Eflowet geden byl Hospodať kteryž rozdělal Vinic / a opletl gi plotem / a wkopal w nj lis / a vdelal Wězi / y osadil Winaři : a odšel přec cestau.

Drugiego podobienstwa slyshaycie / Byl niektery gospodarz ktery nasadzil winnice / y plothem ia ogrodzil / y wkopal w niey prase a zbudowal wieze / y nital ia robotnikom / y poischal precz.

34. A kdyz se priblizil cas Dwoyce / poslal Sluzebniky swěk Winařum / aby wzalj v žitky gegij

A gdy sie przyblizyl čas owow / poslal slugi swoje do onych robotnikow aby odebrali pozysk kiego.

35. Winaři pak zbijawšse Sluzebniky / geho / gineho zmrstali / a gineho zabili / gineho pak vlamenowali.

Robotnicy poimawšy slugi / ie / iednego ubili / drugiego zaś mordowali / drugiego zaś vřamili onowali.

36. Dpět poslal ginech Sluzebnikum wice nežli prwe / y vćinili jim tež.

Powtore poslal inše slugi / kterych wicecy bylo niż pierwszych / a oni takze im vćynili.

37. Naposledy pak poslal k nim Syna swěho / řka Snadť se vřidij Syna měho.

Tá osthářek poslal do nich syna swěgo / mowiac / Wěda sie wřidy dác syna męgo.

38. Winaři pak vřewšse Syna geho / řekli mezy sebou : Tentot gest Dedic / podime zas bijme geh / a budeme miji dēdictwij geho.

Alle robotnicy vřzrawšy syna / řekli sami w sobie / Tenci jest dzie / dzic / podzcie / zabijmy go / y posiz adzmy dziedzictwo ięgo.

39. Y popadšse geh / wřwřšli howen z Winice / a zabili.

Tedy poimawšy go / wřzřnili li precz z winnice / y zámordowali.

כא

40 מא דאתא הכיר
מרה דפרמא מנא יעבד
לפלחא הגון:

Quando dunque sarà venuto il Signore de la vigna, che farà egli a quei lavoratori?

41 אמרין לה דביש ביש
יובד אפון ופרמא יובד
לאחרגא פלחא אילין
דיהבין לה פארמא ב
בובנהון:

Essi gli dicono, Farà malamente perire quei mali huomini, & allogara la sua vigna ad altri lavoratori, i quali gli renderanno i frutti a i tempi suoi.

42 אמר להון ישוע לא
מפיתום קריתון בפיתא
דפאפא דאסליו פניא הי
הות לרישא דויתמו לות
מדיא הות הדא ואיתיה
תדמודתא פציגין:

Iesv dice loro, Non haurete voi letto mai ne le Scritture, La pietra che rifiutano gli edificatori, è stata posta ne la testa de l'angulo? Questo è stato fatto dal Signore, & è cosa mirabile ne gli occhi nostri.

43 מטורא הגא אמר
אנגא לכו דתשתקו
מנכון מלכותא דאלהא
ותתיהב לעפמא דעבד
פארמא:

Per questo io vi dico, che il regno di Dio sarà tolto a voi, e dato a gente che faccia i frutti di esso.

44 וימו דיפל על פאפא
הדא יתרצע וכל מו דהי
תפל עלוהי תדרייהי:

E chi cadrà sopra questa pietra, si fracassarà: e sopra cui essa cadrà, lo tritarà.

45 ופד שמעו דפי פהגא
וברישא מתלוהי ידעו
דעליוהון אמר:

Et hauendo i principali Sacerdoti e i Farisei oïste le sue similitudini, conoboro chi egli diceua di loro.

46 ובעו למאחדה ודחלו
מו פנשא מטל דאיה
הלגבא אחידיו הו לה:

Et cercando di pigliarlo, temerono le turbe percioche elle il teneuano come Propheta.

כא

40 ופאשר יבא אדון הפרם
מה יעשה לכורמים:

Pues quando viniere el sennor de la vinna, que harà a aquellos labradores?

41 אמרו לו אתה חלעים פרעה
יאבדם ואת כרמו ישכיר
לכורמים אחרים אשר ישיבו
לו פרי לעתותם:

Dizenle ellos A los malos destruyrà malamente; y su vinna darà a renta a otros labradores que le paguen el fruto a sus tiempos.

42 ויאמר אליהם ישוע הלוא
קראתם בכתובים אבן מאסו
הבונים היתה לראש פינה מאת
יהוה היתה ואת היא גפלאה
פציגין:

Dizele Iesus, Nunca leystes en las Escripturas, La piedra que desecharon los que edificauan, esta fue hecha por cabeça de esquina? Por el Sennor es hecho esto, y es cosa marauillosa en nuestros ojos.

43 על כן אמר אני לכם כי
תוסר מהם מלכות אלהים וינתן
לגוי עשה פריה:

Portanto os digo, que el Reyno de Dios será quitado de vosotros: y será dado a gente que haga el fruto del.

44 ואשר יפול על האבן
הזאת ישבר וכל אשר תפל
עליו תשבר איתו:

Y el que cayere sobre esta piedra, será quebrantado: y sobre quien ella cayere, desmenuzarloha.

45 ושמעו שלי הכהנים
והסוֹדוֹת וכל אשר יבינו
כי עליהם דבר:

Y oyendo los principes de los Sacerdotes, y los Phariseos, sus parolas, entendieron que hablaua de ellos.

46 ויבקשו לאחז אותו וידרו
אתה עמם כי בגביא היה להם:

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud porque lo teneam como a propheta.

כא

40. "Οταν δὲ ἔλθῃ ὁ κύριος
& ἀμπελῶν, τί ποιήσῃ τοῖς γεω-
ργοῖς ὁκαίνοις;

Quand donc le Seigneur de la vigne sera venu, que fera-il à ces vigneronns-la?

41. Λέγουσιν αὐτῷ, κακούς κα-
κῶς ἀπολεσέῃ αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀμ-
πελῶνα ὁκαδώσεται ἄλλοις γεω-
ργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ ὅν-
καρπός, ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

Ils lui disent, Il les fera perir malheureusement comme meschans, & loera sa vigne à d'autres vigneronns, qui lui rendront les fruits en leurs failons.

42. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰδέτε
τι ἀνέγνωτε ἐν τοῖς γραφαῖς, λί-
θον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομῶν-
τες, ὃς ἐγένετο κεφαλὴν
γωνίας, ὃς καὶ κυρίως ἐγρετο αὐτῇ,
καὶ ἐστὶ θαυμαστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς
ἡμῶν;

Et Iesus leur dit, ne leustes-vous iamais és Escriitures, La pierre que les edifiants ont reiettee, est deuenue la maistrresse pierre du coin. Ceci à esté fait par le Seigneur, & est chose merueilleuse deuant nos yeux.

43. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι δέ-
χεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἐθνοῖς, οἵτινες
καρπὸν αὐτῆς.

Pourtant vous di-je, que le royaume de Dieu vous sera osté, & sera donné à vne nation qui rapportera les fruits d'icelui.

44. Καὶ ὁ πετρὸς ὁβὴ τὸν λίθον
& τον, σωθλασῇσεται. ἐφ' ὃν δι-
αὐ πετρελικομησὲ αὐτόν.

Or celui qui cherra sur ceste pierre, sera du tout froillé: & celui sur qui elle cherra, elle le brifera.

45. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δὲ ρη-
γῆς, καὶ οἱ φαρισαῖοι πῆς ὁβ-
βολὰς αὐτοῦ, ἐγινωσκον ὅτι περὶ αὐτῶν
λέγει.

Et quand les principaux Sacrificateurs & les Pharisiens eurent entendu ces similitudes, ils apperceurent qu'il parloit d'eux.

46. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρα-
τῆσαι, ἐφοβήθησαν ὅτι ὅχλους
ἐπεδὴ ὡς περὶ αὐτὸν εἶχον.

Et cerchans de l'empoigner, ils craignirent les troupes, pource qu'on le tenoit pour Prophete.

40. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

When therefore the Lorde of the vineyarde shall come / what will he doe to those husbarmen?

41. Aiunt illi, Malos male perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

They said vnto him / Hee will cruelly destroy those wicked men / and will let out his vineyard vnto other husbarmen / which shall deliuer him the fruites in their seasons.

42. Dicit illis Iesus, Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt edificantes, hic est factus in caput anguli? A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris?

Iesus said vnto them / Read ye neuer in the Scriptures / The stone which y builders refused / the same is made the head of the corner? This was the Lords doing / and it is maruelous in our eyes.

43. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

Therefore say I vnto you / the Kingdome of God shall bee taken from you / and shall be giuen to a nation / which shall bring forth the fruites thereof.

44. Et qui ceciderit super lapidem istum, contringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum.

And whosoener shall fall on this stone / he shall be broken: but on whomesoener it shall fall / it will grinde him to powder.

45. Et cum audissent principes sacerdotum & Pharisæi parabolas eius: cognoverunt quod de ipsis diceret.

And when the chiefe Priestes and Pharises had heard his parables / they perceiued that he spake of them.

46. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

And they seeking to lay handes on him / feared the people / because they tooke him as a Prophet.

40. Wenn nun der Herr des Weinberges kommen wirdt / was wirdt er disen Weingärtnern thun?

Naar som Vingaardens Herre nu kommer / huad skal hand da gøre disse Vingaards mend?

41. Sie sprachen zu im: er wirdt die Bößwicht übel ombbringen / vnd seinen Weinberg andern Weingärtnern aufstun / die in die Früchte zu rechter zeit geben.

De sagde til hannem / Hand skal ilde forderffue de Arge skale / oc saa andre Vingaards mend sin Vingaard / som skulle giffue hannem Fruct i den rette tid.

42. Iesus sprach zu ihnen: Habt ir nie gelesen inn der Schrift? Der Stein den die Bauleute verworffen haben / der ist zum Eckstein worden. Von dem HERRN ist das geschehen / vnd es ist wunderbarlich für vnsern augen.

Ihesus sagde til dem / Haffue i icke læst i scrifften / Den Sten som Bygnings mende forstode / Hand er bleffuen til en Hørne sten. Det er skeet aff HERREN / Oc det er vnderligt saar vore Øyen.

43. Darumb sage ich euch: Das Reich Gottes wird von euch genommen / vnd den Heiden gegeben werden / die seine Früchte bringen.

Der saare siger ieg eder / Guds rige skal tagis fra eder / oc giffuis Hendingene / som skulle gøre fruct der aff.

44. Vnd wer auff disen Stein fället / der wird zerschellen. Auff welchen er aber fället / den wirdt er zumalmen.

De huo som falder paa denne Sten / hand skal sønderflaas. Men huilcken Hand falder paa / den skal hand sønderknuse.

45. Vnd da die Hohenpriester vnd Phariseer seine Gleichnisse höreten / vernamen sie / das er von ihnen redet.

Och der de Ypperste Prester oc Phariseerne hørte hans Lignelse / da merckte de / at hand taledede om dem.

46. Vnd sie trachten darnach / wie sie ihn griffen / aber sie forchten sich für dem Volck / denn es hielt in für einen Propheten.

De de haffde i finde at gribe hannem / Men de frøctede for folcket / Thi de hulde hannem for en Prophet.

40. Protož když přijde Pán Vinice / co učiní Vinařům těm?

Gdy tedy přijdě pan vinnice / co učiní robotníkům onym.

41. Řekli gemu: Běže / že tráti: a Vinice svou poručí jiným Vinařům / kteříž budou dávati gemu vřstek / časť svými.

Řekli mu / Ony že / že potráci / a vinnice svoje naryme inšým robotníkům / Ethoržy odda: dža mu owoc časťu swego.

42. Řekl jim Ježíš: Nikdyžli jste nečetli v písničkách? Kámen kterýž gsau zamrhli dělníci / ten gest věčně v Hlavu vřlowau. Od Pána stalo se toto / a gest diuě před Dčima nassima.

Řekl im Jezus / Wie cychalte šcie nigdy w piśmich? Kamien który odrzucali buduacy / ten sie stal głowau węgla / od Pána to jest wieczniono / y dżiwno jest przed Dčimami nassymi.

43. Protož pravím vám / že bude odnato od vás Království Boží / a bude dáno / Lidu činněmu vřstky geho.

A przetoż powiedam wam / iż będzie odiete od was Królestwo Boże / y będzie dane narodowi troryby podaí owociego.

44. A kdož padne na ten Kámen / rozraží se: a na tohož vpadne / zetrže gen.

A kto padne ná ten Kámen / będzie struśon / a ná kogo by zás on wpađi / zetrze go.

45. A když vysslyšeli wrechní kněží a Žakony Podobenství geho / porozuměli že by o nich mluvil.

A vy wysławszy Asłazetá Ešplánskiey Jaryzenśowie podobieńśwa tego / poźnali iż o nich mowil.

46. O hleda gišce ho gišti / báli se Žaastupow / neb pašo ža Proroka gen mēli.

A šukáiac iáko by go poźmáli / báli sie pośpolśkwa / ábowiem go iáko Proroka mēli.

כב

וַיַּעֲנֵה תוֹב יֵשׁוּעַ בְּמַתְלָא
וַיֹּאמֶר:

*Allor a rispondendo Iesv di nuovo,
parlo loro per similitudini, dicendo.*

2 אֶתְדַמִּית מַלְכוּתָא
דְּשָׁמַיָא לְגִבְרָא מְלָכָא
דְּעֵבֶד מִשְׁתִּיתָא לְבִרָה:

*Il regno de cieli è assimigliato ad vn
huomo che era Re, il qual fece le nozze
al suo figliuolo.*

3 וְשָׂדֵר לְעִבְדֵיהִי דִּיקְרוּן
לְמִזְמִנָא לְמִשְׁתִּיתָא וְלֹא
צִבּוּ לְמַאתָנָא:

*Emando i suoi seruitori a chiamar
quelli che erano inuitati a le nozze, &
non volsero venire.*

4 וְתוֹב שָׂדֵר עֲבָדָא
אֲחֵרִין וַיֹּאמֶר אֲמַרְוּ
לְמִזְמִנָא דְּהֵנָּה שְׂרוּתִי
מִטִּבָּא וְתִירִי וּמִפְּטָמִי
קִטְלִין וְכָל מַדָּם מְשִׁיב
תוֹ לְמִשְׁתִּיתָא:

*Di nuovo mandò de gli altri seruito-
ri, dicendo, Dite a gl' inuitati, Ecco, io ho
apparechiato il mio desinare: i miei tori,
e gli altri graffi animali sono occisi, e tutte
le cose sono apparecchiate, Venite a le
nozze.*

5 הֲגִבּוּ דִּין פְּסוּ וַאֲלוּ אֵית
דְּלִקְרִיתָא וְאִירָא
דְּלִתְאַגְרִיתָא:

*Ma essi non curandosene, sen' ando-
rono, chi a la sua villa, e chi a la sua mer-
cantia.*

6 שְׂרָבְנָא דִּין אֲחֵדוּ ל
לְעִבְדֵיהִי וַצִּעְרוּ וְקִטְלוּ:

*E gli altri presero i suoi seruitori, &
ingiuraronli, & ammazaronli.*

7 פִּד שָׁמַע דִּין מְלָכָא
רָגַז וְשָׂדֵר חִילּוּתָא אֲוִבַד
לְקִטְלוֹתָא הֲגִבּוּ וְלִמְדִינְתָּהוּ
אֲוִבַד:

*Laqual cosa il Re hauendo intesa,
s'adirò: e mandò i suoi eserciti, & am-
mazò quelli homicidas, & abbruciò la
lor città.*

8 הִירִין אֲמַר לְעִבְדֵיהִי
מִשְׁתִּיתָא מִטִּבָּא וְהֲגִבּוּ
דְּמִזְמִנָּא הִיוּ לֹא שְׂוִין
הִיוּ:

*Poi disse a i suoi seruitori, Le nozze
sono apparecchiate, ma quelli che erano
stati inuitati, non n'erano degni.*

כב

1 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַעֲזֹד אָמַר אֲלֵיהֶם
בְּמַשְׁלִים לֵאמֹר:

*Y respondiendo Iesus, boluióles a hablar en
parabolas, diciendo.*

2 גִּדְמַתָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם
מֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה חֲתָנָה לְבָנוֹ:

*El Reyno delos cielos es semejante a vn
hombre Rey, que hizo bodas a su hijo.*

3 וַיִּשְׁלַח עֲבָדָיו לְקַרְא קְרוֹנָאִים
אֲלֵי-חֲתָנָה וְלֹא אָבּוּ לָבֹא:

*Y embió sus sieruos para que llamassen los
llamados a las bodas: mas no quisieron venir.*

4 עֲזֹד שָׁלַח עֲבָדָיו אֲחֵרִים
לֵאמֹר אֲמַרְוּ לְקַרְנָאִים הֵנָּה
בְּרִיתִי הַכִּינֹתִי שׂוֹרִי וּמִרְיָא
גִּטְבָּחוֹ וְכָלִים גִּכּוֹנִים בּוֹנִי אֲלֵי-
חֲתָנָה:

*Boluió a embiar otros sieruos, diciendo, De-
zid a los llamados, He aqui, mi comida he apare-
jado, mis toros y animales engordados son mu-
ertos, y todo esta aparejado: venid a las bodas.*

5 וְהָמָּה מֵאַסֵּי וַיִּלְכוּ אֶחָד אֲלֵי-
שְׂדֵיחָו אֲשֶׁר הָיָה לוֹ לְבָדוֹ וְאֶחָד
אֲלֵי-סַחְרוֹ:

*Mas ellos no curaron, y fueron se vno a su
labrança, y otro a sus negocios.*

6 וַשָּׂאֲרִים אֲחֵזוּ אֶת-עֲבָדָיו
וַיַּעֲשֶׂק הַרְגֵם:

*Y otros, romando sus sieruos assrentaron-
los, y mataronlos.*

7 וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ זַיְחַל אֲפֹ
וַיִּשְׁלַח צְבָאוֹתָיו וַיִּבְּאֵד אֶת-
הַרְצָחִים הָאֵלֶּה וְאֶת-עִירָם
שָׂרַף בָּאֵשׁ:

*Y el Rey, oyendo esto, enojóse: y embiando
sus exercitos, destruyó a aquellos homicidas, y
puso a fuego su ciudad.*

8 אָז אָמַר אֲלֵי-עֲבָדָיו הַחֲתָנָה
אֵךְ גִּכּוֹנָה הִיא וְהַקְרוֹנָאִים לֹא
הֵי שְׂוִיןִים:

*Entonces dize a sus sieruos, Las bodas a la
verdad estan aparejadas, mas los que eran llama-
dos, no eran dignos.*

κβ'

ΚΑΙ ὁπορευθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων.

*Lors Iesus prenant la parole, leur
parla derechef en similitude, disant.*

2. Ὁμοιωθή ἡ βασιλεία τοῦ ἑ-
ραυῶν ἀνθρώπων βασιλεῖ, ὅστις ἐ-
ποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

*Le royaume des cieux est semblable
à vn roy qui fit les nopces de son fils.*

3. Καὶ ἀπέστειλε οὗτος δούλους αὐτοῦ
καλέσαι οὗτος κεκλημένους εἰς οὗτον
γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

*Et enuoya les seruiteurs pour apper-
ler ceux qui auoyent esté conuies aux
nopces, mais ils n'y voulurent point ve-
nir.*

4. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δού-
λους, λέγων· εἰπατε τοῖς κεκλη-
μένοις, ἰδοὺ ὁ ἀριστὸν μου ἡτοιμά-
σα, οἱ ταῦροι μου καὶ τὰ στισιὰ τε-
θυμύρα, καὶ πάντα ἔτοιμα. δεῦτε
εἰς οὗτον γάμους.

*Derechef il enuoya d'autres serui-
teurs, disant, Dites à ceux qui estoient
conuies, Voici, j'ai appresté le disner: mes
taureaux, & mes bestes engraissees
sont tuees, & tout est prest, venez aux
nopces.*

5. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον,
ὁ μὲν εἰς τὸν ἰδίον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν
ἐμπορίαν αὐτοῦ.

*Mais iceux n'en tenans conte, s'en al-
lerent l'un à sa metairie, & l'autre à sa
trafique.*

6. Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες οὗτον
δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέ-
κτείναν.

*Et les autres prindrent les seruiteurs,
& les outragerent, & tuerent.*

7. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠρ-
γίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύμα-
τα αὐτοῦ, ἀπαῖλε τοὺς φονεῖς καί-
νας, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέ-
πρησε.

*Quand le roy l'entendit, il se mit en
colere, & y ayant enuoyé les gendar-
mes, fit perir ces meurtriers-la, & brusla
leur ville.*

8. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ
μὲν γάμους ἐπιμὸς ἐστίν, οἱ δὲ κε-
κλημένοι οὐκ ἔσαν ἄξιοι.

*Alors il dit à ses seruiteurs, Or bien,
les nopces sont apprestées, mais ceux
qui estoient conuies n'en estoient pas
dignes.*

ET respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens:

Then Iesus answered / and spake vnto them againe in parables / saying.

2. Simile factum est regnum celorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

The kingdome of heauen is like vnto a certaine king which married his sonne.

3. Et misit seruos suos vocare invitatos ad nuptias: & volebant venire.

And sent forth his seruants / to call them that were bid to the wedding: but they would no come.

4. Iterum misit alios seruos, dicens, Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa, & omnia parata: venite ad nuptias.

Again he send forth other seruants / saying / Tell them which are bidden / Beholde / I haue prepared my dinner: mine oxen & my fatlings are killed / and all things are ready: come vnto the marriage.

5. Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam: alius vero ad negotiationem suam.

But they made light of it / and went their wayes / one to his ferme / and another about his marchandise.

6. Reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.

And the remnant tooke his seruos / and intreated them sharply / and slew them.

7. Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit.

But when the King heard it / he was wroth / and sent forth his warriours / and destroyed these murderers / & burnt vnto their cite.

8. Tunc ait servis suis, Nuptiae quidem paratae sunt: sed qui invitati erant, non fuerunt digni.

Then said he to his seruants / True is the wedding is prepared: but they which were bidden / were not worthy.

Vnd Iesus antwortet vnd redet abermal durch Gleichnisse zu ihnen / vnd sprach:

2. Iesus suarede oc talsede atter ved Signesser til dem oc sagde.

2. Das Himmelreich ist gleich einem Könige / der seinem Sone Hochzeit machte.

Himmerigis rige signis ved en Konge / som giorde sin Sone bröllup.

3. Vnd sandte seine Knechte auß / daß sie den Gästen zur Hochzeit ruffeten / vnd sie wolten nicht kommen.

De vdsende sine Dienere / at de skulde kalde dem som budne vaare til bröllup / De de vilde icke komme.

4. Abermal sandte er andere Knechte auß / vnd sprach: Saget den Gästen / Siehe / meine Mahlzeit habe ich bereitet / meine Ochsen vnd mein Nachvieh ist geslachtet / vnd alles bereit. Kompt zur Hochzeit.

Hand vdsende atter andre Dienere / oc sagde / Si ger dem som budne ere / See / ieg haaffuer bered mit Maaltid / mine Oxen / oc mit fede Queg er slactet / och alting er rede / Kommer til bröllup.

5. Aber sie verachteten das / vnd giengen hin / einer auff seinen Acker / der ander zu seiner Handthierung.

Men de foractede det / oc ginge hen / Den ene paa sin Ager / Den anden til sin Købmansckaff.

6. Etliche aber griffen seine Knechte / höneten vnd tödten sie.

Men nogle grebe hans Dienere / bespaattede oc thielsfioe dem.

7. Da das der König höret / ward er zornig / vnd schickte sein Heer auß / vnd brachte diese Mörder omb / vnd zündet ihre Stadt an.

Der Kongen det hørde / bleff hand vred / oc sticte de sin Hør vd / oc edelagde disse Mændrabere / oc sette ild paa deris Stad.

8. Da sprach er zu seinen Knechten: Die Hochzeit ist zwar bereit / aber die Gäste warens nicht werth.

Da sagde hand til sine Dienere / Brölluppet er io bered / Men de som vaare budne vaare de icke verde.

Odpowědew Gezijs ihsus / wil gim opet w podobensz w nich / rka.

Tedy odpowiedziac Jezus pozwtore / mowil im przez podobienstwa / rzekac.

2. Podobno učineno gest Kralowstwi Nebeste / Zlowe / fu Krali / kterzj učinil swatbu Synu swemu.

Przypodobane jest Krolestwo niebieskie niektorému Krolowi / Ktery sprawil wesela synowi swemu.

3. Vposlal Sluzebniky swē / aby powolali pozwaných na Swatbu: A nechceli přigijti.

Vposlal sluzebniky swoje wzywac tych Ktorzy byli prozeni na wesela / ale me chceli i przyjci.

4. Dpet poslal ginē Sluzebniky swē / rka: Powězte pozwaným / An oběd můg připrawil gsem / wolowě mogi a fruných / dobytek zbit gest / a wsecty wecty hotowny gsau / podtež na Swatbu.

Žáste poslal inše sluzebniky / mowiac / Powiedzcie wezwánym / O tem nágorhomal obiad moy / woly moiey / farmne rzeczy sa pobite / y wšyřki rzeczy gotowe / Podtež na wesela.

5. Ale oni zanedbali: A rozestli se / gině do Wsny swē / a gině po kupectwji swē:

Oni nie obácau ná to / posli precz / ieden do swey roley / a drugi do Kupiectwa swego.

6. Giniť pak zgijmali sluzebniky zcho / a zhaněwše zmorowali.

Krenu drudy poimawšy sluzebniky / y zelywosc im wozynawšy / pomordowali ie.

7. Tedy Kral idnž wstossel / rozhněwalsi / a poslaw Bogsta swa / zhubil Wraždunich / ty / a Město gegich zapálil.

Co wstyskawšy Krol / rozhněwalsi / y poslawšy wojska swa / wytráčil ony zabuacze / y město ich spalil.

8. Tedy řekl sluzebnikom swym: Swatba zagiřte hotowa gest / ale ti kteřij pozváni byli / nebyli hodni.

Tedy řekl sluzebnikom swym / Wesela jesti gotowe / lecz wezwáni nie byli godnymi.

כב

9 וְלֹוּ הָכִיל לְמַפְקֵנָהּ
דְּאִוְרִיחַתָּהּ וְכָל מִן דְּ
דְּמִשְׁכָּחָא אֲנִתָּהּ קָרוּ לְ
לְמִשְׁתִּיתָהּ:

*Andate dunque à i passi de le strade,
e quanti voi trouarete, tutti chiamate à
le nozze.*

10 וְנִבְקִי עֲבָדֵי הַגִּבּוֹן
לְאִוְרִיחַתָּהּ וּפְנִישׁוֹ כְּרִי
דְּאִשְׁפָּחוּ בִישָׁא וְטִבְנָהּ
וְאִתְמַלִּי בֵּית מִשְׁתִּיתָהּ
סְמִיכָהּ:

*E quei seruitori s'fatti fuere à le stra-
de, trouaron tutti quei che trouaron, co-
si cattius, come buoni: e così le nozze si
riempirono di conuiuanti.*

11 וְעַל מַלְכָּא דִּיחֻנָּהּ
סְמִיכָא וְחֻנָּא תָּמֹן גְּבָרָא
דְּלֹא לְבִישׁ לְבוּשָׁהּ
דְּמִשְׁתִּיתָהּ:

*Il Re poi entrando dentro per vedere
i conuiuanti, vide iui vn huomo che non
era vestito di festa da nozze.*

12 וְאָמַר לֵה חֲבֵרֵי אֵיכְנָא
עֲלֵת לְכֵנָהּ כֹּד בְּחִתָּהּ
דְּמִשְׁתִּיתָהּ לִית לָךְ הוּ דִּין
אֲשַׁתְּתָּךְ:

*E diceli, Amico, come sei tu entrato
quà, non hauendo vesta da nozze? Et
egli si tacque.*

13 הִידִין אָמַר מַלְכָּהּ
לְמִשְׁמִשְׁנָהּ אֲסוּרָה אֵ
אִינוּהִי וְרִגְלוֹהִי וְאִפְקוּהִי
לְחֻשׁכָּא כְּרִיָּא תָּמֹן יִהְיֹא
בְּכֵיָּא וְחִוְרָק שְׁנֵיָּהּ:

*Allora il Re disse à i ministri, Lega-
teli i piedi e le mani, e gittatelo ne le tene-
bre piu estreme: iui sarà pianto e stridor
di denti.*

14 סְגִיאוּ אֲנִינוּ צִיר קְרִיָּא
וְעִוְדִין גְּבִינָהּ:

*Imperocche molti son chiamati, ma
pochi eletti.*

15 הִידִין אֲוִלוּ פְרִישָׁהּ
נִסְבּוּ מַלְכָּא דְּאֵיכְנָהּ
צִוְדוֹנְהִי בְּמִלְתָּהּ:

*Allora i Farisei si partirono, e con-
siglioronsi come l'hauesseno à pigliare in
parole.*

כב

9 לֵכֵן לְכוּ לָכֶם אֶל־הַצְּמִחוֹת
דְּרִכִּים וְכָל אִשָּׁר תִּמְצְאוּ קְרִיָּא
אֶל־חֲתָנָהּ:

*Id pues à las salidas de los caminos: y lla-
mad à las bodas à quantos hallardes.*

10 וַיֵּצְאוּ הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה עַל־
הַדְּרָכִים וַיִּמְצְאוּ כָל־אִשָּׁר מְצָאוּ
גַם רָעִים וְגַם טוֹבִים וַתִּמְלֵא
הַחֲתָנָה בַּיּוֹשְׁבִים בְּמִסְכָּהּ:

*Y saliendo los siervos por los caminos, jun-
taron todos los que hallaron, juntamente ma-
los y buenos: y las bodas fueron llenas de com-
bidados.*

11 וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ לְרִאשֹׁתָא
הַיּוֹשְׁבִים וַיִּרְא שֶׁם אָדָם וַיֹּאמְרוּ
מַלְבֵּשׁ לְבוּשׁ חֲתָנָה:

*Y enttò el Rey para ver los combidados, y
vido alli vn hombre no vestido de vestido de
boda:*

12 וַיֹּאמֶר לוֹ רָעִי אֵיךְ בָּאתָ
הֵלֶם וַיֹּאמֶר לוֹ לְבוּשׁ חֲתָנָה
וְהוּא גִּבָּלָם:

*Y dixole, Amigo, como entraste acá no te-
niendo vestido de boda? Y à el se le cerró la boca.*

13 אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ לְמַשְׁרָתָיו
אֲסִרוּ יָדָיו וְרַגְלָיו שְׂאוֹתָיו וְשַׁלְכוּ
לְחֻשֶׁךְ תַּחֲצִיחוּ שָׁם יִהְיֶה בְּכֵיָּהּ
וְחִוְרָק שְׁנֵיָּהּ:

*Entonces el Rey dixo à los que seruian, Ara-
do de pies y de manos tomadlo y echadlo en las
tinieblas de à fuera: alli será el lloro y el bati-
miento de dientes.*

14 כִּי רַבִּים הֵיוּ קְרוֹאִים
וּמְעַטִּים גְּבֻהָרִים:

*Porque muchos son llamados; y pocos Ef-
cogidos.*

15 אָז הָלְכוּ הַמִּפְרָשִׁים וַיַּעֲצוּ
אֵיךְ לִכְדוֹהָ בְּדָבָר:

*Entonces y dos los Phariseos, consultaron,
como lo tomarian en alguna palabra.*

κβ.

9. Πορεύεσθε ὡς πρὸς διέξο-
δους ὧς ὁδῶν, καὶ ὅς τις ἂν ὄρηται,
καλέσατε εἰς ὅσους γάμους.

*Alles donc aux quarefours des che-
mins, & autant que vous en trouuez, &
conuiez les aux nopces.*

10. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι
ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδούς, συνήγαγον
πάντας ὅσους ὄρον, πηγὰς τε καὶ
ἀγὰθὰς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος
ἀνακλιδίων.

*A donc ses seruiteurs sortirent vers
les chemins, & assemblèrent autant
qu'ils en trouerent, tant mauuais que
bons: tellement que le lieu des nopces
fut rempli de gens qui estoient à ta-
ble.*

11. Εἰσπλθὼν ὁ βασιλεὺς θά-
σασθαι ὅσους ἀνακλιδίους, εἶδεν ἐκεῖ
ἄνθρωπον ὅς ἐκεδεδυμμένον ἔδυμα
γάμου.

*Et le roy y estant entré pour voir
ceux qui estoient à table, vid là vn hom-
me qui n'estoit pas veltu de robbe de
nopces.*

12. Καὶ λέγει αὐτῷ· ἐπῆρε, παῖς
ἐσθλὸς ὦς, μὴ ἔχων ἔνδυμα γά-
μου; ὁ δὲ ἐφίμωσεν.

*Et lui dit, Compagnon, comment
es-tu entré ici sans auoir vne robbe de
nopces? & il eut la bouche close.*

13. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς
δούλοισι· δεῖτε αὐτὸν πῶς
καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκ-
βάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυ-
γμὸς ὧς ὁδόντων.

*Adonc le roy dit aux seruiteurs, Liez
le pieds & mains, & le iettez es tenebres
de dehors, là y aura pleur & grincement
de dents.*

14. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλί-
γοι δὲ ἐκλεκτοί.

*Car plusieurs sont appelés, mais peu
sont esleus.*

15. Τότε προελθόντες οἱ φαρι-
σαῖοι συμβάλιον ἐλάβον, ὥπως αὐ-
τὸν παγιδέωσιν ἐν λόγῳ.

*Alors les Pharisiens s'estans retirés,
prindrent conseil comment ils l'enlace-
royent en parole.*

9. Ite ergo ad exitus viarum: & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias.

Goenē therefore out into the high waies / and as many as yee finde / bid them to the marriage.

10. Et egressi servi eius in vias congregaverūt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.

So those seruants went out into the hie wayes and gathered together al that cuer they founde / both good and bad: so the wedding was furnished with ghestes.

11. Intravit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

Then the King came in / to see the ghestes / and sawe there a man which had not on a wedding garment.

12. Et ait illi, Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

And he saide vnto him / Friend / how camest thou in hither / & hast not on a wedding garment? And he was speechlesse.

13. Tunc dixit rex ministris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eū in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

Then sayde the King to the seruants / binde him hande and foote: take him away / and cast him into vtter darkenesse: there shall bee weeping and gnashing of teeth.

14. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

For many are called / but fewe chosen.

15. Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt ut caperent eum in sermone.

Then went the Pharises and tooke counsell howe they might tangle him in talke.

9. Darumb gehet hin auff die strassen / vnd ladet zur Hochzeit / wen ihr findet.

Gaar der saare hen paa Beyene / oc biuder til Brøllup / huem i finde.

10. Vnd die Knechte giengen auß auff die Strassen / vnd brachten zusammen wen sie funden / böse vnd gute / vnd die Tische wurden alle vol.

De Suemene ginge vð paa Beyene / oc saffne de tilsammen huem de funde / Vnde oc Gode / De borden bleffue alle fulde.

11. Da gieng der König hinein / die Gäste zu besehen / vnd sahe all da einen Menschen / der hatte kein Hochzeitlich Kleid an.

Da gieff Kongen ind / at besee Gesterne / Det hand saa der ic Wenniste / som haaffde icke brøllups Klæder paa.

12. Vnd sprach zu ihm: Freund / wie bist du hercin kommen / vnd hast doch kein Hochzeitlich Kleid an? Er aber verstummte.

De hand sagde til hannem / Ven / Huorledis est du kommen hid ind / och haaffuer dog icke brøllups Klæder paa? De hand tagde stille.

13. Da sprach der König zu seinen Dienern: Bindet ihm hende vnd Füße / vnd werffet ihn inn das Finsterniß hinaus / da wird sein heulen vnd zerschlagen.

Da sagde Kongen til sine Diener / Binde hender oc føder paa hannem / oc kaste hannem hen vð i Mørket / Der skal vere graad oc tændgnidse.

14. Denn vil sind beruffen / aber wenig sind auserwilet.

Ehi mange ere kallede / Men saa ere vdualede.

15. Da giengen die Phariseer hin / vnd hielten einen Rath / wie sie ihn fingen in seiner rede.

Da ginge Phariseerne hen / oc hulde it Raad / huorledis de skulde gribe hannem i hans tale.

9. Protož gđetena cestn / a kterěžkoli naležnete / zavotež na Svatebu.

A przeto idźcie na roztanie drog / a ilebyście należli wzwocie na wesela.

10. V wyssedšse Služebničen geho na cestn / shromaždili vssecky kterěžkoli naležli / dobre n žle / a naplněna gest svatba hodownižn.

V wyssedšy služebničy oni na drogi / zavorali vsyřki ileich nálezli / žle / žle y dobre / y napelnione jest vesela tymi ktorzy siedzeli przy stole.

11. Tehdy vsfel Král aby pohleděl na hodownižn / y vzšel člověka neoděného rauchem Svatebnim.

A vsfedšy Król aby ogladát sedsace / obaczyl tam človiečá / ktorý niemát na sobie šaty vesela.

12. Y řekl genu: Příteli / kterak gšy sem vsfel nemage raucha Svatebnihy? A on omlkěl.

V řekl mu / Towaržysu tákoš tu vsfedl nie maiač šaty vesela? A on žámilkval.

13. Tehdy řekl Král služebničám: Svižijce Ruce geho y nohy / vvržtež gen do temno: stij zevnitřnižn / tamě bude pláč a škřipenij zubow.

Tedy řekl Król przystáwom / Swia zawšy nogi y rece iego / weźmie go / y wrzucie w ciemnośc zevnitřna / tam bedzie pláč y zgrzytanie zebow.

14. Nebo mnoho gest powo: laných / ale málo Wywole: ných.

Abowiem wsele jest wezwanych / ale málo wybranych.

15. Tehdy odsedšse Zákoni: en / w radu wešli / aby polapili Gežisew řeči.

Tedy odsedšy Saryzenšowie / tádzili sic aby go podchycili w mowie.

כב

16 וְשִׁדְרוּ לָהֶם תַּלְמִידֵיהֶם עִם הַבִּירָה הַרְדָּס וְאָמְרוּ לָהּ מִלְפָּנֶיךָ יְדָעִינוּ דְּשִׁרִיד אֲנִי וְאִתְּךָ דְּאֵלֶיךָ בְּקוּשְׁתָּא מִלָּף אֲנִי וְלֹא שְׁחִיל אֲנִי צְבִיתָא לְאַנְשֵׁי לֹא גִיר נָסֵב אֲנִי בְּאַנְשֵׁי דְאַנְשֵׁי:

E mandagli i lor discipoli insieme con gli Herodiani, dicendo, Maestro, noi sappiamo che tu sei huomo verace, & insegna la via di Dio in verità, e non ti curi d'alcuno: perche tu non riguardi a la persona de gli huomini.

17 אָמַר לוֹ הַכִּיל אֵיכָנָא מִתְחִיָּא לָךְ שְׁלִישׁ לְמִטְל בְּסִף רִישָׁא לְקִסָּר אוֹ לֹא:

Dici dunque, che ti pare? è egli lecito dare il tributo a Cesar, o no?

18 יִשׁוּעַ דִּין יָדַע בִּישׁוּתֵיהֶן וְאָמַר מִנָּה מְנַסִּין אֲנִיתֶן לִי נְסִיבִי בְּאַנְשֵׁי:

E ihs v hauendo conosciuto la lor malitia disse, Perche mi tentate voi, hypocriti?

19 חֲוָאֹנִי דִּינָא דְּפִסְקָא רִישָׁא הֵנוּ דִּין קִרְבִּי לָהּ דִּינָא:

Mostratemi la moneta del tributo: & essi gli portarono un denaro.

20 וְאָמַר לָהֶן יִשׁוּעַ דְּמַבֵּן צִלְמָא הֵנָּה וּפְתִיבָנָא:

Et egli dice loro, Di chi è questa imagine, e la soprafcrittione?

21 אָמְרוּ דְּקִסָּר אָמַר לָהֶן הָבִי הַכִּיר דְּקִסָּר לְקִסָּר וְדֵאלֶהָ לֵאלֶהָ:

Essi gli dicono, Di Cesar, Allora egli dice loro, Rendete dunque a Cesar, le cose che son di Cesar, & a Dio quelle che son di Dio.

22 וְכֵד שְׁמַעֵן אֲתִדְמִרוּ וְשִׁבְקוּהִי וְאָנְלוּ:

Il che essi vedendo si marauigliarono: e lassandolo, sen andaron via.

23 בָּהֵן יוֹמֵנָא קִרְבִּי לָהּ וְדוֹקִיָּא וְאָמְרוּ לָהּ לִי חֵית מִיָּתָא וְשִׁבְלֵיהִי:

In quel giorno Vennero a lui i Sadducei, i quali dicono che non è resurrettione, e domandarongli.

כב

16 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֶת-תַּלְמִידֵיהֶם עִם עַבְדֵי חֵירוּדָס לֵאמֹר רַבִּי יָדַעְנוּ כִּי אִישׁ אֱמוּנִים אַתָּה וְאַתָּה דֹרֵךְ אֱלֹהִים בְּאַמְלֵת הַלְמִיד וְלֹא תַשְׁעֶה אֶל-כָּל-אִישׁ כִּי-לֹא תִשָּׂא אֶת-פְּנֵי-הָאָדָם:

Y embian a el sus Discipulos con los de Herodes, diciendo, Maestro, sabemos que eres amador de verdad, y que ensennas con verdad el camino de Dios? y que no te curas de nadie, porque no tienes, accepcion de persona de hombres.

17 לָכֵן אָמַר לָנוּ מָה גִּרְמָה לָךְ הַיִּכְשָׁר לְתִיתָ מָס לְקִיסָר אִם לֹא:

Di nos pues, que te parece? Es licito dar tributo a Cesar, o no?

18 וְכִי יָדַע יִשׁוּעַ אֶת-רָעָתָם אָמַר לָמָּה מְנַסִּין הָחֲנֻפִּים:

Mas Iesus entendida su malicia, dize les, Porque me tentays hypocritas?

19 הִרְאֵנוּ אֶת-טִבְעֵי הַמָּס וְהַפֶּמָּה הַגִּישָׁנוּ לָךְ וְזוֹ אֶחָד:

Mostradme la moneda del tributo. Y ellos le mostraron vn dinero.

20 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִשׁוּעַ לְמִי יִשְׁ-הַצֵּלֵם הֵנָּה וְהַפְּתִיבָהּ:

Entonces dizeles, Cuya es esta figura, y lo que esta encima escripto?

21 אָמְרוּ לוֹ לְקִיסָר אָוֹ אָמַר לָהֶם לָכֵן תְּנוּ לְקִיסָר אֲשֶׁר לְקִיסָר וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים:

Ellos le dizen, De Cesar, Y dizeles, Pagad pues a Cesar lo que es de Cesar: y a Dios, lo que es de Dios.

22 וּבְאַנְשֵׁי שְׁמַעֵי תִמְהוֹ וַעֲזֹבוּהוּ וַיֵּלְכוּ:

Y oyendo esto, marauillaronse: y dexaronlo, y fueronse.

23 בַּיּוֹם הַהוּא קִרְבִּי אֵלָיו צְדוֹקִים אֲשֶׁר אֲמָרִים כִּי לֹא תִהְיֶה תְּקוּמָה וַיִּשְׁאַלּוּ לֵאמֹר:

A quel dia llegaron a el los Sadduceos, que dizen no auer resurreccion, y preguntaronle.

כב.

16. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ οὗτοι μαθητὰς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἱεροδινῶν, λέγοντες· διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ πλὴν ἐδὸν ἔχεις ἐν ἀληθείᾳ διδασκαλίας, καὶ ἐμίλεις σοι πᾶσι ὁδεύς· ὅραρ βλεπὴς εἰ ἀποφύγοις ἀνθρώπων.

Et lui enuoyerent leurs disciples avec des Herodiens, disans, Maître, nous sauons que tu es veritable, & que tu enseignes la voye de Dieu en verité, & ne te chaut de perfonne: car tu ne regardes point à l'apparence des hommes.

17. Εἰπὲς οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἐστὶ δυνάμις κλισίῳ καίσαρος, ἢ οὐ;

Di nous donc que te semble? est-il loisible de donner le tribut à Cesar, ou non?

18. Ἰνδὲς ὃ ὁ ἱσθὲς πλὴν ποιήσας αὐτῶν, εἶπε· τί με πειράζετε ὑποκριταί;

Et Iesus cognoissant leur malice, dit, Hypocrites, pourquoi me tentez-vous?

19. Ἐπιδείξάτε μοι τὸ νόμισμα τὸ κλισίῳ· εἰ δὲ ἀποφύγοις αὐτῷ δυνάμιον.

Montrez-moi la monnoye du tribut. Et ils lui presenterent vn denier.

20. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τί· ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

Et il leur dit, De qui est cette image, & cette escriture.

21. Λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρ· τότε λέγει αὐτοῖς, ἀποδοτε οὖν τὰ καίσαρι, καίσαρ· καὶ τὰ θεῷ, θεῷ.

Ils lui disent, de Cesar. Lors il leur dit, Rendez donc à Cesar les choses qui sont à Cesar: & à Dieu celles qui sont à Dieu.

22. Καὶ ἀκρόαυτες ἐβρώμασαν καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπηλθον.

Oyans cela, ils s'esmerueillerent, & le laissant s'en allerent.

23. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν.

Ce iour-la les Sadduciens, (qui disent qu'il n'y a point de resurreccion) vindrent à lui & l'interroguerent.

16. *Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes, Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominū*

And they sent vnto him their disciples with the Herodians, saying, Master, we knowe that thou art true / and teachest the way of God truly / neither carest for any man: for thou considerest not the person of men.

17. *Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet census dare Cæsari, an non?*

Tell vs therefore / howe thinkest thou? Is it lawfull to giue tribute vnto Cæsar / or no?

18. *Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait, Quid me tentatis hypocritæ?*

But Iesus perceined their wickednesse / and sayde, Why tempt ye mee / ye hypocrites.

19. *Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.*

Showe me the tribute money. And they brought him a penny.

20. *Et ait illis Iesus. Cuius est imago hæc, & superscriptio?*

And he sende vnto them / Whose is this image and supercription?

21. *Dicunt ei, Cæsaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.*

Then sende vnto him / Cæsars. Then sende hee vnto them / Giue therefore to Cæsar / the thinges which are Cæsars / and giue vnto God / those thinges which are Gods.

22. *Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.*

And when they heard it / they marvelled / and left him / and went their way.

23. *In illo die accesserunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem: & interrogaverunt eum.*

The same day the Sadducees came to him / (which say that there is no resurrection) and asked him.

16. *Vnd sandten zu ihm ihre Jünger / sampt Herodis Diener / vnd sprachen: Meister / wir wissen daß du warhafftig bist / vnd lehrest den weg Gottes recht / vnd du fragest nach niemand / denn du achtest nicht das ansehen der Menschen.*

De de sende deris Disciple til hannem / met Herodis Diener / oc sagde / Meister / Vi vide at du est sandru / oc lærer Guds ven rettelige / och du skæder om ingen / Thi du ætter icke Mennekens anseelse.

17. *Darumb sage vns / was düncket dich? Ist recht daß man dem Keiser Zinse gebe oder nicht?*

Sig off der saare / huad ænkis dig? Er det ræt at mand giffuer Keiseren skat / eller ey?

18. *Da nun Iesus merckte ihre schalckheit / sprach er: Ir Heuchler / was versuchet ihr mich?*

Der Ihesus nu merckte deris skalkhed / sagde hand / I Dyenskalcke / Hui friset mig?

19. *Beiset mir die Zinsmünze. Vnd sie reichten ihm einen Groschen dar.*

Lader mig see Skattens mynt / De der rætte hannem en Pening.

20. *Vnd er sprach zu ihnen: Wess ist das Bild vnd die überschrift?*

De hand sagde til dem / Hues Billede oc offuer scrifft er dette?

21. *Sie sprachen zu ihm: Des Kaisers. Da sprach er zu ihnen: So gebt dem Keiser / was des Kaisers ist / vnd Gott was Gottes ist.*

De sagde til hannem Keiserens. Da sagde hand til dem / Saa giffuer Keiseren / det Keiseren hører til / oc Gud / det Gud hører til.

22. *Da sie das höreten / verwunderten sie sich / vnd ließen ihn / vnd giengen davon.*

Der de hørde det forundrede de dem / oc forlode hannem oc ginge bort.

23. *An demselbigen tag tratten zu ihm die Saduceer / die da halten es sey kein Auferstehung / vñ fragten ihn.*

Paa den samme dag traadde Saduceerne til hannem / som holde at der er ingen Opstandelse / oc spurde hannem at.

16. *Vposlali k němu Bredimky své s Služebníky Herodesovými / řkauce: Mistře / víme že pravdomluvný jsi / a cestě Boží v pravdě učíš / a nedbáš na žádného / neb nepatříš na osobu lidstvu:*

A přetěho poslali do něgo v cíně svoje s Herodiany / mowiąc Mistru / víme že pravdivý / y drogi božey v pravdě učíš / a nedbáš ni nálogo / abowiem nie patrzą na osobę ludzka.

17. *Protož pověšť nám co se tobě zdá: Cluštěli plat dáti Cysari / čili nic?*

Powiedz nam tedy / co sie tobie zdá / Co dají sie dác cýnsi Cěsarzovi / abo nie?

18. *Apoznaw Gejše leš gich / řekl: Co mne pokoušíte pokřtych?*

A Iezus poznawšy sloč ich / rzekl / Cjemu mie kusicie obludni ludzie?

19. *Vkažte mi peníz platů. A oni podali genu peníz.*

Pokažcie mi monetu cýnsos / a oni mu přymiešli Gros.

20. *V řekl jim Gejše: Čij gest tento obraza svrchu napísan?*

Tedy rzekl im / Čij gest ten obraz y napis?

21. *Ržekli genu: Cysarů. Ržekl jim: Dajtež techy což gest Cysarověho Cysari / a což gest Božijho Bohu.*

Ržekli mu / Cěsarsti / Tedy povědjal im / Přeto oddawajcie Cěsarzovi / co ná Cěsarza náležý / a Bogu co jest Božego.

22. *To vřlyšawše dišli se / a opušťawše gen odesšli od něho.*

Co vřlyšawšy / dišwowáli sie / a opuščawšy go posli přec.

23. *V ten den přišaupili k němu Saduceové / řičijž pravij že neníž Mrtvých vřtání.*

Dniá onego přyšli k němu Saduceuřowie / řičijž povědali / že niemáš mrtvých vřtání / A pyřáli go.

כב

24 ואמר לו משה אומר
איש ימות ולא היה לו בן יקח
אחיו אשה חמות לו לאשה
להקים לה אחיו ורע :

Dicendo, Maestro, Moise disse, Se alcuno morrà senz'auer figliuoli, il suo fratello pigli la donna di lui per moglie, e suscitò il seme al suo fratello.

25 ארבעה היו ביו לותו
אחא שבעא קדמיה נסב
אנתתא ומית ודלית הוה
לה בניא שבעא אנתתא
לאחיה :

Hor appresso di noi erano già sette fratelli, e il primo preso ch'egli hebbe moglie, si morì, e non hauendo seme lasciò la sua moglie al suo fratello.

26 הפורא אף הו דתתיו
אף הו דתלתא ועד מא
לשבעתיהון :

Similmente fece ancor il secondo, e il terzo, infin al settimo.

27 בחתונה דין דפלהון
מיתת אף אנתתא :

Finalmente doppo tutti morì ancor la donna.

28 בקימתא הכיר
לאינא מן הליו שבעא
תהוה אנתתא פלהון גיר
בסביה :

Ne la resurrectione dunque, di quali di ques sette sarà ella moglie? concosia cosa che tutti l'hebbero.

29 ענא ישוע ואמר להון
טעין אנתון דלית ידעין
אנתון פתבא ולית חילא
דאלהא :

E l'2 v rispondendo, disse loro, Voi errate, non intendendo le Scritture, nè la Virtù di Dio.

30 בקימתא גיר דמיתא
לא נסבין נשא אף ל
נשא הוין לגברא אלא איך
מלאכא דאלהא בשמיא
איתיהון :

Imperache ne la resurrectione non pigliano moglie, ne si danno a marito: ma sono come Angeli di Dio in cielo.

31 על קימתא דין דמיתא
לית קריתון מידם ד
דאיתאמר לכו מן אלהא
דאמר :

Quanto poi à la resurrection de morti, non hauete voi letto quel che vi è detto da Dio, il qual dice.

כב

24 לאמר לבי משה אומר
איש ימות ולא היה לו בן יקח
אחיו אשה חמות לו לאשה
להקים לה אחיו ורע :

Diziendo, Maestro, Moysen dixo, Si alguno muriere sin hijos, su hermano se case con su muger, y despertará simiente à su hermano.

25 ויהיו ארבעה שבעה אחים
וראשון אשר לקח אשה מת בלי
ורע ויצוב את אשתו לאחיו :

Fueron pues antre nosotros siete hermanos: y el primero tomó muger, y murió. Y no teniendo generacion, dexó su muger à su hermano.

26 וכן גם השני גם שלישי
עד השביעי :

De la misma manera tambien el segundo, y el tercero, hasta los siete.

27 ואחרי כלם מתה אשה
גם היא :

Y despues de todos murió tambien la muger.

28 ובתקומה למי מן השבעה
תהיה האשה כי כלם היו בעליה :

En la resurreccion pues, cuya de los siete será la muger? porque todos la tuuieron.

29 ויען ישוע ואמר אליהם
הועים אתם אינכם יודעים
גם את מכתבים וגם לא את
דבורת אלהים :

Entonces respondiendò Iesus, dixoles, Errays ignorando las escripturas, y la potencia de Dios.

30 כי בתקומה לא יתחתנו
ולא תארשנה כי אם כמו
מלאכי אלהים בשמיים יהיו :

Porque en la resurreccion ni maridos tomarán mugeres, ni mugeres maridos; mas son como los Angeles de Dios en el cielo.

31 ועל תתקומת המתים הלא
קראתם את אשר נאמר לכם
מן האלהים לאמר :

Y de la resurreccion delos muertos, no aueys leydo loque os es dicho de Dios à vosotros, que dize.

כב

24. λέγοντες· διδάσκαλε, μωυ-
σης εἶπεν, εἰν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων
τέκνα, ὁ ἀδελφεὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀνα-
στήσῃ ἀπὸ τῶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

*Difans, Maistre, Moysè à dit, si quel-
cun vient à mourir sans auoir enfans,
son frere, prendra la femme d'icelui, &
suscitera lignee à son frere.*

25. Ἦσαν γὰρ ἡμῖν ἐπὶ αὐ-
τοῖς ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος ἐγαμήσθη
ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων πατέρα,
ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀ-
δελφῷ αὐτοῦ.

*Or y auoit il parmi nous sept freres:
dont, le premier apres qu'il fut marié,
trespassa: & n'ayant point eu de lignee,
laissa la femme à son frere.*

26. Ὀμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ
ὁ τρίτος, ἕως τοῦ ἑβδόμου.

*Semblablement aussi le second, puis
le troisieme, iusques au septieme.*

27. Ὅτι πάντες οὗτοι ἀπέθανον
καὶ ἡ γυναῖξ.

*Or apres eux tous mourut aussi la
femme.*

28. Ἐν τῇ ὥρᾳ ἀναστάσεως, τίς
ἔσται ἡ γυναῖξ αὐτοῦ; πάντες γὰρ
ἔχον αὐτήν;

*En la resurreccion donc, duquel des
sept sera-elle femme? car tous l'ont
eue.*

29. Ἀπεκρίθας ὁ ὁ κύριος εἶπεν
αὐτοῖς· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς
γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ
θεοῦ.

*Mais Iesus respondant, leur dit, Vous
errez, ne sachans point les Escritures,
ne la vertu de Dieu.*

30. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὐκ ἐπιγα-
μήσονται, ἀλλ' ὡς
ἂν ἄγγελοι· οὕτως ἐστέ καὶ οὗτοι.

*Car en la resurreccion on ne prend
ni ne donne-on femmes en mariage:
mais ils sont comme les Anges de Dieu
au ciel.*

31. Περὶ γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἡμεῖς
ἔκρινεν ὑμῖν ὅτι οὐκ ἀγνοοῦτε τὸ ρηθὲν ὑμῖν
ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος.

*Et quant à la resurreccion des morts,
n'avez-vous point leu ce dont vous à
parlé Dieu meisme, disant.*

24. Dicentes, Magister, Moyses dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & suscitetur semen fratri suo.

Saying / Master / Moses saide / If a man die / hauing no children / let his brother marrie his wife / and raise vp seed vnto his brother.

25. Erant autem apud nos septem fratres: & primus uxore ducta defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

Now there were with vs seuen brethren / and the first married a wife / and deceased: and hauing no issue / left his wife vnto his brother.

26. Similiter secundus & tertius usque ad septimum.

Likewise also the seconde / and the thirde vnto the seuenth.

27. Novissimè autem omnium & mulier defuncta est.

And last of all the woman died also.

28. In resurrectione ergo, cuius erit de septem, uxor? omnes enim habuerunt eam.

Therefore in the resurrection / whose wife shall she be of the seuen? for all had her.

29. Respondens autem Iesus, ait illis, Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei.

Then Iesus answered / and said vnto them / Ye are deceived / not knowing y Scriptures / nor the power of God.

30. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in celo.

For in the resurrection they neither marry / nor are bestowed in marriage / but are as the Angels of God in heauen.

31. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis.

And concerning the resurrection of the dead / haue ye not read what is spoken vnto you of God / saying.

24. Vnd sprachen: Meister / Moyses hat gesagt / so einer stirbt / vnd hat nicht Kinder / so soll sein Bruder sein Weib frehen / vnd seinem Bruder Samen erwecken.

De sagde / Meistere / Moyses haffuer sagt / Maar nogen doer / oc haffuer ickē Dorn / da skal hans Broder tage hans hustru til ecte / oc opuecke sin Broder Sæd.

25. Nun sind bey vns gewesen sieben Brüder / Der erste frehet vnd starb / vnd die weil er nicht Samen hatte / ließ er sein Weib seinem Bruder.

Nu haffue veret hoff off sin Brodre / Den første gifte sig / oc døde / De effterdi hand haffde ickē sæd / loed hand sin broder sin hustru effter sig.

26. Desselben gleichen der ander / vnd der dritte / biß an den sibenden.

Den anden gjorde lige saa / oc den tredie / indtil den siuende.

27. Zu lezt nach allen starb auch das Weib.

Paa det siste effter dem alle døde oc quinden.

28. Nun in der Auferstehung / welches Weib wird sie sein vnter den sieben? Sie haben sie ja alle gehabt.

Hues Hustru aff disse siu / skal hun da vere i Opstandelsen? De haffue io alle hafft hende.

29. Jesus aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Ir irret / vnd wisset die schrift nicht / noch die krafft Gottes.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / I fare vild / oc vide ickē Scriffen / och en heller Guds krafft.

30. In der Auferstehung werden sie weder frehen / noch sich frehen lassen / sondern sie sind gleich wie die Engel Gottes im Himmel.

I Opstandelsen skulle de huereken tage til ecte / oc en lade sig tage til ecte / Men de ere lige som Guds engle i Himmelen.

31. Habet ihr nicht gelesen von der Todten auferstehung daß euch gesagt ist von Gott / da er spricht:

Haffue i ickē læst om de Dødes opstandelse / der er der er sagt aff Gud / der hand siger.

24. V otázali seho kauce: Mistke, Moyses řekl: v mřel liby kdo nemage Syna / aby Bratr geho poyal ženu geho / a aby vzbudil syme Bratru svému.

Mowiac / Misthrzu / Moyses řekl / Jestli by kcho vmárl nie má / iac dziatek / niech brat iego prá / wem powinowachym poymie zo / ne iego / y vzbudzi potomstwo bratu swemu.

25. V bylo v nás sedm Bratří: první poyaw ženu / y vmřel. Anemage Semene / dūstawil ženu Bratru swému.

Byli tedy sledm bráctey v nás / a pierwszy ożeniwszy sie vmárl / a gdy nie miał potomstwa / zostawil żonę swoię bratu swemu.

26. Tež y druhý / y třetij / až do sedmého.

Takže tež wtory y trzeci až do siódmego.

27. Naposledy pak se wšlech vmřela y žena.

A po wšytkich vmárla tež y žoná.

28. Protož při wzkříšení / či bude žena z těch sedmi? nebo wšyctni gi měli.

W zmártwych wstáníu tedy / ttořego z onych siedmi bedzie žo / ná? gdyž io wšycky měli.

29. V odpowědew Gezijs / řekl gim: Blandijte / neznagij / ce Pšem / ani mocy Božij.

W odpowiedziac Jezus / řekl im / Blandzcie nie vmietac wiim / ani mocy Božey.

30. Neb kdýž y mřtých wstanau / ani se budau ženiti / a ni wdawati / ale budau jako Angeli Boží w Nebi.

Abowiem w zmártwych wstánú / ani sie ożeniá / ani zámaž / dawáti / ale sa jako Aniolowie Boží w niebie.

31. V wzkříšení pak y mřtých / zdali gste nečeli co gest powědjno od Boha / ktes rýžto prawij wam:

A oz mártwych wstáníu nie / czytálsie / co wam powiedziano / jest od Bohá / gdje mowi.

כב

32. וְאֵנָּה אֵנָּה אֱלֹהִים
וְאֵבְרָהִם אֱלֹהִים דְּאִיסְחָק
אֱלֹהִים דְּיַעֲקֹב וְאֱלֹהִים
לֹא הָיָה דְּמִיתָא אֵלָּהּ
דְּחַיִּים:

*Io son l'iddio d' Abraham, e l'iddio
d' Isaac, e l'iddio di Jacob? Iddio non è
già Iddio di morti, ma di vivi.*

33. וְכַד שְׁמַעוּ כְּנִשְׁתָּא
מִתְמַהֲוִין הָיוּ בְּיוֹלָבְנָה:

*E le turbe udendo questo si stupivano
de la doctrina.*

34. פְּרִישָׁא דִּין כַּד שְׁמַעוּ
דְּשִׁתָּק לְוַהֲיָא אֲתַפְנִישׁוּ
אֶפְרָח:

*Hor i Farisei hauendo udito ch'egli
hauca fatti tacere i Sadducei, i adunoro
no insieme.*

35. וְשִׁאלָה חַד מִבְּהִינוּ דְּ
דִידַע נְמוּסָא כַּד מְנַסָּא
לָהּ:

*E un di loro ch'era dottor de la Leg-
ge, li domando, tentandolo, e dicendo.*

36. מַלְפָּנָא אֵינָּה פּוֹקְדָנָא
רַב בְּנְמוּסָא:

*Maestro, qual è il gran comandamen-
to ne la Legge?*

37. יִשׁוּעַ דִּין אָמַר לָהּ
דְּתַרְחַם לְמַרְיָא אֱלֹהִים
מִן כָּלָה לְבָר וּמִן כָּלָה ג'
נַפְשָׁךְ וּמִן כָּלָה חֵילְךְ וּמִן
כָּלָה רַעֲיוֹנְךָ:

*Iesv gli disse, Ama il Signore Iddio
tuo con tutto il tuo cuore, con tutta l'ani-
ma tua, e con tutta la tua mente.*

38. הָיוּ פּוֹקְדָנָא רַבָּה
וְקַדְמִיָּה:

*Questo è il primo e gran comanda-
mento.*

39. וְדִתְרִין וְדִמְיָא לָהּ
דְּתַרְחַם לְקַרְיָבִי אִיךְ
נַפְשָׁךְ:

*E il secondo simile ad esso, è, Ama il
tuo prossimo come te medesimo.*

40. בְּהַלִּין תְּרִין פּוֹקְדָנִין
תְּלִינָא אֲוִדְיָתָא נְגִבִיָּה:

*Da questi due comandamenti dipen-
de tutta la Legge e i Profeti.*

כב

32. אֲנִי אֱלֹהִים אֲבְרָהָם וְאֱלֹהִים
יִצְחָק וְאֱלֹהִים יַעֲקֹב וְאֱלֹהִים אֲנִי
הוּא אֱלֹהִים חַיִּים כִּי־אֵלִים
חַיִּים:

*Yo soy el Dios de Abraham, y el Dios de
Isaac, y el Dios de Jacob? Dios, no es Dios de los
muertos, mas de losque bien.*

33. וְכַאֲשֶׁר שְׁמַעוּ הָעָם תְּמַהֲוּ
עַל־תְּלַמְדוֹ:

*Y oyendo esto las compannas estauan fuera
de si de su doctrina.*

34. וְכַאֲשֶׁר שְׁמַעוּ הַמִּפְרָשִׁים
כִּי־הִחֲשָׁה אֶת־צְדֻקִים גּוֹסְדֵי
יַחַד:

*Entonces los Phariseos oyendo que auia
cerrado la boca a los Sadduceos, juntaróse a vna:*

35. וַיִּשְׁאַל אֶחָד מֵהֶם וּמַלְמֵד
הוּא מְנַסָּה אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר:

*Y preguntó vno dellos, interprete de la Ley,
tentandolo, y diziendo.*

36. רַבִּי אֵיזוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה הִיא
בְּתוֹרָה:

*Maestro, qual es el mandamiento Grande
en la Ley?*

37. וַיִּשְׁוַע אָמַר לוֹ תֵּאָהֱבֵה אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־
נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מַאֲדְךָ:

*Y Iesus le dixo, Amaras al Sennor tu Dios
de todo tu coraçon, y de toda tu alma, y de toda
tu mente.*

38. וְזוֹאת יֵשׁ רִאשׁוֹנָה וְגְדוֹלָה
מִצְוָה:

Este es el Primero y el Grande mandamiento.

39. וְהַשְׁנִיָּה תְּשׁוּהָ לָהּ תֵּאָהֱבֵה
אֶת־רֵעֶךָ כְּמוֹךָ:

*Y el Segundo es semejante a este: Amaras a
tu proximo, como a ti mismo.*

40. בְּשִׁתִּי מִצְוֹת תֵּאָלֶה כָּל
תְּלִיָּה וְגַם תְּנַבִּיאִים כָּל־
תְּלָאִים:

*De estos dos mandamientos depende toda
la Ley y los prophetas.*

כב.

32. Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ
ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ· οὐκ
ἔστι ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζών-
των.

*Je suis le Dieu d' Abraham, & le Dieu
d' Isaac, & le Dieu de Jacob? Dieu n'est
pas le Dieu des morts: mais des vi-
uans.*

33. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι
ἐξεπλήσαντο ὅτι τῇ διδασκῇ αὐτοῦ.

*Et les troupes oyans cela, s'eston-
noyent de sa doctrine.*

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαν-
τες ὅτι φημί· οὗτοι σινοῦσιν αὐτὸς.
συνήχθησαν ὅτι τὸ αὐτῷ.

*Or quand les Phariens entendirent
qu'il auoit fermé la bouche aux Saddu-
ciens, ils s'assemblerent d'un accord.*

35. Καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν
νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέ-
γων.

*Et vn d'entr'eux, docteur de la Loy,
l'interroguait en le tentant, & disant.*

36. Διδάσκαλε, ποία ἐστὶν ἡ
μεγίστη ἐν τῷ νόμῳ;

*Maistre, lequel est le grand comman-
dement de la Loy?*

37. Οὗ δὲ ἰησοῦς εἶπε· ἀγα-
πήσεις κύριον τὸν θεόν· ἡ ἐν ὅλῃ τῇ
καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ, καὶ
ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

*Iesus lui dit, Tu aimeras le Seigneur
ton Dieu de tout ton cœur, & de toute
ton ame, & de toute ta pensée.*

38. Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη
ἐντολή.

*Cestui-ci est le premier & le grand
commandement.*

39. Δεύτερη δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀ-
γαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ-
τόν.

*Et le second semblable à icelui, est,
Tu aimeras ton prochain comme toi-
même.*

40. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐν-
ταλαῖς ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆ-
ται κρέμονται.

*De ces deux commandemens depen-
dent toute la Loy & les Prophètes.*

CAP. XXII.

32. Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium.

I am the God of Abraham / & the God of Isaac / and the God of Jacob? God is not the God of the dead / but of the living.

33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

And when the people heard it / they were astonished at his doctrine.

34. Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset Sadduceis, conveniunt in unum.

But when the Pharisees had heard / that he had put the Sadducees to silence / they assembled together.

35. Et interrogavit eum, unus ex eis legis doctor, tentans eum,

And one of them / which was an expert poulder of the Law / asked him a question / tempting him / and saying.

36. Magister, quod est mandatum magnum in Legge?

Master / which is the great commandment in the Law?

37. Ait illi Iesus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

Iesus said to him / Thou shalt love the Lord thy God with all thine heart / with all thy soul / and with all thy mind.

38. Hoc est maximum & primum mandatum.

This is the first and the great commandment.

39. Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

And the seconde is like unto this / Thou shalt love thy neighbour as thy selfe.

40. In his duobus mandatis universa Lex pendet & Prophetæ.

On these two commandments hangeth the whole Lawe and the Prophets.

Das XXII. Capitel.

32. Ich bin der Gott Abraham / vnd der Gott Isaac / vnd der Gott Jacob? Gott aber ist nicht ein Gott der Todten / sondern der Lebendigen.

Ieg er Abrahams Gud / oe Isaacs Gud / och Jacobs Gud: Saa er Gud icke de Dodis / Men de lef- fuendis Gud.

33. Vnd da solches das Volk höret / entsaget sie sich über seiner lehre.

De der Folckes det hørde / forundrede de dem paa hans lærdom.

34. Da aber die Phariseer höreten / daß er den Saduceern das Maul gestopft hatte / versammelten sie sich.

Der Phariseerne hørde / at hand hafde stoppet munden paa Saduceerne / da forsamlede de dem.

35. Vnd einer vnter ihnen / ein Schriftgelerter / versucht ihn / vnd sprach:

De en aff dem som vaar en Scrifftslog / fristede hannem / oe sagde.

36. Meister / welches ist das fürnemste Gebot im Gesetz?

Meistere / Hvilket er det ypperste Bud i Louen?

37. Iesus aber sprach zu ihm: Du solt lieben Gott deinen HERN / von ganzem Herzen / von ganzer Seelen / von ganzem gemüte.

Ihesus sagde til hannem / Du skalt elske Gud din HERRE / aff gantse Herte / aff gantse Siel / aff gantse sind.

38. Dis ist das fürnemste vnd größte Gebot.

Dette er det ypperste och største Bud.

39. Das ander ist dem gleich: Du solt deinen Nächsten lieben / als dich selbst.

Det ander er lige som dette / Du skalt elske din Næste / lige som dig self.

40. In disen zweyen Gebotten hanget das ganze Gesetz vnd die Propheten.

Vdi disse thu Bud henger al Louen oe Propheterne.

Kapitola XXII.

32. Jät gsem Būh Abraham / vnd der Gott Isaac / vnd der Gott Jacob? A nemijē Būh oh mrtwyh / ale żywyh.

Iam test Bog Abrahāmow / Bog Izákow / y bog Jakobow? Bog nie testci Bogiem vmarlych / ale żywyh.

33. Protoż slyshyē Jástupow / wē / diwili sevcenij geho.

A gdy to ono zgromādzenie ludu / slyshāto / zdumiało sic dlaż nāukie.

34. Tedy Jákoniē vstly / sławse jebn k mlēnij pīwiedl / Saduceystē / sešli se w hroma du.

Wstly sławsy Jákoniē / sešli se w hroma du / Saduceystē / sešli se w hroma du.

35. W otāzal se ho geden / nich Jákona Bītel potausse / geho / a kka:

Tedy go spytal ieden z nich do ktor w zakonie / kusać go y mowić ac.

36. Mīstce / kterē gest Pīkās / zaniy welikē w Jákone?

Mīstcu / Ktore test nawiccz / serożkazaniew zakonie?

37. Njēl genu Bējīs : Wīlowati budēs Pāna Bō / ha twēho / celēho Srdce twē / ho / a ze wssy Duse twē / a ze wssy myslī twē.

A Iesus rzekł mu / Będziesz miłował Pānā Boga twego ze wssy / serca twego / y ze wssy / dusze twego / y ze wssy / myśli twego.

38. To gest najwētssy a prwnij Pīkāsaniy.

Toć test pierwsze y wielkie roz / kazanie.

39. Druhē pak gest podobnē tomu : Wīlowati budēs Bli / żniyho twēho yako tebe samē / ho.

A wtore podobne test temu / Będziesz miłował bliźniego twego / go iako samego siebie.

40. Na tēch dwau Pīkās / niy wesseren Jákoniē / y Prorocy.

Na tym dwoygu rozkazaniu / wssy test zakon y Prorocy zawis / ni.

כב

41 כד פגישו דיו פרישא
שאל אבון ישוע :

Et essendo i Farisei congregati insieme, Iesv domando loro.

42 ואמר מנא אמרין
אנתון על משיחא כד
מבא אמרין לה כד דוד :

Dicendo, Che opinione hauete Voi di Christo? di chi è egli figliuolo? Essi gli dicano, Di Dauid.

43 אמר להון ואיכבנא
דוד ברוח קמא לה מדינא
אמר גיר :

Egli dice loro, come dunque Dauid in spirito il chiama Signore, dicende.

44 ואמר מנא אמרין
דיתב לך מו ימיני עד-מא
דאסים בי-ד-דבבך תחית
רגלך :

Disse il Signore al mio Signore, Siedi à la mia destra, infìn à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iscabello de piedi tuoi?

45 או הביל דוד קמא
לה מדינא איכבנא ברה הו :

Se adunque Dauid il chiama Signore, come è egli suo figliuolo?

46 ולנא אנש אשפה
דיתל לה פת-מא ולנא
אנש אמרה תוב מו הו
נמא למשאלותה :

E niuno gli poteva risponder parola, ne alcuno da quel giorno in poi hebbe ardire di domandarlo più di cosa veruna.

כב

הידיו ישוע מלל עם
פגישא ועם תלמידוהו :

Allora Iesv parlò à la turbe & à i suoi discipoli.

2 ואמר להון על כורסא
דמושא יתבו ספרי
ופרישא :

Dicendo, Gli Scribi e Farisei seggono ne la cathedra di Moise.

3 כל מידם הביל דיאמרין
לכון דתטרון טרו ועבדו
אך עבדיהון דיו לל
תעבדון אמרין גיר ולא
עבדון :

Tutte le cose dunque che Vi comandanno che offeruiate, offeruatele, e fatele : ma non fate già secondo l'opere loro, percioche dicono, e non fanno.

כב

41 ופאשר גקבצו המפרשים
שאל להם ישוע :

Y estando juntos los Phariseos, Iesus les preguntó.

42 לאמר מה גרמא לכם על-
המשיח בן למי יש הוא ויאמרו
לו לדוד :

Diziendo, Que os parece del Christo? Cuyo hijo es? Dizenle ellos, De Dauid.

43 ויאמר אליהם ואיך דוד
ברוח קמא לו אדונג לאמר :

El les dize, Pues como Dauid en Espiritu lo llama Sennor, diziendo.

44 גאם יהנה לאדני שב לימיני
עד אשר אויביך הדם לרגליך :

Dixo el Sennor à mi Sennor, Afsientate à mis diestras, entretanto que pongo tus enemigos por estrado de tus pies?

45 ונאם דוד קמא לו אדון
היך בגו הו :

Pues si Dauid lo llama Sennor, como es su hijo?

46 ואיש לא יוכל להשיב לו
דבר ואיש לא היה מיום ההוא
אשר מלאו לבו לשאול לו עוד
מאומה :

Y nadie le podia responder palabra: ni oíó alguno desde aquel dia preguntarle mas.

כב

1 אז דבר ישוע אל-העם
ואל-תלמידיו :

Entonces Iesus habló à las compannas y à sus Discipulos.

2 לאמר על-מושב משה ישבו
הסופרים והמפרשים :

Diziendo, Sobre la cathedra de Moysen se assentaron los Escribas y los Phariseos:

3 וכל אשר יאמרו לכם לשמר
שמרו ועשו אך כמעשהם אל
תעשו כי-יאמרו ולא-יעשו :

Anfique todo loque os dixeren, que guardays, guardaldo y hazeldo : no hagays conforme à sus obras : porque dizen y no hazen.

κβ'.

41. Συνηγμένων ὃν καὶ Φαρι-
σαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰη-
σοῦς.

*Et les Pharisiens estans assemblés Ie-
sus les interroguait.*

42. Λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ
χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστὶν λέγουσιν αὐ-
τῷ, τοῦ δαυὶδ.

*Disant, Que vous semble-il du Christ?
de qui est-il Fils? Il lui respondirent,
De Dauid.*

43. Λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δα-
υὶδ ἐκ τοῦ πνεύματος κύριον αὐτὸν κα-
λεῖ, λέγων.

*Et il leur dit, Comment donc Da-
uid l'appelle-il en Esprit, Seigneur? di-
sant.*

44. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
με, καθὼς ἐκ δεξιῶν μου, ἕως αὐθιγῶς
ἐστὶν ἐχθρὸς σου ὑποπόδιον πο-
δῶν σου.

*Le Siegneur à dit à mon Seigneur,
Sieds-toi à ma dextre iusques à tant
que j'aye mis tes ennemis pour mar-
cher pied de tes pieds.*

45. Εἰ οὖν δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύ-
ριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶν;

*Si donc Dauid l'appelle Seigneur,
comment est-il son fils?*

46. Καὶ οὐδεὶς ἐδυνάσθη αὐτῷ
ἀποκριθῆναι λόγον. καὶ ἐκ τῆς ἡμέρας
ἐκείνης οὐδεὶς ἐτόλμα
ρωτᾶσαι αὐτὸν ἕτι.

*Et nul ne lui pouuoit respondre vn
seul mot, ni personne ne l'osa plus inter-
roguer depuis ce iour-là.*

ΚΕΦ Α Λ. κγ'.

ΤΟΤΕ ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς
ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

*Adonc Iesus parla aux tropes, & à
ses disciples.*

2. Λέγων· ὅτι τῆς μωσέως κα-
θίδρας ἐνάθισαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

*Disant, les Scribes & Pharisiens, sont
assis en la chaire de Moysè.*

3. Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἰπωσιν ὑ-
μῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε. κατὰ
ὃ τὸ ἔργον αὐτῶν μὴ ποιεῖτε λέγουσι
καὶ οὐκ ἔποιον.

*Toutes les choses donques qu'ils
vous diront que vous gardiez, gardez-
les, & les faites : mais ne faites point se-
lon leurs œuvres : car ils disent & ne
font pas.*

41. Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Iesus.

While the Pharisees were gathered together, Iesus asked them.

42. Dicens, Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, David.

Saying, What thinke ye of Christ? whose sonne is he? They said unto him, Davids.

43. Ait illis, Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum, dicens.

He saide unto them, Howe then doeth David in spirit call him Lord, saying.

44. Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

The Lord said to my Lord, Sit at my right hande, till I make thine enemies thy footstool.

45. Si ergo David vocat eum Dominum; quomodo filius eius est?

If then David call him Lord, how is he his sonne?

46. Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

And none could answer him a worde, neither durst any from that day forth aske him any more questions.

Tunc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos.

Then spake Iesus to the multitude, and to his disciples.

2. Dicens, Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei.

Saying, The Scribes and the Pharisees sit in Moses seat.

3. Omnia ergo quaecunque dixerint vobis, servare & facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.

All therefore whatsoever they bid you observe, that observe and doe: but after their workes doe not: for they say, and doe not.

41. Da nun die Phariseer beyeinander waren / fraget sie Iesus.

Der Phariseerne vaare nu tilsammen / Spurde / Ihesus dem at.

42. Vnd sprach: Wie dünckt euch vmb Christo? Wes Son ist er? Sie sprachen: Davids.

De sagde / Huad tynckis eder om Christo? Hues sen er hand? De sagde / Davids.

43. Er sprach zu ihnen: Wie nennet ihn denn David im Geist einen HERRN? da er sagt:

Hand sagde til dem / Huorledis kalder da David hannem i Anden en Herre? der som hand siger.

44. Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: Setze dich zu meiner Rechten / bis daß ich lege deine feinde zum schemel deiner füsse.

HERRen sagde til min Herre / Set dig hof min høyre haand / Indtil ieg legger dine Fiender til en skammel vnder dine føder.

45. So nun David in einen HERRN nennet / wie ist er denn sein Son?

Effterdi David nu kalder hannem en Herre / huorledis er hand da hans Son?

46. Vnd niemand kondt ihm ein wort antworten / vnd dorfft auch niemand von dem tage an hinfort ihn fragen.

De ingen kunde suare hannem it ord / Der torde oc ingen ydermere spörre hannem at noget effter den dag.

Da redete Iesus zu dem Volck / vnd zu seinen Jüngern:

Da taledede Ihesus til Folket / oc til sine Disciple.

2. Vnd sprach: Auf Moyses Stul sitzen die Schriftgelerten vnd Phariseer.

De sagde / paa Mose Stool side Scriffetlege oc Phariseer.

3. Alles nun was sie euch sagen / das ihr halten sollet / das haltet vnd thuts / aber nach ihren wercken solt ihr nicht thun / sie sagens wol / vnd thuns nicht.

Alt det / som de nu siige eder / at i skulle holde / det holt der oc görer det / Men effter deris gerninger skulle i icke gøre / De siige det vel / og gøre det icke.

41. Afdy se sessli Zäkonischen otäzal se gich Gezijs.

A gdy sie Saryzenhowie zebra li / spytał ich Iesus.

42. Rka: Co se wam zdä o Krystu? Cij gest Syn? Rzecli genu: Dawiduw.

Mowiac / Co sie wam zdä o Krystusie? Czy jest Syn? Rzecli mu / Dawidow.

43. Rzecli gim: Kterak tehdn David wdychu nazpwa ho Panem / rka:

Rzecli im / Jakož thedy Da wid w Duchu zowie go Panem? mowiac.

44. Rzecli Pan Panu mē mu / sed na Prawicy mē / dofas wādž nepoložim nepřatel twých podnož noh twých.

Rzecli Pan Panu memu / Siedz po prawicy moiey / až polože nieprzyiacoly twore podnožiem nog twoych.

45. Ponēwādž tehdn David nazpwa ho Panem / yfkerak Synem geho gest?

Ježi tehy David zowie go Panem / iakož jest Synem tego?

46. Anižadny nemoht gemu odpowēdēti slowa / aniž se ho sinel kdowijec od toho dne tázati.

Až den nie mogt mu nie odpowēdzic / ani šmiat žaden od onego dnia ni ocž go pytat wies cey.

Thdy Gezijs mluwil k Zästupum a k Wēdlnij kum swym.

Thdy Iesus mowil onemu zgromadzeniu ludu y wēzniom swym.

2. Rka: Na Stolicy Moys žijšowu wsedli Wēitelē a Zäkonij.

Rzekac Na stolen Moysesowym siedza Doktorowie y Saryzenhowie.

3. Protož wšsetko cožbykosi rozkžali wam / zachowawayte a činte / ale podlž skutkum ge gich nečinite / neboť prawij a nečinij.

Wš tki tehy rzecij Froreby wam powiedali abyšcie zachowati / zachoway wacyie y čynjcie / ale wedle wčynkow ich nie čynjcie / aš howiem powiedāia a nie čynjā.

כג

4. וְאִסְרִין מוֹבֵלֵי יִקְרָתָא
וְסִימִין עַל פְּתִיכָתָא דְּבִנֵּי-
נִשְׁמָה הֵנוּן דִּין בְּצַבְעָהוּן
לֹא צָבִין דִּיקְרָבִין לֵהוּ:

*Conciosia che legano de pesi grani e
difficili a portare, e pongonli sopra le spal-
le de gli huomini: ma essi non li vogliono
pur muouere col dito loro.*

5. וְכִלְהוֹן צְבָדִיהוֹן צְבָדִין
דִּיקְרָבִין לְבִנֵּי-נִשְׁמָה מִפְּתִין
גִּיד תַּפְלִיָּהוּן וּמִוִּרְבִּין ת
תְּכַלְתָּא דִּמְרִטוּתִיהוֹן:

*E fanno tutte l'opere loro per esser vi-
guaridati da gli huomini: imperoche al-
largano le lor filatterie, e fanno ben
grandi le frangie de lor vestimenti.*

6. וְדַחֲמִין רִישׁ סִמְכָא
בְּחֻשְׁמִיתָא וְרִישׁ מוֹתָבָא
בְּכַנְיֻשְׁתָּא:

*Et amano i primi seggi ne le cene, e i
primi luoghi ne le congregationi.*

7. וְשִׁלְמָא בְּשׁוּקָא
וְדִיקְהוֹן מִתְקָרִין מוֹאֲבָשָׁא
רַבִּי:

*Et salutazioni ne le piazze, e d'es-
ser chiamati Maestri da gli huomini.*

8. אֲנִתָּהוּ דִּין לֹא תִתְקָרִין
רַבִּי חַד הוּא גִיד בְּכִין מ
מִשִּׁיחָא אֲנִתָּהוּ דִּין פְּלִכּוֹן
אַחָא אֲנִתָּהוּ:

*Ma voi non vogliate gia esser chiama-
ti Maestri, percioche vn solo è il vostro
Maestro, cioè, Christo: e voi tutti siete
fratelli.*

9. וְאַפָּא לֹא תִתְקָרִין מִדְּבָרָא
בְּאַרְעָא חַד הוּא גִיד אֲבוּכּוֹן
דְּבִשְׁמִיָּה:

*Ne chiamate alcuno per vostro padre
sopra la terra: percioche vn solo è il Padre
vostro, cioè, quello che è ne cieli.*

10. וְלֹא תִתְקָרִין מִדְּבָרָא
מִטּוֹל דְּחַד הוּא מִדְּבָרָכּוֹן
מִשִּׁיחָא:

*Ne vogliate esser chiamati dottori:
percioche vn solo è il vostro dottore, cioè
Christo.*

11. הוּא דִּין דִּרְבּ בְּכִין יִהְיֶה
לְכִין מִשְׁמִיָּה:

*Ma chi di voi è il maggiore, sarà vo-
stro seruatore.*

כג

4. כִּי יִקְשֶׁר מְשָׁאוֹת כְּבִדּוֹת
וְסִבְלִים וְיִשְׁמִי עַל-
הָאֲנָשִׁים וּבְאַצְבָּעֵם לֹא יִנְבִּי
לְהַנִּיעַ אוֹתָם:

Porque atan cargas pesadas, y difficiles de
lleuar, y ponē sobre los ombros de los hombres:
mas ni aun con su dedo las quieren mouer.

5. כִּי כָל-מַעֲשֵׂיהֶם עוֹשִׂים רֶק
לְהַרְאוֹת לְאֲנָשִׁים כִּי יִרְחִיבוּ
אֶת-טוֹטְפוֹתָם וְיַגְדִּלוּ כִנְפוֹת
כְּסִיּוֹתָם:

Antes todas sus obras hazen para ser mira-
dos de los hombres: porque ensancham sus phi-
lacterias, y estien den los fluecos de sus mantos:

6. וְאִהְבּוּ מִסְבּוֹת רֵאשֻׁנָּה
בְּמִשְׁתֵּי-הָעֵרֶב וְאֶת-מוֹשְׁבּוֹת
רֵאשֻׁנָּה בְּעֵדוֹת:

Y aman los primeros asientos en las cenas,
y las primeras fillas en las synogas:

7. וְאֶת-בְּרִכּוֹת בְּשׁוּק וְלִהְקָרָא
מִמַּעֲשֵׂים רַבִּי רַבִּי:

Y las salutaciones en las plaças, y ser llama-
dos de los hombres, Rabbi, Rabbi.

8. וְאַתֶּם אֲלֵהֶקְרָא רַבִּי כִּי-
אֶחָד הוּא לְבָדּוֹ רַבִּי וּמִלְמַדְכֶּם
הַמְּשִׁיחַ וְכָלְכֶם אֶחָד אִתֶּם:

Mas vosotros, no querays ser llamados Rab-
bies, porque vno es vuestro Maestro, el Christo:
y todos vosotros soys hermanos.

9. וְגַם לְאֵל לֹא תִקְרָא לְכֶם
עַל-הָאָרֶץ כִּי-אֶחָד הוּא אֲבִיכֶם
אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם:

Y vuestro Padre no llameys a nadie en la
tierra: porque vno es vuestro Padre, elqual esta
en los cielos.

10. וְלֹא תִקְרָא מִלְמַדִּים כִּי-
אֶחָד הוּא מִלְמַדְכֶּם הַמְּשִׁיחַ:

Ni os llameys doctores: porque vno es vuestro
Doctor, el Christo.

11. וְאֲשֶׁר גָּדוֹל בְּכֶם יִהְיֶה
מִשְׁרָתְכֶם:

Elque es el mayor de vosotros, sea vuestro
sieruo:

כג.

4. Δεζμεύουσιν γὰρ φορτία βα-
ρεὰ, καὶ δυσβάστακτα, καὶ ὀπιτηγέ-
σιν ὅτι οὐτ' ὤμους ἴδ' ἀνθρώπων
τῷ ᾧ δακτύλῳ αὐτοῦ εἰ θέλῃσι κί-
νησαι αὐτά.

Car ils lient ensemble des fardeaux
pesans & importables, & les mettent
sur les espaules des hommes: mais ils
ne les veulent point remuer de leur
doigt.

5. Πάντα ᾧ πὲ ἔργα αὐτοῦ ποιῶσι
πρὸς τὸ μαθεῖναι τοῖς ἀνθρώποις.
πλατύνουσιν ᾧ πὲ φυλακτήρια
αὐτοῦ, καὶ μεγαλύνουσιν πὲ κροτά-
δα ἴδ' ἱματίων αὐτοῦ.

Et font toutes leurs ceuures pour
estre regardés des hommes: car ils eslar-
gissent leurs phylacteres, & allongent
les franges de leurs vestemens.

6. Φιλοῦσιν τε πρῶτον κλισίαν
ἐν ταῖς δείπνοις, καὶ ταῖς πρώταις
θεσίαις ἐν ταῖς συναγωγαῖς.

Et aiment les premieres places és
banquets, & les premieres seances és
synagogues.

7. Καὶ οὕτως ἀσπάζουσιν ἐν ταῖς
ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ ἴδ' ἁ-
νθρώπων ραββί, ραββί.

Et les salutations és marchés, & estre
appelés des hommes, Nostre maistre,
Nostre maistre.

8. Ὑμεῖς ᾧ μὴ κληθῆτε ραββί: ὅτι
γάρ ἐστι ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χρι-
στὸς πάντες ᾧ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.

Mais vous, ne soyez point appelés,
Nostre maistre: car vn seul est vostre
docteur, assauoir Christ, & quāt à vous,
vous estes tous freres.

9. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑ-
μῶν ὅτι τῆς γῆς: ὅτι γάρ ἐστι ὁ πα-
τήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et n'appellez aucun en la terre vostre
Pere: car vn seul est vostre Pere, assa-
voir celui qui est es cieux.

10. Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί: ὅτι
γάρ ὑμῶν ἐστι ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός.

En ne soyez point appelés docteurs:
car vn seul est vostre docteur, assauoir
Christ.

11. Ὁ δὲ μέγιστος ὑμῶν, ἔστω ὑμῶν
δούλος.

Mais celui qui est le plus grand en-
tre vous, soit vostre seruiteur.

4. Alligant enim onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere.

For they binde heauy burdens / and grievous to be borne / and lay them on mens shoulders / but they them selves will not moue them with one of their fingers.

5. Omnia verò opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias.

All their workes they do for to be seene of men: for they make their phylacteries broad / and make long the fringes of their garments.

6. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis.

And loue the chiefe place at feastes / and to haue the chiefe seates in the assemblies.

7. Et salutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi.

And greetings in the markets / and to be called of men / Rabbi / Rabbi.

8. Vos autem nolite vocari rabbi, unus est enim magister vester, (CHRISTVS OMNES autem vos, fratres estis.

But he not he called / Rabbi: for one is your doctor / to wit / Christ / & all ye are brethren.

9. Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim pater vester qui in cœlis est.

And call no man your father vpon the earth: for there is but one / your Father which is in heauen.

10. Nec vocemini magistri: quia magister vester, unus est, Christus.

Be not called doctors: for one is your doctor / euen Christ.

11. Qui maior est vestrum, erit minister vester.

But he that is greatest among you / let him be your servant.

4. Sie binden aber schwere vnd unregliche bürden / vnd legen sie den menschen auff den hals / aber sie wollen dieselben nicht mit einem finger regen.

De binde suare Byrden / som mand icke sand bære / oc leage Wenniskene dem paa halsen / Men de vil icke røre dem met en finger.

5. Alle ihre wercke aber thun sie / daß sie von den Leuten gesehe werden. Sie machen ihre Denckzedel breit / vnd die saume an iren kleidern groß.

De gøre alle deris gerninger / at de kunde ansees aff Jolcket. De gøre deris Tanckebress brede / oc sammenepaa deris klæder store.

6. Sie sitzen gern oben an über tisch / vnd in den Schulen.

De sids gerne offuerst til Bordis / oc i Scholerne.

7. Vnd habens gerne / daß sie gegrüßet werden auff dem Markte / vnd von den Menschen Rabbi genannt werden.

De ville gerne vert hellsede paa Torssuit / oc kaldie Rabbi aff Wenniskene.

8. Aber ihr solt euch nicht Rabbi nennen lassen / denn einer ist euer Meister / Christus / ihr aber seide alle Brüder.

Men i skulle icke lade kalde eder Rabbi / Thi en er eders Messere / Christus / Men i ere alle Brødre.

9. Vnd solt niemand Vater heißen auff Erden / denn einer ist euer Vater / der im Himmel ist.

De i skulle ingen kalde Fader paa iorden / Thi en er eders Fader / som er i Himmelen.

10. Vnd ihr solt euch nicht lassen Meister nennen / denn einer ist euer Meister / Christus.

De i skulle icke lade kalde eder Messere / Thi en er eders Messere / Christus.

11. Der grössst vnter euch / soll euer Diener sein.

Den største blant eder / skal vere eders Dienere.

4. Swazugij zagistē bremē na težkā a nesnesytedlnā / a wzkładagij na rawena lioskā: ale prstem swym nechti se gich dootnau ti.

Bō wlaža brzemionā cteškie / y trudne ku noszeniu / y klāda ie nā rāmionā ludzkie / a pālcem swym nie chca ich ruszyć.

5. A wssiechny stuty swē činij / aby byli widijni od lidij. Rozsyrugij zagistē nāpisy swē / a welikē dēlagij podolky swē.

Owšem wšytki sprāwy swe cžynia aby byli widzeni od ludzi / abowiem rozsyržāia bramy swe popisane / y przedlūžāia podolki plāščejow swoich.

6. Amilugij prwnij sedēnij na wēterijch / a prwnij Stoliw cew Skolāch.

Atemu miłusia pierwsze siedzenia nā wiczerzāch / y pierwsze shelice w bożnicāch.

7. A pozdrawowanij na Trhu / a aby byli nazhwanj od lidij Mistři.

A w rynkach pozdrawiāniā / a iž by ie ludzie zwāli Mistrzāmi.

8. Ale wy nechtege byti nazhwanj Mistři / nebo gedet gest Mistr wās Krysus: wy pak wšychni Bratři gste.

Ale wy nie dajcie se zwac misrzsami / abowiem ieden iest nāuczyciel wāš / to iest Krysus / a wy wšyscy ieste se oracā.

9. A Otce nēnazhwantē sobē na zemi / nebo gedet gest Otce wās / kterž gest w Nābesyeh.

A nikogo nie zowcie oycem wāšym nā zemi / abowiem ieden iest ociec wāš / ktery iest nā niebie.

10. Aniz se nazhwantē Mistři / nebo gest gedet Mistr wās Krysus.

Niezowcie se nāuczycielmi / gdyž ieden iest nāuczyciel wāš / cho iest Krysus.

11. Kdož wās wētšij gest / bu det Služebnikem wāšym.

Ale ten ktery iest h nāwicež sy: wās niedajay bōdzie sluga wāšym.

כג

12 מן גיר דירי־ם נפשה
יתמפר ומו דירי־ם נפשה
יתתרי־ם :

E chiunque s'innalzava, sarà abbassato: e chiunque s'humiliava sarà innalzato.

13 וי לכו ספרא ופרישא
גסבי באפנא דאכלין
אנתון בפתא דארמלתא
בעלתא דמורכין אנתון
צלוחתכון מטול הנגל ת
תקבלון דינא יתירא :

Guai a voi Scribi e Farisei ipocriti: perciocche voi dinorate le case de le vedove, e questo sott'ombra di lunghe orationi: per tanto voi ne riceverete maggior condannatione.

14 וי לכו ספרא ופרישא
גסבי באפנא דאחידין
אנתון מלכותא דשמיא
קדם בני־גשא אנתון גיר
לא עצאלין אנתון ולאלין
דעצאלין לא שבקין אנתון
למער :

Hor guai a voi Scribi e Farisei ipocriti: perciocche voi chiudete il regno de cicli dinanzi a gli huomini: che non entrate voi, ne lassate entrar quelli che v'entrano.

15 וי לכו ספרא ופרישא
גסבי באפנא דמתפרכין
אנתון יפנא ויפשא
דתעבדון חד גיורא ומא
דהוא עבדון אנתון לה פרא
דגהנה אצפא עליכון :

Guai a voi Scribi e Farisei ipocriti: perciocche voi circuite il mare e la terra, per far vn profelito, e poi ch'egli è fatto, il fate figliuol de la geenna, il doppio piu che voi.

16 וי לכו גיורא סמיא
דאמרין אנתון דמן דימא
בהיכלא לא הוא מדים מן
דיו דימא דההבא
דבהיכלא חאב :

Guai a voi guide cieche, che dite, Chiunque giurará per il tempio, questo è niente, ma chi giurará per l'oro del tempio, è debitore.

17 סכלא וסמיא מנא
גיר רב דהבא או היכלא
דהו מקדש לה לדהבא :

Stolti e ciechi, quale è maggiore, l'oro o il tempio che sanctifica l'oro?

כג

12 כי כל־אשר יתרום־ם ישפל
ואשר ישפל ירום :

Porque el que se enalteciere, será humillado: Y el que se humillare, será enaltecido.

13 אוי לכם הסופרים והתמפרים
החנפים כי תאכלו את־בתות
האלמנות ובעלילות הדברים
תאריכו תבלות על־כן תקחו
משפט יותר :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque comeys las casas de las biudas aun con color de lengua oracion: por esto lleuareys mas graue juyzio.

14 אוי לכם סופרים ומפרים
החנפים כי תסגרו את־מלכות
השמים לפני־האנשים כי־אתם
לא תבאו בה והבאים לא
תגיהו לבוא :

Mas ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque cerrays el Reyno de los cielos delante de los hombres: que ni vosotros entrays, ni a los que entran dexays entrar.

15 אוי לכם סופרים ומפרים
חנפים כי־תסבבו הים ויבשה
לעשות גר אחד ואם־געשה
תעשו אותו בן־גיהנם כפלם
עליכם :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque rodeays la mar y la seca por hazer vn conuertido: y quando fuere hecho, hazeyslo hijo del quemadero doblado mas que vosotros.

16 אוי לכם מנהיגים עורים
אשר תאמרו כל־אשר ישבע
בהיכל אינו מאומה ואשר ישבע
בזהב תהיכל הוא גחבל :

Ay de vosotros guias ciegas, que dezis, Qualquiera que jurare por el Templo, es nada: mas cualquiera que jurare por el oro del Templo, deudor es.

17 גבלי־ם ועורים מה גדול
הוא אם הזהב או תהיכל אשר
יקדש את־הזהב :

Locos, y ciegos, qual es mayor, el oro, o el Templo que sanctifica al oro?

כג.

12. Οτις δὲ ὑψώσῃ αὐτὸν, ὑψώσεται. καὶ ὁτις ὑψώσῃ αὐτὸν, ὑψώσεται.

Car quiconque s'esleuera sera abbaissé, & quiconque s'abbaissera, sera esleué.

13. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεδίετέ τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ τὰς φάσας μακρὰς προσεχόμενοι. διὰ τοῦτο λήψετε περισσώτερον κέριμα.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous mangez tout entierement les maisons des vefues, voire en faisant semblant de prier beaucoup: pour cela en receurez-vous plus grande condannation.

14. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐμπροσθεν τοῦ ἀνθρώπου. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσερχεσθε, οὐδὲ εἰσερχόμενοι ἀφίετε εἰσελθεῖν.

Mais mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites, d'autant que vous fermez le royaume des cieux au deuant des hommes: car vous-mêmes n'y entrez point, & ne souffrez point, que ceux qui y entrent, y entrent.

15. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιεγυρετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιῆτε αὐτὸν ὑπὸν γεέννης διπλοῦτερον ὑμῖν.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous tournoyez la mer, & la terre, afin de faire vn profelito: & quand il l'est deuenu, vous le rendez fils de la gehenne au double plus que vous.

16. Οὐαὶ ὑμῖν ὀδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες· ὅς ἐστιν ὁμοῦς ἐν τῷ ναῶ, οὐδὲ ἐστίν, ὅς ἐστιν ὁμοῦς ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὁ φεῖλ.

Mal-heur sur vous, conducteurs auueugles, qui dites, Quiconque aura iuré par le temple, ce n'est rien: mais qui aura iuré par l'or, du temple, il est redeuable.

17. Μωροὶ καὶ τυφλοὶ· τίς γὰρ μέζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;

Fols, & auuegles: car lequel est plus grand, l'or, ou le temple qui sanctifie l'or?

12. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliaverit, exaltabitur.

For whofoever wil exalt him selfe / shall be brought low: & whofoever will humble him selfe / shall be exalted.

13. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium?

Wo be unto you Scribes and Pharisees / hypocrites: for ye devour widows houses / even under a colour of long prayers: wherefore ye shall receive the greater damnation.

14. Væ autem vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines, vos enim non intratis: nec introeuntes finitis intrare.

Who therefore be unto you Scribes & Pharisees / hypocrites: because ye shut up the kingdom of heaven before men: for ye neither enter in / neither suffer ye them that would enter / to come in.

15. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

Wo be unto you / Scribes and Pharisees / hypocrites: for ye compass sea & land to make one of your proselytes: and when he is made / ye make him two fold more the child of hell / then you yourselves.

16. Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicumque iuraverit per templum, nihil est: qui autem iuraverit in auro templi, debet.

Wo be unto you blinde guides / which say / Whofoever sweareth by the Temple / it is nothing: but whofoever sweareth by the golde of the Temple / hee offendeth.

17. Stulti & cæci, quid enim maius est, aurum, an templum quod sanctificat aurum?

Ye fooles and blinde / whether is greater / the golde / or the Temple that sanctifieth the golde?

12. Denn wer sich selbst erhöhet / der wirdt ernidriget / vnd wer sich selbst ernidriget / der wirdt erhöhet.

Thi huo sig self ophøner / hand skal nedtryckis / Oc huo sig self nedtrycker / hand skal ophøyes.

13. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr der Witwen Häuser fresset / vnd wendet lang Gebet für / darumb werdet ihr desto mehr verdammis empfangen.

Be eder Schriftkloge oc Phariseer / i Øyenskalcke / i som opæde Viduers huss / oc giffue saare at i bede lunge / der saare skullet ananne disse større forømmelse.

14. Behe euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr das Himmelreich zuschliesset für den Menschen / Ir kommet nicht hinein / vnd die hinein wollen / lasset ir nicht hinein gehen.

Be eder Schriftkloge oc Phariseer / i Øyenskalcke / i som tillucke Himmerigis rige for Menniskten / Ir komme der icke ind / oc dem som vilde der ind / lade icke gaa der ind.

15. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ir Heuchler / die ir Land vñ Wasser umziehet / daß ir einen Juden genossen machet / vnd wen ers worden ist / machet ir auß im ein kind der Hellen / Zweifelstig mehr denn ihr seidt.

Be eder Schriftkloge oc Phariseer / i Øyenskalcke / i som drage om Land oc Vand at i kunde gøre en Fremmet til henger. Oc naar hand er bleffuen / da gøre icke Hellsuedis Varn aff hannem / dubbelt mere end i ere.

16. Beh euch verblendte leiter / die ir sagt: Wer da schworet bey dem Tempel / daß ist nichts / wer aber schworet bey dem golde am Tempel / der ist schuldig.

Be eder forblindede ledere / i som sigge / Huo som suer ved Tempelen / det er intet / Men huo som suer om det guldi i Tempelen / hand er skyldig.

17. Ir narren vnd blinden / Was ist grösser? das Gold / oder der Tempel / der das Gold heiligt?

I Daarer oc Blinde / Hvilcket er større / Guldet eller Tempelen / som helliger Guldet?

12. A kdo se povyššy / bude ponížē: a kdo se ponížij / povyššy bude.

Abowiem kto sie wywyżšā / bez dzie vnijon / a ktoby sie vnijyl / bez dzie wywyżšon.

13. Běda wám Běitelē a Zákoničny pokrtyč / kteřijž žijrāte domy wdowstē / dlanhē modlitby činijce. Pro tož wěššij odsauzenij wězmete.

Běda wám Doktorowě y Saryzenšowě pokrtyč / iž do koncā požyrācie domy wdow / a to pod pokrtyčkā dlugā modlitw / dla tego odniešecie cizšē kárānie.

14. Aleběda wám Běitelē a Zákoničny pokrtyč / nebo ža wjhrāte Královstwij Nebestē před lidmi. Sami tam newchāžte / a tēm kteřijžby wgijši chčeli nedopauššijce.

A běda wám doktorowě y Saryzenšowě pokrtyč / abowiem žāmy facie Krolestwo niebieske před lidmi / gdyž wy sami newchodžte / ani wchodžacym dospuššacim wni.

15. Běda wám Běitelē a Zákoničny pokrtyč / nebo obchāžte Zemi y Moře / abyšte učinili gedneho Nowowěrec: a kdož bude učiněn / učinijte gen Syna zatracenij / dwafrāt wjce nežli gste sami.

Běda wám doktorowě y Saryzenšowě pokrtyč / iž křāžcie morze y zemie / křāžcie režymli jedne nowego žydwina / a gdy zosłhānie / učinicie go synem potěpienia dwā kroč wiecey nž wy sami jestešcie.

16. Běda wám wādcowě slepij / kteřijž říkāte: Kdoby koli přisāhl strže / ať / nic není: ale kdoby přisāhl strže Zlato Chrámově / winen gť.

Běda wám wodzowě slepi / Ktorzy powiedācie / ktoby przysięgł na kościol / nic nie jest: A ktoby przysięgł na złoto kościelne / jest winien.

17. Blāžni a slepij / y co gť wěššijho / Zlatoli / čili Chrámu kteřijž poswěcuje Zlato?

Glupi a slepi / Abowiem což wiecež sego jest / zloto / czy kościol / Ktory poswěcuje zloto?

כג

18. וְיָמֵן דִּימָא בְּמִדְבָּחָא
לֹא הֵינֵי מִדָּם מִן דִּין
דִּימָא בְּקִירְבְּנָא דְלֵעִי
מִיָּה חָאֵב:

Epia, chiunque giurará per l'altare, questo (dite voi) è niente: ma chi giurará per il dono che è sopra esso, è obligato.

19. סְכֵלָא וְעִוְרִים מִנָּה גֵר
רַב קִירְבְּנָא אִו מִדְבָּחָא
דִּמְקִדֵּשׁ לְקִירְבְּנָא:

Stolti e ciechi, qual è maggiore, il dono o l'altare che santifica il dono?

20. מִן דִּימָא הַכִּיר
בְּמִדְבָּחָא יָמָא בֵּיהּ וּבְכָל
דְּאִיתָ לֵעֵל מִיָּה:

Chi giura dunque per l'altare, giura per esso, e per tutte le cose che vi son sopra.

21. וְיָמֵן דִּימָא בְּהִיכָלָא
יָמָא בֵּיהּ וּבְכָל דִּימָא דִּימָא בֵּיהּ:

E chi giura per il tempio, giura per esso, e per colui che vi habita.

22. וְיָמֵן דִּימָא בְּשָׁמַיָא
יָמָא בְּכִסֵּי הַמַּלְאָכִים דְּאִתָּו
וּבְכָל דִּימָא דִּימָא בֵּיהּ:

E chi giura per il cielo, giura per il trono di Dio, e per colui che vi siede su.

23. וְיָ לְכוּן סְפִירָא וּפְרִישָׁא
נְסִיבִי בְּאַפְּסִי דְּמַעְסִרִין
אַנְתִּין נְגַעֲלִי וְשִׁבְתִּי
וּפְמוֹנָא וְשִׁבְקִיתִין וְקִירְבְּנָא
דְּנִמּוּסָא דִּינָא וְחִנְנָא
וְהִימְנוּתָא הִלִין דִּין וְלֹא
הִנָּא דְּתַעֲבִדִין וְהִלִין לֹא
תִשְׁבְּקִין:

Guai a voi Scribi e Farisei hypocriti: perciocche voi decimate la menta, e l'aneto, e'l ciminio, & lassate le cose piu importanti de la Legge, cioè, il giuditio, e la misericordia, e la fede. Queste cose bisogna fare, e non lassare quelle.

24. נְגִידָא סְמִיָּא דְּמַצְלִין
בְּקָא וּבְלֵצִין גְּמִלָּא:

Guido cieche, che scolate la zanzala, & inghiottite il camello.

כג

18. וְאִשֶּׁר יִשְׁבַּע בְּמִזְבֵּחַ אֵינֶנּוּ
מִמִּזְבֵּחַ וְאִשֶּׁר יִשְׁבַּע בְּמִתְנָה
אִשֶּׁר עָלָיו גָּחַל הוּא:

Item, Qualquiera que jurare por el altar, es nada: mas cualquiera que jurare por el Presente que está sobre el, deudor es.

19. וְכָלִים וְעִוְרִים וְיָמָה גָּדוֹל
אִם-הַמִּתְנָה אִו הַמִּזְבֵּחַ אִשֶּׁר
יִקְדֵּשׁ אֶת-הַמִּתְנָה:

(Locos y) ciegos: porque qual es mayor, el Presente, o el altar que sanctifica al Presente?

20. הַנִּשְׁבַּע בְּמִזְבֵּחַ יִשְׁבַּע בְּאִתָּו
וּבְכָלִים אִשֶּׁר עָלָיו:

Pues el que jurare por el altar, jura por el, y por todo lo que está sobre el.

21. וְאִשֶּׁר גִּשְׁבַּע בְּהִיכָל יִשְׁבַּע
בְּאִתָּו וּבִיּוֹשֵׁב בּוֹ:

Y el que jurare por el Templo, jura por el, y por el que habita en el.

22. וְאִשֶּׁר גִּשְׁבַּע בְּשָׁמַיִם יִשְׁבַּע
בְּכִסֵּי אֱלֹהִים וּבְאִתָּו אִשֶּׁר
יּוֹשֵׁב עָלָיו:

Y el que jurare por el cielo, jura por el throno de Dios, y por el que está sentado sobre el.

23. אִוִּי לְכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרִשִׁים
הַחֲגִבִּים כִּי-תַעֲשִׂוּ אֶת-מִנְחָתָא
שִׁבְתָּ וְכִמּוֹן וְעִזְבֶּתֶם אֶת-אִשֶּׁר
יֹתֵר בְּתוֹרָה אֶת-מִשְׁפָּט וְצִדְקָה
וְאִמְנוּהָ אֱלֹהֵי הַצִּטְרִיכוֹ לַעֲשׂוֹת
וְאֱלֹהֵי לֹא לַעֲזֹב:

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque dezmayas la menta, y el eneldo, y el comino, y dexastes lo que es lo mas graue de la ley, es a saber, el juyzio, y la misericordia, y la fe. esto era menester hazer, y no dexar lo otro.

24. מְנַהֲיִים עִוְרִים אִשֶּׁר הִזְקִי
אֶת-בְּקָא וְהִבְלִיעוּ אֶת-גְּמִלָּא:

Guias ciegas, que colays el moxquito, mas tragays el camello.

כג

18. Καὶ, ὅς ἴαν ὁμολογῇ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ ἐστὶν ὅς ὁ δὲ ὁμολογῇ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὁφείλει.

Et quiconque, dites vous, aura juré par l'autel ce n'est rien: mais qui aura juré par le don qui est sur icelui, il est redevable.

19. Μωροὶ καὶ τυφλοὶ· τί γὰρ μείζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον;

Fols, & aueugles: car lequel est plus grand, le don, au l'autel qui sanctifie le don?

20. Ὁ δὲ ὁμολογῇ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὁμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν παντί τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.

Celui donc qui iure par l'autel, iure par icelui, & par toutes les choses qui sont dessus icelui.

21. Καὶ ὁ ὁμολογῇ ἐν τῷ ναῷ, ὁμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν.

Et quiconque iure par le temple, iure par icelui, & par celui qui y habite.

22. Καὶ ὁ ὁμολογῇ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

Et quiconque iure par le ciel, iure par le throne de Dieu, & par celui qui est assis dessus.

23. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ποικεῖται, ὅτι δεκάετε τὸ ἄνθος, καὶ τὸ ἀνηθόν, καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρυτέρα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἐλεον, καὶ τὴν πίσιν. ταῦτα εἶδε ποιῆσαι, καὶ κἀκεῖνα μὴ ἀφίνα.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous dismez la mente, l'anet & le cumin, & delaissez les choses de la Loy, qui sont de plus grande importance, assavoir iugement, misericorde, & loyauté: il falloit faire ces choses-ici, & ne laisser point celles-la.

24. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διυλίζοντες τὸν κώϊον, τὴν δὲ κάμηλον καταπίοντες.

Conducteurs aueugles, qui coulez le mouscheron, & englutissez le chameau.

CAP. XXIII.

18. Et quicumque iuraverit in altari, nihil est: quicumque autem iuraverit in dono quod est super illud, debet.

And whosoever sweareth by the altar: it is nothing: but whosoever sweareth by the offering that is upon it: offendeth.

19. Cæci, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum?

Ye fools and blind: whether is greater, the offering, or the altar which sanctifieth the offering?

20. Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quæ super illud sunt.

Whosoever therefore sweareth by the altar: sweareth by it, and by all things which are thereon.

21. Et quicumque iuraverit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipso.

And whosoever sweareth by the Temple: sweareth by it, & by him that dwelleth therein.

22. Et qui iurat in cælo, iurat in throno Dei & in eo qui sedet super eum.

And he that sweareth by heaven: sweareth by the throne of God, and by him that sitteth thereon.

23. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia decimatis mentam & anethum & cuminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicii, & misericordiam, & fidem, hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Woe to you! Scribes and Pharisees, hypocrites: for ye thyme mynt, and anise, and cummin: and leave the weightier matters of the Law, as iudgement, and mercy, and fidelitie. These ought ye to have done, and not to have left the other.

24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

Ye blinde guides, which straine out a gnat, and swallow a camel.

Das XXIII. Capitel.

18. Wer da schworet bey dem Altar das ist nichts / wer aber schworet bey dem opfer / das droben ist / der ist schuldig.

Huo som fuer om Alteret / det er intet / Men huoder fuer om Offeret / som der er paa / hand eer skyldig.

19. Ir Narren vnd blinden / was ist grösser? das opffer / oder der Altar / der das opffer heiliget?

I Daarer oc blinde / Huilket er større? Offeret eller Alteret / som heiliger Offeret?

20. Darumb / wer da schworet bey dem Altar / der schworet bey demselben / vnd bey allem das droben ist.

Der saare Huo som fuer om Alteret / hand fuer om det samme / oc om alt der der er paa.

21. Vnd wer da schworet bey dem Tempel / der schworet bey demselben / vnd bey dem / der drinnen wonet.

De hu som fuer om Tempelen / hand fuer om det samme / oc om den / der boer vdi.

22. Vnd wer da schworet bey dem Himmel / der schworet bey dem stul Gottes / vnd bey dem / der drauff sitzet.

De hu som fuer om Himmelen / hand fuer om Guds Stool / oc om den / som der sidet paa.

23. Weh euch Schriftgelerten vnd Phariseer / ir heuchler / die ir verzeihendet die Müng / Till vnd Kümel / vnd lasset dahinden das schwerest im Geseß / nemblich / das Gerichte / die Barmherzigkeit vnd den Glauben / Dis solt man thun / vnd jennes nicht lassen.

De eder Schrifteloge oc Phariseer / i Dyensskæle / I som tinde Mynte / Dild oc Kommin / oc lade tilhage / det suariste i Louen / som er / Dom / Barmhertighed oc Troen / Dette skulde mand gøre / oc icke forsomme det andet.

24. Ihr verblendte Leiter / die ihr Mücken seuget / vnd Kameel verschluckt.

I forblindede ledere I som sij Mygget aff oc opsluger Kamelet.

Kapitola XXIII.

18. A kdožkoli přísahá strže Altár / nic není: ale kdož přísahá strže dar kterýž na něm jest / winen jest.

A kteroby přysáhl ná oltarz / nic nie jest / ale kteroby přysáhl ná dar který jest / ná ním / winen jest.

19. Blázní a slepi / y tož věstího / darli / čili Altár kterýž posvěcuje daru.

Glupi a slepi / Abowiem / Což věstího jest / Dar / čili oltarz který posvěcuje dar.

20. Protož kdož přísahá strže Altár / přísahá strže něj / y strže to všecko což na něm jest.

Ktoby přysáhl ná oltarz / přysáhl ná ná / y ná všecko co ná ním jest.

21. A kdož přísahá strže Chrám / přísahá strže něj / y strže toho kterýž prebývá v něm:

A kteroby polwiel přysáhl ná kóciol / přysáhl ná ná / y ná tego který v něm mieszka.

22. A kdož přísahá strže Nebe / přísahá strže stolice Boží / y strže toho kterýž na ní sedí.

A kteroby přysáhl ná niebo / přysáhl ná ná / stolice Boží / y ná tego který ná ní siedzi.

23. Věda vám Bítelě a Zakonijch pokrntcy / nebo dás wáte Desáthy / Wratu / a Kopr / a Kmijn / a opauštíte ty wěcy kterýchž gsau těžší Zakona / nas ko Gaud / a Milosrdenstwij / a Wijru: Tyto wěcy gístě mēli gste činiti / a oněch neopauštíti.

Wíadkwam doktorowie y Sáry / zenšowie pokrntcy / dawacie dzies sicine z mietki / z anyzu y z kmínu / a opuszcacie poważniejszy rzeczy zakonne / tho jest / sad / milosierdzie y wiare / ty rzeczy bylo czynić / a osnych nie opuszczać.

24. Wúdcowě slepi / kterýchž cedíste Komára / a Welblauda požíráte.

Wodzowie slepi / przechadzacie Komorá / a wielblada požeracie.

כג

25 וְיִלְכוּ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
נִסְבִּי בְּאַפְּנָא דְּמַדְבִּין
אַנְתּוֹן לְבֵרָה דְּכֶסֶּס
וְדִבְרֵי לְגֹז דִּין מְלִין
חֲטוּפִינָא וְעוֹלָא :

Guai a Voi Scribi e Farisei hypocriti: percioche Voi nettate quel che è di fuore del calice, e del piatto; ma dentro son pieni di rapina e d'imtemperantia.

26 פְּרִישָׁא עֵוִירָא דְּכֹר
לִיקְדָם גִּיה דְּכֶסֶּס וְדִבְרָא
דִּהְנָא אַף פְּרִהוֹן דִּבְנָא :

Fariseo cieco, netto primamente quella che è dentro del calice e del piatto: accioche quello ancora che è di fuor di essi sia netto.

27 וְיִלְכוּ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
נִסְבִּי בְּאַפְּנָא דְּדַמִּין א
אַנְתּוֹן לְקִבְרָא מְכַלְשָׁא
דִּמִּין לְבֵר מִתְחִין שְׂפִירָא
מִן לְגֹז דִּין מְלִין גְּרַמְנָא
דְּמִיתָא וְכֻלָּה טִנְפוּתָא :

Guai a Voi Scribi e Farisei hypocriti: percioche Voi sete simili a i sepulcri imbiancati, i quali parono ben belli di fuore, ma dentro son pieni d'ossa di morti, e d'ogni sporcizia.

28 דִּבְנָא אַף אַנְתּוֹן מִן
לְבֵר מִתְחִין אַנְתּוֹן לְבֵנִי
נִשָּׂא אִין וְדִיקָא וּמִן לְגֹז
מְלִין אַנְתּוֹן עוֹלָא וּמִסְב
בְּאַפְּנָא :

Casi Voi ancora, di fuore parete ben giusti a gli huomini: ma dentro sete pieni d'hypocrisia e d'iniquità.

29 וְיִלְכוּ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
נִסְבִּי בְּאַפְּנָא דְּבִנִּין אַנְתּוֹן
קִבְרָא דְּבִנִּין וּמַצְבֵּיתוֹן
אַנְתּוֹן בֵּית קְבוּרָא
דְּנִדִיקָא :

Guai a Voi Scribi e Farisei hypocriti: percioche Voi edificate i sepulcri de Prophetis & ornate i monumenti de iusti.

30 וְאַמְרִין אַנְתּוֹן דִּנְאֵלִין
הֵוִין פִּינְיָמִי אֲבֵהִין לָנָא
הֵוִין הֵוִין לְהוֹן שְׁוִתְפִּנָא
בְּדַמָּא דְּבִנִּין :

E dite, Se noi fussimo stati ne giorni de nostri Padri, non saremmo già stati lor compagni nel sangue de Prophetis.

כג

25 אֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
הַחֲנֻפִּים כִּי־תִטְהֹרוּ אֶת־אִשְׁר
לְחוּץ הַכּוֹס וְהַקְעֵרָה וּמִבֵּית
מִלֵּאִים אַתֶּם גְּזֹלָה וְטִמְאָה :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque limpiays loque está de fuera del vaso, o del plato, mas de dentro está todo lleno de robo y de inmundicia.

26 הַמַּפְרָשׁ עֵוִיר טֹהַר בְּרִנְאִשׁוֹן
אֶת־אִשְׁר מִבֵּית לָכֹס וְלַקְעֵרָה
וְגַם זֶה אִשְׁר בְּחוּץ טֹהַר יִהְיֶה :

Phariseo ciego, limpia primero loque está dentro del vaso y del plato, paraque tambien loque está fuera se haga limpio.

27 אֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
הַחֲנֻפִּים כִּי־דוֹמִים אַתֶּם לְקִבְרֵים
מִלְבָּנִים אִשְׁר מִחוּץ גִּרְמָא
הַדּוֹרִים וּבְתוֹכָם מְלֵאִי עֲצָמוֹת
הַמֵּתִים וְכָל־טִמְאָה :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque soys semejantes, a sepulchros blanqueados: que se fuera, a la verdad, se mostrá hermosos a los hombres: mas de dentro estan llenos de huesos de muertos, y de toda suziedad.

28 כָּכֵה גַם אַתֶּם מִחוּץ הִרְנָא
לְאִנְשִׁים כְּמוֹ צִדִּיקִים וּבְתוֹכָם
מִלֵּאִים חֲנֹף וְחָמָס :

Ansi tambien vosotros, de fuera, a la verdad os mostrays justos a los hombres: mas de dentro, llenos estays de falsedad y iniquidad.

29 אֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
הַחֲנֻפִּים כִּי־בְנֵי־אֶת־קִבְרֵי
הַנְּבִיאִים וְהַעֲדוֹן אֶת־קְבוּרוֹת
צִדִּיקִים :

Ay de vosotros Escribas y Pariseos, hypocritas: porq; edificays los sepulchros de los prophetas, y adornays los monumentos de los justos.

30 וְתֹאמְרוּ אִם הֵי־יָגֵז בִּי־מִי
אֲבוֹתֵי־יָגֵז וְאִי־יָגֵז הֵי־יָגֵז חֲבֵרֵיהֶם
בְּדָם הַנְּבִיאִים :

Y dezis, Si fueros en los dias de nuestros padres, no ouieramos sido sus companneros en la fangre de los prophetas.

כג.

25. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν & πτηνὴν καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμυσιν ἄρπαγῆς καὶ ἀνευστίας.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous nettoyez le dehors de la coupe & du plat: mais par dedans ils sont pleins de rapine & d'excès.

26. Φαρισαῖε τυφλὲ, καθαρίζου πρῶτον τὸ ἔσωθεν & πτηνὴν καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα ἁγιάται καὶ τὸ ἔκωθεν αὐτοῦ καθαρόν.

Pharisien aveugle, nettoye premierement le dedans de la coupe & du plat, afin que le dehors aussi d'iceux soit net.

27. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιμοιάζετε τοῖς φέρονσι μαρμαί, οἵτινες ἔσωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμυσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πύθης ἀκαθαρσίας.

Ma-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous estes semblables aux sepulchres blanchis, qui apparoissent beaux par de hors, mais par dedans ils sont tout pleins d'ossements de morts, & de toute ordure.

28. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔσωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεσοὶ εἰς ὑποκρισίας καὶ ἀνομίας.

Pareillement aussi vous monstrez-vous iustes par dehors aux hommes, mais par dedans vous estes pleins d'hypocrisie & d'iniquité.

29. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομῆτε τὰς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων.

Mal-heur sur vous, Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous bastissez les tombeaux des Prophetes, reparez les sepulchres des iustes.

30. Καὶ λέγετε· εἰ ἡμεῖς ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ αὐτοὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Et dites, Si nous eussions esté es iours de nos peres, nous n'eussions point esté leurs compagnons au sang des Prophetes.

25. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia mundatis quod de foris est calicis & paropsidis: intus autem pleni estis rapina & immunditia.

Wo be to nou / Scribes and Pharisees / hypocrites: for ye make cleane the vter side of the cuppe / and of the platter: but within they are full of bribes and exesse.

26. Pharisee cæce, munda prius quod intus est, calicis & paropsidis, ut fiat & id quod de foris est, mundum.

Thou blinde Pharisee / cleanse first the inside of the cuppe & platter, that the outside of them may be cleane also.

27. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

Wo be to nou / Scribes and Pharisees / hypocrites: for ye are like vnto whited tombes / which appeare beautiful outward / but are within full of dead mens bones / & of filthines.

28. Sic & vos à foris quidè pareris hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.

So are ye also: for outward ye appeare righteous vnto men / but within ye are full of hypocrisie and iniquitie.

29. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum.

Wo be vnto nou / Scribes & Pharisees / hypocrites: for ye build the tombes of the Prophets / and garnish the sepulchres of the righteous.

30. Et dicitis, Si fuissetis in diebus patrum nostrorum non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

And say / If we had bene in the dayes of our fathers / wee would not haue bene parteners with the in the blood of the Prophets.

25. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr die Becher vnd Schüssel außwendig reinlich haltet / innwendig aber istis volraubes vnd frasses.

Be eder Scrifftloge oc Phariseer / i Dyenskalcke / I som holde Begere oc Fad rene vduortis / Men in den til ere de fulde aff roff oc frodzert.

26. Du Blinder Phariseer / reinige zum ersten das innwendige am Becher vnd Schüssel / auff daß auch das außwendige rein werde.

Du Blinde Phariseer / reinse først det som er in den i Begere oc Fad / at det som er vden til fand oc bliffue rent.

27. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler die ihr gleich seht wie die übertünchte Gräber / welche außwendig hübsch scheinen / aber innwendig sind sie voller Todtenbein / vnd alles Vnflats.

Be eder Scrifftloge oc Phariseer / i Dyenskalcke / I som ere lige som kalckede Grassuer / som synis de vli ge vduortis / Men in den til ere de fulde aff døde Been / oc al wrentighed.

28. Also auch ihr / von aussen scheint jr für den Menschen fromm / aber innwendig seht jr voller heuchelei vnd vntugend.

Lige saa ere oci / vduortis synes i fromme saar Mennissen / Men in duortis ere i fulde aff dyenskalckerti oc wdnygd.

29. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr der Propheten Gräber bauet / vnd schmücket der Gerechten Gräber.

Be eder Scrifftloge oc Phariseer / i Dyenskalcke / I som opbygge Propheternis grassuer / oc pryde de Retferdigis grassuer.

30. Vnd spricht: Weren wir zu vnser Väter zeiten gewesen / so wolten wir nicht theilhaftig sein mit ihnen / an der Propheten Blut.

De sigte / Haffde vi veret til i vaare Forfedris tid / da vilde vi icke verit delactige met dem / i Propheternis blod.

25. Væda wam Bēitelē a Zākonijch pokrtych / nebo čislijte což zewnitř gest / Konwe a Mijsh / alewnitř gste plnij Laupeže anezdrželivosti.

Běda wam doktorowie y Sāryzeuřowie pokrty / iž očyściacie kuby y mise z wierzchu / a we wnatrz pelne sa drapiestwā y byrkū.

26. Zākonijče slepy / wyčist prwē což wnitř gest / Mijsh a Konwe / aby y to což gest zewnitř bylo čisto.

Sāryzeuřu slepy / Očyść pierwey co jest we wnatrz kuby y mise / aby y to co zewnatrz jest čistem sie stalo.

27. Væda wam Bēitelē a Zākonijch pokrtych / nebo gste podobnij Hrobuom zbijlenym kterijž se zdagij zewnitř lidem krásnij / alewnitř gsauplnij kofij vmlēijch / y wšly nečistoty.

Běda wam doktorowie y Sāryzeuřowie pokrty / iž iestěcie podobni grobom pobitelnym / kthore z wierzchu zdāzja sie byc cudne / a we wnatrz pelne sa kofici vmarlych / y wšelāciy nečystości.

28. Tak y wy zewnitř zdāte se lidem sprawedliwij / alewnitř gste plnij pokrtyšwij a neprawořij.

Thakie y wy z wierzchu zdācie sie ludjom sprawedliwi / a wewnatrz pelni iestěcie obludnořci y nieprawořci.

29. Væda wam Bēitelē a Zākonijch pokrtych / nebo wzdeławāte hroby Proročkē / a ozdobugete hroby sprawedliwych.

Běda wam doktorowie y Sāryzeuřowie pokrty / iž budnietěcie groby proročow / y przyoch dožja cie pāmātkē sprawedliwych.

30. A řikāte: Bychme byli za dnuow Otcuow nāřijch / nebnlibychom towarjřij gich we řwi Proročkē.

A powiedacie / Byliny my byli za oycow nāřijch / nie byliby řiny towarjřimi idy we řwi proročow.

31 מִדִּין מִסֵּהֲדִין אֲנִתִּין
עַל־נַפְשָׁכֶם וְכִנְיָא אֲנִתִּין
דְּהִבּוּן דְּקִטְלוּ לְגִבְיָא:

*E così sete testimonij a voi medesimi,
d'esser figliuoli di coloro che ammazzar-
ono i Profeti.*

32 וְאַף אֲנִתִּין מִלּוּ מִשׁ
מִשְׁחָתָא דְּאַבְהִיכֶם:

*Empiete ancora voi la misura de pa-
dri vostri.*

33 חֲוִיתָא וְלֵדָא דְּאַבְהִיכֶם
אֵיכְנָא תַּעֲרִקוּן מִן דִּינֵי
דְּהִיבְנָא:

*Serpenti, generationi di vipere, come
stamparete voi dal giudicio de la geenna.*

34 מִטּוֹר הֵנָּה הֵנָּה אֲנָה
מִשְׁדֵּר אֲנָה לְוַתְּכֶם וְנִבְיָא
וְחַפְיָמָא וְסַפְרָא מִנְהֶון
קִטְלוּ אֲנִתִּין וְנִקְבּוּן אֲנִתִּין
וּמִנְהֶון מִנְּגִדוּן אֲנִתִּין בַּ
בְּפִגְשִׁתְּכֶם וְהִתְדַבּוּן אֲנִתִּין
מִן מִדְּיָנָא לְמִדְּיָנָא:

*Per questo, ecco, io vi mando de Pro-
feti, e de Sanij, e de gli Scribi: e di quelli
alcuni ammazzarete e crucifigerete,
e alcuni batterete ne le vostre sinagoghe,
e perseguirarete gli di città in città:*

35 אֵיכְנָא דִּיאֲתָא עֲלִיכֶם
כְּלֵה דְּמִנָּה דְּהִיבְנָא
דְּאַתְנָאשׁ עַל אֲרַעָא מִן
דְּמִיָּה דְּהִקִּיל וְהִקָּא עַד־
מִנָּה לְדְּמִיָּה דְּזִכְרִיָּא בַּר
בְּרַכְיָא הֵי דְּקִטְלוּן בְּיָדִי
הִיכְלָא לְמִדְּבַחָא:

*Accioche sopra voi venga tutto'l san-
gue giusto, che è stato sparso sopra la ter-
ra, dal sangue del giusto Abel, infin al
sangue di Zacharia figliuol di Barachia
il qual voi occideste intra'l tempio e l'al-
tare.*

36 אֲמִין אֲמַר אֲנָה לְכֶן
דִּיאֲתִין הִלִּין כְּלֵהִין עַל־
שְׂרָפְתָא דְּהִדָּן:

*Io vi dico in verità, che tutte queste
cose verranno sopra questa generatione.*

37 אִירֻשָׁלַם אִירֻשָׁלַם
קִטְלַת נְבִיָּא וְרַגְמַת לְאִילִין
דְּשִׁלְיָחִין לְוַתְּהָ כָּמָא וּבְנִין
צְבִירִין דְּאַפְנִשׁ בְּנִיכִי אִיר
דְּכַנְשָׁא תְּרַגְּזוּלְתָּא פְּרוּגִיָּה
תְּחִית גִּפְתָּה וְלֹא צְבִיתִין:

*Ierusalem, Ierusalem, cha ammaz-
zai Profeti, e lapidi quelli che ti son man-
dati, quante volte ho io voluto raccoglie-
re i tuoi figliuoli, come la gallina raccoglie
i suoi pollicini sotto l'ale, e tu non hai vo-
luto?*

31 אֲבָל עֲדִים אֲתֶם עַל־כֶּם כִּי־
בְנֵי־הֶם אֲשֶׁר הִרְגוּ אֶת־הַנְּבִיָּאִים
אֲתֶם:

*Ansiq; testimonio days a vosotros mismos que
soys hijos de aquellos q mataron a los pphetas.*

32 וְגַם אֲתֶם מִלְּאוּ מִדּוֹרָא
אֲבוֹתֵיכֶם:

*Vosotros tambien henchid la medida de vuc-
stros padres.*

33 נְחָשִׁים צִנְצִיָּא הֵאֲפִיעִים אִיר
תְּבַרְחוּ מִמִּשְׁפַּט דִּיהֶנוּם:

*Serpientes, generacion de biuoras, como
cuitareys el juyzio del quemadero?*

34 לְכֶן הֵנָּה אֲנִי שׁוֹלַח אֲלֵיכֶם
אֶת־הַנְּבִיָּאִים וְהַכְּמִים וְסוֹפְרִים
וְיִמְהָמָה תִּהְרְגוּ וְתִתְּלוּ בָּהֶם תִּכְּוִי
בְּשׁוּטִים בְּעֵדְתְּכֶם וְתִרְדְּפוּם
מֵעִיר לְעִיר:

*Portanto heaqui, yo embio a vosotros pro-
phetas, y sabios, y escribas, y deellos vnos mata-
reys y crucificareys: y otros deellos acotareys
en vuestras synogas, y perseguireys de ciudad en
ciudad.*

35 לְמַעַן יָבוֹא עֲלֵיכֶם כָּל־דָּם
נָקִי אֲשֶׁר נִשְׁפַךְ עַל־הָאָרֶץ מִדְּמִי
הַבֵּל הַצֵּדִיק עַד־דָּם זְכוּרִיָּה בֶן־
בְּרַכְיָהוּ אֲשֶׁר הִרְגִיתֶם בֵּין הַיְּהִיכָל
וּבֵין הַמִּצְבֵּחַ:

*Paraque venga sobre vosotros toda la san-
gre justa que seha derramado sobre la tierra des-
de la sangre de Abel el justo hasta la sangre de
Zacharias hijo de Barachias, alqual matastes en-
tre el Templo y el altar.*

36 אֲמִין אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי־
יָבוֹאוּ כָּל־הַיֵּלֶה עַל־דּוֹר הַזֶּה:

*Decierto os digo, que todo esto vendrá so-
bre esta generacion.*

37 יְרוּשָׁלַם יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר
תִּהְרַגִּי אֶת־הַנְּבִיָּאִים וְתַסְקִלִי אֶת־
אֲשֶׁר גִּשְׁלַחוּ אֲלֵיךְ כָּמָה פְּעָמִים
רָצִיתִי לְקַבּוֹץ אֶת־בְּנֵיךְ בְּאֲשֶׁר
מִקְבָּצָה תְּרַגְּזוּלְתָּא אֶפְרוּחֶיהָ תַּחַת
כְּנָפֶיהָ וְלֹא אָבִיתִי:

*Ierusalem, Ierusalem, q matas los prophetas, y
apedreas a los que son embiados a ti, quantas ve-
zes quise juntar tus hijos, como la gallina junta
sus pollos debaxo de las alas, y no quisistes.*

31. Ὡς ἐμαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι
ὑμεῖς ἐστε ὡς φονεῦσαι τῶν κυ-
νήων.

*Ainsi estes-vous temoins contre
vous-mêmes, que vous estes enfans des
Meurtriers des Prophetes.*

32. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέ-
τρον ὡς πατέρων ὑμῶν.

*Vous donc aussi acheuez de remplir
la mesure de vos peres.*

33. Ὅφεις, γυνήματα ἐχιδνῶν,
ὡς φύγητε ἀπὸ τῆς κρείσσεως τῆς
γένεως;

*Serpens, engeance de viperes, com-
ment euiterez-vous le iugement de la
gehenne?*

34. Διὰ τὸ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφήτας, καὶ σοφῆς,
καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπο-
κτενεῖτε καὶ συνώρεστε, καὶ ἐξ αὐ-
τῶν μαρτυρώσατε ἐν ταῖς συναγω-
γαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πό-
λεως εἰς πόλιν.

*Pource voici, ie vous enuoye des
Prophetes, & des sages, & des Scribes,
& vous en tuerez, & en crucifierez, &
en fouetterez, en vos synagogues, &
lès pourfuiurez de ville en ville.*

35. Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν
αἷμα δίκαιον, ἐκχυμένον ἐπὶ τῆς
γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβὲλ τοῦ
δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχα-
ρίου υἱοῦ Βαραχίας, ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυυσιαρίου.

*Afin que viene sur vous tout le sang
iuste qui a eilé respendu en la terre, de-
puis le sang d'Abel le iuste, iusques au
sang de Zacharie, fili de Barachie, le-
quel vous avez mis à mort entre le
temple & l'autel.*

36. Αὐτὸ λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα
ταῦτα ἐπὶ τὴν γενεάν ταύτην.

*En verité ie vous di que toutes ces
choses viendron sur ceste generation.*

37. Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ
ἀποκτείνουσαι τοὺς προφήτας, καὶ
λίθοβολοῦσαι τοὺς ἀποσταλμένους
πρὸς αὐτήν, πόσκις ἠβέλησαι ἐπι-
στασάρας ἐν ταῖς τεκνίαις σου, ὃν ἔρ-
πον ἐπισυνάγει ἔρως τοῦ κοιλίου ἐ-
αυτῆς ὡς τὰ πτερυγία, καὶ οὐκ
ἠνέλησας.

*Ierusalem, Ierusalem, qui tues les
Prophetes, & lapides ceux qui te sont
enuoyes: combien de fois ai-je voulu
assembler en vn tes enfans, comme la
pouille assemble les poulains sous ses
ailes, & vous ne l'auée point voulu?*

31. Itaque testimonio estis vobismetipsis quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt.

So then ye be witnesses vnto your selues / that ye are the children of them that murdered the Prophets.

32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

Fulfill wee also the measure of your fathers.

33. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

O serpentes / the generation of vipers / how should wee escape the damnation of hell?

34. Et ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occidetis & crucifigietis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de civitate in civitatem:

Wherefore behold / I send vnto you Prophets / and wise men / & Scribes / & of them ye shall kill and crucifie: and of the / shall ye scourge in your Synagogues / and persecute from citie to citie.

35. Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiae, quem occidistis inter templum & altare.

That vpon you may come all the righteous blood that was shed vpon the earth / from the blood of Abel the righteous vnto the blood of Zacharias / the sonne of Barachias / whome ye slew betweene the Temple and the altar.

36. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam,

Verely I say vnto you / all these thinges shall come vpon this generation.

37. Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cōgregat pullos suos sub alas, & noluit?

Ierusalem / Ierusalem / which killest the Prophets / and stonest them that are sent to thee / howe often would I haue gathered thy children together / as the henne gathereth her chickens vnder her wings / and ye would not.

31. So gebt ihr zwar über euch selbs zeugniß / daß ihr kinder seyt / dere / die die Propheten getödt haben.

Saa bære i da vidnesbyrd offuer eder self / at i er deris Børn / som hassue ihieslagers Propheterne.

32. Wolan / erfüllet auch ihr das maß euer Väter.

Du vel / Dpshlder eders Forfedris maal.

33. Ir Schlangen / ir Otterngeziichte / wie wolt ihr der Hellschen verdammniß entrinnen?

I Hugorme / i øgle Slect / Huorledis ville i vnd / gaa Hellschedis fordommelse?

34. Darumb / sihe / ich sende zu euch Propheten vnd Weisen vñ Schriftgelerten / vñnd derselbigen werdet ir etliche tödten / vñnd creuzigen / vñnd etliche werdet ihr geißeln inn euren Schulen / vñnd werdet sie verfolgen von einer Stadt zu der andern.

Der saare / see / Jeg sender til eder Propheter oc Bise oc Seriffeloge / oc i skulle sla nogle ihiesl aff dem / oc Kaarsfeste / oc nogle skulle i hudstinge i eders Scholer / oc forfolge dem fra en Stadt til en anden.

35. Auff das über euch komme / alle daß gerechte Blut / das vergossen ist auff Erden / von dem blut an des Gerechten Abels / bis auffß blut Zacharias Barachie Son / welchen ihr getödtet habt zwischen dem Tempel vñnd Altar.

At der skal komme offuer eder / alt det retferdige Blod / som er vdgdyet paa Jorden fra den retferdige Abels Blod / indtil Zacharias Barachie sons blod / huilken i sloge ihiesl mellem Tempelen oc Alteret.

36. Warlich ich sage euch / daß solches alles wird über diß geschlecht kommen.

Sandelige siger ieg eder at alt dette skal komme offuer denne Slect.

37. Ierusalem / Ierusalem / die du tödtest die Propheten / vñnd steinigest die zu dir gesand sind / Wie oft habe ich deine Kinder versamlen wollen / wie eine Henne versamlet ire Küchlin / vñter ire flügel / Vñnd ihr habt nicht gewölt?

Ierusalem / Ierusalem du som ihieslær Propheter / oc stener dem som ere sende til dig / Huor ofte vilde ieg forsamlet dine Børn / som en Høne forsamler sine Kyllinge / vnder sine Vinge oc i vilde icke?

31. Protož gste ná svědectví sami sobě / že gste Synové těch / kteříž gšau Proroky smordovali.

At tak áwíadčycie sami sobie / iż testěcie synowie tych / ktorzy prorozi zamordowali.

32. Wy také naplňte mjeru Otců waszych.

Wy tedy wypelnicie miarę ojców waszych.

33. Hadové a plémě Gessierij / kterak vtečete před Sauzem Pekelného Ohně?

Wejście y rodzaje żmíow / iakoż możecie wyśc przedsaudem potępienia?

34. Protož an ná pošlám k wám Proroky / a Maudrě / a Wěstele / a wy z těch některé zabijete / a vkrřižujete / a některé z nich bičowati budete w školách waszych / a budete honiti z Města do Města.

Przeto otho ia posylam do was prorozi / y mdrce / y naucezyciele / a z nich niektore zabijecie / y vkrzyzniecicie / y z nich niektore w bičownicach waszych / y bedziecie przesławac od miasta do miasta.

35. Aby přišla na was wsestřká krew sprawedliwá / kteráž gestwylita na Zemi / od krew Abele sprawedliwego / až do krew Zacharyášow / Syna Barachyášowa / kterehož gste zabili mezi Chrámem a Oltářem.

Aby przysła na was wsestřká krew sprawiedliwa rozlana na ziemi / ode krew Abele sprawiedliwego / aż do krew Zacharyasza / Syna Barachyaszowego / ktore goście zabili między Kościołem y ołtarzem.

36. Zagisté prawijm wám / že přigdan tyto wsestřny wěcy na pokolení toto.

Zaprawde powiedam wam / przigda ty wsestřny rzeczy na naroden.

37. Geruzalême / Geruzalême / kterýž morduges Proroky / a kamenuges ty kteříž gšau k tobě posláni : Kolikrát chtěl gsem shromážiti Syni twé / tak jako Slepic shromážduge kuřátka swá pod křídla / a nechtěl gšy?

Jeruzalém / Jeruzalém ktore zabíwa prorozi / y kámeniuie ty ktorzy do ciebie sa posłani / iakoż jem ja chciał wiele kroc zgromadzić syny twoie / iakoż kćof kurczęthá swoje pod skrzydła zgromadza / a nie chciał?

כג

38 הִנֵּה מִשְׁתַּבֵּק לְכוֹן
בֵּיתְכֶם חֲרָבָה:

Ecco la vostra casa vi è lassata deserta.

39 אָמַר אָנֹכִי לְכוֹן גֵּיר
דְּלָא תַחֲזֹנְנִי מִן הַשָּׁמַיִם
עַד־מָא דְתַאמְרוּן בְּרִיךְ
הוּא דְאִתָּא בְּשֵׁמִיהּ דְּמַרְנָא:

Perche io vi dico che da hora innanzi voi non mi vedete, infino a tanto che voi diciate, Benedetto sia colui che viene nel nome del Signore.

כד

1 וְנִבֵּק יִשׁוּעַ מִן הַיְכָלָא
לְמַאן וְקָרְבוּ תַלְמִידָיו
מִחוּיָן לֵה בְּנִינָה דְהַיְכָלָא:

Et exiit Iesus del templo, sen' andanna: e i suoi discipoli se gli accostarono per mostrargli le fabbriche del templo.

2 הוּא דִּין אָמַר לְהוֹן לֹא
הֵיכָל חַיּוֹן אֲנִתּוֹן הֵלִין
כָּל־הֵיכָל אֲמִין אָמַר אָנֹכִי
לְכוֹן דְּלָא תַשְׁתַּבֵּק הַרְפָּא
כַּאֲךָ עַד כַּאֲךָ דְּלָא
תַסְתַּתֵּר:

E Iesus disse loro, Vedete voi tutte queste cose? Io vi dico in verita, che qui non sarà lassata pietra sopra pietra, che non sia distrutta.

3 וְכַד יֵתֵב יִשׁוּעַ עַל־
טוֹרָה דְּנִיתָא קָרְבוּ
תַלְמִידָיו וְאָמְרוּן בִּינ
בְּנִינָהוֹן וְלֵה אָמַר לוֹ
אֲמַתִּי הֵלִין יְהוֹן וּמִנֵּי
הִי אֲתָנָה דְּמַאֲתִיתָהּ
וְדִשׁוּלְמָה דְּעַלְמָא:

E sedendo egli sopra'l monte degli Oliui, i suoi discipoli gli s'accostarono da parte, dicendo, Dicci, quando saranno queste cose? e qual sarà il segno del tuo aduenimento, e de la consumation del mondo.

4 עֲנָא יִשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
אֲנִידְהוּ לֹא אָנֹשׁ יִטְעִיכוּן:

E Iesus rispondendo, disse loro, Guardate che alcun non vi inganni.

5 סְגִינָא גֵיר יֵאֲתוּן בְּשֵׁמִי
וְאָמְרוּן דְּאָנָא אָנֹכִי
מְשִׁיחָא וְסְגִינָא יִטְעוּן:

Perche molti verranno nel nome mio: dicendo: Io son Christo, & ingannaranno molti.

כג

38 הִנֵּה יָעֹב לְכֶם בֵּיתְכֶם
שׁוּמָם:

Heaqui, vuestra Casa os es dexada desierta.

39 וְאָנֹכִי אֹמֵר לְכֶם כִּי־לֹא־
תַרְאֶנּוּ מֵעַתָּה עַד כִּי־תֵאמְרוּ
בְּרוּךְ הָבָא בְּשֵׁם יְהוָה:

Porque yo os digo que desde aora no me vereys, hasta que digays, Bendito el que viene en el nombre del Sennor.

כד

1 וַיֵּצֵא יִשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ מִן־הַיְכָל
וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו לְהַרְאֹת אוֹתוֹ
אֶת־בְּנֵי הַיְכָל:

Y salido Iesus del Templo, yua se: y llegaron sus Discipulos para mostrar le los edificios del Templo.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ הַתְּרַאֲוִי
כָּל־הָאֵלֶּה אֲמֵן אָנֹכִי אֹמֵר לְכֶם
לֹא תַעֲזֹב פֶּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן
אֲשֶׁר לֹא תִשָּׁבֵר:

Y respondiendo el, dixoles, Veys todo esto? Decierto os digo, que no será dexada aqui piedra sobre piedra que no sea destruyda.

3 וַיֵּשְׁבֻהוּ עַל־הַר הַתִּימָתִים
וַיִּשְׁאֹל אֵלָיו תַלְמִידָיו לֵבְדּוֹ לֵאמֹר
אָמַר לָנוּ מָתִי יְהוֹי הָאֵלֶּה וְמָה
אוֹת בְּיָאֲתָךְ וְתַכְלִית הָעוֹלָם:

Y sentandose el en el Monte de las Oliuas, llegaronse a el sus Discipulos a parte, diciendo, Di nos quando serán estas cosas, y que sennal aurá de tu venida, y de la fin del figlo.

4 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם דָּאֵי
בִּן־יִשְׂרָאֵל אִישׁ:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Mirad que nadie os enganne.

5 כִּי־רַבִּים יָבוֹאוּ בְּשֵׁמִי לֵאמֹר
אָנֹכִי הַמָּשִׁיחַ וְלַרַבִּים יִתְעוּ:

Porque vendrán muchos en mi nombre, diciendo, Yo soy el Christo: y a muchos engannarán.

כג.

38. Ἰδοὺ ἀφίστα ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

Voici, vostre maison s'en va vous estre laissée deserte.

39. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ἂν μὴ με ἴδῃτε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἃν εἴπητε, Ὁ λευγὸς κύριος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Car, vous di-je, dès ceste heure vous ne me verrez plus, iusqu'à ce que vous disiez, Benit soit celui qui vient au Nom du Seigneur.

Κ Ε Φ Α Λ. κδ.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπερὶ τὸ δόξαι ἱερὸν, καὶ προσήλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅπως εἰδῇ αὐτὸς τὰς οἰκοδομὰς τῶ ἱεροῦ.

Adonc Iesus sortant s'en alloit hors du temple: & lors ses disciples vindrent pour lui montrer les bastimens du temple.

2. Οὗ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἂν βλέπετε πάντα ταῦτα, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἂν μὴ ἀφῇ ὧδε λίθος ὅστις λίθον, ὃς ἂν μὴ καταλυθῇσεται.

Et Iesus leur dit, Voyez-vous pas toutes ces choses? en verité ie vous di, qu'il ne sera ici laillé pierre qui ne soit demolie.

3. Καθήμενος δὲ αὐτὸς ἐπὶ τῶ ἱεροῦ, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ καὶ ἰδόντες εἶπον ὑμῖν, τίς ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς σωτηρίας τῆς αἰῶνος;

Et lui estant assis sur la montagne des Oliuiers, les disciples vindrent à lui a part, disans, Di-nous quand aduendront ces choses, & quel sera le signe de ton aduenement, & de la fin du monde?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Et Iesus respondant leur dir, Prenez garde que quelcun ne vous seduise.

5. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

Car plusieurs viendront en mon Nom, disans, Je suis le Christ: & en seduiront plusieurs.

38. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

Behold / your habitation shalbe left vnto you desolate.

39. Dico enim vobis, non me videbitis à modo donec dicatis Benedictus qui venit in nomine Domini.

For I say vnto you / ye shall not see mee henceforth till that ye say / Blessed is hee that cometh in the Name of the Lord.

ET egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei ædificationes templi.

And Iesus went out / and departed from the Temple / and his disciples came to him / to shew him ye building of the Temple.

2. Ipse autem respondens dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruat.

And Iesus said vnto them / See ye not all these things? Verely I say vnto you / there shall not be here left a stone vpon a stone / that shall not be cast downe.

3. Sedente autem eo super Montem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes, Dic nobis, quando hæcerunt? & quod signum adventus tui, & consummationis seculi?

And as he sate vpon the mount of Oliues / his disciples came vnto him apart / saying / Tell vs when these things shall bee / and what signe shall be of thy coming / and of the end of the world.

4. Et respondens Iesus, dixit eis, Videte ne quis vos seducat:

And Iesus answered / and sende vnto them / Take heede that no man deceiue you.

5. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducunt.

For many shall come in my Name / saying / I am Christ / and shall deceiue many.

38. Sihe/euer Haus soll euch wüst gelassen werden.

See / eders Hüss skal forladis eder øde.

39. Denn ich sage euch / Ir werdet mich von jetzt an nicht sehen / bis ihr sprecht: Gelobt sey der da kombt im Namen des HERRN.

Thi ieg siger eder / I skulle her effter icke see mig for end i sige / Ioffuet vere den som kommer i HERRS Naffn.

VND Iesus gieng hinweg von dem Tempel / vnd seine Jünger tratten zu im / daß sie im zeigten des Tempels gebäu.

DE Ihesus gieff hort aff Tempelen / oc hans Discipule traadde til hannem / at de vilde vise hannem Tempelens bygning.

2. Iesus aber sprach zu ihnen: Sehet ihr nicht das alles? Warlich ich sage euch: Es wirdt hie nicht ein stein auff dem andern bleiben / der nicht zu brochen werde.

Da sagde Ihesus til dem / See icke alt dette? Sandelige siger ieg eder / Her skal icke bliffue en Sten paa den anden / som ey skal sonderlass.

3. Vnd als er auff dem Oelberg saß / tratten zu im seine Jünger besonders / vnd sprachen: Sage vns / wenn wirdt das geschehen? Vnd welches wirdt das Zeichen sein deiner zukunfft vnd der Welt ende?

De som hand sad paa Oliebierget traadde hans Discipule enlige til hannem / oc sagde / Sig oss / naar skal det ske? De huad Tegen skal der vere paa din tilkommelse oc Verdens ende?

4. Iesus aber antworttet / vnd sprach zu inen: Sehet zu / daß euch nicht jemand verführe.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / Seer til / at der bedrager ingen eder.

5. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd sagen: Ich bin Christus / vnd werden vil verführen.

Thi der skulle komme mange i mit Naffn / oc sige / Jeg er Christus / oc de skulle bedrage mange.

38. Hle zanechán bude wám Dům wás pusty.

Oro wam zostáie dom wás pusty.

39. Neboť pravím wám / že mne již wišce nevidíte / až y diſte: Požehnáný kterýž gde we Gměnu Páně.

Abowiem powie dam wam / nie wyzyicie mnie od tego czasu / až rzeciecie / Błogosławiony ktery idzie w imię Pańskie.

Wyszed Jezus z Chrámu / i szel odtud. Y przistąpili Wiedniſcy geho / aby wſkázali genu ſtawenij Chrámowě.

Wyszedſzy Jezus z Kościoła / ſzedł precz / y przystąpił wejnto wie tego / aby mu wſkázali budo / wania kościelne.

2. A on odpowědew / řekl jim: Widíteſt tyto wſſecky wěcy? Zagisťe pravím wám / nebude tuto oſtawen kámen na kaměni / kterýžby nebyl zbořen.

Przeſtąpił Jezus / A zaż nie wiſz dzicie tych wſſyckich rzeczy / Żaś prawde powie dam wam / że tñ nie będzie zoſtawion kámen na kamieniu / kteryby nie był rozwałon.

3. A kdýž ſe poſadil na hůrě Oliwce / przistąpili k němu Wiedniſcy geho ſaukromij / ſkauce: Powěz nám / kdý tyto wěcy budau? a ktera ſznamenij budau přichodu twěho / a ſkownanij Swěta?

A gdy on ſiedział na gorze oliwney / przystąpili k niemu oſobno wejntowię tego / rzekąc / Powie dź nam kiedy ty rzeczy będą / y co ſa ſnať przyſcia twego? y do kōs nania ſwiałca?

4. Y odpowědew Geziſ / řekl jim: Wiſzť / aby wás žádný neſwedl.

Odpowiedziac Jezus / řekl im / Párrzie aby wás křo nie žaś wiodl w blád.

5. Nebo mnohý přigdau we Gměnu mēm / ſkauce: Jáť gšem Křyſtus / a ſwedau mnohě.

Abowiem wiele ich przydzie w imię moie / rzekac / Jam ieſt Křyſtus / y wiele ich w blád ſawioda.

כד

עתידין אנתון דין ל
למשמע קארסא ושמעא
דקרנא חנו לא תתדודון
ולא גיר דכלהון יהיו
אלא לא עד כיל שולמא:

*Hor voi sete per dir de le guerre, e de
ramori di guerre: guardate di non vi tur-
bare: perche bisogna che tutte queste cose
auengano, ma non è ancora il fine.*

ד יקום גיר עמא ער
עמא ומלכותא ער
מלכותא ויהיון בפני
ימותנא וינצא בדיכא
דוכא:

*Imperioche si leuara gente contra gen-
te, e regno contra regno, e saranno pesti-
lentie, carestie, e terremoti in ciachedun
luogo.*

הליו דין פלהון רישא
אניו דחבלא:

*E tutte queste cose sono in principio
di dolori.*

הידיו ושלמוכון לא
לאולצנא ויקטלונכון
ותהיון סניאין מן פלהון
עמימא מטול שמי:

*Allora gli huomini si metteranno
in tribulationi, & ammazzarannoui, e
farero odiati da tutte le genti per cagion
del mio Nome.*

הידיו יתפשלון סניא
ייסנין חד לחד וישלמון
חד לחד:

*Emolti allora si scandalizaranno, e
tradiranno si l'un l'altro.*

וסניאא גביא דגלא
יקימיו ויטעון לסניאא:

*Molti falsi profeti ancora si leuara-
no su, & ingannaranno molti.*

ומטול סניאא עולא
יפוג חובא דסניאא:

*Eperche l'iniquita abbondarà, si raf-
reddara la charità di molti.*

מון דיסיבר דין עד
מא לחרתא הויחא:

*Ma chi perseverara infini al fine, co-
stui sarà salvo.*

כד

כ" תשמעו מלחמות ושמעות
המלחמות רנא פן-תבילה כ"
צריך להעשת כל-הדברים האלה
אך-עד-הנה לא בא קץ:

*Y oyreys guerras, y rumores de guerras: mi-
rad que no os turbeys: porque es menester que
todo esto acontezca: mas aun no es la fin.*

כ" יקום גיר על-גיר וממלכה
על-ממלכה ויהיה דבר רעב
ורעש בכל-מקומות:

*Porque se leuantará nacion contra nacion,
y reyno contra reyno: y serán pestilencias, y ham-
bres, y terremotos por los lugares.*

וכל אלה ראשית תחבליים:

Y todas estas cosas, principio de dolores.

אז יסגירו אתכם בצרה
ויהרגו אתכם ותשנאו לכל-
הגוים בעבור שמי:

*Entonces os entregarán para ser affligidos: y
mataroshan. y fereys aborrecidos de todas na-
ciones por causa de mi nombre.*

ואז יבשלו רבים ויאשנאו
רעהו יסגירו ובלבבם ישנאו:

*Y muchos entonces serán escandalizados: y
entregarshan vnos a otros, y vnos a otros se ab-
orrecedrán.*

ורבים גביא שקר יקומו
ויחעו רבים:

*Y muchos falsos prophetas se leuantarán, y
engannarán a muchos.*

וכי ירבה פשע תפוג אהבת
רבים:

*Y por auerse multiplicado la maldad, la cha-
ridad de muchos se resfriará.*

ואשר ייחל עד קץ הוה
ישוע:

*Mas elque perseverare hasta la fin, este será
saluo.*

καλ'.

6. Μελλήσετε ὅ ἀκούει πολέμους,
καὶ ἀκρας πολέμων ὁρᾶτε μὴ θροῶ-
σθε· οἱ γὰρ πάντα γινώσκουσιν· ἀλλ'
ὅτι ἔτι τὸ τέλος.

*Or vous auez à ouïr des guerres, &
bruits de guerres: prenez garde à vous,
ne soiez point troublés: car il faut que
toutes ces choses aduiennent: mais en-
core ne sera-ce pas la fin.*

7. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνη ἐπὶ
ἔθνεσιν, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασι-
λείᾳ· καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοί,
καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

*Car nation s'esleuéra contre nation,
& royaume contre royaume: & y aura
famines, & pestilences- & tremblemens
de terre de lieu en lieu.*

8. Πάντα ὅ ταῦτα ἀρχὴ πόνων.

*Mais toutes ces choses sont commen-
cement de douleurs.*

9. Τότε ὁ ἀποστόλος ὑμᾶς εἰς
θλίψιν, καὶ δοκτεῖουσιν ὑμᾶς καὶ
ἐσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων τῶν
ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομα μου.

*Alors ils vous liureront pour estre
affliges, & vous tueront: & vous ferez
hais de toutes nations à cause de mon
Nom.*

10. Καὶ τίτε σκανδαλίζονται
πολλοὶ καὶ ἀλλήλους ἀποδοῦναι
καὶ μισοῦναι ἀλλήλους.

*Lors plusieurs aussi seront scandali-
zés, & trahiront l'un l'autre, & se hai-
ront l'un l'autre.*

11. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται
ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς.

*D'auantage, plusieurs faux Prophe-
tes s'esleueront, & en seduiront plu-
sieurs.*

12. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι
τὴν ἀνομίαν, ψυχῆς τῆς ἀγάπης
πολλῶν.

*Et pource que l'iniquité sera multi-
pliee, la charité de plusieurs se refroi-
dira.*

13. Ὁ ὅς ἐκταμένως εἰς τέλος
ἐστω ζωήσεται.

*Mais qui aura perseveré iusques à la
fin, cestui-la sera iauué.*

6. Audituri enim estis praelia & opiniones praeliorum. Videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis.

And ye shall heare of warres / & rumors of warres / see that ye be not troubled: for all these things must come to passe / but the ende is not yet.

7. Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentiae, & fames, & terræ motus per loca.

For nation shall rise against nation / and realme against realme / and there shall bee pestilence / and famine / and earthquakes in diuers places.

8. Hæc autem omnia, initia sunt dolorum.

All these are but the beginning of sorowes.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Then shall they deliver you up to bee afflicted / and shall kill you / and ye shall bee hated of all nations for my Names sake.

10. Et tunc scandalizabuntur multi; & invicem tradent: & odio habebunt invicem.

And then shall many bee offended / & shall betray one another / and shall hate one another.

11. Et multi pseudoprophetae surgent: & seducunt multos.

And many falsse Prophets shall arise / and shall deceiue many.

12. Et quoniam abundabit iniquitas: refrigescet charitas multorum.

And because iniquitie shall be increased / the loue of many shall be colde.

13. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

But he that endureth to the ende / he shall be saved.

6. Ihr werdet hören Kriege vnd geschrey von Kriegen / Sehet zu / vnd erschreckt nicht / daß muß zum ersten alles geschehen / aber es ist noch nicht das ende da.

I skulle høre Strid oc vrede om Strid / Seer til / oc forferdis icke / Dette skal al tammen først ske / Men de thaffuer icke end alligeuel da ende.

7. Dennes wirdt sich empören ein Volck über das ander / vnd ein Königreich über das ander / vnd werden sein Pestilenz vnd theure zeit / vnd Erdbeben hin vnd wider.

Ihi at it Folck skal sette sig op offuer det ander / oc it Kongerige offuer det ander / Oc der skal vere Pestilence / oc Dyrtd / oc Jordstel alle vegne.

8. Da wirdt sich erst die noth anheben.

Da skal bedrøffuelssen først begyndis.

9. Als denn werden sie euch überantworten / in trübsal / vnd werden euch tödten / vnd ihr müßet gehasset werden / vmb meines Namens willen von andern Völkern.

De da skulle de føre eder i genuordighed / oc sta eder ihel / De skulle hadis aff alle Folck / for mit Ræffn skuld.

10. Denn werden sich vil ergern / vnd werden sich vnter einander ver-rathen / vnd werden sich vntereinander hassen.

Da skulle mange forargis / oc foraaede huer andre indbyrdis / oc hade huer andre indbyrdis.

11. Vnd es werden sich vil falscher Propheten erheben / vnd werden vil verführen.

De der skulle da mange falske Propheter opstaa / oc de skulle forføre mange.

12. Vnd die weil die Vngerechtigkeit wird überhand nemen / wird die Liebe in vilen erkalten.

De effterdi at wreisferdighed skal da saa offuer haand / da skal Kierlighed bliffue Kold i mange.

13. Wer aber beharret biß ans ende / der wirdt selig.

Men huo som bliffuer bestandig indtil enden / hand bliffuer salig.

6. Vsslyšyťe zagistě bože / a pokrity bogůw. Vizteť abyť ste se nermautili / nebo musyť gij tyto věcy býti / ale ne y hneď konce.

Vsslyšyťie walfy / y wiesćio walfach / patrzyć abyćcie soba nie trwożyli: abowiem musy sie stać ty wšyťki rzezy / Ale ieszcze nie jest koniec.

7. Powstaneť zagistě Lid proti Lidu / a Králowstwij proti Králowstwij: a budau Morowě / a hladowě / a země třese: nij po myštech:

Abowiem powstanie narod przeciwko narodowi / y Krolestwo przeciwko Krolestwu / y beda mory / glody / y drzenia ziemi po wielu mieyscach.

8. Ale tyto wšyťky věcy gsau počatkowě boleštij.

A ty wšyťki rzezy sa początkiem boleści.

9. A tehdaťť wás wydadij w zarmaucenij / a budau wás mordowati: a budete w nenáwistij wšsem Lidem / pro Bmę no mę.

Tedy podadza was w dreczenie / y zabija was / y bedziecie nie nawidzeni od wšech narodow dla imienia mego.

10. A tehdaťť se budau horšyťti mnozy / a wespoleť se budau žrazowati a nenawiděti.

A tedy wiele sie ich obrázi / & seden drugiego wyda / y beda sie miece w nie nawisći spolu.

11. Amnozy ffalessnij Pro-rocy powstana / a sweda mnozy.

W wiele falszywych prorokow powstanie / y wiele ich w bladzi wioda.

12. A ze se rozmnozy neprawost / & slydne łaska mnozy.

A dla tego iz sie rozmnozy nieprawość / & ziebnie miłość wiela ich.

13. Ale kdož setrwá až do konce / ten spasen bude.

A Eto wytrwa do Konca / ten będzie zachowan.

כד

14 וְתִקְרָא הָאָהָרָה סְבוּרָה
הַמְּלִכָה בְּכָל־עֲלָמָה
לְסִיחָתָהּ דְּכָל־הָיוֹן עֲמִמָּה
וְהִידִין יֵאָתֵר שׁוֹלְמָה:

E questo Euangelio del regno si predicará per tutto'l mondo in testimonio à tutte le genti: & allora verrà il fine.

15 מָה הֵיוּ דְחִין אֲבִיתָן
אֶתָּה טַגְבָּתָה דְּחִיבָה
דְּאֶתְאֲמֹר בְּדִנְיָאֵל גְּבִיָּה
דְּקִימָה בְּדִוְכָתָה קְדִישָׁתָה
הוּ דְקָרָא וְסִתְפֹּר:

Quando dunque voi vedrete l'abominacion de la desolacion, che è detta per il Profeta Daniel, stare nel luogo santo (chi legge consideri bene.)

16 הִידִין אֵילִין דְּבִיהוּד
אֲבִין יַעֲרִקוּן לְטוֹרָה:

Allora quei che sono in Giudea fuggano ai monti.

17 וְהוּ דְּבִאֲגָרָה הוּ לָא
יָחִית לְמַסָּב דְּבִבִּיתָהּ:

Chi è sopra'l tetto, non discenda per toglier cosa alcuna di casa sua.

18 וְאִינָה דְּבַחְקָלָהּ הוּ
לָא יִהְיֶה לְבִסְתִירָה לְמַסָּב
לְבוּשָׁה:

E chi è nel campo, non torni indietro à togliere i suoi vestimenti.

19 וְיִידִין לְבִטְנָתָהּ וְלֵאֵילִין
דְּמִיגָן בְּרִיבִין יִוְמָתָהּ:

Guaì à le donne gravide, & à quelle che latteranno in quei giorni.

20 צִלוּ דִין דְּלֵא יִהְיֶה
עֲרוּקִיכּוֹן בְּסִתְנָה וְלֵא
בְּשַׁבְּתָהּ:

Pregate pur che la vostra fuga non sia d' inverno, ne in giorno di sabbato.

21 יִהְיֶה אֵיר הַיָּדִין אֲוִלְעָנָה
רַבָּא אִינָה דְּלֵא הוּא מוֹ
רִישִׁיתָהּ דְּעֲלָמָה וְעַד־מָה
לְהָשָׂא וְלֵא יִהְיֶה:

Imperò che allora sarà gran tribulatione, qual non fu mai dal principio del mondo infia ad hora, ne mai più sarà.

כד

14 וְתִקְרָא זֹאת בְּשׁוֹרָה
הַמְּלִכָה בְּכָל־תֵּיבֵל לְעִדּוּתָהּ
לְכָל־הָגוֹיִם וְאִוִּי תִבּוּאָה הַתְּכִלִּית:

Y será predicado este Euangelio del Reyno en toda la tierra habitable por testimonio à todas las naciones: y entonces vendrá la fin.

15 וְאִם תִּרְאוּ אֶת־שִׁקּוֹץ מְשׁוּמִם
הַנִּצָּמֵר בְּדִנְיָאֵל תִּנְבִּיאָה הַעֲוִמָּה
בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר קָרָא יְבִין:

Portanto quando vierdes la abominacion de assolamiento, que fué dicha por Daniel propheta, que estará en el lugar Sancto, el que lee, entienda.

16 אִוִּי אֲשֶׁר יִהְיֶה בִּיהוּדָה יִגְוֹס
אֶל־הָהָרִים:

Entonces losque estuviere en Judea, huy gan à los montes.

17 וְאֲשֶׁר עַל־הַגָּג לֵא יֵרֵד
לְקַחַת מֵאוֹמָה מִן־בֵּיתוֹ:

Y el que sobre la techumbre, no decienda à tomar algo de su casa.

18 וְאֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לֵא יִתְהַפֵּךְ
לְקַחַת אֶת־בְּגָדָיו:

Y el que en el campo, no buelua otra vez à tomar sus ropas.

19 וְאִוִּי לְהָרֹתָ וְלִמִּיגָקוֹרָה
בְּיָמִים הָהֵמָּה:

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias.

20 וְאִתָּם תִּתְפַּלְלוּ בְּיָהּ־יְהִי
מִנוֹסָבָם בְּחֹרֶף אִוִּי בְּשַׁבָּת:

Orad pues que vuestra huyda no sea en invierno, ni en dia de fiesta:

21 כִּי אִוִּי תִהְיֶה צָרָה גְּדוֹלָה
בְּאֲשֶׁר לֵא תִהְיֶה מִרְאשִׁיתָהּ
הָעוֹלָם עַד־עַתָּה וְעוֹד לֵא תִהְיֶה:

Porque aurà entonces grande affliction, qual no fué desde el principio del mundo hasta aora, ni será.

κδ'.

14. Καὶ κηρυχθήσεται ὅτι τὸ
εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ
τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι
τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἔσται τὸ τέλος.

Et cest Euangile du royaume sera presche en toute la terre habitable, en tesmoignage à toutes nations, & lors viendra la fin.

15. Ὅταν δὲ ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ρηθὲν διὰ
δανιὴλ ὡς περὶ φήτου, ἐς αὐτὸς ἐν τῷ
ἀγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.

Quand donc vous verrez l'abominacion de la desolacion qui est dite par Daniel le Prophete, estre establie au lieu saint, (qui lit l'entende.)

16. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φε-
γέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.

Adonc ceux qui seront en Iudee, s'enfuyent aux montagnes.

17. Ὁ δὲ πρὸς τὸ δάματ· μὴ κα-
ταβαίνειτω ἀρεὶ πρὸς τῆς οἰκίας
αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison, ne descende point pour emporter aucune chose de la maison.

18. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ σπι-
ρῶν ἀπὸ τοῦ ἀρεὶ πρὸς τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ.

Et que celui qui est au champ, ne retourne point en arriere pour emporter ses habillemens.

19. Οὐαὶ ᾧ τῷ πατρὶ ἐν γαστρὶ ἐχέ-
σας, καὶ τῷ θηλάζουσας ἐν κόλ-
ποις τῷς ἡμέραις.

*Mais mal-heur sur les femmes en-
ceintes, & sur celles qui allaiteront en
ces iours-la.*

20. Προσέχετε ἵνα μὴ γῆ-
ται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶν, καὶ
ἐν σαββάτῳ.

*Or priez que vostre fuite ne soit en
hyuer ni au iour du Sabbat.*

21. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη,
οἷα ἃ γέγονεν ἀπὸ ἀρχῆς κόσ-
μου ἕως ἄνυ, καὶ οὐ μὴ γῆ-
ται.

*Car lors il y aura grande affliction,
telle qu'il n'y en à point eu de sembla-
ble depuis le commencement du mon-
de iusques à maintenant, ni ne sera.*

14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio.

And this Gospell of the Kingdome shall be preached throug the whole world for a witnesse vnto all nations / and then shall the ende come.

15. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco sancto (qui legit intelligat.)

When yee therefore shall see the abomination of desolation spoken of by Daniel the Prophet / standing in the hely place / (let him that reader / consider it.)

16. Tunc qui in Iudea sunt, fugiant ad montes:

Then let them which be in Iudea / flee into the mountaines.

17. Et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua.

Let him which is on the house top / not come downe to fetch any thing out of his house.

18. Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam.

And he that is in the fiede / let not him returne backe to fetch his clothes.

19. Væ autem prægnantibus & nutriendibus in illis diebus.

And wo shalbe to them that are with child / and to them that giue sucke in those dayes.

20. Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbatho.

But pray that your flight be not in the winter / neither on the Sabbath day.

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.

For then shall bee great tribulation / such as was not from the beginning of the world in this time / nor shall be.

14. Vnd es wirdt geprediget werden das Euangelium vom Reich / in der gangen Welt / zu einem zeugniß über alle Völcker / Vnd denn wirdt das Ende kommen.

De Euangelium om Riket / skal predickis i den gantste Verden / Et it Vinnisbyrd / ossuer alle Folek / ock da skal enden komme.

15. Wenn ihr nun sehen werdet den Greuel der verwüstung / davon gesagt ist durch den Propheten Daniel / daß er stehet an der heiligen stete / Wer das liest der mercke drauff.

Naar som i nu see ødeleggelsens Verstynggellighed / som er sagt aff ved Propheten Daniel / at den staar / i den hellige Sted / Huo som det læst / hand giffue æt der paa.

16. Als denn fliehe auff die Berge / wer im Jüdischen Lande ist.

Da sly sig op paa Biergene / huo som er i Jøde-land.

17. Vnd wer auff dem Dach ist / der steige nicht ernider / etwas auß seinem Hause zu holen.

De huo som er paa Taget / hand stige icke ned at hente noget aff sit Huse.

18. Vnd wer auff dem Felde ist / der fere nicht vmb / seine kleider zu holen.

De huo som er paa marken / hand vende icke tilbage / at hende sine Klæder.

19. Weh aber den Schwangern vnd Seugern zu der zeit.

De de fructsommelige / oc som giffue di paa den tid.

20. Bittet aber / daß euer Flucht nicht geschehe im Winter oder am Sabbath.

Veder / at i skulle icke fly om Vinteren / eller om Sabbathen.

21. Denn es wird alsdenn ein groß Trubsal sein / als nicht gewesen ist von anfang der Welt / bißher / vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at der skal da bliffue saa stor en bedrøffuelse / som der icke haaffuer veret fra Verdens begyndelse / hid indtil / oc som icke heller skal bliffue.

14. A bude kázáno toto Evangelium království po všem světě / na svědectví všem národuom a tehdy přijde skonání.

A bedzie przepowiedana thá Ewangelia Królestwa po wšyrych kiej ziemi / na świádectwo wšyrym národom / a tedyc przydzie koniec.

15. Protož když vžijete ohavnost zpustění / kteráž gest povědijna od Danyle Proroka / ana stojij na místě Svatém (kdo čte rozuměj.)

Gdy tedy vžijete brzydliwé spustošení / kterore jest přepowiediáne przez Dánielá proroka / stoiaće ná mjestu světým (kto čyta niechay rozumie.)

16. Tehdáž ti kterij gsau w Jüdiswu / at vtekauť Horám:

Thedy ktorzyby w ziemi Żydowskié byli / niech vciekajú ná gory.

17. A kdo na střeše / neslusz pug dolám / aby něco wzał z domu swého:

A ktoby byl ná domie / niechay nie stępuc aby co wzial z domu swego.

18. A kdo na poli / newracug se aby wzał raucha swá.

A ktoby byl ná roli / niech sie ná zad nie wraca bráćfat swo ich.

19. Běda pak těhotným a těm kterěž kojij w těch dnech.

A biada bedzie brzemienným / y pierśiami karmácy m w ony dni.

20. Protož modltese / aby w tiskání wáše nebylo w zimě / aneb w den Swátečníj.

A prosíte / aby wciekání wáše nie bylo zimie ani w sobore.

21. Nebo bude tehdáž trápe níj weliké / pakž nebylo od počátku Swěta až do nowawad / a niž bude.

Abowiem ná on čas bedzie wielki wciś / iaki nie był od początku swiata aż do teo czasu / a ni bedzie.

כד

22 ואלול לא תתפרו
יוממת הגון לא תיחא הוה
כל פסר מטול גבנא דיו
תפרו יוממת הגון:

E se quei giorni non fusseno stati abbreviati, niissima carne si saluarebbe: ma per cagion de gli electi, quei giorni saranno abbreviati.

23 הדין או אנש יאמר
לכיו הא הרבא הו משיחא
או הרבא לא תהימנו:

Allora se alcun vi dirà, Ecco qui Christo, o eccolo là, non lo crediate.

24 יקומין גיר משיחא
דגלא ונגבא דפדבנות
ויתלון אתותא דורבתא
איר דייטעון או משפחא
אך לגבנא:

Perciò che si leuaranno su de falsi Christis e de falsi profeti, e faranno grani segni e miracoli, da ingannar, se possibil fosse, ancor gli electi.

25 הא קדמת אמר
לכיו:

Ecco, io ve l'ho predetto.

26 או הכיליאמרון לכון
הא פחורבא הו לא תפקון
או דהא פתונא הו לא
תהימנו:

Se adunque vi diranno, Ecco, egli è nel deserto: non andate: Ecco gli è nelle stanze segrete, non lo crediate.

27 איכנא דפרקא גב
מו מדגנא ומתהוה עד
מא למערבא הכנא
תהוה מצתיתה דפרה
דאנש:

Imperò che si come il folgore esce da Oriente, & apparisce infini ad Occidente, così sarà l'auenimento del Figliuol de l'huomo.

28 איכא דיו דיהוה
פגרא תמו תתפשו
גשנא:

Perche donec sarà il cadauero, iui si congregaranno le aquile.

29 מתדנא דיו פתר
אולצנא דיוממת הגון
שמשה נחש וסהרא לא
יחוא נהרה ופוכב
יפלון מו שמיה וחייל
דשמיא יתתויעון:

Subbito doppo la tribulation di quei giorni, il sole s'oscurarà, e la luna non renderà il suo lume, e le stelle cadranno dal cielo, e le virtù de celi si commoueranno.

כד

22 ונאם לא קצרו היםים האלה
לא יושע כלבשר אך בעבור
הבחירים יקצרו היםים האלה:

Y si aquellos dias no fuessen acortados, ninguna carne seria salua: mas por causa de los Escogidos, aquellos dias serán acortados.

23 איוי אים איש יאמר לכם
הנה פה המשיח או בנה לא
תאמינו:

Entonces si alguien os dixere, Heaqui está el Christo, o allí, no creays.

24 כי יקומו משיחי שקר וגביא
שקר ויתנו אותות גדולות
ומופתים להטעות אים וכל גם
את הבחירים:

Porque se leuantarán falsos Christos, y falsos prophetas: y darán sennales grandes y prodigios: de tal manera que eggannarán, si es possible, aun a los Escogidos.

25 הנה קדמתי לאמר לכם:
Heaqui os lohe dicho antes.

26 לכן אים יאמרו לכם הנה
במדבר הוה אל-הצא הנה
בחדרים אל-תאמינו:

Ansique si os dixeren: Heaqui, en el desierto está: no salgays. Heaqui, en camaras: no creays.

27 כי כמו ברק יצא ממזרח
וגרמה עד מערב כן תהיה
בואת בן-האדם:

Porque como relampago que sale del Oriente, y se muestra hasta el Occidente, así será tambien la venida de hijo del hombre.

28 ובכל מקום אשר תהיה
הנבלה שמת יאספו הנשרים:

Porque donde quiera que estuuiere el cuerpo muerto, allí se juntarán tambien las aguilas.

29 ובתאם אחר צרת היםים
האלה יחשך השמש ולבנה לא
תמו אורה וכוכבים יפלו מן
השמים וגבורות השמים ימוטו:

Y luego despues de la affliccion de aquellos dias, el Sol se escurecerà: y la Luna nó dará su lumbré: y las estrellas caerán del cielo: Y las virtudes de los cielos serán commouidas:

כול.

22. Καὶ εἰ μὴ ἐκολλώθησαν αἱ
ἡμέραι ἐκείναι. ὅτι ἂν ἐζώτη πάν-
ται σαρξ. ἀλλὰ ὅτι ἐκλεκτοὶ κο-
λλώθησονται αἱ ἡμέραι ἐκεί-
ναι.

Que si ces iours-la n'eussent esté abbregez, nulle personne ne seroit sauue: mais à cause des esleus, ces iours-la seront abbregez.

23. Τότε εἰς τὴν ὥραν εἶπη, ἰδοὺ
ὦδε ὁ ψεύστης, ὃς ὦδε, μὴ πισυση-
τε.

Lors si quelcun vous dit, Voici, le Christ est ici, ou il est là, ne le croyez point.

24. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο-
χριστοὶ καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ
ὡσουσι σημεῖα καὶ τέρατα,
ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς
ἐκλεκτούς.

Car faux Christis & faux Prophetes s'esleueront, & feront grands signes & miracles: voire pour leduire les esleus meimes, s'il estoit possible.

25. Ἰδοὺ περὶ εἶρηκα ὑμῖν.

Voici, le le vous ai predit.

26. Ἐὰν ὁμιλήσωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ
ἐν τῇ ἐρημῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ
ἐν τοῖς αἰμαῖσι, μὴ πισυσητε.

Si donc on vous dit, Voici, il est au desert: ne sortez point: voici, il est es cabinets: ne le croyez point.

27. Ὡς γὰρ ἡ ἀστὴρ ἔξερ-
χεται ἀπὸ ἀνατολῆς, καὶ φαίνεται
ἕως δυσμῶν· ὥτως ἔσται καὶ ἡ πα-
ρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Car comme l'estclair sort d'Orient, & se montre iusques en Occident, autant en sera il aussi de l'aduenement du Fils de l'homme.

28. Ὅπου γὰρ εἰς τὸ πνεῦμα,
ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ αἰετοί.

Car où sera le corps mort, là s'assembleront aussi les aigles.

29. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν θλίψιν
ἢ ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκο-
πώσεται, καὶ ἡ σελήνη ἐδώσεται τὸ
φῶς αὐτῆς, καὶ αἱ ἀστὲρες πα-
σιώσονται ὥστε ἐκείνην, καὶ αἱ δυ-
νάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

Or incontinent apres l'affliccion de ces iours-la, le soleil deuendra obscur, & la Lune ne donnera point sa lumiere, & les estoiles cherront du ciel, & les vertus des cieux seront esbranlees.

CAP. XXIIII.

22. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi.

And except those dayes should be shortened / there should no fleshe be saved: but for the electes sake those dayes shall bee shortened.

23. Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere.

Then if any shall say vnto you / Lo: here is Christ / or there / beleue it not.

24. Surgent enim pseudo-christi, & pseudoprophetae: & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

For there shall arise false Christes / & false Prophets / & shall shewe great signes and wonders / so that if it were possible / they should deceiue the very elect.

25. Ecce praedixi vobis.

Behold / I haue tolde you before.

26. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est: nolite exire, ecce in penetralibus: nolite credere.

Wherefore if they shall say vnto you / Behold / he is in the desert / goe no: forth: Behold / he is in the secret places / beleue it not.

27. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem: ita erit & aduentus filii hominis.

For as the lightning cometh out of the East / and shined into the West / so shall also the coming of the Sonne of man be.

28. Vbiunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquila.

For where soeuer a dead carcase is / thither will the Eagles resorte.

29. Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de caelo, & virtutes caelorum commovebuntur.

And immediatly after the tribulations of those dayes / shall the sunne be darkened / and the moone shall not giue her light / and the starres shall fall from heauen / and the powers of heauen shall be shaken.

Das XXIIII. Capitel.

22. Vnd wo dise Tage nicht würden verkürzt / so würde kein Mensch selig / aber vmb der Außgewählten willen / werden die Tage verkürzt.

Oeder som disse dage icke bleffue forkaartede / da bleffue inred Wenniste saltigt / Men for de Vdualdis skyld / skulle de dage forkaartis.

23. So als denn jemand zu euch wird sagen: Sihe / hie ist Christus / oder da / so solt ihrs nicht glauben.

Der som nogen da siger til eder / See / Her er Christus / eller der / da skulle i det icke tro.

24. Denn es werden falsche Christi vnd falsche Propheten aufstehen / vnd grosse Zeichen vñ Wunder thun / daß verführet werden in den irthumb (wo es möglich were) auch die Außgewählten.

Thi der skulle opstaa falske Christi oc falske Propheter / oc gøre store Tegen oc vnderlige Gerninger / At de vdualde skulle oesaa forførte (der som der vaare mueligt) i Vildfarelse.

25. Sihe ich habs euch zuvor gesagt.

See / ieg haßuer nu tilforn sagt eder det.

26. Darumb wenn sie zu euch sagen werden: Sihe / er ist in der Wästen / so gehet nicht hinaus / Sihe / er ist in der Kammer so glaubts nicht.

Der saare / naar som de siige til eder / See / hand er i Dreken / da gaar icke hen vd / See / hand er i Herberet / da troer icke.

27. Denn gleich wie der Blitz außgehet vom Aufgang / vnd scheinet biß zum Nidergang / Also wirdt auch sein die zukunfft des Menschen Söns.

Thi at siige som stunet vdgaaer aff Osten / oc skinner hen indtil Vesten / Saa skal oc Wennistens Söns tilkommelse vere.

28. Wo aber ein Aas ist / da sammeln sich die Adler.

Hvor om it Aadz el / der forsamles Orne.

29. Bald aber nach dem trübsal der selbigen zeit / werden Son vnd Mond den schein verlieren / vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kreffte der Himmel werden sich bewegen.

Men strax effter den samme drøffuellsis tid / skulle Soel oc Maane miste skinner / De Stierne skulle falde aff Himmelen / oc Himmels kraftter skulle røre sig.

Kapitola XXIIII.

22. A byt nebnyli vfráccni dnově ti / nebnyly spasen ža dný člověk: Ale pro vyvolení ně vfráccni budau dnově ti.

A gdyby nie byly strocone ony dni / žádně cíalo nie bylo by zachováne ale dla vybránych beda strocone dni ony.

23. Tehdy řekliby vám kdo: Hle / tuto je Kristus / aneb tam to: newěřte.

Tedy řekliby vám kto řekl / Oto tu Kristus / ábo ovdzie / nie wierzyć.

24. Nebo povstanau falešni Kristové a falešni Prořoci: a činíti budau divy veliké a zázraky / tak aby v blud vvedeni byli (by to mohlo býti) také v Wyvolení.

Abowiem powstana fałszywi Chrystusowie / y fałszywi Prorocy / y czynić beda známoná wielkie y cuda / tak iż by zwiedli (by mogło być) y same wybrane.

25. Až předpověděl jsem vám.

Otomci w m opowiedział.

26. Protož budau li vám praviti: Hle na poustí gest / newycházejte: Hle v strany šíje gest / newěřte.

Jeřli by tedy wám řekl / Orho ná pouřejte / Nie wychodźcie / Orho w mtejských strych řek / nie wierzyć.

27. Neb jako bleřt wycházj od wyřchodu slunce / a vřazuge se až na západ / tak bude v přijřchod Syna člověka.

Abowiem iáko błysławica wyřchodzi od wyřchodu słońca y ořazuje się aż na zachodzie / tak będzie y przyřcie Syná człowieka.

28. Kdeřkoli bude Tělo / tu se řetij v Delice.

Bo gdyby byl řetierw / tam řie orłowie zgronáda.

29. A hned po žarmaucenřtech dnř Slunce se zatmij / a Mřřie nedá řwětla řwětlo / a řwězdy budau padati s řiebe / a mocy Nebesře budau se hřbati:

A nářychmiáš po wřkapientu onych dni / řlonce zacm řie y řřie řycnie da řwiarłości řwoiej / á gwiazdy wřpáda z nieba / y mocy niebieřie poruřone beda.

כר

30 ויהיו יתחנא נישא
דברה דאנשא בשמיא
ויהיו נקחו כליו שר
שרבחה דארעא ויהיו
לברה דאנשא דאתא על
עניי שמיא עם חיל
ושובחה סגיא:

*Et allora apparirà nel cielo il segno
del Figliuolo de l'huomo: & allora s'afflig-
geranno tutte le tribu de la terra, & ve-
dranno il Figliuolo de l'huomo venire ne le
nuvole del cielo con potentia & con molta
gloria.*

31 וישדר מלאכיה עם
שיפורה רבא ויפגשו
לגביא דילה מן ארבע
דיחא מן רישהו דשמיא
ועדמה לרישהו:

*Emendarà i suoi Angeli con un gran
suono di tromba, che congregaranno i suoi
eletti dai quattro venti, da l'uno estremo
de cieli infini à l'altro estremo di essi.*

32 מן תתא דין ולב
פלאתא דמחדא דסוכיה
רבו ופגעו טרפיה נדעו
אנתון דמטא קיטא:

*Hor imparate la similitudine da l'ar-
boro del fico: quando il suo ramo è già te-
nero, & le sue foglie son nate, voi sapete che
la state è vicina.*

33 הכנה אף אנתון מא
דחיותו הליו כליו דעו
דמטא לה לתרעא:

*Così voi ancora, quando vedrete tut-
te queste cose, sappiate ch'egli è vicino in-
fin le porte, il regno di Dio.*

34 אמין אמר אנא
לכיו דלא תעבר שרבתא
הדא עדמא דהליו כליו
ויהיו:

*Io vi dico in verità, che non trapassa-
rà questa età, infini a tanto che tutte que-
ste cose sian fatte.*

35 שמיא נארעא יעברו
ומלי לא יעברו:

*Il cielo & la terra trapassaranno ben-
gia, ma non passaranno già via le mie
parole.*

36 על יומא דין הו ועל
שעתא הי ענש לא ידע
אף לא מלאכא דשמיא
אלא אפא בלחוד:

*Ma di quel giorno & di quell'ora ni-
uno ne sal ne ancor gli Angeli del cielo,
se non mio l'padre solo.*

כד

30 ונא תראה הנס בן
האדם בשמים ונא יספדו כל
שפטי הארץ וירא את בן
האדם בא בעניי השמים בחיל
ובכבוד רב:

*Y entonces se mostrará la senna del Hijo
del hombre en el cielo; y entonces lamentarán
todos los tribus de la tierra, y verán al Hijo del
hombre que vendrá sobre las nuves del cielo
con grande poder y gloria.*

31 וישלח את מלאכיו בשופר
וקול גדול ויאספו את בתי
מארבע רוחות ממרומי השמים
עד קצותם:

*Y embiará sus Angeles con trompeta y gran
boz: y juntarán sus Escogidos de los quatro vi-
entos del vn cabo del cielo hasta el otro.*

32 בתאנה למדו את המשל אם
עמיה ענפה יהיה רך והעלים
יצמחו ידעתם כי קרב קיץ:

*Del arbol de la higuera aprended la compa-
racion. Quando ya la rama se entenece, y las ho-
jas brotan, sabeys que el verano está cerca.*

33 ככה גם אתם אם תראו
כל תאנה דעו כי קרוב הוא
בדלתים:

*Ansi tambien vosotros quando vierdes toda
estas cosas, sabed que está cercano, à las puertas.*

34 אמר אני אמר לכם כי לא
יעבר דור הזה עד אשר כל
תאנה יהיו:

*Dicierto os digo que no passará esta edad que
todas estas cosas no acontezcan.*

35 שמים נארץ יעברו ודברי
לא יעברו:

*El cielo y la tierra perecerá, mas mis pala-
bras no pereceran.*

36 ועל היום ההוא ועל
השעה איש לא ידע וגם אינם
מלאכי השמים כי אתם אבי
לבדו:

*Mas del dia ó hora, nadie lo sabe, ni aun los
Angeles de los cielos, si no mi Padre solo.*

כול.

30. Καὶ τότε φανήσεται τὸ ση-
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ· καὶ τότε κοίνοιτι πάντες αἱ
φυλαὶ τῆς γῆς· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενος ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνά-
μεως καὶ δόξης πολλῆς.

*Et adonc apparoitra au ciel le signe
du Fils de l'homme: lors aussi se lamen-
teront en frapant la poitrine toutes les
lignes de la terre, & verront le Fils de
l'homme venir ἐς nuces du ciel, avec
puissance & grande gloire.*

31. Καὶ ἀποσείλει οὗτος ἀγγέλους
αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς
μεγάλης, καὶ ὁπισσώξουσιν οὗτοι
ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων
ἀνέμων, ἀπὸ ἀκρῶν ἑρπαιῶν ἕως
ἀκρῶν αὐτῶν.

*Le quel enuoyera ses Anges avec
grand son de trompette, qui attemble-
ront en vn des esleus des quatre vents,
depuis l'un des bouts des cieus iusques
à l'autre bout.*

32. Ἀπὸ τῆς συκῆς μάθιτε τὴν
ὁμοιότητα· ὅτε ἡ δὲ ὀκλαδὴ
αὐτῆς ᾄσῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ φύλ-
λα ἐκφυῖν, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ
ἔσθαι.

*Or apprenez la similitude du figuier.
Quand de la son rameau est en feue, &
qu'il iette les fueilles, vous cognoissez
que l'esté est prochain.*

33. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅτε ἴδητε
πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς
ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

*Vous aussi pareillement, quand vous
verrez toutes ces choses, sachez qu'il est
prochain à la porte.*

34. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἂν μὴ πα-
ρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἃν πάντα
ταῦτα γῇται.

*En verité ie vous di, que ceste gene-
ration ne passera point, tant que toutes
ces choses-la soyent faites.*

35. Οὐρανοῦ καὶ γῆς παρε-
λεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου ἂν μὴ πα-
ρέλθωσι.

*Le ciel & la terre passeront, mais mes
paroles ne passeront point.*

36. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἁγ-
γέλοι· οὐδὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου
μόνος.

*Or quant à ce jour-la & à l'heure,
nul ne le fait, non pas les Anges du ciel
mais mon pere seul.*

30. Et tunc parebit signum filii hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate.

Unde then shall appeare the signe of the Sonne of man in heauen: and then shall all the kindreds of the earth mourne / and then shall see the Sonne of man come in the cloudes of heauen with power and great glory.

31. Et mittet angelos suos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum usque ad terminos eorum.

And he shall sende his Angels with a great sounde of a trumpet / and they shall gather together his elect / from the foure windes and from the one ende of the heauen vnto the other.

32. Ab arbore autem fici discite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas.

Now learne the parable of the figgetree: when her bong is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that sommer is nere.

33. Ita & vos, cum videritis hæc omnia, scitote quia propè est in ianuis.

So likewise ye / when see all these things / knowe that the kingdome of God is nere: euen at the dores.

34. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I say vnto you / this generation shall not passe / till all these things bee done.

35. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

Heauen and earth shall passe away: but my wordes shall not passe away.

36. De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus pater.

But of that day and houre knoweth no man / no nor the Angels of heauen / but my Father onely.

30. Vnd als denn wird erscheinen das zeichen des Menschen Söns im Himmel. Vnd als denn werden heulen alle Geschlecht auff Erden / vnd werden sehen kommen des Menschen Söns in den Wolcken des Himmels / mit grosser krafft vnd herrligkeit.

De da skal Mennekens Söns regen obenbaris i Himmelen. De da skulle alle Electer paa torben græde / oc de skulle see Mennekens Sön komme i Himmelsens skyer / med stor Krafft oc herlighed.

31. Vnd er wird senden seine Engel mit hellen Posaunen / vnd sie werden sammeln seine Außgewählten von den vier Winden / von einem ende des Himmels zu dem andern.

De hand skal vdsende sine Engle med en klar lydende Basune / oc de skulle forsamlé hans vdualde aff de fire Vær / fra den ene ende paa Himmelen / til den anden.

32. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichniß. Wenn sein Zweig seht safftig wirdt / vnd Bletter gewinnet / so wisset jr / daß der Sommer nahe ist.

Lærer en lignelse paa Figen træet / Naar der kommer vedskæi grenen der paa / oc saar blad / Da vide i / at Sommeren er hårt hoff.

33. Also auch / wenn ihr das alles sehet / so wisset / daß es nahe für der Thür ist.

Saa skalle oc lige saa / naart see alsammen der te / vide / at det er nær saar dørrén.

34. Warlich ich sage euch / diß Geschlecht wirdt nicht vergehen / biß daß dises alles geschehe.

Sandelige / ieg siger eder / Denne Elect skal icke forgaa / før end dette skeer alsammen.

35. Himmel vnd Erden werden vergehen / Aber meine Wort werden nicht vergehen.

Himmelen oc Jorden skulle forgaa / Men mine Ord skulle icke forgaa.

36. Von dem Tage aber / vnd von der stund weiß niemand / auch die Engel nicht im Himmel / sondern allein mein Vater.

Der ved ingen aff den Dag oc aff den Stund / icke heller Englene i Himmelen / men min Fader alleniste.

30. Atehdaž se vřazena Nes bi znamenij Syna člowěka: Atehdaž budau kwělití wseckna pokolenij země: A vřij Syna člowěka přicházegijch / ho w oblach Nebeskych / s mocy welikau a s welebnostij.

Tedy si vřaze znáť syn člo wseckého ná niebie / y tedy rež beda nárzeť wřythki pokolenia země / y vřize Syn člowiecký gdy přizydje po oblach niebieskych s mocy y chwata wielka.

31. Y posse Angely swě s hlasem welikým trauby: a shromaždij Wolenné geho od čtyř wětrů / od wrchu Nebes až do konce gegich.

Y posse Anioły swote z traba z wielkim glosm / y zgromadza wybrane tego ze czterech wiatrow / od iednego kram niebá až do drugiego.

32. Od stromu pak Fiko wěho naučte se podobenswij. Když giž ratolesti geho odmładne / a listij se pucij / wjste že giž bližko gest četo.

A od figi vřize se podobienst wá / gdy inž gálaz icy odmładzá se / y listie wypuščá / znacie iz bližko jest lěto.

33. Takž y wy / když vřijte tyto wseckni wěcy / wěztež že bližko gest a we dweriřky.

Takž y wy / gdy vřizye thy wřythki rzeczy / poznacie iz bližko jest v dźwi.

34. Zagistě prawim wám / že nepomině Pokolenij toto / až je tyto wseckny wěcy stanau.

Záprawde powiedam wam / že nepřemine pokolenie toto / až by stály ty wřythki rzeczy.

35. Nebe a země pomínau / ale slowa má ne pomínau.

Něbo y země přemina / ale slowa moje ne přemina.

36. O tom pak dni a hodině nižádný newij / ani Angel Nebesij / gedině sám Otce můj.

A o onym dni / y godzině niče niewie / ani Aniołowie niebiescy / tedno sam Otce můj.

כד

37 איכנא דין דיומי נוח
הכנא תהוה מאתיתה
דברה דאנשא:

E come già furono i giorni di Noe, così sarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

38 איכנא ציר דאיתיהוה
הוה קדם טופנא אכלין
ושתינן וגסבין נשא ויהבין
לגברא עד-מא ליומנא
דעל גוה לכולא:

Imperocche si come ne i giorni innanzi al diluuij: mangiauano & beuuanano figliuani moglie, e dauano a marito, infino al giorno che Noe entro ne l'arca.

39 ולא ידעו עד-מא
דאתנא טופנא ושקר
לפלחון הכנא תהוה
מאתיתה דברה דאנשא:

Enon sen accorsero, infino a tanto che il diluuij venne, e tolseglı tutti &ia: così sarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

40 חידיו תרין יהוון ב
בקריתנא חד יתדבר וחד
ישתקב:

Allora due saranno nel campo: l'vno ne sarà preso, e l'altro sarà lassato.

41 ותרתין יהוון טחנו ב
ברחיא חדא מתדברנא
וחדא משתקב:

Di due che macinano nel mulino, vna ne sarà presa, e l'altra lassata.

42 אתתעירו הכיל דלא
ידעין אנתון באידא שעתא
אתא מוכון:

Vegliate dunque, perciocche voi non sapete a che hora il Signor vostro debbe venire.

43 הדנא הוה דעו דאלו
ידע הוה מרא ביותנא
באידא מטרותא אתנא
ענבא מתתעיר הוה ולא
שקב הוה דיתפלש ביותנא:

Voi sapete ben questo, che se il padre di famiglia sapesse a qual Vela il ladro donesse venire, e non lassarebbe scassar la sua casa.

44 מטול הנא אף אנתון
הוה מטיבין דבשעתא דלא
סברין אנתון יאתא ברה
דאנשא:

*Però state ancor voi apparecchiati: per-
ciocche il Figliuol de l'huomo verrà a quel-
l' hora che voi non pensate.*

כד

37 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּיָּמִים נֹחַ
כֵּן יִהְיֶה בִּיאַת בְּרִית־הָאָדָם:

Más como los dias de Noe, así será la venida del Hijo del hombre.

38 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּיָּמִים הָהֵם
לִפְנֵי הַמַּבּוּל אֹכְלִים וְשׂוֹתִים
וּמִתְחַתְּנִים וְנוֹתְנִים לַחֲתָנָה עַד
הַיּוֹם אֲשֶׁר בֹּרַח בָּנָא אֶל־הַתִּיבָה:

Porque como eran en los dias del Diluuij, comiendo, beuiendo, tomando mugeres los maridos, y dandolas los padres, hasta el dia que Noe entró en el arca.

39 וְלֹא יָדְעוּ עַד־כֵּן בָּנָא הַמַּבּוּל
וְיָשָׁא כָּלֶם וְכֵן יִהְיֶה בִּיאַת בְּרִית־
הָאָדָם:

Y no conocieron, hasta que vino el Diluuij, y lleuó a todos, así será tambien la venida del Hijo del hombre.

40 אִנֹּן שְׁנַיִם יִהְיוּ בַּשָּׂדֶה אֶחָד
יִלְקַח וְאֶחָד יֵעָזֵב:

Entonces estarán dos en el campo: vno será tomado, y otro será dexado.

41 שְׁתַּיִם טוֹחֲנוֹת בְּרִיחִים אֶחָת
תִּלְקַח וְאֶחָת תֵּעָזֵב (שְׁנַיִם בַּעֲרֵשׁ
אֶחָד אֶחָד יִלְקַח וְאֶחָד יֵעָזֵב):

Dos mugeres moliendo a vn molinillo: la vna será tomada, y la otra será dexada.

42 לָכֵן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יָדְעֻם
בְּאִיּוֹן שְׁעַת אָדוֹנֵיכֶם יָבוֹא:

Velad pues, porque no sabeys a que hora há de venir vuestro Sennor.

43 וְדַעוּ זֹאת אִם יָדַע בֶּעַל־
הַבַּיִת בְּאִיּוֹן אֲשֶׁמֹּכְרָה הַגִּזְבִּי
יָבוֹא וְאֵלֶם יִשְׁקֹד וְלֹא יָנִיחַ
לְחַתֵּר אֶת־בֵּיתוֹ:

Esto empero fabled, que si el padre de la familia supiesse a qual vela el ladron auria de venir? velaria, y no dexaria minar su casa.

44 עַל־כֵּן גַּם אַתֶּם הָיְיָ
עֲתִידִים כִּי בָּהּ בִּשְׁעָה אֲשֶׁר
אֵינְכֶם חוֹשְׁבִים יָבוֹא בְרִית־הָאָדָם:

Portanto tambien vosotros estad apercebidos, porque el Hijo del hombre há de venir a la hora que no pensays.

כד.

37. Ὡστε ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε, ὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Mais comme estoient les iours de Noé, ainsi en prendra-il aussi de l'aduenement du Fils de l'homme.

38. Ὡστε ὡς ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμουῦντες καὶ ἐγγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐπιληθῇ ὁ κόσμος ἐν τῷ κίβωτῳ.

Car ainsi qu'ils estoient es iours de deuant le deluge, mangeans & beuans, se marians & baillains en mariage, iusques à ce iour-la que Noé entra en l'arche.

39. Καὶ ὡς ἐγνωσαν, ὅτι ἔρχεται ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦσαν ἀπειθεῖς ὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et n'apperceurent point le deluge iusqu'à ce qu'il fust venu, & les emporta tous: ainsi en prendra-il aussi de l'aduenement du Fils de l'homme.

40. Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς ὡς λαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

Adonc deux seront au champ. l'un sera recueilli & l'autre laissé.

41. Δύο ἀληθεύουσιν ἐν τῷ μύλωνι· μία ὡς λαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

Deux meudront au moulin: l'une sera recueillie, & l'autre laissée.

42. Γρηγορεῖτε δὲ, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ὥραν ἣν ἔρχεται ὁ κύριος.

Veillez donc: car vous ne sauez à quelle heure doit venir vostre Seigneur.

43. Εκείνο δὲ γινώσκεις, ὅτι εἰ ᾗδῃ οἱ οἰκοδεσπόται πῶς φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐρηγόρησεν αὐτὸν, καὶ οὐκ αὐτὸν ἔλασε διαρρηγνύειν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

Mais sachez cela, que si le pere de famille sçait à quelle veille de la nuit le larron deuroit venir, il veilleroit & laisseroit point percer la maison.

44. Διὰ τῆς καὶ ὑμεῖς γίνεσθε επιμεῖς, ὅτι ἡ ὥρα ἣν οὐδεὶς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Pourtant vous aussi soyez prests: car le Fils l'homme viendra à l'heure que vous ne cuiderez point.

37. Sicut autem in diebus Noë: ita erit & adventus filii hominis.

But as the dayes of Noe were / so likewise shall the coming of the Sonne of man be.

38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noë in arcam.

For as in the dayes before the flood / they did eat and drinke / marry / and give in marriage / vnto the day that Noe entered into the Arke.

39. Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis,

And knewe nothing / till the floode came / and tooke them all away: so shall also the coming of the Sonne of man be.

40. Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur.

Then two men shall be in the field: the one shall be receiued / and the other shall be refused.

41. Duæ molentes in mola: una assumetur, & una relinquetur.

Two women shall be grinding at the mill: the one shall be receiued / and the other shall be refused.

42. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

Wake therefore: for ye know not what houre your master will come.

43. Illud autē scitote, quoniam si sciret paterfamilias quahora fur venturus esset, vigilaret utique, & non finiret perfodi domum suam.

Of this bee sure / that if the good man of the house knewe at what watche the thiefe would come / he would surely watch / and not suffer his house to be digged through.

44. Ideo & vos estote parati: quia quā nescitis hora filius hominis venturus est.

Therefore bene also readie: for in the houre that ye thinke not / wil the Sonne of man come.

37. Gleich aber wie es zu der zeit Noe war / Also wird auch sein die zukunfft des Menschen Sohns.

Wie som der vaari Noe tid Saa skal oc Menniskens Söns tilkommelse vere.

38. Denn gleich wie sie waren in den tagen / vor der Sündflut / sie assen / sie truncken / freyeten / vnd lieffen sich freyen / biß an den tag / da Noe zu der Archen eingieng.

Ehi lige som de vaare i de dage / faar Syndfloden / De ode / de drucke / de roge til eere / oc lade sig tage til eere / Indtil den dag / der Noe gick ind i Arken.

39. Vnd sie achtens nicht / biß die Sündflut kam / vnd nam sie alle dahin. Also wirdt auch sein die zukunfft des Menschen Sohns.

De de aetede det icke / Indtil Syndfloden kom / oc tog dem alle bort. Saa skal oc Menniskens Söns tilkommelse vere.

40. Denn werden zwen auff dem Felde sein / Einer wirdt angenommen / vnd der ander wirdt verlassen werden.

Da skulle Eho vere paa marken / Den ene skal anammis / De den anden skal forladis.

41. Zwo werden malen auff der Mühle / Eine wirdt angenommen / vnd die ander wirdt verlassen werden.

Eho skulle male paa en mølle / Den ene skal anammis / De den anden skal forladis.

42. Darumb wachet / denn jr wisset nicht / welche stunde euer HERR kommen wirdt.

Vaager der fore / Ehi i vide icke / paa huad stund eders Herre skal komme.

43. Das solt jr aber wissen / wenn ein Hausvater wisse / welche stunde der dieb kommen wolt / so würde er ja wachen / vnd nicht inn sein Haus brechen lassen.

Men det skulle i vide / der som en Husbonde viste / paa huad stund Tyffuen vilde come / Da skulde hand vel vaage / oc icke lade bryde ind i sit Hus.

44. Darumb seidt ihr auch bereit / denn des Menschen Son wirdt kommen zu einer stunde / da jr nicht meinet.

Der saare vere i oc saa rede / Ehi Menniskens Söns skal komme paa den stund / som i icke aete.

37. A nakož bylo za dním Noe / tak bude příchod Syna člověka.

Alle iako bylo za dni Noego / tak bude příchod Syna člověka.

38. Nebo nakož gsau byli za dním před potopau / gedauce a pigijce / ženijce se a wdawa gijce se / až do toho dne / když Noe wšel do Korábu.

Abowiem iako za časow Ehos re byly před potopem / iedli y písli / y oženili se / y za muž dawali / až do onego dnia / Etorego wšel Noe do archi.

39. A nepoznali až přišla Potopa / a potopila wscky. Tak buden přišti Syna člověka.

Nie poznali / až přišel potop / y zábral wscky / tak tež bude příchod Syna člověka.

40. Tehdáž budau dwa na poli / geden bude wzat / a druhý zanechán.

Tedy beda dwa na roli / z Ehos rych ieden bywa wzięty / a drugi zostawion.

41. Dvě budau we Mlýně při žernowu / gedna bude wzata / a druhá zanechána. (Dwa na loži gednom / geden bude wzat / a druhý zanechán.)

Dwie beda mleć we młynie / iedná bywa wzięta / a druga zostawioná.

42. Protož bděte / neb newište w kterau hodinu Pán wás přigje má.

Czuyće tedy / abowiem nie wišćte / w kterey godzině wás Pán přigje má.

43. Toto pať wězte / že kdyby wěděl Hospodář / w kterau hodinu Zloděg měl by přigje / bděl by / a nedal by pokopati domu swěho.

Wiedzićie to / že gospodarz by byl wiedział / w kterey godzině zlodziey miał przysć / czulby byl / aniby domu swoiego podkopac dopuścił.

44. Protož wy budte hotowi / nebo w kterau hodinu se nenaděgete / Syn člověka přigde.

Przeto wy badzćci. gothowi / bo Etorego godzině nie mniwacie / Syn człowieka przigdzie.

כד

45 מְנוּחָי אִיתְּהִי עֲבָדָא
מִהוּמָנָא וְחִפְיָמָא
דְּאִקְיָמָה מְרָה עַל בְּנֵי
בֵּיתָה דִּימֵל לְהוֹן סִיבְרָתָא
בּוֹבְנָה :

*Hor chi è quel fedele e prudente ser-
uitore, che il suo signore ha costituito so-
pra la sua famiglia, per dar loro il nutri-
mento al tempo?*

46 טוֹבוּהִי לְעֲבָדָא הוּ
דִּיאֲתָא מְרָה יִשְׁכַּחִיּוּהִי
דְּעֲבָד הַכֵּנָא :

*Beato quel servitore, il quale quando
il suo signor verrà, lo trouara che fa così.*

47 אָמִין אָמַר אָנְנָא
לְכוּ דִּיקְיָמִיּוּהִי עַל כָּל
דְּאִיתְּ לָהּ :

*Io vi dico in Verità, ch'egli il constitui-
rà sopra tutti i suoi beni.*

48 אִן דִּין יֵאמַר עֲבָדָא
הוּ בִּישָׁא בְּלִבָּהּ דְּמָרִי
מִיָּחַר לִמְאֲתָא :

*Ma se quel seruitore essendo malua-
gio, dirà nel cuor suo, Il mio padrone tar-
da a venire.*

49 וְיִשְׂרָא לְמַמְחָה
כְּנוּתָה וְיִהְיֶה אֹכֵל וְשֹׂתֵה
עִם רֵגֵנָא :

*E comincerà a battere gli altri ser-
uitori, & a mangiare e beuere con gl'im-
briachi.*

50 יֵאֲתָא מְרָה דְּעֲבָדָא
הוּ בְּנוֹמָא דְּלֹא סָבַר
וּבְשַׁעֲתָא דְּלֹא יָדַע :

*Il padron di quel seruitore verrà in
un di ch'ei non aspetta, e in un' hora ch'ei
non sa.*

51 וְיִפְלָגִיּוּהִי וְיִסִּי
מִנְתָּה עִם גִּסְבֵּי בִּאֲפֻנָא
תַּמּוֹן יִהְיֶה בְּכֵנָא וְחִירוֹק
שִׁנָּה :

*E separarallo, e porrà la sua parte con
gl' hypocriti: iui sarà pianto e stridor di-
denti.*

כה

יִיְדִין תְּתִדְמָא מַלְכוּתָא
דְּשָׁמַיָא לְעֶסֶר בְּתוּלָן
הֵנִין דְּגִסְבֵּי לְמַפְיִדִּיּוּ
וְנִפְקִי לְאוֹרֵעַ חֲתָנָא
וּכְלָתָנָא :

*Allora il regno de cieli sarà simile a
dieci Vergini, lequali, prese le loro lampa-
ne, s'uscirono incontro a lo sposo.*

כד

45 וְמִי יֵשׁ עֲבָד גִּאֲמָר וְיִשְׁכַּחֵל
אֲשֶׁר הָשִׁימוּ אֲדוֹנָיו עַל בְּנֵי
בֵּיתוֹ לְתֵת לָהֶם מֶזוֹן בְּעֵתוֹ :

*Quien pues es el sieruo fiel y prudente al
qual el fennor puso sobre su familia, paraque les
da alimento a tiempo.*

46 אֲשֶׁר הָעֲבָד הָהוּא אֲשֶׁר
בָּבוֹא אֲדוֹנָיו יִמְצָאֵנּוּ עֹשֵׂת כֵּן :

*Bienaventurado aquel sieruo, alqual, quan-
do su fennor veniere, lo hallare haziendo así.*

47 אָמַר אָנִי אָמַר לָכֶם כִּי
עַל כָּל דְּכֹשֵׁי יִשְׁיַמְנֵנּוּ :

*De cierto os digo que sobre todos sus bienes
lo pondrá.*

48 וְאִם יֵאמַר הָעֲבָד הַזֶּה הִיָּה
בְּלִבִּי יֵאֲחַר אֲדוֹנִי לְבוֹא :

*Y si aquel sieruo malo dixere en su coraçon,
Mi fennor se tarda de venir.*

49 וְיַחַל לְהַכּוֹת אֶת-עֲבָדֵי אֲדוֹנָיו
וְגַם לֵאכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִם הַשְׂכּוֹרִים :

*Y començare a herir sus companneros, y aun
a comer y beuer con los borrachos.*

50 יָבוֹא הָאֲדוֹן הָעֲבָד הָהוּא
בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֵינְנָה חוֹשֵׁב וּבֹשֵׁעַ
אֲשֶׁר לֹא יָדַע :

*Vendrá el fennor de aquel sieruo el dia que
el no espera y a la hora que el no sabe.*

51 וְיִנְתַּח אֲזוֹתוֹ וְיֵאֲתָא-חֲלָקוֹ
שָׁשִׁים עִם חֲנֻפִּים שָׁשִׁים יִהְיֶה
בְּכִי וְחִירוֹק שָׁנִים :

*Y apartarloha: y pondrá su parte con los hy-
pocritas. Allí será el lloro, y el batimiento de
dientes.*

כה

אִז תִּדְמָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לְעֶשֶׂר בְּתוּלוֹת אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת-
לֶפֶידיהן וַיֵּצְאָנָה לְקִרְאָת הַחַתָּן :

*Entonces el Reyno de los cielos será seme-
jante a diez virgines, que tomando sus lamparas
salieron a recebir al esposo.*

καθ'.

45. Τίς ἀρεῖς ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος
καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐ-
τοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν
ἐν καιρῷ;

*Qui est donc le seruiteur fidele &
prudent, que son maistre a establi sur la
compagnie de ses seruiteurs, pour leur
bailler la nourriture en temps.*

46. Μακάριος ὁ δούλος ἐκεί-
νος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ δι-
ρήσῃ πικρῶς ἔτις.

*Bien-heureux est ce seruiteur-la
que son maistre trouera ainsi faisant,
quand il viendra.*

47. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅτι
πάντες οἱ ὑποκριταὶ αὐτῶ κα-
ταθήσονται αὐτόν.

*En verité ie vous di, qu'il l'establira
sur tous ses biens.*

48. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δούλος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ὁ κύριός
μου ἐλθεῖν.

*Que si ce mauuais seruiteur-la dit
en son cœur, Mon maistre met long
temps à venir.*

49 Καὶ ἄρξεται τύπτεν τοὺς συ-
σσεύς, ἐσθίει δὲ καὶ πίπει μετὰ
τῶν μεθύοντων.

*Et qu'il se prene a battre, les compa-
gnons en seruice, & mesmes à boire, &
manger avec les yurongnes.*

50. Ἢς ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεί-
νου ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἢ προσδοκᾷ, καὶ ἐν
ὥρᾳ ἣ ἢ ὠσκέ.

*Le maistre de ce seruiteur-la vien-
dra au iour qu'il ne l'attend point, & à
l'heure qu'il ne fait point.*

51. Καὶ διχοτομήσῃ αὐτὸν, καὶ τὸ
 μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν
θήσεται· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

*Et le separera, & le mettra au rang
des hypocrites: là y aura pleur & grin-
cement de dents.*

Κ Ε Φ Α Λ. κε'.

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασι-
λεία τῶν ὁραίων δέκα παρθέ-
νοισι, αἵτινες λαβέσκει τὰς λαμπά-
δας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν
τοῦ νυμφίου.

*Adonc le royaume des cieux sera
semblable à dix vierges, lesquelles ayans
pris leurs lampes, s'en allerent au de-
uant de l'espoux.*

45. Quis putas, est fidelis servus & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore.

Who then is a faithfull servant and wise/whome his master hath made ruler over his houshold: to give them meate in season?

46. Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius, invenerit sic facientem.

Blessed is that servant whom his master / when he cometh / shall finde so doing.

47. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

Verely I say unto you / he shall make him ruler over all his goods.

48. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire:

But if that evill servant shall say in his heart / My master doeth deferre his coming.

49. Et cœperit percutere conservos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis.

And begin to smite his fellowes / and to eate / and to drinke with the drunken.

50. Veniet dominus servi illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat.

That servants master wil come in a day / when he looketh not for him / and in an houre that he is not ware of.

51. Et dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus & stridor dentium.

And will cut him of / & give him his portion with hypocrites: there shall bee weeping / and gnashing of teeth.

Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso (& sponſæ.)

Then the kingdom of heauen shall be likened unto ten virgins / which tooke their lampes / and went to meete the bridegrome.

45. Welcher ist aber nun ein treuer vnd kluger Knecht / den der Herz gesetzt hat über sein Gesinde / daß er ihnen zu rechter zeit Speise gebe?

Wiltken er nu en troe de sijnde Suend / som Herren haffuer sticket offuer sit Tiunde / at giffue dem Mad ræt i tide?

46. Selig ist der Knecht / wenn sein Herz kombt / vnd findet in also thun.

Selig er den Suend / naar hans Herre kommer / oe finder hannem gore lige saa.

47. Warlich ich sage euch / er wirdt in über alle seine Güter setzen.

Sandelige siger ieg eder / Hand skal sette hannem offuer alt sit Gods.

48. So aber jener / der böse Knecht / wirdt inn seinem Herzen sagen: Mein Herz kombt noch lange nicht.

Men der som en aff de onde Suenne siger i sit hierte / Min Herre tøffuer end nu lenge at komme.

49. Vnd sehet an zu schlagen seine Mitknechte / isset vnd trincket mit den trunckenen.

De begynder at sla sine Medtienere / æder oc dricker med de Druckene.

50. So wirdt der Herz desselbigen Knechts kommen / an dem tage / des er sich nicht versihet / vnd zu der stunde / die er nicht meinet.

Saa kommer den samme Suends Herre / paa den dag / som hand icke æcter / oc skal sønder hugge hannem.

51. Vnd wirdt in zuscheitern / vnd wirdt im seinen lohn geben / mit den heuchlern / da wirdt sein heulen vnd zeenklappen.

De hand skal giffue hannem sin Løn / med Øyen / skæcke / Der skal vere graad oc tendergnidſel.

Wenn wird das Himmelreich gleich sein zehen Jungfrauen / die ihre Lampen namen / vnd giengen auß / dem Breutgam entgegen.

Da skal i Himmerigis rige lignis ved ti Jomfruer / som toge deris Lampen / oc ginge vð mod Brudgommen.

45. Kdožt se ždā Služebník wěrný a opátrný / kteréhož ustanovil Pán geho nad Čes ledij swau / aby jim dal pokrm w čas?

A kterýž jest slugá wierný y roztropný kteréhož ustanovil Pán nad čeládí swou / aby im dal pokrm w čas?

46. Blahoslavený jest Služebník ten / kteréhož když přigde Pán geho / nalezně an tak činij.

Szczęśliwy slugá on ktorego przyszedłszy pan jego najdzie / a on tak czyni.

47. Zagisťe prawijm wám / že nad wšým statkem swým ustanowj geň.

Śprawde powiedam wam / że go postawi nad wšykum mieniem nościanu swemu.

48. Pakliby řekl žij Služebník ten w srdcy swém : Měsť ká Pán můj přigijti.

Niesliby řekl slugá w sercu swom / Odwlačja Pán moy přysťcie swoje.

49. Y počalby biťi spoluslužebník swě / a gisťi a pijti s opilec.

A počalby biťi towarzyshe swoje / a ktemnieť y piťi s puánis cami.

50. Přigdeť Pán Služebník ká toho w den w kterýž se ne naděje / a w hodinu w kteráž newij:

Przydzie Pan slugi onego / dnia ktorego on nie očekawa / y w godzinę ktorey nie wie.

51. Proždělij geň / a diťl geho položj s pokrntcy : Tuť bude plác a střipenij zubu om.

Kodlačj go / a češťiego položj s obludnyj / tam bedzie plác y zgrzytanie zubow.

Chon podobno bude Kráslowstwj Nebesťe desťi Pannám / kterěto wzwawše Lampy swě / wysly proti ženichowj (a Newěstě.)

Chon podobne bedzie Krolestwo niebieskie dziesťi pannám / ktore wzwawšy kágance swie wysly przeciw oblubiencowi.

כה

2 חמש היו מנהיו ח
חכמו היו וחמש סבלו:

Ecce cinque de loro erano stolte, e cinque saue.

3 והיו סבלתם נסבי
למפידיהיו ולת נסבי
עמהיו משחא:

Le stolte hauendo prese le lor lampane, non tolsero seco de l'olio.

4 היו היו חכמיהם
נסבי משחא במאנה עם
למפידיהיו:

Mas le saue presero de l'olio ne vasi loro insieme con le lampane.

5 בד אחר היו חתנה
גמי פלהיו ודמבי:

Et tardando lo sposo a venire, hebbero tutte sonno, & addormentoronsi.

6 ובפלה דללית הנה
העתה הא חתנה אתה
פוקו לאורעה:

Hor in su la meza notte fu fatto un grido che diceua, Ecco, lo sposo viene, & scitegli incontro.

7 הידיו חמי פלהיו בת
פתולתם ונתקני ל
למפידיהיו:

Allora si leuaron su tutte quelle Vergini, & apparecchiaron le lor lampane.

8 אמרו היו חכמיהם
לחכמיהם הבנו לו מן
משחביו דהא דעכו להון
למפידיו:

E le stolte dissero a le saue, Dateci del vostro olio, percioche le nostre lampane si spengano.

9 צני היו חכמיהם
ואמרו למא לא יספק
לו ולכיו אלא וליו לון
איליו דמובגיו וובגיו ל
לכיו:

Le saue risposero, dicendo, Non gia, accioche non auuenga che non basti a noi & a voi: ma andate piu tosto a quelli che ne vendeno, e comprateuene.

10 ופד אולי למובו אתה
חתנה ואיליו דמטובו היו
עלי עמה לבית חלולת
ואתהחד תדענה:

E mentre ch'elle andauano a comprarne, venne lo sposo: e quelle che erano apparecchiate, entrarono con lui a le nozze: e fu serrata la porta.

כה

2 וחמש מהן היו משכילות
וחמש כסילות:

Y las cinco de ellas eran prudentes: y las cinco, locas.

3 אשר כסילות היו בקחתן את
לפידיהן לא לקחו אתהן שמן:

Las que eran locas, tomando sus lamparas, no tomaron azeite consigo.

4 וחמשילות לקחו שמן בכליהן
עם לפידיהן:

Mas las prudentes tomaron azeite en sus vasos juntamente con sus lamparas.

5 ובאשר אחר החתן גמו
וישנו כלן:

Y tardandose el esposo, cabecearon todas, y durmieronse.

6 ובחצות לילה היתה זעקה
הנה החתן בא צאנה לקראתו:

Y a la media noche fue hecho pregon, Heaqui, el esposo viene: salildo a recibir.

7 או קמו כל בתולות האלה
וחכמו את לפידיהן:

Entonces todas aquellas virgines se leuantaron, y adereçaron sus lamparas.

8 והכסילות אמרו אל
המשכילות תנה לנו משמןך כי
לפידנו כבו:

Y las locas dixeron a las prudentes, Dadnos de vuestro azeite: porque nuestras lamparas se apagan.

9 ותענה המשכילות לאמר
כן יספיק לנו לכו לכו לקנה
אל הבוכרות וקנהנה לכו:

Mas las prudentes respondieron diziendo, Porque no nos falte a nosotras, y a vosotros yd antes a los que venden, y comprad para vosotros.

10 ובלכתן לקנות בן החתן
ואשר מוכנות הנה באו עמו
אל חתנה וגסדר הפתח:

Y ydas ellas a comprar, vino el esposo: y las que estauan apercebidas, entraron con el a las bodas: y cerrose la puerta.

κέ.

2. Πέντε ᾗ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραὶ.

Or d'icelles y en auoit-il cinq sages, & cinq folles.

3. Αἱ πέντε μωραὶ λαβῶσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' αὐτῶν ἔλαιον.

Celles qui estoient folles, en prenant leurs lampes, n'auoyent point prins avec elles d'huile.

4. Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

Mais les sages auoyent prins de l'huile en leurs vaisseaux avec leurs lampes.

5. Χρονίζοντες δὲ ὁ νυμφίος ἐνύπνισεν αὐτὰς, καὶ ἐκάθισον.

Et comme l'espoux tarδοit à venir, elles sommeillerent toutes, & s'endormirent.

6. Μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ γέγονεν. Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἐρχεται· ἐξέρχθε εἰς αἰπάντησιν αὐτοῦ.

Or à la minuit il se fit vn cri, disant, Voici, l'espoux vient, sortez au deuant de lui.

7. Τότε ἠγέρθησαν αὐτὰς αἱ παρθένοι ἐκείναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

Adonc se leuerent toutes ces vierges la, & apprestèrent leurs lampes.

8. Αἱ δὲ μωραὶ τῆς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἔλαιον, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

Et les folles dirent aux sages, Baillez-nous de vostre huile: car nos lampes s'exteignent.

9. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πρότερον δὲ μάλλον πορεύσθε πωλοῦντες, καὶ ἀγοράσατε αὐτὰς.

Mais les sages respondirent, disans, nous ne pouuons, depeur que nous n'en ayons point assez pour nous & pour vous: mais allez plustost vers ceux qui en vendent, & en achetez pour vous-mêmes.

10. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ εἰσιληθῶν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

Or cependant quelles en alloient acheter, l'espoux vint: & celles qui estoient prestes entrèrent avec lui aux noces, & la porte fut fermee.

2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

And five of them were wise / and five foolish.

3. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpturunt oleum secum.

The foolish took their lampes / but took none oyle with them.

4. Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

But the wise took oyle in their vessels with their lampes.

5. Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt.

Now while the bridegrome tarried long / all slumbered and slept.

6. Media autem nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit, exite obviam ei.

And at midnight there was a cry made / behold the bridegrome cometh / goe out to meete him.

7. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & ornauerunt lampades suas.

Then all those virgins arose / and trimmed their lampes.

8. Fatuæ autem sapientibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ exstinguntur.

And the foolish said to the wise / Give us of your oyle / for our lampes are out.

9. Responderunt prudentes, dicentes, Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes: & emite vobis.

But the wise answered / saying / We feare lest there wil not be enough for vs and you: but go ye rather to them that sell / and buye for your selues.

10. Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.

And while they went to buye / the bridegrome came: and they that were ready went in with him to the wedding / and the gate was shut.

2. Aber fünff vnter ihnen waren thöricht / vnd fünff waren klug.

Item auff dem vaare daerliche / oc item vaare kloge

3. Die thörichten namen ire Lampen / aber sie namen nicht öle mit sich.

De Daerliche toge deris Lampen / De de toge ick öle mit sig.

4. Die klugen aber namen öle in iren Gefessen sampt iren Lampen.

Wen de kloge toge öle i deris kar mit deris Lampen.

5. Da nun der Brutigam verzog / wurden sie alle schlafferig vnd entschliessen.

Der Brudgommen nu toffuede / da soffuede de alle / oc soffue.

6. Zur Mitternacht aber ward ein geschrey: Siehe / der Brutigam kömt / gehet auß ihm entgegen.

Om Midnat bleff it Schrey / See / Brudgommen kommer / gaar vd mod hannem.

7. Da stunden dise Jungfrauen alle auff / vnd schmückten ire Lampen.

Da stode disse Jomfruer alle op / oc prydede deris Lampen.

8. Die Thörichten aber sprachen zu den klugen: Gebt vns von eurem öle / denn vnser Lampen verleschen.

Da sagde de daerliche til de kloge / Giffuer off aff eders öle / Thi vaare Lampen vdslechts.

9. Da antworten die klugen / vnd sprachen: Nicht also / auff daß nicht vns vnd euch gebreche / Gehet aber hin zu den Kremern / vnd kauftet für euch selbs.

Da suarede de kloge / oc sagde / Icke saa / paadet off oc eder skal ick fatijs / Gaar bort til Kremerne / oc köber selff til eder.

10. Vnd da sie hingingen zu kaufen / kam der Brutigam / vnd welche bereit waren / giengen mit ihm hinein zur Hochzeit / vnd die Thür ward verschlossen.

De der de ginge bort at köbe / da kom Brudgommen / oc de som vaare rede / ginge hen ind met hannem til Bröllop / De dæren bleff tilluckt.

2. Pět pak z nich bylo bláznivých / a pět moudrých:

A pět z nich bylo moudrých / a pět glupých.

3. Ale pět bláznivých vzavši lampy své / newzaly ole se sebou:

Athore byly glupie / vzíavši řáganice své / nie vzíely oleu s sebou.

4. Moudří pak vzaly ole v nádoby své s lampami.

Ale moudří vzíely byly oleu v nacýniach svých s řáganicami svými.

5. A když proděval ženich / přijmaly se vsesky a šesnuly.

A když obľubieniec omšefšoval / zdřymaly sie vsytky / y posnely.

6. O půlnoči pak stal se řik: An ženich jde / vyjděte proti němu.

A stal sie o pulnocy řzyř / Oto obľubieniec idzie / wynidzie przeciwko temu.

7. Tehdy vstaly vsesky / Danno ty / a přihotovy lampy své.

Tedy vstaly oni vsytky panny / y năgotowały řáganice svoje.

8. Blázniví pak moudrým řekli: Dělte nám ole / wasscho / neb lampy naše hasnau.

A glupie řekli moudrým / Dajcie nám z oleu wăšego / boć řáganice naše găsna.

9. Odpověděly moudří / řkauce: Nikoli / snadby se nám y wám nedostalo / gďete radě / gij k prodawacům / a kupte sobě.

Odpowiedziły one moudré / mowiac / Obawamy sie / zedy ynam y wam nedostalo / Ale djetě radě / jey do tych co przedajă / y kupcie sobie.

10. A když stly kupovat / přišel ženich / a kteří hotovy byly / wstly s nim na Swatbu: y zavržijna gest Brána.

A když oni stly kupowac / przyszedł obľubieniec / A one ktore byly gotowe / wstly s nim na weselie / y zamknijono sa drzwi.

כה

11 בְּחִרְתָּהּ דִּין אֶתִּי אִךְ
הָיוּ בְּתוֹלְתָהּ אַחֲרֵיכֶתָהּ
וְאָמְרוּ מִכּוֹמָהּ פֶּתַח לוֹ:

*Di poi vengono ancora l'altre vergi-
ni, discendo, Signor, Signore, aprici.*

12 הוּא דִּין עֲפָנָהּ וְאָמַר
לְהָיוּ אִמִּין אִמִּין אִמִּין
לָכֵן דִּלָּא יָדַע אֲנִי לָכֵן:

*Ma egli rispondendo, disse, In verità
si dica, ch'io non vi conosco.*

13 אֶתְחַצְרוּ הַכִּיל דִּלָּא
יָדַעִין אֲנִיתִין לְנִמְנָם הוּא
וְלָא לְשַׁעֲתָהּ:

*Stete dunque Vigilanti: perciocché
voi non sapete nel di, ne l'ora, ne laqua-
le il Figliuol de l'huomo debbe venire.*

14 אִךְ גְּבִרָה גֵּיר דְּחֹק
קָרָא לְעַבְדֵּיהִי וְאָשְׁלָם
לְהָיוּ קִנְיָנָהּ:

*Certamente egli è come un huomo che
andando sene in viaggio, chiama i suoi
seruitori, e dette loro i suoi beni.*

15 אֵת דִּינָהּ לָהּ חֲמִשׁ
כִּפְרִין וְאֵת דְּתַרְתִּין וְאֵת
דְּחִדָּן אֲנָשׁ אֲנָשׁ אִךְ
חִלָּה נְחֹק מִחֲדָה:

*Et à l'Uno dette cinque talenti, &
à l'autre deux, & à l'autre vno: à chacun
secondo la propria virtù: e subito pos an-
do via.*

16 אֵת דִּין הוּא דִּנְסָב חֲמִשׁ
כִּפְרִין אֶתְחַצְרוּ בְּהִין וְיִתֵּר
חֲמִשׁ אַחֲרֵיכֶתָהּ:

*Hor quello che haueua riceuuti i cin-
que talenti, ando, e traffico con essi, e gua-
dagno cinque altri talenti.*

17 וְהִכּוֹרָהּ הוּא דְּתַרְתִּין
אֶתְחַצְרוּ תַרְתִּין אַחֲרֵיכֶתָהּ:

*Similmente ancor quello che haueua
riceuuti i due, ne guadagnò ancor egli
due altri.*

18 הוּא דִּין דִּנְסָב חֲדָן
אֶתְחַצְרוּ חֲפֵר בְּאַרְעָהּ וְטָשׁ
בְּסִפָּהּ דְּמִרָה:

*Ma quello che n'haueua riceuuto vno,
sen' ando à far vna fossa in terra, e nasco-
se l'argento del suo padrone.*

כה

11 וְאַחֲרֵיכֶתָהּ בְּאִיגָם שְׂאֵר בְּתוֹלֹתָהּ
לֵאמֹר אֲדָנִי אֲדָנִי פֶתַח לָנוּ:

*Y despues vinieron tambien las otras virgi-
nes, diziendo, Sennor, Sennor, abrenos.*

12 וְהוּא יַעֲנֶה לֵאמֹר אֲמַר אֲנִי
אֲמַר לָכֶם לֹא יָדַעְתִּי אֶתְכֶם:

*Mas respondiendo el, dixo, Decierto os di-
go, que no os conozco.*

13 עַל־כֵּן שְׁקִדּוּ כִי לֹא יָדַעְתֶּם
אֶת־יוֹם וְאֶת־שָׁעָה אֲשֶׁר בָּתָּה
בְּרִי הָאָדָם יָבוֹא:

*Velad pues, porque no sabeys el dia ni la ho-
ra, en laqual el Hijo del hombre hà de venir.*

14 כִּי כְמוֹ אָדָם הוֹלֵךְ לְגִיד קָרָא
לְעַבְדָּיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־רֶכֶשׁוֹ:

*Porque el Reyno de los cielos es como vn
hombre que partiendose lexos llamó à sus sier-
uos, y entrególes sus bienes.*

15 וְלֵאחַד מֵהֶם נָתַן חֲמִשׁ
כִּפְרִים וְלֵאחַד שְׁתַּיִם וְלֵאחַד
אֶחָת אִישׁ אִישׁ לְחִילוֹ וַיֵּסַע
מִיָּד:

*Y à estedió cinco talentos, y al otro dos, y al
otro vno: à cada vno conforme à su facultad, y
partiése luego lexos.*

16 וַיֵּלֶךְ זֶה אֲשֶׁר חֲמִשׁ כִּפְרִים
לָקַח וַיִּסְחַר בָּהֶן וַיִּקֹּף חֲמִשׁ כִּפְרִים
אַחֲרֵיכֶתָהּ:

*Y partido el, el que auia recebido cinco ta-
lentos, granjéo con ellos, y hizo otros cinco ta-
lentos.*

17 וְכֹךְ אֲשֶׁר לָקַח שְׁתַּיִם קָנָה
גַּם הוּא עוֹד שְׁתַּיִם אַחֲרֵיכֶתָהּ:

*Semejantemente tambien elque auia rece-
bido los, ganó tambien el otros dos.*

18 וְאֲשֶׁר אֶחָת לָקַח הִלֵּךְ וְחָפַר
בְּאַרְץ וַיִּטֵּם אֶת־כֶּסֶף אֲדָנָיו:

*Mas elque auia recibido vno, fue y enterró-
lo en tierra, y escondió el dinero de su sennor.*

κε.

11. Ὅτε οὖν ἔρχονται καὶ αἱ λοι-
παὶ παρθένοι, λέγουσαι· κύριε, κύ-
ριε, ἀνοίξον ἡμῖν.

*Puis apres viennent aussi les autres
vierges, dilans, Seigneur, Seigneur, ou-
ure-nous.*

12. Ὁ δὲ ἀποκρίθεις εἶπεν· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

*Mais il leur respondit, & dit, En veri-
té ie vous di, que ie ne vous cognoi
point.*

13. Γρηγορεῖτε διὸ, ὅτι οὐκ οἶδα-
τε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

*Veillez donc: car vous ne sauez ne
le iour ne l'heure, en laquelle le Fils de
l'homme viendra.*

14. Ὡς γὰρ ἄνθρωπος δο-
τὴν, ἐκάλεισε τοὺς ἰδίους δούλους,
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπαρ-
χόντα αὐτοῦ.

*Car c'est comme vn homme, lequel
s'en allant dehors appela ses seruiteurs,
& leur commit ses biens.*

15. Καὶ ὃ μὲν ἔδωκε πέντε τα-
λάντα, ὃ δὲ δύο, ὃ δὲ ἓν ἐκάστω κα-
τὰ τὴν ἰδίαν δυνάμιν, καὶ ἀπεδή-
μησεν ὁ κύριος.

*Et à l'vn bailla cinq talens, & à l'au-
tre deux, & à l'autre vn à chacun selon
sa portee: & incontinent s'en alla de-
hors.*

16. Παρεβθεῖς δὲ ὁ τὸ πέντε τα-
λάντα λαβών, ἐτίμησεν ἐν αὐ-
τοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τα-
λάντα.

*Or celui qui auoit receu les cinq ta-
lens, s'en alla, & trafiqua d'iceux: & en
fit cinq autres talens.*

17. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρ-
δησεν καὶ αὐτοῖς ἄλλα δύο.

*Semblablement aussi celui qui auoit
receu les deux, en gagna aussi deux au-
tres.*

18. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβών, ἀπελθὼν
ᾤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ
ἄργυρον ἐν κυρίῳ αὐτοῦ.

*Mais celui qui en auoit receu vn, se
partit, & l'enfouit en terre, & cacha l'ar-
gent de son maistre.*

11. Novissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis.

Afterwardes came also the other virgins / saying / Lord / Lord / open to vs.

12. At ille respondens ait, Amē dico vobis, nescio vos.

But he answered / and said / Veres / I saye vnto you / I know you not.

13. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam, (in qua filius hominis veniet.)

Watch therefore: for ye knowe nei / ther the day / nor the houre / when the Sonne of man will come.

14. Sicut enim homo peregrinatus proficiscens, vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua.

For the kingdome of heauen is as a man that going into a strange countrey / called his seruants / and deliuered to them his goods.

15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique secundum propriam virtutē: & profectus est statim.

And vnto one hee gaue fve talentes / and to another two / and to another one / tho euery man after his owne habilitie / and straight way went from home.

16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque.

Then he that had receiued the fve talents / went and occupied with them / and gained other fve talents.

17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

Likewise also / he that receiued two he also gained other two.

18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

But hee that receiued that one / went and digged it in the earth / and hid his masters money.

11. Zu lest kamen auch die andern Jungfrauen / vnd sprachen: HERR / HERR / thu vns auff.

Paa der fiste komme oc de andre Jomfruer / oc sagde / HERR / HERR / lad op saar off.

12. Er antwortet aber / vnd sprach: Warlich ich sage euch / Ich kenne euer nicht.

Hand suarede oc sagde / Sanelige siger ieg eder / Jeg kender eder icke.

13. Darumb wachet / denn ir wißet weder tag noch stund / inn welcher des Menschen Son kommen wirdt.

Baager der saare / Thi i vide huereken dag eller stund / paa huileken Menniskens Son skal komme.

14. Gleich wie ein mensch der über Land zog / ruffete seinen Knechten / vnd thet inen seine Güter ein.

Lige som ic Menniske de soer vden Lands / kaldede sine Suenne / oc thet dem sit gods.

15. Vnd einem gab er fünf Centner / dem andern zwen / dem dritten einen / Einem jedern nach seinem vermögen / vnd zog bald hinweg.

De hand thet den ene fem Pund / den anden thu / den tredie it / huere efter sin formue / oc hand drog strax bort.

16. Da gieng der hin / der fünf Centner empfangen hatte / vnd handelte mit denselbigen / vnd gewan andere fünf Centner.

Da gieck den bort / som haffde anammet fem Pund oc kopslo met dem / oc vant andre fem Pund.

17. Des gleichen auch der zwen Centner empfangen hatte / gewan auch zwen andere.

Lige saa / vant oc den som haffde anammet de thu Pund / andre thu.

18. Der aber einen empfangen hatte / gieng hin / vnd machte eine Grube inn die Erden / vnd verbarg seines Herrn geld.

Men den som haffde anammet det ene / gieck bort / oc gjorde en graff i iorden / oc skjulte sin Herris Penginge.

11. Naposledy pak přišly y gině Panny / řkauce : Pane / Pane / otevři nám.

Potym przysly y družie panny / mowiac / Panie panie otwórz nami.

12. A on odpowěděl / řekl : Zagistě pravím vám / neznám vás.

A on odpowěděl / řekl / Já pravde powiedam wam / nie znam was.

13. A protož bděte / nebo nevíte dne ani hodiny / kterau Syn Člowěka přijde.

Čiňte tedy / bo nte wěcíte dně ani godziny kteroý Syn Člowieczy přijde.

14. Nebo jakož Člowěk ge / den gda na cestu / powolał slu / žebníkow swych / a rozdal jim statek swj.

Albowiem takie jest Królestwo Boze / iako gdy kro wdroge iadał / wezwał služebnikow swych / y poruczył im majetnośc swoie.

15. Y dal jednomu pět hřiw / druhému pak dvě / a třetímu gednu / každému podle možnosti geho / y odšel hned.

Jednému dal pět talentow / druhému dvě / třetímu gednu / každému wedle godności tego / y wner odiechal preez.

16. Odšel pak ten kterýž wzał pět hřiw / a řekal jim / yž / skal giných pět.

Potym sedšy on kthory byl wzał pět talentow / robil imi / y zyskal drugie pět talentow.

17. Řek y ten kterýž wzał dvě / yž skal gině dvě.

Takže y ten kthory byl wzał dvě / zyskal tež y on drugie dvě.

18. Ale ten kterýž wzał gednu / odšel a zakopal gi w zemi / a skryl penize pána swěho.

A ten kthory byl wzał gednu / sedšy zakopal gi w zemie / y skryl srebro pána swěgo.

כה

19 פתר דין ובגא סגיאא
אתא מרהון דעבדא הגון
ונסב מנהון חושפנא:

Dopo un lungo tempo il padron di quei serutori viene, e fa conto con essi.

20 וקרוב הו דנסב הווא
חמש פכרין וקרוב חמש
אחרנין ואמר מרי חמש
פכרין יהבת לי הא חמש
אחרנין אתתגרת עליהון:

E venendo quello che hauea riceuuti i cinque talenti, gli porto cinque altri talenti, dicendo, Signore, tu mi desti cinque talenti, ecco, io n'ho guadagnati con essi cinque altri.

21 אמר לה מרה איו
עבדא טבא ומיהימנא על
קליל מהימון הוית ער
סגי אקמך עול לחדוניה
דמרה:

E il suo padrone gli disse, Bene sta, seruator buono e fedele: tu sei stato fedele sopra poche cose, io ti costituirò sopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

22 וקרוב הו דתרתין כ
פכרנין ואמר מרי תרתין
פכרין יהבת לי הא תרתין
אחרנין אתתגרת עליהון:

Poi venendo quello che hauea riceuuti i due talenti disse, Signore, tu mi desti due talenti, ecco, io n'ho guadagnati con essi due altri.

23 אמר לה מרה איו ע
עבדא טבא ומיהימנא על
קליל מהימון הוית ער
סגי אקמך עול לחדוניה
דמרה:

E il suo padrone gli disse, Bene sta, seruator buono e fedele, tu sei stato fedele sopra poche cose, io ti costituirò sopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

24 קרב דין אההו דנסב
חדא פכרין ואמר מרי
ידע הוית לך דגבדא אנה
קשנא וחדא אנה איכא
דלא זרעת ומפגש אנה
מו איכא דלא פדרת:

E venendo ancor quello che hauea riceuuto un sol talento, disse, Signore, io conosco che tu eri huomo rigido, che metti done tu non hai seminato, e raccogli di là done tu non hai sparso.

כה

19 ויהי אחרי עתות רבות
ישוב אדון העבדים האלה
יעש אתם חשבון:

Y despues de mucho tiempo vino el sennor de aquellos sieruos, y hizo cuentas con ellos.

20 וקרוב זה אשר חמש ככרים
לקח וקרוב עוד חמש ככרים
לאמר אדני חמש ככרים נתתה
לי הנה עוד חמש ככרים בצעתה
עליהם:

Y llegando el que auia recebido cinco talentos, truxo otros cinco talentos, diciendo, Sennor, cinco talentos me entregaste, he aqui otros cinco talentos he ganado con ellos.

21 ואמר אליו אדני האח עבד
טוב ואמרו על מעשים הית
ואמרו על רבים אפקידך בנ
אל שמתח אדניך:

Y su sennor le dixo, Bien está, buen sieruo y fiel; sobre poco has sido fiel, sobre mucho te podré: entra en el gozo de tu sennor.

22 וקרוב גם זה אשר שתים
ככרים לקח ואמר אדני שתים
ככרים נתתה לי הנה עוד שתים
ככרים בצעתה עליהם:

Y llegando tambien el que auia recebido dos talentos, dixo, Sennor, dos talentos me entregaste, he aqui otros dos talentos he ganado sobre ellos.

23 ואמר לו אדני האח עבד
טוב ואמרו על מעשים הית
ואמרו על רבים אפקידך בנ
אל שמתח אדניך:

Su sennor le dixo, Bien está, buen sieruo y fiel: sobre poco has sido fiel, sobre mucho te pondré: entra en el gozo de tu sennor.

24 וקרוב גם זה אשר אחת
ככר לקח ואמר אדני ידעתה כ
איש קשה אתה קוצר אשר שם
לא זרעת וממסת אשר שם
לא פדרת:

Y llegando tambien el que auia recebido un talento, dixo, Sennor yo te conocia que eres hombre duro, que siegas donde no sembraste, y coges donde no derramaste.

κα.

19. Μετὰ δὲ χρόνον πάλιν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον.

Or long temps apres le maistre de ces seruiteurs vient, & fait conte avec eux.

20. Καὶ προσελθὼν ὁ πρὸ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσάγει, ἀλλὰ πέντε τάλαντα, λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐν ὧν αὐτοῖς.

Adonc celui qui auoit receu les cinq talens, vint, & presenta cinq autres talens, disant, Seigneur, tu m'as commis cinq talens: voici, j'en ai gagné cinq autres par dellus.

21. Ἐφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, ὦ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλὰν σε κατεστήσω, ἐπελθὲ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et son seigneur lui dit, Cela va bien, bon seruiteur & loyal: tu as esté loyal en peu de chose, ie t'establirai sur beaucoup: entre en la ioye de ton seigneur.

22. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ πρὸ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐν ὧν αὐτοῖς.

Puis celui qui auoit receu les deux talens, vint, & dit, Seigneur, tu m'as commis deux talens: voici, j'en ai gagné deux autres par dellus.

23. Ἐφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, ὦ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλὰν σε κατεστήσω, ἐπελθὲ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et son seigneur lui dit, Cela va bien, bon seruiteur & loyal: tu as esté loyal en peu de chose, ie t'establirai sur beaucoup: entre en la ioye de ton seigneur.

24. Προσελθὼν ἡ καὶ ὁ ἐν τάλαντον εἰληφώς, εἶπεν· κύριε, ἔγνωσα ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, καὶ ἐξέλιπον ὧν ἐσὶ σπέρματα, καὶ συναγωνίζην ἐν δεισμοῦ σου.

Mais celui qui n'auoit receu qu'un talent vint, & dit, Seigneur, ie cognoisfoye, que tu estois homme rude, moi-fonnant là où tu n'as point semé, & af-temblant là où tu n'as point espars.

19. Post multum verò temporis venit dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.

But after a long season / the master of those servants came / and reckoned with them.

20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum.

Then came hee that had received five talents / and brought other five talents / saying / Master / thou deliveredst unto me five talents: behold / I have gained with them other five talents.

21. Ait illi dominus eius, Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

Then his master said unto him / It is well done good servant and faithful / Thou hast bene faithful in little / I will make thee ruler over much: enter in into thy masters ioye.

22. Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum.

Also he that had received two talents / came and said / Master / thou deliveredst unto me two talents: behold / I have gained two other talents with them.

23. Ait illi dominus eius, Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

His master said unto him / It is well done good servant / and faithful / Thou hast bene faithful in little / I will make thee ruler over much: enter into thy masters ioye.

24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait, Domine, scio quia homo durus es; metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti.

Then he which had received the one talent / came and said / Master / I knowe that thou wast an hard man / which reapest where thou sowedst not / and gatherest where thou strawedst not.

19. Vber eine lange zeit / kam der Herr diser Knechte / vnd hielt rechnungschafft mit ihnen.

En lang tid der effter / kom disse Suennis Herre / oc holt regenscaff met dem.

20. Da trat herzu / der fünff Centner empfangen hatte / vnd legete andere fünff Centner dar / vnd sprach: Herr / du hast mir fünff Centner gethan / Sihe da / ich habe damit andere fünff Centner gewonnen.

Da gielt den frem / som haffde anammet fem Pund / oc sagde andre fem Pund der til / oc sagde / Herre / Du antuordede mig fem Pund / See der / ieg haffuer vundet der met fem andre Pund.

21. Da sprach sein Herr zu ihm: En du frommer vnd getreuer Knecht / du bist über wenigem getreu gewesen / Ich will dich über vil setzen / Gehe ein zu deines Herrn freude.

Da saade Hans Herre til hannem / En du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer liden / Jeg vil sette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

22. Da tratt auch herzu / der zwen Centner empfangen hatte / vnd sprach: Herr / du hast mir zwen Centner gethan / Sihe da / ich hab mit denselben zwen ander gewonnen.

Da gielt oc den frem / som haffde anammet thu Pund / oc sagde / Herre / du antuordede mig thu Pund / See der / ieg haffuer vundet thu andre Pund met dem.

23. Sein Herr sprach zu ihm: En du frommer vnd getreuer Knecht / du bist über wenigem getreu gewesen / ich will dich über vil setzen / Gehe ein zu deines Herren freude.

Hans Herre saade til hannem / En du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer liden / Jeg vil sette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

24. Da tratt auch herzu / der einen Centner empfangen hatte / vnd sprach: Herr / ich wustte / daß du ein harter Mann bist / du schneidest wo du nicht geseet hast / vnd sammlest / da du nicht gestreuet hast.

Da traadde oc den frem / som haffde annammet it Pund / oc sagde / Herre / Jeg viste / at du est en streng Mand / Du høster der som du icke saade / oc samler der som du icke spredde.

19. Po mnohem pak casu prisel Pan Sluzebnikow tech / y kladi potet s nimi.

A po niehalyim czastie przyseel pan onych sluzebnikow / y uczynil liczbę z nimi.

20. A przystapiw ten kterzy byl pet Hriwen wzal / podal ginych peti Hriwen / fka: Pane / pet Hriwen dal gsh mi / hle ginych pet Hriwen gimi zyskal gsem.

Tedy przystapiwszy ten ktory byl wzial piec talentow / przyniosl drugie piec talentow / mowiac / Panie / poruczyles mi piec talentow / othom drugie piec talentow zyskal imi.

21. A zekl gemu Pan geho: Wopomoz Sluzebniyce werny a dobry / ze gsh nad malem byl werny / nad mnohem tebe ustanowim: Wegdiz w radost Pana twego.

A zekl mu pan tego / Dobrzee slugo dobry y wierny / nad malym wiernymes byl / nad wielom cie postanowie / wnidz do radości pana twego.

22. Przistapiw pak ten / kterzy byl dwę Hriwnę wzal / zekl: Pane / dwę Hriwnę gsh mi dal / hle ginę dwę gimi zyskal gsem.

A przystapiwszy then ktory byl dwa talenty wzial / zekl / Panie / nie poruczyles mi dwa talenty / othom drugie dwa imi zyskal.

23. A zekl gemu Pan geho: Dofugit sluzebniyce dobry a werny / ze gsh nad malem byl werny / nad mnohem tebe ustanowim: wegdiż w radost Paś na twego.

A zekl mu pan tego / Dobrzee slugo dobry y wierny / nad malym meś wierny byl / nad wielom cie postanowie / wnidz do radości paś na twego.

24. Przistapiw potom y ten kterzy byl wzal gednu Hriwnu / zekl: Pane / wim ze gsh ty elos wēk vfrutny / žneś fde gsh ne rožšwal / a žbijaś fde gsh ne rožšpal.

A przystapiwszy y ten ktory byl ieden talent wzial / zekl / Panie / nie znam cie iz iestes czlowiek / trogi / ktory žnieś gđzieś nie śial / y zbieraś z tad gđzieś nie rospros byl.

כה

25. וְהִחַלְתָּ וְאִוֶּלֶת טְשִׁיתָהּ
כְּכֹרֶךְ בְּאַרְעָא דְּהָא אִית לָךְ
דִּילָךְ:

*Etemendo, men'andai a nascondere
il tuo talento in terra: ecco qui, tu hai il
tuo.*

26. עֲנָא מִרְה וְאָמַר לָהּ
עֲבֹדָא בִּישָׁא וְחִכְנָנָא יָדַע
הוּיָת לִי דְּחָצֵד אֲנָא אִיכָא
דְּלָא וְרַעַת וּמִכְנֵשׁ אֲנָא
מִן אִיכָא דְּלָא בְּדִירָא:

*E il suo padrone rispondendo, gli di-
se, O mal'agio e negligente servitore, tu
sapevi ch'io mieto dove non ho seminato,
e raccolgo di là dove non ho sparso.*

27. וְלֹא הָיָא לָךְ דְּתִרְמָא
כְּסָפִי עַל פְּתוּרָא וְאַתָּה
הוּיָת אֲנָא וְתַבַּע הַיּוֹרֵת
דִּילִי עִם רַבְיָתָהּ:

*Adunque bisognava dare i miei de-
nari a i banchieri, e come io fui venuto,
hauerei riceuto il mio con usura.*

28. סָבִי הַבִּיל מִפְּנֵי כְּפָרָא
וְהַבִּיָּה לְהוּ דְּאִית לָהּ לְעֹסֵר
כְּכִרְיוֹ:

*Toglieteli dunque il talento, e date-
lo a quello che ha i dieci talenti.*

29. לְמוֹן גִּיר דְּאִירָתָהּ לָהּ
יִתְיָהֵב לָהּ וְיִתְתַּסֵּף לָהּ הוּ
דִּין דְּלִית לָהּ וְאָף הוּ דְּאִית
לָהּ יִשְׁתַּקֵּל מִפְּנֵי:

*Perche a ciascuno che ha, gli sarà da-
to, & abbondará, & a chi non ha etian-
dio quel ch'egli ha, gli sarà tolto.*

30. וְלַעֲבָדָא בְּטִילָא
אִפְקִיָּהּ לְחִשְׁבָּא בְּרִיָּא
תַּמּוֹן יִהְיֶה בְּכִיָּא וְחִירָק
שָׁנָא:

*E gittate il seruitor inutile ne le tene-
bre più estreme: lui sarà pianto e stridor
di denti.*

31. מָא דְּאַתְנָא דִּין בְּרָה
דְּאַנְשָׁא בְּשׁוּבָהּ וּפְלָהוֹן
מִלְּאִכְוָהּ קְדִישָׁא עִמָּה
הִידִין יִתֵּב עַל תְּרֻבּוֹס
דְּשׁוּבָהּ:

*Hor quando il Figliuel del'huomo
verrà ne la sua gloria, e tutti i santi An-
geli con lui, allor sedrà sopra il seggio de
la sua maiestà.*

כה

25. וְיִרְאֵתִי וְהִלְכֵתִי וְטַמְנֵתִי אֶת-
כְּכֹרֶךְ בְּאַרְצֵי הָעוֹלָם אֲשֶׁר לִי:

Portanto vue mido, y fue y escondi tu talen-
to en tierra; he aqui tienes loque es tuyo.

26. וַיַּעַן אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לָהּ עֲבֹד
רָע וְעַצֵּל יָדַעְתָּ כִּי אֶקְצֹר אֲשֶׁר
שָׁם לֹא זָרַעְתִּי וְאֶאֱסֹף אֲשֶׁר
שָׁם לֹא מִזְרַעְתִּי:

Y respondiendo su seenor dixole, Mal sier-
uo y negligente, sabias que siego donde no sem-
bré, y que coxgo donde no derramé.

27. לָכֵן צָרְכָךְ הָיָה לָתֵת אֶת-
כְּסָפִי לְשִׁלְחָנִים וְאִם אֲבֵא
אֶקַּח אֶת-אֲשֶׁר לִי בְּתִרְבִּיָּה:

Portanto te conuenia dar mi dinero a los
vanqueros: y viniendo yo recibiera loque es
mio con usura.

28. עַל-כֵּן יֵשְׁאוּ מִמֶּנּוּ אֶת-
הַכְּכָר וְתִתְּנוּ אֲשֶׁר עֲשֶׂה כְּכָרִים לִי:

Quitale puel el talendo, y daldo al que tie-
ne diez talentos.

29. כִּי-לְכָל-אֲשֶׁר יֵשׁ לִי יִתֵּן לִי
וַיִּשְׁפֹּעַ וְלֹא-אֲשֶׁר אֵינְנוּ דָּבָר גָּם
זֶה אֲשֶׁר לִי יִקַּח מִמֶּנּוּ:

Porque a qualquiera que tuuiere le será da-
do, y tendrá mas: y alque no tuuiere, aun loque
tiene le será quitado.

30. וְאֶת-עֲבָד בְּלִיעַל הַשְּׁלִיכֵהוּ
לְחִשְׁךְ חִחְצִיֹּן שָׁם יִהְיֶה בְּכִיָּה
וְחִירָק שָׁנָא:

Y al sieruo inutil echaldo en las tinieblas
de a fuera: alli será el loro, y el batimiento de
dientes.

31. וְכִנְאֲשֶׁר יָבוֹא בֶן-הָאָדָם
בְּכְבוֹדוֹ וְכָל-מַלְאָכִים תִּקְדּוּ שָׁם
אִתּוֹ אִזְיָא יֵשֵׁב עַל-כִּסֵּא כְבוֹדוֹ:

Y quando el Hijo del hombre vendrá en su
gloria, y todos los sanctos angeles conel, enton-
ces se sentará sobre el throno de su gloria.

κε.

25. Καὶ φοβηθεὶς ἀπὸ τῶν ἐ-
κρυψα τὸ ταλατὸν σου ἐν τῇ γῇ.
ἰδεῖς ἔχεις τὸ σὺν.

Parquoi craignant, ie m'en suis allé,
& ai caché ton talent en terre: voici, tu
as ce qui est tien.

26. Ἀποκριθεὶς ὁ κύριος αὐ-
τῷ εἶπεν αὐτῷ. Πνηρὲς δὲ ἔλεγμα ὁ κη-
ρὲς, ἡ δὲς ὅτι θηρίζω ὅσα ἐκ τῶν
ἐσθ, καὶ συναγαγὼν ὅθεν ἔδιδασκέρ-
ηται.

Et son seigneur respondant lui dit,
Mauuais seruiteur & lasche, tu sauois
que ie moissonnoye là où ie n'ai point
semé, & assembloye là où ie n'ai point
espars.

27. Ἐδὲ οὖν σε βαλῆν τὸ δῶ-
ρον μου πρὸς τραπεζίτας, καὶ ἐλ-
θὼν ἐγὼ ἐκομισάμην αὐτὸν ἰμὸν
σὺν τῷ κῶ.

Il te falloit donc bailler mon argent
aux banquiers: & estant venu i'eusse
receu le mien avec usure.

28. Ἀρσπε οὖν ἀπ' αὐτῶν τὸ τα-
λατὸν, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα
ταλαντα.

Otez-lui donc le talent, & le donnez
à celui qui a les dix talents.

29. Τῷ γὰρ ἔχοντι πλεονεκτήσει
καὶ ὁ ἐλάττωσεν καὶ ὀλίγοτερον ἔ-
σται, καὶ ὁ ἔχων οὐδὲν ἔσται, καὶ ὁ
ἐχὼν οὐδὲν ἔσται αὐτῷ.

(Car à chacun qui aurail il sera don-
né, & il en aura tant plus: mais à celui
qui n'a rien, cela meime, qu'il a, lui se-
ra osté.)

30. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον ἐκ-
βάλετε εἰς τὸ σκοτος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυ-
γμὸς τῶν ὀδόντων.

Jettez donc le seruiteur inutile es
tenebres de dehors: là y aura pleur &
grincement de dents.

31. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάν-
τες οἱ ἄγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τί-
τε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

Or quand le Fils de l'homme sera
venu, avec la gloire, & tous les saints
Angeles avec lui, adonc il se serra sur le
throne de sa gloire.

25. Et timens abii, & absconditalērum tuum in terra: ecce habes quod tuū est.

I was therefore afrayde / and went and hid thy talent in the earth: beholde / thou hast thine owne.

26. Respondens autem dominus eius, dixit ei, Serve male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & cōgrego ubi non sparsi:

And his Master answered / and said vnto him / Thou euill seruant / and slothfull / thou knewest that I reape where I sowed not / and gather where I strawed not.

27. Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem utiq; quod meū est cum usura.

Thou oughtest therefore to haue put my money to the exchangers / and then at my coming should I haue receiued mine owne with vantage.

28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

Take therefore the talent from him / and giue it vnto him which hath ten talents.

29. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

For vnto euery man that hath / it shall be giuen / and hee shall haue abundance / and from him that hath not / is taken that he hath / shall be taken away.

30. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Illinc erit fletus & stridor dentium.

Cast therefore that vnprofitable seruant into vnder darkenes: there shall be weeping / and gnashing of teeth.

31. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suae.

And when the Sonne of man cometh in his glorie / and all the holy Angels with him / then shall he sit vpon the throne of his glorie.

25. Vnd forchte mich / gieng hin / vnd verbarg deinen Centner in die Erden / Sihe / da hast du das deine.

De ieg befröctede mig / oc gick bort / oc skulde dit Pund i iorden / See / der haffuer du dit egit.

26. Sein Herr aber antwortet / vnd sprach zu ihm: Du Schalck vnd fauler Knecht / wusstest du daß ich schneide da ich nicht geseet habe / vnd samle / da ich nicht gestreuet habe.

Hans Herre suarede / oc sagde til hanttem / Du Schalck oc lade Suend / Viste du at ieg høster / der som ieg icke saade / oc samler / der som ieg icke spredde.

27. So soltest du mein Geldt zu den Wechslern gethan haben / vnd wenn ich kommen were / hette ich das meine zu mir genommen mit Wucher.

Da skulde du antuordet Wechslere mine Pendinge / oc naar ieg haffde kommet / da haffde ieg taget mit eget til mig med aager.

28. Darumb nemet von ihm den Centner / vnd gebts dem / der zehen Centner hat.

Taget der saare det Pund fra hanttem / oc giff uer der den / som haffuer thi Pund.

29. Denn wer da hat / dem wird gegeben werden / vnd wirdt die fülle haben / Wer aber nicht hat / dem wirdt auch das er hat genommen werden.

Thi huo som haffuer / hanttem skal giffuis / oc hand skal haffue nock / Men huo som inted haffuer / hanttem skal oc fratagis det hand haffuer.

30. Vnd den vnnutzen Knecht werfft in die Finsterniß hinaus / da wirdt sein heulen vnd Zerknappen.

De kaster den vnyttige Suend hend ud i mørket / Der skal vere graad oc tendgnidse.

31. Wenn aber des Menschen Son kommen wirdt in seiner Herrlichkeit / vnd alle heilige Engel mit ihm / denn wirdt er sitzen auff dem Stul seiner Herrlichkeit.

Naar Menniskens Son kommer / i sin Herlighed / oc alle hellige Engle med hanttem / Da skal hand sids paa sine Herligheds stool.

25. Vboge se tebe / odssel gsem / a skrpgsem Hřiwu twau w žemi: Hle / ted mafs což twěho gest.

Przeto bołae sie / sedtem / y strys tem talent twoy w žemie / Ocho mafs co iest twego.

26. A odpowijdage Pan geho / řekl gemu: Služebnjče žly a leniw / wědel gsy / že žnu kde gsem nerožsywal / a žbjiž rām kde gsem nerožsywal.

A odpowiedając Pan tego / rzekł mu / Slugo zły y niedbály / wiedziałeś iż jne gđziem nie siał y z tad zgromadzą gđziem nie rosprosy.

27. Protož měl gsy ty penijž žemě dāti Peněžoměncuom / a nā přigda wžalbych což gest měho y s požitkem.

Wiedział tedy pieniadze moze poruczyć kupcom / a ia przyśledszy / wziął bym był co moiego iest z lichwa.

28. Protož wezmětež od něho Hřiwu / a dayte tomu kterž mā defet Hřiwu.

A przeto weźmięcie od niego talent / a daycie gi temu ktory mā dżieśc talentow.

29. Nebo každěmu kdož mā / bude gemu dāno / a bude došti miji: a tomu kterž žnemā / y to což se zdā žby mēl / bude od něho odpat.

Abowiem wsłkřimn Etoř mā / bude dāno / y obřithowāc bež dže / a Etoř mē mā / y to co mā bež dže / wāc to od niego.

30. A neožitecněho Služebnjka wvržež do temnostij žew: nitěnjch / tuž bude plāč a řřřij penij žubiw.

A niepożytecznego sługe wrzucicie w ciemność nadlżę / thām będzie płacz y żgrzytanie żebow.

31. A kđž přigde Syn Eřlo wěla wwelebnosti swě / a wřřř cni Angelē geho s nim: Těh dñ se posadij na Stolicy Wělebnosti swě:

Gdy tedy przydżie Syn eřlos wiecey w chwale swę / y wřřřcy świci Aniolowie z nim / tedy siedzie nā stolicy chwały swę.

כה

32 ויתכנסו קדמוני כ
כלהו עממא ויפרש
אנו חד מוחד אור רעא
דמפרש ערבא מו גדיא:

E congregarannosi dinanzi à lui tutte le genti, e se parava gli uni da gli altri, non altrimenti che il pastore se para le pecore da capretti.

33 ויקים ערבא מו ימינה
בגדיא מו סמלה:

Emetterà le pecore da la sua destra, e i capretti da la sinistra.

34 הידיו ואמר מלכא
להנין דמו ימינה תו בר
ברכוהי דאבי ירתו מל
מלכותא דעתידא הור
לכו מו תרמינה ד
דעלמא:

Allor dirà il Re à quelli che saranno da la sua destra, Venite benedetti del Padre mio, possedete il regno che vi è apparecchiato fin da la fondatione del mondo.

35 כפנת ציר ויהבתון לי
למאכל וצחיות וא
ואשקיתונני אכסגני
היות ופגשונני:

Percioche io ho hauuto fame, e voi m'hauete dato mangiare: ho hauuto sete, e voi mi hauete dato bere: sono stato foreffiere, e voi m'hauete raccolto.

36 ערטלני הויר
ופסיתונני פריה הור
וסערותונני ובית אסירא
היות ואמתון לנתי:

Sono stato ignudo, e voi m'hauete vestito: sono stato infermo, e voi m'hauete visitato: sono stato in prigione, e voi siete venuti a me.

37 הידיו ואמריו להגון
ודיקא מכו אמתי חנינך
דכפו אנה ותרסינך או
דעהא אנה ואשקינך:

Allora i giusti gli risponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiam noi veduto hauer fame, & habbiamoti pascuto? o hauer sete, & habbiamoti dato bere?

38 ואמתי חנינך דא
דאכסגני אנה ופגשנך או
דערטלי אנה ופסינך:

Et quando t'habbiam noi veduto foreffiere, & habbiamoti raccolto? o ignudo, & habbiamoti vestito?

כה

32 ויקהל ל פניו כל הגוים
ויפריד אותם אלה מאלה כמו
דועה יפריד את כבשים מאת
גדיים:

Y faràn juntadas delante deel todas las gentes: y apartarlos ha los vnos de los otros, como aparta el pastor las ouejas de los cabritos.

33 ויצג את כבשים אל ימינו
ואת גדיים אל השמול:

Y pondrà las ouejas à su derecha, y los cabritos à la yzquierda.

34 ויאמר המלך לאלה
אשר אל ימינו לכו ברוכי אבי
ורשו את ממלכה המוכנה לכם
מראשית העולם:

Entonces el Rey dirà à los que estaran à su derecha, Venid benditos de mi Padre, poseed el Reyno aparejado para vosotros desde la fundacion del mundo.

35 כי רעבתני ותתנו לי לאכל
צמאתי ותשקני גר היתי
ותאספוני:

Porque tuue hambre, y tistes me de comer: tuue sed, y distesme de beuer: fue huesped, y recogistesme:

36 עירום היתי ותכסוני חלייתי
ותפקדוני בבית סהר היתי
ותבא אל:

Desnudo, y cubristesme: enfermo, y visitastesme: estuue en la carcel, y venistes à mi.

37 או יענו לו הצדקים לאמר
אדני מתי ראינוך רעב וצמא
או צמא ונשקך:

Entonces los justos le responderàn, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, y te sustentamos? o sediento, y te dimos de beuer?

38 ומתי ראינוך גר ונאספך או
עירום ונכסך:

Y quando te vimos huesped, y te recogimos? o desnudo, y te cubrimos.

καί.

32. Καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ὁ παῖς ἀλλήλων, ὡς περὶ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων.

Et seront assemblees deuant lui toutes nations: & il les separera les vus d'auec les autres, comme le berger separe les brebis d'auec les boucs.

33. Καὶ θήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιᾶν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν.

Et mettra les brebis à sa main droite, & les boucs à la gauche.

34. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιᾶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ ὀλογοὶ πατέρες μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καὶ ἀρχῆς τοῦ κόσμου.

Alors dira le roy à ceux qui seront à sa droite, Venez les benits de mon Pere, possédez en heritage le royaume qui vous à esté appresté dès la fondation du monde.

35. Ἐπίνασθε γὰρ, καὶ ἰδὼκατί μοι φαγεῖν: ἐδίψησα, καὶ ἐπατίσατέ μου: ἐξήλω, καὶ συνηγάγετέ με.

Car j'ai eu faim, & vous m'auiez donné à manger: j'ai eu soif, & vous m'auiez donné à boire: j'estoy estrangier, & vous m'auiez recueilli.

36. Ἰγμὸς, καὶ περιβάλετέ με: ἠσθίησα, καὶ ἐπισκεψάσθε με: ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθιστε πρὸς με.

J'estoye nud, & vous m'auiez vestu: j'estoye malade, & vous m'auiez visité: j'estoy en prison, & vous estes venus vers moi.

37. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. Κύριε, πότε σε εἶδωμεν πεινῶντα, καὶ ἐβρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐπατίσαμεν;

Adonc lui responderont les iustes, disans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, & t'auons repeu? auoir soif, & t'auons donné à boire?

38. Πότε δέ σε εἶδωμεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιβάλαμεν;

Et quand t'auons-nous veu estrangier & t'auons recueilli? ou, nud, & t'auons vestu?

32. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis.

Und before him shal be gathered all nations/ and he shal separate them one from another/ as a shepheard separateth the sheepe from the goates.

33. Et statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

Und hee shall set the sheepe on his right hand/ and the goates on the left.

34. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

Then shall the King say to them on his right hand/ Come ye blessed of my Father: inherit ye the kingdom prepared for you from the foundations of the worlde.

35. Esurivi enim: & dedistis mihi manducare. Sitivi, & dedisti mihi bibere, hospes eram: & collegistis me.

For I was an hungred/ and ye gave me meat: I thirsted/ & ye gave me drinke: I was a stranger/ and ye lodged me.

36. Nudus: & operuistis me, infirmus: & visitastis me, in carcere eram: & venistis ad me.

I was naked/ and ye clothed me: I was sicke/ and ye visited me: I was in prison/ and ye came unto me.

37. Tunc respondebunt ei iusti, dicentes, Domine, quando te vidimus esurientem, & pavimus te: sitientem, & dedimus tibi potum?

Then shall the righteous answer him/ saying/ Lorde/ when sawe we thee an hungred/ and fed thee? or a thirst/ & gave thee drinke?

38. Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

And when sawe we thee a stranger/ and lodged thee? or naked/ and clothed thee?

32. Und werden für im alle Völcker versamlet werden/ vnd er wird sie von einander scheiden/ gleich als ein Hirte die Schafe von den Böcken scheidet.

De alle Völck stulle vorsamlis saar hannem/ De hand skal stille dem fra huer andre/ lige som en Hyrde stil saar fra Geder.

33. Und wirdt die Schafe zu seiner rechten stellen/ vnd die Böcke zur linken.

De hand skal sticke saarene hoss sin Höhere Haand/ oc Gederne hoss den venstre Haand.

34. Da wird denn der König sagen zu denen zu seiner Rechten: Kommt her ihr gesegneten meines Vatters/ ererbet das Reich/ das euch bereitet ist von anbegin der Welt.

Saa skal da Kongen sige til dem/ hoss hans høyre Haand/ kommer hid i min Faders velsignede/ arffuer der Rige/ som eder er bereide aff Verdens begyndelse.

35. Denn ich bin hungerig gewesen/ vnd ihr habt mich gespeiset. Ich bin durstig gewesen/ vnd jr habt mich getrencket. Ich bin ein Gast gewesen/ vnd ihr habt mich beherberget.

Thi ieg hungrede/ oc i gaffue mig mad. Jeg tørsted/ oc i gaffue mig dricke. Jeg vaar Fremmit/ oc i lonte mig huss.

36. Ich bin nackt gewesen/ vnd jr habt mich bekleidet. Ich bin krank gewesen/ vnd jr habt mich besucht. Ich bin gefangen gewesen/ vnd jr seid zu mir kommen.

Jeg vaar Nogen/ oc i kledde mig. Jeg vaar Siug/ oc i besøgte mig. Jeg vaar i Fængsel/ oc i lonte til mig.

37. Denn werden im die Gerechten antworten/ vnd sagen: HERR/ wenn haben wir dich hungerig gesehen/ vnd haben dich gespeiset? Oder durstig/ vnd haben dich getrencket?

Da stulle Reiserdige suare hannem/ oc sige/ HERR/ Naar saae vi dig hungri/ oc gaffue dig mad? Eller tørstig/ oc gaffue dig dricke?

38. Wenn haben wir dich einen Gast gesehen/ vnd beherberget? Oder nackt/ vnd haben dich bekleidet?

Naar haffue vi seet dig Fremmit/ oc lonte dig huss? Eller nogen/ oc haffue kled dig?

32. A shromážděni budou před něho vskytni národové. Rozdělí je na různé/ tak jako Pášíř odděluge Ovce od Kozlův:

A beda zgromáždzone předeš vskytí národů/ y odláczy jedny od drugich/ tak pášíř odděluga ovce od kozlův.

33. A postaví Ovce na Právicí své/ a Kozly na Levicí.

A postháví ovce po právece své/ a Kozly po levice.

34. Tehdy díj Král těm kteří jsou na Právicí jeho budou: Podte požehnání Otce mého/ vládněte Královstvími vám připravenými od ustanovení Světa.

Tedy rzecze Król tym którzy będą po právicí jeho/ Podjte błogosławění ojcá mego/ pošta dzie dzie dziedzicze Królestwo vám zgotowane od założenia świata.

35. Neb jsem lačněl/ a dali jste mi jídlo. Jíznil jsem/ dali jste mi pítí. Hostem jsem byl/ a přigali jste mne.

Abowiem lačnakem/ a wyście mi dali jeść/ przigaliście mi/ y byliście moimi gośćmi/ a wyście mne.

36. Náh jsem byl/ a odliši jste mne. Nemocen jsem byl/ a navštívil jste mne. W žaláři jsem seděl/ a přicházeli jste ke mně.

Bylem náhým/ a wyście mne przyodzili/ bylem nemocným/ a wyście mne nawiedzili/ bylem w więzieniu/ a wyście do mne przyšli.

37. Tehdy odpovědíj gemu Spravedliví/ řkauce: Pane kdy jsme tebe viděli lačného/ a krmiti jsme tebe? Jíznil jsem ho/ a dávají jste nápoj?

Tedy mu odpoviedza spráswiedliwi/ mowiac/ Pánie/ Kedy jsme tebe widěli lačnácym/ y nás krmiti jsme tebe? Dávají jsme nápoj?

38. A neb kdy jsme tebe viděli hostem/ a přigali jsme tebe? Když nahého/ a odliši jsme tebe?

A Kedy jsme tebe widěli gośćem/ y przychizili jsme tebe? Když nahým/ a odliši jsme tebe?

כ ה

39 וְאַמְתִּי חֲוִינָה כְּדִירָה
אוּ בֵּית אֲסִירָה וְאֶתִּיו
לְנֶתֶךָ:

Quando l'habbiam noi veduto infermo, o in prigione, e siamo venuti a te?

40 וַעֲנָה מֶלֶכְהָ וַאֲמַר
לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אָנָּה לְכוּן
הַכְּסִימָה וְעֲבַדְתֶּן לְחֵד מִן
הַלִּיו אַחִי וְעֲבַדְתֶּן לִי הֵן
עֲבַדְתֶּן:

E il Re rispondendo, dirà loro, Io vi dico in verità, che inquanto che voi l'havete fatto ad un di questi miei minimi fratelli, l'havete fatto a me.

41 הִידִין וַאֲמַר אֶף לְהֵנוּ
דִּמּוֹן סְמִלָּה וְהֵן לְכוּן מִמִּי
יִטְטֵן לְגִירָת וְלַעֲלֵם
הַמִּטְבָּח לְאֶכֶל קֶרֶסָה
וְלַמִּלְכָּה:

Allor dirà ancor à quelli che faranno da la sinistra, Partitevi da me, maledetti, al fuoco eterno, che è apparecchiato al diavolo & à suoi angeli.

42 כְּפִנְיָה גִיר וְלֵךְ
הַבְּתִין לִי לְמֵאֵכֶל וְנִצְחִית
וְלֵךְ אֲשֶׁקִּית וְנִצְחִית:

Perche io ho hauuto fame, & voi non m'havete dato mangiare: ho hauuto sete, & non m'havete dato bere.

43 וְאַכְסִינָה הוּיָהּ וְלֵךְ
כְּפִנְיָה וְעֲרִטְלִיָה הוּיָהּ
לֵךְ כְּפִסִּית וְנִצְחִית וְכְּדִירָה
הוּיָהּ וּבֵית אֲסִירָה הוּיָהּ
לֵךְ סְעִרְתִּי וְנִצְחִית:

Sono stato forastiere, & non m'havete raccolto: sono stato ignudo, & non m'havete vestito: sono stato infermo, & in prigione, & non m'havete visitato.

44 הִידִין וַעֲנִין וַאֲמַר אֶף לְהֵנוּ
וַאֲמַרְהוֹן מִרוֹן אֲמִתִּי הַנִּינָה
כְּפִנְיָה אוּ צִהָה אוּ צִהָה
אֲכָסִינָה אוּ עֲרִטְלִיָה אוּ
כְּדִירָה אוּ בֵּית אֲסִירָה
וְלֵךְ שְׂמִשְׁנָה:

Allora essi ancor gli risponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiamo noi veduto hauer fame, o sete, o esser forastiere, o ignudo, o infermo, o in prigione, & non t'habbiamo scrutato?

כ ה

39 אִוִּי מְתִי רִאֲיוֹן חוֹלָה אוֹ
בְּבֵית הַסֵּהר וְנִבְלָה אֶלֶיךָ:

O quando te vimos enfermo, o en la carcel, y venimos a ti?

40 וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
אָמֵן אָמֵן אֲמַר לָכֶם כָּל־אִשָּׁר
עָשִׂיתֶם לְאֶחָד מֵאַחֵי הַקְּטָנִים
הָאֵלֶּה לִי עָשִׂיתֶם:

Y respondienddo el Rey, dezirlesha, Dezier-to os digo que enquanto lo hezistes à vno de estos mis hermanos pequennitos, à mi lo hezistes.

41 וְאִוִּי יֹאמֶר גַּם לְאֵלֶּה אִשָּׁר
לְשִׁמְעָל סוֹרוֹ מִמִּנִּי הָאֲרוּרִים
אֶל־אִשָּׁשׁ כָּל־עוֹלָמִים אִשָּׁר
הוֹכֵנָה לְשִׁטָּן וְלַמִּלְכָּה:

Entonces dirà tambien à los que estaràn à la yzquierda, Yd hos de mi malditos al fuego eterno que està aparejado para el diablo y sus angeles.

42 כִּי רָעֵבְתִּי וְלֵךְ וְנִתְּתִים לִי
לְאֶכֶל צִמְאֹתִי וְלֵךְ הַשְׁקִיתוּנִי:

Porque tuue hambre, y no me distes de comer: tuue sed, y no me distes de beuer.

43 גֵּר הָיִיתִי וְלֵךְ אֲסַפְתִּינוּנִי
עִירֹם וְלֵךְ כִּסְיִיתוּנִי חוֹלָה
וּבְבֵית אֲסוּרִים וְלֵךְ פִּקְדִיתוּנִי:

Fue huesped, y no me recogistes: desnudo, y no me cubristes: enfermo y en la carcel estuue, y no me visitastes

44 אִוִּי יַעֲנֵנִי אִוִּי גַם הִמָּה
לֵאמֹר אֲדֹנִי מְתִי רִאֲיוֹן רָעֵב
אוּ צִמְאֹת אוּ גֵר אוּ עִירֹם אוּ
חוֹלָה אוּ בְּמִטְרָה וְלֵךְ שְׂרַתְנוּנִי:

Entonces tambien ellos le responderan, diciendo, Sennor, quando te vimos hambriento, o sediento, o huelped, o desnudo, o enfermo, o en la carcel, y no te seruimos?

κα.

39. Πότε δὲ σε εἶδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἡλθόμεν πρὸς σε;

Ou quand t'auons-nous veu malade, ou en prison, & sommes venus vers toi?

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· αὐτῶν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν ταύτῃ τῷ ἀδελφῷ μου τῷ ἐλαχίστῳ, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Et le roy respondant, leur dira, En verité ie vous di, qu'entant que vous fauez fait à l'un de ces plus petis de mes freres, vous le m'avez fait.

41. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ὀκνημάτων· παρῶθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Lors il dira aussi à ceux qui seront à gauche, Departez-vous de moi, maldits au feu eternal, qui est preparé au diable & à ses anges.

42. Ἐπίνασθε γὰρ, καὶ οὐκ ἔδωκατέ μοι Φαγῆν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἔπιουσα με.

Car j'ai eu faim, & vous ne m'avez point donné à manger: j'ai eu soif, & ne m'avez point donné à boire.

43. Ἐνθ' ἡμεῖς, καὶ οὐ σωτηροῦμετέ με· γυμνοὶ, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενῆ, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπισκέψασθε με.

I'estoy estrange, & vous ne m'avez point recueilli: nud, & vous ne m'avez point vestu: malade & en prison, & ne m'avez point visité.

44. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι;

Lors aussi ceux-la lui respondront, disans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, ou soif, ou estre estrange, ou nud, ou malade, ou en prison, & ne t'auons point subuenue?

39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te?

Or when sawe we thee sicke / or in prison / and came vnto thee?

40. Et respondens rex, dicit illis, Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

And the King shall answere and say vnto them / Verely I say vnto you / in as much as ye haue done it vnto one of the least of these my brethren / ye haue done it to me.

41. Tunc dicet & his qui à sinistris erunt, Dilcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius.

Then shall hee say vnto them on the left hande / Departe from me ye cursed / into euermlasting fyre / which is prepared for the deuill and his Angels.

42. Esurivi enim: & non dedistis mihi manducare, sitivi: & non dedistis mihi potum.

For I was an hungred / and ye gaue me no meate: I thirsted / and ye gaue me no drinke:

43. Hospes eram: & non collegistis me, nudus: & non operuistis me, infirmus, & in carcere: & non visitastis me.

I was a stranger / and ye lodged me not: I was naked / and ye clothed me not: sicke / and in prison / and ye visited me not.

44. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes, Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitum, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non ministravimus tibi?

Then shall they also answere him / saying / Lorde / when sawe wee thee an hungred / or a thurst / or a stranger / or naked / or sicke / or in prison / and did not minister vnto thee?

39. Wenn haben wir dich frantz oder gefangen gesehen / vnd sind zu dir kommen?

Maar haffue wi seet dig siug eller fangen / oc ere komme til dig?

40. Vnd der König wirdt antworten / vnd sagen zu ihnen: Warlich ich sage euch / was ihr gethan habt einem vnter disen meinen geringsten Brüdern / das habt ir mir gethan.

De Koning skal suare / oc sige til dem / Sande / sige siger ieg eder / Huad som i haffue giort en aff disse mine minste Brødre / det haffue i giort mig.

41. Denn wird er auch sagen zu denen zur Linken: Gehet hin von mir / ir verfluchten / in das ewige Feuer / das bereitet ist dem teuffel vnd seinen Engeln.

Da skal hand oc sige til dem hof den venstre haand / Gaar bort fra mig / i Forbandede / i den euige Ild / som er bered Dieffuelen oc hans Engle.

42. Ich bin hungerig gewesen / vnd ihr habt mich nit gespeiset. Ich bin durstig gewesen / vnd ihr habt mich nicht getrencket.

Jeg vaar hungtig / oc i gaffue mig icke mad. Jeg vaar tørstig / oc i gaffue mig icke dricke.

43. Ich bin ein Gast gewesen / vnd ir habt mich nicht beherberget. Ich bin nackt gewesen / vnd ir habt mich nicht bekleidet. Ich bin frantz vnd gefangen gewesen / vnd ir habt mich nicht besucht.

Jeg vaar Fremmet / oc i lonte mig icke herbere. Jeg vaar Nøgen / oc i kledde mig icke. Jeg vaar Siug oc fangen / oc i besøgte mig icke.

44. Da werden sie jm auch antworten / vnd sagen: HERR / wenn haben wir dich gesehen hungerig / oder durstig / oder einen gast / oder nackt / oder frantz oder gefangen / vnd haben dir nicht gedienet?

Da skulle de ocsaa suare hannem / oc sige / HERR / Maar haffue wi seet dig hungtig / eller tørstig / eller fremmet / eller nøgen / eller siug / eller fangen / Oc haffue icke dient dig?

39. Aneb kdy gsme tebe wš dšl nemoeněho / neb w žaláři / a přicházeli gsme k tobě?

Abš Eedyšmy čie wš dšl nemoeněho / abš w wězjeniu / y přyzřlichmy do ciebie?

40. Odpowijdage Král diš gim: Sagišť pravjím wám / cožkoli gsť činili gednomu z Bratřij čěchto mých najmensšjch / mně gsť učinili.

A odpovědžiac Król rzecze im / Sąprawde powiedam wam / Jeście uczynili iednemu z tych bráćiej moiej najmnieyszych / mnie ście uczynili.

41. Potom diš y těm kterijž na lewicy geho budau: Odegs dětež odemne / loščćenij do oħně wěčněho / kterijž gsť připrawen dāblu y Angelām geho.

Tedy rzecze y tym ktorzy po lewicy beda / Ojcie odem nie przesłeci w ogień wieczny / ktorzy zgotowany jest dyablu y Aniołām ie go.

42. Neb gsme lačně / a nebaš li gsť mi gišti: žijžnił gsme / a nebaš li gsť mi pišti:

Abowiemem lačnat / y nie dāš lišcie mi iešč / prāgnatem / y nie dāš lišcie mi pič.

43. Hostem gsme był / a neš přigali gsť mně: Nāh / a neos dišwali gsť mně: Nemoen a w žaláři gsme był / a nenawš štišwili gsť mně.

Bytem goščiem / a nie przyieł lišcie mie / bytem nāgim / a nie przyodźialiście mie / bytem nies moenym y w wězjeniu / a nie nāwiedźiliście mie.

44. Tědy odpowědiš gesmu y oni / řkauce: Pāne / kdy gsme tebe wš dāš lačněho / nebo žijžniwěho / aneb hostem / nebo nahěho / neb nemoeněho / aneb w žaláři / a nepošlaužili gsme tobě?

Thedy mi odpowiedza y oni / moš wiac / Pānie / Eedyžesmy čie wš dšl lačnacym / abš prāgnacym / abš goščiem / abš nāgim / abš nies moenym / abš w wězjeniu / a nie služilišmy robie?

כה

45. הִידִיוּ וַעֲנֵא וַיֹּאמֶר
לְהוֹיוּ אֲמִינוּ אָמֵר אָנֹכִי
לְכוּ דַכְּמָא דְלֹא עֲבַדְתִּין
לְחַד מִן הָלִין וְעוֹרָא אַף
לֹא לִיעֲבַדְתִּין:

*Allora egli risponderà loro, dicendo,
Io vi dico in verità, che inquanto voi non
l'havete fatto ad vno di questi minimi,
ne anco a me l'havete fatto.*

46. וַיֹּאמְרוּ הָלִין לְמַשְׁקִיָּא
דְּלַעֲלֵם וַיִּדְּיקָא לְחַיִּי
דְּלַעֲלֵם:

*E così questi andaranno al supplicio
eterno, e i giusti à la vita eterna.*

כו

1. וְהוּא דְכַד שְׁלָם יְשׁוּעַ
כָּלִהוּ מַלְכָּא הָלִין אָמֵר
לְמַלְמִידָיו:

*Et auuenne che poi che Ies v hebbe
finite tutte queste parole, disse à i suoi di-
scipoli.*

2. וַדְּעִין אֲנִתִין דְּבִתְרָתָא
תְּרִין יוֹמִין הוּא בְּעִתְרָא
וּפְרָה דְּאַנְשָׁא מְשִׁתְּלִים
דְּיִדְּקָא:

*Voi sapete che dentro à due giorni si
fa la festa de la Pasqua, & il Figliuol de
l'huomo sarà dato ad esser crucifisso.*

3. הִידִיוּ אֲתַפְגְּשׁוּ רַבִּי כ
בְּהֵנָּה וְסַבְרָא וְקַשְׁיָשׁ
דְּעִמָּא לְדִרְתָּהּ דְּרַב בְּהֵנָּה
דְּמַתְקָא קִיפָּא:

*Allor si congregarono i principali Sa-
cerdoti, e gli Scribi, e i Vecchj del popolo
ne la sala del Pontefice, che si chiamaua
Caifa.*

4. וְאַתְּמִלְכוּ עֲלֵי יְשׁוּעַ
דְּבִנְקִלָּא יֵאָהֳדוּנִיהִי ו
וְקַטְלִינִיהִי:

*E consultarono insieme di pigliare
Iesv con inganno, e farlo morire.*

5. וַאֲמָרְיוּ הוּוּ לֹא ב
בְּעִדְעָא דְלֹא יִהְיֶה
שְׂגִיָּא בְּעִמָּא:

*Ediceuano, Non già nel dì de la fe-
sta, accioche non si faccia tumulto nel
popolo.*

6. וְכַד הוּא יְשׁוּעַ בְּבֵית
עֲנִיָּא בְּבֵיתָהּ דְּשִׁמְעוֹן
דְּרַבִּי:

*Hor essendo Iesv in Betania, in ca-
sa di Simon lebbroso.*

כה

45. אָז יַעֲנֶה לָהֶם לֵאמֹר אָמֵר
אָמֵר לָכֶם כָּל־אִשֶּׁר לֹא עָשִׂיתֶם
לְאַחַד מִמֵּעֲטִים הָאֵלֶּה וְגַם
לִי לֹא עָשִׂיתֶם:

*Entonces responderlesha, diciendo, Deci-
erto os digo que en quanto no lo hezistes à vno
deestos pequennitos, ni à mi lo hezistes.*

46. וַיֵּלְכוּ אֵלֶּה אֶל־עֲנֵשׁ הָעוֹלָם
וַיִּצְדִּיקִים לְחַיִּי כָל־עוֹלָמִים:

*Y iran estos al tormento eterno, y los justos
à la vida eterna.*

כו

1. וַיְהִי־כַאֲשֶׁר כָּלָה יְשׁוּעַ כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמֵר אֶל־
תְּלָמִידָיו:

*Y Aconteció que como vno acabado Iesus to-
das estas palabras, dixo à sus Discipulos,*

2. יִדְעֻתֶם כִּי אַחֵר יוֹמִים יְהִי
הַפֶּסַח וְבֶן־הָאָדָם יִמָּסֵר לְהַצֵּלֵב:

*Sabeys que dentro de dos dias se haze la Pas-
cua: y el Hijo del hombre es entregado para ser
crucificado.*

3. אָז יִקְהַל שָׁלִי הַכֹּהֲנִים
וְסוֹפְרֵים וְזֻקְנֵי הָעָם אֶל־חֲצֹד
כְּהֵן הַגָּדוֹל הַתְּקַנָּא קִיפָּא:

*Entonces los principes de los Sacerdotes, y
los Escribas y los Ancianos del Pueblo se junta-
ron. al patio del Pontifice, el qual se llamaua
Caiphas.*

4. וַיִּזְעֻצוּ לְתַפֵּשׁ אֶת־יְשׁוּעַ
בְּמַרְמָה וּלְהַרוֹג:

*Y tuuieron consejo para prender por en-
ganno à Iesus, y matarlo.*

5. וַיֹּאמְרוּ אֶל־בְּיוֹם הַחֵג פֶּן־
תְּהִיָּה מְהוּמָה בָּעָם:

*Y dezian, No endia de fiesta: porque no se
haga alboroto enel pueblo.*

6. וְכַאֲשֶׁר הָיָה יְשׁוּעַ בְּבֵית־
עֲנִיָּה בְּבֵית שְׁמַעְיֹן הַמַּצְרֵעַ:

*Y estando Iesus en Bethania en casa de Si-
mon el leproso.*

κε.

45. Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς,
λεγων· ἀμὲν λεγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον
οὐκ ἐποιήσατε εἰς τῶν τῶν ἐλαχί-
στων, οὐδὲ μοὶ ἐποιήσατε.

*Lors il leur respondra, disant, En ve-
rité ie vous di, qu'entant que vous ne
l'auiez point fait à l'un de ces plus pe-
tis, vous ne me l'auiez point fait ausi.*

46. Καὶ ἀπελθόντων ἑκαστοὶ εἰς
καλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς
ζωὴν αἰώνιον.

*Et ceux-ci s'en iront aux peines eter-
nelles: mais les iustes s'en iront à la vie
eternelle.*

Κ Ε Φ Α Λ. κε'.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰη-
σοῦς πάντας τοὺς λόγους τού-
τους, εἰπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

*Et aduint quand Iesus eut acheué
tous ces propos, qu'il dit à ses disciples.*

2. Οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας
τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ανθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρω-
θῆναι.

*Vous sauez que dedans deux iours la
solennité de la Pasque se fait. & le Fils
de l'homme s'en va estre liuré pour estre
crucifié.*

3. Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρε-
σβύτεροι & λαοὶ εἰς πλὴν αὐλῶν &
ἀρχιερεως, λεγομένης καὶ αἶφας.

*Lors s'assemblerent les principaux
Sacrificateurs, & les Scribes, & les An-
ciens du peuple en la salle du souverain
Sacrificateur, nommé Caiphe.*

4. Καὶ συνεβλήσαντο ἵνα τοῦ
ἰησοῦ κατακτείνωσι, καὶ ἀπο-
κτείνωσιν.

*Et tindrent conseil de saisir Iesus
par finelle, & de le mettre à mort.*

5. Ἐλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ εορτῇ, ἵνα
μὴ θόρυβος γῇ ἐν τῷ λαῷ.

*Mais disoyent-ils, Non point durant
la feste, de peur qu'il ne se face tumulte
entre le peuple.*

6. Τοῦ δὲ ἰησοῦ ἑνοχλήθη ἐν βηθη-
νίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος & λεπερεῦ.

*Et comme Iesus estoit en Bethanie,
en la maison de Simon, dit le lepreux.*

S. MATTHAEVS.

CAP. XXV.

45. Tunc respondebit illis, dicens, Amen dico vobis, quandiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.

Then shall he answer them / and say, Verely I say vnto you, in as much as ye did it not to one of the least of these, ye did it not to me.

46. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

And these shall goe into everlasting paine: and the righteous into life eternall.

CAP. XXVI.

ET factum est: cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis.

And it came to passe / when Iesus had finished all these sayings / he said vnto his disciples.

2. Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur.

We knowe that within two dayes is the Passouer / and the Sonne of man shall bee deliuered to be crucified.

3. Tunc congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas.

Then assembled together the chiefe Priestes, and the Scribes, and the Elders of the people into the hall of the hie Priest called Caiphas.

4. Et consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent, & occiderent.

And consulted how they might take Iesus by subtiltie, and kill him.

5. Dicebant autem, Non in die festo: ne forte tumultus fieret in populo.

But then said, Not on the feast day, lest any uproare be among the people.

6. Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis Leprosi.

And when Iesus was in Bethanias, in the house of Simon the leper.

S. Mattheus.

Das XXV. Capitel.

45. Denn wird er inen antworten vnd sagen: Warlich ich sage euch / was ihr nicht gethan habt einem vnter disen Geringsten / das habt ihr mir auch nicht gethan.

Da skal hand suare dem / oc sige / Sandeltge si ger teg eder / Quad som i icke haffue giort en aff disse Minste / der haffue i oc icke giort mig.

46. Vnd sie werden in die ewige Pein gehen / aber die Gerechten in das ewige Leben.

De de skulle gaa i den ewige Pine / Men de Rettefærdige i det ewige Liff.

Das XXVI. Capitel.

Vnd es begab sich / da Iesus alle dise rede vollendet hatte / sprach er zu seinen Jüngern:

De der hende sig / der Iesus haffde giort ende paa al denne Tale / da sagde hand til sine Disciple.

2. Ihr wisset / das nach zweyen tagen Ostern wird / vnd des Menschen Son wirdt überantwortet werden / das er getreuiget werde.

I vide / at effter tho dage er der Paaske / De Menntensens Son bliffuer forraad / at hand skal kaarsfestis.

3. Da versammelten sich die Hohenpriester vnd Schriftgelehrten / vnd die Eltesten im Volck / in den Pallast des Hohenpriesters / der da hieß Caiphas.

Da forsamlede de ypperste Prestter oc Scriffetloge / oc de Eldste blant Folket sig / i den Ypperste Prestis Sal / som hed Caiphas.

4. Vnd hielten rath / wie sie Iesum mit listen griffen vnd tödten.

De hulde raad / huorledis de kunde gribe Iesum met list / oc ihiesla hannem.

5. Sie sprachen aber: Ja nicht auff das Fest / auff das nicht ein Aufrhur werde im Volck.

De de sagde / Ja icke paa Høytiden / at der skal icke bliffue et Oprør blant Folket.

6. Da nun Iesus war zu Bethanien / im Hause Simonis des Aussätzigen.

Der Ihesus vaar nu i Bethanien / vdi Simonis den Spedalskis hus.

S. Matheus.

Kapitola XXV.

45. Tedy odpowij gim / fka: Zagiste prawim wam: Co gste koli nečinili gednomu z naimensshych techto / mne gste nečinili.

Tedy im odpowie / mowiac / Zaprawde powiedam wam / Zles cie nie czynili tednemu z tych naimensshych / ani cie mnie vczynili.

46. Ypugdau tito do trapez niy wēcnēho / ale Sprawedliwsi do žywota wēcnēho.

Y poyda ci na meke wieczna / a sprawedliwi do žywota wiecznego.

Kapitola XXVI.

Y Stalo se kdnz dokonal Bes / zhis fci tyto wsecty / řekl Bedlniřkuom swym:

Y Stalo sie gdy dofończyl Iesus / z tych wsectych / řekl vczynom swom.

2. Wiste / ze po dwau dnech Welikā noc bude / a Syn Cjlos wēta zrazen bude / aby byl vřřs žowan.

Po dwu dnii bedzie Wielka noc / a Syn czlowieczy bedzie pozdan aby byl vřřzowan.

3. Tedy se sešli se Wrechnij Kněžij a Starřij Lidu na Syn Wrechnijho Kněze / řes řyž slaul Kanřřas.

Tedy se sebrali Křřřjetā Křř plāstie / Doktorowie / y starřij z ludu do dworu Křřplana / řthorego zwano Kanřřas.

4. Araddu včinili / aby Bes / řisse řřřwē yali a řabili.

Y řādžili sie spolu aby Iesusa řdrāda poimāli y řabili.

5. Ale prawili: Ne w Den Cwāteční / aby řnad nebyl řozbrog w Lidu.

Y řřřřli / řřē w řwietro / aby sie nie řtalo řānie řānie w ludu.

6. Kdnz pak byl Bes / řiss w Bethanij w Domu řřmona malomocnēho.

Y gdy Iesus byl w Bethāniey w domu řřmona řřdowātego.

כו

7 קרבת לה אגתתנן
האית עליה שטופתנן
ומשחא דבסמא סג' דמין
ואשפעתה על רשה דישוע
פד סמיר:

Era venuta a lui una donna che ha-
ueua un vaso d'alabastro d'un vnguento
di gran prezzo, e sparselo sopra'l capo di
esso: che sedeva.

8 הוין דין תלמודהי וא
ואתפאש להון ואמרו ל
למנא אבדנא הנג:

E i suoi discipoli cio vedendo, n' heb-
bero sdegno, dicendo, A che proposito que-
sta perditi-

9 משכח הוא גיר דידון
הנג בסג' ויתיהב למ
למסכני:

Conciosia che questo vnguento si po-
teua vendere in gran prezzo, e darlo a i
poveri.

10 ישוע דין ידע ואמר להון
מנא מלאון אמתון לה
לאנתתא עבדא שפיר
עבדת לותי:

Il che hauendo Iesus conosciuto, disse
loro, Perche date voi molestia a questa
donna? ella certamente ha fatto una bu-
ona opera inuerso di me.

11 בכל זבון גיר מסכנא
אית לכון עמכון לי דין לא
בכל זבון אית לכון:

Voi hauerete ben sempre de poveri
conesso voi, ma me non hauerete gia sem-
pre.

12 הדא דין דארמור
בסמא הנא על גושמי און
דלמקברני עבדת:

Perche spargendo costei questo vn-
guento sopra'l mio corpo, l'ha fatto per la
mia sepultura.

13 ואמון אמר אנג
לכון דאכנא דתתפרד ס
סברתי הדא בכלה עלמא
יתמלל אף מדים דעבדת
הדא לדוכרנה:

Io vi dico in verita, che douunque sa-
ra predicato questo Euangelio per tutto'l
mondo, si raccontara ancora cio che co-
stee ha fatto, in memoria di lei.

14 הידון אול חד מן תר
עסר דמותקרא יהוד
סכריוטא לות דפי כהנא:

Allora vno di dodici, che si chiama-
ua Giuda Iscariote, sen' ando a i principa-
li Sacerdotes.

כו

7 גגשה אליו אשה ובידה פך
בהט שמן יקר מאד והשפך על
ראשו בשבחיו:

Vino a el vna muger con vn vaso de alabastro
de vnguento de gran precio, y derramolo sobre
la cabeza de el estando sentado a la mesa.

8 וידנאן התלמידים ויכעסו
לאמר על מה האבדת הזאת:

Lo qual viendo sus Discipulos enojaronse,
diziendo, Porque se pierde esto?

9 כי יכל השמן הזה להמכר
ברב ולהנתיך לאביונים:

Porque este vnguento se podia vender por
gran precio, y darse a los pobres.

10 וידע ישוע ויאמר להם
למה תאלצו את האשה כי
מעשה טוב פעלה בי:

Y entendiendolo Iesus, dixoles, Porque days
pena a esta muger que me ha hecho buena obra?

11 כי בכל עת אביונים יהיו
עמכם ואני לא בכל עת אהיה
עמכם:

Porque siempre tendreys pobres con voso-
tros, mas a mi no siempre me tendreys.

12 היא שלכה את השמן
הזה על גופי לקברני עשתי:

Porque echando esto vnguento sobre mi
cuerpo, para sepultarme lo ha hecho.

13 אמר אני אמר לכם בכל
מקום אשר תקרא שם את
הבשרה הזאת בכל הארץ יאמר
את אשר עשתי זאת לזכרונה:

Decierto os digo que donde quiera que este
Euangelio fuere predicado en todo el mundo,
tambien sera dicho para memoria de ella lo que
esta ha hecho.

14 אז הלך אחד משנים עשר
הקרא יהודה אישכריוטי אל
ראשי הכהנים:

Entonces vno de los doze, que se llamaua
Iudas Iscariota, fue a los principes de los Sacer-
dotes.

κς'.

7. Προσηλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλά-
βασρον μύρον ἔχουσα βαρυτίμη, καὶ
κατήχευεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
ἀνακλόμενα.

Vne femme estoit venue à lui, ayant
vne boiste d'oignement de grand prix,
& l'auoit respandu sur la teste d'icelui
estant à table.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἡ-
γανάκησαν, λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀ-
πώλεια αὐτῆς;

Et ses disciples voyans cela, furent
indignés, disans, A quoi sert ce degast?

9. Ὁδυνάτω γὰρ ἔτι τὸ μύρον
ὡς ἀβλῦται πολλοῦ, καὶ δοθῆναι
πτωχοῖς.

Car cest oignement pouuoit estre
vendu beaucoup, & estre donné aux
poures.

10. Γινέσθῃ ὁ ἰησοῦς, εἰπὼν αὐτοῖς·
τί καὶ παρέρχεται τῇ γυναικὶ;
ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσασθαι εἰς ἐμὲ.

Mais Iesus apperceuant cela, leur dit,
Pourquoi donnez-vous fascherie à ce-
ste femme? car elle a fait vn bon acte
enuers moi.

11. Πάντοτε γὰρ ὅτε πτωχοὶς
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐγὼ δ' οὐ πάντοτε
ἔχετε.

Pourtant que vous aurez tousiours
les poures avec vous: mais vous ne
m'aurez point tousiours.

12. Βαλεῖται αὐτῇ τὸ μύρον ἔτι
ὅτι ἡ ζωμάτης μου, πρὸς τὸ ἐπι-
φιάσαι με ἐπιθήσει.

Car ce qu'elle a respandu cest oigne-
ment sur mon corps, elle l'a fait pour
l'appareil de ma sepulture.

13. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν· ὅπου ἂν
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον ἔτι ἐν ὅλῳ
τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐπιθή-
σει αὐτῇ, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque
lieu que sera presché cest Euangile en
tout le monde, cela aussi qu'elle a fait
sera recité en memoire d'elle.

14. Τότε προελθὼς εἰς Ἰούδα
δαίμα, ὁ λεγόμενος ἰσκα-
ριώτης, πρὸς αὐτὸν δεξιερῶς.

Adonc l'un des douze, qui estoit ap-
pelé Iudas Iscariot, s'en alla vers les
principaux Sacrificateurs,

CAP. XXVI.

7. Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis.

There came vnto him a woman / which had a boxe of very costly oynment / and powred it on his head / as he sat at the table.

8. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes, Vt quid perditio hæc?

And when his disciples sawe it / then had indignation / saying / What needed this wastage?

9. Potuit enim istud vānundari multo, & dari pauperibus.

For this ointment might haue bene selde for much / and bene giuen to the poore.

10. Sciens autem Iesus, ait illis, Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.

And Iesus knowing it / saide vnto them / Why trouble ye the woman? for shee hath wrought a good worke vpon me.

11. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

For ye haue the poore alwayes with you / but me / shall ye not haue alwayes.

12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me, fecit.

For in that she powred this oynment on my body / shee did it to burie me.

13. Amen dico vobis ubicunque prædicatum fuerit euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.

Where I say vnto you / Where soeuer this Gospell shall bee preached througout all the worlde / there shall also this that shee hath done / be spoken off for a memoriall of her.

14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum.

Then one of the twelue / called Iudas Iscariot / went vnto the chiefe Priests.

Das XXVI. Capitel.

7. Eratt zu im ein Weib / das hatte ein Glas mit köstlichem Wasser / vnd goß es auff sein Haupt / da er zu tisch saß.

Da traadde en Quinde til hannem / som hassde it Glass met kaasteligt Vand / oc vdslyrte det paa hans Hoffsuit / som hand sad til bordz.

8. Da das seine Jünger sahen / wurden sie vntwillig / vnd sprachen: Wo zu dienet diser vnrath?

Der hans Disciple det saac / toge de det til mistycke / oc sagde Huor til tiener dette wraad?

9. Dises Wasser hett mocht theuer verkaufft vnd den Armen gegeben werden.

Dette Vand maatte bleffuet dyre solt / oc giffuit fattige.

10. Da das Iesus merckte / sprach er zu ihnen: Was bekümmert jr das Weibe? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Der Iesus der merckte / sagde hand til dem / Hui bekumre i denne Quinde? Hun hassuer giort en god gerning mod mig.

11. Ir habt allezeit Arme bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.

I hassue altid fattige hoffseder / Men mig hassue i icke altid.

12. Daß sie dis Wasser hat auff meinen Leib gegossen / hat sie gethan / daß man mich begraben wirdt.

At hun vdslyrte dette Vand paa mit legeme / hassuer hun giort / at mand skal begraffue mig.

13. Warlich ich sage euch / Wo dis Euangelium gepredigt wirdt in der ganzen Welt / da wirdt man auch sagen zu ihrem gedechtniß / was sie gethan hat.

Sandelige ieg si ger eder / Huor som dette Euangelium bliffuer predicket i den gantske Verden / der skal mand oc si til hendis Hukommelse / Huad hun hassuer giort.

14. Da gieng hin der zwölffen einer / mit Namen Judas Ischarioth / zu den Hohenpriestern.

Da gieck en bort aff de Tolff / som hed Judas Ischarioth / til de Ypperste Prester.

Kapitola XXVI.

7. Přistaupi k němu žena magičná nádobu alabastru / vau masti drahé / v mýlila jí na hlavu geho / když seděl za stolem.

Przyšlá byla do něho niewiasta / masticz słoiek masticz kosztowney / v mýlila ja byla na glowe ies / go gdy siedział v stolem.

8. A widauce to předních / rozhněvali se / řkauce: V čemu gest žrta tato?

Co widzac vczniowie tego / rozgniewali sie mowiac / Na coz thavrtata?

9. Neb mohla tato mast prodána býti za mnoho / a dano býti chudým.

Abowiem moženo te mās drogo przedać / rozdat to vbohim.

10. A wěda to Gejijs / řekl jim: Proč ja žle máte této ženy? dobrýť žagistě skutek učinila na demnau.

Co gdy poznal Krystus / řekl im / Przecz je frásu nek zádawacie tej nie wieście? gdyz dobry wczystek przeciw to mnie wczynila.

11. Neb chudě wždycky máte s sebau / ale mne ne wždycky miji budete.

Abowiem žawse bedžtecie mīec v bogie miedzy soba / Ale mne nie žawse mīec bedžtecie.

12. Wyliswšy žagistě tato mast tuto na mē tělo / ku pohřbu mēmu to učinila.

Bo iž thá one mās wpušcie lá náciato moie / to wczynila dla pogrzebu mego.

13. Žagistěť prawijm wám: Kdekoli kážáno bude Ewangelium toto po wšsem Swětě / budeť praweno / že to učinila na památku gegij.

Žáprawde powiedam wam / Gdziekolwiek będzie przepowiadana Ewangelia ta po wšym świecie / to co ona wczynila / będzie powiedano na pámiatke iej.

14. Tedy odšel geden ze dwanaći / kterž slaul Gidáš Iskariotský / k knížatům kněžským.

Tedy šedšy seden ze dwunás / ie / korego zwano Judáš Iskariot / kthes do kniazat kaplanskich.

כו

15 ואמר להון מנא צביו
אנתון למתל לי ואנא
משלם אנא לה לכוון הון
הון אקיומו לה תלתון ה
דכספא:

Edisse loro, Che mi volete voi dare, et io v'elo darò ne le mani? Et essi gli assegnarono trenta argenti.

16 ומו הדין בעא הון
לה פלעא דישלמיהו:

Eda quell' hora cercava il tempo comodo per tradirlo.

17 ביומא דיו קדמין
הפטירא קרבו תלמידין
לות ישוע ואמרו לה איכא
צבא אנת דנטיב לך דתלעס
פצחא:

Hor il primo giorno de la festa de gli azimi, i discipoli vennero a Iesv, dicelidon, Doue vuoi tu che noi t'apparecchiamo da mangiar l' agnello di Pasqua?

18 הו דיו אמר להון ולו
למדינתא לות פלן ואמרו
לה רבן אמר ובני מטא
לה לותר עבד אנא פצחא
עם תלמידיו:

Et egli disse, Andate ne la città ad un tale, e diteli, Dice il Maestro, il tempo mio è vicino, onde io farò la Pasqua appresso di te co' miei discipoli.

19 ותלמידוהי עבדו א
איכנא דפקד להון ישוע
וטיבו פצחא:

Ei discipoli fecero come Iesv haueua loro imposto, e apparecchiaron la Pasqua.

20 ופד הוה רמשא סמין
הון עם תלמידוהי
תלמידוהי:

Venuta che fu la sera, simeffe à tavola co' i dodici.

21 ופד לעסין אמר אמין
אמר אנא לכוון דחד
מנכון משלם לי:

E mentre ch'essi mangiavano, disse Io vi dico in verità che vno di voi mi tradirà.

22 ופרית להון טב ושדיו
למאמר לה חד חד מנהון
למא אנא מדי:

E contristati di cio grandemente, incominciarono, ciascun di loro à dirli, Signore, son io quello?

כו

15 ויאמר מה תרצו לתת לי
ואני אסגירנו לכם והמה נקבו
לו שלשים כסף:

Y dixoles, Que me quereys dar, y yo os lo entregaré: y ellos le fennalaron treynta pieças de plata.

16 ויאמרו בקש עתה להסגיר
אנחנו:

Y desde entonces buscaua oportunidad para entregarlo.

17 וביום אחד למצות קרבן
התלמידים אל ישוע ויאמרו
לו איפה תרצה ונקיך לך לאכל
את הפסח:

Y el primer dia de la fiesta de los panes sin leuadura vinieron los Discipulos à Iesus diziendo le, Donde quieres que te aderecemos para comer el cordero de la Pascua?

18 ויאמר לכו אל העיר
לפלמוני ואמרו לו המלמד אומר
עתה קרובה היא אחר אעשה
את הפסח עם תלמידיו:

Y el dixo, Id à la Ciudad à vno, y dezilde, El Maestro dize, Mi tiempo està cerca: en tu casa haré la Pascua con mis Discipulos.

19 ויעשו התלמידים כאשר
צוה אותם ישוע ויכינו את
הפסח:

Y los Discipulos hizieron como Iesus les mandó, y adereçaron la Pascua.

20 והיה ערב ויסמוך עם
שנים עשר:

Y como fue la tarde del dia, sentose à la mesa con los doze.

21 וכאשר אכלו אמר אמר
אומר לכם כי אחד ממכם
יסגירני:

Y comiendo ellos, dixo, De cierto os digo, que vno de vosotros me ha de entregar.

22 ויעצבו מאד ויחלו איש
איש מהם לאמר אליו תאמר
אני הוה אדוני:

Y ellos entristecidos en gran manera, començó cada vno de ellos à dezir, Soy yo Sennor?

כז.

15. Εἰπέ· τί θέλετε μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν ὡς δώσω αὐτὸν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

Et leur dit, Que me voulez vous donner, & ie le vous liurerai? Et ils lui confignerent trente pieces d'argent.

16. Καὶ ἀπὸ τῆς ἐδῆς ἐκζητοῦν αὐτὸν ὡς δώσω.

Et dès lors cerchoit-il opportunité pour le liurer.

17. Τῇ δὲ πρώτῃ τῆς ἀζύμων προσήλθοι οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἐτοιμάζωμεν σοὶ φαγεῖν τὸ πάσχα;

Or le premier iour de la feste des pains sans leuain, les disciples vindrent à Iesus lui difans, Où veux-tu que nous t'apprestions à manger l'Agneau de Palque?

18. Οἱ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν· ποῦς τὸν δόνα, καὶ εἰπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καμρὲς με ἐγγὺς ἐστὶ· ποῦς σε ποιεὶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

Et il respondit, Allez en la ville vers un tel, & lui dites, Le Maistre dit, Mon temps est pres, ie ferai la Pasque chez toi avec mes disciples.

19. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Et les disciples firent comme Iesus leur auoit ordonné, & preparerent la Pasque.

20. Ὁψίας δὲ ᾤμεν μὲν, ἀνέστη μετὰ τῶν δώδεκα.

Quand donques le soir fut venu, il se mit à table avec les douze.

21. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν ὡς δώσω με.

Et comme ils mangeoyent, il dit, En verité ie vous di, que l'un de vous me trahira.

22. Καὶ λυπώμενοι ἑκάστος αὐτῶν, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ· ἑκάστος αὐτῶν, μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε;

Alors ils furent fort contristés, & chacun d'eux se print à lui dire, Seigneur, est-ce moi?

15. *Et ait illis, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.*

And sayde/ What will ye giue me/ and I will deliuer him vnto you? and they appointed vnto him thirtie pieces of siluer.

16. *Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.*

And from that time / he sought opportunity to betray him.

17. *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?*

Nowe on the first day of the feast of vnleavened bread the disciples came to Iesus / saying vnto him / Where wilt thou that we prepare for thee to eate the Passequer?

18. *At Iesus dixit, Ite in civitatem ad quendam, & dicite ei, Magister dicit, Tempus meum propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.*

And he sayde/ Goe into the citie to such a man / & say to him / The master saith / My time is at hand: I will keepe the Passequer at thine house with my disciples.

19. *Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus: & paraverunt pascha.*

And the disciples did as Iesus had giuen them charge / and made ready the Passequer.

20. *Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.*

So when the euen was come / he sat downe with the twelue.

21. *Et edentibus illis, dixit, Amen dico vobis quia unus vestrum me traditurus est.*

And as they did eate / he sayde/ Verely I saye vnto you / that one of you shall betray me.

22. *Et contristati valde, ceperunt singuli dicere, Nunquid ego sum Domine?*

And they were exceeding sorowfull / and began euery one of them to say vnto him / Is it I / Master?

15. *Vnd sprach: Was wolt ihr mir geben ich will ihn euch verrathen? Vnd sie boten ihm dreissig Silberling.*

De sagde / huad vilt i giffue mig / Jeg vil forraade eder hannem? De de bøde hannem tredieue Solsspendinge.

16. *Vnd von dem an / suchet er gelegenheit / daß er ihn verriethe.*

De der effter søgte hand leylighed til / at forraade hannem.

17. *Über am ersten tage der süßen brodt / tratten die Jünger zu Jesu / vnd sprachen zu ihm: Wo wilt du / das wir dir bereitten das Osterlamb zu essen?*

Men paa det søde Brod / første dag / ginge Disciplene til Iesum / oc sagde til hannem / Huor vilt du / at vi skulde berede dig Paaſte Lammec at æde?

18. *Er sprach: Gehet hin inn die Stadt zu einem / vnd sprecht zu ihm: Der Meister leßt dir sagen / meine zeit ist hie / ich will bey dir die Ostern halten mit meinen Jüngern.*

Hand sagde / Gaar hen i Staden / til en / oc siger til hannem / Meſteren lader dig ſige / Min tid er nær / Jeg vil holde Paaſte hof dig med mine Disciple.

19. *Vnd die Jünger thaten / wie ihnen Jesus befohlen hatte / vnd bereiteten das Osterlamb.*

De Disciplene gjorde / lige som Ihesus befalede dem / oc beredde Paaſte Lammec.

20. *Vnd am Abend saßte er sich zu Tisch mit den zwölffen.*

De om aftenen sette hand sig til Bord / med de Tolf.

21. *Vnd da sie assen / sprach er: Wahrlich ich sage euch / Einer vnter euch wird mich verrathen.*

De der de æde / sagde hand / Sandelige siger jeg eder / En aff eder skal forraade mig.

22. *Vnd sie wurden sehr betrübt / vnd huben an ein jeglicher vnter ihnen / vnd sagten zu ihm: Herr / bin ich?*

De de bløffue saare bedrøffuede / oc begynte / hver blant dem / oc ſage til hannem / HERR / er der jeg?

15. *A řekl jim: Co mi chcete dáti / a já vám ho zradím? A oni vložili genu dáti Třideti Stříbrných.*

Rzekł im / Co mi chcecie dāci / a ja wam wydam? A oni mu nāz / nāczyli rēzydžieści pieniedzy srebrnych.

16. *A od řečwijše / šle dal příhodného času / aby gen zradil.*

A od onego času vprůromā čas aby go vydal.

17. *Prvního pak dne Pšenič / přišaupili k Gežíšovi Bědníci / řauce. Kde chceš ať připravíme tobě / aby gedi Beránka?*

Pierwszego dnia świąt pšenič / przysli do niego uczniowie tego / mówiac mu / Gdzie chcesz abyśmy zgotowali iść baranka wielkonocego?

18. *Gežíš pak řekl: Gdeto do Města k gednomu / a řete genu: Mistrz wykázał / Czas māj bližko gest / v tebež gyl budu Beránka s Bědníky mými.*

On řekl / Idźcie do miastā do niektorego człowieka a rzezyzcie mu / Mistrz mowi / Czas mój blisko jest / v ciebie bede obchodzil wielka noc z uczniāmi mými.

19. *Včinili Bědníci tak / jakož jim byl vložil Gežíš / a připravili Beránka.*

Uczynili uczniowie tak / im rozkazal Iesus / y zgotowali baranka wielkonocego.

20. *A když byl večer / sedl za stůl s Dvanácti Bědníky svými.*

A kdy byl večer / sedl v sto / u se dwanaście.

21. *A když gedi / řekl jim: Sagistě pravím vám / že geden z vás mne zradí.*

A kdy oni sedli / řekl / Já pravím / depoviedam vám / iž jeden z vás mne wyda.

22. *V zarmantivšse se welsmi / počali každý z nich říci: Zdalí já gsem Pane?*

Tedy sie zasmučili barzo / y poceli každý z nich mowic temu / A zādali ja gsem Pane?

כו

23. הוּ דִין עָנָא וְאָמַר מִן
הַצֵּבֶע אִידָה עָמִי בְּלִגְתָּא
הוּ יִשְׁלַמְנִי:

Et egli rispondendo, disse, Colui che ha intinto con meco la mano nel piatto, effo mi tradirà.

24. וּבִרְהָ דְאִנְשָׁא אִנְרִי
אִיכְנָא דְכִתְיָב עֲלוּהִי וִי
לֵה דִין לְגַבְרָא הוּ דְבִאִידָה
בִּרְהָ דְאִנְשָׁא מִשְׁתַּלֵּם
פִּקְחָ הוּא לֵה לְגַבְרָא הוּ
אִלּוּ לֹא אֶתְיָלֵד:

Certamente il Figliuel de l'huomo sene va, si come di lui è scritto: magnai à quell'huomo, da cui il Figliuel de l'huomo è tradito. Buono sarebbe stato per lui se quell'huomo non fusse mai nato.

25. עָנָא יְהוּדָא מִשְׁלַמְנָא
וְאָמַר דְלִמָּא אָנָּא הוּ רַבִּי
אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אָנָּתָּ אֲמַרְתָּ:

E Giuda ilqual lo tradì, rispondendo, disse, Maestro, son io quello? Egli dice à lui, Tu l'hai detto.

26. כִּד דִין לַעֲסִין שְׁקִיר
יֵשׁוּעַ לַחֲמָא וּבִרְךְ וּקְצַץ
וַיִּהְיֶה לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר
סְבוּ אֲכֹלוּ הֵנוּ פְּגִירִי:

E mentre ch'essi mangiavano, Iesv prese del pane, e renduto ch'egli hebbe le grazie, lo spezò, e dettelo à i discipoli, e disse, Pigliate, mangiate, questo è il mio corpo.

27. וְשָׁקַל כֶּסֶף וְאִידָה
וַיִּהְיֶה לְהוֹן וְאָמַר סְבוּ א
אֲשַׁנּוּ מִיָּה כָּלְכוּן:

Di Poi preso il bicchiero, e rendute le grazie, il dette loro, dicendo, Bevetene tutti.

28. הֵנוּ דְמִי דִידִיתִיקָא
חֲדָתָא דְחִלְהָ סְגִיָּא
מִתְאַשֵּׁד לְשׁוּבְקִנְיָא
דְחִטְהָ:

Perciòche questo è il mio sangue, che è del nuovo Testamento, ilqual si sparge per molti in remission de peccati.

29. אָמַר אָנָּא לְכוּ דִין
דְלֹא אֲשַׁתָּא מִן הָטָא מִן
הָנָא יִלְדָּא דְגִפְתָּא עֲדִמָּא
לְיוֹמָא דְבִרְהָ אֲשַׁתִּי וְהִי
עֲמֻכּוֹן חֲדָתָא בְּמַלְכוּתָהּ
דְאִלְהָ:

E dicono che io non beverò da hora innanzi di questo frutto di vite, insin à quel giorno quando io lo beverò conessu vostro nel regno del Padre mio.

כו

23. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אִשְׁר יִטְבִּיל אֶתִּי
אֶת־יָדוֹ בְּקַעֲרָה הוּא יִסְגִּירֵנִי:

Entóces el respondiend, dixo, Elque mete la mano cómigo enel plato, este mecha de entregar.

24. וַאֲכֹן בֶּן־הָאָדָם יֵלֶךְ בְּאִשְׁר
גִּכְתָּב עָלָיו וְאִנִּי לְאָדָם הָהוּא
אִשְׁר בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר טוֹב
הֵיָה לוֹ אִשְׁר לֹא גִזְלֵד הָאָדָם
הָהוּא:

A la verdad el Hijo del hombre vá, como está escripto de el: mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entregado. bueno le fuera al tal hombre no auer nacido.

25. וַיַּעַן יְהוּדָה אִשְׁר מָסֵר אֹתוֹ
וַיֹּאמֶר הֵאֵם אֲנִי הוּא רַבִּי וַיֹּאמֶר
לוֹ אַתָּה אֲמַרְתָּ:

Entonces respondiend Iudás, que lo entregaua, dixo, Soy yo por ventura Maestro? Dizele, Tu lo has dicho.

26. וּבְאִשְׁר אָכְלוּ לֶקַח יֵשׁוּעַ
אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּפְּלֵם וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר קֶחֱוּ וְאֲכֹלוּ
זֶה הוּא גּוֹפִי:

Y comiendo ellos, tomó Iesus el pan, y auiendo hecho gracias, partiólo, y dió à sus Discipulos, y dixo, Tomad, comed: esto es mi cuerpo.

27. וַיִּקַּח אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֶךְ וַיִּתֵּן
לָהֶם לֵאמֹר שְׁתוּ מִמֶּנּוּ כָּל־כֶּם:
וְרֹמָנְדוֹ הַבָּשׂוֹל וְהַחֲמָא דִּיכֹסִים
דִּיכֹסִים:

Y romandó el vaso, y hechas gracias dióles diciend, Beued de el todos.

28. כִּי זֶה הוּא דְמִי דָם בְּרִית
הַחֲדָשָׁה אִשְׁר עַל־רַבִּים גִּשְׁפָּךְ
לְכַפֹּר עֲוֹנוֹתֵם:

Porque esto es mi sangre del Nueuo testamento, la qual es derramada por muchos para remission de los peccados.

29. וְאֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי מֵעַתָּה
אֵינֶנִּי שׁוֹתֶה מִיַּיִן הַגֵּפֶת הַזֹּאת
עַד הַיּוֹם הַהוּא אִשְׁר אֲשַׁתִּי וְהִי
עֲמֻכּוֹן חֲדָתָא בְּמַלְכוּת אָבִי:

Y digo os que desde aora no beveré mas de este fruto de vid, hasta aquel dia, quando lo tengo de beuer nueuo con vosotros enel Reyno de mi Padre.

κς.

23. Ο ὁ ἀποκριθὲς εἶπεν, ὁ ἐμ-
βάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τραπέζῳ
τῷ χηρῶ, ὅστις με πωλεῖ.

Mais il leur respondit, & dit, Celui qui à mis sa main au plat pour tremper avec moi, c'est celui qui me trahira.

24. Ο ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐ-
τοῦ· καὶ ὁ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ
δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδο-
ται. καλὸν αὐτῷ, εἰ οὕτως ἐγερθή-
ται ὁ ἀνθρώπου ἐκ τῶν νεκρῶν.

Or quant au Fils de l'homme, il s'en va selon qu'il est eserit de lui: mais malheur à cest homme-la, par lequel le Fils de l'homme est trahi: il eut esté bon à cest homme-la de n'estre point né.

25. Ἀποκριθὲς ὁ ἰουδᾶς ὁ πω-
λεῖς αὐτόν, εἶπεν, μήτι ἐγώ εἰμι,
ραββί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας.

Et Iudas qui le trahissoit respondant dit, Maistre, est-ce moi? Il lui dit, Tu l'as dit.

26. Ἐδιδόντων ὁ αὐτὸν, λαβὼν
ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστή-
σας, ἐκλάσας, καὶ ἰδιόθεν τοῖς μαθη-
ταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· ὅ-
τι ἐστὶ τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Iesus print le pain: & apres qu'il eut rendu graces, il le rompit, & le bailla à ses discipules, & dit, Prenez, mangez: ceci est mon corps.

27. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ
εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέ-
γων, πίνετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, & rendu graces, il la leur bailla dilant, Beueez en tous.

28. Τὸ πρῶτον ἐστὶ τὸ αἷμά μου,
τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυμένον εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν.

Car ceci est mon sang, le sang du nouveau Testamēt, lequel est respandu pour plusieurs en remission des peches.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ πίω
ἀπ' αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκεί-
νης, ὅταν αὐτὸ πίνω μετ' ὑμῶν κα-
τὸ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.

*Or ie vous di, Que de puis ceste heu-
re ie ne boirai de ce fruit-ici de vigne,
iusques à ce iour-la que ie le boirai
nouueu avec vous au royaume de mon Pere.*

כו

30 וְשָׁחֲרוּ וַיִּבְרְכוּ לְטוֹר
וַיִּתְּנֵם:

E detto che ebbero l'hinno, se n'isfirono al monte de gli Oliui.

31 הַיְדִיוֹ אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ
אֲנִיתִין כָּלְכוּן תַּתְּכַשְׁלוֹן בִּי
בְּהֵנָּה לְלִנְיָ כְּתִיב גִּיד
דְּאִמְרָנָה לְרַעְיָנָה ו
וַיִּתְּבַדְרוּן עֲרֵבָה דִּיעֵנָה:

Allor Iesv dice loro, Tutti voi questa notte vi scandalizavete per conto mio; percioche egli è scritto io percuoterò il pastor, e le pecore del gregge si dispergeranno.

32 מִן בֵּית דָּקָאם אָנִי
הִיו קִדְם אָנִי לְכוֹן
לְגַלִּילָא:

Ma poi ch'io sarò risuscitato, & andirò innanzi in Galilea.

33 עֵנָה כְּאֵפָה וְאָמַר לָהּ
אִפּוֹ כָּל נֶשׁ יִתְּכַשְׁרָא בְּךָ
אָנָּה מִמָּתוֹם לֹא אֲתַכְּשֵׁל
בְּךָ:

Erisspondendo Pietro gli disse, Se ben tutti se scandalizaranno per conto tuo, io non mi scandalizarò giamai.

34 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ אִמְרִין
אָמַר אָנָּה לְךָ דִּבְרֵהֲנָה
לְלִיָּה קִדְם דִּיִּקְרָנָה
תִּדְבַּרְנָה תִּלְרָה וַיִּבְדִּין
הַתְּכַפּוֹר בִּי:

Iesv gli disse, Io ti dico in Verità, che questa notte prima ch'el gallo canti, tu mi rinnegarai tre volte.

35 אָמַר לָהּ כְּאֵפָה אִו
יְהוּא לִי לִמְמַת עִמָּךְ לֹא
אֲכַפּוֹר בְּךָ וְהִכְוִיתִי אֶתְךָ
כָּלֵהוֹן תִּלְמִידָה אָמַרְוּ:

Pietro gli dice, Se ben mi bisognasse morir con te, io non ti rinnegarò. Similmente dissero ancor tutti gli altri discipoli.

36 הַיְדִיוֹ אָתָּה עִמָּהוֹן
יִשׁוּעַ לְדוֹכָתָה דְּמִתְקַרְנָה
גִּיד סִימֹן וְאָמַר
לְתִלְמִידוֹהִי תִבּוֹ הִרְכָּה
עַד אֲנִלְאֲצֵלָה:

Allor Iesv sene venne con essi in un luogo ch'iamato Gethsemane, e dice a i discipoli, Sedete qui infra a tanto ch'io vada cola a fare oratione.

כו

30 וְכִנְאֲשֶׁר הִשְׁתַּבַּחְוּ יִצְחָא אֱלֹהֵי
הַר הַיְדִיתִים:

Y quando ouieron dicho el hymno, salieron al monte de las Oliuas.

31 אִו אָמַר לָהֶם יִשׁוּעַ כָּלְכֶם
תַּכְּשְׁלוּ בִי בַלִּילָה הַזֶּה כִּי גָכְתִּב
הַר אֶת־הָרֶעָה וְתַכְּשֶׁן הַצֵּאן:

Entonces Iesus les dize, Todos vosotros fereys escandalizados en mi esta noche. Porque escripto esta, Heriré al pastor, y las ouejas de la manada seran derramadas.

32 וְאַחֲרֵי שְׁקִמְתִּי אֵלַי לְפָנֶיכֶם
בְּגַלִּילָה:

Mas desque aya resuscitado, esperaroshé en Galilea.

33 וַיַּעַן כִּיפָּה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
גַּם כָּלְכֶם יִכְשְׁלוּ בְּרִי אִנִּי לְעוֹלָם
לֹא אֲכַשֵּׁל:

Y respondiendó Pedro, dixole, Aunque todos sean escandalizados en ti, yo nunca seré escandalizado.

34 וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ אִמְרִין
אִוִּימָר לְךָ כִּי בֹהֶה הַלִּילָה בְּטֶרֶם
יִקְרָא תִדְבַּרְגוֹל שְׁלֹשׁ בְּעֵמִים
תִּכְבַּחֲשִׁנִי:

Iesus le dize, De cierto te digo que esta noche, antes que el gallo cante, me negarás tres vezes.

35 וַיֹּאמֶר לוֹ כִּיפָּה וְאִם עֲרֵכִי
לְמוֹת אֶתֶּר לֹא אֲכַחֲשֶׁן וְלִכְרָה
גַּם תִּלְמִידִיו כָּלְכֶם אָמַרְוּ:

Dizele Pedro, Aunque me sea menester morir contigo, note negare. Y todos los Discipulos dixeron lo mismo.

36 אִו בֵּנָה אֵתָם יִשׁוּעַ לְמַגְדָּשׁ
הַתְּקַרָּה גִּיד שְׁמֹנִים וַיֹּאמֶר
לְתִלְמִידִיו שְׁבוּ בֹהֶה עַד־כִּי
אֵלַי וְאֶתְפִּיל שָׁם:

Entonces llegó Iesus con ellos al aldea que se llama Gethsemane, y dice a sus Discipulos: Sentaos aqui, hasta que vaya alli y ore.

κς'.

30. Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς
τὸ ὄρος τῶν ὀλιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

31. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πικτέξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.

Lors Iesus leur dit, Vous tous serez ceste nuit scandalizés en moi. car il est escrit, Je frapperai le berger, & les brebis du troupeau seront esparfées.

32. Μετὰ ᾧ πὶ ἐγερθῶ αἰ με, πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Mais apres que ie serai resuscite, j'irai deuant vous en Galilee.

33. Ἀπεκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἰπὼν αὐτῷ εἰ, καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ ὡς ὅτε σκανδαλισθῶσιν.

Et Pierre prenant la parole, lui dit, Encore que tous soyent scandalizés en toi, si ne serai-je iamis scandalizé.

34. Ἐφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν λέγω σοί, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρνήσῃ με.

Iesus lui dit, en verité ie te di, qu'en ceste propre nuit, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

35. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, καὶ νῦν δὲ με σὺν σοὶ θάποθαι, ὃ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Pierre lui dit, Quand mesmes il me faudroit mourir avec toi, si ne te renierai-je point. Autant aussi en dirent les disciples.

36. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρὶον λεγομένον γέθησαι, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτῷ ἕως ὃ ἀπὸ τῶν πρὸς ὀξωμαι ἐκεῖ.

Alors Iesus s'en vint avec eux en un lieu dit Geth-semane, & dit à ses disciples, Seez-vous ici, iusques à tant que ie m'en aille, & que ie prie là.

CAP. XXVI.

30. Et hymno dicto, exierunt in montem oliveti.

And when they had sung a Psalme/ they went out into the mount of Oliues.

31. Tunc dicit illis Iesus, Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim, Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis.

Then said Iesus vnto them/ All wee shall bee offended by me this night: for it is written/ I will smite the shepherde/ & the sheepe of the flocke shall be scattered.

32. Postquam autem resurrexero, praecedam vos in Galileam.

But after I am risen againe/ I will goe before you into Galilee.

33. Respondens autem Petrus, ait illi, Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

But Peter answered/ and saide vnto him/ Though that all men should be offended/ by thee/ yet will I neuer be offended.

34. Ait illi Iesus, Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

Iesus said vnto him/ Verely I say vnto thee/ that this night/ before the cocke crowe/ thou shalt deny me thrise.

35. Ait illi Petrus, Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.

Peter saide vnto him/ Though I should die with thee/ yet will I not deny thee. Likewise also said all the disciples.

36. Tunc venit Iesus cum illis in villam quae dicitur Geth-semani: & dixit discipulis suis, Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.

Then went Iesus with them into a place which is called Gethsemane/ and said vnto his disciples/ Sit ye here/ while I goe and pray yonder.

Das XXVI. Capitel.

30. Vnd da sie den Lobgesang gesprochen hatten/ giengen sie hinaus/ an den Delberg.

De der de haffde sagd Loßsangen/ ginge de hen vñ til Dle birget.

31. Da sprach Iesus zu ihnen: In diser nacht werdet jr euch alle ergern an mir. Dennes stehet geschriben: Ich werde den Hirten schlagen/ vñnd die Schafe der Herte werden sich zerstreuen.

Da sagde Ihesus til dem/ I denne nat skulle i alle forarge eder paa mig. Thi der staar screffuit/ Jeg skal sla Hyrden/ De Hiordens Saar skulle atspredis.

32. Wenn ich aber auferstehe/ will ich für euch hin gehen in Galileam.

Men naar ieg staar op/ da vil ieg ga hen saar ederi Galilea.

33. Petrus aber antwortet/ vñnd sprach zu ihm: Wenn sie auch alle sich an dir ergerten/ so will ich doch mich nimmermehr an dir ergern.

Peder suarede/ oc sagde til hannem/ Der som de oc alle forarge dem paa dig/ Saa vil ieg dog aldri forarge mig.

34. Iesus sprach zu ihm: Warlich ich sage dir/ In diser Nacht/ ehe der Hane frehet/ wirst du mich dreymal verleugnen.

Ihesus sagde til hannem/ Sandelige siger ieg dig/ I denne nat/ før Hanen gal/ skal du neete mig tre gange.

35. Petrus sprach zu ihm: Vñnd wenn ich mit dir sterben müste/ so will ich doch dein nicht verleugnen. Desgleichen sagten auch alle Jünger.

Peder sagde til hannem/ De der som ieg skulde dø mer dig/ Da vil ieg icke neete dig. Ige saa sagde oc alle Disciplene.

36. Da kam Iesus mit ihnen/ zu einem Hofe/ der hieß Gethsemane/ vñnd sprach zu seinen Jüngern: Setzet euch hie/ biß das ich dort hingehe/ vñnd bete.

Da kom Ihesus met dem/ til en Haffue/ som hed Gethsemane/ oc sagde til sine Disciple/ Setter eder her/ saa lenge ieg gaar der bort/ oc beder.

Kapitola XXVI.

30. Achwálu Bohu wzdawše / wyšli na Horu Oliwet'skau.

Že zaspiewawšy pieśni/ wyšli na gorę oliwną.

31. Tehdy řekl jim Ježíš: Všichni vy pohoršíte se nad mnou této noci. Neb psáno jest: Biji budu Pastýře/ a rozprchnu se ovce stáda.

Tedy im řekl Jezus/ Všyscy wy zgoršycie się mną tędy nocy/ kżbowiem jest napisano/ Uderzę pastę/ a rozprzchnę owce trzody.

32. Ale když ž mrtvých wstannu/ předejdu vás do Galilee.

A gdy powstane/ poyde przed wami do Galileje.

33. Odpowíjdaje pak Petr/ řekl gemu: Byť se pak všyscy ni pohoršíli nad tebou/ jáť se nikdy nepohorším.

Odpowiadając Piotr/ rzekł temu/ Choćby się wszyscy zgoršyli toba ja nigdy się nie zgorżę.

34. Řekl gemu Ježíš: Za gístě pravím tobě/ že této noci ty přwě než Kohut zazpívá/ třikrát mne zapříš.

Rzekł mu Jezus/ Ząprawdeć powiedam/ iż tędy nocy pierwey niż Kurząpóie/ trzy kroc się mnie ząprzysz.

35. Řekl gemu Petr: Byňť pak mēl také s tebou vmřiti/ nezapřím tebe. Tež tak y všyscy ctni ginij Bědlnjch pravili.

Rzekł mu Piotr/ Choćbym z toba musiał vmrzeć/ ja się ciebie nie ząprzę/ także y wszyscy wczniot wie mówili.

36. Tehdy přišel s nimi Ježíš do Wšy/ kteráž slowe Gethsemany/ y řekl Bědlnjškám svým: Poseděť tuto/ až odejdu tamto se pomodliť.

Tedy przyszedł Jezus z nimi na miysce ktoreżowa Gethsemane/ y rzekł wczniot/ Siedźcie tu/ aż ja będę się tam modlił.

כו

37 וידבר לפאפא וול
ולתריהון בני ובדי ושדי
למתפמרו ולמתתעקו:

Epreso con seco Pietro e i due figliuoli di Zebedeo cominciò a contristarsi, e hauer grande angoscia.

38 ואמר להון פריא הי
לה לגפשי עד מות
למותא קוו לי הרבה
ושחרו עמי:

Allor Iesv disse loro, L'anima mia è presa di tristezza, e infin à la morte: restateci qui, e vegliate con meco.

39 ופרק קליל וגביל על
אפיה ומצלל הנד
ואמר אבי און משפחא
יעברני פסא הנא פרו
לא אור דאנא צבא אנא
אלא אור דאנא:

Et andato sene un poco piu oltre, si gittò giù con la faccia, pregando, e dicendo, Padre mio, s'egli è possibile, passi da me questo calice: nondimeno non sia già come voglio io, ma come vuoi tu.

40 ואתא לנת תלמידיה
ואשפח אגון פד דמכין
ואמר לפאפא הכנא לא
אשפחתון חדא שצנ
דתשחרון עמי:

Dipoi viene à i suoi discepoli, e troua li che dormiuano, e dice à Pietro, A questo modo voi non hauete potuto vegliare un' hora con esso me?

41 אתתעירו וצלו דלא
תצלו לנסיונא דוהנ
מטיבא פגרא דין פריה:

Vegliate & orate, accioche voi non entriate in tentatione. Lo spirito è ben pronto, ma la carne è inferma.

42 תוב אור דתרתין
ובניו עלי ואמר אבי און
לא משפח הנא פסא
דיעבר אלא און אשתיתה
נהנא צבנך:

Di nuovo se n'andò la seconda volta, e fece oratione, dicendo, Padre mio, se questo calice non può passar da me, senza che io lo beua, sia fatta la tua volontà.

43 ואתנא תוב אשפח
אגון פד דמכין עיניהון
ציר יקירו הני:

Dipoi venendo, gli troua un'altra volta à dormire: percioche gli occhij loro erano aggrauati.

כו

37 ויקח את כיפה וארת
שני בני ובדי והחל להתעוב
ולתחרד:

Y romando à Pedro, y à los dos hijos de Zebedeo, començo à entristecerse y à angustiar se.

38 אור אמר אליהם השתחחח
גפשי עד מות התעודדו פה
ושקדו עמי:

Entonces Iesus les dize, Mi alma està muy triste hasta la muerte: quedaos aqui, y velad conmigo.

39 ויעבר מעט ויפל על פניו
ויחפלל לאמר אבי אם יוכל
להיות יעבר הכוס הזה ממני
אבל לא כרצוני כי אם כרצונך:

Y yendose vn poco mas adelante, prostro se sobre su faz orando, y diciendo; Padre mio, si es posible, passe de mi este vaso: empero no como yo quiero, mas como tu.

40 ויבא אל תלמידיו וימצאם
ישנים ואמר אליהם איכבה
לא יכלתם שעה אחת לשקד
עמי:

Y vino à sus Discipulos, y hallólos durmiendo; y dixo à Pedro, No auays podido velar conmigo vna hora.

41 שקדו ותתפללו פן תבואו
במסרה אולם רוח שוקדת אבל
הבשר חלש:

Velad y orad, para que no entreys en tentacion: el espiritu à la verdad està presto, mas la carne enferma.

42 עוד שגית הלך ויחפלל
לאמר אבי אם לא יוכל זה הכוס
לעבר ממני כי אם אשתיה
אזתו יהי כרצונך:

Otra vez fué, segunda vez, y oró diciendo, Padre mio, si no puede este vaso passar de mi sin que yo lo beua, hagase tu voluntad.

43 ויבא וימצאם עוד ישנים
ישנים כי הוי עיניהם כבדות:

Y vino otra vez, y hallólos durmiendo: que los ojos de ellos eran aggrauados:

כז.

37. Καὶ ὄψαλαβὼν τὸν πέ-
τρον, καὶ οὗτο δύο υἱὸς Ζεβεδαίου,
ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print avec soi Pierre & les deux fils de Zebedee: & commença à estre contristé, & à estre fort angouillé.

38. Τότε λέγει αὐτοῖς· παύ-
λις ἐστὶ ἡ ψυχὴ μου ὡς θανάτου.
μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

Adonc il leur dit, Mon ame est faiste de tristesse iusques à la mort: demeurez ici, & veillez avec moi.

39. Καὶ παρελθὼν μικρὸν, ἐπι-
συνέειπε πρὸς αὐτοὺς· πατέρα μου, εἰ δύ-
ναμίς ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τούτο. ἀλλ' ὡς ἂν θέ-
λω, ἀλλ' ὡς σύ.

Et s'en allant vn peu plus outre, il se ietta en terre sur sa face, priant, & disant. Mon pere, s'il est possible, que ceste coupe passe arriere de moi: toutes fois non point comme ie vueil, mais comme tu veux.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς μα-
θῆταις, καὶ εὗρεν αὐτοὺς καθεύ-
δοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ· ὦ τας
οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορεῖ-
σαι μετ' ἐμοῦ.

Puis il vint à ses disciples, & les trouue dormans, & dit à Pierre, Est-il ainfi que vous n'ayez peu veiller vne heure avec moi?

41. Γρηγορεῖτε καὶ προσέχε-
τε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.
τὸ μὲν πνεῦμα πρὸς θυμὸν ἡ δὲ σὰρξ
ἀσθενής.

Veillez & priez, que vous n'entriés en tentation: car quant à l'esprit, il est prompt, mais la chair est foible.

42. Πάλιν ὅτε δούτερος ἀπελ-
θὼν, προσεκύησεν λέγων, πατέρα
μου, εἰ εὐδυνάτω τὸ ποτήριον
παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, εἰ μὴ αὐτὸ
πίω, γρηθήτω τὸ θέλημα σου.

Derechef il s'en alla pour la secon- de fois, & pria, disant, Mon Pere, s'il n'est possible que ceste coupe passe arriere de moi, sans que ie la boiue, ta volonté soit faite.

43. Καὶ ἐλθὼν εὗρεν αὐτοὺς
πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

Puis il reuint, & les trouue derechef dormans: car leurs yeux estoient ap- pesantis.

37. Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse.

And he tooke Peter & the two sonnes of Zebedeus & began to waie sorrowfull / and grieuous ly troubled.

38. Tunc ait illis, Tristis est anima mea usq; ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.

Then saide Iesus vnto them / My soule is very heauie / euen vnto the death: tary yee here / and watch with me.

39. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans & dicens, Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.

So he went a litle further / and fell on his face / and prayed / saying / O my Father / if it bee possible / let this cuppe passe from me: neuerthelesse / not as I will / but as thou wilt.

40. Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro, Sic non potuistis una hora vigilare mecum.

After he came vnto the disciples / and found them a sleepe / and saide to Peter / What? could ye not watch with me one houre?

41. Vigilare & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

Watch / and pray / that ye enter not into tentation: the spirit in dede is ready / but the flesh is weak.

42. Iterum secundo abiit & oravit, dicens, Pater mi, si non potest calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

Again he went awaye the second tyme / & prayed / saying / O my Father / if this cup ca not passe away from mee / but that I must drinke it / thy will be done.

43. Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

And he came / and found them a sleepe againe: for their eyes were heauie.

37. Vnd nam zu sich Petrum / vnd die zwen Söne Zebedei / vnd sieng an zu trauren vnd zu zagen.

De hand tog Peder / oc de tho Zebedei Sonner til sig / Oc begynne at bedrøffuis oc at beffue.

38. Da sprach Iesus zu jnen: Meine Seele ist betrübet bis an den todt / bleibet hie / vnd wachet mit mir.

Da sagde Ihesus til dem / Min Siel er bedrøffuit indtil døden / bliffuer her / oc vaager met mig.

39. Vnd gieng hin ein wenig / fiel nider auff sein Angesichte / vnd betet / vnd sprach: Mein Vater ist's möglich / so gehe diser Kelch von mir / doch nicht wie ich will / sondern wie du wilt.

De hand gief noget lenger frem / fald ned paa sit Ansiet / oc bad / oc sagde / Min Fader / Er det muligt / da gaa denne Kalck fra mig / Dog icke som Jeg vil / Men lige som du wilt.

40. Vnd er kam zu seinen Jüngern / vnd fand sie schlaffend / vnd sprach zu Petro: könnet jr denn nicht eine stund mit mir wachen?

De hand kom til sine Disciple / oc fand dem soffuendis / oc sagde til Peder. Kunde i da icke vaage en tiime met mig.

41. Wachet vnd betet / daß ihr nicht in anfechtung fallet. Der Geist ist willig / aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder / At icke skulle falde i fristelse. Aanden er villig / Men legemet er skøbeligt.

42. Zum andernmal gieng er aber hin / betet vnd sprach: Mein Vater / ist's nicht möglich / daß diser Kelch von mir gehe / ich trincke ihn denn / so geschehe dein wille.

Aanden gong gief hand atter hen / bad / oc sagde / Min Fader / Er det icke muligt / at denne Kalck fand gaa fra mig / Vden ieg skal dricke hannem / da ske din vilie.

43. Vnd er kam vnd fand sie aber schlaffend / vnd ihre Augen waren vol schlaffs.

De hand kom oc fand dem atter soffuendis / Oc deris Ønen vaare fulde aff søffn.

37. Apogaw s sebau Petra / a dva Syny Zebedeoma / potal sermantici a testliu byti.

A wżiawşy Piotr a y dwu synow Zebedeusowych / poczał sie smucić y cieşko frąsowac.

38. Tedy řekl jim: Smute náť geť Duffe má ať k smrti / potrwanyť tuto a bděte sem nau.

Tedy řekl im Iesus / Duffa mořiest právě smethna ať do smierci / zostancie tu / a czuycie ze mna.

39. Apoodssed masicelo / padl na twar swau / modle se / a řka: Otče můj / geřili mořně / nechť odejde odemne Kalich tento / ale wřak ne řak řa cheř / ale řak ty cheřs.

A ředşy troche daley / padl na oblieze swoie / modlac sie y mowiac / Oycze moy / teřli mořna rzeř niechay odeydzie odemnie Kubek ten / a wřak ře nie řak řa cheř / ale řak ty.

40. Y přiffel Běedniřkům swym / a naleřl ge ani řpij. Y řell Petrowi: Takřl geře ne mohli geřině hodyny bdijti sem nau?

Tedy przyředl do weřnřow / y nalezl ie řpiace / y řekl Piotrowi / Y řak ře ře nie mogli iedne gořdzyne czuć zemma?

41. Bděte a modlte se / abyřte neweřřli w pokuřeniř. Duch řagieř hotow geř / ale řelo nemocno.

Czuycie y modlcie sie / aby řcie neweřřli w pokuře: Duch řa iest churři / ale řelo mde.

42. Opět podruřě odřel / a modlil se řka: Otče můj / ne muřellě tento Kalich minau / ti mne / ne ř abnyř geř pil / řas ni ř se wřile twa.

A řa řie powtore ředşy modlit řie / řzeřac / Oycze moy / teřli nie mořze řen Kubek odeydz odemnie a řbyř go nie pil / niech řie dzieie wořla tworā.

43. Y přiffel opět / a naleřl ge ani řpij: nebo byřly oři geř gich obřijzeny.

A řalezl ie powtore řpiace / a řbowtem byřly ocyř ich obřazone.

כו

44 וְשִׁבְחָהּ אֲנִי וְאֵל תִּיב
צִלִּי הַתְּלֹתִי וְכִנּוּ וְלֹה
לְמִלְתָּה אָמֵר:

El affatigli, di nuovo sen' andò, e fece oratione la terza volta, dicendo le medesime parole.

45 הִידִּי אֶת־נִי לֹהֵת
תְּלִמִּידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן
דְּמִכּוּ מִכִּי וְאֶתְּגִיחִי
הָאֵל מִטְּרָה שְׂעִתָּה וּבִרְהָ
דְּאֲנִשָּׁא מִשְׁתַּלֵּם בְּאִידִיָּהוֹן
דְּחִטִּיָּה:

Poi viene à i suoi discipoli, & dice loro, Dormite hormai, & riposatevi: ecco l' hora è vicina che il Figliuol del' huomo è dato ne le mani de peccatori.

46 קִימִי וְאֵל תִּיב
הוּ דְּמִשְׁלָם לִי:

Leuateni su, andiamo: ecco che s'auuicina colui che mi tradisce.

47 וְעַד הוּ מִמְּלָה
הָאֵל יְהוּדָא מִשְׁלָמְנָה
חַד מִן תְּרַעֲסָרִתָּה אֶתְּ
וּכְנִשָּׁא עִמָּה סְגִיָּאָה עִם
סַפְסָרָה וְחִטְרָה מִן לֹהֵת
רַבִּי פְּהִינָה וְקִשִּׁישָׁה
הַעֲמִי:

Ementre ch'egli ancor parlaua, ecco Giuda vno de dodici venne, e con lui vna gran turba con spade & haste, da parte de principali Sacerdotes, e de Vecchij del popolo.

48 וְיִהְיֶה הוּא לְהוֹן אֶתְּ
יְהוּדָא מִשְׁלָמְנָה וְאָמַר
לְהוּ דְּנִשְׁקֵךְ אֶנְאָה הוּיִי לְהָ
אֶחָדֶהוּ:

Et effo che lo tradina, haueua dato loro il segno, dicendo, Quello che io baciara, effo e, pigliatelo.

49 וּמִחֲדָה קִרְבָּה לֹהֵת
יֵשׁוּעַ וְאָמַר שְׁלָם רַבִּי
וְנִשְׁקָה:

Et incontinent venendo sene à Iesv, disse, Maestro, Iddio ti salui, e baciollo.

50 הוּ דִּין יֵשׁוּעַ אָמַר לְהָ
עַל הִי דְּאֶתְּחִיבִי חֲבֵרִי הִידִּין
אֶתְּקִרְבּוּ וְאֶתְּמִי אֶתְּחִיבִי
עַד יֵשׁוּעַ וְאֶתְּחִיבִי:

E Iesv disse à lui, Amico, à che fare sei tu venuto? Allora color s'acostarono, e messer le mani addosso à Iesv, e prelo.

כו

44 וַיַּעֲזֹב אֹתָם וַיֵּלֶךְ עוֹד
וַיִּתְּבַלֵּל שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר אֶת־
דְּבַר הַהוּא:

Y dexandolos, fué otra vez, y oró, tercera vez, diciendo las mismas palabras.

45 אָז בָּא אֶל־תְּלִמִּידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׁנוּ עִתָּה וְגִיחִי הִנֵּה קִרְבָּה
הַשָּׁעָרָה וּבִן־הָאָדָם מְסֻגָּר בְּיָדֵי
חֹטְאִים:

Entonces vino à sus Discipulos, y dizeles, Dormid ya, y descanfad, heaqui hà llegado la hora, y el Hijo del hombre es entregado en manos de Peccadores.

46 קִימִי וַיֵּלֶכְהָ הִנֵּה קִרְבָּה אִשָּׁר
יִסְגִּירָנִי:

Leuantaos, vamos: heaqui hà llegado el que me hà entregado.

47 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה יְהוּדָה
אֶחָד מִן־שְׁנֵי־עָשָׂר בָּא וְהָיָה
הֵמוֹן רַב עִם חֲרָבוֹת וְרִמְחִים
מִרְאשֵׁי־הַכֹּהֲנִים וּמִזִּקְנֵי
הָעָם:

Y hablando aun el, heaqui Iudas, vno de los doze, vino; y con el mucha companna con espadas y bastones de parte de los principes de Sacerdotes, y de los Ancianos del Pueblo.

48 וַיֵּאָשֶׁר הַסְּגִירָה וְנָתַן לָהֶם
אֹת לֵאמֹר אֶת־אִשָּׁר אֶשְׁקֶה וְהָ
הוּא תִפְשֶׁהוּ:

Y el que lo entregaua, les auia dado fennal, diciendo, Al que yo besare, àquel es, prendelo.

49 וּמִיָּד נָגַשׁ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
שְׁלָם לָךְ רַבִּי וַיִּשָּׁק לוֹ:

Y luego que llegó à Iesus, dixo, Ayas gozo, Maestro, y besollo.

50 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר לוֹ רַעָה עַל־
מָה בָּאתָ אֹזְקִיבִי קִרְבִּי וַיִּשְׁלַח אֶת־
יָדָם עַל־יֵשׁוּעַ וַיִּתְּחוּ בוֹ:

Y Iesus le dixo, Amigo, aque vienes? Entonces llegaron, y echaron mano à Iesus, y prendieronlo.

כז.

44. Καὶ ἀφ' οὗ αὐτὸς, ἀπὸ λ-
θῶν πάλιν, περὶ τοῦ ἑκτοῦ,
τὸν αὐτὸν λόγον, εἰπὼν.

Et les ayant laissés, il s'en alla derechef, & pria pour la troisieme fois, disant les mesmes paroles,

45. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· κα-
θύστε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε·
ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας
ἀμάρτανων.

Adonc il vient à ses disciples, & leur dit, Dormez d'oresenauant, & vous reposez: voici l'heure est prochaine, & le Fils de l'homme s'en va estre liuré es mains des meschans.

46. Ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ
ἤγγικεν ὁ παραδιδόμενός με.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit s'approche.

47. Καί·τι αὐτὸς λαλοῦντος,
ἰδοὺ ἕδρας εἰς τὴν δαδὲκα ἦλθε, καὶ
μετ' αὐτοῦ ὄχλος πλὺς μετὰ μα-
χαίρων καὶ ξύλων, ὡς τὸ δέχε-
σθαι καὶ περισσοτέρων ἢ λαῶ.

Et comme il parloit encore, voici Iudas l'un des douze, vint, & grande troupe avec lui, avec espees & bastons, de par les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple.

48. Ὁ δὲ παραδιδόμενος αὐτὸν, ἔ-
δωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν
φιλήσω, αὐτὸς ἐστὶ κρατῆσαι αὐ-
τόν.

Or celui qui le trahissoit, leur auoit donné vn signal, disant, Celui que ie baisera, c'est lui: saisissez-le.

49. Καὶ δ' ὅτεως προσελθὼν τῷ
ἰησοῦ, εἶπε· χαῖρε, ῥαββὶ καὶ κατε-
φίλησεν αὐτόν.

Et incontinent s'approchant de Iesus, il lui dit, Maître, bien te soit: & le baïsa,

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἰπὼν αὐτῷ, εἰπῶ-
ρε, ἐφ' ᾧ πύρις; τότε προσελθόντες
ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰη-
σοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Lors Iesus lui dît, Compagnon, à que faire es-tu ici? Adonc ils s'approcherent, & ietterent les mains sus Iesus, & le saïrent.

44. Et relictis illis, iterum abiit: & oravit tertio, eundem sermonem dicens.

So he left them and went away as gaine: and prayed the third time/ saying the same wordes.

45. Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis, Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Then came he to his disciples / and saide vnto them/ Sleepe henceforth/ and take your rest: behold / the houre is at hand / and the Sonne of man is giuen into the hands of sinners.

46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

Rise / let vs go: beholde / he is at hand that betrayeth me.

47. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis & fustibus missi à principibus sacerdotum & senioribus populi.

And while he yet spake / so Iudas / one of the twelue / came / an with him a great multitude with swordes and staves / from the high Priests and Elders of the people.

48. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum.

Nowe he that betrayed him / had giuen them a token / saying / Whomsoeuer I shall kisse / that is he / say holde on him.

49. Et confestim accedens ad Iesum, dixit, Ave rabbi. Et osculatus est eum.

And forthwith hee came to Iesus and saide / God saue thee / Master / and kist him.

50. Dixitque illi Iesus, Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniierunt in Iesum: & tenuerunt eum.

Then Iesus saide vnto him / Friend / wherefore art thou come? Then came they / and laide hands on Iesus / and tooke him.

44. Vnd er ließ sie / vnd gieng abermal hin / vnd betet zum dritten mal / vnd redet dieselbigen wort.

De hand loed dem bliffue / oc gicf atter hen / oc bad tredie gong / oc talede de samme ord.

45. Da kam er zu seinen Jüngern / vnd sprach zu inen: Ach wolt jr nun schlaffen vnd ruhen: Sihe / die stund ist hie / daß des Menschen Son inn der Sünder hende überantwortet wirdt.

Da kom hand til sine Disciple / oc sagde til dem / Ach / ville i nu soffue oc huile eder? See / stunden er kommen / at Meniskens Son skal antuordis i Syn deris hender.

46. Stehet auff / laßt vns gehen / Sihe / er ist da / der mich verräth.

Staar op / lader off gaa / See / hand er der / sem mig foraader.

47. Vnd als er noch redet / Sihe / da kam Judas der zwölffen einer / vnd mit ihm eine grosse Schar mit Schwerten vnd mit Stangen / von den Hohenpriestern vnd Eltesten des Volcks.

De som hand end talede / See / da kom Judas / en aff de Tolf / oc en stor Skare met hannem / met Suerd oc met Stenger / fra de Ypperste Prester oc de Eldste faar Foleket.

48. Vnd der Verrähter hatte ihnen ein Zeichen gegeben / vnd gesagt: Welchen ich küssen werde / der ist / den greiffet.

De Forrederen haffde giffuit dem it Tegen oc sagde / Huilcken som leg kysser / den er der / griber hannem.

49. Vnd als bald trat er zu Iesu / vnd sprach: Begrüßet senst du Rabbi / vnd küßet ihn.

De hand traadde strax frem til Ihesum / oc sagde / Hel vere dig Rabbi / oc kyssede hannem.

50. Iesus aber sprach zu im: Mein Freund / warumb bist du kommen? Da tratten sie hinzu / vnd legten die hende an Iesum / vnd griffen ihn.

Ihesus sagde til hannem / Min Ven / Huor faare est du kommen? Da traadde de frem / oc lagde hender paa hannem / oc grebde hannem.

44. Tedy nechaw gich / o pět odšel / a modlit se p očetij / tauž řet řikage.

A opuščivšy ie powtore odshebt / y rzeči rāz sie modlit tyž slova mowiac.

45. Potom přišel k Bedb nřkřm swym / a řekl jim: Spětež gij / a odpočinite: hle přiblíží se hodina / a Syn Člověka žrazen bude w ruce hrěšných.

Tedy přišedl do vězmiow swych / y řekl im / Tuž teraz spacie y odpočiywacie / oto přiblíží se godžina / a Syn človieczy bez dži wydan w ręce grzešnikow.

46. Vstaňtež / podme: an přiblíží se ten kterýž mne žradí.

Wstańcie / podźmy / oto blisko jest ten který miewida.

47. A kdy on gessě mluwěl / hle Sidás geden ze Dwanás cti přišel / a s nim žástup mnohýs Wcei a s kygmi / possáni gsauce od knížat kněžských a starších lidu.

A gdy ieszcze mowil / oto Judasieden ze dwunastie przyszedl / z nim wielki poczet ludzi z mieczami y z kłymi / od Wszakich kapłanów i starzych ludu.

48. A ten kterýž gen byl žradil dal jim znamenij / řka: Kohožkoli poljbjm / ten gest: držtež gen.

A ten který go wydal / dal im byl znák / mowiac / Kogobyd ja calował / ten ci jest / pojmaycie go.

49. A kdy přišaupiw k Jezusowi / řekl: Zdraw bud Mistr: a poljbi gen.

A kdy přišaupiwšy ku Jezusowi / řekl / Zdrav pozdrowion Mistrzu / y pocálowal go.

50. Y řekl gemu Gejis: Přijeti / nač gš přišel k Tedy přišaupili a Ruce wložili na Gejis / a hali gen.

A Jezus řekl mu / Towaržy / su po coš přysedl? Tedy přysaupiwšy / wručili ruce na Jezusa / y pojmau go.

כ ו

51. וְהָאֶחָד מִן הַנְּיוֹן דָּעַם
יִשׁוּעַ אֹשֶׁט אִידָה וְשִׁמְט
סַבְסָרָא וּמַחֲיָה לְעַבְדָּה
דְּרַב פִּהְיָא שְׁקָלָה אֲרֻגָּה:

Ecco, En di quelli che erano con Iesv, stesa la mano, tirò fuore il suo coltello, e percossè il seruitor del Principe de sacerdoti, e tagliolls l'orecchia.

52. הִידִין אָמַר לֵיהּ יִשׁוּעַ
אַהֲבֵךְ סַבְסָרָא לְדוּכְתָּה
כְּלָהוֹן צִיר הַנְּיוֹן דִּי־סָבֹר
סִיבָא בְּסִיבָא יְמִיתוֹן:

Allor Iesv gli dice, Rimetti il tuo coltello al suo luogo: percioche tutti quelli che pigliaranno il coltello, periranno di coltello.

53. אָו סָבֹר אֲנִי דְלָנִי
מִשְׁכָּח אָנָּה דְאַבְעָא מִן
אַבִּי וַיְהִי לִי הָשָׂא יְהִיר
תַּרְתָּ עֲסָרָנִי לְגִיּוֹנִין
דְּמַלְאכָנִי:

Pensi tu che io non possi hora pregar mio Padre, ch'egli mi dia più di dodici legioni d'Angeli?

54. אֵיכָנָה הַכִּיל יִתְמַלּוֹן
כְּתִבָּא דְהַכְּנָא וְלֹא דִיהוּא:

Come dunque s'adempieranno le Scritture lequali dicono, che bisogna che cosiffi faccia?

55. בְּהִי שְׁעִתָּא אָמַר יִשׁוּעַ
לְכַנְשָׂא אִין דְּעַל גִּיסָא
נִבְקָתוֹן בְּסַבְסָרָא וּבִ
וּבְחִיטְרָא דִּתְאַחְדוּנֵי כָל
יּוֹם לְוִתְכּוֹן בְּהִיכְלָא יְתֵב
הָיִית וּמִלָּה וְלֹא אֲחִיתוּבְנֵי:

In quell' hora Iesv disse à le turbe, Voi sete vsciti con spade & haste, non altrimenti che contra un ladrone, per pigliarmi. Ogni giorno vi sedeno appresso, insegnando nel tempio, e non m'hauete mai preso.

56. חֲדָנִי דִּין דִּהוּרָא
דִּיתְמַלּוֹן כְּתִבָּא דְנִבְיָא
הִידִין תַּלְמִידָא כְּלָהוֹן
שְׁבָקוּהִי וְעָרְקוּ:

Ma tutto questo è auuenuto accioche s'adempiesse le Scritture de Profeti. Allor tutti i discipoli lo lassorono, e suggerironsi.

57. וְהַנְּיוֹן דְאַחְדוּהִי לְיִשׁוּעַ
אוּבְלָהִי לִוְתָּה קִנְפָּא רַב
כְּהֵנָּה אֵיכָנָה דְסַבְסָרָא
וְהָשִׂישָׁא בְּנִישֵׁין הָיוּ:

E coloro hauendo preso Iesv, lo menarono à Caifa Principe de sacerdoti, là done gli Scribi e i Vecchy s'erano congregati.

כ ו

51. וְהָיָה אֶחָד מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיָה
אֶת־יִשׁוּעַ שָׁלַח אֶת־יָדוֹ וַיִּדְקַ
אֶת־חֻבּוֹ וַיִּקֶּץ אֶת־עַבְדוֹ כִּהְיוֹ
הַגָּדוֹל וַיִּכֶּרֶת אֶת־אָזְנוֹ:

Y heaqui vno de los que estauan con Iesus, estendiendo la mano sacó su espada, y hiriendo à vn sieruo del Pontifice, quitole vna oreja.

52. אָו אָמַר לֵו יִשׁוּעַ הָשִׁב
אֶת־חֻבּוֹךָ אֶל־מְקוֹמָהּ כִּי כָל־
אֲשֶׁר יִקְחוּ אֶת־חֻבּוֹ בְּחֻבּוֹ יָמוּתוּ:

Enronces Iesus le dize, Buelue tu espada à su lugar: porque todos losque tomaren espada, à espada morirán.

53. אָו תַּחֲשׁוּב כִּי לֹא אֶחָד עָלָה
לְשִׁמּוֹל מִמֶּנִּי לְהִקָּם לִי יוֹתֵר
מִשְׁנֵי עֶשְׂרֵי לִיגִיּוֹנֵי מַלְאָכִים:

O pienfas que no puedo aora orar à mi Padre, y el me daria mas de doze legiones de Angeles?

54. וַיֹּאמֶר יְמַלְאֵן הַכְּתָבִים כִּי
כֹן יִצְטָרַךְ לְהַעֲשׂוֹת:

Como pues se cumplirian las Escripturas de que ansi conuiene que sea hecho?

55. וְכֵּהָ בְּשַׁעֲתָּה אָמַר יִשׁוּעַ לְכִיתוֹת
בְּאֲשֶׁר אֶל־פְּרִיץ יִצְאֲתוּם
בְּחֻרְבוֹת וּרְמָחִים לְתַבּוֹשׁ אֲוֹתֵי
בְּכָל־יוֹם עִמָּכֶם יִשְׁבְּתֵי מַלְכֵי
בְּהִיכָל וְלֹא אֲחֻזָּתוֹם אֲוֹתֵי:

En aquella hora dixo Iesus à las Companas, como à ladron auays salido con espadas y con bastones à prenderme: cada dia me sentaua con vosotros ensennando en el Templo, y no me prendistis.

56. וְכָל־זֹאת הָיְתָה אֲשֶׁר יְמַלְאֵן
מִכְתָּבֵי הַנְּבִיאִים אָו תַּלְמִידָיו
כָּלֶם עֲזָבוּהוּ וַיִּבְרְחוּ:

Mas todo esto se haze paraque se cunplan las Escripturas de los prophetas. Entonces todos los Discipulos huyeron dexandolo.

57. וְהַמָּה אֲחֻזוּ אֶת־יִשׁוּעַ וַיִּקְּחוּ
אֶל־קִיפָא כִּהְיוּ גָדוֹל אֲשֶׁר שָׁם
הַסּוֹפְרִים וְהַזְקֵנִים גִּנְסִיבּוּ:

Y ellos, prendido Iesus, truxeronlo à Caiphas Pontifice, donde los Escribas y los Ancianos estauan juntos.

κς'.

51. Καὶ ἰδοὺ εἷς ᾧ μετὰ ἱησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ παύσας τὸν δούλον ἐδεξιέρησεν, ἀφῆλεν αὐτῷ τὴν ὠτίαν.

Et voici, vn de ceux qui estoient avec Iesus, auancant la main tira son espee, & en frapa le seruiteur du souverain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

52. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἱησοῦς· ἀποσπείλον σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθαινοῦνται.

Lors Iesus lui dit, Remets ton espee en son lieu: car tous ceux qui auront prins l'espee, periront par l'espee.

53. Ἡ δοκιμὴ ὅτι ἐδύναμαι ἄρτι πρὸς καταλέσει τὸν πατέρα μου, καὶ πρὸς ἀσκήσει μοι πλεονεξίᾳ ἢ δωδεκά λεγεωνας ἀγγέλων;

Penses-tu que ie ne puisse maintenant prier mon Pere, qui me bailleroit présentement plus de douze legions d'Ange?

54. Πας οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅπου ὁὕτω δὲ γράσσεται.

Comment donc seroyent accomplies les escritures, qui disent qu'il faut qu'ainsi soit fait?

55. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἱησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ὅτι λεγέτω ἐξ ὑμῶν μετὰ μαχαίρας καὶ ξύλων, συλλαβῶν με καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκατηζόμενον διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρεστήσεται με.

A ce mesme instant Iesus dit aux troupes, Vous estes sortis avec espees & bastons, comme apres vn bringand, pour me prendre: tous les iours s'eltoye assis entre vous enseignant au temple, & vous ne m'avez point saisi.

56. Τοῦτε ᾧ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί ᾧ περὶ τῆς φησί. τίποτε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν, ἐφυγον.

Mais tout ceci est aduenu, afin que les escritures des Prophetes soyent accomplies. Adonc tous les disciples l'abandonnerent, & s'en fuirent.

57. Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἱησοῦν ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν δεξιέρη, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

Mais ceux qui auoyent saisi Iesus, l'amenerent à Caipe le souverain Sacrificateur, où les Scribes & les Anciens estoient assembles.

51. Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum: & percutiens servum principis sacerdotum, amputavit auriculam eius.

Und beholde/ one of them which were with Iesus/ stretched out his hande/ and drew his swerde/ and strooke a servant of the high Priest/ and smote off his eare.

52. Tunc ait illi Iesus, Convertite gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Then sayde Iesus vnto him/ Put vp thy swerde into his place: for all that take the swerde/ shall perish with the swerde.

53. An putas quia non possum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones angelorum?

Whether thinkest thou/ that I can not now pray to my Father/ and he will give me more then twelue legions of Angels?

54. Quomodo ergo implebuntur scripturae, quia sic oportet fieri?

Howe then should the Scriptures be fulfilled/ which say/ that it must be so?

55. In illa hora dixit Iesus turbis, Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus cōprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo: & non me tenuistis.

The same houre sayde Iesus to the multitude/ Ye be come out as it were against a thiefe/ with swordes and staves/ to take me: I sate daily teaching in the Temple among you/ and ye tooke me not.

56. Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

But all this was done/ that the Scriptures of the Prophets might be fulfilled. Then all the disciples forsooke him/ and fled.

57. At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribae & seniores convenerant.

And they tooke Iesus/ and led him to Caiphas the Priest/ where the Scribes and the Elders were assembled.

51. Vnd sihe/ einer auß denen/ die mit Iesu waren/ recket die hand auß/ vnd zoch sein Schwerdt auß/ vnd schlug des Hohenpriesters Knecht/ vnd hieb im ein Ohr ab.

De see/ En aff dem/ som vaare met Ihesu/ rackte haanden vth/ oc drog sit Suerd vð/ oc slo den ypperste Prestis Suend/ oc hug it Ore aff hannem.

52. Da sprach Iesus zu im: Stecke dein Schwerdt an seinen ort/ denn wer das Schwerdt nimbt/ der soll durchs Schwerdt ombkommen.

Da sagde Ihesus til hannem/ Stick die Suerd i sin sted/ Thi huo som tager Suerdet/ hand skal on komme met Suerd.

53. Oder meinst du/ daß ich nicht köndte meinen Vater bitten/ daß er mir zu schicke mehr denn zwölff Legion Engel?

Eller ment du/ at ieg icke kunde bede min Fader/ at hand tilsticked mig mere en tolf Stock Engle?

54. Wie würde aber die Schrift erfüllet? Es muß also gehn.

Men Huorlunde skulde Scriften fuldkommis? Det skal alt saa gaa til.

55. Zu der stunde sprach Iesus zu der Scharen: Ir sendt außgangen/ als zu einem Mörder/ mit Schwerdten vnd mit Stangen/ mich zu fahen/ bin ich doch täglich gefessen bey euch/ vnd habe gelehret im Tempel/ vnd ir habt mich nicht gegriffen?

Paa den tid/ sagde Ihesus til Skaren/ I ere vð aongne/ lige som til en Mørdere/ met Suerd oc me Stenger/ at tage fat paa mig/ Haffuer ieg dog daglig sidet hos eder/ oc haffuer lært i Tempelen/ oc i grebet mig icke.

56. Aber das ist alles geschehen/ daß erfüllet würden die Schrift der Propheten. Da verliessen in alle Jünger/ vnd flohen.

Men det er altsammen skeet/ at Propheterns Scrift skulde fuldkommis. Da forlode alle Disciplene hannem/ oc flyde.

57. Die aber Iesum gegriffen hatten/ füreten in zu dem Hohenpriester Caiphas/ dahin die Schriftgelehrten vnd Ältesten sich versammelt hatten.

Men de som haffde grebet Ihesum/ førde hannem til den ypperste Prest Caiphas/ Der som Scriftløgene oc de Eldste haffde forsamlet sig hen.

51. Angeden 3 tēch fterij byli s Gezijssem/wztahw Kus tu wntuhl Mēc swig/a vderim Gluzebniska knijzete knēz stcho/vtal vcho gcho.

Aoto ieden 3 tych ftrorzy byli 3 Jezusem/wyciagnawsy rēce/do byl miecz s swego/ a vderzymy s iuge kapłanā nawyższego/ vciat mu vcho.

52. Tedy řekl genu Gezijs: Obrat Mēc twig w mijs to geho: nebo wšny kni fterij Mēc berau/od Mēce zahynau.

Tedy mu řekl Jezus/ Obroć miecz swoy nā mēysce tego/ Abo wicm wšny ftrorzyby miecz brāl/mieczem po gina.

53. Zdalij nemnijs/ zebnych mohl prositi Otce mēho/ a dalby mi nynij wiice nežli dwanaće hauffuow Ange lūw?

A zaž mnimaš abym nie mogł te rāz prosić oycā mego/ Ftrorzy by mi stawil wiicey niż dwanać cie woyst Aniołow?

54. Ale fterat pak naplnij se Pijima/že to tak musy byti?

Ziakož siemoga wypelnit pī sinā? powiedziac iž tak sie zsta muāi.

55. W tu hodinu řekl Gezijs zástupm: Jakožto k lo tru wšly gste s mēci a s kng mi/abyšte mne yali. Wšak na každy den sedawal gsem v wās w Chramě/ a negali gste mne.

Wney godziny mowil Jezus onemu zebrańm ludzi/Wyšliście iāko nā zlodzieiā 3 mieczmi 3 kng mi pomać mē: Siedzialem nā káždy dzien v was wczac w Pościes le/ a wżdyście mēnie pomałi.

56. Ale toto wšeckno stalo se/aby se naplnila Pijima Pro rockā. Tedy Wēdnichy wšny kni opustiwše Gezijs/ v tclli.

A to wšytko sie džiālo/aby se wypelnily pišinā Prorockie/ Tedy wczniowie wšy opustiwšy go/ zuciešli.

57. A oni nawšše Gezijs/ wedli ho k Kanfāstowi kni žeti knēžstemu/ kdežto Wēte lē a staršij byli se sešli.

A pōimawšy oni Jezus/ pryz wiedz do Kanfāsi przedmierzego Kāplanā/ gdie sie byli zebrałi Doktorowie y staršij.

כו

58. שִׁמְעוֹן בֶּן פֶּטְרוֹס אָמַר
הוּא בְּתָרָה מִן רוֹחֵקָא עַד
מָא לְדִרְתָּה דְּרַב פֶּהֲנָא וְעַל
יָתִיב לִגּוֹ עִם דִּהֲשָׁא דִּיהוֹנָא
חֲרִיתָּהּ:

*E Pietro il seguiva di lontano, infini
à la corte del Principe de sacerdoti: &
entrato dentro, si pose à sedere co i mini-
stri per vederne la fine.*

59. רַבִּי פֶהֲנָא בֶּן יוֹקֵשִׁיא
וּפְגוּשְׁתָּהּ כְּלָה פְּעִין הוּוּ
עַד יִשׁוּעַ סְחִידָהּ דִּי
דִּימִיתוּנִיהִי:

*Hor i principali Sacerdoti e i Vecchij,
e tutto'l consiglio cercavano falsa testi-
monianz a contra Iesv, per farlo morire.*

60. וְלֹא אִשְׁכַּח וְאֵתוּ
סְגִינָא סְחִידָהּ דִּישׁוּקְרָה
אֲחֵרִית דִּין קֶרְבִּי תִּרְיוֹ:

*Enon la trouauano: Equantunqne
vi fussen venuti molti falsi testimonij, non
la trouauano: ma pur à la fine vengnero
due falsi testimonij.*

61. וְאִמְרוּ הַנְּזִיל אִמֵּר
דְּמִשְׁכַּח אֲנִי דְּאִשְׁרָה
הַיְכָלָא דְּאֵלֵּהָ וְלִתְלָת
יָמִים אֲבָנִיהִי:

*E dissero, Costui ha detto, Io posso di-
struggere il tempio di Dio, e in tre di re-
edificarlo.*

62. וְקָם רַב פֶּהֲנָא וְאִמֵּר
לֵה לֹא מִדֵּם מִבְּנֵי אֲנִי
פְּתִיגְמָה מִנָּה מִסְּחִידוֹ
עֲלִיךָ הִלְיוֹ:

*Allor leuatosi fu il principi de sacer-
doti gli disse, Non rispondi tu niente? Che
cosa testificano costoro contra di te?*

63. יִשׁוּעַ בֶּן שְׁתִּיק הוּא
וְעֵנָה רַב פֶּהֲנָא וְאִמֵּר לֵה
מוֹמָה אֲנִי לֵךְ בְּאֵלֵּהָ
חַיָּה דְּהִתְאִמֵּר לוֹ אֵן אֲנִי הוּוּ
מִשִּׁיחָהּ בְּרַחֲמֵי דְּאֵלֵּהָ:

*Et Iesv si tacenz. Onde il Principe
de sacerdoti riprese à dirgli, Io ti scongiuro
per l'Idio viuente, che tu ci dica se tu sei
Christo Figliuol di Dio.*

64. אִמֵּר לֵה יִשׁוּעַ אֲנִי
אֲמִרָה אִמֵּר אֲנִי לְכֹן
דִּין דִּמּוֹ הַשְׁנָה תְּחִוּוּנִיהִי
לְפָרָה דְּאִנְשֵׁי דִּיתִיב מִן
יְמִינָהּ דְּחִילָהּ וְאֵתָה עַד
עֲנִי שְׁמִי:

*Iesv gli dice, Tu l'hai detto: e che è
più, io ti dico, che da hora innanz i voi
sedrete il Figliuol de l'huomo sedere à la
destra de la Virtù di Dio, e venir ne le
nuuole del cielo.*

כו

58. וְכִיפָּה הִלְךְ אַחֲרָיו מִדְּחֹק
עַד-חֲצֵר כְּהֵן הַגָּדוֹל וַיָּבֵא בֵּיתָהּ
וַיֵּשֶׁב עִם הַמְּשִׁרְתִּים לְרִאיוֹת
אֶת-הַקֹּץ:

*Mas Pedro lo seguia de lexos hasta el patio
del Pontifice: y entrado dentro, estauase senta-
do con los criados, para ver el fin.*

59. וְשָׁרֵי הַכֹּהֲנִים וְהוֹקְנִים וְכָל-
הָעֵדָה בִּקְשׁוּ עַד שֶׁקֵּר עַל-יֵשׁוּעַ
לְהַמִּיתוֹ:

*Y los principes de los Sacerdotes, y los An-
cianos, y todo el ayuntamiento, buscaban algun
falso testimonio contra Iesus, para entregarlo à
la muerte:*

60. וְלֹא מָצְאוּ וַיִּקְרְבוּ עֲדֵי-
שֶׁקֵּר רַבִּים וְלֹא מָצְאוּ וְאֲחֵרֵי
קֶרְבִּי שְׁנֵי עֲדֵי שֶׁקֵּר:

*Y no hallauan: aunque muchos testigos fal-
sos se legauan: no hallaron. Mas à la poître vi-
nieron dos testigos falsos.*

61. וַיֹּאמְרוּ זֶה אָמַר כִּי אֶכְלֶה
לְהַרֵּס אֶת-הַיְכָל יְהוָה וּבְשָׁלֹשַׁת
יָמִים לְבִנוֹת אֹתוֹ:

*Que dixeron, Este dixo, Puedo derribar el
Templo de Dios, y reedificarlo en tres dias.*

62. וַיִּקָּם כְּהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ
הַיִּינוּךְ תַּעֲנֶה לְאִשֶּׁר אֵלֶּה מַעֲדִים
עָלֶיךָ:

*Y leuantandose el Pontifice dixole, No re-
spondes nada? Que testifican estos contra ti?*

63. וַיֵּשׁוּעַ שְׁתִּיק כְּהֵן גָּדוֹל
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲשַׁבְּעָךְ בְּאֵלֵּהִי
הַחַיִּים אֲשֶׁר הִתְאִמֵּר לְגֹו אֲנִי
הַמְּשִׁיחַ אֲשֶׁר בֵּרַךְ אֱלֹהִים הוּא:

*Mas Iesus callaua. Y respondiendo el Pon-
tifice, dixole, Conjurote por el Dios viuente,
que nos digas, si eres tu el Christo hijo de Dios.*

64. וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אֲנִי אֲמִרָה
וְאִכֹן אֲנִי אֲמִרָה לְכֶם מַעֲתָה
תְּרִאָה בִּן-הָאָדָם יוֹשֵׁב מִימִין
הַגְּבוּרָה וְבֵן בְּעֲנִי הַשָּׁמַיִם:

*Iesus le dize, Tu lo has dicho. Y aun os digo,
que desde aora aueys de ver al Hijo del hombre
assentado à la diestra de la potencia de Dios, y
que viene en las nuues del cielo.*

κς'.

58. Ο' ὁ πῖτερς ἡγελάει αὐ-
τὸν ὑπὸ μακρόθεν, ὥστε τῆς αὐλῆς τῶ
ἀρχιερέως καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκά-
θητο μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, ἰδὼν τὸ
πᾶν.

*Et Pierre le suiuit de loin iusques à
la cour du souverain Sacrificateur: &
lui entré dedans s'asit avec les officiers
afin qu'il en vist la fin.*

59. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ περε-
βύπροι καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζή-
τησαν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι.

*Or les principaux Sacrificateurs, & les
Anciens, & tout le conseil cerchoyent
faux témoignages contre Iesus, afin
qu'ils le missent à mort.*

60. Καὶ ἐχ' ὄρον καὶ πολλὰ
ψευδομαρτύρων προσελθόντων,
ἐχ' ὄρον. ἔσπερον δὲ προσελθόντις
δύο ψευδομαρτυρεῖς.

*Et n'en trouuoient point: & com-
bien que plusieurs faux tesmoins ful-
sent venus, ils n'en trouuerent point de
propres. Mais à la fin deux faux tes-
moins s'approcherent.*

61. Εἶπεν ἔτι ἡ φη διώματι
καταλύσει τὸ ναὸν τῷ θεῷ, καὶ ἀφ' ἡ-
μερῶν ἡμερῶν οἰκοδομήσει αὐτόν.

*Et dirent, Cestui-ci a dit, Je puis des-
faire le temple de Dieu, & en trois iours
le rebâir.*

62. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶ-
πεν αὐτῷ, ἔδει δαπομαρτυρῆσαι τί εἰπὼς
σου καταμαρτυρεῖς;

*Adonc le souverain Sacrificateur se
leua, & lui dit, Ne responds-tu rien?
qu'est-ce que tesmoient ceux-ci à l'en-
contre de toi?*

63. Ο' ὁ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ δαπο-
μαρτυρεῖς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ,
ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τῷ ζῶντι,
ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ.

*Et Iesus se teut. Lors le souverain
Sacrificateur prenant la parole lui dit,
Je t'adiure par le Dieu viuant, que tu
nous dies si tu es le Christ, le Fils de
Dieu.*

64. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶ-
πας, πολλὴ λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἀρτι ὁ-
ψαδε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου κατή-
μενον ἐκ δεξιᾶν τῆς δυνάμεως, καὶ
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐ-
ρανοῦ.

*Iesus lui dit, Tu fas dit: qui plus est
ie vous di, Ci apres vous verrez le Fils
de l'homme assis à la dextre de la vertu
de Dieu, & venant es nuges du ciel.*

58. Petrus autem sequebatur eum à longè, usque in atrium principis sacerdotum. & ingressus intro, sedebat cum ministris: ut videret finem.

And Peter followed him as farre of unto the hie Priests hall: and went in: & late with the seruants to see the ende.

59. Principes autem sacerdotum & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent.

Now the chiefe Priests & the Elders / & all the whole Councel sought false witness against Iesus / to put him to death.

60. Et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissimè autem venerunt duo falsi testes.

But they founde none / and though many false witnesses came / yet found they none: but at the last came two false witnesses.

61. Et dixerunt, Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduum reedificare illud.

And said / This man said / I can desstroy the Temple of God / and builde it in threë dayes.

62. Et surgens princeps sacerdotum, ait illi, Nihil respondes ad ea quæ isti adversum te testificantur.

Then the chiefe Priest arose / and sayde to him / Answerest thou nothing? What is the matter that these men witness against thee?

63. Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi, Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei.

But Iesus helde his peace. Then the chiefe Priest answered / and said to him / I charge thee by the living God / that thou tell us / if thou be the Christ the Sonne of God.

64. Dicit illi Iesus, Tu dixisti, veruntamen dico vobis, à modo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Iesus said tho him / Thou hast said: be it: neuertheless I say unto you / hereafter shall see the Sonne of man / sitting at the right hand of the power of God / and come in the cloudes of the heauen.

58. Petrus aber folgete ihm nach von ferns / biß inn den Pallast des Hohenpriesters / vnd gieng hinein / vnd sagte sich bey die Knechte / auff daß er sehe wo es hinauß wolte.

De Peder sulde longt effter hannem / indtil den Ypperste Prestis Sal / oc gick hen ind / oc sette sig hofst Suennene / paa der hand kunde see / huad ende det vilde faa.

59. Die Hohenpriester aber vnd Eltesten / vnd der ganze Rath / suchten falsche zeugniß wider Iesum / auff daß sie ihn tödten.

Men det Ypperste Prestter oc de Eldste / oc det gantte Raad / søgte falske Bidnisbyrd mod Ihesum / paa det de kunde sla hannem ihjel.

60. Vnd funden keins. Vnd wiewol vil falscher zeugen herzu tratten / funden sie doch keins. Zu lezt tratten herzu zwen falsche Zeugen.

De de funde inted / De alligenel at der ginge mange falske Bidne frem / saa funde de tog inted. Paa det lyste traadde thu falske Bidne frem.

61. Vnd sprachen: Er hat gesagt: Ich kan den Tempel Gottes abbrechen / vnd in dreien Tagen denselben bauen.

De sagde / Hand haaffuer sagt / Jeg sand ned bryde Guds Tempel / oc opbygge den i tre dage.

62. Vnd der Hohepriester stund auff / vnd sprach zu ihm: Antworttest du nichts zu dem / das dise wider dich zeugen?

De den Ypperste Prest stod op / oc sa zede til hannem / Svare du inted til det / som disse vidne mod dig?

63. Aber Iesus schweig stille. Vnd der Hohepriester antwortet vnd sprach zu im: Ich beschwere dich bey dem lebendigen Gott / daß du vns sagest / ob du seist Christus der Son Gottes:

Men Ihesus tagde stille. De den Ypperste Prest suarede oc sagde til hannem / Jeg besvæ dig ved den leffuendis Gud / at du siger oss / Om du est Christus / Guds Søn.

64. Iesus sprach: Du sagests. Doch sage ich euch: Von nun an wirds geschehen / daß ihr sehen werdet des Menschen Son sitzen zur rechten der Krafft / vnd kommen in den Wolcken des Himmels.

Ihesus sagde / Du siger det. Dog siger ieg eder / Nu her effter skal det ske / at i skulle see Menniskens Søn side hofst Krafftens høyre Haand / oc komme i Himmels skyer.

58. Alle Petr šel za nim zdaleka / až do Syně knížete kněžského. A všed vnitř / seděl s služebníky / aby viděl konec.

A Piotr šedl za nim z daleka / až do dvoru napředníyšego Káplana / gdje všedšy šedl s služebníky / aby viděl konec.

59. Knížata pať kněžská a všedši káda hledali křivého svědectví proti Gejššovi / aby ge na smrt vydali:

A předníyší Káplani / y šarší / y všyřko zgomádzení / šukali šalskýwego švidectví přeciwo Jezusovi / aby go zš mordovali.

60. V nenalezli / ačkoli mnoho šfalešných švedků bylo přišaupilo. Naposléze pať přišli dva křiví švedkové.

Vnie našli. Gdy teš viele ššy vych švidkův přychodš ilo / me našdvali / A na konec vystapivšy dva šalskýwi švidškové.

61. A řekli: Tento gť řekl: Mohu zbořiti Chráni Boží / a ve třech dnech zase ge vyš stavěti.

Křekli / Then mowit / Mog: zborzyc Bošciol Božy / a za rzy dni zbudowác gi.

62. A powstaw kniže kněžš / řekl gemu: Nie neodpowiáš dásš k těm wěcem / kterěš cito proti tobě šwedšij?

A wstawšy przedniyšy Káplan / řekl mu / Nie neodpowies dásš? A coš to iest co ci přeciwo tobie šwidšga?

63. Alle Gejššs mlkal. Kniže pať kněžš řeklo gemu / Záššijnám tebe šrže Boha žiwěš / ho / aby nam powěděl / gšly ty Křššus Boží Syn?

Lecz Jezus mlczal / A odpowiedziac przedniyšy Káplan / řekl mu / Poprzyśięgam cie przez Bogą żywego / aš yš nám powiedziáš / iestliś ty iest Křššus on Syn Božy?

64. Řekl gemu Gejššs: Ty gšš řekł. Ale wššal prawim wám / od tohoto času wšřijte Syna Ešlowěka / an sedij na prawicy moč Boží / a přicháš žiw Obláčch Nebesšch.

Řřekl mu Jezus / Thyš powiedziáš: Wád to powiedam wam / Od re° času wšřycie Syna ešloš wiecego šedžacego na prawicy moč Božy / y přychodžacego w obláčch nie biesšch.

כו

65. הִידִּיּוּ רַב כְּהֵנָּה צָרִי
מֵאֲנֹהִי וְאָמַר הֵא גִידָהָ
מִנָּה מְכִיר־מִתְּפָעִיו לֹא
סִהֵדָה הֵא הֵשָׁא שְׂמִיעָתוֹ
גִּידָהָ :

Allor il Principe de Sacerdoti si straccio i suoi vestimenti, dicendo. Egli ha bastemmiato, che habbiamo noi piu bisogno di testimonij? Ecco, voi haueste hora uisto la sua bastemmia.

66. מִנָּה צָבִיו אֲנִתָּוֶן עָנֹו
וְאָמְרִיו חֵיב הוּא מוֹתָנָה :

Che venepare? Et essi rispondendo, dissero, Egli è degno di morte.

67. הִידִּיּוּ רַקִּי כִּפְּוֹהִי
וּמִתְּפָחִיו הוּוּ לָהּ אֲחֵרָנָה
דִּיּוּ מִחִין הוּוּ לָהּ :

Allora essi gli spuntaron ne la faccia, e dettorgeru de le guanciate, & altri de le bacchette.

68. וְאָמְרִיו אֲתִנְפָּה לֹא
מִשִּׁיחָה מִנֵּי הוּוּ דְּמִתְּהָ :

Dicendo, profetizaci Christo, chi è quello che t'ha battuto?

69. כִּפְּוֹהִי דִּיּוּ יִתֵּב הוּוּ
לְבַר כְּדִרְתָּהּ וְקִרְבָּתָהּ לִנְתָּה
אֲמִתָּה חֲדָה וְאָמְרָה לָהּ
אִף אֲנִי עִם יִשׁוּעַ הַנּוֹתָ
נְצָרִי :

Hor Pietro si staua a seder di fuore ne la corte, & vna seruente si gli fece innanzi, dicendoli, Tu ancora eri con Iesus Galileo.

70. הוּוּ דִּיּוּ כְּפִר קִר־
כְּלָהוּ וְאָמַר לָהּ יָדַע אָנָּה
מִנָּה אֲמִרָה אֲנִי :

Et egli lo negò dinanzi à tutti, dicendo, Io non so quel che tu dici.

71. וְכִּד נִפְקֵי לְסַפְּוֹתָ
חֲוִיתָה אֲחֵרָתָה וְאָמְרָה
לָהּ דְּתַפְּוּ הֵא אִף הֵנָּה
עִם יִשׁוּעַ נְצָרִי :

Poi scendo à la porta, & n'altra seruente lo vidde, & disse à quelli che erano lui, Costui ancora era con Iesus Nazareno.

72. וְחִיב כְּפִר כְּמוֹמִתָה
דְּלֹא יָדַע אָנָּה לָהּ לְגִבְרָה :

Et egli di nuovo lo negò con giuramento, dicendo, Io non cognosco quest'huomo.

כו

65. אָז קָרַע הַכֹּהֵן גָּדוֹל אֶת־
בְּגָדָיו לֵאמֹר כִּי־גִידָהָ עַל־מֶה
נִצְטָרָה עוֹד לְעֵדִים הֵנָּה עֲתִידָה
שְׂמִיעָתָם אֶת־גִּידוֹבָו :

Entonces el Pontifice rompió sus vestidos, diciendo, Blasphemadohá: que mas necesidad tenemos de testigos? heaqui aora auceys oydo su blasphemia.

66. מֶה גִּרְמָה לָכֶם וְהִמָּה עָנֹו
לֵאמֹר מִשְׁפַּט מוֹת לֹא :

Que os parece? Y respondiendo ellos dixeron, Culpado es de muerte.

67. אָז יָרַק יָרָק בְּפָנָיו וַיִּכְּוֶהוּ
בְּאֶזְרָהּ וּקְצָתָם שָׁלְחוּ אֶת־
יָדֵיהֶם בָּאָפֹו :

Entonces le escupieron en su rostro, y dierónle de bofetadas, y otros lo herian de palmadas.

68. לֵאמֹר הִגֵּבָה לָנוּ הַמְּשִׁיחַ
מִי יִהְיֶה אֲשֶׁר הִכָּה אֶתְּךָ :

Diciendo, Prophetizanos, ó Christo, quien es el que te há herido.

69. וְכִיפְּרָה בַּחוּץ יָשָׁב בְּחֵצֵר
וְהָיָה אֵלָיו שְׂפָתָת אַחַת לֵאמֹר
וְאֵת הַיֵּיתָ עִם יִשׁוּעַ הַגָּלִילִי :

Y Pedro estaua sentado fuera en el patio: Y llegóse à el vna criada diciendo, Y tu con Iesus el Galileo estauas.

70. וְהוּוּ כַּחַשׁ לְעֵינָי כָּלָם לֵאמֹר
לֹא יָדַעְתִּי מֶה תֹּאמְרִי :

Mas el negó de lante de todos diciendo, No sé loque dizes.

71. וַיֵּצֵא הַפִּתְחָה וְהָרְאָהוּ אֲחֵרָתָה
וְהָאֲמִירָה לְאֲשֶׁר הָיָה עִם גִּם זֶה
הִיָּה אֶת־יִשׁוּעַ הַנָּצְרִי :

Y saliendo à la puerta, vidolo otra, y dixo à losque estauan alli: Tambien este estaua con Iesus Nazareno.

72. וְגַם בְּפַעַם הוּוּ אֶת כַּחַשׁ
בְּשִׁבְעָה כִּי־לֹא יָדַעְתִּי אֶת־
הָאֲנוּשׁ :

Y negó otra vez con juramento, diciendo, No conozco à esse hombre.

כז.

65. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διῆρξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι ἐβλάφη-
μασ. τί ἐτι γρηκαν ἔχομεν μαρτύ-
ρων; ἰδε ἰωὴ, ἡκούσατε τὴν βλα-
φημίαν αὐτοῦ.

Adonc le souuerain Sacrificateur deschira ses vestemens, disant, Il à blasphemé: qu'auons-nous plus à faire de tesmoins? Voici, vous auetz ouï maintenant son blaspheme. Que vous en semble?

66. Τί μιν δεκαῖ; οἱ δὲ ἀποκρι-
νέντες εἶπον· ὁυχ. θανάτου εἰσὶ.

Eux respondans dirent, Il est coupable de mort.

67. Τότε ἐσέπυσαν εἰς τὸ πρό-
σωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐ-
τὸν οἱ δὲ ἐρράπτισαν.

Adonc il lui cracherent aut visage, & le buffeterent: & les autres lui donnoient des coups de leur verges,

68. Λέγοντες, προφήτευσον ὑ-
μῖν χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ πηγάς σε.

Difans, Christ, prophetize-nous, qui est celui qui t'à tirapé.

69. Ὁ δὲ πετροῦ ἔξω ἐκάθη-
το ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσήλθεν αὐ-
τῷ μία παιδίσκη, λέγουσα· καὶ σὺ
ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.

Or Pierre estoit assis dehors en la cour: & vne chambriere s'adressa à lui, disant, Tu estois aussi avec Iesus le Galileen.

70. Ὁ δὲ ἡγήσατο ἑμπεσοῦν
παύων, λίγων· σὺκ εἶδα πὶ λέ-
γεις.

Mais il le nia deuant tous, disant, Je ne sai que tu dis.

71. Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὴν
πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγα
τοῖς· ἐκεῖ, καὶ ἔτι· λέω μετὰ ἰησοῦ
τοῦ γαλιλαίου.

*Et comme il sortoit dehors au por-
tail, vne autre chambriere le vid: & dit
à ceux qui estoient là, Cestui-ci aus-
si estoit avec Iesus le Nazarien.*

72. Καὶ πάλιν ἡγήσατο μεθ' ὧ-
κα, ὅτι σὺκ εἶδα τὸν ἀνθρώπον.

*Et derechef il le nia avec serment, disant, Je ne cognoi point cest hom-
me-là.*

65. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens, Blasphemavit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam.

Then the hie Priest rent his clothes / saying / he had blasphemed: what haue we any more neede of witnesses? beholde / now he haue heard his blasphemie.

66. Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt, Reus est mortis.

What thinke ye? They answered / & said / He ys worthy to dye.

67. Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederunt.

Then spade they in his face / & bufeted him: and other smote him with their roddes.

68. Dicentes, Prophetiza nobis Christe: quis est qui te percussit?

Saying / Propheeie to vs / O Christ / Who is he that smote thee?

69. Petrus vero sedebat foris in atrio: & accessit ad eum una ancilla, dicens, Ertu cum Iesu Galilæo eras.

Peter sate without in the hall: and a maide came to him / saying / Thou also wast with Iesus of Galilee.

70. At ille negavit coram omnibus, dicens, Nescio quid dicis.

But he denied before them all / saying / I wot not what thou saiest.

71. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Iesu Nazareno.

And when hee went out into the porch / an other maide sawe him / and said unto them that were there / This man was also with Iesus of Nazareth.

72. Et iterum negavit cum iuramento, Quia non novi hominem.

And againe he denied with an othe / saying / I know not the man.

65. Da zureiß der Hohepriester seine Kleider / vnd sprach: Er hat Gott gelästert / was dürfen wir weiter zeugniss? Sihe / jetzt habt jr seine Gottslästertung gehöret.

Da sonder rest den Ypperste Prest sine Klæder / oc sagde / Hand bespaattede Gud / Huad haßue wi lenser vidnißbyrd behoff? See / nu haßue i hørt hans Guds bespaadelse.

66. Was dünckt euch? Sie antworten / vnd sprachen: Er ist des todes schuldig.

Huad tænckis eder? De suarede oc sagde / Hand er skyldig at dø.

67. Da speieten sie auß in sein Angesichte / vnd schlugen in mit Feusten. Etliche aber schlugen ihn ins Angesicht.

Da spøtte de vdi hans Ansigt / oc sloge hannem med knytte neffue / De nogle sloge hannem / i Ansigt.

68. Vnd sprachen: Weissage vns Christe / wer ist der dich schlug?

De sagde / Spaa off Christe / huos er den / der dig slo?

69. Petrus aber saß draussen im Pallast / Vnd es tratt zu ihm eine Magd / vnd sprach: Vnd du warest auch mit dem Jesu auß Galilea.

Men Peder sad der vden saare i Saalen / De der traadde en pige til hannem oc sagde / De du haßuer oc saa verit med Ihesu aff Galilea.

70. Er leugnet aber fur jnen allen / vnd sprach: Ich weiß nicht was du sagest.

Da neetede hand der sagr dem alle / oc sagde / Jeg ved icke huad du siger.

71. Als er aber zur Thür hinausgieng / sahe in ein andere / vnd sprach zu denen / die da waren: Dieser war auch mit dem Jesu von Nazareth.

De som hand gief hen vdi at døren / da saa en anden hannem / oc sagde til dem / som der vaare. Den ne vaar oc saa med Ihesu aff Nazareth.

72. Vnd er leugnet abermal / vnd schwur daz: Ich kenne des Menschen nicht.

De hand neetede acter / oc soer der til / Jeg kender icke der Mennecke.

65. Tedy kniße kněžské roztrhl Naucha své rka: Nauha se gest / což gestie potřebu gem svědkuow? an nyni gste slyšeli rauhání.

Tedy přednícsy káplan rozdál odjeme svoje / mowiac / bluznit / což dáley potrebuemy wíadkow? Wroście teraz slyšeli bluznierstwo tego.

66. Co se vám zdá? A oni odpowědowše řekli: Hoden gest Smrti.

A což si vám zda? A oni odpowědali řekli / Winton jest smrti.

67. Tedy plwali na twář geho / a zášlygfo dávali gemu. Gini pak políčkowali geh.

Tedy plwáli na obličie tego / y políčkowáli go / a drudzy go týmni bili.

68. Říkajíce: Hádaj nám Kriste / kdo gest ten / kterýž tebe vderil?

Mowiac / Pročuj nám Krystusie / kto jest který cie vderzył.

69. Ale Petr seděl vně w sýni. Y přistoupila k němu jedna Diewka / řkaucy: Y tys Gežísem Galilegským byl gsy.

A Piotr siedział se wnatrz w sýni. Y přistoupila k němu jedna / a řekla / Y tys Gežísem Galilejským byl gsy.

70. Tedy on zapřel předewšemi / řka: Nemojim co prawise.

Zapřel se on před wšemi / řka / Nie wiem co mowię.

71. A když wycházal ze dwěř / vžklagen gina Diewka / y řekla těm kteříž tu byli: Y ten to byl s Gežísem Nazaretským.

A kdy on vyšel do sieni / vyzklagen gina / a řekla těm / kteříž tam byli / A ten byl s Iesusem Nazarejským.

72. A opět zapřel s přísahau / řecy neznal člověka.

Tedy powtore zá přel si / s přísahau / Nie znám człowieka tego.

כ ו

73. מן פתר קליר דין
קרבו הגוון דקדמין ואמרו
לפאפא שרידאירא אף
אנת מנהון אנת אף מ
ממלך גיר מודע לך:

Epoio di poi s'accostaron quelli che stauano li presenti, e dissero a Pietro, Veramente tu ancora sei di quelli: conciosia che la tua fanciella ti fa manifesto.

74. הידיו שרי למחרמו
ולמאמא דלא ידע אומ
לה לגברא ובה בשעתא
קרא תרגול:

Allora egli cominciò a maladirsi e giurare, dicendo, io non conosco tal huomo. E subito il gallo cantò.

75. ואחדכר פאפא מלתא
דישוע דאמר הונג לה
דקדם דיקרא תרגול
תלת ובענין תכפיר פי גפן
לבר פכא מרידאירא:

Onde Pietro si ricordò de la parola di Iesus, che gli haueua detto, Prima ch'el gallo canti, tu mi negarai tre volte. E così scitòsene fuore pianse amaramente.

כ ו

1. פד דין הוא צבר
מלכא נסבו על ישוע רבי
כהנא וקשישא דעפא
איר דומיתוגיה:

Venuta che fu la mattina, tutti i principali Sacerdoti e i Vecchij del popolo fecero consiglio contra Iesus, per farlo morire.

2. ואסרוהי ואובלוהי ו
ואשלמוהי לפילטוס ה
המיוג:

Elegatolo il menorono, e detterlo ne le mani di Pontio Pilato presidente.

3. הידיו יהודא משלמנא
פד חונג דאחתיב ישוע
אחתיני ואול אהבך הליו
תלתיו דפספא לרבי
פנהא ולקשישי:

Allora Giuda, ch'el haueua tradito, Sedendo ch'egli era stato condannato pentitosi, riportò i trenta argenti a i principali Sacerdoti & a i Vecchij.

4. ואמר חטית דאשלמת
דמא ופניא הגוון דין אמרו
לה לו מנא לו אנת ידע
אנת:

Dicendo, Io ho peccato, hauendo tradito il sangue innocente. Es essi dissero, Che ci importa a noi? guardati tu.

כ ו

73. ואחר מעט קרבו העומדים
שם ואמרו לכיפה באמת גמ
אתה מהמרה הוה כן לשונך
מודיע:

Y desde à vn poco llegaron losque seruian, y dixeron a Pedro, Verdaderamente tambien tu eres deellos: porq; aun tu habla te haze manifesto.

74. און החל לאלול לנפש
להשבע כי לא ידעתי אף
אנש ובכתה קרא תרגול:

Entonces comencò à anathematizarse, y à jurar diciendo, No conozco esse hombre. Y el gallo cantó luego.

75. ויזכר כיפה את דבר ישוע
אשר אמר אליו כי בטרים יקרא
תרגול שלש פעמים תכחשיני
ויצא לחוץ ויבך במרידאירא:

Y accordóse Pedro de las palabras de Iesus, que le dixo, Antes que cante el gallo me negaras tres vezes. Y saliendo fuera, lloró amargamente.

כ ו

1. ויהי בקר ויבצו ויגזרו יחד
כל הכהנים וזקני העם על
ישוע להמיתו:

Y venida la manhana entraron en consejo todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del pueblo contra Iesus, para entregarlo à muerte.

2. ויאסרוהו ויבצו ויגזרו יחד
לפונטיוש פילטוס הפקיד:

Y truxeronlo atado, y entregaronlo à Pontio Pilato presidente.

3. און ראה יהודה אשר מסרו
כי גזור ויגזרו וישב אצל שלשים
כסף לכהנים ולזקנים:

Entonces Iudas, eique lo auia entregado, viendo que era condenado, boluió arrepentido las treynta pieças de plata à los principes de los Sacerdotes, y à los Ancianos.

4. לאמר חטאתי במסרי דם
נקי והם אמרו מה אלנו את
תראה:

Diziendo, Yo he peccado entregando la sangre innocente. Mas ellos dixeron, Que se nos dà à nosotros? Vieras lo tu.

כ ו

73. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόν-
τες οἱ ἐστῆτες, εἰπον τῷ πέτρῳ· ἀλη-
θῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ ἡ ἀ-
λιά σου δὴλόν σε ποιεῖ.

*Et vn peu apres ceux qui le trou-
uoyent là, vindrent, & dirent à Pierre,
Vrayement tu es ausi de ceux-là: car
ton langage te donne à cognôistre.*

74. Τότε ἤρξατο καταναθίμα-
τίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
ἄνθρωπον. καὶ ὡς εἰς ἀλέκτωρ
ἐφώησε.

*Lors ils print à se maudire, & à iurer,
disant, Je ne cognoi point cest homme-
là: & incontinent le coq chanta.*

75. Καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τῶν
ῥημάτων ἃ ἰησοῦ εἰρηκέναι αὐτῷ,
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς
ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω,
ἐκλαυσε πικρῶς.

*Adonc Pierre eut souuenance de la
parole de Iesus, qui lui auoit dit, Deuant
que le coq chante, tu me renieras par
trois fois. Ainli il sortit dehors, & pieu-
ra amèrement.*

Κ Ε Φ Α Λ Ο Σ.

Πρώτης ἡ γιορμῆς, συμβῆ-
λιν ἐλαβον πάντες οἱ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν
ἱουδαίων, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.

*Puis quand le matin fut venu, tous
les principaux Sacrificateurs & les An-
ciens du peuple tindrent conseil contre
Iesus pour le mettre à mort.*

2. Καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγα-
γον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν πόντιῳ
πλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

*A raison de quoi ils l'amenerent lié,
& le liurerent à Ponce Pilate Gouver-
neur.*

3. Τότε ἰδὼν ἰδίας ὁ ὡρῶν διδῶς
αὐτὸν ὅτι κατακρίθη, μετὰ μελη-
θεὶς ἀπέσπρεψε τὰ τριακοντὰ ἀργύ-
ρια τοῖς ἀρχιερεῖσι καὶ τοῖς πρεσβυ-
τεροῖς.

*Alors Iudas qui l'auoit trahi, voyant
qu'il estoit condamné, se repentit, & re-
porta les trente pieces d'argent aux
principaux Sacrificateurs, & aux An-
ciens.*

4. Λέγων, ἡμάρτην ὡρῶν δού-
ς αἷμα ἁθῶν. οἱ δὲ εἰπον, τί πρὸς ἡ-
μᾶς; σὺ ὄψῃ.

*Disant, J'ai peché en trahissant le
sang innocent. Mais ils dirent, Que nous
en chaut-il? tu y aduiferas.*

CAP. XXVI.

73. Et post pusillum accesserunt qui stabant: & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

So after a while / came vnto him then that stood by / and said vnto Peter / Surely thou art also one of them: for euen thy speech bewrayeth thee.

74. Tunc coepit detestari & iurare quia non novisset hominem Et continuo gallus cantavit.

Then began he to curse him selfe / and to sweare / saying / I know not the man. And immediately the cocke crew.

75. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat, Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amarè.

Then Peter remembred the wordes of Iesus / which had saide vnto him / Before y cocke crowe / thou shalt deny me thrise. So he went out / and wept bitterly.

CAP. XXVII.

MANE autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderet.

When the morning was come / all the chiefe Priests / and the Elders of the people tooke counsell against Iesus / to put him to death.

2. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato praesidi.

And ledde him away bounde / and delivered him vnto Pontius Pilate the gouernour.

3. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset: poenitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus.

Then when Iudas which betrayed him / saw that he was condemned / hee repented him selfe / and brought againe the thirtie pieces of siluer to the chiefe Priests / and Elders.

4. Dicens, Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Saying / I haue sinned be trayning the innocent blood. But they said / what is that to vs? see thou to it.

Das XXVI. Capitel.

73. Vnd über ein kleine weile / traten hinzu / die da stunden / vnd sprachen zu Petro: Warlich du bist auch einer von denen / denn deine Sprache verräth dich.

Dch en liden stund der effter / traadde de frem / som der stode / oc sagde til Peder / Sandelige / du est oc en aff dem / Thi dit maal forraader dig.

74. Da hub er an sich zuverfluchen vnd schweren: Ich kenne des Menschen nit. Vnd als bald krehet der Hane.

Da begynnte hand / at forbande sig / oc suere / Jeg sender icke det Menniske. Dch strax goel Hanen.

75. Da dachte Petrus an die wort Jesu / da er zu im sagte: Ehe der Hane krehen wirdt / wirst du mich dreymal verleugnen. Vnd gieng heraus / vnd weinet bitterlich.

Da tenckte Peder paa Ihesu ord / som hand sagde til hannem / Ser Hanen gal / Skal du forsuere mig tre gange. De gic hand vd / oc grad bitterlige.

Das XXVII. Capitel.

DES Morgens aber hielten alle Hohepriester vnd die Eltesten des Volks / einen Rath über Iesum das sie in tödten.

Men om Morgenen hulde de Ypperste Prester oc de Eldste saar forsket ih Daad offuer Ihesum / At de fund sla hannem ihel.

2. Vnd bunden in / fürten in hin / vnd überantwortten ihn dem Landpfleger Pontio Pilato.

De de bunde hannem / ferdten hannem hen / oc antuordede Landsherren Pontio Pilato hannem.

3. Da das sahe Judas / der in verrathen hatte / das er verdampt war zum todte / gereuet es in / vnd bracht herwider die dreissig Silberling den Hohen Priestern vnd den Eltesten.

Der Judas som hannem forraadde saa det / at hand vaar fordømt til døde / Da angrede hannem det / oc hand bar de tredie Edsspendinge til de Ypperste Prester oc Eldste igen.

4. Vnd sprach: Ich habe übel gethan / das ich vnschuldig blut verrathen habe. Sie sprachen: Was gehet vns das an? Da sihe du zu.

De sagde / Jeg giorde ilde / at ieg forraadde vstfaldigt Blod. De sagde / Hvad kommer det off ved? See du der til.

Kapitola XXVI.

73. Apomale chvysli / pris stavpili kterij tu stali / n řekli Petrowi: Gistě ty ž nich gšy / nebo řec twá známa tebe činí.

Przystapivšy mšlo potym / ci Frorzy thám stali / řekli Piotrowi / Jściesy ty iest z nich / bo y mowā twoiā ciebie iswne ośās zuie.

74. Tedy počal klnauti a prisahati se / žebn neznal člo wěka. A hned kohout začpíj wal.

Tedy se počal překlínat / mowiac / žie znam človiečā te go / A žrāžem fur zapíal.

75. Rozpomenul se Petr na slovo Gejššowo kterěž byl powěděl / že prwě než kohout začpíjwā / třikrát mne zapříšs. A wyšsed wen / plakal hořce.

Rospomniat Piotr na słowē Jezusowe / ktery mū byl powied / zial / Pierwey mż fur žapoie / trzy troc siemne žapříšs / a wyšsedšy preez / gorzko plakal.

Kapitola XXVII.

Aldnž bylo ráno / wessla w raddu wšsečka knížata kněžská a starší lidu proti Gejššowi / aby gey na smrt wydali.

Idy bylo ráno / wessli w rádē wššyšcy předniefšy káplani / y staršy lidu přeciwo Jezusowi / aby go žamordowali.

2. Y přiwedli gey swāžaně ho / a dali Pontskemu Pilatowi Wládaři.

Y swiažawšy go / odwiedli y podali go Poncyšowi Pilatowi stāz rošcie.

3. Tedy wida Bidās kterěž gey byl žradil / žebn odsaužen byl / želege toho / nawrátil třid / ceti Střisbrněch knížatuom kněžšym a staršym lidu.

Tedy wyzrawšy Judas Frory go byl wydali ž byl osadzon / žalni ac wrocił trzydziści siebrnikow przed niefšym káplanom y staršym.

4. Ťka: Žhřessyl gsem / žradim krew sprawedliwau. A oni řekli: Co nám do toho ž ty wiž.

Mowiac / Žgtřessyl em wydawšy krew nietwinna / žie oni řekli / Což nám do tego? ty wyzryš.

כז

5 וְשִׁדְיָהּ פִּסְפֹּסָה בַּהִיכְלָא וְשִׁנִּי וְאֵל חֲנֹק
בִּפְשָׁהּ:

*Et egli gittati gli argenti nel tempio
si partì, & andato sene, si strangolò.*

6 רַבִּי כֹהֵנָא דִּין שְׁקִלְהִי
לְפִסְפָּא וְאִמְרוּ לֹא שְׁלִיט
דְּנִרְמִייהּ בֵּית קֹרְבָנָא
מִטּוֹל דְּטִימִי דְּמָא הוּא:

*I principali Sacerdoti hauendo presi
gli argenti, dissero, Et non è lecito metter-
gli nel corbana, per esser questo, prezzo
di sangue.*

7 וְנָסְבוּ מַלְכָּא וּנְכֵנָה בֵּהּ
אֲגוּרְסָה דְּפִתְרָא לְבִירָא
קְבוּרָא דְּאִסְכְּנָא:

*Esatto sopra ciò consiglio, compro-
no con essi il campo d'un Vasario, per sepul-
tura de forestieri.*

8 מִטּוֹל הַנֶּבֶל אֲתִקְרִי
אֲגוּרְסָה הוּא קְרִיתָא
דְּדָמָא צִרְמָא לְנִימָנָא:

*Per questa ragione quel campo è sta-
to chiamato insin al di d'oggi, il campo
del sangue.*

9 הִידִין אֲתַמְלִי מִי-
דִּאֲתַמְר בֵּיד נְבִיָּא
דִּאֲמַר דְּנִסְכֵּי תַּבְתִּין
דְּפִסְפָּא דְּמִוְהִי דְּמִקְרָא
דְּקָצִי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

*Allor s'adempìe quello che era stato
detto per il Profeta (Ieremia) che dice,
E presero i trenta argenti, il prezzo di
colui che è stato apprezzato, il qual, quei
che sono de figliuoli d'Israel, hanno pre-
giato.*

10 וַיְהִיבֵת אֲנָוֹ לְאֲגוּרְסָה
דְּפִתְרָא אֵיךְ דְּפִקְדָּא לִי
מִרְנָא:

*Et hannogli dati per comprare il cam-
po d'un Vasario, si come il Signor m'hau-
ua ordinato.*

11 הוּא דִּין יִשְׁוִיעַ קָם קָדָם
הַגְּמוּנָא וְשִׁאֲרֵהּ הַגְּמוּנָא
וְאִמְרוּ לֵהּ אֲנִי הוּא מַלְכָּא
דִּיהוּדִיָּא אֲמַר לֵהּ יִשְׁוִיעַ
אֲנִי אֲמַרְתִּי:

*Hor Iesus staua dinanzi al Presi-
dente, e il Presidente gli domando, dicen-
do, Sei tu il Re de Giudei? E Iesus gli di-
se, Tu lo dici.*

כז

5 וַיִּשְׁלַךְ אֶת-הַכֶּסֶּפִּים אֶל-
הַהִיכָל וַיֵּפֶן וַיִּלָּךְ וַיִּחְנֹק:

*Y arrojando las piezas de plata al Templo,
partiósse, y fué, y ahorcóse.*

6 וְהַכֹּהֲנִים לָקְחוּ אֶת-הַכֶּסֶּפִּים
לֵאמֹר לֹא שָׁוָה לְהַשְׁלִיךְ אוֹתָם
אֶל-בֵּית קֹרְבָן כִּי שְׂכַר-דָּמִים
הוּא:

*Y los principes de los Sacerdotes, tomando
las piezas de plata, dixeron, No es licito echarlas
en el arca de la limosna, porque es precio de
sangre.*

7 וַיַּעֲצוּ עֲצָה וַיִּקְנוּ בָהֶם אֶת-
חֶלְקֵת הַיּוֹצֵר לְקְבוּרַת הַגֵּרִים:

*Mas, auido consejo, compraron de ellas el
campo del Ollero, por sepultura para los estran-
geros.*

8 וַעֲלִיכֵן יִקְרָא חֶלְקֵת הַהִיא
חֶלְקֵת דָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

*Por lo qual fué llamado aquel campo Ha-
celdema Campo de sangre hasta el dia de oy.*

9 אִזְּזוּ נְמָלָא אֲשֶׁר נִאֲמַר (בְּזִכְרֵיהּ)
הַנְּבִיאָא לֵאמֹר וַיִּקְחוּ שְׁלוֹשִׁים
הַכֶּסֶּף אֲדָר הַיָּקָר אֲשֶׁר יִקְרָא
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

*Entonces se cumplió lo que fué dicho por el
propheta (Ieremias) que dixo, Y tomaron las treyn-
ta piezas de plata, precio apreciado, que fué a-
preciado por los hijos de Israel.*

10 וַיִּתְּנוּ אוֹתָם לְחֶלְקֵת הַיּוֹצֵר
כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה:

*Y dieronlas para el campo del Ollero, como
me ordenó el Sennor.*

11 וַיִּשְׁוֶעַ עֲמַד לְפָנֵי הַפִּקֵּיד
וַיִּשְׁאַל לֵהּ הַפִּקֵּיד לֵאמֹר הֲאַתָּה
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא וַיִּשְׁוֶעַ אֲמַר
לֵהּ אֵת אֲמַר:

*Y Iesus estuuo delante del Presidente: y el
Presidente le preguntó diziendo, Eres tu el Rey
de los Iudios? Y Iesus le dixo, Tu lo dizes.*

כז.

5. Καὶ ῥίψας τὰ δαργύρια ἐν τῷ
ναῷ, ἀπεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀ-
πήγαγε.

*Adonc apres auoir ietté les pieces
d'argent dedans le temple, il se retira,
& s'en alla, & s'estrangla.*

6. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ
ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔστι βαλὲν
αὐτὰ εἰς τὸν θορβανὸν ἐπὶ τιμῇ
αἱμάτων ἐστίν.

*Et les principaux Sacrificateurs
ayans prins les pieces d'argent, dirent,
Il n'est pas loisible de les mettre au
thresor: car c'est prix de sang.*

7. Συμβάλουσιν δὲ λαβόντες, ἡγό-
ρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν ὃ κερα-
μείως εἰς τῷ τῷ τοῖς ξένοις.

*Et apres qu'ils eurent prins conseil,
ils en acheterent le champ d'un po-
tier, pour la sepulture des estrangers.*

8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖ-
νος, ἀγρὸς αἱμάτων, εἰς τὴν σή-
μερον.

*Et pour ceste cause ce champ-la à
esté appelle iusques à ce iourd'hui, Le
champ de sang.*

9. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν ἀπὸ
(ιερεμίου) ὃ φησὶ, λήγουσιν καὶ
ἐλάβον τὰ τρία καὶ ἀργύρια, τὴν
τιμὴν ὃν τιμήσαντο, οἱ ἐπιμήσαντο
ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ.

*Lors fut accompli ce dont auoit esté
parlé par (Ieremie) le Prophete, disant,
Et ils ont prins trente pieces d'argent,
le prix de celui qui à esté apprécié, le-
quel ceux d'entre les enfans d'Israel ont
apprécié.*

10. Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀ-
γρὸν ὃ κεραμείως, κατὰ συνθήκην
μου κύριε.

*Et les ont baïlees pour acheter le
champ d'un potier, selon ce que le Sei-
gneur m'auoit ordonné.*

11. Οὗ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν
ἐκείνου, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ
ἐκείνου, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων; ὃ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ,
σὺ λέγεις.

*Or Iesus fut présenté deuant le Gou-
uerneur, & le Gouverneur l'interrogué,
disant, Es-tu le roy des Iuifs? Iesus lui
dit, Tu le dis.*

CAP. XXVII.

5. Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

Und when hee had cast downe the siluer pieces in the Temple: he departed: & went: and hanged him selfe.

6. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.

Und the chiefe Priestes tooke the siluer pieces: and said: It is not lawfull for vs to put them into the treasure: because it is the price of blood.

7. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorū.

Und then tooke counsell: and bought with them a potters field: for the buriall of strangers.

8. Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem.

Wherefore that fild is called: The field of blood: vntill this day.

9. Tunc impletū est quod dictū est per(Ieremiam) prophetam, dicentem, Et acciperunt triginta argenteos pretium appretiati quem appretiauerunt à filiis Israel.

(Then was fulfilled that which was spoken by(Ieremias) the Prophet: saying: And they tooke thirtie siluer pieces: the price of him that was valued: whom they of the children of Israel valued.

10. Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

Und they gaue them for the potters field: as the Lord appointed me.)

11. Iesus autem stetit ante praesidem, & interrogauit eum praeses, dicens, Tu es Rex Iudaeorum? Dicit illi Iesus, Tu dicis.

Und Iesus stood before the gouernour: and the gouernour asked him: saying: Art thou the King of the Iewes? Iesus said vnto him: Thou sayest it.

Das XXVII. Capitel.

5. Vnd er warff die Silberlinge in den Tempel / hub sich davon / gieng hin / vnd erhenget sich selbst.

De hand kaste Sölff pendingene i Tempelen / Skyndede sig der fra / giet bort oc hengde sig selff.

6. Aber die Hohenpriester namen die Silberlinge / vñnd sprachen: Es taug nicht / daß wir sie in Gotteskasten legen / denn es ist Blutgelt.

Men de Ypperste Prester toge Sölff pendingene / oc saade / Der somer sig icke at wi legge dem i Gudstiftet / Thi der er Blod pendinge.

7. Sie hielten aber einen rath / vñd kauften einen Töpffers acker darum / zum begrebnis der Bilger.

Saa hulde de it Raad / oc købte en Pottemageris ager der faare / til ath iorde Pillegime vdi.

8. Daher ist derselbige acker genennet der Blutacker / biß auff den heutigen tag.

Der aff er den samme Ager kaldet Blodageren / indtil paa denne dag.

9. Da ist erfüllet / das gesagt ist durch den Propheten(Ieremias) da er spricht: Sie haben genomen dreissig Silberling / damit bezalet ward der verkauffte / welchen sie kauften von den kindern Israel.

Da er fuldkommet / der som taler er ved Propheten(Ieremias) der som hand siger: De haffue taget tredue Sölff pendinge / der den solde bleff betaler met / huilken de købte aff Israels børn.

10. Vnd haben sie gegeben omb einen Töpffers acker / als mir der HErr befohlen hat.

De haffue giffuit dem for en Pottemageris ager / Som HErren befalede mig.

11. Iesus aber stund für dem Landpfleger / vñd der Landpfleger fragete in / vñnd sprach: Bist du der Jüden König? Iesus aber sprach zu jm: Du sagests.

Men Ihesus stod faar Landsherren / De Landsherren spurde hannem at / oc sagde / Est du Jødernes Konge? Ihesus sagde til hannem / Du siger det.

Kapitola XXVII.

5. Apowrhw Střisbrně w Chrámě n odšel: a odšel / oš hdiě se oběšyl.

A porzućiwšy srebniki w kóście le / odšel nā strone / y pošelšy zādawil sie.

6. Knížata paš Kněžstā wjawšše peniže řekli: Nieslušniě gich wložiti do Pokladni ce / neb mžda Krwe gest:

A przedniecyšy Káplani wjzawšy ony srebniki / mowili / Nie godzi sie ich kláść do skřebni / ábo wíem íest zapláta křwie.

7. A vradiwšše se / kaupili za něpole Hrnčířowo / tu Pohřebu Pautništůw.

A wšelšy w ráde / Kupili za ně rola zdunā nā pogrzeb gości.

8. Protož nazwano gest pole to Acheldemach / to gest / Krwe pole / až do dne šnišho dne.

Dla thego onā rola nāzwana íest Rola křwie až do dnā dšísiešy šego.

9. Tědy naplnilo se což po wědiš no gest řze(Ieremášše) Proroka / kterýž di: A wšali třideci Střisbrnych mždu nanatěho / kterěhož nanali od Synuow Izrahelských.

Tedy sie wypelnilo to co íest powiedziano przez (Jeremášše) Proroka / gdje mowi / A wšali trzydzieci srebnikow za zapláta ošćowa nego / který byl ošćow wan od synow Izrahelských.

10. A dali ge za pole Hrnčířowo / natož mi ustanowil PAN.

A dali se nā rola zdunowa / tak to mi ustanowil Pan.

11. Gežijš paš stál před Wládařem: y otázal ho Wládař / řka: Tyli gšy Král Jidowštšé? Ažel gemu Gežijš: Ty prai wišš.

A Iezus stal przed skřostā / y pytal go skřostā / wowiace / Jzáš ty íest on Krol Jydowštšé? A Iezus rzekl iemu / Ty powiedáš.

כז

12. וְכַד אֶכְלִין הוּוּ קִרְצִינְהִי
רַבִּי פִּהְנָא וְקִשְׁיָא מִרְם
בְּתִנְמָא הוּוּ לֹא פִנִי:

*Et essendo egli accusato dai principa-
li Sacerdotes e aas Vecenij, non rispose ni-
ente.*

13. הִידִין אָמַר לֵה פִילָטוֹס
לִבִּי שְׁמַע אֲנִי פִמְנָה
מִטְהִדִין עֲלֶיךָ:

*Allor Pilato gli dice. No odisti quan-
te cose testificano contra di te?*

14. וְלֹא יָהֵב לֵה בְּתִנְמָא
אִף לֹא פִהְנָא מִרְם וְעַל
הִנָּה אֲתִרְמָר טַב:

*Ma egli non gli rispose a veruna pa-
rola, in modo che il Presidente si marauil-
liava grandemente.*

15. בְּכָל עֲאֲדָא דִּין מִצֵּד
הִנָּה הַגְּמוּנָא דִּישְׁכַּרְגָּה
אֲסִירָא חַד לְעִמָּא אִינָה
דִּהִגְוִן צִבּוֹן הוּוּ:

*Hor il presidente era solito per la fe-
sta lassare al popolo vn prigioniero, quai-
essi hauesseu voluto.*

16. אֲסִיר הִנָּה לְהוּוֹ דִּין
אֲסִירָא יִדִּיעָא דְּמִתְקַרְבָּה
בְּרִיאָה:

*Et allora vi era vn prigioniero famoso,
chiamato Barabba.*

17. וְכַד בְּנִישֵׁין אָמַר לְהוּוֹ
פִילָטוֹס לְמוֹ צִבּוֹן אֲנִתוֹן
הָאֲשָׁרָא לְכוּן לְבִר־אֲפָה
אוֹ לִישׁוּעַ דְּמִתְקַרְבָּה
מִשִּׁיחָה:

*Essendo dunque essi raunati insieme,
Pilato disse loro, Qual volete voi ch'io vi
lassi, Barabba, o Iesus ch'ei chiama
Christo?*

18. יִדִּיעַ הִנָּה גִיר פִילָטוֹס
דִּמּוֹ חֲסָמָא אֲשִׁלְמוּהִי:

*Imperocche ben sapena egli ch'essi gliel
hauenan dato ne le mani per inuidia.*

19. כִּד יִתֵּב דִּין הַגְּמוּנָא
עַל בֵּים דִּילֵה שְׁלַחַת לֵה
אֲנִתָתָה וְאֲמַרָא לֵה לִבִּי
לִךְ וְלֵהוּ וְדִיקָה לְסִגִּי גִיר
חֲשׁוֹרָה בְּחִלְמִי יִנְמַנָּה
מִטְלָתָה:

*E mentre ch'egli sedena nel tribuna-
le, la sua moglie mando a dirgli, non voler
hauer a far niente con quel giusto: perche
io ho patito hoggi molto in sogno, per con-
to suo.*

20. רַבִּי פִּהְנָא דִּין וְקִשְׁיָא
אֲבִיסוֹ לְפִנְשָׁא דִּישְׁכַּרְגָּה
לְהוּוֹ לְבִר־אֲפָה לִישׁוּעַ
דִּין דִּינִבְדִּין:

*Allora i principali Sacerdotes e Vec-
enij persuasero a le turbe che demandas-
sen Barabba, e facesseu morir Iesus.*

כז

12. וְכַאֲשֶׁר הִלְשִׁינוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים
וְהַזִּקְנִים אִינְיָ דָּבַר יַעֲנֶה:

*Y siendo acusado por los principes de los Sa-
ceydores, y por los Ancianos, nada respondió.*

13. אָוֹ אָמַר לוֹ פִילָטוֹס הֲלֵא
הִשְׁמַע בְּפִמָּה עֲדוּת יַעֲנֶה עֲלֶיךָ:

*Pilato entonces le dize, No oyes quantas
cosas testifican contrati?*

14. וְלֵא עֲנֶה לוֹ גַּם עַל־דָּבַר
אֶחָד וַיִּתְּמָה הַפִּקִּיד מֵאֵד:

*Y no le respondió ni vna palabra, que el Pre-
sidente se marauillaua mucho.*

15. וּבְיוֹם הַחֵג הַזֶּה הִזְעִיד הַפִּקִּיד
לְפִטְרָא לְעָם מֵאֲסִירִים אֶחָד
אֲשֶׁר רָצוּ בּוֹ:

*Y en el dia de la fiesta acostumbraua el Presi-
dente soltar al pueblo vn preso qual quisiessen.*

16. וַיְהִי לָהֶם אֲסִיר פְּרִיץ וְשֵׁמוֹ
בַּר־אֲבָא:

*Y tenia entonces vn preso famoso, que se de-
zia Barabbas.*

17. וְכַאֲשֶׁר גִּאֲסַפּוּ הַפִּמָּה אָמַר
לָהֶם פִילָטוֹס אֲתִמִּי תִרְצוּ
וְאֶפְטֵר לָכֶם אֶם בַּר־אֲבָא אוֹ
יִשׁוּעַ הַמִּשִּׁיחַ:

*Y jutos ellos, dixoles Pilato, Qual quereys que
os fuelte, a Barabbas, o a Iesus q se dize el Christo?*

18. כִּי־יָדַע כִּי בְּשִׁנְאָה מְסֻרָה
אִתּוֹ:

*Porque sabia que por embidia lo auian en-
tregado.*

19. וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַכִּמָּה שְׁלַחָה
אֵלָיו אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אֵל יְהִי לָךְ
עֶסֶק אֲתִתְּצִדִּיק הָהוּא כִּי לְבוֹתָ
עִנִּיתִי הַיּוֹם בַּחֲלוֹם בְּעִבּוּרִי:

*Y estando el sentado en el tribunal, su mu-
ger embió a ei diziendo, No tengas que ver con
aquel justo: porque oy he padecido muchas co-
sas en suennos por causa de el.*

20. וְרִאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵיהֶם פָּתוּ
אֶת־הָעָם לְשַׁאֵל עַל־בַּר־אֲבָא
וְלֵאבֹד אֶת־יִשׁוּעַ:

*Mas los principes de los Sacerdotes, y los
Ancianos, persuadieron al pueblo, que pidiesse
a Barabbas, y a Iesus matasse.*

κζ.

12. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐ-
τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρε-
σβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

*Et comme il estoit accusé par les
principaux Sacrificateurs & Anciens,
il ne respondoit rien.*

13. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ πῖλάτος·
Ὅκ ἀκούεις ποσὶ σου κατὰ μαρτυ-
ροῦσι;

*Adonc Pilate lui dit, N'ois-tu pas
combien de tesmoignagnes ils ame-
nent contre toi?*

14. Καὶ ὅκ ἀπεκρίθη αὐτῷ
παρὸς ὃδὲ ἐν ῥήματι, ὥστε θαυμάζειν
τὸν ἡγεμόνα λίαν.

*Mais ils ne lui répondit rien à vne
seule parole: tellement que le Gouver-
neur s'esmeruilloit grandement.*

15. Κατὰ τὴν ἐστῆναι εἰώθη ὁ ἡγε-
μὼν δόσολύφην εἰς τῷ ὄχλῳ διέδωκεν,
ὃν ἠθελον.

*Or auoit de coustume le Gouverneur
de relascher au iour de la feste vn pri-
sonnier au peuple, assauoir celui qu'ils
vouloyent.*

16. Εἶχον γὰρ τὴν πύπην διέδωκεν θί-
σιμον, λεγομένην βαρὰββαν.

*Et pour lors il y auoit vn prisonnier
notable, dit Barabbas.*

17. Συναγμένῳ ἂν αὐτοῖς, εἶπεν
αὐτοῖς ὁ πῖλάτος, τίνα θέλετε
δόσολύφω ὑμῖν; βαρὰββαν, ἢ ἰη-
σοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;

*Quand donc ils furent assemblez,
Pilate leur dit, Lequel voulez-vous que
ie vous relasche, ou Barabbas, ou Iesus
qu'on appelle Christ?*

18. Ἦδὲ γὰρ ὅτι ἀφ' ἐφθόρου πε-
ριδωκαν αὐτόν.

*(Car il fauoit bien qu'ils fauoyent
liuré par enuie.*

19. Καθήμενος αὐτὸς ἐπὶ τῆς βή-
ματος, ἀπέστειλε παρὸς αὐτὸν τὴν γυ-
νῆ αὐτοῦ, λεγουσά, μηδὲν σοι καὶ τῷ
δικαίῳ ἐκείνῳ· πλὴν γὰρ ἑπάθον
σήμερον κατ' ὄνειδον δι' αὐτόν.

*Et comme il estoit assis au siege iu-
dicial, sa femme enuoya vers lui, di-
sant, N'aye que faire avec ce juste-là: car
i'ai auourd'hui beaucoup souffert en
songeant à cause de lui.)*

20. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρε-
σβυτεροὶ ἐπέσταν ὅν ὄχλος, καὶ
αἰτησάμεναι τὸν βαρὰββαν, τὸν γὰρ
ἰησοῦν δόσολέωσιν.

*Adonc les principaux Sacrificateurs
& les Anciens persuaderent aux trou-
pes qu'ils demandassent Barabbas, &
qu'ils fissent perir Iesus.*

12. Et cum accusaretur à principibus sacerdotum & senioribus, nihil respondit.

Und when he was accused of the chiefe Priestes & Elders / he answered nothing.

13. Tunc dicit illi Pilatus, Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia?

Then / ayde Pilate vnto him / Hearest thou not howe many thinges they say agaynst thee?

14. Et non respondit ei ad ullum verbum: ita ut miraretur preses vehementer.

But hee answered him not to one worde / in so much that the gouernour marvelled greatly.

15. Per diem autem solennem consueverat preses populo dimittere unum vinctum quem voluissent.

Nowe at the feast / the gouernour was wont to deliuer vnto the people a prisoner / whom they would.

16. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

And then had then a notable prisoner / called Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Iesum qui dicitur Christus?

When they were then gathered together / Pilate saide vnto them / Wherther will yee that I let loose vnto you Barabbas / or Iesus which is called Christ?

18. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.

(For he knew wel / that for enuy they had deliuered him.)

19. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens, Nihil tibi & iusto illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

Also when hee was set downe vpon the iudgement seate / his wife sent to him / saying / Haue thou nothing to do with that iust man: for I haue suffered many thinges this day in a dreame by reason of him.

20. Principes autem sacerdotum & seniores persuaserunt populo ut peterent Barabbam, Iesum verò perderent.

But the chiefe Priestes and the Elders had perswaded the people / that they should aske Barabbas / and should destroy Iesus.

12. Vnd da er verklagt ward von den Hohenpriestern vnd Eltesten / antwortet er nichts.

Deh der de Ypperste Prester och Eldste klagede paa hannem / da suarede hand inted.

13. Da sprach Pilatus zu ihm: Hörest du nicht / wie hart sie dich verklagen?

Da sagde Pilatus til hannem / Hører du icke / huor haardelige de klage paa dig?

14. Vnd er antwortet im nicht auff ein wort / also daß sich auch der Landpfleger sehr verwunderte.

De hand suarede hannem icke til it ord / Saa / at Landsherren oc forunderde sig saare.

15. Auff das Fest aber hatte der Landpfleger gewonheit / dem Volck einen Gefangenen loß zu geben / welchen sie wolten.

Men paa Høytiden plejede Landsherren / at giffue Folck et i Fange loß / huilcken de vilde.

16. Er hatte aber zu der zeit einen Gefangenen / einen sonderlichen für andern / der hieß Barrabas.

De hand hadde paa den tid en Fange / en besynderlig saar andre / som hed Barrabas.

17. Vnd da sie versamlet waren / sprach Pilatus zu ihnen: Welchen wolt ihr / daß ich euch loß gebe / Barrabam / oder Iesum von dem gesagt wirdt / er sey Christus?

De der de vaare vorsamlede / sagde Pilatus til dem / Huilcken vilde i / at ic skal giffue eder loß / Barrabam / eller Ihesum / om huilcken der siges / Hand er Christus?

18. Denn er wuste wol / daß sie ihn auß neid überantwortet hatten.

Eht hand viste vel / at de hadde aft had antuordet hannem.

19. Vnd da er auff dem Richtstuhl saß schickte sein Weib zu ihm / vnd ließ ihm sagen: Habe du nichts zu schaffen mit diesem Gerechten / ich habe heut vil erlitten im traum von seinet wegen.

De der hand sad paa Domstolen / skickede hans Hustru til hannem / oc loed hannem siige Befatte dig inted mer denne Retferdige / Jeg haaffuer lid meget i dag vdi dromme / for hans skyld.

20. Aber die Hohenpriester vnd Eltesten überredten das Volck / daß sie vmb Barrabas bitten solten / vnd Iesum ombbrechten.

Men de Ypperste Prester oc de Eldste roge Folcket mer ord / at de skulde bede om Barrabas / oc affliffue Ihesum.

12. Atdyž na něho kněžská a starší lid žaloval / nic neodpověděl.

A gdy nań starzyli przednięcy / by kapłani / y starzy / nic nie odpowiedzial.

13. Tedyž řekl gemu Pilát: Nesložíš / kterať mnohá proti tobě praví svědeckví?

Tedy mu řekl Pilát / Nie słyszysz / jako wiele przeciw tobie świadczą?

14. A on neodpověděl gemu žádnému slovu / tak že Bládař podivil naramně.

A nie odpowiedział temu na żadne słowo / tak iż sie bázwo dziwował starostá.

15. Na den pak Glavný / měl obhčeg Bládař propustiti lidu Věžně gednoho / kteraž hožby chřelí?

A w święto zwykł był starostá wypuścić pospolitemu ludowi jednego więźnia / koregoby chćel.

16. Y měl tchdaž Věžně gednoho znamenitého / kteraž slaul Barrabás.

A měl na ten čas więźnia znácznego / korego zwano Barrabás.

17. Protož tdyž se byli sešli / řekl jim Pilát: Koho chćete at wám propustim / Barrabás / li / čili Gežíš / kteraž slowe Krýstus?

A gdy sie byli zebráli / řekl im Pilát / Korego chćecie abym wám wypuścił / Barrabás / czyli Jezusa / ktery test rzezon Krýstus?

18. Nebo wěděl / že gen z žalů wistí wdali.

Bo wiedział iż go przez żal / drość byli wdali.

19. Atdyž seděl na Gaudne Stolicy / poslala kněmu žena geho / řkaucy: Nie neměg činiť si s Sprawedliwym tims / neb gsem mnoho trpěla dnes we spanij pro něho.

A gdy on siedział na stolicy / sadowey / posłala kniemu żoná jego / mówiac / Nie miej żadney sprawy z onym / sprawiedliwym / / bowiem wielem cierpięładziś wesnie dla niego.

20. Ale kněžská kněžská a starší / nawedli lid / aby prosili za Barrabás / Gežíš / pak aby zahubili.

A przednięcy by kapłani / y starzy / na to pospolitwo przywedli / aby prosili o Barrabás / a Krýsa aby stręcili.

כ ו

21 וענא הגמוניא ואמר
להון למון צביון אנתון דא
דאשרא לכון מון תריהון
הניון דיו אמרו לבראבא:

E così il Presidente domandando, disse loro, Qual de due volete voi ch'io vi lasci? Essi dissero, Barabba.

22 אמר להון פילטוס
ולישוע דמתקרא משיחא
מגנא אעבד לה אמרו
כלהון יודיקה:

Pilato dice loro, Che farò io dunque a Iesv, che si chiama Christo? Tutti gli dicono, Crocifiggasi.

23 אמר להון פילטוס
מנא ציר דביש עבד הנון
דיו נתיבאית קצו ואמר
יודיקה:

E il presidente disse, Ma che male ha egli fatto? Et essi gridavano più forte, dicendo, Crocifiggasi.

24 פילטוס דיו פד חוא
דמדם לא מותר אל
יתיראית רובא הוא שקל
מינא אשיג אידוהי לעין
פגשא ואמר מחסי אנא
מון דמה דהנא יודיקה
אנתון יודיקה:

Allor Pilato vedendo che niente questo giuovane, ma che il tumulto maggiormente cresceva, prese de l'acqua, e lavossi le mani in presenzia del popolo, dicendo, Io sono innocente del sangue di questo giusto: guardate voi.

25 וענו כלה עמא ואמרו
דמה עליו ועל בניו:

E tutto il popolo rispondendo, disse, Il sangue suo sia sopra noi e sopra i nostri figliuoli.

26 הידיו שרא להון לבר
אבא ונגד פפרגלא לישוע
ואשלמה דידיקה:

Allora egli liberò loro Barraba, e hauendo flagellato Iesv, lo dette che si crocifiggesse.

27 הידיו אסטרטיוט
דהגמוניא דבריהי לישוע
לפדטוריון וכפשו עלוהי
כלה אספיר:

Allora i soldati del presidente presero Iesv nel pretorio, e raunorogli intorno tutta la corte.

28 ואשלחיהי ואלבשוהי
כלמיס דווריתא:

Et hauendolo spogliato, gli messero attorno una vesta di scarlatto.

כ ו

21 ויען הפקיד ויאמר אליהם
את מי תרצו משנים האלה
לפטור לכם והם אמרו את
בראבא:

Y respondiendo el Presidente dixoles, Qual de los dos quereys que os fuelte? Y ellos dixeron, A Barabbas.

22 ויאמר להם פילטוס ומה
אעשה לישוע אשר נאמר בשיח
וואמר לו כלם יתלה:

Pilato les dixo, Que pues haré de Iesus que se dize el Christo? Dizéle todos, Sea crucificado.

23 והפקיד אמר ומה רצה עשה
והתמרה עוד יותר קראו לאמר
יתלה:

Y el Presidente les dixo, Pues que mal ha hecho? Mas ellos gritauan mas diciendo, Sea crucificado.

24 וכאשר ראה פילטוס כי
לא יסכן כיהנם יותר מהומה
תעשה לקח מים ויכבס את
ידיהם לפני העם לאמר נקי אנכי
מדם הצדיק הזה אתם תראו:

Y viendo Pilato que nada aprouechaua, antes se hazia mas alboroto, romando agua lauó sus manos delante del pueblo diciendo, innocente soy yo de la sangre de este justo: veldo vosotros.

25 ויען כל העם ויאמר דמו
עלנו ועל בנינו:

Y respondiendo todo el pueblo, dixo, Su sangre sea sobres nosotros, y sobre nuestros hijos.

26 אז פטר להם את בראבא
ואת ישוע יסר בשוטים ומסרו
להתלה:

Entonces soltóles a Barabbas: y auiendo açotado a Iesus, entrególo para ser crucificado.

27 אז הלצים הנצבים על
הפקיד לקחו את ישוע אל בית
דיו ויקהילו אליו את כל החבל:

Entonces los soldados del Presidente tomado a Iesus al audiencia, juntaró a el toda la quadrilla.

28 ויפשטו אותו ויעדוהו
במעיל השני:

Y desnudandolo, cercaronlo de vn manto de grana.

κ ζ.

21. Ἀποκριθεὶς ὁ ἡγεμὼν, εἶ-
πεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε δοῦν ὑμῖν
ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, Βαραβ-
βαν.

Et le Gouverneur prenant la parole leur dit, Lequel des deux voulez-vous que ie vous relasche? Ils dirent, Barabbas.

22. Λέγει αὐτοῖς ὁ πλάτῃς, τί
ὅω ποιήσω ἰησοῦ τὸν λεγόμενον
χριστὸν λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυ-
ρωθήτω.

Mais Pilate leur dit, Que ferai ie donc de Iesus qu'on appelle Christ? Tous lui disent, Qu'il soit crucifié.

23. Οὐδεὶς ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κα-
κὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ παριστάς ἐκρα-
ζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

Et le Gouverneur leur dit, Mais quel mal a-il fait? Lors ils crièrent d'autant plus, disans, Qu'il soit crucifié.

24. Ἰδὼν δὲ ὁ πλάτῃς ὅτι οὐ
δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μάλλον θορυβῇ
γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπὸ πύλου
τῆς χειρὸς ἀπέναιπε ὁ ὄχλος, λέ-
γων, αἰσθός εἰμι δὸς ὅτι αἵματι
ὁ δίκαιος ταῦτα ὑμῖς ὀψείδε.

Pilate donc voyant qu'il ne profitoit rien, mais que le tumulte s'esleuoit tant plus, print de l'eau, & laua les mains deuant le peuple, disant, Je suis innocent du sang de ce iuste-ici: vous y aduisez.

25. Καὶ δότωκερθεὶς πᾶς ὁ λαὸς
εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ
ἐπὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν.

Et tout le peuple respondant, dit, Son sang soit sur nous, & sur nos enfans.

26. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν
Βαραββαν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγ-
λώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

Lors il leur relascha Barrabbas: & leur liura Iesus, après l'auoir fait fouetter, afin qu'il fust crucifié.

27. Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγε-
μόντος ὡς ἑξαλαβόντες τὸν ἰησοῦν
εἰς τὸ πραιτώριον, σωήσαντες ἐπὶ
αὐτὸν ὅλον τὸν ποταμόν.

Adonc les gendarmes du Gouverneur amenèrent Iesus au pretoire, & assemblerent deuant lui toute la bande.

28. Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέ-
θηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίλω.

Et sayans desnudé, mirent sur lui vn manteau d'esclat.

21. Respondens autem praeses, ait illis, Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

Then the gouernour answered/and saide vnto them / Whether of the twaine will ye that I let lose vnto you? And they sayde/ Barabbas.

22. Dicit illis Pilatus, Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus, Dicunt omnes, Crucifigatur.

Pilate said vnto them/What shall I doe then w Iesus which is called Christ? They all said to him / Let him be crucified.

23. Ait illis praeses, Quid enim mali fecit? Ait illi magis clamabat, dicentes, Crucifigatur.

Then said the gouernour / But what euil hath he done? Then they cryed the more/ saying/ Let him be crucified.

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens, Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis.

When Pilate sawe that hee auaild nothing/ but that more tumult was made/ hee tooke water and washed his handes before the multitude/ saying / I am innocent of the blood of this iust man: looke you to it.

25. Et respondens universus populus, dixit, Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Then answered all the people / and said / His blood be on vs / and on our children.

26. Tunc dimisit illis Barabbam: Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

Thus let hee Barabbas loose vnto them/ and scourged Iesus / and deliuered him to be crucified.

27. Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorium, congregaverunt ad eum universam cohortem.

Then the souldiers of the gouernour tooke Iesus into the common hall / and gathered about him the whole bande.

28. Et exeuntes eum, clammydem coccineam circumdederunt ei.

And then stripped him / & put vpon him a scarlet robe.

21. Da antwortet nun der Landpfleger/ vnd sprach zu jnen: Welchen wolt jr vnter diesen zweyen / den ich euch sol loss geben? Sie sprachen: Barabbam.

Da suarede nu Landzherren/ oc sagde til dem/ Huilcken ville i at ieg skal giffue eder loss/ aff disse tho? De sagde/ Barabbam.

22. Pilatus sprach zu jhnen: Was soll ich denn machen mit Iesu / von dem gesagt wird / er sey Christus? Sie sprachen alle: Laß in creutzigen.

Pilatus sagde til dem/ Hvad skal ieg da gøre med Ihesu / om huilckem der sigis / hand er Christus? De sagde alle / Lad kaarsfeste hannem.

23. Der Landpfleger sagete: Was hat er denn übel gethan? Sie schrien aber noch mehr / vnd sprachen: Laß ihn creutzigen.

Landzherren sagde / Hvad ont haffuer hand da gjort? Men de robede end mere/ oc sagde Lad kaarsfeste hannem.

24. Da aber Pilatus sahe / daß er nichts schaffet / sondern das vil ein grösser getummel ward / nam er wasfer vnd wusch die hende für dem Volck / vnd sprach: Ich bin vnschuldig an dem blut dises Gerechten / sehet ihr zu.

Der Pilatus saa / at hand beffaffede intet / men at der bleff it megit storre Bulder / da tog hand Vand / oc tode Henderne saar soletet / oc sagde / Jeg er vskuldig i denne Redferdigis blod / seer i til.

25. Da antwortet das ganze volck / vnd sprach: Sein blut komme über vns vnd über vnser Kinder.

Da suarede det gantste Folck / och sagde / Hans Blod komme offuer oss oc offuer vore Børn.

26. Da gab er jnen Barabbam loss / aber Iesum ließ er geißeln / vnd überantwortet ihn / daß er gecreutziget würde.

Da gaff hand dem Barabbam loss / Men Ihesum loed hand hudstrige / oc antuordede dem hannem / at hand skulde kaarsfestis.

27. Da namen die kriegsknechte des Landpflegers Iesum zu sich inn das Rhythaus / vnd sammleten über ihn die ganze Schar.

Da toge Landzherrens Stridsmend Ihesum til sig i Dombusit / oc forsamlade til hannem den gantste Skare.

28. Vnd zogen in auß / vnd legten ihm einen Purpurmantel an.

De de forde hannem aff / oc lagde en Purpur kaabe paa hannem.

21. Odpowědew Władaf / fcl gim: Koho chcete ze dwau abn wam byl propustien? A oni fclli: Barabasse.

Odpowědaiac skrosta / rzekl im / Ktorego chcete aby n wam wypustil z tych dwu? A oni poswiedzili / Barabasa.

22. Rzekl gim Pilat: Coż pak ucinim s Geziusem / ktory slowe Krystus? Rzekli wyspctni: Wkryzowan bud.

Rzekl im Pilat / Coż tedy uczynie Jezusowi ktory jest rzegon Krystus? Rzekli mu wyspcty / Niech bedzie wkryzowan.

23. Rzekl Władaf: W co gest zleho ucinil? Oni pak wlyce wolali / kauce: Wkryzowan bud.

A skrosta rzekl / Coż widys zleho uczynil? A oni tym wlycecy wolali / mowiac / Niech bedzie wkryzowan.

24. A wida Pilat zebn nie neprosel / ale zebn wlych rozbrog byl / wzaw wod / vmyl ruce pred lidem / rka: Nemi nant gsem ya krowi Sprawedliwego / wy sic w tym czuycie.

Widzac Pilat iz to nie nic pomoglo / owsem wiecey sie zamis ejante ninozyl / wzawszy wode / vmyl ruce przed zebraniem ludzi / mowiac / Jam jest nie winien krowi rego sprawiedliwego / wy sic w tym czuycie.

25. Odpowědew wesskeren lid / fcll: Krow geho na nas y na nasse Syny.

Odpowiedaiac wyspct lud / rzekl / Krow iego niech bedzie na nas y na syny nasse.

26. Tedy propustil gim Barabasse / ale Geziuse vbi tomaneho dal gim / aby byl wkryzowan.

Tedy im wypustil Barabasa. Avbi zowawszy Jezusa / podal go na wkryzowanie.

27. Tedy zoldneri Władafowi / wzawsse Geziuse do Rhythau / shromadzili k němu wesskeren zastup.

Tedy zolnierze skroscini wlyawszy Jezusa do ratussa / zebrali do niego wyspcty rote.

28. A swlekse gen / oblekli ho w Plasse terweny.

A gdy go zewlekli / oblekli go w fcl te fcllarowa.

כו

29 וַיְגִדְלוּ כָלִילָא דְעֻזְוִינָא
וְסִמּוֹ פְּרִישָׁא וְקִנְיָא
בְּיָמִינָהּ וּפְרָכּוֹ עַל בּוֹ
בְּיָדֵיהֶון קְדָמוֹהִי וּמִ
וּמִבְּחִין הָיוּ בֵּהּ וְאִמְרִין
שְׁלָם מַלְכָּא דִּיהוּדִינָא:

E fatta vna corona di spine, gliela posero sopra'l capo, e vna canna ne la sua man destra: & inginocchiandosi dinanzi à lui, lo scherniuano, dicendo, Iddio ti salui, Re de Giudei.

30 וַיִּרְקוּ בְּפָרְצֵיהֶון וַשְׁקִלוּ
קִנְיָא וּמִבְּחִין הָיוּ לָהּ עַל
רִשָּׁה:

Poi sputando li addosso, presero la canna, e percotemangli il capo.

31 וַיִּפְדּוּ בִּזְרוֹתָהּ אֶשְׁלָחִיהִי
כָּל מִסֵּי וְאֶלְפֵּישׁוֹהִי גִּתְיָהּ
וְאֶבְלוֹהִי דִּינִידָקָה:

E poi che l'hebbero così schernito, gli spogliaron la vesta rossa, e vestironlo de' suoi vestimenti, e menorono à crucifiggere.

32 וַיִּפְדּוּ גִּתְיָהּ אֶשְׁפָּחוֹ
גִּבְרָתָהּ קִינְיָא דְשִׁמָּה
שְׁמֵעוֹן לְהַנְיָא שְׁחָרוֹ
דִּישְׁקוֹל וְקִיפָּה:

Et descendu suore, trovarono vn homo Cyreneo, nominato Simone: e costrinserlo à portar la croce di esso.

33 וְאִתּוֹ לְדִוְכָתָהּ דִּ
דְּמִתְקַרְיָא גִּתְיָהּ לְהַנְיָא
דְּמִתְפַּשְׁקָא מִרְקָבָתָהּ:

Et arriuati che furono al luogo chiamato Golgotha, che vuol dire luogo di cranio.

34 וַיִּהְיוּ לָהּ דִּישְׁתָּהּ
חֵלָא דְחֵלִיט פְּמִרְתָּהּ
נִטְעָם וְלֹא צָבָא לְמִשְׁתָּהּ:

Gli detter bere de l'aceto mescolato con fiele: & hauendolo gustato, non volse beuerlo.

35 וַיִּפְדּוּ וְקִפְּוִי פִּלְגּוֹ
גִּתְיָהּ בְּפִסָּא (דִּיתְמִלָּא
מִדָּם דִּאֲתָמַר בִּיד גִּבְיָא
דְּפִלְגּוֹ גִּתְיָהּ בִּינְתָהּ וְעַל
לְבוּשֵׁי אֲרָמִיו פִּסָּא):

Poi che l'hebbero crucifisso, spartirono i suoi vestimenti, gittando la sorte: accioche s'adempiesse quel che fu detto per il Profeta, che dice, Essi si spartirono i miei vestimenti, e gittaron la sorte sopra la veste mia.

36 וַיִּתְּבוּ הָיוּ וַיִּגְבְּרוּ לָהּ
תָּמוֹ:

E positi à sedere, gli facuano inui la guardia.

כו

29 וַיִּסְבְּכוּ עַטְרָת מַסִּירִים
וַיִּשְׁמֹתָ עַל־רִאשׁוֹ וְקִנְיָהּ בְּיָמִינָהּ
וַיִּתְּכֶרְעוּ בְּרַכְיָם לְפָנָיו וַיִּלְצָהוּ
לְאִמֹר שְׁלָוִם לָךְ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים:

Y pusieron sobre su cabeça vna corona texida de espinas, y vna canna en su mano derecha: y hincando la rodilla delante de el burlauan de el diziendo, Ayas gozo Rey de los Iudios.

30 וַיִּדְקוּ יָדָיו בּוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־
הַקִּנְיָה וַיִּכּוּ אֶל־רִאשׁוֹ:

Y escupiendo en el, tomaron la canna, y herian en su cabeça.

31 וַיִּבְנֹשׁוּ הַלְעִיגוֹ לֹא הִפְשִׁיטוּהוּ
אֶת־מַעֲיִל וַיִּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ אֶת־
בְּגָדָיו וַיִּזְלִיכוּ אוֹתוֹ לְהַתְּלֹתָ:

Y desque lo ouieron escarnecido, desnudaronle el manto, y vistieronlo de sus vestidos, y lleuaronlo para crucificarlo.

32 וַיִּבְנֹשׁוּ יָצָאוּ מִצָּחוֹ אִישׁ
קִרְנִי וְשִׁמּוֹן שְׁמֵעוֹן וְאִתּוֹ גִּבְשָׁר
לְשִׁנָּתָהּ אֶת־תָּמוֹ:

Y saliendo, hallaron à vn Cyreneo, que se llamaua Simō: à este cargarō paraq; lleuasse su cruz.

33 וַיָּבֹאוּ אֶל־מָקוֹם הַנִּקְרָא
גִּלְגֹּתָא אֲשֶׁר מִתְרַגָּם מָקוֹם
גִּלְגֹּתָא:

Y como llegaron al lugar que se llama Golgotha, que es dicho El lugar de la Calauera.

34 וַיִּתְּנוּ לֹא לְשִׁתּוֹתָ חֲמִץ עִם
רִנָּשׁ מַחוֹל וּבִטְעָמוֹ יִמְאֹן
לְשִׁתּוֹתָ:

Dieronle à beuer vinagre mezclado con hiel: y gustando, no quiso beuerlo.

35 וַיִּבְנֹשׁוּ תִלְוָהּ חֶלְקָהּ אֶת־
בְּגָדָיו וַיִּפְּלוּ גִזְרֵל לְהַמְלִיכָהּ הַנִּקְרָא
בְּנָבִיא יְחֶלְקָהּ בְּגָדֵי לְהֵם וְעַל־
לְבוּשֵׁי יִפְּלוּ גִזְרֵל:

Y Desque lo ouieron crucificado, repartieron sus vestidos echando fuertes, para que se cumpliesse lo que fué dicho por el Profeta, Repartieronse mis vestidos, y sobre mi ropa echaron fuertes.

36 וַיִּשְׁבּוּ וַיִּיטְרוּהוּ שָׁם:

Y guardauanlo sentados alli.

κζ.

29. Καὶ πλέξαντες εἰς φανόν ἐξ
ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τῷ κεφα-
λῷ αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τῷ
δεξιᾷ αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες
ἐμπροσθεν αὐτοῦ, ἐτίπαιζον αὐτῷ,
λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῆς
δαίμων.

Et plierent vne couronne d'espines, & la mirent sur sa teste, & vn roseau en sa main droite: & s'agenouillans deuant lui, se moquoient de lui, disans, Bien se soit, Roy des Iuifs.

30. Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν,
ἐλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἐτυπνον αὐ-
τὸν τῷ κεφαλῷ αὐτοῦ.

Et apres auoir craché contre lui, & prindrent le roseau, & én frapoyent sa teste.

31. Καὶ ὅτε ἐτίπαιζαν αὐτῷ,
ἐξέδυσαν αὐτὸν τῷ χλαμύδι, καὶ
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ
ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

Puis s'estans mocqués de lui, ils lui despouillerent le manteau, & le vestirent de ses vestemens, & l'amenerent pour estre crucifié.

32. Ἐξερχόμενοι δὲ ὁμοῦ ἄν-
θρωποι κυρίου αὐτοῦ, ὀνόματι σίμων-
να· ἔτον ἡγερέσκειν, ἵνα ἀγῇ τὸν
σταυρῶν αὐτοῦ.

Et comme ils sortoyent: ils trouuerent vn Cyrenien, nommé Simon: lequel ils contraignirent de porter la croiz d'icelui.

33. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν λεγόμε-
νην γολγοθᾶ· ὅς ἐστι λεγόμενον
κρητὶς τῶ.

Et estant arriué en la place dite Golgotha, (qui vaut autant à dire que la place du Test.)

34. Ἐδωκαν αὐτῷ πῖν ὅς ἐστι
μετὰ χολῆς μεμιγμένον. καὶ γού-
σας αὐτοῦ οὐκ ἤθελε πῖν.

Ils lui donnerent à boire du vinaigre meslé avec du fiel: & quand il en eut gousté, il n'en volut point boire.

35. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διε-
μερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλ-
λοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ
εὐαγγέλιον· ὅτι ἐπεφάνη, διμερί-
σαντο τὰ ἱμάτια μου ἐαυτοῖς, καὶ
ὅτι τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον
κλῆρον.

Et apres l'auoir crucifié, ils departirent les vestemens, en iettant le sort, afin que fust accompli ce qui est dit par le Prophete, Ils se sont departis mes vestemens: & ont ietté le sort sur mon faye.

36. Καὶ καθήμενοι ἐτήρουσαν αὐ-
τὸν ἐκεῖ.

Et estans assis, ils le gardoyent la.

29. Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes, Ave rex Iudæorum.

And platted a crowne of thornes/ and put it vpon his head/ and a reede in his right hand/ and bowed their knees before him/ and mocked him/ saying/ God saue thee king of the Iewes.

30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

And spitted vpon him/ and tooke a reede/ and smote him on the head.

31. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamydem: & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum ut crucifigerent.

Thus when they had mocked him/ they tooke the robe from him/ and put his owne raiment on him/ and led him a way to crucifie him.

32. Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simon: hunc angariaverunt ut tolleretur crucem eius.

And as they came out/ they founde a man of Cyrene/named Simon: him they compelled to beare his Crosse.

33. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus.

And when they came vnto the place called Golgotha/ (that is to say/ the place of dead mens stulles.)

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

They gaue him vineger to drinke/ mingled with gall: and when he had tasted thereof/ he would not drinke.

35. Postquam autem crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta eius, sortem mittentes: ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem, Diuiserunt sibi vestimenta mea: & super vestem meam miserunt sortem.

And when they had crucified him/ they parted his garments/ and did cast lots/ that it might be fulfilled/ which was spoken by the Prophet/ They diuided my garments among them/ and vpon my vesture did cast lottes.

36. Et sedentes seruabant eum.

And they sate/ and watched him there.

29. Vnd flochten eine dörnen Krone/ vnd saften sie auff sein Haupt/ vnd ein Rhor in seine rechte hand/ vnd beugeten die knie für jm/ vnd spotteten in/ vnd sprachen: Begrüßet seyßt du Jüden König.

De flettede en torne Krone/ oc sette hende paa hans Hoffsitt/ oc ic Rhor i hans høyre haand/ De bøvede knæene faar hannem/ oc spaattede hannem/ oc sagde/ hil vere du Jøde Konge.

30. Vnd speneten in an/ vnd namen das Rhor/ vnd schlugen damit sein Haupt.

De de spotte paa hannem/ oc roge Rhorit/ oc sloge hans Hoffsitt der met.

31. Vnd da sie in verspottet hatten/ zogen sie jm den Mantel auß/ vnd zogen jm seine kleider an/ vnd füreten in hin/ daß sie in creuzigen.

De der de haffde bespaattet hannem/ droge de kaaben aff hannem oc forde hannem i sine Kleider/ oc ledde hannem hen/ at faarsseste hannem.

32. Vnd in dem sie hinauß giengen/ funden sie einen Menschen von Kyrene/ mit namen Simon/ den zwungen sie/ daß er jm sein Creutz trug.

De i det som de ginge vnd/ funde de ic Menniske aff Kyrene/ som hede Simon/ hannem tvingde de til/ at hand bar hannem hans Kaarss.

33. Vnd da sie an die stet kamen/ mit namen Golgatha/ das ist deutschet/ Schedelstet.

De der de komme til den Sted/ som kaldis Golgatha/ der er fordanstet/ Hoffsitt pande sted/

34. Gaben sie ihm essig zu trincken mit Gallen vermischet/ vnd da ers schmecket/ wolt er nicht trincken.

Da gaffue de hannem Edicke at dricke/ blandet met Galde/ De der hand sinagebe det/ vilde hand icke dricke.

35. Da sie ihn aber gecreuziget hatten/ theilten sie seine Kleider/ vnd worffen das Los darumb/ Auff daß erfüllet würde/ das gesagt ist durch den Propheten/ sie haben meine Kleider vnter sich getheilet/ vnd über mein Gewandt haben sie das Los geworffen.

De der de haffde faarsseste hannem/ da stiffe de hans Kleider/ oc kaste Laad der om/ At det skulde fuld/ kommis/ som er sagt ved Propheten/ De stiffe mine Kleider blant sig/ oc de kaste Laad om min Kledebon.

36. Vnd sie sassen allda/ vnd hüteten sein.

De de sade der/ oc roge vare paa hannem.

29. A spletsse Korunu z trnij wstawili na Hlawu geho/ a dali trest w prawau ruku geho a klesaglice na kolenau před nim/ posmijwali se gemu/ ktau: ce: Zdráw bud Králi Jidow/ stý.

Avplotsty Korone z čiernta/ wkožyli ná glowe iego/ y trčine w prawice iego/ a klániaiac sie przed nim/ nágrawali go/ mowiac/ Bzd pozdrowion Król Jydowski.

30. A pligijce na něho/ brali trest/ a byli Hlawu geho.

A gdy nauplwáli/ wzięli trcis ne y bili go w glowe iego.

31. A když se gemu naposmijwali/ swlekli s něho Pláště/ a oblekli gen w Kauchó geho/ y wedli gen aby byl vkřižován.

A gdy go nágráli/ zwlekli go z oney háry/ y vbráli go w odzienie idgo/ y wiedli go ná vkřižowás nie.

32. A wyszedše/ nalezli člo wěka Cyrenenstěho/ gmiěnem Symona: toho přinutili/ aby nesl Kríž geho.

A wyhodzac/ nálezi niektho rego Cyreneczyka imieniem Symona/ rego przymusiłi aby nis osłrzyż iego.

33. Y přišli na mijsťo gmiěnem Golgotha/ kterěž slowe Poprawně mijsťo.

A przyšedšy ná mteysce rzeczone Golgotha/ ktore jest mteyscem trupich glow.

34. Y dali gemu Dets s žlasi/ h smijšeněho. A když okupl/ nechtěl piji.

Dali mu pte ocet zmiesany z žolcis/ a křstowawšy/ nie chciat pte.

35. Když pak gen vkřižowali/ rozdělili rauchó geho/ mechs ce o ně Los: Aby se naplnilo což powědijno gest skrze Pro roka/ kterěž dj: Rozdělili sobě rauchó me/ a o muog oděw me tali Los.

Potym vkřižowawšy go/ rozē dzie lili háry iego rzuciawšy los/ aby sie wy pēlnilo to co jest rzeczone no przez proroka/ Rozdzielili sobie háry moie/ y ná odzienie moie los miorali.

36. A sedijce/ stěžili ho.

A siedzac/ strzegli go tam.

כז

37 וסמיו לער מן רשע
עלתא דמותה בכתב
הנז ישוע מלכא דהודיא:

*Posero etiandio sopra i suo capo la
causa sua scritta, QUESTO È IESV IL
RE DE GIUDEI.*

38 ואודקבו עמה תרין
לסטיא חד מן ימינה וחד
מן סמלה:

*Allora furon crucifixi con esso lui due
ladroni, vno à la destra, e l'altro à la si-
nistra.*

39 איליו דין דעבריו הו
מגדבין הו עלוהי ומגדיו
רשיו:

*E quelli che passauano, il vituperauano,
scrollando la testa.*

40 ואמריו סתר היכלא
ובנא לה לתלת יומין
פצא נפשו או פרה אנה
דאלהא וחות מן וקפא:

*Edicendo, Tu che distruggi il tem-
pio, & in tre giorni l'edifici, salua te stes-
so: se tu sei il Figliuol di Dio scendi giù de
la croce.*

41 הכות אף רבי פהנא
מבוחין הו עם ספר
וקשיא נפרישא ואמריו:

*Similmente ancor i principali Sacer-
doti beffeggiandolo insieme con gli Scribi
e i Vecchy, diceuano.*

42 לאחרנא אחי נפשה
לנא משפח למחיה או
מלכה הו דיסריל חור
השא מן וקפא ונחנ
ונהימן פה:

*Egli ha saluati gli altri, e non puo sal-
uar se medesimo: s'egli è Re d'Israel, scen-
da hora de la croce, & così gli crederemo.*

43 תביר על אלהא
יפקיהי השא או צבא
פה אמר גיר דברה אנ
דאלהא:

*Egli s'è confidato in Dio, liberilo ho-
ra s'ei gli vuol bene: conciosia ch'egli ha
detto, io sono il Figliuol di Dio.*

44 הכות אף גיסא הנן
דאודקבו עמה מחסדיו
הו לה:

*Questo medesimo ancor gli rimpro-
uerauano i ladroni che erano stati croci-
fissi con esso lui.*

כז

37 ושימו מעל לראשו את
דינו הנכתב זה הוה ישוע מלך
היהודים:

*Y pusieron sobre su cabeça, su causa escripta,
Este es Iesus el Rey de los Iudios.*

38 או נתלף אתו שנים פריצים
אחד מימין ואחד משמאל:

*Entonces crucificaron con el dos ladrones:
vno à la derecha, y otro à la yzquierda.*

39 והעוברים גדפו אותו
ומניעים ראשיהם:

*Y los que passauan, le dezian injurias me-
neando sus cabeças.*

40 לאמר הנה תהרס את
ההיכל ובשלת ימים תבנה
הושיעך אם בראליהם את
דדה מן חתו:

*Y diciendo, Ola, tu, elque derribas el Templo
de Dios, y en tres dias lo reedificas, saluate à ti-
mismo. Si eres Hijo de Dios, decende de la cruz.*

41 וגם כל הכהנים וכל
אותו עם הסופרים וזקנים
ומפרשים לאמר:

*De esta manera tambien los principes de los
Sacerdotes escarneciendo, con los Escribas, (y
los Phariseos,) y los Ancianos, dezian:*

42 לאחרים הושיע ולנפשו לא
יכל להושיע אם מלך ישראל
הוה ירד עתה מן הצלב ונחמין
בו:

*A otros salvó: à si no se pude saluar. Si es el
Rey de Israel, decienda aora de la cruz, y creere-
mos, à el.*

43 בטח על אלהים יצילהו
עת אם תפץ בו כאלמר כ
בראליהם אני:

*Confia en Dios, librelo aora si loquiere:
porque ha dicho, Soy Hijo de Dios.*

44 וגם כולת הפרצים אשר
נתלף עמו חרבוהו:

*Lo mismo tambien le çaherian los ladro-
nes, que estauan crucificados con el.*

כז.

37. Καὶ ἐπιθήκαν ἑπάνω τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γε-
γραμμένην, ὅτις ἐστὶν ἰησοῦς ὁ βα-
σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

*Ils mirent aussi au dessus de sa teste
son dicton par escrit en ces mots, CE-
STY-CI EST IESVS LE ROY DES
IUDIFS.*

38. Τότε συνουώθη μετ' αὐτοῦ
δύο ληστεί, ἓς ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓς
ἐξ ἀριστερῶν.

*Lors furent crucifiés avec lui deux
brigands l'un à droite, & l'autre à gau-
che.*

39. Οἱ δὲ ὄχλοι τοῦ δρόμου ἐβλα-
σφημοῦν αὐτὸν, κινουῦντες τὴν κε-
φαλὰς αὐτοῦ.

*Et ceux qui passoyent pres de là, lui
disoyent outrages, hochans leurs testes.*

40. Καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων
τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἱ
κοδομεῖν, σῶσον σεαυτὸν. εἰ ὑὸς εἶ
θεοῦ, κατέβηθι ἀπὸ τῆς σταυροῦ.

*Et disans, Toi qui desfais le temple,
& en trois iours le rebais, sauue-toi
meisme: si tu es le Fils de Dieu, descen-
de la croix.*

41. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμμα-
τεων καὶ πρεσβυτέρων καὶ φαρι-
σαίων, ἔλεγον.

*Seimblablement aussi les principaux
Sacrificateurs, avec les Scribes & les
Anciens, se mocquans, disoyent.*

42. Ἄλλες ἔζωσιν ἑαυτὸν & οὐ-
κ' αὐτὸν σώσει· εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ
ἐστὶν, κατέβητω ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς σταυροῦ,
καὶ πισύσμεν αὐτόν.

*Il à sauué les autres, il ne se peut sau-
uer soi-meisme: s'il est Roy d'Israel, qu'il
descende maintenant de la croix, &
nous croirons à lui.*

43. Πίπτιθι ἐπὶ τὸν θεόν· ρυσαί-
σθω αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτὸν· εἴπερ
παρὸς ὅτις εἰμι υἱὸς,

*Il se confie en Dieu, qu'il le deliure
maintenant, s'il l'a pour agreable: car
il à dit, Je suis le Fils de Dieu.*

44. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ οἱ ληστεῖς οἱ
συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνοείζον αὐ-
τόν.

*Cela mesme lui reprochoyent aussi
les brigands qui estoient crucifiés avec
lui.*

37. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: HIC EST IESVS REX IVDÆORVM.

They set by also ouer his head his cause written: THIS IS IESVS THE KING OF THE IEVVES.

38. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus à dextris, & unus à sinistris.

And there where two thienes crucified with him / one on the right hand / and another on the left.

39. Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua.

And they that passed by / reviled him / wagging their heades.

40. Et dicentes, Vah qui destruis templum Dei, & in tri-duo illud reedificas, salva te metipsum: si filius Dei es, descende de cruce.

And saying / Thou that destronest the Temple / and buildest it in three dayes / save thy selfe: if thou be the Sonne of God / come downe from the crosse.

41. Similiter & principes sacerdotum illudentes cum Scribis & senioribus, dicebant.

Likewise also the hie Priestes mocking him / with the Scribes / and Elders / and Pharises / said.

42. Alios salvos fecit: se ipsum non potest saluum facere: si rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.

He saved others / but he cannot save him selfe: if he be the King of Israel / let him now come downe from the crosse / and wee will beleue him.

43. Confidit in Deo: liberet nunc eum si vult: dixit enim, Quia filius Dei sum.

He trusteth in God / let him deliver him now: if he will haue him: for he sayde / I am the Sonne of God.

44. Idipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

That same also the thienes which were crucified with him / cast in his teeth.

37. Vnd oben zu seinen Haupten hestten sie die ursach seines todtes / beschriben / nemlich: Dis ist Jesus der Jüden König.

De offuen ved hans Hoffuit sette de aarsagen til hans død / bescreffuen i saa maade / Denne er Ihesus Jødemis Konge.

38. Vnd da wurden zwen Mörder mit ihm gecreuziget / einer zur rechten / vnd einer zur lincken.

De der bleffue tho Krossuere kaarsfeste met hannem / En hoff den Høyre / oc en hoff den Venstre haand.

39. Die aber fürüber giengen / lesterten in / vnd schüttelten ire köpffe.

Men de / som der ginge frem / bespaattede hannem / oc røste deris Hoffuit.

40. Vnd sprachen: Der du den Tempel Gottes zubrichest / vnd bauest in in dreien tagen / hilff dir selber / Bist du Gottes Son / so steig herab vom Creuz.

De sagde / Du som nedbryder Guds Tempel / oc opbygger den i tre dage / Hielp dig self / Est du Guds søn / da stig hid ned aff Kærset.

41. Desgleichen auch die Hohenpriester spotteten sein / sampt den Schriftgelehrten vnd Ältesten / vnd sprachen:

Lige saa spattede oc saa de Høyeste Prestre hannem / met Scrifftelege / oc de Eldre / oc sagde.

42. Vndern hat er geholffen / vnd kan ihm selber nicht helfen / Ist er der König Israel / so steige er nun vom Creuz / so wollen wir ihm glauben.

Hand haaffuer hulpet andere / oc kand icke hielp sig self / Er hand Israels Konge / Da stige sig nu ned aff kærset / saa vilde vi tro hannem.

43. Er hat Gott vertrauet / der erlöse in nun / lüstets in / denn er hat gesagt: Ich bin Gottes Son.

Hand forlod sig paa Gud / hand frelse hannem nu / haaffuer hand lyst til hannem / Thi hand sagde / Jeg er Guds Søn.

44. Desgleichen schmeheten ihn auch die Mörder / die mit ihm gecreuziget waren.

Lige saa forhaandede oc saa Krossuerne hannem / som vaare kaarsfest met hannem.

37. V wstawili nad Hlawu geho winnu geho napsanau: Tentoť gest Běžíš Král židomský.

Wložyli nad glowe wine ies go opisana: Tenci iest Jezus on Król żydowski.

38. Tedy vkrížowána gfall s nim dwa Lotři / geden na prawicy a druby na lewicy.

Tedy byli vkrížowani z nim dwa zbojce / jeden na prawey a drugi na lewey rece.

39. Kteriž pak chodili tudy / rauhali se gemu / vkríwugijce hlaw swych.

A ctorzy przechodzili tam / tedy / bluznili go křwác glowas mi swem.

40. A říkajíce: Ha há / kteriž ruskýs Chráu Boží / a we třech dnech gen zase wzděs lawás / spomozž sám sobě: Býli Syn Boží / stupiz s Kříže.

A mowiac / Tyś on Ktory bors zysł Kóściół / a przez trzy dni zbuduieś gi / zachowaj sam siebie / iesłis syn Boży / zstap z Krzyża.

41. Těž y Knížata Kněží / stá posmijwajíce se s Žáto / nijký as Staršími / prawili:

Těže přednijký Páptani z doctormi / y z staršími nágrawá / iac / mowili.

42. Bijnij gest spomáhal / sam sobě nemuoz pomocy: Běsilže gest Král židomský / nech at nynij s stáupij s Kříže / a wvěřime gemu.

Inše zachowal / a sam siebie zachowac nie moze: Jesli iest Król židomský / nech teraz zstapi z Krzyża / a wwierzymy temu.

43. Auffalt w Boga / nech at gen wyswobodij / chceliž: Poněwadž gest prawil: Syn Boží gsem.

Dusa w Bogu / ntech go thes raz wybawi iesli sie w nim kocha / boć powiedzial / Jestem synem Božym.

44. Těž takě y Lotři / kteriž byli s nim vkrížowáni / vtrhali gemu.

Tož tež y zbojce Ktorzy byli z nim vkrížowáni / wyrzucali mu náocy.

כ ו

45 מו שֶׁת שְׁעוֹ דִּין הָיָה
חֲשִׁיכָה עַל כָּלָּה אֲרֶצְיָה
עַד מָה לְשַׁעַת הַשָּׁעַ :

*Eda l' hora sesta si fecer tenebre so-
pra tutta la terra infini a l' hora nona.*

46 וְלֹא־פִי הִשָּׁע שְׁעוֹ
הָיָה יִשׁוּעַ בְּקוֹלָהּ רַמְיָה
וְאָמַר אֵל אֵל לִמְנָה
שְׁבִקְתָּנִי :

*E circa l' hora nona, Ie s' v gridò ad
alta voce, dicendo, Eli, Eli, lama sabach-
thani? cioè, Iddio mio, Iddio mio, perche
mi hai tu abbandonato?*

47 אֲנִישֵׁי דִּין מִן הַנּוֹן הָיוּ
דִּקְרָמִין הָיוּ תַּמּוֹן בְּד ש
שָׁמְעוּ אֲמָרֵי הָיוּ הַנּוֹן
לֹא־לֵא הָיָה :

*Il che hauendo edito alcuni di quelli
ch' erano sui, diceuano, Costui chiama
Elia.*

48 וְכֵן בְּשַׁעְתָּהּ הִהֲטִיחַ
מִבְּהוֹן וְשָׁקַל אֶסְפֹּנְגָה
וּמְלֵא חֶלֶא וְסָמָה בְּקִנְיָה
וּמִשְׁקָהּ הָיָה לָהּ :

*E subito un di loro corse, e prese vna
spugna, & empiella d' aceto, e postala so-
pra vna canna gli daua bere.*

49 שְׂרָכְנָה דִּין אֲמָרֵי
הָיוּ שְׂבִיקוּ נִחְיָה אֵן אֵתָה
אֵלֵיָה לְמַפְדָּקָה :

*Egli altri diceuano, Lassa stare, & ve-
diamo un poco se Elia viene a liberarlo.*

50 הוּ דִּין יִשׁוּעַ תּוֹב קָצָה
בְּקוֹלָהּ רַמְיָה נִשְׁבַּק רֹחֵה :

*E Ie s' v gridando di nuovo ad alta
voce, mando fuor lo Spirito.*

51 וּמִחֲדָה אֲפִי תִרְעָה
דִּהִיכְלָה אֲצִטְרוּ לְתִרְיוֹ מִן
לְעַל עַד־מָה לְתַחֲתָה
וְאֲרֶצְיָה אֶת־תִּרְיוֹתָה
וּכְאֵפָה אֲצִטְרוּ :

*Et ecco il Velo del templo si stracciò in
due parti, da alto infini al basso: e la ter-
ra tremò, e le pietre si spezzarono.*

52 וּבֵית קְבוּרָה אֶת־תַּחֲתוֹ
וּפְתָרָה סִגְיָהּ דִּקְרִישָׁה
דְּשְׁכִיבִין הָיוּ קָמוּ :

*E i monumenti s' apersero, e molti cor-
pi di Santi, che haueuan dormito, risusci-
tarono.*

כ ו

45 וּמִשְׁעָה הַשָּׁשִׁית הָיָה חֹשֶׁךְ
עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שְׁעָה
הַחֲשִׁיעִית :

*Y desde la hora de las seys fueron tinieblas
sobre toda la terra hasta la hora de las nueue.*

46 וּבְשַׁעְתָּהּ הַחֲשִׁיעִית קָרָא יִשׁוּעַ
בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֵלֵי אֵלֵי לִמְהָ
שְׁבִקְתָּנִי וְהוּ אֵלֵי אֵלֵי לִמְהָ
אֲבִיקְתָּנִי :

*Y cerca de la hora de las nueue Iesus excla-
mó con gran boz, diciendo, Eli, Eli, lama sa-
bachthani? esto es, Dios mio, Dios mio, porque
me has desamparado?*

47 וְקָצִית הָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים
שָׁם בְּשִׁמְעָם אָמְרוּ כִּי־אֵתָה
אֵלֵהוּ קוֹרָא וְהוּ :

*Y algunos de losque estauan alli, oyendolo,
dozian, A Elias llama este.*

48 וּפְתָחֵם רָץ אֶחָד מֵהֶם
וַיִּקַּח אֶת־סָפֹג וַיִּמְלֵא אֹתוֹ
בְּחֶמֶץ וַיִּשֶׁם עַל־קִנְיָה וַיִּשְׁקָהּ :

*Y luego corriendo vno deellos tomó vna
espongia, y hinchíola de vinagre, y poniendola
en vna canna, dauale paraque beuiesse.*

49 וְאַחֲרֵים אָמְרוּ הִרְרָה וַיִּגְדָּלָהּ
אֵם יְבוּא אֵלֵיָה לְהַצִּילָהּ :

*Y los otros dezian, Dexa veamos si vendra
Elias a librarlo.*

50 וַיִּשְׁעַ עוֹד קוֹרָא בְּקוֹל גָּדוֹל
וַיִּצְוֶה :

*Mas Iesus auiendo otrá vez exclamado con
gran boz, dió el Espiritu.*

51 וְהָיָה הַפְּרִכָּת חֲהִיכָל וַיִּקְרַעַה
לְשָׁנִים מִמַּעַל עַד־לְמַטָּה
וְהָאָרֶץ רָעָשָׁה וְהַסִּלְעִים נִקְרְעוּ :

*Y heaqui, el velo del Templo se rompió en
dos, de alto à baxo: y la tierra se mouió, y las
piedras se hendieron.*

52 וְהַקְּבָרִים נִפְתָּחוּ וַיִּגְוִפוּ
לְבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיִּשְׁגֵי אֲדָמָה
עַפְרָה הִקִּיצוּ :

*Y los sepulchros se abrieron: y muchos
cuerpos de Sanctos que auian dormido, se lau-
taron.*

כ ז

45. Ἀπὸ ἥ ἑκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ὅτι πᾶσαν τὴν γλῶσσαν ὥρας ἐνάτης.

Mais depuis six heures il y eut tenebres sur tout le pais, iusquss à neuf heures.

46. Περὶ ἥ τῶν ἐννάτῳ ὥρῳ ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἡλὶ, ἡλὶ λαμὰ σαβαχθάνι; ὅτι ἐστὶ, θεέ μου, θεέ μου, ἵνατί με εγκατέλιπες;

Et enuiron neufheures Iesus s'escrria à haute voix, difant, Eli, Eli, lama sabachthani? c'est à dire, Mon Dieu, mon Dieu, pourquoy m'as-tu abandonné?

47. Τινες ὃ ᾧς ἐκτὶ ἐξώτων ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι ἡλίας φωνεῖ ὅτι.

Et quelques vns de ceux qui estoient là preſens, ayans ouï cela, diſoyent, Cestui-ci appelle Elie.

48. Καὶ ὁ θύων δραμὼν εἰς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλησας τοῦ οἴνου, καὶ περιθεὶς καλὰ μω, ἔπιτιζεν αὐτόν.

Et incontinent quelcun d'entr'eux courut, & print vne esponge. & l'ayant emplie de vinaigre, la mit à l'entour d'un roseau, & lui en bailla à boire.

49. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφῃς, ἰδοὺ μὲν εἰ ἔρχεται ἡλίας βαλὼν αὐτόν.

Mais les autres diſoyent, Laisse, voyons si Elie viendra le sauuer.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κρᾶζας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

Et lors Iesus ayant crié derechef à haute voix, rendit l'Esprit.

51. Καὶ ἰδοὺ τὸ κατὰπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ὥστε ἀνωθεν ἕως κάτω καὶ ἡ γῆ ἐσεισθή, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν.

Et voila, le voile du temple se fendit en deux, depuis le haut iusques au bas: & la terre trembla, & les pieres se fendirent.

52. Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα ᾧς κεκοιμημένων ἀγίων ἐγέρθη.

Et les sepulchres s'ouurirent, & plusieurs corps des Saints qui avoyent esté endormis, se leuerent.

45. A sexta autem hora, tenebrae factae sunt super universam terram, usque ad horam nonam.

Nowe from the first houre was there darknesse ouer all the land / vnto y ninth houre.

46. Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna, dicens, Eli, Eli, lama sabachthani? hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

And about the ninth houre Iesus cryed with a loud voyce / saying / Eli / Eli / lama sabachthani. & that is / My God / My God / why hast thou forsaken me?

47. Quidam autem illic stantes & audientes, dicebant, Eliam vocat iste.

And some of them that stood there / when they heard it / said / This man calleth Elias.

48. Et continuo currens unus ex eis, acceptam spongiam implevit aceto: & imposuit arundini, & dabat ei bibere.

And straight way one of them ranne and tooke a sponge: and filled it with vineger and put it on a reede / and gaue him to drinke.

49. Ceteri vero dicebant, Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

Other saide / Let be: let vs see / if Elias will come and saue him.

50. Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

Then Iesus cryed againe with a loude voyce / and yelded vp the ghost.

51. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, à summo usque deorsum, & terra mota est, & petrae scissae sunt.

And beholde / the vaile of the Temple was rent in twaine / from the toppe to the bottome / and the earth did quake / and the stones were clouen.

52. Et monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt.

And the graues did open them selues / and many bodies of the Saintes which slept / arose.

45. Vnd von der sechsten Stunde an / ward ein Finsternis über das ganze Land / bis zu der neunten stunde.

De fra den siette time / bleff it Merck offuer der gantze Land / indtil den niende time.

46. Vnd vmb die neunte stunde schrey Iesus laut vnd sprach: Eli / Eli / lama asabthani? das ist / Mein Gott / mein Gott / warumb hast du mich verlassen?

De ved den niende time roete Ihesus høyt / oc sagde / Eli / Eli / lama asabthani? Der er / Min Gud / Min Gud / Hvor saare haaffuer du forladet mig?

47. Etliche aber die da stunden / da sie das höreten / sprachen sie: Der ruffet dem Elias.

De nogle som der stode / der de det hørde / da sagde de / Hand kalder paa Elias.

48. Vnd bald lieff einer vnter ihnen / nam einen Schwam / vnd füllet in mit essig / vnd steckt in auff ein Rohr / vnd trencket in.

De strax løb en aff dem / tog en Suomp / oc fylde de hannem mer Eddicke / oc stæck hannem paa et Røer oc gaff hannem dricke.

49. Die andern aber sprachen: Halt / laß sehen / ob Elias komme / vnd ihm helffe.

Men de andre sagde / Høst / lad see / Om Elias kommer oc hielper hannem.

50. Aber Iesus schrey abermal laut / vnd verschied.

Men Ihesus roete atter høyt / oc hand vdgaff sin aand.

51. Vnd siehe da / der Fürhang im Tempel zureiß inn zwey stück / von oben an / bis vnten auß. Vnd die Erde erbebete / vnd die Felsen zu rissen.

De see / Forhenger i Tempelen reffnede i thu stycke / fra det øffuerste til det nederste. De Jorden beffuede / De stenene brøste sonder.

52. Vnd die Gräber theten sich auff / vnd stunden auff vil Leibe der Heiligen / die da schliefen.

De Græffuerne lode sig op / oc der stode mange Helligens Legeme op / som soffue.

45. Od šesté pať hodiny / tmn stah se povsij Zemi / až do hodiny deváté.

Od šestéy godžiny / stáh se čemnośc po vséy zemi / až do dže vřatéy godžiny.

46. A při hodině deváté / zvolal Gezijs hlasem velikým řka: Eli / Eli / lama sabachthani? To gest / Bože můj / Bože můj / proč gšy wne opustil?

A kolo dšewiatéy godžiny / zvolal Jezus wielkim głosem / rzekł / Eli / Eli / lama sabachthani? to jest / Boże mój / Boże mój / czemuś mnie opuścił?

47. A někteří tu stojíce a slyšíce / pravili: Eliášťe volá tento.

Tedy někteří z tých co tam stáli / slyšawšy to / rzekli / Eliášťa ten volá.

48. A hned jeden z nich bě / žaw / wzał haubu a naplnil jí octem / a wložil / na třest / dás / wál gemu pijti.

A natychmiast bieżawšy jeden z nich / y wzięwšy gębę / naplnił ją octem / y włożywšy na tręcinę / podał mu aby pił.

49. Ale jiní pravili: Nech až vžijme / přigdeli Eliášťe wš / swoboditi ho.

A drudzy mówili / Śaniechaj / patrzejmy / jeśli przystojcie Eliášť aby go wyświli.

50. A Gezijs opět wolage hlasem velikým / wypustil Ducha sv.

A gdy powtore Jezus wolał wielkim głosem / wypuszczał ducha.

51. A an Dyona Chrámowá / roztrhla se na dvě straně / od wruchu vž dolůw: a Země se trāsila / a stál se zsedalo.

A oto zaślona kościelna przez pódla siena dwore / od wierzchu aż do dołu / y zadrżała ziemiá / a stály się padły.

52. A Hrobowě se otwřirali / a mnohá Těla Swatých / kteřijž byli žesnuli / wstala gsau.

Grobby thež otworzyły się / y wiele ciał świętych Hrobzy były pośncl / powstało.

כז

53. ונפקו ופתרו קימיתה
עלו למדינתא קדושתא
ואתחוויו לסגיאנא:

Et scissi de monumenti doppo la resurrectione d'esso, scemero ne la santa Città, & apparvero à molti.

54. קנטרונגא ודעמיה
הבטרון הוה לישוע פד חוה
ווצא ואילין דהוה דחלו טב
ואמרו שריראת הנבא
ברה הוה דאלהא:

Hor il Centurione, e quei che erano confeco à far la guardia à Iesus, veduto il terremoto, e le cose che erano annunziute, temerono grandemente, dicendo, Veramente costui era il Figliuol di Dio.

55. אית הוה דיו תמן גשא
סגיאנתא דחווין הוה מן
דחקא הלין דאתי הוה
בתרה דישוע מן גלילא
ומשמטין הוה לה:

Erano ancor iui molte donne, che riguardauano di lontano, le quali haueuan seguitato Iesus da Galilea, ministrando gli.

56. החדא מניהן מרים
מגדליתא ומרים אמה
דיעקוב ודיוסא ואמהון
דבני ובדרי:

Tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo e di Iosef, e la madre de figliuoli di Zebedeo.

57. פד הוה דיו רמשא
אתא גברא עתירא מן
רמתא דשמה יוסף דאף
הו אתתלמד הוה לישוע:

E venuta la sera, venne vn homo ricco da Arimatea, nominato Iosef, che era stato anch' egli discipolo di Iesus.

58. הנא קרב לות פילטוס
ושאל פגרה דישוע ופקד
פילטוס דיתתהב לה ב
פגרה:

Costui andato scne à Pilato, gli domando il corpo di Iesus. Allora Pilato commando che el corpo si rendesse.

59. ושקלה יוסף דפגרה
ופרפה בחיצא דפתגא
בקדא:

E cosi Iosef prese il corpo, & inuolselo in vna lenzuola netta.

כז

53. ויצאו מקבריהם אחר
הקומתו ובאו אל עיר הקדש
וגרנו לרבים:

Y salidos de los sepulchros, despues de su resurreccion, vinieron à la Sancta Ciudad, y aparecieron à muchos.

54. וגם של המנה אשר היה
עמו לשמר את ישוע כאשר
היה את הרעש ואת אשר געשו
ידא עד מאד לאמר באמת
בן אלהים היה הנה:

Y el Centurion, y los que estauan con el guardando à Iesus, visto el terremoto, y las cosas que auian sido hechas, remieron en gran manera diciendo, Verdaderamente Hijo de Dios era este.

55. ובהיהנה שם נשים רבות
מרחוק רואות אשר באו אחרי
ישוע מגליל לשרת לו:

Y estauan alli muchas mugeres mirando de lexos, las quales auian seguido de Galilea à Iesus, siruiendole:

56. אשר בהן הייתה מרים
המגדלנית ומרים ליצקב ואם
יוסר ואם בני ובדרי:

Entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y la madre de Iosef, y la madre de los hijos de Zebedeo.

57. ובאשר היה ערב בא איש
עשיר מן הרמתיים ושמו יוסף
אשר גם הוא היה תלמיד ישוע:

Y como fué la tarde del dia, vino vn hombre rico de Arimatea llamado Ioseph, el qual tambien auia sido Discipulo de Iesus.

58. והוא גש אל פילטוס
וישאל את הגוף ישוע או פילטוס
צנה להגות לו את הגוף:

Este lleo à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus. Entoces Pilato mandó que el cuerpo se le diese.

59. ויקח יוסף את הגוף ויעטף
אותו בסדין טהור:

Y tomando Ioseph el cuerpo, emboluiolo en vna sauana limpia:

כז

53. Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνη-
μείων μετὰ τῆς ἐγερσὸς αὐτοῦ, ἐ-
σῆλθον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ
ἐπεφάνισαν πολλοῖς.

Lesquels estans sortis des sepulchres apres la resurreccion d'icelui, entrerent en la sainte Cité, & apparurent à plusieurs.

54. Ὁ δὲ κεντήριος καὶ οἱ
μετ' αὐτοῦ τηρούντες τὸν Ἰησοῦν,
ἰδόντες τὸν σεισμόν, καὶ τὰ γινόμενα,
ἐφοβήθησαν φόβῳ, λέγοντες,
ἀληθῶς ἦτος υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Or le Centenier, & ceux qui estoient avec lui gardans Iesus, ayans veu le tremblement de terre, & les chose, qui estoient aduenues, eurent grand' peur, disans, Veritablement celui-ci estoit Fils de Dieu.

55. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες πολ-
λαὶ δοτο μαρτυρεῖν τῶν πραγ-
μάτων, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ δοτο τῆς
γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.

Il y auoit là aussi plusieurs feinmes qui regardoyent de loin, lequelles auoyent iuiui Iesus depuis Galilee, en lui subuenant.

56. Ἐν αὐτῷ μαρία ἡ μαγδα-
λῆν, καὶ μαρία ἡ τῆς ἰακώβου καὶ
ἰωσή μητρε, καὶ ἡ μητρε τοῦ ἰω-
ζεβεδαίου.

Entre lesquelles estoit Marie Magdeleine, & Marie mere de Iacques & de Iosef, & la mere des fils de Zebedee.

57. Ὁψίας δὲ γινόμενης ἤλθεν
ἀνθρώπου πλουτοῦ δοτο δέμα-
τος, τῷ ὀνόματι ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐ-
τοῦ Ἰησοῦ ἦτο δούλος.

Et le soir estant venu, il vint vn riche homme, qui estoit d'Arimatea, nommé Ioseph, qui mesmes auoit esté disciple de Iesus.

58. Οὗτος δὲ προσελθὼν τῷ πι-
λάτῳ, ἤτησεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τὸ
πὶ οὗ πλάτος ἐκέλευσεν δοθῆναι τὸ σῶμα.

Icelui vint à Pilate, & demanda le corps de Iesus. Lors Pilate commanda que le corps fust rendu.

59. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰω-
σήφ ἐπετύλιξεν αὐτὸ σιδήρῳ κα-
θαρῷ.

*Ainsi Ioseph print le corps, & l'en-
ueloppa d'vn linceul net.*

*Ainsi Ioseph print le corps, & l'en-
ueloppa d'vn linceul net.*

53. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam civitatem: & apparuerunt multis.

And came out of the graues after his resurrection / and went into the holy Citie / and appeared vnto many.

54. Centurio autem & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræmotu & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes, Vere filius Dei erat iste.

When the Centurion / and they that were with him watching Iesus / saw the earthquake / and the things that were done / they feared greatly / saying / Truly this was the Sonne of God.

55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei:

And many women were there / being holding him afarre of / which had folloved Iesus from Galilee / ministering vnto him.

56. Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.

Among whom was Marie Magdalene / and Marie the mother of James & Ioses / and the mother of Ioseph & Ioses.

57. Cum autem serò factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu.

And when the euen was come / there came a riche man of Arimathea / named Ioseph / who had also himselfe bene Iesus disciple.

58. Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

He went to Pilate / and asked the body of Iesus. Then Pilate commanded the bodie to be deliuered.

59. Er accepto corpore, Ioseph involuit illud in sindone munda.

So Ioseph tooke the bodie / & wrapped it in a cleane linnen cloth.

53. Vnd giengen auß den Gräbern / nach seiner aufferstehung / vnd kamen inn die heilige Stadt vnnnd erschienen vilen.

De ginge aff Gräffuerne / effter hals opstandelse / oc komme i den hellige Stad / oc obenbaredis saar mange.

54. Aber der Hauptman / vnnnd die bey im waren vnd bewareten Iesum / da sie sahen das Erdbeben / vnd was da geschach / erschracken sie sehr / vnd sprachen: Warlich diser ist Gottes Son gewesen.

Men Hoffmannanden / oc de som vaare haff han nem oc beuarede Iesum / der de saae det Jordstet / oc huad der skede / da forferdedis de saare / oc sagde / Sandelige vaar denne Guds Son.

55. Vnd es waren vil Weiber da / die von ferns zusahen / die da Iesu waren nachgefolget auß Galilea / vnd hatten im gedienet.

De der vaare mange Quinder / som langt fra saae til / de som haffde efftersult Ihesum aff Galilea / oc haffde dient hannem.

56. Vnter welchen war Maria Magdalena / vnd Maria die Mutter Iacobi vnd Ioses / vnd die Mutter der kinder Zebedei.

Blant huileke vaar Maria Magdalena / oc Maria Iacobi oc Ioses Moder / oc Zebedei Borne Moder.

57. Am abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia / der hieß Ioseph / welcher auch ein Jünger Iesu war.

Men om afftenen kom en rig Mand aff Arimathia / som hed Ioseph / huileken som oc saa vaar en aff Ihesu Disciple.

58. Der gieng zu Pilato / vnd bat in vmb den Leib Iesu. Da befah Pilatus / man solte ihm in geben.

Hand gick til Pilatum / oc bad hannem om Ihesu Legeme. Da befalede Pilatus / at mand skulde antworde hannem det.

59. Vnd Ioseph nam den Leib / vnd wicklet in in ein rein Einwad.

De Ioseph tog Legemet / oc snobte det i et rent linnede.

53. A wysfesse z grobow po Wskrisseni gcho / prissli do Swateho Mesta / a vskaza li se mnozym.

A wysfeshy z grobow po zmartwychstania tego / weskly miasa swiere / y wselam sie ich o kazaly.

54. Tedy Centurno / a ti kterijz s nim byli oskrishagijce Gejisse / widauce Země třesenij / a ty wčey kterejz se daly / bali se welmi / kauce: Gistě Syn Božij byl tento.

A setnikyći ktorzy z nim byli strzegac Jezusa / wystrawshy trzasi emie ziemie y to co sie bylo stalo / zlekli sie barto / mowiac / Jakiśec ten byl synem Božym.

55. Byly také tu ženy mnoz hěz daleka / kterejz byly prissly za Gejissiem od Galilee / posluhugijce genu:

A bylo tam wiele niewiast z daleka pattracych / ktore byly sly za Jezusem od Galileje posluhujacemu.

56. Mezj nimiž byla Marya Magdalena / a Marya Jakubowa / a Iosefowa Matka / a Matka Synu Zebedowych.

Miedzj ktorymi byla Marya Magdalena / y Marya matka Jakuba y Iosefa / y matka synow Zebedowych.

57. A kdyz byl wečer / prissel geden cłowek bohaty od Arimathie / gmenem Iosef / kterjz také byl Gejissiuow Běs dlijk.

A gdy był wieczor / przyszedł bogaty człowiek z Arimathie / imieniem Iosef / ktorj też był uczniem Jezusowym.

58. Ten přistaupil k Pilato / wi / a prošl za Tělo Gejissio wo. Tedy Pilat rozkázal mu dāti Tělo.

Ten šedl do Pilata / y prošl go o cialo Arystusowe / tedy Pilat kázal oddac cialo.

59. A wzaw Tělo Iosef / obwinul gew plátno čisté.

A Iosef wjzawshy cialo / obwinul je w cysie przesaceradlo.

כ ו

60 וְסִמָּה בְּבֵית קְבוּרָתָא
חֲדָתָא דִּי לֵה דְגִקִּיד ב
בְּפִתְּחָא וְעִלּוּ פִתְּחָא
רְפִתָא אֲדָמִיו עַל תְּרַעָא
דְּבֵית קְבוּרָא וְאוּלוּ:

*Epofelo nel suo monumento nuovo:
ob'egli haueua intagliato in vna pietra,
per rimouerlo vn gran fasso a l'uscio del mo-
numento, & andossene.*

61 אִירָת הַיּוֹן תָּמוּן
מִדִּים מִגְדִּלִיתָא וּמִדִּים
אֲחֵרִיתָא דִּיתְבִּין הַיּוֹן
לְקוֹבְלָה דְּקְבוּרָתָא:

*E Maria Maddalena e l'altra Ma-
ria si stauano lui a sedere riscontro al se-
polcro.*

62 לְיוֹמָנָא דִּין דְּמֹחַר
דְּאִיתְּוֵהּ בְּתַר עֲרוֹבְתָא
אֲתַפְּנִשׁוּ דְּבִי פִתְּחָא וּב
וּפְרִישָׁא לֹת פִּילָטוּס:

*Il dì seguente, che è doppo la prepara-
tion del sabbato, i principali Sacerdoti e i
Farisei sen'andorono insieme a Pilato.*

63 וְאֲמַרְיוּ לֵה מִרְן אַת
אֲתַדְּפִרְן דִּהּוּ מִטְעִינָא
אֲמַר הוּא פִד חֵי דְמִרְן בְּתַר
וְתִלְתָּא יוֹמִין קֹאם אָנָּא:

*Dicendo, Signore, noi ci siamo ricor-
dati che quel seduttore, quando ancor vi-
ueua, disse, Io risusciterò dopo tre giorni.*

64 פִּקִּיד הַכִּיל מִדְּהִרִין
בְּקִבְרָא עַד-מָא לְתִלְתָּא
יוֹמִין דְּלִמְנָא יֵאָתִין ת
תְּלִמִידֵיהּ יַגְבִּיגִיהּ פִּל
בְּלִילִיָּא וְיֵאָמְרוּן לְעַפְרָא
דְּמִרְן בֵּית מִיתָא קָם וְתִהְיָ
טוֹעִי אֲחֵרִיתָא בִּישָׁא מִן
קְדָמִיתָא:

*Comanda dunque ch'el sepulcro sia
ben guardato infino al terzo giorno: accio-
che talora i suoi discipoli non s'engano di
notte, e furino, e dicano al popolo, Egli è
risuscitato da morte, e così l'ultimo errore
sia peggior ch'el primo.*

65 אֲמַר לְהוֹן פִּילָטוּס
אִית לְכוּן קִסְטוֹנְרָא וְלוּ
אוֹדְהִרִין אִיכְכְּנָא דִּידְעִין
אֲנִיתִין:

*Pilato disse loro, Voi hauete de le guar-
die, andate, guardatelo come voi sapete.*

66 הָנוּן דִּין אֲזִלְוּ אוֹדְהִרִין
בְּקִבְרָא וְחִתְּמוּ פִתְּחָא דִּי
עִם קִסְטוֹנְרָא:

*Essi allora sen'andorono, e sicurorono
il sepulcro sigillando il fasso, e ponendous
le guardie.*

כ ו

60 וַיֵּשִׁים אֹתוֹ בְּקִבְרוֹ חֲדָשׁ
אֲשֶׁר הָצַב בַּסֵּלַע וַיִּגְלַל אֶבֶן
גְּדוֹלָה עַל-פֶּתַח הַקִּבְרֹת וַיִּלָּךְ:

*Y pusolo en vn sepulchro suyo nueuo que
auia labrado en penna: y rebuelta vna grande
piedra a la puerta del sepulchro, fuefe.*

61 וַתֵּהִי-שָׁם מִדִּים הַמְּגִדְלִיטָה
וְאַחֲרֵית מִדִּים יוֹשְׁבוֹת לְמוֹל
הַקִּבְרֹת:

*Y estauan alli Maria Magdalena, y la Otra
Maria, sentadas delante del sepulchro.*

62 וּבְיוֹם אַחֵר אֲשֶׁר הוּא אַחֵר
בְּדִיקָתָה הַחֲמִישָׁה אֲסֵפֹה דְּאִשֵּׁי
הַכֹּהֲנִים וְהַמִּצְרִיִּים אֶל-
פִּילָטוּס:

*Y el siguiente dia, que es el segundo dia de
la preparacion de la Pascua, juntaronse lo-
principes de los Sacerdotes y los Phariseos a Pilato.*

63 לֵאמֹר אֲדֹנָי וְכִרְגָּו כִּי מִתְעָה
הָהוּא אֲמַר בְּעוֹדָנָּה הִי אַחֵר
שְׁלֹשַׁת יָמִים אָקוּם:

*Diziendo, Sennor, acordamos nos que aquel
engannador dixo biniendo aun, Despues del ter-
cero dia resuscitaré.*

64 וְעַל כֵּן צִוָּה לְהַבְצִיר אֶת-
הַקִּבְרֹת עַד-יוֹם הַשְּׁלִישִׁי פֶּן-
יָבוֹאוּ תְּלָמִידָיו בְּלִילָה וַיַּגְבִּיגוּהוּ
וַיֹּאמְרוּ לָעָם כִּי קָם הוּא מִמֵּיתָם
וַיֵּהֱיֶה-תִּיעֲתוּעַ אַחֲרוֹן רָע
מִדְּאִשּׁוֹן:

*Manda pues fortificar el sepulchro hasta el
dia tercero: porque no vengán sus Discipulos de
noche, y lo hurren, y digan al pueblo, Resuscitó
de los muertos: Y será el postrer error peor que
el primero.*

65 וַיֹּאמְרָא אֶל-הֵם פִּילָטוּס
הִנֵּכֶם מִשְׁמָרֹת לְכוּ וְהָעוּ בְּאִשּׁוֹר
יְדֵיכֶם:

*Dizeles Pilato, la guarda teneys: id, fortifi-
cad como entendeys.*

66 וַתֵּמַר הַלְכוּ וַיַּעֲזוּ אֶת-
הַקִּבְרֹת וַיִּחְתְּמוּ אֶת-תְּרַעָא עִם
מִשְׁמָרֹת:

*Y yendo ellos, fortificaron el sepulchro con
guarda, sellando la piedra.*

κζ'.

60. Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ και-
νῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατμήσεν ἐν
τῇ πέτρᾳ. καὶ περισκυλίσας λίθον
μεγαν τῇ θύρᾳ τῆ μνημείου, ἀπήλ-
θεν.

*Et le mit en son sepulcre neuf, qu'il
auoit caillé en vn roct & ayant roulé
vne grande pierre à l'huys du sepulcre,
s'en alla.*

61. Ἡ δὲ ἑκαταμαρία ἡ μαγδα-
λινῇ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθήμεναι
ἀπέναντι τῆς θύρας.

*Et Marie Magdeleine & l'autre Marie
estoyent là assises à l'endroit du sepul-
cre.*

62. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ με-
τὰ τὴν ὥραν ὀκτωβίαν, συνήχθησαν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
πλάτον.

*Or le lendemain qui est apres la pre-
paration du Sabbat, les principaux Sacri-
ficateurs, & les Pharisiens s'assemblè-
rent vers Pilate.*

63. Λέγοντες, κύριε. ἐμνήσθημεν
ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάτων εἶπεν ἐπι-
ζῆν, μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἐγείρο-
μαι.

*Difans, Seigneur, ils nous souuient
que ce seducteur la, quand il viuoit en-
cores, disoit, Dedans trois iours ie res-
susciterai.*

64. Κελεύουσιν οὖν ἀφ' αὐτοῦ
ναί τὸν ταφόν ἕως τῆς τριτῆς ἡμέ-
ρας. μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ νυκτός, κλειψώσιν αὐτόν, καὶ
εἰπώσιν τῷ λαῷ, ὅτι ἐγέρθη ὁ νεκρὸς
καὶ ἐσται ἡ ἐσχάτη πλάνη
χείρων τῆς πρώτης.

*Commande donc que le sepulcre
soit gardé leurement iulques au troi-
sième iour: de peur que ses disciples ne
vient de nuit, & le desrobent, &
disent au peuple, Il est resuscité des
morts: dont le dernier abus sera pire
que le premier.*

65. Εφη δὲ αὐτοῖς ὁ πλάτων,
ἔχετε κρυψώδιον ὑπάρχει, ἀ-
φ' αὐτοῦ ὡς εἰδότες.

*Mais Pilate leur dit, Vous auez la
garde: allez, & l'asseurez comme vous
l'entendez.*

66. Οἱ δὲ προεβήντες ἡφ' αὐτοῦ
συντο τὸν ταφόν, φραγίσαντες τὸν
λίθον, μετὰ τῆς κρυψώδιας.

*Eux donc s'en allerent, & asseuerent
le sepulcre, seellans la pierre, auec gar-
des.*

60. Et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, & abiit.

And put in his newe tombe / which he had hewen out in a rocke / and rolled a great stone to the doore of the sepulchre / and departed.

61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

And there was Marie Magdalene / and the other Marie sitting ouer against the sepulchre.

62. Altera autem die, quæ est post Parasceven, conveniunt principes sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum.

Nowe the next day that followed the preparation of the Sabbath / the Priests and Pharisees assembled to Pilate.

63. Dicentes, Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens, Post tres dies resurgam.

And said / Sir / we remember that deceiter sayde / while he was yet alive / Within three dayes I will rise.

64. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit novissimus error peior priore.

Command therefore / that the sepulchre bee made sure untill the third day / least his disciples come by night / and steale him away / and say unto the people / Hee is risen from the dead: so shall the last error bee worse then the first.

65. Ait illis Pilatus, Habebitis custodiam: ite custodite sicut scitis.

Then Pilate said unto them / Ye have a watch: goe / and make it sure as ye know.

66. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

And they went / and made the sepulchre sure with the watch / and sealed the stone.

60. Vnd legete in in sein eigen neu grab / welches er hatte lassen in einen Fels hauen / vnd welcket einen grossen stein für die thür des Grabes / vnd gieng davon.

De lagde det i sin egen ny Græff / huilcken hand haffde ladit hugge i en Sten / oc hand velte en stor sten saar derren paa Græffuen / oc giet born.

61. Es war aber alsda Maria Magdalena / vnd die ander Maria / die sahten sich gegen das Grab.

Men Maria Magdalena vaar der / oc den anden Maria / de sette sig tuert offuer fra Græffuen.

62. Des andern tags / der da folget nach dem Rüsttage / kamen die Hohenpriester vnd Phariseer sämplich zu Pilato.

Den anden dag / som folger effter Beredessens dag / Komme de Høyerste Prester oc Phariseer en-drectelige til Pilatum.

63. Vnd sprachen: Herr / wir haben gedacht / daß diser Verfärer sprach / da er noch lebet: Ich will nach dreien tagen auferstehen.

De sagde / Herre / Vi komme ihu / at denne Bedrager sagde / der hand end leffde / Jeg vil effter tre dage opstaa.

64. Darumb befihle / daß man das Grab verware / biß an den dritten tag / auff daß nicht seine Jünger kommen / vnd stelen in / vnd sagen zum Volck / er ist auferstanden von den todten / vnd werde der letzte betrug erger / denn der erste.

Befale der saar / at mand foruare Græffuen / indtil den tredie dag / Paa det hans Disciple skulde icke komme / oc stiele hainem / oc siye til Folcket / Hand er opstanden fra de døde / De der siye bedregeri skal bliffue verre end det første.

65. Pilatus sprach zu ihnen: Da habt ihr die Hüter / gehet hin / vnd verwaret / wie jr wißet.

Pilatus sagde til dem / der Hæffue i Voetere / gaar hen / oc foruare / som i vide.

66. Sie giengen hin / vnd verwareten das Grab mit Hütern / vnd versigelten den Stein.

De ginge hen / oc foruarede Græffuen med Voetere / oc beseglede Stenen.

60. A wlozil do Hrobu swę: ho nowęho / ktery byl wntesal w Skale. A ptiwalil kámen weliky i dweřum Hrobowym / y odšel.

A polozył te w nowym grobie swęim / ktery byl w Skale wykoswal / y thámže przywalil kámen dwięm grobom kámen wielki / odšel.

61. A byla tu Marya Magdalena / a druhá Marya / sedící ce proti Hrobu.

A byla tam Marya Magdalena / a druhá Marya / siedząc przeciwko grobowi.

62. Druhý pať den / ktery byl po welikém Pátku / sešla se knížata kněžská a zákoníci k Pilatowi.

Nazáhlitz který test dzien po dnú przygoťowania / sebrali sie przedniejšy káplani y Sárzyci srowie do Pilata.

63. Řkauce: Pane / rozpome-nuli jsme se / že tento Swůdce řekl / žežžiw gsa / Po třech dnech i mrtwých wstanu.

Nowlat / Pane / rozpomineli smy iz on zwodziel powiedzial ięseze / będac żyw / Po trzech dni powstanie.

64. Protož rozkažž ostříj: hať Hrobu až do třetijho dne / aťby snad nepřisli Bědlní: cy geho a newkradli ho / a řekli by Lidu: Wstaleť gest i Wrtwých: Y budeť poslednij blud / horšij nežli prwnij.

Rozkaž tedy obwárować grob až do dnia trzeciego / by snad przyszedły wężnowie tego noca / newkradli go / y nie powiedzieli ludowi iz powstał z mrtwych / ybedzie ostateczny blud goršy niż pierwszy.

65. Řekł jim Pilát: Máte Stráž / gďte ostříj hante pakž vmijte.

Powiedzial im Pilat / Mácie stráž / gďte obwárujcie iako vmiesce.

66. A oni odshedše osadili Hrob / zapečetiwšše kámen s Strážnymi.

A oni šedšy / obwárowali grob / zápečetiwšy kámen y s strážu.

כח

1 בְּרִמְשָׁא דִּין בְּשַׁבָּתָא
דְּנִגְהָ חַד בְּשַׁבָּא אַתְרָא
מְרִים מִגְדָּלִיתָא וּמְרִים
אַחֲרָתָא דִּיחֻזְנוּ קִבְּרָא :

Hor circa la fine del sabbato sul'apparire del primo giorno de la settimana, Maria Maddalena, e l'altra Maria vennero a vedere il sepolcro.

2 וְהָא וּנְעָא רַבָּא הִנֵּה
מִלֵּאכָא צִיר דְּמִרְיָא גַּחַת
מִן שְׁמִינִי נִקְרַב עֲגָרָא
כַּאֲפֵּי מִן תְּרַעָא וְהָא
הָא עֲלִיָּה :

Et ecco si fece un gran terremoto: perche l'Angelo del Signore scese di cielo, e venuto, riuolse il sasso dal sepolcro, e sedeuasi sopra esso.

3 אֵיתְּהִי הָא דִּין חֲנוּהָ
אִיךְ בְּרָקָא וּלְבוּשָׁה חֲנוּ
הָא אִיךְ תִּלְגָּמָא :

Et era il suo aspetto com'vn folgore, e il suo vestimento bianco come nieue.

4 וּמִן דְּחִלְתָּה אַתְּתִינְעוּ
אֵילִין דְּנִסְרִין הִיוּ וְהָיוּ
אִיךְ מִיתָנָא :

E le guardie per la paura che hebbero di lui, si spauentorono, e diuennero come morti.

5 עֲנָא דִּין מִלֵּאכָא וְאָמַר
לְנִשְׁמָא אַתְּתִינְעוּ לָא תִדְחִלּוּ
יָדַע אַנְנָא צִיר דְּלִישׁוּעָא
דְּאַתְּתִינְעוּ בְּעִינוּ אַתְּתִינְעוּ :

Mal l'Angelo parlando, disse a le donne, Voi, non habbiate paura: io so bene che voi cercate Iesv, il quale e stato crucifisso.

6 לָא הָא תִנּוּ קֹס לָהּ
צִיר אֵיכְנָא דְּאָמַר תִּאֲוִין
חֲנוּיִין דְּיִכְתָּא דְּסִים הָא
בְּהָ מְרוּ :

Egli non è qui, perche è risuscitato, se come egli haueua detto. Venite, vedete il luogo, doue il Signore era posso.

7 וּלְיוֹן בְּעֲגָרָא וְאָמַרְיוֹ
לְתַלְמִידָהּ דְּהָם מִן בֵּית
מִיתָא וְהָא קֹס לָכֹון
לְגַלִּילָא תִמּוֹן תְּחִוּוֹנָהּ
הָא אֲמַרְתָּ לָכֹון :

Et andateuene prestamente, e dite a i suoi discipoli, ch'egli è risuscitato da morte: & ecco, egli sene va innanz a voi in Galilea: voi lo vedrete li: ecco, io ve l'ho detto.

כח

1 וּבְעֵרֵב הַשָּׁבָת אֲשֶׁר יָאִיר
אֶל־אֶחָד הַשָּׁבָת בָּאָה מְרִים
הַמְּגָדְלָיִת וְאַחֲרָת מְרִים לְרֵאשִׁית
אֶת־הַקֶּבֶר :

Y la vispera de los Sabbados que amanece para el primero de los Sabbados vino Maria Magdalena, y la otra Maria a ver el sepulchro.

2 וְהִנֵּה רַעַשׁ הָיָה גָדוֹל כִּי
מִלֵּאךְ יְהוָה יָרַד מִשְׁמַיִם וַיֵּצֵא
וַיִּגְדֵּל אֶת־הָאֶבֶן מִפֶּתַח הַקֶּבֶר
וַיָּשָׁב עָלֶיהָ :

Y heaqui, fue hecho vn gran terremoto: porque el Angel de Sennor decendiendo del cielo, y llegando, auia rebuelto la piedra dela puerta de sepulchro, y estaua sentado sobre ello.

3 וַיְהִי־מִרְאֵהוּ כְּמוֹ בָּרָק וּבְגָדָיו
לָבָן כְּמוֹ שֶׁלֶג :

Y su aspecto era como vn relampago; y su vestido, blanco como la nieue.

4 וּמִן יִרְאָתוֹ נִבְהָלוּ הַשֹּׁמְרִים
וַיְהִיוּ כִּמְתֵּים :

Y del miedo deel las guardas fueron assombradas, y fueron bueltos como muertos.

5 וַיַּעַן הַמִּלֵּאךְ וַיֹּאמֶר לְנִשְׁמָים
אֶל־תִּירְאֻנָּה אַתְּנָה כִּי־יָדַעְתִּי
כִּי־אַתְּ יֵשׁוּעַ הַתֵּלֹוֹתִי תִבְקֹשְׁנָה :

Y respondiend el Angel, dixo a las mugeres, No temays vosotras; porque yo sé que buscays a Iesus el que fue crucificado.

6 אֵינְנִי בָּהּ כִּי הָקִיץ בְּאֲשֶׁר
אָמַר בְּאֲנָה וְרֵאשִׁית אֶת־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר הוּשָׁם אֹדְנִי שָׁמָּה :

Mo está aqui: porque ha resuscitado, como dixo. Venid, ved el lugar donde fue puesto el Sennor.

7 וּבְמַהֲרָה לֵכְנָה וְאָמַרְנָה
לְתַלְמִידָיו כִּי קֹס מִמֵּתִים וְהִנֵּה
יֵלֵךְ לִפְנֵיכֶם בְּגַלִּיל וְשָׁם־תִּרְאֻנָּה
אֶתְּנִי וְהִנֵּה אֲמַרְתִּי לָכֵנָה :

Y presto id, dezid a sus Discipulos, que ha resuscitado de los muertos: y heaqui os espera en Galilea; alli lo vereys: heaqui os lohe dicho.

ΚΕΦΑΛ. κη'.

Οὕτως δὲ σαββάτων τῇ ὀκτω-
σκήσῃ εἰς μίαν σαββάτων,
ἢ λη μαρία ἢ μαγδαλῆ, καὶ ἡ
ἄλλη μαρία, προσῆσαν τὸν τάφον.

Or au soir du Sabbat, au iour qui deuoit luire, pour le premier de la semaine, Marie Magdeleine, & l'autre Marie vindrent voir le sepulcre.

2. Καὶ ἰδοὺ σέιζμος ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου κατέβας ἐξ οὐρανό, περισσεύων ἐπεκύλισε τὴν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

Et voici, il se fit vn grand tremblement de terre, car l'Ange du Seigneur descendit du ciel, & vint, & roula la pierre arriere de l'huis du sepulcre, & s'assit sur icelle.

3. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκόν, ὥσπερ χιών.

Et son regard estoit comme vn esclair, & son veitement comme neige.

4. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἰσθίσαν οἱ τηρουῦντες, καὶ ἐγένοντο ὥσπερ νεκροί.

Et les gardes, pour la peur qu'ils eurent de lui, furent effrayés & deuindrent comme morts.

5. Ἀπεκρίθεις δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε πᾶς γυναιξί, μὴ φοβεσθε ὑμεῖς· εἶδ' ὅτι ἰησοῦ τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.

Mais l'Ange prenant la parole, dit aux femmes, Vous autres ne craignez point: car ie say que vous cherchez Iesus qui a esté crucifié.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε ἡ γέρενη γὰρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἰδετε τὸν τόπον ὅπου ἐκείτο ὁ κύρτος.

Il n'est point ici: car il est resuscité comme il l'auoit dit. Venez, voyez le lieu où gisoit le Seigneur.

7. Καὶ ταχύ προέβησαν εἰπατι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἡ γέρενη ἀπὸ τῆς νεκρότης, καὶ ἰδοὺ παρὰ ὑμᾶς εἰς γαλιλαίαν ἐκείνη αὐτὸν ὁψείδει· ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

Et vous en allez bien tost: & dites a les disciples qu'il est resuscité des morts, & voici, ils s'en va deuant vous en Galilee, là vous le verrez: voici, ie le vous ait dit.

Vespere autem sabbathi quæ lucessit in prima sabbathi, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum.

Nowe in the ende of the Sabbath/ when the first day of the weeke beganne to darne/ Marie Magdalene/ and the other Marie came to see the sepulchre.

2. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo: & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum.

And behold/ there was a great earthquake: for the Angel of the Lorde descended from heauen/ and came and rolled backe the stone from the doore/ and sat upon it.

3. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: & vestimentum eius sicut nix.

And his countenance was like lightning/ and his raiment: white as snow.

4. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.

And for feare of him / the keepers were astonied/ and became as dead men.

5. Respondens autem angelus dixit mulieribus, Nolite timere vos: scio enim quod Iesum qui crucifixus est, quaeritis.

But the Angell answered/ and said to the women / Feare ye not: for I knowe that ye seeke Iesus which was crucified.

6. Non est hic: surrexit enim, sicut dixit, venite & videte locum ubi positus erat Dominus.

He is not here/ for he is risen/ as he saide: come/ see the place where the Lorde was laid.

7. Et citò euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.

And go quickly/ and tel his disciples/ that he is risen from the dead/ and behold he goeth before you into Galilee: there ye shall see him: so / I haue tolde you.

Am Abend aber des Sabbathes/ welcher anbricht am Morgen des ersten Feyertags der Sabbathen/ kam Maria Magdalena/ vnd die ander Maria/ das Grab zusehen.

Am Sabbathen at afften / huiſſen der beghindis den forſte Heilige dagi Sabbatherne om Morgen / kom Maria Magdalena/ oc den anden Maria/ at ſee Græffuen.

2. Vnd ſihe es geſchach ein groß Erdbeben. Denn der Engel des HERRN kam vom Himmel herab/ tratt hinzu/ vnd walget den Stein von der Thür/ vnd ſagte ſich drauff.

De ſee/ der ſtede it ſtort Jordſtel. Thi HERRN Engel kom ned aff Himmelen / traadde hen til/ oc velte Stenen fra Døren/ oc ſette ſig der paa.

3. Vnd ſeine geſtalt war wie der bliß/ vnd ſein kleid weiß als der ſchne.

Det hans ſteckſſe vaar lige ſom ſniit/ oc hans Klede hviit ſom ſne.

4. Die Hüter aber erſchracken für forcht/ vnd wurden als weren ſie tod.

Men Voetterne forſerdedis aff ſcæet oc bleffue lige/ ſom de haſſde veret døde.

5. Aber der Engel antworttet/ vnd ſprach zu den Weibern: Fürchtet euch nicht/ ich weiß/ daß jr Jeſum den gecreuſigten ſuchet.

HERRN Engel ſuarede/ oc ſagde til Quinderne / Frøcter eder icke / Jeg veed/ at i ſede eſſter Ieſum den Kaarsſte.

6. Er iſt nicht hie/ Er iſt auferſtanden wie er geſagt hat. Kommet her vnd ſehet die ſtet/ da der HERR geſegen hat.

Hand er icke her/ Hand er opſtanden / ſom hand ſagde. Kommer hid/ oc ſeer den ſted/ ſom HERR ſaa.

7. Vnd gehet eilend hin/ vnd ſaget es ſeinen Jüngern/ daß er auferſtanden ſey von den todten/ vnd ſihe/ er wird für euch hingehen in Galilæam/ da werdet jr in ſehen/ ſihe ich hab euch geſagt.

De gaar ſtrax hen/ oc ſiger hans Diſciple det / at hand er opſtanden fra de døde/ De ſee / hand ſkal gaa hen ſaar eder til Galilæam / Der ſkulle i ſee hannem/ ſee/ ieg haſſuer ſagd eder det.

Makonánij pak Soboty/ když giž ſvítalo na Neděli/ přišla Maria Magdaléna/ a druhá Maria/ aby spatřily Hrob.

Moſtátia ſoboré gdy ſvítalo naprŕwſy džen po ſobocie/ przyſła Maria Magdaléna / y druga Maria / aby grobo ogladaly.

2. A an Země třesení ſtalo ſe velké: Nebo Angel Páně ſſtaupil s Nebe/ y přſtaupiv odvalil kámen/ a poſadil ſe na něm.

Koto ſie ſtalo wielkie drzenie ziemie / abowiem Aniol Pánſi ſſtaupil s niebá / przyſtaupiv odwalil kámen ode drzewi / y ſiedział na nim.

3. A byl obličej jeho jako bleſt/ a ſaucha jeho bílé jako ſníh.

B bylo weyſſenie tego iáko blyſkawicá / a odzienie ie° biale iáko ſniegu.

4. A proſtrach jeho zděſhli ſe ſtráſnij / a včinení gſau jako mrtwi.

Mod bojáſnſtego ſtrože przyſtráſent ſa/ y ſtali ſie iáko by mŕtvi.

5. O odpověď Angel/ řekl ženám: Nebojte ſe wy/ nebwím že Gejiſſe (kterýž geſt vſtrýžován) hledáte.

Odopwiedziac Aniol / rzekł niewiaſtham / Nie bojcie ſie wy/ boia wiem iż Jezuſa vſtrýžovánego ſuſacie.

6. Nejiť ho tuto/ wſtál geſt jagiſť / jakož předpowěděl. Podte/ a wiſte miſto / kdež byl položen Pán.

Nie mŕſci go tu/ abowiem wſtal z mŕtwých iáko powiedziál/ chodźcie ogladajcie mieſce gdié leżał Pán.

7. A rychlé gdauce/ powězte Bředniſtám geho / že geſt wſtal z mŕtwých: a hle předes gdeť wás do Galilee/ tam gen vſtíte: An powěděl gſem wám.

A predko idac / powiedzie wcznomiego iż wſtal z mŕtwých / koto idzie przed wami do Galileie / thám go vſtíte / otomci wam powiedziál.

כח

8 ואולי עגל מן הקבר
בדחלתו ובחדותו
רפתתו ורהטו דיאמנו
לתלמידיו:

*Et elle s'écrite prestamente del monu-
mento con timore & allegrezza grande
corsero ad annuntiarlo a i suoi discipo-
li. E mentre ch' elle andauano per annun-
tiarlo a i suoi discipoli.*

9 והא ישוע פגע בהן
ואמר להן שלום לכן
הנין בן קבר אחדי ר
רגלוהי וסגדי לה:

*Ecco che Iesus venne loro incontro
dicendo, Iddio salui: & elle accostate-
si, abbracciarono i suoi piedi, & inchina-
ronsi dinanzi a lui.*

10 הנין אמר להן ישוע
לכח תדחלו אלא גו
אמריו לאחי דיאולון ל
לגלילא ותמו רחונגני:

*Allor Iesus disse loro, Non habbiate
paura: andate, fate intendere a i miei
fratelli che vadano in Galilea, e la mi ve-
dranno.*

11 בד אולי דיו אחי א
אנשא מן קסטונגרא הנון
למדינתו ואמריו לרבי
פנהא כל מים דהנא:

*Et andando elle, ecco, alcune de le
guardie vennero a la città, e raccontoro-
no a i principali Sacerdotti tutte le cose
auuenute.*

12 ואתפנשו עם השישא
ונסבו מלכא ויהבו פספא
לא ועור לקסטונגרא:

*Allora essi congregatisi insieme co i
Vecchi, e preso consiglio, dettero a i solda-
ti vna gran somma di denari.*

13 ואמריו להן אמריו
דתלמידיו אתו גנבוהי
בללילא פד דמכיו:

*Dicendo, Dite che i suoi discipoli son
venuti di notte, & hannolo rubbato men-
tre che voi dormiuete.*

14 ואן אשתמיצת הדא
קדם הגמין חנו
מפיסיו לה ולכן דלא
צפתא עבדינו:

*E se questo sarà udito dal Presidente,
noi il persuaderemo, e faremo voi sicuri.*

כח

8 והצאנה במהרה מן הקבר
ביראתה ובשמחה גדולה ותלצנה
להגיד לתלמידיו:

*Entonces ellas saliendo del sepulchro con
temor y gran gozo, fueron corriendo a darlas. nue-
uas a sus Discipulos. Y yendo a dar las nueuas a
sus Discipulos.*

9 ובאשר הלכו להגיד לתלמידיו
והנה ישוע גקרה להן לאמר
שלום לכן והנה געשו ותפשו
את רגלין וישתחויה לן:

*Heaqui Iesus les sale al encuentro, dizien-
do, Ayays gozo. Y ellas llegaron, y trauaron de
sus pies, y adoraronlo.*

10 אן אמר להן ישוע אל-
תיראנה לכנה והגדנה לאחי
אשר ילכו גלילא ושם יראו:

*Entonces Iesus les dice, No temays, id, dad
las nueuas a mis hermanos, que vayan a Galilea,
y allà me verán.*

11 ובאשר הלכו הנה הנה
קצת משומרים בנא אל-העיר
והגידו לראשי הכהנים את כל-
אשר געשו:

*Y yendo ellas, heaqui vnos dela guarda vi-
nieron a la Ciudad, y dieron auiso a los principes
de los Sacerdotes de todas las cosas que auian a-
contecido.*

12 ויאספו הזקנים ויעצו ויקחו
ויתנו כסף לרב לאנשי מלחמה:

*Y juntados con los Ancianos, auido conse-
jo, dieron mucho dinero a los soldados.*

13 לאמר אמריו כיתלמידיו
בנא בלילה ויגבוהו בשכבנו:

*Diziendo: Dezid, Sus Discipulos vinieron
de noche, y lo hurtaron, durmiendo nosotros.*

14 ואם תשמע זאת מן הפקיד
אנחנו נפתח אותו ונבטיח
אתכם:

*Y si esto fuere oydo del Presidente, noso-
tros lo persuadiremos, y hazeros hemos seguros.*

κη.

8. Καὶ ἐξελθούσαι ταχὺ καὶ ἀπο-
μνημεύσας μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς
μεγάλης, ἰδράμον ἀπαγγέλλου-
σαι τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν.

*Elles adonc se partirent legerement
du sepulcre avec crainte & grand' ioye:
& coururent l'annoncer aux disciples
d'icelui.*

9. Ὡς δὲ ἐπεβόοντο ἀπαγγέ-
λαι τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ
ἰησοῦς ἀπήνησεν αὐταῖς, λέγων·
χαίρειτε αἱ ᾗ προσελθούσαι κεραι-
νίζου αὐτῶν πύλας, καὶ προσ-
κυνήσαν αὐτῶν.

*Mais comme elles alloient pour l'an-
noncer à ses disciples: voici Iesus leur
vint au deuant, disant, Bien vous soit.
Et elles s'approcherent, & empoigne-
rent ses pieds, & l'adorerent.*

10. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς,
μὴ φοβῆσθε. ὑπάγετε, ἀπαγ-
γάλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀ-
πέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ
κἄν με ὀψονται.

*Adonc Iesus leur dit, Ne craignez
point: allez, & annoncez à mes freres
qu'ils aillent en Galilee, & que là ils me
verront.*

11. Πορεύομενων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ
τινες τῆς καστὰς εἰσβήσας εἰς τὴν
πόλιν, ἀπήγγελλον τοῖς ἀρχιερεσιν
ἅπαντα τὰ περὶ τῶν μαρτύρων.

*Or quand elles furent parties, voici,
quelques vns de la garde vindrent en
la ville, & rapporterent aux Sacrifica-
teurs toutes les choses, qui estoient ad-
uenues.*

12. Καὶ συναχθέντες μετὰ τοῦ
πρεσβυτέρων, συμβούλιον λαβόν-
τες ἀργυρεαῖα ναὶ ἰδωκαν τοῖς
στρωτάταις.

*Lors ils s'assemblerent avec les An-
ciens, & apres qu'ils eurent prins con-
seil, ils donnerent bonne somme d'ar-
gent aux gendarmes.*

13. Λέγοντες, εἰπατε, ὅτι εἰ μα-
θηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἐκλε-
ψαν αὐτὸν ἡμεῖς κοιμώμενοι.

*Leur disans, Dites, Ses disciples sont
venus de nuit, & l'ont desrobbe com-
me nous dormions.*

14. Καὶ εἰὰν ἀκούσῃς τοῦ πρῶ-
του ἡγεμόνου, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν,
καὶ ὑμεῖς ἀμελείμεν ποιήσασθαι.

*Et si le Gouverneur vint à entendre
ceci, nous le lui persuaderons, & vous
en mettrons hors de peine.*

8. Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius.

So they departed quickly from the sepulchre with feare and great ioye and did runne to bring his disciples word.

9. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens, A uere. Illæ autem accellerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.

And as they went to tell his disciples, behold Iesus also met them saying, God saue you. And they came and tooke him by the feete, and worshipped him.

10. Tunc ait illis Iesus, Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

Then saide Iesus vnto them, Bee not afraid. Go, & tell my bretheren that they goe into Galilee, and there shall they see me.

11. Quæcùm abiissent, ecce quidam de custodibus uenerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

Nowe when they were gone, behold some of the watch came into the citie, and shewed vnto the hee Priestes all the things that were done.

12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus.

And they gathered them together with the Elders, and tooke counsell, & gaue large money vnto the souldiers.

13. Dicentes, Dicite Quia Discipuli eius nocte uenerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus.

Saying, Say, his disciples came by night and stole him away while we slept.

14. Et si hoc auditum fuerit à Præsidente, nos luadebimus ei, & securos vos faciemus.

And if the gouernour heare of this, wee will perswade him, and saue you harmeles.

8. Vnd sie giengen eilend zum Grabe hinaus / mit forcht vñnd grosser freude / vñd lieffen / daß sie es seinen Jüngern verkündigten. Vñd sie giengen seinen Jüngern zuverkündigen.

De de ginge hastelike vñd aff Gräffuen met froet oc stor glede / oc lebe / at de kunde kundgøre hans Disciple det. De der de ginge at kundgøre hans Disciple det.

9. Sihe / da begegnet ihnen Iesus / vñd sprach: Seidt gegrüßet. Vñd sie tratten zu ihm / vñd griffen an seine Füße / vñd fielen für ihm nieder.

See / da mörte Ihesus dem / oc sagde / Hel vere eder / De de traadde til hannem / oc toge paa hans Føder / oc fuldened saar hannem.

10. Da sprach Iesus zu ihnen: Fürchtet euch nicht / gehet hin / vñd verkündiget es meinen Brüdern / daß sie gehen in Galileam / daselbs werden sie mich sehen.

Da sagde Ihesus til dem / Frøcter eder icke / gaar hen / oc kundgører mine Brødre det / At de gaa til Galileam / der skulle de see mig.

11. Da sie aber hingiengen / sihe / da kamen etliche von den Hüttern in die Stadt / vñ verkündigten den Hohenpriestern alles was geschehen war.

De der de ginge hen / See / da komet nogle aff Bocterne i Staden / oc forkyndede de Ypperste Priester / alt det som vaar skeet.

12. Vñd sie kamen zusammen mit den Eltesten / vñd hielten einen rath / vñd gaben den Kriegsknechten Gelts gnug.

De de kometen tilsammen met de Eldste / oc hulde it Raad / oc gaffue Stridymendene Pendinge noet.

13. Vñd sprachen: Saget / seine Jünger kamen des Nachts / vñd stahlen ihn / die weil wir schliefen.

De sagde / Siger / Hans Disciple komete om natten / oc staalet hannem / den stund wi soffue.

14. Vñd wo es würde auskommen bey dem Landpfleger / wollen wir ihn stillen / vñnd schaffen / daß ihr sicher seyt.

De der som Landsherren saar det at vide / da ville wi stille hannem til freds / oc skaffe det saa / at i skulle vere vden fare.

8. Vñd sy ryehte z Probu s bānū / a s radosij welitau bēzije / aby Brednifum ges ho z wēstowaty. Kdny pak om yly / z wēstowaty Brednifum geho.

Tedy wy sedy ryehto z grobu z bōrānū y z radoācia wielka / bīs ezāly aby oznaymily vczniom ies go / A gdy sly aby tho opowiedziāly vczniom tego.

9. An Bēziffs potkal se s nī mi / ſka: Zdrāwy budte. A ony pīstapily a chopily se noh geho / a klanēly se genu.

Oro Iezus zāsedł im droge / mowiac / Wadzcie pozdrowione / A ony przystapowały wchwyły sie nogiego / y chwale mu dali.

10. Tedy Bēziffs řekl glm: Nebogte se / Gdēte z wēstugte Bratřim mým / at gdau do Galilee / tamt mne vřij.

Tedy im řekl Iezus / Nie boz ycie sie / řdžcie / oznaymte brāciey moiey aby sly do Galileey / tam že mne vřza.

11. Kterēto řdy odesly / an nēkterij z řtrāžnych pīřli do Mēsta / a oznāmili knij řatu om knēžřtym wřetny wēcy řterē se tu řtaly.

A gdy ony sly / oto niektorzy z řtrāžey pīřli do miāřtā / y oznāymili pīzednteyřym řaplanom wyřtē řzeczy řtore řie řtaly.

12. A řsedł se s řtarřym / a radu pēniwřse / penijze hogz nē dali zoldnēřum.

Tedy sie zebrāli z řtarřym / y porādzily sie / wiele pīmedzy dali zoldnēřom.

13. Řkauc: prawte / ře Brednifum geho pīřli w noey / a w řradli gen / řdy řsme mry řpali.

Mowiac / Powiedaycie ř vczniowie tego noca pīřsedly / w řradli go nam gdy smy řpali.

14. A vřly řpali o tom Blāř dat / mry řo na řē nawedeme / a wās bēpēny vczniyme.

A řsly to řtārořy do řtā / mry go na řo nāmowiemy / a bēpē eczymi wās vczyniemy.

כח

15. הָגִינוּ דִּין פֶּד נִסְכּוֹ כֶּסֶפָא
עֲבָדוּ אִיךָ דְּאֵלֵפוֹ אֲנֹן
וְנִבְקַת מַלְתָּא הָדָא בֵּית
יְהוּדִיָּא עַד-מָא לְיוֹמָנָא:

Essi presi i denari, fecero secondo che era stato loro insegnato. E questa parola fu divulgata fra i Giudei infino al giorno d'oggi.

16. תְּלִמִידָא דִּין חֲדָעֶסר
אֹדְלוּ לְגִלְיָלָא לְטוֹרָא אֵיכָא
דְּנֹעַד אֲבֹנוֹ יֵשׁוּעַ:

Har gli undici discepoli sen' andarono in Galilea, nel monte dove Iesus haueua ordinato loro.

17. וּפֶד חֲוָאֵהִי סָגְדוּ לָהּ
מִנְהֹנוֹ דִּין אֶתְפִּלְגוּ הֵנוּ:

Et come lo videro, l'adorarono: ma pur alcuni dubitarono.

18. וְקָרַב יֵשׁוּעַ מֵלָלָא
עֲמֵהֶון וְאָמַר לְהֹון אֶתִּיבָב
לִי כָּל שׁוֹלְטֹן בְּשָׁמַיָּא
וּבְאַרְצָא (וְאֵיכָנָא דְּשָׁדְרָנִי
אֲבִי אֵף אֲנָא מְשַׁדֵּר אֲנָא
לְכוּן):

Et Iesus accostandosi parlò loro, dicendo, A me è data ogni potestà in cielo & in terra. (Come il Padre ha mandato me), così io mando voi.)

19. וְלוֹ הֲבִירָא וְלִמְדוּ
כְּלֵהֹון עֲמֵמָא וְאֵצְמִדוּ
אֲנֹן בְּשֵׁם אָבִיא וּבְרָכִי
וְרוּחָא דְּקֹדֶשׁ:

Andate dunque & insegnate a tutte le genti, battezzando gli nel nome del Padre, & del Figliuolo, & dello Spirito Santo.

20. וְאֵלֵפוֹ אֲנֹן דִּיטְרוּן
כָּל מָא דְּפִקְדֻתְכוֹן וְהָא
אֲנָא עֲמֵכוֹן אֲנָא כְּלֵהֹון
יוֹמָתָא עַד-מָא לְשׁוֹלְמָה
דְּעֵלְמָא אֲמִין:

Insegnando loro ad osservare tutte le cose che io v'ho comandate. Et ecco io son sempre con esso voi, infino à la consumation del secolo.

שְׁלָם אֲוִנְגִלְיֹון קְדִישָׁא
כְּרוּוֹתָא דְּמִתִּי דְּאֶכְרוּ
עֲבָרָתִית בְּאַרְצָא
דְּפִלֶסְטִינִי:

כח

15. וְהִמָּרָה לְקַחְוֹ אֶת-תְּכֵסֶף
וַיַּעֲשׂוּ בְּאִשָּׁר לְמַדּוּ וַיַּשְׁמְעוּ
דְּבָרָה זֹאת בֵּין יְהוּדִים עַד-
הַיּוֹם הַזֶּה:

Y ellos, tomado el dinero, hizieron como estauan instruydos. y este dicho fue diuulgado entre los Iudios hasta el dia de oy.

16. וַיַּעֲשׂוּ עֲשָׂר תְּלִמִידִים הֵלְכוּ
אֶל-גִּלְיָלָה עַל-הַר אֲשֶׁר יְעֹדוּ
לָהֶם יֵשׁוּעַ:

Mas los onze Discipulos se fueron à Galilea, al monte, donde Iesus les auia ordenado.

17. וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לּוֹ
וְקִצְתָּם סִפְקוֹ:

Y como lo vieron, adoraronlo: mas algunos dudaron.

18. וַיֵּשׁ יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
לֵאמֹר גִּתֶּן לִי כָּל-שְׁלֹטֹן בְּשָׁמַיִם
וּבְאַרֶץ (וּבְאִשָּׁר שְׁלַחְנִי אֲבִי
לִכְנָא אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֲתָכֶם):

Y llegando Iesus, hablòles, diciendo, Toda potestad me es dada en el cielo y en la tierra. (Como me embió el Padre; anfi tambien yo os embio.)

19. עַל-כֵּן לִכּוּ וְלִמְדוּ אֶת-כָּל-
תְּגִימִים וְטִבְלוּ אֹתָם בְּשֵׁם הָאָבִי
וְהַבֵּן וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

Portanto id, ensennad à todas las gentes; baptizando los en nombre del Padre, y del Hijo, y del Espiritu sancto.

20. וְלִמְדוּ אֹתָם לְשֹׁמֵר כָּל-
אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֲתָכֶם וְהִנֵּה אֲנִי
עִמָּכֶם הוּא כָּל-הַיָּמִים עַד-
תְּכַלִּית הָעוֹלָם אָמֵן:

Ensenmandolos que guarden todas las cosas que os he mandado: y he aqui yo estoy con vosotros todos los dias hasta la fin del siglo.

וַיִּשְׁלַמְהוּ בְּשׁוֹרָה טוֹבָה וְתוֹרָה
יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ הַגָּבִיחָה עַל-
יְדֵי מִתִּי הַמַּבִּישׁ:

κη.

15. οἱ δὲ λαβόντες τὸ ἀργύ-
ριον, ἐπέποιον ὡς ἐδιδάχθησαν καὶ
διεφημίωθη ὁ λόγος ἐν τοῖς
Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

Et iceux ayans prins l'argent, firent ainsi qu'ils eitoient enseignés: tellement que ce propos à esté diuulgue entre les Iuits, iusques à ce iourd'hui.

16. οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύ-
θησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄ-
ρος ὃ ἐπέτατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.

Mais les onze disciples s'en allerent en Galilee, en la montagne où Iesus leur auoit ordonné.

17. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσκύ-
νησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.

*Et quand ils leurent veu, ils l'adore-
rent, mais quelques vns douterent.*

18. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλά-
λη πρὸς αὐτοὺς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα
ἐξουσία ἐν ὕραν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, (κα-
θὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, καγὼ
πέμπω ὑμᾶς)

*Et Iesus s'approchant parla à eux, di-
sant, Toute puissance m'est donnée au
ciel & en terre, (comme mon Pere m'a
enuoyé, ainsi aussi ie vous enuoye.)*

19. Πορεύθε τις ἑὼν μαθητεύ-
σατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ
τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

*Allez donc, & endoctrinez toutes
nations, les baptizans au nom du Pere,
& du Fils, & du saint Esprit.*

20. Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐνετείλαμιν ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ
ἐγὼ μετ' ὑμῶν εἰμι πάντας τοὺς ἡμέ-
ρας, ἕως τῆς σιωλείας τοῦ αἰῶ-
νος ἀμήν.

*Et les enseignans de garder tout ce
que ie vous ai commandé: & voici ie
suis avec vous tousiours iusq' à la fin du
monde. Amen.*

Τέλος τῆς κατὰ Ματθαῖον
ἀγίας εὐαγγελίας.

S. MATTHAEVS.

C A P. XXVIII.

15. At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudaeos, usque in hodiernum diem.

So they took the money / & did as they were taught : and this saying is now spread among the Jewes vnto this day.

16. Vndecim autem discipuli abierunt in Galilaeam, in montem ubi constituerat illis Iesus.

Then the eleven disciples went into Galilee, into a mountaine / where Iesus had appointed them.

17. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt.

And when they saw him / they worshipped him : but some doubted.

18. Et accedens Iesus locutus est eis, dicens, Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. (Sicut misit me pater, & ego mitto vos.)

And Iesus came / & spake vnto them / saying / All power is giuen vnto me in heauen and in earth. (As my Father sent me / so send I you.)

19. Euntes ergo docete omnes gentes : baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti,

Go therefore / & teach all nations / baptizing them in the name of the Father / & the Sonne / and the holy Ghost.

20. Docentes eos servare omnia quaecunque mandavi vobis : & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.

Teaching them to observe all things / whatsoever I have commanded you : and lo / I am with you alway / vntill the ende of the world / Amen.

F I N I S.

S. Mattheus.

Das XXVIII. Capitel.

15. Vnd sie namen das Geldt / vnd theten wie sie geleret warē. Solches ist eine gemeine rede worden bey den Jüden / biß auff den hentigen tage.

De de roge Pendinge / oc giorde si ge som de vaare vnderuilde. Derte bleff en almindelig tale hoff Jē dene / indtil paa denne dag.

16. Aber die eilff Jünger giengen in Galilea / auff einen Berg / dahin Iesus ihnen bescheiden hatte.

Men de elleffue Disciple ginge til Galileam / paa it Bierg / som Ihesus hadde bestillet dem hen.

17. Vnd da sie ihn sahen / fielen sie für ihm nieder / Etliche aber zweiffelten.

De der de saae hannem / da fulde de ned saar hannem / Men nogle tuilede.

18. Vnd Iesus trat zu ihnen / redet mit ihnen / vnd sprach : Mir ist gegeben alle gewalt im Himmel vnd Erden. (Gleich wie mich mein Vater gesandt hat / so sende ich euch.)

De Ihesus traadde til dem / talsede met dem oc sagde : Mig er giffuen al Maet i Himmelen oc Jorden. (Lige som Faderen vdsende mig / sah seder ieg eder.)

19. Darumb gehet hin / vnd lehret alle Völker / vnd tauffet sie in namen des Vaters / vnd des Sons / vnd des heiligen Geists.

Gaar fordi hen / oc lærer alle Folsk / oc døber dem / i Naavn Faders / oc Sons / oc den hellige Aand.

20. Vnd lehret sie halten alles was ich euch befohlen habe. Vnd sihe / ich bin bey euch alle tage / biß an der Welt ende.

De lærer dem at holde / al det ieg haaffuer befaler eder. De see / Jeg er haff haff alle dage / indtil Verdens ende.

Ende des Euangelions
S. Matthes.

S. Mathaus.

Kapitola XXVIII.

15. A oni wzawosze penijze / včeli nili tak jak byli naučeni. V rozhlásseno gest slovo to v ži duom / až do dnešního dne.

A oni wżlawoszy pieniadze / včeli žynili takto ie naučeno / y rozniósłá sie rá powieść między žydy až do dnia tego.

16. Gedenácte pak Včedníž / kuow odesllo do Galilee / na huoru kdežto jim byl vložen Gezijs.

Jedennácté the ž vezntow gli do Galileie / ná gore gdje im postáno wil Jezus.

17. A widaence gen klaněli se mu / ale někteří pochybovali.

Wyzrawoshy go / dali mu chwalu / & někteřzy watpili.

18. A přistoupiv Gezijs mluvil jim / řka : Dána mi gť wšeliká moc na Nebi y na zemi. (Jakož mne poslal otec / y ná solhláni wás.)

A przystąpiwszy Jezus / mowit im rzekac / Dána mi jest wšykła zwierzchność ná niebie y ná žiemi. (tak iáko mne poslal oćec / tak žey ja was posylam.)

19. Protož gdauce včte wšesky Národy / křtíce ge we Geměnu Otce / y Syna / y ducha Swatěho :

Jdac tedy vezcie wšykty národy / Krzczac ie w imie Ocy y Syna y Duchu swiatěgo.

20. Včijce ge zachowáwati wšesekny wěcn / kterěž gsem kóli přikázal wám. A hle ná s wami gsem po wšesekny dni / až do skonání Swěta.

Vczac ie chowác wšyktych rzeczy com wam przykazal / A oto ja iestem z wami po wšykty dni až do skončenia swiata.

Dokonává se Ewangellum
sepsané od Swatěho
Mathausse.

S A N C T V S M A R C V S,

S Y R I A C E,

E B R A I C E,

G R Æ C E,

L A T I N E,

G E R M A N I C E,

B O H E M I C E,

I T A L I C E.

H I S P A N I C E.

G A L L I C E.

A N G L I C E.

D A N I C E.

P O L O N I C E.

Ex

Dispositione & Adornatione

E L I A E H V T T E R I.

G E R M A N I.

דמקום

ב פ י מ ר ק ו ס

KATA MAPKON.

פלאין א

שנ דאונגליון
שוע משיחא
ברה דאלהא :

*Il principio de l'Euangelio di Iesus
CHRISTO Figliuol di Dio.*

2 איך דפתיב פאישענא
גבוא דהא משיחא
מלאכי קדם פרציה
דיתקו איךהא :

*Si come è scritto ne i Profeti, Ecco io
mando il mio messaggero dinanzi à la
tua faccia, il quale apparecchia la tua
via innanzi à te.*

3 קלא דהרא במדברא
טיבו אורחה דמרגו
ואשו שביליה :

*La Voce di colui che grida nel deser-
to, Apparechiate la Via del Signore, fate
dritti i suoi sentieri.*

4 הוה יוחנן במדברא
מעמד ומכור
מעמודיתא דתיבותא
לשובקא דחטתא :

*Giovanni era nel deserto à battezza-
re, e à predicare il battesimo de la peni-
tentia, in remissione de peccati.*

5 ונפקא הנת לותה פלה
פור דיהוד ופלהון
בניאורשלם ומעמד הוה
להון פיורדן גהר פד
מודין בחטההון :

*Et tutta la region de la Giudea, e quei
di Ierusalem andavano à lui, & erano
tutti battezzati da esso nel fiume Giorda-
no, confessando i lor peccati.*

6 הוה יוחנן לביש הוה
לבושא דסערא דגמלא
ואסיר הוה ערקתא
דמשכא פחצוהי
ומאכולתה איתיה הנת
המצא ודבשא דברא :

*Ora Giovanni era vestito di peli di
camello, e cinto da vna cintura di cuoio
intorno à i suoi fianchi : e mangiava lo-
custe e mele salvatico.*

נ

נשית הבשורת ישוע
המשיח בן אלהים :

*Comiença el Euangelio de Iesus el Christo hi-
jo de Dios,*

2 פאשר גכתב בגביאים הגני
שולח מלאכי לפניה
דרכה לפניה :

*Como esta escripto en los prophetas, Hea-
qui yo embio mi Angel delante de tu faz, que a-
pareje tu camino delante de ti.*

3 קול קורא במדבר פני דרך
יהוה ישרו בערבה מסלה
לאלהים :

*Boz del que clama en el desierto, Aparejad el
camino del Sennor : enderecad sus veredas.*

4 הוה יוחנן טובל במדבר וקורא
טבילת תשובה לסליחת
חטאים :

*Baptizava Ioan en el desierto, y predicava
el baptismo de penitencia para remission de
peccados.*

5 ויצא אליו כל ארץ יהודה
ואשר בירושלים ויטבילו בממנו
כלם בירדן תהר מתוהים את
חטתם :

*Y salia à el toda la prouincia de Iudea, y los
de Ierusalem : y eran todos baptizados deel enel
rio del Iordan, confessando sus peccados.*

6 ויהי יוחנן בעל שער כי
לבושו משערוה מליים ואזור
עור אזור במתניו ואכל ארבה
ודבש היער :

*Y Ioan andaua vestido de pelos de camello,
y de vna cinta de cuero arredor de sus lomos : y
comia langostas y miel montés.*

α.

ΑΡΧΗ Δ' αγγελίου ιη-
σου χριστου υιου του
θεου.

*Le commencement del' Euangile
de Iesus Christ Fils de Dieu.*

2 Ως γέγραπται εν τοις προφή-
ταις, ιδου υγω αποσπλω τ' αγγε-
λον μου παρ' εσεωσας, ος κα-
τασκευασει τω οδο σα εμπε-
ρην σου :

*Ainsi qu' il est escrit es Prophetes,
Voici, j' enuoye mon mellager deuant
ta face, qui preparera ta voye au deuant
de toi.*

3. Φωνη βοωντος εν τη ερημω ε-
πομασσει τω οδο κυρου. διθει-
ας ποταμους παρ' εσεως αυτου :

*La voix de celui qui crie au desert
est, Accoustrez le chemin du Seigneur
d' ellez les sentiers.*

4. Ερχετο ιωαννης βαπτίζων
εν τη ερημω, και κηρύσσων βαπτι-
σμα μετανοιας εις αφεση αμαρ-
τιων.

*Iehan baptizoit au desert, & pre-
schoit le Baptême de repentance, en
remission des pechés.*

5. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν
πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ ἱερο-
σολυμίται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάν-
τες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπὸ
αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρ-
τίας αὐτῶν.

*Et tout le país de Iudee, & ceux de
Ierusalem alloient vers lui, & estoient
tous baptizés par lui au fleuve du Ior-
dain, confessans leurs pechés.*

6. Ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνεδυμμένος
τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερ-
ματίνην περὶ τὴν ὀσφυῖν αὐτοῦ, καὶ
ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἀγρί-
ον.

*Or Iehan estoit vestu de poils de
chameau, & auoit vne ceinture de cuir
autour de ses reins : & mangcoit des
fauterelles & du miel sauvage.*

S. MARCI.

CAP. I.

INITIUM evangelii
Iesu Christi filii Dei.

The beginning of the Gospel of Iesu
Christ the Sonne of God:

2. Sicut scriptum est in I-
saia propheta: Ecce ego
mitto angelum meum ante
faciem tuam, qui præpara-
bit viam tuam ante te.

As it is written in y Prophets.
Behold: I send my messenger before
thy face: which shall prepare thy way
before thee.

3. Vox clamantis in de-
serto, Parate viam Domini,
rectas facite semitas eius.

The voice of him that crieth in the
wildernes is: Prepare the way of the
Lorde: make his paths straight.

4. Fuit Iohannes in deser-
to baptizans. & prædicans
baptismum pœnitentiæ in
remissionem peccatorum.

John did baptize in the wildernes/
and preach the baptisme of amende-
ment of life: for remission of finnes.

5. Et egrediebatur ad
eum omnis iudæa regio, &
Ierolymitæ universi: &
baptizabantur ab illo in Ior-
danis flumine confitentes
peccata sua.

And all the countrey of Judea / &
they of Ierusalem went out unto him /
and were all baptized of him: in the ri-
uer Jordan / confessing their finnes.

6. Et erat Iohannes vesti-
tus pilis cameli, & zona pel-
licea circa lumbos eius: &
locustas & mel sylvestre e-
debat.

Nowe John was clothed with ca-
mels heare: and with a girdle of as kin-
ne about his loynes: and he did eate
locustes and wilde honey.

S. Marcus.

Das erste Capitel.

Dies ist der Anfang des
Evangelij von Iesu Christo/
dem Son Gottes.

Ette er Euangelij begyndelse om Ihesu Christo/
Guds Son.

2. Als geschriben stehet in den Pro-
pheten: Sihe/ich sende meinen Engel
für dir her/der da bereite deinen Weg
für dir.

Som staar scerffuit i Propheterne. See/ Ieg
sender min Engel saar dig/ som skal berede din vey
saar dig.

3. Es ist eine stimme eines Predi-
gers inn der Wüsten: Bereitet den
Weg des HERREN/ machet seine
Steige richtig.

Det er en Predikeris rost i Ørden/ Bereder
HERRENS vey/ gører hans stij rette.

4. Iohannes der war inn der Wü-
sten/ tauffet vnnnd prediget von der
Tausse der Busse/ zur vergebung der
sünden.

Iohannes vaar i Ørden/debte oc predicked om
Pœnitentis Daab/ til syndernis forladelse.

5. Vnd es gieng zu ihm hinaus das
ganke Jüdische Land/ vnnnd die von
Jerusalem/ vnnnd liessen sich alle von
ihm tauffen im Jordan/vnnnd bekenne-
ten ire sünde.

De der ganste Jødeland gick ud til hannem/ oc
de aff Ierusalem/ oc lode sig alle døbe aff hannem i
Jordan/ oc bekende deris Synder.

6. Iohannes aber war bekleidet mit
Kamelhaaren/ vnd mit einem ledern
Gürtel omb seine Lenden/ vnnnd aß
Hewschrecken vnd wild Honig.

De Iohannes vaar kled med Kamels haar/ oc
med et Velte aff lader om sine lender oc oed Gref-
hopper oc vilt Hunnig.

S. Marek.

Kapitola I.

Bůtatek Ewangelii-
um Gēzisse Krysta
Syna Bōzjho.

Půczatek Ewāngeliſey Jezusa
Krystusa Syna Bōzjgo.

2. Yakož psáno gēst v Iſa-
yáse Proroka: An Já pošy-
lám Angela mēho přēd Ewā-
rij twau / kterýž připraví
Cestu twau přēd tebau.

Jáko nápisano jest w prorocy/
Otcho ja pošylám pošlá mego
před oblicznošcía twoia / který
zgotnie drogę twą przed tobą.

3. Hlas wolagijchho na
Pauſti / připrawugte Cestu
PANIe / přijmē tūte stežy
geho.

Głos wołającego ná puſzczy-
ten jest / Gotuycie drogę PANIA/
zycie prostešcieſzti tego.

4. Byl Jan na Pauſti / a
křtil / y kázal Křest pokānij na
odpuſtēnij hřijchůw.

Byl Jan ná puſzczy Krzczac/
& opowiedal Krzest vzmānia ku
odpuſzczeniu grzechow.

5. W wchāzeli k němu ze
wsch Kraginy Židowſké / y
Geruzalēmskij wſhyci: a
křtili se od něho w Jordānē
Křce / w yznāwagijce hřijchy
swě.

Wſzli tedy wſhyci žiemā
Judſka ku němu y Jeruzolimecky
cy / & wſhycy od něgo Krzczeni
byli w rzece Jordānie / w yznawā-
iāc grzechy ſwoie.

6. A byl Jan odſijn ſiſtini
Wēblaudowhmi a Pās to-
ženný na bedrāch geho: a ko-
bolsn gedl a Med lejnij.

A Jan obločyl ſie w ſierſc
wēbladza / y pásem ſkorzānym
oſoko biodr swych / & iadal ſžā-
rāncze y miod leāny.

נ

7 וּמְכַרֵּה הָיָא וְאָמַר הָא
אֲתָא בְּתָרֵי דְחִילְתִּין מִנִּי
הוּ דִּלְא שׁוּא אֲנִי ר
דְּאִתְגְּהוּן אֲשֶׁרָא עֲרֵקָא
דְּמִסְגִּיָּה :

E predicaua, dicendo, Doppo me vien colui che è più potente di me, del quale io non son degno inchinandomi, di scioglièr la correggia de le scarpe.

8 אָנָּה אֲעֲמִידְתְּכוֹן בְּמִיָּה
הוּ דִּין יַעֲמִידְכוֹן בְּרוּחָא
דְּקוֹדֶשָׁא :

E vero ch'io s'ho battezzati con acqua: ma egli vi battezzarà con lo Spirito Santo.

9 וְהָיָא בִּינְמִתְנָה הַגּוֹן
אֲתָא יֵשׁוּעַ מִן נַצְרֶת
דְּגָלִילָא וְאִתְעִמַּד בִּיּוֹרְדָנוֹ
מִן יוֹרְדָנוֹ :

Et occorse che in quei giorni venne Iesus da Nazareth de Galilea, e fu battezzato da Giouanni nel Giordano.

10 וּמִחֲדָא דְסִלְקָא מִן
מִיָּה חֲוָנָא דְאִסְתְּרִיקוֹ
שְׁמִיָּה וְרוּחָא אִיךְ יוֹנָה
דְּנִחַתָּת עֲלֵיהּ :

Et incontinente scendo egli de l'acqua, vidde aprirsi i cieli, e lo Spirito come vna colomba, scender sopra esso.

11 וְהָלָא הֵנָּה מִן שְׁמִיָּה
אֲנִיָּה הוּ בְּרִי חֲבִיבִי בֶן
אֲבִיבִירָא :

Et nesci vna voce dal cielo, che disse, Tu sei il mio Figliuol dilecto, nel quale io mi sono bene compiaciuto.

12 וּמִחֲדָא אִפְקֵתָהּ
רוּחָא לְמַדְבָּרָא :

E subito lo Spirito il sospinse al deserto.

13 וְהָיָא תַּמּוּן בְּמַדְבָּרָא
יּוֹמֵתָא אַרְבַּעִין כַּד מ
מִתְנַשָּׂא מִן סִטְנָא ו
וְאִיתְהוּי הָיָא עִם חִיּוֹתָא
וּמִשְׁמִשִּׁין הָיָא לֵה מ
מִלְאכֵיהּ :

E fu lui nel deserto per quaranta giorni, done era tentato da satana: e staua con le bestie seluagge: e gli Angeli gli seruiauano.

14 בְּתַר דְּאִשְׁתַּלֵּם דִּין
יוֹחָנָן אֲתָנָה לֵה יֵשׁוּעַ
לְגָלִילָא וּמְכַרֵּה הַגּוֹן ס
סְבָרְתָנָה דְּמִלְכוּתָהּ דֵּ
דְּאִלְהָא :

Poi che Giouanni fu preso, Iesus venne in Galilea, predicando l'Euangelio del Regno di Dio.

נ

7 וַיִּקְרָא לְאָמַר בְּאִתְחַדֵּי הַגְּבוּר
מִמִּנִּי וְאִנִּי קִטְגִּיתִי מַשּׁוּחַ וּמַפְתִּיחַ
אֲתִּישְׁדֹּךְ נַעֲלָיו :

Y predicaua, diziendo, Viene tras mi el que es mas fuerte que yo, al qual no soy digno de defatar encorruado la correa de sus çapatos.

8 כִּי־אֲנִי טָבֵל אֶתְכֶם בְּמִים
וְהוּא יְטָבֵל אֶתְכֶם בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ :

Yo à la verdad os he baptizado con agua, mas el os baptizarà con Espiritu Sancto.

9 וַיְהִי־בַיָּמִים הָהֵם וַיָּבֹא
יֵשׁוּעַ מִן־נַצְרֶת הַגָּלִיל וַיִּטְבֵּל
מִן־יוֹרְדָנוֹ בִּיּוֹרְדָנוֹ :

Y aconteció en aquellos dias, que Iesus vino de Nazareth de Galilea, y fue baptizado de Ioan en el Iordan.

10 וּפְתָחָם עָלָה מִמִּים וַיֵּרָא
וְהָיָה גִבְעָעִים הַשְּׁמַיִם וְרוּחַ
כְּמוֹ יוֹנָה יוֹרֶדֶת עָלָיו :

Y luego, subiendo del agua, vido abrirse los cielos, y al Espiritu, como paloma, que descendia, (y reposaua) sobre el.

11 וַיְהִי־קוֹל מִשְׁמַיִם אֵת הוּא
בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בִּי רָצִיתִי :

Y fue vna boz de los cielos, que dexia, Tu eres mi Hijo amado: en ti como contentamiento.

12 וְגַם פְּתָחוֹם הַשְּׁלֵיכָה אֹתוֹ
רוּחַ אֱלֹהֵי־הַמַּדְבָּר :

Y luego el Espiritu Sancto lo impelle al desierto:

13 וַיְהִי שָׁם בְּמַדְבָּר אַרְבַּעִים
יּוֹם לְהִנְסוֹת מִן־הַשָּׁטָן וַיְהִי־
עִם הַבְּהֵמוֹת וְהַמְּלָאכִים
שְׂרָתוֹהוּ :

Y estubo alli en el desierto quarenta dias (y quarenta noches:) y era tentado de Satanas: y estaua con las fieras: y los Angeles le seruian.

14 וּבְאַשֶׁר גִּמְסַר יוֹחָנָן בְּאִישׁוֹ
בְּגָלִילָה מִבֶּשֶׂר אֲתִּישְׁדֹּךְ
מִלְכוּת אֱלֹהִים :

Mas despues que Ioan fue entregado, Iesus vino à Galilea predicando el Euangelio del Reyno de Dios.

א.

7. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχε-
ται ὁ ἰσχυρότερός μου, ὅπισθ' ἡμε-
τέρας, ὃς ἰκανὸς κύψας λῦσαι τὸν
ἱμᾶντα ὑμῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

Et preschoit, disant, Celui qui est plus fort que moi, vient apres moi, duquel ie ne suis digne en me baillant de deslier la courroye des souliers.

8. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν
ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν
πνεύματι ἁγίῳ.

Vrai est que ie vous ai baptizés d'eau: mais il vous baptizeta du saint Esprit.

9. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις, ἡλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρέτ
τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑ-
πὸ ἰωάννου ἐν τῷ ἰορδάνῳ.

Or aduint en ces iours-la que Iesus vint de Nazareth, ville de Galilee, & fut baptizé par Iehan au Iordain.

10. Καὶ ὁ θείως ἀναβαίνων ἀπὸ
τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένης τῆς ἐ-
ραουῆς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡς τὸ περιστε-
ρὴν καταβαίνον ἐπ' αὐτόν.

Et soudain comme il sortoit hors del'eau, Iehan vid les cieux se fendre, & le saint Esprit comme vne colombe descendant sur icelui.

11. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, οὗ ὃς ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός,
ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Adonc fut faite vne voix venante des cieux, disant, Tu es mon fils bien aimé, auquel i'ai prins mon bon plaisir.

12. Καὶ ἐγένετο τὸ πνεῦμα αὐτὸν
ἐκβάλλει εἰς τὴν ἐρημον.

Et incontinent l' Esprit le poussa au desert.

13. Καὶ λῶ ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡ-
μέρας ποσάρχοντα, πενηζο-
μήνους ἰσχυρὸς σατανᾶ· καὶ λῶ μὲν
τῷ θηρίῳ καὶ οἱ ἀγγελοι διηκου-
σω αὐτῷ.

Et fut là au desert quantate iours estant tenté de Sathan: & estoit avec les bestes sauuages, & les Anges le seruoyent.

14. Μὲν δὲ τὸ πνεῦμα ἀποστείλει τὸν
ἰωάννην. ἡλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γα-
λιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Or apres que Iehan eut esté mis en prison, Iesus vint en Galilee, preschant l'Euangile du royaume de Dieu.

7. Et prædicabat dicens, Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum eius.

And preached / saying / A stronger then I / cometh after me / whose shoes latched I am not worthy tho stoupe downe / and vnloose.

8. Ego baptizavi vos aqua: ille verò baptizabit vos spiritu sancto.

Teneth it is / I have baptizd you with water: but he will baptize you with the holic Ghost.

9. Et factum est in diebus illis, venit Iesus à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à Iohanne in Iordane.

And he came to passe in those dayes / that Iesus came from Nazaret a citie of Galile / and was baptizd of Iohn in Iordan.

10. Et statim adscendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tanquam columbam descendentem & manentem in ipso.

And as soone as he was come out of the water / Iohn sawe the heavens clouen in twaine / & the holic Ghost descending vpon him like a dove.

11. Et vox facta est de cælis, Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

Then there was a voyce from heaven / saying / Thou art my beloued Sonne / in whome I am well pleased.

12. Et statim Spiritus expulit eum in desertum.

And immediatly the Spirit driueth him into the wildernes.

13. Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à satana, eratq; cum bestiis, & angeli ministrabant illi.

And he was there in the wilderness fourtie dayes / and was temptd of Satan: hee was also with the wilde beastes / and the Angels ministred vnto him.

14. Postquam autem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galilæam, prædicans euangelium regni Dei.

Now after that Iohn was committed to prison / Iesus came into Galile / preaching the Gospell of the kingdome of God.

7. Vnd prediget / vnd sprach: Es kompt einer nach mir / der ist stercker denn ich / dem ich nicht gnugsam bin / daß ich mich für im bücke / vnd die riemen seiner Schuh auflöse.

De predickede / oc sagde / Der kommer en effter mig hand er sterckere end ieg / Huilcken ieg er ick verdig til / at bucke mig ned saar hannem / oc opløse hans Skotunge.

8. Ich tauffe euch mit Wasser / aber er wird euch mit dem heiligen Geist tauffen.

Ieg dober eder med Vand / Men hand skal debe eder met den hellige Aand.

9. Vnd es begab sich zu derselbigen zeit / daß Iesus auß Galilea von Nazareth kam / vnd ließ sich tauffen von Iohanne im Jordan.

De der hende sig paa den samme tid at Ihesus kom aff Galilea fra Nazareth / oc loed sig debe aff Iohanne i Jordan.

10. Vnd als bald steig er auß dem Wasser / vnd sahe / daß sich der Himmel auffhat / vnd den Geist / gleich wie eine Taube herab kommen auß ihm.

De hand stigde strax op aff Vandet / oc saa / at Himmelen obnedis / De Aanden komme ned paa hannem lige som en Due.

11. Vnd da geschach eine stimme vom Himmel: Du bist mein lieber Son / an dem ich wolgefallen habe.

De der stede en rost aff Himmelen / Du est min elskelige Son / i huilcken ieg haaffuer behalighed.

12. Vnd bald treib ihn der Geist in die Wüsten.

De strax dross Aanden hannem vd i Ørken.

13. Vnd war allda in der Wüsten vierzig tage / vnd ward versucht von dem Sathan / vnd war bey den Thieren / vnd die Engel dieneteten ihm.

De hand vaar der fyretue dage i Ørken / De bleff fristet aff Satan / oc vaar hoss Diur / De Englene tiente hannem.

14. Nach dem aber Iohannes überantwortet ward / kam Iesus in Galilea / vnd prediget das Euangelium vom Reich Gottes.

Men effter at Iohannes bleff greben / kom Ihesus i Galilea / oc predickede Euangelium om Guds rige.

7. A hlásal / ká: Přissel sob nĕgššy po mnĕ nĕžli ná gšem / kterĕ hořto nĕgšem hoden pad / na rozvážati Křesťanská obu wij gcho.

A kázal mowšac / Jdžlec žh mna ten křhory mojnĕjšy iest nĕžli in / křoremum in nĕe godžicis nĕžloniwořy sie rozvážac rželnys ká trzewiřow iego.

8. Jať gšem wás křeil Woř dau / ale onť wás křijci bude Duchem Swatým.

Křijciem ta was křejci woda / ale on bedžie was křejci Duchem swietym.

9. V kálo se w křech dnech / přissel Gežijšs i Nazarethu Galilejskeho / a potřil se w Jordáně od Jana.

A kálo siena on ežs iž Jezus přysědł od Nazareth miřs ká Galilejskego / a ořřezon iest od Jana w Jordanie.

10. Ahned káť wystaupil z wodyn / vžřel Nebesa otewřená / a Ducha na křto Holubien sřupuglichho / a žžřawagij chho na nĕm.

Křory káto křoro wysědł z wodyn / vžřel i ž sie rořřpowało niebo / a Ducha káto golebiec na sřhepuřacego.

11. A hlás se křals Nebes: Ty gřh Syn mŕg milš / w tobĕť gšem sobĕ žalijbil.

A křhal sie glos z neba / moř wiac / Tyš iest on namilšy Syn moy / ná křorym ia přestawani.

12. Ahned Duch wyppudil gey na paussť.

A nřřvchmiřst Duch wyřřuřil gi na puřřez.

13. V byl na paussťi křřřidees ti dnij a křřřideeti noch / a pos kausřhngest od Diábla / a byl s žwĕřij / a Angelĕ posluhoř wali gemu.

A byl řám ná puřřezy přřez: eřřřdžieřšci dnĕ / bedac řuřřon odřřřřřř / a byl z žwierzety / a Aniolowie řlužyli řem.

14. A řdnyř pať byl řřřřen Jan / přřřřel Gežijšs do Galile / žwĕřřuge Ewangelium řřřř lowřřwřij Božijho.

Potym gdy Jan byl wydan / přřřředł Jezus do Galilety / opowiedáiac Ewangelia Křoleřřwa Božego.

נ
15 ואמר שלם לה ובנא
ומטת מלכותא דאלהא
תובו והימנו בסברתא:

*Edicendo, Egli è compiuto il tempo,
& il regno di Dio s'appressa. Raudedete-
ui, e credete a l'Euangelio.*

16 ופד מהלך חדרי ימא
דגלילא חוץ לשמועין
ולא נדראוס אחוהי דרבי
מצידתא בימא איתניהון
היו גיר צידתא:

*Ecaminando lungo il mare de la Ga-
lilea, vide Simone & Andrea suo fratel-
lo, che gittuano le reti nel mare: perciò
che erano pescatori.*

17 ואמר להון ישוע תו
בתרי ואעבדכו צידת
דבני גשמי:

*Et esy disse loro, Venite dietro à me,
e farouui esser pescatori d'huomini.*

18 וימחדנו שברו מ
מצידתהון ואילו בתרה:

*Et essi subito lassate le loro reti, lo
seguirono.*

19 ופד עבר קליל חנא
ליעקוב בר ובדי וליוחנן
אחוהי נאף להון בסבינתא
דמתקנו מצידתהון:

*E di li caminando un poco piu oltre,
vide Iacopo, filio di Zebedeo, & Gio-
uanni suo fratello, che racconciavano le
loro reti ne la nave.*

20 וקרא אגון ומחדא
שברו לובדי אבוהון עם
אגירא ואילו בתרה:

*Es subito li chiamò: & essi lassato il
padre loro Zebedeo ne la nave co i mer-
cenarij, lo seguirono.*

21 ופד עלו לפברגהום
מחדא מלה הנא בשבא
בפגושתהון:

*Ecossi s'entrano in Capernaum: &
egli subito nel giorno del Sabbath entrò
dne la sinagoga, insegnaua.*

22 ותמיהין היו ביולבנה
מלה הנא להון גיר און
משלט ולת און
סבריהון:

*Estupimansi de la sua doctrina: im-
peroch egli insegnaua loro come persona
che ha autorità, e non come gli Scribi.*

נ
15 לאמר כי גמלאה העת
והקרב מלכות אלהים שוב
אל יהוה והימנו לבשורה:

*Y diciendo, El tiempo es cumplido: Y, El
Reyno de Dios esta cerca: enmendaos, y creed
al Euangelio.*

16 ויפתחן בשביל ים הגליל
וירא את שמעון ואת אנדראס
אחיו שמעון שלכים את
רשתים בים כי דגים הפה:

*Y passando junto à la mar de Galilea, vido
à Simon, y à Andres su hermano que echauan la
red en la mar, porque eran pescadores.*

17 ויאמר להם ישוע לכו
אחרי להיוות דיגי אנשים:

*Y dixoles Iesus, Venid en pos de mi, y haré
que seays pescadores de hombres.*

18 ופתחם עזבו את רשתותם
ויילכו אחרי:

Y luego, dexadas sus redes, lo siguieron.

19 ויפתחן משם מעט וירא
את יעקב הזבדי ויוחנן אחיו
והפיה בנניה וכוונג את
הרשתים:

*Y passando de alli vn poco mas adelante,
vido à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan su her-
mano, tambien ellos en el nauio, que adereça-
uan las redes:*

20 ופתחם קרא אותם ויעזבו
את אביהם הזבד בנניה עם
שכרם ויילכו אחרי:

*Y luego los llamó, y dexando à su padre Ze-
bedeo en el nauio con los jornaleros, fueron en
pos de el.*

21 ויקרבו אל כפר נחום ומד
בשבתא בל אל העדה וילמד:

*Y entran en Capernaum, y luego, los Sabba-
dos entrando en la Synoga ensennaua.*

22 ויחדו על למודו כי היה
מלמד אותם כמו שלטן לו ולא
כמו הסופרים:

*Y espantauanse de su doctrina: porque los
ensennaua como quien tiene potestad: y no co-
mo los Escribas.*

d.

15. Καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται
ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν
τῷ εὐαγγελίῳ.

*Et disant, Le temps est accompli &
le royaume de Dieu est approuché: amé-
dez-vous, & croiez à l'Euangile.*

16. Περιπατῶν δὲ πρὸς τὴν θά-
λασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμω-
να καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
ὁ σίμωνος βάλλοντες ἀμφίβλη-
τρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ
ἀλιεῖς.

*Or en cheminant auprès de la mer
de Galilee, il vid Simon & André son
frere, iettans leurs filés en la nier (car
ils estoient pêcheurs)*

17. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε
ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁμέ-
σαι ἀλιεῖς ἀνθρώπων.

*Adonc Iesus leur dit, Venez apres
moi, & ie vous ferai estre pêcheurs d'
hommes.*

18. Καὶ ὁ θύρας ἀφέντες τὰ δίκ-
τυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

*Et soudain laissans leurs filés, ils le
suiuirent.*

19. Καὶ περὶ αὐτῶν ἐκείθεν ὀλίγον,
εἶδεν ἰακώβον τὸν υἱὸν ζεβεδαίου. καὶ
ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ
αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, καταρτίζοντας
τὰ δίκτυα.

*Et de là passant vn peu plus outre,
il vid Iaqués fils de Zebedee, & Iehan
son frere, qui racoustroyent leurs filés
en la nallelle.*

20. Καὶ ὁ θύρας ἐκάλεσεν αὐτοὺς.
καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζε-
βεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετ' ἡμι-
αὐτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

*Et incontinent les appela, & iceux
laissans leur pere Zebedee en la nallelle
auec les ouuiers, le suiuirent.*

21. Καὶ εἰσπορεύοντες εἰς καπρ-
ναούμ. καὶ ὁ θύρας τοῖς σάββασι
εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδί-
δασκε.

*Puis ils entrent en Capernaum:
& tost apres au iour du Sabbath estant
entré en la synagogue, il enseignoit.*

22. Καὶ ἐξεπλάσσοντο ὅτι τῇ δι-
δαχῇ αὐτοῦ· ὅτι γὰρ διδάσκων αὐ-
τοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς
οἱ γραμματεῖς.

*Et ils s'estonnoyent de sa doctrine:
car il les enseignoit comme ayant au-
thorité, & non point comme les Scri-
bes.*

15. Et dicens, Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitementi, & credite Evangelio.

Und saying/ The time is fulfilled / and the kingdom of God is at hand: repent and beleue the Gospel.

16. Et præteriens secus Mare-Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare (erant enim piscatores.)

Und as he walked by the sea of Galilee / hee sawe Simon / and Andrew his brother / casting a net into the sea / (for they were fishers.)

17. Et dixit eis Iesus, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

Then Iesus saide vnto them / Follow me / and I will make you to be fishers of men.

18. Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum.

Und straight way they forsooke their nets / and followed him.

19. Et progressus inde puillum vidit Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in navi.

Und when hee had gone a litle further thence / he sawe James the sonne of Zebedeus / and John his brother / as they were in the ship / mending their nets.

20. Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum.

Und anon hee called them: and they left their father Zebedeus in the shippe with his hyred seruants / and went their way after him.

21. Et ingrediuntur Capernaum: & statim sabbath ingressus in synagogam, docebat eos.

So they entred in to Capernaum / & straight way on the Sabbath day he entred into the Synagogue / and taught.

22. Et stupebant super doctrinam eius, erat enim docens eos quasi potestatem habens, & non sicut Scribæ.

Und then were astonished at his doctrine: for he taught them as one that had authoritie / and not as the Scribes.

15. Vnd sprach: Die zeit ist erfüllet / vnd das Reich Gottes ist herbey kommen / thut busse / vnd glaubet an das Evangelium.

De sagde / Tiden er fuldkommen / oc Guds rig er nær / Bedrer eder oc troer Euangelium.

16. Da er aber an dem Galileischen Meer gieng / sahe er Simon vnd Andreas seinen Bruder / daß sie ihre Netze ins Meer worffen / denn sie waren Fischer.

De der hand gief koss der Galileische haff / Saa hand Simon och hans broder Andreas / at de kast deris garn i haffuit / Thi de vaare Fiskere.

17. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Folget mir nach / ich wil euch zu Menschenfischern machen.

Och Ihesus sagde til dem / Folger mig effter / Jeg vil gøre eder til Mennekens fiskere.

18. Also bald verliessen sie ihre Netze / vnd folgeten ihm nach.

De de forlode strax deris garn oc sulde hannem effter.

19. Vnd da er von dannen ein wenig fürbaß gieng / sahe er Iacobum den Son Zebedei / vnd Iohannem seinen Bruder / daß sie die Netze im Schiff flickten.

De som hand gief de fra liden lenger frem / saa hand Iacobum Zebedei son / och hans broder Johannem / at de bote garn i skibet.

20. Vnd bald rieß er ihnen. Vnd sie ließen ihren Vater Zebedeum im Schiff mit den Tagelönern / vnd folgeten ihm nach.

Och hand kallede strax at dem. De de forlode deris fader Zebedeum i skibet med Daglønene / oc sulde hannem effter.

21. Vnd sie giengen gen Capernaum / vnd bald an den Sabbathen gieng er in die Schulen / vnd lehrte.

De de ginge ind i Capernaum / oc strax om Sabbathen gief hand i Scholen / oc lærde.

22. Vnd sie entsakten sich über seiner Lehre / denn er lehret gewaltiglich / vnd nicht wie die Schriftgelehrten.

De de forundrede dem paa hans serdom / Thi hand lærde veldelige / och icke som Scriffitloge.

15. A řka: Naplnil se čas / a přiblížilo se království Boží: - Eňte pokání / a věřte Evangelium.

A mowiac / Wypelnit sie czas / a przybliży sie Królestwo Boże: - Dznajciez sie a wiercie Ewangelie.

16. Achodě wedle Moře Galilejského / vzšel Simon / a Ondřej bratra jeho / ani paussťegij syti do moře / neb byli Rybáři.

Przechadzając sie tedy nad morzem Galilejskim / wyzwał Symon / a Andrzeja brata jego / iż zarzucali sieć do morza / bo byli rybitwi.

17. V řeči jim Ježíš: Podtež za mnau / a učiním vás Rybáře lidí.

Ku kterým řekl Jezus / Podžete za mna / a učiním iž bedžiescie rybitwi ľudskými.

18. A oni hned opustiwše Syti / šli za nim.

Oni tedy nátychmíst opušciwšy sieć swę / šli za nim.

19. A posed odtud malčko / vzšel Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra jeho / a ty ani na lodij skládagij Syti swě.

Stamtad odsedšy malučko / vzšal Jakub syna Zebedeuszowego / a Janá brata jeho / a ty orsy opráwowáli sieć swę w lodzi.

20. A y hned powolal gich. A oni opustiwše Otce swěho Zebedea na lodij s pacholkij / šli za nim.

A wnet ich zabolal / a oni zostáwi wšy oycá swęgo w lodzi / a natemni / posli za nim.

21. V wessli do Kaffaruáum: A y hned w Sobotu wšsed Ježíš do Školij / učil ge.

Potym weszli do Kápernaúm / a wnet w Šabat wšsedšy do božnice / učili.

22. V diwi li se s swachem Běniij geho / nebo byl vše ge nako moc mage / a ne nako Bčitelé gegich.

A zdumiewáli se naň naku ie go / a bowiem ie učyl iáko matic zwierzchność / a nie thať iáko Bčučitelowie.

נ

23 וְאִתְּ הָיָא בְּכַנּוּשְׁתָּהוֹן
גְּבִרָא דְּאִתְּ הָיָא בְּהַ רוֹחָא
טְמֵאָתָא וְקָצָא:

Forne la loro sinagoga era un huomo che haueua un spirito immondo, il qual gridò.

24 וְאָמַר מֶלֶךְ לוֹ וְלָךְ
יֵשׁוּעַ נִצְרֵנִי אֲתוּתָ לְ
לְמוֹכְדוֹתָיו יָדַע אָנָּה לָךְ
מִן אֲנִי קָדִישָׁא דְּאַלְהָא:

Dicens, Ohime, che hai tu à far con esso nos, Iesv Nazareno? Se tu venuto à distruggerci? io so chi tu sei, cioè, il Santo di Dio.

25 וּכְבִּיבָא בְּהַ יֵשׁוּעַ וְאָמַר
טְכוּר פּוֹיִמָךְ וּבּוֹק מִיָּה:

Et Iesv il riprese graueamente, dicendo, Taci, & esci fuor di costui.

26 וְשִׁדְתָּה רוֹחָא טְמֵאָתָא
וְהִצִּיתָ בְּקִלָּא בְּמָא וְנִבְחַת
מִיָּה:

Allora lo spirito immondo poi che hebbe sconvassato gridando ad alta voce, s'esci.

27 וְאִתְּדִמְרוּ בְּלֵהוֹן ו
וּבְאִין הָיוּ חַר עַם חַד
וְאָמְרוּ דְּמִנָּה הִי הָיָא
וּמִנָּה הִי הָיָא יוֹלְבִנָּה
חֲדָתָא דְּבִשְׁלִטְנָה וְאָה
לְרוֹחָא טְמֵאָתָא בְּקִד
וּמִשְׁתַּמְעִין לָהּ:

*Et tutti sene stupirono, in tal modo che tra loro ricercauano, dicendo, Che cosa è questa? che noua doctrina è questa? che egli comanda con autorità etian-
dio & gli spiriti immondi, & essi gli obedi-
scono?*

28 וּמִחֲדָנָה גִּבְרָא טְבִיָּה
בְּכִלָּה אֲתִרָא דְּגָלִילָא:

Es subito andò la fama di lui per tutta la contrada circonuicina di Galilea.

29 וּגְבִיבָא מִן כְּנִישְׁתָּא
וְאִתְּ לְבִיתָה דְּשִׁמְעוֹן
וְדִאֲנְדְּרֵאוֹס עִם יַעֲקֹב
וְיִיְהוָה:

*Et incontinente & sciti de la sinagoga, se ne vennero insieme con Iacopo & Gio-
uanni à la casa di Simone & d'Andrea.*

30 וְחִמְתָּה שִׁמְעוֹן חוֹלָה בְּחִמָּה
רְמִיָּא הָיָא בְּאִשְׁתָּא
וְאָמְרוּ לָהּ עָלֶיהָ:

Donec la suocera di Simone giaceua in letto con la febre: & subito gli parlano di ella.

נ

23 וַיְהִי בְּעֵדָתָם אָנוּשׁ בְּרוּחַ
טְמֵאָה וַיִּקְרָא:

Y auia en la Synoga de ellos vn hombre con espirtu immundo, el qual dió bozes.

24 לֵאמֹר מַה לָּךְ וְלָךְ יֵשׁוּעַ
הַנִּצְרִי בָּאתָ לְאַבְדֵנוּ יִדְעִיתִי
מִי אַתָּה קְדוֹשׁ אֱלֹהִים:

Diziendo, Ea, que has con nosotros Iesus Nazareno? Has venido à destruyrnos? Sé quien eres, el Sancto de Dios.

25 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חָסִם
וְצֵא מִמֶּנּוּ:

Y rinnole Iesus, diziendo, Emmudece, y sal decl.

26 וּכְבִּיבָא מִרְטָה אֲוִתָּו הַרוּחַ
טְמֵאָה וְהִצִּיק וְעָקָה גְּדוּלָּה
וְהִצִּיק מִמֶּנּוּ:

Y haziendolo pedaços el espirtu immundo, y clamando à gran boz saliò decl.

27 וַיִּגְבְּעוּ כָּלֵם לְשָׁאוֹל בִּינֵיהֶם
לֵאמֹר מַה הָיָה הוּא מַה לָּמְדוֹ
הַחֲדָשׁ הַזֶּה כִּי בְּשִׁלְטוֹן גָּם
לְרוּחוֹת טְמֵאֹת מְצִיָּה וְשִׁמְעוֹת
בּוֹ:

Y todos se marauillaron, de tal manera que inquirian entresi, diziendo, Que es esto? Que nueua doctrina es esta, que con potestad aun a los espirtus immundos manda, y le obedecen.

28 וַהֲצֵא הַשְׁמוּעָה הָיָא בְּתָנָם
בְּכָל כְּבֹר הַגָּלִיל:

Y luego vino su fama por toda la prouincia (arredor) de Galilea.

29 וּכְבִּיבָא יֵצֵאוּ מִן הָעֵדָה בָּאוּ
אֶל־בֵּית שִׁמְעוֹן וְאֲנְדְּרֵאוֹס עִם
יַעֲקֹב וְיִיְהוָה:

Y luego salidos de la Synoga, vinieron à casa de Simon y de Andres, con Iacobo y Ioan.

30 וְחִמְתָּה שִׁמְעוֹן חוֹלָה בְּחִמָּה
וְאָמְרוּ דְּבָרוּ לָהּ עָלֶיהָ:

Y la suegra de Simon estaua acostada con callentura: y dixeron le luego de ella.

α.

23. Καὶ ὡς ἐστὶ τῇ συναγωγῇ αὐ-
τῷ ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκα-
θάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν.

Or se trouua en leur synagogue vn homme qui auoit vn esprit immonde, lequel s'escria.

24. Λέγων, εἰ, τί ἡμῖν καὶ σὺ ἰη-
σοῦς ἀζαρίης; ἡλθες διαπολεῖσαι ἡ-
μᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἄγιος & θεὸς.

Disant, Marqu'y a-il entre toi & nous, Iesus Nazarien? es tu venu pour nous destruire? ie sai qui tu es allauoir le Saint de Dieu.

25. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, λέγων, Φιμώθητι, καὶ ἔξελ-
θι ἐξ αὐτοῦ.

Mais Iesus le tanfa, disant, Tai-toi, & fors de dedans lui.

26. Καὶ παραθήκεν αὐτῷ τὸ
πνεῦμα τὸ ἀκαθάρτον, καὶ κρά-
ξεν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξηλθὼν ἐξ
αὐτοῦ.

*Adonc l'esprit immonde le defron-
pant, & s'escriant à haute voix, sortit
hors d'icelui.*

27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες,
ὥς ἐσηγγεῖν περὶ αὐτοῦ, λέγον-
τας, τί ἐστὶ τοῦτο; τίς ἡ διδασχὴ ἡ κα-
τὰ αὐτοῦ; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ πῶς
πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτί-
σσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Et tous furent en esmoi, tellement qu'ils s'enqueroient entr'eux, disans, Qu'est-ceci? quelle doctrine nouuelle est ceste-ci? qu'il commande d'authorité, mesmes aux esprits immondes, & ils lui obeissent?

28. Ἐξηλθὼν δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ὅλης
εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλι-
λαίας.

*Par ainsi sa renommee courut sou-
dain par toute la contree d'alentour
Galilee.*

29. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἐκ τῆς συναγω-
γῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκί-
αν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετ' ἰακώ-
βου καὶ ἰωάννου.

*Et tost apres estans sortis de la sy-
nagogue, ils vindrent avec Iaqués &
Iehan en la maison de Simon & André.*

30. Ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατ-
έχετο πυρετσοῦσα, καὶ ὁ ἰησοῦς λέ-
γουσιν αὐτῇ περὶ αὐτῆς.

*Or la belle mere de Simon gifoit
malade de fieure: & soudain ils lui
parlent d'elle.*

23. Et erat in synagoga eorum, homo in spiritu immundo: & exclamavit.

And there was in their Synagogue a man which had an unclean spirit: and he cried.

24. Dicens, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei.

Saying, What have we to do with thee? O Jesus of Nazareth? Art thou come to destroy us? I know thee what thou art: even that holy one of God.

25. Et comminatus est ei Iesus, dicens, Obmutesce, & exi de homine.

And Jesus rebuked him, saying, Hold thy peace: and come out of him.

26. Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.

And the unclean spirit tare him, and cried with a loud voice: and came out of him.

27. Et mirati sunt omnes: ita ut conquirerent inter se dicentes, Quid nam est hoc? quæ nā doctrina hæc nova? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

And they were all amazed: so that they demanded one of another, saying, What thing is this? what new doctrine is this? for hee commandeth the foule spirits with authoritie: and they obey him.

28. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.

And immediately his fame spread abroad throughout all the region bordering on Galilee.

29. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Iohanne.

And assoone as they were come out of the Synagogue, they entred into the house of Simon and Andrew: with James and John.

30. Decumbibat autem socrus Simonis febricitans: & statim dicunt ei de illa.

And Simons wifes mother laye sicke of a feuer: and anon they told him of her.

23. Vnd es war in ihren Schulen ein Mensch / besessen mit einem vn-
saubern Geist / der schrey.

De der vaar ic Wennecke i deris Schole / som vaar beset met en wren Aand / den robre /

24. Vnd sprach: Halt / was haben wir mit dir zu schaffen Jesu von Nazareth? du bist kommen vns zu verderben? / ich weiß wer du bist / der heilige Gottes.

De sagde / Holt / huad hassue wi met dig at skaffe Jesu aff Nazareth? Du est kommen atch forderffue oss / Jeg veed huo du est / Guds hellige.

25. Vnd Iesus bedrohet ihn / vnd sprach: Verstumme / vnd fahre auß von jm.

De Ihesus truede hannem / oc sagde / Si stille / oc far vd aff hannem.

26. Vnd der vn sauber geist reiß in / vnd schrey laut / vnd fuhr auß von ihm.

De den wrene Aand reff hannem / oc robre hønt / och soer vd aff hannem.

27. Vnd sie entsakten sich alle / also / daß sie vntereinander sich befragten / vnd sprachen: Was ist das? Was ist das für eine neue Lehre? Er gebent mit gewalt den vn saubern Geistern / vnd sie gehorchen jm.

De de bleffue alle forfardede / saa / at de bespurde sig met huer andre / oc sagde / Huad er det? Huad er dette for en ny lerdom? Hand biuder de wrene Aander met mact / oc de lydde hannem.

28. Vnd sein gerücht erschall bald vmbher in die grenze Galilee.

De hans Røctte vdspriddis strax trint omkring / vdi Galilee egn.

29. Vnd sie giengen bald auß der Schulen / vnd kamen in das haus Simonis vnd Andreas / mit Jacoben vnd Iohannem.

De de ginge strax aff Scholen / oc kommet Simonis oc Andree huss met Jacob och Johannes

30. Vnd die Schwiger Simonis lag vnd hatte das Fieber / vnd als bald sagten sie jm von ihr.

De Simonis hustruis Moder saa oc hassde Raaldeffuæ / oc strax sagde de hannem aff hende.

23. V byl w Estole gegich slowek / mage ducha netisteho. V zwolal.

A byl w bozntcy ich czlowiek w ktorym byl duch nieczysty / ten je zabolal.

24. Reka: Co nam s te bau Gęstny Nazarethsky? přissel gęst zatratiti nás? wjím je gęst Swatý Boží.

Mowiac / Ach coż to będo nas Jezusie Nazareński? przyszedłes abyś nas wytrącił? znam cie ktos test / to test / on Swiaty Boży

25. V pohrozyl gemu Gęstny / Reka: Dmlkni / a wygdiż z sloweka.

A sfałat go Jezus mowiac / Mlcz ze / a wyuidz od niego.

26. V lomcowal gim Duch netisty / a křice hlasem wielkym / wyssel od něho.

Tedy rozdřiszy go duch nieczysty / wolal glosem wielkim / a wyszedł od niego.

27. V diwili se wssęckni / tak je se tazali mezy sebau / Rekauc: V co gę toto? kterę gę węcni to: to nowę / je w mocy a w syle ducham netistym přikazuje / a poslauchajij ho?

A wlekli sie wssęscy / tak iż miedzy soba pyrali / mowiac / A co z to iest? a co to za nowa iest nauka? Jż moca / te z y duchom nieczystym rozkazuie / a sa poslušni imu.

28. V roznęsla se powęst geho hned po wssy kraginę Galilejskę.

A tak o nim przysla sława po oney wssękie / křanic podlegley Galileie j.

29. A y hned wyszedł z Estoly / přissli do domu Gęstmonowa a Ondřegowa s Jakubem a s Janem.

A nękręchmiast wyszedł z bozńice / przysli do domu Symonowego y Andřeasowego s Jakubem y s Janem.

30. Gęstmonowa pał Swęstkrusle ležala trpęcy Zymnicy / a hned gemu powędęli o ni j.

A swiękřa Symonowa ležala w febrze / o ktorę mu wnet powędęziano.

N

31 וַיִּקְרַב אֶחָדָה בְּאִתָּהּ
וַאֲקִימָהּ וּמִיָּדָה שְׁבַקְתָּהּ
אֲשֶׁתָּהּ וּמִשְׁמָשָׁהּ הָיָה
לָהּיוֹן:

Et egli accostatosi, la levò su, pigliandola per la mano: e subito la febbre la lasciò, onde ella servì loro.

32 בְּרִמְשָׁא דִּיּוֹ בְּמַעְרְבֵי
שְׁמִשָׁה אִתְּיוּ לִוְתָהּ כ
כָּלֵהוֹן אֵילִין דְּבִישְׁאִירֵי
עֲבִידִין וְדִינוֹבֵי:

Venuta la sera poi che fu tramontato il sole, gli portavano tutti gli ammalati, e gli indemoniati.

33 וּמִדִּינָתָהּ כָּלֵה כְּנִישָׁה
הָנָת עַל תְּרִיגָתָהּ:

Et tutta la città s'eravaunata à la porta.

34 וְאִסִּי לְסִגְיָתָהּ ד
דְּבִישְׁאִירֵי עֲבִידִין הָיוּ
בְּכֹרְהֵנָה מִשְׁחֵלְפֵי
וְדִינוֹבֵי סִגְיָתָהּ אֶפֶס וְלֹא
שְׁבַת הָיָה לָהּיוֹן לְדִינוֹבֵי
דִּימְלִילִין מִטָּר דִּינִדְעִין
הָיוּ לָהּ:

Et egli ne guarì molti che erano ammalati di varie infermità, e scacciò molti demonij, e non permetteua che i demonij dicessero che lo conosceuano.

35 וּבְצַפְרָא דְּרִס קִס טַב
וְאֵנֹל לְאַתְרָהּ הִירְבֵּי
וְחִמּוֹן מִצֵּלָה הָיָה:

La mattina poi essendo ancor molto di notte, l'essendo levato si scese, e andò essene in luogo deserto, & l'ui faceva oratione.

36 וּבְצִיּוֹן הָיוּ לָהּ שְׁמַעֲיוֹ
וְדִעְמָה:

Et Simone il seguìto, e gli altri che erano con lui.

37 וּכְדִּשְׁכֹּחֵי אִמְרֵין
לָהּ כָּלֵהוֹן אֲנָשָׁה בְּצִיּוֹן לָהּ:

Et hauendolo ritrovato, gli disse, Tutti ti cercano.

38 אָמַר לָהּיוֹן הִלְכֵּי ל
לְקִירְיָה וּלְמִדְיָנָה ד
דְּקִרְיָה דְּאֶרֶץ חִמּוֹן אֲכִרְיָ
לְהִדְאִיר אֲתִירָה:

Et egli disse loro, Andiamocene à i castelli vicini, accioche io predichi ancora là: per tanto per questo sono io venuto.

N

31 וַיִּקְרַב וַיִּתְמַךְ בְּיָדָהּ וַיִּקֶּם
אֹתָהּ וַתַּעֲזֹבָנָה הָחֵמָה פְּתָאם
וַתֵּשֶׁת לָהֶם:

Entonces llegando el, tomóla de su mano y leuantola: y luego la dexó la callentura: y feruiales.

32 וַיְהִי־עֶרֶב וּבֹא הַשָּׁמֶשׁ
וַיֵּגִישׁ אֵלָיו כָּל־חֹלִים וּבְעָלֵי
שָׂדִים:

Y quando fue la tarde, como el Sol se puso trayan à el todos losque tenian mal, y endemoniados.

33 וְכָל הָעִיר הָיָה נִקְהָלָה
אֶל־הַפֶּתַח:

Y toda la ciudad se juntó à la puerta.

34 וַיְרִפֵּה לְבָיִם חֹלִים בְּמַחֲלוֹת
לְבוֹת וְשָׂדִים לְבָיִם חֹצִיא
וְכָלֵה אֶת־הַשָּׂדִים מִדְּבַר כִּי־
יָדַע אֹתוֹ:

Y sanó à muchos que estauan enfermos de diuerfas enfermedades: y echó fuera muchos demonios: y no dexaua dezir à los demonios que lo conocian.

35 וַיֵּשְׁבוּ בְּבֵקֶר וַיִּקֶּם וַיֵּצֵא
וַיֵּלֶךְ יִשׁוּעַ בְּמָקוֹם הַמִּדְבָּר
וַשָּׁם הִתְפַּלֵּל:

Y leuantandose muy de manhana, aun muy de noche, salió y fue à vn lugar desierto, y alli oraua.

36 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו שְׁמַעְיוֹ וְאַנְשֵׁר
עֲבָדָיו:

Y siguiólo Simon y losque estauan con el.

37 וּכְבִּנְשָׁר מִצָּאָה אֹתוֹ אָמְרוּ
לֵאמֹר כִּי־כָלֵם מִבְּקָשִׁים אֹתָךְ:

Y hallandolo, dizende, Todos te buscan.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם גֵּלְכֶה אֶת־
חֲוֹת וְעָרִים הַקְּרוֹבוֹת אֲשֶׁר עָם
שָׁם אֶקְרָא כִי־עַל־זֹאת בָּאתִי:

Y dizeles, Vamos à los lugares vezinos, paraque predique tambien alli: porque para esto he salido.

α.

31. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐ-
τήν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς.
καὶ ἀφῆκεν αὐτήν ὁ πυρετός ὡς
ἦν, καὶ δ.η.λό.ει αὐτῇ.

Adoncs' approchant, il la leva, en la prenant par la main, & soudain la fièvre la laissa, & elle les servoit.

32. Ὁψίας δὲ ἡσυχούσης, ὅπ.ιδυ
ὁ ἥλιος, ἐφῆραν πρὸς αὐτὸν πᾶ-
ντας τὰς κακὰς ἔχοντας καὶ τὰς
δαμονιζομένας.

Le soir estant venu, comme le soleil se couchoit, ils lui apportoyent tous ceux qui se portoyent mal, & les demoniaques.

33. καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυναγ-
μένη ἔω πρὸς τῇ θύρᾳ.

Et toute la ville estoit assemblee à la porte.

34. Καὶ ἐθεγάδισε πολλὰς
κακὰς ἔχοντας πικίλαις νόσοις, καὶ
δαμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ ὅσα
ἦσαν λαλῶν τα δαμόνια, ὡς ἔδει-
σαν αὐτὸν.

Et il guerit tous ceux qui estoient malades de diuerfes maladies: & iecta hors plusieurs diables, ne permettant point que les diables dissent, qu'ils le cognussent.

35. Καὶ πρῶτον εὐτυχὸν λίαν ἀνα-
στὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς
ἐρημον τόπον, καὶ αὐτὸς προσήυχετο.

Puis au matin comme il estoit encore fort nuit, s'estant leué, il sortit, & s'en alla en vn lieu desert & prioit là.

36. Καὶ κατιδίᾳξαν αὐτὸν ὁ σί-
μων καὶ οἱ ματ' αὐτοῦ.

Et Simon, & les autres qui estoient avec lui, le suivirent iusques à ce qu'ils l'eussent trouué.

37. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν, λέγο-
σιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσίν σε.

Et quand ils l'eurent trouué, ils lui dirent, Tous te cherchent.

38. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀγωμεν
εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα
καὶ ἐκκηρύξω εἰς αὐτὰς ὅτι ἐγὼ εἰμι ἐξ-
εληλυθὼς.

Adoncs il leur dit, Allons nous-en aux prochaines bourgades, afin que j'y presche aussi: car pour cela suis-je venu.

31. Et accedens elevavit eam apprehensa manu eius: & continuo dimisit eam febris, & ministrabat eis.

And he came & tooke her by the hand, and lift her up, and the fever forsooke her by and by, and she ministered unto them.

32. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebāt ad eum omnes malē habentes & dæmonia habentes:

And when even was come, & the sunne was downe, they brought to him all that were diseased, and them that were possessed with devils.

33. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam.

And the whole citie was gathered together at the doore.

34. Et curavit multos qui vexabatur variis lāguoribus: & dæmonia multa eiciebat, & non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum.

And hee healed many that were sicke of divers diseases: and hee cast out many devils, and suffered not the devils to say that they knew him.

35. Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibiq; orabat.

And in the morning very early, before day, Jesus arose and went out into a solitary place, and there prayed.

36. Et persecutus est eum Simō, & qui cum illo erant.

And Simon, & they that were with him, followed after him.

37. Et cum invenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

And when they had found him, they saide unto him, All men seeke for thee.

38. Et ait illis, eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Then hee saide unto them, Let vs goe into the nere townes, that I may preach there also: for I came out for that purpose.

31. Vnder tratt zu jr / vnd richtet sie auff / vnd hielt sie bey der hand / vnd das Fieber verließ sie bald / vnd sie dienet ihnen

De hand traadde til hende / oc reysde hende op / oc holt hende ved haanden / oc den Raaldeſuge forlod hende ſtray / De hun tiente dem.

32. Am abent aber / da die Sonne vntergangen war / brachten sie zu ihm allerley Krancken vnd beſeſſene.

Men om aſttenen der Solen vaar nedgangen / da ſædde de allehaande Suge oc beſette til hannem.

33. Vnd die ganze Stadt verſamlet ſich für der thür.

De den gantſke Stad forſamlede ſig ſaar dørren.

34. Vnd er halff vilen Krancken / die mit mancherley Seuchen beladen waren / vnd treib vil teufel auß / vnd ließ die teufel nicht reden / denn ſie kenten ihn.

Och hand halp mange Suge / ſom vaare beladn: met aſkillig ſiugdom / De hand vddreff mange Dæſſe, och lod Dæſſene teke tale / thi de kende hannem.

35. Vnd des morgens vor tage ſtund er auff / vnd gieng hinaus. Vnd Jesus gieng in eine wüſte ſtette / vnd betet daſelbs.

De om morgenen ſtod hand op ſør dag / oc gick hen ud. De Iheſus gick til en øde Sted / oc gjorde der ſin bøn.

36. Vnd Petrus / mit denen die bey ihm waren / eileten ihm nach.

De Peder met dem ſom vaare hoſt hannem / ſlyn: dede ſig eſter hannem.

37. Vnd da ſie in funden / ſprachen ſie zu ihm: Jederman ſuchet dich.

Och der de funde hannem ſagde de til hannem / Hver mand leder eſter dig.

38. Vnd er ſprach zu inen: Laß vns in die nechſten Städte gehen / daß ich daſelbs auch predige / denn dazü bin ich kommen.

Och hand ſagde til dem / Iader off gaa til diſſe neſte Stæder / at ieg oc kand der predike / Thi ieg er der til kommen.

31. A pſiſtaupim poſdwiſhl giſ / vgaro gi ſa ruſu gegiſ / a hned oſtala gi ſymniče / y poſluhowala gim.

Tedy przyſzedſzy / wzwiódł ją vławſzy ſá rękę / a nátychmiáſt iá febrá opuſciłá / a oná ſłużyła im.

32. A když byl večer giſ po ſápadu ſlunce / noſyli k němu vſſecky nemocní y dábelsní ſy.

A iu ž v wieczor gdy ſłońce ſáchodziło / przywodził do niego wſytki niemocne y opętane.

33. A bylo ſe vſſecko Měſto ſeſſlo k dveruom.

A wſytko miáſtho zbierało ſie ku dſzwiam.

34. Vzdrowoval mnohé / kteříž byli trápeni rozličnými neduhy / a dábelskými mnohá vymíſtal / a nedopuſtil jim mluviti / nebo ſau ho znali.

A vſdrawiał wſele tych ktorzy w rozlicznymi niemoćami ſłożeni byli / a wyrzucał wiele dyabłom / nie dopuſzczając mówić dyabłom żeby go ſák mieli.

35. A na vſviteč velmi ráz no vſtaw vyſſel / a ſſel na puſtý ſtě miſſto / a tam ſe modſil.

Gdy potym wiſthal bázorá / no / dobre przed ſwitaním wyſzedł precz / a ſzedł na puſtynia y tam ſe modlił.

36. V ſſel za nim Eſimon / y ti kteříž s nim byli.

A ſá nim ſſli / Symon y ci ktorzy przy nim byli.

37. A když gen naležli / řekli gemu: Je wſſyckni tebe hledá giſ.

A ktorzy gdy go znaležli / řekli kniemu / Wſyckycie ſúkajú.

38. V řekl gim: Poďme do okolních Mě ſtěček a Měſt / abych y tam kázal / nebo ſgem proto pſiſſel.

Thedy im on řekl / Jdmy do bližſzych miáſteček / abych te ž y tam kázal / ábowiemciem dla teo vyſzedl.

נ

39 וּמְכִירוֹ הָיָה בְּכָל־הָיוֹם
בְּגוֹשְׁתֵּיהֶן בְּכָל־לַיְלָה
וּמִפֶּקֶד שְׂאֵדֵנָה:

E così predicava ne le lor sinagoghe, per tutta la Galilea, e scacciava i demonij.

40 וְאַתָּה לֹנְתָה גִרְבָּה
וְנִבֵּל עַל רִגְלוֹהֶי וּבִעַרְתָּ
הָיָה מִיָּמָה וְאָמַר לָהּ אֵן
צִבְיָה אֲנִי מְשִׁיבָה אֲנִי
לְמַדְבֵּיּוֹתַי:

Et tu lebbroso viene à lui, pregandolo, & inginocchiandosi gli davanti, e dicendogli, Se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

41 הֵן הָיוּ יִשְׁוֵעַ אֶתְרַחֵם
עֲלוֹהֶי וּפִשְׁט אִידָה קָרֵב
לָהּ וְאָמַר צִבְיָה אֲנִי
אֶתְדַּבֵּר:

E Iesv mossosi à compassione, stese la mano, e toccollo, discendogli, Io voglio, si mondato.

42 וְכֵן בְּשַׁעֲתָה אָזַר
מִיָּמָה גִרְבָּה וְאֶתְדַּבֵּר:

Et detto questo, di subito la lebbra si partì da lui, e così fu mondato.

43 וְכֵן אָמַר בְּהָ וְאֶתְדַּבֵּר:

Et habendolo minacciato, incontinentemente il mando via.

44 וְאָמַר לָהּ חוּי לְמָה
לֹאֲנִשׁ אָמַר אֲנִי אֵלָּה וְלֹא
חֲנִיָּה גִבְשָׁךְ לְפָהֳנָה וְקָרֵב
קִירְבָּנָה חֲלָה תְּדַבֵּרְתָּ
אִיכָנָה דְּפִקֵּד מוֹשֵׁה
לְסִדְדוֹתֵיהֶן:

E disegli, Guarda di non dir niente à persona: ma t'attene, e mostrati al Sacerdote, & offerisci per la tua mondanone quelle cose che Moise ha comandate in testimonio ad essi.

45 הֵן הָיוּ פֶד נִפְקֵד שָׂרִי
הָיָה מְכִירוֹ סָגִי וְאֶתְבָּה
לְמִלְתָּה אִיכָנָה דְּלָלָה
יִשְׁפָּח הָיָה יִשְׁוֵעַ גְּלִיָּאִית
הִיעִיג לְמַדְיָנָה אֵלָּה
לְבַד הָיָה בְּאַתְרָה חִירְבָּה
וְאֶתִּיו הָיוּ לֹנְתָה מִן כִּי
דוֹכָנָה:

Ma egli scito che fu fuore, cominciò à publicar molte cose, e diuulgar il fatto in modo che Iesv non poteva più entrare à la scoperta ne la città, ma si stava fuore in luoghi deserti: e da ogni parte venivano à lui.

נ

39 וְהָיָה קוֹרָא בְּעִדּוֹתָם בְּכָל־
הַלַּיְלָה וּמוֹצִיָּה אֶת־הַשְּׂדִים:

Y predicava en las Synogas de ellos en toda Galilea: y echava fuera los demonios.

40 וְיָבוֹא אֵלָיו מִצָּרַע וַיִּתְפַּלֵּל
אֵלָיו וַיִּכְרַע וַיִּבְרַךְ וַיֹּאמֶר לוֹ
כִּי־אִם תִּרְצָה תִּטְהַרְנִי:

Y vn leproso vino à el, rogandole, y hincada la rodilla dizele, Si quieres, puedes me limpiar.

41 וְלִישׁוֹעַ גִּבְמָר וְרַחֲמֵי
וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
רְצִיָּתִי תִּטְהַר:

Y Iesus auiedo misericordia deel, estendió su mano y tocólo, y dizele, Quiero, se limpio.

42 וְכֵן אָמַר פְּתָאֵם הִלְכָה
מִמֶּנּוּ הַצָּרַעַת וַיִּטְהַר:

Y auendolo el dicho, luego la lepra se fue deel, y fue limpio.

43 וְכָל־אֵן פְּתָאֵם וַיִּזְצִינֵהוּ:

Y defendióle, y echolo luego.

44 וַיֹּאמֶר לוֹ רְאֵה פֶד הָאֲמַר
לְאִישׁ כִּי־אִם לֹךְ וְהָגִיד אֶתְתָּךְ
לְכִהוֹ וְהִקְרַב עַל־טְהוֹרְתָךְ אֲשֶׁר
צִוָּה מֹשֶׁה לַעֲדוֹת לָהֶם:

Y dizele, Mira que no digas à nadie nada: sino vé, muestrate al Sacerdote, y ofrece por tu limpieza lo que Moysen mandó para que les conste.

45 וְהָיָה יָצָא וַיִּחַל לְקוֹרָא כָּל־
וְלִהְשִׁמִּיעַ אֶת־הַדְּבָר כֵּן אֲשֶׁר
לֹא יִכָּל יִשְׁוֵעַ לְהִלֵּךְ עוֹד בְּבִלְלוֹ
אֵלָּה־הָעִיר כִּי־אִם בַּחוּץ
בְּמִקְוֹמוֹת הַמִּדְבָּר לְהִיזָּת כִּי
בָּאֵהוּ אֵלָיו מִכָּל־מִקְוֹמוֹת:

Y el falido, comenzó à predicar muchas cosas, y à diuulgar el negocio, que ya Iesus no podía entrar manifestamente en la ciudad: mas estaua fuera en los lugares desertos: y venian à el de todas partes.

α.

39. Καὶ ὡς κηρύσσει ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῷ, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Il preschoit donc en leurs synagogues, par toute Galilee, & iettoit hors les diables.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρῶς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι εἰάν θέλῃς, δύνασάί με καθαρίσσει.

Et vn lepreux vint à lui le priant, & s'agenouillant devant lui, & disant, Si tu veux, tu peux me nettoyer.

41. Ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θελω καθαρίσσει.

Adonc Iesus esmeu de compassion estendit sa main, & le toucha, & lui dit, Je le vueil, fois nettoyé.

42. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ θύει ἀπὸ αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

Et quand il l'eut dit, la lepte se partit soudain de lui, & il fut nettoyé.

43. Καὶ ἐμνηθεὶς ἄνδρος αὐτῷ, ὁ θύει ἐξέβαλεν αὐτόν.

Et l'ayant menacé, soudain il le renvoya.

44. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδὲν ἡγήσῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σείαυ πὲν δίδου τῷ ἱερεῖ, καὶ προσέτιγχε παρὰ καθαρισμοῦ, ὅσα ἂν προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et lui dit, Garde que tu n'en dies rien à personne: mais va-t'en, & te montre au Sacrificateur, & presente pour ta purification les choses que Moysé a commandées, pour tesmoignage à iceux.

45. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσει πολλὰ, καὶ διαφημίζει τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἐξῶθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ὡς, καὶ ἔρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

Mais icelui estant parti commença à publier maintes choses, & diuulguer l'affaire: tellement que Iesus ne pouoit plus entrer à descouvert en la ville, mais il se tenoit dehors & lieux deserts: & de toutes parts on venoit à lui.

39. Et erat prædicans in synagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

And hee preached in their Synagogues / throughout all Galile / and cast the devils out.

40. Et venit ad eum leprosus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

And there came a leper to him / beseeching him / and kneeled downe vnto him / and saide to him / If thou wilt / out caust make me cleane.

41. Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

And Iesus had compassion / and put forth his hande / & touched him / and saide to him / I will: be thou cleane.

42. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est.

And as soone as he had spoken / immediately the leprosie departed from him / and he was made cleane.

43. Et comminatus est ei, statimq; eiecit illum.

And after hee had giuen him a straight commandement / hee sent him awaye forthwith.

44. Et dicit ei, Vide nemi-ni dixeris: sed vade, ostende te principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses, in testimonium illis.

And sende vnto him / See thou say nothing to any man / but get thee hence / and shewe thy selfe to the Priest / and offer for thy cleansing those things / which Moses commaunded / for a testimoniall vnto them.

45. At ille egressus cæpit prædicare & diffamare sermonem: ita ut iam non posset manifestè introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset, & conveniebant ad eum undique.

But when he was departed / he began to tell many things / & to publish the matter: so that Iesus could no more openly enter into the citie / but was without in desert places: and they came to him from euery quarter.

39. Vnd er predigete in ihren Schulen / inn ganz Galilea / vnd treib die teufel auß.

De hand predickede i deris Scholer / vdi al Galilea / Oc vddress Dieffle.

40. Vnd es kam zu jm ein Aussätziger / der bat ihn / kniet für ihm / vnd sprach zu ihm: Wilt du / so kanst du mich wol reinigen.

Och der kom en Spedalsk til hannem / bad hannem / bøyde sine knæ saar hannem / och sagde til hannem / Wilt du / da kanst du vel rense mig.

41. Vnd es jammerte Iesum / vnd recket die hand auß / rüret in an / vnd sprach: Ich wils thun / sey gereinigt.

De Ihesus ynckedis offuer hannem / Och hand vdracte sin Haand / rörde ved hannem / oc sagde / Jeg vil det gøre / ver ren.

42. Vnd als er so sprach / gieng der Aussätz als bald von jm / vnd er ward rein.

De som hand der sagde / da gick Spedalsksheden strax aff hannem / och hand bleff ren.

43. Vnd Iesus bedrohet jm / vnd treib ihn als bald von sich.

De Ihesus truede hannem / oc dress hannem strax fra sig.

44. Vnd sprach zu ihm: Sihe zu / das du niemand nichts sagest / sondern gehe hin / vñ zeige dich dem Priester / vnd opffere für deine reinigung / was Moses gebotten hat / zum zeugniß über sie.

De sagde til hannem / See til / at du siger ingen det / Men gack hen / oc bete dig for Presten / oc offre for din Renselse / det som Moise haffuer bafalet / til it vidnis byrd offuer dem.

45. Er aber / da er hinauß kam / hub er an / vnd saget vil darvon / vnd machet die Geschicht ruchtbar / also / daß er hinfort nicht mehr kondt öffentlich in der Stadt gehen / sondern er war haussen in den wüsten örtern / vnd sie kamen zu ihm von allen enden

Men hand / der hand kom vd / begynte hand / och sagde meger der aff oc kundgiorde den Gerning / Saa / at hand kunde der effter icke mere gaa obenbare i Staden / men hand vaar vden saare i de øde steder / Och de komme til hannem aff alle Ende.

39. V kázal w Eškolách gegich / y wewššy Galilei / a dabelšwiy wnymjtal.

A kázal w božních ich w wšyřkíy Galilei / wyrzuciac dyabelštwá.

40. Echdy přišel k němu Malomocný pro se ho / a poklekl na kolena / řekl: Pane / chcešli / můžes mne očistiti.

Žáтым przyšedł trebowaty prořac go / a vpádáiac v kolena řekl: Pane / chceš mne očystiti.

41. A Gežijšs šlitowaw se nad nim / wztáhl Kufu swau / a dotekl se ho / řekl gemu: Echdy / buď čist.

A řekl Iesus ruřzony miřořierdžiem ščiagnawřy řekl dotekl se go / mowiac ku niemu / Echdy / buď čist.

42. A když to řekl / y hned odštaupilo od něho Malomocenswiy / a očistěn gest.

A gdy to on řekl / nárychmiřst trad žginał z niego / y byl očystion.

43. Y pohrozil gemu Gežijšs / a y hned kázal gemu přegijti.

A žagrořiwřy mu Iesus / nárychmiřst go odpráwil.

44. A řekl gemu: Wžyž aby niřžadněmu nic neprawil / ale gdi vřkáz se kniřžeti kněžřstěmu / a obětug za očistěniř / coř gest přikázal Mořijřs na řwědectwiy gim.

A řekl kniřmu / Strzežže abyř niřkomu nic nie powiedal / ale idž a vřkáz se sam Káplanowi / ořřárorowawřy ža očyřćenie twe to řo rořkázal Mořijřs ku řwiřdectwiy im.

45. A on wřřřed / pořal wřprawowati a ohlařřowati tu wěć / tak ře giř Gežijřs ne mohl do Wřřřta žgawně wgiřti / ale wně na miřřřech puřřřch byl: Y řcházeli se k němu ořdewřřad.

Ale on odszedł / poczał wiele opowiedać a terazcz rozřławić / tak iż i w řezus nie mogliawnie wniřz do miřřřta / ale byl na řrořni na miřřřech puřřřch / gdi ře se wřřad řchadzali do niego.

ב

וַיֵּצֵא תוֹב יֵשׁוּעַ לְכַבֵּר
בְּחֹם לְיוֹמָתָא וְכִד שְׁמֵעוּ
דְּבִבְיָתָא הוּא:

*Dopo al quanti giorni entrò di nuo-
vo in Capernaum: e s'intese ch'egli era in
casa.*

2 אֶתְפַּנְשׁוּ סְגִיָאֵי
אִי־כְנָא דְלָא אֲשַׁכַּח אֶחָד
אֲבִינוּ אִף לָא קִדְם תִּרְעָא
וּמִמֶּלֶל הוּא עֲמָהוּן מ
מִלְתָּא:

*E subito si s'annorarono molti, in mo-
do che ne ancor quei luoghi che erano da-
nanti la porta, ne potevano più capere: &
egli annuntiaua loro la Parola.*

3 וְאֵתוּ לְוִיתָהּ וְאֵתוּ לָהּ
מִשְׁרִיָא כִּד שְׁקִיל בֵּירָא
אֶרְבַּעָא:

*Aller Vengono à lui certi che porta-
vano un paralitico, ch'era portato da
quattro.*

4 וְדָלָא אֲשַׁכַּח לְמַתְקַרְבּוּ
לְוִיתָהּ מִטָּל פְּנֵשָׁא סִלְקוּ
לְהוּן לְאֶגְרָא וְאִרְיָמוּ ת
תְּסַלִּילָא דְאֵתֵר דְּאֵתֵר
הוּא יֵשׁוּעַ וְשִׁבּוּהָ לְעֶרְסָא
דְּרִמָּא הוּא בֵּה מִשְׁרִיָא:

*E non potendosi appressare à lui, per
la moltitudine, scopersero il tetto de la ca-
sa don'egli era, e fattasi un'apertura, ca-
loron giù il lettuccio, nel quale il paraliti-
co giaceua.*

5 כִּד הוּנָא דִּין יֵשׁוּעַ
הִי־מִנִּיתְהוּן אֲמַר לְהוּ מ
מִשְׁרִיָא כִּד שְׁבִיקוּן לָךְ
חֲטִיָּוָךְ:

*Hor Iesus veduta la fede loro, disse
al paralitico, Figliuolo, i tuoi peccati ti
son perdonati.*

6 אֵית הוּן דִּין תָּמּוּן מו
סְבִירָא וּפְרִישָׁא דִּנְתָּבּוּן
וּמִתְרַעֲיוּ הוּן בִּלְבָהוּן:

*Et alcuni de gli Scribi erano ini à se-
dere, e pensauano ne cuori loro.*

7 דְּמִנָּא הִנָּא מִמֶּלֶל
גִּידְפָא מְנוּ מִשְׁבַּח ל
לְמִשְׁבַּק חֲטִיָּה אֵלָא אִן
חַד אֵלֵהֶן:

*Perche dice cosi costui de le blasphemie?
Chi può perdonare i peccati senon
Iddio solo?*

ב

וַיְעוֹדֶנּוּ בָּא בְּכַפֵּר וַחֹם
לְיָמִים וְכִנְאֶשָׁר גְּשִׁמְעָא כִּי־בִבְיָת
הוּא:

*Y Entró otra vez en Capernaum despues de
algunos dias: y oyose que estaua en casa.*

2 וּפְתָאִים גָּקְהָלוּ רַבִּים כֵּן
אֲשֶׁר לָא יוֹכֵל לְשַׁמַּת אֲוָתָם
גַּם לָא הִתְחַצֵּר לְפָנָיִי הִדְלִית וַיְדַבֵּר
אֵלֵיהֶם אֶת־הַדְּבָר:

*Y luego se juntaron à el muchos, que ya no
cabian ni aun à la puerta: y hablabales la Pala-
bra.*

3 וּבָאֵהוּ אֵלָיוּ וְשָׂאִי אֶת־גִּשְׁוֹל
אִבְרִים וְהוּא גְּשָׁא בְּאֶרְבַּעָא:

*Entonces vinieron à el vnos trayendo vn
paralytico que era traydo de quatro.*

4 וְכִי לָא יוֹכֵל לְקָרֵב אֵלָיוּ
בְּעֶבֶר הִקְהֵל עָלָיוּ עַל־הַגָּג
וַיִּסְרוּ אֶת־הַמַּכְסָּה אֲשֶׁר הָיָה
שָׁם וַיִּכְדּוּ וַיִּזְרִידוּ אֶת־הָעֶרֶשׁ
אֲשֶׁר בֵּה הַגִּשְׁוֹל אִבְרִים שָׁב:

*Y como no podian llegar à el à causa de la
compaña, descubrieron la techumbre donde
estaua, y horadando abaxan el lecho enque el
paralytico estaua echado.*

5 וַיִּרָא יֵשׁוּעַ אֶת־אֲמוּנָתָם
וַיֹּאמֶר לַגִּשְׁוֹל אִבְרִים בְּנִי גְּשָׁא
לָךְ פִּשְׁעֶיךָ:

*Y viendo Iesus la fe de ellos: dize al paraly-
tico, Hijo, tus peccados te son perdonados.*

6 וַיִּהְיוּ אַחֲדִים מִן־הַסּוֹפְרִים
שָׁם יוֹשְׁבִים וְחוֹשְׁבִים בְּלִבָּוָתָם:

*Y estauan alli sentados algunos de los Escri-
bas, los quales pensando en sus coragones.*

7 מַה זֶה כָּכָה מְדַבֵּר גְּדוּפּוֹת
מִי־יֹכֵל לְשַׁמַּת פִּשְׁעִים כִּי אֵם
אֵלֵהֶם לְבָדּוּ:

*Dezian, Porque habla este blasphemias? Qui-
en puede perdonar peccados, sino solo Dios?*

ΚΕΦΑΛ. Β'.

ΚΑὶ πάλιν εἰσῆλθὼν εἰς καπερ-
ναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἡκού-
σθη ὅτι εἰς αὐτὸν ἐστὶ.

*Quelques iours apres il entra derechef
en Capernaum: & le bruit fut qu' il e-
stait en la maison.*

2. Καὶ ὁ θῆως συνήχθησαν πολ-
λοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ πρὸς
πύλιν θύραν καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον.

*Et soudain plusieurs s'y assemble-
rent, tellement que mesme l' endroit d'
aupres de la porte ne les pouuoit tenir,
& il leur annonçoit la parole,*

3. Καὶ ἔρχοντι πρὸς αὐτὸν ὄχ-
λυ πικρὶ φέροντες, αἰρέμενοι ὑπὸ
πασάρων,

*Alors quelques vns vindrent à lui,
apportans vn paralytique qui estoit
chargé par quatre.*

4. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσγγί-
σαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεσι-
γασαν πρὸς τὸν ὀπὸν τοῦ, καὶ ἐ-
ξορύσσοντες χαλασάντων κρεβά-
τον, ἐφ' ᾧ ὁ ὄχλυ πικρὸς κατέ-
κειτο.

*Mais pource qu' ils ne pouuoient
approcher de lui à cause de la foule, ils
descouurirent le toit du lieu, où estoit
Iesus, & l' ayant percé, aualerent le pe-
tit lit auquel le paralytique gisoit.*

5. Ἰδὼν δὲ οἱ Ἰησοῦς πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν,
λέγει τῷ ὄχλῳ πικρῷ, τέκνον, αἱ
φύσιν σου αἱ ἀμαρτίαι σου.

*Alors Iesus ayant veu leur foy, dit
au paralytique, Mon fils, tes pechés te
sont pardonnés.*

6. Ἦσαν δὲ πῆες τῶν γραμματέ-
ων ἐκ τῆς καθ' ἡμέρας καὶ διὰ λογίζο-
μενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

*Or quelques vns des Scribes esto-
yent là assis, & disputoyent en leurs
cœurs.*

7. Τί εἰς ἐν τῷ λαλῇ βλασ-
φημίας; τίς δύναται ἀφ' εἰς ἀ-
μαρτίας, εἰ μὴ ὁ θεός.

*Porquoi cestui-ci prononce-t-il ainsi
des blasphemies? qui est ce qui peut par-
donner les peches, sinon vn seul Dieu?*

ET iterum intravit Capernaum post dies, & auditum est quod in domo esset.

After a fewe dayes / he entred into Capernaum againe / and it was noyſed that he was in the house.

2. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

And anon / many gathered toge- ther / in ſo much that the places about the doore could not receiue any more: & hee preached the worde vnto them.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

And there came vnto him / that brought one ſicke of the palfie / borne of foure men.

4. Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatū in quo paralyticus iacebat

And becauſe they could not come neere vnto him for the multitude / they vncovered the rooſe of the houſe where he was: and when they had broken it open / they let downe the bed / where in the ſicke of the palfie lay.

5. Cum autem vidiffet Ieſus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Now when Ieſus ſaw their faith / he ſaid to the ſicke of the palfie / Sonne / thy finnes are forgiven thee.

6. Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis.

And there were certaine of the Scribes / ſitting there / and reaſoning in their hearts.

7. Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

Why doeth this man ſpeake ſuch blaſphemies? who can forgive finnes / but God onely?

Vnd über etliche tage gieng er widerumb gen Capernaum / vnd es ward ruchtbar / daß er im Hauſe war.

De nogle dage der effter / giick hand til Capernaum igen / Oc der bleff obenbare / at hand vaar i huſit.

2. Vnd als bald verſammelten ſich vil / alſo / daß ſie nicht raum hatten / auch hauſſen für der thür / vnd er ſaget inen das wort.

De ſtrax forſamledis der mange / ſaa / at de haſſde icke rom / oc ſaa vden ſaare dæren / oc hand ſagde dem ordet.

3. Vnd es kamen etliche zu im / die brachten einen Sichtbrüchtigen / von vieren getragen.

De der komme nogle til hannem / de førde en Berckbrøden / ſom ſire bare.

4. Vnd da ſie nicht kondten bey in kommen / für dem Volck / deckten ſie das Dach auff / da er war / vnd grubens auff / vnd lieſſen das Bette hernieder / da der Sichtbrüchtige innen lag.

De der de funde icke komme til hannem / for ſokt / da toge de Tager aff / ſom hand vaar / oc groffue det op / oc lode Sengen ned / der den Berckbrødne ſaa vdi.

5. Da aber Ieſus ihren Glauben ſahe / ſprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Mein Son / deine ſünde ſind dir vergeben.

Men der Ieſus ſaa deris Tro / ſagde hand til den berckbrødne / Min ſon / dine ſinder ere dig forladne.

6. Es waren aber etliche Schrifftgelerten / die ſaſſen allda / vnd gedachten inn ihren herzen:

Men der vaare nogle Schrifftloge / de ſade der / och tenckte i deris hjerter.

7. Wie redet diſer ſolche Gottesleſterung? Wer kan ſünde vergeben / denn allein Gott?

Hui taſer denne ſaadan Guds beſpaattelle? Hui fand forlade ſynden / vden Gud alene.

A Spětwſſel do Kaſſarna- um po oſmi dnech: V v- ſlyſſáno geſt žebý w Domu byl.

Přetým po ſilkudní přyſſedl záſie do Kaſpernaum / y dowied- žtano ſie že byl domá.

2. Vhned ſeſſlo ſe gich mno- ho / tať ſe nemohli ani ke dwe- ſtuom: V mluwil gim Slo- wo.

A wnet ſie ich wiele zebráto / tať iž ſie zmieſćić nie mogli ná onych mieyſćách przededzwia- ni / y wczynil rzecž do nich.

3. Tedy přyſſli k němu ne- ſauce ſlaſem poraženěho / kte- řýžto od čtyř neſen byl

Tedy přyſſli k němu niektor- zynio ſac powi etrzem ruſſonego / ktorego nieſli czterzey.

4. A kdýž ho nemohli gemu podati pro Zastup / y trhali ſtřechu kdež byl Geſijſs: a proborſi wſſe / ſpuſtili dolůw lož ce / na němž ležal ſlaſem poražený.

A gdy ſie k němu přyſſi na- nie mo gli dla zgroładzenia / od- dali dach tam gdje byl / a odda- ſzy / ná rowoziedy ſpuſćili tož ko- ná ktorym / on po wietrzem ruſſo- ny ležal.

5. A kdýž wſſel Geſijſs wiſ- ru gegich / řekl ſlaſem pora- ženěmu: Synu / odpauſtřeſ- giť ſe tobě hřij chowě twogě.

Tedy Ieſus obaczywſzy wiſ- reich / řekl powietrzem ruſſone- mu / Synu odpauſzczone ſa tobie grzechy twoie.

6. Vbyli tu někteří: Wtę- telůw ſedijce / a myſlijce w ſrdcích ſwych.

Byli te z tam niektorzy z na- zycielow ſiedzac y rozmyſlajac w ſercach ſwych.

7. Co tento tať mluwil- rauhawě? Kdo máž odpuſtiti hřijchy / gediné ſám Bůh?

A což? a tať ſe ten mowi blu- žniectwa? A kto z grzechy od- puſćić mo że tedno ſám Bóg?

8 ישוע דין ידע ברוחה
דהליו מתרעין בנפשון
ואמר להון מנא מתרעין
אנתון הליו בלבכון:

E subbita hauendo Iesv. conosciuto col suo Spirito, che pensauano cossi in loro stessi, disse loro, Perché pensate voi queste cose ne vostri cuori?

9 אידא פשיקא למאמר
למשדנא דשביקון לך
חטהוך או למאמר דקום
שקול ערסך והלך:

Qual è piu facile dire al paralytico, I tui peccati ti son perdonati, o dire, Leuati su, e toglì il tuo letto, e camina?

10 דתדעין דין דשליט
הו ברה דאנשא בארעא
למשבוק חטהוך אמר
למשדנא:

Hor acciòche voi sappiate, ch'el Figliuol de l'huomo ha potestà in terra di perdonare i peccati, (dice al paralytico.)

11 לך אמר אנא קום
שקול ערסך ויל לביתך:

Io ti dico, Leuati su, e toglì il tuo letto, e vattene à casa tua.

12 וקם בר שעתה ושקל
גרסה ונפק לעין פלהון
איכנא דנתדמרון פלהון
וישבחו לאלהא בד א
אמריו דלא ממיתון
זוני הנפא:

E subito si lenò, e preso il letto, se n'uscì in presentia di tutti: in tal modo che furono tutti stupefatti, e glorificauano Iddio, dicendo, Noi non habbiamo veduto già mai cosa tale.

13 ונפק תיב לנת ימא
ופלה פנשא אנתון חנו
ליתה ומלה חנא להון:

E di nuouo sen' ando verso il mare, e tutt' il populo veniuo à lui, & egli insegnaua loro.

14 וכד עבר חנא ללוי
בר חלפי דיתב בית מבסא
ואמר לה תא בתרי וקם
אול בתרה:

E passando Iesv, vide Leui figliuolo d'Alfeo, che sedeva al banco de la cabela, e disse, Seguitami: & egli leuatosi su, il seguito.

8 ופתאם ידע ישוע ברוחו כי
ככה תשובו בנפשם ויאמר להם
מה זאת תשביתם בלבבותיכם:

Y conociendo luego Iesus en su Espiritu que pensauan esto dentro de si, dixoles: Porque pensays estas cosas en vuestros coraçones.

9 מה יפשיק לאמר לנשול
אברים גשאו לך פשעים או
לאמר קום ושא ערשך והלך:

Qual es mas facil, Dizir al paralytico, tus peccados te son perdonados, o dezirle Leuantate, y toma tu lecho y anda?

10 וכי תדעו כי שליטון יש
לבריהאדם לשאת על ההארץ
את פשעים אמר לנשול
אברים:

Pues porque sepays que el Hijo del Hombre tiene potestad en la tierra de perdonar los peccados, dize al paralytico.

11 אמר אני לך קום ושא
את ערשך וילך לביתך:

Ati digo, Leuantate, y toma tu lecho, y vete à tu casa.

12 ויקם ברגע וישא את ערשו
ויצא לפני כלם ויחדו כלם
ויכבדו את האלהים לאמר
כי בכל עתו ינו בואת לא
רנא:

Entonces el se leuantó luego: y tomando su lecho saliósse delante de todos, demanera que todos se espantaron, y glorificaron à Dios diciendo, Nunca tal auemos visto.

13 ויצא עוד אל שפת הים
וכל הקהל בא אליו ולמדום:

Y boluió à salir à la mar y toda la campana venia à el, y casennaualos.

14 ויעבר וירא את לוי האלפי
יושב על המכס ויאמר לו בוא
אחרי ויקם ויבא אחרי:

Y passando vido à Leui hijo de Alpheo sentado al vanco de los publicos tributos, y dizele, Siguieme. Y leuantandose, siguiolo.

8. Καὶ διήκως διηγοῦντο οἱ ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτῷ, ὅτι οὕτως διλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἰπὼν αὐτοῖς τί ταῦτα διλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Et incontinent Iesus ayant cognu en son esprit, qu'ils disputoyent ainsi en eux memes, leur dit Pourquoi disputez-vous de telles choses, en vos coeurs?

9. Τί ἐστὶν εὐχεσώμενος, εἰπὼν τῷ παραλυτικῷ, ἀφένται σοι αἱ ἀμαρτίαι· ἢ εἰπὼν ἔρχαι, καὶ ἄρον σου τὸν κράββατον, καὶ περπάτη.

Lequel est plus aisé, ou de dire au paralytique, Tes pechés te sont pardonnés: ou de dire, Leue toi, & charge ton petit liét, & chemine.

10. ἵνα ᾗ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφέναι τῇ τῆς ἀμαρτίας· λίγα τὰ ῥηθῆναι.

Or afin que vous sachiez que le Fils de l' homme a authorité de pardonner les pechés en terre (il dit au paralytique.)

11. Σοὶ λέγω, ἔρχαι, καὶ ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸ οἶκόν σου.

Iete di, Leue-toi, & charge ton petit liét, & t'en va en ta maison.

12. Καὶ ἠθέλη διήκως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θῆον, λέγοντες, ὅτι οὕτως ποιοῦσιν οἱ ἰδομεν.

Et icelui soudain se leua, & ayant charge son petit liét, il sortit en la presence de tous, tellement qu' ils furent tous estonnes, & glorifioyent Dieu: disans, Onques ne vilmes-nous telle chose.

13. Καὶ ἐξῆλθε πάλιν ὡς πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἠρχετο περὶ αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτοῖς.

Adonc il s' en alla derechef vers la mer, & tout le peuple venoit à lui & il les en feignoit.

14. Καὶ ὡς ᾗγων εἶδε λαὸν τὸν ἀλφαῖς, καὶ ἡμίμμοι διὰ τὸ πλῆθος, καὶ λίγα αὐτῷ, ἀπελούθη μοι καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησιν αὐτῷ.

Et en passant par là, il vid Leui fils d'Alphee als au lieu du peage, & lui dit, Sui moi: & icelui s' estant leué, le suivit.

8. Quo statim cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis, Quid ista cogitatis in cordibus vestris?

And immediately when Iesus perceived in his spirit / that thus they thought with them selves / he said unto them / Why reason ye these things in your hearts?

9. Quid est facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum & ambula?

Whether is it easier to say to the sick of the palsy / Thy sinnes are forgiven thee? or to saye / Arise / and take up thy bed / and walke?

10. Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)

And that ye may knowe / that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgive sinnes / (he said unto the sick of the palsy.)

11. Tibi dico, Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

I say unto thee / Arise and take up thy bed / and get thee hence into thine owne house.

12. Et statim surrexit ille: & sublato grabato abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, Quia nunquam sic vidimus.

And by and by he arose / and tooke up his bed / and went forth before them all / in so much that they were all amazed / and glorified God / saying / We never saw such a thing.

13. Egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

Then he went againe toward the sea / and all the people resorted unto him / and he taught them.

14. Et cum prateriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et surgens secutus est eum.

And as Iesus passed by / he saw Levi the sonne of Alphæus sitte at the receite of custome / and saide unto him / Followe me. And he arose and folloved him.

8. Vnd Iesus erkennet bald in seinem Geist / daß sie also gedachten bey sich selbst / vnd sprach zu ihnen: Was gedencet ihr solchs inn euren herten?

Och Ihesus kende strax in sin Aand / at de tencste saa ved sig selff / oc hand sagde til dem / Hui tencke i saadant i eders hertter?

9. Welchs ist leichter zu dem Sichtbrüchtigen zu sagen: Dir sind deine sünde vergeben: Oder / stehe auff / nimb dein Bette vnd wandele:

Huilester er lettere at sige til den Berckbrødne / Dine synder ere dig forladne? Eller / stat op / tag din Seng / oc vandre?

10. Auff daß ir aber wisset daß des Menschen Sohn macht hat / zu vergeben die sünde auff Erden / sprach er zu dem Sichtbrüchtigen:

Men paa det i skulle vide / At menniskens Son haefuer maect / at forlade synden paa Jorden / da sagde hand til den Berckbrødne.

11. Ich sage dir / stehe auff / nimb dein Bette / vnd gehe heim.

Jeg siger dig / stat op / tag din Seng / oc gack hjem.

12. Vnd als bald stund er auff / nam sein Bette / vnd gieng hinaus für allen / also / daß sie sich alle entsasten / vnd preiseten Gott / vnd sprachen: Wir haben solchs noch nie gesehen.

De hand stod strax op / tog sin Seng / och gick hen vd saar alle / Saa / at de bleffue alle forserdede / oc prisede Gud / oc sagde / Vi haefue end aldri seet saadant.

13. Vnd er gieng widerumb hinaus an das Meer / vnd alles volck kam zu ihm / vnd er lehret sie.

De hand gick vd igen til Haaffet / oc alt folcket kom til hannem / oc hand lærde dem.

14. Vnd da Iesus fürüber gieng / sahe er Levi / den Son Alphæi / am Zol sitzen / vnd sprach zu ihm: Folge mir nach. Vnd er stund auff / vnd folgete ihm nach.

Och der Ihesus gick frem / saa hand Levi / Alphæi son side holf Zolden / oc hand sagde til hannem / Folge mig effter. De hand stod op / oc fulde hannem effter.

8. To hned poznaw Gefijs duchem swym / Jedy tak myslisli mezy sebau / řekl gim: Proč o to myslíte w srdych waszych?

A poznawszy wnet Jezus Duchem swym iż tak v siebie myslili / řekl do nich / A czemuž to rozmyšláte w sercach waszych?

9. Co jest snáze říci / slasem poraženému: Odpauštěj se tobě hříchowě twogi: čili říci / Wstaň / wezmi lože své / a chod?

A cožťáwšy rzec themu powierzenemu: Odpuszczone sa tobie grzechy / Abo rzec / Wstań / a wezmi lozko twe / y chodž.

10. Alle abyšte wěděli / že Syn člověka má moc na zemi odpauštěti hříchy. Y řekl slasem poraženému.

A řekł Jębyšcie wiedziet / iż Syn człowieczy ma te zwierzchność odpuszczać grzechy na zemi / (řekl do ruszonego powierzenemu.)

11. Toběť prawjm wstaň / wezmi lože své / a gdi do domu twého.

Tobie mowię wstań / a wezmi lozko twe / y poydž do domu twego.

12. A on hned wstal / a wzaw lože své odšel předewssmi / tak že se diwili wssychni / a chwálili Boha / řkauce: Ze gšme nikdy tako wě wěcy ne wíděli.

Tedy on nářychmst wstal / a wzawšy lozko wyszedl przed wssychni / tak iż si wssyscy zdusnieli / a chwálili Boga mowiac / Nigdychmy nie takowego nie wíděli.

13. Y wissed opět k Moři / a wesserem žástup přicházet k němu / y učil ge.

Wyszedl z kšiepotym do morza / a wssyřheť lud przychodžil ku němu / y náuczal ie.

14. A když šel / vřel Lewi Alfcowa Syna an sedj na Ele. Y řekl gemu: Podžam nau. A on wstaw šel ža nim.

A gdy szedł daley / wyzwał Leui Syna Alfcusowego siedzącego na ciele / ku Froremu rzekl / Idź za mną / a on wstawšy szedł za nim.

15 וַהֲנִיָּה דָּכַד סְמוּיָה
בְּבֵיתָה סְנִינָא מְכִסָּה
וְחִטִּיָּה סְמִיכִין הָווּ עִם
יִשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידֵיהִי
אִיתִיהֶון הָווּ צִיר סְנִינָא
דְּאִתִּי בְּתֵרָה:

Et auuenne, che sedendo egli à tauola in casa di esso Leui, molti publicani e peccatori sedevano ancor à tauola insieme con l'ass, e co i suoi discipoli: percio che venerano molti che l'hauuan seguitato.

16 וְסִפְרָא וּפְרִישָׁא פִּד
הִוּאִיהִי דְלַעֲסָא עִם מְכִסָּה
וְעִם חִטִּיָּה אָמְרוּ לֵת
לְתַלְמִידֵיהִי מִנּוּ עִם
מְכִסָּה וְחִטִּיָּה לַעֲסָא וְשִׁתָּא:

Egli Scribi e Farisei Sedendolo mangiare co i publicani e peccatori, dicenano à i suoi discipoli, Che vuol dire ch'ei mangia e beue co i publicani e peccatori?

17 כִּד שָׁמַע דִּין יִשׁוּעַ
אָמַר לֵהֶון לֵא סְנִינָא
חִלִּימָא עַל אֲסִינָא אֲלֵנָּה
אִילִין דְּבִישׁ בִּישׁ צְבִירִין
לֹא אֲתִית דְּאֲקִרְנָא ל
לְנִדְיָקָא אֲלֵא לְחִטִּיָּה:

E Iesus hauendo edito questo, disse loro, Quei che son sani, non hanno bisogno di medico, ma quelli che sono ammalati. Io non son venuto à chiamare i giusti, ma i peccatori à penitentia.

18 תַּלְמִידֵיהִי דִּין דִּיוֹחָן
וְדִפְרִישָׁא צִימִין הָווּ
וְאִתִּי וְאָמְרוּ לֵה לְמִנָּה
תַּלְמִידֵיהִי דִּיוֹחָן וְד
דִּפְרִישָׁא צִימִין וְת
וְתַלְמִידֵיהִי דִּילָה לֵא
צִימִין:

Appresso i discipoli di Giouanni e de Farisei digiunauano: e vengono à lui, e diconogli, Perche digiunano i discipoli di Giouanni e de Farisei, e i tuoi discipoli non digiunano?

19 אָמַר לֵהֶון יִשׁוּעַ לְמָנָה
מִשְׁכָּחִין בְּנִיָּה דְּגִבְנִיָּה
כְּמָנָה דְּחִתְנָה עֲבִיהֶון הָווּ
דִּיצִימִין לֵא:

E Iesus disse loro, I figliuoli de la casa nuptiale posson egliano, mentre che lo sposo è con loro, digiunare? per tutto'l tempo ch'essi hanno seco lo sposo, non posson gia digiunare.

15 וַיְהִי בְּשִׁכְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְרַבִּים
בְּעַלֵּי הַמֶּכֶס וְחִטִּיָּים יָשְׁבוּ עִם
יִשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו כִּי־הָיוּ
רַבִּים אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרָיו:

Y aconteció que estando Iesus à la mesa en casa de el, muchos publicanos y peccadores estaban tambien à la mesa juntamente con Iesus y con sus discipulos: porque auia muchos, y auian lo seguido.

16 וְהַסֵּפְרִים וְהַפְּרִישִׁים
בְּרִאוּתָם כִּי אָכַל עִם בְּעַלֵּי
הַמֶּכֶס וְעִם חִטִּיָּים אָמְרוּ
לְתַלְמִידָיו מַה זֶּאת כִּי־עִם בְּעַלֵּי
הַמֶּכֶס וְעִם חִטִּיָּים אוֹכֵל
וְשׂוֹתָה:

Y los Escribas y los Phariseos, viendolo comer con los publicanos, y con los peccadores, dixeron à sus discipulos, Que es que vuestro Maestro come y beue con los publicanos y con los peccadores?

17 וַיִּשְׁמַע יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הַצְּבֹרִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא
כִּי־הֵם חֲחוּלִים לֹא בָּאֹתִי לְקַרֵּא
אֶת צְדִיקִים כִּי־אֵם אֶת
חִטִּיָּים לְתַשְׁבֵּה:

Y oyendolo Iesus, dize les, Los sanos no tienen necesidad de medico, mas los que tienen mal. No he venido à llamar los justos, mas los peccadores à penitencia.

18 וְתַלְמִידֵי יוֹחָן וְתַלְמִידֵי
מִפְּרִישִׁים צָמִים הָיוּ וְלֵא
וְאָמְרוּ לוֹ וְלָמָּה תַּלְמִידֵי יוֹחָן
וְמִפְּרִישִׁים צָמִים וְתַלְמִידֵי
אִינִם צָמִים:

Y los Discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunauan, y vienen, y dizenle, Porque los discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunan: y tus Discipulos no ayunan?

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ לֹא יִזְכָּלוּ
לְצוּם בְּנִיָּה הַחֲתָן בְּעוֹדָהּ יֵשׁ
הַחֲתָן אִתָּם בְּכִמְיָה הָעֵת יֵשׁ
אִתָּם הַחֲתָן לֹא יִזְכָּלוּ לְצוּם:

Y Iesus les dize, Pueden ayunar los que son de bodas, quando el Esposo està con ellos? Entretanto que tienen consigo al Esposo no pueden ayunar.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατὰνῶ-
ντα αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς, καὶ
πολλοὶ πλῆθαι καὶ ἁμαρτωλοὶ συ-
νέκλινον τῷ ἰησοῦ, καὶ πᾶσι μαθη-
ταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοὶ, καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et aduint comme Iesus estoit à table en la maison d'icelui, que plusieurs peagers & gens de mauuaise vie se mirent aussi à table avec Iesus & les disciples: car il y en auoit beaucoup qui pareillement l'auoyent suivi.

16. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἑσθίοντα
μετὰ τῶν πλῶν καὶ ἁμαρτωλῶν,
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ἵπ-
μετὰ πλῶν καὶ ἁμαρτωλῶν
ἐσθίει καὶ πίνει.

Dont les scribes & Pharisiens voyans qu'il mangeoit avec les peagers & gens de mauuaise vie, disoyent à les disciples. Pourquoi mange-t-il & boit avec les peagers & mal viuans?

17. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, λέγει
αὐτοῖς, ἡ γὰρ ἰσχυροῦσι οἱ ἰσχυροῦ-
ται ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες
οὐκ ἤλθον καλεσθαι δι' αἰσῶν, ἀλλὰ
ἁμαρτωλοὺς εἰς μετανοίαν.

Et Iesus ayant entendu cela, leur dit, Ceux qui sont en santé n'ont besoin de medicin: mais ceux qui se portent mal: ie ne suis point venu pour appeler les iustes, mais les pecheurs, à repentance,

18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάν-
νου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων ἡστυόντες
καὶ ἔρχοντες, καὶ λέγουσιν αὐτῷ,
Δὶα τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ
τῶν Φαρισαίων ἡστυῶσιν, οἱ δὲ οἱ
μαθηταὶ οὐ ἡστυοῦσι.

Or les disciples de Iehan & des Pharisiens iusnoyent: lesquels vindrent vers lui, & lui dirent, Pourquoi iusnent les disciples de Iehan & des Pharisiens: mais tes disciples ne iusnent point?

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μή
δυνάμει ἐστὶν ἡ νυμφὸς, ἐν
ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν, ἡστυ-
όντες. Ὅσον χρόνον μετ' αὐτῶν ἔχου-
σι τὸν νυμφίον, οὐ δύναμει ἡστυ-
όντες.

Et Iesus leur respondit, Les gens des nopces peuuent-ils iusner pendant que le nouueau marié est avec eux? durant le temps qu'ils ont le nouueau marié avec eux, ils ne peuuent iusner.

15. Et factum est: cum accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores simul discumbabant cum Iesu & discipulis eius, erant enim multi qui & sequebantur eum.

And it came to passe / as Iesus sat at table in his house / many Publicans and sinners sat at table also with Iesus / and his disciples: for there were many that followed him.

16. Et Scribæ & Pharisei videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister vester?

And when the Scribes and Pharisees saw him eat with the Publicans and sinners / they said unto his disciples / how is it / that he eateth and drinketh with Publicans and sinners?

17. Hoc audito Iesus ait illis, Non necesse habent sani, medico: sed qui male habent, non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

Now when Iesus heard it / he said unto them / The whole have no need of the physician / but the sick. I came not to call the righteous / but the sinners to repentance.

18. Erant discipuli Iohannis & Pharisei ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare discipuli Iohannis & Phariseorum ieiunant: tui autem discipuli non ieiunant?

And the disciples of John / and the Pharisees did fast / and came and said unto him / Why doe the disciples of John and of the Pharisees fast / and thy disciples fast not?

19. Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habet secum sponsum, non possunt ieiunare.

And Iesus said unto them / Can the children of the marriage chamber fast / whilst the bridegroom is with them? as long as they have the bridegroom with them / they can not fast.

15. Vnd es begab sich / da er zu tisch saß inn seinem Hause / saßen sich vil zölner vnd Sünder zu tisch mit Iesu vnd seinen Jüngern / denn ihrer war vil / die ihm nachfolgeten.

De der hende sig / der hand sad til Bordz i hans Huse / da sette mange Zoldere oc Syndere sig til bordz met Ihesu oc hans Disciple / Thi at de vaare mange / som effterfulde hannem.

16. Vnd die Schriftgelerten vnd Phariseer / da sie sahen / daß er mit den zöllnern vnd Sündern aß / sprachen sie zu seinen Jüngern: warumb isset vnd trincket er mit den zöllnern vnd Sündern?

Och der de Scriffeloge oc Phariseer saae / at hand oed met Zoldere oc Syndere / da sagde de til hans Disciple / Hui eder oc drucker hand met Zoldere oc Syndere.

17. Da das Iesus höret / sprach er zu ihnen: Die starcken dörfen keines Arztes / sondern die franken. Ich bin kommen zu rufen den Sündern zur busse / vnd nicht den Gerechten.

Der Ihesus der hörde / sagde hand til dem. De sterke haue ingen læge behoff / men de stunge. Ieg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Retsdige.

18. Vnd die Jünger Iohannis vnd der Phariseer fasteten vil / vnd es kamen etliche / die sprachen zu ihm: Warumb fasten die Jünger Iohannis vnd der Phariseer / vnd deine Jünger fasten nicht?

De Johannes Disciple oc Phariseernis fastede meget / De der komme nogle / de sagde til hannem / Hvor faare faste Iohannis Disciple oc Phariseernis / och dine Disciple faste icke.

19. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Wie können die Hochzeitleute fasten / die weil der Brutigam bey ihnen ist? Also lange der Brutigam bey ihnen ist / können sie nicht fasten.

De Ihesus sagde til dem / Hvorledis kunde Brudlups folkene faste / den stund Brudgommen er hos dem? Saa længe som Brudgommen er hos dem / kunde de icke faste.

15. V stalo se / kdnz sedel za stolem w domu geho / mnoho zgewnij a tagnij hrijšniho spolu sedel s nim a s Bredlnijm geho / nebo bylo mnoho tech ktech sli za nim.

A prydalo sie gdy siedzial w domu tego / gdje tez siedzialo wiele cel nkow y grzesnych spolu s Jezusem / y ze zwolenniki tego / bo ich wiele bylo ktorzy za nim szli.

16. Bictel paf a Zakonijen widauce / zby גדול s zgewnij mi a tagnij hrijšniho / teli Bredlnijm geho: Proč s zgewnijmi a tagnijmi hrijšniho ty zij a pige Wistr wajs?

A gdy wzrel t naczynielowte y farizeuszowte iz iadl z celnik y grzesnik rzecli do zwolennikow ie / Coz to jest iz z celnik y z grzesnik y pnie?

17. To vsllyšaw Bezijs / rzecl gim: Nepotrčuzij zdrowij Lekare / ale nemocni: neč gsem nepřissel wolati sprawy dliwých / ale hrijšných ku potání.

Tho gdy vsllyšal Jezus / rzecl do nich / Ci ktorzy sa zdrowi nie potrzebua lekarza / ale ci ktorzy sie zle maia / Nie przyszedłem aby ch wyzwał sprawiedliwych / ale grzesnych ku uznaniu.

18. Kdnz paf Bredlnijm Janowi a Zakonistij postili se / y přissli a řekli gemu: Proč Bredlnijm Janowi a Zakonistij postij se / ale twogi Bredlnijm se nepostij?

A zwolennicy Janowi y farizey eyscy pošli / a przyszedzy mowili do niego / Przecz je zwolennicy Janowi y farizeyscy pafszczaja? a twoi zwolennicy nie poszczaja?

19. V řekl gim Bezijs: Zda li mohau Synowe Swatby postiti se / dokudž gest s nimi Zenich? Dokawadž magij s jebau Zenicha / nemohau se postiti.

Tedy do nich rzecl Jezus / Zali moga synowie oblubiencowi n ten čas postit poči přiz n d test oblubie niec? poči z soba oblubienca máia / nie mo gac postit.

ב

20 וְאֵתוֹן דִּיּוֹ יִזְמְתֵנָּה
דְּמָא דְּאַשְׁתָּקֵל חֲתָנָה
מִנְהוֹן הִנְדִּין יִצְוִמוֹן פְּהוֹ
יִזְמֵנָּה:

Ma verranno i giorni che lo sposo sarà tolto loro, & allora digiuneranno in quei giorni.

21 לֹא אֵנֶשׁ רִמָּה
אֲדִיקָעֵתָה חֲדָתָה וְחָטָט
עַל מֵאֵנָה פְּלִיאָה דְּלָא
נִסְבָּה מִלִּיתָה הִי חֲדָתָה
מִן פְּלִיאָה וְהוּא סְדָקָה
יִתִּירָה:

Similmente niuno cuce vno pezzo de panno nuouo in vn vestimēto vecchio: aliti menti quel pezzo nuouo messo per supplitmento sene porta via del vecchio, & faffi la rottura peggiore.

22 וְלֹא אֵנֶשׁ שִׁמְרָה חֲמָתָה
חֲדָתָה בְּנִקָּה פְּלִיתָה דְּלָא
חֲמָתָה מִצְרָה לִנְקָה וְנִקָּה
אֲבָדִין וְחֲמָתָה פְּתִיאָשֶׁר
אֵלָּא רִמָּוֹן חֲמָתָה חֲדָתָה
בְּנִקָּה חֲדָתָה:

Ne alcuno mette il vin nuouo ne i barili vecchi: altrimenti il vin nuouo rompe i barili, & il vino si versa, & i barili vanna a male: ma il vin nuouo si debbe mettere ne barili nuoui.

23 וְהוּא דְּכִדְּאִיל יִשְׁנֵי
בְּשִׁפְתָּהּ בֵּית וְרִצְוֵי ת
תִּלְמִידוֹהִי מִהִלְיָכִין הִיוּ
וּמִלְגִּין שְׂבִלָה:

Et auuente ch'egli passaua in giorno di Sabbato per le bialde, & i suoi discipoli nel caminare cominciarono a suellere de le spighe.

24 וְאֵמְרִין לֵהּ פְּרִישָׁא
חֲוִי מִנָּה עֲבָדִין בְּשִׁפְתָּה
מִדָּם דְּלֹא שְׁלִיט:

Et i Farisei gli dissero, Ecco, perche fanno eglino in giorno di Sabbato quello che non e lecito?

25 אָמַר לְהוֹן יִשְׁוֹעַ לֹא
מִמִּתִּים קִרְיָתוֹן מִנְּגָה
עֲבַד דְּוִיר פֶּד אֲסִתְנִיק
וְכַפֵּן הוּא וְדַעֲמָה:

Et egli disse loro, Non haucte voi mai letto cio che fece Dauid quando hebbe bisogno, & hebbe fame esso e quei che erano con effolui?

ב

20 וַיָּמִים בָּלֵאִים אֲשֶׁר יִנְשָׂא
מֵהֶם הַחֲתָן וְאִוִּי יִצְוִמוֹ בְּיָמִים
הָאֵלֶּה:

Mas vendrán dias, quando el Esposo será quitado de ellos: y entonces, en aquellos dias ayunarán.

21 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח חֲתִיכָת בִּגְד
הַפָּסוֹל עַל־שִׁמְלָה יִשְׁנָה כִּי־
יִשָּׂא מִלִּוְנָהּ הַחֲדָשׁ מִיָּשָׁר וּבִדְקָה
רַע מִקֵּדָם יִהְיֶה:

Nadie echa remiendo de panno rezio en vestido viejo: de otra manera el mismo remiendo nueuo tira del viejo, y hazefe peor rotura.

22 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח יַיִר חֲדָשׁ
בְּנִאדוֹת בָּלִיִּים מִן יִשְׁבֵּר יַיִר
הַחֲדָשׁ אֶת־נִאדוֹת וַיַּיִר יִשְׁפֹּךְ
וְנִאדוֹת יִאֲבִדוּן כִּי־אֵם יַיִר חֲדָשׁ
בְּנִאדוֹת חֲדָשִׁים יִשְׁלַח:

Ni nadie echa vino nueuo en odres viejos: de otra manera el vino nueuo rompe los odres, y derramase el vino, y los odres se pierden: mas el vino nueuo en odres nueuos seha de echar.

23 וַיְהִי כִּאֲשֶׁר יָלַךְ בְּשִׁבְתוֹת
בְּיֹרְדֵעִים וַיַּחֲלוּ תִלְמִידָיו לְהֵלֵךְ
אֶת־הַדֶּרֶךְ וַיִּקְטְפוּ מִלֵּילוֹת
בִּידֵיהֶם:

Y aconteció que passando el otra vez por los sembrados en sabbado: sus Discipulos andando començaron a arrancar espigas.

24 וְהַמִּפְדָּשִׁים אָמְרוּ לוֹ רֵאָה
מָה עֲשִׂים בְּשִׁבְתָּ אֲשֶׁר לֹא שׁוּהָ
לָהֶם:

Entonces los Phariseos le dixerō, Heaqui, porque hazen tus Discipulos en Sabbado lo que no es licito?

25 וְהוּא אָמַר לָהֶם הֲלֹא
בְיָמֵיכֶם קִרְאָתָם מָה עָשָׂה דָּוִד
כִּאֲשֶׁר הָיָה צָרְכּוֹ וְרָעַב הוּא
וְאֵתוֹ:

Y el les dixo, Nunca leystes que hizo Dauid quando tuuo necessida, y vuo hambre, el y los que estauan con el?

β'

20. Ἐλεύσονται ἡ ἡμέραι, ἔ-
ται ἀπερθεῖ αὐτοῦ ὁ νυμφίος,
καὶ τότε τησυσουσιν ἐν ὁκείναις ταῖς
ἡμέραις.

*Mais les iours viendront que le nou-
veau marie leur sera oste, & adonc ils
iufneront en ces iours-la.*

21. Καὶ εἰς ἐπιτέλημα ῥά-
χους ἀγάφου ἐπιρράπις ἐπὶ ἰ-
ματίῳ παλαιῷ εἰς μὴ, αἶρει τὸ
πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καιρὸν τὸ πα-
λαιῶν, καὶ χεῖρον σχίσμα γινέται.

*Aussi nul ne coud vne piece de drap
escriu à vn vieil vestement: autrement
la piece du drap neuf, qui a esté mise
pour remplage, emporte la piece du
drap vieil, & la rompure en est pire.*

22. Καὶ εἰς βαλλεῖς οἶνον εἰς
ἀσχοὺς παλαιάς· εἰς μὴ, ῥήσεται ὁ
οἶνος· οἱ ὅτι τὰς ἀσχοὺς, καὶ ὁ οἶ-
νος ἐκχύεται. καὶ οἱ ἀσχοὶ δο-
λοῦνται· ἀλλὰ εἰς οἶνον εἰς ἀσχοὺς
καίτους βλητέον.

*Pareillement nul ne met le vin nou-
veau en vieux ouaires: autrement le
vin nouveau rompt les ouaires, & le vin
s'espand, & les ouaires se perdent: mais
le vin nouveau doit estre mis en ouai-
res neufs.*

23. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπερδύοντο
αὐτοὶ ἐν ταῖς σάββασιν, καὶ ἦν
σπορίμων, καὶ ἤρξατο οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἐδύναι πολλοὺς τὰς σά-
ββας.

*Et aduint comme il passoit vn iour
de Sabbat parmi les blés, que ses disci-
ples en cheminant se prindrent à arra-
cher & froyer des espics.*

24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐ-
τῷ, ἰδοὺ τι ποιοῦσιν ἐν ταῖς σάββασιν,
ὃ οὐκ ἔξεστι.

*Adonc les Pharisiens lui dirent,
Regarde, pourquoy font-ils ce qui n'est
loisible es Sabbats.*

25. Καὶ αὐτὸς ἐλεγεν αὐτοῖς, εἰδὲ
ποτὶ αἰέτινα πὶ ἐποίησεν δαυὶδ,
ὅτι χρεῖαν ἔσχε, καὶ ἐπὶ αὐτῶν αὐ-
τοῦ καὶ οἱ μὲν αὐτῷ.

*Mais il leur dit, Ne leustes vous ia-
mais ce que fit Dauid quand il eut ne-
cessité & qu'il eut faim, lui & ceux qui
estoyent avec lui?*

20. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes wch I come/ when the bridegrome shall be taken from them/ and then shall they fast in those dayes.

21. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum à veteri, & maior scissura fit.

Also no man soweth a piece of new cloth in an olde garment: for else the new piece taketh awaye the filling vp from the olde/ and the breach is worse.

22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpit vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, sed vinum novum in utres novos mitti debet.

Likewise/ no man putteth new wine into olde vessels: for els the new wine breaketh the vessels/ and the wine runneth out/ and the vessels are lost: but new wine must be put into new vessels.

23. Et factum est iterum cum sabbathis ambularet per sata, & discipuli eius coeperunt progredi & vellere spicas.

And it came to passe as hee went through the corne on the Sabbath daye/ that his disciples/ as they went on their way/ began to plucke the eares of corne.

24. Pharisei autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt (discipuli tui) sabbathis quod non licet.

And the Pharisees said unto him/ Behold/ why doe they on the Sabbath daye/ that which is not lawfull?

25. Et ait illis, Nunquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit & esuriit ipse & qui cum eo erant?

And he sayde to them/ Have ye never read what David did/ when he had neede/ and was an hungred/ both he/ and they that were with him?

20. Es wirdt aber die zeit kommen/ daß der Brutigam von ihnen genommen wirdt/ denn werden sie fasten.

Wen den tid skal komme/ ath Brudgommen skal tagis fra dem/ Da skalle de faste.

21. Niemand flicket einen Lappen von neuem tuch an ein alt kleid/ denn der neue Lappe reisset doch vom alten/ vnd der riß wird erger.

Ingen bo der it gammelt klede met en klud aff nye Klede/ Thi den ny Klud rissuis dog aff det gamle/ oc Nessuen bliffuer verre.

22. Vnd niemand fasset Most inn alte Schleuche/ anders zureisset der Most die Schleuche/ vnd der Wein wird verschüttet/ vnd die Schleuche kommen omb/ Sondern man soll Most inn neue Schleuche fassen.

De ingen lader Most i gamle Flaske/ Ellers rissuer Mosten flaskeerne sender/ och Vinen spildis/ och flaskeerne forderffuis/ Men mand skal lade Most i ny Flaske.

23. Vnd es begab sich/ da er wandelte am Sabbath durch die Saat/ vnd seine Jünger fiengen an/ in dem sie giengen/ Ehern außzuraffen.

De det hende sig/ der de vandrede om Sabbathen gennem sæden/ oc hans Disciple begynte/ i det de ginge/ at plocke ær aff.

24. Vnd die Phariseer sprachen zu ihm: Sihe zu/ was thun deine Jünger am Sabbath/ das nicht recht ist?

De Phariseerne sagde til hannem/ See til/ huar gøre dine Disciple om Sabbathen/ som icke er ret:

25. Vnd er sprach zu ihnen: Habt ihr nie gelesen/ was David that/ da es ihm not war/ vnd ihn hungerte/ sampt denen die bey ihm waren?

De hand sagde til dem/ Haffue i icke læst/ huad David gjorde/ der hand haffde det behoff/ oc hannem hungrede met dem/ som vaare hos hannem?

20. Ale přigdať dnově/ kdyžto odňat bude od nich Ženich/ a tehdaž se budou postiti w těch dnech.

Alle přizda časť gdy od něd ođyma oblubienčků/ a tedyč bēd. počít w ty časť.

21. Někádnyž záplaty sukna nově ho nepřisťiwáť rauchu starému/ ginať odtržena býwá záplata nová od starého/ a wětšij díjra býwá.

A žádněci nte přisťywa sukna no wego nie solowánego do staréj šatý/ bo ináť oná štuťá nowa drze staré/ y býwa gorszy rošpor.

22. Někádnyž newšewa Wijn na nowěho do Sudow starých/ ginať rozpuťij Wjino Sudu a wylige se/ a Sudowě pokazý se: ale Wjino nowě má lito býti do Sudow nowých.

A žádněci nte lete winá nowego w staré naczynia/ bo ináť w to nowo rozsadza naczynie/ y rozlewa sie wino/ a naczynia gina/ Alec wino nowe má býť wlewán do naczynia nowého.

23. W stalo se opěť/ když w den Swátečnij šel Bejšisť strže Dobilij/ a Wědlnijch geho gdauce/ počali wymijnati klasý.

Stálo sie potym iž w dñi Sábátny šedl přez šiane polá/ zwolenni cy iego idac droga počeli wyrýwáť klasý.

24. Thedy Žákonijch řekli gemu: He Wědlnijch tworgi proč činij/ což w den Swátečnij nesluffij?

Thedy řekli k němu Žáryzenšowie/ Přez o to w Sábáth czynia to co nie sluffý?

25. W řekl jim: Někdbliž gste nečtli/ co gest učinil Dawid když gest naužý mēl a lačnēl/ on y kterijž s nim byli?

Non impowiedził/ Żáście nigdy nie czytali co uczynił Dawid/ gdy potrzebował y gdy był łaczen sam y ci ktorzy z nim byli?

ב

26. איכנא ער לפיתה
האלהא פד אביתר רב
פנהא ולחמא הפתורה
דמריא אכל הו דלל
שליט למאכל אלא או
לפנהא ויהב אף לאילין
דעמה הוו:

*Come egli entrò ne la casa di Dio al tē-
po d' Abiathar principal Sacerdote: e man-
gion i pani de la propofitione, i quali non
era lecito mangiare, fenon a i Sacerdoti:
e dettene etiamdio a quelli che erano in
fua compagnia?*

27. ואמר להון דשבתא
מטול פרנשא אבתפרית
ולא הוה פד נשא מטול
שבתא:

*Poi disse loro, Il Sabbato è fatto per
l'huomo, e non l'huomo per il Sabbato.*

28. מרה הו הכיל נאף
דשבתא פרה דאנשא:

*E per tanto il Figliuol del l'huomo è
Signore ancor del Sabbato.*

ג

1. ועל תוב ישוע ל
לכנושתא ואית הוה תמו
גברא חד דיבישא אידה:

*Vn altra Volta ancora entrò ne la si-
nagoga, & crasi vn huomo che haueua
vna man secca.*

2. ונטרין הו לה דאן מ
מאסנא לה בשבתא
דקטרגוניה:

*E ponenan mente s'egli lo risauuana
nel di dal Sabbato, per accusarlo.*

3. ואמר להו גברא די
דיבישא אידה קו
במאציתא:

*Et egli dice a quell'huomo che haue-
ua la man secca, Sta su nel mezzo.*

4. אמר דיו אף להון ש
שליט בשבתא למעבד
דטב או דביש גפשא
למחיו או למפדו הנון
דיו שתיקו הוו:

*Poi dice a coloro, Egli lecito far be-
ne ne giorni de Sabbati, o far male? sal-
uare la persona, o pur occiderla? Et essi
tacuero.*

ב

26. איך בלא אלהא בית אלהים
אלהא אביתר (אבימלך)
הכהן ואת לחם הפנים אכל
אשר לא שזה לו לאכל כיהאם
לכהנים ויתן גם לאלהא אשר
איתו היו:

*Como entró en la Casa de Dios, siendo Abi-
athar Pontifice, y comió los panes de la Proposi-
cion de los quales no es licito comer fino a los
Sacerdotes, y aun dio a los que estauan consigo?*

27. ויאמר להם השבת היתה
בעבור האדם ואדם לא בעבור
השבת:

*Dixoles tambien, El Sabbado por causa del
hombre es hecho no el hombre por causa del Sab-
bado.*

28. לכו בן האדם יש אדון
השבת:

*Ansi que el Hijo del Hombre Sennor es aun
del Sabbado.*

ג

1. ועודצו בלא אלהא הקהל יהיה
שם אדם אשר לו יד יבשה:

*Y otra vez entró en la Synoga: y auia alli vn
hombre que tenia vna mano seca:*

2. ויטרוהו אים בשבתות ירפא
אשר ילשינהו:

*Y assechauanlo, si en Sabbado lo sanaria. pa-
ra accusarlo.*

3. ויאמר לאנוש אשר היה לו
יד יבשה קום בתוך:

*Entonces dixo al hombre que tenia la mano
seca, leuantate en medio.*

4. ויאמר להם חיש כן להיטיב
בשבת או להרע להושיע גפשא
או להרע והמה החרישו:

*Y dizeles, Es licito hazer bien en Sabbados,
o hazer mal? saluar la persona, o matarla? Mas
ellos callauan.*

β.

26. Πῶς ἡσῆλθεν εἰς τὴν οἶκον τοῦ
ἱεροῦ πρὸς ἀβιάθαρ τὸν ἀρχιερέως
καὶ τὰς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔ-
φαγον, οὓς οὐκ ἔστι φαγεῖν εἰ μὴ
τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἐδωκε καὶ τοῖς συν-
αὐτῷ ἄνθρωποις.

*Comment il entra en la maison de
Dieu, au temps d' Abiathar principal
Sacrificateur, & mangea les pains de
proposition, qu'il n' estoit loisible de
manger sinon aux Sacrificateurs? & en
donna aussi a ceux qui estoient avec
lui.*

27. Καὶ ἔλεγε αὐτοῖς, τὸ σάββα-
τον διὰ τὸ ἄνθρωπον ἐγένετο· ὃς ὁ
ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον·

*Puis il leur dit, Le Sabbat est fait
pour l'homme, & non point l'homme
pour le Sabbat.*

28. Ὡς τε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου καὶ ὁ σάββατος.

*Par ainsi le Fils de l'homme est
Seigneur aussi du Sabbat.*

Κ Ε Φ Α Λ. γ'. 3.

1.

Καὶ εἰσῆλθὼν πάλιν εἰς τὴν συ-
ναγωγὴν καὶ ἰὼν ὡς καὶ ἄν-
θρωπος ἐξηραμμένῳ ἔχει τὴν
χεῖρα·

*Puis il entra derechef, en la syna-
gogue, & là estoit vn homme qui avoit
la main seche.*

2. Καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ πῶς
σάββατον θρονοῦσιν αὐτὸν, ἵνα
κατηγορήσων αὐτὸν.

*Et ils prenoient garde sur lui, pour
voir s' il le gueroit au Sabbat, afin
qu' ils l' en accusassent.*

3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
ἐξηραμμένῳ ἔχει τὴν χεῖρα,
ἐλθε εἰς τὸ μέσον.

*Lors il dit à l'homme qui avoit
la main seche. Leue-toi en place.*

4. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔστι τις
σάββατος ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποι-
ῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ δαπανῆσαι;
οἱ δὲ ἐσιώπων.

*Puis il leur dit, Est-il loisible de
bien faire es Sabbats, ou de mal faire?
de sauuer vne personne, ou de la tuer?
mais ils se teurent.*

CAP. II.

26. Quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

Howe he went into the house of God/ in the dayes of Abiathar the hie Priest/ and did eate the shew bread/ which were not lawfull to eate/ but for the Priestes/ and gaue also to them which were with him.

27. Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum est: & non homo propter sabbathum.

And he said to them/ The Sabbath was made for man/ and not man for the Sabbath.

28. Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbathi

Wherefore the Sonne of man is Lord/ euen of the Sabbath.

CAP. III.

ET introivit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

And he entred againe into the Synagogue/ and there was a man which had a withered hand.

2. Et observabant eum si sabbathis curaret: ut accusarent illum.

And they watched him/ whether he would heale him on the Sabbath day/ that they might accuse him.

3. Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

Then he saide vnto the man which had the withered hande/ Arise: stand forth in the middes.

4. Et dicit eis, Licet sabbathis benefacere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant

And he said to them/ It is lawfull to do a good deede on the Sabbath day/ or to do euill? to saue the life/ or to kill? But they helde their peace.

Das II. Capitel.

26. Wie er gieng in das hauss Gottes/ zur zeit Abiathar des Hohen Priesters/ vnd als die Schaubrodt/ die niemand dorffte essen den die Priester/ vnd er gab sie auch denen/ die bey ihm waren.

Huorledis hand gief i Guds Hush/ vdi Abiathars den ypperste Prestis tid/ oc oed Stuebrodene/ som ingen torde øde/ vden Presterne/ De hand gaff oc saa dem der aff/ som vaare hoss hannem.

27. Vnd er sprach zu ihnen: Der Sabbath ist vmb des Menschen willen gemacht/ vnd nicht der Mensch vmb des Sabbaths willen.

De hand sagde til dem/ Sabbathen er gjort for Menniskens skyld/ De icke Mennisken for Sabbathens skyld.

28. So ist des Menschen Sohn ein HERR auch des Sabbaths.

Saa er Menniskens Søn en HERRE/ oc saa effuer Sabbathen.

Das III. Capitel.

Vnd er gieng abermal in die Schule. Vnd es war da ein Mensch/ der hatte eine verdorrete Hand.

De hand gief atter i Scholen/ De der vaare ic Menniske/ som haaffde en vissen haand.

2. Vnd sie hielten auff ihn/ ob er auch am Sabbath ihn heilen würde/ auff das sie eine sache zu ihm hetten.

De de toge vare paa hannem/ om hand oc vilde helbrede hannem paa Sabbathen/ Paa det de kunde haaffue sag til hannem.

3. Vnd er sprach zu dem Menschen mit der verdorreten hand: Tritt herfür.

De hand sagde til det Menniske med den vissen haand/ Trin hid frem.

4. Vnd er sprach zu ihnen: Soll man am Sabbath guts thun/ oder böses thun? Das leben erhalten/ oder tödten? Sie aber schwiegen stille.

De hand sagde til dem/ Skal mand gøre gaar om Sabbathen/ eller gøre ont? opholde Lifuit/ eller sla ihjel? Men de tagde stille.

Kapitola I.

26. Kterak wšel do Domu Božjho/ za Abiathara knjžete kněžsteho/ y godi chleby posvátně/ kterýchžto neslusa: lo gij si/ gedině samým kněžijm/ a dal y těm kteřížs nim byli.

To jest/ Jačo wšel do Domu Božjho za Abiathara knjžetě kněžsteho/ iadi chleby posvátně/ kterýchžto neslusa: lo gedině samým kněžijm/ a dal y těm kteřížs nim byli.

27. Y pravil jim: Den Svátečníj pro člověka učiněn jest/ a ne člověk pro den Svátečníj.

Atenu im powiedzial/ Szabát či vczynion jest dla člověka/ a ne člověk dla Szabátu.

28. Protož Syn člověka Pán jest také y dne Svátečního.

Aťžec Syn člověczy jest než Pánem Szabátu.

Kapitola III.

ET hdy wšel opět do Synagogy/ a byl tu člověk mageruku vchlau.

A wšel do powtore do božnice/ gdje thám byl člověk co měl ruku vchlau.

2. Y šetrili ho/ vzdrawili by gen w Den Svátečníj/ aby ho obžalowali.

Tedy go pilnowali těsby go w Szabátch vzdrowil/ aby go obžalowali.

3. Y řekl tomu Člověku/ kterýchž měl vchlau ruky: Vstaň do prostředku.

A řekl tedy člověčkovi má: iacemu ruku vchlau/ Staň w prostředku.

4. Y řekl jim: Slušili w Den Svátečníj dobře činiti/ čili žle? Život zachowati/ čili zahubiti? A oni mlčeli.

A řekl do nich/ Godili se w Szabát dobře čynit/ abo žle? člověka zachowác/ abo zámorowác? A oni zámolkeli.

ג

5 וְחָרָה בָּהוֹן בְּחִמְתָּא כֹּד
כְּרִיָּא לֵה עַל קִשְׁיוֹתָ ל
לְבָהוֹן וְאָמַר לֵהוּ גְבֻרָה
פְּשׁוּט אִדְרָךְ וּפְשׁוּט וְהִקְנֵת
אִידֵה :

Allora egli hauendoli viguardati à torno con isdegno, contristandosi de la durezza del cuor loro, dice à quell'huomo, Dissendi la tua mano. Et egli la disse: e così la sua mano gli fu restituita sana come l'altra.

6 וְנִבְקוּ בְּרִישָׁא כֹּד
שְׁעִיתָה עִם דְּבִית הֵרוֹדֵס
וּמְלָכָא גָּסְבוּ עֲלֵיהּ אִיכְנָא
דִּיבְרוּנִיהּ :

Onde i Farisei & sciti fuore, fecer subito consiglio con gli Herodian contra di lui, per metterlo a morte.

7 וַיִּשְׁוֹעַ עִם תַּלְמִידֵיהּ
אֹל לֵה לֹות יָמָא וְעַמָּא
סְגִיָּא מִן גָּלִילָה בְּקִפָּה
וּמִן יְהוּדָה :

Ma Iesus insieme co i suoi discepoli si ritirò & si fo al mare: & vna gran moltitudine lo seguì da la Galilea & da la Giudea.

8 וּמִן אִירֻשָׁלַם וּמִן
אֲדוּם וּמִן עֲבֵדָה דִּי יוֹרְדֵנ
וּמִן צוּר וּמִן צִידוֹן פְּנִישָׁא
סְגִיָּא דְשָׁמְעוּ הוּי כֹּד
דְּעֵבֶר אֲתוּ לֹותָה :

E da Ierusalem, & da l'Idumea, & da la parte di là dal Giordano. Et vna gran moltitudine di quelli che habituano intorno à Tiro & à Sidone, hauendo & diti le cose che faceua, & vennero à lui.

9 וְאָמַר לְתַלְמִידֵיהּ ד
דִּיקָרְבוּן לֵה סְבִיגְתָא מְטוֹל
פְּנִישָׁא דֵּלָא יַחְבְּצוּנִיהּ :

Onde egli comandò à i suoi discepoli che gli fosse sempre presta vna naucella, per cagion de la turba: accioche non lo stringesseno.

10 סְגִיָּא צִיר מֵאֲסָה
הוּא עַד־מָא דִּיהוּוֹן גְּבֻלִין
עֲלֵיהּ מְטוֹל דִּיקָרְבוּן לֵה :

Imperoché egli n'hauena guariti molti, in modo che tutti quelli ch'erano afflitti, se gli gittuano addosso per toccarlo.

11 וְאִילִין דְּאִית הוּי לְהוֹן
מִחוּתָא דְרוּחָא טְנִיבָתָה
מִן דְּחוּמָא וְהוּי גְּבֻלִין הוּי
וְקָצִין וְאָמַרְוּ אִנְתָּה הוּי
כִּיָּה דְאֵלֵהֶן :

Egli spiriti immondi come l'hauenan seduto, & se gittuano innanz, dicendo, Tu sei il Figliuol di Dio.

ג

5 וַיִּבְיִטוּ מִסְבִּיב בְּחִמְתָּהּ
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה עַל־כֵּהָ לְבַבְהֶם וַיֹּאמְרוּ
אֶל־הָאִישׁ הַזֶּה אַתָּה יִידִי וַיֹּטֵן
וַיִּשָּׁב יָדוֹ בְּרִישָׁתָה כְּמוֹ הָאֲחֵרָת :

Y mirandolos enderredor con enojo, condolescendo de la ceguedad de su coraçon, dice al hombre, Estiende tu mano. Y estendió la: y su mano fue restituyda sana como la otra.

6 וַיֵּצְאוּ הַמְּפָרָשִׁים בְּתָנָם
וְעִם עֲבָדֵי הֵרוֹדֵס גִּזְעָצוּ עֲלֵיהּ
אִיכְנָה יִאבְדוּהוּ :

Entonces saliendo los Phariseos, tomaron consejo con los Herodianos contra el, para matarlo:

7 וַיִּסָּר יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידָיו אֶל־
הַיָּם וְעִם רֹב מַגָּלִיל בָּאוּ אַחֲרָיו
בְּמִיְהוּדָה :

Mas Iesus se apartó à la mar con sus Discipulos, y siguióle gran multitud de Galilia, y de Iudea.

8 וּמִירוּשָׁלַם וּמֵאֲדוּם וּמֵעֵבֶר
הֵיָדֹן וּמֵצוּר וְצִידוֹן עִם רֹב
כְּשָׁמְעוּ בְּמָה עָשָׂה בָּאוּ אֲלָיו :

Y de Ierusalem, y de Idumea, y de la otra parte de Iordan, y de los que moran arredor de Tyro y de Sidon, grande multitud, oyendo quan grandes cosas hazia, vinieron à el.

9 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו לְהִקְרִיב
אֲלָיו אֲנִיָּה בְּעֵבֶר הָעָם פֶּן־
יִגְרָעוּהוּ :

Y dixo à sus Discipulos que la nauezilla le estuuiesse siempre apercebida por causa de la cópanna, porque no lo opprimiesen.

10 כִּי־רַפָּא לְרַבִּים כֵּן אִישׁ
יָפֵל עָלָיו לְהִגָּע בּוֹ כָּל אִישׁ
גִּזְעָ לְמוֹ :

Porque auia sanado à muchos, de tal manera que cayan sobre el quantos tenian plagas.

11 וְרוּחֹת טְמֵאוֹת אֵם דְּאִתְּהוּ
נִפְלִין לְפָנָיו וַיִּתְּעֻקּוּ לֵאמֹר כִּי אַתָּה
כִּי־אֵלֵהֶם הוּא :

Y los espíritus immundos, en viendolo, se prostrauan delante de el, y dauan bozes diziendo, Tu eres el Hijo de Dios.

ג

5. Καὶ περιβλεψάμενος αὐ-
τοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος δὲ τῇ
παρώσῃ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγει
τῷ αὐτράδῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά
σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ δοτεκατεστήθη
ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὡς ἡ ἄλλη.

Adonc les regardant à l'enuiron avec indignation, & pareillement mari del'endurcissement de leur cœur, il dit au personnage, Esten ta main. Et il l'estendit: & la main fut rendue saine comme l'autre,

6. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, ὡς καὶ οἱ Ἡρῳδιανοὶ συμβού-
λιοι ἐποίησαν κατ' αὐτῶν, ὅπως αὐ-
τὸν δαπολίσωσι.

Lors les Pharisiens estans sortis, confulterent avec les Herodiens à l'encontre de lui, comment ils le feroient perir.

7. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀναχωρήσας μετ' αὐ-
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν.
καὶ πολλοὶ πλεῖστον δὸς τῇ γαλιλαί-
ας ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ δὸς τῇ
ιουδαίας.

Mais Iesus avec ses disciples se retira vers la mer, & grande multitude le suiuit de Galilee, & de Iudee.

8. Καὶ δὸς ἱεροσολύμων, καὶ ἀ-
πὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τῆς
ιορδαν· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶ-
να, πολλοὶ πλεῖστον δὸς ὅσοι
ἐπὶ τῇ γῆτι πρὸς αὐτόν.

Et de Ierusalem, & d'Idumee, & de par delà le Iordain. Et de ceux qui habitoyent à l'enuiron de Tyr & de Sidon ayans entendu les grandes choses qu'il faisoit, grande multitude vindrēt vers lui.

9. Καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα παροιάζωσι περὶ αὐτοῦ, ὅπως
δὲ τὸ ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν
αὐτόν.

Ei il dit à ses disciples, qu' vne petite naissellene bougeait de là, pour lui seruir, à cause des trouppes, afin qu' elles nel' empriessallent.

10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν,
ὥστε ἐπιπίπτον αὐτῷ, ἵνα αὐτῷ
ἀψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Car il en auoit gueri beaucoup, tellement que tous ceux qui estoient affligés, se iettoient contre lui, afin qu' ils le touchassent.

11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρ-
τα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπι-
πτον αὐτῷ, καὶ ἐκραζέ, λέγοντες, ὅτι
σύ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et les esprits immondes, quand ils le voyoyent, se prosternoient deuant lui, & s'escrियोient, disans, Tu es le Fils de Dieu.

5. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus illi.

Then hee looked rounde about on them angerly / mourning also for the hardnes of their hearts / and saide to the man / Stretch forth thine hande. And he stretched it out: and his hande was restored / as whole as the other.

6. Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.

And the Pharisees departed / & straight way gathered a counsell with the Herodians against him / that they might destroy him.

7. Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eum.

But Iesus auoyded with his disciples to the sea: and a great multitude followed him from Galile / and from Iudæa.

8. Et ab Ierosolymis & ab Idumæa & trans Iordanē, & qui circa Tyrum, & Sidonē, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

And from Ierusalem / and from Idumæa / and beyonde Jordan: and then that dwelled about Tyrus and Sidon / when they had heard what great things he did / came vnto him in great number.

9. Et dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne compimerent eum.

And he commaunded his disciples / that a shippe should waite for him / because of the multitude / least they should throng him.

10. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

For hee had healed many / in so much that they preased vpon him / to touch him as many as had plagues.

11. Et spiritus immundi, cum illum videbant, præcidebant ei: & clamabant dicentes, Tu es filius Dei.

And when the vncleane spiritess saw him / they fell downe before him / and cried / saying / Thou art the Sonne of God.

5. Vnd er sahe sie vmbher an mit zorn / vnd war betrübet über ihrem verstockten herzen / vnd sprach zu dem Menschen: Strecke deine hand auß. Vnd er streckte sie auß / vnd die hand ward ihm gesund wie die ander.

De hand saa om fring paa dem met vrede / oc vaar bedrøffuit offuer deris forherdede Herte / oc hand sagde til Mennisket / Ræck din Haand ud. De hand ræckte hende ud / oc den haand bleff hannem karst / lige som den anden.

6. Vnd die Pharisæer giengen hinauß / vnd hielten als bald einen rath mit Herodis Dienern / über ihn / wie sie ihn vmbbrechten.

De Phariseerne gingen ud / oc hulde strax te Raad met Herodis Dienerne / offuer hannem / huorledis de funde omkomme hannem.

7. Aber Iesus entweich mit seinen Jüngern an das Meer / vnd vil volcks folgete im nach auß Galilea / vnd auß Iudæa.

Men Ihesus vnduigede met sine Disciple til Haffuit / De der fulde hannem meget Folk effter aff Galilea / oc aff Iudæa.

8. Vnd von Ierusalem / vnd auß Idumæa / vnd von jenseidt des Jordans / vnd die vmb Tyro vnd Sidon wohnen / eine grosse menge / die seine Thaten höreten / vnd kamen zu ihm.

De aff Ierusalem / oc aff Idumæa / oc fra hin side Jordan / oc de som bo om fring Tyrus oc Sidon / en stor mangfoldighed / som hørde hans Gerninger / oc komme til hannem.

9. Vnd er sprach zu seinen Jüngern / daß sie ihm ein Schifflein hielten / vmb des Volcks willen / daß sie in nicht drängen.

De hand sagde til sine Disciple / at de skulde stiecke hannem it Skib til / for Folkens skyld / at de skulde teke trengte hannem.

10. Denn er heilete ihrer vil / also / daß ihn überfielen / alle die geplaget waren / auff daß sie in anrühreten.

Thi hand helbredede mange aff dem / saa at alle de som vaare plagede / offuer fulde hannem / paa det de funde røre ved hannem.

11. Vnd wenn in die vnsaubern Geister sahen / fielen sie für ihm nider / schreyen vnd sprachen: Du bist Gottes Sohn.

De naar de vrene Aander saae hannem / da fulde de ned saar hannem / robte / oc sagde / Du est Guds Søn.

5. Aobežew ge s hnēm / žarmaucen gsa pro slepotu Erde gich / řekl Ežlowěku: Vztáhni ruku twau. V w žtáhl / a včiněna gsa ruka ge ho zdrawá / náko y druhá.

A pozrawsz po nich z gniewem / rozżalił sie / że serce ich było zátwardzone: A rzekl człowiekowi / Wycia gnireka twa / konia wyznajal / A zdrawiona jest ruka jego tak iako y druga.

6. A wyszedŝe Zakonijcy hněd s Služebnijch Herodesowymi / raddu učinili proti Gežisšowi / kteračby gen zahučili.

Tedy wyszedŝy Saryzeuszowie. zeŝli sienatychmiast w radę z zrodzany przeciwno iemu aby go strážili.

7. Tehdy Gežisš s Bredlnijch swymi odŝel k Moři / a mnohý žástup od Galilee a z Jádŝiwa ŝel za nim.

Ale Iezus z swymi zvolennis řiwi. dl do morzá / a wielki poczet ludž: z Galileje y z Judy za nim ŝedl.

8. V od Geruzaléma / y od Idumee / y z Žanordani / y ti kteřijž byli okolo Tyru a Sydonu mnohý weli / řiwi / ce / ktera wěc činil / přišli k němu.

Takže z Jeruzalém y z Idumee y z krajny zá Jordanem / takže y thych wielkie mnoŝtwo řihorzy mieŝkali okolo Tyru y Sydonu / zeŝli si k němu řiwi / o tym co činil.

9. Prožázał Gežisš Bredlníkum swym aby gemu loďku žgednali pro žástup / aby ho netiŝli / nebo mnohe vzdrawoval.

A přeto z mowil swym zvolennikom aby žewždy mial lodž p. got. wiu d a zebraŝia ludži / ž. oy go nie ŝčineli.

10. Tak že se naň walili aby se ho dotýkali / kteřijžkoli měli neduhý.

Abowiem ich byl wiele vzdrowil / tak iż si k němu žbiegali aby se go do tyžáli / ale ich iedno mieti taťie razy.

11. A duchowě nečistij řdž ho widěli / padali před nim řři / řiŝe / a řřauce: Ty gŝy Syn Božŝi.

A kdy go duchowie nieczyŝci žyřeli / vpadli mu v nog / y wolali mu mowiac / Ty ŝeŝ Syn Božŝy.

ג

12 וְסִגְרֵי כְּאֵן הָיָה בָּהֶן
דִּלְאָ יִגְלוּבֵיהֶן:

Et egli grandemente li riprendeva, comandando loro che non lo manifestassero.

13 וְסִלַּק לְטוֹרָא וְתַרְבָּא
לְאִילָיו דְּצִבְאָ וְאִתּוֹ לְוִתָּהּ:

Doppo questo sali nel monte, e chiamò a se quella che esultava: & essi vennero a lui.

14 וְצִבְאָ תֵּרַעַס־עֶסֶר דִּיהוּוֹן
עֲבִימָה וְדִישְׁדֵּר אֲבוּן דִּיכְרִיוֹן:

Ene constitui dodici, perche fusseno con esso lui, e per mandargli a predicare.

15 וְדִיהוּוֹן שְׁלִישֵׁין דִּינֶאסוֹן
כְּרִימָא וְיִפְקִין דִּיגֵּי:

Et haneffano potestad di guarir le malattie, e de scacciare i demonij.

16 וְשִׁמִּי לְשִׁמְעוֹן שְׁמָא
כְּאֵפְרָי:

Il primo fu Simone, a cui pose nome Pietro.

17 וְלִיעֲקֹב בֶּר וּבְדִי וְלִיִּיחֶזֶן
אֲחֵיהֶן דִּיעֲקֹב סָם לְהוֹן
שְׁמָא כְּנִי רְגִישִׁי דִּיאִיתוּהִי
כְּנִי רְעֵמָא:

E Iacobo figliuol di Zebedeo, e Giomanni frate del Iacopo, e pose loro nome Boanerges, cioè figliuoli di tuono.

18 וְאַנְדְּרֵאוֹס וּפִילִיפּוֹס
וּבָרְתוֹלֵמִי וּמַתִּי וְתוֹמָא
וְיִעֲקֹב בֶּר חֵלְפִי וְתָדִי
וְשִׁמְעוֹן קַנְנִי:

Et Andrea, e Filippo, e Bartolomeo, e Matteo, e Tomaso, e Iacopo figliuolo d'Alfeo, e Taddéo, e Simon Cananeo.

19 וַיְהוּדָא סְכָרְיוֹטָא הוּ
דִּנְאֲשְׁלִימָה וְאִתּוֹ לְבִיתָא:

E Giuda Iscariote, il qual poi lo tradi.

20 וְאַתְּכַנְשׁוּ כְּנֶשֶׁא תוֹב
אִיכְנָא דִּלְאָ יִשְׁכְּחוּן הֵו
לְחֵמָא לְמַאכְלָא:

Di poi sene vengono a casa, e di nuovo la turba si rauna, in tal modo che essi non poteuano pur mangiare il lor pane.

21 וְשִׁמְעוֹן אֲחִינוּהִי וְגַבְקוֹ
לְמַאכְלָא אָמְרוּן הֵו גִּיר
דִּמּוֹן הוֹגֵה גַבְקוֹ:

Et hauendo i suoi parenti & dita la cosa, & scirono, per ritenerlo: percioche diceuano ch'egli era fuor di sentimento.

ג

12 וְהִדְבֵּרָה כָּלֵאָן פִּן תִּגְלִיָּהָ
אַתָּה:

Mas el les rennia mucho que no los manifestassen.

13 וַיַּעַל עַל־הַהָר וַיִּקְרָא אֲתָם
אֲשֶׁר רָצָה בָּם וַיִּבְאֵן אֵלָיו:

Y subió al monte, y llamó a si los que el quiso, y vinieron a el.

14 וַיַּעַשׂ שְׁנַיִם עָשָׂר לְהוֹרָה
עֲבָדוֹ וְכִי־יִשְׁלַחֵם לְבִשָׁר:

Y hizo a los Doze para que estuuiesen con el y para embiarlos a predicar.

15 וְלַהוֹרָה לָהֶם שְׁלִטוֹן לְרַפְּאוֹת
אֶת־חֲלָיִים וְלַחֲזִיצִיָּא אֶת־הַשְּׂדִים:

Y que tuuiesse potestad de sanar enfermedades, y de echar fuera demonios.

16 וְלְשִׁמְעוֹן קָרָא שְׁמוֹ כִּיפָּה:
(Primeramente a Simon,) y puso a Simon
nombre Pedro.

17 וְאֶת־יַעֲקֹב הַצִּבְדִּי וְיוֹחָנָן
אֲחֵי יַעֲקֹב וַיִּשֶׂם לָהֶם שְׁמוֹת
כְּנִי רְגִישִׁי הוּא כְּנִי רְעֵמָא:

Y a Iacobo hijo de Zebedeo, y a Ioan hermano de Iacobo. y pusoles nombre Boanerges, que es, hijos del trueno.

18 וְאַנְדְּרֵאוֹס וּפִילִיפּוֹס וְבָרְ
תוֹלֵמִי וּמַתִּי וְתוֹמָא וְיַעֲקֹב בֶּר־
חֵלְפִי וְתָדִי וְשִׁמְעוֹן הַקִּנְיָא:

Y a Andres, y a Philippe, y a Bartholome, y a Mattheo, y a Thomas, y a Iacobo hijo de Alpheo, y a Thaddeo, y a Simon el Cananeo.

19 וַיְהוּדָה אֲשַׁכְרִיּוֹת אֲשֶׁר גָּם
מִסְרוֹ וַיִּבְאֵן אֶל־הַבֵּית:

Y a Iudas Iscariota, el que lo entregó: y vinieron a casa.

20 וַיִּקְהַל עוֹד עָם רָב כֵּן אֲשֶׁר
לֹא יוֹכְלוּ לֵאכֹל אֶת־הַלֶּחֶם:

Y otra vez se juntó la compaña de tal manera que ellos ni aun podian comer pan.

21 וְכִבְּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ מִידְעֵיהֶן יָצְאוּ
לְחַפְּשׁ אֹתוֹ כִּי־אָמְרוּ כִּי גֵהֶם:

Y como lo nyeron los suyos, vinieron para prenderlo: porque dezian, Está fuera de li.

ג.

12. Καὶ πολλὰ ἐπέτιμα αὐτοῖς, ἵνα
μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι.

Mais il les ranfoit tort, afin qu' ils ne le declarassent point.

13. Καὶ ἀναβαίει εἰς τὸ ὄρος, καὶ
προσκαλεῖται οὓς ἠθέληεν αὐτὸς, καὶ
ἀπηλθόντες πρὸς αὐτόν.

Puis il monta en vne montagne, & appela a soi ceux qu' il voulut, & ils vindrent a lui.

14. Καὶ ἐποίησεν δώδεκα, ἵνα ᾧσι
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστείλῃ αὐτοὺς
κηρύσσειν.

Et il en ordonna douze pour estre avec lui, & pour les envoyer prescher:

15. Καὶ ἔχουσαν ἐξουσίαν θύραις
πάντων νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαι-
μόνια.

Et auoir puissance de guarir les maladies, & de ietter hors les diables.

16. Καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνο-
μα πέτρον.
A l'auoir Simon le premier, lequel il surnomma Pierre.

17. Καὶ ἰάκωβον τὸν υἱὸν Ζεβεδαίου,
καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώ-
βου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα πτε-
ροβοανεργῶν, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.

Puis Iaques fils de Zebedee, & Iehan frere de Iaques, auxquels il imposa nom Boanerges, qui vaut autant a dire qu' enfans de tonnerre.

18. Καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον,
καὶ βερθελομαῖον, καὶ ματθαῖον,
καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν υἱὸν
αλφαιού, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα
τὸν κανανεῖν.

Et André, & Philippe, & Bartholomei, & Matthieu, & Thomas, & Iaques fils d'Alpheo, & Thaddee, & Simon le Cananéen,

19. Καὶ ἰσκαριώτην, ὃς
καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχοντες
εἰς εἶκον.

Et Iudas Iscariot, qui aussi le trahit.

20. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος,
ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρ-
την φαγεῖν.

Puis ils vindrent en la maison: & derechef vne multitude s'assembla, tellement qu' ils ne pouuoient pas mefine prendre leur repas.

21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ πατρ' αὐτοῦ,
ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἐλεγον
γὰρ, ὅτι ἐξήσθη.

Et quand ceux qui lui attouchoyent eurent entendu cela, ils sortirent pour le saisir: car ils disoyent, qu' il oïtoir hors du sens.

12 Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.

And he sharply rebuked them / to the end they should not utter him.

13. Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum.

Then he went up into a mountain / and called unto him whome he would / and they came unto him.

14. Et fecit ut essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos predicare.

And he appointed twelve that they should be with him / and that he might sende them to preach.

15. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiciendi demonia.

And that they might have power to heale sicknesses / and to cast out devils.

16. Et imposuit Simoni nomen Petrus.

And the first was Simon / and he named Simon Peter.

17. Et Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est filii tonitru.

Then James the Sonne of Zebedeus / and John / James brother / and named them Boanerges / which is / the sonnes of thunder.

18. Et Andreæ & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam & Iacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Cananæum,

And Andrew / and Philip / and Bartholomew / and Matthew / and Thomas / and James / the sonne of Alphaeus / and Thaddæus / and Simon the Cananite.

19. Et Iudam Iscariotem qui & tradidit illum. Et veniunt ad domum.

And Judas Iscariot / who also betrayed him / and then came home.

20. Et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare.

And the multitude assembled againe / so that they could not so much as eat bread.

21. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim, Quoniam in furorē versus est.

And when his tinsfolkes heard of it / they went out to lay holde on him: for they thought he had bene beside himselfe.

12 Vnd er bedrohet sie hart / daß sie ihn nicht offenbar machten.

De hand truede dem hart / at de skulde teke gore hannem obenbare.

13. Vnd er gieng auff einen berg / vnd rieß zu sich / welche er wolte / vnd die giengen hin zu ihm.

De hand gick op paa it Bterg / oc kallede til sig / huilcke hand vilde / oc de ginge hen til hannem.

14. Vnd er ordnete die zwölffe / daß sie bey ihm sein solten / vnd das er sie außsandte zu predigen.

De hand sticke de Tölff / at de skulde vere hoff hannem / oc at hand skulde vdsende dem til at predike.

15. Vnd daß sie macht hetten / die Seuche zu hehlen / Vnd die teuffel außzutreiben.

De at de skulde haffue mact / at helbrede Siugdomme / oc at vddriffue Diefle.

16. Vnd gab Simon den namen Petrus.

De hand gaff Simon det Naffn Peder /

17. Vnd Jacoben den Sohn Zebedei / vnd Iohannes den Bruder Iacobi / vnd gab ihnen den namen Bnehar gem / das ist gesagt / Donnerstinder.

De Jacob Zebedei søn oc Johannes Jacobi broder / oc gaff dem det Naffn Boanerges / det er Tordens børn.

18. Vnd Andreæ / vnd Philippum / vnd Bartholomeum / vnd Matthæum / vnd Thomam / vnd Iacobum Alphæi Sohn / vnd Thaddeum / vnd Simon von Cana.

De Andreæ / oc Philippum / oc Bartholomeum / oc Matthæum / oc Thomam / oc Jacobum Alphæi søn / oc Thaddeum / oc Simon aff Cana.

19. Vnd Judas Ischarioth / der ihn verrieth Vnd sie kamen zu hause.

De Judas Ischarioth / som hannem forradde. De de komme til husit.

20. Vnd da kam abermal das Volck zusammen / also / daß sie nicht raum hatten zu essen.

De der kom atter Følcket tilsammen / saa at de haffde icke rum at æde.

21. Vnd da es höreten die vmb ihn waren / giengen sie hinaus / vnd wolten ihn halten / denn sie sprachen: Er wird von sinnen kommen.

De der de som vaare hoff hannem hørde det / da ginge de vd / oc vilde holde hannem / Thi de sagde / Hand kommer fra sindene.

12. A on nāramně hrozil gim aby ho neoznamovali.

Alle on nā nie bārzo fukał aby go nie oznamowali.

13. A wstaupiw na hūru / powolał k sobě těch kterýchž on chtěl: V přisli k němu.

Thedy wšedl nā gore / y wes zwał do siebie ty ktore sam chel / k przyšli k němu.

14. V ustanovil gich Dvanācte aby s nim byli / a aby ge poslal kazati.

V postanovil dwānāctie aby byli przy nim / k i žby ie poslal aby kazali.

15. V dal gim moc / aby v zdrawovali nemocy / a wy mitali Diābly.

Māiac tež y moc v zdraviti nemocy / y wygāniti dyabelstvi.

16. V přewzdel Ssimono: wigměno Petr.

Vaprzed Symonā / ktoremu imie dāl Piotr.

17. A Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra Jakubowa / a přewzdel gim gmeno Boanerges / to gest / Synowě Hromu.

A Jakubā Synā Zebedeus howego / y Janā bratā Jakubowego / y nāzwali Boanerges / co sie wyklāda / synowie gromu.

18. A Ondřege / a Filipa / a Bartholoměge / a Mathausse / a Thomasse / a Jakuba Alfseowa / a Thadea / a Symona Kananegsteho.

Przytym Andrzejā / Filipā / y Bartłomiejā / Matheusā / Tomasā / y Jakubā synā Alfseu howego / Thadeusā / y Symonā Chānā neyczřpā.

19. A Gidasse Vščaryoth / ktereho / kterýchž gen zradil. V když přisli do Domu.

Lež y Judasā Jščaryote křory go zradzil / k przyšli do domu.

20. Dpět se sessel žāstup / tak že nemohli ani chleba pogesti.

Žesla sie pothym wšelkoć ludzi / tak iż oni nie mogli y chleba teć.

21. A slyssawšse o tom geho / wysli aby gen drželi / nebo prawiłi žebn se s smyslem pomitul.

A gdy to wšlysseli iego powino wāci / przyšli aby go poimāli / bo mowili žebn odšedl od rozumu.

ג

22 וְסִפְּרֵם אִשְׁרֵי מִירוּשָׁלַם
אִירְשָׁלַם יִנְחֹתוּ אִמְרֵי הוּ
בְּעַל־זָבוּב אִיתָּהּ וּבְדִישָׁא
יְדִינוּא מִפִּק דִּינוּא:

Egli Scribi che erano scesi da Ierusalem, dicevano, Egli ha Beelzebub, e scaccia i demonij per mezzo del principe de demonij.

23 וְקָרַב אִמְרֵי יִשׁוּעַ
וּבְמִתְלֵם אִמְרֵי לֵהוּן א
אִיכְנָא מִשְׁכַּח סְטֵנָא
לִסְטֵנָא לְמִפְקוּ:

Et egli chiamatigli a se, diceua loro per similitudini, Come puo Satana discacciare Satana?

24 אִן מִלְכוּתָא גִיד עַל
בְּפִשָׁה תִתְפַּלֵּג לֹא מִשְׁכַּחַת
לְמִקָּם מִלְכוּתָא הִי:

Conciosia che se vn regno è diuiso contra se stesso, quel regno non puo stare in pie.

25 וְאִן בֵּיתָא עַר־בְּפִשָׁה
יִתְפַּלֵּג לֹא מִשְׁכַּח בֵּיתָא
הוּ לְמִקָּם:

E se vna casa è diuisa contra se stessa, quella casa non puo stare.

26 וְאִן הוּ דִסְטֵנָא קָם עַל
בְּפִשָׁה וְאִתְפַּלֵּג:

E così se Satana s'è leuato contra se stesso, & è diuiso

27 לֹא מִשְׁכַּח לְמִקָּם אִלָּא
חֲרִיתָהּ הִי לֹא אִנְשׁ מִשְׁכַּח
הוּ עוֹל לְבֵית חֲסִידָא וְיַחֲסִיקָהּ
מֵאִנְהִי אִלָּא אִן לְוָקְדָם
לְחֲסִידָא יִאסֹר וְהִידִין
בֵּיתָהּ יָבוּ:

Egli non puo durare, maridotto al fine. Non puo alcuno rapir le robbe d'un potente, entrato ch'egli è in casa sua, se prima non hauea legato il potente: & allora gli saccheggierà la sua casa.

28 אִמְרֵי אִמְרֵי אִמְרֵי אִמְרֵי
דִּקְדִּישָׁא לִית לֹה שׁוֹבְקָנָא
דִּיגְדִּבּוֹן בְּנִי-גִשָׁא יִשְׁתַּבְּקוּ
לֵהוּן:

Io vi dico in Verità, che tutti i peccati faranno perdonati a i figliuoli de gli huomini, e tutte le blasphemie con le quali haueanno blasfemiate.

29 מוֹדִין דִּיגְדִּבּוֹן בְּרוּחָא
דִּקְדִּישָׁא לִית לֹה שׁוֹבְקָנָא
לְעֵלָם אִלָּא מִחֵיב הוּ
לְדִינָא דְּלְעֵלָם:

Ma chi blasfemiarà contra lo Spirito Santo, non hauea rimessione in eterno: ma è obligato a l'eterno giuditio.

ג

22 וְהַסְפִּירִים אֲשֶׁר מִירוּשָׁלַם
יִרְדּוּ וַיֹּאמְרוּ כִּי בְּעַל־זָבוּב יֵשׁ
לּוֹ וּבִשְׂרֵר הַשָּׂרִים הוֹצִיא אֶת־
הַשָּׂרִים:

Y los Escribas que auian venido de Ierusalem, dezian, que tenia a Beelzebub? y que por el principe de los demonios echaua fuera los demōios.

23 וַיֹּצֵק אֹתָם וַיֹּאמֶר לָהֶם
בְּמִשְׁלִים אֵיךְ יִכָּל הַשָּׂטָן
לְהוֹצִיא אֶת־הַשָּׂטָן:

Y llamandolos, dixoles por parabolas, Como puede Satanas echar fuera a Satanas?

24 וְאִם מִמְלָכָה בְּעֶצְמָהּ תִּפְרֹד
לֹא־תִכָּל לְקוֹם הַמִּמְלָכָה הַהִיא:

Y si algun reyno contra si mismo fuere diuiso, no puede permanecer el tal reyno.

25 וְאִם בֵּית עַל־עַצְמוֹ יִפְרֹד
לֹא יִכָּל לְקוֹם הַבֵּית הַהִי:

Y si alguna casa fuere diuifa contra simisma, no puede permanecer la tal casa.

26 וְאִם הַשָּׂטָן קָם עַל־וֹ
יִפְרֹד:

Y si Satanas se leuantare contra simismo, y fuere diuiso.

27 לֹא יִכָּל לְקוֹם כִּי אִם
יָסוּף אִישׁ לֹא יִכָּל לְבוֹא אֶל־
בֵּית הַגָּבוֹר וּלְבֹא אֶת־כָּלִיו אִם
לֹא בְּדִשְׁוָה יִאסֹר אֶת־הַגָּבוֹר
וְאִן אֶת־בֵּיתוֹ יָבוּ:

No puede permanecer: mas tiene fin, nadie puede saquear las alhajas del valiente entrando en su casa, si antes no prendiere al valiente: y entonces saqueará su casa.

28 אָמֵן אָמֵן אֹמְרֵי לָכֶם כִּי
כָּל־חַטָּאִים יִגְשָׁאוּ לְבִנֵּי אָנָּשִׁים
גַּם גְּדִיפִים אֲשֶׁר יִגְדִּפוּ:

De cierto os digo que todos los peccados serán perdonados a los hijos de los hombres, y las blasphemias quales quiera conque blasphemaren:

29 וְאֲשֶׁר יִגְדֹף אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
לֹא תִהְיֶה לּוֹ סְלִיחָה לְעוֹלָם כִּי
אִם־אָנָּשִׁים לְדִין עוֹלָם:

Mas qual quiera que blasphemare contra el Espiritu Sancto, no tiene perdon para siempre: mas está obligado a eterno juyzio.

γ.

22. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι βεελζεβὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἔρχοντι τῷ δαίμονι ἐκβάλλει τοὺς δαίμονια.

Et les Scribes qui estoient descendus de Ierusalem, disoyent, Il a Beelzebub, & iette hors les diables par le prince des diables.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἐλάλησεν αὐτοῖς, ὡς δυνάται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλει.

Mais lui les ayant appelés à soi, leur dit par similitudes, Comment peut Satan ietter satan dehors?

24. Καὶ ἰὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτῷ μεμειοῖται, ἢ δυνάται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη.

Car si vn royaume est diuisé contre soimeisme, ce royaume-la ne peut subsister.

25. Καὶ ἰὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτῷ μεμειοῖται, ἢ δυνάται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

Et si vne maison est diuisee contre soimeisme, ceste maison-la ne peut subsister.

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἑαυτῷ ἐφ' ἑαυτὸν μεμειοῖται.

Pareillement, si Satan s'esleue contre soi-mesme, & est diuisé.

27. Οὐ δυνάται σταθῆναι, ἀλλὰ πέλει ἔχθρα. ἢ δυνάται ὑδεῖς τὰ σκὰλη τῷ ἰσχυρῷ, εἰσέλθων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διδραπίσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δέσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπίσει.

Il ne peut subsister, ains il s'en va faillir. Nul ne peut entrer en la maison d'un homme fort, & piller son bien, si premierement il n'a lié le fort: & lors il pillera la maison d'icelui.

28. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἁφειθήσεται ταῖς ἀμαρτηματικαῖς τοῖς υἱοῖς τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ βλασφημίας ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν.

En verité ie vous di, que toutes sortes de pechés seront pardonnés aux enfans des hommes, & toutes sortes de blasphemies par lesquels ils aurot blasphemé.

29. Ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, οὐκ ἔχει ἁφεσιν εἰς τὴν αἰῶνα, ἀλλ' ἐσθλὸς ἐστὶ αἰωνία κρίσις.

Mais quiconque aura blasphemé contre le saint Elprit, n'aura point de pardon eternellement, ains sera coupable de condamnation eternelle.

CAP. III.

22. Et Scribæ qui ab Ierusalem descendunt, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia.

And the Scribes which came from Jerusalem / said / He hath Beelzebub / and through the prince of devils he casteth out devils.

23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo potest satanas satanam eiicere?

But he called them vnto him / and said vnto them in parables / Howe can Satan drive out Satan?

24. Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare.

For if a kingdome be deuided against it selfe / that kingdome can not stand.

25. Et si domus super semetipsum dispertiat: non potest domus illa stare.

Or if a house be deuided against it selfe / that house can not continue.

26. Et si satanas eonsurrexerit in semetipsum, disperitus est.

So if Satan make insurrection against himselfe / an be deuided / he can not endure / but is at an ende.

27. Et non poterit stare, sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

No man can enter into a strong mans house / and take away his goods / except he first bind that strong man / and then spoile his house.

28. Amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemia quibus blasphemauerint.

Verely I say vnto you / all sinnes shall be forgiven vnto the children of men / and blasphemies / where with they blaspheme.

29. Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.

But he that blasphemeth against the holy Ghost / shall neuer haue forgiveness / but is culpable of eternall damnation.

Das III. Capitel.

22. Die Schriftgelerten aber / die von Jerusalem abher kommen waren / sprachen: Er hat den Beelzebub / vnd durch den obersten Teufel treibt er die teufel auß.

Men de Scrijfteloge som vaare komme ned fra Jerusalem / saade / Hand haaffuer Beelzebub / oc ved den Øffuerste Dieffuel / vddriffuer hand Dieffle.

23. Vnd er rieß sie zusammen / vnd sprach zu ihnen in gleichnissen: Wie kan ein Sathan den andern auß treiben?

De hand kallede dem tilsammen / oc sagde til dem i lignelser / Huorledis kand en Satan vddriffue den anden?

24. Wenn ein Reich mit ihm selbst vntereinander vneins wird / mag es nicht bestehen.

Der som it Rige bliffuer wens met sig self inbyrdes / da kand det icke bliffue bestandigt.

25. Vnd wenn ein Haus mit ihm selbst vntereinander vneins wird / mag es nicht bestehen.

De naar som it Huss bliffuer wens met sig self indbyrdis da kand det icke bliffue bestandigt.

26. Setzt sich nun der Sathan wider sich selbst / vnd ist mit ihm selbst vneins.

Setter nu Dieffuelen sig mod sig self / oc er wens met sig self.

27. So kan er nicht bestehen / sondern es ist auß mit ihm. Es kan niemand einem starcken in sein haus fallen / vnd seinen Hausrath rauben / es sey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn sein Haus be-
raube.

Da kand hand icke bliffue bestandigt / men det er vde met hannem. Der kand ingen falde en Sterck i hans Huss / oc røffue hans Bostaff / Vden saa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc siden berøffuer hans Huss.

28. Warlich / Ich sage euch / alle sünde werden vergeben den Menschen kindern / auch die Gotteslesterung / damit sie Gott lesteren.

Sandelige / Jeg siger eder / Alle synder skulle forlades Menniskens børn / oc saa Guds bespaattelse / met huilken de bespaattede Gud.

29. Wer aber den heiligen Geist lestert / der hat keine vergebung ewiglich / sondern ist schuldig des ewigen Gerichts.

Men huo som bespaatter den hellig Aand / hand haaffuer ingen forladelse euindelige / Men er skyldig til den euige Dom.

Kapitola III.

22. Alle Bitelé kteřij byli přišli od Jeruzaléma pravili: Je Bělzebuba ma / a že w knížeti Diábelstém vymijí ta dábly.

Tedy nauczycielowie ktorzy przyszli z Jeruzalem / mowili i: Belszebub byl przy nim / a iz przez kšiazę dyabelskie / dyabelstwa wysganial.

23. Apowolaw gich prawil gim podobienstwij: Kterak můž dábel dábla vymijati?

A wezwawšy ich mowil Eu nim w przypowieściach / A iakož može šatan šataná wyganiac?

24. A gestliže Království w sobě serozdělj / nemůž státi Království to.

Gdyž y Krolestwo Ktořeby přeciw sobie bylo rozdwojone / nie moze sie ostać Krolestwo ono.

25. A rozdwojili se Dům proti sobě / nebude moct Dům ten státi.

Takžey dom teslby přeciw sobie byl rozdwoion / nie moze sie ostać rákowny dom.

26. A powstaneli Šatan sam proti sobě / rozdělen gest.

Takžec tež y šatan teslby sam přeciw sobie sie oborzył / a bylby rozdwoion / nie možec sie ostać / a iuž iest koniec iego.

27. A nemůž státi / ale má konec. Nižádný nemůž nádobij slyněho wegda do Domu geho wzebrati / gedině leč prwě slijže slyněho / a teprwě Duom geho zlaupij.

Nie možec žaden sprzethu iáz kiego mocarz wšedšy w dom iego roschwycić / ieslby pierwey mocarz onego nie zwiazal / a thes dyć dom iego wybierze.

28. Zagistě prawijm wám / že wšykni hřj chowě odpustě / ni budau Synům lidstým / y rauhánij gimžby se rauhali:

Powiedamci wam záprawde / že wšykni grzechy beda odpuszczo / ne synom ludzkim / y bluznierstvá ktorymkolwiečby bluznili.

29. Ale kdoby se rauhál proti Duchu swatěmu / nemá odpustěni na wěky / ale winen bude wěčným hřijchem:

Ale ktoby kolwieč bluznil přeciw Duchowi šwieremu / nemá odpuszczenia ná wěki / owšem iest winien potepiená wěcznego.

30. כִּי־אָמְרוּ רוּחַ טְמֵאָה יֵשׁ־
בְּדָוִידָא טַבְּתָא אִיתְּ בֵּיהּ ;

*Perciò che dicevano, Egli ha lo spiri-
to immondo.*

31. וְאֵתוּ אִמָּהּ וְאֶחָיו ק'
קִימִיו לְבֵר וְשָׁדְרוּ הֵי
דִּיקְרוּנֵיהּ לְהוֹן ;

*Hor i suoi fratelli e sua madre ven-
gono : e standosene di fuore, mandorono
à lui alcuni che lo chiamasseno.*

32. יָתֵב הָוָא דִּין חֲדָרָהּ
כְּנִשָּׂא וְאָמְרוּ לָהּ הֵא אָמֵר
וְאֶחָיו לְבֵר בְּעִין לָהּ ;

*El turbagli sedeva intorno, e differ-
gli, Ecco tua madre e i tuoi fratelli qua
fuore che ti cercano.*

33. וְעָנָא וְאָמַר לְהוֹן מִן
הֵי אָמֵר וּמִן אֶבְנֵן אֶחָי ;

*Et egli rispose loro, dicendo, Chi è
mia madre, e chi sono i miei fratelli?*

34. וְחָר בְּאַיְלֵין דִּיקְתְּבוּ
לְוִתָּהּ וְאָמַר הֵא אָמֵר
וְהֵא אֶחָי ;

*Er guardandn nel cerchio i discepo-
li che gli sedevano intorno, disse, Ecco mia
madre, e i miei fratelli.*

35. בְּוִיָּר דִּיעֲבֵד צְבִיגָה
דְּאַלְהֵיָּא הַיּוֹר אֶחָי וְחָתִי
וְאָמֵר ;

*Impero che chiunque farà la volontà
di Dio, questo è mio fratello, e mia sorella,
e madre.*

1. תִּיב דִּין שְׂדֵי הָוָא מִלָּה
עַל יַד יָמֵנָא וְאֶתְכַנְשׁוּ
לְוִתָּהּ כְּנִשָּׂא סְגִיָּא אֶחָי
דִּי־סָק יָתֵב לָהּ בְּסִפִּינֵתָא
בִּיָּמָא וְכָלֵה כְּנִשָּׂא קִאֵם
הָוָא עַל אֶרְצָא עַל יַד יָמֵנָא ;

*E di nuovo cominciò ad insegnar pres-
so al mare, e gran moltitudine si raccolse
à lui, in tal modo ch'egli entrato ne la na-
ue, si sedeva nel mare, e tutta la turba
si stava in terra à la riva del mare.*

2. וּמִלָּה הִנֵּה לְהוֹן ב'
בְּמִתְלָא סְגִיָּא וְאָמַר הִנֵּה
בִּיָּלְפִינָה ;

*Et enseignaua loro molte cose per simi-
litudini, e diceua loro ne la sua dottrina.*

30. כִּי־אָמְרוּ רוּחַ טְמֵאָה יֵשׁ־
בְּדָוִידָא טַבְּתָא אִיתְּ בֵּיהּ ;

Porque dezian, Tiene espiritu immundo.

31. עַל־כֵּן בָּאָה אִמָּהּ וְאֶחָיו
וְעָמְדוּ בַּחוּץ וַיִּשְׁלַח אֶלְהֵיָּא
לְקַרְנָה לֹו ;

*Vienen pues los hermanos y su madre, y
estando de fuera, embiaron à el llamandolo.*

32. וַתָּשֶׁב מִקְהֵלָה סְבִיבֻתָּיהּ
וְאָמְרוּ לֹו הֵיָּה אָמֵר וְאֶחָיו
וַתִּזְוִיָּהּ בַּחוּץ בְּקִשְׁוֹרָה ;

*Y la compaña estaua assentada arredor deel
y dixeron le: Heaqui, tu madre y tus hermanos
(y tus hermanas) te busca fuera.*

33. וַיַּעַן לָהֶם לֵאמֹר מִי אָבִי
אִנּוּ אָמֵר אִנּוּ אֶחָי ;

*Y el les respondió diciendo, Quien es mi ma-
dre y mis hermanos?*

34. וַיִּבִּיט אֶתְחַם־אִשְׁרֵי אֵתוּ סְבִיב
סְבִיב לֹו יוֹשְׁבִים לֵאמֹר הֵיָּה
אָמֵר וְהֵיָּה אֶחָי ;

*Y mirando al derredor à sus Discipulos que
estauan sentados arredor deel, dixo, Heaqui mi
madre y mis hermanos.*

35. כִּי כָל־אִשְׁרֵי יַעֲשֶׂה אֶת־
רְצוֹן אֱלֹהִים הוּא אֶחָי וְחָתִי
אֶחָיוֹ וְאָמֵר ;

*Porque qualquiera que hiziere la voluntad
de Dios, este es mi hermano, y mi hermana, y mi
madre.*

1. וַיַּעֲזֹד הָחָל לְלַמֵּד אֶל־הָיִם
וַיִּקְהַל אֶלְהֵיָּא עִם רַב כֵּן אִשְׁרֵי
יַעֲלֶה אֶל־הָאֲנִיָּה לְשִׁבְתָּהּ בָּיִם
כָּל־הָעָם הָיָה עַל־שִׁפְתָּהּ הָיִם
עַל־הָאֲרֶץ ;

*Y otra vez comencó à ensennar junto à la
mar: y juntóse à el gran compaña: tanto, que
entrando se el en vn nauio, se sentó en la mar: y
toda la compaña estaua en tierra junto à la mar.*

2. וַיִּלְמַדְם רַבּוֹת בְּמִשְׁלֵיָּם
וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּתִלְמִידוֹ ;

*Y ensennauales por parabolos muchas cosas
y deziales en su doctrina:*

30. Ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρ-
τον ἔχει.

*C'est pource l' qu' ils disoyent, Il
a l' esprit immonde.*

31. Ἐρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοί καὶ ἔξω ἐστῶτες,
ἀπέσταντες πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες
αὐτόν.

*Alors donc ses freres & sa mere vin-
drent: & estans dehors enuoyerent
quel ques vns vers lui pour l' appeller:
& la multitude estoit assise à l' entour
de lui.*

32. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος πρὸς
αὐτόν· εἰποὶ γὰρ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ
σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελ-
φαί σου ἔξω ζητοῦσίν σε.

*Ainsi donques on lui dit, Voila ta
mere & tes freres là dehors, qui te de-
mandent.*

33. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων·
τίς ἐστὶ ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί
μου.

*Mais il leur répondit, disant, Qui
est ma mere, ou qui sont mes freres?*

34. Καὶ περιβλεψάμενος κύ-
κλω τὰς πρὸς αὐτὸν καθημένας, λέ-
γει, ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελ-
φοί μου.

*Et en regardant de tous costés à l'
enuiron ceux qui estoient assis à l' en-
tour de lui, il dit, Voici ma mere & mes
freres.*

35. Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα
τοῦ θεοῦ, ὅς τις ἀδελφός μου, καὶ ἀ-
δελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστὶ.

*Car quiconque fera la vol onté de
Dieu, celtui-la est mon frere, & ma
sœur, & ma mere,*

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν
πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ συ-
νήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλὺς,
ὥστε αὐτὸν ἐμβάπτειν τὸ πλῆθος,
καθίσαντες ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς
ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ὅτι τὸ
γῆς ἦν.

*Puis il se print derechef à enseig-
ner auprès de la mer & grandes trou-
pes s'assemblerent vers lui: tellement
qu' estant monté en vne nefelle il se te-
noit assis en la nefelle sur la mer, & tout
le peuple estoit sur terre auprès de la
mer.*

2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παροι-
αῖς πολλὰς, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

*Et il leur enseignoit beaucoup de
choses par similitudes, & leur disoit
en sa doctrine.*

CAP. III.

30. Quoniam dicebant,
Spiritus immundum habet

Because they sayde/ He had an vn-
cleane spirit.

31. Et veniunt mater eius
& fratres : & foris stantes
miserunt ad eum vocantes
eum.

Then came his brethren and mo-
ther/ and stood without / and sent vnto
him/ and called him.

32. Et sedebat circa eum
turba : & dicunt ei , Ecce
mater tua & fratres tui foris
quærunt te.

And the people sate about him/ and
they sayde vnto him / Beholde/ thy mo-
ther / and thy brethren seeke for thee
without.

33. Et respondens eis , ait,
Quæ est mater mea & fra-
tres mei?

But he answered them / saying /
Who is my mother and my brethren?

34. Et circumspiciens eos
qui in circuitu eius sedebat,
ait , Ecce mater mea & fra-
tres mei.

And hee looked rounde about on
them / which sate in compasse about
him / and said/ Behold my mother and
my brethren.

35. Qui enim fecerit vo-
luntatem Dei , hic frater
meus & soror mea & ma-
ter est.

For whosoever doeth the will of
God / he is my brother / and my sister /
and mother.

CAP. IIIL

ET iterum cæpit docere
ad mare : & congregata
est ad eum turba multa , ita
ut navim ascendens sederet
in mari , & omnis turba cir-
ca mare super terram erat.

And he began againe to teach by
the sea side / and there gathered vnto
him a great multitude: so that he entred
into a ship / and sate in the sea / and all
the people was by the sea side on the
land.

2. Et docebat eos in para-
bolis multa , & dicebat illis
in doctrina sua.

And he taught them many thinges
in parables / & saide vnto them in his
doctrine.

Das III. Capitel.

30. Denn sie sagten / er hat einen
vnsaubern geist.

Ehi de sagde/ Hand hassuer en wren Aand.

31. Vnd es kam seine Mutter / vnd
seine Brüder / vnd stunden haussen/
schickten zu ihm / vnd liessen ihm ruffen.

De hans Moder kom / oc hans Brödre / oc stode
uden saare / skickede til hannem / oc lode hannem
kalde.

23. (Vnd das Volck saß vmb ihn)
Vnd sie sprachen zu ihm : Sihe/ deine
Mutter vnd deine Brüder draussen /
fragen nach dir.

(De Volcker sad omkring hannem) De de sagde
til hannem/ See/ din Moder oc dine Brödre der vde/
spørre effter dig.

33. Vnd er antworttet ihnen / vnd
sprach : Wer ist meine Mutter vnd
meine Brüder?

De hand suarede dem / oc sagde / Huo er min
Moder oc mine Brödre?

34. Vnd er sahe rings vmb sich auff
die Jünger / die vmb ihn im kreiß sa-
ßen vnd sprach : Sihe / das ist meine
Mutter / vnd meine Brüder.

De hand saa trint omkring sig paa Discipulene/
som sade trint omkring hannem/ oc hand sagde/ See/
det er min Moder o: mine Brödre.

35. Denn wer Gottes willen thut/
der ist mein Bruder / vnd meine
Schwester vnd meine Mutter

Ehi huo som ger Guds vilie / hand er min Bro-
der oc min Søster oc min Moder.

Das IIIL. Capitel.

Vnd er fieng abermal an zu
lehren am Meer / vnd es versammelt
sich vil Volcks zu ihm / also / daß er
musste in ein Schiff treten / vnd auff
dem wasser sitzen / vnd alles Volck
stund auff dem Lande am Meer.

De hand begynde atter at lære hoss Haffuit / De der
forsamledis meget Folck til hannem / saa/ at hand
maatte tredet it Skib/ oc side paa vandet/ De alt Fol-
ket stod paa Landet hoss Haffuit.

2. Vnd er prediget ihnen lang
durch gleichnisse / vnd in seiner Pre-
digt sprach er zu ihnen :

De hand predickede lunge saar dem ved Signelser /
De hand sagde til dem i sin predicken.

Kapitola III.

30. Nebo pravili / že ducha
nečistého ma.

Abowiem mowili že ma ducha
nieczyściego.

31. Tehdy přišla Matka ae-
ho a Bratři / a stojíce vně /
poslali k němu aby ho wyvo-
lali.

Tedy zřáthym přyšli mátká y
bráčia jeho / a stojíce ná dworze /
poslali k němu wywáiac go.

32. A seděl okolo něho zástup.
Y řekli genu : He Matka
tvá a Bratři twogi vně hle-
dagij tebe.

A wielkość ludzi siedziła o-
kolo niego / y opowiedziano mu /
Oto mátká twa y bráčia twoi sū-
taia cie ná dworze.

33. A on odpowědew gim /
řekl : Která gest Matka má a
Bratři mogi?

Tedy im odpowědział mo-
wiac / Ktoż iest mátká moia y brá-
cia moi?

34. A obezřem Bědlnijšy/
řekli okolo něho seděli / řekl :
He Matka má a Bratři mo-
gi.

Apoyzrawšy wšedy wokolo /
y ná zwolenniři řorzy štedzieli
okolo niego / řekl / Otoć mátká
moia y bráčia moi.

35. Nebo kdo bude činiti
wuoli Božij / ten Bratr mug
y Sestra y Matka gest.

Abowiem ten kto bedzie czy-
nił wola Boża / teni iest brát
moy / šiostrá moia / y mátká moia.

Kapitola IIIL.

A Opěpočal učiti pri Mo-
ři : Y šhro máždil se k ně-
mu zástup mnohý / tak že w-
staupiw na lodij / seděl na
Moři / a wěštki zástup byl
na zemipodlé Moře :

Y počal zřáse vtzyć przy mor-
zu / a zješlo sie ku niemu wiele
ludzi / takij on wšedšy do lodki sie
dzał ná morzu / a wšyřkšá ona
wiel kość byla nád morzem ná
ziemi.

2. Y učilge mnohým wě-
cem w podobenstwijch / a pra-
wil gim w učeníj swém :

Tedy ie náucažl wiela rzeczy
wprzy powiesciách a mowil do
nich náučáiac ie.

ד

3 שְׁמַעוּ הָא נְבִיק וְרוּעָא
לְמִדְרַע:

*Ascoltate, Ecco un seminatore sen-
dando a seminare.*

4 וְכַד יֵרַע אִית דְּנִפְרָא
עַל יַד אֲוִרְחָא וְאַתְרָא
פְּרִיחָתָא וְאַבְלָתָא:

*Et auuene che nel seminare vna parte
de la semenza cadde longo la strada, e
venero gli uccelli del cielo, e mangioronla.*

5 אַחֲרָנָא דִּין גַּבְלָא
שׁוּעָא אִיכָא דְלִית הֶוְנָא
אַרְעָא סְגִי וְכַד שְׁעִיתָא
פְּלִץ מְטוּל דְלִית הֶוְנָא
עוֹמֶקָא דְאַרְעָא:

*Vn'altra parte ne cadde in luoghi sus-
sosi, doue non haueua molta terra, e sub-
bito nacque: perche non haueua pro-
fondità di terreno.*

6 כַּד דִּנְח דִּין שְׁמִשָּׁא
חֲמַט וּמְטוּל הֶוְנָא לֵה
עֲקָרָא יִבְשׁ:

*E come fu leuato il sole, s'auampò: e
perchè ella non haueua radice, si secca.*

7 וְאַחֲרָנָא גַּבְלָא בִּירָא
כּוֹבָא וְסִלְקוּ כּוֹבָבָא
וְחִבְקוּיָא וּבִבְאָרָא לֹא יִהְיֶה:

*Vn'altra parte ne cadde tra le spine, e
le spine saliron su, e suffocaronla, onde
non rendè frutto.*

8 אַחֲרָנָא דִּין גַּבְלָא
אַרְעָא טַבְתָּא וְסִלְקָא
וְרַבָּא וְיִהְיֶה פִּירָא אִירָא
דְּתִלְתִּין וְאַיִרָא דְשִׁתִּין
וְאִית דְּמֵאָנָא:

*Et l'altra cadde ne la buona terra, e
rendè frutto che salua e cresceua: et vn
grano apportaua trenta, l'altro sessanta,
e l'altro cento.*

9 וְאָמַר הֶוְנָא מִן דְּאִית
לֵה אֲדִנָּא דִּישְׁמַע יִשְׁמַע:

*Poi disse loro, Chi ha orecchie da
dire oda.*

10 כַּד הָוּוּ דִּין בְּלַחֲוִידֶהוּן
שְׁאִלְהִי הֶבֶן דְּעִמָּה עִם
תִּרְעָסְרִיתָא מִתְּלָא הֶוְנָא:

*Quando poi egli fu restato solo, quelli
che gli erano intorno, insieme co i dodici,
li domandarono de la similitudine.*

11 וְאָמַר לֵהוּן יִשׁוּעַ לְכוּן
יְהִיב לְמִדְע אֲרֻנָּא ד
דְּמִלְכוּתָא דְּאַלְהִיָּא ל
לְבָרִיא דִּין כָּל מִידָם ב
בְּמִתְלָא הֶוְנָא:

*Et egli disse loro, A voi è dato di co-
noscerè il misterio del regno di Dio: ma
a quelli che son di fuori, tutte le cose si
fanno per similitudini.*

ד

3 שְׁמַעוּ הָנִיחַ יֵצֵא הוֹרַע לְזֹרַע:

*Oyd: Heaqui, elque sembraua, salió a sem-
brar.*

4 וְיִהִי כְּזֹרַע וּמִקְצֵיתוֹ גַּבְלָא
הִדְרָר וְיִבֹּנָא עוֹף הַשָּׁמַיִם וְיֵאָכְלוּ
אֹתוֹ:

*Y aconteciò sembrando, que vna parte ca-
yó junto al camino: y vinieron las aues del cielo,
y tragaronlo.*

5 וְאַחֲרַיִם גַּבְלָא עַל הַסֵּלַע אֲשֶׁר
לֹא הָיָה שָׁם אֲרֶץ רַבָּה וּפְתָאם
צִמְחָא עַל כִּי לֹא הָיָה לוֹ עֵמֶק
הָאֲרֶץ:

*Y otra parte cayó en pedregales, donde no
tenia mucha tierra: y luego salió, porque no te-
nia la tierra profunda:*

6 וּבְזֵרוֹחַ הַשָּׁמַשׁ גִּשְׁרָף וְכִי לֹא
הָיָה לוֹ עֵדֶשׁ יִבֶּשׁ:

*Mas, salidó el Sol, quemolè: y porquanto
no tenia rayz, secase,*

7 וְאַחֲרַיִם גַּבְלָא בְּקוֹצִים וְיֵעָלָה
הַקּוֹצִים וַיַּחְנִקוּהוּ וּפְרִיָּהּ לֹא נָתַן:

*Y otra parte cayo en espinas: y subieron las
espinas, y ahogaronla, y no dió fruto.*

8 וְאַחֲרַיִם גַּבְלָא עַל הָאֲרֶץ טוֹבָה
וַיִּתֵּן פְּרִיָּהּ עוֹלָה וְצֹמֶחַ וְיֵעָלָה
אֶחָד שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד שְׁשִׁים וְאֶחָד
מֵאָה:

*Y otra parte cayó en buena tierra, y dió fru-
to, que subió y creció: y lleuó vno à treynta, y o-
tro à sesenta, y otra à ciento.*

9 וַיֹּאמֶר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ אָזְנוֹת
לִשְׁמֹעַ יִשְׁמַע:

*Entonces dixoles; Elque tiene oydos para
oyr, oyga.*

10 וְכַאֲשֶׁר הָיָה לְבָדוֹ שְׁאִלְהִי
אֹתוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר אֵתוֹ עִם שְׁנַיִם
עָשָׂר עַל־הַמִּשָּׁל:

*Y quando estuuo solo, preguntaronle losque
estauan con el con los Doze, de la parabola:*

11 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכֵם גִּתָּר לְדַעַת
אֶת־סוֹד מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלֵאמֹר
אֲשֶׁר בַּחוּץ הִמָּה בְּמִשְׁלִים כָּל־
הַיִּי:

*Y dixoles, A vosotros es dado saber el my-
sterio del Reyno de Dios: mas à losque estan fue-
re, por parabolas todas las cosas;*

δ.

3. ἀκούετε ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων
ἐσπείρει.

*Escoutez, voici, vn semeur s'en al-
la pour semer.*

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ
μὲν ἔπεσε πρὸς τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε
τὰ πετρία ἐοῦρανοῦ, καὶ κατέφα-
γν αὐτό.

*Et aduint qu'en semant, vne partie
de la semence cheut aupres du chemin,
& les oiseaux du ciel vindrent, & la mā-
gerent toute.*

5. Ἄλλο δ' ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶ-
δες, ὅπου οὐκ εἶχε γῶν πολλήν, καὶ
ὁ θεὸς ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ εἶχεν
βαθὺς ριζῆς.

*L'autre partie cheut en lieux pier-
reux, où elle n' auoit guere de terre, &
soudain elle se leua, pource qu' elle n'
entroit pas profondement en terre.*

6. Ἡλίου δ' ἀνατείλαντος ἐκαυ-
ματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶχεν ῥίζαν,
ἐξηράθη.

*Mais quand le soleil fut leué, elle
fut hauie, & pource qu'elle n' auoit nul-
le racine, elle se secha.*

7. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάν-
θας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκαθαί, καὶ
συνέπνιξαν αὐτό. καὶ καρπὸν οὐκ
ἔδωκε.

*L'autre partie cheut entre les espi-
nes: & les espines monterent, & l'esto-
ufferent, & elle ne rēdit point de fruit.*

8. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῶ-
ν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἑκα-
ταίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφε-
ρεν ἑν τριάκοντα, καὶ ἑν ἐξήκοντα, καὶ
ἑν ἑκατὸν.

*Et l'autre partie cheut en bonne ter-
re, & rendit du fruit, montant & cro-
issant: tellement qu' vn grain en ap-
porta trente, & l'autre soixante & l'aut-
re cent.*

9. Καὶ ἐλεγεν, ὃ ἔχων ὠτὶ ἀκούει
ἀκούτω.

*Adonc il leur dit, Qui a oreilles
pour ouïr, oye.*

10. Ὅτι δ' ἐγένετο καταμόνας, ἡ-
ρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σαῦ
τοῖς δώδεκα τίς τὸ βῆθος τοῦ.

*Et quand il fut à par soi, ceux qui
estoyent entour lui avec les douze, l'
interroguerent touchant la similitude.*

11. Καὶ ἐλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται
γινῶσκειν τὸ μυστήριον τῆς βασιλεί-
ας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν
τῷ βῆθοι τοῦ πάντες γίνονται.

*Et il leur dit, Il vous est donné de
cognoître le secret du royaume de Di-
eu: mais à ceux-la qui sont dehors tou-
tes choses se traittent en similitudes.*

3. Audite: ecce, exiit seminans ad seminandum.

Hearten: Behold, there went out a sower to sowe.

4. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres celi, & comederunt illud.

And it came to passe as hee sowed, that some fell by the way side / and the fowles of the heauen came and deuoured it vp.

5. Aliud verò cecidit super petrosa ubi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ.

And some fell on stonie ground / where it had not much earth / and by and by sprang vp / because it had not depth of earth.

6. Et quando exortus est sol, exstuuavit, & eo quod non habebat radicem, exaruit.

But as soone as the sunne was vp / it caught heat / and because it had not root / it withered away.

7. Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit.

And some fell among the thornes / and the thornes grewe vp and choked it / so that it gaue no fruite.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem & crescentem, & afferebat unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

Some againe fell in good ground / and did yeeld fruit that sprong vp / & grewe / and it brought forth / some thirtie folde / some fixtie folde / and some an hundredth folde.

9. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat.

Then he sayde vnto them / Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.

And when he was alone / then that were about him with the twelue / asked him of the parable.

11. Et dicebat eis, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt.

And he said vnto them / To you it is giuen to knowe the mysterie of the kingdome of God: but vnto them that are without / all things be done in parables.

3. Höret zu. Siehe/es gieng ein Sae-man auß zu seuen.

Hörer til. See/der gieck en Saemand vñ at saā.

4. Vñd es begab sich in dem er seet/ fiel etlichß an den weg / da kamen die Vögel vñter dem Himmel/vñd frassens auff.

De det hende sig / i der hand saade / at noget salt haff Beyen / da komme Fuglene vñder Himmeleñ oc ode det op.

5. Etlichß fiel in das steinichte/ da es nicht vil erden hatte / vñd gieng bald auff/ darumb/ das es nicht tieffe erden hatte.

Noget salt i Stengrud / der som det haffde icke megen iord / oc rant snart op / fordi at det haffde icke dyb iord.

6. Da nun die Sonne auffgieng / verwelcket es / vñd dieweil es nicht wurzel hatte / verdorret es.

Der Solen gieck nu op / da viskede det / oc effterdt det haffde icke Roed / da tiurdis det bort.

7. Vñd etlichß fiel vñter die Dörnen/vñd die Dörnen wuchsen empor / vñd ersticketens / vñd es bracht keine frucht.

De noget salt blant Törne / oc tornene vorte op / oc qualde det / oc der bar icke Fruct.

8. Vñd etlichß fiel auff ein gut Land / vñd bracht frucht / die da zunam vñd wuchs / vñd trug dreißigfeltig / vñd etlichß sechßigfeltig / vñd etlichß hundertfeltig.

De noget salt i en god Jord / oc bar Fruct / som formeredis oc vorte / De noget bar tredieue fold / oc noget tryhinds tiue fold / oc noget hundredefold.

9. Vñd er sprach zu ihnen: wer ohren hat zu hören der höre.

De hand sagde til dem / Hvo som haffuer øern at høre met / hand høre.

10. Vñd da er allein war / fragten ihn vñb dise gleichnisse / die vñb ihn waren / sampt den zwölffen.

De der hand vaar alene / da spurde de hannem om denne lignelse / som vaare omkring hannem / met de Tolf.

11. Vñd er sprach zu ihnen: Euch ist gegeben das geheimniß des Reichs Gottes zu wissen / denen aber draussen widerfehret es alles durch gleichnisse.

De hand sagde til dem / Det er eder giffuit at vide Guds Rigis Hemmelighed / Men dem der vñdenfaare / vederfaris det alt sammen ved lignelser.

3. Slyšte An wyssel Rozse-wat/abyrozshwal.

Sluchaycie / orho niektory c. sial wyssel Rozse-wat / abyrozshwal.

4. A kdyz rozshwal / gedno padlo podle cesty / a pñileteli ptach powetruñ / y zžobalige.

A stahlo sie gdy sial / tedno padlo podle drogi / a ptacy powietrzni przyleciawszy wybledli ic.

5. A ginē padlo na zemī skalnī / kdežto nemēlo zemē mnohē / a hñed wzešlo / neb nemēlo hlubokosti zemē.

Drugie zase vpadlo na opok / gdje niemalo wiele ziemie natchmialo wzešlo / przeto iz niemalo gle biez w ziemie.

6. A kdyz wzešlo slunce / wvadlo / a proto že nemēlo wlkosti / vshlo.

A gdy slonce wzešlo z gorz / lo / a przeto iz korzenia niemalo / vshlo.

7. A ginē padlo mezy Trnī / a zrosilo Trnī / y vduşylo go / a nedalo vžitku.

Drugie zase vpadlo w cietr / nte / a gdy wzeşly cietrnia / zagli / sily ic / y nedalo owocu.

8. Ginē pak padlo w zemī dobru / a dalo vžitek wzhuru wstupugich a rostauch : y pñi / nasselo gedno tridecāt / a ginē sñedcāt / a ginē pak Sty

Drugie the z vpadlo na žie / miedoba / y padalo owocwrodz / yny / y vrosly / a tedno przynioslo trydziesci / drugie sñedcziesiat / trzecie zase sto.

9. Y prawil : Kdo ma vşy k slyssenī / slyşs.

Tedy rzekł do nich / Kto ma vşy ku sluchaniu / niech slucha.

10. A kdyz byl sám / otāz / lo se ho tēch kterīz s nim byli Dwanācte o Podobenství.

A gdy sam był o sōbno / pytał go ci co przē nim byli ze dwiema / nācie / o tōlo tēz przypowieści.

11. Y prawil gim : Wām gest dānoznāti tagem sñwī / Krālowství Božīho : ale tēm kterīz gsau wñē / w podo / benství wşetky se wēny dē / gij.

A on im powiedział / Wamci dano poznac tajemnice Królest / wa Bożego / Ale tym którzy na / stronie są / wşetko dywa w przy / powieściach.

ד

12 דְּכַד חֲוִין נְחִוּוֹן וְלֹא־
נְחִוּוֹן וְכַד שְׁמַעִין וְשְׁמַעִין
וְלֹא יִסְתַּכְּלוּ דְלִמְדֵּי
יִתְבַּגֵּנוּ וְיִשְׁתַּכְּקוּן לְהוֹן ח
חֲטִיָּהוֹן:

*Accioche guardando, guardano, e non
vedano: & vedendo, odano, e non inten-
dano: accioche non si conuertano, e spec-
cati siano lor perdonati.*

13 וְאָמַר לְהוֹן לֹא יִדְעִין
אֲנִיתוֹן לֵה לְמַתְלָה הַגְּבִי
וְאִיכְנָא פְּלִהוֹן מְהִלָּה
הַדְּעִין:

*Poi dice loro, Non sapete voi questa
similitudine, e come comprenderete voi
tutte le similitudini?*

14 וְרוּעָא דְזִרְעָא מְלִתָּה
זִרְעָא:

Il seminatore semina la Parola.

15 הֲלִין דִּין דְּעִרָא יִד א
אֲוִדְרָעִין הֲלִין אֲבִין ד
דְּמִזְדְּרָעָא בְּהוֹן מְלִתָּה
וּמָא דְשְׁמַעִין מְהִלָּה
אֲתָה סְטִנָּה וְשִׁקֵּל לֵה
לְמִלְתָּה דְזִרְעָא פְּלִבְהוֹן:

*Ora questi sono che ricevono la se-
menza lungo la strada, dove la parola è
seminata: e come l'hanno udita, incontinen-
tente vien Satana, e toglie via la parola
che era seminata ne cuori loro.*

16 וְהִגְנוּ דְעֵל שׁוּעָא
אֲוִדְרָעִין הֲלִין אֲבִין דְּמָא
דְשְׁמַעִין מְלִתָּה מְהִלָּה
בְּחִדוּתָהּ מְקַבְּלִין לֵה:

*Et alcuni altri sono similmente che
ricevono il seme in luoghi sassosi: i quali
vedendo la Parola, subito la ricevono con
allegrezza.*

17 וְלִית לְהוֹן עֵקֶב
בְּנִפְשָׁהוֹן אֵלָּה דְּזִבְכָּה
אֲבִין וּמָא דְהוּא אֲוִלְצָה
אוּ דְּדוּפְנָא מְטוּל מְלִתָּה
עֵגֶל מְתַכְּשְׁלִין:

*E non hanno radice in se stessi, ma
son di poca durata: conciossia che sopra-
venendo poi qualche afflittione, o perse-
cutione per cagion de la Parola, subito si
scandalizzano.*

18 וְהִגְנוּ דְּפִירָא כֹּפִיבָה
מִזְדְּרָעִין הֲלִין אֲבִין אֵילִין
דְשְׁמַעִין מְלִתָּה:

*Altri sono ancora, che ricevono il se-
me intra le spine: questi son quelli che
odeno la parola.*

ד

12 לְמַעַן רָאָה יִרְאָה וְלֹא יִדְעִי
וְשְׁמוּעָא יִשְׁמַעִין וְלֹא יִבְיַע פֶּן-
יָשׁוּבוּ וְנִשְׁאֹר לָהֶם הַפְּשָׁעִים:

*Para que viendo vean y no vean; y oyendo
oygan y no entiendan: porque no se conuertan
y les sean perdonados los peccados.*

13 וְיִאמַר לָהֶם לֹא יִדְעִתֶּם אֶת-
הַמֶּשֶׁל הַזֶּה וְאִךְ כָּל-הַמִּשְׁלִים
תְּבִינּוּ:

*Y dixoles: No sabeys esta parabola? como
pues entenderays todas las parabolass?*

14 הַזִּירְעָא זִרְעָא אֶת-הַדְּבָר
מִזְרִיעַ:

El que siembra es elque siembra la Palabra.

15 וְאִשֶּׁר אֵל-הַדְּרֹךְ אֵלָּה הַמָּחַ
מִתִּי גִזְרַע הַדְּבָר וְאִם שְׁמַעִי
פְּתָאם בְּנֵה הַשְׁטֵן וְנִשְׂאָה אֶת-
הַדְּבָר הַזִּירְעָא בְּלִבָּהֶם:

*Y estos son los de junto al camino: en los-
que la Palabra es sembrada, mas despues que la
oyeron, luego viene Satanas, y quita la Palabra
que fue sembrada en sus coraçones.*

16 וְכִכְרָה הַיֵּלֶךְ אִשֶּׁר עַל-
הַסֵּלַע גִּזְרַע אִשֶּׁר אִם שְׁמַעִי
אֶת-הַדְּבָר פְּתָאם בְּשִׁמְחָה
לְקַחְוֹ אִתּוֹ:

*Y ansimismo estos son losque son sembra-
dos en pedregales; losque quando han oydo la
Palabra, luego la toman con gozo.*

17 וְכִי לֹא יֵשׁ לָהֶם שָׂרֵשׁ בְּנִפְשָׁם
כִּי-אִם לְשַׁעָה לְבָדֶם וְאִם-
תָּבוּא צָרָה אוֹ דְּדוּפָה עַל-
הַדְּבָר אוֹ פְּתָאם יִכְשְׁלוּ:

*Mas no tienen rayz en si: antes son tempo-
rales: que en leuantandose la tribulacion o la
persecucion por causa de la Palabra, luego se es-
candalizan.*

18 וְאֵלָּה הֵם אִשֶּׁר בְּקוֹצִים
גִּזְרַע בְּאִשֶּׁר יִשְׁמַעִין אֶת-הַדְּבָר:

*Y estos son losque son sembrados en cli-
nas: losque oyen la Palabra.*

ד.

12. ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ
μὴ ἰδῶσι καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι,
καὶ μὴ σωθῶσι· μήποτε ὁπιερύ-
ψωσι, καὶ ἀφελῇ αὐτοῖς τὰ ἀμαρ-
τήματα.

*Afin qu' en voyant ils voyent, &
n'apperçoivent point: & qu' en oyant
ils oyent, & n'entendent point: de peur
qu' ils ne se conuertissent, & que les pe-
ches leur soyent pardonnés.*

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ὅτι οἶδατε
τὴν παροιμίαν ταύτην; καὶ πῶς
πίστευε ὡς παροιμία γινώσκει.

*Puis il leur dit, Ne saluez-vous pas
cette similitude? & comment cognoi-
ssez-vous toutes les similitudes?*

14. Ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπεί-
ρει·

*Le semeur c'est celui qui seme la
parole.*

15. Οὐκ οἶσι οἱ ὁδοὶ πλὴν
ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ
ὅταν ἀκούσωσιν, ἀθίως ἐρχεται
ὁ σατανᾶς, καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν
ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τοῦ.

*Et voici, ceux qui reçoivent la se-
mença auprès du chemin, ce sont ceux
où la parole est semée, mais apres qu'
ils l'ont ouïe, incontinent Satán vient,
& oste la parole semée en leurs cœurs.*

16. Καὶ οὗτοι εἰσι ὁμοίως οἱ ὅτι
τὰ πρῶτα ἐσπαρμένοι, εἰ ὅταν ἀ-
κούσωσιν τὸν λόγον, ἀθίως μὲν χα-
ραλαμδανασσι αὐτῶν.

*Et voici semblablement, ceux qui
reçoivent la semence en lieux pierreux,
ce sont ceux qui ayans ouï la parole
soudain la reçoivent avec ioye.*

17. Καὶ ὅτι ἔχουσιν ῥίζαν ἐν
αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς καιροὶ εἰσὶν ὅ-
ταν γρομμῆς θλάσει, ἢ διωγμοῦ
διὰ τὸν λόγον, αὐτοὺς σκαταλί-
ζονται.

*Mais ils n' ont point de racine en
eux mesmes, & ne sont qu'à temps: tel-
lement qu' oppression ou persecution
aduenant pour la parole, ils sont incontin-
ent scandalizés.*

18. Καὶ οὗτοι εἰσιν οἱ ὡς τὰς αἰχάνας
ἐσπαρμένοι, οὐκ οἶσι, οἱ τὸν λόγον
ἀκούοντες.

*Aussi ceux qui reçoivent la semen-
ce entre les espines, ce sont ceux qui o-
yent la parole:*

12. Ut videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligent: nequando convertantur & dimittantur eis peccata.

That then seeing / may see / and not discern: and then hearing / may hear / and not understand / least at any time they should turne / and their sinnes should be forgiven them.

13. Et ait illis, Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscitis?

Again he sayde unto them: Perceive ye not this parable? howe then should ye understand all other parables?

14. Qui seminat, verbum seminat.

The sower soweth the worde.

15. Hi autem sunt qui circa viam: ubi seminatur verbum, & cum audierint, confestim venit satanas, & auferit verbum quod seminatum est in cordibus eorum.

And these are they that receive the seede by the wayes side / in whome the worde is sown: but when they have heard it / Satan cometh immediate / and taketh awaye the worde that was sown in their hearts.

16. Et hi sunt similiter qui super petrosam seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud.

And likewise they that receive the seede in stonie ground / are they / which when they have heard the worde / straight wayes receive it with gladnes.

17. Et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

Yet have they no roote in them selves / and endure but a time: for when trouble and persecution ariseth for the worde / immediately they be offended.

18. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt.

Also they that receive the seede among the thornes / are such as heare the worde.

12. Auff das sie es mit sehenden augen sehen / vnd doch nicht erkennen / vnd mit hörenden Ohren hören / vnd doch nicht verstehen / auff das sie sich nicht der mal eins bekehren / vnd inen ihre sünde vergeben werden.

Paar det de skulle met seendis Oren see det / oc dog ick mercke / oc hore met herendis Oren / oc dog ick forstaa / At de skulle ick en gong omuende / sig oc deris synder morre forladis dem.

13. Vnder sprach zu ihnen: Verstehet ihr diese Gleichnissen nicht? Wie wolt ihr denn die andern alle verstehen?

De hand sagde til dem / Forstaa i ick denne lignisse? Huorledis ville i da forstaa alle de andre?

14. Der Seeman sehet das Wort.

Den Seemand saar Ordet.

15. Diese sind aber die an dem weg sind / wo das wort geseet wird / vnd sie es gehört haben / so kombt als bald der Satan / vnd nimbt weg das wort / das in ihr herbe geseet war.

De disse ere de som ere hoff Benen / Huor som Ordet bliffuer saar / oc de hassue hort det / Saa kommer strax Satan / oc tager Ordet bort / som vaar saar i deris herte.

16. Also auch die sind / die auff's steinichte geseet sind / wenn sie das wort gehört haben / nemen sie es bald mit freuden auff.

Eige saa ere oc de / som ere saade i Stengrud / Naar som de hassue hort Ordet / da anamine de det strax met glede.

17. Vnd haben keine wurzel in ihnen / sondern sind Wetterwendisch / wenn sich trübsal oder verfolgung vmb's worts willen erhebt / so ergern sie sich als bald.

De hassue ingen roed i sig / men bliffue ved til en tid / Naar modgang eller forfølgelse begyndis for samme Ordis skyld / da forarge de sig strax.

18. Vnd diese sind / die vnter die Dörnen geseet sind / die das wort hören.

De disse ere de / som ere saade blant Torne / De som hore Ordet.

12. Aby vidance viděli a nespattěli: a slyšěce slyšěli a nerozuměli / aby se někdy neobrátili / a neboli odpustěni gim hříchowě.

Aby wdzac wdzěli a nie o baczyli / a slyšac slyšeli a nie zrozumeli / by sie kiedy nie nawrócili / a byliby im odpuszczone grzechy.

13. V řeči gim: Neznáte-liž podobnosti tohoto? a kterak pak wšestka podobností poznáte?

A řekl do nich: Nte wšestěz přypowieści to? A takéž mo- žecie poznac wšestě přypowie- ští?

14. Kdož rozsiewá / slovo rozsiewá.

Koż siewca on słow & siewe.

15. Ti pak kteříž jsou pod- le cesty / tedyž se rozsiewá slo- wo / tedyž vslyší / y hned při- chází ďábel / awyníma slovo kteréž wsáto gest w srdcích ge- gich.

Cic zaskie sa ktorzy podle drogi naściencie przymuia / ktorzy roz- siewaia słowo / & gdy slyśa / na- rychmiaś przychodzi śatan / & wybiera słowo wsiane w sercach ich.

16. A ti kteříž jsou na ská- le rozsiewají / jsou kteříž tdyž vslyší slovo / hned s radostí přigmanu ge.

Takžec yci sa ktorzy na opoce słowo przymuia / ktorzy vsly- śawś słowe / natychmiaś ież ra- dości przymuia-

17. Anemagi skofene w sobě / ale jsou častij: potom tdyž wznikne zarmanenij a proti- wenswij pro slovo Božij / hned s pohoršugij.

Alle nie mika forzent & w sobie / cwiśem sa docześnymi / & p- hym dy przydzie wśienienie / abo prześladowanie dla słow: / na- rychmiaś sie obrażia.

18. A giniј kteříž se w trnij rozsiewají: Ti jsou / kteříž slovo slyší.

A zaskie ciś: Echorzy miedzyci- ermie słowo przymuia / & powie- dam że ciśa ktorzy słow & sly- śaia.

ד

19 וְרַגְנָא דְעֵלְמָא הִנָּה
וְטוֹעִי דְעוֹתְרָא וְשִׁרְכָּהּ
דְּרַגְיָתָא אֲחֵרְנִיתָא עֲצָלִין
חִנְקִין לָהּ לְמִלְתָּא וְהִלָּא
בְּאַרְא הוּנָא:

Ma le cure di questo secolo, e l'inganno de le ricchezze, e le concupiscentie de l'altre cose che poi sopranengono, soffocano la Parola, onde ella diuene infruttuosa.

20 וְהִנּוּ דְבְּאַרְעָא טְבִיתָא
אֲוִדְרַעוּהָ לִין אֲנֹן דְּשִׁמְעִין
מִלְתָּא וּמִקְבְּלִין וְהִבּוּ
בְּאַרְבַּּת בְּתִלְתִּין וּבִשְׁתִּין
וּבְמֵאָה:

Et altri sono, che hanno riceuuto il seme ne la buona terra, i quali odeno la Parola, e riceuonla, e fanno frutto, l'uno trenta, l'altre sessanta, e l'altre cento.

21 וְאָמַר לְהוּן דְּלִמְנָה
אַתָּא שְׂרָגָא דְּתַחֲרִית ס
סִאָתָא יְתַתְּסִים אֲוִ תַּחֲרִית
עֲרִסָא לֹא הִנָּה דְּעֵלָּ מ
מִנְרֵתָא יְתַתְּסִים:

Ancora dicenu loro, Accendesi la lucerna, per metter si sotto lo stajo, o sotto il letto? Non s'accende ella per metter si sopra il candeliero?

22 לִית גִּיר מִדָּם דְּטָשָׁא
דְּלֹא יִתְגַּלָּא וְלֹא הִנָּה
בְּטוֹשָׁא וְלֹא מִתְגַּלָּא:

Imperoche non è cosa alcuna occultata, che non si manifesti, o che possi essere ascosa: anzi bisogna ch'ella venga in palese.

23 אֲוִ אָנֶשׁ אִית לָהּ אֲדִנָּה
דִּישְׁמַע יִשְׁמַע:

Chi ha orecchie da odir, oda.

24 וְאָמַר לְהוּן חֲנוּ מִנָּה
שְׁמַעִין אֲנִתּוּן בְּהִי כְּבִילָתָא
דְּמִכִּילִין אֲנִתּוּן מִתְּתִכִּיל
לְכוּן וּמִתְּתִכִּסָּה לְכוּן ל
לֵאִילִין דְּשִׁמְעִין:

Poi disse loro, Auuertite a quel che voi odirite, Con qual misura voi misurate, con tale sarà misurato a voi: & a voi che odirite, sarà aggiunto.

25 מִן דְּאִית לָהּ גִּיר ית
יְתִיב לָהּ וּמִן דְּלִית לָהּ
אִתְּהוּ דְּאִית לָהּ יִשְׁתַּקֵּל
מִנָּה:

Perche a chi ha, gli sarà dato, & a chi non ha, gli sarà tolto etiamaiso quel ch'egli ha.

ד

19 וְהִדְאָגוֹת הַעוֹלָם הִנָּה
וּמִרְמָה הַהוּן וּמִחֲמַדִּי עֵין עַל־
אֲחֵרֵיתָם יְבוֹא וְיַחְנֹק אֶת־
הַדָּבָר וּפְרִיּוֹ לֹא יַעֲשֶׂה:

Mas las congexas deeste figlo, y el enganno de las riquezas, y las cudicias, que ay en las otras cosas, entrando ahogan la Palabra, y es hecha fin fruto.

20 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עַל־אֶרֶץ
טוֹבָה גִּזְרָעוּ וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר
וַיַּקְחוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּרִיָּם אֶחָד שְׁלֹשִׁים
וְאֶחָד שְׁשִׁים וְאֶחָד מֵאָה:

Y estos son los que fueron sembrados en buena tierra, los que oyen la Palabra, y la reciben, y hazen fruto vno à treynta, otro à sesenta, otro à ciento.

21 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיזָה יְבוֹא תִּגְרָה
אֵם יוֹשֵׁם תַּחַת הַסֵּאֶה אֲוִ תַּחַת
הַמִּטָּה לֹא כִי־אֵם עַל־הַמְּגוֹרָה
וְיֹשֵׁם:

Dixoles tambien? Viene el candil para ser puesto debaxo del almud, o debaxo de la cama? No viene para ser puesto en el candelero?

22 כִּי־אֵינְנָה דְּבָר גַּעֲלָם אֲשֶׁר
לֹא יִגְלָה וְדָבָר לֹא גִסְמָר כִּי־
אֵם לְבוֹא אֶל־הָאֹזֶר:

Porque no ay nada oculto que no aya de ser manifestado: ni secreto que no aya de venir en descubierito.

23 כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ אֹזְנִים
לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע:

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם רַחֵם וְשִׁמְעוּ
בְּמֶה מִדָּה תִּמְדּוּ יִמֵּד לָכֶם וְעַל־
יְתֵר יוֹשֵׁם לָכֶם לְשׁוֹמְעִים:

Dixoles sambien: Mirad, loque oys: Con la medida que medis, os mediran otros: y será annedido à vosotros los que oys.

25 כִּי־כָל־אֲשֶׁר הִיָּה לוֹ יִנָּתֵן
לוֹ וְאֲשֶׁר אֵינְנָה לוֹ דְּבָר גַּם אֶת־
אֲשֶׁר לוֹ יִקַּח מִמֶּנּוּ:

Porque el que tiene serále ha dado: y el que no tiene, aun lo que tiene será quitado deel.

δ.

19. Καὶ αἱ μέλματα τῶν αἰσθη-
τῶν, καὶ ἡ ἀπάτη τῆς πλούτου, καὶ
αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ὁμιθυμίαι εἰς-
παρομόλυναι συμπνίγουσι τὸν λόγον
καὶ ἀκαρπὺς γίνεται.

Mais les sollicitudes de ce monde, & la fallace des richesses, & les conuoi-
tises des autres choses, eitans entrees en
leurs esprits, estouffent la parole, & elle
deuient infructueuse.

20. Καὶ οὗτοι οἱ εἰσὶν οἱ ὅτι τὴν γῆν
τὴν καλὴν ἀπαρίτης, οἵτινες ἀ-
κούουσι τὸν λόγον, καὶ ὡς εὐδὲχον-
ται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἐν τριᾶ-
κοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκα-
τον.

Mais, voici, ceux qui ont receu la
semence en bonne terre, ce sont ceux
qui oyent la parole & la recoiuent, &
portent fruit: l'un trente, & l'autre
soixante, & l'autre cent.

21. Καὶ ἐλεγε αὐτοῖς, μήτι οὐ
λύχνος ἐρχεται, ἵνα ὑπὸ τῷ μο-
δίῳ τιθῇ, ἢ ὑπὸ τῷ κλίνῃ; ἔρχ-
εται ὅτι τῇ λυχνίᾳ τίθεται.

Il leur disoit ausi, La chandele
est-elle apportee, afin qu'elle soit mise
sous le boisseau, ou sous le lict; n'est-ce
point afin qu'elle soit mise sur le chan-
delier?

22. Οὐ γὰρ ἐστὶ τι κρυπτόν, ὃ ἐὰν μὴ
φανερωθῇ, ἀδὲ ἐγμύλο δοτοκρυ-
φον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερόν ἔλθῃ.

Car il n'y a rien de secret, qui ne
soit en fin manifesté, & n'y a rien de
caché, qui ne viene en euidence.

23. Εἴ τις ἔχει ὠτὶ ἀκούει, ἀκούε-
τω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il
oye.

24. Καὶ ἐλεγε αὐτοῖς· βλέπετε
τί ἀκούετε. ὅτι ὡς μέτρου μετρεῖτε, με-
τρηθήσεται ὑμῖν καὶ ποσότης ἡσασται
ὑμῖν ὡς ἀκούετε.

D'avantage il leur dit, Regardez
ce que vous oyez: de telle mesure que
vous mesurerez, il vous sera mesuré:
& à vous qui oyez, il sera adioutté.

25. Ὅς γὰρ ἂν ἔχη, δοθήσεται αὐ-
τῷ καὶ ὅς οὐκ ἔχει, καὶ ὅς ἐχθρὸς ὄν-
ται ἀπ' αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui sera donné:
& à celui qui n'a rien, cela même qu'il
a lui sera osté.

19. Et ærumnæ seculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur.

But the cares of this worlde / and the deccitfulness of riches / and the lustes of other things enter in / and choke the worde / and it is vnfruitfull.

20. Et hi sunt qui super terram bonā seminati sunt: qui audiunt verbum & suscipiunt, & fructificant, unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

But they that haue receyued seede in good grounde / are they that heare the worde / and receyue it / and bring forth fruit / one corne thirtie / another sixtie / and some an hundred.

21. Et dicebat illis, Nunquid venit lucerna ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur?

Also he saide vnto them / Is the candle lighted to be put vnder a bushel / or vnder the table / and not to be put on a candlestick?

22. Non est enim aliquid absconditum quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat.

For there is nothing hid / that shall not be open: neither is there a secrete / but that it shall come to light.

23. Si quis habet aures audiendi audiat.

If any man haue eares to heare / let him heare.

24. Et dicebat illis, Videte quid audiat. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

And he saide vnto them / Take heed what ye heare. With what measure ye mete / it shall be measured vnto you: and vnto you that heare / shall more be giuen.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

For vnto him that hath / shall it be giuen / and from him that hath not / shall be taken away / euen that he hath.

19. Vnd die sorge diser welt / vnd der betriegliche Reichthumb / vnd vil andere luste / gehen hinein / vnd ersticken das Wort / vnd bleibet ohne frucht.

De denne Verdens omhyggelse / oc den bedregelige Rigdom / oc mange andre Vegerelser / gaa hen ind / oc quele Ordet / oc det bliffuer uden Fruct.

20. Vnd dise sinds / die auff ein gut Land geseet sind / die das wort hören / vnd nemens an / vnd bringen frucht / etlicher dreissigfeltig / vnd etlicher sechzigfeltig / vnd etlicher hundertfeltig.

De disse ere de / som ere saade i god Jord / De som høre Ordet / oc annamme det / oc gøre Fruct / Noget tredieue fold / oc noget trysinds tiue fold / oc noget hundrede fold.

21. Vnd er sprach zu ihnen: Zündet man auch ein Licht an / daß mans vnter einen Scheffel / oder vnter einen Tisch setze? Mit nichte / sondern daß mans auff einen Leuchter setze.

De hand sagde til dem / Zender mand oc et Luss / at mand skal sette det vnder en Skæppe / eller vnder et Bord? Ingelunde / Men at mand skal sette det paa en Lussstage.

22. Denn es ist nichts verborgen / daß nicht offenbar werde / vnd ist nichts heimlich / das nicht herfür komme.

Thi der er intet skult som ey skal openbaris / Der er intet lensigt / som ey skal kundgøris.

23. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Huo som haßuer øern at høre met / hand høre.

24. Vnd sprach zu ihnen: Sehet zu / was ihr höret. Mit welcherley maß ihr messet / wirdt man euch wider messen / vnd man wirdt noch zu geben euch / die ihr diß höret.

De hand sagde til dem / Seer til / huadi høre / Met huad Maade i maale / skal mand maale eder igen / oc mand skal dend giffue eder til / i som dette høre.

25. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / vnd wer nicht hat / von dem wirdt man nemen / auch das er hat.

Thi huo som haßuer / hannem skal giffuis / De huo som icke haßuer / fra hannem skal mand tage oc / saa det som han haßuer.

19. Ale pečováníj tohoto Světa a zklamáníj zboží / a gíných věch vcházegijce v ně žadosi / vdussugij slovo / a bez užitku bývá včíněno.

Alle stáránya šviáthá tego / y zdrádlive bogactvá y dčivostí křoresa v iných věczach vsedšy žágluřata slovo / tářiz býva bez požitku.

20. Titoť pak saui / kterijž v zemi dobru rožšvřáni gsau / kterijž slyšij Slovo Boží a přigijmagij / a činij vžitě: Gē dno třidecátý / a gíně štedesátý / gíně pak Stý.

A čic zasie sa křorzy v dobra žiemie nashenie přyzymuia / křorzy slucháia slovo y přyzymuia / y přyzneřowoc / thářiz iedno žiár / no přyznoři trzdyžiesi / drugie šesćdyžiesi / trzecie sto.

21. Dáte pravil gim: Ždali rožžata bývá Svijce / aby postawena byla pod Nádobu nebo pod postel? wřak aby na řwijcen wřawena byla.

Nád to im rzeřl / Žali šwiece řářwieceřa aby řa řládžiono pod křorec řbo pod lože? řař nie dla řhego řby řlā w řlichtarř postāř wionā?

22. Nebo nie není řřřřřř / coby nebylo řgeweno: aniž řa řē včíněno co řagněho / aby na řewo newřřřlo.

Abowřemē nie řie řeř řāř řāř řemnego coby řie obřāwřie nie mīř lo / āni řeř řo coby řřřřřř bylo / gdyž potřeřāř řie na řāřnia o řāřālo.

23. řdo mā vřřř ř slyřřenij / slyřř.

Řeřřř řto vřřř mā řu řluchāř / řu / řeč řlucha.

24. Y pravil gim: Wřřte co mīřte slyřřeti: řterāř mēřāř bude řeřřř / řāř bude wām od mēřeno / a bude wām přřř dāno.

řāřřm řzeřl do řich / Obřāřēřēř řze go řluchāřie / řāř mīřāř mīř řřřřie / řrudzy wām řēř od mēřř řāř / ā řeřřie wām přřřdāno řtoř řř řluchāřie.

25. Nebo řdo mā / bude řeř řu dāno: a řdo nēmā / y řo coř mā / bude od řēho odřāto.

Abowřem řen řto mā / řeřřie řu dāno / ā řto nie mā / řēřř řho co mā / ođeymā od řiego.

ד

26 וַיֹּאמֶר הוּא הַכֹּהֵן הַי
מְלִכּוּתָא דְּאַלְהִים אִין
אַנְשׁ דִּירְמָא וְרַעַל בְּ
בְּאַרְעָא:

Diceva ancora, Così è il regno di Dio, come se un huomo gittasse il seme in terra.

27 וַיְדַמְךָ וַיִּקְוִים בְּלֵילָא
וּבְאַיִמָּמָא וּרְעָא וְרַעַל
וַיֹּאמֶר כִּד הוּא לֹא יִדְעִי:

E dormisse, e leuassesi notte e giorno: e il seme germinasse e crescesse, non sapendo egli come.

28 אַרְעָא גֵיר מִיְתֵינָא
לֹא לְפִאֲרָא וְלִיקְרוֹם הוּא
עֲסָבָא וּבְתֵרָה שְׂבֵלָא
אַחֲרֵית דִּין חֲסִתָּהּ מִ
מִשְׁמִלִיתָא בְּשֵׁבֶלָא:

Imperatoche la terra per se stessa fruttifica, primamente l'herba, poi la spiga, e poi il pieno frumento ne la spiga.

29 מָה דְּשִׁמּוֹ דִּין פִּאֲרָא
מִחֲדָא אֲתֵינָא מִגְלָא
דְּמִטִּי חֲצִינָא:

E come il frutto è prodotto, subito egli mette la falce, percioche la mietitura è venuta.

30 וַיֹּאמֶר לְמִנָּה נִדְמִינָה
לְמִלְכּוּתָא דְּאַלְהִים אִין
יִבְאַיִנָּה מִתְּלָא נִמְתְּלִינָה:

Diceva etiandio, A chi assomigliaremo noi il regno di Dio? e con qual similitudine ne faremo noi comparatione?

31 אִין פְּרִיִתָּהּ הִי ד
דְּחִרְדְּלָא הִי דְּמִנָּה ד
דְּאַוּדְרַעַת פִּאֲרָעַל ו
וְעִירְיָא הִי מִן פְּלִהִין
וְרַעֲיָנָא דְּעַל אַרְעָא:

Egli è come un grano di senape, il quale quando è seminato in terra, è minore di tutti gli altri semi che son sopra la terra.

32 וּמָה דְּאַוּדְרַעַת סְלֵקָא
וְהוּא רַבָּה מִן פְּלִהִין
יִרְקִינָא וְעִבְדָּא סוּכָּה
רוּבְתָּהּ אִין דְּתִשְׁבַּח
דְּבִטְלִינָה פְּרִיִתָּהּ תִּשְׁבֹּן:

E poi ch'egli è seminato, s'aglie su, e diuien maggiore di tutte l'altre piante: e fa i rami grandi, in tal modo che gli ucelli del cielo posson fare i nidi sotto la sua ombra.

33 בְּמִתְּלָא דְּאִין הִלִין
מִמֶּלֶל הוּא עֲמִהוֹן יִשׁוּעַ
מִתְּלָא אִין דְּמִשְׁפָּחִין
הוּא לְמִשְׁמַע:

E con molte così fatte similitudini, trattaua loro la Parola, secondo che poteuano odir.

ד

26 וַיֹּאמֶר כִּן הוּא הַמְּלִכּוּתָא
דְּאַלְהִים כִּי בְּאִשְׁרֵי אָדָם יִשְׁלִיךְ
וְרַע אֶל־הָאָרֶץ:

Dezia mas: Anfi es el Reyno de Dios como si hombre eche simiente en la tierra:

27 וַיֵּשֶׁר וַיִּקְוִים לַיְלָה וַיּוֹמֵם
וְהַיּוֹרֵעַ יֵצֵא מִן הָאָרֶץ בַּלֵּי דְעֵתָא:

Y duerma, y se leuante de noche y de dia: y la simiente brote y crezca como el no sabe.

28 כִּי בְּנִדְבָרָהּ הָאָרֶץ תַּעֲשֶׂה
פְּרִיָּהּ בְּרֵאשִׁיתָא אֶת־הַחֲצִיר אֹז
מִלֵּילָה וְאַיִי בָרִי מֵלֵא בְּמִלֵּילָה:

Porque de suyo frutifica la tierra, primero yerna, luego espiga, luego grano lleno en el espiga.

29 וְאַם תִּשְׁמֵן הַפְּרִי בְּמַהֲרָה
יִשְׁלַח אֶת־תְּהַמְגֵּל כִּי בָּא הַקָּצִיר:

Y quando el fruto fuere producido, luego se metela la hoz: porque la siega es llegada.

30 וַיֹּאמֶר לְמִי נִדְמִינָה אֶת־
מִלְכּוּתָא דְּאַלְהִים אֹז בְּמָה מְשַׁל
נִמְשִׁילָנָה:

Item dezia Aque haremos semejante el Reyno de Dios? o conque parabola lo compararemos?

31 לְגִדְרָהּ הַחֲרִדֵּל אֲשֶׁר גִּדְרַע
עַל־הָאָרֶץ קִטּוֹן הוּא מְכַל־
וְרַעֲיָם אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:

Como el grano de la mostaza: que quando es sembrado en tierra es el mas pequenno de todas las simientes que ay en la tierra:

32 וְאַם יִזְרַע יַעֲלֶה וַיְהִי גְדוֹל
מִכָּל־הַיְּדֻקִּים וַיַּעֲשֶׂה סְרַעְפּוֹתָא
גְּדוֹלוֹת כִּן אֲשֶׁר יִכְלֹךְ תַּחַת־צֵלּוֹ
לִשְׁכֹּן עוֹף הַשָּׁמַיִם:

Mas quando fuere sembrado, sube, y hazese el mayor de todas las legumbres: y haze grandes ramas, de tal manera que las aues del cielo puedan hazer nidos debaxo de su sombra.

33 וּבְמִשְׁלֵים הַיְּלָה רַבִּים אָמַר
לָהֶם אֶת־הַדְּבָר בְּאִשְׁרֵי יִכְלֹךְ
לְשִׁמּוֹעַ:

Y con muchas tales parabolas les hablaua la Palabra, conforme a loque podiam oyr.

δ.

26. Καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὡς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν ὁ ἄνθρωπος ὁ βάλῃ τὸν σπέρρον ἐπὶ τῇ γῆ.

D'auantage il dit, Le royaume de Dieu est comme si vn homme ayant ietté la semence en la terre, dormoit, & se leuoit denuict & de iour:

27. Καὶ καθεύδων, καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπέρρον βλάσται, καὶ μηκύνεται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

Et que la semence germe & creunf, lui ne sachant comment.

28. Αὐτομάτῃ γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ πρῶτον χοῦρον, εἰτα σῆχυον, εἰτα πλήρη σίτον ἐν τῷ σῆχυι.

Car la terre d'elle-mesme, produit premierement l' herbe, puis apres les efpics, & puis le plein froment en espic:

29. Ὅταν ᾖ τὸ καρπὸς, εὐθέως ἀπεστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

E quand le fruit s'est monstré, soudain l'homme y met la faucille, a cause que la moisson est preste.

30. Καὶ ἔλεγεν, τίνι ὁμοιωσώμεθα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ ὡμοιολογίᾳ ὡμοιωσώμεθα αὐτήν.

Puis il disoit, A quoi accompagnerous-nous le royaume de Dieu: ou de quelle similitude le representerons nous?

31. Ὡς καὶ κωνία σινάπιδος, ὅς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῇ γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπαραμάτων ἐστὶ τῇ γῆ.

Il en prend comme du grain de semence de moustarde, lequel estant semé en terre, est bien le plus petit de toutes les semences qui sont iettées en la terre.

32. Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μέγιστον, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τῷ σκίαν αὐτῆς τὰ πτερυγία τῶν αἰκνῶν κατοικεῖν.

Mais apres estre semé, il se leue, & deuiet plus grand que toute autre herbe: & iette de grandes branches, tellement que les oiseaux du ciel peuent bastir leurs logettes sous son ombre.

33. Καὶ πάλιν ὡμοιολογεῖ πολλὰς ἐλάλῃ αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδυνάμην ἀκρόαει.

Ainsi per plusieurs telles similitudes il leur traittoit de la parole, selon qu'ils pouuoient ouïr.

CAP. IIII

26. Et dicebat, Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram.

Also he said / So is the kingdome of God / as if a man shoulde cast seece in the ground.

27. Et dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & crescat dum nescit ille.

And shoulde sleepe / and rise by night and day / and the seece shoulde spring and growe vp / he not knowing how.

28. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.

For the earth bringeth forth fruite of her selfe / first the blade / then the eares / after that full corne in the eares.

29. Et cum se produxerit fructus: statim mittit falcem, quoniam adest messis.

And as soone as the fruite sheweth it selfe / anon he putteth in the sickle / because the haruest is come.

30. Et dicebat, Cui assimilabimus regnum Dei: aut cui parabolę comparabimus illud?

He saide moreover / Whereunto shall wee liken the kingdome of God / or with what comparisō shall we compare it?

31. Sicut granum sinapis: quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus quę sunt in terra.

It is like a graine of mustard seece / which when it is sowne in the earth / is the least of all seedes that be in the earth.

32. Et cum seminatum fuerit, ascendit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aves cęli habitare.

But after that it is sowne / it groweth vp / and is greatest of all herbes / and beareth great branches / so that the fowles of heauen may build vnder the shadowe of it.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbū, prout poterant audire.

And with many such parables he preached the worde vnto them / as they were able to heare it.

Das IIII. Capitel.

26. Vnd er sprach: das Reich Gottes hat sich also / als wenn ein Mensch Samen auff's Land wirfft.

De hand sagde / Guds rige haffuer sig lige saa / som naar it Menneſte kaster ſæd i iorden.

27. Vnd schleift / vnd stehet auff nacht vnd tag / vnd der Same gehet auff / vnd wechset / das ers nicht weiß.

De soffuer / oc ſtaar op / nat oc dag / De Sæden rinder op oc voxer / at hand der icke veed.

28. (Denn die Erde bringet von jr selbst zum ersten das gras / darnach die ehrn / darnach den vollen Weizen inn den ehrn.)

(Thi Jorden bær aff sig ſelff først Gress / der effter Ax / der effter fuldsom Huede i Axene)

29. Wenn sie aber die frucht bracht hat / so schicket er bald die sicheln hin / denn die erndte ist da.

De naar hun haffuer baaret Fruct / Da ſtcker hand ſtrax Segelen hen / thi Høsten er der.

30. Vnd er sprach: Wem wollen wir das Reich Gottes vergleichen? vnd durch welch gleichniß wollen wir es fürbilden?

De hand sagde / Huem vilte vi ligne Guds rige ved? oc ved huad ligniſſe vilte vi ligne der?

31. Gleich wie ein Senffkorn / wenn das geseet wirt auff's Land / so ist's das kleinest vnder allem Samen auff Erden.

Lige som it Senips korn / naar der bliffuer ſaadt i Jorden / da er det minſt blant al ſæd paa iorden /

32. Vnd wenn es geseet ist so nimbt es zu / vnd wird grösser denn alle Kolreuter vnd gewinnet grosse zweige / also / daß die Vögel vnter dem Himmel vnter seinem schatten wohnen können.

De naar der er ſaat / da voxer der / oc bliffuer ſtorre end alle Kaal vrtter / oc ſaar ſtore grene / Saa / at de Fule vnder Himmelen kunde bo vnder ſkuggen der paa.

33. Vnd durch vil solche gleichnisse saget er ihnen das wort / nach dem sie es hören kondten.

De hand sagde dem ved mange ſaadanne ligniſſer / effter som de kunde høre der..

Kapitola IIII.

26. V pravil gim: Tatt gest království Boží / Jako kdyby člověk vvrhl šmē w zemi.

A mowyl / Tákowec test Kro / lestwo niebieſkie / iž test čłowiek wrzuci na śnienie w ziemię.

27. A spalby / a wstáwalby we dne y w noc / a šmē wzege a wyroste když on ne wíj.

A žánie / y wstániew noc y we dne / náſienie wzeydzie / y w roście ták iáko on nie wíwie.

28. Nebo sama od sebe plodí zemi / naprw bylinu / potom klas / potom plně obilē w klasu.

Boč zemiá dobrowolně o woc podawa / naprw trawce / potom klas / a potom pelené klas zboža.

29. A když i sebe wydá aurodu / y hned srpem žne / nebž gest přisla žet.

A gdy ſie wkaże owoc / wnet ža / puści sierp / bo žniwo przyſtlo.

30. V řeklopět: Ktemu přibodobnijme Království Boží? aneb kterému podobnější wíj ge přirównáme?

Nad to powiedal / Au Ktoeyž je rzeczy przypodobimy Kroleſtwa Boże? ábo ku czemu je przyrownamy?

31. Gest jako žrno horčičné / kteržto když wſáto bhwá w zemi / menšíj gest wſſech semen kteráž gſau na zemi:

Tákowec test iáko žárno gorčyčné / Ktoe gdy wſiáto w ziece / menſie / namniejšie test ze wſytkiego náſienia Ktoe test ná ziami.

32. A když se zplodí / roste w bylinu / a bhwá wſſſij než wſſech zeliny / a činiť ratolesti weliké / ták je pod stijnem geho budau mocy Ptácy Nebestij přebýwati.

Ale gdy będzie wſiáne / wſchozi / y bywa wieczſſe nad ine ſarzyny / a podawa z ſiebie gálczie wielkie / ták iž pod cieniem iego mogamiec gniazda ptácy powietrzs.

33. A takowými mnohými podobenstvími mluwil gim slovo / jakož mohli ſlyſſeti.

A mowil do nich ſłowáſwe w tákowych przypowieſciách iáko ſluchac mogli.

ד

34 וְלֹא מִתְּלָא לֵא
מִבּוֹלֵל הַנֵּזֶר עֲמָהוּן ל
לְתַדְמִידוּהִי דִין בִּינְיָה
וְלֹהִיו מִבְּשֵׁק הַנֵּזֶר כֹּל
מִדָּם:

E senza similitudini non parlaua loro: ma separatamente à i suoi discipoli esponetua ogni cosa.

35 וְאָמַר לְהוֹן בְּהוּ יוֹמָא
בְּרַמְשָׁא גַעְבַּר לוֹ לְעֵבְרָא:

Et in quel giorno Venuta che fu la sera, disse loro, Passiamo à l'altra riva.

36 וְשִׁבְקוּ לְפָנֵשׁא וְדִבְרוּהִי
כִּד בְּסִפִּינָתָא הוּ וְסִפִּינָא
אֲחֵרִינִיתָא אִית הוּי ע
עֲמָהוּן:

Et licentia la turba, il pigliano ne la nauicella così com'egli era: e de l'altre nauicelle ancora erano conssolui.

37 וְהָיָה עֲלֵעֵלָא רַבָּתָא
וְרוּחָא וְגִלְלָא גַבְלִין הוּ
בְּסִפִּינָתָא וְהָרִיבָא הָיָה
דִּתְמַלָּא:

Et eleuati vna gran tempesta di vento, e l'onde si gettauano ne la nave in tal modo che ella già se n'empieua.

38 הוּ דִין יָשִׁיעַ עַל בְּסִדָּא
דְּמִיָּךְ הוּא בְּחֵרְתָהּ ד
דְּסִפִּינָתָא וְאִתּוּ אֲקִימוּהִי
וְאָמַרְוּ לֵה רַבֵּן לָא בְּסִיד
לָהּ דְּאֲבָדִין:

Et egli era ne la poppa à dormire sopra un capezzale: onde lo svegliano, e dicono gli, Maestro, non ti curi tu che noi periamo.

39 וְקָם וּכְאֵא בְּרוּחָא
וְאָמַר לְמַנָּה שְׁלִי וְגִיד
אֲנִי וְשְׁלִינָה רֹחָא וְהָיָה
בְּרַחֵא רַבָּא:

Et egli svegliatosi, minaccio il vento, e disse al mare, Taci, e sta cheto. Allora il vento cessò, e fececi vna tranquillità grande.

40 וְאָמַר לְהוֹן לְמַנָּה
דְּחֹלְתִינוּ אֲגִתּוּן וְלְמַנָּה
לִית בְּפוֹן הַיְּמִינִיתָא:

Poi disse loro, Perché sete voi così timidi: come non baneuò voi fede?

41 וְדִחְלוּ דְּחִלְתָא רַבָּתָא
וְאָמַרְוּ הוּי חַד לְחַד מִבְּוֹד
כִּי הָיָה דְּרוּחָא וְנִמְנָה
מִשְׁתַּמְעִין לָהּ:

Et essi temerono di gran timore, e dicenano l'vno à l'altro, Chi è costui, che il vento e il mare gli obediscono?

ד

34 וּבְלִי מִשְׁלִים לֵא דִבְר
אֲלֵיהֶם וּכְאֵשׁר עִם תַּלְמִידֵיהֶם
לְבִדּוֹ אִוּ פִּתְר לָהֶם כֻּלָּם:

Y sin parabola no les hablaua: mas à sus Discipulos en particular declaraua todo.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם בַּיּוֹם הַהוּא
כְּאֵשׁר יְהִי עֶרְב גַּעְבַּר עַל־
הָעֶבֶר:

Y dixoles aquel dia quando fue tarde, Passemos de la otra parte.

36 וַיַּעֲזְבוּ אֹתָם הָעָם וַיִּקְחוּ
אֹתוֹ כְּאֵשׁר הָיָה בְּאֵנְיָה וְאֲחֵרוֹת
הָאֲנִיּוֹת הֵי עִמּוֹ:

Y embiando la compaña, tomaronlo, como estaua en el nauio, y auia tambien con el otros nauichuelos.

37 וַתְּהִי סַעְרָה וְסוּפָה גְּדוֹלָה
וְהַגִּלְלִים גַּבְלוּ עַל־הָאֲנִיָּה כֵן־
אֵשׁר עָתִידָה תִּקְרִיב לְהַמְלֵאָתָהּ:

Y leuantose vna grande tempestad de viento, y echaua las ondas en el nauio, de tal manera que ya se henchia.

38 וְהוּא הָיָה בְּאֲחֵרִית שׁוֹנֵב
עַל־מִרְאֲשׁוֹת וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ מַלְמֵד לָא תוֹגָה לָךְ
כִּי־גַבְבַּר:

Y el estaua en la popa durmiendo sobre vn cabeçal: y despertaronlo, y dizenle, Maestro, no miras que perecemos?

39 וַיִּקְרָא וַיַּגְעַר אֹתָם הָרוּחַ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם דִּם חֲתָם וַתִּשְׁתַּק
הָרוּחַ וַיְהִי־שְׁתִּיקָה גְּדוֹלָה:

Y leuantandose el rinió al viento, y dixo à la mar, Calla, enmudece. y cessó el viento: y fue hecha grande bonança.

40 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה יִּרְאָתָם
כִּכָּה אֵיכָכָה לֵא יִשְׁלָכְכֶם אֲמִינָה:

Y à ellos dixo- Porque soys anfi temerosos? como no teneys fe?

41 וַיִּירָאוּ יִרְאָה גְּדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּמְרוּ הִנֵּה הוּא כִי־
גַם הָרוּחַ וְהַיָּם יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ:

Y temieron con gran temor, y dezian el vno al otro, Quien es este, que aun el viento y la mar le obedecen?

ד.

34. Χωρὶς ὅμοιοτης οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· καὶ κατ' ἰδίαν ὁ τοῦ μαθητῆος αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Et ne parloit point à eux sans similitude: mais à part il declaroit le tout à ses disciples,

35. καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ὁκνήῃ τῇ ἡμερᾷ, ὅτι ἡ γῆ, διελθὼν μὲν εἰς τὸ πέραν.

Ce iour-la quand le soir fut venu, il leur dit, Passons de là l'eau.

36. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῇ πλεῖν, καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἔμαλ' αὐτῷ.

Et apres auoir laissé les troupes, ils le prindrent avec eux ainsi qu'il estoit en la nasselle. or y auoit-il aussi d'autres petites nasselles avec lui.

37. καὶ γίνεται λαίλαψ ἀνέμους μεγάλῃ καὶ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὴν πλεῖν, ὥστε αὐτὸ ἤδη γαμίζεσθαι.

Lors vn grand tourbillon de vent se leua, tellement que les ondes se iettoient en la nasselle, de sorte qu' elle s' emplissoit desia.

38. καὶ ἦν αὐτὸς ὄπισθ' ἐν τῇ πρύμνῃ, ὅτι τὸ περισκεφάλαιον κατέδωκεν. καὶ διεγερουσιν αὐτὸν. ὁ λίγιστος αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μὲν σοὶ ὅτι δότο ἀνέμους.

Or estoit-il en la poupe, dormant sur vñ oreiller: adonc ils l'esueillent, & lui disent Maître, ne te chaut-il que nous perissions?

39. καὶ διεγερθεὶς ἐπέμνησεν τῷ ἀνέμῳ, καὶ ἔειπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκοπίασεν ὁ ἀνέμος, καὶ ἤσυχεν θαλάττῃ μεγάλη.

Mais lui estant esueillé tanfa le vent, & dit à la mer, Tai-toi, tien-toi coye. Lors le rent cella, & fut faite grande tranquillité.

40. καὶ ὁ περὶ αὐτοῖς, τί δοῖται ἐστὲ ὄντες, ὡς ἔχετε πίστιν.

Puis il leur dit, Pourquoi estes-vous ainsi craintifs? Comment n' auez-vous point de foy?

41. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα ὁ υἱος ἐστίν, ὅτι καὶ ὁ ἀνέμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Mais il craignirent de grande crainte, & disoyent l'vñ à l'autre, Mais qui est cestui-ci, que le vent mesmes & la mer lui obeissent?

34. Sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem, discipulis suis discebat omnia.

And without parables spake he no thing vnto them: but he expounded all things to his disciples aparte.

35. Et ait illis in illa die, cum sero esset factum, Transeamus contra.

Nowe the same day when euen was come / he said vnto them / Let vs passe ouer vnto the other side.

36. Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: & aliae naves erant cum illo.

And then left the multitude / and tooke him as he was in the ship: and there were also with him other ships.

37. Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut imple retur navis.

And there arose a great storme of winde / and the waues dashed into the ship / so that it was nowfull.

38. Et erat ipse in puppi super cervicali dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magister, non ad te pertinet quia perimus?

And hee was in the sterne a sleepe on a pillow: and then awoke him / & said to him / Master / carest thou not that we perishe?

39. Et exurgens cominatus est vento, & dixit mari, Tace, obmutescere. Et cessavit ventus: & facta est tranquillitas magna.

And he rose vp / and rebuked the winde / and said vnto the sea / Peace / and be still. So the winde ceased / and it was a great calme.

40. Et ait illis, Quid timidi estis? nec dum habetis fidem?

Then he said vnto them / Why are ye so fearefull? how is it that ye haue no faith?

41. Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrum, Quis putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei.

And they feared exceedingly / and sayde one to another / Who is this / that both the winde and the sea obey him?

34. Vnd ohne gleichniß redet er nichts zu ihnen. Aber insonderheit leget er seinen Jüngern alles auß.

De vden signifer taledde hand inted til dem. Men besynderlige vdlagde hand sine Discippler det altsam men.

35. Vnd an dem selbigen tage des abends sprach er zu ihnen: Laßt uns hinüber faren.

De den samme dag at aften / sagde hand til dem / Lader oss fare hen offuer.

36. Vnd sie ließen das Volk gehen / vnd namen in / wie er im Schiff war / vnd es waren mehr Schiff bey ihm.

De de lode Folket gaa / oc toge hanem / som hand vaari Skibet / oc der vaare flere Skib hos hannem.

37. Vnd es erhob sich ein grosser Windwübel / vnd warff die Wellen in das Schiff / also daß das Schiff vol ward.

De der begynte en stor Huereuind / oc kaste Bølgerne i Skibet / saa at Skibet bleff fullt.

38. Vnd er war hinten auff dem Schiff / vnd schlieff auff einem küssen. Vnd sie weckten ihn auff / vnd sprachen zu ihm. Meister / fragest du nichts darnach / daß wir verderben?

De hand vaari bag i Skibet / oc soff paa en Pude. De de vacet hannem op / oc sagde til hannem / Me ster / skøder du inted der om / at vi sorderffuis?

39. Vnd er stund auff / vnd bedrohet den wind / vnd sprach zu dem Meer: Schweige / vnd verstumme / vnd der Wind leget sich / vnd ward ein grosse stille.

De hand stod op / oc truede Bærit / oc sagde til Haffuit / Si / oc ver stille. De Bærit lagde sig / oc det bleff meget stille.

40. Vnd er sprach zu ihnen: Wie seidt ihr so forchtsam? Wie daß ihr keinen glauben habt?

De hand sagde til dem / Hui ere i saa frøetactige? Hui haffue i ingen tro?

41. Vnd sie forchten sich sehr / vnd sprachen untereinander: Wer ist der: denn Wind vnd Meer sind ihm gehorsam.

De de frøetede sig saare / oc sagde til huerandre / Hui er den? Thi at Bærit oc Haffuit ere hannem lydige.

34. A bez podobestwaj nem: luwil gim: Vrednistum pak swym saukromij wykladal wssedno.

A opocz przypowieści nie mowil do nich / wssakże zwolennic kom swoim osobno wssak wykladal.

35. V řekl gim w ten den / když včinen byl večer: Plavme se přes Moře.

Pothym dně onego mowil do nich gdy bylo k wieczorj / Přes pravmy se do datsego brzegu.

36. A nechawše zastupu / ponali gen tak jakž byl na lodi / ale n gině lodi byly s nim.

Tedy opuścawšy zebranie ludz i / przyieli go tak iako byl w lodzi / a iue lodzi te i byli z nim.

37. Tehdy stala se bouře weliká od větru / az wlny hnaly na lodij / tak že se naplňowala lodij.

Záthym powstal wicher wielk i / a nawał ności obiláky sie o lodz tak i u i byla pełna.

38. A on při koncy lodi spal na podusce: V zbudili gen a řekl gim: Mistr / ne pécuge že hyneme?

A on byl ná zadz sedlodzi spiac ná we zglowiu / tedy go obudili mowiac mu / Mistr / nie masz thego nápie czy i ginimy?

39. A wstaw pohrozil větru / a řekl Moři: Zmlkni a vpo kog se. V přestal wjtr / a stalo se utišsenij welike.

A tak sie oucimšy / sfał wiatr / a řekl morzu / Mlcz a wám ierz sie / y ucisyl sie wiatr / a stalo sie bázno cicho.

40. V řekl gim: Proč se tak bogijte? což geště nemáte wjry?

Rzékł zářym do nich / Czemu žesćie tak bojásliwemi? A iakož wjáry nie macie?

41. V bali se báznij welikau / a prawili geden k druhému: V kdo gešt tento / že Wjtr a Moře poslauchagij ho?

Vlekl sie tedy wielkim strachem / mowiac ieden ku drugiemu / A což to zacy iest? že tež wiatr y morze sa poslušni iemu.

ה

וַאֲתָו לְעִבְרָא דִּימְנָה
לֹא תִבְרָא דִּיגְדָרְיָא:

E così arrivarono all'altra parte del mare ne la regione de Gadareni.

וּפְדָר גִּבְק מִן סְבִינְתָא
פִּצַּע בֵּה מִן בֵּית קְבוּרָא
גִּבְרָא דְאִית בֵּה רוּחַ
טְנִיבְתָּה:

E come fu uscito de la naue, incontamente si gli fece incontro un huomo uscito de monumenti, che haueua uno spirito immondo.

וַעֲמִיד הָיָה בֵּית קְבוּרָא
וּפְשָׁלְתָּהּ אָנֹשׁ לֹא
מִשְׁכָּח הָיָה לְמַסְכָּה:

Il quale haueua la sua stanza ne i monumenti, ne pur con le catene lo poteua alcuno tener legato.

מְטוֹל דְּכָר אֲמַתִּי
דְּבִסְטִימָא וּפְשָׁלְתָּהּ
מִתְאַסֵּר הָיָה שְׁלִתָּהּ
מִתְבָּר הָיָה וְסִיטְמָה
מִבְּסָק הָיָה וְלֹא אָנֹשׁ מִ
מִשְׁכָּח הָיָה לְמַכְבְּשָׁה:

Perciò egli era stato molte volte legato con ceppi e con catene, & haueua rotte le catene, e spezzati i ceppi: ne persona l'haueua mai potuto domare.

וּבְכָל יְבוּ בִלְלִיָּה
וּבְאִימָמָא בְּבֵית קְבוּרָא
וּבְטוּרָא אִתְיָהִי הָיָה
וְקָעָה הָיָה וּמַצֵּלָה גִּבְשָׁה
בְּפִנְיָה:

E stava sempre notte e giorno ne i monti e ne i monumenti, gridando, e percotendo se stesso con le pietre.

בֵּד חֲוָה דִּין לִישׁוּעָא מִן
רוּחָקָא רִהֵט סִגְדָּהּ לֵה:

Hor hauendo egli veduto Iesv da lontano, corse, & inginocchiòsi, dinanzi à lui.

וְקָעָה בְּקִלָּא רְמָא ו
וְאָמַר מָה לִּי וְלָךְ יִשׁוּעָא
בְּרָה דֵּאלֹהָא מִרְמִיָּה
מִוִּימָא אָנָּה לָךְ בִּאלֹהָא
דִּלְנָא תְּשַׁנְקֵנִי:

E gridando ad alta voce, disse, Che ho io à far con teo, Iesv Figliuol di Dio altissimo? Io ti scongiuro per Dio, che tu non mi tormenti.

אָמַר חֲוָה לֵה גִיד ב
פּוֹק מִן בֵּר נָשָׂא רוּחָה
טְנִיבְתָּה:

(Perciò egli li diceua, Esci fuor di quest'huomo, spirito immondo.)

ה

וַיִּבְנִי לְעִבְרָא הֵימָּן אֶל־מִדְיָנָה
הַגְּדָרִיִּים:

Y vinieron de la otra parte de la mar à la provincia de los Gadarenos.

וּבִבְנִי יָצָא מִמִּדְיָנָה וּמִדְ
קָרָה מִקְבָּרִים אָדָם בְּרוּחַ
טְנִיבְתָּה:

Y salido el del nauio, luego le salió al encuentro vn hombre de los sepulchros con vn espiritu immundo:

לֹא אָשֵׁר הָיָה בִּיחוּ בְּקָבָרִים
וְאִישׁ לֹא יוֹכֵל לְאַסֵּר אֹתוֹ
בְּזָקִים:

Que tenia manida en los sepulchros, y ni aun con cadenas lo podia alguien atar.

עַל־כֵּי בְּעַמִּים רַבִּים בְּזָקִים
וּבְעִבּוֹתוֹת גִּבְסָר וְגִסְחָבוֹ מִמֶּנּוּ
הַעֲבּוֹתוֹת וְהַזָּקִים גִּשְׁבָּרוֹ וְאִישׁ
לֹא יָכֹל לְדוֹמְמָנּוּ:

Porque muchas vezes auia sido atado con grillos y cadenas: mas las cadenas auian sido hechas pedaços deel, y los grillos desmenuzados: y nadie lo podia domar.

וּבְכָל־יוֹם וּלְלֵילָה בְּהָרִים
וּבְקָבָרִים הָיָה זֶעַק וּמַסְקָל עֲצָמוֹ
בְּאִבְיָם:

Y siempre de dia y de noche andaua dando bozes en los montes y en los sepulchros, y hiriendose à las piedras.

וּכְרָאָתוֹ אֶת־יִשׁוּעָא מִרְחוֹק
רָץ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ:

Y como vido à Iesus de lexos, corrió, y adoloro:

וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר מָה
לִּי וְלָךְ יִשׁוּעָא בְּרִי־אֱלֹהִי הַעֲלִיזִי
אֲשַׁבְּעָה לָךְ בְּאֱלֹהִים בְּרִי
תְּשַׁמְּנִי:

Y clamando à gran boz dixo, Que tienes comigo Iesus hijo del Dios Altissimo? Conjuro te por Dios que no me atormentes.

וַיֹּאמֶר לּוֹ צֵאִי הָרוּחַ טְנִיבְתָּה
מִן־הָאָדָם:

Porque le dezia, Sal de este hombre espiritu immundo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΚΑὶ ἤλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν.

Et ils arriuerent delà la mer en la contrée des Gadareniens.

2. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἔκ τῆς πλοίου, ὁ ὅς τις ἀπώλησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἀνθρώπου ἐν πνύματι ἀκαθάρτῳ.

Et quand il fut sorti de la naelle, incontinent vn homme qui auoit vn esprit immonde sortit des sepulchres & le vint reconter:

3. Ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις. καὶ οὐτε αἰλίσσειν ἔδειξεν ἰδυῖν αὐτὸν δεῖται.

Lequel auoit sa demeure es sepulchres, & nul ne le pouuoit tenir lié, non pas mesmes de chaines.

4. Διὰ τὸ αὐτὸν πλάκεις πέδας καὶ αἰλίσσει, δεδεσμένος, καὶ διεσπασαί· ὡς αὐτὰς τὰς αἰλίσσεις, καὶ τὰς πέδας συνετρίφθαι καὶ ἔδειξεν αὐτὸν ἰσχυρὰ δαμάσσει.

Pource que souuent quand il auoit esté lié de ceps & de chaines, il auoit rompu les chaines & mis les ceps en pieces: & personne ne le pouuoit domter.

5. Καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι, ὅς τις μνηματὶν ἢ κραζῶν, καὶ κατακρούων αὐτὸν λίθοις.

Et il estoit continuellement de nuict & de iour es montagnes & es sepulchres, criant & se frapant de pierres.

6. Ἰδὼν γὰρ τὸν ἰησοῦν ὁπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Quand donc tout de loin il vid Iesus il accourut, & se prosterna deuant lui:

7. Καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοι, ἰησοῦ υἱὲ θεοῦ; τὸ ὑψίστου; ὀρκίζω σε τὸν θεὸν μὴ με βασανίσῃς.

Et criant à haute voix, dit, Qu'y a-il entre toi & moi, Iesus Fils du Dieu Souuerain ie t'adiuré de par Dieu, que tu ne me tormentes point,

8. Ἐλεγε γὰρ αὐτῷ, ἐξέλθι τὸ πνύμα τὸ ἀκαθάρτον, ἐκ σοῦ ἀβώσῃ.

Car Iesus lui disoit, Vuide hors de cest homme, esprit immonde.

ET venerunt trans fretū
maris in regionem Ge-
rasenorum.

And then came ouer to the other si-
de of the sea into the countrey of the Ga-
darens.

2. Et exeunti ei de navi,
statim occurrit de monu-
mentis homo in spiritu im-
mundo.

And when he was come out of the
ship, there mette him incontinently out
of the graues / an man which had an
vncleane spirit.

3. Qui domicilium habe-
bat in monumentis, & ne-
que catenis iam quisquam
poterat eum ligare.

Who had his abiding among the
graues / and no man could binde him /
no nor with chaines.

4. Quoniam saepe compe-
dibus & catenis vinctus, di-
rupisset catenas, & compe-
des comminisset, & nemo
poterat eum domare.

Because that when he was often
bounde with fethers and chaines / hee
plucked the chaines asunder / and brake
the fethers in pices / neither could any
man tame him.

5. Et semper die ac nocte
in monumentis & in monti-
bus erat, clamans & concū-
dens se lapidibus.

And alwayes both night and day
he cried in the mountaines / and in the
graues / and strooke himselfe with sto-
nes.

6. Videns autem Iesum
à longē, cucurrit & adoravit
eum.

And when he saw Iesus afarre of /
he ran / and worshipped him.

7. Et clamans voce magna,
dixit, Quid mihi & tibi Iesu
fili Dei altissimi? adiuro te
per Deum ne me torqueas.

And cried with a loude voyce / and
saide / What haue I to doe with thee /
Iesus / the Sonne of the most high
God? I charge thee by God / that thou
torment me not.

8. Dicebat enim illi, Exi
spiritus immunde ab ho-
mine.

(For he sayde vnto him / Come out
of the man / thou vncleane spirit.)

Vnd sie kamen jenseide des
Meers / inn die gegend der Gada-
rener.

De de kommel paa hin side Hassuit / i de Gadare-
ners egn.

2. Vnd als er auß dem Schiff tratt /
lieff ihm als bald entgegen auß den
Gräbern / ein besessen Mensch / mit
einem vnsaubern geist.

De som hand traadde aff Skibet / da løb der stray
it besæt Menniske mod hannem aff Grassuerne / met
en vren Aand.

3. Der seine wohnung in den Grä-
bern hatte / vnd niemand kondte ihn
binden / auch nicht mit ketten.

Som haffde sin boligi Grassuerne / De der kunde
ingen binde hannem / icke heller met lencker.

4. Denn er war oft mit fesseln vnd
ketten gebunden gewesen / vnd hatte
die ketten abgerissen / vnd die fessel zu-
rissen vnd niemand kondt ihn zemen.

Thi hand haffde ofte verit bunden met Boyer oc
lencker / oc haffde affressuit lenckerne / oc sonderbru-
det boyerne / oc ingen kunde spæge hannem.

5. Vnd er war allezeit / beide tag
vnd nacht auff den bergen / vnd in den
Gräbern / schrey vnd schlug sich mit
steinen.

De hand vaar altid / baade dag oc nat / paa Bier-
gene oc i Grassuerne / robte oc slog sig met sten.

6. Da er aber Iesum sahe von ferns /
lieff er zu / vnd fiel für jm nider.

De der hand saa Ihesum longe borte / løb hand
til / oc salt ned saar hannem.

7. Schrey laut / vnd sprach: was
hab ich mit dir zu thun / O Iesu du
Sohn Gottes des Allerhöchsten?
Ich beschwere dich bey Gott / daß du
mich nicht quelest.

Robte høyt / oc sagde / Huad haffuer ieg met dig
at gøre / O Ihesu / du Allerhøystis Guds Søn? Jeg
beschuer dig ved Gud / at du icke piner mig.

8. Er aber sprach zu ihm: Fahre
auß du vn sauber geist / von dem
Menschen.

Hand sagde til hannem / Far vd du vrene Aand /
aff det Menniske.

Echdy přeplavili se přes
Moře do krajiny Gera-
denských.

Stámtad přysli do dálšego
brze gu morštiego / do zemie
Gadarenczykow.

2. A když on wossel z Lodi /
hned se s nim potkal Člowěk
z hrobůw mize Duchá nečis-
těho.

A wyszedšy z lodži / nátych
míst mu zábiežal z grobow czło-
wieč w ktorym był duch nie czy-
stý.

3. Kterž přibýtel měl w
hrobijch. A aniž gest gýřdo
mohl ho řetěz swázati:

Ktory mial mteřkanie w gro-
biech / á nie mogli go niť y lan-
cuchem zwiázati.

4. Nebo často gsa pauty a
řetěz okowán / lámal řetěz /
a pautu roztrhal / a nižadný
ho nemohl šrotiti.

Pržeto tž oft často byl wta z
an lánouchi z perami / ale sie ná
nim lánouchy rwály / á perá tář-
galy / y nie mogli go žádn okrociť.

5. A wždycky w dnech w noci
w hrobijch a na horách byl řči-
ce a tepla se kamenijm.

A zámždy we dne y w noci
wolał w gorách y w grobiech / á
tlučł sie sam kámenim.

6. A vhlédav Gězišse žda-
leka / běžel a poklonil se genu.

A wytrawšy Jezusa z dáleka
przy biežal / kłaniaiac sie przed
nim.

7. A řčiťe hlasem welikým /
řekl: Co máš semnau Gěziš-
šy Synu Boha narydnáššy
ho? záklinám tebe řrže Bo-
ha aby mne netrípil.

A woláiac glosom wielkim /
mowil / Coż mi do ciebie Jezusie
Synu Boga Nawyjšego? po-
przysie gam cie przez Boga abyś
mnie nie męczył.

8. Nebo prawil genu: Wi-
gdiz dusse nečistý od člowěka
tohoto.

(Abowiem mu mowil / Wy-
niđ duchu nieczystý z czlowieka
tego).

ה
9 וַשָּׂא לָהּ אֵיכָנָא שְׁמִי
אָמַר לָהּ לְגִיּוֹן שְׁמוֹן מְטוּל
דְּסָגְנָא חֲנוּ:

*Edemandanagli, Come hai tu nome?
Et egli rispose, dicendoli, Io ho nome Le-
gione: percioche noi siamo molti.*

10 וּבִעַת הָיָא סְגִי דְלָא
יִשְׁדְּרִינָהּ לְבַר מִן אֲתֵרָא:

*E lo pregaua molto che non gli man-
dasse fuer del paese.*

11 אֵית הָיָא דִּין תָּמֹן
לְנֵת טוּרָא בְּקֵרָא רַבָּתָא
דְּחִירָא דְרַעֲנָא:

*Hor egli era ini presso à i monti vn
gran branco di porci che pascena.*

12 וּבִעִין הָיוּ מִנֵּה הָנוּן
שְׂאֵרָא וְאָמְרִין שִׁדְרָא לֹא עַל
הָנוּן חִירָא דְפִהוּן נָעִיל:

*Et tutti quei demonij lo pregauano,
dicendo, Mandaci tra quei porci, accioche
noi entriamo in essi.*

13 וְאַבְסָ לְהוֹן וּנְפִקוּ ר
רוּחָא הָלִין טַנְפָתָא וְעַל
בְּחִירָא וְרַחֲטָת הִי בְּקֵרָא
לְשָׁקִיפָא וּנְפִלַת בִּימָא
וְאֲתִחְקִי בִּמְיָא:

*Et vsu incontinent il permesse loro:
e così sciti quelli spiriti immondi, entro-
rono ne i porci: & il gregge furiosamente
correndo si precipito nel mare, & erano
circa duo milia: & affogaronsi nel mare.*

14 וְהָנוּן דְרַעֲנִין הָיוּ לְהוֹן
עָרְקוּ וְאָמְרוּ בְּמִדְיָתָא
וְאֵה בְּקִירָא וּנְפִקוּ ל
לְמַחֲנֵה מִדֵּם דְּהָנָא:

*E quei che pascuano i porci, fuggiro-
lo, e portorono le nuoue à la città, & à
je ville. La onde scirono à vedere che co-
sa era auuenuta.*

ה
9 וַשָּׂא לֹא מִה שְׁמִי וַיַּעַן
לְאָמַר לְגִיּוֹן שְׁמִי כִי רַבִּים
אֲנִיחֵנוּ:

*Y preguntóle, Como te llamas? Y respon-
dió diziendo, Legion me llamo: porque somos
muchos.*

10 וַיִּתְחַנֵּן לֹא הַרְבֵּה פֶן־יִשְׁלַח
אֹתָם מִחוּץ לְמִדְיָנָה:

*Y rogauale mucho que no lo echasse fuera
de aquella prouincia.*

11 וַיְהִי־שָׁם אֶל־הַהָר עֵדֶר
חִירִים גְּדוֹלָה בְּמִרְעָה:

*Y estaua alli cerca de los montes vna grande
manada de puercos paciendо;*

12 וַיִּתְחַנְנוּ לֹא כָל־הַשָּׂדִים
לְאָמַר הִנֵּה אֹתָנוּ אֲשֶׁר בְּחִירִים
הָאֵלֶּה גְּבוּא אֲנִיחֵנוּ:

*Y rogaronle todos aquellos demonios dizi-
endo, Embianos en los puercos paraque entre-
mos en ellos.*

13 וַיִּגִּיחֻם פֶּתְאוֹם יִשׁוּעַ וַיִּצְאָנָה
רוּחָא הַטְּמָאוֹת וַיָּבֹאנָה
בְּחִירִים וַיַּעֲבֹר הָעֵדֶר בְּעֵבְרָה
אֶל־הַיָּם וַיְהִי כַּמוֹ אֶלְפִּים
וַיִּחְקִי בִּימָם:

*Y permitióles luego Iesus: y saliendo aquel-
los espíritus immundos, entraron en los puer-
cos: y la manada cayó por vn despennadero en
la mar, los quales eran como dos mil, y ahoga-
ronse en la mar.*

14 וַיִּבְרְחוּ רוּעִי הַחִירִים
וַיִּגִּדּוּ אֶל־הָעִיר וְאֶל־הַשְּׂדוֹת
וַיִּצְאָה לְרֵאשִׁית מִה וְהָ הַנֶּעֱשָׂה:

*Y losque apacentauan los puercos, huyeron,
y dieron auiso en la ciudad y en los campos. Y sa-
lieron para ver que era aquello que auia aconte-
cido.*

ε.

9. Καὶ ἐπηρώτα αὐτὸν, τί σε ὀ-
νομαζῶ; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγι-
ὼν ὄνομά μεν ὅτι πολλοί ἐσμῶ.

*Adonc il l' interroga, Comment
as-tu nom? Et il respondit, disant, I'
ai nom Legion: car nous sommes plu-
sieurs.*

10. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ,
ἵνα μὴ αὐτὰς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς
χωρῆς.

*Et le prioit fort qu'il ne les enuo-
yast point hors de la contree.*

11. Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη
χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

*Or y auoit-il là vers les montagnes
vn grand troupeau de pourceaux qui
pailloit.*

12. Καὶ παρεκάλεισαν αὐτὸν πάντες
οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡ-
μᾶς εἰς τὰς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτὰς
εἰσέλθωμεν.

*Et tous ces diables la le prioient,
disans, Enuoye-nous és pourceaux,
afin que nous entrons dedans iceux. Et
Iesus incontinent le leur permit.*

13. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
ὅτι ἦσαν καὶ ἐξελθόντες πρὸς τὰ
πρῶτα ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τὰς
χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη καὶ
ἐκρημνίσθη εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ
ὡς διγλίοι καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θα-
λάσσῃ.

*Adonc ces esprits immondes estans
sortis, entrèrent és pourceaux, & le
troupeau se rua du haut en bas à la mer,
(or y en auoit-il enuiron deux mille)
& furent estouffés en la mer.*

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τὰς χοί-
ρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγελλον εἰς τὴν
πόλιν, καὶ εἰς τὰς ἀγροὺς καὶ ἐξήλ-
θον ἰδοὺ τί ἐστὶ τὸ γεγονός.

*Et ceux qui paissoient les pource-
aux, s' enfuirent, & en porterent les
nouuelles en la ville, par les villages*

9. Et interrogabat eum, Quod tibi nomen est? Et dicit ei, Legio mihi nomen est; quia multi sumus.

And he asked him / What is thy name? and he answered / saying / My name is Legion: for we are many.

10. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

And he prayed him instantly / that he would not sende them awaye out of the countrey.

11. Erat autē ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens.

Now there was there in the mountaine a great heard of swine / feeding.

12. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos introcamus.

And all the devills besought him / saying / Send vs into the swine / that we may enter into them.

13. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

And incontinently Iesus gave the leave. Then the unclean spirits went out / & entred into the swine / and the herde ranne headlong from the high bank into the sea / (& there were about two thousande swine) and they were drowned in the sea.

14. Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem & in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum.

And the swineherds fled / and tolde it in the citie / and in the countrey / and they came out to see what it was that was done.

9. Vnd er fraget ihn: Wie heissest du? Vnd er antwortet / vnd sprach: Legion heisse ich / denn vnser ist vil.

De hand aespurde hannem / Quad heder du? De hand suarede / oc sagde / Stock heder ieg / Thi wi ere mange.

10. Vnd er bat ihn sehr / daß er sie nicht auß derselben Gegend triebe.

De hand bad hannem saare / at hand skulde icke driffue hannem aff den samme Egn.

11. Vnd es war daselbs an den Bergen eine grosse herd Seu an der Waide.

De der vaar samme sted hoff Biergene en stor Hord Suin / som der ode.

12. Vnd die teuffel baten ihn alle / vnd sprachen: Laß vns in die Seu fahren.

De Diefflene bade hannem alle / oc sagde / Lad oss fare i de Suin.

13. Vnd als bald erlaubet inen Iesus. Da faren die vnsaubern geister auß / vnd fuhren inn die Seu / vnd die Herd stürzet sich mit einem sturm ins Meer. Ihr aber war bey zwey tausent / vnd ersoffen im Meer.

De Ihesus tilstede dem strax. Da fore demrene vander vð / oc forei Suinene / De Horden styrte sig hastelige i Haffuit / De de vaare ved thu tusinde / oc druckede i Haffuit.

14. Vnd die Seuhirten flohen / vnd verkündigten das in der Statt vnd auß dem Lande. Vnd sie giengen hinauß / zu sehen was da geschehen war.

De Suine hyrderne flyde / De kundgiorde det i Staden oc vdi Landet. De de ginge vð / at see det som vaar skeet.

9. Ptázal ho: Kterě gest tobě gměno? V řekl gemu: Hauff gměno mě gest / neb gest nás mnoho.

Tedy go pytal / Jákoč zova: Kon mu odpowědžal mowiac / Zowa mte hufem / kbowiem nas jest wiele

10. V prošl ho welmi / aby newyháněl ho z té fraginy.

Prošil go bārzo aby ich nie wygániał z oney ziemie.

11. Bylo pak tu při horách stádo weliké Wepřaw pasauce se.

Bylo thež támpo gorách wielkie stádo wieprzow co sie pásli.

12. V prošli ho dáblowě kauce: Dst nás do Wepřaw / at do nich wegdem.

A wšyscy dyabli prošli go mowiac / Pušć nás w wieprze / abychmy w nie wstąpi.

13. V dopustil jim hned Jezus. A wysšedše duchowě nečistij / wešli do Wepřaw / a welikau prudkostij / běželo to stádo do Moře / a bylo gich ke dvěma tisícum / y ztonuli w Moři.

A nárychmiast im dopuščil Jezus / a wysšedšy duchowie nečystí / wstápli w wieprze / y wpádo ono stádo z gory do morzá / a bylo ich okolo dwu thysiacu / y potoneli w Moři.

14. Ti pak kterijž ge pásli / utekli a oznámili to w Měste y po polijch. V wysšli lidě aby widěli co se bylo stalo.

Oni thež co pásli wieprze zpuščáli / y oznaymili to w městech y po wsiach: Tedy oni wysšli aby oglašali to co sie stálo.

ה

15 וַאֲתָו לִנְתִּישׁוּעַ
וַחֲוֹאֲהִי לָהּ דְּשִׁאֲדוּהִי
כִּד לְבִישׁ נִמְנִכָּה וַיִּתֵּב הוּ
דְּאִירָה הָאָה בָּהּ לְגִיוֹן
וַדְּחִלוּ:

*E vengono a Iesv, e veggono colui
che era stato indemoniato che sedeva, &
era vestito, & in buon sentimento, il qua-
le haueua hauuta la legione de demonij
addosso, & hebber paura.*

16 וַאֲשֶׁתֵּעִיו לְהוֹן הָבֹן
בְּחִנּוּ דְּאִיכְנָא הָאָה לָהּ
דְּשִׁאֲדוּהִי וְאָה עַל הָבֹן
בְּחִירָה:

*E quelli che haueuano veduto, rac-
contaron loro come la cosa era anuenuta
a colui ch'era stato indemoniato, & del
fatto de porci.*

17 וְשִׁרְיוֹ בְּעִין מִיָּהּ הָ
דִּיאֲוֹל לָהּ מִן תְּחוּמָּהוֹן:

*Allora cominciarono a pregarlo, che
si partisse dai lor confini.*

18 וְכִד סֵלֶק לְסִבִּינְתָהּ
בְּעֵא הָנֹה מִיָּהּ הוּ דָּ
דְּשִׁאֲדוּהִי דְּעִמָּה יִהְיֶא:

*Et essendo egli entrato nella nave,
colui ch'era stato indemoniato lo pregaua
di star con esso lui.*

19 וְלֹא שִׁבְקָהּ אֱלֹהִי
אָמַר לָהּ וְלִבִּיתָךְ לְוֹרָה
אֲנִשִּׁיךָ וְאֲשֶׁתֵּעִי לָהּ
מִדָּם דְּעֵבֵד לָךְ מִדִּינָה
וְדִאֲתִיחֶם עֲלֶיךָ:

*Ma Iesv non gliel permesse, anzi
gli disse, Vattene a casa tua a la tuoi, &
racconta loro quante gran cose il Signor
t'ha fatte, & come ha uuta misericordia di te.*

20 וַאֲוֹל וְשִׁרְיֵי מִכְּרוּ בָּ
בְּעִסְרַת מִדִּינָתָא מִדָּם
דְּעֵבֵד לָהּ יִשׁוּעַ וְכִלְהוֹן תָּ
תְּמִיחִין הוּוּ:

*E cosi egli sen' andò, & cominciò a pre-
dicare in Decapoli quanto gran cose Ie-
sv gli haueua fatte, & tutti si marauiglia-
uano.*

ה

15 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו יִשׁוּעַ וַיִּרְאוּ
אֹתָם אֲשֶׁר הָיָה בְּעַל הַשָּׂדִים
כִּי יָשָׁב לְבוּשׁ וְנָכוֹן אֹתָם אֲשֶׁר
הָיָה לוֹ לְגִיוֹן וַיִּירָאוּ:

*Y vienen a Iesus, y veen alcune auia fido a-
tormentado del demonio, sentado, y vestido, y
en sefo, elque auia tenido la legion, y vuieron
temor.*

16 וַאֲשֶׁר רָאוּ סִפְרוּ לָהֶם
אִיכָּה גַּעֲשָׂה לְבַעַל הַשָּׂדִים
וְלַחֲוִירָם:

*Y contaronles losque lo auian visto, como
auia acontecido alque auia tenido el demonio, y
de los puercos.*

17 וַיַּחֲלֹךְ לְהַתְּחִין לוֹ לְעֵאֲתָו
מִגְּבוּלוֹתָם:

*Y comencaron a rogarle que se fuese de los
terminos de ellos.*

18 וְכִאֲשֶׁר עָלָה אֵלָיו תְּחִנָּה
וַיַּתְּחִין לוֹ בְּעַל הַשָּׂדִים לְהִיּוֹרָה
עִמּוֹ:

*Y entrando el en el nauio, rogauale el que
auia sido fatigado del demonia, para estar con
el.*

19 וַיִּשׁוּעַ לֹא תִּנְיָחוּ כִּי אֵלֵם
אָמַר לוֹ לָךְ לְבִיתְךָ וְאֵלֵם
מוֹלְדֶתְךָ וְהָגֵד לָהֶם כִּמָּה עָשָׂה
לָךְ יְהוָה וְכִי תִנְיָח:

*Mas Iesus no le permitiò, sino dixole, Vere
à tu casa a los tuyos, y cuentalès quan grandes
cosas el Sennor ha hecho contigo, y como ha a-
uido misericordia de ti.*

20 וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲלֵל לְקָרָא בְּעִשְׂרָה
עָרִים כִּמָּה עָשָׂה לוֹ יִשׁוּעַ
וַיַּתְּמָהוּ כָּלָם:

*Y fuese, y cómençó a predicar en Decapolis
quan grandes cosas Iesus auia hecho con el: y to-
dos se marauillauan.*

ε.

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον
καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σω-
φρονοῦντα τὸν ἐξηκόμενον τὴν λεγιῶ-
να, καὶ ἐφοβήθησαν.

*Lors ils sortirent pour voir ce qui
estoit aduenu, & vindrent à Iesus & vi-
rent celui qui auoit esté demoniaque,
assis & vestu, & de bon sens: voire ce-
lui qui auoit eu la legion, & eurent
peur.*

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόν-
τες, ὡς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομέ-
νῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

*Et ceux qui auoyent veu cela, leur
raconterent comme il estoit aduenu à
ce demoniaque, & touchant les pour-
ceaux.*

17. Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐ-
τὸν ἀπελθεῖν, ὥστε ᾄδῃ αὐτῶν.

*Adonc ils se prirent à le prier qu'
il separtist de leurs quartiers.*

18. Καὶ ἐμβάσας αὐτὰ εἰς τὸ
πλοῖον, παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ δαιμο-
νιοῦς, ἵνα ᾄμειν αὐτῷ.

*Et quand il fut entré en la nasselle,
celui qui auoit esté demoniaque le prioit
qu' il fust avec lui.*

19. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐ-
τὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὴν
οἰκὴν σου πρὸς τὰς σὺν, καὶ ἀνάγ-
γελλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐ-
ποίησεν, καὶ ἡλέησέν σε.

*Mais Iesus ne le lui permit point,
ains lui dit Va-t' en ta maison vers
les tiens, & leur raconte combien gran-
des choses le Seigneur t'a faites & com-
ment ila eu pitié de toi.*

20. Καὶ ἀπῆλθεν, καὶ ἤρξατο
κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐ-
ποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐ-
θαύμαζον.

*Il s' en alla donc, & commenca a
publier en Decapolis combien grandes
choles le Seigneur lui auoit faites: &
tous s' en esmerueilloyent.*

15. Et veniunt ad Iesum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis: & timuerunt.

And they came to Iesus / and saw him that had bene possessed with the deuil / and had the legion / sit both clothed / and in his right minde: and they were afrand.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat: & de porcis.

And they that sawe it / tolde them / what was done to him that was possessed with the deuill / and concerning the swine.

17. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.

Then they began to pray him / that hee would departed from their coastes.

18. Cumq; ascenderet navim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo.

And when he was come into the ship / hee that had bene possessed with y deuill / prayed him that he might be with him.

19. Et non admisit eum: sed ait illi, Vade in domum tuam, ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

Howbeit / Iesus would not suffer him / but said vnto him / Goe thy waye home to thy friends / & shew them what great thinges the Lorde hath done vnto thee / and how he hath had compassion on thee.

20. Et abiit & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

So he departed / and began to publish in Decapolis / what great thinges Iesus had done vnto him: and all men did maruile.

15. Vnd kamen zu Iesu / vnd sahen den / so von den teufeln besessen war / daß er saß vnd war bekleidet / vnd vernünftig / vnd fürchten sich.

De komme til Ihesum / oc saae den / som vaar besæt aff Diefflene / at hand sad / oc haaffde kleder paa / oc vaar ved sine sind / oc de fræctede sig.

16. Vnd die es gesehen hatten / sagten ihnen / was dem besessenen widerfahren war / vnd von den Seuen.

De de som der seet haaffde / sagde dem / huad den Besætte vaar vederfaret / oc om Seuenne.

17. Vnd sie fiengen an / vnd baten in / daß er auß ihrer Gegend zöge.

De de begynnte / oc bade hannem / at hand vilde drage aff deris Egn.

18. Vnd da er in das Schiff tratt / bat ihn der besessene / daß er möchte bey ihm sein.

De der hand traadde i Skibet / da bad den besætte hannem / at hand maatte bliffue hos hannem.

19. Aber Iesus ließ es ihm nicht zu / sondern sprach zu ihm: Gehe hin in dein haus / vnd zu den deinen / vnd verkündige ihnen / wie grosse wolthat dir der HERR gethan / vnd sich deiner erbarmet hat.

De Iesus tilstedde hannem icke / Men hand sagde til hannem / Gack hen i dit huss / oc til dine / oc forkynde dem / huor store velgerninger HERRER haaffuer giort dig / oc forbarmer sig offuer dig.

20. Vnd er gieng hin / vnd fieng an auß zuruffen inn den zehen Städten / wie grosse wolthat ihm Iesus gethan hatte / vnd jederman verwundert sich.

De hand gief bort / oc begynnte at vdrobe i de thi Stæder / huor store Velgerninger Ihesus haaffde giort hannem / De huer Mand forundrede sig.

15. A kdy přišli k Ježíšovi / všeli toho kterých byl trápen od ďábelství / an seděl v: dijn gsa / a zdravě myslil / y báli se.

A přišedšy do Jezusa / pátrali ná onego ktery byl operán / iž seděl oblečen / y bedac přy dobrým rozumem / a vřetým by: ton huf.

16. A kteříž to viděli / vši pravovali ktera se stalo tomu kterých měl ďábelství / y v: Vepřijch.

Ei tedy ktery to viděli / o: poviedželi im iako se to przyda: lo onemu operánemu / y v: wieprz zach.

17. Tedy počali ho prositi / aby odšel z fragin gegich.

Ktery go wnet prošé pocze: li aby wyszedl z granicich.

18. A kdy vstaupil na Lodij / počal ho prositi ten kterých trápen byl od ďábelství / aby byl snim.

A gdy wšedł w łódź / prošł go on co był operánym aby został przy nim.

19. Ježíš pak nedopustil / ale řekl genu: Gdido domu twého k twým / a zvěstuj jim ktera gest weliké věcy učinil tobě PAN / a slitoval se nad tebau.

Alle mu Jezus nie dopuścił / owšem mu řekl / Idź do domu tworego do swych / a oznajm im iako wielkie rzeczy z toba Pan uczynił / a iako się nad toba zlitował.

20. Modšel / a počal ohlasťovati w fragině Desyti měst / ktera weliké věcy učinil genu Ježíš / y diwili se všichni.

Tedy odšel / y počal opoviedac w Dekapoli iako wielkie rzeczy z nim uczynil Jezus / a bylo to v wšykich w podziw.

ה

21 וְכַאֲשֶׁר עָבַר יֵשׁוּעַ בְּאַנְוָה
בְּסִפְיֹנְתָא לְהוּ עֲבָרָא תוֹב
אֶת־כַּנְשֵׁי עֲלוּהִי כַּנְשֵׁי
סִגְיָאא כֹּד אִיתְּהִי עַל יַד
יַמָּי:

Epoi che Iesv fu di nuovo trapassato à l'altra riva ne la nave, si raunò un gran popolo verso lui, & era presso al mare.

22 וְאַתָּא חַד דְּשִׁמְיָא י
יִואֲדִשְׁמִין רַבִּי כְּנוֹשְׁתָּא וְכֹד
חַוְיָהּ גַּבֵּל לֹות רַגְלוֹהִי:

Allora ecco venire uno de principali de la synagoga, che haueua nome Iairo: & ei come l'ebbe veduto, si gli gittò à i piedi.

23 וְכַעַס הָוָא מִיָּנָה סִגְיָא
וְאָמַר לָהּ כְּרִיתִי בִישְׁמִי
עֲבִידָא תָא סִיִּים אִידָךְ
עֲלִיָּה וְתִתְחַלְמִי וְתִחַם:

E pregauale molto, dicendo, La mia figliuola sta in estremo, io ti prego che tu venga, e ponghi le mani sopra essa, accioch'ella si risani, e così viuerà.

24 וְאַוֵּל עֲמִיה יֵשׁוּעַ וְחִבִּיק
הָוָא לָהּ כַּנְשָׁא סִגְיָא
וְחִבְצִין הָוּי לָהּ:

*Et egli sen' andò con lui, & un gran popolo lo seguìtana, in modo che lo strin-
geuano.*

25 אֲנִתְתָּא דִּין חֲדָתָא
דְּאִיתִיָּה הָוָא בְּמַדְיָתָא
דְּדָמָא שְׁנִין תְּרַתְּעָסְרָא:

*Hoc una certa donna che era stata
con flusso di sangue ben dodici anni.*

26 אִידָא דְּסִגְיָא סְבֵלַת מִן
אֲסוּתָא סִגְיָאא וְאֶפְקֵרָא
כָּל מַדְם דְּאִית לָהּ וּמַדְם
לָא אֶתְעִידָת אֶל־לָא
יִתְרָאִית אֶתְאַלְצָת:

*Et haueua patito assai da molti me-
dici, & haueua speso tutto il suo, senza
ricuerne giouamento alcuno, ma piu to-
sto era andata peggiorando.*

27 כֹּד שְׁמַעַת עַל יֵשׁוּעַ
אֶתְתַּבְּצָא דְּכַנְשֵׁי
מִן בְּסִתְרָה וְקִרְבָּרָא
לְלִבּוֹשָׁה:

*Flauendo edito parlar di Iesv vene-
tra la turba di dietro, e toccò il suo vesti-
mento.*

28 אָמַרָא הָוָא גִּיר דְּאֶפִּין
לְלִבּוֹשָׁה קִרְבָּא אָנָּה חִיָּא
אָנָּה:

*Percioch'ella diceua, Se io toccarò
pur le sue vestimenta, io sarò sanata.*

ה

21 וְכַאֲשֶׁר עָבַר יֵשׁוּעַ בְּאַנְוָה
עוֹד אֶל־הָעֵבֶר וַיִּקְהַל עִם רַב
אֶלְיָה וַיְהִי אֶל־שִׁפְתָּא הֵיִם:

*Y passando otra vez Iesus en nauio de la o-
tra parte, juntose à el gran companna: y estaua
junto à la mar.*

22 וְהָיָה בְּנָא אֶחָד רַב הַמִּקְהָלָה
וְשִׁמְיָהּ יֵאִיר וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־
גַּבֵּל אֶל־רַגְלָיו:

*Y vino vno de los principes de la Synoga
llamado Iairo: y como lo vido, prostrose à sus
pies:*

23 וַיִּתְחַנֵּן לֹו הַרְבֵּה לֵאמֹר כִּי
בְּחַיָּי תִּגְוֶעַ אֶךְ בּוֹא וְשִׁים
עֲלִיָּה אֶת־יְדֶיךָ לְמַעַן תִּשְׁעַ
תִּחְיֶה:

*Y rogauale mucho, diciendo, Mi hija está à
la muerte. Ven y pondrás las manos sobre ella,
para que sela salua, y biuirà.*

24 וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ בְּנָא אֶחָדִין עִם
רַב וַיִּצְיָקוּ אִתְּהוּ:

*Y fue con el, y seguiale gran companna, y a-
pretauanlo.*

25 וְאִשָּׁה אֶחָת הֵיָּתָה דְּוָה
כְּנִדְתָּהּ שְׁלִשִׁים עֶשְׂרֵה שָׁנָה:

*Y vna muger que estaua con fluxo de sangre
doze annos auia.*

26 וְרַבּוֹת סְבָלָה מִן דְּפִנְאִים
רַבִּים וְחִבְלָע אֶת־כָּל־אִשָּׁר לָהּ
וְלֹא גִרְפָּאָה כִּי אִם עַל־יָתֵד
גִּרְעָה:

*Y auia sufrido mucho de muchos medi-
cos, y auia gastado todo lo que tenia, y nada auia
aprouechado, antes le yua peor:*

27 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה עַל־יֵשׁוּעַ בְּנָה
בִּדְרֹךְ מֵאַחֶזֶר וַיֵּצֵעַ אֶת־בִּגְדֶיהָ:

*Como oyó dezir de Iesus, vino en la com-
panna por las espaldas, y tocó su vestido:*

28 כִּי אָמַרָה כִּי אִם אֶלְיָע
אֶת־בִּגְדֶיהָ וַיִּשְׁעַ:

*Porque dezia, Si yo tocàre tan solamente su
vestido seré salua.*

ε.

21. Καὶ διαπεράσας ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, σωηχθῆν ὄχλῳ πλὺς ἑὸν αὐτὸν, καὶ ὡς πῶς τὴν θάλασσαν.

Et quand Iesus fut derechef passé à l'autre riuē en vne nasseille, grandes troupes s'assemblerent vers lui, & il estoit pres de la mer.

22. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἰς τὴν ἀρχισυναγωγὴν ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Adonc voici, vn des principaux de la synagogue nommé Iairus, viut: & l'ayant veu, seietta à ses pieds.

23. Καὶ παρακάλει αὐτὸν πρὸς πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἡὰ ἐλθὼν ὁπισθεὶς αὐτῇ τοὺς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται.

Et le prioit fort, en disant, Ma petite fille est à l'extremité: ie te prie, que tu vienes & que tu lui imposes les mains, afin qu'elle soit guerrie, & qu'elle viue.

24. Καὶ ἀπηλθὲ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλῳ πλὺς, καὶ συνεβλήσαν αὐτόν.

Iesus donc s'en alla avec lui: & grandes troupes le suiuoyent, tellement, qu' ils l'empresloyent.

25. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἱματος ἔτη δώδεκα.

Or y auoit-il vne certaine femme malade d'une perte de sang depuis douze ans:

26. Καὶ πολλὰ παθούσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσαι, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθούσα.

Laquelle auoit beaucoup souffert entre les mains de plusieurs medecins, & auoit despendu tout le sien, & n'auoit rien profité ains plustost estoit allee en empirant.

27. Ἀκούσας τοῦτο ὁ ἰησοῦς, ἐλθούσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὁπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Icelle ayant ouï parler de Iesus, vint en la foule par derriere, & toucha l'habillement d'icelui.

28. Ἐλεγε γάρ, ὅτι καὶ ἢ ἱματίῳ αὐτοῦ ἥψωμαι, σωθήσομαι.

Car disoit-elle, Si tant seulement ie touche ses habillemens ie ferai guerrie.

CAP. V.

21. Et cum transcendisset Iesus in navi rursus trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

Und when Iesus was come over againe by shippe vnto the other side / a great multitude gathered vnto him / and he was nere vnto the sea.

22. Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius.

Und beholde / there came one of the rulers of the Synagogue / whose name was Iairus: and when hee sawe him / hee fell downe at his feete.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens, Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manus super eam, ut salva sit & vivat.

Und besought him instantly / saying / My little daughter lyeth at point of death: I pray thee that thou wouldest come and lay thine handes ou her / that she may be healed / and liue.

24. Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Then he went with him / and a great multitude followed him / and thronged him.

25. Et mulier quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim.

(And there was a certaine woman / which was diseased with an issue of blood twelue yeeres.

26. Et fuerat multa perpessa à compluribus medicis, & erogaverat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat.

And had suffered many twinges of many physicians / and had spent all that she had / and it avayled her nothing / but shee became much worse.

27. Cum audisset de Iesu, venit in turba retro, & tetigit vestimentum eius.

When she had heard of Iesus / she came in the prease behinde / and touched his garment.

28. Dicebat enim, Quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero.

For she said / If I may but touch his clothes / I shall be whole.

Das V. Capitel.

21. Und da Iesus wider herüber fuhr im Schiff / versammlet sich vil Volcks zu ihm / vnd war an dem Meer.

De der Ihesus foer hid offuer igen i Skibet / da forsamledis der meget Folck til hannem / oc hand vaar hoff Haffuit.

22. Vnd sihe / da kam der Obersten einer von der Schule / mit namen Iairus / vnd da er ihn sahe / fiel er ihm zu fussen.

De see / Da kom en aff de Offuerste aff Scho- len / som hed Iairus / De der hand saa hannem / falt hand ned saar hans fader /

23. Vnd bath ihn sehr / vnd sprach: Meine Tochter ist in den letzten zügen / du woltest kommen / vnd deine hand auff sie legen / daß sie gesund werde / vnd lebe.

De bad hannem saare / oc sagde / Min Daatter er paa sit aller nderste / Vilde du komme / oc legge din haand paa hende / at hun kunde bliffue helbrede / oc leffue.

24. Vnd er gieng hin mit im. Vnd es folget ihm vil Volcks nach / vnd sie drungen ihn.

De hand gief bore met hannem. De der fulde meget Folck effter hannem / oc de trengde hannem.

25. Vnd da war ein Weib / das hatte den blutgang zwölff jar gehabt.

De der vaar en Quinde / som haffde haffte Blod / fort tolf aar.

26. Vnd vil erlidten von vilen Erp- ten / vnd hatte alle ihr Gut drob ver- zehret / vnd halff sie nichts / Son- dern vil mehr ward es erger mit ihr.

De ledet meget aff mange læge. De hun haffde forteret alt sit Godz der paa / De der halp hende inted / men det bleff meget verre mer hende.

27. Da die von Iesu horete / kam sie im Volck von hinten zu / vnd rüh- rete sein kleid an.

Der hun hørde om Ihesu / da kom hun blant Folcket bagtil / oc rørde ved hans Kleder.

28. Denn sie sprach: Wenn ich nur sein kleid möcht anrühren / so würde ich gesund.

Thi hun sagde / Waatte ieg skon røre ved hans Klæder / Da bleffue ieg helbrede.

Kapitola V.

21. A když vstaupil Ježíš na lodi / opět se přelamvil: V- ssel se k němu žástup mnohý / a on byl v Moře.

A gdy siezāsie Jezus przeprā- wil w łodzi ku dalszemu brzegu / zebrałā sie do niego wielkość lu- dzi / a on był nad morzem.

22. V přissel geden ž knijžat Ostoli židovské Jairus gměnem / a vzřew gen padl k nohām geho.

A orho přyšlo žsiazje božni- ce imieniem Jair / a vzřawšy so / padl v nog iego.

23. A welmi ho prosyl / řka: Decra mā na skončes- nij gest / pod a wložna ni ru- ku tvau / a ždrāwa bude a živa.

A prosyl go wielce mowiac / ždžie wezřka mořā inž přywied- žicnā kustomanui / proše abyš přyšedl a wlo žyl nā nirece / žes by bylā žāchowānā y žywā žostā.

24. V ssel s nim. A žāstup mnohý ssel za nim / y tistli gen

Tedy ředl ž nim / a přyš nim wielkość ludzi / tāt ž go wciřneli.

25. A žena kterāž byla w swě- nemoch dwānācte let.

A niewiastā nieřthora co čierz- piālā plynnenie křwie od dwānā- ściel let.

26. A mnoho byla trpěla od mnohých lékařů / a byla wynaložila weřteren řatek swūg / aniž giž co bylo prospě- lo / ať wždy se gest hūře mēla.

A wiele wciřpiālā od wielā leřāřow / a wřytkořwe nā to nā- ložylā / a wždy iey to nie nie pomo- glo / owřem sie iey tym wiciej po- řarřālo.

27. A když pak vřyšřela o Je- žiřšowi / přišřla w žāstupu žā- du / y dotekla se raucha geho.

Es gdy vřlyřālā o Jezusie / přyšřlā ž tylu miedzy zebrańiem ludzi / y řřne lā sie řāry iego.

28. Neb pravila: Že dot- knuli se toliko raucha geho / ždrāwa budu.

Bo tak sobie mowilā / Žeřliž sie tylko tķne řar iego / bede řācho- wānā.

ה

29 וּמִחֲדָא יְבִשְׁת מַעֲיָנָא
דְּדָמָה וְאַרְגָּשְׁת בְּפָגְרָה
דְּאַתְתָּאסִּית מִן מַחֲוִיתָהּ:

E subito il flusso del suo sangue si seccò, e sentì nel suo corpo ch'ella era risanata da quel flagello.

30 יִשׁוּעַ דִּין מִחֲדָא וְדַע
בְּנִפְשָׁהּ דְּחִילָא גִבָּק מִנָּה
וְאַתְפְּנִי לָתֵת פְּגִשָּׁא וְאָמַר
מִנּוּ קִרְב לְמַאֲנִי:

E Iesus incontenente conoscendo in se stesso che da lui era uscita virtù, rimoltatosi nela turba, disse, Chi ha toccato i miei vestimenti?

31 אָמְרִין לָהּ תְּלַמִּידֵיהּ
חַוָּא אֲנִתְּ לִפְגִּישָׁא דְּהִבְצִין
לָךְ וְאָמַר אֲנִתְּ מִנּוּ קִרְב
לִי:

Allora i suoi discipoli gli dissero, Tu vedi che la turba ti stringe, e dici, Chi m'ha toccato?

32 וְחָאֵר הָיָא דִּיחֲוִינָא
מִנּוּ קִרְבָּא עֲבַד:

Et egli guardaua pur intorno per veder coles che cio hancua fatto?

33 הֵי דִּין אֲנִתְתָּא כֹּד ד
דְּחִילָא וְרִתִּיתָא דִּינְדַּעֲוָת
מָא דְּהָיָא לָהּ אֲתָת גִּבְלָת
הַדְּמוּדִי וְאַמְרָת לָהּ
כִּלְה שְׂרָרָתָא:

E la donna temendo e tremando, sapendo cio che era stato fatto in lei, Senne e gittosfigli dmanzi, e disseli tutta la verità.

34 הֵי דִּין אָמַר לָהּ בְּרִיתִי
הִימְנוּתְכִי אֲחִיתְכִי וְלִי
בְּשִׁלְמָא וְהָיִיתִי חֲלִימָא
מִן מַחֲוִיתְכִי:

Et egli le disse, Figliuola, la tua fede t'ha saluata, e attene in pace, e sii sana dal tuo flagello.

35 וְעַד הֵי מִמְלָל אָתוּ
מִן דְּבִית רַב בְּגוּשְׁתָּא
וְאַמְרִין דְּפִרְתָּךְ מִיתָת
לְמִנָּה מִכִּיל מַעֲמָל אֲנִתְּ
לְמִלְפָּנֵי:

Mentre ch'egli ancor parlaua uengono alcuni da casa di quel principal de la synagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, perche dai tu piu molestia al Maestro?

36 יִשׁוּעַ דִּין שָׁמַע ל
לְמִלְתָּא דְּאָמְרוּ וְאָמַר
לָהּ רַב בְּגוּשְׁתָּא לֵא
תְּרַחֵל בְּלַחוּד הַיָּמִין:

Ma Iesus, tosto ch'egli hebbe udito quello che si diceua, disse al principal de la synagoga, Non temere, credi solamente.

ה

29 וּפְתָאִים יִבֵּשׁ בּוֹר דָּמָה
וְהָדַע בְּבִשְׂרָה כִּי גְרַפְתָּהּ מִן
הַדְּוִרָה:

Y luego la fuente de su sangre se secó: y finció en el cuerpo que era sana de aquel açote.

30 וּמִידָּ יָדַע יִשׁוּעַ בְּנִפְשׁוֹ כִּי
יָצָא מִמִּנּוּ כֹחַ וְיִפְּן בָּעִים
וְאָמַר מִי הָגִיעַ אֶת־בְּגָדִי:

Y Iesus luego conociendo en sí mismo la virtud que auia salido deel, boluiendose a la compaña dixo, Quien ha tocado a mis vestidos?

31 וְאָמַר לֹו תְּלַמִּידֵיהּ הֲרָאָה
כִּי הָעִים הָצִיק אֶתְּךָ וְתָאמַר
מִי הָגִיעַ עָלַי:

Y dixeronle sus Discipulos, Veas que la compaña te opprime, y dizes, Quien me ha tocado?

32 וַיֵּרָא סְבִיב סְבִיב לְרֵא וְהָאֵת
אֲשֶׁר עָשְׂתָה וְאֵת:

Y el miraua arredor por ver a laque auia hecho esto.

33 וְהָאֵשֶׁה יִדְּאָה וְחֲרָדָה
כִּי יוֹדַעַת הִיא אֲשֶׁר גָּעְשָׁה
מִמִּנָּה בָּאָה וְהָפֵל לְפָנֶיהָ
וְתָאמַר לֹו כֹל־אֲמַתְּ:

Entonces le muger temiendo y remblando, sabiendo loque en sí auia sido hecho, vino, y prostrofe delante deel, y dixole toda la verdad.

34 וַיֵּאמֶר לָהּ בְּרָתִי אֲמוּנָתְךָ
הִוְשִׁיעֶתְךָ לְכִי בְּשָׁלוֹם וְהָיִיתִי
שְׁלֹוָה מִדְּוִתְךָ:

Y el le dixo, Hija, tu fe te ha hecho salua: ve en paz, y se sana de tu açote.

35 עוֹדְנָו מְדַבֵּר בָּאָה מִבֵּית רַב
הָעֵדָה לֵאמֹר כִּי בָתְּךָ מֵתָה
מָה עוֹד תַּעֲמִיל אֶת־הַמִּלְמִד:

Hablando aun el, vinieron del principe de la Synoga diziendo, Tu hija es muerta, paraque fatigas mas al Maestro?

36 וַיִּשְׁוֹעַ פְּתָאִים שׁוֹמֵעַ אֶת־
דְּבַר גְּאָמַר וַיֵּאמֶר לָהֶם הָעֵדָה
אֶל־תִּירָא לְבַד הַיָּמִין:

Mas Iesus luego en oyendo esta razon que se dezia, dixo al principe de la Synoga, No temas, cree solamente.

ε.

29. Καὶ ὁ θῆναι ἐξηράσθη ἡ πηγή τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἐγινε τῷ σώματι, ὅτι ἵαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

Et incontenente le flux de son sang s'estancha, & elle sentit en son corps qu'elle estoit guerrie de son fleau.

30. Καὶ ὁ θῆναι ὁ ἰησοῦς ὁπισθὲν ἐν ἑαυτῷ πλὴν ἐξ αὐτῆς διῶαμιν ἐξελθῶσαν, ὁπισθραφῶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων.

Et soudain Iesus recognoissant en soimefine la vertu qui estoit eslie de soi, le retourna en la rouie, auant, Qui a touché mes habillemens?

31. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλιβόντά σε, καὶ ἔγεις, τίς μου ἥψατο.

Et ses disciples lui dirent, Tu vois que la foule t'emprelle, & tu dis, Qui m'a touche?

32. Καὶ περιεβλέπειν ἰδεῖν πλὴν τῶν ποιήσασαυ.

Mais il regardoit tout à l'entour, pour voir celle qui auoit fait cela.

33. Ἡ δὲ γυνὴ φεβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδὼσα ὅ γινεσθαι ἐπ' αὐτῇ ἅλθῃ καὶ προσέειπεν αὐτῷ, καὶ εἰπὼν αὐτῷ πᾶσαν πλὴν ἀληθείαν.

Adonc la femme craignant & tremblant, sachant ce qui auoit esté fait en sa personne, vint & se ietta deuant lui, & lui dit toute la verité.

34. Οἱ δὲ ἔειπεν αὐτῇ, θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκε σε· ὕπαγε εις εἰρήνην, καὶ ἰδοὺ ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

Et il lui dit, Ma fille, ta foy t'a suauuee: va t'en en paix, & sois guerrie de ton fleau.

35. Ἐπὶ αὐτῇ λαλοῦντων, ἔρχεται ἀπὸ τοῦ ὄχλου συναγωγῆς, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐπισχύλλει τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encores, quelques vns arriuerent de chez le principal de la synagogue, disans, Ta fille est morte, poutquoi trauailles-tu plus le maistre?

36. Οἱ δὲ ἰησοῦς ὁ θῆναι ἀκούσας τῶν λόγων λαλοῦντων, λέγει τῷ δεχσιν αὐτὸν, μὴ φοβεῖσθαι, μοι οὐκ ἐστιν τίς.

Et incontenent que Iesus eut ouï ce qu'on disoit, il dit au principal de la synagogue, Ne crain point: croy seulement.

29. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore quia sanata esset à plaga.

And straight way the course of her blood was dried vp/ and she felt in her bodie / that he was healed of that plague.

30. Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat, Quis tetigit vestimenta mea?

And immediately when Iesus did know in him self the vertue that went out of him/ he turned him rounde about in the prease/ and sayde/ Who hath touched my clothes?

31. Et dicebant ei discipuli sui, Vides turbam compri-mentem te, & dicis, Quis me tetigit?

And his disciples sayde vnto him / Thou seest the multitude throng thee / and sayest thou / Who did touch me?

32. Et circumspiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

And he looked round about/ to see her that had done that.

33. Mulier verò timens & tremens, sciens quod factū esset in se: venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

And the woman feared and trembled: for she knew what was done in her/ and she came and fell downe before him/ and tolde him the whole truth.

34. Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua.

And he sayde to her / Daughter / thy faith hath made thee whole: go in peace / and be whole of thy plague.)

35. Adhuc eo loquente veniunt ad archisynagogum, dicentes, Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas magistrum?

While he yet spake/ there came from the same ruler of the Synagogues house certaine which sayde / Thy daughter is dead: why dost thou trouble the Master any further?

36. Iesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

As soone as Iesus heard that word spoken/ he sayde vnto the ruler of the Synagogue / Be not afraid: onely beleue.

29. Vnd als bald vertrucknet der brunn jres bluts/ vnd sie fülets am leibe/ daß sie von ihrer plage war gesund worden.

De strax tiurdis hendis blodis tilde/ De hun fornam det paa legemet/ at hun vaar bleffuen helbrede aff sin Plage.

30. Vnd Iesus fület als bald an ihm selbs die krafft / die von ihm außgangen war / vnd wandte sich vñ zum Volck / vnd sprach: Wer hat meine kleider angerühret?

De Ihesus fornam strax ved sig selff/ den Krafft/ som vaar vdgongen fra hahnem / De hand vende sig om til Folcket / oc sagde / Huo haßuer rørt ved mine Kleider?

31. Vnd die Jünger sprachen zu jm: Du siehest / daß dich das Volck dringet / vnd sprichst/ wer hat mich angerühret?

De Discipline sadge til hannem/ Du seer / at Folcket trenger dig / oc du siger / Huo rørdede mig?

32. Vnd er sahe sich vñ nach der/ die das gethan hatte.

De hand saa sig om/ effter den som det haßde gjort.

33. Das Weib aber fürchte sich / vnd zittert (denn sie wuste/ was an ir geschehen war) kam/ vnd fiel für jm nider/ vnd saget ihm die ganze warheit.

Men Quinden fræctede sig / oc beffuede (thi hun viste huad hende vaar skeet) kom oc falt ned saar hannem/ oc sagde hannem al sandhed.

34. Er sprach aber zu ihr: Mein Tochter dein glaub hat dich gesund gemacht / gehe hin mit friden / vnd sey gesund von deiner plage.

Men hand sagde til hende / Min Daatter / Din tro haßuer gjort dig helbrede / Gaa bort med fred / oc ver helbrede aff din Plage.

35. Da er noch also redet / kamen etliche vom gesinde des Obersten der Schule/ vnd sprachen: Deine Tochter ist gestorben / was mühest du weiter den Meister?

Der hand end saa talede / da komme der nogle aff Scholens Offuerstis tienere / oc sagde / Din Daatter er død / Hui vmager du Meesteren lenger?

36. Iesus aber höret bald die rede / die da gesagt ward / vnd sprach zu dem Obersten der schule: Fürcht dich nicht/ glaube nur.

De Ihesus hørde strax den Tale / som bleff sagt / oc hand sagde til den Offuerste for Scholen / Fræct dig icke / Tro ekon.

29. A hned vždrawena gest od své nemocy / a pochtila na těle žebn vždrawena byla od nemocy.

Oná ty chmíst wyschlo žezod / lo křwie iey / a poczuła na ciele iż jest vždrawiona od tego trapienia.

30. A hned poznaw Gezijs sám w sobě moc která byla wysšla z něho / obrátiv se k žákům řekl: Kdo se dotekl roucha mého?

A poznawšy wnech Jezus moc která od niego wysšla / obróciwšy się między zebráním lidí / rzekl / Ktoż się tykał roucha mojego?

31. V řekli genu Bednišny geho: Vidjše ano tebe žákůp tistně / a prawijs: Kdo se gest mne dotekl?

Thedy murzešli zwolennicy iego / Widjše iż ci wielkość indy ciśnie / a mowiš / Ktoż mne dotknal.

32. V hleděl wůkol / aby gi vžřel která gest to učinila:

A obczyral sie aby obczył one która to uczynila.

33. Žena pak bogey a tře saucy se / n widaucy co se stalo při ni / přistaupila a padla před nim / n powěděla genu wšestku prawdu.

A bošac sie y držac niemiš / šhā / wiedzac co sie iey przydalo / przyšla y wpadla przed nim / a powiedziła mu wšytkę prawdu.

34. A Gezijs řekl gi: Decro / wijra twā tebe ždrawau učinila / gdiž w pokogi / a buď ždrāwa od Nemocy twě.

Žárym on řekl do ni / Co / to / wiakā twōkā wybawilacie / idžje w pokoiu / a buď ždrawā od trapienia twego.

35. A když on gešře mluwil / přišli k knijeti školy židowšře / řkauce: Decra twā giž umřela / proč wijce trápiš wštra?

A gdy tego ięszce domawiał / przyšli niektórzy od Asazecia wojnice mowiac / Dżiewka tywa umarła / y czemuż wiecey gawasz mistrza.

36. V vstřšaw Gezijs slo wo která mluwili / řekl knijeti školy židowšře: Nebog se / toliko wěř.

A Jezus wnet vstřšawšy ony slova które powiedano / rzekl Asazeciu wojnice / Nie leżay się jedno tylko wierz.

ה
37 וְלֹא שָׁבַק לְאַנֹשׁ דִּיאֵנֹל
עֲמָה אֶל־ לְשִׁמְעוֹן
כְּאַפָּא וְלִיִּצְקוֹב וְלִיִּחְנָן
אֲחֵיהִי דִּיִּצְקוֹב:

E non permesse che alcuno il seguitasse, e scettò Pietro, e Iacopo, e Giovanni fratello di Iacopo.

39 וְאַתּוּ לְבֵיתָא דְּהוּ רַב
כְּנוֹשְׁתָּא וְהוּא דְּרַהִיבּוֹ
וּבְכִין וּמִלְּלִין:

E così fece venire à la casa del principal de la synagoga, e vede il tumulto, e quei che piangevano, e facevano gran lamento.

39 וְעַל וְאָמַר לְהוֹן מָנָה
רַהִיבּוֹ אֲנִתּוֹ וּבְכִין ט
טְלִיתָא לֹא מִיתָת אֶל־
דְּמָכָא הִי:

Et entrato dentro, disse loro, Perche fatte vos tumulto, e piangete? La fanciulla non è morta, ma dorme.

40 וּבְכִין הוּוּ עֲלוֹהִי הוּ
דִּין יְשׁוּעָא אֶפְסָק לְכַלְהוֹן ו
וְדָבַר לְאַבְנִיהָ דְּטְלִיתָא
וְלֵאמָה וְלֵהֲנוֹ דְּעֲמָה וְעַל
לְאַיְכָּא דְּרַמְנָא דְּהוּ ט
טְלִיתָא:

Et essi si riducano di lui ma egli ha uendoli tutti mandati fuore, piglia seco il padre e la madre de la fanciulla, e quelli che erano con effolus, e entra la dove la fanciulla era à giacere.

41 וְאַסְדַּב בְּאִדָּה דְּטְלִיתָא
וְאָמַר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי:

E presa la mano de la fanciulla, le disse, Talitha cumi, il che è interpretato, Fanciulla, (io ti dico) leuati su.

42 וְכֵר שַׁעֲתָה קָמַר
טְלִיתָא וּמַהֲלָכָא הוּוּ
אִיתִיהָ הֵנֹת גִּיד בְּרַת שְׁנִין
תְּרַת־עֶסְרָא וּמִתְּדַמְרִין
הוּוּ דְּוַסְרָא רַבָּנָא:

E la fanciulla incontinentemente si leuò su, e camminaua: perciocchè ella era d'età di dodici anni, onde essi si stupirono di grande stupore.

43 וּפְקַד אֲנֹן סְגִי דְּקָנָא
אֲנֹשׁ יָדַע הֲדָא וְאָמַר
דִּיִּתְלִין לָהּ לְמַלְעָס:

E comandò loro instantamente che persona non sapesse tal cosa: e disse che si le desse da mangiare.

ה
37 וְלֹא הִנִּיחַ אִישׁ לְבוֹא אַחֲרָיו
כִּי אִם אֶת־כִּיפָה וְיִצְקָב וְיִחְנָן
אֲחֵי יִצְקָב:

Y no permittió que alguno viniesse tras del, sino Pedro, y Iacobo, y Ioan hermano de Iacobo.

38 וַיָּבוֹאוּ אֶל־בֵּית רַב הָעֵדָה
וַיִּרְאוּ אֶת־מְהוּמָה אֶת־בִּכְיָם
וְאֶת־אֲנָקִים הַרְבֵּה:

Y llegaron à la casa del principe de la Synoga, y vido el alboroto, losque llorauan y gemian mucho.

39 וַיֵּבֶן וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה
תְּהִמּוֹ וְתִבְכּוּ הַנְּעֵרָה לֹא מֵתָה
כִּי־אִם יָשְׁנָה:

Y entrado dizeles, Porque os alborotays, y llorays? la moça no es muerta, duerme.

40 וַיֵּלְעִיגּוּ לוֹ וְהוּא תְּשַׁלְּיָכֶם
כֻּלָּם וַיִּקַּח אֶלָּהּ אֶת־אֲבִי הַנְּעֵרָה
וְאֶת־אִמָּהּ וְאִשְׁרַעְמּוֹ וַיָּבוֹא אֶל־
אִשְׁרַעְמָה הַנְּעֵרָה:

Y hazian burla deel. Mas el echados fuera todos, toma al padre y à la madre de la moça, y losque estauan con el, y entra donde estaua la moça echada.

41 וַיַּחֲזֹק בְּיַד הַנְּעֵרָה וַיֹּאמֶר
לָהּ טְלִיתָא קוּמִי וְהוּוּ מִתְּרַגְסִים
הַנְּעֵרָה אֹמֶר אֲנִי לָךְ קוּמִי:

Y tomando la mano de la moça, dizele, Thalitha cumi, que es, si lo interpretares, Moça, à ti digo, leuantate.

42 וּפְתָאִים קָמָה הַנְּעֵרָה וְהָלַךְ
כִּי הָיָה בְּשָׁתָיִם עֶשְׂרָה שָׁנָה
וַיַּחֲרֹד וַיַּרְדֵּה גְדוֹלָה:

Y luego la moça se leuantó, y andaua: porque era de doze annos. y espantaronse de grande espanto.

43 וַיִּצְוּ אוֹתָם הַרְבֵּה מֵאֵד פֹּר
אִישׁ יָדַע וְאֶת־וְאָמַר לְתִתְּ לָהּ
לֶאֱמֹל:

Mas el les mandó mucho que nadie lo supiesse y dixo que diesse à la moça de comer.

37. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν ἑδῆαι αὐτῷ συνακολουθεῖν, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸ ἀδελφὸν ἰακώβου.

Et ne permit point qu'aucun le suivist, si non Pierre, & Iaqués & Ichā frere de Iaqués.

38. Καὶ ἔρχεται εἰς τὸ οἶκον ὁ δὲ ἰσχυρῶς καὶ θεωρεῖ θορυβὸν, καλαίοντες καὶ ἀλαλάζοντες πολλὰ.

Puis il vint en la maison du principal de la synagogue, & apperçeut le bruit, & ceux qui pleuroyent & meoyoient grand dueil.

39. Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίτε; τὴν παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Et lors estans entré dedans, il leur dit, Pourquoi menez-vous bruit & pleurez? l'enfant n'est pas morte, mais elle dort.

40. Καὶ καταλὼν αὐτῶν ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, τὴν ἄρραβαν τὸν πατέρα & τοὺς πατερίδας, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, καὶ εἰσέρχεται ὅπου ἔκειτο τὸ παιδίον ἀνακείμενον.

Et ils se retiroient de lui: mais les ayas fait sortir, il pria le pere & la mere de l'enfant, & ceux qui estoient avec lui: & entra là où l'enfant estoit gisante.

41. Καὶ κρατῆσαι τὴν χεῖρα τῆς παιδὸς, λέγει αὐτῇ, ταλιθα κουμι, ὅ ἐστι μεθερμηνεύεται, ὅ τοι ἐρῶμαι. σὺ λέγω, ἔγεραι.

Et ayant prins la main de l'enfant, lui dit, Thalitha cumi: qui vaut autant à dire, estant exsolé, que, Petite fille (ie te di) leue toi.

42. Καὶ δι' ἧος ἀνέστη τὴν κορμίσιν, καὶ ὡς ἐπατή. ἡ γὰρ ἦν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν πάντες ἐκείνην.

Et incontinent la petite fille se leua, & cheminoit: car elle estoit aagée de douze ans. Dont ils furent estonnés d'un grand estonnement.

43. Καὶ διετείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδὲς γινῶ τὰτα. καὶ ἂν το δοθῇ αὐτῇ φαγεῖν.

Et il leur commanda fort que personne ne le feust: & puis dit, qu'on lui donnast à manger.

37. Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.

And he suffred no man to follow him / save Peter and James / and John the brother of James.

38. Et veniunt in domum archisynagogi, & videt tumultum, & flentes, & ciulantes multum.

So he came vnto the house of the ruler of the Synagogue / and saue the tumult / and them that wept and wailesd greatly.

39. Et ingressus, ait illis, Quid turbamini, & ploratis? puella non est mortua, sed dormit.

And he went in / and said vnto the / Why make ye this trouble / and weep / the childe is not dead / but / leepeth.

40. Et irridebant eum, Ipse vero electis omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens.

And they laughd him to scorn: but hee put them all out / and tooke the father / and the mother of the childe / and them that were with him / and entered in where the childe lay.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod est interpretatum, Puella (tibi dico) surge.

And tooke the childe by the hand / and saide vnto her / Talitha cumi / which is by interpretation / Maiden / I saue vnto thee / arise.

42. Et confestim surrexit puella: & ambulabat, erat autem annorum duodecim, & obstupuerunt stupore magno.

And straight way the maiden arose / and walked: for / hee was of the age of twelue yeres: & they were astonied out of measure.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

And he charged them straitly that no man should know of it / and commaunded to giue her meate.

37. Vnd ließ niemand ihm nachfolgen / denn Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem den Bruder Iacobi.

Ich hand loed ingen effterfolgesig / vden Peter / oc Iacob / oc Hans Iacobi broder.

38. Vnd er kam inn das hausz des Oberstender Schule / vnd sahe das getümmel vnd die da sehr weineten vnd heuleten.

De hand tom i den Offuerstis huss for Scholen / ac saa der bulder / oc dem som saare grade oc hylede.

39. Vnd er gieng hinein / vnd sprach zu jnen: Was tümet vnd weinet ir? Das kind ist nicht gestorben / sondern es schlefft.

De hand gick ind oc sagde til dem / Hui buldre i oc grade? Varnet er icke döt / men der soffuer.

40. Vnd sie verlachten ihn. Vnd er treib sie alle auß / vnd nam mit sich den Vater des Kindes / vnd die Mutter / vnd die bey ihm waren / vnd gieng hinein / da das kind lag.

De de bespaattede hannem. De hand dross dem alle vd / oc tog Barnsens Fader oc Moder med sig / oc dem som vaare med hannem / oc gick ind / som Varnet saa.

41. Vnd ergreiff das Kind bey der hand vnd sprach zu ihr: Talitha kumi / das ist verdolmetscht / Meidlein / ich sage dir / stehe auff.

De hand tog Varnet ved haanden / oc sagde til hende / Talitha Kumi / det er vdlagd / Pige / Jeg siger dig / stat op.

42. Vnd als bald stund das Meidlein auff / vnd wandelte. Es war aber zwölf jar alt. Vnd sie entsakten sich über die maß.

De Pigen stod strax op / oc vandrede / De hun vaar tolf aar gammel. De de forferdedis offuermaade.

43. Vnd er verbot ihnen hart / das es niemand wissen solte / vnd saget / sie solten ihr zu essen geben.

De hand forbød dem hart / at ingen skulde der saa at vide. De hand sagde / at de skulde giffue hende at æde.

37. V nedopustil za sebau gliji nijadnemu / gedinē Petrowi / Jakubowi / a Janowi bratru Jakubowu.

A nedopusćil jadnemu cho / dzie za soba / iedno Piotrowi / Jakubowi / y Janowi bratru Jakubowemu.

38. Když přišli do domu knijžete školního / y vžel tam hluk / ano plačij a kvielij velmi.

A přyšel do domu školačieho / a vžel tam hluk / ano plačij a kvielij velmi.

39. V wšed / řekl jim: Co se rmaujete a plačete? newmře / lať gest Dēwečka / ale spijť.

A wšed / řekl jim / přecežte / plačete a sōba trwožite? dzie / wečka tane omarla / ale zasnala.

40. V posmijmali se genu. On pak wphnaw wšed / posnal toliko Otce a Matku Dēwečky / a ty kteříž s nim byli: y wšli tam kdež Dēwečka ležala.

A smiali se z ntego / ale on rozkazaw wšed / wšel oycy a mātce oney dziewečky / y on y kteryž s nim byli / a wšel tam gdje dziewečka ležala.

41. Avnaw ruky Dēwečky / řekl jí: Talitha kumi, genž se wylá dá: Dēwečko toběť prawijm / wstaň.

A wšaw ruku Dēwečky / řekl jí: Talitha Kumi / to jest / te / slyš wyládat / dziewečko (to / bje mowie) wstaň.

42. A hned wstala Dēwečka a chodila / a byla we dwanaťti letech. V ždělji se diwe nijn přewelkijm.

A nātychmāt dziewečka wstaw / chodila / a bowiem by / la we dwanaťti letech / y ždum / el si se z podstwiemem wielkim.

43. A přikázal jim přijiti / aby žádný o tom nezvěděl: V rozkázal jim dáti gijsti.

Čedy im wšelce zřkázal aby / tego žádný nie wiedzal / a řekl / aby mu dano co iešč.

1 וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיָּבֵא אֶל-אֶרֶץ
מִלְדָּתוֹ וַיְבֹנֵא אַחֲרָיו תַּלְמִידָיו׃

Poi uscì di lì, e venne sene ne la sua patria, et suoi discipoli lo seguivano.

2 וַכֵּד הָיְתָה שַׁבָּתָא שְׂרִי
לְמַלְכוּתוֹ בְּכַנּוּשָׁתָא וְ
וּסְגִינָא דְשִׁמְעוֹ אֶתְדַּמְרוּ
וְאִמְרוּ הוּא אֵימָכָא לָהּ
הָלִין לְהַנְגָא וְאִידָא הִי
חֲכָמָתָא דְאַתִּיהֲבֵרָא לָהּ
דְחִילָא דְאִין הָלִין ב
בְּאִידָהּ יְהוּדָא׃

E come fu venuto il Sabbato, cominciò ad insegnar ne la sinagoga: e molti che l'udivano sene stupivano, dicendo, D'onde vengono à costui queste cose? e che sapientia è questa che gli è data? e tali virtù che si fanno per le sue mani?

3 לֹא הִיא הָיָא נַגְדָא
בְּרָה דְּמִרְיָם וְאַחֲוָהּ
דִּי־עֲקֹב וְדִי־יֹסֵפֶס וְדִי־הֲוֵיָא
נְדָשְׁמֵעוֹן וְלֹא הִיא אֲחִינֹתָהּ
תָּנוּ לִנְתּוֹ וּמִתְבַּשְׁלִין הוּוּ
בָהּ׃

Non è costui quel fabro, figliuol di Maria, fratello di Iacopo, e di Iosef, e di Iudà, e di Simone? e le sue forelle non sono elle qui appresso di noi? Et erano scandalizzati di lui.

4 וְאִמְרָ לְהוֹן יֵשׁוּעַ לִית
נְבִיאָ דְשַׁעֲרֵי אֶלְיָא אֹן
בְּמִדְיָנִתָהּ וּבֵית אֲחִינֹתָהּ
וּבְכִנְיָתָהּ׃

Allor Iesv dicenu loro, Non è Profeta che sia dishonorato, senon ne la patria sua, e tra i suoi parenti e ne la sua famiglia.

5 וְלֹא מִשְׁכַּח הוּא דִּי־עֲבָד
תָּמוֹן אַרְיָ לֹא חַד חִילָא
אֶלָּא אֹן דְּעַל כְּרִינְהָ
קָלִיל סָם אִידָהּ וְאַסִּי׃

E così non potè fare lui alcuna virtù, senon che guarì alcuni pochi ammalati, ponendo le mani sopra essi.

6 וּמִתְדַּמְרָ הוּוּ ב
בְּחִסְרוֹת הַיְמִינוֹתָהוֹן וְ
וּמִתְפַּרֵּךְ הוּוּ בְּכִוְרֵי
בְּד מִלְּךָ׃

E marauigliauasi de la loro incredulità: & andauasene per le ville che erano d'attorno, insegnando.

1 וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיָּבֵא אֶל-אֶרֶץ
מִלְדָּתוֹ וַיְבֹנֵא אַחֲרָיו תַּלְמִידָיו׃

Y Salió de allí, y vino à su tierra, y siguieronlo sus discipulos.

2 וּבְאִשֶּׁר הָיְתָה הַשַּׁבָּת הַחֵל
בְּעֵדָה לְלַמֵּד וְלִבֵּי שׁוֹמְעִים
חָרְדוּ לֵאמֹר מֵאֵינָהּ לְהָלִין אֵלָּה
דְּמָה חֲכָמָה אֲשֶׁר גָּתְנָה לֹו כִּי
הַבּוֹחֹת בְּאֶלָּה בִּידָיו נַעֲשֶׂה׃

Y llegado el Sabbado, comenzó à ensennar en la Synoga: y muchos oyendolo estauan atonitos (de su doctrina) diziendo, Dedonde tiene este estas cosas? y que fabiduria es esta que le es dada? y tales marauillas que por sus manos son hechas?

3 הֲלֹא זֶה הוּא הַחֹרֶשׁ בֶּן-
מִרְיָם אַחִי יַעֲקֹב וְיֹסֵפֶס וְיְהוּדָה
וְשִׁמְעוֹן וְהֵלֵא תְהִי־לָהּ אֲחִינֹתָיו
כִּי עֲמָנוּ וַיִּבְשְׁלוּ בָּהּ׃

No este el carpintero, hijo de Maria, hermano de Iacobo, y de Iosef, y de Iudas, y de Simon? No estan tambien aqui con nosotros sus hermanas? Y eicandalizauan se en el.

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כִּי לֹא
יֵשׁ נְבִיא צֵעִיר כִּי אִם בְּאֶרֶץ
מִלְדָּתוֹ וּבְאֲחֻתּוֹ וּבְבֵיתוֹ׃

Mas Iesus les dezia, No ay propheta des honrrado fino en su tierra, y entre sus parientes, y en su casa.

5 וְלֹא יוֹכֵל שָׁם גַּם אֶחָד כִּי
לַעֲשׂוֹת כִּי אִם לְמַעֲטִים
חֻלִּים שָׁם אֶת-יָדָיו עַל־הֶם
וַיְרַפֵּם׃

Y no pudo allí hazer alguna marauilla: solamente sanó vnos pocos enfermos poniendo sobre ellos las manos.

6 וַיְתִמָּה עַל-חֲסֹר אֲמוּנָתָם
וּמִתְהַלֵּךְ בְּכִנּוֹת הָעָרִים סְבִיב
מִלְּמָד׃

Y estaua marauillado de la incredulidad de ellos: y rodeaua las aldeas de alderedor ensennando.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκῆθρον, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀναλίσκουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Après il partit de là, & vint en son pais: & les disciples le suiuyoyent.

2. Καὶ ἡγομένης σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκει, καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πῶς ἔστι ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ὅτι καὶ δύναμις τριαύται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.

Et quand le Sabbat fut venu, il se print à enseigner en la synagogue: & beaucoup de ceux qui l'oyoyent, s'elloyoyent, disans, D'où vient ces choses à ceulx-ci? & quelle est ceste sagesse qui lui est donnée? que mesmes telles vertus se font par ses mains?

3. Οὐχ ἔστις ἐστὶν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφοῦ τῷ Ἰακώβῳ καὶ ἰωσή, καὶ ἰούδα καὶ σίμων, καὶ ἔστιν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε περὶ ἡμᾶς; καὶ ἐσκωδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

Cestui-ci n'est-il pas charpentier? fils de Marie, frere de Iaqués, & de Iosés, & de Iude, & de Simon? les sœurs aussi ne sont-elles pas ici parmi nous? Et ils estoient scandalizés de lui.

4. Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι περὶ τῆς ἀπμ. εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενεῖς, καὶ ἐν τοῖς οἰκίαι αὐτοῦ.

Adonc Iesus leur dit, Vn Prophete n'est sans honneur, sinon en son pais, & entre les parens, & ceux de la famille.

5. Καὶ οὐκ ἠδυνάμην ἐκὰς ἀδελφῶν δυνάμην ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἑθερῶν τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν.

Et il ne peut faire la aucune vertu, si non qu'il guerit quelque peu de malades, leur ayant imposé les mains.

6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπίστιαν αὐτῶν, καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

Et s'esmerueilloit de leur incredulité: & tornoüyait à l'entour des bourgades, enseignant.

ET egressus inde, abiit in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui.

After warde he departed thence/ and came into his owne country/ and his disciples followed him.

2. Et facta sabbatho coepit in synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?

And when the Sabbath was come/ he began to teach in the Synagogue/ and many that heard him/ were astonished/ and sayde from whence hath he these things? and what wisdom is this that is giuen vnto him/ that euen such great workes are done by his hands?

3. Nonne hic est faber filius Mariæ frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simonis? nonne & sorores eius hæc nobiscum sunt? & scandalizabantur in illo?

Is not this the carpenter Maries sonne/ the brother of James and Ioses/ & of Iuda and Simon? and are not his sisters here with vs? And they were offended in him.

4. Et dicebat illis Iesus, Quia non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua.

Then Iesus said vnto them/ A Prophet is not without honor/ but in his owne country/ and among his owne kindred/ and in his owne house.

5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere: nisi paucos infirmos impositis manibus curavit.

And he could there do no great workes/ save that he layd his hands vpon a few sicke folke/ and healed them.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum: & circuibat castella in circuitu docens.

And he marvelled at their vnbellesse/ and went about by the townes on euery side/ teaching.

Vnd er gieng auß von dannen/ vnd kam inn sein Vaterland/ vnd seine Jünger folgten ihm nach.

De hand gieck yd der fra/ oc kom til sit Jæderne Land/ oc hans Disciple fulde hannem effter.

2. Vnd da der Sabbath kam/ hub er an zu lehren in ihrer Schule. Vnd vil die es höreten/ verwunderten sich seiner lehre/ vnd sprachen: Woher kombt dem solches? vnd was Weißheit ist/ die im gegeben ist/ vnd solche Thaten/ die durch seine hende geschehen?

De der Sabbathen kom/ begynnte hand at lære i deris Schole. De mange som det hørde/ forundrede sig paa hans Lærdom/ oc sagde/ Hueden haaffuer hand saadant? oc huad visdom er det/ som hannem er giffuen/ oc saadane vnderlige Gerninger/ som ske ved hans Hender?

3. Ist er nicht der Zimmerman/ Marie Son/ vnd der Bruder Iacobi vnd Ioses/ vnd Jude vnd Simonis? Sind nicht auch seine Schwester allhie bey vns? Vnd sie ergersten sich an ihm.

Er hand icke en Tømmemand/ Marie son/ oc Iacobi/ oc Ioses/ oc Jude/ oc Simonis broder? Ere icke oc hans Søstere her hos oss? De de forargede sig paa hannem.

4. Iesus aber sprach zu ihnen: Ein Prophet gilt nirgent weniger denn im Vaterland/ vnd daheim bey den seinen.

Men Ihesus sagde til dem/ En Prophete geller ingen sted mindre/ end i Jæderne landet/ oc hieme hos sine.

5. Vnd er kondt alsda nicht ein einige That thun/ on wenig Siechen legget er die hende auff/ vnd heilet sie.

De hand kunde icke gøre der en eneste vnderlig Gerning/ Vden nogle faa Siuge sagde hand Henderne paa/ oc helbredede dem.

6. Vnd er verwunderte sich ihres vnglaubens/ vnd er gieng omher in die Flecken im freiß/ vnd lehrete.

De hand forundrede sig paa deris vantro/ De hand gieck alle vegne trint omkring i Byerne/ oc lærde.

Ehdy wyszed odtud/ szed do Waszci swę: y szli za nim Wędlniych geho.

Y wyszedszy z tamtąd/ przyşedł do oyczyzny swęj/ a za nim szli żwolennicy iego.

2. A kdyż bysło w Sobotu/ počal wćiti w Szkole/ a mnoży szlysszyce diwili se wćeni geho/ řkauce: Odkud tento má tyto wśecty wěcy? a yaka gest maudrost geho kteraž gest dána genu? a diwowe takowij kterijž se děgj řkrze ruce geho?

A gdy przyşedł Sabáth/ počzał weszyc w bożnicę/ a wiele ich szuchaiac zdumiewali się y mówili/ Skądże ten to ma? a co za mądrość ktora dana jest temu/ iż też cuda takie dzieła się przez ręce jego?

3. Wśak tento gest Tesá syn Marye/ bratr Jakubow/ a Jozeffow/ Jūdow/ a Symonow? Wśak y Sęsyn geho zde s nami gśau? Y horřly li se na něm.

Żali to nie on cięśk ktery jest syn Maryey/ brat Jakubow y Jozey/ Judasow y Symonow? Żaż nie mąś w nas y siostr jego? y obrazali się w nim.

4. A Gezijs gim prawil/ że neni Prorok bez poctiwosti/ gedině w waszci swę/ a w rodině swę/ a w domu swém.

Thedy mowil ku nim Jezus/ Żaden Prorok nie jest beże cęci chybá w oyczyźnie swęj/ a miedzy krewnymi y w domu swóim.

5. Y nemohl tu znamenij řádněho wćiniti/ gedině málo nemocnych/ wřkládage na ně ruce/ wřdrawil.

A nie mogli tu znamienij řádněho wćiniti/ gedině málo chorych wřkládaiac nań ręce wřdrawil.

6. Y podiwil se pro gegich newěru. Y obcházal okolo po Wěsteřkách wće.

A dziwował się niedowiaręstwu ich/ y chodził po wśiach okół liczných ná u cęziac.

ו
7 וַיִּקְרָא לָהֶם עֶשְׂרֵיתָה
וְשָׁרֵי דִישְׁדֵּר אֲבוּן תַּרְוִין
תַּרְוִין וַיַּחֲבֵל לָהֶן שׁוּלְטָנָא
עַל רוּחָא שְׁנַבְתָּא דִּנְבָקוֹן:

E chiamò ancora i dodici a se, e cominciò a mandarli a due a due, e dette lor potestà sopra gli spiriti immondi.

8 וַיְבָקֵר אֲבוּן דָּלָא וַיִּשְׁקֻלוּ
מִדָּם לְאֹרְחָהֶם אֵלָא אֵין
שְׁבָטָא בְּלַחוּד לְאֹרְחָהֶם
וְלֹא לְחִמָּא וְלֹא נְחֻשָׁא
בְּפִיסְיָהוֹן:

Et commandò loro che non togliessero alcuna cosa da portar per camino, se non vn baston solamente, non tassa, non pane, non denari ne la cintura.

9 אֵלָא יִסְאֲבוּן שְׁלָרָא
וְלֹא יִלְבָּשׁוּן תַּרְתִּין כ
כּוֹתְנִין:

Ma si calzasseno di sandali, e non si vestisseno di due veste.

10 וַאֲמַד לָהֶן לֵאמֹר
בֵּיתָא דְּעֵאלִין אֲנִיתוּן תַּמּוּן
הוּוּ עֹד מָא דִּנְבָקוֹן
אֲנִיתוּן מִן תַּמּוּן:

E dicena loro, Donunque voi entrate in vna casa, restateci li usque a tanto che voi vene partiate.

11 וְכָל מוֹ דְּלֹא יִקְבְּלוּנְכוֹן
וְלֹא יִשְׁמְעוּנְכוֹן מִגֵּר
דִּנְבָּדוֹן אֲנִיתוּן מִן תַּמּוּן
בְּצִוִּי חֵלָא דְּבִתְחִתְנִי
דִּרְגָּלִיכוֹן לְסִהְדוּתָהוֹן ו
וַאֲמִין אֲמַר אֲנִי לָכוֹן
דִּיִּהְוֹנָא גִיח לְסָדוּם ו
וְלַעֲמוּרָא בִּינְמָא אֵין
לְמַדִּינָתָא הִי:

Et tutti quelli che non vi riceveranno, ne vi odiranno, partendoti di li, scotete la poluere che è sotto i vostri piedi, in testimonio ad essi. Io vi dico in veritá che quei di Sodoma e Gomorra saranno piu dolcemente trattati nel di del giuditio, che quella tal città.

12 וַיִּבְקֹוּ הוּוּ וַאֲכִרְוּ ד
דִּיתוּבָכוֹן:

Et essi andati via, predicauano che si rauue desseno.

ו
7 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי
לְשֵׁלַח אֹתָם שְׁנַיִם שְׁנַיִם
וַיִּתֵּן לָהֶם שְׁלֹטוֹן עַל־רוּחֹת
הַטְּמֵאוֹת:

Y llamò a los Doze, y començolos a embiar de dos endos: y dioles potestad contra los espiritus immundos.

8 וַיִּצְוֵה לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁאוּ
בְּדֶרֶךְ כִּי־נֶחֱם אֶת־מִטָּה לְבִדּוֹ
וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא לֶחֶם וְלֹא
בִּמְזוֹר נְחֻשָׁת:

Y mandoles que no lleuassen nada para el camino: sino solamente vn bordon, ni alforja, ni pan, ni dinero en la bolsa.

9 כִּי־נֶחֱם לְהִנְעִיל אֶת מְנַעְלֵיהֶם
וְלֹא לְלַבֹּשׁ שְׁתֵּי־כְתָנֹת:

Mas que calzassen çapatos: y no vistieffen dos ropas.

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵם קְבוּאָה
בֵּיתָה שְׁבוּ שָׁם עַד־כִּי תִצְאוּ
מִשָּׁם:

Y deziales, En qualquier casa que entrades, posad alli hasta que salgays de alli.

11 וְכָל אֲשֶׁר לֹא יִקְחוּ אֹתְכֶם
וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֹתְכֶם צֵאוּ מִשָּׁם
וְתִנְפְּצוּ גַם אֶת־עֵפֶר אֲשֶׁר
תַּחַת רַגְלֵיכֶם לְעֵדוּת לָהֶם אֲמִין
אֲנִי אֹמֵר לָכֶם נִדְּבָה תְּהִיָּה
לְסָדוּם וְעֵמֹרָה בַּיּוֹם דִּין מַעֲרִיר
הַזֶּה:

Y todos aquellos que no os recibieren, ni os oyeren, saliendo de alli, sacudid el polvo que está debaxo de vuestros pies en testimonio a ellos. De cierto os digo, que mas tolerable será el castigo de los de Sodoma, o de los de Gomorrha el dia del juyzio, que el de aquella ciudad.

12 וַיֵּצְאוּ וַיִּקְרְאוּ לְעֵשׂוּתָם
תְּשׁוּבָה:

Y saliendo, predicauan, que hiziefen penitencia.

7. Καὶ προσκαλήτη τὰς δώδεκα, καὶ ἡρξάτο αὐτὰς δύοσὶν ἑκάστω δύοσ, καὶ ἐδίδου αὐταῖς ἐξουσίαν τῶν πνεύματων τῶν ἀκαθάρτων.

Adonc il appela les douze, & comença de les enuoyer deux à deux, & leur donna puissiance sur les esprits immondes.

8. Καὶ παρήγγειλεν αὐταῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ράβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλᾶν.

Et leur commanda de ne rien prendre pour porter sur le chemin, si non vn balton seulement: ne malette, ne pain, ne monnoye en leur ceinture.

9. Ἀλλ' ὑποδιδιδόμενοι σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσασθε δύο χιτῶνας.

Mais qu' ils fussent chaussés de souliers, & qu' ils ne se vestissent point de deux robes.

10. Καὶ ἔλεγεν αὐταῖς, ὅτι· εἰς οἰκίαν εἰσέλθῃτε, καὶ μὴ ἐξέλθῃτε ἕως ἃν ἐξελεῖτε ἐκεῖθεν.

Il leur disoit aussi, En quelque part que vous entrerez en vne maison, de meurez y iusqu' à tant que vous partiez delà.

11. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δεξάντο ὑμᾶς, μηδὲ ἀκέσωσιν ὑμᾶς, ἐκπαύετε τὴν χεὶρ τὴν ὑποκάτω τοῦ ποδὸς ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὡς ἐκτίθηται σὺν δόμοις ἡ γομόρροις, ὅτι ἡμέτερά κείνη, ἢ τῆ πόλεως ἐκείνης.

Et tous ceux qui ne vous receurent, & ni vous orront, en partant de là, secouez la poudre de dessous vos pieds, en tesmoignage contre iceux. En verité ie vous di, que ceux de Sodome & Gomorrhe seront plus tolerablement traittes au iour du iugement que ceste ville-la.

12. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι.

Eux donc estans partis prescherent qu' on s'amendait.

7. Et vocavit duodecim:
& cepit eos mittere binos,
& dabat illis potestatem spi-
rituum immundorum.

And he called the twelve / and be-
gan to send them two and two / and ga-
ue them power ouer vncleane spirites.

8. Et praecepit eis ne quid
tollerent in via, nisi virgam
tantum, non peram, non pa-
nem, neque in zona æs.

And commanded them / that they
shoulde take nothing for their iourney /
saue a staffe onely: neither scrip / nei-
ther bread / neither money in their gird-
les.

9. Sed calceatos sandaliis,
& ne induerentur duabus
tunicis.

But that they shoulde be shod with
sandales / and that they shoulde not put
on two coats.

10. Et dicebat eis, Quo-
cunque introieritis in do-
mum: illic manete donec
exeat inde.

And he saide vnto them / wherefore-
uer ye shall enter into a house / there abide
till ye depart thence.

11. Et quicunque non re-
ceperint vos, nec audierint
vos: exeuntes inde excuti-
te pulverem de pedibus ve-
stris in testimonium illis. (A-
men dico vobis, tolerabilius erit
Sodomis aut Gomorrhis in die
iudicii, quam civitati illi.)

And whosoever shall not receive
you / nor heare you / when ye depart
thence / shake of the duste that is vnder
your feete / for a witnesse vnto them.
Verely I say vnto you / It shall be eas-
ier for Sodom / or Gomorra at the
day of iudgement / then for that citie.

12. Et exeuntes prædica-
bant ut poenitentiam age-
rent.

And they went out / preached / that
men should amend their liues.

7. Vnd er berieff die zwölffe / vnd
hub an / vnd sandte sie / ja zwen vnd
zwen / vnd gab ihnen macht über die
vnsaubern geister.

De hand fremkallede de Tolff / oc begynne / oc
sende dem / ia tho oc tho / oc gaff dem mact offuer de
wrene Xander.

8. Vnd gebot ihnen / daß sie nichts
bey sich trügen auff dem wege / denn
allein einen stab / keine tasche / kein
brodt / kein gelt im gürtel.

De bod dem / At de skulde inted bære mer sig paa
venen / Vden alene en Staff / en Taske / en Brød / en
Pendinge i belter.

9. Sondern weren geschucht / vnd
daß sie nicht zwen Röcke anzögen.

Men skulde haffue sto paa / oc icke sør e dem i tho
Kiorte.

10. Vnd sprach zu ihnen: Wo ihr
inn ein hauß gehen werdet / da blei-
bet innen / biß ihr von dannen ziehet.

De hand sagde til dem / Huor som i gaa vdi ic
huß / bliffuer der inde / indtil i reyse der fra.

11. Vnd welche euch nicht auffnemen
noch hören / da gehet von dannen her-
aus: vnd schüttelt den staub ab von
euren füßen / zu einem zeugniß
über sie. Ich sage euch warlich / es
wirdt Sodom vnd Gomorren am
jüngsten Gerichte trüglicher erge-
hen / denn solcher Stadt.

De huilcke eder icke anamme oc en høre / Da ga-
ar der vd fra / oc røster støffuen aff eders Føder / til ic
vidnißbyrd offuer dem. Jeg siger eder sandelige / Det
skal gaa lideligere til met Sodom oc Gomorra paa
den yderste Dom / End met saadan en Stad.

12. Vnd sie giengen auß / vnd præ-
digten man solte busse thun.

De de ginge vd / oc predickede / At man skulde be-
dre sig.

7. A swolaw Dwanacte /
počal ge pošylati po dwau / a
dal gim moc nad duchy nečis-
stými.

Tedy wezwat onych dwunas
sće / y počał ie po dwu rozsyłać /
dawiac im moc nad duchy nie-
czystymi.

8. A přikázal gim / aby ni-
čehož nebrali na cestu / gedi-
ně toliko hůl: ne mossny / ne
chlewa / ani na pase peněz.

A rokázał im aby nič z soba
ná droge ne bráli tedno tyľko la-
ste / ani sumec / ani chlewa / ani pie-
niczy w trzosię.

9. Ale obutě nohy mage w
sřewice / a aby se neoblačeli
we dvě Sufne.

Ale ižby sie obuli w trzewiki /
a iž by nie obloczyli dwu sukien.

10. A prawil gim: Kdežko-
li wegdecie do domu / tu ostań-
te / dokudž newygdecie odtud.

Jakym do nich mowil / Gdzie-
kol wiek wnidziecie do domu /
tam mieścaycie aź sie z tamtad ru-
szyć.

11. A kdožbykoli wás ne-
přijali / ani wás slyšeli: wy-
gdauce odtud / wyprazte prach z
nohy wasšich / na swědecwii
gim. Bistě prawim wám:
Leh tegij bude Sodomstym
a Gomorstym w den Sau-
dny / nežli Wřstu tomu.

A ktorzyby wás kolwiek nie
przyi mowali / ani wás słuchali /
wyssedzy z tamtad / otrzećcie proch
z thory iest pod nogami waszemi
ku przeswiedczeniu ich: Jāpraw-
de powiedam / Lżej będzie Sodo-
mie y Gomorze w dzień sadny / a
niż miastu onemu.

12. Tedy wyszedše kázali
aby pokánij činili.

A tak oni wyszedszy / opowie-
dali ludziam aby sie wznałi.

13 וַשְׂאֵרָא סִגְיָאָא מִפְּקִין
הוּוּ וּמִשְׁחִין הוּוּ בְּמִשְׁחָא
כְּרִיָּהּ סִגְיָאָא וּמִאֲסִין
הוּוּ :

*E scaccianano molti demonij, & un-
gemano con olio molti infermi, & sanan-*
uagli.

14 וַשְּׁמַע הִרְוֹדֵס מַלְכָּא
עַל יִשְׁוִיעַ אֶתִּידַע הָנָא לֵה
אִיר שְׁמָהּ וְאִמְרָהּ הָנָא יוֹחָנָן
מִעֲמֻדָּנָא קָם מִן בֵּית
מִיתָא מְטוֹל הָנָא חִילָא
מִסְתַּעְרִין בֵּהּ :

*Hor il Re Herode venne ad intender
di Iesv (percioche il suo nome era gia
manifesto) e disse, Quel Giovanni che
battesaua, è risuscitato da morte, e però
le virtù operano in lui.*

15 אֲחֵרִיָּא אֶמְרִין הוּוּ
דְּאֵלִיָּא הוּוּ וְאִמְרָהּ דְּנִבְיָא
הוּוּ אִין חַד מִן נְבִיָּא :

*Altri diceuano, Egli è Elias: & altri di-
ceuano, Egli è vn Propheta: o come vno
de Profeti.*

16 כִּד שְׁמַע דִּין הִרְוֹדֵס
אֶמְרָהּ יוֹחָנָן הוּוּ דְּאֵלִיָּא
בְּסִקָּתָא רִישָׁהּ הוּוּ קָם מִן
בֵּית מִיתָא :

*Ma Herode hauendone udito, disse,
Questo è Giovanni che io decapitas: egli è
risuscitato da morte.*

17 הוּוּ אִיר הִרְוֹדֵס שְׂדֵר
הָנָא אֲחֵיהּ לְיוֹחָנָן
וְאִמְרָהּ בֵּית אֲסִירָהּ
מְטוֹל הִרְוֹדֵס אֲנִתָּהּ
פִּילִיפּוֹס אֲחֵיהּ הִי דְּנִסְבָּ :

*Percioche esso Herode hauena gia
mandato a pigliar Giovanni, & a legar-
lo in prigione, per cagion d' Herodias,
moglie di Filippo suo fratello: conciosia che
egli se l' hauena presa per moglie.*

18 אֶמְרָהּ הָנָא אִיר יוֹחָנָן
לְהִרְוֹדֵס דְּלֵיָּא שְׁלִיטָה
דְּתַסְבָּ אֲנִתָּהּ אֲחֵיהּ :

*Imperoche Giovanni diceua ad He-
rode, Non t'è lecito hauerla moglie del
tuo fratello.*

19 הִי דִּין הִרְוֹדֵס לְחִימָא
הָנָא לְהוֹצִיָּא הָנָא
לְמִקְטִילָה וְלֵא מִשְׁכַּחַתָּ
הָנָא :

*Per il che Herodias gli ponena infi-
die, & volena farlo morire: ma nō potena.*

13 וַשְּׂרִים רַבִּים הוֹצִיָּאוּ
וַיִּמְשְׁחוּ בְּשֶׁמֶן חוֹלִים רַבִּים
וַיִּרְפְּאוּם :

*Y echauan fuera muchos demonios, y vngi-
an con olio à muchos enfermos, y sanauan.*

14 וַיִּשְׁמַע מֶלֶךְ הִרְוֹדֵס כִּי שְׁמוֹ
הוּלָךְ וְגָדוֹל וַיֹּאמֶר כִּי יוֹחָנָן
הַטָּבֵל בְּמַתִּים קָם וְעַל־כֵּן
בָּעָלוּ הַכַּחֲשׁוֹת בּוֹ :

*Y oyó el rey Herodes la fama de Iesus. por-
que su nombre era hecho notorio, y dixo, Ioan
el que baptizaua, ha resuscitado de los muertos?
y portanto virtudes hazen en el.*

15 וַאֲחֵרִים אֶמְרוּ כִּי אֵלִיהוּ
יֵשׁ הוּא וַאֲחֵרִים אֶמְרוּ כִּי
נְבִיא הוּא אֹן כֹּאֲחֵד הַנְּבִיאִים :

*Otros dezian. Elias es, y otros dezian, Pro-
pheta es, o alguno de los prophetas.*

16 וּבְאֶשֶׁר שְׁמַע הִרְוֹדֵס אֶמְרָהּ
כִּי אֶשֶׁר נִשְׁאַתָּי רִאשׁוֹ מֵעַל־יָוִי
יוֹחָנָן זֶה הוּא הוּא קָם בְּמַתִּים :

*Y oyendolo Herodes, dixo, este es Ioan el-
que yo degollé: el ha resuscitado de los muertos.*

17 וְהוּא הִרְוֹדֵס שָׁלַח וַיִּתְּנֵם
אֶת־יוֹחָנָן וַיֹּאסֶר אוֹתוֹ בַּמַּטְרָה
בְּעִבּוֹר הִירְוֹדִית אֶשֶׁר פִּילְפּוֹס
אֲחֵיוֹ כִּי לְקַחָהּ :

*Porque el mismo Herodes auia embiado y
prendido a Ioan, y lo auia aprisionado en la car-
cel a caufa de Herodias muger de Philippo su
hermano: porque la auia tomado por muger.*

18 וַיֹּאמֶר יוֹחָנָן לְהִירְוֹדֵס כִּי
לֹא שׁוּיָה לָךְ לְקַחַת אֶת אִשְׁתִּי
אֲחֵיָּךְ :

*Porque Ioan dezia à Herodes, No te es licito
tener la muger de tu hermano.*

19 וְהִירְוֹדִית הַחֲרִישָׁה לֹא וַתֵּאָכֵלָה
כָּלָה לְהַרְגֵּתוֹ וְלֹא :

*Mas Herodias lo assechaua, y desseaua ma-
tarlo: y no podia.*

5.

13. Καὶ δαμόνια πολλὰ ἐξέβαλ-
λον, καὶ ἠλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρ-
ρώστους, καὶ ἐθεράπευσαν.

*Et ietterent hors plusieurs diables, &
oignirent d' huile plusieurs malades,
& les guerirent.*

14. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώ-
δης· φανερόν γάρ ἐστιν τὸ ὄνομα
αὐτοῦ καὶ ἤλθεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βα-
πτίζων ὡς νεκρῶν ἐγέρθη, καὶ διὰ
τῆς τοῦ ἐπεργοῦσθαι αὐτὸν αἰθυρίας ἐκ αὐ-
τοῦ.

*Or le roy Herode ne ouït parler (car
le mon d' icelui estoit fort celebre) &
dit, Ce Iehan qui baptizoit, est ressus-
cité des morts, & pourtant vertus
monstrent leur force en lui.*

15. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἡλίας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πρὸς Φητῆς ἐστίν.
(1) ὡς αὐτὸς πρὸς Φητῆς.

*Les autres disoyent, C' est Elie: Et
les autres disoyent C' est vn Prophete,
ou comme l' vn des Prophetes.*

16. Ἀκούσας δὲ ἡ ἡρώδης, εἶπεν·
ὅτι οὗ ἐγὼ ἀπεκεφαλίσθην ἰωάννην,
οὗτος ἐστίν· αὐτὸς ἐγέρθη ὡς νεκρῶν.

*Quand donc Herode eut entendu
cela, il dit, Cestui-ci est ce Iehan que j'
ai decapité: il est resuscité des morts.*

17. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης διαστεί-
λας, ἐκράτησεν τὸν ἰωάννην, καὶ ἐ-
δησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ· διὰ ἡρω-
δίδας τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸν ἐγάμη-
σεν.

*Car Herode ayant enuoyé ses gens,
auoit fait prendre Iehan, & l'auoit lie en
prison, à cause d' Herodias femme de
Philippe son frere pource, qu' il l' auoit
prinle en mariage.*

18. Ἐλθὼν γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώ-
δῃ, οἷον ἐκ ἐξέσθης ἔχειν τιτὴν γυ-
ναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

*Car Iehan disoit à Herode, Il ne t'
est pas loisible d' auoir celle qui est fem-
me de ton frere.*

19. Ἡ δὲ ἡρωδίας ἐνεῖχεν αὐτῷ,
καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ
ὅσα ἠδυνάσθη.

*Et pourtant Herodias en auoit à lui,
& desiroit de le faire mourir: mais elle
ne pouuoit.*

13. Et dæmonia multa eieciant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant.

And they cast out many devils: and they anointed many that were sick, with oyle and healed them.

14. Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptista reiturrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

When king Herode heard of him (for his name was spread abroad) and sayde: Iohn Baptist is risen againe from the dead: and therefore great workes are wrought by him.

15. Alii autem dicebant, Quia Elias est. Alii vero dicebant, Quia propheta est, quasi unus ex prophetis.

Other said: It is Elias: and some said: It is a Prophet: or as one of the Prophets.

16. Quo audito, Herodes ait, quem ego decollavi Iohannem, hic à mortuis reiturrexit.

So when Herode heard it: he sayde: It is Iohn whom I beheaded: he is risen from the dead.

17. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

For Herode himselfe had sent forth, and had taken Iohn: and bound him in prison for Herodias sake: which was his brother Philips wife: because he had married her.

18. Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

For Iohn sayde unto Herode: It is not lawfull for thee to have thy brothers wife.

19. Herodias autem insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.

Therefore Herodias had a quarrell against him: and would have killed him: but she could not.

13. Vnd trieben vil teufel auß/ vnd salbeten vil Siechen mit öle/ vnd machten sie gesund.

De de dresseu mange Dieffle vnd/ oc saluede mange Siuge met Öle oc helbredede dem.

14. Vnd es kam für den König Herodes (denn sein Name war nun bekandt) vnd er sprach: Johannes der Tausser ist von den todten auferstanden/ darumb thut er solche Thaten.

De der kom saar Herodes (thi hans Naffn vaar nu bekent) oc hand sagde Johannes den Dabere er opstanden fra de dæde/ der saare gær hand saadanne vnderlige Geringer.

15. Etliche aber sprachen: Er ist Elias. Etliche aber/ er ist ein Prophet/ oder einer von den Propheten.

De nogle sagde// Hand er Elias/ Men nogle/ Hand er en prophete/ eller en aff Propheterne.

16. Da es aber Herodes höret/ sprach er: Es ist Johannes den ich enthauptet hab/ der ist von den todten auferstanden.

Men der Herodes hørde det/ sagde hand/ Det er Johannes som ieg haffuer halsbugget/ hand er opstanden fra de Dæde.

17. Er aber Herodes hatte auß gesandt/ vnd Iohannem gegriffen/ vnd ins gefengniß gelegt/ vmb Herodias willen/ seines Bruders Philippi Weib/ denn er hatte sie gefrenet.

Thi Herodes haffde vdsent/ oc greb et Iohannem/ oc lagd hannem i Fængzel/ for Herodias/ sin broders Philippi Hustru skuld/ Thi hand haffde taget hende til ette.

18. Johannes aber sprach zu Herode: Es ist nicht recht/ daß du deines Bruders Weib habest.

De Johannes sagde til Herodes/ Det er icke ret/ at du haffuer din broders Hustru.

19. Herodias aber stellet ihm nach/ vnd wolt in tödten/ vnd kondt nicht.

De Herodias stod effter hannem/ oc vilde slaget hannem ihuel/ oc hun kunde icke.

13. A dabelstviij mnohá vymijstali/ a mazali Dlegem mnohé nemocné/ a byli vždra: wowáni.

A wyrzucali wiele dyábelst: wá/ a wilechorych oleytciem máz: sali/ y vždrawiali je.

14. Vyslyšal Herodes Král (neb bylo žgavně učiněno gměno geho) y prawił: Že Jan Křtitel wštal ž mrtwých/ a protož se dějij diwové křže něho.

To vlyšal Krol Herod (bo smie tego bylo slawne) y rzeł/ Jan on ktory křzil/ wštal ž mrtwých/ y dla tegož sie w nim ty mocy okazyia.

15. Giniy pař prawił/ Že gest Eliáš. A giniy/ Že gest Prorok/ aneb yáto geden ž Prorokuow.

A drudzy mowili/ Želiášci tho/ drudzy žáste powiedali/ Prorok jest/ abo ieden ž onych prorokow.

16. To vlyšaw Herodes/ řekl: Kterého gsem yá šial Jana/ tenť gest ž mrtwých wštal.

To vlyšac Herod/ rzeł/ Tenť jest Jan ktoregom dal šiac/ a onť ci wštal ž mrtwých.

17. Nebo Herodes byl pořlal a yal Jana/ a wřadil gen Žaláre/ pro Herodynadu man řelku Šilipa bratra řwěho/ neb gi byl poyal ža man řelku.

Abowiem ten Herod pořlal byl řolnierze y pořmal Janá pořdawřy go do wřezienia/ dla Žerodyády řony Šilipá brátá řwego řtory ja byl pořal ža řone.

18. Prawil byl řagistř Jan Herodesowi: Nřlussijř tobě miji man řelky bratra řwěho.

Bo Jan mowil řerodowi/ Nřie řluffy ábyř mial řone brátá řwego.

19. Herodynady pař byla leř řláda la proti němu/ a řřřřla gen ohřdlo připrawiti/ ale nemohla.

Řanala naň wařň řerodyás/ a řřřřla go řá mordowác/ ale nie mogla.

20. הַרְדֹּס צִיר הַחֵל הָיָא
מִן יוֹחָנָן עַל דִּירַע הָיָא
הַגְבֵּרָא הוּא וְדִיקָא וְקָדִישָׁא
וּמְגִשֵּׁר הָיָא לֵה וְסִינָתָא
שָׁמַע הָיָא לֵה וְעֵבֶד
וּבְסִינָתָא שָׁמַע הָיָא לֵה:

Perciò che Herode temea Giovanni, sapendo ch'egli era huomo giusto e santo, & hauendolo in reuerentia, & hauendolo & duto, faceua molte cose, & ascoltauale, & olentieri.

21. וְהָיָא יוֹמָא יְדִיעָא פֻּר
הַרְדֹּס בְּכִירָת יְלִידָהּ ח
חֲשִׁמִיתָא עֲבֵד הָיָא
לְהוֹרְבֵנָהּ וְלִבְלִירְבָנָהּ
וְלִדְיָשָׁא דְגַלִּילָא:

Ma venuto vn giorno opportuno, quando Herode faceva la cena del suo natale a i principi, & a i capitani, & a i primi de la Galilea.

22. וַעֲלָת בִּרְתָּהּ דְּהַרְדִּיא
רָקֶדַת וְשִׁפְרָת לֵה לְהַרְדֹּס
וְלֵא לִין דְּסִמְכִין עִמָּה ו
וְאָמַר מַלְכָּא לְטִלִיתָא
שְׂאֵלִי מִנִּי מִדָּם דְּעִבְנָהּ
אֲנִתִּי וְאֶתֵּל לָבִי:

La figliuola d'essa Herodiade entrò, e danzò: & essendo piaciuta ad Herode, & a quelli che sedeano insieme con lui a tavola, il Re disse à la fanciulla, Domandami cio che tu vuoi, che io tel darò.

23. וַיֵּמָא לֵה דִּמְדָּם ד
דְּתִשְׁאֲלִינִי אֶתֵּל לָבִי עַד—
מָא לְפִלְגָה דְּמִלְכּוּתִי:

E giuro lle, dicendo, Tutto quel che tu mi domanderai, io ti darò, infino à la metà del mio regno.

24. הִידִין נִפְקַת וְאָמַרְת
לְאִמָּהּ מִנָּה אֲשָׁא לִי וְהִי
אָמַרְתָּ לֵה רִישָׁה דִּיּוֹחָנָן
מִעֲמִדְנָה:

Et ella uscita fuore, disse à sua madre, Che domandaro io? & ella disse, la testa di Giovanni Battista.

25. וּמִיַּחְדָּא עֲלָת בְּבִטְלוּתָא
לִוְת מַלְכָּא וְאָמַרְתָּ לֵה
צְבִיָּא אֲנָא בְּהָדָא שְׁעָתָא
דְּתִתֵּל לִי עַל פִּינְכָּא רִישָׁה
דִּיּוֹחָנָן מִעֲמִדְנָה:

Allora ella rientrata subito con grande affectione al Re, gli domandò, dicendo, Io Voglio che tu mi dia incontinentemente in vn piatto la testa di Giovanni Battista.

20. כִּי הִרְדֹּס יָדָא אֶת־יוֹחָנָן
יֹדֵעַ כִּי הוּא אִישׁ צַדִּיק וְקָדוֹשׁ
וְצַרְפָּן וְשׁוֹמֵעַ אֹתוֹ רַבּוֹת
עָשָׂה וְחִפֵּץ לְשִׁמּוֹעַ אֹתוֹ:

Porque Herodes temia à Ioan, conociendolo varon justo y sancto: y teniale respecto, y obediendolo hazia muchas cosas: y oyalo de buena gana.

21. וַיְהִי יוֹם מוֹעֵד בְּאִשֶּׁר
הִרְדֹּס בְּיוֹם מוֹלֻדְתּוֹ עָשָׂה
מִשְׁתָּה לְשָׁלִישִׁי וּלְשָׁלִישִׁי אֲלָפִים
וְלִסְרֵגֵי־הַגָּלִיל:

Y viniendo vn dia oportuno enque Herodes, en la fiesta de su nacimiento, hazia cena à sus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

22. וּבְאִשֶּׁר בָּאָה בְּתָלָא בְּתָלָא
הִרְדִּית וְתַדְלָג וְתַדְצָה לְהִרְדֹּס
וְלִיּוֹשְׁבֵי שְׁלֶחָן וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְנַעֲרָה שְׂאֵלִי מִמֶּנִּי וְכָל־אִשֶּׁר
תִּשְׁאֲלִי אֶתֵּן לָךְ:

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que estauan con el à la mesa: el Rey dixo à la moça: Pideme loque quisières, que yo telo daré.

23. וַיֵּשְׁבַע לֵה מָה בְּקִשְׁתָּךְ
וַתִּנָּתֵן לָךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּתִי
וַתֵּצֵא:

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, hasta la mitad de mi reyno.

24. וַתֵּצֵא וַתֹּאמֶר לְאִמָּהּ מָה
אֲשָׁא לֵה וְהִיא אָמְרָה אֶת־דָּנָשׁ
יּוֹחָנָן הַטָּבֵל:

Y faliendo ella dixo à su madre, Que pediré? Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptista.

25. וּבָאָה פְתָאם בְּמַהֲרָה אֶל־
הַמֶּלֶךְ וַתִּשְׁאֲלֵה לְאִמָּר שְׂאֵלִי
הִיא לְתַנָּתֵן לִי מִידֵּ עַל־הַקָּעָרָה
אֶת־דָּנָשׁ יּוֹחָנָן הַטָּבֵל:

Entoces ella entró prestamente al Rey, y pidió, diciendo, quiero que aora luego me des en vn plato la cabeça de Ioan el Baptista.

20. Ο' γὰρ Ἡρώδης ἐφοβᾶτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ σωτήρει, αὐτὸν καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐπίφη, καὶ ἠδύως αὐτὸν ἤκουε.

Car Herode craignoit Iehan, sachant qu'il estoit homme iuste & saint, & l'auoit en reuerence, & l'ayant oui, faisoit beaucoup de choses, & le escoutoit volontiers.

21. Καὶ γιομμένης ἡμέρας ὁκαιρου, ὅτε Ἡρώδης τις γιομίσσις αὐτοῦ δῆπνοι ἐπὶ τῆς μεγάλῃς αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρῶτοις τῆς γαλιλαίας.

Mais vn iour estant venu opportun, que Herode faisoit le festin du iour de sa naillance aux grands seigneurs, & aux capitaines, & aux principaux de Galilee:

22. Καὶ εἰσελθούσης ἡ θυγατρὸς αὐτοῦ τῆς Ἡρώδης, καὶ ὀρχησμένης, καὶ δρᾶσισις τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνακαθήμενοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, τῷ κορασίῳ, αἰτήσιν με ὅ ἐαν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.

Et la fille d'Herodias estant entree, & ayant danst, & ayant pleu à Herode, & aulli à ceux qui estoient ensemble à la table: le roy dit à la ieune fille, Demande-moi ce que tu voudras, & ie le te donnerai.

23. Καὶ ὁμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὅ ἐαν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου.

Et lui iura, disant, Tout ce que tu me demanderas, ie le te donnerai, voire iusques à la moitié de mon royaume.

24. Ἡ δὲ ἐξελθούσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτοῦ, τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε, πλὴν κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc estant sortie dit à sa mère, Que demanderai-je? & elle dit, La teste de Iehan Baptiste.

25. Καὶ εἰσελθούσα ὁθέως μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλεῖα, ἠτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῶς ἐξ αὐτοῦ τῆς πίνακι πλὴν κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Et incontinent estant rentree avec grande affection vers le roy, elle lui fit requeste, disant, Je voudroy que tout à ceste heure, tu me donasses en vn plat la teste de Iehan Baptiste.

CAP. VI.

20. Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John/ knowing that he w^{as} a iust man/ and an holy/ and reuerenced him / and when he heard him / hee did many things / and heard him gladly.

21. Et cum dies oportunus accidisset, Herodes natalis sui cenam fecit principibus & tribunis & primis Galilæe.

But the time being conuenient / when Herode on his birth day made a banquet to his princes and capitaines / and chiefe estates of Galilee.

22. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the same Herodias came in and daunced / and pleased Herode / and them that sate at table together / the king said vnto the mai^{ty}de / Aske of me what thou wilt: and I will giue it thee.

23. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he swa^{re}d vnto her / Whatsoeuer thou shalt aske of me / I wil giue it thee / euen vnto the halfe of my kingdome.

24. Quæ cum exisset, dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptistæ.

So she went forth / and said to her mother / What shall I aske? And she said / John Baptists head.

25. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens, Volo, ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistæ.

Then she came in straight way with haste vnto the King / and asked / saying / I woulde that thou shouldest giue me euen nowe in a charger the head of John Baptist.

Das VI. Capitel.

20. Herodes aber forchte Johaⁿem/ denn er wuste / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwar^{et} ihn / vnd gehorchet ihm inn vilen sachen/ vnd höret ihn gerne.

De Herodes fröctede Johannem / chi hand vifte / at hand vaar en from oc hellig Mand / oc hand forvarede hannem / oc lydde hannem i mange Sager / oc horde hannem gerne.

21. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff seinen Jarstag ein Abendmal gab / den Obersten vñ Hauptleuten vnd fürnemsten in Galilea.

De det kom en beleylig dag / At Herodes gjorde de Hoffuerste oc Hoffuismendene oc de Ypperste i Galilea / ic Gestebud / paa sin Jar sdag.

22. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tanckete / vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die antisch sassen. Da sprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dir^s geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind / oc danckede / De det behagede Herodes vel / oc dem sade til bordz. Da sagde Kongen til Pigen / Ved aff mig hvad du vilt / ieg wil giffue dig det.

23. Vnd schwur ihr einen eid / was du wirst von mir bitten / wil ich dir geben / biß an die helffte meines Königreichs.

De hand soer hende en Eed / Huad du beder aff mig / vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24. Sie gieng hinaus vnd sprach zu ihrer Mutter: Was soll ich bitten? Die sprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun gief hen vd / oc sagde til sin Moder / Huad skal ieg bede om? Hun sagde / Johannes den Døberis hoffuit.

25. Vnd sie gieng bald hinein mit eile zum Könige / bat vnd sprach: Ich will daß du mir gebest / iest so bald auff einer Schüssel / das Haupt Johannis des Tauffers.

De hun gief strax hastelige ind til Kongen / bad / oc sagde / Jeg vil / at du skalt nu strax giffue mig / paa et Sad / Johannes den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20. Nebo Herodes obával se Jana / věda gen byti muže spravedlivého a Swatého: y ssetřijval ho / a wyslychage gen mnohě věcy činil / a rád ho poslauchal.

Abowiem Herod obawal sie Janá / wiedzac ze byl muž spráw^ý edliwy y swiety / a miał go w wieczności / a słucháac go / wiele czynil / y słuchał go rád.

21. A gdn^ý se den přijhodný přitrefil / Herodes pamatuge den swého narození / učinil Večeři knížatuum / a Břeⁿdníkuom / a prwnijm z Galilee.

Gdy thedy byl dzien po temu / gdy Herod w dzien narodzenia swoiego spráw^ýil wiecez^ęza ná p^řesny swote / ná rotni strze / y ná p^řez dnicy se w Galilei^ę.

22. A gdn^ý wessla dcera t^ě Herodnyady a tancowala / li^š bylo se Herodesowi y spolu ho^zdowní^štám. Y řekl Král D^ěwěce: Pros mne zač chceš / a dam tobě.

Thám gdy przysła dzieńka o^zney Herodnyady / tancowála / y spodobála sie Herodowi / y innym spolu siedzacym / y rzekł Król D^ěwie: Proś mie ocz chcesz / a dam tobie.

23. Y přisáhl gi / že začkoli prosyti budeš / dam tobě / by pak bylo polowice království mého.

Y przysiągl iey / Oczkolwieć mie prosić będzie / dam ci / a^z y do polowice królestwa mego.

24. Kterážto řdn^ý wysla / řekla mateři své: Zač budu prosyti? A ona řekla: Za hlavu Jana Křtitele.

Ale ona wysledy / rzekla mātce swey / Oczjemam prosić / a ona iey powiedziáta / O glowe Janá Křticiela.

25. A řdn^ý wessla hn^{ed} schwáta nijm t^ě Králi / prosyla ho / řkauc^ý: Chey aby mi dal hn^{ed} na mije hlavu Jana Křtitele.

Arhať ona nátychmiasť wfed^ý sy vmyslne do Krála / prosila mowiac / Teraz m^ýž chce abyś mi dal ná mije glowe Janá Křticiś el.

1

26 וּכְדִית לֵה סָגִי לְמַלְכָּא
מְטוֹל דִּין מוֹמְתָא וּמְטוֹל
סְבוּיָכָא לֹא צָבָא דִּיגְלוּיָהּ:

Di che il Re fu mal contento, nondimeno per cagion del giuramento e di quelli che sedevano con lui à tavola, non se volse desfare.

27 אֶלָּא מִחֲדָנָא שְׂדֵר
מַלְכָּא סְבוּקִלְטָרָא וּפְקֹד
דִּינִתָּא רִישָׁהּ דִּיחֲזָנָא וְאוֹל
פְּסָקָהּ רִישָׁהּ דִּיחֲזָנָא בֵּית
אַסִּירָנָא:

E mandò subito il carnesfice, e comandò che portasse la testa d'esso Giouanni. Et egli andò, e decapitollo ne la prigione.

28 וְאַתִּי בְּפִינְכָא וְיִהִב
לְטִלְיָתָא וְהִי טִלְיָתָא יִהִבָּת
לְאַמָּה:

E portò la sua testa in vn piatto, e dettela à la fanciulla, e la fanciulla la dette à sua madre.

29 וְשִׁמְעוֹ תִּלְמִידוּהִי ו
וְאַתּוּ שְׁקִלוּ טִלְיָהּ וְסָמְרוּ
בְּבֵית קְבוּרָתָא:

Quando i suoi discipoli hebbero ciò udito, vennero, e portaron via il suo corpo, e poserlo in vn monumento.

30 וְאַתְּכִפְשֵׁי טִלְיָתָא לְוֹת
יְשׁוּעַ וְאַמְרוּ לֵה כֹּל מִנֵּי
דְּעִבְדוּ וְכָל מָא דְּאַלְבּוּ:

Gli Apostoli poi si ricondussero à Iesus, e raccontorongli tutte le cose, e quelle che hauerano fatte, e quelle che hauerano insegnate.

31 וְאַמְרָ לְהוֹן תּוֹ לָכוּן
גְּאוּל לְדִפְרָנָא בְּלַחֲוִידִין
וְאַתְּתִנְיָהוּ קָלִיל אִית הוּו
גִּיד סְגִיָּא דְּאוּלִּין וְאַתּוֹן
וְלִית הוּוּ לְהוֹן אֲתֵרָא אֶף
לֹא לְמֵאכְרָ:

Et egli disse loro, Venite voi stessi separatamente in luogo solitario, e riposatevi vn poco. Percioche erano molti che venivano & andavano, e non hauerano pur tempo di mangiare.

32 וְאוּלִּי לְאַתְרָא חוּרְבָּא
בְּסְפִינְתָא בְּלַחֲוִידִהוֹן:

E così sen'andò da parte in vn luogo deserto per naue.

1

26 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה מֶעַט תַּמְלִךְ וּבְעִבְדוֹ
וַיִּשְׁבַּעְהָ וַיְהִי שְׁבָעִים עַל־
הַשְּׁלָחוֹ לֹא אָבָה לְהֵתֵל בָּהּ:

Y el Rey se entreiesteció mucho; mas à causa del juramento, y de los que estauan con el à la mesa, no quiso entristecerla.

27 וּמִיָּדִי שְׁלַח תַּמְלִךְ אֶת רַב
טַבָּחִים וַיִּצְוֶה לְשַׁמֵּת אֶת רֹאשׁוֹ
מִעַלְיָו:

Y luego el Rey, embiando vno de la guarda, mandó que fuese trayda su cabeça.

28 וַיִּלְכֶּךְ וַיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ מִעַלְיָו
בְּבֵית הַסֹּהַר וַיִּקְרַב אֶת רֹאשׁוֹ
עַל־הַקְּעָרָה וַיִּתֵּן אִתּוֹ לַנְּעָרָה
וַתַּנְּעִרָה וַתִּתֵּן אִתּוֹ לְאַמָּה:

El qual fue, y lo degolló en la carcel, y truxo su cabeça en vn plato, y diola à la moça y la moça la dio à su madre.

29 וַיִּשְׁמְעוּ תִּלְמִידָיו וַיָּבֹאוּ
וַיִּשָּׂאוּ אֶת פְּגָרוֹ וַיִּשְׁמְרוּ אֶל־
הַקְּבֹר:

Y oyendolo sus discipulos, vinieron, y tomaron su cuerpo y pusieronlo en vn sepulchro.

30 וַיִּקְהִלוּ הַשְּׁלִיחִים אֶל־
יְשׁוּעַ וַיִּגִּידוּ לוֹ כָּל־מַעַשְׂדֵּי
וְאַשְׁרֵי וַיִּנְאֶשׁר לִמְדוֹ:

Y los Apostoles se juntaron à Iesus, y contarónle todo, loque auian hecho, y loque auian ensennado.

31 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ לָכֶם
לְבַדְכֶם אֶל־מְקוֹם מְדָבָר וַתִּגְוַחוּ
מֶעַט כִּי־רַבִּים הָיוּ הַהוּלָכִים
וַהֲשָׁבִים וְלֹא הָיָה לָהֶם עֵת
לֵאכֹל:

Y el les dixo, Venid vosotros à parte al lugar desierto, y reposad vn poco. porque auia muchos yentes y vinientes, quea aun no tenian lugar de comer.

32 וַיִּלְכֶּךְ אֶל־מְקוֹם מְדָבָר
בְּנַאֲוִיָּה לְבַדָּם:

Y fueron se en vn nauio al lugar desierto à parte

5.

26. Καὶ πείλυσεν ὁ γρόμῳ
ὁ βασιλεὺς διὰ τὰς ὀρκους καὶ τὰς
συνανακμήδας ὅσα ἠγγέλουν αὐ-
τῷ ἀγῆτης.

Et le roy estant tresmarri, ne la voulut toutes fois elconduire, à cause du serment, & de ceux qui estoient à table avec lui.

27. Καὶ ὁ θένος δότος ἦλθας ὁ βα-
σιλεὺς ἀπεκρίλατ' ὅρα, ἐπέταξεν ἐ-
κχθῶναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ains enuoya incontinent vn de ses gardes, & commanda qu'il apportast la teste d'icelui: lequel s'y en alla, & le de capita en la prison:

28. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκράλι-
σεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ λυγ-
κε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πιακί,
καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τῷ κροχσίῳ, καὶ
τὸ κροχσίον ἔδωκεν αὐτῷ τῇ μητρὶ
αὐτοῦ.

Et apportala teste d'icelui en vn plat, & la donna à la ieune fille, & la ieune fille la donna à sa mere.

29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἤραν τὸ πῶμα αὐ-
τοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

Et ses disciples ayans ouï le fait, vindrent & emportent son corps, & le mirent en vn sepulcre.

30. Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι
πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγελλαν
αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ
ὅσα ἐδίδασκαν.

Et les Apostres se rassemblerent vers Iesus, & lui raconterent tout ce qu'ils auoyent fait & enseigné.

31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δότε ὑμῖς
αὐτοῖς καὶ ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ
ἀναπαύεσθε ὁλίγον ἥσαν γὰρ οἱ ἐρ-
χόμενοι καὶ οἱ πλάγοντες πολλοί,
καὶ οὐδε φάγειν ἢ καίρειν.

Et il leur dit, Venez-vous-en à part en vn lieu retiré, & vous reposez vn petit: car il y auoit beaucoup d'allans & de venans vers Iesus: tellement qu'ils n'auoyent pas mesmes le loisir de man- ger.

32. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον
τῷ πλοίῳ καὶ ἰδίαν.

Ils s'en allerent donc en vne nasse- le en vn lieu retiré à part.

26. Et contristatus est rex. Propter iulurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristari.

Then the King was veriesortet net for his othes sake / and for their sakes which sate at table with him / he wouls be not refuse her.

27. Sed misso spicatore præcepit afferri caput eius in disco.

And immediatly the King sent the hangman / and gaue charge that his head should be brought. So he went and beheaded him in the prison.

28. Et decollavit eum in carcere, & attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ.

And brought his head in a charger / and gaue it to the maide / and the maide gaue it to her mother.

29. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & posuerunt illud in monumento.

And when his disciples heard it / they came and tooke vp his bodie / and put it in a tombe.

30. Et convenientes Apostoli ad Iesum, nuntiaverunt ei omnia quæ egerant & docuerant.

And the Apostles gathered them selves together to Iesus / and tolde him all things / both what they had done / and what they had taught.

31. Et ait illis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec spatium manducandi habebant:

And he sayde vnto them / Come ye aparte into the wilderness / and rest a while: for there were many commers and goers / that they had not leasure to eate.

32. Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum.

So they went by ship out of the way into a desert place.

26. Der König war betrübt / doch umb des Endes willen / vnd dere die am tische sassen / wolt er sie nicht lassen ein sehl bitt thun.

Kongen vaar bedroffuit / Dog for Edens schuld / oc deris som sate til bordz / vilde hand icke lade hende bede til forgefuis.

27. Vnd bald schickte hin der König den Hencker / vnd hieß sein Haupt her bringen. Der gieng hin / vnd enthauptet ihn im Gefengnis.

De Kongen sende strax Bodelen bort / oc befalede / at hente hans hoffuit. Hand gic hen / oc hals hug hannem i Fengelet.

28. Vnd trug her sein Haupt auff einer Schüssel / vnd gabs dem Meidlein / vnd das Meidlein gabs ihrer Mutter.

De bar hans' hoffuit frem paa te sad / oc fiek Pigen det / de Pigen fiek sin Moder det.

29. Vnd da das seine Jünger hörten / kamen sie vnd namen seinen Leib / vnd legten ihn in ein grab.

De der hans Disciple hørde det / to mmede / oc toge hans legeme / oc lagde det i en Græff.

30. Vnd die Apostel kamen zu Jesu zu sammen / vnd verkündigten ihm das alles / vnd was sie gethan vnd gelehrt hatten.

De Apostlene forsamledis til Iesum / oc forthynbede hannem alle det / De huad de haffde giort oc lært.

31. Vnd er sprach zu ihnen: Lasset vns besonders inn eine Wüste gehen / vnd ruhet ein wenig / denn ihrer war vil / die ab vnd zugiengen / vnd hatten nicht zeit genug zu essen.

De hand sagde til dem / Lader off gaa offuer side i en Ørck / oc huile sidet / Thi de vaare mange / som ginge fra oc til / oc de haffde icke tid nock at æde.

32. Vnd er fuhr da inn einem Schiff zu einer Wüste besonders.

De hand foer det i et Skib til en Ørck offuer side.

26. Tehdy zarmantil se Král / pro přisahu / a pro spolu hodovníky nechťel gij oslyseti.

Ale sic Król bázro zadržoval / dla przysięgi y dla onych ktorzy z nim spolu siedzieli / nie chcąc iey odrzucć ná strone.

27. Ale poslaw Krá / rožkázal mu přinesti hlavu na misse:

Zátym wnet Król poslal Křá / rožkázavac aby přyniesiono hlavu na misse / tedy on řekly / šel a go w ciemnicy.

28. V stal gen w Zálari / a přinesl hlavu geho na misse / a dal gi Dvěce / a Dvěcka dala Materě své.

A przyniost głowę tego ná misse / a oddał ja dziewce / dziewka zaś oddała ja matce swej.

29. To vshlyawšse Bredlnijeh geho / přisli a wžali tělo geho / a pochowali ge w hrobie.

To gdy vshlyeli zwolennicy tego / przysli y wzięli trupę tego y položyli go w grobie.

30. Tehdy přisědšse Apóstol k Gežíšowi / zvěstovali gemu wšecny věc / kterě byli činili a věli.

Sešli se pothym Apóstol wse do Jezusa / y opowiedzieli mu wšycho co czynili y czego wezyli.

31. V řekl jim: Podte sa z kromi na pustě místo / a odpočiňte maličko. Nebo bylo mnozství těch kterij přicházeli a odcházeli / tak že gsau k gjidlu chvilje neměli.

An řchorym řekl / Podžcie wy osobno ná mjeysce puste / a odpočyníte malczko / bo wiele tych bylo co przychadzali y odchazali / tak iż niemieli czasu zeby sic byli náedli.

32. Awstąpiwšse na Łodij / odesli na pustě místo.

A tak šli ná mjeysce puste / osobno przeprowazyli sic w łodzi.

33 וַחֲזוּ אֲנֹנִי סִגְיָא פֶד
אֲוִלִּין וְאֲשִׁתֵּיהֶם אֲנֹנִי ו
וּבִבְשָׁא רִהטוּ מִן פְּלִהִין
מִדִּינָתָא קִדְמוּהִי לְתַפְּסִין:

Ma il popolo gli vidde andare, e molti il conobbero: e vi concorsero à piedi da tutte le città, & arrivarono innanzi a loro, et accolserli a lui.

34 וַנִּפְקֵי יֵשׁוּעַ חוּץ כְּנִשָּׁא
סִגְיָא וְאֲתַרְחֻם עֲלֵיהֶן
דְּדָמִין לַעֲרֹבָא דְּלִית לֵהֶן
רֵצִיא וְשָׂרִי הוּא לְמַלְפוּ
אֲנֹנִי סִגְיָא תָּא:

Et essy, & scito fuore, vidde & una gran moltitudine, & hebbe compassione di loro: percioche erano como pecore che non hanno pastore. Et comincio ad insegnar loro molte cose.

35 וְכֵן הוּא עֲדָנָא סִגְיָא
קִרְבִּי לִוְתָּהּ תְּלַמִּידוּהִי ו
וְאֲמַרְיוּ לֵהּ הִנֵּה אֲתֵּרָא
חֲוִרְבָּא הוּא וְעֲדָנָא סִגְיָא:

Et essendo già grande hora, i suoi discipoli l'accostarono a lui, dicendo, Questo luogo è deserto, & è già grande hora.

36 שָׂרִי אֲנֹנִי דִּיאֲוִלִּין ל
לֹאגְרִיסָא דְּחִדְרֵיהֶן ו
לְקִוְרִיָּא וְיִזְבְּנוּ לֵהֶן
לְחֶמֶא לִית לֵהֶן גִּיר מִדֵּם
לְמֹאכְרָא:

Licentiagli, accioche sene vadano a le ville, & a i borghi che son qui dattorno, a comprarsi del pane: percioche non hanno che mangiare.

37 הוּ דִּין אֲמַר לֵהֶן הֲבִי
לֵהֶן אֲנִתִּין לְמַלְעֵס אֲמַרְיוּ
לֵהּ גֵּאֹל גִּבּוֹן דְּמֵאֲתִין
דִּינִרְיוּ לְחֶמֶא וְנִתֵּל לֵהֶן
לְעֵסִין:

Egli rispondendo, disse loro, Date voi loro da mangiare. Et essi gli dicono, Andaremo noi a comprar dugento denari di pane, e daremo loro da mangiare?

38 הוּ דִּין אֲמַר לֵהֶן וְלוֹ
חֲוִי כְּמֵא לְחֶמֶן אִית לָכוֹן
הִרְכָּא וְכֵן חֲוִי אֲמַרְיוּ לֵהּ
חֲמִשָּׁא לְחֶמֶן וְתִרְיוּ גִּבּוֹן:

Et egli disse loro, Quanti pani haete voi? et essi gli guardate. Et essi saputo che l'hebbero, dicono, Cinque, e due pesci.

33 וַיֵּרָא אֲוִתָּם תְּהִלָּתָם
וַיֵּדְעוּ אֲוִתָּו רַבִּים וַיִּבְרְגְּלֵיהֶם
מִכָּל הָעָרִים רָצוּ שָׂמָּה וַחֲקִדְמוּ
אֲוִתָּם וַיִּבְנוּ אֵלָיו:

Y vieronlos yr muchos: y conocieronlo, y con currieron alla muchos à pie de las ciudades, y vinieron anteque ellos, y juntaronse à el.

34 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא קָהָל רַב
וַיִּנְכַּמְרוּ רַחֲמֵיו עֲלֵיהֶם כִּי הֵיוּ
כְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה
וַיִּתֵּן לְלִמְדָם רַבּוֹת:

Y saliendo Iesus vido vna grande compaña y vno misericordia de ellos, porque eran como ouejas sin pastór: y començóles à ensennar muchas cosas.

35 וַיְבָרֵךְ אֲרִיךְ שְׁעוֹתָ רַבּוֹת וַיֵּגֶשׁ
אֵלָיו תְּלַמִּידוֹ לֵאמֹר כִּי קָרִב
הַמָּקוֹם וְעֵתָהּ הָאֲרִיכָה הַשְּׁעָה:

Y como ya fue el dia muy entredo, sus Discipulos llegaron à el, diciendo, El lugar es deserto, y el dia es ya muy entrado,

36 הִנֵּה אֲוִתָּם לְמַעַן יִלְכּוּ
סְבִיב הַשְּׂדוֹת וְחִוּוֹת וַיִּקְנוּ לָהֶם
לֶחֶם כִּי אֵין מֵאִתָּה בִּידָם
אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ:

Embialos paraque vayan à los cortijos y aldeas de alderredor, y compren para si pan, porque no tienen que comer.

37 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם תִּגְדּוּ לָהֶם
אֲתָם לֵאכֹל וַיֹּאמְרוּ לוֹ וַיֵּלֶךְ
וַיִּקְנֶה בְּמֵאֲתָם זֵוּיִם לָהֶם
וַיִּתֵּן לָהֶם לֵאכֹל:

Y respondiendole, dixoles, Daldes de comer vosotros. Y dixeronle. Que vamos y compremos pan por dozientos dineros, y les demos de comer?

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּכְּרִי לָהֶם
הֵיוּ לָכֶם לָכֶּה וַיֵּרָא וַיִּבְרְגְּלֵיהֶם
אֲמַר חֲמִשָּׁת וּשְׁנֵי דָגִים:

Y el les dize, Quantos panes teneys? Id y veldo, Y ellos sabidolo, dixeron. Cinco, y dos peces.

33. Καὶ εἶδον αὐτὸς ὡς ὅτι ὅσους
καὶ περιγύσων αὐτοὺς πολλοί, ὃς πε-
ρὶ πάντων τῶν πόλεων συναθρο-
μοὶ ὄκται, καὶ προσήλθον αὐτῷ, καὶ
ἤλθον πρὸς αὐτόν.

*Mais le peuple le vid s'en aller, & plusieurs le recogurent: & y accou-
rurent à pied de toutes les villes, & y
vindrent deuant eux, & s'amasserent
vers lui.*

34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς
πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνισθῆναι
ἐπ' αὐτοὺς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα
μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο δι-
δάσκει αὐτοὺς πολλά.

*Adonc Iesus estant sorti, vidlà de
grandes troupes, & fut esmeu de com-
passion envers eux, de ce qu'ils esto-
ient comme brebis n'ayans point de
berger, & se mit à leur enseigner plu-
sieurs choses.*

35. Καὶ ἦδη ὥρας πολλῆς γυμνά-
σις, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, λεγούσιν, ὅτι ἔρημος ἐστὶν
ὁ τόπος, καὶ ἦδη ὥρα πολλή.

*Et comme il estoit desja grande heu-
re, les disciples vindrent à lui disans,
Ce lieu est desert, & il est actia gran-
de heure.*

36. Ἀπέλυσεν αὐτοὺς, ἵνα ἀπελ-
θόντες αἰς τὰς κυκλῶν ἀγρούς, καὶ κώ-
μας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς, ἀρέτους πέν-
τε φάγας, ὅτι ἔχουσιν.

*Donne-leur congé, afin qu'ils s'en
aillent aux villages, & bourgades d'à l'en-
uiron, & qu'ils achètent des pains
pour eux: car ils n'ont que manger.*

37. Οἱ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,
δοτε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγῆν. καὶ λε-
γούσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγορά-
σωμεν δισκοσίων δέκα ἑπτὰ, καὶ
δωδὲκ αὐτοῖς φαγῆν.

*Et respondant il leur dit, Mais vous
donnez-leur à manger. Ils lui dirent,
Irons-nous acheter des pains pour
deux cens deniers, & leur donnerions
à manger?*

38. Οἱ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρ-
τους ἔχετε; καὶ ἀπάντησιν καὶ ἰδοὺ καὶ
γινόντες λίγους, πέντε, καὶ δύο ἰχ-
θύας.

*Et il leur dit, Combien auez-vous
de pains: allez & regardez. Et apres
l'auoir feuilis dirent, Cinq, & deux
poissons.*

33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedestres de omnibus civitatibus cōcurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

But the people sawe them when they departed / and many knew him / & ran afoote thither out of all cities / and came thither before them / and assembled vnto him.

34. Et exiens vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & cœpit illos docere multa.

Then Iesus went out / and saw a great multitude / and had compassion on them / because they were like sheepe which had no shepheard: and hee began to teach them many things.

35. Et cum iam hora multifieret, accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præterit.

And when the day was now far spent / his disciples came vnto him / saying / This is a desert place / and now the day is farre passed.

36. Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducant.

Let them depart / that they may goe into the villages and townes about / & buye them bread: for they haue nothing to eate.

37. Et respondens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerunt ei, Euntes emamus ducentis denariis panes: & dabimus illis manducare?

But he answered / and saide vnto them / Giue ye them to eate. And then saide vnto him / Shall we go & buye two hundred penny worth of bread / and giue them to eate?

38. Et dicite eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognovissent, dicunt, Quinque, & duos pisces.

Then he sayde vnto them / Howe many loaves haue ye? go & looke. And when they knew it / they said / Fiue / and two fishes.

33. Vnd das Volck sahe sie wegfahren / vnd vil kanden ihn / vnd lieffen daselbs hin miteinander zu fusse / auß allen Städten / vnd kamen inen zu vor / vnd kamen zu ihm.

De Volcker saae dem fare bort / oc mange kende hannem / oc lohe der bort met huer andre til fodz / aff alle Stæder / oc komme for end de / oc komme til hannem.

34. Vnd Iesus gieng herauß / vnd sahe das grosse Volck / vnd es jammert in derselben / denn sie waren wie die Schafe / die keinen Hirten haben. Vnd sienge an ein lange Predigt.

De Ihesus giick vß / oc saa det megle Volck / De hand vnseddis offuer dem / Thi de vaare som de Saar / der hassue ingen Hyrde. De hand begynte en lang Predicken.

35. Da nunder tag fast dahin war / tratten seine Jünger zu ihm / vnd sprachen: Es ist Wüste hie / vnd der tag ist nun dahin.

Der dagen vaar nu fast forløben / traadde hans Disciple til hannem / oc sagde / Det er her øde / oc dagen er nu forløben.

36. Laß sie von dir / daß sie hingehen vmbher inn die dörffer vnd Märckte / vnd kauffen ihnen brodt / denn sie haben nichts zu essen.

Lad dem fra dig / at de kunde gaa bort omkring i de omliggendis Byer / oc købe sig Brød / Thi de haaffue intet at æde.

37. Iesus aber antworttet / vnd sprach zu ihnen: Gebet jr ihnen zu essen. Vnd sie sprachen zu ihm: Sollen wir den hingehen / vnd zweyhundert pfenning werth Brodt kauffen / vnd ihnen zu essen geben?

Men Ihesus suarede / oc sagde til dem / Giffue i dem at æde. De hand sagde til hannem / Skulle vi da gaa bort / oc købe Brød for thu hundrede PENDINGE / oc giffue dem at æde?

38. Er aber sprach zu inen: Wie vil Brodt habt ihr? Gehet hin vnd sehet. Vnd da sie es erkundet hatten / sprachen sie: Fünffe / vnd zwey Fisch.

De hand sagde til dem / Huor mange Brød haaffue i? Gaar bort / oc seer at. De der de haaffde forfaret det / sagde de / Fem / oc tho Fiske.

33. A vidadege gežastupově žepreč gda / poznali ho amoz žy / v žběhlo se gich mnoho / a že vssech Měst běželi tam přes řky / v předešli ge.

Ale ono zebranie ludu vidade ony / odchodzace / poznali go wiele ich / v zbiczeli sie tham piesko ze vsyktych miest / a vprzeds žiwšy ie / zefli sie do niego.

34. A wssed Gežis vžel žastup mnohy / v sutowal se nad nimi / nebo byli jako Dvce namagijce Pastyrce. Vpočal ge včiti mnohy m věcem.

Tedy Jezus vyzrawšy ono wielkie zebranie ludzi / ruszony miłosierdziem nad nimi / ktorzy byli jako owce niemające pastyrca / začal ie vczyc wiela rzeczy.

35. A když giž byla dlanhá chwile / přistaupili Bědlníci / a geho / řauce: Důstě geš to to mįšťo / a chwile dlanhá giž pomínula:

A gdy już było dobre nędzien / przyšli łemni zwolennicy jego / mówiac / Młody / ciesz się / pusto / a już daleko nędzien!

36. Rozpuš ge / ač gdaucedo okolních wešne a městecel / nakaupj sobě pokrmu kterěž by gedli.

Rozpušcie / aby sie rošedšy do miesteczek y do wsi okolicznych nakaupili sobie chlebow / bo nie mają co iść.

37. A odpowědew řekl gim: Dajte wų gim gišti. V řekli gim: Gdauce / kaupijme za dwě řet grossuow chleba / a dāme gim gišti.

Ale on odpowědziawšy / řekl / Dajte wų im co iść / A oni řekli řu niemu / Tožmyš kupmy za dvě řetie pieněz chleba / a dajmy im co by iedli.

38. V dij gim: Kolik chleba máte? gděte ohledajte. A když žwěděl / řekli gim: Pět / a dwě Rybě.

Žatym on řekl do nich / Wieśleś chlebow macie? idźcie a dowiedzcie sie / A oni dowiedztiawšy sie / powiedzieli / Piećoro chleba y dwie rybie.

39 ופקד להון דיסמכין
לכל נש סמכין סמכין
על עספא:

Allora egli comandò loro che gli facessero tutti sedere à tavola per tavola sopra l'herba verde.

40 ואסתמכו סמכין ס
סמכין ומאא מאא
וידחמסין חמסין:

E così si posero à sedere in più partie, à cento & à cinquanta per partita.

41 וגסב הגון חמסין
לחמין ותריין בוגין וחר ב
בשמין וברך וקצץ ל
לחמא ונהב לתלמידוהי
דיסמיון להון והגון תריין
בוגין פלגו לכלהון:

Et egli prese i cinque pani, e i due pesci, & alzati gli occhi al cielo, rende grazie, e spezzò i pani: e dettegli a i suoi discipoli, che gli ponessero innanzi ad essi: e spartì i due pesci à tutti.

42 ואכלו כלהון וסבעו:
E così tutti magiorono, e satioronsi.

43 ושקלי קצין תרין
עסר קובינין פד מליו
ומין בוגין:

E leuorou Sia de pezzi auanzati dodici corbe piene, e de pesci ancora.

44 איתיהון הון דין ה
דאכלו לחמא חמסין
אלבין גברין:

Et erano quelli che haueuano mangiato circa cinque milia huomini.

45 ומחדן אלץ ל
לתלמידוהי דיסקון ל
לספינתא ויאלון ק
קדמיהי לעברא לבית
צידא עד שרגא הו
לפנישא:

Subbito poi sospinse i suoi discipoli à salir ne la naue, & andar sene innanzi à lui à l'altra riuà verso Bethsaida, mentre ch'egli licentiasse la turba.

46 ופד שרגא אבון אול
לטורא למצליה:

E come gli hebbe mandati via, sen andò insul monte ad orare.

47 פד הווא דין רמשא
ספינתא איתיה הווא
מצעת ימא והו ב
פלחידוהי על ארעא:

Venuta poi la sera, la naue era nel mezzo del mare, & egli era solo in terra.

39 ויצו אותם לשבתם כלם
שלחנות שלחנות על עשב
דשא:

Y mandoles que hiziessen recostar à todos por mesas sobre la yerua verde.

40 ויפלגו ערוגות פה
מאה ומאה ופה חמשים
וחמשים:

Y recoftaronse por partes, por mesas, de cento en cento, y de cinquenta en cinquenta.

41 ויקח את חמשת לחם
ואת שני דגים ופנה למעלה
אל השמים ויברך וישבר את
הלחם ויתן לתלמידיו לשם
לפניהם ואת שני הדגים לחלק
לכלם:

Y tomados los cinco panes y los dos peces, mirando al cielo, bendixo, y partió los panes, y dió à sus Discipulos que les pusiesen delante: Y los dos peces repartió à todos.

42 ויאכלו כלם וישבעו:
Y comieron todos, y hartaronse.

43 וישאו פתים שנים עשר
סלים מלאים ומן הדגים:
Y alçaron de los pedaços Doze esportones llenos, y de los peces.

44 ויהיו האכלים את הלחם
בחמשת אלפים איש:
Y eran los que comieron, cinco mil varones.

45 ומיד נגש את תלמידיו
לעלוא אל האניה ולחקדים
בעבר בית צידה עד כי ישלח
את העם:

Y luego dió priessa à sus discipulos à subir en el nauio, y yr delante deel à Bethsaida de la otra parte, entre tanto que el despedia la cõpanna.

46 ובאשר שלח אותם עלה
על ההר להתפלל:

Y desque les vuo despedido, fuese al monte à orar.

47 ובהיות הערב היתה האניה
בתוך הים והוא לבדו על הארץ:

Y como fue la tarde, el nauio estaua en medio de la mar, y el solo en tierra.

5.

39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ὅτι τῷ χλωρῷ χορτῷ.

Adonc il leur commanda qu' ils les fissent tous asseoir par tablees sur l'herbe verte.

40. Καὶ ἀνέπεσον πρᾶσιαι πρᾶσιαι, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

Et ils s' assirent par rangees, par centaines & cinquanteines,

41. Καὶ λαβὼν τὰς πέντε ἄρτους καὶ τὰς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸ ὄρανον, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τὰς ἄρτους, ἃς ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα διδῶσιν αὐτοῖς, καὶ τὰς δύο ἰχθύας ἐμερεσε πᾶσι.

Et quand il eut prins les cinq pains & les deux poissons, regardant vers le ciel, il rendit graces, & rompit les pains & les bailla à les disciples, & afin qu'ils les leur missent deuant: & departit les deux poissons à tous.

42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορεπίσθησαν.

Et tous en mangerent, & furent rassasiés.

43. Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα χοφίνας πληρέας, καὶ ὅσον ἦν ἰχθύων.

Et ils recueillirent des pieces de pain douze pleines panerees, & quelque reste des poissons.

44. Καὶ ἦσαν οἱ φερόντες τὰς ἄρτους ὡσεὶ πεντακισχίλιοι καὶ ὄρες.

Or ceux qui auoyent mangé estoient enuiron cinq mille hommes.

45. Καὶ ὁ θεὸς ἐν ἑαυτῷ ἀγαπᾷ τὸς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβλῶναι εἰς τὸ πλεῖστον, καὶ παραγγέλλει εἰς τὸ πέραν πρὸς βηθσαιδαν, ἵως αὐτοὺς ὁπολύσει τὸν ὄχλον.

Incontinent apres cela il contraignit les disciples de monter sur la nasselle, & aller deuant lui outre la mer vers Bethsaida, cependant qu' il donneroit congé aux troupes.

46. Καὶ ὁποσὶς ἔλαβον αὐτοῖς ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ὄρεον πρὸς εὐχαι.

Et quand il leur eut donné congé, il s'en alla en la montagne pour prier.

47. Καὶ ἐφίας ἡμερῆς, ὡς τὸ πλεῖστον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ὅτι τῇ γῆς.

Le soir venu, la nasselle estoit au milieu de la mer, & il estoit lui seul sur terre.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride fœnum.

So he commaunded them to make them all sit downe by companies vpon the greene grasse.

40. Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

Then they sate downe by rowes/by hundredes / and by fifties.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus: intuens in cœlum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis ut ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.

And hee tooke the fise loanes / and the two fis hes / and looked vp to heauen / and gaue thankes / and brake the loanes / and gaue them to his disciples to set before them / and the two fis hes hee deuided among them all.

42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

So they did all eate / and were satisfied.

43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophinos plenos: & de piscibus.

And they tooke by twelue baskets full of the fragments / and of the fishes.

44. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum.

And they that had eaten / were about fise thousand men.

45. Et statim coëgit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

And straight way he caused his disciples to go into the ship / and to go before vnto the other side vnto Bethsaidam / while hee sent away the people.

46. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

Then assoone as he had sent them away / he departed into a mountaine to pray.

47. Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

And when euen was come / the shippe was in the mids of the sea / and he alone on the land.

39. Vnd er gebott ihnen / das sie sich alle lagerten / bey tisch vollen / auff das grüne gras.

De hand bad dem / at de sette sig alle ned at æde i at stillige hobe paa det grøne Græs.

40. Vnd sie saßen sich nach Schichten / ja hundert vnd hundert / fünfzig vnd fünfzig.

De de sette oc sticckede sig / ia hundrede oc hundrede / halffrediesinds tiue oc halffrediesinds tiue.

41. Vnd er nam die fünf Brodt / vnd zwen Fisch / vnd sahe auff gen Himmel / vnd dancket / vnd brach die Brodt / vnd gab sie den Jüngern / das sie inen fürlegten / Vnd die zwen Fisch theilet er vnter sie alle.

De hand tog de fem Brød / oc tho Fiske / oc saa op i Himmelen / oc tackede / oc brød Brødene / oc fick Discipulene dem / at de skulde legge saar dem / De hand sticckede tho Fiske blant dem alle.

42. Vnd sie assen alle / vnd wurden satt.

De de ode alle / oc bleffue mette

43. Vnd sie huben auff die Brocken zwölfkörbe vol / vnd vonden Fischen.

De de toge Smulerne op / tolf Kurfue fulde / oc aff Fiskene.

44. Vnd die da gessen hatten / der war fünfftausent Man.

Och de som ode / vaare fem tusinde Mand.

45. Vnd als bald treib er seine Jünger / das sie in das Schiff tratten / vnd vor ihm hinüber füren gen Bethsaida / biß das er das Volck von sich liesse.

De hand nodde sine Disciple strax til / at de ginge i Skibet / oc fore hen offuer saar hannem til Bethsaidam / indtil hand forlod Folcket fra sig.

46. Vnd da er sie von sich geschaffet hatte / gieng er hin auff einen Berg zu beten.

De der hand haffte skild dem fra sig / gick hand op paa it Bierg at bede.

47. Vnd am Abend war das Schiff mitten auff dem Meer / vnd er auff dem Lande alleine.

De om affreenen vaare Skibet mit paa Haffuit / oc hand alene paa landet.

39. V rozkázal jim aby se řádali posaditi všem po hauf / sych na zelené trávě.

Tedy im rozkázal aby vsyřte řim řtá dač řázali řzedmi ná žie / loney trawie.

40. V řadili se rozdiřně po řtu a po řadeřati.

A řt řiedli řzedmi po grzes / řkch / indřie po řtu indřie po řias / řidřieřiat.

41. Awřaw řt chlebuow a dwě řyby / popatřiw do řes / be / dobrořčil / y řamal chleby / a dal řředniřkuom řwym aby řladli řřed ně / A dwě řy / by řozřělil meřy řřřectny.

Wřřawřy tedy ono řřectoro chleba y ony dwie řybie / weřřaw řřy w niebo / błogorawil / a ř amiac chleby / dawal řwolenni / řom řwoim aby řřed nie řladli / y dwie řybie řozřělil mie řřy / wřřęři.

42. V gedli wřřęřni a nasy / ceni řřaw.

Řiedli wřřęřcy a nřiedli řie.

43. Potom řebrali ořřatř drobtřw dwanařće řořřuow řřęřch / y ř řyby.

Řamře řebrali o řruřřřow dwana řcie řořřow řęřęřch y oř řřatři řyb.

44. A bylo řęř řęřřřř ge / dli / řt řřřęřuow muřřuow.

A řy řęřřř řiedli / bylo ořřo řřacitřřęřcy meřow.

45. A y hřed řřinutř řęř / dniřř řwě wřřaupiti na řo / diř / aby řęř řředřřli řřes řro řęř do řęřřřandny / a řby on roz / puřřil lid.

Tedy wřet rozkázal řwolenni / řom řwym wřidř w řodř / aby řie napřřod řřęřřawili do řęřřř / řa řu řa řřem řřęřow / a řby on řo řpuřřil lid.

46. A rozpuřřiw ge / řřel na hřu aby se řodřil.

A gdy ře odřřawř / wřęřdł ná goro aby řie řodřil.

47. A řdřř byl weřer byla řodij v řřořřřd řrořęř / a on řam na řęři.

Řřřřym gdy řie řęřř řwřęřř / ru řyřil / byla řodř w řořřřd řořřa řon řam byl ná řęři.

48 וַיֵּדְעוּ אֲנִי הַמִּשְׁתַּקְּקִין
כִּדְּדִין רוּחָא גִיד לִמְקַלְהוֹן
הוּא וּפְמִשְׁתַּתָּא רְבִיעִיתָא
דְּלִיאָא אֲתָא לִוְתֵּהוֹן יִשְׁוִיעַ
כִּד מְהֵלָּךְ עַל מִנָּה וְצִבָּא
הָנָא דִּיעֵבֵר אֲנִי:

Et viddegli che durauan fatica à nauigare: (perciòche il vento era loro contrario) e circa la quarta veglia de la notte se ne venne à loro caminando sopra'l mare, e voleua trapassarli.

49 הָנוּן דִּין חֲזָא וְהִי ד
דְּמֵהֵלָּךְ עַל מִנָּה וְצִבָּא
לִוְתֵּהוֹן דְּחִוְנָא הוּדְגָלָא וְקִצּוֹ:

Ma essi vedutolo cammar sopra'l mare, pensaron che fusse vna fantasma, e gridarono.

50 כְּלִהוֹן גִּיד חֲזָא וְהִי ד
וְדִחְלוּ וְכִד שְׁעִיתָא מִלְּרָא
עֲפִיָּהוֹן וְאִמְרָא לִוְתֵּהוֹן אֲתֵּלְפָּבוּ
אֲנָא אֲנָא לֹא תִדְחִלוּן:

Perciòche tutti il vedeano, e conturbaronsi. Allora egli parlò con essi, e disse loro, State di buono animo, che sono io, non habbiate paura.

51 וְסִלַּק לִוְתֵּהוֹן לְסִבְיָתָא
וְשָׁלִית רוּחָא וְטָב
מִתְּמִדִּין הוּא וְהִי דִּינִין ב
בְּנִבְשָׁהוֹן:

Et montò su à loro ne la naue, e il vento cessò: onde essi grandemente e altro modo si stupiuano in lor medesimi, e marauigliauansi.

52 לֹא גִיד אֲסִתְּכִלוּ הוּא
מִן לְחֵמָא הוּא מוֹטוּ
דְּלִבְהוֹן מַעֲבִי הוּא:

Imperòche non haueuano ben compreso il fatto de pani: conciosia che il cuor loro era accecato.

53 וְכִד עֲבָרָא עֲבָרָא אֲתָו
לְאַרְעָא דְּגֵנְזָרֶת:

Et essendo passati di là, vennero à la terra di Genezareth, e presero porto.

54 וְכִד נִבְקִי מִן סִבְיָתָא
כִּד שְׁעִיתָא אֲסִתְּכִלוּ הוּא
אֲנָשִׁי אֲתֵּרָו:

Et sciti che furano de la naue, subito il conobbero.

48 וַיֵּדְעוּ אֲנִי הַמִּשְׁתַּקְּקִין
כִּדְּדִין רוּחָא גִיד לִמְקַלְהוֹן
לְהִפְךָ וְכִד מְשִׁמְרָתָא הָאֲרִבְעִיתָא
הִפְלִיחָא בָּנָא אֲלֵיהֶם מִתְּהֵלָּךְ
עַל־הֵהָם וְנָאָה לַעֲבֹד אֲוִתָּם:

Y vidolos que se trabajauan nauegando, por que el viento les era contrario: y cerca de la quarta vela de la noche vino à ellos andando sobre lamar, y queria passarlos.

49 וַיִּבְרָאֲתָם אֲוִתָּו מִתְּהֵלָּךְ עַל־
הֵהָם הִשְׁבֹּו כִּי־מִיָּק וַיִּזְעֻקוּ:

Y viendo lo ellos, que andaua sobre la mar, pensaron que era phantasma, y dieron bozes.

50 כִּי כָלָם רָאָו אֲוִתָּו וַיִּבְהֻלוּ
וַיִּבְתְּאוּם יִדְבַּר אֲתָם וַיֹּאמְרוּ לָהֶם
חֲזֹקוּ אֲנִכִּי הוּא אֶל־תִּירָאוּ:

Porque todos lo vian: y turbaronse: mas luego habló con ellos, y les dixo, Asseguraos, yo soy, no ayays miedo.

51 וַיַּעֲלֵ־אֲלֵיהֶם אֶל־הַנְּאֻיָּה
וַיִּשְׁתַּקְּ הָרוּחַ וַיִּשְׁתַּקְּ מִמֶּנּוּ מֵאֹד
מֵאֹד בְּנִבְשָׁם וַיִּתְמָרוּ:

Y subeó à ellos en el nauio, y el viento reposó y grandemente sobre manera estauan fuera de sí, y se marauillauan.

52 כִּי לֹא הָבִינוּ עַל־הַלֶּחֶם כִּי
לִבָּבָם כָּהָה:

Que aun no auian cobrado entendimiento en los panes: porque sus coraçones estauan ciegos.

53 וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ
כְּנָרֶת וַיִּשְׁאֲרוּ:

Y quando fueron de la otra parte, vinieron en tierra de Genezareth, y tomaron puerto.

54 וַיִּבְנֹאֲשֶׁר יֵצְאוּ מֵאֲנִיָּה בִּתְאוּם
הִכִּירוּהוּ:

Y saliendo ellos del nauio, luego lo conocieron.

48. Καὶ εἶδεν αὐτὰς βασιλιζο-
μένους ἐν τῷ ἐλαυίῳ· ὡς γὰρ ὁ
ἄνεμος ἐναντίῳ αὐταῖς καὶ π-
εῖπε πᾶσι φυλακὴν τῇ νυκτὶς ἔρ-
χετο πρὸς αὐτὰς περιπατῶν ἐπὶ
τῇ θαλάσῃ, καὶ ἤθελε παρελθεῖν
αὐτάς.

Et vid qu'ils auoyent grande peine à tirer: car le vent leur estoit contraire: & enuiron la quatrieme veille de la nuit il vint vers eux cheminant sur la mer, & les vouloit passer.

49 Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπα-
τῶν ἐπὶ τῇ θαλάσῃ, ἐδοξάν
φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκρα-
ξαν.

Mais quand ils le virent cheminât sur la mer, ils cuidèrent que ce fust vn fantôme: dont ils s'escrierent.

50. Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ
εταράχθησαν. καὶ ὁ θὲως ἐλά-
λη πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτοῖς, μαρ-
σεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Car ils le voyoyent tous, & furent troubles: mais incontinent il parla à eux, & leur dit, Assurez vous, c'est moi: n'ayez point de peur.

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτὰς εἰς τὴν
πλοῖον· καὶ ἐκόντο πλεῖν ὁ ἄνεμος· καὶ
λίαν ἐκ περιουσίας ἐν αὐταῖς ἐξ-
ίσαιτο, καὶ ἐθαύμαζον.

*Adonc il monta en la nasselle vers eux, & le vent cella: dont ils s'estonne-
rent beaucoup plus fort en eux-mes-
mes, & s'esmerueillèrent.*

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρ-
τοις· ὡς γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πτω-
ρωμένη.

Car ils n'auoyent pas bien prins garde au fait des pains d'autant que leur cœur estoit stupide.

53. Καὶ διαπεράσαντες ἤλθον ἐ-
πὶ τὴν γλῶσσαν Γενεζαρέθ, καὶ προσμε-
μίσθησαν.

Et quand ils furent passés outre, ils vindrent en la contrée de Genezareth, & prindrent port.

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τῆς
πλοῖας, ὁ θὲς ἐπὶ γινώσκοντες αὐτὸν.

*Et comme ils furent sortis de la nasselle, les gens le reconnuerent incont-
inent.*

48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans super mare: & volebat præterire eos.

And he sawe them troubled in rowing / (for the winde was contrarie vnto them) and about the fourth watch of the night / he came vnto them / walking vpon the sea / and would haue passed by them.

49. At illi ut viderunt eum ambulans super mare, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt.

And when they sawe him walking vpon the sea / they supposed it had bene a spirit / and cried out.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite, ego sum: nolite timere.

For they all sawe him / and were sore afrayed: but anon he talked with them / and sayd vnto them / Be of good comfort: it is I / be not afrayde.

51. Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus, & plus magis intra se stupebāt.

Then he went vnto them into the ship / and the winde ceased / and they were sore amazed in them selues beyond measure / and maruelled.

52. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obæcatum.

For they had not considered the matter of the loaves / because their heartes were hardened.

53. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth: & applicuerunt.

And then came ouer / and went into the land of Genesareth / and arrived.

54. Cumque egressi essent de navi, continuò cognouerunt eum.

So when they were come out of the ship straight way they knew him.

48. Vnd er sahe / daß sie not lidten im rudern / denn der wind war ihnen entgegen. Vmb die vierde Wache der nacht kam er zu ihnen / vnd wandelte auff dem Meer. Vnd er wolt für inen übergehen.

De hand saa/ar de lidde nōd i det de rode / Thi varit vaar dem imod. Om den tierde Vact om nat- ten/kom hand til dem/ oc vandrede paa Haffuit / D. hand vilde gaa om fring dem.

49. Vnd da sie ihn sahen auff dem Meer wandeln / meineten sie / es wer ein gespenst / vnd schryen.

De der de. saae hannem vandre paa Haffuit / mente de/ar det haffde veret it Spøgelse/oc de robe.

50. Denn sie sahen ihn alle / vnd erschrecken. Aber als bald redet er mit ihnen / vnd sprach zu inen: Seidt getrost / ich bins / fürchtet euch nicht.

Thi de saae hannem alle/oc bleffue forferdede. Men hand taledde strax mer dem / oc sagde til dem / Ver- ter trøstige / Det er ieg. Frøcter icke.

51. Vnd er tratt zu ihnen inn das Schiff / vnd der Wind leget sich. Vnd sie entsaften vnd verwunderten sich über die maß.

De hand traadde i Skibet til dem/oc varit stillede sig. De de forferdedis oc forundrede sig offuer maade.

52. Denn sie waren nichts verstandiger worden über den Brodten / vnd ihr herß war verstarret.

Thi de vaare icke bleffue forstandige aff Brødene / oc deris hjerre vaar forblindet.

53. Vnd da sie hinüber gefahren waren / kamen sie in das Land Genesareth vnd fuhren an.

De der de vaare offuer farne / komme de til Genesareth land / oc lagde til.

54. Vnd da sie auß dem Schiff tratten / als bald kanden sie ihn.

De der de traadde aff Skibet / da kende de hannem strax.

48. A videra geze vshlu gij w plawenij (neb gim byl wjitr odporny) protoż při čtvrtém bdění nočním / přišel k nim chodě po Moři / y chtěl ge po- minauti.

A vyzral že sie pracovali wiozac / (abowiem wiatr byl im sprzeciwny) Aż o czwartey w noc przyşedł do nich chodzac po morzu y chciał je minac.

49. A oni když vzřeli gen an chodj po Moři domniwali se žeby obluda byla / y žřijeli:

Tedy oni vyzrawšy go chod- zac po morzu / minemali žeby vy- la obluda / y žáwolali.

50. Neb gen wšychni widě- li / a žarmautili se. A hněd pro- mluwil k nim / a řekl gim: Dauffaněž / ne bogte se / nať gšem.

Abowiem wšyscy widzac go žátrwožylisoba / Ale on rzekl do nich remi slowy / Wierzcie tamci icst / a nie lekaycie sie.

51. Wstaučil k nim na lo- di / a přestal wjitr. A oni tijn wijce sami w sobě strachem se diwili.

Žátrm wstapil do nich w lodž / a včáhl sie wiatr / y řad sie báz- ž y ná žbyt sami w sobie ždumie- wali y dziwowali.

52. Neb gsau byli nerozu- mēli o chlebič / bylo žagistě řdce gegich oslepeno.

Bo nie zrozumiełi (co sie dži- alo) w onych chlebiech / gdyž řer- ceich bylo žá twarżone.

53. A když se přeplawili / pře- šli do země Genesaretské / a tu lodi přistawili.

A gdy sie przepráwili / przy- šli do země Genesareth / y przy- bili sie ku brzegu.

54. A když wysšli z lodi / hněd gen poznali.

Tedy wyszedł z lodži / nátych- miał go poznali.

55 ויהיו בכלה ארצא
הי ושדיו למיתיו לאילין
דביש ביש צבירין כד ש
שקילין להון בערסתא
לאיכא דשמעין הוה
דאיתנהי :

E correndo da ogni parte per tutta quella contrada, cominciarono a portar ne i letti quelli che erano ammalati la doue s'aduano dire ch'egli fuisse.

56 ואיכא דעאל הונ
לקוריא ולמדינתא ב
בשוקא סמין הוה פריהא
ובעין הוה מניה דאפן ל
לכנפנא דלבושה יקרבון
ובלהון אילין דקרבין הוה
לה מתאסין הוה :

E douunque egli entraua in borghi, o in citta, o in ville, ponuano gl'infermi ne le piazze: e pregauano di poter toccare almeno l'estremità del suo Vestimento: e quanti lo toccauano, tutti erano guariti.

1 ופנשו לותה פרישו
וספרו דאמו מן א
אורשלים :

Poi si rauano a lui i Farisei, & alcuni degli Scribi che erano venuti da Ierusalem.

2 וחנו אנשין מן
תלמידיה דאכלין לחמא
כד לא משגין אידיהון ו
ואתעדלו :

Et hauendo veduti alcuni de suos discipoli mangiare il pane con le mani comuni: cioe non lauate, blasimauano tal cosa.

3 בלהון גיר יהודין
ופרישא אן הו דבטילאית
לא משיגי אידיהון ל
לעסין מטול דאחידין מ
משלמנותא דקשישא :

Perciò che i Farisei e tutti i Giudei, non mangiano senz'auersi spesso le mani, ritenendo l'ordinatione de gli antichi.

55 וירוצו סביב כל הכפר
ההוא ויחלו לשאת על המטות
את כל אשר רעה בהם
ולקריבם אל אשר שמעו כי
שם הוא :

Y corriendo toda la tierra de al derredor, començaron a traer de todas partes enfermos en lechos, como oyeron que estaua alli.

56 ובכל מקום אשר יצא
שמה אל חוות אל ערים אל
שדות אל שוקים ישימו את
החולים ויתחננו לו להגיעם
לבדו את כנת שמלתו וכל
אשר הגיעו בו נשעו :

Y donde quiera que entraua, en aldeas o ciudades, o heredades, ponian en las calles los que estauan enfermos, y rogauan le que tocassen si quiera el borde de su vestido: y todos los que le tocauan, eran saluos.

1 ויקהל אליו המפרשים
וקצת הסופרים באו
מירושלים :

Y juntaronse a el Phariseos, y algunos de los Escribas que auian venido de Ierusalem.

2 ובאשר ראוי כי קצת
התלמידים בידים טמאות זהו
בלי רחץ אכלו לחם ויעקו
ויחידו :

Los quales viendo a algunos de sus Discipulos comer pan con manos comunes, es a saber, por lauar, condenauanlos:

3 כי המפרשים וכל היהודים
אם לא בכה אל כה ירחצו
ידים אינם אוכלים נוצרים
את גזרת הזקנים :

Porque los Phariseos y todos los Iudios, teniendo la tradicion delos Ancianos, si muchas vezes no se lauan las manos, no comen.

5.

55. Περιδραμόντες ὅλην τὴν
περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ὁπότε τοῖς
κρεβάτοις τὰς παρὰ ἑαυτοῦ
ἐπιφέρειν ὅπου ἦκουσεν ὅτι ἐκεῖ ἔστι.

Et coururent çà & là par toute la contree d'à l'entour, & se prirent à lui apporter çà & là en des petis lits ceux qui se portoyent mal, là où ils oyoyent dire qu'il estoit.

56. Καὶ ὅπου ἂν εἰσπορεύοιτο
κώμας, ἢ πόλις, ἢ ἀγρὸς, ἐς τὰς
ἀγοράς ἐπίθωμι τὰς ἀσθενούσας,
καὶ περιβάλλω αὐτὰς ἵνα καὶ τὰ
κρασπέδου τῶν ἱματίων αὐτῶν ἀψων-
ται. καὶ ὅσοι ἂν ἤπθον το αὐτῶν, ἐσώ-
ζονται.

Et par tout où il estoit entré es bourgades, ou villes, ou villages, ils mettoient les malades es marchés: & le prioient que pour le moins ils peussent toucher le bord de sa rebbe: & tous ceux que le touchoyent estoient gueris.

ΚΕΦΑΛΑ 2.

Καὶ συναγόμενοι πρὸς αὐτὸν οἱ
Φαρισαῖοι, καὶ τινες Ἰου-
δαῖοι ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων.

Adonc les Pharisiens & quelques uns des Scribes qui estoient venus de Ierusalem, s'assemblerent vers lui.

2. Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ κοινὰς χερεῖς, τὰ τ' ἔστιν, κοί-
τοις, ἐδίδοντες ἄρτους, ἐμίμνησκον.

Et voyans quelques uns des disciples d'icelui prendre leur repas avec les mains, communes, (c'est à dire, sans estre lauees.) ils les en blasmoient.

3. Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πύγμα ἴνῃ
τὰς χερεῖς, οὐκ ἐδίδουσιν, κρατύν-
τες τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων.

Car les Pharisiens & tous les Iuifs ne mangent point qu'ils ne lauent souuent leurs mains, retenant les traditions des anciens.

55. Et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.

And ranne about throughout all that region round about / and began to carie hither and thither in beddes all that were sicke / where they heard that he was.

56. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut civitates, in plateis ponebant in firmos, & deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

And whither so euer hee entred into townes / or cities / or villages / they laid theyr sicke in the streetes / and prayed him that they might touch at the least the edge of his garment. And as many as touched him / were made whole.

ET conveniunt ad eum Pharisei & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Then gathered vnto him the Pharises / & certaine of the Scribes which came from Jerusalem.

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

And when they saw some of his disciples eate meate with common handes / (that is to say unwashen) they complained.

3. Pharisei enim & omnes Iudæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.

(For the Pharises / and all the Jewes / except they wash their handes oft / eate not / holding the tradition of the Elders.

55. Vnd lieffen alle in die vmblygenden Lânder / vnd huben an die Kranken vmbher zu fûhren auff betten / wo sie hõreten daß er war.

De de løbe i alle omlyggende land / oc begynne at føre de Siuge om fring paa Sengene / huor som de hørde at hand vaar.

56. Vnd wo er inn die Märkte oder Städte oder Dörffer eingieng / da legten sie die Kranken auff den Markt / vnd baten ihn / daß sie nur den Saum seines Kleides anrühren möchten / vnd alle die in anrühreten / worden gesund.

De huor som hand gief ind i Byer eller Stæder / eller Landbyer / da lagde de Siuge paa torffuit / oc badde hannem / At de maatte ekon røre Sømmen paa hans Kleder / De alle de som rørde ved hannem / bleffue helbrede.

Vnd es kamen zu ihm die phariseer / vnd etliche von den Schriftgelehrten / die von Jerusalem kommen waren.

Der komme Phariseer til hannem / oc nogle aff de Scriffskloge / som vaare komne fra Jerusalem.

2. Vnd da sie sahen etliche seiner Jünger mit gemeinen / das ist / mit ungewaschen henden das brodt essen / versprachen sie es.

De der de saae nogle aff hans Disciple æde brød met almindelige / det er / met woenne hender / da fortaledede de det.

3. Denn die Phariseer vnd alle Juden essen nicht / sie waschen denn die hende manchmal. Halten also die auffsehe der Eltesten.

Thi at Phariseerne oc alle Jøderne æde icke / vden de to henderne tit oc offte / Saa holde de de Eldstis paa leggelse.

55. A běhagiice po wssj fragině tē / počali na ložech k němu nosyti ty kteřijž nemožni byli / kdežkoli žwěděli o něm žebý byl.

A gdy onewssyřke Fráncos Foliczna přezřli / početo nošic niemocene ná ložách / gdy wssyřeli iž tam byl.

56. A kamžkoli wcházeli do Městecěk neb do Wsý / nebo do Měst / na vřicech kladli nesmocně / a prošli ho / aby aspoň podolka raucha geho dotkli se / a kolikožkoli se ho dotkli / vzdraweni gjaui.

A gdjekolwief sedno přyzředi / domá / abo do msta / abo ná polá / kladli předen niemocene po vřicách / prošac go aby sie tylko dotkneli podolka šar iego / A ile sie ich dotkneli go / přyzchodžili ku zdrowin.

Ušessli se k němu Žákonij / aněkteřijž Běteluow přiššosse do Geruzaléma.

Edy sie k němu zřšli Sárzyeu / šowie / yž Doktorow nie choržy co byli přyzřli z Jeruzalem.

2. A kdnž vžřeli někteř z Bědlniřkuow geho obecny ma rukama / to geřt newmyřy ma giřřti chleby hanělige.

Wyzřawřy niektore z zwolenniřkuow iego / iž iedli chleby brudneim reřoma y me wmyřy sie / vřyřkowáli ná nie.

3. Neb Žákonij y wřřřekni Židě / lečby často ruce wmyřli / negiř dali / držijee wřřanoweniř Starřřchž.

Abowiem Šárzyeušowie y wřřřey Žydowie / ieřři čzeřto raž nie wmyřwáli / tedy nie iedli / erzy mairac wřřawřy přzodkow řwyř.

4 וּמִן שִׁיקָא אִין לֵבָי
עֲמִרְיוֹ לֹא לְעִסְיוֹ וְסִגְיָתָא
אַחֲרֵיכֵן אִין
דְּקִבְלוֹ דִּיטְרוֹן מַעֲמִידִיתָא
דְּכִסָּא וְדִקְסָטָא וְדִמֵּא
נְחָשָׁא וְדִעֲרִסְתָּא:

Et tornando dal mercato, non mangiano se non sono lauati. Molte altre cose sono ancora ch'essi hanno prese ad offeruare, come lauamenti de bicchieri, e de boccali, & de ramini, e de letti.

5 וְשִׁאֲלוּהִי סִפְרָא וּפְרִישָׁא
לְמִנָּה תִּלְמִידֵיהֶם
מִהֲלָכִין אִין מִשְׁלֵמְנוּתָא
דְּקִשְׁיָשָׁא אֶלָּא כִּד לֵבָי
מִסִּיגִין אִידִיהוֹן אֶכְלִין
לְחֵמִין:

Di poi essi Farisei e Scribi, li domandano, I tuoi discipoli perche non camminano secondo l'ordinatione de gli antichi, ma mangiano il pane senza lauarsi le mani?

6 הוּ דִּין אָמַר לְהוֹן ש
שְׂפִיר אֲתִנְבִּי עֲלִיכוֹן א
אֲשַׁעֲיָא נְבִיא נְסִיבֵי בִּפְנֵי
אִין דְּפִתִּיב דְּעֵמָא הִנָּה
בְּסִפְנוּתָהּ הוּ מִיָּקֵד לִי ל
לְבָהוֹן דִּין סִגְיָא רַחֵיק מִנִּי:

Egli rispondendo, disse loro, Quanto ben profeta Esaias di voi altri hypocriti: si come è scritto, Questo popolo mi honora con le labbra, ma il cuor loro è lungi da me.

7 וְסִרְיָא אִין דְּחִילִין לִי
כִּד מִלְּבִין יוֹלְפִנָּהּ
דְּבִיקָנָה דְּבִנִּי-נִשָּׂא:

Et in vano mi honoran, insegnando per doctrine, i comandamenti de gli huomini.

8 כִּד שְׂבִיקְתוּן צִיר בִּיקְדָּנָה
דְּאֵלֵהֶם וְאִחִידִין אֲנִתוּן
מִשְׁלֵמְנוּתָא דְּבִנִּי-נִשָּׂא
מַעֲמִידִיתָא דְּכִסָּא
וְדִקְסָטָא וְסִגְיָתָא אִין
דְּלֵהִלִין דְּמִין:

Perche lassando il comandamento di Dio ritenete l'ordinatione de gli huomini: come sono i lauamenti de boccali e de bicchieri: e fate molte altre cose simili a queste.

9 אָמַר לְהוֹן שְׂפִיר
טִלְמִין אֲנִתוּן בִּיקְדָּנָה
דְּאֵלֵהֶם דְּתִקִּימוּן מ
מִשְׁלֵמְנוּתָא כּוֹן:

Ed iccua loro, Voi sprezzate bene il comandamento di Dio per offeruar la vostra ordinatione.

4 וּמִשְׁוִקִים אִין לֹא יִטְבִּלוּ
לֹא יֵאָכְלוּ וְאַחֲרֵיהֶם רַבּוֹת הִנָּה
אֲשֶׁר קִבְּלוּ לְעֹצֵר כְּמוֹ
הַכֹּסֶת וְקִסְטוֹת וְנִחְשָׁם
וְנִטְוִי:

Y Boluiendo de la plaza, si no se leuaren, no comen: y otras muchas cosas ay que tomaron para guardar, como el lauar de los vasos de beuer, y de los jarros, y de los vasos de metal, y de los lechos.

5 וְאִין שְׂאֵלָה לֹא הִמְפְּרִישִׁים
וְהַסּוֹפְרִים לְמִנָּה תִּלְמִידֵיהֶם
הִלְכוּ בְּגִדּוֹת הַזִּקְנִים כִּי אִין
לֹא רַחֲצוּ יְדֵיהֶם וְאֵכְלוּ אֶת-
הַלֶּחֶם:

Y preguntaronle los Phariseos y los Escribas, Porque tus Discipulos no andan conforme a la tradicion de los Ancianos, mas comen pan con las manos por lauar?

6 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַטֵּב
גִּבָּא יִשְׁעִיהוּ עֲלֵיכֶם הַחֲנֻפִּים
כְּמוֹ נִכְתָּב הָעֵם הַזֶּה בְּפִי
וּבִשְׂפָתָיו כִּבְדוּנִי וְלִבִּי רַחֵק
מִמִּנִּי:

Y respondiendo el, dixoles, Hypocritas, bien prophetizó de vosotros Isaias, como está escrito, Este pueblo con los labios me honrra, mas su coraçon lexos esta de mi,

7 וְהִנֵּה יִרְאָתָם אֶת־מִצְוֹת
אֲנָשִׁים מִלְּמִדָּה:

Y, En vano me honrran, ensennando doctrinas, mandamientos de hombres.

8 כִּי עֹבְרִים אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
וְתִשְׁמְרוּ אֶת־מִסְכֹּת הָאֲנָשִׁים
אֶת־טְבִילוֹת הַכֹּסֶת וְקִסְטוֹת
וְאַחֲרֵיהֶם כִּי אֵלֶּה רַבּוֹת עֲשִׂים
אֵתֶם:

Porque dexando el mandamiento de Dios, teneys la tradicion de los hombres: el lauar de los jarros, y de los vasos de beuer: y hazeys muchas cosas semejantes a estas.

9 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַטֵּב תִּטְבִּלוּ
אֶת־מִצְוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֶת־
גִּדְּרֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ:

Deziales tambien, Bien; inualidays el mandamiento de Dios para guardar vuestra tradició.

2.

4. Καὶ δοτὸ ἀγορᾶς, εἰ μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι καὶ ἄλλα πολλά ἐστίν, αἱ περιέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς πτηνῶν καὶ ζευῶν καὶ χαλκίων καὶ κλιῶν.

Et retournans du marché, ils ne m'agent point, qu' ils ne soyent laués: il y a aussi beaucoup d'autres choses qu'ils ont prinles à garder, comme les lauemens des coupes, des brocs, de la vasselle, & des chalits.)

5. Ἐπὶ ταῖς ἐπερωσῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνιπθίοις χερσίν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον.

Là dessus les Pharisiens & les Scribes l'interroguent, disans, Pourquoi ne cheminent point tes disciples selon la tradition des anciens: mais prennent leur repas sans lauier les mains?

6. Οὗ γὰρ δοτὸ κρῖνεις εἰπὲν αὐτοῖς, καλῶς περιφύεσθαι ἡσυχίας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, οἷς γέγραπται, ὅτι ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ· ἡ γὰρ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπὸ ἐμοῦ.

Il respondit, & leur dit, Certainement Esaias a bien prophetizé de vous autres hypocrites: comme il est écrit, Ce peuple-ci m'honore de ses leures, mais leur cœur est bien fort esloigné de moi.

7. Μάτην γὰρ σέβονται μέ, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντολματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent ils, enseignans des doctrines qui ne sont que commandemens d'hommes.

8. Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ζευῶν καὶ πτηνῶν καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλά ποιεῖτε.

Car en delaisant le commandement de Dieu, vous retenez la tradition des hommes, asslauoir les lauemens des brocs, & des coupes, & faites beaucoup d'autres choses semblables.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀντιπίπε τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσῃτε.

Il leur dit aussi, Vous annulez bien le commandement de Dieu, afin que vous gardiez vostre tradition.

CAP VII.

4. Et à foro, nisi baptizentur, non comedunt, & alia multa sunt quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum & urceorum, & æramentorum & lectorum.

And when they come from the market / except they wash / they eate not: and many other things there be / which they haue taken vpon them to obserue / as the washing of cuppes / and pottes / and of brasse vessels / and of tables.)

5. Et interrogabant eum Pharisei & Scribæ, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

Then asked him the Pharisees & Scribes / Why walke not thy disciples according to the tradition of the Elders / but eate meate with vnwaschen handes?

6. At ille respondens, dixit eis, Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.

Then he answered and said vnto them / Surely Isai hath prophesied wel of you / hypocrites / as is written / This people honoureth me with their lippes / but theyr heart is farre away from me.

7. In vanum autem me colunt, docētes doctrinas præcepta hominum.

But they worship me in vaine / teaching for doctrines the commaundements of men.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptismata urceorum & calicum: & alia similia his facitis multa.

For ye lay the commaundement of God apart / and obserue the tradition of men / as the washing of pottes and of cuppes / and many other such like things ye do.

9. Et dicebat illis, Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram seruetis.

And he said vnto them / Well / ye reiect the commaundement of God / that ye may obserue your owne tradition.

Das VII. Capitel.

4. Vnd wenn sie vom Markte kommen / essen sie nit / sie waschen sich deß. Vnd des dings ist vil / das sie zu halten haben angenommen / von Trinckgefessen / vnd krügen / vnd ehernen gefessen / vnd tisch zu waschen.

De naar de komme aff Torffuit / da æde de ick / vden de to dem. De der er meget saadant / som de haffue taget ved at holde / mer Drickekar / oc Kruss / oc Keabar far / oc bord at to.

5. Da fragten ihn nun die Pharisæer vnd die Schriftgelerten: Warum wandeln deine Jünger nicht nach den auffsätzen der Eltesten / sondern essen das Brodt mit vngewaschen Henden?

Da spurde nu Phariseerne oc de Scrifftsloge hannem at / Hui vandre ick dine Disciple effter de Eldstis paaleggelse / men æde Bræd met vsoene hender.

6. Er aber antworttet / vnd sprach zu inen: Wol sein hat von euch heuchlern Isaias geweissaget / wie geschriben stehet: Diß Volck ehret mich mit den lippen / aber ihr herß ist ferne von mir.

Hand suarede / oc sagde til dem / Vel sinucte haffuer Isaias spaat om eder Øuenskalcke som screffuit staar / Dette Folck ærer mig met Læbene / Men deris hierte er langt fra mig.

7. Vergeblich aber ist / das sie mir dienen / dieweil sie lehren solche lehre / die nichts ist denn Menschen gebott.

Det er forgeffuis at de tiener mig / effterdi de lære saadan Lærdom / som ick er andet end Menniskens Bud.

8. Ihr verlasset Gottes gebott / vnd haltet der Menschen auffsätze / von krügen vnd trinckgefessen zu waschen vnd deß gleichen thut ihr vil.

I forlade Guds bud / oc holde Menniskens Paaleggelse / om Kruss oc Drickekar at to / oc i gøre meget lige saadant.

9. Vnd er sprach zu ihnen: Wol sein habt jr Gottes gebott auff gehalten / auff das ihre eure auffsätze haltet.

De hand sagde til dem / Vel sinucte haffue i nedlagt Guds bud / paa det i kunde holde eders Paaleggelse.

Kapitola VII.

4. A když s trhu přigdan / negedij leč se vmygij: A gině mnohě věcy / fterej gsau gim vstano weny aby zachowawali / totiž / vmywanij konwic / a Wëder / a Wëdenic / y Sto / lãw.

Tãkž z dworu przyšedšy iestby sic nie vmyli / tedy nie iã dãli / y wiele sa inych rzeczy ktore przieli ku trzymãniu / to iest / vmy / wãnie kubkow / y konewek / y in / go naczynia miedziã nego / y lo / jek.

5. Potom otãžali ho Zãko / nijny a Bëitelë / kãuce: Proč Bëedlnicy twogi nezachowã / wagij vstanowenij Staršých / ale nevmymyãma rukama gedij chleb?

Potym go pytãli fãrizeu / wie y Dokthorowie / Przecz žwo / lennicy twoi nie chodza wedle w / staw przodkow / ale iedza chleb nie vmywšy rãk?

6. A on opowëdëw / řekl gim: Dobřek gesto wãs pokrntých prorokowal Izayãs / nãkož pšãno gest: Lid tento vstã mne ctij / aľ řdce gegich daleko gest o demne:

Thedy on odpowëdžawšy / řekl im / Jãcie dobre řzããs o was ludžich pokrntých prorok / wal / iãko iest nãpšãno / Lud ten vstã mne chwãli / ale řerce idy dãle / řo iest o demne.

7. Nadarmoãtne gisť ctij / vëijce vëenij a přikãzanij lid / řã.

Prožnoãt mte tedy chwãla / v / czac nãuť / ktore řã toľkãžãniem ludžkãm.

8. Nebo opustiwsse Přikãza / nij Božij / držijte vstanowenij lidřka / totiž / vmywanij kon / wic / wëder / a gině mnohě věcy podobnë řemto řiniřte.

Abowiem opuřciwšy rořka / zãnie Bože / trzymãcie vřtãwã lu / džkie / vmywãnie konewek / y kub / kow / nãd to y wiele inych tãko / wych rzeczy czyniãcie.

9. Y prawil gim: Dobře wy ruřijte Přikãzanj Božj / abyřte vstanowenij řwã zach / owãwãli.

Mowil tež do nich / Cžyãcie czyniãte iž w niwecz obrãcãcie přyřãzãnie Bože / řãchowãwã řã vřtãwãwãř.

י

10 מוֹשֶׁה אָמַר אֲמֹר יְקָר
לְאֲבִיךָ וּלְאִמְךָ יָמוֹ
דְּמַצְחָה לְאִפְסָה אֹר לְאִמָּה
מִזִּנְתָּה יָמוֹר :

Perche Moise disse, Honora tuo padre e tua madre: e Chi maledirà il padre o la madre, muova di morte.

11 אֲנִתָּיו דִּין אֲמַרְיוֹ א
אֲנִתָּיו אֹר יֹאמַר גְּבֻרָה
לְאֲבִיהִי אֹר לְאִמָּה קוֹרְבָנִי
מִדָּם דְּמַנִּי תֹאמַר :

Egoi dire, Se l'huomo dirà al padre o à la madre, Corban (cioè, il dono) qualunque sarà fatto da me ti giurara, sarà senza colpa.

12 וְלֹא שְׁבָקִיו אֲנִתָּיו לָהּ
דְּיַעֲבֹד מִדָּם לְאֲבִיהִי אֹר
לְאִמָּה :

E così non gli lassate far più niente à suo padre, o à sua madre.

13 וּמִסְלִין אֲנִתָּיו מִלְתָּה
דְּאֵלֶּהָ מִטְוָה
מִשְׁלֵמִינָתָה דְּאֵשְׁלִמְתָּיו
וְדִדְמִין לְהִלִּין סְגִינָתָה
עֲבָדִין אֲנִתָּיו :

Annullando la Parola di Dio per la vostra costituzione che haueste ordinata: e fate molte altre cose simili.

14 וְהָרָא יִשׁוּעַ לְכַנְשָׁה
כָּלֶה וְאֹמַר לְהוֹן שׁוּמְעוּנִי
כָּלֶכּוֹן וְאֵסְתַּכְּלוּ :

Chiamata poi à se tutta la turba, dicena loro, Ascoltatemi tutti, & intendete.

15 לִית מִדָּם דְּלִבְרִין מוֹ
בֹר נִשְׂאָה הוּ וְעֵאֵל לָהּ
דְּמִשְׁכַּח מְסִיב לָהּ אֵלֶּה
מִדָּם דְּנִבְּק הוּ הוּ מְסִיב
לְבֹר נִשְׂאָה :

Niente è fuor de l'huomo di ciò che entra in esso, che lo possa rendere immondo: ma le cose che escono da esso, son quelle che lo rendene immondo.

16 מוֹ דְּאִית לָהּ אֲדִנָּה
דְּיִשְׁמַע וְיִשְׁמַע :

Se alguno ha orecchie da oïre, oda.

17 כַּדְּיִין עַל יִשׁוּעַ ל
לְבִיתָה מוֹ כַּנְשָׁה שְׂאֵלֹהִי
תִלְמִדוֹהִי עַל מִתְּלָה הוּ :

Quando poi egli, partito da la turba, se ne fu entrato in casa, i suoi discipoli lo domandarono de la similitudine.

י

10 כִּי־מֹשֶׁה אָמַר כְּבֹד אֲתָא
אֲבִיךָ וְאִמָּתְךָ אֲמַר וּמַקְלֵל אֲבִי
וְאִמִּי מוֹת יוֹמָת :

Porque Moysen dixo, Honrra à tu padre y à tu madre, y, Elque maldixere al padre, o à la madre, morirá de muerte :

11 וְאַתֶּם אֹמְרִים אִם יֹאמַר
אִישׁ לְאֲבִיו אֹר לְאִמִּי קֹרְבָן זֶה
מִתָּר אֲשֶׁר מִמֶּנִּי יִסָּכֵר לָךְ :

Y vosotros dezis, El hombre dirá al padre o à la madre, Todo corban, quiere dezir, don mio à ti aprouechará.

12 וְעוֹד לֹא תִגִּיחוּ אִתָּו לַעֲשׂוֹת
מִאֲמָרָה לְאֲבִיו וְלְאִמִּי :

Y no le dexays mas hazer por su padre, o por su madre :

13 בּוֹגְדִים בְּדָבָר יְהוָה בְּמִסְתַּרְתֶּם
אֲשֶׁר מִסְתַּרְתֶּם וּכְאֵלֶּה רְבוֹרָה
תַּעֲשׂוּ :

Inuvalidando la palabra de Dios con vuestra tradicion que distes: y muchas cosas hazeys semejantes à estas.

14 וַיִּזְעַק אֲתָא כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ
לָהֶם שְׁמַעֵנָּה כָּלֶכּוֹם וְבִינֵנוּ :

Y llamando à toda la compaña, dixoles, Oyedme todos, y entendet.

15 אִין דְּבָר לְחוּץ הָאָדָם הָבָה
בְּקִרְבּוֹ אֲשֶׁר יִכָּל לְטַמֵּא אִתָּו
כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּנּוּ אֵלֶּה
הֵם אֲשֶׁר יִטְמָאוּ אֲתָא־הָאָדָם :

Nada ay fuera del hombre que entre en el, que lo pueda contaminar: mas loque sale de el, aquello es loque contamina al hombre.

16 לְמִי אָזְנוֹת לְשִׁמּוֹעַ יִשְׁמַע :

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

17 וּכְבִּישָׁה בָּהּ לְבֵית מִתְּלָה
וְשְׂאֵלֹהִי תִלְמִידֵיהִי עַל־הַמִּשְׁלָּה :

Y entrandose de la compaña en casa, preguntaronle sus Discipulos de la parabola.

ז.

10. Μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου καὶ ὁ καταλογὼν πατέρα ἢ μητέρα, βλάτω πελδοπέτω.

Car Moise a dit, Honore ton pere & ta mere: Item, qui maudira pere ou mere, incurse de mort.

11. Τρεῖς ὃ λέγετε, εἰαν εἴπω ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, κορβαν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ εἰαν ἐξ ἐμοῦ, ἐφελγηθῆς.

Mais vous dites, Si quelcun dit à son pere ou à la mere, Le corban, (c'est à dire le don) qui sera fait de par moi, viendra à ton profit, il sera hors de coulpe.

12. Καὶ κατέπι ἀφίεπ αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ, αὐτῷ.

Et ne lui souffrez faire plus rien à son pere ou à la mere.

13. Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ἢ περιδῶκασι. καὶ παρεμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιῶσι.

Ainsi mettans la parole de Dieu à neant par vostre tradition, que vous auez establie, & faites plusieurs choses semblables,

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάντας τὸν ὄχλον, εἰλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετε μέγα πάντες, καὶ συνίετε.

Puis il ayant appelé à soi toutes les troupes il leur dit, Escoutez-moi tous, & entendez.

15. Οὐδὲν ἐστὶν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰς περιδῶκατον εἰς αὐτὸν, ὃ διώκει αὐτὸν κενώσαι. ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ῥυτίδος αὐτοῦ αἰτῶν, ἐκ τῆς ἐστὶ τὰ κενουῶντα τὸν ἀνθρώπον.

Il n'y a rien de ce qui entre par dehors en l'homme, qui le puisse souiller: mais les choses qui sortent de lui, ce sont celles qui souillent l'homme.

16. Εἰ τις ἔχει ὠτὶς ἀκούειν, ἀκούτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς οἶκον διὰ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

Puis quand il fut entré en la maison, s'étant retiré d'avec les troupes, les disciples l'interroguèrent touchant la similitude.

10. Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: & Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

For Moſes ſayd / Honour thy Father / and thy mother: and Whoſoever ſhall curſe father or mother / let him die the death.

11. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod est donum) quodcunque ex me, tibi profuerit.

But ye ſay / If a man ſay to father or mother / Corban / that is / By the gyfte that is offered by me / thou maieſt haue profite / he ſhall be free.

12. Et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo aut matri.

So ye ſuffer him no more to do any thing for his father / or his mother.

13. Reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtrā quam tradidistis, & ſimilia huiusmodi multa facitis.

Making the worde of God of none authoritie / by your tradition which ye haue ordeined: and ye do many ſuch like things.

14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

Then he called the whole multitude unto him / and ſaid unto them / Hearken you all unto me / and vnderſtand.

15. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare; ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.

There is nothing without a man / that can deſile him / when it entereth into him: but the things which procede out of him / are they which deſile the man.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

If anye haue eares to heare / let him heare.

17. Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabola.

And when hee came into an houſe away from people / his diſciples aſked him concerning the parable.

10. Denn Moſes hat geſagt: Du ſolt deinen Vater und deine Mutter ehren / und wer Vater oder Mutter flüchet / der ſol des todtes ſterben.

Thi Moſe haſſuer ſagd / du ſalt ære din Fader or din Moder / or huo ſom bander Fader eller Moder / hand ſkal viſſelige dg.

11. Ir aber lehret: Wenn einer ſpricht zum Vater oder Mutter Corban / (das iſt / wenn ichs opffere / ſo iſt dirſ vil nützer) der thut wol.

Men i lære / Naar en ſiger til Fader eller Moder (Corban / det er / Der ſom ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

12. Und ſo laſt ir hinfort ihn nichts thun ſeinem Vater oder ſeiner Mutter.

De ſaa ſade i hannem icke ydermere gøre ſin Fader eller ſin Moder / noget.

13. Und hebt auff Gottes wort durch euer auffſage / die ihr auffgeſetzt habt / und deſgleichen thut ihr vil.

De i hort tage Guds ord formede i eders Paaleg / geſſer ſom i legge paa. De i gøre meget lige ſaadant.

14. Und er rieß zu ihm das ganze Volck / und ſprach zu ihnen: Höret mir alle zu / und vernemetſ.

De hand kallede alt Folck et til ſig / oc ſagde til dem / Hører mig alle / oc forſtaar det.

15. Es iſt nichts auſſer dem menſchē / daß ihn köndte gemein machen / ſo es inn ihn gehet / ſondern das von ihm außgehet / das iſts / das den Menſchen gemein macht.

Der er inted vden ſaare Menneket / oc gaar i hannem / ſom kand gøre hannem almindelig / Men der ſom gaar vd aff hannem / det er det / ſom gør Menneket almindeligt.

16. Hat jemand ohren zu hören der höre.

Haſſuer nogen øern at høre mig / hand høre.

17. Und da er von dem Volck innſ hauß kam / fragten ihn ſeine Jünger umb diſe Gleichniß.

De der hand kom fra Folck et ind i Huſet / da ſpurde hans Diſciple hannem om denne ligniſſe.

10. Neb Moſyſs powěděl: Eťi Dce twěho y Matku twau? A kdožby ſlořečil Dcey neb Mateři / ať ſmrťj vmře.

Bo Moſyſſ rzečl / Eť oycá twé y mátkę twę / a ktowy ſlorę ſęczył oycę ábo mátkę / niech ſmę erá vmře.

11. Ale wy prawicie: Dłſi ſlowěł Dcey neb Mateři Korban, to geſt / dar kterýžto ſi geſt odemne / t oběť pro ſpěge:

Lec wy mowicie / Jeſtližby Eťo rzečl oycę ábo mátkę / Korban (tho teſt dar) ktery kolwékę bedę ſie odemne / pomožę. (tedy nie winien bedęte.)

12. A wolſce nedopuſtíte gim ničehěhož činiti Dcey ſwěmu neb Mateři.

A nie dopuſzczáće mu wiáćcy nie dobrego czynić oycę ſwemu ábo mátkę ſwę.

13. Ruſſice Pſikázanij Božij pro uſtanowenij waſſe kteręžte uſtanowili / a mnohě wěcy podobně číníte.

W niwecz obręćáće ſlowo Bože uſtáwa waſſa Eťoráćie uſtawili y wiele inych rzezy tym podobnych czynicie.

14. Y powolaſy oycę jáſtup / prawil gim / ſlyſſie mne w ſlyčęni a rozumęte:

A wezwawſy wſyſſiego zgro / mądzenia / rzečl im / ſluchajcie mę wſyſcy / á zrozumiećie.

15. Nie neníž y poſemáw ſlo / wěla wcházęjících do něho / cožby geſt mohlo poſſkwrniti: ále kterě wěcy ſlowěla wcházęj / tyť gſau kterěž poſſkwr / ſugij ſlowěla.

Nie máſi nie zwęrzchow nego co wchodzim rſlowěla / co by go moglo ſplugáwć / ále co wycho / dzi od niego / toć ieſt coſpęci cſlo / wěla.

16. Maſi kdo wſſy ſlyſſenij / ſlyſe.

Jeſtliž Eťo ma wſſy Eť ſluchá / niu niech ſlucha.

17. A kdož wſſel do domu od jáſtupu / oťázáli ho Wědlinij / cy geſo o podobeniſwij.

A gdy odſędſy od zgro mądze / nia wſędl do domu / pytáli go zwolennicy tego o oney przypo / wieści.

ז.

18 אמר להון הכנא אף
אנתון עטליו אנתון לנ
ידעיו אנתון דכל מידם
דמו לבר עאל לבר נשא
לא מטבח מסוב לה:

*Et egli disse loro. Cossite ancor voi
senz'intelletto? Non intendete ancora
che tutto cio che di fuore entra ne l'huo-
mo, non lo puo fare immondo?*

19 דלא הוא ללבה עאל
אלא לפרסה ומשתדל
בתדכיתא דמדכיא בלה
מאכולתא:

*Perciocche non gli entra nel cuore, ma
nel ventre, donde esce poi fuore nel luogo
necessario, purgando tutti i cibi.*

20 מידם דיו דנפק מן
בר נשא הו הו מסוב
לבר נשא:

*E diceua, che quel che esce de l'huo-
mo, è quello che lo fa immondo.*

21 מן לאו גיר מן לב
דכני נשא גבקיו
מחשבתא בישתא גורא
גנייתא גנבותא קטלא:

*Imperocche dal'interiore del cuor de
gli huomini escono i mali pensieri, gli ad-
ulterij, la fornicationi, gli homicidy.*

22 עלובותא בישותא
גבלא צחנותא עינא
בישתא גידפא שבדגנותא
שטיותא:

*I furti, l'auaritie, le malitie, gl'in-
ganni, l'impudicitia, l'occhio maligno, le
bastemmie, la superbia, la stoltitia.*

23 הליו פלהיו בישתא
מן לאו הו גבקיו ומסוב
לה לבר נשא:

*Tutti questi mali escono di dentro, e
rendeno l'huomo immondo.*

24 מן תמו קם ישוע
ואתנא לתחומא דצור
ודצידו ועל לביתא חד
ולא צבא הוא דאנש ידע
בה ולא מטבח דנטשא:

*Poi leuatosi di li, sen' ando ne confini
di Tyro e di Sidon: & entrato sene in
vna casa, non voleua che alcuno al sapese:
se: ma non poteuano occulto.*

18 ויאמר להם איך לא מבינים
אתם מאומה תלל בנתם כי
כל אשר מחוץ יבוא באדם
לא יוכל לטמא אותו:

*Y dizeles, Anfi? tambien vosotros soys sin
entendimiento? No entendeys que todo lo de
fuera que entra enel hombre, no lo puede conta-
minar?*

19 כי לא יבוא אל—הלב כי
אל אל הבטן ובמחנה יצא
ומטהר כל—מאכל:

*Porque no entra en su coraçon, sino en el vi-
entte? y sale el hombre à la secreta, y purga todas
las viandas.*

20 ויאמר כי את אשר מאדם
יצא הוא מטמא את—האדם:

*Mas dezia: que loque del hombre sale, a-
quello contamina al hombre.*

21 כי מקרב מלבב האנשים
יצאו עשתונות רעות נאפים
תונות רצחים:

*Porque de dentro, del coraçon de los hom-
bres salen los malos pensamientos, los adulteri-
os, las fornicaciones, los homicidios.*

22 גנבות בצעים רעות מומה
פשעין תלעג ותבו קללה גדולה
בוזה גאולה נולדת:

*Los hurtos, las auaricias, las maldades, el en-
ganno, las defuerguenças, el mal ojo, las injuri-
as, la soberuia, la locura.*

23 כל רעות האלה מקרב
יצא וטמא את—האדם:

*Todas estas maldades de dentro salen, y
contaminan al hombre.*

24 ויקם משם וילך אל—
גבלי צור וצידון ויבוא אל—
הבית ולאיש לא אבה להתודע
ולא יוכל להתחבא:

*Y leuantandose de alli, fuese à los terminos
de Tyro y de Sidon: y entrando en casa, quifo
que nadie lo supiesse? mas no pudo esconderse.*

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτως καὶ ὑ-
μεῖς ἀσυνέται εἰσὶν· οὐ νοεῖτε ὅτι παρὰ
τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν
αὐτὴν, οὐ διώκει αὐτὸν καθα-
ρίζει.

*Et il leur dit, Et vous estes-vous
ainsi sans entendement? n'entendes-
vous point encore, que tout ce qui en-
tre en l'homme par dehors ne le peut
souiller?*

19. Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτῷ
εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοί-
τιν, καὶ εἰς τὸν ἀφροδῖον ἐκπο-
ρεύεται, καὶ μαρτυροῦνται τὰ βρα-
μιά.

*Car il n'entre point en son cœur,
mais au ventre, & sort de hors au re-
tail, purgeant tout es les viandes.*

20. Ἐλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τῆς ἀνθρώ-
που ἐκπορεύεται· μύρον, ἐκ αἵματος καὶ τῆς
αὐτῆς.

*Il leur disoit donc, Ce qui sort de l'
homme, c'est ce qui souille l'homme*

21. Ἐσθλὴν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῆς
ἀνθρώπου οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ
ἐκπορεύονται, μοιχεύει, περιιίει,
φόνος.

*Car du dedans, c'est à dire, du cœur
des hommes sortent mauuaises pen-
sées, adulteres paillardises meurtres.*

22. Κλοπαί, πλεονεξίαί, πονηρίαι,
δόλοι, ἀσελγείαι, ὀφθαλμοὶ πο-
νηροὶ, βλασφημίαι, ὑπερηφανία,
ἀφροσύνη.

*Larcins, mauuaises pratiques pour
auoir l'autrui, meschancetés, fraude,
insolence mauuais regard, blafme, fier-
te folie.*

23. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἐσθ-
λὴν ἐκπορεύεται, καὶ καίνοι τὸν ἄν-
θρωπον.

*Tous ces maux-la sortent du de-
dans, & souillent l'homme.*

24. Καὶ ἐκείθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν
εἰς τὰς μεθόχας τύρου καὶ σιδῶνος·
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδεὶς
ἤθελε γινώσκει καὶ οὐκ ἠδυνήθη λα-
θεῖν.

*Puis s'estant leué de là, il s'en alla
aux marches de Tyr & de Sidon: & es-
tant entré en vne maison il vouloit que
personne ne le sceust, mais il ne peut estre
celé.*

25. מִיָּחֳדָה גִּיר שְׁמִיעָה
אֲנִתָּהּ חֲדָה מִטּוֹלְתָהּ
דְּאִית לְבָרְתָהּ רוּחָהּ
טִפְפָּתָה וְאִתָּה נִפְלָה
קִדְם רִגְלֶיהָ:

Percioche s'na donna, la figliuola de laquale haueua vno spirito immondo, hauendo vditto di lui venne, e gittossi a i piedi.

26. הִי דִין אֲנִתָּה אִתְּיָה
הֵנָּה חֲנִפְתָּה מִן פְּוִינִי
דְּסִידִיָּה וּבְצִיָּה הֵנָּה מִנָּה
דִּיפִק לְדִינָה מִן בְּרִיתָהּ:

(Era questa donna Greca, di natione Syrophenissa) è pregauale che scacciassse il demonio de la sua figliuola.

27. וְאָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ שְׁבִינִי
לְיָקֶדֶם נִסְפְּעוֹן בְּנִיָּה לָהּ
הִנֵּה גִיר שְׁמִיעָה
דְּנִסְבַּ לְחֶמֶן דְּבְנִיָּה
וְנִרְמָה לְפָנָהּ:

IESVS disse, Lascia che prima si stiano i figliuoli: perche non è conueniente pigliare il pan de figliuoli, e gittarlo a i cagnoletti.

28. הִי דִין צִנֵּת וְאָמַרָה
לָהּ אִין מְרִי אָף כְּלָפָה
מִן תְּחִית בְּתוּרָה אֲכָלִין
בְּרִיתָהּ דְּבְנִיָּה:

Ma ella rispose, e disse, Vero è Signore, percioche i cagnoletti mangiano sotto la manola de la miche de figliuola.

29. אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ וְלִי
מִטּוֹל הֵדָה מִלְּתָהּ נִפִּק
לָהּ שְׂמִיעָה מִן בְּרִיתָהּ:

Allora egli le disse, Per questa parola, Vattene, che il demonio è vscito de la tua figliuola.

30. וְאִנְלָת לְבֵיתָהּ
וְאִשְׁפָּחַת בְּרִיתָהּ בְּדִרְמִיָּה
בְּעֶרְסָה וְנִפִּיק מִנָּה
שְׂמִיעָה:

Et ella andata sene a casa sua, trouò che il demonio era vscito, e la figliuola che giaceua sopra il letto.

31. תּוֹב נִפִּיק יֵשׁוּעַ מִן תְּ
תְּחִיבָהּ דְּבִיר וְדִצִּידוֹ
וְאִתָּה לִימָה דְּגָלִילָה
לְתְּחִיבָהּ דְּעֶסְרֵת
מִדִּינֵתָהּ:

Vscito poi di nuovo de confini di Tyro e di Sidon, sene venne al mare di Galilea, per mez o i confini di Decapolis.

25. כִּי שְׁמִיעָה אִשָּׁה עָלִיָּה וְלִבְתָּהּ
הִתְחִי לָהּ רוּחַ טִמְאָה וְחִבּוֹנָה
וְחִפְלָה אֶל־רִגְלָיו:

Porque vna muger, cuya hija tenia vn espi-ritu immundo, luego que oyó deel vino, y echose a sus pies:

26. וְהִיא־הָיָה הִיא אֲרֻמִּיָּה
מֵאַרְם חוּבָה לְמוֹלְדָתָהּ וְחִתְחִינָה
לִי לְהוֹצִיאָהּ אֶת־הַשָּׁטָן מִבְּתָהּ:

Y la muger era Griega Syrophenicia de naci-on, y rogaua le que echase fuera de su hija al demonio.

27. וַיֵּשׁוּעַ אָמַר אֶל־הָיָה
בְּרֵאשׁוֹנָה לְהַשְׁבֵּעַ אֶת־הַבָּנִים
כִּי לֹא טוֹב לְקַחַת אֶת־הַלֶּחֶם
הַבָּנִים וְלַהֲשִׁילָם לְכָל־בָּיִם:

Mas IESVS le dixo, Dexa primero hartarse los hijos: porqueno es bien tomar el pan de los hijos y echarlo a los perrillos.

28. וְהָעִיר וְהָאָמַר לִי כֵן אֲדֹנָי
וְגַם הַכָּלָבִים תַּחַת הַשֻּׁלְחָן יֹאכְלוּ
מִפִּתֵּי הַבָּנִים:

Y respondió ella, y dixole, Si Sennor, porque los perillos debaxo de la mesa comen de las migajas de los hijos.

29. וַיֹּאמֶר לָהּ עַל־זֶה הַדָּבָר לִכִּי
כִּי יֵצֵא הַשָּׁטָן מִבְּתָךְ:

Entonces dizele, Por esta palabra, vé el demonio ha salido de tu hija.

30. וּבֵּאִשָּׁה הִלְכָה אֶל־בֵּיתָהּ
מִצִּנֵּת כִּי־מוֹצֵאת הַשָּׂדֶה וְהַשָּׁכֶב
בְּתָהּ עַל־הַמִּטָּה:

Y como fué a su casa, halló que el demonio auia salido: y la hija echada sobre a cama.

31. וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא מִגְּבּוּלֵי צוּר וְצִידוֹן
וַיָּבֹא אֶל־תֵּי־הַגָּלִילָה בְּתוֹךְ
גְּבּוּלוֹת עֶשְׂרֵת עָרִים:

Y boluiendo a salir de los terminos de Tyro y de Sidon, vino a la mar de Galilea por mitad de los terminos de Decapolis.

ז.

25. Ἀκούσας γὰρ ἡ γυνὴ περὶ αὐ-
τοῦ ὅτι εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεύ-
μα ἀκάθαρτον, ἐλθούσα προσέπεσε
αὐτοῦ τοῦ πόδας αὐτοῦ.

*Car vne femme, de la quelle vne pe-
tite fille auoit vn esprit immonde, tou-
dain qu'elle eut ouï parler de lui, vint,
& se ietta à les pieds:*

26. Ἦν ἡ γυνὴ ἑλλῆνις, συροφ-
οινίκισσα τῷ Ἰησοῦ καὶ ἠρώτα αὐ-
τὸν ἵνα τὸ δαίμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ
τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

*(Or ceste femme estoit Grecque, Sy-
rophenicienne de nation) & le prioit
qu'il iettast le diable hors de sa fille.*

27. Οὗτος εἰπὼν αὐτῇ· ὁφεί-
ς πρῶτον χορτασθῆναι τοὺς τέκνα. οὐ
γὰρ καλὸν ἐστὶ λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν
τέκνων, καὶ βαλὴν τοῖς κυμαίνουσιν.

*Et Iesus lui dit, Souffre que les en-
fans soyent les premiers rassasiés: car il
n'est pas bon de prendre le pain des en-
fans, & le ietter aux petis chiens.*

28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐ-
τῷ· καὶ κύριε καὶ γὰρ τοὺς κυμαίνου-
σιν ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει τοὺς
ψαγίων καὶ παιδίων.

*Mais elle répondit, & lui dit, Il est
bien vrai, Seigneur: car les petis chiens
mangent sous la table des miettes que
les enfans laissent tomber.*

29. Καὶ εἰπὼν αὐτῇ, Διὰ τῆς τῶν
λόγων ὑπαγέ· ἐξελήλυθι τὸ δαίμό-
νιον ἐκ τῆς θυγατρὸς σου.

*Alors il lui dit, Pour ceste parole
vatt'en: le diable est sorti de ta fille.*

30. Καὶ ἀπελθεῖσα εἰς τὸ οἶκον αὐ-
τῆς, εὗρε τὸ δαίμόνιον ἐξελήλυθός, καὶ
τὴν θυγάτριον βεβηλημένην ἐπὶ
τῇ κλίνῃ.

*Et quand elle s'en fut allée en sa mai-
son, elle trouua que le diable estoit sor-
ti, & sa fille couchee sur le liect.*

31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρί-
ων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλθι πρὸς
τὴν θαλάσσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνα-
μέσση τῶν ὁρίων δεκαπόλεως.

*Puis Iesus estant departi derechef
des quartiers de Ty & de Sidon, vint à
la mer de Galilee par le milieu des quar-
tiers de Decapolis.*

32 וַאֲחֵיָיו לֵה חֲרָשׁ
הָד פִּאֲקָה וּבָעִין הָווּ מִנָּה
דִּי־סִים עֲלוּהִי אִידָנָה:

Done alcuni gli menano vn fardo muto, e preganto che ponga la mano sopra esso.

33 וּנְגִידָה מִן פְּנֵשׁ ב
פְּלִחוּדָהּ וְאֶרְמִי צִבְעֶתָה
פִּאֲדָנָהּ זֶרֶק וְקָבֵב
לְלִשְׁנָה:

Et egli hauendolo ritirato da parte fuor de la turba, gli melle i suoi diti ne l'orecchie: e sputando, gli toccò la lingua.

34 וְחָרַב פִּשְׁמִיָּה וְאֶתְתַּנַּח
וְאָמַר לֵה אֶתְפַּתַּח:

Et regardando versò il cielo, sospirò, e disse gli, Ephphata, cioè, Apriti.

35 וְכֵה בְּשַׁעֲתָה אֶתְפַּתַּחוּ
אֲדָנָהּ וְאֶשְׁתָּרִי אֶסְרָה
דְּלִשְׁנָה וּמִלַּל בְּשִׁיקָאִית:

Et subito le sue orecchie s'aperfero, e il legame de la sua lingua si sciolse, e così parlaua rettamente.

36 וְיִהְיֶה אֲנִי דְהֲדָר
לְאִנְשׁ לֹא יֵאמְרוּן וּפְמָה
דְּהוּ מִנְהַר הָיָה לְהוּן הָנוּן
יִתִּיר מִכְרִיוֹן הָווּ:

Et esv comandò loro, che non lo dicessero à persona: ma quanto piu egli lo comandaua loro, tanto piu essi il publicauano.

37 וַיִּתִּירָאִית מִתְדַּמְרִין
הָווּ וְאֶמְרִין דְּכָל מִדָּם
שְׁפִיר עֶבֶד לְחֲרָשׁ עֶבֶד
דִּנְשָׁמְעוֹן וְלִדְלָא מִמְלָדִין
דִּימְלָלוֹן:

Et stupiuansi fuor di modo, dicendo, Egli ha fatto ogni cosa bene, e fu sordo & muto, & i muto parlare.

ח

1 בְּהָנוּ דִּין יוֹמָתָה בֶּד
פְּנֵשׁ סִינָא אִית הָנָה
וְלֹא אִית הָנָה מִדָּם
דִּי־כָלִין קָרָא לְתַלְמִידָהּ
וְאָמַר לְהוּן:

In quei giorni, essendo con lui vna grandissima moltitudine, e non hauendo essi che mangiare, IESV chiamò à se i suoi discipoli, e disse loro.

32 וַיִּקְרִיבוּ אֵלָיו אֲלֵם חֲרָשׁ
וַיִּשְׁמְרוּ עָלָיו אֶת יָדָיו:

Y traenle vn fardo y mudo, y rueganle que le ponga la mano encima.

33 וַיִּקְחֵהוּ מִן הָעָם לְבִדּוֹ וַיִּתֵּן
אֶתְּצִבְעוֹתָיו בְּאַזְנוֹתָיו וַיִּדְרֹק
הַגִּיץ אֶת־לִשְׁוֹנוֹ:

Y tomandolo de la campanna à parte, merió sus dedos en las orejas de el, y escupiendo tocó su lengua (con la saliuu,)

34 וּפָנָה אֵלֶי—הַשְּׁמִיָּם וַיִּתְאַנֵּן
וַיֹּאמֶר לוֹ אֶתְפַּתַּח וְהָהוּא הִפְתָּח:

Y mirando al cielo gimió, y dixo, Ephphata, que es dezir Se abierto.

35 וּפְתָחֻם וּפְתָחוּ אֲזָנוֹתָיו וַיִּגְתֵּר
עֲבוֹת לִשְׁוֹנוֹ וַיִּדְבֹּר יָשָׁר:

Y luego fueron abiertas sus orejas: y fué desatada la ligadura de su lengua, y hablaua bien.

36 וַיִּצְוֵם אֲחֵתָם כֹּן יֵאמְרוּ
לְאִישׁ וּכְבִּישָׁר מִצִּוָּה אֲחֵתָם כֹּן
יִבְשֶׁרוּ:

Y mandóles que no lo dixessen à nadie: mas quanto mas les mandaua, tanto mas y mas lo diuulgauan.

37 וַעֲלִי־יָתֵר תִּמְהוּ לְאִמֹר הֵיטֵב
כָּל־דְּבָרִים אֶת חֲרָשִׁים עָשָׂה
לִשְׁמֹעַ וְאֶת אֲלֵמִים לְדַבֵּר:

Y en grande manera se espantauan, diziendo, Bien lo ha hecho todo: haze à los sordos oyr y à los mudos hablar.

ח

1 וּבְיָמֵם הָהֵם עִם רַב מֵאֹד
הָיָה עִמּוֹ וְאִין מֵאֻמָּה בִּידֵיהֶם
לֹא־כָל יִצְעָק יִשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם:

En aquellos dias, como otra vez vuo gran companna, y no tenian que comer, IESVS llamó sus discipulos, y dizeles.

ζ.

32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν
μογιλάλον, καὶ ὥρκαλῶσιν αὐ-
τὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

*Adonc on lui amena vn sourda-
yant le parler empesché: & le pria-on
qu'il lui imposast les mains.*

33. Καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν
ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἰδίαν, ἔβαλε τὰς
δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὠτιά αὐτοῦ,
καὶ πύσας, ἤψατο τὴν γλῶσσαν αὐ-
τοῦ.

*Et l'ayant tiré à part de la multitu-
de, il mit ses doigts es oreilles d'icelui:
& ayant chraché lui toucha la langue.*

34. Καὶ ἀναβλίσας εἰς τὸ ἔρα-
νον, ἔειπεν, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφ-
φατα, ὅ ἐστι, διανοιχθήτω.

*Puis en regardant au ciel, il souspi-
ra, & lui dit, Ephphatha, c'est à dire,
Ouvre-toi.*

35. Καὶ ὁρῶνς διωκυρίχθησαν
αὐτοὶ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς
τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ὥστε ἀλάλῃ οὐκ ἔχων.

*Et intontinent ses oreilles furent
ouuertes, & le lien de sa langue fut des-
lié, & il parla aisement.*

36. Καὶ διετείλατο αὐτοῖς ἵνα μη-
δενὶ ἐπωσιν. ὅσον ᾧ αὐτοῖς αὐτοῖς
διετέλλει, πολλοὶ περιεσώπουν ἐ-
κήρυσαν.

*Et il leur commanda de ne le dire à
personne: mais plus il le défendoit, tant
plus ils le publioient.*

37. Καὶ ὑπερβιωσῶς ἐξ-
επλήσαντο, λέγοντες, καλῶς πάν-
τα πεποίηκε καὶ τὰς κωφὰς ποιῶ
ἀκούειν, καὶ τὰς ἀλάλους λαλῶν.

*Et s'estonnoient tant & plus, di-
sans, Il a tout bien fait: il fait ouir les
sourds, & parler les muets.*

Κ Ε Φ Α Λ Η.

ΕΝ ΕΚΑΤΑΙΣ τῶν ἡμέραις, παμ-
πλῆθος ὄχλος, καὶ μὴ ἴ-
χόντων τί φάγωσι, περιεκαλεσα-
μένους ὁ ἰησοῦς τὰς μαθητὰς αὐτοῦ,
λέγει αὐτοῖς.

*En ces iours la comme il y auoit
fort grandes troupes, & iceux n'ayans
que manger, Iesus appela à soi ses disci-
ples, & leur dit.*

32. Et adducunt ei surdum & mutum: & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

And they brought vnto him one that was deafe / and sturmbred in his speach / & prayed him to put his hand vpon him.

33. Et apprehendens eum de turba secorsum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens tetigit linguam eius.

Then he tooke him aside from the multitude / and put his fingers in his eares / and did spit / and touched his tongue.

34. Et suspiciens in cælum ingemuit: & ait illi, Ephphatha, quod est, adaperire.

And looking vp to heauen / hee sighed / and saide vnto him / Ephphatha / that is / Be opened.

35. Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

And straight way his eares wer opened / and the string of his tongue was loosed / & he spake plaine.

36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.

And hee commaunded them / that they should tell no man: but how much soeuer he forbade them / the more a great deale they published it.

37. Et eo ampliùs admirabatur, dicentes, Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

And were beyond measure astonished / saying / He hath done all things well: hee maketh both the deafe to heare / and the dumme to speake.

CAP. VIII.

IN diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent: convocatis discipulis, ait illis

In those daies / when there was a verie great multitude / and had nothing to eat / Iesus called his disciples to him / and said vnto them.

Das VII. Capitel.

32. Vnd sie brachten zu ihm einen Tauben der stum war / vnd sie baten ihn / daß er die hende auff ihn legte.

De de forde en Doff til hannem / som vaar Dum / och de bade hannem / at hand vilde legge. Haanden paa hannem.

33. Vnd er nam ihn von dem Volck besonders / vnd legete ihm die finger inn die Ohren / vnd spürket / vnd rühret seine zunge.

De hand tog hannem besynderlige fra Folck / och sagde hannem fingrene i Øerne / oc spørte / oc rørde ved hans Tunge.

34. Vnd sahe auff gen Himmel / seuffet vnd sprach zu im: Hephethah das ist / thu dich auff.

Och saa op til Himmeln / suckede / oc sagde til hannem / Hephethah / der er / lad dig op.

35. Vnd als bald thaten sich seine Ohren auff / vnd das band seiner zungen ward loß / vnd redet recht.

Och strax obnedis hans Øern / oc hans Tungs baand løsnede / oc hand taledere.

36. Vnd er verbot ihnen / sie soltens niemand sagen. Je mehr er aber verbot / Je mehr sie es außbreiterten.

De hand forbød dem / at de skulde ingen siage der Men to mere hand forbød / to mere kundgiorde de der

37. Vnd wunderten sich über die maß / vnd sprachen: Er hat alles wol gemacht / die Tauben macht er hörend vnd die sprachlosen redend.

Och de forundrede sig offuer maade / oc sagde / Hand giorde der vel altsammen / De Doffue giord hand hørendis / oc de Maaløse talendis.

Das VIII. Capitel.

Vnder zeit da vil Volcks da war / vnd hatten nichts zu essen / rief Iesus seine Jünger zu sich / vnd sprach zu ihnen.

Paa den tid / som der vaar meget Folck / oc haaffde intet at æde / da kallede Iesus sine Disciple til sig / oc sagde til dem.

Kapitola VII.

32. V přivedli genu Hlučeho a němeho / a prosili ho aby naš ruky vložil:

Przywiedli mu głuchego y ledwie mówiącego / & prosili go aby naš rękę włożył.

33. A wywiedw gen saukro: mij wen: & zástupu / vložil prsty své v osy geho / a plinu do: tekl se jazýka geho.

A gdy go odwiodł od zebra: nia ludzi: na strone / włożył palce swe w osy tego / & plun: w język: ięzyka jego.

34. A wzešew k Nebi wzdech / a řekl genu: Hephethah, genž se vykládá / Otevři se.

Skrv węzyramy w niebo / westchnął y řekl kniemu / & sark: to jest / otwórz się.

35. A y hned otewřilny gsau vssy geho / a rozvážán gest swa: žet jazýka geho / y mluvil práwě.

Wnet się otworzyły osy jego / & zważył ięzyk: jego rozwią: żną iest / y mówił wybornie.

36. V přikázal gim aby nižáb: němu nepravili. A tšim gim wice přikázowal / tšim wice ohlašowali.

Tedy im rozkázal aby žádnemu nie powiedali / Ale & cžkolwiek im on záfázowal / & wždy oni to tym wicey opowiedali.

37. A tšim se wišee dšwili / řkauce: Dobře wššeky wěcy vřnil / Hluchým řázal šlyšeti / & němým mluwiti.

A zdumiewšy się azy nazyw: mowali / Dobrze wšytko wczynił / dawając to głuchym iž / i słys: & niemym iž mówić.

Kapitola VIII.

W tčch dnech / když opřt mnohyž zástup byl s Ge: žissem / a němeli coby gedli: Swolaw Bředništy své / y řekl gim.

A tych tam cž sów gdy zebra: nia ludzi: bázto wielkie bylo / & mi: nieli coby tedli / wezwał Jezus zwolenników svých y řekl im.

ח

2 מִתְרַחֵם אֲנִי עַל פְּנֵי
הַנָּפִי דְהָא תִּלְתֵּי יוֹמִין
קָדִיז לֹאִתִּי וְלֹאִית לְהוֹן מִנָּה
יֵאכְלוּ:

*Io ho compassione di questa gente:
percioche già tre giorni dimorano appresso
di me, e non hanno che mangiare.*

3 וְאִי הוּ דְשֵׂרָא אֲנִי
לְהוֹן פֶּד צִימִין לְבִתְיָהוֹן
צִיבִין בְּאִוְרָחָא אֲנִישָׁא דִּין
פִּינְהוֹן מִן רוֹחֵקָא
אֲתִיָּאִין:

*E se io gli rimandarò digiuni a casa
loro, si verranno meno nel camino: per-
che alcuni di loro son venuti di lontano.*

4 אֲמַרְיוֹן לֵה תִלְמִידוֹהִי
אִימְכֵן מִשְׁכַּח אֲנִשׁ
הִרְבָּא בְּחִירְבָא דִּיסְבֵּעַ
לְחֵמָא לְהִלִּין פְּלִהוֹן:

*Et i suoi discipoli gli risposero, Come
potrà mai alcuno fartarli di pane qui nel
deserto?*

5 וְשֵׂאֵל אֲבִיו הוּ כְּמֵן
לְחִמִּין אִית לְכוּן אֲמַרְיוֹן
לֵה שְׁבַע:

*Et egli domandò loro, Quanti pani
habetis vos? Effi dissero, Sette.*

6 וּפְקֵד לְכַנְשָׁא
דִּיסְתִּמְכוּן עַל אֲרֵצָא וְנִסְב
הַבִּין שְׁבַע לְחִמִּין וּבִרְךְ
וְקֵצָא וַיִּהְיֶה לְתִלְמִידוֹהִי
דִּיסִימוֹן וְסִמּוֹ לְכַנְשָׁא:

*Allora egli comandò à la turba, che
si ponesse à sedere in terra: e presi i sette
pani, poi ch'egli hebbe rendute gratie, gli
spezò, e dettègli à i suoi discipoli, che
gli ponesse dinanzi à la turba: & effi
gli posero.*

7 וְאִית הוּי בִּנְיָא קָלִיל
וְאִתְּ עֲלֵיהוֹן בִּרְךְ וְאִמַּר
דִּיסִימוֹן אֲבִיו:

*Haucuano etiamdico alcuni pochi pe-
scetti: e poich'egli hebbe rendute gratie,
comandò che quelli ancora fussen posti
loro davanti.*

8 וְאִכְלוּ וְסִבְעוּ וְשִׁקְלוּ
תוֹתָרָא דְקֵצָא שְׁבַע
אֲסִפְרִידִין:

*E così mangiarono, e saturoronsi: e le-
uaron via de pezzi, ch'erano avanzati,
sette sporte.*

ח

2 רַחֲמֵי עַל הָעָם כִּי מִתְמוֹל
שָׁלוֹם עַד-עֲתָה יְדוּרוֹן עָמִי
וְאִין מֵאֻמָּה בִּידֵיהֶם אִשָּׁר
יֵאכְלוּ:

*Tengo misericordia de la companna, por.
queya hà tres dias que estan conmigo: y no tie-
nen que coman.*

3 וְאִם אֲנִיָּהֶם צִמִּים אֵל
בֵּיתָם יִדְעוּ בְּדֶרֶךְ כִּי קִצְתָּם
מִרְחוֹק בָּאוּ:

*Y si los embio ayunos à sus casas, desfaya-
ran en el camino: porque algunos de ellos han
venido de lexos.*

4 וַיַּעֲנוּ לוֹ תִלְמִידָיו מֵאִין אִשׁ
יִכָּל אֶת הָאֵלֶּה בֹּה לְהַשְׁבִּיעַ
לֶחֶם בְּמִדְבָּר:

*Y sus discipulos le respondieron, De donde
podrà alguien hartar à estos de pan aqui en el de-
sierto?*

5 וַיִּשְׁאַלֵם בְּמָה לָכֶם לֶחֶם
וַיֹּאמְרוּ שְׁבַע:

*Y preguntoles, Quantos panes teneys? Y el-
los dixeron, Sieete.*

6 וַיִּצֹו אֶת-הַקָּהָל לְשֹׁבֵב עַל-
הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶת-שְׁבַע לֶחֶם
וַיְבָרֶךְ וַיִּפְתַּח וַיִּתֵּן לְתִלְמִידָיו
לֶשֶׁם וַיִּשְׁמוּ לְקָהָל:

*Entonces mandò à la companna que se re-
costassen à tierra: y tomando los siete panes, a-
uiendo hecho gracias, partiò, y diò à sus Disci-
pulos que pusiesse delante: y pusieron delante à
la companna.*

7 וַיִּהְיוּ לָהֶם דְּגִיִּים מְעַטִּים
וַיְבָרֶךְ וַיֹּאמַר לְהַגִּתוֹן גַּם הַמָּתָה:

*Tenian tambien vnos pocos de pescadillos,
y auiendo bendicho, dixo que tambien los pusie-
ssen delante.*

8 וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁבְּעוּ וַיִּשְׁאוּ שְׁאֵרֵי
הַפִּתִּים שְׁבַע סֵלִים:

*Y comieron, y hartaronse, y leuantaron de
los pedaços que auian sobrado, siete espuertas.*

η.

2. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τῷ ἔθνει,
ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς περιπατοῦσι
μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τι φάγωσι.

*Je suis esmeu de compassion enuers
les troupes: car il y à desjà trois iours
qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont
que manger.*

3. Καὶ ἰὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήσῃ
εἰς εἰκὸν αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ
ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἦνα-
σι.

*Et si ie les renuoye à iufn en leur
maison, ils defaudent en chemin: car
quelques vns d'entre eux sont venus de
loin.*

4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, τίς τις δύνησιν
εἰς οὗτοιοι χορτάσαι αὐτοὺς ἐν
ἐρημίᾳ.

*Et ses disciples lui respondirent, D'
où les pourra on rassasier ici de pains en
ce desert?*

5. Καὶ ἐπηρώτα αὐτοὺς, πόσους ἔ-
χετε ἄρτους; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν,
ἑπτὰ.

*Lors il demanda, Combien auez-
vous de pains: ils dirent, Sept.*

6. Καὶ παρήγγηλε τῷ ἔθνει ἀνα-
παύειν ἐπὶ τῇ γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς
ἑπτὰ ἄρτους διχαρήσας ἐκλάσας,
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα
παρέδωκαν τῷ ἔθνει.

*Adonc il commanda aux troupes de
s'asseoir par terre: & print les sept pains,
& apres auoir rendu graces, les rompit,
& les bailla à ses disciples, pour les leur
mettre deuant: & les mirent deuant les
troupes.*

7. Καὶ εἶχον ἰχθυῖδας ὀλίγας, καὶ
ἀλγίστας εἶπε παρέδωκεναι καὶ
αὐτά.

*Ils auoyent aussi quelque peu de
petis poissons: & apres qu'il eut rendu
graces, il commanda qu'ils les leur mis-
sent deuant aussi.*

8. Ἐφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν.
καὶ ἦσαν περὶ ὀκτώματα κλασμα-
τῶν ἐπὶ αὐτοῦ.

*Ils en mangerent donc & furent
rassasiés: & emporterent du residu des
pieces de pain sept corbeilles.*

2. Misereor super turbam:
quia ecce iam triduo susti-
nent me, nec habent quod
manducent.

I haue compassion on the multitudes / because they haue now continued with mee three dayes / and haue nothing to eate.

3. Et si dimiserō eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longē venerunt.

And if I sende them away fasting
to their owne houses / they would saint
by the way: for some of them came from
farre.

4. Et responderunt ei discipuli sui, Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Then his disciples answered him /
howe can a man satisfie these with bre:
ad here in the wildernes?

5. Et interrogavit eos,
Quot panes habetis? Qui
dixerunt, Septem.

And he asked them / Howe many lo-
ues haue ye? And they sayd / Seuen.

6. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit: & dabat discipulis suis ut apponerēt, & apposuerunt turbæ.

Then he commaunded the multitudes to sit downe on the ground : and he tooke the seuen loaves / and gaue thanks / brake them / and gaue to his disciples to set before them / and they did set them before the people.

7. Et habebant pisciculos
paucos: & ipsos benedixit,
& iussit apponi.

Then had also a few small fishes:
& when he had giuen thanks / he com-
manded them also to be set before them.

8. Et manducaverunt & saturati sunt: & fustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

So then did eate/ and were sufficed/
and then tooke vp of the broken meate
that was left / seuen baskets full.

2. Mich jammert des Volcks / den
sie haben nun drey tag bey mir behar-
ret / vnd haben nichts zu essen.

Mig ynckis offuer solcket/ Thi de hassue nu røffuit
hoff mig i tre dage/oc hassuet tred ath æde.

3. Und wenn ich sie ungeschen von mir heim ließe gehen / würden sie auff dem wege verschmachten / denn etliche waren von ferne kommen.

Och der som ieg lode dem gaa fastende hiem fra mig/
da forsmectede de paa venen/ Thi nogle vaare komne
langt fra.

4. Seine Jünger antwortten ihm:
Woher nemen wir Brodt hic in der
Wüsten / daß wir sie settigen?

Hans Disciple suarede hannem/ Huor skulde wi
tage Brød her i Ørken/ at mette dem met?

5. Vnd er fraget sie: Wie vil habt jr Brodts? Sie sprachen: Sieben.

De hand spurde dem at / Huor mange Brød
haffuet? De sagde Siw.

6. Vnd er gebot dem Volck/ daß sie sich auff die erden lagerten. Vnd nam die sieben Brodt/ vnd dancket/ vnd brach sie/ vnd gab sie seinen Jüngern/ daß sie dieselbigen fürlegten. Vnd sie legten dem Volck für.

De hand bød folcket at de ſkulde ſette ſig ned paa iorden. De hand tog de ſiis Brød/ oc taekede/ De brød dem/ oc ſick ſine Diſciple dem/ at de ſkulde legge ſaar dem. De de lagde ſaar folcket.

7. Vnd hatten ein wenig Fischlein/
vnd er dancket / vnd hieß die selbigen
auch für tragen.

De de haffde faa Smaa fiste / De hand tackede /
oc bad dem oc bære dem frem.

8. Sie assen aber/ vnd wurden satt/
vnd huben die übrigen Brocken auff/
sieben Körbe.

De de ode oc bleffue niette/ Octoge de lessnede
stijcke op sin Kurssue.

2 Sijtoſi mām nad jaſtupv/
neb hle giſtři dni trwagij ſes
mnau/ a nemagij coby gedli:

Rozkładałem / się na dzebra-
nłem ludzi / abowiem już przez
trzy dni zostawała przy mnie a
nie miało co jeść.

3. A rozpustijmsi se lačně do
domuow gegich / zemidlegijt
na cestě / nebo některij z nich z
daleka přišli.

Cożcie więc jeśli se opuścicie
bez po Farni do / domow ich / o sta /
na na dredze / ábowiem niektorzy
z nich z dále fá przyšli.

4. V odpovědili genu
Zjedlnijcy geho : V odsud
bude mocty kdo into nakrmiti
chleby zde na paussii :

Tedy mu odpowiedzieli zwo-
lennicy tego / I Ewangelja rzyk moze
fro ry napuſcy na Ewangelia chle-
ba?

5. Wótázal gich: Kolik chle-
bůw máte? Kterijžto řekli:
Sedm.

Non ich spytał/ Wiele chleba
macie? Tedy oni powiedzieli/
Siedmioto.

6. On rozkázal žástupu pösas
diti se na zemi. A wzam sedm
chlebůw/ diješ včiniw/ lámal/
a dával Žeednijkuom swým
aby předkládali/ a oni kládli
před žástup.

Koszalaz tedy wfelkości ludzi
aby śiadła nā ziemi / a wżiawſzy
ono siedmioko dylebā gdy przyniē
dzicki / po tamā y dal zwolenni
tom swoim aby przed nie śiadli /
y położyli przed ludem.

7. A měli také Rybiček ma-
stičko/ v těch požehnal/ a kázal
před ně klásti.

Mieli też y troche rybeſ / a
gdy błogoſławił rzeſi aby y ony
położyli.

8. Wgedli a nashyceni gsu. W
sebrali což bylo ostalo ; drob-
tuow/ sedm kossuow.

Jedli tedy v naedli sic / a ze
 bráli v lohe w tchorych bylo 30
 italo siedni Toffow.

ח
9. אִיתְּהוּן הוּוּ דִּין אֲנָשָׁא
דְּאָכְלוּ אִיר אַרְבַּעַת
אַלְפִין:

*Equelli che haueuano mangiato, era-
no circa quattro millia, & allora gli la-
centio.*

10. וְשָׂרָא אֲמִין וְסָלַק
מִחֲדָא לְסַבִּינְתָא עִם
תַּלְמִידוֹהִי וְאִתָּא לְאַתְרָא
דְּדַלְמָנוּתָא:

*Poi salito subito ne la naue co i suoi
discipoli, Venue ne le parti di Dalmanu-
tha.*

11. וְגַבְקוּ פְּרִישָׁא וְשָׂרָו
לְמַבְעָא עִמָּה וְשָׂאֲלוּ הוּוּ
לָהּ אֲתָא מִן שְׂמִיָּא בְּד
מַגִּסִּין לָהּ:

*Et i Farisei & Sciron suore, e comincio-
uano a disputar con lui, cercando da esso
qualche segno dal cielo per sentarlo.*

12. וְאַתְתַּנַּח בְּרוּחָהּ וְאָמַר
מִנָּה בָּעִיָּא אֲתָא שְׂרָבְתָא
הָדָא אֲמִין אָמַר אֲנִי
לְכוּן דְּלָגָא תַּתִּיב לָהּ
אֲתָא לְשְׂרָבְתָא הָדָא:

*On d'egli profondamente sospirando
nel suo spirito, disse, Questa generatione,
perche cerca ella segno? io vi dico in veri-
ta, che a questa generatione non sarà da-
to segno alcuno.*

13. וְשָׂבַק אֲמִין וְסָלַק ל
לְסַבִּינְתָא וְאָוְלוּ לָהּ ע
עֲבָרָא:

*Et lassatigli montò di nuouo in naue,
& andossene a l'altra riuu.*

14. וְטַעוּ דִּי־סִבְכוּן עֲמָהוּן
לְחֶמְא וְאֵן לָא תִּדְנָא
דְּרִיצְתָא לִית הֵוָּא עֲמָהוּן
בְּסַבִּינְתָא:

*Et i discipoli s'eran dimenticati di pi-
gliar del pane, e non haueuano con loro
ne la naue, se non vn pan solo.*

15. וּפְקַד אֲמִין וְאָמַר ל
לְהוּן חוּוּ אֲוִדְרִירוּ מִן ח
חֲמִירָא בְּפִרִישָׁא וּמִן
חֲמִירָא דְּהֶרֶדֶס:

*Et egli comandò loro, dicendo, Au-
uertite, e guardateui dal fermento de
Farisei, e dal fermento d'Herode.*

16. וּמִתְחַשְּׁבִין הוּוּ חַד עִם
חַד וְאָמְרִין דְּלְחֶמְא לִית
לוֹ:

*La onde essi vennero a ragionar tra
loro, dicendo, Questo è percioche noi non
habbiam pane.*

ח
9. וַיְהִי־נָא אֲלֵה אֲשֶׁר אָכְלוּ
כְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּנָּח
אַתָּם:

*Yeran losque comieron, como quatro mil
y despidiólos.*

10. וַיֵּמֶד עָלָה אֶל־הַנְּאוִיָּה עִם
תַּלְמִידָיו וַיָּבֹא אֶל־גִּזְרֵל
דְּלַמְנוּתָא:

*Y luego entrando en el nauio con sus Disci-
pulos, vino en las partes de Dalmanutha.*

11. וַיָּצֵאוּ הַמִּפְרָשִׁים וַיַּחֲלֹ
לְהִתְנַכַּח עִמּוֹ שְׂאֵלִים מִמֶּנּוּ
אוֹת וּמוֹפֵת מִן־הַשָּׁמַיִם וּמִנְסִיִּם
אֲתָו:

*Y vinieron Phariseos, y començaron a al-
tercar con el demandandole fennal del cielo,
tentandolo.*

12. וַיֵּאָנַח בְּרוּחוֹ וַיֹּאמֶר מָה הַדּוֹר
זֶה אוֹת וּשְׂאֵל אָמַר אֲנִי
לָכֶם לֹא תִנָּתֵן לְדּוֹר הַזֶּה אוֹת:

*Y gimiendo de su espiritu dixit, Porque piede
fennal esta generacion? Decierto os digo que no
se dara fennal a esta generacion.*

13. וַיִּנָּיְחֻם וַיָּשָׁב וַיַּעַל עַל־
הַנְּאוִיָּה וַיַּהֲלֹךְ אֶל־הָעֵבֶר:

*Y dexandolos boluió a entrar en el nauio, y
fuese de la otra parte.*

14. וַיִּשְׁכַּחוּ לְקַחַת לֶחֶם כִּי גַם
לֹא לֶחֶם אֶחָד הָיָה אֲתָם בַּנְּאוִיָּה:

*Y auianse olvidado de tomar pan: y no re-
nian si no vn pan configo en el nauio.*

15. וַיְהִי־נָא אֲתָם לֵאמֹר רָאִי
הַשָּׂמַר לָכֶם מִמַּחֲמָצַת
הַמִּפְרָשִׁים וּמִמַּחֲמָצַת הִירֹדֶס:

*Y mandoles diciendo, Mirad, guardaos de
la leuadura de los Phariseos. y de la leuadura de
Herodes.*

16. וַיַּחֲשֹׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר כִּי
לֶחֶם לֹא יֵשׁ לָנוּ:

*Y altercauan los vnos con los otros dizien-
do, Pan no tenemos.*

ח.
9. Ἦσαν οἱ Φαρισαῖοι ὡς πτε-
ρχίλιοι, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς.

*(Or ceux qui auoyent mangé esto-
yent environ quatre mille) & puis il
leur donna congé.*

10. Καὶ ὁθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖ-
ον μετ' ἑωῦ μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰς
μέσας δαλμανουθᾶς.

*Et monta incontinent en vne nasselle
auec ses disciples, & vint es quartiers
de Dalmanutha.*

11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ
ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες
παρ' αὐτοῦ σημεῖον ὅτι ἐραστοῦ,
πράζοντες αὐτόν.

*Et les Pharisiens s'en vindrent & se
prirent à disputer avec lui, lui deman-
dant quelque signe du ciel, en le tentant.*

12. Καὶ ἀνασενάξας τῷ πνεύ-
ματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γῆρα αὐτῇ ση-
μεῖον ζητεῖς; ἀμὲν λέγω ὑμῖν,
εἰ δοθήσεται τῇ γῆρα ταύτῃ σημεῖ-
ον.

*Adonc il dit en souspirant profon-
dement en son esprit, Pourquoi deman-
de signe ceste generation? En verité ie
vous di, que signe ne sera point donné
à ceste generation.*

13. Καὶ ἀφείς αὐτοὺς, ἐμβὰς πύ-
λιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέ-
ρα.

*Et les ayant laissés, il monta dere-
chef en la nasselle. & passa à l'autre riuu.*

14. Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους,
καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον σῶν εἶχον μεθ'
αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ.

*Or auoyent-ils oblié à prendre du
pain, & n'auoyent qu'un avec eux, en
la nasselle.*

15. Καὶ διετέλλετο αὐτοῖς, λέγων,
ὁρᾶτε, βλέπετε ὅτι ζύμης ἔσται
Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης ἡρώδου.

*Et il leur commanda, disant, Aduifez,
donnez-vous garde du leuain des Pha-
risiens & du leuain d'Herode.*

16. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ-
λήλους, λέγοντες, οὐκ ἄρτους σῶν ἔ-
χομεν.

*Dont ils pensoyent en eux-mesmes
disans, C'est pourque nous n'auons
point de pains.*

CAP. VIII.

9. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos.

(And they that had eaten / were about foure thousand) so he sent them away.

10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

And anon he entred into a ship with his disciples / and came into the partes of Dalmanutha.

11. Et exierunt Pharisei, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cælo, tentantes eum.

And the Pharisees came forth / and began to dispute with him / seeking of him a signe from heauen / and tempting him.

12. Et ingemiscens spiritu, ait, Quid generatio ista signum quarit? Amen dico vobis, si dabitur generationi ista signum.

Then he sighed deeply in his spirit / and said / Why doeth this generation seeke a signe? Verely I say vnto you / a signe shall not be giuen vnto this generation.

13. Et dimittens eos, ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.

So he left them / and went into the ship againe / and departed to the other side.

14. Et obliti sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebat secum in navi.

And they had forgotten to take bread / neither had they in the ship with them / but one loafe.

15. Et præcipiebat eis, dicens, Videte & cavete à fermento Phariseorum, & fermento Herodis.

And he charged them / saying / Take heed / and beware of the leaven of the Pharisees / and of the leaven of Herode.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

And they thought among themselves / saying / It is / because we haue no bread.

Das VIII. Capitel.

9. Vnd ihrer war bey viertausent / die da gessen hatten. Vnd er ließ sie von sich.

De de vaare ved firetusinde / som haffde ædet. Och forlod dem fra sig.

10. Vnd alsbald tratt er in ein Schiff mit seinen Jüngern vnd kam in die gegend Dalmanutha.

De strax traadde hand i et Skib med sine Disciple / oc kom i Dalmanutha egn.

11. Vnd die Phariseer giengen heraus / vnd fiengen an sich mit ihm zu befragen / versuchten in / vnd begerten an ihm ein zeichen vom Himmel.

De Phariseerne ginge ud / och begynnte at bespørre sig med hannem / fristede hannem / och begerede aff hannem et Tegen aff Himmelen.

12. Vnd er seuffet in seinem Geist / Vnd sprach? Was suchet doch diß Geschlecht zeichen? Warlich ich sage euch / es wirdt disem Geschlecht kein zeichen geben.

De hand suckede i sin Aand / oc sagde / Hui søger dog denne Slect tegen? Sandelige / Jeg siger eder / Der skal intet tegen giffuis denne Slect.

13. Vnd er ließ sie / vnd tratt widerumb in das Schiff / vnd fur herüber.

Och hand forlod dem / oc traadde i skibet igen / oc foer offuer.

14. Vnd sie hatten vergessen Brodt mit sich zu nemen / vnd hatten nicht mehr mit sich im Schiff denn ein Brodt.

De de haffde glemt at tage Brød med sig / oc de haffde icke mere med sig i skibet end et brød.

15. Vnd er gebot ihnen / vnd sprach: Schauet zu / vnd sehet euch für / für dem Sauerteig der Phariseer / vnd für dem Saurteig Herodis.

De hand bad dem / oc sagde / Seer til / oc tager eder vare / for Phariseernes Surdy / oc for Herodis Surden.

16. Vnd sie gedachten hin vnd wider / vnd sprachen vntereinander: Das ist / daß wir nicht Brodt haben.

De de tenckte frem oc til bage / oc sagde til huer andre / Det er det / at vi haffue icke Brød.

Kapitola VIII.

9. Tsch pak kstijj gedli / bylo okolo čtyř tisycuom / y rozpustil ge.

A bylo tych co sedli okolo čterzech tisicy / y rozpustil se.

10. Potom hned vstaupiv na lodij s včednijkj svym / plavil se do fragin Dalmanutskjch.

A vnet vředšy v lodž z svolenniki svotemi / przyšedl do granic Dalmanuta.

11. V myslji zákonijkj a počali se s nim hadati / hledajic co od něho znameni s nebe / pokaussegijce ho.

A przyšli faryzeuszowie / a poczęli się z nim swarzyć / prosiąc od niego znaku z nieba / a kusać go.

12. A on vzdechšy řekl: Co pokolenij toto znameni hledá? Gistě pravím vám / že nebudáno znameni pokolenij to muto.

Tedy ser decznie westchnawšy v duchu svym / řekl / Przeczyje narod ten znákom žadat? Já pravím vopovídám vám / žádného znáku nie będzie dan narodowi tomu.

13. A nechav gich tu / vstaupiv zase na lodij / y plavil se přes Moře.

A opuścawšy je / wśedł znowe v lodž / a przeprawił się do dalszego brzegu.

14. V zapomenuši vžeti s sebou chleba / a toliko geden chleb měli s sebou na lodi.

Já pomnieli tedy z soba vžít chleba / a iedno thylko ieden chleb mieli z soba v lodži.

15. V příkazoval jim / řka: Strážte a varujte se kvasu zákonického / a kvasu Herodova.

Jářym im rokazal mowiac / Obaczcież / a strzeżcież się od kwasu faryzeuszow / y od kwasu Herodowego.

16. V myslili řkauce geden k druhému: Že chleba nemáme.

A tak miedzy soba spolu rozprawiali powiedziac / Dla tegoż že chleba nie mamy.

ח

17. יִשׁוּעַ דִּין יָדַע וַאֲמַר
לְהוֹן מִנֶּחֱשָׁבִין
אַנְתּוֹן דְּלִחְמָא לִית לְכוּן
לֹא עֲדִידָמָא לְהִשָּׂא יָדַעִין
אַנְתּוֹן וְלֹא מִסְתַּכְּכְּלוּן
אַנְתּוֹן עַד בִּיל לְבָא קִשְׁנָא
אִית לְכוּן :

Il che hauendo Iesv conosciuto, dice loro, Che ragionate voi di non hauer pane: non considerate voi, ne intendete ancor niente? ancor hauete il cuor vostro accecato?

18. וְעֵינָא אִית לְכוּן וְלֹא
חֲזוּן אַנְתּוֹן וַאֲדִנָּא אִירָת
לְכוּן וְלֹא שְׂמַעִין אַנְתּוֹן
וְלֹא עֲבִידוּן אַנְתּוֹן :

Hauendo voi gli occhi, non vedete, & hauendo l'orecchie non udite? e non vir-cordate voi?

19. בְּד הִלּוּן חֲמִשָּׁן
לְחֲמִין קִצִּית לְחֲמִשָּׁן
אַלְבִּין כְּמָא קוֹפִינִין ד
דִּקְצִינָא בְּד מְלִין שְׁקִלְתוֹן
אַמְרִין לֵה תִרְעָסָר :

Quando io spezzai i cinque pani a quei cinque milia huomini, quante corbe piene di pezzi ne leuasse? Essi gli dicono, Dodici.

20. אָמַר לְהוֹן וְכָד שְׁבַע
לְאַרְבַּעַת אַלְבִּין כְּמָא
אַסְפְּרִידוּן דִּקְצִינָא בְּד
מְלִין שְׁקִלְתוֹן אַמְרִין שְׁבַע :

E quando io spezzai i sette a quei quattro milia, quante sporte di pezzi auanzati ne leuasse? Essi gli dissero, Sette.

21. אָמַר לְהוֹן אִיכּוּ לֹא
עַד מָא לְהִשָּׂא מִסְתַּכְּכְּלוּן
אַנְתּוֹן :

Et egli disse loro, Come dunque non intendete voi?

22. וַאֲתָא לְבֵית צִידָא
וַאֲתִינוּ לֵה סְמִינָא וּבָעִין
הוּוּ מִפֶּה דִּיקְרוּב לֵה :

Poi sene venne in Bethsaida, & iui conducono a lui vn cieco, e preganto che lo toccasse.

23. וַאֲחַד בְּאַיְדָה דְּסְמִינָא
וַאֲפִקָה לְבַר מִן קְרִיתָא
וְבַק בְּעֵינֵיהִי וְסָם אִידָה
וְשִׂאלָה דְּמִנָּא חֲזִינָא :

Egli allora presa la mano del cieco, lo menò fuor del borge: & hauendoli spuntato ne gli occhi, e poste le mani sopra esso, li domandò s'egli vedeva niente.

ח

17. וַיֵּדַע יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה-
תַּחֲשַׁבּוּ כִּי לֹא יֵשׁ לָכֶם לֶחֶם
הֲלֵא תִדְעוּ וְלֹא תִבְיֹנוּ עַד
יָכִיחַ לְבַבְכֶּם :

Y como IESVS lo entendió, dizeles, Que altercays. porque no teneys pan? No considerays ni entendeys? Aun teneys ciego vuestro coraçõ?

18. עֵינִים לָכֶם וְלֹא תִרְאוּ
אָזְנִים לָכֶם וְלֹא תִשְׁמָעוּ וְלֹא
תִזְכְּרוּ :

Teniendo ojos no vèys. y teniendo oydos no oys? y no os acordays?

19. בְּאַשֹׁר חֲמִשָּׁת לֶחֶם שְׁבַרְתִּי
בְּחֲמִשָּׁת אַלְפִּים אִישׁ כְּמָה
סְלִים מְלֵאִים מִפִּתִּים וְשִׂאתֶם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר :

Quando parti los cinco panes entre cinco mil, quantos cophines llenos de los pedacos alcastes? Y ellos dixeron, Doze.

20. וּבְאַשֹׁר אֶת שְׁבַע בְּאַרְבַּעַת
אַלְפִּים אִישׁ כְּמָה דּוּדִים מְלֵאִים
מִפִּתִּים וְשִׂאתֶם וַיֹּאמְרוּ שְׁבַע :

Y quando los siete en quatro mil, quantas espuestas llenas de los pedacos alcastes? y ellos dixeron Siete.

21. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וַאֲיָכָה
אֵינְכֶם מְבִינִים דְּבָר :

Y dixoles, Como aun no entendeys?

22. וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית צִידָה וַיַּבִּיאוּ
אֵלָיו עוֹר וַתַּחֲנוּנוּ לוֹ לְהַגִּיעַ בּוֹ :

Y vino à Bethsaida: y traenle vn cieco, y rueganle que le tocasse.

23. וַיַּחֲזֵק בִּיד הָעוֹר וַתִּזְצִי אֶפְרוֹ
לְחוּץ הַכְּפֹר הַפְּדוּי וַיִּרֶק יָדוֹ
בְּעֵינָיו וַיִּשֶׂם עֲלֵיהֶם אֶת־יָדָיו
וַיִּשְׂאֵל לוֹ תִתְרַחֵם מָה :

Entonces tomando al cieco de la mano, sacolo fuera del aldea, y escupiendo en sus oyos, y poniendole las manos encima, preguntóle, si via algo.

ח'

17. Καὶ γινούσιν αὐτὸν λέγοντες αὐτοῖς,
τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔ-
χετε; οὐπω νοεῖτε, καὶ οὐ σιμῶτε; ἐπὶ
πεπωρωμένῳ ἔχετε τὴν καρδίαν
ὑμῶν.

Et Iesus cognoscent cela, leur dit, Pourquoi pechiez-vous touchant ce que vous n'avez point de pain? ne considerez vous point encores & ne entendez vous point? auez-vous encore vostre cœur stupide.

18. Ὁφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέ-
πετε, καὶ ὠτὶς ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;
καὶ οὐ μνημονεύετε.

Ayans des ieux ne voyez-vous point? ayans des oreilles, n'oyez-vous point? & n'avez-vous point de souue-nance?

19. Ὅτε τὰς πέντε ἄρτους ἐκλα-
εῖς τὰς πεντακισχίλους, πόσους, κα-
φίνους πλήρεις κλασματῶν ἔρατε;
λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

Quand ie distribuai les cinq pains aux cinq mille hommes, combien en recueillistes vous de panerees pleines du residu des pieces de pain? Ils lui di- rent, Douce.

20. Ὅτε τὰς ἐπτά εἰς τὰς τε-
τρακισχίλους, πῶσων αὐτῶν
πληρώματα κλασματῶν ἔρατε;
οἱ δὲ εἶπον, ἐπτά.

Et quand ie distribuai les sept pains aux quatre mille hommes combien en recueillistes-vous de corbeilles pleines du residu des pieces de pain? Ils lui die rent, Sept.

21. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, πῶς οὐ συ-
νίστη.

Et il leur dit, Comment n'enten- dez-vous point?

22. Καὶ ἔρχεται εἰς βηθσαῖδαν· καὶ
φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρα-
καλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτῷ ἀψήγηται.

Puis il vint en Bethsaida, & ils lui presenterent vn aueugle, & le prioient qu'il le touchast.

23. Καὶ ὁ Πιλατόμορος τὴν χεῖρα
ἐκ τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς
κώμης· καὶ πύσας εἰς τὰ ὀμματα
αὐτοῦ, ὁπίσθιν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐ-
πὶ ᾤοντο αὐτὸν εἶπαι βίβη.

Lors il print la main de l'aueugle, & le mena hors de la bourgade, & ayant craché sur les yeux d'icelui, & lui ayant imposé les mains, il lui de- manda, s'il voyoit quelque chose.

17. Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?

And when Iesus knew it / he said vnto them / Why reason you thus because ye haue no bread? perceiue ye not yet / neither vnderstand? haue ye your hearts yet hardened?

18. Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

Haue ye eyes and see not? and haue ye eares and heare not? and doe ye not remember?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

When I brake the five loaves among five thousand / how many baskets full of broken meate took ye vp? they sayde vnto him / Twelue.

20. Quando & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

And when I brake seven among foure thousand / how many baskets of the leauings of broken meate took ye vp? and they sayde / Seven.

21. Et dicebatur eis, Quomodo nondum intelligitis?

Then he saide vnto them / How is it that ye vnderstand not?

22. Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

And hee came to Bethsaida / and they brought a blinde man vnto him / vnd desired him to touch him.

23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exspuens in oculos eius impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret.

Then he tooke the blinde by the hand / and led him out of the towne / & spit in his eyes / and put his handes vpon him / and asked him / if he sawe ought.

17. Vnd Iesus vernam das / vnd sprach zu ihnen: Was bekümmert ir euch doch / daß ihr nicht Brodt habt? Vernemet ihr noch nichts / vnd seid noch nicht verstendig? Habt ihr noch ein verstarret Herß in euch?

De Ihesus vernam det / oc sagde til dem / Hui bekümmert i eder dog / at i haffue icke Brød? Formærcke i end nu intet / oc ere i icke end nu forstandige? Haffue i end nu icke forblindet Herte i eder?

18. Habt Augen / vnd sehet nicht / vnd habt Ohren vnd höret nicht / vnd dencket nicht dran.

Haffue i øyen oc see icke / oc haffue øren oc høre icke. De tæncke icke der paa.

19. Da ich fünff brodt brach vnter fünff tausent / Wie vil Körbe vol Brocken hubt ihr da auff? Sie sprachen: Zwölffe.

Ach ieg brød fem Brød blant fem tusinde / Huor mange Kurrue fulde aff stycke toge i da op? De sagde / tolf.

20. Da ich aber die sieben brach vnter die vier tausent / Wie vil Korb vol brocken hubt ihr da auff? Sie sprachen: Sieben.

De der ieg brød de siw blant de fire tusinde / Huor mange Kurrue fulde aff stycke toge i da op? De sagde / siw.

21. Vnd er sprach zu ihnen: Wie vernemet ihr denn nichts?

De hand sagde til dem / Huorledis forstaa i det da icke.

22. Vnd er kam gen Bethsaida / vnd sie brachten zu ihm einen Blinden / vnd baten in / daß er ihn anrühret.

De hand kom til Bethsaida / oc de førde en blind til hannem / oc bade hannem at hand / vilde røre ved hannem.

23. Vnd er nam den Blinden bey der hand / vnd füret ihn hinauß für den Flecken / vnd spürkhet inn seine augen / vnd leget seine hand auff ihn / vnd fraget ihn: Ob er etwas sehe?

De hand tog den blinde ved haanden / oc ledde hannem hen vden saar Øyen / oc spørte i hans øyen / oc sagde sin hand paa hannem / oc spurde hannem at om hand saa noget?

17. To poznaw Gezijs / řekl jim: Co myslíte že chleba nemáte? gessíte neznáte ani rozumíte? gessíte máte oslepen srdce vaše?

Ale to gdy poznal Iesus / řekl im / Cozymž sie gadaćie że nie macie chleba? Jeszczeż nie baczyćie ani rozumiećie? y jeszczeż macie sercá zátwardzone?

18. Oči magijce newidíte? a vssy magijce nesylyšíte? Což giž nepomníte.

Cozymž máiac newidíte / y vssy máiac nesylyšíte / & ni pámies táciete?

19. Když gsem pět chlebův lámal mezi pět tisícův / kolik gste kossův plných drobův sebrali? Řekli genu: dvanácte.

Gdy m ony pětáctoro chleba las mal piácin tisícův ludiom / wiesleście zebráli kossow okruskow? A oni mu powiedzieli / Dwanaście?

20. A když také lámal gsem sedm chlebuow mezi čtyři tisíce / kolik gste kossow drobův wzali? Y řekli genu: sedm.

Agdy y ono siedmšoro ná čtyřetysíce / wiesleście kossow pelnych zebráli okruskow? A oni mu powiedzieli / Sedm.

21. Y řekl jim: Kterakž techův gessíte nerozumíte?

Tedy řekl do nich / Kákož nie rozumiewacie?

22. A když přišli do Bethsaidy / a přivedli k nemu slepého / prosíce ho aby se ho dotkl.

Poym přyšedl do Bethsaidy / & přšvedli mu slepego / prosíce aby sie go dotknal.

23. Y vyaw slepého za ruku / wywedl gen wen z Městčka: A plinu na oči geho / wložil na něj ruce své. Y otázal ho widěliby co.

A také viawšy slepego zadržel / odwiedl go precz zá městčka / & plunawšy ná oči yego / wložyl na něj rece / y pytal go teli by co widěl.

ח

24 וְחָרַב וַאֲמַר הָיָא אֲנִי
בְּנִי גִשָׁא אִיךְ אֵילָנָא
דְּמַהֲלָבִין :

*Allora egli riguardando, disse, Io
veggo gli huomini, percioch'io vedo certi
come arbori caminare.*

25 תְּיָבֵס סָם אֵידָה עֵר
עִינֵיהִי וַתִּקַּן וַחֲוָא הָוָא כָּל
מִידָם גְּהִירָאִירָא :

*Poi gli pose di nuovo le mani sopra
gli occhi, e gli fece alzar la vista, e così fu
restituito, e videra chiaramente tutti.*

26 וְשָׁדְרָה לְבִיתָהּ וַאֲמַר
אֶהְיֶה לְקַדְרִיתָא תַּעֲוִיל וְלֹא
תֵּאמַר לְאִנְשׁ בְּקַרְיָתָהּ :

*E rimandollo à casa sua, dicendo,
Non entrar nel borgo, e non lo dire nel
borgo à persona.*

27 וְגַבְק יִשְׁוֹעַ וַתִּלְמִידֵיהִי
לְקַדְרִיתָא דְּקַסְרֵיָא
דְּבִילָבּוֹם וּמִשְׁאֵל הָוָא
לְתִלְמִידֵיהִי בְּאִירָהּ
וַאֲמַר לְהוֹן מִנֵּי אֲמַרְיוֹן עָלֵי
אִנְשָׁא דְּאִיתִי :

*E venne Iesv e i suoi discipoli ne bor-
ghi di Cesarea di Filippo: e per la via do-
mando à i suoi discipoli, dicendo loro, Chi
dicono gli huomini ch'io sia?*

28 הֲנִינוּ דִּין אֲמַרְיוֹן דִּיּוֹחָן
מִעֲמֻדָּנָא וַאֲחֵרָנָא דְּאֵלִיָּא
וַאֲחֵרָנָא חַד מִן גְּבִיָּא :

*Et essi risposero, Alcuni dicono, Gio-
uanni Battista, & altri Elia, & altri
vno de Propheti.*

29 אֲמַר לְהוֹן יִשְׁוֹעַ א
אֲנִיתִין דִּין מִנֵּי אֲמַרְיוֹן א
אֲנִיתִין עָלֵי דְּאִיתִי עֲגֵגָא
שְׂמַעְיוֹן בְּאַפָּא וַאֲמַר לָהּ
אֲנִיתִי הוּא מְשִׁיחָא (בְּרָה
דְּאֵלִיָּא חֲבִיָּא) :

*Allora egli dice loro, E voi chi dite
ch'io sono? E rispondendo Pietro, gli disse,
Tu sei Christo.*

30 וּפָאָא בְּהוֹן דְּלֹאֲנִשׁ
לֹא יֵאמְרוּן עֲלֵיהִי :

*Et egli seueramente comandò loro, che
non dicesseno questa di lui à persona.*

ח

24 וַיֵּבֶט וַיֵּאמַר רוּחָה אֲנִי אֶת-
הָאִנְשִׁים כִּי בְּאִשׁ עֲצִים הֵם
מַתְהַלְכִּים :

*Y el mirando, dixo Veo los hombres: por-
que veo que andan, como arboles.*

25 אָנֹכִי יָשׁוּב וַיִּשֶׁם אֶת יָדָיו
עָלַי—עֵינָיו וַיַּעַשׂ אֹתָם לְהִבִּיט
וַיִּתְקַן וַיֵּבֶט כָּלֵם בְּאֵר הַטֵּב :

*Y luego le puso otra vez las manos sobre sus
ojos, y hizole que mirasse: y fué sano, y vido de
lexos y claramente à todos.*

26 וַיִּשְׁלַח אֹתָם לְבֵיתָם לֵאמֹר
אַל תֵּבֹוא אֶל—הַכִּפֹּר וְאַל
תֵּאמַר לְאִנְשׁ בְּכִפֹּר :

*Y embiolo à su casa, diziendo, No entres en
el aldea, ni lo digas à nadie en el aldea.*

27 וַיֵּצֵא יִשְׁוֹעַ וַתִּלְמִידָיו אֶל-
חֻוֵּת קַסְרֵיָא בִּילָבּוֹם וּבְדֶרֶךְ
שָׂאֵל לְתִלְמִידָיו לֵאמֹר אֵלֵיָּהֶם
אֶת-מִי אֵמְרוּ הָאִנְשִׁים כִּי אֲנִי
הוּא :

*Y falió IESVS y sus Discipulos por las al-
deas de Cesarea de Philippo: Y en el camino pre-
guntó à sus Discipulos diziendos les, Quien dicen
los hombres que soy yo?*

28 וַיַּעֲנוּ יוֹחָן הַטּוֹבֵל וְאַחֵרִים
אֵלֵיהֶם וַאֲחֵרִים כִּי אֶחָד מֵן—
הַנְּבִיאִים אָנֹכִי :

*Y ellos respondieron, Ioán el Baptista: Y
otros, Elias: y otros, Alguno de los prophetas.*

29 וְהוּא אֵמַר לָהֶם וְאֵלֵיהֶם אֶת-
מִי אֲמַרְיִם כִּי אֲנִי הוּא וַיַּעַן
כִּיפָּה וַיֵּאמַר לוֹ אַתָּה הוּא תְּמַשִּׁיחַ :

*Entonces el les dize, Y vosotros quien dezis
que soy yo? Y respondiendo Pedro dizele, Tu e-
res el Christo?*

30 וַיִּבְלָאֵם פֶּן יֵאמְרוּ לְאִישׁ
עָלָיו :

Y amenazólos que no dixessen de el à ninguno.

ה'.

24. Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, βλέ-
πω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα
περιπατοῦντες.

Et l'homme ayant leué la veuë, dit,
ie voydes hommes: car i'apperçoi
marcher des hommes qui sont comme
des arbres.

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖ-
ρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ
ἰποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ τότε
κατεστῆκε καὶ ἀνέβλεψε τηλαυγῶς
ἅπαντας.

Puis apres il mit derechef les mains
sur les yeux d'icelui, & lui fit leuer la
veuë, & il fut restabli, & les voyoit
tous de loin clairement.

26. Καὶ ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς τὴν
οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μὴ εἰς τὴν κώ-
μην εἰσελθῆς, μὴ δὲ εἰπῇς τινὶ ἐν τῇ
κώμῃ.

Puis il le renuoya en sa maison, di-
sant, N'entre point en la bourgade, &
ne le dia à personne de la bourgade.

27. Καὶ ἐξῆλθον ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας κατὰ
ρεῖας τῆς Φιλιππου καὶ ἐν τῇ ὁδῷ
ἐπηρώτα ἰσὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων
αὐτοῖς, τίτα με λέγουσιν οἱ ἄνθρω-
ποι εἶναι.

Et Iesus & ses disciples estans par-
tis de là, vindrent aux bourgades de
Cesaree dite de Philippe: & sur le che-
min il interroguia ses disciples, leur di-
sant, Qui disent les hommes que ie
suis?

28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, ἰωάννου
τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι ἡλίαν, ἄλλοι
δὲ ἑῶνα περὶ φησὶν.

Ils respondirent, Les vns, Iehan
Baptiste: & les autres, Elie: & les au-
tres, vn des Prophetes.

29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑ-
μεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; τότε
κριστὸς ὁ πῶτος, λέγει αὐτῷ,
σύ εἶ ὁ χριστός.

Adonc il leur dit, Et vous, qui di-
tes-vous que ie suis? Pierre respondant
lui dit, Tu es le Christ.

30. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτοῖς ἵνα
μὴ εἰς λέγωσι πρὸς αὐτὸν.

Et il leur defendit avec menaces,
qu'ils ne dissent cella delui à per sonne.

24. Et aspiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

And he looked vp / and said / I see men: for I see them walking like trees.

25. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius & cepit videre, & restitutus est, ita ut clarè videret omnia.

After that / he put his handes againe vpon his eyes / and made him looke againe. And he was restored to his sight / and saw euery man as farre of as he could see.

26. Et misit illum in domum suam, dicens, Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

And hee sent him home to his house saying / Neither go into the towne / nor tell it to any in the towne.

27. Et egressus est Iesus & discipuli eius in castella Cesareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis, Quem me dicunt esse homines?

And Iesus went out / and his disciples into the townes of Cesarea Philippi. And by the way hee asked his disciples / saying vnto them / Whom do men say that I am?

28. Qui responderunt illi, dicentes, Iohannem Baptistam, alii Eliam, alii verò quasi unum de prophetis.

And they answered / Some say / Iohn Baptist: and some / Elias: and some / one of the Prophets.

29. Tunc dicit illis, Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus.

And he said vnto them / But whom say ye that I am? Then Peter answered and said vnto him / thou art the Christ.

30. Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo.

And he sharply charged them that concerning him they should tell no man.

24. Vnd er sahe auff / vnd sprach Ich sehe Menschen gehen / als sehe ich bäume.

De hand saa op / oc sagde / Jeg seer Mennekene gaa / lige som ieg saae Træ.

25. Darnach leget er abermal die hende auff seine augen / vnd hieß ihn abermal sehen / Vnd er ward wider zu recht bracht / daß er alles scharpff sehen kondte.

Der effter lagde hand atter Henderne paa hans øyen / oc bad hannem atter see / De hand bleff til pass igen / at hand kunde klarlege see alting.

26. Vnd er schicket ihn heim / vnd sprach: Gehenicht hinein inn den Flecken / vnd sage es auch niemand drinnen.

De hand sende hannem hiem / oc sagde / Gaa icke ind i Byen / oc sig ingen det der vdi.

27. Vnd Iesus gieng auß / vnd seine Jünger / in die Märkte der Stadt Cesareæ Philippi / vnd auff dem wege fraget er seine Jünger / vnd sprach zu ihnen: Wer sagen die Leute / daß ich sey?

De Ihesus gick ud / oc hans Disciple til de byer haff Cesareæ Philippi stad / oc paa veyen spurde hand sine Disciple at / oc sagde til dem / huem siige Jolkene / at ieg er?

28. Sie antwortten: Sie sagen / du seyst Johannes der Tauffer / Etliche sagen / du seyst Elias. Etliche du seyst der Propheten einer.

De suarede / De siige / Du est Johannes den Døbere. Noget / siige du est Elias. Noget du est en aff Propheterne.

29. Vnd er sprach zu ihnen: Ir aber / wer saget ihr / daß ich sey? Da antworttet Petrus vnd sprach zu ihm: Du bist Christus.

De hand sagde til dem / Men i / huem siige i at ieg er? Da suarede Peder / oc sagde til hannem / Du est Christus.

30. Vnd er bedrohet sie / daß sie niemand von ihm sagen solten.

De hand truede dem / at de skulde ingen siige om hannem.

24. A on pohleděm / řekl: Vidím lidi jako stromy ani chodí.

A on přizpřavš / řekl / Víde lidé / a vidě se chodíce jako dřevá.

25. Potom opět vložil ruce na oči jeho: a počal viděti a vždrawen gest / tak že jasně viděti všecko.

Potom zase položil ruce ná oči jeho / a správil to iž nově / a přizpřavil / a počal viděti / a vždrawen gest / tak že jasně viděti všecko.

26. A propustil jej do domu jeho / řka: Když do domu tvého: wegdeš / do města / neprav žádněmu.

Thedy go odeslal Jezus do domu jeho / mowiac / Niechodze do domu mego / a niechodze do miasta / nepraw zadnemu.

27. Tehdy vyšel Ježíš a učedníci jeho mezi města Cesaree Filipovy: Ana cestě tážal se učedníků svých / řka jim: Kým mne pravíjí bytí lidé?

A vyšel Ježíš s učedníky svými do městec Cesaree Filipovy / a na cestě tážal se učedníky své / řka jim: Kým mne pravíjí bytí lidé?

28. Kteřížto odpovíděli jemu / řkouce: Řeční Janem Křtitelem / jiní Eliášem / jiní pak jako jedním z proroků.

A oni mu odpovíděli / Janem Křtitelem / druzzy řež Eliášem / a druzzy jedním z proroků.

29. Tehdy řekl jim: Vy pak kým mne bytí pravíte? Odpověděm Petř / řekl jemu: Ty jsi Kristus.

Ale on jim řekl / Vy zase řete / kým mne bytí powiedacie? A odpowiedzia wšy Piotr / řekl Enie mu / Tyś jest on Chrystus.

30. A přikázal jim aby nikomu nepravili o něm.

Thedy on zřkazal aby tego o nim nikomu nie powiedali.

ח

31 וְשָׂרִי הָיָא לְמַלְכוּתָא בְּנוֹן
דְּעֵתִיד הַיּוֹרָה דְּאַנְשֵׁי
דִּיחַשׁ סִגְיָא וְדִיִּסְתָּלָא מִן
קִשְׁיָא וּמִן רַבִּי כְּהֵנָּה וּמִן
סִבְרָא וְיִתְקַטֵּל וְלִיּוֹמָא
דְּתִלְתָּא יְקוּם:

Poi cominciò loro ad insegnare che bisognava ch'el Figliuol del l'huomo patisse molte cose, e che fusse riprouato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e che fusse occiso: e risuscitasse doppo tre giorni.

32 וְעִין בְּגֵלָא מִלְתָּא
מִמִּלְל הָיָא וְדִבְרָה כְּאַפָּא
וְשָׂרִי לְמִכְנָא בָּהּ:

E dicca queste parole liberamente. Onde Pietro lo tiro a se, e cominciò a riprenderlo.

33 הָיָא דִּין אֶתְפְּנִי וְחָרָב
בְּתַלְמִידוּהִי וּכְאַפָּא ב
בְּשִׁמְעוֹן וְאַמֵּר וְלֵךְ
לְבִשְׁתִּי סִטְנָא דְּלֹא רִנָּא
אַתָּה דְּאַלְהָנָא אֶלְנָא
דְּבִנְיָנָא:

Ma egli risoltatosi, e riguardando i suoi discipoli, riprese Pietro aspramente, dicendo, Vattene in dietro satana, per cio che tu non intendi le cose che son di Dio, ma quelle de gli huomini.

34 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לְפִנְשֵׁי
עִם תַּלְמִידוּהִי וְאַמֵּר לְהוֹן
מִן דְּצִבְנָא דִּי אֶתְנָא בְּתִרִי
יִכְפֹּר בְּנִפְשָׁה וְיִשְׁקוּר
זְקִיפָה וְיִאֲתָא בְּתִרִי:

Poi chiamati a se la turba insieme co i suoi discipoli, disse loro, Chiunque vuol venir dietro a me, rinneghi se stesso, e togli la croce sua, e seguitimi.

35 כָּל מִן אִיר דְּצִבְנָא
דִּיחַח גְּבִשָּׁה יוֹכְדִיהּ וְכָל
דִּי יוֹכְד גְּבִשָּׁה מְטוֹלְתִי ו
וּמְטוֹל סִבְרָתִי יִחִיָּה:

Perche chi vorrà saluare l'anima sua, la perderà: e chi perderà l'anima sua per amor mio e de l'Euangelio, costui la saluare.

36 מִנָּה אִיר מִתְעַדָּר בְּרִי
גִּשְׁא אֵן עֲלִמָּה כְּלָה יִאֲתָר
וּגְבִשָּׁה יִחִסָּר:

E che giouara a l'huomo, se ben guadagnasse tutto il mondo, e faccia perdita de l'anima sua?

ח

31 וַיְהִי לְלִמְדָם כִּי יֵצֵא
בֶן־הָאָדָם לְסִבּוֹל רַבּוֹת
וּלְהִמָּאס מִן הַזְּקֵנִים וְהַכֹּהֲנִים
וְשׂוֹטְרִים וּלְהַהֲרֹג וְאַחֵר שְׁלֹשָׁת
יָמִים לָקוּם:

Y començó à ensennarles, Que conuenia, que el Hijo del hombre padeciese mucho, y ser reprouado de los Ancianos, y de los principes, y de los Sacerdotes, y de los Escribas: y ser muerto, y resuscitar despues, de tres dias.

32 וְהוֹפִיעַ לְדָבָר אֵת הַדָּבָר
וַיִּקְחֵהוּ כִּיפָּה וַיַּחֲלֵל לְעֶזֶר בּוֹ:

Y claramente dezia esta palabra. Entonces Pedro lo tomó y començole à rennir.

33 וַיִּפֹּן וַיִּבֹט אֶת־תַּלְמִידֵי וַיִּגְעַר
לְכִיפָּה לְאֹמֹר לֵךְ לָךְ אַחֲרִי
הַשָּׁטָן כִּי לֹא תִתְּכֹנֵן אֶת־אִשְׁר
לְאֱלֹהִים כִּי אִם אֶת־אִשְׁר
לְאַנְשִׁים:

Y el, boluiendose y mirando à sus discipulos, rinnió à Pedro diciendo, Apartate de mi Sãtanas: porque no fãbes las cosas que son de Dios si no las que son de los hombres.

34 וַיִּזְעַק אֶת־הַקְּהָל עִם
תַּלְמִידֵי וַיֹּאמֶר לָהֶם כָּל אִשְׁר
יֵאָבֵה לְהֵלֵךְ אַחֲרִי יִכְהַשׁ
בְּנִפְשׁוֹ וַיִּשָּׂא אֶת־צְלִיב׃ וַיָּבֹנֵן
אַחֲרִי:

Y llamando à la compãna con sus Disipulos, dixoles Qualquiera que quisiere venir tras mi, nieguese à si mismo, y tome la cruz, y sigame.

35 כִּי אִשְׁר יֵאָבֵה לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ יֵאָבֵדָהּ וְאִשְׁר יֵאָבֵד
אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעַן וּלְמַעַן
הַבְּשׂוּתָה הוּא יוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ:

Porque el que quisiere saluar su vida, perder laha: y es que perdiere su vida por causa de mi y del Euangelio, este là saluare.

36 כִּי מִה יִסְכֵּן אֹן מִה יוֹעִיל
הָאָדָם אִם יַבְצֵעַ אֶת־כָּל־
הָעוֹלָם וַיַּעֲגֵשׁ בְּנַפְשׁוֹ:

Porque que aprouecharà al hombre si ganare todo el mundo, y pierda su alma?

ה.

31. Καὶ ἤρξατο διδάσκει αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι, καὶ ᾗς πεισυντέρων καὶ δεξιέρων καὶ γραμματέων, καὶ ἀπακταθῆναι καὶ κτλ. τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.

Et commença à les enseigner, qu'il falloit que le Fils de l' homme souffrist beaucoup, & qu' il fust reietté des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu' il fust mis à mort, & qu' il resuscitast trois iours apres.

32. Καὶ παρήσια τὸν λόγον ἐλάλῃ, καὶ προσλαβόμενος αὐτοὺς ὁ πέτρος, ἤρξατο ὁμιλεῖν αὐτοῖς.

Et tenoit ce propos tout ouuertement. Lors Pierre le print, & se mit à le canser.

33. Ὁ δὲ ὁμιλοῦν, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπιτίμησεν τῷ πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω με σατανᾶ ὅτι ἔφρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ πάλιν ἀνθρώπων.

Mais lui se retournant, & regardant ses disciples, tanfa Pierre, disant, Va arriere de moi, Satan: car tu ne comprens point les choses qui sont de Dieu, mais celles qui sont des hommes.

34. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἔειπεν αὐτοῖς, ὅτι, τίς θέλει ὀπίσω με ἀκολουθεῖν, ἀπρησιόσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι.

Puis ayant appelle les trupes à soi avec ses disciples il leur dit, Quiconque veut venir apres moi, qu' il renonce à soi-mesme, & charge sur soi la croix, & me suiue.

35. Ὁς γὰρ αἱ θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν ὅς δ' ἀπολεσῇ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰσέλκει εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὁ δὲ ἀρνήσεται ἐμαυτὸν, καὶ ἀπολέσει αὐτήν.

Car quiconque voudra sauuer son ame, la perdra: mais quiconque perdra son ame pour l'amour de moi & de l' Euangile, cestui-la la sauuera.

36. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, εἰάν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Car que profitera-il à l'homme s' il a gagné tout le monde, & qu' il face perte de son ame?

31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus & à summis sacerdotibus & Scribis, & occidi: & post tres dies resurgere.

Then he began to teache them that the Sonne of man must suffer many things / & should be reprov'd of the Elders / and of the hie Priests / and of the Scribes / & be slaine / and within three dayes rise againe.

32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

And he spake that thing plainly. Then Peter tooke him aside / and began to rebuke him.

33. Qui cōversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens, Vade retro me satana, quoniam non sapiſ quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

Then he turned backe / and looked on his disciples / and rebuked Peter / saying / Get thee behinde me / Satan: for thou vnderstandest not the things that are of God / but the things that are of men.

34. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, denegat semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me.

And hee called the people vnto him with his disciples / and sayde vnto the / Whosoever will followe mee / let him forsake himselfe / and take vpon his crosse / and followe me.

35. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam.

For whosoever will save his life: shall lose it: but whosoever shall lose his life for my sake and the Gospells / he shall save it.

36. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum: & detrimentum animæ suæ faciat?

For what shall it profite a man / though he should winne the whole world / if hee lose his soule?

31. Vnd hub an sie zu lehren: Des Menschen Son muß vil leiden / vnd verworffen werden von den Eltesten vnd Hohenpriestern vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd über drey tage aufferstehen.

De hand begynnte at lære dem / Menniskens Son skal meget lide / oc forskudis aff de Eldste oc ypperste Prester oc Schriffteloge / oc ihu skil / De opstaa den tredie dag.

32. Vnd er redet das wort frey offenbar. Vnd Petrus nam ihn zu sich / sieng an ihm zu wehren.

De hand taledet det ord frit obenbarlige. De Peter tog hannem til sig / begynnte at raade hannem fra.

33. Er aber wandt sich vmb / vnd sahe seine Jünger an / vnd bedrohet Petrum / vnd sprach: Gehe hinder mich du Sathan / denn du meinst nicht das Göttlich / sondern das Menschlich ist.

De hand vende sig om / oc saa paa sine Disciple / oc truede Peder / oc sagde / Gack bag mig / Du Satan / Thi du ment icke det som er Gudeligt / men Menniskeligt.

34. Vnd er rieß zu sich dem Volck / sampt seinen Jüngern / vnd sprach zu ihnen: Wer mir will nachfolgen / der verleugne sich selbst / vnd neme sein Creutz auff sich vnd folge mir nach.

De hand kallede Folcket til sig med sine Disciple / oc sagde til dem / Hvo som mig vil efterfølge / hand neete sig self / oc tage sit Raarss paa sig / oc følge mig efter.

35. Denn wer sein Leben will behalten der wirdts verlieren / Vnd wer sein leben verleuret / vmb meinen vnd des Euangelij willen / der wird es behalten.

Thi hvo som vil beholde sit Liff / hand skal miste det / De hvo som mister sit Liff / for min oc Euangelij skyld / hand skal beholde det.

36. Was hülffts den Menschen / wenn er die ganze Welt gewünne / vnd neme an seiner Seelen schaden?

Hvad hielper det Menniskens / der som hand vunder den ganckte Verden / oc toge skade paa sin Siel?

31. V počal včiti ge / že Syn člověka musí mnoho trpěti / a potupen býti od Starších / a od nanvynšších kněží a Bětelů / a zabít býti / a po třech dnech vstáti.

V počal ienaučati / že potreba bylo Synovi člověčeninu wiele cierpieć / i y wzgardzonym być od starších / y od Biazar ká plánskich / y Doktorow / a iž mial być zamordowan / potom iž po trzech dniach vstáti.

32. A zgewně gest Slowo mluvil. A chytiv gen Petr / počal ho trestati.

A mowl bespiecznie ty slowa. Tedy Piotr odwiódł sy z nim / počal go z tego sukać.

33. Kteržto obrátiv se / a wida Bědníky své / přelmluvil Petrowi / řka: Bdiž za mnau Satane / neb nejsmyšlis co gest Božisho / ale co lidsteho.

Ale on obroćivšy si / y weryrawšy ná swe zwolenniki / sfuskał Piotra mowiac / Odepdżo des mnie Sātanie / abowiem niemożesz mieś to co iest Bożego / ale to co iest ludzkiego.

34. A swolaw zástup s Bědníky swými / řekl jim: Chceli kdo za mnau přigljet / opři se sám sobě: a wezmi kříž swůg / a následug mne.

A wezwawšy zebránia ludu y z zwolenniki swent / řekl im / Ktožkolwiek chce za mnau idž / niech samego siebie zaprzy a wezmie krzyz swoj / y niech poydzie za mna.

35. Nebo budeli kdo chytiti žiwot swůg zachowati / stratiť gen: pakli kdo stratiť žiwot swůg pro mne a pro Ewangelium / zachowát gen.

Abowiem kto kolwiekby chcał zachowac duše swa / straci ja: Lecz kto kolwiek vtraci duše swa dla mnie y dla Ewangeliey / ten ja zachowa.

36. Nebo co prospěšněho bude člověku / by wesskeren Swět zůstal / a své duši škodu učinil?

Bo což pomože člověkowi iesliby pozyskat wšytek swiát: a žeby vtratil duše swa?

ח
37 או מנה יתל בר
נשא תחלוּפא דנבשה :

Ouero, che darà l'huomo in ricompenza de l'anima sua?

38 כל ציר דיבחרת בי
ובמלי בשדבתא הדל
חשיתא וגירתא ואף ברה
דאנשא יבחרת בה מ
דאיתא בשדבתא דאכוחי
עם מלאכיה קדישא :

Certamente chi si vergognarà di me, e de le mie parole in questa generatione adultera e peccatrice, il Figliuol de l'huomo ancora si vergognarà di lui, quando verrà ne la gloria del Padre suo co i santi Angeli.

ט
1 ואמר הוא להיו אמן
אמר אנה לכו דאית
אנשא דקיימין תמן דלא
יטעמון מותא עד מ
דיהיו מלכותא דאלהא
דאיתת בחיל :

Appresso diceua loro, Io vi dico in veritate, che sono alcuni di quelli che si trouano qui presenti, iquali non gustaranno la morte, insin a tanto ch'essi habbiano veduto il regno di Dio esser venuto con potenza.

2 ובתר שתא יומין דבר
ישוע לפאפא ולעקוב
וליוחנן ואסק אבון
לטרקא רמא בלחודיהון
ואשתחלה לעיניהון :

Ed oppo sei giorni Iesv piglia con se so Pietro, Iacopo, e Giouanni, e conduceli da parte soli sopra vn alto monte : Et ius in lor presentia fuit trasformato.

3 ומחר הנה לבושה
ומחור טב איה תלג
איכנא דבני נשא למחורו
בארעא לא משפחין :

E i vestimenti suoi diuennero risplendenti, e bianchissimi, come nieue, e tali che non potrebbe alcun purgatore sopra la terra farli si bianchi.

4 ואתחזיו להון מושא
ואליא כד ממליו עם
ישוע :

Poi apparue loro Elia con Moise, e stauano a parlar con IESV.

ח
37 או מה תתן אדם בפדיון
נפשו :

O que recompensa dara el hombre de su alma?

38 כי כל אשר יבישני ואית
דברי בחר זה תנאובים
וחטאים וגם בן האדם יבישני
אם יבוא בכבוד אביו עם
מלאכים הקדושים :

Porque elque se auergonçare de mi y de mis palabra, en esta generacion adulterina y peccadora, el Hijo del hombre se auergonçera de el, quando vendrá en la gloria de su Padre con los sanctos Angeles.

ט
1 ויאמר להם אמן אני אומר
לכם כי היום אנשים פה
קמים אשר הם לא יטעמו את
המות עד אשר יראו את
מלכות אלהים באתה בגבורה :

Dixoles tambien, Decierto os digo, que ay algunos de los que estan aqui, que no gustarán la muerte, hasta que ayan visto el Reyno de Dios que viene con potencia.

2 ואחר ששת ימים לקח ישוע
את כיפהו את יעקב ואת יוחנן
ועל אותם אל הר גבוה לבדם
וישתחלה לפניו הם :

Y feys dias despues tomo IESVS a Pedro, y a Iacobo, y a Ioan, y facolos a parte solos a vn monte alto, y fue trasfigurado delante de ellos.

3 ובגדיו גהיו גלושים לבנים
מאד כמו שלג כמותם הכבס
על הארץ לא יוכל להלבין :

Y sus vestidos fueron bueltos resplandecientes, mui blancos, como nieue quales lauador no los puede blanquear en la tierra.

4 ויראה להם אליהו עם משה
ידברו עם ישוע :

Y aparecióles Elias con Moysen, que hablan con IESVS.

ה.
37. Η πένσις ἀνθρώπου ἀντάλλασμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ou, que donnera l'homme pour recompense de son ame?

38. Ὅς γὰρ ἂν ἐπιγρυθῇ μετὰ τὰς ἐμὰς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπιγρυθῇ αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀγίων.

Car quiconque aura eu honneur de moi & de mes paroles parmi ceste nation adulterelle & pecherelle, le Fils de l'homme aura aussi honte de lui, quand il sera venu en la glorie de son Pere avec les saints Anges.

ΚΕΦΑΛ Θ.
Καὶ ἐλεγε αὐτοῖς, ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσὶ πνες τῶν ὧν εἰρητεύων, εἰπες οὐ μὴ γένοιται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθῆσαν ἐν δυνάμει.

Il leur disoit aussi. En verité ie vous di, qu'il y a quelques vns d'entre ceux qui sont ici presens, qui ne gousteront point la mort, insques à ce qu'ils ayent veu le regne de Dieu estre venu avec puissance.

2. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἑξ, ὡς ἔλαμβανεν ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρην, καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρει ὑψηλὸν καὶ ἰδίαν μόνον, καὶ μετμορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν.

Et le sixieme iour apres, Iesus print avec soi Pierre, & Iacques, & Iehan, & les mena seuls à part iur vne haute montagne : & fut transfiguré deuant eux.

3. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο ὡς ἑλκοῖα, λευκά ὡς χιών, ὥς ἡ γὰρ φωνὴ τοῦ θεοῦ οὐ δυνάμει λευκαίνει.

Et ses vestemens deuidrent reluisans, & fort blancs, comme neige, tels qu'il n'y a fould sur la terre qui les sceust ainsi blanchir.

4. Καὶ ὡφθη αὐτοῖς ἡλίας συνμοῦσας, καὶ ἦσαν συλλαλόντες τῷ ἰησοῦ.

Puis fut veu Elie avec Moysse : & ils parloyent avec Iesus.

CAP. VIII.

37. Aut, quid dabit homo commutationis pro anima sua?

Or what shall a man give for recompence of his soule?

38. Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

For whosoever shall be ashamed of me, and of my wordes among this adulterous and sinfull generation, of him shall the Sonne of man be ashamed also, when he cometh in the glorie of his Father with the holy Angels.

CAP. IX.

ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia sunt quidam de his stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

And he said vnto them, Verely I say vnto you, that there be some of them that stand here, which shall not taste of death, till they haue seene the kingdom of God come with power.

2. Et post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

And sixe dayes after, Iesus tooke Peter, and James, and John, & brought them vp into an hie mountaine out of the way alone, and he was transfigured before them.

3. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nō potest super terram candida facere

And his raiment did shine, and was verie white, as snow, so white as no fuller can make vpon the earth.

4. Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu.

And there appeared vnto them Elias with Moses, and they were talking with Iesus.

Das VIII. Capitel.

37. Oder was kan der Mensch geben/damit er seine Seele löse?

Eller huad kand Mennisten giffue / der hand kand löse sin Siel met?

38. Wer sich aber mein vnd meiner wort schemet/vnter disem Ehebrecherischen vnd sündigem geschlecht/ des wirdt sich auch des menschen Sohn schemen/wenn er kommen wirdt inn der Herrligkeit seines Vaters/ mit den heiligen Engeln.

De huo som blues ved mig oc mine Ord / blant denne horactige oc syndige Slect / Ved den skal oc Mennistens Son blues / naar hand kommer i sin Faders Herlighed / med de hellige Engle.

Das IX. Capitel.

Vnd er sprach zu inen: Warlich ich sage euch/es stehen etliche hie/die werden den Todt nicht schmecken/bis daß sie sehen das Reich Gottes mit krafft kommen.

De hand sagde til dem / Sandelige ieg siger eder / Her skal nogle / som icke skulle smage døden / før end de see Guds Rige komme med Krafft.

2. Vnd nach sechs tagen/ nam Iesus zu sich Petrum / Iacobum vnd Iohannem / vnd füret sie auff einen hohen Berg besonders alleine / vnd verklärer sich für ihnen.

De sex dage der efter / tog Ihesus Peder / Iacob oc Iohannem til sig / oc førde dem besynderlige alene op paa it høyt Bierg, oc forklarede sig saar dem.

3. Vnd seine Kleider wurden helle vnd sehr weiß / wie der schnee/daß sie kein Ferber auff Erden kan so weiß machen.

De hans Kleider bleffue klare oc meget huide/lige som Sne / at ingen Farffuere paa iorden kand gøre dem saa huide.

4. Vnd es erschein ihnen Elias mit Mose/vnd hatten eine rede mit Iesu.

De Elias met Mose obenbaredis dem / oc haffde en tale met Ihesu.

Kapitola VIII.

37. Aneb kterau dá člověk siněmu za dušy svou?

Abco co za nagrodu dá člověk za svou duši?

38. Nebo kdo mne vyhná a slova má v pokolení tomto czoložněm a hříšněm: v Syn človeka vyhná gen/ když přigde v slávě. Dce svého s Angely svatými.

Abowšem ktoč se wstydáč bez dže mne y slow moich miedzy narodem tym czuložnym y grzešnym / za tego sie też y Syn człowieczy wstydáč bedžie / gdy przyjdzie z chwala Oycá swoiego z Anioły świętymi.

Kapitola IX.

Pravil jim / žagistě pravím vám: že jsou někteří tito z stogisých / kteříž neokusí smrti / až y vžijí Království Boží / přicházející v moci.

Přichyťtež do nich / řáprav: De powiedam wam iż niektorzy są z tych co tu stoja / ktorzy nie gdy nie vkuszą śmierci / aż gdy wyjdzie Królestwo Boże przychodzące w mocy.

2. Apo šesti dnech / ponal Gejijs Petra / Jakuba a Johana y wedl ge na Huru wysokau sautromij samě / a proměnil se před nimi.

A šestego dně potym wzial Iesus Petra y Jakuba / y Jana / a w wiodliena gore wysoka samy osobno / y přeměnil se před nimi.

3. V učiněno gest Kaucha geho stwauch a bijsě nako snijs / nakehož bijsěho Walchář ne mže učiniti.

A šaty tego staly sie laniace bārzo / biale tāko śnieg / tākich nie moze bledharz na świecie wybielić.

4. Pokāzal se jim Eliās s Moysišem / ani mluwī s Gejišem.

Wyżreli Eliáš s Moysišem / ktorzy rozmawiali z Jezusem.

ט

5 ואמר לה באפא רבי
שפירדו לן דהרבה נהיה
ונעבד תלת מטליו לך
חדא ולמישא חדא ו
ולאליא חדא :

E Pietro mouendosi a parlare, dice a IESU, Maestro, egli è bene che noi siamo qui, facciamo dunque tre tende, vna a te, & vna a Moïse, & vna ad Elia.

6 לא דין ידע מה מדבר כיה
אמר איתיהון הווי גיר
בדחלתא :

Enon sapena quello ch'ei si diceffe: conciosia che essi erano spauentati.

7 והנה עננה ומטלל
הנה עליהון וקלא הנה
מן עננה דאמר הנו ברי
חביבא לה שמעו :

Poi venne vna nuuola che gli adombrò, e da la nuuola venne vna voce, che dicena, Questo è il mio Figliuol diletto, vdate lui.

8 ומן שלילא בד חרו
תלמידא לאנש לא חרו
אלא אן לישוב בלחודיה
עמהון :

Subbito poi riguardando essi à torno, non videro più alcuno, se non IESU solo con effaloro.

9 ופד נחתיו מן טורא
מפקד הנה להון דלאנש
לגא ואמריו מידם דחיו
אלא אן מא דקם ברה
דאנשא מן מיתא :

Hor mentre che essi scendeuano del monte, egli comandò loro, che non raccontasseno a persona le cose che haueuano vedute, se non quando il Figliuol del'huomo fusse risuscitato da morte.

10 ואחריו למלתא
בנפשהון ובקין הווי דמנא
הי הדא מלתא דקא דקם
מן בית מיתא :

Et essi tennero questa parola in se stessi, ricercando tra loro che cosa volesse dire, risuscitare da morte.

11 ומשאליו הווי לה ו
ואמריו מנא הכיל אמריו
ספרא דאליא ולגא
דיאיתא לוקדס :

Ed ommandauano, dicendo, Perche dicono gli Scribi, che bisogna che, rima venga Elia?

ט

5 ויען כיפה ויאמר לישוע
רבי טוב יש להוות איתנו ביה
ונעשה אהלים שלושא לכה אחד
ולמשה אחד ולאליהו אחד :

Entonces respondiendo Pedro, dixe a IESVS, Maestro, bien sera que nos quedemos aqui, y hagamos tres cabannas: para ti vna, y para Moysen otra, y para Elias otra.

6 כי לא ידע מה מדבר כיה
הווי ברדא :

Porque no sabia loque hablaua, que estaua fuera de si.

7 ויהי ענן סוכך אותם ויבוא
קול מענן לאמר זה יש בני
ידיא איתו שמעו :

Y vino vna nuue que los assonbro, y vna boz de la nuue que dezia, Este es mi hijo amado AEL OYD,

8 ובפתאום הברטו סביב ואיש
לא ראוי עוד כיה אים את
ישוע לבדו איתם :

Y luego, como miraron, no vieron mas a nadie consigo, si no a solo IESVS.

9 ובאשר ירדו ההמה מן ההר
ויצו אותם פן יספרו אשר
ראו כיה אים אחר אשר בן
האדם יקום במיתא :

Y decendiendo ellos del monte, mandoles que a nadie dixessen loque auian visto, si non quando el Hijo del hombre oviesse resuscitado de los muertos.

10 ואת הדבר שמדו בנפשמ
שאלים מה ואת לקום במיתא :

Y ellos retuuieron el caso en si altercando que seria aquello, Resuscitar de los muertos.

11 וישאלו לו לאמר כיה אמרו
הסופרים כיה אליהו צריך
לבוא ברשונה :

Y preguntaronle diziendo, Que es loque los Escribas dizen, que es menester que Elias venga antes.

θ.

5. Καὶ λαμβάνει ὁ πέτρος λέγει
τῷ ἰησοῦ, ῥαββί, καλὸν ἐστὶν ἡμῶς ὡ-
δε εἶναι καὶ ποιῶμεν σκηνὰς
τρεῖς. σὺ μίαν, καὶ μοῦσῃ μίαν, καὶ
ἐλίας μίαν.

Adonc Pierre prenant la parole dit à Iesus, Maistre, il est bon que nous foyons ici: faisons-y donc trois tabernacles, vn pour toi vn pour Moyses, & vn pour Elie.

6. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἐκφοβοί.

Or ne sauoit il qu'il disoit: car ils estoient espouuantes.

7. Καὶ ἐγένετο νεφέλη περιέλαμ-
βουσαι αὐτοὺς· καὶ ἤλθε φωνὴ ὡς τῆ
νεφέλης, λέγουσα, ὁ υἱὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς
μου ὁ ἀγαπητός, αὐτὸς ἀκούετε.

Et vne nuue vint qui les enombra: puis de la nuue vint vne voix qui disoit, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé: escoutez-le.

8. Καὶ ἐξάπινα περιελαβόμε-
νοι, οὐκέτι εὐδέν· αἶδον· ἀλλὰ τὸν ἰη-
σοῦ μόνον μεθ' αὐτῶν.

*Et soudain ayans regardé à l'enui-ron ils ne virent plus personne, sinon Ie-
sus seul avec eux.*

9. Καταβαίνοντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ
τοῦ ὄρους, διετείλατο αὐτοῖς ἵνα μη-
δενὶ διηγήσωνται αὐτὸν, εἰ μὴ ὅταν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στῇ.

Et comme ils descendoient de la montagne, il leur commanda expressement qu'ils ne raccontassent a personne ce qu'ils auoyent veu, sinon apres que le Fils de l'homme seroit resuscité des morts.

10. Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν,
πρὸς ἑαυτὰς συζητοῦντες, τί ἐστὶ τὸ
ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Dont'ils retindrent ceste parole-la en eux-mesmes, s'entredemandans que c'estoit à dire cela, Resusciter des morts.

11. Καὶ ἐπρωτῶν αὐτὸν, λέγον-
τες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι
ἐλίας δεῖ ἔλθειν πρῶτον.

*Puis apres ils l'interroguerent, di-
sans, Pourquoi disent les Scribes qu'il faut qu'Elie viene premierement.*

5. Et respondens Petrus, ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyfi unum, & Eliæ unum.

Then Peter answered / and said to Iesus / Master / it is good for vs to be here / let vs make also three tabernacles / one for thee / and one for Moses / and one for Elias.

6. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

Yet he knew not what he saide: for they were afrayde.

7. Et facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic est filius meus charissimus: audite illum.

And there was a cloude that shadowed them / and a voyce came out of the cloude / saying / This is my beloued Sonne: heare him.

8. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum.

And suddenly they looked rounde about / and saw no more any man saue Iesus onely with them.

9. Et descendantibus illis de monte, praecepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrent: nisi cum filius hominis à mortuis resurrexerit.

And as they came downe from the mountaine / hee charged them / that they should tell no man what they had seene / saue when the Sonne of man were risen from the dead againe.

10. Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset, Cum à mortuis resurrexerit.

So they kept that matter to them selues / and demaunded one of another / what the rising from the dead againe should meane?

11. Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisei & Scribae, quia Eliâ oportet venire primum.

And then asked him / saying / When say the Scribes / that Elias must first come?

5. Vnd Petrus antwortet / vnd sprach zu Iesu: Rabbi / hic ist gut sein / Lasset vns drey Hütten machen / Dir eine / Moise eine / vnd Elias eine.

De Peder suarede / oc sagde til Iesum / Rabbi / her er gaat at vere / Lader oss gøre tre Bolige / Dig en Moisen / oc Elias en.

6. Er wuste aber nicht was er redet / denn sie waren verstörhet.

De hand viste icke huad hand talede / thi de vaare forferdede.

7. Vnd es kam eine Wolcken die über schattet sie. Vnd eine Stimme fiel auß der Wolcken / vnd sprach: Das ist mein lieber Sohn / den solt ihr hören.

De de kom en Sky / him offuerfluggede dem. De en rost salt aff skyen / oc sagde / Denne er min elskeligste Søn / Den skulle i høre.

8. Vnd bald darnach sahen sie vmb sich / vnd sahen niemand mehr / denn allein Iesum bey ihnen.

De strax der effter / saae de sig omkring / oc saae ingen mere / end Ihesum alene hoss dem.

9. Da sie aber vom Berge herab giengen / verbot ihnen Iesus / daß sie niemand sagen solten / was sie gesehen hatten / biß des Menschen Sohn aufferstünde von den Todten.

De der de ginge ned aff Bierget / da forbød Ihesus dem / at de skulde ingen siige / huad som de hadde seet / For end Menniskens Søn stode op fra de døde.

10. Vnd sie behielten das Wort bey sich / vnd befragten sich vnter einander: Was ist doch das aufferstehen von den Todten?

De de behulde det ord hoss sig / De bespurde sig met huer / and re / huad er tog den opstandelse fra de Døde.

11. Vnd sie fragten ihn / vnd sprachen: Sagen doch die Schriftgelehrten / das Elias muß vor kommen?

De de spurde hannem at / oc sagde / Stige dog de Skrifstloger / at Elias skal io før komme?

5. Odpowěděl Petr / řekl Ježíšovi: Mistr / dobře jest nám zde býti: učiníme tu to tři stánky / tobě geden / Možíššawi geden / a Eliáššowi geden.

Tedy počal Piotr mowić / a řekl Ježíšowi / Mistrzu dobrzeć nam tu być / postawmyž tedy tu trzynamioty / tobie ieden / Mozysešowi ieden / a Eliáššowi ieden.

6. Neb gest newěděl coby mluvil / byli žagiste báznij & strasseni.

Abowsem niewědził co mowil gdyž byli w strachu.

7. Ustal se oblak / a přestěnuje ge. A přišel hlas z Oblaku / řka: Tentoť gest Sын můj / poslauchajtež ho.

Ustál se oblak / a přestěnuje ge. A přišel hlas z Oblaku / řka: Tentoť gest Sын můj / poslauchajtež ho.

8. A hned obezřevše / ni žádného newiděli wiace / gedi ně teliko Ježíše s sebou.

A wnet gdy sie obezřeli / žádného wiecey nie widzieli / iedno iż tylko Jezus był z nimi.

9. A když sstupowali s hory / přikázal jim aby ni žádnému co widěli nepravili / až Sын člověka z mrtvých wstane.

Tedy gdy zšli z gory / rozkázal im aby thęgo nikomu nie powieć dali co widzieli / iedno až by Sын człowieczy wstał z mrtwych.

10. Žadřželi to slovo v sebe / nižijce mezy sebou coby to bylo / řek mrtvých wstane.

A tak oni zadržymawali to v siebie / pytali sie spolnie coby to bylo z mrtwych wstać.

11. U otázali ho / řkauce: Což tehda Řektelé a Žakoni / en prawij / řebij prwe měl Eliáš přigiti?

A pytali go mowiac / Przeczyż doktorowie powiedzia iž pierwey potrzeba aby przyszedł Eliáš?

ט

12 אמר להון אליא אתא
לוקדם דכל מידם יתקון
ואיכפנא פתיב על פרה
דאנשנא דסגרי יחש
ויסתלל:

Egli rispondendo, disse loro, Elia certo venendo prima, ristabilirà tutte le cose: & si come è scritto del Figliuol de l'huomo, bisogna ch'egli soffrisca molte cose e che sia stimato per niente.

13 אליא אמר אנא לכוון
דאף אליא אתא ועבדו ביה
כל מאדעכו איכפנא דפתיב
עלוהי:

Ma io vi dico che Elia è venuto, & hannogli fatto tutto ciò che essi hanno voluto come di lui è scritto.

14 ופד אתא לורג ת
תלמידוהי חווא לותהון
פנשא סגיאא וספרא פד
בעין עמהון:

Poi venuto à i suoi discipoli, viddo una gran turba intorno ad essi, e li Scribi che disputauano con loro.

15 ובר שעתה פליה פנשא
חוואוהי וותהו וריהטו שאלו
בשלמה:

E subito tutta quella turba hauendolo veduto, rimase stupefatta, e correndogli incontro il salutarono.

16 ומשאל הווא לספרא
מנא דרשין אנתון עמהון:

Et egli domandò li Scribi, dicendo, Di che disputate voi con essi?

17 ועפא חד מן פנשא
ואמר מלפנא איתית פרי
לותך דאית לה רוחא דלא
ממללל:

E vn di quelli de la turba respondendo, disse, Maestro, io ho condotto à te il mio figliuolo, che ha vno spirito muto.

ט

12 ויער' ויאמר להם ואלהו
יבוא בראשונה וישובב כלם
ויבאנשר וכתב על בן-האדם כך
יגזע יפה ויענה:

Y respondiendo el dixoles, Elias à la verdad quando viniere antes, reformará todas las cosas, y como está escripto del Hijo del hombre, que padezca mucho, y sea tenido en nada.

13 אך אמר אני לכם כי גם
אלהו ב'א ויעשו' בו כל-אנשר
חפצו כמו וכתב עליו:

Empero digo os que Elias ya vino, y hizieronle todo loque quisieron como está escripto deel.

14 וביאנשר ב'א אל-תלמידיו
דאח קהל רב סביבותם וסופרים
מתוכחם עמם:

Y como vino à los Discipulos, vido grande compaña arredor deellos, y Escribas que disputauan con ellos.

15 ובתנאם כל הקהל רואה
אותו גבעת וירוצו אליו לשאל-
לו לשלום ולברכה:

Y luego toda la compaña, viendolo, se espantó: y corriendo à el, saludaranlo.

16 וישאל לסופרים מה
תתוכחו אליהם:

Y pregunto à los Escribas, Que disputays conellos?

17 ויער' אחד מן הקהל ויאמר
מלמד חביאני את בני אליו
אנשר לו רוח אלמה:

Y respondiendo vno de la compaña, dixo, Maestro, truxe mi hijo à ti, que tiene vn espiritu mudo:

θ.

12. Ο ὁ ἀποκριθὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἡλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθίσει πάντα, καὶ ὡς γέγραπται ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

Il respondit, & leur dit, De vrai, Elie estant venu premieremēt doit restablir toutes choses, & faut, comme il est escrit du Fils de l'homme, qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit aneanti.

13. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἡλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησεν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

Mais ie vous di que mesmes Elie est venu, & ils lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu, comme il est escrit de lui.

14. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὰς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πλὴν περὶ αὐτοῦ, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

Puis estant reuenu vers les disciples, il vid vne grāde troupe à l'entour d'eux, & des Scribes qui questionnoyent avec eux.

15. Καὶ ὁ θείας πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσάλλοντο αὐτόν.

Et incontinent toute la troupe le voyant fut en esmoi, & accourans vers lui, ils le saluerent.

16. Καὶ ἐπηρώτησεν τὰς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς,

Lors il interroguā les Scribes, disant, De quoi estes-vous en question avec eux?

17. Καὶ ἀποκριθὶς εἰς ἓν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν, διδάσκαλε, ὡς ἔγωγε ἤγον μὲν πρὸς σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον.

Et quelcun de la troupe respondit & dit, Maistre, ie t'ai amené mon fils, qui a vn esprit muet.

CAP. IX.

12. Qui respondens, ait illis, Elias cum venerit primo, restituet omnia: & quo modo scriptum est in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

And he answered / and sayde vnto them / Elias verely shall first come and restore all things / and as it is written of the Sonne of man / he must suffer many things / and be set at naught.

13. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quaecunque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

But I say vnto you / that Elias is come / (and then haue done vnto him whatsoeuer that they would) as it is written of him.

14. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

And when he came to his disciples he sawe a great multitude about them and the Scribes disputing with them.

15. Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauperunt: & accurrentes salutabant eum.

And straight way all the people / when they behelde him / were amazed / and ran to him / and saluted him.

16. Et interrogavit eos, Quid inter vos conquiritis?

Then he asked the Scribes / What dispute you among your selues?

17. Et respondens unus de turba, dixit, Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum.

And one of the companie answered / and sayd / Master / I haue brought my sonne vnto thee / which hath a domme spirit:

Das XI. Capitel.

12. Er antwortet aber / vnd sprach zu inen: Elias soll ja zuvor kommen / vnd alles wider zu rechtbringen / darzu des Menschen Sohn soll vil leiden vnd verachtet werden / wie denn geschrieben stehet.

Hand suarede / oc sagde til dem / Elias skal io før komme / oc sette alting til rette igen / Der til skal Menschenens Son lide meget oc foractis / Ige som det oc staar screffuit.

13. Aber ich sage euch: Elias ist kommen / vnd sie haben an ihm gethan / was sie wolten / nach dem von im geschrieben stehet.

Men ieg siger eder / Elias er kommen / Oc de giordede ved hannem / huad de vilde / effter som det staar screffuit om hannem.

14. Vnd er kam zu seinen Jüngern / vnd sahe vil Volcks vmb sie / vnd Schriftgelehrten / die sich mit ihnen befragten.

De hand kom til sine Disciple / oc saa meget Folck omkring dem / oc de Scriffitloge / som bespørde sig met dem.

15. Vnd als bald / da alles Volck in sahe / entsakten sie sich / lieffen zu / vnd grüßeten ihn.

De strax der alt Folcket saa hannem / bleffue de forferdede / løbe til / oc hilfede hannem.

16. Vnd er fragete die Schriftgelehrten: Was befraget ihr euch mit ihnen?

De hand spurde de Scriffitloge at / Huad bespørre i eder met dem.

17. Einer aber auß dem Volck antwortet / vnd sprach: Meister / ich habe meinen Sohn herbracht zu dir / der hat einen sprachlosen Geist.

De en aff Folcket suarede / oc sagde / Meistere / Ieg haaffuer ført min Son hid til dig / hand haaffuer en maalloß And.

Kapitola IX.

12. Kterž odpověděl / řekl jim: Eliáš kdž přigde / předkem napraví všecky věchy: a jakož psáno jest o Synu člověka / že má mnoho trpěti a odsaužen býti.

Onim odpověděl mowiac / Naprzod gdyż Eliáš przydzie nā prawni wšytko / a iako jest nāpisano o synu człowieczym / potrzebā aby wiele wcięrpiał / y aby so niżej niemiłano.

13. Ale pravím vám / že Eliáš agiž jest přišel / a učinil gemu což gsau koli chtěli / jakož psáno jest o něm.

Ale vám poviedam žeć przyszedł Eliáš / y czynił mu co chcieli / iako o nim jest nāpisano.

14. Tehdy přišel k Bědlníkům svým / vzšel žástup veliký při nich / a Žakoništy anie hādagi s nimi.

A gdy przyszedł do swych zwolenników / wyzwał lud wielki okolo nich y doktory swāzace sie z nimi.

15. Ahned westeren Lid vzřew Bežisse / podivil se s strachem / a vlekli se / a přislupekce pozdrawovali ho.

Tedy wnet wyzrawšy go lud wšwythel / lekli sie / a przysedšy przywitali go.

16. Tehdy otāzal gich: Co mezy sebau tižete?

A pytali doktorow / Což sie swāzycie miedzy sobā?

17. A odpověděl geden z žástupu / řekl: Mistr / přivedl gsem syna mēho k tobě / kterž má Duchu nēmēho.

A jeden z onego z gromādzenia ludu / rzekl / Mistr / przyniesl ciem do ciebie synā swego ktory ma nē mego ducha.

ט

18 ואִיכָה דְּמִדְרָכָה לָהּ
חֲבִטָּה לָהּ וּמִדְרָכָה וּמִדְרָכָה
שְׁנֵיהֶם וַיִּבֶשׁ וַאֲמָרָה לְ
לְתַלְמִידָיו דְּנִפְקִינְהוּ וְלֹא
אֲשַׁכְּחוּ :

Et ogni volta che l'assaglia, lo lacerava: & egli allora spuma, e stride co suoi denti, e dissecasi. Io haueuo detto à i suoi discipoli che lo scacciasseno, e non hanno potuto.

19 עָנָה יֵשׁוּעַ וַאֲמָר לָהּ
אִין שְׂרָפְתָה דְּלֹא מְהִימָנָה
עַד מָה לְאַמְתִּי אֱהִינָה
עֲמִכּוֹן וְעַד מָה לְאַמְתִּי
אֲסִיבְרָכּוֹן אִיתְּמִינְהוּ לְוָתִי :

E Iesus respondendoli, dice, Generatione incredula, infiri à quando sarò io con voi? infiri à quanto vi supporterò io? Menatelo quā a me.

20 וַאֲתִינְהוּ לְוָתָהּ וּפָדָה
חֲוִתָּהּ דִּחְוָתָהּ בְּרַ שְׁעִיתָהּ
חֲבִטָּה וְגַבֵּל עַל אֲרֻעָהּ
וּמִתְפַּעֵק הוּא וּמִדְרָכָה :

E menaronlo à lui: e subito che lo spirito l'hebbe veduto, lacerò colui: e caduta in terra, se rimolgenti di quā e di là spumando.

21 וַשָּׂאֵל יֵשׁוּעַ לְאַבְוֵיהּ
דְּכִמְאָה לָהּ וּבְנֵיהּ הוּא מִן
דְּהַכְּנָא הוּא אָמַר לָהּ הֵנָּה
מִן טְלִיחִיתָה :

Allora egli domandò il padre di lui, Quanto tempo è che questo gli è annuenuto? & egli disse, Fin da fanciullo.

22 וּבְנֵין סְגִינָא אֲרֻמִּיתָה
בְּגוּרָה וּבְמִינָה דְּתוּבִדְיוֹהִי
אַלֵּא מִדָּם דְּמִשְׁפַּח אֲנִי
עֲדִרְנִי וַאֲתִרְחִם עָלֵי :

Espeffo l'hagittato nel fuoco, e ne l'acqua, per ammazzarlo. Ma se tu puoi cosa alcuna, aiutaci, mouenduns à compassione di noi.

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אִין מְשַׁפָּח
אֲנִי דְּתַהֲיִמוֹן כָּל
מִדָּם מְשַׁפָּח דִּיהוּא לְמוֹן
דְּמַהֲיִמוֹן :

E Iesu li disse, Se tu puoi creder questo, tutte le cose son possibili à chi che crede.

24 וּבֵר שְׁעִיתָהּ קָעָה
אֲבִינְהּ דְּטִלְיָה פֶּד בְּכִנְיָה
וַאֲמָר מְהִימוֹן אָנָּה עֲדִר
לְחִסְרֵי הִימְנוּתִי :

E subito il padre del fanciullo gridando con lagrime, disse, Signore, io credo: soccorre à la mia incredulità.

ט

18 וַאֲיִזָּה הוּא תִּקְחֵנּוּ וְתִמְרִיצֵנּוּ
וַיִּגְמָה וַיַּחְדֹּק שְׁנֵי וַיִּבֶשׁ וַאֲמָר
לְתַלְמִידָיו לְהוֹצִיא אוֹתָהּ וְלֹא
יָכְלוּ :

Elqual donde quiera que lo toma, lo despedaça, y echa espumarajos, y cruxe los dientes, y se va secando: y dixe à tus Discipulos que lo echassen fuera, y ne pudieron.

19 וַיַּעַן לֹו וַאֲמָר אִין דּוֹר סוֹדֵר
עַל־מָה עֲמַכֶּם אֱהִיָּה עַל־מָה
אֲתִתְּפֶק לְכֶם הִבִּיאוּהוּ אֵלַי :

Y respondiendo el, dixole, O generacion infiel, hasta quando estaré con vosotros? hasta quando hos tengo de sufrir? Tred melo.

20 וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ אֵלָיו וּבְכִנְיָה
רָמָה אִיתוֹ וּפְתָאם הָרוּחַ
מְעַסָּה אוֹתוֹ וְהַפֵּל עַל־יְהוֹאֲרָץ
בְּתַגְזִיל וּמִגְמָה :

Y truxeronfelo: y como el lo vido, luego el espiritu lo començó à despedacar: y cayendo en tierra rebolcaualle echando espumarajos.

21 וַיִּשְׂאֵל לְאַבְיָה בְּמָה עִתָּהּ הִיא
אָשֵׁד זֹאת גְּהִיחָהּ לֹו וַאֲמָר
מִנְעוּדָיו :

Y preguntó à su padre Quanto tienpoha que le aconteció esto? Y el dixo, Desde ninno.

22 וּפְעָמִים רַבִּים רָמָה אִיתוֹ
גַּם אֵל־אֵשׁ וְגַם אֵל־מַיִם
לְאַבְדָּנָה לְכֹן אֵם מֵאוֹמָה תִּכְל
עֲדִרְנִי וְתִרְחִם עָלַי :

Y muchas vezes lo echa en el fuego, y en aguas, para matarlo, mas si puedes algo, ayudanos, auiendo misericordia de nosotros.

23 וַאֲמָר יֵשׁוּעַ אֵלָיו אֵם
תִּכְל לְהִאֲמִין כִּי־כָל־יִכְל
הַמִּאֲמִין :

Y Iesus le dixo, Si puedes creer esto, àl que cree todo es possible.

24 וּפְתָאם וַעַק אֲבִי הַנְּעָר
בְּדַמְעוֹת וַאֲמָר הֵאֱמַנְתִּי אֲדִנִּי
עֲדִרְנִי לְמוֹעֵר אֲמוּנָתִי :

Y luego el padre del mochacho dixo clamando con lagrimas, Créo Sennor, ayuda à mi incredulidad.

θ.

18. Καὶ ὅπου αὐτὸν καταλάβῃ,
ρήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφείζει, καὶ τρίζει
τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται·
καὶ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς σταθῆτε ἵνα
αὐτὸ ἐκβάλλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυον.

Qui le desrompt par tout ou il le prend: & lors il escume & grince les dents, & deuiet sec: & i' ai requis tes disciples qu' ils le iettassent hors, mais ils n' ont peu.

19. Ο ὦ δόξα καὶ αὐτῷ, λέγει,
ὡ γὰρ εἰ ἀπίστους, ὡς πότε πῶς ὑ-
μᾶς ἐσπομαι; ὡς πότε ἀνέξομαι ὑ-
μῶν; φερετε αὐτὸν πρὸς με.

Adonc Iesus lui respondant, dit O nation incredule, iusque à quand finalement serai-je avec vous? iusques à quand finalement vous supporterai-je? Amenez-le moi.

20. Καὶ λήγουσιν αὐτὸν πρὸς αὐ-
τόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν, ὁ Ἰησοῦς τὸ πνεῦ-
μα ἐκσάραξεν αὐτόν, καὶ πρὸς τὸν ἑ-
στῆτος, ἐκυλίετο ἀφείζων.

Ils l'amenerent donc iusques à lui: & quand il l'eut veu, incontinent l'esprit le desromptit, dont l'enfant cheut à terre, & se tournoit ça-&-là en escumant.

21. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ,
πότε γέγονεν ἐστίν, ὡς ὅτε γέγονεν
αὐτοῦ; ὁ δὲ εἶπε, παρὰ νιννο.

Adonc il interroguait le pere d'icelui, disant, Combien yail de réps que ceci lui est adueni? Lequei dit, Dès son enfance:

22. Καὶ πολλάκις αὐτόν καὶ εἰς
πυρὶ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατι, ἵνα ἀπι-
λέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἰ δύνασαι, βοή-
θησον ἡμῖν ἀπὸ λαγχάνουσιν ἐφ' ἡ-
μᾶς.

Et souvent l'a ietté, & au feu & en eau, pour le faire perir: mais si tu y peux quelque chose, aide-nous, estant esmeu de campassion enuers nous.

23. Ο ὦ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ εἰ
δύνασαι πιστεύσαι, πάντα δυνατὰ
τῷ πιστεύοντι.

Lors Iesus lui dit, Si tu le peux croire, toutes choses sont possibles au croyant.

24. Καὶ ὁ Ἰησοῦς κρᾶζας ὁ πατὴρ
τοῦ παιδίου, δακρύων ἐλεγε, πι-
στεύω κύριε, βοήθημα τῇ ἀπιστίᾳ.

Et incontinent le pere del'enfant s'escriant avec larmes, dit, Je croy Seigneur: subuiens à mon incredulité.

CAP. IX

18. Qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arefcit: & dixi discipulis tuis ut eiicerent illum, & non potuerunt.

Und wherfoener he tateth him/ he teareth him/ and he fometh / and gnatheth his teeth / and pineth away: and I spake to thy disciples that they should cast him out/ and they could not.

19. Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad me.

Then hee answered him/ and sayde/ O faithles generation / how long now shall I be with you? howe long now shall I suffer you? Bring him vnto me.

20. Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.

So they brought him vnto him: and as soone as the spirit saw him / he tare him/ and he fell downe one the grounde/ wallowing and foming.

21. Et interrogauit patrem eius, Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia.

Then he asked his father/ How long time is it since he hath bene thus? And he sayde/ Of a childe.

22. Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, ut eum perderet, sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri.

And oft times he casteth him into the fire / and into the water to destroye him: but if thou canst do any thing/ helpe vs/ and haue compass on vpon vs.

23. Iesus autem ait illi, Si potes credere, omniaabilia sunt credenti.

And Iesus sayde vnto him/ If thou canst beleue it/ all things are possible to him that beleueeth.

24. Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuua incredulitatem meam.

And straight way the father of the childe crying with teares / sayde Lord / I beleue: helpe my vnbeleefe.

Das IX. Capitel.

18. Vnd wo er in erwischet / so reisset er in / vnd schäumet vnd knirschet mit den zähnen / vnd verdorret. Ich habe mit deinen Jüngern geredt / daß sie in auftrieben / vnd sie können nicht.

De naar hand saar sat paa hannem / da slider hand hannem / oc hand vester fraade oc skær met ten / derne / oc foruissner. Jeg hassuer taler met dine Disciple / at de skulde vddriffue hannem / oc de kunde icke.

19. Er antworttet jm aber / vnd sprach: O du vnglaubigs geschlecht / wie lange soll ich bey euch sein? Wie lang sol ich mich mit euch leiden? Bringet ihn her zu mir.

Hand suarede hannem / oc sagde / O du vantro Slegt / huor lenge skal ieg vere hofferder? Huor lenge skal ieg omdrage met eder? henter hannem hid til mig.

20. Vnd sie brachten in her zu ihm. Vnd alsbald da ihn der Geist sahe / reiß er in / vnd fiel auff die Erden / vnd walget sich vnd schäumet.

De de sedde hannem frem til hannem. De strax der Anden saa hannem / da sled hand hannem / oc hand salt paa iorden / oc velse sig oc fraeadis.

21. Vnd er fraget seinen Vater / wie lang ist / daß ihm widerfahren ist? Er sprach: von Kind auff.

De hand spurde hans Fader at / Huor lenge er det / at det er hannem vederfaret? Hand sagde / Aff barndom.

22. Vnd oft hat er ihn in Feuer vnd Wasser geworffen / daß er ihn vmbbrechte. Kanst du aber was / so erbarme dich vnser / vnd hilff vns.

De hand hassuer ofte kast hannem i ild oc vand / at hand kunde omkommer hannem. Men kane du noget / da forbarme dig ossuer oc hielp oss.

23. Jesus aber sprach zu ihm: Wenn du fündtest glauben / alle Ding sind möglich dem / der da glaubt.

Jhesus sagde til hannem / Der som du kunde tro / Alle ting ere hannem mulige som tror.

24. Vnd alsbald schrey des Kindes Vater / vnd sprach: Ich glaube lieber HERRE / Hilff meinem vnglauben.

De strax robte barnsens Fader grædendis / oc sagde / Jeg tror / Kiere HERRE / hielp min vantro.

Kapitola IX.

18. Ten když gen koli pocho / pij tepe gim o zemi / a slinij / a zubu skřipij / a svadne: V řeči gsem Vědlniřkuom twym abn gen wywrhli / a nemohli.

Ktory gđjie go folwieř nãpã / dnie / rozdziera go / a on sie slini / y zgrzyta zebãmi swemi / a schnie / y mowilem twym zwolenniřkom kã by go wyrzucili / ale nie mogli.

19. Kterhž odpowědew / řeči gim: V národe newěřic / kterak dlanho s wãmi budu? a dokawad wãs trpěti budu? přiwedte gen k mně.

Tedy mu on odpowěděl / řekł / O narodzie nie wierny / y dokadzie z wãmi bede? y dokadzie was cierpieć mam? přiwedzcie go do mnie.

20. Y přiwedli. A když gen wřel / hněd ho duch zbauril / a vderiw sebau o zemi wãlel se slině.

A přiwedli go k němu / a gdy on go wyzral / nãtychmiãř go duch rořřãgnal / a on gdy padł nã ziemi / przewrãcal sie slinãc.

21. Y otãzal Dce geho: Kterak dawnij čas geř / wãř se gemu to přihodilo? A on řeči: Od dětinstwij hněd.

Tedy pytal oycã tego / řãko dawno tho sie przydãlo nemu / a on powiědzial / Jeshce od dziecinřtwã

22. A řãsto gim metal w: oheř y do wodn abn gen zahubyl: ale mũžessli co pomož nãmi slituge se nad nãmi.

A řestto mĩtal go do ognã y do wo dy aby go řřãcil / ale mozeř sli co pomož nãmi / ruř y wřřy sie przeci w nãmi mĩl osierdziem.

23. A Geřijř řeči gemu: Mũžessli wěřiti / wřřectõ geř mo řně wěřicym.

Tedy mu řeči Jezus / Jestliř tho wierzyć / mozeř / tedy wřřyř to wierzacemu řiac sie moze.

24. A y hněd Dce dijřte s řzãmi zwolaw / řeči: Wěřim PãNE / spomož nedowěre mě.

A gdy nãtychmiãř zãwolal oćiec one go dzieciãř / ze řzãmi řeči / Wierze Pãnie / podpomoz ře niedowãřřtwã mego.

ט

25 כִּד חֲוָנָה דִּין יֵשׁוּעַ
דְּרִהַט עֲפֹרָה וּמִתְכַּנֵּשׁ
לְוֹתָהּ כְּאֵם בְּרִי רוּחָהּ
טַנְפָתָא וְאָמַר לָהּ רוּחָהּ
חֲרָשְתָא דְלֹא מִמְלָלָהּ
אַנָּה פִּקֵּד אַנָּה לְכִי פִיקִי
מִיָּה וְהוּב לֹא תַעֲלִינִי לָהּ:

*Allor Iesv vedendo che la turba
concorrenza, riprese quello spirito immon-
do, dicendoli, Spirito muto e sordo, io ti
comando che tu esca da esso, e non entri
mai piu in lui.*

26 וְקָעָא שְׂאדָא הוּ סְגִי
וְשַׁחֲקָה וְנִפֵּק וְהוּבָה אִיךְ
מִיָּתָא אִיךְ דְּסִגְיָא
וְאָמַר דְּמִית לָהּ:

*Et egli gridando e lacerando grande-
mente quello, &c, e il fanciullo divenne
come morto, in modo che molti dicevano,
Egli è morto.*

27 הוּ דִּין יֵשׁוּעַ אַחֲרֵיהּ ב
בְּאִידָהּ נִאֲקִימָה:

*Mas Iesv pigliandolo per la mano, lo
leno: & egli si dressa su.*

28 כִּד עָרָה דִּין יֵשׁוּעַ ל
לְבִיתָא שְׂאֵלוּהִי תַלְמִידוּהִי
פִּלְחֲדִיהוֹן לְמִנָּה חֲנֹן לֹא
אֲשַׁכְּחוּ לְמִפְקִיָתָהּ:

*Poi essendo egli entrato in casa, i suoi
discipoli gli domandavano da parte, Per-
che non l'habbiam noi potuto scacciare?*

29 אָמַר לְהוֹן הֵנָּה גִּנְסָה
בְּמַדָּם לֹא מְשַׁכַּח לְמִפֵּק
אַלְא בְּצוּמָה וּבְפִלּוּתָהּ:

*Et egli disse loro, Questa sorte di spi-
riti per niuna altra cosa puo scire che per
oratione e digiuno.*

30 וּפִד נִפֵּק מִן תַּמְנִין עֲבָרִין
הוּב בְּגִלְיָלָה וְלֹא צִבְרָה
הוּב דְּאֵנֶשׁ יָדַע בֵּיהּ:

*Poi partiti di li, caminavano per la
Galilea, e non voleua che alcuno il sa-
pesse.*

ט

25 וַיֵּרָא יֵשׁוּעַ כִּי רַץ הָעָם
וַיֵּצֵא בְּרוּחַ הַטְּמָאָה וַיֹּאמֶר
אַלִּיָּה הָרוּחַ אֵלֵמָה וְחֲרָשָׁה
אֲנִי מַצִּיָּה אֶתְרִי צִנִּי מִמֶּנִּי
וְלֹא עוֹד תָּשׁוּבִי בִּי:

*Y como IESVS vido que la compaña con-
curria, rinnió al espíritu immundo, diziendole,
Espíritu mudo y sordo, yo te mando, salde el y no
entres mas en el.*

26 וַיִּזְעַק וַיְרַבֵּת חֲבָטָה אֶתְרִי
וַיֵּצֵא וַיְהִי כְּמוֹ מֵת כִּי אֲשַׁר
רַבִּים אָמְרוּ כִּי מֵת הוּא:

*Entonces el espíritu, clamando y despeda-
çandolo mucho salió: y el quedó como muerto,
que muchos dezian que era muerto.*

27 וַיֵּשׁוּעַ אַחֲזוֹ אֶתְרִי בְּיָדוֹ
וַיִּקְרִימֵנוּ וַיָּקוּם:

*Mas IESVS tomandolo de la mano, en he-
lolo, y leuantose.*

28 וּכְבֹּאֲשֶׁר בָּהּ אֵלֵה־הַבֵּית
וַיִּשְׁאַל לֹו תַלְמִידָיו לְבִדּוֹ כִּי
אֵינְהוּ לֹא יִכְלֶנּוּ לְהוֹצִיָאוֹ:

*Y como el se entró en casa, sus Discipulos le
preguntaron a parte, Porque nosotros no podi-
mos echarlo fuera?*

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה חֲדוֹר אֵינְנוּ
יִיכַל לְצִיאָתָהּ כִּי אִם בְּתַפְלָה
וּבְצוּם:

*Y dixoles, Este genero con nada puede salir
si no con oracion y ayuno.*

30 וַיֵּצֵאוּ מִשָּׁם וַיַּעֲבְרוּ בְּגִלְיָל
וְלֹא אָבָה לְהוֹדִיעַם:

*Y salidos de alli caminaron juntos por
Galilea: y no queria que nadie lo supiesse.*

θ.

25. Ἰδὼν γὰρ ὁ ἰησοῦς ὅτι θῆπαι-
το ἡ χούλα, ἐπετίμησεν τῷ πνεύ-
μα ἡ τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ,
τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν,
ἐγὼ σοι θῆπαι ὡς, ἐξελθὲ ἐξ αὐτοῦ,
καὶ μὴ κέτι εἰσελθὲς εἰς αὐτόν.

*Et quand Iesus vid que le peuple y
accouroit come l'un sur l'autre, il tan-
sa l'esprit immonde, lui disant, Esprit
muet & sourd, ie te commande, moi,
sors hors de lui, & que tu n' entres plus
iamais en lui.*

26. Καὶ κράζων, καὶ πολλὰ σα-
ράζων αὐτόν, ἐξῆλθεν. καὶ ἐγλύβετο
ὡς εἰ νεκρὸς, ὡς τοὺς πολλὰ ἐλάλει, ὅτι
ἀπέθανεν.

*Adonc l'esprit sortit, en s'escriant, &
le desrompant bien fort: dont l'enfant
deuibt comme mort, tellement que
plusieurs disoient, Il est mort.*

27. Ὁ γὰρ ἰησοῦς κρατήσας τὰ χει-
ρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

*Mais Iesus l'ayant prins par la main
le dressa, & il se leua.*

28. Καὶ εἰσελθόντες αὐτόν εἰς οἶκον.
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιρώτων αὐτόν
καὶ ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθη-
μεν ἐκβαλεῖν αὐτόν;

*Mais lui estant entré en la maison,
ses disciples l'interroguerent a parte, di-
sant, Pourquoi ne l'auons-nous peu ier-
ter hors?*

29. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τὰ τοῦ γέ-
νους οὗτοῦ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ
μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

*Et il leur respondit, Ceste espee de
diables ne peut autrement sortir que
par oraison & par iusne.*

30. Καὶ ὁκλήθη ἐξελθόντες πα-
ρεμπούσι τοὺς γαλιλαίους, καὶ
οὐκ ἤθελεν ἵνα τὸς γινῶ.

*Puis estans partis de là, ils chemi-
minerent par Galilee: & ne vouloit
point qu'aucun le seust.*

CAP. IX.

25. Et cum videret Iesus concurrentem turbam, cominatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introcas in eum.

When Iesus sawe that the people came running together / he rebuted the vncleane spirit / saying vnto him / Thou domine and deafe spirit / I charge thee / come out of him / and enter no more in to him.

26. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia mortuus est.

Then the spirit cryed / and rent him fore / and came out / and he was as one dead / in so much that many sayd / He is dead.

27. Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum: & surrexit.

But Iesus tooke his hand / and lift him vp / and he rose.

28. Et cum introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

And when hee was come into the house / his dyciples asked him secretly / Why could not we cast him out?

29. Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

And he sayde vnto them / This kinde can by no other meanes come forth / but by prayer / and fasting.

30. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquā scire.

And they departed thence / and went through Galilee / and he would not that any should haue knowen it.

Das IX. Capitel.

25. Da nun Iesus sahe / daß das Volk zufließ / bedrohet er den vnsaubern geist / vnd sprach zu ihm: Du sprachloser vnd tauber geist / ich gebiete dir / daß du von ihm aufsfahrest / vnd fahrest hinfort nicht in ihn.

Der Ihesus nu saa / at Volcket lob til / da truede hand den wrene Aand / oc sagde til hañem / Du maaltosse oc doffue Aand / Jeg bluder dig / at du far vd aff hannem / oc at du far icke her effter i hannem.

26. Da schrey er / vnd reiß ihn sehr / vnd fuhr auß / vnd er ward als were er Todt.

Da streg hand / oc sled hannem saare / oc foer vd / Oc hand bleff lige som hand haffde verit død / At oc saa mange sagde hand er død.

27. Iesus aber ergreiff ihn bey der hand / vnd richtet in auff / vnd er stund auff.

Wen Ihesus tog hannem ved haanden / oc reysde hannem op / Oc hand stod op.

28. Vnd da er heim kam / fragten in seine Jünger besonders: Warumb kondten wir ihn nicht austreiben?

Oc der hand kom hiem / da spurde hans Disciple besynderlige at / Hui kunde vi icke vddrissue hannem?

29. Vnd er sprach: Dife art kan mit nichte aufsfahren / denn durch beten vnd fasten.

Oc hand sagde / denne Art kand ingelunde fare vd / vden ved bøn oc faste.

30. Vnd sie giengen von dannen hinweg / vnd wandelten durch Galileam / vnd er wolte nicht / daß es iemand wissen solt.

Oc de ginge der fra / oc vandrede gennem Galli- leen / oc hand vilde icke at nogen skulde vide det.

Kapitola IX.

25. Altdyž Gezijs vřel ža- sup an fñemu bžij / pohrožyl duchu nečistemu / řka gemu: Hluchy a němý duse / ná tobě přikazugi / vy gdi od něho / a wije newcházeg do něho.

A gdy wyztał Jezus iż nie lud spolu zbiegat / sfałat onego du- chā nieczystego / mowiąc mu / Ty duchu niemy y głuchy / ia robie rozkaznie wynidz z niego / a nie wchodz wiecei weni.

26. A řiče a welmi gim lo- meuge / wyssel od něho. V v- činěn gest jako mrtvý / tať že mnoz přawili / že gest vmřel.

Sawolawsky tedy duch / a bkr- zo go rozdarsy wysedl / řať iż sie on stal iako umarly / a wiele ich mowili iż by vmřel.

27. Ale Gezijs vřaw gen za- ruku pozdwihl ho / y wstal gest.

Ale Jezus wzstawsky go za rce podniosl go / a on wstal.

28. Altdyž wffel do Domu / Bredniijey geho otázali ho saukromij: Proč gñemý ho nemohli wywřey?

A gdy sam wffedl do domu / zwolennicy jego pyřali go osobno / Przecz żechmy my go wyrzucic nie mogli?

29. Vřel gim: Toto pokos- lenij w ničemž nemuž wngijti / gedině w modlitbě a w postu.

A on im řekl / Ten rodžay žad- nym sposoben wynidz nie moze ředno modlitwa a postem.

30. A gdauce odrud řli mi- mo Galilei / a nechtěl aby řdo o něm wěděl.

A wysedl z tamtad ři spolu w droge przez Galileia / a niech- čal aby byl to řto wiedztał.

ט

31 מלך הוא ציר
לתלמידיו ואמר להון
דברה דאנשא משתלים
באידו בני גשן
והקטלוגיה ופני ד
דאנקטל בננמא דתלתא
יקום :

Perciò che egli insegnava à i suoi discipoli, e diceva loro, il Figliuol del'huomo sarà dato ne le mani de gli huomini, & occideranno: e poi che sarà stato occiso, risuscitarà il terzo giorno.

32 הגון דין לא ידעו הון
לה למלתא ודמליו הון
דישא לוגיה :

Ma essi non intendeano questa parola, e temeano à domandarnela.

33 ואתו לכפר נחום
אלו לביתא משאל הון
להון דמנא מתחשבין
היותו באורחא בנתכון :

Poi sene venne in Capernaum, e come fu entrato in casa, domandò loro, dicendo, Di che cosa disputauate tra voi per la via?

34 הגון דין שתיקין הון
אתחריו הון ציר באורחא
חד עם חד דמנו רב פהון :

Et essi si tacquero: perciò che haueuan disputato l'un contra l'altro per la via, chi era il maggiore.

35 ויתב ישוע וקרב
לתרעסר ואמר להון מן
דעבא דיהוה דמנא
יהוה אתחריא דכר נש
ומשמשנא דכל נש :

Et egli postosi à sedere, chiamò i dodici, e disse loro, Se alcuno vuole essere il primo, sarà l'ultimo di tutti, e il seruitor di tutti.

36 ונשב טליגא חד ו
ואקימה במצעתא
ושקלה על דרעוהי ואמר
להון :

Poi pigliando vn fanciulletto, il pose in mezzo di loro, e presolo in braccio, disse loro.

37 כל מן דמקבל איך
הנא טליגא בשמי לי הו
מקבל ומן דלי מקבל לא
הנא לי מקבל אלא למן
דשדרגי :

Chiunque riceverà vn di questi tali fanciulletti nel nome mio, riceue me: e chiunque riceue me, non riceue me, ma colui che mi ha mandato.

ט

31 וילמד את תלמידיו ויאמר
להם כי בן האדם יסגר בידו
האנשים וימותוהו ואם יחיה
ביום שלישי יקום :

Porque ensennaua à sus Discipulos, y deziales, El Hijo del hombre es entregado en manos de hombres, y matarlohan: mas muerto el, resuscitarà al tercero dia.

32 והמה לא ידעו את הדבר
ויראו לשאל לו :

Más ellos no entendian esta palabra: y auian miedo de preguntarle.

33 ויבוא אל כפר נחום
ויאשר היה בבית שאל להם
מה בדרך ביניכם הנה ופכהם :

Y vino à Capernaum: y como vino à casa, preguntóles, Que disputauades entre vosotros en el camino?

34 והמה החסו כי ביניהם
התוכחו בדרך מי גדול בם :

Más ellos callaron: porque los vnos con los otros auian disputado en el camino, Quien el mayor.

35 וישב וישק את שנים עשר
ויאמר להם אם איש יאבה
להיות הראשון יהי אחרון
מכלם ומשרת כלם :

Entonces sentandose, llamó à los Doze, y dizeles, Elque quisiere ser el primero, sera el postrero de todos, y el seruidor de todos.

36 ויקח את גער אחד ויקימנו
בתוכם ויחבקוהו ויאמר להם :

Y tomando vn ninno, pusolo en medio, ellos, y tomandolo en sus braços, dizeles.

37 כל אשר אחד בנערים
האלה יקח בשמי יקחני ואשר
יקחני איננו יקחני כי אם את
אשר שלחני :

Elque recibiere en mi nombre vno de los tales ninnos, à mi recibe: y elque à mi recibe, no me recibe à mi, mas alque me embió à mi.

θ.

31. Ἐδίδασκε γὰρ τὰς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτανθήσονται αὐτόν. καὶ ἀποκτανθὴν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Car il enseignoit les disciples, & leur disoit, Le fils del'homme s'en va estre liuré es mains des hommes, & ils le feront mourir: mais apres qu'il aura esté mis à mort, il resuscitera au troisieme iour.

32. Οἱ δὲ ἡρώδου πῆρμα, καὶ ἐφρόνου αὐτὸν ἐπερωτοῦσιν.

Mais ils n'entendoyent point ce propos, & craignoyent de le lui demander.

33. Καὶ ἦλθεν εἰς καπερναεὺμ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡρώδου, ἐπηρώτη αὐτοῦ, τί ὁν τῇ ὁδῷ περὶ αὐτῶν διελογίζεσθε.

Après ces choses il vint en Capernaum: & quand il fut venu en la maison, il les interroguait, disant, De quoi disputiez-vous entre vous par le chemin?

34. Οἱ δὲ ἐπώπων. περὶ ἀλλήλων γὰρ διελογίζεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μὲν ζῶν.

Et ils se teurent: car ils auoyent disputé les vns contre les autres en chemin, qui estoit le plus grand d'entr'eux.

35. Καὶ καθίσας ἐφώνησεν τὰς δωδεκά, καὶ λέγων αὐτοῖς, εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διακονῶν.

Et quand il fut assis, il appela les douze, & leur dit, Si quelcun veut estre le premier, il sera le dernier de tous, & seruiteur de tous.

36. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς.

Et ayant prins vn petit enfant, il le mit au milieu d'eux: & apres l'auoir prins entres ses bras, leur dit,

37. Ὃς ἐάν ἐστιν πρῶτος παιδίων δέξεται. ὅτι τὸ οἶματί μου, ἐμὲ δεχεται: καὶ ὃς ἐάν ἐμὲ δεξῇ, οὐκ ἐμὲ δεχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Quiconque receura vn de tels petis enfans en mon nom, il me reçoit, & quiconque me reçoit, il me reçoit pas, mais reçoit celui qui m'a enuoyé.

ט

38 אמר לה יוחנן רבי
חנין אנש דמפק שמדא
בשמך ופליגיה על דלא
גהר לו:

Alloz Giovanni gli rispose, dicendo, Maestro, noi habbiam veduto vno che scacciana i demonij nel Nome tuo, il qual non seguita noi: eglie l'habbiam proibito, percioche non ci seguita.

39 אמר להון ישוע לא
תכלוניהי לית גיר אנש
דעבד חילא בשמי
ומשפח עגל אמר עלי
דביש:

E Iesus gli disse, Non gliel proibite, percioche non e alcuno che faccia qualche virtu nel Nome mio, che possa incontinentemente dir male di me.

40 מו דלא הוה הביל
לדקבלכון תלפיקון הו:

Perche chi non e contra di noi, e per noi.

41 כל גיר דישקיכו כ
בסא דמניא בלחוד בשמא
דדמשיחא אנתון אמין
אמר אנה לכו דלא יאבד
אזרה:

E chiunque si dara bere un bicchier d'acqua per il Nome mio, in quanto che voi siete di Christo, io vi dico in verita, che non perdra la sua mercede.

42 וכל מו דיקשל לחד
מו הליו ועידא דמנימין
בי פקח הנגל לה אלו
רמיה הנת רחיה דהמנה
בצורה ושרא בימא:

E chiunque scandalizara un di questi piccoli che credeno in me, meglio sarebbe per lui, che gli fosse posta intorno al collo una pietra da macinare, e fosse gittato nel mare.

43 או דין מכשלא לך
אידך פסוקה פקח הו לך
בשיגא דתעול לחינא או
כד אית לך תרתין אידיו
תאול לגהנגא:

Hor se la tua mano ti scandaliza, tagliala via: che per te e meglio entrar ne la vita storpiato, che hauere amandue le mani, e andar ne la gehenna, nel fuoco che mai non s'estingue.

ט

38 ויען לו יוחנן לאמר המלמד
דנאני אחד אשר בשמך הוציא
את השדים ולא בא אחד יגו
במעצתי כי לא בא אחד יגו:

Y respondi ole Ioan, diziendo Maestro, Hemos visto a vno que en tu nombre echaua fuera los demonios, el qual no nos sigue: y defendi, mos felo, porque no nos sigue.

39 ויאמר ישוע אל תמנעו
אותי כי איש לא הוה אשר
עשה גבורה בשמי ויכל בדגע
להקל אותי:

Y Iesus le dixo, No felo defendays: porque ninguno ay que hega milagro en mi nombre que luego pueda maldezirme.

40 כי אשר לא הוה קבלכם
חלה לכם הוה:

Porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

41 ואשר ישקה אתכם את
כוס המים בשמי כי למשיח
אתם אמר אני אומר לכם לא
יאבד את משכרתו:

Porque qual quiera que os diere vn jarro de agua en mi nombre, porque foys del Christo, decierto os digo que no perdera su salario.

42 ואשר יכשיל אחד מן הקטנים
המאמינים בי טוב ויותר לו
אשר יושם רחיים ודכב הטחנה
על צווארו וישלך אל תהים:

Y qualquiera que escandalizare vno de estos pequennitos que creen en mi, mejor le fuera que le fuera puesta cerca de su cuello vna piedra de molino, y que fuera echado en la mar.

43 ואם תכשילך ידך קצצנה
כי טוב לך לבוא קלוט אל
החיים מהיות לך ידים ולבוא
אל גיהנום אל אשר לא
תכבה:

Mas si tu mano te fuere ocasion de caer, cortala: mejor te es entrar a la vida manco, que teniendo dos manos yr al que madero, al fuego que no puede ser apagado.

ט

38. Απερίφη ὁ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, λέγων, διόσκειλε, εἰδομένῃ πᾶσι ἐν τῷ ὀνόματι σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὅς σὺν ἀκαθαρτοῖς ἡμῶν καὶ ἀκωλύσιμῳ αὐτῶν, ὅτι σὺν ἀκαθαρτοῖς ἡμῶν.

Adonc Iehan print la parole, & dit, Maistre nous auons veu quelcun qui iet toit les diables hors par ton Nom, lequel touteslois ne nous suit point: & nous l'auons engardé, d. autant qu'il ne nous suit point.

39. Ὁ ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτῶν. ἅδεις γάρ ἐστιν ὅς ποιήσει δυνάμειν ἰσχυρὰ ἐν ὀνόματί μου, καὶ διωθήσεται πᾶς κωλύωντός με.

Et Iesus dit, Ne l'engardez point: car il n'y a nul qui face vertu par mon Nom, qui soudain puisse mal parler de moi.

40. Ὅς γάρ σὺν ἑστὶ καθ' ὑμῶν, ὡς ὑμῶν ἐστιν.

Car qui n'est point contre nous, est pour nous.

41. Ὅς γάρ ἐσσι ποτίση ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χρυσὸν ἐστὶν, ὡς λέγει ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸ μισθόν αὐτοῦ.

Car quiconque vous donnera vn verre de u a boire en mon Nom, pour ce que vous estes a Christ, en verité ie vous di, qu'il ne perdra pas son salaire.

42. Καὶ ὅς ἂν scandalizῇ ἓνα τῶν μικρῶν τῶν πιστεύοντων εἰς ἐμέ, καλὸν ἐστὶ αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περικεφαλῇ λίθου μυλικῆς περὶ τὸ τραχήλον αὐτοῦ, καὶ βεβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

En quiconque scandalizera l'un de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui mist vne pierre de meule a l'entour de son col, & qu'on le iettast en la mer.

43. Καὶ εἰς scandalizῇ σε ἡ χεὶρ σου, ἀποκόψον αὐτήν. καλὸν σὲ εἶς κυλλόν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν ἢ πᾶς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπλθεῖν, τὴν ρείναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστοῦ.

Que si ta main te fait chopper, coupe-la: il te vaut mieux entrer manchot en la vie, qu'auoir deux mains, & aller en la gehenne, au feu qui ne s'esteind point.

38. Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidi mus quendam in nomine tuo eicientem demonia qui non sequitur nos, & prohibuimus eum

Then John answered him/saying/ Master / we sawe one casting out devils by the Name / which followed not vs / & we forbade him / because he followeth vs not.

39. Iesus autem ait. Nolite prohibere eum, nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me.

But Iesus said / Forbid him not: for there is no man that can doe a miracle by my Name / that can lightly speake a euill of me.

40. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

For whosoever is not agaynst vs is on our part.

41. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquae in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam

And whosoever shall give non a cup of water to drinke for my Names sake / because he belong to Christ / verely I say vnto you / he shall not lose his reward.

42. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur

And whosoever shall offende one of these little ones / that beleue in me / it were better for him rather / that a millstone were hanged about his necke / and that he were cast into the sea.

43. Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam, bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Wherefore if thine hande causeth thee to offend / cut it of: it is better for thee to enter into life / maimed / then hauing two handes / to go into hell into the fire that neuer shall be quenched.

38. Johannes aber antwortet ihm/ vnd sprach: Meister/wir sahen einen/ der treib Teuffel in deinem Namen auß/ Welcher vns nicht nachfolget/ vnd wir verbotten s im/darumb/ daß er vns nicht nachfolget.

De Johannes suarede hannem/ oc sagde/ Meister/ Wi saae en / hand drest Dieffle vnd / i die Nassin / huißten som efftersolger off ick De wi forbade hannem der / fordi at hand ick efftersolger off.

39. Iesus aber sprach: Ir solts ihm nicht verbieten/ denn es ist niemand/ der eine that thue in meinem Namen/ vnd möge bald übel von mir reden.

Ihesus sagde/ I skulle ick forbiude hannem der / Thi der er ingen som gör en vnderlig Gerning i mit Nassin / oc tand snart tale ilde om mig.

40. Wer nicht wider vns ist/ der ist für vns.

Huo som ick er imod off / hand er met off.

41. Wer aber euch trenckt mit einem Becher Wassers inn meinem Namen/ darumb daß ihr Christum angethöret/ Warlich ich sage euch / Es wirdt ihm nicht vnvergolten bleiben.

De Huo som skencker eder met it Begere vand / i mit Nassin / fordi at i hore Christus til / Sandelige / Jeg siger eder / Der skal ick bliffue hannem wbetalet.

42. Vnd wer der kleinen einen ergert/ die an mich glauben/ dem were es besser/ daß ihm ein Mühlstein an seinen Hals gehengt würde/ vnd ins Meer geworffen würde.

De huo som forarger en aff de Smaa / som tro paa mig / hannem vaare det bedre / at hannem bleffue hengd en Møllesten om hans hals / oc hand bleffue kast i Haffuit.

43. So aber dich dein Hand ergert/ so haue sie ab/ Es ist dir besser / daß du ein Krüppel zum leben eingehest/ denn daß du zwo hende habest/ vnd fahrest inn die Helle/ inn das ewige Feur.

De der som din haand forarger dig / Da hug hende aff / Der er dig bedre / at du gaar en Krøbling ind i Haffuit / End at du haffuer tho hender / oc far til Hells fuede / i den ewige Ild.

38. Odpowiedl genu Jan / rka: Mistrze / wideli gsmę gednoho / an we Gmęnu twęm Diabły wymija / ktorzy nie chodzą nam / y bránili gsmę genu:

Tedy mu Jan odpowiedział / mówiąc / Mistrzu widzieliśmy niektorego co przez imię twoje wyganiał dyabelstwo / ktorzy nie chodzą z nami / y bránili gsmę genu:

39. A Jezus rzekł: Niebrań / też genu. Nieb neni jądne / ho ktorzy by činil moc we gme / nu męm / aby mohl snadně žle mluvit o mně.

A Jezus rzekł / Nie zabrzaw / cie mu / abowiemci żaden nie iest ktorzyby czynil cudá przez imię moje / a mohl mi predko storze / czyt /

40. Nieb kdož neni protí nám / s námit gest.

Bo ten ktorzy nie iest przeciw nám / z námit iest.

41. A kdožby kosi dal wám nápoę Gęssy wodę we gme / nu męm / proto jegste Krysto / wi / jagistę prawim wám / ne / ztratistę odpłatę swę.

Abowiem Ktoż Polwieby wam dal ku picciu kubek wody w imię moje / iżęście sa Krystuowi / za / prawde powiedam wam / żadnym sposobem nie vtráci zapłaty swę /

42. A kdožby kosi pohoršil gednoho z těchto malých / ktorzy we mne věří / lępeby bylo genu / aby byl zawěšen f hrdlu geho Zernow / Dřiti / a wržen byl w Móre.

A Kto Polwieby też obrážil iednego z tych malých / ktorzy w me wierzą / lepiej aby mu byl wlozon mlynář / kámen / okolo hrdla tego / a iž by byl wrzucon w morze.

43. A budeli tebe horšiti ru / ka twá / vtni jí: dobrěť gest to: bę mđlęmu wgiřti do žiwota / nežli dvě ruce magičny / giřti do pekla w oheň neohy / tedlny.

A iestli z ręk two brzymodzi / cie ku grzechowi / odetni ją / bo le / piej iest robie wniř do żywota / niżli dwa ręce magiczne / być wrzuconym do piekła w ogień / nieu gąsiony.

ט

44. אִיכָא דְתוֹלְעָהוּ לֹא
מִיתָא וְגוֹרָהוּ לֹא דַעְכָּא:

*La doue il lor Verme non muore, e il
fuoco non si spegne.*

45. וְאִוּרְגָלָךְ מִכְשָׁלָךְ
לֹךְ פְּסִיקָה פִּקְחָה הִוּ לֹךְ
דְּתַעֲוֹל לְחִיָּתָא חֲגִיסָא אִוּ
כִּד אִית לֹךְ תַּרְתִּין רִגְלִין
תִּפְל בְּגִהֲנָא:

*E se il tuo pie ti scandaliza, taglialo
via: che per te è meglio entrar zoppo ne
la vita, che hauer amendue i piedi & ef-
fer gittato ne la geenna, nel fuoco inestin-
guibile.*

46. אִיכָא דְתוֹלְעָהוּ לֹא
מִיתָא וְגוֹרָהוּ לֹא דַעְכָּא:

*La doue il lor Verme non muore, e il
fuoco non si spegne.*

47. וְאִוּ עֵינְךָ מִכְשָׁלָךְ
חֲצִיָּה פִּקְחָה הִוּ לֹךְ
דְּבַחְדָּא עֵינָא תַעֲוִיל
לְמַלְכוּתָהּ דְּאֵלֹהִים אִוּ כִּד
אִית לֹךְ תַּרְתִּין עֵינִין תִּפְל
בְּגִהֲנָא דְּגוֹרָהוּ:

*E se il tuo occhio ti scandaliza, cau-
telo: che t'è meglio entrar nel regno di Dio
con vn solo occhio, che hauer due occhij,
& esser gittato ne la geenna del fuoco.*

48. אִיכָא דְתוֹלְעָהוּ לֹא
מִיתָא וְגוֹרָהוּ לֹא דַעְכָּא:

*Done il lor Verme non muore, & il
fuoco non s'extingue.*

49. כָּל גֵּיר בְּגוֹרָהוּ מִ
תַּמְלָח וְכָל דְּבַחְתָּנָא
בְּתַמְלָח:

*Imperocche ciascuno sarà salato con
fuoco, & ogni vittima sarà salata con
sale.*

50. שְׁפִירָא הִי מִלְחָא אִוּ
הִיו מִלְחָא תַפְכָּה בְּמִנָּא
תַּמְלָח תַּהֲגִנָּא בְּכֹון
מִלְחָא וּפְשִׁנָּא הִוּ חִד
עִם חִד:

*Buona cosa è il sale: ma se il sale sia
insipido, con che lo condirete voi? Hab-
biate in voi stessi del sale, & habbate pa-
ce intra voi.*

ט

44. אִנְשֵׁי שָׁם תוֹלְעָתָם לֹא
תָמוּת וְנִשְׁם לֹא תִכְבֶּה

*Donde su gusano no muere, y su fuego nun-
ca se apaga.*

45. וְנִשְׁם רִגְלָךְ תִּכְשִׁילָךְ קַצְצָנָה
כִּי טוֹב לָךְ לְבוֹא אֶל-הַחַיִּים
בְּפֶסַח מִהַיּוֹת לָךְ רִגְלִים וְלַהֲשִׁילָךְ
אֶל-גֵּיא הַגֹּמֹם אֶל-נֶשֶׁם לֹא
תִכְבֶּה:

*Y si tu pie te fuere ocasion de caer, cortalo
mejor te es entrar à la vida coxo, que teniendo
dos pies ser echado en el quemadero, al fuego
que no puede ser apagado:*

46. אִנְשֵׁי שָׁם תוֹלְעָתָם לֹא
תָמוּת וְנִשְׁם לֹא תִכְבֶּה:

*Donde su gusano no muere-y su fuego nun-
ca se apaga.*

47. וְנִשְׁם עֵינְךָ תִּכְשִׁילָךְ נִקְרָנָה
כִּי טוֹב לָךְ בְּעֵין אַחַת לְבוֹא
אֶל-מַלְכוּת אֱלֹהִים מִהַיּוֹת לָךְ
עֵינִים וְלַהֲשִׁילָךְ אֶל-גֵּיא הַגֹּמֹם
הַנֶּשֶׁם:

*Y si tu ojo te fuere ocasion de caer, sacalo:
mejor te es entrar al Reyno de Dios con vn ojo,
que teniendo dos ojos ser echado al quemadero
del fuego:*

48. אִנְשֵׁי שָׁם תוֹלְעָתָם לֹא
תָמוּת וְנִשְׁם לֹא תִכְבֶּה:

*Donde su gusano no muere, y el fuego nun-
ca se apaga.*

49. כִּי כָל-דָּבָר בְּאֵשׁ יִמְלָח וְכָל
קִרְבֵּן בְּמִלַּח תִּמְלָח:

*Porque todo hombre será salado con fuego
Y todo sacrificio será salado con sal.*

50. טוֹב הַמֶּלַח וְנִשְׁם גְּמִלָּח
הַמֶּלַח בְּמִה אִתּוֹ תִּצְלֹךְ יְהוָה
בְּכֶם הַמֶּלַח וְיְהוָה-שְׁלֹם
בִּינֵיכֶם:

*Buena es la sal: mas si la sal fuere de fla-
brida, con que la adobareys? Tened en vosotros
mismos sal: y tened paz los vnos con los otros.*

θ.

44. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτοῦ οὐ π-
λύταται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

*Là où leur ver ne meurt point, &
le feu n'esteind point.*

45. Καὶ ἰὰν ὁ πους σου σκανδα-
λίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλὸν ἐστὶ
σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν,
ἢ τὰς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβε-
σν.

*Et si ton pied te fait chopper, cou-
pe-le: il te vaut mieux entrer boiteux
en la vie, qu'auoir deux pieds, & estre
ietté en la gehenne, au feu qui ne s'este-
ind point:*

46. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτοῦ οὐ
πλύταται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

*Là où leur ver ne meurt point, & le
feu ne s'esteind point.*

47. Καὶ ἰὰν ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζῃ σε, ἐκβαλε αὐτόν· κα-
λὸν σοὶ ἐστὶ μονόφθαλμος εἰσελθεῖν
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θ'· ἢ δύο
ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

*Si aussi ton œil te fait chopper, ar-
rache-le: il te vaut mieux entrer n'ayāt
qu'un œil au royaume de Dieu, qu'auoir
deux yeux, & estre ietté en la gehenne
du feu:*

48. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτοῦ οὐ
πλύταται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

*Là où leur ver ne meurt point, &
le feu ne s'esteind point.*

49. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλιεῖται, καὶ
πᾶσα θυσία ἀλὶ ἀλιεῖται.

*Car vn chacun sera salé de feu: &
route oblation sera salée de sel.*

50. Καλὸν τὸ ἅλας· ἰὰν ᾗ τὸ ἅ-
λας ἀναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ
δέτυσται; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας,
καὶ εἰρήνητε ἐν ἀλλήλοις.

*C'est bonne chose que le sel: mais si
le sel perd sa saveur, de quoi lui rendra-
on sa saveur? Ayez du sel en vous-mes-
mes, & soyez en paix entre vous.*

CAP. IX.

44. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not/ and the fire neuer goeth out.

45. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

Likewise / if thy foote cause thee to offend/ cut it of: it is better for thee to goe halt into life/ then hauing two feete to bee cast into hell / into the fire that neuer shall be quenched.

46. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/ and the fire neuer goeth out.

47. Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum, bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cause thee to offend/ plucke it out: it is better for thee to go in to the kingdome of God with one eye / then hauing two eyes / to be cast into hell fire.

48. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/ and the fire neuer goeth out.

49. Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale salietur.

For euery man shalbe salted with fire: & euery sacrifice shalbe salted with salt.

50. Bonum est sal, quod si sal insulsum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

Salte is good / but if the salte be vnseasoned / where with shall it be seasoned? Haue salt in your selues / and haue peace / one with another.

Das IX. Capitel.

44. Da jr Wurm nicht stirbt / vnd jr Feuer nicht verlescht.

Der som deris Drm ickē dger/ oc deris Jld ickē vdslyctis.

45. Ergert dich dein Fuß / so haue in ab/ es ist dir besser / daß du lahm zum leben eingehest / denn daß du zween Füße habest / vnd werdest in die Helle geworffen / in das ewige Feuer.

Forarger din fod dig / Da hug hannem aff / Der er dig bedre / at du gaar Hals ind i Liffuet / End at du hassuer tho soder/ oc bliffuer fast i Hellsuede/ vdi den euige ild.

46. Da jr Wurm nicht stirbt / vnd ihr Feuer nicht verlescht.

Der sam deris Drm ickē dger / oc deris Jld ickē vdslyctes.

47. Ergert dich dein Auge / so wirffs von dir / es ist dir besser / daß du einäugig inn das Reich Gottes gehest / denn daß du zwey Augen habest / vnd werdest inn das Hellsche Feuer geworffen.

Forarger die Dye dig / da last der fra dig / Der er dig bedre / at du gaar Enøiet i Guds rige / End at du hassuer thu Dyen / oc bliffuer fast i Hellsuedis ild.

48. Da jr Wurm nicht stirbt / vnd ihr Feuer nicht verlescht.

Der som deris Drm ickē dger / oc deris Jld ickē vdslyctis.

49. Es muß alles mit Feuer gesalzen werden / vnd alles Opffer wirdt mit salt gesalzt.

Der skal alt sammen saltis met Jld/ oc huere Of fer skal saltis met Salt.

50. Das Salt ist gut / so aber das Salt thumb wirdt / wo mit wirdt man würcken? Habt Salt bey euch / vnd habt friede vntereinander.

Salter er gaar / Men om salter mister sin krafft / huor met skal mand da giffue smag? Hassuer Salt hoffeder/ oc hassuer Fred met huere andre.

Kapitola IX.

44. Kdež čerw gegich nevmjra/ a oheñ nehasne.

Gdžie robak ich nte vmiera / a ogien nie gāā nie.

45. Pakli nohā twā horšij tebe/ vniž gi / dobrēt gest tobē kulhawěmu wgiiti do žiwota/ neži dwě noze magičěmu vwrženu bñti do Pekla w oheñ nevhastyedlny.

A iesliž tež nogā twa przywo: dźcie fu grzechowi / vniš iā / bo lepiey robie wniž chomym do žywotā / niž māiac obie nodze byc wrzuconym do pieklā w ogis en nie u gāšony.

46. Kdežto čerw gegich nevmjra/ a oheñ nehasne.

Gdžie robak ich nte vmiera / a ogien nie gāā nie.

47. Pakli ofo twě horšij tebe/ wylup ge / dobrēt gest tobē gednowokěmu wgiiti do Krāslowstwij Božijho / neži dwě oči magičěmu vmrženu bñti do ohně Pekelněho.

A iesliž ofo twoie przywodźis cie fu grzechowi / wyrwišie / bo lepiey robie wniž do Krolestwā Božego iedno okū / niž māiac obie oczy wrzuconym byc do pieklā ogništego.

48. Kdežto čerw gegich nevmjra/ a oheñ nehasne.

Gdžie robak ich nte vmiera / a ogien nie gāā nie.

49. Nebo každy člowěk ohñem bude pālen / a wšelikā o: bět solij bude osolena.

Abowiem každy čłowěk ogñem bedžie posolon / a každa o: ša bedžie sola osolona.

50. Dobrāt gest suol/ pakli suol bude neslanā / čijm osolij: te? Měgte suol w sobě / a po: kog měgte mezy sebau.

Dobrāc iest sol / ale iesli sol smāš i: rāci / cymžie iā nāprāwicie? Měyciez sām w sobie sol / zācho: wywāiac po: koy iedni z drugimi.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι.

K'Ακούθη ἀναστὰς ἐρχεῖν εἰς τὰ ὄρια τῆς ἰουδαίας, διὰ τὸ πέραν ἔσθ' ἰορδάνου. καὶ συμπροβύον) πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

Puis étant parti de là, il vint es quartiers de Judee, par outre le Iordain, & derechef les troupes s'assemblerent vers lui, & derechef il les enseignoit, comme il auoit accoustumé.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῶσαι; περὶ τῆς ἀντων.

Adonc les Pharisiens vindrent & lui demanderent, le tentans, Est-il loisible à l'homme de delaisser la femme?

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνστάλατο μωσῆς.

Il respondit, & leur dit, Qu'est-ce que Moyse vous a commandé?

4. Οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῶσαι.

Ils dirent, Moyse a permis d'escrire la lettre de diuorce, & de la delaisser.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τίω σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τίω ἐντολῶν πρὸς τίω.

Et Iesus respondant leur dit, Il vous a escrit ce commandement, pour la dureté de vostre cœur.

6. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς ὁ θεός, καὶ ἐγένοντο.

Mais au commencement de la creation, Dieu les fit male & femelle.

7. Ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἁνθρωπὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Pour ceste cause l'homme delaissera son pere & sa mere, & s'adijoindra à sa femme.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὡς ἐκείνη εἰσι δύο, ἀλλὰ μία σὰρξ.

Et deux feront vne mesme chair: parquoy ils ne sont plus deux, mais vne mesme chair.

9. Ὁ δὲ ὁ θεὸς συνήζουσιν, ἁνθρωπὸς καὶ μή χωρίζεται.

Ce que Dieu donques a conioint, que l'homme ne le separe point.

1. וְהָם מִן תַּמּוֹ וְאַתָּה לְתַחֲמוֹמָא דִּיהוּדָא לְעִבְרָא דִּיהוּדָא וְאַתָּה לְתַמּוֹ לְגַתָּהּ כְּנִשָּׂא סְגִינָא וְיִמְלֵךְ הָיָא לְהוֹן תּוֹב אִיהָ דְּמַעַד הָיָא:

Leuandosi poi di lì, sene viene ne confini de la Giudea, per la parte di là dal Giordano, e di nuouo lo turbe si raccolgono a lui, e secondo ch'egli era solito, di nuouo insegnaua loro.

2. וְהָרַבּוֹת הַפְּרִישִׁים וַיִּשְׁאַלּוּ לֵאמֹר הֲיֵשֶׁתִּי אִישׁ לְעֹבֵב אֶת-נִשְׁתִּי וַיַּגִּיד:

Es Farisei effendo figli accostati, li domandarono, per tentarlo: s'egli era lecito a l'huomo di lassare la sua moglie.

3. וְאָמַר לְהוֹן מִנָּה בְּקִדְכוּן מוֹשֶׁה:

Es egli rispondendo disse loro, Che cosa v'ha comandato Moise?

4. הָיוּ דִּין אֲמָרִין מוֹשֶׁה אָבֵס לוֹ דִּנְכָּתוֹב כְּתָבָא דְּשׁוֹבֵקָנָא וְגִשְׁרָנָא:

Essi dissero, Moise ha permesso che si scrina il libello del diuortio.

5. עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְיִקְבֹּל קִשְׁיוֹת לְבָכוֹן כְּתַב לְכוֹן בְּיִקְדָּנָה הָיָא:

Elisv rispondendo, disse loro, Egli si scriffe questo comandamento, per la durezza del vostro cuore.

6. מִן בְּרִישִׁית דִּין דְּכָרָא וְנִקְבָּתָא עַבְדָּא אֲגֹנָא אֶלְהָא:

Ma dal principio de la creatione, Iddio gli fece maschio e femina.

7. מִטּוֹל הָיָא יִשְׁבּוּק גְּבָרָא לְאִבּוּהִי וּלְאִמָּהּ וַיִּקְרָף לְאִנְיָתָהּ:

Per questo l'huomo lassara suo Padre e sua madre, & agguignera si a la sua moglie.

8. וַיְהוּן תְּרִיהוֹן חַד בְּסַר מִכִּיל לֹא הָיוּ תִרְיוֹ אֶלָּא חַד בְּסַר:

Et deux faranno vna carne. Pertanto gia non son piu due, ma vna carne.

9. מִדָּם דְּאֶלְהָא הִכִּיר וַיִּגַּד בְּרִשָּׁא לֹא יִפְרֹשׁ:

Quello adunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo separi.

1. וַיִּקְם מִשָּׁם וַיָּבוֹא בְּגִבְלֵי יְהוּדָה לְעִבְרָא דִּיהוּדָא וַיִּקְהֵלוּ עוֹד מִקְהָלִים אֵלָיו וַיַּכְפֵּעַם בַּפֶּעַם שָׁב וּלְמַדָּם:

Y partiendose de alli, vino en los terminos de Judea por tras el Iordan: y boluió la compana a juntarse a el. y boluiolos a ensennar, como acostunbraua.

2. וַיִּקְרְבוּ הַמְּפִרְשִׁים וַיִּשְׁאַלּוּ לֵאמֹר הֲיֵשֶׁתִּי אִישׁ לְעֹבֵב אֶת-נִשְׁתִּי וַיַּגִּיד:

Y llegandose los Phariseos, preguntaronle, Si era licito al marido embiar su muger: tentandolo.

3. וְהָיָא עֲנָה וְאָמַר לְהֵם מָה עֲנָה אֲתָכֶם מוֹשֶׁה:

Mas el respondiendole, dixoles, Que os mandó Moysen?

4. וַיִּהְיֶה אֲמָרֵי מוֹשֶׁה הַגִּיחַ לְכַתֵּב סֵפֶר כְּרִיתוֹת וּלְשַׁלַּח:

Y ellos dixeron, Moysen permitió escreuir carta de diuorcio, y embiar.

5. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיִּאֲמַר לְהֵם לְמַעַן מַגִּיד לְבָכֶם כְּתַב לְכֶם אֶת-הַמִּצְוָה הַזֹּאת:

Y respondiendole Iesus, dixoles, Por la dureza de vuestro coraçon os escriuió este mandamiento.

6. אָבֵל מִרְאשִׁית הַבְּרִיאָה וְכָר וְנִקְבָּה בָרָא אֱלֹהִים:

Que al principio de la creacion, macho y hembra los hizo Dios.

7. עַל-כֵּן יַעֲזֹב אָדָם אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּנִשְׁתּוֹ:

Por esto (dize) dexará el hombre a su padre y a la madre, y juntarse ha a su muger.

8. וַיְהִי שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד לְכֵן לֹא עוֹד שְׁנֵיהֶם הֵם כִּי אֶם בָּשָׂר אֶחָד:

Y losque eran dos, seran hechos vna carne: ansique no son mas dos, sino vna carne.

9. וַיִּאֲשַׁר אֱלֹהִים אֶחָד אֱלֹהִים אָדָם לֹא יִפְרֹד:

Pues loque Dios juntó, no lo aparte el hombre.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum, & sicut consueverat, iterum docebat illos.

And he arose from thence / and went into the coastes of Iudæa by the farre side of Jordan / and the people resorted vnto him againe / and as he was wont / he taught them againe.

2. Et accedentes Pharisei, interrogabant eum, Si licet viro uxorem dimittere & tentantes eum.

Then the Pharisees came and asked him / if it were lawfull for a man to put away his wife / and tempted him.

3. At illerespondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyses?

And he answered / and saide vnto them / What did Moses commaunde you?

4. Qui dixerunt, Moyses permisit libellum repudii scribere, & dimittere.

And then said // Moses suffered to write a bill of diuorcement / and to put her away.

5. Quibus respondens Iesus, ait, ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum illud.

Then Iesus answered and said vnto them / For the hardnesse of your heart he wrote this precept vnto you.

6. Ab initio autem creaturæ masculinum & feminam fecit eos Deus.

But at the beginning of the creatiō / God made them male and female.

7. Propter hoc, relinquet homo patrem suum & matrem: & adhærebit ad uxorem suam.

For this cause shall man leaue his father and mother / and cleaue vnto his wife.

8. Et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro.

And then twaine shall be one flesh: so that they are no more twaine / but one flesh.

9. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Therefore what God hath coupled together / let not man separate.

Vnd er machte sich auff / vnd kam von dannen an die örter des Jüdischen Landes / jenseit des Jordans / vnd das Volck gieng abermal mit hauffen zu ihm / vnd wie seine gewonheit war / lehret er sie abermal.

De hand giorde sig rede / oc kom der fra / til de Jødiske Landz Steder / paa hin side Jordan / De Folket gick atter til hannem i hobe tal / De hand lærde dem atter / som hans seduane vaar.

2. Vnd die Phariseer tratten zu ihm / vnd frageten ihn / Ob ein Mann sich scheiden möge von seinem Weib? vnd versuchten ihn damit.

De Phariseerne traadde til hannem / oc spurde hannem at / Om en Mand maa skille sig fra sin Hustru? De de fristede hannem der med.

3. Er antwortet aber / vnd sprach: Was hat euch Moses gebotten?

Men hand suarede / oc sagde / Huad haffuer Mose budet eder?

4. Sie sprachen: Moses hat zugelassen einen Scheidtbrieff zu schreiben / vnd sich zu scheiden.

De sagde / Mose tilstedde at scriffue et Skilismaals bress / oc skillis at.

5. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Vmb eures herzen hertigkeit willen hat er euch solchs geschrieben.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / For eders Hjerdis haardhed skild / scrieff hand eder det Bud.

6. Aber von Anfang der Creatur / hat sie Gott geschaffen ein Männlein vnd Fräulein.

Men aff Creaturens begyndelse / haffuer Gud skabt dem en Mand oc Quinde

7. Darumb wirdt der Mensch seinen Vater vnd Mutter verlassen / vnd wirdt seinem Weib anhangen.

Der saare skal Mennicken forlade sin Fader oc Moder / oc skal bliffue hos sin Hustru.

8. Vnd werden sein die zway ein Fleisch / so sind sie nun nicht zway / sondern ein Fleisch.

De de tho skulle vere it Kød / Saa ere de nu icke tho / men it Kød.

9. Was denn Gott zusammen gefüget hat / soll der Mensch nicht scheiden.

Huad Gud da haffuer tilsammen søyet / skal Mennicken icke atskille.

Vstam odtud / přišel do končin Jüdisch za Jorđan. V sešli se zase k němu ža stupově / a natž obyčeg měl / opět ge včil.

Stamtad vstawsy / přyšedl w grńcie. Jüdiske przez ziece mce ftora iest za iordanem / a ža že kniemu zeshlo sie nie malo ludu / ftory on vczyl tak iako byl zwyčl.

2. Tedy přišaupřyšse ža koničy tazali seho: Slušijli Muži Ženu propustiti? po kausjegijce ho.

Tedy přyšaupřyšse řázeny howie pyřali go / iesliž sic godži mežowi žone opuścic? fuřac go.

3. A on odpowijdage řekl gim: Co geřt wám přikázal Moňjšs?

Na cho im on odpowiedžtawsy řekl / Což wám rořkázal Mořis ičř?

4. Kterijžto řekli: Moňjšs dopustil iřstef zapuženij napřati / a propustiti.

A on řekl / Mořis ř dopuściti napřac list rozwodny / y opuścic žone.

5. Gimžto odpowědew řekl řekl: Pro twrdost řdce wasseho napřal wám Moňjšs to Přikázani.

Tedy Iesus odpowiedžtawsy im / řekl / Dla žatwardzenia řerć wáfego napřal wám to rořkázanie.

6. Ale od počátku řtworēnij Muže a Ženu včinił ge Bůh.

Ale od počatku řtworzenia / mežczyne y niewiařte vczynil ie Bóg.

7. Protož opustij řłowěř řtcey Mátě / a přidržeti se bude Ženi řwě.

A dla tegož opuścic řzłowieř řyć řwego y matřswa / a přyšlaczy řic řu ženie řwey.

8. Abudau dwa w gednom řěle. Atak giž negřau dwa / ale gedno řělo.

A ftorzy byli dwiemá / beda řednem řćalem / a řháf iuž dáley nie řa dwá / ale ředno řćalo.

9. Protož což geřt Bůh řpořgil / řłowěř nerozřđelug.

Co řtedy Bóg řlaczył / nieřřžec řzłowieř nie rozřlaczo.

10 וְשָׁלוּהִי תוֹב
תְּלַמִּידוֹהִי בְּבֵיתָא עֲרֵ
הַדְּבָרִי:

Di nuovo poi i suoi discepoli gli domandarono di quel medesimo in casa.

11 וְאָמַר לָהֶוּן כָּל מוֹ
דִּישְׁרָא אֲנִתְתָּהּ וְיִסָּב א
אֲחֵרְתָּהּ זָאֵר:

Et egli disse loro, Chiunque lassará la sua moglie, e pigliaranne un'altra, commette adulterio contra essa.

12 וְאִן אֲנִתְתָּהּ תִּשְׁרָב
בְּעֵלָהּ וְתִהְיֶה לְאֲחֵרְתָּהּ
זָרָה:

E se la donna lassará il suo marito, e maritarassi ad un altro, commette adulterio.

13 וּמִקְרָבִיו הָיוּ לָהּ טָלִיא
דִּיקְרָוּב לָהֶוּן תְּלַמִּידוֹהִי
דִּין פִּאֲמִין הָיוּ בְּהִלּוֹן ד
דְּמִקְרָבִיו לָהֶוּן:

Doppo questo gli appresentorono de fanciulletti, accioche gli toccasse: ma i discepoli riprendean coloro che gli portavano.

14 יִשׁוּעַ דִּין פִּד תִּנְגֵּל
אֲתִבְּשָׁא לָהּ וְאָמַר לָהֶוּן
שְׁבוּקִי טָלִיא אֲתִין לִוְתִּי
וְלֹא תִכְלֹן אֲפִון דְּאִילִין
דְּאִוֵּךְ הִלּוֹן אֲפִון אֲתִתִּי
מִלְּכֻתָּהּ דְּאֵלֵּהּ:

E IESV Vedendo questo, n'ebbe dispiacere: e disse loro, Lassate i fanciulletti venire a me, e non gl'impedite: percioche di questi tali è il regno di Dio.

15 אֲמִין אָמַר אָנָּה לָכוֹן
דְּכָל דְּלֹא יִקְבֹּל מַלְכוּתָא
דְּאֵלֵּהּ אִין טָלִיא לָהּ
יַעֲוֹל לָהּ:

Io vi dico in Verità, che chi non riceverà il regno di Dio come un fanciulletto, non entrará in esso.

16 וְשָׁקַל אֲפִון עַל דְּרַעְוֵהִי
וְסָם אִידֵהּ עַלִּיהֶוּן וּבִרְךְ
אֲפִון:

Et hauendoli presi in brachio, e poste le mani sopra essi, gli benedisse.

10 וּבְבֵית שֹׁבֵי תְּלַמִּידֵי וְשָׁלוּ
לֹא עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

Y en casa boluieron los Discipulos à preguntarse de lo mismo.

11 וַיֹּאמְרוּ לָהֶם אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־
אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אַחֶרֶת מִגִּתָּהּ עֲלֵיהָ:

Y dixeles, Qualquiera que embiare á su muger, y se casare con otra, comete adulterio contra ella.

12 וְאִם אִשָּׁה תַעֲזֹב אֶת־אִישָׁהּ
וְתִקַּח אַחֶר זָם הִיא מִגִּתָּהּ:

Y si la muger embiare su marido, y se casare con otro, adulterà.

13 וַיִּקְרָבוּ לֹא יְלָדִים לְהִגִּיעַ בָּם
וְתְּלַמִּידִים גָּעֵרוּ בַּמִּקְרָבִים:

Y presentauan le ninnos para que les tocasse: y los discipulos rennían á los que les presentauā.

14 וּבְאִשְׁרֵי רָאָה יִשׁוּעַ זֶעַם
וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּיחוּ אֶת־הַיְלָדִים
לְבוֹא אֵלַי וְאֵל תִּמְנְעוּ אֹתָם
כִּי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לָהֶם יֵשׁ
הַמַּלְכוּת אֵלֵּהֶם:

Y viendolo Iesus, enojo se, y dizoles, Dexad los ninnos venir á mi, y no se lo defendays: porque de los tales es el Reyno de Dios.

15 אָמַר אֵינִי אֹמֵר לָכֶם כָּל
אֲשֶׁר לֹא יִקְבֹּל אֶת מַלְכוּת
אֵלֵּהֶם כַּמּוֹ הַיֶּלֶד לֹא יָבוֹא
בָּהּ:

Dicierto os digo, que el que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no antrara en el.

16 וַיַּחֲבֹק אֹתָם וַיִּשָּׂם
יָדָם עַל־הֶם וַיְבָרֶךְ אֹתָם:

Y tomandolos en los braços, poniendo las manos sobre ellos los benedia.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὡς αὐτὸς ἐπιρωτήσαν αὐτὸν καὶ λέγει αὐτοῖς.

Derechef les disciples l'interroguerent de cela mesme en la maison.

11. Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλῳ, μοιχεύει αὐτήν.

Et il leur dit, Quiconque delaislera la femme, & mariera à vne autre, comet adultere.

12. Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμήσῃ ἄλλω, μοιχεύει.

Pareillement si la femme delaisse son mari, & se marie à vn autre, elle comet adultere.

13. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παῖδια, ἵνα ἅψῃ αὐτοὺς· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφίρουσιν.

Et ils lui presenterent des petis enfans, afin qu'il les touchast: mais les disciples tanfoient ceux qui les presentoyent.

14. Ἰδὼν ὃ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τοὺς παῖδια ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· ὅτι γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Ceque Iesus voyant, il en fut indigné, & leur dit laissez les petis enfans venir à moi, & ne les empêchez point: car à tels est le royaume de Dieu.

15. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐστιν μὴ διζῆν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παῖδιον, οὐ μὴ εἰσελθῇ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di Que quiconque ne receura le royaume de Dieu comme petit enfant, n'entrera point en icelui.

16. Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, πρὸς τοὺς χεῖρας ἐπέθηκε αὐτὰς, καὶ εὐλόγη αὐτάς.

Et apres les auoir prins entre ses bras, leur imposit les mains, il les benit.

10. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum.

And in the house his disciples asked him againe of that matter.

11. Et ait illis, Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit; adulterium committit super eam.

And he said unto them, Whosoever shall put away his wife and marie as nother / committeth adulterie against her.

12. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.

And if a woman put away her husband, and be married to another / shee committeth adulterie.

13. Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos, Discipuli autem comminabantur offerentibus.

Then they brought little children to him / that he should touch them: and his disciples rebuted those that brought them.

14. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis, Sinite parvulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei.

But when Iesus sawe it / he was displeased / and said to them / Suffer the little children to come unto me / and forbid them not: for of such is the kingdom of God.

15. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

Verely I say unto you / Whosoever shall not receive the kingdom of God as a little child / he shall not enter therein.

16. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.

And he tooke them by in his armes / and put his handes upon them / and blessed them.

10. Vnd daheim fragten in abermal seine Jünger vmb dasselbige.

De hans Disciple spurde hannem atter hiemme om det samme.

11. Vnd er sprach zu ihnen: Wer sich scheidet von seinem Weibe / vnd frey / et ein andere / der bricht die Ehe an jr.

De hand sagde til dem / Duo som stiller sig fra sin Hustru / oc tager en anden / hand bedriffuer hoer met hende.

12. Vnd so sich ein Weib scheidet von irem Mame / vnd freyhet einen andern / die bricht ire Ehe.

De der som en Quinde still sig fra sin Mand / oc tager en anden / hun bedriffuer hoer.

13. Vnd sie brachten Kindlein zu jm / daß er sie anrührete / die Jünger aber fuhren die an / die sie trugen.

De de forde smaa Børn til hannem / at hand skulderøre ved dem / De Disciplene lode ilde paa dem / som baare dem.

14. Da es aber Iesus sahe / Ward er unwillig / vnd sprach zu ihnen: Lasset die Kindlein zu mir kommen / vnd weret ihnen nicht / denn solcher ist das Reich Gottes.

Der Ihesus der saa / bleff hand forternet / oc sagde til dem / Lader smaa Børn komme til mig / oc forhindrer dem icke / Thi Guds rige horer saadanne til.

15. Warlich / ich sage euch / wer das Reich Gottes nicht empfehet / als ein Kindlein / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige / Jeg siger eder / Duo som icke anamer Guds rige / som icke liden Børn / hand skal icke komme der ind.

16. Vnd er herbet sie / vnd leget die hände auff sie / vnd segnet sie.

De hand tog dem i faffn / oc sagde henderne paa dem / oc velsignede dem.

10. A opët w Domu Wëdł niży geho o tēmž gsau ho tāžali.

Tedy w domu zāšic zwolenni cy tego o tēyze rzezy pytali go.

11. V řekl gim: Kdožkoli propustij Manželku swau / a ginau pogme / cūzoložstwij sedo: pustij proti niš.

Non tm rzeřt / Ktožkolwieř o: puřci žone swa ā poymie ina / cūzoložy přeciw nief.

12. Pařli Žena propustij Muže swěho / a s ginym se oddā / cūzoložij.

Kieřliž tēž niewiřtā opuřci mežā sworego / ā poydžie zā druřgiego / cūzoložy.

13. Tēhdy podāwali gemu diřtel / aby se gich dotýkali. Ale Wëdlniřy přimlauwali tēm řeklīj ge nesli.

Tedy mu przymwëdžiono džiā: teczřt āby sie ich dotýkali / ale zwolennicy řekli nā ony řrozzy ie przymwëdžili.

14. Kterēžto řdyž vřřel Geřžiřs / zā žlē mēl / a řekl gim: Nechtež diřtel āt gdau kēmnē / a nebraňte gim / nebo takō: wřch geřt Křalowřtwij Božij.

Co gdy obaczył Iezus / gniewał sie / mowiāc do nich / Dopuřci cie džiā teczřt kam idž do mnie / ā nie zāřazuycie im / ābowiemci takō: wřch ieřt Křoleřstwo Bože.

15. Řagistē prawijm wām: Kdožkoli nepřijgme Křalowřtwij Božijho nako maličřy / newegde do něho.

Řāprawde wām powiedam / Ktožkolwieř Křoleřtwā Božego nie przyjmie takō džiā teczřt / zād nwm řposobem do niego nie wniřdžie.

16. A obgiřmage ge a wřřlā: dage na ně ruce / pořehnānij gim dāwal.

Řbiorac ie na rece / ā wřřlā dā: iac nā oienece / błogōřlawil im.

י.

17 וְכַדֵּן בְּאֵימֶת
רָחֵט חֵד נָפֶל עַל בּוֹרְפוּהִי
וּמִשְׁאֵל הַנֶּזֶל לֵאמֹר
מִלְפָּנֶיךָ טָבָא מִנָּה אֲעֲבֹד
דְּאַתָּה חַיִּי דְלִעְלָא:

Essendo egli poi sceso ne la via, & no corse a lui, & inginocchiòssigli dinanzi, e li domando discendo, Maestro buona, Che farò io per possedere la vita eterna?

18 אָמַר לֵה יִשׁוּעַ מִנֶּזֶל
הָרָא אֲנִי לִי טָבָא לִירֵת
טָבָא אֱלֹהִים אִם חֵד אֱלֹהִים:

Iesv gli disse, Perche mi chiami tu buono? Nisuno e buono, senon vn solo, cioè, Iddio.

19 בּוֹקֵדְנָא יִדְעֵ אֲנִי לֹא
תְגִיר לֹא תִגְנוֹב לֹא תִקְטֹל
וְלֹא תִסְחֹד סְהִדוּתָא
דְּגִלְתָּא לֹא תִטְוִים וְקִיר
לֹא תִבִּיר וְלֹא תִמָּר:

Tu fai i comandamenti, Non fare adulterio, Non ammazzare, Non rubbare, Non dir falso testimonio, Non ingannare, Honora tuo padre e tua madre.

20 הִוֵּי דִין וְאָמַר לֵה
מִלְפָּנֶיךָ הָלִין פְּלִינִי
נְטַרְתָּ מִן טְלִינִי:

Colui rispondendo, li disse, Maestro, tutte quelle cose he osservate fin au iu mia gioventù.

21 וְיִשׁוּעַ דִּין חֲרִיבָה
וְאָחִיבָה וְאָמַר לֵה חֲדָה
חֲסִידָא לָךְ וְלֹא וְכֹן פֶּל
מִדָּם דְּאִירָתָא לָךְ וְהִב
לְמִסְפָּנָא וְהִתְהוּבָה לָךְ
סִימְתָּא פִּשְׁמִינָא וְסָב
עֲלִיבָה וְהִתָּה פִּתְרִי:

E Iesv riguardandolo, gli hebbe affettione, e disseli, Vna cosa ti manca: &c, Vendi cio che tu hai, e dallo a i poveri, & habuerai vn tesoro in cielo: poi vieni e seguimmi, togliendo la croce tua.

22 הִוֵּי דִין אֲתִפְמָר
בְּמִלְתָּא דְּהָא וְאִנּוּל פֶּד
עִיקָא לֵה אִיתָ הָא לֵה
גִּיר נְכִסָּא סְגִינָא:

Ma colui contristandosi per questa parola, sen' ando mal contento: percioche egli haueua molti beni.

17 וְכַדֵּן יִצָּא בְּדֶרֶךְ רִץ אֶחָד
וְכַדֵּן אֱלֹהִים וְיִשְׁאֵל לֹא לֵאמֹר
מִלְמַד טוֹב מִה אֲעֲשֶׂה וְיִירֵשׁ
אֶת־חַיִּי הָעוֹלָם:

Y saliendo el al camino, vno coriendo y hincando la rodilla delante de el, le preguntó, Maestro bueno, que haré para posseer la vida eterna.

18 וְיִשְׁאֵל יִשׁוּעַ אֱלֹהִים לֵאמֹר
מִה אֲמַר לִי טוֹב אִישׁ לֹא טוֹב
כִּי אִם אֶחָד הָאֱלֹהִים:

Y Iesus le dixo, Porque me dizes Bueno? Ninguno ay bueno, sino vn Dios.

19 יִדְעָתָּ אֶת־הַמִּצְוֹת לֹא תִנָּאָה
לֹא תִרְצַח לֹא תִגְנוֹב לֹא תִעֲנֶה
עַד שֶׁקֶר לֹא תִשְׁכִּיל כִּבְד־אֶת־
אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ:

Los mandamientos sabes, No adulteres, No mates, No hurtes, No digas falso testimonio, No defrudes, Honra a tu padre y madre.

20 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לֹא מִלְמַד
כָּל־זֶה אֶת שְׁמִדְתִּי מִנְעוּרִי:

El entonces respondiendole, dixole, Maestro todo esto he guardado desde mi mocedad.

21 וְיִשׁוּעַ הִבִּיטֹ וַיִּנָּשֶׁק לֹא וְאָמַר
אֱלֹהִים אֶחָת הַחֲסִיד לָךְ לָךְ לָךְ
וּמִכְרָה כָּל־אֲשֶׁר לָךְ וְהוּו
לְאֲבִינְךָ וְיִהְיֶה לָךְ אֲזַר
בְּשִׁמְיָם וּבֹנָא וְשָׂא אֶת צְלִיב
וְלָךְ אֶחָד:

Entonces Iesus mirandolo, amólo, y dixole Vna cosa te falta: vé, todo loque tienes vende, y dà a los pobres, y tendrásthe foro en el cielo: y ven figueme (tomado tu cruz, si quieres ser perfecto.)

22 וְיִכְמְרוּ דְחִמְיוֹ עַל־הַדְּבָר
הַזֶּה וַיֵּלֶךְ בְּרוּחַ נְכִיחָה כִּי הָיָה
לֹא קִנְיָן רָב:

Mas el, entristecido por esta palabra, fue se triste: porque tenia muchas posesiones.

17. Καὶ ἐκπερὼν μὲν αὐτὸ εἰς ὁδὸν, περιδραμὼν εἰς, καὶ γοῦπε τήρας αὐτὸν, ἐπηρώτε αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ. τί ποιήσω ἵνα ζῶ αἰῶνι κληρονομία.

Et comme il sortoit pour se mettre en chemin, quelcun accourut, & s'estant agenouillé deuant lui, l'interroqua, disant, Maistre qui es bon, que ferai-je pour heriter la vie eternelle?

18 ὁ ἰησοῦς εἶπε αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; εὖδὲς ἀγαθός, εἰ μὴ ὁ θεός.

Mais Iesus lui respondit, Pourquoy m'appelles-tu bon? il n'y a nul bon qu'vn allauoir Dieu.

19. Τὰς ἐντολάς εἶδας, μὴ μοι χάρις, μὴ φονείας, μὴ κλεψίας, μὴ ψευδομαρτυρήσεις, μὴ δόσεως, τίμα τὸ πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.

Tu fais les cōmandemens. Ne comets point adultere. Ne tue point. Ne defrobbe point. Ne di point faux testimonage. Ne fai domage a personne. Honore ton pere & ta mere.

20. ὁ δὲ δοκρυαλὶς εἶπε αὐτῷ, διδάσκαλε, πῶτα πάντα ἐφυλάξαμι αὐτὸν ἐκ νεότητός μεν.

Il respondit, & lui dit, Maistre i' ai gardé toutes ces choses des ma ieunelle

21. ὁ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐν σοὶ ὕστερον ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δός τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἔσθι θησαυρόν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ακολουθεῖ μοι ἀφ' οὗ τὸν σταυρόν.

Et Iesus ayant ietté l'œil sur lui, l'aima, & lui dit, Vn poinct te defaut, va, & ven tout ce que tu as, & le donne aux pources, tu auras vn thresor au ciel: puis vien-t'en sui-moi, ayant chargé la croix.

22. ὁ δὲ συγνάσας τὸ πνεῦμα λόγῳ, ἀπῆλθεν λυπούμενος· ὡς γὰρ ἔχων κτήματα πολλὰ.

Mais il fut fâché de ce mot, & s'en alla tout marri: car il auoit de grands biens.

CAP X.

17. Et cum egressus esset in via, procurrens quidam genuflexo ante eum, rogabat eum, Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?

And when he was gone out on the way, there came one running, and kneeled to him, & asked him, Good Master, what shall I do, that I may possess eternall life?

18. Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus, Deus.

Iesus saide to him, Why callest thou me good? there is none good but one, euen God.

19. Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimoniū dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Thou knowest the commaundementes, Thou shalt not commit adultery. Thou shalt not kill. Thou shalt not steale. Thou shalt not beare false witness. Thou shalt hurt no man. Honour thy father & thy mother.

20. At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia observavi a iuventute mea.

Then he answered, and said to him, Master, all these things I haue observed from my youth.

21. Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo: & veni, sequere me (tollens crucem tuam.)

And Iesus behelde him, and loved him, and saide vnto him, One thing is lacking vnto thee, Goe and sell all that thou hast, and giue to the poore, and thou shalt haue treasure in heauen, and come, folowe me, and take vp the crosse.

22. Qui contristatus in verbo, abiit mœrens, erat enim habens multas possessiones.

But he was sad at that saying, and went awaye sorowfull: for hee had great possessions.

Das X. Capitel.

17. Vnd da er hinaus gangen war auff den weg / lieff einer vorne für / kniet für ihn / vnd fraget ihn: Guter Meister / was soll ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe?

De der hand vaar vdgangen paa veyen / da lob en hen frem / salt paa kne saar hannem / oc spurde hannem at / Gode Meistere / huad skal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

18. Aber Iesus sprach zu ihm: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut / denn der einige Gott.

De Ihesus sagde til hannem, Hui kalder du mig god? Der er ingen god / vden Gud alene.

19. Du weissest je die Gebot wol / Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht Töden. Du solt nicht Stelen. Du solt nicht falsche Bezeugniß reden. Du solt niemandt teuschen. Ehre deinen Vater vnd Mutter.

Du vedst jo Budene vel / Du skal icke bedriffue hoer. Du skal icke sla thiel. Du skal icke stiele. Du skal icke tale falske vidnisbyrd / Du skal ingen besuige. Ere din Fader oc Moder.

20. Er antworttet aber vnd sprach zu ihm. Meister / das hab ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

Hand suarede / oc sagde til hannem, Meistere / der haaffuer ieg huldet allesammen op aff min Ungdom /

21. Vnd Iesus sahe in an / vnd liebet ihn / vnd sprach zu ihm: Eines fehlet dir / Gehe hin / verkauffe alles was du hast / vnd gibs den armen / so wirst du einen Schatz im Himmel haben / vnd komb / folge mir nach / vnd nimb das Creutz auff dich.

De Ihesus saa paa hannem / oc elskte hannem / oc sagde til hannem, En ting fattis dig, Gack bort / sæl alt det du haaffuer / oc giff det fattige / saa skal du haaffue et ligende sæt i Himmelen / De kom / efterfølg mig / De tag Raarset paa dig.

22. Er aber ward vnmuts über der rede / vnd gieng Traurig darvon / denn er hatte vil güter.

Men hand bleff ilde til frids aff den tale / oc gief bedrøffuit bort / Thi hand haaffde meget gods.

Kapitola X.

17. Potom když vyšel na cestu / předběhl gen geden / y polslehl před nim na kolenu / a tážal se ho / řka: Mistře do brý / co učiním abych žiwota wěčného došel?

A tak wysledsly w droge / nteskory gdy przybieżal & wpadł mu v kolan / pythal go / Mistrze do brý / coś czynić mam abych otrzyzał żywot wieczny?

18. A Gezijs řekl gemu: Co mine nazýváš dobrým / Jáž dny nenij dobrý / gedině sam Bůh.

A Iesus mu řekl / Cemuž mie názywaš dobrým? Sadení nie jest dobrým iedno ieden / to jest Bog.

19. Dmijšli Příkázání & Nezenzoložijs / Nežabigess / Neokradness / Nevydáss swatěšněho svědectwí / Neoklamáss / Et Dice twého Matku twau.

Dmteš je příkazanie? Nie cudzoloż / nie żabić / nie kradnie / nie powieday fałszywego świadectwa / nie czyn żadnemu ślody / czci oyc twoego y matkę.

20. A on odpověděl / řekl gemu: Mistře / tyto jsem všecky věcy zachovával od mé mladosti.

Thedy mu on odpowiedział / řekł / Mistrze / tam tego wszystkiego strzeżę od młodości mojej.

21. Tehdy Gezijs pohleděl na něho / zamiloval gen / a řekl gemu: Jednohoť se nedostává / Gdi cočkoli máš prodaj a dan chudým / a budeš mjeti poklad w Nebi / a wezmaš kříž / pod jímž máš.

A Iesus weyzrawsly nań / rozmiłował się go / y řekl mu / Jedz negożci niedostawa / Jdź a przez day wyszko co masz rozday w bógim / & bedzieś miał skarb w niebie / przydźże & chodź za mną wjśawszy krzyż na się.

22. Kteržto žarmautiw se z toho slova odšel smutný / nebo měl mnohá zboží.

Alle sie on żasnuciel dla oney powiesci y odshedł żałownym / & bowiem miał wiele mienieści.

23. חר דין יושע
במלמדותיו ואמר להון
כמה עטלא לאילין דאית
להון נכסין דיגלון ל
למלכותא דאלהין:

*Allor Iesv riguardando intorno, dice
à i suoi discepoli, Quanto difficilmente
entreranno nel regno di Dio quelli che
hanno de le ricchezze!*

24. תלמידא דין מתדמרון
הון על מלכותא וצנא תוב
ישוע ואמר להון בני כמה
עטלא לאילין דתכילין על
נכסיהון דיגלון למלכותא
דאלהין:

*E i discepoli si stupivano de le sue pa-
role: onde Iesv di nuovo replicando disce-
loro, Figliuoli, quanto è difficile che quei
che si confidano ne le ricchezze, entrino
nel regno di Dio!*

25. פשיק הון לגמלא
דיעיל בחרוכא דמחטא
או צתיקא למלכותא
דאלהין דימצד:

*Egli è piu facile che vn camello entri
per il pertuso d'vn ago, che vn ricco entri
nel regno di Dio.*

26. הנון דין ותיראי
מתדמרון הון ואמרין ב
בניהון מנו משבח
למחנה:

*Et essi maggiormente si marauiglio-
rono, dicendo intra se stessi, E chi puo mai
esser saluo?*

27. חר דין בהון יושע
ואמר להון לות בני נשא
הדא לא משפחא אלה
לות אלהא כל מדם ציר
משפחא לות אלהא:

*Ma Iesv riguardandoli, dice, Ap-
presso de gli huomini è ben impossibile, ma
non già appresso Iddio. Imperoche appresso
Iddio tutte le cose son possibili.*

28. ושרי כאפא למאמר
הא חנו שבקו כל מנ
ונקבר:

*Allor Pietro incominciò à dirli, Ecco,
noi habbiamo lassato ogni cosa, e t'habbi-
am seguito.*

23. ויפן ישוע ויאמר לתלמידיו
איכה יעצלו אלה אשר יש להם
קנין רב לבוא אל מלכות
אלהים:

*Entonces Iesus mirando alderredor, dize á
sus Discipulos, Quan difficilmente entraran
en el Reyno de Dios los que tienen riquezas.*

24. ותלמידים נבעתו על
הדברים האלה ויען ישוע
ויאמר להם בני אם יר
יעצלו אלה אשר מבטחים על הונם
לבוא אל מלכות אלהים:

*Y los Discipulos se espandaron de sus pala-
bras: Mas Iesus respondiendole, les boluió à dezir,
Hijos, quan difficil es entrar al Reyno de Dios,
losque confian en las riquezas.*

25. כי יקל לעבד הגמל בעד
חור המחט מבוא עשיר אל
מלכות אלהים:

*Mas facil es passar vn cable por el ojo de vna
aguja, que el rico entrar al Reyno de Dios.*

26. והמה נבהלו מאד לאמר
בנפשו ומי יוכל להנשע:

*Mas ellos se espantauan mas, diziendo den-
tro deli, Y quien podra saluar se?*

27. ויביטם ישוע לאמר אלה
האנשים לא יוכל אבל אלה
האלהים כי אלה האלהים כל
יכול להיוות:

*Entonces Iesus mirandolos, dize, Acerca de
los hombres, imposible: mas acerca de Dios, no
porque todas cosas son posibles acerca de Dios.*

28. ויחל כיפה לאמר אליה הנה
אנחנו עזבנו כל נגלך אחרים:

*Entonces Pedro comenzó à dezirle, Heaqui,
nosotros auemos dexado todas las cosas, y te
auemos seguido.*

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰη-
σοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς
δυσκόλως οἱ πλούτῳ ἐχόντες
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύ-
σονται.

*Alors Iesus ayant regardé à l'en-
tour, dit à ses disciples, Combien dif-
ficilement entreront au royaume de
Dieu ceux qui ont des richesses:*

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαύμαζον το-
ῦτο, λέγοντες αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς πάλ-
ιν δόξα καλεῖται λέγει αὐτοῖς, τέκνα,
πῶς δύσκολόν ἐστι τὰς πενήτων
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

*Et ses disciples s'estonnerent de ces
paroles. Mais Iesus derechef prenant la
parole, leur dit, Enfants, qu'il est diffi-
cile à ceux qui se fient es richesses, d'en-
trer au royaume de Dieu:*

25. Εὐκρινώμενον γὰρ ἐστὶ καὶ μέγα
δύσκολον τὸ πνευματικὸν μαρτυρεῖν
εἰσελθεῖν, ἢ πλοῦσι εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

*Il est plus aise qu'un chameau passe
par le pertuis d'une aiguille, qu'un
riche entre au royaume de Dieu.*

26. Οἱ δὲ περισσὸς ἐξεπλήθυνον
το, λέγοντες πρὸς αὐτὸν, καὶ τίς
δυνάσται σωθῆναι.

*Dont ils s'estonnerent d'autant plus,
disant entr'eux, Et qui peut estre sauué?*

27. Εὐβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
λέγει, πῶς ἀνθρώποις ἀδύνατον,
ἀλλ' οὐ πῶς τοῦ θεοῦ. πάντα γὰρ
δυνατὶ ἐστὶ πρὸς τὸν θεόν.

*Mais Iesus les ayant regardés, dit,
Il est impossible quant aux hommes,
mais non point quand à Dieu: car tou-
tes choses sont possibles à Dieu.*

28. Καὶ ἤρξατο εἰπεῖν αὐτῷ λέγων
αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφῆκαμεν πάντα
καὶ ἠκολούθησάμεν σοί.

*Adonc Pierre se print à lui dire, Voi-
ci, nous auons tout delaisé, & t'auons
suiui.*

23. Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis, Quàm difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibunt.

And Iesus looked round about / and sayd vnto his disciples / Howe hard is to they that haue riches / enter into the kingdome of God.

24. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius, At Iesus rursus respondens, ait illis, Filioli, quàm difficile est confidentis in pecuniis, in regnum Dei introire.

And his disciples were astonied at his wordes. But Iesus answered againe / and sayd vnto them / Children / howe hard is it for them that trust in riches / to enter into the kingdome of God.

25. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum Dei.

It is easier for a camel to go through the eye of a needle / then for a riche man to enter into the kingdome of God.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos, Et quis potest saluus fieri.

And they were much more astonied / saying with them selues / Who then can be saued?

27. Et intuens illos Iesus, ait, apud homines impossibile est: sed non apud Deum: omnia enimabilia sunt apud Deum.

But Iesus looked vpon them / and sayde / With men it is impossible / but not with God: for with God all things are possible.

28. Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

Then Peter began to saye vnto him / Lo we haue forsaken al / and haue follo wed thee.

23. Vnd Iesus sahe omb sich vnd sprach zu seinen Jüngern: Wie schwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

De Ihesus saa sig om / oc sagde til sine Disciple / Huor suarlige skulde de Rige komme i Guds Rige.

24. Die Jünger aber entsakten sich über seiner rede. Aber Iesus antwortet widerumb / vnd sprach zu ihnen: Lieben Kinder / wie schwerlich ist / daß die / so ihr vertrauen auff Reichtumb setzen / ins Reich Gottes kommen.

De Discipulene bleffue forferdede for hans tale. Men Ihesus suarede igen / oc sagde til dem / Kter Born / Huor suart er det / at de / som sette deris tillid i Rigdom / kunde komme i Guds Rige.

25. Es ist leichter / daß ein Kamel durch ein Nadelöhr gehe / denn daß ein Reicher inns Reich Gottes komme.

Det er lettere / at ic Kamel gaar gennem ic Naal öye / End at en Rik kommer i Guds Rige.

26. Sie entsakten sich aber noch vil mehr / vnd sprachen vnter einander: Wer kan denn selig werden?

Da forferdedis de end megit mere / oc sagde til huer andre / Quo kand da vorde salig?

27. Iesus aber sahe sie an / vñ sprach: Bey den Menschen ist vnmüglich / aber nicht bey Gott / denn alle ding sind möglich / bey Gott.

Men Ihesus saa paa dem / oc sagde / Hoff Men nisten er det vnmulige / Men icke hoff Gud / Thi alle ting ere mulige hoff Gud.

28. Da saget Petrus zu ihm: Sihe / wir haben alles verlassen / vnd sind dir nach gefolget.

Da sagde Peder til hannem / See / vi haaffue forlat al ting / oc haaffue effterfulgt dig.

23. A pohleděw wůkol Gežíss / řekl Bědlníkům svým: Kterak nesnadně kterijž penijž magij wegdau do Království Nebeského.

A obeyzrawšy sie Jezus / řekl do zwolennikow swych / S takaz trudnošća ci ktorzy bogactwa máia wni da do Królestwa Bożego.

24. Tedy Bědlníci s děssením diwili se slowům geho. Ale Gežíss opět odpowěděl / řekl jim: Synáčkowě / kterať nesnadno gť tēm kterijž vřagij w penijž / wgiťi do království Božího.

Vlekl sie tedy zwolennicy dla tych slowiego / A Jezus im zasz odpowiedziawšy řekl / Synowie / takoz jest trudno thym co bogactwam wřata wni dż do Królestwa Bożego.

25. Snáze gest Welblaudu šrže gehelnij vcho progijti / nežli bohatěmu wgiťi do království Božího.

Lacwiej jest wielbladowi wy nidiż przez vcho igielne / niź bogaczowi wni dż do Królestwa Bożego.

26. Kterijžto wjice se diwili / řkuce sami mezy sebau: Y kdo můž spasen býti?

A oni sie thym wiecey d žiwoe wáli / mowiac sami En sobie / Kteroz moze býť zbáwion?

27. A pohleděw Gežíss na ně řekl jim: B lidij to nemožně gť / ale ne v Boha: nebo wřecty wěcy možně gsau v Boha.

A Jezus poyzrawšy ná ně / řekl / D ludij to jest nřepodobno / ale nie v Bogá / Abowiem v Bogá wřetko jest podobno.

28. Potom počal gemu řijci Petr: Až my opustili gsme wřecty wěcy / a šli gsme za tebau.

A počal mu Piotr mowić / Grochmy my wřetko opuścili / a šlichmy za toba.

29 צנא ישוע ואמר אמין
אמר צנא לכו דלית אנש
דשבק בתא או אחא או
אחנתא או אבא או אמה
או אחתתא או בניה או
קוריא מטלתי ומטור
סברתי:

*I esv rispondendo, disse, In verità io
vi dico, che non è alcuno il quale habbia
lasciato casa, o fratelli, o sorelle, o padre, o
madre, o moglie, o figliuoli, o possessori,
per amor mio e del Euangelio.*

30 ולא יקבל חד במא
השא בובנא הנא בתנ
ואחא ואחנתא ואמהתא
ובניה וקוריא עם הדופא
ובצלמא דאתא חננ
דלצלם:

*Che hora in questo tempo, non meri-
ceua cento volte tanto, di case e fratelli, e
sorelle, e madri, e figliuoli, e possessori, con
le persecuzioni: e nel secolo a venire la vi-
ta eterna.*

31 סגנא דיוקדמינ
דיהוון אחרנא נאחרנ
קדמינ:

*Ma molti che son primi, saranno ul-
timi, e gli ultimi saranno primi.*

32 פד סלקיו הוו דין ב
באורחא לאורשלים הו
ישוע קדים הוה להו
ומתדמרו הוו נאולין ב
בתרה פד דחילו נדבר
לתר עסרתה ושרי
דיאמר להו מידם ד
דעתיד דינהנ לה:

*Har essi erano per camino, salendo
verso Ierusalem, e i esv andaua loro in-
nanzi: & erano spauentati, e seguendo
temevano. El esv hauendo di nuovo tri-
uati a se i dodici, cominciò loro a dir le co-
se che gli doueano auuenire, dicendo.*

33 דהנ סלקיו חנו
לאורשלים וברה דאנשא
משתלים לרפי כהנ
ולסברנ ויחיבוניה
למותנ וישלמוניה
לצממנ:

*Ecco, noi sagliamo in Ierusalem, e il
Figliuol de l'huomo sarà dato a i princi-
pali Sacerdotti, & a gli Scribi: & essi lo
condannaranno a morte, e darannolo a
i Gentili.*

29 יסעו ישוע ואמר אמין
אמר לכם איש לא יש אשר
עזב בית או אחים או אחיות או
אביו או אמו או אשה או
בנים או שדות למענו ולמען
הבשרה:

*Y respondiendo Iesus, dixo, Decierto os di-
go, que ninguno ay que aya dexado casa, o her-
manos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o
hijos, o heredades, por causa de mi y del Euange-
lio,*

30 אשר לא יקח במא ידות
בצית חיה בתים ואחיים ואחיות
ואמות ובנים ושדות עם
רדיפה ובעולם הבא חיי
העולם:

*Que no reciba ciento tanto aora en este ti-
empo, casa, y hermanos, y hermanas, y madres, y
hijos, y heredades, con persecuciones, y en el figlo
venidero vida eterna.*

31 כירבים מאחרונים יהיו
ראשונים ומראשונים מאחרונים:

*Empero muchos primeros seran postreros:
y postreros, primeros.*

32 ויהיו בדרך עולים אל
ירושלים ויקדים אותם ישוע
ויבהלם וילכו אחריו וייראו ויקח
עוד את שנים עשר ויחל
לאמר אליהם את אשר עתידים
להקרות להם:

*Y estauan enel camino subiendo a Ierusalem
y Iesus yua delante de ellos, y espantauan se, y se-
guian lo con miedo: entonces boluiendo a to-
mar a los Doze a parte, començoles a dezir las
cosas que le auian de acontecer:*

33 כיהנה עולים אנחנו
ירושלמה ובן האדם ימסר
לכהנים ולסופרים ויחיבו
רשו למות ויסגירו אותו ביד
הגוים:

*He aqui subimos a Ierusalem: y el Hijo del
hombre sera entregado a los Principes delos
Sacerdotes, y a los Escribas, y condenarlohan a
muerte, y entregarlohan a las Gentes:*

29. Ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅστις ἐστὶν ὁ ἀ-
φῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελ-
φάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα ἢ γυναῖ-
κα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἐκεῖθεν ἐμοῦ καὶ
ἐκ ἐκεῖ ἐξ ὑποχρέωσιν.

*Iesus respondant, dit, En verité ie
vous di, qu'il n'y a nul qui ait laissé mai-
son, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou me-
re, ou femme, ou enfans, ou champs,
pour l'amour de moi & de l'Euangelie.*

30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατὸν πλά-
σια νυν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, εἰσι-
ας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφάς,
καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς,
μὴ δι' αἰγμάτων, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
ἐρχομένῳ ζῶεν αἰῶνι.

*Qui n'en recoiue maintenant en ce
temps-ici cent fois autant, maisons, &
freres, & sœurs, & mere, & enfans, &
champs, avec persecution: & au siecle
à venir, la vie eternelle.*

31. Πολλοὶ ὅτι ἔσονται πρῶτοι ἔχα-
τοι, καὶ οἱ ἔχοντες πρῶτοι.

*Mais plusieurs qui sont premiers,
seront derniers: & les derniers seront
premiers.*

32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαί-
νοντες εἰς ἱερουσόλυμα, καὶ ὡς πε-
ρὶ αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξημερί-
σεν, καὶ ἀναλοῖσθαι πάλιν εἰς ἱερουσό-
λυμα, καὶ εἰς τὰς ἀστέρας τὰς δώδε-
κα, καὶ εἰς αὐτοὺς λέγει πρὸς μέλλου-
σα αὐτῷ συμβαίψαι.

*Or estoient-ils en chemin mon-
tans en Ierusalem, & Iesus alloit deuant
eux: & ils s'espouuantoyent, & crai-
gnoyent en le luyant: & Iesus ayant
derechef prins les douze, se mit a leur
declarer les choses qui lui deuoient ad-
uenir.*

33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς ἱε-
ρουσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παράδοθήσεται ἵνα ἀρχιερεῦσι καὶ
λοις γραμματέσι, & καπηλεοῦ-
σι αὐτὸν θανάτω, καὶ παραδώσιν
αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι.

*Difant, Voici, nous montons en Ie-
rusalem: & le Fils de l'homme sera liu-
ré aux principaux Sacrificateurs, & aux
Scribes: & ils le condamneront à mort,
& le liureront aux nations.*

29. Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium.

Iesus answered/ and sayde/ Verely I say vnto you/ there is no man that hath forsaken house / or brethren / or sisters / or father / or mother / or wife / or children / or lands for my sake and the Gospels.

30. Qui non accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc; domos & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in seculo futuro, vitam æternam.

But hee shall receyue an hundredfold now at this present: houses / and brethren / and sisters / and mothers / and children / and lands with persecutions / & in the world to come / eternall life.

31. Multi autem erunt primi, novissimi; & novissimi, primi.

But many that are first / shall be last and the last / first.

32. Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & precedebat illos Iesus, & stупebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei eventura.

And then were in the way going by to Ierusalem / and Iesus went before them / and they were amazed / & as they followed / then were afrayed / and Iesus tooke the twelve againe / and began to tel them what things should come vnto him.

33. Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

Saying / Beholde / we go by to Ierusalem / & the Sonne of man shall be deliuered vnto the hie Priestis / and to the Scribes / and then shall condemne him to death / and shall deliuer him to the Gentiles.

29. Iesus antwortet/ vnd sprach: Warlich / ich sage euch / Es ist niemand / so er verlesset Haus / oder Brüder / oder Schwester / oder Vater / oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder äcker / vmb meiner willen / vnd vmb des Euangelij willen.

Ihesus suarede / oc sagde / Sanderlige / Jeg siger eder / Der er ingen / der som hand forlader Huse / eller Brødre / eller søstre / eller Fader / eller Moder / eller Hustru / eller Børn / eller Ager / For min skyld / oc for Euangelij skyld.

30. Der nicht hundertfältig empfahe / jetzt in diser zeit / Häuser vnd Brüder vnd Schwester vnd Mutter / vnd Kinder vnd äcker / mit Verfolgungen / vnd in der zukünftigen Welt das ewige Leben.

At hand en skal faa hundred foldigen / Nu i den tid / Huse oc Brødre / søstre oc modre / oc børn / oc Ager / med forfølgelse / oc i den tilkommendis Verden det ewige Liff.

31. Vil aber werden die Letzten sein / die die ersten sind / Vnd die ersten sein / die die letzten sind.

Demange skulle bliffue de sidste / som ere de første / Oc de skulle bliffue de første / som ere de sidste.

32. Sie waren aber auff dem wege / vnd giengen hinauff gen Ierusalem / vnd Iesus gieng für ihnen / vnd sie entsakten sich / Vnd Iesus nam abermal zu sich die Zwölffe / vnd saget ihnen / was ihm widerfahren würde.

Men de vaare paa veyen / oc ginge op til Ierusalem / Oc Ihesus gic saar dem / oc de bleffue forførdede / sulde hannem efter / oc befroctede sig. Oc Ihesus tog atter de Tolf til sig / och sagde dem / huad hannem skulde vederfari.

33. Sihe / wir gehen hinauff gen Ierusalem / vnd des Menschen Sohn wird überantwortet werden den Hohenpriestern vnd Schriftgelehrten / vnd sie werden ihn verdammen zum Tode / vnd überantworten den Heiden.

See / wi gaa hen op til Ierusalem / Oc Menniskens Son skal antuordis de Ypperste Prester oc Scrifftskoge / Oc de skulle fordemme hannem til Døden / oc antuorde Hedninge hannem.

29. Odpowědew Gezijs / řekl: Bistě pravim vám / že není žádného kdožby opustil Dům / neb Bratry / neb Sestry / neb Otce / neb Matku / neb Syny / neb Koli / pro mne a pro Evangelium.

Nátho Jezus odpowědžiam / řyk / řekl / Šáprawde mowie wam / żaden nie jest ktoryby opuścił dom / albo bracta / albo siostry / albo oycá / albo matkę / albo żonę / albo dzieci / albo tole dla mniey dla Ewangeliey.

30. Aby newzał stofrát toli / kę žynij w tomto času / Domow a Bratrów / a Sester / a Matkę / a Synów / y Dětins protiwnstwim / a w budachym wěku žywot wěčný.

Zeby ntemial wżiac stho Proć wiecey / teraz żá tego czasu / domow / y bractey / y siostr / y matkę / y dzieci / y rol z przesła domátem / a w przysłym wěku žywot wiesczyny.

31. Nebo mnozy prwnij / budau poslednij / a poslednij prwnij.

Abowsem wiele pierwzych bedą poslednymi / a posledni pierwsi.

32. Byli Wędlnicy na cestě wstupugijce do Geruzalēma / a Gezijs předcházal ge: y diwili se / a gdauce za nim báli se. A ponaw opět brwá nácte / počal jim prawiti coby se gemu mělo přihoditi / řka:

Byli w drodze idąc ku Jernzalem / a Jezus šedl před nimi / y lekali sie / a idąc za nim báli sie. A žáše wżlawšy šbwa ony dwá nácte / počal im powiedac co sie z nim dżiac miało.

33. Aby wstupugeme do Geruzalēma / a Syn čłowěka grazen bude knižatům kněžskym / a žakonižatům / a Staršim / y potupij gen na smrt / a wydadij gen Dohanuom.

Mowiac / Orho idżemy do Jeruzalem / a Syn cżłowieczy bedzie wydan Asiażetam Káplánšim y Doktorom / a šáža go na smierć / y podáda go pogánom.

34 וַיִּבְחֹנוּ בָהּ וַיַּגִּדּוּנָהּ
וַיִּרְקֹן פֶּאֶפְוֶהּ וַיִּקְטְלוּנָהּ
וַיִּפְוֶמָה דְּתִלְתָּה יְקוּם :

*E scherniranno, e batteranno, e
spuntaranno addosso, & ammazzeranno,
ma il terzo di risuscitara.*

35 וַיִּקְרְבוּ לָוֶתָהּ יַעֲקֹב
וַיּוֹחֲנוּ בְּנֵי זְבִדִי וְאֶמְרֵינוּ לָהּ
מִלְּפָנֶיךָ צָבִין חָנוּ דְּכִי
דְּנִשְׁתָּל תַּעֲבֹד לוֹ :

*Allor Iacopo e Giuanni, figliuoli di
Zebedeo, sene vengono a lui, dicendo,
Maestro, noi vogliamo che tu ci facci quel
lo che noi ti domanderemo.*

36 אָמַר לְהֵינוּ מָנָה צָבִין
אֲנִתִּין אַעֲבֹד לָכֵן :

*Et egli disse loro, Che volete voi ch'io
vi facci?*

37 אָמְרֵינוּ לָהּ הֵב לֹו דְּחַד
יִתֵּב מִן יַמִּינָךְ וְחַד מִן סְמִלָךְ
בְּשׁוּבְךָ :

*Effi li dissero, Concedici che noi sedia-
mo, l'vno a la tua destra, el'altro a la tua
sinistra ne la tua gloria.*

38 הֵו דִּין אָמַר לְהֵינוּ לֹא
יִדְעִין אֲנִתִּין מָנָה שְׁאֵלִין
אֲנִתִּין מִשְׁכַּחֲתִין אֲנִתִּין ד
דְּתִשְׁתִּין כְּסָא דְּאָנָה שְׁתָּא
אָנָה וּמַעֲמֻדִיתָא דְּאָנָה
עָמַד אָנָה תַּעֲמֹדוּ :

*E Iesv disse loro, Voi non sapete quel
che vi domandate. Potete voi beuere il ca-
lice che beuo io, & esser battezzati del bat-
tesimo, di che io son battezzato?*

39 אָמְרֵינוּ לָהּ מִשְׁכַּחֲתִין
אָמַר לְהֵינוּ יִשׁוּעַ כְּסָא
דְּשְׁתָּא אָנָה תִּשְׁתִּין ו
וּמַעֲמֻדִיתָא דְּאָנָה עָמַד
אָנָה תַּעֲמֹדוּ :

*Effi gli dissero, Noi possiamo. E Iesv
disse loro, Voi beuerete ben il calice che
beuo io, & sarete battezzati del battesimo,
di che io son battezzato.*

40 דְּתִתְּבוּ דִּין מִן יַמִּינִי
וּמִן סְמִלִי לֹא הֵוָה דִּילִי
לְמַתֵּל אֶלְנָה לְאֵילִין ד
דְּמִטְיָבָה :

*Ma il sedere a lamia destra, & a la
mia sinistra, non tocca a me darlo: ma
sarà dato a coloro, a i quali è apparec-
chiato.*

34 וַיִּלְצֻהָ וַיִּסְרֻהָ וַיִּרְקֹן
וַיִּרְקֹן בְּפָנֶיהָ וַיְמַחְתֻּהָ וַיְבִיחֻם
הַשְּׁלִישִׁי יְקוּם :

*Las quales lo escarnecerán, y lo açotarán, y
escupirán en el, y matarlohan: mas al tercero dia
resuscitará.*

35 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו יַעֲקֹב וַיּוֹחֲנוּ
בְּנֵי זְבִדִי לֵאמֹר מַלְמֵד גְּמֻרָה
אֲנִשׁ תַּעֲשֶׂה לָנוּ אֶת—אֲשֶׁר
נִשְׁתָּל מִמֶּךָ :

*Entonces Iacobo y Ioan hijos de Zebedeo
se llegaron a el, diciendo, Maestro, querriamos
que nos hagas loque pidieremos.*

36 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה תַּעֲבֹד
לַעֲשׂוֹתָ לָכֵן :

Y el les dixo, Que quereys que os haga?

37 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תֵּן לָנוּ אֲשֶׁר
אֶחָד מִמֶּנּוּ מִימִינָךְ וְאֶחָד
מִשְׁמָלָךְ גֹּשֶׁב בְּכַבְדֶּךָ :

*Y ellos le dixeron, Danos que en tu gloria
nos sentemos el vno a tu die stra y el otro a tu
siniestra.*

38 וַיִּשׁוּעַ אָמַר לָהֶם לֹא יִדְעֻם
מַה שְׁתֵּלָתֶם הַתְּכִלֹּךְ לְשִׁתּוֹת
אֶת—הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֲשִׁתָּה
וּבְטִבְלָה אֲשֶׁר אֲטִבֵּל תִּטְבֵּלוּ :

*Entonces Iesus les dixo, No sebey's lo que
pedis: podeys beuer el vaso que yo beuo, y fer
baptizados del baptismo de que yo soy bapti-
zado?*

39 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו גּוֹכֵל וַיִּשׁוּעַ
אָמַר לָהֶם אֶת—הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי
אֲשִׁתָּה תִשְׁתִּי וּבְטִבְלָה אֲשֶׁר
אֲטִבֵּל תִּטְבֵּלוּ :

*Y ellos le dixeron, Podemos. Y Iesus les dixo,
A la verdad el vaso que lo beuo, beuerays: y del
baptismo de que yo soy baptizado, fereys bapti-
zados:*

40 אָבֵל לְשִׁבְתָּ מִימִינִי
וּמִשְׁמָלִי אֵינְנִי לִי לְתֵת כִּי—
אֵם אֲשֶׁר הֵוָה לָהֶם :

*Mas que os sentey's a mi diestra y a mi sinie-
stra, no es mio darlo sino a los que está apare-
jado.*

34. Καὶ ἐμπαύξουσιν αὐτῇ, καὶ
μαστιγάσουσιν αὐτήν, καὶ ἐμπύ-
σουσιν αὐτῇ, ἔλσκειν ἔσται αὐτὴν,
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

*Et se mocqueront de lui, & le fo-
uetteront, & cracheront contre lui, puis
le feront mourir: mais il resuscitera au
troisième iour.*

35. Καὶ προσελθόντες αὐτῷ ἱά-
κωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζε-
βεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλο-
μεν ἵνα ὅταν αἰτήσωμεν, ποιῇς
ἡμῖν.

*Adonc Iaques & Iehan fils de Ze-
bedee viennent à lui, disans, Maistre, nous
voudrions que tu nous fisses ce que nous
demanderons.*

36. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς, τί θέλεις
ποιῆσαι με ὑμῖν.

*Et il leur dit, Que voulez-vous que
je vous face?*

37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δός ἡμῖν ἵνα
ὅς ἐκ δεξιῶν σου καὶ ἐκ ἀνω-
μῶν σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

*Et ils dirent, Ottroye nous, que
nous soyons assis en ta gloire, l'un à ta
droite, & l'autre à ta gauche.*

38. Οἱ δὲ ἰησοῦς εἶπον αὐτοῖς, ἔκ οἱ-
δατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πίνειν τὸ
ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισ-
μα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆ-
ναι.

*Et Iesus leur dit, Vous ne sauez que
vous demandez: pouvez-vous boire la
coupe que ie doi boire, & estre baptizés
du baptesme dont ie doi estre baptizé?*

39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυναμέθα.
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπον αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτή-
ριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίνετε, καὶ τὸ βά-
πτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισ-
θῆσεσθε.

*Et ils lui dirent, Nous le pouuons.
Et Iesus leur dit, Vrai est vous boirez la
coupe que ie doi boire, & vous serez ba-
ptizés du baptesme dont ie doi estre
baptizé.*

40. Τὸ δὲ καθεῖσθαι ἐκ δεξιῶν μου
καὶ ἐκ ἀνωμῶν μου, οὐκ ἐστὶ ἐμὸν
δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

*Mais de seoir à ma droite, & à ma
gauche, ce n'est point à moi de le don-
ner: mais il fera donné à ceux auxquels
il est préparé.*

34. Et illudent ei, & con-
spuent eum, & flagellabunt
eum, & interficient eum, &
tertia die resurget.

And they shall mocke him / and scour-
ge him / and spit vpon him / and kill
him: but the thirde day he shall rise as
gaîne.

35. Et accedunt ad eum
Iacobus & Iohannes filii Ze-
bedæi, dicentes, Magister,
volumus ut quodcunque
petierimus facias nobis.

Then James and John the sonnes
of Zebedeus came vnto him / saying /
Master / we would y thou shouldst doe
for vs that that we desire.

36. At ille dixit eis, Quid
vultis ut faciam vobis.

And he saide vnto them / What
would ye I should doe for you?

37. Et dixerunt, Da nobis
ut unus ad dexteram tuam,
& alius ad sinistram tuam se-
deamus in gloria tua.

And they said to him / Grant vnto
vs / that we may sit one at thy right
hand / and the other at thy left hand in
thy glorie.

38. Iesus autem ait eis, Ne-
scitis quid petatis, potestis
bibere calicem quem ego
bibō, aut baptismo quo ego
baptizor, baptizari?

But Iesus said vnto them / Ye
know not what ye aske. Can ye drinke
of y cup that I shall drinke of / and be
baptized with the baptisme that I shall
be baptized with?

39. At illi dixerunt ei, Pos-
sumus. Iesus autem ait eis,
Calicem quidem quem ego
bibō bibetis, & baptisma quo
ego baptizor baptizabimini.

And they said vnto him / We can.
But Iesus said vnto them / Ye shall
drinke in deede of the cup that I shall
drinke of / and be baptized with the ba-
ptisme where with I shall be baptized.

40. Sedere autem ad de-
xteram meam, vel ad fini-
stram non est meum dare
vobis, sed quibus paratum
est.

But to sit at my right hand / and at
my left / is not mine to giue / but it shall
be giuen to them for whom it is prepa-
red.

34. Die werden in verspotten / vnd
geißeln / vnd verspenen vnd Tödtē /
vnd am dritten tag wirdt er auff-
stehen.

De skulle bespaatte oc hudstrige / oc bespötte / oc
ihiesla hannem / oc paa tredie dag skal hand opstaa.

35. Da giengen zu ihm Iacobus vnd
Iohannes die Söne Zebedei / vnd
sprachē: Meister / wir wollen / daß
du vns thust / was wir dich bitten
werden.

Da ginge Iacobus oc Iohannes Zebedei Sonner
til hannem / och sagde / Mestre / vi ville / at du sk alt
gøre oss / det som vi bede dig om.

36. Er sprach zu ihnen: Was wolt
ihr / daß ich euch thue?

Hand sagde til dem / Hvad villet / at ieg skal gøre
eder?

37. Sie sprachen zu ihm: Gib vns
daß wir sitzen / einer zu deiner Rech-
ten / vnd einer zu deiner Linken / in
deiner Herrlichkeit.

De sagde til hannem / Giff oss / at vi maae siede / den
ene hofst din høyre side / oc den ene hofst din Venstre side
i din Herlighed.

38. Iesus aber sprach zu ihnen: Ir
wisst nicht was ir bittet. Köndt ihr
den Kelch trincken / den ich trincke /
vnd euch tauffen lassen mit der Tauf-
fe / da ich mit getauft werde?

De Ihesus sagde til dem / I vide icke / huad i bede
om. Kunde i dricke den Kalck / som ieg dricker / oc lade
døbe eder med den Daab / som ieg bliffuer døbt med?

39. Sie sprachen zu ihm: Ja / wir
können es wol. Iesus aber sprach zu
ihnen: Zwar / ihr werdet den Kelch
trincken / den ich trincke / vnd getauft
werden mit der Tauffe / da ich mit ge-
tauft werde.

De sagde til hannem / Ja det kunde vi vel. Da sagde
Ihesus til dem / Sandelige / i skulle dricke den Kalck /
som ieg dricker / oc døbis med den Daab / som ieg bliff-
uer døbt med.

40. Zu sitzen aber zu meiner Rechten /
vnd zu meiner Linken / siehet mir
nicht zu / euch zu geben / sondern wel-
chen es bereitet ist.

Men at siede hofst mie Høyre oc hofst min Venstre
side / staar mig icke til at giffue eder / men huilke som
det er bered.

34. Aposmijwati se budau ge-
mu / a vpligij / a vbičugij / a za-
bigij ho / a třetij den z mrtwych
wstane.

A oni beda go nāgrāwāc / y
vbičunia go / y beda nan plwāc / a
zāmordunia go / wšākož dnā třes-
ciego wstānie z mrtwych.

35. Tedy přistoupili k ně-
mu Jakub a Jan synové Ze-
bedewi / řkauce: Meistře / chces
meč abyž jačtoli poprosíme te-
be / učinil nám.

Ale do niego przyšli Jakub y
Jan / synowie Zebedeusowi / mo-
wiace / Mistrzu / žádamy abyž to
ocz prosić bōdziem wczynil dla
nas.

36. A on řekl jim: Co chcete
abych wám učinil?

Tedy im on řekl / Czegož
chcecie abych dla was wczynil?

37. O řekli gemu: Daj
nám / abychem geden na Pra-
wicy twé / a druhý na Lewicy
twé seděti w Slawě twé.

A oni mu powiedzieli / Daj
nám / to abychmy siedzieli leden
po prawey a drugi po lewey twey
stromie w chwale twoiey.

38. O řekl jim Gezišs: Ne-
wíte jač prosíte: Můžeti
píti Kalich kterýž já piji: a
neb křtíti se křtem kterýmž
já se křtím?

Ale im Jezus řekl / Wie wí-
te ocz prosić / możeti i pítus
beč ktery ja pije: y býc křczeni
křtem kterým by wam okřs-
titi?

39. A oni řekli gemu: Mů-
žeme. A Gezišs řekl jim: Ka-
lich žagistě kterýž já piji / piji
budete / a křtem kterýmž já se
křtím křtění budete:

A oni mu powiedzieli / Mōže-
my: Tedy im řekl Jezus / Aubeč
ktery ja pije pít bōdzić / y křs-
tem kterým by wam okřs-
titi bōdzić.

40. Ale seděti na Prawicy
mě aneb na Lewicy / neníž
mě dáti wám / ale kterým při-
praweno gest.

Ale siedzić po prawey abo
po lewey mē stromie / nie mōž
tho rzec z dāwāć / ale dādza tym
křhorym iest nā gotowano.

41 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ עֲסָרִים
שָׂרֵיו רִבְּבִין עַל יַעֲקֹב
וְיֹהָנָן:

Ei dieci hauendo udito questo, cominciarono a sdegnarsi verso di Iacopo e Giovanni.

42 וְקָרָא אֲבוֹן יִשׁוּעַ ו
נֹאמַר לָהֶן יִדְעִין אֲנִתָּן
דְּאֵילִין דְּמִסְתַּבְּרִין רִישָׁא
דְּעַמְמָא מְרִיחִין אֲבוֹן
וְרִבְבִיחִין שְׁלִיטִין עַל
עֲלֵיהֶן:

Ma Iesus chiamandoli a se dice loro, Vos sapete che quei che si dilettano di signoreggiare sopra le genti, dominano sopra esse: & i grandi tra quelle fanno l'autorità sopra esse.

43 לֹא דִין הִכָּנָא יִהְיֶה
בִּינְתִּכּוֹן אֶלָּא מִן דְּעָבָא
בְּכוֹן דִּיהִינָא רַבָּא יִהְיֶה
לְכוֹן מִשְׁמַשְׁנָתָא:

Ma tra voi non sarà gia così: anzi qualunq, di voi vorrà tra voi farsi grande, sarà vostro ministro.

44 וְאֵינָא מְבָכִין דְּעָבָא
דִּיהִינָא קְדָמִיָּא יִהְיֶה
עָבְדָא דְּכָל־נָשׁ:

E chiunque vorrà essere il primo tra voi, sarà seruo di tutti.

45 וְאִף פְּרִיָּה גִיר דְּאֲנָשָׁא
לֹא אֲתָא דִּישְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא
דִּישְׁמַשׁ וְדִיהִתָּא נִפְשָׁה
בְּיִרְקָנָא חֵלָה סְגִיָּא:

Perciòche ancora il Figliuol de l'huomo non è venuto per esser seruito: ma per seruire, & darel' anima sua in redentione per molti.

46 וְאִתּוּ לְאִירִיחוֹ וְכַד
גָּבַק יִשׁוּעַ מִן אִירִיחוֹ הוּ
וְתַלְמִידוֹהִי וְכַנְשָׁא סְגִיָּא
סְגִיָּא טִימִי בֶר טִימִי
סְגִיָּא יִתְב הוּא עַל יַד
אִירִיחָא וְחִדָּר:

Poi sene vengono in Ierico: & scendo egli, & i suoi discipoli, & vna gran turba di Ierico, Bartimeo cieco, figliuol di Timeo, sedeva lungo la via mendicando.

41 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעֲשָׂרִית
הִחֵלּוּ לִזְעֵם עַל יַעֲקֹב
וְיֹהָנָן:

Y como lo oyeron les Diez, començaron a enojarse de Iacobo y de Ioan.

42 וַיִּשׁוּעַ קָרָא לָהֶם וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם יִדְעִתֶּם כִּי־הַגְּדֹלִים
לָשָׁר עַל־הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם
וְהַגְּדֹלִים בָּהֶם יִשְׁלֹטוּ עַל־יהֶם:

Mas Iesus llamandolos, dizeles, Ya sabeyd que los que se veen ser principes en las gentes, se ensennorean de ellas: y los que entre ellas son grandes, tienen sobre ellas potestad.

43 וְכִכָּה לֹא יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם כִּי־
אִם אֲשֶׁר יִרְצָה לִהְיוֹת גָּדוֹל
בְּכֶם יִהְיֶה מִשְׁתָּכֶם:

Mas no será así entre vosotros, antes qualquiera que quisiere hazerse grande entre vosotros, será vuestro seruidor:

44 וְאֲשֶׁר יֵאָבֶה בְּכֶם לִהְיוֹת
תְּרַאשׁוֹן יִהְיֶה עֲבָדְכֶם:

Y qual quiera de vosotros que quisiere hazerse el primero, será sieruo de todos.

45 כִּי־בֶן־הָאָדָם לֹא בָּא
לְהַשְׁרִית כִּי־אִם לְשָׂרֵת וְלָתֵת
אֶת־נַפְשׁוֹ בְּדִיּוֹן לְרַבִּים:

Porque el hijo del hombre tampoco vino para ser seruido, mas para seruir, y dar su vida en rescate por muchos.

46 וַיָּבוֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וְכַצֵּאתָ
מִיְרִיחוֹ וְתַלְמִידָיו וְעַם כְּדִין בֶּן־
טִימִי בֶר־טִימִי עוֹר יֹשֵׁב בַּדֶּרֶךְ
וְשׂוֹאֵל:

Entonces vienen a Hiericho: y saliendo el de Hiericho, y sus discipulos, y vna gran compaña, Bartimeo el ciego hijo de Timeo estaua sentado junto al camino mendigando.

41. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν ἐπὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

Ce qu'ayans ouï les dix autres, ils commencerent à s'indigner contre Iacques & Iehan.

42. Ὁ ὅτι ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἶδατε ὅτι οἱ δοκῶντες ἀρχεῖν ἥδ' ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτοῖς, & οἱ μεγάλοι αὐτοῖς καταξουσιάζουσιν αὐτοῖς.

Mais Iesus les appelant à soi leur dit, Vous sauez que ceux qui font estat de dominer sur les nations, les maistrisent: & les grands d'entr'eux v sent d'autorité sur icelles:

43. Οὐχ οὕτω ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐαν θέλῃ ὑμῶν μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται δούλος ὑμῶν.

Mais il ne sera point ainsi entre vous: ains quiconque voudra estre le plus grand entre vous, sera vostre ministre.

44. Καὶ ὅς ἐαν θέλῃ ὑμῶν ὑμῶν πρῶτος, ἔσται πάντων δούλος.

Et quiconque d'entre vous voudra estre le premier, sera le seruiteur de tous.

45. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀπὸ πολλῶν.

Car aussi le Fils de l'homme n'est point venu pour estre serui, mais pour seruir, & donner sa vie en rançon pour plusieurs.

46. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερικὴν. καὶ ἐκπορεύομενος αὐτὸς ἀπὸ Ἱερικῶν, καὶ ἦν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ἔχλου ἱκανὸς, υἱὸς ἡμιγίου βαρτίμου. ὁ τυφλὸς ἐκάθητο ὡς ἐν τῇ ὁδῷ προσευτῶν.

Puis apres ils arriuerent en Ierico: & lui partant de Ierico avec ses disciples, & vne grande troupe, vn aueugle, dit Bartimee, c'est à dire, le fils de Timee estoit assis auprès du chemin, & mendoit.

41. Et audientes decem, coeperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

And when the ten heard that / then began to disdaine at James and John.

42. Iesus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui viderunt principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum.

But Iesus called them vnto him / and said to them / Ye knowe that they which delite to beare rule among the Gentiles / haue domination ouer them / and they that bee great among them / exercise authoritie ouer them.

43. Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister.

But it shall not bee so among you: but whosoever will be great among you / I halbe your seruant.

44. Et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus.

And whosoever will be chiefe of you / I hal be the seruant of all.

45. Nam & filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

For euen the Sonne of man came not to be serued / but to serue / and to giue his lyfe for the raunfome of many.

46. Et veniunt Iericho: & proficiscente eo de Iericho, & discipulis eius, & plurima multitudo, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans.

Then they came to Iericho: and as he went out of Iericho with his disciples / and a great multitude / Bartimeus the sonne of Timeus / a blinde man / satte by the wayes side begging.

41. Vnd da das die zehen höreten / wurden sie unwillig über Jacobum vnd Johannem.

De der de Ihi hørde det / toge de der til mistycke met Jacob oc Hans.

42. Aber Iesus rieß ihnen / vnd sprach zu ihnen: Ihr wisset / das die Weltlichen Fürsten Herschen / vnd die Mechtigen vnter ihnen haben gewalt.

Da kallede Ihesus dem / oc sagde til dem / I vider / at de Verdzlige Forster regere / oc de Mechtige blant dem haffue mact.

43. Aber also soll es vnter euch nicht sein / sondern welcher wil groß werden vnter euch / der soll euer Diener sein.

Men der skal icke vere saa blant eder / Men huilcken som vil vere stor blant eder / hand skal vere eders Dienere.

44. Vnd welcher vnter euch will der Fürnembste werden / der sol euer aller Knecht sein.

De huilcken som vil vere den Ypperste blant eder / hand skal vere alles eders Dienere.

45. Denn auch des Menschen Son ist nicht kommen / daß er im dienen lasse / sondern daß er diene / vnd gebe sein Leben zur bezahlung für vile.

Ihi Menniskens Son er oc icke kommen / at lade tiene sig / Men at hand skulde tiene / oc giffue sit Liff til betalninge for mange.

46. Vnd sie kamen gen Jericho / vnd da er auß Jericho gieng / er vnd seine Jünger / vnd ein groß Volck / Da saß ein Blinder / Bartimeus / Timei Son / am wege / vnd bettelt.

De de komme til Jericho / De der hand gief aff Jericho / hand oc hans Disciple / oc meget Folck / Da sad en Blind / ved naffn Bartimeus Timei son / hoff veyen oc rigde.

41. To vsliſſawſſe ginhch defet / počali se hněwati na Jana a na Jakuba.

Co gdy dżiesięć inych vsliſeli / počeli za zle mieć Jakubowi y Janowi.

42. Ale Beżiſs powolaſ gich / řekl gih: Wiſte / že ti kte řiž se zdadij władnauti nad lidmi panugij nad nimi / a Brehni j gegich moc prowo: žugij nad nimi.

A kha E Iesus wezwawſy ich / powiedział im / Wiecie ze onym řtorym ſie podobá panowac nad narody / pánuia nad nimi / a řtor: zy ſa wieley miedzy nimi / vžywa: ia nad nimi zwierzchnoſť ſwey.

43. Ne tak žagifť bude mezy wami: Ale kdožoli bude chť: ti mezy wami byti předni j / bu: deť wſſech ſlužebni j:

Aleć miedzy wami tak nie be: dżie / owſem řto bedzie chćac być wielkim miedzy wami / niech be: dżie ſluga wáſym.

44. A kdožoli bude chť: i ti byti wěſſy / bude wás ſlužebni j.

A řtožkolwieť ſ was bedzie chćal być pierwſzym / ten bedzie wſyřkch ſlužebnikiem.

45. Nebo y Syn Eřlowě: ſa neřřifſel aby gemu ſlaužili / ale aby on ſlaužil / a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohě.

Abowiem y Syn eřłowieczy nie przyſedł aby mu ſluzono / ale żeby ſluzyl / y dal duſę ſwa za plă: te odfupienia za wiele ich.

46. Potom přifſli do Gery: cha. A řdňž ſſelon ſ Gerycha / y Bředni jch geho / a zařtup mnohý s nim / Tymeůw ſyn Barthymeus ſlepý ſeděl podle ceřny řebře.

Tedy przyſli ku Jerychu. A gdy wychadzał z wolenniki ſwe: mi z Jerichá y z wielkim ludem / ſyn Tymenſow Bártymeus ſle: py ſiedział podle drogi zebrzac.

47 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ הוּא
בְּצִירְיָה וְשָׂרִי לְמוֹדֵעַ
וְלִמְאִמֵּר בְּרָה דְדָוִיד
אַתְרָחַם עָלָי:

*Et habendo vidit che quello era Ie-
su Nazareno, cominciò a gridare, e dire,
Iesu Figliuol di David, habbi misericor-
dia di me.*

48 וּכְאִין הָיוּ בֵּה סְגִימָא
דִּישְׁתוּק הוּא דִּין יְתִירָאִית
קֶצֶף הוּא וְאִמֵּר בְּרָה
דְדָוִיד אַתְרָחַם עָלָי:

*Emolti lo gridavano, accioche tu-
cesse: ma egli gridava molto piu forte, Fi-
gliuol di David, habbi misericordia di
me.*

49 וְקָם יֵשׁוּעַ וּפָקֵד
דִּיקְרוּנִיחִי וְקִרְאֵהוּ
לְסִמְיָא וְאִמְרִין לֵיה אַתְלָבֵב
קִים קִרָּא לָךְ:

*E Iesus fermandosi, comandò che
fusse chiamato: e così chiamano il cieco,
dicendoli. Sta di buon animo, leuati su,
egli ti chiama.*

50 הוּא דִּין סְמִיָּא שְׂדֵנָה
לְבִשָּׁה וְקָם אַתָּא לְוִרָתָהּ
יֵשׁוּעַ:

*Et egli gittato via il suo mantello, si
leuò su, e venne sene a Iesu.*

51 אִמֵּר לֵיה יֵשׁוּעַ מִגֵּדָה
צִבְאָה אַתָּה אַעֲבֹד לָךְ הוּא דִּין
סְמִיָּא אִמֵּר לֵיה רַבִּי
דְאַתְרָחַם:

*E Iesus rispondendo gli disse, Che vuoi
tu ch'io ti facci? Il cieco gli disse, Maestro,
ch'io ti habbi la vista.*

52 וַיִּשְׁמַע אִמֵּר לֵיה חֲדָי
הִימְנִיתָךְ אַתְרָחַם וּמִחְדָּא
אַתְרָחַם לֵיה וְאִמֵּר הִנֵּה
בְּאַתְרָחַם:

*Iesus gli disse, Vattene, la tua fede
t'ha saluato, e subito rihebbe la vista, e
seguì Iesu per la via.*

וּכְדִּקְרַב לְאַתְרֵי שְׁלָם
עַל גִּבְעַת בֵּית פֶּאֲגֵה וּבֵית
עֲנָיָה לֹת סוּדָא דְיוֹתָנָה
שְׂדֵר תִּרְיוּ מִן תְּלִמְיָדָהּ:

*Enel' auuicinarsi essi a Ierusalem, a
Bethage, e Betania, presso al monte de gli
Oliui manda due de suoi discipoli.*

47 וַיִּשְׁמַע כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הוּא
וַיִּחַל לִזְעַק וְלֵאמֹר יֵשׁוּעַ בֶּן-
דָּוִד הֲנִינִי:

*Y oyendo que era Iesus el Nazareno, comen-
zó à dar bozes, y dezir. Iesus hijo de David ten
misericordia de mi.*

48 וַיַּגִּיעְרוּ בּוֹ רַבִּים לְחַשׂוֹת
וְהוּא יוֹתֵר רַב מֵאֵד צֶעֶק חֲנִנִי
חֲנִנִי בֶן-דָּוִד:

*Y muchos le rennían, que callasse: mas el
daua mayores bozes, Hijo de David ten miseri-
cordia de mi.*

49 וְקָם יֵשׁוּעַ וְאִמֵּר לְהַקְרָא לּוֹ
וַיִּקְרָא לְעֹד וַיִּמְרֹךְ לּוֹ חֹק
וַיִּמְצֵץ קוֹם קוֹרָא לָךְ:

*Entonces Iesus parando se, mandó llamarlo
y llaman al ciego, diciendole, Ten confianza; le-
uantate, que te llama.*

50 וַיִּשְׁלִיךְ אֶת בִּגְדוֹ מִמֶּנּוּ
וַיָּקָם וַיָּבֹא אֶל-יֵשׁוּעַ:

*El entonces, echando su capa, leuantose y
vino a Iesus:*

51 וַיַּעַן לּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה
תִּנְאֻכָּה לַעֲשׂוֹתִי לָךְ וְהָעֹד אִמֵּר
לּוֹ רַבִּינִי אֲשֶׁר אַתְרָחַם:

*Y respondiendó Iesus dizele, Que quieres que
te haga? y el ciego le dize. Rabboni, que cobre la
vista.*

52 וַיִּשְׁמַע אִמֵּר לּוֹ לָךְ לָךְ
אֲמִנִיתָךְ הִנֵּה שִׁעְתָּךְ וּפִתְחָם דָּאָה
וַיִּלָּךְ אַחֲרֵי-יֵשׁוּעַ בְּדֶרֶךְ:

*Y Iesus dixo, Vé, tu fe te ha saluado. Y luego
cobró la vista, y seguia a Iesus en el camino.*

וּכְבִּנְאֻשָּׁר קִרְבּוֹ לִירֵשָׁלַיִם אֶל-
בֵּית פֶּאֲגֵה וּבֵית עֲנָיָה אֶל-הָהָר
הַיְיִתִּים וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תְלָמִידָיו:

*Y como fueron cerca de Hierusalem, (de
Bethphage,) y de Bethania, al monte de las Oli-
uas, embia dos de sus Discipulos:*

47. Καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ
ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κρᾶζειν καὶ
λέγειν, ὁ υἱὸς δαυὶδ ἰησοῦς, ἐλέησόν
με.

*Lequel ayant entendu que c'estoit Ie-
sus le Nazarien, se print à crier, & à di-
re, Iesus fils de David, aye pitié de moi.*

48. Καὶ ἐπιτίμων αὐτῷ πολλοὶ
ἵνα σιωπήσῃ· ὃ ἡ πολλῷ μᾶλλον ἐ-
κράζειν, υἱὸς δαυὶδ, ἐλέησόν με.

*Et plusieurs le tanfoient, afin qu'il
se teust: mais il crioit tant plus fort, Fils
de David, aye pitié de moi.*

49. Καὶ γὰρ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Φωγιθῆναι· καὶ Φωγοῦσι τὸν τυ-
φλόν, λέγοντες αὐτῷ, γάρρῃ ἐξέρ-
χαι· Φωγεῖ σε.

*Et Iesus s'estant arresté dit qu'on l'ap-
pelast: & ils appelerent l'aueugle, lui di-
ans, Pren courage, leue-toi il t'appelle.*

50. Ὁ δὲ δαυὶδ λέγων τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν ἰη-
σοῦν.

*Et iettant bas son manteau, il se
leua, & s'en vint vers Iesus.*

51. Καὶ δαυὶδ λέγων λίγη αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, τί θέλεις ποιῆσαι μοι; ὁ δὲ
τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ ραββουαί, ἵνα
ἀναβλέψω.

*Alors Iesus prenant la Parole, lui dit,
Que veux-tu que ie te face? Et l'aueu-
gle lui dit, Maistre, que ie recouure la
veue.*

52. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε.
ἡ πίστις σου σέσωκε σε. καὶ διῆλθε
ἀνεβλέψας. καὶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ἰησοῦς
ἐν τῇ ὁδῷ.

*Et Iesus lui dit, Va-t'en, ta foi t'a
sauue. Et incontinent il recouura la
veue, & suuoit Iesus par le chemin.*

ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερου-
σαλήμ, εἰς βηθσαφαγή καὶ
βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς ἐλαί-
ων, δὲ στείλλει δύο τοὺς μαθητὰν αὐ-
τοῦ.

*Et comme ils approchoyent de Ieru-
salem, estans pres de Bethphagé, & Be-
thanie, vers le mont des Oliuiers, il en-
uoya deux de ses disciples,*

CAP. X.

47. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est: cepit clamare, & dicere, Iesu fili David, miserere mei.

And when he heard that it was Iesus of Nazareth/ he began to crie and to say / Iesus the sonne of David / haue mercie on me.

48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miserere mei.

And manie rebated him / because hee shoulde holde his peace: but hee cryed much more / O Sonne of David / haue me mercie on me.

49. Et stans Iesus praecepit illum vocari. Et vocant eum dicentes ei, Animæquior esto, surge, vocat te.

Then Iesus stood still / and commanded him to be called: and they called the blinde / saying vnto him / Be of good comfort: arise / he calleth thee.

50. Qui projecto vestimento suo exiliens, venit ad eum.

So he threwe away his cloke / and rose / and came to Iesus.

51. Et respondens Iesus dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni, ut videam.

And Iesus answered / and said vnto him / What wilt thou that I doe vnto thee? And the blinde said vnto him / Lorde / that I may receiue sight.

52. Iesus autem ait illi, Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

Then Iesus said vnto him / Go thy way: thy faith hath saued thee. And by and by / he receiued his sight / and folloved Iesus in the way.

CAP. XI.

ET cum appropinquaret Ierosolymæ & Bethanie ad montem olivarum, mittit duos ex discipulis suis.

And when they came nere to Ierusalem / to Bethphage & Bethania vnto the mount of Oliues / he sent forth two of his disciples.

Das X. Capitel.

47. Vnd da er höret / daß es Iesus von Nazareth war / sieng er an zu schreyen / vnd sagen: Iesu du Sohn David / erbarm dich mein.

De der hand hørde / at det vaar Ihesus aff Nazareth / da begynnte hand at robe / oc siige / Ihesu du Davidz Son forbarne dig offuer mig.

48. Vnd vil bedroheten in / er solte stille schweigen. Er aber schrey vil mehr: Du Sohn David / erbarm dich mein.

De mange truede hannem / at hand skulde tie stille. Men hand robe meget mere / Du Davidz Son / Forbarne dig offuer mig.

49. Vnd Iesus stund stille / vnd ließ ihm ruffen. Vnd sie riefen dem Blinden / vnd sprachen zu ihm: Sey getrost / stehe auff / er ruffet dir.

De Ihesus stod stille / oc loed kalde hannem. De de falleden den Blinde / och sagde til hannem / Der fri modig / stat op / hand kalder at dig.

50. Vnd er warff sein Kleid von sich / stund auff / vnd kam zu Iesu.

De hand kaste sine kleder fra sig / stod op / oc kom til Ihesum.

51. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Was wilt du daß ich dir thun soll? Der Blinde sprach zu ihm: Rabboni / daß ich sehend werde.

De Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Huad wilt du / at ieg skal gøre dig? Den Blinde sagde til hannem / Rabboni / at ieg kand see.

52. Iesus aber sprach zu ihm: Gehe hin / dein Glaube hat dir geholfen. Vnd als bald ward er sehend / vnd folgete ihm nach / auff dem wege.

De Ihesus sagde til hannem / Gack bort / Din tro haffuer hulpet dig / De strax bleff hand seendis / oc fulde hannem effter / paa veyen.

Das XI. Capitel.

Vnd da sie nahe zu Jerusalem kamen / gen Bethphage vnd Bethanien an den Delberg / sandte er seiner Jünger zween.

De der de komme nær til Jerusalem / til Bethphage oc Bethanien hoff Olie birget / Da sende hand tho aff sine Disciple.

Kapitola X.

47. Kterpřto řekv slyšsal že Geřijšs Nazaretstř gde / po: tal volati / a řiřen: Geřijšs synu Davidřw / smilug se nademnu.

A gdy vslyšsal iż tho był on Iesus Nazarenst / poczał wołać mo: wiac / Jezusie Synu Dawidow smiluy się nademną.

48. V přimlauwali genu mnozř / aby mlčal. Ale on mnohem wijce wolal: Synu Dawidřw smilug se nade: mnau.

A fałklnař wiele ich aby ml: czal / ale on tym wijcey wolal / Synu Dawidow smiluy się nade: mnia.

49. Tedyň zastawiw se Ge: řijšs / řekal ho za wolati. V po: wolali slepřho / řkauce: Dobře myšli bud / wstaň wola tede.

Tedy Iesus zastanowiłszy się / řekal go zawałaci / y zawałano śle: pego mowiac mu / Bądź dobrego serca a wstań / wola cie.

50. Kterpřto powřhl raucha swř / a wřchopił se přissel k ně: mu.

A on porzuciłszy płasz / gdy wstał / przyšedł ku Jezusowi.

51. V odpowřdřm Ge: řijšs / řekl genu: Co chceš at vřis niřm? A slepř řekl genu: Wřs řře / at widiřm.

A odpowiedziałwszy Iesus / rzekł mu / Czego chcesz aby chci v: czyniř? A slepř powiedział iemu / Wřstrzu niechay wřzroř weźme.

52. A Ge: řijšs řekl genu: V degdi wijratwā třebe zdra: weho vřinila. A hněd on pro: řřel / a řřel za nim cestau.

Rzekł mu tedy Iesus / Idź / wiara twa wybawiła cie / a tħař natychmiast wřził wřzroř / y šedł za Jezusem w drogę.

Kapitola XI.

Když se přibliřžil k Geruza: lemu / a k Bethphagi k Be: thanř při Huoře Oliwřstř / poslal / dwa ř Bředlniřřw swřřh.

A gdy byli blisko Jeruzalem / Bethfage / y Bethanřey / przy gorze oliwney / poslal dwu z wcz: ntow swořh.

י א

2 ואמר להון ולו לקריתא
דל קובלו ובר שעתה ד
דעאלו אנתון לה משכחין
אנתון עילא דאסיר דאנש
מן בני אנשא לא רבבה
שרו אנתון הי :

*Edice loro, Andate nel borgo che vi è
d' incontro : e subito che voi vi sarete
entrati, troverete un pollastro legato, so-
pra il quale niuno huomo ha mai seduto:
scioglietelo, e menatelo.*

3 ואנש יאמר לבו
מנא עבדון אנתון הנה
אמריו לה דלמרו מתבעא
ומחרה משדר לה לבא :

*E se alcuno vi dirà, Perché fate voi
questo? dite ch'el Signor n'ha bisogno: e
subbito il mancherà quā.*

4 ואנש יאמר עילא
דאסיר על תרעגא לבר
בשוקא נכד שרין הוו :

*Hoc essi audierant, et trouerant il pol-
ledro legato fuore à la porta tra due vie, e
sciolgono.*

5 אנשין מן איליו דקומין
אמריו להון מנא עבדון
אנתון דשרין אנתון עילא :

*Et alcuni di quelli che stauano li, dis-
ser loro, Che fate voi che sciogliete il pol-
ledro?*

6 הבנו דין אמרו להון
איה דפקד אנתון ישוע
ושפקו אנתון :

*A i quali essi dissero secondo che Ie-
su haueua lor comandato : e così coloro
gli lassorono andare.*

7 ואנתיוהי לעילא לנת
ישוע וארמיו עלוהי מ
מיאנהון ורבב עלוהי
ישוע :

*Et essi menarano il pollastro à Iesu, e
messorui, sopra i lor vestimenti: et egli se-
de sopra esso.*

8 סגיאא דין משון הוו
במתניהון באורחא ו
ואחרגא פסקיו הוו סוכא
מן אילגא ומשון ב
באורחא :

*E molti distendeano i lor vestimen-
ti ne la via, et altri tagliauano de le fron-
di de gli arbori, e spandeanle similmen-
te ne la via.*

י א

2 ואמר להם לכו אל־הטידה
אשר לפניכם ופתחם בפֿאשר
תבואו בה תמצאו עיר אסור
אשר עליו איש לא ישב
התירוהו והביאו :

*Y dizeles, yd al lugar que està delante de vo-
sotros, y luego entrados en el, hallareys vn polli-
no atado, sobre el qual ningun hombre ha subi-
do: de saltado, y traeldo.*

3 ונאם איש יאמר לכם מה
תעשו ונאם אמרו כי ל־אדני
צרכו ומיד ישלחו פה :

*Y si alguien os dixere, Porque hazeys esto?
Dezid que el Sennor lo ha menester: y luego lo
embiara acá.*

4 וילכו ותמצאו את־העיר
אסור אל־השער לחוץ משוק
והתירוהו :

*Y fueron, y hallaron el pollino atrado à la pu-
erta, fuera, entre dos caminus, y defatenlo.*

5 וקצת האנשים אשר קמים
שם אמרו להם מה עשיתם
אנחם כי־התירו את־העיר :

*Y vnos de los que estauan alli, les dixeran,
Que hazeys, defatando el pollino?*

6 והמה אמרו להם בפֿאשר
צוה ישוע וישלחו :

*Ellos entonces les dixeran como Iesus auia
mandado: y dexaronlos.*

7 וילכו את־העיר אל־ישוע
וישלו עליו את־בגדיהם וישב
עליו :

*Y truxeron el pollino à Iesus, y echaron so-
bre el sus vestidos, y el se sentó sobre el.*

8 ורבים הציעו את־בגדיהם
בדרך ואחרים פרתו ענפיהם
מן־העצים וציעו בדרך :

*Y muchos tendian sus vestidos por el cami-
no, y otros cortauan hojas de los arboles, y tendi-
an por el camino.*

יא.

2. Καὶ λίγα ἑκαὶ τοῖς, ὑπάγαγε εἰς
τὴν κώμην τὴν κατὰ πύμας,
καὶ ὄψεαι εἰς πόρτῳ δεδεμένον, ἐφ'
ὃν οὐδὲς ἀνθρώπων κατέβηκε· λυ-
σωντες αὐτὸν ἀγάγετε.

*Et leur dit, Allez-vous-en en ceste
boutgade qui est vis à vis de vous: &
incontinent que vous y entrerez, vous
trouueriez vn asnon attaché sur lequel
iamais homme ne s' assit: destachez-le,
& l' amenez.*

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖ-
τε ταῦτα; εἰπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐ-
τῶν ἐργάται ἐχέει· καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν ἀ-
πεστελῆκε αὐτοὺς.

*Et si quelcun vous dit, Pourquoi fai-
tes-vous cela? dites que le Seigneur en
a à faire: & incontinent il l' enuoye-
ra ici.*

4. Ἀπῆλθοντες καὶ ὄραν τὸν πῶ-
λον δεδεμένον παρὰ τῆς θύρας ἐξω
τῆς ἀμφίδου, καὶ λύουσιν αὐ-
τόν.

*Ils se partirent donc, & trouuerent
l' asnon qui estoit attaché dehors au-
pres de la porte, entre deux chemins, &
le destacherent.*

5. Καὶ ἡ τῶν ἐκείνων ἐστῆς τῶν, ἔ-
λεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύετε τὸ
πῶλον.

*Et quelques vns de ceux qui esto-
yent la leur dirent, Que faites-vous de
destacher l' asnon?*

6. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐπέτα-
λας ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτοὺς.

*Mais il leur respondirent comme Ie-
sus leur auoit commandé: & ils les lais-
serent aller.*

7. Καὶ ἤγαγον τὸ πῶλον παρὰ τὸν
ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμά-
τια αὐτοῦ καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν.

*Ils amenerent donc l' asnon à Ie-
sus, & mirent leurs vestemens sur ice-
lui, & il s' assit dessus.*

8. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐσπρω-
σαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ σπινθιδας
ἐκ τῶν ἐκείνων δένδρων, καὶ ἐσπρω-
ντο εἰς τὴν ὁδόν.

*Et plusieurs estendoyent leurs veste-
mens par le chemin. les autres coupo-
yent des rameaux des arbres, & les es-
pandoyent par chemin.*

י א

9 והגוון דקדמונהי ויהגוון
דפתחה קצין הוון ואמרין
אושענא בריך הוון דאתא
בשמה דמרנא :

*E quelli che andauano innanzi, e quei
che seguivano, gridauano, dicendo, Ho-
fanna, benedetto sia colui che viene nel
nome del Signore.*

10 ובריךא הי מלכותא
דאתנא דאבון דידא
אושענא במרומא :

*Benedetto il regno che viene nel nome
del Signore del nostro padre David : Ho-
fanna ne luoghi altissimi.*

11 ועל ישוע לאורשלים
להיכלא וחווא כל מידם
פר הווא דין עדנא דרמשא
גבק לבית ענא עמ
הרעס :

*E così il Signore entrò in Ierusalem, e
nel Tempio : e pos ch'egli hebbe riguar-
dato ogni cosa à l'intorno, essendo già ven-
uta la sua sera, se n'uscì verso Bethania co i
dodici.*

12 וליומא אחרנא פד
גבק מן בית ענא בפון :

*Et il giorno seguente, essendo essi usciti
di Bethania, egli hebbe fame.*

13 וחווא פתחא חדא מן
רוחא דאית בה טרפא
ואתא לותה דאן ישפח
בה מידם ופד אתא ל
אשפח בה אלא אן טרפא
ובנא ציד לא חנא ד
דתאנא :

*Et hauendo veduto di lontano vn fi-
co che hauua de le foglie, andò per veder
se à forte hauerse trouato qualche cosa :
et arrivato che vi fu, non trouò niente al-
tro coe foglie : percioche non era il tempo
de fichi.*

14 ואמר לה מכיר
ולעלם אנש מנכי פארא
ל לאכיל ושמעו ת
תלמידוהי ואתו ל
לאורשלים :

*Allor Iesv così parlando, gli disse,
Non mangi piu persona alcun frutto d'ete-
rno : e i suoi discipoli l'udirono.*

י א

9 ויהוה לכים לפנים ואחור צעקו
לאמור הושע נא בריך הבא
בשם יהוה :

*Y los que yuan delante, y los que yuan de tras
dauan grita diziendo, hofanna, Bendito el que
viene en el nombre del fennor.*

10 ברוכה מלכות דידא אב
הבאה בשם יהוה הושע נא
במרומים :

*Bendito el Reyno que viene en el Nombre
del Sennor de nuestro padre David : Hofanna en
las alturas.*

11 ויבוא ישוע ירושלימה
ובהיכל ויביט כלם סביב ויהי
ערב ויצא אל בית ענא עם
שנים עשר :

*Y entró el Sennor en Ierusalem y en el Tem-
plo : y auiendo mirado alderredor todas las co-
sas, y siendo ya tarde, saliose à Bethania con los
Doze.*

12 וממחרת באשר יצאו מבית
ענא ורעב :

*Y el dia siguiente, como salieron de Betha-
nia, tuua hambre.*

13 וירא את תאנה מרחוק
ויהי בה עליה ויבוא אליה
למצא מה יהי בה ויבואו
אליה אין מאומה מצא כי
אם את עליה כילא היתה עת
התאנים :

*Y viendo de lexos vna higuera, que tenia ho-
jas, vino à ver si por ventura hallaria enella algo :
y como vino à ella, nada halló sino hojas : por-
que no era timpo dehigos.*

14 ויער ישוע ואמר לה מעתה
ועד עולם איש לא יאכל פרי
ממך ושמעו תלמידיו :

*Entonces Iesus respondiendò, dixo à la hi-
gueras Nunca mas nadie cóma de ti fruto para si-
empre. Y esto oyeron sus discipulos.*

י א

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀπο-
λουθῶντες ἔκραζον, λέγοντες ὡ-
σαννά. Διλογημὸν ὁ ἱερχόμενος
ἐν ὀνόματι κυρίου.

*Et ceux qui alloient deuant, & ceux
qui suiuoyent, crioient, disans, Ho-
fanna benit soit celui qui vient au nom
du Seigneur.*

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βα-
σιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τὰ πα-
τρὸς ἡμῶν δαυὶδ ὡσαννά ἐν τοῖς
ὕψιστοις.

*Benit soit le regne de David nostre
pere, lequel vient au Nom du Seigneur :
Hofanna es lieux tref-hauts.*

11. Καὶ εἰσῆλθὼν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ
ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλε-
ψάμενος πάντα, ὁψίας ἤδη αὐτοῦ
ἦν ὥρα, ἐξῆλθὼν εἰς βηθανίαν μετὰ
τῶν δώδεκα.

*Ainsi Iesus entra en Ierusalem, &
au temple : & quand il eut tout regar-
de, de toutes parts, & que desia il e-
stoit tard, il sortit pour aller en Betha-
nie avec les douze.*

12. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληγόντων
αὐτοῦ δὸς βηθανίας, ἐπεινασεν.

*E le lendemain quand ils furent par-
tis de Bethanie, il eut faim :*

13. Καὶ ἰδὼν συκῆν μακρότην, ἔ-
χουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰς αὐτὴν
σφίγγει αὐτὴν καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν,
εἶπεν ὅτι εἰ μὴ φύλλα· ἔσθ' ὡς
καρπὸς συκῆς.

*Et voyant de loin vn figuier qui auoit
des feuilles, il s'en alla pour voir s'il y
trouuerait quelque chose : & y estant
venu, il ne trouua rié sinon des feuilles :
car il n'estoit pas la saison des figes.*

14. Καὶ τότε κηρὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σὺ εἰς τὸ αἰῶ-
να μηδεὶς καρπὸν φέρει. καὶ ἤκουσαν
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Lors Iesus prenait la parole dit au
figuier, Que plus à iamais nul ne man-
ge fruit de toi. Et ses discipules l'enten-
dirent.*

9. Et qui præibant & qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosanna, Benedictus qui venit in nomine Domini.

And they that went before / and they that followed / cryed / saying / Hosanna: blessed be hee that cometh in the Name of the Lorde.

10. Benedictum quod venit regnum patris nostri David, Hosanna in excelsis.

Blessed be the kingdome that cometh in the Name of the Lorde of our father David: Hosanna / Thou which art in the highest heauens.

11. Et introiuit Ierosolymam in templum: & circumspexit omnibus, cum iam vespere esset hora: exiit in Bethaniam cum duodecim.

So Iesus entred into Ierusalem / and into the Temple: and when he had looked about on all things / and now it was euening / he went forth vnto Bethania with the twelue.

12. Et alia die cum exirent à Bethania, esuriit.

And on the morowe when they were come out from Bethania / he was hungry.

13. Cumque vidisset à longè ficum habentem folia, venit liquid fortè inueniret in ea, & cum venisset ad eam, nihil inuenit præter folia, non enim erat tempus ficorum.

And seeing a figge tree asfarre of / that had leaues / he wot to see if he might finde any thing thereon: but when he came vnto it / he found nothing but leaues: for the time of figges was not yet.

14. Et respondens dixit ei, Iam nō ampliùs in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

Then Iesus answered / and said to it / Neuer man eate fruite of thee hereafter while the worlde standeth / and his disciples heard it.

9. Vnd die vorne vorgiengen / vnd die hernach folgeten / schrien vnd sprachen: Hosanna / Gelobet sey der da kompt im Namen des HERRN.

De de som ginge saare / oc de som sulde effter / robe / oc sagde / Hosanna / Ioffuit vere den som kommer i HERRENS Ræffn.

10. Gelobet sey das Reich vnsers Vatters Davids / das da kompt inn dem Namen des HERRN / Hosanna in der höhe.

Ioffuit vere vor Vaders David: Rige / som kommer i HERRENS Ræffn / Hosanna i det Høye.

11. Vnd der HERR gieng ein zu Ierusalem / vnd inn den Tempel / vnd er besahe alles / vnd am Abend gieng er hinauß gen Bethanien mit den Zwölffen.

De hand gieck ind i Ierusalem / oc vdi Tempelen / oc hand besaa alting / Oc om afftenen gieck hand hen vdi til Bethanien med de Tølf.

12. Vnd des andern tags / da sie von Bethanien giengen hungerte ihn.

De den anden dag / der de ginge fra Bethanien / hungrede hannem.

13. Vnd er sahe einen Feigenbaum von ferne / der Bletter hatte / da tratt er hin zu / ob er etwas darauff fünde. Vnd da er hin zu kam / fand er nichts denn nur Bletter / denn es war noch nicht zeit / das Feigen sein solten.

De hand saa it Figentree langt borte / som hadde blad / Da traadde hand der til / om hand kunde finde noget der paa. De som hand kom der til / da fant hand der intet vden alene Blad / Thi det vaar icke end tid / at Feigen skulde vere.

14. Vnd Iesus antwortet vnd sprach zu ihm: Nun esse von dir niemand keine Frucht ewiglich. Vnd seine Jünger höreten das.

De Ihesus suarede / oc sagde til det / Nu skal icke nogen æde Fruct aff dig euindelige. De hans Disciple hørde det.

9. Ati kterijž napřed sli / y ti kterijž za nim sli / volali / řkauce: Spas nás požehnaný kterýž se běře ve gměnu Božim:

Et teč ktorzy šli wprzody po / zad / wolali mowiac / Hosanna / błogosławiony ktorzy idzie w imię pańskie.

10. Požehnaně kterě gest přišlo ve Gměnu PANE království Otce našeho Davida / Spas nás na výsocech.

Błogosławione Królestwo Ojca naszego Dawida / Hosanna / o ty ktorýś iest na wysokości.

11. Potom wšel do Geruzalema do Chramu / a spatřiv tu wšelko / řkŕž již byla večerní hodina / wšel do Bethaně s dwanacti.

A wšel do Jeruzalema do Božího / y gdy wšelko oglądał / już była wieczorna godzina / przyszedł do Bethanieny z dwanaście.

12. A druhého dne řkŕž wyschlázel z Bethaně / hladněl.

A nažítuťz wyschlázel z Bethanieny / hladněl.

13. A vžřev zdaleka řik an má lišit / řel z dalibz co nalezl na něm. A řkŕž přišel k němu / nic gest nenalezl kromě lišit: neb gest nebhl čas řikůw.

A gdy wyzwał z daleka figowe drzewo / nářtorem bylo liście / przyszedł patrząc z daleka / był co na nim nalezł / y gdy do nie go przyszedł nic nie nalezł / tedno liście / do nie był czas řikůw.

14. Tedy odpowědew Geřis / řekl gemu: Řiž wije na wěky niřadně s tebe negeř D wotce. Y řlŕřeli to ředniř cŕgeho.

Tedy Iesus řekl figowemu drzewu / Řiechžec niřt na wěky nie wřywa owocu z ciebie / co řlŕřeli ředniřowie iego.

י א

15 וַעֲלֵי יֵשׁוּעַ לְהִיכָלָא
הַלְהֵא וְשָׂרֵי דִינְפָק ל
לְאִילִין דִּנְבָנִין וּמִנְבָּנִין
בְּהִיכְלָא וְהִפֵּךְ בְּתוֹרָתָא
דְּמַצְרַפָּנָא וּפְוִרְסוּתָא
דִּהֲגִין דִּמְנָבָנִין וְנָבָנִין :

Poi sene vengono in Ierusalem, & entrato IESV nel Tempio, cominciò a scacciare fuori quei che vendevano & compravano nel tempio, e mandò sottosopra i banchi de cambiatori, & le sedie de coloro che vendevano le colombe.

16 וְלֹא שִׁבְק הוּא דְּאִנְשׁ
יַעֲבֹר מֵאַנְא בְּגִין הִיכְלָא :

Enon lassava che alcuno portasse de vasi per il Tempio.

17 וּמִלֵּךְ הוּא נֹאמֵר לְהוֹן
לֹא פְתִיב דְּבִיתִי בִּירָא
צְלוּתָא יִתְקַרָּא לְכָל־
עַמְמָא אֲנִתִין דִּין ע
עֲבָדְתִּינִי מִצְרַתָּא
הִלְסְתִּינִי :

Et insegnava, dicendo loro, Non è egli scritto, La mia casa si chiamerà casa d'orazione a tutte le genti? & voi l'havete fatta una spelunca di ladroni.

18 וְשָׂמְעוּ רַבִּי פְּהֵגָא
וּסְבָרָא וּבְעִין הוּוּ דְּאִיכְנָא
יִבְדּוּנְהִי דְּחִלִין הוּוּ גִיר
מִנָּה מְטוּל דְּכָלָה עֲמָא
תְּמִיִּהוּ הוּוּ בְּיִלְפִינָה :

Et Sacerdotes principales, & gli Scribi, & dirono la cosa, & cercavano come lo potessero far morire: percioche lo temevano, conciosia che tutta la turba si stupiva de la sua dottrina.

19 וּפֶד הוּא רַבִּי מִשְׁנָה
נִבְקִי לְבֵר מִן מְדִינָתָא :

E Venuta la sera, IESV sen'vsi fuor de la città.

20 וּבִצְפָרָא פֶד עֲבָרִין
הוּוּ תְּתַמָּהּ פֶד וּבִישְׁנָה
מִן עֲקָרָה :

Poi la mattina passando, & videro che il fico s'era seccato da le radici.

21 וְאַתְּ דְּכֵר שְׂמַעִין וְנֹאמֵר
לֵה רַבִּי הֵא תְּתַמָּהּ הִי דְּלִטָּת
רַבִּינָא :

Onde Pietro ricordandosi, gli dice, Maestro, ecco, il fico che tu maledicesti, s'è seccato.

22 וַעֲנֵנָא יֵשׁוּעַ וְנֹאמֵר
לְהוֹן תְּהִינָא בְּכִין ה
הִימְנִיתָא דְּאִלְהָא :

Et IESV disse loro, Habbiate la fede di Dio.

י א

15 וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַיִם וַיֵּכְנוּ אֶת־
יֵשׁוּעַ בְּהִיכָל הַחֵל לְהַשְׁלִיךְ אֶת־
הַמִּזְבָּחִים וְהַקִּזְנִים בְּהִיכָל וְאֶת־
שִׁלְחָנֵי הַמַּלְוִיִּם וְהַלְוִיִּם וְאֶת־
מוֹשְׁבוֹת מִזְבְּחֵי יוֹנִים הִפֵּךְ :

Vienen pues à Ierusalem: y entrando Iesus en el Templo, comenzó à echar fuera à los que vendian y compravan en el Templo, y trastornó las mesas de los monederos, y las sillas de los que vendian palomas.

16 וְלֹא הִנִּיחַ אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲבֹר
כָּלִי בַתּוֹךְ הַהִיכָל :

Y no consentia que alguién lleuasse vaso por el Templo.

17 וַיִּלְמַד וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא נִכְתָּב
כִּי־בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל־
הָעַמִּים וְאַתֶּם עֹשִׂיתֶם מִצְרַת
פְּרִיצִים :

Y ensennauales diciendo, No está escripto que mi Casa casa de oracion será llamada de todas las Gentes? y vosotros la aueys hecho cueua de ladrones.

18 וַיִּשְׁמְעוּ הַסּוֹפְרִים וְהַכֹּהֲנִים
וַיִּבְקְשׁוּ אֵיכָכָה יִאֲבֹדוּתָּהּ וַיִּירָאוּ
אֹתָהּ כִּי כָל־הָעָם תְּמַהוּ עַל־
הַלְמָדוֹ :

Y oyeron lo los Escribas y los Principes de los Sacerdotes y procuravan como lo matarian: porque le tenian miedo porque toda la compaña estava fuera de si de su doctrina.

19 וּבֹאֲשֶׁר הָיָה עָרֵב יָצָא אֵל
מַחוּץ לְעִיר :

Mas como fue tarde, Iesus salió de la Ciudad

20 וּבִבְקֹר עָבְרוּ וְרֵאּוּ אֶת־
תְּמִנָּה יִבֶּשֶׁה מִשְׁרָשׁ :

Y passando por la manana, vieron que la higuera se auia secado desde las rayzes.

21 וַיִּזְכֹּר כִּיפָּה וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
רֵאָה הַתְּמִנָּה אֲשֶׁר אָרָתָהּ יִבֶּשֶׁה :

Entonces Pedro acordandose, le dize, Maestro, la heaqui, higuera que mal dixiste, se ha secado.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
תְּהִי לָכֶם אִמּוֹנָתָא אֱלֹהִים :

I respondiendole IESVS, dizeles, Tened fe de Dios.

י א

15. Καὶ ἔρχομαι εἰς ἱερουσαλὴμ. καὶ
οἰσθῶν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο
ἐκβάλλειν τοὺς πωλιώτας καὶ
ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τρα-
πέζας τῶν καλλυβιστῶν, καὶ τὰς κα-
θέδρας τῶν πωλιώτων τὰς πε-
τεροῦς κατίσραψεν.

Ils vindrent donc en Ierusalem, & quand Iesus fut entré au temple, il le print à jeter hors ceux qui vendoyent & archetoyent au temple, & renuersa les tables des changeurs, & les selles de ceux qui vendoyent les pigeons.

16 Καὶ οὐκ ἔφηθεν ἰνα τις διενέγκῃ
κεῖν ἐν τῷ ἱεροῦ.

Et ne permettoit point que pesonne portait aucun vaisseau par le temple.

17 Καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς,
οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ εἶδος μου, οἶκος
προσκυχῆς καληγησεται πᾶσι τοῖς
ἔθνεσι; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν
σπήλαιον ληστῶν.

Et enseignoit en leur disant, N'est-il pas escrit, Ma maison sera appelée Maison d'oraison par toutes nations? mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ δόξαντες, καὶ ἐζητοῦντες πῶς
αὐτὸν δύναντο λείψουσιν· ἐφ' ὧς οὐκ ἔ-
δυναντο, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξέταλ-
σεν ὅτι τῇ διδασκῇ αὐτοῦ.

Ce qui ayans entendu les Scribes & les principaux Sacrificateurs, ils cherchoient comment ils le feroient perir: car ils le craignoient, à cause que tout le commun peuples s'estionnoit de sa doctrine.

19. Καὶ ὅτε ὅψις ἐγένετο, ἐξῆλθε
ἐξωτὸς πόλεως.

Et le soir venu Iesus sortit de la ville,

20. Καὶ πρωῒ πάλαι περὶ δρόμους,
εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμένην ἐν
ρίζῃ.

Et le matin comme ils passoyent aupres du figuier, ils le virent seché des racines,

21. Καὶ ἀναμνηθεὶς ὁ πῆτρος,
λέγει αὐτῷ· ῥα βεῖ, ἰδοὺ ἡ συκὴ ἡ
κατηράσσω, ἐξηράσθη.

A lors Pierre s'estant resouvenu, lui dit, Maistre, voici le figuier que tu as maudit est seché.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέ-
γει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ.

Et Iesus respondant leur dit, Ayez la foy de Dieu.

2.

23 אָמַר אֱלֹהִים אֹמַר לָכֶם כִּי
כָל אֲשֶׁר יֹאמַר לְהָר הִזֵּה הַנָּשָׂא
וְהַשְׁלֵךְ אֵלֶּה הָהֵם וְלֹא יִמָּאן
בְּלִבּוֹ כִּי אֵם יֹאמֶן כִּי כָל־
אֲשֶׁר יִדְבַּר יִהְיֶה יִהְיֶה לּוֹ כָּל־
אֲשֶׁר יֹאמַר :

Porque dicierto os digo, que qualquiera que dixerè a este monte, *Quitate*, y echate en la mar: y no dubdare en su coraçon, mas creyere que será hecho loque dize, loque dixerè le será hecho.

24 עַל־כֵּן אָמַר אֱלֹהִים לָכֶם כָּל־
אֲשֶׁר בַּתְּכֶלֶת חֲשֵׁאלוֹ הָאֲמִינוּ
כִּי־הִקְחוּ יְיָ לָכֶם :

Portanto os digo, que todo loque orando
pidierdes, creed que lo recibireys, y os vendrà.

25 וְנָתַן ה' קוֹמָה לְהַחֲפֹל לִי
 וְשָׂא אֶת אֶתְמוֹלָתִי לְפָנֶיךָ יְיָ
 כָּל־אֵשׁ לְמַעַן גָּם אֲבִיכֶם
 אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יֵשֶׁנָּה לָכֶם אֵת־
 פִּשְׁעֵיכֶם *

Y quando estuviereis orando, perdonad, si
teneyis algo contra alguno: para que vuestro Pa-
dre que esta en los cielos, os perdone à vosotros
vuestras ofensas.

20 וְהָיָה אִתְּכֶם לֹא תִשָּׂא נֶפֶשׁ לֹא
אֲבִיבִים הַצִּשְׂמִיּוֹת יִשָּׂא
עֲלֵיתֶם :

Porque si vosotros no perdonades, tampoco vuestro Padre que está en los cielos, os perdonará vuestras ofensas.

27 וַיִּבְנֵה עוֹד יְרוּשָׁלַיִם
וַיְבַהֲתֵהּ לְכֹחַ בְּהִיבָל בָּנָהּ אֶלֶּיָּהּ
הַכְהֲנָנִים וְהַסּוֹפְרִים וְהַזִּקְנִים :

Y boluieron à Hierusalem: y andando el por el Templo, vienen à el los Principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y los Ancianos:

28 וַיֹּאמֶר לִי בְמֶה תִּשְׁלֹטוּן
עֲשִׂיתִי וְזֹאת וְכִי
הַשְׁלֹטוֹן הַזֶּה כִּי
תַעֲשֶׂה זֹאת :

Y dizenle, Conque facultad hazes estas cosas, y quien te ha dado esta facultad, para hazer estas cosas?

23. Ἀλλὰ γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς
 αὐτῷ πτωχῷ ὅρει τέτω, ἄρρητι, καὶ
 βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ
 ἀπεκριθῇ ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἀλ-
 λά πιστεύσῃ ὅτι αὐτὸς λέγει, γίενται, ἔ-
 σται αὐτῷ ὁ εἰς αὐτὸν ὁπίσῃ.

En verité ie vous di, que quiconque dira à ceste montagne, Enleue-toi, & te iette en la mer: & ne fera point de difficulté en son cœur, mais croira que ce qu'il dit, se fera tout: tout ce qu'il aura dit, lui sera fait.

24. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάν-
τες ὅσοι ἂν προσερχόμενοι αἰτήσῃτε,
πρὸς ὅτις ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται
ὑμῖν.

Pourtant vous di-je, tout ce que vous demanderez en priant, croyez que vous le recevrez, & il vous sera fait.

25. Καὶ ὅταν εἰρήνη προσέλθο-
 ῃ, αἰφίση ἃ ἔχετε κατὰ τοὺς,
 ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐ-
 ρανοῖς, αἰφῇ ὑμῖν τὰ ἀδελφώμα-
 τα ὑμῶν.

Mais quand vous-vous presenterez pour faire oraison, pardônez si vous auez quelque chose contre quelcun, afin qu'aussi vostre Pere qui est és cieux vous pardone vos fautes.

26. Εἰς ὑμᾶς ἄφ' ἑστέ, ὁ θεὸς ὁ
πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀ-
φ' ἑστέ πατὴρ ὁ πᾶσι τοῖς υἱοῖς.

Car si vous ne pardonnez, vostre
Pere qui est es cieux ne vous pardon-
nera point vos fautes.

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱερο-
σόλυμα. καὶ ὡς τῷ ἱερῷ ὠριπατῆ-
ρι αὐτῆς, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν εἰς
δεξιτεῖς καὶ εἰς ἡγεματῆς καὶ εἰς
πρεσβύτεροι.

Puis derechef ils vindrent en Ierusalem : & comme il cheminait au tēple, les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens vindrent vers lui :

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι ποία
ἐξουσία ταῦτα ποιῇς; ἢ τίς σοι πλὴν
ἐξουσία ταύτην ἐδωκεν, ἵνα ταύ-
τα ποιῇς.

Et lui dirent, De quelle autorité fais-tu ces choses, & qui est celui qui t'a donné cette autorité que tu faces ces choses ?

23. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non habetaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

For verely I say vnto you / that whoe soeuer / shall say vnto this mountaine / Take thy selfe awaye / and cast thy selfe into the sea / and I shall not wauer in his heart / but shall beleue that those things which he sayeth / I shall come to passe / what soeuer he sayeth / I halbe done to him.

24. Propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

Therefore I say vnto you / what soeuer ye desire when ye pray / beleene that ye shall haue it / and it shall be done vnto you.

25. Et cum stabitis ad orandum, dimittite siquid habetis adversus aliquem: ut & pater vester qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra.

But when ye shall stande / and pray / forgive / if ye haue any thing against any man / that your Father also which is in heauen / may forgive you your trespasses.

26. Quod si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in caelis est, dimittet vobis peccata vestra.

For if you will not forgive / your Father which is in heauen / will not pardon you your trespasses.

27. Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes & Scribae & seniores.

Then they came againe to Ierusalem: and as hee walked in the Temple / there came to him the hie Priests / & the Scribes / and the Elders.

28. Et dicunt ei, In qua potestate haec facis? & quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias?

And sayd vnto him / By what authoritie doest thou these things? and who gave thee this authoritie / that thou shouldst do these things?

23. Warlich / ich sage euch / Wer zu diesem Berg spreche / hebe dich vnd wirff dich ins Meer / vnd zweiffelte nicht in seinem Herzen / sondern glaubte / das es geschehen würde / was er saget / So wirdts ihm geschehen / was er saget.

Sandelige / Jeg siger eder / Huo som sagde til dette Berge / Løft dig oc kast dig i Haffuit / oc hand tuile de icke i sit Hjerde / Men trode / at det skulde ske / som hand sagde / Da skal det ske hannem som hand sagde.

24. Darumb sage ich euch: Alles was ihr bittet in eurem Gebet / glaubet nur / das irs empfangen werdet / so wirdts euch werden.

Der faare siger ieg eder / Alst huad i bedet eders Bøn / troer ekon / at i skulle faa det / oc det skal vederfaris eder.

25. Vnd wenn ihr stehet vnd betet / so vergebet / wo ihr etwas wider jemand habt / Auf das auch euer Vater im Himmel / euch vergebe eure fehle.

De naar i staa oc bede / da forlader / der som i haffue noget mod nogen / Paa det at eders Fader i Him-melen / skal oc forlade eder eders Brøst.

26. (Wo ihr aber nicht vergeben werdet / So wirdt euch euer Him-lischer Vater auch nicht vergeben eure fehle.)

(Men forlade de icke / da skal oc eder Himmelske Fader icke forlade eder eders Brøde.)

27. Vnd sie kamen abermal gen Jerusalem / vnd da er inn den Tempel gieng / kamen zu ihm die Hohenpriester vnd Schriftgelehrten vnd die Eltesten.

De de komme atter til Jerusalem / De der hand giet i Templen / da komme de hypperste Prestter oc Scrifftlloge / oc die Eldste til hannem.

28. Vnd sprachen zu ihm: Auf waser Macht thust du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben / das du solches thust?

De sagde til hannem / Alst huad maect gør du det / De huo haffuer giffuit dig den maect / at du gør saa dant?

23. Gistě pravijm wám: Je kdožby řekl: Wás řekl: Hoře této / Zdvihni se a pust se do Moře / a nebude pochybovati w srdci swém / ale bude věřiti / že co řekl / již aby se stalo / staně se genu.

Bo zápráwde wám powědam / Jž kterýkolwief řecze řeky gorze / Podmie s se a wrzuc se w morze / a nie bedzie sie wahat w sercu swym / lecz wierzycie ze sie stánie co mowi / tedyc sie stánie co řecze.

24. Protož pravijm wám: Wšecky věcy / za kterěžkoli modlijce se prosíte / věřte že vezmete / a stanauť se wám.

A przetož wám powiedam / Ocz kolwief modlac sie proście / wierzcie že weźmiecie a stánie sie wám.

25. A když stanete k modlení / odpauštějte prwě ač co máte proti komu / aby w Otce wás Nebestý odpustil wám hřijichy wáše.

Gdy tež stániecie modlac sie / odpuštěcie iestli co přeciw komu máte / aby on otec wás který jest w niebie odpustil wám přestěpstwá wáše.

26. Pakli wy neodpustíte / ani Otce wás kterýž w Nebesých jest / odpustí wám hřijichuow wáshych.

Bo iestli wy nie odpuštěcie / tedyc ani otec on který w niebie jest / odpustí wám přestěpstwá wáše.

27. Přišli opět do Jeruzaléma: A když chodil w Chrámě / přistaupili k němu naučnyssij kněžij / a zákonijcy / a staršij.

Přišli záste potym do Jeruzalém / a gdy sie on předchádzal po Boščie / zšli sie do niego kněží / a zákonijci / a starší.

28. Řekli genu: Kterau moč to činíš? a kdo gest to / bē dal tu moč aby tyto věcy činil?

A mowili do niego / Ktoraz to moča czynisz? a kto dal zwierzchność te abyś to činil?

יב

2 וְשִׁדְרָה לֹחֶת פְּלִיחָה עֲבִידָה
בְּזִבְנָה דִּמְוִן פִּאֲרָה דְּפִרְמָה
יִסֵּב:

*Quando poi fu il tempo, mandò vn
seruitore à lauatori, per ricouer da essi
del frutto de la vigna.*

3 הֵנּוּ דִּין מִחֲאִוְיָהּ
וְשִׁדְרוּהָ פֶדְסָבִיק:

*Ma essi lo presero, e batterono, & ri-
mandoronnolo voto.*

4 וְשִׁדְרָה תוֹב לֹחֶתָהּ
עֲבִידָה אַחֲרָנָה וְאֶף לָהּ
רַגְמוּיָהּ וְצִלְבּוֹתָהּ וְשִׁדְרוּהָ
בְּצִעְרָה:

*Di nuovo poi mandò loro vn altro
seruitore: & essi tirandogli de sassi, gli
ruppero la testa, e rimandoronnolo vitupe-
rato.*

5 וְשִׁדְרָה תוֹב אַחֲרָנָה וְאֶף
לָהּ קִטְלִיָּהּ וְלִסְגִּיָּהּ
עֲבִידָה אַחֲרָנָה שִׁדְרָה וּמִצְהָהּ
מִחוּ מִצְהָהּ דִּין קִטְלוֹ:

*Appresso ne mandò vn altro, il quale
essi occisero: e poi molti altri, de quali al-
cuni ne batterono, e alcuni n' ammazzo-
rono.*

6 לְחִרְתָּא דִּין חַד בְּרָנָה
חֲבִיבָה אִירָה הוּא לָהּ
וְשִׁדְרָה לֹחֶתָהּ אַחֲרִירָה
אָמַר גֵּיר בְּבִרְתָּהּ מִן
בְּרִי:

*La onde hauendo egli ancor vn figli-
uolo, suo diletto, mandò loro ancor quello
per l'ultimo, dicendo, Essi haueranno in
riuerentia il mio figliuolo.*

7 הֵנּוּ דִּין פְּלִיחָה אָמַר
בְּנִבְשָׁהּ הָרָה יִרְתָּהּ
בְּקִטְלִיָּהּ וְתִהְיֶה דִּילָהּ
יִרְתִּיהָ:

*Ma quei lauoratori dissero tra lor
medesimi, Questo qui è l'herede: Venite,
amazziamolo, e l'heredità sarà no-
stra.*

8 וּבִסְבֹּרָה קִטְלִיָּהּ וְאֶפְקִיָּהּ
לְבִר מִן פִּרְמָה:

*E così presolo, l'amazzarono, e gi-
toronlo fuor de la vigna.*

יב

2 וְשִׁלַּח אֶל־הַכּוֹרְמִים בְּעֵתוֹ
אֶת־עֲבָדָיו לְקַחַת מִן הַכּוֹרְמִים
מִפְרֵי הַכֶּרֶם:

*Y embio vn sieruo à los labradores àl tiempo,
par à que tomasse de los labradores del fruto de
la vinna.*

3 וְהָמָּה לָקְחוּ אֹתוֹ וְהַפְּשִׁיטוּ
וְהִכּוּ וְשִׁלְחוּהוּ רִיקָם:

*Màs ellos tomandolo hirieronlo, y embia-
ronlo vazio.*

4 וְיֹסֵס וְשִׁלַּח אֶל־הֵם אֶת־
עֶבֶד אֲחֵר וְגַם אֹתוֹ סָקְלוּהוּ
וְהִכּוּ אֶת רֹאשׁוֹ וְשִׁלְחוּהוּ
בְּבוֹרָה:

*Y boluió à embiarles otro sieruo: mas ellos
apedreandolo hirieronlo en la cabeça, y bolue-
ronlo à embiar affrentado.*

5 וְיֹסֵס לְשַׁלֹּחַ אֲחֵר וְגַם אֹתוֹ
הִרְגוּ וְאֲחֵרִים רַבִּים וּמִקְצֵתָם
הִכּוּ וּמִקְצֵתָם הִרְגוּ:

*Y boluió à embiar otro, y à aquel mataron,
y à otros muchos, hiriendo à vnos, y matando à
otros.*

6 וְעוֹדֶנָּה אֶחָד לוֹ בֶן־יְדִידָה
וְשִׁלַּח גַּם אֹתוֹ אֶל־הֵם בְּאַחֲרוֹן
לְאָמַר כִּי־יִכְנָעוּ מִלְּפָנָי בְּגִי:

*Teniendo pues aun vn hijo suyo amado,
embio lo tambien à ellos el postrero, diziendo,
Porque tendrán en reuerencia à mi hijo.*

7 וְהַכּוֹרְמִים הָאֵלֶּה אָמַר
בְּקִרְבָּם כִּי זֶה הוּא הִירֵשׁ לְכֹ
וְהִרְגִּיתָם וְלָגַעַתְּ הִירֵשָׁה:

*Màs, los labradores (viendolo venir à si,)
dixeron entre si, Este es el heredero, venid, ma-
temoslo, y la heredad será nuestra.*

8 וְלָקְחוּ אֹתוֹ וַיְמֹתֵתוּ וְשִׁלְכֻהוּ
אֶל־מַחוּץ לְכֶרֶם:

*Y prendiendolo-mataronlo, y echaron fue-
ra de la vinna.*

ιβ.

2. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεω-
ργοὺς τῷ καιρῷ δούλον, ἵνα τῷ
τῷ γεωργῶν λάβῃ δὸτὸν καρπὸν
ἀμπελῶν.

*Or en la saison il enuoya vn seruiteur
vers les vigneronns, afin de recevoir
d'eux du fruit de la vigne.*

3. Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν,
καὶ ἀπέστειλαν κεῖνον.

*Mais iceux le prenans, le batirent &
le renuoyerent vuide.*

4. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐ-
τοὺς ἄλλον δούλον καὶ κείον λιθοβο-
λήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀ-
πέστειλαν ἡμιμαρμύρον.

*Derechef il leur enuoya vn autre ser-
uiteur, & lui iettans des pierres ils lui
froillèrent toute la teste, & le renuoye-
rent l'ayant honteusement traite.*

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστει-
λε καὶ κείον ἀπέκτειναν. καὶ πολ-
λοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν θείροντες, τοὺς
δὲ δόστοκτείνοντες.

*Et derechef il en enuoya encore vn
autre, lequel ils tuerent: & plusieurs
autres, desquels ils batirent les vns, &
tuerent les autres.*

6. Ἐπ' οὗτω ἵνα ὃν ἔχω ἀγαπη-
τὸν αὐτῷ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς
αὐτοὺς ἔχατον, λέγων ὅτι ἐντρα-
πήσει πρὸς τὸν υἱόν μου.

*Or ayant encore vn fils bien-ai-
mé, il leur enuoya aussi pour le dernier,
disant, Ils reuereront mon fils.*

7. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς
ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονό-
μος, ὁ δὲ ἀπέκτεινεν αὐτὸν,
καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

*Mais ces vigneronns la dirent entr'
eux, C'est ici l'heritier, venez, tuons-
le, & l'heritage sera nostre.*

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτι-
ναν, καὶ ἐξέβαλον ἐξωτὸν ἀμπελῶ-
ν.

*Parquoi le prenans, ils le tuerent, &
le ietterent hors de la vigne.*

2. Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

And at a time / hee sent to the husb-
bandmen a servant / that hee might re-
ceyve of the husb-
bandmen of the fruite of
the vineyarde.

3. Qui apprehensum eum ceciderunt: & dimiserunt vacuum.

But they tooke him / and beat him /
and sent him away emptye.

4. Et iterum misit ad illos alium servum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

And againe / he sent vnto them an
other servant / and at him they cast sto-
nes / and brake his head / and sent him
away shamefully handled.

5. Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cædentes, alios verò occidentes.

And againe he sent another / and him
they slew / and many other / beating so-
me / and killing some.

6. Adhuc ergo unum habens filium charissimum: & illum misit ad eos novissimum, dicens, Quia revere-
buntur filium meum.

Yet had he one sonne / his deare be-
loued: him also he sent the last vnto the
saying / They will reuerence my sonne.

7. Colonia autem dixerunt ad invicem, Hic est hæres: venite, occidamus eum: & nostra erit hæreditas.

But the husb-
bandmen sayd among
themselves / This is the heire: come let
vs kill him / and the inheritance shal be
ours.

8. Et apprehendentes eum, occiderunt: & eiecerunt extra vineam.

So they tooke him / and killed him /
and cast him out of the vineyarde.

2. Vnd sandte einen Knecht / da die zeit kam / zu den Weingärtner / daß er von den Weingärtner neme von der Frucht des Weinberges.

De hand sende en Suend til Bingaardsmende-
ne der tiden kom / at hand skulde tage aff Bingaar-
dens Fruct aff Bingaardsmendene.

3. Sie namen ihn aber vnd stäubten ihn / vnd ließen ihn leer von sich.

De de toge hannem oc hugstrøge hannem / oc lode
hannem tomhendet fra sig.

4. Abermal sandte er zu ihnen ei-
nen andern Knecht / demselbigen zer-
worffen sie den Kopff mit steinen / vnd
ließen ihn geschmähhet von sich.

Hand sende atter en anden Suend til dem / Den
samme skeffrede de hoffuedit paa met sten / oc lode han-
nem fra sig met forhaanelse.

5. Abermal sandte er einen andern /
denselbigen tödten sie / vnd vil andere /
Etliche stäubten sie / etliche tödten sie.

Hand sende atter en anden / Den sloge de ihuel / oc
mange andre / Somme hudstrøge de / Somme sloge
de ihuel.

6. Da hatte er noch einen einigen
Sohn / der war ihm lieb / den sandte
er zum Letzten auch zu ihnen / vnd
sprach: Sie werden sich für meinem
Sohn scheuen.

Da haffde hand en eneste Søn / som hand haffde
fier / den sende hand oc paa det siste til dem / oc sagde /
De bluis for min Søn.

7. Aber dieselben Weingärtner
sprachen vntereinander: Dis ist der
Erbe / kompt laßt vns ihn tödten / so
wirdt das Erbe vnser sein.

Men de samme Bingaardsmend sagde til huer
andre / Deuncer Arffuingen / Kommer / lader oss sla
hannem ihuel / saa bliffuer Arffuen vor.

8. Vnd sie namen ihn vnd tödten ihn /
vnd wurffen in her auß für den Wein-
berg.

De de toge hannem / oc sloge hannem ihuel / oc
faste hannem vden faar Bingen.

2. A w čas vžitku / poslal k
Binařuom Služebniřka / aby
od Binařuow wzał Dwoř-
ce; Winicě.

Tedy poslal sluge do oraczow
gdy był czas aby wzał od oracz-
ow owoce z winnice.

3. Kterijřto popadřři gen /
žmřřtali ho / a puřřili prázdně
ho.

Ale go oni poimawřři / vbili / y
odeřřlali prožnym.

4. Opět poslal knim gině
ho Služebniřka / y toho tēž ra-
nili w hlavu / a vřřaněli.

Pothym do nich y drugiego
sluge poslal / ale go oni vřřamie-
nowawřři rānili w glowe / a odes-
řřlali go z zelžywořřcia.

5. A opět poslal gině ho / a
oni y toho žabili. A mnoho
giných / z nichž některě žmřřta-
li / a gině žmordowali.

A žāřie poslal drugiego / ale
onego žabili / y wiele iných / iedny
bitac / drugie žāřie morduiac.

6. Běřřě pak mage gedině
ho Syna nanymlęřřyho / y
toho poslal k nym nanyposled-
něřřyho / řřka: Snadť se vřřiřř-
dij Syna męřřho.

A tak gdy řřeřře mial iednego
synā řřwego nanymlęřřego / pořřal go
rež do nich nā ořřtateřř / mowiac /
Wždyć řřie beda bac synā mego.

7. Ale Binaři řřekli aedni k
druhým: Tentot geřřt Dēdic
Podte / žabijme gen / a budeřř
nařře dēdicwřřij.

Ale oni orāće řřzeřřli miedzy
soba / Tenā iest džiedzic / podžicēž
žābijmy go / a nāřře budeřřie džiez
džietwo.

8. Tęhdy popadřře gen / žā
bili ho / a wywrřili wen z Wi-
nice.

A poimawřři go žā mordowā-
li / a wyrřucili precz z winnice.

יב

9 מִנֵּי הַכִּיל יַעֲבֹד מֶלֶךְ
פֶּרֶמָּה וְאַתָּה יִבְדֹּד לַהֲנוֹן
פִּלְחָה וְיִתְּלִינָהּ פֶּרֶמָּה
לְאַחֲרֶינָהּ :

Che farà dunque il padron de la vigna? Vendra, e mandará in perdizione i laboratori, e darà la vigna a de gli altri.

10 וְאַף לֹא פָתְחָה הַנָּחַל
קִרְיָתוֹן דְּכַפְּתָא דְּאַסְלוֹ
בְּנִינָא הִי הִוָּת לְרִישָׁא
דְּנוֹיָתָא :

Non habete Voi mai letta questa Scrittura? La pietra che gli edificatori hanno riprouata, quella è stata messa per capo d'angolo.

11 מִן לִוְת מֶלֶךְ הַנָּחַל
הָדָא וְאַתְּיָהָא תְּדַמִּינָתָא
בְּעֵינֵינוּ :

Questa cosa è stata fatta del Signore, & è marauigliosa ne gli occhi nostri.

12 וּבְעֵינֵי הַנָּחַל לְמַחֲדָה
וְהִחֲלוּ מִן עֲפֹתָא יָדְעוּ צִיר
דְּעִלְיָהוֹן אֲמַר מִתְּלָא הַנָּחַל
וְשִׁבְקוּהִי וְאַנְלוּ :

Et essi cercauano di pigliarlo, ma temeano la turba: che ben conobbero, ch'egli haueua detta questa similitudine contra di loro. E così lassatolo, sen' andarono.

13 וְשִׁדְּרוּ לִוְתָּהּ אֲנָשִׁים מִן
סִפְרָא וּמִן דְּבִירַת הַרְוֹדִים
דְּיַצְדִּירוּנָהּ בְּמִלְתָּהּ :

Dipoì mandano à lui alcuni de Farisei, & de gli Herodiani, per pigliarlo in parola.

14 הַנָּחַל דִּין אֲתוּ וְשִׁא לִוְהִי
מִלְּפָנָה יִדְעִינוּ דְּשִׁדְּרִיר אֲנָתָּה
וְלֹא שִׁקֵּל אֲנָתָּה עֲפֹתָא
לְאַנְשֵׁי לֵאמֹר גִּיר חֵאֵר אֲנָתָּה
בְּפִרְעֻנְיָא דְּבִנֵּי גִשָׁא אֲלֵךְ
בְּשִׁדְרָא אֲוִדָּחָא דְּאַלְהָא
מִלְּךָ אֲנָתָּה שְׁלִיט לְמִתְּלָא
פֶּסֶס רִישָׁא לְקִסְרָא אִו לֹא
גִּתֵּל אִו לֹא גִתֵּל :

Così essendo venuti, gli dicono, Maestro, noi sappiamo che tu sei huomo veridico, e non ti curi d'alcuno: perche tu non hai rispetto à la persona de gli huomini, ma insegni la via di Dio in verità: è egli lecito dare il tributo à Cesare, o no? Daremo noi, o non daremo?

יב

9 וְמָה יַעֲשֶׂה אֲדוֹר הַכֶּרֶם
יְבוֹנָא וְיַאֲבֹד אֶת־הַכֶּרְמִים וְיִתְּנוּ
אֶת־הַכֶּרֶם לְאַחֲרִים :

Que pues hará el Sennor de la vinna? Vendra, y destruyrá à estos labradores, y darà su vinna à otros.

10 הֲלֵא אֶת־כֶּתֶב הַזֶּה קִרְיָתָם
אֲבֹר מִמָּסֹר תְּבוּנִים הִנְתָּה לְרִישָׁא
פְּנִיָּה :

Ni aun esta escriptura aueys leydo? La piedra que condenaron los que edificauan: esta es puesta por cabeça de esquina:

11 מֵאֵת־יְהוָה הִנְתָּה וְאַתָּה הִיא
גִּבְלָתָא בְּעֵינֵינוּ :

Por el Sennor es hecho esto, y es cosa marauillosa en nuestros ojos?

12 וַיִּבְקֹשׁוּ לְאַחֲזוֹ אֹתוֹ וַיִּירָאוּ
אֶת־הָעָם כִּי יָדְעוּ כִּי עֲלֵיהֶם
אֲמַר אֶת־הַמָּשָׁל וַיִּגִּיחוּהוּ
בְּלִבָּם :

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud, porque entendian que dezia à ellos aquella perabola: y dexandolo fueronse.

13 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים
מִפְּרוּשִׁים וְעֹבְדֵי הַרְוֹדִים
לְצִוְדוֹ בְּדָבָר :

Y embian à el algunos de los Phariseos y de los Herodianos, para que lo tomassen en alguna palabra:

14 יְבוֹנָא וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמַּלְמֵד
יָדְעָנוּ כִּי גִבְלָתָא אֲנָתָּה וְלֹא
תַּשְׁעָה אֵלֶיךָ כָּל אִישׁ כִּי־לֹא
תַּשָּׂא אֶת־פְּנֵי הָאֲנָשִׁים כִּי אִם
בְּאַמְתָּ תִּלְמֵד אֶת־דֹּרֶךְ אֱלֹהִים
הֵיכָשֶׁר לְהִנְתֹּן מָס לְקִיסָר אִם
לֹא הִנְתִּיךָ אִם לֹא הִנְתִּיךָ :

Y viniendo ellos, dizente, Maestro, Ya sabemos que eres hombre de verdad: y no te curas de nadie? porque no miras à aparencia de hombres, antes con verdad ensennas el camino de Dios: Es licito dar tributo à Cesar, ono? Daremos, o no daremos?

יב

9. Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τῆς ἀμπελῆς; ἐλθεσέτω, καὶ ἀπολέσῃ τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσῃ τὴν ἀμπελῆν ἄλλοις.

Que fera donc le seigneur de la vigne? Il viendra & fera perir ces vigneronns-la, & baillera la vigne à d'autres.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν τὴν τῶν ἀνθρώπων, λίθοι ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, ἔτος ἐγμένην εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Et n' auez-vous point mesme leu ceste Escriture, La pierre que les edificans ont reiettee, est deueue la maistrelle pierre du coin?

11. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἐστὶ θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Ceci a esté fait par le Seigneur, & est chose merueilleuse deuant nos yeux.

12. Καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον ἐγγύαζον, γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν ψαλμολίαν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Adonc tascherent-ils de le saisir, mais ils craignirent le peuple: car ils cognurent bien qu'il auoit dit ceste similitude contre eux: parquoy le laissant, ils s'en allerent.

13. Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν π. ας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ἱεροδωδων. ἵνα αὐτὸν ἀγκυλώσιν λόγῳ.

Or ils lui enuoyerent quelques vns des Phariseens & des Herodienus, pour l'enlacer en parole:

14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι τί εἰδένος. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς προσώπων ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπὶ ἀληθείας τὴν ὁδὸν ἐγείρεις διδάσκων. ἔχεις κλέψον καὶ σου εἰς δοῦναι, ἢ οὐ; δῶμα, ἢ μὴ δῶμα.

Lesquels estans venus vers lui, lui dirent Maistre, nous sauons que tu es veritable, & qu'il ne te chaut d'aucun: car tu n'as point d'esgard à l'apparence des hommes mais tu enseignes la voye de Dieu en verité, est-il loisible de payer le tribut à Cesar, ou non? le payerons-nous, ou si nous ne le payerons point?

9. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

What shall then the Lord of the vineyard doe? Hee will come and destroye these housbandmen/ and giue the vineyard to others.

10. Nec scripturam hanc legistis, Lapidem quem reprobauerunt edificantes, hic factus est in caput anguli.

Haue ye not read so much as this Scripture? The stone which the builders did refuse/ is made the head of the corner.

11. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

This was done of the Lorde/ and it is marueilous in our eyes.

12. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognouerunt enim quoniã ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt.

Then they went about to take him/ but they feared ye people: for they perceiued that he spake that parable against them: therefore they left him/ and went their way.

13. Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis & Herodianis: ut eum caperent in verbo.

And they sent vnto him certaine of the Pharises / and of the Herodians that they might take him in his talke.

14. Qui venientes dicunt ei, Magister, scimus quia verax es, & non curas quinquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces, licet dari tributum Cæsari: an non dabimus?

And when they came / they saide vnto him/ Master/ we knowe that thou art true/ and carest for no man: for thou considerest not the person of men / but teachest the way of God truely / Is it lawfull to giue tribute to Cæsar/ or not?

9. Was wirdt nun der Herr des Weinberges thun? Er wirdt kommen/ vnd die Weingärtner ombbringen/ vnd den Weinberg andern geben.

Huad/ skal nu Bingaardens Herre gøre? Hand skal komme / oc ødelegge Bingaardz mendene/ oc faa andre Bingaarden.

10. Habt ihr auch nicht gelesen dise Schrift? Der Stein/ den die Bauleute verworffen haben / der ist ein Eckstein worden.

Haffue i oc icke lest denne Skrifte? Den sten/ som Bygningz mendene forkaste / hand er bleffuen en Hjørne sten.

11. Von dem HERRN ist dis geſchehen/ vnd es ist wunderbarlich für vnſern augen.

Det er ſkeet aff HERREN / oc er vnderligt ſaar vore øyen.

12. Vnd sie trachten darnach / wie sie ihn griffen/ vnd forchten sich doch für dem Volck / denn sie vernamen/ daß er auff sie dise Gleichnuß geredt hatte/ vnd sie lieffen ihn/ vnd giengen dauon.

De de lagde sig effter/ at gribe hannem / oc frøctede sig dog for Folcket / Thi de forstode/ at hand sagde denne ligniſſe mod dem/ De de forlode hannem oc ginge bort.

13. Vnd sie sandten zu ihm etliche von den Phariſeern vnd Herodis dienern/ daß sie ihn fiengen in Worten.

De de ſende nogle til hannem aff Phariseerne oc Herodis tienerne / at de ſkulde gribe hannem i Ordene.

14. Vnd sie kamen vnd sprachen zu ihm / Meister / wir wissen / daß du warhaftig biſt/ vnd fragest nach niemand / denn du achtest nicht das anſehen der Menſchen / ſondern du lehrſt den weg Gottes recht / Iſts recht daß man dem Keiſer Zins gebe/ oder nicht? ſollen wir in geben/ oder nicht geben?

De de komme oc ſagde til hannem / Meſtere / vi vide / at du eſt ſandru / oc ſkøder om ingen / Thi du acter icke Menſkens anſeſſe/ Men du lærer retteliſe Guds vej/ Er det røet/ At mand giſſuer Keiſeren ſkat/ eller ey? ſkulle vi giſſue hannem / eller icke giſſue.

9 Což tedy učiní Pán Vinnice? Přijde/ a ztratí Vinnice/ a dá Vinnice jiným.

Což tedy učiní pán oney vinnice? přijde/ a potráci oracze/ y da vinnice iným.

10. Z dali gſtepiſma toho nečeli? Kámen který gſau zavrhli dělníci / ten učiněn geſt hlauau vhelni.

Žne cžtháſižeſcie piſmá te/ 30/ Athory kámen odrzucili bu/ duracy / ten ſie ſtal glowa v wěſtá.

11. Od PANA ſtalo ſe toto/ a geſt diwné přeđ očima naſſy/ ma.

Od páná ſie to ſtálo/ a ieſt z podziwieniem w oczách naſſych.

12. Vhledali ho gſiti/ ale bá/ li ſe záſtupu/ neb gſau poznali/ žebý toto podobeniſtvi protí nim powěděl. A opuſtiwſſe ge/ odeſſi přeč.

Stáráli ſie tedy iáſoby go poi/ máč / ale ſie poſpolſtwa báli/ bo poználi iž přeciw nim one přy/ powieſc powieďiál / a táč go opuſtiwſſy odeſſi.

13. Vpoſtáli k němu někteří z Zákoníſtůw a Herodian/ ſtých/ aby ge/ polapili w ſlo/ wu.

A poſtáli k němu někteří z Záryzeuſſow y z Herodianow / aby go podchwycili ſlowy.

14. Kterížto příſſeďſſe řekli genu: Míſtře / wieme že gſy prawdomluwný / a nedbáſ na nižádněho: nebo nepa/ tríſ na oſobu lidſkau/ ale w prawdě ceſtě Boží věiſſ: Má/ meli daň dáwati Čſarí / čili nemámi dáti njc?

A táč oni přyſeďſſy / řekli do niego / Míſtrzu / wieme žeſ prawdziwy ieſt / a niedbáſ ni ná kogo/ abowiem ſie nie ogladaſ na oſobe ludzka/ ale w prawdzie dro/ gi Bożej věiſſ: ſluſnali rzecz dáć cžynſ Cezarzowi abo nie? Dá/ li damy/ zali nie damy?

15 הוּ דִּין יָדַע נִכְלָהוֹן וְ
וְאָמַר לַהֲוֹן מִנְסִין
אֲנִתִּין לִי אֲנִתִּין לִי דִּינִי
אֲחִינִי :

Egli conoscendo la loro hipocrisia, disse loro, Perché mi tentate vos? portatemi un denaro, ch'io lo veggia.

16 וְאִתִּיו לֵה אָמַר לַהֲוֹן
דְּמִינוּ צִלְמָא הָנָא וּפְתָבָא
הָנוּ דִּין אָמְרוּ דִּקְסֵר :

Essi gliel portarono. Et egli disse loro, Di chi è questa imagine, e l'inscrizione? Essi gli dissero, Di Cesare.

17 אָמַר לַהֲוֹן יִשׁוּעַ ד
דִּקְסֵר הָבִי לִקְסֵר וְדִלְהָא
לֵאלֹהֵא וְתִמְהוּ הוּ בִּיה :

Et Iesus respondendo, disse loro, Rendete quel che è di Cesare, e quel che è di Dio à Dio. Et essi resporon marauiglianti ai lui.

18 וְאִתִּי וְדִקְסֵר לִתָּה
הָנוּ דִּלְהָא וְדִקְסֵר לִתָּה
וּמִשְׁאֲלִין הוּ לֵה וְאָמְרוּ :

I Sadducei ancora (i quali dicono che non ci è resurrezione) vennero à lui, e domandarono, dicendo.

19 מִלְּבָנָא מוֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ כִּי
דָּאן מֵאִתָּה אַחִינִי דְּאִשָּׁה
וְשִׁבְקָא אֲנִתָּתָא וּבְנִינָא לָא
שִׁבְקָא וְשִׁבְקָא אַחִינִי אֲנִתָּתָה
וְנִקִּים וְרָצָא לֵאלֹהִי :

Maestro, Moïse ci scrisse, che se il fratello di qualcuno muore, o lascia la moglie, e non lasci figliuoli il suo fratello pigli la moglie di esso, e suscita il seme al fratello suo.

20 שְׂבָעָא אַחִין אִיתָּה הוּ
קִדְמִיָּא נָסַב אֲנִתָּתָא וּמִיתָּה
וְלֵא שְׂבָק וְרָצָא :

Furono già sette fratelli, il primo de quali prese moglie, e morendo non lasciò seme.

21 וְהִתְרִין גְּסָבָה וּמִיתָּה
אֲךָ לֵא הוּ שְׂבָק וְרָצָא
וְהִתְלָתָא הַכּוֹרָת :

Il secondo poi la prese, e morì, ne esso ancor lasciò seme: e così il terzo similmente.

15 וּבְדַעְתּוֹ אֵת חֲנֻפְתָּם אָמַר
אֲלֵיהֶם מַה תִּנְסִינִי הִתְרִי לִי
דִּינָר לְרִנְיָתָא :

Entonces el como entendia la hypocrisia de ellos, dixoles, Porque me tentays? Traedme la moneda paraque la vea.

16 וְהִתְרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמִי
הַצִּלָּם הַזֶּה וְהַכְּתָב וַיֹּאמְרוּ לוֹ
לְקִיסָר :

Y ellos se la truxeron: y dizeles, Cuya es esta imagen y esta inscripcion? Y ellos le dixeron, De Cesar.

17 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לְכֹן תְּנוּ לְקִיסָר אֲשֶׁר לְקִיסָר
וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים וַיִּתְמְהוּ
עָלָיו :

Y respondiendo IESVS, dixoles, Pagad lo que es de Cesar à Cesar, y lo que es de Dios, à Dios. Y marauillaronse de ello.

18 וַיָּבֹאוּ צְדֻקִּים אֶלְיוֹ אֲשֶׁר
אָמְרוּ כִּי לֵא יֵשׁ תְּקוּמַת הַמֵּתִים
וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ לֵאמֹר :

Entonces vienen à el los Sadduceos, que dicen que no ay Resurrecion, y preguntaronle, diciendo,

19 הַמֵּלֵאֵם מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ כִּי
יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְיָמָת אֶחָד
מֵהֶם וּבֶן אִין לוֹ לֵא תִהְיֶה
אִשְׁתִּי הַמֵּת תַּחְוָצָה לְאִישׁ וְ
יִבְמָה יָבֹא עָלֶיהָ וְלִקְחָהּ לוֹ
לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר
תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אַחִיו הַמֵּת :

Maestro, Moyses nos escriuió, que si el hermano de alguno muriese, y dexasse muger, y no dexasse hijos, que su hermano tome su muger, y despierte simiente à su hermano.

20 שְׂבָעָה אַחִים הָיוּ וְרִנְיָתָא
לִקְחָה אִשְׁתִּי אַחִיו וְיָמָת אִין
לוֹ :

Fueron pues siete hermanos: y el Primero como muger: y muriendo, no dexó simiente.

21 וְהַשֵּׁנִי לִקְחָה וַיָּמָת וְגַם אִין
לוֹ וְרִנְיָתָא הַשְּׁלִישִׁי :

Y tomóla el segundo, y murió: Y ni aquel tampoco dexó simiente: y el tercero, de la misma manera.

15 Οἱ δὲ εἰδὼς αὐτῷ τὴν ὑπό-
κρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε;
Φερίτε μοι δένάριον, ἵνα ἴδω.

Lui cognoissant leur hypocrisie, leur dit, Pourquoi me tentez-vous? apportez-moi un denier, que ie le voye.

16. Οἱ δὲ λυγχαν. καὶ λίγα αὐ-
τοῖς τιν' ἔειπ' ὡς αὐτῇ καὶ ἡ ὑπὸ-
γραφὴ· οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ καί σαρ-
κες.

Et ils le lui presenterent. Lors il leur dit, De qui est ceste image & ceste escripture? Ils lui dirent, De Cesar,

17. Καὶ ὁ Ἰησοῦς οἰστροῦς εἶπεν
αὐτοῖς, ὁποῦτε τὰ καίσαρος καί-
σαρος, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ
ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Et Iesus respondant leur dit, Rendez à Cesar les choses qui sont à Cesar, & à Dieu celles, qui sont à Dieu: & ils furent esmeruillés de lui.

18. Καὶ ἔρχονται σάδδουκαῖοι
πρὸς αὐτόν, εἰπὼς λέγουσιν ἀνα-
στεινὴν μὴ εἶναι. καὶ ἐπηρώτησαν αὐ-
τόν, λέγοντες.

Adoncles Saduciens (qui disent qu'il n'y a point de resurrecion) vindrent à lui & l'interroguerent, disans,

19. Διδάσκαλε, μοῦσε ἐγγράψαν
ἡμῖν, ὅτι ἐστὶν τι. ὁ ἀδελφὸς ὁπο-
θεῖ, καὶ κατελείπει γυναῖκα, καὶ
τίς αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβάνει ὁ ἀδελ-
φὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ
ἐκγονατίζει αὐτῷ τὸ ἀδελφῷ
αὐτοῦ.

*Maistre, Moysé nous a laisse par e-
scrit, que si le frere de quelcun est mort,
& a laissé la femme, & n'a point laissé
d'enfans, que son frere prene la femme
d'icelui, & qu'il suscite lignee à son
frere.*

20. Ἐπὶ ἀδελφοῖς ἦσαν, καὶ ὁ
πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ὁπο-
θεῖσκει σὺν αὐτῇ αὐτῷ.

*Or y auoit-il sept freres, dont le pre-
mier print femme, & mourant ne laissa
point de lignee.*

21. Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐ-
τήν, καὶ ἀπέθανε, καὶ ὁ τρίτος αὐτῇ
ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτῷ καὶ ὁ τρίτος αὐτῷ
αὐτοῦ.

*Et le second la print, mourut, & lui
aussi ne laissa point de lignee; le troisie-
me semblablement.*

15. Qui sciens versutiam illorum, ait illis, Quid mentatis? afferte mihi denarium ut videam.

Should we giue it / or should we not giue it? But he knewe their hypocrisie / and said vnto them / Why tempt ye me? Bring me a penie / that I may see it.

16. At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris.

So then brought it / and hee sayde vnto them / Whose is this image and superscription? and they said vnto him / Cæsars.

17. Respondens autem Iesus, dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

Then Iesus answered / and said vnto them / Giue to Cæsar the things that are Cæsars / and to God / those that are Gods: and they maruelled at him.

18. Et venerunt ad eum Sadducei qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes.

Then came the Sadducees vnto him / (which say / there is no resurrection) and they asked him / saying.

19. Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

Master / Moses wrote vnto vs / If any mans brother die / and leaue his wife / and leaue no children / that his brother should take his wife / and raise vp seede vnto his brother.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est non relicto semine.

There were seven brethren / and the first tooke a wife / and when he dyed / left no issue.

21. Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

Then the seconde tooke her / and he died / neither did he yet leaue issue / and the thirde likewise.

15. Er aber mercket ihre heuchelen / vnd sprach zu ihnen: Was versucht ihr mich? Bringet mir einen groschen daß ich in sehe.

Men hand merckte deris Dyenstalefert / oc sagde til dem / Hui friste i mig? Zager hid en Pendig / oc lader mig see.

16. Vnd sie brachten im. Da sprach er: Was ist das Bilde vnd die überschrift? Sie sprachen zu ihm: Des Keisers.

De de bare hannem frem. Da sagde hand / Hues er det Billedet oc den offuerseriff De sagde til hannem / Kenferens.

17. Da antwortet Iesus / vnd sprach zu ihnen: So gebet dem Keiser was des Keisers ist / vnd Gott was Gottes ist. Vnd sie verwunderten sich sein.

Da suarede Ihesus / oc sagde til dem / Saa giffuer Kenferen / huad Kenferens er / Oc Gud / huad Guds er. De de forundrede sig paa hannem.

18. Da tratten die Sadduceer zu ihm / die da halten / es sey keine Auferstehung / die fragten in / vnd sprachen:

Da traadde Saduceerne til hannem / som holde saa faare / At der er ingen Opstandelse / de spurde hannem at / oc sagde.

19. Meister / Moses hat vns geschrieben / Wenn jemandes Bruder stirbt / vnd leset ein Weib / vnd leset keine Kinder / So soll sein Bruder desselbigen Weib nemen / vnd seinem Bruder Samen erwecken.

Meistere / Mose screff off / Maar noen mans Broder doer / oc lader en Hustru effter sig / oc lader ingen Børn effter sig / Da skal hans Broder tage den sammes Hustru / oc opuecke sin broder sæd.

20. Nun sind sieben Brüder gewesen / der Erste nam ein Weib / der starb vnd ließ keinen Samen.

Da haaffuer det verit sijn Brodre / Den første tog en Hustru / hand døde / oc loed ingen Sæd effter sig.

21. Vnd der ander nam sie / vnd starb / vnd ließ auch nicht Samen. Der dritte desselben gleichen.

De den anden tog hende / De døde / oc loed icke heller sæd effter sig. Den tredie lige saa.

15. Kterhžto znage leſt gegich / řekl gim: Co mne pokuſſy te? přineſte mi Peniž ať ohle dām.

Alle on wiedzac obłudnoſć (ch) / řekl im / Czemuż mie kuſićie? przynieſcie mi pieniadż aby ch go ogladał.

16. A oni podaſi gemu. V řekl gim: Cij geſt tento obraz a nápis: Řekli gemu: Cyſaruv.

Tedy mu oni przynieſli / y řekli im / Czyżie tho ieſt obraz y nápis: A oni powiedzieli / Cyſar / it.

17. A odpowědėw Bężiſſ / řekl gim: Dajtež teh da kterě wěcn gſau Cyſarown Cyſar ſi: a kterě gſau Bężiſſ / Bogu. V podiwili ſe tomu.

A odpowėdźiawſzy Jezus / řekl im / Wrocćež co ieſt Cyſar / i tego / Cyſarzowi / a co ieſt Bężiſſ / Bogu / y zadziwili ſie mu.

18. Potom přišli k němu Saduceowě / kteříž praví / že ž mrtvých wſtáníj není. V otázali ho / řkauce:

Sárým do něgo přyſli Sa / ducenſowie / řkhorzy powiedaia iž nie mǎjs žmrtvých wſtáníj / y pyráłie go mowiac.

19. Miſtre / Moſhžiſſ nám napsal / řkobyž ij bratr vmiřel / a oſtawil by po ſobě manželtu / a ſynůw by neoſtawil / aby bratr geho poyal Manželtu geho / a wzbudil plěmė bratru ſwěmu.

Miſtrzu / Moiſeſſ nám nápsal / Jeſtliž by czyj bratr vmiřel y po / ſoſtawil žonę a ſynowby nie po / ſoſtawil / aby wźiał brat tego žo / neiego / a wzbudził potomſtwa brātu ſwemu.

20. Protož ſedm bratřij bylo / a prvni poyal ženu / vmiřel neoſtawiw Semene:

A bylo ſtedm bráctěj / a pier / wſſy poyalſſy žonę / vmiřel nie poſoſtawiwſſy potomſtwā.

21. A druhý poyal gi taž vmiřel / a aniž geſt ten oſtawil Semene. A třetij tež:

Tedy ſawſtal drugi / y vmiřel / lecz tež ani on poſoſtawil potom / ſtwā / y trzeci tažje.

יב

22 וְשִׁבְעַתִּיהוֹן נִסְבִּיחַ
וְלֹא שָׁבְרוּ וְרָצָא אַחֲרֵיהֶם
כִּלְהוֹן מִיתָרֵי אֶף הִי
אֲנִתְתָּהּ :

E così tutti i sette la presero, e non laforon seme. L'ultima di tutti morì la donna ancora.

23 בְּהִימָתָה הַכִּיל דְּאִינָה
מִזֵּהוֹן תִּהְיֶה אֲנִתְתָּהּ
שִׁבְעַתִּיהוֹן גִּיר נִסְבִּיחַ :

Nella resurrezione adunque, quando saranno risuscitati, di qual d'essi sarà ella moglie? conciosia che sette l'hanno hauuta per moglie.

24 אָמַר לָהֶוּן יִשׁוּעַ לֹא
הֵינָה מוֹטוֹל הָדָא טַעִין
אֲנִתְתָּהּ דְּלֹא יִדְעִין אֲנִתְתָּהּ
פְּתִיבָהּ וְלֹא חִילָה דְּאִלְהָא :

E Iesus respondendo, disse loro, Hor non errate vos, percioche non intendete le Scritture, ne la potentia di Dio?

25 מִן גִּיר דְּקִמּוּמוֹ
מִיתָהּ לֹא נִסְבִּין נִשָּׂא אֶף
לֹא נִשָּׂא הֵינּוּ לְגִבְרָה אֶלָּא
אִין מִלְּאִכָּה דְּבִשְׁמִינִי
אִיתְתִּיהוֹן :

Imperoche quando gli huomini saranno risuscitati da morte, non pigliaranno moglie, ne le donne si maritaranno: ma saranno come gli Angeli che sono in cielo.

26 עַל מִיתָהּ דִּין דְּקִמּוּמוֹ
לֹא קִרְיָתוֹן בְּפִתְתָּהּ ד
דְּמוֹשָׁא אִיכְנָה מִן סִנְיָה
אָמַר לָהּ אֱלֹהִים אֲנָה אֲנָה
אֱלֹהִים דְּאִבְרָהָם וְאֱלֹהִים
דְּאִיִּשְׁחָק וְאֱלֹהִים
דִּיִּצְחָק :

E quanto à i morti, che sia vero che risuscitano, non haueete voi letto nel libro di Moise, come Iddio gli parlò nel pruno, dicendo, Io sono l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob?

27 וְלֹא הוּא אֱלֹהִים
דְּמִיתָהּ אֶלָּא דְּחִיָּהּ
אֲנִתְתָּהּ הַכִּיל סָגִי טַעִין א
אֲנִתְתָּהּ :

Egli non è già Iddio di morti, ma Iddio di viui. Voi errate dunque grandemente.

יב

22 וְיִקְחוּהָ שִׁבְעָה הָאֱלֹהִים וְאִין
לָהֶם זֶרַע וּבְאַחֲרוֹנָהּ מִתָּה גַם
הָאִשָּׁה :

Y tomaronla los siete: y tampoco dexaron simiente: à la postré murió tambien la muger.

23 וּבְתִקְוָמָהּ בְּאִשָּׁר יִקְוִמוּן
לְמִי מִאֱלֹהִים תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי—
לְשִׁבְעָה הֵימָּה לָהֶם לְאִשָּׁה :

En la resurrecion pues, quando resuscitaren, muger de qual deellos será? Porque los siete la tuuieron por muger.

24 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הֲלֹא לְכֹן תַּעֲיָתֶם כִּי לֹא יִדְעֶתֶם
אֵת הַכֶּתֶב וְלֹא אֵת גְּבוּרַת
אֱלֹהִים :

Entonces respondiendó Iesus dizeles, No errays por esso, porque no fabeys las Escripturas, ni la potencia de Dios?

25 כִּי בְּאִשָּׁר יִקְוִמוּ מִמֵּיתָיִם
לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִבְמוּ כִּי אִם יִהְיֶה
בְּמִלְּאִכָּה אִשָּׁר בְּשָׁמַיִם :

Porque quando resuscitaràn da los muertos ni maridos toman mugeres, ni mugeres maridos: mas son como los Angeles que estan en los cielos.

26 וְעַל הַמֵּיתָיִם כִּי יִקְוִמוּ
הֲלֹא קִרְיָתֶם בְּסִפְרֵי מֹשֶׁה
לֹא אָמַר וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֱלֹהִים מִתּוֹךְ
הַסִּנְיָה וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהִים אֲבִרָהָם
אֱלֹהִים יִצְחָק וְאֱלֹהִים יַעֲקֹב :

Y de los muertos que ayan de resuscitar, no aueys leydo en el libro de Moysen, como le habló Dios en el çarçal diziendo, Yo soy el Dios de Abraham, yel Dios de Isaac, y el Dios de Iacob.

27 אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ—אֱלֹהִים
הַמֵּיתָיִם כִּי—אִם אֱלֹהִים הַחַיִּים
לְכֹן אֲתֶם הִרְבֵּה תַּעֲיָתֶם :

No es Dios de muertos, mas Dios de biuos: anfique vosotros muchos errays.

ιβ'

22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἐπτά, καὶ
οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα ἐξ αὐτῆς πάν-
των ἀπέθανε καὶ ἡ γυνὴ.

*Les sept donc la prindrent, ne laif-
sans point de lignee. La femme ausi
mourut la dernière de tous.*

23. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀ-
ναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ
γὰρ ἐπτά ἔχουσιν αὐτῇ γυναῖκα.

*En la resurreccion donc, quand ils se-
ront resuscités, duquel d'iceux sera-
elle femme? car les sept l'ont eue à fem-
me.*

24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς· οὐ δύνασθε πλανᾶσθαι,
μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν
δυνάμιν τοῦ θεοῦ.

*Lors Iesus respondant leur dit, Ce
que vous vous fourroyez, n'est ce pas
d'autant que vous ne sauez point les Es-
critures, ne la puissance de Dieu?*

25. Ὅταν γὰρ ὁ κενρῶν ἀνα-
στῶσι, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμί-
σκουσιν, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

*Car quand ils seront resuscités des
morts, ils ne prendront point à femme,
ni ne seront baillées femmes en maria-
ge: mais ils seront comme les Anges
qui sont es cieus.*

26. Περὶ δὲ τῶν κενρῶν, ὅτι ἐγεί-
ρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ
μωσέως, ὅτι ὁ βάτου ὡς εἶπεν αὐ-
τῷ ὁ θεός, λέγων· ἐγὼ ὁ θεός Ἀβρα-
άμ, καὶ ὁ θεός Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεός Ἰα-
κώβ.

*Et quant aux morts, pour monstrier
qu'ils resuscitent, n'avez vous point leu
au liure de Moysé, comment Dieu par-
la à lui au buillon, disant, Je suis le Dieu
d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu
de Iacob?*

27. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς κενρῶν,
ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς ἰστοῦτε πλὴν
πλανᾶσθε.

*Dieu n'est point le Dieu des morts,
mais le Dieu des viuans: vous-vous
fourroyez donc grandement.*

22. Et acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt lemen. Novissima omnium defuncta est & mulier.

So the seven had her/ and lest no of her: last of all the wife died also.

23. In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.

In the resurrection then/ when they shall rise againe/ whose wife shall she be of them? for seven had her to wife.

24. Et respondens Iesus, ait illis, Nonne ideo erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei?

Then Iesus answered/ and said vnto them/ Are ye not therefore deceived/ because ye knowe not the Scriptures/ neither the power of God?

25. Cum enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis.

For when they shall rise againe from the dead/ neither men marie/ nor wifes are married/ but are as the angels which are in heauen.

26. De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Moyse, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquires, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?

And as touching the dead/ that they shall rise againe/ haue ye not read in the booke of Moyses/ howe in the bush God spake vnto him/ saying/ I am the God of Abraham/ and the God of Isaac/ and the God of Jacob?

27. Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

He is not the God of the dead/ but the God of the liuing. Ye are therefore greatly deceived.

22. Vnd namen sie alle sieben/ vnd liessen nicht Samen. Zu lest nach allen starb das Weib auch.

De de toge hende alle sin/ oc lode icke sed effter sig. Paa der sise/ dode oc Quinden/ effter dem alle.

23. Nun inn der Auferstehung/ wenn sie auferstehen/ welchs Weib wirdt sie sein vnter ihnen/ denn sieben haben sie zum Weibe gehabt?

Hues hustru aff dem stal hun nu vere i Opsta/ dellen/ naar de staa op/ Thi de haffue hafft hende til hustru?

24. Da antwortet Iesus vnd sprach zu ihnen: Ists nicht also? Ihr irret/ darumb daß jr nichts wisset von der Schrift/ noch von der krafft Gottes.

Da suarede Ihesus/ oc sagde til dem/ Er det icke saa? I fare vild/ der saare at i vide inied aff Scrifften/ och en aff Guds krafft.

25. Wenn sie von den Todten auferstehen werden/ so werden sie nicht freyen/ noch sich freyen lassen/ sondern sie sind wie die Engel im Himmel.

Naar som de skulle opstaa fra de Dode/ da skulle de huereken giftis/ oc en tagis til ecte/ men de ere som Engeli i Himmelen.

26. Aber von den Todten/ daß sie Auferstehen werden/ habt ihr nicht gelesen im Buch Moysi/ bey dem Busch/ wie Gott zu ihm saget/ vnd sprach: Ich bin der Gott Abraham/ vnd der Gott Isaac/ vnd der Gott Jacob.

Men om de Dode/ at de skulle opstaa/ Haffue icke lest i Moise bog/ huorlodis Gud talede til hannem/ haff bukken/ oc sagde Jeg er Abrahams Gud/ oc Isaacs Gud/ oc Jacobs Gud.

27. Gott aber ist nicht der Todten/ sondern der Lebendigen Gott/ darumb irret ihr sehr.

De Gud er icke de Dødis/ men de Leffuendis Gud. Der saare fare i saare vild.

22. A tak gl. pogijmalo w ssech sedm/ a ne; jstawi po sobe Semene. I lapposleze pak ze wsech/ vint; la y Zena.

Owa tak ont siedm poymo; wali; a; ant po; jstawi po; rom; stwa/ na ost; k; po w; y; v; m; l; a; t; e; y n; e; w; i; a; t; a; .

23. Proto z pti Wskrissej; f; d; n; j; m; r; t; w; y; c; h; w; s; t; a; n; a; u; / t; i; j; z; t; e; c; h; b; u; d; e; M; a; n; j; e; l; k; a; ? n; e; b; g; i; c; h; s; e; d; m; m; i; e; l; o; g; i; z; a; M; a; n; j; e; l; k; u; .

A tak e; z; a; s; i; z; m; a; r; t; w; y; c; h; w; s; t; a; n; i; a; g; d; y; p; o; w; s; t; a; n; i; a; / e; z; y; i; a; t; o; z; n; i; c; h; b; e; d; z; i; e; z; o; n; a; e; b; a; s; i; e; d; m; i; c; h; m; i; e; l; i; i; z; a; z; o; n; e; .

24. Odpow. vijdage Gezijs/ r; e; k; l; g; i; m; : A; s; s; a; k; p; r; o; t; o; b; l; a; u; d; i; j; t; e; / z; e; n; e; z; i; a; t; e; p; i; s; s; e; m; / a; n; i; m; o; c; y; B; o; z; i; j; .

A tak tho Jezus odpowiedziaw; s; y; / r; e; k; l; i; m; . A; z; a; j; n; i; e; d; l; a; r; e; g; o; b; l; a; d; z; i; c; i; e; / z; e; n; i; e; w; m; i; e; c; i; e; p; i; s; m; a; a; n; i; m; o; c; y; B; o; z; e; j; ?

25. Wszak zagiste f; d; n; j; w; s; t; a; n; a; u; z; m; r; t; w; y; c; h; / n; e; b; u; d; a; u; s; e; z; e; n; i; t; i; / a; n; i; w; d; a; w; a; t; i; / a; l; e; b; u; d; a; u; y; a; k; o; A; n; g; e; l; e; B; o; z; i; j; w; N; e; b; i; .

Abow; i; e; m; g; d; y; z; m; a; r; t; w; y; c; h; w; s; t; a; n; a; / a; n; i; z; o; n; p; o; y; m; o; w; a; c; b; e; d; a; / a; n; i; z; a; m; i; z; w; i; d; a; w; a; c; b; e; d; a; / a; l; e; s; i; i; a; k; o; A; n; i; e; l; o; w; i; e; w; n; i; e; b; i; e; .

26. A o mrtwych ze magij wstati/ z; d; a; l; i; g; i; s; t; e; n; e; c; i; i; w; A; n; i; h; a; c; h; W; o; n; j; i; s; s; o; w; y; c; h; / k; t; e; r; a; k; w; e; k; r; i; g; e; m; u; p; o; w; e; d; e; l; B; u; o; h; / r; e; k; a; : J; a; k; g; e; m; B; u; h; A; b; r; a; h; a; m; u; w; / a; B; u; h; I; s; a; a; k; u; w; / a; B; u; h; J; a; k; o; b; u; w; .

A o wmarlych iz beda wzbud; z; e; n; i; e; c; z; y; t; a; l; i; s; c; i; e; w; k; s; i; e; g; a; c; h; k; i; t; o; i; z; e; s; o; w; z; c; h; ? i; a; k; o; w; e; k; r; z; u; m; o; w; i; l; B; o; g; d; o; m; i; e; g; o; / r; z; e; k; a; c; / J; a; c; i; e; m; i; e; s; t; B; o; g; A; b; r; a; a; m; o; w; / B; o; g; I; s; a; a; k; o; w; / y; B; o; g; J; a; k; o; b; o; w; .

27. Nenijs Buoh mrtwych/ a; l; e; z; i; w; y; c; h; : P; r; o; t; o; z; w; y; w; e; l; m; i; b; l; a; u; d; i; j; t; e; .

Nie testet Bogiem wmarlych/ a; l; e; B; o; g; i; e; m; z; y; w; i; a; c; y; c; h; / A; p; r; z; e; r; o; z; w; y; b; a; r; z; o; b; a; d; z; i; c; i; e; .

יב

28 וַיִּקְרַב אֶחָד מִן־הַסּוֹפְרִים
וַשְּׁמַע אֶת־אֲחֵם מִתּוֹכָהֶם
וַיֵּרָא כִּי הֵיטִיב לַעֲנֹתָ לָהֶם
וַיִּשְׁאַל לוֹ אֵיזָה הִיא מִצְוָה
הַרְאֵנוּהָ עַל כָּלָךְ :

*Enno degli Scribi, effendosi accosta-
to, & hauendogli & diti disputare insie-
me, e vedendo ch'egli hauea a loro rispo-
sto bene, gli domando, Quale è il primo di
tutti i comandamenti?*

29 אָמַר וְלֹא יִשׁוּעַ הַמַּצְוָה
מִן כָּל־הֵן וַיִּקְרָא וַיִּשְׁמַע
וַיִּסְדֵּל מִרְיָא אֵלָיו מִרְיָא
חַד הֵן :

*Iesv li rispose, Il primo di tutti co-
mandamenti e, Ascolta. Israel, il nostro
Signore Iddio, è il solo Signore.*

30 וְדַחַרְתָּם לַמֶּרְיָא
אֵלָיו מִן כָּל־לֵבְךָ וּמִן
כָּל־נַפְשְׁךָ וּמִן כָּל־רַעֲיֹנְךָ
וּבְיָדְךָ וּבְכָל־חַיְלְךָ הֵן
בִּיקְרָא הַמַּצְוָה :

*Tu amarai dunque il tuo Signore
Iddio con tutto il tuo cuore, e con tutta
l'anima tua, e con tutta la mente tua, e
con tutta la tua forza. Que sto è il primo
comandamento.*

31 וְדַחַרְתָּ לַמֶּרְיָא
דַּחַח לְקָרִיבְךָ אֶת־נַפְשְׁךָ
בִּיקְרָא אֶת־הַמַּצְוָה הַשְּׁנִי
הַלֵּין לִי :

*E il secondo simile ad esso, è questo,
Amarai il prossimo tuo come te medesi-
mo. Altro comandamento in aggror di
questi non c'è.*

32 אָמַר לֹא הוּא סִפְרָא
שְׁבִייר רַבִּי וַשְּׁרָא אָמַרְתָּ
דַּחַח הוּא וְלִית אַחֲרֵין לְבַר
מִיָּה :

*E lo Scriba li disse, Maestro, tu hai
detto bene in Verità ch'egli è un solo Iddio,
e che oltre a lui non ce n'è altro.*

33 וְדַחַח מִיָּהּ אֶת־נַפְשְׁךָ
כָּל־לֵבָא וּמִן כָּל־רַעֲיֹנָא
וּמִן כָּל־נַפְשָׁא וּמִן כָּל־חַיְלָא
וְדַחַח מִיָּהּ קָרִיבְךָ אֶת־נַפְשְׁךָ
כָּל־לֵבָא וּמִן כָּל־רַעֲיֹנָא
כָּל־חַיְלָא וּמִן כָּל־נַפְשָׁא וּמִן
כָּל־חַיְלָא וּמִן כָּל־רַעֲיֹנָא :

*E che l'amarlo con tutto l' cuore, e con
tutto l'intelletto, e con tutta l'anima, e
con tutta la forza, e l' amare il prossimo
come se medesimo, è più che tutti gli holo-
causti e sacrificij.*

יב

28 וַיִּקְרַב אֶחָד מִן־הַסּוֹפְרִים
וַשְּׁמַע אֶת־אֲחֵם מִתּוֹכָהֶם
וַיֵּרָא כִּי הֵיטִיב לַעֲנֹתָ לָהֶם
וַיִּשְׁאַל לוֹ אֵיזָה הִיא מִצְוָה
הַרְאֵנוּהָ עַל כָּלָךְ :

*Y llegandose vno de los Escribas, que los a-
uia oydo disputar, y sabia que les auia respondi-
do bien, preguntóle, Qual era el mas principal
mandamiento de todos.*

29 וַיַּעַן לוֹ יִשׁוּעַ הַמַּצְוָה
הַרְאֵנוּהָ עַל כָּלָךְ וְזֹאת הִיא
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה יְהוָה
אֶחָד :

*Y Iesus le respondió, El mas principal man-
damiento de todos es, Oye Israel, el Sennor nue-
stro Dios, el Sennor, vno es:*

30 וְאָהַבְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ
וּבְכָל־כֹּחְךָ וְזֹאת הִיא מִצְוָה
הַרְאֵנוּהָ :

*Amarás pues al Sennor tu Dios de todo tu
coraçon, y de toda tu anima, y de todo tu pen-
samiento, y de todas tus fuerças: este es el mas prin-
cipa mandamiento.*

31 וַיִּשְׁנֵהָ הַשְּׁנִיָּה לָהּ וְזֹאת הִיא
וְאָהַבְתָּ לְגֵר אֲשֶׁר אִתְּךָ כַּמֶּדֶן
גְּדוֹל מִהַרְבֵּה אֵינְנָה מִצְוָה הִיא :

*Y el Segundo es semejante a el, Amarás a tu
proximo, como a ti mismo. no ay otro mandami-
ento mayor que estos.*

32 וַיֹּאמֶר לוֹ הַסּוֹפֵר הַטֵּב
מִלְּמַד בְּאַמְתָּ אָמַרְתָּ כִּי אֶחָד
הוּא יְהוָה אֱלֹהִים וְלֹא יֵשׁ אַחֵר
מִבְּלַעַד־יָי :

*Entonces el Escriba le dixo, Bien Maestro,
verdad has dicho, que Vno es Dios, y no ay otro
fuera de el.*

33 וְאָהַב אֶת־מִכְּלָל־לֵבָב
וּמִכְּלָל־מְאֹד וּמִכְּלָל־נַפְשָׁא
כֹּחַ וְאָהַב אֶת־הַגֵּר כַּמֶּדֶן אֶת־נַפְשְׁךָ
וּבְיָדְךָ הוּא עַל כָּל־עוֹלָוֹת
וּבְיָחִים :

*Y que amarlo de todo coraçon, y de todo en-
tendimiento, y de toda el alma, y de todas las fu-
erças: y amar al proximo como a si mismo, mas es
que todos holocaustos y sacrificios.*

יב.

28. Καὶ προσελθὼν, εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτοῦ συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, πῶς ἐστὶ πρώτη πτωῶν ἐντολή.

*Lors quelcun des Scribes estant ve-
nu là, les ayant ouïs disputer ensemble,
& sachant qu'il leur auoit bieu respon-
du à propos, l'interroguia, disant, Quel
est le premier commandement de tous?*

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πτωῶν τῶν ἐντολῶν, ἀκούει (ἀγαπᾷ), κύριον ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριον εἷς ἐστὶ.

*Iesus lui répondit, Le premier de
tous les commandemens est, Escoute
Israel, le Seigneur nostre Dieu est le seul
Seigneur.*

30. Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸ θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

*Pourtant tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta pensee, & de toute ta force. Cestui-ci est le premier com-
mandement.*

31. Καὶ ὅτι ὅμοια αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. μείζων τούτων ἀλλή ἐντολή οὐκ ἐστὶ.

*Et le second semblable à icelui, est, Tu aimeras ton prochain comme toi-
mesme. Il n'y a point d'autre coman-
dement plus grand que ceux-ci:*

32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματέως, καλῶς διδάσκαλε ἐπὶ ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστὶ θεὸς, καὶ οὐκ ἐστὶ ἄλλω πλὴν αὐτοῦ.

*Et le Scribe lui dit, Maître, tu as
bien dit à la verité, qu'il y a vn Dieu, &
qu'il n'y en a point d'autre que lui.*

33. Καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνείσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς εαυτὸν, πλεονόν ἐστὶ πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.

Et que l'aimer de tout le cœur, & de toute l'intelligence, & de toute l'ame, & de toute la force: & aimer son prochain comme soi-mesme, est plus que tous les holocaustes & sacrifices.

28. Et accessit unus de Scribis qui audierat illos cōquientes, & videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum.

Then came one of the Scribes that had heard them disputing together/and perceiving that hee had answered them wel/ he asked him / Which is the first commandment of all?

29. Iesus autem respondit ei, Quia primum omnium mandatum est, Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus unus est.

Iesus answered him / The first of all the commandments is / Hearc Israel / The Lord our God is the one / Lord.

30. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

Thou shalt therefore love the Lord thy God with all thine heart / & with all thy soule / and with all thy minde / and with all thy strenght: this is the first commandment.

31. Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.

And the seconde is like that is / Thou shalt love thy neighbour as thy selfe. There is none other commandment greater then these.

32. Et ait illi, Scriba, Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius præter eum.

Then the Scribe saide unto him / Well Master / thou hast said the truth / that there is one God / and that there is none but he.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocaustibus & sacrificiis.

And to love him with all the heart / and with all the vnderstanding / and with all the soule / and with all the strenght / & to love his neighbour as himselfe / is more then all burnt offerings and sacrifices.

28. Vnd es tratt zu im der Schrifftgelehrten einer / der ihnen zu gehöret hatte / wie sie sich miteinander befrageten / vnd sahe das er ihnen fein geantworttet hatte / vnd fraget ihn: Welches ist das fürnemest Gebot für allen?

De der traadde en aff Schrifftlogene til hannem. som haffde hört paa dem / huorledis de bespurde sig met huer andre / oc saa at hand haffde giffuit ic smuct suar / oc hand spurde hanem at / huilket er det ypperste Bud saar alle?

29. Iesus aber antworttet im: Das fürnemest Gebott für allen Gebotten ist das: Höre Israel / der HERR vnser Gott ist ein einiger Gott.

Och Ihesus suarede hannem / Det ypperste Bud saar alle er det: Hør Israel / HERREN vor Gud er en einste Gud.

30. Vnd du solt Gott deinen HERN lieben / von gankem Herzen / von ganker Seele / von gankem Gemüte / vnd von allen deinen Kräfte / das ist das fürnemeste Gebott.

De du skalt elste Gud din HERRE / aff gantse hjerde / aff gantse Siel / aff gantse sind. De aff alle dine kræfter / det er det ypperste Bud.

31. Vnd das ander ist im gleich / Du solt deinen Nächsten lieben als dich selbs. Es ist kein ander grösser Gebott / denn dise.

De det andet er lige som dette / Du skalt elste din Næste / lige som dig self. Der er inded andet store Bud / end disse.

32. Vnd der Schrifftgelehrte sprach zu im: Meister / du hast warlich recht geredt / denn es ist ein Gott / vnd ist kein ander ausser ihm.

De Schrifftlogen sagde til hannem / Mestre / du haffuer sandelige talt ræt. Thi der er en Gud / och der er ingen an den vden hannem.

33. Vnd denselbigen lieben von gankem Herzen / von gankem Gemüte / von ganker Seele / vnd von allen Kräfte / vnd lieben seinen Nächsten als sich selbs / das ist mehr denn Brandopffer vnd alle opffer.

Och at elste den samme aff gantse hjerde / aff gantse sind / aff gantse siel / oc aff alle kræfter / De elste sin Næste lige som sig self / det er mere end Brendoffer oc alle offer.

28. Tedy přistoupil k němu jeden z písařů / kterých byl slyšal ani se s nim hádají: a vída žeby jim dobře odpovídal / otázal Gežíse / kteréh by bylo přikázání prvnij ze vsšech.

Ady přysedl některý z dočtorů / co slyšal gdy sic gadali / wiedzac že im dobrze odpowídal / spytał go ktore jest pierwsze między wšykim przykázání?

29. A Gežíse odpovéděl gemu / že prvnij ze vsšech přikázání jest: Slyš Izraheli: Pán Bůh twuog / Bůh jeden jest.

Thedy mu Jezus odpowídzal / Pierwsze ze wšykich rozkazání jest / Sluchaj Izraheli / Pan Bóg náš Pan jeden jest.

30. A milowati buděs Pána Boga twého ze vsšeho srdce twého / a ze vsšij duše twé / a ze vsšij myslí twé / y ze vsšij močy twé. Toť jest prvnij přikázání.

A přetož milny Pán Bóg twego ze wšykého sěrcá twego / ze wšykéy duše twoy / y ze wšykéy močy twoy / y ze wšykéy sil twoy / & toť jest pierwsze rozkazání.

31. Druhepať podobně jest tomu: Milowati buděs bližního twého jako sebe sameho. Wěššich přikázání nad tyto není.

A wtore záje temuz podobná / cho jest / Milny bližního jako sám mego siebie / náđ tyc orho nie máš inego wicěšého rozkazání.

32. Y řekl gemu Písař: Dobře gsy Mistrze w prawdě powéděl / že jeden jest Bůh / a neníť jiného fromě něho.

Tedy mu rzekl on Dočtor / Dobrześ Mistrzu w prawdzie powiedział / iż jeden jest Bóg / a náden nie máš inego.

33. A aby milowán byl ze vsšeho srdce / a ze vsšij myslí / a ze vsšeho rozumu / y ze vsšij duše / y ze vsšij síly / a milowati bližního swého jako sebe sameho / wěššich jest nad vsšech zápalně y wjetežně obětí.

A milowac go ze wšykého sěrcá / ze wšykého zmyslu / y ze wšykéy duše / y ze wšykéy sil / takž milowac bližního jako sám mego siebie / co jest rzecz wicěšá niż wšyké palone y iné ofiary.

י ב

34 ישיב דין חנוהי —
 דחפמאירג מפניג
 פתגמא וענא ואמר לה
 לנ חנוהי חחיק מן מ
 מלכותא דאלהא ולג
 אנש אמר חנוהי
 דישאליוהי :

*Et Iesus vedendo ch'egli haueua sa-
 uiamente risposto, li disse, Tu non sei lon-
 tano dal regno di Dio. Et tu haueua
 poi piu ardire d'interrogarlo.*

35 ענא ישיב ואמר פד
 מלה פהיכלא איכנא
 אמרין סברא דמשיחא
 ברה הו דדוד :

*Insegnando poi Iesus nel tempio, en-
 tro a dire, Come dicono gli Scribi che
 Christo è figliuol di Dauid?*

36 הו דדוד אמר ב
 פרוחא דקודשא דאמר
 מדני למדי תב נח מן
 ימיני עו — מא דאסים
 בעל דבביר פובשג
 תחית רגליה :

*Conciosia cosa che esso Dauid disse
 per lo Spirito santo, Il Signore ha detto al
 mio Signore, Siedi a la mia destra, infia
 tanto ch'io ponga i tuoi nimici per sca-
 bello de piedi tuoi.*

37 הו הכיל דוד קנא
 לה מדי ואיכנא ברה
 איתנהי וכלה פושג
 שמע קנא לה בסימאית :

*Adunque esso Dauid il chiama Si-
 gnore : e d'onde e egli suo figliuolo? Emol-
 ta turba l'edina volentieri.*

38 נפיולבנה אמר קנא
 להון אודדו מן סברא
 דעבין דפאסטלא יהלכון
 ודחמין שלמא פשוקא :

*Ancor discena loro ne la sua dottrina,
 Guardateci da gli Scribi, che Vogliono
 andare attorno con veste lunghe, & a-
 mano le salutationi ne le piazze.*

39 וריש מותבנא ב
 פנושתא וריש סמבנא
 בחשמיתא :

*E le prime sedie ne le congregationi, e
 i primi Luoghi ne le cene.*

י ב

34 וירא ישוע כי בחכמה ענה
 ויאמר לו אינך רחוק ממלכות
 אלהים ואיש לא היה עוד
 אשר מלא לבו לשאול לו :

*Iesus entonces viendo que auia respondido
 sabiamente, dizele, No estas lexos del Reyno de
 Dios. Y ninguno le osaua ya preguntar.*

35 ויען ישוע ויאמר בלמדו
 בהיכל איך יאמרו הסופרים כי
 המשיח בן דוד הוא :

*Y respondiendo Iesus dezia, ensennando en
 el Templo, Como dizen los Escribas que el Chri-
 sto es hijo de Dauid?*

36 והוא דוד אמר פרוחא קדש
 נאם יהוה לאדני שב לימיני
 עד — אשית אויבי דהם
 לרגלי :

*Porque el mismo Dauid dixo por Espiritu
 Sancto, Dixo el Sennor a mi Sennor, Affientate a
 mis diestras, hasta que ponga tus enemigos por
 estrado de tus pies.*

37 והוא דוד קנא לו אדור
 ואיכנא בנה הוא ורבנים מהעם
 שמעו איתו בנעם :

*Luego llamandole el mismo Dauid Sennor,
 de donde pues es su hijo? Y mucha companna lo
 oya de buena gana.*

38 ויאמר להם בתלמודו
 השמרו לכם מן הסופרים אשר
 חפצו להתהלך במחלצות
 ולשאול לשלומם בשוקים :

*Y deziales en su doctrina, Guardaos de los
 Escribas, que quieren andar con ropas luengas y
 las salutaciones en las plazas.*

39 ומושבים ראשונים בעדות
 ומסבות ראשונות במשתי
 הערב :

*Y las primeras sillas en las synogás, y los pri-
 meros assientos en las cenas.*

י ב

34. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι
 νομιζῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ
 μακρὰν εἶ δὸς τῆς βασιλείας τοῦ
 θεοῦ· καὶ ἕδης οὐκ ἔστι ἐπὶ λῆμα αὐ-
 τὸν ἐπερωτῆσαι.

*Et Iesus voyant qu'il auoit respon-
 du prudemment, lui dit, Tu n'es pas loin
 du royaume de Dieu : & nul ne soloit
 plus interroguer.*

35. Καὶ δὸς περὶ τούτου ὁ ἰησοῦς ἔλε-
 γε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέ-
 γουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς
 υἱὸς ἐστὶ δαυὶδ.

*Et Iesus enseignant au temple, pre-
 nant la parole, leur dit, Comment di-
 sent les Scribes que le Christ est fils de
 Dauid?*

36. Αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν
 τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, λέγει ὁ κύ-
 ριος τῷ κυρίῳ μου, καθίστα ἐκ δε-
 ξτέρου μου, ἕως ἃν θῶ τοὺς ἐχθρούς
 σου, ὑποποδῶν τοὺς ποδῶν σου.

*Car Dauid mesme a dit par le saint
 Esprit, Le Seigneur a dit à mon Se-
 igneur, Sieds toy à ma dextre, iusqu'à
 tant que j'aye mis tes ennemis pour mar-
 che pied de tes pieds.*

37. Αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει ἀν-
 τὸν κύριον· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶ
 καὶ ὁ πολὺς ἔχλη· ἡκουσεν αὐτὸς
 ἡδέως.

*Dauid donc lui-mesme l'appelle Se-
 igneur : comment donc est-il son fils?
 Et grandes troupes prenoient plaisir à
 l'ouir.*

38. Καὶ ἐλεγχο αὐτοῖς ἐν τῇ διδα-
 χῇ αὐτοῦ. βλέπετε δὸς τοῦ γραμ-
 ματέων τοῦ θιλότων ἐν ἐσλαῖς
 περιπατῶν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
 ἀγοραῖς.

*D'autantage il leur disoit en sa do-
 ctrine, Donnez-vous garde des Scribes,
 qui aiment à se pourmener en robes
 longues, & les salutacions es marchés :*

39. Καὶ πρωτοκαθίστας ἐν ταῖς
 συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν
 ταῖς δείπνοις.

*Et les premieres seances es synago-
 gues, & les premieres places es bâquets.*

34. Iesus autem vidēs quōd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longē à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

Then / when Iesus saw that he answered discretely / he said vnto him / Thou art not farre from the kingdome of God. And no man after that durst aske him any question.

35. Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David?

And Iesus answered & said teaching in the Temple: How say the Scribes that Christ is the sonne of David?

36. Ipse enim David dicit in spiritu sancto, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum,

For David himself said by the holy Ghost / The Lorde saide to my Lorde / Sit at my right hande / till I make thine enemies thy footestool.

37. Ipse ergo David dicit eum Dominum: & unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

Then David himselfe calleth him Lord: by what meanes is he then his sonne? and much people heard him gladly.

38. Et dicebat eis in doctrina sua, Cavete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro.

Moreover hee saide vnto them in his doctrine / Beware of the Scribes which loue to go in long robes / & loue salutations in the markets.

39. Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis.

And the chiefe seates in the Synagogues / and the first roomes at feastes.

34. Da Iesus aber sahe / daß er vernünftiglich antwortet / sprach er zu ihm: Du bist nicht ferne von dem Reich Gottes. Vnd es dorffte ihn niemand weiter fragen.

Der Ihesus saa / at hand suarede forstandelige / sagde hand til hannem / Du est icke longe fra Guds rige. De der torde ingen at spørre hannem ydermere.

35. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach / da er lehret im Tempel: Wie sagen die Schriftgelehrten / Christus sey Davids Sohn?

De Ihesus suarede / oc sagde / der hand lerde i Tempelen / Huorledis sig de Skriftfloger / Christus er Davids søn?

36. Er aber David spricht / durch den heiligen geist / der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: setze dich zu meiner Rechten bis daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner füsse.

De David siger selff / ved den hellig Aand / HERRN sagde til min Herre / Sæt dig høff min høyre haand / indtil ieg legger dine Fiender til en stammel vnder dine føder.

37. Da heisset ihn ja David seinen HERRN / woher ist er denn sein Son? Vnd vil Volcks höret in gerne.

Der kalder io David hannem sin Herre / hueden er hand da hans Søn? De meget Folk hørde hannem gerne.

38. Vnd er lehret sie / vnd sprach zu ihnen: sehet euch für / für den Schriftgelehrten / die in langen Kleidern gehen vnd lassen sich gern auff dem Markte grüssen.

De hand lerde dem / oc sagde til dem / Bocter eder for de Skriftfloger / som gaa i lange kleder / oc lade gerne helse sig paa Torffuit.

39. Vnd sihen gerne oben an inn den Schulen / vnd über Tisch im Abendmal.

De side gerne offuerst i Scholerne / oc til bordz i Gæstebud.

34. Tehdy vida Bežíšs Je by mǎndre odpowěděl / řekl ge mu: Nejsy daleko od Království Božího. A žádný wiž cenešměl se ho tážati.

Widzac tedy Jezus iż roztropnie odpowědział / rzekł mu: Nie daleko jesteś od Królestwa Bożego: A nie śmiał go żaden daley pytać.

35. Odpowědew Bežíšs / řekl vše w Chrámě: Kžerak prawij Běitelé / že Krýstus gest Syn Dawiduow?

Thedy Jezus odpowědział / řekł / Staucháac w Rošćiele / iakož mowia Doktorowie / Že Krýstus jest syn Dawidow?

36. Poněwadž on Dawid prawij w Duchu swatém: Řekl Pan Panu mému / sed na Prawich mé / Až ň položíš nepřátely twé podnožky noh twých.

Boj sam Dawid powieđział przez Ducha swiętego / Řekl Pan Panu mému / Siadź ná práwicy mojej / až podložíš nepřátely twé podnožkám noh twých.

37. Poněwadž tehdy sám Dawid nazýwá gen Panem / kteraž Synem geho gest? A mnohý zástup rád ho poslauchal.

A ták sám Dawid powieđa go byc Panem / A kázje tedy jest Synem tego? A bázjo wiele ludu rád do go sluchálo.

38. Y mluwil gím w věceni swém: Warugte se Běiteláw / kteraž rádi w krásném rausse chodí / a chťegij pozdráwowáni býti na Trhu.

Y mowil do nich w náuce swóřej / Strzeżcie sie Doktorow ktorzy chca chodit w dluhich hárách / a kochá ta siem pozdráwianiu ná rynkoch.

39. A na prwnijch Stólích seděti w Stólách / a prwnij mýsta mýstina Wětes řech.

A pterwše siadánia ná schadzách / y pterwše zásiadánia ná wíeczczách.

י ב

40 הגון דאכלין פתג
דארמלתא בעלתה ד
דמורכין צלותיהון הגון
דקבלו דינא יתירג:

Iquali divorano le case de le vedove, e questo sott'ombra che essi fanno lunghe orationi. Questi riceveranno maggior condannatione.

41 ופד יתב ישוע לוקבל
בית גזא חאר הון איכנא
פנשא רמין עורפנא בית
גזא וסגנא עתירא רמין
הון סגרי:

Estando Iesv a sedere a l'incontro de la tesoreria, riguardava como la turba mettena de denari ne la cassa de la tesoreria: e molti ricchi se ne mettenano assai.

42 ואתת ארמלתא
חדא מספנתא ארמית
תרין מנין דאיתיהון ש
שמוגנא:

E venuta vna pouera vedoua, vi messe due piccioli, che sono vn quatrino.

43 וקרא ישוע
לתלמידיו ואמר להון
אמין אמר אנג לכו
דהב ארמלתא מ
מספנתא יתיר מן קלהון
אנשא דרמין ארמית
בית גזא:

Allor chiamando a se i suoi discipoli, dice loro, Io vi dico in verita, che questa pouera vedoua ha messo piu di tutti quelli che hanno messi denari ne la tesoreria.

44 כלהון גיר מן מדם
דיתיר להון ארמין הדא
דיו מן חסירותה כל מדם
דאית הון לה ארמית
כלה קנינה:

Percioche tutti hanno messo di quello che auanza loro: ma costea l'ha messo de la sua poverta tutto cio ch'ella haueua, e tutto il suo vitto.

י ג

י ופד נפק ישוע מן ה
היכלא אמר לה חד מן
תלמידיו מלפנא הג
חוי אילין באפא ואילין
בניגנא:

Vendo poi egli del templo, vno de suoi discipoli gli dice, Maestro, guarda che pietre, e che edifizij.

י ב

40 נאשר אכלו את
האלמנות ובעלילות הדברים
תאריכו תפלותם על כן יקח
משפט יותר:

Que tragan las cascas de las biudas y ponen delante que hazen luengas oraciones. Estos recibirán mayor juyzio.

41 וישב ישוע לפני הגשקה
ורא יקר העם שלך נחשת אל
הגשקה ורבים מן עשרים
הרבה שלכו:

Y estando sentado Iesus delante del arca de la offrenda, miraua como el pueblo echaua dinero en el arca: y muchos ricos echauan mucho.

42 ותבוא אלמנה אחת ותשלך
שנים מגים זה הון ריבעה:

Y como vino vna biuda pobre, echó dos minutos, que es vn quarto.

43 ויקרא לתלמידיו ויאמר
להם אמר אני אומר לכם כי
האלמנה המשכנה הזאת רב
מכלם שלך אשר שלכו אל
הגשקה:

Entonces llamando a sus Discipulos, dizeles, Dezierto os digo, que esta biuda pobre echo mas que todos losque han echado en el arca.

44 כי כלם מיתרם שלכו
והיא מחסרונה את כל אשר
לה שלך את כל מחיתה:

Porque todos han echado de loque les sobra: mas esta de su pobreza echó todo loque tenia, todo su alimento.

י ג

י ויצאתו מן היכלא אמר לו
אחד מן תלמידיו מלמד הג
במה אבנים ובמה בניגים:

Y saliendo del templo, dizele, vno de sus Discipulos, Maestro, mira que piedras, y que edificados.

י ב

40. Οἱ καταθίσκοντες ἐς οἰκίας καὶ
χερσὶν, καὶ προσφάσκει μακρὰ προσ-
(αχόμενοι. οὐτοι λήψον) πλείον-
ος πρὸν κρῖμα.

Qui mangent tout entierement les maisons des vefues, voire en faisant semblant de prier beaucoup: ils en receueront plus grande condannation.

41. Καὶ καθίσας ὁ ἰησοῦς κατί-
ναι πρὸ θάλασσης, ἐβλέπε
ὡς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς
τὴν θάλασσαν. καὶ πολλοὶ πλεού-
σιν ἐβάλλον, πολλὰ.

Iesus aussi estant assis vis à vis du trone, prenoit garde comment le peuple mettoit argent au tronc,

42. Καὶ ἔλθοῦσα μία χήρα πτω-
χὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράν-
της.

Or plusieurs riches y mettoient beaucoup: & vne poure vefue vint, laquelle y mit deux petites pieces qui font vn quadrin.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς ἀμὲν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὐτῆς πτω-
χὴ πλείον πάντων βέβαλε τὸ βα-
λομένων εἰς τὴν θάλασσαν.

Lors appelant à soi ses disciples, il leur dit, En verité ie vous di, que ceste poure vefue a plus mis au tronc que tous ceux qui y ont mis.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τῆς περιουσίας
αὐτοῦ ἐβάλον αὐτῇ ὅτι ἐκ τῆς
ὕστερης αὐτῆς πάντα ὅσα ἔχεν
ἐβάλον, ὅλον τὸ βίον αὐτῆς.

Car tous y ont mis de ce qui leur abonde: mais ceste-ci y a mis de sa poverté tout ce qu'elle auoit, voire toute la substance.

ΚΕΦ ΑΛ. ιγ.

Καὶ ἐκπεπονημένου αὐτοῦ ἐκ
τῆς ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ ἕως ἐκ τῆς
μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἰδε π-
τὰς λίθοι, καὶ πᾶσι οἰκοδο-
μαί.

E comme il partoit du temple, vn de ses disciples lui dit, Maistre, regarde quelles pierres, & quels bastimens.

CAP. XII.

40. Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Which deuoure widowes houses / euen vnder a colour of long prayers. These shall receiue the greater damnation.

41. Et sedens Iesus gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa.

And as Iesus sat ouer against the treasure: he behelde how the people cast money into the treasure: and many rich men cast in much.

42. Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.

And there came a certaine poore widow / and she threw in two mites / which make a quadrin.

43. Et convocans discipulos suos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium.

Then he called vnto him his disciples / & said vnto them / Verely I say vnto you / that this poore widow hath cast more in / then all they which haue cast into the treasure.

44. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt; hæc verò, de penuria sua, omnia quæ habuit misit, totum victum suum.

For they all did cast in of their superfluitie: but shee of her pouertie did cast in all that she had / euen all her living.

CAP. XIII.

ET cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis, Magister, aspice quales lapides, & quales structurae.

And as he went out of the Temple / one of his disciples saide vnto him / Master / see what stones / and what buildings are there.

Das XII. Capitel.

40. Sie fressen der Witwen heusser / vnd wenden langes Gebet für / dieselben werden desto mehr verdammniß empfahen.

De ade Enckers huss / vnder der stein ar de bede lunge / De samme skulle saa saa meget store fordom melle.

41. Vnd Jesus setzet sich gegen dem Gotteskasten / vnd schauet wie das Volck Geld einlegte in den Gotteskasten / vnd vil Reichen legten vil ein.

De Ihesus sette sich tuert offuer fra Guds kiste / oc saa til / huorledis folcket lagde Pendinge i Guds kiste / De mange Rige lagde meget vdi.

42. Vnd es kam ein arme Witwe / vnd legte zwen Scherfflein ein / die machen einen Heller.

De derkom en fattig Encke / oc lagde thu Skerff vdi / de gore en Pending.

43. Vnd er rieß seine Jünger zu sich / vnd sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / dise arme Witwe hat mehr in den Gotteskasten gelegt / denn alle die eingelegt haben.

De hand kallede sine Disciple til sig oc sagde til dem / Sanelige / Jeg siger eder / Denne fattige Encke lagde mere i Guds kiste / end alle de som lagde vdi.

44. Denn sie haben alle von ihrem übrigen eingelegt / dise aber hat von ihrem Armut / alles was sie hat / ire ganze Narung eingelegt.

Thi de lagde alle vdi aff deris offuerflodighed / Men denne lagde vdi aff sin fattigdom alt det hun haaffde / hendis gantze Næring.

Das XIII. Capitel.

Vnd da er auß dem tempel gieng / sprach zu ihm seiner Jünger einer: Meister / sihe / welche Steine / vnd welch ein Bau ist das?

De der hand gick aff Tempelen / sagde en aff hans Disciple til hannem / Meistere / see / huilcke stene / oc huilcken en Bygning er det?

Kapitola XII.

40. Kterijzto zjiragij domy wdowstę / pod zamysem dlaw he Modlitby / tē wezmau Saud rēzjy.

Ktorzy do gruntu pozręta domy wdow / a chęć byc wdzeni / bawia sie dlugiem modlitwami / cię od niośa cięzby sad.

41. A sedę Gęzijs proti Pokladnicy / patrřil kterať zřstup mee Penijze do Pokladnice. A mnozj bohatij metali mnoho.

A gdy Jezus siedział przeciw skarbicy / patrzał także lud skład pieniądza do skarbicy / a wiele bogaczów wiele składa.

42. A kdnj přišla gedna chudá-wdowa / vvrhla dwa šarhy / genj gest čtvrtá částka penijze.

Kedy přyšedšz tej niektora wdowá vboga / wlozyla dwě drobne peniadze / ktore wazyly Quadranty.

43. V swolaw Nęednijsj swę / řekl gim: Zagiste prawim wám / že tato chudá wdowa / wiće gest vvrhla / než tito wšřněni kterijz metali do Pokladnice.

Kedy on wezwawšy k sobie zwolennikow swych / řekl im / Já pravde wám powiedam / Tá vbogá wdowá wiecey wlozyla niž wšřněci / ktorzy kládli do skarbicy.

44. Nebo wšřněni to coř gim zbywalo metali / ale tatoř swę chudobn wšřněto coř měla vvrhla / wšřnětu žiwnořt swau.

Abowiem ci wšřněci to co im zbywalo / znieřli / ale tář z medoř itřřtu swego co měla wlozyla / y wšřněto swe pozřwienie.

Kapitola XIII.

A kdnj wycházel z Chrámu / řekl gemu gedn z Nęednijskow geho: Mistrě / pohřed kterať kamenij / a nať gest toto řtawenij.

A gdy wychodził z Kościoła / řekl mu niektory z zwolennikow tego / Mistrze / obacz także to řtawienie y także budowanie.

2 וישוע דין אמר לה חנא
אנת הליו פנינא דורבא
לא משתבקה דורבא פאה
על פאה דלא מסתתרא:

Et respondendo, gli dice, Vedi tu queste gran fabbriche? non sarà lassata pietra sopra pietra, che non sia ruinata.

3 ופר יתב ישוע בטורא
הינתא לוקבל היכלא
שמלויי פאפא ויעקוב
ויוחנן נאנדראס
בלחוריהון:

Essendo egli a sedere nel monte degli Oliui, a l'incontro del templo, Pietro, e Iacopo, e Giouanni, & Andrea li domandauano cosi da parte, dicendo.

4 אמר לו אמתי הליו
יהיו ימנא הי אמא מא
הקרבנו הליו פלהיו ל
למשתלמו:

Dici quando seranno queste cose? e qual sarà il segno di quando tutte queste cose haueranno fine?

5 הו דין ישוע שרי ל
למאמר להון חוה דלמא
אנש יטעיוכו:

Et respondendo loro, incominciò a dire, Guardate che alcun non v'inganni.

6 סגנא גיר ואתון
פשמיי ונאמריו דאנא
אנא ולסגנא יטעיו:

Perche verranno molti nel Nome mio, dicendo, Io son Christo: & ingannaranno molti.

7 מן דין דשמעתון
קרבא וטבא דקרבא לא
תדחלון עתיד הו גיר ד
דיהוא אלא לא ערבי
חבתא:

Hor quando uoi sentirete de le guerre, e de romori di guerre, non vi turbate: per che bisogna ch'ellesiano: ma non sarà ancor il fine.

8 יהוים גיר עמא על עמא
ומלכו על מלכו ויהיו
ויעא בדוכא דוכא ויהיו
כפנא וישגושנא הליו רישא
אפיו חבלא:

Perchoe si leuara su gente contra gente, e regno contra regno: e saranno de ierismoti per ogni luogo, e carestie, e turbulente. Queste cose saranno i principij de dolori.

2 וישוע ויאמר לו הרוחא
את בני גים האלה תגדל
לא תנח אבו על אבו על
מלכותא אשר לא תהרס:

Y Iesus respondiendo dixole, Veas estos grandes edificios? no quedará piedra sobre piedra que no sea derribada.

3 ובשבתו על הר הזיתים
לגדל ההיכל שאלו לו בלבדם
כיפה ויעקב ויוחנן ואנדראס:

Y sentandose en el Monte de las Oliuas delante del Templo, preguntaronle a parte Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres.

4 אמר לזו מתי יהיה האלה
ימה תמות כולל כל הדברים
האלה:

Dinos quando seran estas cosas? Y que senal aura quando todas las cosas han de ser acabadas?

5 וישוע ענה להם ויחל לדבר
האין פן וישאכם איש:

Y Iesus respondiendoles, comencó a dezir, Mirad que nadie os enganne.

6 כי רבים יבואו בשמי
לאמר כי אני הוא ויתעו
לרבים:

Porque vendrán muchos, en mi nombre, diciendo, Yo soy el Christo: y engannaran a muchos.

7 ונאם תשמעו מלחמות
ושמועות המלחמות אל תבהלו
כי צריך להיות אך עד הנה
אין הקץ:

Mas quando oyerdes de guerras, y de rumores de guerras, nõ os turbey: porque conuiene hazerse assi, mas aun no sera la fin.

8 כי יהיו גוי על גוי וממלכה
על ממלכה ויהיה רעש בכל
מקומות ויהיה רעב ומחומה
ראשית החבלים האלה:

Porque gente se leuantaran contra gente, y reyno contra reyno: y aura terremotos en cada lugar, y aura hambres, y alborotos: principios de dolores seran estos.

יג.

2. Καὶ ἰησοῦς δὸς αὐτοῖς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε τὰς οὐκ ἐμὲ γὰρ εἰσδεμάσθαι οὐ μὲν αἰφροῦν ἔχοντι λίθον, ἐξ οὗ μὴ καταλυθῇ.

Lors Iesus respondant lui dit. Voistu pas ces grands bastimens? Il ne sera laillé pierre sur pierre qu'elle ne soit demolie.

3. Καὶ καθήμενος αὐτὸς εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατῆεν τῷ πετρῷ, καὶ ἰακώβῳ αὐτῶν καὶ ἰωάννῃ πετρεῖ καὶ ἀνδρῆ·

*Et comme il estoit assis au mont des Oliuiers vis a vis du temple, Pierre & Iaqués, Iehan & André l'interrogue-
rent a part.*

4. Εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσονται καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεσθῆναι.

Difans, Di nous quand setont ces choses, & quel sera le signe quand toutes ces choses, doiuent estre accomplies.

5. Ὁ ἰησοῦς δὸς αὐτοῖς αὐτοῖς ἔρε-
ξας λέγει, βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

*Lors Iesus leur respondant com-
mença a leur dire, Prenez garde que
queicun ne vous seduise.*

6. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐν τῷ ὀνόματι μου, λέγοντες ἔπιγινώσκ-
μι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

*Car plusieurs viendront en mon
Nom dilans, C'est moi qui suis le
Christ, & en seduiront plusieurs.*

7. Ὁταν ἂν ἀκούσῃτε πλεῖρους καὶ
ἀκράς πλεῖων, μὴ θροῖσθε· διὰ
γὰρ γινώσκω ἀλλ' οὐπω τὸ τέλος.

*Or quand vous orrez des guerres &
des bruits de guerres, ne loyez point
troublés: car il faut que ces choses ad-
uiennent: mais encore ne sera-ce pas la
fin.*

8. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνη ἐπ' ἔθ-
νη, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.
καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἰσχυροὶ
καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἰσχυροὶ
αἰδῶναι ταῦτα.

*Car nation s'effeura contre nation,
& royaume contre royaume: & y aura
tremblemens de terre de lieu en lieu,
& fa mines, & troubles, ces choses se-
ront commencement de douleurs.*

2. Et respondens Iesus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruat.

Then Iesus answered & said vnto him, Seest thou these great buildings? there shall not be left one stone vpon a stone that shall not be throwen downe.

3. Et cum sederet in monte olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus & Iacobus & Iohannes & Andreas.

And as he sate on the mount of Olives / ouer against the Temple / Peter / and James / and John / and Andrew asked him secretly.

4. Dic nobis, quando ista fient? & quod signum erit quādo hæc omnia incipient consummari?

Tell vs / when shall these things be? and what shall be the signe when all these things shall be fulfilled?

5. Et respondens Iesus cepit dicere illis, Videte, ne quis vos seducat.

And Iesus answered them / and beganne to say / Take heede least any man deceiue you.

6. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducet.

For many shall come in my name / saying / I am Christ / and shall deceiue many.

7. Cum audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.

Furthermore when ye shall heare of warres / and rumours of warres / be ye not troubled: for such things must needs bee: but the end shall not be yet.

8. Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erunt terræ motus per loca, & fames: Initium dolorum hæc.

For nation shall rise against nation / and kingdome against kingdome / and there shall be earthquakes in diuers quarters / & there shall be famine and troubles: these are the beginnings of sorowes.

2. Vnd Iesus antworttet vnd sprach zu jm. Sihest du wol allen disen grossen Bau? Nicht ein Stein wird auff dem andern bleiben / Der nicht zu brochen werde.

De Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Seer du vel al denne store bygning. Icke en Sten skal bliffue paa den anden / som en skal sender slaff.

3. Vnd da er auff dem Delberg saß gegen dem Tempel / fragten in besonders Petrus vnd Iacobus vnd Johannes vnd Andreas:

De der hand sad paa Olie bierget tuert offuer fra Tempelen / daspurde Peder oc Jacob oc Johannes oc Andreas hannem besynderliche at.

4. Sage vns / wenn wirdt das alles geschehen? Vnd was wirdt das Zeichen sein / wenn das alles soll vollendet werden?

Sig oss / Naar skal alt dette ske? De huad Tegen skal der vere / naar alt dette skal fuldkommis?

5. Iesus antworttet inen / vnd fieng an zusagen: Sehet zu / daß euch niemand verführe.

Ihesus suarede dem / oc begynte at sige / Seer til / at icke nogen forfore eder?

6. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd sagen / ich bin Christus / vnd werden vil verführen.

Thi der skull mange komme vnder mit Naam / oc sige / Jeg er Christus / oc de skull forfore mange.

7. Wenn / jr aber hören werdet von Kriegen / vnd Kriegsgeschrey / so fürchtet euch nicht / denn es muß also geschehen / aber das Ende ist noch nicht da.

De naar i saa at høre om Krig / oc Krigis røtte / Da frøeter eder icke / thi der maa saa ske / Men enden er der icke end da.

8. Es wirdt sich ein Volk über das ander empörn / vnd ein Königreich über das ander. Vnd werden geschehen Erdbeben hin vnd wider / vnd wirdt sein theure zeit vnd schrecken. Das ist der not anfang.

Der skal it Folk sette sig offuer det andet / oc it Kongerige offuer det andet. De der skal ske Jordstøt her oc der / De der skal vere dyr tid oc forferdelse. Dette er Bedrøffuellsens begyndelse.

2. Odpowědew Gejiss / řekl gemu: Vidíšli toto stavbení? Nebudeť ostaven kámen na kameni / aby nebyl zřazen.

Tedy mu Jezus odpowědžiam / řekł / Widzisz tho wielke budowanie? Nie zostanec kamien na kamieniu / aby nebyl rozwalon.

3. A když seděl na hůře Oliwské proti Chrámu / tážali ho obzvláště Petr / a Jakub / a Jan / a Ondřej:

Říedzác ná gorze oliwney przeciw Kościołowi / pytał go o sobno / Piotr / Jakub / Jan / y Andrzej.

4. Powěz nám / kdy tyto věci budau? a ktere znamení bude kdy tyto všecky věci počnu se diti?

Powiedz nam kiedy tyto věci by budau? a co za znáky bedzie kdy přijdzie tyto všecky věci?

5. Odpowědew Gejiss / poslal jim pravit: Vztež / ať vás žádný nesvede.

A odpowědžiamy jim Jezus / poslal mowit / Vážciež aby was nítie ne zwodil.

6. Neboť mnohý přigbau we gměnu mēm / řaue: Je náš / a mnohý swedau.

Abowiem wielec ich przydaje w imieniu moim / powiedziac / Ja ciem test Chrystus / y wiele ich zwodil.

7. Když pak vstřýšíte boga a pravení o bogích / nestračíte se / neb mu segij ty věci býti / ale ne y hněd konec.

Gdy tedy vstřýšíte války y wěstí o válkách / nie trwożciež soba / boć po trebá bytému / alec nie teřze koniec.

8. Powstanec žagistě Národ proti Národu / a královstvíj proti královstvíj / a bude země třesení po mištech / a hlad / a ruznice. A tyto věci budau počatek bolesti.

Abowiem powstanie narod przeciw narodowi / a krolestwo przeciw krolestwu / y beda třesenie na zemie ná ká žych mištech / y beda glody y zá mieřania / a ty sa počatki bolesti.

י ג

9. חנו דיו אנתון נפשונו
ישלמונוכוו גיר להגנו
ובכנושתהון תתגדונו ו
נקדם מלכא ויהגמונו
תקומון מטולתי
לסדהותהון:

*Ma habbiate cura à voi stessi: perci-
oche vi daranno in poter de concilij e de
le sinagoge: sarete battuti, e sarete me-
nati dinanzi à presidenti e Re, per ca-
gion mia, in testimonio ad essi.*

10. לוקדם דיו צתידנו
דתתפרו סברתי בקלהון
צממי:

*E bisogna che l'Euangelio sia prima
predicato tra tutte le genti.*

11. ואמתי דמקרביו לכונו דיו
דשלמונוכוו לא תקדמון
תאצבו מנו תמללון
ולא תרגונו אללא הו מדם
דמתיהב לכונו דהי שעתא
הנא מללו לא הונו גיר
אנתון ממללון אללא
רוחא דקודשא:

*Hor quando vi meneranno à darvi
in poter di quelli, non vi curate innanzi
di quel che habbiate à dire, ne vi pensate
su puato: ma dite cio che vi sarà dato in
quell' hora: imperoche non sete voi quelli
che parlate, ma è lo Spirito Santo.*

12. ישלם דיו אחנו
לאחיהי למותא ואפנו
לפרה ויקומון פניא ער
אבהיהון וימיתון אגיו:

*Il fratello darà il fratello à la morte, e
il padre darà il figliuolo, e i figliuoli si le-
uaranno contra i padri e le madri, e fa-
ranno gli morte.*

13. ותהוון סגיאין מן כל
גש מטור שמי מן דיו
דיסובר עד מא לחרתא
הו יחנ:

*E sarete odiati da tutti per il Nome
mio: ma chi perseverarà infini al fine,
costui sarà saluato.*

י ג

9. והשמרו לנפשכם כי יסגירו
אתכם בבתי הדינים ובעדות
הכפר ולפני נשיאים ומלכים
תקמו למען שמי לעדות
להם:

*Mas vosotros mirad por vosotros: porque
os entregarán en consejos, y en synogas. sereys
açotados: y delante de presidentes y de reyes se-
reys llamados por causa de mi por testimonio à
ellos.*

10. ובכל הגוים תצטרך
בראשנה להקרא את
הבשורה:

*Y en todas las gentes conuiene que el Euan-
gelio sea predicado antes.*

11. וכאשר יוליכו אתכם למסור
לא תחשבו מה תדברון ולא
תהגו כי אשר ינתן לכם בעת
ההיא אזתו דברו כי אינכם
אתם אשר מדברים כיהם ריח
הקדש:

*Y quando os truxeren entregando os, no
premediteys que aueys de dezir, ni lo penseys:
mas loque os fuere dado en aquella hora, esso
hablad, porque no soys vosotros losque hablays,
si no el Espiritu Sancto.*

12. כי ימסר אחי לאחיו במות
ואב את בנו ויתקוממו בנים
על אבותם וימותתו אותם:

*Y entregará à la muerte el hermano al her-
mano, y el padre al hijo: y leuantarsehan los hij-
os contra los padres, y matarlos han.*

13. ותהיו שונאים מכלם
למען שמי ואשר יחל עו
עת קץ זה יושע:

*Y sereys aborrecidos de todos por mi nom-
bre: MAS ELQUE PERSEVERARE
HASTA LA FIN, ESTE SERA
SALVO.*

י ג

9. βλέπτε ἑαυτοὺς πα-
ραδώσει ὑμᾶς εἰς συνείδρια,
καὶ εἰς συναγωγὰς, δαξήσασθε, ὅ-
τι ὑμεῖς ἐμὸν καὶ βασιλέων ἐκζη-
σάτε ἐνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτυρίαν
αὐτοῖς.

*Mais prenes-garde à vous-mêmes,
car ils vous liureront aux consistoires:
& aux synagogues: vous serez fouettés
& serés presentés deuant les gouuerneurs
& les rois à caule de moi, en tesmoigna-
ge à iceux.*

10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δε-
πν κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

*Et faut que l'Euangile soit premie-
rement preiché en toutes nations.*

11. Ὅταν ὑμᾶς ἀγάγωσιν ὑμᾶς πα-
ραδοῦναι, μὴ προμελεῖσθε τί
λαλήσητε, μηδὲ μετ' ἐπῆτε, ἀλλ' ὅ-
τι ἐὰν δεθῇ ὑμῖν ἐν ἐκκλήσιᾳ ἢ ὡρᾷ, ἔστω
λαλήτε, οὐ γὰρ ἐστὶ ὑμεῖς οἱ λα-
λοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

*Or quand ils vous meneront pour
vous liurer, ne foyez deuant en iouci
de ce que vous aurez à dire, & n'y me-
ditez point: mais tout ce qui vous iera
donné en cest instant-la, dites cela, car
ce n'est pas vous qui parlez, mais le
saint Elprit.*

12. Παραδώσει ὁ ἀδελφὸς τὸν ἀδελ-
φόν εἰς θάνατον, καὶ πατήρ τὸν υἱόν,
καὶ ἐκπαθήσονται τέκνα πατρὶς καὶ
ἐκ θάνατον αὐτοῖς.

*Lors vn frere liurera l'autre frere à
mort, & le pere l'enfant, & s'elueu-
ront les enfans à l'encontre des peres &
meres, & les feront mettre à mort.*

13. Καὶ ἔσονται μισούμενοι ὑπὸ
πάντων διὰ τὸ ὄνομα μου. ὁ ὅς ὑπο-
μείνας εἰς τέλος, ὁὗτος σωθήσε-
ται.

*Et serez haïs de tous à cause de mon
Nom: mais qui soustien dra iusques à
la fin, cestui-la iera sauué.*

9. Videte autem vosmet-
ipso: Tradent enim vos in
conciliis, & in synagogis va-
pularitis, & ante præfides, &
reges stabitis propter me, in
testimonium illis.

But take ye heede to your selues:
for they shall deliuer you vp to the Coun-
sels, and to the Synagogues: ye shall
be beaten, and brought before rulers,
and kinges for my sake: for a testimo-
niall vnto them.

10. Et in omnes gentes pri-
mum oportet prædicari ev-
angelium.

And the Gospell must first be pu-
blished among all nations.

11. Et cum duxerint vos
tradentes, nolite præcogita-
re quid loquamini: sed quod
datum vobis fuerit in illa
hora, id loquamini, non e-
nim vos estis loquentes: sed
Spiritus sanctus.

But when they leade you, and de-
liuer you vp, take ye no thought afore:
neither premeditate what ye shall say:
but whatsoeuer is giuen you at the sa-
me time, that speake: for it is not ye that
speake, but the holy Ghost.

12. Tradet autem frater
fratrem in mortem, & pater
filium: & consurgent filii in
parentes, & morte affici-
ente eos.

Yea, and the brother shall deliuer
the brother to death, and the father the
sonne, and the children shall rise against
their parents, and shall cause them
to die.

13. Et eritis odio omnibus,
propter nomen meum. Qui
autem sustinuerit in finem,
hic saluus erit.

And ye shall be hated of all men
for my Names sake: but whoeuer
shall endure vnto the end, he shall
be saued.

9. Ihr aber sehet euch für / denn sie
werden euch überantwortten für die
Rathhäuser vnd Schulen / vnd ihr
müßet gestäupet werden / vnd für
Fürsten vnd Könige müßet ir gefüh-
ret werden / vmb meiner willen / zu ei-
nem Zeugniß über sie.

Men seet eder saare / Ihi de skulle antworde eder
hen til Raadhuss / oc Scholer / Oc i skulle hudstrygis
oc i skulle foris saar Forster oc Konger / for min skild
til it vidnisbyrd offuer dem.

10. Vnd das Euangelium muß zu-
vor geprediget werden vnder alle
Völker.

De Euangelium skal for predickis blant alle
Folck.

11. Wenn sie euch nun führen vnd
überantwortten werden / so forget
nicht was ir reden solt / vnd bedencket
euch nicht zuvor / Sondern was euch
zu derselbigen stunde gegeben wirdt /
das redet / denn ihr seits nicht / die da
reden / sondern der heilige Geist.

Naar som de nu føre oc antworde eder hen / Da for-
ger icke for / huad i skulle tale / oc betencker det en heller ti-
form / Men huad som eder giffuis i den samme stund
det taler / Ihi at i ere icke de som tale / Men den hellige
Aand.

12. Es wird aber überantwortten
ein Bruder den andern zum todte /
Vnd der Vater den Son / vnd die kin-
der werden sich empören wider die
Eltern / vnd werden sie helfen tödten.

Der skal en Broder antworde den anden hen til
døden / Oc Faderen Sønnen / oc Børnene skulle sette
sig op mod Foreldrene / oc de skulle hielppe til at sla dem
ihjel.

13. Vnd werdet gehasset sein von je-
derman / vmb meines Namens wil-
len. Wer aber beharret biß an das
ende / der wirdt Selig.

De i skulle hadis aff huemand / for mit naffn
skyld. Men huo som bliffuer bestandig indtil enden /
hand skal bliffue salig.

9. Pilni pať budte sa-
mi sebe. Nebo vydáwati
vás budou na Sněmy / a v
Školách budete biti / a před
Králi a Vládafi stanete pro
mne / na svědectví jim.

Alle wy šte ostrze gayće / boć
was wydąza przed sady / y do bo-
znic / y beda was być / a przed prze-
łożonymi y Królmi dla mnie sības
wac bedziecie ku przeswadczeniu
ich.

10. Alle we wssch Náródech
naprw musy býti kázáno
Swatě Ewangeliwm.

A potrzeba aby naprzod v
wsyřich národow byla opowie-
dána Ewangelia.

11. A když vás powedu wy-
dávající / nepřemyslujte co
byste mluvíli / ale což vám
bude dáno v tu hodinu / to
mluvte. Nebo negde wy kte-
říž mluvíte / ale Duch Swa-
tý.

A gdy was wydane wodzące be-
da / nie troszczcie się przed tym co
będziecie mówić / ale coż wam
będzie podane na on czas to mówcie /
Abowiem nie wy iestescie którzy
mówicie / ale Duch on Swiaty.

12. Wydá pať bratr bratra
na smrt / a Otce Syna: a po-
wstanau synové proti Rodi-
čům / a smrtij ge zhubij.

A podać brát brátaně smř-
eré / a otec syná / y powstána
dětci przeciw rodzicom / skřáśac
je iakoby ie o smierć przyprawi-
li.

13. A budete w ne năwistí
wsschněm pro gměno mē. Ale
kdož setrwá až do konce / ten
spasen bude.

Bedziecie v wsyřich w nř-
nawistí dla imienia mego / leć
kto dotrwa až do konca / ten be-
dzie wybáwion.

יג

14 מא דיו פֿונֿותו אַתָּא
טַבֿתָּא דְחִירְבָא הִי
דְאִמִּירָא פֿונֿ־אֵיל גִּבְרָא
דְאִימָא אִיבָא דְלָא גִלָּא
הוּ דְקִרְבָּנֵי יִסְתַּכֵּל הִידִין
אֵילֵין דְּבִיהוּד אַפֿון יַעֲרִיקוּן
לְטוּרָא:

Hor quando voi vedrete l'abominazione de solatione (che è detta dal Profeta Daniel) stare oue non debbe (chi legge intenda) allora quei che saranno in Giudea, fuggano à i monti.

15 וּמִן דְּבִאגְרָא הִי לָא
יָחִית וְלָא יַעֲיִל לְמַשְׁקֵל
מִדָּם מִן בֵּיתָהּ:

E chi sarà in su'l tetto, non discenda in casa, ne entri à toglier cosa alcuna di casa sua.

16 וּמִן דְּפִתְקֵלָא הִי לָא
יִתְהַבֵּךְ לְבִסְתָּתָהּ דְּיַשְׁקֹול
לְבִשָּׁהּ:

E chi sarà nel campo, non ritorni à le cose, ffate in dicir, à portar via il suo mantello.

17 נִי דִין לְבִסְתָּתָהּ
וְלֹאֵלִין דְּמִיגְחוּ בְּהִגְוִי
יוֹמָתָהּ:

E qui à le donne gruide, & à quelle che lattaranno in quei giorni.

18 צִדְדֵי דִין דְּלֹא יִהְיוּ
עֲרוּקִין בְּסִתְנָהּ:

Pregate che la vostra fuga non sia di verno.

19 יִהְיֶה גִיר בְּיוֹמָתָהּ
הַבּוֹן אֹלְצָנָא דְלֹא הֵנָּה
אַכְוֹתָהּ מִדִּישׁ פְּרִיטָה
דְּבִרָא אֱלֹהִים וְעַד מָלַךְ
לְהַשָּׂא וְלֹא יִהְיֶה:

Perciò che quei giorni saranno di tale afflitione, qual non è stata dal principio de la creation de le cose, che Iddio ha creata infini ad hora, ne mai piu sarà.

20 וְאֵלֵין לָא מִרְגָּא דְּכִרָּי
יוֹמָתָהּ הַבּוֹן לָא תִּהְיֶה
כָּל פֶּסֶר אֱלֹא מִטּוֹל גִּבְרָא
הַגִּבְרָא פֿרִיטָה יוֹמָתָהּ הַבּוֹן:

E se il Signore non hauesse abbreviati i giorni, niuna carne si farebbe saluata: ma per gli electi, i quali egli ha electi, ha abbreviati quei giorni.

21 הִידִין אִוּ אַנֶּשׁ יֹאמַר
לְכוּן דְּהָא דְרִכָּא הִי מִ
מַשְׁיחָא וְהָא דְרִכָּא תָּמוּן
לֹא תִהְיֶה מִבּוֹן:

Et allora se alcun vi dirà, Ecco qui Christo, & eccolo là, non lo crediate.

יג

14 וְאַם־תִּרְאֶה אֶת־שְׁקוּץ
מַשׁוּמִּים הִנֵּנִי אֹמֵר
הַגִּבְרָא עֹמֵד בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא
יֵשׁ לֹו לְעֹמֵד הַקּוֹרָא יְבִין אִוּ־
אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יָנוּסוּ אֶל־הַהָרִים:

Empero quando vierdes la abominacion de assolamiento, (que fué dicha por Daniel,) que estará donde no deue, el que lee, entienda, entoces losque estuuieren en Iudea, huygan à los mōtes.

15 וְאֲשֶׁר עַל־הַגִּזְגִּל לֹא יִרֵד
אֶל־הַבַּיִת וְלֹא יָבוֹא לְשִׁנְאָת
מִאֲוָמָהּ מִבֵּיתָהּ:

Y elque estuuiere sobre la casa, no decienda à la casa: ni entre para tomar algo de su casa.

16 וְאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הוּא לֹא יִפְנֶה
לְאַחֲרֵי לְשִׁנְאָת אֶת־בִּגְדָיו:

Y elque estuuiere en el campo, no torne atrás ni aun à tomar su cappa.

17 וְאִוּי לְהַרּוֹת וְלַמִּינִיקוֹת
בְּיָמִים הָאֵלֶּה:

Mas ay de las preñadas, y de las que criaren en aquellos dias.

18 הַתְּפִלָּלוּ בְּיָמֵי הַמִּגּוֹסְתָּבִים
בְּחֻרְתָּהּ:

Orad pues que no acontezca vuestra huyda en inuierno. (ò en Sabbado.)

19 כִּי־יִהְיֶה הַיָּמִים הָאֵלֶּה
לִמְצָרָה וּמַצּוּקָה כְּאֲשֶׁר לֹא
הָיָה מִרְגָּא שִׁית הַבְּרִיָּאָה אֲשֶׁר
בָּרָא אֱלֹהִים עַד עַתָּה וְלֹא יִהְיֶה
לְעוֹלָם:

Porque seran aquellos dias vna afflicion, qual nunca fué desde el principio de la Creacion de las cosas que crió Dios hasta este tiempo, ni será.

20 וְאַם־יִהְיֶה לֹא יִקְצֹר אֶת־
הַיָּמִים לֹא יִשְׁעַע כָּל בָּשָׂר אֶךְ
לְמַעַן־הַבְּחִירִים אֲשֶׁר בָּחַר
יִקְצֹר אֶת־הַיָּמִים:

Y si el Sennor no ouiesse acortado aquellos dias, ningūa carne se saluaria: mas por causa delos escogidos, que el escogió, acortó aquellos dias.

21 וְאִוּ אִם־אִשׁ יֹאמַר לָכֶם
הִנֵּה פֹה הַמָּשִׁיחַ אִוּ הִנֵּה שָׁם
לֹא תִאֱמָנוּ:

Y entonces si alguno os dixere, Heaqui, aqui está el Christo, ò heaqui alli está no lo creays.

יג

14. "Οταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δα νηλ & προσφῆ του, ἐς αὐτὸς οὐδὲ ὁ ἀναγινώσκων νοητῶν τὸν εἶναι τῇ ἰουδαίᾳ φερόμενον εἰς πύρεθ.

Or quand vous verrez l'abomination de la delolation (qui est dite par Daniel le Prophete) estre establie, là où elle nedeoit: (qui lit, l'entende) alois que ceuz qui seront en Iudee s'entuyent aux montaignes.

15. "Ὁ ὅστις ἐστὶ δῶματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ πωλοῖται ἀραὶ τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison, ne descende point en la maison, & n'y entre point pour emporter aucune chose de la maison.

16. Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν, μὴ ἐπιστρέψατω εἰς τὰ ὀπίσω, ἀραὶ τὸ ἱλαπὸν αὐτοῦ.

Et que celui qui sera au champ, ne retourne point en arriere, pour emporter son habillement.

17. Οὐαὶ ἡ τῆς ἐν γαστρὶ ἐχούσης ἢ τῆς θηλαζούσης ἐν ἐκείναις τῆς ἡμέραις.

Mais mal-heur sur celles qui seront encientes, & sur celles qui allaitteront en ces iours-là.

18. Προσέχετε ἵνα μὴ γῆνηται ἡ φυγὴ ὑμῶν, χειμῶν.

Priez donc que vostre fuite n'aduie ne point en hyuer.

19. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκείναι θλίψεις, οἷα οὐ γινώσκονται ἀπὸ ἀρχῆς, κτίσεως, ἕως ἐκτίσεως ὁ κόσμος, ἕως ἡνῶν, καὶ οὐ μὴ γῆνηται.

Car en ces iours-là il y aura telle afflition, qu'il n'y en a point eu de semblable depuis le commencement de la creation des choses que Dieu a créés iusques à maintenant, ni ne sera.

20. Καὶ ὁ μὴ κυρῶς ἐκκολέσσει τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθῃ πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκκολέσσει τὰς ἡμέρας.

Et si le Seigneur n'eust abbrevié ces iours-là nulle personne ne seroit sauue: mais il a abbrevié ces iours-là, à cause des esleus qu'il a esleus.

21. Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν ὡπῇ ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.

Et alors si quelcun vous dit, Voici, le Christ est ici: ou voici, il est là, ne le croyez point.

14. Cum autem videritis abominationem desolationis, stantem, ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes.

Moreover / when ye shall see the abomination of desolation (spoken of by Daniel the Prophet) standing where it ought not: (let him that readeth / consider it) let them that be in Judea flee into the mountaines.

15. Et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo sua.

And let him that is upon the house / not come down into the house / neither enter therein / to fetch any thing out of his house.

16. Et qui in agro erit, non revertatur retro, tollere vestimentum suum.

And let him that is in the field / not turne backe againe unto the things which hee lefte behinde him / to take his clothes.

17. Vt autem pregnantibus & nutriendibus in illis diebus.

Then woefull shall be to them that are with child / and to them that give sucke in those dayes.

18. Orate verò ut hyeme non fiat fuga vestra.

Pray therefore that your flight be not in the winter.

19. Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus usque nunc, neque fient.

For there shall be in those dayes such tribulation / as was not from the beginning of the creation which God created unto this time / neither shall be.

20. Et nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiavit dies.

And except that the Lord had shortened those dayes / no flesh should be saved: but for the electes sake / which hee hath chosen / he hath shortened those dayes.

21. Et tunc si quis vobis dixerit, Ecce, hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.

Then if any man say to you / Behold / he is here / beleue not.

14. Wenn ihr aber sehen werdet den greuel der verwüstung / von dem der Prophet Daniel gesaget hat / daß er stehet / da er nicht soll (Wer es liest / der verneme es) Als denn / wer in Judea ist / der fliehe auff die Berge.

Daar som i saa arsee vdeleggelsens Verstyggelse / om huilken Daniel Prophete haaffuer sagt / at hand / der som hand icke skulde (huo det læst / hand so i saa det) Huo som daer i Jodeland / hand fly paa Biergene.

15. Vnd wer auff dem Dache ist / der steige nicht hernider ins Haus / vnd komme nicht darein etwas zu holen auß seinem Hause.

De huosom er paa Taget / hand stige icke ned i Huuset / oecomme der ind at hente noget aff sit huus.

16. Vnd wer auff dem Felde ist / der wende sich nicht vmb / seine Kleider zu holen.

De huosom er paa Marken / hand vende sig icke om baget / at hende sine Klæder.

17. Wehe aber den Schwangeren vnd Seügern zu der zeit.

De vede Fruetsommelige / oc Diendis paa den tid.

18. Bittet aber / das euer Flucht nicht geschehe im Winter.

Men beder / at eders Fluct icke skal ske om Vintereu.

19. Denn in disen Tagen werden solche Trübsal sein / als sie nie gewesen sind bißher / von anfang der Creaturen / die Gott geschaffen hat / vnd als auch nicht werden wirdt.

Eht art disse dage skal vere saadan bedroffuelse / som aldri haaffuer varit her til / aff creaturens begyndelse / som Gud skabte / oc som icke heller skal bliffue.

20. Vnd so der HERR dise Tage nicht verkürzt hette / Würde kein Mensch selig / aber vmb der Außerswehsten willen / die er außerswehlet hat / hat er dise tage verkürzet.

De der som HERR icke haaffde forstreckt disse dage / da bleffue intet Mennecke saligt / Men for de Vdvaldids skold / som hand haaffuer vdualt / haaffuer hand forstreckt disse dage.

21. Wenn nun jemand zu der zeit wird zu euch sagen: Sihe / hie ist Christus / sihe / da ist er / so glaubet nicht.

Daar som nogen siger nu til eder paa den tid / See / Her er Christus / see / der er hand / Da tror icke.

14. Kdyz pak vřítte ohavnost / pustění / o křesť pově / dijnó gest od Danyle Proroka / ana / stogij / křesťby / státi / neměla (Kdo čte / rozumě) / Tehdáž / ti kdož / gsau v / Idomstivu / at vřekau na hory:

Kdy tedy vřítte obrzydle / spustění / křesť opovrdž / áne / lest od Danyle Proroka / bedace / thám / gđie / nie / trzebá / (Kto / czyta / niech / se / obacz) / tedy / ci / com / žy / domstvie / beda / niech / vřekau / na / gory.

15. A kdo ná / Stěse / gest / nescupug do Domu / ani / w / cházeg / aby / co / wzał / z / Domu / swého:

Then / záse / křesť / bedžie / ná / do / mu / niech / nie / schodž / do / domu / ani / wchodž / aby / mial / co / wž / ác / z / domu / swego.

16. A kdo bude na poli / nero / racug / se / zase / aby / wzał / raucha / swe.

Křesť / rež / bedžie / ná / polu / niech / se / nie / wraca / ná / zad / aby / mial / wž / ác / plaš / ez / swoy.

17. Běda / pak / Těhotným / a / těm / křesť / křesť / w / těch / dnech.

Běda / tedy / niewišt / am / brze / miennim / y / dz / iarkam / ž / sacym / ná / ren / čas.

18. Pretož / modl / se / aby / w / tisk / anij / w / asse / ne / bylo / w / zomě.

Modl / se / ž / sie / aby / w / asse / v / cie / fante / me / bylo / z / imie.

19. Nebť / budau / dnově / ž / ar / m / ť / ku / talowij / na / ch / ž / gsau / ne / byli / od / poč / átku / sw / o / renij / kř / esť / rež / gest / Bž / h / sw / o / ř / il / a / ž / do / sa / w / ad / aniž / potom / budau.

Abowiem / ty / tam / dni / beda / ch / á / f / owem / v / c / á / n / i / en / i / em / i / á / k / ie / nie / bylo / od / poč / átku / rzeczy / sw / o / r / zo / nych / kř / esť / spr / á / w / il / B / o / g / a / ž / do / r / he / go / c / z / o / si / ant / bedžie.

20. A byť / new / ř / á / til / D / A / N / těch / dnij / ne / byl / by / sp / a / sen / ž / á / dnij / č / low / ě / k / ale / pro / w / y / w / o / len / ě / kř / esť / rež / gest / ž / i / w / o / l / il / v / ř / á / til / těch / dnůw.

A / ger / by / nie / v / ř / o / c / il / P / a / n / dni / onych / ž / á / dn / e / go / by / c / i / á / lo / me / bylo / w / y / b / a / w / i / one / A / le / d / la / p / r / z / e / b / r / a / n / y / ch / kř / esť / obr / á / t / v / ř / o / c / il / dni / onych.

21. A / t / e / h / d / á / ž / ř / e / k / ne / si / w / á / m / k / do / H / le / t / u / to / a / ne / b / h / le / t / a / m / to / gest / K / r / y / s / t / u / s / new / ě / ř / te:

A / t / e / s / l / i / by / w / á / m / k / do / r / z / e / ř / il / O / t / r / u / c / K / r / y / s / t / u / s / á / bo / o / to / t / á / m / nie / w / i / e / r / z / e / c / i / e / ž.

יג

22 יקומין גיר משיחא
דגלותא ונבניא ד
דפדבותא ונתלון א
אתיתא ותרמיתא ויטעון
אן משפחא אף לגביא :

*Imperoche si leuaranno su de falsi
Christi e de falsi Profeti, e farannasegni e
miracoli, per ingannare, se fusse possibile,
gli eletti ancora.*

23 אנתון דין אורה רהא
קדמת אמרת לכו פ
מרם :

*Ma voi state annertiti : ecco, io v'ho
predetto il tutto.*

24 פהנו דין יומתא פתר
אילצא הו שמשא יחשך
וסהרא לא יתל ביהרה :

*Oltre a cio in quei giorni, doppo quella
tribulatione, il sole s'oscurara, e la luna
non rendera il suo splendore.*

25 ופוכבא יפלו מן
שמיא וחילותא דשמיא
נתתו עיו :

*E le stelle del cielo cadranno, e le vir-
tù che sono in cielo, si commoueranuo.*

26 ויהיו יתוניה לברה
דאנשא פד אתא פצנא
עם חילא רפא נצם ש
שיבחה :

*Et allora se vedrà il Figliuol de l'huo-
mo venir ne le nuuole con molta potestà e
gloria.*

27 ויהיו ישר מלאכיה
ויפנש לגביה מן
ארצתיה ויהי מן
רישה דארצא ועד מ
לרישה דשמיא :

*Et allora egli mandarà i suoi Ange-
li, e raccoglierà i suoi eletti da i quattro
venti, da l'estremità de la terra infu a
la sommità del cielo.*

28 מן תתא דין ילפ
פלאתא דמא דרר סוכה
ופרעו טרפיה ידעון א
אנתון דמטא קיטא :

*Hor imparate la similitudine dal fi-
co. Quando il suo ramo è già tenero, e le
foglie son nate, voi sapete che la state e
vicina.*

29 הכנא אף אנתון מא
דחיותו הליו דהיו דעו
דקריבא הי על תרצא :

*Così ancor voi, quando vedrete au-
uenir queste cose, sappiate ch'egli è presso
in su le porte.*

יג

22 כי יקומו משיחי שקר ונביאי
שקר ויתנו אותות ומופתים
להתעלות אם לא בלי יכלת את-
הבחירים :

*Porque se leuantarán falsos Christos y fal-
sos prophetas: y darán sennales y prodigios pa-
ra engannar, si se pudieffe hazer, aun a los esco-
gidos.*

23 ואתם השמרו הנה קדמיה
לאמר לכם כלם :

*Mas vosotros mirad; heaqui os lohe dicho
antes todo.*

24 אבל פלמים ההם אחר
הצרה ההיא השמש יחשך וירח
לא יגיה אורו :

*Empero en aquellos dias, despues de aquella
afficion, el Sol se escurecerà, y la Luna no dara su
resplendor.*

25 וכוכבי השמים יהיו נופלים
וחכיות אשר בשמים ימוטו :

*Y las estrellas caerán del cielo, y las virtudes
que estan en los cielos seran commouidas.*

26 ונא ידא את בן האדם
לבוא בעננים עם כוח גדול ונצם
בבד :

*Y entonces verán al Hijo del hombre que vendra
en las nuues con mucha potestad y gloria.*

27 ונא ישלח את מלאכיו
ויאסוף את בחריו מארבע
רוחות מקצה הארץ עד קצה
השמים :

*Y entonces embiará sus Angeles, y juntará
sus Escogidos de los quadro vientos, desde el vn
cabo de la tierra hasta el cabó del cielo.*

28 ומתאנה למדו את המושל
אם עץ ענפיה ירכו ועליה
דשא ידעתם כי קרוב הקיץ :

*De la higuera aprended la semejança: Quan-
do su rama ya se haze tierna, y brota hojas, cono-
ceys que el verano esta cerca:*

29 פנה גם אתם אם ידא
להעשה את האלה דעו כי
קרוב הוא לפתח :

*Ansi tambien vosotros quando vierdes
hazerse estas cosas, conoqed que está cerca, a las
puertas.*

יג

22. 'Εγερθήσονται γὰρ ψευδοχρί-
στοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώ-
σουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε τὸ ἀ-
πώλαι ἀντὶ δυνάμεως καὶ τοῦ ἐκ-
λεκτοῦς.

*Car faux Christis & faux Prophe-
tes s'esleueront, & feront des signes &
miracles pour seduire meismes les esleus
si possible estoit.*

23. Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ ἐπερί-
ρηκα ὑμῖν πάντα.

*Mais donnez-vous garde: voici, ie
vous ai predit le tout.*

24. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ἡμέραις, μὴ
τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἡλι-
ος ἐσθίονται καὶ ἡ σελήνη οὐ δώ-
δι τὸ φεγγος αὐτῆς.

*Aussi en ces iours-la apres ceste af-
fliction-la le soleil sera obscurci, & la
lune ne donnera point la clarté.*

25. Καὶ οἱ ἀστέρες οὐρανοῦ ἔ-
σονται ἐκπιπτοντες, καὶ δυνάμεις
αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σιλλήθησιν.

*Et les estoiles du ciel cherront, &
les vertus qui sont es cieux seront es-
branlees.*

26. Καὶ τότε ὕσονται τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις
μὲν δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

*Et lors ils verront le Fils de l'hom-
me venir es nuées avec grande puis-
sance & glorie.*

27. Καὶ τότε ἀποστέλει πρὸς ἀγ-
γέλους αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν ἁγ-
γέλων αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀ-
νεμῶν, ἀπ' ἀκροῦ γῆς ἕως ἀκροῦ οὐ-
ρανοῦ.

*Adonc il enuoyera ses Anges, &
assemblera en vn les esleus de tous les
costés des quatre vents, depuis le bout
de la terre infuques au bout du ciel.*

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μαθεῖτε πλὴν
ὅτι ὅταν αὐτῆς ᾖ ἡ ὄκη ὁ
κλαδὸς ἀπαλὸς γίγνεται, καὶ ἐκ-
φύη τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγ-
γὺς τὸ θερρὸν ἐστίν.

*Or aprenez la similitude du figuier,
Quand son rameau est en feue, & qu'il
iettre les fueilles, vous cognoissez que l'
esté est prochain.*

29. Οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴ-
δῃτε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγ-
γὺς ἐστὶ ὁ κύριος ἰσχυρῶς.

*Vous aussi pareillement, quand vous
verrez que ces choses aduiendront, sa-
chez qu'il est prochain, à la porte.*

CAP. XIII.

22. Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetae: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si heri potest, etiam electos.

For falsse Christes shall rise / and falsse Prophets / and shall shew signes and wonders / to deceiue if it were possible / the verie elect.

23. Vos ergo videte: ecce praedixi vobis omnia.

But take heed: behold / I haue shewed you all things before.

24. Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol co- tenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum.

Moreover in those dayes / after that tribulation / the Sunne shall waxe darke / & the Moone shall not giue her light.

25. Et stellae caeli erunt decedentes, & virtutes quae in caelis sunt, movebuntur.

And the starres of heauen shall fall: & the powers which are in heauen shall shake.

26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

And then shall they see the Sonne of man comming in the cloudes / with great power and glorie.

27. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terrae usque ad summum caeli.

And he shall then sende his Angels / and shall gather together his elect from the foure windes / and from the vtmost parte of the earth to the vtmost parte of heauen.

28. A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit aestas.

Nowe learne a parable of the figge tree. When her bough is net tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that sommer is nere.

29. Sic & vos cum videritis haec fieri, scitote quod in proximo sit in oltus.

So in like maner / when wee see these things come to passe / knowe that the kingdome of God is neere / euen at the doores.

Das XIII. Capitel.

22. Denn es werden sich erheben falsche Christi / vnd falsche Propheten / die zeichen vnd wunder thun / das sie auch die Außgewählten verführen / so es möglich were.

Thi der skulle mange falsche Christi rense sig op / oc falsche Propheter / som gøre Tegen oc vnderlige Ber- ninger / At de oc skulle forføre de vdualde / der som det vaare muligt.

23. Ihr aber sehet euch für / sihe / ich habß euch alles zuvor gesagt.

Men see i eder saare / See / Jeg haßuer sagt det alsammen tilforn.

24. Aber zu der zeit / nach der Trübsal / werden Sonne vnd Mond ihren Schein verlieren.

De paa den tid / effter denne bedrøffuelse / skulle Soel oc Maane miste deris sken.

25. Vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kräfte der Himmel werden sich bewegen.

De Stierner skulle falde aff Himmelen / oc Himmels Kraftes skulle røre sig.

26. Vnd denn werden sie sehen des Menschen Sohn kommen in den wolcken / mit grosser Kraft vnd Herrlichkeit.

De da skulle de see Meniskens Søn komme i skyerne / med stor Kraft oc Herlighed.

27. Vnd denn wirdt er seine Engel senden / vnd wirdt versammeln seine Außgewählten / von den vier winden / von dem ende der Erden / biß zum ende der Himmel.

De da skal hand sende sine Engle / oc skal forsamle sine vdualde / fra de fire Væder / aff Jordens ende / indtil Himmels ende.

28. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichnuß. Wenn icht seine zweige safftig werden / vnd bletter gewinnen / so wisset ihr / das der Sommer nahe ist.

Læreren lignisse paa Figen træet / Naar som Grenen bliffuer vedtsefuld / oc saar Blad / da vide i / at Sommer er nær.

28. Also auch / wenn ihr sehet das solches geschicht / so wisset / das es nahe für der thür ist.

Lige saa / naar i see / at saadant steer / Da vider / at det er nær saar dørrer.

Kapitola XIII.

22. Nebť powstanau ffalešniij Krystowě / a ffalešniij Prorocy / a budau činiti diwy a zázraky k swedenij / by to mohlo býti / takě y wywolesnych.

Boč nāstāna fālešni Kristu / sowie / y fālešni Prorocy / y beda wydawac znāti y cuda tu zwiēdžieniu / by mo glo byc y wybrānych.

23. Protož wy ssetřte sebe / hle / předpowěděl gsem wām wšecťny wěcy.

Wy siť tedy sřezěčte / otoměi wām wšyřko opowiedzial.

24. W tēch pak dnech / potom po žarmaucenij / Slunce sežatmij / a Měsíc nedā swětla swěho.

Uad to wonych czāstech powciānieniu tym / zāčini siť s once / a miesiac nie poda iasnošci swōey.

25. A Hwězdy nebestě budau padati / a mocy kterěz gsau na Nebi budau se hýbati.

A beda spādac gwiazdy niebieskie / a mocy ktore sa nā niebie chwiac siť beda.

26. A tchdāžť vžřij Syna Čłowěka / an je beře w Oblach s mocy welikau a s slāwau.

A tedyč vžřa Synā człowieczego przychodzącego nā obłochy z wielką mocą y chwālā.

27. A tchdy possle Angelh swě / a shromāždiij wywolēnē swě od čtyř Wětriū / od končin země až do wrehu Nebi.

Tedyč tež on possle Anioły swē / a zbierze wšyřki swē přeobrane od čtřech wiatrow / od koncyn země až do koncyn nieba.

28. Od Fijku pak naučte se podobensiwij / řdnyž gž ratolest gehō odmladne / a wypuřij se liřti / znāte že blizko gest Lěto.

Ale siť nāučte se przypowieřci / od figowego drzewā / gdy inž gā / iāžka iey bedzie mloda / a wypuřij se listki / znācie iž lāto jest blizko.

29. Tež y wy řdnyž vžřijte ano se tnto wěcy dēgij / wēzte že blizko gest a we dweřijch.

Thāž y wy gdy obaczycie iž siť to džiac bedzie / znayciež žec inž blizko / a we drzwāch test Krolestwo Bože.

י ג

30 אמר אמר אמר לכו
הלא תעבר שבתא דהא
עד—מא דהליו פלהיו
יהיו:

*In Verità io vi dico che non trapassa-
rà questa età, infin che tutte queste cose
siano fatte.*

31 שמיא וארעא יעברון
ומלי לא יעברון:

*Il cielo e la terra passaranno ben via,
ma le mie parole non passeranno già.*

32 על דיו יומא הו ועל
שעתא הי אנש לא ידע
אף לא מלאכא דשמיא
ולא פרא אלא אן אפא:

*Ma del giorno e de l'hora, niuno il fa,
ne ancor gli Angeli che sono in cielo, ne il
Figliuolo ancora: ma solamente il Padre.*

33 חו אתתעירו ועלו
לא גיר ידעין אנתון אמתי
הו ובבנ:

*Habbiatemi cura, siate Vigilanti, e fate
orazione: percioche voi non sapete quan-
do sia l'hora.*

34 איך גברא הו גיר ד
דחוק ושבק פיתה ויהב
שולטנא לעברוהי ולאנש
אנש עבדה ולתרעא פקד
דיהוא גיר:

*Et è come vn huomo che sene va via,
hauendo lassata la sua casa, e data la po-
testà di gouernare à i suoi seruitori, & à
ciascuno l'offitio suo, & ha comandato al
portinaro che stia Vigilante.*

35 אתתעירו הכיל דלא
ידעין אנתון אמתי אתא
מרה דפיתה פרמשא או
בפלגה דלליא או במקרא
תרנגלא או בצפרא:

*Vegliate dunque, perche voi non sa-
pete quando il padron de la casa verrà: se
da sera, o à mezza notte, o al cantar del
gallo, o à la mattina.*

36 דלמא יאתא מן ש
שלי—וישפחון פד ד
דמכיו אנתון:

*Accioche Venendo egli in vn subito,
non vi troui à dormire.*

37 מדם דלכו דין אמר
אנא לכלכו הו אמר אנא
היותו עיריו:

*E quel ch'io dico à voi, lo dico à tutti
State Vigilanti.*

י ג

30 אמר אמר אמר לכם כי לא
יעבר דור הזה עד—כי יהיו כל
הדברים האלה:

*Dicierto os digo que no passará esta gene-
racion, que todas estas cosas no sean hechas.*

31 השמים והארץ יעברו ודברי
לא יעברו:

*El cielo y la tierra pasarán, mas mis palabras
nunca pasarán.*

32 ועל—היום ההוא ועל—
השעה איש לא יודע ולא
המלאכים אשר בשמים ולא
הבן—כי—אם האב:

*Empero de aquel dia y de la hora, nadie sabe
ni aun los angeles que estan en el cielo, ni el mis-
mo Hijo, si no solo el Padre.*

33 ראו עורו שקדו והתפללו
כי לא ידעתם מתי תבוא היצת:

*Mirad, velad y orad: porque no sabeys quan-
do será el tiempo.*

34 באשר אדם יגור ויגיה את
ביתו ויתן לעבדיו את השלטון
ולכל איש את מעשיו ולשוער
צוה לשקד:

*Como el hombre que partiendose lexós,
dexó su casa, y dió à sus siervos su hazienda, y à
cada vno su cargo, y al portero mandó que ve-
lasse.*

35 לכו שקדו כי לא ידעתם
מתי יבוא בעל הבית אם בפערב
או בחצי הלילה או במקרא
תרנגל או בבקר:

*Velad pues, porque no sabeys quando el Sen-
nor de la casa vendrá, à la tarde, o à la media no-
che, o al canto del gallo, o à la manana.*

36 פן יבוא וימצא אתכם
ישנים:

*Porque quando viniere de repente, no os
halle durmiendo.*

37 ואשר אמר אני לכם
לכלם אמרו שקדו:

*Y las cosas que à voso tros digo, à todos las
digo, Velad.*

י ג

30. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ
παρέλθῃ ἡ γένεα αὕτη, μέχρις οὗ
πάντα ταῦτα γῆνηται.

*En verité ie vous di, que ceste gene-
ration ne passera point tant que toutes
ces choses soyent faites.*

31. Οὐραὺς καὶ ἡ γῆ παρελ-
θούσιν· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελ-
θώσι.

*Le ciel & la terre passeront, mais
mes paroles ne passeront point.*

32. Περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ
τῆς ὥρας οὐδὲς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι
οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, ἀλλ' ὁ
πατήρ.

*Or quant à ce iour la & à l'heure,
nul ne le fait, non pas les Anges qui sont
au ciel, ni aussi le Fils mais le Pere.*

33. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσ-
εύχεσθε· ὅτι οἶδατε γὰρ πότε ὁ
καὶρός ἐστιν.

*Prenez garde à vous, veillez, &
priez: car vous ne sauez quand sera ce
temps-la.*

34. Ὡς ἂν θρῶσθαι τὸ δόκημα
ἀφ' ὧς τῷ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ τοῖς τοῖς
δούλοις αὐτοῦ τῷ ἐκουσίᾳ, καὶ ἐκά-
στη τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐ-
νετάλατο ἵνα γρηγορῇ.

*C'est ainsi comme si vn homme al-
lant dehors, laissoit sa maison, & don-
noit autorité à ses seruiteurs, & à vn
chacun sa tafche & comandoit au por-
tier qu'il veillast.*

35. Γρηγορεῖτε οὖν· ὅτι οἶδατε
γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἐρχε-
ται, οἷον, ἢ μεσσημέριον, ἢ ἀλεκτρο-
φωνίας, ἢ πρωί.

*Veillez donc: car vous ne sauez
quand le Seigneur de la maison viēdra,
au soir, ou à minuit, ou à l'heure que le
coq chante, ou au matin.*

36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρη
ὑμᾶς καθεύδοντας.

*De peur qu'arriuant soudain, il ne
vous trouue dormans.*

37. Ἀὖτις ὑμῖν λέγω, πάνσι λέγω
γρηγορεῖτε.

*Or les choses que ie vous di, ie les di
à tous: Veillez.*

CAP. XIII.

30. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Werelt I say vnto you / that this generation shall not passe / till all these things be done.

31. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

Heauen and earth shall passe away / but my wordes shall not passe away.

32. De die autem illo vel hora, nemo scit, neque angeli in cælo, neque filius: nisi pater.

But of that day and houre knoweth no man/no/ not the Angels which are in heauen/ neither the Sonne him selfe/ save the Father.

33. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

Take heede: watch/ and pray: for ye knowe not when the time is.

34. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam: & dedit servis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit ut vigilet.

For the Sonne of man is as a man going into a strange countrey/ & leaveth his house / and giveth authoritie to his servants / and to every man his worke / and commandeth the porter to watch.

35. Vigilare ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò an media nocte, an galli cantu, an manè.)

Watch therefore / (for ye knowe not when the Master of the house will come / at even / or at midnight / at the cocke crowing / or in the dawning.)

36. Ne cum venerit repente, inveniatis vos dormientes.

Lest if he come suddenly / hee should finde you sleeping.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilare.

And those things that I say vnto you / I say vnto all men / Watch.

Das XIII. Capitel.

30. Warlich ich sage euch: Disß Geschlecht wirdt nicht vergehen/bisß dasß disß alles geschehe.

Sandelige/Jeg siger eder/ Denne Slect skal icke forgaa/sor dette steer altsammen.

31. Himmel vnd Erden werden vergehen/ Meine Wort aber werden nicht vergehen.

Himmel oc Jord skulle forgaa/ Men mine Ord skulle icke forgaa.

32. Von dem tage aber vnd von der stunde weiß niemand/ auch die Engel nicht im Himmel/ auch der Son nicht/ sondern allein der Vater.

De aff den dag oc stund ved ingen/ oc icke Englene i Himmelen/ oc ey heller Sonnen/ Men alene Faderen.

33. Sehet zu/wachet vnd betet/denn ihr wisset nicht / wenn es zeit ist.

Seer til/ Vaager oc beder / Thi i vide icke / naar det er tid.

34. Gleich als ein Mensch der über Land zog / vnd ließ sein Haus / vnd gab seinen Knechten macht / einem jeglichen sein werck / vnd gebott dem Thürhüter / er solt wachen.

Lige som ic Menniske / som foer vden Land / oc forlod sit Hus / oc gaff sine Suenne mact / Hver sin Vering / oc bød Dørvogteren / at hand skulde vaage?

35. So wachet nun / denn ihr wisset nicht / wenn der Herr des Hauses kompt / ob er kompt am Abend / oder zu Mitternacht / oder vmb den Mitternachtschrey / oder des Morgens.

Saa vaager nu / Thi i vide icke / naar Huses Herre kommer / om hand kommer om aftenen / eller ved Midnat / eller naar Hanen gal / eller om Morgen.

36. Auff dasß er nicht schnelle komme / vnd finde euch schlaffend.

Paa det / Hand skal icke komme hastelige / oc finde eder soffuendis.

37. Was ich aber euch sage / das sage ich allen / wachet.

Hvad som ieg siger eder / det siger ieg alle / Vaager.

Kapitola XIII.

30. Zagistě pravijm vām: Žet nypomine pōkolenij toto / a ž se tyto vssechny věcm stanau.

Žápravdec vām powiedam / Žadnym sposobem nie przeminie ten wiek a ž gdyby vsytki ty rzezy byly wezmynone.

31. Nebe a Země pominau / ale slova mǎ nypominau.

Nieboć y žiemśǎ przeminǎ / lecz słowa moie żadnym sposobem nie przeminǎ.

32. Ale o tom dni a hodině / ni žadny newij / ani Angelě w Nebi / ani Syn / gedině sam Otec.

Ale o tym dniu y godzinie žaden nie wie / ani te ž y Anieli Prorocy sa w niebie / ani sam Syn / tylko ž sam Ociec.

33. Wize bděte / a modlte se / ne ž newijte kdy čas bude.

Strzeżcież sie / czuycie a modlćcie sie bo nie wiecie kiedy čas będzie.

34. Jakožto člověk kterýž geš daleko odšel opustil dům svůj / a ždal služebníkům svým vládařství / a gednomu a žděmu powinnosti geho / a wrátě nemu přikázal aby bděl:

Jako ten Prořy idžie precz so / stǎwi wšy dom swój / a dawšy moc služebníkům svým / každego nǎd swǎ robota / a wrotnemu rozkazawšy aby ždul.

35. Protož bděte / nebo newijte kdy Hospodář domu přisjde: v večerli / čili o půlnoci / čili když kaury přegij / čili ráno.

Czuycie ž tedy / (bo nie wiecie gdy Pan domu onego przyjdzie / ieśli ž wieczorǎ / ieśli w puinocy / ieśli gdy kurzy žǎpoia / ieśli ž pōrǎnku.)

36. Aby když by přisšel w ne nadále / nenaležl wǎs a wy spijete.

Aby gdy ž przedě přizydžie nie znǎležl wǎs spiacych.

37. Acož vām pravijm / vssechněm pravijm: Bdětež.

A tǎk to co wām mowie / wšytkim ci mowie / Czuyciež.

יד

1 בְּתֵר דִּין תִּרְיוּ יוֹמִין
הָיָא הָיָא פְּסָחָא דְּבִטְרָא
וּבְעִין הָיוּ רַבִּי פִּהְגִּי
וּסְפֵרָא אִיכְנָא בְּנִכְלָל
יֶאֱחָדוּנִיָּהּ וְנִקְטְלוּנִיָּהּ:

Hor doppo due giorni doueua esser la Pasqua e la festa de gli azimi: e i principali Sacerdotti e gli Scribi cercuano come l'hauesseno per inganno a pigliare, e farlo morire.

2 וְאִמְרִין הָיוּ לָנוּ
בְּעִדְעָדָא דְּלִמָּא יִהְיֶה
שְׂגִיָּשָׁא בְּעָמָא:

Ediceuano. No gia nel giorno de la festa, accioche non si faccia tumulto di popolo.

3 וּפָד הוּ אִיתְּוֵהּ הָיָא
בְּבֵית עֲנִיָּא בְּבִיתָהּ
דְּשִׁמְעוֹן גְּרָבָא פִּד סָמִיר
אֲתָתָא דְּאִירָא עֲלֶיהָ
שִׁטְפָתָא דְּבִסְמָא דְּנִרְדִּין
רִישָׁא סִגְרִי דְּמִיָּה
וּפְתִיחָתָהּ וְאִשְׁפָּעִיתָהּ עַל
רִישָׁהּ דְּיִשׁוּעַ:

Et essendo egli in Betania, ne la casa di Simon lebbroso, mentre ch'egli sedeva a tauola, venne la vna donna, che haueua vn alabaastro d'unguento di nardo fino di gran prezzo: e spezzato l'alabaastro, glielo sparfe sopra'l capo.

4 אֵית דִּין אֲנָשָׁא מִן
תַּלְמִידֵיהּ דְּאִתְּבָאֵשׁ לְהוֹן
בְּנִפְשָׁהּ וְאִמְרִין דְּלִמָּא
הָיָא אֲבָדָנָא דְּהִנָּא בְּסָמָא:

Et erano alcuni che n'hauenu di spiacere in se stessi, e diceuano, A che proposito s'è fatta questa perdita de l'unguento?

5 מִשְׁכַּח הָיָא גִּיר ל
לְמִדְּבַנּוּ יִתִּיר מִן תַּלְמִיד
מָאָה דִּינָרִין וְלִמְתִּיבֵיהּ
לְמִסְכָּנָא וּמִדְּעָבִין הָיוּ
בֵּיהּ:

Conciosia che questo si poteua vender piu di trecento denari, e darli a i poveri: e si meneuano contra essa.

6 הוּ דִּין יִשׁוּעַ אָמַר
שׁוּבְקִיָּהּ מִנֵּה מִהֲרִין א
אֲנָתוֹן לָהּ עֲבָדָא שְׂבִירָא
עֲבָדָת לֹותִי:

Ma Iesv disse, Lasciate la stare, perche le date voi molestia? Ella ha fatto vna buona opera inuerso di me.

7 בְּכָל וְבו גִּיר מִסְכָּנָא
אֵית לָכוֹן עֲמָכוֹן וְאִמְתִּי
דְּעָבִין אֲנָתוֹן מִשְׁכָּחִין א
אֲנָתוֹן דְּתַעֲבָדוֹן לְהוֹן ד
דְּשִׁפִּיר אָנָּא דִּין לָא בְּכָל
וְבו אִתִּי לֹותִיכֹון:

Perche sempre haurete a poveri con esso voi: e quando voi vorrete, potrete far loro del bene: ma me non haurete gia sempre.

יד

1 וְאַחֲרֵי שְׁנֵי יָמִים הָיָה הַפֶּסַח
וְהַמִּצּוֹת וַיִּבְקֹשׁוּ הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים אֵיךְ יִאָחוּזוּהוּ בְּמִדְמָה
וְיָמוּתוּהוּ:

Y era la Pascua y los dias de los panes sin leuadura dos dias despues: y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los Escribas como lo prenderian por enganno. Y lo matarian.

2 וַיֹּאמְרוּ אֵל פִּהְגִּי הָיָה
מִהוּמָה בְּעָמָא:

Y dezian, No en el dia de la Fiesta, porque no se haga alboroto del pueblo.

3 וּבְאִשֶּׁר הָיָה בְּבֵית עֲנִיָּה בְּבֵית
שְׁמַעְזֹר הַמִּצּוֹרֵעַ בְּשִׁבְתָּהּ בַּשְּׁלֶחָן
בָּנָה אִשָּׁה אֲשֶׁר לָהּ פֶּךָ בַּהֲט
בְּשָׁם גִּרְדִּי רִאשִׁי קָרָא מֵאֵד וְהִשְׁבִּיר
אֶת־הַבֵּהֱט וְהִשְׁפֹּךְ עַל־רִאשָׁהּ:

Y estando el en Bethania en casa de Simon el leproso, y sentado a la mesa, vino vna muger teniendo vn vaso de alabaastro de vnguento de nardo espique de mucho precio, y quebrando el alabaastro, derramofelo en la cabeza.

4 וַיִּהְיֶה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר כְּעָסוּ
בְּנִפְשָׁם וַיֹּאמְרוּ עַל־מָה אֲבָדָת
הַבְּשָׁם הַזֶּה גִּעֲשָׁתָהּ:

Y vuo algunos que le enojaron dentro de si y dixeron, Paraque se ha hecho esta perdicion de vnguento?

5 כִּי־יִכָּל לְהַמְכֹּר בְּמִן שְׁלֹשִׁים
כֶּסֶף וְלִהְיוֹתוֹ לְאִבְיוֹנִים וַיִּהְיֶה
עֲלֶיהָ:

Porque podia esto ser vendido por mas de trezientos dineros, y darse a los pobres. Y bramauan contra ella.

6 וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ הַגִּיחוּ אֹתָהּ
מֵה תוֹגִיחוּ אֹתָהּ מַעֲשֶׂה טוֹב
עֲשִׂתָהּ בִּי:

Mas Iesus dixo, Dexalda, porque la fatigays? buena obra me ha hecho.

7 אִבְיוֹנִים תָּמִיד הֵיךְ לָכֶם
עֲמָכֶם וְאַם תִּנְכְּבוּ הֵיטִיב
הֵיטִיב לָהֶם אֲבָל אֲנִי לָא
אֶהְיֶה תָּמִיד עֲמָכֶם:

Que siempre tendreys los pobres con vosotros. y quando quisiereis les podreys hazer bien: mas a mi no siempre me tendreys.

1 Ἡ δὲ πείρα καὶ τὰ ἄζυμα
ὡς δύο ἡμέρας καὶ ἐζητοῦ
οἱ ἀρχιερεῖς ὅτι οἱ γραμματεῖς, ὡς
αὐτοὶ ἐξ ὁλοῦ καταστήσαντες δοκί-
μαίωσιν.

Or deux iours apres estoit la feste de Pasque, & des pains sans leuain: & les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent saisir par finelle, & le mettre à mort.

2. Ἐλθοῖτε δὲ, μή ἐν τῇ ἑορτῇ, μή-
ποτε θόρυβος ᾗ ἔσται ἡ λαῶ.

Mais disoyent-ils, Non point durant la feste, depeur qu'il ne se face tumulte entre le peuple.

3. Καὶ ὄντες αὐτὸς ἐν βῆθανιά, ἐν
τῇ οἰκίᾳ σίμου τοῦ λεπροῦ, κα-
τακειμένου αὐτῆς, ἤλθῃ γυνὴ ἔχου-
σα ἀλάβαστρον μύρου, ἀρώδου πισ-
κῆς πλυτελοῦς, καὶ συντρίψασα
τὸ ἀλάβαστρον, κατέχευεν αὐτὸς ὡς
τὴ κεφαλῆς.

Et comme il estoit en Bethanie en la maison de Simon, dit le lepreux, & estoit à table, il vint là vne femme qui auoit vne boitte d'oignement d'aspic liquide precieux: Et rompit la boitte, & espendit l'oignement sur la tette d'iceui.

4 Ὦσαν ὅτι πῶς ἀρῶνα λουώτες
παρὸς αὐτοῦ, καὶ λέγοντες εἰς τί
ἡ ἀπώλεια αὐτῆς μύρου γέγονεν.

Dont quelques vns furent indignes en eux-mêmes, & disoyent, A quoy sert le degast de cest oignement?

5. Ἡδυνάτω γὰρ ἔτι πρὸς αὐτῷ εἰ-
πάνω τριακισίων δηνάρων, καὶ δο-
θῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεδίματόν
αὐτῆς.

Car cest oignement pouuoit estre vendu plus de trois cens deniers, & estre donné aux pources, Ainsi ils en fremusloyent à l'encontre d'elle.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀφετε αὐτῷ·
τί αὐτῇ ὅτι πῶς παρέχετε; καλὸν
ἔργον ἐργάσασθαι (εἰ, ἐμὲ)

Mais Iesus dit, Laissez-la: pourquoi lui donnez-vous faulcherie? elle a fait vn bon acte enuers moi.

7. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔ-
χετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύ-
νασθαι αὐτοὺς δοῦναι, ἐμὲ δὲ οὐ
πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous auez tousiours les pources avec vous, & toutes les fois que vous voudrez, vous leur pourrez bien faire: mais vous ne m'aurez point tousiours.

ERat autem Pascha & Azyma post biduū: & querebant summi sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

And two dayes after followed the feast of the Pasche: and of unleavened bread: and the hie Priests / and Scribes sought how they might take him by craft: and put him to death.

2. Dicebant enim, Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

But they saide / Not in the feast day / least there be any tumult among the people.

3. Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabaistro, effudit super caput eius.

And when he was in Bethania in the house of Simon the leper / as he sat at table / there came a woman having a boxe of oynment of spikenard / very costly / and she brake the boxe / and poured it on his head.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra semetiplos, & dicentes, Vt quid perditio ista unguenti facta est?

Therefore some disdained among them selves / and said / To what end is this waste of oynment?

5. Poterat enim unguentum istud vānundari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

For it might haue bene sold for more then three hundred pence / and bene giuen vnto the poore / and they grudge against her.

6. Iesus autem dixit, Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

But Iesus said / Let her alone: why trouble ye her? she hath wrought a good worke on me.

7. Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.

For ye haue the poore with you alwayes / and when ye will ye may doe them good / but me ye shall not haue alwayes.

Vnd nach zweyen tagen war Ostern / vnd die tage der süßenbordt. Vnd die Hohenpriester vnd Schriftgelehrten suchten / wie sie in mit listen griffen / vnd tödten.

De tho dage der effter vaar Paaste / oc der Sode Brodz dage. De de ypperste Prester oc Schriftgeleere effter / huorledis de funde mer liste gribe oc ihiesla hannem.

2. Sie sprachen aber: Ja nicht auff das Fest / daß nicht ein auffrühr im Volck werde.

De de sagde / Ja icke paa Høytiden / At der skal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

3. Vnd da er zu Bethanien / war ihm Simonis des Aussätzigen Hause / vnd saß zu Tisch / da kam ein Weib / die hatte ein Glas mit vngesälchem vnd köstlichem Nardenwasser / vnd sie zubrach das Glas / vnd goß es auff sein Haupt.

De der hand vaari Bethanien i Simonis den Spedalskis Hus / oc sad til bordz / Da kom en Quinde / hun hadde it Glass mer vnsalstet oc kaastelig Narde vand / oc hun sonderbrod glasset / oc vdsyrtte det paa hans Hoffuit.

4. Da waren etliche / die wurden vntwillig / vnd sprachen: Was soll doch diser vnrat?

Da vaare nogle / som toge det til mistycke / oc sagde / Hvad skal dog dette vræed?

5. Man köndt das Wasser mehr denn vmb drey hundert Groschen verkaufft haben / vnd dasselb den Armen geben. Vnd murreten über sie.

Man funde haaffue sold dette Vand mere end for tre hundrede Peninge / oc giffuit fattige. De de emurrede paa hende.

6. Iesus aber sprach: Lasset sie mit frieden / was bekümmert jr sie? Sie hat ein gut Werk an mir gethan.

De Iesus sagde / Lader hende mer fred / hui bekümmere i hende? Hun giorde en god gerning mod mig.

7. Ir habt allezeit Arme bey euch / vnd wenn ihr wolt / könnet ihr ihnen guts thun. Mich aber habt ihr nicht allezeit.

I haaffue altid fattige hos eder / De naar i vil / da funde i gøre dem til gode / Men Mig haaffue i icke altid.

Ehdy po dvou dnech / byl hod Věrná a Pěšnic. Vhledali vrchní kněží a Zákoníci / kterak by Ježíše usmrtili a zabil.

Byla velká noc y světo Prza snikow po dwu dni y sukali Zsazetha kapłani i y doktorowie / iakoby go zdrada pominawszy zabili.

2. Alle pravili: Ne v den Sváteční / aby snad nebyl rozbroj v Lidu.

Wszakże mówili / Nie w święto aby nie był rozruch między ludem.

3. A když byl Ježíš v Bethanij v domu Simona Malowocného / a seděl za stolem / přišla žena magijců Nádoby Alabastru v Nardověho koření: brožbirošy nádoby / vyplila ji na hlavu jeho.

Gdy tedy byl v Betánii v domu Symoná tředowátého / gdy siedział / przyślaniemiastá miasac loicek Alabastruowy olejku Spiszanardowego / bierz brogiego / kłufy Alabastru wylała gi na głowę jego.

4. Byli někteří za žle magijce mecn sebau / a řkauce: Proč ztráta Masti této stala se?

Byli někteří co sie gnies wali sami v siebie / a mowili / Proč se stala ztráta olejku tego?

5. Nebo mohla tato Masti prodána býti draze než za tři Sta grosuow / a dáno býti chudým. V štřipěližuby na ni.

Abowiem to možno przedać więcej niż za trzy sta pieniedzy / y rozdać ubogiem / y szczyrali na ni.

6. Alle Ježíš řekl: Nechť teřgi: Co gi rmautíte? Dobrý gest skutek učinila nade mnau.

Tedy Jezus řekl / Dajcie tey pokoj / y přeczte ja frásnecie / dobreč vezpneť přecťwko mnie vezpniť.

7. Však chudě máte vždycky s sebau / a když budete chťgi / ti muožte giť dobre činiti / ale mnene vždy mijeť budete.

Bo zawnždy ubogie bedžieće mieceřsoba / y kiedykolwiek žachćeće možeće im dobreč czynić / leč mnie nie ža vždy miasć bedžieće.

יד

8. הו דאיר-הנא לה
להנא עבדת וקדמת איה
דלקבורת-ה בסמ-
גישמי:

Così ha fatto ciò ch'ella ha potuto, ella ha anticipato d'ingere il suo corpo per la sepultura.

9. ואמין אמר אנא דכון
דכל איכנא דתתפרו
דכרת-הנא בכלה עלמא
ואף מדם דעבדת הנא
דמלל לדוכרנה:

In verità vi dico, che donunque sarà predicato questo Evangelio per tutto il mondo, si racconterà etiamdio ciò che costei ha fatto, in memoria di lei.

10. יהונא דין סכריוטא
חד מן תר-עשר אנל לנת
רבי-הנא איה דישלמיהו
להון לישוע:

E Giuda Iscariote, uno de dodici, sen' ando a i principali Sacerdoti, per darlo loro.

11. הגון דין כד שמי-ה
חדיו ואשתדיו בספ-
דיתלון לה ובצא הנא לה
פלצא דישלמיהו:

Et essi videro questo si rallegrarono, e promessero di darli denari: ond'egli cercava come potesse commodamente tradirlo.

12. ופיומא דדמני-
דפטר-ה דפה דבחין
יהונא פצחא אמרין לה
תלמידיה איכנא צב-
אנת הנאנל נטיב לה
דתאכול פצחא:

Hor il primo giorno de la solennità de gli azimi, quando si sacrificava la Pasqua, i suoi discipoli gli dicono, Dove vuoi tu che noi andiamo ad apparecchiarci a mangiar la Pasqua?

13. וסדר תרין מן
תלמידיה ואמר להון
ולו למדינתא וזה פגע
בכון צבנא דשקיל מאנא
דמניא ולה בתרה:

*Allora egli manda due de suoi discipoli, e disse loro, Andate ne la città, e ver-
tatevi innanzi a un huomo che porta un
vaso d'acqua: seguitelo.*

14. ולא כנא דצאל אמרו
למרא ביה-ה רבן אמר
איכנא בית משרנא איכנא
דאכול עם תלמידיו
פצחא:

*Edone egli entrò, disse al padron de la casa, Il Maestro dice, Dove è la stanza, oue io mangiarò la Pasqua co i miei dis-
cipoli?*

יד

8. אשר הנה לה עשתיה וקדמים
למשוח את-גופי לקבורה:

*Esta lo que pudo, hixo; porque ha preueni-
do a vngir mi cuerpo para la sepultura.*

9. אמר אמר אני לכם בכל
מקומות אשר תקרא תבשורה
הנאת בכל עולם גם אשר
עשתיה היא יספר לזכרנה:

*Decierto os digo, que donde quiera que fu-
ere predicado este Euangelio en todo el mndo, tambien esto que ha hecho esta sera dicho para memoria de ella.*

10. ויהודה סכריוטא אחד
משנים עשר הלך אל-הכהנים
להסגירם בידיהם:

*Entonces Judas Iscariote, vno de los Doze,
vino a los principes de los Sacerdotes, para en-
tregarlo a ellos.*

11. ובשמעם שמחו וקבו-
ליתם כסף וביקש איה ב-
יסגירם בידים:

*Y ellos oyendolo, holgaronse: y prometie-
ron que le darian dineros Y buscava oportunidad
como lo entregaria.*

12. וביום ראשון למצות פאשר
ובחים את-הפסח אמרו לו
תלמידיו איה תרצה ללך ונכין
כי תאכל את-הפסח:

*Y el primer dia de la fiesta de los panes sin
leudadura, quando sacrificauan la pasqua, sus Dis-
cipulos le dizen, Donde quieres que vamos a apa-
rejarte para que comas la Pasqua?*

13. וישלח שני תלמידיו ואמר
להם לכו אל-העיר ויקרה לכם
איש נשא גבל מים ולכו אחריו:

*Y embia dos de sus Discipulos, y dizeles, Id
a la Ciudad, y encontrarois un hombre que lle-
ua un cantaro de agua, seguitelo.*

14. ואשר יבוא שמה אמרו
לבעל הבית כי אמר המלמד
איה הלשכה אשר לכל שם את
הפסח עם תלמידיו:

*Y donde entrare, dezid al fennor de la casa
El Maestro dice, Donde esta el aposento donde
tengo de comer la Pasqua con mis Discipulos?*

יד

8. Ο εσχεν αυτη, επιησε' παρελα-
βε μυστηριου μου το σωμα εις τ' ε-
ταφιασμόν.

*Elle a fait ce qui estoit en elle: elle
a anticipé d'oindre mon corps pour
l'appareil de ma sepulture.*

9. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, ἔτι εἰς ὅ-
λον τ' κόσμον, καὶ ὁ ἐπιήσεν αὐτῇ,
λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐ-
τῆς.

*En verité ie vous di, qu' en quelque
lieu que sera presché cest Euangile, en
tout le monde, cela aussi qu' elle a fait
sera recité en memoire d' elle.*

10. Καὶ ὁ ἰουδας ὁ ἰσκαριώτης,
ὃς ἦν δώδεκα, ἀπηλθὶ πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς, ἵνα πωρᾷ αὐτὸν αὐ-
τοῖς.

*Adonc Judas Iscariot, l' vn dez dou-
ze s' en alla vers les principaux Sacrifi-
cateurs, afin qu' il le leur liurast.*

11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ
ἐπηγγέλθησαν αὐτῷ δέξασθαι δει-
ναι, καὶ ἐζήτησάν τινος δυνάμεως αὐτῷ
πωρᾶν.

*Lesquels l' ayans ouï s' esjouirent, &
lui promirent de lui donner argent: &
il cherchoit comment il le liureroit com-
modément.*

12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ᾧ ἀ-
ζύμων, ὅτε τὸ πάχα ἔθυσεν, λέγου-
σι αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πῶς θέ-
λεις ἀπληθύνειν ἐνιμάσασθαι ἡμᾶς
φάγῃς τὸ πάχα.

*Or le premier iour des pains sans le-
vain qu'on sacrifioit l' agneau de Pas-
que, les disciples lui dirent, Où veux-tu
que nous allions, afin de t' apprester à
manger l' agneau de Pasque.*

13. Καὶ ἀποστείλει δύο ᾧ μαθη-
τῶν αὐτοῦ, ἐλθεῖν εἰς τὴν πόλιν,
καὶ ἀπαντῆσαι ὑμῖν
ἄνθρωπον ὁ κερᾷ μίον ὕδατος βα-
σκεῖων· ἀκολουθήσετε αὐτῷ.

*Adonc il enuoya deux de ses disciples,
& leur dit, Allez en la ville, & vn ho-
me vous viendra à l'encontre, portant
vne cruche d' eau: suivez-le.*

14. Καὶ ὅπου ἂν εἰσέλθῃ, εἰπατε
τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος
λίγῃ, πῶς ἐστὶ τὸ κατάλυμα ὅπου
πάχα μὲν ᾧ μαθητῶν μου φάγω.

*Et en quelque lieu qu' il entrera, di-
tes au maistre de la maison, Le maistre
dit, Ou est le logis où ie mangerai l' ag-
neau de Pasque avec mes disciples?*

8. Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam.

She hath done that she could: she came afore hande to anoint my bodye to the burning.

9. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

Verely I say vnto you / wherefoener this Gospell shall be preached through out the whole worlde / this also that she hath done / shall be spoken of in remembrance of her.

10. Et Iudas Iscariotes unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis.

Then Iudas Iscariot / one of the twelue went away vnto the hiepriests / to betray him vnto them.

11. Qui audientes gavisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturus. Et quærebat quomodo illum oportune traderet.

And when they heard it / they were glad / and promised that they would give him money: therefore he sought howe he might conveniently betray him.

12. Et primo die Azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli, Quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces pascha?

Nowe the first day of unleavened bread / when they sacrificed the Pascheuer / his disciples saide vnto him / Where wilt thou that we goe and prepare / that thou maist eate the Pascheuer?

13. Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis, Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, sequimini eum.

Then he sent forth two of his disciples / and saide vnto them / Go ye into the citie / & there shall a man meete you / bearing a picher of water: followe him.

14. Et quocunque introierit, dicite domino domus, quia magister dicit, Vbi est refectio mea, ubi pascha cū discipulis meis manducem?

And whithersoever he goeth in / saye ye to the goodman of the house / The Master saith / Where is the lodging where I shall eate the Pascheuer with my disciples?

8. Sie hat gethan / was sie kondt / Sie ist zuvor kommen meinen Leichnam zu salben zu meinem Begräbnis.

Hun giorde huad hun kunde / Hun er til saarn kommen / at salve mit Legeme til min begraffuelse.

9. Warlich ich sage euch / Wo dieses Evangelium geprediget wirdt in aller Welt / da wirdt man auch das sagen zu ihrem Gedechtnis / daß sie jetzt gethan hat.

Sandelige siger ieg eder / Huor som dette Evangelium predickes i al Verden / Da skal mand oc sige det til hendis Hukommelse / som hun nu giorde.

10. Vnd Judas Ischarioth / einer von den Zwölffen / gieng hin zu den Hohenpriestern / daß er ihn verrieth.

De Judas Ischarioth / en aff de Tolf / gick bort til de Ypperste Prester / at forraade hannem.

11. Da sie das höreten / wurden sie fro / vnd verhießen ihm das Geld zu geben. Vnd er suchete / wie er ihn füglich verrieth.

Der de hørde det / bleffue de glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge. De hand lete effter / huor ledis hand kunde forraade hannem met lempe.

12. Vnd am ersten tage der Süßbrodt / da man das Osterlamb opfferte / sprachen seine Jünger zu ihm: Wo wilt du / daß wir hingehen vnd bereiten / daß du das Osterlamb essest?

Paa det Søde brodz første dag / der mand offrede Paastelam / sagde hans Disciple til hannem / Huor wilt du / at vi skulde gaa hen / oc berede / at du æder Paastelam?

13. Vnd er sandte seiner Jünger zwen / vnd sprach zu ihnen: Gehet hin in die Stadt / vnd es wirdt euch ein Mensch begegnen / der tregt einen Krug mit Wasser / folget im nach.

De hand sende tho aff sine Disciple bort / oc sagde til dem / Gaar bort i Staden / oc der skal ic Menniske møde eder / som bær ic Kruss met Vand / følger hannem effter.

14. Vnd wo er einget / da sprechet zu dem Hauswirt: Der Meister lesset dir sagen / wo ist das Gasthaus / darinne ich das Osterlamb esse mit meinen Jüngern?

De huor som hand gaar ind / der siger til Husbonden / Meesteren lader dig sige / Huor er Gæstehuset / der ieg kand æde Paastelam vdi met mine Disciple?

8. Co gest mohla / to učinila: předešla gest aby Těla mého pomazala k pohřbu.

Co mogla tho vezynila / aby vsem v čas vprředžila pomazac cialo meho pogrzebowi.

9. Zagistet pravim vām: Je kdežkoli bude kázáno toto Evangelium po všem Světě / také co gest učinila tato / bude vypravováno na památku její.

Sápravde: poviedam vam / Kedyžkolwiek opowiedana będzie Ewangelia ta po wszystkich światach / też co ta vezynila powiesdzana pamiatka jej.

10. Tehdy Judáš Iskariot / othstý geden ze Dvanácti / odšel k vrchním Kněžím / aby ho jim zradil.

Tedy Judáš Iskariot / eden z dwunácti / přišedl do Židů / k kaplánům / aby ho jim vydal.

11. Kterýžto slyšec zradu wálil se / a slyšili genu penízje dáti. Vhledal toho / kterakby ho příhodně zradil.

Tho gdy on slyšel / wródoz wálil se / y obiecał mu dāć pieniądzy / a przetoż czyhał na czas iás / aby go był wydał.

12. Prvního pať dne Vřesnic / když velikonočníj Věra: nek obětován byl / řekli genu Vědníci geho: Kde chces at pýgdeme / a připravíme to: bž aby gedl Věra: nka?

Pierwszego tedy dnia Przasnic / když velikonočníj Věra: nek obětován byl / řekli genu Vědníci geho: Kde chces at pýgdeme / a připravíme to: bž aby gedl Věra: nka?

13. V poslal dva z Vědníkův svých / a řekl jim: Goďte do Města / a poťkát vás člověk Láhvicoj vody nesa / goďtež s ním.

Ať poslal dvou z svých zvolenníkův / y řekl jim / Jděte do města / a poťkáte se s někým / který nese láhev vody / idětež s ním.

14. A kamžkoli wegde / řecť Pánu domu toho: Mistr praví: Kde gest Věstřadlo mé? Kdebych gedl Věra: nka s Vědníky mymi?

A gdjekolwiek wnidžte / powiedzciez gospodarzowi / Mistrz mowi / Gdzie jest gospodá? Kdebych gedl Věra: nka s Vědníky moimi?

יד

15 וְהָא מַחְנָא לְכוּן ע
עֲלִיתָא רַבְתָּא דְּמִשְׁוֹנָא
וּמִטְבָּחָא תַּמְּרָא תַּקְבִּי לֹו:

*Et egli si mostrerà una gran sala, or-
nata, & apparata: lui apparecchiate per
noi.*

16 וְגַבְרִי תַלְמִידוֹהִי וְאִתּוֹ
לְמַדְיָנְתָּא וְאִשְׁכּוֹחֵא
אִיכְבָּא דְּאִמְרָא דְּהוֹן וְסִיבִי
בְּצִנְחָא:

*E così i discepoli si partirono, e ven-
nero ne la città, e trovarono secondo che e-
gli haueua detto loro, & apparecchiaron
la Pasqua.*

17 וְכַד הָוּא רַבְתָּא מַשְׁאָא אִתְּתָא
עִם תַּרְגִּימָא:

*Venuta poi la sera, egli sene venne co
i dodici.*

18 וְכַד סְמִיכִין וְלִצְסִין
אִמְרָא יִשְׁוִי אִמְרִין אִמְרָא
אִנְגִּי לְכוּן דְּחַד מִכֻּכּוֹן
דְּאִכְלָא עֲמִי הוּא יִשְׁלַמְכִּי:

*Et essendo essi à tauola, e mangian-
do, Iesus disse, In Scripta Si dico, che vn di
vos che mangia con meco, mi tradirà.*

19 הַגִּיזוּ דִּין שְׂרִי
מִתְּתַצִּיקוֹן וְאִמְרִין לֵה
חַד חַד לְמַא אִנְגִּי:

*Allora essi cominciarono à contristar-
si, & à dirgli ad vno ad vno, Sono io quel-
lo? & l'altro, Sono io quello?*

20 הוּא דִּין אִמְרָא לְהוֹן חַד
מִן תַּרְגִּימָא דְּצַבְעָא עֲמִי
בְּלִגְתָּא:

*Et egli rispondendo, disse loro, Egli è
vno de dodici, che intinge meco nel piatto.*

21 וְכַד הָוּא מַשְׁאָא אִתְּתָא
אִיכְבָּא דְּפִתִּיב עֲלֹוהִי וִי
דִּין לְגַבְרִי הוּא דְּפִתִּיב
מִשְׁתַּלֵּם בְּרָה דְּאִנְשָׁא
פִּתְחָא הָוּא לֵה לְגַבְרָא הוּא
אִלּוּ לֹא אִתְּתַלַּד:

*Certo il Figliuol de l'huomo sene va,
secundo che di lui è scritto: ma guai à quel
l'huomo, per cui il Figliuol de l'huomo è
tradito: bene sarebbe stato per quell'huo-
mo, s'egli non fusse mai nato.*

22 וְכַד הַגִּיזוּ לְצִסִּין נֶסֶב
יִשְׁוִי לְחֶמְא וּבִבְרָא וְהִקְצָא
וְהִיב לְהוֹן וְאִמְרָא לְהוֹן סְבִי
הִנֵּה אִתְּתַהִי בְּגִדִי:

*E mentre che essi mangiauano, Iesus
prese del pane, e pos ch'egli hebbe rendute
gratie, lo spezzò, e dette loro, e disse, Pri-
gliate, mangiate: questo è il mio corpo.*

יד

15 וְהוּא יִרְאֵה אִתְּכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה
יִצְוֶה וּנְכוֹנָה שֶׁם הַכִּינֵה לָגִי:

*Y el os mostrarà vn gran cenadero apareja-
do, adereçad para nosotros alli.*

16 וַיֵּצְאוּ תַלְמִידָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־
הָעִיר וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם
וַיַּכִּינוּ אֶת־הַפֶּסַח:

*Y fueron sus Discipulos, y vinieron à la Ciu-
dad, y hallaron como les auia dicho, y adereça-
ron la Pasqua.*

17 וַיְהִי־עֶרֶב וַיָּבֹאוּ עִם־
שְׁנַיִם עָשָׂר:

Y llegada la tarde, vino con los Doze.

18 וַיִּבְרָא אֲשֶׁר יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ אָמַר יֵשׁוּעַ
אֲמִן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד
מִכֶּם יִמְסְדֵנִי אֲשֶׁר אוֹכֵל אִתִּי:

*Y como se sentaron à la mesa, y comiessen,
dize Iesus, Dicierto os digo, que vno de vosotros
que come conmigo, me ha de entregar.*

19 וַיַּחֲלֹ לְהַרְדֵּי בְּשִׁיחָם וְלֹא־אָמַר
אֶל־יֶחֱד אֶחָד אֲנִי אֲנִי
וְאֶחָד אֲנִי אֲנִי הוּא:

*Entonces ellos començaron à entristecerse,
y à dezirle cada vno por si, Por ventura seré yo? y
el otro, Seré yo?*

20 וַיַּעַן וַיִּבְרָא אֲשֶׁר לָהֶם אֶחָד
בְּשְׁנַיִם עָשָׂר אֲשֶׁר יִטְבֹּל עֲמִי
בְּקַעְרָה:

*Y respondiendo el, dixoles, Vno de los Do-
ze que moja conmigo en el plato.*

21 אֵף כִּי בֶן־הָאָדָם הֵלֵךְ אֶת־
דְּרָכֹו בְּאִשְׁרָא גִבְתִּיב עֲלֵיוֹ אֶךְ אִוִּי
לְאִנּוּשָׁא הָהוּא אֲשֶׁר בֶּן־הָאָדָם
יִמְסֹר טוֹב הֵיךְ לֹו אֲשֶׁר לֹא יֵלֵד
הָאִנּוּשָׁא הָהוּא:

*A la verdad el Hijo del hombre va, como e-
stà de el escripto: mas ay de aquel hombre por
quien el Hijo del hombre es entregado. Bueno le
fuera fino fuerà nacido el tal hombre.*

22 וַיִּבְרָא אֲשֶׁר אָכְלוּ לָקַח יֵשׁוּעַ
אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לָהֶם וַיֹּאמֶר קַחוּ וְאָכְלוּ וְאִתְּתָא
יֵשׁ גּוֹפִי:

*Y estando ellos comiendo, tomó Iesus el pan, y
bendiziendo, partió, y dióles, y dixo, Tomad, co-
med, esto es mi cuerpo,*

יד

15. Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἁνώ-
γειον μέγα ἐστρωμένον, ἑτοιμον ἵνα
ἐτοιμάσῃτε ἡμῖν.

*Et il vous montrera vne grande
chambre ornee & preparee: apprestez-
nous là l'agneau de Pasque.*

16. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ ἡλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔβην
καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν
τὸ πάσχα.

*Ainsi les disciples partirent, & vin-
drent en la ville, & trouuerent comme
il leur auoit dit, & apprestèrent l'agneau
de Pasque.*

17. Καὶ ὁψίας γενομένης ἔρχοντο
αὐτοὶ μετ' αὐτοῦ.

*Puis le soir venu, il s'en vint avec
les douze.*

18. Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ
ἐδιδότων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς εἰς τοὺς
ὑμῶν, ὅτι ὅς ἐξ ὑμῶν πείσεται
με, ὁ ἐδίδω μετ' ἐμοῦ.

*Et comme ils estoient à table, & man-
geoyent, Iesus dit, En verité ie vous di,
que l'un de vous qui mange avec moi,
me trahira.*

19. Οἱ δὲ ἡρξαντο λυπῖσθαι, καὶ
λέγει αὐτοῖς ὡς καθ' ἓς, μή τι ἐγὼ;
καὶ ἄλλος, μή τι ἐγὼ;

*Lors ils se prirent à se contrister:
& lui dirent l'un après l'autre Est-ce
moi? & l'autre, Est-ce moi?*

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-
τοῖς, εἰς ὅκα ᾤδεσθαι ὁ ἐμβαπτί-
σας μετ' ἐμοῖς τὸ τραβλῖον.

*Mais il respondit, & leur dit, C'est l'un
des douze, lequel trempe avec moi au
plat.*

21. Ὁ μὲν ὑὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑ-
πάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ·
εὐαγγέλιον τῷ ἀνθρώπῳ κείνῳ δι' οὗ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πείσεται διδοῦναι κα-
λοῖ, ὡς αὐτοῖς, εἰ ὅς ἐστι γενηθήσεται ὁ ἀν-
θρώπος κείνῳ.

*Certes le Fils de l'homme s'en va,
selo qu'il est escrit de lui: mais malheur
à ceit homme la par lequel le Fils de
l'homme est trahi: il eust esté bon à ceit
homme-la de n'estre point né.*

22. Καὶ ἐδιδότων αὐτῶν, λαβὼν ὁ
ἰησοῦς ἄρτον, καὶ διελγίσας ἔκλασεν,
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν λάβετε,
φάγετε τὰς ἐσθλὰς τὸ σῶμά μου.

*Et comme ils mangeoyent, Iesus
print le pain, & apres auoir rendu gra-
ces il le rompit, puis le leur bailla & dit,
prenez, mangez, ceci est mon corps.*

15. Et ipse vobis demonstrabit cenaculum grande stratum: & illic parate nobis.

And he will shew you an upper chamber which is large / trimmed & prepared: there make it ready for us.

16. Et abierunt discipuli eius, & venerunt in civitatem: & invenerunt sicut dixerat illis, & paraverunt pascha.

So his disciples went forth / and came to the citie / and found as he had said unto them / and made ready the Passover.

17. Vespere autem facto, venit cum duodecim.

And at even he came with the twelve.

18. Et discumbentibus eis & manducantibus, ait Iesus, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

And as they sate at table and did eat / Iesus said / Verely I say unto you / that one of you shall betray mee / which eateth with me.

19. At illi ceperunt contristari, & dicere ei singillatim, Nunquid ego?

Then they beganne to be sorrowful and to say to him one by one / Is it I? And another / Is it I?

20. Qui ait illis, Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

And he answered and said unto them / It is one of the twelve that dipperth with mee in the platter.

21. Et filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: & autem homini illi per quem filius hominis tradetur, bonum erat ei, si non esset natus homo ille.

Truely the Sonne of man goeth his way / as it is written of him: but wo be to that man / by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man / if he had neuer bene borne.

22. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum.

And as they did eat / Iesus tooke the bread / and when he had given thanks / he brake it and gave it to them / and said / Take care / this is my bodie.

15. Vnd er wirdt euch einen grossen Saal zeigen / der gepflastert vnd bereitet ist / daselbs richtet für vns zu.

De hand skal vise eder en stor Sal / som er stenlagd oc bered / Næder der til for oss.

16. Vnd die Jünger giengen auß / vnd kamen inn die Stadt / vnd fundens / wie er ihnen gesagt hatte / vnd bereiteten das Osterlamb.

De Disciplene ginge vð / oc komme i Staden / oc funde det / lige som hand hæfde sagd dem / De de beredde Paaskelam.

17. Am Abend aber kam er mit den zwölfen.

De om aftenen kom hand met de Tolf.

18. Vnd als sie zu Tisch saßen / vnd assen / sprach Iesus: Warlich ich sage euch / einer vnter euch wirdt mich verrathen.

De som de sadet til Bordz oc ode / sagde Ihesus / Sandelige / Jeg siger eder / En blant eder / som æder met mig / skal forraade mig.

19. Vnd sie wurden traurig / vnd sagten zu jm / einer nach dem andern: Bin ichs? Vnd der ander: Bin ichs?

De de bleffue bedrøffuede / oc sagde til hannem / en effter den anden / Er det ieg? De den anden / Er det ieg?

20. Er antwortet / vnd sprach zu ihnen: Einer auß den zwölfen / der mit mir inn die Schüssel tauchet.

Hand suarede / oc sagde til dem / En aff de Tolf / som doppet met mig i Sadet.

21. Zwar des Menschen Sohn gehet hin / wie von ihm geschrieben steht. Weh aber dem Menschen / durch welchen des Menschen Son verrathen wirdt / Es were demselbigen Menschen besser / das er nie geboren were.

Sandelige / Menniskens Son gaar hen / lige som det staar screffuit om hannem. Men de det Menniske / ved huilken Menniskens Son bliffuer forraad / Det vaare samme Menniske bedre / at hand vaare aldri fød.

22. Vnd in dem sie assen / nam Iesus das Brot / danket / vnd brach / vnd gabs ihnen / vnd sprach: Nemet / esset / das ist mein Leib.

De i det de ode / Tog Ihesus Brødet / takkede / oc brød / det oc gaff dem det / oc sagde / Tager / æder / Det er mit Legeme.

15. Aont wam vkaže Věceřadlo veliké po dláženě a při praveně / y tu nám připravte.

Aont wam vkaže salewielka. obita y przygotowana / thanje nągotuycie.

16. Y odesli Dzedlnicy geho / a přišli do Města / a našli tak nakož jim byl powěděl / y připravili Věrauka.

Odszedzy tedy zwolennicy / przysli do miasta. y znalezi wšyrcz to iako im powiedziat / y nągotowali wielka noc.

17. Kdnyž pak byl večer / přišel se Dwanáci.

A gdy świeczoru bylo / przyszedł ze dwiema nacziami.

18. A kdnyž sedli za Stolem a gedli / řekl Geřijs: Jagistě prawim wám / že geden z wás mne zradí kterýž jsi sem nau.

Potym gdy siedzieli y jedli / rzekl Jezus / Zaprawde wam powiedam / Jeden z was zradzi mie ktery teze mna.

19. A oni počali se rmutiti / a prawiti gemu gedenkaždyž zwlaště: Y dali ná gsem?

Tedy oni poceli by: smertni / y mowili mu z osobna / A dali na? A drudy / A za to?

20. Kterýž řekl jim: Geden z Dwanáci / kterýž sahá rukau sem nau do misy.

Leč on im odpowědžtamowy / rzekl / Jeden ze dwu naczii ktery sem na maza w misie.

21. Syn jagistě řlowěka gde / nakož gě psáno o něm. Ale bě da řlowěku tomu / řkrze něhož Syn řlowěka bude zrazen / do brěby bylo gemu / by se byl ne narodil řlowěk ten.

Ačť Syn řlowěczy řdžie iako o nim jest napisano / Ale brás da řlowěkowi onemu przez řto rego Syn řlowěczy bedžie wydán / do brzezby bylo by sie byl řlowěk on nie narodil.

22. A kdnyž oni gedli / wzał Geřijs chleb: a dobrořete lál / a dáwal jim / řka: Wes žmíte / geřte / Totok geřt řelo mē.

A gdy ieszcze jedli / wzał Jezus chleb / a błogoslawiac łamál y dal im mowiac / Bierzcie tedy / to jest cělo moje.

יד

23 וְנָסַב כַּסֵּי וְאָמַר
וַיְבָרֶךְ וַיְהִיב לְהוֹן וְאֶשְׁתּוּ
מִיָּה כִּלְהוֹן :

Poi preso il calice, rendè gratie, e lo dette loro, e ne beuuerò tutti.

24 וְאָמַר לְהוֹן הִנּוּ דְּמִי
דְּדִיתְקָא חֲדָתָא דְּחִלָּה
סָצֵנָא מִתְאַשֵּׁד :

E disse loro, Questo è il mio sangue del Nuovo testamento, il qual si sparge per molti.

25 אָמַר אָמַר אָמַר לְכֹון
דְּתוֹב לָא אֶשְׁתָּא מִן יִלְדָּא
דְּגִבְתָּא עַד מָא לְיוֹמָא
הוּ דְּפִה אֶשְׁתּוּהִי
חֲדָתָא בְּמִלְכוּתָא
דְּאֵלֵּהָ :

Io vi dico in Verità, che da hōrain- nantz non beuero del frutto de la vite, infm a quel giorno ch'io lo beuero nouuo nel regno di Dio.

26 וְשִׁבְחוּ וַיְבָרְקוּ לְטוֹר
וַיִּתְּנָה :

E poi ch'essi hebber detto il cantico, se n'escirono al monte de gli Oliui.

27 וְאָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ כ
כִּלְכֹון תִּתְפָּשְׁלוּ בִּי בְּהֵנָּה
לְלֵילָא פְּתִיב צִיר דְּאֶמְחָא
לְרַעֲיָא וַיִּתְּבַדְרוּן אֶמְנוּהִי :

Allor Iesv dice loro, Voi questa notte sarete scandalizati tutti in me, per- cioch'egli è scritto, Io percotero il pastore, e le pecore saranno disperse.

28 אֵלָא מָא דְּקִמַּת קִדְּם
אָנָּה לְכֹון לְגַלִּילָא :

Mai poi ch'io sarò risuscitato, & andarò innanzi in Galilea.

29 אָמַר לָהּ בְּאֶפְסָא אִן
כִּלְהוֹן יִתְפָּשְׁלוּ אֵלָא לָא
אָנָּה :

E Pietro gli disse, E se ben tutti si scandalizaranno, nondimeno io non mi scandalizarò.

30 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ אָמַר
אָמַר אָנָּה לָךְ דְּאֶנְתָּ
יוֹמָנָה כִּלְלֵילָא הֵנָּה קִדְּם
דְּיִקְרָנָה תִּרְנַגְלָא תִּרְתִּין
וַיְבָרֶךְ תִּלְתָּ תִּכְפֹּר בִּי :

Allor Iesv li dice, Io ti dico in Verità, che hoggi in questa notte, prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte.

יד

23 וַיֵּלֶךְ אֶת-הַכּוֹס וַיְבָרֶךְ וַיִּתֵּן
לָהֶם וַיִּשְׁתּוּ מִמֶּנּוּ כֻּלָּם :

Y tomando el vaso, auiendo hecho gracias, dióles: y beuieron deel todos.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה יֵשׁ-דְּמִי
דְּמִי בְרִית הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עַל-
רַבִּים וְנִשְׁפָּךְ :

Y dizeles, Esto es mi sangre del Nueuo Testamento que por muchos es derramada.

25 אָמַר אָנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי
עוֹד לֹא אֶשְׁתָּה מֵאֵינָב הַגֶּפֶן עַד-
חַיִּים הַהוּא אֲשֶׁר בִּי אֶשְׁתָּה
חֲדָשׁ בְּמִלְכוּת אָבִי :

Dicierto os digo, que no beueré mas de fruto de vid hasta aquel día, quando lo beueré nueuo en el Reyno de Dios.

26 וַיִּתְּבַלְלוּ וַיִּצְאוּ אֶל-הַר
הַזֵּיתִים :

Y como ouieron cantado el hymno, salieron al monte de las Oliuas.

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כִּי כֻלְכֶם
תִּכְשְׁלוּ בִּי בַלִּילָה הַזֶּה כִּי-גִבְתָּב
הָרִי אֶת-הָרוּעָה וְתִפְּצֹצֶנָה הַצִּיָּא :

Iesus entonces les dice, Todos seréys escandalizados en mi esta, noche porque escripto esta Heriré al pastor y serán derramadas las oucias.

28 אָבֵל אַחֲרֵי קוֹמִי אֶקְדִּים
אִתְּכֶם בְּגַלִּילָה :

Mas desque aya resuscitado, yré delante de vosotros a Galilea.

29 וְכִיפָּה אָמַר לוֹ וְאֵם-כֻּלָּם
יִכְשְׁלוּ אִךְ אָנִי לְעוֹלָם לֹא
אֶכְשֹׁל :

Entonces Pedro le dixo, Aunque todos sean escandalizados, más no yo.

30 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמַר אָנִי
אֹמֵר לָךְ כִּי חַיִּים בַּלִּילָה הַזֶּה
לְחַיִּי קִדְּם תִּרְנַגֵּל שְׁנִיָּה שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים תִּכְחַשְׁנִי :

Y dizele Iesus, Decierto te digo, (tu) oy, esta noche, antes que el gallo aya cantado dos vezes, me negarás tres vezes.

יד

23. Καὶ λαβὼν τὸ πηλός, εὐ-
χαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ ἔπι-
ον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, il rendit graces, & la leur bailla, & ils en beurent tous.

24. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐστὶ τὸ
αἷμά μου τὸ ὑπὲρ καὶ ἡ διαθήκη, τὸ
ἐπὶ πολλῶν ἐκχυμένον.

Et il leur dit, Ceci est mon sang, le sang du nouueau Testament, lequel est respandu pour plusieurs.

25. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδέποτε
οὐ μὴ πίνω ἐκ τῆς γῆρας αἰ-
πέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅ-
ταν αὐτὸ πίνω καὶνον ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τοῦ πατρὸς.

En verité ie vous di, que ie ne boirai plus du fruit de la vigne iusques à ce iour-la que ie le boirai nouueau au royaume de Dieu.

26. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le can- tique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι
πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται,
πατέξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορ-
πισθήσονται τὰ πρόβατα.

Adonc Iesus leur dit, Vous tous ceste nuit seréz scandalizés en moi: car il est escript, Je frapperai le berger, & les brebis seront esparées.

28. Ἀλλὰ ἐγὼ πάλιν ἐγερθεὶς μέ-
νω ὑμῶν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Mais apres que ie serai resuscité, j'irai deuant vous en Galilee.

29. Ὁ δὲ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, καὶ
εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν
σοί, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

Et Pierre lui dit, Quand bien tous seroyent scandalizés, à ne le serai- ie point quant à moi.

30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀ-
λλὰ λέγω σοί, ὅτι (ὁ) σήμερον ἐν τῇ
νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα
φωνῆσαι, τρίς ἀπαρτήσῃ με.

Lors Iesus lui dit, En verité ie te di, qu'au iourd'hui en ceste propre nuit, deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois,

23. Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

Also he tooke the cuppe / and when he had giuen thankes / gaue it to them: and they all dranke of it.

24. Et ait illis, Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.

And he said vnto them / This is my blood of the newe Testament / which is shed for many.

25. Amen dico vobis, quia iam non bibam de genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam (novum) in regno Dei.

Verely I say vnto you / I will drinke no more of the fruite of the vine / vntill that day / that I drinke it new in the kingdome of God.

26. Et hymno dicto, exierunt in montem olivarum.

And when they had sung a psalme / they went out to the mount of Oliues.

27. Et ait eis Iesus, Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oves.

Then Iesus said vnto them / All wee shall be offended by me this night: for it is written / I will smite the shepheard / and the sheepe shall be scattered.

28. Sed postquam resurrexero, praecedam vos in Galilaam.

But after that I am risen / I will goe into Galilee before you.

29. Petrus autem ait illi, Et si omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego.

And Peter said vnto him / Although all men should be offended / yet would not I.

30. Et ait illi Iesus, Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

Then Iesus said vnto them / Verely I say vnto thee / this day / euen in this night / before the cocke crowe twice / thou shalt deny me thrise.

23. Vnd nam den Kelch / vnd dancket / vnd gab ihnen den / vnd sie druncken alle darauß.

De hand tog Kalken / oc tackede / oc gaff dem den / Oc de drucke alle der aff.

34. Vnder sprach zu ihnen: Das ist mein Blut / des neuen Testaments / das für vile vergossen wirdt.

De hand sagde til dem / Det er mit Blod / som er det ny Testaments / som bliffuer vdgudet for mange.

25. Barlich / ich sage euch / daß ich hinfort nicht Trincken werde vom gewächse des Weinstocks / biß auff den tag / da ichs neu trincke / in dem Reich Gottes.

Sa idelige / Jeg siger eder / at ieg skal icke vdermere dri. ke aff det som vover paa Vintra / indtil paa den dag / at ieg skal dri. ke det nye / i Guds Rige.

26. Vnd da sie den Lobgesang gesprochen hatten gingen sie hinaus an den Oelberg.

De der de haffde sagd Loffangen / da ginge de vdt til Ole bierget.

27. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Iwerdet euch in diser nacht alle an mir ergern / denn es steht geschriben: Ich werde den Hirten schlagen / vnd die Schafe werden sich zerstreuen.

De Ihesus sagde til dem / I skulle i denne nat forarge eder alle paa mig / Thi der staar screffuit / Jeg skal sla Hyrden / oc Saarene skulle at spredis.

28. Aber nach dem ich Auferstehe / wil ich für euch hingehen in Galilaam.

Men effter at ieg opstaar / da vil ieg gaa hen saar eder i Galilea.

29. Petrus aber saget zu ihm: Vnd wenn sie sich alle ergerten / so wolte doch ich mich nicht ergern.

Da sagde Peder til hannem / De der som de end alle forargede sig / Saa vilde ieg dog icke forarge mig.

30. Vnd Iesus sprach zu ihm Barlich ich sage dir / Heute in diser nacht / Ehe denn der Hane zweymal frehet / wirst du mich dreymal verläugnen.

De Ihesus sagde til hannem / Sadelige siger ieg dig / I dag / vdi denne nat / for end Hanen gal tho gonge / skal du nece mig tre gonge.

23. Potom wzaw Kalich / di. k. wzdamage dal gim. Ypili z n.cho wssyckni.

Y wzstawsy kubek & uczyni wssy dzic ki / dal im / ypili z niego wssycky.

24. Y řekl gim: Tatož gest krew má nového Swědeck. wij / kteráž ja mnohě wylita bude.

Tatymže im řekl / To jest krew mo. tá nového testamentu / ktera. ja wie le ich bywa wylaná.

25. Zagistě prawim wám: Set giž nebudu piji z tohoto winného kořene / až do onoho dne / když gen piji budu no. wým Království Božijm.

Záprawde powiedam wam / Wie. bede dále. pil z owocu winného / až do onego dnia gdy ie nowe. pic. bede w Królestwie Božym.

26. A chwálu Bohu wzda. wisse / wssli na hůru Oliwět. skau.

A odšpirowawsy pieš. / wssli na gore oliwna.

27. Potom řekl gim Gežijs: Wssyckni wy pohoršite se na. demnau této noci: nebo psá. no gest: Biji budu Pastýře / a rozprchnau se Owce.

Tedy do nich řekl Jezus / Wssycka sie zgoršycie we mnie they noci: Wo jest napsáno / V. derze pastýř. & beda rozproš. one. owce.

28. Ale když mrtwých wsta. nu / přede. gduť wás do Galilee.

Le. c. gdy powst. h. ani / wprze. d. z. e. was do Galileje.

29. Tehdy Petr řekl gemu: Wyt se pak wssyckni pohorš. li / ale ja nie.

Ale mu Piotr powie. d. žal / Cho. c. a. žby sie thež wssycky zgorš. žyli / ale. c. a. me.

30. Řekl gemu Gežijs: Za. gistě prawim tobě / Je ty dnes této noci přwě než Kohout dwa. krát za. p. ji. wá / třikrát mne. za. p. ři. s.

Řekl mu tedy Jezus / Zá. praw. dec powiedam / iż. d. ja. ty noci. p. erwey m. j. dwa. k. roc. fur. za. po. ic. / trzy. k. roc. sie. mnie. za. p. r. zy. s.

יד

31. הוּ דִּין יִתְרָאִית אָמַר
הוּא יִתְרָאִית אָמַר לִי
לְמַמְתָּ עִמָּךְ לֹא אֶכְפֹּר
בְּךָ מִדִּי וְאֶפְתָּה אֶף
כְּלָהוֹן תִּלְמִידָא אָמַר:

Ma egli molto più dicemmo, Se ben mi bisognasse morire insieme con teo, io non ti negavo giamai. E similmente dicevano ancor tutti gli altri.

32. וְאִתּוֹ לְדוֹכְתָא אֲדָא
דְּמִתְקַרְיָא גֵּר־סִמּוֹן וְאָמַר
לְתִלְמוּדֵיהִי תְּבִי הִרְכַּבְתָּ
עַד מִצְלָא אֲנִי:

Dipoi sene vengono in un luogo nominato Gethsemani, & allor dice a i suoi discipoli, Sedetevi qui insin a tanto ch'io andarò a fare oratione.

33. וְהִבֵּר עֲמָה לְכַאֲפֹנָא
וְלִיצְקוֹב וְלִיֹּחָנָן וְשָׂרִי
לְמִתְקַמְדֵּי וְלְמִתְעַקְוֵי:

E Piglia seco Pietro, e Iacopo, e Giovanni: e comincia a spaventarsi & andare in estrema angoscia.

34. וְאָמַר לְהוֹן פִּרְיָא הִי
לָהּ נִפְשִׁי עַד־מָא לְמִזְתָּא
קִוּוּ לִי הִרְכַּב וְאִתְתַּעֲדוּ:

E dice loro, L'anima mia è grandamente contristata insin a morte: rimantetevi qui, e state vigilanti.

35. וְקָרַב קִלְוִל וְנִפְלַע עֲרֵא
אַרְעָא וּמִצְלָא הוּא דָּאֵן
מִשְׁכַּח תַּעֲבֹד מִיָּה שְׁעִתָּא:

E andato sene un poco più oltre, si gittò in terra: e pregava che s'egli era possibile, quell'hora passasse via da lui.

36. וְאָמַר אָבִיא אָבִי פִּרְיָא
מִדְּמִי מִשְׁכַּח אֲנִי אֶעֱבֹר
מִיָּה פִּסְסָא הִנָּה אֵלֵּא לִי
צְבִינִי דִּילִי אֵלֵּא דִּילָךְ:

E dicemmo, Abba, Padre, tutte le cose ti son possibili, togli via da me questo calice: nondimeno non sia già quel che voglio io, ma quel che vuoi tu.

37. וְאִתָּא אֶשְׁכַּח אֲנִי פִּרְיָא
דְּמִכִּין וְאָמַר לְכַאֲפֹנָא
שְׁמַעוֹן דְּמִכְתָּ לָךְ לֹא אֶשְׁכַּח
אֶשְׁכַּח חֲדָא שְׁעִתָּא לְמִתְתַּעֲדוּ:

Poi viene, e troua li a dormire, e dice a Pietro, Simone, tu dormi? non hai tu potuto vegliare un'hora?

38. אִתְתַּעֲדוּ וְצִלְוֵי הִלָּא
תַּעֲלוּן לְגִסְיוֹנָא רוּחַ
צְבִינָא וּמִטְיָבָא אֵלֵּא
פִּגְרָא פִּרְיָה:

Vegliate & orate, accioche voi non entrate in tentatione: che lo spirito è ben pronto, ma la carne è debile.

יד

31. וְהוּא עוֹד יוֹתֵר אָמַר אֵם
אֶצְטִיךָ לְמוֹת עִמָּךְ לֹא אֶכְחַשׁ
אִתְךָ וְלִכְרָה כָּלִים אָמַר:

Mas el mucho mas dizia, Si me fuere menester morir contigo, no te negaré Tambien todos dezian lo mismo.

32. וַיָּבוֹאוּ אֵלֶיךָ מְקוֹם וְשֵׁמוֹ
גֵּת־סִמּוֹן וְאָמַר לְתִלְמוּדֵי
שְׁבוּ בְּהָ עַד כִּי אֵתְפִּילָל:

Y vienen al lugar que se llama Gethsemani, y dize a sus Discipulos, Sentaos aqui, entretanto que oro.

33. וַיִּקַּח אִתּוֹ כִּיפָה וַיַּעֲקֹב
וַיּוֹחָנָן אִתּוֹ וַיַּחֲלֵל לְהַבְעֵת
וְלַהֲצִיק:

Y toma con figo a Pedro, y a Iacobo, y a Ioan, y començò a atemorizar se, y a angustiar se.

34. וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם מִשְׁתַּחֲוִיָּה
נִפְשִׁי עַד־מָוֶת הוֹכִילוּ בְּהָ
וְשָׁקְדוּ:

Y dizeles, mucho está triste mi alma, hasta la muerte: esperad aqui, y velad.

35. וַיִּקְדִּים מַעַט וַיַּפֵּל עַל־הָאָרֶץ
וַיַּתְפִּילֵל אֵם לֹא בִלִי יִכְלֹת
תַּעֲבֹד נָא מִמֶּנּוּ הַשְּׁעִרָה:

Y yendose vn poco adelante, prostrofe a tierra, y oró, Que si fuesse possible, passasse deel aquella hora;

36. וַיֹּאמֶר אָבִיא אָבִי כֹל תִּתְּכֵל
אֵת תַּעֲבֹד אֶת־חֲבוּסֵי הַיָּה מִמֶּנּוּ
אֵךְ לֹא אֲשֶׁר אֲנִי רוֹצֶה כִּי־אֵם
אֲשֶׁר אֵת:

Y dixo, Abba, Padre, todas las cosas son a ti posibles: traspassa de mi este vaso: empero no lo que yo quiero, sino lo que tu.

37. וַיָּבוֹאוּ וַיִּמְצְאוּ יֹשְׁנִים
וַיֹּאמֶר לְכִיפָה שְׁמַעוֹן הַתִּישָׁן
הֲלֹא יִכְלֹת לַשְּׁעִרָה אִתְךָ לְשָׁקֵד:

Y vino, y hallólos durmiendo: y dize a Pedro Simon, duermes? No has podido velar vna hora?

38. שָׁקְדוּ וְהַתְפִּילְלוּ בְּךָ תְּבוֹאוּ
בְּמִסְוֹת כִּי רוּחַ נִדְבָה וּבָשָׂר
חַלָּשׁ:

Velad y orad, no entreys en tentacion: el espíritu a la verdad es presto, mas la carne enferma.

יד.

31. ὁ ὅς ἐκ παλαιῶν ἔλεγεν μακάριοι ἐσὶν οἱ μεθ' ἐμοῦ σταντες θανειν σοι, ἐν μὴ σε ἀπαρνησιν. ὡς ὅτε τις ὅς ἐστι πάντες ἔλεγον.

Mais il disoit encores de plus fort. Quand mesmes il me faudroit mourir avec toi, si ne te renierai-je point. Et tous ausi di loyent de mesmes.

32. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γέθησμανῆ. καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσαιτε ὡς ἐγὼ προσεύξωμαι.

Puis apres ils vindrent en vu lieu nommé Geth-semani: Et il dit a ses disciples, Secez-vous ici iusques a tant que j'aye prié.

33. Καὶ λαμβάνει τὴ πέτρην καὶ τὰ κάλας καὶ ἰδὼν ἰωάννην λέγει αὐτῷ, καὶ ἔρχεσθ ὁ κρημασμένος εἰς ἀδμονῶν.

Lots il print avec soi Pierre, & Iaques, & Iehan, & commença a s'espouuenter, & a estre fort angouillé.

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς, πείλυτός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου. μείνατε ὡς ἐγὼ προσευξομαι (μετ' ἐμοῦ)

Adonc il leur dit, Mon ame est faisie de tristesse iusques a la mort, demeurez ici, & veillez.

35. Καὶ προσελθὼν μικρὸν, ἐπεσεν ὅτι τὴ γῆς, καὶ προσεσχέλο ἵνα εἰ δυνατός ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.

Et s'allant vn peu plus outre, il se ietta en terre: & prioit, que s'il se pouuoit faire, l'heure se passast arriere de lui.

36. Καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δύναται σοι. παρέσθαι τὸ πηλοῦν αὐτῷ ἐμοῦ τῆς. ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σὺ.

Et disoit, Abba Pere, toutes choses te sont possibles, transporte ceste coupe arriere de moi toutesfois non point ce que ie vueil, mais ce que tu veux.

37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εἰσὶν αὐτοῖς καθεύδοντες. καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων καθάδαισιν ἰσχυρὰς μίαν ὥραν γενησῇσιν.

Puis il vient, & les trouue dormans & dit a Pierre, Simon, dors-tu? n'as-tu peu veiller vne heure?

38. Γενησῇτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez, & priez que vous n'entriez en tentation: car quant a l'esprit, il est prompt mais la chair est foible.

31. At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant,

But he saide more earnestly / If I should die with thee / I will not denie thee: likewise also said they all.

32. Et venit in pradium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hic donec orem.

After they came into a place named Gethsemane: then he saide to his disciples / Sit ye here / till I haue prayed.

33. Et assumit Petrum & Iacobum & Iohannem secum: & coepit pavere & tædere.

And hee tooke with him Peter / & James and John / and he began to be afraid / and in great heaviness.

34. Et ait illis, Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate.

And saide vnto them / My soules very heavie / euen vnto the death: tarry here and watch.

35. Et cum processisset paululum, procidit super terram & orabat ut si fieri posset, transiret ab eo hora.

So he went forward a litle / and fell down on the ground / and prayed / that if it were possible / that houre might passe from him.

36. Et dixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

And he saide / Abba / Father / all things are possible vnto thee: take away this cup from me: neuerthelesse / not that I wil / but that thou wilt / be done.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare?

Then he came and founde them sleepeing / and saide to Peter / Simon / sleepest thou? couldst not thou watch one houre?

38. Vigilare, & orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

Watch ye / and pray / that ye enter not into temptation: the spirit is ready / but the flesh is weake.

31. Er aber redete noch weiter: Ja wenn ich mit dir auch sterben müste / wolt ich dich nicht verläugnen. Des selbigen gleichen sagten sie alle.

Men hand taled end ydermere / Ja der som ieg oc skulde ds met dig / da vilde ieg icke neere dig. Ege det samme sagde de alle.

32. Vnd sie kamen zu dem Hofe / mit namen Gethsemane / vnd er sprach zu seinen Jüngern / setzt euch hie / bis ich hingehe / vnd bete.

De de komme til den haffue / som kaldis Gethsemane / De hand sagde til sine Disciple / setter eder her / saa lenge ieg gaar bort / oc beder.

33. Vnd nam zu sich Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem / vnd fieng an zu zittern vnd zu zagen.

De hand tog Peder oc Jacob / oc Hans til sig / De begynnte at skelsue oc beffue.

34. Vnd sprach zu ihnen: Meine Seele ist betrübet bis an den Tod / Enthaltet euch hie / vnd wachet.

De sagde til dem / Min Siel er bedroffuit / indtil døden / bliffuer her oc vaager.

35. Vnder gieng ein wenig fürbas / fiel auff die Erden / vnd betet / Das / so es möglich were / die stunde fürüber gienge.

De hand gick liden senger frem / fald ned paa Jorden / oc bad / At den stund maatte gaa offuer / om det vaare muligt.

36. Vnd sprach: Abba / mein Vater / Es ist dir alles möglich / überhebe mich dieses Kelchs / Doch nicht was ich wil / sondern was du wilt.

De sagde / Abba min Fader / Alting er dig muligt / Tag denne Kalck bort fra mig. Dog icke huad ieg vil / Men huad du vilst.

37. Vnd kam / vnd fand sie schlaffent. Vnd sprach zu Petro: Simon schlefst du? Vermöchtest du nicht eine stunde zu wachen?

De hand kom / oc fand dem soffuendis. De hand sagde til Peder / Simon soffuer du? Kunde du icke vaage en time?

38. Wachet vnd betet / daß ihr nicht in Versuchung fallet. Der Geist ist willig / aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder / at i skulle icke falde i fristelse. Anden er villig / Men legemet er stræbeligt.

31. A on wijce mluvil: Bycht pak musyl spolu s tebau vni / fiji / nezaprijm tebe. Taz tak e y giniy wshychni mluvili.

Alle on tym wiecye mowil / By potreba y vmrzec mi z toba / nie zaprze sie ciebie / a takze tez y wshysey mowili.

32. Tedy prissli na Popluzij / kteremu gest gmeno Gethseman. Y řekl k Vcedlnij / klm swym: Sedtez tuto / do / kud se nepomodlijm.

At hál pryszli ná mieysce kthore zwano Gethsemane / tedy řekl swym zwolennikom / Siedz / cie tu poři sie ia modlic bede.

33. A ponaw s sebau Petra / a Jakuba / a Jana / počal seleskati a testliw býti.

A wstawszy Piotr / y Jakub / y Jan / počal sie lekac y cieško smutic.

34. Y řekl jim: Smutná gest Dusse má až k smrti / počez / kantez tuto / a bdete.

Utwiać fu nim / Wzro smut na iest dusza ma aż do śmierci / zos / stanciez tu a czuycie.

35. A když odšel malicko / padl na zem / a modlil se / moholoby býti / aby odesla od něho hodina.

Odšedšy tedy malucko / padl na zemie y modlil sie / iesluby byc moglo aby od niego odesla god / zina ona.

36. Y řekl: Otče / Otče / wšechy wěch mozně gsau tobě / přenes Kalich tento edemne: ale wšak ne což ya chcu / ale co ty.

A mowil / Abba Oycze / wshy / Foć tobie iest podobne / przemie / odomnie ten kubek / wszakze nie to co ia chce / ale co ty chceš.

37. Y prissel k nim / a nalezl ge ani spij. Y řekl Petrovi: Esimone / což spijš? nemohli gsh gedine hodiny bdijti?

Zatym pryszled k znalazl ie spiace / y řekl Petrovi / Symon / spisz? Wie mogłesz ze mna czuc iedne godziny?

38. Bdete a modlte se / abyssi te newessli w pokuseni / duch zagiste hotow gest / ale telo ne / mocno.

Czuyciez a modlte sie / byście nie pryszli w pokuszenie / A zci / duch iest predki / ale cielo mde.

יד

39 וְאֵל תּוֹב צִלִּי וְהִי מ
מִלְתָּא אָמַר :

*Edi nuovo andato sene, pregò, dicen-
do le medesime parole.*

40 וְהִפָּךְ תּוֹב אֶתְנָא
אֲשַׁכַּח אֲנִין כֹּד דְּמַכִּין מ
מִטּוֹל דְּעִינִיהוֹן יִקְרֹוּ הוּי
וְלֹא יִדְעִין הוּי מִנֵּי
וְאָמְרוּן לֵהּ :

*Poi ritornato, glitronò di nuovo che
dormivano: perciò che gli oechij loro era-
no aggravati, ne sapuano che risponder-
gli.*

41 וְאֶתְנָא דִּתְלַת וּבְנִין וְאָמַר
לְהוֹן דְּמַכּוּ מִכִּיל וְאֶתְנָהוּ
מִטַּת הִדְתָּא וְאֶתְנָא שְׁעִתָּא
וְהָא מִשְׁתַּלֵּם פְּרָה דְּאֲנִשָּׁא
בְּאִידִיהוֹן דְּחִטְיָנָא :

*Et vien sene la terza volta, e dice lo-
ro, Dormite pur la hora innanzi, e ripo-
satevi, Basta, l' hora è venuta: ecco il
Figliuol del' huomo è dato ne la mani de
peccatori.*

42 קוֹמֹו גְּאֹל הָא קֶרֶב
הוּ דְּמִשְׁלָם לִי :

*State su, andiamo, ecco che s' annun-
cia colui che mi tradisce.*

43 וְעַד הוּי מִמִּלְל אֶתְנָא
יְהוּדָא סְכָרְיוּטָא חֹד מִן
תִּרְעָסָר וְעֶצְמָא סְגִיָּאָא עִם
סַבְסָרָא וְחוּטָרָא מִן לֹת
רַבִּי פִּהְיָנָא וְסַפְרָנָא
וְקִישִׁיָּנָא :

*Et in quello istante, mentre ch'egli an-
cor parlava, arriva Giuda, che era vn de
dodici, e con esso vna gran turba con spa-
de e bastoni, mandati da i principali Sa-
cerdotes, e da gli Scribi, e da i Vecchij.*

44 וְיִהְיֶה לְהוֹן אֶתְנָא
מִשְׁלָמָנָא הוּ דְּמִשְׁלָם
וְאָמַר הוּ דְּנִשְׁק אֲנָא הוּי
אֶתְנָהוּ וְהִירְאִירָא
וְאִבְלוּהִי :

*Hor colui che lo tradiva hauea da-
to loro vn segno, dicendo, Quello ch'io ba-
ciarò, esso è: pigliatelo, e menatelo via se-
guramente.*

45 וְכִּי שְׁעִתָּה קֶרֶב וְאָמַר
לֵה רַבִּי רַבִּי וְגִשְׁקָה :

*E venuto ch'ei fu, subito accostan-
do si a lui, gli dice, Maestro, maestro: e
baciollo.*

יד

39 וְעוֹדְנָא הֵלֵךְ וְהִתְפַּלֵּל אֶתְנָא
הִדְבֵּר אָמַר :

*Y boluiendose à yr, oró, y dixo las mismas
palabras.*

40 וַיִּשָּׁב וַיִּמָּצְאֵם עוֹד יִשְׁנִים
כִּי הָיָה עֵינֵיהֶם כְּבֻדּוֹת וְלֹא
יָדְעוּ מָה יַעֲנֶה לוֹ :

*Y buelto, hallólos otra vez durmiendo:
porque los ojos de ellos eran cargados, y no sa-
bian que responderle.*

41 וַיָּבֹוא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר לָהֶם
הִנֵּה יִשְׁנֵי עוֹד וְהִנֵּהוּ חוֹךְ גִּמְעָה בְּאֶה
הַשְׁעִירָה הִנֵּה גִסְרָא בֶן-הָאָדָם
בִּידֵי הַחֲטָאִים :

*Y vino la tercera vez, y dízeles, Dormid ya y
descansad. basta, la hora es venida: he aqui, el Hi-
jo del hombre es entregado en manos de los pec-
cadores.*

42 עוֹדֵי וְלֵלְכָה הִנֵּה אִשָּׁר
יִסְגִּירָנִי קֶרֶב :

*Leuantaos, vamos. he aqui el que me entre-
ga, está cerca.*

43 וּפְתָאֵם בְּדַבְרוֹ עוֹדְנָא בְּנָא
יְהוּדָה אֶחָד מִשְׁנִים עֶשֶׂר וְעֶמְסָו
עִם רֹב בְּחֻבָּתָא וּרְמַחִים מִן-
הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וְזִקְנִים :

*Y luego, aun hablando el, vino Iudas, que e-
ra vno de los Doze, y con el mucha compaña
con espadas y bastones de parte de los Principes
de los Sacerdotes, y de los Escribas, y de los An-
cianos.*

44 וְהַמַּסְגִּירוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת
לֵאמֹר אֶת-אִשָּׁר אֲשַׁק זֶה הוּא
אֶתְנָא תִּפְשֻׁהוּ וְהוֹלִיכוּ לְבֵטָח :

*Y el que lo entregaua, les auia dado fennal
comun diciendo, Alque yo besare, aqueles:
prendelo, y lleualdo seguramente.*

45 וַיָּבֹואוּ בְּמַהֲרָה קֶרֶב אֶלָּיָה
לֵאמֹר רַבִּי רַבִּי וַיִּשְׁקָהוּ :

*Y como vino, llegóse luego à el, y dízele,
Maestro, Maestro: y besólo.*

יד

39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσήύ-
ξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν.

*Et derechef il s'en alla, & pria, di-
sant le mesme propos.*

40. Καὶ ὑποστρέψας εὗρον αὐ-
τοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημέναι·
καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκρι-
θῶσι.

*Puis estant retourné, il les trouua
derechef dormans, car leurs yeux esto-
ient appelantis: & ils ne sauoyent que
lui repondre.*

41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ
λεγὰς αὐτοῖς, καθάδετε τὸ λοιπὸν ἢ
ἀναπαύεσθε. ἀπέχθ. ἡλθιν ἡ ὥρα·
ἰδοὺ ὁ παρὰ δίδωται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀμαρτωλῶν.

*Puis il vint pour la troisieme fois,
& leur dit, Dormez d'ores en auant, &
vous reposez: il luffit. l'heure est venue
Voici le Fils de l'homme s'en va estre
liuré es mains des meschans.*

42. Ἐγείρεσθε, ἀγόμεν. ἰδοὺ ὁ
παρὰ δίδωται μετ' ἡγγικε.

*Leuez-vous, allons: voici, celui qui
me trahit, s'approche.*

43. Καὶ ὁ θῆναι ἐπ' αὐτῷ λαλοῦ-
ντος ὁ παρὰ γίνεται ἰουδᾶς εἰς ὃν ἦν
δαδεκα, καὶ μετ' αὐτῷ ὄχλος πο-
λὺς μετ' μαχαίρων καὶ ξύλων, πα-
ρά τῶν δὲ χειρῶν καὶ τῶν γραμμα-
τέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

*Et soudain comme il parloit enco-
res, Iudas (qui estoit l'un des douze)
vint & grande troupe avec lui, avec e-
spees & bastons, de par les principaux
Sacrificateurs, & les Scribes, & les an-
ciens.*

44. Δεδώκει γ' ὁ παρὰ δίδους αὐ-
τὸν σύσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν
φιλήσω, αὐτὸς ἐστὶ κρατῆσαι αὐ-
τόν, καὶ ἀπαγάγει αὐτὸν Φαλῶς.

*Or celui qui le trahissoit auoit don-
né vn signal entr'eux, disant, Quicōque
ie baisera, c'est cestui-la: faisissez-le, &
l'emmenez seurement.*

45. Καὶ ἐλθὼν, ὁ θῆναι προσελ-
θὼν αὐτῷ λέγᾳ, ραββὶ ραββὶ καὶ
κατεφίλησεν αὐτόν.

*Quand donc il fut venu incontinent
il s'approcha delui, & dit, Maistre, Mai-
stre, & le baifa.*

39. Et iterum abiens, oravit, eundem sermonem dicens.

And againe he went away / and prayed / and spake the same wordes.

40. Et reversus denuo, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid responderent ei.

And hee returned / and founde them a sleepe againe: for their eyes were heavy: neither knewe they what they should answer him.

41. Et venit tertio, & ait illis, Dormite iam, & requiescite. Sufficit, venit hora: ecce, filius hominis tradetur in manus peccatorum.

And he came the third time / and said unto them / Sleepe henceforth / and take your rest: it is ynough: the houre is come: beholde / the Sonne of man is delivered into the handes of sinners.

42. Surgite, camus, ecce, qui me tradet, propè est.

Rise up: let vs goe: so / he that betraiyeth me / is at hand.

43. Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à summis sacerdotibus & Scribis & senioribus.

And immediately while hee yet spake / came Judas that was one of the twelue / & with him a great multitude with swordes and staves from the hie Priestes / & Scribes / and Elders.

44. Dederat autem traditor signum eis, dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè.

And he that betrayed him / had given them a token / saying / whome soeuer I shall kisse / he it is: take him and leade him away safely.

45. Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait, Rabbi, & osculatus est eum.

And as soone as he was come / he went straight way to him / and saide / Master / Master / and kised him.

39. Vnd gieng wider hin / vnd betet / vnd sprach dieselbigen wort.

De hand gief bort igen / oc bad / oc sagde de same ord.

40. Vnd kam wider / vnd fand sie abermal schlaffend / denn ihre Augen waren voll schlaffs / vnd wusten nicht was sie ihm antwortten.

De hand kom igen / oc fant dem attter soffuendis / Thi deris enen vaare fulde aff soffen / oc deviste icke / huad de suarede hannem.

41. Vnd er kam zum dritten mal / vnd sprach zu inen: Ach wolt ihr nun schlaffen vnd ruhen? Es ist genug / die Stunde ist kommen / Sihe / des Menschen Son wirdt überantwortet inn der Sünder hände.

De hand kom tredie gong / oc sagde til dem / Ach ville i nu soffue oc huile? Der er nock. Stunden er kommen / See / Menniskens Son skal antuordis hen i Synderis hender.

42. Stehet auff / lasset vns gehen. Sihe / der mich verräth / ist nahe.

Staar op / lader off gaa. See / den mig forraader / er hart hof.

43. Vnd alsbald da er noch redet / kam herzu Judas der zwölffen einer / vnd ein grosse Schar mit ihm / mit Schwerten vnd mit Stangen / von den Hohen Priestern vnd Schriftgelehrten vnd Eltesten.

De strax / som hand end nu taled / kom Judas en aff de Tolf frem / oc en stor Skare met hannem / met suerd oc met stenger / fra de Ypperste Prestre oc Schriftfloger oc Eldste.

44. Vnd der Verräther hatte inen ein Zeichen gegeben / vnd gesagt: Welchen ich küssen werde / der ist / den greiffet / vnd führet ihn gewiß.

De Forrederen haffde giffuit dem it Tegen / oc sagd / Huilcken ieg kysser / den er det / griber hannem / oc fører hannem varlige.

45. Vnd da er kam / tratt er bald zu ihm / vnd sprach zu ihm: Rabbi / Rabbi / Vnd küßet ihn.

De der hand kom / traadde hand strax til hannem / oc sagde til hannem / Rabbi / Rabbi / oc kysste hannem.

39. A opět odšed mod sil se / tauž řeč mluvě.

A vrocíwšy sie zásie / modlit siemowiać onyż słowa.

40. A nawrátiw se / opět našleži ge ani spij (nebo oči gegich byly obtiženy) y newěděli co by genu odpowěděli.

A vrocíwšy sie / nátažlie zasie spíace / bo oči ich byly očižone / ani wiedzeli coby mu odpowieďtie.

41. A přišed potřetí / řekl jim: Spětež gij / a odpočívajte. Dostit gest / přišlať gij hodi na / an Syn člověka žrazen bude w ruce hríšných.

A přyšedl po třecíe / & řekl im / spícíž dále y odpocívajte / dosti ci / přyšlať godžina / oto bedžie wydan Syn človieczy w ręce grzesnych.

42. Wstaňtež / podme / hleďtež mne žraď / blížkoť gest.

Wstańciež & podmy / oto Procy mie wydawa blisko iest.

43. A když on gessie mluwil / přišel Judas Iskariot ský ge denž dwanaćti / a s nim žástup mnohý s meči a s dřijwim / posláni od wrchnijch kněžij / a od Žakoništw / a Staršých.

A wnet po kad to iefceze mowil / přyšedl Judas Ischory byl ieden ze dwunaćcie / & z nim wielki pozčet / s mleczmij / s kymu od Žias žat kápláštič / od Doktorow / y od staršých.

44. Brádce páť gim byl dal žnameni / řka / Kohožkoli polijbijm / tenť gest / držtež ho / a wedte opatrně.

A ten co go wydal / dal im byl žnáť spoleczny / mowiac / Ktores go iakolwieť pocaľue / tenť iest / imaycie ž go & wiedzcie bespiecznie.

45. A když přišel / hned přisťaupiw k němu řekl: Mistrče. Polijbij bo.

A táť přyšedšy nátychmiast si přyšťapil k němu / y řekl mu / Mistrzu / mistrzu / y pocaľował go.

יד

46 הגיו דיו ארמיו עלוהי
אנדיא ואחדוהי :

E così coloro gli messer le mani addosso, e preserlo.

47 חד דיומו הגיו ד
דקדמיו שמש סיפון
ומחיה לעבדה דרב כ
כהנא ושקלה אנדיה :

Allora Un certo di quelli che erano ini presenti, tirò fuore il coltello, e feri Un seruitor del principal Sacerdote, e tagliolli Un orecchia.

48 הו דיו ושוע ענג
ואמר להון איך דער
גיסא נבקתון עלי בסיפא
ובחוטרא דתאחדונגני :

E Iesv parlando, disse loro, Voi sete venuti non altrimenti che contra Un ladrone con spade & hafte, per pigliarmi.

49 כליום לנתכון הוית
כד מלה אנא בהיכלא
ולא אחדותינגני אל
דישלמון כתבא הור
הדג :

Io ero pur ogni giorno appresso di Voi ad insegnar nel tempio, ne mai mi pigliafte: ma questo è, a fine che s'adempiano le Scritture.

50 היריו שבקוהי
תלמידוהי וערקו :

E tutti i suoi discipoli lassandolo, si fuggirono.

51 ועלימא חד אתג
הנא בתרה ועטיף הנא
סדונא ערטל ואחדוהי :

Et Un certo giouene il seguittava, innolto in Un lenzuolo sopra el corpo ignudo: e quei gioueni il presero.

52 הו דיו שבק סדונא
וערק ערטל :

Ma egli lasciato il lenzuolo, si fuggi da loro ignudo.

53 ואנבלוהי לישוע לנת
קיפא רב כהנא ואתפשו
לנתה פלהון רבי כהנא
וסברא וקשישא :

Hor essi menovono Iesv al sommo Sacerdote: e con lui strannovono tutti i principali Sacerdotes, e i Vecchij, e gli Scribi.

46 והמה שלחו בו את ידיהם
ונחשו בו :

Entonces ellos echaron enel sus manos, y prendieronlo.

47 ואחד מן הקמים הריק את
החרב וקל את עבד כהן הגדול
ויכרת את אונגו :

Y vno de los que estauan alli, sacando el espada, hirió al sieruo del Pontifice: y cortóle la oreja.

48 ויען ישוע ויאמר להם כמו
אל הפרץ יצאתם בחרבות
ורמחים לתפשני :

Y respondiendo Iesus, dixoles, Como a ladron auays salido con espadas y con bastones a tomarme?

49 בכל יום היתי אתכם
בהיכל מלמד ולא אחותינגני אבל
להמלא את הכתבים :

Cadadia estaua con vosotros ensennando enel Templo, y no me tomastes mas, paraque se cumplan las Escripturas.

50 או עזבוהו כלם ויגוסו :

Entonces dexandolo todos sus Discipulos huyeron.

51 ובחור פלמוני אחד בא
אחריו לבוש סדין על יערום
ונחשוהו הנעררים :

Empero vn mancebillo lo seguia cubierto de vna sauana sobre el cuerpo desnudo; y los mancebillos lo prendieron.

52 והוא עזב את הסדין
ויברח מהם ערום :

Mas el, dexando la sauana, se huyó deellos desnudo.

53 ויביאו את ישוע אל כהן
הגדול ויקהלו אליו כל הכהנים
והזקנים והסופרים :

Y truxeron a Iesus al Pontifice; y juntaronse a el todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y los Escribas.

יד.

46. Oí δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς
χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἐκρατήσαν αὐ-
τὸν.

Adonc ils ietterent les mains sur lui, & le saisièrent.

47. Εἷς δὲ τις τῶν παρεστηκότων
πασιμῶν τὴν μάχαιραν, ἔ-
παυσεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ
ἀφῆλεν αὐτὸ τὸ ὠτίον.

*Et quelcun de ceux qui estoient là presens tira son espee, & en frapa le ser-
uiteur du souverain Sacrificateur, & lui
emporta l'oreille.*

48. Καὶ δοτοχρεῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν
αὐτοῖς, ὡς ὅτι ληστὴ ἐξηλθὲν με-
μαχαιρῶ, καὶ ζυλῶν συλλαβὴν με.

*Lors Iesus print la parole, & leur dit, Estes vous sortis comme apres vn bri-
gand avec espees & baltons, pour me
prendre?*

49. Καθ' ἡμέραν ἡμῶν πρὸς ὑ-
μᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ
ἐκρατήσατέ με ἀλλ' ἵνα πληρω-
θῶσι αἱ γραφαί.

*I'estoy' tous les iour entre vous en-
seignant au temple, & vous ne m'avez
point saisi: mais tout ceci est aduenu
afin que les Escriitures soyent accom-
plies.*

50. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες
ἔφυγον.

*Adonc tous l'ayans delaisé, s'enfui-
rent.*

51. Καὶ ὡς τις νεανίσκος ἡκολού-
θησεν αὐτῷ, περιβεβλημῶν τοῦ
δοῦνα τοῦ γυμνοῦ καὶ κρατῶν αὐτὸν
οἱ νεανίσκοι.

*Et vn certain ieune homme le sui-
uoit, enuveloppé d'un linceul sur le corps
nud: & quelques ieunes gens le saisièrent.*

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδῆνα,
γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτοῦ.

*Mais en laissant son linceul, il s'en-
fuit arriere d'eux tout nud.*

53. Καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ σωφροῖται αὐ-
τοῦ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἐπισβύ-
πτοι, καὶ οἱ γραμματεῖς.

*Or de là ils emmenerent Iesus au
souverain Sacrificateur: chez lequel
s'assemblerent tous les principaux Sa-
crificateur, les Anciens, & les Scribes.*

CAP. XIII.

46. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.

Then they laid their hands on him / and tooke him.

47. Vnus autem quidam de circumstantibus, educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: & amputavit illi auriculam.

And one of them that stood by / drew out a sword / and smote a servant of the hie Priest / and cut off his eare.

48. Et respondens Iesus, ait illis, Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me?

And Iesus answered and said vnto them / Ye bee come out as vnto a thiefe with swordes and with stauces to take me.

49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed ut impleantur scripturæ.

I was daily with you teaching in the Temple / and he tooke me not: but this is done that the Scriptures shoulde bee fulfilled.

50. Tunc discipuli eius, relinquentes eum, omnes fugerunt.

Then they all forsooke him / and fled.

51. Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.

And there followed him a certaine young man / clothed in linnen vpon his bare bodie / and they young men caught him.

52. At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

But he left his linnen cloth / and fled from them naked.

53. Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: & convenerunt omnes sacerdotes & Scribæ & seniores.

So they led Iesus away to the hie Priest / and to him came all the hie Priests / and the Elders / and the Scribes.

Das XIII. Capitel.

46. Die aber legten ihre Hände an ihn / vnd griffen ihn.

Da lagde de deris hender paa hannem / oc grebe hannem.

47. Einer aber von denen / die da bey stunden / zog sein Schwerdt auß / Vnd schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb ihm ein Ohr ab.

Men en aff dem / som stode der hof / drog sit Suerd vnd / oc slo den ypperste Prestis tiener / oc bug hannem it Ore aff.

48. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu inen: Ir seht außgegangen als zu einem Mörder / mit Schwerdt / ten vnd mit Stangen / mich zu fahen.

De Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Iere vnd / gangne / som til en Mördere / mit Suerd oc mit stenger / at tage fat paa mig.

49. Ich bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vnd habe gelehret / vnd ihr habt mich nicht gegriffen / Aber auff daß die Schrift erfüllet werde.

Ieg haßuer verit daglige hof / oder i Tempeln / oc haßuer lært / oc i grebe mig icke / Men paa det Scriff ten skal fuldkommis.

50. Vnd die Jünger verließen ihn alle / vnd flohen.

De Disciplene forlade hannem alle / oc flyde.

51. Vnd es war ein Jüngling / der folgete ihm nach / der war mit Leinwath bekleidet auff der blossen haut / vnd die Jünglinge griffen ihn.

De der vaare en yng Karl / som fulde hannem efter / hand vaare kled met linte de paa sin bare hud / och de unge Karle grebe hannem.

52. Er aber ließ den Leinwath faren / vnd flohe bloß von ihnen.

Men hand siap linte det / oc flyde nogen fra dem.

53. Vnd sie führeten Iesum zu dem Hohenpriester / Dahin zusammen kommen waren alle Hohenpriester vnd Eltesten vnd Schriftgelehrten.

De de førde Ihesum til den Ypperste Prest / der som alle de Ypperste Prester oc Eldre och Scriffte lo ge vaare forsamlede.

Kapitola XIII.

46. Tehdy oni wztáhli naň ruce / a pali geň.

Tedy sie naň rčkámí sveiní / tzučili y poimáli go.

47. Geden pak z tčch fterijž tu okolo stáli / wztáhl Měť / a vderil Služebníka wčhnižho Kněze / y vřál genu vcho.

A niektory z tych co stali do / bywšy mteczá / vderzył sluge Ksia / żećia Ká plánskiego / y vřiał mu vcho.

48. A odpověďew Gezijs fcl gim: Dáko k Lotru wšfli gste s Měti / a s dčijwjm / aby / stemne pali.

Wšřko ž Jezus odpowědž / awšy rzekl im / Jáko by ná zboyce / wšřliście z mteczm y z fymí pót / mčmíe.

49. Nařadň den bñwal gsem v wás vč w Chramě / a nepali gste mne. Ale aby se naplnila Piřina.

Na řadymci dčien byl v was w řořtele vřac / a wřdyacie mne / me poimáli / lečci sie řho dčie / aby sie wppelnily piřiná.

50. Tehdi Bčednižey geho opustiwš geň / wšřčni vřekli prň.

A řáf zostáwšy go wšřřey vřekli.

51. Geden pak Mladence řel za nim / odijn gsa rauchem lněnm po naňem řele / A oni lapili geň.

Ale niektory mladzienafcl ředl žánim obwinawšy sie prze / řcierádlem ná nágie cialo / y poi / mali go mladzieney.

52. On pak opustiw rauchó lněne / vřekl náž od nich.

Ale on poržuciwšy przeřčie / řádlonágo im vřekl.

53. Y přiwedli Gezijsse k wřchnijmu Kněž. Tehdy ře řli se wšřčni Kněžij / y řtar / řly y Bčitelč.

Tedy wiedli Jezusa do naway / ře go řápláná / a řeřly sie z nim wšřřli řřiažerá / řáplánřřey řtar / řly y Dořtorowie.

יד

54 שִׁמְעוּ דִּין מִוִּרְיָחָא
אֲתָא הוּא בְּתֵרָה עַד-מָא
לְגו דְּרֵתָה דְּרַב פִּהְגִּי
וַיִּתֵּב הוּא עִם מִשְׁמִשָּׁנָה
וַשִּׁחוּ לִיקְבֵּל גִּירָא:

E Pietro il seguittua da lungi, infini dentro ne la corte del sommo Sacerdote, e stauasi a sedere insieme co i ministri, e scaldauasi al fuoco.

55 רַבִּי פִּהְגִּי דִּין וְכֻלָּה
פְּנִשְׁהוּ בְּעִין הוּא עַל וְשׁוּעַ
סִהְדוּתָא דִּימִיתוּנִיהִי
וְלֹא אֲשַׁכְחוּ:

Hor i principali Sacerdoti, e tutto il Consiglio cercauano falsa testimonianza contra l'essu, per farlo morire: e non la trouauano.

56 כִּד סִגְיָא גִיר
מִסִּהְדוּתָא עֲלֵיהִי לֹא שִׁחוּ
הוּא סִהְדוּתָהּ:

Imperocche molti haueuano falsamente testimoniato contra di lui, e le testimonianze non erano conformi.

57 אֲנִשׁוּ דִּין קְמוּ עֲלֵיהִי
סִהְדָא דְּשׁוּקְרָא וְאִמְרוּ:

E leuandosi su certi, rendeano contra di lui falso testimonio, dicendo.

58 דִּחְנוּ שְׁמִעְנִיהִי דְּאִמְרוּ
דְּאִנָּה שְׂרָא הִיכְלָא הָנָא
דְּעֵבִיד בְּאִידְנָא וְלִתְלָתָהּ
יָמִין בְּנָה אִנָּה אֲחֵרָה
וְלֹא עֵבִיד בְּאִידְנָא:

Noi l'habbiamo edito dire, Io distruggerò questo tempio fatto à mano, & in tre giorni n'edificarò vn'altro che non sarà fatto à mano.

59 וְאִתָּה לֹא הִכְפָּא שׁוּרָא
סִהְדוּתָהּ:

Ma ne ancor così le testimonianze loro erano conformi.

60 וְקָם רַב פִּהְגִּי
בְּמִצְעָתָא וְשִׁאֲלָה לִישׁוּעַ
וְאִמְרוּ לֹא מִפְּנֵי אֲנִי
פְּתִימָא מִנָּה מִסִּהְדוּתָא
עֲלֵיהִי הִלִּין:

Allora leuandosi su nel mezzo il principal Sacerdote, domandaua l'essu, dicendo, Tu non rispondi niente? perche testificano castoro contra di te?

יד

54 וְכִיפָּה מִרְחוֹק בָּא אַחֲרָיו
עַד-מַחוּץ לַחֲצֵר כְּהֵן הַגָּדוֹל
וַיֵּשֶׁב עִם הַמְּשִׁדֵּתִים מִתְחַמֵּם
אֶל-הֵנָּשׁ:

Pedro empero lo siguió de lexos hasta dentro del patio del Pontifice: y estaua sentado con los seruidores, y callentandose al fuego,

55 וְהַכֹּהֲנִים וְכָל-הָעֵדָה בְּקִשְׁוֹ
עַל-יִשׁוּעַ עֵדָה לְמוֹתָתָהּ וְלֹא
מָצְאוּ:

Y los principes de los Sacerdotes, y todo el concilio, buscauan algun testimonio contra Iesus, para entregarlo à la muerte: mas no hallaua.

56 וְרַבִּים עָנִי עַד שֶׁקֶר עָלָיו
וְעֵדוּתָם לֹא הָיָה מְשֻׁמָּה:

Porque muchos dezian falso testimonio contra el mas sus testimonio no concertauan.

57 וְקָצְתָם יְקוּמוּ וַיַּעֲנוּ עַד
שֶׁקֶר עָלָיו לֵאמֹר:

Entonces leuantandose vnos, dieron contra el falso testimonio diciendo.

58 כִּי אֲנִי שְׁמִעְנִי בְּאִמְרוֹ כִּי
אֲנִי אֶהְרֹס אֶת-הַיְּהִיכָל הַזֶּה
וְהַמְעִשָּׂה יְדֵים הוּא וּבְשִׁלְשַׁת
יָמִים אֲבִנָּה אֲחֵר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ
מַעֲשֵׂה יְדֵים הוּא:

Nosotros le auemos oydo, que dezià, Yo derribaré este Templo, que es hecho de manos, y en tres dias edificaré otro hecho sin manos.

59 וְגַם כֵּן לֹא מְשֻׁמָּה
עֵדוּתָם:

Mas ni aun así se concertaua el testimonio deellos.

60 וַיָּקָם כְּהֵן הַגָּדוֹל בְּתוֹכָם
וַיִּשְׁאַל לִישׁוּעַ לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה
מִנְּמָה מָה אֵלֶּה מַעֲדִים עָלֶיךָ:

El Pontifice entonces, leuantandose en medio, preguntó à Iesus, diciendo, No respondes algo? Que atestiguan estos contra ti?

יד.

54. Καὶ ὁ πῆτρος ἀπὸ μακρό-
θεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἐξωεῖς
πρὸς αὐλὴν & δεξιῆς καὶ ὡς
συνκαθήμενος μετ' αὐτῶν ὑπὸ τῷ
καὶ θερμαζόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Or Pierre le suiuit de loin iusques dedans, en la cour du souuerain Sacrificateur: & estoit assis avec les seruiteurs, & se chauffoit au feu.

55. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ
συνέδριον ἐζητοῦντες & ἰησοῦ μαρ-
τυρία, εἰς τὸ θανατάσαι αὐτὸν, καὶ
οὐκ εὗρον.

*Or les principaux Sacrificateurs & tout le consistoire cherchoient tesmoi-
gnage contre Iesus pour le mettre à
mort: & n'en trouuoient point.*

56. Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύ-
ρουσιν κατ' αὐτόν, καὶ οὐκ αἱ μὲν τε-
λείαι σὺν ἡσυχίᾳ.

*Car plusieurs disoyent faux tesmoi-
gnage contre lui, mais les tesmoigna-
ges n'estoyent point conformes.*

57. Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδο-
μαρτύρουσιν κατ' αὐτόν, λέγοντες

*Alors quelques vns s'esleuerent, &
porterent faux tesmoignage à l'encon-
tre de lui, disans,*

58. Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτόν
λεγοντά, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν
ναὸν τοῦτον τὸν χρόνον αὐτῶν, καὶ διὰ
τῶν ἡμερῶν ἄλλων ἀχρὸς ποιήσω
οἰκοδομήσων.

*Nous l'auons ouï qu'il disoit, Je des-
ferai ce temple-ici qui est fait de main,
& en trois iours j'en rebastirai vn autre
qui ne sera point fait de main.*

59. Καὶ οὕτως ἴσθι ὅτι οὐκ ἔστι
μάρτυρας αὐτῷ.

*Mais encor ainsi leurs tesmoignage
n'estoyent point conformes.*

60. Καὶ ἰωαννᾶς ὁ δεξιερὸς εἰς
τὸ μέσον, ἐπηρώτησεν τὸν ἰησοῦν, & ἔ-
γνω, ὅτι δόλοισιν ἐδίδουν αὐτῷ ὅτι
καταμαρτυροῦσιν.

*Adonc le souuerain Sacrificateur se
leuant au milieu, interroguait Iesus, di-
sant, Ne respon-tu rien? qu'est-ce que
tesmoignent ceux-ci à l'encointre de toi?*

54. Petrus autem à longè secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

And Peter followed him as farre of / euen into the hall of the hie Priest / and sate with the seruantes / and warmed him selfe at the fire.

55. Summi verò sacerdotes & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inueniebant.

And the hie Priests / and all the Counsell sought for witness against Iesus / to put him to death / but found none.

56. Multi enim testimonium falsum dicebant aduersus eum, & convenientia testimonia non erant.

For many bare false witness against him / but their witness agreed not together.

57. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes.

Then there arose certaine / and bare false witness against him / saying.

58. Quoniam nos audimus eum dicentem, Ego dissolvam templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum, ædificabo.

We heard him say / I will destroy this Temple made with handes / and within three dayes I will builde another / made without handes.

59. Et non erat conveniens testimonium illorum.

But their witness yet agreed not together.

60. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum, dicens, Non respondes quicquam ad ea quæ tibi obiciuntur ab his?

Then the hie Priest stood by amongs them / and asked Iesus / saying / Answerest thou nothing? what is y matter that these beare witness against thee?

54. Petrus aber folgete ihm nach von fernem / biß hinein inn des Hohenpriesters Palast / vnd er war da / vnd saß bey den Knechten / vnd wärmete sich bey dem Liecht.

De Peder sulde longt effter hannem / ind i den ypperste Prestis Sal / De hand vaar der / oc sad hoss Tienerne / oc varmde sig hoss liust.

55. Aber die Hohenpriester / vnd der ganze Rath / suchten Zeugniß wider Iesum / auff daß sie ihn zum Tode brechten / vnd funden nichts.

Men de Ypperste Prester oc det ganste Raad / secte Bidnisbyrd mod Ihesum / at de kunde komme hannem til dode / Oc de funde intet.

56. Vil gaben Falsche Zeugniß wider ihn / aber ihr Zeugniß stimmte nicht überein.

Mange gaffue falske Bidnisbyrd mod hannem / Men deris Bidnisbyrd komme icke offuer it.

57. Vnd etliche stunden auff / vnd gaben falsche Zeugniß wider in / vnd sprachen:

De nogle stode op / oc gaffue falske Bidnisbyrd mod hannem / oc sagde.

58. Wir haben gehört / daß er saget: Ich wil den Tempel / der mit händen gemacht ist / abbrechen vnd in dreien Tagen einen andern bauen / der nicht mit händen gemacht sey.

Wi haffue hørt at hand sagde / Jeg vil nedbrude den Tempel / som er giort met hender / oc inden tre dage bygge en anden / som icke er giort met hender.

59. Aber ihr Zeugniß stimmte noch nicht überein.

De deris Bidnisbyrd komme icke end nu offuer it.

60. Vnd der Hohepriester stund auff vnter sie / vnd fragte Iesum / vnd sprach: Antworttest du nichts zu dem / daß dise wider dich zeugen.

De den Ypperste Prest stod op blant dem / oc spurde Ihesum at / oc sagde / Svarer du intet til det / som disse vidne mod dig?

54. Petr pak šel za nim daleka až do Synu Knežewrch / niho y seděl s Služebníky / a hřijl se v ohně.

A Piotr z nim šedl z daleka / a ž w dwor Ksiazęcia Kapłanškiego / y siedział z sluzebniki grzeiac sie w ognia.

55. A nawysšij Kněžij / y wssecko shromáždenij / hledali proti Gežijšowi šwědectwij / aby ge y na smrt wydali / a ne našli.

A kušali Ksiazek Kapłanškie y wsyško z gromázenie přeciw Iezusowi šwědectwá aby go uš šmteré zdáli / ale ne našli.

56. A množij křiwě šwědectwij mluwili proti němu / a šwědectwij gegich ne byla dostatečná.

Abowim wiele ich přeciw Iezmu mowili šalsywe šwědectwá / ale šwědectwá ich zgodne ne byly.

57. A někteříj powstawše křiwě šwědectwij mluwili proti němu / řkauce:

Tedy někteřzy powstawšy šalsywe šwědectwo přeciw Iezmu wznášili / mowiac.

58. My jsme šlyšeli tohoto / že řekl: Já zbořím Chrám tento rukau wdělaný / a we třech dnech giný nerukau wdělaný postawím.

My šlyšeličmy gdy mowil / Já rozwále Košciol ten trory jest řekám zbudovaný / a w třech dních my me řeká wczyniony zbuduje.

59. A nebylo hodně gegich šwědectwij.

Lecz ani y tak šwědectwo ich zgodne bylo.

60. Tedy powstaw wrchnij Kněz y prošed / otázal Gežijše / řka: neodpowiáš mce hěhož k těm wěcem / kterěž tito na tebe šwědčí?

A powstáhšy w pōbrzodek nawyššij Kapłan pytal Iezusá moš wiac / Těže ne odpowiedáš? Což i přeciw robie šwědčá?

יד

יד

יד.

61. הו דיין ישוע שתק
הוא ומדום לא ענייה
ותוב שאלה רב פהגל
ואמר אנף הו בשיחא
ברה דמברכנא:

Ma egli tacena, e non rispondeva cosa alcuna. Di nuovo il principal Sacerdote il domanda e dice, Sei tu Christo, il Figliuol di Dio benedetto?

62. הו דיין ישוע אמר לה
אנא אנא ותחיון לברה
דאנשא דיתב מן ימינא
דחילא ואנא על עניי
שמינא:

Iesv li disse, Io sono: e sederet il Figliuol de l'huomo sedere a la destra de la potentia di Dio, e venir ne le nuvole del cielo.

63. רב פהגל דיין צרגל
ביתניה ואמר מנא מביל
מתבצין לו סהרא:

Allora il principal Sacerdote stracciandosi i suoi vestimenti, dice, Che habbiam noi piu bisogno di testimoni?

64. הא מן פומה
שמעתון גידפא מנא
מתחונא לכוני הנון דיין
פלהון דנו דחיתב הו מותא:

Vos habuete vidit la blasphemiam, che vene pare? et tutti coloro il giudicarono esser degno di morte.

65. ושריו אנשין רחיו ב
פפרצופה ומחפון אפיה
ומקפחיו לה ואמרין א
אתנפא ודחישא מחיו הו
לה על פפיה:

Et alcuni cominciarono a sfurtargli addosso, e delargli la faccia, e dargli de le guanciate, e dirgli, Indovina. Et servitori ancora li dauano de colpi con le lor verghe.

66. נפד שמעון לתחת
פדרתא אחת חרין ע
עלימתא דרב פהגל:

Hor mentre che Pietro era disotto ne la corte, Siene vna de le seruenti del principal Sacerdote.

67. חותה דשחין וחרת
פה ואמר לה ואף אנף
עם ישוע הנני נצרגא:

Et hauendo veduto Pietro che si scaldaua, riguardando in lui, dice, Tu ancora eri con Iesv Nazareno.

61. והוא שתק ומאומה לא ענה
עודגו שאל לו כהן הגדול ויאמר
לו האת המשיח בן הקדוש
ברוך הוא:

Mas el callaua, y nada respondi6. El Pontifice le bolui6 a preguntar, y dizele Eres tu el Christo hijo del Bendito?

62. וישוע אמר אני הנה ויראני
את בן האדם יושב לימין
העבורה וכל בעניי השמים:

Y Iesus le dixo, Yo soy: y vereys al Hijo del hombre assentado a la diestra de la Potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

63. וכהן הגדול קרע את
כתנותיו לאמר מה עוד נצטרק
עדים:

Entonces el pontifice, rompiendo sus vestidos, dixo, Que mas tenemos necesidad de testigos?

64. שמעתם גידופות מה נראה
לכם והמה כלם דנו אותו
כישפש מות לו:

Oydo auets la blasphemiam: que os parece? Y ellos todos lo condenaron ser cul pado de muerte:

65. ויהללו אנשים לירוק בפניו
ויכסו את פניו ויכרתו באזנה
לאמר אליו הנבא והעבדים
שלחו את ידיהם בנפיו:

Y algunos començaron a escupir en el, y cubrir su rostro y a darle bofetadas, y dezirle, Prophetiza. y los seruidores lo herian de bofetadas.

66. וכאשר היה כיפה בחצר
למטה באה אחת מן אמהות
כהן הגדול:

Y estando Pedro en el palacio abaxo, vino vna de las criadas del Pontifice:

67. ותרא את כיפה מתחמם
בנאש ותביטהו לאמר ואתה
עם ישוע הנצרי הייתה:

Y como vido a Pedro que se callentaua, mirandolo, dize, Y tu con Iesus el Nazareno eras.

61. 'Ο ὁ ἱεσώπι, καὶ ἔδεν ἀπεκρίναται. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ.

Mais il se teut, & ne respondi rien. Derechef le souuerain Sacrificateur l'interroqua, & lui dit, Es tu le Christ le Fils de Dieu benit?

62. Ο ὁ ἱεσώπι εἶπεν, ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μὲν ἐκ δεξιῶν ἐδωάμενος, καὶ ἐρχόμενος μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς νεφέλαις τοῦ οὐρανοῦ.

Et Iesus lui dit, Je le suis: & vous verrez le Fils de l'homme assis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant es nuues du ciel.

63. 'Ο ὁ ἀρχιερεὺς ἀσπρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρειαζομεθα μαρτύρων;

Lors le souuerain Sacrificateur déchira ses vestimens, & dit, Qui auons nous encor à faire de temoins?

64. Ἦκουσα πρὸς βλασφημίας, τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ὡς ἔχον θανάτου.

Vous auez ouï le blaspheme: que vous en semble? Adonc eux tous le condamnèrent comme estant coupable de mort.

65. Καὶ ἔρξαν τινες ἐμπύειν αὐτῷ, καὶ περιελαυνήθη τὸ προσωπὸν αὐτοῦ, καὶ καταφίζεν αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, προφητεύειν καὶ οἱ ὑπηρεταὶ ραπισμασι αὐτὸν ἐβαλλον.

Et quelques vns se prirent à cracher contre lui, & à lui couvrir la face, & a lui bailler des beuffles: & lui disoyent, Prophetize-nous. Et les sergents lui bailloyent des coups de leurs verges.

66. Καὶ ὅτε ἦ ὁ πέτρος ἐν τῇ αὐλῇ κατω, ἔρχεται μία τῶν παιδικῶν τοῦ ἀρχιερέως.

Or comme Pierre estoit en bas en la cour, vne des chambrières du souuerain Sacrificateur vint.

67. Καὶ ἰδοὺσα τὸν πέτρον θερμαίνον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, καὶ σὺ μετ' ἐν τῷ ναζαρενοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

Et quand elle eut apperceu Pierre qui se chauffoit, elle le regarda en face, & dit, Et toi, tu estois avec Iesus le Nazarien.

61. Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Christus filius Dei benedicti?

But he helde his peace / and answered nothing. Againe the hie Priest asked him / and said vnto him / Art thou Christ the Sonne of the Blessed?

62. Iesus autem dixit illi, Ego sum: & videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.

And Iesus said / I am he / and ye shall see the Sonne of man sit a the right hand of the power of God / and come in the cloudes of heauen.

63. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait, Quid adhuc desideramus testis?

Then the hie Priest rent his clothes and said / what haue wee any more neede of witnesses?

64. Audistis blasphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis.

Ye haue heard the blasphemie: what thinke ye? And they all condemned him to be worthy of death.

65. Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cedere, & dicere ei, Prophetiza, & ministri alapis eum cædebant.

And some beganne to spit at him / and to couer his face / and to beate him with fustes / and to say vnto him / Prophesie. And the sergeants smote him with their rodde.

66. Et cùm esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis.

And as Peter was beneath in the hall / there came one of the maides of the hie Priest.

67. Et cùm vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait, Et tu cum Iesu Nazareno eras.

And when he saw Peter warming him selfe / he looked on him / & said / Thou wast also with Iesus of Nazareth.

61. Er aber schweig stille / vnd antwortet nichts. Da fragete ihn der Hohepriester abermal / vnd sprach zu ihm: Bist du Christus der Son des Hochgelobten?

Men Ihesus saagde stille / oc suarede inted. Da spurde den Ypperste Prest hannem atter at / ac sagde til hannem Est du Christus den Belsignedis Son?

62. Iesus aber sprach: Ich bins / vnd ihr werdet sehen des Menschen Sohn sitzen zur Rechten Hand der Krafft / vnd kommen mit des Himmels wolcken.

Ihesus sagde / Jeg er / De i skulle see Menniskens Son side hof Krafftens høyere Haand / oc komme med Himmels skyer.

63. Da zerreiß der Hohepriester seinen Rock / vnd sprach: was dörffen wir weiter Zeugen?

Da sonder reff den Ypperste Prest sin Riortel / oc sagde / Huad haffue wi ydermere Vidnisbyed behoff?

64. Ihr habt gehört die Gotteslästerung / was düncket euch? Sie aber verdampften in alle / daß er des Todes schuldig were.

I haffue hørt Guds bespættelse. Huad tænckis eder? Da for dømde de hannem alle / at hand vaar skyldig at dø.

65. Da fiengen an etliche ihn zu verspeien / vnd verdeckten sein angesicht / vnd mit Fäusten schlagen / vnd zu ihm sagen: Weissage vns / Vnd die Knechte schlugen ihn ins Angesichte.

Da begynte nogle at bespøtte hannem / oc stikle hans Ansigt / oc sla hannem med knytte neffue / oc sig til hannem / Spaa oss / De Tienerne sioge hannem i Ansigtet.

66. Vnd Petrus war darniden im Pallast / da kam des Hohenpriesters Magde eine.

De Peder vaar der nedre i Salen / Da k. men aff den ypperste Predis Piger.

67. Vnd da sie sahe Petrum sich wärmen / schauet sie ihn an / vnd sprach: Vnd du warest auch mit Jesu von Nazareth.

De der hun saa Peder varme sig / da stirrede hun paa hannem / oc sagde / De du haffuer och saa veret med Ihesu aff Nazareth.

61. Ale on mlcal / a nie neod, powědel. Tehdy opět Wchnij Kněz otázal ho / a řekl gemu: Tyli gš Kristus Syn Boha požehnaného?

Ale on mlčel / a nic neodpověděl. Potom go pytl nán yzby Káplán / y řekl mu / Tyžeš jest on Kristus Syn Błogosławionego.

62. A Gezijs řekl gemu / Jáť gšem: a vyříte Syna člověka an sedij na Právicu mocn Boží / a an přichází s Oblaky Nebeskými.

A Jezus řekl / Jáť test / y vyříte Syna člověčejego sedzacego ná právicu mocu Božej / y přichodžacego s oblaky niebieskimi.

63. Tehdy wrechnij Kněz roztrhl raucha své / řekl: Wo co gestě potřebugem svědků?

Kozdáršy tedy Káplán nán yzby / y řekl / Což nám tebeže potřebsá svědectwa?

64. Stýsli gste rauchání / co se wám zdá? Dni pak wššychni potupili gey / že gest hoden smrti.

Stýseltšcie bluznterstwo / což se wám zdá? A oni wššychni stali přecw iemu / že gest winien smrti.

65. Y počali někteří nán plwati / a twář geho zakrywati / a políčkowati / a fliřkati gemu: Haday nám. A Služebníky políčky genu dávali.

Y počeli nán něktorzy plwac / y zakrywac oblicze ie / a dawati mu políčky / mowali mu / Haday: je. Služebnicy tež bili go kymy.

66. A kdy byl Petr w Syni dole přišla gedna dēwka wrechnijho Kněze:

Agdy Piotr byl w dworze ná dole / přyšla iedná služebnice nawiššego Káplána.

67. A kdy vyřela Petra an se hřege / popatři wššy nán / řekla: Y tys Gezijsm Nazarethym byl gš.

A wyzrawšy Piotr / a on se grzele / pátrac nán mowit / A tys byl s Jezusem Nazaretskim.

יד

68. הו דינ כפר ואמר לא
ידע אנה מנה אמרתי
אנתי נכפך לבר לספ
והנה תרגל לא :

Ma egli negò, dicendo, Io nol conosco, ne so quel che tu dici. Poi uscì fuori ne l'antiporto, e il gallo cantò.

69. ונחמה תיב עלומתא
הי ושרית דתאמר, וילין
דקומין דאף הנגל מ
מנהון הו :

E la fervente hauendolo di nuovo veduto, cominciò à dire à quel che era ueni, Costui è di quelli.

70. הו דינ תיב כפר ובתר
קליל תיב אילין דקומין
אמרתי לכאפא שריבאית
מנהון אנתי אף גיר גלילא
אנתי וממלך דמא :

Ma egli negò di nuovo, e poco di poi quelli che erano lì, à nuovo dissero à Pietro, Veramente tu sei di quelli: perche tu sei Galileo, e la tua faucibus assimigli.

71. הו דינ שרי הנגל
מחרם וימנה דלא ידע
אנה לא לגברא הנגל
דאמרין אנתי :

Allora egli cominciò à maladir, e giurare, dicendo, io non conosco quest'uomo che voi dite.

72. ובה בשעתא קרא
תרגל. דתרגליו ובניו
ואחורם שמעון מלחא
דשוע דאמר הנגל לה
דקרב דיקרא תרגל
תרגליו ובניו מלחא תכפור
בי ושרי דקרבא :

E dinuovo il gallo cantò: onde Pietro si ricordo de la parola che Iesus gli hauea detta, Prima che il gallo cantasse due volte, tu mi negarai tre volte: & essendosi gestito fuori, pianse.

טו

1. ומחרת בצפרא עברו
מלכא רבו פהנא עם
קשישא ועם ספרא ועם
כלה פנישתא ואסרו ל
לשוע ואנשלוהו
ואשמוהו לפילטוס ה
המנהג :

Subbito poi la mattina i principali Sacerdotti co i Scribi, e tutti i Consiellari fecer consiglio: & hauendo legato Iesus, il conuissero, e dettero ne le mani à Pilato.

יד

68. והוא כחש לאמר לא
ידעתי ואינני מבין מה תאמרי
וצא אל מחוץ לחצר ותרגל
קרא :

Mas el negó diziendo, No lo conozco, ni se loque te dizes. Y saliose fuera à la entrada: y cantó el gallo.

69. וכאשר ראתה אותו עוד
האמה החלה לאמר לקמים
כי זה מאלה הו :

Y la criada viendolo otra vez, comenzó à dezir à losque estauan alli, Este es de ellos.

70. והוא עוד כחש ואחר מעט
עוד אמרו לכיפה הקמים באמת
מאלה את כי גלילי את
ולשונך שויה :

Mas el negó otra vez. Y poco despues otra vez losque estauan alli, dixeron à Pedro, Verdaderamente eres de ellos; porque eres Galileo, y tu habla es semejante.

71. והוא החל לאלות נפשו
ולחשבע כי לא ידעתי את
אנש הזה אשר אומרים אתם :

Y el comenzó à anathematizarse y jurar, No conozco à este hombre que dezis.

72. ויקרא תרגל שנית ויזכר
כיפה לדבר אשר אמר לו ישוע
כי לפני קרא תרגול שנית
תכחשני שלש פעמים ויחל
לכחש :

Y luego cantò el gallo: y Pedro se acordó de las palabras que Iesus le auia dicho, Antes que el gallo cante dos vezes, me negaras tres vezes. y començà à llorar.

טו

1. ובמהרה בבקר ויפוצצו וגו' סדו
חד הכהנים עם הזקנים
סופרים וכל העדה ויאסרו את
ישוע ויוליכוהו ויסגירוהו בידי
פילטוס :

Y luego por la manhana, hecho consejo, los Summos Sacerdotes con los Ancianos, y con los Escribas, y con todo el concilio, truxeron à Iesus atado, y entregaronlo à Pilato.

יד

68. ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, οὐκ οἶδα, καὶ οὐκ ὁρίσκειμι τί σὺ λέγεις. καὶ ἔτι ἅπασι ἐξῆς τὴν πραιτώριον. καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Mais il le nia, disant, Je ne le cognoi point, & ne sai que tu dis: & il sortit dehors au portail, & le coq chanta.

69. Καὶ ἡ πραιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὴν παλιν, ἤρξατο λέγειν πρὸς παρεστη-
κούς, ὅτι ὁ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐστίν.

Et quand la chambriere l'eut veu derechef, elle se print à dire à ceux qui estoient là presens, Cestui-ci est de ceux-là.

70. ὁ δὲ πάλιν ἠρνήσατο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παριστάμενοι ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ καὶ συγγαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ομοιάζει.

Mais il ne nia derechef. Et derechef vn peu apres, ceux qui estoient là presens, dirent à Pierre, Vrayement tu es de ceux-là: car tu es Galileen, & ton langage s'y rapporte.

71. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθίματιζέσθαι, καὶ ὀμνίζειν, ὅτι οὐκ οἶδα πρὸς αὐτῶν εἶναι τὸν ἐν λέγειν.

Lors'il print à se maudire, & à iurer, disant, Je ne cognoi point cest homme-là que vous dites.

72. Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν καὶ ἀνέμεινεν ὁ πέτερος ῥήματα ὅσα εἶπε, αἰτῶ δὲ ἱππύς, ὅτι πρὶν ἀλέκτωρ φωνῆσαι δις, ἀπαρήση μετρίως καὶ ὁ πραιδίσκος ἔκλαιε.

Et le coq chanta pour la seconde fois: & Pierre se resouuint de la parole que Iesus lui auoit dite, Deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me nieras par trois fois. Et s'estant ietté hors, il pleura.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ.

Καὶ ὁ θῆως ὅτι τὴν πρῶτην συμβουλίαν ποιήσαντες οἱ δεξιοὶ μετὰ τῆς πρῆβις ἐγραμμάτιον, καὶ ὅλον τὸ σὺν δρῶν, δέσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ χειρῶν, καὶ παρέδωκαν τῷ πλάτῳ.

Et incontinent au matin les principaux Sacrificateurs avec les Anciens & les Scribes, & tout le conseil, ayans tenu conseil, lierent Iesus, & le liurerent à Pilate.

CAP XIII.

68. At ille negavit, dicens. Neque scio, neq; novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus cantavit.

But he denied it / saying / I knowe
him not / neither wot I what thou sayest.
Then he went out into the porche / and
the cocke crowe.

69. Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cepit dicere circumstantibus, Quia hic ex illis est.

Then a maid saw him againe / and
began to say to them that stood by / this
is one of them.

70. At ille iterum negavit.
Et post pusillum rursus qui
astabant, dicebant Petro, Ve-
rè ex illis es: nam & Galilæus
es.

But he denied it againe: and anon
after: then that stood by/ said againe to
Peter/ Surely thou art one of them: for
thou art of Galile: and thy speech i
like.

71. Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum, quē dicitis.

And he beganne to curse / and swe-
are / saying / I knowe not this man of
whome ye speake.

72. Et statim gallus iterum
cantavit. Et recordatus est
Petrus verbi quod dixerat ei
Iesus, Prius quàm gallus can-
tet bis, ter me negabis. Et
cœpit flere.

Then the seconde time the cocke crowe / and Peter remembred the worde that Iesus had sayde vnto him / Before the cocke crowe twise / thou shalt deny mee thrise / and waning that with him selfe / he wept.

CAP. XV.

ET confestim manè con-
siliū facientes summi
sacerdotes cum senioribus
& Scribis & universo consi-
lio, vincientes Iesum, duxe-
runt & tradiderunt Pilato.

And anon in the dawning, the high
Priestes helde a counsell with the El-
ders, and the Scribes, and the whole
Counsell, and bound Iesus, and led him
away, and deliuered him to Pilate.

S. Marcus.

Cas XIII. Capitel.

68. Er leugnet aber vnd sprach: Ich kenne ihn nicht / weiß auch nicht was du sagest. Vnd er gieng hinauß in den Vorhof / vnd der Man frehet.

Da neetede hand/ oc sagde / Jeg kender hannem
 icke / teg ved oc icke huad du siger. De hand giet vd i
 Forgaarden/ oc Hanen goel.

69. Vnd die Magd sahe ihn / vnd
hub abermal an zu sagen denen / die
da bey stunden: Dieser ist der einer.

De Pigen saa hannem / oc begynte atter at si-
ge til dem / som der stode hos / Denne er en aff dem.

70. Vnd er leugnet abermal. Vnd nach einer kleinen weile sprachen abermal zu Petro / die dabey stunden: Warlich du bist der einer / denn du bist ein Galileer / vnd deine Sprach lautet gleich also.

De hand neetede atter. De en siden stund der effter/
sagde de atter til Peder/ som der stode hof/ Sandelige
du est en aff dem/ Thi du est en Saliceer/ oc dit Maal
syder lige saa.

71. Er aber fieng an sich zuverfluchen und schweren: Ich kenne des Menschen nicht/ von dem ihr saget.

Da begynte hand at forbande sig oc suere/ Jeg ten-
der det Wennefste icke/ der i tale om.

72. Vnd der Hane frehet zum andernmal. Da gedachte Petrus an das wort / das Jesus zu ihm sagte: Ehe der Hane zweymal frehet / wirst du mich drey mal verläugnen. Vnd er hub an zu weinen.

De Hanen goel anden gong / Da teneste Peder
paa det ord / som Ihesus sagde til hannem / For end
Hanen gaal tho gonge / skal du forsuere mig tre gonge.
De hand begynn: at græde.

Das XV. Capitel.

Und bald am morgen/hielten
die Hohenpriester einen Rath mit den
Eltesten vnd Schriffgelehrten/dazu
der ganze Rath/vnd bunden Jesum/
vnd fñhreten ihn hin/vnd überant-
worteten in Pilato.

De sirax morgenen / hulde de Ypperste Presten it Raad met de Eldste och Scriffetlose / der til det gantste Raad / Oc de bunde Jesum / oc førde hannem bort / oc antuordede Pilato hannem.

E. Marc.

Kapitola XIII.

68. Non zapřel / řka: Aniž
wijn / ani rozumnijm co pra-
wijs. W wosfel men před syñ /
a Kohaut zapywal.

Nie on żąprzał / mówiac / Wie
 znam go / ani wiem co ty mówisz /
 wyszedł precz do śieni / a fur żą
 piał.

62. A opět řonž gen vžřela
Děwka / počala prawiti těm
steřiž tu okolo stáli Ze tento ž
nich gest.

Tedy Służebnica twoja & go 3k
 niewiedziała / począł mówić tym
 słowom / A tenże też słowy.

70. A on opět zapřel: A po
malé chvíli opět ti řekněž tu
stáli / řekši Petrowi: Bůh a
nich gſh/neb y Galilegſtý gſh.
(Nebo řec twá známa tebe či
nīj.)

Non asieczaprzal: X pothym
zab maluczko ktorzy tam stali/
rzekli Piotrowi Wiercy ty zo-
nych / boś y Galileycze / ymowa
two jest podobna.

71. A on počal se křtiti a přisahati / že neznám člověka toho o němž wy pravíte,

Thedy sic poczał Flacy przy
siegac mowiac / Nie znamia czlo-
wieka tego o Frorym powiedacie.

72. A hned opět Koshaut jaz:
pijwal. V rozpomenul se Petr
na Slowo / kterž byl řekl ge-
mu Bežíšs/Prwě než Koshaut
dwafrát jazpijwá / třikrát nme
zapříšs, V počal plakati.

Tedy powtore fur zápiál/ y
wspomniał Piotr słowá krotce mu
mowił Jezus/ ze pierwey niż fur
dwa kroc zápoie/ trzycroc sic mnie
záprzyśi/ á zámysliwśy sic płał.

Capitola XV.

Echdy hued ráno Nadu
včiniwše wrechnij Kněžij
s Starššymi a s Zátonijky
se wššym shromážděním /
swázawše Gezijsse wedli gen /
a dali Pilátowi.

¶ Edy wnet rancieško zředfy
sie do rady nawyřy Kápláni z
starřymy y z Doktory / y ze wřyř
fim zgromádeniem / przywiedli
Jezusa wiařanego / y podáli go
Pilatowi.

טו

2 וַשְׁאֵלָה פִּילָטוֹס אֹתָהּ
הוּא מַלְכָּה דִּיהוּדִיָּא הוּא
דִּין עָנָא וְאָמַר לָהּ אֲנִי
אֲמַרְתִּי:

E Pilato il domandò, Sei tu il Re de Giudei? Et egli rispondendo, disse: Tu lo dici.

3 וְאֲכִלְיוּ הֵנוּ קִרְצוֹהִי
רַבִּי פִּתְרִינָא פֶּסְקִינָתָא:

Et principali Sacerdotes l'accusauano di molte cose.

4 הוּא דִּין פִּילָטוֹס הוּב
שְׁאֵלָה וְאָמַר לָהּ לְ—
מִבְּנֵי אֲנִי פִתְרִינָא הוּי
פִּתְרִי מִסְתְּדִין עֲלֵיהּ:

Onde Pilato il domandò di nuovo, dicendo, Tu non rispondi niente? Vedi quante cose testificano contra di te?

5 הוּא דִּין יִשׁוּעַ מִרְם
פִּתְרִינָא לֹא יָהֵב אִיכְנָא
דִּיתְדָמַר פִּילָטוֹס:

Ma Iesus non rispose più cosa alcuna: in modo che Pilato si marauigliaua.

6 מַעַד הוּא דִּין בְּכֹר
עֲאֲדָא לְמִשְׁרָא לְהוֹן א
אֲסִירָא חַד אִינָא דְשִׁאֲלִיו:

Hor il dì de la festa solena lassar loro un prigioniero, qualunque essi hauessero domandato.

7 וְאִית הוּא חַד דְּמִתְקַרָּא
בְּרִיאָא דְאִסִּיר הוּא עִם
עֲבָדִי אֲסִטְסִין הֵנוּ ד
דְּקִטְלָא בְּאֲסִטְסִין עֲבָדוּ:

Et erat uenit uno chiamato Barraba, il quale era in prigione co i seditioni, che haueuan fatto un homicidio per seditione.

8 וְהָיוּ עֲמָא וְשִׁיר ל
לְמִשְׁרָא אִין דְּמַעַד הוּא
עֲבָד לְהוֹן:

Et la turba gridando, cominciò a demandar ch'ei facesse secondo che sempre haueua fatto loro.

9 הוּא דִּין פִּילָטוֹס עָנָא
וְאָמַר לְהוֹן צְבִין אֲנִתְנוּ
אֲשֶׁרָא לְכוּן מִלְכָּה דִּיהוּדִיָּא:

Onde Pilato rispose loro, dicendo, Volete voi ch'io vi lassu il Re de Giudei?

10 יָדַע הוּא גִיד פִּילָטוֹס
דְּמִן חֲסִמְנָא אֲשֶׁלְמוּהִי
רַבִּי פִּתְרִינָא:

Perciò ch'egli sapena bene che i principali Sacerdotes gliel haueuan dato per inuidia.

טו

2 וַשְׁאֵל לֹא פִּילָטוֹס הָאֵת הוּא
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר
לֹא אֵת אֲמַר:

Y preguntóle Pilato, Eres tu el Rey de los Iudios? respondiendo el, dixole, Tu lo dizes.

3 וַיַּחֲבֹּ אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים הַדְּבָרָה
מֵאֵד:

Y accusauànlo los principes de los Sacerdotes mucho.

4 וּפִילָטוֹס שָׁב וַשְׁאֵל לֹא
לְאָמַר הֲלֹא תַעֲנֶה דְּבָר דִּיאָה
בְּמָה עֲדוֹת יַעֲנֶה עֲלֵיהּ:

Y preguntóle otra vez Pilato, diciendo, No respondes algo? Mira quan muchas cosas atestiguan contra ti.

5 וַעֲזָבָה יִשׁוּעַ לֹא דְבָר אֶחָד
עָנָה כִּן אֲשֶׁר תַּמָּה פִּילָטוֹס:

Mas Iesus ni aun con esso respondió, que Pilato se marauillaua.

6 וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ הַפְּסִיד לָהֶם אֶחָד
מִמַּסִּירִים אֲחֵת־אֲשֶׁר שְׁאֵלָה:

Empero en el dia de la Fiesta les soltaua vn preso qualquiera que pidiesse.

7 וַיְהִי אִישׁ וְשֵׁמוֹ בְּרִיאָא אֵת
הַפְּסִידִים אֲסִיר אֲשֶׁר בְּמַלְוִיָּה
עָשָׂה הֶרֶג:

Y auia vno que se llamaua Barabbas preso con sus companneros de la rebuelta, que en vna rebuelta auian hecho muerte.

8 וַיִּזְעַק הָעָם וַיִּחַל לְשִׁאֵל
בְּאֲשֶׁר תָּמִיד עָשָׂה לָהֶם:

Y la multitud, dando bozes, comenzó a pedir como siempre les auia hecho.

9 וּפִילָטוֹס עָנָה לָהֶם לְאָמַר
אֵם הַדְּרָצוֹ אֲפִסְרָא לָכֶם אֶת—
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים:

Y Pilato les respondió, diciendo, Quereys que os fuerde al Rey de los Iudios?

10 כִּי־יָדַע כִּי־בְשִׁנְאָה מִסְרָה
אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים:

Porque conocia que por embidia lo auian entregado los Principes de los Sacerdotes.

טו

2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πῖλά-
τος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαί-
ων; ὃς δὲ ἀποκρίθης εἶπεν αὐτῷ. σὺ
λέγεις.

Et Pilate l'interroguua, disant, Es-tu le Roy de Iuifs. Iesus respondant lui dit, Tu le dis.

3. Καὶ κατηγοροῦν αὐτῷ οἱ ἀρχιε-
ρεῖς πολλὰ· (αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί-
νατο.)

Et les principaux Sacrificateurs l'accusoyent de plusieurs choses: mais lui ne respondoit rien.

4. Ὁ δὲ πῖλάτος πάλιν ἐπηρώ-
τησεν αὐτὸν, λέγων· οὐκ ἀποκρίθη
εἰς τί; ἰδε πόσαι (σου) κατηγορεῖ-
σιν.

Pilate donc l'interroguua derechef, disant, Ne respon-tu rien? voila combien de choses ils tesmoignent contre toi.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ εἶπεν οὐδὲν ἀπε-
κρίθη, ὥς ὅτι θαυμάζει τὸν πῖλάτον.

Mais Iesus ne répondit rien non plus: tellement que Pilate s'en esmeueilloit.

6. Κατὰ τὴν ἐορτὴν ἀπέλυσεν αὐτοῖς
εἷνα δεσμίον, εἰς τὸν ἡγεῖν.

Or leur relaschoit-il à la feste vn prissonnier, qui que ce fust qu'ils demandassent.

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαρραββᾶς
μὲν τῶν συσσεσασῶν δεδεμμένος, εἰ-
ς τῶν ἐν τῇ κρίσει φόνον πεποιήκει-
σιν.

Et y en auoit vn dit Barrabbas, lequel estoit prissonnier avec ses complices de sedition, lesquels auoyent commis meurtre en la sedition.

8. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρ-
ξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς αἰεὶ ἐπὶ αὐ-
τοῖς.

Et le peuple s'escriant tout haut, se print à demander qu'il fust comme il leur auoit tousiours fait.

9. Ὁ δὲ πῖλάτος ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς, λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν
τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

Pilate donc leur répondit, disant, Voulez-vous que ie vous relasche le Roy des Iuifs?

10. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι αἱ ἀρχιερεῖς
παρεδίδωκεσαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς.

Car il fauoit bien que les principaux Sacrificateurs l'auoyent liuré par enuie.

2. Et interrogavit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens ait illi, Tu dicis.

Then Pilate asked him / Art thou the king of the Jewes? And he answered / and said unto him / Thou saiest it.

3. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. (Ipse vero nihil respondit.)

And the hie Priestes accused him of many thinges.

4. Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens, Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant.

Wherefore Pilate asked him againe / saying / Answerest thou nothing? beholde howe many thinges they witnesse against thee.

5. Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur Pilatus.

But Iesus answered no more at all / so that Pilate marvelled.

6. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vincitis, quemcunque petissent.

Now at the feast Pilate did delivver a prisoner unto them / whomsoever they would desire.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditionis erat vincitus, qui in seditione fecerat homicidium.

Then there was one named Barabbas / which was bound with his fellows / that had made insurrection / who in the insurrection had committed murder.

8. Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

And the people cryed aloud / and began to desire that he would do as he had cuer done unto them.

9. Pilatus autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

Then Pilate answered them / and saide / Will wee that I let loose unto you the king of the Jewes?

10. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.

For he knew that the hie Priestes had delivvered him of envie.

2. Vnd Pilatus fraget ihn: Bist du ein König der Jüden? Er antwortet aber / vnd sprach zu ihm: Du sagest.

De Pilatus spurde hannem ach / Est du Jodernis Konge. Hand suarede / oc sagde til hannem / Du siger det.

3. Vnd die Hohenpriester beschuldigen in hart.

De de nypperste Prester klagede hart paa hannem.

4. Pilatus aber fragte in abermal / vnd sprach: Antworttest du nichts? Sihe / wie hart sie dich verklagen.

Da spurde Pilatus hannem atter at / oc sagde / Suarer du inted? See / huor hart de beklage dig.

5. Iesus aber antwortet nichts mehr / also / daß sich auch Pilatus verwunderte.

Men Ihesus suarede inted mere / saa / at Pilatus oc forundrede sig.

6. Er pflegte aber ihnen auff das Osterfest einen gefangenen loß zu geben / welchen sie begerten.

De hand pleyde at giffue dem en fange løss paa Paaste høytiden / huilcken de begærede.

7. Es war aber einer / genant Barabbas / gefangen mit den auffrührischen / die im auffrühr einen Mord begangen hatten.

Da vaar der en / sam hed Barrabas fangen / med de Oprøriske / som haaffde giort it Mord vdi it oprør.

8. Vnd das Volk gieng hinauff / vnd bat / daß er thet / wie er pfleget.

De Folket gick op / oc bad / at hand vild gøre / som hand pleyde.

9. Pilatus aber antwortet ihnen: Vult ihr / daß ich euch den König der Jüden loß gebe?

De Pilatus suarede dem / Ville i / at ieg skal giffue eder Jodernis Konge?

10. Denn er wußte / daß ihn die Hohenpriester auß neid überantwortet hatten.

Ehi hand viste / at de nypperste Prester haaffde ansvuorder hannem hen aff had.

2. Potázal ho Pilát: Tyli gšy Král Židovský? A on odpowědew / řekl genu: Ty pravíšs.

Pytal go Pilát / Tyžeš test on Król Žydovský? A on mu odpowie dziawhy řekl / Ty powie daf.

3. Žalowali na něho wrchní kněží mnohé věcy.

Škáržyli nan tedy wielce Žias žetá Káplánské.

4. Tehdy Pilát otázal ho opět / řka: Což ničehož nes odpowědáš? widíšs kterať mnohé věcy na tebe žalují.

Ale go pilát powtore pytal mowiac / Nicze nie odpowiedasz? oto iako wiele świadcza przeciwko tobie.

5. A Gezijs nie wijsce neodpowěděl / tak že se podivil Pilát.

A Jezus przedsię nie nte odpowiedziál / tak iż sie Pilát dziwoval.

6. Na den pak slawný / měl obyčej jim propustiti gednoho z vězňůw / za kterehožby prosili.

Ale w święto wypuszczał im więźniá jednego ktoregoby žádali.

7. Byl kterýž slaul Barrabás / genz s swarliwými byl w wězení / kterýž w swadě učinil byl wraždy.

Byl niektory co go nazywas no Barrabás w więzieniu / z tymi co z nim roztýř wczynili / a w tym že roztýřku me z boýstw sie byli dopuścili.

8. Akdyž wzhůru wessel Žasstup / počal prositi aby učinil yakož jim wždy činil wal.

Tedy pospolstwo zámolawhy potzeli prošico to iako im zámždy czynil.

9. Tehdy Pilát odpowěděl jim / řka: Chceťli propustim wám Krále Židovského?

Odpowiedziawhy Pilát řekl im / Chceťli puszcze wám Krála onego Židovského?

10. Neb gest dobře wěděl / že gsau z záwistibylí wydali gen wrchní kněží.

Abowiem wiedziál iż przez zářdost wydaly go Žias žetá Káplánské.

11 רבי פהגא דין
יתיראיר חפטו לפגשא
דלבראפא ישרא להון:

E i principali Sacerdoti sollevaron la turba a domandare che piu tosto lasciasse lor Barraba.

12 הו דין פילטוס אמר
להון מנא הכיל צביו
אנתון אצבד להגא דקרא
אנתון מלכא דיהודיא:

Ma Pilato di nuovo rispondendo, disse loro, Che volete dunque, ch'io facci di colui che voi chiamate, Re de Giudei?

13 הגון דין תיב קצו ו
וקופיהי:

Et essi di nuovo gridarono, Crucifiggilo.

14 הו דין פילטוס אמר
להון מנא ציר דביש צבד
והגון יתיראית קציו הו
וקופיהי:

E Pilato diceva loro, Ma che male ha egli fatto? Et essi tanto piu forte gridavano, Crucifiggilo.

15 פילטוס דין צבא
דיעבד צבנא לפגשא
נשרא להון לבראפא
ואשלם להון לישוע פד
מנגד דינדקא:

Onde Pilato volendo contentar la turba, lassò loro Barraba: & hauendo flagellato Iesus, lo dette che fusse crucifisso.

16 אסטרטיוטא דין
אופלויה לגו דרתא ד
האיתיה פרטוריו וקרו ל
לכלה אספיר:

Allora i soldati lo menaron dentro ne la corte, che è il Pretorio, e chiamano tutta la compagnia.

17 ואלפשוהי ארגונא
וגדלו סמו לה פלילא
דכובא:

E vestenlo di porpora, e pongonli intorno al capo vna corona di spine, ch'essi haueuano tessuta.

18 ושריו למשאא ב
פשלמה שלם מלכא
דיהודיא:

Poi cominciarono a salutarlo, dicendo, Iddio ti salui, Re de Giudei.

19 ומחין הו לה ער
רישה בקנא ורקיו הו
פאפוהי וברכין הו על
בורכיהו וסגדיו לה:

E per cotenagli il capo con vna canna, e spuntauagli addosso, & inginocchiandosi, gli faceuano risuerentia.

11 וזכהגים פתו את העם יחד
לפטר להם את בר אבא:

Mas los Principes de los Sacerdotes incitaro à la multitud, que les soltasse antes à Barabbas.

12 ופילטוס ענה ועוד אמר
אלהם ומה תרצו לעשותי
לאשר אמרים אתם כי מלך
היהודים:

Y respondiendo Pilato, dizeles otra vez, Que pues quereys que haga del que llamays Rey de los Iudios?

13 והמה שבו וזעקו הוקיעו
Y ellos boluieron à dar bozes, Crucificalo.

14 ופילטוס אמר להם ומה
תרצה עשה והמה על יתר זעקו
הוקיעו:

Mas Pilato les dezia pues que mal ha hecho? y ellos dauan mas bozes, Crucificalo.

15 ופילטוס רוצה לעשות
לעם פרצונם ופטר את בר
אבא ויתן את ישוע ליסר
בשופים ולהוקע:

Y Pilato, queriendo satisfazer al pueblo, soltoles à Barabbas, y entregò à Iesus açotado para que fuesse crucificado.

16 והקצים הוליכו אותו בחצר
והו בית דין וזעקו את כל
החבל:

Entonces los soldados lo lleuaron dentro del patio, es à saber, à la audiencia: y conuocan toda la quadrilla.

17 ונתעדוהו מעיל השני ויסבכו
עטרת הסינים ושימו עליה:

Y vistienlo de purpura, y ponenle vna corona texida de espinas.

18 ויהללו לשאלו לשלומי לאמר
שלום לך מלך היהודים:

Y començaron à salutarle, Ayas gozo Rey de los Iudios.

19 ויכו את ראשו בקנה וידקו בו
ויכרעו על ברכיהם וישתחוו
ליו:

Y herianle su cabeça con vna canna, Y escupian encl, y adorauanlo hincadas las rodillas.

11. Oĩ dē dēxierēis anēsfōsun tōn ōχλον, ïa μάλλον τὸν βαρραββαν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

Mais les principaux Sacrificateurs esmeurent le peuple, afin qu'il leur relaschast pluſtoſt Barrabbas.

12. Ὁ δὲ πλάτς δὲπερὶ αὐτοῖς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί ὄμιω θέλῃτε ποιῆσω ὃν λέγετε βασιλέα τοῦ ἰουδαίου.

Et Pilate respondant leur dit, derechef, Que voulez-vous donc que ie face à celui que vous appelez Roy des Iuifs?

13. Oĩ dē πάλιν ἐκραζοῦσιν αὐτὸν.

Et derechef ils s'escrirent, dilans, Crucifie-le.

14. Ὁ δὲ πλάτς ἐλέγχε αὐτοῖς· ἵνα γὰρ καθὼν ἐπίσησεν· οἱ δὲ περὶ αὐτοῦ τέρως ἐκραζοῦσιν αὐτόν.

Adonc Pilate leur dit, Mais quel mal a-il fait? Et ils s'escrierent tant plus fort, Crucifie-le.

15. Ὁ δὲ πλάτς βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἵκανόν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαρραββαν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν Φαρασαίῳ, ἵνα σταυρωθῇ.

Pilate donc voulant contenter le peuple, leur relascha Barrabbas, & apres auoit fait fouetter Iesus, le liura, afin qu'il fust crucifié.

16. Oĩ dē στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλῳ τῷ πραιτέρῳ.

Adonc les gendarmes l'emmenèrent dedans la cour qui est le pretoire: & appelerent toute la bande.

17. Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν περὶ πορφύρας, & περιπλέουσιν αὐτὸν περὶ αὐτοῦ στεφανίου.

Et le vestirent d'une robbe de pourpre, & lui mirent à l'entourer la teste vne couronne d'espines qu'ils auoyent pliee.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰουδαίου.

Et se prindrent à le saluer, en disant, Bien te soit, Roy des Iuifs.

19. Καὶ ἐτυπῆν αὐτὸν τὸν κεφαλῶν καλᾶμῳ, καὶ ἐκίπουν αὐτὸν, καὶ ἕλκυντες τὰ γόνατα προσκυνοῦν αὐτῷ.

Et lui frapoyent la teste avec vn roseau, & crachoyent contre lui: & se metans à genoux, lui faisoient la reuerence.

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

But the hie Priestes had moued the people to desire that he would rather desire Barabbas vnto them.

12. Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum?

And Pilate answered, & said againe vnto them / What will ye them that I do with him / whome ye call the King of the Iewes?

13. At illi iterum clamaverunt, Crucifige eum.

And then cryed againe / Crucifige him.

14. Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt, Crucifige eum.

Then Pilate said vnto them / But what euill hath he done? And then cryed the more feruently / Crucifige him.

15. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum ut crucifigeretur.

So Pilate willing to content the people / loosed them Barabbas / and delivered Iesus when he had scourged him / that he might be crucified.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & cōvocant totam cohortem.

Then the souldiers led him away into the hall / which is the cōmon hall / and called together the whole bande.

17. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.

And clad him with purple / and platted a crowne of thornes / and put it about his head.

18. Et cœperunt salutare eum, Ave rex Iudæorum.

And began to salute him / saying / Haile / King of the Iewes.

19. Et percutiebant caput eius arundine: & conspuiebant eum, & ponētes genua, adorabant eum.

And then smote him on the head with a reede / and spat vpon him / and bowed the knees / and did him reuerence

11. Aber die Hohenpriester reißeten das Volck / daß er inen vil lieber den Barrabam loß gebe.

Men de nypperste Prester skyndede folcket til / At hand skulde meget heller giffue dem Barrabam loß.

12. Pilatus aber antworttet widerumb / vnd sprach zu inen: Was wolt ihr denn / daß ich thue dem / den ihr schuldiget / Er sey ein König der Jüden?

Da suarede Pilatus igen / och sagde til dem / Huad villet da / at ieg skal gøre / den / der i skylde / At hand er Jødemis Konge.

13. Sie schreyen abermal: Creutzige ihn.

De skrege atter / kaarsfest hannem.

14. Pilatus aber sprach zu ihnen: Was hat er übelß gethan? Aber sie schreyen noch vil mehr: Creutzige ihn.

Da sagde Pilatus til dem / Huad ont haaffuer hand gjort? Men de skrege end meget mere / Kaarsfest han / nem.

15. Pilatus aber gedachte dem Volck genug zu thun / vnd gab inen Barrabam loß / vnd überantworttet ihnen Iesum / daß er gezeißelt vnd gecreutziget würde.

Da tencere Pilatus at gøre folcket fyllest / och hand gaff dem Barrabam loß / De antuordede dem Iesum hen / at hand skulde hudstrygis oc kaarsfestis.

16. Die Kriegsknecht aber führeten in hinein in das Riehtauß / vnd rieffen zusammen die ganze Schar.

Da førde Stridymendene hannem ind i Domhusit / oc kallede den ganscke Skare tilsammen.

17. Vnd zogen ihm ein Purpur an / vnd flochten eine dörne Krone / vnd saßten sie ihm auff.

De førde hannem i ir Purpur / och flettede en torne Krone / och sette hende paa hannem.

18. Vnd fiengen an ihn zu grüssen: Begrüßet seyest du der Jüden König.

De begynde at hilse hannem / Hil vere du Jøde Konge.

19. Vnd schlugen ihm das Haupt mit dem Rohr / vnd verspeneten ihn / vnd fielen auff die knie / vnd beteten ihn an.

De de sloge hans Hoffsuit med Røret / oc bespøttede hannem / oc fulde paa Knæ / oc tilbade hannem.

11. Alle Biskupowě ponuflī Zástupu / aby gim raděgij pro / pustil Barrabasse.

Leč Esiazetā Káptánstie po / duščzali pospolitwo izby im radě / sey Barabasa pušal.

12. A Pilát opěť odpowě / děw / řekl gim: Což tehdy chce / te at věinijm Králi Židowstě / mu?

A odpowědzámſy Pilát řekl / im powtore / Což wždy chce / te at věinijm Králi Židowstě / mu?

13. A oni opěť žwolali: B / řižug gen.

Thedy oni záse wolali / Břzy / žuy go.

14. A Pilát prawil gim: V / což geť žlěho věinil? Oni pať / wiece wolali / Břřižug ho.

A mowil do nich Pilát / A což / wždy žlěgo věinil? Ale oni thym / wiecey wolali / Břřižuy go.

15. Tehdy Pilát chťe Lidu / dosti věinili / pustil gim Bar / rabasse / a dal gim Gežijse v / byčowaněho / aby byl vřřižo / wán.

A táf Pilát chēc pospolstwu / do syc věinil / pušal / im Bar / abasa / Jezusa vbyčowanego po / dal aby byl vřřižowan.

16. Žoldněři pať wwedli gen / wnitř do Syně domu Nadně / ho / a swolali wsectu žbř:

A wwiody go žolnierze do / dworá / to jest do ratusša / przy / zwali wšy tčiey roty.

17. V oblekli gen w Šarlat / a wložili naň Korunu spleťse / trnij.

A oblořky go wšarlat / wlo / žyli naň Korone vpleciona z čier / nia.

18. V počali ho poz drawo / wati / řkauce: Ždráv Králi / Židowstě.

A počeli go witac mowiac / Witaj žc Krolu Žydowstě.

19. A bili hlauu geho řřis / nau / a plwali na něho / a fles / lagjce na kolenau / klaněli se ge / mu.

A kluli glowe tego třčina / y plwáli naň / a náchylac kolan / kláněli se temu.

טו

20 וּפָד בְּנֵהוּ בֵּה
אֲשֶׁלְחֵהוּי אֶרְגָּנָהּ
וְאֶלְפִשְׁתֵּהי מֵאֲנֹהִי
וְאֶפְקֹהִי דִּינִקְבֻנְהִי:

E poi che l'ebbero così schernito, lo spogliarono de la porpora, e vestironlo de suoi proprii vestimenti, e menorono lo fuore per crucificarlo.

21 וְשִׁחֲרוּ חֵד דְּעֵבֶר הָוָה
שְׁמֵעִין קוֹרִינְיָא דְּאִתָּא
הָוָה מִן קוֹרִינְיָא אֲבֹהִי
דְּאֶלְכְּסָנְדְּרוֹס וְדִרּוֹפּוֹס
דִּינְשָׁקִיל וְקִיפָּה:

Esforzaron en certo Simone Cyreno che passaua (venendo egli da la villa) padre d' Alessandro e di Rufo, a portar la croce d' effo l' essy.

22 וְאִיתִיּוּהִי לְגִגְוִלְתָּא
דִּיכְתָּא דְּמִתְפַּשְׁקָא
קִרְקֻבְתָּא:

E conduconlo al luogo di Golgotha, che s'interpreta, luogo di cranio.

23 וַיַּהֲבֵהוּ לָהּ לְמִשְׁתָּא
חֲמֵרָא דְּחִלִּיט בֵּה מוֹרָא
הוּ דִּין לֹא נָסֵב:

E dettergli bere del vino mescolato con mirra: ma egli non ne prese.

24 וּפָד וּקְפִיּוּהִי פִלְגֵי מֵ
מֵאֲנֹהִי וְאֶרְמִיּוּ עֲלֵיהוֹן
בְּסָא מִנֵּי מִנָּא נָסֵב:

Poi ch' effi l'hebbber crucifisso, spartirono i soni vestimenti, gittando sopra effi la sorte, per sapere quel che ciascuno n'hauesse a pigliare.

25 אִית הָוָה דִּין שְׁעָא
תֵּלַת פֶּד וּקְפִיּוּהִי:

Et era l'hora terza quando il crucifissero.

26 וּפְתִיבָא הָוָה עֲלֵתָא
דִּמִּוְתָה בְּפִתְבָּהּ הָוָה
מִלְכָּא דִּיהוּדִיָּה:

Et il titolo del suo delitto era scritto così IL RE DE GIUDEI.

27 וּקְפִיּוּהִי עִמָּה תֵּרִין ל
לְסִטְיָא חֵד מִן יְמִינָהּ וְחֵד
מִן סְמִלָּה:

Crucifissero ancora con effo lui due ladroni, vno da la destra sua, e l'altro da la sua sinistra.

טו

20 וְכִבְּאֲשֶׁר הִלְעִיגָהּ לוֹ הַפְּשִׁיטָהּ
אֶת־מַעִיל הַשָּׁנִי וַיִּלְבִּישׁ אֹתָהּ
אֶת־בְּגָדֶיהָ וַיַּצִּיאָהָ לְחֹקֵיעַ
אֹתָהּ:

Y desque lo ouieron escárnecido, desnudaronle la ropa de purpura, y vistieronle sus proprios vestidos, y facanlo para crucificarlo.

21 וַיִּגִּישׁ אֶחָד מֵהַעֲזָבָרִים
וְשִׁמּוֹ שְׁמֵעוֹן הַקִּירִינִי אֲשֶׁר בָּא
מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא אָבִי אֶלְכְּסָנְדְּרוֹס
וְדִרּוֹפּוֹס לְשֵׁנָתָא אֶת־צִלְבּוֹ:

Y cargaron a vno que passaua, (Simon Cyreneo padre de Alexandro y de Rufo, que venia del campo.) para que lleuasse su cruz.

22 וַיִּזְלִיכֵהָ אֶל־גִּלְגֻּלְתָּא מְקוֹם
וְהוּ מִתְרָגָם מְקוֹם גִּלְגֻּלְתָּא:

Y lleuanlo al lugar de Golgotha, que declarado quiere dezir, lugar de la Calauera.

23 וַיִּתְּנוּ לוֹ לְשִׁתּוֹת יַיִר עֵם
מִן וְלֹא לָקַח:

Y dieronle a beuer vino myrrhado: mas el no lo tomó.

24 וְכִבְּאֲשֶׁר הִזְקִיעָהּ הִלְקָהּ אֶת־
בְּגָדֶיהָ וַיַּפִּילָהּ גֹּדֶל עֲלֵיהָ
מִיָּמָה וְשָׂא:

Y desque lo vuieron crucificado, repartieron sus vestidos echando suertes sobre ellos, que lleuaria cada vno.

25 וַתְּהִי שְׁעָה הַשְּׁלִישִׁית
וַיִּקְרִיעָהּ:

Y era la hora de las tres quando lo crucificaró.

26 וַיְהִי דִינוֹ נִכְתָּב וְהָ הוּא
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים:

Y el titulo escripto de su causa era, EL REY DE LOS IVDIOS.

27 וַעֲמִי הִזְקִיעַ שָׁנִי פְרִיצִים
אֶחָד מִיְּמִינוֹ וְאֶחָד מִשְׁמָלָיו:

Y crucificaron con el dos ladrones, vno a la man derecha, y otro a la man yzquierda.

טו

20. Καὶ ὅτε ἐτίμαζαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τῷ πορφύρῳ, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἰδία· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Puis apres quand ils se furent moqués delui, ils le desnuestrent de la robe de pourpre, & le reueultirent de ses vestemens, l'emmenèrent dehors pour le crucifier.

21. Καὶ ἀγγαρεύουσι τῷ ἀγγόντι ἵνα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπὸ ἀγροῦ, ὅτι πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ρούφου, ἵνα ἀγῇ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et contraignirent vn certain passant, nomme Simon Cyrenien, (lequel venoit des champs, qui estoit pere d'Alexandre & de Rufus de porter la croix d'icelui.

22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γολγοθᾶ τὴν τοῦ, ὅ ἐστι μαθηρὸν μωδοῦνον, κρηίου τόπος.

Et puis le menerent en la place de Golgotha, qui vaut autant à dire que la place du toit.

23. Καὶ ἐδίδωσαν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρρῖνον μύρον ἐκ. οὗ ὅς ἐστιν ἑλαβε.

Puis lui donnerent à boire du vin mixtionné avec de la myrrhe: mais il ne le print point.

24. Καὶ σταυρώσαντες αὐτόν, διέμελλον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βαλάντις κληρὸν ἐκαστοῦ, τίς τί ἀγῇ.

Et quand ils l'eurent crucifié ils departirent ses vestiments, en jettant le sort sur iceux, pour sauoir ce que chacun en emporteroit.

25. Ἦν γὰρ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Or estoit-il trois heures quand ils le crucifierent.

26. Καὶ ὡς ἡ Πιγραφῆς αἰτίαις αὐτοῦ Πιγραφῆς αἰτίαις, ὁ βασιλεὺς ἦν ἰουδαίων.

Et le dicton de sa condamnation portoit en escrit, LE ROY DES IUDIFS.

27. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστῆς, ἓνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓνα ἐξ ἐναντιῶν αὐτοῦ.

Ils crucifierent aussi avec lui deux brigands: l'un à sa main droite, & l'autre à sa gauche.

20. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

Und when they had mocked him / they tooke the purple of him / and put his owne clothes on him / and led him out to crucifie him.

21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleretur crucem eius.

Und then compelled one that passed by / called Simon of Cyrene (which came out of their countrey / and was father of Alexander and Rufus) to beare his crosse.

22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum, Calvarie locus.

Und then brought him to a place named Golgotha / which is by interpretation / the place of dead mens skulls.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

Und then gave him to drinke wine mingled with myrrhe: but he received it not.

24. Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleretur.

Und when they had crucified him / they parted his garments / casting lots for them / what every man should have.

25. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

Und it was the third houre / when they crucified him.

26. Erat titulus causæ eius inscriptus, Rex Iudæorum.

Und the title of his cause was written above / The King of the Jewes.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à sinistris eius.

Then crucified also w him two thieves / the one on the right hand / and the other on his left.

20. Und da sie ihn verspottet hatten zogen sie ihm die Purpur auß / vnd zogen ihm seine eigne Kleider an / vnd führeten in auß / daß sie ihn creußigten.

De der de haffde bespaattet hannem / da forde de hannem aff Purpure / oc forde hannem i sine egne Kleider / oc de forde hannem vnd / at de skulde kaarssesse hannem.

21. Vnd zwungen einen / der fürüber gieng / mit namen Simon von Cyrene / der vom Felde kam / (der ein Vater war Alexandri vnd Ruffi) daß er ihm das Creuß trüge.

Och der giel en frem / hed Simon aff Cyrene / som kom aff marcken (huilcken der vaar Alexandri oc Ruffi fader) hannem tuingde de til / at hand bar hannem Kaarssesse.

22. Vnd sie brachten ihn an die stet Golgotha / Das ist verdolmetschet / Schedelstet.

De de forde hannem til den sted Golgotha / der er vdsagt / Hoffuitpande sted.

23. Vnd sie gaben ihm Myrrhen im Wein zu trincken / vnd er nams nicht zu sich.

Och de gaffue hannem Mirrha at dricke i Vin / oc hand tog der icke til sig.

24. Vnd da sie ihn gecreußiget hatten / theilten sie seine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / welcher was überkeme.

De der de haffde Kaarssesse hannem / skifte de hans Kleider / oc kaste laad der om / huad huer skulde haffue.

25. Vnd es war umb die dritte stunde da sie ihn creußigten.

De der vaar ved den tredie stund / der kaarssesse hannem.

26. Vnd es war oben über in geschrieben / was man ihm schuld gab / nemlich / Ein König der Jüden.

Och der vaar scressuit offuen offuer hannem / huad skuld mand gaff hannem / som vaar / Jødernie Konge.

27. Vnd sie creußigten mit ihm zween Mörder / einen zu seiner rechten / vnd einen zu seiner linken.

De de kaarssesse tho Koffuere met hannem / en hoff hans høyre / oc en hoff den venstre haand.

20. Afdy gemu se naposmij wali / swlekti s něho Ssarlat / a oblekli gen w Rauchogeho / a wedli gen aby ho vřřizovali.

A gdy go nągrawali / swlekli go s śarlatu / y oblekli w śarły wlaśnie / a wywiedli go aby go vřřizowali.

21. Tedy přinutili nějakého kteryž tudy mimo ně šel / Symona Cyrenenstého / kterýž šel ze vsy. Dce Alexandrowa a Ruffowa / aby wzał kříž geho.

Tedy přymusili niektorego mimo idacego Symona Cyrenenstého (ktery šedl z polá / oycá Alexandrowa y Ruffego) aby wzał křyz jeho.

22. Wwedli gen aźna mijsko Golgotha / kteryž je wykladá Poprawně.

Wprzywiedli go na miysce Golgota / co sie wykladá / Miysce trupich glow.

23. W dávali gemu piści Wino s Mirhau / a nepřihal ho.

Wpodali mu fu piściu wino s mirra / Ale go on nie prział.

24. A ty kteryž vřřizovali gen rozdělili rauchogeho / mečce o ně los / fdoby co wzał.

A gdy go vřřizowali / podzieli śarły jego / miecaco nie los co cho miał wziać.

25. Abola hodina třetij: W vřřizovali gen.

A byla trzecia godzina gdy go vřřizowali.

26. A by! nāpis winy geho napsān: Krāl Jidowstý.

Był też y nāpis występu ies go nāpisany / Tenci iest Krol on żydowski.

27. Vřřizovali takē s nim dwa lotry / gednoho na Prawicy a druhého na Lewicy geho.

Vřřizowali też przy nim dwa zboyce / iednego po prawey a drugiego po lewey stronie jego.

28. Et impleta est scriptura, quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

Thus the Scripture was fulfilled / which said / And hee was counted among the wicked.

29. Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah qui destruis templum, & in tribus diebus reedificas.

And then that went by / railed on him / wagging their heades / and saying / Hee / thou that destronest the Temple / and buildest it in three dayes.

30. Salvum fac te metipsum, descendens de cruce.

Save thy selfe / and come downe from the crosse.

31. Similiter & summi sacerdotēs illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere.

Likewise also euen the hie Priestes mocking / saide among them selues with the Scribes / He saued other men / him selfe he cannot saue.

32. Christus rex Israël descendat nunc de cruce: ut videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

Let Christ the King of Israel nowe come downe from the crosse / that we may see & beleue. They also that were crucified with him / reviled him.

33. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.

Nowe when the sixt houre was come / darkenesse arose ouer all the lande untill the ninth houre.

34. Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens, Eloi, Eloi, lamma sababthani? quod est interpretatur, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

And at the ninth houre Iesus cryed with a loud voyce / saying / Eloi / Eloi / lamma-sababthani? which is by interpretation / My God / My God / why hast thou forsaken me?

28. Da ward die Schrift erfüllet / die da sagt: Er ist vnter die übelthäter gerechnet.

Da bleff Scriffen suldkommen som siger / Hand er regner blant Wisedere.

29. Vnd die fürüber giengen / lästerten ihn / vnd schüttelten ihre Häupter / vnd sprachen: Pfui dich / wie fein zu brichst du den Tempel / vnd bauest ihn in dreyen tagen.

De der ginge frem / bespaattede hannem / oc rest deris Hoffut / oc sagde / Tui dig huor denstige ned / bryder du Tempelen / oc bygger den i tre dage.

30. Hilff dir nun selber / vnd steige herab vom Creuze.

Hielp dig nu self / oc stig hid ned aff taarset.

31. Desselbigen gleichen die Hohenpriester verspotteten ihn vntereinander / sampt den Schriftgelehrten vnd sprachen: Er hat andern geholffen / vnd kan ihm selber nicht helfen.

Eige saa bespaattede de nypperste Prester hannem blant huer andre / met Scrifftelegene / oc sagde / hand haffuer hulper andre / oc kand icke hielpen sig self.

32. Ist er Christus / vnd König inn Israel / so steige er nun vom Creuz / daß wir sehen vnd glauben. Vnd die mit ihm gecreuziget waren / schmähetten ihn auch.

Er hand Christus / oc Kongei Israel / da stige sig nurned aff taarset / ac wi kunde see oc tro. De de som vaare Kaarsfeste met hannem / forhaanede hannem oc saa.

33. Vnd nach der sechsten stunde / ward ein Finsternuß über das ganze Land / bis vmb die neundte stunde.

De effter den siette time bleff it Mørck offuer det ganeste Land / indtil ved den niende time.

34. Vnd vmb die neundte stunde rief Iesus laut / vñ sprach: Eli / Eli / lama sababthani? Das ist verdolmetschet: Mein Gott / mein Gott / warum hast du mich verlassen?

De ved den niende time / robre Ihesus høyt / och sagde / Eli / Eli / lama sababthani? Der er vdlagt / Min Gud / min Gud / huor saare haffuer du forlat mig?

28. Vnaplněno gest Pijsmo kterěz dij: As hřisťnyni potěten gest.

Wypelněno sě tedy pijsmo kterěz re mowl / A z slovněi test polis czoň.

29. Achodijce mimo něho / rauhali se genu / hřbagijce hlavami svými / a říkagijce: Na há / kterěz řussys Chrást Boží a we třech dnech gen zas se wzděláváš.

Ei tež kchorzy rām mimo choz dži / sromocili go / chwietac głowami swymi / a mówiac / A rzyjęś to co rozwalasć Rościol / y we trzech dnach gi zbudujesz?

30. Pomoz sobě samému / a esłup s kříže.

Wypawje sě sam / a zstap s křížem?

31. Tež nwrchnij knězi potěmijagijce se s Zákoni / ge den k druhému prawili: On nymě gest spomáhal / sam sobě spomocy nemáje.

Táže tež y Zsazetá Křplán / sě nagrahá tac go / mowili ię dní do drugich z Dóktory / Tne zázchowal / a samego siebie zachowác nie može.

32. Krystus Král Izrahel / necht nymij sšaupij s kříž / ac vžijme a vwrčijme. A ti kterěz s nim vkrizowani byli / vtrhali genu.

Wrechje eheraz Krystus on Krol Izrahelski zstapi s kříž / a vřijme vwrčijme / Ei tž co s nim byli vkrizowani / sromocili go.

33. A když byla hodina šestá / stalo se tmy po wšě zemi / až do hodiny deváté.

A gdy przychodźila godzina szósta / staly się ciemności po wšerz ziej zemi / aż do dziewiatey godziny.

34. A w hodinu devátou / zwolal Gezijs hlasem wielkim / kła: Eloy / Eloy / Lamas sababthani? genz se wotlala / Bože můj / Bože můj / y co ghy mne opustil?

Tedy dziewiatey godziny křyzal Iesus głosem wielkim / mowiac / Eloi / Eloi / lamma sababthani? co sě wytkada / Bože mój / Bože mój / czemu s mne opuścil?

35 וְאִנְשֵׁי הַשְּׂמֵרוֹת מִן הַ
הַגֵּן הַקִּיְמוּ אֶמְרוּ הֵן
לֹא־לֵאמֹר קֹרָא

*Et alcuni di quelli che erano si pre-
senti, hauendo udito, diceuano, Ecco, egli
chiama Elia.*

36 רַחֵם דִּין חַד וּמִלֵּג
אֶסְפֹּגְנָא חֲלָא וְאֶסְרָב
בְּקִנְיָא דִּישְׁקִיָּהּ וְאֶמְרוּ
שְׂבוּקוֹ גִּחְוָא אֵן אֶתְנִי
אֶלְיָא מִחַת לָהּ :

*Et vno corse, & empli vna sponge
d'aceto, & postala sopra vna canna, gli det-
te bere, dicendo, Lassate, sediamo se
Elia viene a lenarlo.*

37 הוּ דִּין יִשׁוּעַ קִצְוִי
בְּקִלָּא רַמָּא וְשִׁלָּם :

*Et Iesus mandando fuere vna gran
vece, spirò.*

38 וְאֶפִּי תִרְעָא דְהִיכְלָא
אֶצְטְרִי לְתִרְיוֹ מִן לָעַל אֶד-
מָא לְתַהֲרָא :

*Allora il Velo del tempio si diuise in
due parti, da l'alto infino al basso.*

39 פֶּד חֲוָא דִּין קִטְרוֹנָא
הוּ דִּקְרָא הַגֵּן לְתַתָּה
דְּהַכְנָא קִצְא וְשִׁלָּם אֶמְרוּ
שְׂרִירָאִית הֵנָּה גְּבֻרָא בְּרָה
הוּא דְאֶלְהִיָּא :

*Et il Centurione, che stava lui à l'in-
contro di lui, hauendo veduto che cost-
gritando era spirato, disse, Veramente
quest' huomo era figliuolo di Dio.*

40 אֵית הוּ דִּין גִּשָּׁא מִן
רִחְקָא דְחִזְוִן הוּ מְרִיָּם
מִגְדָּלִיתָא וּמְרִיָּם אִמָּה
דִּיעֲקֹב וְעִזְרָא וְדִיוֹסָא
וְשִׁלָּם :

*Eranui ancor de le donne, che rignar-
dauano dal lungi, tra lequali era Maria
Maddalena, & Maria madre di Iacopo
piccolo, & di Iosef, & di Salome.*

41 הַגֵּן דְּפֶד הוּ בְּגִלְיָא
בְּקִיפֵן הוּ לָהּ וּמִשְׁמֵשֵׁן לָהּ
וְאֶחָדָתָא סְגִיָּא אֶתְנִי ד
הַסִּלְקִי הוּ עִמָּה
לְאִירְשָׁלָּם :

*Lequali, ancor quando egli era in
Galilea, l'hauenu seguitato, & ministra-
toli: & molte altre, lequali erano salite
insieme con effolui in Ierusalem.*

42 וְפֶד הוּא רַמְשָׁא ד
דְּעִרְבִיתָא דְאִיתִיָּה קִדְם
שְׁבִיתָא :

*Et essendo già venuta la sera (perci-
oche era il di de la preparatione, che è da-
nanti il Sabbato.)*

35 וְקִצְתָּם תַּעֲזֹמְדִים שָׁם
בְּשִׁמְעָם אֶמְרוּ הֵיךְ קֹרָא
לְאֶלְהֵו :

*Y oyendolo vnos de los que estauan alli, de-
zian, He aqui à Elias llama.*

36 וַיִּלֶּץ אֶחָד וַיִּמְלֵא אֶת סִפּוֹג
בְּחִמְץ וַיִּשֶׂם עַל הַקִּנְיָה וַיִּשְׁקֶהָ
לְאֶמֶר הֲרַפָּה גְּרָמָה אִם יָבוֹא
אֶלְהֵו וַיִּרְיֶדְהָ :

*Y corrio vno, y hinchiendo de vinagre vna
espongia, y poniendola en vna canna, diole de
beuer, diziendo, Dexad, veamos si vendrá Elias à
quitarlo.*

37 וַיִּשׁוּעַ קִרָּא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּצְוֶה
מָס יֵשׁוּעַ, דָּאֵן גְּרָא בֹז, עִסְרֹו.

38 וַיִּפְרֹקֶת הַהִיכָל גְּקִרְעָה
לְשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד-לְבַטָּח :

*Entonces el velo del templo se partió en
dos de alto àbaxo.*

39 וַיִּרָּא הַשָּׂר עַל-בִּמְתָּה אִשָּׁר
עָמַד לְגִידוֹ כִּי לָכָה קִרָּא וַיִּצְוֶה
וַיֹּאמֶר בְּאַמְלֵת הָאִישׁ הַזֶּה בֶּן-
אֱלֹהִים הִיךְ :

*Y el Centurion, que estaua delante de el, vi-
endo que auia espirado ansi clamando, dixo, Ver-
daderamente este hombre era hijo de Dios.*

40 וַתִּהְיֶינָה גַּם נָשִׁים מִרְחוֹק
רוֹאֹת אִשָּׁר בָּהֶן הִתְהַרְּרָה מְרִיָּם
הַמַּגְדָּלִיתָא וּמְרִיָּם אִם-יַעֲקֹב
הַקִּטְוִן וַיִּזְסָה וַיִּשְׁלֹוּמִית :

*Y tambien estauan algunas mugeres miran-
do de lexos. entre las quales era Maria Magdale-
na, y Maria de Iacobo el menor, y la madre de Io-
ses, y Salome.*

41 אִשָּׁר גַּם בְּאַשָּׁר הִיךְ בְּגִלְיָא
הִלְכוּ אַחֲרָיו וַתִּשְׁתַּתְּרָה אִמָּתוֹ
וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת וְעַלָּו עִמּוֹ
יְרוּשָׁלַיִמָּה :

*Las quales, estando aun el en Galilea, lo au-
ian seguido, y le seruian: y otras muchas que jun-
tamente con el auian subido à Ierusalem.*

42 וּבְאַשָּׁר הִיךְ עָרֵב וְנָשָׁה בְּעָרֵב
יוֹם בְּהִיּוֹת בְּדִיקָתָהּ הַחִמְץ
הַמִּקְדִּימָה אֶת-הַשְּׁבִית :

*Y quando fue la tarde, porque era la Prepa-
racion, es à faber, la Vispera del Sabbado.*

35. Καί πρὸς τοὺς παρεστηκότων ἀ-
κούσαντες, ἔλεγον· ἰδοὺ ἡλίας φω-
νῶν.

*Et quelques vns de ceux qui estoient
là presens, ayans ouï cela, disoyent,
Voici, il appelle Elie.*

36. Δραμὼν ᾧ τις, καὶ γαμίνας
σπόγγον ἔχας, περικλίσας τε καὶ ἀμῶν,
ἐπιτίθει αὐτῷ, λήγων, ἄφετε, ἰδὼ-
μεν εἰ ἔρχεται ἡλίας καθελεῖν αὐ-
τόν.

*Et quelcun accourut, & emplit vne
esponge de vinaigre, & la mit à l'entour
d'vn roseau, & lui en bailla à boire, di-
sant, Laissez, voyés si Elie viendra pour
l'oster.*

37. Ὁ ᾧ ἰησοῦς ἀφίης φωνῶν με-
γαλῶν, ἐκένωσε.

*Et Iesus apres auoir iette vn grand
cri, rendit l'esprit.*

38. Καὶ τὸ κατεπέτασμα τοῦ ναοῦ
ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἀνωθεν ἕως
κάτω.

*Et le voile du temple se fendit en
deux depuis le haut iusqu'au bas.*

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστη-
κὼς ἐξ ἑσπερίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω
κροῖσας ἐκένωσε· εἶπε, ἀληθὲς
ὁ ἄνθρωπος ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ.

*Et le Centenier qui estoit là vis à vis
de lui voyant qu'il auoit rendu l'esprit,
en criant ainsi, dit, Veritablement cest
homme estoit Fils de Dieu.*

40. Ὦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ
μακρόθεν θεωροῦσαι ἐν αἷς τῶ μα-
γδαλένης, καὶ μαρίας ἡ τοῦ
ιακώβου ἡ μικρῆς, καὶ ἰωσήμης τῆς
καὶ σαλώμης.

*Il y auoit aussi des femmes qui re-
gardoyent de loin: entre lesquelles es-
toit Marie Magdaleine & Marie mere
de Iacques le petit & de Ioses, & Salomé.*

41. Αἱ καὶ ὅτε τῷ ἐν τῇ γαλιλαίᾳ
ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκούειν
αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συνα-
γαγῶσαι αὐτῷ εἰς ἱερὸν σύλμα.

*Lesquelles dès lors mesme qu'il estoit
en Galilee, l'auoyent suivi, & lui auo-
yēt subuenu: & plusieurs autres lesquel-
les estoient montees ensemble avec lui
en Ierusalem.*

42. Καὶ ἥδη ἔψιας ἦν μεσημέρι, ἐ-
πεὶ τῷ ὡρασκῶν, ὅ ἐστι περὶ σάβ-
βατον.

*Et le soir étant ia venu (d'autant
que c' estoit le iour de la Preparation,
qui est deuant le Sabbat.)*

35. Et quidam de circumstantibus audientes dicebāt, Ecce, Eliam vocat.

And some of them that stood by / when they heard it / said / Beholde / he calleth Elias.

36. Currens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

of And one ran / and filled a sponge full w. vinegar / and put it on a reede / and gave him to drinke / saying / Let him alone: & vs see if Elias will come and take him downe.

37. Iesus autem emissā voce magna expiravit.

And Iesus cryed with a loude voyce / and gaue vp the ghost.

38. Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum.

And the baile of the Temple was rent in twaine / from the top to the bottoome.

39. Videns autem Centurio qui ex adverso stabat, quia sic exclamans expirasset: ait, Verè hic homo filius Dei erat.

Nowe when the Centurion / which stood ouer against him / sawe that he thus crying gaue vp the ghost / he said / Truly this man was the Sonne of God.

40. Erant autem & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome.

There were also women / which behelde afarre of / among whome was Marie Magdalene / and Marie (the mother of James the lesse / and of Ioseph) and Salome.

41. Et cum esset in Galilea, sequebantur eum, & ministrabant ei, & alia multa quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

Which also when he was in Galilee / followed him / and ministred vnto him / and many other women which came w. him vnto Ierusalem.

42. Et cum iam serò esset factū: (quia erat Parasceue, quod est ante sabbathum.)

And now when night was come (because it was the day of the preparation / that is before the Sabbath.)

35. Vnd etliche / die daben stunden / da sie das höreten / sprachen sie: Siehe / er ruffet dem Elias.

De nogle som stode der hof / der de det hørde / sagde de / See / hand kalder at Elias.

38. Da lieff einer / vnd füllet einen Schwamm mit Essig / vnd stecket in auff ein Rohr / vnd trencket ihn / vnd sprach: Halt / lassset sehen / ob Elias komme / vnd in herab neme.

Da løb en / oc fylde en Suomp med Edicke / oc stæck hannem paa it Røer / oc gaff hannem dricke / oc sagde / Hold / lader see / Om Elias kommer / oc tager hannem ned.

37. Aber Iesus schrey laut vnd verschied.

Men Ihesus robc høyt / och vdgaff sin Åand.

38. Vnd der Fürhang im Tempel zeriß in zwey stück / von oben an biß unten auß.

De Forhenger i Tempelen reffnede i thu stycke / fra det øffuerste / til det nederste.

39. Der Hauptman aber / der daben stund gegen ihm über / vnd sahe / daß er mit solchem Geschrey verschied / sprach er: Warlich diser Mensch ist Gottes Sohn gewesen.

De Høffuigmanden som stod der hof tuert øffuer fra hannem / oc saa / at hand vdgaff Åanden med saadant rob / da sagde hand / Sandelige vaar dette Meniske Guds Søn.

40. Vnd es waren auch Weiber da / die von ferne solchs schaueten / vnter welchen war Maria Magdalena / vñ Maria des kleinen Jacobs vnd Ioses Mutter / vnd Salome.

De der vaare och saa Quinder / som langt fra saae saadant. Blant huilcke vaar Maria Magdalena / oc Maria den lille Jacobs oc Ioses Moder / oc Salome.

41. Die im auch nachgefolget / da er in Galilea war / vnd gedienet hatten / vnd vil andere / die mit ihm hinauff gen Jerusalem gegangen waren.

De som oc hafde effter fulstoc tiene hannem / der hand vaar i Galilea / oc mange andre / som vaare gongne op til Jerusalem med hannem.

42. Vnd am Abend / dieweil es der Rüsttag war / welcher ist der Vor-sabbath.

De om aftenen / effterdi at det vaar beredelsis dagen / huilcken der er saar sabbathen.

35. A někteří z okolo stogij tých slyšše to / pravili: Hle / Eliáš se volá.

A někteří z tých co tam stáli / mowili / Otočwola Eliáš.

38. A Běžaw geden naplnil Haubu Voctem / a wložiw na Trst / dāwal gemu piji / řka: Donechte / vžijme příjgdeli Eliáš / a zložiw ho.

Žárym přiběžawšy někteří nápelni geby octhu / y wložiw wšyn nártzine dal mu pít / mowiac / Niechay ciež vyzremy iestli przydjie Eliáš a zdeymie ho.

37. Gežíšs paš zwolaw hlasem welikym / pustil Duffu.

Eedy Jezus wolāiac glosom wielkim / wypuścił ducha.

38. A Opona Chrāmu roztrhla se na dvě / od wrchu až dolū.

Rozpádlā sie openā kōāčtela na od wierzchu až do dolu.

39. Tedy wiđa Centurno který naproti stāl / žebý taš wolage wypustil duffu / řekl: Žagistě Eliáš tento / Syn Boží byl.

Co gdy widział set nst ktery řhal przeciwo temu / iż tak z wolaniem wypuścił ducha z rzt. řáprāwde Eliáš ten byl Syn Boží.

40. Byly pak tu y ženy jdas leka diwaghe se / mezy nimis žto byla Maria Magdalena / a Maria Jakuba menšeho / a Jozeffowa Matě / a Salome.

Byly thež y niewiasty pátržā tēž dālečā / miedzy kteryimi byla Maria Magdalena / y Maria Jakubā / mntevšego / y Jozego matě / y Salome.

41. Nebo když byl w Galilei chodit / a nim / a posluhowat / y gemu: y gině mnohě / kterž byly s nim přišly do Jeruzaléma.

Athore tež gdy byl w Galilei / přyšly byly z nim a sluzily mu / y wiele iných / ktere byly s nim / zstapili do Jeruzaléma.

42. A když již byl večer (že byl weliký Pátek který gē před Sobothau.)

A gdy już był wieczór / (abo wtem byl dzień przygothowania to teš / dzieš przed Szabatom.)

43 אֶתָּא יוֹסֵף הוּ דְּמִן
בְּמֵתָא מִיְקָרָא בּוֹלֹטָא
אִינְגָּא דְּאָף הוּ מְסַבָּא
הָיָא לְמַלְכוּתָא דְּאַלְהָא
וְאַמְרָה וְעַל לִנְת פִּילָטוֹס
וְשָׂאֵל בְּגִידָה דִּישׁוּעָ:

*Venne Ioseph da Arimatea, on'hon-
rato consigliere, il quale aspettava ancor
egli il regno di Dio: e prese ardir d'entrare
a Pilato, e domandogli il corpo di Iesus.*

44 פִּילָטוֹס הָיָא תָּמָה דְּ
הָאֵן מִן בְּדוּמִית וְקָרָא
לְהַנְטְרוֹנָא וְשָׂאֵלָה הָאֵן
מִן קִדְּם עֲדָנָא מִיָּדָ:

*E Pilato si marauigliò ch'ei fusse gra-
morto: e chiamato a se il Centurione, il
domandò s'era lungo tempo ch'ei fosse
morto.*

45 וְכֵן יֵלֵךְ וְהָב פִּגְמָה
לְיוֹסֵף:

*E saputo ch'ei l'hebbe dal Centurio-
ne, donò il corpo a Ioseph.*

46 וְכֵן יוֹסֵף בְּתִנְיָ
וְאַחֲתָהּ וְכִדְכָה בֵּה וְסִמָּה
בְּקִבְרָא דְּהַנְדִּיר הַנִּיבָא ב
בְּשׁוּעָא וְעַל פֶּאפָּא עַל
תְּרֵיעָה דְּהַקְבָּרָא:

*Il quale haueua comprato vn len-
zuolo, e lenuto ch'egli hebbe effi Iesus de
la croce, l'innolse nel lenzuolo, e poselo
in vn monumento, che era intagliato in
vna pietra: e volse vn fasso a l'uscio del
monumento.*

47 מִרְיָם הָיָא מִגְדָּלִיתָא
וְמִרְיָם הָיָא דִּישׁוּעָא הָיָא
אִיכָּנָא דְּאַתְתָּתְסִיָּם:

*E Maria Magdalena, e Maria ma-
dre di Iosephuanano a vedere done sarebbe
posto.*

1 וְכֵן עֲבֵרַת שַׁבְּתָא
מִרְיָם מִגְדָּלִיתָא וְמִרְיָם
דִּישַׁקוּב וְשִׁלּוֹם וְכֵן הָ
הָרֹמָא דִּישַׁתִּין
וְמִשְׁחָהּ:

*Passato che fu il sabbato, Maria Mad-
dalena, e Maria madre di Iacopo, e Salo-
me, comprarono de gli unguenti odorife-
ri, per venir ad ungerlo.*

2 בְּשַׁבְּתָא דִּין בְּחֹד ב
בְּשַׁבְּתָא אֶתִּי לְבֵית קִבְרָא
כֵּן דִּנְח שְׂמִשָּׁא:

*E la mattina del primo giorno del
Sabbato ben per tempo, Vennero al mo-
numento essendo già lenuto il sole.*

43 בְּאִיּוֹסֵף מִן-הַדְּרִמָּתִים וְכִכְבֵּד
יִזְעָץ וְהוּא מִיַּחַל אֶת-מַלְכוּתָא
אַלְהִים אֲשֶׁר מִלְּאֵן לְבֹן לְבֹנָא
אַל-פִּילָטוֹס וְלִשְׂאֹל אֶת גִּזְרָה
יְשׁוּעָ:

*Ioseph de Arimathea Senador noble, que
tambien el esperaba el Reyno de Dios, vino y o-
sadamente entró a Pilato, y pidió el cuerpo de
Iesus.*

44 וַיִּתְּמָה פִּילָטוֹס אִם עֲתָּ מֵת
וַיִּקְרָא לְשַׂר מַחָה וַיִּשְׂאֵל לֹא אִם
מִקְדָּם מֵת:

*Y Pilato se marauilló, si ya fuesse muerto: y
haziendo venir al Centurion, preguntole, si era
ya muertto.*

45 וַיֵּדַע מִשַּׂר מַחָה וַיִּתֵּן אֶת-
גִּזְרָה לְיוֹסֵף:

*Y entendido del Centurion, dió el cuerpo a
Ioseph.*

46 וַיִּקֶּן סִדִּיר וַיִּזְרִידֵהוּ וַיַּעֲטֵהוּ
אֶתוֹ בְּסִדִּיר וַיִּשֶׂם אֶתוֹ בְּקִבְרָא
אֲשֶׁר חָצֹב מִסְּלַע וַיַּגֵּל אֶבֶן
עַל-פֶּתַח הַקִּבְרָא:

*El qual compró vna sauana, y quitado em-
boluiólo en la sauana: y pusolo en vn sepulchro
que era cortado de piedra: y reboluió la piedra a
la puerta del sepulchro.*

47 וּמִרְיָם הַמַּגְדָּלִיתָא וּמִרְיָם
לְיוֹסֵף רָאָה אֵין מוֹשָׁם:

*Y Maria Magdalena, y Maria madre de Ioses
mirauan donde era puestto.*

1 וּכְאֲשֶׁר עֲבֵרַת הַשַּׁבָּת אֵין
מִרְיָם הַמַּגְדָּלִיתָא וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב
וְשִׁלּוֹמִית קִנְיָ בִשְׂם וְשִׁמּוֹן יָקָר
לְבֹנָא וְלִסְוֹךְ אֶתוֹ:

*Y como passo el Sabbado, Maria Magdalena,
y Maria de Iacobo, y Salomé, compraron drogas
aromaticas, para venir a vngirlo.*

2 וּמִשְׁכִּים בְּבִקְרָא בְּאַחֲתָהּ
הַשַּׁבְּתָא בְּאֵין אֶל-הַקִּבְרָא כְּדִרְוֹחַ
הַשֶּׁמֶשׁ:

*Y muy de mannana, el primero de los Sab-
bados, vienen al sepulchro, ya salido el Sol.*

43. Ἦλθεν ἰωσήφ ὁ ἀπὸ δῆμι-
θειας, ἀρχιμὲν βουλευτῆς, ὃς
καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ παλμίζας εἰ-
σήλθε πρὸς πλάτον, καὶ ᾔτησεν
τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

*Ioseph de Arimathee, conseiller ho-
norable (lequel aussi estoit attendant le
regne de Dieu) ayant prins hardiesse
s'en vint vers Pilate, & lui demanda le
corps de Iesus.*

44. Ὁ δὲ πλάτῳ ἐθαύμαζεν
εἰ ἤδη τεθνήκει· καὶ προσκαλεσά-
μενος τὸν κεντρίωνα, ἐπερώτησεν
αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

*Et Pilate s'esmerueillá, s'il estoit de-
fia mort: puis ayant appellé le Cente-
nier, il l'interroguá, s'il y auoit long
temps qu'il estoit mort.*

45. Καὶ γινώσκων ὅτι κετερί-
ως, εὐλόγησεν τὸ σῶμα τοῦ ἰωσήφ.

*Ce qu'ayant cognu du Centenier, il
donna le corps a Ioseph.*

46. Καὶ ἀγοράζας σινδόνα, καὶ
καθελὼν αὐτὸν, ἐκείνην τῇσι δού-
λοι κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ
ἦν λαλαομηθὲν ἐν πέτρῳ, &
προσκούλων λίθῳ ὃν τὴν θύραν
τοῦ μνημείου.

*Et icelui ayant acheté vn linceul, le
descendit de la croix, & l'enueloppa du
linceul, & le mit dedans vn sepulcre qui
estoit taillé en vn roc, puis roula vne pi-
erre a l'huic du sepulcre.*

47. Ἡ δὲ μαρία, μαγδαλὴν καὶ
μαρία ἰωσήφ θυγατρὸς τοῦ πέ-
τρου.

*Et Marie Magdaleine & Marie me-
re de Ioses regardoyent où on le met-
toit.*

Καὶ ἀγοράζοντες οὐν σκεῶ-
ν, μαρία ἡ μαγδαλὴν καὶ
μαρία ἰακώβου καὶ σαλωμὴ ἡ
γόρζας ἀράματα, ἵνα ἐλθούσαι
ἀλείψωσι αὐτόν.

*Or le Sabbate estant passé, Marie
Magdaleine & Marie mere de Iacques, &
Salomé acheterent des onguens aroma-
tiques, pour le venir embaumer.*

2. Καὶ λίαν πρῶτον τῷ μίαις σκε-
δάτω ἐρχονται ὅτι τὸ μνημεῖον,
ἀνατίλουτος ἦν ἡλίος.

*Parquoy fort matin, le premier iour
de la semaine, elles arriuerent au sepul-
cre, le soleil estant leué.*

43. Vēnit Ioseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnū Dei: & audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

Ioseph of Arimathea / an honourable Counsellor / which also looked for the kingdom of God / came / and went in boldly vnto Pilate / and asked the bodie of Iesus.

44. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accessito centurione, interrogavit eum si iam mortuus esset.

And Pilate marvelled / if he were already dead / and called vnto him the Centurion / and asked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cū cognovisset à centurione, donavit corpus Ioseph.

And when he knew the truth of the Centurion / he gave the bodie to Ioseph.

46. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindoni, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & advolvī lapidē ad ostium monumenti.

Who bought a linnen cloth / and tooke him downe / and wrapped him in the linnen cloth / and layed him in a tobe that was hewen out of a rocke / and rolled a stone vnto the doore of the sepulchre.

47. Maria autem Magdalene & Maria Ioseph aspiciabant ubi poneretur.

And Marie Magdalene / and Marie Ioses mother behelde where he should be layed.

ET cū transisset sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum.

And when the Sabbath day was past / Marie Magdalene / and Marie the mother of James / and Salome / bought sweete oynments that they might come / and embaulme him.

2. Et valde manē una sabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore early in the morning / the first day of the weeke / they came vnto the sepulchre / when the sunne was yet rising.

43. Kam Ioseph von Arimathia / ein erbarer rathsherr / welcher auch auff das Reich Gottes wartet / der wagts / vnd gieng hinein zu Pilato / vnd bat ihn vmb den Leichnam Jesu.

Da kam Ioseph aff Arimathia / en erlig Raadmand / huilcken som oc ventede Guds rige. Handdristede sig til / oc gick ind til Pilatum / oc bad om Ihesu legeme.

44. Pilatus aber verwunderte sich / daß er schon todt war. Vnd rief dem Hauptman / vnd fraget ihn / ob er lengst gestorben were?

Da forundrede Pilatus sig / at hand vaar allerede ded. Oc hand kaldede Hoffuigmanden / oc spurde han nem at om hand hadde verit lenge ded?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman / gab er Ioseph den Leichnam.

De der hand formerekte det aff Hoffuigmanden / da gaff hand Ioseph legemet.

46. Vnd er kaufte ein Linwad / vnd nam ihn ab / vnd wickelt in in die Linwad / vnd legte ihn in ein Grab / das war in einen Felsen gehauen / vnd welcket einen Stein für des Grabes thür.

De hand købte et linskede / oc tog hannem ned / oc snøbte hannem i linskedet / och lagde hannem i et Græff / sam vaar vdhuggen i en Sten / Oc hand velt en Sten saar dørren paa græffuen.

47. Aber Maria Magdalena / vnd Maria Ioses schaueten zu / wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena / oc Maria Ioses saae til huor hand bleff lagd.

Vnd da der Sabbath vergangen war / kaufte Maria Magdalena / vnd Maria Iacobi vnd Salome Speceren / auff daß sie kemen / vnd salbeten ihn.

De der Sabbathen vaar foraaen / da købte Maria Magdalena oc Maria Iacobi oc Salome dyrebar smørlse / at de skulde komme / oc salue hannem.

2. Vnd sie kamen zum Grabe an einem Sabbath sehr früe / da die Sonne auffgieng.

De de komme til Græffuen paa en aff Sabbatherne meget aarle / der Soel opgick.

43. Přišel Jozef od Arimathie / znamenitý Desátník / kterýž on očekával Království Božího. A směle vstoupil k Pilátovi / prosil ho za tělo Ježíšovo.

Przyšedł Jozef który był z Arimatyey / oczekujący Senator / który też oczekiwał Królestwa Bożego / śmiele szedł do Pilata / y prosił o ciało Jezusowe.

44. A Pilát podivil se / gížli by umřel. A povolal Centuriona / otázal ho gížli gešl v mřel.

Thedy sie Pilát džímoval iez sibi už umřel / & vezvavšy Serenka / pytal go davnoli v mřel.

45. A když zvěděl od Centuriona / dal tělo Jozefovi.

Adovědžíavšy sie od serenka / dávalo ciało Jozefowi.

46. Tehdy Jozef koupil plátno / a zložil ho / obvinul v plátno / y položil do hrobu kteřýž byl vtesan v skálu / a převalil kamen k dveruom hrobu ym.

Ten kupivšy přišel radlo / y zlavšy go / vvinul v přesečie radlo / y položyl v grobie kterýž byl vykopan v opec / y záročyl kamen do drzvi grobowych.

47. Ale Marya Magdalena / a Marya Jozefova dišvaly se kdeby gešl kladi.

Edy Marya Magdalena / y Marya matka Jozego / pátraly edy go položono.

A když pomínula Sebotha / a Marya Magdalena / a Marya Jakubova / a Salomeova / nakupily vonných mastí / aby přijdauce pomazaly Ježíše.

A kdy minal Sabbath / Marya Magdalena / y Marya Jakubova / y Salome / nakupily mástí / aby przyšedłszy namazaly go.

2. A velmi ráno první den po Sobotě přišly k hrobu / an gíž slunce vzešlo.

A ráf přerwšego dná po swetesie přišly do grobu gdy vzešlo slonce.

י

10 והי אולת סברת
להגון דעמה הו דאבילין
הו ודכיו:

Ella poi andò, e riferillo à quelli che erano stati consolati, li quali stauano ad-dolorati, o piangevano.

11 והגון פד שמעו
דאמרו דחי נא תחיו להו
לא הימנו אציו:

E vedendo essi ch'ei giuena, e ch'egli era stato veduto da lei, non lo credettero.

12 בתר הליו אתחיו ל
לתריו מנהון בדמותה
אחרתא פד מהלכו ו
נאליו לקריתא:

Dopo queste apparue in snaltra forma à due di loro che erano in camino per andare in villa.

13 והגון אולו אמרו ל
לשרכא נא לא להגון
הימנו:

Et essi andorono, e riferironlo à gli altri: ma ne anco a loro credettero.

14 אחרתא ביו אתחיו
לתר עסר פד סמיכו
נחסד לו עזרה
הימנותהו ולקשיה
לכהו דלהגון דהנאיה
דקם לא הימנו:

Finalmente apparue agli undici, mentre ch'essi erano à tavola, e rimproverò loro la loro incredulità, e durezza di cuore: perochè non hanno creduto à quella che li haueua veduto resuscitato.

15 ואמר להו לל
לעלמא פלה ואכרו
סברתי בכלה בריתא:

Poi disse loro, Andate per tutto il mondo, e predicate l'Euangelio ad ogni creatura.

16 אינא דמהימן ועמד
חיא ואינא דלא מהימן
מתחיב:

Chi crederà, & sarà battezzato, sarà salvo: e chi non crederà, sarà condannato.

17 אתותא דיו לאיליו
דמהימנו הליו יקשו ב
בשמי שארא יפקיו
נבלשא חדתא ימללו:

E questi segni seguiranno coloro che crederanno: cioè, Nel nome mio scacciaranno i demoni: parleranno nuove lingue.

י

10 היא הלכה ותגד לאשר היו
עמו אבלים ובוכים:

Y endo ella, hizolo saber à losque auian estado con el, que estauan tristes y llorando.

11 ובאשר שמעו המה כי חי
הוא וכי גרמה מהנה לא
האמינו:

Y ellos como oyeron que biuia, y que auia sido visto de ella, no lo creyeron.

12 ואחרי כן באשר שנים מהם
מהלכים והולכים אל השדה
גרמה להם בדמות אחרת:

Mas despues apareció en otra forma à dos de ellos que yuan camino, yendo àl aldea.

13 והמה הלכו ויגידו לאחרים
וגם לאלה לא האמינו:

Y ellos fueron, y hizieronlo saber à los otros: y ni aun à ellos creyeron.

14 ובאחרת באשר ישבו עשתי
עשרת האלה במסבה גרמה
להם נגער את בדם ואת מגנת
לבם כי לאלה אשר ראו
אותו כי קם הוא לא האמינו:

Finalmente se apareció à los Onze, estando sentados à la mesa: y castigóles su incredulidad, y la dureza de corazón, que no ouiessem creyendo à losque lo auian visto resuscitado.

15 ויאמר להם לכו אל כל
העולם וקראו את הבשורה
לכל בריאה:

Y dixoles, Id por todo el mundo, predicad el Euangelio à toda criatura.

16 המאמין ונטבל יושע ואשר
אינא מאמין ישפט:

El que creyere, y fuere baptizado, será salvo: mas el que no creyere, será condenado.

17 ואותות אשר יעשו
המאמינים אלה הן בשמי יוצא
שדים בלשונות חדשות ידברו:

Y estas sennales seguirán à losque creyeren: Por mi Nombre echaran fuera demonios: Hablarán nuevas lenguas:

י

10. Εκείνη περιῆλθεν ἀπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῆς καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς καὶ ἔκλαιον.

Et elle s'en alla, & l'annonça à ceux qui auoyent esté avec lui: lesquels me noyent dueil & pleuroyent.

11. Καὶ αὐτοὶ ἀκούσαντες ὅτι ζῆν, ἐβρίσθησαν αὐτῆς, ἡπίσησαν.

I ceux ayans entendu qu'il viuoit, & qu'elle l'auoit veu, ne le creurent point.

12. Μετὰ τὴν ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν παρῆνεν, ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, παραδεδυμέναις εἰς ἀγρόν.

Puis apres ces choses, il se monstra en autre forme à deux d'entre eux, qui estoient en chemin pour aller aux champs.

13. Καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν μαθητῶν ἀκούσαντες, οὐκ ἐπίστευσαν.

Et ceux-la estans retournés l'annoncerent aux autres, mais ils ne les creurent non plus.

14. Ὅτε οὖν ἑκαταμύριαι αὐτῶν τοῖς ἐδεσσομένοις ἐφανερώθη, καὶ αἰνείον τι αὐτοῖς αὐτῆς καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς ἑκαταμύριαις αὐτῶν ἐγγεγραμμένον ἦν ἐν τῇ στήθει.

Finalment il se monstra aux onze, estans ensemble assis, & leur reprocha leur incredulité & dureté de cœur: d'autant qu'ils n'auoyent point creu ceux qui l'auoyent veu resuscité.

15. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὴν ὅλην κόσμον ἄπαρε, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον παντὶ τῷ κτίοντι.

Et il leur dit, Allez-vous-en par tout le monde, & preschez l'Euangile à toute creature.

16. Ὁ πιστεύσας καὶ ἐβαπτισμένος, σωθήσεται· ὁ ἀπιστήνας καὶ ταπεινήσεται.

Qui aura creu & aura esté baptizé, sera sauué: mais qui n'aura point creu, sera condamné.

17. Σημεῖα τὰς πείρας αὐτῶν ταῦτα ἔσονται· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαίμονια ἐκβάλλουσιν, γλώσσαις λαλήσουσι καινὰς.

Et ce sont ici les signes qui accompagneront ceux qui auront creu, ils ietteront hors les diables par mon Nom: ils parleront nouueaux langages.

10. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.

And shee went and tolde them that had bene with him which mourned and wept.

11. Et illi audientes quia viveret, & vilis esset ab ea: non crediderunt.

And when they heard that he was alive, and had appeared to her, they beleued it not.

12. Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

After that, he appeared vnto two of them in an other forme, as they walked & went into the countrey.

13. Et illi euntes nuntiaverunt cæteris: nec illis crediderunt.

And they went and told it to the remnant; but they beleued them not.

14. Novissimè autè recumbentibus illis undecim apparuit, & exprobravit incredulitatè eorum & duritiem cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Finally he appeared vnto the eleue as they sat together, and reproveth them of their vndeliefe and hardnes of heart, because they beleued not them which had seene him, being risen vp againe.

15. Et dixit eis, Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creaturæ.

And he said vnto them, Go ye into all the world, and preach the Gospell to every creature.

16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

He that shall beleue and bee baptized, shall be saved: but he that will not beleue, shall be damned.

17. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eicient, Linguis loquentur novis.

And these tokens shall followe them that beleue: In my Name they shall cast out devils, and shall speake w. th. newe tongues.

10. Vnd sie giengte hin / vnd verkündigets denen / die mit im gewesen waren die da leide trugen vnd weineten.

De hun gielt bord / oc kundgaforde dem der som haffte verit met hannem / som sorgede oc græde.

11. Vnd dieselbigen / da sie höreten / daß er lebete / vnd were ihr erschienen / glaubten sie nicht.

De de samme / der de herde / at hand leffde / oc va. ar hende obenbaret / da trode de icke.

12. Darnach / da zween auß ihnen wandelten / offenbaret er sich vnter einer andern gestalt / da sie auff das Feld giengen.

Der effter / der tho aff dem vandrede / da obenbaret hand sigt en anden i fctelse der de ginge paa Marken.

13. Vnd dieselbigen giengen auch hin vnd verkündigeten das den andern / den glaubeten sie auch nicht.

De de samme ginge oc bort / oc forkyndede de andre det / dem trode de oc icke.

14. Zuletzt / da die eilffe zu Tische saßen / offenbaret er sich / vnd schalt ihre Herben hertigkeit / daß sie nicht glaubt hatten denen / die ihn gesehen hatten auferstanden.

Paa det sieste / der de Elleffue sadet til Bordz / obenbaret hand sigt oc straffede deris vantro / oc deris hertis haardhed / At de haffde icke troet dem / som haffde seet hannem opstanden.

15. Vnd sprach zu ihnen: Gehet hin in alle Welt / vnd prediget das Evangelium allen Creaturen.

De hand sagde til dem / Gaar bort i al Verden oc prediker Evangelium faar alle Creature.

16. Wer da glaubt vnd getauft wirdt / der wirdt selig werden / Wer aber nicht glaubet / der wirdt verdampft werden.

Huo som tror / oc bliffuer dobt / hand skal bliffue salig / Men huosom icke tror / hand skal bliffue for. dæmt.

17. Die Zeichen aber / die da folgen werden / denen / die da glauben / sind die: In meinem Namen werden sie Teuffel austreiben / mit neuen Zungen reden.

De de Zeaen / som skulle folge dem / der tro / ere disse / I mit Naamn skule de vdriffue Dieffle. Tale met ny Zunger.

10. Ona pak svedsly zvesto: wala tem kretijz s nim bywali skagijem a placijem.

Ona svedsly / opowiedziata thym ktorzy przy nim bywali / a oni narze kaly y plakali.

11. Oni slyssawssie zebn zyw byl a widijn od nij / newerili.

Agdy oni vsllyfeli iz gest zyw / a iz jest wydzian od nief / nie wierzyli.

12. Potom pak dwema z nich gdaucym v kazal sem gine spuo sobe / tdyz sli do Wsy:

Potym thez dwiema z nich przeschadzajacym sic / v kazal sie w inym kstralcie gdy sli do niektorez go miasteczka.

13. Oni svedsse powedeli gijnym / aniz gsau gim werili.

Oni thez svedsly opowiedzeli drugiem / ktorzy rez im nie vwierzyli.

14. Naryposleze pak / tdyz se dlo za stolem Gedenacte / v kazal se gim Gezijs / a trestal nedowieru gich a twrdost Erdee / ze tem kretijz gey wideli z mrtwych wstalcho / newerili.

At ostarek onym iedennasie ipolu siedzacym v kazal sicy wyrzucit im na oczy niedowiarstwo ich y zatwardzenie serca / iz tym ktorzy go widzie li wzbudzonego / nie wierzyli.

15. Wkelt gim: Gdauce po wssiem Swete / kaste Ewangelium wssemu Stworzenj.

Wkelt im / Wy svedsly na wssy tek swiat opowiedajcie Ewangslika wssemu stworzeniu.

16. Kdoz vwerij a pokrtij se / Spasen bude: kdoz pak newerij / bude zatracen.

Ktoe vwierzy a okrzsci sic / zbawion bedzie / ale kto niewierzy / bedzie potrcion.

17. Znamentj pak ti kretijz vwerij tato miji budau / We gmenu mem dabij budau w mijiati. Jazyt y nowym mlawiti.

At ycznamionak z thymi po. da ktorzy vwierza / przez imie moje dyabelstwo wyrzucac beda / nowemi iazyki mowic beda.

י

3 ואמרו הוי בנפשהו
מו דיו עגל לו פאפא מו
תרעא דבית קבורא:

*Ediceuano tra loro, Chi ci rimoltarà
il fuffo dal l'ofcio del monumento?*

4 וחרי חוי דמצגלא הי
פאפא רפא הנת גיר טב:

*Eriguando, Veggono che il fuffo
era rimoltato, conciofia che era molto
grande.*

5 ועליו לבית קבורא
וחוי עלומא דתבמו
ימינא נעטיה אסטל
חורתא ותמהי:

*Et entratene nel monumento, Videro
un giuvene à sedere da la man destra, ve-
ftito d'vna gran Vefia bianca: e spauen-
toronfi.*

6 הוי דיו אמר להיו לא
תדחלו לשוע נצריה
פצטו אמתיו הוי דאוקה
קם לא הנה תנו ה
דוכתא איכא דסים הנה:

*Ma egli disse loro, Non vi spauente-
te. Voi cercate Iesv Nazareno, che è
ftato crucififfo: egli è rifuscitato, non è
qui: ecco il luogo doue l'haueran pofto.*

7 אלה וליו אמרו
לתלמידיה ולפאפא
דהא קדם לכוו דגל לא
תמו תחוניהי איכא
דאמר לכוו:

*Però andate, dite à i fuoi difcepoli, &
à Pietro, ch egli V'andarà innanzi in
Galilea, voi lo vedrete là, ft come egli vi
diff.*

8 ופד שמעי צבקי ונפד
מו קברא אחיד הנה להיו
גיר תהרא נרתית
ולאנש מים לא אמרו
דחילו הוי גיר:

*Et elle s'cite ben prefto fuore, fuggi-
rono dal monumento: per cio che tremore
& ftupore l'haueran occupate: e non differ-
miente ad alcuno, per cio ch' elle temeano.*

9 בשפרא דיו פחד בשפא
קם ואתחיו לוקדם
למרים מגדליתא הי
דשבצא שאדיו אפק הנה
משה:

*Rifuscitato che fu Iesv la mattina,
nel primo giorno dei Sabbato, apparue pri-
mamente à Maria Maddalena, de la
quale haueran scacciati sette demonij.*

י

3 ותאמרנה אשה אל אחותה
מי יגל לנו את תאבך מפתח
הקבר:

*Y dezian entresi, Quien nos reboluerà la pi-
edra de la puerta del sepulchro?*

4 ותביטו וראו כי גגלה תאבך
כי גדולה מאד היא:

*Y como miraron, veen la piedra rebuelta,
porque era grande.*

5 ובבואן אל הקבר ראו עלם
יושב לימין מכסה בפגד לבן
ונבצתו:

*Y entradas en el sepulchro, vieron vn man-
cebo sentado à la mano derecha cubierto de vna
ropa luenga blanca: y espantaronse.*

6 והוא אמר להן אל תבצתו
מבקשות אתן את ישוע הנצרי
אשר התלוה קם הנה ואיננו
פה הנה המקום אשר שמהו
שמה:

*Mas el les dize- No ayays miedo: bufcays à
Iesv Nazareno, crucificado; refuscitado es no
eftà aqui: he aqui el lugar donde lo pusieron.*

7 אבל לכנה ואמרנה לתלמידיו
ולכיה כי הנה מקדם אתכם
בגללה שם תראוהו כאשר
אמר לכם:

*Mas id, dezid à fus Difcipulos, y à Pedro, que
el va delante de vosovros à Galilea: alli lo vere-
ys, como os dixo.*

8 ותצאנה במהרה ותברחנה
מן הקבר כי באה עליהן
בעתה וחרדה ולאיש לא
אמרו דבר כי יראו:

*Y ellas se fueron huyendo preftamente del
sepulchro: porque las auia tomado temblor y e-
spanto: ni dezian nada à nadie: porque auian
miedo.*

9 ובאשר קם ישוע בבקר באחד
בשבת נראה ברשנה למרים
המגדלית אשר ממנה הוציא
שבצתו שדים:

*Mas como Iesv refuscitò por la manhana
el primer dia de los Sabbados, primeramente ap-
pareciò à Maria Magdalena, de la qual auia echa-
do siete demonios.*

י

3. Καὶ ἔλινον πρὸς ἑαυτὰς τίς
δοτοκυλί(δ) ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆ θυ-
ρας τοῦ μνημείου;

*Et disoyent entre elles, Qui nous
roulera la pierre arriere de l'huis du se-
pulcre?*

4. Καὶ ἀναβλέψασα θυροῦ-
σιν ὅτι δοτοκυλί(δ) ὁ λίθος· ὡς
ὅτι μέγας σφόδρα.

*Et ayans regardé, elles virent que
la pierre estoit roulee: car elle estoit fort
grande.*

5. Καὶ εἰσελθούσαι εἰς τὸ μνημεῖ-
ον, εἶδον νεανίσκον καὶ ἡμίμυρον ἐν τοῖς
δεξιotois περιβεβλημένον σιλην λα-
κῶν, καὶ ἐξέστησαν βήσαν.

*Puis estans entrees dedans le sepul-
cre, elles virent vn ieune homme allis à
main droite, vestu d'une robbe blanche:
dont elles s'espouuancerent.*

6. Οὗτος λέγει αὐταῖς μὴ ἐκθα-
σθεσθαι. ἡ περὶ τῆς πέτρας ἡ ναζαρη-
νὴν ἣ ἐσταυρώμενον· ἡ γάρ ἐστὶν
ὡς ὁδε· ἰδοὺ τὸ πῶς ὅπου ἦτοκε αὐ-
τὸν.

*Mais il leur dit, Ne vous espouuan-
tez point: vous cherchez Iesv le Naza-
rien qui a esté crucifié: il est resuscité,
il n'est point ici: voici le lieu où on l'a-
uoit mis.*

7. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἰπατε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι
παραστῆται εἰς τὴν γαλιλαίαν·
ὅκε αὐτὸν εὐρεῖσθαι, καθὼς εἶπε ὑ-
μῖν.

*Mais allez, dites à ses disciples, & à
Pierre, qu'il s'en va deuant vous en Ga-
lilee: là vous le verrez, comme il vous
a dit.*

8. Καὶ ἐξελθούσαι ἔφυγον ἀπὸ
τοῦ μνημείου. ἔχε γὰρ αὐταῖς τρεῖς
καὶ ἐκστασις, καὶ ὡς ἐν ὁδῷ εἶπον·
ἐφοβούμετο γὰρ.

*Et elles soudain partans de là s'en-
fuirent arriere du sepulcre: car tremble-
ment & frayeur les auoit saisies: & n'en
dirent rien à perlonne: car elles auoy-
ent peur.*

9. Ἀνοστὰς γὰρ ἰησοῦς πρῶτον πρῶ-
τῃ σαββατῇ, ἐφάνη πρῶτον μα-
ρίᾳ τῇ μαγδαλῇ, ἀφ' ἧς ἐκβε-
βλήκει ἐπὶ δαίμονα.

*Or Iesv estant resuscité, le matin
au premier iour de le semaine, s' pparut
premierement à Marie Magdeleine, de
laquelle il auoit ietté hors sept diables.*

3. Et dicebant ad invicem,
Quis revolver nobis lapidē
ab ostio monumenti?

And then saide one to another/Who shall rolle vs away the stone from the doore of the sepulchre?

4. Et respicientes viderunt
revolutum lapidem. Erat
quippe magnus valde.

And when they looked, they saw
that the stone was rolled away (for it
was a very great one.)

5. Et introeuntes in monu-
mentum, viderunt iuvenem
sedentem in dextris, cooper-
tum stola candida: & obstu-
perunt.

So then went into the sepulchre/
and saw a young man sitting at the
right side; clothed in a long white robe:
and they were afraid.

6. Qui dicit illis, Nolite expavescere? Iesum quaeritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum.

But he said vnto them / Benot as
fraid: yesecke Iesus of Nazaret: which
hath bene crucified: he is risen: he is not
here: behold the place / where they put
him.

7. Sed iſe, dicite diſcipulis
eius & Petro, quia præcedet
vos in Galilæam: ibi eum vi-
debitis, ſicut dixit vobis.

But go your way / and tell his disci-
ples / & Peter / that he will go before
you into Galile: there shall ye see him /
as he said vnto you.

8. At illæ exeuntes, fugerūt
de monumento, invaserat
enim eas tremor & pavor : &
nemini quicquam dixerunt,
timebant enim.

And they went out quickly; and fled from the sepulchre: for they trembled; and were amased: neither said they any thing to any man; for they were afraid.

9. Surgens autē Iesus manē,
prima sabbathi, apparuit pri-
mò Mariæ Magdalenaē, de
qua eiecerat septem damo-
nia.

And when Iesus was risen again
ne in the morowe (which was the first
day of the weeke) hee appeared first to
Marie Magdalene / out of whome he
had cast ieuē devils.

3. Und sie sprachen untereinander:
Wer walget uns den Stein von des
Grabes thür?

De de sagde til huer andre/ Huo skal velste off stenen
fra dorren paa Grassuen?

4. Vnd sie sahen dahin / vnd wurden gewar / daß der Stein abgeweltet war / denn er war sehr groß.

De de saae der hen / oe bleffue var / at Stenen vaar
affuele / Thi hand vaar meget stor.

5. Vnd sie giengen hinein in das Grab/ vnd sahen einen Jüngling zur rechten Hand sitzen / der hatte ein lang weiß kleid an / vnd sie entsahten sich.

De de ginge ind i graffuen / och saae en dreng side
ved den høyre haand / hand haffde it longe huilt. Kledde
paa / oc de bleffue forserdede.

6. Er aber sprach zu ihnen: Entsetzt euch nicht. Ihr suchet Jesum von Nazareth den gecreuzigten / er ist auffgestanden vnd ist nicht hie / Sihe da die stete / da sie ihn hin legten.

Da sagde hand til dem/ Forferdis ick. I lede eff-
ter Ihesum aff Nazareth den kaarsfeste/ Hand er o-
ffstanden/ oc er ick her/ See der/ den Sted/ som de sag-
de hannem.

7. Gehet aber hin / vnd sagets seinen Jüngern / vnd Petro / daß er für euch hingehen wird inn Galilea / da werdet ihr ihn sehen / wie er euch gesagt hat.

Saa gaar bart / oc siger hans Disciple det / oc
Peder / At hand skal gaa hen faar eder til Galileam /
Der skulde i see hannem / som hand haffuer sagd eder.

8. Vnd sie giengen schnell herauß/
vnd flohen von dem Grabe / denn es
war sie zittern vnd entsetzen an-
kommen / vnd sagten niemand nichts/
denn sie forchten sich.

De de ginge hastelike vd / oc stonde fra Grassuen /
 Thi der vaar kommen beffuelse oc forferdelse paa dem /
 De de sagde ingen inted / Thi de fræctede sig.

9 Jesus aber / da er auffgestanden
war / frů am ersten tag der Saba-
ther / erschein er am ersten der Maria
Magdalene / von welcher er sieben
Teuffel außgetrieben hatte.

Men Ihesus / der hand vaar opstanden / aarle den
 eerste dag vaa Sabbatherne / do obenbaredis hand
 eerst Maria Magdalene / aff huilcken hand haffde
 dreefuid sin Dieffle.

3. W prawisly wespolek : Kdo
nám odwalij fámien od dweřij
Hrobow ych ?

I mówili między sobą / Ktoż
 odważy nam Eamien od drzwi gro-
 bowych?

4. A wzhledffe/ vzřely odwa-
leny kámen/ byl zagiste weliky
welmi.

(A gdy pożywały/obaczyły Eś
mien odwołany) abowiem był
bardzo wielki.

5. A wssedšedо Hrobu/vz
řely Mladence an sedij na Pra
wicy / oděněho rauchem bij
šm / y vlekly se;

Wſedſzy thedy w grob/ wyjrás
ly młodziemiaſtá ſiedzącego po
práwey ſtronie/ vbránego wſtáty
białe/ y leſły ſię.

6. Kterhžto řekl gím: Nebos
gte s: / Gežijše hledáte Naza-
retského vřizovaného: vsialt
gest/ nenijť tuto/ hle mjišo kde
žto byli gen položili.

Ale on rzekł do nich: Wiecie li Pa-
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 8

7. Ale gděte a po wězte V
šedlníkuom gcho y Petrowi
žewás předejde do Galilee.
Tam gen vžijte / yakož gest
powěděl wám.

A tak idźcie & powiedzcie to
zwoleńnikom tego / y Piotrowi /
iż wasprzedzi do Galilei / tam
go oglądacie / iako wam powie-
dzał.

6. A ony wysšedšŕ rychle od
hrobu vstaly / neb byl přišel na
ně strach a hrůza : a žádne
mu ničehož nepravily / neb
se bály.

Thedy wnet odśiedſzy / wciſkły
od grobu / ábowiem ze drżeniem
zdumiały ſię / á niſom uſie nie po-
wiedały / bo ſię bały.

9. Wstaw pak Gejjsse i
mirtwŏch rano w Nedeli / wŏs-
zal se nappriw Marygi Mag-
daleně / i nijŏto byl wywrŏt
sedm dābluow.

A tak gdy wstał Jezus ranius
czko pierwszego dni apo swiecie /
wskazal sic Maryey Magdalenie /
ktorey byl wyrzucil siedmoro
dyabelow.

י ו

18 וְחַיִּיתָא נְשָׁתָא וְאִין
סְמָא דְּמִיתָא וְשָׁתָא לֹא
יִהְיֶה אֲנִין וְאִדְיָהוּן יְסִימוּן
עַל פְּרִיָּהּ וְיִתְחַלְמוּן:

Toranno sia i serpenti: e se beueranno alcuna cosa mortifera, non nocerà loro: portanno le mani sopra gli ammalati, e guariranno.

19 יִשְׁוֹעַ דִּין מְרוּ מוֹ פֶּתֶר
דְּמַלְלָא עֲמָהוּן לְשִׁמְיָא:
סִילֵק וְיִתֵּב מִן יְמִינָא:
דְּאַלְהָא:

Hoc il Signor Iesus poi ch'egli hebbe parlato loro, fu eluato in alto nel cielo, e sedè à la destra di Dio.

20 הֲגִיזוּ דִין זְבָקֵי וְאִכְרוּ
בְּכָל דּוּכָא וּמְרוּ מִגִּדְרָא
הֵיא לֵהוּן וּמִשֶּׁר מְלִיָּהוּן
בְּאַתְנָתָא דְּעִבְדִין הֵנוּ:

E quelli si partirono, e predicarono per tutto, operando il Signor con essi, e confermando la parola to i segni che seguivano appresso.

שְׁלַם אֲנִיגְלִיָּין קְדִישִׁין:
סְבִרְתָּא דְּמִרְקֹס דְּמַלְלָא
וְסִבֵּר רֵהוּמָאִית
בְּרֵהוּמָא:

י ו

18 נְחָשִׁים יִשְׁאֹף וְאִם אֲסוֹן מָה
יִשְׁתֹּף בְּלִי גֹזֵק יִהְיֶה עַל-גַּחְלִיִּים
יִשִּׁימוּ אֶת יְדֵיהֶם וְיִיטְבוּ:

Quitaràn serpientes: Y si beuieren cosa mortifera, no les dannarà: Sobre los enfermos pondrán sus manos, y sanarán.

19 וְאִדְגַּיְנָא יִשְׁוֹעַ פֶּתֶר דְּבִר
אַלְהֵיהֶם לָקַח אֶל-הַשְּׁמִיָּים וַיֵּשֶׁב
לְיְמִין אֱלֹהִים:

Y el Sennor, desde que les vuo hablado, fue recebido arriba al cielo, y assentose à la diestra de Dios.

20 וְהָמָּה יֵצְאוּ וַיְבָשְׂרוּ בְּכָל
הָאָרֶץ וַיְהִיָּה הַחֲזִיק וַיְדַבֵּר עִמָּיהֶם
מִתְחִיזֵי בְּאַתְנָתָא דְּאִמְרֵי:

Y ellos, saliendo, predicaron en todas partes, obrando con ellos el Sennor, y confirmando la Palabra con las sennales que se seguian.

נְשַׁלְמָה בְּשָׂרָה קְדוּשָׁה כְּפִי
מִרְקֹס הַמְּבָשֵׁר:

י ו

18. ὁ φῶς δὲ ῥῶσι καὶ θανάσι-
μόν τι πίνουσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλά-
ψῃ. ὅτι ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθι-
σουσι, καὶ καλῶς ἔξουσιν.

Ils chasseront les serpens. Et quand ils auront beu quelque chose mortelle, elle ne leur nuira nullement. Ils imposeront les mains sur les malades, & ils se porteront bien.

19. Ὁ μὲν οὖν κύριος μὲν τὸ λα-
λήσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐ-
ρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ.

*Or le Seigneur Iesus apres auoir parlé à eux, fut esleué en haut au ciel: & s'as-
sit à la dextre de Dieu.*

20. Ἐκείνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκή-
ρυξαν πανταχοῦ, & κύριος συνε-
ργουῖται, καὶ τοὺς λόγους βεβαιουῖ-
τος διὰ τῶν ἐπαγγελουμένων ση-
μείων, ἀμὲν.

Eux aussi estans partis prescherent par tout, le Seigneur ouurant avec eux, & confermant la parole par les signes quis'en ensuiuoient.

Τέλος τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγε-
λίου.

S. MARCVS.	S. Marcus.	S. Marek.
CAP. XVI.	Das XVI. Capitel.	Kapitola XVI.
<p>18. Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super egros manus imponent: & bene habebunt.</p> <p>And shall take away serpents/ & if they shall drinke any deadly thing / it shall not hurt them: they shall lay their handes on the sicke / and they shall recover.</p> <p>19. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.</p> <p>So after the Lord had spoken vnto them, he was receiued into heauen/ and sat at the right hand of God.</p> <p>20. Illi autem profecti predicauerunt ubique: Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.</p> <p>And then went forth/ and preached euery where. And the Lord wrought with them/ and confirmed the word with signes that followed/ Amen.</p>	<p>18. Schlangen vertreiben. Vnd so sie etwas tödlichs trincken/ wirds ihnen nicht schaden. Auff die Kranken werden sie die Hände legen/ so wirdts besser mit ihnen werden.</p> <p>For driffue Hugorme. De der som de dricke nogen forgifft / da skal det icke skade dem. Paa de Siuge skulle de legge deris Hender / saa skal det bliffue bedre met dem.</p> <p>19. Vnd der HERR/ nach dem er mit ihnen geredt hatte/ ward er auffgehabengen Himmel/ vnd sißet zur rechten Hand Gottes.</p> <p>De HERREN / effter at hand haffde taler met dem/ bleff hand optagen til Himmelen/ De sider hoff Guds høyre haand.</p> <p>20. Sie aber giengen auß/ vnd predigten an allen örtern/ Vnd der HERR wirkte mit ihnen/ vnd bekräftiget das Wort/ durch mitfolgende Zeichen.</p> <p>De de ginge vd / oc predickede alle stede / De HERREN arbendede met dem/ oc stadfeste Ordet/ ved mitsølgende Tegen.</p>	<p>18. Hadn bráti. A budauili co gedowateho pijti / neostrodijē gim. Na nemocně ruce wzkla: dati budau a dobre se mihtí budau.</p> <p>Weze beda brác / y chočby co smiertelnego pili / žádnym spůsobem im nie záfškodži / a rece ná mes mocnych položa y beda zdrowi.</p> <p>19. A když žagistě Pán Ge: řijs gim odmluwił / wzał gest do Nebe : a sedij na Prawicy Božíj:</p> <p>A tak Pán gdy do nich mowił / wziął iest w: gore do niebá / y siadł na prawicy Bozey.</p> <p>20. A oni šsedše kázali wssu: dy / a PÁN gim pomáhal / a řečij gegich potwrzował / čině njm diwáw.</p> <p>Oni też wyszedłszy przepowie: dali wssedy gdzie Pán spolu z nimi sprawował / y wthwierdził slowo przez znaki ktore sie działy.</p>
F I N I S.	Ende des Euangelions S. Marcus.	Skonáwá se Euangelium/ popsané od Swatého Mar: ka Ewangelisty.

S A N C T V S
L V C A S,

S Y R I A C E,

I T A L I C E.

E B R A I C E,

H I S P A N I C E.

G R A E C E,

G A L L I C E.

L A T I N E,

A N G L I C E.

G E R M A N I C E,

D A N I C E.

B O H E M I C E,

P O L O N I C E.

Ex

Dispositione & Adornatione

E L I A E H V T T E R I

G E R M A N I

S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multiconati sunt ordinare narrationē quę in nobis completę sunt rerum.

FOr as much as many haue taken in hand to set forth the storie of theſe thinges / whereof wee are fully persuaded.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis.

As they haue deliuered them vnto vs / which from the beginning sawe them their selues / and were ministers of the worde.

3. Visum est & mihi, ascuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile.

It seemed good also to me (most noble Theophilus) as soone as I had searched out perfectly all thinges from the beginning / to write vnto thee thereof from point to point.

4. Vt cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

That thou mightest acknowledge the certaintie of those thinges / whereof thou hast bene instructed.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudęę, sacerdos quidā nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.

In the time of Herode King of Iudea / there was a certaine Priest named Zacharias / of the course of Abia: and his wife was of the daughters of Aaron / and her name was Elizabeth.

6. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.

Both were iust before God / and walked in all the commandments and ordinances of the Lord / without reproche.

S. Lucas.

Das I. Capitel.

Internal siehs vil vnterwunden haben / zu stellen die rede von den Geschichten / so vnter vns ergangen sind.

Eterdt mange hassue tagit sig saare / at besticke den Tale om de Gerninger / som ere stede i blant oss.

2. Wie vns das gegeben haben / die es von anfang selb geschehen / vnd Diener des Worts gewesen sind.

Som de det hassue giffuit oss / der det aff begyndelsen hassue seet / oc veret Ordens Dienere.

3. Habe ichs auch für gut angesehen / nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe / daß ichs zu dir mein guter Theophile / mit fleiß Ordentlichen schriebe.

Da hassuer ieg anseet det for gaar / effter teg hassuer vd spurd alting aff begyndelsen / At scriffue alting sticfelige til dig / min gode Theophile / met flid.

4. Auff daß du gewissen grund erfahrest der Lehre / welcher du vnterrichtet bist.

Paa det du kane hassue viss grund paa den lærdom / i huilken du est vnderuist.

5. **Z**B der zeit Herodis des Königes Judęę / war ein Priester von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias / vnd sein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Elisabeth.

In Herodis Judęę Kongis tid / vaar en Prest aff Abia stiftte / ved navn Zacharias / oc hans Hustru aff Aarons datter / som hed Elisabeth.

6. Sie waren aber alle beide fromb für Gott / vnd giengen inn allen Gebotten vnd Sagenen des HERN vntadelich.

De de vaare baade sammen fromme saar Gud / oc ginge vstraffelige i alle HERNES Bud oc Sticfelser.

S. Lukas.

Kapitola I.

Dne vadż gsau mno: y vsylowali sepsati pořadně wyprawo: waniј tęch węc / fter: reż gsau se mezy nami wyko: naly.

Gdyż wiele ich podzieliło wy: pisac sprawe tych rzeczy / chore między nami były dostac: cznie w pewnionie.

2. Jakoż gsau nám wydalі ti kęciјżto od počatku sami wi: dęli / a Słuszebnicy tęci byli.

Tęci kęci nam podali ci fterzy od počatku nę nie patrzyli / y by: li słusznymi słowę.

3. Widęło se y mnę / fterzyż gsem wślecno od počatku pi: nę wphledal / tobę abych poř: dnę wypsł wyborny Theo: phile.

Doko sie też y mnę wśytętego dostatecznie z počatku dosędził / pořadnie o tym do ciebie pisac / o nazacmęsy Teofilę.

4. Aby poznal prawdu tęch słow y tęch węc / o nichż gę wphęen.

Abyś poznal prawdę tych rzeczy / kęcych cię z przodku wco: no.

5. Był zadnuow Herodesa Krále Juodęę / Kneż gme: nem Zacharięs / i fterjdy A: byśłowny / a Manżelka geho i Ocer Aronowych / a gme: no gegij Alżbęta.

Byl żę cęśłow Heroda onęgo Króla Juodęę / Kęplęn nię: thory imiętem Zacharięs i i: dy Abie / a żonę tego byla i co: eł Aronowych / fterey imię bylo Elżbęta.

6. Byli pał oba Sprawed: liwi pęd Bohem / chodjce we wślech Pękazanięch a Spraw: wedlnosiech PAnę bez aucto: ry:

A byli oboje sprawiedliwemi przed Bogiem / chodząc we wśytę: kim rośkazaniu w vstawęch pę: stich oprocz nagęntenta.

7. Et non erat illis filius: eo quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis.

And then had no child: because that Elizabeth was barren: and both were well stricken in age.

8. Factum est autem: cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ, ante Deum.

And it came to passe / as he executed the Priestes office before God / as his course came in order.

9. Secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini.

According to the custome of the Priestes office / his lot was to burne incense when he went into the Temple of the Lord.

10. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incensi.

And the whole multitude of the people were without in prayer / while the incense was burning.

11. Apparuit autem illi angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

Then appeared vnto him an Angel of the Lord standing at the right side of the altar of incense.

12. Et Zacharias turbatus est videns, & timor irruit super eum.

And when Zacharias sawe him / he was troubled / and feare fell vpon him.

13. Ait autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iohannem.

But the Angel saide vnto him / Feare not Zacharias: for thy prayer is heard / & thy wife Elizabeth shal beare thee a sonne / and thou shalt call his name John.

14. Erit gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.

And thou shalt haue ioy and gladnesse / & many shall reioyce at his birth.

15. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & siceram non bibet: & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ.

For he shall be great in the sight of the Lord: and shall neither drinke wine / nor strong drinke: and he shall be filled with ye holy Ghost / euen from his mothers wombe.

7. Vnd sie hatten kein Kind / Denn Elisabeth war vnfruchtbar / vnd waren beide wolbetaget.

De de haffde inted Barn / Thi Elisabeth vaar vnfruchtommelig / oc de vaare baade vel alderne.

8. Vnd es begab sich / da er Priesters ampt pfleget für Gott. Zurzeit seiner Ordnung.

De der begaff sig / der hand giorde Preste embedet saar Gud / i sin Skiffis tid.

9. Nach gewohnheit des Priesters thuns / vnd an jm war / daß er räuchern solt / gieng er inn den Tempel des HERREN.

Effter Prestedommens seduane / oc der salt hannem til / at giffue Røgelse / da gick hand i HERREN Tempel.

10. Vnd die ganze menge des Volcks war haussen vund betet / vnter der Stunde des räucherns.

De al Volckens mangfoldighed / vaar vden saare oc bad / i Røgelsens tid.

11. Es erschein ihm aber der Engel des HERREN / vnd stund zur rechten hand am räuchaltar.

De HERREN Engel obenbaredis saar hannem / oc stod ved den høyre haand hof Røgalteret.

12. Vnd als Zacharias ihn sahe / erschrack er / vnd es kam ihm eine forcht an.

De som Zacharias saa hannem / forferdedis hand / oc hannem kom en redzel paa.

13. Aber der Engel sprach zu ihm: Fürchte dich nicht Zacharia / denn dein gebet ist erhört. Vnd dein Weib Elisabeth wirdt dir einen Son geberen / des Namen solt du Johannes heissen.

Men Engelen sagde til hannem / Fæcte dig icke Zacharia / Thi din Bøn er benhord. De din Hustru Elisabeth skal føde dig en Søn / hans navn skal du kalde Johannes.

14. Vnd du wirst des freude vnd wonne haben / vnd vil werden sich seiner Geburt freuen.

De du skal haffue glæde oc frygd aff hannem / De mange skule glædis i hans Fødsel.

15. Denn er wird groß sein für dem HERREN / Wein vnd starck geträncke wirdt er nicht trincken. Vnd wirdt noch inn Mutterleib erfüllet werden mit dem heiligen Geist.

Thi hand skal vere stor saar HERREN / Vin oc sterck Driick skal hand icke dricke. De hand skal end opfyldis i Moders liff med den hellig And.

7. A neměli žádněho Syna / proto / že Alžběta byla neplo dná / a oba se byli žstirali ve dnech svých.

Nie mēli potomstvā / přez to iž Elžbiethā byla neplodná / a mž byli oboie podešlymi v letech.

8. V stalo se když Kněžstvij požijval Zacharyáš v pořadí ku stříhání své před Bohem.

Stalo se tedy kdy spráwował wrząd Káplánski w rzędzie pokoleń ma swego przed Bogiem.

9. Wedle obyčeje Kněžstwij / Losem nań přislo / aby položil zápal / wšed do Chrámu PÁNĚ:

Wedlug zwyczáju wrzedu Káplánskiego / przypadł nań los iž miał spráwować kadzenie wšedšy do kościoła Pánskiego.

10. A wšedšo mnozstvij Lidu bylo wně modlijce se w hodinu zápalu.

A wšyřko zgomádzenie ludu bylo ná dworze modlac sie czási kadzenia.

11. Tehdy vřázal se genu Angel PÁNĚ / stoge na prawě straně Oltáře zápalu.

Vřázal se mu Anioł Páński stojąc po prawey stronie ołtarza kadzenia.

12. Vřew gen Zacharyáš / zarmautil se / a bázeň připadla na něho.

Zároveň si tedy Zacharyáš vřeamšy go / y przypadł náń bojazn.

13. Vřekl k němu Angel: Ne boj se Zacharyáš / neboť gest vřstřána Modlitba twá / a Alžběta Manželka twá poro- dij tobě Syna / a nazuowesš gmenó geho Jan:

Vřekl do niego Anioł / Nie бой sie Zacharyáš / boć iesth wřstřána modlitwa twoja / a žonka twá Elžbieta porodzi tobie syná / y wzuwiesš imie tego Jan.

14. V budeš tobě k radosti y k weselí / a mnozž z geho naro- ženij budau se radowati.

A będzie tobie ku weseliu y ku radości / a rozrādau sie iž wiele z narodzenia tego.

15. Bude žagistě weliký před PÁNĚM: a wijna y nápo- ge opogněho nebudeš pijti: a Duchem swatým budeš napl- něn / gestě w žiwotě Matky své:

Abowiem będzie wielkim przed PÁNĚM / ánie będzie pił wi- ná ani seřár / y będzie napelnion Duchem swiatym iestě w żywotě mátki své.

דלוקים

כ פ י ל ק ס

KATA ΛΟΥΚΑΝ.

הפסוק א

טול דסנאא צבו
הנכתבין
תשעית ד
דסוערנג אילין דחנן
מפסין פהון :

Perche molti si sono messi ad ordinare la narration di quelle cose, che tra noi son certissime.

2 איך מדם דאשלאמו
הגון דמו קרים הון חננה
נמשמא דילה דמלתא :

Si come ci hanno riferito quelli che da principio le hanno effi stessi vedute, & sono stati ministri de la parola.

3 אתחוי אף לי מטול
דקריב היות יציפאיר
לכלהון דכל מדם דטכסה
אכתוב לך נציחא ת
תאופיל :

E parso ancor à me, poi che tutte dal cominciamento l'ho diligentemente comprese, di scriuerne per ordine à te, ottimo Teofilo.

4 דתדע שררא דמלא
אילין דאמתלמדת לחיו :

Accioche tu riconoschi la certezza di quelle cose, de le quali sei stato instrutto.

5 הוה פנומיה דהרודס
מלכא דיהודא פהנא חד
דשמה הוה זכרנג מן
תשמשתא דבית אביא
ואנתיה מן פנתה דאחרון
שמה הוה אלישבע :

Nel tempo d'Herode re de la Giudea, era vn certo Sacerdote detto per nome, Zacharia de la classe d'Abia : e la sua moglie era de le figliuole d'Aaron : e il suo nome era Elisabet.

6 תריהון דיו נדיקין הון
קדם אלהא ומהלכין
בכלהון פוקדניה
ובפאגותה דמריא דלא
עדלי :

Et erano amendue giusti dinanzi à Dio, camminando in tutti i comandamenti & ordinationi del Signore, senza riprensione.

N

הרבנים האיצו להכין
ספר המעשים הנמלאים
בפס :

AVIENDO muchos tentado à poner en orden la histor. a de las cosas que entre nosotros han sido certissimas.

2 כנאשר מסרו לנו אשר
מרנאשית רנא ומשדתי דבר
הי :

Como nos lo ensennaron losque desde el principio lo vieron de sus ojos, y fueron ministros del negocio :

3 גרנא לי אמת כל הדברים
האלה אשר מכלם מרנאשית
רנאית ביאר היטב לכתב לך
בנעמים ידידיה :

Hame parecido tambien à mi despues de auer entendido todas las cosas desde el principio con diligencia, escreuirte las por orden, o buen Theophilo.

4 אשר תדע אמת ומכון
הדברים האלה אשר למדת :

Para que conozcas la verdad de las cosas, en las quales has sido ensennado.

5 יהיה צימי תרודוס מלך יהודה
כיה היה איש ושמך זכרנג
ממשמרת בית אביא ואשתו
מבנות אחרון ושמה אלישבע :

Vuo en los dias de Herodes rey de Iudea vn Sacerdote llamado Zacharias de la fuerte de Abias : y su muger, de las hijas de Aaron, llamada Elisabeth.

6 יהיו צדיקים שניהם לפני
אלהים הולכים בכל מצות
וחקוה יהוה תמימים :

Y eran ambos justos delante de Dios, andando en todos los mandamientos y estatutos del Sennor sin reprehension.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Eπειδήπερ πολλοί ἐπι-
τρέψαν ἀνατάξασθαι
διηγήσιν, ὅτι ἡ
πληροφορημὴν ἐσ-
ται πραγματεία.

*Pource que plusieurs se sont appli-
qués à mettre par ordre vn recit des
choies qui ont esté pleinement certi-
fices entre nous :*

2. Καθὼς περιέδοτε ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς ὡραῖται καὶ ὑπηρεταὶ γε-
νομενοὶ λόγου.

*Comme nous ont baillé à cognoi-
stre ceux qui dès le commencement les
ont eux-mesmes veuës, & ont esté mi-
nistres de la parole :*

3. Ἐδοξε καὶ μοι παρηκολούθη-
σθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀκριβῶς, κα-
θὼς ἐαί γεράψαι, κράτιστε Θεόφιλε.

*Il m'a aussi semblé bon, apres auoir
tout compris dès le commencement
iusques au bout, tres-excellent Theo-
phile, que ie t'en escriue par ordre.*

4. Ἵνα ἴσθης ὅτι ἀκριβῶς
ἡς λόγου τὴν ἀσφάλειαν.

*Afin que tu cognoisses la certainté
des choies desquelles tu as esté in-
formé.*

5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ
βασιλέως τοῦ καλεσμένου Ἰνδρέα, ἐ-
νομασμένου Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίαις
αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγα-
τέρων ἀαρὼν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς
ἐλισαβέτ.

*Au temps d'Herode roy de Iudee, il
y auoit vn certain Sacrificateur nommé
Zacharie, du rang d'Abia : & la femme
estoit des filles de Aaron : & le nom d'i-
celle estoit Elizabeth.*

6. Ὦσαν ὅτι δίκαιοι ἀμώβητοι ἐ-
νώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμιλοῦντο ἐν
ταῖς ἐντολαῖς καὶ διχαλώματι
τοῦ κυρίου ἀμεμαῖτοι.

*Et estoient tousdeux iustes deuant
Dieu, cheminans en tous les coman-
demens, & ordonnances du Seigneur,
sans reproche.*

א

7 ברא דין לית הוה להון
מטול דאלישבע עקרתא
הוה ויתריהון סגיא ב
ביומיהון הוה :

*Enon hnuenano alcun figliuolo, per-
cioche Elisabet era sterile, & amendue
erano assai vecchij.*

8 הוה הוה דין פד מכהון
הוה בטכסא דתשמישתא
קדם אלהי :

*Hov annenne che esercitando egli
l'offitio sacerdotale dinanzi a Dio, &
l'ordine de la sua famiglia.*

9 בעידא דכהנותא
מטיהו דיסים בטמא ועל
להיכלא דמדינא :

*Secondo il costume de l'offitio del sa-
cerdotio, gli toccò la sorte di fare l'incen-
samento, poi che fosse entrato nel tempio
del Signore.*

10 וכלה פנשא דעמא
מצלא הוה לבר בעדנא
דבטמא :

*E tutta la moltitudine del popolo sta-
ua fuore a fare oratione, a l'hora del in-
censamento.*

11 וארתהו לה לזכרנא
מלאכא דמדינא דקאם
מן ימינא דמדפתא ד
דבטמא :

*In tanto gli apparue l'Angelo del Si-
gnore, stando da la destra de l'altare de
l'incensamento.*

12 ואשתגש זכרנא פד
חיהו ודחלתא גפלת
עלתי :

*Et Zacharia como lo Sidde, se turbò, e
Gennegli timore.*

13 ואמר לה מלאכא לא
תחל זכרנא מטול ד
השתמערות פליתך ו
ואנתתך אלשבע תאלדיך
ברא ותקרא שמה יוחנן :

*Ma l'Angelo gli disse, Non temer
Zacharia: percioche il tuo prego è stato
esaudito: e la tua moglie Elisabet ti par-
torirà un figliuolo, e chiamaras il suo no-
me, Giovanni.*

14 ותהוה לך חיותא
ורוואא וסגיאא יחיו ב
במולדה :

*Onde hauerai gioia & allegrezza, & me
molte si rallegrarano del suo nascimento.*

15 יהוה גיר רב קדם
מדינא וחמרא ושכרא לא
ושמא ורוחא דקודשא
ותמלא עד הוה בברכטא
דאמה :

*Percioche sarà grande dinanzi al
Signore, & non beuera vino ne ceruogia: &
sarà ripieno di Spirito Santo insin dal ve-
ntre di sua madre.*

א

7 וכל הוה להם בן כ"ה
אלשבע הוה עקרה ושניהם
זקנים בלא בלמים :

*Y no tenian generacion: porque Elisabeth
era esteril, y ambos eran venidos endias.*

8 ויהי בכהון בדברת משמרהו
לפני הוה :

*Y aconteció que administrando Zacharias
el Sacerdocio delante de Dios por el orden de su
vez.*

9 פדרך כהנה בגדלך להקטיר
בא אל היכל הוה :

*Conforme à la costumbre del Sacerdocio,
salio en su vez a poner el perfume entrando enel
Templo del Sennor.*

10 וכל חמור העם הוה מתפלל
מחוץ בצית קטורת :

*Y toda la multitud del pueblo estaua fuera
orando à la hora del perfume.*

11 ויבא לו מלאך הוה עומד
מימין תמזבה הקטרת :

*Y apparecióle el Angel del Sennor que estaua
à la mande recha del altar del perfume.*

12 ויחרד זכריו בראתו וידעה
גפלה עליו :

*Y turbóse Zacharias viendo lo, y cayó temor
sobreal.*

13 אמר אליו תמלאך אל
תירא זכריו כי גשמע תפלתך
ואשתך אלשבע תלד לך בן
ותקרא שמו יוחנן :

*Mas el Angel le dixo, Zacharias no temas,
porque tu oracion ha sido oyda, y tu muger Eli-
sabeth te engendrarà vn hijo, y llamaras su nom-
bre Ioan.*

14 ותהיה שמחה לך וגילה
ורבים ישמחו על מולדתו :

*Y auras gozo y alegria, y muchos se gozarán
de su nacimiento.*

15 יהיה גדול לפני הוה וינו
ושכר לא ישמח וברוח הקודש
יתמלא עד הוה בבטן אמו :

*Porque será grande delante de Dios: y no
beuera vino ni sydra: y será lleno de Espiritu San-
cto aun desde el vientre de su ma dre.*

א.

7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον κα-
θὼς ἡ ἐλισάβετ ἦν εἰς, καὶ αἰ-
φύρει περιβηθεὶς ἐν τῇ ἡ-
μέρᾳ αὐτῇ ἡσας.

*Et n' auoyent point d'enfans, à cause
qu' Elisabeth estoit sterile, & tous deux
estoyent fort auances en aage.*

8. Ἐγὼ πρὶν ἐστὶν ἱερατὴς αὐ-
τῷ ἐν τῇ ἁγίᾳ φημερᾷ αὐτῷ
ἐαυτῷ ἡσας.

*Or aduint comme Zacharie exerceoit
la Sacrificature deuant le Seigneur a
son rang,*

9 Κατὰ τὴν θυσίαν ἱερατείας, ἐ-
λαχεν θυμιάματα, εἰσελθὼν εἰς τὸν
ναὸν, & κυρίου.

*Que selon la coustume de la sacrifi-
cature, le sort lui escheut, d'offrir le
parfum, entrant au temple du Seigneur.*

10. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ
ὡς προσδύχοντες ἔξω τῆς ἡγίας
θυμιάματα.

*Et toute la multitude du peuple es-
toit en priere dehors, l'heure qu' on
offroit le parfum.*

11. Ὡφθη αὐτῷ ἄγγελος κυ-
ρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν & θυσιῶν
ἐκ θυμιάματα.

*Adonc l' Ange du Seigneurs' appar-
rut à lui, se tenant du costé droit de
l'autel du parfum.*

12. Καὶ ἐπελάλησεν αὐτῷ λέγων,
καὶ φόβου ἐπιποεῖς ἐπ' αὐτόν.

*Et Zacharie fut troublé quand il le
vid, & crainte le faisoit.*

13. Εἰπὼν αὐτῷ ὁ ἄγγελος,
μὴ φοβέσθαι λέγοντας διότι ἐστὶ
κενὸς ἡ δέξις σου, καὶ ἡ γυνή σου
ἐλισάβετ γυνὴ ἐστὶν σοι, καὶ κα-
λέσεις τὸ ὄνομα αὐτῆς ἰωάννην.

*Mais l' Ange lui dit, Zacharie ne
crain point d' autant que ta priere est
exaucée, & Elisabeth ta femme enfan-
tera vn fils. & tu appelleras son nom,
Iehan.*

14. Καὶ ἔσται χυρὰ σοὶ καὶ ἀγαλλία-
σις, καὶ πολλοὶ ὄντι τῇ γυνὴ σου
χαρῶντες.

*Et en auras ioye & liesse, & plusieurs
s' esioiront de la naissance.*

15. Ἐσται γὰρ μέγας ἐνώπιον
τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σικερα οὐ μὴ
πιῇ, καὶ πνεύματι ἁγίῳ πλη-
σθήσεται ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐ-
τοῦ.

*Car il sera grand deuant le Seigneur,
& ne boira ne vin ne ceruoise: & sera
rempli du saint Esprit dès le ventre de
la mere.*

16 וְסִגְנָא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יִפְנֹא אֲנִיו לְנֹת מְרִנָּה
אֶל־הֶהוּן:

*Et convertira molti de figliuoli d'Israel
al Signore Iddio loro.*

17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וְגִבּוֹרָתָא
אֶל־הוּא וְהָשִׁיב לָב אָבוֹת עַל־
בָּנִים וְלָב בָּנִים עַל־אָבוֹתָם
לְהָכִין לַיהוָה עַם תָּמִים וְיָשָׁר:
עֲמָא גְמִירָא:

*Et andará innanzi à lui e ne lo spi-
rito e virtù d'Eliá, per convertir e cuori
de padri a figliuoli, & i ribelli à la pru-
dencia de giusti: per apparecchiare al Si-
gnore un popolo ben disposto.*

18 וַיֹּאמֶר זַכְרְיָא וְזָכְרָהּ אֶל־הַמַּלְאָךְ
אֵיכָנָא אֲדַע הָדָא אֲנִי
גֵיר אֶתִי סְבָא וְאֶתִי
סִגְנָא בְּיוֹמֵתָהּ הִיא:

*Onde Zacaria disse à l'Angelo, In
che modo conoscerò io questo? conciossia
cosa che io son vecchio, e la mia moglie è
assai olivè ne giorni suoi.*

19 וַעֲנָא מַלְאָכָא וַאֲמַר
לָהּ אֲנִי אֲנִי גְבִירָא
דְּקָאֵם אֲנִי קָדָם אֶל־הָא
וְאֶשְׁתַּלַּחַת דְּאֲמַלֵּל עֲמֹךְ
וְאֶסְבֶּרֶךְ הִלּוֹ:

*El'Angelo rispondendo, gli disse, Io
son Gabriel, che sto dinanzi à Dio: e sono
stato mandato à parlarti, & annuntiar-
ti queste buone nuove.*

20 מְכִיל תְּהוּא שְׁתִּיק
וְלֹא תִשְׁבַּח לְמַמְלָלוֹ עַד
מָא לְיוֹמָא דְּהִלּוֹ יִהְיוּ
עַל דְּלֹא הִימְנִתָּ לְמַלִּי
הִלּוֹ דְּמִתְמַלּוֹ בְּיִבְנֵהוּן:

*Et ecco tu sarai muto, ne potrai par-
lare infín al giorno che queste cose annun-
tiano: percioche tu non hai creduto à le
mie parole, lequali s'adempieranno al
tempo loro.*

21 עֲמָא דְּיוֹקָאֵם הִנֵּה
וּמִסְכָּא לְזָכְרָא וְתַמְיָהוּן
הוּא עַל־תְּנַחֲרֵתָּהּ
דְּבִהִיכָלָא:

*Hor il popolo stava aspettando Zaca-
ria, e marauigliauansi ch'ei si tardasse tan-
to nel tempio.*

16 וְלָבִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁיֵב
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם:

*Y à muchos de los hijos de Israel conuer-
tirá al Sennor Dios de ellos:*

17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וְגִבּוֹרָתָא
אֶל־הוּא וְהָשִׁיב לָב אָבוֹת עַל־
בָּנִים וְלָב בָּנִים עַל־אָבוֹתָם
לְהָכִין לַיהוָה עַם תָּמִים וְיָשָׁר:

*Porque el yrá delante deel con el Espiritu y
virtud de Eliás, para convertir los coraçones de
los padres à los hijos, y los rebelles à la pru-
dencia de los justos: finalmente para aparejar al Sen-
nor pueblo perfecto.*

18 וַיֹּאמֶר זַכְרְיָא וְזָכְרָהּ אֶל־הַמַּלְאָךְ
בְּמַה־אֲדַע וְלֹא כִי־אֲנִי וְקִנְיָתִי
וְאֶשְׁתִּי וְקִנְיָתָהּ בְּיָמֵי:

*Y dixo Zacharias al Angel, Enque conoceré
esto? porque yo soy viejo, y mi muger venida en
Dias.*

19 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי
גְבִירָאֵל הַעוֹמֵד לְפָנָי יְהוָה
וְשִׁלַּחַתִּי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְלִבְשָׁךְ
לֵךְ אֶת־הַמַּלְאָךְ:

*Y respondiendò el Angel, dixole, Yo soy
Gabriel que estoy delante de Dios, y soy embiado
à hablarte, y à darte estas buenas nuevas.*

20 וְהִנֵּה תְּהִיָּה שׁוֹתֵק וְלֹא תִשְׁבַּח
לְדַבֵּר עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה
הַמַּלְאָךְ עַל־כִּי לֹא הִימְנִיתָ לְדַבְּרִי
אֲשֶׁר יִמְלֹא בְּעֵתוֹ:

*Y heaqui seras mudo, y no podrás hablar
hasta el dia que esto sea hecho: porquanto no
creyste à mis palabras, las quales se cumplirán à
su tiempo.*

21 וְהָעָם הָיָה נֹצֵב וּמִיחָל
עַל־זָכְרָהּ וְיִתְמָהּ בְּהִיאָרִיכוֹ
בְּהִיכָל:

*Y el pueblo estava esperando à Zacharias,
y marauillauanse que el se tardaua en el Tem-
plo.*

16. Καὶ πολλοὺς υἱῶν Ἰσραὴλ
ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον τὸν αὐτῶν.

*Et conuertira plusieurs des enfans
d'Israel au Seigneur leur Dieu.*

17. Καὶ αὐτὸς ἐπελθὼν ἐν ἐν-
δοκίᾳ αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνά-
μει ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πα-
τέρων πρὸς τέκνα, καὶ ἀπειθήνων ἐν
φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυ-
ρίῳ λαὸν κατὰ νόμον.

*Et ira deuant lui en l'esprit & vertu
d'Elie, afin qu'il conuertisse les cœurs
des peres aux enfans, & les rebelles à
la prudence des iustes, afin qu'il préparé
au Seigneur un peuple bien ordonné.*

18. Καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν
ἄγγελον, κατὰ τί γνώμῃ ταῦτα;
ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυ-
νή μου περὶ ἐκείνης ἐστὶν τῆς ἡμέ-
ρας αὐτῆς.

*Lors Zacharie dit à l'Ange, Cōment
cognoistray-je ceci? car ie suis ancien, &
ma femme est fort aagée.*

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος
εἶπεν αὐτῷ. ἐγὼ εἰμι γαβριὴλ ὁ
παραστὰς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἔ-
σταλμαι λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ
ἐναγγελίσασθαι σοὶ ταῦτα.

*Et l'Ange respondant lui dit, Je suis
Gabriel qui assiste deuant Dieu: & ai
esté enuoyé pour parler à toi, & t'anon-
cer ces bonnes nouelles.*

20. Καὶ ἰδεὺ ἐσθὶ σιωπῶν, καὶ μὴ
δυνάμεθαι λαλῆσαι ἀπὸ τῆς ἡμέ-
ρας γέννηται ταῦτα· ἄθ' ὡς ὅτε ἐ-
πίστεις· καὶ τοῖς λ'γοῖς μου, εἰθε-
ναι ποιήσονται εἰς τὸν καιρὸν
αὐτῶν.

*Dont voici, tu seras sans parler & de-
fait ne pourras parler iusques au iour
que ces choses aduiendront: d' autant
que tu n'as point creu à mes paroles
qui seront accomplies en leur saison.*

21. Καὶ ὁ λαὸς περιδοκῶν τὸν
Ζαχαρίαν καὶ ἐθαύμαζεν ἐν τῷ χει-
ρὶ αὐτοῦ ἐν τῷ ναφί.

*Or estoit le peuple attendant Zacha-
rie, & s'esmeruilloient de ce qu'il tar-
doit tant au temple.*

16. Et multos filiorum Is-
raël convertet ad Dominum
Deum ipsorum.

And many of the children of Israel
shall he turne to their Lord God.

17. Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Elię: ut convertat corda patrũ in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam

For hee shall go before him in the spirit and power of Elias / to turne the heartes of the fathers to the children / and the disobedient to the wisdom of the iust men / to make readie a people prepared for the Lord.

18. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc sciam? ego enim sum senex: & uxor mea processit in diebus suis.

Then Zacharias sayde vnto the Angell: Whereby shall I knowe this? For I am an olde man: and my wife is of a great age.

19. Et respondens angelus dixit ei, Ego sum Gabriel qui asto ante Deum : & missus sum loqui ad te , & hæc tibi evangelizare.

And the Angell answered/and saide
vnto him / I am Gabriel that stande
in the presence of God/and am sent to spea
ke vnto thee/and to shewe thee these good
tidings.

20. Etece, eritacens, & non poteris loqui usque in diem quo hæc fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.

And beholde: thou shalt see domme:
and not be able to speake: vntill the day
that these thinges be done: because thou
beleuedest not my wordes: which shall
be fulfilled in their season.

21. Et erat plebs expectans
Zachariam : & mirabantur
quod tardaret ipse in tem-
plo.

Nowe the people waited for Zacharias / and marvelled that he tarried so long in the temple.

16. Vnd er wirdt der Kinder von Is-
rael vil zu Gott ihrem HERRN
befehren.

De hand skal omuende mange Børn aff Israel
til Gud deris HENNE.

17. Vnd er wirdt für ihm hergehen/
im Geist vnd krafft Elias / zu befeh-
ren die herten der Väter zu den Kin-
deren / vnd die Vnglaubigen zu der
Klugheit der Gerechten / zu zurichten
dem HERRN ein bereit Volck.

De hand skal gaa frem saar Hannem/ i Elle aand
oc krafft/at omuende Fedrenis hietter til bornene/ oc
de vantro til de Nefterdigis snildhed/at besticke HED.
HEN it berid Guld.

18. Vnd Zacharias sprach zu dem Engel: Wobey soll ich das erkennen? Denn ich bin alt / vnd mein Weib ist betaget.

De Zacharias sagde til Engelen / Huor paa skal
ieg det kunde kende? Thi ieg er gammel/oc min Hustru
er alderne.

19. Der Engel antwortet vnd sprach zu ihm: Ich bin Gabriel / der für Gott stehet / vnd bin gesandt mit dir zu reden / daß ich dir solches verkündigte .

Engelen suarede / oc sagde til hannem / Jeg er Gabriel / som staar faar Gud / oc er vdsent at tale med dig / at ieg skulde forkynde dig saadant.

20. Vnd sihe / du wirst erstummen /
vnd nicht reden können / biß auff den
tag / da diß geschehen wirdt / Darumb
daß du meinen wortten nicht geglau-
bet hast / welche sollen erfüllet werden
zu ihrer zeit.

De see/Du skalt bliffue dum/oc ick kunde tale/ind-
til den dag/at dette skal ste/ Gordi at du trode ick mine
ord/ huilcke der skulle suldkommis i deris tid.

21. Und das Volk wartet auff
Zacharias / vnd verwunderte sich/
daß er so lang im Tempel verzog.

De Golefer biede effter Zacharias/ oc forundrede
dem/ at hand tøffuede saa lenge i Tempelen

16. Amnohě; Synuoro Z.
 Izrahelských obrátij k Pánu
 Bohu gedich:

A nawroci wiele synow Izra-
 elskich ku Panu Bogu ich.

17. A oně předejde před ním
w duchu a w mocn Eliášsowě/
aby obrátil Erdce Dtcu w
Synům/ a newřijcy k opatr
nosti Sprawedliwých / aby
připrawil PAN B lid dozo
nalý.

Bo on poydzie mptzod przed
oblicznością tego z duchem y z
moca Eliaszowa/ aby obrocił ser-
ca oycow fu synom/ & cporne fu
roztropności sprawiedliwych/ i
by zgotował Panu lud przypra-
wy.

18. V kelt Zacharyášst An-
gelu: Počem toto poznám: ne-
bo ná starý gšem/ a Wanjelka
má žiarala se we dnech swých.

Tedy rzekł Sędziaryś do Antos-
łā/ Poczmyżę wżdy to poznam:
bonia stary/ a żonā moia podeślā
w leciech.

19. Odpověděw Angel řekl
jemu: Jáť jsem Gabriel kte-
rýž stojím před Bohem/ a po-
slán jsem aby ch mluvil tobě/
a tyto věci wesele tobě ři-
kawat.

A odpowiedział mu Anioł
 rzekł mu/ Jakiem jest Gabryel
 który stoie przed Panem/ a posłan
 jestem abych mówił do ciebie / a
 iżbych ci ty radości opowiedział.

20. A hle budeš němý a ne
budeš moci mluvit / až do
dne v kterém se tyto věci sta-
nou: proto / že jsi neověřil
řečemi moji kterě se naplní čas
sem svým.

Orej zamilentesh ant bedzieſh
mogi mowic/ az do onego dnia gdy
ſie tho ſtanie/ dla tego zeſ nien wi
erzyl ſlowom moim/ ktore ſie wy
pelnia czaſu ſwego.

21. A Lid ožekával Zachar
ryáše: V divili se že on tak
prodlěval v Chrámě.

¶ Był lud czechácie Zacharyas
 fiál á dżiwowali sie że sierať omís
 chtëwał w kościele.

נ

22 פֶּד נִפְק דִּין וְכִרְיָא לֹא
מִשְׁכַּח הָיָא דִּימְלָא ע
עֲמַהוּן וְאִסְתַּכְּלוּ דְחֻנָּא
חֻנָּא בְּהִיכְלָא וְהוּא מְרִמּו
רִמּוּ הִנֵּה לָהּוּן וְתוּי פֶּד
חֲרָשׁ:

*Epoiche fu scisto fuore, non poteua
parlar loro: onde essi s'accorsero ch'egli
hauera veduta nel tempio qualche visio-
ne: & egli lo dimostrarua loro per cenni, e
vestosi muto.*

23 וְפֶד אֶתְמַלְיוּ וְנִמְתָּא
דְּתַשְׁמַשְׁתָּה אֶתְנָא לְבִיתָהּ:

*Et auuenne che come furon compiuti
i giorni del suo officio, egli sen' ando a ca-
sa sua.*

24 וְהָיָא מוֹ בִּתְרֵי וְנִמְתָּא
הָנוּן בְּטָנָת אֶלִישַׁבַּע א
אֶתְנָתָהּ וְנִמְתָּא הָנוּן
בְּטָנָתָהּ יִרְחָא חֲמִשָּׁה ו
נִמְתָּא הָנוּן:

*Edoppo quei giorni, Elisabet sua mo-
glie concepè, e nascose per cinque mesi,
dicendo.*

25 דְּהִלְיוּ עֲבַד לִי מְרִיָּא
בְּיוֹמִתָּא דְּחָר בִּי לְמַסַּק
חֲסִידֵי דְּבֵית בְּנֵי-נִשָּׂא:

*Così mi ha fatto il Signore, ne giorni,
ne quali ha riguardato in me per leuar
via il mio obbrobrio tra gli huomini.*

26 בִּירְחָא דִּין דְּאֶתְנָתָהּ
אֶתְנָתָהּ גְּבִרְיָאִיל מְלֹאכָא
מִן לֹת אֶתְנָתָהּ לְגִלְיָלָה
לְמִדְיָנָתָהּ דְּשָׁמָה נְצָרֶת:

*Poi nel sexto mese l'Angelo Gabriel
fu mandato da Dio in vna città de la
Galilea, il cui nome è Nazareth.*

27 לֹת בְּתוּלָתָהּ דְּמַכִּירָא
לְגִבְרָא דְּשָׁמָה יוֹסֵף מִן
בֵּית דָּוִיד וְשָׁמָה
לְבִתוּלָתָהּ מְרִיָּא:

*Ad vna Vergine sposata ad vn hu-
mo che haueua nome Iosef, de la casa de
Dauid: e il nome de la Vergine, era Ma-
ria.*

28 וְעַל לֹתָהּ מְלֹאכָא
וְאִמְרָה לָהּ שְׁלָם לְכִי מְלִית
טִיבִיתָּהּ מִן עִמְכִּי ב
בְּרִיכַת בְּנִשָּׂא:

*E come l'Angel fu entrato à lei, dif-
se Rallegrati, che sei riceuuta in gratia, il
Signore è con te: tu sei benedetta tra le
donne.*

נ

22 וּבְצִאָתוֹ לֹא יָכַל לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי מְרִיָּאָה רָחָה
בְּהִיכַל וְהוּא הָיָה קוֹרֵץ לָהֶם
וַיְהִי-אֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּיו:

*Y saliendo, no les podia hablar: y entendie-
ron que auia visto vision en el Templo: y el les
hablaua por señas: y quedó mudo.*

23 וַיְהִי-כִּי אֲשֶׁר מְלָאָהּ יָמֶי
כִּהְנִיתָּ וַיֵּלֶךְ אֶל-בֵּיתוֹ:

*Y fue, que cumplidos los dias de su officio,
vinose à su casa.*

24 וְאַחֵר הַיָּמִים הָאֵלֶּה הָרְחָה
אֶלִישַׁבַּע אִשְׁתּוֹ וַתִּהְיֶה חֲמִשָּׁה
חֳדָשִׁים לֵאמֹר:

*Y despues de aquellos dias concibió su muger
Elisabeth y encubriase por cinco meses, diciendo.*

25 כִּי כָכָה לִי עָשָׂה יְהוָה בְּיָמַי
אֲשֶׁר הָבִיט לְהַסִּיר אֶת-חֲרָפָתִי
בְּאִנְשִׁים:

*Porque el Sennor me hizo esto en los dias en
que miró para quitar mi affrenta entre los hom-
bres.*

26 וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁשִׁי שָׁלַח הַמַּלְאָךְ
גְּבִרְיָאֵל מֵאֱלֹהִים אֶל-עִיר
גִּלְיָלָה וְשָׁמָה נְצָרֶת:

*Y al sexto mes el Angel Gabriel fue embia-
do de Dios à vna ciudad de Galilea que se llama
Nazareth.*

27 אֶל-הָעֲלָמָה הַמְּאֻדָּשָׁה
לְאִישׁ וְשָׁמוֹ יוֹסֵף מִבֵּית דָּוִיד
וְשֵׁם-הָעֲלָמָה מְרִיָּא:

*A una Virgen desposada con vn varon que
se llamaua Ioseph, de la Casa de Dauid. y el nom-
bre de la Virgen era Maria.*

28 וַיְבֹרָא הַמַּלְאָךְ אֶלֶּהָ וַיֹּאמֶר
שְׁלָוִים לָךְ מִחֲנָה יְהוָה עִמָּךְ
בְּרוּכָה אַתְּ בְּנִשָּׂא:

*Y entrando el Angel à ella dixo, Gozo ayas
amada, el Sennor es contigo, Bendita tu entre
las mugeres.*

α.

22. Ἐξελθὼν ὁ κύριος ἠδυνάσθη λα-
λῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ἐ-
πίσταν ἐώρακεν ἐν τῷ ἁγίῳ. καὶ αὐ-
τὸς μὴ δυνάμενος αὐτοῖς, καὶ διέμεινε
κωφός.

*Et quand il fut sorti, il ne pouuoit
parler à eux: lors ils cogourent qu'il au-
oit veu quelque vision au temple: car
il le leur donnoit à entendre par signes:
& demeura muet.*

23. καὶ ἔγρητο ὡς ἐπληρώθησαν
αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτῆς, ἀ-
πέλθεν εἰς τὸν οἶκόν αὐτῆς.

*Et aduint que quand les iours de son
ministere furent acheués, il retourna en
sa maison.*

24. Μετὰ τὴν πάντας τὰς ἡμέρας
σωλαβεῖ· ἐλίσσεται ἡ γυνὴ αὐτῆς,
καὶ περιέρουβει ἐν τῷ μίτρῳ πέν-
τε, λεγούσα.

*Et apres ces iours-la, Elizabeth sa
femme conceut, & se cachoit par l'espa-
ce de cinq mois, comme disant.*

25. Ὅτι οὕτω μοι παρήγγειλεν ὁ κύ-
ριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπώδεν ἀ-
φελῆν τὸ ὄνομα μου ἐκ αἰθράων.

*Certes le Seigneur m'a fait ainsi es
iours esquels il m'a regardee, pour oster
mon opprobre d'entre les hommes,*

26. Ἐν τῷ μὲν τῷ ἔκτῳ ἀπέ-
σπευσε ὁ ἄγγελος· καὶ ἐγγὺς ἔστω
τῆς εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ἣ ὀνο-
μαζαρετ.

*Or au sixieme mois l'Ange Gabriel
fut enuoyé de Dieu en vne ville de Ga-
lilee, laquelle auoit nom Nazareth.*

27. Πρὸς παρθένον μεμνησμένης
ὀνόματι Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου
δαυὶδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, μα-
ριάμ.

*Vers vne vierge fiancee à vn hom-
me, qui auoit nom Ioseph, de la maison
de Dauid: & le nom de la vierge estoit
Marie.*

28. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος
πρὸς αὐτήν, εἶπε, χαῖρε κεχα-
τωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, ὁ λο-
γημὸς σου ἐν γυναιξίν.

*Et l'Ange estant entré au lieu où
elle estoit, lui dit, Bien te soit qui es re-
ceue en grace: Le Seigneur est avec toi:
tu es benite entre les femmes.*

22. Egredius autem non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus.

And when hee came out / hee could not speake unto them: then they perceived that hee had scene a vision in the Temple: for he made signes unto them / and remained dumme.

23. Et factum est: ut implerentur dies officii eius, abiit in domum suam.

And it came to passe / when the dayes of his office were fulfilled / that he departed to his owne house.

24. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius: & occultabat se mensibus quinque, dicens:

And after those dayes / his wife Elisabeth conceived / and hid her selfe sine moneths / saying.

25. Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines,

Thus hath the Lorde dealt with me / in the dayes wherein he looked on me / to take from me my rebule among men.

26. In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.

And in the sixte moneth / the Angell Gabriel was sent from God unto a citie of Galilee / named Nazareth.

27. Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David: & nomen virginis Maria.

To a virgin affianced to a man: whose name was Ioseph / of the house of David / and the virgins name was Maria.

28. Et ingressus angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

And the Angell went in unto her / and said: Haile thou that art free: blessed art thou among women.

22. Vnd da er herauß gieng / konte er nicht mit jnen reden. Vnd sie merckten / daß er ein Gesicht gesehen hatte im Tempel. Vnd er winket ihnen / vnd bleib stumb.

De der hand gief vñ / funde hand iche tase mit dem. De de merckte / at hand haffde seet en Syn i Tempelen. De hand nickede at dem / oc bleff dum.

23. Vnd es begab sich / da die zeit seines ampts auß war / gieng er heim in sein Haus.

De der begaff sig / der hans Embedis tid vaar vde / da gief hand hiem i sie huss.

24. Vnd nach den tagen ward sein Weib die Elisabeth schwanger / vnd verbarge sich fünf Menden / vnd sprach.

De effter de daage bleff hans Hustru Elisabeth fruct / sommeltig / oc hun skulde sig fem maaned / oc sagde.

25. Also hat mir der HERR gethan in den tagen da er mich angesehen hat / daß er meine schmach vnter den Menschen von mir neme.

Saa haffuer HERREN giort mod mig / i de daage der hand ansaa mig / At hand skulde tage min blusel fra mig iblant Mennisten.

26. Vnd im sechsten Menden ward der Engel Gabriel gesand von Gott / in eine Statt in Galilea / die heisset Nazareth.

De i den siette maaner / bleff Gabriel Engel send aff Gud / til en Stad i Galilea / som heder Nazareth.

27. Zu einer Jungfrauen / die vertrauet war einem Manne / mit namen Ioseph / vom Hause David / vnd die Jungfrau hieß Maria.

Til en Jomfru / som vaar troloffuit en Mand / ved navn Ioseph / aff Davids Huss / oc Jomfruen hed Maria.

28. Vnd der Engel kam zu ir hinein / vnd sprach: Begrüßet seyest du Holdselige / der HERR ist mit dir / du gebenedeyte vnter den Weibern.

De Engelen kom ind til hende / oc sagde / Hil vere du Elffaltige / HERREN er med dig / du Belsignede iblant Quinderne.

22. Wyssed pak nemohl mluvit s nim: V poznali žeby vidění viděl v Chrámu. Ale on nárěstij gím dával: a žůstal němý.

Potym gdy wyszedł / nie mógł do nich przemowić / y poznali že widzenie widział w Kościele / bo im przez znaki vřkázovat / y žůstal niemým.

23. Vstalo se když se vyplnil lid nově Vřadu geho / y odšel do domu svého.

Vstalo sie gdy sie wypelnily dni vředu ie / vřocił sie ku domu svému.

24. A po těch dnech počala Alžběta Manželka geho / a taž gila se za pět Měsíců / vřkaučy:

Ským že po onych dnech počala Alžběta žonágie / y vřyla sie przez pět mēsíců / mowiac.

25. Zetak mi vřinił PAN ve dnech / v nichžto vřel aby odhal mē pohaniění mēz lidmi.

Tak mi Pan vřynil v tych cžá sřed gdy ná mē veyřat / aby odhal mē pohaniění mēz lidmi.

26. Vřěšce pak vřesteho / poslan gest Angel Gabriel od Boha do Vřěsta Galilejského / kterémuž gměno Nazareth.

Potym vřestěcá vřestego poslan iest Aniol Gabyrel od Boha / do mēstá Galilejského / ktere žvao nážaret.

27. Ku Panně oddaně Muzji / kterémuž gměno bylo Jozeff / z řeledi Dawidovy: a gměno Panny Marya.

Do pānienki zā māj zmovlořey / křorenū imie bylo Jozef z domu Dawidowego / a imie pāni cūři Marya.

28. Vřossed Angel / řekl s niji: Ždāwa milostī plnā / Pān Vřěh s tebā / pořehnānā ty mēz Ženami.

Vřědřy ředy Aniol do nicy / řekl / Vřadř pozdřovř nā z řāni vřmilovānā / Pān z toba řest / bloř goslāvionāř ty mēzř nēvřāř řāmī.

א

29. הִיָּדִיו בְּדַחַת
אֶת־רִבְבָּרָה בְּמִלְתָּהּ
וּמִתְחַשְּׁבָה הֵנָּה דְּמִגְוֹ
שְׁלֵמָה הֵנָּה:

Et ella vedendoto, si turbò del suo parlare, e pensaua che salutation fusse questa.

30. וַאֲמַר לָהּ מִלֵּאכָה לֵא
תִּדְחִלִין מִדִּים אֲשַׁכְּחִי
גִּיר טִיבִיתָה לֵּנָת אֱלֹהֵי:

Allo'al' Angelo le disse, Maria, non temere: perche tu hai trouata gratia dinanzi a Dio.

31. הֵאֱגִיר תִּקְבְּלִין בְּטֶנָּה
וּתְאִלְדִין בְּרָהּ וְתִקְרִין
שְׁמִיהּ יֵשׁוּעַ:

Ecco, tu conceperai nel tuo ventre, e partorirai un figliuolo, e chiamarai il suo nome Iesus.

32. הֵנָּה יִהְיֶה רִבְבָּרָה
דְּעֵלִיָּה תִקְרָא וְתֵלַל לָהּ
מִדִּים אֱלֹהֵי כֹוֶדְסָיָה דְּ
דִדְוִיד אֲבוּהִי:

Questo sarà grande, e chiamarassi Figliuol del' altissimo. Et il Signore Iddio gli darà il seggio di David suo Padre.

33. וַיִּמְלֹךְ עַל בֵּיתָהּ
דִּי־עֲקֹב לְעֵלְמָוְלָם לְכֹוֶתָהּ
סוּף לֹא יִהְיֶה:

E regnarà sopra la casa di Jacob in eterno, & il suo regno non harà fine.

34. אֲמַר מִדִּים ל
לְמִלֵּאכָה אֵיכָנָה יִהְיֶה
הָרָא דְּגִבְרָא לֹא חָפִים לִי:

Allor Maria disse à l' Angelo, Come si farà questo, conciosia ch'io non conosco huomo alcuno?

35. עֲנָה מִלֵּאכָה וַאֲמַר
לָהּ רֹחַא דְּקֹוֶדְשָׁא תֵאֲתָה
וְחִילָה דְּעֵלִיָּה יָגוּ עֲלֵיכִי
מִטּוֹל הֵנָּה הוּא דְּמִתְלִיד
מִגִּבְרִי קֹוֶדְשָׁא הוּא וְגִבְרָה
דְּאֱלֹהֵי תִקְרָה:

El' Angelo rispondendo, le disse, Lo Spirito santo soprauerrà in te, & la Virtù de l' Altissimo t' inombrerà. E però il feto che nascerà di te, sarà chiamato Figliuol di Dio.

36. וְהָאֵלִישֶׁבֶע
אֲחִינֹכִי אִף הִי בְּטֶנָּה
בְּרָהּ בְּסִיבִיתָהּ וְהֵנָּה
יִרְחָא דְּאֲשַׁמָּה לָהּ לָהּ
דְּמִתְקִרְנָה עֲקֹרְתָהּ:

Et ecco, Elisabeth tua parente ha conceputo ancor ella un figliuolo ne la sua vecchiezza: & questo è il sexto mese à lei che pur era chiamata sterile.

א

29. וּבְרִאיוֹתָהּ חִדְדָה עַל־דְּבָרוֹ
וּתְתַחֲשַׁב מֵה זֹאת הַבְּרָכָה:

Mas ella, como vido, turbóse de su hablar: y pensaua que salutation fuesse esta.

30. וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ אֵל־
תִּידְאִי מִדִּים כִּי מִצָּחַת חוֹ
לִפְנֵי אֱלֹהִים:

Entonces el Angel le dize, Maria no temas porque has hallado gracia acerca de Dios.

31. הִנֵּה הִרָה וְיֹולֶדֶת בֶּן וְקִרְאָתָהּ
שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ:

Y he aqui que concibirás en el vientre, y parirás hijo: y llamarás su nombre Iesus.

32. וְהָיָה יִהְיֶה גָדוֹל וּבֶן־עֲלִיּוֹן
יִקְרָא וְיֵתֵן לוֹ יְהוָה אֱלֹהִים אֶת
כִּסֵּא דָוִד אָבִיו:

Este será grande, y Hijo del Altissimo será llamado: y darlehá el Sennor Dios la filla de David su padre.

33. וַיִּמְלֹךְ בְּבֵית יַעֲקֹב לְעֹלָם
וְלִמְלֹכוֹתָיו אֵין קֵץ:

Y reynará en la Casa de Jacob eternamente, y de su Reyno no aurá cabo.

34. וַתֹּאמֶר מִדִּים אֵל־הַמַּלְאָךְ
אֵיךְ תַּעֲשֶׂה זֹאת כִּי אִישׁ לֹא
יֵדְעָהּ:

Entonces Maria dixo al Angel, Como será esto? porque no conozco varon.

35. וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לָהּ
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תָּבוֹא עָלֶיךָ וְגִבְרַת
הָעֲלִיּוֹן יִסֹּךְ לְכִי וְלָכֵן קֹדֶשׁ
הַגּוֹלֵד מִמֶּנּוּ בֶן־הָעֲלִיּוֹן יִקְרָא:

Y respondiendole el Angel, dixole El Espiritu Sancto vendrá sobre ti, y la virtud del Altissimo te cubrirá: por lo qual tambien lo Sancto que de ti nacerá, será llamado Hijo de Dios.

36. וְהִנֵּה אֵלִישֶׁבֶע קֹוֶדְשָׁתָהּ וְהִיא
הִרָה בֶּן־בֹּקְוִנְתָּהּ וְהָיָה חֹדֶשׁ
הַשְּׁשִׁי לָהּ אֲשֶׁר גִּקְרָאתָ עֲקֹרְתָהּ:

Y he aqui, Elisabeth tu parienta, tambien ella ha concebido hijo en su vejez: y este es el sexto mes à ella que es llamada la esteril:

א.

29. Ἡ δὲ ἰδὼσα διαταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτῆς, καὶ διελογίζετο περὶ τῆς ἑᾶς ὁ ἀσπασμὸς ὅτις.

Et quand elle feut veu, elle fut fort troublée à cause des paroles d'icelui: & pensoit en elle-mesme quelle estoit cetté salutation.

30. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβῆσθαι, ὅτι εὖ εἶς γὰρ χάρις ἐστὶν τῷ θεῷ.

Adonc l'Ange lui dit, Marie, ne crain point: car tu as trouué grace deuant Dieu.

31. Καὶ ἰδοὺ στήλησιν ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καλεῖσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et voici, tu conceuras en ton ventre, & enfanteras un fils, & appelleras son nom Iesus.

32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς υψίστου κληθήσεται, καὶ δώσθαι αὐτῷ κύριον ὁ θεὸς τὸ θρόνον David τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Iceelui sera grand, & sera appelé Fils du Souuerain, & le Seigneur Dieu lui donnera le throne de David son peee.

33. Καὶ βασιλεύσθαι τῷ θεῷ ἐν αἰῶνι, καὶ οὐκ ἔσται τέλος αὐτοῦ.

Et il regnera sur la maison de Jacob eternellement, & n'y aura nulle fin à son regne.

34. Εἶπε δὲ μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται ὅτι, ἐπεὶ αὐδρα εὐ γινώσκω.

Lors Marie dit à l'Ange, Comment se fera ceci, veu que ie ne cognoi point d'homme?

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπιλεύσει ἐπὶ σοί, καὶ διώμισι ὑψίστου σπουδιάσθαι. διὸ καὶ τὸ γινώμενον ἐκ (ἐκ ἁγίου, κληθήσεται) υἱὸς θεοῦ.

Et l'Ange respondit lui dit, Le saint Esprit suruendra en toi, & la vertu du Souuerain t'enombrera, dont cela aussi qui naistra de toi saint, sera appelé le Fils de Dieu.

36. Καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, καὶ αὐτὴ στερηθεῖσα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ ὅτις μὲν ἐν-τος ἐστὶ αὐτῇ, τῇ καλουμένην στείραν.

Et voila, Elisabeth ta cousine, elle aussi a conceu un fils en sa vieillesse: & ce mois-ci est le sixieme à celle qui estoit appelee sterile.

29. Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset illa salutationis.

And when she saw him / she was troubled at his saying / and thought what manner of salutation that should be.

30. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum.

Then the Angel said unto her / Fear not / Marie: for thou hast found favour with God.

31. Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.

For thou shalt conceive in thy womb / and bear a sonne / and shalt call his name Iesus.

32. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius.

He shall be great / and shall be called the Sonne of the most High / and the Lord God shall give unto him the throne of his father David.

33. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

And hee shall reigne over the house of Iacob for ever / and of his kingdom shall have none end.

34. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco?

Then said Marie unto the Angel / How shall this be seeing I know not man?

35. Et respondens angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideo quæ & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.

And the Angel answered / and said unto her / The holy Ghost shall come upon thee / and the power of the most High shall overshadow thee: therefore also that holy thing which shall be borne of thee / shall be called the Sonne of God.

36. E ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis, sextus est illi, quæ vocatur sterilis.

And behold / thy cousin Elisabeth / she hath also conceived a sonne in her olde age: and this is her sixt moneth / which was called barren.

29. Da sie ihn aber sahe / erschrock sie über seiner rede / vnd gedachte / welch ein gruß ist das?

De der hun saa hannem / forserdedis hun offuer hans tale / octenckte / huileken en hilfen er det?

30. Vnd der Engel sprach zu ihr: Fürchte dich nicht Maria / du hast Gnade bey Gott funden.

De Engelen sagde til hende / Frøckte dig icke Maria / Du haaffuer fundet naade hos Gud.

31. Siehe / du wirst schwanger werden im Leibe / vnd einen Sohn gebären / des Namen solt du Iesus heissen.

See / du skal vnd fange i Effuete / oc fode en Søn / hans Naamn skal du kalde Ihesus.

32. Der wirdt groß / vnd ein Sohn des Höchsten genennet werden. Vnd Gott der HERR wirdt ihm den Stul seines Vaters Davids geben.

Hand skal bliffue stor oc kaldis den Høystis Søn. De Gud HERREN skal giue hannem Dauides sin Faders stol.

33. Vnd er wirdt ein König sein über das Haus Iacob ewiglich / vnd seines Königreichs wirdt kein ende sein.

De hand skal vere en Konge offuer Jacobs Hus / euindelige / oc der skal icke vere ende paa hans Kongerige.

34. Da sprach Maria zu dem Engel: wie soll das zugehen? Sintemal ich von keinem Manne weiß?

Da sagde Maria til Engelen / Huorledis skal det gaa til? effterdi ieg ved aff ingen Mand.

35. Der Engel antwortet vnd sprach zu jr: Der heilige Geist wirdt über dich kommen / vnd die Krafft des Höchsten wirdt dich überschatten. Darumb auch das Heilige / das von dir geboren wirdt / wirdt Gottes Sohn genennet werden.

Engelen suarede / oc sagde til hende / Den hellige And skal komme offuer dig / oc den Høystis krafft skal offuerfugge dig. Der saare oc saa der Hellige / som skal fode aff dig / skal kaldis Guds Søn.

36. Vnd siehe Elisabeth / deine Freundin / ist auch schwanger mit einem Sohn / inn ihrem alter / vnd gehet jetzt im sechsten Mond / die im geschrey ist / daß sie vnfruchtbar sey.

De see Elisabeth din Fænde / er oc fructsommelig met en Søn / i hendes Allerdome / oc hun gaar nu i den siette maanet / som er i roete / at hun er vfructsommelig.

29. Kterážto když vstýšala / žarmautila se w řeči geho / a myšlila náleby to bylo pozdra / wenij.

Alle onk vyzrawšy go / zátrwo / žylá se ná slova tego / myslac iá / tieby to bylo pozdrowienie.

30. V řeči Angel: Nebog se Marya / nebo gšy nalezla mi / lost v Pána.

Tedy ie rzeči Aniol / Wie boy sie Marya / gdyž se iest w lasce v Boga.

31. An počneš w žiwotě a porodíš Syna / a nazowješ Oměno geho Jezus.

Bo oto počneš w žywotě a porodíš syna a nazowješ imie tego Jezus.

32. Tenť bude weliky / a Syn Namyššyho slauti bude. A dať genu Pán Báh Stolicy Dawida Dce geho.

Tenci bedžie wielki / a bedžie swan syn Namyššego / a da mu Pán Bog stolicu Dawida oycá tego.

33. A králowati bude w Domu Jakobowu na wěky / a Králowstwij geho nebude konce.

Bedžie tež krolowati nád domem Jakobowym ná wěki / a krolowstwu tego nie bedžie konca.

34. V řeči Marya k Angelu: Kterak se stane toto / poně / wádž ná Muže nepoznáwámě?

Zátym Marya rzeči k do Anio / lá / Kterakž to má býc gdyž ia mē / ža nie mam vžnác?

35. A odpověďew Angel / řeči gi: Duch Swatýs hurn / estawij w tebe / a moc Nam /yššyho zastijníť tobě. A Proťež co se z tebe Swatěho narodij / slauti bude Syn Bo / žij.

Alle aniol odpovědžawšy / rzeči ie / Duch šwietny przydžie w cie / a moc Namyššego zácm / cí / a dla te gož tež to co sie z ciebie narodzi šwiete / bedžie názwano syn Boží.

36. Ahle Alžbēta přístelkyně twá / y ona geť počala Syna w starosti své: a tento geť gi / šfestý Měšce kteráž slowě ne / plodná:

Aotoč Elžbēta Frewna twa / y ša má počelá syna w starosti swé / a inž ten iest mēšacšosty / oněf tora názwano nieplodná.

נ

37 מטיל דלא עטר
לא להא מדום:

Imperocche niuna cosa sia impossibile appresso l'idio.

38 אמר מרים הן
אנא אמתה דמריג
יהוא לי אור מלתך ואנל
מלאכא מן לותה:

E Maria disse, Ecco qui la serua del Signore, s'iam fatto secondo la tua parola, E così l'Angelo si parti da lei.

39 קמת דין מרים בהון
ביוממתה הנין ואולת
בטילאית לטורג
למדינתא דיהוד:

Hor in quei giorni Maria si leuò su, e andòssene, con prestezza a la montagna, in vna città de la Giudea.

40 ועלת לביתה בזכרונ
ושאלת שלמה דאלישבע:

Et entrò ne la casa di Zacaria, e salutò Elisabet.

41 והוא דכד שמע
אלישבע שלמה דמרים
דץ עולג פפרסה ו
ואתמלית רוחה
דקודשא:

Et auuene che quando Elisabet oidi la salutation di Maria, il fanciullo le saltellò nel ventre, Et Elisabet fu ripiena di Spirito santo.

42 וקצת בקלא רמ
ואמרת למרים מברכתא
אנתי בנשא ומברכהו פ
בארנא דבברסכי:

E gridò ad alta voce, e disse, Tu sei benedicta intra le donne, e benedetto è il frutto del tuo ventre.

43 אימכא לי הדא דאמא
דמרי תאתא לותי:

E d'onde vien à me questo, che la madre del mio Signore venga à me?

44 הא איר פד גבל קלא
דשלמכי באדני בחדיתא
רפתא דץ עולג פפרסי:

Perche ecco, subito che la voce de la tua salutation è venuta à le mie orecchie, il fanciullo ha per allegrezza saltato nel mio ventre.

נ

37 כי לא יהיה מבלי יכלת
לפני יהוה כל דבר:

Porque ninguna cosa es imposible acerca de Dios.

38 ואמר מרים הגיה שפחה
יהוה אני יהי לי בדברך ואל
המלאך ממנה:

Entonces Maria dixo, Heaqui la criada del Sennor, cumplasse en mi conforme à tu palabra. Y el Angel se partiò de ella.

39 ותקם מרים בלמים ההמה
ותלך ההרה בחפזך אל עיר
יהודה:

En aquellos dias leuantandose Maria, fue à la montanna con priessa à vna Ciudad de Iuda.

40 ותבוא בבית זכריה ותשאל
לשלום לאלישבע:

Y entrò en casa de Zacharias, y saludó à Elisabeth.

41 ויהי כאשר שמעה אלישבע
את ברכת מרים ודץ העול
בבטנה ותמלא אלישבע ברוח
הקדש:

Y aconteció, que como oyó Elisabeth la salutation de Maria la criatura salto en su vientre; y Elisabeth fue llena de Espiritu Sancto.

42 ותועק בקול גדול ותאמר
ברכה אתי בנשים וברוך פרי
בטנך:

Y exclamó à gran boz, y dixo, Bendita tu entre las mugeres, y benditò el fruto de tu vientre.

43 ואיזה לי זאת כי
אדוני באה אלי:

Y dedonde esto à mi, que venga la madre de mi Sennor à mi?

44 כי הגיה בהיות קול ברכתך
באני ודץ העול בגילה
בבטני:

Porque heaqui, que como llegó la boz de tu salutation à mis oydos, la criatura saltó con alegria en mi vientre.

א.

37. Ὅτι οὐκ ἂν δυνατὸν ᾖ τὸ
τῷ θεῷ πᾶν ῥήμα.

Car chose quelconque n'est impossible à Dieu.

38. Εἰπὴν μαριὰμ, ἰδοὺ ἡ δούλη
κυρίου ὑποτάσσεται τῷ ῥήματι
καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Et Marie dit, Voici la serua du Seigneur: qu'il me soit fait selon ta parole. Ainsi l'Ange se partiit d'auec elle.

39. Ἀναστῆσαι ἡ μαριὰμ ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρει
νῶν μετ' αὐτοῦ εἰς πόλιν ἐβρα.

Or en ces iours-la Marie se leua, & s'en alla hastiuelement au païs des montagnes, en vne ville de Iuda.

40. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ οἶκον
ζαχαρίου, καὶ ἡσάσθη τῷ ἐλισί-
βε.

Et entra en la maison de Zacharie, & salua Elizabeth.

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλι-
σίβε τὸ ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐ-
σκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ
αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁ-
γίου ἡ ἐλισίβε.

Et aduint que si tost qu'Elizabeth eut ouï la salutation de Marie, le petit enfant treillaillit en son ventre, & fut Elizabeth remplie du S. Esprit.

42. Καὶ ἀνεφώνησεν Φωνὴ με-
γάλη, καὶ εἶπεν, Ὁλοκλημμένη σὺ ἐν
γυναιξίν, καὶ ὁλοκλημμένη ὁ καρ-
πὸς τῆς κοιλίας σου.

Et s'escria à haute voix, & dit, Tu es benite entre les femmes, & benit est le fruit de ton ventre.

43. Καὶ τίς μοι ταῦτα, ἵνα ἔλ-
θῃ ἡ μήτηρ ἡ κυρία μου πρὸς με.

Et d'où me vient ceci, que la mere de mon Seigneur viene vers moi?

44. Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου,
ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος
ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

Car voici, incontinent que la voix de ta salutation est paruenue à mes oreilles, le petit enfant a treillailli de ioye en mon ventre.

37. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

For with God shall nothing be impossible.

38. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

Then Marie saide/ Beholde/ the seruant of the Lord: be it vnto me according to thy word. So the Angell departed from her.

39. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in civitatem Iuda.

And Marie arose in those dayes/ and went into the hill countrey with haste to a citie of Iuda.

40. Et intravit in domum Zachariae, & salutavit Elisabeth.

And entred into the house of Zacharias/ and saluted Elisabeth.

41. Et factum est: ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero eius: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth.

And it came to passe/ as Elisabeth heard the salutation of Marie/ the babe sprang in her bellie/ and Elisabeth was filled with the holy Ghost.

42. Et exclamavit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

And she cryed with a loud voyce/ & saide/ Blessed art thou among women/ because the fruite of thy wombe is blessed.

43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

And whence cometh this to mee/ that the mother of my Lord should come to mee?

44. Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

For so/ as soone as the voyce of thy salutation sounded in mine eares/ the babe sprang in my bellie for ioy.

37. Denn bey Gott ist kein ding unmöglich.

Thi hoff Gud er ingen ting omuelig.

38. Maria aber sprach: Sihe/ ich bin des HERREN Magd/ mir geschehe/ wie du gesaget hast. Vnd der Engel schied von ihr.

De Maria sagde/ See/ Jeg er HERRENS Dienerinde/ mig ske lige som du hassuer sagd. De Engelen skildis fra hende.

39. Maria aber stund auff in den tagen/ vnd gieng auff das gebirge endelich/ zu der Stad Jude.

De Maria stod op i de dage/ oc gic hastelige paa Biergene/ til Jude Stad.

40. Vnd kam inn das hauss Zacharias/ vnd grüßet Elisabeth.

De kom i Zacharias Hus/ oc hilfede Elisabeth.

41. Vnd es begab sich/ als Elisabeth den gruß Maria höret hupffet das Kind inn ihrem leibe. Vnd Elisabeth ward des heiligen Geists voll.

De det begaff sig/ der Elisabeth hørde Marie hilfen/ da rorde Barnet sig i hendis liff. De Elisabeth bleff opfyldt med den hellige Aand.

42. Vnd rieff laut/ vnd sprach: Gebenedeyet bist du vnter den Weibern/ vnd Gebenedeyet ist die Frucht deines Leibes.

De robte høyt/ oc sagde/ Velsignet est du iblant Quinderne/ oc velsignet er din Liffuis Frucht.

43. Vnd woher kompt mir das/ daß die Mutter meines HERREN zu mir kompt?

De huede kommer mig det/ at min HERRENS Moder kommer til mig?

44. Sihe/ da ich die Stimme deines Grusses hörete/ hupffet mit freuden das Kind in meinem Leibe.

See/ der ieg hørde din røstis hilfen/ da rorde Barnet sig i mit Liff med glæde.

37. Nebo nebude nemožně v Bohu všechně slovo.

Bo v Bohu nie bedžie žadne slovo nepodobne.

38. V řecka Marya: An děvka PANJE/ staniž mi se podle Slova tvého. V odšel od niž Angel?

A táf řecka Marya/ Otož služebnicá Pánka/ viedy sie ze mna džiete wedle slova twego/ y odšedl od mež Aniol.

39. Tedyh postavšy Marya v těch dnech/ šla na horn s chvátanijm do Města Judowa:

Járym wstawšy Marya w onych dnioch/ posła w gorna krajinę z kwá pieniem do miastá Judejskiego.

40. Vwešla do domu Zacharyasowa/ a pozdravila Alžbět.

A wšedšy w dom Zacharyasow przywitała Elżbietę.

41. Vstalo se/ když vstýšela pozdravenij Marie Alžběta/ žadowalo se nemluwnátko w životě gegijm: Vnaplněna gest Duchem Swatým Alžběta.

Tám gdy wstýšala Elżbieta witanie Maryey/ stoczyło dzieciatko w żywocie gegij/ y napelniona gest Duchá swiętego Elżbieta.

42. A zwolala hlasem wielkým/ a řecka: Požehnaná ty mež Zenami/ y požehnaný plod břicha twého.

A zwołala głos wielkim/ y řecka/ Błogosławioná ty między niewiastami/ iź błogosławiony owoc żywota twego.

43. A odkáď mi to/ aby přišla Matka Pána mého ke mně?

Ale skadže mně to/ iź přystá matka Pána mego do mně?

44. Neb an yalž se šal hlas pozdravenij twého w vslych mých/ zplěsalo gest nemluwnátko radostij w životě mém:

Abeuim otho tato dešedl głos witania twego do vsly moich/ stoczyłoz weselem niemowniatko/ w żywocie moim.

א

45 וְטוֹבוּתָהּ לֹאֲדַנְתָּ ד
דְּהוּמִנְתָּ דְּהוּא שׁוֹלְמָא
לְאִילֵין דְּאַתְמִלְל עִמָּה מו
לִית מְרִנָּה:

*E beata colei che ha creduto: perche
le cose che le sono state dette dal Signor
haueranno effetto.*

46 וְאַמְרַת מְרִים מְרִים מְרִיבָא
נִבְשִׁי לְמִרְנָה:

*Allor Maria disse, L'anima mia ma-
gnifica il Signore.*

47 וְחִדִּית רוּחִי בְּאַלְהָא
מִחִינִי:

*Et il mio spirito s'è rallegrato in Dio
Saluator mio.*

48 דְּחַר בְּמוֹכְכָא ד
דְּאַמְתָּה הָא גִיר מוֹ הָשָׂא
טוֹבָא וְתֵלֵן לִי שְׂרָבְתָּה
כְּלָהִין:

*Perciocl'egli ha riguardato a la bas-
sezza de la sua serua: & ecco che du ho-
ra innanz tutte le generationi mi di-
ranno beati.*

49 דְּעֵבֶד לִנְתִי רוּבְּתָא
הוּ דְּחִילְתוּ וְקִרִישׁ שְׁמָה:

*Imperocche gran cose m'ha fatte colui
che è potente: & il cui Nome è santo.*

50 וְחִנּוּנָהּ לְדָרָא וְשְׂרָבְתָא
עַל אִילֵין דְּדִלְלוּ לָהּ:

*E la misericordia sua è di generatione
in generatione a quelli che il temono.*

51 עֲבַד וְכוּתָא בְּדִרְעָה
וְפִדְר חֲתִירִי בְּתַרְעִיתָה
דְּלִבְהוּן:

*Egli ha operato potentemente col
braccio suo: ha dispersi i superbi nel pen-
siero del lor cuore.*

52 סִחָה תְּחִיבָא מו
כּוֹרְסוּתָא וְאַרְיִים מְכִיכָא:

*Ha leuati di sedia i potenti: & ha
inalzati gli abietti.*

53 בְּפִנָּא סְבַע טְבַתָּה
וְעִתִּירָא שְׂדָא סְפִיקָאִית:

*Ha riempiti di beni i famelici: & i
ricchi ha lassati voti.*

54 עֲדָר לִסְרִיגֵל עֲבָדָה
וְאַתְדַּכֵּר חֲנֻנָּה:

*Ha riceuto Israel seruo suo, ricor-
dandose de la sua misericordia.*

א

45 וְאַשְׁרֵיךְ אֲשֶׁר הֵאֱמַנְתָּ כִּי—
כָּל־כְּלִי כָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

*Y bienaventurada la que creyó, porque se
cumplirán las cosas que le fueron dichas de par-
te del Sennor.*

46 וְתֵאֵמַר מְרִים מַגְדִּילָהּ נִבְשִׁי
אֶת־יְהוָה:

*Entonces Maria dixò, Engrandece mi alma
al Sennor.*

47 וְתִגַּל רוּחִי בְּאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל:
Y mi espíritu se alegró en Dios mi Salud.

48 כִּי הִבִּיט אֶל־עֲנִי אֲמַתִּי
יְהוָה מִעַתָּה יֵאָשְׁרוּנִי כָּל־
הַדּוֹרוֹת:

*Porque miró a la baxeza de su criada: Por-
que heaqui desde aora mi diran bienaventurada
tódas las edades.*

49 כִּי־עָשָׂה עִמָּדִי גְדוּלוֹת
הַגְּבוּר וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ:

*Porque me ha hecho grandes cosas el Pode-
roso, y su sancto Nombre.*

50 וְחַסְדּוֹ לְדוֹר וָדוֹר לִירְאָיו:

*Y su misericordia de generacion a generaci-
on a losque lo temen.*

51 עָשָׂה גְבוּרָה בְּזִרְעוֹ הַפִּי
אֶת־הַגִּזְאִים בְּמַחְשַׁבְתָּ לִבָּבָם:

*Hizo valentia con su brazo: esparzió los fo-
beruios del pensamiento de su corazón.*

52 הִזְרִיד גְּבוּרִים מִכְּסֻאוֹת
וְהִרִים אֶת־הַשְּׂפִלִּים:

*Quito los poderosos de los thronos, y leuan-
tó a los humildes.*

53 רָעִבִים מִלֵּא טוֹבוֹת
וְעֲשִׂירִים שִׁלַּח רִיקָם:

*A los hambrientos hinchíó de bienes, y a
los ricos embió vazios.*

54 לָקַח אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבָדָה
לְזִכֵּר חַסְדּוֹ:

*Recibió a Israel su criado acordandose de la
misericordia.*

א.

45. Καὶ μακαρία ἡ ψάλλου-
σα ὅτι ἐστὶ πληρωσὶς τοῖς λελα-
λημένοις αὐτῇ τῷ κυρίῳ.

*Orbien heureuse est celle qui a creu:
car les choses qui lui ont esté dites par le
Seigneur, auront accomplissement.*

46. Καὶ ἔπη μαλαμ, μεγαλύ-
νη ψυχὴ μου τὸν κύριον.

*Adonc Marie dit, Mon ame magni-
fie le Seigneur:*

47. Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά
μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ σωτῆρι μου.
Et mon esprit s'est esgayé en Dieu
qui est mon Sauueur.

48. Ὅτι ἐπεβλεψεν ἐπὶ τὴν τα-
πεινότητα τοῦ δούλου αὐτοῦ ἰδοὺ γὰρ αἰ-
νὰ τὰ νῦν μακαριοὶς με πείσαι
αἱ γυναι.

*Car il a regaridé la petitesse de la ser-
uante: voici, certes dorelenuant tous
ages me diront: bien-heureuse.*

49. Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ
δυνατὴς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

*Car le puissant m'a fait choses gran-
des, & saint est son Nom.*

50. Καὶ τὸ εἶλεν αὐτῇ εἰς γυναι-
κας τῆς φειδωλίας αὐτοῦ.

*Et sa misericorde est de generation
en generation, à ceux qui le craignent.*

51. Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι
αὐτοῦ διέσκορπισεν ὑπερηφάνους
διὰ οἶα κδεσθῆαι αὐτοῦ.

*Il a bousogné puissamment par son
bras, il a dissipé les orgueilleux en la
pensée de leur cœur.*

52. Καθίλε δυνάστες ἐπὶ θρό-
νων, καὶ ὑψώσε ταπεινοὺς.

*Il a mis bas de leurs thronos les puis-
sants. & a esleué les petis.*

53. Πηρώσε ἐν ἐπιπλήσει ἄρ-
θρων, καὶ πλεῖστα ἐξ ἀπείρητα κα-
νοὺς.

*Il a rempli de biens ceux qui auoyent
faim: il a renuoyé les riches vuides.*

54. Ἀνέλαβε τὸ ἱσχυρὸν παῖδος
αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλεους.

*Il a receu en proteccion Israel son
seruiteur, a fin d' auoir souuenance de
sa misericorde.*

45. Et beata quæ credidit,
quoniam perficietur ea quæ
dicta sunt ei à Domino.

And blessed is shee that beleened:
for those thinges shall be performed/
which were told her from the Lord.

46. Et ait Maria: Magnifi-
cat anima mea Dominum.

Then Marie said/ My soule ma-
gnifieth the Lord.

47. Et exultavit spiritus
meus in Deo salutari meo.

And my spirit reioyced in God my
Saviour.

48. Quia respexit humili-
tatem ancillæ suæ, ecce enim
ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.

For he hath looked on the poore de-
gree of his seruants: for beholde / from
henceforth shall all ages call me blessed.

49. Quia fecit mihi magna
qui potens est, & sanctum
nomen eius.

Because he that is mighty hath
done for me great things / and holy is
his Name.

50. Et misericordia eius à
progenie in progenies, ti-
mentibus eum.

And his mercie is from generation
to generation on them that feare him.

51. Fecit potentiam in bra-
chio suo: dispersit superbos
mente cordis sui.

He hath shewed strength with his
arme: he hath scattered the proud in the
imagination of their heartes.

52. Deposuit potentes de
sede, & exaltavit humiles.

He hath put downe the mightie from
their seates / and exalted them of lowe
degree.

53. Esurientes implevit bo-
nis: & divites dimisit inanes.

He hath filled the hungrie with good
things/ and sent away the rich emptye.

54. Suscepit Israël puerum
suum, & recordatus miseri-
cordiæ suæ.

He hath byholde[n] Israel his seruant/
being mindefull of his mercy.

45. Vnd/ O selig bist du/ die du ge-
glaubet hast/ denn es wirdt vollendet
werden/ was dir gesagt ist von dem
HERREN.

De o salig est du/ som trode/ Thi det skal fuldkom-
mets som dig er sagt aff HERREN.

46. Vnd Maria sprach: Meine
Seele erhebt den HERREN.

De Maria sagde. Min Siel ophøyer HERN.

47. Vnd mein Geist freuet sich Got-
tes meines Heilands.

De min Aand glæder sig i Gud min Frelser.

48. Denn er hat seine elende Magd
angesehen/ Sihe/ von nun an werden
mich selig preisen alle Kindes Kind.

Thi hand haffuer anseet sin elendige Dienerinde/
See/ her effter skulde alle Børns børn prise mig salig.

49. Denn er hat grosse Ding an mir
gethan / der da mechtig ist vnd des
Namen heilig ist.

Thi hand haffuer giort store ting mod mig/ som er
mechtig/ De hans Naamn er helligt/

50. Vnd seine Barmherzigkeit we-
ret immer für vnd für/ bey denen die
ihn fürchten.

De hans Barmhertighed varer vden aff ladelse
stedse oc altid/ Hoff dem som hannem fræcte.

51. Erübet gewalt mit seinem Arm/
vnd zerstreuet die da hochfertig sind
in ihres herken sinn.

Hand bruger Maect met sin Arm/ De afspredet
dem som ere Hoffmodige i deris hertdis sind.

52. Er stößet die Gewaltigen vom
Stul/ vnd erhebt die Elenden.

Hand stoder de Mechtige aff stoen/ De ophøyer de
Elendige.

53. Die Hungerigen füllet er mit güt-
tern/ vnd lesset die reichen leer.

De Hungerige fylder hand met Gaat/ De lader de
Rige tomme.

54. Er dencket der Barmherzigkeit/
vnd hilfft seinem Diener Israel auff.

Hand tencker paa Barmhertighed/ De hjælper
sin Diener Israel op.

45. A Blahoslavenás kte-
rá gsh vřělila/ neboť dořoná-
ny budau na tobě ty věcn/ kte-
rě gsau povědijny tobě od
Pana.

A blagosławiona ktora vře-
lila/ gdy z sie wyřonáta ty rze-
czy ktore tey powędziano od Pa-
na.

46. Y kella Marya: Weles
bij dusse má Hospodina.

Tedy rzeřla Marya/ Wieř je-
wielbi duřámotě Pana.

47. A žradowař se duch muog
w Bohu Spasyteli męm.

A raduře sie duch moy w Bo-
gu zbawicielu mořm.

48. Neb gest wgeřel na pořo-
ru Diřwřę swę / Neb an z to-
ho mne Blahoslavenau bu-
dau nazřwati wřřęćni Naro-
dowę:

Gdy z weyřal ná pořorna
řluzebnice swę / bo oto od tego
częřa blagosławiona inře powie-
dác beda wřřęćni wieř.

49. Neboť mi gest vřinil we-
řlřę věcn ten kteřýž mocnř gest/
a Swatě Gmęno geho.

Abowiem zawnę zawnę poezy-
nař on mořny/ ktorego iřř swięte
imię.

50. A Miřořdenřwřę geho
odpořoleniř ař do pořoleniř/
bogięm se ho.

A ktorego miřořdę zawnę na wř-
řęćni wieř iřř gotowař / tym co sie
go bořa.

51. Vřinil moc w Nameni
řwęm / rozptřil pyřně myřli
řrdę gegię.

Mocnę wczynę řprawiř rř-
mientem řwęm / rozpořęł pyřne
myřli řerca řę.

52. řřadil mocnř s řtolice / a
powřřřil pořornę.

řřargnal mocaręř řtolieř / a
poduřřil pořorne.

53. řačnř naktřil dořřmę
wřęmę / a Bohatě rozpustil
pręgnę.

ř glodęone nępelnil dořřmę /
a bogarę odprawil pořęne.

54. Vřinil řřařele řluzęř
bnęřta řwęřo / rozpomenul se
na Miřořdenřwřę řwę.

Podpęřł řřařęř řluzę řwotęř
go / aby pamiatęł nę miřořdę zawnę.

א

55. אִךְ דַּמְלִיל עִם אֲבִהּוֹ
עִם אֲבִרְהָם וְעִם וְרַעְיָה
לְעֹלָם:

Si come egli ha parlato à i nostri padri, cioè ad Abraham, & al seme suo in eterno.

56. קִוִּית דְּיו מְרִים לֹחַ
אֲלִישָׁבַע אִךְ יִרְחַב—
תְּלַתָּה וְהַפְּכֹת לְבִיתָהּ:

E restò Maria con ella circa tre mesi: e poi sene ritornò à casa sua.

57. אֲלִישָׁבַע דְּיו הָיָה הָיָה
לָהּ וּבְנָה דִּתְּמַלְדוּ וְנִלְדַת
בְּרָתָהּ:

Hor ad Elisabeth se compie il tempo di partorire: e partorì un figliuolo,

58. וַשְּׁמַעִי שָׁכְבָהּ וּבְנִי
טִיבָהּמָה דְּאִסְגִּי אֲלֶהָ—
תִּנְגָה לִנְתָה וְחֲדָיו הָיוּ
עֲמָה:

Et i vicini, e parenti suoi & dicono che il Signore hauea ampiamente usata la sua misericordia verso di lei, e rallegrauan sene con essa.

59. וְהָיָה לְיוֹמָה דִּתְּמַנְיָה
וְאָתִי לְמַגְזֵרָה לְטָלִינָה
וְקָרְיוּ הָיוּ לָהּ בְּשֵׁם
דְּאֲבִיהָ וּכְרִינָה:

Poi ne l'ottauo giorno, Gennero à circuncidere il piccolo fanciullo, e chiamauanlo Zacaria, col nome di suo padre.

60. וַעֲנֵת אִמָּהּ וְאָמְרָה
לָהּוּ לֹא הִכְנָה אֲלֵי—
תְּקַרְא יוֹחָנָן:

E sua madre rispondendo, disse, Non già masi chiamarà Giuanni.

61. וְאָמְרוּ לָהּ דְּלִירָה
אֲנִשׁ דִּמְתְּקַרְא בְּשֵׁם בְּתִכִּי
בְּשֵׁם הָיָה:

Et essi dissero à lei, Ei non è alcuno nel tuo parentado che si chiami con questo nome.

62. וְרִמְזוּ לְאֲבִיהָ
דְּאִיכְנָה צִבְּאָה דִּישְׁמִיָּהּ:

E facuan cenno à suo padre com'egli harebbe voluto che si chiamasse.

63. וְשָׂאֵל בְּנִקִּיתָהּ וּבְתָבָה
וְאָמַר יוֹחָנָן הִיא שְׁמָהּ
וְאִתְּדַמַּר כָּל־נִשׁ:

Ilqual domandaua Gna tamoletta, scriffe, dicendo, Giuanni è il suo nome: e tutti si marauigliarono.

א

55. בְּאִשְׁר דְּבַר אֲלִי אֲבִרְהָם
לְאֲבִרְהָם וְלִרְעִי לְעֹלָם:

Como habló à nuestros Padres, à Abraham y à su simiente, para siempre.

56. וַתָּשָׁב מְרִים עִמָּהּ בְּשִׁלְשָׁה
חֳדָשִׁים וַתָּשָׁב אֲלִי בֵיתָהּ:

Y quedóse Maria con ella como tres meses: y boluiose à su casa.

57. וַיְמַלְא יָמֵי אֲלִישָׁבַע
לְלִדְתָהּ וַתֵּלֶד בֵּן:

Y à Elisabeth, cumpliosele el tiempo de parir y parió un hijo:

58. וַיִּשְׁמְעוּ שְׁכֵנֶיהָ וְדֹדֶיהָ כִּי—
הִגְדִּיל יְהוָה אֶת־חַסְדּוֹ אֵתָהּ
וַיִּשְׂמְחוּ עִמָּהּ:

Y oyeron los vezinos y los parientes que auia Dios hecho grande misericordia con ella y alegraronse con ella.

59. וַיְהִי־בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וַיָּבֹאוּ
לְמוֹל אֶת־חֵילָד וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ
בְּשֵׁם אָבִיו וּכְרִיָּהּ:

Y aconteció, que al octauo dia vinieron para circuncidar el ninno, y llamauanlo del nombre de su padre, Zacharias.

60. וַתַּעַן אִמּוֹ לֵאמֹר לֹא כֵן
כִּי־אֵם יִקְרָא יוֹחָנָן:

Y respondiendó su madre, dixo, No, sino Ioan será llamado.

61. וַיֹּאמְרוּ אֲלֶיהָ כִּי־אֵינָהּ אִישׁ
בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם
חַיָּהּ:

Y dixeronle, Porque? nadie ay en tu parentela que se llame de este nombre.

62. וַיִּקְרְצוּ לְאֲבִיו וּמָה־יִרְצָה
לְתִקְרָא אֹתוֹ:

Y hablaron por señas à su padre, como le queria llamar.

63. וַיִּשְׂאֵל לֹחַ וַיִּכְתֹּב לֵאמֹר
יוֹחָנָן יִשְׁמֶהּ וַיִּתְּמָהּ כָּל־ם:

Y demandando la tablilla, escriuió, diziendo, Ioan es su nombre. Y todos se marauillaron.

א.

55. Καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ Ἀβραάμ αὐτῷ εἰς τὴν αἰῶνα.

(Selon qu'il en a parlé à nos peres, allauoir à Abraham & à sa posterité) à jamais.

56. Ἐμεινεν μαρταρὰ αὐτῇ ὡς ἐμηνεν τρεῖς καὶ ὑποστράψεν εἰς τὸ οἶκον αὐτῆς.

Et Maria demeura avec elle, enuiron trois mois, puis en rerourna en sa maison.

57. Τῇ ᾗ ἐλυσάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τῆς τοκεῖς αὐτῆς, καὶ ἔγεννησεν υἱόν.

Or le terme d'Elizabeth fut accompli pour enfanter: & enfanta un fils.

58. Καὶ ἡκουσαν οἱ περιούσιοι καὶ οἱ συγγενεὶς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὴν ἑλπίδα αὐτῆς, καὶ συνέχαρον αὐτῇ.

Et ses circonuoisins, & ses parens ayans entendu que le Seigneur auoit amplement déclaré sa misericorde enuers elle, s'en reioüilloient avec elle.

59. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἡλθον περιτομῆς τὸ παιδίον, καὶ κέλευσεν αὐτὸν ὅτι τῷ ὀνόματι τῷ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίου.

Et aduint qu' au huitieme iour ils vindrent pour circoncir le petit enfant, & l'appeloient Zacharie du nom de son pere.

60. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχ, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.

Mais sa mere print la parole, & dit, Non: mais il sera nommé Iehan.

61. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδὲς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

Et ils lui dirent, Il n'y a aucun en ta parenté qui soit appelé de ce nom.

62. Ἐγένετο δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅτι τίαν θελοι καλεῖσθαι αὐτόν.

Lors ils firent signe au pere d'icelui qu'il declarast comment il vouloit qu'il fust nommé.

63. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἔθεντο αὐτῷ τὰς τὰς.

Lequel ayant demandé vnes tablettes, escriuit, disant, Iehan est son nom. Dont tous furent esmeruillés.

55. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula

(As he hath spoken to our fathers / to wit / to Abraham / & his seed) for ever.

56. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reversa est in domum suam.

And Marie abode with her about three months: after / he returned to her owne house.

57. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi: & peperit filium.

Nowe Elisabeths time was fulfilled / that shee / should be deliuered / & he brought forth a sonne.

58. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

And her neighbours / and cousins heard tell howe the Lorde had shewed his great mercie vpon her / & they reioyced with her.

59. Et factum est: in die octavo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

And it was so that on the eight day then came to circuncise the babe / & called him Zacharias / after the name of his father.

60. Et respondens mater eius, dixit, Nequaquam, sed vocabitur Iohannes.

But his mother answered / and said / Not so / but he shall be called John.

61. Et dixerunt ad illam, Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.

And they saide vnto her / There is none of thy kindred / that is named with this name.

62. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum.

Then they made signes to his father / how he would haue him called.

63. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens, Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt uniuersi.

So he asked for writing tables / & wrote / saying / His name is John / and they marvelled all.

55. Wie er geredt hat vnsern Vatern Abraham vnd seinem samen ewiglich.

Som hand sagde til vore Fedre / Abraham oc hans Sæd euindelige.

56. Vnd Maria bleib bey ihr bey dreihen Monden / Darnach kehret sie widerumb heim.

De Maria bleff hosf hende ved tre maaned / der effter soer hun hiem til bage igen.

57. Vnd Elisabeth kam ihre zeit / daß sie gebären solt / vnd sie gebär einen Sohn.

De Elisabeths tid kom / at hun skulde fødte / oc hun fødte en Søn.

58. Vnd ihre Nachbarn vnd Gefreundten höreten / daß der HERR grosse Barmhertzigkeit an ihr gethan hatte / vnd freueten sich mit ihr.

De hendis Nabo oc Elect herde / at HERREN haaffde gjort stor Barmhertighed met hende / oc de glædde sig met hende.

59. Vnd es begab sich am achten tage / kamen sie zu beschneiden das Kindlein / vnd hießen ihn nach seinem Vater / Zacharias.

De der hende sig paa den ottende dag / da kommede at omskære Barnet / oc de kaldede hannem effter hans Fader Zacharias.

60. Aber seine Mutter antwortet / vnd sprach: Mit nichten / sondern er soll Iohannes heißen.

Men hans Moder suarede / oc sagde / Ingen sund / men hand skal hede Iohannes.

61. Vnd sie sprachen zu ihr: Ist doch niemand inn deiner freundschaft / der also heiße.

De de sagde til hende / Der er dog ingen i din Elect / som saa kaldis.

62. Vnd sie wincketen seinem Vater / wie er ihn wolt heißen lassen.

De de nickede at hans Fader / huorledis hand vilde lade kalde hannem.

63. Vnd er foderte ein Täflein / schreib vnd sprach: Er heißt Iohannes. Vnd sie verwunderten sich alle.

De hand begerede en Taffle / scerff oc sagde / Hand heder Iohannes. De de forundrede sig alle.

55. Vakož gest mluviti Ot cüm našim / k Abrahamovi a k Semeni geho na věky

Jako mohl do oycow našych / to jest do Abrahama y jeho potomkow na věky.

56. V ostala Marya s nij nakožto za tři Měsíce / a potom navrátila se / do Domu svého.

A tak z nía měsíce Marya / takoby przez trzy miesiące / a potom thym se vrátila do domu svého.

57. Alžběta pak naplnil se čas / aby porodila / V porodila gest Syna.

Elzbieta też wypelnila się czas porożenia / y porodila syna.

58. V vslyšeli Sousedé / a přátelé její / že gest veliké věci / nikožto milosrdenský svěs níj / v spolu radovali se s níj.

Co vslyšavši sástedé y přátelé její / iż začne Pán vžít milosrdězia přeciví její / radovali se s níj.

59. Stalo se pak v den osmý přišli obřezovati dítěte / a nazývali gen gmenem Otce geho Zacharyásem.

A gdy bylo dnia osmego / zesli si aby obrezovali dzieciatko / y nazývali go imieniem oycá ie Zacharyásem.

60. Tehdy odpověděvši matka geho / řekla: Nikoli / ale slautiť bude Jan.

Ale odpowiedziavši matka tego / rzekla / me tak / alec będzie wezwan Janem.

61. V řekli k níj: Však ni žádného není v redu tvém / kterýmž slauti gmenem tlm.

Tedy do mery rzekli / Zadnego niemasi w narodzie twym coby go nazýwano tym imieniem.

62. V dávali náměstí Otce geho / kýmž ho chtěl nazývati.

A vřazovali przez znáki oycy tego takoby go chciał przezwać.

63. A on požadav desítky napsal / řka: Jan gest gmeno geho. V divili se všichni.

A on požádal desítek tablic / napsal moutac / Jan jest imie tego / y divovali se všicy.

64 וַיִּפְתָּח אֶת־פִּיהָ בַּיּוֹמָהּ וּלְשׁוֹנָהּ יִבְרַךְ לְאֱלֹהִים:

E subito la sua bocca s'aperse, e la sua lingua si sciolse: e così parlava, laudando Iddio.

65 וְהָיָה דְחִלְתָּא עֲרָא פִלְהוֹן שְׁבִיבִיהוֹן וּפְכִלָּה טוֹרָא דִּיהוּדָא הֲלִין מִתְמַלְלִין בִּי:

Onde nacque timore in tutti i lor vicini: e tutte queste parole si divulgorno per tutta la montagna de la Giudea.

66 וּכְלִהוֹן דְּשִׁמְעוּ מִתְחַשְּׁבִין הָיוּ פִלְכִהוֹן וְאִמְרִין מִנְּאִי־כִי־יִהְיֶה טוֹרָא הַנָּא וְאִתְּרָא דְּמִרְכָּא אִית הָיָה עִמָּה:

E tutti quei che l'udirono, se le mesero nel cuore, dicendo, Chi sarà mai questo fanciullo? E la mano del Signore era con lui.

67 וְאַתְּמַלִּי וּבְרִינִי אֲבִיהִי רִיחָא דְקִי־קִשׁ וְאַתְּנָבִי וְאַמֵּר:

E Zacharias suo padre fu ripieno di Spirito Santo, e profeta, dicendo.

68 מְבָרַךְ הוּא מְבָרַךְ אֱלֹהֵינוּ דְּיִסְרָאֵל עִמָּה יַעֲבֹד לֵה בִּירְכָנָא:

Laudato sit il Signore Iddio d'Israël: perciò che egli ha visitato e fatta la redenzione al suo popolo.

69 וְאַחִים לֹו חֲרָנִי דְּפִירְקָנָא בְּבֵיתָהּ דְּדָוִיד עֲבָדָהּ:

Et bacci d'rix xato il corno di salute, ne la casa di David seruo suo.

70 אִין דְּמַלְל בְּפִימָא דְּבִיבִיהִי קִדִּישׁ־מִן דְּמִן עֲלִים:

Si come ha parlato per la bocca de suoi santi Profeti, che già un tempo furono, dicendo.

71 דְּיִפְרָקוּ מִן פְּעִל־דְּכָבוּ יָמֵן אִידָא דְּכִלְהוֹן סְנַאִין:

Che nos saremmo saluati da i nostri nimici, e da la mano di tutti quelli che ci hanno in odio.

64 וַיִּפְתָּח אֶת־פִּיהָ בַּיּוֹמָהּ וּלְשׁוֹנָהּ יִבְרַךְ אֶת־יְהוָה:

Y luego fue abierta su boca, y su lengua: y habló bendiziendo à Dios.

65 וְהָיָה יְרֵאָה עֲלֵיהֶם כָּל־שְׁכֵנָיו סָבִיב סָבִיב וַיִּשְׁמְעוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּכָל הָרָדִי יְהוּדָה:

Y fue vn temor sobre todos los vezinos de ellos: y en todas las montañas de Iudea fueron diuulgadas todas estas cosas.

66 וְכָל־שְׁמָעוֹ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ עָלֵיהֶם לִבָּבָם לֵאמֹר וְמִי יִהְיֶה הַיֵּלֶד הַזֶּה וְיִהְיֶה הָיָה עִמּוֹ:

Y todos los que lo oyen, se marauillauan, diciendo, Quien será este ninno? Y la mano del Sennor era con el.

67 וְזַכְרְיָהוּ אָבִיו גִּמְלָא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיִּנָּבֵא לֵאמֹר:

Y Zacharias su padre fuelleno de Espiritu Sancto, y prophetizó, diciendo.

68 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־פָקַד וַיַּעַשׂ פְּדוּתָא לְעַמּוֹ:

Bendito el Sennor Dios de Israel, que visitó y hizo redemcion à su Pueblo.

69 וַיָּקֵם לָנוּ קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּבֵית דָּוִד עֲבָדוֹ:

Y nos enhesto el cuerno de salud en la Casa de David su sieruo:

70 בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִי־נְבִיאִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם הָמָּה:

Como habló por boca de los sanctos que fueron desde el principio, sus Prophetas.

71 אֶת־יְשׁוּעָה מֵאֲוִיבֵינוּ וּמִכָּל־שֹׂנְאֵינוּ:

Salud de nuestros enemigos, y de mano de todos los que nos aborrecieron.

64. Αἰεὶ ὡς ὅτι τὸμα αὐτὸς ὡς ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διησθεώθη, καὶ ἐλάλη διλογίῳ τοῦ θίου.

Et à l'instant sa bouche fut ouuerte, & sa langue desliée, tellement qu'il parloit en louant Dieu.

65. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιουσιώτας αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ὅλην τὴν ὄρεσιν τῆς ἰουδαίας διελάλητο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

Dont crainte suruint à tous leurs circonuofins, & toutesces paroles furent diuulgees par tout le pais des montagnes de Iudee.

66. Καὶ ἔγεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ πνεῦμα ἔστι ἐν αὐτῷ, καὶ χεὶρ κυρίου μετ' αὐτοῦ.

Et tous ceux qui les entendirent les mirent en leur cœur disant, Que sera-ce de ce petit enfant? Et la main du Seigneur estoit avec lui.

67. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προφήτευσεν, λέγων.

Lors Zacharie son pere fut rempli du S. Esprit, & prophetiza, disant,

68. Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τῆς ἰσραήλ, ὅτι ἐπισκέψατο, καὶ ἐποίησεν λυτρώσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Benit soit le Seigneur, le Dieu d'Israel, de ce qu'il a visité & fait deliurance de son peuple:

69. Καὶ ἔθηκεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ τῷ πνεύματι αὐτοῦ.

Et nous a esleué la corne de salut en la maison de David son seruiteur.

70. Καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν αἰώνων προφητῶν αὐτοῦ.

Ainsi qu'il en a parle par la bouche de ses saints Prophetes, qui ont esté de tout temps.

71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χερῶν πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς.

Que nous serions sauues d'entre les mains de nos ennemis, & de la main de tous ceux qui nous haïssent,

64. Apertum est autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deū.

And his mouth was opened immediately / and his tongue loosed / and he spake and praised God.

65. Et factum est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc.

Then feare came on all them that dwelt nere vnto them / and all these wordes were noyed abroad throughout all the hol countrey of Judea.

66. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes, Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

And all they that heard them / sayed them vp in their heartes / saying / What manner childe shall this be / and the hande of the Lord was with him.

67. Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetavit, dicens.

Then his father Zacharias was filled with the holy Ghost / and prophesied / saying.

68. Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitavit & fecit redemptionem plebis sue.

Blessed be the Lorde God of Israel / because hee hath visited and redeemed his people.

69. Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui.

And hath raised vp the horne of salvation vnto vs / in the house of his seruauunt David.

70. Sicut locutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt, prophetarum eius.

As he spake by the mouth of his holie Prophets / which were since the worlde began / saying.

71. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos.

That he would sent vs deliuerance from our enemies / and from the handes of all that hate vs.

64. Vnd als bald ward sein Mund vnd seine Zunge auff gethan / vnd redete vnd lobete Gott.

De strax oplosdis hans Mund oc hans Zunge / oc hand taledede oc prisede Gud.

65. Vnd es kam eine forcht über alle Nachbarn / vnd diß Geschicht ward alles ruchtbar auff dem gangen Jüdischen Gebirge.

De der tom en froet offuer alle Naborne / De der te som sket vaar roetedis alsammen paa alle de Jüdiske Bierge.

66. Vnd alle die es höreten / namens zu herken / vnd sprachen: Was meinest du / wil auß dem Kindlein werden? Denn die Hand des HERRN war mit ihm.

De alle som der herde / sagde der paa Hierte / oc sagde / Huad ment du / at her skal bliue aff Barnet? Thi HERRNS Haand vaar met hannem.

67. Vnd sein Vater Zacharias ward des heiligen Geistes vol / weisfaget vnd sprach:

De hans vader Zacharias bleff opfylt mer den hellig And / spaade / oc sagde:

68. Gelobet sey der HERR der Gott Israel / denn er hat besucht vnd erlöset sein Volk.

Loosuit vere HERRN Israels Gud / Thi hand hassuer besöet oc forloest sit Volk.

69. Vnd hat auffgerichtet ein Horn des Heils inn dem Hause seines Dieners Davids.

De hand hassuer oprenst Salighedsens Horn / J Davids sin tieneris Haff.

70. Als er vorzeiten geredet hat / durch den Mund seiner heiligen Propheten.

Som hand taledede i fordom tid / ved sine hellige Propheters Mund.

71. Das er uns errettet von vnsern Feinden / vnd von der Hand aller die uns hassen.

At hand vilde frelse oss fra vore fiender / oc fra alle deris haand som oss hade.

64. A p hned otewřela se vs sta geho / v nazn geho / a mlus wil gest welebě Boha.

Žárym se wnet otworzyly os střego y t vřego / y mowit blos goslawiac Boga.

65. V přifšel strach na wšec lny Gausedy gegich / a po wšech horách Jüdschých rozhláswala se wšec a slowa tato.

Až přifšel strach ná wšechy ři sady ich / a po wšechy gorahy trámie Jüdschey rozhláswone sa wšechy slowa.

66. V myslili wšecni kteří slyšeli w Orden swém / řkauce: V kterak toto dítě bude? Neb žagistě ruká PA NE byla s nim.

Eedy wšyřey řtorzy wšlyšeli / řachowwáli se w sercu swótem / mowiac / A což to řa dítěatko besdžet / A řak řeká Pán řa byla s nim.

67. Zacharyáš pak Otce geho / naplněn gest Duchem Swatým / y prorokowal / řka:

Zacharyáš ředy otce řego ná pelman řest Duchá swiętego / y prorokowal mowiac.

68. Požehnán ř Pán Bůh Izrahelský / neb gest nawšstij wil a wćinil wykaupenij řidu swěho.

Wlogoslawiony Pán Bog Izrahelský / co nawiedzył y odkupil řid swoy.

69. A wyzdwihs nám roh swasenij / w Domu Dawida Služebnjka swěho.

A podnio ř rog zbawienia nam w Domu Dawida řlužebnjka swęgo.

70. Wakož gest mluwil řtrzeřsta Swatých / (kteřijž od wěku řugau) Prorokůw swých.

Jako powiedal přez wřřa swiętych / řtorzy od wěku byli prorokow swých.

71. Wyprořřenij ř Nepřátel našých / a ř rukí wřřech kteřijž nás nenáwiděli.

Ži nasmiat wybáwě od nřes přyřa cto ř našých / y ř řek wřřy řich řtorzy nás nřenawidžā.

נ

72 וְעַכְשָׁיו חַסֵּד עִם אֲבֹתֵינוּ
וְעַכְשָׁיו לְהִתְקַנְּהוּ
קְדִישָׁתָם :

Per far misericordia verso i nostri padri, e ricordarsi del suo santo Testamento.

73 וּמִוִּמְתָּא דִּימִנָּה ל
לְאַבְרָהָם אֲבֹנוּ (דִּיתֵל לוֹ) :

Et del giuramento ch'egli hauea giurato al nostro padre Abraham (di concederli.)

74 דִּנְתַּפְּרָק מִן אִידָא
דְּבַעֲלֵדְבָנוּ וְהִלָּא דִּתְלָא
בְּפִלּוּחַ קְדָמוֹהִי :

Che liberati da la mano de nostri nemici, noi li seruissimo senza timore.

75 בְּחֻנָּא וּבְכַאֲגִיתָא
קְדָמוֹהִי כְּלֵהִין יוֹמָתוֹ :

In sanctità e giustizia dinanzi a lui, tutti i giorni de la vita nostra.

76 וְאַתָּה טַלְיָא גְבוּיָהּ
הַעֲלִיָּא תִּתְקַרְא תַּאֲוֵל צִיר
קִדְּם פְּרֻעִיפָה דְּמִרְנָה
דִּתְטִיב אֲוִרְחָה :

Et tu piccolo fanciullo, sarai chiamato Profeta de l'Altissimo : perche tu andirai innanzi a la faccia del Signore, a preparar le sue vie.

77 דִּיתֵל מַדְעָא דְּחַיִּינָה
לְעַמָּה בְּשׁוּבְקֵנָה
דְּחֻטְהִיָּהוּ :

Per dar cognitione de la salute al suo populo, ne la remissione de lor peccati.

78 בְּרַחֲמֵא דְּחַנּוּנָה
הָאֵלֹהִין דְּבָהִין יִסְעֵדוּ דְּנָחָא
מִן דְּוִמָּא :

Per le viscere de la misericordia del nostro Iddio, ne laquale ci ha visitati l'Oriente che vien da alto.

79 לְמִנְהֵרוּ לְאֵילִין
דְּבַחֲשׁוּכָא וּבְטַלְלָא דְּמוֹתָא
יִתְבִּין דִּיתְרוּץ בְּגֵלִין
בְּאַוִּרְחָא דְּשִׁלְמָא :

Per rilucere a quelli che seggano ne le tenebre e ne l'ombra de la morte, per dirizzare i nostri piedi nella via de la pace.

80 טַלְיָא דִּין רַבָּא הֲוֵי
וּמִתְחִיל בְּרוּחָא וּבְחֻרְבָּא
אִיתְהוּי הֲוֵי עַד-מִ
לְיוֹמָא דִּתְחִייתָהּ דְּלֹוֹת
יִסְרָאֵל :

Et le piccolo fanciullo cresceua e fortificauasi in spirito : e stette ne i deserti in fin al giorno ch'essi douca mostrare ad Israel.

נ

72 לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אֲבֹתֵינוּ
וְלִזְכוֹר בְּרִית קְדָשׁוֹ :

Haziendo misericordia con nuestros Padres y acordandose de su sancto Testamento :

73 אֶת-הַשְׁבוּעָה אֲשֶׁר גָּשַׁב
לְאַבְרָהָם אֲבִינוֹ (לְהִתָּ לָנוּ) :

Del juramento que juró a Abraham nuestro Padre, (que nos auia de dar.)

74 אֲשֶׁר מַצְלִים מִיַּד אֲוִיבֵינוּ
בְּלִי יְרֵאָה גָּעֲבָדָנוּ :

Que sin temor, libertados de nuestros enemigos, le seruiriámos :

75 בְּחֶסֶד וּבְצֶדֶק לְפָנָיו כָּל-
יְמֵי חַיֵּינוּ :

En sanctitad y justicia delante de el, todos los dios de nuestra vida.

76 וְאַתָּה הֵילֵךְ נְבִיא הַעֲלִיָּו
תִּקְרָא כִּי-תֵלֵךְ לְפָנָיו יְהוָה
לְהַכִּין אֶת-דְּרָכָיו :

Tu empero, o ninno Propheta del Altissimo serás llamado : porque yras delante de la faz del Sennor, para aparejar ius caminos :

77 לְהִתָּ אֶת דַּעַת יִשְׂרָאֵל
לְעַמּוֹ בְּסִלְיַת חֲטֹאוֹתָם :

Dando sciencia de salud a su pueblo para remission de sus peccados :

78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בְּאֲשֶׁר
בְּקִדְּמוֹ מוֹרָח מִמְּרוֹם :

Por las entrannas de misericordia de nuestro Dios, conque nos visitó de lo alto el Oriente.

79 לְהַאֲרִי אֶת-יוֹשְׁבֵי בַחֲשָׁךְ
וּבְצִלְמוֹת וְלִישָׁר אֶת-רַגְלֵינוּ
עַל-דֶּרֶךְ שְׁלוֹם :

Para dar luz a los que habitan en tinieblas y en sombra de muerte : para encaminar nuestros pies por camino de paz.

80 וְהֵילֵךְ גָּדֹל חֹזֶק וְאַמֵּץ בְּרוּחַ
יְהוָה בְּמִדְבָּר עַד-יּוֹם הִתְאֲוִתוֹ
אֶל-יִשְׂרָאֵל :

Y el ninno crecia, y era confortado del Espiritu y estuuo en los desertos hasta el dia que se mostró a Israel.

α.

72. Πιθήσεται ἡμεῖς τῷ πατρί-
ῳ ἡμῶν, καὶ μνησθῶμεν διαθή-
κης ἀγίας αὐτοῦ.

Pour faire misericorde enuers nos peres, & auoit meimmoire de sa saincte alliance,

73. Ὁρκισθὲν ὁ ὡμότης πρὸς ἀβρα-
ὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, (τὸ δοῦναι
ἡμῖν.)

Qui est le iurement qu'il a iuré a Abraham nostre pere. (aiffauoir qu'il nous donneroit.)

74. Ἀφ' ὧν ἐκ χειρὸς ἡμῶν ἐχ-
θρῶν ἡμῶν, ῥυθίσαμεν, λατρεύοντες
αὐτῷ.

Qui apres estre deliurés de la main de nos ennemis, nous lui seruissions sans crainte.

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
ἐσώπιον αὐτοῦ, πᾶσας τὰς ἡμέρας,
τὴ ζωῆς ἡμῶν.

En saincteté & iustice deuant lui, tous les iours de nostre vie.

76. Καὶ σὺ παιδίον, περὸ φήτης
ὑψίστου καλεῖσθαι, περὸ πρὸς τὴν γὰρ
πρὸς πρὸς αὐτοῦ κυρία ἐτοιμάσθαι
ὁδοὺς αὐτοῦ.

Et toi petit enfant, tu seras appelé le Prophete du Souuerain : caru iras deuant la face du Seigneur, pour apprester les voyes.

77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν (σωτηρίας
τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἀμαρτι-
ῶν αὐτοῦ).

Et pour donner connoissance du salut a son peuple, par la remission de leurs pechés.

78. Διὰ πλάγχθα ἐλίουσ θυσ
ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπισκίψατο ἡμᾶς ἀ-
ναπλή ἐξ ὕψους.

Par les entrailles de la misericorde de nostre Dieu, desquelles nous a visité l'Orient d'en haut :

79. Ἐπιφαιαί τῳ ἐν σκότει-
σι, ὡς παρὰ τοῦ καθ' ἡμέρας, ὅτι καὶ
βιωαί τῳ πᾶσας ἡμῶν εἰς ὁδὸν ἀ-
γαθῆς.

Afin qu'il reluisse a ceux qui sont assis en tenebres & en ombre de mort : pour adreller nos pieds, au chemin de paix.

80. Τὸ δὲ παιδίον ἤρξαι καὶ ἐ-
κρηταισθῆναι πνέματι καὶ ὡς ἐν
ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξαι
αὐτὸ πρὸς τὸ Ἰσραήλ.

Et le petit enfant croissoit, & estoit fortifié en esprit : & fut es deserts iusqu' au iour qu'il deuoit estre manifesté a Israel.

1 הָיָא דִּין בְּנוֹמְתָא הָגוֹן
וְנִפְק פּוֹקֵדנָא מִן א
אֲגוֹסְטוֹס קֶסַר דִּיתְכַּתְב
כָּלָה עֲמָא דְאִתְּרַגְּהָ:

*Hor auuenne che in quei giorni fci
En editto da parte di Cesare Augusto, che
si descrinesse tutto il mondo.*

2 הָיָא מִכְתָּבִיתָא
קְדֻמִּיתָא הֵיטָה בְּהַנְמִינִיתָא
דִּקְוִירִינוֹס בְּסוּרִיָּא:

*Queste prima descriptione si fece, ef-
fendo Cirenio gouernator de la Siria.*

3 וְאִנּוּל הָיָא כָּל-נֶשׁ
דִּיתְכַּתְב בְּמִדִּינָתָהּ:

*E così tutti andauano a farsi scriue-
re, ciascuno ne la sua propria città.*

4 סָלַק הָנוּא דִּין וְאִתְּ
יִוְסָה מִן גִּצְרֵת דִּגְלִילָא
לִיהוּדָא לְמִדִּינָתָהּ דְּדָוִיד
דְּמִתְקַרְנָא בֵּית-לְחֶם
מְטוּל דְּאִיתְּוָהּ הָנוּא מִן
בֵּיתָהּ וּמִן שְׂרָבְתָהּ דְּדָוִיד:

*Onde Iosef ancora sali di Galilea,
da la città di Nazareth, in Giudea, ne la
città di Dauid, laqual si chiama Betle-
hem: perciò ch'egli era de la casa e paren-
tado di Dauid.*

5 עִם מְרִים מְבִירְתָהּ כִּד
בְּטָנָא דְּתַמּוֹן יִתְכַּתְב:

*A farsi scriuere insieme con Maria
che gli era stata data per moglie, laquale
era grauidā.*

6 וְהָיָא דְּכִד תַּמּוֹן אֲבוּ
אֲתְּמַלְיוּ יוֹמִיתָהּ דְּתַתְּלָדִי:

*Et auuenne mentre ch'essi erano li,
che si conpiarono i giorni ch'ella douena
partorire.*

7 וְיִלְדַת בְּרָהּ בּוֹכְרָא
וְכִרְכַּתָּהּ פְּעוֹרָרָא
וְאֲדֻמִּיתָהּ פְּאֹרִיָּא מְטוּל
דְּלִית הָנוּא לְחוּן דּוֹכְתָּא
אִיכָא דְּשִׁרְיוֹ הָוִי:

*E così partorì il suo figliuol primoge-
nito, & inuolselo ne le fascie, e poselo a
giacere ne la mangiatoia d'una stalla:
perciache ne l'hostaria non s'era luogo
per loro.*

8 רְעִינָא דִּין אִי-הָוִי
בְּהַתְּרָא דְּשִׁרְיוֹ הָוִי
תַּמּוֹן וְנִטְרִין הָוִי מְשִׁרְתָּא
דְּלִלְיָא עַל מְרִעִיתָהּ:

*Hora in quella medesima contrada
s'erano de pastori che stauano a la cam-
pagna, & vegliando e facendo le guardie de
la notte sopra il lor gregge.*

1 וְהָיָא בְּיָמִים הָאֵלֶּה נִיצָא חֶק
מִקִּיסָר אֲגוֹסְטוֹס לְהַפְקֵד אֶת-
כָּל הָתֵבֶל:

*Y aconteció en aquellos dias que salió edi-
cto de parte de Augusto Cesar, que toda la tierra
fuese empadro nada.*

2 וְזֶה הַמִּפְקֵד הָיָא הָרַאשׁוֹן
בְּשָׁלוּט קִירִינוֹס בְּאַרְם:

*Este empadronamiento primero-fue hecho
siendo Presidente de la Syria Cyrenio.*

3 וַיֵּלֶכְ כָּל־אִישׁ
אִישׁ אֶל-עִירוֹ:

*Y yuan todos para ser empadronados cada
vno a su ciudad.*

4 וַיַּעַל גַּם יוֹסֵף מִגְלִילָא מְעִיר
נִצְרַת אֶל-יְהוּדָה לְעִיר דָּוִד אֲשֶׁר
נִקְרָאָהּ בֵּית לְחֶם יְעוֹן אֲשֶׁר הָיָה
מִבֵּית וּמִמַּלְטָה דָּוִד:

*Y subió Ioseph de Galilea, de la ciudad de Na-
zareth, a Iudea, a la ciudad de Dauid, que se llama
Bethlehem. porquanto era de la Casa y familia
de Dauid:*

5 לְהַפְקֵד עִם מְרִים מֵאֲרָשָׁה
לִי לְאִשָּׁה וְהִיא הָרָה:

*Para ser empadronado, con Maria su muger
desposada con el, la qual estaua prennada.*

6 וְהָיָה-בְּהֵיוֹתָם שָׁם וַיִּמְלֵא
יָמֶיהָ לֵלְדָה:

*Y aconteció, que estando ellos alli, los dias
enque ella auia de parir, se cumplieron.*

7 וַיִּלְדַּב בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ וַתַּחַמְלָהּ
וַתִּשְׁתָּהּ בְּאֵבוֹס כִּי-לֹא הָיָה
לָהֶם מְקוֹם בַּמֶּלֶךְ:

*Y parió a su hijo primogenito, y emboluió-
lo, y acostoló en el pesebre: porque no auia lu-
gar para ellos en el meson.*

8 וַיְהִי רָעִים בְּכֹכֵר הָהִיא
לְגִים בְּשָׂדֶה וְשׁוֹמְרִים אֲשִׁמְרוֹת
לִילָה עַל-עֲדָרֵיהֶם:

*Y auia pastores en la misma tierra, que vela-
uan y guardauan las velas de la noche sobre su
ganado.*

Εγένετο ὅτε ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ναις, ἐξῆλθε δόγμα τοῦ βασι-
λεως αὐγούστου καταγραφῆσαι
πάντων τῶν οἰκουμενῶν.

*Or aduint en ces iours-la qu'un e-
dit fut publié de la part de Cesar Augu-
ste, que tout le monde fut enrollé.*

2. Αὕτη ἡ καταγραφὴ πρώτη ἐ-
γένετο ὑπομανδύοντος τῆς συρίας κυ-
ρηνίου.

*(Ceste premiere description fut fai-
te, lors que Cyrenius auoit le gouuernement
de Syrie.)*

3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες καταγρα-
φῆσαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

*Ainsi tous alloient pour estre en-
rollés, yn chacun en la ville.*

4. Ἀνέβη ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς
γαλιλαίας, ἐκ πόλεως νιζαρὲτ, εἰς
τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαυὶδ, ἥ τις
καλεῖται βηθλεὲμ, διότι ἐστὶν ἀν-
τὶν ἐξ οἰκουμενῶν πατρὸς δαυὶδ.

*Ioseph aussi monta de Galilee en
Iudee assauoir de la ville de Nazareth en
la cite de Dauid, qui est appelee Beth-le-
hem (à cause qu'il estoit de la maison de
famille de Dauid.)*

5. Ἀπερχάμενοι αὐτῇ μαριὰμ
τῇ μεμνησμένην αὐτῷ γυναικί,
οὗτῃ ἐγκύβη.

*Pour estre enrollé avec Marie, la fem-
me qui lui auoit esté fiancée: laquelle e-
stait enceinte.*

6. Ἐγένετο ὅτε ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς
ἐκεῖ, ἐπληρώθη αὐαὶ ἡμέρας ὁ τι-
μὸν αὐτῆς.

*Et aduint comme ils estoient là, que
le terme d'icelle pour enfanter fut ac-
compli.*

7. Καὶ ἔπεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τῇ προ-
τίτκῃ, καὶ ἐσπαρτάωσεν αὐτὸν,
ὅτι ἀνεκλινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ φάττῃ, διό-
τι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ κατε-
λύματι.

*Et elle enfanta son fils premier né,
& femmaillotta, & le coucha en vne cre-
che, à cause qu'il n'y auoit point de pla-
ce pour eux en l'hostellerie.*

8. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρα
τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες καὶ φυ-
λάσσοντες τὰς φυλάκας τῆς νυκτὸς
ἐπὶ τῶν ποιμνῶν αὐτῶν.

*Or y auoit-il en la mesme contree
des bergers couchans aux champs, &
gardans les veilles de la nuit sur leur
troupeau.*

FActum est autem, in diebus illis, exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.

And it came to passe in those dayes / that there came a commaundement fro Augustus Cesar / that all the worlde shoulde be taxed.

2. Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriae Cyreno.

(This first taxing was made when Cyrenius was gouernour of Syria.)

3. Et ibant omnes ut profiterentur, singuli in suam civitatem.

Therefore went all to be taxed / every man to his owne citie.

4. Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David, quæ vocatur Beth lehem: eo quod esset de domo & familia David.

And Ioseph also went by from Galilee out of a citie called Nazareth / into Judea / unto the citie of David / which is called Beth-lehem (because he was of the house & linage of David.)

5. Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore, prægnante

To be taxed with Marie that was given him to wife / which was with child.

6. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret.

And so it was / that while they were there / the dayes were accomplished that she shoulde be deliuered.

7. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio.

And he brought forth her first begotten sonne / and wrapped him in swaddling clothes / and layed him in a cratche / because there was no rowme for them in the inne.

8. Et pastores erant in regione eadem: vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.

And there were in the same countrey shepherdes / abiding in the feldes / & keeping watch by night because of their flocks.

Es begab sich aber zu der Zeit / daß ein Gebott vom Keiser Augusto außgieng / daß alle Welt geschähet würde.

Und der begaff sig paa den tid / at der ydgiet ic Bud aff Keiser Augusto / At al Verden skulde bescriffvis til Stat.

2. Und dise Schakung war die allererste / vnd geschach zur zeit da Syrenius Landpfleger in Syrien war.

De denne Bescriffuelse vaar den allerførste / oc skede paa den tid / der Syrenius vaar Landsherret i Syrien.

3. Und jederman gieng / daß er sich schäken liesse / ein jeglicher inn seine Stadt.

De huer mand giet / at lade bescriffue sig til Stat huer til sin Stad.

4. Da machet sich auff auch Ioseph / auß Galilea / auß der Stadt Nazareth / in das Jüdische Land / zur Statt David / die da heisset Bethlehem / darumb daß er von dem Hause vnd Geschlechte David war.

Da giorde oc Ioseph sig rede / aff Galilea / aff den Stad Nazareth / i Jude land / til Davids Stad / som kaldis Bethlehem / Fordi at hand vaar aff Davids Huse oc sleet.

5. Auff daß er sich schäken liesse mit Maria seinem vertrauten Weibe / die war schwanger.

At hand skulde lade bescriffue sig til Stat / met Maria sin troloffuede Hustru / som vaar fructsommelig.

6. Und als sie daselbs waren / kam die zeit daß sie geberen solte.

De som de vaare der / da kom tiden / at hun skulde føde.

7. Und sie gebor ihren ersten Son / vnd wickelt ihn in Bindeln / vnd leget ihn in eine Krippen / denn sie hatten sonst keinen raum inn der Herberge.

De hun fødte sin første Son / oc suøgte hannem i Klude / oc lagde hannem i en Krubbe / Thi de hadde ellers intet rum i Herbere.

8. Und es waren Hirten in derselbigen gegend auff dem Felde / bey den Hürten / die hüteten des Nachts ihrer Herde.

De der vaare Hyrder i den samme Egn paa marken hoff Gaare stierne / som voctede deris Hiord om natten.

Ehdy stalo se w tæch dnech: Wysslo gesti wyřcenij od Cysare Augusta / aby byl popsan wšsteren swët.

Stalo se ža onych časow / že Wyssedl dekret od Cesarza Augusta aby popisano wšyřke žiemie.

2. Toto popsánij naprwonij stalo se od Wládaře Sýrského Eyrýna.

(A ten přerowský popys byl za staro sý Syrijského Eyrémuša.)

3. Wšli wšyřkni aby se přiznawali gedenkaždy do swěho Města.

A přetož wšyřky šli ku popisu / každý do mišťa swego.

4. Wstauvil také Jozef od Galilee i Města Nazarethu do Židowstwa / do Města Dawidowa / kteržž slowě Bethlechem / proto / že byl i Domu a i Člede Dawidowi.

Szedl tež Jozef od Galileje i mišťa Nazaret / ku Juda do mišťa Dawidowe / Ktore zowa Bethleem / dla tego iż byl i domu i z narodu Dawidowe.

5. Aby se přiznal s Marygij oddanau sobě Manžellau těhotnau.

Aby byl popisán s Marya poslubionu sobie žona / Ktora byl i brzemienno

6. W stalo se když tam byli / naplnili se dnově Marye / aby porodila.

A stalo se když tam byli wypelnily se dni Ktorych porodit mišťa.

7. W porodila Syna swěho prworozněho / a w plénky ho obwinula / a položila gen w Geslech: neb neměli mišťa w Hospodě.

Porodila syna swoieho přerwodného / a wwinula go w plénky / a položila go w žlobie / dla tego iż umiřská nie bylo w gošpodzie.

8. A Pastři byli w kragině tě ponocugijce / a ostři hagijce bděni no tñjho nad swym Stadem.

W tejze kraginie byli pastyrze ležac na polách / y nočna stráž tře mšiac nad stadem swym.

ב

9 וְהָא מַלְאָכָא דְאֵלֵהָא
אָתָּא לְוִתְהוֹן וְתִשְׁבּוּחֵיהֶן
דְּמַרְיָנָא אֲנִיחֵרֶת עֲלֵיהוֹן
נִדְחִלוּ דְהִלְתָּא רַבָּהָא :

Et ecco l'Angelo del Signore sopravuenne loro, e la luce del Signore risplende loro d'attorno: onde essi ebbero gran timore.

10 וְאָמַר לְהוֹן מַלְאָכָא
לֹא תִדְחִלוּן הֵנָּה גִּיר
מִסֵּבֵר אָנָּה לְכוּן חֲדוּתָא
רַבָּתָא דְתִהְיֹנָה לְכִלָּה
עֲלֵמָה :

El'Angelo disse loro, Non temete: perche, ecco, io v'annuntio una grande allegrezza, la qual fara a tutto il popolo.

11 אֲתִילֵד לְכוּן גִּיר וְנִמְנָה
בְּרוּקָא דְאִיתְהוּי מְרִיָּא
מְשִׁיחָא בְּמַדִּינַתָּה דְדָוִיד :

Cioè, che hoggi è nato a voi il Salvatore che è il Signor Christo ne la città di David.

12 וְהִדָּא לְכוּן אֲתָנָה
מְשִׁפְחִין אֲנִתוֹן עוֹלָה
רַבְרִין בְּעִירוֹרָא וְסִיִּים
בְּאִוְרֵיָא :

E questo v'asista per segno, Voi troverete il fanciullo infasciato, e posto in una mangiatoia.

13 וּמִן שְׁלֵי אֲתָתְהוּ עִם
מַלְאָכָא חִילוּתָא סִגְיָא
דְּשִׁמְיָא בְּד מְשִׁפְחִין ל
לְאֵלֵהָא וְאָמַרְיוֹן :

Eincontinente fu insieme con quell'Angelo una moltitudine de gli eserciti celesti che laudavano l'Idio, e dicevano.

14 תִּשְׁבּוּחֵתָא לְאֵלֵהָא
בְּמַרְוֵמָא וְעַל אֲרֻעָה
שְׁלָמָא וְסִבְרָא טְבָא לְבָנִי
נִשְׁנָה :

Gloria fiant in locis altissimis a Dio, et pace in terra, a gli homini, buona voluntas.

15 וְהוּא דְפִד אֲוִלוֹ מִן
לְוִתְהוֹן מַלְאָכָא לְשִׁמְיָא
מִלְּלוֹ רַעְיוֹתָא חֲד עִם חֲד
וְאָמַרְיוֹן נִדָּא עַד מָא
לְבֵית לְחֵם וְנִחְוָא לְמִלְתָּא
הִדָּא דְהִנֵּת אִיהָ דְּמַרְיָא
אֲוִדָּע לָן :

E poi che gli Angeli si furono partiti da essi & andati in cielo, i pastori dicevano tra loro, Hor su passiamo insin a Betlehem, & vediamo un poco questa cosa che è annuntata, la quale il Signore ci ha fatta intendere.

ב

9 וְהִנֵּה מַלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב אֶצְלָם
כְּבוֹד יְהוָה נָגַה עֲלֵיהֶם סָבִיב
סָבִיב וַיִּירָאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה :

Y heaqui, el Angel del Sennor vino sobre ellos: y claridad de Dios los hinchio de resplandor de todas partes, y vuieron gran temor.

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמַּלְאָךְ אֵל
תִּירָאוּ כִּי־הִנֵּנִי מְבִשֵּׁר אֶתְכֶם
שְׂמִיחָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל
הָעָם :

Mas el Angel les dixo, No temays, porque heaqui, os doy nueuas de gran gozo, que sera a todo el Pueblo.

11 כִּי־יֵלֵד לָכֶם הַיּוֹם יִשׁוּעַ
אֲשֶׁר הוּא מְשִׁיחַ יְהוָה בְּעִיר דָּוִד :

Que hos es nacido oy Salvador, que es el Sennor el Christo, en la ciudad de David:

12 וְזֹאת לָכֶם הָאוֹת תִּמְצָאוּ
יֵלֵד מְחֻתָּל מוֹשָׁם בְּאֵבֹס :

Y esto os sera per fennal: Hallareys al niano embuelto, echado en el pefebre.

13 וּפְתָחֵם הָיָה עִם הַמַּלְאָךְ רַב
עָבָא הַשְׁמַיִם תִּמְחַלְלִים אֶת־
יְהוָה לֵאמֹר :

Y repentinamente fue con el Angel multitud de exercitos celestiales, que alabauan a Dios, y dezian.

14 כְּבוֹד בְּמַרְוֵמִים לְאֵלֵהִים
בְּאֲרָץ שְׁלֹום וּבְאֲנָשִׁים רַצוֹן :

Gloria en las alturas a Dios, Y en la tierra paz, y a los hombres buena voluntad.

15 וַיְהִי־כֵן אֲשֶׁר עָלָה מֵאֲתָם
הַמַּלְאָכִים הַשְׁמַיִם וְנִשְׁמָה וְנִשְׁמָה מִקְּוֹר
אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ גֵלְלָה נָא
עַד־בֵּית לְחֵם וְנִירָאָה אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה הַנֶּעֱשָׂה אֶת־אֲשֶׁר
יְהוָה הוֹדִיעַ לָנוּ :

Y aconteció, que como los Angeles se fueron de ellos al cielo, los pastores dixeron los unos a los otros, Passemos pues haíta Betlehem, y veamos este negocio que ha hecho Dios, y nos ha mostrado.

β.

9. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἰπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κύριος περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγα.

Et voici l'Ange du Seigneur survint vers eux, & la clarté du Seigneur resplendit autour d'eux, dont ils furent saisis d'une fort grande peur.

10. Καὶ ἰπὲρ αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβῆσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγέλιον ἰζύμαι ὑμῖν, χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἐστὶν πάντι τοῦ λαοῦ.

Adonc l'Ange leur dit, N'ayez point de peur: car voici, ie vous annonce vne grande ioye, laquelle sera a tout le peuple.

11. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι γὰρ σωτὴς κύριος, ἐν πόλει δαυὶδ.

C'est qu' aujour d'hui en la cité de David vous est né le Sauueur, qui est Christ le Seigneur.

12. Καὶ τὰς ὑμῖν τὸ σημεῖον. ὁρήσετε βρέφος ἐσπαρταμένον, κειμένον ἐν τῇ φάτι.

Et vous aurez ces enseignes, c'est que vous trouuerez le petit enfant emmailotté, & gisant en vne creche.

13. Καὶ ἰξαίφνης ἰγμένον σὺν τῷ ἀγγέλῳ πολλοὶ στραῖτες ἑβραῖς αἰνούντων τὸν θεόν, καὶ λιγούτων.

Et soudain avec l'Ange il y eut vne multitude des armées celestes louans Dieu, & dilans.

14. Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰρήνη, καὶ ἀγαπῶντες ἀδοκία.

Gloire soit a Dieu es cieux treshauts, & en terre paix: enuers les hommes, bonne volente.

15. Καὶ ἰγμένον ὡς ἀπηλθόντες ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἰπον πρὸς ἀλλήλους, διελθὼντες δεῦρος εἰς βηθλεὲμ, καὶ ἰδομεν τὸ ρήμα τὸ ἐκείνους, ὃ ὁ κύριος ἐγγείλας ἡμῖν.

Et aduint qu'apres que les Anges s'en furent allés d'avec eux au ciel, ces gens la assauoir les bergersdirent entr'eux, Allons donc iusqu'en Bethlehem, & voyons ceste chose qui est aduennue, que le Seigneur nous a notifiée.

9. Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno.

And lo / the Angell of the Lord came vpon them / and the glory of the Lord shone about them / and they were sore afraid.

10. Et dixit illis angelus, Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

Then the Angell said vnto them / Bee not afrayde: for behold / I bring you tidings of great ioy / that I haue to all the people.

11. Quia natus est vobis hodie Salvator qui est Christus Dominus in civitate David.

That is / that vnto you is borne this daye in the citie of David / a Saviour / which is Christ the Lord.

12. Et hoc vobis signum, Invenietis infantem pannis involutum, & positum in praesepe.

And this shalbe a signe to you / Ye shall finde the childe swaddled / and layed in a cratch.

13. Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis, laudantium Deum, & dicentium.

And straight way there was with the Angell a multitude of heauenly soules / praising God / and saying.

14. Gloria in altissimis Deo: & in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Glorie be to God in the high heauens / and peace in earth / and towards men good will.

15. Et factum est: ut discesserunt ab eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Beth-lehem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.

And it came to passe when the Angels were gone away from them into heauen / that the shepherdes saide one to another / Let vs goe then vnto Beth-lehem / and see this thing that is come to passe / which the Lord hath shewed vnto vs.

9. Vnd sihe / des HERRN Engel tratt zu ihnen / vnd die klarheit des HERRN leuchtet omb sie / vnd sie forchten sie sehr.

De see / HERRNS Engel traadde til dem / oc HERRNS klarhed skinde om dem / De de fryctede saare.

10. Vnd der Engel sprach zu ihnen: Fürchtet euch nicht / sihe ich verkündige euch grosse freude / die allem Volck widerfahren wirdt.

De Engelen sagde til dem: Fryctet eder ick / See / ieg forkynder eder stor Glæde / som skal vederfaris alt folck.

11. Denn euch ist heute der Heiland geboren / welcher ist Christus der HERR / in der Stad David.

Ihi Eder er idag en Frelser fød / som er den HERR Christus / i Davids Stad.

12. Vnd das habt zum Zeichen: Ir werdet finden das Kindlein inn windeln gewickelt / vnd inn einer Krippen liegen.

De der skulle i haffue til teken / I skulle finde Barnet suget i Klude / oc liggendis i en Kribbe.

13. Vnd als bald war da bey dem Engel die menge der himlischen Heerscharen / die lobeten Gott / vnd sprachen:

De strax bleff der hoff Engelen en Himmelske Herfars mangfoldighed / som loffuede Gud / oc sagde.

14. Ehre sey Gott in der Höhe / Friede auff Erden / vnd dem Menschen ein Wohlgefallen.

Dere vere Gud i det Høie / De Fred paa Jorden / oc Mennekken en vel behagelighed.

15. Vnd da die Engel von ihnen gen Himmel fuhren / sprachen die Hirten untereinander: Lasset vns nun gehen gen Bethlehem / vnd die Geschichte sehen die da geschehen ist / die vns der HERR kundt gethan hat.

De der Engelen fore fra dem til Himmelen / da sagde Hyrderne til huer andre / Lader oss nu gaa til Beth-lehem oc see den Gerning som der er skeet / som HERRN haaffuer obenbaeret oss.

9. A an Angel PANJE postavil se podle nich / a jasnost Boziji obklijčila ge: V bali se bázni welikau.

Aoto Aniol Pánstí z naglák nim przyšedl / a jasność Pánstka oświeciła ie ze wślad / y lekli sie wielka bojáźnią.

10. V festsim Angel: Ne bogtež se / neb an zvěstugi vām radošt welikau / kteráž bude vssemu lidu.

Tedy im rzekl Aniol / Nie бойciež sie / abowiemci o to oznámy ie vām wesele wielkie / ktore będzie wssiemu ludowi.

11. Nebo narodil se vām dnes Spasitel / kterýž jest Kristus Pán w Městě Dawidově.

Iž sie vām dñs narodzil zbawiciel / ktory jest Kristus Pán w mieście Dawidowim.

12. Aoto vām znamenij / Naleznete Nemluvnátka / plenkami obwinutě / a položeně w Beslechi:

Abedžiecie ten mlec znák / znaydziecie niemowlátka vwinutone w plenkách / y ležace w žlobie.

13. Ahned s Angelem stalo se množství Antijřsiwa Nebestěho chwałičech Boga / a křaucech:

Awnet z onym Aniolem przyšlo wiele zástępów niebieskich / chwalać Boga y mówiac.

14. Sláva na wysocech Boshu: a na Zemi Pokog / Lidem dobrě wůli.

Chwala na wysokości Boga / a na ziemi pokoy / przeciw ludziam dobra wola.

15. Tedy stalo se když odešli od nich Angeli do Niebe / Pastři rozmlauwali wespole / křauce: Podme až do Bethléma / a wźme to slovo které se stalo / kteréž učinil Pán a vřkázal nám.

Potym gdy odešli Aniolowie od nich do nieb / tedy pastyrze osi ni mówili iedni do drugich / Podjmyz inż aż do Betleem / a ogladyamy te słowa ktora nam Pán oznámyl.

ב

16 ואתו מסרה באימה
ואשפחו למרים וליוסף
ולעולה דסים באורנה:

*E così vennero prestamente, e trou-
rono Maria e Ioseph, e il fanciullo posto ne
la mangiatoia.*

17 ופד חנו אנדעו
למלתא דאחמלל
עמהון עלוהי על טליא:

*E come l'hebber veduto, dimolgaron
la cosa ch'era stata detta loro di questo
piccolo fanciullo.*

18 ובלהון דשמעו
אתדמרו על איליו
דאחמלל מו רעונתא:

*Et tutti quelli che ne udirono, si ma-
raugliaron de le cose che eran dette loro
da i pastori.*

19 מרים דין גטרא הנה
כלהון מליליו
ומפחמא בלבה:

*E Maria conservaua tutte queste
parole, considerandole nel suo cuore.*

20 והפכו רעונתא הנו
פד משפחיו ומהלליו ל
לאלהי על כל דחוו
דשמעו איכנא דאחמלל
עמהון:

*I pastori poi se ne ritornarono, glori-
ficando e laudando l'Idio di tutte le cose
che haueuano udite e vedute, si come era
stato detto loro.*

21 ופד מלו תמונא יומיו
דיתגור טליא אתקרי
שמה ישיג דאתקרי מו
מלאכא קדם דיתקטן
בכרסא:

*E poi che furon compiuti gli otto gi-
orni che si doueua circumcidere il fanciul-
lo, fu chiamato il suo nome Iesus, il quale
era stato nominato da l'Angelo prima
che fusse conceputo nel ventre.*

22 ופד אתמליו יומתא
דתדכיתיהון איך גמוסא
דמושא אסקוהי
לאירשלם דיקימוניהי
קדם מרינא:

*Poi compiuti che furono i giorni de-
la lor purgatione, secondo la Legge di
Moise, lo portarono in Ierusalem, per pre-
sentarlo al Signore.*

ב

16 וילכו בחפזון וימצאו את
האם ואת יוסף ואת הילד
מושם באבוס:

*Y vinieron a priessa, y hallaron a Maria, y a
Ioseph, y al ninno acostado en el pesebre.*

17 ובראיהם הודיעו על הדבר
המדבר אליהם על הילד הזה:

*Y viendo lo, hizieron notorio loque les auia
sido dicho del ninno.*

18 וכלם אשר שמעו תמהו
על אשר דברו אליהם מן
הרועים:

*Y todos losque lo oyeron, se marauillaron
de loque los pastores les dezian.*

19 ומרים נצרה כל הדברים
האלה ותהגה בלבבה:

*Mas Maria guardaua todas estas cosas confi-
riendo las en su coraçon.*

20 וישובו הרועים ויכבדו
וישבחו את יהוה על כלם
אשר שמעו וראו באשר דבר
אליהם:

*Y boluieron se les pastores glorificando y al-
abando a Dios de todas las cosas que auian oydo
y visto, como les auia sido dicho.*

21 ובאשר גמלא שמנת ימים
להמול את הילד ויקרא שמו
ישוע הקרא מן המלאך בטרם
היה הוא בבטן:

*Y passados los ocho dias para circuncidar al
ninno, llamaron su nombre Iesus el qual le fue
puesto del Angel antes que el fuese concebido e-
nel vientre.*

22 ובמלאת ימי טהרתה כחזרת
משה הביאהו ירושלמה
להקריב לפני יהוה:

*Y como se cumplieron los dias de la purifi-
cacion de Maria conforme a la Ley de Moysen,
truxeronlo a Hierusalem para presentarlo al
Sennor:*

β.

16. Καὶ ἦλθον ἀδύσσωτες, καὶ
ἀνέβησαν πρὸς τὴν μαριὰμ, καὶ τὸν ἰω-
σήφ. καὶ τὸ βρέφος καὶ ἡ μήτηρ ἐν τῇ
φάτῃ.

*Ils vindrent donc à grand' haste, &
trouuerent Marie & Ioseph, & le petit
enfant gisant en la creche.*

17. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν πρὸς
τὸ ῥήμα τοῦ λαλήσαντος αὐτοῖς
πρὸς τὸ παιδίον τούτου.

*Et quand ils l'eurent veu, ils diuul-
guerent ce qui leur auoit esté dit touch-
ant ce petit enfant.*

18. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐ-
θαύμασαν πρὸς τὰ λαλήσαντων
πρὸς τὸν ποιμένα πρὸς αὐτούς.

*Dont tous ceux qui les ouïrent s'es-
meruillèrent des choses qui leur esto-
ient dites par les bergers.*

19. Ἡ δὲ μαριὰμ πάντα σιωπή-
σεν τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλου-
σα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

*Et Marie gardoit soigneusement
toutes ces choses, les ruminant en son
cœur.*

20. Καὶ ἐπιστρέψαν οἱ ποιμένες,
δοξάζουσιν καὶ αἰνεῖουσιν τὸν θεόν
ὅτι πᾶσιν οἱς ἠκούσαν καὶ εἶδον, κα-
θὼς ἐλάληθη πρὸς αὐτούς.

*Puis apres les bergers s'en retourne-
rent glorifiant & louans Dieu de toutes
les choses qu'ils auoyent ouïes & veuës,
selon qu'il leur en auoit esté parlé.*

21. Καὶ ὅτι ἐπλήσθησαν ἡμέραι
ὀκτώ τ' ἐπεμύνη αὐτὸν, καὶ ἐκλή-
θη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τοῦ κληθέν-
τος πρὸς τὸ αἶμα αὐτοῦ καὶ σιχα-
σθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

*Et quand les huit iours furent accõ-
plis pour circuncir l'enfant, adonc son
nom fut appelle Iesus, lequel auoit esté
nommé par l'Ange deuant qu'il fust
conceu au ventre.*

22. Καὶ ὅτι ἐπλήσθησαν αἱ ἡ-
μέραι τ' καθαρᾶς μοῦ αὐτῆς, καὶ τ'
νόμος μοῦσεως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς
ἱερὸσάλυμα, ὡς ἔγραψεν τῷ κυρίῳ.

*Et quand les iours de la purificacion
d'icelle furent accomplis selon la Loy
de Moysen, ils le portrent en Ierusalem
pour le presenter au Seigneur.*

16. Et venerunt festinantes: & invenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.

So they came with haste/ and found both Marie and Joseph/ and the babe layed in the cratch.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

And when they had seene it/ then published abroad the thing/ which was tolde them of that childe.

18. Et omnes qui audierunt, mirati sunt: & de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.

And all that heard it/ wondered at the things which were tolde them of the shepheardest.

19. Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

But Marie kept all those sayings/ & pondred them in her heart.

20. Et reversi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant sicut dictum est ad illos.

And the shepherdes returned/ glorifying and praising God/ for all that they had heard and seene/ as it was spoken unto them.

21. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer: vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur.

And when the eight daies were accomplished/ that then shoulde circumcise the childe/ his name was then called Iesus/ which was named of the Angel/ before hee was conceived in the wombe.

22. Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moyli, tulerunt illum in Ierusalem, ut offerrent eum Domino.

And when the daies of her purification after the Lawe of Moses were accomplished/ then brought him to Jerusalem/ to present him to the Lorde.

16. Vnd sie kamen eilend/ vnd funden beyde Mariam vnd Joseph/ darzu das Kind inn der Krippen ligen.

De de komme hastelike/ oc funde baade Mariam oc Joseph/ der til Barnet liggendis i Krubben.

17. Da sie es aber gesehen hatten/ breitteten sie das wort auß/ welches zu ihnen von disem Kind gesagt war.

De der de haffde seet det/ da forkyndede de det Ord som vaar sagt til dem om dette Barn.

18. Vnd alle für die es kam/ wundereten sich der rede/ die ihnen die Hirten gesagt hatten.

De alle/ som der herde/ forundrede sig paa den Tale/ som Hyrderne sagde dem.

19. Maria aber behielt alle dise wort/ vnd bewegt sie in irem herzen.

Men Maria beuarede alle disse ord/ oc betenckte dem i sit herte.

20. Vnd die Hirten kehreten wider vmb/ preiseten vnd lobeten Gott vmb alles/ das sie gehöret vnd gesehen hatten/ wie denn zu ihnen gesagt war.

De Hyrderne vende til bage igen/ prisede oc lofftede Gud for alt det/ som de haffde hørt oc seet/ lige som det da vaar sagt til dem.

21. Vnd da acht tag vmb waren/ da das Kind beschnitten wurde/ da ward sein Name genennet Iesus/ welcher genennet war/ von dem Engel/ ehe denn er in Mutter leibe empfangen ward.

Och der otte dage vaare forløbne/ at Barnet skulde omstærtes/ Da bleff hans Naam kaldet Ihesus/ som der vaar kaldet aff Engelen/ for hand bleff vndfangen i Moders liff.

22. Vnd da die tage ihrer reinigung nach dem Gesetz Mose kamen/ brachten sie in gen Jerusalem/ auff das sie ihn dar stelleten dem HERREN.

De der hendis rensels dage effter Mose som komme/ da forde de Hannem i Jerusalem/ at de skulde der lade hannem komme faar HERREN.

16. V přišli chvátajíce/ a našli Marii a Josefa/ a nemluvnátko položené v Betle.

A tháť spiešnte přyšli/ y našli Marii a Josefem/ y nemo- viatko ležace v žlobie.

17. Avšrošse poznali o slo- vu/ kterěž gln bylo povědij- no o tom Dítěti.

A gdy wyzreli/ rozstawiłi to co im bylo powiedziano o dzieciat- ku onem.

18. V divili se vslychni kte- řijž slyšeli o řeč věcech/ kte- řěž praveny byly od Pastř- ťův k nim.

A vslyšcy ktorzy to slyšeli co mowili do nich pástyrze/ dziwo- wali sie.

19. Ale Maria zachováva- la vssecka slova tato/ rozgij- magijce ge w Serdce swém.

Tedy Marya to wslyško/ zá- chowywala/ znašaiac to do serca swego.

20. V nawrátili se Pastři/ chvalijce a welebijce Boha ze vssech věc/ kterěž byli slyše- li a widěli/ yakož gest povědij- no k nim.

A wrocili sie pástyrze wysla- wšiac y chwálac Boha/ zá to wslyško co slyšeli y widieli takó im powiedano.

21. A když se dokonalo osm dnij/ aby obřezáno bylo Dítě: Nazwáno gest Eměno geho Jezus/ kterěž gest nazwáno od Angela/ prvě než se w ži- worě počalo.

A gdy przyszedł dzień osmy/ iżby obrzezano dzieciatko/ tedy imię jego nazwano iest Jezus/ kto- re bylo miá nowano od Anioła pi- erwey niż się w żywocie poczeło.

22. A když se naplnili dno- vě očistěnií gegich/ podlé zá- kona Mořžislawy/ nesli Dítě do Geruzaléma/ aby ge po- stawili před PANEM.

Gdy sie też wypelnily dni oczys- ťcienia Maryey wedle zakonu Mořžesowego/ przymieśli go do Jeruzalem/ aby go stawili pánu.

ב

23. אִין דַּפְתִּיב בְּמִוּסָא
דְּמִרְנָא דְּכָל דְּכִרָא פִּתַּח
מִדְּבַעָא קִדִּישָׁא דְּמִרְנָא
נִתְחַבֵּר:

(Si come è scritto ne la Legge del Signore, Che ogni maschio che apre la matrice, si chiamarà santo al Signore.)

24. וְנִתְּלוּ דְּבַחֲתִי
אִיכְנָא דְּאִמִּיר בְּמִוּסָא
דְּמִרְנָא וְנָגָא דְּשׁוּפְרִינָא
אוּ תְּרִיו פְּרוּעָא דִּינֻנָּא:

E per dare la oblatione à Dieu, secondo che è detto ne la Legge del Signore, cioè vn par de tortore, ouero due pipioni de colombe.

25. זָבֵרָא דִּין חַד אִוִּי
הָנָא פִּאדִישְׁלָם שְׁמָה הָנָא
שְׁמַעִין וְגִבְרָא הָנָא פִּאדִין
הָנָא וְדִיק וּמַסְפָּא הָנָא
לְכֻנְיָא דִּי־סִרְיָל וְרוּחָא
דְּקִידִישָׁא אִית הָנָא
עֲלוּהִי:

Erecco, in Ierusalem era vn huomo, che haueua nome Simeone: & era quest huomo giusto e pio, che aspettaua la consolation d'Israel: e lo Spirito Santo era sopra esso.

26. וְאִמִּיר הָנָא לֵה מִן
רוּחָא דְּקִידִישָׁא דְּלֵג:
הָנָא מִיתָא עַד—מָה
דִּינֵהוּ לְמִשִּׁיחָא דְּמִרְנָא:

Et hanc uenit hausto per reuelatione da lo Spirito Santo, che egli non se debbe la morte senza veder prima il Christo del Signore.

27. הִי הָנָא אֶתָּא הָנָא
פְּרוּחָא לְהִיכְלָא וְכַד
מַעֲלִין לֵה אֲבִהוּי לְיִשׁוּעַ
טָלָא דִּי־עֲבָדוֹן חֲלִפְוִי
אִיכְנָא דְּפִקִּיד בְּמִוּסָא:

Emosso da lo Spirito Venne nel templo. E quando il padre e la madre condisser dentro il fanciullo Iesus, per far de lui secondo il costume de la Legge.

28. הִבֵּלָה עַר דְּרַעְוִי
וּבִהָרָא לְאֵלֶּהָ וַיֹּאמֶר:

Egli ancora il prese ne le sue braccia, e laudò Iddio, e disse.

ב

23. בְּאִשֶּׁר נִכְתָּב בְּתוֹרַת יְהוָה
כִּי—כָּל—זָכָר פֶּטֶר דָּחַם קִדּוּשׁ
לִיהוָה יִקְרָא:

Como está escripto en la Ley del Sennor, Todo macho que abriere matriz, sera sancto al Sennor.

24. וְלִתְּתִי מִנְחָה בְּאִשֶּׁר נֹאמַר
בְּתוֹרַת יְהוָה שְׁלֵשִׁי תוֹרִים אוֹ
שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה:

Y para dar la offrenda, conforme à loque está dicho en la Ley del Sennor, vn par de tortolas, o dos pollos de palomas.

25. וְהָנָה הָיָה אָדָם בִּירוּשָׁלַיִם
שְׁמִי שְׁמַעוֹן וְאִישׁ צַדִּיק וְיָרָא
אֱלֹהִים הוּא וּמִיחָל אֶל־נַחֲמָת
יִשְׂרָאֵל וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָיָה עָלָיו:

Y he aqui, auia vn hombre en Ierusalem llamado Simeon, y este hombre, justo y pio, esperaba la consolacion de Israel, y el Espiritu Sancto era sobre el.

26. וְהָיָה לוֹ מַעֲנָה מִרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
לֵא לְרִאיוֹתָיו אֶת־חַמּוֹת בְּטָרִם
רָחָה אֶת־מִשִּׁיחַ יְהוָה:

Y auia recebido respuesta del Espiritu Sancto, que no veria la muerte, antes que viesse al Christo del Sennor.

27. וַיָּבֹא בְרוּחַ אֱלֹהֵי־כָל
וּבְחִבָּיָא אֲבִיו וְאִמּוֹ אֶת־הַיֵּלֶד
יִשׁוּעַ לְעִשׂוֹתָם עַל־דְּבֹרַת
הַתּוֹרָה עָלָיו:

Y vino por Espiritu al templo. Y como metieron al ninno Iesus sus padres en el Templo, para hazer por el conforme à la costumbre de la Ley:

28. וְהוּא לָקַח אֹתוֹ עַל־זְרֻעָיו
וַיְבָרֶךְ אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר:

Entonces el lo tomó en sus brazos, y bendixo à Dios, y dixo.

β.

23. Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διὰ τοῦ ἀνοῖσθαι τῆς μήτρας, ἅγιον τῷ κυρίῳ καλεῖται.

Comme il est escrit en la Loy du Seigneur, Que tout malle ouurant la matrice, sera appelé saint au Seigneur:

24. Καὶ τὸ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐν νόμῳ κυρίου ζεύγος τρυγόνων, ἢ δύο ἐκαστοὺς περιστερῶν.

Et pour offrir l'oblation, selon qu'il est dit en la Loy du Seigneur, auauoir vne paire de tourterelles ou deux pigeonneaux.

25. Καὶ ἰδοὺ ὡς ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ὃς ὄνομα σιμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὅς ἐστι δίκαιος καὶ ἁγίος, προσδεχόμενος τὴν παράκλησιν τοῦ ἁγίου καὶ πνεύματος ἁγίου ὡς πᾶς αὐτοῦ.

Or voici, il y auoit vn homme en Ierusalem qui auoit nom Simeon: cest homme estoit iuste & craignant Dieu, lequel attendoit la consolation d'Israel, & le saint esprit estoit sur lui.

26. Καὶ ὡς αὐτὸς κεχηματισμένος ἔσται τὸ πνεῦμα καὶ ἅγιον, μὴ ἰδεῖ θάνατον πρὶν ἢ ἰδῇ τὸν χριστὸν κυρίου.

Et il auoit esté aduertit diuinement par le saint Esprit qu'il ne verroit point la mort que premierement il a'eust veu le Christ du Seigneur.

27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐστὶν πατριάρχης τοῦς γονεὺς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, καὶ ποιῶν αὐτοὺς κατὰ τὴν εἰθιμίαν τοῦ νόμου ὡς αὐτὸς.

Icelui étant meu par l'Esprit vint au temple: & comme le pere & la mere portoyent dedans le petit enfant Iesus, pour faire de lui selon la custume de la Loy:

28. Καὶ αὐτὸς εἰδέξατο αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεόν, καὶ εἶπεν.

Il le print entre ses bras, & benit Dieu, & dit,

23. (Sicut scriptum est in lege Domini, Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.)

(As it is written in the Law of the Lord / Every man child that first openeth the wombe / shalbe called holy to the Lord.)

24. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

And to give an oblation / as it is commanded in the Law of the Lord / a paire of turtle doves / or two young pigeons.

25. Et ecce, homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.

And behold / there was a man in Jerusalem / whose name was Simeon: this man was iust / and feared God / & waited for the consolation of Israel / and the holy Ghost was upon him.

26. Et responsum accepit a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

And a revelation was given him of the holy Ghost / that hee shoulde not see death / before he had seene the Lords Christ.

27. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parētes eius, ut facerent secundum consuetudinē legis pro eo.

And he came by the motion of the Spirit into the Temple / & when the parents brought in the child Iesus / to do for him after the custome of the Law.

28. Et ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit.

Then he tooke him in his armes / and praised God / and sayd.

23. Wie denn geschrieben stehet im Gesetz des HERRN: Allerley Männlein / das zum ersten die Mutter bricht / soll dem HERRN geheiligt heißen.

Lige som det oc staar screffuit i HERRENS Low / Alle honde Mandken / som først obner Moders liff / skal kaldis HERREN heiligt.

24. Vnd das sie geben das Opffer / nach dem gesagt ist im Gesetz des HERRN / ein par Turteltauben / oder zwo junge tauben.

De at de skulde giffue Offer / effter som sagt er i HERRENS Low / it par Turtelduerjeller tho ynge Duer.

25. Vnd sihe / ein Mensch war zu Jerusalem / mit Namen Simeon / vnd derselbe Mensch war fromb vnd Gottsförchtig / vnd wartet auff den Trost Israel / vnd der heilige Geist war in ihm.

De see / der vaar ic Menniske i Jerusalem / som hed Simeon / oc samme Menniske vaar from oc Gudfry / tig / oc hand ventede Israels trost / oc den heilige Aand vaar i hannem.

26. Vnd im war ein antwort worden von dem heiligen Geist / er solte den Todt nicht sehen / er hette denn zuvor den Christ des HERRN gesehen.

De hand fick suar aff den heilige Aand / at hand skulde icke see Døden / før hand finge HERRENS Christ at see.

27. Vnd kam auß anregung des Geistes in den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Iesum in den Tempel brachten / das sie für ihn theten / wie man pfleget / nach dem Gesetz.

De hand kom i Tempelen aff Aandes oprørelse. De der Forelderne førde Barnet Ihesum i Tempelen / at de skulde gøre for hannem / lige som mand pleyer effter loven.

28. Da nam er ihn auff seine arm / vnd lobete Gott / vnd sprach:

Da tog hand hannem paa sine arme / oc loffuede Gud / oc sagde.

23. Vakož psáno gest w Zákoně PANJE / že každý Pachoľik otvŕíraje život / Swatý PANJ stauti bude:

(Jako bylo opsáno w zákoně PANŠtim / wšelki mezcynk pierworodny swierym PANŠtim bedzie.)

24. A aby dali Obět za ně / ho / vakož powědijno gest w Zákoně PANJE / dvě Hrdliče / aneb dvě Holoubáček.

Atemu aby oddali ofiarc we dle tego co testu powiedziano w zakonie PANŠtim / pare synogartie abo dwoie golabiat.

25. A an ělowěl byl w Jeruzalémě / kteremuž Směno Simeon / a ělowěl ten byl Sprawedliwý a Bohabogný / čekage porěšenij Izrahelského a Duch Swatý byl w něm.

Aoto byl ntektory w Jeruzalem / ktoremu imie bylo Symeon / ěslowiel sprawiedliwy y bogobogny / cočekawaiac počiechy Izrahelskiey / a Duch swiety byl nad nim.

26. A ten odpowěd wzał od Duchu Swatého / že neozříj Smrti / až by přwě spatřil Kryšťa PANĚ.

A oznáymiono mu to bylo przez Duchu swiethego / že nie miz al ogladac smierci / až by pierwey ogladal Krystusa onego PANŠtiego.

27. Y přišel w duchu do Chrámu. A když wmodili Dištetě Gežisše Kodicowě geho / a by věinili podlé obyčjege Žákonu za něho:

Ten z náchtie nia Duchu swiete go przyszedl do kościola / a gdy rodzi cywiedli dzieciarke Jezusa / aby zań wezynili wedle zwyczań zakonnego.

28. A on geň wzał na Łokty swé / y chwálil Boga / a řekl:

Tedy on w ziatwŕy go ná rece swe / blogosławil Boga mowiac.

29. מִכִּיל שָׂרִי אֶתְּ לָהּ
לְעַבְדָּהּ מִדִּי אִיִּה מִלְּתָהּ
בְּשָׁלְמוֹ:

*Tu lassi hora andare, Signore, il tuo
feruo in pace, secondo la tua parola.*

30. דָּהָא חֲנִי עֵינֵי חֲנִנָּה:

*Perioche gli occhij miei hanno ve-
duta la tua Salute.*

31. הוּ דְּטִיבְתָּ בְּפִרְצֵיבָהּ
דְּכָלְהוּ אֲמוֹתָהּ:

*Laqual tu hai apparecchiata innan-
zi à la faccia di tutti i popoli.*

32. גִּיחְרָה לְגַלְיָהּ ד
דְּעִמְמָה וְשִׁיבְתָּה לְעִמְרָה
בְּיִשְׂרָאֵל:

*Lumē per la rivelatione de Gentilise
per gloria del tuo populo Israel.*

33. יִגְסַר דִּין וְאִמָּהּ ת
תְּמִיחִין הוּ עַל אֵלִין
דְּמִתְמַלְלִין הוּ עֲלֵיהֶן:

*Et il padre e la madre sua si maravi-
gliavano de le cose che si dicevano di lui.*

34. וּבִרְךְ אֲבוּן שְׁמַעִין
וְאָמַר לְמִדָּם אִמָּהּ הָא
הָא סִים לְמַפּוֹלְתָהּ
וְלִקְיָמָה דְּסִגְיָא בִּיִסְדָּהּ
וְלִאֲתָה דְּחִרְיָא:

*Poi Simeone lo benedisse, e disse à
Maria madre di lui, Ecco, costui e posto
per ruina e resurrectione di molti in
Israel, e per un segno à cui sarà contra-
dicto.*

35. וּבִנְפִשְׁכִּי דִין דִּילְכִי
תַּעֲבֵר רִימְחָה אִיִּךְ ד
דִּיתְגַּלְוִין מִחֻשְׁבָּתָהּ
דְּלִבְנִתָּה דְּסִגְיָא:

*(Et Svo couteillo trapassará la tua pro-
pria anima) accioche si rivelino i pen-
sieri di molti cuori.*

36. וְחַנָּה דִין וְבִתָּהּ
בְּרָתָהּ דְּפָנוּאֵל מִן שְׁבָטָה
דְּאִשֵּׁר אִיִּה קִישִׁישָׁה
בְּיוֹמֶתָהּ הָנָה וְשָׁבַע שָׁנִין
עִם בְּעָלָהּ הָיָה מִן
בְּתוּלֹתָהּ:

*Eraui etiandio Anna profetessa, fi-
gliuola di Phanuel, de la tribu d'Asser: co-
stet era passata molto innanzi nel'età
sua. Et hancuā viuita col suo marito set-
te anni da la sua verginità.*

29. עַתָּה תִּשְׁלַח אֶת-עַבְדְּךָ אֲדֹנָי
בְּדִבְרֶךְ בְּשָׁלוֹם:

*Aora despides, Sennor, à tu sieruo, conforme à
tu palabra, en paz.*

30. כִּי רָאִי עֵינֵי אֶת יְשַׁעְךָ:

Porque han visto mis ojos tu Salud.

31. אֲשֶׁר הִכְיָנִיתָ לְפָנֶיךָ כָּל-
הָעַמִּים:

*Laqual has aparejado en presencia de todos
los pueblos.*

32. אֹר לְהַאֲלִיר אֶת-הַגּוֹיִם
וְלְכַבֹּד עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל:

*Lumbre para ser reuelada à las Gentes, y la
Gloria de tu Pueblo Israel.*

33. וַיְהִי-זֶסֶר וְאִמּוֹ תוֹמָהִים
עַל-הַמְדַּבְּרִים עָלָיו:

*Y el padre y su madre estauan marauillados
de las cosas que se dezian de el.*

34. וַיְבַרְכֵמוּ שְׁמַעֲוֹן וַיֹּאמֶר
אֶל-מִדָּם אִמּוֹ הִנֵּה זֶה הוֹשֵׁם
לְמַפְלָה וְלְהַקְוִימָה רַבִּים
בְּיִשְׂרָאֵל וְלִאֲוֹת מִדְּיָנִים:

*Y bendixolos Simeon, y dixo à su madre
Maria, He aqui, que este es dado para cayda y pa-
ra leuantamiento de muchos en Israel, y para
fennal a quien será contradicho:*

35. וְאֵת גִּפְשִׁיךָ יַעֲבֵר חֲרֵב
לְהַגְלִיתָ מִחֻשְׁבוֹת מִלְּבוֹת
רַבִּים:

*Y tu anima, de timissima, traspassará cuchil-
lo, para que de muchos coraçones sean manife-
stados los pensamientos.*

36. וְהָיָה-חַנָּה נְבִיאָה בִּתְּפִנוּאֵל
מִמַּטֵּה אֲשֶׁר וְהָיָה בָאָה בְּיָמֶיהָ
רַבִּים כִּי-חִיָּתָהּ אֵת אִשָּׁה שָׁבַע
שָׁנִים מִבְּתוּלֶיהָ:

*Estaua tambien alli Anna Prophetissa hija
de Phanuel, del tribu de Asser, la qual auia veni-
do en grande edad, y auia biuido con su marido
siete annos desde su virginidad.*

β'.

29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου
διαποῖα, καὶ τὸ ῥῆμά σου, ὡς εἶρη-
ν.

*Seigneur, tu laisses maintenant aller
ton seruiteur en paix selon ta parole.*

30. "Οπείδον οἱ ὀφθαλμοί μου
τὴν σωτηρίαν σου.

Car mes yeux ont veu ton salut.

31. "Ο ἡτοίμασας καὶ πρέσα-
τον πάντα τὰ ἔθνη λαῶν.

*Lequel tu as préparé pour estre mis
deuant la face de tous les peuples.*

32. φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν,
καὶ δόξα λαῷ σου Ἰσραὴλ.

*Lumiere pour l'esclaircissement des
nations, & la gloire de ton peuple
Israel.*

33. Καὶ ὡς ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλε-
μένοις περὶ αὐτοῦ.

*Et Ioseph & la mere d'celui s'esmer-
ueilloient des choses qui estoient dites
de lui.*

34. Καὶ ὁ λόγιον αὐτοῖς συ-
μεὼν, καὶ εἶπε πρὸς μαρίαν τὴν
μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ ὅτι καὶ τὸ εἰς
πᾶσι καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ
Ἰσραὴλ, ὃ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμε-
νον.

*Et Simeon les benit, & dit à Marie
mere d'icelui, Voici, cestui ci est mis
pour le trebuschement & pour le rele-
uement de plusieurs en Israel, & pour
un signe auquel on contredira.*

35. Καὶ σου ὃ αὐτῆς τὴν ψυχὴν
διελύπειν ῥομφαία· ὥτως ἂν
ἀποκαλυφθῶσιν ὅτι πολλῶν καρ-
διῶν ἀλογισμοί.

*Et mesmes aussi vne espee percera ta
propre ame,) afin que de plusieurs
cœurs les pensees soyent decouvertes.*

36. Καὶ ὡς ἂννα περὶ φημις θυ-
γάτηρ Φανουὴλ ὅτι φυλῆς ἀσσήρ.
αὕτη πρεβεσθεύει ἐν ἡμέραις πολ-
λαῖς, ζήσασι ἰτη μὲν αὐτὴς ἐπὶ ἅ
δὲ τὴν παρθενίαν αὐτῆς.

*Il y auoit aussi Anne la prophetesse,
fille de Phanuel, de la lignee d'Asser: la-
quelle estoit ia auancee en aage, & auoit
vescu avec son mari sept ans depuis la
virginité,*

29. Nunc dimittis servum
tuum Domine, secundum
verbum tuum in pace.

Lord/nowe lettest thou thy servant
be: in peace/ according to thy wor-
de:

30. Quia viderunt oculi
mei, salutare tuum.

For mine eyes haue seene thy sal-
nation.

31. Quod parasti ante fa-
ciem omnium populorum.

Which thou hast prepared before
the face of all people.

32. Lumen ad revelatio-
nem gentium, & gloriam
plebis tuæ Israel.

A light to be reueiled to the Gentis
les/ & the glorie of thy people Israel.

33. Et erat pater eius & ma-
ter mirantes super his quæ
dicebantur ab illo.

And Joseph and his mother mar-
uilled at those things / which were spo-
ken touching him.

34. Et benedixit illis Si-
meon: & dixit ad Mariam
matrem eius, Ecce positus
est hic in ruinam, & in reur-
rectionem multorum in Israel,
& in signum cui contradi-
cetur.

And Simeon blessed them/ and said
vnto Marie his mother/ Beholde/ this
childe is appointed for the fal and ris-
ing againe of many in Israel / and for
a signe which shall be spoken against.

35. Et tuam ipsius animam
pertransibit gladius, ut reue-
lentur ex multis cordibus
cogitationes.

(Yea and a sworde shall pearce
through thy soule) that the thoughtes
of many heartes may be opened.

36. Et erat Anna prophe-
tissa, filia Phanuel, de tribu
Aser: hæc processerat in die-
bus multis, & vixerat cum
viro suo annis septem à vir-
ginitate sua.

And there was a Prophetesse / one
Anna the daughter of Phanuel / of the
tribe of Aser / which was of a great a-
ge / and had liued with an husband se-
uen yeeres from her virginitie.

29. HERR / nun ledest du deinen
Diener im Friede fahren / wie du ge-
sagt hast.

HERR / laß nu din Dienere fare i Fred / lige som
du haffuer sagt.

30. Denn meine augen haben deinen
Heiland gesehen.

Thi mine eyen haffue seet din Frelsere.

31. Welchen du bereitet hast / für
allen Völkern.

Huileken du beredde / for alle Folsk.

32. Ein Licht zu erleuchten die Hei-
den / vnd zum preis deines Volcks
Israel.

It liuff til at oplyste Hedningene / De dit Folsk
Israel til en Herlighed.

33. Vnd sein Vater vnd Mutter ver-
wunderten sich des / das von ihm ge-
redt ward.

De hans Fader oc Moder forundrede sig paa det /
som bleff sagt om hannem.

34. Vnd Simeon segnet sie / vñ sprach
zu Maria seiner Mutter: Siehe / diser
wird gesetzt zu einem Fall vnd auffer-
stehen viler in Israel / vnd zu einem
Zeichen dem widersprochen wirdt.

De Simeon velsignede dem / oc saade til hans Mo-
der Maria / See / Denne skal settis mange til it Fald
oc opstandelse i Israel / oc til it Tegen som skal imod
sigis.

35. Vnd es wirdt ein Schwerdt
durch deine Seele dringen / Auff daß
viler herken gedanken offenbar wer-
den.

De der skal it Suert trenge igennem din siel / Paa
det at mange herters tanker skulle obenbaris

36. Vnd es war eine Prophetin
Hanna / eine Tochter Phanuel / vom
Geschlecht Aser. Die war wol beta-
get / vnd hatte gelebt sieben Jar mit
ihrem Manne / nach irer Jungfrau-
schaft.

De der vaar en Prophetinde Anna / Phanaels
Daatter / aff Afers sleet. Hun vaar vel alderne / oc haff-
de leffuit sin aar med sin Hosoonde / effter sin Jomfru-
dom.

29. Nynij propausstijš Glu-
žebnija tvého PANĚ / po-
dlě slova tvého v pokoj.

Teraz Páně odpusť saš / In-
ge tvého v pokoj / vedug slo-
va tvého.

30. Neb gsau viděly oči mē
Spasenij tvě.

Gdy ž oczy moje o gladaly zbā-
wienie tvoje.

31. Kterž ghy připravil před
obličejem vslech lidij.

Athores zgotoval před oczy-
mā vsyřich narodem.

32. Světlo žgemenij vsse-
chnēm narodū / a k slāvē sī
du tvého Izrahelského.

Svātlo žēn obšwieniu po-
gānōm / y chwale ludu twē Izrā-
elského.

33. Dtec pať geho a Matka
diwili se tēm wěcem / kterž pra-
weny byly o něm.

A tāt otec y mātka iego dī-
wowāli sie temu / co powiedziāno
o nim.

34. V požehnal gim Sy-
meon / a řekl k Marygi Matce
geho: Appoložen gēst tento k
pādu a k powstāniju mnohým
w Lidu Izrahelskēm / a na
znamenij tterēmū žto bude od-
přāno.

A blagoslawil im Symeon /
mowiac do Marycy mātř iego /
Oto then položen iest na wpedy
nā powstānie wielu ich w Izraelu
y nā znāē krowemu sie sprzeciwie
beda.

35. A twau Duffy pronisne
Wec / aby žgemenā byla ž mno-
hych řidch myšlenij.

(Athemu y duffe twa prezent
Entemicz /) aby byly obšwio-
ne mysl ž wiela serc.

36. Byla takē Anna Proro-
kyně dcera Januelowa ž poko-
lenij Aser / ta se sstarala we-
dnech mnohych / a žiwa byla s
mužem swym sedm leth od Pa-
nenswij swěho.

Byla tež y Annā prorokini /
corčā Januelowā y pokolenia A-
ser / tā uizbylā bārzo podēslaw
leciech / a siedni leth žyla y mežem
od pānensjwa swego.

ב

37 וְהָיָה אֲדַמְלֵתָא אֵיךְ
שְׁגִין תִּמְנָאין וְאַרְבַּע וְלֹא
פִּרְקָא הָיָה מִן הַיִּכְלָל
וּבְצִימָא וּבְצִלְתָּא פִּלְחָא
הָיָה בְּאַיִמָּא וּבְלֵילָא:

*Et era vedova di circa ottanta quat-
tro anni: laqual non si partiva mai del
tempio, seruendo notte e giorno con digi-
uni & orationi.*

38 וְאֵיךְ הִי קָמוּתָא בֵּה
בְּשַׁעְתָּא וְאַיִדִּית לְמִדָּא
וּמִמְלֵלָא הָיָה עֲלוֹהִי עִם
כָּל נֶשׁ דְּמִסְכָּא הָיָה לֵ
לְבִירָקָה דְּאַוּרִשְׁלָם:

*Et essendo soprauenuta à quella me-
desima hora, laudaua anch' ella il Signo-
re, e parlaua di lui à tutti quelli che
aspettauano la redentione in Ierusalem.*

39 וּכְד שְׁלֵמוֹ כָּל מִדָּ
אֵיךְ דְּבִנְמוּסָא דְּמִדָּ
הִפְכוּ לְגִלְיָא לְנַצְרֶת
מִדִּינְתָּהוֹן:

*E poi che essi hebber finito di far tutte
le cose secondo la Legge del Signore, se ne
ritornarono in Galilea, & ne la lor città di
Nazareth.*

40 טְלִיא דִּיזְרַבְּא הָיָה
וּמִתְחִיל בְּרוּחָא וּמִתְמַלָּא
חֲכָמָתָא וְטִיבִיתָא דְּאַלְהָא
אֵיךְ הָיָה עֲלוֹהִי:

*Il piccolo fanciullo poi cresceua, e for-
tificauasi di spirito, riempiendosi di sapi-
entia: & la gratia di Dio era sopra di lui.*

41 וְאַנְשֵׁיהּ בְּכָל שָׁנָה
אוֹלִין הָיוּ לְאַוּרִשְׁלָם
בְּעִדָּתָא דְּפִסְחָא:

*Hor il padre & la madre sua andaua-
no ogni anno in Ierusalem per la festa di
Pasqua.*

42 וּכְד הָיָה בֶּר שְׁגִין
תַּרְתִּי עֲסָרָא סִלְקוּ אִיכְנָא
דְּמַצְדִּין הָיוּ לְעִדָּתָא:

*Quando egli fu d'età di dodici an-
ni, essendo essi saliti in Ierusalem, secun-
do l'usanza de la festa.*

43 וּכְד שְׁלֵמוֹ יוּמָתָא
הִפְכוּ לְהוֹן יִשׁוּעָא בֶּן טְלִיא
בֶּשׁ לֵה בְּאַוּרִשְׁלָם וְיוֹסֵף
וְאַיִמָּה לֹא יָדְעוּ:

*E finiti i giorni, mentre che essi se ne
ritornauano, il fanciullo Iesus rimase in
Ierusalem: & il padre & la madre sua non
s'accorsero.*

ב

37 וְהָיָה אֲלִמְנָה כְּאַרְבַּע
וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְלֹא סָרָה מִן—
הַיִּכְלָל וְתַשְׁרֵת בְּצוּמֹת וּתְפִלּוֹת
יוֹמָם וְלַיְלָה:

*Y era biuda de hasta ochenta y quatro an-
nos, que no se apartaua del Templo, en ayunos y
oracion siruiendo de noche y de dia.*

38 וְהָיָה קָדְבָה בְּעֵת הָהִיא
וְהָיָה לִיהוֹנָה וְתַדְבָּר עֲלֵיהּ עִם
כָּלם אֲשֶׁר יָחֵלּוּ לְפִדּוֹתָ
בִּירוּשָׁלַיִם:

*Y esta sobreuieniendo en la misma hora, jun-
tamente confessaua al Sennor, y hablaua deel à
todos losque esperauan la Redencion en Ieru-
salem.*

39 וּבְכִלּוֹתָם כָּלם כְּתוּרָה יְהוֹנָה
וַיָּשׁוּבוּ גְלִילָה אֶל—עִירָם
נַצְרֶת:

*Mas como cumplieron todas las cosas segun
la Ley del Sennor, boluieron se à Galilea, à su Ci-
udad Nazareth.*

40 וַיִּגְדַּל חֵילָא וַיִּצְמַח בְּרוּחַ
מִלֵּא חֲכָמָה וְתַחֲנִית אֱלֹהִים הָיָה
עֲלֵיהּ:

*Y el ninno crecia, y era confortado del Espi-
ritu, y henchia se de sabiduria: y la gracia de Di-
os era sobre el.*

41 וַיָּלֶכְוּ אָבִיו וְאַיִמּוֹ שָׁנָה
בְּשָׁנָה יְרוּשָׁלַיִם לְחֵג הַפֶּסַח:

*Y uan sus padres todos los annos à Ieru-
salem en la fiesta de la Pascua.*

42 וּבְחֵיוָתָו בֶּן־שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה
שָׁנָה עָלָה אֶל־יְרוּשָׁלַיִם בְּמִנְהַג
הַחֵג:

*Y como fue de doze annos ellos subieron à
Ierusalem conforme à la costumbre del dia de la
Fiesta:*

43 וּבְכִלּוֹת הַיָּמִים בָּשׁוּבָם
הִתְעוֹדַד יִשׁוּעַ חֵילָא בִּירוּשָׁלַיִם
וְלֹא יָדְעוּ יוֹסֵף וְאַיִמּוֹ:

*Y acabados los dias, boluiendo ellos quedo-
se el ninno Iesus en Ierusalem sin saberlo Ioseph
y su madre.*

ב

37. Καὶ αὕτη χήρα ὡς ἑταῖ ὄγ-
δοήκοντα πρῶτων, ἡ δὲ οὐκ ἀφίστα-
το ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστίας καὶ δεήσεσι
λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέρας.

*Et icelle estant vefue d'enuiron qua-
tre viints & quatre ans, ne bougeoit du
temple, seruant à Dieu en iusnes & orai-
sons, nuit & iour.*

38. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐ-
πιστᾷ, αὐθιμολογεῖτο τῷ κυρίῳ,
καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὸ πᾶσι τοῖς
προσδεχόμενοι λύτρωσιν ἐν ἱερου-
σαλήμ.

*Celle-cidonc estant suruenue en ce
mesme instant, louoit ausi de sa part le
Seigneur, & parloit de lui à tous ceux
qui attendoient la deliurance en Ieru-
salem.*

39. Καὶ ὡς ἐτίλειπον αὐτοὶ τὰ
καὶ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν
εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν
ναζαρέτ.

*Et quand ils eurent accompli tout
ce qui est selon la Loy du Seigneur, ils
s'en retournerent en Galilee, en Naza-
reth leur ville.*

40. Τὸ δὲ ἡ παιδίον ἤρθαι καὶ ἐ-
κταπεινῆτο πνεύματι, πληρούμε-
νον σοφίας καὶ χάριτος τοῦ κυρίου ἐπ'
αὐτό.

*Or le petit enfant croissoit & se for-
tifoit en esprit, estant rempli de sapien-
ce: & la grace de Dieu estoit sur lui.*

41. Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ
καὶ ἔτις εἰς ἱερουσαλήμ τῇ ἐστῇ τῇ
πάσχα.

*Or son pere & sa mere alloient tous
lès ans en Ierusalem, à la feste de Pasque*

42. Καὶ ὅτι ἤλθει ἐτῶν δώδεκα,
ἀναβάντων αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ,
καὶ τὸ ἔθος τῇ ἐστῇ.

*Lui donc estant venu en l'age de
douze ans, comme ils furent montés en
Ierusalem selon la coustume de la feste:*

43. Καὶ περὶ αὐτῶν τὰς ἡμέ-
ρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑ-
πέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ,
καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ.

*Quand ils eurent accompli les iours
de la feste, eux s'en retournaus, l'enfant
Iesus demeura en Ierusalem, & Ioseph,
& la mere d'icelui ne s'en apperceurent
point.*

37. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunans & obsecrationibus serviens nocte ac die.

And she was widowe about foure score & foure yeres / and went not out of the Temple / but serued God with fastings and prayers night and day.

38. Et hæc, ipsa hora superueniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel.

She then comming at the same instant vpon them confessed likewise the Lorde / and spake of him to all that looked for redemption in Ierusalem.

39. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth.

And when they had performed all things according to the Lawe of the Lorde / they returned into Galile to their owne citie Nazareth.

40. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo.

And the childe grew / and waxed strong in Spirit / and was filled with wisdom / and the grace of God was with him.

41. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Paschæ.

Nowe his parents went to Ierusalem euerie yere / at the feaste of the Pasche.

42. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendebat illis in Ierosolymam secundum consuetudinem dici festi.

And when he was twelue yeres old / and they were come by to Ierusalem / after the custome of the feaste.

43. Consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem: & non cognoverunt parentes eius.

And had staid the dayes thereof as they returned / the childe Iesus remained in Ierusalem / and Ioseph knewe not nor his mother.

37. Vnd war nun eine Witwe bey vier vnd achtzig Jahren / die kam nimmer vom Tempel / dienet Gott n fasten vnd beten tag vnd nacht.

De hun vaar nu en Vidue / ved fire oc fireindsiue aar / hun kom aldri aff Tempelen / tiente Gud mer fasten oc beden dag oc nat.

38. Dieselbige tratt auch hinzu / zu der selbigen stunde / vnd preiset den HERREN / vnd redete von ihm / zu allen / die da auff die Erlösung zu Jerusalem warteten.

Den samme traadde oc freem til / i den samme stund / oc prisede HERREN / oc taledde om hannem til alle / som ventede forløsning i Jerusalem.

39. Vnd da sie es alles vollendet hatten / nach dem Befehl des HERREN / kereten sie wider in Galileam zu ihrer Statt Nazareth.

De der de haffde fuldkommet alting / effter HERRENS Low / da fore de til Galileam igen / til deris Stad Nazareth.

40. Aber das Kind wuchß / vnd ward stark im Geist / voller Weisheit / vnd Gottes Gnade war bey ihm.

Men Barnet vorte / oc bleff sterckt i Anden / fuld mer vifdom oc Guds naade vaar hos hannem.

41. Vnd seine Eltern giengen alle jar gen Jerusalem / auff das Osterfest.

De hans Foreldre ginge huert aar til Jerusalem vaa Paaske høytiden.

42. Vnd da er zwölff jahr alt war / giengen sie hinauff gen Jerusalem / nach gewonheit des Festes.

De der hand vaar tolf aar gammel / ginge de op til Jerusalem / effter Høytidens seduane.

43. Vnd da die tage vollendet waren / vnd sie wider zu hause giengen / bleib das Kind Jesus zu Jerusalem / vnd seine Eltern wustens nicht.

De der de dage haffde ende / oc de ginge hjem igen / da bleff Barnet Jesus i Jerusalem / oc hans Foreldre vifte det icke.

37. A ta Wdowau byla a do lety osindejati a čtyř / kteráž to nřwcházela z Chrámu / Posty / a Modlitbami / slaužíc ywe dne y w nocy.

A bedac wdowa o šoto cšmidžie / slaužíc y čtyřech lat / nie odchadzala od kšciolá / a posazac y modlac sic slaužila Bogu w noc y w ed n e.

38. A ta w tauž hodinu přišedšy / chwálila PANA / a mluwila o něm wšem křesťš / čekali wykaupenij Izrahelského.

Ek přyšedšy tegož cřasu / chwálila thež Pana / y powědala o něm wšykum křesťš / ocetka wšit odkupienia w Jeruzalem.

39. A když wykonali wšecny wěcy / podle Zákona PANA / wrátili se do Galilee / města swého Nazarethu.

A tak oni odprawwšy wšy / to wedle zákonu Pánitogo / wrócili se ku Galileji do Nazaret města swého.

40. Dítě pak rostlo a posylo / ňowalo se Duchem: plněmau drosti a milostí Boží byla w něm.

A podraškalo dítěciarfo / a wmočnilo sic w duchu / bedac plněmau madrości / y lašká Boží byla nádnim.

41. Y chodili Rodičowě geho každého roku do Jeruzaléma / na den Slawný Weliko noční.

A dy rodžicy tego chodžili ná kážť y rok do Jeruzalem ná šwist ro Wielkonocne.

42. A když byl včinen Gejišs wedwanáci letěch / a oni wšupowali do Jeruzaléma / podle obyčej dne Swátečního.

A gdy inž byl w dwunastie letěch / thedy oni šli do Jeruzalem / wedle zwoyczaj w šwieru.

43. Tedy wykonawšše dni / když se nawracowali / našlo Dítě Gejišs w Jeruzalem / a nepoznali Rodičowě geho.

A gdy sic dni wypełniły / oni sie wrócili / a našlo dítěciarfo Jezus w Jeruzalem / o czym sie wiedział Jozef y matka tego.

ב

44 סִכְרִין הָיוּ צִיר דָּעִם
בְּנֵי לִוְיָתָהוּ הָיוּ וּפְדָה אֶת
מִרְיָם יוֹמָא חַד בְּצִמְחָהּ
לָנֶת אֲנָשִׁיהוּ וְלָנֶת מִן
דִּנְרָע לָהוּן :

Ma pensando si ch'egli fusse ne la compagnia, caminorono una giornata, & andauano cercando fra i lor parenti, e fra quelli che haueuano la lor conoscenza.

45 וְלֹא אֲשַׁכְּחִיהִי וְהִפְכֹּה
לָהוּן תּוֹב לֹא אֲדַרְשֶׁנּוּ
וּבְעֵצוֹ הָיוּ לָהּ :

Enon lo trouando, sene ritornarono in Ierusalem, cercandolo.

46 וַיְמִן בְּתֵר תְּלָתָא יוֹמִין
אֲשַׁכְּחִיהִי בְּהִכְלָא פֶדָה
יָתֵב מִצָּצָת מִלְּפָנָיו
וְשָׁמַע מִנְּהוֹן וּמִשְׁמָע
לָהוּן :

Et auenne che doppo tre giorni lo trouorono nel templo che sedeva in mezzo de dottori, ascoltandoli, e domandandoli.

47 וְתַמִּיחִין הָיוּ פְּלָהוֹן
אִילִין דְּשָׁמְעִין הָיוּ לָהּ
בְּחִכְמָתָהּ וּבְפִתְגָמָהּ :

Et tutti quei che l'odiavano, si stupivano de la sua intelligentia, e de se sue risposte.

48 וּפְדָה חֲזָאָהּ תַּמְהוֹ
וְאִמְרַת לָהּ אִמָּה פְּדָה לִ
לְמִנָּא עֲבָדָתָ לֹו הַכֶּכֶּר
דִּהָא אִנָּא וְאִבּוּךָ בְּטוֹרְפָא
סִגְיָא אֲפִעִין הָיוּ לָהּ :

Et effi come lo viddero, si marauigliarono: e sua madre gli disse, Figliuol mio, perche ci hai tu fatto cossi? Ecco, tuo padre & io dolenti, ti cercauamo.

49 אָמַר לָהוֹן מִנָּא פִּעִין
הִנֵּיתוּן לִי לֹא יִדְעִין אֲנִיתוּן
דְּבֵית אָבִי וְלֹא לִי דְּאִתְּהוּנָא :

וְהָיוּ מִתְּרָם

Et egli disse loro, Perche capi n' mi cercauate voi? Non sapete voi che mi bisogna esser occupato ne le cose del Padre mio?

50 הָיוּ דִּין לֹא אֲשַׁתְּוִיעִי
לְמִלְתָּא דְּאִמַּר לָהוֹן :

Et effi non intesero la parola ch'egli haueua detto loro.

ב

44 כִּי־חָשְׁבוּ לַהֲיוֹתָּ בְּאַרְחָהּ
וּבְנֵי בְּדִרְךָ יוֹם וַיִּבְקְשׁוּהָ
בְּדוּרִים וּבְמִדְעִים :

Y pensando que estaua en la compaña, anduieron camino de vn dia: y buscauano entre los conocidos.

45 וּכְאִשֶּׁר לֹא מִצְאוּהָ שָׁבוּ
וְרוֹשְׁלִימָה וַיִּבְקְשׁוּהָ :

Y como no lo hallassen, boluieron à Ierusalem buscandolo.

46 וַיְהִי־אַחַר שְׁלֹשָׁת יָמִים
מִצְאוּהָ בְּהִכָּל יוֹשֵׁב בְּחִזְקוֹ
הַמְּלָמְדִים שׁוֹמְעֵי אֹתָם וְשׂוֹמְלֵי
לָהֶם :

Y aconteció, que tres dias despues lo hallaron en el Templo sentado en medio de los doctores, oyendolos y preguntandolos.

47 וַיְתַמְהוּ כָּלֵם אִשֶּׁר שָׁמְעוּהָ
עַל־חֲבוּנָתָהּ וְעַל־מַעֲשֵׂיהָ :

Y todos los que lo oyan, estauan fuera de si de su entendimento y respuestas.

48 וּכְאִשֶּׁר רָאָהּ אֹתָהּ תַּמְהוֹ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִמָּו לֵאמֹר בְּנִי
מַה־זֶּאת עָשִׂיתָ לָנוּ הִנֵּה אֲבִיךָ
וְאִנִּי בְּמִרְתָּ רֹוָה בְּקִשְׁנוֹךָ :

Y como lo vieron, espantaronse: y dixole su madre, Hijo, porque nos has hecho esto? he aqui, tu padre y yo te auemos buscado con dolor.

49 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם לְמָה
תִּבְקְשׁוּנִי הֲלֹא יִדְעִיתֶם כִּי־
צָרָכִי לַהֲיוֹת בְּבֵית אִשֶּׁר לְאָבִי
הִנֵּה :

Entonces el les dize, Que ay porque me buscauades? no sabiades que en los negocios que son de mi Padre me conuiene estar.

50 וַהֲמָה לֹא בְנֵי אֶת־הַדָּבָר
אִשֶּׁר דִּבֶּר אֵלֵיהֶם :

Mas ellos no entendieron las palabras que les habló.

β'

44. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἤλθον ἡμέρας ὁδοῦ καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγένεσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

Mais estimans qu'il estoit en la compagnie, ils cheminerent vne iournee: & le recherchoyent entre leurs parens & ceux de leur cognoissance.

45. Καὶ μὴ διόντες αὐτὸν, ὑπέσπυναν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητῶντες αὐτὸν.

Et ne le trouuans point, ils s'en retournerent en Ierusalem, le cerchans.

46. Καὶ ἐγένετο μετ' ἡμέρας τρεῖς ὄρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐπερωτῶντες αὐτούς.

Et aduint que trois iours apres ils le trouuerent au temple assis au milieu des docteurs, les escoutant, & les interroguant.

47. Ἐξίστατο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ διὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς αὐτοῦ.

Dont tous ceux qui l'oyoyent, s'estonnoyent de la sapience & de ses responses.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὀδυρόμενοι ἐζητοῦμεν σε.

Et quand ils le virent, ils s'estonneret, & sa mere lui dit, Mon enfant, Pourquoi nous as-tu ainsi fait? voiciston pere & moi te cerchions estans en grand peine.

49. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ἐζητῶτε με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς πατέρε μου δεῖ εἶναι με.

Adonc il leur dit, Pourquoi est ce que vous me cerchiez? ne sauiiez-vous pas qu'il me faut estre occupé es affaires de mon Pere?

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

Mais ils n'entendirent point ce qu'il leur disoit.

44. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos

But then supposing that he had been in the company / went a dages iours / and sought him among their kinsfolke / and acquaintance.

45. Et non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

And when they founde him not / then turned backe to Ierusalem / and sought him.

46. Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

And it came to passe three dages after that they founde him in the Temple / sitting in the middes of the doctours / both hearing them / and asking them questions.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius.

And all that heard him / were astonished at his vnderstanding / and answers.

48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

So when they sawe him / then were amazed / & his mother said vnto him / Sonne / why hast thou thus dealt with vs? behold / thy father and I haue sought thee with heauie heartes.

49. Et ait ad illos, Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse?

Then said he vnto them / Howe is it that ye sought me? knewe ye not that I must goe about my Fathers busines?

50. Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

But they vnderstoode not the worde that he spake cho them.

44. Sie meineten aber / er were vnter den Geferten / vnd kamen eine tagreise / vnd suchten ihn vnter den Freunden vnd Bekannten.

Da mente de / at hand haffde verit iblant Selskab / De de komme en dages reyse / oc lete effter hannem iblant Slectinge oc Ryndinge.

45. Vnd da sie in nicht funden / giengen sie widerumb gen Jerusalem / vnd suchten ihn.

De der de funde hannem icke / ginge de tilbage igen til Jerusalem / oc lete effter hannem /

46. Vnd es begab sich nach dreyn tagen / funden sie ihn im Tempel sitzen / mitten vnter den Lehrern / daß er ihnen zuhörete vnd sie fragete.

De der begaff sig tre dage der effter / Da funde de hannem sidendis i Tempelen / mit i blant de lærde / at hand hørde dem oc spurde dem at.

47. Vnd alle die im zuhöreten / verwunderten sich seines Verstands vnd seiner Antwort.

De alle de hannem hørde / forundrede sig paa hans forstand oc gensvar.

48. Vnd da sie ihn sahen / entsahen sie sich. Vnd seine Mutter sprach zu ihm: Mein Son / warum hast du vns das gethan? Sihe / dein Vater vnd ich / haben dich mit schmerzen gesucht.

De der de saae hannem / bleffuede forserdede. De hans Moder sagde til hannem / Min Son / Hui giord du oss det? See / din Fader oc ieg lete effter dig med bedrøffuelse.

49. Vnd er sprach zu ihnen: Was ist / daß ihr mich gesucht habt? Wisset ihr nicht / daß ich sein muß in dem das meines Vatters ist?

De hand sagde til dem / Hvad er det / at i lete effter mig? Vide i icke / at ieg skal vere i det / som er min Faders.

50. Vnd sie verstunden das wort nicht / daß er mit ihnen redet.

De de forstode det ord icke / som hand taledede med dem.

44. Domniwagijce se o něm žebý byl w zástupu / přisli čestau dne gednoho / y hle dali ho mež přibuznými a známými.

A mniemáše žebý byl w to wárystwie / šli w droge dzien ieden / a šukali go miedzy krewnymi y znáto mimi.

45. A nenaležše / wrátili se do Geruzaléma / hledajíce ho.

A gdy go nie náležli / wrócili sie do Jeruzalem šukáiac go.

46. Y stalo se po třech dnech / náležli gen w Chrámě / an se di mež Doctory poslauchaše gich / a otazuge se gich.

Potym po trzecie dni náležli go siedzacego w Kościele miedzy Doctory / a oni ich słuchay pyta siech.

47. Tedy s strastli se wššny ckm / kterij gen šlošli nad Maudrosij a odpowědmi geho.

Wššy tedy křozy go šukali / zdumiewali sie nad rozumem y nad odpowědmi jeho.

48. A widauce diwili se. Y řekla Matka geho k němu: Synu / proč ghy nám učinil tak? Gle Dtec twůg y ná s žalostij ghyne hledali tebe.

A wystrawšy go zadžiwili sie / tedy kniemu řekla matka jeho / Synu przeczję nam tak uczynil? oro o dce twoy y o strastuac sie s žalichmy cie.

49. Y řekl k nim: Což gest že gste mine hledali? zdali gste newěděli / že w třech wěcech kterě gšau Dtec mēho / musym yá býti?

Ale on řekl do nich / Což test žešcie me šukali? Žaješcie me wiedzeli iž w tych rzeczech křore ja oycá mego / potřebámie býti.

50. A oni nesrozuměli slowu kterě gest mluwil k nim.

Leč oni nie zrozumieli slow křore im mowil.

51 וַנִּחַת עִמָּהֶן וְאֵתָא
לְנִצְרֶת וּמִשְׁתַּעֲבַד הוּא
לְהוֹן אִמָּהּ דִּין נְטִרָא הָיִת
כְּלֵהוּן מַלְא בְּלִבָּהּ :

Et andossene giu con essi, e venne in Nazareth, e stava loro soggetto. E sua madre conservaua tutte queste parole dentro al suo cuore.

52 יֵשׁוּעַ דִּין רַבָּא הוּא
בְּקוֹמָתָהּ וּבְחִכְמָתָהּ
וּבְטִיבּוּתָא לֹת אֱלֹהֵי
וּבְנִי גִשָׁא :

Iesus poi andaua crescendo in sapientia e statura, & in gratia appresso iddio e gli homini.

1 בְּשֵׁנַת חֲמִשָּׁ-עֶסְרִי
דִּין דְּמַלְכוּתָהּ דְּטִיבְרִיסוֹ
קֶסֶר פְּהִלְטוֹס הָיִתָּא דְּפִלְטוֹס
פִּילְטוֹס בִּיהוּר כֹּד רִישָׁא
רְבִיעִיָּא הִרְוֹס בְּגִלְלָא
וּפִילְיָפּוֹס אַחוּהִי רִישָׁא
רְבִיעִיָּא פֶּאִיטוֹרִיָּא
וּפֶאֱתָרָא דְטֶרְפּוֹנִיָּא
וְלוּסִיָּא רִישָׁא רְבִיעִיָּא
דְּאֵבִילֵנָא :

Nel'anno quindicesimo de l'imperio di Tiberio Cesare, allora che Pontio Pilato era presidente de la Giudea, & Herodes eratetrarcha de la Galilea, & Filippo suo fratello tetrarcha del paese d'Iturea & Trachonitide, & Lisania tetrarcha d'Abilene.

2 בְּרִבּוּת פְּהִינִיתָא דְחִנּוּ
וּדְקִיפָא הָיִת מְלִתָּהּ
דְּאֵלֵהָא עַל יוֹחָנָן בֶּר
וְכִרְיָא בְּחוּרְבָּא :

Essendo Anna e Caifa pontefici fu fatta la parola di Dio a Giovanni figliuolo di Zacharia nel deserto.

3 וְאֵתָא בְּכֵלָה אֶתְרָנָה
דְּחִדְרֵי יוֹרְדָּנָה כֹּד מְכֹר
מִעַמּוּדִיתָא דְּתִיבּוּתָהּ
לְשׁוּבָקְנָא דְחִטָּהָא :

E venne per tutta la contrada intorno al Giordano, predicando il battesimo de la penitencia in remission de peccati.

51 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיָּבוֹא בְּנִצְרֶת
וַיֵּדֶם לֶחֶם וְאִמּוֹ נִצְרָה אֶת כָּל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּלִבָּהּ :

Y decendio con ellos: y vino à Nazareth, y estaua sujeto à ellos. Y su madre guardaua todas estas cosas en su coraçon.

52 וַיֵּצֵעַד יֵשׁוּעַ בְּקוֹמָהּ וּבְחִכְמָהּ
וּבְתִיבּוּתָהּ לִפְנֵי יְהוָה וְאִנְשֵׁים :

Y Iesus crecia en sabiduria y en edad, y gracia acerca de Dios y de los hombres.

1 וּבְחִמָּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת
טִיבְרִיסוֹ קֶסֶר בְּהִפְקֹד פִּלְטוֹס
פִּילְטוֹס לִיהוּדָה בְּהוּוֹת הִרְוֹס
שֶׁר מֵאַרְבַּע עַל-הַגִּלְלָא וּפִילְפּוֹס
אֶחָיו שֶׁר מֵאַרְבַּע עַל-אִיטוֹרִיָּא
וּבְמִדְיָנָא טְרַכּוֹנִיָּא וְלוּסִיָּא שֶׁר
רְבִיעִי עַל-אֵבִילֵנָא :

Y en el anno quinze del imperio de Tiberio Cesar, siendo Presidente de Iudea Poncio Pilato, y Herodes Tetrarcha de Galilea, y su hermano Philippo Tetrarcha de Iturea y de la prouincia de Trachonite, Y Lysania Tetrarcha de Abilene.

2 בְּהוּוֹת כְּהֵנִים גְּדוֹלִים חֲנָן
וְקִיפָא הָיִת דְּבֶר יְהוָה עַל-יוֹחָנָן
בְּזִכְרֵהוּ בְּמִדְבָּר :

Siendo Principes de los Sacérdotes Annas y Caiphas, fue Palabra del Señor sobre Ioan hijo de Zacharias, en el desierto.

3 וַיָּבוֹא בְּכָל כְּבֹד הֵרֵדוּ וַיִּקְרָא
אֶת טִיבִילָא מִשׁוּבָה לְסִלִּיחָת
חַטָּאִים :

Y vino en toda la tierra alderredor del Iordan predicando Baptismo de penitencia para remission de peccados;

51. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλ-
θιν εἰς ναζαρέτ. καὶ ὡς ὑποτάσσ-
ομεθα αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ
διετήρει πάντα τὰ ρήματα ταῦτα
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Adonc il descendit avec eux, & vint en Nazareth: & leur estoit suiet, & la mere contregardoit toutes ces paroles-la en son cœur.

52. Καὶ ἰησοῦς προέκοπι ἐν σοφίᾳ
καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεοῦ
καὶ ἀνθρώπων.

Et Iesus s'auançoit en sapience & stature, & en grace enuers Dieu & les hommes.

ΕΝ ἰσθμῷ πεντηκαιάτῳ τῇ ἡ-
γεμονίας τῆς αἰσῶν καὶ αἰσῶν,
ἡγεμονοῦντι παντίου πλάπυ τῇ
ιουδαίας. καὶ πτερχοῦντι τῇ
σαλιλαίας ἡρώδου, Φιλίππου τῇ
τῶ ἀδελφῶν αὐτοῦ, πτερχοῦντι
τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος
χωρῶν, καὶ λυσανίου τῇ ἀβιλιανῇ
πτερχοῦντι.

Or l'an quinziesme de l'empire de Tibere Cesar, lors que Ponce Pilate estoit gouuerneur en Iudee, & qu'Herode estoit tetrarque en Galilee, & son frere Philippe pareillement tetrarque en la contree d'Ituree, & de Trachonite, & Lysanias tetrarque en Abilene.

2. Ἐπ' ἀρχιερέων αὐτῶν καὶ ἀ-
φᾶ, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ πρὸς ἰωάννην
τὸν ἐν τῷ ἔρημῳ.

Sous Anne & Caiphe souverains Sacrificateurs: la parole de Dieu fut adressee à Iehan fils de Zacharie, au desert.

3. Καὶ ἦλθιν εἰς πᾶσαν τὴν περι-
χωρὸν τῆς ἰερδανου, κηρύσσων βά-
πτισμα μετανοίας εἰς ἀφεσιν ἁ-
μαρτιῶν.

*Et il vint en toute la contree d'à l'en-
tour le Iordain, preschant le Baptisme de repentance en remission des pechés,*

51. Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba hæc in corde suo.

Then hee went downe with them / and came to Nazareth / and was subiect to them: and his mother kept all these sayings in her heart.

52. Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate & gratia apud Deum & homines.

And Iesus increased in wisdom / and stature / and in favour with God and men.

ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Caesaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha,

Now in the fiftenth yere of the reigne of Tiberius Cesar / Pontius Pilate being gouernour of Iudæa / and Herode being Tetrarch of Galile / & his brother Philip Tetrarch of Iturea / and of the countrey of Trachonitis / and Lysanias the Tetrarch of Abilene.

2. Sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Domini super Iohannem Zachariæ filium, in deserto.

(When Annas and Caiphas were the hie Priests) the word of God came vnto John the sonne of Zacharias in the wilderness.

3. Et vênit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

And hee came into all the coastes about Iordan / preaching the baptisme of repentance for the remissio of sinnes.

51. Vnder gieng mit ihnen hinab / vnd kam gen Nazareth / vnd war inen vnterthan. Vnd seine Mutter behielt alle dise wort in ihrem herzen.

De hand giel ned met dem / oc kom til Nazareth / oc vaar dem vnderdanig. De hans Moder beuarede alle disse ord i sit herte.

52. Vnd Iesus nam zu an Weisheit / Alter vnd Gnade / bey Gott vnd den Menschen.

De Ihesus forfremmedis i visdom / alder oc naade / hos Gud oc Menisken.

In dem fünffzehenden jar des Keiserthums Kaisers Tiberij / da Pontius Pilatus Landpfleger in Iudæa war / vnd Herodes ein Vierfürst in Galileæ / vnd sein Bruder Philippus ein Vierfürst in Iturea / vnd in der gegend Trachonitis / vnd Lysanias ein Vierfürst zu Abilene.

I Det femtende Keisers Tiberij Keiserdoms aar / der Pontius Pilatus vaar Landsherre i Iudæa / oc Herodes Høfding i Galileæ / oc hans Broder Philippus Høfding vdi Iturea oc i Trachonitis Egn / oc Lysanias Høfding i Abilene.

2. Da Hannas vnd Caiphas Høhepriester waren / Da geschach der befelch Gottes zu Iohannes / Zacharias Son / in der Wüsten.

Der Annas oc Caiphas vaare de nypperste Prester / Da stede Gudz befallning til Iohannem Zachariasen / i Ørten.

3. Vnd er kam inn alle gegend vmb den Jordan / vnd prediget die Tauffe der Busse zur vergebung der sünden.

De hand kom i al den Egn hof Jordann / oc predickede penitentijs Daab / til syndernis forladelse.

51. Vssels nimi / a pñissel do Nazarethu / a byl poddán gim. Matka pak geho zachos wáwala wssedna slowa ta w srden swém.

A tãk szedł z nimi / przyśedł do Nazaret / & byl ich pñissien / matka też tego wssedł to zachos w wáwala w jerdn swém.

52. A Gezijs prospijwal maudrosij a wěkem / a milosij v Boha y v Lidij.

Iezus też pomnażal siw mawdrości y we wzroście / y w lásce v Bogá y v ludzi.

Et ha pak Patnácteho Ety / sãřiwij Etyberna Etyře / řdyž Pontřij Pilat řprawo / wal Židowřwo / a Herodes byl Pán řtwrtěho dijlu Kragis ny w Galilei / Filip pak Bratr geho byl řprawce Iturenřij a Trachonidřij Lysanias Abilinskij Wládař.

Přtym pía tego nastego řoku / řã pánowanía Etyberysã Ces řaržã / řã Poncyřã Pilatã řtãrořij Žydřkiego / & řã Herodã Krolã Galilejskigo / & řã Filipã bratã tego Krolã Iturejskigo / y Etyřchomřskij řiemice / y řã Lysanias řã Abilenskigo Krolã.

2. řa Knížat Kněžřřij / Annas a Kaphasře. řtalo ře slowo Páně nad Janem Etyřnem Zacharyášowým na paustři.

Gdy nawayřřemi Kãplany by / li Annas y Kãkafas / řtalo ře slo wo Pánřie do Janã Zacharyášowego synã ná puřejy.

3. ř chodil po wřřij řragině Jordánřě / ohlašřuge Křest Potánij / na odpustřenij řřijřchuow:

A tãk przyśedł do wřřijřiej řrãiny le řãcej nad Jordannem / oř powiedãiac řrzejř vřnãnia ná odpustřencie grzechow.

א

4 אִיכָנָא דְכִתְיָב בְּכִתְבָא
דְּמִלָּא דְאַשְׁעִינָא נְבִינָא
דְּאִמֵּר קִלָּא דְקִרְבָּנָא
בְּחִוְדִּבְנָא טִיבָא אִוְדִּיחָה
דְּמִרְיָא וְתִרְוִיזוּ בְּפִקְעִתָא
שְׂבִילָא לֹאֲלֵהוּ:

*Si come è scritto nel libro de le parole
del Profeta Esaias, che dice, La Voce di colui
che grida nel deserto, Apparecchiate la
Via del Signore, fate dritti i suoi sentieri.*

5 כָּלֵהוּ נְחִלָּא וְנִהְמֵלוּ
וְכָלֵהוּ טוֹרָא וְרִמְתָּ
וְתִמְכֹּכוּ וְיִהְיֶה עֲרֻמָּא
לְשִׁבְיָא וְאִתְרָא עֲסָקָא
לְפִקְעִתָא:

*Ogni Valle sarà riempita, & ogni
monte & colle sarà abbassato, & le vie
torce saranno ridotte in dritture, & l'aspre
vie saranno fatte vie piane.*

6 וְיִהְיֶה כָּל בְּשָׂר חַיָּה
דְּאִלְהֵי:

E ogni carne vedrà la salute di Dio.

7 וְאִמֵּר הֵינָא לְכַנְשָׁנָא
אִילָן דְּאִתִּין הוּא לְנִתְחָה
לְמַעַמְדָא יִלְדָא דְּאִכְדִּנָּא
בְּמִן חַיִּיכִין לְמַעַרְבָא מִן
רוֹגְנָא דְּעִתִּיד:

*Dicens dunque à la turbe che veni-
uan fuore per esser baptizate da lui,
Rex & di Vipere, chi v'ha auvertiti di
fuggire l'ira futura?*

8 עֲבִדוּ הַכִּיל פִּאֲרָנָא
דְּשִׁוּן לְתִבְוִתָא וְלֵגָ
תִּשְׁרוּן לְמֵאמֵר בְּנִפְשָׁכִין
דְּאִפָּא אִית לִן אֲבִרְהָם
אִמֵּר אֲנִי לְכִין צִיר דְּמִן
הַלִּין כְּאִפָּא מְשִׁכָּא
אֲלֵהָא לְמַקְמוּ בְּנִינָא
לְאֲבִרְהָם:

*Fate dunque frutti degni di peniten-
tia: & non vi mettete à dire in voi stessi,
Noi habbiamo per padre Abraham. Impe-
roche io vi dico, che l'adio è potente à sa-
scitar di queste pietre de figliuoli ad
Abraham.*

9 הָא הִין בְּרִגְנָא סִים עַל
עֲקֵרָא דְּאִילָנָא כָּל אִילָנָא
הַכִּיל דְּפִאֲרָא לֵגָ עֲבִד
מִתְפִּסָּק וּפְגִינָא נִפְלָ:

*Egia la scure è posta à la radice de
gli arbori. Perilcho ogni arboro che non
fa buon frutto, sarà tagliato, & gettato nel
fuoco.*

ג

4 כְּאִשְׁר נִכְתָּב בְּסִפְר דְּבִרְיָ
יִשְׁעִיָּהוּ הַנְּבִיא לֵאמֹר קוֹל קוֹרָא
בְּמִדְבָּר פִּנְיָ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׂרָאֵל
בְּעֲרֻבָה מִסְלָה לֹאֲלֵהִינָּו:

*Como està escripto en el libro de los sermo-
nes del Profeta Isayas, que dize, Boz del que
clama en el desierto, Aparejad el camino del Sen-
nor, hazed derechas sus sendas.*

5 כָּל־צִיָּא יִנְשָׂא וְכָל הָר וְגִבְעָה
יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הָעֵקֹב לְמִישוֹר
וְהָרְכָשִׁים לְבִקְעָה:

*Todo valle se henchirá, y todo monte y col-
lado se abaxará: y los caminos torcidos seran en-
dereçados, y los caminos asperos allanados.*

6 וְיִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאָה כָּל
בָּשָׂר יַחְדָּיו כִּי־פִי־יְהוָה דִּבֶּר:

Y verá toda carne la salud de Dios.

7 וְאִמֵּר לְעָם הַיּוֹצֵא אֶלְיָ
לְהַטְבִּיל מִמֶּנּוּ צִאֲצֵא אִפְעִים
מִי־הַגִּיד לָכֶם לְבִרְיָה חַרוֹץ
נִהְיָ חֲבָנָא:

*Y dezia à las compannas que salian para ser
baptizadas de el, Generacion de biuoras, quien
os enseñó à huyr de la yra que vendra?*

8 לֵכִן עֲשֵׂה בְרִיּוֹת שׁוֹבֵת
לְתִשְׁוִבָה וְאֵל תִּחְלָל לֵאמֹר
בְּנִפְשָׁכֶם אֲבִרְהָם יִשְׁ-
כִי־אִמֵּר אֲנִי לָכֶם כִּי־יִוְכַל
יְהוָה מֵאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְהַקִּים
בְּנִים לְאֲבִרְהָם:

*Hazed pues frutos dignos de penitencia, y
no comenceys à dezir en vosotros mismos, Por
padre tenemos à Abraham, porque os digo que
puede Dios, aun de estas piedras leuantar hijos à
Abraham.*

9 כִּי־עֲתִידָה הַדְרֹךְ אֶל־שָׂרֵשׁ
הָעֵצִים הַזֵּשִׁים לֵכִן כָּל עֵץ
אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פְרִי טוֹב יִכָּרֵת
וְבִנְיָשׁ יִשְׂלָךְ:

*Y ya tambien la hacha esta puesta à la rayz
de los arboles: todo arbol pues que no haze bu-
en fruto, es talado, y echado en el fuego.*

ד.

4. Ως γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων
ἡσαίου ὁ προφήτου, λέγει τὸ
φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, ὡς
παῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

*Comme il est escrit au liure des pa-
roles d'Esaias le Prophete, disant, La
voix de celui qui crie au desert, est, Ac-
coustrez le chemin du Seigneur, dres-
sez ses sentiers.*

5. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται,
καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς κατα-
ψήσεται, καὶ ἐσὶν τὰ σκολιὰ εἰς ὄμι-
αν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λεί-
αι.

*Toute Vallee sera comblee, & toute
montagne & costau sera abbaissée, & se-
ront les choses tortues faites droites, &
les chemins raboteux seront applanis:*

6. Καὶ ὅψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σω-
τήριον τοῦ Θεοῦ.

Et toute chair verra le salut de Dieu.

7. Ἐλεῖψθ' οὖν τοῖς ἐκπεριτομέ-
νοισι ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ,
ἡγοῦμαι ὅτι ἔχουσιν, τίς ὑποδείξει
ὑμῖν φυγῆν διὰ τὴν μέλλουσαν ὀρ-
γῆς;

*Il disoit donc aux troupes qui vene-
yent pour estre baptizes de lui, Enge-
ances de viperes, qui vous a auises de
fuir l'ire qui est à venir?*

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους
τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἀρχήσθε λέ-
γειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρες ἐχούμεν τὸν
ἀβραάμ. λέγω γάρ ὑμῖν, ὅτι δύνα-
μις Θεοῦ ἐκ τῶν λίθων λατύνει ἐγῶ-
ναι τέκνα τοῦ ἀβραάμ.

*Faites des fruits conuenables à repen-
tance, & ne vous prenez point à dire en
vous mesmes, Nous auons Abraham
pour pere, car ie vous dis, que Dieu peut
melmement de ces pierres-ici, faire
fourdre des enfans à Abraham.*

9. Ἦδη γὰρ καὶ ἡ ἀξίη περὶ τὴν ῥί-
ζαν τῶν δένδρων κατέκειτο, πάντες οὖν δέν-
δρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλόν, ἐκ-
κόπτεται, καὶ αἰς πῦρ βάλλεται.

*Or est ia mesme la coignée mise à la
racine des arbres: parquoy tout arbre
qui ne fait bon fruit, s'en va estre cou-
pé, & ietté au feu.*

CAP. III.

4. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaie propheta: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

As it is written in the booke of the sayings of Isaia the Prophet / which sayeth / The voyce of him that crieth in the wilderness is / Prepare ye the way of the Lord: make his paths straight.

5. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa: & aspera in vias planas.

Euery vally shal be filled / and euery mountaine / and hill shal be brought lowe / and crooked thinges shal be made straight / and the rough wayes shal be made smoothe.

6. Et videbit omnis caro salutare Dei.

And all fleshe shal see the saluation of God.

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exhibant ut baptizarentur ab ipso, Genimina viperarum, quis ostendit vobis tugere a ventura ira?

Then saide he to the people that were come out to be baptised of him / O generations of vipers / who hath forewarned you to flee from the wrath to come?

8. Facite ergo fructus dignos penitentiae, & ne ceperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

Bring forth therefore frutes worthy the amendement of life / and beginne not to saye with your selues / We haue Abraham to our father: for I say vnto you / that God is able of these stones to raise vp children vnto Abraham.

9. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Nowe also is the axe laid vnto the roote of the trees: therefore euery tree which bringeth not forth good fruite / shal be hewen downe / and cast into the fire.

Das III. Capitel.

4. Wie geschrieben steht in dem Buch der rede Jesaias des Propheten / der da sagt: Es ist eine stimme eines Predigers in der Wüsten: Bereitet den Weg des HERRN / vnd macht seine Steige richtig.

Som screffuit staar i Esaie Prophetis talis Bog / som siger / Der er en Predickeris rost i ørken / Bereder HERRENS vey / oc gører hans fodsti rette.

5. Alle Thal sollen voll werden / vnd alle Berge vnd Hügel sollen ernidriget werden / vnd was krum ist / soll richtig werden / vnd was vneben ist / soll schlechter Weg werden.

Alle Daler skulde opfyldis / oc alle Bierg oc Høne fulle fornedris / Oc der som kroger er / skal rettis / oc der som viefint er / skal bliffue slet vey.

6. Vnd alles Fleisch wirdt den Heiland Gottes sehen.

De alt Rod skal see Gudis Frelser.

7. Da sprach er nun zu dem Volck / das hinaus gieng / das es sich von ihm tauffen liesse: Ihr Otterungezichte / wer hat denn euch geweist / das ihr dem zukünftigen Zorn entrinnen werdet?

De hand sagde til Folket / som gic ud / at lade sig døbe aff hannem / I Ogse sleet / Hvo visde da eder / at i skulde vndfly den Tilkomende vrede?

8. Gehet zu / thut rechtschaffene Frucht der Buße / vnd nemet euch nicht für zusagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich sage euch / Gott kan dem Abraham auß disen Steinen Kinder erwecken.

Gæet til / gører ret Penitentie fruct / Oc tager eder icke faare at siage / Vi haaffue Abraham til fader. Thi ieg siger eder / Gud kand opuecke Abraham Vorn aff disse Stene.

9. Es ist schon die Axt den Bäumen an die Wurzel gelegt. Welcher Baum nicht gute Früchte bringet / wirdt abgehauen / vnd in das Feuer geworffen.

Øren ligger allerede haff rodde aff Træerne. Hvilket Træ som icke bær god fruct / skal affhuggis oc kastis i Ilden.

Kapitola III.

4. Vakož psáno gest v kněhach prorockých Izaiáše Prořoka / řkaucyho: Hlas vola: gijcyho na pouští / připra: vugte cestu PANŮ / vprj: mě tñite sjez gcho.

Jáko test napsáno v knegach povieci Izaiáše Prořoka / řko: ry táť mow / Glos voláacego ná poušty / Gdnyciej droge Pánů / czynie z prostesciezi tego.

5. Každě v dolí bude naplně: no / a každá hora a pahrbek bude ponížěn: V budau zřívě: ně věcn zpraveny: a ostrě cesty budau rovně.

Kážda dolíná bedže nápln: ioná / a každá gorá y pá gorek zni: jon bedže / a miewscá zřívě stána sje prostym / a miewnue drogi rovnymi beda.

6. A vřijť každý člověk Spasení Boží.

A oglada vselkie čloko zbá: wienie Bože.

7. Tedy pravil Jan k Zás: stupnom / kterjž vycházeli aby se křtili od něho: Vlemeno gestěrdj / kdo wám vřázal aby: sje vřelí před budaucym hně: wem?

Tedy mowil z gromádením ludji przychodzącym aby byli okřezani od niego / Wzrodo wie zmiow / y ktoz to wam ofazal je: byście vřelali przed gniewem przystlym?

8. Protož tñitě hodně stut: ky pokání / a neřkante mery sebau Otce máme Abrahama. Neb pravim wám / že gest mo: cen Bůh z kámenj tohoto zbu: diti Syny Abrahamowj.

Przynościez tedy pożytki go: dne ku vřánj / a nie poczynacie mowic sami v šiebie / Oycá mamy Abrahám / a bowiem wám po: wiedzám / Iž by tež mogl Bog z rych kámenj wzbudzie dñci Ab: rahámowj.

9. Biž žagistě sekera křořenu stromow přiložena gest. Pro: tož každý sirom kterjž neneš: owotce dobrěho / wřť at bude a na oheň wřžen.

Alečinj y šekřerá do řozentá drzew przyłożená test: A przetož kážde drzewo nieprzynořace ow: cu dobre / bywa wycięte y wo: gien wřzucone.

CAP. III.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

Then the people asked him, saying, What shall we do then?

11. Respondens autem dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

And he answered, & said unto them, He that hath two coats, let him part with him that hath none: and he that hath meat, let him do likewise.

12. Venerunt autem & publicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister, quid faciemus?

Then came there Publicanes also to be baptized, and said unto him, Master, what shall we do?

13. At ille dixit ad eos, Nihil amplius quam quod constitutum est vobis, faciatis.

And he said unto them, Require no more than that which is appointed you.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? & ait illis, Neminem conculcatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.

The soldiers likewise demanded of him, saying, And what shall we do? And he said unto them, Do violence to no man, neither accuse any falsely, and be content with your wages.

15. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne forte ipse esset Christus.

As the people waited, and all men mused in their hearts of John, if he were not the Christ.

16. Respondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igni.

John answered, and said to them all, In deed I baptize you with water, but one stronger than I cometh, whose shoes latchet I am not worthy to unloose: he will baptize you with the holy Ghost, and with fire.

Das III. Capitel.

10. Vnd das Volk fraget ihn/ vnd sprach: Was sollen wir thun?

De Volcket spurde hannem at/ oc sagde/ Huad skal lewi da gøre?

11. Er antworttet vnd sprach zu ihnen: Wer zween Röck hat/ der gebe dem/ der keinen hat/ vnd wer Speise hat/ thue auch also.

Hand suarede/ oc sagde til dem/ Huo som haffuer tho Riorte/ skal affue den/ som haffuer ingen/ Oc huo som haffuer Mad/ skal gøre lige saa.

12. Es kamen auch die Zölner/ daß sie sich tauffen ließen/ vnd sprachen zu ihm: Meister was sollen denn wir thun?

Der komme oc Zoldere/ at lade sig gøre/ oc sagde til hannem/ Meistere/ Huad skalle da vi gøre?

13. Er sprach zu ihnen: Fordert nicht mehr denn gesetzt ist.

Hand sagde til dem/ Kreffuer icke mere/ end sæt er.

14. Da fragten in auch die Kriegsleute/ vnd sprachen: Was sollen denn wir thun? Vnder sprach zu ihnen: Thut niemand Gewalt noch Vnrecht/ vnd lasset euch benügen an eurer Solde.

Da spurde oc Stridzmendene hannem at/ oc sagde/ Huad skalle da vi gøre? Oc hand sagde til dem/ Strer ingen offueruold oc ey vret/ oc lader eder nøye med eders Sold.

15. Als aber das Volk im wahn war/ vnd dachten alle in irem Herzen von Iohanne ob er villeicht Christus were.

De som Volcket vaar i meningen/ oc tenkte alle i deris herte om Iohanne/ Om hand maa vel ske vaare Christus.

16. Antworttet Iohannes/ vnd sprach zu allen: Ich tauffe mit Wasser/ Es kompt aber ein stärker nach mir/ dem ich nicht gnugsam bin/ daß ich die riemen seiner Schuh aufflöse/ der wird euch mit dem heiligen Geist vnd mit Feuer tauffen.

Da suarede Iohannes/ oc sagde til alle. Jeg dober eder med vand/ Men der kommer en Sterkere efter mig/ huilken ieg er icke verdig til/ at opløse hans Skoetuege/ Hand skal gøre eder med den hellig Aand oc med Ild.

Kapitola III.

10. Ptázali se ho Zástupení fface: Což techda činiti bude me?

Tedy go pytal lud/mowiąc/ Což te dy czynić będą?

11. Non odpowijdagę prawil gim: Kdo má dvě sukne / dan gednu nemagijemu: a kdo má pokrmy/ věčiť též.

Non im opowiedziawşy / rzekł/ Kto ma dwie sukni/ niech podzieli / tym co nie ma/ a kto ma potrawy/ niech także uczyni.

12. Přišli pak k němu y Celní/ aby se pokřtiti. Y řekli gemu: Mistr/ co učiníme?

Žárym přišli y celnícy aby byli křtěni/ y řekli k němu/ Mistr/ což máme učiniti?

13. Non řekl nim: Nic więcej niewybijające / než to což wam vloženo.

Nic im on opowiedział/ Nic więcej niewybijające / jedno to co wam położono.

14. Ptázali se ho také y žoldněři fface: Amy/ což činiti budeme? Y řekl gim: Nikdo něho nevtiřugte/ ani křivdy činite/ a dosti mēgte na svých žoldých.

Pytał go też y żołnierze/ mówiąc/ Amy coż wy czynić mamy? Tedy im odpowiedział/ Żadnego nie wtwarzajcie / ale mēcie do syć na swych żołdych.

15. A když se domnívali si/ de a myslili wšykni w srdcích svých o Janovi/ zdaliby on snad byl Kristus?

A gdy sie lud nadziwiał/ y myśleli wšykcy w sercach swych o Janie/ zdaliby on byl Kristus.

16. Odpověděl Jan wšykchněm / řka: Jáť žagistě křtím wás wodau / ale přijde silnější nežli já po mně/ kteréhožto nejsem hoden rozvážati remenka obuwí geho: teně wás křtiti bude Duchem Swatým/ a ohněm.

Odpowiedział Jan mówiąc wšykchnim/ Choć ja i tak was kręce wodą/ ale idzie kthory jest moźniejszy niż ja/ ktoremu ja nie jestem godzien abyć miał rozwiązać rzemień y trzewików/ ten was będzie kręcił Duchem swiętym y ogniem.

17 הוּ דְאֶחֶיד רַבְשָׁן
בְּאִידָהּ וּמִדְבָּה אֲדִירוּהִי
וְהָסֵן פִּנֵּשׁ לְאֹצְרוּהִי
וְתִבְנֶה יוֹקֵד בְּנוֹרָה ד
דְּלֵא דַעֲכָה :

*Il cui suentolo è ne la sua mano, e pur-
ga à la sua aia: è raccogliera il frumento
nel suo granaro: & abbrusciara la paglia
con fuoco inestinguibile.*

18 אַף אֲחֵרֵיתָהּ דִּין
סְגִינָתָהּ מִלֵּף הִנֵּה ו
וּמִסְבָּר לַעֲמָה :

*E così molte altre cose ancora esor-
tando, euangelizaua al popolo.*

19 הַרְדֵּס דִּין טְטֵרְכָה
מִטּוֹל דְּמִתְפָּסֵס הָנָא מִן
יִחְזֹן עַל הַרְדָּה אֲנִיתָ
פִּילִיפּוֹס אַחוּהִי וְעַל
כְּלָהִין בִּישְׁתָּה דַעֲבֵד הָנָא :

*Ma Herode testarca, essendo ripreso
dal suo per conto d'Herodias, moglie di
Philippo suo fratello, e di tutti gli altri
mau co' esso Herode faccua.*

20 אֲנִיִּסְךָ אַף הָנָא עַל
כְּלָהִין וְחִבְשָׁה לְיוֹחָנָן בֵּית
אֲסִירָה :

*Sopra tutti aggiunse ancor questo,
che ci messe Giovanni in prigione.*

21 הָנָא דִּין פֶּד עֵמֵד
כְּלָה עֲמָה וְאֵף יִשׁוּעַ
עֵמֵד וּפֶד מִצְלָה אֲתִפְתַּח
שְׁמִינָה :

*Hor auuene che nel battezzarsi tut-
to il popolo, essendosi battezzato ancor Ie-
su, e pregando, s'aperse il cielo.*

22 וְנִחַתְתָּ רוּחָהּ דְּקוֹדֵשׁ
עֲלֵיהִי בְּדַמּוּת גּוֹשְׁמִינָה
דִּינִיָּה וְקִלְבָּהּ הָנָא מִן
שְׁמִינָה דְּאִמֵּר אֲנִיתָ הִי
בְּרִי חֲבִיבָה בְּךָ אֲצִטְבִּיתָ :

*E lo Spirito Santo discese sopra esso in
forma corporale, come vna colomba: e
venne vna voce dal cielo, che disse, Tu sei
il mio figliuol diletto, in te mi son compia-
ciuto.*

23 הוּ דִּין יִשׁוּעַ אֵיתְנוּהִי
הָנָא אֵיךְ פֶּד שְׁנִין תְּלָתִין
וּמִסְתַּבֵּר הָנָא פֶּד יוֹסֵף בֶּר
הִלִּי :

*El esv cominciava ad esser di circa
trenta anni, figliuol, secondo che si pensa-
ua, di Iosef, che fu figliuol d' Eli.*

24 פֶּר מִטְתָּת פֶּר לֵוִי בֶר
מִלְכִי בֶר יִנְיָ בֶר יוֹסֵף :

*Che fu figliuol di Matthe, che fu figli-
uol di Leui, che fu figliuol di Melchi, che
fu figliuol di Ianna, che fu figliuol di Iosef.*

17 וּבִידוֹ הִנֵּה וְטֵהר אֶת-גִּרְנוֹ
וְאִסְף אֶת-הַטֵּה בְּמַאֲבוֹסוֹ וְחִשֵּׁשׁ
יִבְעַר בָּאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה :

*El ablentador del qual esta en su mano: y
limpiara su era: y juntara el trigo en su alholi, y
la paja quemara en fuego, que nunca se apagara.*

18 וְרַבּוֹת אַחֲרוֹת הוּא מְלִמֵּד
וּמְבַשֵּׁר אֶת-הָעָם :

*Ansique amonestando otras muchas cosas
tambien, annunciava el Euangelio al pueblo.*

19 וְהִירוּדֵס שֶׁר מֵאַרְבַּעָה כְּאִשָּׁר
הוֹכַח מִמֶּנּוּ עַל-הִירוּדִית אִשְׁתָּ
אֲחִיו פִּילָפּוֹס וְעַל כָּל רָעוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה הִירוּדֵס :

*Entonces Herodes Tetrarcha, siendo repre-
hendido de el de Herodias muger de Philippo su
hermano, y de todas las maldades que auia he-
cho Herodes.*

20 וַיֹּסֶף גַּם זֹאת עָלָהּ כֹּל
וַיִּכְלֹא אֶת-יוֹחָנָן בַּמַּטְרָה :

*Annidió tambien esto sobre todo, que en-
cerró à Ioan en carcel.*

21 וַיְהִי בְּטַבְּלוֹ אֶת כָּל-הָעָם
וַיִּטְבַּל גַּם יִשׁוּעַ וּבִהְחִתְּמִלְלוֹ
נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם :

*Y aconteció, que como todo el pueblo se
baptizaua, y Iesus fuesse baptizado, y orasse, el ci-
elo se abrió.*

22 וַתֵּרֶד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּדַמּוּת
גּוֹפִת הַיּוֹנָה עָלָיו וַיְהִי קוֹל
מִשְׁמַיִם אֵת בְּנִי יִדִּידִי בְּךָ
רָצִיתִי :

*Y decendió el Espiritu Sancto en forma cor-
poral, como paloma, sobre el, y fue hecha vna
voz del cielo que dezia, Tu eres mi hijo amado
en ti es mi plazer.*

23 וְהוּא יִשׁוּעַ הָיָה בְּשָׁלְשִׁים
שָׁנָה לְהַחֲלֵל וַיַּחֲשֹׁב בְּמוֹתוֹ בֶּן-
יוֹסֵף בֶּן-הִלִּי :

*Y el mismo IESVS començaua à ser como
de treynta annos, hijo de Ioseph, como se creya,
que fué de Heli.*

24 בֶּן-מַטְתָּת בֶּן-לֵוִי בֶן-
מִלְכִי בֶן-יִנְיָ בֶן-יוֹסֵף :

*Que fue de Matthat, que fue de Leui, que fue
de Melchi, que fue de Ianne que fue de Ioseph.*

17. Οὐ τὸ πλὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
ἀφαιρῶν τὴν ἀλυσιν αὐτοῦ, καὶ
συνάξας τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην
αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον καὶ ἀκαῖον πυρὶ
ἀποτίει.

*Il a la pale en sa main, & il nettoye-
ra toute nette son aire, & assemblera
le froment en son grenier, mais il brul-
lera en tierement la paille au feu qui ne
s'exteind point.*

18. Πολλὰ μὲν οὕτως καὶ ἔπειρα πα-
ρακαλῶν διηγριζέτω τὸ λαόν.

*Ainsi donc admonestant aussi de
plusieurs autres choses, il euangelizoit
au peuple.*

19. Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐ-
λεγχομένῳ ὡς αὐτὸς περὶ Ἡρώ-
διδος· τῆς γυναικὸς Φιλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν
ἐπαίησε ποιῆσαι ὁ Ἡρώδης.

*Mais Herode le tetrarque, estant re-
pris par icelui à cause d'Herodias fem-
me de Philippe son frere, & de tous les
maux qu'il auoit faits,*

20. Προσέθηκε καὶ τὸ πρὸς πάντας,
καὶ κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ
φυλακῇ.

*Adiousta encores par dessus tous les
autres cestui-ci, est qu'il mit Iehan en
prison.*

21. Ἐγγύς τοι ἐν τῷ βαπτισμῷ αὐ-
τοῦ παρὰ τὸ λαόν, καὶ ἰησοῦ βαπτί-
σθαι, καὶ περὶ ὅσων αὐτοῦ, ἀ-
νεμύθηται τὸ εὐαγγέλιον.

*Or aduint que comme tout le peuple
estoit baptizé Iesus aussi estant baptizé,
& priant, le ciel s'ouurit:*

22. Καὶ κατέβη αὐτῷ τὸ πνεῦμα ὡς
ἀγίου σωματικῶς εἶδει, ὡς πε-
στεραν, ὡς αὐτὸν. καὶ φωνὴ ἐξ
οὐρανοῦ ἤκουσται, λεγούσαν· σὺ εἶ ὁ
υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ ἡ δόκη-
σα.

*Et le saint Esprit descendit en for-
me corporelle sur lui. comme vne co-
lombe, & il y eut vne voix du ciel, di-
sant, Tu es mon fils bien aimé i'ai prins
en toi mon bon plaisir.*

23. Καὶ αὐτὸς ὡς ἰησοῦς ὡς ἐ-
τὼν τριάκοντα ἀρχόμην· ὡς, ὡς
ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰωσήφ καὶ Ἡλὶ.

*Et Iesus commençoit d'estre enui-
ron de trente ans fils (comme on l'esti-
moit) de Ioseph, fils d' Heli:*

24. Τοῦ ματθαίου, καὶ λευὶ, καὶ μελ-
χὶ, καὶ ἰαννά, καὶ ἰωσήφ.

*Fils de Matthat, fils de Leui, fils de
Melchi, fils de Ianna, fils de Ioseph.*

ג

10 וַיִּשְׁאַלּוּ הוּא לֵאמֹר
כַּנְשָׂא וְנִמְרִין מִנָּה הֵכִיל
נַעֲבֹד:

Ele turbe le domandauano, dicendo, Che faremo noi dunque?

11 עֲנָא וְנִמְרִין לְהוּן מִן
הָאִית לֵאמֹר תִּרְתִּין פּוֹתִינִין
נִתֵּל לְמוֹ דְּלִירָא לֵאמֹר
הָאִית לֵאמֹר סִיבְרִיתָא הֵכִיל
נַעֲבֹד:

Egli rispondendo, dicenu loro, Chi ha due veste, diane à chi non ne ha: e chi ha de le coje da mangiare, faccia il simile.

12 וְאַתּוּ אַחַר מַכְסֵי
לְמַעַמְד וְנִמְרִין לֵאמֹר מִן
מַלְפָּנָא מִנָּה נַעֲבֹד:

Vennero etiam de publicani per esser baptizati, e disserli, Maestro, che faremo noi?

13 הוּא דִּין אֲמַר לְהוּן לֵאמֹר
תִּתְּבַעוּ מִדָּם וְתִירַעַר
מִנָּה דְּפִקִּיד לְכוּן לְמִתְּבַעוּ

Et egli disse loro, Non riscotete niente piu di quello che v'è stato ordinato.

14 וַיִּשְׁאַלּוּ הוּא לֵאמֹר
אֶסְטְרִטָּנָא וְנִמְרִין מִנָּה
נַעֲבֹד אַחַר חֲזֵן אֲמַר לְהוּן
לֵאמֹר בְּאַנְשֵׁי תִתְּסָרוּן וְלֹא
לֵאמֹר תִּתְּסָרוּן וְנִמְרִין לְכוּן
אֶסְטְרִטָּכֵן:

I soldati auora li domandauano, dicendo, Enoi che faremo? Et egli disse loro, Non battete alcuno, ne calunniate, e contentatevi de vostri stipendij.

15 כִּד דִּין מַסְבֵּר הוּא
עֲנָא עַל יוֹחָנָן וְכִלְהוּן
מִתְּחַשְׁבִּין הוּא בִּלְפָּנֵיהֶן ד
דְּדִלְמָא הוּא מְשִׁיחָא:

Hor il popolo aspettando, e pensando tutti bene cuori loro di Giovanni, e gli fuisse Christo.

16 עֲנָא יוֹחָנָן וְנִמְרִין לְהוּן
אֲנָא הָא מַעַמְד אֲנִי
לְכוּן בְּמִיָּא אֲתָא דִּין פְּתִירִי
הוּא דְּחִילָתוֹן מִנִּי הוּא דְּלֵא
שׁוּנָא אֲנָא דְּאַשְׁרָא עֲרִיקָא
דְּמַסְנִיָּה הוּא יַעֲמִידְכוּן ב
בְּרִיקָא דְּקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא:

Giovanni rispose, dicendo à tutti, Io vi battezo ben con acqua: ma viene uno piu potente di me, del quale io non son degno sergiar la correggia de le scarpe: esso vi battezzara con lo Spirito santo e con fuoco.

ג

10 וַיִּשְׁאַלּוּ לֹא תִמְקַהֲלִים לֵאמֹר
וְיָמָה נַעֲשֶׂה:

Y las compannas le preguntauan, diciendo, Pues que haremos:

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲשֶׁר יֵשׁ
לֹא שְׂמִיָּה כְתוּנֹת יִתֵּן לֹא אֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ לֹא וְאֲשֶׁר יֵשׁ לֹא אֵכֹל בְּמִן
כֵּן יַעֲשֶׂה:

Y respondiendo, dixoles, Elque tiene dos ropas, de àlque no tiene: Y elque tiene: alimentos, haga lo mismo.

12 וַיָּבוֹאוּ גַם בְּעֲלֵי מַכְסֵי
לְהִטְבִּיל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תְּמַלְמֵד
אֲנַחְנוּ מָה נַעֲשֶׂה:

Y vinieron tambien à el publicanos para ser baptizados: y dixerone, Maestro, que haremos?

13 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם אֵל תִּרְבֹּב
לַעֲשׂוֹת עַל־חֵק אֲשֶׁר הוֹשַׁם
לָכֶם:

Y el les dixo, No demandeys mas de loque os està ordenado.

14 וַיִּשְׁאַלּוּ לֹא גַם אֲנָשִׁי מַלְחָמָה
לֵאמֹר וְאֲנַחְנוּ מָה נַעֲשֶׂה וַיֹּאמֶר
אֵלֵיהֶם לֹא יֵשׁ לָא תִדְכְּאוּהוּ
הָלֹא יֵשׁ לָא תַעֲשִׁקוּהוּ וְהִכִּי לֹא
בְּצִידְתְּכֶם:

Y preguntaronle tambien los soldados, diciendo, y nosotros que haremos? Y dizeles, No maltrateys à nadie, ni oprimays: y sed contentos: on vuestros salarios.

15 וַיִּשְׁכְּרוּ הָעָם וַיַּחֲשִׁבוּ כָלָם
בְּלִבָּם עַל־יוֹחָנָן בֵּן הוּא יְהוֹיָכָן
הַמְּשִׁיחַ:

Y estando el pueblo esperando, y pensando, todos de Ioan en sus coraçones, si por ventura el fuesse el Christo.

16 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לְכָלָם אֲנִי
טוֹבֵל בַּמַּיִם אֶךְ יָבוֹא אַחַד אַחֲדֵי
מִמֶּנִּי לֵאשֶׁר קִטְנִיָּה לֹא לְפִתַּח
אֶת־שְׁדוֹךְ גַּעֲלִיָּה הוּא יִטְבֵּל
אֲתָכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבָאֵשׁ:

Respondió Ioan, diciendo à todos: Yo à la verdad os baptizo en agua, mas viene quien es mas valeroso que yo, que no soy digno de desatar la correa de sus çapatos.

ג.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· τί ὅμως ποιήσομεν;

Adonc les troupes l'interroguèrent, disans, Que ferons-nous donc?

11. Ἀπεκρίθεις ὁ λέγων αὐτοῖς, ὅτι· ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότεν τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ἔχων βρώματι, ὁμοίως ποιήτω.

Lui respondant leur dit, Qui celui qui a deux robes, en eslargisse à celui qui n'en a point: & qui a à manger, face le semblable.

12. Ἡλθον δὲ καὶ τὰ λεγόμενα βαπτιστῆραι· καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

Et il vint aussi des peagers pour estre baptizés, & ils lui dirent, Maître, que ferons-nous?

13. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν ὑπερβαίνειν τὸ διατεταγμένον ὑμῖν παραστέ.

Et il leur dit N'exigez rien outre ce qui vous est ordonné.

14. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατοὶ λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδεὶς ἀλαστέηται, μηδεὶς συκοφαντήσει, καὶ ἀρκέσει τοῖς ἐπιωνίοις ὑμῶν.

Les gendarmes aussi l'interroguèrent disans, Et nous que ferons-nous? il leur dit: N'vlez point de concussions, & ne circonueuez personne, ains contentez-vus de voos gages.

15. Προσδεκόντων δὲ τὸ λαοῦ, καὶ διὰ λογισμῶν πάντων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν περὶ Ἰωάννου, μή ποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός.

Et comme le peuple attendoit, & que tous pensoyent à Iehan en leurs cœurs, s'il ne seroit point le Christ.

16. Ἀπεκρίνατο δὲ Ἰωάννης ἀποσιτίγων· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἐρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, ὃς ἐγὼ εἰμὶ ἰκανὸς λῦσαι τὸ ἱμάτιον τὸ ὑποδημάτων αὐτοῦ. αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ & πυρί.

Iehan print la parole, & dit à tous, Vrai est que ie vous baptize d'eau: mais il en vient vn plus fort que moi, duquel ie ne suis pas digne de deslier la courroye des fouliers: c'est celui qui vous baptizera du saint Esprit & de feu.

17. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Whose fanne is in his hande / and he will make cleane his floore / and will gather the wheate into his garner / but the chaffe will hee burne vp with fire that neuer shall bee quenched.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

Thus then exhorting with many other things / he preached vnto the people.

19. Herodes autem tetrarchia cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis quae fecit Herodes.

But when Herode the Tetrarch was rebuked of him for Herodias his brother Philips wife / and for all the evils which Herode had done.

20. Adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohannem in carcerem.

He added yet this aboue all / that hee shut vp John in prison.

21. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est caelum.

Nowe it came to passe / as all the people were baptized / and that Iesus was baptized and did praye / that the heauen was opened.

22. Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de caelo facta est, Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

And the holie Ghost came downe in a bodily shap like a doue / vpon him / and there was a voyce from heauen / saying / Thou art my beloued Sonne: in thee I am well pleased.

23. Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta: ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli.

And Iesus him selfe began to be about thirtie yeres of age / being as men supposed the sonne of Ioseph / which was the sonne of Eli.

24. Qui fuit Matthath, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Iannæ, qui fuit Ioseph.

The sonne of Matthat / the sonne of Levi / the sonne of Melchi / the sonne of Ianna / the sonne of Ioseph.

17. In desselbigen hand ist die Burffschauffel / vnd er wirdt seine Tenne fegen / Vnd wirdt den Weizen in seine Scheuren sammeln / vnd die Spreu wirdt er mit ewigem Feur verbrennen.

Iden sammis Haand er Rasteskulen / oc hand skal feye sin so / oc skal sancke Hueden i sin lade / oc Affuerne skal hand opbrende met euig Ild.

18. Vnd vil anders mehr vermanet vnd verkündiget er dem Volck.

De meget ander mere vnderuisde hand oc fund giorde Folck.

19. Herodes aber der Bierfürst / da er von ihm gestrafft ward / vmb Herodias willen / seines Bruders Weib / vnd vmb alles übels willen / das Herodes thet.

De der den Hoffding Herodes bleff straffer aff hannem / for Herodias sin Broders Hustru skyld / oc for alt der onde / som Herodes giorde.

20. Vber das alles legt er Iohannes gefangen.

Offuer alt der / sagde hand Iohannem i fengsel.

21. Vnd es begab sich / das sich alles Volck tauffen ließ / vnd Iesus auch getauft war / vnd betet / das sich der Himmel auff thet.

De der begaff sig / der alt Folck loed sig dobe / oc Ihesus vaar oesaa dobt / oc bad / at Himmlen obnedis.

22. Vnd der heilige Geist fuhr her nider / in leiblicher gestalt auff in / wie eine Taube. Vnd eine stime kam auß dem Himmel / die sprach: Du bist mein lieber Sohn / an dem ich wolgefallen habe.

De den hellig And soer ned / i legemlig skickelse offuer Hannem / lige som en Due. Den rost kom aff Himmlen / som sagde / Du est min elskelige Son / i huilken ieg haaffuer velbehagelighed.

23. Vnd Iesus gieng in das dreissigste Jar / vnd ward gehalten für einen Son Iosephs / welcher war ein Son Eli.

De Ihesus gick i det trediuende aar / oc bleff holden for Ioseph Son / huilken som vaar Eli Son.

24. Der war ein Sohn Matthath. Der war ein Son Levi. Der war ein son Melchi. Der war ein son Janna. Der war ein Son Iosephs.

Som vaar Mathaths soer. Som vaar Levi son. Som vaar Melchi son. Som vaar Janna son. Som vaar Iosephs son.

17. Kteréhožto věgiee w ruce geho / a vyčistí humno své / a shromáždí pšenici do Stodoly své / ale plewy pálení bude ohněm neuhasitelným:

Ktory ma lopate wreku swych / a wychedozy boisto swoje / y zbierze pshenice do spiklerza swego / a plewy spali ogniem nieu gasnym.

18. Mnohě žagistě y gině wěcy napomijnage žwěstowal lidu.

A tak wiele inych rzeczy napomínáac opowiedal ludowi.

19. Herodes pak Váněwrtceho diu kragim / kónž od něho byl trestán pro Herodnadu Mrazelsku Bratra swého / y ze wšech žlých wěcy kterě gest čil nil Herodes.

Tedy Herod Krol Faran byl od niego blažerodady žony Silis pa bratra iego / y blažwšyřich žtos čičkore czynil.

20. Přidal pak toto žlě nadewšech / že gest wšadil Jana do Zaláře.

Przydal tezy to nad wšyřich / iz wšadil Jana do wieziemia.

21. Y stalo se / že se křtil wškeren lid. A kónž se pokřtil Gejšis a modlit se / otewřelo se Nebe.

A stalo sie gdy byl Frzeson wšyře lid / y Iesus byl okřeson / y modlit sie / tedy sie niebo otworzylo.

22. Y stupil Duch Swatý w tělesně žpusobě jako holubice na něho: Y stal se hlas z Nebe: Ty jsi Syn muog milý / w tobě mi se gest žalsjilo.

A stupil nan Duch swietý w osobie cielesney jako golubica / y stal sie głos z nieba / mowiac / Ty jesthes on namilý Syn moy / w robiec przesta wám.

23. A on Gejšis počijnal býti iako w třideceti letech: Kterýž byl domnián Syn Iosef suow / kterýž byl Heliuow.

Tedy Iesus počijnal býc tak Foby we třechdžiesiat lat / gdy ieštěc miniano žeby byl synem Iosefowym / ktory byl syn Eli.

24. Kterýž byl Mathatuow / kterýž byl Lewi / kterýž byl Melchuw / kterýž byl Jannuow / kterýž byl Ioseffuow.

Ktory byl syn Mathat / ktory byl syn Lewi / ktory byl syn Melchy / ktory byl syn Janna / ktory byl syn Iosefa.

CAP. III

25. Qui fuit Matthathia, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge.

The sonne of Mattathias / the sonne of Amos / the sonne of Naum / the sonne of Hesli / the sonne of Nagge.

26. Qui fuit Maath, qui fuit Matthathia, qui fuit Semci, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda.

The sonne of Maath / the sonne of Mattathias / the sonne of Semci / the sonne of Ioseph / the sonne of Iuda.

27. Qui fuit Iohanna, qui fuit Rela, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.

The sonne of Joanna / the sonne of Nehia / the sonne of Zorobabel / the sonne of Salathiel / the sonne of Neri.

28. Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Kosam, qui fuit Elmadam, qui fuit Her.

The sonne of Melchi / the sonne of Addi / the sonne of Kosam / the sonne of Elmadam / the sonne of Her.

29. Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Levi.

The sonne of Iose / the sonne of Eliezer / the sonne of Iorim / the sonne of Matthat / the sonne of Levi.

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim.

The sonne of Simeon / the sonne of Iuda / the sonne of Ioseph / the sonne of Iona / the sonne of Eliacim.

31. Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.

The sonne of Melea / the sonne of Menam / the sonne of Mattatha / the sonne of Nathan / the sonne of David.

32. Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson.

The sonne of Jesse / the sonne of Obed / the sonne of Booz / the sonne of Salmon / the sonne of Naasson.

Das III. Capitel.

25. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Amos. Der war ein Son Nahum. Der war ein Son Esli. Der war ein son Nange.

Som vaar Mathathias sen. Som vaar Amos sen. Som vaar Nahums sen. Som vaar Esli sen. Som vaar Nange sen.

26. Der war ein Son Maath. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Semci. Der war ein son Iosech. Der war ein son Iuda.

Som vaar Maaths sen. Som vaar Mathathias sen. Som vaar Semci sen. Som vaar Iosechs sen. Som vaar Iuda sen.

27. Der war ein Son Iohanna. Der war ein Son Resia. Der war ein son Zorobabel. Der war ein son Salathiel. Der war ein Son Neri.

Som vaar Iohanna sen. Som vaar Resia sen. Som vaar Zorobabels sen. Som vaar Salathiels sen. Som vaar Neri sen.

28. Der war ein Son Melchi. Der war ein Son Addi. Der war ein Son Kosam. Der war ein Son Elmadam. Der war ein Son Her.

Som vaar Melchi sen. Som vaar Addi sen. Som vaar Kosams sen. Som vaar Elmadams sen. Som vaar Hers sen.

29. Der war ein Son Ieso. Der war ein Son Eliezer. Der war ein Son Iorem. Der war ein Son Mattha. Der war ein Son Levi.

Som vaar Ieso sen. Som vaar Eliezers sen. Som vaar Iorems sen. Som vaar Mattha sen. Som vaar Levi sen.

30. Der war ein Son Simeon. Der war ein Son Iuda. Der war ein Son Iosephs. Der war ein Son Jonam. Der war ein Son Eliacim.

Som vaar Simeons sen. Som vaar Iuda sen. Som vaar Iosephs sen. Som vaar Jonams sen. Som vaar Eliacims sen.

31. Der war ein Son Melea. Der war ein Son Menam. Der war ein Son Mathathan. Der war ein Son Nathan. Der war ein Son David.

Som vaar Melea sen. Som vaar Menams sen. Som vaar Mathathans sen. Som vaar Nathans sen. Som vaar Davids sen.

32. Der war ein Son Jesse. Der war ein Son Obed. Der war ein Son Boos. Der war ein Son Salmon. Der war ein Son Naasson.

Som vaar Jesse sen. Som vaar Obeds sen. Som vaar Boos sen. Som vaar Salmons sen. Som vaar Naassons sen.

Kapitola III.

25. Kterh̄z byl Mathathia / suow / kterh̄z byl Amosuow / kterh̄z byl Naum / kterh̄z byl Esli / kterh̄z byl Nagge.

Ktory byl syn Mathathias / Etor byl syn Amos / Etor byl syn Naum / Etor byl syn Esli / Etor byl syn Nagge.

26. Kterh̄z byl Mathatuow / kterh̄z byl Mathathiasuow / kterh̄z byl Semcuow / kterh̄z byl Iosechuow / kterh̄z byl Iudaw.

Ktory byl syn Maath / Etor byl syn Mathathias / Etor byl syn Semci / Etor byl syn Iosef / Etor byl syn Iuda.

27. Kterh̄z byl Iohannuow / kterh̄z byl Resuow / kterh̄z byl Zorobabeluow / kterh̄z byl Salathieluow / kterh̄z byl Neezruow.

Ktory byl syn Joanna / Etor byl syn Nehia / Etor byl syn Zorobabel / Etor byl syn Salathiel / Etor byl syn Neri.

28. Kterh̄z byl Melchyuow / kterh̄z byl Adinuow / kterh̄z byl Kosamuw / kterh̄z byl Elmadamuw / kterh̄z byl Heruw.

Ktory byl syn Melchi / Etor byl syn Addi / Etor byl syn Kosam / Etor byl syn Elmadam / Etor byl syn Her.

29. Kterh̄z byl Iezuw / kterh̄z byl Eliezeruow / kterh̄z byl Ioramuw / kterh̄z byl Matthatuow / kterh̄z byl Levi.

Ktory byl syn Iose / Etor byl syn Eliezer / Etor byl syn Iorim / Etor byl syn Mattha / Etor byl syn Levi.

30. Kterh̄z byl Simeonuow / kterh̄z byl Iuduow / kterh̄z byl Iosefuow / kterh̄z byl Jonamuw / kterh̄z byl Eliachimuw.

Ktory byl syn Simeon / Etor byl syn Iuda / Etor byl syn Iosef / Etor byl syn Jonam / Etor byl syn Eliacim.

31. Kterh̄z byl Melchuw / kterh̄z byl Menamuw / kterh̄z byl Mathathanuw / kterh̄z byl Nathanuw / kterh̄z byl Dawiduow.

Ktory byl syn Melea / Etor byl syn Menam / Etor byl syn Mathathas / Etor byl syn Nathas / Etor byl syn Dawid.

32. Kterh̄z byl Jesse / kterh̄z byl Obeduow / kterh̄z byl Bozuow / kterh̄z byl Salmonuw / kterh̄z byl Naazonuw.

Ktory byl syn Jesse / Etor byl syn Obed / Etor byl syn Boos / Etor byl syn Salmon / Etor byl syn Naasson.

ג

25 בְּרֵמְתָנָה בֶּן־עֲמוּץ
בֶּן נָחוּם בֶּן־חֲסִלִי בֶּן־נָגִי:

Che fu figliuol di Marthia, che fu figliuol d' Amos, che fu figliuol di Naum, che fu figliuol d' Essi, che fu figliuol di Nagge.

26 בֶּרֶמָּאָת בֶּן־מִסֵּת בֶּרֶ
שִׁמְעִי בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יְהוּדָה:

Che fu figliuolo di Maath, che fu figliuolo di Matathia, che fu figliuolo di Semei, che fu figliuolo di Ioseph, che fu figliuolo di Iuda.

27 בֶּר־יוֹחָנָן בֶּן־רֶסָא בֶּר־
וִירָבְבֶל בֶּן־שַׁלְתַּיִל בֶּר־
נֶרִי:

Che fu figliuol di Ioanna, che fu figliuol di Reza, che fu figliuol di Zorobabel, che fu figliuol di Salathiel, che fu figliuol di Neri.

28 בֶּר־מֶלְכִי בֶּן־אֲדִי בֶּר־
קוֹסָם בֶּן־אֶלְמוֹדָד בֶּן־עִיר:

Che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol d' Addi, che fu figliuol di Cosam, che fu figliuol d' Elmodam, che fu figliuol d' Er.

29 בֶּר־יוֹסֵף בֶּן־אֶלְעִזָּר
בֶּר־יֹרִם בֶּן־מַתְתָּה בֶּר־
לֵוִי:

Che fu figliuol di Iose, che fu figliuol d' Eleazar, che fu figliuol di Ioram, che fu figliuol di Mattha, che fu figliuol di Leui.

30 בֶּר־שִׁמְעוֹן בֶּן־יְהוּדָה בֶּר־
יֹסֵף בֶּן־יוֹנָם בֶּר־
אֶלְיָכִים:

Che fu figliuol di Simeon, che fu figliuol di Iuda, che fu figliuol di Ioseph, che fu figliuol di Ionan, che fu figliuol d' Eliacim.

31 בֶּר־מְלִיָּה בֶּן־מַנְיָ בֶּר־
מַטְתָּה בֶּן־נָתָן בֶּן־דָּוִד:

Che fu figliuol di Melea, che fu figliuol di Menan, che fu figliuol di Mattha, che fu figliuol di Nathan, che fu figliuol di David.

32 בֶּר־אִישִׁי בֶּן־עֹבֵד בֶּן־בְּעֹז
בְּעֹז בֶּן־שַׁלְמוֹן בֶּן־נַחֲשׁוֹן:

Che fu figliuol di Iesse, che fu figliuol d' Obed, che fu figliuol di Booz, che fu figliuol di Salmon, che fu figliuol di Naasson.

ג

25 בְּרֵמְתָנָה בֶּן־עֲמוּץ בֶּר־
נָחוּם בֶּן־חֲסִלִי בֶּן־נָגִי:

Que fue de Marthathias, que fue de Amos, que fue de Naum, que fue de Essi, que fue de Nagge.

26 בֶּר־מָּאָת בֶּן־מִסֵּת בֶּר־שִׁמְעִי
בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יְהוּדָה:

Que fue de Maath, que fue de Matthathias, que fue de Semei, que fue de Ioseph. que fue de Iuda.

27 בֶּר־יוֹחָנָן בֶּן־רֶסָא בֶּר־
וִירָבְבֶל בֶּן־שַׁלְתַּיִל בֶּר־
נֶרִי:

Que fue de Ioanna, que fue de Rhesa, que fue de Zorobabel, que fue de Salathiel, que fue de Neri.

28 בֶּר־מֶלְכִי בֶּן־אֲדִי בֶּר־
קוֹסָם בֶּן־אֶלְמוֹדָד בֶּן־עִיר:

Que fue de Melchi-que fue de Addi, que fue de cosam, que fue de Elmodam, que fue de Er.

29 בֶּר־יוֹסֵף בֶּן־אֶלְעִזָּר בֶּר־
יֹרִם בֶּן־מַתְתָּה בֶּן־לֵוִי:

Que fue de Iose, que fue de Eliezer, que fue de Iorim, que fue de Mattha, que fue de Leui.

30 בֶּר־שִׁמְעוֹן בֶּן־יְהוּדָה בֶּר־
יֹסֵף בֶּן־יוֹנָם בֶּר־אֶלְיָכִים:

Que fue de Simeon, que fue de Iuda, que fue de Ioseph, que fue de Ionan, que fue de Eliacim.

31 בֶּר־מְלִיָּה בֶּן־מַנְיָ בֶּר־
מַטְתָּה בֶּן־נָתָן בֶּן־דָּוִד:

Que fue de Melea, que fue de Menan, que fue de Matthatha, que fue de Nathan, que fue de David.

32 בֶּר־אִישִׁי בֶּן־עֹבֵד בֶּן־בְּעֹז
בְּעֹז בֶּן־שַׁלְמוֹן בֶּן־נַחֲשׁוֹן:

Que fue de Iesse, que fue de Obed, que fue de Booz, que fue de Salmon, que fue de Naasson.

ג'

25. Τοῦ ματθαίου, ὁ ἀμὼς, ὁ ναούμ, ὁ ἐσλὶ, ὁ ναγγαί.

Fils de Mattathie, fils de Amos, fils de Nahum, fils de Helli, fils de Nagge.

26. Τῶ μααθ, τῶ ματθαίου, ὁ σήμεϊ, ὁ ἰωσήφ, τῶ ἰούδα.

Fils de Maath, fils de Mattathie, fils de Semei, fils de Ioseph, fils de Iuda.

27. Τοῦ ἰωανᾶ, τῶ ρησαί, τῶ ζοροβάβελ, τῶ σαλθαθιήλ, τῶ νηρι.

Fils de Ioanna, fils de Rhesa, fils de Zorobabel, fils de Salathiel, fils de Neri.

28. Τοῦ μελχι. τῶ ἀδδὶ, τῶ κοσάμ, τῶ ἐλμοδάμ, τῶ ἐρ.

Fils de Melchi fils d'Addi, fils de Cosam, fils de Elmodam, fils de Er.

29. Τῶ ἰωσήφ. τῶ ἐλ ἐλίζερ, τῶ ἰορίμ, τῶ ματθαί, τῶ λευί.

Fils de Iosé, fils d'Eliezer, fils de Iorim, fils de Mattha, fils de Leui.

30. Τοῦ σιμεὼν. τῶ ἰούδα, τῶ ἰωσήφ, τῶ ἰωνάμ, τῶ ἐλιακίμ.

Fils de Simeon, fils de Iuda, fils de Ioseph, fils de Ionan, fils de Eliacim.

31. Τοῦ μελεᾶ ὁ μαϊνᾶς, τῶ ματθαθαί, τῶ ναθαν, τῶ δαυὶδ.

Fils de Melca, fils de Mainans, fils de Matthata, fils de Nathan, fils de David.

32. Τοῦ ἰεσσαί, τῶ ὀβὲδ, τῶ βοὸζ. τῶ σαλμών, τῶ ναασών.

Fils de Iesse, fils d'Obed, fils de Booz, fils de Salmon, fils de Naasson.

ג

33. פר עמינדב בן ארם
פר חצרון בן פרץ בן י
יהודה:

Che fu figliuol d'Aminadab, che fu figliuol d'Aram, che fu figliuol d'Efrom, che fu figliuol di Fares, che fu figliuol di Iuda.

34. פר יעקוב בן איסחק
פר אברהם בן תרח בן
נחור:

Che fu figliuol di Iacob, che fu figliuol d'Isaac, che fu figliuol d'Abraham, che fu figliuol di Tare, che fu figliuol di Nacor.

35. פר סרוג בן ארעו בן
פלג בן עבר בן שלח:

Che fu figliuol di Saruch, che fu figliuol di Ragau, che fu figliuol di Falec, che fu figliuol d'Eber, che fu figliuol di Sala.

36. פר קינו בן ארפכשד
בן שים בן גיח בן למך:

Che fu figliuol di Caiman, che fu figliuol d'Arphaxad, che fu figliuol di Sem, che fu figliuol di Noe, che fu figliuol di Lamech.

37. פר מתושלח בן חנוך
פר ירד בן מהללאל בן
קינו:

Che fu figliuol di Mathusala, che fu figliuol d'Enoch, che fu figliuol di Jared, che fu figliuol di Malaleel, che fu figliuol di Caiman.

38. פר אנוש בן שית בן
אדם דמו אלה:

Che fu figliuol d'Enos, che fu figliuol di Seth, che fu figliuol d'Adam, che fu figliuol di Dios.

ד

1. ישוע דיו בן מלך
רוחא דקודשא הבר מן
יורדן ודברתה רוחא
לחורבא:

Hor Iesus pieno di Spirito Santo si ritirò dal Giordano, e fu menato da lo Spirito nel deserto.

2. יומתא ארבעין
דיתנסא מן אכל קרצא
ולא לעס מידם בקיבו
יומתא ופד שלם אנו
למדתא בבן:

La doue per quaranta giorni fu tentato dal diavolo, e non mangio niente in quei giorni: e finiti che furono, hebbe poi fame.

ג

33. בן עמינדב בן ארם
חצרון בן פרץ בן יהודה:

Que fue de Aminadab, que fue de Aram, que fue de Eiron, que fue de Phares, que fue de Iuda.

34. בן יעקב בן איסחק
אברהם בן תרח בן נחור:

Que fue de Iacob, que fue de Isaac, que fue de Abraham, que fue de Thare, que fue de Nachor.

35. בן סרוג בן ארעו בן
פלג בן עבר בן שלח:

Que fue de Saruch, que fue de Ragau, que fue de Phaleg, que fue de Heber, que fue de Salo.

36. בן קינו בן ארפכשד
שם בן גיח בן למך:

Que fue de Arphaxad, que fue de Sem, que fue de Noe, que fue de Lamech.

37. בן מתושלח בן חנוך
ירד בן מהללאל בן קינו:

Que fue de Mathusala, que fue de Henoch, que fue de Jared, que fue de Malael, que fue de Caiman.

38. בן אנוש בן שית בן
אדם אשר מאלהים:

Que fue de Henos, que fue de Seth, que fue de Adam, que fue de Dios.

ד

1. ישוע מלא רוח הקדש הבר
מן הירדן ויילך ברוח אל
המדבר:

YIESVS, llenos de Espiritu Sancto, boluió del Iordan, y fue agitado del Espiritu al deserto.

2. ארבעים יום להנסות מן
השטן ולא אכל מאומה בימים
ההמה וככלותם או רעב:

Por quarenta dias, y era tentado del diablo. Y no comió cosa en aquellos dias: los quales passados, despues ruuo hambre.

γ.

33. Τοῦ ἀμινὰδὰβ, τῆς ἀράμ, ὁ
ἱσρὼμ, τῆς φάρεις, τῆς ἰούδα.

Fils d'Aminadab, fils de Aram, fils d'Efrom, fils de Pharez, fils de Iuda.

34. Τοῦ ἰακώβ, ὁ ἰσαὰκ, τῆς ἀβ-
ραὰμ, τῆς θάρε, τῆς ναχὼρ.

Fils de Iacob, fils d'Isaac, fils de Abraham, fils de Thara, fils de Nachor.

35. Τοῦ σαρούχ, τῆς ραγαῦ, τῆς
φαλέκ, τῆς ἐβέρ, τῆς σάλα.

Fils de Sarug, fils de Ragau, fils de Phaleg, fils de Heber, fils de Sala.

36. Τοῦ καϊνὰν, τῆς ἀρφαξὰδ,
τῆς σὴμ, τῆς νῶε, τῆς λάμειχ.

Fils de Caiman, fils de Arpaxad, fils de Sem, fils de Noe, fils de Lamech.

37. Τοῦ μαθουσαλά, τῆς Ἡνοχ,
τῆς ἰαρέδ, τῆς μαλαλεήλ, τῆς καϊ-
νὰν.

Fils de Mathusala, fils de Henoch, fils de Jared, fils de Mahalaleel, fils de Caiman.

38. Τοῦ ἐνώε, τῆς σὴθ, τῆς ἀδάμ,
τῆς θεοῦ.

Fils de Enos, fils de Seth, fils d'Adam, qui fut créé de Dieu.

ΚΕΦΑΛΑ Δ.

1. Ἰησοῦς ὁ πληρὸς τοῦ ἁγίου
πνεύματος ἐξ ἰορδάνου
καὶ ἦγεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν
ἐρήμον.

Or Iesus plein du saint Esprit s'en retourna de deuers le Iordain, & fut mené par la vertu de l'Esprit au desert.

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειρα-
ζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ
οὐκ ἔφαγεν ὅθεν ἐν ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις. καὶ συνελεσθεῖσιν αὐ-
τῷ, ὅτι πεινάσεν.

*Et là fut tenté du diable par qua-
rante iours, & ne mangea rien du tout
durant ces iours-la: mais apres qu'ils fu-
rent passés, finalement il eut faim.*

ד

3 ואמר לה אכל-הקצא
או פרה אנת האלה
אמר לכאפא הדנ ד
דתהוא לחמא:

Allora il diavolo gli disse, Se tu sei il figliuolo di Dio, di a questa pietra che diventa pane.

4 ענא ישוע ואמר לה
פתיב הו דלא הננ ב
פלחמא פלחוד חיא פד
נשא אלא בכל פתגם
דאלה:

Et Iesv li rispose, dicendo, Egli è scritto, Che l'huomo non viuerà di pan solo, ma d'ogni parola di Dio.

5 ואסקה סטנא לטורא
המנ ותויה פלהין מ
מלכותא דארעא בעדנא
ועורא:

Il diavolo poi hauendolo condotto in vn alto monte, gli mostrò in vn momento di tempo tutti i regni del mondo.

6 ואמר לה אכל-הקצא
לך אתל שולטנא הננ
כלה ושובחה דלי משלם
ולמו דאעבא נהב אנא
לה:

E così parlando il diavolo, gli disse, Io ti darò tutta questa potestà de regni, e la gloria loro: perciochè ella è stata data a me, & io la do a chiunque io voglio.

7 או הכיל תסגוד קדמי
דילך יהוא פלה:

Per il che se tu m'adorarai inginocchiandoti dinanzi a me, tutte queste cose faranno tue.

8 ענא דין ישוע ואמר
לה פתיב הו דלמרנ
אלהך תסגוד ולה ב
פלחודוהי תבלוח:

Et Iesv respondendo, gli disse, Vattene dietro a me. Satana imperoch' egli è scritto, Adorarai il Signore Iddio tuo, & a lui solo seruirai.

9 ואיתיה לאורשלים
ואקימה על פנפנ ד
דהיכלא ואמר לה או
פרה אנת האלה ארמא
נבשך מפא לתחר:

Menollo ancora in Ierusalem, e posolo sopra il pinnacolo del tempio, e disse, Se tu sei figliuol di Dio, gittati di qui a basso.

ד

3 ואמר לו השטן אם בן
אלהים אנת אמר לאבן הזאת
ותהי לחם:

Entonces el diablo le dize, Si eres Hijo de Dios, di a esta piedra que se haga pan.

4 ויען ישוע אליו לאמר
נכתב כי לא על-הלחם לבדו
יחיה האדם כי על-כל-מוצא
כי יהיה:

Y Iesus respondiendole, dixo, Escripto està, Que no con pan solo biuira el hombre, mas con toda palabra de dios.

5 ויוליכוהו השטן על-הר-גבוה
ויראהו את-כל ממלכות התבל
בשצח עת:

Y lleuolò el diablo a vn alto monte, y mostròle todos los reynos de la redondez de la tierra, en vn momento de tiempo:

6 ואמר לו השטן אחנה לך
את כל-שלטון הזאת ואת כבודם
כי לי גתגו ולאשר תפצתי נותן
אני אותי:

Y dixole el diablo, A ti te daré esta potestad today la gloria de ellos: porque a mi es entregada, y a quien quiero la doy.

7 ואנת אם תשתחיה ותסגוד
לי יהיו לך כלם:

Tu pues si adorares delante de mi, seran todos tuyos.

8 ויען לו ואמר ישוע לך לך
אחרי השטן כי נכתב את-יהוה
אלהיך תירא ואותו תעבד
לבדו:

Y respondiendò Iesus, dixole, (Vete de mi Satàn porque) escripto està, Al Sennor Dios tuyo adoraras, y a el solo seruiras.

9 ויוליכוהו בירושלים ויקימנו
על-פנות הייכל ואמר לו אם
בן-אלהים אנת תתנפל מפנה
למטה:

Y lleuolò a Ierusalem, y pusolo sobre las almenas del Templo, y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo.

δ.

3. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ ὁ Διαβόλος, εἰ υἱὸς εἶ τῷ Θεῷ, εἰπέ τῷ λίθῳ ταύτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.

Et le diable lui dit, Si tu es Fils de Dieu, di à cette pierre-ci qu'elle deuiene pain.

4. Καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ ρήματι Θεοῦ.

Et Iesus lui respondit, disant, Il est escrit Que l'homme ne viura point de seul pain, mais de toute parole de Dieu.

5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ Διαβόλος εἰς ὄρεα ὑψηλὰ, ἐδείξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.

Adonc le diable l'emmena en vne haute montagne, & lui monstra en vn moment de temps tous les royaumes du monde.

6. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ ὁ Διαβόλος, σὺ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς· ὅτι ἐμοὶ πάντα δόδοται, καὶ ἐγὼ ἐκείνῳ θέλω δοῦναι αὐτήν.

Et le diable lui dit, Je te donnerai toute cette puissance des royaumes & leur gloire: car elle m'est baillée, & ie la donne a qui ie vueil.

7. Σὺ εἰωπάς προσκυνοῦντες ἐνώπιόν μου, ἔσσις σου πάντα.

Parquoi si tu te veux posterner deuant moi, tout sera tien.

8. Καὶ δοποκρίθεις αὐτῷ εἰπὼν ὁ ἰησοῦς, ὅτι γε ὅπιστά μου στανταί· γέγραπται γάρ, προσκυνοῦντες κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Mais Iesus respondant lui dit, Va arriere de moi, Satàn: car il est escrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui seul tu seruiras.

9. Καὶ ἡγαγὼν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰ πτερύγια τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἰπὼν αὐτῷ εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐκ τούτου κάτω.

Il le mena aussi en Ierusalem, & le mit sur les creneaux du temple, & lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette toi d'ici en bas.

3. Dixit autē illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

Then the deuill said vnto him / If thou be the Sonne of God / commaunde this stone that it be made bread.

4. Et respondit ad illum Iesus, Scriptum est, Quia non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo Dei.

But Iesus answered him / saying / It is written / That man shall not live by bread onely / but by every worde of God.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terrae in momento temporis.

Then the deuill tooke him by into an high mountaine / and shewed him all the kingdomes of the worlde / in the twinkling of an eye.

6. Et ait illi, Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa.

And the deuill said vnto him / All this power will I giue thee / and the glorie of those kingdomes: for that is deliuered to mee: & to whome soeuer I will / I giue it.

7. Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia,

If thou therefore wilt worship me / then shall be all thine.

8. Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

But Iesus answered him / & said / Hence from me / Satan: for it is written / Thou shalt worship the Lord thy God / and him alone thou shalt serue.

9. Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum,

Then he brought him to Ierusalem / and set him on a pinnacle of the Temple / and said vnto him / If thou be Sonne of God / cast thy selfe downe from hence.

3. Der teufel aber sprach zu ihm: Bist du Gottes Sohn / so sprich zu dem Stein / daß er Brot werde.

De Dieffuelen sagde til hannem / Est du Guds Søn / da sig til den Sten / at hand bliffuer Brød.

4. Vnd Iesus antworttet / vnd sprach zu ihm: Es stehet geschriben: Der Mensch lebt nicht allein vom Brot / sondern von einem jeglichen wort Gottes.

De Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Der staar screffuit / Menneket leffuer icke aleniste aff Brød / men aff huert Guds ord.

5. Vnd der Teufel führet ihn auff einen hohen Berg / vnd weist ihm alle Reich der ganzen Welt / in einem augenblick.

De Dieffuelen førde hannem op paa et høyt Bierg / oc viste hannem alle Rige i den ganste Verden / i et øyeblik.

6. Vnd sprach zu ihm: Dife macht will ich dir alle geben / vnd ihre Herrlichkeit / denn sie ist mir übergeben / vnd ich gebe sie welchem ich wil.

De sagde til hannem / Jeg vil giffue dig al denne mact / oc deris Herrlighed / Thi hun er mig offuergiffuen / oc ieg giffuer hende huem ieg vil.

7. So du mich nun wilt anbeten / so soll es alles dein sein.

Der som du nu vilst tilbede mig / da skal det alt sammen høre dig til.

8. Iesus antworttet ihm vnd sprach: Heb dich von mir weg Satan / Es stehet geschriben: Du solt Gott deinen HERRN anbeten vnd ihm allein dienen.

Ihesus suarede hannem / oc sagde / Bige bort fra mig Satan / Der staar screffuit / Du skalt tilbede Gud din HERRN / oc tiene hannem alene.

9. Vnd er führet in gen Jerusalem / vnd stellet ihn auff des Tempels Zinnen / vnd sprach zu ihm: Bist du Gottes Sohn / so laß dich von hinnen hinunter.

De hand førde hannem til Jerusalem / oc sette hannem paa tindingen aff Tempelen / oc sagde til hannem / Est du Guds Søn / da lad dig falde ned her aff.

3. Překl gemu Diábel: Gšy li Syn Boží / řec kamení to: muto ať chlebem bude.

Překl mu thedy dyábel / Jestli jest Syn Boží / řecz kámení to: temu aby sie stal chlebem.

4. V odpověď gemu Gešijs: Pšanoť gest / Je new samém chlebě žítv gest / Žlověť / ale w každém Slovu Božím.

Me Jezus odpowěděl mu / řekl / Kámení jest / Žití nie chlebem samým žywie / řlověť / ale w každém slově Božím.

5. V wedl gen Diábel na hůru pšewšolau / a vřázal gemu wřsectna Králowstwij okressť ku země / w malé chwíli.

Žáthym gdy go wřsodl dyábel ná gore wysoká / vřázal mu w pške křolestwj / žiemstie w tedneyže chwíle.

6. A řekl gemu: Dámť tobě wřsectu tuto moc / y sláwu řech to wěcť / neb mně Dáňť gšau / a komuž chťť dáwám ge.

Překl mu dyábel / Te wřřře moc dam tobě / y chwale řych křolestwj / bo mť jest podaná / a komu řednochee dáwám ja.

7. Přetoť ty budeš li se klaněti předemnáu / budeť wřřecto twě:

Aťť bedž řekl ty mase chwalit / bedac twole wřřřti.

8. V odpověď gemu Gešijs / řekl gemu: Pšanoť gest / žagistě / Pánu Bohu twému budeš se klaněti / a gemu samému slaužiti.

Žátho Jezus odpowěděl mu / řekl mu / Odeydz precz odemnie kłaněcie / Abowiemci nápisano / Bedžieš Páná Boga twego chwalit / y temu samému slaužit.

9. Potom wedl ho do Geruzaléma / a postawil ho na wrchu Chrámu / a řekl mu: Gšy li Syn Boží / puř se od / sawád dolám.

Wřodl go potym do Jeruzalém / a postawil go nářczytu křoc cielnym / řřekl mu / Jezus jest Syn Boží / řřuc sie sam z tad ná dol.

ד
10 כתיב גיר דלמלאכוהי
יפקד עליה דיגטרונך:

*Perciò ch'egli è scritto, ch'ei darà com-
missione di te a' suoi Angeli che ti guar-
dino.*

11 ועל דרעיהון ושקלונך
דלא תתקל רגלך פכא פא:

*Et essi ti portaranno ne le mani, acci-
oche tu non vti il tuo piede in qualche
sasso.*

12 ענא דין ישוע ואמר
לה אמיר הו דלא תגסס
למריא אלהך:

*Allor Iesv rispondendo, gli disse,
Egli è detto, Non tentare il tuo Signore
in vano.*

13 ופד שלם אכל קרצא
פלחון גסיוניה פוק מן
לונה עד וכו' :

*E poi che il diavolo hebbe finita ogni
tentatione, si parti da lui infin ad un cer-
to tempo.*

14 והפך ישוע פחילב
דרוחא לגלילא ונפק
עליוהי טבא פכלה אחרא
דחבריהון:

*E Iesv sene ritornò con la virtù de
lo Spirito in Galilea: e sparsesi la fama di
lui per tutto il paese circumuicino.*

15 והו מלך הנגב
פכגושתהון ומשתפח
הוא מן כל אנש:

*Imperochè insegnaua ne le lor sina-
goghe, & era glorificato da tutti.*

16 ואתא לנצרת איכא
דא תרבי ועל איכא ד
דמאד הוא לפגוש תנא
פיומא דשבתא וקם ל
למקרא:

*Poi venne in Nazareth, don'egli era
stato nutrito: & entrò secondo la sua
suetudine il giorno del sabbato ne la synago-
ga: & leuossi su o leggere.*

17 ואתיהב לה ספר
דאשעיא וביא ופתח
ישוע ספרא ואשפח
דוכתא איכא דכתיב:

*E fu gli dato il libro del Profeta Esaias:
& aperto il libro, tronò il luogo doue era
scritto.*

10 כִּי־נִכְתָּב כִּי מִלְאָכָיו יַעֲזִיר
לָךְ לְשֹׁמְרֶיךָ :

Porque escripto está, Que à sus Angeles man-
darà de ti, que te guarden :

11 וְכִי עַל־כַּפַּיִם יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן
תִּגְזֹף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ :

Y que en las mãos te lleuaràn, porque no
dannes tu pie à piedra.

12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי
נֹאמַר לֹא תִגְסַס אֶת־לַמְּרִיא אֱלֹהֶיךָ
אֱלֹהֶיךָ :

Y respondiendò Iesus, dixole, Dicho está,
No tentarás al Sennor tu Dios.

13 וּכְבִּיאֶשֶׁר פָּלָה חֲשׂוֹן אֶת כָּל־
מִסּוּתָיו חֲדַל מִמֶּנּוּ לַעֲמֹת :

Y acabada toda tentacion, el diablo se fue
de el por algun tiempo.

14 וַיָּשָׁב יֵשׁוּעַ בְּגִבּוֹרַת הָרוּחַ
גָּלִילָה וְשִׁמוּעָתוֹ יֵצְאָה אֶל־כָּל
מְדִינָה :

Y Iesus boluió en virtud del Espiritu à Ga-
lilea, y salió la fama de el por toda la tierra de al-
derrèdor.

15 וְהוּא מְלַמֵּד בַּעֲדוֹתָם גִּבּוֹר
מִכָּלֵם :

Y el ensennaua en las Synogas de ellos, y era
glorificado de todos.

16 וַיָּבוֹא בְּנִצְרֶת אִישׁ שָׁם
הָיָה אִמּוֹן וַיָּבוֹא כְּדָרְכוֹ בַּיּוֹם
הַשַּׁבָּת אֶל־הַעֲדָה וַיִּקָּם לִקְרֹא :

Y vino à Nazareth, donde auia sido criado :
y entró, conforme à su costumbre, el dia del Sab-
bado en la Synoga, y leuantose à leer :

17 וַיָּתֵן לוֹ סֵפֶר יִשְׁעִיָּה הַנָּבִיא
וַיִּפְתַּח אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּמְצָא אֶת־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם נִכְתָּב :

Y fue le dado el libro del Profeta Isayas : y
como abrió el libro, halló el lugar en que era e-
scripto.

δ.
10. Γίγρεται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέ-
λοις αὐτοῦ ἐπιλήπῃ οὐκ ἐστὶ
διαφυλάξαι σὲ.

Car il est escrit, qu'il donnera char-
ge de toi à ses Anges pour te contre-
garder:

11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χερσὶν ὀρεῦσί σε,
μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὴν
πῶδα σου.

Et qu'ils te porteront en leurs mains,
de peur que tu ne heurtes de ton pied à
quelque pierre.

12. Καὶ ἀποκρίθεις εἰπὼν αὐτῷ
ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἔρηται, οὐκ ἐκπειρά-
σεις κύριον τὸν θεόν σου.

Mais Iesus respondant lui dit, Il a esté
dit, Tu ne tenteras point le Seigneur
ton Dieu,

13. Καὶ συνεπλήρας πάντα πει-
ρασμὸν ὁ διαβολῆς, ἀπέστη ἀπ' αὐ-
τοῦ ἄχρι καιροῦ.

Et quand toute la tentation fut finie,
le diable se partit de deuers lui iusqu'à
un temps.

14. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν
τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν
γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξήλθε κατ'
ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

Et Iesus par la vertu de l'Esprit re-
tourna en Galilee: & la renommée d'i-
celui courut ça & là par toute la contree
d'al' enuiron.

15. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς
συναγωγαῖς αὐτοῦ, δοξαζόμενος
ὑπὸ πάντων.

Car il enseignoit en leurs synagogues,
& estoit honoré de tous,

16. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρέτ,
οὗ αὐτὸς πετραμμένος, καὶ εἰσῆλθὼν
ἔστη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τῇ σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

Or il vint en Nazareth, où il auoit
esté nourri, & entra en la synagogue,
au iour du Sabbat: selon la coustume:
e se leua pour lire.

17. Καὶ ἐπέδωκεν αὐτῷ βιβλίον
ἡσαίου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπύ-
ξας τὸ βιβλίον ὄρετ' ὅτι πῶς οὗ αὐ-
τοῦ γεγραμμένον.

Adonc le liure du Prophete Esaië lui
fut baillé: & quand il eut del'polyé le li-
ure, il trouua le passage où il estoit
escrit.

CAP. III.

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrô, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ.

The sonne of Aminadab / the sonne of Aram / the sonne of Esrom / the sonne of Phares / the sonne of Iuda.

34. Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.

The sonne of Iacob / the sonne of Isaac / the sonne of Abraham / the sonne of Thara / the sonne of Nachor.

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.

The sonne of Saruch / the sonne of Ragau / the sonne of Phaleg / the sonne of Eber / the sonne of Sala.

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

The sonne of Cainan / the sonne of Arphaxad / the sonne of Sem / the sonne of Noe / the sonne of Lamech.

37. Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan.

The sonne of Mathusala / the sonne of Enoch / the sonne of Jared / the sonne of Maleleel / the sonne of Cainan.

38. Qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

The sonne of Enos / the sonne of Seth / the sonne of Adam / the sonne of God.

CAP. IIII.

Jesus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane: & agebatur in Spiritu in deserto.

And Jesus full of the holy Ghost returned from Jordan / and was ledde by the spirit into the wilderness.

2. Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & cōsummatis illis esuriit.

And was there fourty dayes tempted of the deuyll / and in those dayes he did eate nothing: but when they were ended / he afterwarde was hungry.

Das III. Capitel.

33. Der war ein Son Aminadab. Der war ein son Aram. Der war ein Son Esrom. Der war ein Son Phares. Der war ein Son Iuda.

Som vaar Aminadabs son. Som vaar Aroms son. Som vaar Esroms son. Som vaar Phares son. Som vaar Iuda son.

34. Der war ein Son Jacob. Der war ein Sohn Isaac. Der war ein Son Abraham. Der war ein Son Thara. Der war ein Son Nachor.

Som vaar Jacobs son. Som vaar Isaacs son. Som vaar Abrahams son. Som vaar Thara son. Som vaar Nachors son.

35. Der war ein Son Saruch. Der war ein Son Ragahu. Der war ein Son Phaleg. Der war ein Son Eber. Der war ein Son Sala.

Som vaar Saruchs son. Som vaar Ragahu son. Som vaar Phalegs son. Som vaar Ebers son. Som vaar Sala son.

36. Der war ein Son Cainan. Der war ein Son Arphachsad. Der war ein Son Sem. Der war ein Son Noe. Der war ein Son Lamech.

Som vaar Cainans son / Som vaar Arphachsad son. Som vaar Sem son. Som vaar Noe son. Som vaar Lamechs son.

37. Der war ein Son Mathusala. Der war ein Son Enoch. Der war ein Son Jared. Der war ein Son Malaleel. Der war ein Son Cainan.

Som vaar Mathusala son. Som vaar Enochs son. Som vaar Jareds son. Som vaar Maleleels son. Som vaar Cainans son.

38. Der war ein Son Enos. Der war ein son Seth. Der war ein Son Adam. Der war Gottes.

Som vaar Enos son. Som vaar Seths son. Som vaar Adams son. Som vaar Guds.

Das IIII. Capitel.

Jesus aber / vol heiliges Geistes / kam wider von dem Jordan / vnd ward vom Geist in die Wüsten geführt.

De Ihesus / fuld aff den hellig Aand / kom fra Jordan igen / oc bleff ført aff Aanden i Ørten.

2. Vnd ward vierzig tag lang von dem Teufel versucht / vnd er aß nichts in denselbigen tagen / vnd da dieselbigen ein ende hatten / hungerte ihn darnach.

De bleff frister fyrtiue dage aff Dieffuelen / De hand oed inted i de samme dage / De der de samme dage hadde endes / da hunarede hannem der effter

Kapitola III.

33. Kterž byl Aminadabu / om / kterž byl Aramuow / kterž byl Ezromuow / kterž byl Pharesuow / kterž byl Iuduow.

Ktory byl syn Aminadab / Echor / byl syn Aram / Echor / byl syn Ezron / Echor / byl syn Sares / Echor / byl syn Iuda.

34. Kterž byl Jakobnuow / kterž byl Izakuow / kterž byl Abrahamuow / kterž byl Thare / kterž byl Nachoruow.

Ktory byl syn Jakob / Echor / byl syn Izak / Echor / byl syn Abraham / Echor / byl syn Thare / Echor / byl syn Nachorow.

35. Kterž byl Saruchuow / kterž byl Ragauow / kterž byl Phaleguow / kterž byl Heberuow / kterž byl Sale.

Ktory byl syn Saruch / Echor / byl syn Ragau / Echor / byl syn Phaleg / Echor / byl syn Heber / Echor / byl syn Sale.

36. Kterž byl Kaphnannuow / kterž byl Arphaxaduow / kterž byl Semenuow / kterž byl Noe / kterž byl Lamechuow.

Ktory byl syn Arphaxad / Echor / byl syn Sem / Echor / byl syn Noe / Echor / byl syn Lamecha.

37. Kterž byl Mathusaleuow / kterž byl Enochuow / kterž byl Jareduow / kterž byl Malaleheluow / kterž byl Kaphnannuow.

Ktory byl syn Mathusala / Echor / byl syn Enoch / Echor / byl syn Jared / Echor / byl syn Malaleel / Echor / byl syn Kainan.

38. Kterž byl Enosuow / kterž byl Setuow / kterž byl Adamuow / kterž byl Božij.

Ktory byl syn Enos / Echor / byl syn Seth / Echor / byl syn Adam / Echor / byl syn Bozy.

Kapitola II.

2. Jezis pak pln gsa Duchu Swatého / wrátil se od Jordánu / a pužen byl od Duchu napuště.

2. Jezus bedac pelen Duchu Swatého / wrócił się od Jordana / i przywiedzion jest od ducha napuszcza.

2. Za čtyřide ti dnij / a po / kaussen byl od Diabla. A nic negdl w těch dnech: A když se skonali dnové / zlačněl.

Bedac prtez ctyrdziesci dni kusen od dyabla ani iadl nic prtez ony dni / ale kdy se ony skonali / po tym lačnal.

ד

18. רוחה דמדינא עלי
ומטויל הנא בשחני למסברו
למסכנא ושלחני למאסיו
לתבירי לבנא :

*Lo Spirito del Signore è sopra me, per-
ciò ch'egli m'ha unto: & hammi manda-
to ad euangelizare a i poveri, a sanare i
contriti di cuore.*

19. ולמכרוו לשביו
שובקנא ולצורא חורב
ולמשרדו לתבירי
בשובקנא ולמכרוו שנתא
מקבלתא למדינא :

*A predicare a i prigionieri la liberatio-
ne, a i ciechi il vedere, a mettere in liber-
ta gli oppressi, e predicare l'anno accetto
del Signore.*

20. ופרך ספרא ויהביה ל
למשמשנא ואול ותב
פלחון דין דפכנושת
ענייהון חורו חור פה :

*Poi riferrato il libro, lo rendè al mi-
nistre, e posesi a sedere: e gli occhij di tut-
ti quelli che si trouavano nella sinagoga,
erano fissi in lui,*

21. ושירי למאמר לותהון
דיוכונא אשתלם כתב
הנא דפאדגיוכון :

*Hor egli cominciò loro a dire, Hoy
questa scrittura è adempita ne le vostre
orecchie.*

22. וסחדין הוו לה פלחון
ומתדמרון הוו במלכ
דסיבות דנפקו הוו מן
פומה ואמרו הוו לב
הנא הנא פר יוסף :

*E tutti giurandeano testimonio, e
marauigliauansi de le parole piene di
gratia, che vteuano de la sua bocca, edi-
canto, Costui non è egli il figliuolo di
Iosef.*

23. אמד להון ישוע כבר
תאמרון לי מתלא הנא
אסיה אסא גפשוך וכו
דשמעו העבדות כפברנחום
עבר אף הרבא במדינתך :

*Et egli disse loro, Voi mi direte per
ogni modo questa similitudine, Medico,
cura te stesso, sa ancor qui ne la tua pa-
tria tutte quelle cose che noi habbiamo
vidite essere state fatte da te in Capernaum.*

ד

18. רוח אדני יהוה עלי יען
משך יהוה איתי לבשר עני
שלחני לחבש לגשברי לב :

*El Espiritu del Sennor es sobre mi, por quan-
to me ha vngido: para dar buenas nueuas a los
pobres me hà embiado, para sanar los quebran-
tados de coraçon :*

19. לקרנ לשביו דרור
ולאסורים פקח קוח לקרנ
שנת רצון ליהוה :

*Para pregonar a los captiuos libertad, y a
los ciegos vista: para embiar en libertad a los
que brantados. para predicar anno agradable
del Sennor (y dia de pagamento.)*

20. ויגל את הספר ויתן למשרת
וישב ועיני כלם פועה היו
מביטות אליו :

*Y cerrando el libro, como lo dió al ministro
fentose, y los ojos de todos en la Synoga estauan
attentos a el.*

21. ויחל לדבר אליהם כי היום
גמלא הכתב הזה באוניכם :

*Y començó a dezirles: Oy se hà cumplido
està escriptura en vuestros oydos:*

22. וכלם העידו לו ותמהו על
דברי חז אשר הולכים מפיו
ויאמרו הלא זה הוא בן יוסף :

*Y todos le dauan su testimonio, y estauan
marauillados de sus palabras de gracia que salian
de su boca, y dezian, No es este el hijo de Ioseph?*

23. ויאמר אליהם אמנם
תאמרו לי את המשל הזה רופא
רפא את גפשוך כמה שבענו
עשיתם בכפר נחום עשה גם
פה במכורתך :

*Y dixoles, Sin dubda me direys, Medico cura
te a ti mismo: de tantas cosas que auemos oydo
auer sido hechas en Capernaum, haz tambien a
qui en tu tierra.*

δ.

18. Πνεμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ
ἐκεῖ ἐγγισέ με, διαγγελίσασθαι
πτωχοῖς ἀπέσταλέ με, ἰάσασθαι
τοὺς συντρίμμους τῶν καρδι-
ων.

*L'Esprit du Seigneur est sur moi, d'
autant qu'il m'a oint: il m'a enuoyé
pour euangelizer aux pources: pour
guérir ceux qui ont le cœur froissé:*

19. Κηρύξαι αἰχμαλώτους ἄφθι-
σιν, καὶ τυφλοῖς, ἀνάβλεψι, ἀπο-
τεῖλαι πνευμάτων ἐν ἀφίξι,
κηρύξαι ἐν αὐτοῖς κυρίου δεκτὸν.

*Pour publier deliurance aux captifs,
& aux aueugles le recouurement de la
vue: pour enuoyer a deliure ceux qui
sont froisés & publier l'an agreable du
Seigneur.*

20. Καὶ πύξας τὸ βιβλίον, ἔδο-
δους τῷ ὑπαρχεῖ. ἐκαθίσεν καὶ
πάντες ἐν τῇ συναγωγῇ ἐὼς ὅφρα
μοὶ ἦσαν ἀτιζόντες αὐτῷ.

*Puis ayant ployé le liure, & l'ayant
rendu au ministre, il s'assit: & les yeux
de tous ceux qui estoient en la synago-
gue estoient fiché sur lui.*

21. Ἦρξατο λέγειν πρὸς αὐτοὺς,
ὅτι σήμερον πεπληρώται ἡ γραφή
αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

*Lorsil commenca à leur dire, Auiou-
urd'hui ceste Eseriture est accomplie
vous l'oyans.*

22. Καὶ πάντες ἰμαρτύρουν αὐ-
τῷ, καὶ θαυμάζον ὅτι τοῖς λόγοις τῷ
χαλεπῷ, τοῖς ἐκπαύμοις
ὅτι τὸ σοματὸ αὐτὸ, καὶ ἐλεγον,
εὐχὸς οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ.

*Et tous lui rendoyent tesmoignage,
& s'esmeruilloient des paroles pic-
nes de grace qui procedoyent de la bo-
uche: & disoyent, Cestui ci n'est-il pas
le fils de Ioseph?*

23. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς. Πάν-
τως ἐρεῖτε μοι τὴν παραβολὴν τῶν
τῶν ἰατρῶν. Θεραπεύσον σεαυτὸν.
ὅτι ἡκουσάμεν γρόμματα ἐν τῇ κα-
πριναούμ, ποιῶσαι καὶ ὅδε ἐν τῇ
πατρίδι σου.

*Dont il leur dit, Vous me direz tout
à plein ce prouerbe, Medecin gueri-
toi toi-mesme: fais aussi ici en ton pais tou-
tes les choses que nous auons ouï dire
auoir este faites par toi en Capernaum.*

18. Spiritus Domini super
me propter quod unxit me,
evangelizare pauperibus,
misit me, sanare contritos
corde.

The Spirit of the Lord is vpon me /
because he hath anointed me / that I
shoulde preach the Gospell to the poore:
hee hath sent mee / that I shoulde heale
the broken hearted.

19. Prædicare captivis remissionem, & cæcis visum, dimittere contritos in remissionem. Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

That I should preach deliverance
to the captives / and recovering of sight
to the blind / that I should set at libertie
them that are bruised / and that I should
preach the acceptable yere of the Lord.

20. Et cum plicuisset li-
brum, reddidit ministro,
& sedit. Et omnium in syna-
goga oculi erant intendētes
in eum.

And hee closed the booke/ and gaue
it againe to the minister/ and sate downe:
and the eyes of all that were in the
Synagogue were fastened on him.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

Then he beganne to say vnto them/
This daye is this Scripture fulfilled in
your eares.

22. Et omnes testimonium illi dabant : & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, & dicebant, Nonne hic est filius Ioseph ?

And all bare him witnes / and wondered at the gracious wordes / which proceeded out of his mouth / and said / is not this Iosephs sonne ?

23. Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura teipsum: quanta audivimus facta in Gapharnaum, fac & hîc in patria tua.

Then he said vnto them; Ye will surely say vnto me this proverbe / Phos-
sion / heale thy selfe: whatsoeuer we ha-
ue heard done in Capernaum; doe it he-
re likewise in thine owne country.

Das IIII. Capitel.

18. Der Geist des HERRN ist bey mir / derhalben er mich gesalbet hat / vnd gesandt zu verkündigen das Evangelium den Armen / zu heilen die zustoßen herben.

HERRENS Aand er hoff mig / Der faare sal-
uede hand mig. De sende mig / at kundgøre Euan-
gelium for de Fattig: / at helbrede de knusede Hierter.

19. Zu predigen den Gefangenen/
daß sie loß sein sollen / vnd den Blinden
das gesichte / vnd den zuschlagenen/
daß sie frey vnd ledig sein sollen/
vnd zu predigen das angenehme Jahr
des HERRN.

At predicke so de Sangne / at de skulle vere løse / oc
de Blinde saa synen / oc de Sangne / at de skulle vere
fri oc ledige / oc at predicke HERRENS tacknem-
melige aar.

20. Vnd als er das Buch zu thet/
gab ers dem Diener/ vnd sagte sich.
Vnd aller augen/ die in der Schule
waren/ sahen auff ihn.

De der hand suete Vogen til / siet hand Dieneren
hende / oc sette sig. Oc alle øyen som vaare i Scholen /
saae paa hannem.

21. Vnd er fieng an zu sagen zu ihnen:
Heute ist die Schrifft erfüllet für eu-
ren ohren.

De hand begynte at siige til dem / 3 dag er denne
Scriifte fuldkommen saar eders øern.

22 Vnd sie gaben alle zeugniß von ihm / vnd wunderten sich der holdseligen wort / die auß seinem Munde giengen / vnd sprachen: Ist das nicht Josephs Son.

De de gassue alle vidniſbyrd om hannem / oc yn-
drede paa de liſſſalige ord / ſom ginge aff hans mund /
oc ſagde / Er icke denne Joſephſ Søn?

23. Vnd er sprach zu ihnen: Ir werdet freilich zu mir sagen diß Sprichwort/ Aht hilff dir selber. Denn wie groß ding haben wir gehört zu Capernaum geschehen? Thu auch also hie inn deinem Vaterlande.

De hand sagde til dem/ I skulle frillige sige dette
ordsproef til mig/ Læge hiely dig selff. Thi huor store
ring haaffue wi hørt skei Capernaum? Vær oc lige her i
dit Fæderne Land.

Kapitola III.

18. Duch Páně nademnou/
proto že pomáhal mne / abych
kázal Ewangeliū chudým
poslal mne / a vždrawoval
štraussenē srdcem.

Duch Pánství nádemna / bla tego
 tž míc pomázal ábych opowiedat
 Ewángelíá vbogin / poslal míc á
 bych vždrowil strážné ná seren.

19. A abych žwěstowal natým
propustčenij / a slepým widě
nij / abych propustil sauženě k
swobodě. A abych žwěstowal
čto P A N Ž E wjácťně / a
den odplacenij.

Abych opowiedział wie zntom
wyzwolenie / a ślepym naprawie
nie wzroku / a jebych złamane wy
puścił na wolność. Abych opowi
edział też Pęśli wdzięczny.

20. A když završel knižhu/
vrátil gi služebnišku/y posaz
dil se. A wšech w škole oči
byly patřice naň.

Żamęnamy pothym Efięgi
gdy te wrocil ludze/siadl/ amfy
cy w bożnicy pilnie siem przypa
trowali oczyma swemi.

29. Y počal mluwiti k nim :
Dnes naplnilo se pijsmo toto
w wssch wassch.

A poczoł do nich mówić / Dżiś
ści się cho piśno wypełniło coście
wy slyśleli.

22. A roſſyckni gemu ſwē
decewli wi dāwali / a diwili ſe
libym ſlowam / tterāz gſau
po chāzela 3 wſt geho / a prawili:
Wſſaſ tento geſt Syn Jozeſ
ſuow.

Wysze tedy dawali mu swe
zwiazdecwo / dziwniac sie onym
slowam pelnym wdziecznosci /
ktore pochodziły z ust tego / a mo-
wili / Jsa; then nie jest syn Jozes
fowr?

23. V řekl gím: Zagistě dijs
te mi toto podobenswíj / Lekas
ři vzdraw sebe saměho: Ktere
wěcn sthsseli gíme Jes činil w
Kassarnaum wěcni takž y jde w
twě wlasti.

SĄTYMI RZECZDO NICH / JĄCIE MY
 MNIE RZECZECIE TE PRZYPOMIEĆ / LE
 FARSU WZDROWSKIEGO SIEBIE /
 WBYTKO CACHMY SŁYSIEĆ IŻ SIE STAŁO
 W KAPERNACHUM / W CZYJĄCIE W OY
 CZY JUNE TWOROY.

CAP. IIII.

24. Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua.

And he said, Verely I say vnto you, No Prophet is accepted in his owne countrie.

25. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra.

But I tell you of a trueth, many widows were in Israel in the dayes of Elias when heauē was shut threē yeres and sixe moneths when great famine was throughout all the Land.

26. Et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

But vnto none of them was Elias sent, save into Sarepta, a citie of Sidon, vnto a certaine widow.

27. Et multi leprosi erant in Israël sub Eliseo propheta: & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

Also many lepers were in Israel in the time of Eliseus the Prophet: yet none of them was made cleane, saving Naaman the Syrian.

28. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes.

Then all that were in the Synagogue, when they heard it, were filled w wrath.

29. Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra civitatē: & duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

And rose vp, and thrust him out of the citie, and led him vnto the edge of the hill, wherē their citie was built, to cast him downe headlong.

30. Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

But hee passed through the middes of them, and went his way.

Das IIII. Capitel.

24. Er sprach aber: Warlich ich sage euch/ kein Prophet ist angenem inn seinem Vaterlande.

De hand sagde/ Sandelige/ Jeg siger eder/ Ingen Prophet er tacknemmelig i sit Fæderne Land.

25. Aber in der warheit sage ich euch: Es waren vil Witwen inn Israel zu Elias zeiten/ da der Himmel verschlossen war/ drey Jar vnd sechs Monden/ da eine grosse Theurung war im ganzen Lande.

Men i sandhed siger ieg eder/ Der vaare mange Encker i Israel vdi Elie tid/ der Himmelen vaar tiluuet try aar oc sex maanedes/ den gong der vaar en suar Dyr tid i det ganske Land.

26. Vnd zu der keiner ward Elias gesand/ denn allein gen Sareptha der Sidonier/ zu einer Witwe.

De Elias bleff sent til ingen aff dem/ vden aleniste til di Sidoners Sareptha/ til en Encke.

27. Vnd vil außseßige waren in Israel zu des Propheten Elisei zeiten/ vnd keiner ward gereiniget/ denn allein Naaman auß Syrien.

De der vaare mange Spedalske i Israel vdi Elisei Prophetis tid/ De der bleff ingen rensit aff dem/ vden alene Naaman aff Syrien.

28. Vnd sie wurden voll zorns/ alle die in der Schulen waren/ da sie es höreten.

De de bleffue alle fulde aff vrede som vaare i Scholen/ der de hørde det.

29. Vnd stunden auff/ vnd stießen ihn zur Statt hinauß/ vnd führeten ihn auff einen Hügel des Berges/ daß rauff ihre Statt gebauet war/ daß sie ihn hinab stürzten.

De de stode op/ oc stotte hannem vdaß Staden/ oc forde hannem op paa det høiste aff Birget/ paa huilet deris Stad vaar bygd/ at de vilde styrte hannem ned.

30. Aber er gieng mitten durch sie hinweg.

Men hand gick bort mit igennem dem.

Kapitola IIII.

24. Vñest: Gistē pravim vām: Že žadny prorok nenij vžactnyj v Blasti své.

Tedy ržekl / Žápravde vam poviedam / Žaden Prorok nie jest przyemnym w oyczyźnie swojej.

25. Alew prawde pravim vām / Že mnoho Vdov bylo za dnů Eliáše w lidu Izraelském / kdyžto zavřijno bylo Nebe za tři lěta a za šest Měsíců / a tehdyž byl hlad veliký po vssědnti:

Aleč vam w pravdě poviedam / Byloctiele vdov ža časů Eliášových w Izrael / kdy bylo žánkstone nebo do třech lět žesči mčsíců / tak ž sic byl vžesal wielki głod po vžyřkěy niem.

26. Vñak ž nižadně ž nich nenij poslán / Eliáš / gedině do Sarepty Sydonské ž ženě Vdově.

Leč do žadney ž nich nie byl poslan Eliáš / iedno do Sarepty miasť Sydonské / do niewiasty wdowy.

27. A mnoho Malomocných bylo w lidu Izrahelském za Elišea Proroka / a nižadny ž nich nenij očisťen / gedině Naaman Syřsky.

Byloctěž y wiele / tredowárych w Izraelu ža časů Elišus Proroka / aždy žaden ž nich nie byl očysťion / iedno ž Naaman Syřczyť.

28. V naplněni gŕau wssyčni w Škole hñewem / to slyšše.

Tedy wssyčy w božnicy nãpeli nie ni sa gniewu / to slyšac.

29. Vpowstali a wñwedli gen wen ž Města / a wedli ho až na vrch hory / na nižto Město gich bylo wzděláno / aby gen dolůw sřřčili.

A wsthawšy wřřzucili go precz m. / ža wñwedli go nãf ntec gory (nã křorey miasťo i ž budowane bylo) aby go sřřzucili.

30. Ale on bera se prořřě dťem gich / odšel.

Ale on přeřředšy přeřř pořř: žodeť ich / odšel precz.

10. Scriptum est enim quod Angelis suis mādavit de te, ut conseruent te.

For it written/ That he will giue his Angels charge ouer thee to keepe thee.

11. Et quia in manibus tol- lent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And with their handes they shall lift thee vp/ lest at any time thou shouldest dash thy foote against a stone.

12. Et respondens Ie- sus, ait illi, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

And Iesus answered/ and said vnto him/ It is said/ Thou shalt not tēpt the Lord thy God.

13. Et consummata omni- tentatione, diabolus recel- sit ab illo, usque ad tempus.

And when the deuill had ended all the tentation / hee departed from him for a season.

14. Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galileam: & fama exiit per uniuersam regionem de illo.

And Iesus returned by h power of the spirit into Galile: and there went a fame of him throughout all the region round about.

15. Et ipse docebat in sy- nagogis eorum, & magnifi- cabatur ab omnibus.

For he taught in their Synagogues/ and was honoured of all men.

16. Et venit Nazareth ubi erat nutritus: & intravit se- cundum consuetudinem suam die sabbathi in synago- gam, & surrexit legere.

And he came to Nazaret where he had bene brought vp / and (as his cus- tome was) went into the Synagogue on the Sabbath day / and stood vp to reade.

17. Et traditus est illi liber Isaia propheta. Et ut revol- vit librum invenit locum ubi scriptum erat.

And there was deliuered vnto him the booke of the Prophet Esaias: and when he had opened the booke/ hee found the place/ where it was written.

10. Denn es stehet geschrieben: Er wirdt befehlen seinen Engeln von dir/ daß sie dich bewahren.

Thi der staar sereffuit / Hand skal befale sine En- gle om dig/ at de skulde beuare.

11. Vnd auff den händen tragen/ auff daß du nicht etwa deinen Fuß an ei- nen Stein stößest.

De bære dig paa Henderne / Paa det du skal icke nogen sted støde din Fod paa en sten.

12. Iesus antworttet/ vnd sprach zu ihm: Es ist gesaget: Du solt Gott dei- nen HERRN nicht versuchen.

Ihesus suarede/ oc sagde til hannem/ Det er sagd/ Du skal icke friste Gud din HERR.

13. Vnd da der teufel alle versu- chung vollendet hatte/weich er von ihm eine zeitlang.

De der Dieffuelen haffde giort ende paa alle fristel- ser/ vigede hand fra hannem til en tid.

14. Vnd Iesus kam wider inn des Geistes krafft in Galileam/ vnd das gerüchte erschall von ihm durch alle vmbliegende ort.

De Ihesus kom i krafftens Aand til Galileam igen/ De roeret om hannem kundgiordis i alle de omliggen- de Steder.

15. Vnd er lehrte in iren Schulen/ vnd ward von jederman gepreiset.

De hand lærde i deris Scholer/ oc bleff priset aff huer mand.

16. Vnd er kam gen Nazareth/ da er erzogen war/ vnd gieng in die Schu- lenach seiner gewohnheit/ am Sab- bathtage/ vnd stund auff/ vnd wolt lesen.

De hand kom til Nazareth/ som hand vaar opfød/ oc gief i Scholen effter sin seduane om Sabbaths da- gen/ De hand stod op/ oc vilde læse.

17. Da ward ihm das buch des Pro- pheten Esaias gereicht. Vnd da er das buch herumb warff/ fand er den ort/ da geschriben stehet:

Da finge de hannem Esaias Prophetis Bog. De der hand kaste om i Bogen/ fand hand den Sted/ som sta- ar sereffuit.

10. Nebt gesti psáno/ že An- geluom svym přikázal o tobě aby těbě osřihali.

Abowsemět iest nápsáno / že Aniolom swoim rozkazal o tobě aby tě strzegli.

11. A na ruce wzáli tebe / aby nevrátil o kámen nohy twé.

Až tě nářečn podníosa / že byš tie dy nie obrátil o kámen nogi tvoje.

12. V odpowěděw genu Ge- řiis / řekl: Powědi noť gest / Nebudeš pokaušeti Pána Boha twého.

Thedy Iesus odpowědžiar sy / řekl mu / Rozkazanoč iest / Nie bdeš džieš kušit Pána Boga twego.

13. A když se dokonalo wšse- čno pokušení / odšel od něho Diábel až do času.

A gdy się skończyła wšytká po- kusá / odšel dyabla ná čas od nie- so.

14. Tehdy nawrátil se Ge- řiis w moc Duchá do Gali- lee / y wššla o něm powěst po wššy krajině.

A tak Iesus wrocił się z moca Duchá do Galileje / a przyšł o nim sława powšytkiej okolic- nej krajinie.

15. A on všil w školách gegich / a weleben byl odew- šech.

Abowiem on včyl w božnicách / a tak i go wšyky wyslawiali.

16. V přišel do Nazarethu kdež byl wychován: V wšel podle obyčejew den sobornij do školy / y wštal aby čel.

Potym przyšedł do Nazaret gdzie był wychowan / y wšedł wed- lug zwyczaju swego w dzienšá- bany do božnice / y powštal aby czytał.

17. V dána genu kniha Y- řanásse Proroka. A když ote- wřel knihu / našel místo kdež bylo napsáno.

Podano mu thedy řsiegi Ezaias- šá Proroka / a gdy ie otworzył / znalazł miejsce w którym było napisano.

ד

24. הוּ דִּין אָמַר אֶמְיוֹן אָמַר
אֲנִי לִכּוֹן דְּלִית גְּבִיָּא ד
דְּמִתְקַבֵּל בְּמִדְיָנָתָהּ :

Edisse, Io veramente si dico che nissuno profeta è accetto ne la sua patria.

25. שְׂרָא גִיר אָמַר אֲנִי
לִכּוֹן דְּסָגִי אֲרַמְלָתָא אִית
הוּי פְּבִיר יִסְרָיִל בְּיוֹמֵי
אֱלִיָּא גְּבִיָּא פֶּד אֲתַתְּחִידוּ
שְׁמִיָּא שְׁנוֹ תֵּלֶת וְיָרֵחַ
שְׁתָּא וְהוּא פִּפְנָא רַבָּנָא
בְּכֻלָּהּ אֲרַעֲנָא :

Main Scrità si dico, che al tempo d'Elia erano molte vedoue in Israel, quando fu chiuso il cielo per tre anni e sei mesi, che fu si gran fame per tutta la terra.

26. וְלֹת חֲדָא מִנְהֵון לֹא
אֲשַׁתִּידַר אֱלִיָּא אֲלֵהָ
לְצַרְפַּת דְּצִידוֹן לֹרֵת א
אֲנִתָּתָא אֲרַמְלָתָא :

Enondimeno à ninna di loro fu mandato Elia, ma solamente ad vna donna vedoua, in Sarepta di Sidone.

27. וְסָגִיָּא גְּרָבָא אִירָת
הוּי בִיר יִסְרָיִל בְּיוֹמֵי
אֱלִישָׁע גְּבִיָּא וְחָד מִנְהֵון
לֹא אֲתַדְּכִי אֱלֹא אִו גַּעְמֹן
אֲרַמְנָא :

Molti lebbrosi ancora erano in Israel al tempo del Profeta Eliseo: e pur niuno di quelli fu mandato, se non Naaman Syro.

28. וְכַד שְׁמַעֵי הוּי הָלִין
הִגְוֹן דְּפִכְנֹשְׁתָּא אֲתַמְלִיו
חֲמַתָּא פְּלֵהוֹן :

Et videntes queste cose, tutti si riempiron d'ira ne la synagoga.

29. וְקָמוּ אֶפְקֹוּהִי לְבָר
מִן מִדְיָנָתָהּ וְאִתְיֹוּהִי
עַד־מָא לְגְבִיָּנָא דְּטוֹרָא הוּ
דְּמִדְיָנָתָהּ בְּנִיָּא הוּרָת
עֲלֹוּהִי דִישְׁדֹּנְיָהּ מִן
שְׁקִיפְנָא :

Eleuoronsi su, e scacciarono lo fuor de la città, e lo condussero insin à la sommità del monte, sopra il quale la lor città era edificata, per precipitarlo di li.

30. הוּ דִּין עֵבֶר בִּינְתָהוֹן
וְאִתְיֹוּהִי :

Ma egli passando per il mezzo di loro, sen' andò.

ד

24. וְיִאמַר אֶמְיוֹן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם
כִּי גְבִיָּא לֹא גְרָצָה בְּמִכּוֹרְתֵי :

Y dixo, Decierto os digo, que ningun Propheta es accepto en su tierra.

25. אֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּאֵמֶת
רַבּוֹת אֲלֻמְנוֹת הֵיוּ בִימֵי אֱלִיהוּ
בְּיִשְׂרָאֵל בְּהַעֲצֹר הַשָּׁמַיִם שְׁלֹש
שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּאִשֶּׁר
הָיָה רָעָב גָּדוֹל עַל־כָּל הָאָרֶץ :

En verdad os digo, que muchas biudas auia en Israel en los dias de Elias, quando el cielo fué cerrado por tres annos y seys meses, que vuo grande hambre en toda la tierra.

26. וְלֹא אֲלֵהָ אִשָּׁה מִהֶן שְׁלַח
אֲלִיהוּ כִּי אִם בְּצַרְפַּת אִשֶּׁר
לְצִידוֹן אֲלֵהָ אִשָּׁה אֲלֻמְנָה :

Más à ninguna deellas fué embiado Elias, si no à Sarephtha de Sidon, à vna muger biuda.

27. וְרַבִּים מִצּוֹרְעִים הֵיוּ בִימֵי
אֱלִישָׁע הַגְּבִיָּא בְּיִשְׂרָאֵל וְאִישׁ
מֵהֶם לֹא טָהַר כִּי אִם גַּעְמֹן
הָאֲרָמִי :

Y muchos leprosos auia en Israel en tiempo del Profeta Eliseo, mas ninguno deellos fué limpio si no Naaman Syro.

28. וְכַאֲשֶׁר שְׁמַעֵי אֵת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּמְלֵאוּ כָּלֶם אִשֶּׁר בָּעֵדָה
חֲמָה וְכַעַס :

Entonces todos en le Synoga fueron llenos de yra, oyendo estas cosas.

29. וַיִּקְוִמוּ וַיִּשְׁלִיכוּהוּ אֲלֵהֶם חוּץ
לְעִיר וַיֹּזְלִיכוּהוּ עַד־סֵעִיף הַהָר
אֲשֶׁר עָלָיו גְּבִיָּתָהּ עֵינָם
לְשַׁמְטָנָהּ :

Y leuantandose, echaronlo fuera de la ciudad, y lleuaronlo hasta la cumbte del monte, sobre elqual la ciudad deellos estaua edificada, para despennarlo.

30. וְהוּא עֵבֶר בֵּיתוֹכֶם מִבִּינְיָהֶם
וַיֵּלֶךְ :

Mas el, passando por medio deellos fuefle.

ד.

24. Εἶπε ὁ, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι
οὐκ ἔστι προφήτης δεκτός ἐν τῇ
πατρίδι αὐτοῦ.

Mais il leur dit, En verité ie vous di, que nul Prophete n'est receu en son pais.

25. Ἐπὶ ἀληθείας ὁ λέγω ὑμῖν,
πολλὰ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ὁ κλειόθη
ὁ οὐρανὸς ὅτι ἔτη τρεῖς καὶ μῆ-
νας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐ-
πὶ πᾶσιν τῷ γένει.

Or ie vous di pour vrai qu'il auoit plusieurs veües au temps d'Elie en Israel, lors que le ciel fut fermé trois ans & six mois: tellement que grande famine aduint par tout le pais.

26. Καὶ πρὸς ἑδεμίαν αὐτοῦ ἐ-
πέμφθη ἡλίας, ἀμὴν εἰς σάρεφθα
τῆ σιδωνος, πρὸς γυναικα χήραν.

Et toutesfois Elie ne fut enuoyé vers aucune d'entr'elles, sinon à vne femme veüee en Sarepta de Sidon.

27. Καὶ πολλοὶ λεπρῶς ἦσαν ὅτι
ἡλισταίου ὁ προφήτου ἐν τῷ Ἰσ-
ραὴλ, καὶ οὐκ ἔξ αὐτοῦ ὅνα καθαρί-
σθαι μὴ νεμεῖαν ὁ σύρεος.

*Il auoit aussi plusieurs lepreux en Israel au temps d'Elisee le Prophete: toutes-fois pas vn d'entr'eux ne fut netto-
yé, sinon Naaman le Syrien.*

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυ-
μοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες
ταῦτα.

*Et ils furent tous remplis de cour-
roux en la synagogue, oyans ces choses.*

29. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον
αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον
αὐτὸν ὡς τὸ φρούρεον ὁ ὄρους· φεῖ
ἡ πόλις αὐτοῦ ἀπεδόμητο, εἰς τὸ
κατακρημνίσαι αὐτόν.

Dont ils se leuerent, & le ietterent hors de la ville, & le menerent iusqu'au bord de la montagne (sur laquelle leur ville estoit bastie) pour le ietter du haut en bas.

30. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου
αὐτοῦ, ἐπερδύετο.

Mais il passa par le milieu d'eux & s'en alla.

ד

31 וַיָּבֹאוּ לְכַפְּרֵי נַחוּם עִיר
הַגָּלִיל וְהָיָה מְלִמְדָם בַּשָּׁבָת׃

Esce in Capernaum città di Galilea: & lui insegnava lor ne sabbati.

32 וַתִּמְדֵּיהוּ הוּוּ בִּיּוֹלָבְיָה
וְהִשְׁלֹטָה בָּהֶן מְלִתָּה׃

*Esstupinansi de la sua dottrina: per-
cioche il suo parlare era con autorità.*

33 וְאִתָּה הָיָה בְּכַנּוּשָׁתָהּ
גִּבְרָא דְאִירָה הָיָה בָּהּ
רוּחָא דְשִׁמְדָא טְנָפְתָהּ
וַיַּעַק בְּקִלָּא רַמְיָא׃

*For ne la sinagoga era vn huomo, che
hauera lo spirito d'vn demonio immundo:
ilqual gridò ad alta voce.*

34 וַיֹּאמֶר שְׂבִיקֵנִי מָה
לְוִילָךְ יֵשׁוּעַ גִּבְרָא אֲתִיתָ
לְמוֹדֵדוֹתֵינוּ יֵדַע אֲנִי לָךְ
מִן אֲנִי קִדְּשָׁה דְאֵלֵהּ׃

*Dicens, Ah, che habbiam noi à far
con teo, Iesv Nazareno? Sei tu venuto
à distruggerci? Io so ben che tu seistu sei
il santo di Dio.*

35 וּכְבֹּאָה בָּהּ יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
סְכֹר פּוֹמֶךְ וּפּוֹק מִנָּה
וְשִׁדְיָהּ שִׁמְדָא בְּמַצְעָתָהּ
וַיִּבֶק מִנָּה פֶד לֵי סֶרַח
בְּה מִדָּם׃

*E Iesv lo riprese, dicendo, Taci, &
esci di lui. Et il demonio per che l'hebbe
gittato nel mezzo, & esci da esso, e non gli fece
nocumento alcuno.*

36 וַתִּמְדֵּהָ אֶחָד לְכָל־
נֶשׁ וּמִמְלָלִין הוּוּ עֹסֵם
חֲדָדָה וַיֹּאמְרוּ מִנָּה הִי
כִּי מְלִתָּהּ הִדָּא דְבִשְׁלֹטָתָהּ
וּבְחִילָא פְקִדָה לְרוּחָהּ
טְנָפְתָהּ וַיִּבְכּוּ׃

*Di qui nacque timore in tutti, e par-
lavano insieme tra loro, dicendo, Che par-
lare è questo? che con autorità e potestà
comanda à gli spiriti immondi, & essi
escono.*

37 וַיִּבֶק עֲלֵיהִי טִבְנָה
בְּכֻלָּהּ אֲתִירָה דְחֲדָרֵיהוֹן׃

*E la fama si sparse di lui per ogni luo-
go de la contrada circonuicina.*

ד

31 וַיָּבֹאוּ אֶל־כַּפְּרֵי נַחוּם עִיר
הַגָּלִיל וְהָיָה מְלִמְדָם בַּשָּׁבָת׃

*Y descendió à Capernaum ciudad da Galilea,
y allí los enseñaua los Sabbados.*

32 וַתִּמְדֵּהָ עַל־יְהוֹלָמוֹדוֹ כִּי־
בְּגִבְרָתָהּ הָיָה דְבָרוֹ׃

*Y estauan fuera de si de su doctrina: porque
su palabra era con potestad.*

33 וַיֵּעָדָה הָיָה אֲנוֹשׁ אִשְׁרָ לֹו
רוּחַ שֵׁד טִמָּא וַיַּצַּעַק בְּקוֹל
גָּדוֹל׃

*Y estaua en la Synoga vn hombre que tenia
vn espirtu de vn demonio immundo, elqual ex-
clamò à gran boz.*

34 לֵאמֹר הֲרָא מָה לָנוּ וְלָךְ
יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי בֹאֲתָה לְאַבְדֵנוּ
יִדְעִיךָ מִי אַתָּה הַקְדוֹשׁ אֱלֹהִים׃

*Diziendo, Ea, que tenemos contigo Iesus
Nazareno? has venido à destruyrnos? yo te co-
nozco quien eres, el Sancto de Dios.*

35 וַיַּעַרְבּוּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חֲסֹם
וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ וַיִּשְׁלִיכֵהוּ הַשֵּׁד בְּתוֹךְ
וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ וְלֹא רָצָצוּ׃

*Y Iesvs le riniò, diziendo, Emmudece, y
sal deel. Entonces el demonio, derribandolo en
medio, saliò deel: y no le hizo danno alguno.*

36 וַיִּדְרָהּ וַיַּעַד בָּהּ בְּכָל־
וַתִּכְסֹּמוּ פְלָצוֹת וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ לֵאמֹר מָה זֶה הַדָּבָר
כִּי בְשִׁלְטוֹן וּגְבוּרָה מַצִּיחָה אֶת
רוּחוֹת טִמְאוֹת וַיִּצְאוּ׃

*Y fué espanto sobre todos, y habluauan vnos
à otros diziendo, Que cosa es esta, que con auto-
ridad y potencia manda à los espíritus immun-
dos, y salen?*

37 וַיֵּצֵא שְׁמוֹעָתוֹ בְּכָל־מְקוֹם
הַמְדִּינָה׃

*Y la fama deel se diuulgaua de todas partes
por todos los lugares de la comarca.*

ד.

31. Καὶ κατήλθον εἰς καπερναούμ
πόλιν τῆς γαλιλαίας· καὶ ὡς διδά-
σκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι·

*Et descendit en Capernaum, ville de
Galilee, & là les enseignoit és Sabbats.*

32. Καὶ ἐξέπλησσον οἱ πάντες τῇ δι-
δαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ ἐν
δυνάμει αὐτοῦ.

*Et ils s'estonnoyent de sa doctrine:
car sa parole estoit avec autorité.*

33. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄν-
θρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου
ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ με-
γάλῃ.

*Or y auoit-il en la synagogue vn
homme qui auoit vn esprit immonde
du diable: lequel s'escria à haute voix.*

34. Λέγοντες, εἰς, τί ἡμῖν καὶ σοὶ
ἰησοῦ ναζαρενέ; ἡλθες διαστρεψά-
μενς, οὐδ' αἶσες εἶ, ὁ ἅγιος υἱοῦ
θεοῦ.

*Difant, Ha, qu'y-a il entre nous &
toi, Iesus Nazarien? es-tu venu pour
nous destruire? Je sai qui tu es: allauoir
le Saint de Dieu.*

35. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθι ἐξ
αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτόν τὸ δαιμόνιον
εἰς τὸ μέσον, ἔξῃλθεν ἀπ' αὐτοῦ· καὶ
βλάψαν αὐτόν.

*Et Iesus le tafa, difant, Tai toi: & fors
hors de lui. Et le diable apres auoir ietté
d'impetuosite l'homme du beau milieu,
fortit hors de lui, ne lui ayant fait au-
cun dommage.*

36. Καὶ ἐκπλησσομένη ἡ ὄχλος
πάντας, καὶ σιωπᾶλοις αὐτὸς ἀλ-
λήλους, λέγοντες· τίς ὁ λόγος ὁ-
τος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
ἐπιτίμει τοὺς ἀκαθάρτους πνεύ-
μασι, καὶ ἐξέρχονται.

*Adonc il y eut estonnemnet sur tous, &
ils parloyent entr'eux, difans, Quelle
parole est ceste-ci, qu'en autorité &
vertu il commande aux esprits immon-
des, & ils sortent?*

37. Καὶ ἐξέπλησσε ἡ χώρα αὐ-
τοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώ-
ρου.

*Et le bruit de lui paruint en tous les
quartiers du pais d'al'entour.*

38. Surgens autem Iesus de synagoga introiuit in domū Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.

Und he rose vp / and came out of the Synagogue / and entred into Simons house. And Simons wifes mother was taken with a great feuer / and they required him for her.

39. Et stans super illam imperavit febris: & dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.

Then he stood ouer her / and rebuked the feuer / and it left her: and immedately / he arose / and ministered vnto them.

40. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos.

Nowe when the sunne was downe / all they that had sicke felles of diuers diseases / brought them vnto him / and hee layet his hands on euery one of them / and healed them.

41. Exhibant autem demonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei, & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

And deuils also came out of many crying / and saying / Thou art the Christ / the Sonne of God: but hee rebuked them / and suffered them not to say that they knew him to be the Christ.

42. Facta autem die, egressus ibat in desertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt usque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.

And when it was day / he departed / and went forth into a desert place / and the people sought him / and came to him / and kept him / that he should not departe from them.

38. Vnd er stund auff auß der Schullen / vnd kam in Simonis Haus / vnd Simonis Schwieger war mit einem harten fieber behaft. Vnd sie baten in für sie.

De hand stod op aff Scholen / oc kom i Simonis huss / oc Simons hustruis moder haffde en suar Koldesuge. De de bade hannem for hende.

39. Vnd er tratt zu jr / vnd gebot dem fieber / vnd es verließ sie / vnd bald stund sie auff / vnd dienete jnen.

De hand traadde til hende / oc bød koldesugen / oc hun forlod hende / oc hun stod strax op / oc tienete dem.

40. Vnd da die Sonne vntergangen war / alle die / so Krancken hatten / mit mancherley Seuchen / brachten sie zu jm. Vnd er leget auff einen teglichen die hände / vnd machet sie gesund.

De der Solen vaar nedgan / da serde alle de som haffde Siuge / met arstellig. Siugdomme dem til hannem. De hand lagde Henderne paa huer besynderlige / oc gjorde dem helbrede.

41. Es fuhren auch die Teufel auß von vilen / schreyen vnd sprachen: Du bist Christus der Son Gottes. Vnd er bedrohet sie / vnd ließ sie nicht reden den sie wusten / daß er Christus war.

Der fore oc Dieffle vd aff mange / robe oc sagde / Du est Christus Guds Son. De hand truede dem / oc loed dem icke tale / Thi de viste / at hand vaar Christus.

42. Da es aber tag ward / gieng er hinauß an eine wüste stete / vnd das Volck suchte in / vnd kamen zu jm / vnd hielten in auff / daß er nicht von jnen gienge.

De der der bleff dag / gick hand vd paa en øde Sted. Och Folck et lete efter hannem / och komme til hannem / och de hulde hannem / at hand gick icke fra dem.

38. Wyssed pak Gezijs ze Skoly / wssed do domu Simonowa. Swetrusse pak Simonowa trāpena byla welikau zymnich: y prosyli ho za ni.

Potym Jezus wstawy z bożnice / wssedl w dom Symonow a swietre Symonowe trzymal goraczka wielka / y prosili go za ni.

39. A stoge nad ni / přikázal zymnich / y ostala gi. A ona hned wstawy posluhowala gim.

Tedy on stotac nad ni / a sfaal goraczka / y wnet ley przestala. Ona tedy narychmiasl wstawy sluzila im.

40. A kdyz Slunce zasllo / wssedni kteřijz meli nemocne rozličny mi neduhy / wodili ge k němu. A on na gedno ho každého ruce wylādage / vzdawal ge.

A gdy słońce zachodziło w sy / scy fi horzy meli niemocne rozlicznymi chorobami zlozone / przywodzili te do niego / a on na ktorego kolwiek z nich rece wlozyl / y zrawial ie.

41. Od mnohých také wycházela Diabelswij / kritice a kauce: Ty syn Syn Boží. Ale on tresty ge / nedopauštel gim mluviti / neb gsau wědēli ze gest on Kristus.

Atemu od wiela ich wychodzil y dyabelswa / wolaiacy mowiac / Ty si est on Kristus Syn Boży / lecz on na nie sfaalac nie dopuščal im mowic / zeby wiedziāly iž on iest Kristus.

42. A kdyz byl den / wyssed bralsena pustē mīsto. Y hledali ho zāstupowē / přisli až k němu a zdřžowali ge aby ne odcházal od nich.

A gdy nastal dzien sfaal na mtersee puste / a zgromadzenie ludzi sfaalo go / y przyssedli y zdo nie / a zatrzymawali go aby nie ooschodzil od nich.

31. Et descendit in Capharnaum civitatem Galilææ: ibiq; docebat illos sabbathis.

And came downe into Capernaum a city of Galilee: and there taught them on the Sabbath dayes.

32. Et stupebant in doctrina eius: quia in potestate erat sermo ipius.

And they were astonished at his doctrine: for his word was with authority.

33. Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna.

And in the Synagogue there was a man which had a spirit of an unclean demill: which cryed with a loud voyce

34. Dicens, Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui sis, Sanctus Dei.

Saying, Oh! what haue we to doe with thee / thou Iesus of Nazareth? art thou come to destroy vs? I knowe who thou art / euen the Holy one of God.

35. Et increpauit illum Iesus, dicens, Obmutesce, & exi ab eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

And Iesus rebuked him / saying / Hold thy peace / and come out of him. Then the deuill throwing him in the middes of them / came out of him / and hurt him not.

36. Et factus est pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes, Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat inmundis spiritibus, & exeunt?

So feare came on them all / and they spake among them selues / saying / What thing is this? for with authority and power he commaundeth the foule spirits and they come out?

37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

And the fame of him spredde abroad throughout all the places of they countrey round about.

31. Vnd kam gen Capernaum in die Stadt Galilea / vnd lehrte sie an den Sabbathen.

De kom Capernaum Galilee Stad / oc lærde dem om Sabbathen.

32. Vnd sie verwunderten sich seiner Lehre / denn sein Rede war gewaltig.

De de forundrede sig paa hans lærdom / thi hans Tale vaar vndig.

33. Vnd es war ein Mensch in der Schule / besessen mit einem vnsaubern Teufel / vnd er schrey laut:

De der vaar ic Menniske i Scholen / besæt med en vren Dieffuel / De hand robte høyt.

34. Vnd sprach: Halt / was haben wir mit dir zuschaffen / Ihesu von Nazareth? Du bist kommen vns zu verderben / Ich weiß wer du bist / nemlich der Heilige Gottes.

De sagde / Hold / huad haaffue vi med dig at skaffe Ihesu aff Nazareth? Du est kommen at foderffue oss / Jeg vied huo du est / som er Gudz hellige.

35. Vnd Iesus bedrohet ihn / vnd sprach: Verstumme / vnd fahr auß von ihm. Vnd der Teufel warff ihn mitten vnter sie / vnd fuhr von ihm auß / vnd thet im keinen schaden.

De Ihesus truede hannem / oc sagde / Di stille / oc far vd aff hannem. De Dieffuelen kaste hannem mit vnder sig / oc soer vdaß hannem / oc gjorde hannem ingen skade.

36. Vnd es kam eine forcht über sie alle / vnd redeten miteinander / vnd sprachen: Was ist das für ein din? Er gebent mit macht vnd gewalt den vnsaubern geistern / vnd sie fahren auß.

De der kom en redzel offuer dem alle / oc de talde med huer andre / och sagde / Huad er dette for en ting? Hand blunder de vrene Aander med mact oc vold / och de fare vd.

37. Vnd es erschall sein geschrey in alle örter des vmblygenden Landes.

De hans røcte vdspriddis alle vegne i det omlygende Land.

31. Vstaupil do Kaffarnaum Mesta Galilejskeho / a tu vil ge we dnech Swatečnjich.

Prizpědi do Kapernaumu města Galilejskego / a thám ic vczyl w sabáry.

32. Vdivili se včeni ge / neb s moč byla řeč ge.

Suměwál se thedy ná náukę tego / bo byly poważne słowa ie go.

33. Abyl tu słowě w Skole mage dabelstwi nečistě: y zwolal hlasem wielkim.

Abyl tam w bożnicy niektory operány co miał w sobie ducha nieczystego / ktorzy zawolal głosem wielkim.

34. Řka: Nechay / co tobě s námi Gejiss Nazaretský: přissel gšy zatratiti nás? znám tebe kdo gšy / že gšy ten Swatý Boží.

Mowiac / Ach cości do nas Jezusie Nazarenski? Przyszedłś abyś nas wytracił / znamie ktoś jest / On Swiaty Boży.

35. V přimluvil genu Gejiss / řka: Umilniž / a wýgdi od něho. Aťonž gen powrhł dabel vprossed wšsel od něho / a nie genu ncoškodil.

Spřisal go redy Jezus / wowiac / Umilnižś a wýmđz od niego / thedy dyabelstwo porzuciwšy / go wpošrodě / wššlo od niego / a nie mu nie škodil.

36. Vstal se strach nadewšemi / a rozmlauwali wypo. řka: Jake gest toto Slo wo / že w moč a w šle přikažuge duchuom nečistym / a w chážejí?

Prizpědi strach ná wšyř / a mowili jedni do drugich. Což to jest zářec. / iž zwiezchność a y moca rokázuje duchom nieczy stym / y wychodza?

37. V rozhláswala se powěst o něm w každém mišře čě Kraginy.

Ažbať o nim przysła wieść / a wšyřemieczś ofościzney z emi ce.

ד

38 וַיָּבֹד גִּבְעָה יֵשׁוּעַ מִן
בְּנוֹשְׁתָּהּ אֶל לְבִיתָהּ
דְּשִׁמְעוֹן וְחִמְתָּה דְּשִׁמְעוֹן
אֲלֵימָה הָיָה בְּאֶשְׁתָּהּ
רַבְתָּהּ וַיָּבֹעַ מִיָּה
מִטּוֹלָתָהּ :

Iesv poi partito de la sinagoga, entrò ne la casa di Simone: e la suocera di Simone era oppressa da vna gran febbre, onde lo pregaron per lei.

39 וְהָם לָעַל מִיָּה וַיָּבֹא
בְּאֶשְׁתָּהּ וַשְּׁבִקְתָּהּ וַיִּמְחַדָּהּ
קָמַת וַמְשַׁמְשָׁהּ הָיָה
לָהֶן :

Et egli standole sopra, gridò contra la febbre, e la febbre la lasciò, onà ella subito si levò su, e servì loro.

40 בְּמַצְרֵבֵי שְׁמִשָּׁה דִּין
כְּלָהֶן אֵילִין דְּאִירָהּ הָיוּ
לָהֶן כְּרִיבָהּ דְּכִרְיָהֶן
בְּכִוְרָהֶן מִשְׁחָלְפָהּ
אֵיתִיר אֲבוֹן לִוְתָהּ הָיוּ דִּין
עַל חַד חַד מִיָּהֶן אֵינָה
סָאֵם הָיוּ וַמֵּאֵסָה הָיוּ
לָהֶן :

Poi nel tramontar del sole tutti quelli che hauevano de gli ammalati di varie infirmità, gli menorono a lui: & egli mettendo le mani sopra ciascuno di loro, gli risanaua.

41 וַיִּנְבְּהִיו הָיוּ אַף שְׂאֵדָה
מִן סִגְיָאֵהּ כִּד מוֹצֵקִין
וַאֲמָרִין דְּאֵנָה הָיוּ מְשִׁיחָה
כִּדָּה דְּאֵלֵהָ וַיָּבֹא הָיוּ
כְּהֶן וְלֹא שְׁבִק הָיוּ לָהֶן
דִּיאֲמָרִין דִּינְדָּעִין דְּהֵיוּ
מְשִׁיחָה :

I demonij ancora & ciuano da molti, gridando, e dicendo, Tu sei Christo Figliuol di Dio. Et egli riprendendoli aspramente, non gli lassaua parlare: percioche sapeuano ch'egli era Christo.

42 וַלְצִפְרָה דִּינוּמָה וַיָּבֹק
אֶנְל לָהּ לֹא אֶתְרָה חוֹרְבָהּ
וַיִּבְנֶשָׁה בְּעִין הָיוּ לָהּ וַאֲתוּ
עִדְמָה לִוְתָהּ וַאֲחִדוּהִי
דִּלָּא יֵאֵנְל לָהּ מִן לִוְתָהֶן :

Venuto che fu il giorno, & scì fuori, & andossene in un luogo deserto: e le turbe il cercauano, & vennero a lui e riteneuano lo, perche non si partisse da loro.

ד

38 וַיָּקָם וַיֵּצֵא מִן הָעֵדָה וַיָּבֹא
בְּבֵית שְׁמַעוֹן וְחִמְתָּה שְׁמַעוֹן
חֲלָתָהּ בְּדִלְקָת גְּדוּלָּהּ וַיִּבְעֵיהָ
אִתָּהּ עַלֶיהָ :

Y leuantandose Iesus de la Synoga, entrofe en casa de Simon: y la suegra de Simon estaua con vna grande fiebre: y rogaronle por ella.

39 וַיַּעֲמֵד עַלֶיהָ וַיִּגְעַר בְּדִלְקָתָהּ
וַתַּעֲזֹבָהּ וַיִּבְרַע קָמָה וַתְּשִׁירָה
אִתָּהּ :

Y acercandose à ella rinió à la fiebre: y la fiebre la dexó: y ella, leuantandose luego, les siruió.

40 וַיָּבֹא אִשָּׁר בָּהּ הַשְּׁמֶשׁ כָּלָם
אִשָּׁר הָיוּ לָהֶם חוֹלִים בְּמַחֲלֹת
חֲלִיפֹת הִבִּיֵּא אִתָּהּ אֲלֵיהָ
וְהָיוּ עַלֶיהָ אִשׁ שֶׁם יִדְּוּ
וַיִּרְפְּאֵם :

Y poniendose el Sol, todos losque tenian enfermos de diuerfas enfermedades, los trayan à el: y el, poniendo las manos sobre cada vno de ellos, los sanaua.

41 וַיֵּצֵא אִתָּהּ שְׂדִים מַרְבִּים
וַעֲקִים לֵאמֹר כִּי אֶתְהוּא הַמְּשִׁיחַ
כִּי אֶלֵהֶם וַיִּכְלָאֵם וְלֹא
הִנְיָחָם לְדַבֵּר כִּי יִדְּעוּ כִי־הוּא
הַמְּשִׁיחַ :

Y salian tambien demonios de muchos, dando bozes y diciendo, Tu eres el Christo Hijo de Dios, mas el riniendoles no los dexaua hablar, porque sabian que el era el Christo.

42 וַיִּבְבֶּקֶר הַיּוֹם יֵצֵא וַיֵּלֶךְ אֶל־
מְקוֹם צִיָּה וְהָעָם בִּקְשׁוּהוּ
וַיָּבֹאוּ אֵלָיו וַיִּנְאֲחֻהוּ מִן־
מַלְאָכָם :

Y fiendo ya de dia salió, y fuefe al lugar deserto: y las compannas lo buscauan, y vinieron hasta el: y detenianlo que no se fuefe de ellos:

ד.

38. Ἀναστὰς ὁ ὢν τῆς συναγω-
γῆς εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμων-
ος. ἡ περὶ τῆς οἰκίας τῆς
συναγωγῆς πυρετῶ μεγάλῳ καὶ
ἡρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

Et quand Iesus se fut leue de la synagogue, il entra en la maison de Simon: & la belle-mere de Simon estoit deteneue d'vne grosse fieure, dont ils prièrent pour elle.

39. Καὶ ὀπίσταν ἐπὶ αὐτῆς, ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν. ὁ δὲ ἐνὶ ἰκάζῳ αὐτῆς τὰς χεῖρας ὀπίσταν, ἐθεράπευσεν αὐτοὺς.

Et s'estant panché sur elle, il ranfa la fieure, & la fieure la laissa: & incontinent elle se leua, & les seruoit.

40. Διὼντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες οἱ εἰχον ἀσθενήσας νόσους πικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἐνὶ ἰκάζῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ὀπίσταν, ἐθεράπευσεν αὐτοὺς.

Et comme le soleil se couchoit, tous ceux qui auoyent des malades de diuerses maladies, les lui amenerent: & lui imposant les mains sur vn chacun, les guerissoit.

41. Ἐξήρατο δὲ καὶ δαίμονια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα· ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ὀπιμάων ὅσα εἶα αὐτὰ λαλῆν, ὅτι ἤδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Les diables aussi sortoyent hors de plusieurs, crians & disans, Tu es le Christ, le Fils de Dieu: mais il les tanfoit, & ne leur permettoit de dire qu'il leussent qu'il estoit le Christ.

42. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπερδύθη εἰς ἔρημον τόπον καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἤλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτόν τῷ μὴ περδεῖν αὐτόν.

Et quand il fut iour, il se departir, & s'en alla en vn lieu desert: & les troupes le cerchoyent, & vindrent iusques vers lui, & le retenoyent afin qu'il ne se departist point d'avec eux.

ד

43. הוֹדִינוּ יֵשׁוּעַ אָמַר לֵהוֹן דָּאָה לְמִדְיָנָתָא אַחֲרִינְיָתָא וְלֹא לִי לְמַסְבְּרוּ מִלְכוּתָהּ דְּאַלְהָא דְעָרָא הִדָּא הוּא אֲשֶׁרְדִּירָא:

Ma egli disse loro, E bisogna ch'io annuntij il regno di Dio ancor a l'altre città: conciosia ch'io sono stato mandato a questo effetto.

44. וְהוּא מִכְרוּ הוֹנָא בְּבִנְיָתָא דְגָלִילָא:

Epredicaua ne le sinagoghe de la Galilea.

ה

1. הוּא דִּין כִּד פְּנִישׁ עֲלוּהִי פְּנִישָׁא לְמִשְׁמַע מִלְתָּא דְאַלְהָא וְהוּא קָאָם הוּא עַל יְדֵימָא דְגִנְסָר:

Hor auuene che calcando sugli la turba addosso, per udir la parola di Dio, egli staua lungo il lago di Genezareth.

2. וְהוּא סְבִינָא תַרְתִּין דְּקִימָן עַל גִּיב יַמְתָּא וְצִידָא דְסִלְקִי מִנְהוֹן וּמִשִּׁינָן מְצִידָתְהוֹן:

E vide due nauis che stauano lungo il lago: e i pescatori n'erano scesi, e lauauano le loro reti.

3. וְהוּא מִנְהוֹן דְּשִׁמְעוֹן הוּת פֶּאפָּא וְסִלְקַת יֵשׁוּעַ יָתֵב בָּהּ וְאָמַר דִּידְבְּרוּנָהּ קִלְיָן מִן יִבְשָׁא לְמִיָּא וְיָתֵב הוּא וּמִלְחָמָן סְבִינְתָא לְפִנְשָׁא:

Et entrò in vna de le nauis, laquale era di Simone: e pregollo che la ritirasse vn poco da terra: poi postosi a sedere, insegnaua de la naua a le turbe.

4. וּפִד שְׁתַּק מִן מִמְלָלָה אָמַר לְשִׁמְעוֹן דְּבִרְוֹ לְעוֹמִקָא וְאָרְמוֹ מְצִידָתְכוֹן לְצִידָא:

E poi ch'egli hebbe cessato di parlare, disse a Simone, Conducone l'alto, e calate giù le vostre reti a far presa.

5. עָנָא שְׁמְעוֹן וְאָמַר לֵה רַבִּי לְלִיָּא כִּלְיָא לְאִין וּמִדָּם לֹא אַחֲדוּ עַל מִלְחָתָא דִּין רַמָּא אָנָּה מְצִידָתָא:

E Simone rispondendo, gli disse, Maestro, Noi ci siamo affaticati tutta notte, e niente habbiamo preso: nondimeno sopra la tua parola calaro la rete.

ד

43. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כִּי יֵשׁ צָרְכִי גַם לְעָרִים אַחֲרוֹת לְבָשֶׁר אַחַת מִלְכוּת אֱלֹהִים כִּי לֹא אֶחָת שְׁלַחְתִּי:

Y el les dixo, Que tambien a otras ciudades es menester que anuncie el el Euangelio del Reyno de Dios: porque para esto soy embiado.

44. וְהָיָה קוֹרָא בְּעִדּוֹת הַגָּלִיל:

Y predicaua en las Synogas de Galilea.

ה

1. וַיְהִי כִּבְאֲשֶׁר נָהַר אֲלֵיוֹ עָם רַב לְשִׁמְעוֹן אַחַת דְּבִר אֱלֹהִים וְהוּא עָמַד אֶל יָם כִּנְרֹת:

Yaconteció, que estando el junto al lago de Genezareth, las compannas se derribauan sobre el por oyr la palabra de Dios.

2. וַיֵּדָא שְׁתֵּי אֲנִיּוֹת קִמּוֹת עַל יַם הַיָּם וְהַדְּגָיִם יָרְדוּ מִמֶּנּוּ וַיִּרְחֲצוּ אֶת הַרְשֵׁת:

Y vido dos nauios que estauan cerca del lago: y los pescadores, auiendo decendido dcellos, lauau sus redes.

3. וַיַּעַל פֶּאפָּא הָאֲנִיּוֹת אֲשֶׁר הָיָה לְשִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ לְהוֹבִילָנָה מֵעַט מֵאֵת הָאָרֶץ וַיָּשִׁב וַיִּלְמַד אֶת הָעָם מֵאֲנִיָּה:

Y entrado en vno de estos nauios, el qual era de Simone, rogóle que lo desuiasse de tierra vn poco: y sentándose, enseñaua desde el nauio las compannas.

4. וּכְכַלּוֹתוֹ לְדַבֵּר אָמַר אֲלֵהֶם שְׁמְעוֹן הוֹבִיל אֲלֵהֶם הָעִמָּק וְהָרְוֹ אֶת רִשְׁתְּכֶם לְהִזְקָה:

Y como cessó da háblar, dixo a Simone, lleua en alta mar y echad vuestras redes para tomar.

5. וַיַּעַן שְׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי בְּכָל הַלַּיְלָה גִּחַלְשָׁנוּ וּמִמָּוָמָה לֹא אַחֲדָנוּ אֶבֶל עַל דְּבִרְךָ אֲזִדְרָה אֶת הַרְשֵׁת:

Y respondiendosimon, dixole, Maestro auiendo trabajado toda la noche, nada hemos tomado: mas en tu palabra echaré la red.

ד.

43. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν διαγγελλίσειδάί με δὲ τῷ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ ὅτι εἰς τοῦ ἀπὸσταλμῶ.

Mais il leur dit, Il me faut aussi bien euangelizer aux autres villes le royaume de Dieu: car pour cela suis ie enuoye.

44. Καὶ ὡς κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

Et il preschoit es synagogues de Galilee.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

ΕΓένητο δὲ ἐν τῷ ὅτι ἔρχον ὅππῃ κἀὐτῷ ὅτι ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ αὐτὸς ὡς ἔως ὅπου πῶς λίμνῳ γηνησαρίῃ.

Or aduint comme la foule estoit toute sur lui, pour ouir la parole de Dieu, que lui se tenoit sur le bord du lac de Genezareth.

2. Καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἐστῶτα ὅπου πῶς λίμνῳ. οἱ δὲ ἀληεῖς ἀποβαίντες ἀπὸ αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

Et voyant deux nasselles qui estoient pres de la riuie du lac, (or les prescheurs en estoient descendus, & lauoyent leurs rets) il monta en l'une des nasselles, qui estoit a Simone.

3. Εμβαλὲς δὲ εἰς ἐν τῶν πλοίων, ὃ ὡς τῷ σίμωνι, ἠρώτησεν αὐτὸν ὅσοι τῷ γῆς ἐπαγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ὅτι τῷ πλοίου τοῦ ὁχλῶς.

Et le pria de la mener vn peu arriere de terre: puis estant assis il enseignoit de la nasselle les troupez.

4. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπαγάγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσωτε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἀγρῶν.

Et quand il eut cesse de parler, il dit a Simone, Mene en pleine eau, & laschez vos rets pour pescher.

5. Καὶ ὁπορευθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ ὅτι πᾶσα νύκτις ὅτι οὐκ ἔστιν ὅτι ἐλάβομεν. ὅτι τῷ ῥήματι σου χαλάσω τὰ δίκτυα.

Lors Simon respondant lui dir, Maître, toute la nuit nous auons trauaillé: & n'auons rien prins toutesfois a ta parole ie lascherai les files.

CAP. IIII.

43. Quibus ille ait, Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.

But he saide vnto them / Surely I must also preach the kingdome of God to other cities: for therefore am I sent.

44. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

And he preached in the Synagogues of Galilee.

CAP. V.

Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genezareth.

Then it came to passe / as the people pressed vpon him to heare the word of God / that hee stood by the lake of Genezareth.

2. Et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lavabant retia.

And sawe two shippes stand by the lake side / but the fishermen were gone out of them / and were washing their nets.

3. Ascendens autem in unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum. Et sedens, docebat de navicula turbas.

And he entred into one of the shippes which was Simonis / and required him that he would thrust of a litle from the land: and he sate downe / and taught the people out of the ship.

4. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem, Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

Nowe when he had left speaking / hee saide vnto Simon / Lanche out in to the deepe / and let downe your nettes to make a draught.

5. Et respondens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabor rete.

Then Simon answered / and saide vnto him / Master / we haue travailed all night / and haue taken nothing: nevertheless at thy worde I will let downe the net.

Das IIII. Capitel.

43. Er sprach aber zu ihnen: Ich muß auch andern Stätten das Evangelium predigen vom Reich Gottes / denn darzu bin ich gesandt.

Da sagde hand til dem / Jeg skal oc predike andre Stæder Euangelium om Guds rige / Thi ieg er til vdsent.

44. Vnd er prediget inn den Schulen Galilea.

Dch hand predickede i Galilee Scholer.

Das V. Capitel.

Es begab sich aber / da sich das Volk zu ihm drang / zu hören das wort Gottes / vnd er stand am See Genezareth.

Der begaff sig / der Volck erengde sig til hannem / at høre Guds ord / Oc hand stod hof den See Genezareth.

2. Vnd sahe zwen Schiff am See stehen / die Fischer aber waren außgetretten / vnd wuschen ihre Netze.

De saa thu Skib staa hof Seen / oc Fiskerne vare vdgongne / oc tode deris garn.

3. Tratt er in der Schiff eins / welches Simonis war / vnd bat ihn / daß ers ein wenig vom Lande führet. Vnd er saßte sich / vnd lehret das Volk auß dem Schiff.

Da traadde hand i it aff Skibene / som hørde Simon til / oc bad hannem / at hand skulde legge det lidet fra Landet. Oc hand sette sig / oc lærde Volck aff Skibet.

4. Vnd als er hatte auffgehört zu reden / sprach er zu Simon: Fahre auff die höhe / vnd werffet eure Netze auß / daß ihr einen zug thut.

De der hand loed aff at tale / sagde hand til Simon / Far v paa dybet / oc kaster eders Garn v / at i drage en draet.

5. Vnd Simon antworttet / vnd sprach zu ihm / Meister / wir haben die ganze nacht gearbeitet / vnd nichts gefangen / Aber auff dein Wort wil ich das Netz außwerffen.

De Simon suarede / oc sagde til hannem / Mestre / vi haaffue arbeidet den gantze Nat / oc finge intet / Men paa dit Ord vil ieg vdkaste Garnet.

Kapitola IIII.

43. Kterymžto on řekl: Je v ginhm Městům musím jvěstovati Království Boží / nebo jsem pro to poslán.

Me on řekl do nich / Já jsem te k potřebě abych y inem městám oznáymoval Království Boží / gdyžem jest ná to poslán.

44. V učila kázal w školách Galilejských.

K též opovídal w božnicích Galilejských.

Kapitola V.

Stalo se pak / když se jásal / pově valili k němu aby slyšeli Slovo Boží: a on stál podlé Bežera Genezaretského.

Stalo se pothym gdy vselkošc lidí nalezala go bla sluchati slova Božeho / tedy on stáal podle jeziora Genezareth.

2. Vyšel dvě lodj any stojij v Bežera: a rybáři byli sstaupili a vypsrali syti.

Vyzval dvě lodj ktore byly pryziezierze / a rybáři wysedšy z nich / plořáli síci.

3. Vystaupiw na gednu lodj kteráž byla Simonowa / prosyl ho aby od země odvezl malíčko. A sedě učil z lodj jásalupny.

K též vsedšy w tedne onych lodj ktora byla Simonowa / prosil go aby malúčko odiechal od břegu / a stáadšy učyl ono žgros madženie z lodji.

4. A když přestal mluvit / řekl k Simonowi: Vez na hlubinu / a rozesťete syti své k lowenij Ryb.

Pothym gdy přestal poviedat / řekl do Symona / Wyiedz ná alebta a žpúšćie síci wase k lowieniu.

5. V odpowědew Simon / řekl gemu: Přikazateli / přes celau noc pracugijce nic jsme nepopadli / ale k slowu twému rozesťru syti.

Tedy Simon odpowědžawšy / řekl mu / mystrž gdy ciechmy přes wšyřke noc pracowali / předšesmy nic nie poimali / wšak kój ná rořazanie twe žpúšćie síci.

ה

וַיִּבְרָא הָרֶגֶט הַבָּשָׂה
וַיִּבְרָא סְגִימָה דְּטַב
וּמִצְטָרָה הַיָּם
מִצִּדְהוֹן:

*Et hauendo cio fatto, racchiusero vna
graa multitudine di pesci: onde la rete
loro si rompena.*

וַיִּרְאוּ לְחִבְרֵיהֶן
דְּבִסְפִינָתָא אַחֲרֵיהֶן
דִּיאֲתוּן יַעֲדֵרוּן אֲמִין וַיִּבְרָא
אֲתוּ מְלוֹ אֲמִין סְפִינָה
מִתְתִּיבִין אִיךְ דְּמִרְבּוֹ הַיָּם
לְמִטְבַּע:

*E fecero segno à i compagni che era-
no ne l'altra naue, che veniseno ad aiu-
tarli: & essi vennero, & empierono am-
be due le naui in tal modo ch' elle si som-
mezzauano.*

בְּדִחוּתָא דִּין שְׂמֵעִין
כְּאִפְּא נָפֵל קִדְּם רַגְלֵיהֶן
דִּישׁוּעָא וַאֲמַר לֵה בְּעִנָּה
אֲנִי מִפְּנֵי מִרְיָא בְּרוּךְ לָךְ
מִי דְּגִבְרָא אֲנִי חֲסִינָא:

*Simon Pietro veduto questo, si gittò à
le ginocchia di Iesv, dicendo, Signore,
partiti da me: perche io sono vn hu-
mo peccatore.*

תְּמַהֲא גִיר אַחֲרֵהָ הַיָּם
וְלִבְלֵהוֹן דְּעִמָּה עַל צִידָא
הוּ דְּנִנְיָא דְּעָדוֹ:

*Imperochè grande stupore l'hauena
occupato, & etandio tutti quelli ch'era-
no con effalui, per cagion de la presa de
pesci che hauenuo fatta.*

הַכֵּת דִּין אִף לִיעֲקֹב
וְלִיוֹחָנָן בְּנֵי וַיִּבְרָא
דְּאִיתִיבֵיהֶן הוּן שׁוֹתֵבֵי
דְּשְׂמֵעִין אֲמַר דִּין יִשׁוּעָא
לֹא תִדְחַל מִן הַשָּׁמַיִם בְּנֵי
אֲנָשָׁא תִּהְיֶה צֶאֱדָא לְחַיָּא:

*Similmente ancor Iacopo e Giouan-
ni, figliuoli di Zebedeo, i quali erano co-
pagni di Simone. Allora Iesv disse à Simo-
ne, Non temere: tu da hora in anzi pi-
gliarai huomini.*

וַיִּקְרְבוּ אֲמִין סְפִינָה
לְאַרְעָא וַשְּׁבִקוּ כָּל מִידָם
וַאֲתוּ בְּתֵרָה:

*E condotte ch'essi hebbero le naui à
terra, lassando ogni cosa, il seguirono.*

ה

וַיַּעֲשׂוּתָם כְּדִבְרוֹ סִגְרוֹ רִמּוֹן
לְגִים רַב וַתִּקְרַע רֶשֶׁתָּם:

*Y auendolo hecho, encerraron gran multi-
tud de pescado: que su red se rompia.*

וַיִּקְרְצוּ לְחִבְרֵיהֶם שְׂפִינָה
אַחֲרֵת לְבוֹא וּלְעֹזְרָם וַיִּבֹּאוּ
וַיִּמְלֵאוּ אֶת שְׁתֵּי אֲנִיֹּתָם כֹּן
אֲשֶׁר קְרוּבוֹת הָיָה לְהִטְבֵּל:

*Y hizieron fennas à los companneros que
estauan en el otro nauio, que viniessen à ayu-
darles, y vinieron, y hinchieron ambos nauios, que
se anegauan.*

וַיִּרְאֵהוּ שְׂמֵעוֹן כִּיפָּה וַיִּפֹּל
אֶל־רַגְלָיו יִשׁוּעָא לְאֲמֹר צֵא מֵאֲתָי
כִּי אִישׁ חֲסִינָא אֲנִי אֲדֹנָי:

*Loqual viendo Simon Pedro, derribose de
rodillas à Iesus, diziendo, Salte de conmingo
Sennor, porque soy hombre peccador.*

כִּי יִרְאָה וַיִּרְעַד בָּהּ עַל־יָו
וּבְכָל־לֵם וַתִּבְסְמֵן פְּלָצוֹת עַל־
הַדִּוּגָה הַדְּגִים אֲשֶׁר דִּיגָה:

*Porque temor lo auia rodeado, y à todos los
que estauan con el, de la presa de los peces que a-
uiian tomado.*

וַיִּכְכֶּה גַם עַל־יַעֲקֹב וַיִּוְחָנָן
בְּנֵי וַיִּבְרָא אֲשֶׁר הָיוּ חֲבֵרֵי שְׂמֵעוֹן
וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־שְׂמֵעוֹן אֶל־
הִירָא כִּי־מַעֲלָה תִּהְיֶה מִדִּיגָה
לְאֲנָשִׁים:

*Y ansimismo à Iacobo y à Ioan hijos de Ze-
bedeo, que eran companneros de Simon. Y Iesus
dixo à Simon, No temas: desde aora tomarás
hombres (biuos.)*

וַיִּבְּלוּ אֶת־אֲנִיֹּתָם אֶל־
הָאָרֶץ וַיַּעֲזֹבוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם
וַיִּבֹּאוּ אַחֲרָיו:

*Y como llegaron à tierra los nauios, dexan-
dolo todo, siguiéronlo.*

ε.

6. Καὶ τῷ το ποιήσαντες σωέλαι-
σαν πολλῶν ἰχθύων πολὺ διερρή-
γυστο ἡ το δίκτυον αὐτῶν.

*Ce qu'ayans fait ils enfermerent vne
grande quantité de poissons, tellement
que leurs filés se rompyent.*

7. Καὶ κατῆλθον τῆς μετέχουσιν
λοις ἐν τῷ ἐπὶ τῶν πολλῶν, ὅτι ἐλθόν-
τες συλλαβέντες αὐτοὺς, καὶ ἡλθόν
ὅτι ἐπληρώθη ἀμφότερα τὰ πλοῖα,
ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

*Dont ils firent signe à leurs compa-
gnons qui estoient en l'autre nasseile,
qu'ils vinsent pour les aider: lesquels
vindrent, & ils remplirent les deux na-
selles, tellement qu'elles s'enfonço-
yent.*

8. Ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, περὶ-
έπεσε τοῖς γόμοις τοῦ ἰησοῦ, λέγων,
ἐξέλθι ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἄσθε ἀμαρ-
τωλὸς εἰμι, κύριε.

*Et quand Simon Pierre eut veu cela,
il se ietta aux genoux de Iesus, disant,
Seigneur, de depars-toi de moi: car ie
suis vn homme pecheur.*

9. Θαυμάζων γὰρ περιέχεεν αὐτὸν
καὶ πᾶσι τοῖς σὺν αὐτῷ, ὅτι τῇ
ἀρχῇ ἦν ἰχθύων, ἡ σωέλαιον.

*Car vne frayeur l'auoit du tout failli,
& tous ceux qui estoient avec lui, à
cause de la prinse des poissōs qu'ils auo-
ient faite.*

10. Ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον, καὶ
ἰωάννην, υἱοὺς ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν
κατακλιμένοι τῷ σίμωνι. καὶ εἰπε πρὸς
τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς, μή φοβῶμαι ἀ-
πὸ ἔτι, ὡς ἀβρώπυς εἶσθαι ζεγρωῖ.

*Semblablement aussi Iagues
& Iehan fils de Zebedee, qui estoient
compagnons de Simon. Alors Iesus
dit à Simō, N'aye point de peur: dore-
senauant tu seras preneur d'hommes
viuans.*

11. Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐ-
πὶ τῇ γῇ, ἀφέντες ἅπαντα ἡχο-
λουθησαν αὐτῷ.

*Et quand ils eurent amené les nassel-
les à terre, ils abandonnerent tout, &
le suivirent.*

6. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum.

And when they had so done / they inclosed a great multitude of fishes / so that their net brake.

7. Et annuerunt sociis qui erant in alia navi ut venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur.

And they beckened to their partners / which were in the other shippe / that they should come and helpe them / who came then / and filled both the shippes / that they did sinke.

8. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens Exi a me, quia homo peccator sum Domine.

Now when Simon Peter sawe it / he fell downe at Iesus knees / saying / Forde / goe from me: for I am a sinner full man.

9. Stupor enim circunderat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant.

For he was utterly astonied / and all that were with him / for the draught of fishes which they tooke.

10. Similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedæi qui erant socii Simonis Et ait ad Simonem Iesus, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens.

And so was also James and John the sonnes of Zebedeus / which were companions with Simon. Then Iesus said unto Simon / Feare not: from henceforth thou shalt catch men.

11. Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

And when they had brought the shippes to lande / they forsooke all / and followed him.

6. Vnd da sie das theten / beschlossen sie eine grosse menge Fische / vnd ihr Netz zereiß.

De der det gjorde det / da finge de en stor hob Fiske / oc deris Garn reffuis sønder.

7. Vnd sie winketen ihren gesellen / die im andern Schiff waren / daß sie kemen / vnd hülffen inen ziehen. Vnd sie kamen vnd fülleten beide Schiff voll / also daß sie suncken.

De de nickede at deris Staalbrødre / som vaare i det andet Skib / at de skulde komme / oc hielpede dem at drage. De de komme / oc fyllede baade Skibene fulde / saa / at de suncke.

8. Da das Simon Petrus sahe / fiel er Jesu zu den knien / Vnd sprach: HERR gehe von mir hinaus / ich bin ein sündiger Mensch.

Der Simon Petrus det saa / salt hand vaa knæ saar Ihesu / oc sagde / HERRE / gack vd fra mig / Jeg er et syndigt Menneske.

9. Denn es war in ein schrecken ankommen / vnd alle die mit ihm waren / über diesem Fischzug / den sie miteinander gethan hatten.

Thi hannem vaar kommen en redsel vaa / oc alle dem som vaare med hannem / for denne Fiske dragt / som de haffde gjort med huer andre.

10. Desselbigen gleichen auch Iacobum vnd Iohannem / die Söhne Zebedæi / Simonis gesellen. Vnd Iesus sprach zu Simon: Fürchte dich nicht / denn von nun an wirst du Menschen fahen.

Disligest oc saa Iacobum oc Iohannem / Zebedæi sønner / Simons Staalbrødre. De Ihesus saade til Simon / Frygte dig icke / Thi at nu her effter skalt du tage Menneske.

11. Vnd sie führeten die Schiff zu Lande / vnd verliessen alles / vnd folgten ihm nach.

De de førde Skibene til Landet / oc forlode alting / oc fulde hannem effter.

6. A když to učinili / zahrnuši množství veliké ryb / tak že trhála se Sít gegich.

To gdy vczynili / záhárneli bázto wiele ryb / tak iż sie rwała sieć ich.

7. V dali návěstili tóvary / suom kterijž byli na gině Lodi / aby přišli a pomohli jim. V přišli / a naplnili obě Lodi / tak že se téměř potopovaly.

V dali znáctowárzy som co byli w drugiey lodzi / aby przysli a ratowali ie / a tak przysli a nápełnili obie lodie / tak iż sie aż zánarzaly.

8. To když vyzel Simon Petr / padl k nohám Gežíšso wým / řka: Odegi odemne Pane / neb jsem zlovec hříšný.

To gdy vyzel Symon Piotr / vpadl k nohám Jezusowi / mowiac / Wyjdź odemnie / bo ciem jest człowiek grzesny Panie.

9. Hruzoza zagistě byla gen obě lodi / v wšechť kterijž s nim byli při lowenj ryb kterěž byli popadli.

Abowiem go byl strážo gár / na / v wšyřki co przy nim byli / z onego lowienia ryb ktore zágáro neli.

10. A tež Jakuba a Jana / syny Zebedeown / kterijž byli towarysty Simonowi. V řekl k Simonowi Gežíš: Nebogž se / neb již potom budeš lidi lowiti.

Takže Jakub a Jan syny Zebedeowne ktorzy byli towarysty se Simonowi: Ažatym řekl Jezus do Symona / Nie бой se / od chogo času ludje żywe imáe bediti.

11. A přivezše k břehu Lodi / opustivše wšechť wěcy / šli za nim.

Koni wyciągnawszy łodzi ná brzeg / zostawivszy wšyřko šli za nim.

ה

12 וּפָדָה הָיָה יֵשׁוּעַ בְּחָדָא
מִן מַדִּינַתָּא אֲתָנָא גְבֵרָא
חַד דְּמִלָּא כָּלָה גְבֵרָא חָנָא
לְיֵשׁוּעַ וְנָפַל עַל אִפְוָהוּ
וַיִּצְעָא חָנָא מִנָּה וַאֲמַר לֵה
מָרִי אֵן צָבָא אֲנִי מְשִׁפַּח
אֲנִי לְמַדְבֵּיּוֹתִי :

*Et auuene mentre ch'egli era in vna
di quelle città, ecco vn huomo pieno di
lebbra, che hauendo veduto Iesus, si gittò
giu con la faccia a terra, e pregollo dicen-
do, Signore, se tu vuoi, tu mi puoi mon-
dare.*

13 וּפִשְׁטָא אִידָהּ יֵשׁוּעַ קָרֵב
לָהּ וַאֲמַר לָהּ צָבָא אֲנִי
אֲתִדְרָבָא וְבֵר שְׁעִיתָהּ אֶזְרָא
מִנָּה גְבֵרָה :

*Et egli distese la mano, il tocò, dicen-
do, Io voglio: sis mundata. E subito la
lebbra si partì da lui.*

14 וּבִקְרָהּ וַיֹּאמֶר לָהּ
תֵּאֵמַר אֵלָּא גַל חֲתָנִי
גְבִישְׁךָ לְכַתְּנָא וְקָרֵב
קִיפְדֵּנָהּ חֵלֶף תִּרְבִּיתָהּ
אִיכְנָא דְּפִקְרָא מִיֵּשׁוּעַ
לְסִינְהִידֵיהוֹן :

*E comandogli che non lo dicesse a per-
sona: ma va (disse) e mostrati al Sacer-
dote, & offerisci per la tua mandatione,
secondo che ha comandato Moysen in testi-
monio ad essi.*

15 וְנִסְפָּא עֲלֵיהּ טִבְנָא
וַתִּרְאֶה וּמִתְקַבֵּשׁ הָיָה
מֵה סִנְיָאָה לְמִשְׁמַע
מִנָּה בְּמִתְאַסִּיּוֹ מִן
בִּרְהִיבֵיהוֹן :

*E la fama s'andaua ogni hor piu spar-
gendo di lui: onde molte turbe concorre-
uano per vederlo, & offerir da lui sanare di
le loro infermità.*

16 הָיָה דִּין מִשְׁנֵה חָנָא
לְדִבְרָא וּמִצְלָא :

*Ma egli si ritiraua ne i deserti, & fa-
ceua oratione.*

17 וַהֲוָה בְּחַד מִן יוֹמֵי
בְּד מִלָּה הָיָה יֵשׁוּעַ נִתְבָּר
הוּוּ פְּרִישָׁא וּמַלְפִּי נְמוּסָא
דְּאֲתָנָה הוּוּ מִן כָּל קִירִיָּא
דְּגָלִילָא וְדִיהוּדָא וְדִאֲוִירָשָׁלַם
וְחֵלָא דְּמִרְיָנָא אִינְתֵּיהּ
הָיָה לְמִאֲסִיּוֹתֵיהוֹן :

*Di auuene vn giorno ch'egli inse-
gnaua: & erano int a sedere de Farisei &
dottori de la Legge, i quali erano venuti
da ogni castello de la Galilea, & de la Gi-
udea & de Ierusalem, & la virtù del Signo-
re era int a visararli.*

ה

12 וַיְהִי בְּהֵיוֹתוֹ בְּאַחַת הָעָרִים
וַיְהִי אִישׁ מְלֵא צוֹרֵעַת וּבִנְאִשָּׁר
רָאָה אֶת יֵשׁוּעַ וְנָפַל עַל-פָּנָיו
וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי אֵלִים
הִרְצָה תִּזְכֹּךְ לְרַפְּיָאִי :

*Y aconteció que estando en vna ciudad, hea-
qui vn hombre lleno de lepra: el qual viendo a
Iesus, prostrandose sobre el rostro le rogó, dizi-
endo, Sennor, si quisieres, puedesme limpiar.*

13 וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּצָּע בּוֹ לֵאמֹר
רוּצָה אֲנִי הִטָּהֵר וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ
בְּרִצָּע וַיִּטָּהֵר :

*Entonces estendiendo la mano, tocoló, di-
ziendo, Quiero: Se limpio. Y luego la lepra se
fué deel.*

14 וַהֲוָה צִוָּה אֲוִתּוֹ לֵאמֹר
לְאִישׁ אֶחָד כִּי אֵם לֶךְ הִרְאֵה אֲוִתְךָ
לְכֹהֵן וְהִקְרַב עַל-טֹהַרְתְּךָ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה מֹשֶׁה לַעֲדוֹת לָהֶם :

*Y el le mandó que no lo dixesse a nadie: mas
vé (dize) muéstrate al Sacerdote, y offrece por tu
limpieza, como mandó Moysen, para que les
conste.*

15 וַיִּשְׁמְעוּ הַזֶּלֶךְ וַיִּדְּלוּ וַיָּבֹאוּ
אֵלָיו עֲמִים רַבִּים לְשִׁמּוֹעַ
לְהִתְרַפֵּא מִמֶּנּוּ מִמַּחֲלָאִים :

*Empero el hablar de el andaua mas: y jun-
tauanse muchas compannas a oyr y ser sanados
por el de sus enfermedades.*

16 וַהֲוָה הִתְנַגֵּב בְּמִדְבָּר
לְהִתְפַּלֵּל :

Mas el se apartaua a los desiertos, y oraua.

17 וַיְהִי בְּאַחַד הַיָּמִים וַהֲוָה
הֵיךְ מְלַמֵּד וַיְהִי יוֹשְׁבִים
הַמִּבְּרִשִׁים וּמִלְמַדֵּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
בָּאוּ מִכָּל טִירַת הַגָּלִיל וַיְהוּדָה
וִירוּשָׁלַם וְגִבְרַת יְהוֹנָה הִתְנַחֵם
לְרַפָּא אוֹתָם :

*Y aconteció vn dia, que el estaua ensennando,
y Phariseos y doctores de la ley estauan sentados
los quales auian venido de todas las aldeas de
Galilea, y de Iudea, y Ierusalem: y la virtud del
Sennor estaua alli para sanarlos.*

8.

12. Καὶ ἔρχεται ἐν τῇ αἰαί αὐτὸν
ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδὼν αὐτὸν
πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰη-
σοῦν, πεσὼν ἐπὶ προσώπων, ἐδεή-
θη αὐτοῦ, λέγων κύριε, εἰς θέλησιν
δύνασαι με καθαρίσαι.

*Or aduint comme il estoit en vne vil-
le, voici vn homme plein de lepre, le-
quel voyant Iesus, se iettant en terre
lui la face, le pria, disant, Seigneur, si
tu veux, tu me peux nettoyer.*

13. Καὶ ἐκτίνας τὴν χεῖρα, ἥ-
ψατο αὐτόν, εἰπὼν, θέλω καὶ θα-
ρίσθης. καὶ ἀθροὺς ἡ λέπρα ἀ-
πέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ.

*Et il estendit la main, & le toucha, di-
sant, Je le vueil. sois nettoyyé. Et incont-
inment la lepre se partit de lui.*

14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐ-
τῷ μηδὲν εἰπῶν. ἀλλὰ ἀπελθὼν
δῆξιν σακεῖον τῷ ἱερεῖ, καὶ εὐχα-
ρίσῃ. καὶ ὁ καθαρισμὸς (σου)
καὶ θὴς περὶ τῆς μωσῆς, εἰς μὲν-
τορ ἔσθαι αὐτοῖς.

*Et il lui commanda qu'il ne le dist à
personne: mais va dit il, & te monstre
au Sacrificateur, & offre pour ta puri-
fication: comme Moysen a commande en
telui témoignage à iceux.*

15. Διήρχετο ἡ μάλλον ὁ λόγος περὶ
αὐτοῦ καὶ συναρχοντοὶ ὄχλοι πολλοὶ
ἀκούοντες, καὶ θροῶντες αὐτόν, ὥστε
αὐτὸν οὐκ ἔδυνάτο αὐτῶν.

*Et de plus en plus il estoit bruit de
lui: tellement que grandes troupes s'
assembloyent pour l'ouïr, & pour estre
gueris par lui de leurs maladies.*

16. Αὐτὸς δὲ ὡς ὑποχωρῶν ἐν
τῇ ἐρήμῳ, ἔς ὅπου δούλομαι.

*Mais il se tenoit retiré es deserts, &
prioit:*

17. Καὶ ἐρχεται ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
ρῶν, καὶ αὐτὸς ὡς διδασκων. καὶ ἦ-
σαν καθήμενοι Φαρισαῖοι ἔς νομο-
διδάσκαλοι, αἱ ἡσάν ἐλληνιστοὺς ἐκ
πείσης καὶ μαθητὰς τῆς γαλιλαίας καὶ ἰου-
δαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δυνάμει
κυρίου ὡς εἰς τὸ ἰατρῆν αὐτοῦ.

*Et aduint vn iour qu' il enseignoit,
que des Pharisiens & docteurs de la Loy
estoyent là assis, qui estoyent venus de
toutes les bourgades de Galilee, & de
Iudee, & de Ierusalem: & la puissance
du Seigneur estoit là pour les guerir.*

12. Et factum est, cum esset in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in facie, rogavit eum, dicens, Domine, si vis potes me mundare.

Nowe it came to passe / as he was in a certayne citie / beholde / there was a man full of leprosie / and when hee sawe Iesus / he fell on his face / and besought him / saying / Lorde / if thou wilt / thou canst make me cleane.

13. Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.

So he stretched forth his hand / and touched him / saying / I will be thou cleane. And immediately the leprosie departed from him.

14. Et ipse praecepit illi ut nemini diceret; sed, Vade, ostendete sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut praecepit Moyles, in testimonium illis.

And he commaunded him that he should tell it no man: but Goe / saith he / and shewe thy selfe to the Priest / and offer for thy cleansing / as Moyses hath commaunded / for a witnesse unto them.

15. Perambulabat autem magis sermo de illo, & conveniebant turbae multae ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

But so much more went there a farme abroad of him / and great multitudes came together to heare / and to be healed of him of their infirmities.

16. Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

But he kept him selfe apart in the wilderness / and prayed.

17. Et factum est in una die, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes & legis doctores qui venerant ex omni castello Galilae & Iudae, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

And it came to passe / on a certayne day / as he was teaching / that the Pharisees and doctours of the Lawe saie by / which were come out of every towne of Galilee and Iudaea / and Ierusalem / and the power of the Lord was in him to heale them.

12. Vnd es begab sich / da er in einer Statt war / Sihe / da war ein Mann voll Aussatzes / da der Iesum sahe / fiel er auff sein angesichte / vnd bat in / vnd sprach: HERR / wilt du / so kanst du mich reinigen.

De det begaff sig / der hand vaar i en Stad / See / da vaar en Mand fuld aff Spedalsk / Der hand saa Ihesum / falt hand paa sit Ansigt / oc bad hannem / oc sagde / HERR / wilt du / da kanst du rense mig.

13. Vnd er strecket die Hand auß / vnd rüret in an / vnd sprach: Ich wilsthun / sen gereinigt. Vnd also bald gieng der aussatz von ihm.

De hand vdracte sin Haand / oc rørde ved hannem / oc sagde / Jeg vil det gøre / Herren. De strax gick Spedalsken aff hannem.

14. Vnd er gebot ihm / das ers niemand sagen solt / sondern gehe hin / vnd zeige dich dem Priester / vnd opfer für deine reinigung / wie Moses gebotten hat / inen zum Zeugnuß.

De hand bød hannem / at hand skulde ingen sige det / Men gack bort / oc bete dig saar Presten / oc offrer for din Renselse / som Mose bød / dem til it Vidnisbyrd.

15. Es kam aber die sag von ihm je weiter auß / vnd kam vil Volcks zusamen / das sie in höreten / vnd durch ihn gesund wurden von ihren krankheiten.

De talen om hannem kom io lenger ud / De der kom meget Folk til sammen / at de kunde høre / oc helbredis ved hannem aff deris Et i ydomme.

16. Er aber entweich in die wüsten / vnd betet.

Men hand vigede bort i Ørten / oc bad.

17. Vnd es begab sich auff einen tag / das er lehrte. Vnd sassen da die Phariseer vnd Schriftgelehrten / die da kommen waren auß allen Märkten in Galilea / vnd Iudaea / vnd von Ierusalem / vnd die krafft des HERRN gieng von im / vnd halff jeder man.

De der begaff sig paa en dag / at hand lærde. De der sad Phariseer oc Skrifftlaage / som vaare komne aff alle Byer i Galilea / oc Iudaea / oc fra Ierusalem / De HERRNS krafft gick aff hannem / oc hand halp huor mand.

12. V stalo se když byl w gednom Městě / hle byl tam muž plný malomocenství / y vzřev Gejzisse padl na twář / a prosyl ho / řka: Pane / chcessli mžješ mne očistiti.

Potym gdy byl w mieście nieskorvm / tedy oto byl tam człek mekory pelny trudu / a wyzrawszy Jezusa padł na oblicze prosiac go a mowiac / Panie iesliż chceż mozesz mne oczyszcic.

13. V wstáhw Gejzisse ruky / dotel se ho řka: chej / bud čist. A hned gesto desslo od něho malomocenství:

A ścagnąłszy Jezus ręce / ręką go mowiac / Chce / bądź o czyszcion / y natychmiast szedł od niego.

14. V přikázal genu / aby ni žádnému nepravil / ale gdy vřkaž se kněží / a obětug za očistění tve natož přikázal Moyses na svědomí gím.

Lecz mu on przykazał żeby też go niśo mu nie powiadał / Ale rzekł / Jdź wkaż się sam kapłanom / i wczyna ofiarę za oczyszczenie twoje / i tak rozkazał Moyses na przeświadczenie gím.

15. Tedy rozhlasowała se wijsce řec o něm / a scházeli se zástupové mnozí aby gen slýšeli / a vyzdraweni byli od svých nemocí.

Roznášaly się o nim tłumy wiecocy powieści / a schadzało się bżzo wiele ludzi / aby słuchali a żeby vyzdrowieci byli od utemocy swych.

16. Ale on odchazel na pustinu a modlił se.

A tak on wśedłszy mstkał na pustyniách y modlił się.

17. V stalo se w gedenden / že on seděl vře. V seděl také Zákony y Zákona učitel / řekajž se byli sešli z každého Městčka Galilejského / a Judského / y z Jeruzaléma / a moc Pane byla k vyzdrawování gich.

A przydało się dnia niektoros go gdy on nauczal / byli też siedzący Żyryzeusowie y zakonni Doktorowie / ktorzy się byli zeszli ze wszystkich miasteczek Galilejskich / z Judą / y z Jersalalem / a moc Pana była z nim ku vyzdrowieniu ich.

ה

18 וְאִנְשֵׁי אִתּוֹ פְּעֻסִים
גְּבֵרָה חֵד מְשֻׁכָּנָה וּבָעִין
הוּוּ דִּיעֲלוֹן יִסְיֻמוֹנְהִי
קְדַמּוֹהִי :

Et ecco certi huomini che portauano in un letto un huomo, che era paralytico: e cercauano di portarlo dentro, e porlo dinanzi a lui.

19 וְכֵן לֹא אִשְׁפָּחוּ
דְּאִיכְנָא יַעֲלוֹנְהִי מְטוֹל
סוּמָנָא דְּעִצְמָא סְלִקוּ
לְהוֹן לֹאגְרָא וְשִׁבּוּהִי עִם
עֲרִסָה מִן תַּטְלִילָא
לְמַצְעָתָא קְדַמּוֹהִי דְּ
יֵשׁוּעַ :

*Enon trouuando da qual banda potes-
feno introdurlo, per cagion de la multitu-
dine, salirono sopra il tetto, e per le tegole
il mandaron giù insieme col lettuccio nel
mezzo, dinanzi a Iesus.*

20 פֶּד הֲוֵנָא דִּין יֵשׁוּעַ
הִימְנוּתְהוֹן אָמַר לְהוּ
מְשֻׁכָּנָא גְּבֵרָא שְׁבִיחִין לָךְ
חֲטִיָּהִי :

*Et egli veduta la fede loro, disse a co-
lui, Huomo, i tuoi peccati ti son perdonati.*

21 וְשִׁדְיוֹ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
מִתְחַשְׁבִּין וְאִמְרִין מִנֵּה
הֵנָּה דְּמִמְלַל גִּידְכָּא מִנֵּה
מְשַׁבַּח לְמַשְׁבַּק חֲטִיָּהִי
אֵלָּא אִו אֵלֶּהָ בְּלַחוּד :

*Allora gli Scribi e i Farisei comincio-
rono a pensare, dicendo, Chi è costui che
parla bastemmie? Chi può perdonare i
peccati, se non Iddio solo?*

22 יֵשׁוּעַ דִּין יָדַע
מִחְשַׁבְתְּהוֹן וְאִמְרָא לְהוֹן
מִנֵּה מִתְחַשְׁבִּין אֲנִיתוֹן
בְּלִבְכוֹן :

*Et Iesus hauendo conosciuto i lor pen-
sieri, rispondendo, disse loro, Che pensate
voi ne vostri cuori?*

23 אִידָא בְּשִׁיקָא לְמֵאמַר
דְּשְׁבִיחִין לָךְ חֲטִיָּהִי אִו
לְמֵאמַר דְּקוֹם הֵלֶךְ :

*Qual è più facile a dire, I tuoi pecca-
ti son perdonati, o dire, Leuati ju, e ca-
mina?*

ה

18 וְהִנֵּה אַנְשִׁים וְשָׂאֵה אֶת-אִישׁ
אֲשֶׁר הָיָה גָּשׁוּל אֲבָרִים וַיִּבְקְשׁוּ
לַעֲלוֹת וּלְשִׁמּוֹ לִפְנֵי :

*Y he aqui vnos hombres, que trayan en vna
cama vn hombre, que estaua paralytico: y busca-
uan por donde meterlo, y poner lo delante de el.*

19 וּבְאִשֶּׁר לֹא מָצְאוּ אֵינְכָה
יַעֲלוֹהֶוּ מִקְהָל וַיַּעֲלֵהוּ עַל-הַגָּג
וַיִּזְרְדוּהוּ בְּאִשְׁשׁוֹת עִם עֲרִשׁוֹ
בַּחֲזֶק לִפְנֵי יֵשׁוּעַ :

*Y no hallando por donde meterlo a causa de
la multitud, subieron encima de la casa, y por el
tejado lo abaxaron con la cama, en medio, delan-
te de Iesus.*

20 וְכִי רָאָה אֲמוֹנָתָם אָמַר
לֹו הֵאָדָם גָּשָׁאוֹ לָךְ חֲטִיָּתֶיךָ :

*El qual, viendo la fe de ellos, dizele, Hombre
tus peccados te son perdonados.*

21 וְהַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים
הִחֲלֹו לַחֲשֹׁב לֵאמֹר מִי הֵנָּה הוּא
אֲשֶׁר מְמַלֵּל גְּדוּפוֹת מִי יָכוֹל
לְשַׁנֵּאת חֲטִיָּאת כִּי אִם אֱלֹהִים
לְבַדּוֹ :

*Entonces los escribas y los Phariseos co-
mençaron a pensar, diziendo, Quien es este que
habla blasphemias? Quien puede perdonar pec-
cados, si no solo Dios?*

22 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת
מִחְשַׁבֹּתָם עָנָה וְאָמַר אֲלֵיהֶם
מֶה תַחֲשַׁבוּ בְּלִבְכֶּם :

*Iesus entonces, conociendo los pensamien-
tos de ellos, respondiendole dixo, Que pensays
en vuestros coraçones?*

23 מַה יָקֹל לְדַבֵּר גָּשָׁאוֹ לָךְ
חֲטִיָּתֶיךָ אִו לְדַבֵּר קוֹם וְהֵלֶךְ :

*Qual es mas facil, dezir, Tus peccados te son
perdonados; o dezir, Leuantate, y anda?*

ε.

18. Καὶ ἰδὼν αὐτοὺς φέροντες ἐ-
πὶ κλίνῃ ἑνὶ ἄνθρωπον εἰς τὸ ὄχλον·
λελυμμένον, καὶ ἐζήτει αὐτὸν
εἰσπεγκῆν καὶ θῆναι αὐτὸν αὐ-
τῷ.

*Lors voici des hommes qui porto-
yent en un liét vn homme qui estoit per-
clus, & cerchoyent de le porter au de-
dans, & le mettre deuant lui.*

19. Καὶ μὴ εὗροντες πῶς εἰσ-
νεγκῶσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀ-
ναβάντες ἐπὶ τὸ δώμα, διὰ τῶν
κεράμων κατήκαυν αὐτὸν σὺν τῷ
κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἡμετέρας οἰκίας
Ἰησοῦ.

*Et ne trouuans point par quel costé
ils le pourroyent mettre dedans, à cause
de la foule, ils monterent sur la maison,
& le deualerent par les tuiles, avec le
petit liét au milieu, deuant Iesus.*

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν,
εἰπὼν αὐτῷ ἄνθρωπε, ἀφίωνταί σοι
οἱ ἁμαρτίαι σου.

*Dont voyant la foy d'iceux, il lui dit,
Homme, tes pechés te sont pardonnés.*

21. Καὶ ἤρξαντο διὰ τὴν γλῶσσαν αὐ-
τοῦ βλασφημεῖν λέγοντες· τίς ἐστὶν ὁ τοιοῦτος λαλεῖν
βλασφημίας; τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρ-
τίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;

*Adonc les Scribes & Pharisiens com-
mençerent à penser, disans, Qui est ce-
lui-ci qui prononce blasphemies? qui
est-ce qui peut pardonner les pechés si-
non vn seul Dieu?*

22. Ἐπιγινούσῃ οὖν ἰησοῦς τοὺς διὰ-
λογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε
αὐτοῖς· τί διὰ λογισμοῦ ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

*Mais Iesus cognoissant leurs pen-
sées, print la parole, & leur dit, Que discou-
rez, vous en vos cœurs?*

23. Τί ἐστὶν ἑύχρηστότερον, εἰπεῖν
ἀφίωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ
εἰπεῖν ἔγεραι καὶ περιπάτει;

*Lequel est plus aisé, ou de dire, Tes
pechés te sont pardonnés, ou de dire,
Leuetoï, & chemine.*

18. Et ecce viri portantes in lecto hominē qui erat paralyticus: & quarebant eum inferre, & ponere ante eum.

Then beholde/ men brought a man lying in a bed / which was taken with a palsy/ and they sought meanes to bring him in/ and to lay him before him.

19. Et non inuenientes quā parte illum inferrent præturbā, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summisserunt eum cum lecto in medium ante Iesum.

And when they could not finde by what way they might bring him in/ because of the preasse / they went vpon the house/ and let him downe through the tiling/ bed and all / in the middes before Iesus.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

And when he sawe their faith / hee saide vnto him / Man / thy sinnes are forgiven thee.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisei, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Then the Scribes and the Pharisees beganne to thinke / saying / Who is this that speaketh blasphemies/ who can forgive sinnes / but God onely?

22. Vt cognovit autem Iesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus vestris?

But when Iesus perceived their thoughts / hee answered / and saide vnto them / What thinke ye in your heartes?

23. Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

Whether is easier to saye / Thy sinnes are forgiven thee / or to saye / Rise and walke?

18. Vnd sihe/etliche Männer brachten einen menschen auff einem Bette/ der war Sichtbrüchtig / vnd sie suchten/ wie sie in hinein brechten/ vnd für ihn legten.

De see/ noghe Mend baare ic Menniste paa en Seng/ som vaar Beretbroden / oc de sece effter / at se reden ind / oc legge saar hannem.

19. Vnd da sie für dem Volck nicht funden/ an welchem ort sie ihn hinein brechten / stiegen sie auff das Dach/ vnd lieffen ihn durch die ziegel hernieder mit dem Bettlein / mitten vnter sie/ für Iesum.

De der de kunde icke finde for Goleket/ paa huad sted de skulde sece hannem ind/ da stige de de op paa Taget. oc vunde hannem ned i gennem taget met Sengen/ mit iblant dem / saar Ihesum.

20. Vnd da er ihren glauben sahe/ sprach er zu ihm: Mensch/ deine sünde sind dir vergeben.

De der hand saa deris tro/ sagde hand til hannem/ Menniste / dine synder ere dig forladne.

21. Vnd die Schriftgelehrten vnd Phariseer fiengen an zu dencken/ vnd sprachen: Wer ist der/ daß er Gottes lästung redet? Wer kan sünde vergeben/ denn allein Gott?

De de Seriffskloge oc Phariseer begynnte at tencke oc sagde / Huo er denne / at hand saer Gud bespaatelse? Huo kand forlade syndere/ vden alene Gud?

22. Da aber Iesus ihre gedanken merckte/ antwortet er/ vnd sprach zu ihnen: Was dencket ihr inn euren herben?

Men der Iesus fornam deris tancker/ suarede hand oc sagde til dem / Huad tencke i vdi eders hjerter?

23. Welches ist leichter zu sagen/ Dir sind deine sünde vergeben / oder zu sagen / Stehe auff vnd wandle?

Huiseket er lettere at sige / Dig ere dine synder forladne / Eller at sige / Stad op oc vandre:

18. A hlemuži nesti na loži člověka kterýž byl slálem poražen: hleděti ho vněsti a položiti před nim.

Tedy oto něktorzy přynie: slině ložku člověka kterýž byl rušony povietřen / y sůkali se dyby go vniesť a postavie před nim.

19. A nenalezše kterauby gen stranau vniesť pro zástup / vsaupili na střechu / a strze podlahu spustili gen s ložem v prostřed před Gežíss.

A gdy nie nalezi kthoraby go strona vniesť mieti przed wielkością ludu. Wtedy na dom przez dachowki spustili go s ložkiem na posrzedek przed Jezus.

20. Kterýchžto Biju kbyž gest vzšel / řekl: Člověče / odpauštígi se tobě hříchové twogi.

Ktory vypravšy viakřich / řekl do niego / Člověče odpusti čone sa tobě grzechy tvoje.

21. Tehdy počali mysliti Btiele a Žakoničy řkauce: Kdo gest tento / kterýž mluví ráu hánij? Kdo muože odpustiti hříchův gedině sam Buh?

Tedy počeli mysliti Doktoro: wie y Jazykšowie / mowiac / Kdož zač jest ten co mowi bluznier / twa? y ktož moze odpustit grzechy iedno sam Bog?

22. A nakž poznal Gežíss myšlenj gegich / odpowědew / řekl k nim: Proč myslíte žlě wěcy w srdčch wassých?

Ale Iesus poznawšy mysl ich / odpovědzwšy řekl do nich / Což myslíte w sercích wassých?

23. Co gest snáže řlicy: Odpuštígi se tobě hříchové / či řlicy: Wstaň a chod?

Kož lácwiey rzec / Odpusti čone sa tobě grzechy? czyli rzec / Wstaň a chod?

ה

24 דתדעון דין דשליט
הו ברה דאנשא פארשא
דנשבורק חטהא אמר ל
למשדנא לך אמר אנני
קום שקול ערסך ונני
לבינתך:

Hor accioche voi sappiate che il figliuol de l'huomo ha potestà in terra di perdonare peccati, lo ti dico (disse al paralytico) Leuati su, piglia al tuo lettuccio, & vattene a casa tua.

25 ומחרת קם לעגניהו
ושקל ערסה ואול לבינתה
בד משפח לאלהא:

E subito egli si leuò su in lor presentia, e tolto su il letto, sopra il quale giaceua, sen' andò a casa sua glorificando Iddio.

26 ותמהא אחר לכל
נש ומשפחיו הוו לאלהא
ואתמליו דחלתא ו
נאמריו דהויו נומני
דדמנתא:

Diche tutti rimasero stupefatti, e glorificauano Iddio: e furono ripieni di timore, dicendo, Certo noi habbiamo vedute hogge cose incredibili.

27 פתר הליו נפק ישיע
וחנא מכסא דשמה לוי
דיתב פית מכסא נאמר
לה תא פתרי:

Doppo queste cose scesi fuore, e viddo vn publicano chiamato per nome Leui, che sedena al banco de la cabella, e disse-li, Seguitami.

28 ושבק כל מדם וקם
אול פתרה:

Et egli abbandonate tutte le cose, si leuò su, e seguitollo.

29 ועבד לה לוי בביתה
קובלא רבא ואית חני
פנשא סגיאא דמכסא
ודאחרנא דסמכיו הוו
עמהו:

E fecegli esso Leui vn gran conuito in casa sua: là doue era vna gran moltitudine di publicani, e d'altri che erano con essi a sedere a muola.

ה

24 ולמען תדעו כי לכו
האדם יש לו שלטון על הארץ
לשאת חטאים ונאמר לנשול
אברים נאמר אנכי לך קום ושא
מטתך ולך אל ביתך:

Pues porque sepays que el Hijo del hombre tiene potestad en la tierra de perdonar peccados, dize al paralytico, A ti digo, Leuantate, toma tu cama: y vete a tu casa.

25 וקם פרגע לפנייהם וישא
אחת מטתו אשר שכב עליה
ולך אל ביתו מכבד ומהלל
את יהוה:

Y luego, leuantandose en presencia de ellos y tomando en lo que estaua echado, fuese a su casa glorificando a Dios.

26 וחרדה החזיקתם כלם
ויכבדו את יהוה וימלאו ביראה
לומר כי היום ראינו בלאות:

Y tomó espanto a todos, y glorificauan a dios: y fueron llenos de temor, diciendo, Que aue- mos visto marauillas oy.

27 ואחריו כן יצא וידא בעל
מכס ושמיו לוי יושב אל המכס
ונאמר לו לך אחרי:

Y despues de estas cosas salió: y vido a vn publicano llamado Leui, sentado al vanco de los publicos tributos y dixole, Siguieme.

28 ופגזב כל אשר לו וקם
ולך אחרי:

Y dexadas todas cosas, leuantandose, siguiolo.

29 ויעש לו לוי בביתו משתה
גדול ויהי קהל רב מבלי מכס
ומאחרים אשר יושבים היו
עמו במסבה:

Y hizo Leui gran vanquete en su casa, y auia mucha compaña de publicanos, y de otros, los quales estauan a la mesa con ellos.

ε.

24. ἵνα ᾗ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀ-
φίαι αἰμαρτίας· εἶπε τῷ παρὰ-
λυτικῷ, σὺ λέγω, ἔγεραι· καὶ
ἄρως τὸ κλινίδιον σου, περὶ σου εἰς
τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous sachiez que le Fils de l'homme a autorité en terre de par donner les pechés, (il dit au paralyti- que) Je te di, leue-toi, charge ton petit liét, & t'en va en ta maison.

25. Καὶ παρὰ τοῦ κλινίδιον ἔ-
γειρεν αὐτὸν, ἀρως ἐφ' ᾧ κατεκει-
το, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ, δο-
ξάζων τὸν θεόν.

Et à l'instant icelui s'estant leué de- uant eux, chargea son liét, sur lequel il gisoit, & s'en alla en sa maison, glori- fiant Dieu.

26. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαν-
τες, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλη-
ρώθησαν φόβου, λέγοντες· ὅτι ὡδο-
μῳ παρὰ τοῦ θεοῦ σήμερον.

Et vn estonnement les saisit tous, dont ils glorifioyent Dieu: & furent ré- plis de crainte, disans Certes nous auons veu aujour'd'hui choses qu'on n'eust ia- mais attendues.

27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ
εἰσάειπεν πλῶν ὀνόματι λεῦιν,
καθήμενον ἐπὶ τὸ πλῶνιον, καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.

Après ces choses, il s'en alla, & vid vn peager nommé Leui, allis au lieu du peage, & lui dit, Sui-moi.

28. Καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ὡ-
νάεισεν ἠκολούθησιν αὐτῷ.

Lequel abandonnant tout se leua & le suiuit.

29. Καὶ ἐποίησε δευλὴν μεγάλην
ὁ λεῦις αὐτῷ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ
ὄχλος πλεὼν πλῆθος, καὶ ἄλλων
οἱ ἦσαν μετ' αὐτοῦ κατὰ κτήμους.

Et Leui fit vn grand banquet en sa maison, où estoit vne grosse allemblee de peagers, & d'autres gens qui estoient avec eux à table.

24. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

But that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie to forgive sinnes in earth (he said vnto the sick of the palsey) I say to thee, arise: take vp thy bed: and goe to thine house.

25. Et confestim cōsurgens coram illis, tulit in quo iacebat: & abiit in domum suam, magnificans Deum.

And immediately he rose vp before them, and tooke vp his bed whereon he lay: and departed to his owne house, praising God.

26. Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

And then were all amazed, and praised God, and were filled with feare, saying, Doubtlesse we haue seene strange thinges to day.

27. Et post hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

And after that, he went forth and sawe a Publicane named Levi, sitting at the receite of custome: and saide vnto him, Followe me.

28. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

And hee left all, rose vp, and follo: wed him.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes.

Then Levi made him a great feast in his owne house: where there was a great companie of Publicanes: and of other that sate at table with them.

24. Auff daß ihr aber wisset / daß des Menschen Sohn macht hat auff Erden sünde zu vergeben / sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Ich sage dir stehe auff / vnd hebe dein Bettlein auff / vnd gehe heim.

Men at stulle vider / at Menniskens Son haßner maect paa Jordan / at forlade synder / da sagde hand til den Berckbrødnere / Jeg siger dig / stat op / oc tag din Seng op / oc gack hiem.

25. Vnd als bald stund er auff / für ihren augen / vnd hub das Bettlein auff darauß er gelegen war / vnd gieng heim / vnd preisete Gott.

De hand stod strax op / saar deris øyen / oc tog Sengen op / som hand laa vdi / oc gick hiem / oc prisede Gud.

26. Vnd sie entsakten sich alle / vnd preiseten Gott / vnd wurden voll forcht / vnd sprachen: Wir haben heut seltsame ding gesehen.

De de forferdedis alle oc prisede Gud / oc bleffue fulde aff redsel / oc sagde / Vi haßue i dag seet vnderlige ting.

27. Vnd darnach gieng er auß / vnd sahe einen Zöllner / mit namen Levi / am Zoll sitzen / vnd sprach zu ihm: Folge mir nach.

De der effter gick hand vdi / oc saa en Zoldere / som hed Levi / side hoff Zolden / oc hand sagde til hannem / Folge mig effter.

28. Vnd er verließ alles / stunde auff / vnd folget ihm nach.

De hand forlod alting / oc stod op / oc fulde hannem effter.

29. Vnd der Levi richtet im ein groß Mahl zu inn seinem hause / vnd vil Zöllner vnd andere sassen mit ihm zu Tisch.

De samme Levi redde ic stort Gæstebud til i sit hus / De mange Zoldere oc anere sad med dem til Bordis.

24. Ale abyštie wěděl / že Syn Člěwěka má moc na zemi odpouštět hřích: V řeči slakem poraženému: Tobě prawim wstaň / weźmi lože twě / a gdi do Domu twěho.

Žebyšcie tedy wědželi / že Syn člověka má zwlaštynost odpouštět hřechy na zemi / (řeči ruskonemu powierzenemu) Tobie powiedam / Wstaň / a weźmi awšy ložkowore idž do domu twego.

25. Ahned wstaw před nimi / wzał lože na němž ležal / y odšel do Domu swěho welebě Boha.

Tedy on wnet wstawšy před obličnostami / wźlawšy to na cym ležal / šedl do domu swego chwalac Boga.

26. V podněal strach wšech / y welebili Boha / a naplněni gsau bažnjí řauce / že gmenili dēli dnes diwně wěcy.

Až dumeli sie wšyscy / a chwalili Boga / y byly plni božim / mowiac / Žasťechmy widželi medomniemane rzeczy.

27. Apotom wysšel Gežis / a vžtel Člěho an sedij na Cle / gmenem Levi: V řeči gemu / Podžajmau.

Potym wysšel / y wyzwal celnička imieniem Lewi siedzacego na cle / y rzekl mu / Podžajma.

28. A on opusti wšech wěcy / wstaw y šel za nim:

Tedy on wšyřko pozostawivšy / wstal y šedl za nim.

29. V učinil gemu hodny weslě Lewi w domu swem: A byl tu žastup mnohých Čelných / y giných kterž s nim byli za Stolem.

A wezmyl přeň Lewi w domu swoim wielka wozte / gžle bylo wiele celniřaw y inych kterzy s nim šedželi.

ה

ה

ε.

30 וְרַבִּינֵי הָיוּ סֹפְרֵי
וּפְרִישֵׁי וְאַמְרֵי
לְתַלְמִידוֹהִי לִמְנָה עִם
מִכְסָּא וְחֲסִינָה אֲכָלִין
אֶתֶּינִין וְשִׁתִּין:

E quei che tra loro erano, Scribi, e Farisei mormoravano contra i discepoli, dicendo, Perche mangiate voi e beuete co i publicani e peccatori?

31 וַעֲנֵם יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לָהֶוּן לֹא מְתַבָּצָא אֶסְיָא
לְתַלְמִידוֹהִי אֶלָּא לְאַיְלִין
דְּבִישׁ בִּישׁ צָבִידִין:

Al che Iesv rispondendo disse loro, Quei che son sani, non hanno bisogno di medico, ma quelli che sono ammalati.

32 לֹא אֲתִיתִי דְּאַקְרֵב
לְוִדִיקָא אֶלָּא לְחֲסִינָה
לְתַנְבוּתָא:

Io non son venuto a chiamare i giusti, ma i peccatori a penitentia.

33 הֲבִין דִּין אֲמַרְיוֹן לָהּ
לִמְנָה תַלְמִידוֹהִי דִּיהֲחֲבֹן
צִימִין אֲמִינָאִית וּמִצְלִין
אַף דְּפִרִישֵׁי דִילָהּ דִּין
אֲכָלִין וְשִׁתִּין:

Poi essi gli dissero, Perche ragione digiunano spesso i discepoli di Giovanni, e fanno l'orazioni, e similmente quelli de Farisei, ma i tuoi mangiano e beuono?

34 הֵן דִּין אֲמַר לָהּ
מִשְׁפָּחִין אֲתִתּוֹן לְבִנְיָהּ
דְּגִבְוָנָא כְּמָא דְּחֲסִינָה
אַפְּהֵוּן תַּעֲבִדוֹן דִּיצִימִין:

Et egli disse loro, Potete voi fare digiunare i figliuoli de la camera del marito, mentre che lo sposo e con essi?

35 יֵאֲתוּן דִּין יוֹמֵתָא כֹּד
וְתִתְּרִים חֲתָנָהּ מִזֵּהוּן
הִידִין וְצִימִין כְּהִבּוֹן
יּוֹמֵתָא:

Ma verranno bene i giorni, che lo sposo sarà tolto loro, & allora tu quei giorni digiunaranno.

30 וַיִּלְוּוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפִרְשִׁים
וַיֹּאמְרוּ אֵלֶי-תַלְמִידָיו לָמָּה עִם
בְּעָלֵי מִכְסָּם וְעִם הַחֲסִינִים תֵּאֲכָלוּ
וְתִשְׁתּוּ:

Y los Phariseos y los Escribas de ellos murmurauan contra sus Discipulos, diciendo, Porque comeys y beueys con los publicanos y peccadores?

31 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לֹא צָרְכִי אֲבִירִים לְרִפָּא כִּי
אֲנִי תַחֲוִלִּים:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Losque estan sanos no han menester medico sino los que estan enfermos.

32 לֹא בָאתִי לְקַרֵּא צְדִיקִים
כִּי אֲנִי חֲסִינִים לְתַשׁוּבָּה:

No he venido a llamar a los justos, sino a los peccadores a penitencia.

33 וְהִנֵּה אֲמַרְיוֹן אֲלֵיהֶן לָמָּה
תַלְמִידָיו יוֹחֲזִין הָרַבִּי לְצוּם
וְהַתַּלְפָּלִל וְלִכְכָּה גַם תַלְמִידָיו
הַמְּפִרְשִׁים וְתַלְמִידָיו אֲכָלִים
וְשִׁתִּים:

Entonces ellos le dixeron, Porque los Discipulos de Ioan ayunan muchas vezes, y hazen oraciones, y ansimismo los Phariseos; y tus Discipulos comen y beuen?

34 וְהִוָּא אָמַר אֲלֵיהֶם לֹא
תִּשְׁכַּחוּ לַעֲשׂוֹת בְּנֵי הַחֲתָן
בְּעוֹדָם הַחֲתָן עִמָּם כִּי יֵצְאוּ:

Y el les dixo, Podeys hazer que los que son de bodas ayunen, entretanto que el esposo esta con ellos?

35 וַיֵּמֶר בָּנִים אֲנִי יֵשׁוּעַ
הַחֲתָן מֵאַתָּה אֲנִי יֵצְאוּ בְנֵי
הָאֵלֶּה:

Empero vendrán dias quando el esposo les será quitado: entonces ayunaran, en aquellos Dias.

30. Καὶ ἐγγύζον οἱ γραμμα-
τῆς αὐτοῦ καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες. Διὰ
τί μὴ πλυνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἐ-
σθίετε καὶ πίνετε;

Et ceux d'entr'eux qui estoient Scribes & Pharisiens murmuroyent contre les disciples, disans, Pourquoi mangez-vous & beuez avec les peagers, & gens de mauuaise vie?

31. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς εἰπὲς
πρὸς αὐτοὺς, ἐν γὰρ ἰσχυρίαν
ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροὶ, ἀλλ' οἱ κακῶς
ἔχοντες.

Adonc Iesus prenant la parole, leur dit, Ceux qui sont en santé, n'ont besoin de medecin, mais ceux qui se portent mal.

32. Οὐκ ἐλήλυθα καλῆσαι δικαί-
ους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετα-
νοίαν.

Je ne suis point venu pour appeler les iustes mais les pecheurs, a repentance.

33. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, Διὰ
τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου ἱερείουσι
πυκνά, καὶ δεήσας ποιῶσιν. οἱ οὖν
αὐτοῦ καὶ οἱ Φαρισαῖοι. οἱ δὲ ὦς
ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;

Ils lui dirent aussi, Pourquoi iusnent souuent les disciples de Iehan, & font prieres: semblablement aussi ceux des Pharisiens: mais les tiens mangent & boient?

34. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, μὴ
διδάσθε τοὺς υἱοὺς τῆς θυγατρὸς,
ἐν ᾧ υἱὸς μετ' αὐτοῦ ἐστὶ, ποιῶ-
σιν ἡσυχίαν;

Et il leur dit, Pouuez-vous faire iufner les gens de la chambre du nouveau marié, pendant que le nouveau marié est avec eux?

35. Ἐλεύσονται ἡμέραι, καὶ ὅ-
ταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτοῦ ὁ υἱὸς τῆς
θυγατρὸς ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις.

Mais les iours viendront que le nouveau marié leur sera osté: adonc ils iufneront en ces iour-la.

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kapitola V.

30. Et murmurabant Pharisei & Scribae eorum, dicentes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

But they that were Scribes and Pharisees among them / murmured against his disciples / saying / Why eate ye and drinke ye with Publicanes and sinners?

31. Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non egent qui sanus sunt, medico: sed qui male habent.

Then Iesus answered / and said vnto them / They that are whole / neede not the Physician / but they that are sicke.

32. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam.

I came not to call the righteous / but sinners to repentance.

33. At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Phariseorum: tui autem edunt & bibunt.

Then they said vnto him / Why doe the disciples of Iohn fast often / and pray / and the disciples of the Pharisees also / but thine eate / and drinke?

34. Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare.

And he saide vnto him / Can ye make the children of the wedding chamber to faste / as long as the bridegrome is with them?

35. Venient autem dies: & cum ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes will come / euen when the bridegrome shall be taken away fro them: then shall they fast in those dayes.

30. Vnd die Schriftgelehrten vnd Phariseer murreten wider seine Jünger / vnd sprachen: Warumb esset vnd trincket ihr mit den Zöllnern vnd Sündern?

De de Scriefftloze oc Phariseer knurrede mod hans Disciple / oc sagde / huor saare æde oc dricke i met Zol-dere oc Syndere?

31. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Die Gesunden bedürffen des Arztes nicht / sondern die Kranken.

De Ihesus suarede / oc sagde til dem / De Karste hassue lægen icke behoff / men de Slinge.

32. Ich bin kommen zu ruffen den Sündern zur Buße / vnd nicht den Gerechten.

Ieg er kommen at falde Syndere til Bedreng / oc icke de Retferdige.

33. Sie aber sprachen zu ihm: Warumb fasten Iohannis Jünger so oft / vnd beten so vil / desselbigen gleichen der Phariseer Jünger / aber deine Jünger essen vnd trincken?

Da sagde de til hannem / Huor saare faste Iohannis Disciple saa ofte // oc bede saa meget / Phariseer-nis Disciple lige saa / Men dine Disciple æde oc dricke?

34. Er aber sprach zu ihnen: ihr müget die Hochzeit leute nicht zu fasten treiben / so lange der Bräutigam bey ihnen ist.

Da sagde hand til dem / I kunde icke node Brøt / supps Joleket til at faste / saa lunge som Brudgommen er hos dem.

35. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Bräutigam von ihnen genommen wirdt / denn werden sie fasten.

Men den tid skal komme / at Brudgommen skal tagis fra dem / Da skulle de faste.

30. Tedy repitali Zákoniſch a Bítelē gich řkauceť Bēedl-niſkuom geho: Proč s Celný-mi a Hříšniſky gijte a pijete?

Ať oni řtorzy byli z Dořto-row y z řáryſieuřow / řemřálí pře-řiv zvolenniřom ied / mowia e / Przechze zcelniři y z grzeřniři ta-dacie pijaće.

31. O odpověďew Geřijřs / řekł k nim: Nebotřebujiť zdra-wij lékař / ale nemocnij.

Alle Jezus odpověďiawřy / řekł do nich / Nie potřebuť thym řtorzy zdrowi řa lékař / iedno tym řtorzy řie zle mářa.

32. Nebo nepřijel gšem wo-lati Sprawedliwých ale hříř-řnyř k Pokáňiř.

Nie přyředlčtem abyř wzy-wal řpráwediwe / ale grzeřniři řu vřnaniu.

33. A oni řekli genu: Proč Bēedlniřch Janowi pořtiř ře řařtořrát a modliř ře / řěřř Zákoniřřiř / ale twogi gedij a pi-gij?

Alle oni řekli řniemu / Przechze Janowi zvolenniřcy pořřa řřřřto ř y modlitwy czynia / řářře y řáryřeyřey ř / ale řwoi iedza y pija ř

34. Řterýmř on řekł: Břali mřiřte Synřm Zeniřa / do-řudřř nimi geřř Zeniř / řázati ře pořřiti?

Tedy on řekł do nich / řali mo-řećie vřzynře řeby řynowie wřřela mřeli pořřić pořři z nimi řeř oblu-biēieć?

35. Alle přijďau dnově / řdňřř odňat bude od nich Zeniř / řeřřř dň ře budau pořřiti w řeřř dneř.

Leć ři přyřřda dňi gďy ob-lubiēieć bęďřie wřřet od nich / ř tedy řnř on řřřř pořřić bęďa.

ה

36 וַאֲמַר לָהֶוּן מִתְּלַגֵּי
דְּלֹא אָנֹשׁ קֹאֵד אֲוִרְקֶעֱתָא
מִן מֵאֲנָא חֲדָתָא וְדִמָּא עַל
מֵאֲנָא בְּלִיָּא דְּלֹא לְחֲדָתָא
קֹאֵד וְלִבְלִיָּא לֹא שְׁלֵמָא
אֲוִרְקֶעֱתָא דִּמְוִן חֲדָתָא:

*E disse loro ancor vna similitudine,
Niuuno mette vna pezza d'vn vestimen-
to nuovo ad vno vestimento vecchio, al-
trimenti il nuovo lo straccia, & al vec-
chio non si confà la pezza, & toltà dal nuo-
uo.*

37 וְלֹא אָנֹשׁ דִּמָּא חֲדָתָא
חֲדָתָא לֹקָא בְּלִיָּתָא וְאִן
דִּין לֹא מִכּוּעַ חֲדָתָא
חֲדָתָא לֹקָא וְהוּ חֲדָתָא
מִתְאַשֵּׁד וְנֹקָא אֲבָדִין:

*Oltre a ciò, niuno mette il vino nuovo
no gli otri vecchi: altrimenti il vino nuo-
uo romperà gli otri, onde esso si versarà, e
gli otri periranno.*

38 אֲלֵא חֲדָתָא חֲדָתָא
בְּוִקָא חֲדָתָא דִּמְוִן
וְתִרְיָהֶוּן מִתְנַטְרִין:

*Ma il vino nuovo si debbe metter ne
gli otri nuovi: e così amendue si conser-
uano.*

39 וְלֹא אָנֹשׁ שְׁתָּא חֲדָתָא
עֲתִיקָא וְיִמְחֲדָא בְּעַלְמָא
חֲדָתָא אֲמַר גִּיר עֲתִיקָא
בְּסִי:

*Eniuno è che hauendo beuto del Vec-
chio, voglia subito del nuovo: perche di-
ce, Il vecchio è migliore.*

ו

1 הוּא דִּין בְּשַׁבְּתָא כֹּד
מִהֲלֵךְ יִשׁוּעַ בֵּית וְרַעְיָא
וְתַלְמִידוֹהִי מַלְגִּין הֵו ש
שְׁבִילָא וּפְרִיכִין הֵו בְּאִידִיהֶוּן
וְאֲכָלִין:

*Hor accadde nel sabbato secondo pri-
mo ch'egli passaua per i seminati, e i suoi
discipoli suelluano de le spighe, e tristan-
dole con le mani, le mangiauano.*

2 אָנֹשִׁין דִּין מִן פְּרִישָׁא
אֲמַרִין לָהֶוּן מִנֵּי עֲבָדִין
אֲנִיתֶוּן מִדֵּס דְּלֹא שְׁלִיט
בְּשַׁבְּתָא לְמַעַבְד:

*Onde alcuni de Farisei disser loro, Per-
che fate voi quel che non è lecito fare ne
giorni del sabbato?*

ה

36 וַאֲמַר אֲלֵיהֶם אֵת הַמָּשָׁל
כִּי אִישׁ לֹא יָכֹחַת מִחֲבֶרֶת מִבְּגָד
חֲדָשׁ וַיְשַׁלֵּךְ בִּבְגַד יָשָׁן פֶּן הַחֲדָשׁ
יִפְלַח וְלִישָׁן לֹא יִשְׁוֶה מִחֲדָשׁ:

*Y deziales tambien vna parabola, Nadie me
te remiendo de panno nueuo en vestido viejo: o
tramente el nueuo rompe, y al viejo no conuiene
remiendo de nueuo.*

37 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלֹךְ יַיִן חֲדָשׁ
בְּנִגְדוֹת יְשָׁנוֹת פֶּן יִבְקַע יַיִן חֲדָשׁ
אֶת-הַנִּגְדוֹת וְהוּא יִשְׁפֹּךְ וְנִגְדוֹת
תִּנְאֲבְדוּ:

*Y nadie echa vino nueuo en cueros viejos,
otramente el vino nueuo romperà los cueros y el
vino se derramarà, y los cueros se perderàn;*

38 כִּי-אֵם יַיִן חֲדָשׁ בְּנִגְדוֹת
חֲדָשׁוֹת יִשְׁלַךְ וְשְׁנֵיהֶם יִנְצְרוּ:

*Mas el vino nueuo en cueros nuevos se ha
de echar: y lo vno y lo otro se conserua.*

39 וְאִישׁ אִישׁ שֹׁתֶה יַיִן יָשָׁן
מִהֲרָה יִינָצֵץ מִתְאַוֶּה חֲדָשׁ כִּי
אֵם אֲמַר הַיָּשָׁן טוֹב מִחֲדָשׁ:

*Y ninguno que beuiere el viejo, quiere lue-
go el nueuo: porque dize, El viejo es mejor.*

ו

1 וַיְהִי-בְשַׁבְּתַת הַשְּׁנִיָּתָא בְּלִכְתוֹ
בְּזִרְעִים וַיִּקְטְפוּ תַלְמִידֵי אֵת-
מַלְיָלוֹת וַיַּפְרִכוּ בִידֵיהֶם
וַיֹּאכְלוּ:

*Y aconteció que passando el por los panes
en vn sabbado segundo del primero, sus Discipu-
los arrancauan espigas, y comian fregandolas
con las manos.*

2 וַאֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים אֲמַרִין
לָהֶם מַה תַּעֲשׂוּ אִשָּׁר לֹא יִכָּשֶׁר
לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבְּתָא:

*Y vnos de los Phariseos les dixeron, Porque
hazeys loque no es licito hazer en Sabbados?*

ε.

36. Ελεγε ὁ καὶ ὡς παρομοίαν πρὸς
αὐτοὺς, ὅτι ἔδεις ὁπίβλημα ἱμα-
τίου καμνὸν ὁπίβῃλαι ὁπί ἱμάτιον
παλαιόν. εἰ ὁ μὴγε, καὶ τὸ καμνὸν
ρήξει, καὶ τὸ παλαιὸν ἔσυνμφωνῇ
ὁπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καμνῦ.

*Puis il leur dit vne similitude, Nul
ne met vne piece d'vn vestiment neuf à
vn vestiment vieil: car autrement ce
qui est neuf deschire, & la piece du neuf
ne se rapporte point an vieil.*

37. Καὶ ἐδὲς βάλλει οἶνον νέον
εἰς ἀσκὸν παλαιόν· εἰ δὲ μὴγε,
ρήξει ὁ νέος οἶνος τὰς ἀσκοὺς, καὶ
αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ
ἀπολωῶνται.

*Pareillement nul ne met le vin nou-
veau en ouaires vieux: car autrement
le vin nouveau rompra les ouaires, & se
respandra, & les ouaires seront perdus.*

38. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καμνὸς βλητέον, καὶ ἀμφοτέροι
σωτηριώνται.

*Mais le vin nouveau doit estre mis
en ouaires neufs: & ainli seront contre-
gardés tous les deux.*

39. Καὶ ἐδὲς πῶν παλαιόν,
ὡς γεως γέλα νέον· λέγει γὰρ, ὁ
παλαιὸς χρηστὸς πρὸς ἐσιν.

*Et n'y a personne qui boiue du vieil,
qui vueille tantost du nouveau: car dit-
il, Le vieil vaut mieux.*

ΚΕΦ Α Λ ε.

Εγένετο ὁ ἐν σαββάτῳ δέτε-
ροπρώτῳ διαπερὶέσθαι αὐ-
τὸν διὰ τῶν ἀρορίμων καὶ ἐπὶ
λοιοιμαθῆται αὐτὸς τὰς σάχνας,
καὶ ἡ ὄσιον, ψάχοντες τὰ χερσί.

*Or aduint au iour du Sabbat second
premier, qu'il passoit par les blés: & les
disciples arrachoyent des espics, & les
froyans entre leurs mains en mangeoy-
ent.*

2. Τινὲς ὁ τῶν φαρισαίων εἶπον
αὐτοῖς. τί ποιεῖτε ὁ κύριος ἐξέειπεν
ὅτι τὰς σαββάτων;

*Et quelques vns des Pharisiens leur
dirent, Pourquoi faites-vous ce qu'il n'
est loisible de faire es Sabbats.*

36. Dicebat autem & similitudinem ad illos, Quia nemo commissuram à novo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commissura à novo.

Againe he spake also unto them a parable / No man putteth a piece of a new garment into an olde besture: for then the newe renteth it / and the piece taken out of the newe / agreeth not with the olde.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt.

Also no man powreth newe wine into olde vessels: for then the newe wine will breake the vessels / and it will runne out / & the vessels will perishe.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum est: & utraque conservantur.

But new wine must be powred into new vessels: so both are preserved.

39. Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim, Vetus melius est.

Also no man that drinketh olde wine / straight way desireth newe: for he saith / The olde is better.

Factum est autem in Sabbatho secundoprimum, cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.

And it came to passe on the seconde Sabbath / after the first / that hee went throug the corne fieldes / and his disciples plucked the eares of corne / and did eat / and rubbe them in their hands.

2. Quidam autem Phariseorum dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

And certaine of the Pharises saide unto them / Whoe doe ye that which is not lawfull to do on the Sabbath dayes?

36. Vnd er saget zu ihnen ein Gleichniß: Niemand flicket einen lappen vom neuen Kleid auff ein alt Kleid / Wo anders / so reisset das neue / vnd der lappe vom neuen reimet sich nicht auff das alte.

De hand sagde en lignesse til dem / Ingen setter en klud aff nye Klæde / paa it gammelt klæde / ellers rissuis det ny sander / oc kluden aff det ny sticker sig icke paa det gamle.

37. Vnd Niemand fasset Most inn alte Schläuche / Wo anders / so zu reisset der Most die Schläuche / vnd wirdt verschütt / vnd die Schläuche kommen omb.

De ingen lader Most i gamle Glasster / Ellers senderbrnder Mosten Glassterne / oc spildis / oc Glassterne forderffuis.

38. Sondern den Most soll man inn neue Schläuche fassen / so werden sie beide behalten.

Men mand skal lade Most i nye Glasster / saa bliffue de baade foruarede.

39. Vnd niemand ist / der vom alten trincket / vnd wolle bald des neuen / denn er spricht: Der alte ist milder.

De der er ingen / som dricker aff den Gamle / oc vil strax den Ny / Thi hand siger / Den Gamle er mildere.

Vnd es begab sich auff einen Auffer Sabbath / daß er durchs Getreide gieng / vnd seine Jünger rauffeten Ehern auß / vnd assen vnd rieben sie mit den Händen.

De det begaff sig paa en Effer Sabbath / at hand giet i gennem kornet / oc hans Disciple plockede Ax aff / oc ode / oc vrede dem met henderne.

2. Etliche aber der Phariseer sprachen zu ihnen: Warumb thut jr / daß sich nicht ziemet zuthun auff die Sabbathe?

De nogle aff Phariseerne sagde til dem / Huor fare gore i det som icke somer sig at gore paa Sabbatherne?

36. Pravil také v podobnosti / Ze žádný záplaty raucha nového nepřislupvá k rauchu vetchému: gínat y nově roztrhne / a vetchému nepřislupjí záplata od nového.

A poviedzial tež im podobienstvo / Žaden plátá súkna nového nie prýšľywa do šarystáre / bo ináčey ono nové drze stáre / y nye zgaďza sie nový plát z stárym.

37. A žádný newšewá Wijn na nového do Suduow starých / gínat Wijn nově roztrhne Sudy / a samo wyteče / a Sudowě pokáží se.

Anie nálewa tež žaden winá nového w stáre naczynia / bo ináčey / wino nové rozermie naczynia y rozleie sie / a naczynia pogná.

38. Ale Wijn nově / w Sudy nově má lito býti / a obě bude zachováno.

Ale nové wino má býc lano w naczynia nové / a tak obě w cále bywáta zachováne.

39. Žadný také řdyž pige starě: nen hned zechce nového: ale dij / Starě lepšší gest?

A žádný náptwšy sie winá stáre go / nie žarážem chce pić nové go / bo mowi / Požytec žmiejšec jest stare.

Stalo se w druhau Sobothu / že šel Gežíš strže Dbiš / y trháli Wědlnjch geho klaso / a rukama wpmj nas gijce gedli.

Štáto sie potym iž on w Sabbathu / wtozy po pírwešym sedl přez / božá y vczniowie jeho wprymáli klosy / y iedli ietracie rekómá.

2. Tedy někteří z Žákonijš kám prawili gím: Proč to činíte / což neslupšy činiti w den Swatečnij?

Tedy někteřzy z Šaryzenšow mowili im / Přecž tho czyníte czego sie w šwistá čynití nie gos dži?

3. Et respondens Iesus ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurisset ipse, & qui cum illo erant?

Then Iesus answered them / and said: Have ye not read this / that David did when he him selfe was an hungred / and they which were with him.

4. Quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare, nisi tantum sacerdotibus?

How he went into the house of God / and tooke / and ate the hewe bread / and gave also to them which were with him / which was not lawfull to eat / but for the Priests onely?

5. Et dicebat illis, Quia Dominus est filius hominis, etiam sabbathi.

And he saide unto them / The Sonne of man is Lord also of the Sabbath day.

6. Factum est autem & in alio sabbatho, ut intraret in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

It came to passe also on another Sabbath / that he entred into the Synagogue and taught / and there was a man / whose right hand was dried up.

7. Observabant autem Scribae & Pharisei, si in sabbatho curaret: ut invenirent unde accularent eum.

And the Scribes and Pharisees watched him / whether he would heale on the Sabbath day / that they might finde an accusation against him.

8. Ipse vero sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

But he knewe their thoughts / and saide to the man which had the withered hand / Arise / and stand up in the middes. And he arose / and stood up.

3. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Habt ihr nicht das gelesen / das David thet / da ihn hungerte / vnd die mit ihm waren?

De Ihesus suarede / oc sagde til dem / Haffuet icke læst / huad David gjorde / der hannem hungrede / oc de som vaare met hannem?

4. Wie er zum Hause Gottes eingieng / vnd nam die Schaubrot / vnd aß / vnd gab auch denen / die mit ihm waren / die doch niemand dorffte essen / ohn die Priester alleine.

Huorledis hand gief ind i Gudz Hus / oc tog Stuebord / oc oed / oc gaff ocsaa dem / som vaare met hannem / huilcke dog ingen torde æde / vden Presterne alene.

5. Vnd sprach zu ihnen: Des Menschen Sohn ist ein HERR / auch des Sabbaths.

De hand sagde til dem / Menniskens Søn er en HERR / ocsaa offuer Sabbathen.

6. Es geschach aber auff einen andern Sabbath / daß er gieng inn die Schule / vnd lehrete. Vnd da war ein Mensch / des rechte Hand war verdorret.

De det skede paa en anden Sabbath / at hand gief i Scholen / oc lærde. De der vaar it Menniske / huos høyre haand vaar vissen.

7. Aber die Schriftgelehrten vnd Phariseer hielten auff ihn / ob er auch heilen würde am Sabbath / auff daß sie eine sache zu ihm fünden.

Men de Scrifftløge oc Phariseer toge vaare paa hannem / om hand oc vilde helbrede om Sabbathen / Paa det de kunde finde Sag met hannem.

8. Er aber merckete ihre gedanken / vnd sprach zu dem Menschen mit der durren hand: Stehe auff / vnd tritt herfür. Vnd er stund auff / vnd tratt dahin.

Da merckte hand deris tænkter / oc hand sagde til det Menniske met den visne Haand / Staa op / oc tritt hid frem. De hand stod op / oc traad de frem.

3. Odpověděv Ježíš řekl jim: Což jste toho nečtli / co gest učinil David když lačněl / on y ti kteřížs nim byli.

Alle Jezus odpověděl jim / řekl do nich / Izalácie tego nie czytali co uczynil Dawid / gdy był lačnym y z onymi którzy z nim byli.

4. Kterak wšel do domu Božího / a chleby posvátné vzal a gedit / a dal y těm kteřížs nim byli / gichžto neslúšalo gísti / gedině to líko kněžím.

Jako wšel do domu Božego / y vzal chleby posvátné a gedit / a dáac tež y tym którzy z nim byli / którzy to chlebom nie godžilo sie iždáciedno sámym kněžíim.

5. Y pravil jim / Je gest Syn Člověka Pánem také y dne Swatečnjho.

Y mowil do nich / Syn czlo / wieczy jesti tež Pánem Szábátu.

6. Y stalo se opět w ginh den Swatečnij / když wšel do Školy a učil / Je byl tu Člo / věk / a ruka geho prawá byla vchlá.

Y stalo siw drugi šábát iz wšel do bo žnice a učyl / y byl činniečte ry co mial prawu ruku vchlá.

7. Y škřili ho učitelé a Zákonijcy / vzdawaliby ho w den Swatečnij / aby našli čim by gen obžalowali.

Přilnawali go tedy Doktoro / wiey Saryzen / a wie iesliby byl w šábát yzdrawial / aby našli přyczynu šar gi přelaw iemu.

8. Alle on wědel myšlenij gich: Y řekl člowěku kterýž mial ruku vchlau: Wstaň / a stuog w prostředku. A on wstaw / y stál.

Alle on wěděl mysli ich / y řekl člověku který mial ruku vchlá / Wstaň a staň w poč / zodu / a táť on wstáwšy stál:

9. Ait autem ad illos Iesus, Interrogo vos, si licet sabbathis benefacere, an malè: animam salvam facere, an perdere?

Then said Iesus vnto them / I will aske you a question / Whether is it law / full on the Sabbath dayes to doe good / or to doe euill? to saue life / or to destroy it?

10. Et circumspēctis omnibus dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius.

And he behelde them all in compasse / and saide vnto the man / Stretch forth thine hande. And he did so / and his hand was restored againe / as whole as the othe other.

11. Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Iesu.

Then they were filled full of madnes / and communed one with another / what they might do to Iesus.

12. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

And it came to passe in those dayes / that hee went into a mountaine to pray / & spent the night in prayer to God.

13. Et cū dies factus esset, vocavit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominavit.)

And when it was day / he called his disciples / and of them he chose twelue / which also he called Apostles.

14. Simōnem quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobū & Iohannem, Philippum & Bartholomæum.

(Simon whome he named also Peter / and Andrew his brother / James & John / Philippe / and Bartholomew.

15. Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes.

Matthewe / and Thomas: James the sonne of Alphæus / and Simon called Zelous.

16. Et Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor.

Judas James brother / and Judas Iscariot / which also was the traitour.)

9. Da sprach Iesus zu ihnen: Ich frage euch / Was ziemet sich zu thun auff die Sabbather / gutes oder böses / das Leben erhalten / oder verderben?

Da sagde Ihesus tildem / Jeg spør eder at / Huad somer sig at gøre om Sabbathen / Gaaet eller ont? Dy / holde Liffuit / eller forderffue?

10. Vnd er sahe sie alle umbher an / vnd sprach zu dem Menschen: Strecke auß deine Hand. Vnd er thets / da ward ihm seine Hand wider zu recht bracht / gesund wie die ander.

De hand saa omtring paa dem alle / oc sagde til der Menniske / Strect din Haand vð De hand gjorde det / Da bleff hans Haand karst igen / oc helbrede lige som den anden.

11. Sie aber wurden ganz unsinnig / vnd beredeten sich mit einander / was sie ihm thun wolten.

Men de bleffue aldelis galne / oc taledemet huer andre / huad de vilde gøre hannem.

12. Es begab sich aber zu der zeit / daß er gieng auff einen Berg zu beten / vnd er bleib über Nacht in dem Gebet zu Gott.

De der begaff sig paa den tid / at hand gief paa et Bierg at bede / oc hand bleff natten offuer i Bønen til Gud.

13. Vnd da es tag ward / rief er seinen Jüngern / vnd erwahlet irer zwölffe / welche er auch Apostel nennet.

De der der bleff dag / kallede hand sine Disciple / oc vdualde Tolf aff dem / huilcke hand oc kallede Apostle.

14. Simon / welchen er Petrum nennet / vnd Andream seinen Bruder / Iacobum vnd Iohannem / Philippum vnd Bartholomeum.

Simon / huilcken hand kallede Peder / oc Andre / am hans Broder / Iacobum oc Iohannem / Philippum oc Bartholomeum.

15. Mattheum vnd Thomam / Iacobum Alphæi Son / Simon genannt Zelotes.

Mattheum oc Thomam / Iacobum Alphæi son / Simon som kaldis Zelotes.

16. Iudam Iacobs Son / vnd Iudam Ischariothen / den verrähter.

Judam Iacobs son / oc Judam Ischarioth den Forredere.

9. V řeči k nim Ježíše: Těži vás / sluslyli vedni Svátce / tečujim dobre činiti / čili zlé? Život zachovati / čili zatratiti?

Žárym do nich řekl Jezus / Spytam vás o některá rzecz / Sluslyli w Szabat czynic dobrze / czyli złe? Ża chowaći cżlowiekā / czy stracić?

10. A obežrew vssech / řekl člowěku: Žtháni ruky tvau. V wztáh / a nawrátěna gest k zdravij ruka geho.

A řáť pozřawšy po vsytech / řekl člowěkowi / Wycias gni reketwoie / a on řáť wczynil / y wroconā mu iestřekā tego řáť zdrowā ruka y druga.

11. Dni pak naplněni gsaucē / zuořiwostij / mluwili wespolek / coby včiniti mēli Ježíšowi.

Tedy omi bedac pelni salenst / wā / rozmawiali iedni z drugimi / coby vczynic Jezusowi.

12. V stalo se w těch dnech / wšsel Ježíš na hůru aby se modlil / y byl přes noc trwage na Modlitbě Boží.

A stalo se tegoż času odšedl ůh go reku modlenia / y nocowal tam modlac se Bogu.

13. A když byl den / powolal Bredniškuow swych / a wšwolil / nich Dwanācie / kterēž y Apostoly nazwal:

A gdy byl dzień / przyzwał żwoz lennikow swych / a wybrałszy z nich dwanāście ktore nazwał Apostoly.

14. Simona kterēmuz dal jměno Petr / a Ondřege / Bratřa geho / Jakuba / a Jana / Filipa / a Bartholomēge.

Symona ktorego nazwal Píotr / y Ondřeja bratřa ie / Jakub / a / Jana / Filip / y Bartłomieja.

15. Mathausse / a Thomasse / Jakuba Alfeowa Syna / a Symona kterēž slowē Zelotes.

Mathewš / y Tomáš / Jakub Alfeušowego syn / y Symon ktorego zowa Zelotes.

16. Judou Jakubowa / a Gidasse / Iškariotěho / kterēž byl zradce.

Jude bratřa Jakubowego / y Judáša Iškariota / ktory reč byl zrádca.

ו
 3. עָנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶן
 וְלֹא הָיָה קִרְיָתוֹן מִדָּם
 דַּעְבֵּד דְּנִיד כִּד כִּפֹּן הוּ
 וַאֲלִין דַּעֲמָה:

*E Iesv rispondendo, disse loro, Non
 hauete voi mai letto cio che fece Dauid,
 quando hebbe fame effo, e ques che erano
 con lui.*

4. דַּעַל לְבִיתָה דִּאלֵהָ
 וְלֶחֶמָה דִּפְתוּרָה דִּמְרִיָּה
 נִסֵּב אֲכָר וַיְהִי לְאִילִין
 דַּעֲמָה הוּ דִּלֵּא שְׁלִיט הוּא
 לְמֵאכֵל אֵלָּא לְפָהֳגַן
 בְּלַחֲוֹד:

*Come egli entrò ne la casa di Dio, e
 prese i pani de la propofitione, e mangio-
 ne, e dettene a quelli che erano con effo
 lui: i quali non era lecito mangiare se-
 non a i Sacerdotti soli?*

5. וַיֹּאמֶר לָהֶן דִּמְרִיָּה הוּ
 דַּשְּׁבִתָּה פְּרָה דִּאֲנָשָׁה:

*Poi dicenu loro, Il Figliuol del l'huo-
 mo è Signore ancor del Sabbato.*

6. הוּא דִּין לְשִׁבְתָּה
 אַחֲרֵתָה עַל לְפָנֵי שִׁבְתָּה
 וּמִלֵּךְ הוּא וְאִית הוּא
 תִּפְּסוּ אֲבָרָה דִּאֲדִידָה דִּיִּמְיָה
 יִפִּישָׁה הַיְּמָנָה:

*Auuenne ancora in vn altro sabba-
 toi ch'egli entrò ne la sinagoga, & in-
 segnaua: & era l'ui vn huomo, la cui man
 destra era secca.*

7. וְסִפְרָה וּפְרִישָׁה נִטְרִין
 הוּוּ לָהּ אֵן הוּ דִּמְאִסָּה
 בְּשִׁבְתָּה דִּיִּשְׁכָּחוֹן יֵאָכֵלוֹן
 קִרְצָהּ:

*Hor gli scribi e Farisei ftanana a guar-
 dare i'egli lo rifanasse nel sabbato, per tro-
 uare di che accusarlo.*

8. הוּ דִּין דִּינֵדֵּה הוּא
 מַחְשְׁבֵתָהּ וַיֹּאמֶר לָהּ
 אֲבָרָה דִּיִּפִּישָׁה אֲדִידָה קוּם
 תָּא לָךְ לְמַצְעַת כְּנֻשְׁתָּה
 וְכִד אֲתָה וְקוּם:

*Ma egli conosceua i lor pensieri, e disse
 à l'huomo che haueua la mano secca, Le-
 uati, e sta su nel mezzo. Et egli leuatosi,
 stette su.*

ו
 3. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא
 וְאַתֶּם קִרְיָתֶם אֲשֶׁר עָשָׂה
 דְּנִיד בְּאֲשֶׁר רָעַב הוּא וַיֹּאמֶר
 אֲתָו הוּ:

*Y respondienddo Iesus, dixoles, Ni aun esto
 auays leydo, Que hizo Dauid quando tuuo ham-
 bre, el, y los que con el estauan?*

4. בְּאֲשֶׁר בָּא אֶל־בֵּית יְהוָה
 וַיִּקַּח אֶת־לֶחֶם הַפְּנִיִּים וַיֹּאכַל
 וַיִּתֵּן גַּם לְאֲשֶׁר עִמּוֹ אֲשֶׁר לֹא
 שׁוּה לָהֶם לֵאכֹל כִּי אֵם לְכֹהֲנִים
 לְבִבְדָם:

*Como entró en la Casa de Dios, y tomó los
 panes de la propoficion, y comio, y dió tambien à
 los que estauan con el los quales no era licito co-
 mer, fino à solos los Sacerdotes.*

5. וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־בֶן־הָאָדָם
 הוּא אֲדוֹן הַשְּׁבִתָּה:

*Y deziales, El Hijo del hombre es Sennor a-
 un del Sabbado.*

6. וַיְהִי בְּשִׁבְתָּה אַחֲרֵת כְּבוֹאָו
 אֶל־הָעֵדָה לְלַמֵּד וַיְהִי־שָׁם
 אָדָם וְיָד יְמִינוֹ הָיְתָה יְבֵשָׁה:

*Y acontecio tambien en otro Sabbado, que
 el entró en la Synoga, y ensennó, Y estaua alli vn
 hombre que tenia la mano yz quierda seca.*

7. וַיִּנְצְרוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים
 אֵם הוּא גַם יִרְפָּה בְּשִׁבְתָּה אֲשֶׁר
 יִמְצְאוּ אֲדוֹת לְחִיבָתָו:

*Y assecháuano los Escribas, y los Phariseos,
 si sanaria en Sabbado: por hallar de que lo accu-
 sassen.*

8. וְהוּא יָדַע אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם
 וַיֹּאמֶר לְאִישׁ אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ יָד
 יְבֵשָׁה קוּם וַעֲמֵד בְּתוֹךְ וְיִקְרָם
 וַיַּעֲמֵד:

*Mas el sabia los pensamientos de ellos y
 dixo al hombre que tenia la mano seca, Leuan-
 te, y ponte en medio. Y el leuatandose, pufose
 en pie.*

5.
 3. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς
 εἶπεν ὁ ἰησοῦς· ὅδε ἔστι ἀνεγνωτε ὁ
 ἐποίησε δαυιδ, ὅποτε ἐπείνασεν αὐ-
 τὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες.

*Adonc Iesus prenant la parole, leur
 dit, N' auez-vous pas au moins leu ce
 que fit Dauid quand il eut faim, lui, &
 ceux qui estoient avec lui?*

4. Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
 θεοῦ, καὶ τὰς ἀρτας τῆς προσηγορίας
 ἔλαβε καὶ ἔφαγε. καὶ ἔδωκε καὶ
 τοῖς μετ' αὐτοῦ· ὅς ἐκ ἐξουσίας φαγεῖν
 εἰ μὴ μόνως τὰς ἀρτας.

*Comment il entra en la maison de
 Dieu, & prins les pains de propofition,
 & en mangea, & en donna aussi à ceux
 qui estoient avec lui: lesquels il n' est
 loisible de manger sinou aux Sacrifica-
 teurs seulement?*

5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κυριὸς
 ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ σαβ-
 βάτου.

*Puis il leur dit, Le Fils de l'homme
 est Seigneur aussi du Sabbat.*

6. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαβ-
 βάτῳ εἰσελθὼν αὐτὸν εἰς τὴν συ-
 ναγωγὴν, καὶ διδάσκειν καὶ λέγειν·
 καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ
 δεξιὰ ἦν ξηρὰ.

*Il aduint aussi en vn autre Sabbar,
 qu'il entra en la synagogue, & ensei-
 gnoit, & là estoit vn homme duquel la
 main droite estoit seche.*

7. Παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς
 καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰς τὸν σαββά-
 τῳ θρονοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὀρώσιν
 κατηγορεῖν αὐτόν.

*Or les Scribes & Pharisiens preno-
 yent garde sur lui, s' il le guériroit au
 Sabbat, afin qu'ils trouuaient de quoi
 l'accuier.*

8. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τὰς διανοη-
 σιας αὐτῶν· ἐπεὶ τῷ ἀνθρώπῳ
 τῷ ξηρῷ ἔχει τὴν χεῖρα, ἐλάσαι
 καὶ ἑστη εἰς τὸ μέσον· ὃ δὲ ἀναστὰς
 ἔστη.

*Mais il cognoissoit leurs pensées:
 dont il dit à l'homme qui auoit la main
 seche, Leue-toi, & te tien debout au
 milieu, Et icelui se leuant, se tint de-
 bout.*

9 אמר להון ישוע
אשאלכון מנצח שליט
בשבתא למעבד דטב או
דביש בפשע למחיו או
למובדו:

*Iesv dunque disse loro, Io vi doman-
daro vna cosa, E egli lecito ne giorni del
sabbato far bene, o pur far male: saluare
l'anima, o perderla?*

10 וחר בחרון בכלהון ו
ואמר לה פשוט אידך
ובשט ותרקנת אידך אוך
חברתה:

*Et hauendoli riguardati tutti à tor-
no, disse à quell'huomo, Distendi la tua
mano. Et egli così fece: e la sua mano fu
restituta sana come l'altra.*

11 הבן דין אתמליו ח
חסמא וממליו הו חד
עם חד דמנא נצבדון לה
לישוע:

*On d'essi furono ripieni di furor: e
ragio nauano insieme tra loro quel che
farebbono à Iesv.*

12 הנה דין פונמחנה
הגון נפק ישוע לטורג
למצליו ותמו אגא הנה
בצלוחתה דאלה:

*Et in quei giorni annuente ch'egli se-
n'ando al monte à far oratione, e stesefi
tutta la notte à pregare Dio.*

13 ופד נגהת קרב
לתלמידיו ונבא סנהון
תקצסר הגון דשליחא
שמי אגון:

*Quando poi fu giorno, chiamò i suoi
discipoli, & eleffo dodici de loro, i quali
nomina Apostoli.*

14 שמעון הו דשמי כ
פאפא ואנדראוס א
אחיה ונצקוב ויוחנן ו
יפ לבוס וברתולמי:

*Cioè, Simone, il quale ancor chiamò
Pietro, & Andrea suo fratello: Iacopo, &
Giuanni: Filippo, & Bartolomeo.*

15 ומתי ותאומא ונצקוב
בר חלפא ושמעון
דמתקרא טנא:

*Matteo, & Tomaso: Iacopo, figliuolo
d'Alfeo, & Simone che si chiama Zelote.*

16 ויהודא סכריוטא הו
דהנא משלמנא:

*Iuda fratello di Iacopo, & Giuda Isca-
riote, quel che fu traditore.*

9 ואמר ישוע אליהם שאל
אנכי לכם מה יכשר בשבת אם
לחטיב או להרע להושיע גפס
או לאבד:

*Entonces Iesus les dize, Preguntaros hé vna
cosa: Es licito en Sabbados bien hazer, o mal
hazer? hazer salua vna persona o matarla?*

10 ויביטם כלם סביב ואמר
לאיש גטה את ידך ויעש כן
והושב ידו בריאה כמו
אחרת:

*Y mirandolos à todos à derredor, dize al
hombre, Estiende tu mano, y el lo hizo así: y su
mano fue restituyda sana como la otra.*

11 והמה נמלאו באילת וידברו
איש אל רעהו מה יעשו
לישוע:

*Y ellos fueron llenos de locura, y habluan
los vnos à los otros que harian à Iesus.*

12 ויהי בימים האלה ויצא
אל תהר להתפלל ויהי מתעורר
בתפלת אלהים כל הלילה:

*Y aconteció en aquellos dias, que fue al mon-
te à orar, y pasó la noche orando à Dios.*

13 ויהי יום ויקרא את תלמידיו
ויבחר מהם שנים עשר אשר
קראם שליחים:

*Y como fue dedia, llamó à sus discipulos: y
escogió Doze de ellos, los quales tambien llamó
Apostoles?*

14 את שמעון אשר קראו כיפה
ואנדראוס אחיו ונצקב ויוחנן
ויפ לבוס וברתולמי:

*A Simon, al qual tambien llamó Pedro, y à Andres
su hermao Iacobo, y Ioa, Philippe y Bartholome:*

15 ומתי ותומא ונצקב האלפי
ושמעון הקרנ הקניא:

*Mattheo, y Thomas, y Iacobo hijo de Alpheo,
y Simon el que se llama Zeloso;*

16 יהודה ליצקב ויהודה איש
שכריות אשר גהיה המוסר:

*Iudas de Iacobo, y Iudas Iscariota, que, tam-
bien fue el traydor.*

9 Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς,
ἐπερωτῶ ὑμᾶς, τί ἔστι τοῖς σαβ-
βάτοις, ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ κακὸν ποιῆσαι,
ψυχὴν σώσαι ἢ ἀπολέσαι;

*Iesus donc leur dit, Je vous deman-
derai vne chose, Est-il loisible es Sab-
bats de bien faire, ou de mal faire: de
sauuer vne personne, ou de la tuer?*

10. Καὶ περιβλεψάμενοι πάν-
τες αὐτοὺς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκ-
τεινον τὴν χεῖρά σου, ὃ ᾧ ἐποίησεν
ἔτι. καὶ ὁ ἀποκατεστήθη ὡς ἄλλῃ
ὁ ἄλλος ὡς ἡ ἄλλη.

*Et quand il les eut tous regardés à
l'environ, il dit au personnage, Esten ta
main. Ce qu'il fit, & sa main lui fut ren-
due saine comme l'autre.*

11. Αὐτοὶ δὲ ἐπλησθησαν ἀνοίας, καὶ
διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί αὐ-
τοῖς εἰαν τῷ ἰησοῦ.

*Dont ils furent remplis de forcene-
rie, & deuisoyent ensemble que c'est
qu'ils pourroyent faire à Iesus.*

12. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύ-
ταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος πρὸς οὐ-
ραν, καὶ ὡς ἀνακλιθεὶς ἐν τῇ
πρὸς οὐρανὸν τῇ ἡμέρᾳ.

*Or il aduint en ces iours là, qu'il s'en-
alia en vne montagne pour prier: & fut
toute la nuit en priere à Dieu.*

13. Καὶ ὅτε ἐγγύετο ἡμέρα, προσ-
εφώνησε τὰς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ
ἐκλεξάμενος αὐτῶν δώδε-
κα, ὡς καὶ ἀποστόλους αὐτοῦ.

*Et quand le iour fut venu, il appela
ses disciples & en esleut douze, lesquels
il nomina aussi Apostres:*

14. Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν πέ-
τρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιπ-
πον καὶ βαρθολομαῖον.

*Affauoir Simon, qu'il nomma aussi
Pierre, & André son frere: Iacques &
Iehan: Philippe & Barthelemi:*

15. Ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκω-
βον τὸν υἱὸν ἀλφαι, καὶ σίμωνα τὸν
καλούμενον ζηλωτὴν.

*Matthieu & Thomas: Iacques fils d'
Alpheo, & Simon appele Zelotes.*

16. Ἰούδαν ἰσκαρίωτα, ὃς καὶ ἐγγύετο πρὸς
αὐτοῦ.

*Iude frere de Iacques: & Iudas Isca-
riot, qui aussi fut traître.*

5.

17 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם
עָרְבָה וְקָהָל הַלְמִידָיו וְהַמּוֹן רַב
הָעָם מִכָּל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם
וְשִׁבְתָּ יָם צוּר וְצִידוֹן :

Poi essendosi sceso giù con esso loro, si fermò in luogo campestre, con la compagnia de suoi discipoli, & una gran moltitudine di popolo da tutta la Giudea e Ierusalem, e da la maremma di Tyro e Sidone.

18 וְהָיוּ דִּישְׁמֹעַי אֹתוֹ
מִלְּתָה וּדְיִתְאֲסוֹן מִן כ
כּוֹרְהֵנִיהוֹן וְאֵילִין
דְּמִתְאַלְצִין מִן רוּחָה
טְבִיחָה וּמִתְאַסִּין הוּוּ :

I quali erano venuti per udirlo, e per esser guariti de le lor malattie: quelli che erano tormentati da spiriti immondi: & erano risanati.

19 וְכָלֵה פְּנֵשָׁה בְּעִין הוּוּ
לְמִתְקַרְבּוֹ לָהּ חֵילָה גִיד
גִּבְיָהּ הָיָה מִיָּה וְלִכְלָהוֹן
מֵאִסָּה הוּוּ :

Et tutta la turba cercava di toccarlo: percioche da esso usciva virtú, e sanaua tutti.

20 וְהָיוּ עֵינֵיהוּ עַל-
תְּלִמִּידָיו וְהָיָה טוֹבִיכּוֹן
מִסְפִּיגָה דְּדִילְכוֹן הִי
מִלְּכוּתָהּ דְּהֵלֵהָ :

Et egli alzando gli occhij suoi verso i suoi discipoli, diceua, Beati voi poueri: percioche il regno di Dio è vostro.

21 טוֹבִיכּוֹן לְאֵילִין דְּפִפְגִּין
הָשָׂא דְּתַסְפִּיעוֹן טוֹבִיכּוֹן
לְדִפְּגִין הָשָׂא דְּתַגְחָכוֹן :

Beati voi che hora haueis fame: percioche voi sarete satiati. Beati voi che be-
ra piangete: percioche voi riderete.

22 טוֹבִיכּוֹן מִגִּיד דְּסִגִּין
לְכוֹן בְּנִי-נֶשֶׁה וּמִבְּרִשׁוֹן
לְכוֹן וּמִחֲסִידִין לְכוֹן
וּמִפְּקִין שְׂמִיכּוֹן אִיךְ
בִּישָׁה חֲלָה בְּרִיָּה דְּהֵלֵהָ :

Beati sateis voi quando gli huomini & haueranno in odio, e quando vi sepa-
raranno, e vi diranno villania, e rifiuta-
ranno il vostro nome come cosa mala: per
cagione del Figliuol de l'huomo.

17 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם
עָרְבָה וְקָהָל הַלְמִידָיו וְהַמּוֹן רַב
הָעָם מִכָּל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם
וְשִׁבְתָּ יָם צוּר וְצִידוֹן :

Y descendió con ellos, y parose en vn lugar llano: y la compania de sus Discipulos, y grande multitud de pueblo de toda Iudea y de Ierusalem y de la costa de Tyro y de Sydon.

18 וְהָיוּ דִּישְׁמֹעַי אֹתוֹ
מִלְּתָה וּמִחֲלִיָּהם וְהָיוּ
מִתְאַלְצִין מִרוּחֹת הַטְּבִיחָה
וּמִתְאַסִּין הוּוּ :

Que auian venido à oyrle, y para ser sanados de sus enfermedades. Y otros que auian sido atormentados de espíritus immundos, y eran sanos.

19 וְכָלֵה בְּקֶשׁ לְהִגִּיעוֹ
כִּי כָח מִמֶּנּוּ יָצָא וְדָפָה כָּלֵם
וְהָיוּ מִלְּכוּתָהּ דְּהֵלֵהָ :

Y toda la compania procuraua de tocarle: porque salia de el virtud, y sanaua à todos.

20 וְהָיוּ נֶשֶׁה עֵינָיו עַל-
תְּלִמִּידָיו לֵאמֹר אֲשֶׁרִי הָאֲבִיּוֹנִים כִּי לָכֵם
הִיא מִלְּכוּתָהּ דְּהֵלֵהָ :

Y el alzando los ojos à sus Discipulos, dezia, Bienauenturados los pobres, porque vuestro es el Reyno de Dios.

21 אֲשֶׁרִי הָרַעֲבִים עֵתָּה כִּי-
יִשְׁבְּעוּ אֲשֶׁרִי הַבּוֹכִים עֵתָּה כִּי-
יִצְחָקוּ :

Bienauenturados los que aora teneys hambre, porque fereys hartados. Bienauenturados los que aora llorays, porque reyreys.

22 אֲשֶׁרִיכֶם אִם יִשְׁנֹאוּכֶם
הָאֲנָשִׁים אִם יִפְרִידוּ אֶתְכֶם
וְיִחָרְפוּ וְיִשְׁלִיכוּ אֶת שְׁמֵכֶם כַּמּוֹ
רָע לְמַעַן בְּרִיָּה דְּהֵלֵהָ :

Bienauenturados fereys quando los hombres os aborrecieren, y quando os esparzieren, y os denostaren, y rayeren vuestro nombre como malo por el Hijo del hombre.

17. Καὶ καθίσας μετ' αὐτοῦ, ἔστη ὅτε ῥῆπον πεδινῶν καὶ ὄχλῳ μα-
θητῶν αὐτοῦ, καὶ πολλῷ τε
λαῷ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἱε-
ρουσαλὴμ, καὶ ἐκ τῶν γαλιλαίων τε καὶ
σιδωνίων.

Puis descendant avec eux, il s'arresta en vne plaine avec le troupe de ses dis-
ciples: & grande multitude de peuple de toute Iudee, & de Ierusalem, & de la contree maritime de Tyr & Sidon.

18. Οἱ ἦλθον ἀκούσαι αὐτοῦ, καὶ
ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτοῦ. καὶ
οἱ ἰσχυροὶ μὲν ἀπὸ πνεύ-
ματων ἀκαθάρτων ἔβριθον.

Lesquels estoient venus pour l'ouïr, & pour estre gueris de leurs maladies: Et ceux qui estoient tormentes des es-
prits immondes: & furent gueris.

19 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξίτη ἅπτε-
σθαι αὐτοῦ, ὅτι δυνάμεις παρ' αὐτοῦ
ἐξήρχετο, καὶ ἰάτο πάντας.

Et toute la multitude taschoit à le tou-
cher: car vertu sortoit de lui: & il les
guerissoit tous.

20. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τὰς ἐφ-
θαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐ-
τοῦ, ἔλεγεν, μακάριοι οἱ πτωχοὶ ὅτι
ὑμεῖς ἐστέ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Adonc icelui esleuant ses yeux vers
ses disciples, leur disoit, vous estes bien-
heureux, vous poures: car le royaume
de Dieu est vostre.

21. Μακάριοι οἱ πένοντες νῦν ὅτι
χορτασθήσεσθε· μακάριοι οἱ κλαί-
οντες νῦν ὅτι γελάσετε.

Vous estes bien-heureux, vous qui
maintenant auez faim: car vous serez
rassasies. Vous estes bien-heureux, vous
qui pleurez maintenant: car vous rirez.

22. Μακάριοι ἐστέ, ὅταν μισήσω-
σιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀ-
φορίζωσιν ὑμᾶς ὡς βλάσφημους, καὶ
ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονη-
ρον, εἰκεν ὅτι ἔσται ὁ ἀνθρώπου.

Vous serez bien-heureux quand les
hommes vous hairont & vous retran-
cheront: & vous diront outrages, &
reietteront vostre nom comme mauuais,
à cause du Fils de l'homme.

17. Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Ierusalém: & maritima & Tyri & Sidonis.

Then he came downe with them, and stood in a plaine place / with the companie of his disciples / and a great multitude of people out of all Iudæa / and Ierusalem / & from the sea coast of Tyrus and Sidon.

18. Qui venerant ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur.

Which came to heare him / and to be healed of their diseases. And then that were vexed with foule spirits / and they were healed.

19. Et omnis turba quærebatur eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.

And the whole multitude sought to touch him: for there went vertue out of him, and healed them all.

20. Et ipse elevatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei,

And he lifted up his eyes vpon his disciples / and said / Blessed be ye poore: for yours is the kingdome of God.

21. Beati qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

Blessed are ye that hunger nowe: for ye shalbe satisfied: blessed are ye that weepe nowe: for ye shal laugh.

22. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobrauerint & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis.

Blessed are ye when men hate you / and when they separate you / & reuile you / and put out your name as euill / for the Sonne of mans sake.

17. Vnd er gieng hernider mit inen / vnd tratt auff einen Platz im Felde / vnd der hauff seiner Jünger / vnd eine grosse menge des Volcks / von allem Jüdischen Lande vnd Jerusalem / vnd Tyro vnd Sidon / am Meer gelegen.

De hand gieff ned mer dem / oc traadde paa en Plan i Marcken / oc hans Disciplers skare / oc en stor hob folck / aff alt Jødeland oc Jerusalem / oc Tyro oc Sidon / liggendis haff Haffuit.

18. Die da kommen waren / ihn zu hören / vnd daß sie geheilet wurden von iren Seuchen / vnd die von vnseubern Geistern vngetrieben wurden / die wurden gesund.

Som vaare komne at høre hannem / oc at de funde bliffue helbrede aff deris Siger. De de som bleffue omdressne aff wrene Aander / de bleffue helbrede.

19. Vnd alles Volck begeret in anzurühren / denn es gieng Krafft von ihm / vnd heilet sie alle.

De alt folcket begerede at røre ved hannem / Thi der gieff Krafft aff hannem / oc helbredede dem alle.

20. Vnd er hube seine Augen auff über seine Jünger / vnd sprach: Selig sent ihr Armen / denn das Reich Gottes ist euer.

De hand løffte sine øyen op ossuer sine Disciple / oc sagde / Salige ere i fattige / Thi Gudz Rige hører eder til.

21. Selig sent jr / die jr hie hungert / denn ihr solt satt werden. Selig sent ihr / die jr hie weinet / denn jr werdet lachen.

Salige ere i / i som her hungrer / thi i skulle mættis. Salige ere i / i som her græder / thi i skulle lee.

22. Selig sent jr / so euch die Menschen hassen / vnd euch absondern / vnd schelten euch / vnd verwerffen euren Namen / als einen böshafftigen / vmb des Menschen Sohns willen.

Salige ere i / der som Menniskene hade eder / oc frastille eder / oc skende eder / oc forskuide eders Rætt. som it vanartigt / for Menniskens Søns skyld.

17. Asstaupio s nímí s hárny / stal ná mýsté polníjm / y Zástup Bédlníkuow geho / a mnozství wellké lidu ze wssého Jidowstwa y z Geruzaléma / y z Týru / y z Sydonu genj pří Moři gsau.

Potým zstapil z nímí / a stanal ná to whíníe w polu / y pøezel zwolenníkw tego y wielkie množstwo ludu ze wssyřkiego Jidy y z Jeruzalem / y z kráin pomorřich / z Týru y z Sydonu.

18. Kterijž byli přišli aby gen slýšeli / a vzdaweni byli od neduhow swych. A ti kterijž trápeni byli od duchůw nečistých / vzdaweni býwali.

To sie schodžili aby go slucháli / y byli vzdrowioneni od nemocí / swych. A ktorzy tež přyzřosci ci erpieli od duchow nieczystých / vzdrowieni býwali.

19. Wesseren takě Zástup hledal se ho dotknouti / neb mož z něho wycházela / a vzdawovala wssěcky.

Owa sie wssyřká wielko se ludzi stárala iáko by sie go dotkná / abo wíem moc wychodzilá od niego / y vzdawial wssyřki.

20. Non pozdwiš w Otij na Bédlníky swě / prawil: Blahoslavenij chudij / nebo wasse gest králowství Božij.

A tak podniožšy ocy swych ná zwolenníki swoje / mowil / Szczęśliwi vbodzy / boć wáše jest królestwo Boże.

21. Blahoslavenij kterijž ny: nij lačníte / u b nasyceni budete. Blahoslavenij kterijž ny: nj pláčete / neb se smáti budete:

Szczęśliwi ktorzy teraz łákniecie / bo będziecie nasyceni / Szczęśliwi ktorzy płaczeć teraz / bo się śmiać będziecie.

22. Blahoslavenij budete když wás nenawidietí budau lidé / a když oddělí wás a háněti budau wás / a wywrhau gmeno wásse nakožto žlé / pro Syna Człowěka.

Szczęśliwi będziecie gdy was nie będą nawiódzić ludzie / y wywrzazawas będą was śromocić / a imię wásze wyrzucą będą takó żle / dla Syna człowieczego.

23. חָדוּ בְּהוֹי יוֹמָא וְדוֹצוּ
דְּאַגְרָכוֹן סָגִי בְּשִׁמְיָא
הַכְּנָא גִּיר עֲבָדוֹן הֵנוּ
אַבְהֵתְהוֹן לְגַבִּינֵי:

Rallegratevi in quei giorni, e fate festa: perciocche ecco, la mercè vostra è grande ne cieli: perche in questo modo facevano i padri loro a i Profeti.

24. בָּרִם וִי לָכוֹן עֲתִירָא
דְּהַבְּלָתוֹן בִּרְנָאֲכוֹן:

Ma guai a voi ricchi: perciocche habete la vostra consolazione.

25. וִי לָכוֹן סִבְעָא דְּתַבְכָּנוֹן
וִי לָכוֹן לְדַגְחָכוֹן הַשָּׁמַיָּא
דְּתַבְכָּנוֹן וְתִתְנַאֲפְלוֹן:

Guai a voi che sete sati, perciocche habuerete fame. Guai a voi che hora ride- te: perciocche vi lamentarete e piangerete.

26. וִי לָכוֹן כִּד יִהְיוּן אֲ
אֲמָרִין עֲלֵיכוֹן בְּנֵי-גִשָׁא
דְּשִׁפִּיר הַכְּנָא גִּיר עֲבָדוֹן
לְגַבִּינֵי דְּהַגְלוֹתָא
אַבְהֵתְהוֹן:

Guai a voi quando tutti gli huomini diranno bene di voi, perciocche così face- uano i padri loro a i falsi profeti.

27. לָכוֹן דִּין אֲמַר אֲנִי
לְדִשְׁמַעִין אֲחִיבּוֹ לְבַעַל
דְּבִבְיָכוֹן וְעֲבָדוֹ דְּשִׁפִּיר
לְאִילִין דְּסַגִּין לָכוֹן:

Ma a voi dico, che o dite, Amate i vo- stri nimici: fate bene a quelli che v'han- no in odio.

28. וּבִרְכוּ לְאִילִין דְּלִיטִין
לָכוֹן וְצִלוּ עַל-אִילִין דְּ
דְּבִבְרִין לָכוֹן בְּקִטְרָא:

Benedite quelli che vi mala dicono: e pregate per quelli che vi fanno ingiuria.

29. וְלִדְמָחָא לָךְ עַל פִּפְךָ
קָרֵב לָהּ אֲחֵרָא וּמִן מִן
דְּשִׁקֵּל מִרְטוּטָא לֹא תִכְלֹא
אַחַר כּוֹתִינָךְ:

Et a celui qui te batte en ta guan- cia, porrigli ancora l'altra: & a chi ti to- ghe il tuo mantello, non gli proibire anco- ra il saio.

23. שִׂמְחוּ בַיּוֹם הַזֶּה וְגִילוּ
הֵנָּה שְׂכָרְכֶם רַב בְּשָׁמַיִם וְגַם
כִּי-אֵלֹה עָשָׂה לְגַבִּינֵי אֲבוֹתְכֶם:

Gozaos en aquel dia, y alegraos, porque he- aqui, vuestro galardón es grande en los cielos porque así hazian sus padres a los Prophetas.

24. אֲבָל אֲנִי לָכֶם לְעֹשִׂיִּים
כִּי קִבְּלֶתֶם תִּנְחֹמוֹתֵיכֶם:

Mas ay de vosotros ricos: porque teneys vuestro consuelo.

25. אֲנִי לָכֶם הַגְּמֵלָאִים כִּי
תִרְעָבוּ אֲנִי לָכֶם הַמַּצְחָקִים
כִּי-תִתְנַאֲפְלוּ וְתִבְכּוּ:

Ay de vosotros los que estays hartos, porque aureys hambre.

26. אֲנִי לָכֶם אֵם יֹאמְרוּ
אֲנָשִׁים כִּי טוֹבִים אַתֶּם וְכוֹתֵאת
עָשָׂה לְגַבִּינֵי שִׁקָּר אֲבוֹתְכֶם:

Ay de vosotros quando todos los hombres dixerén bien de vosotros: porque así hazian sus padres a los falsos Prophetas.

27. כִּי אֵם לָכֶם אֹמֵר אֲנִי
אֲשֶׁר שׂוֹמְעִים אֲהָבוּ אֶת
אֹיְבֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׁוֹנְאֵיכֶם:

Mas a vosotros los que oys, digo, Amad a vuestros enemigos: hazed bien a los que os abor- recen.

28. בָּרְכוּ לְאֹדְרֵיכֶם וְהַתְּפִלּוּ
בְּעִבּוֹר עוֹשְׂקֵיכֶם:

Benedid a los que os maldizen: y orad por los que os calunnian.

29. אֵם יִכָּכָה אִישׁ עַל-חִלְחִי
אֶת-הַקָּרֵב לוֹ גַּם אֶת-אֲחֵרָא
וְאֵם יִשָּׂא מִמֶּךָ אִישׁ אֶת בִּגְדוֹ
וְאֶת-הַכֶּתֶּנֶת לֹא תִכְלֹא מִמֶּנּוּ:

Y alque te hiriere en la mexilla, da le tambi- en la otra: y delque te quitare la capa, niaun el sa- yo le defiendas,

5.

23. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε. ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ τῶν- τῶν γὰρ ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτῶν.

Esjouissez-vous en ce iour-la, & sau- tez de ioye: car voici, vostre salaire est grand au ciel: car de mesmes en faysoy- ent leurs peres aux Prophetes.

24. Πλὴν καὶ ὑμῖν τίς παρη- σίασις ὅτι ἀπέχετε τὴν ὀψία κλησιν ὑμῶν.

Mais mal-heur sur vous riches: car vous remportez vostre consolation.

25. Οὐαὶ ὑμῖν εἰ ἐμπλησμέ- νοι ὄτε πεινάσῃτε. καὶ ὑμῖν οἱ γελῶν- τες νῦν ὅτι πνεύσητε ἐκ κλαύσεως.

Mal-heur sur vous qui estes remplis: car vous aurez faim. Mal-heur sur vous qui riez maintenant: car vous lamen- terez & pleurerez.

26. Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἰ- πωσιν οἱ ἄνθρωποι· καὶ τῶν τε γὰρ ἐπίσει τῆς ψαύσεως φηταις εἰ πατέρες αὐτῶν.

Mal-heur sur vous, quand tous les hommes diront bien de vous: car leurs peres en faisoient de mesmes aux faux prophetes.

27. Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τῆς ἀπού- σουσιν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιῆτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

Mais a vous qui oyez, ie vous di, Ai- mez vos ennemis: faites bien a ceux qui vous haïssent.

28. Εὐλογεῖτε τοὺς καταραζόμε- νους ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπὶ- ρεάζοντων ὑμᾶς.

Benisez ceux qui vous maudissent, & priez pour ceux qui vous courent sus.

29. Τῷ τύποντί σου δὲ τὴν σια- γόναν. παρέχε εἰ τὴν ἄλλην καὶ ὅσο ἔσται ἁρσενός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὴν χιτῶνα μὴ καὶ ὁ λώσῃς.

Et a celui qui te frappe en vne ioné presente lui aussi l'autre: & si quelcun t'oste ton manteau, ne l'empesche point de prendre aussi le saye.

23. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo, secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorū.

Reioyce ne in that day/ and be glad: for beholde / your reward is great in heauen: for after this maner their fathers did to the Prophets.

24. Veruntamen v̄ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram.

But wo be to you that are rich: for ye haue receyued your consolation.

25. V̄ vobis qui saturati estis: quia esurietis. V̄ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

Wo be to you that are full: for ye shall hunger. Wo be to you that now laugh: for ye shall waille and weepe.

26. V̄ cum benedixerint vobis omnes homines, secundum hæc enim faciebant pseudopropheta patres eorum.

Wo be to you when all men speake well of you: for so did their fathers to the false Prophets.

27. Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.

But I saue vnto you which heare/ Love your enemies: do wel to them which hate you.

28. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Blesse them that curse you/ and pray for them which hurt you.

29. Et qui te percussit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

And vnto him that smyteth thee on the one cheeke/ offer also the other: and him that taketh away thy clothe/ forbid not to take thy coate also.

23. Freuet euch als denn vnd hupffet/ denn sihe/ euer Lohn ist groß im Himmel. Des gleichen theten ihre Väter den Propheten auch.

Glæder edder da/ oc springet/ Thi see/ eders lön er stor i Himmelen. Ige der samme giorde oc saa deris Jedre Propheterne.

24. Aber dagegen weh euch Reichen/ denn ihr habt euren trost dahin.

Men we eder Rige der imod/ Thi i haaffue eders trost borte.

25. Weh euch die ihr vol seyt/ denn euch wirdt hungern. Weh euch/ die ir hie lachet/ denn ir werdet weinen vnd heulen.

We eder i som ere fulde/ Thi eder skal hungre. We eder i som lee/ Thi i skulle græde oc hyle.

26. Weh euch/ wenn euch jederman wol redet. Des gleichen theten ihre Väter den falschen Propheten auch.

We eder/ naar huermand taler vel paa eder. Ige der samme giorde oc saa deris Jedre imod de falske Propheter.

27. Aber ich sage euch/ die ir zuhöret: Liebet eure Feinde. Thut denen wol/ die euch hassen.

Men ieg siæder eder / i som høret til / Elsker eders Fiender. Gøder dem gaar / som eder hade.

28. Segnet die/ so euch verfluchen. Bittet für die/ so euch beleidigen.

Besiguer dem / som eder forbande. Beder for dem/ som ere eder forredelige.

29. Vnd wer dich schläget auff einen Backen/ dem biete auch den andern dar. Vnd wer dir den Mantel nimpt/ dem wehre nicht auch den Rock.

De huo som slar dig paa det ene Rindben/ biu hannem oc saa der ander til. De huo som tager Raaben fra dig/ forhindre hannem oc icke fiortelen.

22. Radigte se w ten den a wesele se/ neb an odplata wasse mnohá gesti w Nebi. Těz gsau žagiste činiwali Prorofuom Dtcowě gegich.

Weselciez sie dnia onego y rá došć okazyćie/ boć otho nagroda waffa jest opřita w niebiosach/ tak ci the žy Prorokom czynili oycowie ich.

24. Ale wssak bēda wám bohatým kteřijž máte žde porěšeni swě.

Ale bráda wam bogaczom / bo šćie wž odněsti počieche waffa.

25. Bēda wám kteřijž gste nasytēni/ nebo lačnēti budete/ Bēda wám kteřijž se nyni smēgete/ nebo kwēlití a plakati budete.

Biadaż wam Ktorzy są nasyćeni/ abowiem łaknąć będącie / Biadaż wam Ktorzy się teraz śmiejącie / bo będziecie narzekać y płakać.

26. Bēda wám / Kdnyž dobrořečiti wám budou Lidě wssy / cni/ nebo tak gsau činiwali ffalessnyim Prorokum Dtcowě gegich.

Biadaż wam gdy ludzie wszy scy dobrozreczyc wam będą / abowiem ci thež tož czynili falesnym proročom oycowie ich.

27. Ale wám pravijm kteřijž slyšete/ Dělajte nepřate ly waffe/ dobre činite těm kteřijž wás nenáwidj.

Ale wam powiedam Ktorzy slyšacie / Delajcie nieprzyiacoly waffe / czyncie dobre tym ktorzy was nie nawiđza.

28. Dobrořečte těm kteřijž wám zlořečij/ a modlee se za ty/ kteřijž wám bezprawij čini.

Dobrozreczcie tym co was przeklinają / a modlcie się za tych ktorzy was drażnią.

29. A udeřiti tebe kdo w ličee gedno/ nastaw genu y druhě ho. A tomu kteřijž tobě odgiti má Plášť / tak y Surtě nes braň

Temu Ktorzyby cecoděřyl p cze lusa / poday y druga / y temu Ktorzyby bral plášť / y surtney nie zbraňay.

30 לְכָל דָּשָׁא לְךָ הֵב לָהּ
וּמִן מִן דְּשָׁקֵל דִּילְךָ לָהּ
תִּתְּבַע :

*Da à ciascuno che ti domanda : & à
chi toglie le cose tue, non le ridomanda-
re.*

31 וְאִיכְפָּא דְּעִבְדֵּי אֲנִתָּן
דִּיעֲבֹדוּ לְכוּ בְּגַדֵּי נִשְׂאֵי
הַכּוֹרָה עֲבֹדוּ לַהּ אִתָּהּ אֶת
אֲנִתָּן :

*E secondo che voi volete che gli ho-
mini facciano à voi, fate ancora voi simi-
lamente a loro.*

32 אִין גִּיר מִחֲבִין אֲנִתָּן
לְאִילֵין דְּמִחֲבִין לְכוּ אִידָא
הִי טִיבֻתְכוֹן אִתָּהּ גִּיר חֲטִיָּא
לְאִילֵין דְּמִחֲבִין לַהּ אִתָּהּ
רַחֲמִין :

*Perciò che se voi amate quelli che ama-
no voi, che gratio vi sene debbe haue-
re : con iostia che i peccatori ancora amano
quelli che amano loro.*

33 וְאִין עֲבֹדֵין אֲנִתָּן דְּטַב
לְאִילֵין דְּמִטְּאֲבִין לְכוּ אִידָא
הִי טִיבֻתְכוֹן אִתָּהּ גִּיר חֲטִיָּא
הַכּוֹרָה עֲבֹדֵין :

*E se voi fate bene à quelli che fanno
bene à voi, che obligo vi sene debbe haue-
re : con iostia che i peccatori ancora fanno
il medesimo.*

34 וְאִין מִוּנְפִין אֲנִתָּן לְכוּ
דְּסִבְרִין אֲנִתָּן דְּתִתְּפֹרְעוּן
מִפְּנֵי אִידָא הִי טִיבֻתְכוֹן
אִתָּהּ חֲטִיָּא גִיר לְחֲטִיָּא
מִוּנְפִין דְּתִתְּפֹרְעוּן :

*E se voi prestete à quelli da i quali
sperate riceuere, che gratia vi si debbe
perciò che i peccatori ancora prestano à i
peccatori, per riceuere la pariglia.*

35 בְּרַם אֲחִיבֵי לְפַעֲלָא
דְּבִבְיָכוֹן וְאִטְּאִבֵי לַהּ ו
וְאִוּבֵי וְלֹא תִתְּפֹרְעוּן סִבְרָא
דְּאִנְשׁ וִיהוּא סִגִּי אֲנִתָּן
וְתִתְּפֹרְעוּן בְּנִיָּהּ דְּרַמָּא דְּהוּ
בְּסִים הוּא עַל בִּישָׁא וְעַל
כְּבוֹדָא :

*Anzi amate i vostri nimici, fate be-
ne, e prestete senza sperarne cosa veruna :
e il vostro premio sarà grande, e sarete fi-
gliuoli de l' Altissimo : perciò che egli è be-
nigno verso gl' ingrati e maluagi.*

30 לְכָל שׂוֹאֵל מִמֶּךָ תֵּן לוֹ
וּמִנִּישָׁא אֲשֶׁר לָךְ לֹא תִגְשׁ
מִמֶּנִּי :

*Y à qualquiera que te pidiere, dá y alque te
tomare lo que es tuyo, no buelvas à pedir.*

31 וְכִמּוֹ דְּרַצְיָא אֲשֶׁר יַעֲשֶׂי לְכֶם
הָאֲנָשִׁים גַּם אַתֶּם עֲשִׂי לְהֶם
כְּמוֹ כֵן :

*Y como quereys que os hagan los hombres,
hazedles tambien vosotros así.*

32 וְאִם תִּהְיֶה אֲהִבֵּי אֶת־אֲהִבֵּיכֶם
תִּתְּנֶנָּה מֵה יִהְיֶה לְכֶם כִּי גַם
חֲטָאִים אֲהִבֵּי אֶת־אֲהִבֵּי־הֶם :

*Porque si amays à los que os aman, que gra-
cias aureys ? Porque tambien los peccadores a-
man à los que los aman.*

33 וְאִם תִּיטְבוּ לַמִּיטְבִּיכֶם
תִּתְּנֶנָּה מֵה יִהְיֶה לְכֶם כִּי גַם
הַחֲטָאִים אֲהִבֵּי אֶת עֲשִׂי :

*Y si hizierdes bien à los que os házen bien,
que gracias aureys ? porque tambien los pecca-
dores hazen lo mismo.*

34 וְאִם תִּלְוֶי לְאִלָּה אֲשֶׁר
תִּקְוֶי לְקַחַת תִּתְּנֶנָּה מֵה יִהְיֶה
לְכֶם כִּי גַם הַחֲטָאִים יִלְוֶי
לְחֲטָאִים לַעֲשׂוֹתֶם גַּם כֵּן :

*Y si prestardes à aquellos de quien esperays
recebir, que gracias aureys ? porque tambien los
peccadores prestan à los peccadores para rece-
bir otro tanto.*

35 לְכֵן אֲהִבֵּי אֶת אֲוִיבֵיכֶם
וְהִיטְבֵּי וְהִלְוֶי וְאִלָּ תִּתְּרֹגֵי
מִמִּסְגְּרוֹתֵיכֶם וְיִהְיֶי לְכֶם שְׂכָרְכֶם
רַב וְיִהְיֶי בְּנִי עֲלִיוֹן כִּי הוּא טוֹב
וְיִמִּיטְבֵי עַל־בְּנֵי־בְלִיעַל וְעַל־
מִרְעִים :

*Amad pues à vuestros enemigos, y házed bi,
en,y empreitad no esperando de ello nada : y será
vuestro galardón grande, y sereys hijos del Altis-
simo : porque el es benigno aun para con los in-
gratos y malos.*

5.

30. Παιτι τῷ αἰλουτι πειδιδεν,
καὶ ἀπὸ τῶν αἰρου τὰ σου, μὴ ἀ-
παίτη.

*Et à tout homme qui te demande
baille-lui : & à celui qui t'oste le tien, ne
le redemande point.*

31. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν
ὑμῖν οἱ ἄθροιστοι, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε
αὐτοῖς ὁμοίως.

*Et comme vous voulez que les hom-
mes vous fassent, faites-leur aussi sem-
blablement.*

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶν-
τας ὑμᾶς, τί ὑμῖν χάρις ἐστὶ ; καὶ
οἱ ἀμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶν-
τας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

*Car si vous aimez ceux qui vous ai-
ment, quel gré vous en saura-on ? car les
mal-vivans aimer aussi ceux qui les ai-
ment.*

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγα-
θοποιῶντας ὑμᾶς, τί ὑμῖν χάρις
ἐστὶ ; καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ τὸ αὐ-
τὸ ποιῶσι.

*Et si vous faites bien à ceux qui vous
font bien, quel gré vous en saura-on ? car
les mal-vivans font aussi le même.*

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν
ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, τί ὑμῖν χά-
ρις ἐστὶ ; καὶ οἱ ἀμνηστῶλοι ἀμνη-
στῶλοις δανείζουσιν, ἵνα ἀπολαβῶ-
σι τὰ ἴσα.

*Et si vous prestez à ceux de qui vous
esperez le recevoir, quel gré vous en sau-
ra-on ? car les mal-vivans, afin qu'ils en
reçoivent la pareille.*

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιῆτε, καὶ δανεί-
ζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες : καὶ ἔσται
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, ὃ ἐσθλὸς οἱ
υἱοὶ τοῦ ὑψίστου ὅτι αὐτοὺς χρηστὸς ἐ-
στὶν ὁ πατήρ τοὺς ἀχαρίστους καὶ ποιη-
ροὺς.

*Pourtant aimez vos ennemis, & fai-
tes bien, & prestez sans en rien esperer :
& vostre salaire sera grand, & vous serez
fils du Souuerain : car il est benin enuers
les ingrats & mauuais.*

30. Omnia autem petenti
te, tribue: & qui aufert quæ
tua sunt, ne repetas.

Give to every man that asketh of
thee: and of him that taketh away thy
goods, aske them not againe.

31. Et prout vultis ut faciant
vobis homines, & vos faci-
te illis similiter.

And as he would that men should
do to you, so do ye to them likewise.

32. Et si diligitis eos qui vos
diligunt: quæ vobis est gra-
tia? nam & peccatores dili-
gentes se diligunt.

For if ye love them which love you:
what thanke shall ye have? for euen the
sinners love those that love them.

33. Et si benefeceritis his
qui vobis benefaciunt: quæ
vobis est gratia? siquidem &
peccatores hoc faciunt.

And if ye do good for them which
do good for you: what thanke shall ye
haue? for euen the sinners do the same.

34. Et si mutuum dederitis
his à quibus speratis recipe-
re: quæ gratia est vobis? nam
& peccatores peccatoribus
fœnerantur, ut recipiant æ-
qualia.

And if ye lend to them of whom ye
hope to receiue: what thanke shall ye
haue? for euen the sinners lend to sin-
ners, to receiue the like.

35. Veruntamen diligite
inimicos vestros: benefa-
cite & mutuum date, nihil
inde sperantes: & erit mer-
ces vestra multa, & eritis fi-
lii Altissimi, quia ipse beni-
gnus est super ingratos &
malos.

Wherefore love ye your enemies,
and do good, & lend, looking for nothing:
again, and your reward shall be great:
and ye shall be the children of the most
High: for he is kinde vnto the vniuersall,
and to the euill.

30. Wer dich bittet / dem gib. Vnd
wer dir das deine nimpt / da fodere es
nicht wider.

Giff den / som dig beder. De huo som tager dit fra
dig / da kreff det ick eigen.

31. Vnd wie ihr wolt / das euch die
Leute thun sollen / also thut ihnen
gleich auch ihr.

De som i ville / at Gode skulle gøre mod eder / Ige
saa gøre oc i mod dem.

32. Vnd so ihr liebet die euch lieben /
was dancks habt jr davon? Denn die
Sünder lieben auch ihre Liebhaber.

De der som i elste dem der eder elste / huad tack haftue
i der saare? Thi Syndere elste oc dem som dem elste.

33. Vnd wenn jr euren Wolthätern
wol thut / was dancks habt jr davon?
Denn die Sünder thun dasselbige
auch.

De der som i gøre vel mod dem der gøre vel mod
eder / huad tack haftue i der saare? Thi Syndere gøre
oc lige saa.

34. Vnd wenn ihr leihet / von denen
ihr hoffet zu nemen / was dancks habt
ihr davon? Denn die Sünder leihen
den Sündern auch / auff daß sie
gleiches wider nemen.

De der som i læne dem / der i haabis at tage aff /
huad tack haftue i der saare? Thi Syndere læne oc saa
Syndere / saa det de skulle tage lige saa igen.

36. Doch aber liebet eure Feinde /
Thut wol / vnd leihet / daß ihr nichts
dafür hoffet / so wirdt euer lohn groß
sein / vnd werdet Kinder des Aller-
höchsten sein / Denn er ist gütig über
die vndanckbarn vnd böshaffigen.

Dog alligeuel / Elster eders Fiender / Gør vel oc
læner / at i haabis der inled saare / Saa skal eders løn
vere stor / oc i skulle vere den Allerkønigstis Børn / Thi
haand er veluillig mod de vræcknemmelige oc vanar-
tige.

30. Každému kdož prosí te-
be / daj: a kdo bere což tvého
gest / zase nežadaj.

Kždému kteryby čte oc pro-
sil / daj / a themu co od ciebie rze-
czytve powierze / nie vpominaj
sic.

31. A jakž chcete aby vám
činili lidé / y wy jim též činite.

Jakžo chcecie aby vám ľudzie
czynili / także też im y wy czynicie.

32. Milugeteli takž ty kterijž
wás milují / jakau mišti bu-
dete milost? nebo y Hříšníci
ty milují ty kterijž ge milu-
jí.

Do tešíž miluete ty ktery
was milua / co zá láste miec bed-
žiete? Abowiemciy grzešniciy
milua ty od ktery miluáni by
wáta.

33. A budeteli dobře činite
tém kterijž vám dobře činí /
jakau mate zato milost? po-
něwadž to y Hříšníci činí.

A teší dobře czyníte tym ktery
zy vám dobre czynia / což zá la-
stie miec bedžiete? Abowiemciy
grzešniciy tož czynia.

34. A budeteli pŕŕgŕowati
tém od kterýchž se naděgete ža-
se wzyti / ktera vám gest mi-
lost? a wšak y Hříšníci
Hříšníkŕuom puogŕugij / aby
tolikž zase wžali.

A teší požycacie tym od ktho-
rych sic nadžiewacie odebrac / což
zá láste miec bedžiete? Abowiem-
ciy grzešniciy grzešníkŕuom požy-
czia / aby rowno odebrali.

35. Protož wy milŕgte ne-
přátelŕ wase / a dobře činite
jim a puogŕuogte / nic se od-
tud nenaděgite: a bude odpla-
ta wase mnohá / a budete Syn-
nowŕ Nŕawŕyššho / nebo on
dobrotiŕŕ gest k newbŕŕnŕm
y kŕgŕm.

Miluyčtež tedy nepřypřiacŕ-
ŕ wase / y czynicie im dobrež / y po-
žycacie nie sicž tego nie nadžie-
wacie / tedŕc bedžie wŕŕŕa nagros-
dŕ wŕŕŕŕ / a bedžiete ŕnowie on-
go Nŕawŕyššego / Abowiemci on leŕŕ
dobrotiŕŕŕ přecŕw miewdžiečni
ŕom vžloŕŕŕom.

36. הוּוּ הָכִיל מְרַחֲמֵנָה
אִיכְנָה דָּאָה אֲבוּכֹן מ
מְרַחֲמֵנָה הוּוּ :

*Siate dunque misericordiosi, come
ancor il Padre vostro è misericordioso.*

37. לֹא תִדְוִגּוּ וְלֹא מ
מִתְדִיגִין אֲנִתּוֹן לֹא
תִחֲיִבּוּ וְלֹא מִתְחִיבִין
אֲנִתּוֹן שְׂרֹו וְתִשְׁתְּרוּ :

*Non giudicate, e non sarete giudica-
ti: non condannate, e non sarete con-
dannati: perdonate, e sarà perdonato a
voi.*

38. הָבוּ וּמִתִּיב לְכוֹן ב
בְּכִילְתָּ טִבְתָּ וְהִקְצִיתָ
וּמִשְׁפַּעְתָּ יִרְמֹון ב
פְּעוּבִיכֹן בְּהִי גִיר כְּנִלְתָּ
הִמְכִּילִין אֲנִתּוֹן מִתְתִּכִּיל
לְכוֹן :

*Date, e sarà dato a voi, Buona misu-
ra, calata, e scossa, e ben colma si darà
nel vostro seno, imperocché con la medesi-
ma misura, con che voi misurate, sarà
misurato a voi.*

39. וְאָמַר הָיָה לְהוֹן מ
מִתְלֵלָה לְמָה מִשְׁפַּח
סְמִיָּה לְסְמִיָּה לְמִדְּבָרוֹ
לֹא תִרְיָהוֹן בְּגוּמְצָה
נִבְלִין :

*Ancor disse loro una similitudine, Vn
cieco può egli guidare vn altro cieco? Non
cadranno essi amendue ne la fossa?*

40. לִית תִּלְמִידָה דִּינִתִּיר
מִן רִבָּה כֹּל נֶשׁ גִּיר
הִגְמִיר יִהְיֶה אִיךְ רִבָּה :

*Il discepolo non è sopra il suo mae-
stro: ma ogni perfetto sarà come il suo
maestro.*

41. מִנָּה גִיר הָיָה אֲנִת
גִּלְגֵּל דִּפְעִינָה דִּאֲחֹךְ
הִרִיתָה דִּיו דִּפְעִיךְ לֹא
מִתְחִינָה לָךְ :

*Appressò, perche vedi tu la festuca che
è ne l'occhio del tuo fratello, e non confi-
deri la trave che è nel tuo proprio occhio?*

36. לָכֵן הָיָה רַחוּמִים בְּאִשְׁר
אֲבִיכֶם רַחוּם הוּא :

*Sed pues misericordiosos, como tambien
vuestro Padre es misericordioso.*

37. וְאַל תִּדְוִגּוּ וְלֹא תִדְוִגּוּ אֵל
תִּחֲיִבוּ וְלֹא תִשְׁפִּטוּ שְׂרֹו
יִנְשָׁה :

*No juzgueys, y no fereys juzgados: no con-
deneys, y no fereys condenados: perdonad, y fe-
reys perdonados.*

38. תִּתְּנוּ וְיִתְּנוּ לָכֶם מִדָּה טוֹבָה
נְכוּתָה נְמוּטָה וְנִצּוּפָה תִתְּנוּ
בְּחִיקְכֶם כִּי בְּאִזוּה מִדָּה אִשְׁר
תִּמְדוּ אִתְּוּ יִמְד לָכֶם :

*Dad, y ferhos ha dado: medida buena, apre-
tada, remecida, y reboffando darán en vuestro re-
gaço: porque con la misma medida que midier-
des, os será buelto a medir.*

39. וְאָמַר לָהֶם אֵת הַמַּשָּׁל
הַיּוֹכֵל עוֹר לְהוֹלִיךְ אֵת הָעוֹר
הֲלֹא שְׁנֵיהֶם יִפְּלוּ בַּשַּׁחַת :

*Y deziales (tambien) vna parabola, Puede
el ciego guiar al ciego? no caerán ambos en el
hoyo?*

40. לֹא יֵשׁ תִּלְמִיד עַל־מִלְּמֹדוֹ
וְשִׁלָּם הוּא כֹּל אִשְׁר שׁוּרָה
לְמִלְּמֹדוֹ :

*El Discipulo no es sobre el Maestro:
mas qualquiera que fuere como el maestro será
perfecto.*

41. וְמָה תִּרְיָה אֵת הַשֵּׁשׁ
אִשְׁר בְּעִיר אַחִיךָ וְאַתָּה קוֹרֶה
בְּעִיר נִפְשֶׁךָ לֹא תִבִּיר :

*Porque miras la paja que está en el ojo de tu
hermano, y la viga que está en tu proprio ojo no
consideras?*

36. Γίνεσθε ὡς οἰκτίρμονες, κα-
θὼς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν οἰκτίρμων
ἐστίν.

*Soyez donc misericordieux, comme
aussi vostre Pere est misericordieux.*

37. Καὶ μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κρι-
θῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ ἵνα μὴ
καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, ἵνα ἀπο-
λυθῆσθε.

*Dauantage ne iugez point, & vous
ne serez point iugés: ne condamnez
point, & vous ne ferez point cōdamnés:
quittez, & il vous sera quitté.*

38. Δίδετε, καὶ δεθήσεται ὑμῖν·
μετροὶ καλὰν, πιστοὺς, καὶ σι-
γαλμοὺς, καὶ ὑπερεκχιώμε-
νον δόξουσιν εἰς τὴν χάριν ὑμῶν·
τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ὃ μετρήσῃτε,
αὐτὸ μετρηθήσεται ὑμῖν.

*Donnez, & il vous sera donné. On
vous donera au sein bonne mesure, pre-
sée & entassée, & quis'en ira par dessus:
car de la mesure que vous mesurez, on
vous mesurera d'autre part.*

39. Εἶπε ὁ Ἰησοῦς ἀποβλέψας
ἐπὶ τοὺς μαθητὰς· μήτις διὸς τοὺς
φύλους ἐδη-
γεῖς ἢ ἀμφοτέροις εἰς βοθῶνα-
πεσούται;

*Pareillement il leur disoit vne simili-
tude, Est-il possible qu'un aueugle puisse
mener vn autre aueugle? ne cherront-
ils point tous deux en la fosse?*

40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τοῦ
διδάσκαλον αὐτοῦ· καὶ τῆς ἰσχυροῦς
ὅτι πᾶς ἐστὶν ὡς ὁ διδάσκαλος αὐ-
τοῦ.

*Le disciple n'est point par dessus son
maistre: mais tout disciple qui sera bien
accompli, sera rendu conierme à son
maistre.*

41. Τίς ὁ βλέψας τὸ κάρφος τὸ
ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὃ
ὁ δὲ κενὸν πλῆν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ
καταποῖ;

*Dauantage pourquoi regardes-tu
le festu qui est en l'œil de ton frere, & tu
n'apperçois point vn cheuron en ton
propre œil?*

CAP. VI.

36. Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.

Be ye therefore mercifull/ as your Father also is mercifull.

37. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Dimittite, & dimittimini,

Judge not/ and ye shall not be iudged: condemne not/ and ye shall not be condemned: forgiue/ and ye shall be forgiven.

38. Date, & dabitur vobis, mensuram bonam & confertam & coagitatam & super effluentem dabunt in sinum vestrum. Eādem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Give/ and it shall bee giuen vnto you: a good measure/ pressed downe/ shaken together and running ouer shall men giue into your bosome: for with what measure ye mete / with the same shall men mete to you againe.

39. Dicebat autem illis & similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt.

And he spake a parable vnto them/ Can the blinde leade the blinde? shall they not both fall into the ditch?

40. Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

The discipule is not aboue his master: but whosoever wilbe a perfecte discipule/ shall be as his master.

41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras?

And why seest thou a mote in thy brothers eye/ and considerest not the beam that is in thine owne eye?

Das VI. Capitel.

36. Darumb seht Barmherzig/ wie auch euer Vater Barmherzig ist.

Der faare verer barmhertige/ lige som eders Fader oc er Barmhertig.

37. Richtet nicht/ so werdet jr auch nicht gerichtet. Verdambt nicht so werdet ihr nicht verdambt. Vergebet so wirdt euch vergeben.

Dommet iche/ Saa skulle i oc iche dommis. Fordommer iche/ saa skulle i iche fordommis. Forladet/ Saa skal eder forladis.

38. Gebt/ so wirdt euch gegeben. Ein voll/ getrückt/ gerüttelt vnd überflüssig Maß/ wirdt man in euren Schoß geben. Denn eben mit der Maß/ da ihr mit messet wirdt man euch wider messen.

Giffuer/ saa skal eder giffuis. En fuld/ enuget/ skuddet oc offuerflødig Maade skal mand giffue i eders skød. Thi lige met den Maade som i maale met/ skal mand maale eder igen.

39. Vnd er saget ihnen ein Gleichniß: Mag auch ein Blinder einem Blinden den weg weisen? Werden sie nicht alle beide in die Gruben fallen?

De hand sagde dem en lignelse/ Rand oc en Blind vise en Blind veyen? Salde de iche baade sammen i Graffuen?

40. Der Jünger ist nicht über seinen Meister/ wenn der Jünger ist wie sein Meister/ so ist er vollkommen.

Discipulen er iche offuer sin Mestere/ Naar Discipulen er som hans Mestere/ da er hand fuldkommen.

41. Was sihest du aber einen Splitter inn deines Bruders auge/ vnd des Balken inn deinem auge wirst du nicht gewar?

Hvad seer du en Stæff i din Broders øye/ oc Viesken i dit øye bliffuer du iche var?

Kapitola VI.

36. Protož budie Milosrdnij/ nako y Dtec wásš Milosrdný gest.

A tháŕ badžcie milosrdnity/ Fo y oćtec wáŕš milosrdny iest.

37. Nesudite a nebudete sauzeni. Nepotupuogte/ a nebudete potupeni. Odpouštíegte a bude wám odpustěno.

Nie sadžciež a nie bedžciecie sadzeni/ nie skazyćcie a nie bedžciecie skazani/ rozwićzuyćcie a bedžciecie rozwiązani.

38. Dáwajte/ a bude wám dáno. Mijru dobru a plnau a natlačenu a wrchowatau/ dadiję w Luono wásse. Tawż jagiŕ męrau kterawż męriti budete/ bude wam odmęřeno.

Dáyciež a bedzie wam da no/ miare dobra/ natloczona/ potrzeciona/ y oplywaciaca dądzawżaną drzawą wásse/ abowiem tawż miara Erora mierzycie/ tawż wam żasie drudzy odmierzą.

39. Powěděl jim takě y podobensiwij/ Zdalí muože slepý slepěho wěŕŕit wŕŕat obado nájmy padagij.

A powtedził im podobensiwol/ Zdalí moze slepy slepego prowadzić? Zdalí nie obádwa w doł wpádna.

40. Neniž Bědlnij nad Mistrą swěho: ale dokonaly každy bude/ budeki nako Mistrą geho.

Nie testć wczęń nąd mistrza swego/ ale kćożkolwieć chce być wczęciem doskonałym/ ma być iak Fo mistrz.

41. Coż pať widijš mrtwu w oku Bratra twěho/ a břewna kterěž gest w oku twěm neznamějš?

Alle czemij wpatrujš w pádzě orko w oku bratra twego/ a trawu ktery maš w oku wlasnym/ nie bacysz?

42. או איכנא מִשְׁפַּח
אֶתְּ לְמֵאמַר לְאַחֵיךָ אֲחִי
שְׂבוּק אֶפֶק גְּלֵא מִן עֵינֶיךָ
דְּהֵא קְרִיתָּהּ דְּפִעֵינֶךָ
דִּילָךְ לְ מִתְחַנֵּנָא לָךְ
נִסְבַּ בְּאַפָּא אֶפֶק לִיקְדָם
קְרִיתָּהּ מִן עֵינֶיךָ וְהִידִין
יְתַחֲנֵא לָךְ לְמִפְקִי גְלֵא
מִן עֵינֶיךָ דְּאַחֵיךָ :

O come puoi tu dire al tuo fratello, Fratello, lassami cauar la festuca che è ne l'occhio tuo, tu che non vedi la trave che è nel occhio tuo? Hypocrita, caua prima la trave del tuo occhio: & allora vederai di cauar fuore la festuca che è nel occhio del tuo fratello.

43. לֹא אֵית אִילָנָא טְבָא
דְּעֵבֶד בְּאַרְא בִּישָׁא אֲרָ לֹא
אִילָנָא בִּישָׁא דְּעֵבֶד בְּאַרְא
טְבָא :

Certamente non è buono arboro quello che fa mal frutto: ne malo arboro quello che fa buon frutto.

44. כָּל אִילָנָא גֵיר מִן
בְּאַרְוֵהִי הוּא מִתְּדַע לְמֵא
גֵיר לְקִטְיוֹ מִן פִּנְבָּא תְּאֵנָא
וְאֲרָ לֹא מִן סִנְיָא קִטְבִּין
עֵנְבִין :

Imperoché ciascun arboro si conosce dal suo proprio frutto. Perche da le spine non si cogliono i fichi, ne dal pruno si vendemmia l'uva.

45. גְּבֵרָא טְבָא מִן סִימְתָא
טְבָא דְּדִלְבָּה מִפֶּק טְבָתָא
וְגְבֵרָא בִּישָׁא מִן סִימְתָא
בִּישָׁתָא דְּדִלְבָּה מִפֶּק
בִּישָׁתָא מִן תּוֹתְרִי לְבָנָא
גֵיר מִמֶּלְלוֹ סִפְתָּתָא :

L'huomo buono manda fuore il bene dal buon tesoro del suo cuore: & il mal huomo manda fuor il male dal mal tesoro del suo cuore: perciòche dal'abundantia del cuore la sua bocca parla.

46. מִנָּא קְרִין אֶתְּוֹן לִי
מִרִי מִרִי וּמִרִי דְּאֵמַר
אֶנָּא לֹא עֵבֶדִין אֶתְּוֹן :

Hor perche mi chiamate voi, Signor, Signore, e non fate le cose ch'io dico?

47. כָּל אֶנְשׁ דְּאֵתְּנָא לְנִתִּי
וְשָׁמַע מִלִּי וְעֵבֶד לְהִין אֶ
אֶתְּוִיכֹן לְמִנָּא דִּמָּא :

Chiunque viene à me, & ascolta le mie parole, & falle, & mostraro à chi egli è simile.

42. אֲוִי־אִיךָ תִּכְלֹל לְאֵמַר לְאַחֵיךָ
אֲחִי הִרָה אֲשֶׁלִיךְ אֶתְּ חֲשֵׁשׁ
בְּמֵת עֵינֶיךָ וְאֵת לֹא רֹאֶה אֶתְּ קִרְיָהּ
בְּעֵינֶיךָ הַחֲנֵה הַשֶּׁלֶךְ בְּרֵאשׁוֹנָה
אֶתְּ קִרְיָהּ מִעֵינֶיךָ וְאִי תִרְאֶה
לְהַשְׁלִיךְ אֶתְּ חֲשֵׁשׁ אֲשֶׁר בְּעֵין
אֲחֵיךָ :

O como puedes dezir á tu hermano, Hermano, dexa, echaré fuera la paja que esta en tu ojo, no mirando tu la viga que esta en tu ojo? Hypocrita, echa fuera primero de tu ojo la viga: y entonces miraràs de echar fuera la paja que esta en el ojo de tu hermano.

43. כִּי עֵץ טוֹב אֵינְנֵהּ עוֹשֶׂה
פְּרִי רָע וְעֵץ רָע אֵינְנֵהּ עוֹשֶׂה
פְּרִי טוֹב :

Porque no es buen arbol el que haze malos frutos: ni arbol malo el que haze buen fruto.

44. כָּל עֵץ יִדְעַה מִפְּרִי
וּמִקֻּצִּים לֹא יֵאָסֵפּ תְּאֵנִים
וּמִסִּנְיָה לֹא יִבְצֹרוּ עֵנְבִים :

Porque cada arbol por su fruto es conocido: que no cogen higos de las espinas, ni vendimian vuas de las çarças.

45. אָדָם טוֹב מֵאֲצֵר לְבֹ טוֹב
עוֹשֶׂה טוֹב וְאָדָם רָע מֵאֲצֵר
לְבֹ רָע עוֹשֶׂה רָעָה וּמִיתֵר לְבֹ
דְּבַר פִּי :

El buen hombre del buen thesoro de su coraçon saca biẽ: y el mal hombre del mal thesoro de su coraçon saca mal. porque del abundancia de su coraçon habla su boca.

46. מַה תִּקְרֵא לִי אָדוֹן אָדוֹן
וְאֵינְכֶם עוֹשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר :

Porque me llamays Sennor Sennor, y no hazeys loque digo?

47. כָּל אֲשֶׁר בָּא אֵלַי וְשָׁמַע
אֶתְּ דִּבְרֵי וְעוֹשֶׂה אֲתָם אֲגִיד
לְכֶם לְמִי דּוֹמֵה הוּא :

Todo aquel que viene à mi, y oye mis palabras, y las haze, yo os ensennare à quien es semejante.

5.

42. Η' πῶς διώασαι λέγει τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφε, ἀφες ἐκβάλλω τὸ κάρφον τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν ἐβλέπων; ὡς κεραιὴ, ἐκβάλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ὅτι πῶς διαβλέψεις ἐκβάλλειν τὸ κάρφον τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ou comment peux-tu dire à ton frere, Frere, permets que i' oste le festu qui est en ton œil: toi qui ne vois point vn cheuron qui est en ton œil? Hypocrite, iette premièrement le cheuron hors de ton œil, & adonc tu regarderas de ietter hors le festu qui est en l' œil de ton frere.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιεῖν κάρπον σαπρὸν· ὁ δὲ δένδρον σαπρὸν ποιεῖν καρπὸν καλόν.

Certes l' arbre n'est point bon qui fait fruiet pourri: ni l' arbre pourri, qui fait bon fruiet.

44. Ἐκαστὸν γὰρ δένδρον ἐκ τῆς ἰδίας καρπὸν γινώσκειται, οὐ γὰρ ἐξ ἀκαθῶν συλλέγουσι σῦκα, ὁ δὲ ἐκ βέτας τρυγῶσι σαφυλλῶ.

Car chacun arbre est connu par son propre fruiet. Car aussi des espines ne se cueillent point les figes, ni du buisson ne vendange-on point les raisins.

45. Ὁ ἀγαθὸς ἀνθρώπος ἐκ τῆς ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ποιεῖ φέρει τὰ ἀγαθὰ καὶ ὁ πονηρὸς ἀνθρώπος ἐκ τῆς πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ποιεῖ φέρει τὰ πονηρὰ. ἐκ γὰρ τῆς περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

L' homme de bien tire hors chose bonne du bon thesor de son cœur: & le mauuais homme tire hors chose mauuaise du mauuais thesor de son cœur: car c' est de l'abondance du cœur que la bouche parle.

46. Τί με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ ἐγὼ ποιῶ ἄλλο;

Mais pourquoi m' appelez-vous Seigneur, Seigneur, & ne faites point ce que ie di?

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με, καὶ ἀκούων μου λόγον, καὶ ποιῶν αὐτοῦ, ἐπαγγέλω ὑμῖν τίτις εἶν ὅμοιος.

Quiconque vient à moi, & oit mes paroles, & les met en effect, ie vous monstrerai à qui il est semblable.

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, si ne eiiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrite eice primum trabem de oculo tuo: & tunc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui.

Wether how canst thou say to thy brother, Brother, let me pull out the mote that is in thine eye / when thou seest not the beame that is in thine owne eye? Hypocrite cast out the beame out of thine owne eye first / & then / halt thou see perfectly / to pull out the mote that is in thy brothers eye.

43. Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum.

For it is not a good tree that bringeth forth euill fruite: neither an euill tree that bringeth forth good fruite.

44. Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

For euery tree is knowne by his owne fruite: for neither of thornes gather men figges / nor of bushes gather they grapes.

45. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.

A good man out of the good treasure of his heart bringeth forth good / and an euill man out of the euill treasure of his heart bringeth forth euill: for of the abundance of the heart his mouth speaketh.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

But why call ye me Master, Master, and do not the things that I speake?

47. Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit.

Whosoever cometh to me / and heareth my wordes / and doth the same / I will shew you to whom he is like.

42. Oder wie kanst du sagen zu deinem Bruder: Halt still Bruder / ich will den Splitter auß deinem Auge ziehen / vnd du sihest selbst nicht den Balken in deinem Auge? Du Heuchler / zeuch zuvor den Balken auß deinem Auge / vnd besihe denn / daß du den Splitter auß deines Bruders Auge ziehest.

Eller huorledis kane du siße til din Broder / Holt stille Broder / ieg vil drage Skæffuen aff dit øye / oc du seer icke selff Bieleken i dit øye? Du Øuenskalck / drag først Bieleken aff dit øye / oc see saa til / at du drager Skæffuen aff din Broders øye.

43. Denn es ist kein guter Baum / der faule Frucht trage / vnd kein fauler Baum / der gute Frucht trage.

Thi der er inted gaa Træ / som bær raaden fruct / oc inted raadet træ / som bær god fruct.

44. Ein ieglicher Baum wirdt an seiner eigen Frucht erkannt. Denn man liset nicht Feigen von den dörren / Auch so liset man nicht Trauben von den Hecken.

Huert Træ kendis paa sin egen fruct. Thi mand plocker icke Figen aff Dorne / Mand plocker oc icke Vindruer aff Hybenbuske.

45. Ein guter Mensch bringet guts herfür / auß dem guten schatz seines herzen / Vnd ein bößhafftiger mensch bringet böses herfür auß dem bösen schatz seines herzen. Denn wes das herz voll ist / des gehet der mund über.

It gaat Menniske bær gaat frem / aff sit hiertis gode / Iiggende se De it vanarnia Menniske bær ont frem / aff sit hiertis onde Iiggendefæ. Thi huad som hiertet er fult aff / der aff løber Munden offuer.

46. Was heisset ihr mich aber HERR / HERR / vnd thut nicht was ich euch sage?

De hui kaldei mig HERR / HERR / oc gøre icke huad ieg siger eder?

47. Wer zu mir kompt / vnd höret meine rede / vnd thut sie / den will ich euch zeigen / wem er gleich ist.

Huo som kommer til mig / oc hører min Tale / oc gøre hende / Den vil ieg vise eder / huem hand er lig.

42. A kterak můžes říci bratru tvému: Bratře / nech ať vyvrhne mrwu; Oka tvě ho: sám pak w Oku tvém bře wna newidíš? Pokrytce / wny wrzprwě bře wno; Oka tvě ho a tehy prohlédneš aby wy: ňal mrwu; oka Bratra tvě ho.

Abot iako můžeš říci bratru tvému / Bratře / nech aby vyvrhne mrwu / Oka tvě ho: sám pak w Oku tvém bře wna newidíš? Pokrytce / wny wrzprwě bře wno; Oka tvě ho a tehy prohlédneš aby wy: ňal mrwu / oka Bratra tvě ho.

43. Než není ten Strom dobrý / kterýž nese Dwoťce zlé / ani gest Strom zlý / kterýž nese Dwoťce dobré.

Abowiemci drzewo dobre nse przynasza owocu złego / ani drzewo nępruchniale owocu dobre go.

44. Každý žagiste Strom po owocu swém bhwá poznán. Než bijragij s trníj žij fůw / ani s hložíj žbijragij hro: žnůw.

Gdyž řazde drzewo z własne go owocu poznawáta / boć teź nie żbie rás z ciernia fig / ani ze trz z biercia groná.

45. Dobrý člověk / dobrého pokladu srdce swěho / wpuášš dobran wěc: zly pak člověk ze zlého pokladu Erdee swěho / wpuášš zla wěc. Neboť ž ho: gnosťi Erdee wsta mluwij.

Človiek dobry z dobrego skrbu / sercá swego podawa rzeczy dobre / a zly človiek ze zle skrbu sercá swego podawa zla rzec / abowiem z obřitości sercá mowia wsta tego.

46. Proč mi říkáte: Pane / Pane / a nečiníte což pravím wám?

Przecze mie tedy zowiecie / Pánie Pánie / a tego nie czynicie co powiedam?

47. Každý kdož přichází ke mně / a slyší řeči mé / y činí je: ukážu wám komu by podobný byl.

Ktožkolwiek przychodzi do mnie / a slycha słow moich / y czyni im dosyć / o kaze wam komu jest podobnym.

48. דמא לגברא דבנא
ביתא נחבר ועמיק וסם
שתאסא על שוער
הוא דיו מלאא אתטרי
מלאא בביתא הו וכל
אשפח דיוועיהי סימא
הית גיר שתאסיה ער
שוער :

*Egli è simile ad un huomo che edifi-
cava vna casa, il qual cauó, e cauó ben al
fondo, e pose il fundamento sopra la pie-
tra: & essendo venuta l'inondatione, il
fiume vnto in quella casa, e non la potè
minuere: perciò ch'ella era fondata sopra
la pietra.*

49. והו דשמע ולא עבר
דמא לגברא דבנא ביתא
על עברא דלא שתאסיה
נבר אתטרי בה גברא בר
שעתה גפל והות מפולתה
רפא דביתא הו :

*Ma colui che l'ode, e non le fa, è si-
mile al huomo che edificò, la sua casa so-
pra la terra senza, fondamento, ne la
quale il fiume vnto: ond' ella subito cad-
de, e la ruina di quella casa fu grande.*

1. ופד שלם מלא בלחין
למשמעתה דעמא ער
שוער לכפר נחום :

*Poi ch'egli hebbe finite tutte le sue
parole à l'audientia del popolo, entrò in
Capernaum.*

2. עברה דיו דקנטרונה
חד עבד הוא בישאיר
אינא דקיר הוא עלוהי
וקריב הוא לממור :

*Donc le seruitor d'un certo Centurio-
ne era ammalato, e stava per morire, il
quale gli era molto caro.*

3. ושמע על שוער ושדר
לנתה קשישא דיהודיא
ובעא הנה מנה אין ד
דיאחא יחא לעברה :

*Et hauendo oïto parlar di Iesv,
mandò à lui alcuni de Vecchj de Giudei,
pregandolo che venisse à risanare il suo
seruitore.*

4. הבין דיו פד אתו לנת
שוער בעין חור מנה
בטילאית ואמרין שנה הו
דתעבר לה הדא :

*Et essi venuti à Iesv, lo pregauano
con diligentia, dicendo, Egli è degno che
tu gli facci questo bene.*

48. דומה הוא לאדם בונה
הבית אשר חפר והעמיק וישם
יסודו על הסלע ובאשר בא
השטף ויגוף הנחל על הבית
הזה ולא יכל להמיטו כי יסד
הוא על הסלע :

*Semejante es al hombre que edifica vna ca-
sa: que cauó y ahondó, y puso el fundmento so-
bre piedra, y auiendo auenida, el rio dió con im-
petu en aquella casa, mas no la pudo menear:
porque estaua fundada sobre piedra.*

49. ואשר שומע ואיננו עושה
דומה הוא לאדם הבונה ביתו
על ארץ בלי יסוד ויגוף הנחל
ופתאם גפל ויהי מפלת הבית
ההוא גדולה :

*Mas el que oyó, y no hizo, semejante es al
hombre que edificó su casa sobre tierra sin fun-
damento: en la qual el rio dió con impetu, y lue-
go cayó: y fué grande la ruyna de aquella casa.*

1. ובאשר כלה את כל הדברים
האלה באוני העם ויבוא אל
כפר נחום :

*Y como acabó todas sus palabras en oydos
del pueblo, entró en Capernaum.*

2. ועבד של מנה פלוגי היה
בחלי וקרוב למות אשר היה
לוי יקר :

*Y el sieruo de vn Centurion enfermo se yua
muriendo, el qual el tenia en estima.*

3. ובשמעו על שוער שלח
אליו את זקני יהודים לשאול
ממנו אשר יבוא וירפא את
עבדו :

*Y como oyó de Iesus, embió à el los Ancia-
nos de los Iudios, rogandole que viniessse y li-
brasse à su sieruo.*

4. ובבואם אל שוער נהמו
איתו מאד מאד לאמר כי שנה
הוא אשר תעשה לנו זאת :

*Y viniendo ellos à Iesus, rogaronle con dili-
gencia, diziendole, Porque es digno de conce-
derle esto:*

5.

48. ὁμοίος ἐστὶ ἀνθρώπῳ οἰκο-
δομῶντι οἰκίαν, ὃς ἐσκαψέη καὶ ἐ-
βάθυνῃ, καὶ ἐθήκαθ' ἑμελίον ἐπὶ τῇ
πέτρᾳ· καὶ ὡς ἡμύρας ἡ γῆ μὲν ἦν,
καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ οἰκία ἐ-
κτίσθη, καὶ ὡς ὁ ῥυαὶς ἐπελάσθη αὐ-
τῇ· καὶ οὐκ ἔλασσε, ὅτι ἐπὶ τῇ πέ-
τρᾳ.

*Il est semblable à l'homme qui en
bastissant vne maison, aura foui & creu-
sé, & aura mis le fondemēt sur la roche:
& quand il est venu vne ruine d'aux, le
fleuve a heurté contre ceste maison-la,
mais il ne l'a peu esbranler:: car elle e-
stait fondée sur la roche.*

49. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιή-
σας, ὁμοίος ἐστὶ ἀνθρώπῳ οἰκοδο-
μῶντι οἰκίαν ἐπὶ τῇ γῇ· καὶ ὡς ὁ
ῥυαὶς ἐπελάσθη τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἐπε-
λάσθη, καὶ ἐκείνη ἐπελάσθη, καὶ ἐκείνη
ἐπελάσθη.

*Mais celui qui les a ouïes, & ne les a
point mises en effect, est semblable à
l'homme qui aura balti sa maison à ter-
re, sans fondement: contre laquelle le
fleuve a heurté, & incontinent elle est
tombee, la ruine de ceste maison-la a
esté grande.*

ΚΕΦΑΛ 2.

Ἐπὶ δὲ ἐπαύρως πάλιν τὰ ῥη-
ματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκρὰς τῆς
λαοῦ, εἰσήλθεν εἰς καπernaυμ.

*Or quand il eut acheué toutes ces
paroles, le peuple l'escoutant, il entra
en Capernaum.*

2. Ἐκκεντιόρχου δὲ τοῦ δευ-
λῶ κακῶς ἔχον ἑμελλε πελάσθαι,
ὃς ἦν αὐτῷ ἐν ἡμῶν.

*Et le seruiteur d'un certain Cente-
nier, qui lui estoit fort cher, estant ma-
lade, s'en alloit mourir.*

3. Ἀκούσας ἡ πλεῖστος ἡ κοινὴ, ἀπέ-
στειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους καὶ
ἐξδαιών, ἐρωτῶν αὐτὸν ἵνα ἐλθὼν
δαψώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

*Et quand le Centenier ouit parler de
Iesus, il enuoya vers lui des Anciens des
Iuifs, le priant qu'il vinst pour deliurer
son seruiteur.*

4. Οἱ δὲ παραγόμενοι πρὸς τὸν
ἰησοῦ παρακαλοῦν αὐτὸν αὐτο-
δαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστι ὅτι
παρέξῃς αὐτόν.

*Lesquels estans venus vers Iesus, le
prierent affectueusement, disans, qu'il
estoit digne qu'on lui ottroyast cela.*

48. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram, inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat super petram.

He is like a man which buile an house and digged deepe / and lande the fouls dation on a rocke: and when the waters arose the flood beat vpon that house / and coulde not shate it: for it was grounded vpon a rocke.

49. Qui autē audit & non facit: similis est homini ædificanti domum suam super terram, sine fundamento: in quam illisus est fluvius: & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

But he that heareth and doeth not / is like a man that buile an house vpon the earth without foundation / against which the flood did beat / and it fell by and by: and the fall of that house was great.

CUM autem impleisset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum.

When he had ended all his sayings in the audience of the people / hee entred into Capernaum.

2. Centurionis autem cuiusdam servus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus.

And a certaine Centurions seruant was sicke and readie to die: which was deare vnto him.

3. Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, & salvaret servum eius.

And when he heard of Iesus / he sent vnto him the Elders of the Jewes / beseeching him that he would come & heale his seruant.

4. At illi cum venissent ad Iesum, rogabāt eum sollicitè, dicentes ei, Quia dignus est tunc illi prestes.

So they came to Iesus / and besought him instantly / saying that he was worthe that he should do this for him.

48. Er ist gleich einem Menschen / der ein haus bauete / vnd grub tieff / vnd leget den grund auff den Fels. Da aber gewässer kam da reiß der Strom zum Hause zu / vnd mochts doch nicht bewegen / denn es war auff den Fels gegründet.

Hand er lige som it Menniske / der bygde it Huse / oc groff Dybt / oc lagde grunduollen paa en Klippe. Oc der Vandløb kom / da stotte Strømmen paa Huset / oc kunde icke røre det aff sted / Thi det vaar grundfest paa en Klippe.

49. Wer aber höret / vnd nicht thut / der ist gleich einem Menschen / der ein Haus bauete auff die Erden on grund. Vnd der Strom reiß zu im zu / vnd es fiel bald / vnd das Haus gewann einen grossen riß.

Men huo som hører oc icke gør / Hand er lige som it Menniske / der bygde it Huse paa Jorden vden grunduol / Oc Strømmen stotte der paa / oc det salt strax / oc Huset fick en stor Gleske.

Nach dem er aber für dem Volck außgeredt hatte / gieng er gen Capernaum.

Der hand haffde vdralet for Jolcket / gick hand til Capernaum.

2. Vnd eines Hauptmanns knecht lag todfranc / den er werth hielt.

Oc en Høffuigmands Suend laa dødsing / huilcken hand holt meget aff.

3. Da er aber von Iesu höret / sandte er die Eltesten der Jüden zu ihm / vnd bat ihn / daß er keme / vnd seinen Knecht gesund machet.

Oc der hand herde om Ihesu / da sende hand de Eldste aff Jøderne til hannem / oc bad hannem / at hand vilde komme / oc helbrede hans Suend.

4. Da sie aber zu Iesu kamen / bat ten sie ihn mit fleiß / vnd sprachen: Er ist sein werth / daß du ihm das erzeigst.

Oc der de komme til Ihesum / bade de hannem titeltig / oc sagde / Hand er vel verd / at du gøre hannem det.

48. Podobent gest člověku který stavil Dům / a který kopal hluboko / a položil grunty na skále: A když se žila povodní / obořila se řeka na Dům ten / y ne mohla jím povhnouti: Nebo byl založen na skále.

Podobny jest člověku dom budu iacemu / který vykopavší y vybrašší glebo ko zákládá grunty na opoce / a gdy wzbiera powoź otraca się rzeka o on dom / ale go nie może poderwać / bo jest zále žony na opoce.

49. Alekdž slyšší a nečiní / podoben gest Člověku který stavil Dům svůj na Zemi bez gruntu / na kterýžto přišel potok a hned padl / y stal se pad Domu toho veliký.

Ten zase který slyší a nie czyni / podobien jest człowieko wi który budnie dom swoy na ziemi bez gruntu / o który gdy się rzeka otraci / natychmiast się obali / y stal się wielki wpađ domu onego.

Když pak vyšel na vssekna slova svá v vsy lid / wšel do Kaffarnaum.

Přym všykch slov svých / do rōnczywší gdy sluchal lud / wšel do Kapharnaum.

2. Setník pak gednoho služebníka nemocen gl / k smrti se přiblížoval / kteréhož on byl miloval.

Amer to go setník sluga nies moca zložony mat vmezec / kores go sobie wielce wazyl.

3. A když vsslyšal o Gezišsowi / poslal k němu Starší židův pro se ho aby přišel / a vždrawil Služebníka geho.

Ten gdy się oślyšalo Jezusie / poslal k niemu staršie Żydowskie / prosiac go aby przyszedł a ráto walsunge iego.

4. Oni když přišli k Gezišsowi / prosili ho snažně / řkauce gemu: Hodeň gest aby gemu to učinil.

Oni tedy przysli po Jezusa / y prosili go z pilnością / mowiąc: Godna rzecz abyś mu to okazał.

ד
5 רחם גיר לעצמו ואף
בית פנושפתא הוּ בְּנָא לוֹ:

Perciò egli ama la nostra gente, & esso ci ha edificata la sinagoga.

6 ישוע דין אול הנגל
עמהון פד דין לג סגי
רחיק מן ביתה שדר לנתה
קנטרונא רחמיהי ואמר
לה מרי לא תעמל לג
גיר שוּא אָנָא דְּתַעוּר
תחית מטללי:

Iesus dunque andava con essi. Et essendo egli già non molto lungi da la casa, il Centurione gli manda de suoi amici, à dirli, Signore, non ti pigliare molestia: perche io non son degno che tu entri sotto il mio tetto.

7 מטול הוּ אָנָא לג
שוית דלנתך אָתָא אָלָא
אמר במלתא ונתאסא
טללי:

Per il che ne ancor me stesso ho riputato degno di venire à te: ma di con la parola, & il mio seruitore si risanava.

8 אף אָנָא גיר גברג
אָנָא דְּמִשְׁעֵבֵד אָנָא ת
תחית שולטנא ואיר
תחית אידי אסטרטיוטא
ואמר אָנָא להנא דול ואול
ולאחרת דתא ואתג
ולעבדי דעבד דנא ועבד:

Imperò che ancor io son huomo sottoposto à l'altrui potestà, che ho sotto di me de soldati: e dico à l'uno, Va, & egli va: & à l'altro, Veni, & egli viene: & al mio seruitore, Fa questo, & egli il fa.

9 פד שמע דין ישוע
הליו אַתְּדַמַר בֵּה ואתפגי
ואמר לפנשא דאתג
פתרה אָמַר אָנָא לכוּ
דאף לא ביר יסדיו
אשפחת אף הנגל
הימנית:

Vedendo Iesus queste cose, si marauigliò di lui: e riuoltosi à la turba che lo seguiva, disse, Io vi dico che ne pur in Israhel ho trouato tanta fede.

10 והפכו הגון דאשתדרו
לביתא ואשפחו לעבדא
הו דפריה הנא פד חלים:

Et essendo ritornati à casa quelli che erano stati mandati, trouaron sano il seruitore che era stato ammalato.

5 כי אהב את עַמּוֹ ואת בית
העדה הוא בנה לגו:

Que ama nuestra nacion, y el nos edificó vna synoga.

6 וישוע הלך אִתָּם וּבְאִשֶּׁר הוּא
לא רחוק היה מן הבית אף שר
מאה שלח אליו אחות מרעיו
לאמר לו אנני אל תגע כִּי
קטנתי מביתך תחת גג:

Y Iesus fué con ellos. mas como ya no estuuiessen lexos de su casa, embió el Centurion amigos à el diciendole, Sennor, no tomes trabajo. que no foy digno que entres debaxo de mi tejado.

7 על־כן אנני לא שוית לי
אליו כי אם אמר גא בדבר
ירפא עבדי:

Por lo qual ni aun me tuue por digno de venir à ti mas manda con la palabra, y mi criado será sano.

8 וגם אנני אדם תחת שלטון
משום דהיו תחתי אנשי מלחמה
ואם אמר אנני לזה לך והולך
ולאחר בוא וְבֵא וְלַעֲבָדִי עֲשֵׂה
ואת ועשה הוא:

Porque tambien yo foy hombre puesto en potestad, que tengo debaxo de mi soldados: y digo à este, Vé, y va. y al otro, Ven: y viene: y à mi sieruo, Haz esto? y haze lo.

9 ובאשר שמע זאת ישוע תמה
עליו ויפגו ויאמר לעם אשר
בא אחריו אומר אנכי לכם כי
לא בישראל מצאתי כזאת
אמונה:

Lo qual oyendo Iesus, marauillose de el, y buuelto, dixo à las compannas que lo seguian, Digo hos que ni aun en Israhel he hallado tanta fe.

10 וישובו השליחים בבית
וימצאו את עבד חילה כִּי־גִרְפָּא
מחלי:

Y bueltos à casa losque auian sido embiado, hallaron sano al sieruo que auia estado enfermo:

ז.

5. Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτοῦ, ὡς ἐδόμησεν ἡμῖν.

Car disloyent-ils, il aime nostre nation, & nous a bailli la synagogue.

6. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπεδίδωκε αὐτοῖς ἡδὴ δὲ αὐτῷ ἡ μακρὰ ἀπὸ τοῦ οἴκου, ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ εκατόνταρχος Φίλιππος, λέγων αὐτῷ κυρε, μή σκύλλου· ὁ γὰρ εἰμι ἰκανὸς ἵνα ὑπὸ τῷ σῶμα μου εἰσέλθῃς.

Iesus donc s'en alloit avec eux. Et comme delia il n'estoit plus gueres loin de la maison, le Centenier enuoya vers lui ses amis, lui disant, Seigneur, ne te trouble point, car ie ne suis pas digne que tu entres sous mon toit.

7. Διὸ ἔδδεν ἐμαυτὸν ἡξίωσα πρὸς σε εἰσελθεῖν· ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Parquoi aussi ne me suis-je point reputé digne d'aler vers toi: mais dila parole, & mon seruiteur sera guéri.

8. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμι ὑπὸ ἐξουσίᾳ τὰς ὁμῶν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τῷ τῷ, πρόσθιτι καὶ πρόσθεντι καὶ ἄλλῳ, ἔρχε, καὶ ἔρχεται καὶ τῷ δούλῳ μου, ποιῶ, καὶ ποιεῖ.

Car ie suis aulli homme constitué sous la puissance d'autrui, ayant sous moi des gendarmes. Et ie di à l'un, Va, & il vient: & à mon seruiteur, Fai-cela, & il le fait.

9. Ἀκούσας δὲ πάντες ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ εὐφραίνετο, τῷ ἀπολογισμῷ αὐτοῦ ὅτι εἶπε, λέγω ὑμῖν, ἔδδεν τῷ ἰσραὴλ ἡ σωτὴρ πῶς εὖρον.

Lesquelles choses ouïes, Iesus s'esmerueillit de lui: & se retournant dit à la troupe qui le suiuit, Je vous di, que ie n'ai point troué si grande foy, mesmes en Israhel.

10. Καὶ ὑποστρίψαντες οἱ πεμψέντες εἰς τὴν οἶκον, ἔβρον τὸ ἀσθενώτα δούλον ὑγιαίνοντα.

Et quand ceux qui auoyent esté enuoyés, & furent retourné en la maison, ils trouuerent le seruiteur, qui auoit, esté malade, se portant bien.

5. Diligit is enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificavit nobis.

For he loueth/sand then/our nation/ and he hath built vs a Synagogue.

6. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres.

Then Iesus went with them: but when he was nowe not farre from the house/ the Centurio sent friends to him/ saying vnto him/ Lord/ trouble not thy selfe: for I am not worthy that thou shouldest enter vnder my rooffe.

7. Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te, sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

Wherefore I thought not my selfe worthy to come vnto thee: but say the worde/ and my seruant shalbe whole.

8. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

For I likewise am a mā set vnder authority/ and haue vnder me souldiers/ and I say vnto one/ Go/ and he goeth/ and to another Come/ and he cometh/ and to my seruant / Do this / and he doeth it.

9. Quo audito, Iesus miratus est: & conversus, sequentibus se turbis, dixit, Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem inveni.

When Iesus heard these things/ he marvelled at him/ and turned him/ and sayde to the people that followed him/ I saye vnto you/ I haue not founde so grea at sayth/ no not in Israel.

10. Et reversi qui missi fuerant, domum: invenerunt servum qui languerat, sanum.

And when they that were sent/ turned backe to the house/ they found the seruant that was sicke/ whole.

5. Denn er hat vnser Volck lieb/ vnd die Schule hat er vns erbauet.

Thi hand elster vort Golt / oc hand hassuer op/ bygd off Scholen.

6. Iesus aber gieng mit ihnen hin. Da sie aber nun nicht ferne von dem Hause waren / sandte der Hauptmann freunde zu ihm / vnd ließ ihm sagen: Ach HERR bemühe dich nicht/ ich bin nicht werth/ daß du vnter mein Dach gehst.

Da giack Ihesus bott niet dem. Oc der de vaare nu ickel longt fra Huset/ Da sende Hoffsuigmanden Bener til hannem / oc loed hannem sige/ Ah HERRNE vmage dig ickel / Jeg er ickel verd/ at du gaar vnder mit Tag.

7. Darumb ich auch mich selbs nicht würdig geachtet habe / daß ich zu dir keme / sondern sprich ein wort/ so wirdt mein Knab gesund.

Der saare actede ieg mig oc ickel selff verdig til/ at komme til dig/ Men sig it ord / da bliffuer min Dreng helbrede.

8. Denn auch ich bin ein Mensch der Oberkeit vnterthan / vnd habe Kriegsknecht vnter mir / vnd spreche zu einem: Gehe hin/ so gehet er hin/ Vnd zum andern / Komb her / so kombt er. Vnd zu meinem Knecht/ Thue das/ so thut ers.

Thi ieger oc it Menniske Offrigheden vnderdang / oc hassuer Stridsmend vnder mig / oc ieg siger til en/ Gack bort/ saa gaar hand bort. Oc til en anden/ Komb hid/ saa kommer hand. Oc til min Suend/ Gør det/ saa gør hand det.

9. Da aber Iesus das höret / verwunderte er sich sein / vnd wandte sich vmb / vnd sprach zu dem Volck/ daß ihm nachfolgete: Ich sage euch/ solchen glauben habe ich inn Israel nicht funden.

Men der Ihesus hørde det / forundrede hand sig paa hannem / oc vende sig om / oc tagde til Goltet som hannem effter fulde/ Jeg siger eder/ saadan Ero hassuer ieg ickel fundet i Israel.

10. Vnd da die gesandten widerumb zu Hause kamen/ funden sie den kranken Knecht gesund.

Oc der de som vaare vdsende/ komme til bage igen til Huset/ da funde de den siuge Sueng karst.

5. Nebt miluge Narodnas/ a Skolu on nám vystawel.

Abowiem narod nasz mielutic/ y onjec nam zbudowal bojnice.

6. Tedny Gezijs stel s nimi. A kdyz giž nedaleko byl od Domu/ poslal k němu Setnijs přátel/ řka: Pane/ nepracuj/ Něksem žagistě hoden/ aby wšel pod střechu mau.

A thak Iesus šedl z nimi / ale kdy nedaleko byl od domu/ poslal do niego on setnik przyjaciel / mowiac mu/ Panie nie drudziej sie/ abowiemca ia nie jest godzien aby wsiedl pod dach moy

7. A protoz jsem y sebe saměs ho za nehodného položil abych přissel k tobě: ale řekž slowem/ a budeš vyzdrawen služebnjš můj.

A dla tegoż y sam nie mniemam/ alem sie byc godnym przyjdż do ciebie/ Allezec slowem / a ozdrowi ciebie sluga moy.

8. Nebo y ná jsem člověk pod močy postawený / i uage pod sebau Krijice: a diu to muto / gdi / agde: a giněmu přid / a přjgde: a služebnjšmu mēmu/ včim toto/ a včim.

Boziem thež y ia jest cłowiek pod zwierzchnoscia postanowiony / mairac pod soba sluzebne / y mowie temu / Idż / a poydżie / a drugiemu Przydż / y przjgdie / a sluzjemu mēmu / Vczyn to / y vczyni.

9. To vslušaw Gezijs/ podivil se: a obrátiv se k těmž stupuom kterijž za nim šli/ řekl: Žagistě pravijm wám / žew lidu Izrahelském nenaležl jsem tak weliké wijry.

To vslušawšy Iesus / dštwo: wal sie mu / y obrociwšy sie do zghromádenia ludzi ktere šlo za nim / řekl / Powiedam wam / že ciem ani w Izraelu tak wielkiey wiary nie znalazł.

10. Brátivše se pak ti kterijž poslani byli do domu / naležli služebnjška kterijž nemocen byl / zdrawěho.

Tedy ony co byli poslani / wrociwšy sie do domu / naležli sluge ktery chorowal zdrowego.

וְהָיָה לְיוֹמָא דְּפִתְרָהּ
אֲנִי לְהוֹנָא לְמַדִּינָתָא דְּשִׁמְעָה
נָאִין וְתַלְמִידֵיהּ עִמָּה
וּפְנִשָׁא סְגִינָא :

Auuenne ancor dipoi, che l'EST andata in vna città chiamata Naim : & insieme con effolui andauano molti de suoi discipoli, & vna gran turba.

וּפְדִי קָרֵב לְתַדְעָנָה
דְּמַדִּינָתָא חֲוָא פֶּד מְלִיזִין
מִיתָא דִּיחִידָנָא הֲוָנָה
לְאַמָּה וְהָיָה אִמָּה אֲרַמְלָתָא
הָיָת וּפְנִשָׁא סְגִינָא דְּבִנִּי
מַדִּינָתָא עִמָּה :

E come fu presso à la porta de la città, ecco che era portato fuore vn morto, figliuolo vnico a sua madre, & questa era vedoua, & molta gente de la città era con effolui.

וְהָיָה דִּין וְשׁוּעָה
וְאַתְרַחֲסִים עֲלֶיהָ וְאָמַר לָהּ
לֹא תִבְכִּין :

Et hauendola il Signore veduta, si mosse à compassion di leue, disse, Non piangere.

וְאִי לְקָרֵב לְעֶרְסָנָה
וְהָנִין דְּשִׁקְלִין הָיוּ לָהּ
קָמִי וְאָמַר עֲלֵימָנָה לָךְ
אָמַר אָנָּה קִיָּם :

Poi s'accossò, & toccò la bara, & quelli che portauano, si fermarono : & egli disse, Giouenetto, to ti dico, leuati su.

וַיִּתְּבֶהּ מִיִּתָּא וְשָׂרִי
לְמַמְלָלוֹ וַיִּתְּבֶהּ לְאַמָּה :

E il morto si leuò su à sedere, & cominciò à parlare : & egli il dette à sua madre.

וְאַחֲרַת דְּחִלְתָּנָה
לְאַנְשָׁא פְּלִהוֹן וְשִׁשְׁבָּחִין
הָיוּ לְאַלְהֵינָה וְאָמַרְוּ
הַגִּבִּינָא רַבָּא קָם בּוֹן וְסַעַר
אַתָּה לַעֲמָה :

E tutti ebbero timore, & glorificauano Iddio, dicendo, Vn gran Profeta veramente s'è leuato fra noi, & Iddio ha visitato il suo popolo.

וַיִּנְבְּקַת עֲלֵיהּ מִלְּתָא
הָדָא בְּכֻלָּהּ יִהְיֶה וּבְכֻלָּהּ
אַתְרָא דְּחִדְרֵיהּוֹן :

E sparsesi questa fama di lui per tutta la Giudea, & per tutto il paese d'intorno.

וַיְהִי בְּיוֹם אַחֵר וַיֵּלֶךְ לְעִיר
וְשִׁמְעָה נָעִים וַיֵּלֶכְ עִמָּה אַחֲוָתָהּ
תַּלְמִידֵיהּ וְקָהֵל רֹב :

Yacontreció despues, que el yua à la ciudad que se llama Naim, y yuan con el sus Discipulos, muchos, y gran compaña,

וּבְנִשָׁר הַקָּרִיב לְפִתְחָה הָעִיר
וְהָיָה נִשָׁא מִת בֶּן־יְחִיד לְאַמָּה
וְהָיָה אֲרַמְלָתָה וְעִם רֹב מִן הָעִיר
עִמָּה :

Y como llegó cerca de la puerta de la ciudad, heaqui que sacauan vn defunto vnigenito à su madre, laqual tambien era biuda : Y auia con ella grande compaña de la ciudad.

וּבְנִשָׁר רָחָה אֲחֻתָּהּ הָאֲדוֹן
נִכְמַדוּ רַחֲמֵיהּ עֲלֶיהָ וַיֹּאמֶר לָהּ
אֵל תִּבְכִּי :

Y como el Sennor la vido, fue mouido à misericordia de ella, y dizele, No llores.

וַיִּקְרַב וַיֵּצֵעַ בְּאֲדוֹן וְהַנְּשִׁאִים
עָמְדוּ וַיֹּאמֶר עֲלֵם אֲמָר אֲנִי לָךְ
קוֹמָה :

Y acercandose, tocó, las andas : y los que lo lleuauan, pararon, y dize, Mancebo, à ti digo, leuantate.

וַיִּקָּם וַיֵּשֶׁב הַיִּמָּה וַיִּחַל לְדַבֵּר
וַיֵּיזֶר אֲחֻתּוֹ לְאַמָּה :

Entonces boluiose à sentar el que auia sido muerto, y comenzó à hablar, y diólo à su madre.

וַיִּתְּבוּנָה יְרָחָה עֲלֵיהֶם כָּלָם
וַיִּכְבְּדוּ אֶת־יְהוָה לֵאמֹר כִּי
נִבִּיא גָדוֹל קָם בְּנוֹ וְכִי פִקֹּד
יְהוָה אֶת־עַמּוֹ :

Y tomó à todos temor, y glorificauan à Dios diciendo, Que Propheta grande se ha leuantado entre nosotros : Y que dios ha mirado su pueblo.

וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַהוּא בְּכָל־
יְהוּדָה עֲלֵיהֶם וּבְכָל הַבָּקָר :

Y salió esta fama de el por toda Iudea, y por toda la tierra del alderredor.

11. Καὶ ἐγγύς ἐν τῇ ἐξῆς ἐπεβύβη
ἐἰς πόλιν καλουμένην ναὶν, καὶ
συνεπεβύβησαν αὐτῷ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ καὶ οἱ, καὶ ὄχλος πολλός.

Or aduint le iour suiuant que Iesus alloit en vne ville nommee Nain : & plusieurs de ses disciples & grosse troupe alloient avec lui.

12. Ὡς δὲ ἤγγα πρὸς τὴν πύλιν τῆς πόλε-
ως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκρέμετο πρὸς θανάτου,
υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτῆς καὶ
αὕτη χήρα καὶ ὄχλος τῆς πόλε-
ως ἰκανὸς συν αὐτῇ.

Et comme il approchoit de la porte de la ville, voici, on portoit hors vn mort, fils vniue de la mere, laquelle estoit veue : & grand'compagnie de la ville estoit avec elle.

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ κύριος ἐ-
σπλαγχνίσθη πρὸς αὐτῇ, καὶ εἶπεν
αὐτῇ μή κλαις.

Et quand le Seigneur l'eut veue, il fut esmeu de compassion enuers elle : & lui dit, Ne pleure point.

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς
στροφῆς, οἱ δὲ βαπτίζοντες ἐστράσαν. καὶ
εἶπε, ἰδοὺ ἰσχυεὶ οὗτος, ἐγὼ δὲ ἰσχυήσομαι.

Et s'estant approché, il toucha la bierre (or ceux qui portoyent le corps, s'arrestèrent) & il dit, leuee homme, ie te di, leue toi.

15. Καὶ ὁ ἐκείστις ἐπεβύβη, καὶ
ἤρξατο λαλῆσαι, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
μητρὶ αὐτοῦ.

Et celui qui estoit mort, se rassit, & commença à parler. Et il le rendit à sa mere.

16. Ἐλαβὲν δὲ φόβος ὅσους ἀπαύσαντο,
καὶ ἐδοξάζοντο, καὶ ἔειπον, οὗτος
πρόφητης μέγας ἐγγήγεταί ἐν ἡ-
μῖν, καὶ ὅτι ἐπισκέψατο ὁ θεὸς τὸν
λαὸν αὐτοῦ.

Et crainte les saist tous, & glorifioient Dieu, disans, Certes vn grand Prophete s'est leue entre nous, & certes Dieu a visité son peuple.

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος αὗτος
ἐν ἅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἐν
ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

*Et ce bruit courut de lui par route Iudee & par toute la contree d'a l'en-
tour.*

11. Et factum est: deinceps ibat in civitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius & turba copiosa.

And it came to passe the day after / that he went into a citie called Naim / and many of his disciples went with him / and a great multitude.

12. Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ: & hæc, vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

Nowe when hee came nere to the gate of the citie / beholde / there was a dead man carried out / who was the onely begotten sonne of his mother / which was a widowe / and much people of the citie was with her.

13. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi, Noli flere.

And when the Lorde sawe her / hee had compassion on her / and sayde unto her / Weepe not.

14. Et accessit, & tetigit loculum. (Hi autem qui portabant, steterunt) Et ait, Adolescens, tibi dico, Surge.

And he went and touched the coffin / (and then that bare him / stood still) and he said / Young man / I say unto thee / Arise.

15. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.

And hee that was dead / sat up / and began to speake / and hee delivered him to his mother.

16. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes, Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitavit plebem suam.

Then there came a feare on them all / and they glorified God / saying / A great Prophet is raised up among vs / and God hath visited his people.

17. Et exiit hic sermo in universam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem.

And this rumour of him went forth throughout all Iudæa / and throughout all the region round about.

11. Vnd es begab sich darnach / daß er inn ein Statt mit namen Naim gieng / vnd seiner Jünger giengen vil mit ihm / vnd vil Volcks.

De der begaff sig der effter / at hand gief i en Stad / som hed Naim / oc der ginge mange aff hans Disciple mer hannem / oc meget Jolck.

12. Als er aber nahe an das Statthor kam / sihe / da trug man einen Todten heraus der ein einiger Sohn war seiner Mutter / vnd sie war eine Witwe / vnd vil Volcks auß der Stat gieng mit ihr.

De der hand kom nær til Stadporten / See / da bar mand en Død ud / som vaar sin Moders eneste Søn / oc hun vaar en Encke / De meget Jolck aff Staden gief mer hende.

13. Vnd da sie der HERR sahe / jammerte in derselbigen / vnd sprach zu ihr: Weine nicht.

De der HERREN saa hende / da ynckedis hand der offuer / oc sagde til hende / Græd icke.

14. Vnd tratt hinzv vnd rüret den Sack an / vnd die Träger stunden Vnd er sprach / Jüngling / ich sage dir / stehe auff.

De hand traadde til / oc rørde ved Saaren / De d som bare / stode. De hand sagde Du unge Dreng / Jeg siger dig / staa op.

15. Vnd der Todte richtet sich auff / vnd fieng an zu reden / vnd er gab ihn seiner Mutter.

De den Døde rensde sig op / oc begynte at tale / De hand gaff hans Moder hannem.

16. Vnd es kam sie alle ein forcht an / vnd preiseten Gott Vnd sprach en: Es ist ein grosser Prophet vnter vns auffgestanden / vnd Gott hat sein Volck heim gesucht.

De der kom en redzel paa dem alle / oc de prisede Gud oc sagde / Der er en stor Prophete opstanden ibland oss / oc Gud haaffuer besøgt sit Jolck.

17. Vnd disse rede von ihm erschall inn das ganze Jüdische Land vnd in alle vmbliegende Länder.

De denne Tale om hannem roeredis i det ganske Jødiske Land / oc i alle omliggende Land.

11. V stalo se potom / Esel Gezijs do Mesta kterež slowe Naim / y sllis nim Bredniji / cy geho / a žastup welikij.

Potym dnia drugiego sedl do miasta Echora zowa Naim / a przy nim bylo wiele zwolewnikow tego / y zebrali ludzi wielkie.

12. A kdyz se priblizil k Bráni Mesta / an mrtwy nesen byl wen / syn gediny Matky své / a ta Widowa byla / a žastup Mesta mnohy s ni.

A gdy przychodzil ku branie mieście / tedy oto vmarlego wynosono / Ktory byl tedy syn v matky své / a ktemu widowy / y byla z ni wielkość ludu z miastá.

13. Kteranzto kdyz vyšel Gezijs / Milosrdensiwim hnul gsa nad ni / řekl gi: Neplačij.

One tedy wyzrawszy Pan / russon test nad niá milosierdziem / y řekl icy / Nie płacz.

14. A přistoupiv dotekl se Máru. Ti pak kteříž nesli / žastawili se. V řekl: Meládenče / toběť prawmijwstati.

A przystapiwszy sie ręká mar (a cico go męśli stáneli) y řekl / Młodzienięciu powiedamci / Wstaa.

15. A wstaw sedl ten kteryž byl umřel / a počal mluwiti. V dal gey Matce geho.

Tedy šíadl on Ktory byl umarl / y počal mowit / a řekl go oddal matce tego.

16. Tedy podnala wsecky bázeň / y welibili Pána Boha / řkauce: Že Prorok welikij powstal mezy námi / a že Buh nawštíwiti lid swuog.

A zial wswykh si strach / a chwastili Boga / mowiac / Żąprawde Prorok wielki powstal między nami / a zaiste Bóg weyziął na lud swoy.

17. V wssla řeč tá o něm w wssem Jidowstwu y w wssy wokolni krajini.

A przysła o nim tá powieść w wssym Judo / y w wssykh ziemcy pograneczney.

ζ'.

18 וַאֲשֶׁר־עָלוּ לְיוֹחָנָן
תַּלְמִידָיו הָלִינוּ פְּלִיטָה :

E tutte queste cose raccontarono a Giovanni i suoi discepoli.

19 וַתָּקֵרָא יוֹחָנָן לְתַלְמִידָיו
תַּלְמִידָיו וַשִּׁדְרָא אֲבִינוּ לְהַת
יְשׁוּעָא וַאֲמַר אֲנִי הוּא
דְּאַתְנָא אִין לְאַחֲרֵינוּ הוּא
מִסְכִּינוּ :

Onde Giovanni chiamò a se due de suoi discepoli, e mandollu a Iesv, dicendo, Sei tu quello che dee venire, e pur n'aspettamo noi d'n'altro.

20 וַאֲתָו לִירְשׁוּעָא
וַאֲמַרְיוּ לֵהּ יוֹחָנָן מִצִּמְדָּנָא
שְׂדֵרְנוּ לְהַת וַאֲמַר אֲנִי הוּא
הוּא דְּאַתְנָא אִין לְאַחֲרֵינוּ
מִסְכִּינוּ :

Essi venuti a Iesv, li dissero, Giovanni Battista ci ha mandati a te, dicendo, Sei tu quello che dovnea venire, o n'aspettamo noi d'n'altro?

21 בְּהַיּוֹם הַהוּא פְּהִי שְׁעִתְנָא
סְגִינָא אִסִּי מִן כְּוִרְהִנָא
וּמִן מַחֲוִתָּא וּמִן רִיחָא
בִּישְׁתָּא וּלְסִגְיָא סְמִינָא
יְהִיב הוּא לְמַחֲוָא :

In quell' hora medesima egli visitò molti de le lor malattie e piaghe, e dai mali spiriti, e a molti ciechi donò il vedere.

22 וַעֲנָא יְשׁוּעָא וַאֲמַר ל
לְהֵיוּ וְלוֹ אֲמַרְיוּ לְיוֹחָנָן כָּל
מִדָּם דְּחֻוִּיתָיו וְשִׁמְעִיתָיו
דְּסִמְיָא חֲוִין וְחֻוִּיָּא
מִהֲלָכִין וְגִרְבָּא מִתְּהַבִּין
וְחֻרְשָׁא שְׁמַעִין וּמִיתָא
קִימִין וּמִסְכְּנָא מִסְתַּבְּרִין :

Poi rispondendo Iesv, disse loro, Andate, e riferite a Giovanni le cose che havete vedute e udite: cioè che i ciechi veggono, i zoppi camminano, i lebbrosi son mandati, i sordi ode, i morti risuscitano, e l'Euangelio s'annuntia a i poveri.

23 וְטוֹבוּהִי לְמִן הָלַב
יִתְפַּשֵּׁל בִּי :

È beato chiunque non si scandalizza in me.

18 וַתִּגִּידוּ לְיוֹחָנָן הַמַּלְאָכִין עַל־
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

Y dieron las nuevas a Ioan de todas estas cosas sus Discipulos :

19 וַתִּקְרָא יוֹחָנָן לְשְׁנֵי תַלְמִידָיו
וַיִּשְׁלַחֵם אֶל־יְשׁוּעָא לֵאמֹר הֲאַתָּה
הוּא הַבָּנָא אִין לְאַחֵר גִּיחְלָנוּ :

Y llamó Ioan vnos dos de sus Discipulos. Y embió a Iesus, diciendo, Eres tu aquel que auia de venir, o esperamos a otro?

20 וּבְנֵי אִשְׁרָא בָנֵי הָאֲנָשִׁים
אֵלֶּיךָ אִין אֲמַרְיוּ יוֹחָנָן הַטָּבֵל
שְׁלַחְנוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר הֲאַתָּה הוּא
הַבָּנָא אִין לְאַחֵר גִּיחְלָנוּ :

Y como los varones vinieron a el dixeron, Ioan el Baptista nos ha embiado a ti, diciendo, Eres tu aquel que auia de venir, o esperamos a otro?

21 וּבַיּוֹם הַהוּא רַבָּנָא לְרַבִּים
מִמַּחֲלִיִּים וּמִמְנַעִים וּמִשְׁרִים
רָעִים וְעִירִים רַבִּים אִשְׁרָא חֲוִין
אִתְּנָם בְּרָנִי :

Y en la misma hora sanò a muchos de enfermedades, y plagas, y de espíritus malos: y a muchos ciegos dió la vista.

22 וַיַּעַן יְשׁוּעָא וַיִּאֲמַר לָהֶם לְכוּ
וַתִּגִּידוּ לְיוֹחָנָן אִשְׁרָא דְּרֵוָא
וְשׁוֹמְעִים אֲתָם כִּי־עִירִים
רֵוָא פְּסָחִים הִלְכִים מִצֻּרְעִים
גִּטְהָרִים חֲרָשִׁים שׁוֹמְעִים
מִתִּים קִמִּים אֲבִי־רִים
מִתְּבַשְּׂרִים :

Y respondiendò Iesus, dixoles, Id, dad las nuevas a Ioan de lo que auays visto y oydo: Que los ciegos veen los coxos andan, los leprosos son limpiados, los sordos oyen, los muertos resuscitan, a los pobres es annunciado el Euangelio.

23 וְאִשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִפְשֵׁל בִּי :

Y bienauendurado es elque no fuere escandalizado en mi.

18. Καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννη ἐῖ
μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

Or toutes ces choses furent rapportées à Iehan par ses disciples.

19. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο
πῦνὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης,
ἐπέμψεν αὐτοὺς πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων,
σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσ-
δοκῶμεν;

Dont Iehan appela deux de ses disciples, & les enuoya vers Iesus, disant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou si nous en attendrons vn autre.

20. Παραγυρεύμενοι δὲ πρὸς αὐ-
τὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βα-
πτιστὴς ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς σε,
λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον
προσδοκῶμεν.

Or iceux estans venus vers lui, lui dirent, Iehan Baptiste nous a enuoyés vers toi, disant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou si nous en attendrons vn autre.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ᾧ ὥρᾳ ἐθεράπευσε
πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστιγῶν καὶ
πνιμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοὺς
πολλοὺς ἐχαρίσατο τὴν βλέψην.

Or en ceste mesme heure-Ja il en guerit plusieurs de maladies & fleaux, & de malins esprits: & donna la veue à plusieurs auengles.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶ-
πεν αὐτοῖς, ἀπελθεῖτε ἀπαγγέ-
λατε ἰωάννη ὅτι εἶδετε καὶ ἠκούσατε·
ὅτι τυφλοὶ αὐαθλέουσιν, χωλοὶ
περιπατοῦσιν, λευροὶ καθαρίζονται,
κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται,
πτωχοὶ ἀγαλλίζονται.

Puis respondant leur dit, Allez, & rapportez à Iehā ce que vous avez veu & ouï: aduoir que les auengles recourent la veue, les boiteux cheminent, les lepreux sont nettoyés, les sourds oyent, les morts resuscitent, l'Euangile est prêché aux pources.

23. Καὶ μακάριός ἐστιν ὁς ἐὰν μὴ
σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien heureux est quiconque n'aura point esté scandalizé en moi.

CAP. VII.

18. Et nuntiaverunt Iohanni discipuli eius de omnibus his.

And the disciples of John shewed him of all these things.

19. Et convocavit duos de discipulis suis Iohannes: & misit ad Iesum, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

So John called unto him two certain men of his disciples: and sent the to Iesus: saying, Art thou he that should come: or shall we waite for another?

20. Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt, Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

And when the men were come unto him, they sayde, John Baptist hath sent vs unto thee, saying, Art thou he that should come, or shall we waite for another?

21. (In ipsa autē hora multos curavit à languoribus & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donavit visum)

And at that time hee cured many of their sicknesses, and plagues, and of evil spirits: and unto many blind men he gaue sight.

22. Et respondens, dixit illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.

And Iesus answered, and said unto them, Go your wayes and shewe John what things yee haue seene and heard: that the blinde see, the halt goe, the Lepers are cleansed, the deafe heare, the dead rise againe, and the poore receive the Gospell.

23. Et beatus est quicumque, non fuerit scandalizatus in me.

And blessed is he, that shall not be offended in me.

Das VII. Capitel.

18. Vnd es verkündigten Johanni seine Jünger das alles.

De Iohannis Disciple forkyndede hannem alle dette.

19. Vnd er rieß zu sich seiner Jünger zween / vnd sandte sie zu Iesu / vnd ließ im sagen: Bist du der da kommen soll / oder sollen wir eines andern warten?

De hand kallede tho aff sine Disciple til sig / oc sende dem til Iesum / och loed hannem sige / Est du den der skal komme / Eller skulle vi tøffue effter en anden?

20. Da aber die Männer zu ihm kamen / sprachen sie: Johannes der Tauffer hat uns zu dir gesandt / vnd leßt dir sagen: Bist du der da kommen soll / oder sollen wir eines andern warten?

Men der Wendene komme til hannem / sagde de / Iohannes den dæbere haffuer sent oss til dig / oc lader dig sige / Est du den som skal komme / Eller skulle vi tøffue effter en anden?

21. Zu derselbigen stunde aber macht er vil gesund von seuchen vnd plagen / vnd bössen Geistern / vnd vilen Blinden schencket er das gesichte.

De paa den samme stund giorde hand mange helbrede aff Stuger och Plager oc onde Aander / oc hand gaff mange Blinde synen.

22. Vnd Iesus antworttet vnd sprach zu ihnen: Gehet hin / vnd verkündiget Johanni / was ihr gesehen vnd gehöret habt / Die Blinden sehen / die Lahmen gehen / die Aussätzigen werden rein / die Tauben hören / die Todten stehen auff / den Armen wirdt das Euangelium geprediget.

Och Iesus suarede / oc sagde til dem / Gaar bort oc forkynder Johanni / huad i haffue seet oc hørt / de Blinde see / de halte gaa / de Spedalske vorderene / de Døffue høre / de Døde staa op / Euangelium predickis for de fattige.

23. Vnd Selig ist / der sich nicht ergert an mir.

De salig er den / som icke forarger sig paa mig.

Kapitola VII.

18. V žvēstowali Janowi Brednišcy geho wšecny wšcy tyto.

Ožnāymili tež y Janowi žwoženicy, tego ožym wšytkim.

19. Apowolaw dwau ž Bredniškuow swych. Jan / poslal ge k Gežisšowi řka: Tyli gšy kteryž přigijti mās / tili giněho čekāme?

A on wezwawšy dwu nīstřorych ž žwoženikow swych. Poslal ge do Jezusa / mowiac / Tyžes teš ten kteryž přigijti māl / cžyli drugěgo čekāc bedžiemy?

20. A když přišli k němu mužij / řekli: Jan křtitel poslal nās k tobě / řka: Tyli gšy kteryž přigijti mās / tili giněho čekāme?

Gdy tedy přišli do něgo mužowie oni / řekli / Jan křticiel poslal nās do ciebie / mowiac / Tyžes teš ten kteryž přigijti māl / cžyli drugěgo čekāc bedžiemy?

21. A w tu hodinu vzdrowil mnohě od ne duhuow a od nezmoch / a duchow nečistych: a slepým mnohým žrať dal.

Tedy onežy gođžiny wiele řch vzdrowil od niemocy / od trapienia / y od duchow zlych / a wiele slepých wzrokiem dārowal.

22. Odpowědew pak Gežisš / řekl jim: Gduace powězte Janowi řo gšte slyšeli a widěli / že slepij widij / kulawij chodij / malomočnij se čištij / hluchij slyšij / mrtwij ž mrtwych wstāwagij / chudij přigijmagij Ewangelium.

Odpowědžiwšy tedy Jezus / řekl do nich / Szedšy opowiedzte Janowi řo ře widželi y slyšeli / ře slepi wzrokwiora / chrozmichodža / tređowāci sa oczysćeni / gluchij slyša / wmrāti powstāwāia / wdogim Ewāgelia opowiedāia.

23. A blažoslawený geš ten / řdož se nademnu nepohoršij.

A řežeslīwy teš ten kteryžol wšec nīc bedžie obrāžon we mīnīc.

24. כִּד דִּין אֱלוֹהִי תִלְמִידוֹהִי
דִּיּוֹחָן שָׂרִי יִשׁוּעַ לְמַאמְרֵה
לְכַנְשָׁא עַל יוֹחָן מִגִּבְרָה
בְּפִקְחֵיהּ לְחִירְבָא לְמַחֲוָה
קִנְיָא דִּימֵן רוּחָא מִתְתוּיַע:

*Partiti che si furono i messi di Gio-
uanni, egli incominciò a dir di Gioianni
a le turbe, Che andaste voi a vedere al di-
serto? Vna canna scossa dal vento?*

25. וְאֵל לֹא מִנָּה בְּפִקְחֵיהּ
לְמַחֲוָה גִּבְרָה דִּנְחִיתָהּ
רְכִישָׁא לְבִישׁ הָהִיא אֵילִין
דְּכַלְבוּשָׁא מִשְׁכַּחְתָּהּ
וּבְפִקְחָא אִיתִיהוּן פִּירֵה
מִלְכָּא אֲמִין:

*Ma che andaste voi a vedere? Vn ho-
mo vestito di delittosi vestimenti? Ecco,
quei che si vesteno di pomposo vestimento,
e dinueno in delitie stanno ne palazzi de
i Re.*

26. וְאֵל לֹא מִנָּה בְּפִקְחֵיהּ
לְמַחֲוָה אִין אֲמֵר אֲנִי
לְכוּן וְיִתִּיר מִן גִּבְרָה:

*Ma che andaste voi a vedere? Vn Pro-
feta? Certo io vi dico, ancor piu che Pro-
feta.*

27. הֵנוּ דְּעֲלֹהִי כְּתִיב ד
הִיא מִשְׁדֵּר אֲנָה מִלְּאכִי
קִדְם פְּרָצִיפִךְ דִּיתִקֹן א
אוּרְחָא קִדְמִךְ:

*Questo è colui di cui è scritto, Ecco, io
mando innanzi Angelo innanzi a la faccia
tua, il quale apparecchierà la tua via in-
nanzi a te.*

28. אֲמֵר אֲנִי לְכוּן דְּלִית
גִּבְרָה בִּילִידֵי גִשָׁא דְרַב מִן
יוֹחָן מַעֲמֻדָּה וְעוֹרָה דִּין
בְּמִלְכּוּתָא דְּאַלְהָא רַב הוּ
מִיָּה:

*Io vi dico certo che tra quei che son na-
ti di donne, non è alcun Profeta maggior
di Gioianni Battista: nondimeno il mi-
nor che sia nel regno di Dio, è maggior di
lui.*

29. וְכֻלָּה עֲמָה דְּשִׁמְעוּ
אֵף מִכִּסְאָ וְדִקִּי לְאַלְהָא
דְּעֲמֵדוּ מַעֲמֻדִיתָה
דִּיּוֹחָן:

*Et tutto il popolo che odiua, e i publi-
cani che erano battezzati del battefimo di
Gioianni, giustificorono l'iddio.*

24. וְלִכְּ מִלְּאכִי יוֹחָן וְיִחְלֵל
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם עַל־יוֹחָן מֵה
יִצְאָתָם בְּמַדְבָּר לְרֵאוֹת הַקִּנְיָה
אֲשֶׁר מְרוּחַ יְנוּד בְּמִים:

*Y como se fueron los menfageros, de Ioan,
començo a hablar de Ioan a las compannas, Que
salistes a ver al desierto? alguna canna que es a-
gitada del viento?*

25. אִין מֵה יִצְאָתָם לְרֵאוֹת אֵם
אֵת הָאָדָם לְבוּשׁ בְּגָדִים לְכִים
הָהִיא אֲשֶׁר בְּבִגְדֵי אֲדָר וּבְעֵדֹן
הָפְתָה בְּכֵתִי מִלְכִים הִיא:

*Mas que salistes a ver? algun hombre cubi-
erto de vestidos delicados? heaqui que los que e-
stan en vestido precioso y en delicias, en los pala-
cios de los reyes estan.*

26. אִין מֵה יִצְאָתָם לְרֵאוֹת אֵם
אֵת־הַגִּבְרָה אֲמֵנָם אֲמֵר לְכִם
גַּם יוֹתֵר מִגִּבְרָה הוּא:

*Mas que salistes a ver? algun Profeta?
Tambien os digo, y aun mas que Profeta.*

27. כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר גִּכְתָּב
עָלָיו הִנֵּה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֶת־מִלְּאכִי
לְפָנֶיךָ וְיַפְנֶה דְרָכְךָ לְפָנֶיךָ:

*Este es de quien està escripto, Heaqui embio
mi angel delante de tu faz, elqual aparejará tu
camino delante de ti.*

28. כִּי אֲמֵר אֲנִי לְכִם כִּי־
בִילִידֵי גִשָׁם לֹא קֵם גִּבְרָה
גָּדוֹל מִן יוֹחָן הַטָּבֵל וְאֲשֶׁר
קִטְוֹן בְּמִלְכּוּת אֱלֹהִים גָּדוֹל הוּא
מִיָּה:

*Porque yo os digo que entre los nacidos de
mugeres, no ay mayor Profeta que Ioan el Bap-
tista: mas el mas pequenno en el Reyno de los
cielos es mayor que el.*

29. וְכֻלָּ הָעָם שִׁמְעוּ וּבְעֵלֵי
מִכְסָּ צִדְקָה אֵת־הַהוּא וְיִטְבְּלוּ
בְּטַבִּילַת יוֹחָן:

*Y rode el pueblo oyendolo, y los publica-
nos, justificaron a Dios baptizandose con el Bap-
tismo de Ioan.*

2.

24. Ἀπελθόντων ὁ Ἰωάννης ἀγγέλων
ἰωάννης, ἤρξατο λέγειν (πρὸς τοὺς ὄ-
χλους) περὶ ἰωάννου, τὸ ἐξεληλυθῆαι π
εἰς τὴν ἔρημον θιάσασθαι; κάλαμον
ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

*Puis quand les messagers de Iehan
furent partis, il se print à dire de Iehan
aux troupes, Quelles vous allés voir
au desert? vn roseau demené du vent?*

25. Ἀλλὰ τί ἐξεληλυθῆαι ἰδοῖς; ἀν-
θρώπου ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμ-
φισομῶν; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐν-
δόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν
τοῖς βασιλείοις ὡσίν.

*Mais qu'estes-vous allés voir? vn
homme reuestu de precieux vestemens?
voici ceux qui sont magnifiquement
vestus, & qui viuent en delices, sont es
maisons des rois:*

26. Ἀλλὰ τί ἐξεληλυθῆαι ἰδοῖς;
προφήτην; καὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι πι-
νωτότερον προφήτην.

*Mais qu'estes-vous allés voir? vn
Profete? voire, vous di-je, & plus que
Profete.*

27. Οὗτός ἐστι περὶ ὃ γέγραπται,
ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου
πρὸς σὺν, ὃς κατασκευά-
σῃ τὴν ὁδόν σου ἐμπροσθέν σου.

*C'est celui duquel il est escrit, Voi-
ci, j'enuoye mon messager deuant ta fa-
ce, lequel preparera ta voye deuant toi.*

28. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μεῖζων ἐστὶν ἡμ-
νὶ τοῖς θυγατρικῶν προφήτης ἰωάννης
ἢ βαπτιστῶν ὅτις ἐστὶν ὁ μικρότε-
ρος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, με-
ίζων αὐτὸς ἐστὶ.

*Car ie vous di qu'entre ceux qui sont
nés de femme, il n'y a nul Profete plus
grand que Iehan Baptiste: & toutesfois
celui qui est le moindre au royaume de
Dieu est plus grand qu'icelui.*

29. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ
οἱ πλῶναι ἐδικαίωσαν τὸ Θεόν, βα-
πτισάμενοι ἐν τῇ βάπτισμα ἰωάννου.

*Et tout le pleuple qui oyoit cela, &
les peagers qui auoyent esté baptizés
du Baptisme de Iehan, iustificerēt Dieu.*

CAP. VII.

24. Et cum discessissent nuntii Iohannis, cepit de Iohanne dicere ad turbas, Quid existis in desertum videre? arundinem vento moveri?

And when the messengers of John were departed / he began to speak unto the people of John / What went ye out into the wilderness to see? A reede shaken with the winde?

25. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt, & deliciis, in domibus regum sunt.

But what went ye out to see? A man clothed in soft rayment? behold, they which are gorgeously apparelled / and live delicately / are in kings courts.

26. Sed quid existis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went ye forth to see? A Prophet? yea / I say to you / and greater then a Prophet.

27. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui prae parabit viam tuam ante te.

This is he of whom it is written / Behold / I send my messenger before thy face / which shall prepare thy way before thee.

28. Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, maior est illo.

For I say unto you / there is no greater Prophet then John / among them that are begotten of women: neuertheless / he that is the least in the kingdom of God / is greater then he.

29. Et omnis populus audiens, & publicani, iustificaverunt Deum, baptizati baptismo Iohannis.

Then all the people that heard / and the publicans justified God / being baptized with the baptism of John.

Das VII. Capitel.

24. Da aber die Boten Johannis hin giengen / fieng Jesus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was seht jr hinaus gegangen inn die Wüsten zu sehen? Voltet ihr ein Rhor sehen das vom Winde bewegt wirdt.

De der Johannis bud ginge bort / begynnte Jesus at tale / til Folket / om Johanne. Huad ere i gongne hen ud i ørken at see? Bilde i see it Røer / som røris aff vort?

25. Oder was seht ihr hinaus gegangen zu sehen? Voltet ihr einen Menschen sehen in weichen Kleidern? Sehet die inn Herrlichen Kleidern vnd lusten leben / die sind in den Könighichen Höfen.

Eller huad ere i vdgongne at see? Bilde i see it Men / niske / i bløde klæder? Seer dem som leue i kaastelige klæder oc vellyst de ere Kongelige Gaarde.

26. Oder was seht jr hinaus gegangen zu sehen? Voltet ihr einen Propheten sehen? Ja ich sage euch / der da mehr ist denn ein Prophet.

Eller huad ere i vdgangne at see? Bilde i see en Pro / phete? Ja ieg siger eder / den som mere er / end en Pro / phete.

27. Erists / von dem geschriben steht: Sihe / ich sende meinen Engel für deinem Angesicht her / der da bereiten soll deinen weg für dir.

Hand er den / som staar screffuit om / See / Jeg sender min Engel saar dit Ansiet / som skal berede din vej saar dig.

28. Denn ich sage euch / daß vnter denen / die von Weibern geboren sindt / ist kein grösser Prophet / denn Johannes der Tauffer. Der aber kleiner ist im Reich Gottes / der ist grösser denn er.

Ihi ieg siger eder / at iblant dem / som ere fødte aff Quinder / er der ingen større Prophete / end den Døbere Johannes. Men den som er Mindre i Guds rige / den er Større end hand.

29. Vnd alles Volck das ihn höret / vnd die Zölner gaben Gott recht / vnd lieffen sich tauffen mit der Tauffe Johannis.

De alt Folket som hannem hørde / oc Zoldere / gaffue Gud ret / oc lode sig døbe med Johannis daab.

Kapitola VII.

24. A když odešli poslové Janovi / počal praviti k zástupům o Janovi: Co jste vyšli na poušť viděti? Trtinuli kláčenau větrem?

Jáky m gdy odešli poslové Janovi / počal o Jani mowić do zgrómadzenia ludzi / Czemu jesteście wyśli dziwować na puszczę? Trzcinie która się od wiatru chwieje.

25. Neb to jste vyšli viděti / člověka-li mě kým rauchem oděného? An kterijž wrausse drahem gsau a w rozkošs / w domích Královských gsau.

Alle což jeste vyšli widzieć? człowieka w miękkiej szary obleczącego? Ocoi którzy są w odzieniu kosztownym w rozkożach / sac w palacach Królewskich.

26. Aneb co jste vyšli widěti / Proroka-li? Dwssem prawi mť wám / y wj ce nežli Proroka?

Alle což jeste vyšli widzieć? Proroka? a powiedamci wám że wice bęgo niż Proroka.

27. Tentot gest o kterémž psáno gest: An ná pošlám Angela mého před twárij twau / kterijž pripravij cestu twau před tebau.

Tenci jest o ktorym psano / O to posylam posla mego przed obliczem twym / Ktery zgotuje droge twoie przed toba.

28. Giste prawi m wám / wěstij me y Syny žensky m Prorok nad Jana Křtitele nežli žádný / ale kdož gest menšij w Královstwij Božijm / gest wěstij nežli on.

Abowiem powiedam wam / Miedzy tymi ktorzy się rodzą z niewiašt / żaden nie jest wiczej Prorok nad Jana Křticiela: Lecz ktory nam niey sym jest w Królestwie Bozym / ten wiczej sym jest niż on.

29. Tehdy wesskeren lid slyše to / y zgewnij hřijšnych / weselebi Boha / gsauce pokřćeni křtem Janowym.

Tedy lud wszytěk to slyšac / y celnic / wyznawali spráwiedliwego Boha / ktorzy byli pokřććeni křtem Janowym.

1

30. פִּרְיָשָׁא דִּין וְסִבְרָא
טַלְמוּ בְּנִפְשָׁהוּן צְבִינְגָא
דְּאַלְהָא דְּלָא אֶתְעִמְדוּ
בִּמְנָה:

*Mai i Farisei e i Dottori de la Legge,
che non eran battezzati da lui, disprezzavano il consiglio di Dio in se stessi.*

31. לָמוּ הָכִיל אֲדַמְנָא
לְאַנְשָׁא דְּשׁוֹבְתָא הִדְנָא
וְלָמוּ דְּמִין:

*Onde il Signor disse, A chi dunque
assimigliarò io li huomini di questa ge-
neratione: & a chi son simili?*

32. דְּמִין לְטַלְיָא דִּיתְבִּין
בְּשׁוּקָא וְקָצִין לְחִבְרִיהוּן
וְאַמְרִין וּמְדִין לְכוּן וְלָא
לְקַדְמִין וְאַלִּין לְכוּן וְלָא
בְּכִיתִין:

*Egli son simili à fanciulli che stanno
à seder ne la piazza, e gridano l'una par-
te all'altra, e dicono, Noi v'habbiam so-
nato, con flauti, e voi non hauete danza-
to: noi v'habbiam cantato de' canti la-
mentevoli, e non hauete pianto.*

33. אֶתְנָא בִּיר יוֹחָנָן
מִעֲמִידָא לֹא אָכַל לֶחֶמָא
וְלֹא שָׁתָא חֲמֵדָא וְאַמְרִין
אֶתְנָן שְׂמֵדָא אִיתְּ בֵּיהּ:

*Imperochè Venne Giovanni Battista
che non mangiava pane, ne beueua vino,
è voi dite, Egli ha il demonio.*

34. אֶתְנָא בִּירָא דְּאַנְשָׁא
אָכַל וְשָׁתָא וְאַמְרִין
אֶתְנָן הֵא גִבְרָא אָכֹלָא
וְשָׁתָא חֲמֵדָא וְרַחֲמֵי
דְּמַכְסָא וְדַחֲסִיָּא:

*E poi Venuto il Figliol de l'huomo,
che mangia e beue: e dite, Ecco vn hu-
mo mangiatore e beuitor di vino, amico
di publicani e di peccatori.*

35. וְאַתְדַּקְתָּ הַכְּמָתָא מִן
כָּלֵהוּן בְּנֵיהּ:

*Ma la Sapientia è giustificata da tutti
i suoi figliuoli.*

36. אֶתְנָא דִּין בְּעָא מִמֶּנָּה
חַד מִן פִּרְיָשִׁין דִּילְעָס
עֲמָה וְעַל לְבִיתָהּ דְּפִרְיָשִׁין
הוּ אֶסְתַּמֵּךְ:

*Hor vno de Farisei lo pregò che man-
giasse con esso seco: & egli entrato in casa
del Fariseo, si messe à tavola.*

1

30. וְהַמְּפִרְשִׁים וְסִבְרֵי תוֹרָה
עֲצַת יְהוָה נִאֲצוּ בְּנִפְשָׁם וְלֹא
נִטְבְּלוּ מִמֶּנּוּ:

Mas los Phariseos, y los sabios de la ley, de-
secharon el consejo de Dios contra si mismos, no
siendo baptizados de el.

31. וַיֹּאמֶר הַאֲדוֹן וְלָמִי אֲדַמְנָא
אֶת-אֲנָשֵׁי דוֹר הַזֶּה וְלָמִי דוֹמִיִּם
הֵמָּה:

Y dize el Sennor, Aquien pues compararé
los hombres de esta generacion, y aque son seme-
jantes.

32. דוֹמִיִּם הֵמָּה לִילְדִים
הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק וְהַקּוֹרְאִים
וְעוֹנִיִּם חֹד-אֶל-אֶחָד לֵאמֹר
חֲלַלְנוּ לָכֶם וְלֹא דִלְגַתְּם קוֹנֵנֵינוּ
לָכֶם וְלֹא סִפְדַתְּם:

Semejantes son à los mochachos sentados
en la plaza, y que dan bozes los vnos à los otros,
y dizen, Tannimos hos con flautas, y no baylastes
endechamoshos, y no llorastes:

33. כִּי-בֵן יוֹחָנָן הַטָּיֵבֵל וְלֹא
אָכַל לֶחֶם וְיִין לֹא שָׁתָה וְהֵאֲמָרוּ
כִּי יֵשׁ לוֹ הַשָּׁטָן:

Porque vino Ioan Baptista que ni comia pan
ni beuia vino: y dezis, Demonio tiene.

34. בֵּן גַּם בֶּן-הָאָדָם אָכַל
וְשָׁתָה וְהֵאֲמָרוּ הֲיֵה אִישׁ זֶה לֵל
וְסוֹבָא וְרַעַת בְּעַלְיָ מַכְסִּים
וְחֲסִיָּים הוּא:

Vino el Hijo del hombre, que come y beue:
y deyis, He aqui vn hombre comilon, y beuedor
de vino, amigo de publicanos y de peccadores.

35. וְהַצִּדִּיק הַחֲכָמָה מִכָּל
בְּנוֹתָיָהּ:

Mas la Sabiduria es justificada de todos sus
hijos.

36. וַיָּבֹא אֶחָד מִפִּרְיָשִׁים וַיֵּשֶׁב
מִמֶּנּוּ לֵאכֹל לֶחֶם עִמּוֹ וַיַּעַל
אֶל-בֵּית-הַמְּפִרֵּשׁ וַיֵּסֵב:

Y rogóle vno de los Phariseos, que comiesse
con el. Y entrado en casa del Fariseo, sentose à
la mesa.

2.

30. οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἰνοποιοὶ
τὴν βαλὼν ἔμελλεν ἡγεῖσθαι εἰς ἐ-
αυτοὺς, μὴ βαπτισθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ.

Mais les Pharisiens, & les docteurs
de la Loy, qui n' auoyent point esté
baptizés par icelui, reietterent le con-
seil de Dieu à l'encontre d'eux-mêmes.

31. Ἐπεὶ δὲ ὁ κύριος, τίνοι ὁμοι-
ῶνται τοῖς ἀνθρώποις τῆς γενεᾶς ταύ-
της; καὶ τίνοι εἰσὶν ὅμοιοι;

Lors le Seigneur dit, A qui donc ac-
comparerai-je les hommes de ceste ge-
neration? & à quoi ressemblient-ils?

32. Ὅμοιοί εἰσι παῖδ' οἰοῖς τοῖς ἐν ἀ-
γορᾷ καθήμενοις, καὶ παρὰ φωνῆ-
σιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ἡὺλῆσαι-
μεν ὑμῖν, καὶ σὺκ ὠρχήσεσθε. ἐ-
θλεύσαμεν ὑμῖν, καὶ σὺκ ἐκλάου-
σατε.

Ils sont semblables aux enfans qui
sont assis au marché, & crient les vns
aux autres, & disent, Nous vous auons
fluté, & vous n' auez point danfé: nous
vous auons chante complaints, & vous
n' auez point pleuré.

33. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βα-
πτιστής, καὶ οὐκ ἔσθιεν, καὶ οὐκ εἶπεν
πίνων, καὶ λέγετε, δαίμονίον ἔχει.

Car Iehan Baptiste est venu ne man-
geant point de pain, & ne beuuant point
de vin: & vous dites, Il a le diable.

34. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ
ἄσθενα καὶ φάγοι καὶ εἰνεπότης,
φίλος ταλαιῶν καὶ ἀμάρτανων.

Le Fils de l'homme est venu mange-
ant & beuuant: & vous dites, Voici vn
mangeur & vn beuueur, vn ami des
peagers & gens de mauuaise vie.

35. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία διὰ
πάντων τέκνων αὐτῆς πάντων.

Mais la sapience a esté iustifiée par
tous ses enfans.

36. Ἡρώτη δὲ τις αὐτὸν ἵνα φα-
γεῖν ἔσθῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ
εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρι-
σαίου ἀνεκλίθη.

Et vn des Pharisiens le pria de man-
ger chez lui: dont il entra en la maison
du Pharisien, & se mit à table.

30. Pharisei autem & Legisperiti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

But the Pharisees and the expounders of the Law despised the counsell of God/against them selves/and were not baptized of him.

31. Ait autem Dominus, Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt?

And the Lorde saide/Where vnto shal I liken the men of this generation? & what thing are they like vnto?

32. Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus, Cantavimus vobis tibis, & non saltastis: lamentavimus, & non plorastis.

They are like vnto children sitting in the market place/and crying one to another: and saying/We haue piped vnto you / and ye haue not daunced: we haue mourned to you / and ye haue not wept.

33. Venit autem Iohannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

For John Baptist came/neither eating bread / nor drinking wine: and yee say/ Hee hath the deuill.

34. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicitis, Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

The Sonne of man is come / and eateth and drinketh: and ye say/Behold, de/a man which is a glutton/an a drinker of wine/a friend of Publicanes and sinners.

35. Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

But wisdom is iustified of all her children.

36. Rogabat autem illum quidam de Phariseis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei discubuit.

And one of the Pharisees desired him that he would eate with him: and he went into the Pharisees house/and satte downe at table.

30. Aber die Phariseer vnd Schrifftgelehrten verachteten Gottes rath/ wider sich selbs/ vnd liessen sich nicht von ihm tauffen.

Men Phariseer oc Schrifftloge foractede Guds raad / mod sig selff / och lode icke dabe sig aff hannem.

31. Aber der HERR sprach: Wem sol ich die menschen dieses Geschlechts vergleichen? Vnd wem sind sie gleich?

De HERREN sagde / huem skal ieg signe den ne Electis menniske ved oc huem ere de lige?

32. Sie sindt gleich den Kindern die auff dem Markt sitzen/ vnd ruffen gegeneinander / vnd sprechen: Wir haben euch gepfiffen/ vnd ihr habt nicht getanget. Wir haben euch geklaget/ vnd ihr habt nicht geweinet.

De ere de Børn lige / som sidd vaa Torffuit / oc robe mod huer andre / och siige / Vi piibede for eder / oc i dangede icke. Wy klagede ynckelige for eder / oc i græde icke.

33. Denn Johannes der Tauffer ist kommen / vnd aß nicht Brot / vnd tranck keinen Wein/ so sagt jr: er hab den teuffel.

Ehi den Døbere Johannes kom / och oed icke Brød / och drack ingen Vin / Saa siige i / hand haaffuer Dieffuelen.

34. Des Menschen Sohn ist kommen / isset vnd trincket / so saget ihr/ sihe der Mensch ist ein Fresser vnd Weinsäufer / der Zöllner vnd Sünders Freund.

Menniskens Søn er kommen / æder oc dricker / Saa siige i / See / der Menniske er en Fraadgere oc Vindrænkere / Zolderis oc Synderis ven.

35. Vnd die Weißheit muß sich rechtfertigen lassen von allen ihren Kindern.

De Visdommen maa lade gore sig retferdig aff alle sine Børn.

36. Es bat ihn aber der Phariseer einer / daß er mit ihm esse. Vnd er gieng hinein inn des Phariseers Haus/ vnd setzet sich zu Tisch.

De der bad en aff Phariseerne hannem / at hand vilde æde met hannem. De hand gic vdi Phariseers hus oc sette sig til bordz.

30. Ale Zákonijci a v Zákoně včenij pohrzeli radau Boží sami proti sobě / negsauece pokřtěni od něho.

Alle Sáryzenšowie y náucení v zákoně odřzucali ráde Boží sami proti sobie / křhorzy nie byli pokřtěšeni od něgo.

31. V řeči PAN: Komu teby da přirovnám lidi pokolení tohoto / a komu podobní gšauť

Sátym je řeči PAN / K tomuž vždy přirovnám ľudie narodu tego? a ku ktorey rzeczy vždy sa podobní?

32. Podobní gšau dětem kteřížto sedí na trnku / a gdní na druhé volagij / řkaue: Píšťali gšme vám na píšťal / řkaue nestáali gšie: nářijali gšme / a nepláali gšie.

Podobní sa djetom ná trn / Fu siddzacy / řhore voliac teby dny ku drugim mowia / řkalic: my vám ná píšťal řkám / a nie tancovališe / nářejali my vám a nie plálališe.

33. Nebo přišel Jan Křtitel negeda chleba / ani pige wíj / na / a prawjite dábelswíj má.

Abowsem přyšedl Jan Křtícíel me jedzac chleba ani piac wíj / ná / a wždy mowicie / Má dyabels wíwo.

34. Přišel Syn člověka geda a pige / a prawjite: Hle člověk řrác a opilce Wíjna / přitel zgewných a taných hřijšijkuow.

Přyšedl Syn cłowiecezy jedzacy piac / a řez mowicie / Hle cłowěk obžerca y opilec wínem / přyiaciel celnikow y grzešnikow.

35. V osprawedněna gest maudrost od wšech Synuow gegich.

Alec jest vsprawiedliwóná madrość od wšyřich synow wíwoch.

36. Prosyl ho pak geden Zákoník aby gedls nim. A wšed do domu Zákoníka / posadil se za Stolem.

Tedy go prošil niektory z Sáryzenšow aby z nim iadl / a řáf wšedšy w dom Sáryzenšow / síedzil.

ז

37 וְאַנְתָּתָא חֲסִידָתָא אֵיתָּ
הָיְתָא בְּמִדְיָנָתָא הֵי וּפְדָ
יָדְעָתָּ דְּכַבִּידָתָּהּ דְּכַרִּישָׁתָּהּ הֵי
סְמִיךְ גִּסְבַּת שְׁטִיפְתָּתָּהּ
דְּבִסְמִינָתָּהּ :

*Et ecco una donna in quella città, la-
quale era peccatrice, hauendo saputo ch'
egli era a mangiare in casa del Fariseo,
portò un alabaſtro d'unguento.*

38 וְקָמַת בְּסִתְרָהּ לִוְרָתָּ
רְגְלֵיהּ וּבִכְיָתָּהּ הָיְתָּה וּשְׁרִיתָּ
בְּדַמְעִיָּה מִצְנַעָתָּהּ רְגְלֵיהּ
וּבִסְעָרָתָּהּ דְּרִישָׁתָּהּ מִשְׁוֹרָתָּ
לְהִיוּ וּמִנְשָׁקָתָּהּ הָיְתָּה רְגְלֵיהּ
וּמִשְׁחָתָּהּ בְּסִמְנָתָּהּ :

*Epofaſi à ſi ſui piedi di dietro pian-
gendo, incominciò a bagnargli con le la-
grime, & aſciugauali co' capelli del ſuo
capo, e baciuaſi, & unguauaſi con l'un-
guento.*

39 כִּד חֲנָא הָיָה דִּין פְּרִישָׁתָּ
הֵי דְּקָרְבָּתָּהּ אֶתְחַשֵּׁב
בְּנִבְשָׁתָּהּ וְאִמְרָהּ הִנֵּה אֵלֶּי
גְּבִיָּתָּהּ הָיָה יָדַע הָיָה מִן הֵי
וּמֵאָה טֶבַח דְּחֲסִידָתָּהּ הֵי
אֶתְחַתָּתָּהּ הֵי דְּקָרְבָּתָּהּ לָהּ :

*E il Fariseo che l'hauera chiamato,
vedendo queſto, diſſe intra ſe ſteſſo, Se co-
ſt'ui fuſſe Profeta, certo conoſcerebbe che
quale ſia queſta donna che lo tocca: per-
ciocchè ell'è peccatrice.*

40 עֲנָא דִּין יֵשׁוּעַ וְאִמְרָהּ
לָהּ שְׁמַעוֹן מִדֶּם אִוְרָתָּ לִי
דְּאִמְרָה לָךְ אִמְרָה לָהּ אִמְרָה
רַבִּי אִמְרָה לָהּ יֵשׁוּעַ :

*Et eſv reſpondendo, gli diſſe, Simo-
ne, io ho qualche coſa da dirti. Et egli diſ-
ſe, Maeſtro, di (& eſvs lui diſſe.)*

41 תִּרְיוֹן חִיבָא אֵיתָּ הָיָה
לְחַד מִדָּא חֲנָנָא חַד חִיבָא
הָיָה לָהּ דִּינִירָא חֲמִשׁ מָאָה
וְאַחֲרָנָא דִּינִירָא חֲמִשִּׁין :

*Vn creditor hauera dos debitori:
l'un de quali gli douera dare cinquecen-
to denari, e l'altro cinquanta.*

42 וְהִלִּיתָּ הָיָה לְהוֹן ל
לְמִפְדָּע לְתִרְיָהּ הוֹן שְׁבַק א
אִינֵנָה הַכִּיל מִנְהוֹן וְתִיר
יִחְבִּינְהּ :

*Enon hauendo eſſi di che pagare, fe-
ce gratta à tutti due. Di dunque, qual di
queſti l'amarà piu?*

ז

37 וְהָיְתָּה אִשָּׁה הִתְחַתָּה בְּעִיר
וְהָיָה חֲטָטָהּ וּכְבֹאֲשָׁר יָדְעָה כִּי
סֵב בְּבֵית הַמִּפְרָשׁ סִבְלָה פֶּלֶךְ
בֵּהט בִּשְׁם :

*Y he aqui vna muger que auia ſido peccado-
ra en la Ciudad, cómo entendió que eſtaua à la
meſa en caſa de aquel Pharifeo, truxo vn vaſo de
alabaſtro de vnguento:*

38 וְתָקַם אֶל־רִגְלֵי מַאֲחֹזַר
בִּזְכִּיָּהּ וְתָחַל לְחַרְוֹתָּ אֶת־רִגְלֵי
בְּדַמְעוֹת וְתָקַל לְקַל בְּשַׁעְרוֹתָּהּ רַחֲשָׁה
וְתָשַׁק אֶת־רִגְלֵי וְתָסַךְ בְּבִשְׁם :

*Y eſtando detrás à ſus pies, començó lloran-
do à regar con lagrimas ſus pies, y limpiualos
con los cabellos de ſu cabeça. y beſaua ſus pies, y
ungia los con el vnguento.*

39 וּכְבֹאֲשָׁר רָאָה הַמִּפְרָשׁ אִשָּׁר
קָדָה אוֹתוֹ אָמַר בְּקִרְבּוֹ לֵאמֹר
זֶה אִם גְּבִיָּתָּהּ הוּא גַם יָדַע
מִי־זֹאת וּמָה שְׁמוֹעָתָּהּ אִשָּׁר
מִלִּיעָה בּוֹ כִּי־חֲטָטָהּ הִיא :

*Y como vido eſto el Pharifeo que lo auia
llamado, dize en ſi, diziendo, Eſte, ſi fuera Prophe-
ta, conoſceria quien y qual es la muger que lo to-
ca: que es peccadora-*

40 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־יָהּ
שְׁמַעוֹן יִשְׁלִי מָה לֵּאמֹר אֶל־יָהּ
וְהוּא אָמַר אִמְרָה לְרַבִּי (וַיֹּאמֶר
לִי יֵשׁוּעַ)

*Entonces reſpondiendo Ieſus, dixole, Si-
mon, vna coſa tengo que dezirte. Y el le dize, Di
Maeſtro. (y Ieſus dicho à le.)*

41 שְׁנֵי אַנְשֵׁי תַכְכִּים הָיְתָּ לְמַלְוָה
פְּלוֹנִי אֶחָד גִּשָּׁה בּוֹ דִּינָרִים חֲמִשׁ
מֵאוֹת וְאַחֵר חֲמִשִּׁים :

*Vn acreedor tenia dos deudores: el vno de-
uia quinientos, dineros y el otra cinquenta.*

42 וּכְבֹאֲשָׁר לֹא הָיָה לָהֶם לְשַׁלֵּם
חֲנוּ אוֹתָם שְׁנֵיהֶם וּמִי־מֵהֶם
אָמַר יוֹתֵר יֵאָהֵב אוֹתוֹ :

*Y no teniendo ellos de que pagar, ſoltó la
deuda à ambos. Di pues, qual de eſtos lo amara
mas?*

ז.

37. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐκ τῆς πόλεως,
ἣτης ὡς ἀμδρετωλὸς, ὀπιγνύσκει ὅ-
τι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρι-
σαίου, καὶ μέλει αὐτῇ ἀλάστρον μύρου.

*Or voici, il y auoit vne femme de la
ville qui auoit eſté de mauuaife vie, la-
quell'e ayant cognu qu' il eſtoit à table
en la maiſon du Pharifien, apporta vne
boiſte d'oignement:*

38. Καὶ εὐθεὺς ὀπίσθ' αὐτῆς πόδας
αὐτοῦ ὀπίσθ' αὐτοῦ κλαίει, ἤρξατο ἑρε-
χθῆναι πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι,
καὶ τοῖς θύξιν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
ἐξίμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πο-
δας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τὸ μύρον.

*Et ſe tenant derriere aux pieds d'ice-
lui, & pleurant elle ſe print à les arrou-
ſer de larmes: & les eſſuyoit de ſes pro-
pres cheueux, & lui baiſoit les pieds, &
les oignoit de l'oignement.*

39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαριſαῖος ὁ καλὶ-
ζας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων,
εἰ ὅτι εἰ ὡς περὶ φημι, ἐγινώσκεις
ὡς τίς ἐστι ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἣτης α-
πίπτει αὐτῷ, ὅτι ἀμδρετωλὸς ἐſτί.

*Lors le Pharifien qui l'auoit conuie,
l'ayant apperceuë, dit en ſoi meſme,
Si ceſt'ui ci eſtoit Prophete, certes il
ſauroit qui & quelle eſt ceſte femme
qui le touche: car elle eſt de mauuaife
vie.*

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἱησοῦς εἶ-
πε πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοὶ τι
εἰπῆσθαι. ὁ δὲ φησὶ, διδάſκαλε, εἶ-
πέ. (καὶ ἔπειν αὐτῷ ἱησοῦς)

*Et Ieſus prenant la parole, lui dit,
Simon i' ai quelque choſe à te dire, Et il
dit, Maeſtre, di-la. (c'è Ieſus lui à dict.)*

41. Δύο χρεωφλέπται ἦσαν δανεί-
σθ' ἑκατὸν: ὁ αἷς ὡφείλε δλωάρεα πε-
τακόσια, ὁ δὲ ἑπεντακτὸν πέντηκοντα.

*Vn creancier auoit deux detteurs:
l'un lui deuoit cinq cens deniers, & l'au-
tre cinquante.*

42. Μὴ ἔχοντων δὲ αὐτοῖς δοτε-
δοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίſατο.
τίς οὖν αὐτοῖς, εἶπεν, ἀγαπᾷ αὐτὸν
ἀγαπήσθ;

*Et comme ils n' auoyent dequoi pa-
yer, il quitta à tous deux leur dette. Or
di donc lequel d' iceux l'aimera le plus?*

37. Et ecce mulier quæ erat in civitate, peccatrix, ut cognovit quod accubisset in domo Pharisei, attulit alabastrum unguenti.

And behold a woman in the cite / which was a sinner / when she knewe that Iesus sate at table in the Pharise house / shee brought a boxe of ointment.

38. Et stans retrò secus pedes eius, lachrymis cæpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat.

And she stoode at his feete behinde him weeping / and began to wash his feete with teares / and did wipe them with the heaves of her head / and kissed his feete / and anointed them with the ointment.

39. Videns autem Phariseus qui vocaverat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

Now when the Pharise which had called him / sawe it / he spake within himselfe / saying / If this man were a Prophete / he would surely have knowne who / and what manner of woman this is which toucheth him : for she is a sinner.

40. Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic. (Et Iesus dixit illi.)

And Iesus answered / and said vnto him / Simon / I haue some what to say vnto thee. And he said / Master / say on. (Iesus sayd vnto him.)

41. Duo debitores erant cuidam foeneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

There was a certaine lender which had two debtors: the one ought fiftie hundred pence / and the other fiftie.

42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo cum plus diliget?

When they had nothing to pay / he forgave them both. Whiche of them therefore / will loue him most?

37. Und siehe / ein Weib war in der Statt / die war eine Sünderin. Da die vernam daß er zu Tische saß in des Phariseers Haus / bracht sie ein glas mit Salben.

Och see / der vaar en Quinde i Staden / hun vaar en Synderinde. Der hun fornam / at hand sad til bordz i Phariseers huss / da hente hun it Glass met Salue.

38. Und tratt hinden zu seinen füßen / und weinet / und fieng an seine füße zu nehen mit threnen / und mit den haaren ihres Hauptes zu trucknen / und küßet seine Füße / und salbet sie mit Salben.

De traadde bag til hans Føder / oc grad / oc begunde at vade hans føder / met Graad oc at tørre dem met sit Høffut haar / oc hun kyste hans Føder / oc saluede dem met Saluen.

39. Da aber das der Phariseer sah / der in geladen hatte / sprach er bey sich selbst / und saget: Wenn diser ein Prophet were / so wüßte er / wer und welcher ein Weib das ist / die ihn anrühret / denn es ist eine Sünderin.

Der Phariseer / som haffde indbudet hannem / saa det / talede hand ved sig self / oc sagde / Der som denne vaare en Prophete / da viste hand / huo oc huor / dan en Quinde dette et / som rører ved hannem / Thi hun er en Synderinde.

40. Iesus antwortet / und sprach zu ihm: Simon ich habe dir etwas zu sagen. Er aber sprach: Meister / sage an: (Iesus sprach zu ihm)

Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Simon / Jeg hafftuernogget at sige dig. Da sagde hand / Mestre / sig frem. (Iesus sagde til hannem)

41. Es hatte ein wucherer zween Schuldner / Einer war schuldig fünffhundert groschen / der ander fünffzig.

Der haffde en Agerkarl the Skyldener / Den ene vaar fem hundrede Pendinge skyldig / den anden halffredie fands tiue.

42. Da sie aber nicht hatten zu bezahlen / schenkt ers beiden. Sage an / welcher vnter denen wirdt in am meisten lieben?

De der de haffde icke at betale met / da gaff hand dem der baade til. Sig nu / huilcken aff dem skal elcke hannem mest?

37. A hle žena kteráž byla v Městě hřisnice / vafž zve děla žebn Gezijs se děl za Stolem v domu Zákonijska / přinesla Masti nádobu Alabastruau:

Aoto niewiasta ktora byla w mieście grzesnic / dowiedziawszy sie iż siedział w domu Sądzen / szowym / przyniosła słoiek alabastrowy olejku.

38. A stogem za du v Noh geho / počala szami smačeti Noh geho / a wlasny hlavy své vytjrala / lijala také / nohy geho / a Mastij mazala.

Ažánawšy v nohého z tylu / pláčac počela šami pokrýpac nohého / a wlosami hlavy své iey očierac / a čalúac uohého o / ležiem má zála.

39. A wida Zákonijs kteráž ho byl pozwal / řekl sám w sobě: Byť tento byl Prorok / wěděl by žagistě kteráká a nála gest Žena která se ho dotýká / nebo hřisnice gest.

Co kdy vyřal Sárýžus on ktery go byl wezwal / řekl sám v siebie mowiac / Byť ten byl prorokiem / wžyc by znal ktera y iž / ka to jest niewiasta co sie go dotýka / bo jest grzesnicá.

40. V odpowědew Gezijs / řekl němu: Symone / mám tobě něco powědět. A on řekl: Mistr / powěz. (Gezijs řekl němu.)

Ale Jezus odpowědžawšy / řekl do niego / Symon / mamci nieco powiedziec / A on řekl / Powiedz Mistrzu. (Jezus řekl do niego.)

41. V odpowědew Gezijs: Dwa dlužnicy byli dlužni gednomu wěřiteli / a eden byl dlužen pět Set grossuow / a druhý paděšat.

Dwa dlužnicy byli winni tle / Prore mu / eden piec set grossy / a drugi piec dziesiat.

42. A když neměli odkud by zaplatili / odpustil oběma. Protož který gež wíce miluje?

A kdy mu oni nie mēst cym plácit / darowal ich thym obudom / A przetoż powiadzi mi / Ktery dnu ktery go wiece milowac bedzie?

43. עֲנֵה שְׁמֵעוֹן וְאָמַר
סֶבֶר אֲנִי דְהוּ דְאִשְׁתְּכֶם
לֵה סִגִּי אָמַר לֵה יִשׁוּעַ
תְּרִיצֵנִי דְנִתְּ:

Simone rispondendo, disse, Io stimo che quello l'amarà più, a cui egli ha più donato, Et egli disse, Tu hai giudicato rettamente.

44. וְאַתְּפָנִי לִוְרֵת הִי
אֲנִתָּתָא וְאָמַר לְשְׁמֵעוֹן
חַוָּא אֲנִתָּתָא אֲנִתָּתָא הִיא
לְבִיתְךָ צֵלָת מִנָּה לְרִגְלֵי
לָמָּה יִהְיֶה הַדָּם בֵּין
בְּדַמְעִיָּה רִגְלֵי צְבָעֶרָה
וּבְסַעְרָה שְׁוִיתָ אֲנִין:

Poi rivolto a la donna, disse a Simone, Vedi tu questa donna? Io son entrato in casa tua, dove tu non mi hai dato acqua per lavar mi i piedi, e costei ha bagnati i miei piedi con le lagrime, e ha gli asciugati co i capelli del suo capo.

45. אֲנִתָּתָא לֵא גִשְׁתְּתָנִי הִיא
בֵּין הָא מִן דְּצֵלָת לָמָּה
שְׁלִיתָ רִגְלֵי לְמִנְשָׁקוֹ:

Tu non mi hai dato bacio: e costei, da poi ch'io sono entrato, non ha cessato di baciare i miei piedi.

46. אֲנִתָּתָא מִשְׁחָה לְרִישִׁי
לֵא מִשְׁחָה הִיא בֵּין
בְּמִשְׁחָה דְּבִסְמָרָה רִגְלֵי
מִשְׁחָה:

Tu non mi hai unto il capo con olio: e costei mi ha unto i piedi con unguento.

47. חֲלָה הִיא אָמַר אֲנִי
לָךְ דְּשִׁבְיָתָא לֵה חֲשֵׁהִיהָ
סִגְיָאָה מִטוֹל דְּאִתְּבַת סִגִּי
הוּ דִּין דְּקָלִיל מִשְׁתַּבֵּק לֵה
קָלִיל מִחֵב:

Per laqual cosa io ti dico, che le son perdonati i suoi peccati, che son molti, percioch'ell ha amato molto: e colui a cui è perdonato meno, meno ama.

48. וְאָמַר לֵה אֲנִתָּתָא
שְׁבִיָּתָא לְכִי חֲשֵׁהִיבִי:

Poi disse a lei, I tuoi peccati ti son perdonati.

49. שְׁרִיו בֵּין הַנּוֹן
דְּסִמְיָתָא אֲמָרִין בְּנִבְשָׁהוֹן
מִנּוּ הִנָּה דְּאִתְּבַת חֲשֵׁהִיהָ
שְׁבִיָּק:

Equelli che erano insieme a tavola, cominciarono a dire intra se stessi, Chi è costui, che perdona ancor i peccati?

50. יִשׁוּעַ בֵּין אָמַר לֵה
אֲנִתָּתָא הִי מִנְיָתִי
אֲחִיתְּכִי גִלִּי בְּשָׁלְמָה:

Et egli disse a la donna, La tua fede t'ha saluato: vattene in pace.

43. וַיַּעַן שְׁמֵעוֹן וַיֹּאמֶר שֶׁבֶר
אֲנִי כִּי זֶה אֲשֶׁר חָנַן אֹתוֹ רַב
וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לְדִין:

Y respondiendó Simon: dixo, Pienso que a, quel alqual soltó mas. Y el le dixo Rectamente has juzgado.

44. וַיִּפֹּן אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר
לְשְׁמֵעוֹן הֲרוּנָה אֲתָה אֶת־הָאִשָּׁה
בְּנִתִּי לְבֵיתְךָ וּמִים עַל־רִגְלֵי
לֵא נִתְּתָה וְהִיא בְּדַמְעוֹת הֲרוּנָה
אֶת־רִגְלֵי וּבְשַׁעְרֵי רֹאשָׁה
חֲקִלְקֵל:

Y buelto a la muger, dixo a Simon, Vees esta muger? entré en tu casa, no diste agua para mis pies: y esta ha regado mis pies con lagrimas, y limpiado los con los cabellos de su cabeça.

45. גִּשְׁתָּקָה לֵא נִתְּתָה לִי וְהִיא
מֵאַחֵר בָּנָה לֵא גִבְשָׁה לְגִשְׁקָה
אֶת־רִגְלֵי:

No me diste beso: y esta, desde que entré no ha cessado de besar mis pies.

46. בִּשְׁמֵן רֹאשִׁי לֵא מִשְׁחָה
וְהִיא סָבָה אֶת־רִגְלֵי בְּבִשְׁם:

No ungiste mi cabeça con olio: y esta ha ungido con vnguento mis pies.

47. עַל־כֵּן אָמַר לָךְ אֲנִי כִּי־
גִבְשָׁה לֵה חֲטָאת דְּבִיתָ לָכֵן
אֶהְבָּה רַב וְלֹא־אֲשֶׁר גִּבְשָׁה מְעַט
הוּא אֶהְבָּה מְעַט:

Por loqual te digo que sus muchos peccados son perdonados, porque amó mucho: mas alque se perdona poco, poco ama.

48. וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה לָךְ
חֲטָאתֶיךָ:

Y a ella dixo, Los peccados te son perdonados.

49. וַיַּחֲלֹּה הַיּוֹשְׁבִים בְּמִסְבָּה
לֵאמֹר בְּנִבְשָׁם מִי־זֶה הוּא
אֲשֶׁר גָּם יִשָּׂא עוֹלֹת:

Y los que estauan juntamente sentados a la mesa, començaron a dezir entre si, Quien es este, que tambien perdona peccados?

50. וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֲמִינָתִךָ
הִי שְׁעִיתְךָ לְכִי בְּשָׁלוֹם:

Y dixo a la muger, Tu fe te ha saluado, v' en paz.

ζ.

43. Ἀπεκρίθας δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὡς λαμβάνω ὅτι ὃ τὸ πλεον ἔχει χαρίσιν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὁρθῶς ἔκελες.

Simon respondant lui dit, l'estime que c'est celui à qui il a quirté le plus: & il lui dit, Tu as droitement iugé.

44. Καὶ στραφὼς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι εἶπεν, ἔλ. πρὶ πάντων γεναῖκα, εἰσηλθὼς σὰς οἰκίαν, ὅθεν εἶπεν τὰς πῆδας με εἰς ἔδωκας, αὐτῇ δὲ τοῖς δάκρυσις ἔβρεξε με τὰς πῆδας, καὶ τῶς θριξὶς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

Lors se tournant vers la femme, il dit a Simon, Vois tu ceste femme? ie suis entré en ta maison, & tu ne m'as point donné d'eau pour lauer mes pieds mais ceste-ci a arrousé mes pieds de larmes, & les a essuyés de les propres cheveux.

45. Φίλημα μοι σὺκ ἔδωκας, αὐτῇ δὲ ὡς εἰσηλθὼς εἰς οἶκόν σου καὶ φιλοῦσά με τὰς πῆδας.

Tu ne m'as point donné vn baiser, mais elle, depuis que ie suis entré, n'a cessé de baiser mes pieds.

46. Ἐλαίω πῶς κεφαλῆ μου σὺκ ἔλψας, αὐτῇ δὲ μύρω ἔλψας με τὰς πῆδας.

Tu n'as point oint ma teste d'huile, mais elle a oint mes pieds d'oignement.

47. Οὐχ ἄρα, λίγουσι, ἀφῆνται αἱ ἀμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ ὅτι ἡγάπησεν πολὺ. ὁ δὲ ὀλίγου ἀφῆναι, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

A raison de quoi te di-je que ses pechés, qui sont grands lui son pardonnés: car elle a beaucoup aimé: & icelui auquel est moins pardonné, cestui-la aime moins.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφῆνται σοι αἱ ἀμαρτίαι.

Puis il dit a la femme, Tes pechés te sont pardonnés.

49. Καὶ ἱστῶντες οἱ συνανακείμενοι ἑαυτοῖς, τίς ὧς ἐστιν ὁ καὶ ἀμαρτίας ἀφῆσιν;

Et ceux qui estoient ensemble à table se prindrent à dire entr'eux, Qui est cestui-ci qui mesme pardonne les peches?

50. Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Mais il dit a la femme, Ta foi t'a sauuee, va-t'en en paix.

43. Respondens Simon, dixit, Aestimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei, Rectè iudicasti.

Simon answered/ and saide/ I suppose that he/ to whom he forgave most. And he said unto him/ Thou hast truly iudged.

44. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis suis terfit.

Then he turned to the woman/ and saide unto Simon/ Seest thou this woman? I entered into thine house/ and thou gavest me no water to my feet: but she hath washed my feet with teares/ and wiped them with the heares of her head.

45. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravi, non cessavit osculari pedes meos.

Thou gavest me no kisse: but she since the time I came in/ hath not ceased to kisse my feet.

46. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

My head with oyle thou didest not anoint: but she hath anointed my feet with ointment.

47. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Wherefore I say unto thee/ many finnes are forgiven her: for shee loved much. To whom a litle is forgiven/ she doeth love a litle.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

And he said unto her/ Thy finnes are forgiven thee.

49. Et cœperunt qui simul accumbabant, dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit.

And then that sate at table with him/ began to say within themselves/ Who is this that euen forgiveth finnes?

50. Dixit autem ad mulierem, Fides tua te salvam fecit, vade in pace.

And he saide to the woman/ Thy faith hath saved thee: goe in peace.

43. Simon antwortet und sprach: Ich achte / dem er am meisten geschenkt hat. Er aber sprach zu ihm: du hast recht gerichtet.

Simon suarede oc sagde/ Jeg acter/ den som hand aaff mest til. Da sagde hand til hannem/ Du demdest ret.

44. Und er wandte sich zu dem Weibe / und sprach zu Simon: Siehest du diß Weib? Ich bin kommen in dein Haus / du hast mir nicht wasser gegeben zu meinen Füßen / dise aber hat meine füße mit threnen gewaschen / und mit den haaren ihres Hauptes getrocknet.

De hand vende sig til Quinden / oc sagde til Simon/ Seer du denne Quinde? Jeg kom i dit hus/ du haffuer icke giffuit mig Vand/ til mine Føder/ Men denne giorde mine Føder vaade med Graad/ oc tiurde dem med sit Hoffuit haar.

45. Du hast mir keinen Kuß gegeben / Dise aber nach dem sie herein kommen ist / hat sie nicht abgelassen meine füße zu küssen.

Du haffuer ingen kyss giffuit mig/ men denne loed icke aff at kyss mine Føder/ siden hun kom hid ind.

46. Du hast mein Haupt nicht mit öle gesalbet / Sie aber hat meine füße mit salben gesalbet.

Du haffuer icke saluet mit hoffuit med olie/ Men hun saluede mine Føder med salue.

47. Derhalben sage ich dir: Ir sind vil sünde vergeben / denn sie hat vil geliebet / Welchem aber wenig vergeben wirdt / der liebet wenig.

For den skyld siger ieg dig/ hende ere mange Synder forladne / Thi hun elskte mig/ Men huilken som lidet forladis/ hand elsker lidet.

48. Und er sprach zu jr: Ir sind deine sünde vergeben.

De hand sagde til hende/ Dig ere dine Synder forladne.

49. Da fiengen an / die mit ihm zu Tisch saßen / und sprachen bey sich selbst: Wer ist diser / der auch die sünde vergibt?

Da begynte de som sade til bordz med hannem/ oc sagde ved sig self/ hu er denne/ som oc forlader synderne?

50. Er aber sprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholfen / Gehe hin mit Frieden.

De hand sagde til Quinden/ din Tro haffuer hulpet dig/ Gack bort med fred.

43. Odpowěděl Šimon řekl: Mám za to / že ten kterémuž více odpustil. A on řekl gemu právě ghy rozsoudil.

Ale Šimon odpověděl ghy/ řekl/ Mám mntemamž ten ktoremu více daroval / A tedy on řekl/ Dobřeš rozsoudil.

44. A obrátiv se k ženě / řekl Šimonovi: Vidíšli tuto ženu: Všel jsem do domu tvého / vody nohám mým ne podal ghy: ale tato šlamí smácela nohy mé / a vlasý svými vytřela.

Dobročiny si k němu dělal / řekl Šimonovi / Vidíšli te nevěstě? Všedlema do domu jeho a ne daleš vody ná nogi moje / A tá orho šlamí potropila nogi moje / y vlasami glavy své otřela.

45. Neposlibil ghy mně: ale tato nakáž jsem všel / nepřestala líbat nohy mé.

Ně počalovaleš mne / A tá ototáž jsem tu přijedl / ne přestala calowac nogi moji.

46. Olejem hlavu mé ne pomazal ghy: ale tato mastiž mazala nohy mé.

Ně pomazaleš olejem glavy moji / A tá otot olejem nogi moje natřela.

47. Protož pravím tobě: Odpouštějí se ghy hříchy / vět mnohý / neboť ghy milovala mnoho. Komuž se pak méně odpouští / méněť miluje.

A dla tegoż powiadam / že ty odpuščono wiele grzechow / y przetoż wiele miłowała / Ale komu mało odpuszczają / mało miłuje.

48. Řekl k ní: Odpouštějí se tobě hříchy.

Řekl křym do ntey / Odpouščaj se sa tobie grzechy.

49. Tehda počali kterijž tu spolu seděli za stolem říci / sami w sobě: Kdož ghy tento / kterýž také hříchy odpouští?

A počeli niektorzy cospolu sedzieli mowiti miedzy soba / Ktož / ač jest ten ktory tež y grzechy odpouščaj?

50. Řekl k ženě: Wijsa twá tebeť Spasenij přivedla / gdiž w pokoji.

Ale on řekl k němu / Wijsa twá zachovala cis / Jozje w pokoji.

ה

והנה מן בית הלוי
מתפרק הנה ישוע ב
במדינתא ובקיריא ומכרו
הנה ומספר מלכותא
פאלהא ונתן עסרתה
צמה :

*Di poi ande. ne ch'egli andava per
ciascuna città e castello, predicando e
annunciando il regno di Dio: e i dodici
erano con esso lui.*

2 ונשא הניו דאמאסי מן
פורקנא ומן רוחא ב
בישתא מרים דמתקדנא
פגדליתא הי דשבער
שאריו נפקי מנה :

*Et alcune donne ancora, che erano
state visitate dagli spiriti maligni, e da
le loro infermità: cioè, Maria chiamata
Maddalena, de laquale erano scissi sette
demonij.*

3 ויהיו אנחת כונג
רב ביתה דהרודס וששון
ואחרניתא סגיאנתא איליו
דמשמשון הני להו מן
הניביתיו :

*E Giouanna moglie di Chuza, procurator
di Herode, e Susanna, e molte altre:
lequali gli ministravano de le lor facultà.*

4 ופד פנשא סגיאנתא פנש
הוא ומן כל מדינו אתיו
היו לנחת אמר במתלא :

*e raunandosi molto turba, e concorrendo
molti a lui da ciascuna città, egli
disse per similitudine.*

5 נפק זרועא למזרע ו
זרעה ופד זרע אית הנפל
על יד אורחא ואחרית
ואכלתה פרחתא :

*Vn seminator scesi a seminare il suo
seme: e nel seminare, vna parte ne cadde
lungo la via, onde fu calpestato, e gli uc-
celli del cielo si mangiarono.*

6 ואחרנא נפל על שועא
ובר שעתה זעא ודליר
הוא לה תליליתא ופש :

*E vn'altra parte ne cadde sopra la pie-
tra, e come fu nato, si seccò, percioche non
hauerua humore.*

7 ואחרנא נפל ביר
פובא וזעו צמה פובא
והנקוהי :

*E vn'altra ne cadde fra le spine: e le
spine crescendo su insieme con esso, il soffo-
rono.*

sp. cur

ח

1 ויהי אחרי הדברים האלה
יילך בערים וטירות ויקרא
ובשר את מלכות אלהים
והשנים עשר היו עמו :

*Y aconteció despues, que el caminaua por
todas las ciudades y aldeas predicando, y annun-
ciando el Euangelio del Reyno de Dios: y los do-
ze con el.*

2 וקצת הנשים אשר היו
מרפאות מן רוחות רעות ומן
מחלות מרים הנקראתה מגדלנית
אשר ממנה שבעה שדים יצאו :

*Y algunas mugeres que auian sido curadas
deel de malos espiritus, y de enfermedades: Ma-
ria, que se llamaua Magdalena-de laqual auian
salido siete demonios:*

3 ויוחנה אשת כונה בעל בית
הירודס ושושנה ואחרות רבות
אשר שרתו אותו מנכסיהן :

*Y Ioanna muger Chuza procurador de He-
rodes, y Susanna, y otras muchas que le seruian
de sus haziendas.*

4 וכאשר נקהל עם רב כי
מכל הערים באו אליו אמר
במשל :

*Y como se juntó vna grande compaña, y
los que estauan, en cada ciudad vinieron a el, di-
xo por vna parabola.*

5 יצא הזרע לזרוע את זרעו
ובזרעו אחד נפל על הדרך
ונגרמס זעוף השמים אכלוהו :

*Vno que sembraua, salió a sembrar su simi-
ente: y sembrando, vna parte cayó junto al cami-
no, y fué hollada: y las aues del cielo la comie-
ron.*

6 ואחר נפל על הסלע ויצמח
וייבש כי לא היה לו שמץ
משמן או יובל :

*Y otra parte cayó sobre piedra: y nacida, se-
cose, porque no tenia humor.*

7 ואחר נפל בתוך הקוצים
ויצל עמו הקוצים וינקוהו :

*Y otra parte cayó entre espinas: y nasciendo
las espinas juntamente, ahogaronla.*

ΚΕΦ Α Λ η.

Kαὶ ἰσχυρὰ ἐν ταῖς πόλεσιν, καὶ
αὐτοὶ δι᾿ ὁδοῦ καὶ πόλεως καὶ
κώμης, κηρύσσοντες τὸ εὐαγγέλιον·
καὶ τὸ βασιλεῖον τοῦ θεοῦ· καὶ
οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ.

*Or aduint puis apres qu'il alloit de
ville en ville, & de bourgade en bour-
gade, preschant & annonçant le royau-
me de Dieu: & les douze estoient avec
lui.*

2. Καὶ γυναῖκες ἦσαν αἱ τῆς Κοι-
θηραπείας ἀπὸ πνευματικῶν
πονηρῶν, καὶ ἀσθενῶν, μαρία ἡ μα-
γδαλένη, ἀφ' ἧς δαι-
μονια ἐπὶ ἑξήκοντα.

*Et aussi quelques femmes qui avoy-
ent esté par lui guerries des maux espi-
rits, & de malaucies: auant Marie qu'
on appelloit Magdaleine, de laquelle es-
toient sortis sept diables.*

3. Καὶ ἰωάννα γυναῖς χουζᾶ προ-
κόπου ἡρώδου, καὶ συσσηνα, καὶ
ἑτέρα πολλὰ, αἵτινες διακονοῦσιν
αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑποκαρῶν αὐτοῦ.

*Et Iehanne femme de chuzas, le-
quel auoit le maniement des affaires d'
herode: & Susanne, & plusieurs au-
tres: lesquelles lui subuenoyent de leurs
biens.*

4. Συνοῦντο δὲ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ
τῷ καὶ πολλοὶ προεδομύων αὐτοῦ
αὐτοῦ, εἰπε δὲ αὐτῷ ἡμεῖς.

*Et comme grande troupe s'assembloit,
& que plusieurs alloient à lui de
toutes les viues, il dit par similitude.*

5. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τὰ σπέρματα
τὸν ὁρόρον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σπείρειν
αὐτὸν, ὁ μὲν ἔπεσε ἐπὶ τὴν ἑρῆν,
καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετὰ, καὶ τὰ
ὄρεα κατέφαγον αὐτὸ.

*Vn semeur sortit pour semer la se-
mence, & en semant, vne partie de la
semence cheut auprès du chemin, & fut
foulee, & les oiseaux du ciel la mange-
rent toute.*

6. Καὶ ἑτέρα ἔπεσεν ἐπὶ τὰς
πέτρας, καὶ φωνὴ ἐξηράθη, καὶ οὐ
μὴ ἔχει ἱμάδα.

*Et l'autre partie cheut sur de pierres,
& quand elle fut leuee, elle se secha, à
cause qu'elle n'auoit point d'humour.*

7. Καὶ ἑτέρα ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν
ἀκανθῶν, καὶ συμφύεται αἱ ἀκαν-
θαι ἀπὸ πνίξαν αὐτὴν.

*Et l'autre partie cheut entre les espi-
nes, & les espines se leuerent ensemble,
& l'estoufferent.*

ET factum est deinceps,
& ipse iter faciebat per
civitates & castella prædi-
cans & evāgelizans regnum
Dei: & duodecim cum illo.

And it came to passe afterward /
that he him selfe went through euery ci-
tie and towne / preaching / and publi-
shing the kingdome of God / & the twel-
ue were with him.

2. Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant.

And certaine women / which were
healed of euill spirites / and in flrmites /
as Marie which was called Magdas
lene / out of whom went seuen deuils.

3. Et Ioanna uxor Chusæ
procuratoris Herodis, & Su-
lanna, & aliæ multæ quæ mi-
nistrabant ei de facultatibus
suis.

And Joanna the wife of Chuza
Herodes steward / & Susanna / & ma-
ny other which ministred vnto him of
their substance.

4. Cùm autem turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem.

Now when much people were gathered together / and were come to him out of all cities / he spake by a parable.

5. Exiit qui seminat, seminare semen suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud.

A sower went out to sow his seed /
and as he sowed / some fell by the way
side / and is was troden vnder feete / and
the foules of heauen deuoured it by.

6. Et aliud cecidit supra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

And some fell on the stones / and
when it was sprong vp / it withered a-
way / because it lacked moystnes.

7. Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinę suffocaverunt illud.

And some fell among thornes/ and
the thornes sprang vp with it/ and cho-
sed it.

Und es begab sich darnach /
daß er reisete durch Städte vnnnd
Märckte / vnd prediget vnd verkündi-
get das Euangelium vom Reich
Gottes / vnd die Zwölffe mit ihm.

Det begaff sig der effter / at handreysde i gennem
 Stæder oc Byer / oc predickede oc forkyndede
 Euangelium om Guds rige / oc de Tolf met hannem.

2. Dazu etliche Weiber / die er gesund hatte gemacht von den bösen geistern vnd krankheiten / nemlich Maria die da Magdalena heisset von welcher waren sieben Teufel auß gefahren.

Der til met / nogle Quinder / som hand hadde
giort helbrede aff onde Aander / oc siugdomme / som
vaar Maria der kaldis Magdalena / aff huilken der
vaare siu Dieffe ydsarne.

3. Vnd Johanna das Weib Chusa/
des Pflegers Herodis/ vnd Susan-
na/ vnd vil andre/ die ihnen hand-
reichung theten von ihrer haabe.

De Johanna Chuse Herodis Fogedis Hustru
 of Susanna/ of mange andre/ som vaare dem behiel-
 pelige met deris Godz.

4. Da nun vil Volcks bey einander war / vnd auß den Stätten zu ihm eilten / sprach er durch eine Gleichnisse:

Som der vaar nu meget Ghesel til sammen/ oc
hastede til hannem aff Stæderne / da sagde hand ved
en Etqnelse.

5. Es gieng ein Säemann auß zu
säen seinen Samen/ vnd in dem er sä-
et/ fiel etlichß an den weg/ vnd ward
vertretten vnd die Vögel vnter dem
Himmel frassens auff.

Der giel en Sæmand yd at saa sin Sæd / Och i
det hand saade / salt noget hoiff Venen / oc bleff borte
traad / oc Fule vnder Himmelen ode det op.

6. Vnd etlichß fiel auff den Felsß /
Vnd da es auffgieng / verdorret es /
darumb daß es nicht safft hatte.

De noget salt paa Sten/ oc der det voxte op / vis-
nede det fordi / at det haffde icke vedste.

7. Vnd etlichſ ſiel mitten vnter die
dörnen / vnd die dörnen giengen mit
auff / vnd erſtickens.

De noget salt mit iblant Torne / oc tornene vore
op met / oc qualde det.

M Stalo se potom/ že on cho-
dil po Wřěstech a po Wřě-
stečkách/ káže a zwěstuje Kra-
lowstwij Boží/ a Dwana-
cte s nim.

Stalo sie pothym iz chodzil po
wsiach i wsiach i po wsiach
i kazacy opowiadac Artesta-
wo Boze / a oni dwanaście byli z
nim.

2. W żeny některě / kterěž by
ly vyzdraweny od duchůw zlých
a od nemocí / Maryá kteráž
slove Magdalēnska / z níž by
lo sedm Diabluow wysšlo.

3nlektore nlewląsty Etoe byl
vzdrowil od duchow zlych y od
chorob / 1460 Młarya Etoe z wano
Młagdaleną z Etoey siedmoro
diabelstw wylęo.

3. A Johanna Chuzowa
Manzelta / Wrednijka Hero-
desowa / a Suzanna / a ginę
mnohě / kterěž posluhowaly ge-
mu ; Statkuow swych.

Johanná thejżoná Chuzego
sprawce Żerodowego / E themu
Dzianna y inych wiele Etore mu
slużyły z mącierności swoich.

4. Wtom fdyz se schāzel dā:
stup mnohy a zWěstpospijcha:
li f nēmu / mluwil gim sērze
Podobenstwij:

A gdy wszelkie zgromadzenie
 ludzi schodziło się / y którzy byli we
 wszystkich miastach szli do niego /
 rzekł przez podobieństwo.

5. Wyssel fterh^z rozšyřwá: abn
rozšyřwal Spmě swě. A fdyž
rozšyřwal: Gedno padlo podšě
žestn/ y posllapáno gest/ a Ptá:
cy powětrnij szobali ge.

Ziekrory co siał wyszedł siał
 nasienia swego / a gdy siał / padało
 iedno podle drogi / y podeprano ie /
 a przyle ciawsszy pracy powietrznij
 wytedł ie.

6. Agině padlo na Skálu :
a řeky rozešlo/ovadlo gesti/neb
nemělo vládkosti.

Drugie zaś wpadło na opośc/
i wszedłszy vschło / abowiem nie
miało wilgorności.

7. Gině pař padlo mezy trnů:
a spolu wzrořilě trnů/ vduřlo
ge.

Drugie też pądko między ciernie /
nie / a gdy wyrostło ciernie / ząglus
było ię.

ח

8 ואחרת נפל בארץ טובה
טבתא ושפירתא ויצא
ועבד פארט חד במאמ
הליו פדאמר קצא הנא
דמו דאית לה אדגא
דישמע ושמע :

Ed'altra ne cadde ne la buona terra, e nato che fu, fece frutto cento volte tanto. Dicendo egli queste cose gridavano, Chi ha orecchie da udire, oda.

9 ושאלוהי תלמידוהי
דמנו מתלא הנא :

E i suoi discepoli il domandavano, ricercando che similitudine fosse questa.

10 הו דין אמר להון לכו
הו ציר יהיב למדע ארנא
דמלכותא דאלהא להון
דין דשרכא בפלאותא
מתאמר דכד חויו לל
יהונו וכד שמיצין לל
יסתכלון :

Et egli disse, A voi è dato il conoscere i mysterij del regno di Dio: ma a gli altri si parla per similitudini: accioche vedendo, non veggano, e udendo, non intendano.

11 הגו דין מתלא ורעא
איתוהי מלתא דאלהא :

Hor la similitudine è questa, Il seme, è la parola di Dio.

12 הגו דין דעל יד
אורחא איתוהו הגו
דשמיצין מלתא ואתא
בעל דבבא שקל מלתא
מו לכהון דלא יהימגון
ויהון :

Quelli che sono lungo la via, son coloro che l'odono: poi viene il Diavolo, e toglie la parola dal cuor loro, accioche credendo non siano salvati.

13 והליו דין דעל שרעא
הליו אמון דמא דשמיצין
פחדותא מקבליו לה
למלתא ועקרא לית להון
אלא דובנא היימנותהון
ובבון נסיונא מתפסליו :

Quelli che son sopra la pietra, son coloro i quali poi che hanno udito, riceuono la parola con allegrezza, e questi non hanno radice: i quali credeno à tempo, e nel tempo de la tentatione si ritirano indietro.

ח

8 ואחר נפל על־ארץ טובה
ויצמח ויעש פרי מאה באחד
ובאשר דבר האלה אשר לו
אזנים לשמוע ישמע :

Y otra parte cayó en buena tierra: y quando fué nacida, lleuó fruto à ciento por vno. Diciendo estas cosas clamaua, Elque tiene oydos para oyr, oyga.

9 וישאלו לו תלמידיו לאמר
מה יורה המשל הזה :

Y sus Discipulos le preguntaron, que era esta parabola.

10 ויאמר לכם גתור לדעת את
סודות מלכות אלהים ולאחרים
במשלים למען ראיה לא יראו
ושמוע לא יבינו :

Y el dixo, A vosotros es dado conocer los mysterios del Reyno de Dios: mas à los otros, por parabolas paraque viendo no vean, y oyendo no entiendan.

11 וזאת מורה המשל הזה דבר
יהיה הוא :

Es pues esta parabola: La simiente es la palabra de Dios.

12 ואשר על־הדרך המה היו
השומעים ואו בא השטן
ונשא את־הדבר מלבבותם פן
יאמינו וישעו :

Y los de junto al camino, estos son los que oyen: y luego viene el diablo, y quita la palabra de su coraçon, porque no se saluen creyendo.

13 ואשר על־הסלע המה הם
שומעים בשמחה מקבליים את
הדבר ולא יש להם שרש על־
כן לעת מאמינים ולעתות
בצרה ימרדו :

Y los de sobre piedra, son losque auiendo oydo, reciben la palabra con gozo: mas estos no tienen rayzes: que à tiempo creen, y en el tiempo de la tentacion se apartan.

ה.

8. Καὶ ἕτεροι ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν
τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυνέτωσαν καρ-
πὸν ἑκατὸν (κατα) αἰσίων. ταῦτα λέ-
γων, ἐφώνη, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
ἀκούτω.

*Et l'autre partie cheut en bonne ter-
re: & quand elle fut leuce, elle rendit
du fruit cent fois autant. En disant ces
choses, il crioit, Qui a oreilles pour ou-
uir, oye.*

9. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ, λέγοντες· τίς εἴη ἡ παρομο-
λὴ αὐτῆς.

*Et ses disciples l'interroguèrent, de-
mandant quelle estoit ceste similitude la.*

10. Ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δίδωται γινώ-
σκειν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας, τοῖς
θεοῖς δὲ τοῖς λοιποῖς ἐν παρομο-
λῇ· ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀ-
κούουσιν μὴ συνίστησιν.

*Et il respondit, Il vous est donné de
cognoître les secrets du royaume de
Dieu: mais aux autres il n'en est parlé
que par similitudes: afin qu'en voyant
ils ne voyent point: & qu'en oyant ils
n'entendent point.*

11. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παροβολή· ὁ
σπέρμα ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

*Or voici la similitude: La semence
c'est la parole de Dieu.*

12. Οἱ δὲ περὶ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ
ἀκούοντες, εἰτα ἔρχεται ὁ διάβολος,
καὶ αἶρεν τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρ-
δίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσωσιν
σωθῶσιν.

*Et ceux qui sont aupres du chemin,
ce sont ceux qui oyent la parole: & a-
pres le diable vient, & oste de leur cœur
la parole, afin qu'en croyant ils ne soy-
ent sauués.*

13. Οἱ δὲ ἐπὶ τὴν πέτραν, εἰ ὅταν
ἀκούωσιν, καὶ χαρὰς δέχονται τὸν
λόγον, καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν, οἱ περὶ
καρδίας αὐτῶν πιστεύουσιν, καὶ ἐν
καρπῷ πειρασμῶν ἀφίστανται.

*Et ceux qui sont en lieux pierreux
ce sont ceux, lesquels apres auoir oui la
parole, la recoiuent avec ioye: mais ils
n'ont point de racine: iceux croient
pour vn temps, mais au temps de ten-
tation, se retirent.*

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

And some fell on good grounde / and sprang vp / and bare fruite / and hundredfold. And as he sayde these things / he cryed / Hee that hath eares to heare / let him heare.

9. Interrogabant autem eum discipuli eius, quare esset hæc parabola?

Then his disciples asked him / demanding what parable that was.

10. Quibus ipse dixit, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

And he said / Unto you it is given to know the secretes of the kingdom of God / but to other in parables / that when they see / they should not see / and when they heare / they should not understand.

11. Est autem hæc parabola: Semen, est verbum Dei.

The parable is this / The seede is the worde of God.

12. Qui autem secus viam: hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.

And they that are beside the way / are they that heare: afterwarde cometh the deuill / & taketh away the word out of their hearts / lest they should beleue / and be saved.

13. Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

But they that are in the stones / are they which when they haue heard / receiue the worde with ioy: but they haue no rootes / which for a while beleue / but in the time of tentation go away.

8. Vnd etlich's fiel auff ein gut Land / vnd es gieng auff / vnd trug hundertfeltige frucht. Da er das saget rieß er / wer Ohren hat zu hören / der höre.

De noget salt i god Jord / oc der vorte op / och bar hundredefolt fruct. Der hand der sagde / robte hand / Duo som haffuer ærn at høre met / hand høre.

9. Es fragten in aber seine Jünger / vnd sprachen: Was dise Gleichnisse were?

Da spurde hans Disciple hannem at / oc sagde / Quad lignisse skal dette vere?

10. Er aber sprach: euch ist's gegeben zu wissen das geheimniß des Reichs Gottes / den andern aber in gleichnissen / daß sie es nicht sehen / ob sie es schon sehen vnd nicht verstehen / ob sie es schon hören.

Da sagde hand / Eder er der giffute at vide Guds rigis Hemmelighed / Men de andre i lignelser at de skulle der icke see / om de der end see / oc icke forstaa / om de der end høre.

11. Das ist aber die gleichniß. Der Same ist das wort Gottes.

Men dette er lignelsen. Sæden er Guds ord.

12. Die aber an dem Wege sind / das sind die es hören / darnach kompt der teuffel / vnd nimpt das Wort von ihrem herzen / auff daß sie nicht glauben vnd selig werden.

De de som ere hofsvener / der ere de som der høre / der effter kommer Dieffuelen / oc tager ordet aff deris herte / paa det / de skulle icke tro oc bliffue salige.

13. Die aber auff dem Fels / sind die / wenn sie es hören / nemen sie das Wort mit freuden an / vnd die haben nicht wurzel / Eine zeitlang glauben sie / vnd zu der zeit der ansechtung fallen sie abe.

De de paa Sten / ere de / Naar som de der høre / da annamme de ordet med glæde / oc de haffue icke roed / de tro til en tid / oc naar fristelse kommer da falde de fra.

8. A ginē padlo do země do brě: a kōnž vzešlo včinilo v žitel Stř. To povědē wotal: Kdo má vřh k slyšení slyš.

Drugle zasie padlo na zemie dobra / a vrozhy przynioslo owoc stokrotny / tedy mowiac to wołal / Kto vřh ma / ku slyšanin miedy slyš.

8. V otázali ho Vědlničn geho / kterěby to bylo podobensřwij.

A pytal go zwolennicy tego mowiac / Což wřdy to jest za podobienstwo?

10. Kterýmžto on řekl: Wám dáno gž znáti tajemství Kráslowství Božího / ale giným w podobensřwij / aby widauce newiděli / a slyšyce nerozuměli.

Tedy im on řekl / Wám či dáno znáti tajemnice kráslowstwa Božego / ale inem rylko przez podobienstwa / aby widauce newiděli / a slyšac ne rozuměli.

11. V gestě podobensřwij to / Sýmě gest Slovo Boží.

Toč tedy jest podobienstwo / nastěnie jesti slovo Bože.

12. Kterijž pak wedle cest gsaui / kterijž slyš / a potom přicházi Diabel a wynnij / má slovo z srdce gegich / aby wěrijce spaseni nebyli.

A ktorzy podle drogi / či sa ktorzy slyšacia / potom przychodzi diabel / wybiera slowo z serca ich / aby wnie rzywřy nie byli zbawieni.

13. Ale kterijž na skálu: ti gsaui / kterijž slyš / a radostij přijimají ge / a tiž korenijw nemají: neb na čas wěrij / a w čas pokussenij odstupují.

A ktorzy zasie hupoke / či sa ktorzy gdy slyšacia / z weselēm przyimaja slowo / ale či memaria forzenia ktorzy do czasu wierzac / czasu pokusy odstępuja.

ח

14. הוּ דִּין דְּנִפְל בִּירָה
פּוֹבֵה־הַלִּין אֲבוּ אֵילִין
דְּשִׁמְעִין מִלְתָּא וּבִצְבָתָא
וּבְעֻרְבָתָא וּבְרִגְזָתָא
דְּעָלְמָא מִתְחַנְבִּין וְהָאֲרָא
לֹא יִהְיִין :

Quello che è caduto fra le spine, son coloro che hanno udito, e andando sene son soffocati da le cure, e ricchezze, e piaceri di questa vita, e non apportano alcun frutto.

15. הוּ דִּין דְּבִאֲרַעָא טְבָתָא
הַלִּין אֲבוּ אֵילִין דְּבִלְבָא
טְבָתָא וְטְבָתָא שִׁמְעִין
מִלְתָּא וְאֲחֵדִין וְיִהְיִין
בְּאֲרָא בְּמַסִּיבְרֵיתָא :

Ma quello che è caduto ne la buona terra, son coloro che udendo la parola con buono e retto cuore, la ritengono, e ne rendono frutto con patientia.

16. לֹא אָנֹשׁ מְנִיָּה שְׂרָגָא
וּמַחְבָּא לֹא בְּמֵאנָא אֹו
סָאָם לֹא תַחִית עֲרֹסָא
אֲלֵא סָאָם לֹא לְעָלָא מִן
מְנִרְתָּא דְּכָל תַּעְמָל יְהוָה
בְּיָהֳרָה :

Niuno è che hauendo acceso una lucerna, la copra con vn vaso: ouero la ponga sotto il letto: ma la pone sopra il candelero: a fin che coloro che entrano, veggano lume.

17. לִית גִּיר מִדָּם דְּכִסָּא
דְּלֹא יִתְגַּלָּא וְלֹא דְּמַטְשִׁי
דְּלֹא יִתְיַדַע וְיִאֲתָא לֵ
לְגַלְיָא :

Imperocche non è cosa alcuna occultata, che non s'habbia a manifestare: ne cosa alcuna ascosta che non s'habbia a conoscere, e che non venga in palese.

18. חֲוֹ אֵיכְבָּא שְׁמַעְתּוֹן
מִן דְּאִית לֵה גִיר יִתְיַהֵב
לֵה וּמִן דְּלִית לֵה אָהֵו
דְּסִבֵּר דְּאִית לֵה יִשְׁתַּקֵּל
מִיָּה :

Guardate dunque come voi udite: percioche a chiunque ha, gli sarà dato, e a chi non ha, gli sarà tolto et stando quel ch'ei si pensa hauere.

19. אָתּוּ דִּין לִוְתָה אִמָּה
וְאֲחֵיהּ וְלֹא מִשְׁפָּחִין הֲוֹ
דִּימְלָלוּן עִמָּה מְטוֹר
כְּנִשָּׁא :

Allora sua madre e i suoi fratelli vennero a lui, e non poteuano accostarsi gli, per la turba.

ח

14. וְאִשָּׁר גָּפֶל בְּקוֹצִים אֲלֵהָ
הֵם הַשְׁמָעִים וּמִדְּאֲגוֹת הַהַמּוֹר
וּבְעֻדּוֹת הַחַיִּים הוֹלְכִים וְיִתְנַקּוּ
וּבְרִיָּמוֹ לֹא יַעֲשׂוּ :

Y loque cayó en espinas, estos son los que oyeron: mas ydos son ahogados de los cuydados, y de las riquezas, y de los passa tiempos de la vida: y no lleuan fruto.

15. וְאִשָּׁר בְּאֲרֵץ טוֹבָה אֲלֵהָ
אִשָּׁר בְּלֵב טוֹב וְשִׁפִּיר שְׁמָעִים
אֵת הַדְּבָר וְאֲחֵזִים וַיַּעֲשׂוּ בְרִיָּה
בְּדוֹמָיָה :

Y loque en buena tierra, estos son los que con coraçon bueno y recto retienen la palabra oyda y lleuan fruto en paciencia.

16. אִישׁ לֹא יִבְעִיר לִפִּיד וַיִּכְסֶּה
אֲוֹתוֹ בְּכֶלִי אֹו יִשְׁיַמְנוּ תַּחַת
הָעֵרֶשׁ כִּי אִם יִשִּׂים עַל־
מְנוֹרָה עַל־אִשָּׁר יְבוֹאָה יִרְאָה
אֵת הָאוֹר :

Ninguno empero que enciende el candil, lo cubre con algun vaso. o lo pone debaxo de la cama: mas ponelo en vn candelero, paraque los que entran, vean la lumbr.

17. כִּי־אֵינְנוּ דְּבָר טְמוֹן אִשָּׁר
לֹא יִגְלֶה וְאֵינְנוּ גִסְמֵר אִשָּׁר לֹא
יִדָּע וְאֵל־גַּלְיָה יְבוֹאָה :

Porque no ay cosa occulta que no ay de ser manifestada: ni cosa escondida, que no aya de ser entendida, y de venir a luz.

18. וְדָאֵי אֵיכְבָּת תְּשִׁמְעוּ כִּי
לְאִשָּׁר יֵשׁ לֹו יִנְתּוּ לֹו וְלֹא־אִשָּׁר
אֵינְנוּ לֹו מֵאֲמָה גַּם אֲוֹתוֹ אִשָּׁר
שׁוֹבֵר לְהוֹת לֹו תַנְשֵׁא בְּמַמְנוּ :

Mirad pues como oys: porque a qual quierá que tuuiere, le será dado: y a qualquiera que no tuuiere, aun loque parece tener será quitado de el.

19. וַיָּבוֹאוּ אֲלָיו אִמּוֹ וְאֲחָיו וְלֹא
יָכְלוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִבְרֵי הָעָם :

Y vinieron a el su madre y hermanos: y no podian llegar a el por causa de la multitud.

ה.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς αἰάνθους πρὸν, ἔτι εἰσιν οἱ ἀκροῦσαιτες, καὶ ὑπὸ μελεμνῶν καὶ πλῆξε, καὶ ἡδονῶν τὰ βίᾳ περισσέμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελειοφροῦσι.

Et ce qui est cheut entre les espines, ce sont ceux qui ont oui la parole: mais eux partis sont estouffes par les sollicitudes & richesses, & voluptés de ceste vie, & ne rapportent point de fruit à maturité.

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, ἔτι εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκροῦσαιτες τὸν λόγον, κατεχουσιν, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

Mais ce qui est cheut en bonne terre, ce sont ceux qui de cœur honneste & bon ayans oui la parole, la retiennent, & en rapportent fruit à maturité.

16. Οὐδεὶς γὰρ λύχνον αἵψας καλύπτει ἀπὸ τῆς σκιάς, ἢ ὑποκαίτω κλίης τίθησιν· ἀλλ' ὅπου λύχνος ὀππότε θήσιν, ἵνα οἱ εἰσπεριέμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

Nul apres auoir allumé la chandelle, nela couure d'un vaissleu, ni ne la met sous le liét: mais la met sur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

17. Οὐ γὰρ ἐστὶ κρυπτόν τὸ οὐ φανερόν γενέσεται, καὶ δὲ ἀπόκρυφον, ὃ ἔγνωσθ' ἵσεται, καὶ εἰς φανερόν ἐλθῇ.

Car il n'y a secret qui ne soit manifesté: ni chose cachee qui ne se cognoisse, & qui ne viene en lumiere.

18. Βλέπειτι ὡς πᾶς ἀκροῦσι. ὃς γὰρ ἔαν ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ· ὃς ἔαν μὴ ἔχη, καὶ τὸ δεκθὲν ἔχει, δόθήσεται αὐτῷ.

Regardez donc comment vous oyez: car quiconque a, il lui sera donné: & quiconque n'a, mesme qu'il cuide auoir, lui sera osté.

19. Παρεχόντο γὰρ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο σωτηχῆν αὐτῷ διὰ τὴν ὄχλον.

Lors sa mere & ses freres suruindrent vers lui, & ne pouuoient l'aborder pour la presse.

14. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, & à solitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, & non reterunt fructum.

And that which fell among thornes / are they which haue heard / and after their departure are choaked with cares and with riches / and voluptuous living / and bring forth no fruite.

15. Qui autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

But that which fell in good ground: are they which with an honest and good heart heare the worde / and keepe it / and bring forth fruit with patience.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

No man when he lighteth a candle / couereth it vnder a vessel / neither putteth it vnder the table / but setteth it on a candlesticke / that they that enter in / may see the light.

17. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palam veniat.

For nothing is secret / that shall not be euident: neither any thing hid / that shall not be knowne / and come to light.

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

Take heede therefore howe ye heare: for whosoever hath / to him shall be giuen: and whosoever hath not / from him shall be taken euenthat / which it seemeth that he hath.

19. Venerunt autem ad illum mater & frater eius: & non poterant adire eum præ turba.

Then came to him his mother and his brethren / and could not come neere to him for the prease.

14. Das aber vnter die dörnen fiel / sind die / so es hören / vnd gehen hin vnter den sorgen / reichthumb vnd wollust dises lebens / vnd ersticken vnd bringen keine frucht.

De der som salt iblant Torne / ere de / som der høre oc gaa hen iblant dette Liffs omhyggelse / rigdom och vellyst / oc quelis / oc bære ingen Frucht.

15. Das aber auff dem guten Land sind / die das Wort hören vnd behalten / in einem feinen guten herzen / vnd bringen frucht inn gedult.

De der som salt i god Jord / ere de som høre och beuare ordet / i it smuct gaat Hierte / oc bære Frucht i taal / modighed.

16. Niemand aber zündet ein Licht an / vnd bedeckt es mit einem Gefäß / oder setzt es vnter eine Bank / sondern er setzt es auff einen Leuchter. Auff daß wer hinein gehet / das Licht sehe.

De ingen tender it Liust / oc skul det met it Kar / eller setter det vnder en Benck / Men hand setter det paa en Liuststage / paa det / at huo som gaar ind / skal see liustet.

17. Denn es ist nichts verborgen / das nicht offenbar werde / auch nichts heimlich / das nicht kundt werde / vnd an tag komme.

Thi der er inted skult / som en skal obenbaris / oc inted hemmeligt / som en skal kundgeris / oc bliffue obenbare.

18. So sehet nun darauff / wie jr zuhöret. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / Wer aber nicht hat / von dem wirdt auch genommen das er meinet zu haben.

Saa seer nu der paa / huorledis i høre til. Thi huo som haaffuer / hannem skal giffuis / Men huo som inted haaffuer / Fra hannem skal oc tagis det hand meen sig at haaffue.

19. Es giengen aber hinzu seine Mutter vnd Brüder / vnd kondten für dem Volck nicht zu ihm kommen.

De hans Moder oc Brodre ginge frem / oc kunde icke komme til hannem for Folcket.

14. Kterž pak padlo mezy trnų: tų gšau / kterijz slyšy / a po pečovánij a žbožij / a roz / kossich žiwota chodijce / bywas gi vdušeni / a neprinášegij v žitku.

To zaśie padło między ciernie / cięsa ktorzy slychali / y odśedzy / odstárania / y od bogactw / y od rostkowy żywota sa za głuseni / y nie przynoszą owocu.

15. Ale kterž do Země dobrę: Tų gšau / kterijz to w Ordey dobrém a wýborném / slyšyce slowo zachowávajij ge / a vž / tel při nášegij w trpěliwosti.

To co też padło na ziemię dobrą / cięsa ktorzy dobrym a wprzeimym sercem slyšane slowo trzymają a owoc przynoszą przez cierpliwość.

16. Nijadny pak rozswiżtę swijcy / nepritřy wá gi nádobau / ani stawij pod postel: ale na swijcen postavuge / aby ti kterijz wcházegij swětlo widěli.

A nie testci zaden ktorzyby z palnity swiece p: zyřyl na naczynie albo kładł pod łóże / ale na stawa w lichtarz aby ci ktorzy wchozili widzieli światło.

17. Neb neníj wěc tak tajná / aby nebola žgwená: ani řřytá / aby poznána nebola a na gewo newyřřla.

Abowiemci ntemáš nic tak tajemnego co by se obíawie nie miało / ani tak řřytego czego by poznác niemiano / a žeby ná iasna nie wyřřlo.

18. Protož wiřte kterak byřřte slyřřeli. Neb kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což domnijwá se mij ti / bude odpato od něho.

A przetoż patrzyć takto slychacie / Abowiem křřo kolwiek ma / będzie mu przydano / a kto nie ma / też y to co się zda iakoby miał / będzie od niego odjęto.

19. Tehdy přišli k němu Matka a Bratřij geho / y nemohli ho do giti pro žástup.

Przyřřli potym k němu mách / řřy bracia tego / ale go doydž nie mogli dla zgromádzenia ludu.

ח
20. ואמרו לה אמר
ואחיו קרוביו לבד וצביו
למחנה:

Esugli fatto intendere, dicendo, Tua madre e i tuoi fratelli son qua suare, che desiderano di vederti.

21. הו דיין ענה ואמר
להיו הליו אביו ואמיו ואחיו
איליו ושמעיו מלכתו
דאלהא וצבדיו לה:

Et egli rispondendo, disse loro, Mia madre e miei fratelli son quei che odono la parola di Dio, e la mandano ad effetto.

22. הנה דיין פחד מן
יוממתא סלק ישוע ותב
בספינתא הו ותלמידוהי
ואמר להיו נצבר להו ע
עברא דיממתא:

Assieme poi un giorno che montò in una nave esso e suoi discepoli: e disse loro, Passiamo di la dal lago, e così si partirono.

23. ופד רדיו דמך לה י
ישוע והנה עלעלג
דרוחא פומתא וקריבא
הוא ספינתא למטבע:

E mentre ch'essi navigavano, egli s'addormentò, e venne una tempesta di vento nel lago: onde s'empievano d'acqua, e stavano in pericolo.

24. וקרבו אצורוהי ו
ואמרו לה רבו רבו אבדו
הו דיין קם ופאא פרוחא
ובמחשולג דמיא ונחו
והוא שלגא:

Allora essi accostatisi a lui, lo svegliarono, dicendo, Maestro, Maestro, noi periamo. Et egli svegliatosi, gridò contra il vento e la tempesta de l'acqua: e cessarono, e fecesi tranquillità.

25. ואמר להיו איבא הי
הימנותכון הגון דיין פד
דחילו מתדמיון הו
ואמרו חד להד מנוכי
הנא דאף לרוחא פקד
ולמחשולג וליבא
ומשתמעין לה:

*Et disse loro, Doue è la vostra fede? Et essi pieni di timore si maravigliarono, dicendo tra loro, Chi è mai costui, ch'egli comanda a i venti & à l'acqua, & obedi-
scono gli?*

26. ורדו ואתו לאתרא
הגדרים דאיתוהי פצברא
לגליל:

Poi navigarono verso il paese de Gadareni, che è à l'incontro de la Galilea.

ח
20. ויצד לו לאמר אמר ואחיו
קרבים פרוץ ורצונם היא לדאחיה
אחיה:

Y fuele dado auiso (diziendo,) Tu madre y tus. hermanos estan fuera, que quieren verte.

21. ויען ואמר אליהם אמר
ואחיה אלה הם אשר שמעו
את דבר אלהים ויעשו אותם:

El entonces respondiendo, dixoles, Mi madre y mis hermanos son los que oyen mi palabra. y la hazen.

22. והיה באחד תלמים ופעל על
הנניה ועמו תלמידיו ואמר
אליהם נצבר לא על עבר הים
ועל:

Y aconteció vn día que el entró en vn nauio con sus Discipulos, y dixoles, Pasemos de la otra parte del Lago: Y subieron.

23. ובאשר רדו וירדו ופחד
סופת רוח אלה הים ופלא
ושטפו:

Y nauegando ellos, dormiose. Y decindió vna tempestad de viento en el Lago: y henchianse, y peligravan.

24. ויקרבו ויעירו אותם לאמר
לבינו נאבד והוא קם ויצער
ברוח ובסערות מים וישתקו
והיה שלגא:

Y llegandose, despertaronlo diciendo, Maestro, Maestro, que perecemos. Y despertado el, rinió al viento y à la tempestad del agua, y cessaron y fue hecha grande bonança.

25. ואמר להם איה אמונתכם
וירא ואמר איש אלה יעשה
ומי זה הוא כיהם לרוחות
מצוה ולמים ושמעו אליו:

Y dixoles, Que es de vnestra fe? Y ellos temiendo, fueron marauillados, diciendo los vnos à los otros, Quien es este, que aun à los vientos y à l'agua manda, y le obedecen?

26. וירדו ופאא לאתרא
הגדרים אשר היא אל מול
גליל:

Y nauegó à la tierra de los Gadarenos, que està delante de Galilea.

ח.
20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐσθ' ἡσιν ἔξω, ἵδῃν σε θελοῦντες.

Et il lui fut rapporté en disant, Ta mere & tes freres le tienent là dehors, desirans de te voir.

21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοι οἱ σὺν ἐγὼ λέγω, καὶ θεὸς ἀκούων, καὶ ποιῶν τις αὐτῶν.

Mais lui respondant leur dit, Ma mere & mes freres sont ceux-là qui oyent la parole de Dieu, & la mettent en effect.

22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐβόη εἰς πολλοὺς, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, θίεθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης καὶ ἀναχθῆναι.

Or il aduint vn iour qu'il monta en vne nasselle, lui, & ses disciples, & il leur dit, Passons outre le lac. Et ils se partirent.

23. Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαίλαψ ἀνέμου εἰς πλεὺς λίμνης, καὶ συνεπληρώθη, καὶ ἐκινδύνουν.

Or comme ils vogueyent, il s'endormit, & vne tempeste de vent descendit au lac: tellement qu'ils s'emplissoyent d'eau, & estoient en peril.

24. Προσελθόντες δὲ διήγγραον αὐτὸν, λέγοντες, Ὁπισώτα, ἀπολλύμεθα, ὃ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ αἰεμῷ καὶ τῷ κλύδωνι τῷ ὕδατος καὶ πῶσαντο, καὶ ἐγένετο αἰετή.

A donc ils vindrent vers lui, & l'esueilerent disans, Maître, Maître, nous perissons. Mais lui étant esueillé, ranfa le vent & la tempeste de l'eau, lesquels cessèrent, & fut faite tranquillité.

25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστὶ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμαζαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἀρεὰ ἔστι ἐστὶ, ὅτι καὶ τοῖς αἰεμοῖς ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Alors il leur dit, Ou est vostre foy? lesquels ayans crainte, s'esmerueillerent disans entr'eux, Mais qui est cestui-ci qu'il commande mesmes aux vents, & al'eau, & ils lui obeissent?

26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἧς ἐστὶν ἀπὸ πέραν τῆς γαλιλαίας.

Puis ils tirerent à la contree des Gadareniens, qui est vis à vis de Galilee.

20. Et nuntiatum est illi, Mater tua & fratres tui stant foris, volentes te videre.

And it was tolde him by certaine which sayd / Thy mother and thy brethre stande without / and would see thee.

21. Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

But he answered / and said vnto them / My mother / and my brethren are these which heare the worde of God / and do it.

22. Factum est autē in una dierum: & ipse ascendit in naviculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfremus trans stagnum. Et ascenderunt.

And it came to passe on certaine day / that he went into a shippe with his disciples / and he said vnto them / Let vs go ouer vnto the other syde of the lake. And they laughed forth.

23. Et navigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti in stagnum, & compellebatur, & periclitabantur.

And as they sayled / hee fell a sleepe / and there came downe a storme of winde on the lake / and they were filled wth water / and were in teopardie.

24. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes, Praeceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum & tempestatem aquae: & cessauit, & facta est tranquillitas.

Then they went to him / and awoke him / saying / Master / Master / we perishe. And he arose / and rebuked the winde / & the waues of water / and they ceased / & it was calme.

25. Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt adinvicem, dicētes, Quis, putas, hic est, quia ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Then he said vnto them / Where is your faith? and then feared / and wondered among themselves / saying / Who is this that commandeth both the winde and water / and they obey him?

26. Et navigauerunt ad regionem Gerasenorum, quae est contra Galilaeam.

So they sayled vnto the region of the Gadarenes / which is ouer against Galilee.

20. Vnd es ward ihm angesagt: Deine Mutter vnd deine Brüder stehen draussen / vnd wollen dich sehen.

De d'et bleff hannem til kende giffuit / din Moder oc dine Brödre staa der vde / oc ville see dig.

21. Er aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Meine Mutter vnd meine Brüder sind dise / die Gottes Wort hören vnd thun.

Da suarede hand / oc sagde til dem / min Moder oc mine Brödre ere disse / som høre oc gøre Guds ord.

22. Vnd es begab sich auff der tage einen / daß er inn ein Schiff tratt / sampt seinen Jüngern / vnd er sprach zu ihnen: Lasset vns über den See fahren.

De det begaff sig paa en aff dagene / at hand traadde i et Skib / med sine Disciple / Oc hand sagde til dem / lader oss fare offuer Søen.

23. Sie stießen vom Lande / vnd da sie schiffeten / entschlieff er. Vnd es kam ein Windwirbel auff den See / vnd die Wellen überfielen sie / vnd stunden in grosser fahr.

De stotte fra landet / oc der de fore offuer / da soff hand / Oc der kom en Huerevind paa Søen / oc vølgerne offuerfulde dem / oc de stode i stor fare.

24. Da tratten sie zu ihm / vnd weckten in auff / vnd sprachen: Meister / Meister / wir verderben. Da stund er auff / vnd bedrohet den wind / vnd die woge des wassers / vnd es ließ ab / vnd ward eine stille.

Da traadde de til hannem / oc vacte hannem op / oc sagde / Meistere / Meistere vi forderffuis. Da stod hand op / oc truede værre / oc vandens bølger. Oc hand loed aff / oc bleff stille.

25. Er sprach aber zu ihnen: Wo ist euer Glaube? Sie forchten sich aber / vnd verwunderten sich / vnd sprachen vntereinander: Wer ist diser / denn er gebeut dem Winde / vnd dem Wasser / vnd sie sind ihm gehorsam?

Da sagde hand til dem / huor er eders tro? Men de frøctede sig oc forundrede sig / oc sagde til huer andre / Huo er denne? Thi hand biuder værre oc vand / oc de ere hannem lydige?

26. Vnd sie schiffeten fort / in die gegend der Gadarener / welche ist gegen Galilean über.

De de seylede frem / til de Gadareners Egn / huilcken der er tuert offuer fra Galileam.

20. Y powědijno gemu: Matka twa a Bratřij twogi stogij wně chřtjice tebe widěti.

Roznaimiono mu to mowiac: Matka twa y bracia twoi stota na dworze chcac sie z toba widěti.

21. Kteržto odpowědew řekl nim: Matka má a Bratřij moji / gŕau ti / řekijř slovo Božij slyřij a činij.

Alle on odpowědijawř řekl do nich / Matka moia y bracia moi onie řaktořy slova Božego slyřij chća y řy ni a mu dořy.

22. Stalo se pak w geden den / a on wstaupl na Łodiku / y Přednijch geho. Y řekl k nim: Přepławme se přes Gezero. Y odstřili od břehu.

Stalo se potom dně některého / iż wředl w łodź y zwołennicy iego tedy řekl do nich / Přepławme my siedo dāřego břegu tejero / y wřezli sie.

23. A když se plawili / vřnul gest. Tehdy přišla bouře wětrowá na Gezero / a wlny do Łodij se wrāžely / tak že w ně bez pečenřwř byli.

Tamže wlozaci se vřnal / y přepředl wiatr zwichřem nā tejero / y sie přepławali a byli w niebezspieřenřwřie.

24. Tehdy přistaupiwřše zbudili ho řkauc: Přikazateli / hyneme. A on wřaw / pohrožyl wětru a bouři wodně: y přestala / a řtalo se wřřenij.

A thāř přystāpiwřř obřdžili go mowiac / Mistrzu gimenty / a on sie ocnřwřř zřřkal wiatr y wāřřly wod / zāřřym ře přestāly / a byřř lo vřřgente.

25. Y řekl gim: Kde gest wřřra wāřře? Kterijřto bogijce ře / diwili ře wěspoleť řkauc: Y řdo gest tenio / ře wětruom přikāřře y wřřř / a poslawchāřř ho ř.

Tedy řm řřekl: A gđžieř iěřř wřřř wāřřa ř / āle oni zřřřřwřřř řie dži wōwāřř řie mowiac ředni do drugich / A coř zāčie řie řen ře wřřřřrom y wōwām rořřāwřie ā řřchāřř iā go ř.

26. Y přepławili se do řragi ny Gerazensřř / řterāřř gest proti Galilei.

Potom řiewřezli do řřřřny Gāřārenčřřřř / řřora řieřř nā břegu přiečřw Gāřileiey.

ח

27 וַיֵּצֵא אֶל-הָאָרֶץ וַיִּפְּצֵה בּוֹ
אִישׁ אֶחָד מִן-הָעִיר אֲשֶׁר הָיָה
לֹא שָׂדִים מַעֲתִים לְבוֹת וּבְגָד
לֹא לְבוֹשׁ וּבֵית לֹא עָמַד כִּי
אֵם בְּקִבְרִים :

E smontato ch'esi fu de la nave à terra, gli venne incontro da la città vn certo huomo, il quale haueua già lungo tempo il demonio addosso, e non si c'essua di vestimento alcuno, ne habitaua in alcuna casa, ma de i monumenti.

28 בַּד חֲנוּכָּה הָיוּ לְיֵשׁוּעַ
הָעָם וְגַבְלֵי קְרִמְוִי
וּבְקִלָּה רָמָא אָמַר מִנִּי
לֹא וְלֹא-יֵשׁוּעַ בָּרָה דִּלְהָא
מְרִימָא בָּעָא אָנָּה מִנִּי
לֹא תִשְׁקִי :

Et hauendo veduto Iesv, gridando, si gli gittò davanti e disse ad alta voce, Che ho io à far con teo, Iesv figliuol di Dio altissimo: io ti prego, non mi tormentare.

29 בְּקִד הָיָה לֵה צִיר
יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טְנִפָּה
לְמַפֵּק מִן פֶּר נִשָּׂא סִי
הָיָה לֵה צִיר הָא מִן דְּשָׁבַת
הָיָה לֵה וּמִתְאַסֵּר הָנִי
בְּשִׁשְׁלָתָא וּבְפִכְכְּלָא מ
מִתְנַסֵּר הָנָא וּמִפִּסְק הָנָא
אִסְרוּהִי וּמִתְדַבֵּר הָנָא
מִן שְׂאֵרָא לְחִקְבָּא :

Per cioche Iesv comandaua à lo spirito immondo che s'essisse fuor di quell'huomo: perche l'haueua molto tempo posseduto, & era stato legato con catene, e guardato ne i ceppi: & rompendo i legami, era trasportato dal demonio ne i deserti.

30 שְׂאֵלָה הָיוּ יֵשׁוּעַ מִן
שְׂמִרָא אָמַר לֵה לְגִיּוֹ מְטוֹל
הָדוּנָא סְגִינָא עַלִּילִין הָיוּ
בֵּה :

Allor Iesv gli domandò, dicendo, Come hai tu nome? Et egli disse, Legion: per cioche molti demonij erano entrati in lui.

31 וּבָעִיו הָיוּ מִפְּנֵי הָלָא
יִפְקִיד לְהוֹן לְמִאֲוִרָא
לְתִהוּמָא :

E pregauano che non les mandasse loro che sen andasseno ne l'abisso.

ח

27 וַיֵּצֵא אֶל-הָאָרֶץ וַיִּפְּצֵה בּוֹ
אִישׁ אֶחָד מִן-הָעִיר אֲשֶׁר הָיָה
לֹא שָׂדִים מַעֲתִים לְבוֹת וּבְגָד
לֹא לְבוֹשׁ וּבֵית לֹא עָמַד כִּי
אֵם בְּקִבְרִים :

Y saliendo el à tierra, salióle àl en cuentro de la ciudad vn hombre que tenia demonios ya de muchos tiempos: y no vestia vestido, ni estaua en casa, sino por los sepulchros.

28 וּבְאִשֶּׁר רָמָא אָמַר מִנִּי
וַיִּפְּצֵק וַיִּפְּלֵ אֶל-דְּגָלָיו וּבְקוֹל
גָּדוֹל אָמַר מַה לִּי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן-
אֶל-עֲלִיּוֹן אֶל-נָא תִשְׁמָנִי :

Elqual como vido à Iesus, exclamó, y prostrofe delante del, y dixo à gran boz: Que tengo yo contigo Iesus, Hijo del Dios Altissimo? ruegote que no me atormentes.

29 וַיֵּצֵא אֶת-רוּחַ טְנִפָּה לְצֵאתָ
מִן-הָאָדָם כִּי-בְעִתּוֹת רַבּוֹת
הִתְבּוֹ וַיִּלְכְּדוּהוּ בַחֲזָיִים וַיִּתְּנֵהוּ
בַּנְּחֹשְׁתִּים וַיִּתְּנוּ אוֹתוֹ בַּמַּטְרָה
וַיִּשְׁבֵּר אֶת הַזָּקִים וַיִּזְלִיכֵהוּ
הַשָּׁטָן בַּמַּדְבָּר :

Porque mandaua àl espíritu immundo, que saliesse del hombre: porque ya de muchos tiempos lo arrebataua: y guardauano preso con cadenas y grillos, mas rompiendo las prisiones era agitado del demonio por los desiertos.

30 וַיִּשְׂאֵל לֹא יֵשׁוּעַ לְאָמַר מַה
שְׁמִי וַיֹּאמֶר לְגִיּוֹן כִּי שָׂדִים
רַבִּים בָּנוּ אֵלָיו :

Y preguntóle Iesus, diciendo, Que nombre tienes? Y el dixo, Legion. Porque muchos demonios auian entrado en el.

31 וַיִּשְׂאֵל מִמֶּנּוּ פֶן יִצְוֶה אוֹתָם
לְהֵלֶךְ אֶל-תְּהוֹמוֹת :

Y rogauanle que no les mandasse que fuesen àl abismo.

ה'

27. Ἐξελθὼν τε δὲ αὐτῷ ὅππῃ τινὶ γλῶσσαι, ὑπαλύτῃσιν αὐτῷ αὐτῇ τῆς κτ τῆς πόλεως, ὅς εἶχε δαιμόνια ἐκ χειρὸν καὶ ὧν, καὶ ἰμάτιον οὐκ ἐπεσπύσκειτο, καὶ οὐκ οἰκίᾳ ἐν ἐμυρῇ, ἀλλ' ἐν τοῖς μνημασιν.

Et quand il fut sorti de la nasselle sur terre, vn certain homme de ceste ville-la vint à l'encontre de lui, qui auoit les diables des long temps: & ne estoit point vestu de vestement, & ne demouroit point en maison, mais dedans les sepulchres.

28. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας περὶ σπασσέν αὐτῷ, ἔφρα- νῇ μεγαλῇ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰη- σοῦ ἐγὼ τὸ θεοῦ υἱὸς; δὲ μὴ σου, μὴ με βασανίσῃς.

Icelui donc apperceuant Iesus, & s'efforçant, se ietta deuant lui, & dit à haute voix, Qu'y a-il entre moi & toi, Iesus Fils du Dieu souverain? ie te prie ne me tormentes point.

29. Παρήγαγε γὰρ τῷ πάλματι τῷ ἀναθάρτῳ ἐξελθὼν δὸς τῷ ἀνθρώπῳ. πολλὰς γὰρ χειροῖς σπυρηπαρὰ αὐτὸν, καὶ ἐδεσμάτω ἀλύσει καὶ πέδασι φυλασσόμε- νος, καὶ ἀλγύρησιν τὰ δεσμά ἡλάυνετο ὑπὸ τῶν δαίμων. εἰς τὰς ἐρήμους.

Car il commandoit à l'esprit immonde, qu'il sortist hors de l'homme: car il l'auoit tenu enfermé des long temps, & icelui estoit bien lié de chaines, & gardé aux cepts mais desrompant les liens, il estoit emporté par le diable aux deserts.

30. Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σὺ εἶσι ὄνομα; ὃ δὲ εἶπε, λεγέτω ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθον εἰς αὐτόν.

Adonc Iesus l'interroguait, disant, Comment as-tu nom: & il dit, Legion, car plusieurs diables estoient entrés en lui.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτέλλῃ αὐτοῖς εἰς τὸ ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Et ils le prioient qu'il ne leur commandast point d'aller en l'abisme.

27. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat demonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

And as he went out to land / there mette him a certaine man out of the cite / which had a deuill long time / and hee ware no clothes / neither abode in house / but in the graues.

28. Is ut vidit Iesum, proeiecit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi? obsecro te ne me torqueas.

And when he sawe Iesus / he cried out / and fel downe before him / and with a loude voyce saide / What haue I to do with thee / Iesus the Sonne of God / the most high? beseeche thee to ment me not.

29. Praecipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus: & ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta.

For he commaunded the foule spirite to come out of the man: (for oft times he had caught him: therefore he was bounde with chaines / and kept in fetters: but hee brake the bandes / and was caried of the deuill into wildernes.)

30. Interrogavit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio: quia intraverant demonia multa in eum.

Then Iesus asked him / saying / What is thy name? And he saide / Legion / because many deuils were entred into him.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent.

And then besought him / that hee woulde not commaunde them to goe out into the deepe.

27. Vnd als er austratt auff das Land / begegnete ihm ein Mann auß der Statt / der hatte teuffel von langer zeit her / vnd thet keine kleider an / vnd bleib in keinem Hause / sondern inn den Gräbern.

De som hand traadde vð paa landet / da møtte en Mand hannem aff staden / som haffde Dieffuelen long tid / oc sørde sig icke i klæder / oc bleff icke i noget Hus / men i Græffuer.

28. Da er aber Iesum sahe / schreyer / vnd fiel für ihm nider / vnd rief laut vnd sprach: Was hab ich mit dir zuschaffen / Jesu du Son Gottes des Allerhöchsten? Ich bitte dich du woltest mich nicht quelen.

De der hand saa Ihesum / robre hand / oc fast ned faar hannem / oc robre høyt / oc sagde / Huad haffuer ieg mer dig at skaffe / du Ihesu den allerhøystis Guds Son? Jeg beder dig at du icke vilt pine mig.

29. Denn er gebot dem vnsaubern Geist / daß er von dem Menschen außfure / denn er hatte ihn lange zeit geplaget. Vnd er war mit ketten gebunden / vnd mit fesseln gefangen / vnd zerreiße die bande / vnd ward getrieben von dem teufel in die Wüsten.

Ihi hand bød den vrene Mand / at fare vð aff Mennisket / thi hand haffde long tid plaget hannem. De hand vaar bunden mer lencker / oc fangen mer Bolster / oc hand brøt Bondene sonder / oc bleff drestuen aff Dieffuelen i ørcken.

30. Vnd Iesus fraget in / vnd sprach: Wie heissest du? Er sprach: Legion / denn es waren vil Teufel in ihn gefahren.

De Ihesus spurde hannem at / oc sagde / huad he der du? Hand sagde / Skock / Thi der vaare mange Dieffle farne i hannem.

31. Vnd sie baten in / daß er sie nicht hiesse in die tieffe fahren.

De de bade hannem / at hand skulde icke biude dem fare i Affgrunden.

27. A když i lodi vystaupil na zemi / potkal gen muž geden bžez / Města / kterž měl Diábelství již mnohě čas / a rauce se neodšval / ani v domu přebýval / ale v hrobích.

A kdy vyšel ná břez zábrěž / žal mu / města onego muž mētoz / ty co měl diabelstvo od wiela časow / ani se obločyl w hře y nie mieřkawał w domu iedno w grobiech.

28. Ten vdyž vžtel Gejšse / padl před nim / a zvolaw hlase m welikm / řekl Co mně s tebau gest Gejšs Synu Boga / ha namyššyho / prošm tebe aby mne netrāpil.

Ten kdy vyzel Jezusa křze / žal a přypadly do nohiego glase m welikm mowit / Což mi do česbie Jezusie synu Boga namyššes / go / proč cie mne mēcz mē.

29. Příkladowal jagistě duchu nečistěmu / aby wšfel od člověka: Nebo mnohě čas / gim lomcowal / a býwal vko / wān řetěz / a w pautech gsa o / střh hān: y zlamage okown / býwal puzen od Diabelství na paušt.

(Abowiem rošťazowal duchow / w nie czystemu aby wšfel od czlowieka onego / bo go od niemā / lego czasu trāpil / a tāk je zwiāzā / ny lāncuchem y pety byl pod strā / zā / wšatže polamawšy zwiāst / pōzōn byl od diabla nā pustynie)

30. Y otāzal se ho Gejšs / řka: Kterē tobě gměno gest? A on řekl: Wogšto / nēb bylo mnoho Diāblw wesslo do nēho.

Pytal go tedy Jezus mowiac / Ktore iest twe imie? a on powied / zial / Źuf / abowiem wiele diabelst / wā wstapilo bylo wēn.

31. Tēdn prošli ho / aby gim nepřikāzowal gci do pro / past.

A prošil go aby im nie rošťā / zowal idž w przepāsci.

ח

32. אִתְּ הַנֶּזֶר דִּין תָּמֹן
בְּקֶרֶת דְּחִזְרָא סְגִינָא
דְּרַעֲנָא בְּטוֹרָא וּבְעִין הוּוּ
מִנָּה דִּיבֶס לְהוּוּ דְּבַחֲזִירָא
נִעְלֹן נֶאֱבֶס לְהוּוּ:

Hor quiui era vn gregge di molti porci, che pasceuano nel monte, et demonij lo pregauano che permettesse loro d'entrare in quelli: & egli si permesse loro.

33. וּנְבִיקוּ שְׂאֵרֵי מוֹ
גְּבִרָא וְעָלוּ בְּחִזְרָא
וְתַרְסָא בְּקֶרֶת הִי כְּלָה
לְשִׁיפָא וּנְבִילוּ בְּנִמְתָּא
נֶאֱתַחֲנִקוּ:

I demonij dunque sciron di quell'huomo, & entrarono ne porci: onde il gregge impetuosamente corse giu per il precipizio nel lago, & affogossi.

34. כִּד חֲוֹ דִּין רַעֲיוֹתָא
מִדָּם דְּהִנָּה עָרְקוּ
וְנֶאֱשַׁתְעִיו בְּמַדִּינְתָּא
וּבְקִירָא:

E come quei che li pasceuano, videro quel che era auuenuto, si fuggirono, & raccontarono ne la città, & ne le ville.

35. וּנְבִיקוּ אֲנָשָׁא דִּינְהוּוּ
מִדָּם דְּהִנָּה וְאִתּוּ לְנֹרָא
יִשׁוּעַ וְנֶאֱשַׁחֲוִהִי לְגִבְרָא
הוּוּ דְּנְבִיקוּ שְׂאֵרֵי הִי כְּלָה
לְבִישׁ וּמַנְכַּף וְתַב לְנֹרָא
רַגְלֵהִי דִּינִשׁוּעַ וְדִחְלֵה:

Onde scirono per vedere il fatto: & vennero à Iesv, & tronarono l'huomo, dal quale erano sciti i demonij, che sedeva à piedi di Iesv, vestito, & di buon sentimento: & hebbero timore.

36. וְנֶאֱשַׁתְעִיו לְהוּוּ אִילִין
דְּחֲוֹ אִיכְנָא אֶתְאָסִי
גְּבִרָא הוּוּ דִּינְנָא:

E quelli ancora, che haueuan veduto, raccontaron loro in che modo l'indemoniato era stato risanato.

37. וּבְעִין הוּוּ מִנָּה כְּלָה
כְּנָשָׁא דְּגִדְרָא דִּיאֵל לָהּ
מִן לִנְתְּהוּ מְטוֹל
דְּחִלְתָּא רַבָּתָא אֶחָדָא
אֲמִין הוּוּ דִּין יִשׁוּעַ סִלֵּק
לְסַבִּינְתָּא נְהִפֵּן מִן לָהּ
לִנְתְּהוּ:

Allora tutta la moltitudine del paese circonuicino de Gadareni lo pregauano che si partisse da loro: perche erano presi da gran timore. Et egli salito ne la naua, sene ritornò.

ח

32. וַיְהִי שָׁם עֵדֶר חֲזִירִים
לְבָיִם הָרֹעִים בְּהָרַיִם חֲנָנִי
לְצִוְתוֹ אֹתָם לָבוֹא אֶל־הָאֵלֶּה
וַיֵּצְאוּ לָהֶם:

Y auia alli vn haro de muchos puercos que pacian en el monte: y rogaronle que los dexasse entrar en ellos: y dexolos.

33. וַיֵּצְאוּתָם מִן־הָאָדָם בְּאֵר
אֶל־הַחֲזִירִים וַיַּהֲלֵךְ הָעֵדֶר
בְּסַחֲתָא אֶל־הֵם וַיַּחֲנִקוּ:

Y salidos los demonios del hombre, entraron en los puercos: y el haro decilos se arronjó de vn despennadero en el Lago: y ahogose.

34. וַיֵּרְאוּ הָרֹעִים אֶת־אִישׁ
וַעֲשָׂה וַיָּנוֹסוּ וַיָּבוֹאוּ וַיַּגִּידוּ בְּעִיר
וּבְשָׂדוֹת:

Y los pastores, como vieron loque auia acontecido, huyeron: y yendo, dieron auiso en la ciudad y por las heredades.

35. וַיָּצֵאוּ לְרֵאשִׁיתָא אִישׁ
וַעֲשָׂה וַיָּבוֹאוּ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּמְצְאוּ
כִּי יֹשֵׁב הָאָדָם הָהוּא אִישׁ
מִמַּנְכַּף הַשָּׂרִים יָצֵאוּ לְבוֹשׁ וּנְבִיז
הוּא לְרַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַיֵּרְאוּ:

Y salieron à ver loque auia acontecido, y vinieron à Iesus: y hallaron sentado al hombre, del qual auian salido los demonios, vestido, y en feso à los pies de Iesus: y vuieron remor.

36. וַיַּגִּידוּ לָהֶם אִישׁ רֵאשִׁיתָא
וַיֵּשַׁע בְּעַל שָׂדֶה:

Y contaronles losque lo auian visto, como auia sido saluo aquel endemoniado.

37. וַיִּשְׁאָלוּ אוֹתוֹ כָּל־קָהָל כְּבֵד
הַגָּדְרִים לָלֶכֶת מֵעַמָּם כִּי יֵרָאָה
גְּדוּלָּה בָּהֶם עַל־יָהִם וַעֲלֵה עַל־
הַסַּבִּינָה וַיֵּשֶׁב מֵאֲתָם:

Entonces toda la multitud de la tierra de los Gadarenos alderredor le rogaron, que se fuese deellos porque tenian gran temor: Y el subiendo en el nauio, boluióse.

ח.

32. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἰσχυρῶν βροτομένων ἐν τῷ ὄρει καὶ περιπαλοῦν αὐτοὶ ἵνα διατρεψῇ αὐτοὺς εἰς ἐκείνους εἰσέλθειν. καὶ ἐπιτρέψεν αὐτοῖς.

Or là estoit vn grand troupeau de porceaux, paissans en la montagne: dont ils le prioient qu'il leur permist d'entrer en iceux: & il le leur permit.

33. Ἐξελθόντες δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τὸ κρημνὸν εἰς τὸ λίμνην καὶ ἀπέπνιγν.

Les diables donc sortans de l'homme, entrerent dedans les pourceaux: & le troupeau se rua de haut en bas au lac, & fut estouffé.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βροτοὶ τὸ γενόμενον. ἔφυγον. καὶ ἀπαγγέλλουσιν ἀπὸ γαλιλαῖας εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τὰς ἀγρούς.

Et quand les porchers eurent veu ce qui estoit aduenü, ils s'enfuirent: & estans partis le raconterent en la ville & par les champs.

35. Ἐξελθόντες δὲ ἰδὼν τὸ γενόμενον, καὶ ἔλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ὤρυσαν κατὰ μέτρον τὸν ἀνθρώπου εἰς τὸ δαιμόνια ἐξελθούσιν, ἱματισμένον καὶ σιμφορονῶντα τὰς πόδας· καὶ ἰησοῦ καὶ ἐφοβήθησαν.

Adonc les gens sortirent pour voir ce qui estoit aduenü, & vindrent vers Iesus, & trouuerent l'homme duquel les diables estoient sortis, allis aux pieds de Iesus, estant vestu, & de sens rassis & posé dont ils eurent peur.

36. Ἀπήγγελλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς.

Et ceux aussi qui auoyent veu le tout, leur raconterent comme le demonia que auoit esté deliuré.

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῆς γαλιλαίων ἀπαλθῆν ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι φόβον μεγάλην συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ὡς τὸ πλεῖστον ὑπεσπείχετο.

Lors toute la multitude de la contree circonuicine des Gadareniens le prirent qu'il se partist de deuers eux: car ils estoient illeus de grande crainte. Lui donc monté en la nauelle s'en retourna.

32. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascientium in monte: & rogabatur eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.

And there was there by an herde of many swine / feeding on an hill / and the devils besought him / that he would suffer them to enter into them. So he suffered them.

33. Exierunt ergo demonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceptum in stagnum & suffocatus est.

Then when the devils out of the man / and entered into the swine: and the heard was carried with violence from a steepe downe place into the lake / and was choked.

34. Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt: & nuntiaverunt in civitatem & in villas.

When the heardmen sawe what was done / they fled: and when they were departed / they tolde it in the citie and in the countrey.

35. Exierunt autem videre quod factum est: & venerunt ad Iesum, & invenerunt hominem sedentem à quo demonia exierant, velut sanam mentem ad pedes eius, & timuerunt.

Then they came out to see what was done: and came to Iesus / and founde the man / out of whome the devils were departed / sitting at the feete of Iesus / clothed / and in his right minde: and they were afraied.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo sanus factus esset à legione.

Then also which sawe it / tolde them by what meanes hee that was possessed with the devils / was healed.

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est.

Then the whole multitude of the countrey about the Gadarenes / besought him / that he would depart from them: for they were taken with a great feare: & he went into the ship / and returned.

32. Es war aber daselbst eine grosse herd Sau / an der Weide auff dem Berge / vnd sie baten ihn / daß er ihnen erlaubet in dieselbige zu fahren. Vnd er erlaubete ihnen.

De der vaar en stor hiord Suin / som ode paa Bierget / De de bade hannem / at de maatte fare i dem. De hand gaff dem loff.

33. Da fuhren die teuffel auß von dem Menschen / vnd fuhren in die Sau / vnd die herde stürbet sich mit einem sturm in den See / vnd ersoffen.

Da fore Diefflene aff Mennisket / oc fore i Suinene / oc Hiorden styre sig hastelige i Seen / oc druck nede.

34. Da aber die Hirten sahen was da geschach / flohen sie / vnd verkündigetens in der Statt vnd in den Dörfern.

Men der Hyrderne saae det som skede da flyde de / oc kundgiorde det i staden oc i Byerne.

35. Da giengen sie hinauß zu sehen / was da geschehen war / vnd kamen zu Iesu / vnd funden den Menschen / von welchem die teufel auß gefahren waren / sitzend zu den füßen Iesu bekleidet vnd vernünftig / vnd erschrecken.

Da ginge de vd at see / det som vaar skeet / oc komte til Ihesum / oc funde det Menniske / som Diefflene vaare farne aff / side klæd haff Ihesu soder / oc hand vaar ved sine sind / oc de forferdedis.

36. Vnd die es gesehen hatten / verkündigetens ihnen / wie der Besessene war gesund worden.

De de som det haffde seet / kundgiorde dem det / huorledis den Besætte bleff karst.

37. Vnd es bat ihn die ganze menge der umbligenden Lander der Gadarener / daß er von ihnen gienge / Denn es war sie ein grosse forcht ankomen. Vnd er tratt in das schiff / vnd wandte sich wider omb.

De den ganske Almue i de Gadareners omliggende Land bade hannem / at hand vilde gaa fra dem / Thi der vaar en stor redsel kommen dem paa. De hand traadde i Skibet / oc vende til bage igen.

32. Bylo pak tu stádo wopřaw mnohých / kterých se pásli na hůře: y prošli ho / aby jim dopustil da nich wjisti. Y dopustil jim.

A bylo thám wělké stádo wseprzow pásacych sic po gorze / y prošli go aby im wnie dopustil wnidz / y do pustal im.

33. Tehdy wysšli Diáblo wě z člověka / a wessli do wopřaw: a hřmotem beželo stádo vprkem do Gezera / y ztonulo gest.

Tedy diábelsthwá wysšedšy od člověka onego / wessly w wseprzse / kterych stádo wpádo z gory w u. žio ro y potonelo.

34. Ten stutel řdný wšeli ti kterých pásli / wšeli přec / a wěstowali do Města y do Wšy.

A gdy pásztyrze wyzszeli co sic stálo wciekli / a przyszedšy oznaymili to w miescie y po wsiach.

35. Tehdy wysšli wen / aby wjiděli co se bylo stálo: Y přišli k Gezišowi / a našli člo wěka z kteréhožto diáblowě wysšli / oděného / a zdrawě wysli an sedj v noh geho / y báli se.

A przetož wysli aby ogladali sic bylo stálo / a przyszedšy do Jezusa našli člověka a onego od korego wyslo diábelsthwá vbrašnego y z dobra paměti / siedzaze go v nog Jezusowych / y vlekli sic.

36. A wyprawowali jim y ti kterých byli widěli / kterať gest zdraw učiněn od množstwij Diáblow.

Powiedzieli im tedy cy ktery widzieli iáko byl ku zdrowiu przyswrocon ten ktery byl opátny.

37. Y prošli ho wšedšo množstwij Gerazenských / aby odšel od nich: nebo bázni wěstika báli se. A on wstaupiw na lodij / nawrátil se.

A t k go prošil wšytek lud o folicz nie przyle gley žiemicy Gadarenských aby šedl precz od nich abowiem byli wělkim stráchem žiect / a on tež wšadšy w lodž wrocl sic.

38. הוּ דִּין אֲבִירָא דְנִבְקָה
מִיָּדָה שְׂאֵרָא בְּעֵינֵי הוּא
מִיָּדָה דְלִנְתָה נִבְקָה נִשְׁתַּחֲוִי
יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ :

El huomo da cui erano sciti i demonij, lo pregaua di star con effolus: ma Iesv lo mandò via, dicendo.

39. הַבֵּיךְ לְבֵיתְךָ וְאִשְׁתָּעָא
מִדָּם דְּעָבַד לְךָ אֱלֹהִי
וְאִיּוֹל וְשִׁכְרוּ הוּא בְּכֻלָּהּ
מְדִינְתָא מִדָּם דְּעָבַד לָהּ
יֵשׁוּעַ :

Ritorna à casa tua, & racconta tutte le cose che Iddio t'ha fatte. Et egli sen ando per tutta la città, divulgando tutte le cose che gli haueua fatte Iesv.

40. כִּד הַבֵּי דִּין יֵשׁוּעַ ק
הַבִּלָּה בְּנִשְׂא סְגִינָא
כְּלָהוֹן צִיר לָהּ חִירִין הוּוּ :

Hor come Iesv fu ritornato, la turbò lo riccò: perché tutti stauano ad aspettarlo.

41. וְגִבְרָא חָד דְּשִׁמְיָה
יִזְרָאֵל בְּנִשְׂא נָבֵל
קָדָם רַגְלֵיהּ דְּיֵשׁוּעַ וּבִעָא
חֵינָא מִיָּדָה דִּיעֵוֵל לְבֵיתָהּ :

Et ecco, venne vn huomo che haueua nome Iair, & era principal de la synagoga, il qual si gitto à i piedi di Iesv, & pregollo che entrasse in casa sua.

42. בְּרָתָא צִיר יְחִידָתָא
אֵית בֵּיתָהּ לָהּ אִיךְ בְּרִית
שְׁנִין תְּרֵית עֶסְרָא וְקָרִיבָא
הֵנָּה לְמַמְסַת וְכִד אִיּוֹל
עָמָה הוּא יֵשׁוּעַ בְּנִשְׂא
סְגִינָא חִבֵּץ הוּא לָהּ :

Perciocl' egli haueua vna figliuola vnica di circa dodici anni, laqual si moriuu. Et mentre ch'egli andaua, la turbò il premeu.

43. אֲנִתְתָא דִּין חֲרָבָא
דְּתָרִיעַ הוּא דְמָה שְׁנִין
תְּרֵית עֶסְרָא הִי דְבִיתָא
אֲסִתְתָּא כְּלָהּ קָרִיבָא א
אֲפִקַת וְלֹא אֲשַׁכַּחַת דִּמּוֹ
אֲנִשׁ תְּתַאסָּא :

Allora vna donna che haueua il flusso del sanguigno da dodici anni, (laquale haueua speso tutta la sua sostanza ne i medici, ne però era stata mai potuta guarir da veruno.)

38. וְהָיָה אִשׁ אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יֵצֵאוּ
הַשְׂדִּים בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ לְהִוָּת עִמּוֹ
וַיִּשְׁלַחְהוּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר :

Y aquel hombre, del qual auian salido los demonios, le rogó para estar conel: mas Iesus lo despidió diziendo.

39. שׁוּב אֶל־בֵּיתְךָ וְסַפֵּר כְּמָה
עָשָׂה לְךָ אֱלֹהִים וְיִלֵּךְ בְּעִיר כְּלָהּ
קוֹרָא כְּמָה עָשָׂה לוֹ יֵשׁוּעַ :

Bueluete à tu casa, y cuenta quan grandes cosas hà hecho Dios contigo. Y el se fué, predicando por toda la ciudad quan grandes cosas auia Iesus hecho con el.

40. וַיְהִי כִּד אִשְׁרָא שָׁב יֵשׁוּעַ
וַיִּקְבְּלֵהוּ הָעָם כִּי כָלָם מִיְּחִלִּים
אִוְחִי :

Y acontecio que boluiendo Iesus, la compana lo recibió: porque todos le esperauan.

41. וְהָיָה בָּא אִשׁ וּשְׁמוֹ יֵאֵר
וְהוּא רֵב הָעֵדָה הִיָּה וַיִּפֹּל אֶל־
רַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ לָבוֹא
לְבֵיתוֹ :

Y he aquí vn varon llamado Iair, el qual tambien era principe de la Synoga, vino, y cayendo à los pies de Iesus, rogauale, que entrasse en su casa:

42. כִּי בֵּית יְחִידָה הִיא הִתְּתָה לוֹ
כְּשִׁתָּיִם עָשָׂה שָׁנָה וְהִיא קָרִיבָה
לְמוֹת וּבְלִכְתּוֹ עִמּוֹ קָהַל רֵב
הַצִּיּוֹתָהּ :

Porque vna hija vnica que tenia, de como doze annos se estaua muriendo, Y yendo, apretualo la compana.

43. וְאִשָּׁה הָיְתָה דְּנָה בְּנִדְתָּהּ
מִשְׁתָּיִם עָשָׂה שָׁנָה אִשְׁרָא הִיא
בְּלָעָה אֶת־כָּל־קִנְיָנָהּ אֵת־
הָרֹפְאִים וְלֹא יָכְלָה לְהִרְפָּא
מִכָּל־אִשׁ :

Y vna muger que tenia fluxo de sangre ya auia doze annos, la qual auia gastado en medicos toda su hazienda, y de ninguno auia podido ser curada.

ה'.

38. Ἐδίδω δὲ αὐτῷ ὁ ἄσῃρ. αἴφ' ἔξαγγέλλου τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων,

Et l'homme duquel les diables estoient sortis, le prioit qu'il fust avec lui: mais Iesus le renuoya, disant,

39. Ὑπάστρεφεις εἰς τὴν οἰκὴν σου, καὶ διηγέου ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ θεός. Ἐ ἀπηλθὶ καθ' ὅλην τὴν πόλιν καὶ κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.

Retourne-t'en en ta maison, & raconte combien grandes choses Dieu t'a faites. Il s'en alla donc publiant par toute la ville toutes les choses que Iesus lui auoit faites.

40. Ἐγγύθω δὲ ἐν τῷ ὑποστυλίῳ τοῦ ἰησοῦ, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν γὰρ πάντες προσδεκόμενοι αὐτὸν.

Aduint que quand Iesus fur retourné, la multitude le receut: car tous l'attendoient.

41. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἄσῃρ. αἴ ὄνομα ἰαίρ, καὶ αὐτὸς ἀρχὴν τῆς συναγωγῆς ὑποῖχετο, καὶ πρὸν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκὴν αὐτοῦ.

Lors voici, vn homme vint, qui auoit nom Iairus, lequel estoit le principal de la synagoge: & se iettant aux pieds de Iesus, le pria qu'il vint en sa maison.

42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἑνὶ δίδω, καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν. (ὥς ὅτι τῷ ὑποστυλίῳ αὐτοῦ, οἱ ὄχλοι συνέπιπτον αὐτῷ.)

Car il auoit vne fille vnique, d'environ douze ans, qui se mouroit. Or comme il s'en alloit, les troupes l'empressoient.

43. Καὶ γυνὴ ἔστι ἐν πόλει αἰμαῖα. ὅτι ὡς ἑνὶ δίδω, ἤ τις εἰς ἱατροὺς περιπαλάσσει ὅλην τὴν βίον, σὺν ἰσχυρῶν ὑπ' ἑδωὸς θυγατρὸς αὐτῆς.

Adonc vne femme qui auoit vne perte de sang depuis douze ans, laquelle auoit despensé tout son auoir en me decins, & li n'auoit peu estre guerrie de nul.

CAP. VIII.

38. Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo esset, Dimisit autem cum Iesus, dicens.

Then the man / out of whome the devils were departed / besought him that hee might be with him : but Iesus sent him away / saying.

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus.

Returne into thine owne house / and shew what great things God hath done to thee. So he went his way / and preached throughout all the citie / what great things Iesus had done unto him.

40. Factum est autem: cum redisset Iesus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

And it came to passe when Iesus was come againe / that the people received him : for they all waited for him.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum, ut intraret in domum eius.

And beholde / there came a man named Iairus / & he was the ruler of the Synagogue / who fell downe at Iesus feete / & besought him that he would come into his house.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

For he had but a daughter onely / about twelue yeeres of age / & she lay a dying (and as he went / the people thronged him.

43. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari.

And a woman having an issue of blood / twelue yeeres long / which had spent all her substance vpon physicians / and could not be healed of any.

Das VIII. Capitel.

38. Es bat ihn aber der Mann / von dem die teuffel auß gefahren waren / daß er bey ihm möchte sein. Aber Iesus ließ ihn von sich / vnd sprach:

Da bad Manden hannem / som Diefflene vaare farne vdaß / at hand maatte bliffue hoff hannem. Men Ihesus forlod hannem fra sig / oc sagde.

39. Gehe wider heim / vnd sage / wie grosse ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin / vnd prediget durch die ganze Statt / wie grosse ding ihm Iesus gethan hatte.

Gack hiem igen / oc sig huor store ting Gud haaffuer giord dig. De hand gic bort / oc predickede igen / nem den gantze Stad / huor store ting Ihesus haaffuer giord hannem.

40. Vnd es begab sich / da Iesus wieder kam / nam ihn das Volk auff / denn sie warteten alle auff ihn.

De der begaff sig / der Ihesus kom igen / anam mede Folket hannem / hi de tøffuede alle effter hannem.

41. Vnd sihe / da kam ein Mann mit namen Jairus / der ein oberster der Schulen war / vnd fiel Iesu zu den Füßen / vnd bat ihn / daß er wolt inn sein Haus kommen.

De see / der kom en Mand / Jairus / oc vaar den Offuerste for Scholen / oc hand salt ned saar Ihesu foder / oc bad hannem / at hand vilde komme i hans Hus.

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey Zwölff jaren / die lag in den letzten zügen. Vnd da er hingien / drang ihn das Volk.

Hi hand haaffde en eniste Daatter ved tolf aar / hun laa i det ndereste aandesong. De der hand gic bort / trengde Folket hannem.

43. Vnd ein Weib hatte den blutgang zwölff jahr gehabt / die hatte all ihre narung an die ärzte gewandt / vnd konte von niemand geheilet werden.

De en Quinde haaffde haaffte Blodsort / tolf aar / hun haaffde fostet al sin nering paa læger / oc kunde icke bliffue helbrede aff nogen.

Kapitola VIII.

38. Wtom prosyl ho Muž od kteréhožto Diáblowě wyšli / aby s nim byl. Ale Gezijs propustil ho / řka:

A prosyl go on cizowice od kterego wyslo diabelstho aby byl pryznim / ale go Iesus odpráz wil mowiac.

39. Nawrať se do domu twě / ho / a wyprawug kterať welikě wěcy učinil tobě Bůh. V cho / dil po wšsem Měste / a wyprawowal kterať welikě wěcy učinil gemu Gezijs.

Wroć se do domu twego a opowiedz iako wielkie rzeczy z tobą Pan uczynił / także odhedi opowiedziac po wšym mieście iako wielkie rzeczy uczynił z nim Iesus.

40. Stalo se pak když se nawrátil Gezijs / přinál gen Zástup : nebo wšyckni očekávali ho.

Potym gdy sie Iesus wrocił / przysieto go zgromadzene ludzi / abowiem go wšyscy czekale.

41. A hle přišel muž kterémužto gměno Jairus / a ten byl kníže školy židowské : V padl k nohám Gezijsowým prose ho aby wšel do domu geho.

Tedy oto přišedl muž niekterý imieniem Jair / a ten byl řižící Božnice / y przypadł do nog Jezusowych prosil go aby wšel w domie.

42. Neb měl Dceru gedín /kau okolo dwanaćti leth / a ta umírala. V přihodilo se když šel / že potiskován byl od Zástupu.

Abowiem thylko tedyna dżiewo Femial / Erora bylś iakoby we dwunascie lat / a ta inż Fonála : I dac tedy siścion byl od zgromadzenia ludzi.

43. Thedy žena gedna w swoě nemocy gsauy od leth dwa nacti / kteražto byla na lěkarě wynaložila wesskeren statek swůg / a od žádněho nemohla vzdawena býti.

Tamże niewiasta Erora plynienie krwi cierpiąca od lat dwunascie / a nakożyla na lekarze wšytko swe pozyswienie / ynie mogła być od żadnego zleczona.

44 אֶת־קֶרֶבֶת מִן כְּסִתָּהּ
וְקֶרֶבֶת לְכִנְפֶיהָ וּמֵאֵנָה
וּמִחֲדָא קֶמֶת מִרִיטָהּ
וְדָמָהּ :

Accostatafi à lui di dietro, toccò l'estremità del suo vestimento: e subito il flusso del sangue le cessò.

45 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ מִן קֶרֶב
לִי וְכֵן כָּלֵהוּן כִּפְרִין אָמַר
לָהּ שְׁמַעוֹן כִּאֲפָא וְדַעֲמוֹה
רַבּוֹ כְּנִשָּׂא אֶלְצִין לָךְ
וְחִבְצִין וַאֲמַר אֲנִי מִן קֶרֶב
לִי :

Elsey disse, Chi è quello che m'ha toccato? e negando tutti, dice, Pietro, e quegli altri che erano con lui, Maestro, la moltitudine ti preme e calca, e tu dici, Chi è quel che m'ha toccato?

46 הוּ דִּין אָמַר אֲנִי קֶרֶב
לִי אֲנִי צִיר יָדַעַת דְּחִילָא
נִפְקִי מִנִּי :

Ma Iesv disse, Qualcuno m'ha toccato: conciosia cosa el'io ho sentito che da me è uscita virtù.

47 הִי דִּין אֲנִי תַתָּה פֶּדָה
חֹת דְּלֵא טַעֲתָה אֶתָּה פֶּדָה
רִתִּיתָא וְנִפְלֵת סִגְדָה לָהּ
וַאֲמַרְתָּ לְצִין עֲמֵה כָּלֵה
מִטוֹל אִידָא עֲלֵתָה קֶרֶבֶת
וַאֲיִכְפָּא מִחֲדָא אֶת־אֲסִיתָ :

La donna vedendo che ciò non era stato à lui occulto, venne tutta tremando: e gittatafili davanti, gli narrò in presentia di tutto il popolo, per qual ragione ella l'haueua toccato, e come subito era stata guarita.

48 הוּ דִּין יֵשׁוּעַ אָמַר לָהּ
אֶת־לִפְתִּי בְּרִיתִי הִי מִנְתְּכִי
אֶת־יָתְכִי וְלִי בְּשָׁלְמָא :

Et egli le disse, Figliuola, sta di buono animo, la tua fede t'ha fatta salua: e attene in pace.

49 וְעַד הוּ מִמְלֵל אֶתָּה
אֲנִי מִן דְּבִית רַב כְּנִישָׁתָא
וַאֲמַר לָהּ מִיתָת לָהּ בְּרִיתָהּ
לֹא תַעֲמֵל לְמִלְפָּנָה :

Mentre ch'egli ancor parlaua, venne vno dala casa del principal de la synagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, non molestare il Maestro.

50 יֵשׁוּעַ דִּין שָׁמַע וַאֲמַר
לְאֲבוּהָ דְּטָלִיתָא לָךְ
תְּדַחַל בְּלַחֲוִד הַיָּמִין וְחִיָּא :

Elsey haugendo udito, rispose ad elfo Iar, o, dicendo, Non temere: credi solamente, e sarà salua.

44 וַתָּבוֹא מֵאַחֲרֵי וַתִּגַּע לְכִנְף
בְּגָדוֹ וּבְרִגַע קָם זֹכֵר דָּמָהּ :

Llegandose por las espaldas tocó el borde de su vestido: y luego estancó el fluxo de su sangre.

45 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ מִי הִיא הִיא
וּבְכַחֲשָׁם כָּלֵם אָמַר כִּי־פֶה וַאֲשֶׁר
עִמּוֹ הַמְלִיכָה הָעַם רַב הִיא וְקִי
וְצוּרָהּ אֲחֵרָה וַאֲמַרְתָּ מִי הִיא הִיא
כִּי :

Entonces Iesus dixo, Quien es el que me ha tocado: Y negando todos, dixo Pedro, y los que estauan con el, Maestro, la compaña te apprieta y oprime; y dizes, Quien es el que me ha tocado?

46 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הִיא הִיא בְּלִמְוָנָהּ
כִּי מִרִיחַ אֲנִי כִי חִיל יֵצֵא
מִמִּנִּי :

Y Iesus dixo, Ha me tocado alguien: porque yo he conocido que ha salido virtud de mi.

47 וּבְאִשֶׁר רָאִתָּה הָאִשָּׁה כִּי
אֵינָה לְטָה וַתָּבוֹא בְּחִרְדָּה וַתִּפְּלֵל
אֶל־רַגְלָיו וַתִּגַּד לּוֹ לְפָנָי כָּל־
הָעַם אִזְדוֹתָיָה עַל־מָה הִיא הִיא
כִּי וַאֲחֵר גְּרַפְתָּה בְּרִגַע :

Entonces como la muger vido que no se escondia, vino temblando, y prostrandose delante de el, declaróle delante de todo el pueblo la causa porque le auia tocado, y como luego auia sido sana.

48 וַהֲוֵא אָמַר אֵלָיָה חֲזָקִי וַאֲמַרְתִּי
בְּרִיתִי אֶמְנָתָהּ הוּ שִׁיעָתָהּ לָךְ לָךְ
בְּשָׁלוֹם :

Y el le dixo, Confia hija, tu fe te ha saluado: ve en paz.

49 עוֹדֶנָּה מְדַבֵּר וּבְאֶחָד מִבֵּית
רַב הָעֵדָה לֵאמֹר לּוֹ כִּי מָתָה
בְּרִיתָהּ אֶל־הוּ גַע אֶת הַמְלִיכָה :

Estando aun el hablando, vino vno del principe de la Synoga à dezirle, tu hija es muerta, no des trabajo al Maestro.

50 וּבְאִשֶׁר שָׁמַע יֵשׁוּעַ עָנָה לּוֹ
לֵאמֹר אֵל תִּירָא הָאִמֶּר לְבִדְךָ
וְחִיָּשָׁע :

Y oyendolo Iesus, respondióle, No remas: cree solamente, y será salua.

44. Προσελθὺσαι ὀπισθεν, ἥψα-
το δὲ κρησπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ
ὡς αὐτὴ ἔσθῃ ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος
αὐτῆς.

S'approchant de lui par derriere, toucha le bord de son vestement: & à l'instant son flux de sang s'estancha.

45. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, τίς ὁ ἀ-
ψάμμεός μου; ἀρνησάμενοι δὲ πάν-
τες, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.
Ἰησοῦς τα, οἱ ὄχλοι συναχουσί σοι, καὶ
ἀποθλίβουσιν, & λέγεις, τίς ὁ ἀψά-
μμεός μου;

Adonc Iesus dit, Qui est-ce qui m'a touché? Et comme tous le nioyent, Pierre dit, & ceux qui estoient avec lui, Maître les troupes te pressent & foulent, & tu dis, Qui est-ce qui m'a touché?

46. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἡ ψαμμή μου
τίς ἐγὼ γάρ εἶπα, δυνάμει ἐξελ-
θούσῃ ἀπ' ἐμοῦ.

Mais Iesus dit, Quelcun m'a touché: car j'ai cognu que vertu est issue de moi.

47. Ἰδοὺσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι σὰκ ἔ-
λαβη, ἰσχυροῦσα ἦλθεν, καὶ περὶ τοῦ
σώσεαι αὐτῆς, δι' ἧς αἰτίαν ἥψατο
αὐτοῦ ἀπὸ ἡγῆσθαι αὐτὴ ἐν ὧ πονοῦν
παντὶς ἔλαβη, καὶ ὡς ἰάθη τὸ ῥέ-
μα.

Cette femme donc voyant que cela ne lui auoit point esté caché, toute tremblant vint: & se iettant deuant lui, lui declara deuant tout le peuple, pour quelle cause elle l'auoit touché, & comment elle auoit esté guerrie à l'instant.

48. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσος θυ-
ραιερ' ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πε-
ρεύξαι εἰς εἰρήνην.)

Et il lui dit, Fille, auffleure toi, ta foy t'a guerrie, va en paix.

49. Ἐπὶ δὲ αὐτῇ λαλῶντι ἔρ-
χεται τις παρὰ τοῦ δεξιῶνα αὐτοῦ,
λέγων αὐτῇ, ὅτι πέθικεν ἡ θυγά-
τηρ σου· μὴ σκύλλαι τὸν διδάσκα-
λον.

Comme il parloit encore, quelcun de chez le principal de la synagoge vint, lui disant, Ta fille est morte, ne trauaille point le Maître.

50. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκριβοῦς, ἀπε-
κρίθη αὐτῇ, λέγων, μὴ φοβῆσθαι· μό-
νον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

*Mais Iesus ayant entendu, respon-
dit au pere de la fille, disant, Ne crain
point: croy seulement, & elle sera
guerrie.*

44. Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius.

When she came behinde him / she touched the hemme of his garment, and immediatly her issue of blood stanchèd.

45. Et ait Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

Then Iesus sayde / Who is it that hath touchèd me? When euen man denyed / Peter said and they that were with him / Master / the multitude thrust thee / and treade on thee / and sayest thou / Who hath touchèd me?

46. Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiisse.

And Iesus said / Some one hath touchèd me: for I perceyue that vertue is gone out of me.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

When the woman saw that she was not hid / she came trembling / and fell downe before him / and tolde him before all the people / for what cause she had touchèd him / & howe she was healed immediatly.

48. At ipse dixit ei, Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace.

And he saide vnto her / Daughter / be of good comfort: thy fayth hath made thee whole: go in peace.)

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei, Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

While he yet spake / there came one from the ruler of the Synagogues house / which said to him / Thy daughter is dead: discease not the master.

50. Iesus autem audito hoc verbo, respondit patti puellæ, Noli timere: crede tantum, & salva erit.

When Iesus heard it / he answered him / saying / Feare not: beleeue onely / and shee shall be made whole.

44. Die tratte von hinten hinzu / vnd rühret seines kleides Saum an / vnd also bald bestund ihr der Blutgang.

Hun giel frem bag til / oc rorde ved Sømmen aff hans kledebon / Oc strax stod hendis Blodsot.

45. Vnd Iesus sprach: Wer hat mich angerühret? Da sie aber alle läugneten / sprach Petrus vnd die mit ihm waren: Meister / das Volck drenget vnd drucket dich / vnd du sprichst: Wer hat mich angerühret?

De Ihesus sagde / huo rorde ved mig? Oc der de nectede alle / sagde Peder oc de som vaare met hannem / Mestere / Solcket trenger oc trycker dig / oc du siger / Huo rorde ved mig?

46. Iesus aber sprach: Es hat mich jemand angerühret / den ich fühle das eine krafft von mir gegangen ist.

Da sagde Ihesus / der rorde nogen ved mig / Thi eg finder / at der giel en Krafft aff mig.

47. Da aber das Weib sahe / daß nicht verborgen war / kam sie mit zittern / vnd fiel für ihn / vnd verkündigets für allem Volck / auß was vrsach sie in hette angerühret / vnd wie sie were als bald gesund worden.

Men der Quinden saa / at det vaare icke skult / da kom hun met beffuelle / oc salt saar hannem / oc kundgiorde saar alt Volcket / for huad sag hun rorde ved hannem / oc huorledis hun bleff strax helbrede.

48. Er aber sprach zu ihr: Sey getrost meine Tochter / dein glaube hat dir geholffen / gehe hin mit friden.

Da sagde hand til hende / Der trostlig min Daatter / din tro haffuer hulpet dig / Gæf bort med fred.

49. Da er noch redet / kam einer vom Gesinde des Obersten der Schule / vnd sprach zu ihm: Deine Tochter ist gestorben / bemühe den Meister nicht.

Der hand end nu talede / da kom der en aff Scholes Dffuerstis tiener / oc sagde til hannem / Din Daatter er død / vmage icke Mesteren.

50. Da aber Iesus das höret / antworttet er ihm / vnd sprach: Fürchte dich nicht / glaube nur / so wirdt sie gesund.

Der Ihesus det herde / suarede hand hannem / oc sagde / Forchte dig icke / Tro eton / saa skal hun bliffue helbrede.

44. Přista u pila zadu / adot / fla se podobla Naucha geho: a hned přestala nemoc gegij.

Prýstapřstý z tylu tknelá sie podobla šaryiego / a náthychnie / ást sie zastánovilo plynienie fr / wieicy

45. V řeči Gezijs: Kdo gest / kteryž se mne dotekl? A když / všichni zapřisali / řeči Petr a / kteryž s ním byli: Mistr / př / kazateli / zástupově tebe tisknau / a dávij: a ty pravijš / Kdo se / mne dotekl?

Thedy řekl Iesus / Ktož jest / co se mne tknal? a kdy všyscy / přeli řeči / Petr y ci / kteryž s ním / byli / Mistr /u / wiel / kio / sludzi / cie / šesta / y / thaca / a / ty / mowij / Ktož / siemnie dotkal?

46. V řeči Gezijs: Dotekl / se mne někdo / nebo znám / já že / gest / moc / odemne / vyšla.

Ale Iesus řekl / Tknal / ci / se / mne / kio / bom / ia / poznal / že / moc / vyšla / odemne.

47. A widuch / žena / žeb / y / ta / vno / nebylo / tře / au / se / př / staupila / a / padla / před / nohami / geho: / a / pro / ktera / u / se / př / řěnu / ho / došla / / powěděla / předem / / šym / lidem / a / ktera / k / gest / hned / v / zdrawena.

A / kdy / vyžřála / n / ew / lá / štá / oná / i / z / sie / štyc / nie / mogla / / dr / z / ac / př / y / ř / ě / lá / a / v / pad / ť / y / před / ním / oznaym / lá / mu / před / vš / y / k / y / m / ludem / d / lá / k / to / re / y / sic / go / př / y / z / y / n / y / tk / nel / á / y / i / á / to / ná / ty / ch / m / i / á / st / v / z / d / r / o / w / i / o / n / á / by / lá.

48. A on řekl / jsi: / De / ro / / W / i / ř / a / t / w / á / te / be / v / z / d / r / a / w / i / la / / o / / de / g / d / i / ž / w / p / o / k / o / g / i.

Tedy / se / y / on / pow / i / e / d / i / al / / Co / s / to / ba / d / ž / s / e / r / c / a / d / o / b / r / e / g / o / w / i / ř / a / t / w / a / z / a / c / h / o / w / á / lá / cie / / d / o / ž / je / z / p / o / k / o / i / e / m.

49. A / kd / y / ž / on / g / e / ř / ě / m / l / u / w / i / l / / př / i / ř / i / l / g / e / d / e / n / i / K / n / i / ž / e / t / i / Š / k / o / l / y / Ž / i / d / o / w / š / t / ě / / ř / k / a / g / e / m / u: / ž / e / g / i / ž / v / m / ř / e / la / d / e / c / e / r / a / t / w / a / / n / a / t / r / a / y / M / i / š / t / r / a.

A / z / t / e / g / o / d / o / m / o / w / i / l / o / t / o / n / t / e / š / t / h / o / r / y / př / y / ř / e / d / l / o / d / ř / i / z / e / c / i / a / W / o / ž / n / i / c / e / p / o / w / i / e / d / a / t / a / c / m / u. / V / m / á / ř / á / c / o / z / ř / á / t / w / o / i / n / u / i / e / př / y / ř / e / z / je / s / i / e / M / i / š / t / r / z / o / w / i.

50. Ale / Gezijs / v / š / y / ř / a / w / to / s / l / o / w / o / / o / d / p / o / w / ě / d / ě / l / D / t / e / y / D / ě / w / e / ř / k / y: / N / e / b / o / g / i / ž / e / / a / l / e / t / o / l / i / š / k / o / w / ě / ř / / a / z / d / r / a / w / a / t / b / u / d / e:

To / v / š / y / ř / a / w / ť / y / I / e / s / u / s / o / d / p / o / w / i / e / d / i / al / m / u / / T / i / e / b / o / y / s / i / e / a / w / i / e / z / i / e / d / n / o / / b / e / d / ž / i / e / c / z / a / c / h / o / w / a / n / a.

ח

51. אָתָּא דִּין יִשׁוּעַ לְבֵיתָא
וְלֹא שָׁבַק לְאַנְשֵׁי דִּיעֻוָּר
עֲמִיה אֱלֵיָּה לְשִׁמְעוֹן ו
יַחְזִקִּיר וְיִצְחָק וְלֵאבֹדִי
דְּטָלִיתָא וְלֵאמִיָּה:

*Et arrivato ch'egli fu à la casa, non
l'assò entrar seco alcuno, escetto Pietro, e
Iacopo, e Gioianni, e il padre e la madre
de la fanciulla.*

52. כָּלֵהוּ דִּין בָּבִין הֵנוּ
וּמְרִקְדִּין עֲלֵיהּ יִשׁוּעַ דִּין
אָמַר לֹא תִבְכּוּן לֹא גִיר
מִיתָת אֱלֵא דְמָכָא הִי:

*Hic tutti la piangeuano, e ne faceua-
no duolo: ma egli disse, Non piangete: el-
la non è morta, ma dorme.*

53. וַיַּחֲבִיזוּ הֵנוּ עֲלֵיהּ ד
דִּינְדִּיעִין דְּמִיתָת לָהּ:

*Et effusi faciebant beffe di lui, sapendo
ch'ella era morta.*

54. הוּ דִּין אָפִיק לְכָל-נֶשׁ
לְבַר וְאַחֲדָה בְּאַיְדֵיהּ וְקָרָה
וְאָמַר טָלִיתָא קוּמִי:

*Egli hauendo scacciati fuor tutti, e
presa lei per la mano, gridò, discende, Fan-
ciulla, leuati su.*

55. וְהִפְכַת רוּחָהּ וּמַחֲדָה
קִמְרָתָא וּבִקְרָה דִּינְתָלוֹן לָהּ
לְמַאכְרָ:

*Allora lo spirito le ritornò, e subito
si leuò su: & egli comandò che se le desse
da mangiare.*

56. וַתִּמְהוּ אֲבֵהֶיהּ הוּ
דִּין וְהִר אֲבוּן דִּלְאַנְשֵׁי לֹא
יִאמְרוּן מִדֵּם דִּהֵוָּא:

*Onde il padre e la madre di lei rima-
sero stupefatti: ma egli comandò loro che
non dicesse il fatto à persona.*

ט

1. וְקָרָא יִשׁוּעַ לְתַר-
עֲסָרָתָהּ וַיְהִיב לָהֶון חִילָא
וְשׁוֹלְטָנָא עַל כָּלֵהֶון
שְׂמַדָּא וְכוּרְהֵנָא לְמַאסִּיו:

*Hic Iesv chiamò i dodici insieme, e
dette loro potestà & autorità sopra tutti
i demonij, e di guarir le malattie.*

2. וְשִׁדְר אֲבוּן לְמַכְרֹו
מִלְכוּתָהּ דְּאַלְהֵיָּה
וְלְמַאסִּיו בְּרִיָּהּ:

*E mandogli à predicare il regno di
Dio, & à risanar gl'infermi.*

ח

51. וּכְבָּאֲשֶׁר בָּנָא אֶל-הַבֵּית אִישׁ
לֹא הָגִיחַ לְבוֹא כִּי אִם אֶת-כִּיפָּה
וַיִּזְחֹק וַיַּעֲקֹב וְאֶת-אַבִּי הַנְּעִרָה
וְאֶת-אִמָּהּ:

*Y entrado en casa, no dexó entrar à nadie
(configo,) fino à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y àl
padre y à la madre de la moça.*

52. וַיִּבְכּוּ כָּלֵם וַיִּתְּגִדְדוּ עֲלֵיהּ
וְהוּא אָמַר אֶל תִּבְכּוּ אִינְיָה מִתָּה
כִּי אִם יִשְׁנָה:

*Y llorauan todos, y planteauanla: y el dixo
No lloreys: no es muerta, mas duerme.*

53. וַיִּלְעִיגוּ לוֹ יוֹדְעִים כִּי מִתָּה:

*Y hazian burla de el, sabiendo que estaua mu-
erta.*

54. וְהוּא הִשְׁלִיכֵם כָּלֵם חוּצָה
וַיִּחַזֵּק בְּיָדָהּ וַיִּקְרָא לְאִמְרָ טָלִיתָא
קוּמִי:

*Y el, echados todos fuera, y trauandole de la
mano, clamó diziendo, Moça, leuantate.*

55. וַתִּשָּׁב רוּחָהּ וַתִּקֶּם בְּרַגְעַ
וַיֹּצֵא לְהַנְתִּין לָהּ לֶאֱכֹל:

*Entonces fu espíritu boluio, y leuantose lu-
ego; y el mandó que le diessen de comer.*

56. וַתִּמְהוּ אֲבֵהֶיהּ וְאִמָּהּ וַיֹּצֵא
אֹתָם בֵּין-אֲמָרוּ לְאַנְשֵׁי אַחַד
אֶת-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה:

*Y sus padres estauan fuera de fi: à los quales
el mandó, que à nadie dixessen loque auia sido
hecho.*

ט

1. וַיַּעַק אֶת-שְׁנֵים עָשָׂר
תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם יְכֹלֶת וְשִׁלְטוֹן
עַל-כָּל-הַשְּׂדִיִּים וְלְרַפָּא אֶת-
מַחֲלֵיָּם:

*Y juntando sus Dóze Discipulos, dioles vir-
tud, y potestad sobre todos los demonios. y que
sanassen enfermedades.*

2. וַיִּשְׁלְחֵם לְקָרָא אֶת-מַלְכוּת
אֱלֹהִים וְלְרַפָּא אֶת-הַחֲוָלִים:

*Y embiólos à que predicassen el Reyno de
Dios: y que sanassen los enfermos.*

η.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν ἄλλον εἰ μὴ
πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ
τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μη-
τέρα.

*Et quand il fut entré en la maison,
il nelaissa entrer personne sinon Pierre,
& Iaques, & Iehan, & le pere & la mere
de la fille.*

52. Ἐκλαίουν δὲ πάντες καὶ ἰσθ-
μίζοντο αὐτῷ· ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε·
οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

*Or tous pleuroyent, & la plaignoyent:
mais il dit, Ne pleurez point, elle n'est
pas morte, mais elle dort.*

53. Καὶ κατεγέλων αὐτῷ, εἰδότες
ὅτι ἀπέθανεν.

*Et ils se rioyent de lui, sachans qu'
elle estoit morte.*

54. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάν-
τας, καὶ κρατῆσας τῆς χειρὸς αὐτῆς,
ἐφώησεν λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

*Mais lui les ayant mis tous dehors,
& ayant prins la main d'icelle, cria di-
sant, Fille, leue toi.*

55. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐ-
τῆς, καὶ ἀνέστη ὡς παρρησία· ὁ δὲ
ἐταξεν αὐτῇ δοῦναι φαγεῖν.

*Et l'esprit d'icelle retourna, & elle à
l'instant se leua, & il commanda qu'on
lui baillast à manger.*

56. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς·
ὁ δὲ παρεγγέληεν αὐτοῖς, μηδὲν εἰ-
πεῖν τῷ γεγονός.

*Et le pere & la mere d'icelle furent
estonnés, mais il leur comanda qu'ils ne
dissent à personne ce qui auoit esté fait.*

ΚΕΦΑΛ. θ'.

ΣΥΓΚΑΛΕΣΑΜΕΝΟΣ Δὲ τὰς δώ-
δεκα μαθητάς αὐτος, ἔδωκεν
αὐτοῖς δυνάμειν καὶ ἐξουσίαν πρὸς
πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θι-
γεῖν αὐτάς.

*Puis apres Iesus ayant appelé ses
douze disciples tous ensemble, leur dō-
na puissance & autorité sur toutes for-
tes de diables, & de guerir les malades.*

2. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰάσασθαι
τὰς αἰσθενώσας.

*Il les enuoya donc publier le royau-
me de Dieu, & guérir les malades.*

ט

3 ואמר להם מידם לא
תשקלון לאוהבם ולא
שבתם ולא תדמלא ולא
לחמם ולא פספסם ולא
מרתיו פותיגיו יהיו לכוין :

E disse loro, Non portate niente per il camino, ne bastone, ne tasca, ne pane, ne denari: ne habbiate due veste.

4 ולא יבא ביהם ד
דעאליו אנתון ליה תפון
היו ימון תפון פוקו :

Et in qualunque casa voi entrarete, ini state, e di li poi ven'andate.

5 ולמון דלם מקבליו
לכוין מא דנפקיו אנתון מן
מדינתם הי אף חלם מן
רגליכון פצו עליהון
לסחודותם :

E dauunque voi non sarete ricevuti, scendouti di quella città, scotete et andate la polvere de vostri piedi in testimonio contra essi.

6 ונפקו שליחם ומתפרכין
היו בקוריא ובמדינתם
ומספרין היו ומאסין בכל
דור :

Essendosi dunque partiti, andauano a tornu per le castella, euangelizando, e risauando per tutto.

7 שמע דין הרודס
סטורכא פלחין דהון היו
באידה ומתפמר מטר
דאמרין היו אנשין
היוחן קם מן בית מיתא :

Hor Herode tetrarca & di parlar di tutte le cose che si facuano da esse Iesv: e dubbitaua, percioche da alcuni si diceua che Giouanni era risuscitato da morte.

8 אחרגא דין אמרין היו
דאלים אתחיו ואחרגא
הנבא מן גבא קדמין
קם :

E da alcuni, che Elia era apparito e da altri, che vno de Profeti antichi era risuscitato.

9 ואמר הרודס רישא ד
היוחן אנא פסקרת מפר
דין הנא דהליו שמע אנא
עלוהי וצבא הנא
היוחיהי :

Onde Herode disse, Io ho decapitato Giouanni: chi è dunque costui, del quale io odo tali cose? E cercaua di vederlo

ט

3 ואמר אליהם אל תשאו
מאומה אל תדרך ולא
צקלון ולא לחם ולא כסף
ולא כנחוד שחם כתנות תהיו
לכם :

Y dizeles, No tomeys nada para el camino, ni varas, ni alforja, ni pan, ni dinero, ni tengays dos vestidos.

4 ובבית אשר תבואו בה שם
תעודדו ומשם תצאו :

Y en qualquiera casa que entrardes, qnedad alli, y salid de alli.

5 ואשר לא יקבלו אתכם תצאו
מעיר ההיא וגם את עפר
מרגליכם תתנפלו לעדות
עליהם :

Y todos losque no os recibieren, saliendo hos de aquella ciudad, aun el polvo sacudid de vuestros pies en testimonio contra ellos.

6 ותצאו ויבאו אל תטירות
ויבשרו וירפאו בכל מקומות
:

Y saliendo ellos rodeauan por todas las aldeas aununciando el Euangelio, y sanando por todas partes.

7 ושמע הרודס ושיא אחד
מארבעה את כל הדברים
האלה ולא הבין כי אמר
מקצתם כי יוחנן קם ממיתים :

Y oyó Herodes el Tetrarcha todas las cosas que hazia: y estaua en dubda, porque dezian algunos, Que Ioan ha resuscitado de los muertos :

8 ומקצתם כי אליהו גרמא
קצתם כי אחד מגבאים
הקדמונים קם :

Y otros, Que Elias auia aparecido: y otros Que algun propheta de los antiguos auia resuscitado.

9 ואמר הרודס מעל יוחנן
ושאיתי ראשו ומי זה הוה אשר
עליו שומע אנכי בדברים האלה
ויבקש לראות אותו :

Y dixo Herodes, A Ioan, yo lo degollé: quien pues será este, de quien yo oygo tales cosas? Y procuraua verlo.

θ.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν αἶρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μή τι βάτους, μή τι πίραν, μή τι ἄρτον, μή τι δρυλοὶ, μή τι ἀνὰ δύο χιτῶνας ἐχέτε.

Et dicit, Ne portez rien pour le chemin, ne bastons, ne malette, ne pain, n'argent: & n'ayez point vn chacun deux habillemens.

4. Καὶ εἰς ὅτι οἰκίᾳ εἰσέλθῃτε, ὅκα μῦστε, καὶ ὅκα ἔξερχεσθε.

Et en quelque maison que vous entriez, demeurez-y, & vous en allez dela.

5. Καὶ ὅτι ἂν μὴ δέξωμαι ὑμᾶς, ἐξερχώμενοι δὸς τὸ πῶλον ἐκείνης, καὶ τὸν κρηστὴν δὸς τῷ πατρὶ ὑμῶν ἀποβιάσασθε εἰς μισθὸν ἕως αὐτοῦ.

Et par tout où on ne vous receura point, en partant de ceste ville-la secouéz de vos pieds la poudre, en témoignage contr'eux.

6. Ἐξερχώμενοι δὲ διέρχοντο καὶ τὰς κώμας, διαγγελλίζοντες καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Eux donc estans partis alloient de bourgade en bourgade, Euangelizans, & guerillans par tout.

7. Ἦκουσε ἡ ἑρῳδὴς ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ταῦτα πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερτο δὸς τὸν κρηστὸν.

Or Herode le tetrarque ouït parler de toutes les choses que faisoit Iesus: & estoit en perplexité à cause que quelques vns disoyent que Iehan estoit resuscité des morts.

8. Ὑποπνῶν δὲ, ὅτι ἡλίας ἐφάνη ἄλλων δὲ, ὅτι αἰωνίου τοῦ δρυχαίου ἀνέστη.

Et quelques vns qu' Elie estoit apparu: & les autres que quelcun des anciens Prophetes estoit resuscité.

9. Καὶ εἰπὼν ἡρῳδὴς, ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δὲ ἐστὶν ὁ υἱοῦ, πρὸς ὃν ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζητεῖ ἰδεῖν αὐτόν.

Adonc Herode dit l'ay decapité Iehan: qui est donc cestui-ci de qui i'enten telles choses? Et cherchoit de le voir.

ט

10 וַיְסַפְּרוּ לְיֵשׁוּעַ כָּל מַדְם
הַעֲבֹדוֹ וְדִבְרֵי אֲנָוֹן.
בְּלַחֲוִידֵיהֶוֹן לְאַתְרָהּ הַ
חֹרֶבָה דְּבֵית צִיְדָה:

Gli Apostoli, poi ritornati che furono, raccontarono ad esso Iesù tutte le cose che essi hauuano fatte. Et egli li prese con seco, e ritirossi da parte in un luogo deserto de la città, chiamato Bethsaida.

11 כְּשֶׁ־הָיוּ כִּדְעוֹ
אֲנָוֹן בְּתֵרָה וְקִבְלֵי אֲנָוֹן ו
וּמִלֵּל הָיָא עֲמָהֶוֹן עַל־
מַלְכוּתָא דְּאַלְהָא וְלֵאמֹר
דְּסִנְיָקִיו הָיוּ אֲסִיּוּתָהּ
מֵאַסָּא הָיָא:

Et le turbe hauendolo saputo, il seguitarono: & egli ritenendolo, parlaua loro del regno di Dio, e guariva quelli che haueuan bisogno d'esser guariti.

12 כִּדְעוֹ שָׂרִי יוֹמָהּ
לְמַצְלָא חֶרְבּוֹ תִּלְמִידוֹהִי
וְאַמְרִין לֵיהּ שָׂרִי לְכַנְשָׁא
דִּיאוּלָּתוֹ לְחֹרֶבָה דְּתַנְדְּרוֹ
וְלְכַפְרֹנָא דִּישְׁרֹון בְּהֹוֹן
וְיִשְׁכַּחֲוִין לְהֹוֹן סִיבְרִתָּהּ
מִטּוֹל דְּפִאֲתָרָה חֹרֶבָה
אִיתִין:

Hor il giorno cominciava a calare, e i dodici si gli accostarono, e dissergli, Da licentia a questa gente, accioche sene vadano a le castella & a i borghi quadi intorno, per alloggiare e trouar da mangiare: percioche noi siamo qui in luogo deserto.

13 אָמַר לְהֹוֹן יֵשׁוּעַ חֶבֶר
לְהֹוֹן אֲנִיתִין לְאַכְלֵי הַנָּוֶן
דִּין אֲמַרִין לִיְהִי לֹוֹ תֵּתִיר
מִן חֶמְשָׁא לְחֶמֶן וְתַבְרִין
בְּנִין אֶלְאֵ אוּ אֲוִלִּין וְזִבְנִין
סִיבְרִתָּהּ לְהֵנָּה פְּלִיא
עֲמָהּ:

Ma egli disse loro, Date lor da mangiare voi altri. Et essi dissero, Noi non habiam piu che cinque pani, e due pesci: se gia non andiamo a comprar da mangiare per tutto questo popolo.

14 הָיוּ הָיוּ צִיר אִיךָ ח
חֶמְשָׁא אֲלִבִּין גְּבִרִין אָמַר
לְהֹוֹן יֵשׁוּעַ אֲסַמְכוּ אֲנָוֹן
סַמְכֵיהֶוֹ חֶמְשִׁין אֲנָשִׁין
בְּסַמְכֵיהֶוֹ:

(Percioche erano circa cinque milia homini.) Allora egli disse a i suoi discipoli, Fate sedere a cinquanta per sinuola.

ט

10 וַיֵּשׁוּבוּ הַשְּׁלֹוּחִים וַיִּסְפְּרוּ לוֹ
כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּקְהֹם וַיִּפְּץ לִיכָם
לְבָדֵם אֶל־מְקוֹם חֹרֶבַת־דִּעִיר
הַקְרָנָה בֵּית צִיְדָה:

Y bueltos los Apostoles, contarónle todas las cosas que auian hecho. Y tomándolos, apartose a parte a vn lugar desierto (de ciudad) que se llama Bethsaida.

11 וַיִּזְדַּע לָעָם וַיִּבְּוֹהֶוּ אַחֲרָיו
וַיִּקְבֹּלֵם וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם עַל־מַלְכוּת
אֱלֹהִים וְאֲשֶׁר צָרְכָם רַפְּאָם:

Loqual como las compannas entendieron, figuieronlo: y el los recibió, y les hablaua del Reyno de Dios: y sanó losque tenian necesidad de cura.

12 וַיְכַנְשֵׁהוּ רַפְּהָ הַיּוֹם לְעֶרֶב בְּתַנְדְּרוֹת
הַיּוֹם אֲוִי־בְנֵי שְׁנֵים עָשָׂר
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אֵת־הָעָם
לְהֵלֶךְ אֶל־הַטִּירֹת וְשִׂדְרוֹת אֲשֶׁר
מִסְבִּיב וַיִּלִּינוּ וַיִּמְצְאוּ לֶחֶם אֶכֶל
כִּי בָּהּ בְּמְקוֹם חֹרֶבָה הָיוּ
אִנְחִינוּ:

Y el dia auia començado a declinar: y llegandose los Doze, dixeronle, Despide las compannas paraque yendo a las aldeas y heredades de alderredor, vayan y hallen viandas: porque aqui estamos en lugar desierto.

13 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם תָּנוּ אִתָּם
לֶחֶם לְאֶכֶל וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר לֵא
לָנוּ כִּי אֵם חֶמְשָׁה כִּכְרוֹת לֶחֶם
וּשְׁנֵי דָגִים כִּי אֵם גִּלְגֵּל וַיִּשְׁבֹּר
שֶׁבֶר לְכָל־הָעָם הַזֶּה:

Y dizeles, Dades vosotros de comer. Y dixeron ellos, No tenemos mas de cinco panes y dos pescados, sino vamos nosotros a comprar viandas para toda esta companna.

14 וַיְהִי כְּחֶמְשָׁת אֲלָפִים אִישׁ
וַיֹּאמֶת אֶל־תִּלְמִידָיו הַנִּשְׁיָבוּ
אִתָּם עַל־מִשְׁכָּבֵם חֶמְשִׁים
כְּאַחַד:

Y estauan como cinco mil hombres. Entonces dixo a sus discipulos, Hazeldos recostar por mefas de cincuenta en cincuenta.

θ.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὡδυνάζων αὐτὸς, ὑπεχώρησε καὶ ἰδίᾳ εἰς τόπον ἔρημον πλεῖως καλουμένης Βηθσαιδά.

Puis les Apostres estans retournez, lui raconterent toutes les choses qu'ils auoyent faites. Lors Iesus les print, & se retira à part en vne contree deserte de la ville appelee Bethsaida.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι γινώσκοντες ἠκολούθησαν αὐτῷ καὶ διεξάμυνον αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ὑσθίας ἔχοιτας θεραπεύωντας αὐτοὺς.

Et quand les troupes le seurent, ils le suivirent: & lui les ayant receus, leur parloit du royaume de Dieu & guerilloit ceux qui auoyent faute de guerison.

12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν, προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ, δούλοισι τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπὸ τῶν ἱερῶν εἰς τὰς κύβητας κώμας καὶ τὰς ἀγρούς, καταλύωσι, καὶ δωρῶσιν ὅτισι δὲ σιμὸν· ἐν αὐτῇ ἐν ἐρήμῳ τὸ πᾶν ἰσχυρόν.

Or auoit le iour commencé à decliner, dōnt les douze venans vers lui, lui dirant, Donne congé à ceste multitude, afin qu'ils s'en aillent aux bourgades, & villages qui sont à l'enuiron, pour s'y retirer & trouuer à manger: car nous sommes ici en pais desert.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι αὐτοῖς ὑμῶν φαγεῖν οἱ ἵ εἶπον, ὅτι εἰσὶν ἡμῖν ὡς πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μή τι ποιήσῃς ἡμῶν ἀγοράσωμεν εἰς πᾶν τὸν λαὸν ὅτιον βραμάτω.

Mais il leur dit, Vous autres donnez-leur à manger. Et ils dirent, Nous n'auons pas plus de cinq pains & deux poissons: si non que nous allissions acheter des viures pour tout ce peuple.

14. Ἦσαν γὰρ αἱ αὐτὰς οὐδὲς πεντακίχλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καθεκλίνατε αὐτοὺς κατὰ σίας αὐτὰ πεντήκοντα.

Car ils estoient environ cinq mille hommes. Adonc il dit à ses disciples, Faites-les arranger par cinquantaines en chacune rangee.

10. Et reversi Apostoli, nar-
raverunt illi quæcunque fe-
cerunt: & assumptis illis se-
cessit seorsum in locum de-
sertum, qui est Bethsaida.

And when the Apostles returned /
they tolde him what great things they
had done. Then he took them / and went
aside into a solitarie place / nere to the ci-
ty called Bethsaida.

11. Quod cum cognovif-
sent turbæ, secutæ sunt illū:
& excepit eos, & loqueba-
tur illis de regno Dei, & eos
qui cura indigebāt, sanabat.

But when the people knewe it / then
followed him: and he receyved them / &
spake unto the of the kingdome of God /
& healed them that had neede to be hea-
led.

12. Dies autem cœperat
declinare. Et accedentes
duodecim, dixerunt illi, Di-
mitte turbas, ut euntes in
castella villasque quæ circa
sunt, divertant, & inveniant
escas: quia hîc in loco de-
serto sumus.

And when the day began to weare
away / the twelve came / and said unto
him / Send the people away / that they
may go into the townes & villages
round about / & lodge / & get meate: for
we are here in a desert place.

13. Ait autem ad illos, Vos
date illis manducare. At illi
dixerunt, Non sunt nobis
plus quàm quinque panes,
& duo pisces: nisi fortè nos
eamus, & emamus in om-
nem hanc turbam escas.

But he sayd unto them / Give ye
them to eate. And they sayde / We ha-
ve no mo but five loaves & two fyshes /
except we shoulde go / and buy meate
for all this people.

14. Erant autem ferè viri
quinque millia. Ait autem
ad discipulos suos, facite il-
los discumbere per convi-
via quinquagenos.

For then were about five thousande
men. Then he said to his disciples / Cau-
se them to sit downe by fifties in a com-
paine.

10. Vnd die Apostel kamen wider/
vnd erzelen ihm / wie grosse ding sie
gethan hatten. Vnd er nam sie zu
sich / vnd entweich besonders in eine
wüsten bey der Statt / die da heisset
Bethsaida.

De Apostlene komme igen / oc fortalde honnem/
huor store ting de hadde gjort. De hand tog dem til sig/
oc vigede besynderlige bort i en Ørsk haff Staden / som
kaldis Bethsaida.

11. Da des das Volck innen ward/
zog es ihn nach. Vnd er ließ sie zu sich/
vnd saget ihnen vom Reich Gottes/
vnd machte gesund die es bedorfften.

Der Volck et fornam det / da droge de effter hannem.
De hand loed dem komme til sig / oc sagde dem aff
Guds rige / oc helbredede dem / som der hadde behofft.

12. Aber der tag fieng an sich zu nei-
gen. Da tratten zu ihm die zwölffe
vnd sprachen zu ihm: Laß das Volck
von dir / daß sie hin gehen inn die
Märkte umbher / vnd in die dörffer/
daß sie herberge vnd Speise finden/
denn wir sind hie inn der wüsten.

Men dagen begynte at bøye sig. Da traadde de
Tolff til hannem / oc sagde til hannem / Lad Volck et
fra dig / at de kunde gaa her bort om kring i Byerne oc
vdi Landzbyerne / at de finde Herbere oc Mad / Thi vi
ere her i Ørken.

13. Er aber sprach zu ihnen: Gebt
ihr ihnen zu essen. Sie sprachen: Wir
haben nicht mehr denn fünff brot vnd
zween fisch. Es sey denn daß wir hin
gehen sollen / vnd speise kauffen für so
groß Volck.

Da sagde hand til dem / Giffue i dem at æde. De
sagde / vi haaffue icke mere end fem brød / oc tho Fiske.
Vden saa er at vi skulle gaa bort / oc købe Mad til saa
megit Folck.

14. (Denn es waren bey fünff tau-
send Mann.) Er sprach aber zu sei-
nen Jüngern: Lasset sie sich setzen bey
schichten / ja fünffzig vnd fünffzig.

(Thi der vaare ved fem tusinde Mand) Da sagde
hand til sine Disciple / Lader dem sette sig ved skickelse /
i halffrediesinde tiue oc halffrediesinde tiue.

10. Brátivsse se pak Apoff-
tolé / wyprawowali genu coż
kolt činili: a ponaw ge vstaupil
saukromj na pusté mýsto / kter-
ej gť Bethsajda.

Žárym siewročili Apóstolowie
y powiedzieli mu co kółwiek czyni-
li / Chedy wstaupili z soba sedl
osobno na mýstce pusté v mýstá /
ktore zowa Bethsajda.

11. To fdyž poznali žástus
powě / sli žanim: y přihal ge/
a mluvil jim o Království
Božím / a ty kteříž zdрави
potřebovali / vždrawoval.

Ale gdy to zrozumiało zgros-
máże nie ludzi / sło žanim a on se
przyal / y powieǳał im o Królest-
wie Bożym / a ty ktorzy vždrawie-
nia potrebovali / vždrawial.

12. Den pak počal se nachý-
lowati. Y přistaupivsse Dwa-
nácte / řekli genu: Rozpusť žás-
tupn / ať gdauce do Městecel a
do Vesnic / kterejž gsaui bližško /
a w hospodách gsaue / nalež-
nau sobě pokrmy / neb gšme tu-
to na mýstě pustém.

A gdy sic džen chýli k wtečjo-
ru / přystápujý oni dwánaście /
řekli genu: Rozpusť to zgromá-
ženie aby odšlý do městecel y
vsi okolních / tam sic vđali a
ználežli aby teš / bočmy tu sa ná-
mýstcu spustošáým.

13. Y řekl nim: Dajte w-
jim gšiti. Oni řekli: Nemá-
me wijce než pět chlebůw a dvě
rybě / leč bychme snad sli a
nakauřili na tento westřen
žástup pokrmy.

Ale oni řekli da ných / Dajte
wym co teš / a oni powieǳeli:
Nemáme wijce rybk přeto přeto
chleba a dvě rybie / wstaupili by-
chmy sli a nakauřili co teš pře-
zeu lud wšyreš.

14. Abylo mužůw ošolo př-
ti Tisícůw. Y řekl Bědlnij
kuom swým: Rozkažte se gim
posaditi / w každém placu po
padesati.

Abowsem bylo mužom tisícoby
přec tysíc / Y řekl zwolenníkům
swým / Posadzte se w každým rze-
vžie po padesáti.

15 וַעֲבָדוּ הַכּוֹת תַּלְמִידָא
וְאַסְמְכוּ לְכָלֵּהוֹן :

Et essi così fecero, e gli fecero tutti sedere.

16 וַגִּסַּב יֵשׁוּעַ הַגּוֹן חֲמִשָּׁא
לְחֲמִין וּתְרִין גּוֹגִין וְחָר כ
בְּשִׁמְיָא וּבְכָר וְקֶצֶא וַיְהִיב
לְתַלְמִידוֹהִי דִּי־סִימון ל
לְכַנְשָׁא :

Poi egli prese i cinque pani e due pesci, e alzati gli occhi al cielo, gli benedisse, e spezzò, e dettò a i discepoli, che li ponessero dinanzi a la turba.

17 וַאֲכָלוּ כָּלֵּהוֹן וְסָבְעוּ
וַשְׁתָּלוּ קֶצֶא מַדָּם דִּיתְרוּ
תְּרַע־עָסָר קוֹפִינִין :

E così mangiarono, e saturaronsi tutti: e fu levato via quello ch'era avanzato loro, cioè dodici sporte di pezzi.

18 וּכְד מַצְלָא בְּלַחֲוִיָּהּ
וְתַלְמִידוֹהִי עֲמָה שְׂאֵל
אֲנִין וְאָמַר מִנּוּ אֲמַרִין
עָלֵי כְּנִשָּׁא דְאִתִּי :

Auvenne poi, essendo egli solitario a fare oratione, che i suoi discipoli erano con effolus; e domandogli discendo, Chi disse le genti ch'io sono?

19 עֲנִין וְאָמַרִין לֵה יוֹחָנָן
מַעֲמַדָּא וְאַחֲרֵיהֶּן ר
דְּאֵלִיָּא וְאַחֲרֵיהֶּן דִּין
דִּינְבִּיא חַד מִן גִּבְרִין
דְּמִיָּא קָם :

Essi rispondendo, dissero, alcuni Giovanni Battista: & altri Elia: & altri, che alcuno de gli antichi Profeti è risuscitato.

20 אָמַר לָהֶון אֲנָתוֹן דִּין
מִנּוּ אֲמַרִין אֲנָתוֹן דְּאִתִּי
עֲנָא שְׂמַעִין וְאָמַר
מְשִׁיחָה דְּאֵלֵּהָ :

Poi disse loro, E voi, chi dite che io sono? Simon Pietro rispondendo, disse, Il Christo de Dios.

21 הֵן דִּין כָּאָא בָּהֶון וְזָהָר
אֲנִין דְּחָדָא לְאַנְשָׁ לָא
וְאָמַרִין :

Et egli gravemente ammonendogli, comandò loro che non lo discessero ad aleno.

15 וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֵּשְׁבוּ כָּלֵּם :

Y hizieronlo así: y reconstaronse todos.

16 וַיִּקַּח אֶת־חֲמִשָּׁת לֶחֶם וְאֶת
שְׁנֵי־דָגִים וַיָּבִט אֶל־הַשָּׁמַיִם
וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיֵּשְׁבוּ וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו לֶשִׁים לֶעָם :

Y tomando los cinco panes y los dos pescados, mirando al cielo, bendixolos, y partió: y dió a sus Discipulos para que pusiesen delante de las compannas.

17 וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁבְּעוּ כָּלֵּם וַיִּנְשְׂאוּ
שְׁנַיִם עָשָׂר סֵלִים מִיתְר הַפִּתִּים :

Y comieron todos, y hartaronse: Y alçaron loque les sobró, los pedaços, doze esportones.

18 וַיְהִי־בְּהֵיוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל לְבַדּוֹ
וַיְהִי עֲמּוֹ תַלְמִידָיו וַיִּשְׂאֵל לָהֶם
לֵאמֹר אֶת־מִי־אָמַרְוּ הָאֲנָשִׁים
לְהֵיוֹתִי :

Y aconteció, que estando el solo orando, e stauan con el los Discipulos: y preguntoles diziendo, Quien dizen las compannas que soy?

19 וַיַּעֲנִי וַיֹּאמְרוּ אֶת־יֹחָנָן
הַטֵּיבֵל וְאַחֲרָיִם אֶת־אֵלִיָּהוּ
וְאַחֲרָיִם כִּי גִבִּיא אֶחָד מִן
הַקְּדָמִיִּים קָם :

Y ellos respondieron, y dixeron, Ioan el Baptista: y otros, Elias: y otros que algun Profeta de los antiguos ha resuscitado.

20 וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם וְאָתָם אֶת־
מִי־תֹאמַרְוּ לְהֵיוֹתִי וַיַּעַן כִּי־בָּה
אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה :

Y dixoles, Y vosotros quien dezis que soy? Entontes respondiendo Simon Pedro dixo, El Christo de Dios.

21 וַיִּזְעַר לָהֶם וַיֹּצִי־אֹתָם מִן
וַיֹּאמְרוּ וְאֵת לְאִישׁ אֶחָד :

Entonces el amenazandolos, mandoles que a nadie dixessen esto:

15. Καὶ ἐποίησαν ὅτιω, καὶ ἀνέκλιναν ἀπαντας.

Et ils firent ainsi, & les firent tous arranger.

16. Λαβὼν δὲ τὰς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸ ὕψος ἐβλόησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασεν, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς ὡς ἀπὸ πηγαίου τῷ ὄχλῳ.

Lors il print les cinq pains & les deux poissons, & regardant vers le ciel, les benit, & les rompit, & les distribuait à ses disciples, afin qu'ils les missent devant la troupe.

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἰχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἔλθη τὸ περισσῶσαι αὐτοῖς κλασμαίων, καὶ φησὶ δαδεῖν.

Ainsi en mangerent-ils tous, & furent rassasiés, & fut recueilli de ce qui leur estoit demeuré de reste, des pieces de pain, douze panecres.

18. Καὶ ἰσχυρὸς ὡς τὸ εἶναι αὐτὸν περὶ ὁχλῶν καὶ τριμύνας, πωήσας αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρεώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, τίνα με λίσσεται εἰ ὄχλοι εἰσὶν.

Or il aduint que comme il estoit à part en priere, & que les disciples estoient avec lui, il les interroguait, disant, Qui disent les troupes que ie suis?

19. Οἱ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπον, ἰωάννου τὸν βαπτιστῶν, ἄλλοι δὲ ἐλίου, ἄλλοι δὲ, εἰς περὶ φήτης τίς τῶ ἀρχαίων αἰῶν.

Eux respondans, dirent, Les uns, Ioan Baptiste: & les autres, Elie: & les autres, Quelcun des anciens Prophetes est resuscité.

20. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λίσσεται εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πῶτος, εἶπε τὸν χριστὸν ὃς ἦτο.

Et il leur dit, Et vous qui dites-vous que ie suis? & Pierre respondant dit, Le Christ de Dieu.

21. Ὁ δὲ ἀπειλησάς αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδεὶς εἰπεῖν ὅτι.

Adonc v'sant de menaces il leur commanda qu'ils ne le dissent à personne:

15. Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.

And they did so / & caused all to sit downe.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas.

Then he tooke the five loaves / and the two fishes / and looked vp to heauen / and blessed them / and brake / and gaue to the disciples / to set before the people.

17. Et manducaverunt omnes: & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum copiosi duodecim.

So they did all eate / and were satisfied: & there was taken vp of that remayned to them / twelue baskets full of broken meat.

18. Et factum est: cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens, Quem me dicunt esse turbæ.

And it came to passe as he was alone praying / his disciples were wth him / & he asked them / saying / Whom say y people y I am?

19. At illi responderunt, & dixerunt, Iohannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò quia unus Propheta de prioribus surrexit.

Then answered / and sayd / John Baptist: and others say / Elias: and some say / that one of the olde Prophets is risen againe.

20. Dixit autem illis, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit, Christum Dei.

And he said vnto them / But whom saye ye that I am? Peter answered / and sayd / The Christ of God.

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

And he warned / and commaunded them / that they should tell that to no man.

15. Vnd sie thaten also / vnd saßten sich alle.

De de giorde saa / oc sette sig alle.

16. Da nam er die funff brot vnd zween fisch / vnd sahe auff gehn Himmeln vnd dancket darüber / brach sie / vnd gab sie den Jüngern / daß sie dem Volck fürlegten.

Da tog hand de fem Brød / oc tho Fiske / oc saa op i Himmelen / oc tackede der offuer / brød dem oc siel Disciplene dem / at de lagde saar Folcket.

17. Vnd sie assen vnd wurden alle satt / vnd wurden auff gehalten / daß inen überbleib von Brocken / zwölf Körbe.

De de ode oc bleffue alle mætte. Och der bleff op / taget / det som de leffuede aff Stryckerne / tolf Kurffue.

18. Vnd es begab sich / da er allein war / vnd betet / vnd seine Jünger bey ihm / fraget er sie / vnd sprach: Wer sagen die leute daß ich sey?

De det begaff sig / der hand vaar alene / oc bad / oc hans Disciple hoff hannem / da spurde hand dem at / oc oc sage / Quem siger Folcket at ieg er?

19. Sie antworten vnd sprachen: Sie sagen / Du sehest Johannes der Tauffer / etliche aber / du sehest Elias / etliche aber / es sey der alten Propheten einer auferstanden.

De suarede / oc sagde / de siige / du est den Døbere Johannes / oc nogle / du est Elias / oc nogle / der er en opstanden aff de gamle Propheter.

20. Er aber sprach zu inen: Wer saget ihr aber / daß ich sey? Da antwortet Petrus / vnd sprach: Du bist der Christ Gottes.

Da sagde hand til dem / huem siige i da at ieg er? Da suarede Peder / oc sagde / Du est Guds Christ.

21. Vnd er bedrohet sie / vnd gebot / daß sie das niemand sagten.

De hand truede dem / oc bød / at de skulde ingen siige det.

15. Vvčinili tak / a rozkážali se posaditi všem.

Tedy oni tak vczynili / y siedli oni všicy.

16. Vvzav pět chlebuow a dvě rybě / vzhledl Nebi / a dobrořetil jim / y lomal / a rozdával Bědlníkům svým / aby kládli před nástupy.

On vztavšy ono pětoro chlebů y dvě ryby / povzrávšy v nebo / blagoslovil im / y lomal y dával zvolenným / aby kládli před ono ztromázení.

17. Vvgedli všyneti / a nasyceni všau / A sebráno geš což bylo ostalo / drobků dwanašcti kosuow.

A tak siedli oni všicy y nášiedli sie / y nábierano co im pozostalo okružkow kosow dwanašctie.

18. Vvstalo se / když sám byl modle se / byli s nim Bědlníci. Vvotázal gich / řka: Kým mne pravíj nástupowě bñti?

Vvstalo sie kdy on sám byl modlaci se / a z nim byli zvolennicy / tedy ich pytal mowiac / Kým mne powieda byc ten lud?

19. Oni odpowěděli / a řekli: Janem Křtitelem / a ginij Eliášem / ginij pak že Prorok geš den z starých vstal.

Oni mu odpowěděli řekli / Janem Křtitelem / drudzy řekli / Eliášem / a drudzy řekli / Prorok niektorý z onych starých z marts wych vstal.

20. Vvřekl jim: Vy pak kým mne bñti pravíte? Odpowědew Šymon Petr / řekl: Křsta Božího.

Tedy im on řekl / A vy kým mne byc powiedacie? A odpowědžia všy Šymon Piotr / řekl: Křstusťujem onym Božym.

21. On pohrozil jim přikázal / aby žádnému toho nepravili.

Ale on im zagrožiwšy rozkázal / aby tego žádnému nie powiedali.

ט

22 וְאָמַר לָהֶן דַּעְתִּיד הוּא
בְּרַחֲמֵי אֱלֹהִים דִּסְגִינֵי אֲתָנָא
יְהֵא וְיִסְתַּלֵּא מִן קִשְׁיָא
וְרַבִּי פִּתְגָמָא וְסִפְרָא
וְיִקְטִלוּנִי וְלִיּוֹמָא
דִּתְלִיתָא יְקוּם :

*Dicendo, Et bisogna ch'el Figliuol de l'huomo patisca molte cose, e che sia ripro-
uato da i Vecchi, e da i principali Sacer-
dotti, e da li Scribi, e che sia occiso, e risu-
sciti il terzo giorno.*

23 וְאָמַר הוּא קְדָם כָּל-
נֶשׂ מִן דְּעָבָא דִּי אֲתָנָא
בְּתִרֵי יִכְפֹּר בְּנַפְשָׁהּ
וְיִשְׁקוּל וְקִיפֵה כָּל-יְיָוָם
וְיִתְלֵת בְּתִרֵי :

*Dicens pos à tutti, Se alcuno vuol ve-
nir doppo me, rinuntij se stesso, e porti
ogni di la sua croce, e seguitimi.*

24 מִן זִיר דְּעָבָא דִּנְפִשָׁה
יִתְלֵת מוֹכֵר לָהּ מִן דִּין
דִּיּוֹבֵד נַפְשָׁהּ מִסְּוִלְתֵי הָנָא
מִיָּתָא לָהּ :

*Perioche chi corra saluare l'anima
sua, la perderà: e chi perderà l'anima sua
per me, la saluara.*

25 מִנָּה זִיר פּוֹתַעְדָּר בְּרִי-
נֶשׂא דִּי אֲתָנָא עֲלִמָא כְּלָהּ
נְפִשָׁה דִּין יוֹבֵד אִו יַחְסֵד :

*Perche, che stile ha l'huomo se ben
guadagnasse tutto 'l mondo, ruinando in-
tanto se stesso, o perdendosi?*

26 מִן דִּיבְהֵרַת בִּי דִּין
וּפְמִלִי יִבְהֵרַת בִּיה בְּרַחֲמֵי
דִּי אֱלֹהִים מָא דִּי אֲתָנָא ב
פְּשִׁיבְתָּא דִּי אֲבֹהִי עִם
מַלְאכֵי קִדִּישָׁא :

*Perioche chi si vergognarà di me, e
de le mie parole, il Figliuol de l'huomo si
vergonarà di lui, quando verrà ne la
maestà sua, e del Padre, e de santi An-
geli.*

27 שְׂרָדָא אָמַר אָנָּה לָכוּן
הָאִית אֲנִישָׁא דִּי קוּמִין
הָרַכָּא דִּלָּא יִטְעִמוּן מוֹתָא
עַד-מָא דִּי חֲזוּן מַלְכוּתָא
דִּי אֱלֹהִים :

*Har io vi dico Veramente, che sono al-
cuni di quelli che stanno qui presents, che
non gustaranno la morte, infia a tanto
che haueyanno veduto il regno di Dio.*

ט

22 כִּי יֵצֵא בְּרִי-הָאָדָם לְסַבֵּל
רַבּוֹת וּלְהִמָּאָס מִן-הַזְּקֵנִים וְשָׂרֵי
הַכְּהֻנִּים לְהִקָּדֵשׁ וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
לָקוּם :

*Diziendo, Es menester que el Hijo del hom-
bre padezca muchas cosas: y ser condenado de
los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes
y de los Escribas; y ser muerto, y resucitar al ter-
cero dia,*

23 וְאָמַר אֶל-כָּלֵם אֲנִי אִישׁ
רוֹצֵה לְבוֹא אַחֲרַי יִכַּחַשׁ לְנַפְשִׁי
וְיִשָּׂא אִתִּי צִלְבוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה
אַחֲרַי :

*Y dezia à todos, Si alguno quiere venir en
pos de mi, niegue se à si mismo, y tome su cruz
(cadadia,) y figame.*

24 כִּי אִשָּׁר יִרְצֶה לְהוֹשִׁיעַ
אֶת-נַפְשׁוֹ יִבְדֹּדָהּ וְאִשָּׁר יִתְּן
אֶת-נַפְשׁוֹ לְמַעַן הוּא יוֹשִׁיעָהּ :

*Porque qualquiera que quisiere saluar su al-
ma, la perderà: y qual quiera que perdiere su al-
ma por causa de mi, este la saluara.*

25 וְיָמָה יוֹעִיל הָאָדָם אִם כִּי-
יִבְצֵעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם אִם יִתֵּן
אֶת-נַפְשׁוֹ אִו אִם-יִעָנֵשׁ :

*Porque que aprouecha à l'homme, si gran-
geare todo el mundo, y se pierda à si mismo, o cor-
ra peligro de si?*

26 כִּי-אִשָּׁר יִבְיָשֵׁנִי וְדִבְרֵי גֵם
בְּרִי-הָאָדָם יִבְיָשֵׁנִי אִם יִבֹּא
בְּכִבוֹדוֹ וּבְכִבוֹד אָבִיו וּמַלְאכֵי
הַקִּדוֹשִׁים :

*Porque el que se auergonçare de mi y de mis
palabras, deeste tal el Hijo del hombre se auer-
gonçará, quando vendrà en su gloria, y del Padre,
y de los sanctos Angeles.*

27 אָמַר אָנִי לָכֵם פְּאֻמָּת
הוֹיָם פִּה אֲנָשִׁים קָמִים אִשָּׁר
לֹא יִטְעִמוּ אֶת-הַמּוֹת עַד-כִּי-
יֵרְאוּ אֶת מַלְכוּת אֱלֹהִים :

*Y digohos de verdad, que ay algunos de
losque estan aqui, que no gustarán la, muerte, ha-
sta que vean el Reyno de Dios,*

ט.

22. Εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
θρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ δοκίμο-
κίμασθαι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων
καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, ὅ
δοκίμασθαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρᾳ ἐγερθῆναι.

*Disant, Il faut que le Fils de l'homme
souffre beaucoup, & soit reietté des
Anciens, & principaux Sacrificateurs,
& des Scribes: & qu'il soit mis à mort:
& qu'il resuscite au troisieme iour.*

23. Ἐλεγε δὲ πρὸς πάντας, ὅτι τις
θέλει ὀπίω με εἰλθῆναι, ἀπαρνησά-
σθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ καὶ ἡμῶν, καὶ ἀκολουθή-
τω μοι.

*Puis disoit à tous, Si quelcun veut
venir apres moi, qu'il renonce à soi-
même, & charge sur soi de iour en
iour sa croix, & me suive.*

24. Ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σῶσαι, δοκίμασθαι αὐτὴν ὅς
ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐα-
γελοῦμαι αὐτῷ.

*Car quiconque voudra sauuer sa
vie, il la perdra: mais quiconque per-
dra sa vie pour l'amour de moi, celui-
là la sauuera.*

25. Τί γὰρ ὠφέληται ἄνθρωπος
κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν
δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθῆναι;

*Car que profite-il à l'homme s'il
gagne tout le monde, & qu'il se destrui-
se soimême, & qu'il face perte de soi-
même.*

26. Ὅς γὰρ ἂν ἐπαυχῶνθῃ με καὶ
τὰς ἐμὰς λόγους, τῶν ὁμῶς ὁ ἀν-
θρώπου ἐπαυχῶνθῃ σήμερον, ὅταν ἐλ-
θῇ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ οἱ πατέρες
καὶ ἡ εὐαγγελία ἀγγέλων.

*Car quiconque aura honte de moi
& de mes paroles, le Fils de l'homme
aura honte de lui, quand il viendra en sa
gloire, & du Pere, & des saints Anges.*

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶ τι-
νες Ἰσραὴλ οὗτοι ἐσθλατοῦ, οἳ οὐ μὴ γε-
υσάντων θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Et ie vous di pour vrai qu'il y en a
de ceux qui sont ici presens, qui ne gou-
steront point la mort iusques à tant qu'
ils ayent veu le regne de Dieu.*

22. Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere.

Saying, The Sonne of man must suffer many things / and be reprov'd of the Elders / and of the hie Priests and Scribes / & be slaine / and the thirde day rise againe.

23. Dicebat autem ad omnes, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

And he saide to them all / If any man will come after me / let him denie him selfe / & take up his crosse daily / and follow me.

24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdidit animam suam propter me, salvam faciet illam.

For whosoever will save his life / shall lose it: and whosoever shall lose his life for my sake / the same shall save it.

25. Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat.

For what avauntage hit a man / if he winne the whole worlde / and destron him selfe / or lose him selfe?

26. Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua & Patris, & sanctorum angelorum.

For whosoever shall be ashamed of me / and of my wordes / of him shall the Sonne of man be ashamed / when he shall come in his glorie / and in the glorie of the Father, & of the holy Angels.

27. Dico autem vobis verè, sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

And I tell you of a suretie / there be some standing here / which shall not taste of death / till they have seene the Kingdome of God.

22. Vnd sprach: Denn des Menschen Sohn muß noch vil leiden / vnd verworffen werden von den Eltesten vnd Hohenpriestern / vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd am dritten tage auferstehen.

De. sagde / thi menniskens Søn skal end nu lide meget / oc forkastis aff de Eldste oc hypperste Prester oc Schrifftluge / oc slaff ihuel / oc opstaa tredie dag.

23. Da sprach er zu ihnen allen: Wer mir folgen wil / der verläugne sich selbs / vnd neme sein Creutz auff sich täglich / vnd folge mir nach.

Da sagde hand til dem alle / huo som vil følge mig / hand skal forsage sig selff / oc tage sit Raarff paa sig daglige / oc følge mi effter.

24. Denn wer sein leben erhalten will / der wird es verlieren / Wer aber sein leben verleuret omb meinet willen / der wirds erhalten.

Thi huo som vil beholde sit liff / hand skal miste det / Oc huo som mister sit liff for Min skyld / hand skal beholde det.

25. Vnd was nuß hette der Mensch / ob er die ganze Welt gewünne / vnd verlöre sich selbs / oder beschediget sich selbs?

Och huad gaffn haffde Mennisket / om hand vun de den gaanske Verden / oc miste sig selff / eller giord sig selff skade?

26. Wer sich aber mein vnd meiner Wort schemet / des wird sich des Menschen Sohn auch scheuen / wenn er kommen wird in seiner Herrlichkeit / vnd seines Vaters vnd der heiligen Engel.

Men huo som bluff ved mig oc mine ord / hannen skal oc Minnekens Søn bluff ved / naar som han kommer i sin Herlighed / oc sin Faders / oc de hellig Engls.

27. Ich sage euch aber warlich / daß etliche sind von denen / die hie stehen / die den todt nicht schmecken werden / bis daß sie das Reich Gottes sehen.

De sandelige siger ieg eder / At nogle ere aff dem / som her staa / der icke skulle smage Døden / før de see Gudz Rige.

22. Pravě / že Syn člověka musí mnoho trpěti / a potupen býti od Starších / a od Kněží / a od Zákoníků / a zabít býti / a třetího dne vstáti.

Mowiac / Potrzebać aby Syn człowieczy wiele cierpieć / a był wzgardzon od starších / a od Aśiażat / a kapłanów / a od Doktorów / y aby był zabít / a trzeciego dnia wzbudzon.

23. Y pravil ke všem: Chce-li kdo přijíti za mnau / opřise sám sobě / a wezmi svouo kříž na každý den / a následuj mne.

Amovst do vsytkých / Jestliž kto chce za mnau idž / nechžec zapřisý sámego siebie / a wezmie kříž swoy na každý dzien / y nech idžie za mnau.

24. Zagistě kdo bude chytiti život svůj zachovati / ztratíť gen. A kdož ztratí život svůj pro mne / zachováť gen.

Abowiemci kto bedžie chćat zachować duše swa / stráci ta / a křo kolwiek vřácí duše swa dla mnie / tenci ta zachowa.

25. Nebo co gest platno člo věku / by wšteren Swět zayskal / a sám sebe křdyž ztratí / a štodu sobě učiní.

Bo což tho podpomože člo věka ieslby zyskal wšyrek swiár / a samby siebie stráci / albo pozbyí same sobie?

26. Nebo kdo se bude za mne stydět / a za mě řeči / za toho se Syn člověka stydět bude / křdyž přigde w welbnosti své / a Dítomě y Swatých Ange luow.

Abowiemci ten křo y sie zawnstydži mnie y slow moich / tego sie Syn człowieczy wstydcć bedžie / gdy przydžie chwala swoja y oycow ska / y swierych Aniolow.

27. Ale prawim wám gistě / gšauť tuto někteří stogijce / křeříž neokusí smrti / až y vžijí Království Boží.

A powiedam wam prawdzi wie / sa niektorzy z tych co tu stoja / křozy žadnym sposobem nie okusja śmierci / až gdy wyzra křo lestwo Boże.

ט

28. הוּא הָיוּ בְּתֵר מִלֵּלָהּ
הָלִין אִיךְ תִּמְנִינָהּ יוֹמִין
דְּבֵר יִשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן וְלִיעֲקֹב
וְלִיּוֹחָנָן וְסִלְקַל לְטוֹרָה לְ
לְמַצְלִיָּהּ :

Doppo queste parole, circa otto giorni, avvenne ch'egli presc con seco Pietro, Giovanni, e Iacopo, e salì nel monte a fare oratione.

29. וּפֶדֶר הוּא מִצְלָהּ
אֲשֶׁתְּחִלָּה הוּא דִּמְנִינָהּ
וְנִחְתִּינָהּ חֲדָה וּמִבְּרִיקוֹ
הוּא :

E mentre ch'egli orava, la forma de la sua faccia divenne snaltra, e il suo vestimento si fece bianco e rilucente.

30. וְהָא תִּרְיוֹן גִּבּוֹרִין מִ
מִמְּלִין הוּא עִמָּה
דִּאִיתִיהוֹן מוֹשֶׁה וְאֵלִיָּה :

Et ecco, due huomini parlavano con esso lui: iquali erano Moysen & Elia.

31. דִּאִתְחִיוּ בְּתִשְׁבּוּחַתָּהּ
אֲמִרוּן הוּא דִּין עַל מִפְּקָנָהּ
דְּעִתִּיר הוּא דְּיִשְׁתַּלֵּם
בְּאִוְרִשְׁלָם :

Che essendo appariti in maestà, parlavano de l'efito di lui ch'egli doueva adempiere in Ierusalem.

32. וַיִּקְרִי הוּא לְהוֹן
בְּשִׁנְתָּהּ שְׁמֵעוֹן וְהִנּוּן
דְּעִמָּה וְלִמְחִסוֹן אֲתִתְּעִירוֹ
וְחָדָה שׁוֹבְחָה וְלִהֲנִין תִּרְיוֹן
אֲנָשׁוֹן דְּקִימִין הוּא לְוִתָּה :

Hor Pietro e quei che erano seco, erano aggrauati di sonno: e come si furono svegliati, videro la sua gloria, e i due huomini che stauano con esso lui.

33. וּפֶדֶר שָׁרִיו לְמַפְרָעוֹ מִ
מִנָּה אֲמַר שְׁמֵעוֹן לִישׁוּעַ
רַבִּי שְׁפִיר הוּא לִן דְּהִרְכָּבָה
נְהוּא וְנַעֲבֹד תִּלָּת מַסְלָלִין
לְךָ חֲדָה וְלִמּוֹשֶׁה חֲדָה
וְלֵאֵלִיָּה חֲדָה וְלֹא יָדַע הוּא
מִנָּה אֲמַר :

Et auenne che nel partir di quelli da esso, Pietro disse a Iesv, Maestro, egli è bene cōe noi ci stiamo qui, e facciamo tre tabernacoli, vno a te, & vno a Moysen, & vno ad Elia: non sapendo quel che si diceua.

34. וּפֶדֶר אֲמַר הָלִין הוּא
עֲנִנָּה וְאֲטִלָּת עֲלִיהוֹן ו
וְחִלָּה פֶּדֶר חָדָה לְמּוֹשֶׁה
וְלֵאֵלִיָּה דְּעִלּוֹ בְּעֲנִנָּה :

E mentre ch'egli diceua queste cose, venne vna nuvola, e adombrogli: e ne l'entrar quelli ne la nuvola, hebbero paura.

ט

28. וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
בְּשִׁמּוֹנָה יָמִים וַיָּקָה אֶת כִּיפָּה
וַיּוֹחֲזֵן וַיַּעֲקֹב וַיַּעֲלֵל עַל הָהָר
לְהִתְפַּלֵּל :

Y aconteció que despues de estas palabras, como ocho dias, tomo a Pedro, y a Ioan, y a Iacobo, y subió al monte a orar.

29. וַיְהִי בְּהִתְפַּלְלֹו קָרַן עוֹר פָּנָיו
וּבְגָדָיו הִלְבִּינוּ כְּמוֹ בָּרָק :

Y entanto a que oraua, la aparencia de su rostro se hizo otra y su vestido blanco y resplandeciente,

30. וְהָיָה שְׁנֵי אַנְשִׁים דְּבָרוֹ עִמּוֹ
אִשָּׁר הֵם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ :

Y he aqui dos varones que habluan con el, los quales eran Moysen, y Elias :

31. וַיִּרְאוּ בְּכָבוֹד וַיְדַבְּרוּ אִתָּהּ
מוֹצֵאֵה אִשָּׁר עֲתִידָהּ הוּא לְמַלְאָה
בִּירוּשָׁלַיִם :

Que aparecieron en magestad, y habluan de su salida la qual auia de cumplir en Ierusalem.

32. וְכִיפָּה וְאִשָּׁר עִמּוֹ הָיוּ כִּבְדִּים
בְּשִׁנָּה וַיַּעֲרִרוּ וַיִּרְאוּ אֶת כָּבוֹדוֹ
וְאִתָּהּ שְׁנֵי אַנְשִׁים הָעֹמְדִים
אֵלָיו :

Y Pedro, y losque estauan con el, estauan cargados de sueno: y como despertaron, vieron su magestad, y a aquellos dos varones que estauan con el.

33. וַיְהִי בְּהִפְרֹדֶם מִמֶּנּוּ אֲמַר
כִּיפָּה אֵלֶּיךָ יִשׁוּעַ הַמְּזֹרָה טוֹב
יֵשׁ לְהִיוֹת אִתָּהּ פֶּה נַעֲשֶׂה נָא
שְׁלֹשָׁת אֹהֲלִים לְךָ אֶחָד וְלִמּוֹשֶׁה
אֶחָד וְלֵאֵלִיָּהוּ אֶחָד וְאִנְגַּף יוֹדַע
מִה מַדְבֵּר הוּא :

Y aconteció, que apartandose ellos de el, Pedro dize a Iesus, Maestro bien es que nos quedemos aqui: y hagamos tres cabannas: vna para ti y vna para Moysen, y vna para Elias: no sabiendo loque se dezia.

34. וּבְאִשָּׁר הוּא מַדְבֵּר אִתָּהּ
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גְּהִיָּה הָעֲנָן
וַיִּסְתְּרוּם וַיִּרְאוּ בְּבוֹאֵם בְּעֲנָן :

Y estando el bablando esto, vino vna nuue que los cubrió: y vuieron temor entrando en la nuue.

θ.

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰς λόγους ταύτας ὡς καὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ ὡρῶν λαβὼν τὸν πέτρον, καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος πρὸς ὠξάντην.

Or aduint enuiron huit iours apres ces paroles, qu'il print avec soi Pierre, & Iehan, & Iaques, & monta en vne montagne pour prier.

29. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ, πρὸς τὸ πρῶτον αὐτῶν ἐπρον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ὡς ἑρμείων.

Et comme il prioit, la forme de la face deuint tout autre, & son vestement deuint blanc, & resplendissant comme vn éclair.

30. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο πνευμάτοιω αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μαθῆς καὶ ἡλίας.

Et voici, deux personnages parloyent avec lui, qui estoient Moyse & Elie.

31. Οἱ ὁφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τῷ ἔξοδῳ αὐτοῦ, ὡς ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ.

Qui apparuerent en glorie, & parloyent de son issue qu'il deuoit accomplir en Ierusalem.

32. Ὁ δὲ πέτρος καὶ εἰς συν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὑπνῷ. Διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τῷ δόξαν αὐτοῦ, καὶ τὰς δύο ἄνδρας τὰς συνεστώσας αὐτῷ.

Or Pierre & ceux qui estoient avec lui, estoient appesantis de sommeil: & quand ils furent refueillés, ils virent la gloire d'icelui, & les deux personnages qui estoient avec lui.

33. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρῇ αὐτοῦ αὐτοῦ αὐτῶν, εἰπεὶ ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν, ὁπιστεύτω, καλόν ἐστιν ἡμῶν αὐτῶν εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοι, καὶ μίαν μωσῆ, καὶ μίαν ἡλίας, μὴ εἰδὼς ὁ λέγει.

Et aduint comme ces personnages-la se departoyent d'avec lui, que Pierre dit a Iesus, Maistre, il est bon que nous foyons ici: faisons-y donc trois tabernacles, vn pour, & vn pour Moysen, & vn pour Elie: ne sachant qu'il disoit.

34. Ταῦτα δὲ αὐτῷ λέγοντι, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπισκίασεν αὐτοὺς. ἐφωτίσθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνῳ ἐσελθὼν εἰς τὴν νεφέλην.

Et comme lui disoit ces choses, vne nuue vint qui les enombra, & ainsi qu'ils entroyent en la nuue, ils eurent peur.

28. Factum est autem post hæc verba ferè dies octo, & assumpsit Petrum & Iacobum & Iohannem, & ascendit in montem ut oraret.

And it came to passe about an eight dayes after those words / that he tooke Peter / an John / and James / & went vp into a mountaine to pray.

29. Et facta est, dum oraret, species vultus eius, altera: & vestitus eius, albus & refulgens.

And as he prayed / the facion of his countenance was chaunged / and his garment was white and glistered.

30. Etece duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyles & Elias.

And beholde / two men talked with him / which were Moses and Elias.

31. Visi in maiestate: & dicebāt excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem.

Which appeared in glorie / and tolde of his departing / which he shoulde accomplish at Jerusalem.

32. Petrus verò & qui cum illo erant, gravati erant somno, Et vigilantes, viderūt maiestatem eius, & duos viros qui stabant cum illo.

But Peter & they h were with him / were heavy with sleepe / & when they awoke / they saw his glory / & the two men standing w him.

33. Et factum est: cūm discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum, Preceptor, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyfi, & unum Elias: nesciens quid diceret.

And it came to passe / as they departed from him / Peter sayd unto Iesus / Master / it is good for vs to be here: let vs therefore make three tabernacles / one for thee / and one for Moses / and one for Elias / and wist not what he sayd.

34. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos: & timeuerunt, intransibilibus illis in nubem.

While he thus spake / there came a cloude / and ouershadowed them / and they feared when they were entring into the cloude.

28. Vnd es begab sich nach disen reden bey acht-tagen / daß er zu sich nam Petrum / Iohannem vnd Iacobum / vnd gieng auff einen Berg zu beten.

De der begaff sig otte dage effter denne Tale / at hand tog til sig / Peder / Iohannem oc Iacobum / oc gick op paa it Bierg at bede.

29. Vnd da er betet / war die gestalt seines angesichts anders / vnd sein kleid ward weiß vnd glenket.

De der hand bad / bleff hans Ansichtis sticke else anderledis / oc hans klædebon bleff hvid oc skinnendis.

30. Vnd sihe / zwen Männer redeten mit ihm / welche waren Moses vnd Elias.

De see / tho Wend taledede met hannem / som vaare Mose oc Elias.

31. Die erschienen ihm klarheit / vnd redeten von dem Außgang / welchen er solte erfüllen zu Jerusalem.

De obenbaredis i klarhed / oc taledede om den Vdgang / som hand skulde fuldcome i Jerusalem.

32. Petrus aber vnd die mit ihm waren / waren vol schlaffs. Da sie aber auff wachten / sahen sie seine klarheit / vnd die zwen Männer bey ihm stehen.

Men Peder oc de som v aare met hannem / vaare fulde aff søffn. De der de vognede op / da saae de hans klarhed / oc de tho Wend staa hof hannem.

33. Vnd es begab sich / da die von ihm wichen / sprach Petrus zu Iesu: Meister hie ist gut sein / Lasset vns drey Hütten machen / Dir eine / Mosi eine / vnd Elias eine / vnd wuste nicht was er redet.

De der begaff sig / der de vigede fra hannem / sagde Peder til Iesum / Mestre / her er gaat at vere / Lader oss gøre tre Bolige / Dig en / Mose en / oc Elias en / De hand viste icke huad hand taledede.

34. Da er aber solchs redet / kam eine Wolcken / vnd überschattet sie / vnd sie erschrocken / da sie die Wolcken überze.

Men der hand taledede saadant / kom en Sky / oc offuer skuggede dem / oc de forferdedis / der skyen drog offuer dem.

28. Vstalo se po tēch tēch / nako po vosmi dnech / y ponal Petra / a Jakuba / a Jana / h wstaupil na huoru aby se modlil.

Vstalo sie po tych stowtech tak / aby po osmi dniach / wzial z soba Piotra / Jana / y Jakuba / a wstaupil na gore aby sie modlil.

29. A kdyz se modlil / vcinē na gest twar geho promēnēnā / a v dēw geho bijly a stwauch.

A kžas modleni stala sie infa osoba obliczā tego / a vbiro tego bialy y isnac sy sie.

30. A y dwa mužij mluwili s nim: A byli Moyses / a Eliáš.

A oto dwa meżowie rozmawiali z nim / ktorzy byli Moyses y Eliasz.

31. Widljni s nim w welechnostij: a wyprawowali o smrti geho / ktera y mel wyplniti w Geruzalemē.

Ktorzy bedac widzani z chwala opowiedali tego zekcie ktore bycmialo / i z mial byc pogrzebion w Jeruzalem.

32. Petr pak a ti kteřij s nim byli / obliženi byli snem. A prochtivše / wideli welechnost geho / a dwa muže kteřij stali s nim.

Ale Piotr y drudzy ktorzy byli z nim / snem ocazeni byli / a gdy ocucili / wyzreli chwale te / y onych dwu meżow ktorzy z nim stali.

33. Vstalo se / kdyz gsau odesli od něho / řekl Petr k Jezisowi: Prikazateli / dobrēt gest nām zde býti / v dēlayme tuto tři Stāny / Tobē geden / Moysesowi geden / a Eliášowi geden / newēda cobu mluwil.

Potym gdy oni odesli od niego / řekl Piotr do Jezusa: Mistr / zu dobrzeby nam thu býc. A přetož postavmy trzy namioty / ieden tobie / i jeden Moysesowi / y ieden Eliášowi / leč niewēdā co mowil.

24. A kdyz on to mluwil / stal se Oblak / y zastijnil ge / y bāli se kdyz oni wessli do Oblaku.

A gdy tego on iesze domawial / powstał oblok / ktorzy ie zācmit / y bali sie gdy wchodzili w oblok.

ט

35 וְהָלַא הָיָא מִן עֲנָנָא
דְּאָמַר הֵנוּ פְּרִי חֲבִיבֵינוּ
לָהּ שְׂמִיעוּ:

Allora venne da la nuvola vna voce, che diceua, Questo è il mio Figliuol diletto, udite lui.

36 וּפֶד הָיָא הָלֹא א
אֲשֶׁתִּפֹּחַ יִשׁוּעַ בְּלִחוּדָהּ
וְהֵנוּ שְׂתָקוּ וְלֹא נָשׁ לָהּ
אָמְרוּ פְּהֵנוּ וְנִמְתָּא מִדָּם
דְּחָנוּ:

E mentre che la voce si faceva, si trouò Iesv solo: & essi tacquero, e non disser nulla a persona in quei giorni, de le cose che haueuano vedute.

37 וְהָיָא לְיוֹמָא דְּבִתְרָה
פֶּד גִּחְתִּין מִן טוֹרָא פִּגְעוּ
בְּהוּן פִּנְשָׁא סִגְיָא:

Nel giorno seguente auenne che scendendo essi del monte, gli si fece incontro vna granturba.

38 וּגְבִרָא חָד מִן פִּנְשָׁא
הוּ פִּעַא וְאָמַר מִלְּפָנֵינוּ
פִּעַא אֲנִי מִן אֲתִפְּנִי
עָלֵי פְּרִי דְּחִינְתָּא הוּ לִי:

Et ecco vn homo de la turba gridò, dicenlo, Maestro, io ti prego, riguarda al mio figliuolo, percioch egli mi è vnico.

39 וְרוּחָא עָדִינָא עֲלֵיהּ
וּמִן שְׁלֵיָא קִעָא וּמַחֲרִק
שְׁנוּהִי וּמַרְעִיר וּלְמַחֲסוּ
פִּרְקָא מִיָּה מִן ד
דְּשִׁחֲקִתָּהּ:

Et ecco, lo spirito il piglia, e subito grida, e laceralo spumando, & a pena si parte da esso, lacerandolo.

40 וּבְעִית מִן תְּלַמִּידֵיהּ
דִּיפְקִינְהִי וְלֹא אֲשַׁבְּחוּ:

Hor io haueuo pregato i tuoi discipoli che lo scacciaffeno, e non hanno potuto.

41 עָנָא דִּין יִשׁוּעַ וְאָמַר
אִין שְׂרָפְתָא דְּלֹא
מְהִימָנָא וּמַעֲקֻמִּיתָ
עַד מָא לֹא מִתִּי אֶהֱיָא
לְוִתְכוּן וְאִסְיָבְרְכוּן
קִרְבִּיָּה לְכָא לְפָרְךְ:

Iesv rispondendo, disse, O generatione infidele & peruersa, infin a quando farò io con voi, e vi supporterò? Mena què il tuo figliuolo.

ט

35 וַיְהִי קוֹל מֵעָנָן לֵאמֹר זֶה
הוּא בְנִי יְדִידִי אֲחִיו שְׂמִיעוּ:

Y vino vna voz de la nuue, que dezia, este es mi hijo amado, a el oyd.

36 וּבְהֵיוֹת הַקוֹל גִּמְצָא יִשׁוּעַ
לְבָדּוֹ וַיַּחֲשֵׁהוּ וְלֹא הָיָה דוֹ
בְּיָמֵם הָהֵם דְּבַר מֵאֵלָה אֲשֶׁר
רָאָהוּ:

Y passadà aquella voz, Iesus fue hallado solo y ellos callaron: y por aquellos dias no dixeron nada a nadie de loque auian visto.

37 וַיְהִי בַיּוֹם אַחֵר בְּרִדְתָּם
מִן הַהָר וַיִּקְרָא אֵלָיו קָהֵל רֹב:

Y aconteció el dia siguiente, que apartando se ellos del monte, gran compaña le salió al encuentro.

38 וַהֲיָה אִישׁ מִן הָעָם וַעֲק
לֵאמֹר אָנָּה רַבִּי הַבִּיטָה לִּי אֶל
בְּנִי כִי־יַחֲדִי יֵשׁ־הוּא:

Y heaqui que vn hombre de la compaña clamò, diciendo, Maestro, ruegote que veas a mi hijo que tengo vnico.

39 וַהֲיָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיִּפְתַּע
יַעֲקֹב וַיִּמְרִצֵּנוּ עִם חֲלָאָה
וַיִּבְקֹשׁוּת יִפְרֹד מִמֶּנּוּ מִדְּכָא
אֲחִיו:

Y heaqui, vn espiritu lo toma, y de repente da bozes: y lo despedaça con espuma: y a penas se aparta deel, quebrantandolo.

40 וַיִּשְׁאַלְתָּ מִתְּלַמִּידֵיךָ לְהוֹצִיאָהוּ
וְלֹא יָכְלוּ:

Y rogué a tus Discipulos que lo echassen fuera, y no pudieron.

41 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵין דּוֹר
סוֹרֵר וְשׂוֹבֵב עַל מָה אֶהֱיָה
עִמָּכֶם לְהַתְּאֵפֶק לָכֶם הַבִּיטָה
פֹּה אֶת־בְּנִי יְדִידִיךָ:

Y respondiendò Iesus, dize, O generacion infiel y peruersa, hasta quando tengo de estar con vosotros, y os suffriré? Trae tu hijo acá.

θ.

35. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτὸς ἀκούετε.

Adonc vint vne voix de la nuue, disant, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, escoutez-le.

36. Καὶ ἐν τῷ γινώσκει τὴν φωνὴν, διεῖρη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν. Ἐδὲν ἀπήγγελλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἕθεν ὡς ἐπαράσιν.

Et comme la voix se prononçoit, Iesus se trouua seul: & ils se teurent tous, & ne rapporterent en ces iours-la rien a personne de ce qu'ils auoyent veu.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ, καταλόντων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους, σωλήτησεν αὐτῷ ὄχλος πλὺς.

Or aduint le iour en suiuant, qu'eux estans descendus de la montagne, vne grand' troupe le vint rencontrer.

38. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀπεβόησεν, λέγων, διδάσκαλε, δεῖξέ μοι σου, ἐπιβλέψον ἐπὶ τὸ υἱόν μου. ὅτι μοι ἐγγίς ἐστι μοι.

Et voici, vn homme d'entre la troupe s'escria, disant, Maistre, ie te prie, regarde a mon fils: car il m'est vnique.

39. Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κροῖζῃ καὶ παροξύνει αὐτόν μὲν ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, σωτρίσας αὐτόν.

Et voici vn esprit le prend, & il s'escrie soudainement, & le desrompt en le faissant escumer, & a grand'peine se depart de lui, mesmes en le froissant.

40. Καὶ ἐδεήθη αὐτοῦ μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτόν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

Or ai-ie prié tes disciples qu'ils le iettassent hors, mais ils n'ont peu.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὡς γε αἱ ἀπίστες καὶ διεσπασμένης, ἕως πότῃ ἐσμεν περὶ ὑμᾶς, καὶ ἀνέχομαι ὑμῶν; περὶ οὕτως ὡς τὸν υἱόν σου.

Et Iesus respondant dit, o generation infidele & defens reuersé, iusqu' a quand finalement serai-je avec vous, & vous supporterai-je? Amene ici ton fils.

35. Et vox facta est de nube, dicens, Hic est filius meus dilectus: ipsum audite.

And there came voice out of the clowde / saying / This is my beloved Sonne / heare him.

36. Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

And when the voice was past / Iesus was found alone: and they kept it close / and tolde no man in those dayes any of those things which they had seene.

37. Factum est autem: in sequenti die, descendantibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

And it came to passe on the next day / as they came downe from the mountaine / much people met him.

38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens, Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi.

And beholde / a man of the a companie cryed out / saying / Master / I beseech thee / beholde my sonne: for he is all that I have.

39. Et ecce, spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum.

And so a spirite taketh him / and so deliveth he cryeth / and he teareth him / that hee someth / and with much paine departeth from him / when he hath bruised him.

40. Et rogavi discipulos tuos ut eiicerent illum, & non potuerunt.

Nowe I have besought thy disciples to cast him out / but they could not.

41. Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & perversa, usquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

Then Iesus answered / and said / O generation faithles / and crooked / howe long nowe shall I be with you / and suffer you bring thy sonne hither.

35. Vnd es fiel eine stimme auß der Wolcken / die sprach: Dieser ist mein lieber Sohn / den solt ihr hören.

De der salt en rost aff skyen / som sagde / Denne er min elskelige Søn / Hannem skulle i høre.

36. Vnd in dem solche stimme geschach / funden sie Jesum alleine. Vnd sie verschwiegen / vnd verkündigten niemand nichts in den selbigen tagen / was sie gesehen hatten.

De i det saadan rost stede / funde de Ihesum alene / De de tagde stille / oc forkyndede ingen intet i de samme dage / aff det de haaffde seet.

37. Es begab sich aber den tag hernach / da sie von dem Berge kamen / kam ihnen entgegen vil Volcks.

De der begaff sig den dag der effter / der de kom me aff Dierget / da kom meget Folck imod dem.

38. Vnd sihe / ein Man vnter dem Volck rieß vnd sprach: Meister / ich bitte dich / besihe doch meinen Sohn / denn er ist mein einiger Sohn.

De see / en Mand iblant Folcket robe / oc sagde / Meistere / Jeg beder dig / besee dog min Søn. Thi hand er min eneste Søn.

39. Sihe / der Geist ergreiffet ihn / so schreuet er als bald / vnd reisset ihn das er schäumet / vnd mit noth weicht er von jm / wenn er ihn gerissen hat.

See / Anden greiber fast vaa hannem / Saa rober hand strax / oc hand riffuer hannem / at hand fraaer / oc med nød viger hand fra hannem / naar hand haaffuer riffuit hannem.

40. Vnd ich habe deine Jünger gebeten / daß sie ihn außtrieben / vnd sie kondten nicht.

De ieg had dine Disciple / at de skulde vddriffue hannem / oc de kunde icke.

41. Da antworttet Iesus / vnd sprach: O du vnglaubige vnd verkerte art / wie lang soll ich bey euch sein / vnd euch dulden? Bringe deinen Sohn her.

Da suarede Ihesus / oc sagde / O du vantro oc vnartige Sleet / huor lenge skal ieg vere hosfeder / oc lide eder? Hent din Søn hid.

35. V skal se hlas z Oblaky / kta: Tento gest Syn můj milý / toho poslauchajte.

Stal sic thedy glos z oblaku mowiac: Tenci test Syn on moy namilý te goj sluchajte.

36. A kdy se ten hlas stal / nalezen gest Jezus sám. A oni mlčeli / a nepravili žádně mu w těch dnech ničehého z těch věch kterě z gsu widěli.

A kdy sic stal on glos / nálezton test sám Jezus / a oni rež mlčeli / a przez on čas žádněmu nic ne poviedali z tych rzeczy ktore widželi.

37. Stalo se pak druhého dne / kdy z gsu vstupovali s hůry / potkal geň žástup mnohý.

A stalo sic nástup gdy oni vstupovali z gory / žabiežalo mu z gromázení wselkie.

38. A hle muž z žástupu zvolal / kta: Mistr / prosím tebe / wžedi na syna mého / nebž gedineho toho mám.

A toho niektorý z wvolal z one go z gromázenia mowiac / Mistr / prosím tebe / wžedi na syna mého / nebž gedineho toho mám.

39. Kteréhož Duch popadá / a v hneď křičí / a poráží geň / a sapá / a sliní / a s těžkostí odchází od něho lomcugije gim.

A to go duch chwyta / a z prate ká wola / y roždiera go a z do slin / a z ledwie odchodži od něho křuciac go.

40. V prosyl gsem Bědlní / kuow twých / aby geň wywrhli / a nemohli.

A prošlciem zwolenni kow twoich aby go wyrzucili / ale nie mogli.

41. V odpowědew Jezus / řekl: V pokolení neměrně a přewráceně / dokud budu v wás / a dokud wás trpěti budu / Přiwed sem syna twého.

Thedy Jezus odpowiedžawšy řekl / O narodžie nieměrný y přewrotný / y dokad žewždy bude miedzy wámi / a dlugo was cterpiec bude.

ט

42 וַיֵּד מִקֶּרֶב לֵה אֲדָמְיָה
דְּיוֹא הוּ וּמַעֲסָה וּפְאָלָה
יִשׁוּעַ בְּרוּחָא הִי טַנְפָּתָה
נִאֲסִיָּה לְטַלְיָה וַיַּהֲבֶהָ
לְאֲבוּהִי :

E mentre ch'egli andaua oltre, il demonio lo sbattè, e lo lacerò: e Iesv minacciò lo spirito immondo, e risanò il fanciullo, e rendello a suo padre.

43 וַאֲתַדְּמִרוּ כָּלְהוֹן
בְּרַבּוּתָהּ דְּהֵאֱלֹהִים וַיֵּד כָּל־
נָשׁ מִתַּדְּמִר הוּא עַל כָּל־
דְּעֵבֶד יִשׁוּעַ אָמַר
לְתַלְמִידוּהִי :

Onde tutti si stupivano de la magnifica virtù di Dio. E mentre che tutti si marauigliavano di tutto quel ch'ei faceva, egli disse a i suoi discipoli.

44 סִימוּ אֲנִיתוֹן מִלֵּן
הַלִּין בְּאֲדָנִיכֹן בְּרַחֲמֵי דִּי
דְּהֵאֱנָשָׁא עֲתִיד דִּישְׁתַּלֵּם
בְּאִדֵּי בְּנֵי־נָשָׂא :

Mettete voi queste parole ne le vostre orecchie, imperche auerrà che il Figliol de l'huomo sarà dato ne le mani de gli huomini.

45 הֵנוּ דִּין לָהּ
אֲשֶׁתּוּדְעוּהָ לְמַלְתָּא הֵדְנָא
מִטּוֹל דְּמַכְסִּיא הוּת מִנְהוֹן
דְּלָהּ יַדְעוּנָה וְדַחְלִין הוּוּ
דִּישְׁתַּלּוּנִיהִי עֲלִיהָ עַל־
מַלְתָּא הֵדְנָא :

Ma essi non intendeano questa parola, & era loro in modo & clatz, che non la comprendeano: e temeano domandarla di tal parola.

46 וַעֲלַת בָּהוֹן מִחֻשְׁבָּתָא
דִּימְנוּ כִּי רַב בָּהוֹן :

Poi entrarono in disputa in loro stessi, chi di loro fusse il maggiore.

47 יִשׁוּעַ דִּין יַדַּע
מִחֻשְׁבָּתָהּ דְּלָבָהוֹן וְנִסָּב
טַלְיָא וְאִקְיָמָה לְוִיתָה :

E Iesv conoscendo il pensiero del loro cuore, prese vn fanciullo, e poselo appresso di se.

ט

42 וּבִקְרוּבוֹ אֵלָיו וַיֵּד טַשְׁהוּ
הַשָּׂד וַיִּמַּעֲסָהוּ וַיַּגְעֵר יִשׁוּעַ בְּרוּחַ
הַטְּמָאָה וַיִּרְפָּא אֶת־הַנֶּעֱר וַיַּהֲבֶהוּ
לְאֲבִיו :

Y como aun se acercaua, el demonio lo derribo, y despedaçó: mas Iesus rinnió al espiritu immondo y sanó al mocho, y boluiólo a su padre.

43 וַיִּבְהִלּוּ כָּלֵם עַל־גְּדֻלַּת
הוֹה וַיִּתְמַהוּ עַל־כָּלֵם אָשׁוּר
עָשָׂה וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו :

Y todos estauan fuera de si en la grandeza de Dios: y Marauillandose todos de todas las cosas que hazia dixo a sus discipulos.

44 שִׁימוּ אֲתֵם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל־אָזְנוֹכֶם כִּי בֶן־הָאָדָם
יֵשְׁעֵתִיד לְהַנְתֹּן בְּיַד־הָאֲנָשִׁים :

Roned vosotros en vuestros coraçones estas palabras: porque ha de acontecer que el Hijo del hombre será entregado en manos de hombres.

45 וַהֲמָה לֹא בְנוּ אֶת־הַדְּבָר
הוֹה וְהוֹה מַכְסָּה מֵהֶם פֶּן־
יִדְעוּהוּ וַיִּירָא לְשַׂאֵל לֹא עַל־
הַדְּבָר הוֹה :

Mas ellos no entendian esta palabra: y era les encubierta para que no la entendiesen: y temian de preguntarle de esta palabra.

46 וַתַּעֲלֵם־מִחֻשְׁבָּה בְּהֶם מִי־
הוּא גְּדוֹל בְּהֶם :

Entonces entrò en ellos pensamiento, qual de ellos seria el mayor.

47 וּבִאָשׁוּר יַדַּע יִשׁוּעַ אֶת־
מִחֻשְׁבוֹת לְבוֹתָם וַיֹּאחֲזֵם אֶת־
הַיֵּלֶד וַיִּקְיָמֵהוּ אֶצְלוֹ :

Mas Iesus, viendo los pensamientos del coraçon de ellos, tomó vn ninno, y pusolo cabe si:

θ.

42. Ἐν δὲ προσερχομένῳ αὐτῷ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, ὃ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Et comme il approchoit tant seulement, le diable le froissa, & le desrompit: mais Iesus tanfal' esprit immonde, & guerit l'enfant, & le rendit à son pere.

43. Ἐξεπλήσοντο δὲ πάντες ὅτι τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ὅτι πᾶσιν οἷς ἐποίησε, οὐκ οὐκ, εἶπε πρὸς τὰς μαθητάς αὐτοῦ.

Et tous furent estonnés de la magnifique vertu de Dieu. Et comme tous s'elmerueilloient de tout ce qu'il faisoit, il dit à ses disciples.

44. Θέτε εὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τὰς λόγους ταύτας· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Vous autres mettez ces paroles en vos oreilles: car il aduiendra que le Fils de l'homme sera liuré es mains des hommes.

45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥήμα ταῦτα, καὶ ὡς ἔκρυπτε καλυμμένον αὐτῷ, ἵνα φησὶ αὐτοῖς καὶ ἰησοῦς ἐφοβούμην ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ ταῦτα ῥήματα.

Mais ils n'entendoyent point ceste parole, & elle leur estoit tellement cachée, qu'ils ne la comprenoyent point: & craignoyent de l'interroguer touchant ceste parole.

46. Εἰσῆλθον δὲ ἀλλογορισμὸς ἐν αὐτοῖς, τίς αὐτῶν εἴη μέγας αὐτῶν.

Puis ils entrerent en dispute entr'eux assauoir lequel d'entr'eux estoit le plus grand.

47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν ἀλλογορισμὸν τῆ καρδίας αὐτῶν, ὅτι λαβόμενον παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ παρ' αὐτοῦ.

Mais Iesus voyant la pensee de leur cœur, print vn petit enfant, & le mit apres de soi:

42. Et cum accederet, elisit illum dæmonium, & dissipavit. Et increpavit Iesus spiritum immundum, & sanavit puerum: & reddidit illum patri eius.

And whiles he was yet coming/ the deuill rent him / and tare him: and Iesus rebuked the vncleane spirit / and healed the childe / and deliuered him to his father.

43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos.

And then were all amazed / at the mightie power of God: and while they all wondered at all things / which Iesus did / he said vnto his disciples.

44. Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum.

Marke these wordes diligently: for it shall come to passe / that the Sonne of man shall be deliuered into the hands of men.

45. At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

But then vnderstood not y worde: for it was hid from the / in y they could not perceiue it / & they feared to aske him of y word.

46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum maior esset.

Then there arose a disputation among them / which of them should be the greatest.

47. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se.

When Iesus saw the thoughtes of their heartes / he tooke a litle childe / and set him by him.

42. Vnd da er zu ihm kam / reiß ihn der teufel vnd zerret ihn. Iesus aber bedrohet den vnsaubern Geist / vnd machet den Knaben gesund / vnd gab ihn seinem Vater wider.

De der hand kom til hannem / da sled Dieffuelen hannem / oc reff hannem suarlige. Da truede Iesus den wrene Aand / oc giorde Drengen helbrede / oc siel hans Fader hannem igen.

43. Vnd sie entsakten sich alle über der Herrligkeit Gottes. Da sie sich aber alle verwunderten über allem das er thet / sprach er zu seinen Jüngern:

De de bleffue alle forserdede offuer Gudz herlighed. De der de forundrede dem alle / paa alt det som hand giorde / da sagde hand til sine Disciple.

44. Fasset ihr zu euren ohren diese rede / denn des Menschen Son muß überantwortet werden in der Menschen Hände.

Taget i denne tale til eders øern / Thi Menniskens Søn skal antuordis i Menniskens hender.

45. Aber das wort vernamen sie nicht / vnd es war für ihnen verborren / daß sie es nicht begriffen / vnd sie forchten sich in zu fragen vmb dasselbige wort.

Men det ord forstode de icke / oc det vaar skult saar dem / at de begrebe det icke. De de fræctede sig at spørre hannem om det samme ord.

46. Es kam auch ein gedanken vnter sie. Welcher vnter ihnen der größest were.

Der kom oc en tancke iblant dem / Huilcken der skulde vere den Største iblant dem.

47. Da aber Iesus den gedanken ihres herzens sahe / ergreiff er ein Kind / vnd stellt es neben sich.

Men der Ihesus saa deris hiertis tancker / tog hand it Barn / oc sticte det hos sig.

42. A když přistoupil / porazyl gen Diábel / a sápal gím. Yprimluvil duchu nečistému Gejzys / a vždrawil dítě / a navrátil ge Dtcy gcho.

A gdy sie tesze je przystepował / rosiągáło go diabelstwo y rozsiągáło / ále Iesus zfułal ducha nieczystego / y vždrawił dziecie á wrcoił te oycu tego.

43. Y s strachem diuili se wššocni velikomocnosti Božské. A když se wššocni diuili wššem věcem kteráž činil / řekl k včedlníkům svým:

A zdumeli sie wššicy náđ tať začna moca Božá / á gdy sie wššicy dživovali vššitim rzeczám / korecžyni / řekl do zvolenných swych.

44. Glozte w srdcech waszych řeci tyto / nebo jagisté státi se má / aby Syn člowěka dán byl w ruce lidské.

Pořkládajcieř my w vřšách waszych řowá ty / ábowiemci tho przydzie iž Syn člowieczy bedžie podán w ruce ludžkie.

45. A oni nepoznali slova toho / a bylo před nimi skryto / aby nesrozuměli genu: Y nesměli se ho tážati o tom slovu.

Ale oni nie rozumeli tey powieści / y bylo tho od nich skryto že nie o tym nie czuli / y bali sie pytać go o tey powieści.

46. Y wesslo w ně myšlenij / kdobž nich byl wěššy /

A wesslá miedzy nie mysl / krobž nich byl nawieřšym.

47. A Gejzys wida myšleni nį gegich / ponaw dítě / postawil ge wědkę sebe.

Tedy Iesus widzac mysl sercá ich / wźiał dzieciárko y postáwíł ie podle siebie.

ט

48 ואמר להון פלמו
דמקבל טלמא און הנא
בשמי לי הו מקבל ומו
דלי מקבל מקבל למו
דשדדני אינא גיר דועור
בפלכון הנא והנא רב:

E disse loro, Chiunque ricenerà questo fanciullo nel Nome mio, ricene me: e chiunque ricenerà me, ricene colui che m'ha mandato: perche chi è il minore tra tutti voi, costui sarà il piu grande.

49 ונענא ויחנן ואמר רבו
חיו אנש דמפק שארנא
בשמו פלוגיה על דלא
אתא עמו בתוך:

E Giovanni rispondendo, disse, Maestro, noi habbiam veduto un certo huomo che scaccia i demonij nel Nome tuo: e glid' habbiam proibito: perche egli non ti segue insieme con essonoi.

50 אמר להון ישוע לא
תכלון מן גיר דלא הו
לוקבלכון חלפוכון הו:

E Iesus li disse, Non lo proibite: perche chi non è contra noi, è per noi.

51 והנא דכד מתמלון
יומתא דסולקה אתקו
פרצופה דיאור
לאורשלים:

Quando i giorni de la sua eleuatione si compiurano, egli diriz:ò la sua faccia tutto risoluto per andare in Ierusalem.

52 ושדר מלאכא קדס
פרצופה ואולו עלו
לקריתנא דשמריא און
דיתקנין לה:

E mandò innanzi à se de messi, i quali andando, entrarono in un burgo de Samaritani, per apparecchiarli allogiamento.

53 ולא קבלוהי מטון
דפרצופה לאורשלים סים
הו למאול:

Mas essi non lo riceverono, perche la faccia sua era come di colui che andava in Ierusalem.

ט

48 ויאמר להם כל אשר יקבל
את הילד הזה בשמי יקבלני
ואשר יקבלני יקבל את אשר
שלחני כי אשר קטור הו
בכלכם זה גדול הו מכלם:

Y dizeles, Qualquiera que recibiere este niño en mi nombre, à mi recibe: y cualquiera que me recibiere à mi, recibe al que me embió. porque el que fuere el menor entre todos vosotros este será el grande.

49 ויען ויחנן ויאמר רבו
ידענו איש אשר בשמו הוציא
את השדים ונכלאנו כי לא
בא עמנו:

Entonces respondiendo Ioan, dixo, Maestro, Auemos visto à vno que echaua fuera demonios en tu nòbre: y defendimosselo, porque no te sigue con nosotros.

50 ויאמר אליו ישוע אל
תכלאו כי אשר לא לקבלנו
חלף הוא:

Iesus le dixo, No lo defendays: porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

51 ויהי כמתמלון
יתקו את פניו להלך אל
ירושלים:

Y aconteció que como se cumplió el tiempo en que auia de ser recebido arriba, el afirmó su rostro para yr à Ierusalem.

52 וישלח מלאכים לפניו
ויבאו אל טירת שומרון
להכין לו:

Y embió mensageros delante de si, los quales fueron, y entraron en vna ciudad de los Samaritanos, para aderecarle alli.

53 ולא קבלו אותו כי פניו תקן
ללכת ירושלים:

Mas no lo recibieron, porque su rostro era de hombre que yua à Ierusalem.

θ.

48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅς ἐάν τις ἑ-
ται τὸ πρὸς παιδίον τῷ ὀνόματι
τί μου, ἐμὲ δεχέται. καὶ ὅς ἐάν τις
ἐμὲ δεχέται, ἐμὲ δεχέται τὸν ἀποστείλαντά με·
ὁ γὰρ μικρότερος ἐστὶ πάντων ὑμῶν
ὡς ἀρχὴν, ἐστὶ ἐσχατὸς μέγας.

Et lear dit, Quiconque receura ce petit enfant en mon Nom, me reçoit: & quiconque me receura, reçoit celui qui m'a enuoyé. Car celui qui est le plus petit d'entre vous tous, celui-la fera grand.

49. Ἀπερχοῖς δὲ ὁ ἰωάννης εἶ-
πεν, ἐπιστάτα, εἶδομεν ἡμεῖς ὅτι τὸ
ὄνοματί σου ἐκβάλλουσιν τὰ δαιμό-
νια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι
οὐκ ἀπολαύει μετ' ἡμῶν.

*Et Iehan prenant la parole, dit, Maître, nous auons veu quelcun qui iet-
toit hors les diables en ton Nom: & l'en
auons engarde, d'autant qu'il ne te iuit
point avec nous.*

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς,
μη κωλύετε· ὅς γὰρ οὐκ ἐστὶ κατ' ἡ-
μῶν, ὡς ἐρ ἡμῶν ἐστιν.

*Lors Iesus lui dit, Ne s'en engardez
point car qui n'est point contre nous, il
est pour nous.*

51. Ἐρχομαι δὲ ἐν τῷ συμπληροῦ-
σθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρὸς ὥσπερ αὐτὸς
ἐστὶ ἐξ ἐμοῦ πρὸς ὅσους ἐρευνου-
σιν.

*Or aduint quand les iour de son esle-
uation s'accomplissoient, qu'il dressa
sa face, tout resolu d'aller en Ierusa-
lem.*

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς
τὸν πόλιν αὐτῶν. καὶ πρὸς τὸν
εἰσῆλθαι εἰς κώμην σαρμαρείτης,
ὡς ἐτοιμάσῃ αὐτῷ.

*Et enuoya des messagers deuant soi,
lesquels partis entrerent en vne bour-
gade des Samaritains, pour lui preparer
logis.*

53. Καὶ οὐκ ἐδέξατο αὐτὸν, ὅτι
τὸ πρὸς ὥσπερ αὐτὸς ὡς πρὸς ὅσους
εἰς ἱερουσαλήμ.

*Mais les Samaritains ne le receurent
point, pourtant que sa face estoit com-
me de celui qui alloit en Ierusalem.*

48. Et ait illis, Quicumque susceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

And sayde vnto them/ Whosoever receiveth this little childe in my Name/ receiveth me: and whosoever shall receive me / receiveth him that sent me: for he that is least among you all / he is halbe great.

49. Respondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo efficientem demonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum.

And John answered/ and said/ Master/ we have seen one casting out devils in thy Name/ and we forbade him/ because he followeth thee not with vs.

50. Et ait ad illum Iesus, Nolite prohibere, qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

Then Iesus said vnto him/ Forbid ye him not: for he that is not against vs/ is with vs.

51. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem.

And it came to passe / when the dayes were accomplished / that he should be receyved vp / he setled him selfe fully to go to Ierusalem.

52. Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

And sent messengers before him: and then went and entred into a towne of the Samaritanes / to prepare him lodging.

53. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Ierusalem.

But they would not receive him/ because his behauiour was / as though he would go to Ierusalem.

48. Vnd sprach zu ihnen: Wer das Kind auffnimmt in meinem namen/ der nimmt mich auff/ vnd wer mich auffnimmt / der nimmt den auff / der mich gesandt hat. Welcher aber der kleinste ist vnter euch allen/ der wirdt groß sein.

De sagde til dem/ Huo som anammer det Barn i mit navn / hand anammer Mig / oc huo som Mig anammer / hand anammer Den / som mig vdsende. De huo der er den Minste iblant eder alle / hand skal vere Stor.

49. Da antwortet Iohannes vnd sprach Meister wir sahen einen / der treib die teufel auß in deinem namen/ vnd wir wehreten ihm / denn er folget dir nicht mit vns.

Da suarede Iohannes/ oc sagde / Meistere / Wi saae en / hand dross Dieffle vdi dit Navn / oc wi formenten hannem det / Thi hand folger dig icke met oss.

50. Vnd Iesus sprach zu ihm: Wehret im nicht/ denn wer nicht wider vns ist/ der ist für vns.

De Ihesus sagde til hannem / Formener hannem det icke / Thi huo som icke er imod oss / hand er met oss.

51. Es begab sich aber / da die zeit erfüllet war / das er solt von himmen genommen werden / wendet er sein angesicht stracks gen Jerusalem zu wandeln.

De det begaff sig / der tiden vaar fuldkommen / at hand skulde tagis her fra / da vende hand sit Ansiet at vandre strax til Jerusalem.

52. Vnd er sandte Boten für ihm hin/ die kamen in ein Marckt der Samariter/ daß sie ihm herberge bestel-
leten.

De hand sende Bud bort faare sig / De ginge bort / oc komme i en Samariterns By / at bestille hannem herbere.

53. Vnd sie namen ihn nicht an/ darumb daß er sein angesicht gewendet hatte zu wandeln gen Jerusalem.

De de anammede hannem icke / fordi at hand haffte vent sit Ansiet at vandre til Jerusalem.

48. V rēkl gīm: Kdožkoli přigme. dñtē toto ve gmēnu mēm/mnēt přigīmā: a kdožkoli mnē přigīmā / přigīmā toho kteřž mnē poslal. Nebo kdo gest namenssž mēž wā / mi wssēm / tēnt wēssž gest.

Žāty m rēkl k nīm: Kto žkol wief přigymē dñtē atko to imē / niem moim / mnē přigymē: A ktožkol wief mē přigymē / přigymē onego ktož mē poslal. A bowiem ktož tēst namnēssž mēž wā / mi wssēm / tēnt wēssž gest.

49. V odpowēdēw Jan / rēkl: Přikazateli / widēli gsmē gedno / ho / an we Gmēnu twēm Diā / bly wymijā / y brānili gsmē mu / neb nechodj snāmi.

Udpowēdžawšy Jan rēkl: Mistrzu widēlichmy niektorego co pod imēniem twym wyrzucal diābelsiwā / y pohāmowālichmy go / ābowiem nie chodj žā robā snāmi.

50. V rēkl nēmu Iesys: Nebrašite / neb kdož nenij proti wām / s wāmž gest.

Tedy do něgo rēkl Iesus: Nie h mny cieš go / bo ktož nie tēst přecawēo nam / žā nāmici tēst.

51. V stalo se / kdžž se doplnil duowē wzetij geho / a on byl v / mijnil aby šel do Geruzalē / ma.

Stalo se potom gdy cžs přiz / chodil žemial byt wjet k u gor / ze / redy se on sam zmocnit aby šedl do Jeruzalē.

52. V poslal posly přēd sebau: A oni gdauce wessli do Wēsta Samarytānskeho / aby gemu žgednali hospodu.

A wyprāwili posly přēd soba / ktožy idac / wessli do mia stecžkā Samarytānskeho / aby mu nā go / towāli gospode.

53. V nepřijali ho / neb byl vmijnil gisti do Geruzalēma.

Ale go oni nie přijeli / iz po / stāwco kžowal idace do Jeruzalē.

ט

54 וַיֵּדְּ חָנוּ וַיַּעֲקֹב וַיֹּחָנָן
תַּלְמִידָיו וַיֹּמְרוּ לֵאמֹר
מִדּוֹ עָבְדָה אֵת דָּנָאמֶד
דְּתַחֲוֹת גִּידָא מִן שְׁמַיָא
וְהִסִּיף אֲבוֹן אִיךְ דָּאִף א
אֲלֵיָא עָבֵד :

Et habuendo i suoi discipoli, cioè Iacopo & Giouanni, veduto questo, dissero, Signore, vuoi tu che noi diciamo che il fuoco scenda dal cielo, e consumi gli, come ancor fece Elias?

55 וַאֲתַפְּנִי וּפָאָא בְּהוֹן
וַאֲמַר לֵאמֹר לֵאמֹר יִדְעִין אֲנִיתוֹן
דְּאִידָא אֲנִיתוֹן רוֹחָא :

A quali Iesv risolutosi, gli riprese, e disse, Voi non sapete di quale spirito voi sete.

56 בְּרַחֲמֵי דְּאֲנִישָׁא לֵאמֹר
אַתָּא לְמִוְבָּדוֹ גִּבְשִׁיתָ
אַלֵּא לְמַחֲיוֹ וְאוּלֹו לְהוֹן
לְקִרְיָתָא אֲחֵרָתָא :

Perche il Figliuol de l'huomo non e venuto a perdere l'anima de gli huomini, ma a salvarle. E cosi sen andarono in un altro borgo.

57 וַיֵּדְּ אֲוִלִין בְּאֹרְחָא
אֲמַר לֵאמֹר לֵאמֹר אֲנִישָׁא אֲתָא ב
בְּתֵרָךְ לְאַתֵּר דְּאוּלֵּא אֲנִיתָ
מִרִי :

Et occorse che camminando essi per la via, uno gli disse, io ti seguirò domanque tu andarai.

58 אֲמַר לֵאמֹר יִשׁוּעַ ל
לְתַעֲלָא גִּהְעָא אֵיתָ לְהוֹן
וְלְפִרְחָתָא דְּשְׁמַיָא מ
מִטְּלָלָא לְבִרָה דִּין ד
דְּאֲנִישָׁא לֵיתָ לֵאמֹר אֲיָבִי
דִּקְסָמוֹךְ רִישָׁא :

Et Iesv disse a lui, Le volpi hanno de le tane, e gli uccelli del cielo hanno de nidi: ma il Figliuol de l'huomo non ha done posare il suo capo.

59 וַאֲמַר לְאַחֲרֵיָא תָא
בְּנֵי דִין אֲמַר לֵאמֹר מ
מִרִי אֲפִס לִי לִיקְדָם אֲוֹל
אֲקָבִיר אֲבִי :

E ad un altro disse, Seguitami, il qual disse, Signore, lassami prima andare a sepellir mio padre.

60 אֲמַר לֵאמֹר יִשׁוּעַ שְׁבִיךְ
מִיתָא קִבְרִין מִיתָהוֹן
וְאַתָּא גַּל סִבְר מְלָכוּתָא
דְּאֲלֵהָ :

Iesv li disse, Lassa i morti sepellir i morti loro: e tu va, & annuntia il regno di Dio.

ט

54 וּבְאַשְׁרֵי דְּנֵאִי תַּלְמִידָיו יַעֲקֹב
וַיֹּחָנָן אֲמַר דְּאֲוֹנָגוֹ אִם תְּרַצָּה
גִּנְאֵמֶד לְרִדָתָא אִשׁ מִן הַשְׁמַיִם
וְלְאַבְדָם בְּאַשְׁרֵי גַם אֲלֵיהוֹ
עֲשֵׂה :

Y viendo esto sus Discipulos-Iacobo, y Ioan dixeron, Sennor quieres que digamos que decienda fuego del cielo, y los consume, como hizo Elias?

55 וַיַּפֵּן וַיַּעֲזֵר בָּם לֵאמֹר לֵאמֹר
יִדְעִיתֶם לְמִי רוֹחַ אֲנִיָּם :

Entonces boluiendo el, rinniolo, diciendo Vosotros no sabeys de que espiritu soys.

56 כִּי בְּרַחֲמֵיָא לֵאמֹר
לְאַבְדָם גִּבְשִׁיתָ הָאֲנִישִׁים כִּי־אִם
לְהוֹשִׁיעַ לְכֹו אֲלֵי טִירָתָא אֲחֵרָתָא :

Porque el Hijo del hombre no ha venido para perder las animas de los hombres, mas para saluarlas. Y fueronse a otra aldea.

57 וַיֵּהִי בְּלִכְתָּם בְּתֵרָךְ וַיִּפְּאֵמֶד
אֶחָד אֲלֵיהֶם אֵלֶךְ אֲחֵרִיךְ בְּאַשְׁרֵי
תֵּלֶךְ אֲדֹנִי :

Y aconreció que yendo ellos, vno le dixo e nel camino, Sennor, yo te seguiré donde quiera que fueres.

58 וַיִּפְּאֵמֶד אֲלֵיהֶם יִשׁוּעַ לְשׁוּעַלִים
הֵיךְ לָהֶם מִחֲבָאִים וְלַעֲוֹתָ
הַשְׁמַיִם קִנְיָהֶם וְלְבִרָה־הָאֲדָם
אֲיָנָגוֹ לֹו אֲשֶׁר יִשְׁמָה אֶת
רֵאשִׁי :

Y dixole Iesus Las zorrastienen cuevas, y las aues de los cielos nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde recline la cabeça.

59 וַיִּפְּאֵמֶד אֲלֵיהֶם אֶחָד בּוֹא אֲחֵרִי
וַיִּפְּאֵמֶד אֲדֹנִי הִנֵּיחָגִי לְהַלֹּךְ
בְּרִאשׁוֹנָה וְלִקְבֹר אֶת־אָבִי :

Y dixo a otra, Sigüeme. Y el dixo, Sennor dexame que primero vaya, y entierre a mi padre.

60 וַיִּפְּאֵמֶד אֲלֵיהֶם יִשׁוּעַ הִנֵּחָ
לְמִיתִים לְקַבֵּר אֶת־מִיתָהֶם וְאַתָּה
לֵךְ לֵךְ וּבִשֶׁר אֶת־מְלָכוּתָא
אֲלֵהֶם :

Y Iesus le dixo, Dexa los muertos que entierren a sus muertos: y tu ve annuncia el Reyno de dios.

θ.

54. Ἰδόντες ὁ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰά-
κωβος καὶ Ἰωάννης. εἶπον, κύριε,
θέλεις ἡνωμεν πῦρ κατὰβῶμεν αὐ-
τοῖς ὡς ἐργασθεὶς, καὶ ἀναλωσάμενοι αὐτοὺς,
ὡς καὶ ἡλίας ἐποίησεν :

Et quand ses disciples, aillauoir Iacques & Iehan virent cela, ils dirent, Seigneur, veux-tu que nous disions que le feu descende du ciel & les consume, comme aillsi fit Elie?

55. Στρεφείς ὁ ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς. εἰπὶ, οὐκ εἶδατε εἶον πνεύ-
ματος ἐστὶν ὑμῶν.

Mais Iesus se retournant les tanfa, & dit, Vous ne sauez de quel esprit vous estes quant a vous.

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔλ-
θει ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέ-
σαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπεὶ οὕτως
εἰς ἐπεὶ καὶ κῆρυ.

Car le Fils de l'homme n'est point venu pour faire perir les ames des hommes, mais pour les sauuer. Ainsi ils s'en allerent en vne autre bourgade.

57. Ἐγένετο δὲ παραμυθίαν
αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπὶ τῆς πο-
ρείας ἀπολαύσας οὗτοῦ ἀνὰ πᾶν
τοῦ, κύριε.

*Et aduint comme ils alloient par le chemin, qu'un certain lui dit, le te sui-
urai Seigneur, quelque part que tu ailles.*

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ
ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ
πτηνὰ τῆς ἀέρος κατασκηνώσας· ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει οὐδὲ
κατασκηνῶν κλίσιν.

Mais Iesus lui respondit, Les renards ont des fosses, & les oiseaux du ciel ont des nids: mais le Fils de l'homme n'a point où reposer la teste.

59. Εἶπε ὁ πορεύμενος, ἀπολαύ-
θεις μοι. ὁ δὲ εἶπεν, κύριε, ὁπίσ-
τρεψόν μοι ἀπὸ τῆς πρῆτης θύρας
τὴν πᾶντις μου.

*Puis il dir a vn autre, Sui-moi: le-
quel dit, Permetts-moi premierement
d'aller enseuelir mon pere.*

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφες
τὰς νεκροὺς θάψαι τὰς ἐαυτῶν νε-
κρούς· σὺ δὲ ἀπὸ τῶν νεκρῶν
ἀναγγεῖλον τὸ βασιλεῖον τοῦ θεοῦ.

*Iesus lui dit, Laisse les morts enseue-
lir leurs morts: mais toi, va & annon-
celé royaume de Dieu.*

54. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis descendat de caelo, & consumat illos, (sicut & Elias fecit.)

And when his disciples / James & John saw it / then said / Lorde / wilt thou that we commaunde / that fire come downe from heauen / and consume the / euen as Elias did?

55. Et conversus increpavit illos, dicens, Nescitis cuius spiritus estis.

But Iesus turned about / & rebuked them / and sayde / Yet knowe not of what spirite ye are.

56. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castrum.

For the Sonne of man is not come to destroy mens lives / but to save them. Then they went to another towne.

57. Factum est autem: ambulantes illis in via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunque ieris.

And it came to passe that as they went in the way / a certaine man said vnto him / I will follow thee / Lorde / whithersoever thou goest.

58. Dixit illi Iesus, Vulpes foveas habent, & volucres caeli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

And Iesus sayde vnto him / The foxes haue holes / and the birdes of the heauen haue nests / but the Sonne of man hath not whereon to lay his head.

59. Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum.

But he sayde vnto another / Followe me. And the same sayde / Lorde / suffer me first to go and bury my father.

60. Dixitque ei Iesus, Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.

And Iesus said vnto him / Let the dead burye their dead: but go thou and preach the kingdome of God.

54. Da aber das seine Jünger Jacobus vnd Johannes sahen / sprachen sie: HERR / wilt du / so wollen wir sagen das Feuer vom Himmel falle / vnd verzehre sie / wie Elias thet?

De der hans Disciple Iacobus oc Johannes saae det / da sagde de HERR / wilt du / Da ville wi siige / at der skal falde ild aff Himmelen oc fortære dem / lige som Elias gjorde?

55. Iesus aber wandte sich / vnd bedrohet sie / vnd sprach: Wisset ir nicht / welches Geistes Kinder ihr seht?

Da vende Ihesus sig / oc truede dem / oc sagde / Bide i icke / hues Aands børn i ere?

56. Des Menschen Sohn ist nicht kommen / der Menschen Seelen zu verderben / sondern zu erhalten. Vnd sie giengen in einen andern Markt.

Menniskens Søn er icke kommen at forderffue Menniskens sieler / men at beholde. De de ginge til en anden By.

57. Es begab sich aber / da sie auff dem wege waren / sprach einer zu im: Ich will dir folgen / wo du hin gehst.

De det begaff sig / der de vaare paa veien / da sagde en til hannem / Jeg vil følge dig / chuoort du gaar.

58. Vnd Iesus sprach zu im: Die Füchse haben gruben / vnd die Vögel vnter dem Himmel haben Nester / Aber des Menschen Sohn hat nicht / da er sein Haupt hinlege.

De Ihesus sagde til hannem / Ræffue haffue graffuer / oc Følue vnder Himmelen haffue rede / Men Menniskens Søn haffuer icke / der som hand kand legge sit Høffue.

59. Vnd er sprach zu einem andern: Folge mir nach. Der sprach aber: HERR erlaube mir / daß ich zuvor hingehe / vnd meinen Vater begrabe.

De hand sagde til en anden / Følge mig efter. De hand sagde / HERR / Vilsted mig / at ieg gaar først bort / oc begraffuer min Fader.

60. Aber Iesus sprach zu ihm: Laß die Todten ihre Todten begraben / Geh du aber hin / vnd verkündige das Reich Gottes.

Men Ihesus sagde til hannem / Lad de Døde begraffue deris døde / oc gaad du bort / oc forkynde Guds Rige.

54. A kónž to vželi Bēdlničy geho / Jakub a Jan / řekli: Pane / chcessli at diime / aby ohen sstapil s Nebe a spálil ge / nakož učinil Eliáš?

Co gdy vželi zwoleńnicy ies go Jakub y Jan / řekli: Pane chcessie iz rzeciemy aby ogien stapil z neba y popálil ie / tak jako thež byt y Eliáš učinil.

55. Obrátiv se Gežis po trestal gich / řka: Nemojte čižho gšie duchu.

Alle Iesus obrocywšy sie sfu: kal i emowiac: Niewieciatkiego ducha wytestacie.

56. Syn zagisť člověka nepřisil dušy žatratiti / ale spasiti. V odeslil do jiněho Městečka?

Abowiemci Syn cžłowtēcny nie przysil aby trátil duše ludz: kie / ale izby zachowywał / a thážie šli do drugiego mstaťečkā.

57. Stalo se pak kónž šli cestau / řekl gemu geden: Džgduť za tebau kam se koli obrátis.

A przydało sie gdy oni šli / ze niektory cžłowiek w drodze řekl do niego: Poyde za toba gđzie ies dno poydžieš Pane.

58. V řekl gemu Gežis: Liššty daupata magij / a přacy nebestij hnižda / ale Syn Cžłowěka nemá kdeby si wau hlavu sklonil.

Alle mu powiedzial Jezus: Lišš řic mājia řampšwe / y ptařkowie po wietrzni gniazda / a Syn cžłowieczy niema gđzie przykloniť glowy.

59. V řekl k giněmu: Podžam nau. A on řekl: Pane / dopust mi prwě gci a pochowati Dice měho.

Žatym řekl kn drugiemu / Podžžam nau / a on řekl: Pane dopušč mi abych přwey ředl a pogrzebl oycā me.

60. V řekl gemu Gežis: Nech at mrtwšy pochawawa: gij mrtwě šwě / ale ty gdi žwěšflug Královšwšy Božij.

Na to mu powiedzial Jezus / Day pokoj: Ntechay vmarli pogrzebnia vmarle šwoie / ale ty ředšij opowiedaj kroleřtvo Bože.

ט

61. ואמר לה אחרונה
אתה פתחך מדי לוקהם
דין אבס לי אול אשלם
לפני ביתי ואתה:

Vnaltro ancor disse, Io ti seguirò, Signore: ma lassami prima licentiar da quelli che sono in casa mia.

62. ואמר לה ישוע לא
אנש רמא אידה ער
חרבא דפדנא וחאר
לפסתרה וחשח למלכותה
דאלהא:

IESV li disse, Niuno che habbia messo la sua mano a l'aratro, e riguardi in dietro, è atto al regno di Dio.

1. פתר הליו פרש ישוע
מו תלמידיהי אחרונה
שבציו ושדר אנו תרין ת
תרין קדם פרצופה לכל
אתר ומדינא דעתיד הוה
למאנא:

Dopo queste cose il Signore ordinò ancora settanta altri, e mandolli a due a due innanzi a se, per ogni città e luogo, dov'egli doueva andare.

2. ואמר להו חצדא סגי
ופעלא ועורין פצו הכיל
מו מרא חצדא דנפק
פעלא לחצרה:

E però diceua loro, La mietitura è molta, ma ci sono pochi operarij. Pregate dunque il Signor de la mietitura che mande gli operarij ne la mietitura sua.

3. ולו הא אנא משדר
אנא לכו איה אמר
פני דאבא:

Andate: ecco, io vi mando come agnelli intra i lupi.

4. לא תשקלון לכו
פיסא ולא תרמלא ולא
מסנא ובשלמא דאנש
באורחא לא תשאלו:

Non portate ne borsa, ne tassa, ne carpe: ne salutate alcuno per la via.

5. ולא ינא ביתא דעאליו
אנתיו לוקהם אמרו
שלמא לביתא:

In qualunque casa voi entrarete, dite primamente, Pace sia a questa casa.

ט

61. ואמר גם אחר אלק אחרונה
אדני אר הניחני נא בדאשונה
לשלם לאשר בביתי:

Entonces tambien dixo otro, Seguirtehe Sennor: mas dexame que me despida primero de los que estan en mi casa.

62. ואמר אלי ישוע איש אשר
ישלח ידו לאית ופונה לאחור
לא יכשר אל מלכות אלהים:

Y Iesus le dixo, Ninguno que poniendo su mano al arado mirare atras, es abil para el Reyno de Dios.

1. ואחר הדברים האלה ויבחר
אדני שבועים אחרים וישלחם
שנים שנים לפניו בכל עיר
ומקום אשר עתיד הוה לבוא
שמו:

Y despues de estas cosas, fennaló el Sennor aun otros setenta los quales embió de dos en dos delante de si a todas las ciudades y lugares donde el auia de venir.

2. וידבר אליהם הקציר רב
והפעלים מעטים לכו התחננו
לאדון הקציר לשלוח את
הפועלים לקצירו:

Y deziales, La miesse a la verdad es mucha, mas los obreros, pocos: portanto rogad al Sennor de la miesse, que embie obreros a su miesse.

3. לכו הנה אנכי שולח אתכם
בשלמים בתוך הוואבים:

Andad, heaqui, yo os embió como a cordeiros en medio de lobos.

4. אל תשא כיס ולא שקלון
ולא נעלים ולכל איש בדרך
לא תשאלו לשלום:

No lleueys bolsa, ni alforja, ni capatos: y a nadie saludeys en el camino.

5. בכל בית אשר תבואו בו
בתחלה אמרו שלום לבית
הזה:

En qual quier casa donde entrardes, primeiramente dezid, Paz sea a esta casa.

θ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ὀφείτω εἶναι μοι δοστέζασθαι τοῖς ἐν τῇ οἰκῇ μου.

Lors vn autre aussi dit, Je te suivrai, Seigneur: mais permets-moi de prendre premierement congé de ceux qui sont en ma maison.

62. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, ὅστις ὀπισθελάτῃ χερὶ αὐτῆς ἔσται ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὸ ὀπίσω, εὐχὴ τῇ ἐκείνῃ τῷ βασιλείῳ τοῦ θεοῦ.

Mais Iesus lui respondit, Nul qui met la main a la charrue, & regarde en arriere, n'est bien disposé pour le royaume de Dieu.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ὁδομήτορας, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸς πόλιν καὶ αὐτῶν εἰς πόλιν πόλιν καὶ τόπον ὃν ἐμελλεν αὐτοὶ ἐρχομένῳ.

Or apres ces choses le Seigneur en ordonna aussi septante autres, & les enuoya deux a deux deuant sa face, en toute ville & lieu où il deuoit venir.

2. Ἐλεγμὸν οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὁ μὲν θρισμὸς πολὺς, εἰ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητι οὖν ὁ κύριος ὅς θερμὸς ὡς ἐκ βαλάντιος ἐργάταις εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Et leur disoit, La moisson est grande, mais il y a peu d'ouuriers: priez donc le Seigneur de la moisson, qu'il pouille des ouuriers en la moisson.

3. Ἰπέρχετε ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἀρνῆας ἐν μέσῳ λύκων.

Allez, voici, ie vous enuoye comme agneaux au milieu des loups.

4. Μὴ βασίλει βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδεὶνα κατὰ τὸν ὁδὸν ἀσπασαίσε.

Ne portez ne bourse, ne malette, ne fouliers: & ne saluez personne par chemin.

5. Εἰς ὃν δὲ αὐ οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

Et en quelque maison que vous entrerez, dites premierement, Paix soit à cette maison.

CAP. IX.

61. Et ait alter, Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his qui domi sunt.

Then another saide: I will followe thee: Lord: but let me first go bid them farewell/which are at mine house.

62. Aitad illum Iesus, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

And Iesus saide vnto him: No man that putteth his hand to the plough / & looketh backe / is apt to the kingdome of God.

CAP. X.

Post hac autem designavit Dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum quod erat ipse venturus.

After these things / the Lorde appointed other seventy also / and sent them two and two before him into euery cite and place / whither he him selfe should come.

2. Et dicebat illis, Messis quidem multa: operarii autem pauci, Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

And he said vnto them: The haruest is great / but the labourers are fewe: praye therefore the Lorde of the haruest to sende forth labourers into his haruest.

3. Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

Go now wayes: beholde / I sende you forth as lambes among wolues.

4. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaveritis.

Beare no bagge / neither scrip / nor shoes / and salute no man by the way.

5. In quacunque domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui.

And into whatsoeuer housee ye enter / first say / Peace be to this house.

Das IX. Capitel.

61. Vnd ein ander sprach: HERR / ich wil dir nachfolgen / aber erlaube mir zuvor / das ich einen Abschied mache mit denen / die in meinem hause sind.

De en anden sagde / HERR / Jeg vil effterfolge dig / Men tilsted mig først / at gøre en Stilsmisse med dem / som ere i mit Hus.

62. Iesus aber sprach zu ihm: Wer seine Hand an den pflug leget / vnd sihet zu rück / der ist nicht geschickt zum Reich Gottes.

Ihesus sagde til hannem / Huo som legger sin haand paa Plouen / oc seer til bage / hand er icke bequem til Gudz Rige.

Das X. Capitel.

Darnach sonderet der HERR ander sibenzig auß / vnd sandte sie / ja zwen vnd zwen / für ihm her / in alle Stätte vnd Ort / da er wolt hin kommen.

Der effter vdualde HERREN andre halffierdesunds tite / oc sende dem vth / to tho oc tho / saare sig / i alle Stæder oc til huer Sted / som hand vilde komme hen.

2. Vnd sprach zu ihnen: Die Erndte ist groß / der Arbeiter aber ist wenig / bittet den HERRN der Erndte / daß er Arbeiter außsende inn seine Erndte.

De hand sagde til dem / Høsten er stor / Men Arbejdende ere faa / Beder Høstens HERRN / at hand vtsender Arbejdere i sin Høst.

3. Gehet hin / Sihe / ich sende euch als die Lämmer mitten vnter die Wölffe.

Gaar bort / see / Jeg sender eder / som Lam / midt iblant Vulfue.

4. Traget keinen Beutel / noch Taschen / noch Schuh / vnd grüßet niemand auff der Strassen.

Bærer ingen Pung / ey Taske / oc ey Sko / oc hilser ingen paa veyen.

5. Wo ihr inn ein Haus kommt / da sprecht zu erst: Friede sey in diesem Hause.

Huor som i komme i et Hus / da siger først / Fred vere i dette Hus.

Kapitola IX.

61. V řekl ginh: Pšigdu za tebau Pane / ale prived dopuši mi ať se rozžehnám s těmi kteříž doma jsou.

Tedy potym řekl drugí: Poy / de zá thoba Pane / ale mi dopuše žebych přive ty požegnal / Etor zy sa w domu moim.

62. Řekl k němu Ježíš: Žádný kdož vytáhne ruku svou k pluhu a ohlídá se zase / není přijedný k království Božímu.

Žádný řekl do něho Jezus: Žádný kohož ruka sva přiloží / k plugu / obežry se ná thoco zá ním jest pozad / nicest go dny k do království Božímu.

Kapitola X.

Postom pak vyvolil Pan v ginhých sedmdesát dva / a poslal je po dvou před twa / říj / swau do každého města / a mijsa kamž gest měl sám přijiti.

Potym náznáhlýl tež Pan drugich sedmdesiat / y rozestl je po dvou před obličnostá swoua do každého města / y mleyšč / tedy iedno sam přyzdž miat.

2. A pravil jim: Jež žagistě gest mnohá / ale dělníků málo: Protož proste Pana žni / ať posle dělníky na jež swau.

A mowil im i Řeč žniwo wielkie jest / ale robotníků mało / proścież tedy pana žniwa aby wyslal robotniki na žniwo swoie.

3. Odětež / an ná pošlám wás jako Berany mezy Wlky.

Tož řeč / Oto ja was pošlám jako beránki w postrzodek wulfow.

4. Protož nenoste s sebou pyrtlika / oni mosny / ani obuwy: a žádného na cestě nepozdravujte.

Nie nościeś miešká & niśumeś ani botow / & żadnego w drodze witaycie.

5. A do kteréhožkoli domu wěgdetě naprivede: Pokoj tomuto domu:

Do ktorego kolwiek domu wnieście / naprzodje mowcie: Pokoy te mu domowi.

וְאִם אֵינֶנּוּ בְּכֵן שְׁלָמָה
תִּתְּנֶנּוּ עֲלֵיהֶם שְׁלָמָה
וְאִם הֵיוּ לֹא שְׁלָמָה
עֲלֵיהֶם יָשׁוּב׃

E se ini sarà alcun figliuolo di pace, la pace vostra riposará sopra di lui: e se no, ella ritornará a voi.

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

E rimasero in la medesima casa, mangiando e beuendo di quel che da essi vi sarà dato: perche l'operaro è degno de la sua mercede. Non passate di casa in casa.

וְלֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
דְּעֵלִין אֲנָתִין וּמִקְבִּלִין
לְכוֹן לְעֵסִין מִדָּם
דְּמִתְתָּסִים לְכוֹן׃

Et in qualunque città voi entrarete, e che essi vi ricuano, mangiate di quelle cose che vi son poste innante.

וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
כֵּן וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
עֲלֵיהֶם יָשׁוּב׃

*E sanate gli infermi che sono in efflu-
e dite loro, Il regno del cielo s'è annun-
ciato a voi.*

וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
דְּעֵלִין אֲנָתִין וּמִקְבִּלִין
יִקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְכוֹן ב'
בְּשׁוֹקָה וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם

*Mais in qualunque città voi entrare-
te, & essi non vi ricuano, & cite ne le
piazze di quella e dite.*

וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
כֵּן וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
עֲלֵיהֶם יָשׁוּב׃

*Noi scotiamo contra di voi ancor la
poluere de la vostra città, che ci s'è attac-
cata addosso: nondimeno sappiate que-
sto, che il regno di Dio vi s'è annun-
ciato.*

וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
כֵּן וְאִם לֹא יֵדְעוּ מִדִּינָתָם
עֲלֵיהֶם יָשׁוּב׃

*Io vi dico che in quel giorno sarà più
tolerabilmente trattata Sodoma, che
quella città.*

וְאִם אֵינֶנּוּ בְּכֵן שְׁלָמָה
תִּתְּנֶנּוּ עֲלֵיהֶם שְׁלָמָה
וְאִם הֵיוּ לֹא שְׁלָמָה
עֲלֵיהֶם יָשׁוּב׃

*Y si vuiere alli algun hijo de paz, vuestra paz,
reposará sobre el: y fino, boluerseha a vosotros.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Y posad en aquella misma casa comiendo y
beuendo loque os dieren: porque el obrero di-
gno es de su salario. no os passeys de casa en casa.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Y en qualquier ciudad donde entrades, y os
recibieren, comed loque os pusieren delante:*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Y sanad los enfermos que en ella ouiere, y de
zildes, Allegado seha a vosotros el Reyno de dios.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Mas en qualquier ciudad donde entrades, y
no os recibieren, saliendo prorsus calles, dezid.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Aun el poluoque se nos ha pegado de vuestra
ciudad sacudimos en vosotros: esto empero sa-
bed, que el Reyno de los cielos seha allegado a
vosotros.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Y digo hos, que los de Sodoma auran mas
remission aquel Día, que aquella ciudad.*

וְאִם אֵינֶנּוּ בְּכֵן שְׁלָמָה
תִּתְּנֶנּוּ עֲלֵיהֶם שְׁלָמָה
וְאִם הֵיוּ לֹא שְׁלָמָה
עֲלֵיהֶם יָשׁוּב׃

*Que si quelque enfant de paix est
là, votre paix reposera sur icelui: sinon,
elle retournera à vous.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Et demeurez en ceste maison-la
mangeans & beuans de ce qui sera mis
deuant vous: car l'ouurier est digne de
son salaire. Ne pallez point de maison
en maison.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Mesmes aussi en quelque ville que
vous entrerez, & qu'ils vous recurent,
mangez de ce qui iera mis deuant vous.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Et guerissez les malades qui seront
en icelle, & leur dites, Le royaume de
Dieu est approché de vous.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Mais en quelque ville que vous se-
rez entrés, & ils ne vous auront recuus,
sortez es rues d'icelle, & dites,*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Nous secouons contre vous mesme
la poudre de vostre ville, qui s'est attac-
chee à nous: toutesfois sachez cela, que
le royaume de Dieu est approché de
vous.*

וְכֵן הָיוּ בְּבֵיתָם הָיוּ כֹּדֵם
לְעֵסִין אֲנָתִין וְשִׁתּוֹן מִן ד'
דִּלְהוֹן שִׁנָּה הָיוּ בְּעֵלָה
אֲנָתָה וְלֹא תִשְׁגִּין מִן
בֵּיתָם לְבֵיתָה׃

*Orie vous di, qu'en ceste iournee-
la ceux de Sodome seront plus tolera-
blement traittés que ceste ville-la.*

CAP. X.

13. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes pœniterent.

Wo be to thee / Chorazin / wo be to thee / Beth-saida: for if the miracles had bene done in Tyrus & Sidon / which haue bene done in you / then had a great while agone repented / sitting in sackcloth and ashes.

14. Veruntamen Tyro & Sidoni remissiùs erit in iudicio, quàm vobis.

Therefore it shalbe easier for Tyrus / and Sidon / at the iudgement / then for you.

15. Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata: usque ad infernum demergèris.

And thou / Capernaum / which art exalted to heauen / shalt bee thrust downe to hell.

16. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

He that heareth you / heareth mee: and he that despiseth you / despiseth me: and he that despiseth me / despiseth him that sent me.

17. Reuersi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.

And the seuentie turned againe with ioy / saying / Lordes / euen the deuils are subdued to vs through thy Name.

18. Et ait illis, Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem.

And he sayde vnto them / I saw Satan / like lightning / fall downe from heauen.

19. Ecce, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

Beholde / I giue vnto you power to tread on serpents / and scorpions / and ouer all the power of the enemy: and nothing shall hurt you.

Das X. Capitel.

13. Weh dir Chorazin / weh dir Bethsaida / Denn weren solche thaten zu Tyro vnd Sidon geschehen / die bey euch geschehen sind / sie hetten vorzeiten im Sack vnd in der Aschen gesessen / vnd Busse gethan.

We dig Corozaim / we dig Bethsaida / Thi vaare saadanne vnderlige Beringer stede i Tyro oc Sidon / som ere stede hoffeder / da haßde de i forðum tid sidet i Sæcke oc i aske / oc giort Penitenge.

14. Doch es wirdt Tyro vnd Sidon tráglicher ergehen am Gerichte / denn euch.

Dog skal det gaa Tyro oc Sidon lideligere paa Dommen / end eder.

15. Vnd du Capernaum / die du bist an den Himmel erhaben bist / du wirst in die Helle hinunder gestossen werden.

De du Capernaum / du som est ophøyet til Him-melen / du skal stødiss hen vnder i Hellsuende.

16. Wer euch höret / der höret mich / vnd wer euch verachtet / der verachte mich / Wer aber mich verachtet / der verachtet den / der mich gesandt hat.

Huo som eder hører / hand hører mig / De huo som eder foracter / hand foracter Mig / Men huo Mig foracter / hand foracter Den / som mig vdsende.

17. Die sibenzig aber kamen wider mit freuden / vnd sprachen: HERR es sind vns auch die Teuffel vnterthan in deinem Namen.

De de halffierdesinds tiue komme igen mee glæde / oc sagde / HERR E / Der ere oc Dieffle oss vnderdanige i dit Naffn.

18. Er sprach aber zu ihnen: Ich sahe wol den Sathanas vom Himmel fallen / als einen blitz.

Da sagde hand til dem / Jeg saa vel Sathanas falde aff Himmelen / som it liuuet.

19. Sehet / ich hab euch Macht gegeben zu tretten auff Schlangen vnd Scorpion / vnd über alle gewalt des Feindes / vnd nichts wirdt euch beschädigen.

Seer / Jeg haaffuer giffuit eder mact / at træde paa Hugorme oc Scorpioner / oc offuer all Fiendes mact / oc inted skal skade eder.

Kapitola X.

13. Væda tobæ Korozaim: Væda tobæ Bethsando: Nebo korybny w Tyru a Sydonu iis neni byli diwowæ kcerijz w wås cineni gsau / dâwnobny w zjini a w popele sedisce potânij einli.

Brâdâz tobie Chorâzyn / byâz dâz tobie Bethsâdâ / aowiam godychy w Tyru y Sydonie tãkie cudâ czynione byly / tãkie sie w ros bie działy / wznâliby sie / siedzac w worze y w popiele.

14. Alle wssak Tyru a Sydonu lehcegij bude na Saudê / nejlî wam.

Adla tegoz Tyrowi y Sydonow lckey bedzie czâsu sadu / nîjlî wam.

15. Aty Kaffarnaum aß do Nebe pozdwiżeno gsh / ale aß do Pekla pohřženo budeß.

Aty Kâpernaum Etores testâ iß do niebâ wywyzhone / aß do piekâ bedzieß zmijone.

16. Kdož wås slyßij / mne slyßij: a kdo wâmi pohrdâ / mnau pohrdâ. A kdož pohrdâ mnau / pohrdâ tijm kdož mne poslal.

Ktoč was slycha mnie slycha / a kto was odrzuca / mnie odrzuca / a kto mnie odrzuca / onego odrzuca ktory mnie poslal.

17. Potom nawrátili se Sedmdesáte dwa s radostij / řkauce: PANĚ / takě y Diâ blowě se nám poddâwagij we Gmênu twêm.

A tãk oni siedmdziesiat wrociß li sie z weselém mowiac: Pãnte y dyabelsthwác sienam poddâia przez imie twoie.

18. Vřekl jim: Widěl gsem Sathanasse nãko bleß / an pa dâ s Nebe.

Tedy im on řekl: Pãtrzatem gdy Sãtan tãko blyßawicâ z niebâ ipadal.

19. Adal gsem wãm moc / abyßte slypali na hady a na Stjry / y na wsselikau moc nepřijtele / a nie wãm sřkoditi nebude.

Oroz wãm moc da wãm deptãc weße y niedzwiadci / y wssyřka moc nepřiziacielã / a nie was nie obřãzi.

20 בְּרִם בְּהִדָּא לֹא תִחְדָּן
דְּשִׁמְחָא מִשְׁתַּעֲבָדִין לְכוּן
אַלֵּלָהּ חֲדוּ דְּשִׁמְחִיכוּן
אַתְכִּתְבוּ בְּשִׁמְיָא :

Nondimeno non vi rallegrate di questo, che li spiriti v'han sottoposti: ma ben vi rallegrate che i vostri nomi sono scritti ne cieli.

21 בְּהַ בְּשַׁעְתָּא רְדוּ יִשׁוּעַ
בְּרוּחָא דְּקוֹדְשָׁא וְאָמַר
מוֹדָא אֲנִי לָךְ אָבִי מִדָּא
דְּשִׁמְיָא דְּהָאֲרֶעָא דְּכִסְיוֹתָ
הַלְיוֹן מִן חִבְיָמָא וְסִכּוּלְתָּנָא
וְגַלִּיתָ אֲנִין לִילְהִיָּא אִין
אָבִי דְּהַכְּכָא הוּא צְבִיגָא
וְקִדְמָא :

In quella medesima hora Iesus esultò in spirito, e disse, Io ti ringrazio Padre, Signor del cielo e de la terra, che tu hai nascoste queste cose a i savi e prudenti, e l'hai rivelate a i piccoli. Certo sì, Padre: percioche così è stato il tuo beneplacito.

22 (וְאִתְפְּנִי לִיתְתַּלְמִידוּהִי
וְאָמַר לְהוֹן) כֹּל מִדָּא
אֲשֶׁתִּלֵּם לִי מִן אָבִי וְלֹא
אֲנִשׁ יָדַע מִנּוּ בְּרָא אֱלֹהִי אֹן
אָבִי וּמִנִּי אָבִי אֱלֹהִי אֹן
בְּרָא וְלִמּוֹן דָּאן יָצָא בְּרָא
דִּיגְלָא :

Tutte le cose mi son date dal Padre mio: e ninno sa chi sia il Figliuolo, se non il Padre: ne chi sia il Padre, se non il Figliuolo e colui a chi il Figliuolo vorrà rivelarlo.

23 וְאִתְפְּנִי לִיתְתַּלְמִידוּהִי
בְּלַחֲמִידוּהוֹן וְאָמַר טוֹבִיּוּ
לְעֵינָא דְּחַיִּין מִדָּא
דְּאֲנִתְּנוּ חַיִּין :

E rivoltatosi a i suoi discipoli, disse loro da parte, Beati gli occhi che veggono le cose che vedete voi.

24 אָמַר אֲנִי לְכוּן צִיר
דְּנִבְיָא סִגְיָאָא וּמַלְכָּא צְבוּ
דִּיחַוּוֹן מִדָּא דִּיחַוּוֹן אֲנִתְּנוּ
וְלֹא חַוּוֹ וְלִמְשַׁמַּע מִדָּא
דְּאֲנִתְּנוּ שְׁמַעִין וְלֹא שְׁ
שְׁמַעִין :

Perche io vi dico, che molti Profeti e Re hanno voluto veder le cose che vedete voi, e non l'hanno vedute: e v'oir le cose che v'дите voi, e non le hanno v'дите.

20 אָבִל בּוֹנֵת אֵל—תְּשִׁמְחוּ
כִּי—הַרוּחוֹת נִדְּמוּ לָכֶם שְׂמִחוּ
כִּי—שְׁמוֹתֵיכֶם נִכְתְּבוּ בַּשָּׁמַיִם :

Mas no os gozeys de esto, a saber que los espiritus se os sujeten: mas antes os gozad de que vuestros nombres estan escriptos en los cielos.

21 וּבְשַׁעְתָּהּ הָיָא עֲלֵץ יִשׁוּעַ
בְּרוּחַ וַיֹּאמֶר אֲזָדָה לָךְ אָבִי אֲדוֹן
שְׁמַיִם וָאָרֶץ כִּי הִסְתַּרְתָּ אֶת
הָאֵלֹהִים מִחַכְמִים וְנִבְוִיִּם וְהִגַּלְתָּ
אֲתָם לְעֲלֵלִים אֵת אָבִי כִּי
כֵן גִּרְצָה לְפָנַיִךְ :

En aquella misma hora Iesus se alegro en e-spiritu, y dixo, Confiesstore, ó Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que escondiste estas cosas a los sabios y entendidos, y las has reuelado a los pequennos: anfi Padre, porque anfi te agradó.

22 (וַיִּפֹּן אֵל—תְּלַמִּידָיו וַיֹּאמֶר
אֵלֵיהֶם) כֹּלֵם גִּתְּנוּ לִי מֵאָבִי
וְאִישׁ לֹא יוֹדַע מִי יֵשׁ הֵבֶן כִּי—
אֵם הָאֵב וּמִי יֵשׁ—הָאֵב כִּי
אֵם הֵבֶן וְאִשֶּׁר לֹא תִרְצָה הֵבֶן
לְגִלּוֹתָ :

Todas las cosas me son entregadas de mi Padre: y nadie sabe quien sea el Hijo sino el padre: ni quien sea el Padre, sino el Hijo, y a quien el Hijo lo quisiere reuelar.

23 וַיִּפֹּן אֵל—תְּלַמִּידָיו וַיֹּאמֶר
לְבָדֶם אֲשֶׁר־יְהִינָם אִשֶּׁר דָּאן
אֶת—אֲשֶׁר אֲתָם רוּחָם :

Y buuelto particularmente a sus discipulos, dixo, Bienauenturados los oyes que veenlo que vosotros veys.

24 כִּי—אָמַר אֲנִי כִי—נְבִיִּים אֵם
וּמַלְכִּים רַבִּים חִפְצוּ לְרִנָּתָא
אֶת אֲשֶׁר אֲתָם רוּחָם וְלֹא
דָּאן וְלִשְׁמוֹעַ אֶת אֲשֶׁר אֲתָם
שְׁמַעִין וְלֹא שְׁמַעִין :

Porque os digo, que muchos Prophetas y reyes dessecaron ver lo que vosotros veys, y no lo vieron: y oyr lo que oys, y no lo oyeron.

20. Πλὴν ἐν τῷ τῷ μὴ χαίρετε
ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῶν ὑποτάσσονται
ταῖς χαίρεται ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν
ἐγγράφη ἐσὶ τοῖς οὐρανοῖς.

Toutes fois ne vous esiouillez point en ce que les esprits vous sont assuiettis, mais esiouillez-vous pluistolt pource que vos noms sont escripts és cieux.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσθη
τῷ πνεύματι ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν,
ἐξομολογούμενοι σοὶ πατήρ, κύριε
ἔσθαι ἡ γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας
ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνεύων, καὶ
ἀπεκάλυψας αὐτὰ τοῖς ἁπλοῖς. καὶ ὁ
πατήρ ὅτι ἔτις ἐγὼ ἐγὼ ἐγὼ ἐγὼ ἐγὼ
ἐμμενῶν σου.

En ce mesme instant Iesus s'esiouit en esprit, & dit, Le te ren graces, ó Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as chacé ces choses aux sages & entendus, & les as reuelees aux petis enfans: li est ainsi Pere, pource que tel a esté ton bon plaisir.

22. (καὶ ἐραφεῖς πρὸς τοὺς μαθητάς
εἶπεν) πάντα ᾧ δέδοται μοι ὑπὸ τοῦ
πατρὸς μου καὶ ἐδίδως γινώσκεις τίς
ἐστὶν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. καὶ τίς ἐ-
στὶν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃς ἐάν
βῇ τῇ τῇ ὁ υἱός ἀποκαλύψαι.

Toutes choses m'ont esté donnees en main de mô Pere: & nul ne cognoist qui est le Fils, sinon le Pere: ne qui est le Pere, sinon le Fils: & celui auquel le Fils le voudra reueler.

23 καὶ ἐραφεῖς πρὸς τοὺς μαθη-
τάς, καὶ ἰδίαν εἶπεν, μακάριοι οἱ
ἐφθελμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπ-
τε.

Puis se retournant vers les disciples, il dit à part, Bien-heureux sont les yeux qui voyent ce que vous voyez.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ
προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν
ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶ-
δον καὶ ἀκούσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ
ἤκουσαν.

Car ie vous di, que plusieurs Prophe-tes & Rois ont desiré deuoir les choses que vous voyez, & neles ont point veues: & ouir les choses que vous oyez, & ne les ont point ouies.

CAP. X.

20. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

Neuertheles / in this reioyce not / that the spirites are subdued vnto you: but rather reioyce / because your names are writen in heauen.

21. In ipsa hora exultavit spiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis, Etiam pater, quoniam sic placuit ante te.

That same houre reioyced Iesus in the spirit / and said / I confesse vnto thee / Father / Lorde of heauē and earth / that thou hast hid these things from the wise and learned / and hast reueiled them to babes: euen so / Father / because it so pleased thee.

22. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius revelare.

Then he turned to his disciples / and said / All things are giuen me of my Father: and no man knoweth who the Sonne is / but the Father: neither who the Father is / saue the Sonne / & he to whom the Sonne will reueile him.

23. Et conversus ad discipulos suos, dixit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis.

And he returned to his disciples / & saide secretly / Blessed are the eyes / which see that ye see.

24. Dico enim vobis, quod multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For I tell you that many Prophetes and Kinges haue desired to see those things which ye see / and haue not seen them: and to heare those things which ye heare / and haue not heard them.

Das X. Capitel.

20. Doch darinn freuet euch nicht / daß euch die Geister vnterthan sind. Freuet euch aber / das eure Namen im Himmel geschrieben sind.

Dog glæder eder icke der vdi / at Aanderne ere eder vnderdanige / Men glæder eder / at eders Naamn ere screffne i Himmelen.

21. Zu der stunde freuet sich Iesus im Geist / vnd sprach: Ich preise dich Vater vnd HERR Himmels vnd der Erden / daß du solches verborgen hast den Weisen vnd Klugen / vnd hast es offenbart den Vnmündigen. Ja Vater / also war es wolgefellig für dir.

Vaa den tid glædde Ihesus sig i Aanden / oc sagde / Jeg priser dig Fader oc HERR Eoffuer Himmelen oc Jorden / at du haaffuer stult saadant for de Vise oc Kloge oc haaffuer obenbaret de vmyndige det. Ja Fader / saa vaar det behageligt saar dig.

22. Es ist mir alles übergeben von meinem Vater. Vnd niemand weiß wer der Sohn sey / denn nur der Vater / noch wer der Vater sey / denn nur der Sohn / vnd welchem es der Sohn will offenbaren.

Det er mig allesammen offuergiffuit aff min Fader. De ingen vied huo Sonnen er / vden alene Faderen / De en heiler huo Faderen er / vden alene Sonnen / oc huileken Sonnen vil obenbare det.

23. Vnd er wandte sich zu seinen jünger / vnd sprach in sonderheit: Selig sind die augen / die da sehen daß jr sehet.

De hand vende sig til sine Disciple / besagde i besynderlighed / Salige ere de øyen / som see det i see.

24. Denn ich sage euch / vil Propheten vnd Könige wolten sehen / das ihr sehet / vnd habens nicht gesehen / vnd hören / das ihr höret / vnd habens nicht gehöret.

Thi ieg siger eder / Mange Propheter oc Konger vilde see / det i see / oc haaffue det icke seet / oc høre det i høre / oc haaffue det icke hørt.

Kapitola X.

20. Ale vsak w tom se neras dugte / ze sewam poddawagij Duchowě / ale radugte se / ze gsau gměna wasse napsanā w Nebesych.

Ale sie z te^o nie raduyete iz sie wam duchowie poddāta / owsem sie weselcie z tego / ze imiona wā sie nāpisane sa w niebie.

21. W tu hodinu rozweselit se w duchu Gejšijs / a řekl Ch / wālijm tebe Otce / VANE Nebey Země / ze gsh stynl tyto wě / en před maudrymi a opatruj mi / a žgewil gshge maličkym. Owsem Otce / neb se tak lji bi lo před tebau.

Tegož rām cžasu rozradowal sie Jezus w duchu / y mowil: Chwale cie Oycze / Pānie niebā y ziemie / iz eš to zākrýl od madrych y rozumnych / ā obitwileš to nie mownatřam / ā tho Oycze iz sie rāf vpodobālo tobie.

22. Wseckn wěcndāny gsau mi od Otce mēho. A žādny ne: wj kdoby byl Syn / gedině Otce: a kdoby byl Otce gedině Syn / a ten komuby chřel Syn žgewiti.

Wšyřkočmnie test podano ed Oycē mego / ā žaden nie zna co žacz test Syn / iedno Otce / ā co žacz test Otce / iednož Syn / ā to komuolwieť bedzie chřal Syn ob iāwici.

23. A obrātiw sek Břednijs / kum swym / řekl: Blahoslā weně oči kterěž widij to což wy widijte.

Tedy sie obrociwšy ku zwoleniřkom / řekl osobno: Szczęśliwěj ro ocy ktore widza to co wy widziē.

24. Neboť prawijm wām / že mnozhy Prorocy y Krālowě chřeli widěti což wy widijte / a newiděli: a slyšeti což wy slyšite / a nesyšeli.

Bo powiedam wām: Iž wiele Prorokow y Krolow žadali widzieć co wy widziē / ā nie widzieli / y slyšec co wy slyšycie / ā wždy nie slyšeli.

25 וְהָאֵלֶּיךָ יָשָׁע אֶחָד קָם
וַיִּנְסִיחוּ וַאֲמַר מִלִּפְנֵי
מֶנָּא אֶעֱבֹד דְּאַרְרֵי חַיָּא
דְּלֵעֲלָם :

*In questo ecco un Dottor de la Legge
si leuoua, per tentarlo, dicendo, Maestro,
che cosa farò io per posseder la Vita eterna.*

26 הוּ דִּין יְשׁוּעָא אָמַר לֵה
בְּנֵי מוֹסָא אֵיכְכֵּנָא פְּתִיב
אֵיכְכֵּנָא קָרָא אֶגְתִּי :

*Et egli disse, Che cosa è scritto ne la
Legge? Come leggi tu?*

27 עָנָא וַאֲמַר לֵה
דְּתַרְחַם לְמַרְיָא אֱלֹהֵךְ מִן
כָּל הַלֵּב וּמִן כָּל הַנֶּפֶשׁ
וּמִן כָּל הַדָּבָר וּמִן כָּל הַחֵזֶק
וּמִן כָּל הַיָּדְיוֹן וּלְקָרִיבֵךְ אִידָּךְ בְּנֶפֶשְׁךָ :

*Colui rispondendo disse, Ama il tuo
Signore Iddio con tutto il tuo cuore, e con
tutta l'anima tua, e con tutta la tua for-
za, e con tutto il tuo intelletto: e il prossi-
mo tuo come te medesimo.*

28 אָמַר לֵה יְשׁוּעָא
תְּרִיצֵנָא אִתְּ אֲמִידָּתְךָ דְּדֵבָר
עָבֵד וְתִתָּנָא :

*Allora egli li disse, Tu hai rettamen-
te risposto: fa questo e viuirai.*

29 הוּ דִּין פִּדְ עָבְדָּא ל
לְמִדְּבָרֵךְ בְּנֶפֶשְׁךָ אָמַר לֵה
הִמְבֵּי קָרִיבִי :

*Ma colui volendo giustificare se stesso,
disse a Iesù, E chi è il mio prossimo?*

30 אָמַר לֵה יְשׁוּעָא עָבְרָא
חַד נַחַת הוּא מִן אֲרִיכְשָׁלַם
לְאִירִיחוֹ וּנְפִלָּה עֲלֵיהִי ל
לְסַטְיָא וְשִׁלְחֵיהִי וּמַחֲמֵיהִי
וְשִׁבְקֵיהִי פִדְ קָלִיל קִימָא
בֵּיהּ בְּנֶפֶשְׁךָ וְאַנְלֵךְ :

*Iesù rispondendo, disse, Vn certo
huomo scendeva da Ierusalem in Ierico,
& incontrossi ne gli assassini: i quali lo
spogliarono, e accecarono de le ferite, & an-
doronfene via lassandolo mezzo morto.*

31 וְגַדְשׁ פָּהֲבָא חַד נַחַת
הוּא בְּאַרְרֵי חַיָּא הִי וְחִנְיָהִי
וְעָבֵר :

*Poi occorre che un Sacerdote scese per
quella medesima via: & hauendolo ve-
duto, passò da l'altro lato.*

25 וְהָיָה רַב בְּתוֹרָה אֶחָד קָם
מִנְסָה אִתּוֹ לְאֲמֹר הַפְּסוּקָה מָה
נֶעֱשֶׂה וְנִגְחֹל אֶת-חַיֵּי-עוֹלָם :

*Y he aqui que vn Doctor de la Ley se leuantó
tentandolo, y diziendo, Maestro, haziendo que
cosa possederé la vida eterna?*

26 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה נִכְתָּב
בְּתוֹרָה אֵיכְכָה קוֹרָא :

*Y el le dixo, Que está escripto en la Ley? Como
lees.*

27 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר תִּאֲהַב אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נִפְשְׁךָ
וּבְכָל מְאֹדְךָ וְאֶת-קְרֹבֶךָ בְּמֹדְךָ :

*Y el respondiendole, dixo, Amaras al Sennor
tu Dios de todo tu corazón, y de toda tu anima, y
de todas tus fuerças, y de todo tu entendimiento:
y a tu proximo, como a ti mismo.*

28 וַיֹּאמֶר לוֹ הֵיטֵב עָנִיתָ עֲשֵׂה
וְנָתַתְּ חַיָּה :

*Y dixole, Bien has respondido: haz esto, y
biuiras.*

29 וְהוּא אָבָה לְהַצְטִידֵק וַיֹּאמֶר
אֵל-יְשׁוּעָא וּמִי יֵשׁ-קְרֹבִי :

*Mas el, queriendo se justificar à si mismo,
dixo a Iesús, Y quien es mi proximo?*

30 וַיַּעַן יְשׁוּעָא וַיֹּאמֶר אָדָם
פְּלִמְזִי יָרַד מִירוּשָׁלַיִם אֶל-יְרִיחוֹ
וַיִּפֹּל בִּידֵי הַפָּדִי צִיִּים וַיַּבְשִׁיטוּהוּ
וַיַּכּוּהוּ וַיַּלְכוּ וַיַּעֲזֹבוּהוּ בְּמִוּת
הוּא :

*Y respondiendole Iesús, dixo, Vn hombre de-
cendia de Ierusalem à Iericho, y cayo en ladrones
los quales lo despojaron; y hiriendolo, fueron se
dexandolo medio muerro.*

31 וַיִּקְרַח כִּי-כֹהֵן פְּלִמְזִי יָרַד
בְּדֶרֶךְ הַהִיא נִרְאָה אִתּוֹ וַיַּעֲבֹר :

*Y aconteció, que descendió vn Sacerdote
por el mismo camino: y viendolo, pasóse del vn
lado.*

25. Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκ-
παράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκα-
λε, τι ποιῶν ζωὴν αἰώνιον κλη-
ρονομήσω;

*Alors voici vn docteur de la loy, qui
seleua le tentant, & disant, Maître, En
quoi faisant heiriterai ie-la vie eter-
nelle?*

26. Οἷ ὃ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ
νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγιώ-
σκεις;

*Auquel il dit, Qui est-il escrit en la
Loy? comment lis-tu?*

27. Ὁ δὲ δοκίμιος εἶπεν, ἀγα-
πήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς
σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ
ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, ἐπὶ τὸν πλη-
σίον σου ὡς σεαυτὸν.

*Et icelui respondit, & dit, Tu aime-
ras le Seigneur ton Dieu de tout ton
cœur, & de toute ton ame, & de toute
ta force, & de toute ta pensee: & ton
prochain comme toi-mesme.*

28. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὁρθῶς ἀπεκρί-
θης· ἔτι ποῖος, καὶ ζήσης.

*Alors il lui dit, Tu as droitement re-
spondu: fais cela & tu viuras.*

29. Οἷ ὃ θέλω δικαιοῦν ἑαυτὸν,
εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστὶ μου
πλησίσις;

*Mais icelui se volant iustificier, dit à
Iesús, Et qui est mon prochain?*

30. Ὑπολαβὼν ὃ ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
αὐθρῶπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερου-
σαλὴμ εἰς ἱερὴχὼν, καὶ λατρεύς πε-
ρέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν,
καὶ πληγὰς ὀπιθέμεντες ἀπέστησαν, ἀ-
φείες ἡμιθνήτη τυγχάνοντα.

*Iesús respondant dit, Vn homme
descendoit de Ierusalem en Ierico, &
tomba entre les mains des brigands,
qui le despoillèrent, & apres qu'ils
l'eurent, nauré de plusieurs coups, ils
s'en allerent, le laissant à demi mort.*

31. Κατὰ συγκυρίαν ὃ ὁ ἱερεὺς τις
κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰ-
δὼν αὐτὸν, αὐτὸν παρελήθη.

*Or par rencontre vn Sacrificateur
descendoit par le mesme chemin, &
quand il le vid, il passa del'autre costé.*

CAP. X.

25. Et ecce quidam Legis-
peritus surrexit, tentans il-
lum, & dicens, Magister,
quid faciendo vitam æter-
nam possidebo?

Then heholde / a certayne expounder
of the Lawe stood up / and tempted
him / saying / Master / what shall I do
to inherite eternall life?

26. At ille dixit ad eum, In
lege quid scriptum est? quo-
modo legis?

And he sayde vnto him / What is
writen in the Lawe? how readest thou?

27. Ille respondens dixit,
Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, &
ex tota anima tua, & ex om-
nibus viribus tuis, & ex om-
ni mente tua: & proximum
tuum sicut teipsum.

And he answered / and said / Thou
shalt loue thy Lord God with all thine
heart / and with all thy soule / and with
all thy strength / and with all thy thought /
and thy neighbour as thy selfe.

28. Dixitque illi, Rectè re-
spondisti, hoc fac, & vives.

Then he sende vnto him / Thou hast
answered right: this do / and thou shalt
liue.

29. Ille autem volens iusti-
ficare seipsum, dixit ad Ie-
sum, Et quis est meus pro-
ximus?

But he willing to iustifie himselfe /
sende vnto Iesus / Who is then my
neighbour?

30. Suscipiens autem Iesus,
dixit: Homo quidam de-
scendebat ab Ierusalem in
Iericho, & incidit in latro-
nes, qui etiam despoliave-
runt eum, & plagis imposi-
tis abierunt semivivo relicto.

And Iesus answered / and sayde /
A certayne man went downe from Ie-
rusalem to Iericho / and fell among thees-
nes / and then robbed him of his rai-
ment / and wounded him / and departed /
leaving him halfe dead.

31. Accidit autem ut sa-
cerdos quidam descenderet
eadem via: & viso illo præ-
terivit.

And by chance there came downe
a certayne Priest that same way / and
when he sawe him / he passed by on the
other side.

Das X. Capitel.

25. Vnd sihe / da stund ein Schrifte-
gelehrter auff / vnd versucht ihn / vnd
sprach: Meister / was muß ich thun /
daß ich das ewige Leben ererbe?

De see / da stod en Schrifftellog op / fristede han-
nem oc sagde Mestre / Quad skal ieg gøre / at ieg kand
arffue det euige Liff?

26. Er aber sprach zu ihm: Wie stehet
im Gesetz geschrieben? Wie lifest du?

Da sagde hand til hannem / Huorledis skaar
screffuit i Looven? Huorledis læss du?

27. Er antwortet / vnd sprach: Du
solt Gott deinen HERRN lieben /
von ganzem Herzen / von ganzer
Seele / von allen Kräfte / vnd von
ganzem Gemüte / vnd deinen Nech-
sten als dich selbst.

Hand suarede oc sagde / Du skal elste Gud din
HERRN / aff ganste herte / aff ganste Siel / aff al
maet / oc aff ganste sind / De dine Næste lige som dig
self.

28. Er aber sprach zu ihm: Du hast
recht geantwortet / thue das / so wirst
du leben.

Da sagde hand til hannem / Du suarede ret / Gør
det / saa skal du leffue.

29. Er aber wolt sich selbst rechtfertigen /
vnd sprach zu Jesu: Wer ist
denn mein Nächster?

Men hand vilde gøre sig self retferdig / oc sagde
til Ihesum / Huo er da min Næste?

30. Da antwortet Iesus / vnd
sprach: Es war ein mensch / der gieng
von Jerusalem hinab gen Jericho /
vnd fiel vnter die Mörder / die zogen
ihn auß / vnd schlugen in vnd giengen
davon / vnd ließen ihn halb todt ligen.

Da suarede Ihesus / oc sagde / Der vaar it Men-
niste / som giet fra Jerusalem net til Jericho / oc
falt iblant Møffuere / De færdede hannem aff / oc sloge
hannem / oc ginge bort / oc lode hannem ligge halff
døde.

31. Es begab sich aber on gefehr /
daß ein Priester dieselbige strasz hi-
nab zog / vnd da er ihn sahe / gieng er
fürüber.

Da begaff det sig wforuarendis / at en Prest drog
den samme veyned / oc der hand saa hannem / giet
hand omkring.

Kapitola X.

25. Ahle / geden w Zákoně v
čemž vsial pokaussege ho / a řka:
Mistře / co čině život věčný
obdržím?

Tám oto niektory wykládácz
zakonu wstawał / a kłamał go / mo-
wiąc: Mistrzu / co czyniac otrzymam
żywot wieczny?

26. A on řekl němu: W
Zákoně co jest psáno / kterak
čteš?

A on mu odpověděl / a řekl:
A což jest napsáno w zákoně /
nie / iakož čteš?

27. A on odpověděl / řekl:
Milovati buděš Pána Bo-
ha tvého / a celého srdce tvého /
a / a celého duše tvé / a / a všeck
mocy tvé / a / a všeck myslí
tvé / a / a Blížního tvého jako
tebe samého.

On tedy odpověděl / a řekl:
Milny Páná Boga twego / a
wszystkie serce twego / a / a wszystkie
duchy twy / a / a wszystkie siły twoje /
a / a wszystkie myśli twoje. A bliz-
ni twego jako samego siebie.

28. O řekl gemu Gejijš:
Právě gš odpověděl / to čin /
a žiw buděš.

174 tho mu řekl: Dobrześ
powiedział / toż czyn & będziesz żył.

29. A on chęł se sám spras-
wedliwa včiniti / řekl k Gejijš
řlowi: A kdo jest muog Blis-
žnij?

Ale on chęł se sám vspráw-
edliwić / řekl do Jezusa: A ktoż
wzdy jest moy bliźni?

30. O odpověděl Gejijš /
řekl gemu: Člowěk geden šel
z Jeruzaléma do Gerncho / a
vpadl mezi Lotry / kteříž také
gey oblaupili / a zranili / a odes-
šli / odpolu žiwa nechavše.

To prziawšy Jezus řekl: Cžtoś
wieł niektóry sędł z Jeruza-
lem do Jerycho / a wpadł między
zbojce / ktorzy go złupiwšy / a zra-
niwšy / odesłli napolu zabitego / a
stawiwšy.

31. O přihodilo se / že kněz
geden šel tauž cestou / a vžer-
gey / pomínul ho.

A przydało się / że kniaz
sędł niektory kapłan / a vyzrawšy
go / a przeciwił / a minął go.

32. וְהָכֵנָה אֶת לֵוִי אֶתָּה
מִטָּה לְהִי דֹכְתָּה וְהַנְיָהּ
וְעָבֵד :

*Similmente ancora vn Leuite, essen-
do venuto presso al luogo, s'accosto, e vi-
delo, e passo via da l'altro lato.*

33. אָנֹכְהוּ שְׁמֵרְיָה בֶּן
דָּנָה הָיָה אֶתָּה אֵיכָנָה
הָאֵיתָנָה הָנֹה וְהַנְיָהּ
וְהַתְּרָחִים עָלֶיהָ :

*Ma vn Samaritano, facendo il suo
cammino, arrivò a lui: & hauendolo ve-
duto, sene mosse à compassione.*

34. וְאַתְּקָרֵב וְעָצֵב
מִחֲנֻתָּהּ וְנָצַל עָלֶיהָ ח
חֲמִירָה וּמִשְׁחָה וְסָמָה עַל
חֲמִירָה וְהָאֵיתָנָה לְפִתְקָה
וְאַתְּבָטֵל לָהּ עָלֶיהָ :

*Et accostatosi, fasciò le sue ferite,
mettendoui su de l'olio e del vino: por lo
pusse sopra il suo giamento, e conduffelo à
l'hostia & hebene cura.*

35. וְלַצְפֹּרֶה דִּינוּמָה אֶפֶס
תָּרִין דִּינֵרֵינוּ יָהֵב
לְפִתְקָהּ וְאָמַר לָהּ וְעַתָּה
הִילָה יָאוּמָהּ וְתִיר תִּפֶּן
מָה דְהִפֵּךְ אָנָּה יָהֵב אָנָּה
לָהּ :

*El' altro giorno partendosi, ciuò fuér
due denari, e dettegli à l'hoste, e disse,
Habbe cura: e tutto cio che tu spende-
rai di più, io te lo renderò al mio ritorno.*

36. מִמֶּנּוּ הַכִּיר מִן הַלֵּוִי
הִלָּתָה מִתְחִילָה לָהּ דְּהָנָה
קָרִיבָה לָהּ וְנָפַל בְּאֵינֵי
גִּסְתָּה :

*Qual dunque di questi tre ti pare che
fusse prossimo a colui che incorse ne gli as-
sajini?*

37. הוּ דִּין אָמַר הוּ
דְּאַתְּרָחִים עָלֶיהָ אָמַר לָהּ
יִשׁוּעַ וְלֹא אֶתָּה הַכֹּפֵּר
הַזֶּה עָבֵד :

*Et egli disse, Quello che v'è de miseri-
cordia verso di lui, l'è v' dunque egli disse,
Va, e fa tu il simile.*

38. וְהָיָה דָּפֵד הַגִּבּוֹר דָּדִין
בְּאַיִרָתָה עַל לְקָרִיתָה
חֲדָה וְאַתְּתָה דְּשָׁמָה מ
מִרְתָּה קִבְּלָתָה בְּבֵיתָה :

*Advenne poi mentre che v'essi anda-
uano, ch'egli entrò in vn certo castello: e
vna donna nominata Maria lo riceue in
ca, a sua.*

32. גַּם כֵּן הָלֹךְ בְּבוֹאֹוֹ אֶל—
מְקוֹם הַהוּא וְרָא וַיַּעֲבֹד :

*Y así mismo vn Leuite llegando cerca de
aquel lugar, y viendolo, passóse del vn lado.*

33. וְשׁוֹמְרוֹנִי אֶחָד הוֹלֵךְ לְדֶרֶכּוֹ
בָּא אֵלָיו וּבְרָאוֹתָו גִּכְמִירוֹ רַחֲמִיֹו :

*Y vn Samaritano que yua camino, viniendo
cerca de el, y viendolo, fue mouido à misericordia.*

34. וַיִּקְרַב וַיַּחֲבֹשׁ אֶת—פְּצָעָיו
שׁוֹפָר בָּם יַיִן וְשֶׁמֶן וַיִּרְכִּיבֵהוּ
עַל—חֲמִירָו וַיִּזְלִיכֵהוּ בְּמַלְּוֹ
וַיִּסְכֵּן לוֹ :

*Y llegandose, vendóle las heridas echando-
le olio y vino: y poniendolo sobre su caualgadu-
ra, lleuolo àl meson, y curolo.*

35. וּבְיָוִם הַשֵּׁנִי בְּצֵאתוֹ הַשְּׁלִיךְ
שְׁנֵי דִינָרִים וַיָּתֵן לְבַעַל הַמַּלְּוֹן
וַיֹּאמֶר אֵלָיו סָכּוֹן לוֹ וְכָל אֲשֶׁר
הָיָה לְרִפּוּת בְּשׁוּבִי אָשִׁיב לָךְ :

*Y otro dia partiendose, sacó dos dineros, y
diolos àl huesped, y dixole, Curalo: y todo loque
demàs gastares, yo quando buelua, te lo pagare.*

36. וּמִי־מִשְׁלֶשֶׁת הָאֵלֶּה גִּרְתָּה
לָךְ כִּי—קָרִיב הוּא לְאִשְׁרֵךְ וְנָפַל
בְּיָדֶיךָ הַפְּרִיצִים :

*Quien pues de estos tres te parece que fue el
próximo de aquel que cayó en ladrones?*

37. וְהוּא אָמַר זֶה הוּא אִשְׁרֵךְ
עָשָׂה חֶסֶד עִמּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ
לָךְ וַעֲשֵׂה גַם—כֵּן :

*Y el dixo, Elque v'fò de misericordia con el
Entonces Iesus le dixo, Vé, y haz tu lo mismo.*

38. וַיְהִי־בְּלִכְתָּם וַיְבֹא בְּטִירָה
אֶחָת וְהָיָה וְשָׁמָּה מִרְתָּה קִבְּלָתָו
בְּבֵיתָה :

*Y aconteció, què yendo, entro el en vna al-
dea: y vna muger llamada Martha lo recibió
en su casa.*

32. Ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης, ἔγχε-
μα ἔχων τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν
ἀντιπαρήλθιν.

*Semblablement aussi vn Leuite e-
stant arriué à l'endroit, & le voyant, pas-
sa de l'autre costé.*

33. Σαμαρείτης δὲ τις ἐδίδων,
ἔλθῃ καὶ αὐτῷ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ-
σπλαγχνίσθη.

*Mais vn Samaritain passant son che-
min, vint à l'endroit d'iceul, & le voy-
ant fut esmeu de compassion.*

34. Καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ
τραύματα αὐτοῦ, σπρίχων ἐλαιὸν
καὶ οἶνον. Ἰσθίσεσθαι δὲ αὐτὸν ὅτι
τὸ ἰδίον κατέλυτο, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
πανδοχεῖον, καὶ ἐπιμελήθη αὐτοῦ.

*Et s'approchant lui reserra les play-
es, & y mit dessus de l'huile & du vin:
puis le mit sur la beste, & le mena en
l'hostellerie, & le pensa.*

35. Καὶ τῇ τῇ αὐτοῦ ἐξελθὼν,
καὶ ὡς δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ
πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι μελέ-
τη αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν περιδεῖται
καὶ γὰρ ἐν τῷ ἐπαύριον ἐξελθὼν
δοῦναι σοι.

*Le lendemain au departir il tira,
deux deniers, & les bailla à l'hoste, &
dit, Pensele: & tout ce que tu despen-
dras d'auantage, ie le te rendrai à mon
retour.*

36. Τίς οὖν τῶν τῶν τριῶν δοκεῖ
σοι πλησίον γίνεσθαι τῷ ἐμπεσόντι
ἐν ταῖς λησείαι;

*Lequel dont de cestrois te semble
auoir eité le prochain à celui qui com-
ba entre les mains des brigands?*

37. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ πλησίον τὸ ἔλε-
ος μετ' αὐτοῦ· εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ εὗρε καὶ σὺ τοιοῦτος.

*Elui dit, Celui qui a v'fè de misè-
ricorde enuers lui. Iesus donc lui dit,
Va, & fai toi aussi le semblable.*

38. Ἐγγίσθη δὲ ἐν τῷ περὶ εὐαγγε-
λίου, καὶ αὐτὴς εἰσῆλθεν εἰς καὶ ἡ
πράξις δὲ τις ὁνόματι μαρθα,
ὡς δὲ αὐτὸν εἰς τὸ εἶναι αὐ-
τῆς.

*Or aduint comme ils s'alloyent,
qu'il entra en vne bourgade: & vne
femme nommee Marthe le receut en sa
maison.*

32. Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit.

And likewise also a Levite/when he was come nere to the place / went and looked on him / and passed by on the other side.

33. Samaritanus autē quidam iter faciens, venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.

Then a certaine Samaritan / as hee journeyed / came nere vnto him / and when he sawe him / he had compassion on him.

34. Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit.

And went to him / and bounde up his woundes / and poured in oyle and wine / and put him on his owne beast / and brought him to an Inne / and made provision for him.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, Curam illius habe: & quodcunque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

And on the morowe when he departed / he tooke out two pence / and gaue them to the hoste / and sayde vnto him / Take care of him / and whatsoever thou spendest more / when I come againe / I will recompence thee.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?

Which now of these three / thinkest thou / was neighbour vnto him that fell among the theeves?

37. At ille dixit, Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus, Vade, & tu fac similiter.

And he sayde / He that shewed mercie on him. Then sayd Iesus vnto him / Go / and do thou likewise.

38. Factum est autem dum irēt, & ipse intravit in quoddam castellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam.

Now it came to passe as they went / that he entred into a certaine towne / and a certaine woman named Martha / receiued him into her house.

32. Desselbigen gleichen auch ein Levit / da er kam bey die stet / vnd sahe ihn / gieng er fürüber.

Dissligest oc saa en Leuite / der hand kom til Steden / oc saa hannem / gief hand omring /

33. Ein Samariter aber reiset / vnd kam dahin / vnd da er ihn sahe / jamerte ihn sein.

Men en Samaritan reysde / oc kom der hen / oc der hand saa hannem / myckedis hand offuer hannem.

34. Gieng zu ihm / verband ihm seine Wunden / vnd goß darein Del vnd Wein / vnd hub ihn auff sein Thier / vnd führet ihn inn die Herberge / vnd pfleget sein.

Hand gief til hannem / forbant hannem hans Saar / oc loed Olie oc Vin der vdi / oc loffte hannem paa sit Diur / oc forde hannem til Herbere / oc roettede hannem.

35. Des andern tages reiset er / vnd zog herauf zwen groschen / vnd gab sie dem Wirte / vnd sprach zu ihm: Pflege sein / vnd so du was mer wirst darthun / will ich dir bezalen wenn ich wider komme.

Den anden dag reysede hand / oc tog tho Penginge vdi / oc gaff Hosbonden dem / oc sagde til hannem / Roette hannem. Oc der som du legger noget mere der til / da vil ieg betale dig det / naar ieg kommer igen.

36. Welcher düncket dich vnter disen dreien der Nächst sey gewesen dem der vnter die Mörder gefallen war?

Hvilcken myckis dig / der vaar aff disse tre hans Næste / der vaar falden iblant Næstfuer?

37. Er sprach: Der die Barmherzigkeit an ihm that. Da sprach Iesus zu ihm: So gehe hin / vnd thue des gleichen.

Hand sagde / Den som giorde barmhertighed med hannem. Da sagde Ihesus til hannem / Saa gack bort / oc gore lige saa.

38. Es begab sich aber / da sie wandelten / gieng er in einen Markt / da war ein Weib mit namen Martha / die nam ihn auff in ihr Haus.

Oc der begaff sig / der de vandrede / gief hand i en By / der vaar en Quinde / som hed Martha / hun anammede hannem i sit hus.

32. Tedy Jahan / kdyz byl na tē cestě a viděl ge / pomínil.

Takže rovněy Levitě kdy přichodil kumieysu onemu / a vybral go z přecivě / minal.

33. Samaritan pak geden cestau gda přissel až k němu / a vžew gen / milosrdenstvíjm hnul gest.

A Samaritan mlekory v tej dro / se idac nápsedl go / y vybralwšy go rušon iest milosrdziem.

34. A přiblíživ se vřázal rány geho / nativ Dlege a Wina: a wložiw gen na ho / wado swē / wedl do hospody / a přeo něm mēl.

A přyšedšy zřwřázal rány ses go / a nášwšy oliwy y winā / wlozyl go na bydlarfo swē / y wiodl do hospody / a minal o nim praca.

35. Druhého pak dne wyřal dwa penize / a dal Hospodāři / a řekl: Peči mēg o něm / a cožkoli nad to wynaložys / ná když se wrátim / zaplatim tobě.

Tedy nářal tutez odcědzšiac / wyřa wšy dwa grošā dal gospor darzowi mowiac mu: Mleyže o nim praca / a co kolwief nář to wyř dāž / ia wrocivšy sie oddam tobě.

36. Kdo z těch tříj zdá se tobě Bližnjm byti tomu / kteržj wpadl mezy Lotry?

A řekl z tych trzech ktoryžci sie widzi bližšym byc onemu co byl wpadl miedzy zbojce?

37. A on řekl: Ten kteržj wčinil milosrdenství nad nim. W řekl gemu Gežys: Gdiž / y ty včín řej.

A on řekl: Ten ktory vžyl mē / losrdziā přeciw temu. Řekl mu thedy Iesus: Idžie přecj a vřčyn řakžc.

38. Wstalo se když šly / a on wšel do gednoho Hradku: A žena gedna gmēnem Martha přināla gen do domu swēho.

A zřtalo sie w drodze / iž on wšel do mēkřecjā niektorego / a niewiastā niektora imieniem Martha přyic lago w dom swoy.

39 ואית הנות לה חתא
דשמה מרים ואתת יתבת
לה לנר רגלוי דמרו
ושמעה הנות מלויי :

*Questa haueua vna sorella chiama-
ta Maria laquale ancora sedendosi à i
piedi di Iesv, ascoltauua la sua parola.*

40 מרתא דין ענינא
הנות בתשמישתא
סגיא אתא ואתת אמר לה
מרי לא בטיל לך דחתי
שבקתני פלחידיל משמשו
אמר לה מעדרא לי :

*E Martha era grandemente occupata
intorno à molti seruitij : laquale ferma-
ta si disse, Signore, non ti curi tu punto
che la mia sorella mi lascia ministrar sola?
Dille dunque che m'ajuti.*

41 ענא ישוע ואמר לה
מרתא מרתא יצפתי
נרהיבתי על סגיא אתא :

*Iesv rispondendo, le disse, Martha,
Martha tu ti pigli cura, e ti affanni intor-
no à molte cose.*

42 חתא הי דין
דמתפצא מרים דין
מנתא טבתא גבת לה הי
דלא תתנסב מנה :

*Ma vna sola cosa è necessaria: Ma-
ria ha eletta la buona parte, laquale non
le sarà tolta.*

י א

והוא דבר מצליח
בדוכתא חתא פד שלם
אמר לה חר מן
תלמידוי מרו אלבין
למצליח איכבנת דאף
יורחן אלף לתלמידוי :

*Auuenne ancora che essendo egli in
vn certa luogo à fare oratione, poi ch'egli
hebbe cessato, vno de suoi discipoli gli di-
se, Signore, insegnaci ad orare, come Gio-
uanni ancora insegnò à i suoi discipoli.*

39 ואחוזת היתה לה תפקדאה
מרים אשר היא יושבה אל רגלי
ישוע והשמע את דברו :

*Y esta tenia vna hermana, que se llamaua
Maria: la qual sentandose à los pies de Iesus oya
su palabra.*

40 ומרתא מתהלכה היה על
כל השרת ותקום ותאמר אדני
הלא יסכן לך כי אחוזתי
תעובדי לבדי לשרת אמר גא
אלה לעזרני :

*Martha empero se distrahia en muchos ser-
uicios: y sobreuieniendo, dize, Sennor no tienes
cuydado que mi hermana me dexa seruir sola?
dile pues, que me ayude.*

41 ויער ישוע ויאמר לה מרתא
מרתא מרתא ומאדא חרבה מאד :

*Respondiendo Iesus entonces, dizole, Mar-
tha, Martha, cuydado sa estás, y con las muchas
cosas estas turbada:*

42 אך אחת היא צריכה מרים
בחדה לה מנה טובה אשר לא
תלקח ממנה :

*Empero vna cosa es necessaria, Mas Maria
escogió la buena parte, la qual no le será qui-
tada.*

י א

ויהי בהיותו במקום פלוגי
להתפלל ובאשר כלה אמר
אחד מתלמידיו אליו אדני
למדנו להתפלל באשר גם
יוחנן למד את תלמידיו :

*Y aconteció que estando el orando en vn
lugar, como acabó, vno de sus Discipulos le dixo
Sennor, ensennanos à orar, como tambien Ioan
ensennó à sus Discipulos.*

39. Καὶ τῇδε ἡ ἀδελφὴ καλου-
μένη μαρία, ἡ καὶ καθίστα ὑπο-
καθίστα τὰς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἡκούει τὸν
λόγον αὐτοῦ.

*Or elle auoit vne sœur nommee
Marie, laquelle aussi se tenant assise aux
pieds de Iesus, escoutoit se parole.*

40. Ἡ δὲ μάρθα περιεπατοῦσα ἐπὶ
πολλῶν διακονίαις. ὁπρὶς αὐτῇ δὲ εἶ-
πε, κύριε, ὃ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελ-
φὴ μου μόνω με κατέλιπε δια-
κονεῖν; εἶπε δὲ αὐτῇ ἵνα μοι συ-
νανίσταται.

*Et Marthe estoit distraite à faire
beaucoup de seruite : laquelle estant
suruenue vers lui, dit, Seigneur, ne te
chaut-il point que ma sœur me laisse
seruir toute seule? di lui donc qu'elle
m'aide aussi de son costé.*

41. Ἀπεκρίθεις δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ
ἰησοῦς, μάρθα, μάρθα, μεριμνάς
καὶ τυρβάζῃ ἐπὶ πολλὰ.

*Et Iesus respondant, lui dit, Mar-
the, Marthe, tu as souci, & te trauailles
apres beaucoup de choses.*

42. Ἐνὸς δὲ ἐστὶ χρειᾶ. μαρία δὲ
τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο;
ἥτις οὐκ ἀφαιρήσεται ἀπὸ αὐ-
τῆς.

*Mais vne chose est necessaire, or
Marie a choisi la bonne part, qui ne lui
sera point ostee.*

Κ Ε Φ Α Λ α.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν
ἐν τῷ πρῶτῳ περὶ τοῦ χρίματος,
ὡς ἐπαύσατο. εἶπε ἰς τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, διδάξον
ἡμᾶς πρὸς τοῦ χρίματος καθὼς καὶ ἰω-
άννης ἐδίδαξε τὰς μαθητάς αὐτοῦ.

*Il aduint aussi cōme il estoiet en prie-
re en quelque lieu, apres qu'il eut cessé,
que quelcun de ses disciples lui dit, Sei-
gneur, enseigne-nous à prier, ainsi que Ie-
han aussi a enseigné les disciples.*

CAP. X.

39. Et huic erat soror nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

And she had a sister called Marie/ which also sat at Iesus feet/ and heard his preaching.

40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium, quæ stetit & ait, Domine, non est tibi cure, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuuet.

But Martha was combred about much seruing/ and came to him/ and said/ Master/ doest thou not care that my sister hath left me to serue alone? bid her therefore/ that she helpe me.

41. Et respondens, dixit illi Dominus, Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.

And Iesus answered/ and said vnto her/ Martha/ Martha/ thou carest/ & art troubled about many things.

42. Porro unum est necessarium, Maria oprimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

But one thing is needefull/ Maria hath chosen the good part/ which shall not bee taken away from her.

CAP. XI.

ET factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessauit, dixit unus ex discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

And so it was/ that as he was praying in a certaine place/ when hee ceased/ one of his disciples/ aid vnto him/ Master/ teach vs to pray/ as Iohn also taught his disciples.

Das X. Capitel.

39. Vnd sie hatte eine Schwester/ die hieß Maria/ die saßte sich zu Iesu füssen/ vnd höret seiner rede zu.

De hun haffde en sester/ hed Maria/ hun sette sig hos Ihesu foder/ oc hørde hans tale.

40. Martha aber machet ihr vil zuschaffen/ im zu dienen/ vnd sie tratt hinzu/ vnd sprach: HERR fragestu nicht darnach/ Daß mich meine Schwester lest allein dienen? Sage ihr doch/ daß sie es auch angreiffe.

Men Martha giorde sig stor vmage at tiene hancem/ oc hun traadde frem/ oc sagde/ HERR/ skøder du intet der om/ at min Søster lader mig tiene alene? Sig hende dog/ at hun tager paa met.

41. Iesus aber antworttet/ vnd sprach zu jr: Martha/ Martha/ du hast vil forge vnd mühe.

Da suarede Ihesus/ oc sagde til hende/ Martha/ du haffuer megen forge oc vmage.

42. Eines aber ist not/ Maria hat das gute theil erwchlet/ das soll nicht von ihr genommen werden.

Et er nodtørffigt. Maria vdualede den gode part som icke skal tagis fra hende.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab sich/ daß er war an einem ort vnd betet. Vnd da er auff gehöret hatte/ sprach seiner Jünger einer zu im: HERR/ lehre vns beten/ wie auch Iohannes seine Jünger lehrte.

De det begaff sig at hånd vaar paa en sted/ oc bad. De der hånd loed aff/ sagde en aff hans Disciple til hannem/ HERR/ lære oss at bede/ som Iohannes oc lærde sine Disciple.

Kapitola X.

39. A ta mēla Sestru gmiem Marngi: kterážto táte seden podlé noh PANE/ poslauchala slova, geho.

A thák mialá siostre Etorá žwa/ no Mária/ Etorá tež siedzac v noh Jezusowych/ sluchala słów tego.

40. Ale Martha pečovala při častém posluhování: Kterážto stogecy v řeckla/ PANE/ nemášli o to pēce/ že Sestra má opustila mne samau slaužití? Protož řecy gij at mi pomáž.

Ale Martha odrywala se o kolo čestey poslugi/ & rák przyśedšy rzekła/ Panie niemaś tego na pieczy/ iż siostra moia opuściła mnie/ że wiec samá służe? & przetoż te y powiedz aby mi wždy co pomogła.

41. A odpověděw řecl gij PAN: Martha Martha pečlivá gšy/ armautiśs se při mnohých věcech.

A odpovědziawšy Jezus/ rzekłiey: Marto Marto/ skraś sie y frásnieś o kolo wiela rzeczy.

42. Žagi šř/ gednohoť gest potřebij: Marna wýbornau stranku wynwolila/ kterážto ne bude odnata od nij.

Lecz tedney rzeczy potrzebá/ Marna dobrac cząś se obrála Etorá od mney odiera uie bedže.

Kapitola XI.

Stalo se kdyz byl na gedenom mijsř modle se: A kdyz přestal/ řecl k němu geden ž Bednijskūw geho: PANE/ nauč nás modlití se/ yakož y Jan věcl Bednijsky šwě.

Stalo sie iż sie modlił na nře Etorym mieyscu/ & gdy przestł/ rzekł k niemu niekthorzy ž zwolenniřow ie: Panie nauč nas modlić sie/ rák iáko y Jan náuczil zwolenniřow swoich.

י א

2 ואמר להון ישוע
אמתי המצלין אנתון ה
הכנא הויתון אמרין אבון
דבשמין יתקדש שמך
תאמא מלכותך יהונ
אבונך און דבשמין און
בארעא :

Et egli disse loro, Quando voi orate, dite, Padre nostro che sei ne cieli, Sia santificato il tuo Nome. Venga il tuo regno. Sia fatta la tua Volontà, si come in cielo, così ancora in terra.

3 הב לו לחמא דסניקנו
כל יום :

Dacci ogni giorno il nostro pane cotidiano.

4 ושבוק לו חטיו און
חון ציר שבוק לכל דחובין
לו ולא תעליו לנסיונא
אלא פרוקו מן בישא :

E perdonaci i nostri peccati: percioche ancor noi perdoniamo ad ogni nostro debitore. E non c'indurre in tentatione, ma libera ci dal maligno.

5 ואמר להון מן מוכון
דאית לה רחמא וואנל
ליתא בפגלות ללוג
וואמר לה רחמי
אשאלני תלת גריו :

Poi disse loro, Chi di voi ha uera un amico, il qual cada a lui a meza notte, e dicagli, Amico, prestami tre panti.

6 מטול דרחמא אמת
לנתי מן אורחא ולית לי
מידם דאסים לה :

Percioche un amico mio è venuto a me di viaggio, e non ho che porgli innanzi.

7 והו רחמא מן לגו י
יענא וואמר לה ל
תהריני דהא תרעא אחיד
ובני עמי בערסא ל
משפחא אנה דאקוים ו
ואתל לך :

Et egli di dentro rispondendo, dica, Non mi dar molestia, che già la porta è serrata, e i miei fanciulli son con esso me nel letto: io non mi posso leuare a dartegli.

י א

2 ואמר אליהם אים תתפללו
אמר אבונך אשר בשמים יקדש
שמך תבוא מלכותך יהוה ירצו
באשר בשמים וכן בארץ :

Y dixoles, Quando orardes, dezid, Padre nuestro, que estas en los cielos, sea tu Nombre sanctificado Venga tu Reyno: sea hecha tu voluntad como en el cielo anfi tambien en la tierra.

3 את לחמנו דבר יום תן לנו
יום יום :

El pan nuestro de cada dia da nos lo oy:

4 שן לנו את חטאנו וגם
אנחנו שן לכל חובנו ואל
תביאנו במסא כי אים תצילנו
מרעא :

Y perdonanos nuestros peccados, porque tambien nosotros perdanamos a todos los que nos deuen. Y no nos metas en tentacion, mas libranos de mal.

5 ואמר אליהם מי יש בכם
אשר לו דע ויבוא אליו בחצית
הלילה ואמר לו רעי הלזה לי
שלש ככרות לחם :

Dixoles tambien, Quien de vosotros tendra vn amigo, y yrà a el a media noche, y le dirá, Amigo prestame tres panes:

6 כי רעי בא מדרך אל
ומאמה לא יש בידו אשר
אשים לפניו :

Porque vn mi amigo ha venido a mi de camino, y no tengo que ponerle delante.

7 והוא מבית ענה ואמר אל
הג' עני עת הג' פו הדלתות וילדי
אמי במטה המה לא אוכל
לקום ולתת לך :

Y el dentro respondiendo, diga, No me seas molesto; la puerta está ya cerrada, y mis ninnos estan conmigo en la cama: no puedo leuantarme, y dartelo.

י א

2. Εἰπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύ-
χησθε, λέγετε· πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς
ἐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γρηθήτω
τὸ θέλημά σου ὡς ἐν ἐρανοῖς, καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς.

Et il leur dit, Quand vous prierez, dites, Notre Pere qui es es cieus, Ton nom soit sanctifié. Ton regne viene. Ta volonté soit faite en la terre comme au ciel.

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸ θηρίσιον δι-
δοῦ ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

Donne-nous de iour à autre nostre pain quotidien.

4. Καὶ ἄφετε ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας
ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παν-
τὶ ὃ φείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγ-
κῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ,

Et nous pardonne nos pechés: car nous pardonnons aussi à tous ceux qui nous doiuent. Et ne nous indui point en tentation, mais nous diliure du malin.

5. Καὶ εἰπε πρὸς αὐτοὺς τις ἐξ υἱ-
μῶν ἐξῆλθον, καὶ πρὸς τὴν πρὸς
αὐτὸν μεσσηκτίαν, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
Φίλε, γρησέν μοι τρεῖς ἄρτους.

*Puis il leur dit, Qui sera celui d'en-
tre vous qui aura vn ami, lequel ira à
lui à la minuit, & lui dira, Ami, pre-
ste-moi trois pains.*

6. Ἐπεὶ δὲ φίλος μα παρρηγέτο
ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ
πρὸς αὐτῷ.

*Car vn mien ami m'est suruenu en
passant, & ie n'ai rien pour lui presen-
ter:*

7. Καὶ αὐτὸς ἔσωθεν ἀποκρίθεις
εἶπεν, μή μοι κόπους παρεχεῖ ἡδὴ ἡ
θύρα κλεισμένη, καὶ τὰ παιδία μου
μὴ ἐμὲ εἰς τὴν κοίτην εἰσὶν· ὃ δὲ
ναυγαῖα αὐασις, δοῦναί σοι.

*Et que celui qui est dedans respon-
de, & die, Ne me fâche point: car desia
ma porte est fermee, & mes petis enfans
sont avec moi en la couche: ie neme
puis leuer pour t'en donner.*

CAP. XL.

Das XI. Capitel.

Kapitola XI.

2. Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnũ tuum, (Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.)

And he saide vnto them/ When ye pray/ say/ Our Father/ which art in heauen/ halowed by thy Name: Thy Kingdome come: Let thy will be done euen in eart/ as it is in heauen.

3. Panem nostrum quoti-
dianum da nobis hodie.

Our daily bread giue vs for the
day.

✚ Et dimitte nobis pec-
cata nostra, siquidem & ipsi
dimittimus omni debenti
nobis. Et ne nos inducas in
tentationem. (Sed libera
nos à malo.)

And forgine vs our finnes: for euen wec forgine euerie man that is indebted to vs: And leade vs not into tempta-
tion: but deliuer vs from euill.

5. Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, com-
moda mihi tres panes.

Moreover he said vnto the / Which
of you / shall haue friend / and / shall go to
him at midnichte / and say vnto him /
Friend / lend me three loaves?

6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

For a Friende of mine is come out
of the way to me / and I haue nothing
to set before him.

7. Et ille deintus respondens dicat, Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere & dare tibi.

And he within should answer, and say, Trouble me not: the doore is new shut: and my children are with me in bed: I can not rise and giue them to thee.

2. Er aber sprach zu ihnen: Wenn ihr betet/ so spricht: Unser Vater im Himmel. Dein Name werde geheiligt. Dein Reich komme. Dein will geschehe/ auff Erden wie im Himmel.

Da sagde hand til dem / Naar i bede / da siger /
Vor Fader i Himmelen. Helligt worde dit Ræffe.
Velkomme dit Rige. Worde din villie / paa Jorden
som i Himmelen.

3. Gib uns vnser täglich Brodt
immerdar.

Giff offaltid vort daglige Brød.

4. Vnd vergib vns vnser Sünde/
denn auch wir vergeben allen die vns
schuldig sind. Vnd füre vns nicht in
versuchung. Sonder erlöse vns von
dem übel.

De forlad oss vore Synder/ Thi vi oc forlade alle
som oss ere skyldige. De leed oss icke i fristelse. Men
freloff oss fra det onde.

5. Vnd er sprach zu ihnen: Welcher ist vnter euch / der einen Freund hat / vnd gieng zu im zu mitternacht / vnd spreche zu ihm: Lieber Freund / leihe mir drey Brodt.

De hand sagde til dem / huilcken er iblant eder /
som haffuer en Ven / oc ginge til hannem om midnat /
oc sagde til hannem / Kære Ven / len mig try bød.

6. Denn es ist mein Freund zu mir
kommen von der strassen / vnd ich ha-
be nicht / daß ich ihm fürlege.

Thi min Ven er kommen til mig aff veyen / oc
ieg haffuer inted at legge saar hannem.

7. Vnd er drinnen würde antworten / vnd sprechen : Mache mir keine vnruhe / die Thür ist schon zugeschlossen / vnd meine Kindlein sind bey mir inn der Kammer / ich kan nicht auffstehen / vnd dir geben.

De hand der inde skulde suare / oc sige / Gør mig
 ickewmige / Døren er nu tilluct / och mine Børn ere
 holl mig i Herberet / ieg fand ickes staa op / oc giffue dig.

2. Překl gim: Kdžž se mo-
dlijte/ řijante: Dře / Dřwř
se Gměno twě. Přid Králow
řiwij twě. Bud wuole twa/
(gako wnebt tať y nazemi.)

Tedy sm rzekł: Gdy sie modliszcie/ mówcie: Oycze nasz Erosk jest w niebiosach/ swiec sie imię twoje/ Przydz Erosktwo twoje/ Nadz wola two isko w niebie tak y na ziemi.

3. Chřeb náš wezdanstý
day nám dnes.

Chleb naszego powszedniego
daj nam na każdy dzień.

4. V odpust nám hřijchy
nasse/ nebo y my odpauštějme
wšelikému winnijku nassemu.
A newod nás w pokuseni.

Odpusć nam grzechy nasze /
 boć teży mi odpuszczamy / wšyt /
 kim króży nam sa wiani / Nie w /
 modźże nas w pośuszenie / ale nas /
 wybaw od zle°.

5. Vřekf k nim: Kdo; wás
bude mijej přijtele / a pŭgdeli k
němu o pŭl noci / a diŭ gemu:

SĄTYM też rzekł do nich: **W**
 Proszę was młacie przyjaciela / &
 Śedysz do niego o pniłocy / rzekł by
 mu: Przyjacielu pożycz mi troys
 Gó chleba?

6. Přijteš / pláče mi třij chle-
bůw / nebo přijteš mág přistel
s cesty ke mně / a nemám čo-
hych předložil před něho.

Abowiem przyjaciel mój przy-
siedl do mnie z drogi / a niemam
czego przedził położyć.

7 A on wniť gsa/ odpowě:
dělby/ a řka: Day mi pokoj/
neb gsau giž dweře zawřijnn/ a
dijť mě scinnau gsau w pokoj/
gi: nemohuť wstáti/ a dáti to/
bž.

Non bedaew domu odpowis
 edział by mowiac: Nie wprzys
 zay mi sie / iuzci drzewi zamfntono /
 a dzialci moie sa na tozju zemna / y
 nie mogewiła abychci dat.

י א

8 אמר אנכי לכו ונא
מטול דחמותא לא יתל
לה מטול נציבותא יקום
ניתל פמא דמתבעא לה;

*Io vi dico, che ancor che non se leui a dar glieli, per esser lui suo amico: nō dime-
no per la sua importunita si leuara su a dar gliene quante gliene bisogna.*

9 אה אנא אמר אנכי
לכו ונא שאלו ויתיהב לכו
בצור ותשכחו קושי
ויתפתח לכו;

*Così dico io a voi, Domandate, e sa-
raui dato, cercate, e trouarete, battete, e
saraui aperto.*

10 כל גיר דשאל נסב
ודבעא ממשכח ודנקש
מתפתח לה;

*Imperoche ognium the domanda, ri-
cieno: e chierca, troua: & a chi batte,
sara aperto.*

11 אינא גיר מנהון אפא
דישאליוהי ברה לחמא
למא פאפא מושט לה
ואו בונה ישאליוהי למא
חלף בונה חונה מושט לה;

*Se vn figliuol domanda del pane a
qualcuno che sia padre tra voi, li darà
vna pietra? e se gli domanda vn pesce,
li dia in cambio di pesce vn serpente?*

12 ואו ברתא ישאליוהי
למא הו עקרבא מושט
לה;

*O se gli domanderà vn ouo, li dia
in scorpione?*

13 ואו אנתון דבשנא
אנתון נדעין אנתון
מוהבתא טנתא למתל
לפניכו פמא יתיר אבוכו
מו שמיא יתל רוחא
דקודשא לאיליו דשאליו
לה;

*Se voi dunque, che sete maluiagi, sa-
pete dar buoni doni a i vostri figliuoli,
quanto piu il Padre vostro celeste darà lo
Spirito santo a quelli che gliel domandano.*

14 ופד מפק שאלנא
דאיתנהי חרשא הונא
דפד נפק הו שאלנא מלל
הו חרשא ואיתדמרו
פגשא;

*Appresso egli scacciò fuore vn demo-
nio, il quale era muto: & scito che fu il
demonio, il muto parlò, e le turbe resto-
ron marauigliate.*

י א

8 אמר אנכי לכם לא
יקום ויתן לו על כידעו הו
ויתן לו כל צרכו על
כידעו פגיה הו;

*Digo hos, que aunque no se leuante a darle
por ser su amigo cierto por su importunidad se le
uantará, y le dará todo loque aurà menester.*

9 ונא אמר לכם שאלו
ויתן לכם בקשו ותמצאו דפקו
ויתפתח לכם;

*Y yo os digo, Pedid, y darseos hà bucad, y
hallareys; tocad, y seros ha abierto.*

10 כידעו אשר שאל לוקח
ואשר מבקש מוצא ולדופק
יתפתח;

*Porque todo aquel que pide, recibe: y el que
busca, halla, y al que toca, es abierto.*

11 כידעו מי בכם אשר ישאל
מאביו לחם ויתן לו אביו או
ישאל דגה ויתן לו נחש תחתנה;

*Y qual padre de vosotros, si su hijo le pidie-
re pan, le dará vna piedra? o si pescado, en lugar de
pescado le dará vna serpiente?*

12 או אדם ישאל ביצה ויתן
לו עקרב;

O, si lo pidiere vn hueuo, le dará vn escorpion:

13 לכו אדם אדם אשר רעים
הוים תדעו לתת מתנות טובות
לבניכם פמה יתיר אבי מן
השמים יתן את רוח הקודש
לאשר ישאלוהו;

*Pues si vosotros, siendo malos, sabeys dar
buenas dadiuas a vuestros hijos, quanto mas vuestro
padre celestial darà Espiritu Sancto a los que
lo pidieren de el?*

14 והנה מוציא את שד והוה
אלים ויהי באשר יצא וידבר
האלים ויתמרה ההמון;

*Tambien echó fuera vn demonio, el qual era
mudo: y aconteció que salido fuera el demonio,
el mudo habló, y las compannas se marauillaron.*

י א

8. λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσῃ αὐ-
τῷ ἀναστῆναι, ἀλλὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φί-
λον, ἀλλοτρίῳ ἀναίδεον αὐτῷ ἐ-
λθόντι δώσῃ αὐτῷ ὅσον ζητεῖ.

*Je vous di, ia soit qu'il ne se leue point
pour lui en donner, pourtant qu'il est
son ami, toutesfoi pour son importu-
nité il se leuera, & lui en donnera au-
tant qu'il en aura be soïn.*

9. Καὶ γὰρ ἡμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ
δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε, καὶ εὕρε-
σθε, κρούετε, καὶ ἀνοίγήσιν ὑμῖν.

*Et moi, ie vous di, Demandez, & il
vous sera donné, cherchez, & vous trou-
uerez: heurtez à la porte, & il vous sera
ouuert.*

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν ἢ αἰτεῖται, καὶ ὁ
ζητῶν εὕρεται, καὶ τὸ κρούοντι ἀνοί-
γεται.

*Car quiconque demande, reçoit:
& qui cerche, trouue: & à celui qui
heurte, il sera ouuert.*

11. Τίνα ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτή-
σῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσῃ
αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθυὺν, μὴ ἄντι ἰχθυ-
οῦν ἰσχυδῶσῃ αὐτῷ.

*Que si vn enfant demande du pain
à quelcun d'entre-vous qui soit pere, lui
baillera-il vne pierre? Ou s'il demande
du poisson, lui baillera-il au lieu de
poisson vn serpent.*

12. Ἢ καὶ ἐάν αἰτήσῃ ὠόν, μὴ ἐ-
κιδῶσῃ αὐτῷ σκορπίον;

*Ou s'il demande vn œuf, lui baille-
ra-il vn scorpion?*

13. Εἰ δὲ υἱὸς ὑμῶν πονηροὶ ὑπάρχον-
τες, οἷδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι
τοῖς παισὶν ὑμῶν, πόσω μάλλον ὁ
πατὴρ ὁ ἐξ ὀρανῶν, δώσῃ πνεῦμα ἁ-
γίον τοῖς αἰτῶσιν αὐτῶν;

*Si vous donc qui estes mauuais, sa-
uez donner à vos enfans choses bonnes,
combien plus vostre Pere celeste don-
nera-il le saint Esprit à ceux qui le lui
demandent?*

14. Καὶ ὡς ἐβάλεον δαίμονι-
ον, καὶ αὐτὸς ὡς καφόν. ἐγχετο δὲ,
& δαίμονις ἐξελθόντι ἐλάλησεν
ὁ καφός. ὁ δὲ ὄχλος ἐθαύμαζαν οἱ ὄχλοι.

*Lors il ietta hors vn diable, qui estoit
muet: & aduint quand le diable fut for-
ti, que le muet parla: dont les troupes
s'esmerueillerent.*

8. (Et si ille perseveraverit pulsans,) dico vobis, et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

I say unto you / though he would not arise and give him, because he is his friende / yet doubtles because of his importunitie / hee would rise / and give him as many as he needed.

9. Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

And I say unto you / Aske / and it shall be given you: seeke / and ye shall finde: knocke / and it shall be opened unto you.

10. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur.

For every one that asketh / receiveth: and hee that seeketh / findeth: and to him that knocketh / it shall be opened.

11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pisce serpentem dabit illi?

If a sonne shall aske bread of any of you that is a father: will he give him a stone? or if he aske a fische / will he for a fische give him a serpent?

12. Aut si petierit ovum: nunquid porriget illi scorpionem?

Or if he aske an egge / will he give him a scorpion?

13. Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare, filiis vestris: quando magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus?

If ye then which are evill / can give good gifts unto your children / howe much more shall your heavenly Father the holy Ghost to them / that desire him?

14. Et erat eiiciens demonium, & illud erat mutum. Et cum ei cisset demonium, locutus est mutus: & admiratae sunt turbæ.

Then hee cast out a devill which was domme: and when the devill was gone out / the domme spake / and the people wondred.

8. Ich sage euch / vnd ob er nicht auffstehet / vnd gibt ihm / darumb daß er sein Freund ist / so wirdt er doch vmb seines vnverschampten geilens willen auffstehen / vnd ihm geben wie vil er bedarff.

Ieg siger eder / oc der som hand icke staar op / oc giffuer hannem fordi / at hand er hans Ven / Saa staar hand dog op for hans vbluelige roben skyld / oc giffuer hannem saa mange som hand haaffuer behoff.

6. Vnd ich sage euch auch: Bittet so wirdt euch gegeben / Suchet / so werdet ihr finden / Klopffet an / so wirdt euch auffgethan.

De ieg siger eder oesaa / Beder / saa skal eder giffuis / Seder / saa skullet finde / Bancker paa / saa skal eder opladis.

10. Denn wer da bittet / der nimpt / vnd wer da suchet / der findet / vnd wer da anklopffet / dem wirdt auffgethan.

Ehi huo som beder / hand tager / oc huom leder / hand finder / oc huo som bancker paa / hannem skal opladis.

11. Wo bittet vnter euch ein Sohn den Vater vmb brot / der ihm einen Stein dafür biete? Vnd so er vmb einen fisch bittet / der im eine Schlange fur den Fisch biete?

Huor beder en Son Faderen iblant eder om bread / at hand biuder en Sten der faare? De der som hand beder hannem om en Fisk / at biuder hannem en Hugorm for Fisken?

12. Oder so er vmb ein Ey bittet / der ihm einen Scorpion dafür biete?

Eller der som hand beder hannem om it æg / at hand biuder hannem en Scorpion der faare?

13. So denn jr / die jr arg sent / könnet euren Kindern gute Gaben geben / vil mehr wirdt der Vater im Himmel den heiligen Geist geben / denen die ihn bitten.

Effterdi at i da / i som ere onde / kunde giffue eders Børn gode gaffuer / Meget mere skal Faderen i Him-melen giffue den hellig Aand / dem som hannem bede.

14. Vnd er treib einen teufel auß der war stumb / vnd es geschah da der teufel außfuhr / da redet der Stumme / vnd das Volck verwunderte sich.

De hand dross en Dieffuil vd / hand vaardum / De der skede / der Dieffuelen soer vd / da taleden den Dumme / och folcket forundrede sig.

8. (A on budeli trivati tluksa:) Prawijm pak wam / aczk nedá gemu wstana proto że gest prj: telem geho / ale wssat pro ne: zbednost geho wstane / a dá ge: mu koliko žkoli potřebuje.

Powiedamci wam: Choćajby też wstał niechciał aby dał temu / przeto że jest przyjaciel tego / wssat: toz dla pilney prośby tego wsta niey da muile potrzebuie.

9. V nať prawijm wam: Proste / a bude wam dano: hles dante / a nalezniete: tluće / a bude wam otwrijno.

A iac też wam powiedam: Proście a będzie wam dano / hles: łaycie a nayedziecie / łolacicie a będzie wam otworzono.

10. Nebo každý kdož prosy / bře: a kdož hledá / nalězá: a tomu kdož tluće / bude otwrijno.

Abowiem každý ktory prosi / bierze: a ktory szuka / znaydzie: a łolacacemu będzie otworzono.

11. Kdo pak z was Dtcem gsa / gehožo prosyliby Syn za chleb / zdali kamene podá gemu? Aneb za Ribur / zdali miji: sto Ryby dá Hada gemu?

Žali z was ktory oćec gdy go prosi syn tego o chleb / poda mu kamien: abo orybe / izali muštho ryby poda mu wežat?

12. Aneb prosyliby za wany: ce / zdali podá gemu Stjra?

Abow prošilliby o táie / izali mu poda niedzwadka?

13. Protož poněwadž wy gsauce zlij / vmjte dobre dary dāwatj Synuom wassym: tjim wjce Dtec wass Nebestž dā ducha dobrého / tēm kterijž ho prosy.

A przetož wy gdy jeste sa zli / vmiecie dować dobre dary dzieciám wassym. Jákž dáleko wiecey Oćec wass niebieští da Duchá swiętého tym ktoryž od mego pro: sa?

14. V wpmistal Gežijs Diablsiwij / a to bylo němě A kdnž wywrhl Dablsiwij / mlu: wil němž: V diwili se žasupo: wě.

Eedy wyrzucil diabelstwo kto: re bylo nieme / a gdy ono diabelst: wo wyslo / przemowil niemy / y dztwowalo sie zgromadzenie lu: du.

י א

15 אָנש'א דין מ'הון א
אמרו בפ'על זבוב רישא
דינוא מפ'ק הנה דינוא :

Ma alcuni di loro, dissero, Egli scaccia i demonij per opera di Beelzebub principe de demonij.

16 אחר'נא דין פ'ד מנסין
לה אהא מן שמיא שאלין
הו' לה :

Et altri, per tentarlo, ricercavano da lui un segno dal cielo.

17 ישוע דין ד'דע הנה
מחשב'תהון אמר להון פ'ל
מלכו ד'תחפלג על גבשה
תחרב'תהא ד'על קיומה
מחפלג גב'ל :

Onde egli conoscendo i lor pensieri, disse loro, Ogni regno diuiso contra se stesso, & in ruina : & ogni casa diuisa contra se stessa, cade sopra l'altra casa.

18 ואן סטנא על גבשה
אחפלג איכנא תקום
מלכותה ד'אמרין אנתון
ד'פ'על זבוב מפ'ק אנה
דינוא :

Donc se satana ancora è diuiso contra se stesso, il suo regno come starà in pie? perciocchè voi dite ch'io scaccio i demonij per opera di Beelzebub.

19 ואן אנה בפ'על זבוב
מפ'ק אנה דינוא פ'ניכון
פ'מנא מפ'קין מטול הנה
הגון יהוין לכו דינוא :

Hor se io per opera di Beelzebub scaccio i demonij, i vostri figliuoli per opera di chi gli scacciano? Per questo essi saranno vostri giudici.

20 אן דין פ'פ'על ד
דאלהא מפ'ק אנה דינוא
הרב'ת לה על'כון מלכותה
דאלהא :

Ma se io scaccio i demonij col dito di Dio, certo il regno di Dio è peruenuto a voi.

21 אמתי ד'חסינא פ'ד
מון גטר ד'רתה פ'שינא
הו' קנינה :

Quando il forte, essendo armato, guarda la sua corte, tutte le cose ch'ei possiede sono in pace.

י א

15 וקצתם אמרו בפ'על זבוב
רנש השדים הוציא את
השדים :

Y algunos de ellos dezian, En Beelzebub principe de ellos demonios echa fuera los demonios.

16 ואחרים מנסים אות מ'מנ
בקשו מן השמים :

Y otros, tentando, pedian deel sennal del cielo.

17 וד'דעו את מחשב'תם אמר
אליהם פ'ל ממלכה אשר פ'נפשה
גפרטה תשומם ובית על
ביתה פ'ול :

Mas el conociendo los pensamientos de ellos, dixoles, todo reyno diuiso contra si mismo es assolado; y casa cae sobre casa.

18 ואם גם השטן גפרס פ'נפשו
איך תקום מלכותו כ' אמרתם
כ' בפ'על זבוב הוציא את
השדים :

Y si tambien Satanas està diuiso contra si, como starà en pie su reyno? porque dezis, que en Beelzebub echo yo fuera los demonios.

19 ואם אנכי בפ'על זבוב
מוציא את השדים במה
מוציאים אותם בניכם על
כ' שומטיכם יהוה ה'המה :

Pues si yo echo fuera los demonios en Beelzebub, vuestros hijos en quien los echan fuera? portando ellos seran vuestros juezes.

20 ואם באצבע אלהים
מוציא אנכי את השדים אך
במה אליכם מלכות השמים :

Mas si en el dedo de Dios echo fuera los demonios, cierto el Reyno de Dios ha llegado a vosotros.

21 אם גבור חיל גטר את
עזרתו בשלום יהוה כל-קניניו :

Quando el fuerte armado guarda su palcio, en paz està loque possede.

יא.

15. Τινες δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ὅτι βελ-
ζεβὺλ ἀρχὴ τοῦ δαιμονίων ἐκ-
βάλλει τα δαίμονια.

Et quelques vns d'entr'eux dirent, C'est par Beelzebub prince de diables, qu'il iette hors les diables.

16. Ἐπεὶ δὲ παραζητοῦντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζητοῦν ἐξ οὐρανό.

Mais les autres pour le tenter, lui demandoient signe du ciel.

17. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ἀ-
νοήματά. εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βα-
σιλεία ἐφ' αὐτὴν διαμεριδι-
σθε ἑρημοῦται, καὶ οἰκὸς ἐπὶ οἶκον, πίπτει.

Mais lui cognoissant leurs pensees, leur dit, Tout royaume diuisé contre soi-mesme sera reduit en desert, & toute maison diuisée contre soi-mesme s'en va bas.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' αὐ-
τὸν διαμεριδιῇ, πῶς ἐστήσεται ἡ
βασίλειά αὐτοῦ; ὅτι λέγεται ὅτι βε-
λζεβὺλ ἐκβάλλει μετὰ τα δαίμο-
νια.

Que si Satan est aussi diuisé contre soi-mesme, comment subsistera son regne: pourtant que vous dites que par Beelzebub ie iette hors les diables?

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν βελζεβὺλ ἐκ-
βάλλω τα δαίμονια, οὐχὶ οἱ υἱοὶ ἐν
τῇ ἐκβάλλουσιν; ἀλλὰ ἐὰν κερται
υἱοὶ αὐτοῦ ἐστηται.

Que si ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? pour ceste cause seront-ils vos iuges.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ τοῦ θεοῦ ἐκ-
βάλλω τα δαίμονια, ἄρα ἐφ' ἑαυτὴν ἐφ'
υἱᾶς ἡ βασιλεία ὑμῶν ἔσται.

Mais si ie iette hors les diables par le doigt de Dieu, certes le regne de Dieu est paruenue à vous.

21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθ' ὅλην ἀρ-
μὴν φυλάσῃ τὴν αὐτοῦ ἀυλὴν,
ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ἐν αὐτῇ αἰ-
τῶν.

Quand vn fort homme bien armé gardé son hostel, les choses qu'il a sont en seureté:

CAP. XI

15. Quidam autē ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.

But some of them sayde / He casteth out devils through Beelzebub the chiefe of the devils.

19. Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

And others tempted him / seeking of him a signe from heauen.

17. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in seipsum divisum, desolabitur; & domus supra domum, cadet.

But he knew their thoughtes / and sayde vnto the / euery kingdome deuided against it selfe / shall be desolate / and an house deuided against an house / falleth.

18. Si autem & Satanas in seipsum diuisus est: quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia.

So if Satan also be deuided against him selfe / howe shall his kingdome stand? because ye say that I cast out devils through Beelzebub?

19. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

If I through Beelzebub cast out devils / by whome do your children cast them out? Therefore shall they be your iudges.

20. Porro si in digito Dei eiicio dæmonia: profecto peruenit in vos regnum Dei.

But if I by the finger of God cast out devils / doubtles the kingdome of God is come vnto you.

21. Cū fortis armatus custodit atrium suum: in pace sunt ea quæ possidet.

When a strong man armed / keepeth his palace / the things that he possesseth / are in peace.

Das XI. Capitel.

15. Etliche aber vnter inen sprachen: Er treibt die teufel auß / durch Beelzebub / den obersten der Teuffel.

Men noghe iblant dem sagde / hand driffuer Dieffle vnd / ved Beelzebub den offuerste Dieffuel.

16. Die andern aber versuchten in / vnd begerten ein Zeichen von im vom Himmel.

Men de andre fristede hannem / oc begerede ir Tegen aff hannem / aff Himmelen.

17. Er aber vernam ire gedanken / vnd sprach zu inen: Ein jeglich Reich / so es mit ihm selbs vneins wird / das wird wüste / vnd ein Hauß fellet über das ander.

Da fornam hand deris tancher / oc sagde til dem / huert rige / som vorder wens met sig self / bliffuer øde / oc it Huß falder offuer det ander.

18. Ist denn der Sathanas auch mit im selbs vneins / wie will sein reich bestehen? Die weil ihr saget / ich treibe die Teuffel auß durch Beelzebub.

Er da Satanas oc wens met sig self / huorledis skal hans rige bliffue bestandigt? Effterdi i sage / ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub.

19. So ich aber die Teuffel durch Beelzebub austreibe / durch wen treiben sie eure Kinder auß? Darumb werden sie eure Richter sein.

De om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub / ved huem vddriffue eders Børn dem? Der saare skulde de vere eders Dommere.

20. So ich aber durch Gottes finger die teufel austreibe / so kompt je das Reich Gottes zu euch.

Men dersom ieg vddriffuer Dieffle ved Guds finger / da kommer io Guds rige til eder.

21. Wenn ein starker gewapneter sein Palast bewaret / so bleibt das sei- ne mit frieden.

Naar som en Sterck beuebner beuaret sit Pallass / da bliffuer det hand haaffuer med fred.

Kapitola XI.

15. Ale někteří z nich prawi- li: W Beelzebubu knížeti dā- belském vymijete dābly.

A někteří z nich mowili: Przez Beelzebula kšiaze dyabel- skie wyrzucacie dyabelstwa.

16. A ginij pokaussegisze / znamenij s Nebe hledali od ně- ho.

Drudzy zaś kšiac go / prosi- li znaku od niego.

17. Ale on řkny poznal my- šlenij gegich / řekl jim: Každě království samo w sobě roz- děleně / spustine / a dům na dům padne.

Ale on gdyž wředział myśli ich / řekl im: Každě królestwo rozd- woione przeciwko sobie / bywa zborzone / a dom między soba ro- zny upadnie.

18. Protož gestliže Satha- nās proti sobě gest rozdēlen / kterak stane království geho? Nebo prawište / že nā w Belze- bubu vymijetām dābly.

A gestližeý sātān rozdwoion jest przeciwko sobie: iakož sic ostoi królestwo tego? Abowiem powie- dacie / iż iā przez Beelzebula wy- rzucam dyabelstwa.

19. A gestliže Beelzebubem vymijetām dābly / Ennowě wassý kým vymijetāgi? Pro- tož oni Saudowě wassý bu- dau.

Gdyž wiec iest iā przez Beel- zebula wyrzucam dyabelstwa / sy- nowie wassý přes tegož wyrzu- cáciť a dla tegož oni beda řdými wassými.

20. Pakli moeý Božíj wy- mijetām dābly / gisť přišlo gest meý wās Království Bo- žij.

Ale iest iā pálcem Božím wyrzucam dyabelstwa / iāstec do was přyšlo Królestwo Bože.

21. Řkny řlný Oděnc o- řkijšā řnē řwě / w pokogi gsau wšecky wěcy kterýmiž wladne.

Gdy řtóry mocarz zbroyny řtrzeže domu řwego / w pokojnē sa maiernošci iego.

י א

22. אִן דִּין וְאַתְנָה מִן
דְּחֶסֶן מִיָּה יִכְבוֹהִי כ
פִּלָּה וְיִנָּה שְׁקָל הוּ דְּתִכִּיל
הִנֵּה עֲלוֹהִי וּבְנִתָּה מ
מִבֶּלֶג :

Ma quando un piu forte di lui soprauenne, e vincelo, toglie via tutte le sue armi, ne le quali si confidaua, e distribuisce le sue spoglie.

23. מִן דְּלֹא הִנֵּה עֲמִי
לִוְקָבִיל הוּ וּמִן דְּלֹא פִגֵּשׁ
עֲמִי מִבְּדִירוֹ מִבְּדִיר :

Chi non è con me, è contra di me, e chi non raccoglie con me, disperge.

24. רוּחָא טְנִיפָתָא מִן
דְּנִיבְקָת מִן פִּרְגִּישׁ
אֲנִלָּה מִתְּפִרְכָּהּ
בְּאַתְרוּתָא דְּמִיָּה לִיר
פִּהִין דְּתִבְעָא לֹה גִיחָה
וּמִן דְּלֹא אֲשַׁכְּחִיר
אֲמִרָה אֲהִבִּיר לְבִיתִי
אִימָכָא דְּנִיבְקָת :

Quando lo spirito immondo è uscito de l'huomo cammina per luoghi secchi, cercando riposo: e non ne trouando, dice, Io ritornaro ne la mia casa, donde sono uscito.

25. וְאִן אֲתָת אֲשַׁפְּחִתָּה
דְּחַמִּים וּמִצְבֹּר :

E venutoni, la troua scopata & ornata.

26. הִידִין אֲנִלָּה דְּבִרָה
שְׁבַע רוּחִין אֲחִרָנִין
דְּבִישִׁין מִיָּה וְעֲמִלִין
וְעֲמִרִין תִּמְסוּ וְהִנֵּה
חִרְתָּה דְּבִרָה נִשְׂאָה הוּ
פִּישָׁא מִן קְדָמִיתָה :

Et allora s'en va, e piglia con seco sette altri spiriti i peggiori di se: i quali entrati, habitano lui: e così l'ultima condition di quell'huomo diuen peggior che la prima.

27. וּכְד הִלִּין מִמֶּלֶל הִנֵּה
אֲדִימָת אֲנִתְתָּה חֲדָה
קָלָה מִן פִּגֵּשָׁא וְאֲמִרָה
לֹה טוֹבִיָּה לְפִרְסָה
דְּסַעֲנִתָּה וּלְתִדְנִיָּה
דְּאִיגִּיקוֹר :

E mentre ch'egli diceua queste cose, auuenne che vna certa donna tra la turba alzando la voce, gli disse, Beato il ventre che t'ha portato, e le mammelle che tu hai succhiate.

י א

22. וְאִם יָבוֹא חֹזֶק מִמֶּנּוּ וְגִבֹּר
עָלָיו אִן יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־שׁ
נִשְׁקוֹ אֲשֶׁר בְּטַח עָלָיו וְאֶת־
חֲלִיצוֹתָיו חֲלָק :

Mas si otro mas fuerte que el sobreuiniendo lo véciera, toma le todas sus armas enque confiaua, y reparte sus despojos.

23. וְאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי לְקָבִילִי
הוּא וְאֲשֶׁר לֹא יֵאֱסֹף עִמִּי יִפְוֹר :

El que no es conmigo, contra mi es: y el que conmigo no apanna, derrama.

24. וְאִם רוּחַ טְמֵאָה יֵצֵא מִן־
הָאָדָם וְיִתְהַלֵּךְ בַּצִּיּוֹת וּבְחִרְבוֹת
וְיִבְקֹשׁ מְנוּחָה וְלֹא יִמָּצֵא יֹאמֶר
אָשׁוּב לְבֵיתִי אֲשֶׁר יֵצֵאתִי
מִשָּׁם :

Quando el espiritu immondo saliere del hombre, anda por lugares secos buscando reposo: y no hallandolo, dize Boluermehé a mi casa, de donde sali.

25. וּבְבוֹאוֹ יִמָּצֵא אֲתָתוֹ מְטִנָּטָה
בְּמִטָּטָה וּמְטָהָר :

Y viniendo, halla la barrida y adornada.

26. אִן יָבוֹא וְלָקַח אֵלָיו שְׁבַע
רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנּוּ
וּבְבוֹאוֹ שְׁכֵנוֹ שָׁם וְיִתְהַלֵּךְ
הָאֲחֵרוֹנוֹת הָאָדָם הָהוּא רָעוֹת
מִדְּאִשׁוֹנוֹת :

Entonces va, y toma otros siete espíritus peores que el, y entrados habitan alli: y son las postrimerias del tal hombre peores que las primeras.

27. וְיִהְיֶה בְּדִבְרוֹ אֶת־הָאֵלָּה
וְתָרָם אִשָּׁה אַחַת אֶת־קוֹלָהּ
בָּעַם וְתֹאמַר לוֹ אֲשֶׁרִי הִבְטֵן
אֲשֶׁר עִמָּסְתָּךְ וְדָחַם אֲשֶׁר
נִשְׁאַתָּךְ וְדָדִים אֲשֶׁר יָנַקְתָּ :

Y aconteció que diziendo el estas cosas, vna muger de la compaña leuantandola boz, le dixo, Bienauenturado el vientre que te truxo, y las tetas que mamaste.

י א.

22. Ἐπὶ τὸν ὅ ἰσχυρότερος αὐτὸν ἐπελθὼν νίκησεν αὐτὸν; ὁ πανοπαλίας αὐτὸν αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεπείθη, ἐ τὰ σκύλα αὐτοῦ διὰ δίδωσιν.

Mais si un plus fort que lui survient qui le surmonte, il lui oste toutes les armes, esquelles il se confioit, & departit ses despoilles,

23. Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμὲ ἔσται ὡς ὁ μὴ συναγωνιστὴς ἐμῶ, σκορπίσει.

Qui n'est avec moi, il est contre moi: & qui ne recueille avec moi, il espard,

24. Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διερχόμενον διὰ ἀκαθάρτων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ δεῖσιν, λέγει, Ὡς ἐσθίψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξήλθον.

Quand l'esprit immonde est sorti de quelque homme, il chemine par lieux secs, cherchant repos: & n'en trouuant point, dit, Je rerournerai en ma maison, d'ou ie suis sorti.

25. Καὶ ἔλθῃ διέλκοι σε (αρμαμένον καὶ καθαρομένον).

Et quand il vient, il la trouue balice & parce.

26. Τότε πρὸς ταύτην καὶ ἑξῆς λαμβάνει ἑπτά ἄλλα πνεύματα πηρότερα αὐτοῦ, ὅτι εἰσελθόντα κατοικοῦν ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τῷ ἀνθρώπῳ ἕκτονος χείρονα τῶν πρώτων.

Et adonc il s'en va, & prend avec soi sept autres esprits pires que lui: & y entrent & habitent là: tellement que la dernière condition de cest homme-la est pire que la première.

27. Ἐγὼ μὲν ὅτι ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ταῦτα, ἐπὶ ἑσέτι τις γυνὴ φωνεῖ ὡς ὁ χυλοῦ, εἰπὼν αὐτῷ, μακάριοι ἡ κοιλία ἡ βασίλας σου, καὶ μαστοὶ ὡς ἐν ἡλάσας.

Or aduint comme il disoit ces choses, qu'une femme d'entre les troupes esleua sa voix, & lui dit, Bien-heureux est le ventre qui t'a porté & les mammelles que tu as tettees,

22. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum: universa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet.

But when a stronger then he cometh upon him, and overcometh him, he taketh from him all his armour wherein hee trusted, and devideth his spoiles.

23. Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.

Hee that is not with me, is against mee: and hee that gathereth not with me, scattereth.

24. Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca iniqua, quarens requiem. Et non inveniens dicit, Revertar in domum meam unde exivi.

When the unclean spirit is gone out of a man, he walketh through drie places, seeking rest: and when he findeth none, he saith, I will returne unto mine house whence I came out.

25. Et cum venerit, invenit scopis mundatam & ornata.

And when he cometh, he findeth it swept and garnished.

26. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se: & ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus.

Then goeth he, and taketh to him seven other spirits worse then him selfe: and they enter in, and dwell there, so the last state of that man is worse then the first.

27. Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti.

And it came to passe as he sayde these things, a certaine woman of the companie lifted up her voice, and said unto him, Blessed is the wombe that bare thee, and the pappes which thou hast sucked.

22. Wenn aber ein stercker über ihn kompt/ vnd überwindet in/ so nimpt er im seinen Harnisch darauff er sich verließ/ vnd theilet den raub auß.

Men naer der kommer en sterckere offuer hannem/ oc offueruinder hannem/ Da tager hand hans Harnst/som hand forlod sigpaa/ oc bytter doffuit.

23. Wer nicht mit mir ist/ der ist wider mich/ vnd wer nicht mit mir sammet/ der zurstreuet.

Huo som er icke met mig/ hand er mod mig/ oc huosom icke sancker met mig/ hand atspredet.

24. Wenn der vn sauber geist von dem Menschen außfehret/ so durchwandelt er durre stette/ sucht ruhe/ vnd findet jr nicht. So spricht er: ich will wider umbkehren in mein Haus/ dar auß ich gegangen bin.

Naer den wrene Aand vdfar aff Mennisten/ da vandrer hand igennem tørre steder/ søger huile/ och finder hende icke. Da siger hand/ Jeg vil vende om igen til mit Hus/ som ieg giet vd aff.

25. Vnd wenn er kommt/ so findet ers mit Besemen gekeret vnd geschmücket.

Och naer hand kommer/ da finder hand det seynt met koste oc prydet.

26. Denn gehet er hin/ vnd nimmt sieben geister zu sich/ die erger sind denn er selbs/ vnd wenn sie hinein kommen/ wonen sie da/ vnd wird hernach mit demselbigen menschen erger denn vor hin.

Saa gaar hand bort/ oc tager siu Aander til sig/ som ere argere/ end hand selff/ oc naer de komme ind/ bode der/ oc det bliffue der effter verre met det samme Menniste/ end tilforn.

27. Vnd es begab sich/ da er solches redet/ erhub ein Weib im Volck die stimme/ vnd sprach zu ihm: Selig ist der leib/ der dich getragen hat/ vnd die Brüste die du gesogen hast.

De det begaff sig/ der hand saa talede/ oploffte en Quinde iblant folcket rosten/ oc sagde til hannem/ Saligt er det liff som bar dig/ och de bryst som du dide.

22. Pakli synegssy nej on přigda přemuže gen/ vssecta o dēij geho odegme w nej gest vffal/ a laupeže geho roždělí.

Alle gdy mocnějšy kto náden tárgnawšy sie nan zwyciezy go/ odevmine w sytke ie^o bron w kto^o rey vřal/ a lupy iego roždělí.

23. Kdož není semnau/ proti mně gest: a kdož nejbírá semnau/ rozptyluje.

Ktoryc nie test zemna/ testci przeciwko mnie/ a ktory nie zbiera zemna/ rozsypa.

24. Kdýž nečistý duch wngde od člověka/ chodí po mých stech suchých/ hledá odpočinutí. A nenalezná/ dí: Brátím se do domu mého odkud jsem vyšel.

Gdy duch nectyřly wychodí zlod křorego člověka/ chodí po mých suchých stech/ hledá odpočinutí/ a gdy nezná dnuie/ mowí: Wroce si do domu mého/ skadem vyšel.

25. A kdýž přigde/ nalezně gen chvostitě i wřítitěny a ozdobený.

A tãk przyšedšy znáydnie gi vmiectiony y wychodožony.

26. A tħedn gde/ a přigme k sobě glných sedm duchůw horšších sebe/ a wegdauce přebh/ wagi tam: W gsau poslednīj wěcy člověka toho/ horššíj prwnijch.

Tedy šedšy/ bterze z soba siedm iných duchow goršych niż sam jest/ ktorzy wšedšy miašřata tham/ y stawa sie stan posledni človieka onego goršy/ aniž pirs wšy.

27. W stalo se kdýž to powěděl/ pozdwihsšy hlasu gedna žena z žastupu/ řekla genu: Blahoslavený žiwot křerňž tebe nošl/ a pršy křerňchž gšy po žiwal.

A tãk gdy to mowil/ Frzyřnelš wynoslym glosm niektora miez wiastš z zgroniadżema/ mowiac mu: Wlogosławiony żywot křcho ry cie nošil/ y p eršš křoreš sal.

י א
28. אמר לה הו טוביהו
לאילן דשמעו מלכה ד
דאנה ונטרין לה:

*Et egli disse, Anzi beati son quelli che
odeno la parola di Dio, e la conservano.*

29. ופד מתפנשין פגשא
שרי למאמר שרפתא
הדא פישתא אתא פגיא
ואתא לנא תתיהב לה
אלא אתה דיונו נבא:

*Adunandosi poi la moltitudine, in-
comincio a dire, Questa generatione
è malvagia: ella cerca segno, e segno alcun
non le farà dato, senon il segno di Iona
Profeta.*

30. איכנא גיר דהוא ינו
אתא לגיניא הכנא יהוא
אה פרה דאנשא
לשרפתא הדא:

*Che si come Iona fu segno à i Ninivi-
ti, così sarà etiamdo il Figliuol de l'huo-
mo a questa generatione.*

31. מלכתא דתימנא
תקומי פדינא עם אנשא
דשרפתא הדא ותחיבי
אפון דאתא מן עבריה
דארצא דתשמעי
חכמתה דשלימון והא
דיתיר מן שלימון הדא:

*La Regina d'Austro si leuara su nel
giuditio con gli huomini di questa gene-
ratione, e condannaragli: percioche ella
venne da i confini de la terra per odir la
sapientia di Salomone: e pur ecco piu che
Salomone in questo luogo.*

32. גברא ניניוא יקומון
פדינא עם שרפתא הדא
ותחיבונה דתבו פפרויה
דינו והא דיתיר מן ינו
הדא:

*Gli huomini di Ninive si leuaranno
su nel giuditio con questa generatione, e
condannarannola: percioche essi à la pre-
dication di Iona si ridusseno à penitencia:
e pur ecco qui piu che Iona.*

י א
28. והוא אמר אה כי אנשרי
האלה אשר שמעו את דבר
אלהים ושמרו:

*Y el dixo, Antes bienaventurados los que o-
yen la palabra de Dios, y la guardan.*

29. ויקהלון העם ויחל לדבר
הדור וה רע הוא מבקש אות
ואות לא ינתן לו כי אם אות
יונה הנביא:

*Y juntándose las compannas à el, començo
à dezir, Esta generacion, generacion mala es:
fennal busca, mas fennal no le será dada, fino la
fennal de Ionas Propheta.*

30. כי כנאשר היה יונה אות
לגינה בן האדם לדור
הזה:

*Porque como Ionas fué fennal à los Ninivi-
tas, así también será el Hijo del hombre à esta
generacion.*

31. מלכת נגב תקום בשפט
עם אנשי דור הזה ותשפט
בילכה מאמסי הארץ לשמוע
את חכמת שלמה והנה יתיר
משלמה פה:

*La Reyna del Austro se leuantará en juyzio
con los hombres de esta generacion, y los conde-
narà: que vino de los fines de la tierra à oyr la sa-
biduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon
en este lugar.*

32. אנשי גינה יקומו ביום
דיו עם דור הזה וישפטוהו כי
שב מרצתם במקרא יונה
והנה יתיר מיונה פה:

*Los hombres de Ninive se leuantarán en ju-
yzio con esta generacion, y la condenarán: que à
la predication de Iona hizieron penitencia: y
heaqui mas que Iona en este lugar.*

יא.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπε, μαρτυρεῖμα-
καριοὶ οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, καὶ φυλάσσουσιν αὐτόν.

*Adonc il dit, Mais plustost bien-
heureux sont ceux qui oyent la parole
de Dieu, & la gardent.*

29. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμέ-
ων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πο-
νηρὰ ἐστὶν. σημεῖον θιπίζηται, καὶ ση-
μεῖον ὃ δόξῃσιν αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ ση-
μεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

*Et comme les troupes s'amassoyent,
il se print à dire, Ceste generation est
meschante: elle demande signe, signe
ne lui fera point donné, sinon le signe
de Ionas le Prophete.*

30. Καθὼς γὰρ ἐγγέμετο ἰωνᾶς ση-
μεῖον τοῖς νινυβίταις, ὕτως ἔσται καὶ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

*Car comme Ionas fut signe à ceux
de Ninive, ainsi le sera aussi le Fils de
l'homme à ceste generation.*

31. Βασίλισσα νότυ ἐγερθήσεται
ἐκ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς γε-
νεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περσέων τῆς γῆς
ἀκούσαι τὴν σοφίαν τοῦ σολομῶντος.
καὶ ἰδοὺ πλεον σολομῶντος ὧδε.

*La roine de Midi se leuera au iuge-
mēt avec les hommes de ceste generati-
on, & les condamnera: pourtant qu'elle
vint du bout de la terre pour ouir la Sa-
pience de Salomon: & voici, il y a ici
plus que Salomon.*

32. Ἄνδρες νινυβίται ἀναστήσονται ἐν
τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ
κατακρινουσιν αὐτήν· ὅτι μετάνη-
σαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ
πλεον ἰωνᾶ ὧδε.

*Les gens de Ninive se leueront
au iugement avec ceste generation, &
la condamneront pourtant qu'ils se sont
amendés à la predication de Ionas: &
voici, il y a ici plus que Iona.*

28. At ille dixit, *Quinimo*
beati qui audiunt verbum
Dei, & custodiunt illud.

But he saide / Yea / rather blessed
are they that heare the worde of God /
and keepe it.

29. Turbis autem concurrētibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequâ est: signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.

And when the people were gathered thicke together / he began to say / This is a wicked generation: they seeke a signe / and there shall no signe be giuen / them / but the signe of Ionas the Prophet.

30. Nam sicut fuit Ionas
signum Ninivitis: ita erit &
filius hominis generatio-
ni isti.

For as Jonas was a signe to the
Nineuites / so shall also the Sonne of
man bee to this generation.

31. Regina Austri surget
in iudicio cum viris genera-
tionis huius, & condemna-
bit illos : quia venit à finibus
terræ audire sapientiam Sa-
lomonis, & ecce plus quàm
Salomon hic.

The Queene of the South shall rise in iudgement / with the men of this generation / and shall condemne them : for shee came from the vtmost partes of the earth to heare thee wisdome of Solomon / and beholde / a greater then Solomon is here.

32. Viri Ninivitæ surgent
in iudicio cum generatione
hac, & condemnabunt illā,
quia pœnitentiam egerunt
ad prædicationem Ionæ, &
ecce plus quàm Ionas hîc.

Then men of Nineueſhall riſe in
iudgement with this generation / and
ſhall condemne it : for they repented at
the preaching of Jonas : and behold / a
greater then Jonas is here.

28. Er aber sprach: Ja selig sind die
Gottes wort hören / vnd bewaren.

Men hand sagde / Ja salige ere de / som høre Guds
ord / oc beuare det.

29. Das Volk aber drang hinzu/
da sieng er an / vnd saget: Diß ist ein
arge Art / sie begert ein Zeichen / vnd
ihr wird kein zeichen gegeben / denn
nur das zeichen des Propheten Jo-
nas.

De Goleket trengde hen til / da begynte hand / oc
sagde / Denne er en ond Slect / hun begærer it Tegen /
oc hende skal inted tegen giffuis / vden alene Jone
Propheetis tegen.

30. Denn wie Jonas ein zeichen
war den Ninevitē / also wird des
menschen Son sein diesem Geschlecht.

Thi lige som Jonas vaar de Niniviter it Tegen/
Saa skal Menniskens Søn vere denne Sleets.

31. Die Königin von Mittag wird
auftreten für dem Gerichte / mit den
Leuten dieses Geschlechts / vnd wird
verdammten / denn sie kam von der
Welt ende / zu hören die Weisheit
Salomonis / vnd siehe / hie ist mehr
denn Salomon.

Dronningen aff Synden skal optræde faar Dom-
men / med denne Electis Folet / oc skal fordømme
dem / Thi hun kom fra Verdens ende / at høre Salo-
monis visdom / och see / her er mere end Salomon.

32. Die Leute von Ninive werden
auftreten für dem Gericht / mit die-
sem geschlecht / vnd werdens verdam-
men / denn sie theten buße nach der
Predig Jonas / vnd sihe / hie ist mehr
denn Jonas.

De Golef aff Ninive skulle optræde saar Dommen/
met denne Slect / oec skulle fordømme hende / Thi
de giorde Penitenge effter Jone Predicken / De see / her
er mere end Jonas.

28. A on řekl: Zagistě tať
gest/ Blahoslavenij křesťj
stojij Slovo Božij/ a ošřij
hagij ho.

Alle on rzeſt: Nowſem bſogo
ſławieni ci ſtorſy ſłuchaiſia ſłow
Bożego/ y ſtrzeſgo.

29. A kdýž se zástupowě zbiji
hali / počal prawiti: Pokole-
nij toto / pokolenij neprawě gě:
znamení hšeda / a znamení
geniu nebude dāno / gedine zna-
menij Jonáše Proroka.

A gdy sie niemalo ludu zeszło
 o kolo niego / poczał mowić: Ten
 naród jest złościwy / żada znawo-
 alec im znáć nie będzie dan / tyl-
 koż znáć on Jonášá Proroká.

30. Nebo nakož Jonášs byl
za znameníj Dnyhwiſtým/
takež budě y Syn ělowěra po/
kolenij tomuto.

Abowiem iáko Jonáš byl ná
znáť Miniwitom/ tháťžec bedzie y
Syn cžlowieczy narodowi temu.

31. Králowna od Poledne
wstáhe na Saud s mužmi po-
solenij tohoto / a odsaudij ge-
nebo přigela od končin země /
aby slyšela maudrosti Šsalo-
munowu: a an wijce než Šsa-
lomaun tuto.

Arolowa od południa wstą-
nła na sad z meźmi narodu tego / y
osadzi iedla tego / iż przyjsła od
konczyn ziemie aby słuchala ma-
drości Salomo nowey / a roć na
miejscu tym wietrzy jest niż Sáló-
mon.

32. Ruſij Dnywiewſſij po-
wſtanau na Saud s poſole-
nijin tijmto/ a potupij ge: neb
gſau poſānij činiliſ kāzanij
Jonāſſowu: a hlc wiſce neſ
Jonāſs tuto/

Ludzie Nintwitscy powstała
na sad z narodem tym / y osadza te
dla tego / iż sie wznali na Jonaso
we opowiedanie / A to wietſzy niż
Jonas test na tym mteyscu.

י א

33 לא אָנש מְנִהר שְׂדָנָא
וְסָאָם לֵה בְּכִסְיָא אִו
תְּחִית סִמְתָּא אֶלְא לְעֹר
מִן מְנִרְתָּא דְּאִילִין דְּעָאֲלִין
יְחִוּן בִּגְהֵרָה :

*Niuno accende la lucerna, e ponela
in luogo ascoso, ne sotto lo strajo, ma sopra
il candeliero, accioche quelli che entrano,
veggano lume.*

34 שְׂדָנָה דְּפִגְרָךְ אִיתִיָּה
עֵינְךָ אִמְתִּי הִכִּיל דְּעֵינְךָ
פְּשִׁיטָא אַף כְּלָה פִּגְרָךְ
יְהִינָה גְהִיר אִו דִּין תִּהְיֶנָּה
בִּישָׁא וְאַף פִּגְרָךְ יִהְיֶנָּה
חֲשׁוּךְ :

*La lucerna del corpo è l'occhio: la
onde se l'occhio tuo sarà semplice, tutto il
tuo corpo ancora sarà luminoso: ma se
sarà maluagio, il tuo corpo ancora sarà
tenebroso.*

35 אֲזִדְהֵר הִכִּיל דְּלָמָא
בִּגְהֵרָה דְּפִגְרָךְ חֲשׁוּכָה הִי :

*Guarda dunque che il lume, il quale
è in te, non sia tenebre.*

36 אִו דִּין כְּלָה פִּגְרָךְ ב
גְהִיר הִי וְלִית בֵּה מְנִתָּא
מִדָּם חֲשׁוּכָה יְהִינָה מְנִהר
כְּלָה אִיךְ דְּשְׂדָנָה בְּדִלְקָה
מְנִהר לָךְ :

*Se dunque tutto il tuo corpo sarà lu-
minoso, senz'hauer parte alcuna tene-
broso, egli sarà luminoso tutto, come
quando la lucerna t'illumina con lo splen-
dore.*

37 בְּדִין מִמִּלָּל בָּעָא
פְּרִישָׁא חַד דִּישְׁתַּרְבֵּי
לְנִתָּה וְעַל אֶסְתַּמַּךְ :

*E mentre ch'egli parlaua, vn Phariseo
il pregò che desinasse con seco. Et egli en-
trato in casa si pose à tauola.*

38 הוּ דִּין פְּרִישָׁא בְּד
חֲזִינִי אֶתְדַמֵּר דְּלָל
לִיקְדָם עֲמַד מִן קִדָּם
שְׂרוּתָה :

*Il Phariseo veduto questo, si marauil-
gliò ch'egli non s'era prima lauato innan-
zi al desinare.*

י א

33 אִישׁ לֹא יָבִיעַר גֵּר וְיִשִּׁים
בְּמִסְתָּר אִו תַּחַת הַסֵּאָה כִּי אֲמִם
עַל־הַמְּנוּחָה לְמַעַן אֵלֶּה אֲשֶׁר
יָבוֹאוּ יְרֵאֻהֶם אֶת־הַגֵּהָה :

*Nadie pone en oculto el candil encendido,
ni debaxo del almud: fino en el candelero, para-
que losque entran, vean la lumbr.*

34 גֵּר הַגּוֹפֶה יֵשׁ הָעֵינַי וְאִם
עֵינְךָ תִּמָּה הִיא כָּל גּוֹפְתְּךָ גְּאוּרָה
וְאִם רָעָה הִיא גַּם כָּל גּוֹפְתְּךָ
יִחְשָׁכָה :

*El candil del cuerpo es el ojo: pues si tu ojo
fuere simple, tambien todo tu cuerpo será re-
splandeciente; mas si fuere maló, tambien tu cu-
erpo será tenebroso.*

35 לָכֵן רֵאָה בְּךָ הָאוֹר אֲשֶׁר
בְּךָ חֲשֵׁךְ יִהְיֶה :

*Mira pues, si la lumbr que en ti ay, es tinie-
blas.*

36 וְאִם הַגּוֹפֶה גְּאוּרָה כְּלָה וְלֹא
יֵשׁ בֵּה חֵלֶק בַּחֲשָׁךְ אִו כְּלָה
גְּאוּרָה תִּהְיֶה וְכִמּוֹ גֵּר בִּגְהֵרָה
יִנְאִיר אֲזִדְהֵר :

*Ansi que siendo todo tu cuerpo resplandeci-
ente, no teniendo alguna parte de tiniebla, será
todo luziente como quando vn candil de resplan-
dor te alumbra.*

37 וַיְדַבֵּר וְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ מִפְּרִישׁ
אֶחָד לְסַעַד לְבָבוֹ עִמּוֹ וַיָּבוֹא
וַיֵּשֶׁב :

*Y desque vuo hablado, rogole vn Phariseo
que comiesse con el: y entrado Iesus, sentose à
la mesa.*

38 וְהַמְּפִרֵּשׁ רֵאָה וַיִּתְמָה כִּי לֹא
בְּרִאשׁוֹנָה גִּטְבַּל בַּיָּמִים לְפָנָיו
הַמְּרוֹחַ :

*y el Phariseo como lo vido, marauillose de-
que no se lauò antes de comer.*

י א

33. Οὐδὲν γὰρ λύχνον ἀψάας εἰς
κρυπτήν τίθησιν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μύ-
θου, ἀλλ' ὅτι τὸν λύχνον, ἵνα οἱ
εἰσπορεύοντες τὴ φέγγος βλέ-
πωσιν.

*Or nul n'allume la chandelle, & la
met en lieu caché, ne sous vn boisseau:
mais sur le chandelier, afin que ceux
qui entrent voyent la lumiere.*

34. Ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστίν
ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλ-
μός σου ἀπαλῇ, ὅλον τὸ σῶ-
μά σου φωτίζεται· ἐπεὶ γὰρ πᾶς
τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

*La chandelle du corps, c'est l'œil: si
donc ton œil est simple, tout ton corps
aussi sera éclairé: mais s'il est malin, ton
corps aussi sera tenebreux.*

35. Σκόπει ὧν μὴ τὸ φῶς ἐν
τοί. σκότος ἐστίν.

*Regarde donc que la lumiere qui
est en toi ne foyent tenebres.*

36. Εἰ ὧν τὸ σῶμά σου ὅλον φω-
τίζον, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν,
ἔσται φωτός ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύ-
χνος τῇ ἀσραπῇ φωτίζῃ.

*Si donc tout ton corps est éclairé,
n'ayant aucune partie tenebreuse, il se-
ra éclairé par tout comme quand la
chandelle t'éclaire par sa lumiere.*

37. Ἐν τῷ λαλῆσαι, ἤρῳα αὐ-
τὸν Φαρισαῖος τις ὅπως δεῖνέσθῃ
παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπε-
σεν.

*Et comme il parloit, quelque Phari-
sien le pria de dîner chez lui: & Iesus
y entra, & se mit à table.*

38. Ὁ γὰρ Φαρισαῖος ἰδὼν ὅτι οὐ
πρῶτον ἐβαπτίσθη
πρὸς ἀράτου.

*Mais le Pharisien s'esmerueillit de
ce qu'il vid qu'il ne s'estoit premiere-
ment lauë deuant le dîner.*

33. Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio: sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

No man lighteth a candle / and putteth it in a private place: neither vnder a bushell: but on a candlesticke / that they which come in / may see the light.

34. Lucerna corporis tui, est oculus tuus: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

The light of the bodie is the eye: therefore when thine eye is single / then is thy whole bodie light: but if thine eye be evil / then thy bodie is darke.

35. Vide ergo ne lumē quod in te est, tenebræ sint.

Take heede therefore / that the light which is in thee / be not darkened.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

If therefore thy whole bodie shall be light / hauing no part darke / then shall all be light / euen as when a candle doth light thee with the brightnes.

37. Et cum loqueretur, rogauit illum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.

And as he spake / a certaine Pharisee besought him to dine with him: and he went in / and sat downe at table.

38. Phariseus autem coepit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium.

And when the Pharisee sawe it / he marvelled that hee had not first washed before dinner.

33. Niemand zündet ein Liecht an / vnd setzt es an einen heimlichen ort / auch nicht vnter einen Scheffel / sondern auff den Leuchter / auff daß / wer hinein gehet / das liecht sehe.

Ingen tender te liuss / oc setter der paa en lönlig sted / icke heller vnder en Skeppe / men paa liussstagen / paa der / at huo som gar ind / skal see liusser.

34. Das auge ist des Leibs liecht / wenn nun dein auge einfeltig sein wird / so ist dein ganzer Leib liecht / So aber dein auge ein schalck sein wird / so ist dein Leib finster.

Oyet er legemens liuss / Naar som die Dye bliffuer nu enfoldigt / da er alt die legeme liust. Men bliffuer dit Dye en Skalck / da er oc die legeme mørcke.

35. So schaue drauff / daß nicht das Liecht inn dir finsterniß sey.

Saa see der til / at der liuss i dig er icke mørcke.

36. Wenn nun dein Leib ganz liecht ist / das er kein stück vom finsterniß hat / so wird er ganz Liecht sein / vnd wird dich erleuchten / wie ein heller bliz.

Naar som die legeme er nu ganste liust / at der haffuer inred stycke aff mørcket / da bliffuer der ganste liust / oc skal opluse dig / som it klart liuet.

37. Da er aber in der rede war / bat ihn ein Phariseer / daß er mit im das Mittagsmahl esse. Vnd er gieng hinein / vnd saßte sich zu Tische.

De som hand saa talede / bad en Phariseer hannem / at hand skulde æde middagis Maaltid med hannem. De hand gick ind / oc sette sig til Bordj.

38. Da das der Phariseer sahe / verwunderte er sich / daß er sich nicht vor dem essen gewaschen hette.

Der Phariseeren saa der / forundrede hand sig / at hand tode sig icke før hand oed.

33. Žádný nezážehá svíce / a wstrýřejí stawj / ani pod nádobu: ale na swijenu / aby ti kteříž wcházegij swětló widěli.

Njadenčí swíce zápaloney nie kładzie do mieysca skrytego / ani pod forzec / Ale do lichtarza / aby ci ktorzy wchodzą widzieli światło.

34. Swíce těla twého / jest oko twoje: Budeli oko twoje sprasne / wśedno tělo twoje bude swětlo / a pakli bude nepravě / takě tělo twoje tmaře bude.

Swětlostě cíála jest oko / a přetož gdyby oko two bylo prosťe / y wšyřkoć cíalo two swietne bedzie. Ale gdy bedzie zle / też y cíalo two ciemne bedzie.

35. Protož wiž aby swětlo / kterě jest w tobě / tmy nebyly.

Obaczajże tedy iestliż światło ktore maż w sobie jest ciemności.

36. Pakli tělo two swětlo bude / nemage žádně strážny temnostij: budeť swětlo wśedno / a jako Swíce swětlom oswiťtij tebe.

Jestliż tedy cíalo two wšyřko swietne bedzie / niemając takiej cząstki zaciemoney / takć wšyřko swietne bedzie / iako gdy swiecea blaskiem swoim oświeca cie.

37. A kdýž odmluwil / prosił ho geden Żakoniż aby owědwal v něho. A wśed posadil se za Stul.

Tego gdy iestce domawiał / niektorzy Żarizeusz prosił go aby był u obiedzie u niego / wśedşy thes dy / siadł.

38. Żakoniż pak wiđa diwil se / proč se neomyl před obědem.

A widząc Żarizeusz dziwował się / że się nie mył przed obiadem.

י א

39 אמר לה דין ישוע ה
השם אנתון פרישא ברה
דכסא ודפנכא מדכין
אנתון לגו מנכין דין מלא
חטופינא ובישתנא :

Onde il Signor li disse, Voi Farisei nettate hora la parte di fuore del calice e del piatto: ma la parte vostra di dentro è piena di rapina e d'iniquità.

40 חסירי רעננא לג
הנא מו דעבר דלבר ודלגו
הו עבר :

O stoliti, colui che ha fatto quel che è di fuore, non ha egli fatto ancora quel che è di dentro?

41 ברם מרם דאיר
הבירי פנדהתא והאכל
מרם דבא הו לכוו :

Date più tosto la limosina di quello che hauete, & ecco tutte le cose vi saran monde.

42 אלא וי לכוו פרישא
דמעסרין אנתון נגע
ופננא וכל יורק ועברין
אנתון על דינא ועל חובא
דאלהא הליו דין ולג
הנא דתעברון והליו לא
תשברון :

Ma guai à voi Farisei, percioche voi decimate la menta, e la ruta, & ogni herbaggio: ma lasciate indietro il giuditio e la charità di Dio. Bisognaua far queste cose, e non lassiar quelle.

43 וי לכוו פרישא ד
דקמיו אנתון ריש
מוחבא בפנושתא ושלמא
בשוקא :

Guai à voi Farisei, percioche amate i primi seggi ne le sinagoghe, e le salutazioni ne le piazze.

44 וי לכוו ספרא ופרישא
נסבי פאפא דאיתכון
איר קברא דלג ידעיו
ובניגשא מהלכין עליהון
ולא ידעיו :

Guai à voi Scribi e Farisei hypocriti, percioche voi sete come i sepolcri, che non appariscono, e gli huomini che vi caminano sopra, non ne fanno niente.

י א

39 ואדון אמר אליה המפרשים
אתם עת את אשר מחוץ לכוס
ולקערה תטהרו ואשר בקרבכם
מלא גולה ורעה :

Y el Sennor le dixo, Aora vosotros los Phariseos lo de fuera del vaso y del plato limpiays: mas loque està dentro de vosotros, està lleno de rapina y de maldad.

40 הכסילים הלוא העשה את
החוץ גם עשה את הקרב :

Locos, elque hizo lo de fuera, no hizo tambien lo de dentro?

41 אך תנו לצדקה את אשר
יש בידים ונהנה כל דבר
טהורים יהיו לכם :

Empero loque resta, dad lymosna: y heaqui todo os ferà limpio.

42 אבל אוי לכם המפרשים
כי תעשרו את מנתא מחול
וכל יורק ותעברו את משפט
ואהבת אלהים אלה יצטרך
לעשות ואלה לא לעוב :

Mas ay de vosotros Phariseos, que dezmyas le menta, y la ruta, y toda ortaliza: mas el juyzio y la Charidad de Dios passays de largo. Empero estas cosas era menester hazer, y no dexar las otras.

43 אוי לכם המפרשים כי
אהבתם את מושבות ראשונות
בעדות ואת ברכות בשוקים :

Ay de vosotros Phariseos, que amays las primeras fillas en las synogas, y las salutaciones en las plaças.

44 אוי לכם הסופרים
והמפרשים החגבים כי אתם
כמו קברים הנסתרים ואנשים
הולכים עליהם ואינם יודעים :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos hypocritas, que soys como sepulchros que no se parecen, y los hombres que andan encima no lo saben.

י א

39. Εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐ-
τὸν, ὡς ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξω-
θεν τῆς πίνακος καὶ τοῦ κα-
λὸς ἐξωτερικοῦ καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γίμει
ἀρεπῆς καὶ πονηρίας.

Et le Seigneur lui dit, Vous autres Pharisiens nettoyez le dehors de la coupe & du plat: mais le dedans de vous est tout plein de rapine & de meschanceté.

40. Ἀφροῖς, οὐχ ὁ ποιῶν τὸ
ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐπιποιεῖ

Insensés, celui qui a fait le dehors, n'a-il pas fait aussi le dedans?

41. Πλὴν πᾶς ὁσόντι δότι ἐλεη-
μοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ
ὑμῖν εἰσιν.

Mais plustost eslargisses en aumosne ce que vous auez, & voici, toutes choses vous seront nettes.

42. Ἀλλ' εἰ ὑμῖν τῆς Φαρ-
σαίς, ἔτι δεκάετε τὸ πέντε-
σμον καὶ τὸ πηγαῖον ἢ πᾶν λάχα-
ρον, καὶ παρέχετε τὴν κέρσην ἢ
τὴν ἀγάπην τῷ θεῷ, ταῦτα εἰδὶ
ποιεῖτε, καὶ οὐκ ἀφίετε.

Mais mal-heur sur vous Pharisiens: car vous dismez bien la menthe, & la rue, & toute maniere d'herbage, & laissez en arriere le iugement & la charité de Dieu: il falloit faire ces choses ici, & ne laisser point celles-la.

43. Οὐαὶ ὑμῖν τῆς Φαρισαίς·
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τὰς ἀ-
σασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mal-heur sur vous Pharisiens, qui aimez les premieres seances es synagogues, & les salutacions es marchés.

44. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὶ ὡς
τὰ μνημεῖα τῆς ἀδελφῆς, καὶ οἱ ἄν-
θρωποι οἱ περπατοῦντες ἐπάνω αὐ-
τῶν οὐκ οἶδασιν.

Mal-heur sur vous Scribes & Pharisiens hypocrites: car vous estes comme les sepulchres qui n'apparoissent point, & les hommes qui passent par dessus n'en sauent rien.

CAP. XI.

39. Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Pharisei quod deforis est calicis & catini mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate.

And the Lorde said to him / In dees deye Pharises make cleane the outside of the cup / and of the platter: but the inward part is full of rauening and wickednes.

40. Stulti, nōne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est fecit?

Ye fooles / did not hee that made that which is without / make that which is within also?

41. Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

Therefore / giue almes of choise thinges which are within / and behold / all thinges shall be cleane to you.

42. Sed vā vobis Phariseis, quia decimatis mentam & rutam, & omne olus: & prateritis iudicium, & charitatem Dei, hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

But wo be to you / Pharises: for ye tithe the mynt and the rewe / & all manner herbes / and passe ouer iudgement and the loue of God: these ought ye to haue done / and not to haue left the other vndone.

43. Vā vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro.

Wo be to you / Pharises: for ye loue the vppermost seates in the Synagogues / and greetings in the markets.

44. Vā vobis, quia estis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.

Wo be to you / Scribes and Pharises / hypocrites: for ye are as graues which appeare not / and the men that walke ouer them / perceiue not.

Das XI. Capitel.

39. Der HERR aber sprach zu ihm: Ihr Phariseer haltet die Becher vnd Schüssel außwendig reinlich / aber euer inwendigs ist voltraubs vnd bößheit.

Da sagde HERRN til hannem / I Phari-seere holde Begere oc Gad vduortis renlige / Men det som er inden til i eder / er fullt aff roff oc ondskaff.

40. Ihr Narren / meinet ihr / daß inwendig rein sey / wenns außwendig rein ist.

I Daarer / mene i at det er rent inden til / naar som det er rent vden til?

41. Doch gebt Almosen von dem das da ist / sihe / so ist euch alles rein.

Giffuer dog Almisse aff det som der er / see / da er det eder alsammen rent.

42. Aber weh euch Phariseern / daß jr verzehet die minze vnd rauten / vnd allerley kol / vnd gehet für dem gerichte über / vnd für der liebe Gottes. Dis solt man thun / vnd jennes nicht lassen.

Men we eder Phari-seere / at i tinde aff Mynter oc Ruder / oc alle honde Raal / oc gaa om freng Dom / oc Gudz kærlighed. Dette skulde mand gøre / oc icke forsomme det andet.

43. Weh euch Phariseern / daß jr gerne oben ansihet inn den Schulen / vnd wolt begrüßet sein auff dem Markte.

We eder Phari-seere / at i side gerne affuerst i Scho-lerne / oc ville hilffis paa Torffuit.

44. Weh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / daß jr seht wie verdeckte Todtengräber / darüber die Leute lauffen / vnd kennen sienicht.

We eder Scrifftsloge oc Phari-seer / i Onestalske / at i ere som Dødis skulte graffuer / huilcke Gøldene løbe affuer / oc kende dem icke.

Kapitola XI.

39. V řeči PAN k němu: Vynij vy Zákoničy což zevnitř gest konvice a misky čistijte / ale což vnitř gest vašeho / plno gest laupže a nepravosti.

Kžeřt řekdy PAN k němu: Ač ži vy řaryzeuřowie zvirzchu kuby mize vymyvacie / leč v was wewnatz pelno jest drapietwa y zlořci.

40. Blāzni / wssak ten kterýž gest včinił což zevnitř gest / včinił takě y což vnitř gest.

Szaleńi / řaz ten ktory wczynił to co jest zvirzchu / nie wczynił tej tego co jest y wewnatz?

41. Ale wssak nad to nadewřte / dāwajtež Almužnu / a an wřsecty wčy wām cistě gsau.

Aprzetoj tho co wřich jest daycie žā řalmužne / ā otoc wām wřyřti řeczy beda cžřstemi.

42. Ale bēda wām Zákoniřkū / kterijž deřatky dāwate ž Mātř a ž Nautř / a ž wřřelitě řeliny / a opauřřijte Saud a řastu Bořij. Třto wčy žagi řte mēli gřte řiniti / a oněch ne opauřřeti.

Ale biāda wām řaryzeuřowie / řtorzy dāwate džieřecine ž mēře ři y řury / y ž řazdey řāřyny / ā opuřřeja cie řady mlořc Boža. A no wām to bylo řřebā čžyni / ā onych nie opuřřeja.

43. Bēda wām Zákoniřkū / nebo milugete prwnij mijřto w řřkolāch / a pořdrawo wānij na řřhu.

Biādaž wām řaryzeuřowie / řtorzy mil ntecie purřie řařā dānia w řebrařiu / y witařnia uāřyn řāch.

44. Bēda wām / nebo gřte nařo řrobowě řterijž negřau patřnij / a řidě chodijce přes ně / newřdij.

Biāda wām Dořtorowic y řāryzeuřowie pořřyři / Abowiem ic řteřie řāřo groby řtorých niewiřdāř / co onich niewiedza ci řtorzy nādnimi chodza.

י א

45 וַיֹּצֵא חֵד מִן סִפְרָא
וַאֲמַר לֵה מַלְפָּנָא בְּדִלִין
אֲמַר אֲנִי וְאִךְ לֹא מַצְעֵר
אֲנִי :

*Allora uno de Dottori de la Legge
rispondendo, gli disse, Maestro, dicendo
tu queste cose, fai ingiuria ancora a noi.*

46 הוּ דִּין אֲמַר אִךְ לְכוּ
סִפְרָא וְיִמְטָעִין אֲנִתּוֹן
לְבִנֵי-נִשָּׂא מוֹבֵלָא יְקִירָתָא
וְאֲנִתּוֹן בְּחֵדָא מִן
עֲבָעִתְכוֹן לֹא קִרְבִּין א
אֲנִתּוֹן לֵהִיו לְמוֹבֵלָא :

*Et egli disse, Guai ancor a voi, Dot-
tori de la Legge, percioche voi caricate gli
huomini di pesi difficili a portare, e voi
non toccate le somme più con uno de vostri
diti.*

47 וְיִלְכוּ דִּבְנֵי אֲנִתּוֹן
קִבְרָא דִּנְבִיאָא דְאֲבִהִיכוֹן
קִטְלוֹ אֲנִי :

*Guai a voi, percioche voi edificate i
sepulcri de Profeti, e i vostri padri gli occi-
sere.*

48 סִהֲדִין אֲנִתּוֹן הַכִּיר
וְגִבִּין אֲנִתּוֹן בְּעֵבְדֵי
דְאֲבִהִיכוֹן דִּהֲבִין קִטְלוֹ
אֲנִי וְאֲנִתּוֹן בְּנִין אֲנִתּוֹן
קִבְרֵיהוֹן :

*Per certo voi date testimonio d'ap-
provar l'opere de padri vostri: percioche
essi gli occisero, e voi edificate i lor sepul-
cri.*

49 מִטּוֹל הַנִּבְיָא אִךְ ה
חֲכָמָתָא אֲמַרְתָּ דִּהֲנִי
אֲנָא אֲשִׁידֵר לְהוֹן גְּבִינִי
וְשִׁלִּיתִי מִנְהוֹן יִרְדְּבוֹן
וְיִקְטְלוּ :

*E però la Sapienza di Dio disse, Io
mandarò loro de Profeti e de gli Apostoli,
e di quelli n'occideranno, e perseguira-
ranno.*

50 דִּיתְתַּבֵּעַ דְּמָא דִּכְלָהוֹן
נְבִיאִי דְאֲתַאשֵׁד מִן ד
דְאֲתַבְרִי עֲלֵמָא מִן ש
שְׂרָבְתָא דִּהָא :

*Accioche il sangue di tutti i Profeti,
che è stato sparso fin da la fondatione del
mondo, si ricerchi da questa generatione.*

י א

45 וַיַּעַן אֶחָד מִן הַסּוֹפְרִים
וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְמִדְךָ בְּדִבְרֶךָ אֶת
הָאֱלֹהִים מַגְדִּיבְךָ :

*Y respondiendo vno delos Doctores de la
Ley, dizele Maestro, quando dizes esto, tambien
nos affrentas a nosotros.*

46 וַיֹּאמֶר וְאַתֶּם הַסּוֹפְרִים אֵי
לָכֶם כִּי-תִטְעֶנּוּ אֶת-הָאֲנָשִׁים
בְּשׁוֹכוֹת וּבְסִבְלוֹת וְאַתֶּם בְּאַחַת
אֲעֲבֹתֵיכֶם לֹא תִגְעוּ אֶת-
הַשׁוֹכוֹת :

*Y el dixo, Ay de vosotros tambien Doctores
de la Ley, que cargays los hombres con cargas
que no pueden lleuar: mas vosotros ni aun con
vn dedo tocays las cargas.*

47 אֵי לָכֶם כִּי בְנֵיהֶם אֶת-
קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וְאֲבֹתֵיכֶם
הִרְגוּם :

*Ay de vosotros, que edificays los sepulchros
de los Prophetas, y mataron los vuestros padres.*

48 אֲמַנְם מַעֲיָדִים אֶתֶּם כִּי-
רָצִיתֶם בַּמַּעֲשֵׂי אֲבֹתֵיכֶם כִּי
הִמָּה הִרְגוּם וְאַתֶּם בִּנְיָם אֶת-
קִבְרֵיהֶם :

*Cierto days testimonio que consentis en los
hechos de vuestros padres: porque a la verdad el-
los los mataron, mas vosotros edificays sus se-
pulchros.*

49 עַל-כֵּן חֲכָמַת אֱלֹהִים
אָמְרָה לֵה אֲשַׁלַּח אֵלֵיהֶם נְבִיאִים
וּמַלְאָכִים וַיִּרְדְּבוּ וַיִּהָרְגוּ מֵהֶמָּה :

*Portanto la Sabiduria de Dios tambien di-
xo, Embiaré a ellos Prophetas, y Apostoles, y de-
ellos a vnos matarán, y a otros perseguirán:*

50 לְמַעַן יִבְקֹשׁ דָּם כָּל-
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר גָּשַׁפָּךְ מִבְּרִיאַת
הָעוֹלָם מִדּוֹר הַזֶּה :

*Para que deesta generacion sea demandada
la sangre de todos los Prophetas, que ha sido der-
ramada desde la fundacion del mundo.*

י א

45. Ἀπελθεὶς δὲ τις τῶν νομι-
κῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦ-
τα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζει.

*Alors quelcun des docteurs de la
Loy print le propos, & lui dit, Maistre,
en disant ces choses tu nous dis aulli
outrage.*

46. Ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τίς νομι-
κὸς εἰς ὅτι φορτίζετε τὰς αὐθρό-
τας φορτὰ δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ
ἐν τῷ δακτύλῳ ὑμῶν οὐ περὶ
ψάυετε τοὺς φορτίους.

*Et il dit, Mal-heur aulli sur vous doc-
teurs de la loy: car vous chargez les
hommes de charges importables, mais
vous-mêmes ne touchez point les far-
deaux de l'un de vos doigts.*

47. Οὐαὶ ὑμῖν ὅτι οἰκοδομεῖτε
τὰ μνημεῖα τῶν περὶ τῶν πατέρων
ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

*Mal-heur sur vous: car vous ba-
tissez les sepulcres des Prophetes, les-
quels vos peres ont tués.*

48. Ἀρχα μαρτυρεῖτε, καὶ σωφρο-
δοκεῖτε τίς ἐργαίῃ τῶν πατέρων ὑ-
μῶν ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐ-
τούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ
μνημεῖα.

*Pour vrai tesmoignez-vous que
vous consentez aux actes de vos peres:
car ils les ont tués, & vous baltissez
leurs sepulcres.*

49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ
εἶπε, ὁποσέλῳ εἰς αὐτούς περὶ τῶν
ταῦτα καὶ ὁποσέλους καὶ ἐξ αὐτῶν
ὁποκυνῶσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

*Pour ceste cause aulli la Sapience
de Dieu a dit, Je leur enuoyerai des Pro-
phetes & des Apostres, & ils en tureont,
& en dechasseront.*

50. ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάν-
των τῶν περὶ τῶν πατέρων, τὸ ἐκχυώ-
μενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ
τῆς γενεῆς ταύτης.

*Afin que le sang de tous les Pro-
phetes, qui a esté respandu dès la fonda-
tion du monde, soit redemandé de ce-
ste nation.*

45. Respondens autem quidam ex Legis peritis, ait illi, Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

Then answerd one of the expounders of the Lawe / and said vnto him / Master / Thus saying thou puttest vs to rebuke also.

46. At ille ait, Et vobis Legis peritis vae: quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt; & ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.

And he said / Wo be to you also / ye interpreters of the Lawe: for ye lade men with burdens grievous to be borne / and ye your selues touche not the burdens with one of your fingers.

47. Vae vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.

Wo be to you: for ye build the sepulchres of the Prophets / and your fathers killed them.

48. Profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

Truely ye beare witness / and allowe the deedes of your fathers: for they killed them / and ye build their sepulchres.

49. Propterea & sapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequuntur.

Therefore said the wisdom of God / I will send them Prophets and Apostles / and of them they shall slay and persecute.

50. Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista.

That the blood of all the Prophets / shed from the foundation of the worlde / may be required of this generation.

45. Da antwortet einer von den Schriftgelehrten / vnd sprach zu ihm: Meister / mit den Worten schmehest du vns auch.

Da suarede en aff de Scrifftloge / oc sagde til han / nem / Meistere / mit de ord forhaaner du oc oss.

46. Er aber sprach: Vnd weh auch euch Schriftgelehrten / denn jr beladet die Menschen mit vntzäglichen lasten / vnd jr rühret sie nicht mit einem finger an.

Da sagde hand / De we oc saa eder Scrifftloge / Thi i besuare Mennekten mit Byrder som de icke kunde bære / oc i røre dem icke met en finger.

47. Weh euch / denn ihr bauet der Propheten gräber / Eure Väter aber haben sie getödtet.

We eder / Thi i bygge Propheternes graffuer / Eders Fedre sloge dem ihuel.

48. So bezeuget ihr zwar / vnd bewilliget in euer Väter werck / denn sie tödten sie / so bauet ihr ihre Gräber.

Saa beuise i sandelige / oc samtycke i eders Fedris Gerninger / Thi de sloge dem ihuel / saa bygge i deris graffuer.

49. Darumb spricht die Weisheit Gottes / Ich wil Propheten vnd Apostel senden / vnd derselbigen werden sie etliche tödten vnd verfolgen.

Der saare siger Gud: Wisdom / Jeg vil sende Propheter oc Apostle til dem / De de skulle sla nogle ihuel aff dem / oc forfølge.

50. Auff das erfordert werde von diesem Geschlecht aller Propheten Blut / das vergossen ist / sint der Welt grund gelegt ist.

Paa det alle Propheters Blod skal kreffuis aff denne Sleet / som er vdslyet / siden Verdens Grund uol bleff lagd.

45. Odpowědew geden: do spěšch w Zákoně / řekl gemu: Mistr / tyto wěcy mluwě / tak k nám hanbu činjs.

Odpowědžiwšy tedy niektó / ry z zakonnych wykládaczow / rzekł mu: Mistrzu gdy to powieš / te dy nam też czyniś krzywdę.

46. A on řekl: Wam w Zákoně dospěšm běda / nebo obtěžujete lidi břemeny kterýchž něsti nemohau / a sami gedniim prstem swym břemen se nedotýkáte.

Ale on řekl: Biádž tež y wam zakonnym wykládaczom / Abowiem ocažacie ludi břemiony trudnem knosěti / a sami sic y edniim swym pálcem nie rčniecie břemění.

47. Běda wám kteříž wzděláwáte hroby Prorocké / a Dycowě wášy gsau ge žbili.

Biádž wám: Do buducie groby Prorokom / a dycowie wášy pomordowali ie.

48. W gistorě swědčije že stůtkum Dicu wášich powolugete: Neb žagistě oni gsau ge zmordowali / ale wy wzděláwáte hroby gegich.

Žagistě šwiádecstwem wášym pošwiádcacie wežynki dycow wášich abowiemci ie oni pomordowali / a wy žagie buducie groby ich.

49. Protož n Maudrost Boží řekla: Poslů k nim Proroky / a Apostoly / a ty mordowati budau a honiti:

A dla tegoż thež Madi: o ie Wożarzekla: Posylam do nich Proroky / a Apostoly / a z nich iedny pomordua / drugie wypędza.

50. Aby požádáno bylo křwie wšech Proroků / kteráž wylita gē od ustanowenij Swěta od pokolenij toho.

Aby od narodu tego wpomínano sie křwie wšych Prorokow / ktora iest wylaná od založenia fundamentow swiata.

י א

51 מו דמה דהכיל עד
מה לדמה דזכרנא הו
דא תקטל פניו היכל
למדבחה אין אמר אנא
לכיו דמתתבע מן
שרפתא הדא :

*Dal sangue d' Abel infino al sangue di
Zacharia, che fu occiso tra l' altare e il
tempio: io vi dico certo che sarà ricercato da
questa generazione.*

52 וי לכיו ספרנא
דשקלתון קלדא דידעתא
אנתון לא עלתון ולאילין
דעאלין פליתון :

*Quasi à voi Dottori de la Legge, per-
cinche haueate tolta la chiave de la scien-
tia: vos stessi non fete entrati, & haue-
te prohibiti quelli ch' entravano.*

53 ופד הליו אמר הווא
להון שריו ספרנא ופרישא
מתפאש להון ומתחמתין
הון ומתבסין מזוהי :

*Dicendo egli loro queste cose, i Dotto-
ri de la Legge e i Farisei cominciarono
grauemente ad opporgli, & astutamen-
te domandaua li di molte cose.*

54 ונגליו לה בסגיאנתא
פד בעין למאחר מדם
מן פוימה דנשכחון
אכלון קרצוהי :

*Spiaandolo, e cercando di pigliar qual-
che cosa da la sua bocca, per accusarlo.*

י ב

1 ופד אנתפנשו רבותא
דפנשא סגיאנתא איכנא
דידשונו חד לחד שרי
ישוע למאמר לתלמידוהי
לוקדם אנדחרו בגנשכון
מו חמירא דפרישו
דאיתוהי מסבפאפא :

*Et essendosi raunati insieme & una mol-
titudine innumerabile di gente, in modo
che si calcauano l' un l' altro, egli comin-
cio à dire à i suoi discipoli, Primeramente,
guardateu dal fermento de Farisei, che è
hipocrisia.*

י א

51 מדמי הבל עד דמי זכריוהו
אשר גהרג בין המזבח ובין
ההיכל אמנם אמר אנכי לכם
יבקש מדור חור :

*Desde la sangre de Abel, hasta la sangre de
Zacharias que murió entre el altar y la Casa: an-
si os digo, sera demandada de esta generacion.*

52 אוי לכם מלמדי החור
כישנאם את-מפתח הבינה
אתם לא תבואו בה ואת אשר
חפצם לבוא תכלאו :

*Ay de vosotros Doctores de la Ley, que os
romastes la llaue de la sciencia: vosotros no en-
trastes, y à losque entrauan impedistes.*

53 ופאשר מדבר הוא אליהם
את האלה ויחלו הסופרים
והמפרשים לזעום עד-מאד
ולשאול על דבריהם רבים :

*Y diziendoles estas cosas, los Escribas y los
Phariseos començaron à appremiarlo en gran
manera, y à prouocarlo à que hablasse de muchas
cosas.*

54 בשלי מארבים לו ומבקשים
לצודר מאומה מפיו ולחייבו :

*Asechandolo, y procurando de caçar algo
de su boca para accusarlo.*

י ב

1 ופאשר נקהלו רבבות העם
כך אשר ירמסו איש את-רעהו
ויחל לדבר אליהם תלמידיו
בראשונה השמר לנפשכם
מחמץ המפרשים אשר היא
חנפיה :

*En esto juntandose muchas compannas,
tanto que vnos à otros se hollauan, començó à
dezir à sus Discipulos, Primeramente guardaos
de la leuadura de los Phariseos, que es hypocrisia.*

יא.

51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ, ἕως τοῦ
αἵματος Ζαχαρίας ὃς ἀπολομή-
μεται ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ καὶ ἐν οἴκῳ. καὶ
λέγω ὑμῖν, ὅτι ζητηθήσεται ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης.

*Depuis le sang d' Abel, iusqu' au
sang de Zacharie qui fut tué entre l' au-
tel & le temple: voire ie vous di qu' il
sera redemandé à ceste nation,*

52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομομαῖς ὅτι ἡ-
ρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ
οὐκ εἰσήλθουσι, καὶ τὰς εἰσέρχομέ-
νους ἐκωλύετε.

*Malheur sur vous docteurs de la loy:
car ayans retiré la clef de cognoissance,
vous-mêmes n'y estes point entrés, &
auez engardé ceux qui y entroyent.*

53. Λίγοντες δὲ αὐτὸ ταῦτα πρὸς
αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ Φαρισαῖοι θίγειν, συνέχευον, καὶ ἀπο-
σπαστίζον αὐτὸν περὶ πολλῶν.

*Et comme il leur disoit ces choses,
les Scribes & les Pharisiens se prendrent
à le tenir de pres, & à lui tirer de la bou-
che plusieurs choses:*

54. Ἐνεδράοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦ-
ντες θηρεύσαι τι ἐκ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ,
ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτόν.

*En l'espiaut, & taschant de recuei-
lir captieusement quelque chose, afin
qu' ils l' accusassent.*

Κ Ε Φ Α Λ Ι Β.

ΕΝ Οἷς ἐπισυναχθεσάντων ἦσαν μυ-
ριάδων ὄχλου, ὥστε κατα-
παῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς
τὰς μαθητάς αὐτοῦ πρῶτον, Προ-
σέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῆς
Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑποκρισις.

*Ce pendant les troupes s' estans af-
semblees à milliers, tellement qu' ils se
foulér les vns les autres, il se print à dire
à ses disciples, En premier lieu dōnez-
vous garde du leuain des Pharisiens qui
est hypocrisie.*

51. A sanguine Abel aque ad sanguinem Zachariæ, qui perit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiratur ab hac generatione.

From the blood of Abel unto the blood of Zacharias: which was slain betwene the altar and the Temple: verely I say vnto you, it shall be required of this generation.

52. Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.

Wo be to you / Interpreters of the Lawe: for ye haue taken away the keye of knowledge: ye entred not in your selues / & them that came in / ye forbade.

53. Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisei & Legisperiti graviter insistere, & os eius opprimere de multis.

And as he said these things vnto them, the Scribes and Pharisees began to urge him sore / & to prouoke him to speake of many things.

54. Insidiantes ei, & querentes aliquid capere de ore eius, ut accusarent eum.

Laying waite for him / and seeking to catche some thing of his mouth / when they might accuse him.

Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos, Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis.

In the meane time / there gathered together an innumerable multitude of people / so that they trode one another: and he began to say vnto his disciples first / Take heede to your selues of the leauen of the Pharisees / which is hypocrisie.

51. Von Abels Blut an / bis auff das Blut Zacharie / der vnkam zwischen dem Altar vnd Tempel. Ja ich sage euch / Es wird gefordert werden von diesem Geschlechte.

Fra Abels Blod / indtil Zacharie Blod / som bleff ihuetslagen mellem Alteret oc templen. Ja ieg siger eder / Det skal kreffuis aff denne Slekt.

52. Weh euch Schriftgelehrten / Denn ir den Schlüssel des Erkenntnis habt / Ir kompt nicht hinein / vnd wehret denen / die hinein wollen.

We eder Scriffkloge / Ihi i haffue Visdommens Nøgel / I komme der icke ind / oc formene dem / som ville der ind.

53. Da er aber solches zu ihnen gesagt / fiengen an die Schriftgelehrten vnd Phariseer hart auff ihn zu dringen / vnd ihm mit mancherley Fragen den Mund zu stopffen.

Der hand sagde saadant til dem / Begynnte de scriffkloge oc Phariseer at giffue sig hart til hannem / oc at stoppe Munden paa hannem med atskillige Spørssmaal.

54. Vnd laureten auff in / vnd suchten / ob sie etwas erlagen köndten auß seinem Munde / daß sie eine sache zu ihm hetten.

De de toge vare hannem / oc soette / om de kunde optage noget aff hans Mund / At de kunde haffue Sag med hannem.

Es lieff das Volck zu / vnd kamen etliche vil tausent zu sammen / also daß sie sich vntereinander tratten. Da fieng er an vnd saget zu seinen Jüngern / zum ersten / hütet euch für dem Sauerteig der Phariseer / welches ist die Heuchelen.

Aløb folket til / oc der komme nogle mange tusinde til sammen / saa / at de traadde huer andre. Da begynnte hand / oc sagde til sine Discipule / Taager eder vare for Phariseernes Surden / som er Duenstaleteri.

51. Od krwe Abelowy / až do krwe Zacharyasown / kterýž gest zahynul mezy Oltářem a Chrámem / Tak pravím vám požádána bude od Pokolení tohoto.

Od krwe Abelowey až do krwe Zacharyasowey / Kterýž gest zahynal mezy oltarzem y kščiolem. Tak prawdec wam powiedam / będzie siatey wpoiminac od narodu tego.

52. Wěda wám w Zákoně včeným / kterijž gste wžali klíč vmenij: sami gste newestli / a tēm kterijž wcházeli / bránili gste.

Wědaj wam zákonny wpy klčak čjom / Abowiemesie običi klucj poznania / samizse te newestli / a tych kterzy wuidz chceli / hāmowaliscie.

53. A kdýž to mluwil gím / počali Zákonijcy a w Zákoně včenij přijsně gemu odyhrati / a w řeci gemu překážeti o mnohých věcech.

A tak gdy to řekn mowst / počeli Doktorowie y řaryzeurowie bārzo temu dofczác / a przyludzić go kurozmowam o wielu rzeczech.

54. Wkládajice o něm / a hledajice popadnauti něcož wst gcho / aby gen obžalowali.

Cyhašlac naň / a chćiwie nřecj zego łowiac z wst tego / aby go w cżym ošarżyli.

A kdýž mnozý zástupowě scházeli se / tak že se wespolek tlačili / počal mluwiti Wědlníkům swým: Pilsně se warugte od kwasu Zákonijčijho / kterýž gest pokryšiwij.

Pod tymże cżasem gdy sie bārzo wiele ludzi zebrāło do nieo / że jedni drugie podeptawali / począł mowić do zwolenników swoich: Waprzodźcie się strzeżcie od kwasu řaryzeystke / Který jest pokrystwo.

יב

2 לית דין מרם דפסא
דלא יתגלא ולא דמטשי
דלא יתידע:

Perche niente è coperto, che non s'habbia à rivelare, e niente è occulto, che non s'habbia à sapere.

3 כל גיר דפחשוכא
אמרתיו בנהירא ישתמע
ומרם דפתונא באדנא
לחשתיו על אגרא
יתפרו:

Perche le cose che voi haueste dette ne le tenebre, s'udiranno ne la luce: e quel che voi haueste parlato ne l'orecchio per le camere, sarà predicato sopra i tetti.

4 אמר אנא לכוון דין
לרחמי לא תדחלון מן
אילין דקטליו פגרא ומן
פתר—כו לית להון מרם
יתיר למעבר:

E à voi dico, amici miei, Non temete di quelli che ammazzano il corpo, e dopo non hanno più altro da poter fare.

5 אחניכוון דין מן מן
תדחלון מן מן דמן פתר
דקטל שלט למרמיו ב
בגהנא אין אמר אנא
לכוון דמן הנא דחלון:

Io vi mostrerò chi voi deute temere: temete colui che doppo l'hauere occiso altrui ha potestà di metter ne la gehenna: io vi dico certo, temete lui.

6 לא חמש צפרין
מן דפנו פתרון אפרין ו
יחדא מפהון לא טעין
קדם אלהא:

Non si vendeno cinque passeratti per due quattrini? e pur vn sol di quelli non è in obliuione dinanzi à Dio?

7 דילכוון דין אה מנה
דסערא דרישכוון כלליו
מנה אפיו לא הכיר
תדחלון דמן סוגא
דצפרא מיתרין אנתיו:

Ma certo ancor i capelli del vostro capo son tutti numerati Non temete dunque, voi sete da piu che molti passeratti.

יב

2 כידבר לא גכסה אשר לא
יגלה ואיננו נסתור אשר לא
ידע:

Porque nada ay encubierto, que no aya de ser descubierto: ni oculto, que no aya de ser sabido.

3 לכו כל אשר בחשך אמרתם
באור ישמעו ואשר אל האור
דברתם בחדרים יקרא על
הגגות:

Portanto las cosas que dixistes en tinieblas, en lumbré seràn oydas: y loque hablastes al oydo en las camaras, será prego nado en los tejados.

4 ואמרתיו לכם לעי אל תיראו
מאלה אשר הורגים את הגוף
ואחריו לא יש להם יותר
מאומה לעשות:

Mas digohos amigos mios, No ayays temor de los que matan el cuerpo, y despues no tienen mas que hagan:

5 ואדאנא אתכם את—מי
תיראון ירא את אשר יש—לו
שלטון אחרי הרג להשליך אל
גיהנום אמנם אומר אנכי לכם
אותו תיראו:

Mas ensennaroshe aquien temays: Temed à aquel que desque oniere muerto, tiene potestad de echar enel quemadero: ansi os digo, A este temed.

6 הלא חמשת צפורים נמכרו
בשני אסרים ואחד מהם לא
ישבח לפני אלהים:

No se venden cinco paxarillos por dos blancas? y vno de ellos no està olvidado de Dios.

7 וגם השערי ראשיכם כלם
נמנו לכו אל תיראו כי יותרום
מרבם צפורים אלהם:

Y aun los cabellos de vuestra cabeça, todos, están contados, no temays pues: demas estima foyos vosotros que muchos paxarillos.

יב

2. Οὐδὲ δὲ συγκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ κρυπτόν ὃ ὄ γινώσκῃσεται.

Car rien n'est couuert qui ne doïue estre reuelé: & rien n'est caché qui ne doïue estre cognu.

3. Αἱθ' ὡς ὅτε ἐν τῇ σκοτίᾳ ἔπαται, ἐν τῷ φωτὶ ἀκρυβήσεται. καὶ ὃ ἄρ' ἐκ τῆς ἐλαλήσεται ἐν τοῖς ταμίσις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.

Pourtant les choses que vous auez dites en tenebres, seront ouïes en lumiere: & ce dont vous auez parlé en l'oreille es chambres, sera presché sur les maisons.

4. Λέγω ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβήθητε τὸν τῶν ἀποκτείνοντων τὸ σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα οὐκ ἔχοντων πρὸς τὸ ποιῆσαι.

Or à vous mes amis ie di, N'ayez point de peur de ceux qui tuent le corps, & qui apres cela ne sauroyent rien faire d'auantage.

5. Ὑποδείξω ὑμῖν τίνα φοβήθητε φοβήθητε τὸν μὲν τὸ ἀποκτείνει τὸν σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα οὐκ ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. καὶ λέγω ὑμῖν, τὸ τοῦ φοβήθητε.

Mais ie vous monstrerai qui vous deuez craindre: craignez celui qui a puillance, apres qu'il a tue d'enuoyer en la gehenne: voire ie vous di, craignez cestui-la.

6. Οὐχὶ πέντε σπείρια πωλεῖται ἀσάρκων δύνος καὶ ἐν ἑξ' αὐτῶν ὅτι ἐστὶν ὁ πταλεσμομένης ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Ne vend on pas cinq petis passereaux deux pites, & vn seul d'iceux n'est point oublié deuant Dieu?

7. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πάντα ἡριθμῶνται. μὴ οὖν φοβᾶσθε πταλῶν σπείρων ἀλαφρέτε ὑμεῖς.

Mesmes aussi tous les cheveux de vostre teste sont contés: ne craignez donc point? vous vâlez mieux que beaucoup de passereaux.

2. Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur.

For there is nothing couered / that shall not be reueiled: neither hid / that shall not be knowne.

3. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, predicabitur in tectis.

Wherefore whatsoeuer ye haue spoken in darlines / it shalbe heard in the light: & that which ye haue spoken in the eare / in secrete places / shalbe preached on the houses.

4. Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant.

And I say vnto you / my friendes / be not afraid of them that kill the bodie / and after that are not able to do any more.

5. Ostendam autem vobis quem timeatis: timeate eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timeate.

But I will forewarne you / whom ye shall feare: feare him which after he hath killed / hath power tho cast into hell: Yea / I say vnto you / him feare.

6. Nónne quinque passerres vaneunt dipondio: & unus ex illis non est in oblivione coram Deo?

Are not fure sparowes bought for two farthings / and yet not one of them is forgotten before God?

7. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos.

Yea / and all the heares of your head are nombred: feare not therefore: ye are more of value then many sparowes.

2. Es ist aber nichts verborgen/das nicht offenbar werde/nach heimlich/das man nicht wissen werde.

De der er inted skult / som en skal obenbaris / oc en hemmeligt / som mand icke skal saa at vide.

3. Darumb was ihr im Finsterniß saget/das wirdt man ihm Liecht hören/Vas ihr redet ins Ohr / in den Kammern/das wirdt man auff den Dächern predigen.

Der saare huad i sige i mørket / der skal mand høre i lusstet / Huad i tale i øerne / vdi Herberne / der skal mand predicke paa Tagene.

4. Ich sage euch aber meinen Freunden / Fürchtet euch nicht für denen die den leib tödten / vnd darnach nichts mehr thun können.

De ieg siger eder mine Venner / Frøctter eder icke for dem / som sla Legemet ihel / oc der effter icke kunde mere gøre.

5. Ich wil euch aber zeigen / für welchem ihr euch fürchten sollt. Fürchtet euch für dem / der / nach dem er getödtet hat / auch macht hat zu werffen inn die Hölle. Ja ich sage euch / für dem fürchtet euch.

Men ieg vil vise eder / for huem i skulle frøctte eder / Frøctter eder for Den / som oc haaffuer mact / effter hand haaffuer slaget ihel / at kaste i helffuede / Ja / Jeg siger eder / Frøctter eder for Den.

6. Verkauft man nicht fünf Sperling vmb zween Pfennig? Noch ist für Gott der selbigen nicht eines vergessen.

Sæler mand icke fem Spurrer for tho PENDINGE? Alligeuel er der icke en aff dem forglemt for Gud?

7. Auch sind die Haar auff eurem Haupt alle gezehlet / darumb fürchtet euch nicht / denn ihr seht besser denn vil Sperlinge.

De Haar paa eders Høffue ere oc alle talde. Der saare frøctter eder icke / Thi i ere bedre end mange Spurre.

2. Nebo nie nenijs skrytého / aby nebylo zjaveno: ani gest co tajného / aby nebylo zvědíj no:

Abowiemci niemáš nic skryte: go coby sie obřávic nie miało / ani thát thát iem nego coby tu wiało: mości przydž nie miało.

3. Nebo to co gste prawili w tmách / pravenot bude na swětle: a co gste mluwili w vssy w pokojich / hlásanot bude na střechách.

A přetož to coście wětemnos štách mowili / ná tásni slyšec budete / & coście w vchomowili w záměntieniu / ná domoch budete o powiedžiano.

4. Ale prawijm wám přáteluom mým: Abyšte se ne strachowali těch kteříž zabijegij tělo / a potom nemagij co by wjce učinili:

A rač wám mowie přyřáctom moim: Nie boycetě sie tých křozyž zabijá tělo / a potom co by dálej měli čynti / nie máia.

5. Ale vřáží wám toho se máte báti: Bogte se toho / kterýžto křoz zabije / má moc poslati do pekelného ohně. Přetož prawjm wám toho se bogte.

Ale wám ořáze křogo sie bać mácie / boycie sie one křory gdy zabije / má iěšče zwirzchność wrzucie do pietlá / & toć wám powiedam / te sie boycie.

6. Wřak přet Wřabeuow prodawagij za dwa halijře / a geden z nich nenijs w zapomenutij před Bohem.

Izali piaci wroblíow nie přez dáia za dwa pieniaž? & wřakoz y iednego z nich Bog nie zapomina.

7. Ale y wřasowě hlawn wřassij wřocni žeteni gřau. Přetož nebogtež se: lepřij gste wy než množ wřabcy.

A wřemci wřosyná glowie wřšey wřřtki sa zlicžone / & přetož sie nie boycie / začněyžšcie wy štaniž wle wroblíow.

יב
8 אמר אנה לכוו דין דכל
דינא ביי קדם פני נשא
אף ברה דאנשא ינא ביה
קדם מלאכיה דאלהא :

*Hor io Vi dico, che chiunque mi con-
fessara dinanzi a' gli huomini, il Figliuol
de l'huomo ancora confessara lui diman-
za a' gli angeli di Dio.*

9 אינא דין דפפר ביי קדם
בני נשא יתפפר ביה קדם
מלאכיה דאלהא :

*Ma chi mi negara dinanzi a' gli hu-
mini, sarà negato dinanzi a' gli Angeli
di Dio.*

10 וכל דיאמר מלתא
על ברה דאנשא ישתפק
לה מן דעל רוח דין
דקידשא יצק לא ישתפק
לה :

*E chiunque dirà parola alcuna con-
tra il Figliuol de l'huomo, gli sarà perdo-
nato: ma chi blasfemiarà contra lo Spi-
rito santo, non gli sarà perdonato.*

11 מא דמקרבין לכוו דין
לפנישתא קדם דינא
ושליטא לא תאצפון
איכנא תפקון רוח
אוי מנא תאמרון :

*Inoltre, quando Vi condurranno a' le
sinagoghe, & a' i Magistrati, & a le pote-
sta, non habbiate pensiero di come, o che
cosa risponderete, o di quello che Vos di-
rete.*

12 רוחא גיר דקידשא
ילפכין ביה שעתא מדם
דנלא דתאמרון :

*Perche lo Spirito Santo s'insegnarà in
quell' hora cio che Vi bisognerà dire.*

13 אמר לה דין אנשא מן
הו פנשא מלפנא אמר
לאחי פלג צמי ירתותא :

*Vno poi de la turba li disse, Maestro,
di al mio fratello che dimida con meco l'he-
redità.*

יב
8 אמר אני לכם כל אנש
ידגני לפני האנשים ובר האדם
ידגני לפני מלאכי אלהים :

*Pero digohos que todo aquel que me con-
fessare delante de los hombres, tambien el Hijo
del hombre lo confessará delante de los Angeles
de Dios,*

9 ואנש יכחשני לפני האנשים
יכחש הוא לפני מלאכי אלהים :

*Mas el que me negare delante de los hom-
bres, sera negado delante de los Angeles de
Dios.*

10 וכל אנש יאמר דבר על
בר האדם ינשא לו ואנש יגדל
את רוח הקדש לא ינשא לו :

*Y todo aquel que dize palabra contra el Hi-
jo del hombre, ferleha perdonado; mas al que
blasfemare contra el Espiritu Sancto, no le se-
ra perdonado.*

11 ובאנש יקריבו אתכם אל
בעלי אספות וכנשת הגדולה
לפני ראשי אבות ושלטים
לא תדאגו את רימא תענו או
מה תדברון :

*Y quando os truxeren a las Synogas, y a los
Magistrados y Potestades; no esteys sollicitos co-
mo, o que ayays de responder, o que ayays de
dezir.*

12 כן רוח הקדש תלמד אתכם
בשעה ההיא את כל צרככם
לדבר :

*Porque el Espiritu Sancto os ensennará en
la misma hora lo que será menester dezir.*

13 ואמר אלי אחד מן תלמי
רבי אמר לאחי לחלק אתי
את הוראתו :

*Y dixole vno de la compañia, Maestro, di a
mi hermano que parta conmigo la herencia.*

ιβ.

8. Λέγω ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμο-
λογῇσιν ἐν ἐμοὶ ἐμπροσθεν τῶν ἁν-
θρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ-
μολογήσιν ἐν αὐτῷ ἐμπροσθεν τῶν
ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ.

*Orie vous di que quiconque me cō-
fessera deuant les hommes, le Fils de
l'homme le confessera ausi deuant les
Angeles de Dieu.*

9. Ὁ ὅς ἀρνησάμενός με ἐνώπιον
τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐ-
νώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ.

*Mais qui merènera deuant les hom-
mes, il sera renié deuant les Anges de
Dieu.*

10. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐ-
τῷ τὸ ὅτι εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐλα-
σφημίσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

*Et quiconque dira parole contre le
Fils de l'homme, il lui sera pardonné:
mais à celui qui aura blasphème contre
le saint Esprit, il ne lui sera point par-
donné.*

11. Ὅταν ὁ πῶς φέρωσιν ὑμᾶς ἐ-
πὶ πᾶς συναγωγῆς, & πᾶς ἀρχῆς,
καὶ πᾶς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε
ὡς ἢ τί ἀποκριθήσεται, ἢ τί εἰπη-
τε.

*Et quand ils vous emmeneront aux
synagogues, & aux Magistrats &
puissances, ne soyez en souci comment
ou quelle chose vous respondrez, ou
que vous aurez à dire.*

12. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει
ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὃν εἰπῆτε.

*Car le saint Esprit vous enseignera
en ce mesme instant-la ce qu'il vous
faudra dire.*

13. Εἶπε δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου,
διδάσκαλε, εἶπε τῷ ἀδελφῷ μου
μερίσασθαι μὲν ἐμὸν τίμω κληρονο-
μίαν.

*Et quelcun de la toupe lui dit, Mai-
stre, di à mon frere qu'il partage avec
moi l'heritage.*

CAP. XII.

8. Dico autem vobis, Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.

Also I saye vnto you / Whosoever shall confesse mee before men / him shall the Sonne of man confesse also before the Angels of God.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

But he that shall denie me before men / shall be denied before the Angels of God.

10. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur.

And whosoever shall speake a worde against the Sonne of man / it shall be forgiven him: but vnto him that shall blaspheme the holy Ghost / it shall not be forgiven.

11. Cum autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis.

And when they shall bring you vnto the Synagogues / and vnto the rulers and princes / take no thought howe / or what thing ye shall answer / or what ye shall speake.

12. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.

For the holy Ghost shall teachen you in the same houre / what ye ought to say.

13. Ait autem ei quidam de turba, Magister, dic fratri meo & dividat mecum hereditatem.

And one of the companie sayde vnto him / Master / bid my brother deuide the inheritance with me.

Das XII. Capitel.

8. Ich sage euch aber / wer mich bekennet für den Menschen / den wirdt auch des Menschen Sohn bekennen für den Engeln Gottes.

De ieg siger eder / Huo som bekender mig saar Mennisten / den skal oc Mennistens Søn bekende saar Guds Engle.

9. Wer mich aber verleugnet für den Menschen / des wirdt verleugnet werden für den Engeln Gottes.

De huo mig neeter saar Mennisten / hand skal neetis saar Guds Engle.

10. Vnd wer da redet ein wort wider des Menschen Sohn / dem sol es vergeben werden. Wer aber lestert den heiligen geist / dem soll es nicht vergeben werden.

De huo som taler it ord mod Mennistens Søn / hannem skal det forladis. Men huo som bespaatter den hellig Aand / hannem skal det icke forladis.

11. Wenn sie euch aber führen werden in ihre Schulen / vnd für die Obrigkeit / vnd für die Gewaltigen / so forget nicht / wie oder was jr antworten / oder was ihr sagen sollt.

De naar som de føre eder i deris Scholer / oc saar Offrighed oc saar de Veldige / Da forger icke / huor ledis eller huad i skulle suare / eller huad i skulle sige.

12. Denn der heilige Geist wirdt euch zu derselbigen stunde leren / was ihr sagen sollt.

Thi den hellige Aand skal lære eder samme stund / huad i skulle sige.

13. Es sprach aber einer auß dem Volck zu ihm: Meister / sage meinem Bruder / daß er mit mir das Erbe theile.

Da sagde der en aff Folcket til hannem / Mestre / sig min Broder / At hand stifter Aff mit mig.

Kapitola XII.

8. Prawijm wam: Každy kdožkoj wyzna mne před lidmi / Syn člověka wytná gey před Angely Božijmi.

A toč wam powědam: Wšelk ti ktery mne wyzna před lidmi / te go y Syn člověczy wyzna před Anjoly Božijmi.

9. A kdož mne zapřij před lidmi / zapřijnt bude před Angely Božijmi.

Ale ktery si mne zápry před lidmi / bedžie záprzan před Anjoly Božijmi.

10. A každý kdož dij slovo proti Synu člověka / bude gey mu odpustěno: Ale tomu kdož by se Duchu Swatěmu rau hal / nebudeť odpustěno.

A kdožkolwieť co rzeče proti Synowi člověczemu / bedžie mu odpustěno. Ale tomu ktery by bluznil proti Duchowi swatěmu / nie bedžie odpustěno.

11. Když pak wás woditi budu do škol ať vládařim / ať mocným / nepečugte kterať aneb cobysťte odpowijdali / neb cobysťte mluwili:

Gdy wás tedy beda wodžie do božniť / do wrzędow / y do zwierzchností / nie staraycieť si iako y cobysťte odpowiedžieť / abo moť wěť mieti.

12. Duch zagistě Swatě naučij wás w tu hodinu cobysťte mēli mluwiti.

Abowiemci Duch s. natrejy wás ná ten čas co wám bedžie potřeba mowit.

13. Wšelk geyu gedenž žástupu: Mistrě / řecy bratru mēmu / ať rozdělij semnau dědic twij.

Žáthym niektory z zebránat řekl do něgo: Mistrz řecy bratru mēmu aby si zemna podzielil dźiedzictwem.

יב

14 וישוע דין אמר לה ג
גברא מבני אקיימני עליו
דינא ומפלגנא :

Et egli li disse, O huomo, chi m'ha con-
stituito giudice o diuisore sopra di voi?

15 ואמר לתלמידיו א
אזהרו מן פלה יענותא
מטול פלה פיתיותא
דינכסא אית חיא :

Ancor disse loro, Vedete di guardar-
vi da l'auaritia: percioche, ancora che
aboniamo i beni a qualcuno, non ha però
la vita per i suoi beni.

16 ואמר מתלא לותהון
גברא חד עתירא אעלת
לה ארעה עללתא מ
סגיתא :

E disse loro vna similitudine, La pos-
sessione d'un certo huomo ricco gli produf-
se de frutti abbondantemente.

17 ומתחשב הנה בגבשה
ואמר מנא אעבד הליח
לי איכא האחמור
ע עללתי :

Ond'egli pensaua intra se stesso, di-
cendo, Che farò io, che non ho doue possi
raunare i miei frutti?

18 ואמר הדג אעבד
אסתור בית קבסי ואבנא
ואורב אבון ואחמול תמן
פלה עבדתי וטבתי :

Poi disse, io farò questo: disfarò i miei
granari, e ne farò de maggiori, & iui rac-
coglierò tutti i miei frutti e i miei beni?

19 ואמר לגבשי גבשי
אית לכי טבתא סגיתא
דסימו לשניא סגיתא
אתתגיה אכולי אשתי
אתבסמי :

E dirò à l'anima mia, Anima, tu hai
molti beni riposti per molti anni: riposa-
ti, mangia, beui, e datti piacere.

20 אמר לה דין אלהא
חסיר דענינא פהנא ללוא
גבשך תבעיו לה מנך
והליו דטיבת למו יהיו :

Ma Iddio li disse, O stolto questa notte
ripiigliaranno l'anima tua da te: e le
cose che tu hai apparecchiate di chi sa-
ranno?

יב

14 ויאמר אליו אדם מי
הקיימני שופט או מחלק עליכם :

Mas el le dixo, Hombre quien me puso por
juez o partidor sobre vosotros?

15 ויאמר אליהם דא
מבצע כי איש לא חי על
יתרו ומקנני :

Y dixoles, Mirad, y guardaoz de (toda) auaricia;
porque no enel abundancia de cada vno de las cosas que posee, esta su vida.

16 ויאמר את-המשל אליהם
איש עשיר היה ושרה עשה
פרו רב :

Y dixoles vna parabola, diciendo, La heredad
de vn hombre rico auia lleuado muchos frutos:

17 ויחשב בגבשו לאמר מה
אעשה כי לא יש לי מקום
אשר אספה את-פרוי שמה :

Y el pensaua dentro de si diciendo, Que hare
queno tengo donde junte mis frutos?

18 ויאמר זאת אעשה אהרם
את-אסמי וגדלים מהמה
אבנה ואאסוף שמה את כל
הנובותי וטובותי :

Y dixo, Estò haré. derribaré mis alholics, y
edificarlos hé mayores: y alli juntaré todos mis
frutos y mis bienes.

19 ויאמר לגבשי הגבשי יש לי
כל-טובות אשר הושמו לשני
רבים נוחי אכלי שתי התענגי :

Y diré à mi alma, Alma, muchos bienes tie-
nes en deposito para muchos annos: reposate,
come, beue, huelgate.

20 ויאמר אלהים אליו הגבל
בלילה הזה יגשוק גבשך ממך וכל
אלה אשר ערכת למי המה :

Y dixole Dios: loco esta noche bueluen à
pedir tu alma de ti: y loque has apareiado, cu-
yo será?

יב.

14. 'Ο δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς
με κατέστησε δικαστὴν ἢ μερῶν
ἐφ' ὑμᾶς;

Mais il lui respondit, O homme,
qui m'a establi iuge ou partageur sur
vous?

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν, ὁρᾷς
καὶ φυλάσσει δὸς ὅτι πολλοὶ ἐξί-
ας ὅτι σὸς ἐν τῷ πλεονεξίᾳ
ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶ ἐκ τῶν ἀδελφόν-
των αὐτοῦ.

Puis il leur dit, Voyez, & vous gar-
dez d'auarice: car encore que les biens
obondent à quelcun, si n'a-il pas vie par
ses biens.

16. Εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς πρὸς
αὐτοὺς, λέγων· ἀνθρώπου πλούτου
πλεονεξία διφύρηται ἡ χώρα.

Et leur recita vne similitude, disant,
Les champs de quelque riche homme
auoyent rapporte à foison.

17. Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ,
λέγων, τί ποιῶ; ὅτι σὸς ἔχω πᾶς
συνάξω τὰς καρπύς μου.

Dont il pensoit en soi-mesme, di-
sant, Que ferai-je, car ien'ay point ou
ie puisse assembler mes fruits?

18. Καὶ εἶπε, τὰς ποιῶ, καθι-
λῶ με τὰς δρομήμας, καὶ μείζο-
ναις οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐν αὐ-
τῇ πάντα τὰ θνητά μου, καὶ τὰ ἀ-
θάνατά μου.

Puis il dit, Voici que ie ferai: j'ab-
battrai mes greniers, & en baltirai de
plus grands, & y assemblerai tous mes
reuenus & mes biens.

19. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή,
ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἐτή
πολλὰ· ἀναπαύε, φάγε, πίε, δι-
φραίνε.

Puis dirai à mon ame, Ame, tu as
beaucoup de biens assemblés pour be-
aucoup d'annees: repose-toi, mange, &
boi, & fai grand'chere.

20. Εἶπε ὁ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων,
πάντῃ τῇ νυκτὶ τὸ ψυχλὸν σου ἀ-
παίτῃ σου δόξου. ἃ δὲ ἡτοίμαζας,
τίς ἔσται;

Mais Dieu lui dit, Insensé, en ce-
ste meisme nuit on te redemandera ton
ame: & les choses que tu as apprestes à
qui feront-elles?

14. At ille dixit ei, Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos?

And he said vnto him / Man / who made me a iudge or a deuider ouer you?

15. Dixitque ad illos, Videte & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia, cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet.

Wherefore he said vnto them / Take heed / and beware of couetousnes: for though a man haue abundance / yet his life standeth not in his riches.

16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens, Hominis cuiusdam divitis haberes fructus ager attulit.

And he put forth a parable vnto them / saying / The ground of a certaine riche man brought forth fruites plenty.

17. Et cogitabat intra se dicens, Quid faciam, quia nō habeo quo congregem fructus meos?

Therefore he thought with him self / saying / What shall I doe / because I haue no roume / where I may lay v, my fruites?

18. Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea.

And he sayde / This will I do / I will pull downe my barnes / and builde greater / and therein will I gather all my fruites / and my goodes.

19. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

And I will say to my soule / Soule / thou hast much goodes layd vp for many yeeres: lye at ease / cate / drinke / & take thy pastime.

20. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam reperunt à te: quæ autem parasti cuius erunt?

But God sayde vnto him / O foole / this nighte will they seerch away thy soule from thee: then whose shall those things be which thou hast prouided.

14. Er aber sprach zu ihm: Mensch / wer hat mich zum Richter oder Erbschichter über euch gesetzt?

De hand sagde til hannem / Wenniste / huo haßfuer set mig til Dommere eller Arffdelere offuer oder?

15. Vnd sprach zu ihnen: Sehet zu / vnd hütet euch vor dem Geiß / denn niemand lebet davon / daß er vil güter hat.

De hand sagde til dem / Seer til / oc voetter eder for Berighed / Thi ingen leffuer der aff / at hand haßfuer meget Guds.

16. Vnd er saget ihnen ein Gleichniß / vnd sprach: Es war ein reicher Mensch / des Feld hatte wol getraget.

De hand talade en lignesse til dem / oc sagde / Der vaart ic rigt Wenniste / huus Marc som haßfde baaret meget.

17. Vnd er gedacht bey jm selbst / vnd sprach: Was sol ich thun: Ich habe nicht da ich meine Früchte hin samle.

De hand teuckte ved sig self / oc sagde / huad skal ieg gøre? Jeg haßfuer icke som ieg fand samle min Fruct vdi.

18. Vnd sprach: Das wil ich thun / ich wil meine Scheunen abbrechen / vnd grösser bauen / vnd wil darein sammeln / alles was mir gewachsen ist / vnd meine güter.

De hand sagde / Det vil ieg gøre / Jeg vil nedbryde mine Lader / oc bygge større / oc ieg vil samle det vdi / alt det som mig er voxit / oc mit Guds.

19. Vnd will sagen zu meiner Seele: Liebe Seele / du hast einen grossen vorrath auff vil Jar / habe nun Ruhe / is / trinck / vnd habe guten Muth.

De ieg vil siige til min Siel / Kære Siel / du haßfuer ic stort Forraad i mange aar / Hoff nu rolig hed / æd / drick / oc ver glad.

20. Aber Gott sprach zu ihm: Du Narr / diese nacht wirdt man deine Seele von dir fordern / vnd wes wirdts sein / daß du bereitet hast?

Men Gud sagde til hannem / Du Daare / I den nat skal mand kreffue din Siel aff dig / Oc huem skal det høre til / som du haßfuer bered?

14. A on řekl gemu: Člověče / kdo mne ustanovil Soudce aneb dělitelem nad vámi.

Alle on mu odpovídal / O člověče / y kohož mne postavil / wst sedzia abo dzielcym nad vámi.

15. Y řekl k nim: / Wsiti / hanec / a warugte se od wsseli / koho / Lakomstwi / nebo ne w tom gednoho / každého / žiwot záleží / což w hognosti / Statku má.

A thá rzeš do nich: / Bázíteš / a strzeíte se lákomstwi / abow / emci nie každého / žiwot w tym / na / leží / Ktory ma došyc máietnošci.

16. Promluwí k nim také y podobenswi / řka: / Člověka / gednoho / bohatého / hogně / v / dn Pole přineslo:

Y powíedzial im podobienst / wo ty my slowy: / Nie tremu / bo / gátemu / člověkomu: / zrodzilo se / obficie / a grunie iego.

17. Y myslil w sobě / řka: / Co / učiním / že nemám / kam bych / shromáždil / obilí / mé?

Tedy thá / myslil sam w sobe / mowiac: / Což / bude / czynil / gdyž / ntemam / do / kadebych / zebrać / mial / v / rodzaje / moie?

18. Y řekl toto učiním / Zbo / řím / stodoly / mé / a / wěššých / na / dělám / a / tu / shromáždím / wšlechny / wěcy / kterých / mi / se / zro / díly / y / Zbožím / má.

Y mowil: / Tak / vezynu / po / ka / že / gum / ná / moie / a / ine / pobudu / a / tam / zbore / wšy / thki / v / rodzaje / mo / ie / y / dobrá / moie.

19. Y dijm / dušy / mé: / Duše / má / s / mnoho / dobrého / složeno / za / mnohá / lěta: / odpocí / wan / ge / z / pig / hodug.

Y powiem / dušy / swoiey: / Du / so / ma / s / wiele / dobrá / zá / chowa / ne / go / ná / wiele / lath / odpoczy / nize / sied / z / piy / a / badz / wesola.

20. Y řekl gemu / Báh: / Blá / zne / této / noch / požadají / duše / twé / od / tebe: / a / co / gš / připrawil / ti / to / bude?

Alle mu / Bog / powíedzial: / O / balony / tedy / oto / noch / duše / wpo / minac / se / beda / od / ciebie / to / tedy / co / ná / gotowal / c / y / ieš / bed / z / ie?

יב

21. הַכֵּנָה הוּא מִן דִּסְמָא
לֵה סִימָתָא וּבִאלֵהָ לֹא
עֲתִיר :

*Così è colui che se fa ueriz a se stesso,
e non è ricco in Dio.*

22. וְאָמַר לְתַלְמִידָיו מִ
מִטְוִיל הֵנָּה לְכוּן אָמַר אֲנִי
לֹא תִאֲצַבּוּן לְנִפְשְׁכוֹן מִנָּה
תֵּאֱכֹלוּן וְלֹא לְפִגְרוֹן
מִנָּה תִלְבְּשׁוּן :

*Onde disse a i suoi discipoli, Per que-
sto io vi dico, Non vi pigliate affano per
l'anima vostra, di cio che v'habbate a
vestire.*

23. נִפְשָׁא עִיר יִתְרָא מִן
סִיבֵרְתָּא וּפִגְרוֹתָא מִן
לְבוּשָׁא :

*L'anima è piu che'l cibo, e il corpo piu
che'l vestimento.*

24. אֲתִפְקוּ בְּנִעְבָּא דְלֹא
זִרְעוּ וְלֹא תִצְרוּ וְלֹא
לְהוֹן תִּנְנָא וּבֵית קִפְסָא
וְאֵלֵהָ מִתְרַסָּא לְהוֹן
כְּמָא הַכִּיל אֲנִתּוֹן יִתְרִין
אֲנִתּוֹן מִן פְּרִיחָתָא :

*Considerate i corni, che non semina-
no, ne mieteno : i quali non hanno cellie-
re, ne granajo, e lddio gli nutrice : di
quanto maggior pregio sete voi che gli
vecellit.*

25. אֵינְנָא דִין מִנְכוֹן כִּד
יִצָּק מִשְׁפַּח לְמוֹסְפּוֹ עֵר
קוֹמְתָא אֲמִתָּא דְחָדָא :

*E chi è di voi che con la sua sollecitu-
dine possa aggiugnere vn cubito à la sua
statura?*

26. אִו דִין אֵר לֹא
וְעִירָתָא מִשְׁפַּחִין אֲנִתּוֹן
מִנָּה עַל שְׂרָבָא נִצְבּוֹן
אֲנִתּוֹן :

*Se voi dunque non potete pur vn co-
sa minuire, perche vi pigliate voi pensiero
de l'altre?*

27. אֲתִפְקוּ בְּשׁוֹשְׁנֵי
אֵיכְנָא רִבּוֹן דְלֹא לֵאָיו וְלֹא
עִזְלוֹן אָמַר אֲנִי לְכוּן דִין
דְּאֵר לֹא תִלְיִמוֹן בְּפִלָּה
שׁוֹכְחָה אֲתִפְסִי אֵיךְ חָדָא
מִן הַלִּין :

*Considerate i gigli, come crescono: ef-
si non s'affaticano, ne filano : Et io vi di-
co, che ne ancor Salomone in tutta la sua
gloria era vestito come vn di questi.*

יב

21. כֵּן כָּל אִשָּׁר אוֹצֵר לְנִפְשׁוֹ
וְלֹא בְּאֵלֵהִים עֲשִׂיר הוּא :

*Anfi es el que haze para si thesoro, y no es ri-
co en Dios. (El que tiene oydos para oyr, oyga.)*

22. וַיֹּאמֶר אֶל תַּלְמִידָיו עַל-
כֵּן אֹמַר אֲנִי לָכֵן אֶל-חֲדָאָד
לְנִפְשְׁכֶם מֶה תֵּאֱכֹלוּ וְלֹא לְגוֹפֵהָ
מֶה תִלְבֹּשׁוּ :

*Y dixo à sus Discipulos, Portanto os digo,
No esteys sollicitos de vuestra vida, que comereys
ni del cuerpo, que vestireys.*

23. הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵרָת מִן-הָאֵכֶל
וְגוֹפֵהָ יוֹתֵרָת מִן-הַבְּגָד :

*La vida mas es que la comida y el cuerpo,
que el vestido.*

24. צִפּוֹ אֶת-הָעוֹרְבִים כִּי לֹא
זִרְעוּ וְלֹא קִצְרוּ וְלֹא יֵשׁ לָהֶם
אֶסָּם וּמִאֲבוֹם וְאֵלֵהִים רוּעָה
אֲוָתָם בְּמֶה יוֹתֵר אֲתָם הַיְקָרִים
מִן-הָעוֹף :

*Considerad los cuervos que ni siembran, ni
siegan : que ni tienen cillero, ni alholi : y Dios
los alimenta : quanto de mas estima soys voso-
tros que las aues?*

25. וּמִי מִמְּכֶם אִם יָדָא וְיָכֹל
לָשִׂית עַל קוֹמְתּוֹ אֲמָה אֲחָת :

*Quien de vosotros podrá con su sollicitud
añedir a su estatura vn cobdo?*

26. וְאִם אֶת-הַקִּטּוֹן לֹא יוֹכֵל
מֶה עַל-אַחֲרִים יָדָא :

*Pues si no podeys aun loque es menos, para
que estareys sollicitos de lo demas?*

27. תִּשְׁכִּילוּ אֶת-שׁוֹשְׁנֵים אֵיכְכָה
יָרְבּוּ אֵינָם לֹוֵאִים וְאֵינָם טוֹוִים
וַיֹּאמֶר אֲנִי לָכֵן כִּי גַם שְׁלֵמָה
בְּכָל כְּבוֹדוֹ לֹא הָיָה מִסְלָא
בְּאִשָּׁר אֶחָד מֵהֶמָּה :

*Considerad los lirios, como crecen : no la-
bran, ni hilan : y digo hos, que ni Salomon con-
toda su gloria se vistió como vno de ellos.*

יב'

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἐαυτῷ
καὶ μὴ εἰς θεὸν πλάττει.

*Ainsi en préd-il de celui qui fait grand
amas de biens pour soi, & n'est point
riche en Dieu.*

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ με-
λεμέετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φά-
γητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύ-
σησθε.

*Adonc il dit à ses disciples, Pour ce-
ste cause ie vous di, ne foyez point en
souci de vostre vie, que vous mangerez,
ne de voltre corps, de quoi vous serez
vestus.*

23. Ἡ ψυχὴ πλείων ἐστὶ τῆς τρο-
φῆς, καὶ τὸ σῶμα ἢ ἐνδύματα.

*La vie est plus que la viande, & le
corp, plus que le vellement.*

24. Κατανοήσατε τοὺς κόρβους ὅ-
τι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οὐ
κομῇ ἐστὶ ταμίειν οὐδὲ δόπονηται· καὶ
ὁ θεὸς τρέφει αὐτοὺς. πόσω μάλ-
λον ὑμεῖς διὰ τὸ εἶναι ἥτις πεποισται;

*Considerez que les corbeaux ne se-
ment point ni ne moissonnent, & si n'ont
point de cellier, ne de grenier, & tontes-
fois Dieu les nourrit : de combien va-
lez vous mieux que les oiseaux.*

25. Τίς ἂν ἐξ ὑμῶν, μεμενῶς δύ-
ναται προσθεῖναι ὅτι πῦν ἡλικίας
αὐτοῦ πηχῶς εἷας;

*Et qui est celui de vous qui par son
souci puisse adiouter vne coudeé à sa
stature?*

26. Εἰ δὲ οὗτο ὁ ἐλάχιστος διδάσκει,
τί περὶ ὑμῶν λοίπων μελεμέετε;

*Si donc vous ne pouuez mesme ce
qui est trel-petit, pourquoi estes-vous
en souci du reste?*

27. Κατανοήσατε τὰ κρίνα, ὡς
αὐξάνουσιν καὶ οὐ καλλοῦνται, λέγω
δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομὼν ἐν παντί ὡς
ἐν ταύταις περιβάλετο ὡς ἐν ταύταις.

*Considerez comment croissent les
lis, ils ne travaillent, ni ne filent, & ie
vous di que Salomon mesme en toute
sa gloire n'estoit point vestu comme
l'un d'eux.*

21. Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.

So is he that gathereth riches to himselfe: and is not rich in God.

22. Dixitq; ad discipulos suos, Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis: neq; corpori quid induamini.

And he spake vnto his disciples: Therefore I say vnto you: Take no thought for your life: what ye shall eat: neither for your bodie: what ye shall put on.

23. Anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum.

The life is more then meate: and the bodie more then the raiment.

24. Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

Consider the rauen: for they neither sow nor reape: which neither haue storehouse nor barn: and yet God feedeth them: howe much more are ye better then foules?

25. Quis autem vestrum cogitando potest adiicere ad staturam suam cubitum unum?

And which of you with taking thought / can adde to his stature one cubite?

26. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis?

If yee then bee not able to doe the least thing: why take yee thought for the remnant?

27. Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent, dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.

Consider the lilies how they grow: they labour not: neither spin they: yet I say vnto you: that Salomon himselfe in all his royaltie was not clothed like one of these.

21. Also gehet es / wer ihm schätze sammlet / vnd ist nicht reich in Gott.

Saa gaar det / huo sig samler Eiggendesc / oc er icke Rig i Gud.

22. Er aber sprach zu seinen Jüngern: Darumb sage ich euch / forget nicht für euer leben / was jr essen sollet / auch nicht für euren Leib / was jr anthun sollet.

De hand sagdet til sine Disciple / Der saare siger ied eder / Sørger icke for eders Liff / huad i skulle æde / Icke heller for eders Legeme / huad i skulle i søre eder.

23. Das Leben ist mehr denn die Speise / vnd der Leib mehr denn die Kleidung.

Ihi Liffuit ere mere end Maden / oc Legemet mere end Klæderne.

24. Nemmet war der Raben / die säen nicht / sie erndten auch nicht / sie haben auch keinen Keller noch Scheunen / vnd Gott nehret sie doch / Wie vil aber sent ihr besser denn die Vögel?

Giffuer æt paa Raffne / de saa icke / de høste oc icke / de høstue oc ingen Keldere / oc en Lade / oc Gud søder dem alligenel. Men huor meget ere i bedre end Fugle?

25. Welcher ist vnter euch / ob er schon darumb forget / der da köndte eine Ellen lang seiner größe zusehen?

Huilsken er iblant eder / som kand setee en Aln langt til sin størlighed / alligenel at hand sørger der saare?

26. So ihr denn das geringste nicht vermöget / warumb sorgat jr für das ander?

Kunde i da icke det minste / hui sørge i da for det andet?

27. Nemmet war der Lilien auff dem Felde / wie sie wachsen / sie arbeiten nicht / so spinnen sie nicht. Ich sage euch aber / das auch Salomon in seiner Herrligkeit nicht ist bekleidet gewesen / als der eines.

Giffuer æt paa Liller paa Marken / huorledis de vøxe / De arbejnde icke / de spinde oc icke. De ieg siger eder / at oc Salomon i al sin Herlighed vaar icke klædt / som en aff dem.

21. Takť gest každy tdoż sobě shromažduje / a nemij w Bogu bohaty.

Takť jest ten ktory sobie skłarby / a nie jest w Bogu bogatym.

22. Y řekl Břednijsuom svým: Protož pravím vám: Nebudtež pečlivij o život váš cobysťte gedli: ani o tělo vaše / než bysťte se odijvali.

Tedy řekl do zvolenníkom svých / dla tegoc nam tak powie dam / nie starajcieś sie o żywot váš cobysťcie ieście mieli / ani o cieło w cobysťcie sie oblec mieti.

23. Život větší gest nežli pokrm / a tělo větší nežli oděv.

Wietsi jest duch niż pożywienie / a ciało niżli skłata.

24. Patřte na Hawrany / žeť nesegij ani žnau / a nemagij pivnice ani stodoly / a Bůh ohrmij je. Však mnohem w větší vážnosti gste wy než oni.

Przypatrzcieś sie żeć Krucy nie sieja ani żna / y nie mają spiżarni niey ani gumien / a wżdy ie Bog oharmi / Wszakcie wy nie są zacniejszy niż ptacy?

25. Kdo pakž wás pomysle / muž přidati k žrostu swému lofet gedenž

Ktoż wás pomyśli swym skłaniem myślac może ieden łokieć przyłożyć nad wzrost swój?

26. Ponewadž tehdy nemůžete ani což najmenšího gest / proč o jiné věci pečujetež

Jestliž tedy tego co nam nteyfe jest nie możecie / czemuż sie o inych pilnie staraciež

27. Patřte na kwijstij polnj / kterať rosta / nedělajij ani předa. Gistě pravím vám / že ani Salomon w wšij sláwě své neodijwal se tak / jako ge dnož těchto.

Obac żaycieś tak rosta lilie / inte spracują sie ani przeda / powie dam wam / że y Salomon w wśy: kiej swej chwale nie był tak ubrany / jako iedno z tych.

יב

28. אִנִּי לְעֹמֶרֶת דִּינִי
דִּינִי מִנְּחָא אִתְּנִי בְּחֶקְלָא
וּמִחֶר גִּבְלָא בְּתִגְרִינָא
אֱלֹהֵי הַכְּנָא מִלְּבָשׁ כְּמָה
יִתִּיר לְכוּן וְעוֹרִי
הִימְנוּתָא:

*Hor se Iddio veste così l'herba che
hoggi è nel campo, e domane si mette nel
forno, quanto più vestirà voi, o huomini
di poca fede.*

29. וְאַתֶּן לָנוּ תְּבָעִין
מִנָּה תֵּאֱכָלוּן וּמִנָּה תִּשְׁתִּין
וְלֹא יִפְהֶינָה
רַעֲיָנֵינוּ בְּהֵלִין:

*Voi ancora non cercate quel ch'hab-
biate a mangiare, o quel ch'habbiate a
bevere: e non vi leuate in alto.*

30. הֲלִין צִיר בְּלֵהִין עֲמִמָּה
הוּא דְּעֵלְמָא בָּעִין אַף לְכוּן
הִין אֲבוּכוֹן יָדַע דְּמִתְבָּעִין
לְכוּן הֲלִין:

*Perciò che tutte queste cose le cercano
le genti del mondo: il Padre vostro sa be-
ne che voi hauete bisogno di queste cose.*

31. בְּרִם בָּעִין מְלָכוּתָהּ
דְּאֱלֹהִין וְהֲלִין בְּלֵהִין
מִתְּתִיבֵינוּ לְכוּן:

*Ma più tosto cercate il regno di Dio,
e tutte queste cose vi faranno aggiunte.*

32. לֹא תִדְחַל גִּזְרִי
וְעוֹרָא דְּאַבְּכוֹן
דִּיתֵל לְכוּן מְלָכוּתָא:

*Non temete, o piccol gregge: perciò
che egli è piaciuto al Padre vostro di dar-
vi il regno.*

33. וְבָנֵי קִנְיָנֵינוּ וְהָבוּ
וְדִקְתָּא עֲבָדוּ לְכוּן כִּיסָא
דְּלֹא בָלִין וְסִימָתָא דְּלֹא
גִּזְרָא בְּשִׁמְיָא אִיכְרָא
דְּגִנְבָא לֹא קִרְבָּא וְסִסָּא לֹא
מִתְבָּרָא:

*Vendete le vostre facultà, e date li-
mosina: Fatevi de le borse che non inuec-
chiano, un thesoro che mai non manca ne
cieli, doue ladro non s'accosta, ne tignuo-
la corrompe.*

34. אִיכָּא צִיר דְּאִיתִּיהּ
סִימָתָא דְּתִמּוֹ יִהְיֶה אַף
לְבָבֵינוּ:

*Perche doue è il vostro thesoro, ini è an-
cora il cuor vostro.*

יב

28. וְנִאֲמַם אֱלֹהִים אֶת-חֲצִיר הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר הַיּוֹם עֹמֵד וְלִמָּחָר אֶל-
הַתִּגְרִי יִשְׁלַךְ לָכָה יִלְבִּישׁ כְּמָה
יִתֵּר אֶתְכֶם אוֹי קִטְנֵי אֲמוֹנָה:

*Y si anzi viste dios à la yerua, que oy està en el
campo, y manñana es echada en el horno, quanto
mas à vosotros hombres de poca fe?*

29. וְאַתֶּם אֶל-תִּבְקֹשׁוּ מָה
תֵּאֱכָלוּ אוֹ-מָה תִּשְׁתִּין וְאֶל-
תִּבְרָמוּ:

*Vosotros pues no procureys que ayays de
comer, o que ayays de beuer, y no andeys eleua-
dos.*

30. כִּי כָל-הָאֱלֹהִים גִּזְרֵי הָעוֹלָם
בִּקְשׁוּ וְאַבְיָכָם יוֹדַע כִּי-
לְצַרְכָּם הֵמָּה:

*Porque todas estas cosas las gentes del mun-
do las buscan: que vuestro Padre sabe que aueys
menester estas cosas.*

31. לָכֵן בִּקְשׁוּ אֶת-מְלָכוּתָהּ
אֱלֹהִים וְגִזְרֵיכֶם לָכֶם כָּל-הָאֱלֹהִים:

*Mas procurad el Reyno de Dios, y todas estas
cosas os seran anedidas.*

32. אֶל תִּירָא נוֹה קִטְוֹן כִּי-רָצָה
אֲבִיכֶם לָתֵת לָכֶם אֶת
הַמְּלָכָה:

*No temas, o manada pequenna, porque al
Padre ha placido daros el Reyno:*

33. מְכֹרוּ אֶת-קִנְיָיִכֶם וְתִתְּנוּ
צִדְקָה עֲשׂוּ לְגַבְשָׁכֶם כִּיסִּים
אֲשֶׁר לֹא יִבְלֶי וְאֹצֵר לֹא יַעֲבֹר
בְּשִׁמְיָם אֲשֶׁר שְׂמָתָה גִּנְבָּ לֹא
יִקְרַב וְסִיס לֹא יִאֲבֹד:

*Vended loque posseeys, y dad limosna: haze-
os bolsas que no se enuejecen, thesoro en los
cielos que nunca falta: donde ladron no llega, ni
polilla corrompe.*

34. כִּי אֵינָה אֹצְרֵכֶם וְשִׁם
הוּא לְבָבְכֶם:

*Porque donde esta vuestro thesoro, alli tam-
bien estara vuestro coracon.*

יב

28. Εἰ δὲ τὴν χάριν ἐν τῷ ἀγρῷ
σήμερον ὄντα, καὶ αὐριον εἰς κλί-
βαιον βαλλόμενον, ὁ θεὸς ὅτως
ἀμφένυσσι, πῶς μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγοπιστοί;

*Que si Dieu reuest l'herbe qui aujour-
d'hui est au champ, & demain est mise
au four, combien plus vous reuestira-il
ô gens de petite foy?*

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φά-
γητε, ἢ τί πίνητε, καὶ μὴ μετρω-
ζέσθε.

*Vous donc ne demandez point que
vous mangerez, ou que vous boirez, &
ne foyez point en suspens:*

30. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
καρσύνουσιν, ὁ πατήρ ὁ
εἶδεν ὅτι ζητετε ταῦτα.

*(Car les gens de ce monde sont a-
pres à rechercher toutes ces choses: mais
vostre Pere sait que vous auez besoin
de ces choses.*

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προσέ-
θήσονται ὑμῖν.

*Ains plus tost cherchez le royaume
de Dieu, & toutes ces choses vous serot
baillées par dessus.*

32. Μὴ φοβῆσθαι, τὸ μικρὸν πλῆθος·
ὅτι ὁδοῦσιν ὁ πατήρ ὑμῶν δοῦναι
ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

*Ne crain point, petit troupeau: car
le bon plaisir de vostre Pere a esté de
vous donner le royaume.*

33. Πωλήσατε τὰ ὑπαρχόντα ὑ-
μῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνας· ποιή-
σατε ἑαυτοῖς βαλάντια, μὴ πα-
λαιόμυρα, ἥτις σαυρὸν ἀσέκλετον
ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐπὶ κλέπτῃς οὐκ
ἐγγίξῃ· ὅδε σὺς ἀφ' ὧν ἐστὶν.

*Vendez ce que vous auez, & don-
nez, en l'aumosne-faites-vous des bour-
ses qui ne s'enueillent point, un thes-
or es cieus qui ne defaille iamais, d'où
le larron n'approche point, & où la ti-
gne ne gaste rien.*

34. Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑ-
μῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἐ-
στί.

*Car là où est vostre thesor, là aussi
sera vostre cœur.*

28. Si autem fœnum quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei?

If then God so clothe the grasse which is to day in the field / and to morrow is cast into the oven / howe much more will he clothe you / O ye of litle faith?

29. Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublimē tolli.

Therefore aske not what ye shall eate / or what ye shall drinke / neither stan de in doute.

30. Hæc enim omniagentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

For all such things the people of the world seeke for: and your Father knoweth that ye haue neede of these things.

31. Veruntamen quærite primū regnum Dei: & hæc omnia adicientur vobis.

But rather seeke ye after the kingdom of God / and all these things shall be ministred vnto you.

32. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.

Feare not litle flocke: for it is your Fathers pleasure / to giue you the kingdom.

33. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis fuculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, quod fur non appropriat, neque tinea corrumpit.

Sell that ye haue / and giue almes: make you bagges / which ware not olde / a treasure that can neuer faile in heauen / where no thiefe cometh / neither moth corrupteth.

34. Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

For where your treasure is / there will your hearts be also.

28. So denn das Gras / das heute auff dem Felde stehet / vnd morgen in den ofen geworffen wirdt / Gott also kleidet / Wie vil mehr wirdt er euch kleiden / ihr Klinglaubigen?

Klæder da Gud Gresset saa / som i dag staar paa Marken / oc skal i morgen kasts i onen / Huor mer get mere skal hand klæde eder / i lident troendis?

29. Darumb auch ihr / fraget nicht darnach / was ihr essen / oder was ihr trincken solt / vnd fahret nicht hoch her.

Der saare oc saa i / klæder der icke om / huad i skulle æde / eller huad i skulle dricke / oc farer icke høyt.

30. Nach solchem allen trachten die Heiden inn der welt. Aber euer Vater weiß wol / daß ihr des bedürfftet.

Effter alle saadant stunde Hedninge i Verden. Men eders Fader ved vel / at i haaffue det behoff.

31. Doch trachtet nach dem Reich Gottes / so wirdt euch das alles zu fallen.

At sporer dog Gud Rige / Saa skal alle dette tilfalde eder.

32. Fürchte dich nicht du kleine herd / denn es ist euers Vaters wolgefalle / euch des Reich zu geben.

Fætte dig icke du lille Hiord / Thi det er eders Faders behaglighed / at giffue eder Riget.

33. Verkaufet was ihr habt / vnd gebt Almosen. Machtet euch Säckel / die nicht veralten / einen Schatz der nimmer abnimpt im Himmel / da kein Dieb zu kompt / vnd den keine Motten fressen.

Sæler huad i haaffue / oc giffuer Almisse. Gør eder Sæcke / som icke bliffue gamle / it liggendesæ som gldri formindst i Himmelen / der som ingen Tyff kommer til / oc det ingen Møl æde.

34. Denn wo euer Schatz ist / Da wirdt auch euer Herz sein.

Thi huor eders liggendesæ er / der skal oc eders hierte vere.

28. Aponēwadž trāwu / fter rāž dñes na poli gest / a žantra w rūpu složena bude / Guoh taf odijwā: čiim wijce wās / o malē wijry?

Atiesližec žlotko fthoredžis test nā polu / ā intro bedjie w piec wzsucione / thāf Bog przyobloc žy / tākož dāley was mālō vfaia / cych?

29. Protož wy newnhsledāwaj te cobysste gedli / anob cobysste pili: ani se pēcij wywnsugte.

At przetož wy nie pytaycie sie cobyscie teśc ābo picmieli / āni o thym myslacie.

30. Nebo tēch wssēc wēc Pohanē hľadagij. A Dtec wās wij / žetēch wēc potře bugete.

Abowsemci o thym wšytkim ludžicē s wiatā sie pytaia / ā lec / ociec wās / na že wy tē potre buiecie.

31. Ale wssak nāprwē hle dante Krālowstwij Božijho / a tyto wssēcny wēc budau pri dāny w mā.

Kāpsey tedy sułaycie Krole stwā Božego / ā ty c wšytki inerzes cji przy dāne wam uoda.

32. Nebog se malitē stādo / nebot se gest žalijbilo Dtey wā sseimu dāti wām Krālowstwij.

Wie boyže sie ty mālucžkie stādō / ābowiemci sie w podobālo oys cu wāsemu dāc wam Krole stwō.

33. Protož prodāwante čiimž wladnete / a dāwante Al mužnu. Delante sobē wylisjē kietij newetsegij / poklad fter rāž nehyne w Nebesjch: fdežto žlodēž dogijti nemuž / āni mol tāj.

Poprzedaycieš mājctnošci wāše ā dāycie ialmužne / go thuy cie sobiemiešti Ktoe nie zwiotše / ia / y starb w niebie Ktozy uigdy nie wstānie / āni go žlodžiey doydžie / āni mol žepsine.

34. Nebo fdež gest poklad wās / tuž buden jrdce wāše.

Abowtemci gđžie jest starb wāši / tāmcij serce wāše bedjie /

35 יהיון אסירין תצרכון
ומנהרין שרגזכון :

Siano i vostri lombi cinti, e le vostre lucerne accese.

36 והיו דמיו לאנשים
דמסכין למרהיו דאמתי
יבנא מן בית משתותא
דמא דאתא ונקש מחדא
יפתחון לה :

E voi siate simili a gli uomini, che aspettano il lor signore, che ritorni da loro : accioche quando verrà, e batterà la porta, subito gli aprano.

37 טוביהון לעבדא הגון
אילין דיאתא מרהיו
וישפח אגון פד צירין א
אמין אמר אנא לכון
דיאסור הצוהי ונסמר
אגון ויעבר ישמש אגון :

Beati quasi seruitori, i quali quando il padron verrà, gli trovarà vigilanti. Io vi dico in verità, che si cignerà, e faragli porte a innoltra, e passando innanzi servirà loro.

38 ואן במטרתא ד
דתריתו או דתלת יאתא
וישפח הכבד טוביהון
לעבדא הגון :

Es'egli verrà ne la seconda veglia, o se verrà ne la terza veglia, e trovaragli così: beati sono quei seruitori.

39 הדג דין דעוהאלו
ידע הוא מרא ביתא
באידא מטרתא אתא
גבא מתתער הוא ולא
שבק הנה דיתפלש
ביתה :

Hor sappiate questo, che se il padre di famiglia hauesse saputo a che hora il ladro hauesse douuto venire, certo egli habrebbe vegliato, e non habrebbe lassato scalfare la sua casa.

40 אף אנתון הביל הון
מטיבא דפרי שעתא
דלא סברין אנתון אתא
בנה דאנשא :

Siate dunque ancor voi apparecchiati, percioche a quell' hora che voi non pensate, il Figliuolo de l'huomo verrà.

35 יהיו מתניכם תגורים
וגרותיכם גאורות :

Esten cennidos vuestros lomos, y vuestros candiles encendidos.

36 והיו דומים לאנשים מקוים
לאדוניהם אם יפנה מן החתונה
ויבוא וידפקו ברגע יפתחו לו :

Y vosotros, semeiantes a hombres que esperan quando su sennor ha de boluer de las bodas: para que quando viniere, y tocara luego le abran.

37 אנשי העבדים האלה אשר
אם יבוא האדון ימצא אותם
שוקדים אמר אנכי לכם
כי יחגור את מתניו והוא שיב
אותם במטבח ויעבר וישתמו :

Bienaventurados aquellos siervos, los quales, quando el sennor viniere, hallare velando. dicierto os digo, que el se cennirá, y hará que se sienten a la mesa, y passando les servirà.

38 ואם יבוא באשמרה
השנית אוֹתֵם יבוא באשמרה
השלישית וימצא כן אשר
העבדים האלה :

Y aunque venga a la segunda vela, y aunque venga a la tercera vela, y los hallare así, bienaventurados son los tales siervos.

39 וידעו זאת כי־אם ידע בעל
הבית את השעה אשר בוא
הגנב אך שקד וקד ולא יתן
לחתור את ביתו :

Esto empero sabed, que si supiesse el padre de la familia a que hora auia devenir el ladron, velaria ciertamente y no dexaria minar su casa.

40 ואתם היו עתידים כי
בשעה אשר לא תחשבו בוא
יבוא בן־האדם :

Vosotros pues tambien estad apercebidos: porque a la hora que non pensays, el Hijo del hombre vendrà.

35. Ἐσῶζαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καίε-
μενοι.

Que vos reins soyent trouffés, & vos chandelles allumées.

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις περιδεχμένοις τὸ κύριον ἐκ τῶν πύλων αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ· καὶ κρούσῃ, καὶ ἀνοίξῃ αὐτοῖς τὴν πόρταν.

Et que vous soyiez semblables aux seruiteurs qui attendent leur maistre quand il retournera des nopces, afin que quand il sera venu, & heuttera à la porte incontinent ils lui ouurent.

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ὅτι, εἰ ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσῃ ὑμᾶς ῥηγνύοντες· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζωσθήσονται καὶ ἀνακλιθῆσονται αὐτοῖς, καὶ ὡς ἐλθὼν διχαθήσεται αὐτοῖς.

Bien heureux sont ces seruiteurs-la que le maistre trouuera veillans, quand il arriuera. Enverité ie vous di qu'il le trouuera, & les fera metre à table, & s'auancant les servira.

38. Καὶ εἰς ἑλθὼν ὁ κύριος εὑρήσῃ ὑμᾶς φυλακῇ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἐλθὼν, καὶ εἰρήνην καὶ μακάριοι εἰσιν οἱ δοῦλοι ὅτι ἔσονται.

Qu'es' il arriue sur la seconde veille, & pareillement sur la troisieme, & qu'il les trouue ainsi, bien- heureux sont ces seruiteurs-la.

39. Τίς γινώσκει, ὅτι εἰ ἡδὲ ὁ οἰκοδεσπότης πᾶσα ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐρηγόρησεν αὐτῷ, καὶ εἰς αὐτὸν ἀφῆκε διουρυλῶσαι τὴν οἰκὴν αὐτοῦ.

Or sachez ceci, que si le pere de famille eust seu à quelle heure le larron eust de venir, il eust veillé, n'eust point laissé percer la maison.

40. Καὶ ὑμεῖς ὅτι γινώσκῃ ἐταίμοι ὅτι ἡ ὥρα ἢ δοκῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Vous donc aussi soyiez prest: car a l'heure que vous ne cuiderez point, le Fils de l'homme viendra.

35. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.

Let your loynes be girded about / & your lightes burning.

36. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur à nuptiis: ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei.

And see your selves like unto men that wait for their master / when he will returne from the wedding / that when he cometh and knocketh / they may open unto him immediately.

37. Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes, amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

Blessed are those servants / whom the Lord when he cometh / shall finde waking: Verely I say unto you / he will gird him selfe about / and make them to sitte downe at table / and will come forth / and serve them.

38. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati sunt servi illi.

And if he come in the seconde watche / or come in the thirde watche / and shall finde them so / blessed are those servants.

39. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilarer utique, & non sineret perfodi domum suam.

Now understande this / that if the good man of the house had knowne at what houre the thiefe woulde haue come / hee woulde haue watched / and woulde not haue suffered his house to be digged through.

40. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

See see also prepared therefore: for the Sonne of man wil come at an houre when ye thinke not.

35. Laß euer Lenden umbgürtet sein / vnd euer Liechter brennen.

Laß eders Lender vere omgiordede / oc eders Liuff brende.

36. Vnd seht gleich den Menschen / die auff ihren Herrn warten / wenn er auff brechen wirdt von der Hochzeit / auff daß / wenn er kompt / vnd anklopffet / sie ihm bald auffthun.

De verer lige som de Menniske / der toffue effter deris Herre / naar hand skal komme fra Brollup / Paa det / naar hand kommer / oc banker paa / de skul le strax lade op.

37. Selig sind die Knechte / die der Herr / so er kompt / wachend findet / Warlich ich sage euch / er wirdt sich auffschürken / vnd wirdt sie zu Tisch setzen / vnd für ihnen gehen / vnd ihnen dienen.

Salige ere de Suenne / som Herren finder vogne / naar hand kommer / Sanelige ieg siger eder / hand skal opskerte sig / oc skal sette dem til bord / oc gaa saar dem / oc tiene dem.

38. Vnd so er kompt inn der andern Wache / vnd inn der dritten Wache / vnd wirdts also finden / Selig sind dise Knechte.

De der som hand kommer i den anden vrect / oc i den tredie vrect / oc finder det saa / Salige ere disse Suenne.

39. Das solt ihr aber wissen / wenn ein Hausherr wüßte / zu welcher stunde der Dieb keme / so wachet er vnd ließ nicht inn sein Haus brechen.

De det skulde i vide / Der som en Husbonde visde / paa huad time Tyffuen skulde komme / da vaagede hand / oc lode icke bryde i sit Hus.

40. Darumb seht ihr auch bereit / denn des menschen Sohn wirdt kommen zu der stunde / da jr nicht meinet.

Der saare vere i oc beredde / Thi Menniskens Søn skal komme paa den stund / som i icke tencke.

35. Budtež bedra wasse pře pásaná / a swižce hořičy w ruřau wassych:

Uchječ beda přepasane brio / drá wasse / y pochodnie zápalone.

36. A wy podobniij budte lidem / očekawagijem Pána swěho / kdyny se wrátil s Swatby / abyšte kdyny přišel a potlaul / hned otwřeli gemu.

A wy badžcie podobni ludžiam ktorzy czekaia páná swego kedy by sie wrócił z wesela / iž gdyby przyšedł a zafotat w drzwi / a by mu wnet otworzono.

37. Blaze služebníčkům tēm / kterž kdyny přigde Pán nalezne ge ani bdij. Zagistě přawim wám: Je přepasě se / a káže gim syti / a chodě bude gim slaužiti.

Szeż: sliwiś to sa oni słudzy / ktore gdy przydzie pan znaydzie cziace. Zaprawde powiedam wam / iž sie przepasze a rośaze im sieć / a wyśedzy bedzie im slaużył.

38. A přigdelit w druhy bděni / a patlit w třetij bděni přigde / a tak ge nalezne: Blahoslawenijsau služebnícky ti.

Niesli by też przyšedł a wtorey abo o trzeciej strazy / a tak ie znalazł / Szeż: sliwiś to sa słudzy oni.

39. Toto pař wězte / že byt wěděl Hospodář / w kterauby hodinu měl zloděg přigisti / bdělby zagistě / a nedalby podkopati domu swěho.

A tak cho wiedzcie / gdyby wiedział gospodarz ktorey godziny nymiał by przydz zlodziey / czułaby / a niedopuszczłby podkopać domu swego.

40. Wy budte hotowi / nebow kterau hodinu nenaděge te se / Syn člověka přigde.

A dla tegoż wy badžcie gotowi / bo ktorey sie godžyni nie doznimacie / Syn człowieczy przyjdzie.

יב

41 אמר לה שמועון כ
פאפא מרו לותו אמר
אנת לה למתלא הנא או
אה לנת כל-גש :

Allor Pietro gli disse, Signore, dici tu questa similitudine a noi, o pur a tutti ancora?

42 אמר לה ישוע מנח
כי איתוהי רב ביתא
מהומנא וחפיהמא ד
הוקימיהי מרה ער
תשמשתה דיתל פרסא
בוביה :

Il Signor disse, Chi è quel fedele e prudente dispensatore, che il padrone costituirà sopra la sua famiglia per dar loro la portione del vitto al tempo opportuno?

43 טוביהי להו עבדא
הנאמא תפחיהי דעבד
הכנא :

Beato quel seruo, che quando il suo Signor verrà, lo trovarà a far così.

44 שריתאמאמאמא
לכו דיהומיהי על פלה
קנינה :

Veramente si dico, che lo costituirà sopra tutte le facultà sue.

45 או דיו אמר עבדא
הו בלבה דמרי מוחר
למאתא ונשרא לממחא
לעבדא ולממחא ד
המרה ונשרא למלעס
למשתא ולמרה :

Doue se quel seruo dirà nel suo cuore, Il mio Signor tarda a venire, cominciarà a battere i serui e le serue, & a mangiare, e beuere, & imbracciarsi.

46 יאתא מרה דעבדא
הו ביומא דלג סבר
יבשעתא דלג ידע
ובלגיהי נוסים מנתה
עם הגין דלא מהימניו :

Il signor di quel seruo verrà un giorno che non aspetta, & in un' hora che non sa, e separarallo, e porrà la sua parte con gl' infedeli.

47 עבדא דיואמא דידע
עבדא דמרה ולא טוב
לה איה עבניה נבלע
סגיתא :

Hor quel seruo che ha conosciuto la volontà del suo signore, e non s'è preparato, ne ha fatto secondo la volontà di esso, farà battuto da molte battiture.

יב

41 אמר אליו כיפה אדנא
האלהי אמרת את-המשל הזה
אוגם אל-כלם :

Entonces Pedro le dixo, Sennor, dizes esta parabola a nosotros, o tambien a todos?

42 אמר אדני לכו כל בעל
בית אמר ונבון אשר יפקידנה
האדון על-עבדו לתת דבר
שנה בעתו :

Y dixo el Sennor, Quien es el mayor domo fiel y prudente, al qual el Sennor pondrá sobre su familia, para que en tiempo les de su racion?

43 אשר העבד ההוא אשר
בבוא אדוניו ימצאנו לעשות
כן :

Bienaventurado aquel seruo, al qual, quando el sennor viniere, hallare haziendo así.

44 באמת אמר אני לכם
כי-על כל-דכושו יפקידנה :

En verdad os digo, que el lo pondrá sobre todos sus bienes.

45 ואם יאמר העבד ההוא
בלבו מאריך אדוני לבוא
ויהל להכות את עבדים ואמהות
לאכול ולשתות ולשכר :

Mas si el tal seruo dixere en su coraçon, Mi sennor se tarda de venir; y començare a herir los sieruos y las criadas, y a comer, y a beuer, y a borrachear.

46 או יבוא אדון העבד ההוא
ביום אשר לא יחשב ובשעה
אשר לא ידע ויחלק אותו
יחלקו ישים עם הבוגדים :

Vendrá el sennor de aquel seruo el dia que el no espera, y a la hora que el no sabe; y apartarlo ha, y pondra su fuerte con los infieles.

47 כי-עבד היודע את רצון
אדוניו ולא יכו ולא יעשה
כרצונו יבלט הרבה מאד :

Porque el seruo que entendió la voluntad de su sennor, y no se apercibió, ni hizo conforme a su voluntad será açotado mucho.

יב.

41. Εἶπε τὸ αὐτῷ ὁ πῖτρος, κύριε, ποῦς ἡμᾶς τὴν ταύτην ὁμοίαν τῷ τῷ λέγεις, ἢ καὶ ποῦς πάντας.

Lors Pierre lui dit, Seigneur, dis-tu ceste similitude pour nous, au aussi pour tous?

42. Εἶπε τὸ κύριος, τίς ἀρχεῖς ὁ πιστὸς οἰκονόμος, καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, τὴν διδοῦναι ἐν καὶ ἑκάστῃ ὥρᾳ τῆς οἰκουμένης;

Et le Seigneur dit, Mais qui est le despensier fiele & prudent, que le maître aura établi sur son ménage pour leur donner en temps l'ordinaire?

43. Μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος, ὃν εἰδὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εἰσὶν ποιῶν τι ἄλλως.

Bien heureux est ce seruiteur-la que son maître trouuera ainsi faisant, quand il arriuera.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πάνσι τοῖς ὑποτάχουσιν αὐτῷ κατέστησεν αὐτὸν.

Je vous di pour vrai, qu' il l'establira sur tout ce qu' il a.

45. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δούλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐρχέσθαι, & ἀρξήται τυπτεῖν τοὺς παιδοὺς καὶ τοὺς παιδίσκας, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ μεθύσκειν.

Que si ce seruiteur-la dit en son cœur, Mon maître met long temps à venir, & qu' il se prene à battre les seruiteurs & les serauantes, & à manger, & à boire, & à s' enyurer.

46. Ἡδὲ ὁ κύριος ὁ δούλου ἐκεῖνος ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ἢ ἐν μεσσημέρᾳ, καὶ ἐν ὥρᾳ, ἢ ἐν γυναικί, καὶ διχολομήσῃ αὐτὸν, & τὸ μέτρον αὐτοῦ μετρήσῃ αὐτῷ.

Le maître de ce seruiteur-la viendra au iour qu' il ne l'attend point, & l'heure qu' il ne fait point, & le separera & le traittera de même les desloyaux.

47. Ἐκείνός τ' ὁ δούλος ὁ γινώσκων τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὴν θέλησιν αὐτοῦ, δαρήσεται πολλὰς.

Or ce seruiteur qui a connu la volonté de son maître, & ne s' est point mis en deuoir, & n' a point fait selon la volonté d' celui, sera batu de plusieurs coups.

CAP. XII.

41. Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an & ad omnes?

Then Peter said vnto him/Master/ tellest thou this parable vnto vs / or es uen to all?

42. Dixit autem Dominus, Quis putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?

And the Lord said/ Who is a faithfull steward/ and wise / whome the master shall make ruler ouer his household/ to giue them their portion of meate in season?

43. Beatus ille servus, quē, cum venerit dominus, inuenerit ita facientem.

Blessed is that seruant/ whom his Master when he cometh / shall finde so doing.

44. Verē dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum,

Of a trueth I say vnto you/ that he will make him ruler ouer all that he hath.

45. Quod si dixerit servus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: & cœpit percutere servos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.

But if that seruant saye in his heart/ My master doeth deferre his coming / and shall beginne to smite the seruantes / and mandens / and to eate / and drinke / and to be drunken.

46. Veniet dominus servi illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & dividet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.

The master of that seruant wil come in a day when he thinketh not/ and at an houre when he is not ware of / and will cut him of / and giue him his portion with the vnbeleeuers.

47. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui, & non se preparavit, & non fecit secundum voluntatē eius: vapulabit multis.

And that seruant that knewe his masters will/ & prepared not him selfe/ neither did according to his will / shall bee beaten with many stripes.

Das XII. Capitel.

41. Petrus aber sprach zu ihm: HERR/ sagest du dise Gleichnuß zu vns / oder auch zu allen?

Da sagde Peder til hannem/ HERR/ siger du denne Lignelse til oss / eller oc til alle?

42. Der HERR aber sprach: Wie ein groß ding ist's vmb ein treuen vnd klugen Haushalter / welchen sein Herr setzet über sein Gesinde / daß er ihnen zu rechter zeit ihr gebür gebe?

De HERR EN sagde / Huilcken stor ting er det met en tro oc snild Husholdere/ den som hans Herre setter offuer sit Tiunde / at hand skal i ret tid giffue dem det som dem bær?

43. Selig ist der Knecht / welchen sein Herr findet also thun / wenn er kommet.

Selig er den Suend/ huilcken hans Herre finder saa gøre/ naar hand kommer.

44. Warlich ich sage euch / er wirdt ihn über alle seine güter setzen.

Sandelige/ Jeg siger eder/ hand skal sette hannem offuer alt sit Gods.

45. So aber derselbige Knecht in seinem Herzen sagen wirdt: Mein Herr verzeucht zu kommen / vnd sehet an zu schlagen Knechte vnd Mägde / auch zu essen vnd zu trincken / vnd sich voll zu sauffen.

Men der som den samme Suend siger i sit hierte/ Min Herre tøffuer at komme / De hand begynder at sla Suenne oc Piger / oc at æde oc dricke / oc bliffue drucken.

46. So wirdt desselbigen Knechts Herr kommen / an dem tage / da er sichs nicht versihet / vnd zu der stunde / die er nicht weiß / vnd wirdt in zuscheitern / vnd wird ihm seinen Lohn geben mit den Vnglaubigen.

Da skal den samme Suends Herre komme paa den dag / som hand icke tencker / oc paa den time som hand icke veed / De hand skal sønderhugge hannem / oc skal giffue hannem hans løn met de Vantro.

47. Der Knecht aber / der seines Herren willen weiß / vnd hat sich nicht bereitet / auch nicht nach seinem willen gethan / Der wirdt vil streiche leiden müssen.

De den Suend som veed sin Herris villie / oc bered / de sig icke / oc giorde icke efter hans villie / Hand skal lide mange hug.

Kapitola XII.

41. V řekl gemu Petr: PANĚ / f namlí pravíšs toto podo: benství / či k tě všem?

Žáthym řekl Píotr Pniemu: Pánie á do násje mowíš to podo: bñstíwo / či k tě do všykých?

42. V řekl PAN: Kdož se ždā wěrný Bládař a opatr: ný / kteréhož gest ustanowil Pán nad čeledí swau/ aby gím dával w čas wpměrený/ a ufol a pořm:

A Pán powědžiat: Kterohýž jest wierný & rostopný šáfarz / Kterego pán postánowí nad čelad: džia swou / aby im w čas rozdál obrož?

43. Blahoslavený gest slu: žebník ten / kteréhož když přig: de Pán geho / naležne an tať čini.

Sześlíwýc jest ten sluga / Kto: rego gdy przýdžie pan znaydžie tať czuacego.

44. Žagistě pravím wám / že nadewšsemí dobrými wěcmi kterýmiž wladne / ustanowij gen:

Žáprawdeč wam powiedam / że nad wšyká swoua mástnostia postánowí go.

45. Pakli by řekl služebník ten w srdcy swém: Měšťak přig: žiti Pán muog / y počal by býti služebníky a dēwky / a g: si a pijti / a opijgeti se:

Leč jestli by řekl on sluga: Wie ry: chlo: přýdžie pan moy / y po: czal by býc slugi y služebnice / y ieš / pič / opijac se.

46. Přig: deč Pán služebník: ka toho w den kterýž se nenad: ge / a w hodinu kterauž newi: y rozdělí gen / a dišl geho položij s newěrnými.

Prýdžieč pan slugi one: w džen w Ktory sic nie nádžiewa / & w godžine Kto: rey niewie / y wyta: ciz go / & w poczet niewiernych po: ložy.

47. Služebník pak ten k: rýž gest poznal wuoli Pána swého a nepřiprawowal se / a něčinił walc geho / ranami bie bude mnohými:

On žšie sluga Ktory wiedzíat wola pánk swego / & nie spráwo: wal sie ráť / & ni cýnił wedle tego wolej / wlece będžie ran.

יב

48. הוּ דִּין דְּלֹא יָדַע וְעָבַד
מִדֵּם דְּשׁוּא לְמַחֲנִיתָא
יִבְלַע מַחֲנִיתָא וְעוֹרֵיתָא
כָּל גִּיר דְּאִתְיָהֵב לָהּ סָגִי
סָגִי יִתְתַּבְּעַע מִיָּנָה וְלָהּ ד
דְּאִתְגַּעַל לָהּ סָגִי יִתְרִיאֵית
יִתְבַּעֲוֵן בְּאִידָהּ:

Ma quello che non l'ha conosciuto, & ha fatto de le cose degne di battiture, sarà poco battuto. Et achunque sarà stato dato molto, da esso si ricercherà molto, & a chi sarà stato commesso molto, tanto più gli sarà domandato.

49. גִּירָא אֲתִית דְּאַרְמָא
בְּאַרְעָא וְצִבְאָא אָנָּה אֵלֶּה
יְמוֹן בְּדוֹ יִיקָרָא:

Io son venuto à metter fuoco in terra, & che voglio io, se già è acceso?

50. וְיַעֲמִידֵיתָא אֵית לִי
דְּאַעֲמִיד וְסָגִי אֵלֶּיךָ אָנָּה
עֲדִמָּא דְּתַשְׁתַּמְלָא:

Hor io ho ad esser battezzato d'un battefimo, & come sono io angustiato infina tanto che sia compiuto?

51. סְבָרִין אֲתֵתֵן דְּשִׁינָא
אֲתִית דְּאַרְמָא בְּאַרְעָא
אָמַר אָנָּה לָכוֹן דְּלֹא אֵלֶּה
בְּלִצְוִיתָא:

Pensate voi ch'io sia venuto à metter pace in terra? Io vi dico di no, ma diuision.

52. מִן הַשְּׁנָא גִיר יִהְיוּ
חֲמִשָּׁא בְּבִיתָא חַד
בְּפִלִיגִין תִּלְתָּא עַל תִּרְיו
וְתִרְיו עַל תִּלְתָּא:

Perche da hora inanz i saranno cinque in vna casa diuisi, tre contra due, & due contra tre.

53. יִתְפַּלֵּג גִּיר אָבָּא עַל
בְּרָה וּבְרָה עַל אָבֹהִי
וְאִמָּא עַל בְּרָתָהּ וּבְרָתָהּ
עַל אִמָּהּ חֲמִיתָא עַל
בְּלָתָהּ וּבְלָתָהּ עַל חֲמִיתָהּ:

Il padre si diuiderà contra il figliuolo, & il figliuolo contra il padre: la madre contra la figliuola, & la figliuola contra la madre: la suocera contra la sua nuora, & la nuora contra la suocera sua.

יב

48. וְאִשָּׁר לֹא יָדַע וַיַּעֲשֶׂה דְּבַר
בְּרִיָּה כְּכֹחַ יִבְלֵט מַעַט וְכָל אִשָּׁר
גִּתָּן לוֹ רִבָּה וְרִבָּה תִּבְקַשׁ מִמֶּנּוּ
וְאִשָּׁר הִתְקִידוֹ לוֹ רִבָּה וַיִּזְחַר
יִבְעִיָּן מִמֶּנּוּ:

Mas el que no entedió, y hizo porque fer acorado sera açorado poco, porque à qualquierà que fue dado mucho mucho será buelto à demadar deel: alque encóendaron mucho, mas será deel pedido.

49. אֵשׁ בָּאֲתִי לְרִמּוֹת עַל
הָאָרֶץ וְיָמִי יִתֵּן כִּי מַעֲתָה תִּקָּד:

Fuego vine à meter en la tierra, y que quic-ro, finó que se encienda?

50. טְבִילָה יֵשׁ לִי לְהַטְבִּיל בָּהּ
וְאִיר תִּתְלַצְנִי וְנִפְשִׁי עַד—כִּי—
תִּכְלָה:

Empero de baptismo me es necessario ser baptizado: y como me angustio hásta que sea cumplido?

51. תִּשְׁבַּתְּכֶם כִּי בָאֲתִי לְשַׁלַּח
אֶת-הַשָּׁלוֹם בְּאַרְץ לֹא כֵן אֹמַר
לָכֶם כִּי אֵם אֶת-הַפְּלָגוֹת:

Penfays que he venido à la tierra à dar paz? No, os digo: mas dissension.

52. כִּי מַעֲתָה יִהְיֶה חֲמִשָּׁה בְּבֵית
אֶחָד גְּפִלְגִּים שְׁלוֹשָׁה עַל-שְׁנַיִם
וְשְׁנַיִם עַל-שְׁלוֹשָׁה:

Porque estarán de aqui adelante cinco en vna casa diuifos tres contra dos, y dos contra tres.

53. כִּי יִפְלֵג אָבִי עַל-בְּנוֹ וּבְנוֹ
עַל-אָבִיו אֵם עַל-בְּתָלָהּ וּבְתָלָהּ
עַל-אִמָּהּ חֲמוֹת עַל-כְּלָתָהּ
וְכָלָה עַל-חֲמוֹתָהּ:

El padre estará diuifso contra el hijo, y el hijo contra el padre: la madre contra la hija y la hija contra la madre: la suegra contra su nuera, y la nuera contra su suegra.

יב

48. ὁ ὅτι μὴ γινώσκει, ποιῶν δὲ ἄ-
ξια πηγάων, δαρήσεται ἐλίγας.
παντὶ δὲ ὅ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθή-
σεται παρ' αὐτοῦ, ὅ παρ' ἐν τῷ πο-
λῷ, πλείστοι αὐτῷ ζήσουσιν αὐτόν.

Mais celui qui ne l'a point cognuë, & a fait choses dignes d'estre batu, sera batu demoins de coups: & à vn chacun à qui il aura este beaucoup donné, beaucoup lui sera redemandé: & à ce- lui à qui il aura este beaucoup commis, tant plus lui sera il redemandé.

49. Πῦρ ἤλθον βαλεῖν εἰς τὴν
γῆν καὶ τί θέλω εἰς τὴν ἀνίψην;

Je suis venu mettre le feu en terre: & que vueil-je plus s'il est ia allumé.

50. Βάπτισμα ὃ ἔχω βαπτισθῆ-
ναι, καὶ πῶς συνίχομαι ἐν τῷ π-
λῶ;

Or ai-je à estre baptizé d'un baptes- me, & comment suis-je pressé iusqu'à ce qu'il soit parfait?

51. Δεκνῶ ὅτι εἰρῶν ἐν πᾶσι
ἐμὲ δυνάμει ἐν τῇ γῇ ἐλθόντι, ὅτι
ὁμῶς, ἀλλ' ἢ διὰ μερισμὸν.

Cuidez-vous que ie soye venu met- tre la paix en terre? Non, vous di-je: mais plustost diuifion.

52. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τῆς νῦν πέντε
ἐν οἴκῳ ἐν διαμεμερισμοῖς, τρεῖς
ἀπὸ δύο, καὶ δύο ἀπὸ τριῶν.

Car desormais ils seront cinq en vne maison, diuifés trois contre deux, & deux contre trois.

53. Διαμεμερισθήσεται πατὴρ ἐφ'
υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ
θυγατρὶ, καὶ θυγατὴρ ἐπὶ μητρὶ·
μητέρα δὲ τὴν νύμφην αὐτῆς,
καὶ νύμφη δὲ τὴν μητέρα αὐ-
τῆς.

Le pere sera diuifé contre le fils, & le fils contre le pere: la mere contre la fil- le, & la fille contre la mere: la belle-me- re contre sa belle fille, & la belle-fille contre sa belle-mere.

48. Qui autem nō cognovit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omnia autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

But he that knew it not / and yet did commit things worthy of stripes / shall be beaten with few stripes: for unto whomsoever much is given / of him shall be much required / and to whom men much commit / the more of him will they aske.

49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi ut accendatur.

I am come to put fire on the earth / & what is my desire / if it be already kindled?

50. Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, usquedum perficiatur.

Notwithstanding I must be baptized with a baptism / and howe am I grieved / till it be ended.

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis: sed separationem.

Thinke ye that I am come to giue peace on earth? I tell you nay / but rather debate.

52. Erunt enim ex hoc, quinque in domo una divisi, tres in duos, & duo in tres.

For from henceforth there shall be schisme in one house divided / three agaynst two / and two agaynst three.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem suū, mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam.

The Father shall be divided agaynst the sonne / and the sonne agaynst the father: the mother agaynst the daughter / & the daughter agaynst the mother: the mother in lawe agaynst her daughter in lawe / & the daughter in lawe / agaynst her mother in lawe.

48. Der es aber nicht weiß / hat doch gethan / daß der streiche werth ist / wirdt wenig streiche leiden. Denn welchem vil gegeben ist / bey dem wird man vil suchen / vnd welchem vil befolhen ist / von dem wirdt man vil fordern.

Men den som det icke veed / oc haffuer dog giort / at hand er hug verd / hand skal lidet saa hug. Thi huilcken meget er giffuit / hoff hannem skal mand søge meget / De huilcken meget er befalet / aff hannem skal mand meget kreffue.

49. Ich bin kommen / daß ich ein Feuer anzünde auff Erden / Was wolt ich lieber denn es brennete schon?

Ieg er kommen / at ieg skal optende en Ild paa Jorden / Hvad vilde ieg helder / end at det allerede brende?

50. Aber ich muß mich zuvor tauffen lassen / mit einer Tauffe / vnd wie ist mir so bange / biß sie vollendet werde?

De ieg maa lade mig før døbe / met en Daab / De hui er mig saa bange / før hand bliffuer fuldkommen?

51. Meinest ir / daß ich her kommen bin / Friede zu bringen auff Erden? Ich sage nein / sondern zwiſſtracht.

Men ei / at ieg er kommen hid / at føre Fred paa Jorden: Ieg siger nej / men tuedract.

52. Denn von nun an / werden fünff in einem Hause vneins sein / drey wider zwey / vnd zwey wider drey.

Thi her effter skulle fem vere vsamdræctige i et huus / tre mod tho / oc tho mod tre.

53. Es wirdt sein der Vater wider den Sohn / vnd der Son wider den Vater / die Mutter wider die Tochter / vnd die Tochter wider die Mutter / die Schwiger wider die Schnur / vnd die Schnur wider die Schwiger.

Faderen skal vere mod Sønnen / oc Sønnen mod Faderen / Moderen mod Daatteren oc Daatteren mod Moderen / Hefondens Moder mod hendis søns Hustru / oc Sønens Hustru mod hans Moder.

48. Ale kterýž gest nepoznal / a hodně věcy bitij činil / ranas mi bit bude nemnohybmi. Kaž dēmu pak komuž gest mnoho dāno / bude od něho mnoho požádáno: a komu gsau mnoho poručili / wiceť požadagij od něho.

Ale kterýž z niewiādomoścī žā / sluzyl karānie / mnies bedzie karau / Komuē tedy wiecey dano / wiecey siemu teź vpomināc beda / a v tēgo wiecey schowāia / wiecey thej beda chciec od něgo.

49. Dheñ přissel gsem wpušiti na zemi: a co chťy / gedine abn hořal?

Przyšedł ctem aby ch pušcił o / gien ziemi / y cżegoż chcieł si tuż iest zāpalon?

50. A křtem mám se křtiti / a kterať gsem saužen dokudž se se newykonā?

Aleć mám być křtem o křzejon / y tākem iest wciānton āž sie tħo do / konczy?

51. Domniwāte se žebych přissel pokog dāti na zemi? Ne přissel / prawijm wām / ale roz / dělení.

Mniemaciež ābych przyšedł dawāc pokoy nā ziemi? nie / ow / semci wām powiedam żeć rozni / ce.

52. Budeť zagistē od tēto chwile pēt w gednom domu rozdēleno / třij proti dwēma / a dwa proti třem:

Abowiem od tēgo cżāsu bedzie ich pięć w iednym domu roznych / trzy przeciwko dwiemā / ā dwa przeciwko trzem.

53. Bude rozdēlen Dtec proti Synu / a Syn proti Dtcy swēmu: Māteť proti Dceť / a Dcera proti Māteť swē: Swēkrusťe proti Newēstē / a Newēsta proti Swēkrusťy swē.

Roznym bedzie oćiet odsynā / ā syn od oycā / Māteť ā przeciw dźte / wce / dźte wā ā przeciw māte / Swiękra przeciw niewięstce / nte / wiāsti ā przeciw swiękrze swē.

יב

54 ואמר לפניהם מן
החיותו עננה ודגתה מן
מערכה מחדל אמרו
אנתון מטנה אתה והוא
הבנה :

*Poi diceva a le turbe, Quando voi
vedete la nuvola che si leua da l'Occi-
dente, subito dite, Es vien la pioggia: e
cosi auuiene.*

55 ומה דנשבה תימנה
אמרו אנתון דחומה
הוא והוא :

*E quando voi vedete soffiare l'Ostro,
dite che sarà caldo: e cosi auuiene.*

56 נסבי פאפא פרוכא
דשמיא ודארעא ידעו
אנתון דתפרשין ובנה דין
הנא איכנה לא פרושין
אנתון :

*Hypocriti, voi sapete discernere la fac-
cia del cielo e de la terra: e come non di-
scernete voi questo tempo?*

57 למנה דין מן נפשכון
לא דיגין אנתון קושטא :

*E perche non giudicate ancora per
voi stessi quel che è giusto?*

58 מא גיר דאנל אנת
עם בעל דינה לנה
ארכונה עד באורכה
אנת הב תאגורתה ו
ותתפרק מפה דלמה
יובלך לנת דינה ודינה
ישלמך לגביה וגביה
ירמיה בית אסירה :

*Quando tu vai col tuo auersario al
magistrato, procura per la via di liberar-
ti da esso: accioche talora egli non ti tiri
al giudice, e il giudice ti dia ne le mani de
l'escattore, e l'escattore ti metta in prigio-
ne.*

59 ואמין אמר אנה לך
דלא תפוק מן תמן עד
מא דתתל שמונה
אחרונה :

*Io ti dico che tu non scirai di li inf-
ino a tanto che tu non rendi l'ultimo pic-
ciolo.*

יג

1 ברו דין ובנה אתה
אנשין אמרו על גליליא
הגון דפילטוס חלט
דמהון עם דבחייהו :

*In quel medesimo tempo erano li pre-
senti alcuni che gli raccontarono de Ga-
lilei, il sangue de quali Pilato haueua
mescolato co i lor sacrificij.*

יב

54 ואמר להמונים אים תראו
את הענן לזרח ממערב או
תאמרו יבנה הגשם ויהי כן :

*Y dezia tambien a las compannas, Quando
vierdes la nuue que sale del poniente, luego dezis
Ague viene: y es anfi.*

55 ואים מדרום נשבה תאמרו
כי שרב יהיה ויהי כן :

*Y quando sopla el Austro, dezis, Que aurà
calor. y ayla.*

56 החגפים את פני השמים
והארץ תדעו להכר ואת העת
הזאת איך לא תכירו :

*Hypocritas, Sabeys examinar la faz del cie-
lo y de la tierra, y este tiempo como no lo exami-
nays,*

57 עלמה גם מנפשכם לא
תדינו צדק :

*Mas porque aun de vosotros mismos no
juzgays lo que es justo?*

58 כי כאשר תלך עם ידיך
אל הנשיא בדרך תן פועלה
להתפרק ממנו פולגור אל
ידי השופט והשופט יסגיר ביד
המוזש והמוזש ישלחך אל
המטרה :

*Pues quando vas al Magistrado con tu ad-
uersario, procura en el camino de librarte deel;
porque no te trayga al juez, y el juez te entregue
al alguazil, y el alguazil te meta en la carcel.*

59 אמר אומה אני לך לא תצא
משם עד כי תשלם את מניית
אחרונה :

*Digo te que no saldras de alla hasta que ayas
pagado hasta el postrer cornado.*

יג

1 ויהי עמו אנשים בעת
ההיא ויגידו לו על הגלילים
אשר דמם חלט פילטוס עם
ובחייהם :

*Y en este mismo tiempo estauan alli vnos
que le contauan de los Galileos, cuya sangre Pi-
lato auia mezclado con sus sacrificios.*

יב.

54. Ἐλεγε ἡ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅ-
ταν ἴδῃτε τὴν νεφέλην ἀνατίλλου-
σαν ἀπὸ δυσμῶν, λέγετε, ὅμβρος
ἐρχεται, καὶ γίγνεται ὥτως.

*Puis il disoit aux troupes, Quand
vous voyez vne nuue qui se leue d'Occi-
dent, incontinent vous dites, La pluye
vient: & il en aduient ainfi.*

55. Καὶ ὅταν νότος πνέουται, λέ-
γετε, ὅτι καύσων ἐστί. καὶ γίγνεται.

*Et quand vous voyez le vent de Mi-
di souffler, vous dites qu'il fera chaud,
& il aduient ainfi.*

56. Ὑποκριταί, τὸ πρὸς ὥραν τῆς
γῆς καὶ τῆς ἀρᾶς οἶδατε δοκιμάζει, τὸ
ἡμερὸν τὸ πῶς αὐτὸ δοκιμάζει-
τε.

*Hypocrites, vous sauez bien dis-
cerner l'apparence du ciel & de la terre:
& comment ne discernes-vous ceste
saison?*

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρί-
νετε τὸ δίκαιον;

*Et que ne iugez-vous aussi de vous-
mesmes ce qui y est iuste?*

58. Ὡς γὰρ ὑπάρχει μὲν ὁ ἀν-
τιδικου σου ἵνα ἀρχοῖται, ὡς καὶ ὁ
δὸς ἐργασίαν ἀπὸ ἀλλοχθῶν αὐτοῦ
αὐτὸν, μή ποτε καὶ αὐτοῦ σε πρὸς τὴν
κρατὴν, καὶ ὁ κρατὴς σε πρὸς τὸ
πρῶτον ἐλεῖ καὶ ὁ πρῶτος σε πρὸς τὸ
τελευτῶν φυλακῶν.

*Or quand tu vas au Magistrat avec
ton aduersé partie, mets peine en che-
min d'estre deliuré de lui: afin qu'il ne
te tire deuant le iuge, & que le iuge te
liure à l'executeur, & que l'executeur
ne te mette en prison.*

59. Λέγω σοι, ἕως ἃ καὶ τὸ ἔσχατον λεῖπὸν ἀ-
ποδώσῃ.

*Je te di, que tu ne sortiras de là ius-
qu'à ce que tu ayes rendu la dernière pi-
ce.*

ΚΕΦΑΛΑ. ιγ.

Περὶ τῶν πρὸς αὐτὸν αὐτῶν τῶν
καρμῶν ἀπὸ τῶν γαλιλαίων, ὡς καὶ αἱμα-
πλάτης ἐμίξε μὲν τῶν θυσιῶν αὐ-
τῶν.

*En ce mesme instant-là quelques
vns qui se trouuoient là presens, lui ra-
conterent touchant les Galileens, des-
quels Pilate auoit meillé le sang avec
leurs sacrifices.*

54. Dicebat autem & ad turbas, Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis, Nimbis venit, & ita fit.

Then sayde he to the people/ When nee see a cloude rise out of the West/ straight wayne saye/ A howre cometh/ and so it is.

45. Et cum austrum flantem, dicitis, Quia æstus erit: & fit.

And when ne see the South wind blow/ ne say/ that it will be hote: and it cometh so passe.

56. Hypocritæ, faciem celi & terrę nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

Hypocrites/ ne can discern the face of the earth/ and of the tie: but why discernene not this time?

57. Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?

Yea/ and why iudge ne not of your selves what is right?

58. Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo: ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittet te in carcerem.

While thou goest with thine adversary to the ruler/ as thou art in the way/ give diligence in the way/ that thou mayest be delivered from him/ least hee bring thee to the iudge/ and the iudge deliver thee to the payler/ and the payler cast thee into prison.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiā novissimum minutum reddas.

I tell thee/ thou hast not departed thence/ till thou hast payed the very last mite.

CAP. XIII.

Derat autem quidam apso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.

There were certaine men present at the same season/ that shewed him of the Galileans/ whose blood Pilate had mingled with their owne sacrifices.

54. Er sprach aber zu dem Volck: Wenn ihr eine Wolcken sehet auffgehen vom Abend/ so sprecht ihr bald: Es kompt ein Regen/ vnd es geschieht also.

De hand sagde til Volcker/ Naar i see en sky opgaar i Vester da sig i strax/ Der kommer Regn/ oc der skeer saa.

55. Vnd wenn ihr sehet den Sudwind wehen/ so sprecht ihr: es wird heiß werden/ vnd es geschieht also:

Denaar i see Synden vær blæse/ da sig i/ Der bliffuer heet/ oc der skeer saa.

56. Ir Heuchler/ die gestalt der Erden vnd des Himmels kñdet ihr prüfen/ wie prüfet ir aber dise zeit nicht?

I Dyenskalcke/ Jordens oc Himmels skickelse kñde i prøffue/ Men hui prøffue i icke denne tid?

57. Warum richtet ihr aber nicht an euch selber/ was recht ist?

De huor saare domme i icke paa eder self/ huad ret er.

58. So du aber mit deinem Widersacher für den Fürsten gehest/ so thue fleiß auff dem wege/ daß du sein loß werdest/ auff daß er nicht etwa dich für den Richter ziehe/ vnd der Richter überantworte dich dem Stockmeister/ vnd der Stockmeister werffe dich ins Gefengniß.

De der som du gaar med din Modstandere saar Forsten/ da gor din flid paa vegen/ at du kan bliffue hannem quit/ Paa der hand skal icke nogen tid/ drage dig saar Dommeren/ oc Dommeren skal antuorde Rettermanden dig/ oc Rettermanden skal kaste dig i Fængsel.

59. Ich sage dir/ du wirst von dannen nicht heraus kommen/ biß du den aller letzten Scherff bezalest.

Ieg siger dig/ Du skal icke komme der vdaß/ for end du betaler det aller sidste Skerff.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu der selbstigen zeit etliche daben/ die verkündigten ihm von den Galileern/ welcher Blut Pilatus sampt irem opffer vermischet hatte.

Der vaare oc paa den samme tid nogle der hoff/ som forkyndede hannem om de Galileer/ huilckis blod Pilatus haffde blandet med deris Offer.

54. Pravil také y f žástu: pñm: Kdñž wjdáte oblať an vřchodij/ odžapadu/ hñed pravijte: Pñijwal bude/ a tať bñwá.

Nowil tež y do zgrmádzení/ Ggy wjdácie oblať wřchodzacy odžachodu/ wnet powieda cie Przychodzie deřej/ y tať sie sta wa.

55. Afdñž od Poledne wije wěge/ řijstáte: Bude horko/ a bñwat.

Agdy powienie wíatr od poludní/ powiedacie iž beda goraca/ y bywa tať.

56. Pokryťen/ žpuosob Nebe a Země vñijte saudití/ ale to: hoto řasú kterať nepoznáwáte

Pokryť ludjie/ oblicžnosť neba y země rozeznáť vñiećie/ což ředžiećie iž regoć řasú nie rozeznawáte.

57. Proť pať n sami od sebe nesaudjte což sprawedliwěho geť?

Przećie y sami z siebie nie posadzacie co iest sprawedliwego?

58. Kdñž pať gdeřs s protin nijkem twym f knijžeti/ na čes řě pñičiñ pilnost/ aby byl žproř řřen od něho: aby řnad netáhl tebe f Sauden/ a Saudce dať by tebe Službníku/ a Službníku wřadil by tebe do Zalaťe.

Gdy tedy idzieřs z twym przeciwnikem przed wřzad/ řkayže sie wdrodže takobyř wolen był od niego/ aby cie nie pociagał przed ředžiego/ a ředžia żeby cie nie posadał oprawy/ a oprawa żeby cie nie wrzucił do więźnia

59. Prawijm tobě/ newogdeřs od tnd/ dokudž tať nany menřij wěcy nenawrátijřs.

Powiedamci/ nie wymdzieřs řkmitad/ až tež y ostatni drobny pienadz wrócijř.

Kapitola XIII.

Ali pať tu někteřij toho řasu/ wyprawugijce gemu o Galilegřřech/ řterých žto řrew Pilat řiniřijl s obě tmi geřřich.

Przyřli tež řhám niektorzy na řren čas ožnájmuć mu o Galilegřřach řterych řrew mieřal Pilat z ofiřarmitch.

יג

2 וַעֲנָה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן
סִבְרִיו אֲנִיתוֹן דְּהִבּוֹן גְּלִילִיָא
חֲשִׁייוֹ הֵנוּ יִתִּיר מִן כָּל־הוֹן
גְּלִילִיָא דְּהִכְנָא הָנָא אֲבוֹן:

*Et isus respondendo, disse loro, Pen-
sate voi che questi Galilei fusseno mag-
gior peccatori di tutti gli altri Galilei, per-
ciocchè essi hanno patite tali cose?*

3 לֹא אָמַר אֲנִי לָכוֹן דִּין
דְּאִי כָּל־כּוֹן אִו לֹא יִתְּבוֹן
הִכְנָא תִּתְּבוֹן:

*Io vi dico che no: ma se voi non vi
rannuedete, tutti similmente perirete.*

4 אִו הִבּוֹן תִּתְּבוֹן עֶסֶר
דְּנִפְל עֲלֵיהוֹן מִגְּדִלָּה
בְּשִׁילוֹחָהּ וְקִטְל אֲבוֹן
סִבְרִיו אֲנִיתוֹן דְּחֲשִׁייוֹ הֵנוּ
יִתִּיר מִן כָּל־הוֹן בְּנִי-נִשָּׂא
דְּעִמְרִין בְּאִוֶּרְשָׁלַם:

*Ouero pensate voi che quei diciotto,
sopra iquali cadde la torre in Siloa, &
ammazzarogli, fusseno piu debitori i che
tutti gli huomini che habitauano in Ieru-
salem?*

5 לֹא אָמַר אֲנִי לָכוֹן דִּין
דְּאִו לֹא תִתְּבוֹן כָּל־כּוֹן
אֲפִנְתֵּהוֹן תִּתְּבוֹן:

*Io vi dico di no, ma se voi non tornate
a penitentia, tutti similmente perirete.*

6 וַאֲמַר מִתְּלָה הִנֵּה
תֵּאֲתָא אִית הֵנָּה לֹא־נִשָּׂא
דְּנִצִּיבָא בְּפִרְמָהּ וַאֲתָהּ
בְּעֵצָהּ בְּהָ פִּאֲרָה וְלָהּ
אֲשַׁכָּח:

*Diceua ancora questa similitudine,
Un certo huomo haueua vn fico piantato
ne la sua vigna: e venne a cercare in esso
del frutto, e non vene trouò.*

7 וַאֲמַר לְפִלְחָה הֵנָּה
תֵּלַת שָׁנִין אֲתָה אֲנִי בָּעֵצָה
אֲנִי פִּאֲרָה בְּתֵאֲתָה הֵנָּה
וְלֹא מִשְׁפַּח אֲנִי פִּסְקִיָּה
לְמִנָּה מִבְּטָלָה אֲרַעָא:

*Edisse al vignaiuolo, Ecco tre anni
sono ch'io vengo a cercar del frutto in que-
sto fico, e non vene trouo: taglialo: à che
proposito occupa egli la terra?*

8 אָמַר לָהּ פִּלְחָה מְרִי
שְׁבִיקִיה אִי הֵנָּה שְׁנִיתָ
עַד אֲפִלְחִיהָ וְאִוֶּבְלִיהָ:

*Ma egli respondendo, li disse, Padro-
ne, lassalo stare ancor per quest'anno: in-
fin che io gli cavi dattorno, e mettui del
letame.*

יג

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
הִתְחַשְׁבוּ כִּי-הֲגִלִּילִים הֵאֱלָהּ
מִכָּל-הֲגִלִּילִים חֲטָאִים הִיוּ
כִּי-כֵאלֹה גִּחְלוּ וַיַּסֹּס מִבְּנֵי-
נָדָם:

*Y respondiendo Iesus, dixoles, Pensays que
estos Galileos, porque han padecido tales cosas,
ayan sido mas peccadores que todos los Galileos.*

3 לֹא כֵן כִּי אָמַר אֲנִי לָכֶם
אִם לֹא תִשׁוּבוּ מִדְּעָה כָּל־כֶּם
כְּמוֹהֶם תֵּאבְדוּ:

*No yo os digo: antes fino os emmendades,
todos perecereys anfi.*

4 אִו-שְׁמוֹנָה עָשָׂר הֵאֱלָהּ אִשָּׁר
עֲלֵיהֶם גִּפְל הַמִּגְדָּל בְּשִׁלֹּחַ
וַיִּמָּיתֶם הִתְחַשְׁבוּ כִּי-הֵמָּה לְבָדָם
חוֹבִים הִיוּ עַל-כָּל-הָאֲנָשִׁים
הַיֹּשְׁבִים בִּירוּשָׁלַם:

*O, aquellos diez y ocho, sobre los quales ca-
yo la torre en Siloe y los mató, pensays que ellos
fueron mas deudores que todos los hombres que
habitan en Ierusalem?*

5 לֹא כֵן אָמַר אֲנִי לָכֶם אִם
לֹא תִשׁוּבוּ כָל־כֶּם כְּמוֹהֶם
תֵּאבְדוּ:

*No yo os digo: antes fino os emmendades
todos perecereys anfi.*

6 וַיֹּאמֶר אֲתֵּי-הַמִּשְׁלַּל הִזֵּה הִנֵּה
אִישׁ וַתֵּאֲנֶה לוֹ בְּכַרְמוֹ שְׁתוּלָה
וַיִּבֹנֶה לְבִקֵּשׁ פֶּרִי בָּהּ וְלֹא מָצָא:

*Y dezia esta parabola, Tenia vno vn arbol de
higuera plantado en su vinna: y vino à buscar fru-
to en el, y no halló.*

7 וַיֹּאמֶר אֲלֵי-הַכֹּרִם הִנֵּה שְׁלֹשׁ
שָׁנִים בָּאתִי לְבִקֵּשׁ פֶּרִי בְּתֵאֲנֶה
הִנֵּה וְלֹא מָצָאתִי אֲכַרְתֶּנָּה וְלָמָּה
תִּרְמָה אֶת-הָאָרֶץ:

*Y dixo al vinnero, He aqui tres annos ha que
vengo à buscar fruto en esta higuera, y no lo hal-
lo. cortala: porque ocupará aun la tierra?*

8 וַיֹּאמֶר אֲלָיו הַכֹּרִם אֲדֹנֵי הַנֶּחַח
אֲוִתָּהּ אֶךְ הַשָּׁנָה הִנֵּה אֲתָה עֹד-
כִּי אֲכַרְהָ סְבִיבוֹתֶיהָ וְאִוֶּבְלִיָּתָה:

*El entonces respondiendole, Sennor,
dexala aun este anno, hasta que yo la escaue, y la
estercóle:*

יג

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς, δοκᾷτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι ἕ-
τοι, ἀμαρτωλοὶ ὡς καὶ πάντες τὰς
γαλιλαίας ἐγίνοντο, ὅτι τοιαῦτα πε-
πείησαν.

*Et Iesus respondant leur dit, Cui-
dez-vous que ces Galileens-la fussent
plus pecheurs que touz les autres Ga-
lileens, pourtant qu'ils ont souffert tel-
les choses.*

3. Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ
μετασθῇτε, πάντες ὡσαύτως ἀπο-
λῶσθε.

*Non, vous di-je: mais si vous ne vous
amendez, vous perirez tous semblable-
ment.*

4. Ἡ ἐκῆνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, ἐφ' ὧς
ἐπίσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωάμ, καὶ
ἀπέκλινεν αὐτοὺς δοκᾷτε ὅτι οἱ ἄλλοι ὁ-
φελέται ἐγίνοντο ὡς καὶ πάντες ἀν-
θρώπους τὰς παλαιστυνῆας ἐν ἱε-
ρουσαλήμ;

*Ou cuidez- vous que ces dixhuit sur
lequels tomba la tour en Siloe, & les
tua, eussent offensé plus que tous les
habitans de Ierusalem?*

5. Οὐχί λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ
μετασθῇτε, πάντες ὁμοίως ἀπολῶ-
σθε.

*Non, vous di-je: mais si vous ne
vous amendez, vous perirez tous sem-
blablement.*

6. Ἐλεγε γὰρ τῷ τῷ τῷ παραβο-
λῇ συκῇ ἰσχὲς τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι
αὐτοῦ πεφυλλωμένῳ, καὶ ἦλθεν καρπὸν
ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐκ εὗρεν.

*Il disoit aussi ceste similitude, Quel-
cun auoit vn figuier planté en la vigne,
& y vint chercher du fruit, & n'en trou-
ua point.*

7. Εἶπε γὰρ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν,
ἰδοὺ τρία ἔτη ἐρχομαι ζητῶν καρπὸν
ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐκ εὗρον· σκώ-
ψον αὐτὴν ἵνα τι καὶ πλὴν γλυ-
καῖον ἐκείνη;

*Dont il dit au vigneron, Voici il y
a trois ans que ie vien chercher du fruit
en ce figuier, & n'en trouue point: cou-
pe-le: à quel propos aussi empesche-il
la terre?*

8. Ὁ γὰρ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύ-
ριε, ἀφες αὐτῇ καὶ τὰς τὸ ἔτος,
ἕως ὅπου σκάψω περὶ αὐτῇ καὶ
βάλω κοπρίαν.

*Et le vigneron respondant, lui dir,
Seigneur, laisse-le encores pour ceste
annee iusques à ce que ie l'aye deschauf-
fé, & que i' y aye mis du fient.*

2. Et respondens dixit illis, Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?

And Iesus answered/and said vnto them/Suppose ye/ y these Galileans were greater sinners then all the other Galileans / because they haue suffered such things?

3. Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ ye shall all likewise periſh.

4. Sicut illi decem & octo supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ierusalem?

Or thinke you that those eightene / vpon whom the towre in Siloam fell / and slew them / were sinners about all men that dwell in Ierusalem?

5. Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ ye all shall likewise periſh.

6. Dicebat autē hanc similitudinem, Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.

He spake also this parable/ A certaine man had a figge tree planted in his vineyard: and he came and sought fruit thereon/and found none.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ, Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

Then said he to the dresser of his vineyard/ Beholde / this three yeeres haue I come and sought fruit of this figge tree/ and find none: cutte downe: why keepeth it also the ground barren?

8. At ille respondens dicit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercorea.

And he answered/ & said vnto him/ Lorde / let it alone this yere also / till I digge round about it/and dung it.

2. Vnd Iesus antworttet/ vnd sprach zu ihnen: Meinet ihr / daß dise Galileer für allen Galileern Sünder gewesen sind / dieweil sie das erlitten haben?

De Ihesus suarede / oc sagde til dem / Meinet i / at disse Galileer vaare Syndere saar alle Galileer / fordi at de lede det?

3. Ich sage nein / sondern wenn ihr euch nicht bessert / werdet jr alle auch also ombkommen.

Jeg siger / nej / Men der som i icke bedre eder / da skullet i oc alle saa ombkomme.

4. Oder meinet ihr / daß die achzehen / auff welche der thurn zu Siloh gefallen / vnd erschlug sie / seinen schuldig gewesen / für allen Menschen / die zu Jerusalem wohnen?

Eller meinet i at de atten / paa huilcke der Taarn i Siloe falt / oc slo dem thiel / vaare skyldige saar alle Menniske / som bo i Jerusalem?

5. Ich sage nein. Sondern so ihr euch nicht bessert / werdet jr alle auch also ombkommen.

Jeg siger nej / Men der som i icke bedre eder / da skullet i oc alle saa ombkomme.

6. Er saget ihnen ein Gleichnuß: Es hatte einer einen Feigenbaum / Der war gepflanzt in seinem Weinberge / vnd kam vnd suchte frucht daruff / vnd fand sie nicht.

De hand sagde dem denne lignelse / Der haaffde en it Figen træ / som vaar plantet i hans Vinggaard / oc hand kom oc søgte at fruct der paa / oc fant hende icke.

7. Da sprach er zu dem Weingärtner: Sihe ich bin nun drey Jar lang / alle Jar kommen / vnd habe frucht gesucht auff dissem Feigenbaum / vnd finde sie nicht / Hauet ihn ab / was hinderet er das Land?

Da sagde hand til Vinggaardsmanden / See / Jeg er nu i tre aar / huert aar kommen / oc søgte efter fruct paa dette Figen træ / oc finder hende icke / Hug det aff / hui forhindrer det Jorden?

8. Er aber antworttet / vnd sprach zu ihm: Herr / laß ihn noch dis Jar / biß daß ich ihn ombgrabe / vnd betünge ihn.

Da suarede hand / oc sagde til hannem / Herre / Lad det end bliffue dette aar / indtil ieg saar graffuit der om / oc møget det.

2. V odpowěděl řekl jim: Co myslíte / žeby ti Galilejsstij byli hříšnějších nad vsěcky Galilejské / že gsau takové věchy trpěli?

Alle Iezus odpowěděl řekv řekl im / A mniemacie že ci Galilejsčycy nád vsy chki me Galilejsčyci grzešnějšym byli / iž takové rzeczy čerpeli?

3. Nebyli / pravím vám / ale nebudeteli pokání činiti / vsy chci než zahynete.

Koniec nie nie / & powiedom wam / jeśli nie se nie vyznacie / vsy chci tak je zginecie.

4. A což oněch osmnácte / na kterěžto vpadla věž w Enloe a zabila ge / myslíte by o ni winni byli nad vsěcky lidi přebývající w Jeruzalémě?

Albo tak je y osmnáctie onych / ná ktere sie obalila věž w Enloe / y pobyla ie / tak je mniemacie žeby winni by byli nad me ludi / ktorzy mieszka w Jeruzalem?

5. Ne / pravím vám: ale nebudeteli pokání činiti / vsy chci než zahynete.

Jácie nie / & powiedamci wam / y owszem jeśli nie se nie vyznacie / vsy chci tak je zginecie.

6. Powěděl pak toto podoběnství: Cžlowěk geden měl dřevo figowě vsazeně na winicy své: V přicházeli hle / dage Dwoťce na něm a nena / ležl.

Powiedział potym tho podoběnstwo / Miał niekteroy cžlowiek figowe drzewo wsadzone w winicy swojej / & przyšedšy szukał na nim owocu / y nie našel.

7. V řekl Wináři winice: He / tře lěta gsau pak přicházím hle dage Dwoťce na tomto dřewě figowě / a nena / ležám. Proč podetníž ge / proč tak žemi zeměšfínáwá?

Tedy řekl řka winarzovi / O to od trech lat takto chodzeš / iac owocu ná thym drzewie figowym / & nie nie náydá / wytni / te / bo což potym iž prožno žemie nie užíthecžna čym?

8. A odpowěděl on řekl ge mu: Pane / ponechaj ho y tohoto lěta až ge / okopám a ohnožím.

Alle on mu odpowěděl řekv řekl / Pane / Ponechaj ho y tohoto lěta až ge / okopám y podšype guoim.

יג
9 וְאִם עֲבַדְתָּ פֶּאֶרָא וְאִם
לֹא לְמַעַן חַי תִּפְסְקִיָּהּ :

Es'egli farà frutto, bene: e se no, tu poi lo tagliarai.

10 כִּד דִּין מֶלֶךְ יִשׁוּעַ ב
בְּשִׁבְתָּהּ בְּחֹדֶה מִן
בְּגוֹשְׁתָּהּ :

Era poi ad insegnare in vna de le synagoghe ne i giorni del Sabbato.

11 אִירֵת הַנֶּת תָּמֹן א
אֲנִתָּתָהּ דְּאִית הַנֶּת לָהּ
רוּחָא דְּכּוֹרֶה־נָּת שְׁנִין
תָּמֹן עֲסָרָא וּבְכִיפָא הַנֶּת
וְלֹא מִשְׁכָּחָה הַנֶּת
דִּתְפִּשְׁטִי לְגִמְרָה :

Et ecco vna donna che haueua vno spirito d'infermita gia per spatio di diciotto anni: & era chmata, ne potena in modo alcuno alz'ar su la testa.

12 חוּה דִּין יִשׁוּעַ וְקָרָה
וְאָמַר לָהּ אֲנִתָּתָה שְׁרִינִי
מִן כּוֹרֶה־נָּת :

Iesv hauendola veduta, la chiamò a se, e disse, Donna, tu sei liberata de la tua infermita.

13 וְסָם אִידָהּ עֲלֶיהָ
וּמַחְדָּתָהּ אֲתִפְשִׁטָהּ
וְשִׁבְחָתָהּ לֵאלֹהֵי :

E poso le mani supra essa: on d'ella subito si driz'ò, & glorificaua Iddio.

14 עֲנָא דִּין רַב בְּגוֹשְׁתָּהּ
כִּד מִתְחַמְרָת עַל דְּאִסִּי
בְּשִׁבְתָּהּ יִשׁוּעַ וְאָמַר
לְכַנְשָׁא שְׂתָא אֲבוּן יוֹמִין
דְּבָהוּן וְלֹא לְמַפְלַח בְּהוּן
הוּיתוּן אֲתוּן מִתְאֲסִין
וְלֹא בְּיוֹמָא דְּשִׁבְתָּהּ :

Ma il principal de la synagoga, hauendo a sdegno che Iesv hauesse risanato nel sabbato, disse a la turba. Sei giorni sono ne quali bisogna operare, venite dunque in questi ad esser risanati, e non nel giorno del sabbato.

15 יִשׁוּעַ דִּין עֲנָא וְאָמַר
לָהּ נִסָּב בְּאַפְּסָא חַד חַד
מִכּוֹן בְּשִׁבְתָּהּ לֹא שְׂרָא
תּוֹרָה אִו חֲמִירָה מִן
אִוְרִיָּא וְאִוֹל מִשְׁקָה :

Onde il Signor gli rispose, e disse, O hypocrita, ciascun di voi non iscioglie in sabbato il suo buo, o il suo asino da la mangiatoia, e menalo a bere?

יג
9 אִם תַּעֲשֶׂה פְרִי וְאִם לֹא
אִו תִּכְרֶתָּהּ :

Y si hiziere fruto bien; y fino, cortarlahas despues.

10 וְהָיָה מְלִמֵּד בְּאַחַת הָעֲדוּתָם
בְּשִׁבְתָּהּ :

Y ensennaua en vna Synoga en Sabbados.

11 וְהָיָה אִשָּׁה הִיָּתָה אִשָּׁר לָהּ
רוּחַ חַלּוּשָׁה שְׂמִנָּה עֲשָׂרָה שָׁנָה
וְהִיָּתָה כְּכּוֹפָה וְלֹא יָכְלָה לְהִלָּכִיט
לְמַעַלָּה בְּכָל־עֵת :

Y heaqui vna muger que renia espirtu de enfermedad diez y ocho años: y andaua agouiada que en ninguna manera podia mirar arriba.

12 וַיִּרְאֵהָ אִתָּתָהּ יִשׁוּעַ וַיִּקְרָא לָהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִשָּׁה תִּרְפְּאִי
מִחֲלִיָּךְ :

Y como Iesus la vido, llamóla, y dixole: muger, libre eres de tu enfermedad.

13 וַיִּשֶׂם עֲלֶיהָ אֶת יָדָיו וַיִּמְדֵּךְ
הַיּוֹדֵקָתָהּ וַיִּתְּכֶבֶד אֶת־הָאֱלֹהִים :

Y puso le las manos encima, y luego se endereçó: y glorificaua a Dios.

14 וַיַּעַן רַב הָעֵדָה וַיִּכְעַס כִּי־
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת רָפָא יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
לְעָם שְׂשִׁית יָמִים הִיא בְּאַשְׁרֵי
יִצְטָרֵךְ לַפְעוֹל וּבַיּוֹם בּוֹנָא
וְרָפָא וְלֹא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת :

Y respondiendó vn principe de la Synoga, enojado que Iesus vuisse curado en Sabbato, dixo a la compaña, Seys dias: ay en que es menester obrar: en estos pues venid, y sed curados: y no en dia de Sabbato.

15 וַיַּעַן לוֹ הַמְּדוֹן וַיֹּאמֶר
הַחֲנִפִּים אִישׁ לֹא יֵשׁ בְּכֶם אִשָּׁר
בְּשִׁבְתָּהּ לֹא יִנְתֵּר אֶת שׁוֹרֹו
אִו חֲמִירָה מִיָּאֲבוּס וַיּוֹלִיכֶהָ
לְהִשְׁקֶיהָ :

Entonces el Sennor le respondiò, y dixo, Hypocrita, cada vno de vosotros no desata en Sabbato su buey o su asno del besebre, y lo lleua a beuer?

יג.

9. Καὶ μὲν ποιήσῃ καρπὸν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μᾶλλον ἐκκόψῃς αὐτήν.

Que s'il fait fruit, bien: sinon tu le couperas ci-apres.

10. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν ταῖς σάββασι.

Or comme il enseignoit en vne de leurs synagogues en vn iour de Sabbat.

11. Καὶ ἰδὼς γυνὴν λεγόμενάν τι χυζα ἀσθενίαν ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ λεγόμενάν τι συγκύπησαι, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακλῖσαι εἰς τὸ περιπατεῖν.

Voici il suruint vne femme qui auoit vn esprit de maladie ia par l'espace de dixhuit ans, laquelle estoit courbee, & ne pouuoit aucunement se redresser.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ ἰησοῦς προσεφώνησεν, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γυνὴ, ὁποτέρωτι τῇ ἀσθενίᾳ σου.

Et quand Iesus l'eut veue, il l'appela à loi, & lui dit, Femme tu es deliuree de ta maladie.

13. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ ὁ ὄγκος αὐτῆς ἀνέβη, καὶ ἰδοὺ αὐτὴ στεινή.

Et lui imposa les mains: & à l'instant elle fut redressée, & glorifioit Dieu.

14. Ἀπεκρίθεις ὁ ἄρχισυναγωγος, αἰστανσάμενος ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν, ὁ ἰησοῦς, ἐλεγξάμενος αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, εἰς τὴν ἑβδομαδα οὐκ ἐστιν ἡμεῖς ἐργαζόμενοι ἐν ταῦταις ὥσπερ ἐργάζονται οἱ ἄλλοι, καὶ μὴ τὴν ἡμεραν τοῦ σαββάτου.

Mais le maistre de la synagogue, indigné de ce que Iesus auoit gueri au iour du Sabbat, prenant la parole dit à l'assemblée, Il ya six iours lesquels il faut ouurer: venez donc en ces iours-la, & soyez gueris, & non point au iour du Sabbat.

15. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. Ὑποκριταί, ἔχετε οὐκ ὑμᾶν τῷ σαββάτῳ ἐλπίδαν βουδὴ αὐτῷ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάττης, ὃ ἀπαργαζὼν ποτίζει;

Dont le Seigneur lui respondit, & dit, Hypocrite, chacun de vous ne des- tache-il pas son bœuf, ou son aine de la creche au iour du Sabbat, & les men- abbruier?

9. Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

And if it beare fruite/ well: if not / then after thou shalt cut it downe.

10. Erat autem docens in synagoga eorum sabbathis.

And he taught in one of ye Synagogues on the Sabbath day.

11. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

And beholde/ there was a woman which had a spirit of infirmitie eightene yeeres/ and was bowed together / and could not lift vp her selfe in any wise.

12. Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi, Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

When Iesus saw her/ he called her to him/ and sayde to her/ Woman/ thou art loosed from thy disease.

13. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum,

And he laid his handes on her/ and immediatly she was made straight as game/ and glorified God.

14. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbatho curasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini: & non in die sabbathi.

And the ruler of the Synagogue answered with indignation because that Iesus had healed on the Sabbath day / & said vnto the people / There are sixe dayes in which men ought to worke: in them therefore come and be healed/ and not on the Sabbath day.

15. Respondens autem ad illum Dominus, dixit, Hypocrita unusquisque vestrum sabbatho non solvit bovem suum aut asinum à præsepicio, & ducit adquare?

Then answered him the Lorde/ and said / Hypocrite / doeth not eche one of you on the Sabbath day loose his ore or his asse from the stall/ and leade him away to the water?

9. Ob er wolte frucht bringen / wo nicht / so haue ihn darnach abe.

Om det vilde bære Fruct / Vil det icke / Saa hug det siden aff.

10. Vnd er lehret in einer Schule am Sabbath.

De hand lærde i en aff Scholerne am Sabbathen.

11. Vnd sihe ein Weib war da / das hatte einen Geist der Kranckheit achtzehnen Jar / vnd sie war krumb / vnd konte nicht wol auffsehen.

De see / der vaar en Quinde / hun haffde siugdommens Aanden atten aar / oc hun vaar krumpen oc kunde icke vel see op.

12. Da sie aber Iesus sahe / ruffet er sie zu sich vnd sprach zu ihr: Weib sey loß von deiner Kranckheit.

Men der Ihesus saa hende / kallede hand hende til sig / oc sagde til hende / Quinde / ver fri fra din siuge.

13. Vnd leget die hände auff sie / vnd also bald richtet sie sich auff / vnd preiset Gott.

De hand lagde henderne paa hende / De hun reete sig strax op / oc prisede Gud.

14. Da antworttet der Oberste der Schule / vnd war unwillig / daß Iesus auff den Sabbath heilete / vnd sprach zu dem Volck: Es sind sechs tage / darinnen man arbeiten soll / in denselbigen kompt vnd lasst euch heilen / vnd nicht am Sabbathtage.

Da suarede den Offuerste saar Scholen / oc tog til mistyncke / at Ihesus helbrede om Sabbathen / oc sagde til Folcket / Der ere sex dage / paa huilcke mand skal arbeide / Kommer paa de samme oc lader eder helbrede / oc icke paa Sabbaths dagen.

15. Da antworttet im der HERR / vnd sprach: Du Heuchler / löset nicht ein jeglicher vnter euch seinen Ochsen oder Esel von der Krippen am Sabbath / vnd führet ihn zur trencke?

Da suarede HERREN hannem / oc sagde / Du Dyenskalck / löss icke huer iblant eder sin Oxe eller Assen fra Krubben om Sabbathen / oc fører dem til vand?

9. Zdalibh nest Dwoce: pa klij neponese/ potom podetnes gey.

Atesliž pada owac/sojtanie: a nie podali / thedy ie potym wyte niesi.

10. Brijwal pak w Estole gegich w dni Swatecni.

Potym wczyl w niektorey bozintey w Szabath.

11. A an Zena kteraž mela nemoc od Duchu osinnacte Let: a byla sklonena / aniz mohla wzburu patriti.

Tam otho byla niewiasta / Ero ra mala ducha niemocy od osmi nascie lat / a byla skruczona / thaf iz siestarczye nie mogla.

12. Kterauzto kdy vzjel Jezys / powolal gi k sobe / a řekl gi: Zeno / sprostena gsy od rwe nemocy.

Te gdy wyzral Jezus zawolał wsiy na mierze kiej / niewiasto w zdrowionas iest od niemocy swos i y.

13. W wlozil na ni ruce / a n hmed zdvihla se / a welebila Boga.

Tedy nanie ruce wlozil a nasy chmias iest rozproslowana / y chwala la Boga.

14. Tedy knize Estolnij odpowედew hnemage se / pro to zebn w den Swatecni wzdrowowal Jezys / prawil zasupu: Sest dni gest w nichzto ma delano byti / protoz w tech prichazegte a wzdrowowani bywante / ale ne w den Swatecni.

Ale odpowiedziawsy Esiaze Boznicie gniemiac sie ze Jezus w Sabbat wzdrowial / rzekl do zgroz madzenia / Saciese dni w ktore trzeba robic / wty tedy dni przychodzie y bedziecie wzdrowieni / ale nie w dzien Soborni.

15. A odpowედew Jezys / řekl: Pokryte / zdali gedenka ždy zwas w den Swatecni neodwazuge Dsa swého nebo Wola od gestli / a newodj na paget?

Ma to temu Pan odpowiedzial mowiac / Pokryty chlowiecz / azaz kazdy zwas w Sabbat nie odwiazuje swego abo oslice swego od zlobu a nie wiedzite naprawac?

יג

16. וְהָיָה בְּיוֹם דְּבָרֶיהָ הִיא
דְּאֶבְרָהָם וְאֶסְרָהָ אָכְלָה
קֶרֶסָא הָאָה תְּמִינָה עֶסְרִית
שָׁנִים לֹא וְלֹא בְּנֵי
דְּתַשְׁתָּרָא מִן הַנָּגֶל
אֶסְרָהָ בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא

*E costei che è figliuola d'Abraham, la-
qual satana ha uenuta tenuta legata già di-
ciotto anni, non bisognaua egli scoglierla da
questa legame nel di de sabbato?*

17. וְכֵן הָלִין אָמַר הוּא
בְּהִתִּין הוּא פְּלִהוּן אֵילִין
דְּהִימִין הוּן לְקוּבְלָהּ
וְכִלָּה עֲמָא חֲדָא הַנָּגֶל
בְּכִלְהִין תְּמִינָתָא דְּהִינּוּ
הַנָּגֶל בְּאִידָהּ

*Edicendo egli queste cose, tutti gli au-
uersarij suoi erano confusi: e tutto il po-
pulo si rallegraua di tutte le cose gloriose
che da lui faceuano.*

18. אָמַר הוּא בְּיוֹם יִשׁוּעַ
לְמִנָּה דְּמִינָה מְלָכּוּתָא
דְּאֶלְהָא וְלְמִנָּה אֲדָמִיָּה

*Poi dicena, A che è simile il regno di
Dio, & a che l'assimigliaro io?*

19. דְּמִינָה לְפִרְרִתָּא
דְּחֶרְדָּלָא הִיא דְּנִסְבַּת גְּבִרָא
אֲדָמִיָּה בְּגִנְתָּהּ וְרִבְרָתָּהּ
וְהָיָה אֵילָנָא רַבָּתָּהּ
וּפִרְרִתָּהּ דְּשָׁמִינָה אֶקְנִית
בְּסוּכִיָּה

*Egli è simile ad vn grano di senape,
che vn huomo prese, e mise nel suo orto:
ilqual crebbe, e diuenne vn grande arbo-
ro, in tal modo che gli uccelli del cielo fa-
ceuano i nidi ne suoi rami.*

20. תּוֹב אָמַר יִשׁוּעַ לְמִנָּה
אֲדָמִיָּה לְמִלְכּוּתָא
דְּאֶלְהָא

*E di nuouo disse: A che assimigliaro
io il regno di Dio?*

21. דְּמִינָה לְחִמְיָא הוּא
דְּנִסְבַּת אֲנִתָּתָא טְמִימָת
בְּקִמְיָא דְּתִלְתַּת סָאֲנִין עַד
מָא דְּכִלָּה חִמְעַ

*Egli è simile al fermento che vna don-
na prese & ascose in tre misure di fari-
na, insin che si leuassse tutto.*

22. וְהָיָה הוּא בְּקוֹרִינְתָּא
וּבְמִדְיָנָתָא פֶּד מֶלֶךְ וְאֶל
לְאִוְרִשְׁלָם

*Poi andaua per le città & ville inse-
gnando e faciendo il suo cammino verso Ie-
rusalem.*

יג

16. וְהָיָה בְּיוֹם אֲבָרָהָם הוּא אִשָּׁר
אֶסְרָהּ הַשְׁטָן הָיָה שְׂמִינָה עֶשְׂרִית
שָׁנָה אֵינָה צֹרְכָה לְנִתְרָתָהּ
מֵאִסּוּר הָיָה בְּיוֹם הַשְׁבָּת

*Y a esta hija de Abraham, que he aqui que
Satanas la auia ligado diez y ocho annos no con-
uino desatarla de esta ligadura en dia de Sabbado?*

17. וּבְדִבְרֵי אֵת דְּדִבְרֵי
יִשׁוּעַ כָּל מְקוֹמָאֵי וְיִשְׁמַח כָּל
הָעָם עַל כָּל גְּבוּרָתָהּ תַּעֲשֶׂה
בְּיוֹמָהּ

*Y diciendo estas cosas, auergonçauanse to-
dos sus aduersarios: mas todo el pueblo se goza-
ua de todas las cosas que gloriosamente eran por
el hechas.*

18. וְאָמַר לְמִי דְּוִמָּהּ הִיא
מְלָכּוּתָא דְּאֶלְהִים וְלְמִי אֲדָמָה
אֲוִתָּהּ

*Y dezia, A que es semejante el Reyno de Dios
y a que lo compararé?*

19. גְּדִמְתָּהּ לְגִרְעִין חֶרְדָּלָא אִשָּׁר
לְקַח אָדָם וְיִשְׁלַח אֵל גִּנְתּוֹ
וְיִרְבֵּי וְיִהְיֶה לְעֵץ גָּדוֹל וְעוֹף
הַשָּׁמַיִם יִשְׁכְּנוּ בְּעִנְפָיו

*Semejante es al grano de la mostaza, que to-
mandolo el hombre lo metió en su huerto: y cre-
ció, y fue hecho arbol grande y las aues del cielo
hizieron nidos en sus ramas.*

20. וְעוֹד אָמַר לְמִי אֲדָמָה
מְלָכּוּתָא דְּשָׁמַיִם

*Y otra vez dixo, A que compararé al Reyno
de Dios?*

21. גְּדִמְתָּהּ לְחִמְץ אִשָּׁר הִקְחִנָּה
אִשָּׁה וְטִמְנָהּ אֲוִתָּהּ בְּשֵׁלֶשׁ סָאֲנִים
קִמַּח סֵלֶת עַד כִּי יִחְמַץ כָּלָּה

*Semejante es a la leuadura, que tomandola
la muger la esconde en tres medidas de harina,
hasta que todo sea leudado.*

22. וְיִתְהַלֵּךְ בְּעָרִים וּבְיִשְׁדֹּת
וְיִלְמַד וְיִנְאָרַח יְרוּשָׁלַיִם

*Y passaua por todas las ciudades y aldeas, en
fennando, y caminando a Ierusalem.*

יג

16. Ταύτῃ δὲ θυγατρὶ αἰχμα-
νιστῶν, ἣν ἔδεσεν ὁ σατὰς ἑξ ἑκα-
τὸν καὶ ὀκτὼ ἐτη, ὅτε ἐδῆ λυθῆ-
ναι ὅπου ἔδισμεν τὰ πνεύματα τῆς ἡμέρας
ἔ σαββάτου;

*Et ne falloit-il point deslier de ce lien
au iour du Sabbath ceste-ci, qui est fille
d'Abraham, laquelle Satan auoit liée
il y a ia dixhuit ans?*

17. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτὸς κατη-
χύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοί αὐ-
τῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν διὰ
πάντος τοῦ ἐκδόξου τοῦ γινομένου
ἐκ αὐτοῦ.

*Lui disant ces choses, tous ses aduer-
saires estoient confus: mais toutes les
troupes s'esioiuyent de toutes les
chores glorieuses qui estoient faites
par lui.*

18. Ἐλεγε δὲ, τί οὐμοία ἐστὶν ἡ βα-
σιλεία τοῦ θεοῦ, ἢ πρὸς ὁμοίῳ αὐ-
τῷ;

*Lors il disoit, A quoi est semblable
le regne de Dieu, & a quoi l'accompa-
rarei-je?*

19. Ὁμοία ἐστὶ κόνικος σπέρματος,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς
κῆπον· αὐτὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ ἐγένε-
το εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ περὶ αὐ-
τὸν ἔσπευσαν καὶ ἐσκήνωσεν ἐν τοῖς κλά-
δοις αὐτοῦ.

*Il est semblable au grain de semence
de moultarde, qu'un homme print, &
mit en son iardin: lequel creut, & de-
uint vn grand arbre, tellement que les
oiseaux du ciel faisoient leurs nids en
ses branches.*

20. Καὶ πάλιν εἶπε, τί οὐμοίῳ αὐ-
τῷ βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

*Derechef il dit, A quoi accompare-
rai-je le regne de Dieu.*

21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμη, ἣν λαβὼν ἡ
γυνὴ ἔκρυπεν εἰς ἄλφουρον σῆτα
τρὶς, ἕως ὃς ἐζυμώθη ὅλον.

*Il est semblable au leuain, qu'une
femme print & mit parmi trois mesu-
res de farine, iusq' à ce qu'elle fust toute
leuee.*

22. Καὶ διεπορεύετο καὶ πόλεις καὶ
κώμας διδάσκων, καὶ περιεὶν πρὸς
ιερουσαλήμ.

*Puis ils s'en alloit par les villes &
bourgades enseignant, & tenant le che-
min vers Ierusalem.*

CAP. XIII.

16. Hanc autem filiam Abraham quam alligavit satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solvi à vinculo isto die sabbathi.

And ought not this daughter of Abraham, whom Satan had bounde / for eightene yeeres / bee loosed from this bonde on the Sabbath day?

17. Et cum hæc diceret, erubescerant omnes adversarii eius: & omnis populus gaudebat in universis quæ gloriosè fiebant ab eo.

And when he said these things / all his adversaries were as hamed: but all the people reioiced at all the excellent things / that were done by him.

18. Dicebat ergo, Cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?

Then said he / What is the kingdome of God like? or were to shall I compare it?

19. Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & crevit: & factum est in arborem magnam, & volucres cæli requieverunt in ramis eius.

It is like a graine of mustard seed / which a man took and sowed in his garden / and it grew / and wayed a great tree / and the fowles of the heauen made nestes in the branches thereof.

20. Et iterum dixit, Cui simile æstimabo regnum Dei?

And againe he said / Wherunto shall I liken the kingdome of God?

21. Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina sata tria: donec fermentaretur totum.

It is like leaven / which a woman took / & hid in three peeces of flour / till all was leavened.

22. Et ibat per civitates & castella docens, & iter faciens in Ierusalem.

And he went through all cities and townes / teaching / & iourneying towards Ierusalem.

Das XIII. Capitel.

16. Solt aber nicht gelöst werden am Sabbath diese / die doch Abrahams Tochter ist / von diesem bände / welche Sathanas gebunden hatte / nun wol achsehen Jar?

Skulde oc ick denne / som dog er Abrahams Daatter løst om Sabbathen / aff dette Baand / huilcket Sathanas hæfde bundet / nu vel atten aar?

17. Vnd als er solches saget / musten sie sich schämen alle / die im wider gewesen waren / vnd alles Volk freuet sich über allen Herrlichen thaten / die von ihm geschahen.

De som hand dette sagde / Da stammede de sig alle / som vaare hannem imod / De alt Folket glædte sig offuer alle herlige Geringer som skede aff hannem.

18. Er sprach aber: Wem ist das Reich Gottes gleich / vnd wem soll ichs vergleichen?

De hand sagde / Huem ere Gudz Rige lige / oc ved huem skal ieg det ligne?

19. Es ist einem Senffkorn gleich / welches ein mensch nam / vnd warffs in seinen Garten / vnd es wuchs / vnd ward ein grosser Baum / vnd die Vögel des Himmels wohnten vnter seinen zweigen.

Der er lige som ic Seneps korn / Huilcket ic Menniste tog / oc kaste det i sin Hætte / oc det vorte / oc bleff ic stort Træ / oc Himmelens Fugle bode vnder grenene der paa.

20. Vnd abermal sprach er: Wem sol ich das Reich Gottes vergleichen?

De hand sagde atter / Huem skal ieg ligne Gudz Rige ved?

21. Es ist einem Sauerteige gleich / welchen ein Weib nam / vnd verbarg ihn vnter drey Scheffel Meels / biß das es gar sauer ward.

Der er lige som en Surdey / huilcken en Kvinde tog / oc stulte hannem iblant tre Skepper Mælt / indtil det bleff aldelis surt.

22. Vnd er gieng durch die Städte vnd Märkte / vnd lehrete / vnd nam seinen weg gen Ierusalem.

De hand gief i genne Stæder oc Byer / oc lærde / oc tog sin vej til Ierusalem.

Kapitola XIII.

16. Tato pať Ocera Abrahama / mowa / kterauz byl swázal Satanás giť osmnaťce let / coť gest nemela byťi rozvážana od tohoto swázku w den Swátečnij?

Aťey oto corťi Abrahámorey / Tora byl swázal Satan přes osmnaťce let / záli nie potřeboválo od tohoto swázku / rozvážac w dzien Sabbátnij?

17. A kdyť to powěděl / řastý / děli se wšyctni protiwnijcy geho: a wěstkeren lid radowal se ze wšech wěc kterěťto slawně daly se od něho?

To gdy powiedział / zawnstydali sie wšyicy a ktorzy sie mu zastawiali / ale wšytko zgromadzi nie radowalo sie ze wšytkich chwalebnych spraw ktore sie działy od niego.

18. Protoť pravil: Komu podobno gest Kráľowstwj Boťij / a k čemu gepřirovnám?

Řáťym že řekl Jezus / Ku čomuž podobne jest Kráľstwo Boťje / a ku čemuž rzeczy přypoďobnie?

19. Podobno gest žrnu Horitčinnu / kterěťto wzaw řlo wěť / wwrhl do zahrady swě / y wzroslo: a wčiněno gest w Strom weliký / je ptáčy nebesťij hñijdili se na ratolestech geho.

Podobneť jest žárnu gorczy / cžemu / ktore wzawřy cžleť wrzucil do ogroďa swęgo / a wrozzę bywa z nie go drzewo wielkie y ptáskowie powietrzni cžyma sobie gnážděka gáľazčach iego

20. A opěť řekl: K čemu připodobnijm Kráľowstwj Boťij?

A řekl po wtore: Ku čemuž tečze přypoďobnie Kráľstwo Boťje?

21. Podobno gest kwasu / kterěťto wzawřy žena řřyla wěťřech měřicich maury / ať se žkwasýlo wřectě.

Podobneť jest kwasowi / ktory wzawřy niewiřka do třech mřar mři žámieři řřľ iz wřyřčľ žľ kwasnieie.

22. Y chodil po Měřtech a po Měřtečľach wě / gda do Geruzalěma.

Tedy chodil po wřyřčľch mřľech y po wřľčľch / a wěřyl idac wdroge do Jeruzalěma.

יג

23. שאלה היו אנש דאן
ועוריו אבון אליו דהאיו
ישוע היו אמר להון:

Et vno gli disse, Signore son eglino pochi quei che si saluano? Et egli disse loro.

24. אתפתשו למער
בתרעה אלצא אמר אנא
לכון דסגאנא יבעון
למעל ולא ישפחון:

Sforzatevi d'entrar per la porta stretta, perche io vi dico che molti cercaranno d'entrare, e non potranno.

25. מן שעתא דיקום מרא
ביתא ונאחור תרענא
ותהוון קימיו לבר ונקשין
בתרעה ותשרון למאמר
מרו פתח לו ויענא
הו ונאמר אמר אנא לכון
דלא ידע אנא אימכא
אנתון:

Poiche il padre di famiglia si sarà levato, & hauerà chiusa la porta, & voi stando fuore, cominciate a batter la porta, dicendo, Signore, Signore, aprici: & egli rispondendo, Vi dira; Io non so donde voi si siate.

26. ותשרון למאמר קדמך
אכלו ואשתיו ובשיקון א
אלפת:

Allora incominciate a dire. Noi habbiamo mangiato e beuto dinanzi a te, et tu hai insegnato ne la nostra piazza.

27. ונאמר לכון לא ידע
אנא לכון אימכא אנתון
פרוקה לכון מני פלתי ש
שיקרון:

Et egli dirà, Io vi dico ch'io non so donde voi siate, partitevi da me tutti voi operarij d'iniquità.

28. תמן יהוא בכני
וחורק שגא כד תהוון ל
לאברהם ולא יצחק
וליעקב ולכלהון גבני
במלכותא דאלהא אנתון
היו תהוון מפקין לבר:

Ius sarà pianto e stridor di denti: quando voi vedrete Abraham, Isaac, & Iacob, & tutti i Profeti nel regno di Dio, & voi essete stacciati fuore.

יג

23. ונאש אחד אמר אליו אדני
אם מעטים הוציאים ונאמר
אליו:

Y dixole vno, Sennor, son pocos losque se saluan? Y el les dixo.

24. כתשו לבוא בפתח צר
כי רבים אומר אני לכם יבקשו
לבוא ולא יוכלו:

Porfiad à entrar por la puerta angosta: porque yo os digo que muchos procuraran de entrar y no podrán.

25. כי כאשר יקום בעל הבית
ויסגור את השער ותהל לו לקום
בחוץ ולדפק הפתחה לאמר
אדנינו אדנינו פתח לנו וענה
ונאמר לכם לא ידעתי אתכם
אי מזה אתם:

Desque el Padre de la familia se leuantare, y cerrare la puerta: y començades à estar fuera, y tocar à la puerta, diciendo Sennor, Sennor, abrenos: y respondiendo el hos dirà, No os conozco dedonde seays:

26. או יחל לאמר אכלנו
לפניך ושתינו ובדחובותינו
למדך:

Enronces començareys à dezir, Delante de ti hemos comido y beuido, y en nuestras plaças ensennaste.

27. ונאמר אמר אני לכם לא
ידעתים אי מזה אתם סורו
ממני כל פעלי עול:

Y deziroshà, Digo os que no os conozco dedonde seays: apartaos de mi todos los obreros de iniquidad.

28. שם יהיה בכי וחירוק שיניים
אם תראו את אברהם ויצחק
וליעקב וכל הנביאים במלכות
אלהים ואתכם ישלכו חוצה:

Alli ferà el lloro y el batimiento de dientes: quando vierdes à Abraham, y à Isaac, y à Iacob, y à todos los Prophetas enel Reyno de Dios: y vosotros ser echados fuera:

יג

23. Εἶπε δὲ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ
ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὃν εἶπε αὐτῷ
αὐτός.

Et quelcun lui dir, Seigneur, y a-il peu de gens qui soyent sauuez:

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν, διὰ τὴν στενὴν πύλιν: ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητοῦσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύουσιν.

Adonc il leur dir, Mettez peine d'entrer par la porte estroite: car ie vous di, que plusieurs tascheront d'entree, & ne pourront.

25. Ἀφ' ὧν ἰσχυρῶς ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ δόσιν κλείσει τὴν θύραν, καὶ ἀρξάμενοι ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούει τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε, κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν: καὶ δόσιν ἀποκριθεὶς εἰπὼς ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πῶς ἐστε.

Et quand le pere de famille sera leué, & aura fermé la porte, & que vous estans dehors vous mettez à heurter à la porte, disans, Seigneur, Seigneur ouure nous, & que lui respondant vous dira, Je ne sai d'ou vous estes:

26. Τότε ἀρξάμενοι λέγοντες, ἔφαγον καὶ ἐβίβημεν σου, καὶ ἐπὶ τὸ μῆτρον καὶ ἐπὶ τὰς πλατείας ἡμῶν ἐδιδάξας.

Adonc vous vous prendrez à dire, Nous auons mangé & beu en ta presence, & tu as enſeigne en nos rues.

27. Καὶ εἰπὼς, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πῶς ἐστε: δότες τὴν ἐμὴν πᾶντις οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

Lors il dira, Je vous di, ie ne sai d'ou vous estes: departez-vous de moi vous tous qui faites le mestier d'iniquité.

28. Ἐκτὸς ἔσονται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς καὶ ὁ δίδυσις, ὅταν εἰδῇτε ἀβραάμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλετομένους ἔξω.

Là y aura pleur & grincement de dents: quand vous verrez Abraham & Isaac, & Iacob, & tous Prophetes au royaume de Dieu, & que vous ieres iettés dehors.

יג

29 וַיָּבֹאוּ מִן־מִדְיָנָה
וּמִן־מִצְרָיִם וּמִן־תִּימָנָה
וּמִן־אַרְבֵּי־נָחַל וַיִּסְתַּמְכוּ
בְּמַלְכוּתָא דְאַלְהָא :

*E ne verranno da Oriente & Occi-
dente, e da Settentrione e Mezodì, e se-
deranno nel regno di Dio.*

30 וְהָאֵת אֲחֵרֵי
דִּיהוּוֹן קִדְמָיָא וְאִיר-
קִדְמָיָא דִּיהוּוֹן אֲחֵרֵי :

*Et ecco, che gli ultimi saranno primi:
& i primi saranno ultimi.*

21 בַּהּ בָּהּ יוֹמָא קִרְבִּי
אֲנִישָׁא מִן פְּרִישָׁא וְאֲמָרִין
לָהּ בּוֹק גַּל לָךְ מִכָּנָה
מִטּוֹל דְּהִרְדָּס צִבְנָה
לְמַחְסָלָךְ :

*Nel medesimo giorno vennero alcuni
Farisei, dicendoli, Partiti, e vattene via
di qua, percioche Herodes ti vuole am-
mazzare.*

32 אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ גַּל
אֲמָרִין לְתַעֲלָא הֵנָּה דְּהָא
מִכָּנָה אֲנָה שְׂאֲרָה
וְאִסְתָּא עֲבַד אֲנָה יוֹמָנָה
וּמְחַר וְלִיּוֹמָא דְּתַלְתָּה
מִשְׁתַּמְלָא אֲנָה :

*Et egli disse loro, Andate, e dite a
quella Volpe, come io scaccio i demoni, e
do le santi a hoggi e domane, e il terzo gi-
orno so fine.*

33 בָּרַם גַּלָּא לִי דִּיהוֹמָנָה
וּמְחַר (אֲסַעִיר) וְלִיּוֹמָנָה
אֲחֵרֵי אֲנִי מִטּוֹל דְּהָא
מִשְׁפָּחָה דְּגִבְנָא יֵאבֵד
לְבַר מִן אִירְשָׁלַם :

*Ma nondimeno mi bisogna hoggi e do-
mane, e il di seguente camminare: percioche
non puo essere che un Profeta perisca fuor
di Ierusalem.*

34 אִירְשָׁלַם אִירְשָׁלַם
קִטְלַת גִּבְיָא וְרִגְמָרָה
לְאִילִין דְּשִׁלְיָחִין לְנִתְהָ
כְּמָא וּבְנִין צְבִית לְמַכְנָשׁ
בְּנִיבִי אִירְשָׁלַם תִּרְגֵּי וְלִתְהָ
דְּכַנְשָׁא פְּרוּגִיָּה תִּחִירָה
גִּפְיָה וְלֹא צְבִיתָיו :

*Ierusalem, Ierusalem che ammazzi
i Profeti, e lapidi quelli che ti son manda-
ti: quante volte ho io voluto raccogliere i
tuoi figliuoli, come fa l'uccello il nido suo
fatto l'ale, e non haueste voluto?*

יג

29 וַיָּבֹאוּ מִמִּזְרָח וּמִמְּעַרְב
וּמִמִּזְבֵּי וּמִצְפוֹן וַיָּשְׁבוּ בְּמַלְכוּת
אַלְהִים :

*Y vendrán otros del Oriente, y del occidente
y del Norte, y del Mediodia, y sentarsehan a la me-
sa en el Reyno de Dios.*

30 וְהִנֵּה הָאֲחֵרִים יְהוֹיָה
רִאשׁוֹנִים וְהָרִאשׁוֹנִים יְהוֹיָה
אַחֲרִיִּים :

*Y he aqui, que son postreros, los que eran los
primeros: y que son primeros, los que eran los
postreros.*

31 וּבַיּוֹם הַהוּא בָּאוּ אֲנָשִׁים
מִפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ אֵלָיוּ צֵא
לֵךְ מִכָּנָה כִּי הִירְדָּס מְבַקֵּשׁ
לְהִרְצֶךָ :

*Aquel mismo dia llegaron vnos de los Pha-
riseos, diciendole, Sal, y verede aqui: porque He-
rodes te quiere matar.*

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֵכוּ וְאֲמָרוּ
לְיִשׁוּעַל הִנֵּה הֵנָּה מוֹצִיָּא אֲנָכִי
אֶת־הַיְּשׁוּדִים וְרַב־נִחוּת אֲנִי מַכֵּלָה
הַיּוֹם וּמָחָר וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
אֲכַלָּה :

*Y dizeles, Id, y dezid a aquella zorra he aqui
echo fuera demonios y acabo sanidades oy y
mannana, y tras mannana soy consumado.*

33 אֵךְ יֵשׁ צִרְכִּי הַיּוֹם וּמָחָר
וּמִמְּחִרָת לְהֵלֵךְ כִּי לֹא יִכָּל
לְאֵבֵד הַגִּבְיָא מִחוּץ יְרוּשָׁלַם :

*Empero es menester que oy, y mannana, y
tras mannana camine: porque no cabo que pro-
pheta muera fuera de Ierusalem.*

34 יְרוּשָׁלַם יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר
הוֹרְגָה אֶת־הַגִּבְיָאִים וְסוֹקְלָה
אֶת־הַשְּׁלִיחִים אֵלָיוּ כְּמָה
פְּעָמִים רַצִּיתִי לְקַהֵל אֶת־בְּנֵי
כְּנָשָׁר תִּרְגֵּלָת קִהְלָה אֶת־
אֶפְרוּחֶיהָ תַּחַת כְּנָפֶיהָ וְלֹא
רַצִּיתִם :

*Ierusalem Ierusalem, que matas los Prophe-
tas, y apedreas los que son embiados a ti: quantas
vezes quise juntar tus hijos, como el ave sus pol-
los debaxo de sus alas, y no quexiste.*

יג

29. Καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν &
δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότα, καὶ
ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
θεοῦ.

*Aussi y en viendra-il d'Orient, & d'
Occident &, d'Aquilon, & de Midi les-
quels seront à table au royaume de
Dieu.*

30. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔχαρι οἱ ἔσονται
πρώτοι· καὶ εἰσὶ πρώτοι οἱ ἔσονται
ἔχαρι.

*Et voici, il y en a des derniers qui se-
ront premiers & des premiers qui se-
ront derniers.*

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθον
τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ,
ἔξελθι, καὶ πορεύου· οὐτεῦθεν ὁ τι-
μῶν θύλῃ σε δεσποκίῃναι.

*En ce mesme iour-la quelques Pha-
risiens vindrent vers lui disans, Depars-
toi, & t'en va d'ici: car Herode te veut
tuer.*

32. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, πορεύεσθε
εἰπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκ-
βάλλω δαίμονια, καὶ ἰάσθαι θητι-
λῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρί-
τῃ πλεῖν μόνον.

*Adonc il leur dit, Allez, dites à ce
renard la, Voici, ie jette hors les dia-
bles, & acheue de donner guerison au-
jourd'hui & demain, & au troisieme
iour ie pren fin.*

33. Πάλιν δὲ με σήμερον καὶ αὔ-
ριον καὶ τῇ ἐχομῆμῃ πορεύεσθαι ὅτι
οὐκ ἐνδέχεται μεσφῆτῳ δεσπε-
σθαι ἔξω ἱερουσαλὴμ.

*Tant y a qu' il me faut marcher au-
jourd'hui & de main, & le iour ensui-
uant: car il n'eschet point qu' aucun
Profete meure hors de Ierusalem.*

34. Ἰερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀ-
ποκτείνουσα τοὺς μεσφῆτας, καὶ λι-
θοβολοῦσα τοὺς ἀποσταλμῆτας πρὸς
αὐτὴν, πόσας ἠθέλησεν θητισμοῦ
εἶναι ταῖς τέκναις σου, οἱ τρέποντες ὅτι
συνάγει τὴν εἰσαυτῆς νοστίαν ἔξω
πρὸς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησεν
αὐτὴν.

*Ierusalem Ierusalem, qui tues les
Prophetes, & lapides ceux qui te sont
enuoyés: combien de fois ai-ie voulu
rallenbier en vn tes enfans, ainsi que
fait la poule la couuee sous les ailes: &
ne l'auex point voulu?*

29. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro: & accumbent in regno Dei.

Then shall come many from the East, & from the West, and from the North, and from the South, and shall sit at table in the kingdom of God.

30. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, & sunt primi, qui erunt novissimi.

And behold, there are last, which shall be first, and there are first, which shall be last.

31. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi, Exi & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

The same day there came certaine Pharisees, and said unto him, Depart, and goe hence: for Herode will kill thee.

32. Et ait illis, Ite, & dicite vulpibus, Ecce eiicio demonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor.

Then sayde he vnto them, Go ye and tell that fore, Beholde, I cast out devils, & will heale til to day, and to morowe, and the thirde day I shall be perfected.

33. Veruntamen oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare: quia non capit prophetā perire extra Ierusalem.

Nevertheless I must walke to day, and to morowe, and the day following: for it can not be, that a Prophet should perish out of Ierusalem.

34. Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & noluiti?

O Ierusalem, Ierusalem, which killest the Prophetes, & stonest them that are sent to thee, how often would I have gathered thy children together, as the henne gathereth her broode vnder her wings, and thou wouldest not.

29. Vnd es werden kommen vom Morgen vnd vom Abend / von Mitternacht vnd vom Mittage / die zu Tische sitzen werden im Reich Gottes.

De der skulle komme fra Øster oc fra Vester / fra Nør oc fra Synder / de som skulle sidet til Bords i Guds Rige.

30. Vnd sihe / Es sind letzten / die werden die ersten sein / vnd sind ersten / die werden die letzten sein.

De see / De ere de sidste / som skulle vere de første / De de ere første / som skulle vere de sidste.

31. An demselbigen tage kamen etliche Phariseer / vnd sprachen zu ihm: Heb dich hinaus / vnd gehe von hinnen / denn Herodes will dich tödten.

Paa den samme dag komme nogle Phariseere / oc sagde til hannem / Vige hen vd / oc gack bort her fra Thi Herodes vil sla dig ihuel.

32. Vnd er sprach zu ihnen: Gehet hin vnd saget demselbigen Fuchß / sihe / Ich treibe Teufel auß / vnd mache gesund heut vnd / morgen / vnd am dritten tage werde ich ein ende nemen.

De hand sagde til dem / Gaar bort oc siger den Ræff / See / Jeg vddriffuer Dieffle / oc gør helbrede i dag oc i morgen / De den tredie dag skal ieg haffue ende.

33. Doch muß ich heute vnd morgen / vnd am tage darnach wandeln / denn es thut's nicht / daß ein Prophet ombkomme außser Jerusalem.

Dog skal ieg vandre i dag oc morgen / oc den dag der effter / Thi det kand icke ste / at en Prophete skal omkomme vden Jerusalem.

34. Jerusalem / Jerusalem / die du tödtest Propheten / vnd steinigest die zu dir gesandt werden / wie oft habe ich wollen deine Kinder versammeln / wie ein Henne jr Nest vnter jre flügel / vnd ihr habt nicht gewolt?

Jerusalem / Jerusalem / du som ihuelstar Propheet / oc stener dem som sendis til dig / Huor offte vilde ieg forsamlert dine børn / som en Høne sin rede vnder sine vinge / oc i vilde icke?

29. Vpřigdať od Východu / a od Západu / a od Půlnoc / a od Poledne / a budau seděti w Království Božím.

Tedy stěch wiele zepdžie od východu / a od zachodu slonca / od půlnocy / a od poludnia / a beda sies džiet w Królestwie Bożym.

30. A an gsauť poslednjí křesťij byli prvnij / a gsau prvnij křesťij byli poslednjí?

Kotož sa ostatcznemí Etorzy beda pierwszemi / a sa pierwszemi Etorzy beda ostatcznemu.

31. W tu hodinu / přistoupili někteří z Žákoníkůw kauce gemu: Vygdi a odegdi odsud / neb Herodes chce tebe zabiti.

Tegož dnia przysli niektorzy Żaryzenhowie mowiace mu / Wyjdź a idź z tad precz / bo cie Herod chce zabić.

32. V řeč jim: Oděte / posylyte listce své / An vymijem Diáblu / a vzdawugi dnes / a zajtra / a křesťijho dne skonám

Tedy im powiedział / Jdźcie / a mowcie tey listce / Wroc do cie wyprzucal diabelstwo / y beda vzdawugi al dzis y jutro a křesťijho dne skonám.

33. Ale wssak mám dnes a zajtra y po zajtřij choditi / neb gest nelze Proroku za hynauti fromě Geruzaléma.

Wszakoz potrzebám dziś y jutro y trzeciego dnia idź w drogę / abowiem sie nie przydawa aby prorok miał zginac oprocz w Jeruzalem.

34. Geruzaléma / Geruzaléma / me / kterij morduges Proroky / a kamenuges ty křesťij / ktobě bywagij posláni / kolikrát gsem chtel shromáždiť Syny twé / nako Pták ptačata swá pod křjdlá a nechtel ghy.

O Jeruzalém Jeruzalém Etorze zabiáš proroky / a kamenues thy Etorzy / a do ciebie posláni / ale Etorzem chciel zebrať džiatki twe / tak jako Pták Etorzátka pod křjdlá swoje / a nechtel ghy.

35 הִנֵּה מִשְׁתַּבֵּק לָכֵן
בֵּיתְכֶם חֲדָבָה אָמַר אֲנִי
לָכֵן צִיר דָּלָא תַחֲוִינְכֶם עַד
מָה דְתֵאמְרוּ בְּדִירְהוּ
דְּאַתָּא בְּשִׁמְהָ דְּמִרְנָא :

*Ecco la Vostra casa & è lassata disfer-
ta. Ediconi che voi non mi vedrete, in-
fin che venga il tempo quando voi direte,
Benedetto sia colui che viene nel nome
del Signore.*

וְהָיָה דְּכַד עַל לְבֵיתָא
דְּחַד מִן רִישָׁא דְּפִרְיָשָׁא
דִּיאָכּוּל לְחֵמָא בְּיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא וְהָיוּ גִטְרִין הָיוּ
לֵה :

*Advenne ancora che essendo egli en-
trato in casa d'uno de principali Farisei
in giorno di sabbato à pigliare il cibo, essi
stavano ad osservarlo.*

2 וְהָא גְבֵרָא חַד דְּכָנִישׁ
הוּא מִיָּא אִית הֵנָּה ק
קְדָמוֹהִי :

*Et ecco vn homo hidropico era il di-
nanz a lui.*

3 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לְסִפְרָא וּלְפִרְיָשִׁים דָּאן
שְׁלִיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסְיוֹ :

*Et Ies. pigliando la parola parlo a i
Doctores de la Ley, & a i Farisei, dicen-
do, E egli lecito sanare nel di del sabbato?*

4 הָיוּ דִין שְׁתֵּקוּ וְאַחֲרֵיהּ
הוּא וְאַסְיָה וְשִׁרְיָה :

*Et effi stacqueru. Allora egli prese
colui, e risanollo, e mandollo via.*

5 וְאָמַר לְהוֹן מִנֵּי מִבְּכוּן
דִּינִפֵּל (חֲמִרָה) אִו תִּירָה
בְּבִרָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא
וְלֹא מִחֲדָא דְּלֵא מִסָּק
לֵה :

*Poi rispondendo loro, disse, Chi sarà
quel di voi, il cui asino o buc cadrà in vn
pozzo, & egli non ne lo trarrà subito
fuore nel di del sabbato?*

6 וְלֹא אֲשַׁפְּחוּ דְּמִתָּר
לֵה בְּתַנְּמָא עַד הָדָא :

*Et effi non gli potuan rispondere a
queste cose.*

35 הִנֵּה יַעֲזֹב לָכֶם בֵּיתְכֶם
חֲדָבָה כִּי אָמַר אֲנִי לָכֶם כִּי
לֹא תִרְאוּ אֹתִי עַד כִּי יָבוֹא
אִשֶּׁר תֵּאמְרוּ בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם
יְהוָה :

*Heaqui hos es dexada vuestra Casa desierta :
y digo hos que no me vereys, hasta que venga ti-
empo quando digays, Bendito el que viene en
nombre del Sennor.*

1 וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל־בֵּית אֶחָד
רִאשׁ הַמִּסְפָּרִשִׁים בְּשַׁבָּת לֵאכֹל
לֶחֶם וְהֵמָּה הָיוּ גִטְרִים עָלָיו :

*Y aconteció que entrando en casa de vn prin-
cipe de los Phariseos vn Sabbado à comer pan, el-
los lo assechauan.*

2 וְהָיָה אַנּוּשׁ אֶחָד חוֹלָה חֲלִי
בְּמִמִּי הָיָה לְפָנָיו :

*Y heaqui vn hombre hydropico estaua de-
lante de el.*

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־
הַמּוֹדֵרִים וְאֶל־הַמִּסְפָּרִשִׁים לֵאמֹר
אִם יֵשׁוּהָ לְרִפָּא בְּשַׁבָּת :

*Y respondienddo Iesus, dixo à los Doctores
de la Ley, y à los Phariseos, dizendo, Es licito sa-
nar en Sabbado?*

4 וְהֵמָּה תַחֲשׂוּ נִקְחָתוּ וְרִפָּא
אֹתוֹ וַיִּנְיָהוּ :

*Y ellos callaron. Entonces el tomandolo,
sanólo, y embiólo.*

5 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הֵמָּה לְמִי־
תִּמּוֹרוּ אִו־שׁוֹרוֹ יִפֹּל בְּבוֹר :

*Y respondienddo à ellos, dixo, El asno o el bu-
ey de qual de vosotros caerá en algun pozo, y el
no lo sacará luego en dia de Sabbado?*

6 וְלֹא בְּרָזַע יִמְשָׂה אֹתוֹ בּוֹ
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְלֹא יִכְלוּ לְהַשִּׁיב
לוֹ דָּבָר :

*Y no le podian responder (en contrario) à
estas cosas.*

35.

*35. ἰδοὺ ἀφίσταται ὑμῖν ὁ εἰς
ὃν ἔρχομαι λέγων ὑμῖν, ὅτι
ὃ μὴ με ἰδῆτε ἕως ἃν ἔξῃ ἐπὶ τῆς
τῆς, ἀλλ' ἡμετέρας ὁ ἐρχόμενος ἐν
ὀνόματι κυρίου.*

*Voici, vostre maison s'en va vous
estre laillee deserte. Or en verité ie vous
di, que vous ne me verrez point iulqu'à
ce qu'il aduiendra que vous direz, Benit
soit celui qui vient au nom du Seigneur.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

*Καὶ ἐγγύς ἐστι τῶ ἰλθῆν αὐτὸν
εἰς οἶκον τοῦ ἡγερέως
τοῦ φαρασαίου, οὗ σάββατος
ἔρχοντο, καὶ αὐτοὶ ἦσαν τῶ
ἐκ τῆς αὐτοῦ.*

*Il aduint aussi que lui estant entré
en la maison d'un de principaux des
Pharisiens vn iour de Sabbat pour pren-
dre la refection, ils prenoyent garde sur
lui.*

*2. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τις ὢν ὑδρω-
πικός, ἔμπεδος ἦν αὐτοῦ.*

*Et voici, vn homme hydropique
estoit là deuant lui.*

*3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε
πρὸς τοὺς νομίμους καὶ φαρι-
σαίους λέγων, εἰ ἐξέστι τῷ σαββάτῳ
θεραπεύειν;*

*Et Iesus prenant la parole, parla
aux docteurs de la loy, & aux Phari-
siens, disant, Est-il loisible de guerir au
iour du Sabbat?*

*4. Οἱ δὲ ἡσυχάζουσ· καὶ ἀποκρι-
θεὶς ἰωάννης αὐτοῦ, καὶ ἀπέλυ-
σεν.*

*Et ils ne dirent mot. Lors ayant
 prins le malade, il le guerit, & le ren-
uoysa.*

*5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς
εἶπε, τίς ὑμῶν ὁ ἐβέβη εἰς
φρέαρ ἐμπροστίαι, καὶ οὐκ ἔστι
ὡς ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
σαββάτου;*

*Puis leur respondant, il dit, Qui se-
ra celui d'entre vous, qui aura vn aine,
ou vn boeuf, qui tombe en vn puits, qui
ne le retire hors incontinent au iour du
Sabbat?*

*6 Καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀποκρι-
θῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.*

*Et ils ne lui pouoyent repliquer à
ces choses.*

35. Ecce relinquetur vobis, domus vestra deserta, Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Beholde / your house is left unto you desolate: and verely I tell you / ye shall not see mee untill the time come that he shall come / Blessed is he that cometh in the Name of the Lorde.

ET factum est, cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis Phariseorum sabbatho manducare panem, & ipsi observabant eum.

And it came to passe / that when he was entered into the house of one of the chiefe Pharisees on the Sabbath day / to cate bread / they watched him.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

And beholde / there was a certaine man before him / which had the drop sic.

3. Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, dicens, Si licet sabbatho curare?

Then Iesus answering / spake unto the expounders of the Lawe / and Pharisees / saying / Is it lawefull to heale on the Sabbath day?

4. At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

And then helde their peace. Then he tooke him / and healed him / and let him go.

5. Et respondens ad illos dixit, Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet: & non continuo extrahet illum die sabbathi?

And answered them / saying / Which of you shall haue an asse / or an ore fallen into a pit / and will not straight way pull him out on the Sabbath day?

6. Et non poterant ad haec respondere illi.

And then could not answer him as gainc to those things.

35. Sehet euer Haus soll euch wüste gelassen werden / denn ich sage euch: ihr werdet mich nicht sehen / bis daß es komme / daß ihr sagen werdet / Gelobet ist / der da kommt inn dem Namen des HERREN.

See / eders Huss skal forladis eder ode / Thi ieg siger eder / I skulle icke see mig / før det kommer / At i skulle si / Loffuit vere den som kommer i HERRENS Naamn.

Und es begab sich / daß er kam in ein Haus eines Obersten der Phariseer / auff einen Sabbath / das Brot zu essen / und sie hielten auff in.

De der begaff sig at hand kom i en aff de Offuerste Phariseers Huss / paa en Sabbath / at ode Brod / De de toge vare paa hannem.

2. Und siehe / da war ein Mensch für ihm der war wassersüchtig.

De see / der vaar ic Mennecke faar hannem / som vaar vaterfotigt.

3. Und Iesus antworttet / und sagt zu den Schriftgelehrten und Phariseern / und sprach: Ist auch recht auff den Sabbath heilen?

De Ihesus suarede / oc talede til de Scriffitloge oc Phariseer / oc sagde / Er det oc ret at helbrede om Sabbathen?

4. Sie aber schwiegen stille. Und er greiff in an / und heilet in / und ließ ihn gehen.

De de tagde stille. De hand tog paa hannem / oc helbredede hannem / oc loed hannem gaa.

5. Und antworttet / und sprach zu ihnen: Welcher ist vnter euch / dem sein Ochse oder Esel inn den Brunnen fället und er nicht als bald in herauf zeucht am Sabbathtage?

De suarede / oc sagde til dem / Quo er iblant eder / hures Oxe eller Afsen der falder i Brunden / oc hand icke strax drager det op om Sabbaths dagen?

6. Und sie kondten im darauff nicht wider antwort geben.

De de kunde icke giffue hannem suar der paa igen.

35. Hle zuostaneč wám du om wás pusti. A prapim wám / že neozřite mne až přijde čas kdyžto dije: Požehnaný kterýž přissel we Gmému Božím.

Otož wam teš zotawion dom wás opusti hošeny / a zaprawdeč wam powiedam že mte nie wyrys cie a z gdy przydzie czas kiedys rezezie / Błogi sławiony ktery przyszedł w imie Pańskie.

Stalo se / když wšel Gezišs do domu gednoho knížete Zákonitjho w Sobothu aby gedy chléb / a oni se trili ho.

Stalo se gdy on przysedł do domu k sjażeciá mtečorego Záryzeškiego w Sabbath / iž by tam iadl / thedy go oni podstrzegali:

2. A on Głowek geden w dnottedlny byl před nim.

Koto cšlowiek mtečorey spu chly byl przed nim.

3. O odpověďw Gezišs mluwil k oměšm w Zákoně a Zákonitšm řka: Sluššli w den Swátečnj vždrawowati?

Thedy Jezus odpowědziam řekł do zakonnych wykladačow do Záryzešow / Godžili se vždrawiá w Sabbath?

4. A oni mlčeli. Ale on došahw ho / vždrawiá a propusti.

Ale oni mlčeli / Tedy go vždrawiá y pušal /

5. O odpověďw k nim řekł: Gžjž wás šel aneb Wuol do wám vpadne / žda li ne hned wtráhne ha w den Swátečnj?

Odpowědziam řekł im / Gdyby ošel koo woltšhorego žwas wpadl w študniá / žali go nie náryčmášť wycagnie w dzi en Soborní?

6. A nem ohlí k tomu odpowědijti gemu.

A nie mogli mu nie odpowědžte přeciwěko temu.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolā, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

He spake also a parable to the guests / when he marked howe they chose out the chiefe roomes / and said vnto them.

8. Cū invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratiores te sit invitatus ab illo.

When thou shalt be bidden of any man to wedding, set not thy selfe downe in the chiefe place: least a more honorable man then thou be bidden of him.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere.

And he that bade both him and thee come / and say to thee / Give this man room: and thou then beginne with shame to take the lowest room.

10. Sed cū vocatus fueris, vade, recumbe in novissima loco: ut cū venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

But when thou art bidden, go and sitte downe in the lowest room: that when hee that bade thee cometh / he may say vnto thee / Friend, sitte vp here: then shalt thou have worship in the presence of them that sit at table with thee.

11. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

For whosoever exalteth him selfe / shall be brought lowe: and he that humbleth him selfe / shall be exalted.

7. Er saget aber ein Gleichniß zu den Gästen / da er mercket / wie sie erwehleten oben an zu sitzen / vnd sprach zu ihnen:

De hand sagde en lignesse til Gæsterne / der hand merckte / hvorledes de vdualde at sids æffuerst / oc sagde til dem.

8. Wann du von jemand geladen wirst zur Hochzeit / so setze dich nicht oben an / daß nicht etwa ein ehrlicher denn du / von ihm geladen sey.

Naar nogen biuder dig til Brøllup / da sæt dig icke æffuerst / At der skal icke nogen tid / en hederligere end du / vere buden aff hannem.

9. Vnd so denn kompt / der dich vnd in geladen hat / spreche zu dir: Weiße diesem / vnd du müßest denn mit scham vnten an sitzen.

De saa kommer da / den der indbød dig oc hannem / oc siger til dig / Giff denne rum / De du maat da met Blusel sids nederst.

10. Sondern wenn du geladen wirst / so gehe hin / vnd setze dich vnten an / auff daß / wenn da kommet der dich geladen hat / sprech zu dir: Freund / rucke hinauff / denn wirst du ehre haben für denen / die mit dir zu Tische sitzen.

Men naar du biudis / da gack bord / oc sæt dig nederst / At naar hand da kommer som dig indbød / skal sige til dig / Ven / sæt dig hen op / Saa hæffuer du ære saar dem som sids met dig til Bord.

11. Denn wer sich selbst erhöhet / der soll ernidriget werden / vnd wer sich selbst ernidriget / der soll erhöhet werden.

Thi huo sig self ophøyer / hand skal nedtryckes / Oc huo sig self nedtrycker / hand skal ophøyes.

7. Prawił takę nę pozwanym podobienstwi / mójnę kterakby prwnij sedenij wolili / tka k nim:

Żąnym przytotał podobieństwa / wo nę ty ktery był wezwany / baczac takę pterwse żąsia dania obierali mowiac do nich.

8. Kdny budess pozwan na Swatbu / ncsedany na prwnijm mįstę / atby snad pociwęgssy tebe nebyl pozwan od něho:

Gdy bedziesz od tego wezwan na weselę / nie siadajze na pierwssym mįyscu / by kiedy zacnięssy tto nįz ty nie byl wezwan od niego.

9. A prįigda ten kteręz tebe y enońo pozwal / řekł by tobę: Dany tomuto mįstio / a tchdy potalby s hanbau na poslednijm mįstę sedęci.

A tedy przysędssy ten ktery ciebie y onęgo wezwal / rzekłby tobę / Postęp mu mįyscā / a tāk bys ze wřhydem musiał otrzymać poslednięssę mįyscę.

10. Ale kdny budess pozwan / gdi posad se na poslednijm mįstę: aby kdny prįigde ten kteręz tebe pozwal řekłby tobę: Prįiteli posedni mįssę. A tchdy bude tobę chwāla před spolu sedjichmi.

Ale gdy bedziesz wezwan / idzże siedzieć na poslednim mįyscu / a gdy przįidzże ten ktery cie wezwal rzecze tobę / Przįiacielu wstap wyřssę / a tedy tobę bedzże cześć przed wřgetkimi ktery s tobę siedza.

11. Nebo každy kdo se powysřuge / bude ponįżen / a kdo se po nįżuge / bude powysřsen.

Abowiemci wřelki co sie wysřnoři z nįzon bedzje / a kto sie vnįza wyřysřson bedzje.

יד

12. אמר דין להו דקרויה
מא דעבד אנת שרותא
או חשמיתא לא תהוא
קרא רחמון אה—
אחיה או אחיניך ולל
שבבך עתירה דלמא אה
הגון דקרויה ויהוא לך
פירצנא הנא:

*E dicea etiamdio à colui che l'hauena
mutato, Quando tu fai vn desinare, o
vna cena, non chiamare i tuoi amici, ne i
tuoi fratelli, ne i tuoi parenti, ne i ricchi
vicini: accioche poi ancor essi dal canto
loro non t'invitino, e siati renduto il con-
tracambio.*

13. אלא מא דעבד אנת
קיבלא קרי למסכני
סגיבא חגינסא סמיא:

*Ma piu tosto quando tu fai vn con-
uito, chiama de poveri, de li stroppiati, de
zoppi de ciechi.*

14. וטובך דלירג להון
דיפרעיוך יהנא גיר
פירצנך בקימא דנדיקא:

*E farai beato: percioche non hanno
di che ricompensarti, perche la ricompen-
sa ti sarà data ne la resurrettione de
giusti.*

15. פד שמע דין חד מן
הגון דסמיכין הליו אמר
לה טובוהי למן דיאכול
להמנא במלכותה
דאלהא:

*Hor hauendo vn di quelli ch'erano
insieme à sedere à muela, vdiu queste co-
se, gli disse, Beato colui che mangiarà il
pane nel regno di Dio.*

16. אמר לה ישוע גברא
חד עבד חשמיתא
רבתא וקרא לסגיבא:

*Et egli disse à lui, Vn huomo fece vna
gran cena, & invitò molti.*

17. ושר עבדה בעדנא
דחשמיתא דאמר ל
לאיליו דקרויה הא פו
מדם מטיב לכין תו:

*E mandò il suo seruitore à l' hora de
la cena à dire à gl' invitati, Venite, che
gia ogni cosa è in ordine.*

יד

12. ויאמר לאשר קרא
באשר תעשה משתה או מרוח
לא תקרא את—
אחיהך ולא את דודיך
ולא את קרביך עשירים פו
גם תמה ישובו ויקראו אותך
ויהי לך שלום:

*Y dezia tambien alque lo auia cambidado,
Quando hazes comida ó cena, no llames à tus à-
migos, ni à tus hermanos, ni à tus parientes, ni à
tus vezinos ricos: porque tambien ellos no te
bueluan à combidar, y te sea hecha paga.*

13. כי אם תעשה מרוח קרא
את האביונים ועניים ובסחים
ועוררים:

*Mas quando hazes vanquete, llama à los
pobres, los mancos, los coxos, los ciegos.*

14. ויאשריך כי לא ישלם
לשלם לך וישלם לך בקימת
הצדיקים:

*Y seràs bienauenturado, porque no re pue-
den pagar mas ferteçhà pagado en la resurrección
de los justos.*

15. ובאשר שמע אחד הישבים
במסבה את הדברים האלה
אמר אליו אשרי האכל לחם
במלכות אלהים:

*Y oyendo esto vno de los que juntamente
estauan sentados à la mesa, dixole, Bienauentu-
rado elque comera pan en el Reyno de los cielos.*

16. ויאמר אליו אדם אחד עשה
משתה גדול ויקרא רבים:

*El entonces le dixo, Vn hombre hizo vna
grande cena, y llamó à muchos:*

17. וישלח את עבדו לעת
המשתה לאמר לקרואים בואו
כי עתה זכונים כלם:

*Y à la hora de là cena embió à su sieruo à de-
zir à los combidados, Venid que ya todo esta apa-
rejado.*

יד

12. Ελεγε ὁ καὶ τῷ κεκλημένῳ αὐ-
τὸν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον,
μὴ φωνῇ τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς
ἀδελφοὺς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς
σου, μηδὲ τοὺς πλουσίους, μή ποτε
καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωνται. Ἐγγί-
ται σοὶ ἀνταπόδομα.

*Il disoit aussi à celui qui l'auoit con-
uie, Quand tu fais vn diuer ou souper,
n'appelle point tes amis, ne tes freres, ne
tes parens, ne tes riches voisins: que pa-
rauenture ils ne te couient de leur part,
& que la pareille te soit rendue.*

13. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχλὸν, κἀλ-
ή πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυ-
φλοὺς.

*Ains quand tu feras vn banquet, co-
uie les pources, impotens, boiteux & a-
ueugles:*

14. Καὶ μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὃς οὐκ
ἔχουσιν ἀνταποδοῦναι σοι· ἀντα-
ποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστά-
σει τῶν δικαίων.

*Et tu seras bien-heureux: pourtant
qu'ils n'ont dequoi te rendre la pareille:
car la pareille te sera rendue en la resur-
rection des iustes.*

15. Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανα-
κλιμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μα-
κάριος ὁ ἐσθιέμενος ἄρτον ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

*Et vn de ceux qui estoient ensem-
ble à table, ayant ouï ces propos, lui dit,
Biē-heureux sera celui qui mangera du
pain au royaume de Dieu.*

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπος
τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκά-
λεσε πολλοὺς.

*Mais il dit, Vn homme fit vn grand
souper, & y conuia beaucoup de gens.*

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ
τῷ ὄρει λέγων· εἰπὴν τοῖς κεκλη-
μένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἐστὶ μα-
κάριος.

*Et enuoya son seruiteur à l'heure du
souper dire à ceux qui estoient conuies
Venez, car tout est desia prest.*

12. Dicebat autem & ei qui se invitaverat, Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos, neque divites: ne forte te & ipsi reinventent, & fiat tibi retributio.

Then said he also to him that had bidden him / When thou makest a dinner or a supper / call not thy friends / nor thy brethren / neither thy kinsmen / nor the rich neighbours / least they also bid thee againe / and a recompence be made thee.

13. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.

But when thou makest a feast / call the poore / the maimed / the lame / & the blinde.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

And thou shalt be blessed / because they can not recompense thee: for thou shalt be recompensed at the resurrection of the iust.

15. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Now when one of them that sate at table / heard these things / he said vnto him / Blessed is he that eateth bread in the kingdom of God.

16. At ipse dixit ei, Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos.

Then said he to him / A certaine man made a great supper / and bade many.

17. Et misit servum suum hora cenæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia.

And sent his servant at supper time to say to them that were bidden / Come: for all things are now ready.

12. Er sprach auch zu dem / der in geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal machest / so lade nicht deine Freunde / noch deine Brüder / noch deine Gefreundten / noch deine Nachbarn / die da reich sind / auff daß sie dich nicht etwa wider laden / vnd dir vergolten werde.

De hand sagde til den / som hannem indbod / Naar du gør middagis eller afftens Maaltid / Da bind icke dine Venner / en heller dine Bredre / en heller dine Freender / en heller dine Nabo / som ere rige / Paa det de skulle icke nogen tid biude dig igen / oc betale dig.

13. Sondern / wenn du ein Mahl machest / so lade die Armen / die Krüppel / die Lahmen / die Blinden.

Men naar du gør et Gæstebud / da bind fattige / Krøblinge / Halte / Blinde.

14. So bist du selig / Denn sie habens dir nicht zu vergelten / es wirdt dir aber vergolten werden in der auferstehung der Gerechten.

Saa est du salig / Thi de haaffue intet at betale dig / Men det skal betales dig i de Afsættelses opstandelse.

15. Da aber solches höret einer der mit zu Tisch saß / sprach er zu ihm: Selig ist der das Brot isset im Reich Gottes.

Der en aff dem som sad med til Bordz / hørde det / da sagde hand til hannem / Salig er den / som æder Brødt i Guds rige.

16. Er aber sprach zu ihm: Es war ein Mensch / der machte ein groß Abendmal / vnd lud vil dazu.

Da sagde hand til hannem. Der naar et Menneske som gjorde en stor Maduere / oc bad mange der til.

17. Vnd sandte seinen Knecht auß / zur stund des Abendmals / zu sagen den geladenen / kompt / denn es ist alles bereit.

De hand vdsende sin Tjænd / paa Maduerens time / at sige til dem som budne vaar / Kommer / thi det er altsammen beredt.

12. Pravil také y tomu kterýž ho byl pozval: Když učiníš oběd nebo večeři / nevolaj přátel svých / ani bratří svých / ani příbuzných / ani sousedův Bohatých / aby snad oni zase nezvali tebe / a bylaby tobě od plata:

Sátým řekl ku on emu kterýž go byl vezval / Když správně oběd nebo večeři / nevolaj přátel svých / ani bratří svých / ani příbuzných / ani sousedův Bohatých / aby snad oni zase nezvali tebe / a bylaby tobě od plata:

13. Ale když učiníš hodný / povolaj chudých / indých / kulhavých slepých:

Ale když správně vezte vzom jev bogat vlnných chomných y slepých.

14. A Blahoslavený budeš / neboť nemají odkudby odplatiti tobě: ale budeš od placeno tobě při vzkriseňní spravedlivých.

A bedžieš šťastným iž nie beda mogli oddać tobě / abo wiec i bedžie oddano przy zmartwych wstaniu sprawiedliwych.

15. So když vslyšel jeden z těch kteříž tu seděli / řekl genu: Blahoslavený geš ten / kdo bude gísti chléb v království Božím:

To slyšac některý z tých ktorých sy spolu siedzieli / řekl tomu / Blahoslavený ten jest který ie chléb v království Božím.

16. A on řekl: Eflowěť ge den učinil Večeři velikau / a pozval mnohých.

Ale mu on povedzial / Eflowieć niektorzy sprawil wieczersa wielka / y wezwal ich wiele.

17. Y poslal služebníka svého / aby pověděl pozvaným aby přišli / že již připravěny jsou všecky věci:

A když byla godzina wieczery / poslal sluge swego / aby powiedzial wezwanym / Podjciez / boć juz wszystko gotowe.

יד

18 וְשָׂרִיו מִן חֵד פָּלְהוּ
לְמִשְׁתָּא לֹא אָמַר לָהּ
קִדְמִיָּה קִרְיָתָא וּבְנֵי
וְאֵלֵיךְ אָנֹכִי דְאִפּוֹק א
אֲחֻזְיָה בַּעַל אָנֹכִי מִנֶּךָ
שְׂבוּקִי דְמִשְׁתָּא לֹא אָנֹכִי

*Ma tutti d'vno accordo incomincio-
rono a scusarsi. Il primo gli disse, Io ho
comprato vn campo, e mi bisogna vscir
fuore a vederlo: io ti prego habbimi per
iscusato.*

19 אַחֲרֵיכֵן אָמַר חֲמִשָּׁה
וּנְגִיז תִּירָא וּבִגֵּת וְאִנִּי
אָנֹכִי דְאִבְקָא אָנֹכִי בַּעַל
אָנֹכִי מִנֶּךָ שְׂבוּקִי
דְמִשְׁתָּא לֹא אָנֹכִי

*El' altro disse, Io ho comprato cinque
para di buoi, e m'ene vo a prouarli: io ti
prego habbimi per iscusato.*

20 אַחֲרֵיכֵן אָמַר אֲנִי לְקַחְתִּי
נְסִיבָת וּמִטּוֹל הָדָא לְנִי
מִשְׁפָּחָא אָנֹכִי דְאִתָּא

*El' altro disse, Io ho preso moglie, e però
non posso venire.*

21 וְאַתָּה הוּא עֲבָדָא וְאָמַר
לְמִרְיָה הָלִין הִנְדִּין רִגְזוּ מ
מִרְיָה בִּיתָא וְאָמַר לְעֲבָדָהּ
פּוֹק בַּעַל לְשׁוּקָא
וְלִקְרִיבָתָא דְמִדִּינָתָא וְאָמַר
לְכָא לְמִסְכֵּנָא וּלְמִכְנֵא
וּלְמִחֲרָא וּלְעִירָא

*Onde il seruitore ritornato sene, rife-
ri al suo padrone queste cose. Allhora il
padre di famiglia adiratosi, disse al suo
seruitore, Vattene prestamente a le piazz-
ze & a le strade de la città, e m'ene qua
dentro i poveri, e gli stroppiati, et i cotti, e
i ciechi.*

22 וְאָמַר עֲבָדָא מִרְיָה
הִנָּה אִיךְ דְּפִקְדָּתָא וְתוֹב
אִיתְּ אֲתֵרָא

*Il seruitore poi disse, Signore, così s'è fat-
to come tu hai comandato, & ancor ci è
luogo.*

23 וְאָמַר מִרְיָה לְעֲבָדָהּ
פּוֹק לְאִתְרָתָא וּלְבִירָתָא
סִיגָא וְאִלּוּץ דִּיעֲלוּן
וְתִמְלֵא בֵּיתִי

*E il padrone disse al seruitore, Esci
fuor ne le vie, e ne le siepi, e sforza la gen-
te ad entrare: accioche la mia casa si ri-
empia.*

יד

18 וַיִּחְלְוּ מֵאַחַד עַד כָּלֵם
לְהַתְחִיךְ הִדְמִשׁוֹן אָמַר לֹא אֶת-
שָׂדֶה קִנִּיתִי וַיֵּשׁ צִדְכִי לְצִנְאָתָא
וּלְרֵאוּת אֲחֻזָּתוֹ שׁוֹאֵל אֲנִי מִמֶּךָ
חֵנָּךְ עָלַי

*Y començaron todos à vna á escusarse. El
primero le dixo, He comprado vn cortij, y he
menester de salir, y verlo: ruegote que me ayas
por escusado.*

19 וְאַחֵר אָמַר חֲמִשָּׁה צִמְדֵי
בָקָר קִנִּיתִי וְאֵלֶךְ לְבַחֵן אֲחֻזָּתָם
שׁוֹאֵל אֲנִי מִמֶּךָ חֵנָּךְ עָלַי

*Y el otro dixo, He comprado cinco yuntas
de bueyes, y voy á prouarlos: ruegote que me a-
yas por escusado.*

20 וְאַחֵר אָמַר אֶת אִשְׁתִּי לְקַחְתִּי
וְלִכְךָ לֹא אֶשְׁכֵּחַ לְבוֹא

*Y el otro dixo, Heme casado, y portanto no
puedo venir.*

21 וַיָּשָׁב הָעֶבֶד הַהוּא וַיֹּגֵד
לְאֲדֹנָיו אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אִנִּי
חָרָה בְּאָפִי בְּעַל תְּבִית וַיֹּאמֶר
לְעֲבָדוֹ צֵא מִן הָאֵלֶּה הַשִּׁיקִים
וּפְרוֹת הָעִיר וְהַבִּיא פֹּה אֶת-
הָאֲבִיּוֹתִים וְעִנְיִים וְעִוְרִים
וּפְסֻחִים

*Y buelto el sieruo, hizo saber estas cosas á su
sennor. Entonces el padre de la familia, enoja-
do, dixo á su sieruo, Vé presto por las plaças, y por
las calles de la ciudad y mete acá los pobres, los
mancos, y coxos, y ciegos.*

22 וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד אֲדֹנָי גַּעֲשֵׂה
כְּאִשְׁרֵי צִוִּיתָ וְעוֹד גִּשְׁאֵר מְקוֹם

*Y dixo el sieruo, Sennor, hecho es como
mandaste: y aun ay lugar.*

23 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אֵלֶּיךָ הָעֶבֶד
צֵא אֵלֶּיךָ הַדְּרָכִים וְאֵלֶּיךָ הַתְּגִדְרוֹת
וּפְצֹר בָּם וַיָּסוּרוּ אֵלָּהּ אִשְׁרֵי
יִמְלֵא בֵּיתִי

*Y dixo el sennor al sieruo, Vé por las cami-
nos, y por los cercados, y fuerçalos á entrar, pa-
raque se hincha mi casa,*

יד.

18. Καὶ ἤξαντο ὁπὸ μιᾶς· παραι-
τῶσαι πάντες· ὁ πρῶτος εἶπε αὐ-
τῷ, ὁ γρόν ἡγοράσαι, ὃ ἔχω ἀνάγ-
κην ἐλθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτὸν, ἔρωτά
σε, ἔχει με παρητημένον.

*Mais il se prendrent tous d'vn accord
à s'excuser. Le premier lui dit, J' ai a-
cheté vn heritage, & il me faut ne-
cessairement partir pour l'aller voir ie
te prie, tien moi pour excusé.*

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ἔλαβον βόων
ἡγόρασα πέντε, καὶ παρόλομαι δο-
κιμάσαι αὐτοὺς, ἔρωτά σε, ἔχει με
παρητημένον.

*Et l'autre dit, J'ay acheté cinq couples
de bœufs, & m'en vai pour les éprou-
uer: ie te prie, tien moi pour excusé.*

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, ἡνωσάμην
ἑγημα, καὶ δεῖα εἶναι ὁ δὲ δῶμα μου
ἐλθεῖν.

*Et l'autre dit J'ai prins femme en
mariage, & pourtant n'y puis-je aller.*

21. Καὶ ὁ δούλος ὁ δούλος ὁ δούλος
ἐκὼν αὐτῷ ἀπήγγαλε τῷ κυρίῳ αὐ-
τῷ ταῦτα· τίτε ἐργασθῆς ὁ οἰκοδε-
σπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἐξέλθε
ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύ-
μας τῆς πόλεως, καὶ τὰς πτωχοὺς
καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυ-
φλοὺς ἐκείνην ὥστε.

*Ainsi le seruiteur s'retourna, & rap-
porta ces choses à son maistre. A donc le
pere de famille tout couroucé, dit à son
seruiteur, Va t'en viftement par les pla-
ces & par les rues de la ville, amene ce-
ans les pources & impotens, & boiteux,
& aueugles.*

22. Καὶ εἶπεν ὁ δούλος, κύριε,
γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἐτι τόπος
ἔστι.

*Et le seruiteur dit, Maistre, il a esté
fait ainsi que tu as commandé, & enco-
re y ail de la place.*

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν
δούλον, ἐξέλθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ
φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελ-
θεῖν, ἵνα γέμωσιν ὁ οἶκος μου.

*Et le Maistre dit au seruiteur, Va par les
chemins & hayes, & contrain les d'en-
trer, afin que ma maison soit remplie.*

18. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei, Villam emi: & necesse habeo exire & videre illam, rogo te habe me excusatum.

But then all with one mind began to make excuse: The first sayde vnto him / I haue bought a farme / and I must needs go out and see it: I pray thee haue me excused.

19. Et alter dixit, Iuga bo-um emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excusatum.

And another sayde / I haue bought five yoke of oxen / and goe to proue them / I pray thee / haue me excused.

20. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non possum venire.

And another sayd / I haue married a wife / and therefore I can not come.

21. Et reversus servus, nuntiavit hæc domino suo, Tūc iratus paterfamiliās, dixit servo suo, Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

So that servant returned / and shewed his master these things. Thē was the good man of the house angry / and said to his servant / Go out quickly into the places and streetes of the citie / and bring in hither the poore / and the maimed / and the halt / and the blinde.

22. Et ait servus, Domine, factum est ut imperasti: & adhuc locus est.

And the servant said / Lorde / it is done as thou hast commaunded / and yet there is roome.

23. Et ait dominus servo, Exi in vias & sepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

Then the master sayde to the servant / Go out into the hiewayes / and hedgcs / and compell them to come in / that mine house may be filled.

18. Vnd sie fiengen an alle nacheinander sich zuentschuldigen. Der erste sprach zu jm: Ich habe einen Acker gekaufft / vnd muß hinaus gehen / vnd in besehen / ich bittedich / entschuldige mich.

De de begynnte alle effter huer andre at aarsage sig. Den første sagde til hannem / Jeg købte en Ager / oc skal gaa vd / oc bese han hem / Jeg beder dig / aarsage mig.

19. Vnd der ander sprach: Ich habe fünf joch Ochsen gekaufft / vnd ich gehe icht hin / sie zu besehen / ich bitte dich / entschuldige mich.

De den anden sagde / Jeg købte fem par Oxen / oc ieg gaar nu hen / at bese dem / Jeg beder dig aarsage mig.

20. Vnd der dritte sprach: Ich habe ein Weib genommen / darumb kan ich nicht kommen.

De den tredje sagde / Jeg tog en Hustru / Der faare kand ieg icke komme.

21. Vnd der Knecht kam / vnd saget das seinem Herrn wider. Da ward der Hausherr zornig / vnd sprach zu seinem Knechte: Gehe auß bald auff die strassen vnd gassen der Statt / vnd führe die Armen vnd Krüppel / vnd Lahmen / vnd Blinden herein.

De Suenden kom / oc sagde sin Herre det igen. Dableff Heshonden vred / oc sagde til sin Suend / Gack strax vd paa Stadens stræde oc gader / oc sør hid ind de fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde.

22. Vnd der Knecht sprach: Herr / es ist geschehen / was du befohlen hast / Es ist aber noch raum da.

De Suenden sagde / Herre / det er gjort / som du befalede / De der er end nu rum.

23. Vnd der Herr sprach zu dem Knechte: Gehe auß auff die Landstrassen / vnd andie Zäune / vnd nötige sie herein zu kommen / auff daß mein Haus vol werde.

De Herren sagde til Suenden / Gack vd paa alfare venge / oc haff Gerde / oc nød dem til at komme her ind / Paa det mit Hus kand bliffue fullt.

18. V počali se vschni spolu vymlauvati. První řekl: Kupuji pole / a musím vyjít a ohledati ji: prosím tebe vymluv mne.

Lecz sie wszyscy jednako wymawiac poczeli / pierwszy murek: Kupilem pola / a muszę wyjść a oglądać ją: proszę cię mój mój wymlów mne.

19. A druhý řekl: Spře ženíj voluovi kupil jsem patero / a gdu abych gičk zkoušel: prosím tebe vymluv mne.

A drugi řekl / Kupilem pięć par wołów / y idę ich doświadczyć: proszę cię mój mój wymlów mne.

20. A giny řekl: Ženu jsem posal / a protož nemohu přijti.

Drugi zaś powiedział / Żonę posłałem / y dla tegoż przyszedź nie mogę.

21. V navráti se Služebník zvěstoval tyto věci Pánu svému. Tehdy rozhněvav se Hospodář / řekl služebníku svému: Vychdi rychle na rynky a na ulice města / a Chudé / mdlé / Slepe / a kulhavé vveď sem.

A gdy się sługa od nich wrócił oznajmił to Panu swemu / Tedy się gospodarz rozgniewawszy / rzekł słudze swemu / Idź rychło na ulice y na przecz nice mieste / a ubogie / wloenne / chore / y slepe tu przywiedź.

22. V řekl služebník: Pane / stalo se nákož ghy rozkázal: a gesset mjesto gest.

Rzekł sługa / Panie stało się tak / oż rozkazał / y iść zaczęli męysce zostali.

23. V řekl Pan služebníku: Vychdiž na cesty a mezy Plothy / a přinutkay wgliti / ať se naplní duom mým.

Rzekł tedy Pan słudze / Idź na drogi y między oplothy / a padoń / niech ich aby był napelnion dom mój.

י ד

24. אמר אֶנָּה לְכוּ צִיר
דְּחַד מִן הַנּוֹן אֲנִישׁ
דְּקָרְיוֹ הָיוּ לֹא יִטְעֻמוּ מִן
חֲשִׁמִּיתִי :

*Perche io vi dico, che niuno di quegli
huomini ch'erano stati inuitati, gustarà
de la mia cena.*

25. וְכַד אֲנִלִּין הָיוּ עִמָּה
כְּנִישָׁא סְגִימָא אֲתַפְגִּי
וְאָמַר לְהוֹן :

*Hor molta genti andauano con esso
Iesus: & egli rimoltatosi, disse loro.*

26. מִן דְּאִתָּה לְנָתִי וְלֹא
סִנָּה לְאִבּוֹהִי וְלְאִמָּה
וְלְאֶחָיו וְלְאֶחֻתָּה
וְלֹא נָתַתָּה וְלִפְנוֹהִי יֵאָה
לְנִפְשָׁה תִּלְמִידָה לְ
מִשְׁכַּח דִּיהוֹא לִי :

*se alcuno viene a me, e non ha in odio
il padre suo, e la madre, e la moglie, e i fi-
gliuoli, e i fratelli, e le sorelle, & oltre a cio
ancora l'anima sua, non puo esser mio di-
scipolo.*

27. וּמִן דְּלֹא שְׁקֵל צְלִיבָה
וְאִתָּה בְּתָרִי תִּלְמִידָה לֹא
מִשְׁכַּח דִּיהוֹא לִי :

*E chiunque non porta la sua croce, e
vien dietro a me, non puo esser mio disci-
polo.*

28. מִנֵּי צִיר מְנַכֵּין דְּצִבָּה
דִּיבְנָה מִגְדָּלָה וְלֹא ל
לִוְקָדִם יִתֵּב חֲשֵׁב גְּפֻתָּה
אִן אִית לָהּ לְמִשְׁלִמוּתָה :

*Perche, chi è quel di voi, che volendo
edificare vna torre, primamente sedendo
non faccia il conto de la spesa, & egli ha il
modo di finirla-*

29. דְּלֹא בְּדִיּוֹסִים
שְׂתַּאסְתָּה וְלֹא יִשְׁכַּח
לְמִשְׁלָמוֹ כִּי דְּחִוּין
יְהוֹן מְבִנְחִין בֵּה :

*Accioche poi hauendo egli posto il fon-
damento, e non la potendo finire: tutti
quei che veggono, non comincino a farfi
beffe di lui.*

30. וְאָמְרוּ דְּהִנָּה גְּבִרָה
שְׂרִי לְמִבְנָה וְלֹא אֲשַׁכַּח
לְמִשְׁלָמוֹ :

*Dicendo, Quest'huomo cominciò a e-
dificare, & non ha potuto finire.*

י ד

24. אָמַר אֲנֹכִי לָכֶם כִּי אִישׁ
מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הִקְרוֹנִים
לֹא יִטְעֶם אֶת מִשְׁתֵּי :

*Porque yo os digo, que ninguno de aquellos
varones que fueron llamados, gustará mi Cena.*

25. וַיֵּלֶכְוּ עִמָּם רַב עֲמֹ וַיִּפְּן
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם :

*Y muchas compannas yuan con el; y bolui-
endose dixoles.*

26. אִם אִישׁ יָבוֹא אֵלַי וְלֹא
יִשְׁנָה אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְאֶת-
אֶחָיו וְבָנָיו וְאֶחָיו וְאֶחֻתָּיו וְגַם
אֶת-נַפְשׁוֹ לֹא יִכָּל לְהִיוֹת
תִּלְמִידִי :

*Se alguno viene a mi, y no aborrece a su pa-
dre, y madre, y muger, y hijos, y hermanos, y her-
manas, y aun tambien su vida, no puede ser mi
Discipulo.*

27. וְאִשֵּׁר לֹא יִסְבֹּל אֶת-צְלִיבּוֹ
וְיָבוֹא אַחֲרַי לֹא יִכָּל לְהִיוֹת
תִּלְמִידִי :

*Y qualquiera que no trae su cruz, y viene en-
pos de mi, no puede ser mi Discipulo.*

28. כִּי מִי מִמֶּכֶם הוֹצִיָּה
לְבָנוֹת אֶת הַמִּגְדָּל הַלֵּא בְּדִנְשׁוּתָהּ
וַיֵּשֶׁב וַיַּחֲשֹׁב אֶת-הוֹצֵאתָיו אִם
יֵשׁ-לוֹ לְכֹלֹתָ :

*Porque qual de vosotros, queriendo edifi-
car vna torre, no cuenta primero sentado los ga-
stos (que son necesarios,) ara ver si tiene para a-
cabar la?*

29. מִן יֵשִׁים יִסְדֹּתָיו וְלֹא יִכָּל
לְכֹלֹת וְכָל-הַרוֹנִים הֵלֵל
לְהַלְעִי בּוֹ :

*Porque despues que aya puesto el fundamen-
to, y no pueda acabar la, todos los que lo vieren,
no comiencé a hazer burla de el:*

30. לֵאמֹר כִּי זֶה הָאָדָם הֵחֵל
לְבָנוֹת וְלֹא יָכֹל לְכֹלֹת :

*Diziendo, Este hombre comencó a edificar,
y no pudo acabar.*

י ד

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν
ἀνδρῶν ἐκείνων ἔσθ' ὃς κατελήλυθεν
γεύσασθαι μου τῆς δείπνου.

*Car ie vous di, que nul de ces hom-
mes-la qui auoyent esté conuiés ne
gousterà de mon souper.*

25. Συναπερόοντο γὰρ αὐτῷ ὁ-
χλοὶ πολλαί. Ἐσφαθεὶς εἶπε πρὸς
αὐτοὺς.

*Or grandes troupes alloyent avec
lui: & lui se tournant leur dit.*

26. Εἰ τις ἐρχεται πρὸς μέ, καὶ ὁ-
μισοῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μη-
τέρα καὶ τὴν ἑταίρην καὶ τὰ τέ-
κνα καὶ τὰς ἀδελφὰς καὶ τὰς ἀδελ-
φάς, ἐπὶ τῇ καὶ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ,
& δυνάμει μαθητὴς εἶναι.

*Si quelcun vient vers moi, & ne hait
son pere & sa mere, & femme & enfans,
& freres & sœurs, & encore meisme son
ame il ne peut estre mon disciple,*

27. Καὶ ὅστις ὁ βαρύνει τὴν σαυ-
ρόν αὐτοῦ, καὶ ἐρχεται ὀπίσω μου, &
δυνάμει μαθητὴς εἶναι.

*Et quiconque ne charge sur soi sa
croix, & ne vient apres moi, il ne peut
estre mon disciple.*

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων
πύργον οἰκοδομᾶν, ὃς πρῶτον κα-
θίσας ψηφίσει τὴν δαπάνην, εἰ ἔ-
χει τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν.

*Car qui est celui d' entre-vous qui
voulant bastir vne tour, premierement
ne s'assée, & ne calcule les despens, s' il a
pour la paracheuer?*

29. Ἵνα μή τις θέντῃ αὐτῷ θε-
μέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι,
πάντες οἱ θεωρεῖτες ἀρξάντων ἐμ-
παίξιν αὐτῷ.

*Depeur qu' apres qu' il aura posé le
fondement, & n' aura peu paracheuer,
tous ceux qui le verront ne commen-
cent à se moquer de lui.*

30. Λέγουσι, ἐπὶ ἅτῃ ὁ ἄνθρω-
πος ἤρξατο οἰκοδομᾶν, καὶ οὐκ ἴ-
σχυεν ἐκτελέσαι;

*Difans, Cest homme a comencé à
bastir & , n' a peu paracheuer.*

24. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

For I say vnto you / that none of those men which were bidden / shall taste of my supper.

25. Ibant autem turbę multę cum eo, & cōuersus dixit ad illos.

Now there went great multitudes with him / and he turned and sayd vnto them.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus.

If anie man come to mee / and hate not his father / and mother / and wife / and children / and brethern / and sisters: nea / and his owne life / also / hee cannot be my disciple.

27. Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me: non potest meus esse discipulus.

And whosoever beareth not his crosse / and cometh after mee / can not be my disciple.

28. Quis enim ex vobis volens turrim edificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum.

For which of you minding to buyld a towre / sitteth not downe before / and counteth the cost / whether he haue sufficient to performe it.

29. Ne postea quam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei.

Least that after he hath layd the foundation / and is not able to performe it / all that beholde it / beginne to mocke him.

30. Dicentes, Quia hic homo cepit edificare, & non potuit consummare?

Saying / This man began to buyld: and was not able to make an ende?

24. Ich sage euch aber / daß der Männer keiner / die geladen sind / mein Abendmal schmecken wirdt.

Men ieg siger eder / At ingen aff de Mend / som vaare budne / skal smage min Maduere.

25. Es gieng aber vil Volcks mit im / vnd er wandte sich / vnd sprach zu ihnen:

De der giet meget Folt med hannem / De hand vende sig / oc sagde til dem.

26. So iemand zu mir kompt / vnd hasset nicht seinen Vater / Mutter / Weib / Kind / Brüder / Schwester / auch dazü sein eigen Leben / der kan nicht mein Jünger sein.

Der som nogen kommer til mig / oc hader icke sin Fader / Moder / Hustru / Børn / Brødre / Søstre / oc der til met sit eget Liff / hand kand icke vere min Discipel.

27. Vnd wer nicht sein Creuß tregt / vnd mir nachfolget / der kan nicht mein Jünger sein.

De huo som icke bær sit Kærst / oc effter følger mig / hand kand icke vere min Disciple.

28. Wer ist aber vnter euch / der einen Thurn bauen wil / vnd sijet nicht zuvor vnd überschlegt die kost / ob ers habe hinaus zu führen?

De huo er iblant eder / som vil bygge et Taarn oc sider icke for / oc offuerlegger Bekostningen / om hand haaffuer at fuldkomme met det?

29. Auff daß nicht / wo er den grund gelegt hat / vnd kans nicht hinaus führen / alle die es sehen / sehen an sein zu spotten.

Paa det / at der som hand legger Grunduollen / oc kand det icke fuldkomme / de skulle icke alle / som der see / begynde at spaatte hannem.

30. Vnd sagen: Diser Mensch hub an zu bauen / vnd kan es nicht hinaus führen.

De siger / Dette Menneske begynnte at bygge / oc kand det icke fuldkomme.

24. Gistę prawijmę wam: że żaden z mużuow tęch kęriję gsau pozwani neofusy Wecefe mę.

Abowsemę wam powiedam / że żaden z onych meżow ktorzy sa wezwani nie wkaśi wieczerey moiey.

25. Esli gsau pak mnoży žas stupowę s nim / a on obratim se řekl gim:

Żto tedy przynim wielkie z gromkzenie / a obroćmy się řekl do nich.

26. Gdoli kdo ke mně / a nemá li w nenawisťi Otce swęho / y Materę / y ženy / y Synuow / y Bratrų / y Sestr / nad to y ži wota swęho / nemuže byti mým Wędnikem.

Jeřli žto idzie do mnie / a nie ma w nienawisťi oycę swęgo y matę / y żony / y dzieci / bratrų / y sistr / y co też wiecey / duře swatey / then cinie muże być mým Wędnikiem.

27. A kdo nenese Křiže swęho a ne gde za mnau / nemuž byti mým Wędnikem.

Kto Eolwieř thež nie noři Ery: ža swęgo a idzie za mna / nie muże być mým Wędnikiem.

28. Nebo kdo žwas gest chęř gestawęti węři / aby prwę sedna nepočital nakladu kęř řijęsu počebny / muželi ge mji tiř dokonani:

Bo Eroj žwas iest / Etorý gdy by chęřal budować wiežę / a žby nie pierwey ředzacrachnie naklad ięř sliby mu dostatczyt ku dokonaniu?

29. Aby snad polože grunt a nemohu dokonati / w řpčeni kęř řijęby widęli počaliby se genu pojmiwati.

Aby gdyby žalo žyl fundamenty a dokonazy nie mogli / ci Etorzy widzanie počęli řydzic z niego!

30. Řkauce: Tento řlowęł počal řtawęti / a nemohl dokonatiř

Nowiac / Řslowęł ten počal budować a nie mogli dokonac.

יד

31. או מנו מלכא דאול
לקרבא למתפתשה עס
מלכא חברה ולא לוקרם
מתרענא דאן משבח
בצסדא אלפון למארע
להודאנתא עלוהי בצסריו
אלפון :

Ouero, qual è quel re, che douendo andare à far guerra contra un altro re, primamente non segga: e pensi s'ei puo con dieci milia andar incontro à quello che con venti milia vien contra lui?

32. ואן דין ל— עד הו
רחיק מניה משדר אנגרא
ובצא על ש—מא :

Altrimenti essendo colui ancor lontano, mandandoli ambasciatori, li domanda le conditioni de la pace.

33. הכנא כל אנש מנכון
דלא שבק בלה קניגה לא
משבח דיהנא לי
תלמידא :

Così dunque ciascun di voi, che non rinuntia à tutte le cose che possiede, non puo esser mio discipolo.

34. שפירא הי מלחא אן
דיו אף מלחא תבפור
במנא תתמלח :

Il sale è buono: ma se il sale perde il suo sapore, con che si salara egli.

35. לא לארעא ולג
לובלא אנלג לבר שדיו
לה מן דאית לה אדג
דישמע נשמע :

Enon è utile ne per la terra, ne per il cetame: ma si gitta via. Chi ha orecchie da udire, oda.

טו

1. מתקרבין הווי דין לותה
מכס— וחטני
דישמעוניהי :

Hor tutti i publicani e peccatori s'accostauano à lui per uirlo.

2. וספרא ופרישא רטניו
הווי ואמרין הנא לחטני
מקבל ואבל עמהו :

Ei Farisei e gli scribi mormorauano, dicendo, Costui riceue à se i peccatori, e mangia con essi.

יד

31. או—מי—המלך הולך להלחם
עם מלך אחר הלא יושב
בראשונה ומתיעץ. אם יוכל
ברבקה לקרב לאשר ברבותים
יבוא עליו :

O, qual rey, auiendo de yr à hazer guerra contra otro rey, sentandose primero no consulta, si puede salir al encuentro con diez mil alque viene contra el con veynte mil:

32. ואם לא עודגו רחוק ממנו
ישלח מלצים לשאול לו
על השלום :

Otramente, quando aun el otro està lexos, le ruega por la paz, embiandole embaxada.

33. בן כל ממכם אשר לא
יעזב כל קנינו לא יוכל להיות
תלמיד :

Ansi pues qualquiera de vosotros que no renuncia à todas las cosas que posee, no puede ser mi Discipulo.

34. טוב המלח ואם יתפל במה
מלח :

Buena es la sal: mas si la sal fuere desvanecida, conque se adobarà?

35. לא אלה הארץ ולא אל—
מדמו גבור כי אם ישליכו אותה
חוצה אשר לו אנשים לשמוע
שמע :

Ni para la tierra, ni para el muladar es buena: en la calle la echan. Quien tiene oydos para oyr, oyga.

טו

1. ויקרבו אליו כל—בעלי המכס
וחטנים לשמוע אותו :

Y llegauanse à el todos los publicanos y peccadores à oyrlo.

2. וילוו המפרשים והסופרים
לאמר כי זה מקבל את—
החטנים ואוכל עמם :

Y murmurauan los Phariseos y los escribas, diciendo, Este à los peccados recibe, y con ellos come.

יד

31. Ἡ τις βασιλεὺς προέβηκεν
συμβαλὼν ἐπὶ βασιλεὺς εἰς πό-
λεμον, ἔχει παρθεῖας πρῶτον βα-
λόντι εἰς διωατός ἐστιν ἐν δεκά χι-
λιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μὴ ἔκαστι χι-
λιάδων ἐρχομένων ἐπ' αὐτόν.

Ou, qu'est le Roy qui parte pour donner bataille à vn autre Roy, qui premierement ne s'assee & ne consulte s'il pourra avec dix mille aller rencontrer celui qui vient avec vingt mille contre lui?

32. Εἰ ἢ μήγε, ἐπὶ αὐτῷ πρῶτον ὄν-
τες, πρὸς βασιλεὺς δούλους ἐρωτᾷ
τὰ πρὸς εἰρηνῶν.

Autrement ce Roy- la estant encore de loin, il enuoye vn ambassade, & demande les moyens de paix.

33. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς
ὅκ δόποτι οὖν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ
ὑπάρχουσιν, ἔδωκεν αὐτῷ εἶναι
μαθητῆς.

Ainsi donc chacun de vous qui ne renonce à tout ce qu'il a ne peut estre mon disciple.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅ-
λας μαραιθῇ, ἐν τίνι δέτυθῃσιν;

Le sel est bon: mais si le sel perd sa saueur, dequoi le salera-on:

35. Οὐτε εἰς γλῶτ. ἔπ' εἰς κεφί-
αν ὄψιν ἐστὶν. ἔξω βάλλουσιν αὐ-
τό. ὃ ἔχων ὠτα ἀκούειν ἀκούεται.

Il n'est propre, ni pour mettre en la terre, ni au tumbier: mais on le iette hors. Qui a oreilles pour ouir, oye.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Ἡσαν δὲ ἐγγιζόντες αὐτῷ πάν-
τες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ-
τωλοὶ, ἀκούον αὐτόν.

Or tous les peagers & gens de mauuaise vie s'approchoyent de lui, pour l'ouir.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρι-
σαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες·
ὅτι ὁ τοῦ ἁμαρτωλοῦ πρὸς δεξι-
τὴν καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Dont les Pharisiens & les Scribes murmuroyent, disans, Cestui-ci recoit les gens de mauuaise vie; & mange avec eux.

31. Aut quis rex iturus cōmittere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

Or what King going to make warre against another king, sitteth not downe first, & taketh counsell, whether he be able with ten thousand, to meete him that cometh agaynst him with twentie thousand?

32. Alioquin adhuc illo longē agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt?

Or els while he is yet a great way off, hee sendeth an ambassage, and desireth conditions of peace.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

So likewise, whosoever he be of you, that forsaketh not all that he hath, he can not be my disciple.

34. Bonum est sal, si autem sal evanuerit: in quo condietur?

Salt is good: but if salt haue lost his sauour, where with shall it be salted?

35. Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat

It is neither meete for the land, nor yet for the dounge, but men cast it out. He that hath eares to heare, let him heare.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirēt eum.

Then resorted vnto him all the Publicanes and sinners, to heare him.

2. Et murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

Therefore the Pharisees and Scribes murmured, saying, He receiveth sinners, & eateth with them.

31. Oder welcher König wil sich begeben in einen Streitt / wider einen andern König / vnd sihet nicht zuvor vnd rathschlaget / Ob er köndte mit zehen tausend begegnen / dem / der über in kompt mit zweinzig tausend?

Eller huilcken Kōnge vil giffue sig i Strid / mod en anden Kōnge / oc sieder icke før oc betencker / Om hand kand mode den met thi tusinde / som kommer mod hannem met tiue tusinde?

32. Wo nicht / so schicket er Botschafft / wenn jener noch ferne ist / vnd bittet vmb Friede.

Kand hand icke / da sticker hand Sendebud / den stund den anden er end langt borte / oc bedet om Fred.

33. Also auch ein ieglicher vnter euch der nicht absaget allem das er hat / kan nicht mein Jünger sein.

Iige saa hueriblant eder / som icke forfigeralt det hand haaffuer / kand icke vere min Discipel.

34. Das Salt ist ein gut ding / wo aber das Salt thumb wirdt / womit wirdt man würben?

Salt er en god ting / Men der Salter som mister sin krafft / huor met skal mand saltte?

35. Es ist weder auff das Land / noch in den mist nütze / sondern man wirds wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Det er huercken nytteligt paa Marken eller i Møget / Men mand skal kaste det borte. Hvo som haaffuer ørn at høre met / hand høre.

Es naheten aber zu ihm allerley Zölner vnd Sünder / daß sie ihn höreten.

Der komme allehonde Zoldere oc Syndere til hannem / at de vilde høre hannem.

2. Vnd die Phariseer vnd Schriftgelehrten murreten / vnd sprachen: Diser nimpt die Sünder an / vnd isset mit ihnen.

De Phariseer oc Scriftllege knurrede / oc sagde / denne annammer Syndere / oc æder met dem.

31. Aneb který Král chřege geti aby bonoval proti jinému Králi / přive nesedne aby pomyslil mohlyby s deseti Tisíc potkat se s tīm / kterýž se dwadceť Tisíc táhne proti němu?

Abu Ktory jest Kral coby wy, iechawšy dčial zwieśc bytwe z drugim Krolm / nie pierwey siadl radzac sie iestli moze z dziesiacia tysiecy zaciagnac one mu Ktory z dwiemadziescy tysiecy iedzie przeciw niemu?

32. Ginak an gestie podal od něho gest / y postle poselswij k němu / žadage za ty wčny kteręž sau k potogi.

Kowšem poť i on iestce iest dá iest / wysyla z poselswem / pro hac oto coby bylo ku potowu.

33. Protož tak každý z was kdož neodwoh wšem wčem kterýmž władne / nemuoz býti mým Nedsnikem.

Takže tedy Ktory Kolwieť z was nie wyrzeť sie wšyreč swych mactnosci / tenč nie moze býc moim zwolennikem.

34. Dobráť gest Sól: Dať křt Sól bude žmařená / čijm bude soleno?

Dobrac jest sol / lecz iestli sol smak straci / czymzeta ukrawia?

35. Ani do země / ani do hno: ge se nehodij / ale wywržena bude wen. Kdo má ušsy k slyšeni / slyš.

Gdyž sie ani na ziemi ani w gnoy nie godzi / ale bywa precz wyrzuconá: A tak Kto ma ušsy ku słuchaniu niechay słucha.

2. Přibližowali se pak k němu zcewnij y tapnij hřij: slijcy / aby ho slyšali.

Přym sie do něgo schodžli wšyscy celnicy y grzešnicy az by go słuchali.

2. Tedy reptali Břitelé a Žakoničy / řauce: Tento hřijšniky přigij má / a gij s nimi.

A semrál i řakizewšowte / y Doktorowie / mowiac / Ten przyjmu ie grzešniki y jada z nimi.

טו

3 ואמר להון ישוע מתלא
הנה:

Onde egli disse loro questa similitudine, dicendo.

4 מינו מנכונגברא דאית
לה מאה ערבו ווא ואבד
חד מנהון לא שבק תשעין
ותשעה בדברא ואול בעא
להו דאבד עד—מא
דישפכיוהי:

Qual huomo è di voi, che hauendo cento pecore, e perdendone vna, non lasse le nouantanoue nel deserto, e vada dietro à quella che s'è perduta, infino che la ritroui?

5 וימא דאשכחה חרא
ושקל לה על כתפיה:

E come l'ha trouata, se la pone sopra le sue spalle tutto allegro,

6 ואתא לביתה וקרני
לרחמיה ולשבכיה
ואמר להון חרו צמי
דאשכחתי ערבי דאבד
הנה:

E venuto à casa, chiama gli amici e i vicini, dicendo loro, Rallegratevi con esse me, percioche io ho ritrouata la mia pecora che era perduta.

6 אמר אנא לכו דהכנא
תהוה חדותא פשמא על
חד חסנא דתאב או ער
תשעין ותשעה ודיקון
דלא מתבעי להון ת
תנבותא:

Io vi dico, che cosi sarà allegrezza nel cielo per vn peccatore che venga à penitentie più che per nouantanoue giusti, che non hanno di penitentie bisogno.

8 או אידא הי אנבתא
דאית לה עסרג ווין
ותובד חד מנהון ול
מנהון שרנא ותמא
ביתה ובעיא לה בטיילאית
עד—מא דתשפכיוהי:

Ouero qual è quella donna che hauendo dieci dramme, s'ella perde vna dramma: non accenda la lucerna, e scopi la casa, e cerchi diligentemente, infino à tanto che la ritroui?

טו

3 ויאמר אליהם אחת—המשל
הזה לאמר:

Y el les dize esta paràbola diziendó.

4 למי אדם ממכם היו לו
מאה צאן ויאבד מהם ששה אחד
חל לא יעזב את השעים ותשע
במדבר וילך אחד האובד עד—
כי ימצאנו:

Que hombre de vosotros, teniendo cien o uecias, si perdiere vna de ellas, no dexalas nouenta y nueue en el desierto, y va à laque se perdió, hasta que la halle?

5 ואם ימצא שים על כתפיו
ושומח:

Y hallada la pone sobre sus ombros gozoso?

6 ובבואו אל ביתו יזעק את
מרעיו ואת קרבו לאמר אליהם
שמחו אתי כי—מצאתי את שיי
האובד:

Y viniendo à casa junta à los amigos y à los vezinos, diziendoles, Dadme el para bien: porque he hallado mi auerja que se auia perdido?

7 ואמר אני לכם כי כן שמחה
תהיה בשמים על—חטא אחד
השב מרעתו מתשעים ותשעה
צדיקים אשר אינם מצטרפים
לתשובה:

Digo hos, que ansi aurà gozo en el cielo de vn peccador que se emmienda, mas que de nouenta y nueue justos que no han menester emendarse.

8 או אשה למי יהיו לה זונים
עשרה אם האבד זונה אחת
והיא לא תבער נרה וטמאה
במטמא את—ביתה ותבקש
כלה עד—כי תמצא:

O, que muger que tiene diez drachmas, si perdiere la vna drachma, no enciende el candil, y barre la casa, y busca con diligencia, hasta hallar la.

מ.

3. Εἶπε ὁ ἰησοῦς αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων.

Mais il leur proposa ceste similitude, disant,

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἐν ἐξ αὐτῶν, καὶ καταλείπει τὰ ὀνενήκοντα πέντε ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ περιύεται ὅτι τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτόν.

Qui est l'homme d'entre vous qui ayant cent brebis, s'il en perd vne, ne laisse les quatre vingts & dixneuf au desert, & ne s'en aille apres celle qui est perdue, tant qu'il l'ait trouuee.

5. Καὶ εὕρῃν ἀποτίθησιν αὐτὴν ἐπὶ τὰς ὤμους αὐτῆς χαίρων.

Et ayant trouuee, ne la mette sur ses espauls bien ioyeux:

6. Καὶ ἔλθων εἰς τὸ οἶκον συναγαγὼν τὰς φίλους καὶ τὰς γείτονας, λέγων αὐτοῖς συγχαίρετέ μοι, ὅτι ὄρεν τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

Puis estant veu en la maison n'appelle ses amis & voisins, & ne leur die, Esiouillez-vous avec moi: car j'ai trouue ma brebis qui estoit perdue?

7. Λέγει ὑμῖν ὁ πῦρ χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῳ ὅτι ἐστὶ ἀμάρτανος μετάνοια, ἢ ὅτι ὀνενήκοντα πέντε δικαίους, οἵτινες ἔχουσιν μετάνοιας.

Je vous di, qu'ainsi y aura-il ioye au ciel pour vn seul pecheur venant à s'amender, plus que pour quatre vingts & dixneuf iustes, qui n'ont pas faute de repentance.

8. Ἡ τις γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, εἰάν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, καὶ ἀπιδρύχον, καὶ σιγὰ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητῇ ἀπιδρῶν, ἕως ὅτου εὕρῃ.

Ou qui est la femme qui ayant dix drachmas, si elle perd vne drachme, n'allume la chandelle, & ne balie la maison, ne la cherche diligemment, iusqu'à ce qu'elle l'ait trouuee

3. Et ait ad illos parabolam istam, dicens,

Then spake he this parable to them / saying.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta-novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam?

What man of you hauing an hundred sheepe / if hee lose one of them / doeth not scape ninetie and nine in the wilderness / and goe after that which is lost / untill hee finde it?

5. Et cum inuenit eam, imponit in humeros suos gaudens.

And when hee hath founde it / he layeth it on his shoulders with ioy.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat?

And when he cometh home / he calleth together his friends and neighbours / saying unto them / Reioice with me: for I haue found my sheepe which was lost.

7. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanovem iustis qui non indigent pœnitentia.

I say unto you / that likewise ioy halbe in heauen for one sinner that conuerteth / more then for ninetie and nine iust men / which neede none amendment of life.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inueniat?

Either what woman hauing ten pieces of silver / if she lose one piece / doeth not light a candle / and sweepe the house / and seeke diligently till shee finde it?

3. Er saget aber zu ihnen diß Gleichniß / vnd sprach:

Da raledede hand denne Eignesse til dem / Oc sagde.

4. Welcher Mensch ist vnter euch / der hundert Schafe hat / vnd so er der eines verleuret / der nicht lasse die neun vnd neunzig in der Wüsten / vnd gehe nach dem verlornen / biß daß ers finde?

Hvilket Menniste er iblant eder / som haffuer hundrede Saar / oc der som hand mister it aff dem / at hand en lader den oc halffemtesinds tiue i Dreken / oc gaar bort efter det som bleff bort / indtil hand der finder?

5. Vnd wenn ers funden hat / so legget ers auff seine achseln mit freuden.

Oc naar hand haffuer det fundet / legger hand der paa sine skuldrer med glæde.

6. Vnd wenn er heim kompt / ruffet er seinen Freunden vnd Nachbarn / vnd spricht zu ihnen: Freuet euch mit mir / denn ich habe mein Schaf funden / das verlorn war.

Oc naar hand kommer hjem / kalder hand sine Venner oc Naboe / oc siger til dem / Glæder eder med mig / Thi ieg haffuer fundet mit Saar / som vaar fortabt.

7. Ich sage euch / also wirdt auch freude im Himmel sein / über einen Sünder der Busse thut / für neun vnd neunzig Gerechten / die der busse nicht bedörffen.

Ieg siger eder / Saa skal oc vere glæde i Himmelen / offuer en Syndere / som gør Penitence / mere end offuer ni oc halffemtesinds tiue Retferdige / som icke haffue penitence behoff.

8. Oder / welch Weib ist / die zehen Groschen hat / so sie der einen verleurt / die nicht ein Licht anzünde / vnd kehre das Haus / vnd suche mit fleiß / biß sie ihn finde.

Eller hvilken Kvinde er / som haffuer thi Pen-dinger / oc mister en aff dem / som icke tender it Luff / oc feyer Huset / oc søger med flid / indtil hun finder ham?

3. Odpověď k nim podobství toto. Řka:

Nle on to podobienstvo mo: vil do nich / ržetac.

4. Kterž gest z vás člověk / kterž má sto ovce / a stratil jednu z nich / ždali nenechá devadesáti desíti na pasci / a gdeť teťte ržžahynula / dokudžby ji ne nalezl?

Kterž jest z vás člověk co by máiac sto oviec stráčil jedné z nich / ždali nie opúšťa onych džeťtiac džeťtiac y džeťtiac na pás / cžy / a hedy nie naša oney ktorá zginela / až ja ju nájde?

5. Akdyž nalezne ji / volá ji na ramena svá radugij se:

Až nalezhy ja / Fládžiená ra: mioná šveráduiac se.

6. Apřijda domuow / svolá přátel a sousedy / řka jim: Spolu radugte se semnou / neb jsem našel Dvce mau kteráž byla zahynula.

Apřijedhy do domu wywa przyaciol y sasiad / mowiac im: Raduycie sie spolu semnou / abo wiemciem našel owieczke moie ktorá byla zginela.

7. Prawim wám / že tak bude radost w Nebi nad jedním hřěšníkem pokánij činijícím / wijce než nad devadesáti desíti wijsti spravedlivými / kterž nepotřebují pokánij.

Powiedamci wám / że cž takž je bedžie radość w niebie nad ies dnyim grzesznikiem pokantuiacym / wiecey niż nad dzieťtiacia dzieťtiac y dzieťtiacia spráwiedliwych ktorzy nie potrebuija pokánia.

8. Aneb / která žena magljen hřiwendset: a stratil ji hřiwnu jednu / ždaliž nezažžewijce a přemistá ty wěcy kterž w domu gsau / a hledá pilně dokudž nenalezne:

Abu niewiasta ktoraby mista dzieťteć drágm / teslžby straciła drágmiećne / žali nie žapala šwiecey nie vmiata domu / a nie naša z pilnosťo ažby znalážla?

טו

9 וַיָּמָא דְאַשְׁכַּחְתָּהּ קִרְיָא
לְרַחֲמֵתָהּ וּלְשִׁבְכָתָהּ
וַאֲמָרָא לְהִיּוֹן חֲדָיוּן עֲמִי
דְאַשְׁכַּחְתָּהּ וְיִוִּי דְאַבִּיר
הֵנָּה :

*E come l'ha trouata, chiama le sue
amiche e le vicine, dicendo, Rallegratevi
con effeme, perciocche io ho trouata la mia
dracma che haueuo perduta.*

10 וַאֲמָר אֲנִי לְכוּן ד
דְּהַכְּנָא תְּהִיָּא חֲדָיוּתָהּ
קִדָּם מִלְּאַבְוֵיהִי דְאַלְהָא
עַל חֵד חֲשִׁיא דְּתֵאֵב :

*Così si dico io, che sarà allegrezza
dinanzi à li Angeli di Dio per vn pecca-
tore che uenga à penitentia.*

11 וַאֲמָר הָיָא לְהִיּוֹן תִּיב
יִשְׁוֵעַ גְּבֻרָא חֵד אִית הָיָא
לֵה בְּנֵיָּא תִּבְרִיו :

*Poi disse, Vn huomo haueua due fi-
gliuoli,*

12 וַאֲמָר לֵה בְּרָה וְעֹרָא
אֲבִיָּה לִי פִלְגִיתָהּ ד
דְּמִטְיָא לִי מִן בֵּיתָךְ וּפִלְג
לְהִיּוֹן קִנְיָנָה :

*E il piu giouene di loro disse al padre,
Mia padre, dammi la parte de la sustan-
tia che mi tocca: e così egli diuise loro la
facultà.*

13 וַיְמֹו בְּתֵר יִנְמַתָּהּ
קִלִּיל בְּנֵשׁ הָב בְּרָה וְעֹרָא
כָּל מִדָּם דְּמִטְיָהּ וְאֹרִי
לְאַתְרָא רַחֲיִיקָהּ וְתִמְו
בְּדֵר קִנְיָנָה בְּד חֲנִיָּה
בְּרַחֲמֵיהִי :

*E doppo non molti giorni, hauendo il
figliuolo piu giouene rauinata insieme ogni
cosa, sen' andò via in paese lontano, e la
dissipò tutta la sua sustantia, viuendo
dissolutamente.*

14 וַיָּבֶד גְּמֵר כָּל מִדָּם
דְּאִית הָיָא לֵה הָיָא כְּבָנָא
רַבָּא בְּאַתְרָא הוּ וְשָׂרִי
חֲסֵר לֵה :

*Poi ch'egli hebbe consumato ogni co-
sa, venne in quella regione vna gran fa-
me: ond' egli cominciò ad hauer necessitá.*

15 וַאֲנֹל גָּחַף לֵה לְחֵד מִן
בְּנֵי מְדִינָתָא דְאַתְרָא הוּ
וְהוּ שְׂדֵרָה לְקִרְיָתָהּ ל
לְמַרְעָא חֲוִירָא :

*Et andò, & accostossi ad vn de citta-
dini di quella regione: il quale lo mandò à
la sua villa à pascere i porci.*

טו

9 וַיָּמָא דְּמִצָּא אֹרִי חֲזֹקָא אֶת
רְעִוְתֵיהָ וְקִרְבֹּתֵיהָ לְאֹמֵר שְׂמַחְנָהּ
אֶתִּי כִּי מִצָּאתִי אֶת-הַדְּרַחְמָה אֲשֶׁר
אֲבִדְתִּי :

*Y quando la ouiere hallado, juntà las ami-
gas, y las vezinas, diziendo, Dadme el para bien:
porque he hallado la drachma que auia perdido.*

10 כֵּן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם שְׂמַחְתֶּם
תְּהִיָּה לְפָנַי מִלְּאַכְי אֱלֹהִים עַל-
הַחֲטִיא הַשֵּׁב מִדְּעָרָה :

*Ansi os digo, que ay gozo en los Angeles de
Dios de vn peccador que se emmienda.*

11 וַיֹּאמֶר לְאָדָם אֶחָד הָיָא לֵה
שְׁנֵי-בָנִים :

Item, dize, vn hombre tenia dos hijos:

12 וַיֹּאמֶר הַקָּטָן בָּהֶם לְאָבִיו
אָבִי הֵן לִי אֶת-חֲלֻקְתִּי אֲשֶׁר
תָּבוֹא לִי מִבֵּיתְךָ וַיַּחֲלֵק לָהֶם
אֶת קִנְיָנָם :

*Y el mas moço de ellos dixo à su padre: Pa-
dre, dame la parte de la hazienda que me perte-
nece: Y el les repartió la hazienda.*

13 וַאֲחֵרִי יָמִים לֹא רַבִּים
וַיֹּאסֶף כָּלֶם בֶּן-הַקָּטָן וַיֵּלֶךְ
אֶל-אַרְץ רַחֲוֹקָה וְשָׁם הָיָל אֶת-
כָּל-קִנְיָנָו כִּי-סֹבָא וְזֹלָל הוּא :

*Y despues de no muchos dias, juntando lo
todo el hijo mas moço, partiósse lexos, à vna pro-
uincia apartada: y alli desperdiciò su hazienda
biuiendo perdidamente.*

14 וַיָּבֵא אֲשֶׁר בָּלַע אֶת כָּל-אֲשֶׁר
לֵה וַיְהִי רָעַב חֲזָק בְּאַרְץ הַהִיא
וְהוּא הֵחֵל לְחַסֵּד :

*Y desque lo vuo todo desperdiciado, vino
vna grande hambre en aquella prouincia: y co-
mencole à faltar.*

15 וַיֵּלֶךְ וַיִּדְבֶּק לְאִישׁ עִירָא
בְּאַרְץ הַהִיא וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ אֶל-
שְׂדֵוְתָיו לְרֹעוֹת אֶת הַחֲזִירִים :

*Y fué, y llegosé à vno de los ciudadanos de
aquella tierra, el qual lo embió à su corrio para-
que apacentasse los puercos.*

טו

9. Καὶ ὡροῦσα συγκαλεῖται τὰς
φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσαι·
συγαχαρήτε μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχ-
μὴν ἣν ἀπώλεσα.

*Et quand elle l'a trouuee, n'appelé
ses amies & voisines, disant, Esiouillez-
vous avec moi: car j'ai trouué la dra-
chme que j'auoy perdue.*

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γί-
νεται ὑπὸν τῶν ἀγγέλων ὅτι ἕνα
ἑὶ ἀμαρτωλῶ μετανοεῖ.

*Ainsi vous di-je, qu'il y aura ioye
deuant les Anges de Dieu pour vn seul
pecheur venant à s'amender.*

11. Εἶπεν δὲ ἄνθρωπός τις εἶχε δύο
υἱούς.

*Il leur dit aussi, Vn homme auoit
deux fils.*

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῷ
τῷ πατρί· πατήρ, δός μοι τὸ ὀπι-
βάλλον μέρος τῆς ἐξουσίας καὶ δι-
ῶλον αὐτῷ τὸ βίον.

*Dont le plus ieune dit à son pere,
Mon pere, donne-moi la part du bien
qui m'appartient. Ainsi il leur partagea
les biens.*

13. Καὶ μετ' ἑπτά ἡμέρας συν-
αγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός,
ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν,
καὶ ἐκεῖ διέσκαρπεν τὸν ἐσῆαν
αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

*Et peu de iours apres, quand le plus
ieune fils eut tout assemblé, il s'en alla
dehors en pais lointain: & là dissipá son
bien en viuant prodigalement.*

14. Δαπανήσας δὲ αὐτὸς πάντα,
ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ χώρᾳ
ἐκείνῃ, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖ-
σθαι.

*Après qu'il eut tout despendu, vne
famine aduint en ce pais-la: dont il cō-
mença d'auoir disette.*

15. Καὶ πρὸς τινος ἐκκαλήθη εἰς
τὴν πολιάν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ
ἐπέμψεν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγρούς αὐ-
τοῦ βόσκειν χοίρους.

*Alors il s'en alla, & se mit avec vn
des citoyens du lieu, qui l'enuoya en ses
possessions pour paistre les pourceaux.*

CAP. XV.

9. Et cum invenerit, convocata amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

And when he had founde it / shee calleth her friendes / and neighbours / saying / Reioyce with me: for I haue found the piece which I had lost.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.

Likewise I say vnto you / there is ioy in the presence of the Angels of God for one sinner that conuerteth.

11. Ait autem, Homo quidam habuit duos filios.

He said moreover / A certaine man had two sonnes.

12. Et dixit adolescentior ex illis, patri, Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et diuisit illis substantiam.

And the younger of them said to his father / Father / giue me the porcion of the goodes that falleth to me. So he diuided vnto them his substance.

13. Et non post multos dies, congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam: & ibi dissipauit substantiam suam vivendo luxuriose.

So not long after / when the younger sonne had gathered all together / he tooke his iourney into a farre countrey / and there he wasted his goods with riotous living.

14. Et postquam omnia consummasset, facta est famis valida in regione illa, & ipse coepit egere.

Now when he had spent all / there arose a great dearth throughout that land / and he began to be in necessitie.

15. Et abiit, & adhæsit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam ut pasceret porcos.

Then he went and claued to a citizen of that countrey / and he sent him to his farme / to feede swine.

Das XV. Capitel.

9. Vnd wenn sie in funden hat / rüfset sie ihren Freundinnen vnd Nachbarinnen / vnd spricht: Freuet euch mit mir denn ich habe meinen Groschen funden / den ich verloren hatte.

De naer hun haffuer fundet hannem / kalder hun siue Venner oc Nabersker / oc siger / Glæder eder mer mig / Thi ieg haffuer fundet min Pending / som ieg tabte.

10. Also auch / sage ich euch / wird freude sein für den Engeln Gottes / über einen Sünder der busse thut.

Lige saa siger ieg eder oc / skal vere glæde saar Gud / Engle / offuer en Syndere / som gør Penitence.

11. Vnd er sprach: Ein Mensch hatte zween Söhne.

De hand sagde / Et Menniske haffde tho Sonner.

12. Vnd der Jüngste vnter ihnen sprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der güter / das mir gehöret. Vnd er theilet ihnen das gut.

De den yngste aff dem sagde til Faderen / Giff mig Fader den part aff Godset / som hører mig til. De hand skiffte godset iblant dem.

13. Vnd nicht lang darnach sammlet der jüngste Sohn alles zusammen / vnd zog ferne über Land / vnd daselbs bracht er sein gut vmb mit brassen.

De icke longe der effter samlede den yngste Son det alt tilsammen / oc drog longe bort aff Landet / oc der fortærede hand sit Godz i offuerflodighed.

14. Da er nun alle das seine verzehret hatte / ward eine grosse Theurung durch dasselbige ganze Land / vnd er fieng an zu darben.

Der hand haffde nu fortæret alt det hand haffde / da bleff der en suar Dyr tid i det samme gantze Land / ochannem begynte at fattis.

15. Vnd gieng hin / vnd henges sich an einen Burger desselbigen Landes / der schicket ihn auff seinen acker der Sau zu hüten.

De hand gick bort / oc gaff sig til en Borgere der i Landet / hand sende hannem til sin Ager at voete Suin.

Kapitola XV.

9. A když nalezne / svolá příjatelky a sousedy / řkaucy: Spolu raduogte / se sejmou / neb sem nalezla Hřivnu kterauž jsem byla stratila.

A když nalezte / vyvsa přijatelky a sousedy / řkaucy: Spolu raduogte se sejmou / neb sem nalezla Hřivnu kterauž jsem byla stratila.

10. Tak pravím vám / že radoš bude Angelům Božím nad jedním Hřivničkem pokánij činícím.

Povídámci vám / Taková radoš bedžie před Angely Božimi / nad jedním grzešničkem pokuthnácym.

11. Řekl: Eflowěl geden mēl dva Syny:

Řad to řekl / Eflowěl nter Etory mial dwu synu.

12. Řekl mladší z nich Otci: Otče / daj mi díl Statku kterýž mně náležij. Proždeš lili jim Statek.

Etorych mladšy řekl ocy Day mtežeš mietnošci mnie náležacy / a takže on rozdělit im mietnošc.

13. A po nemnohých dnech / shromáždiv vsseckni věcy mladší Syn / odšel do daleké Kraginy: a tam rozmrhal statek svůj / žij gsa smilně.

Po málucžim thedy časie gdy vsytko žebal on mladšy syn / odiechal bázdo w dalekie krajiny / rozprošyl mietnošc swa žywac rozpuštie.

14. A když vsseckno vtratil / stal se hlad veliký w Kragině té / a on počal nužny býti.

A gdy vsytko potrawil / stal sie glod wielki w Krajinie oney / tak iż onemu pocelo niešťawac žywnošci.

15. V šed přidržel se gedno ho Měšťenjina Kraginy té. A on poslal geh do wšy swě / aby pásl Wepře.

A tak šedšy przystal do iednego z mješczan oney krajiny / Etory go poslal na pole swe aby pásl wieprze.

16 וַיִּמְלֵךְ הָיָה לְמַמְלָא
בְּרִסָּה מִן חֲרֻבָּה הַגּוֹן
דְּאֵכְלִין הָיוּ חֲזִירָא וְלֹא
אָנֹשׁ יִהְיֶה הָיָה לָהּ :

*E bramava d'empier si il ventre de le
scorze, che i porci mangiavano: e persona
non gliene dava.*

17 וַפֹּד אֶתָּה לֹת נִפְשָׁה
אָמַר פָּמָה הָשָׂא אֲגִירָא
אֵית פִּית אָבִי דִּינְתִיר לְהוֹן
לְחָמָא וְאֵנָּה הִרְכָּא לְפָנֵי
אָבִד אָנִי :

*Ona' egli ritornato in se stesso, disse,
Quanti mercennarij ne la casa di mio pa-
dre hanno abbondantia di pane, & io mi
muoio di fame?*

18 אָקוּם אֲנִי לֹת אָבִי
וְאָמַר לָהּ אָבִי חֲטִירָא
בְּשָׂמִיָּה וְקִדְמִיָּה :

*Io mi leuato su, & andaronneme a
mio padre, e dirogli, Padre, io ho peccato
contra il cielo, e dinanzi a te,*

19 וְלֹא מְכִיל שׁוּא אָנִי
דִּבְרָךְ אֶתְקַרָּא עֲבִדִּי אִיךְ
הֵד מִן אֲגִידִיךְ :

*Enon son piu degno d'esser chiamato
tuo figliuolo: sammi come vno de tuos
mercennarij.*

20 וְקָם אֶתָּה לֹת אֲבוּהִי
וַעֲדָהּ רַחֵיק חֲזִיקִי אֲבוּהִי
וְאֶתְרַחֵם עֲלוּהִי וְרַחֵם
נָפֵל עַל צִוְּרָה וְנִשְׁקָה :

*E così leuatosi, sene venne a suo pa-
dre: & essendo egli ancor lontano, suo
padre il vidde e mossesi a compassione: e
correndo, si gli gittò al collo, e lo baciò.*

21 וְאָמַר לָהּ בְּרָה אָבִי
חֲטִית בְּשָׂמִיָּה וְקִדְמִיָּה
וְלֹא שׁוּא אָנִי דִּבְרָךְ
אֶתְקַרָּא :

*Allora il figliuolo gli disse, O padre, io
ho peccato contra il cielo, dinanzi a te,
ne son piu degno d'esser chiamato tuo fi-
gliuolo.*

16 וַיִּתְּאוּ לְמַלְאָתָא אֶת—בְּטוֹן
מִן חֲרֻבָּה אֲשֶׁר אָכְלוּ חֲזִירִים
וְאִישׁ לֹא נָתַן לָו :

*Y desseaua henchir su vientre de las monda-
duras que comian los puercos: mas nadie se las
daua:*

17 וַיִּבֹּא אֶל גִּפְשׁוֹ וַיֹּאמֶר בְּפֹמָה
שְׂכִירִי אָבִי יוֹתֵרִים לֶחֶם וְאֲנִי
אֲבִיד בְּרָעָב :

*Y boluiendo en si dixo, Quantos jornaleros
en casa de mi padre tienen abundancia de pan, y
yo aqui perezco de hambre,*

18 אָקוּם וְאֶלְךָ אֶל אָבִי וְאָמַר
אֶלִּי אָבִי חֲטִיאתִי בְּשָׂמִיָּה
וְלִפְנֵיךָ :

*Leuantarmehe, y yre a mi padre, y dezirle-
hé: Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti:*

19 וַיַּעֲבִיר אֲנֹכִי מִתְקַרָּא בְּנִי עֲשֵׂה
אֲוִתִּי בְּאִשֶּׁר אֶחָד שְׂכִירִיךָ :

*Ya no soy digno de ser llamado tu hijo, haz-
me como a vno de tus jornaleros.*

20 וַיָּקָם וַיִּבֹּא אֶל אָבִיו
וַעֲזָדָהּ רַחֹק מִמֶּנּוּ דָּאָה אֲוִתּוֹ
אָבִיו וַיִּכְמַדּוּ רַחֲמִיּוֹ וַיִּדְּץ וַיִּפֹּל
עַל—צִוְּרֵהוּ וַיִּשָּׁק לָו :

*Y leuantandose, vino a su padre, Y como aun
estuuieffe lexos, vidolo su padre y y fué mouido a
misericordia y corriendo a el derribose sobre
su cuello, y besolo.*

21 וַיֹּאמֶר אֶלִּי הִבֵּן אָבִי
חֲטִיאתִי בְּשָׂמִיָּה וְלִפְנֵיךָ וְאֲנִי
שׁוּה לְתִקְרָא בְּנִי :

*Y el hijo le dixo, Padre peccado hé contra el
cielo, y contra ti: ya no soy digno de ser llamado
tu hijo.*

16. Καὶ ἐπεθύμη γέμισαι τὸν κοί-
λίαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κρεατίων ὧν ἡ-
στῶσι οἱ χοῖροι· καὶ εἰδὼς ἐδίδου
αὐτῷ.

*Et il desiroit de remplir son ventre
des esclolles que les pourceaux mäge-
oyent: mais personne ne lui en donnoit.*

17. Εἰς αὐτὸν ᾧ ἐλθὼν εἶπε· πῶ-
σοι μίσθιοι τῷ πατρὶός σου παρ-
έουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀ-
πόλλυμαι.

*Dont estant reuenu à soi-mesme, il
dit, Combien y a-il de mercenaires en
la maison de mon pere, qui ont du pain
tant & plus, & moi ie meur de faim?*

18. Ἀναστὰς παρὲς τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ· πατήρ,
ἡμάρτην εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώ-
πιόν σου.

*Je me leuerai, & m'en irai vers mon
pere, & lui dirai, Mon pere, j'ai peché
contre le ciel, & deuant toi.*

19. Καὶ σκέπει εἰμὶ ἄξιον κλη-
θεῖν υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν
μισθίων σου.

*Et ne suis plus digne d'estre appelé
ton fils: fai moi comme l'un de tes mer-
cenaires.*

20. Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν
πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτὸς μακρὸν
ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐ-
τοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν
ἐπέπεσεν εἰς τὸν τραχήλον αὐτοῦ,
καὶ καταφιλήσεν αὐτόν.

*Ainsi donc il partit, & vint vers son
pere, Or lui estant encore loin, son pere
le vid, & fut esmeu de compassion, &
accourut, & se ietta à son col: & le baïsa.*

21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς· πατήρ,
ἡμαρτιν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώπιόν
σου. καὶ σκέπει εἰμὶ ἄξιον κλη-
θεῖν υἱὸς σου.

*Mais le fils lui dit, Mon pere j'ai pe-
ché contre le ciel, & deuant toi: & ne
suis plus digne d'estre appelé ton fils.*

16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

And he would faine haue filled his belly with the huskes / that the swine ate: but no man gaue them him.

17. In se autem reversus, dixit, Quanti mercenarii patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereor?

Then he came to him selfe / and said / How many hired seruants at my fathers haue bread ynough / and I die for hunger?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccavi in cælum & coram te.

I wil rise / and go to my father / and say vnto him / Father / I haue sinned against heauen / and before thee.

19. Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unū de mercenariis tuis.

And am no more worthy to bee called thy sonne: make me as one of thy hired seruantes.

20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipse, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum, & osculatus est eum.

So he arose and came to his father / and when he was yet a great way off / his father sawe him / and had compassion: & ranne and fell on his necke / and kissed him.

21. Dixitque ei filius, Pater, peccavi in cælum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus.

And the sonne said vnto him / Father / I haue sinned against heauen / and before thee / and am no more worthy to bee called thy sonne.

16. Vnd er begerte seinen bauch zu füllen mit trebern / die die Sau assen / vnd niemand gab sie ihm.

De hand begerede / at sylde sin Bug met mast / som Suinene ode / oc ingen gaff hannem den.

17. Da schlug er in sich / vnd sprach: Wie vil Tagelöhner hat mein Vater / die Brot die fülle haben / vnd ich verderbe im hunger.

Da tenecke hand ved sig / oc sagde / Hvor mange daglonere haffuer min Fader / som haffue Brød nock / oc ieg forderffuis i Hunger.

18. Ich wil mich auff machen / vnd zu meinem Vater gehen / vnd zu ihm sagen: Vater / ich habe gesündigt in den Himmel vnd für dir.

Ieg vil gøre mig rede / oc gaa til min Fader / oc sige til hannem / Fader / Jeg syndede mod Himmelen oc saar dig.

19. Vnd bin fort nicht mehr werth / daß ich dein Sohn heisse / mache mich als einen deiner Tagelöhner.

De ieg er icke senger verd / at ieg skal kaldis din Søn / Søer mod mig som en aff dine Daglonere.

20. Vnd er machet sich auff / vnd kam zu seinem Vater. Da er aber noch ferne von dannen war / sahe in sein Vater / vnd jammert in / lieff vnd fiel im vmb seinen halß / vnd küßet ihn.

De hand giorde sig rede / oc kom til sin Fader. Som hand vaar der end longe fra / saa hans Fader hannem / oc ynckedis offuer hannem / løb oc salt hannem om hans hals / oc kyste hannem.

21. Der Sohn aber sprach zu ihm: Vater / ich habe gesündigt in den Himmel vnd für dir / Ich bin fort nicht mehr werth daß ich dein Son heisse.

Da sagde Sønnen til hannem / Fader / Jeg haffuer syndet mod Himmelen oc saar dig Jeg er icke senger mere verd / at ieg skal kaldis din Søn.

16. V žadal naplniti břicho své mlátém kterež Vepři gedli / a žadný nedával gemu.

V žadal iáko by nářel bruch svoj lusezynám kthorych nie des iadaly wieprze / ale mu ich nikt nedal.

17. Tedy on navrátil se sám k sobě / řekl: Jak mnohý nájemníků v domě Otce mého hognost magij chleba / a já tuto hladem mru?

Potym Esobie przyśedłszy / rzekł / Jákto wiele najemników oycá mego máia dosyc chleba / a ja oto od głodu ginę?

18. Vstanu / a puogdu k Otci mému / a dijm gemu: Otče / žhřeštyl gsem proti Nebi a před tebou.

Ale wstąwszy porde do oycá mego / y rzekł iemu / Oycze żgrzešyłem przeciw niebu y przed tobą.

19. A giřt negsem hoden slauti Syn twuog / ale vřin mne nako gednoho ž nájemníkřw twřch.

A żuřem daley nie teřt godřien ořywác sie synem tworm: Vezynę mie iednym ž najemníkřw tworich.

20. V wřtaw řelk Dten řwřmu. A řdnę geřřte podál byl / vřřel gen Dtec geho / y řnřut geřř milořřden řwřřim / a přibřřh w padl na řřřdlo geho / a polij bil ho.

Tedy wřtawřř ředł do oycá řwego / a gdy ieřřze byl opadal / vřřřal go ociecie a ruřřon y milořřřierdřiem / wybiczawřř padł na řřřřiego y całował go.

21. V řekl gemu Syn: Otče / žhřeřřtyl gsem proti Nebi a před tebou / a giřt negsem hoden slauti Syn twřřg.

A rzekł mu syn / Oycze żgrzeřřylem przeciw niebu y przed tobą / a nie ieřřthem daley godřien ořřywác sie synem tworm.

טו

22 אמר דין אבוהי ל
לעבדוהי אפקו אסטלא
רישיתא אלבשוהי וסימו
עוקתא באידה ואסגוהי
מסגנ:

*El padre disse à i suoi seruitori, Por-
tate qua la piu bella vesta, e vestitelo, e
dategli vn anello nella sua mano, e le
scarpe ne i suoi piedi.*

23 ואיתו קטילו תירא
דבטמא ונאכור ו
ונתבסם:

*Menete ancora quel vitello ingrassa-
to, e ammazzatelo, e mangiamo e fac-
ciamo allegrezza.*

24 דהנא פרי מיתנא
הנא וחינא ואבידא הוה
ואשתפח ושריו
למתבסמו:

*Perciòche questo mio figliuolo era
morto, & è ritornato in vita: era perdu-
to, & essi ritrouato. E così cominciarono à
far festa.*

25 הו דין פרה קשישא
פקריתא הוה ופד אהא
וקרב לות ביתא שמע
הל ומדא דסגנא:

*Hor il suo figliuolo piu attempato era
in villa, il quale venendose, come fu pres-
so à la casa, udi il suono e le danze.*

26 וקרא לחד מן טליא
ושאלה מנו הנא:

*E chiamò vno de suoi seruitori, e de-
mandollu che cose erano quelle.*

27 אמר לה אחור אהא
וקטל אבוק תירא
דבטמא ופד חלים
אקבלה:

*Egli li disse, Il tuo fratello è venuto, e
tuo padre ha occiso quel vitello ingrassa-
to, perciòche ci la rithauuto sano e saluo.*

28 ורגו ולא צבא הוה
למצל וגפק אבוהי בעא
מנה:

*Di che egli si sdegnò, e non voleua en-
trare, la onde su padre uscìto fuore lo
pregaua.*

טו

22 ויאמר האב אל עבדיו
הוציאו הקריבו את
הראשנה והלבישו אתו ותנו
את טבעה על ידו ונשלים
על רגליו:

*Mas el padre dixo à sus sieruos, Sacad (lue-
go) el principal vestido, y vestildo y poned anil
lo en su mano, y çapatos en sus pies.*

23 קחו לכם את בן בקר
רך וטוב ומהרו לעשות אתו
ונאכל לחם וגסעד לבנו
ונשמח:

*Y traed el bezerro gruesso, y mataldo: y co-
mamos, y hagomos vanquete.*

24 כיהני חיה מית היה ויהי
ואובד היה ונמצא ויהל
לשמוח:

*Porque este mi hijo muerto era, y ha rebiui-
do: auia se perdido, y es hallado. Y començaron
à hazer vanquete.*

25 ויהי בנו הגדול בשדה
ובנאשר בן ויקרב אל הבית
שמע את קול כנור ומחול:

*Y su hijo el mas viejo estaua en el campo, el-
qual como vino, y llegó cerca de casa, oyó la cym-
phonia y las danças.*

26 ויקרא לאחד מן הועדים
וישאל מה זה חדבר:

*Y llamandó vno de los sieruos, preguntóle
que era aquello.*

27 ויאמר לו כי אחיך בן
וישחט אביו את בן בקר רך
וטוב כי שלו אהו קבל:

*Y el le dixo, Tu hermano es venido: y tu pa-
dre hà muerto el bezerro gruesso por auerlo re-
cebido saluo.*

28 ויחר אפו ולא אבה לעלות
ונאביו יצא אליו וישאל ממנו:

*Entonces el se enojó, y no queria entrar. El
padre entonces saliendo, rogauale que entrasse.*

יז

22. Εἶπε ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δού-
λους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν σολὴν
τὴν πρῶτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν,
καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα
αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πό-
δας.

*Or le pere dit à ses seruiteurs, Tirez-
moi hors la plus belle robbe, & le ves-
tez, & lui donnez vn aneau en sa main,
& des fouliers en ses pieds:*

23. Καὶ ἐνεγκάντες τὸν μέγαν
καὶ σιτάριον ἡνίκα, καὶ φασόλους
ἀφραθάμην.

*Et m' amenez le veau gras, & le
tuez, & faisons bonne chere en le man-
geant.*

24. Ὁ πᾶς ὁ υἱὸς μου νεκρὸς
ἦν, καὶ ἀνέζησε· ἐδολωλὼς ἦν,
καὶ ἔρεθη. καὶ ἤρξαντο ἀφραθί-
νισθαι.

*Car mon fils que voici estoit mort,
& est retourne à vie: il estoit perdu,
mais il retourné Et commenceront à
faire bonne chere.*

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύ-
τερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος
ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνί-
ας καὶ χορῶν.

*Or estoit son fils aîné es champs, &
comme en venant il approchoit de la
maison & ouit la melodie & les danles.*

26. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα
τῶν παίδων, ἐπερωτᾷ τὸ τί ἦν ταύ-
τα.

*Et appela vn des seruiteurs, & l'in-
terroguait que c'estoit.*

27. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελ-
φός σου ἦκε· ὃς ἐθυσιῶν ὁ πατήρ σου
τὸν μέγαν τὸν σιτάριον· ὃς ἐγλαί-
νοντε αὐτὸν ἀπέλαβεν.

*Lequel lui dit, ton frere est venu, &
ton pere a tué le veau gras, pourtant
qu'il l'a recourré sain & sauf.*

28. Ὁργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν
εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελ-
θὼν παρέκάλει αὐτόν.

*Mais icelui se mit en colere, & ne
voulut point entrer. Son pere donc e-
stant sorti le prioit d'entrer:*

22. Dixit autem pater ad servos suos, Cito proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.

The father sende to his servants / Bring forth the best robe / and put it on him / and put a ring on his hande / and shoes on his feete.

23. Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.

And bring the fat calfe / and kill him / and let vs eate / and be merry.

24. Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus est. Et ceperunt epulari.

For this my sonne was dead / and is alive againe: and he was lost / but he is founde. And they beganne to be merry.

25. Erat autem filius eius senior in agro, & cum veniret & appropinquaret domui, audivit symphoniam & chorum.

Now the elder brother was in the field / and when he came / and drew neere to the house / he heard melodie / and dauncing.

26. Et vocavit unum de servis, & interrogavit quid haec essent.

And called one of his servants / and asked what those things meant.

27. Ilque dixit illi, Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit.

And he sende unto him / Thy brother is come / and thy father hath killed the fatte calfe / because he hath receiued him safe and sound.

28. Indignatus est autem, & volebat introire, Pater ergo illius egressus cepit rogare illum.

Then he was angrie / and would not goe in: therefore came his father out and intreated him.

22. Aber der Vater sprach zu seinen Knechten: Bringet das beste Kleid herfür / vnd thut in an / vnd gebet im einen Fingerreiff an seine Hand / vnd Schuh an seine füsse.

Men vaderen sagde til sine Suenne / Henter hid det beste Klædebon / oc faar hannem paa / oc giffuer hannem en Fingerring paa hans haand / oc Sko paa hans Foder.

23. Vnd bringet ein gemestet Kalb her / vnd schlachtets / Lasset vns essen vnd frölich sein.

De henter en fed Kalff hid / oc slaeter hannem Lader off æde oc vere glade.

24. Denn diser mein Son war todt / vnd ist wider lebendig worden / Er war verloren / vnd ist funden worden. Vnd sieng an frölich zu sein.

Ehi denne min Søn vaar ded / oc er bleffuen leff / uendis igen / Hand vaar forabt / oc er funden. De de begynde at vere glade.

25. Aber der elteste Sohn war auff dem Felde / vnd als er nahe zum hause kam / höret er das Gesänge / vnd den Reihen.

Men den Eldste Søn vaar paa Marken / De som hand kom nær til Hus / hørde hand Sang oc Dans.

26. Vnd rieff zu sich der Knechte einen / vnd fraget was das were?

De kallede en aff Suenne til sig oc spurde / Huad det vaar?

27. Der aber saget im: Dein Bruder ist kommen / vnd dein Vater hat ein gemestet Kalb geschlachtet / daß er ihn gesund wider hat.

Hand sagde til hannem / Din Broder er kommen / oc din vader slaeter en fed Kalff / at hand haffuer hannem karst igen.

28. Da wardt er zornig / vnd wolt nicht hinein gehen. Da gieng sein Vater herauf / vnd bat ihn.

Da bleff hand vred / oc vilde icke gaa ind. Da gief hans vader vd / oc bad hannem.

22. V řekl Otce služebníkům svým: Kych se přinešzte Naucha prvního a oblečte jej / a dajte Prsten na ruku jeho / a obuw na nohy jeho:

Řekl thedy otec do slug svých / Přinešzte one osoblivu šat / the y oblečzte go / podajtež přeráční náreke jeho / y trzewiki na nogy.

23. A přivedte tele tučné a zabijte / a hodugijce budme weseli:

A přivedly tluště čele zářez / abych my iedli y weselili se.

24. Neb tento Søn můj byl umřel / a obžil gest: zahynul / a nalezen gest. Y počali hodugijce weseli býti.

Abowiemci ten moy syn umřel byl / a žyl / zginat y znalazl se / a tážje počeli byt weseli.

25. Byl pak Søn jeho starší na poli: A když šel a přibližoval se k domu / vstýšal hudbu a zpívání:

Na then czás starší syn tego byl na polu / Kedy gdy przyśedł / był blisko domu / vstýšal śpiewanie y granie.

26. Y powolał gednoho z služebníků / a otázal ho coby to bylo.

A wezwawszy iednego z služebníků / pytał coby to bylo.

27. A on řekl genu: Bratr twuog přišel / y zabil Otce tučný Tele tučné / že ho zdra- wého přinál.

Tedy on mu powiedział / Brat twoy przyśedł / y zabił Otce twoy ono čele tluště / iž se mu zdrow wrocił.

28. Protož on rozhněval se / a nechtěl wgiiti. Tedy Otce jeho wysšed počal ho prositi.

Rozgněwal se thedy / a nie chciał wnidz / ale otec jego wysšed by prosił go.

טז

וַיֹּדֶן אָמַר לְאַבְרָהָם
כִּמָּה שָׁנִים פָּלַח אֲנִי לְךָ
עֲבָדוֹתָ וְכֵן מָתוּם
עֲבָרִית פְּרוֹדָנִי וְיָמֵי
מָתוּם אֲדֵנָה לֹא נִהְיִיתָ לִּי
וְהַתִּשָּׁשׁ עִם רַחֲמֵי:

Ma egli rispondendo, disse al padre, Ecco io ti serui già tanti anni, ne giamai ho trasgredito alcun tuo comandamento, e mai non m'hai dato pur vn capretto, per godermi co i miei amici.

30 לְהֵנָּה דִּין פָּרָךְ פָּדָה
פָּרָח קִנְיֶנְךָ עִם וְנִתְּנָה
וְאֵתָה גִבְסֶתָהּ לְהַתְּנָה
דְּבִטְמָה:

Ma quando questo tuo figliuolo, che ha dimorato in tua robba con le meretrici, è venuto, tu gli hai ammazato il vitello ingrassato.

31 אָמַר לֵה אֲבִירִי אֲנִי
בְּכִדְוֹנִי עָמִי אֲנִי וְכִדְ
מִדָּם דִּילִי דִּינָךְ הוּא:

Et egli li disse, Figliuolo, tu sei sempre con meco, e tutte le cose mie son tue.

32 לְמִבְסָם דִּין גֵּלָה הוּא
בֹּא וְלִמְחֵרָה דְּהֵנָּה אַחֲוָה
מִיתָה הוּא וְחֵרָה וְאֲבִירָה
הוּא וְאֲשֶׁתְּפָח:

Ma bisognaua far festa e rallegrarsi, perciocche questo tuo fratello era morto, & è ritornato in vita: era perduto, & è ritrovato.

יז

וְאָמַר מִתְּלָה לְנָתָה
תְּלָמִידָהּ זָבֵרָה חַד אֵת
הֵנָּה לֵה רַב־בְּיָמֶיהָ
וְאֵתָה כֹּהֵל לֵה קִרְבָּנֶיהָ
דְּקִנְיָהּ מִפְּרָח:

Diceua etiamdico ai suos discipoli, Egli era vn homo ricco, che haueua vn dispensiere, ilquale gli fu accusato come quello che dissipaua i suoi beni.

טז

29 וַיַּעַן לְאַבְרָם הָיָה כִּמָּה שָׁנִים
עֲבָדְתִּי אֶתְּךָ וּבְכָל עֵת מִצְוֹתֶיךָ
לֹא עֲבָרְתִּי וְלֹא נִתְּנָה גִדְּתִי
לְשִׁמְחָה עִם רַעִי:

Mas el respondiendo, dixo al padre, Heaqui tantos annos hà que te fieruo, que nunca he traspassado tu mandamiento, y nunca me has dado vn cabrito paraque haga vanquere con mis amigos.

30 וְכִנְיֹנִי בֵּן בְּנִי הוּא אֲשֶׁר
בִּלְע אֶת־קִנְיֹנִי עִם הוֹזְנֹתָ
וְהַשְׁחֵט לֹא אֶת־הָעֵגֶל הַכֹּהֵן:

Mas desque vino este tu hijo, que hà englutido tu hazienda con rameras, hasle matado el bezerro gruesso.

31 וְהוּא אָמַר לֹא בְנִי אֲנִי בְּכָל
עֵת עָמִי הוּא וְכָל אֲשֶׁר לִי לֹא
הוּא:

El entonces le dixo, Hijo, tu siempre estas conmigo, y todas mis cosas son tuyas.

32 יֵשׁ צָרְכְּךָ לְשִׁמְחָה וְלִגְדִיל
כִּי אַחֲוָיָה הוּא מֵת הָיָה וְנִחַיָּה
וְאֲוִיבֵד הוּא וְיִמְצָא:

Mas hazer vanquere y holgar nos era menester: porque este tu hermano muerto era, y rebiuió: auiafe perdido, y es hallado.

יז

וַיֹּאמֶר אֶל־תְּלָמִידָיו אַדָּם
אֶחָד הָיָה עֹשֶׂה אֲשֶׁר לֹא מִשְׁקָה
הַבַּיִת וְדָבָרָה בְּאֵת אֶל־כִּי
הוּלֵל אֶת־קִנְיָנוּ:

Y Dezia tambien a sus Discipulos: Auia vn hombre rico, elqual tenia vn mayordomo: y este fué acufado delante de el como dissipador de sus bienes.

יז.

29. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἰπὼν τῷ πατρί· ἰδοὺ πεσῶτα ἐστὶ δούλος σου, καὶ οὐδέποτε ἐκπαλαί σου παρελθόν, ἐμοὶ οὐδέποτε ἐδωκας ἐλεῶν, ἡ ἀμὴν φίλων με ἀφραθεῖ.

Mais il respondit, & dit à son pere, Voici, il ya tant d'annees, que ie te fers, & iamais ie n'outrépassai ton commandement, & tu ne me donnas iamais vn cheureau pour faire bonne chere avec mes amis.

30. Ὁπ δὲ ὁ υἱός σου ἔσται, ὁ καὶ ἀφάγων σου πρὸ βίον μὴ παρ' αὐτοῦ, ἔσται, ἐν τῷ αὐτῷ τὸ μετὰ τοῦ σιτοῦ.

Mais quand cestui-ci ton fils, qui a gourmandé son bien avec les paillardes, est venu, tu lui as tue le veau gras.

31. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ παρ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμαυτοῦ ἔστιν.

Et le pere lui dit, Mon enfant, tu es toujours avec moi, & tous mes biens sont tiens.

32. ὁ φρασεῖν αὐτῷ καὶ χαρῶναι εἶπεν· ὁ ἀδελφός σου ἔσται, νεκρός ἦν, καὶ ἐζήτει καὶ ἀποβλήτως ἦν καὶ ἀφραθη.

Or falloit-il faire bonne chere & s'esjouir, pourtant que cestui-ci ton frere estoit mort, & il est retourne à vie: il estoit perdu, & il est retrouvè.

ΚΕΦΑΛΑ. 15.

Ελεγε δὲ ὁ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ὁ θραυπὲς τις ὡς πλὴν σιτοῦ ὅς εἰχε οἰκονομοῦ, καὶ ἔτι διέβληται αὐτῷ, ὡς ἀσκητιζῶν τὰ ὑπερβαίνοντα αὐτῷ.

Il disoit aussi à ses disciples, Il y auoit vn riche homme qui auoit vn maître d'hôtel, lequel fust enuè enuèrs lui comme dissipateur des biens d'icelui,

29. At ille respondens, dixit patri suo, Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi, & nunquam dedisti mihi hoc, ut cum amicis meis epularer.

But he answered / and said to his father / Lo / these many yeeres have I done thee service / neither brake I at any time thy commaundement / and yet thou never gauest mee a tidde that I might make merry with my frendes.

30. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

But when this thy sonne was come / which hath deuoured thy goods with harlots / thou hast for his sake killed the fatted calfe.

31. At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.

And he said vnto him / Sonne / thou art euer with me / and all that I haue is thine.

32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus est.

It was was meete that we should make merie / and be glad: for this thy brother was dead / and is aliue againe: and he was lost / but he is found.

Dicebat autem & ad discipulos suos, Homo quidam erat dives qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

And he saide also vnto his disciples / There was a certain rich man / which had a steward / and he was accused vnto him / that he wasted his goods.

29. Er antwortet aber / vnd sprach zum Vater: Sihe / so vil jahr diene ich dir / vnd habe dein Gebot noch nie übertreten / vnd du hast mir noch nie einen Bock gegeben / daß ich mit meinen Freunden frölich were.

Men hand suarede / oc sagde til Faderen / See / saa mange aar tien ieg dig / oc offuertraadde end aldri dit Bud / oc du haaffuer aldri giffuit mig en Bock / at ieg kunde vere glad met mine Venner.

30. Nun aber diser dein Sohn kommen ist / der sein gut mit Huren verschlungen hat / hast du ihm ein gemestet Kalb geschlachtet.

Men nu denne din Søn er kommen / som fortaerde sit Godz met Skoger / da slactede du en fedt Kalff til hannem.

31. Er aber sprach zu ihm: Mein Son du bist allezeit bey mir / vnd alles was mein ist / das ist dein.

Da sagde hand til hannem / Mein Søn / du est altid hos mig / oc alt det som mit er / det er dit.

32. Du soltest aber frölich vnd guts muts sein / denn diser dein Bruder war todt / vnd ist wider lebendig worden / Er war verloren vnd ist wider gefunden worden.

Oc du skulde vere glad oc fynde dig / Thi denne din Broder vaar ded / oc er bleffuen leffuendis igen / Hand vaar fortabt / oc er funden igen.

Er sprach aber auch zu seinen Jüngern: Es waren ein reicher Mann / der hatte einen Haushalter / der war für ihm berüchtigt / als hette er ihm seine güter umbbracht.

De hand sagde til sine Disciple / Der vaar en rig Mand / som haaffde en Hushoer / hand bleff beført for hannem / at hand skulde forkommet hannem hans Godz.

29. A on odpowěděl / řekl Otci svému: Ale toliko lety slaužim tobě / a nikdy jsem nepřiznal tvého nepřestavil. a však nikdy jsem ti nedal. Kože abych s přáteli moými hoduje vesel byl.

Wsaže on opowědzawszy rzekł oycu / Oto przez tak wiele lat służyę tobie / a nigdy mi nie przestąpił rozkazania twego / a nigdy nie dał. Kozlece abych s przyjaciółmi moimi hodził się weselić / przyiacioly moimi.

30. Ale když Syn tento tuus og / kterýž prožal / Staleť swůj s Newěstkami / přišel / žabil jsem genu Teleučně.

Iteraz gdy Syn tenay Prosy pożył wsielke swa materność z wfez racznici / przyszedł / żarzałes przeu. onu klusie cielu.

31. A on řekl genu: Synu / ty vždycky sem nau jsem / a wsecky věci mé / jsou tve.

Ita to mu on powieđział / Synu tyś zawsze jest ze mną / a wsekyśi dobrá moiesiac tвое.

32. Ale hodowati a radowati jsem se musel / nebo Bratr twuog tento byl umřel / a zase obžil: žahynul byl / a nalezen jest.

Alc bylo potreba radowac sic y weselic / iz ten bratr twoy Prosy byl umřel / a byl / a který byl žahynul / nalezen jest.

Namwil pak y Wędlnij / kum swym / Słowek ge den byl Bohaty kterýž měl Wládaře / a ten obžalowan gest přednim / wakoby mřhal Staleť geho.

Pothym rzekł do zwolenników swych / Był niektory bogaty słowiec / który miał słazę / a ten był przed nim oskarżon / iako by rospřasział dobrá tego.

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה
וְאַתָּה שׁוֹמֵעַ אֵנִי עָלַיְךָ אֲתָן חֲשׁוֹבֹן
עַל־מֶשֶׁק בֵּיתִי כִּי לֹא הוֹכֵל
עוֹד לְהוֹת־מֶשֶׁק בֵּיתִי :

On d'egli lo chiamò, e disse, Che è questo che io odo dire? rendimi il conto de la tua dispensatione: perche da hora innanzi a tu non hauerai piu la potestà di dispensare.

3 אָמַר הוּא רַב־בְּנֵי
בְּנֵי־בֵשׂה מִנָּה אֶעֱבֹד דְּמָרִי
שֶׁקֶל מִנִּי רַב־בְּנֵי
הֶאֱחָפֹז לֹא מִשְׁכַּח אֲנִי
וְלִמְתָּדֵר בֵּהֶם אֲנִי :

Hor il despensiere disse intra se stesso, Che farò io che il mio padrone mi leua la dispensatione? Io non posso rappare e di mendicare mi vergogno.

4 יָדַעַת מִנָּה אֶעֱבֹד
דְּמָא דְּנִבְכָּת מִן רַב־
בְּנֵי־בֵשׂה וְקַבְּלוּנִי בִּבְתֵּיהֶן :

So ben quel che io farò, accio che quando io sarò leuato sia da la dispensatione, siano di quelli che mi ricenano ne le case loro.

5 וַיִּקְרָא לְחֵד חֵד מִן
חֲבֵרֵי דְּמָרֵה וַיֹּאמֶר לִי
לְהַדְמִינָא בְּמָא חֲבֵר אֲנִי
לְמָרִי :

E chiamati à se tutti i debitori del suo padrone, disse al primo, Quanto debbi tu dare al mio padrone?

6 אָמַר לֵה מָאָה מִתְרִין
מִשְׁחָה אָמַר לֵה סב
כְּתָב וְתֵב בְּעֵגֶר כְּתוּב
חֲמִשִּׁין מִתְרִין :

E colui gli disse, cento bati d'olio. A cui e li disse, Piglia il tuo scritto, e sieda prestamente, e scrivene cinquanta.

7 וַיֹּאמֶר לְאַחֵר וַיֹּאמֶר
כְּמָא חֲבֵר אֲנִי לְמָרִי אָמַר
מָאָה פּוּרִין חֲטָא אָמַר לֵה
קָבִר כְּתָב וְתֵב כְּתוּב
תְּמָאָה פּוּרִין :

Poi disse ad un altro, Et tu quanto debbi dare? il qual disse, Cento cori di grano. Et egli li disse, piglia il tuo scritto, e scrivene ottanta.

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה
וְאַתָּה שׁוֹמֵעַ אֵנִי עָלַיְךָ אֲתָן חֲשׁוֹבֹן
עַל־מֶשֶׁק בֵּיתִי כִּי לֹא הוֹכֵל
עוֹד לְהוֹת־מֶשֶׁק בֵּיתִי :

Y llamólo, y dizele, Que es esto que oygo de ti? dà cuenta de tu mayordomia: porque ya no podrás mas fer mayordomo.

3 וַיֹּאמֶר מֶשֶׁק הַבֵּית מָה אֶעֱשֶׂה
כִּי אֲדוֹנִי יִשְׂאֵל מֶשֶׁק בֵּיתִי מִמֶּנִּי
לְכָרוֹת לֹא אֹכֵל לְהַדְשׁ
אֶתְבוֹשׁ :

Entonces el mayordomo dixo dentro de si que haré? que mi sennor me quita la mayordomia cauar, no puedo: mendigar, tengo verguença.

4 יָדַעַתִּי מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אֲנִי
הַנִּשְׂאֵל מֶשֶׁק הַבֵּית מִמֶּנִּי יִקָּח
אֶתִּי בְּבֵיתֵיהֶם :

Yo se lo que haré, para que quando fuere quitado de la mayordomia, me reciban en sus casas.

5 וַיִּקְרָא לְאִישׁ כָּל־אֶחָד מֵהֶם
אִנְשֵׁי תַּכְכִּי אֲדוֹנִי לְבָדֹד וַיֹּאמֶר
לְרֵאשׁוֹן כְּמָה גִּחְבַּלָּה לְאֲדוֹנִי :

Y llamando à cada vno de los deudores delu Sennor, dixo al primero, Quanto deues à mi sennor?

6 וְהוּא אָמַר מָאָה בְּתִים שֶׁמֶן
וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח אֶת כְּתָבְךָ וְשֵׁב
בְּמַהֲרָה וְכָתֵב חֲמִשִּׁים :

Y el dixo, Cien batos de azeyre. Y dixole, Toma tu obligacion, y fienrate presto, y escriue cincuenta.

7 וּמֵאֲחֵר אָמַר לְאַחֵר וַיֹּאמֶר
כְּמָה גִּחְבַּלָּה וְהוּא אָמַר מָאָה
כִּרְיִים חֲטָא וַיֹּאמֶר לוֹ קַח אֶת
כְּתָבְךָ וְכָתֵב שְׁמֹנִים :

Despues dixo à otro, Y tu quanto deues? Y el dixo, Cien coros de trigo. Y el le dixo, Toma tu obligacion, y escriue ochenta.

2. Καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐ-
τῷ· τί τὸ ἰδεῖν ἀκούω πρὸς σὺν; ἀπί-
δος ῥηλόζον τὴν οἰκονομίαν σου· ὅ γὰρ
δυνατὸς ἔστι οἰκονομεῖν.

Lequel il appela, & lui dit, Qu'est-ce que i' oy dire de toi? ren conte de ton administration: car tu n'auras plus la puillance de manier la despense.

3. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος,
τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαι-
ρεῖται πρὸς οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ;
καὶ πῶς ἔτι ἰσχύω, ἐπαρτῶν αἰσχύ-
νην.

*Adoncle maistre d'hostel dit en soi-
meisme, Que ferai ie, que mon maistre
m' oste l' administration? ie ne puis fo-
uoir la terre, & si ai honte de mendier.*

4. Ἐγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν με-
τασθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωμαι
με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

*Or ie sai que ie ferai, afin que quand
mon administration me sera ostee,
quelques vns me recoiuent en leurs
maisons.*

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ὅσους ἔ-
χουσιν τῷ χρεωφύλετον ὃν κύριος
ἔαυτο, ἔλεγεν τῷ πρῶτῳ· πόσον ὀ-
φείλεις τῷ κυρίῳ μου;

*Lors il appela vn chacun des detteurs
de son maistre, & dit au premier, Com-
bien dois tu à mon maistre?*

6. Ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίας.
καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ χρέος
μα, καὶ καθίς τας τεχίως χράψου
πεντήκοντα.

*Lequel dit, Cent melures d'huile. Et
il lui dit, Pren ta scedule, & t' allie de
vifte, & escri cinquant.*

7. Ἐπὶ τῷ ἐτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον
ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους
σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ
χρέος μα, καὶ χράψου ὀγδοήκοντα.

*Puis il dit à vn autre, Et toi combi-
en dois-tu? Lequel dit, Cent melures
de froment. Et il lui dit, Pren ta scedu-
le, & en escri quatre vingts.*

CAP. XVI.

2. Et vocavit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

And he called him / and sende vnto him / Howe is it that I heare this of thee? Gine an accountes of thy stewardship: for thou maist be no longer steward.

3. Ait autem villicus intra se, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio.

Then the steward said within him selfe / What shall I doe: for my master will take away from me the stewardship: I can not digge / and to begge I am ashamed.

4. Scio quid faciam: ut cum amotus tuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

I knowe what I will doe / that when I am put out of the stewardship they may receiue me into their houses.

5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

Then called he euery one of his masters debtors / and said vnto the first / How much owest thou vnto my master?

6. At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & sede, cito scribe quinquaginta.

And he said / An hundred measures of olie. And he said to him / Take thy writing / and sit downe quickly / and write fiftie.

7. Deinde alii dixit, Tu verò quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta.

Then said he to an other / How much owest thou? And he said / An hundred measures of wheat. Then he said to him / Take thy writing / and write thoure score.

Das XVI. Capitel.

2. Vnd er fordert in / vnd sprach zu ihm: Wie höre ich das von dir? Thu rechnung von deinem Haushalten / denn du kanst hinfort nicht Haushalter sein.

De hand kallede hannem / oc sagde til hannem / Hui hører ieg det om dig? Gør regenscaff aff din Husholdning / Thi du kan icke lenger vere Hushøget.

3. Der Haushalter sprach bey sich selbs: Was soll ich thun? mein Herr nimpt das Ampt von mir / graben mag ich nicht / so schäme ich mich zu betteln.

Hushøgeden sagde ved sig selff / Hvad skal ieg gøre? Min Herre tager Embedet fra mig / Jeg gider icke graffuit / oc ieg skammer mig at trygle.

4. Ich weiß wol was ich thun will / wenn ich nun von dem Ampt gesetzt werde / daß sie mich in ihre Häuser nemen.

Jeg ved vel hvad ieg vil gøre / at de skulle tage mig i deris Hush / naar som ieg bliffuer nu sat aff Embedet.

5. Vnd er rieß zu sich alle Schulden seines Herrn / vnd sprach zu dem ersten: Wie vil bist du meinem Herrn schuldig?

De hand kallede til sig alle sin Herris Skyldener / oc sagde til den første / Huor meget est du min Herre skyldig?

6. Er sprach: Hundert Thonnen öls. Vnd er sprach zu ihm: Nimb deinen Brieff / setze dich / vnd schreib flugs fünfzig.

Hand sagde / Hundrede tunder olie. De hand sagde til hannem / Tag dit Brev / sæt dig / oc scriff strax halffrediesinds tiue.

7. Darnach sprach er zu dem andern: Du aber / wie vil bist du schuldig? Er sprach: Hundert Malter Weizen. Vnd er sprach zu ihm: Nimb deinen Brieff / vnd schreib achtzig.

Der effter sagde hand til den anden / End du / huor meget est du skyldig? Hand sagde / Hundrede maader huede. De hand sagde til hannem / Tag dit Brev / oc scriff firefjreds tiue.

Kapitola XVI.

2. Y povolal ho / a řekl gemu: Co to slyšim o tobě? why dan počet z vládařství tveho / neb již nebudeš moci děle vládnouti.

Ať on vezvavšy go / řekl mu / Což to o tobě slyším? odday liš číbeš řádství tveho / abowiem už wiecej nemožes býč řádství zem.

3. Y řekl vládař sám w sobě: Co učiním / nebo Pán muog odgijmá odemne Vládařství? Kopatj nemohu / žebrati se slydím.

Čedy řekl on řádství sám v siebie / Což czynić bude / gdyż Pan moy odepymie mi řádstwo? Kopać nie moge / a żebrac się wstydzę.

4. Wjim co učiním / aby / když budu zbawen Vládařství / přivali mne do svých Domů.

Łecz wiem co uczynię / iż gdy będę zbawiony z rządu / przymamie wždy do domow swoich mieszczę.

5. Protož povolam gednoho / každého dlužníka Pána svého / řekl prvniemu: Kterak ghy mnoho dlužen Pánu memu?

Ať přivavšy wšykřich dlužníků pána svého / řekl přerwšemu / Jak wíleš winien pánu memu?

6. A on řekl: Sto láhwič oleje. Y řekl gemu: Wejmi Registra twá / a sed rychle / a napiš padesát.

A on powiedział / Sto batow oliwy. Čdy mu on řekl / Wejmi tablice twe / y sied szybko / a napisz piędziesiąt.

7. Potom druhému řekl: Ty pak jak mnoho ghy dlužen? Kterýž řekl: Sto srochuow pšenice. Řekl gemu: Wejmi Registra twá / a napiš osmdesát.

Žáťym drugiemu řekl / A ty jakos wiele winien? thedy on řekl / Sto korcy pšenice / ale mu on powiedział / Wejmi tablice twe / a napisz osmdziesiąt.

8 וְשֵׁבַח מִדּוֹן לְרַב בֵּיתָא
דְּעוֹלָא דְּחַפְיָמָא יְעִבֵּד
בְּנוֹהֵי צִיר דְּעוֹלָמָא הָנָא
חַפְיָמָא אֲמִין מִן בְּנוֹהֵי דְּ
דְּגִיְהִירָה בְּשִׁרְבָתָהּ הֵן הָנָא:

E il padrone lodò l'iniquo dispendiere, in quanto che egli haueua fatto prudentemente: perche che i figliuoli di questo secolo son piu prudenti ne la loro generatione, che i figliuoli de la luce.

9 וְאִךְ אָנָּה אָמַר אָנָּה
לְבִין דְּעִבְדִּין לְכוּן רַחֲמָא
מִן מַמְוִנָא הָנָא דְּעוֹלָא
דְּמַמְוִנָא דְּגִמְרָא יִקְבְּלוּנְכוּן
בְּמַטְלָהּ לִיהֵון דְּלַעֲלִים:

Ancor io dico a Voi, Fatevi de gli amici con le ricchezze d'iniquita: accioche quando voi mancarate, si ricuiano ne i tabernacoli eterni.

10 מִן דְּבִקְלִיל מַהֲיָמוֹן אָךְ
בְּסִגְרִי מַהֲיָמוֹן הֵן וּמִן דְּ
דְּבִקְלִיל עוֹלָא אָךְ בְּסִגְרִי
עוֹלָא הֵן:

Chi è fedele in vna cosa minima, è fedele ancor in vna grande: e chi è ingiusto, in vna minima cosa, è ingiusto in vna grande amara.

11 אִין הָכִיל בְּמַמְוִנָא
דְּעוֹלָא מַהֲיָמוֹן לְבִין
הֵוִיתוּן שְׂרָרָא לְכוּן מִן
מַהֲיָמוֹן:

Se adunque Voi non sete stati fedeli ne le ricchezze inique, chi vi fidarà le Vere?

12 וְאִין בְּדִלְכִין לֹא
אֲשַׁתְּפַחְתּוּן מַהֲיָמוֹן
דְּלִכְכוּן מִן הֵן לְכוּן:

E se Voi non sete stati fedeli in quel d'altri, quel che è vostro chi ve lo darà?

13 לִית עֲבָדָא דְּמַשְׁכָּח
לְתִרְיוֹן מִדּוֹן לְמַפְלָח אִין
צִיר לְחַד יִסְגֵּנָא וְלֹא חֲרָגָא
יִרְחֹם אִין לְחַד יִיָּקֵר וְ
וְלֹא חֲרָגָא יִשְׁוֹט לְ
מַשְׁכָּחִין אֲנִתּוּן לְמַפְלָח
לֹא לֵהָא וְלֹא מַמְוִנָא:

Nissun famiglio puo seruire a due padroni: perche che o egli adirà l'uno, & amará l'altro: ouero riterrà l'uno, e l'altro dispresará. Voi non potete seruire a Dio & a le ricchezze.

8 וְיִשְׁבַּח אֲדוֹן אֶת־מַשְׁכָּח חֲבִית
בְּלִיעַל כִּי בְּחֻכְמָה עָשָׂה כִּי בְּנֵי
עוֹלָם הֵוִה חֻכְמִים מִבְּנֵי אֲדוֹן
בְּדוֹרוֹתָם:

Y alabó el sennor al mayordomo malo por auer hecho prudentemente: porque los hijos de este siglo mas prudentes son que los hijos de luz en su genero.

9 וְאִנִּי אֹמֵר לְכֶם עֲשׂוּ לְכֶם
רְעִים מִהֲמוֹן עוֹלָא לְמַעַן
אֲמַן חֲחֻסְרוֹ יִקְחוּ אֶתְכֶם
בְּאִהְלֵי עוֹלָם:

Y yo os digo, Hazeos amigos de las riquezas de maldad: para que quando os falte, seays recibidos en las moradas eternas.

10 הַנֶּאֱמָן בְּקִטּוֹן וְגַם בְּגִדּוֹל
נֶאֱמָן הוּא וְאֲשֶׁר מַעוֹל בְּקִטּוֹן
גַּם מַעוֹל בְּגִדּוֹל:

El que es fiel en lo muy poco, tambien en lo mas es fiel: y el que en lo muy poco es iniusto tambien en lo mas es iniusto.

11 וְאִם בְּהֲמוֹן עוֹלָא לֹא תִהְיֶה
אֲמוּנִים מִי־אֲמִין לְכֶם אֶת
אֲמוּנָה:

Pues si en las malas riquezas no fuerdes fieles, loque es verdadero quien os lo confiará?

12 וְאִם בְּאַחֲרֵת לֹא הִיִּיתֶם
אֲמוּנִים מִי־יִתֵּן לְכֶם אֶת־
אֲשֶׁר לְכֶם הִיא:

Y si en lo ageno no fuerdes fieles, loque es vuestro quien os lo dará?

13 עֲבָד לֹא יִכָּל לְעֲבֹד לְשְׁנֵי
אֲדוֹנִים כִּי־אֶם אֶת־אֶחָד
יִשְׁנָא וְאֶת אֶחָד יֵאָהֵב אִין לְאֶחָד
יִדְּבֵק וְאֶת אֶחָד יִתְעַמֵּעַ לֹא
תִּיכָלוּ לְאֱלֹהִים לְעֲבֹד וְלִהְיוֹן:

Ningun sieruo puede seruir a dos sennores: porque ó aborrecerá al vno y amará al otro: ó se allegará al vno, y meno spreciará al otro. No podeys seruir a Dios y a Mamona.

8. Καὶ ἐπὶ ἤνυσεν ὁ κύριος τὴν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἵματος τῆς πενίας φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῆς φιλίας εἰς τὴν γῆρα τὴν αὐτοῦ εἰσι.

Et le maistre loua le maistre d'hôtel inique, pourtant qu'il auoit fait prudemment: par ainu les enfans de ce siecle sont plus prudens en leur generation, que ne sont les enfans de lumiere.

9. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, ποιήσати ἐὰν τις φίλους ἐκ τῶν μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπη, διασώσῃ ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Et moi aussi ie vous di, Faites-vous des amis des richesses iniques: afin que quand vous defaurez, ils vous recoiuent es tabernacles eternels.

10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστὶ καὶ ἐν ἐλαχίστῳ ἀδίκος, καὶ ἐν πολλῷ ἀδίκος ἐστὶ.

Qui est loial en bien petite chose, il est aussi loial en grande chose: & qui est iniuste en bien peu de chose, il est aussi iniuste en grande chose.

11. Εἰ δὲ οὐ ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ ἐστέ ἐγγύς, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πισύσει;

Si donc vous n'avez esté loyaux es richesses iniques, qui se fiera en vous des vrayes richesses?

12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ ἐστέ ἐγγύς, τὸ ὑμῶν τίς ὑμῖν δώσει;

Et si en l'autrui vous n'avez esté loyaux, qui vous baillera ce qui est vostre?

13. Οὐδεὶς οἰκέτης διώσται δυοὶ κύριοις δουλεύειν. ἢ γὰρ πῶς ἀγαπήσει, καὶ πῶς ἐκρεον ἀγαπήσει. ἢ ἐνδὲς ἀντιθέται, καὶ τὸ ἐπίτερον κατὰ φρονήσιν. οὐ δύνασθε γὰρ δουλεύειν καὶ μωμῶνᾳ.

Nul seruiteur ne peut seruir à deux maistres, car ou il haïra l'un, & aimera l'autre: ou il se tiendra à l'un, & mesprisera l'autre. Vous ne pouvez seruir à Dieu & aux richesses.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii hominis seculi, prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

And the Lorde commended the villicus steward / because hee had done wisely. Wherefore the children of this worlde are in their generation wiser then the children of light.

9. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.

And I say vnto you / Make you friends with the riches of iniquitie / that when wee shall want / then may receiue you into euertlasting habitations.

10. Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est.

He that is faithfull in the least / hee is also faithfull in much: and he that is vnfaithfull in the least / is vnfaithfull also in much.

11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est quis credat vobis?

If then ye haue not bene faithfull in the wicked riches / who will trust you in the true treasure.

12. Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis.

And if ye haue not bene faithfull in another mans goods / who shall giue you that which is yours.

13. Nemo servus potest duobus dominis servire; aut enim unum odiet, & alterum diligit: aut uni adhaerebit, & alterum contemnet: non potestis Deo servire & mammoni.

No seruant can serue two masters / for either he shall hate the one / and loue the other: or els he shall leane to the one / and despise the other. Ye can not serue God and riches.

8. Vnd der Herr lobet den vngerechten Haushalter / daß er klüglich gethan hatt. Denn die Kinder dieser Welt sind klüger / denn die Kinder des Lichtes / in ihrem Geschlechte.

De Herren loffuede den wretserdige Hushalter / at hand giorde snidelige / Thi denne Verdens Børn ere klogere / end Lūsens Børn / i deris Sleet

9. Vnd ich sage euch auch: Macht euch Freunde mit dem vngerechten Mammon / auff das wenn ihr nun darbet / sie euch auffnehmen in die ewige Hütten.

De seg siger eder oesaa / Gører eder Venner med den wretserdige Mammon / Paa det / naar i nu haaffue behoef / de skulle anamme eder i de ewige Bolige.

10. Wer im geringsten threu ist / der ist auch im grossen threu / vnd wer im geringsten vnrecht ist / der ist auch im grossen vnrecht.

Huo som er tro i det minste / hand er oc tro i det store / Oc huosom er wretserdig i det minste / hand er oc wretserdig i det store.

11. So ihr nun in dem vngerechten Mammon nicht threu seht / Wer will euch das warhafftige vertrauen?

Der som i nu icke ere tro i den wretserdige Mammon / huos vil betro eder til det sande?

12. Vnd so ihr in dem frembden nicht threu seht / wer will euch geben das je nige das euer ist?

Oc der som i icke ere tro i det fremmede / huos vil giffue eder / det som eders er?

13. Kein Haushknecht kan zweyen Herrn dienen. Entweder er wirdt einen hassen / vnd den andern lieben / oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Ihr kömnet nicht Gott sampt dem Mammon dienen.

Angen Hushuend kand tiene tho Herrer / vden hand skal enten hade den ene / oc elske den anden / Eller hand skal holde sig til den ene / oc foracte den anden. I kunde icke tiene Gud oc Mammon.

8. V pochwálil Pán Bládaše nepravého / žeby opatrně učinil. Neb Synové tohoto Světa opatrnější jsou / nežli Synové Světa v položení svém.

V pochwalil pan Báfárzáf zlošiwego i z rostopnie uczynil: A dla tego synowie tego światá rostopniejší sa náó syny światlosci wrodzáfú swoim.

9. V náč prawím wám / učiněte sobě přátel z Mammony nepravosti / aby když zhynete / přímali wás do věčných Stanow.

A iké wám powědam / Czyněcie sobie przyjacioly z pieniedzy zlošiwych / aby gdy wstaniecie / przyieli wás do wiecznych przybytkow.

10. Kdož gest wěrný w malé věcy / w wětšých věcy wěrný gest: a kdož w malé věcy gest nepravý / w wětšých nepravý gest.

Kto wěrný jest w rzeczech na mnteyšych / tenčí y w wielkich wěrný jest: A Kto w nam ntayšych jest zlošiwym / tež y w wietzšych jest zlošiwym.

11. Protož gestliže w nepravém žboží nebyli gste wěrní / prawého kdo wám řekne?

Jestližeście tedy w zlošiwých pieniadzech wěrnými nie byli / prawdziwych Ktož wám wierzyc będzie?

12. A gestliže w cizím wěrní gste nebyli / což wásheho gest kdo dá wám?

A jestližeście w cudzym wěrnými nie byli / co wáshe jest Ktož wám dá?

13. Nižadný Služebník nesmůže dvěma Panom slaužiti: neb žagistě gednoho nenawiděti bude / a druhého milowati: a neb gednoho přijoržeti se bude / a druhým pohržeti. Nemůžete Bohu slaužití a Mammoně.

Žaden slugá dwěma pánom slaužyc nie może / bo ábo iednego b. dzie miał w menawiści / a drugiego milować będzie / ábo á niez dnema przyłanie a drugiego wzgardzi: Nie możecie Bogu slaužyc y piemadzam.

14. פרישטא דין פד שמעו
הליו פלהיו מטול
דברמיו הוו פספס
ממיקו הוו ביה:

Tutte queste cose s'adunano ancora i Farisei che erano avari: e facevanli beffe di lui.

15. ישיע דין אמר להון
אנתון אבון דמזיקין ב
גפשהון קדם בני נשא
אלהא דין ידע לפותכון
דמדם פרם בית בני נשא
קדם אלהא נדיר הו:

Et egli disse loro, Voi sete quelli che giustificate voi stessi dinanti a gli uomini: ma Iddio conosce bene i vostri cuori: perche quello che a gli uomini e eccellente, e abominazione dinanti a Dio.

16. גמוסא ונביא עד
מא ליהיו מו הידיו מ
מלכותא דאלהא
מסתפרג וכל לה חבץ
דיעול:

La legge e i Profeti, hanno durato infino a Giovanni: da quel tempo in qua s'annuntia il regno di Dio, e ciascun fa forza in esso.

17. פשיק הוידיו דשמעו
וארעא יעברון או
אתיתא חדא מו גמוסא
תעבר:

Hor egli e piu facile che il cielo e la terra passino via, che un sol punto de la legge caschi.

18. כל מו דשרא אנתתה
ונסב אחרתא גאר וכל
מו דנסב שביקתה גאר:

Chiunque lascia la sua moglie, e pigliane snaltra, commette adulterio: e chiunque piglia quella che e lassata dal marito commette adulterio.

19. גברא דין חד עתירא
אית הווא ולבש הווא
בוצא וארצונא וכל יום
מתבסס הווא גאנאית:

Egli era un huomo ricco, ilqual si vestiva di porpora e di seta, e ogni giorno passeggiava splendidamente.

20. ומספנא חד אית הווא
דשמה לעזר נדמא הווא
לות תרעה דהו עתירא
פד ממחי בשוחנא:

Et era etiamdio un certo pouero nominato Lazaro, il qual giaceua a la porta di colui, piagato.

14. וישמעו את כל האלה
המפרשים אשר אהבי כסף המה
וינצוהו:

Y oyan tambien los Phariseos todas estas cosas, los quales eran auaros: y burlauan de el.

15. ויאמר להם אתם הווא
המצטדקים לנפשכם לפני
האנשים ואלהים יודע לבותיכם
כי כל דום באנשים שקוף
הוא לפני אלהים:

Y dizeles, Vosotros soys los que os justificays a vosotros mismos delante de los hombres: mas Dios conoce vuestros coraçones: porque lo que los hombres tienen por sublime, delante de Dios es abominacion.

16. והוציאה ותיבא עד
יוחנן וימאן מלכות אלהים
מבשר וכל איש יחטף בה:

La ley y los Prophetas, hasta Ioan: desde entonces el Reyno de Dios es anunciado, y quienquiera lo acomete.

17. כי קל הוא לעבר שמעו
וארץ מנפול חירק אחד מחוריה:

Empero mas facil cosa es perecer el cielo y la tierra, que perderse vna tilde de la ley.

18. כל אשר יעזב את אשתו
ויקח אחרת גאה וכל אשר יקח
אשה גרושה מאשה הווא:

Qualquiera que embia a su muger: y se casa con otra, adultera: y el que se casa con la embiada del marido, adultera.

19. פו אדם אחד היה עשיר לבוש
ארצמו ותלעת שני ומטיל לב
בכל יום עד מאד:

(Y dixo otra parabola,) Auia vn hombre rico que se vestia de purpura y de lino fino, y hazia cadadia vanquete esplendidamente.

20. ויהי איש מסכן ושמו
לאעזר אשר השלך אל שער
יהי בו שחור אבעבות פורח:

Auia tambien vn mendigo llamado Lazaro, elqual estaua echado a la puerta de el, lleno de llagas:

15.

14. Ἦκουσιν τῶντων πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι Φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξευμκτήριζον αὐτὸν.

Or les Pharisiens ausli qui estoient auaricieux, oyoyent toutes ces choses, & se mocquoient de lui.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστέ οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ὡς πονεῖς ἀνθρώπων, ὃ ὅτι θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδελύγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστίν.

Et il leur dit, C'est vous qui vous iustifiez vous mesmes deuant les hommes: mais Dieu cognoist vos cœurs: car ce qui est haut deuant les hommes, est abomination deuant Dieu.

16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ διαγγελλίεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

La Loy & les Prophetes ont duré iusqu'à Iehan: depuis ce temps-la le regne de Dieu est euangeitizé, & chacun se force.

17. Εὐχετότερον δὲ ἐστὶ τὸν ἔρανον καὶ τὴν γλῶττα παρελθῆναι, ἢ τὸ νόμου μίαν κεραίαν πεσῆναι.

Or il est plus aisé quel le ciel & la terre se passent, que qu'il tōbe vn seul point de la Loy.

18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

Quiconque delaisse sa femme, & se marie a vne autre, commet adulterre: & quiconque prend celle qui est delaissee de son mari, commet adulterre.

19. Ἄνθρωπος δὲ τις πλούσιος, ἐνεδιδύσκειτο πορφύρῃ καὶ βύσσῳ, ὡφραϊνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.

Or y auoit-il vn riche homme, qui se vestoit de pourpre & de fin lin, & qui par chacun iour se traittoit bien & magnifiquement.

20. Πτωχὸς δὲ τις πρὸς τὸν οὐρανὸν ἵκετο, ὃς ἐβόλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένῳ.

Il y auoit d'autre part vn poure, nommé Lazare, qui gisoit a la porte d'icelui, estant tout plein d'ulceres.

14. Audiebant autem omnia hæc Pharisei qui erant avari: & deridebant illum.

All these things heard the Pharisees also which were covetous: and they mocked him.

15. Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

Then he said unto them, Ye are they which iustifie your selves before men: but God knoweth your heartes: for that which is highly esteemed among men / is abomination in the sight of God.

16. Lex & prophetæ, usque ad Iohannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

The Lawe and the Prophets endured untill Iohn: & since that time the Kingdom of God is preached: and every man presseth into it.

17. Facilius est autem cælum & terram præterire, quam de lege unum apicem cadere.

Nowe it is more easie that heaven / and earth shoulde passe away: then that one tittle of the Law shoulde fall.

18. Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

Whosoever putteth away his wife / and marrieth another / committeth adultery: and whosoever marrieth her that is put away from her husband / committeth adultery.

19. Homo quidam erat dives & induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendide.

There was a certaine rich man / which was clothed in purple / and fine linnen / and fared well and delicately every day.

20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus.

Also there was a certaine begger named Lazarus / which was layed at his gatefull of sores.

14. Das alles höreten die Phariseer auch / die waren geizig / vnd spoteten sein.

Alt dette hørde ogsaa Phariseerne / som vaare gerige / oc bespaattede hannem.

15. Vnd er sprach zu ihnen: Ir sehts / die ihr euch selbsts rechtfertiget für den Menschen / aber Gott kennet eure Herzen / denn was hoch ist vnter den Menschen / das ist ein greuel für Gott.

De hand sagde til dem / I ere de / som gøre eder selff redferdige saar Menniskten / Men Gud kender eders herte / Thi huad som er høyt iblant Menniskten / Det er en verstyggelse saar Gud.

16. Das Gesetz vnd die Propheten weissagen bis auf Johannes. Vnd von der zeit an / wirdt das Reich Gottes durchs Euangelium geprediget / vnd jederman dringet mit gewalt hinein.

Looven oc Propheterne spaa indtil paa Johannes / oc fra den tid / skal Guds Rige predickes ved Euangelium / oc huer mand trenger ind med magt.

17. Es ist aber leichter das Himmel vnd Erden vergehen / denn das ein tüttel am Gesetze falle.

De det er lettere at Himmel oc Jord forgaa / end at en Tyndel aff looven falder.

18. Wer sich scheidet von seinem Weibe / vnd freiet ein andere / der bricht die Ehe / vnd wer die Abgescheidene von dem Manne frehet / der bricht auch die Ehe.

Huo som skil sig fra sin Hustru / oc tager en anden / hand gør hoer / De huo som tager den der afskilt er fra Manden / hand gør oc saa hoer.

19. Es war aber ein reicher Mann / der kleidet sich mit Purpur vnd köstlichem Linwad / vnd lebet alle tag Herrlich vnd inn freuden.

Der vaar en rig Mand / hand klædte sig med Purpur oc kaastelige Linclæder / oc leffde huer dag herlige oc i glæde.

20. Es war aber ein armer / mit Namen Lazarus / der lag für seiner Thür voller Schweren.

Men der vaar en fattig / som hed Lazarus / hand laa saar hans Dør fuld aff Saar.

14. Głyszali pak tyto wśsekn węcch Żakonijch kteřij byli lařkomij / a posmijwali je genu.

Tego teř y řaryzeuřowie sluřchali řtorzy byli řakomi / a wřřali řoř řydziř z niego.

15. A řekl jim: Wy gřte řteřij řprawedliwě se řinřte před lidmi / Bůh pak zná řrede wasře: neb coř v lidij wyřokěho gęř to ořawnoř gęř před Bůhem.

Tedy řim on řekl / Wy řeste řteřte řtorzy řami řiebie vřřawedliwřcie před ludřmi / ale Bůg zna řere ř wřře / řbowřem to co řest v ludři wyřnio řtego / obrzydle řest před Bůgiem.

16. Řakon a Prorocy až do Jana: a od te chwřřle Řřaloř wřřwř Bůřij se řwřřřę / a řa řdř genu nřřřle řinřij.

Řakon y Prorocy až do Jani / od tego řřřř řrořřřwo Bůře opořwiedřia / a řa řdř řie do niego wřřwř wřg wřřtem.

17. Alle řnřřř gęř Nebi a ře řmi řominanti / neřři od Řakoř na řednomu řlowijřku řahň nanti.

Alle řkewřie niebu y řiemř přemř na ř / a nřř ředneř řře ře řa řonu vřřř.

18. Řa řdř řdoř přopuřřij Manřřku řwau / a řinau pōgijmř / cřřolořij: A řdoř přopuřřřnau od Muře pōgijmř / cřřolořij.

Řto ř řolwřř opuřřřa řone řwa a řdřę pōymřte / řem cřřolořij / a řolwřř od meřř opuřřřna pōymřte / ře cřřolořij.

19. řřlowřř geden byl Bůř hřř / řteřň oblřřel ře w řřarř lat a w řment / a řodowř na řa řdř den řřwřřř.

Byl nieřřory řřlowřř řogřř / a oblřřyl ře wřřarřat y w řientie lniř ne odřientie / y nř řa řdř dřien hoymř vřřwř.

20. A byl geden ře řrřř gmeř nem řazar / řteřňto ře řel v wřrř gęř / pln gřa neřřřim.

A byl ře ř nieřřory ře řrřř řmieř nem řazarř / řteřory byl wřřřř con před řien řego owřředřřřř.

י

21. וּמִתְיָאֵב הָיָה הַיָּמֶלֶא
פְּרִסָּה מִן פְּרִתוֹתָהּ ד
הַגְּבֻלִין מִן פְּתוּרָה דְּהוּ
עֲתִירָא אֱלָא אַף פְּלִפְּא
אֲתִין הוּי מִלְחָכִין
שׁוּחַנְהִי :

*E desiderava satiarfi de minuz zoli
che cadeuano da la tauola del ricco, e i
cani ancora ventuano, e leccauangli le
sue piaghe,*

22. הָיָה דִּין וּמִירָה הוּ
מִסְכָּנָא וְאוֹבְלוֹהִי
מִלֵּאכָא לְעוֹבָה דְּאֲבָרָהָם
אַף הוּ דִּין עֲתִירָא מִית
וְאֲתִקְבֵּר :

*Hor auuene che il pouero mori, e
fu portato dagli Angeli nel seno d' Abra-
am. Poi mori ancor il ricco, e fu sepolto.*

23. וּפִד מִשְׁתַּנֵּק בְּשִׁיּוֹל
אֲרִים עֲיֻנְהִי מִן רוֹחָקָא
וְחֻנָּא לֹא אֲבָרָהָם וְלִלְעוֹר
בְּעוֹבָה :

*Et alzando gli ocelli suoi ne l'infer-
no, mentre ch'egli era in tormenti, vidde
Abraam di lontano, e Lazaro nel suo
seno.*

24. וְהָיָה פִקְלָא רַמְיָא
וְאִמֵּר אֲבִי אֲבָרָהָם
אֲתִרְחָם עָלִי וְשִׁדֵּר לִלְעוֹר
דִּי צְבוּעַ רִישׁ צְבוּעָה בְּמִיָּא
וְיִרְטֵב לִי לִשְׁנֵי דְּהָלָא
מִשְׁתַּנֵּק אֲנָא בְּשִׁלְהִבִּיתָא
הַדְּנָא :

*Egridando, disse, Padre Abraam,
habbi pietà di me, e manda Lazaro, che
intinga l'estremità del suo dito ne l'ac-
qua, e rinfreschi la mia lingua: percioche
io son cruciato in questa fiamma.*

25. אִמֵּר לֵה אֲבָרָהָם
פְּרִי אֲתִדְכֵּר דְּהַבְלָתָא
טְבִיתִךָ בְּחִיָּךְ וְלִלְעוֹר
בִּישְׁתָּהּ וְהִשְׁתַּחֲוִי
מִתְתַּיִח הַדְּכָא וְאֲנִתָּ
מִשְׁתַּנֵּק :

*Et Abraam disse, Figliuolo, ricorda-
ti che tu riceuesti i tuoi beni ne la tua vi-
ta, e Lazaro similmente i mali: doue ora
egli è consolato e tu sei tormentato.*

י

21. וַיְהִי־אֵוֹ לְשֹׁבַע מִשְׁבָּבִים אִשָּׁר
וַיִּפְּלוּ מִשְׁלַחַן הָעֵשִׂיר וְגַם
הַכְּלָבִים בָּאוּ וּלְקָקוּ אֶת־שְׁחִיר
אֲבֵעֲבוֹתָיו :

*Y desseando hartarse de las migajas que ca-
yan de la mesa del rico: y aun los perros venian, y
le lamian las llagas.*

22. וַיְהִי־בְּמוֹת הַמַּסְכָּן וַיִּנָּשָׂא
מִן־הַמִּלְאכִּים בְּחִיק אֲבָרָהָם
וַיָּמָת גַּם הָעֵשִׂיר וַיִּקָּבֵר :

*Y aconteció que murió el mendigo, y fue
lleuado por los Angeles al regaço de Abraham: y
murió tambien el rico, y fue sepultado.*

23. וַבְּהִיוֹתוֹ בְּשִׁנּוֹל בְּשִׁמְמוֹתָא
וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־אֲבָרָהָם
מִרְחוֹק וְלֹא־עוֹזֵר בְּחִיקוֹ :

*Y en el Inferno, alcando sus ojos, estando en
los tormentos, vido a Abraham lexos, y a Lazaro
en su regaço.*

24. וַיִּצָּעֵק וַיֹּאמֶר אָבִי אֲבָרָהָם
חֲנִנִי וְשִׁלַּח אֶת־לֹא־עוֹזֵר לְטַבֵּל
אֶת רֹאשׁ אֲצָבְעוֹ בְּמִים וַיִּבְלִיג
אֶת־לִשְׁוֹנִי כִי־מַעֲנָה אֲנִי
בְּלִהֶבֶת הַדְּנָא :

*Entonces el dando bozes, dixo, Padre Abra-
ham, ten misericordia de mi, y embia á Lazaro
que moje la punta de su dedo en agua, y refres-
que mi lengua: porque soy atormentado en esta
llama.*

25. וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם בְּנִי זְכוֹר
כִּי־לָקַחְתָּ אֶת־טוֹבוֹתַיִךְ
בְּחַיֶּיךָ וְלֹא־עוֹזֵר לְהַפֵּךְ אֶת
רַעְיוֹתָיו וְעַתָּה הוּא גִּחְם וְאַתָּה
כּוֹנֵאב :

*Y dixole Abraham, Hijo, acuerdate que re-
cebigste tus bienes en tu vida, y Lazaro tambien
males: mas aora este es consolado, y tu: atormen-
tado.*

יז.

21. Καὶ ὁ πτωχὸς χορτασθεὶς τὰς
δοῦναι ψυχῶν τῶν πτωχῶν δὲ τὸ
τραπέζης ἐπαλουσίει· ἀλλὰ καὶ οἱ
κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλκχον τὰ ἐλ-
κη αὐτοῦ.

*Lequel defroit estre rassasié des
miettes qui romboyent de la table du
riche, & mesmes les chiens venoyent,
& lui lechoyent les viceres.*

22. Ἐγένετο δὲ ὁ πτωχὸς θάνατον πτω-
χὸν, καὶ ἀπέχευθην αὐτὸν ὑπὸ
τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀ-
βραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος,
καὶ ἐτάφη.

*Or aduint que le poure mourut,
& qu'il fut porté par les Anges au sein
d'Abraham: or le riche aulli mourut,
& fut enseveli.*

23. Καὶ ἐν τῷ αἵδῳ ἐπ' ἄρας τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν
βαζάνοις, ὅρα τὸν ἀβραάμ δὲ τὸν
μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλ-
ποις αὐτοῦ.

*Et lui restant en enfer, & esleuant
ses yeux, comme il estoit es tormens, il
vid de loin Abraham & Lazare au sein
d'icelui.*

24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε·
πάτερ ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμ-
ψον λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον
τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ πα-
ταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ἐ-
δυναμίζω ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

*Et s'escriant, il dit, Pere Abraham,
aye pitie de moi, & enuoye Lazare, afin
qu'il mouille d'eau le bout de son doigt,
& qu'il rafraichisse ma langue. car ie
suis griefuement tormenté en ceste
flamme.*

25. Εἶπε δὲ ἀβραάμ, τέκνον, μνή-
σθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά
ἐν τῇ ζωῇ σου, ἐλάζαρος ὁμοί-
ως τὰ κακά· νῦν δὲ ὁδε τὸ πάλαι
ταῦ, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.

*Et Abraham respondit, Fils, souvien-
ne toi que tu as receu tes biens & en ta
vie, Lazare semblablement les maux: &
maintenant il est consolé, & tu es grie-
fuement tormenté.*

21. Cupiens saturari de micis qui cadebant de mensa divitis, (& nemo illi dabat,) sed & canes veniebant, & lungebant ulcera eius.

And desired to bee refreshed with the crummes that fell from the rich mans table: nea/ and the dogges came and licked his sores.

22. Factum est autem ut moreretur medicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & dives: & sepultus est.

And it was so that the begger dyed/ and was carryed by the Angels into Abrahams bosome. The rich man also died and was buried.

23. In inferno, elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius.

And being in hell in torments/ he lift by his eyes/ and sawe Abraham as farre off/ and Lazarus in his bosome.

24. Et ipse clamans dixit, Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intrin gat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

Then he cryed/ and sende/ Father Abraham/ haue mercie on me/ and send Lazarus that hee may dippe the tip of his finger in water/ and coole my tongue: for I am tormented in this flame.

25. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepi sti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.

But Abraham said/ Sonne/ remember that thou in thy life time receivest thy pleasures/ and likewise Lazarus paines: nowe therefore is he comforted/ and thou art tormented.

21. Vnd begeret sich zu sättigen von den Brosamen/ die von des Reichen Fische fielen. Doch kamen die Hunde/ vnd lecketen seine Schweren.

De begerede at mettis aff de Smuler/ som fulde aff den Rigs Bord. Dog komme Hundene/ oc sliche de hans Saar.

22. Es begab sich aber/ das der Arme starb/ vnd ward getragen von den Engeln inn Abrahams schoß. Der Reiche aber starb auch vnd ward begraben.

De der begaff sig/ at den Fattige døde/ oc Engle ne bare hannem i Abrahams skød/ Oc den Rige døde oc saa/ oc bleff begraffuen.

23. Als er nun inn der Helle vnd inn der Qual war/ hub er seine augen auff/ vnd sahe Abraham von ferne/ vnd Lazarum inn seiner Schoß.

Som hand vaar nu i Hellsuede oc i pinen/ da oploeffte hand sine Ønen/ oc saa Abraham langt borte/ oc Lazarum i hans Skød.

24. Rieff vnd sprach: Vater Abraham/ erbarme dich mein/ vnd sende Lazarum/ daß er das eusserste seines fingers inns Wasser tauche/ vnd küle meine zungen/ denn ich leide peim inn diser flammen.

Hand robt oc sagde/ Fader Abraham/ Forbar me dig offuer mig/ oc sent Lazarum/ at hand dnypper det nderste aff sin Finger i Vand/ oc lester min Tunge/ Thi ieg lider pine i denne Lue.

25. Abraham aber sprach: Gedenscke Son/ daß du dein gutes empfangen hast inn deinem leben/ vnd Lazarus dargegen hat böses empfangen/ Nun aber wirdt er getröstet/ vnd du wirst gepeiniget.

Da sagde Abraham/ Betenck Son at du haaffuer anammet dit gode i dit Liffs tid/ oc Lazarus der imod haaffuer anammet ont/ Men nu skal hand trøstis/ oc du skal pinis.

21. Zádagenasheen býti z drobt tuow/ kietjz padali s Stolu Bohatec/ (a jaden gemu nes dávat) Alle y psy přichazeli/ a lizali nejtý geho.

Chcac býcnášyon z odrobin Etoze padaly z stolu bogaczowe go/ lecz psi przychodzic lizali rasy ny ugo.

22. V stalo se ževmřel žebrať/ a nesen gest od Angeluow do Luona Abrahamowa. Žmřel takž y Bohatec/ a pohřben gest.

Zpryďalo sie ževmřel žebrať/ a niesen byl od Aniolem ná lo/ no Abrahámowe: Porým vmřel y bogacz/ po grzebioh jest.

23. Tedy w Pěkle pozdy wjshw očíj swých tdyž byl w mukách/ vžřel Abrahama z dáleka/ a Lazara w Luonu geho:

Z bedac w pěkľe podniořt o: zu swoidy gdy byl w mukách/ y vžřel Abrahama z dáleka a Lazara z ná lonie ieť.

24. A wolage/ řekl: Otče Abrahame/ smilůg se nade mnau/ a possli Lazara ať omotčij konec prstu swěho w wodě/ a swažij nazyt můj/ neb se mučijm w tomto plameni.

Tedy zřwolal/ mowřac/ Otcze Abrahámie smiluy nádemná/ a possli Lazara aby omocyl koniec palčá swego w wodě a ochłodzil tečyť moy/ bočiem vtrápon w thym plomieniu.

25. V řekl gemu Abraham: Synu/ rozpomeni se/ že gšybral dobrě wěcy w životě twém/ a Lazar tečžlě: Protož nynij tento se těšij/ ale ty se mučijšs

Alle Abrahám powiedzil/ Synu/ rozpomni zeš bral dobra twe/ za žywothá twego/ a Lazar tež miewczášy/ a tak on teraz vžywa pociedy a tyš zřstie jest mczon.

26 וְעַם הַלֵּל כְּלֵהֶן הִוְתָּא
רַבְתָּא סִימָא פִּינִין וְלִכּוֹן
בְּאֵלֵינוּ דְּעָבְדִין מִכְּנֵי ד'
דְּיַעֲבִירוּ לְנוֹתְכוֹן לֵבָי
יִשְׁפָּחוּן נֶאֱחָ לֵבָי דִּמּוֹ
תִּמּוֹ יַעֲבִירוּ לְנוֹתְכוֹן:

Et oltre à tutto questo, tra noi e voi c'è posta una gran profondità, in tal modo che quei che vogliono di qui passare a voi, non possono, ne di costì trapassare a noi.

27 אָמַר לֵה מַדִּין בְּעֵא
אַנָּה מִנֶּךָ אֲבִי דְּתִשְׁדְּרִינְהִי
לְבֵית אֲבִי:

Et egli disse. Io ti prego dunque, padre, che tu lo mandi a casa del padre mio.

28 חֲמִשָּׁא זִיר אַחִין אִית
לִי יֵאוּל וְסִהֵר אֲפִין דְּלֵא
אַף הִבִּין יֵאתוּן לְהִוְכְתָּא
הִדָּא דְּתִשְׁנִיקָה:

La donc io ho cinque fratelli, à rendre loro testimoniança, afin que encor essi non vengano in questo luogo di tormento.

29 אָמַר לֵה אֲבֵרְהֵם אִית
לְהוֹן מוֹשֶׁה וְנָבִיִּי
יִשְׁמָעוֹן אֲבִינוֹן:

Abraam gli disse, Essi hanno Moysen e i Profeti, odano quelli.

30 הֵו דִּין אָמַר לֵה לֵבָי
אֲבִי אֲבֵרְהֵם אֱלֵא אֵן
אֲנִשׁ מִן מִיתָא יֵאוּל
לְנוֹתְהוֹן תִּיבִין:

Ma egli disse, Non, padre Abraham: ma piu tosto se alguno de morti andará a loro si ridurranno a penitencia.

31 אָמַר לֵה אֲבֵרְהֵם אֵן
לְמוֹשֶׁה וְנָבִיִּי לֵבָי
שְׁמָעִין אַף לֵבָי אֵן אֲנִשׁ
מִן מִיתָא יָקוּם מִהִימְנִין
לֵה:

Et egli disse à lui, Se essi non odeno Moysen e i Profeti, ne anco crederanno, se bene alcun de morti risuscitasse.

וְאָמַר הִנֵּנִי יִשׁוּעַ ל
לְתַלְמִידוֹהִי לֵא מִשְׁפָּחָא
דְּלֵא יֵאתוּן מִכְּשׁוּלָא נִי
דִּין לְהוֹ דְּבִאֲדִידָה יֵאתוּן:

Disse ancora à i suoi discipoli, Egli è impossibile che non auuengano de gli scandali, maguas à colui per colpa di cui auuengono.

26 וְעַל־כֵּן וְלֹא־תִּינִינִי וְבִינֵיכֶם
תְּהוֹם רַבָּה הוֹשְׁמָה וְאִשְׁר חֲפָצוֹ
לְעֵבֹר מִפָּה אֶל־יָדְכֶם לֹא יוֹכִל
וְחֲשִׁים אֵינָם אֶל־יָדוֹ יַעֲבֹדוּ:

Y demas de todo esto, vna grande sima esta confirmada entre nosotros y vosotros, que los que quisieren passar de aqui à vosotros, no pueden, ni de allà passer acá.

27 וַיֹּאמֶר וְשׂוֹאֵל אֲנִכִּי מִמֶּךָ
אֲבִי אִשְׁר תִּשְׁלַח אֶתְּוֹ אֶל־
בֵּית אֲבִי:

Y dixo, Ruegote pues padre, que lo embies à la casa de mi padre.

28 כִּי הֵו לִי חֲמִשָּׁת אֲחֵיִם
אִשְׁר יַעֲד לָהֶם פֶּן גַּם הֵמָּה
יָבוֹאוּ בְּמָקוֹם שְׁמָמָה הוֹאֵת:

Porque tengo cinco hermanos, para que les proteste: porque no vengan ellos tambien en este lugar de tormento.

29 וַיֹּאמֶר לוֹ אֲבֵרְהֵם יִשְׁ לָהֶם
מֹשֶׁה וְהַנְּבִיִּים אֲוִתָּם יִשְׁמָעוֹן:

Y Abraham le dize A Moysen y à los Prophetas tienen, oygan à ellos.

30 וְהוֹא אָמַר לֹא כֵן אֲבִי
אֲבֵרְהֵם כִּי אֵם אִישׁ מִמֵּתִים
יָבוֹא אֶל־יָדָם אֵן תִּשְׁוֹבוּ
מֵעֲרֻתָם:

El entonces dixo, No, padre Abraham: mas si alguno fuere à ellos de los muertos, se emmendarán.

31 וַיֹּאמֶר לוֹ אֵם לְמֹשֶׁה
וְלַנְּבִיִּים לֹא יִשְׁמָעוּ וְלֹא אֵם
אִישׁ מִמֵּתִים יָקוּם יֵאֱמִינוּ:

Mas Abraham le dixo, Si no oyen à Moysen y à los Prophetas, tampoco se persuadirán, si alguno se leuantare de los muertos.

וַיֹּאמֶר אֶל־תְּלַמְּדֵיהֶן בְּלִתִּי
יִכְלֹת הֵיא אִשְׁר לֹא יָבוֹא מִכְּשָׁל
וְאֵוִי לוֹ אִשְׁר פֶּן יָבוֹא:

Y A sus Discipulos dize, Imposible es que no vengam escandalos: mas ay de aquel por quien vienem.

15.

26. Καὶ ὅτι πάντες ὑμεῖς, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστὶν· ὥστε οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐκτεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνασθαι· μηδὲ οἱ ἐκῴθεν πρὸς ὑμᾶς διαπερθεῖν.

Et outre tout cela il y a vne grande abîme establie entre vous & nous: tellement que ceux qui veulent passer d'ici vers vous, ne le peuvent: ne de là passer ici.

27. Εἰπὺν, ἐρωτῶ σε, πατήρ, ἵνα πέμψῃς ἀντὶν εἰς τὸ οἶκόν τῶ πατρὸς μου.

Et il dit, Je te prie donc, pere, que tu l'enuoyes en la maison de mon pere.

28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὥστε διαμαρτυρηταὶ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἐλθῶσιν εἰς τὸν τόπον τῆς βασάνος.

Car il a cinq freres, afin qu'il leur en atteste: de peur qu'eux aussi ne viennent en ce lieu de torment.

29. Λέγει αὐτῷ ἀβραάμ, ἔχουσιν μοσέα, καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκούουσιν αὐτοῦ.

Abraham lui respondit, Ils ont Moysen & les Prophetes, qu'ils les escoutent.

30. Ὁ δὲ εἰπὺν, ἐγὼ πατήρ ἀβραάμ· ἀλλ' εἰάν τις δούτῃ νεκρῶν περὶ βῆ πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν.

Mais il dit, Non, pere Abraham: mais si quelqu'un des morts va vers eux, ils s'amenderont.

31. Εἰπὺν δὲ αὐτῷ, εἰ μοσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, ἔτι εἰάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, περὶ οὐδὲν σπουδαί.

Et Abraham lui dit, S'ils n'escoutent Moysen & les Prophetes, non plus feront-ils persuadés quand bien quelqu'un des, morts resuscitera.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15.

Εἰπὺν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· εἰδεκτόν ἐστι μὴ ἐλθεῖν τὸ σκάνδαλον, καὶ δὲ οὐδὲ εἰσχεῖται.

Or il dit à ses disciples, Il ne se peut faire que scandales n'aduient: toutes-fois mal-heur à celui par qui ils aduient.

26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnū firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire.

Besides all this/betweene you and vs there is a great gulfe set/so that they which would goe from hence to you / cannot / neither can they come from thence to vs.

27. Et ait, Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

Then he saide/ I pray thee therefore father/ that thou wouldest sende him to my fathers house.

28. Habeo enim quinque fratres: ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

(For I haue fīue brethren) that he may testifie vnto them / least they also come into this place of torment.

29. Et ait illi Abraham, Habent Moysen & prophetas: audiant illos.

Abraham said vnto him/ Then haue Moyses and the Prophets: let them heare them.

30. At ille dixit, Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent.

And he said / Nay / father Abraham: but if one came vnto them from the dead/they will amend their liues.

31. Ait autem illi, Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Then he said vnto him/ If they heare not Moyses and the Prophets / neithether will they be perswaded/though one rise from the dead againe.

Et ait ad discipulos suos, Impossibile est ut non veniant scandala: vñ autem illi per quem veniunt.

Then saide he to the disciples/ It can not be auoyded / but that offences will come / but wo be to him by whome they come.

26. Vnd über das alles/ ist zwischen vns vnd euch eine grosse kluft befestiget/ daß die da wolten von hinnen hinab fahren zu euch/ können nicht/ vnd auch nit von dannen zu vns herüber fahren.

De offuer als dette/ er mellem off oc eder it stort suellinde dyb befest / at de som ville fare her fra ned til eder/ kunde icke/ oc icke heller fare der fra hid/ offuer til off.

27. Da sprach er: So bitte ich dich Vater/ daß du ihn sendest in meines Vaters Haus.

Da sagde hand/ saa beder ieg dig Fader/ at du sender hannem til min Faders Hus.

28. Denn ich habe noch fünf Brüder/ daß er inen bezeuge/ auff daß sie nicht auch kommen an disen ort der Qual.

Thi ieg hafter end nu fem Brodre/ at hand kand vidne saar dem/ Paa dette de skulle oc icke komme i denne Pinis sted.

29. Abraham sprach zu ihm: Sie haben Moysen vnd die Propheten/ laß sie dießelbigen hören.

Abraham sagde til hannem/ De hafter Mose oc Propheterne / Lad dem høre dem.

30. Er aber sprach: Nein/ Vater Abraham/ sondern wenn einer von den Todten zu inen gienge/ so würden sie buße thun.

Da sagde hand/ Nej Fader Abraham/ Men der som en aff de Døde ginge til dem/ da giorde de Penitenge.

31. Er sprach zu ihm: hören sie Moysen vnd die Propheten nicht/ so werden sie auch nicht glauben/ ob jemand von den Todten auferstünde.

Hand sagde til hannem / Høre de icke Mose oc Propheterne/ da tro de icke heller/ om nogen opstode fra de Døde.

Er sprach aber zu seinen Jüngern: Es ist unmöglich daß nicht Ergernisse kommen. Wehe aber dem durch welchen sie kommen.

Hand sagde til sine Disciple/ Det er umueligt at der skal en komme forargelse. Men ve den/ ved hvilken hun kommer.

26. Anad to nadawssieko miedzy nami a wami Chl welikly wtwrzen gest/ aby ci ktorej chitj odsud k wam gijet nemohli/ ani odonud sem pfigijti.

A nad tho wshytlo miedzy nami y wami odchlanwielka postanowiona jest / iz ci ktorzyby z tad chiteli przydj do was/ nie mogali / ani z thamtad przydj owdzie.

27. Vñest: Tedy prosym tebe otce/ aby ho poslal do domu Otce meho

Alle on rzekl/ Proszcie tedy Oycze aby & go poslal do domu oycamego.

28. Nebt mam pet bratruw/ at gim swedtij/ aby y ony neprišli do tohoto mista mu.

Abowiem mam piec bractey / aby im tego poswiadczyl / iz by thez oni nie przyszli na to miejsce me.

29. Vñest gemu Abraham: Magist Monzisse a Prorok/ nech gich poslauchaj.

Lecz mu powiedzial Abraham/ Magist Moizesa y Proroki/ nech je ich sluchaja.

30. A on rzekl: Nie Otce Abraham / ale ktorybdo z mrtwych wstanie/ Pokanij by ci, nli.

Alle on rzekl/ Nie Oycze Abraham / Ale gdyby ktos z umarlych wstal donich/ wzdy sie wzna.

31. Vñest gemu Geslize Monzisse a Prorokuow nepostal chagij/ ani z byt kdo z mrtwych wstal wwtet gemu &

Tedy mu powiedzial Abraham/ Geslize Moizesa y Prorokow nie poslachaja/ tedy y z adnemu chozby z martwych ocucil / nie wwtet.

Er sprach aber zu seinen Jüngern: Denij mozn / aby neprišla pohoršenti: ale bēda tomu strze tohož přichazegij.

Prthym mowil do swych zwozplennikow / Niemozec byc aby zgoršenta nie miaty przydj / ale biada temu przez ktorego przychodza.

י

2 פקח הנגל לה אלו
רחוק ורחוקה תלך
בצורה ופדא בנמא או
היכשל לחד מן הליו
ועורא !

*Piu Stile gli sarebbe che una macina
da asini gli fusse posta intorno al collo, e
fusse gittato nel mare, che scandalizzare
un di questi piccioli:*

3 אודירו בנפשו כון או
יחטא אחור פאי ביה ואו
תאב שבוק לה :

*Habbiateui cura: Se il tuo fratello
peccarà verso di te, riprendilo: e se si pen-
tira, perdonagli,*

4 ואו שבע ובניו בנמא
יסכל פך ושבע ובניו
בנמא ותפני לנתך
ויאמר דתאב אגא שבוק
לה :

*E se ben sette volte il giorno peccasse
verso di te, e sette volte il giorno ritorni a
te, dicendo: Io mi pento: perdonagli?*

5 ואמרו שליחא למרו
אוסף לו הימנותא :

*Gli Apostoli poi dissero al Signore, Ac-
crescisci la fede.*

6 אמר להוין או אית הווא
לכו הימנותא אוך פ
פרדתא דחרדלא אמרו
הויתו לתותא הנגל
האתקד ואתנצב בנמא
ימשתמע הווא לכו :

*Il Signor disse, Se voi haueste fede
quanto un grano di senape direste a que-
sto moro, Diradicati, e trapiantati nel
mare: & obbedirebbon.*

7 מנו מנכו דאית לה
עבדא דדבר פדנא או
דנצא ענא ואו יאחא מן
חקנא אמר לה מחנך
עבר אסתמך :

*Chi è di voi che hauendo un seruito-
re che arti, o che pasca le bestie, li dica sub-
bito ch'egli è ritornato dal campo, Passa
la, e poniti a tauola.*

8 אלא אמר לה טוב לי
מדם דאחשם ואסור
חציר שמשיני עד
האלעס ואשתא ובתרדפו
אך אנת תלעס ותשתא :

*Enon piu tosto li dica, Apparecchiami
da cenare, e cigniti, e seruiui, infìn che
io habbi mangiato e beuuto: e poi man-
giarai e beuarai tu?*

י

2 טוב לו אשר רכב החמור
תלה על צווארו וישלך אל החים
מהכשיל אחד תצעירים האלה :

*Mejor le fuera, si vna muela de vn molino de
asno le fuera puesta al cuello, y fuera echado en la
mar, que escandalizar vno de estos pequennitos.*

3 השמרו לכם אם יחטא בך
אחריך ותגער בו ואם ישוב
מלעתו הרה מפניו :

*Mirad por vosotros. Si peccare contra ti tu
hermano, reprehendolo: y si se arrepintiere, per-
donale.*

4 ועם שבע פעמים ביום
יחטא בך ושבע פעמים ביום
ישוב אלך לאמר נחמתי ותשתא
לו :

*Y si fiere vezes al dia peccare contra ti, y fie-
te vezes al dia se boluere a ti, diciendo, Perame;
perdonale.*

5 ויאמרו תלמידים אל האדון
הוסיף לנו את המונה :

*Y dixeron los Apoitoles al Sennor, Augmen-
ta nos la fe.*

6 ויאמר אדני אם יש לכם
אמונה כמו צדד החרדל
ותאמרו לשקמה הוואת שרשי
ותשתלי בים ותשמע לכם :

*Entonces el Sennor dixo, Si tuuiesdes fe co-
mo vn grano de mostaza, dirades a este sycomo-
ro, Desarraygate, y plantate en la mar, y obedece-
ros ya.*

7 מי ממכם יש לו עבד חרש
או דועה אשר אם יבוא מן
השדה יאמר לו בכתף לך וסעד
לך פה לחם :

*Y qual de vosotros tiene vn sieruo que ara,
apacienta, que buelto del campo le diga luego,
Passa sientate a la mesa?*

8 הלא יאמר אליו הכן אשר
אכל בערב וחגור מתניך
ושחת עד כף אוכל ואשתא
ומאחרי כן תאכל ותשתא גם
אתה :

*No le dize anres, Adereça que cene, y arre-
mangate, y sirueme hasta que aya comido y beui-
do: y despues de esto come tu y beue?*

יז.

2. Λυσίπλεσ' αὐτῷ εἰ μύλῳ, ὁ-
κὸς περικέτω, ἐν τὸν τραχήλον
αὐτοῦ, ὥς ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν,
ἢ ἵνα σκανδαλίηται εἰς τὴν μικροῦ
τέτων.

*Il lui vaudroit mieux qu'on lui mist
vne pierre de meule à l'enrou de son
col, & qu'il fust ietté en la mer, que de
scandalizer vn seul de ces petis.*

3. Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἵνα ἡ αἰ-
μαρτή εἰς σε ὁ ἀδελφός σου, ὅτι
τίμησον αὐτῷ καὶ εἰς μετανοήσῃ,
ἀφίεν αὐτῷ.

*Prenez garde à vous. Si donc ton
frere a peché enuers toi, repren-le: &
s'il s'amende, pardonne lui.*

4. Καὶ εἰς ἐπιόκεις τῆς ἡμέρας αἰ-
μαρτή εἰς σε, καὶ ἐπιόκεις τῆς ἡμέ-
ρας ὅτι σπέρσῃ ὅτι σε, λέγω, με-
τανοῶ, ἀφίεν αὐτῷ.

*Et si sept fois le iour il a peché enuers
toi, & que sept fois le iour il retourne à
toi, disant, Le merpen: tu lui pardon-
neras.*

5. Καὶ εἶπον οἱ δούλοισι τοῦ κυ-
ρίου, ὡς ὅτι εἰς ἡμῖν πιστή.

*Lors les Apostres dirent au Seigneur,
Augmente nous la foy.*

6. Εἰπὼς δὲ κύριος, εἰ ἔχετε πί-
στι, ὡς κόκκον σινάπης, ἐλέγετε ἅν-
τη συναμίνω ταύτῃ, ἐκελύθητι
καὶ φυλάθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥς
ἀκούσῃ ἅν ὑμῖν.

*Et le Seigneur dit, Si vous auiez foy
autant gros comme est vn grain de se-
mence de moustarde, vous pourriez
dire à ce meurier, Desracine toi, & te
plante en la mer: il vous obeiroit.*

7. Τίς ὃ ἐξ ὑμῶν δούλον ἔχων
ἀροτριᾷ τὰ ἢ πο μόνον, ὥς εἰσι λ-
θῇ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐν ὁρθῆς,
παρελθὼν ἀναπαισῇ.

*Mais qui est celui d'entre vous qui
ait un seruiteur labourant, ou paissant
le bestial, qui le voyant retourner des
champs, lui die, Auance-toi incontine-
ment, & te mets à table:*

8. Ἀλλ' ἔτι ἐρῇ αὐτῷ, ἐπιμα-
σον τί δέπνησω, καὶ περικέτωμενος
ἀγκύρῃ μοι, ὥς φαγω καὶ πίω,
καὶ μὴ ταῦτα φάγηται καὶ πί-
ευσῇ;

*Et ne lui die plustost Appreste moi à
souper, & te trouble & me sers iusqu'à
ce que i'aye mangé & beu: & apres ce-
la tu mangeras & boiras?*

2. Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa colum eius, & proiciatur in mare, quàm ut scandalizet unum de pusillis istis.

It were better for him that a great millstone were hanged about his necke / and that he were cast into the sea / then that he should offend one of these little ones.

3. Attendite vobis, Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si poenitentiam egerit, dimitte illi.

Take heed to your selves: if thy brother trespass against thee / rebuke him: and if he repent / forgive him.

4. Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens, Poenitet me, dimitte illi.

And though he sinne against thee seven times in a day / and seven times in a day turne againe to thee / saying, I repenteth me / thou shalt forgive him.

5. Et dixerunt Apostoli Domino, Adauge nobis fidem.

And the Apostles said unto the Lord, Increase our faith.

6. Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic arbori moro, Eradicare & transplantare in mare: & obediret vobis.

And y Lord said, If ye had faith / as much as is ragaine of mustarde seede / & should say unto this mulberie tree / Plucke thy selfe up by the rootes / and plant thy selfe in the sea / it should euen obey you.

7. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi, Statim transi, & recumbe.

Who is it also of you / that having a servant plowing or feeding cattell / would say unto him by and by / when he were come from the field / Go / and sit downe at table?

8. Et non dicet ei, Para quod cenem, & praeinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes?

And would not rather say to him / Dresse wherewith I may suppe / & give thee to eate / and serve mee / till I have eaten and drunken / and afterwarde eate thou / and drinke thou?

2. Es were im nützer / daß man einen Mühlstein an seinen Hals henger / vnd würffe ihn inns Meer / denn daß er diser Kleinen einen ergert.

Es were hannem nützeliger / at mand hengde en Mölle stein vaa hans halss / oc faste hannem i Hass / vnt end hand forargede en aff disse Smaa.

3. Hütet euch. So dein Bruder an dir sündiget / so straffe ihn / vnd so er sich bessert / vergib ihm.

Voeter eder. Der som din Broder synder mod dig / da straffe hannem / Oc der som hand bedrer sig / da giff hannem til.

4. Vnd wenn er siebenmal des tages an dir sündigen würde / vnd siebenmal des tages widerkeme zu dir / vnd spreche / Es reuet mich / so solt du ihm vergeben.

Oc der som hand syndede siu gonge mod dig om dagen / oc komme siu gonge igen til dig om dagen / oc sagde / Det fortryder mig / Da skal du giffue hannem til.

5. Vnd die Apostel sprachen zu dem Herren: Stercke vns den Glauben.

Oc Apostlene sagde til HERREN / Stercke oss troen.

6. Der HERR aber sprach: Wenn jr Glauben habt / als ein Senfkorn / vnd saget zu diesem Maulbeerbaum / reiß dich auß / vnd verseze dich inns Meer / so wird er euch gehorsam sein.

Oc HERREN sagde / Der som it hassue tro / som it Senepstorn / oc sigte til dette Morbær træ / Roef dig op / oc sæt dig hen i Hassuit / da skal det vere eder iydigt.

7. Welcher ist vnter euch / der einen Knecht hat / der im pflüget / oder das Viehe weidet / wenn er heim kompt vom Felde / daß er ihm sage: Gehe bald hin / vnd seze dich zu Tische?

Hvilken er iblant eder / som hassuer en Svend / der pløyer aller voeter Jæ / at hand siger til hannem / naar hand kommer hjem aff marken / Gack strax hen / oc sæt dig til bords?

8. Ist nicht also? daß er zu ihm sage: Richte zu / daß ich zu Abend esse / schürke dich / vñ diene mir / biß ich esse vnd trincke / darnach solst du auch essen vnd trincken.

Er det icke saa? at hand siger til hannem / Ved til / det ieg skal æde at afften / skætte dig / oc rien mig / saa længe ieg æder oc dricker / Der effter skal oc du æde oc dricke.

2. Býtčnégij gest gemu / fdyby kámen žernový vložen byl na hrdlo geho / a vržen byl do moře / nežliby pohoršil ge dnoho z malých dětí.

Leptey aby mu byl záložon kámen mlynářský okolo hrdla / a byl vržen do moře / nežliby mál zgoršyciednogo tych malých dětí.

3. Ešetě se / žhřěšili proti tobě Bratr tvůj / potrestěj ho: a budeli toho želeť / odpust mu.

Střeztež se. A jestližby zgrzešil bratř tvoy / karz go slovy / a jestližby se vzual / odpust mu.

4. Abyť pak sedmkrát za den žhřěšil proti tobě / a sedmkrát za den obrátil se k tobě / řa: Bů mi toho / odpust mu.

A choťazby štedmkrát zgrzešil bratř tvoy / a štedmkrát přez dyen návroti se k tobě / řa: Bů mi toho / odpust mu.

5. Řekli Apóstolové Pánu: Přispej nám víry.

Tedy řekli Apóstolowie Pánu / Přymnož nám viary.

6. Řekl Pán: Kdybyš měl víru jako žrno hořčice / a řekl tomuto Stromu Mořskému / vyhoď se a přesaď se do moře / vposlechly by vás.

Ale im Pan poviedzial / Jestliž byste měli tak wiele wiary / że řekniete tomuto Stromu Mořskému / Wywól się z korzenia a wsadź się w morze / i chędyby wám było poslušne.

7. Kdo pak z vás má Služebníka gestu moře a neb pasce / a tomu řekne se Poče wráť / řať di: Dneď goľ a sed za stól:

A kto z was jest coby mál sluzby ge orzacego y pásacego: řchory goyby ře z polá wróť / nářhydy málby mu řekť / Chodź a štáď.

8. A ne diš gemu: Připrav cobyň večereti mē / a opášš se služ mi až se nagiim a napiš / a potom y ty pogyšš a napiš ges se?

A za ž mu rádšey nte řecze / Węorhuy cobyň wieczerzál / a přepáššwy ře služ mi až ře nářiem y napiš / a potym ře y ty ředzy řyř?

י

לְמַא טִיבוּתָהּ מִקִּבְרִי
הָיוּ עֲבָדָא דְעֶבֶד מִדִּם
דְּאַתְפִּקֵּד לָהּ לֹא סִבֵּר אֲנִי:

Resta egli obligato à quel seruitore, per hauer egli fatto ciò che gli era stato comandato? Io non lo penso.

10 הִכְנֵא אִף אֲנָתוֹן מֵא
דְּעֲבָדָתוֹן כְּלָהִין אֱלִין
דְּפִקִּידוֹן לְכוֹן אֲמָרוֹ דְּעֲבָדָא
הָנוּ בְּטִילָא דִּמְדָּם דְּחִיבִין
הָיוּ לְמַעַבְד עֲבָדוֹ:

Così ancor Voi quando hauerete fatte tutte le cose che vi son comandate, dite, Noi siamo serui inutili: habbiamo fatto quello che doueuamo fare.

11 וְהוּא דִּפְדֵּי אֲנִי יִשׁוּעַ
לְאוֹרְשָׁלַם עֶבֶד הוּא פִּירָא
שְׁמִרָא לְגַלִּילָא:

Et auuene mentre ch'egli andaua in Ierusalem, ch'ei passaua per il mezo di Samaria e Galilea.

12 וְכֵן קָרִיב לְמַעַר ל
לְקִרְתָּא חֲדָא דְּאַדְעוּרִי
עֲסָרָא אֲנָשִׁין גְּרָבָא וְקָמוּ
מִן רוּחָקָא:

Et entrando in vn certo borgo, si gli fecero incontro dieci lebbrosi, i quali si fermarono di lontano.

13 וְאֲדִימוּ קִלְהוֹן וְאֲמָרִין
רַבֵּן יִשׁוּעַ אֲתֵרַחֵם עָלֵינוּ:

Et alzarono la lor voce, dicendo, I esv preccettore, habbi pietà di noi.

14 וְכֵן חֲוָנָא אֲמָר
לְהוֹן וְלוֹ חֲוִין בְּפִשְׁכוֹן
לְפָהֲגֵנָא וְכֵן אֱלִין
אַתְדַּבְּרוּ:

I quali hauendo egli veduti, disse loro, Andate, mostrateui à i Sacerdotti. Poi auuene che essi ne l'andare, furono mondati.

15 חֲדָא דִּין מִפְּהוֹן פֶּד חוּא
דְּאַתְדַּבְּרִי הִפֵּךְ לָהּ וּבִקְלָא
רִמָּא מְשִׁיחַ הוּא לְאַלְהָא:

Et vn di loro come si vidde esser mondato ritornò glorificando Iddio ad alta voce.

16 וְגַבֵּל עַל אִפְוִהִי קָדָם
רַגְלוֹהִי יִשׁוּעַ פֶּד מוֹדָא לָהּ
וְהוּא הִנָּה שְׁמִרָא הוּא:

E gittòssi giu con la faccia à i piedi di esso I esv, ringraziandolo: & era costui Samaritano.

י

9 אֲנִי יְקָדָם פִּנִּי עֶבֶד הָהוּא
בְּתוֹדָה כִּי עָשָׂה אֶת-אֲשֶׁר צִוָּה
הוּא לֹא מְדַמָּה אֲנִי:

Por ventura haze gracias al sieruo porque hizo loque le ania sido mandado: Pienso que no.

10 כֵּן גַּם אֲנִי אֲנִי עָשִׂיתִם
כֹּל אֲשֶׁר צִוָּה לָהֶם אֲמָרוּ כִּי-
עֲבָדִים גְּנָאֲלָחִים אֲנִינָהוּ כִּי-אֶת-
אֲשֶׁר חֻבִּים אֲנִינָהוּ לְעִשְׂוֹת
עָשִׂינוּ:

Anfi tambien vosotros, quando ouierdes hecho todo lo que os es mandado, dezid, Sieruos inutilles somos: porque loque deuiamos de hazer, hezimos.

11 וְהוּא בְּלִכְתּוֹ יְרוּשָׁלַיִם
וְעֶבֶד בְּתוֹךְ שׁוֹמְרוֹן וְגַלִּילָא:

Y aconteció que yendo el à Ierusalem, passaua por medio de Samaria, y de Galilea.

12 וּבְכוֹנָא אֶל-טִירָה אֲחָת
וַיִּקְרָא לֹו עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים
מִצֹּרְעִים אֲשֶׁר עָמְדוּ מִרְחוֹק:

Y entrando en vna aldea, vinieron le al encuentro diez hombres leprosos: los quales se pararon de lexos.

13 וְהָיָה נִשְׁמָו אֶת קוֹלָם לְאִמְרוֹ
יִשׁוּעַ רַבֵּינוּ חֲנִינָנוּ:

Y alçaron la boz diciendo Iesus Maestro, ten misericordia de nosotros.

14 וּבְרָאוּתָם אֲמָר אֲלֵיהֶם
לְכוּ וְהִרְאִי אֶת נִפְשְׁכֶם לְכֹהֲנִים
וְהִי בְּלִכְתּוֹם וַיִּטְהָרוּ:

Los quales como el vido, dixoles, Id, mostraos à los Sacerdotes. y aconteció, que yendo ellos fueron limpios.

15 וְאַחַד מֵהֶם כְּאֲשֶׁר דָּאָה
כִּי-גְרָבָא הוּא וַיִּשָּׁב בְּקוֹל גָּדוֹל
וַיִּכְבֵּד אֶת-הָאֱלֹהִים:

Entonces el vno de ellos como se vido que era limpio, boluió, glorificando à Dios à gran boz.

16 וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו אֶל-רַגְלָיו
לְהוֹדוֹת לֹו וְהוּא הָיָה שׁוֹמְרוֹנִי:

Y derribose sobre su faz à sus pies haziendo-le gracias: y este era Samaritano.

י

9. Μη χάριν ἔχιστὸν δέλω ἐκείνῳ,
ὅτι ἐποίησε τὰ διὰ τὰ χρεῖται αὐτῷ;
οὐ δοκῶ.

Sait-il gré à ce seruiteur-la pource qu'il a fait, ce qui lui auoit esté commandé? Je ne le cuide pas.

10. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διὰ τὰ χρεῖται ὑμῖν, λέγετε· ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

Vous aussi semblablement, quand vous aures fait toutes les choses qui vous sont commandées, dites Nous sommes seruiteurs inutilles: d'autant que nous estions tenus de faire, nous l'auons fait.

11. Καὶ ἐρχέται ἐν τῷ περὶ ὁδοῦ αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου συμαρίας καὶ γαλιλαίας.

Et aduint qu'en allant en Ierusalem, il passoit par le milieu de Samarie & de Galilee.

12. Καὶ εἰσερχομένων αὐτῷ εἰς πινὰ ἄμω, ἀπελευθέρουν αὐτῷ δεκά λεπτοὶ ἄνδρες, εἰ ἐσησαν πύρρουν.

Et comme il entroit en vne bourgade, dix hommes lepreux le rencontrèrent, lesquels s'arrestèrent de loin,

13. Καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνήν, λέγοντες· ἰησοῦ δέτιστά, ἐλίσσον ἡμᾶς.

Et eleuerent leurs voix, disans Iesus, nostre maistre aye pitié de nous.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, περὶ πρὸς Ἱερουσαλήμ· αὐτὸς τις ἰερεὺς καὶ ἐρχετο ἐν τῷ ὑποαγῇ αὐτοῦ, ἐκαθίστησθαι.

Et quand il les eut veus, il leur dit, Allez, montrez-vous aux Sacrificateurs. Et aduint qu'en s'allant ils furent nettoyés.

15. Ἐἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰαθῆν, ὑποστρίψε μὲν φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θ̄ον.

Et vn d'eux voyant qu'il estoit guéri, s'en retourna, glorifiant Dieu à haute voix.

16. Καὶ ἐπεὶ ἐβη ἐπὶ τὸ πρὸς ὤμων αὐτοῦ, θυχερὶς αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἐὺ συμάρητης.

Et se ietta en terre sur sa face aux pieds d'icelui rendant graces. Or icelui estoit Samaritain.

9. Nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? Non puto.

Doeth he thanke that servant / be-
cause he did that which was comma-
ded vnto him? I trow not.

10. Sic & vos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

So likewise ye / when ye haue done
all those things / which are comma-
ded you / say / We are unprofitable ser-
uants: we haue done that which was
our duetie to doe.

11. Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.

And so it was when he went to Je-
rusalem / that he passed through the mid-
des of Samaria and Galilee.

12. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.

And as he entred into a certaine
towne / there met him ten men that were
lepers / which stoode as farre off.

13. Et levaverunt vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.

And they lift up their voyces / and
said / Iesus / Master / haue mercy on
vs.

14. Quos ut vidit, dixit, Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

And when he saw them / he said vn-
to them / Go / shewe your selues vnto
the Priests. And it came to passe / that
as they went / they were cleansed.

15. Vnus autè ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum.

Then one of them / when he sawe
that he was healed / turned backe / and
with a loud voyce praised God.

16. Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

And fell downe on his face at his
feete / and gaue him thankes: and he
was a Samaritan.

9. Danket er auch dem selbigen Knechte / daß er gethan hat / was im befohlen war? Ich meine es nicht.

Tacker hand oc den samme Suend at hand giorde
der som hannem vaar befalet? Jeg men der icke.

10. Also auch ihr / wenn ihr alles gethan habt / was euch befohlen ist / so sprecht: Wir sind unnütze Knechte / wir haben gethan das wir zu thun schuldig waren.

lige saa ec i / Naar i haaffue giort alt det / som eder
er befalet / da siger / Vi ere vnyttelige Diener / vi gi-
orde det / som vi vaare plictig at gøre.

11. Vnd es begab sich da er reisete gen Jerusalem / zog er mitten durch Samarien vnd Galileam.

De det begaff sig / der hand reysde til Jerusalem /
drog hand mit igennem Samarien och Galileen.

12. Vnd als er in einen Markt kam / begegneten im zehen außserzige Männer / die stunden von fernem.

De som hand kom i en By / møtte hannem thi spe-
dalske Mænd / de stode langt borte.

13. Vnd erhuben ihre stimme / vnd sprachen: Jesu lieber Meister / erbar-
me dich vnser.

De oploffte deris rost / oc sagde / Ihesu kære Me-
stere / Forbarne dig offuer oss.

14. Vnd da er sie sahe / sprach er zu ihnen: Gehet hin / vnd zeiget euch den Priestern. Vnd es geschach / da sie hin giengen / worden sie rein.

De der handsaa dem / sagde hand til dem / Gaar
bort / oc betør eder saar Presterne. Och det skede / der de
ginge bort / bleffue de rene.

15. Einer aber vnter ihnen / da er sahe / daß er gesund worden war / keh-
ret er omb / vnd preiset Gott mit lau-
ter stimme.

De en iblant dem / der hand saa / at hand vaar bleff-
uen karst / vende hand til bage / oc prisede Gud med
høi rost.

16. Vnd fiel auff sein angesicht / zu seinen füßen / vnd danket ihm / vnd daß war ein Samariter.

De fald paa sit ansigt / til hans Føder / oc takked
hannem oc det vaar en Samaritan.

9. Zdaliž děkuje služebníku tomu žegeš učinil což gemu rozkázal? Neždá mi je.

Žali děkate službe onemu
řehorcy čynti to co mu rozkázano?
Ně wdžimí si.

10. Tež vy vy / když učiníte
všecky věchy kterýchž gsau
vám přikázány / řete: Slu-
žebníky nevyžiteční gsme: co
gsme měli učiniti / učiniti gsme.

Takže vy vy když učiníte všy
to co vám jest rozkázano / mowčie
služby nevyžiteční testechmy /
bo to co chmy byli winni učiniti
chmy.

11. Vstalo se když šel do Je-
rusaléma / bral se šrze Sa-
marija Galilei.

Vstalo si kdy šel do Jeru-
salem / on přechodžil přespo-
řezodek Samarije y Galiley.

12. A když wcházal do něh-
kého Městčka / potkalo se s
ním deset mužů malomo-
cných / kterýchž stáli daleka.

A kdy wchodžil do některého
místčka / tedy zabieželi mu dže-
síc mežow tředowých / řehorcy
stáli daleka.

13. A pozdvižli hlasu řkau-
ce: Gežijš přikazateli / smis-
lug se nad námi.

Řezpřneli glosem mowiae /
Jezusie řistrzu zmlny si nad
námi.

14. Kteržto on kdy vžel
řekl: Gdete / vkažte se kněžím.
Vstalo se že kdy šli / očistěni
gsau.

A on te vyžrawšy / řekl do nich /
Gdšedšy okážte si řekplanom / y
stalo si že kdy šli w droge očy-
řeni.

15. Geden pak z nich / když vž-
řel že gest očistěn / nawrátíl se
s welikým hlasem welobě Bo-
ha.

Ale seden z nich kdy vyžral že
byl vřdrowion / wročil si čwa-
lac Boga glosem wielkym.

16. A padl na twář před no-
hy geho / diž čině / a ten byl
Samaritan.

A padl ná oblicze swe v noh-
ty go čyniac činu džek / a ten je byl
Samaritan.

17 עֲנֵה דָּן יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לֹא הָיָה עֲסָרָה הַיּוֹן הָלֵין
דְּאִתְרַבִּין אִיכְנָה אֲבוֹן
תְּשַׁעֲנָה :

*Allor Issv rispondendo, disse, Non
ne furono mandati dieci? e nonne son
eglino.*

18 לְמַנָּה פְּרִשׁוּ דְּאִתְרַבִּין
יִתְלֹן תְּשַׁבְּוּתָא לֹאֲלֵהָ
אֲלֵהָ הָנָה דְּמִן עֲמִנָה הִי
בִּיכְרָנָה :

*Non si son trouati che siano ritornati
a dar gloria a Dio, se non questo stran-
niere.*

19 וְאָמַר לֵה קוֹם וְ
הִיבְנוּתְךָ אֲחִיתְךָ :

*E disse gli, Leuati su, & attene: la tua
fe de t'ha saluato.*

20 וְכַד שְׂאֲלֵהִי לִישׁוּעַ
מִן פְּרִישָׁא אֲמַתִּי אֲתִיָּה
מִלְכוּתָהּ דְּאֲלֵהָ עֲנֵה
וְאָמַר לֵהוֹן לֹא אֲתִיָּה
מִלְכוּתָהּ דְּאֲלֵהָ
בְּנִטְרָתָה :

*Essendo poi demandato da i Farisei
quando verrebbe il regno di Dio, egli ri-
spose loro e disse, Il Regno di Dio, non ver-
rà con offeruazione.*

21 וְלֹא אָמְרִין הָא דְּרַבָּא
הִי וְהָא הִי תִּפְסִין הִי הָא
גִּיר מִלְכוּתָהּ דְּאֲלֵהָ לְגִו
פְּרִיכִין הִי :

*Ne si dirà, Eccolo qui, o eccolo là: per-
che ecco il regno di Dio è dentro di voi.*

22 וְאָמַר לְתַלְמִידֵיהִי
יֵאָתוּן יוֹמָתָא דְּתַתְּרַגְרָגוֹן
לְמַחֲוִיָּה חַד מִן יוֹמָתָא
דְּבִרָה דְּאֲנָשָׁא וְלֹא תַחֲוִין :

*E disse a i suoi discipoli, Verrano i
giorni che vos desideraret vedere un de
giorni del Figliuol de l'huomo, e non lo
vederete.*

23 וְאֵן יֵאָמְרוּן לְכוּן הָא
הִרְכָּה הִי וְהָא הִי תִּפְסִין
הִי לֹא תִּתְּלֹן :

*Allor Si diranno, Eccolo qui, eccolo
là, Non Si andate, ne gli seguitate.*

24 אִיכְנָה גִּיר דְּבִרְקָה
בִּרְקָה מִן שְׁמִיָּהּ וְכִלְהָ
תַּחֲתִית שְׁמִיָּהּ מִנְהִיר הִכְנָה
וְהָיָה בִּרְקָה דְּאֲנָשָׁא בְּיוֹמָה :

*Imperache si come il baleno che risplen-
de da una parte da sotto'l cielo: la npegra
infra a l'altra da sotto'l cielo: così sarà il
Figliuol de l'huomo nel giorno suo.*

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הֲלֵא
עֲשָׂרָה אָנָּשִׁים הָטְהִירוּ וְהִתְשַׁעָּה
אֵינָם :

*Y respondienddo Iesus, dixo, No son diez los
que fueron limpios? y los nueue donde estan?*

18 הֲלֵא גַּמְצָאָו לָשׁוּב וְלָתֵת
כְּבוֹד לֵאלֹהִים כִּי־אֵינָם וְ
תִלְוִיָּה :

*No vuo quien boluiessey diessse gloria a Di-
os, sino este estrangero?*

19 וַיֹּאמֶר לוֹ קוֹם וְלֵךְ אֲמַנְתְּךָ
הוֹשִׁיעֲתְךָ :

Y dixole, Leuantate, vete: tu fe te ha saluado.

20 וַיִּשְׁאֵל מִן הַפְּרִישִׁים מַתִּי
תְּבוֹנָה מַלְכוּת אֱלֹהִים וַיַּעַן לָהֶם
וַיֹּאמֶר לֹא תְּבוֹנָה מַלְכוּת אֱלֹהִים
בְּנִצְרָה :

*Y preguntado de los Phariseos, quando auia
de venir el Reyno de Dios-respondióles, y dixo,
El Reyno de Dios no vendra manifesto.*

21 וְלֵא יֹאמְרוּ הֲנֵה פֹה אִו־
הֲנֵה שָׁם כִּי־הֲנֵה מַלְכוּת אֱלֹהִים
בְּקִרְבָּכֶם הִיא :

*Ni diran Helo aqui, o helo alli: porque hea-
qui el Reyno de Dios entre vosotros está.*

22 וַיֹּאמֶר אֲלֵ־תַלְמִידָיו יְבוֹנָה
הַיָּמִים וְתַתְּמוֹת לְרֵאוֹת אֶחָד
יָמִי־בִן־הָאָדָם וְלֹא תֵרְאוּ :

*Y dixo a sus Discipulos, Tiempo vendrá quan-
do desseareys ver vno de los dias del Hijo del
hombre, y no lo vereys.*

23 וַיֹּאמְרוּ לָכֶם הֲנֵה פֹה אִו־
הֲנֵה שָׁם אֲלֵ־תֵלְכוּ וְאֲלֵ־תְּבוֹנָה
אַחֲרֵיהֶם :

*Y deziros han, Helo aqui, o helo alli. No uá-
ys, ni sygays.*

24 כִּי־כַּאֲשֶׁר בֶּרֶק יִבְרַק וְכָל
אֲשֶׁר תַּחַת תְּשִׁמִּיָּם מִקְצֵה
הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְתּוֹ יִהְיֶה כֵן־
יִהְיֶה בֶן־הָאָדָם בְּיוֹמוֹ :

*Porque como el relampago que resplande-
ce de la region de debaxo del cielo, resplandece
en loque está debaxo del cielo, ansi tambien será
el Hijo del hombre en su dia.*

17. Αποκριθὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
οὐχὶ οἱ δέκα καθαρίσθησαν; οἱ
ἄτιμα ποῦ;

Lors Iesus prenant la parole, dit,
Les dix ont-ils pas esté nettoyés? & les
neuf où sont-ils?

18. Οὐχὶ εὐρίσθησαν ὑποστρίψαν-
τες δουλαὶ δόξα τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ
ἀλλογμῆς ἦτορ.

Nul ne s'est trouué qui soit retour-
né pour rendre gloire a Dieu, sinon cest
estranger.

19. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὺς πα-
ράλυσ' ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Adonc il lui dir, Leue-toi: va, ta foy
t'a sauue.

20. Ἐπερωτηθεὶς ὁ ὑἱὸς τοῦ Φαρι-
σαίων ποτε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν,
ὅτι ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μὴ
ὡς θεωρεῖσθε.

Or estant interrogué par les Phari-
siens quand le regne de Dieu viendrait,
il leur respondit, & dit, Le regne de
Dieu ne viendra point avec apparence.

21. Οὐδεὶς ἐρεῖ σὺν, ἰδοὺ ὡδε, ἢ ἰδοὺ
ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.

Et ne dira on point, Voici, il est ici,
ou voila, il est là: car voici, le regne de
Dieu est dedans vous.

22. Εἶπεν ὁ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς,
ἐλθούσιν ἡμέραι ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἔσται ὁρατός, καὶ οὐκ ὀψείσται.

Il dit aussi à ses disciples, Les iours
viendront que vous desirerez de voir l'
vn des iours du Fils de l'homme, & ne
le verrez point.

23. Καὶ ἐρεῖ σὺν ὑμῖν, ἰδοὺ ὡδε, ἢ
ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπώλητε, μηδὲ διώ-
ξητε.

Lors on vous dira, Voici, il est ici:
ou voila, il est là: mais n'y allez point,
& ne les suiez point.

24. Ὡς περὶ τὸν ἀστράπτην ὃς ἀστρά-
πτει ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν
ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ γῆν, ὅπως ἔσται καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

Car comme l'esclair esclaire de
l'un des costés de dessous le ciel, & reluit
iufqu'à l'autre qui est sous le ciel, tel se-
ra aussi le Fils de l'homme en son iour.

17. Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt?

And Iesus answered / and sayde / Are there not ten clemed? but where are the nine?

18. Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi alienigena.

There are none founde that returne to give God praise / save this stranger.

19. Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

And he said unto him / Arise / go thy way / thy faith hath made thee whole.

20. Interrogatus autem à Phariseis, Quando venit regnum Dei? respondit eis, & dixit, Non venit regnum Dei cum observatione.

And when he was demanded of the Pharisees / when ye kingdom of God should come / he answered them / and sayde / The kingdom of God cometh not with observation.

21. Neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

Neither shall men say / Lo here / or loe there: for beholde / the kingdom of God is within you.

22. Et ait ad discipulos suos, Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis: & non videbitis.

And he said unto the disciples / The dayes will come / when ye shall desire to see one of the dayes of the sonne of man / and yet / shall not see it.

23. Et dicent vobis, Ecce hic & ecce illic. Nolite ire, neque sectemini.

Then they shall say to you / Behold here / or beholde there: but go not thither / neither follow them.

24. Nam sicut fulgur coruscās de sub cælo, in ea que sub cælo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die sua.

For as the lightning that lighteneth out of the one part vnder heauen / is his / so shall the Sonne of man be in his day.

17. Iesus aber antwortet vnd sprach: Sind ir nicht zehen rein worden? Wo sind aber die neune?

Da suarede Ihesus / oc sagde / Ere icke thi som bleffue rene? Huor ere de ni?

18. Hat sich sonst keiner funden / der wider umbkehret / vnd gebe Gott die Ehre / denn diser Fremdlinger?

Bleff der ellers ingen funden / som vende tilbage igen / oc gaff Gud ære / vden denne Fremmede?

19. Vnd er sprach zu im: Stehe auff / gehe hin / dein glaub hat dir geholffen.

De hand sagde til hannem / Stat op / gack bort / din Tro haffuer hulpet dig.

20. Da er aber gefragt wardt von den Phariseern / wenn kompt das Reich Gottes? Antwortet er ihnen / vnd sprach: Das Reich Gottes kompt nicht mit eusserlichen Geberden.

De der hand bleff aerspuert aff Phariseerne / Naar kommer Guds rige? Da suarede hand dem / oc sagde / Guds rige kommer icke mee vduortis Stickelse.

21. Mann wirdt auch nicht sagen: Sihe / hic oder da ist es. Denn sehet / das Reich Gottes ist inwendig inn euch.

Man skal oc icke si / See her / eller der er det. Thi seer / Guds rige er indvortis i eder.

22. Er sprach aber zu den Jüngern: Es wird die zeit kommen / das ir werdet begeren zu sehen einen Tag des Menschen Söns / vnd werdet in nicht sehen.

Da sagde hand til Disciplene / Den tid skal komme / at skulle begære at see en aff menniskens Söns Dage / Oc i skulle icke see hannem.

23. Vnd sie werden zu euch sagen: Sihe hic / sihe da. Gehet nicht hin / vnd folget auch nicht.

De de skulle si til eder / See her / see der. Saar icke bort / och folger icke heller.

24. Denn wie der blitz oben vom Himmel blißet / vnd leuchtet über alles das vnter dem Himmel ist: Also wird des Menschen Son an seinem tage sein.

Thi som liunet liuner offuen aff Himmelen / oc liuser offuer alt det som er vnter Himmelen / Saa skal menniskens Sön vere paa sin dag.

17. Odpověděl Ježíš řečí: Ždali gich deset očistěno není / a kdež gest gich devět?

Ať Ježíš odpověděl řečí / Že ne dčistěno onych oči / scienis: A oni dčievitě gđžet sa.

18. Není nalezen kterýžby se navrátil a vzdal chválu Boží / gedině tento cizozemec.

Nie nalezeni sa ktorzyby sie vrocili aby dali Bogu chválu / ies dnož ten cudzozemec.

19. V řeči gemu: Vstaň a gdi / nebo víjra tvá tebe ždras / věho včinišla.

Řekl mu tedy / Vstaň a idž / vírka twa vybávilácie.

20. Stážían pař gsa od Žař koniřkuow / řdn přigde Králoř wřiwij Bořij? Odpověděl gim / a řečl: Nepřijgdeř Králoř wřiwij Bořij s řetkenim:

Pyřál go potym řaryzenřow / gdyby mialo přiydž kroleř wo Bože. A on im odpowědřiam řy / řečl / Ne přiydžte kroleř wo Bože řať iřkoby ie obřczy miano.

21. Anž degij: Hle tuto / nebo / hle tamto. Hle žagistě / Králořwřiwij Bořij gest me: ži wami.

Anž řečla / Oto řtu / řbo řám oto řet / řbowiem oto kroleřwo Bože miedzy wami řet.

22. V řeči řředniřkum řwřim: Přigdař dnowě / řdn řto řadati budetewiděti geden den Syna řřlowěka / a newř řijte.

Řřtym řečl do řwolennřkow / Přiydžte řřs gdy bedžte řadati o gladě ředen z onych dni řyn ná řřlowieřego / ř nie ogladěte.

23. Adeřijř wam: Hle řde / hle tamto: Ne řodte / ani ná řředžte:

Řbedá wam mowě / Oto řtu / oto řtám / řle nie řodžte ani idžte řř nimi.

24. Nebo nářo bleř blřřkař gw gedně Kragině pod Neřbem / w druřř Kragině pod Neřbem řwřitř / řať bude Syn řřlowěka we dni řwřem.

Řbowiem iřřo blyřřawieřa blyřřřiac řie od ředney řřony řřora řet pod nieřem / do druřey řřony řřora řet pod nieřem řožřřřia řie. řať řeč bedžte ř Syn řřlowieřy w džen řwřy.

י ז

25 לוקדם היו עתיד הו
דיחש סגיתא ונסתלא
מו שרבתא הדא:

Ma prima bisogna ch'ei patisca molte cose, e che sia riprouato da questa generatione.

26 ואיכנא דהוא פיומיתה
דגוה הכנא יהונא ב
פיומיתה דפירה דאנשא:

E si come auuene ne i giorni di Noe, cosi auuerrà etiandio ne giorni del Figliuol de l'huomo.

27 דאכלין הו ושתי
וגסבין נשא ויהבין לגברא
עדמא דעל גוה לפולא
אאתא טופנא ואובד
לכל נש:

Mangiauano, beuiano, pigliuano moglie, e dauansi a marito, insin a quel giorno che Noe entrò ne l'arca: e venne il diluuio e distrusseli tutti.

28 ואיכנא תוב דהו
פיומיתה דלוט דאכלין
הו ושתי וובין ומובין
וגסבין הו ובין:

Similmente ancora come auuene ne i giorni di Lot: mangiauano, beuiano, comprauano, venduano, piantauano e edificauano.

29 פיומא דיו דגבק לוט
מו סדום אמטר מדג
גורא ופבריתא מו שמיא
ואובד לכלהו:

E il giorno che Lot & ci di Sodoma, pionne fuoco e solfo dal cielo, che li distrusse tutti.

30 הכנא יהוא פיומא
דמתגלא פרה דאנשא:

In questo medesimo modo sarà il giorno, quando il figliuol de l'huomo si riuclara.

31 פהו יומא מו דפאגרא
הו ומאנהי פביתא לא
יחור דנשקול אמון ומן
דפחקלא הו לא יתברך
לפסתר:

In quel di, chi sarà in sul tetto, & ha uerà le sue massaritie in casa, non discenda a toglierle: e chi sarà nel campo, similmente non ritorni a le cose lassate in dietro.

י ז

25 ובטרם יצטרך הוא לסבל
רבות ולהמאס מדור הזה:

Mas primero es menester que padezca mucho, y ser reprouado de esta generacion.

26 ובאשר היה בימי גוה לכה
יהיה בימי בן־האדם:

Y como fue en los dias de Noe, ansi tambien será en los dias del Hijo del hombre.

27 אכלו שתו התחתנו נחנו
ולקחו להם נשים מכל אשר
בחרו עד עצם היום הזה אשר
בא נח אל־התיבה ויבוא המבול
ויאבד כלם:

Comian, beuián, maridos tomauan mugeres y mugeres maridos, hasta el dia que entró Noe en el arca: y vino el diluuio, y destruyó a todos.

28 וכמו כן באשר היה בימי
לוט אכלו שתו קנו מכרו שחלו
בגו:

Ansimismo tambien como fue en los dias de Lot: comian, beuián, comprauan, vendian: plantauan, edificauan:

29 וביום ההוא אשר יצא לוט
מסדום המטר יהיה אש וגפרית
מן־השמים ויאבד כלם:

Mas el dia que Lot salió de Sodoma, llouió del cielo fuego, y a suffre, y destruyó a todos.

30 כמו כן יהיה ביום אשר
יגלה בן־האדם:

Como esto fera el dia que el Hijo del hombre se manifestará.

31 ביום ההוא אשר יהיה על־
הגג וכליו בבית אל־יד לשאת
איתם ואשר בשדה כמו כן
אל ישוב לאחור:

En aquel dia, el que estuuiere en el tejado, y sus alhajas en casa, no decienda a tomarlas: y el que en el campo, ansimismo no buelua atrás.

י ז

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ
παθεῖν, καὶ δοκιμασθῆναι ἀπὸ
τῆς γενεᾶς ταύτης.

Mais premierement il faut qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit reiette de ceste nation.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις
Νοε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς
ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et comme il aduint és iours de Noé, ainsi mesmes sera-il és iours du Fils de l'homme.

27. Ὅθεν, ἐπινον, ἐγάμου, ἐξ-
εγαμίζοντο, ἄρροι, ἡς ἡμέρας εἰ-
σέλθῃ νοε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἡλ-
θὴ ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν
ἀπαντας.

On mangeoit & beuuoit, on prenoit & bailloit a femme, iusqu'au iour que Noé entra en l'arche, & le deluge vint qui les fit tous perir.

28. Ὅμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς
ἡμέραις Λωτ, ὅθεν, ἐπινον, ἡγο-
ραζεν, ἀπώλουν, ἐφύτλυνον, φε-
ρόμουν.

Semblablement aussi, comme il aduint és iours de Lot: on mangeoit, on beuuoit, on acheroit, on vendoit, on plantoit, & on bastissoit.

29. Ὡς ἡμέρα ἐξῆλθῃ Λωτ ἀ-
πὸ σόδμων, ἔβριξε πῦρ καὶ θίον ἀπὸ
οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἀπαντας.

Mais au iour que Lot sorit de Sodome, il pleut feu & souffre du ciel, qui les fit tous perir.

30. Κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτειται.

Tout ainsi sera-ce au iour que le Fils de l'homme sera reuelé.

31. Ἐν ὁκλήῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅς ἐστι
ἐπὶ τῷ δώματι, καὶ πρὸς οὐκ ἀν-
τὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι
αὐτὰ, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ
ἀποστρέψατω εἰς τὰ ὀπίσω.

En ce iour-la qui sera sur la maison, & aura son mesnage en la maison, qu'il ne descende point pour l'emporter: & qui sera és champs, semblablement ne retourne point a ce qui est demeuré en arriere.

25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

But first must he suffer many things / and be reproved of this generation.

26. Et sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filii hominis.

And as it was in the dayes of Noe / so shall it be in the dayes of the Sonne of man.

27. Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

They ate / they dranke / they married wives / and gave in marriage unto the day that Noe went into the Arke: & the flood came / and destroyed the all.

28. Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant.

Likewise also / as it was in the dayes of Lot / they ate / they dranke / they bought / they sold / they planted / they built.

29. Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit.

But in the daye that Lot went out of Sodom / it rained fire and brimstone from heauen / and destroyed them all.

30. Secundum hæc erit quia die filius hominis revelabitur.

After these ensamples shall it be in the day when the Sonne of man shall be reueiled.

31. In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: & qui in agro, similiter non redeat retro.

At that day he that is vpon the house / and his stuffe in the house / let him not come downe to take it out: and he that is in the fiede likewise / let him not turne backe to that he left behinde.

25. Zuvor aber muß er vil leiden / vnd verworffen werden von disem Geschlechte.

Men hand skal sør lide meget / oc forskudis aff denne Sleet.

26. Vnd wie es geschach zum zeiten Noe / so wirds auch geschehen inn den tagen des Menschen Sohns.

De som det skede i Noe tid / saa skal det oc ske i Menniskens Sønns dage.

27. Sie assen / sie truncken / sie freyeten / sie liessen sich freyen / biß auff den tag / da Noe in die Arche gieng / vnd kam die Sündflut / vnd brachte sie alle omb.

De ede / de drucke / de roge til eete / oc lode sig tage til eete / Indtil paa den dag / der Noe gick i Arken / oc Syndfloden kom / oc forderffuede dem alle.

28. Desselbigen gleichen / wie es geschach zum zeiten Lot / sie assen / sie truncken / sie kauften vnd verkauften / sie pflanteten / vnd baueten.

Disligest / lige som det skede i Lotts tid / de ede / de drucke / de købte / de solde / de plantede / de bygde.

29. Undem tage aber / da Lot auß Sodoma gieng / da regnet es feuer vnd Schwefel vom Himmel / vnd brachte sie alle omb.

De paa den dag / der Lott gick aff Sodoma / da regnede der Ild oc Suoffuel aff Himmelen / oc ede / lagde dem alle.

30. Auff dise weise wirdts auch ergehen an dem tage / wenn des Menschen Sohn soll offenbar werden.

Bed denne maade skal det och gaa paa den dag / naar Menniskens Søn skal obenbaris.

31. In demselbigen tage / wer auff dem Dache ist / vnd sein Hausrath in dem Hause / der steige nicht hernider dasselbige zu holen. Desselbigen gleichen / wer auff dem Felde ist / der wende nicht omb nach dem / das hinder ihm ist.

Paa den samme dag / huo som er paa Tager / oc hans Vosskaff i Huset / hand stige icke ned at henre det. Disligest / huo som er paa Mareken / hand vende icke tilbage / effter det / som er bag hannem.

25. Allenanprvẽ muß mno / ho trpěti / a potupen býti od Národu tohoto.

Leez potrzeba pfermey abywie / lewciertial / y byl wzgardzon od narodu tego.

26. Anafož se stalo za dnůw Noe / tak budě za dnůw Syna Člowěka.

A tak iako sie stalo za časow Noego / tak jec bedzie y za časow Syna czlowieczego.

27. Gedli a pili / Zenn pogij / mali / a wdawali ge / až do dne w kterémžto Noe wšel do Koraibu: y přišla potopa a zahladila wšechy.

Jedli / pili / žony poymowáli / z krmaj wydawáli / až do onego dnia w který wšel Noe do Archy / y přišel potop a wytrácel wšyiti.

28. Tež yakož se stalo wednech Lotowych: Gedli a pili / kupowali a prodawali / stěpowali a stawěli:

Cházec rownte iako sie djaló za časow Lotowych / iedli / pili / kupowali / prodawali / sadžili y budowali.

29. Ale kteréhož dne wšel Lot z Sodomy / přišel Dheň a Synas Nebe / a zatratil wšechy:

A tegož dnia gdy wšel Lott z Sodomy / spadl iak de ždý ogien z nábe / a wytrácel wšyiti.

30. Také ná podobně bude / kterého dne syn Člowěka se žgeny.

Woble rychjeczety bedzie y on džen w který syn czlowieczý sie obiawi.

31. Wtu hodinu kdož bude na stěse / a nádoby geho w Domu / nesstypňg aby ge porat: A kdo na Poli / teč newracug se spätkem.

Onego to dnia seřizby Pro byl ná domu / a nacjynie tego w domu / niechayjec me / chodzi aby ie brác mial / a Proby teč byl ná polu niechjec sie tak ženie wraca do tego co ná zad pozostawil.

י
32. אֶתְדַפְרוּ לְאַנְתָּתָהּ ד
דְּלוֹט :

Ricordatevi de la moglie di Lot.

33. מִן דְּצִבְאָ דִּיחִיָּה ג
בְּפִשָּׁה יוֹבְדִיָּה וּמִן דִּינֹבֵד
בְּפִשָּׁה יחִיָּה :

Chiunque cercherà di saluare l'anima sua, la perderà: e chiunque la perderà le acqui starà vita.

34. אָמַר אָנָּה לְכוּן דְּבִהוּ
לְלִינָה יִהְיוּן בְּחֵדָּה עֲרֵסָה
יְחַד יִתְדַבֵּר וְאַחֲרֵנָּה י
יִשְׁתַּבֵּק :

Io vi dico che in quella notte saranno due in un letto, l'uno sarà preso, e l'altro sarà lasciato.

35. וְתִרְמִיו יִהְיוּן שְׂחָנו
בְּחֵדָּה יְחַד יִתְדַבֵּר וְ
וְאַחֲרֵנָּה יִשְׁתַּבֵּק :

Saranno due che macinaranno insieme, l'una sarà presa, e l'altra sarà lasciata.

36. (תִּרְמִיו יִהְיוּן בְּחֵדָּה יְחַד יִתְדַבֵּר וְאַחֲרֵנָּה יִשְׁתַּבֵּק :)

(Due saranno nel campo, l'uno sarà preso, l'altro sarà lasciato.)

37. עֲנֵנוּ וְאָמְרוּן לָהּ לֹא יִפְא
מִדָּן אָמַר לָהּ אֵיכָּה
דְּפִגְרָהּ תִּפְּנוּ וְתִפְּנִשׁוּן
נִשְׂרָה :

Et essi rispondendo, gli dicono, Dove, Signore? Il qual disse loro, Dovunque sarà il corpo, lui ancor si ravvaneranno le aquile.

יח
1. אָמַר לָהּ אֵיכָּה מִתְּלָא
דְּבִכָּל עֲדֹן יִצְלוּן וְלֹא
תִּמְאֹן לָהּ :

Diceva loro etsandio vna similitudine, à monfrare che bisogna sempre orare, e non stancarsi.

2. דִּינָא חַד אֵית הִנֵּה
בְּמִדִּינָתָהּ חֲדָה דִּמִּן
אֱלֹהָהּ לֹא דִחַל הִנָּה וּמִן
בְּנֵי נָשָׁא לֹא מִתְּפַחַד הִנָּה :

Dicendo, Egli era vn certo giudice in vna città, ilqual non temeva l'Idio, ne teneua conto di persona.

י
32. זְכֹרוּ לְאִשְׁתְּ לֹוט :

Acórdaos de la muger de Lot.

33. כִּי אִשְׁר יִבְקֹשׁ לְחַיֵּשׁ
אֶת־נַפְשׁוֹ יִאֲבֹדָהּ וְאִשְׁר יִאֲבֹד
אֶתָּה יִחִיָּה אֶתָּה :

Qualquiera que procurare saluar su vida, la perdera: y qualquiera que la perdiere la saluara.

34. אָמַר אֲנִי לָכֶם בַּלַּיְלָה הַזֶּה
יִהְיֶה שְׁנַיִם עַל־הַמִּטָּה אַחַת
אֶחָד יִלְקַח וְאַחֵר יִעֹזֵב :

Digo os que aquella noche estarán dos en vna cama: el vno será tomado, y el otro será dexado.

35. שְׁנַיִם תִּהְיֶינָה טוֹחֲנוֹת יְחַד
אֶחָת תִּלְקַח וְאַחֶרֶת יִעֹזֵב :

Dos mugeres estarán moliendo juntas; la vna será tomada, y la otra será dexada.

36. (שְׁנַיִם יִהְיֶינָה בְּשָׂדֶה אֶחָד יִלְקַח וְאַחֵר יִעֹזֵב :)

(Dos estarán en el campo; el vno será tomado, y el otro será dexado.)

37. וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לֹא אֵיכָּה נִדְּבִינָה
וַיֹּאמַר אֲלֵיהֶם אֵיכָּה תִפְּגְרוּ וְתִפְּנִי
יִאֲסֶה הַנֶּשֶׁךְ :

Y respondiendole, dizenle, Donde Sennor? Y el les dixo, Donde estuviere el cuerpo, lla se juntarán tambien las aguilas.

יח
1. וַיֹּאמַר אֲתָהּ הַמִּשְׁלָל אֲלֵיהֶם
כִּי יִצְטָרֵךְ לְהַתְּפִיל בְּכָל־עֵת
וְלֹא לְמֵאֵד :

Yrem, dixoles tambien vna parabola, Que es menester orar siempre, y no cessar.

2. לֹא־אֵמַר שׁוֹפֵט אֶחָד הִיא בְּעִיר
אֶחָת אֲתָהּ יִהְיֶה לָּהּ יָדָה וְאֶת־
הָאָדָם לֹא חוֹפֵד :

Diziendo, Auia vn juez en vna ciudad, el qual ni temia à Dios, ni respectaua hombre.

יז.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναῖκος τῆς Λώτ.
Ayez souuenance de la femme de Lot.

33. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σωῆται, ὁποτέσθ αὐτὴν ἔσθαι ὁ δὲ ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωνοποιήσθ αὐτὴν.

Quiconque cherchera a sauuer sa vie, la perdra, & quiconque la perdra, la viuihera.

34. Λέγω ὑμῖν πῶς τῇ τῇ νυκτὶ ἐσθι-
) δύο ἐπὶ κλῆτης μιᾶς· ὃς ἐσθ-
ληφθήσεται, καὶ ὁ ἄλλος ἀφεθή-
σεται.

Je vous di, qu'en ceste nuit-la deux seront en vn mesme liect: l'un sera prins, & l'autre laissé.

35. Δύο ἐσθονται ἀληθουσας τῇ
τὸ αὐτὸ· μία ἀφελήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

Il y en aura deux lesquelles moudront ensemble: l'une sera prinse, & l'autre laissée.

36. (Δύο ἐσθονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃς ἐσθ-
ληφθήσεται, καὶ ὁ ἄλλος ἀφεθήσεται.)

(Deux seront es champs: l'un sera prins, & l'autre laissé.)

37. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε, ὃς εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

Et eux respondans lui disent, Où Seigneur? Lequel leur dit, En quelque lieu que sera le corps mort, là aussi s'assembleront les aigles.

Κ Ε Φ Α Λ. ιη.

Ελεγε δε κ̅ι̅ παρομοιωσάμενος αὐτοῖς
παρὰ τὸ εἶναι πάντοτε προσέ-
χουσι, καὶ μὴ ἐκκακῆν.

Or il leur dit aussi vne similitude, tendant à ce qu'il faut tousiours prier, & ne s' anochaloir point.

2. Αἶγαν, κερτὴς τις λῶεν τινι πό-
λει, τὴν θεὸν μὴ φοβούμενον, καὶ
ἄνθρωπον μὴ ἐκτρέποντα.

Disant, Il y auoit vn iuge en vne ville, lequel ne craignoit Dieu, & ne respectoit personne.

יח

3 אֲרָמֶלְתָּא דִּיּוֹ הָדָא
אִירֵת הָיִתָּה בְּמִדְיָנָתָא הִיא
וְאֶתְיָנָא הָיִתָּה לְנֹתָהּ וְאֶתְמָרָא
תְּבַעֲיָנִי מִן בְּעֵל דִּינִי :

En quella città era vna vedova, la qual veniva à lui, dicendo, fammi giustizia del mio auersario.

4 וְלֹא צָבָא הָיְתָא וּבְנָא
סְגִיָאָא בְּתֵרֶפוֹ דִּיּוֹ אָמַר
בְּנִפְשָׁהּ אִוּ מִן אֱלֹהֵא לֹא
דִּחַל אָנָּה וּמִן בְּנֵי נָשָׁא
לֹא מִתְפַּחַד אָנָּה :

Et egli per vn tempo non volse. Ma poi disse intra se stesso, Benche io non temo Iddio, ne mi curi di persona.

5 אֲפֹ מִטּוֹל דְּמִלְאָנָּה
לִי הָדָא אֲרָמֶלְתָּא א
אֶתְבַּעֲיָהּ דִּלְא בְּכָל עָדוֹן
תִּהְיֶה אֶתְיָנָא מִהָדָא לִי :

Nondimeno perche questa Vedova mi da molestia, so le farò giustizia: accioche al fine ella venendo, non mi rompi la testa.

6 וְאָמַר מְרוֹ שְׂמַעוּ מִ
מִנָּה אָמַר דִּינָּה דְּעִוְלָה :

Hic il Signor disse, Vdite ciò che dice il giudice iniquo.

7 אֱלֹהֵא דִּיּוֹ לֹא יִתִּירֵאִית
יַעֲבֹד תְּבַעֲתָהּ לְגִבּוֹהֵי
דְּקָרְיוֹ לֵה בְּאִימָמָה
וּבְלָלְנָה וּמַגֵּד רוּחָהּ
צִלְיָהּ :

Hic Iddio non farà la vendetta de suoi eletti, che gridano à lui giorno e notte. ancor che sopporti in essi?

8 אָמַר אָנָּה לָכוּן דִּינְעֵבֵד
תְּבַעֲתָהּ בְּעָגֹל (בְּרֹם)
יֶאֱתָנָה בְּרָה דְּאִנְשָׁא
וְיִשְׁפַּח כִּי הִימְנוּתָא עַל
אֲרָעָא :

Io Vi dico che farà la lor vendetta ben tosto. (Ma quando il Figliuol de l'huomo verrà, trouarà egli fede sopra la terra?)

9 וְאָמַר הָיָא מִתְלָלָה
הָיָא לִוְקֵבֵל אִנְשָׁא אִילִין
דִּתְכִילִין עַל נִפְשָׁהּוֹן ד
דְּאִיתִיָּהּוֹן וְדִיָּקָא וּבָסִין
עַל כָּל נֶשׁ :

Disse ancora questa similitudine à certi che si confidauano in se stessi d'esser giusti, e sprezzauano gli altri.

יח

3 וְתִהְיֶה אֲלֵמָנָה בְּעִיר הָהוּא
וְתִבּוֹנָא אֲלֵיָּהּ לְאָמֹר נִקּוּם נִקְמָתִי
מִצֹּרְרִי :

Auia tambien en aquella ciudad vna biuda, la qual venia à el diziendo, Defiendeme de mi aduersario.

4 וְלֹא אָבָה לָעֵת וְאַחֲרֵי כֵן
אָמַר בְּלִבּוֹ אֵף כִּי אֶת אֱלֹהִים
לֹא יָדָא אָנֹכִי וְאֶת הָאָדָם לֹא
חֹזֵב :

Mas el no quiso por tiempo. mas despues deesto dixo dentro de si, Aunque ni temo à Dios ni tengo respecto à hombre;

5 אֵךְ כִּי תוֹדִיעֲנִי הָאֲלֵמָנָה
הִוְלָתָא אֶנְקָמָהּ בְּךָ תִּבּוֹנָא לְנִצָּח
וְתִמְהַרְגֵּנִי :

Toda via, porque esta biuda me es molesta, defenderlahé: porque al finno venga y me muela.

6 וְיִנְאָמַר אֲדֹנָי שְׂמַעוּ מִהַ שְׁפִט
הָעוֹל אָמַר :

Y dixo el Sennor, Oyd loque dize el mal juez:

7 וְאֱלֹהִים הֵלֵא יַעֲשֶׂה נִקְמָתָהּ
הַבְּחִירִיו אֲשֶׁר צוּעָקִים אֲלֵיָּהּ
יוֹמָם וָלַיְלָה וְאַךְ אֲפִים הוּא
עֲלֵיָּהֶם :

Y Dios no defenderà à sus escogidos que claman à el dia y noche, aunque sea longanime acerca de ellos?

8 אֲמַנָם אָמַר אֲנִי לָכֶם כִּי
יַעֲשֶׂה נִקְמָתָם בְּמִהְרָה לְכֵן אֵם
יִבּוֹנָא בְּנֵי הָאָדָם אֵךְ יִמְצָא
אֲמוּנָה עַל הָאָרֶץ :

Digo hos que los defenderà presto. (Empero el Hijo del hombre, quando vinire, hallará fe en la tierra?)

9 וְיִנְאָמַר אֲלֵי הָאִנְשִׁים אֲשֶׁר
יִבְטִיחוּ אֶת נַפְשָׁם כִּי צִדִּיקִים
הֵמָּה וְיִבּוֹנָא לְאַחֲרִים אֶת הַמְּשָׁל
הַזֶּה :

Ytem, dixo tambien à vnos que confiauan de si como justos, y menospreciauan à los otros, esta parabola:

יח.

3. Χήρα ᾧ ὡς ἐν τῇ πόλει ὁκένη, καὶ ἤρχετο παρὰ αὐτὸν, λέγουσα, ὁκδίκησέ με ὅτι ἀντιδικῶ μου.

Or y auoit il en ceste ville-la vne ve-fue, qui vint à lui, disant, Fai-moi iustice de ma parte aduersé.

4. Καὶ οὐκ ἤθέλησεν ὅτι χρόνον. καὶ ᾧ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸ θεὸν ἔφοβόμην, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐταράσσωμι.

Et pour vn long temps il n'voulut rien faire. Toutesfois apres cela il dit en loi-mesme, Combien que ie ne craigne Dieu, & ne respecte personne.

5. Διάγω τὴν περίεχθί μοι κόπον τὴν χήραν πῶτίν, ὁκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τιλθῇ ἐχθρομένη ὑπὸ πάλιν με.

Neantmoins, pource que ceste vefue me donne peine, ie lui ferai iustice, que finalement elle ne viene, & me rompe la teste.

6. Εἶπε ᾧ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

Et le Seigneur dit, Escoutes que dit le iuge inique.

7. Ὁ δὲ θεὸς ἔμνη ποιήσῃ τῷ ἐκδικήσῃ τῷ ἐκλειψῇ αὐτῶν τῶν ὁκδίων παρὰ αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς;

Et Dieu ne vengera-il point ses esleus qui crient à lui iour & nuict, combien qu'il differe de se courroucer pour l'amour d'eux?

8. Καὶ λέγω ὑμῖν, ἔπι ποιήσῃ ὁκδίων αὐτῶν ἐν πύχθῃ. πολλῷ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν (ἀρχὴ) εὐρεῖ τὴν πίστιν ὅτι ὁ θεός;

Ie vous di, que bien tost il les vengera. (Mais quand le Fils de l'homme viendra, cuidez-vous qu'il trouue foy en la terre?)

9. Εἶπε ᾧ παρὰ τινος τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δικαιοί, καὶ ἐξουσιῶν τοὺς λοιποὺς, τὴν ὁκδοῦναι αὐτοῖς.

il dit aussi ceste similitude à quelques vns qui se confioient en eux-mesmes d'estre iustes, & qui ne tenoyent les autres pour rien:

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa; & veniebat ad eum, dicens, Vindica me de adversario meo.

And there was a widowe in that cttle / which came vnto him / saying / Do me iustice against mine aduersarie

4. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se, Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor.

And he would not for a time: but afterwarde he said with him selfe / Though I feare not God / nor reuerence man.

5. Tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens fugillet me.

Yet because this widow troubleth me / I will doe her right / lest at the last she come & make me weary.

6. Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit,

And the Lorde saide / Heare what the vnrightheous iudge saith.

7. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: & patientiam habebit in illa?

Now shall not God avenge his effect / which cry day and night vnto him / nea / though he suffer long for them?

8. Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. (Veruntamen filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra?)

I tell you he will avenge them quickely: (But when the Sonne of man cometh / shall he finde faith on the earth?)

9. Dixit autem & ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernebantur ceteros, parabolam istam

He spake also this parable vnto certeyne which trusted in them selues that they were iust / and despised other.

3. Es war aber eine Witwe in der selbigen Statt / die kam zu ihm / vnd sprach: Rette mich von meinem Widersacher.

De der vaar en Encke i den samme Stad / hun kom til hannem / oc sagde / Redde mig fra min Modstandere.

4. Vnd er wolte lange nicht. Dar nach aber dachte er bey sich selbst: Ob ich mich schon für Gott nit fürchte / noch für keinem Menschen scheue.

De hand vilde lunge icke. Men der effter tenckte hand sig selff / Alligeuel at ieg icke frøcter Gud / oc skøder intet Menniske.

5. Dieweil aber mir diese Witwe so vil Mühe machet / will ich sie retten / auff daß sie nicht zu lezt komme / vnd übertenbe mich.

De effterdi denne Encke gør mig saa megen wmage / da vil ieg redde hende / at hun skal icke komme paa det sidste / oc offuer robe mig.

6. Da sprach der HERR: Höret hie / was der ungerechte Richter saget.

Da sagde HERREN / Høret her / huad den vretferdige Domniere sagde.

7. Solt aber Gott nicht auch retten seine Außerwehleten / die zu ihm tag vnd nacht ruffen / vnd solt gedult darüber haben?

Skulde Gud icke oc redde sine Bdualde / som robe til hannem dag oc nat / och skulde hand haffue Taalmodighed der offuer?

8. Ich sage euch / er wirdt sie retten in einer kurtz. (Doch wenn des Menschen Sohn kommen wirdt / meinst du daß er auch werde Glauben finden auff Erden?)

Ieg siger eder / hand skal snart redde dem. (Dog naarmenniskens Søn skal komme / Men du at hand skal finde tro paa Jorden.)

9. Er saget aber zu etlichen die sich selbst vermessen / daß sie fromb weren / vnd verachteten die andern / ein solch Gleichnuß.

Och hand sagde til nogle / som dristede paa sig selff / at de vaare fromme / oc foractede andre / saadan en lignelse.

3. Byla pať Wdowa w tom Městě: V přicházela k němu řkaucy: Pom ſi mne nad protivníkem mým.

A w tymże też mſteście byla wdowa niekterá / co do niego przyſla / mowiac / Vczyň mſe wolna od przeciwníka mego.

4. A on nechťel za mnohý čas. Ale potom řekl sám w sobě: Ačkoli ſe Boha nebogím / a Eřlowěka ſe neřtydím

Leč on nſe chťal przez nſemkſe lyczſſ / Porým mowit sám v ſebie / A czeť ſe Boha nie boím / ani ſe za dnego wřtydím.

5. Wřſtaťe obtřžuge mne tato Wdowa / pomſtím gi / aby napořledy přigdaucy / nevhána mne.

Wřſtaťoť iť mſ ſe vpryřza tá wdowa / vczynie ſa wolna / aby mſ ná ořtárek přyředřy wſecy nie dořuczala.

6. Řekl pať PAN: ſlyřte co řaudce nepravý řij.

Řekl thedy Pan / ſluchay / cťeť co mowit ten řlořčw ředřia.

7. Řdali pať Břřh nepomřtſj wolentřch řwřch / wolagſřch k sobě wedne y w noc / a od řládati gim budeť

A coť Bog / řalſnſen wolnt wyř brá nřch řwořch wolatacych do řiebie wedne y w noc / a cťoť řby řez gniem řwego přzewlačat náđ nimi.

8. Prawím wám / ře brřo pomřtſj gi. (Ale wřſtať řdſř přijde Syn Eřlowěka / řdali naleźne Břřru na řemiť)

Powiedam ci wam řeť ſe wolnt nymſ vczynit w rychle / (A wřſtaťoť Syn eřlowieczy gdy przydřie / ř řať ſa ydřie wſere ná řiemſ?)

9. Řekl pať n ř nekterým řterſj w ſebe dauffali paťo řprawedřwſj / a gimſmi pohřdali / Podobenřwſj toto:

Řáťym řřekl do nekterych wſe le o ſobie řřymatacych řáťo by byli řprawedřliwſmi / ř řřorřy řobie řne řa nie mſeli / to podobienř řwo.

יח

10. תרין זבדיו סלקו ל
להיכל ל— למצליח חד
פרישא ואחרנא מכסאו

Due homini salirono al templo à fare oratione, l'uno Fariseo, e l'altro publicano.

11. והו פרישא קאם הוא
בנייהי לנפשה והליו
מצלא הוא אלהא מוּדא
אנא לך ולא הוירא איה
שרבא דאנשא חטופא
ועלובא ועירא ול— איה
הנא מכסא:

Il fariseo stando in pie, oraua in se stesso dicendo queste cose, Iddio, io ti ringrazio ch'io non sono come gli altri huomini, rapaci, ingiusti, adulteri, o come è ancor questo publicano.

12. אלה צאם אנא תרין
בשבתא ומעסר אנא כל
מדם דקנא אנא:

Io diguino due volte la settimana: do le cime di tutte le cose che io possedo.

13. הו דיו מכסא קאם
הוא מו רוחקא ולא צבא
הוא אף לא עיניהי ידים
לשמיה אלא טרף הנגל
אל תורה ואמר אלהי
הונגני לחטא:

Et il publicano stando da lungi, non voleua pur alzare gli occhi al cielo: ma si batteua il petto, dicendo, Iddio sii propicio à me peccatore.

14. אמר אנא לכוּן
דחתה הא מודק לביתה
יתיר מו הו פרישא כל
נש ציר דירים נפשה
תמכר וכל מו דנכר
נפשה יתתרים:

Io dico, che costui scese à casa sua giustificato piu presto che quell'altro: perche che chiunque s'alza, sarà humiliato, e chi s'humilia sarà malzato.

15. קרבו הווי לה דיו
ילבא דיקרוב להון וחון
אנן תלמידיהי נכא ב
בהון:

Poi conducenano à lui de fanciulletti, accio ch'egli li toccasse: il che vedendo i discipoli, gli riprendeano.

יח

10. שני אנשים עלו אל—
ההיכל להתפלל האחד המפרש
הוא ואחר בעל המכס:

Dos hombres subieron al templo à orar, el vno Phariseo, y el otro publicano.

11. המפרש עמד ולבשו מתפלל
האלה אלהי אודה לך כ—
הוא אנכי כאשר האנשים אחרים
בזוים עושים מנאפים או—
כמו בעל המכס הלוי:

El Phariseo en pie oraua consigo de esta manera: Dios, hagote gracias, que no soy como los otros hombres, ladrones, injustos, adulteros, ni aun como este publicano.

12. צמתי פעמים בשבתות
ומעשר אני את— כל אשר
קנה אנכי:

Ayuno dos vezes en la semana, doy diezmos de todo lo que posseo.

13. ובעל מכס קם מרחוק וגם
לא אבה לשאת את עיניו אל—
השמים כי אם תופף על—
חציתו לאמור אלהי חטא אני
הנגי:

Mas el publicano estando lexos, no queria ni aun alçar los ojos al cielo: mas heria su pecho diciendo, Dios, se propicio à mi peccador.

14. אמר אני לכם כי ירד וה
יצדק אל ביתו מן ההוא כי כל
המתרומם ישפל והמשתפל
ירום:

Digo os que este decendió à su casa mas justificado que el otro: porque qualquiera que se enfalca, sera humillado, y el que se humilla, sera enfalçado.

15. ויקריבו אליו את הילודים
לנגעו בם וכאשר ראו
התלמידים ויצערו בם:

Y trayan a ellos ninnos paraque les tocasse: loqual viendolo los Discipulos, rennians.

יח

10. Ἀθροιστὶ δὲ αὐτὸς εἰς
τὸ ἱερὸν προσεκύνησεν, ὁ εἰς Φα-
ρισαῖον, καὶ ὁ ἑτερος πλῶν.

Deux hommes monterent au temple pour prier, l'un Pharisien, & l'autre peager.

11. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς προσ-
εκύνη ταῦτα προσευχόμενος, ὁ θεὸς
ὡχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμι ὡς πτε-
ροὶ λοιποὶ ἢ ὡς ἄνθρωπων ἄδικοι,
ἀδικοί, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς ἔστι ὁ
πλῶν.

Le Pharisien se tenant à part, prioit en soi-même, disant telles choses, Dieu ie te ren graces, que ie ne suis point comme le reste des hommes, qui sont rapaceurs, iniustes, adulteres: ni melmes aussi comme ce peager.

12. Νηστεύω δις τὴν σαββάτου, ἀ-
ποδεκατῶ πάντα ὅσα κτήμην.

Je iufne deux fois la semaine: ie donne la disme de tout ce que ie possede.

13. Καὶ ὁ πλῶν μακρόθεν ἕως
οὐκ ἤθελεν εὐθεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς
εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπαύρει, ἀλλ' ἐτυ-
πτεν εἰς τὴν στήθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς
λάσθητί μοι τὰ ἀμαρτωλῶν.

Mais le peager se tenant loin, ne osoit pas melmes eleuer les yeux vers le ciel: mais trappoit sa poitrine, disant, Dieu fois appaisé enuers moi qui suis pecheur.

14. Λέγω ὑμῖν, κατέβη ὁ πτερ-
ος μακρόθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ
γὰρ ὁ κτερὸς. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν, ἐαυ-
τὸν ταπεινώσει· ὁ δὲ ταπεινῶν, ἐ-
αυτὸν ὑψώσει.

*Je vous di que cestui-ci descendit iusti-
fie en sa maison plustost que l'autre. Car quiconque s'eleue, sera abaissé: & qui s'abbaisse, sera eleué.*

15. Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τε-
βρέφη, ἵνα αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἰδόντων
ᾗ τοῖς μαθηταῖς ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Or on lui presenta aussi des petis enfans, afin qu'il les touchast, ce que voyans les disciples, les tanterent.

CAP. XVIII.

10. Duo homines ascende-
bant in templum ut orarent:
unus Phariseus, & alter pu-
blicanus.

Two men went up into the Temple
to pray: the one a Pharisee, and the other
a Publicane.

11. Phariseus stans, hæc a-
pud se orabat: Deus gratias
ago tibi, quia non sum sicut
ceteri hominum: raptores,
iniusti, adulteri: velut etiam
hic publicanus.

The Pharisee stood & prayed thus
with him selfe: O God, I thanke thee
that I am not as other men / extorsio-
ners / vniust / adulterers / or euen as this
Publicane.

12. Ieiuno bis in sabbatho:
decimas do omnium quæ
possideo.

I fast twise in the weeke: I giue ti-
the of all that euer I possesse.

13. Et publicanus à longè
stans, nolebat nec oculos ad
cælum levare: sed percutie-
bat pectus suum, dicens,
Deus propitius esto mihi
peccatori.

But the Publicane standing afar-
re of / would not lift up so much as his
eyes to heauen: but smote his brest / say-
ing / O God / be mercifull to me a sin-
ner.

14. Dico vobis, descendit
hic iustificatus in domum
suam ab illo, quia omnis qui
se exaltat, humiliabitur: &
qui se humiliat, exaltabitur.

I tell you, this man departed to his
house iustificed: rather then the other: for
euerie man that exaltech him selfe / shall
be brought lowe: and he that humbleth
him selfe / shall be exalted.

15. Afferebant autē ad illum,
& infantes, ut eos tangeret,
Quod cū viderent disci-
puli increpabant illos.

They brought vnto him also babes /
that he should touch them. And when
his disciples saw it, they rebuked them.

Das XVIII. Capitel.

10. Es giengen zween Menschen hin-
auff inn den Tempel zu beten / Einer
ein Phariseer / der ander ein Zöllner.

Der ginge thu Mennsche op til Tempelen at bede /
den ene en Phariseer / den anden en Zoldere.

11. Der Phariseer stund vnd betet
bey sich selbst also: Ich dancke dir
Gott daß ich nicht bin wie die andern
Leute / Räuber / Vngerechte / Ehe-
brecher oder auch wie diser Zöllner.

Phariseeren stod oc bud saa ved sig selff / Jeg
tacke dig Gud / at ieg icke som andre Zolck / Røffuere /
vretferdige / Horkarle / eller oc som denne Zoldere.

12. Ich faste zwir in der wochen / vnd
gebe den zehenden von allem das ich
habe.

Jeg faster tho gonge om vgen / oc giffuer Tiende /
aff alt det ieg haffuer.

13. Vnd der Zöllner stund von ferne /
wolte auch seine Augen nicht auffhe-
ben gen Himmel / sondern schlug an
seine Brust / vnd sprach: Gott sey
mir Sünder gnedig.

Och Zolderen stod longe borte / vilde icke end op-
løffe sine øyen til Himmelen / Men hand slo sig paa
sit Bryst / oc sagde / Gud ver mig Syndere naadig.

14. Ich sage euch / diser gieng hinab
gerechtfertiget inn sein hauß für je-
nem / Denn wer sich selbst erhöhet /
der wirdt ernidriget werden / vnd wer
sich selbst ernidriget der wird erhöht
werden.

Jeg siger eder / Denne gicf retferdig ned i sit huß /
saar den anden. Thi huo sig selff ophøyer / hand skal
nedtryckis / Och huo sig selff nedtrycker / hand skal op-
høys.

15. Sie brachten auch junge Kind-
lein zu ihm daß er sie solt anrühren.
Da es aber die Jünger sahen / bedro-
heten sie die.

De bare oc unge Børn til hannem / at hand skulde
røre ved dem. De Disciplene saae det / truede de dem.

Kapitola XVIII.

10. Dwa Cžlowěky wstupu-
powali do Chrāmu aby se mo-
dlili: geden Zākonij / a druhý
žgwný hřijšnij.

Dwoe lndži zstapilo do Ko-
ściola aby sie modlili / ieden Sāry-
zeuř & drugi celník.

11. Zākonij stoge takto sám
vřebe modlit se: Bože / děkugi
tobě / že negsem nato ginij ži-
dē / drāci / nespravedliwii / En-
žoložnici / nato y tento žge-
wný hřijšnij.

A stānawřij Sāryzeuř tak sie
sam vřebe modlit / Bože czynie
thobie dzieki / žemnie test iāto in-
ludzie drapieżni / niesprāwiedli-
wi y cudžoložni / ābo iāť tež y ten
celník.

12. Postijm se dwa křāe do
třehodne / desātky dāwām ze wř-
řech wěch kterpmiž wlādnu.

Postzedwā křōw tegodnu /
da wām dzieścine ze wřytke co
mam.

13. Ale žgwný hřijšnij sto-
ge ždaleka / nechťel ani oči k Ne-
bi po; dwiřnauti / ale bil prřij-
swě / křā : Bože milostiw bud
mně hřijšnānu.

Celník žāsie stānawřij ždalekā /
nlechčial podnieř y oči swych
niebo / āle rukl pterāřswě / mow-
ac / Bože badž miloścīw mnie
grzeřnānu.

14. Prāwlijm wām / od šel
tento sprāwediwý včīnēn gsa
do Domu swěho / wiice než o-
nen : neb kařdý kdož se powyř-
řuge / bude poniřžen : a kdož se
poniřžuge / bude powyřřen.

Řpowledam to wām / Žec ten
odředl vsprāwediwionym / do
domu swego wicecy nřili on / ābo
wiem Kto kolwieř sie podwyřřa /
bedžie vniřon / ā Kto sie vniřa / be-
džie podwyřřon.

15. Přināřřeli takē k nřemu y
Nemluwñāřka aby se gich do-
třkal. Což kdož vřčeli Bēdř-
nici / přimlāuwali gum.

Przynořono teř řnsemu dřā-
teczi aby sie ich dotřkal / co go
widřieli zwolenicy / řuřali wř-
řie.

יח

יח

יח.

16. הוּ דִּין יִשׁוּעַ קָרָא
אֶבְנֵי וְאָמַר לָהֶן שְׁבוּקוֹ
טָלִיא אֶתִּין לִנְתִי וְלָגִ
תְּכַלּוּן אֶבְנֵי דְדִּנְאִילִין גִּיר
דְּאִירָה הִלּוּן אֶבְנֵי דִּילָהֶן הִי
מְלָכוּתָא דְּשָׁמַיָא :

*Ma Iesus li chiama a se, e disse, Las-
sate venire i fanciulli a me, e non li pro-
bete: percioche di tali è il regno di Dio.*

17. אֶמְנִין אָמַר אָנָּה לָכוּן
דְּמִין דָּלָא יִקְבֵּל מְלָכוּתָא
דְּאֵלֵהָא אִין טָלִיא לָגִ
יַעֲוִל לָהּ :

*Io vi dico in Verità, Chiunque non
riceverà il regno di Dio come fanciullo,
non entrerà in esso.*

18. וְשִׁאֲלָהּ חַד מִן רִישָׁנָה
וְאָמַר לָהּ מַלְפָּנָה טָבָה
מִנָּה אֶעֱבֹד דְּאַרְתָּ חַיִּי
דְּלָצִלָם :

*Et Un certo principe li domandò, di-
cendo, Maestro buono: che farò io, per
hereditare la Vita eterna?*

19. אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ מִנָּה
קָרָא אֶתִּין לִי טָבָה וְלִי
טָבָה אֵלֵהָ אִין חַד אֵלֵהָ :

*E Iesus li disse, Perche mi chiami tu
buono? Niuno è buono, se non Iddio solo.*

20. פּוֹקֶדְנָה יָדַע אֶתִּין לָהּ
תְּקַטּוּל וְלָהּ תְּגִיד וְלָגִ
תְּגִיבִיב וְלָגִ תְּסַחֵד ס
סְהִדוּתָא דְּשׁוֹקֶרָא יִקָּר
לְאִבּוּק וְלִאֶמֶר :

*Tu fai i commandamenti, Non ad-
terare. Non occidere. Non robbare. Non
dir falso testimonio. Honora tuo padre e
tua madre.*

21. אָמַר לָהּ הִלּוּן פְּלִיָּהִין
נְטִירַת אֶבְנֵי מִן טָלִיָּהִין :

*E colui disse, Tutte queste cose ho of-
servate fin da la mia gioventù.*

22. פֶּד שָׁמַע דִּין יִשׁוּעַ
אָמַר לָהּ חַדָּה חֲסִידָה לָהּ
וּבִן פֶּל מִדָּם דְּאִירָה לָהּ
וְהִב לְמַסְפִּנָּה וְתִהְיֶה לָהּ
סִימָנָה בְּשָׁמַיָא וְתִהְיֶה
בְּתָרִי :

*Iesus habendo oído questo, li disse,
Ti manca ancor una cosa, Vendi tutto
quel che tu hai, e dallo ai poveri, e ha-
uerai un tesoro in cielo; poi Vieni, e segui-
tami.*

16. וַיִּזְעַק אֹתָם יִשׁוּעַ לֵאמֹר
הִנֵּי־הֵן אֲתֵּי-הַיְלֻדִים לְבוֹא אֵלַי
וְאֵל תִּכְלְאוּם כִּי לְאֵלֶּהָ אֲשֶׁר
בְּמִוְהָם יִשְׁמְלִכּוּת הַשָּׁמַיִם :

*Mas Iesus llamandolos, dixo, dexad los nin-
nos venir a mi, y no los impidays: porque de ta-
les es el Reyno de Dios.*

17. אָמֵן אָמַר אֵינִי לְכֹם כָּל-
אֲשֶׁר לֹא יִקְבֹּל אֶת מְלָכוּת
הַשָּׁמַיִם כִּמּוֹ יְלֹוד גַּם לֹא יָבוֹא
בָּהּ :

*De cierto os digo, que qualquiera que no re-
cibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no en-
trara en el.*

18. וַיִּשְׁאַל לוֹ אֶחָד מִן הַרְאִישִׁים
לֵאמֹר הַמְּלִיכָה טוֹב מֶה אֶעֱשֶׂה
וְאִירָשׁ אֶת-חַיֵּי עוֹלָם :

*Irem, preguntò le vn principe diziendo, Ma-
estro bueno, Que haré para posseer la vida eterna?*

19. וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִשׁוּעַ מֶה תִּקְרָא
לִי טוֹב וְאִירָשׁ טוֹב כִּי-אֵנִי
אֱלֹהִים לְבָדוֹ :

*Y Iesus le dixo- Porque me dizes bueno? nin-
guno ay bueno fino solo Dios.*

20. יָדַעְתָּ אֶת הַמִּצְוֹת לֹא תִנָּאֶה
לֹא תִרְצַח לֹא תִגְנוֹב לֹא תַעֲנוּה
עַד שֶׁקָּר פֶּדָר אֶת אָבִיךָ וְאֶת
אִמֶּךָ :

*Los mandamientos sabes, No mataras, No
adulteraras, No hurtarás, No diras falso testimo-
nio, Honrra a tu padre, y a tu madre.*

21. וְהִוָּה אָמַר כָּל-אֵלֵהָ שְׁמִירָתִי
מִנְעוּרִי :

*Y el dixo, Todas estas cosas he guardado des-
de mi juventud.*

22. וּכְאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אָמַר אֵלָיו עוֹד אֶחָת תִּחְסֹר
לִי מִכּוֹר אֶת-כָּל אֲשֶׁר לִי וְתִתֵּן
לְמַשְׁכָּנִים וְיִהְיֶה לִי אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם
וְלִי לָךְ וּבֹנָה אֶחָדִי :

*Y Iesus oydo esto dixole, Aun vna cosa te fal-
ta: todo loque tienes, vendelo, y da lo a los po-
bres, y tendrás thesoro en el cielo. y ven, sigueme.*

16. ὁ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος
αὐτοὺς. εἶπεν, ἀφεταῖτε παιδία ἐρ-
χεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε
αὐτά. ὅτι ὁ γὰρ τριτὺν ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ.

*Mais Iesus les ayant fait venir à soi-
dit, Laissez les petis enfans venir à moi,
& ne les empêchez point: car à tels est
le royaume de Dieu.*

17. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ
δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς
παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

*En verité ie vous di, quiconque ne
receura comme enfant le regne de
Dieu, n'entrera point en icelui.*

18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρ-
χον, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ,
τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονο-
μήσω;

*Lors quelque Seigneur l'interroqua,
disant, Maître qui es bon, que ferai-je
pour heriter la vie eternelle?*

19. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί με
λέγεις ἀγαθόν; ὁ θεὸς ἀγαθός, καὶ μὴ
ἄνθρωπος.

*Iesus lui dit, Pourquoi m'appelles-tu
bon? Il n'y a nul bon qu' vn afluoir
Dieu.*

20. Ταῖς ἐντολαῖς οἶδας, μὴ μοι-
χεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς,
καὶ ψευδομάρτυρησῃς· τίμα τὸν πα-
τέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

*Tu fais les commandemens, Tu ne
commettras point adultere. Tu ne tue-
ras point. Tu ne desrobberas point. Tu
ne diras point faux resmoignage. Ho-
nore ton pere & ta mere.*

21. Ὁ δὲ ἵπεν, πάντας ἐφύ-
λαξα μὲν ἐκ νεότητός μου.

*Et cestui-la dit, J'ai gardé toutes ces
choses dès ma ieunesse.*

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ, ἔτι ἓν σοι λείπει. πᾶσι-
τα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δαΐδος
πτωχοῖς, καὶ ἐξέλθῃς θησαυρὸν ἐν οὐ-
ρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθη μοι.

*Quando Iesus eut ouï cela, il lui dit,
Vn point te defaut encores: ven tout
ce que tu as. & le distribue aux poveres,
& tu auras un thesfor au ciel: puis vien,
& me sui.*

16. Iesus autem convocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me; & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.

But Iesus called them vnto him / and saide / Suffer the babes to come vnto me / & forbid them not: for of such is ye kingdome of God.

17. Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum Dei, sicut puer, non intrabit in illud.

Verely I say vnto you / whosoever receiveth not the kingdome of God as a babe / he shall not enter therein.

18. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens, Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?

Then a certeyne ruler asked him / say- ing / Good master / what ought I to doe / to inherite eternall life?

19. Dixit autem ei Iesus, Quid medicis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus.

And Iesus sayde vnto him / Why callest thou me good? None is good / save one / even God.

20. Mandata nosti, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum & matrem?

Thou knowest the cōmaundements / Thou shalt not commit adulterie: Thou shalt not kill: Thou shalt not steale: Thou shalt not beare false witness: Honour thy father and thy mother.

21. Qui ait, Hæc omnia custodiui a iuventute mea.

And he sayde / All these haue I kept from my yowth.

22. Quo audito, Iesus ait ei, Adhuc unum tibi deest: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

Now when Iesus heard that / he said vnto him / Yet lackest thou one thing. Sell all that euer thou hast / and distribute vnto the poore / and thou shalt haue treasure in heauen / and come / follow me.

16. Aber Iesus rieß sie zu sich / vnd sprach: Lasset die kindlein zu mir kommen / vnd wehret ihnen nicht / denn solcher ist das Reich Gottes.

Men Iesus kallede dem til sig / oc sagde / Lader Born komme til mig / oc formener dem icke / Thi Guds Rige hører saadanne til.

17. Warlich / ich sage euch / wer nicht das Reich Gottes nimpt als ein Kind / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige / Jeg siger eder / Huo som icke tager Guds Rige som ic Barn / hand kommer der icke ind.

18. Vnd es fraget ihn ein Oberster / vnd sprach: Guter Meister / was muß ich thun / daß ich das ewige leben ererbe?

De en aff de Offuerste spurde hannem at / oc sagde / Gode Meistere / Huad skal ieg gøre / at ieg kand arffue det ewige lif?

19. Iesus aber sprach zu im: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut / denn der einige Gott.

Da sagde Ihesus til hannem / Hui kalder du mig god? ingen er god vden den eniste Gud.

20. Du weissest die gebot wol / Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht tödten. Du solt nicht stelen. Du solt nicht falsch gezeugniß reden. Du solt deinen Vater vnd deine Mutter ehren.

Du vedst Guden vel / Du skal icke bedriffue hoer. Du skal icke sla ihel. Du skal icke stiele. Du skal icke tale falske vidnisbyrd. Du skal ære din Fader oc din Moder.

21. Er aber sprach: Das habe ich alles gehalten von meiner jugend auff.

Da sagde hand / Dette haaffuer ieg holdet alt sammen op aff min Ungdom.

22. Da Iesus das höret / sprach er zu ihm: Es fehlet dir noch eines / verkauffe alles was du hast / vnd gibs den Armen / so wirst du einen schatz im Himmel haben / vnd komb vnd folge mir nach.

Der Ihesus der hørde / sagde hand til hannem / Dig fattis end nu ic / Sæl alt det du haaffuer / oc giff det fattige / Saa skal du haaffue ic liggendesæt i Him- melen / De kom / oc efterfølge mig.

16. Alle Gefijfs svolaw ge / řekl: Rechte dísteť at gđau ke mně ane braňte gím / neb tak kowých gest Království Bo- žíj.

Alle Jezus wezwawšy dítate / řekl / powieďťat / Dopuštěte dítate / recťam přijdť do mně / a ne há- mujte ich / a bowiemť takowých test Královstwu Bože.

17. Jágistě prawím wám / Kdožtoli nepřigme Královst- wíj Božího nako díteť / newes gde do něho.

Žáprawdeť wám powieďam / Ktožkolwíek nie přijmie Krále- ťstwu Božego takto dťciatťko / ža- dným spůsobem nie wuidťie do něgo.

28. Wořázalo ho gedno kní- že / řka: Místě dobrý / co číně žiwot wěčný obdržíš?

Tedy go pyřálo niektore kní- že / mowiac / Místzu dobry což czyniac otrzymam žywot wíec- ný?

19. Wo řekl gemu Gefijfs: Proč mne nazýváš dobrým? Níždny není dobrý gedně sám Bůh.

A powieďiał mu Jezus / przecze- je mne powieďať byť dobrým ža- denť nie test dobrým / tednoť ies den / to test Bog.

20. W mífis přikázání / Nezabígeš / Nešmílnífis / Nezradneš / Nepromluwífis křiwěho swědeckwíj: Et De- te twěho w Matku twau?

Žnažerostazání? Nie cudzo- lož / nie zábiay / nie kráď / nie powieďay swiadectwá falfšwe- go / čťet oycá twego w mātře twa.

21. Kterýžto řekl: Toho wšeho ošťíjhal jsem od mé mladosti.

Tedy on řekl / Tegom wšyťkies go přestřezgal od mladości mo- řey.

22. To wšlyřaw Gefijfs / řekl mu: Gessťeť se gednoho nedostáwá: Wšľeťy wěcn křes řěž máš prodaw a rozdaw chu- dým / a buďeš mífťi po klad w Nebi / a poď nářľeduoť mne.

Co Jezus wšlyřawšia powieď- žťat / anu / Tednoť žecřecřy řeřce nie dostawa / Wšyťko co máš po- předay / a poďžiel miedzy wbogie / a wěďžieš mial štárb w niebie př- žyďžie / a chodžžámna.

23. הוּ דִּין כִּד שְׁמַע הָלִין
כְּרִית לֵה עֲתִיר הָנָא צִיר
טב :

*Colui & dite queste cose, si contristò, per-
ciò egli era molto ricco.*

24. וְכִד הָנָא יִשׁוּעַ דְּכְרִית
לֵה אָמַר אֵיכְנָא עֲטָלָה
לְאִילִין דְּאִית לְהוֹן נְכֵסָא
דִּיעָלִין לְמַלְכוּתָהּ
דְּאֵלֹהִים :

*E Iesv sedendo ch'ei s'era contrista-
to, disse, Quanto difficilmente entraran-
no nel regno di Dio quelli che hanno de le
ricchezze.*

25. דְּלִילָא הִי לְגַמְלָה
דְּכְרִיתָהּ דְּמַחְסָא יְעוּל
אוּ עֲתִירָהּ לְמַלְכוּתָהּ
דְּאֵלֹהִים :

*Certo egli è piu facile che vn camello
passi per la cruna d'vn aco, che vn ricco
entri nel regno di Dio.*

26. אָמַרְיוֹן לֵה אִילִין
דְּשְׁמַעוּ וּמְבֹנֵי מִשְׁכַּח
לְמַחְנֵה :

*Allor quelli che & dinano, dissero, Chi
si puo adunque saluare?*

27. יִשׁוּעַ דִּין אָמַר אִילִין
דְּלִנֹת בְּנֵי גִשָׁא לֵה
מִשְׁכַּח לִנֹת אֵלֹהִים
מִשְׁכַּח לְמַחְנֵה :

*Et egli disse, Le cose che sono impos-
sibili a gli homini, son possibili a Dio.*

28. אָמַר לֵה שְׁמַעוּן כ
כְּאֵפָא הָא חָנֹן שְׁבִקוּן פֶּל
מִדָּם וְאִתּוּן בְּתִרָה :

*Disse allor Pietro, Ecco, noi habbiam
lassata ogni cosa, & habbiamo seguito.*

29. אָמַר לֵה יִשׁוּעַ אֲמִין
אָמַר אָנָּה לְכוּן דְּלִירָה
אָנָּשׁ דְּשִׁבְקָה בֵּיתָהּ אוּ
אֲבֵהָ אוּ אֲחָהּ אוּ
אֲנִתָתָהּ אוּ בְּנֵיהּ מִטְוֹל
מִלְכוּתָהּ דְּאֵלֹהִים :

*Et egli disse loro, Io vi dico in Verità,
Non è alcuno che habbia lassato casa, o
padre o madre o fratelli, o moglie, o figli-
uoli, per il regno di Dio.*

30. וְלֵה יִקְבֹּל פְּאֵצְבָא
סְגִינָא פִּהְנָא וּבְנֵיהּ
וּבְעִלְמָא דְּאִתָּהּ חֵינָה
דְּלְעוֹלָם :

*Che non riceua molto piu in questo
tempo, e nel secolo auenire la vita eter-
na.*

23. וּבְשְׁמַעוּ אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַתִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשׁוֹ כִּי עָשִׂיר הָיָה
מְאֹד :

*Entonces el, oydas estas cosas, fue muy tri-
ste: porque era rico mucho.*

24. וּבְאִשֶּׁר דָּאָה יִשׁוּעַ כִּי
הַשְׁתַּחֲוֶה נַפְשׁוֹ אָמַר אִין עֲצָלוּ
הָאֵלֶּה אִשֶּׁר יֵשׁ לָהֶם הוֹן רַב
לְבוֹנָה בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים :

*Y viendo Iesus que se auia entristecido mu-
cho, dixo, Quan difficultosamente entraran en el
Reyno de Dios, losque tienen dineros.*

25. כִּי נָקַל לָעֵבֹר הַגָּמֶל בְּעֵדָה
חוּר הַמַּחֲטָא מִבוֹנָה עָשִׂיר בְּמַלְכוּת
אֱלֹהִים :

*Porque mas facil cosa es entrar vn cable
por vn ojo de vnà aguja, que vn rico entrar al Re-
yno de Dios.*

26. וַיֹּאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים וַמִּי
יָכֹל לְהַשְׁעֵה :

*Y los que lo oyan, dixeron, Y quien podrá
ser saluo?*

27. וְהוּא אָמַר אִשֶּׁר לֹא יָכֹל
לְהוֹיֹת עִם הָאֲנָשִׁים יָכֹל
לְהוֹיֹת אֶת-אֱלֹהִים :

*Y el les dixo, Loque es imposible acerca de los
hombres, possible es acerca de Dios.*

28. וַיֹּאמַר כִּיפָּהּ הֵנָּה אֶנְחֵנוּ
עֹזְבֵינוּ כָּלָם וְנָבוֹנָה אַחֲרֵיהֶם :

*Entonces Pedro dixo, Heaqui, nosotros au-
emos dexado todas las cosas, y te auemos seguido.*

29. וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אֲמִין אֲנִי
אֹמֵר לָכֶם כִּי אִישׁ לֹא הוּא
אִשֶּׁר עֹזֵב בֵּית אוּ אֶבֶר וְאִם אוּ
אֲחִים אוּ אִשָּׁה אוּ בְּנִים
בְּעֵבֹר מַלְכוּת אֱלֹהִים :

*Y el les dixo, Dicierto os digo, que nadie ay
que aya dexado casa, o padres, o hermanos o mu-
ger, o hijos, por el Reyno de Dios.*

30. אִשֶּׁר לֹא יִקַּח הִרְבָּה מְאֹד
בְּעֵת הַזֹּאת וּבְעוֹלָם הַבָּא אֶת-
חַיֵּי עוֹלָם :

*Que no aya de recibir mucho mas en este ti-
empo, y en el siglo venidero la vida eterna.*

23. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, πένι-
πτος ἐγένετο. ὡς γὰρ πλούσιος ᾤ-
σθη.

*Icelui ayant entendu ces choses de-
uint fort triste, car il estoit fort riche.*

24. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, πένι-
πτον γινώσκων, εἶπε, πῶς δυσκόλως
οἱ πρὸς χρηματὰ ἔχοντες εἰσέλ-
θονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Iesus voyant qu'il estoit deuenu fort
triste, dit, Qu'il est mal-aisé que ceux
qui ont des biens, entrent au royaume
de Dieu?*

25. εὐκέρως ᾤεται γὰρ εἶναι κάμη-
λον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσέλ-
θῆναι, ἢ κάλυσσον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσέλθῆναι.

*Il est certes plus aisé qu'un chameau
entre par le pertuis d'une aiguille, que
vn riche entre au royaume de Dieu.*

26. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς
δυνάται σωθῆναι;

*Et ceux qui ouïrent cela, dirent,
Et qui peut donc estre sauué?*

27. ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα τῶν
ἀνθρώπων, δυνατὰ εἰσι τῶν
θεῶν.

*Et il leur dit, Les choses qui sont
impossibles aux hommes, sont possi-
bles à Dieu.*

28. εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς
ἀφῆκαμεν πάντα, καὶ ἡκολούθη-
σάμεν σοι.

*Et Pierre dit, Voici, nous auons tout
delaisé, & t'auons suivi.*

29. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὲν λέγω
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν αἰκί-
αν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖ-
κα, ἢ τέκνα, εἰσὶν τῆς βασιλείας
τοῦ θεοῦ.

*Et il leur dit, En vérité ie vous di,
qu'il n'y a pas vn qui ait delaisé sa mai-
son, ou parens, ou freres, ou femmes, ou
enfans pour l'amour du royaume de
Dieu.*

30. ὅς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλὰ
πλεονεκίαν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, καὶ
ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν
αἰώνιον.

*Qui ne recoiue beaucoup plus en
ce temps-ici, & au siècle à venir la vie
eternelle.*

23. His ille auditis, contristatus est: quia dives erat valde.

But when he heard those things / he was very heavie: for he was marvellous rich.

24. Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit, Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt?

And when Iesus saw him sorrowfull / he aide / with what difficulties shall they that have riches / enter into the kingdome of God?

25. Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.

Surely it is easier for a camell to goe through a needles eye / then for a rich man to enter into the kingdome of God.

26. Et dixerunt qui audiebant, Et quis potest salvus fieri?

Then said they that heard it / And who then can be saved?

27. Ait illis, Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

And he saide / The things which are impossible with men / are possible with God.

28. Ait autem Petrus, Ecce, nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

Then Peter said / Loe / we have left all / and have followed thee.

29. Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei.

And he saide vnto them / Verely I say vnto you / there is no man that hath left house / or parentes / or brethren / or wife / or children for the kingdome of Gods sake.

30. Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo venturo vitam aeternam.

Which shall not receiue much more in this world / and in the world to come life euerslasting.

23. Da er das höret / ward er traurig / denn er war sehr reich.

Der hand der hörde / bleff hand bedröffuit / thi hand vaar saare rig.

24. Da aber Iesus sahe / daß er traurig war worden / sprach er: Wie schwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

De der Ihesus saa / at hand vaar bedröffuit / sagde hand / Huor suarlige skülle de Rige komme i Gudz Rige.

25. Es ist leichter / daß ein Kamel gehe durch ein Nadelöze / denn daß ein Reicher inn das Reich Gottes komme.

Det er lettere / at it Kamel vaar igennem it Naale øye / end at en Rige kommer i Gudz Rige.

26. Da sprachen die das höreten: Wer kan denn selig werden?

Da sagde de som der hörde / Huo kand da bliffue salig?

27. Er aber sprach: Was bey den Menschen unmöglich ist / das ist bey Gott möglich.

Men hand sagde / Huad som er umueligt hoß Mennisten / det er mueligt hoß Gud.

28. Da sprach Petrus / sihe / wir haben alles verlassen / vnd sind dir nachgefolget.

Da saade Peder / See wi haßue forladit alting / oc haßue effterfuld dig.

29. Er aber sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch: Es ist niemand / der ein Haus verläßt / oder Eltern / oder Brüder / oder Weib / oder Kind / vmb des Reichs Gottes willen.

Hand sagde til dem / Sandelige / Jeg siger eder / Der er ingen / som forlader it Huse / eller Foreldere / eller Brodere / eller Hustru / eller Børn / for Gudz Rige skyld.

30. Der es nicht vilfeltig wider empfahe / in dieser zeit / vnd in der zukünftigen Welt das ewige Leben.

Som en skal anamme det mangfoldigtigen / iden ne tid / oc i den til kommende Verden / det ewige Liff.

23. To on vslýssaw zarmau / til se / neb bohatý byl welmí.

Leez on to vslýssawšy / bárzo siezã troikat / bowiem byl bárzo bogatym.

24. Avžrew Bežijše zarmau / ceněho / řekl: Kterak nesnadně kdož peníže magij / do Království Božijho wégdau.

Agdy go Iesus vyzrat ráf bárzo / záměcone / řekl / Jákož trz / dno temu co ma pientadze wnidž / do Krolestwa Božego.

25. Snáze gest žagistě Wels blaudu šrže gehelnij vcho / progi / nežli bohatěmu wgi / do Království Božijho.

Abowiemci tácwiewieš wle / bladom / přešć / přešć vcho / igielne / niž wnidž bogaczowi / do Krolestwa Božego.

26. Vřekli ti kterijž slýšeli: Vřdo muože spasen býti:

Ci tedy křozy to slýšeli / rze / Eli / Křozyž može býc / zóawion?

27. Řekl jim: Což gest ne / možněho v lidij / možně gest v Boha.

Au temu on powiezdial / To co jest niepodobno v ludzi / podobno jest v Bogu.

28. Vřekl Petr: Nlemy o / pustili gšme wšecny wěcy / a šli gšme za teba.

Žárym řekl Piotr / O ro my o / pušalichmy wšy rko / a šlišmy za toba.

29. Kteržto řekl jim: Ža / gisté prawym wám / že není / žádného / kř / řžby / opustil / Dům / aneb Rodiče / aneb Bra / trij / aneb Manželsu / anebo / Syny pro Království Bo / žij.

Tedy im on powiezdial / Ža / prawde wám powiebam / Žaden / nie jest křozy / opušć / mial dom / abo rodžice / abo bracia / abo zone / abo dzieci / dla Krolestwa Božego.

30. Aby newžal w tom to řa / su mnohem wíce / a w budau / cym wětu / Žiwota wěčného.

Křozyby nie mial wžiac dále / řo wícey tego / a w przy / šlym wětu / Žiwot wieczny.

יח

31 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְהַיָּהוּ
עֲסֹדְתֶהּ וְאָמַר לְהַיָּהוּ
סֶלְקִינוּ לְאַיִרְשָׁלַם
וּמִשְׁתַּלְמִים כְּלֵהוּ דְכַתְּבִין
בְּגִבֵּינָא עַל פֶּרֶה דְאַנְשָׁא:

*Poi hauendo presi con seco i dodici,
disse loro, Ecco, noi saliamo in Ierusalem,
e adempieranno al Figliuol de l'huomo
tutte la cose che sono scritte dai Profeti.*

32 וַיִּבְחֹן בֵּהּ וַיִּרְקִין
בְּאַפְוָהּ:

*Imperoche sarà dato à la genti, e sarà
schernito, ingiuriato, e spuetacchiato.*

33 וַיִּגְדֹּנְהוּ וַיַּצְעֲרוּנְהוּ
וַיִּקְטְלוּנְהוּ וְלִינְסִיָּהּ
דְּתַלְתָּא יְקִיִּם:

*E poi che l'haueranno flagellato, oc-
cideranno: e il terzo di resuscitarà.*

34 הַנְּיוֹדִין חֲדָא מִן הַלִּין
לֹא אֶסְתַּכְּלוּ אֵלָיו
מִכִּסְיָא הַנְּיוֹדִין מִיְּהוּדָה
מִלְתָּא הַנְּיוֹדִין וְלֹא נִדְעִין
הַנְּיוֹדִין דְּמִתְמַלְלִין
עִמָּהוֹן:

*Et essi non intesero alcuna di queste
cose: & era questa parola nascosta loro
che non intendevano la cose che egli dice-
ua.*

35 וּפֶר קָרִיב לְאַרְיָהוּ
סִפְיָא חֲדָא יִתֵּב הֵנָּה עַל יַד
אַרְיָהוּ וְחֲדָר:

*Auuenne poi ne l'auicinarsi lui à Ie-
rico, che un cieco sedeva lungo la via à
mendicare.*

36 וַיִּשְׁמַע קוֹל כְּנָשׁ
דְּעֵבֶר וּמִשְׁאַל הֵנָּה דְּמִגְוָה
הֵנָּה:

*Il quale hauendo oïda la turba che
passaua domando che cosa fusse quella.*

37 וַאֲמַרְיוּ לֵהּ יֵשׁוּעַ ב
נִצְרֵתָא עֵבֶר:

*E disserli che Iesus Nazareno passa-
ua.*

38 וַיִּקְעֵם וַאֲמַר יֵשׁוּעַ
פֶּרֶה בְּדִיד אֶתְרַחֵם עָלַי:

*Allora egli gridò, dicendo, Iesus fi-
gliuol di David, habbi misericordia di me.*

39 וְאַלְיִין דְּאַנְלִין הוּוּ ק
הַדְּמִיָּהוּ דְּיֵשׁוּעַ פֶּרֶהוּ הוּוּ
בֵּהּ דְּנִשְׁתַּחֲוֶה הוּוּ בִּין
יְתִירָאִית קִצָּא הוּוּ פֶּרֶה
דְּדִיד אֶתְרַחֵם עָלַי:

*E quelli che andauano innanzi, lo
ripresenauano, accioche tacesse: ma egli
gridaua molto piu forte, Figliuol di Da-
uid, habbi misericordia di me.*

יח

31 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְהַיָּהוּ
עֲסֹדְתֶהּ וְאָמַר לְהַיָּהוּ
סֶלְקִינוּ לְאַיִרְשָׁלַם
וּמִשְׁתַּלְמִים כְּלֵהוּ דְכַתְּבִין
בְּגִבֵּינָא עַל פֶּרֶה דְאַנְשָׁא:

Y Iesus tomando à parte los Doze, dixoles he-
aqui, subimos à Ierusalem, y seran cumplidas to-
das las cosas que fueron escriptas per los Prophe-
tas del hijo del hombre.

32 כִּי יִנְתָּן בְּיַדִּי הַגּוֹיִם וְיִלְצֻהוּ
וַיַּגְדִּפוּהוּ וַיִּרְדּוּק יִרְקֶה בְּפִנְיָו:

Porque será entregado à las Gentes, y será e-
scarnecido, y injuriado, y escupido:

33 וַיִּסְרוּהוּ בְּשׁוֹטִים וַיְהַרְגוּהוּ
וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִמֶּתָיו:

Y desque lo ouieren açotado, matarlohan;
mas altercerodia resuscitará.

34 וְהֵמָּה לֹא אָחֲזוּ מִתֵּן הַבִּינֹה
וַיְהִי הַדְּבָר הַזֶּה גִּכְסָה מֵהֵמָּה
וְלֹא יָדְעוּ אֶת הַמִּדְבָּרִים:

Mas ellos nada deestas cosas entendian. y es-
ta palabra les era encubierta: y no entendian lo-
que se dezia.

35 וַיְהִי בְּקִרְבּוֹ אֶל יְרִיחוֹ
וַיָּשָׁב עִיר אֶחָד אֶל הַדֶּרֶךְ
וַיִּשְׁאַל:

Y aconteció que acercandose el de Iericho, vn
ciego estaua sentado junto al camino, mendi-
gando.

36 וַיִּשְׁמַעוּ אֶת קוֹל הַמִּוֹן עֹבֵר
וַיִּשְׁאַל מִהֲהוּי זֶה:

El qual como oyó la compaña que passaua,
preguntaua que era aquello.

37 וַיַּגִּידוּ לֹא כִי יֵשׁוּעַ הַנִּצְרֵתִי
עֹבֵר:

Y dixeronle, que IESVS Nazareno passaua.

38 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בְּרִידוֹ הַגָּבִי
: עֲתָנָה דִּיד בּוֹזֵס דִּיזִינְדוּ, יֵשׁוּעַ הִיּוֹ דִּי
דָּוִיד תֵּן מִיִּסְרִיכְדִּיָּא דִּי מִי.

39 וְהַהוּא לִכְיָם לְפִנְיָו גָּעֵרָה בּוֹ
לְחַשְׁתּוֹ וְהוּא קָרָא יוֹתֵר מֵאֵד
בְּרִידוֹ הַגָּבִי:

Y losque yuan delante renniane que calla-
se: mas el clamaua mucho mas, Hijo de David
ten misericordia de mi.

יח

31. Παραλαβὼν ὁ πύς δώδεκα
εἶπε πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνο-
μεν εἰς ἱερουσόλυμα, καὶ πλεοθή-
σεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ
τοῦ προφητοῦ, τὸ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου.

Puis Iesus print à part les douze, &
leur dit, Voici, nous montons en Ieru-
salem, & seront accomplies toucent le
Fils de l'homme, toutes les choses
qui sont esrites parles Prophetes.

32. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνε-
σι, καὶ ἐμπαχθήσεται, καὶ ὕβρι-
σθήσεται, καὶ ἐμπτύσθήσεται.

Car il sera liuré aux Nations, & se-
ra moqué, & iniurié, desraché.

33. Καὶ μαστιγώσονται ἀσκη-
τῶν αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
ἀναστήσεται.

Et apres qu'ils l'auront fouëté, ils
le mettront à mort: mais au troisieme
iour il resuscitera.

34. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν ἔδειξαν συνή-
καν, καὶ ὡς ῥῆμα τὸ το κεκυμ-
μένον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνω-
σκον τὸ λεγόμενον.

Et ils n'entendirent rien de ces cho-
ses, ains ce propos leur estoit caché: &
n'entendoyent point ce qu'il leur disoit.

35. Ἐγγύς ἐστι τῶν ἐγγύς αὐ-
τὸν εἰς ἱερὺ, τοῦ φλὸς τις ἐκασ-
τοῦ πλὴν οὐδὲν ᾤοντο.

Aduint comme il approchoit de Ie-
rico, qu'il y auoit vn aueugle allis pres
du chemin, & mendiant.

36. Ακούσας δὲ ὄχλου ἀπα-
ρομμένου, ἤκουσεν ὅτι ἐστὶ τὸ
το.

Lequel oyant la multitude qui pas-
soit, demanda que c'estoit.

37. Απήγγελλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι
ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος παρέρχεται.

Et ils lui respondirent, que Iesus le
Nazarien passoit.

38. Καὶ ἐβόησεν λέγων, ἰησοῦ υἱὲ
δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Lors il cria, disant, Iesus fils de
Dauid, aye pitié de moi.

39. Καὶ οἱ ἀπετάγοντες ἐπὶ τῶν
αὐτῶν ἵνα σταπῇ αὐτὸς δὲ πολλῶ
μᾶλλον ἐκραζεν, ὡς δαυὶδ, ἐλέ-
ησόν με.

Et ceux qui alloient deuant, le tan-
foient, afin qu'il se teust: mais il crioit
beaucoup plus fort, Fils de Dauid, aye
pité de moi.

יח

40 וְהָיָה יֵשׁוּעַ וַיִּפְקֹד
דִּיקְרוּנֵיהִי לְנֹתָהּ וַיִּפְדֵּהּ קָרֵב
לְנֹתָהּ שְׂאֵלָה :

*Et Iesus fermandosi, comando che
fusse menato a se. E com'egli si li fu ap-
prestato li domandò.*

41 וַאֲמַר לָהּ מִנָּה צָבָא
אַתָּה אֲעִבֵּד לָךְ הוּא דִּין א
אֲמַר מִרֵּי דֵאֲחֵינָא :

*Dicendo, Che vuoi tu ch'io ti facci? Et
egli disse, Signore, che io rihabbi la Vista.*

42 וַיִּשׁוּעַ אָמַר לָהּ הֲוִי
הִימְנוּתְךָ אֲחֵינְךָ :

*Et Iesus li disse, Rihabbi la Vista: la
tua fede t'ha saluato.*

43 וְכֵן שָׁעָתָה הָיָה
וְאַתָּה הוּא בְּתֵרָה וּמִשְׁפַּח
הָיָה לְאַלְהָהּ וְכִלָּהּ עָמָה
דִּתְחָא נִהֵב הָיָה שׁוּבְתָא
לְאַלְהָהּ :

*Es subito rivenè la Vista, e seguita a
lo glorificando Iddio, e tutto'l popolo ha-
uendo veauto questo, dette laude a Dio.*

יט

1 וַיִּפְדֵּה עַל יֵשׁוּעַ וַעֲבַר ב
בִּאִירֵיחוֹ :

*Et essendo entrato dentro, camminaua
per Ierico.*

2 גְּבֵרָא חַד דְּשָׂמָה הָיָה
וּפִי עֲתִידָא הָיָה וְרֵב
מִכֶּסֶּה :

*Et ecco vn huomo chiamato per no-
me Zacheo, ilquale era principal de pub-
licani, & era ricco.*

3 וַצָּבָא הָיָה דִּיקְרוּנָהּ
לְיֵשׁוּעַ דִּמְנוּ וְלֹא מִשְׁפַּח
הָיָה מִן פְּנֵשָׁא מְסֻוֹ
דִּבְקוּמִתָּה וְעוֹר הָיָה וּפִי :

*Et cercaua di veder Iesus, ch'egli sof-
se, e non poteua per la turba: percioche
egli era piccolo di statura.*

4 וְהָיָה דְּרֵמָה לְיֵשׁוּעַ
וְסָלַק לָהּ לְתֵתָא ב
פְּכִיתָא דִּיקְרוּנֵיהִי מְסֻוֹ
דִּבְכֻתָּהּ עֲתִידָא הָיָה דִּיעֲבַר :

*Onde correndo auanti, sali sopra vn
sicomoro per vederlo: percioche doueua
passar di li.*

5 וַיִּפְדֵּה אֲתָא לְהִי דּוּכְתָא
יֵשׁוּעַ הָוִיָּה וַאֲמַר לָהּ
אַסְתֵּרֵהָב חוּת וּפִי יוֹמָנָה
אִיר וְלֹא דִבְבִיתְךָ אֲחֵינָא :

*E come Iesus fu venuto a quel luogo,
guardò in su, e disse, Zacheo,
scendi giu prestamente: percioche mi bi-
sogna hoggi dimorare in casa tua.*

יח

40 וַיַּעֲמֵד יֵשׁוּעַ וַיִּצְוֶה לְהֵלֵךְ
אֲחֵינָא אֲלֵיָּהּ וּבְקָרוּבוֹ שְׂאֵל לָהּ :

*Iesus entonces parandose, mandolo traer a
si: Y como el llegó, Preguntole.*

41 לֵאמֹר מַה תַּרְצָה אֲעֵשֶׂה
לָךְ וְהוּא אָמַר אֲדֹנִי אֲשֶׁר אֲרָאָה :

*Diziendo que quieress que te haga? Y el dixo
Sennor, que vea.*

42 וַיֹּאמֶר אֲלֵיָּהּ יֵשׁוּעַ רָאָה
אֲמוֹנָתְךָ הִיא שִׁיעָתְךָ :

Y Iesus le dixo, Vee: tu fe te hà hecho saluo.

43 וּפְתָחֵם רָאָה וּבֵן אֲחֵרֵי
מִכְבֵּד אֱלֹהִים וְכָל הָעָם הָרֹאֶה
נָתַן כְּבוֹד לְאַלְהֵים :

*Y luego vido, y seguialo glorificando a Dios? y
todo el pueblo como vido esto, dió alabança a
Dios.*

יט

1 וּכְבֹּאֲשֶׁר בֵּן יֵשׁוּעַ וַעֲבַר אֶת-
יְרִיחוֹ :

Y entrado passó adelante a Iericho.

2 וְהָיָה אִישׁ וְשְׁמוֹ גִּזְקָא וְכִי
וְהוּא הָיָה רֵב בְּעַלֵּי הַמֶּכֶס וְזֶה
הוּא עֲשִׂיר מֵאָד :

*Y heaqui vn varon llamado Zacheo elqual era
principe de los publicanos: y era rico:*

3 וַיִּבְקֹשׁ לִרְאֹת אֶת-יֵשׁוּעַ מִי
הוּא וְלֹא יָכַל מִפְּנֵי הָהֶמוֹן כִּי
קוֹמָתוֹ זָעִיר הוּא :

*Y procuraua ver a Iesus quien fuesse: y no
podia a causa de la multitud, porque era pequen-
no de estatura.*

4 וְהָקְדִים לְרוֹץ וַיַּעַל עַל-שָׂקָם
לִרְאֹת אֲחֵינָא כִּי שָׁם עֲתִידָא הָיָה
לְעֵבֹר :

*Y corriendo delante, subióse en vn árbol
Cabrahigo para verlo: porque auia de passar por
alli.*

5 וּצְבֹאֲנָא אֲלֵי-הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂא
עֵינָיו יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא אֲחֵינָא וַיֹּאמֶר
אֲלֵיָּהּ זָכֵר מֵהֵר לְרֵדָתָה כִּי הַיּוֹם
יֵשׁ לִי לְהֵאָדָר בְּבֵיתְךָ :

*Y como vino a aquel lugar Iesus, mirando
vidolo, y dixole, Zacheo da te priessa, deciendo:
porque oy es menester que pose en tu casa.*

יח

40. Σπηδῖς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκέλευ-
σεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν·
ἐγγισαντὸ δὲ αὐτὸς ἐπιρώτησεν
αὐτὸν.

*Et Iesus s'estant arresté commanda
qu'on l'amenaist vers lui: puis quand il
fut approché, il l'interroqua.*

41. Λέγων, τί σοι θέλεις ποιῶω;
ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

*Disant, Que veux-tu que ie te face,
Et il respōdit, Seigneur, que ie recou-
re la veuë.*

42. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ἀνά-
βλεψον· ἡ πίστις σε σέσωκε.

*Et Iesus lui dit, Recouure la veuë:
ta foy t'a sauué.*

43. Καὶ ὡς ἔαρχετο αὐτὸς ἀναβλεῖν,
καὶ ἡ θοροῦν αὐτῷ δοξαζόντων τὸν
θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν
αἶνον τῷ θεῷ.

*Et à l'instant il recouura la veuë: &
le suiuiot, glorifiant Dieu. Et tout le
peuple voyant cela, donna louange à
Dieu.*

ΚΕΦΑΛΑ. ιθ'.

Καὶ εἰσέλθων διήρχετο πλὴν
Ιεριχώ.

*Et Iesus estant entré en Ierico, al-
lo par la ville.*

2. Καὶ ἰδὼν ἄνθρωπον ὀνόματι καλοῦ-
μενον Ζακχαῖον, καὶ αὐτὸς πλὴν
δερκὶ πλῶ, καὶ εἶς πλὴν πλά-
σιον.

*Et voici vn homme appelé Zachee,
qui estoit principal peager, & estoit ri-
che.*

3. Καὶ ἐζήτην ἰδεῖν τὸν ἰησοῦν τίς
εἴη, καὶ ὅτε ἠδυνάσθη ἀπὸ τοῦ ὄχλου
ὅτι τῇ ηλικίᾳ μικρὸς ἦν.

*Et taschoit à voir lequel estoit Iesus:
& ne pouuoit pour la foule, car il estoit
de petite stature.*

4. Καὶ προσδραμὼν ἔμπεσεν,
ἀνίστη δὲ τρυφωραῖαν, ἵνα ἰδῇ
αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἡμέλλε διέρ-
χασθαι.

*Parquoi il accourut deuant, & mon-
ta dessus vn sycomore pour le voir: car
il deuoit passer par là.*

5. Καὶ ὡς ἦλθεν δὲ τὸν τόπον, ἀ-
ναβλέψας ὁ ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ
εἶπε πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε, παύ-
σας κατέβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ
οἴκῳ σε δεῖ μένειναι.

*Et quand Iesus fut venu à l'endroit,
regardant en haut, il le vid, & lui dit, Za-
chee descen hastiement: car il me faut
aujoud'hui demeurer en ta maison.*

CAP. XVIII.

40. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum.

And Iesus stood still / and commanded him to be brought unto him. And when he was come nere / he asked him.

41. Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, ut videam.

Saying / What wilt thou that I do unto thee? And he said / Lord / that I may receive my sight.

42. Et Iesus dixit illi, Respice, fides tua te salvum fecit.

And Iesus said unto him / Receive thy sight: thy faith hath saved thee.

43. Et confestim vidit; & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Then immediately he received his sight / and followed him / praising God / and all the people / when they saw this / gave praise to God.

CAP. XIX.

ET ingressus perambulabat Iericho.

Nowe when Iesus entered and passed through Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipse dives.

Beholde / there was a man named Zachæus / which was the chiefe receiver of the tribute / and he was rich.

3. Et quærebat videre Iesum, quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat.

And he sought to see Iesus / who he should be / and could not for the press / because hee was of a low stature.

4. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum: quia inde erat transiturus.

Wherefore he ranne before / and climbed vp into a wilde figge tree / that he might see him: for he should come that way.

5. Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

And when Iesus came to the place / he looked vp / and saw him / and said unto him / Zachæus / come downe at once: for to day I must abide at thine house.

Das XVIII. Capitel.

40. Iesus aber stund stille / vnd hieß ihn zu sich führen. Da sie in aber nahe bey in brachten / fraget er ihn.

Da stod Ihesus stille / oc bad / lede hannem til sig. Oc der de finge hannem nær til hannem / spurde hand hannem at.

41. Vnd sprach: Was wilt du daß ich dir thun soll: Er sprach HERR / daß ich sehen müge.

De sagde / Hvad wilt du / at ieg skal gøre dig? Hand sagde / HERR / at ieg maa see.

42. Vnd Iesus sprach zu ihm: Sey sehend dein glaube hat dir geholffen.

De Ihesus sagde til hannem / Ver seendis / Din tro haaffuer hulpet dig.

43. Vnd also bald ward er sehend / vnd folget ihm nach / vnd preiset Gott: Vnd alles Volck / das solchs sahe / lobete Gott.

De strax bleff hand seendis / oc effterfulde hannem / oc prisede Gud. De alt Volck / som saadant saa / loffuede Gud.

Das XIX. Capitel.

Vnd er zog hinein / vnd gieng durch Jericho.

Hand drog bort / oc gick igennem Jericho.

2. Vnd sihe / da ward ein Mann / genannt Zachæus / der war ein oberster der Zöllner / vnd war reich.

De see / der vaaren Mand / som hed Zachæus / hand vaar Zoldernis offuerste / oc vaar rig.

3. Vnd begerete Iesum zu sehen / wer er were / vnd konte nicht für dem Volck / denn er war klein von person.

De hand begerede at see Ihesum / huo hand vaar / oc kunde icke saar Zolck / Thi hand vaar liden paa sin persone.

4. Vnd er lieff für hin / vnd steig auff einen Maulbeerbaum / auff daß er in sehe / denn alda solt er durch kommen.

De hand leb saare hen / oc stigede op i it Morbær træ / paa det hand kunde see hannem / Thi hand skulde komme der frem.

5. Vnd als Iesus kam an dieselbige stete / sahe er auff / vnd ward sein gewar / vnd sprach zu ihm: Zachæe / steig eylend hernider / denn ich muß heute zu deinem Hause einkehren.

De som Ihesus kom til samme sted / saa hand op / oc bleff hannem var / oc sagde til hannem / Zachæe / stig strax hid ned / Thi ieg skal i dag komme ind i dit Hus.

Kapitola XVIII.

40. Tedy zastawiv se Gezijs / rozkázal ho k sobě přivést. A když se přiblížoval / otáčil

Athak Iezus stánawšy rozkázal go přiviesť do siebie / a gdy był blisko / pytał go.

41. Ho řka: Co chceš ať tobě učiním? A on řekl: Pane / ať widím.

Nowiac Což chceš aby chci učinít? A on powiedział / Pane / ať bych užíal wzroek.

42. A Gezijs řekl gemu: Prohlédni / wijra twá tebe vyzdrawila.

A řekl Iezus / Wejmíš wzroek / wiará twa zachováá cie.

43. A y hned widěl / a šel za nim welebě Boha. A westkeren lid když to užíel / wzdal chwálu Bohu.

A przetoż natychmiast wziął wzroek / y šedł za nim chwalać Boga: Co gdy też lud użył widzi / al / dawał chwale Bogu.

Kapitola XIX.

Wšed Gezijs procházal Jericho.

Wšedšy potym Iezus do Jericho / přecházel sic po nim.

2. A hle Muž gměnem Zachæus / a ten byl wrchnij nad Celnými a bohatý:

A to ntektory smenem Zachæus / řchory byl předni clyšym nad celní / a byl bogaty.

3. Y žádal widěti Gezijs kdobý byl: a nemohl pro zástup / nebo postavy malické byl.

Stáral sic aby widziel řtory wždy iest Iezus / ale nie mogł przed zgromádzentem / bo był mál lego wzrostu.

4. A predběhw wstaupil na dřevo planěho Fijku / aby gen widěl / neb tudy měl giiti.

A tak wprzod bjeawšy / wstaupil na Sykomor aby go wyzral / bowiem tamtedy idz mial.

5. A když přišel k tomu místu / wzhledw wzhůru Gezijs / užíel gen y řekl gemu: Zachæe sstup spěšně dolů / neb dnes w Domu twém musím zůstat.

Alc gdy przyszedł ku onemu miejscu / poyzrawšy ku gorze Iezus wyzwał go y řekl ku niemu / Zachæus / zstap rychlo / abowiem dziś potrzebá mi zůstać w domu twym.

י ט

6 ואסתררהב נחת וקבלה
בד חנה :

*Et egli scese giù con prestezza, e rice-
uollo allegramente.*

7 בד חנו דיו פלהון רטנו
היו ואמריו דלות גברת
חטיא על שר :

*Et tutti, vedendo questo, mormora-
uano, dicendo ch'egli era entrato ad allog-
giar con vn huomo peccatore.*

8 קם דיו ופי ואמר לישוע
הא מרי פלגות נכסי יהב
אנא למסכנא ולכל נש
ידם דעלבת בארבע
פרע אנ :

*Hor Zachaeo stando iui, disse al Si-
gnore, Ecco, Signore, io do la metà de miei
beni a poveri, e se ho ingannato alcuno
in qual che cosa, io lo rendo aquattro
doppi.*

9 אמר לה ישוע יומנא
היו חיה לביתא הנא מטול
דאף הנא ברה היו ד
דאברהם :

*El esv li disse, Hoggi è venuta salu-
te a questa casa: perche che ancor egli è fi-
gliuolo d'Abraham.*

10 אתא גיר ברה דאנשא
דיכעא ויחא הו מידם
דאביר הונ :

*Imperche il Figliul de l'huomo è
venuto a cercare, e saluar quello che era
perduto.*

11 ופד שמעיו היו הליו
אוסף למאמר מתל
מטול דקריב הונ
לאורשלים וסבריו היו
דבחי שעתא עתיד
דתתגלא מלכותה
דאלהא :

*Mentre che essi vidiuano queste cose,
Iesv soggiugnendo, disse vna similitudi-
ne, per esser lui vicino a Ierusalem, e per-
che essi stimauano che il regno di Dio si
dovesse subito manifestare.*

12 ואמר גברת חד בר
טוהמא רבא אול לאתרא
רחיקא דיסב לה מלכותא
ויהביר :

*Disse dunque, Vn huomo nobile sen-
dando in lontan paese, per pigliarsi vn re-
gno, e ritornarsene.*

י ט

6 וימהר לרדת ויקבל אותו
בשמחה :

*Entonces el descendió a priessa, y recibíolo
gozoso.*

7 ובראיהם כלם ילונג לאמר
כי אל-איש חטא בא לליו :

*Y Viendo esto todos murmurauan diciendo
que auia entrado a posar con vn hombre pecca-
dor.*

8 ויעמד ופי ואמר אל-אדון
הנה את-חצי כל-קנתי אדני
נחר אנכי למשכנים ונחם
במאומה בצעתי לאיש אנשי
בארבעהים :

*Entonces Zachaeo, puesto en pie, dixo al Sen-
nor, Heaqui Sennor la mitad de mis bienes doy a
los pobres: y si en algo he defraudado a alguno,
lo bueluo con el quatro tanto.*

9 ואמר אליו ישוע כי היום
געשיתה ישועה לבית חנה בעבור
כן גם זה בן-אברהם הוא :

*Y el Sennor le dixo, Oy ha sido salua esta ca-
sa: porquanto tambien el es hijo de Abraham:*

10 כי בא בן-האדם לבקש
והלושע את-האבד :

*Porque el Hijo del hombre vino a buscar y
a saluar loque se auia perdido.*

11 ובשמעם את הדברים האלה
ויסס ואמר את-המשל בהיותו
קרוב לירושלים וחשבו הנה
כי-ברגע תהי-להגלות מלכות
אלהים :

*Y oyendo ellos estas cosas, proffiguiendo el,
dixo vna parabola, porquanto estaua cerca de Ie-
rusalem: y porque pensauan que luego auia de
ser manifestado el Reyno de Dios.*

12 ואמר איש אחד ובן-חורים
הוא הלך בארץ רחוקה לקחת
לו ממלכה ולשוב :

*Y dixo, Vn hombre noble se partió a vna
prouincia lexos para tomar para si el Reyno, y
boluer.*

י ט

6. Καὶ σπύσας κατίσθ, καὶ ὑ-
πεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

*Adonc icelui descendit hastiuement,
& le receut avec ioye.*

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυ-
ζον, λέγοντες· ὅτι ὡς αἱ μαρτα-
λῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε παυλίστα.

*Et tous voyans, murmuroyent di-
sans qu' il estoit entré chez vn homme
de mauuaise vie pour y loger.*

8. Σπεῖτε Ἰζαακχαὶ· εἴπε πρὸς
τὸν κύριον, ἰδοὺ πᾶς ἡμίση ὃν ὑπερ-
χόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς
πτωχοῖς· καὶ εἰ πὺς πέντε φάν-
τηται, δότε δίδωμι τετραπλοῦν.

*Et Zachae se presentant là, dit au Sei-
gneur, Voici, Seigneur ie donne la
moitié de mes biens au pources: & si i' ai
circouenu quelcun de quelque chose,
i' en ren le quadruple.*

9. Εἶπε ἡ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς,
ὅτι σήμερον σωθήσεται τὸ οἶκόν τῆ-
τω ἐγώ, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς υἱὸς ἀ-
βραάμ ἐστιν.

*Adonc Iesus lui dit, Ajourd'hui salut
est aduenue a ceste maison ici pourtant
que cestui-ci aulli est fils d'Abraham.*

10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

*Car le Fils de l'homme est venu
cercher, & sauuer ce qui estoit perdu.*

11. Ακούοντων δὲ αὐτοῦ πάντες,
προσθετοῖς εἶπε ὡς παραβολήν, διὰ
τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι ἱερουσαλὴμ, &
δοκεῖν αὐτοῦς ὅτι ὡς ἀρχεῖμα μέλ-
λει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπαφαίνε-
σθαι.

*Or eux oyans ces choses, Iesus pour-
suiuit son propos, & proposa vne simi-
litude, pource qu' il estoit pres de Ieru-
salem, & qu' ils cuidoyent qu'a l'in-
stant le regne de Dieu de uoit estre ma-
nifesté.*

12. Εἶπεν οὖν, ἀνθρώπις τις δι-
γμοῖς ἐπεστῆθαι εἰς χώραν μακρὰν,
λαθεῖν αὐτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπε-
σπῆσαι.

*Il dit donc, vn noble homme s' en
alla en vn pais lointain, conquerir pour
soi vn royaume, puis retourner;*

6. Et festinans descendit,
& excepit illum gaudens.

Then he came downe hastily / and
receiued him ioyfully.

7. Et cum viderent, om-
nes murmurabant, dicentes
quod ad hominem pecca-
torem diuertisset.

And when all they saw it / they mur-
mured / saying / that he was gone in to
lodge with a sinfull man.

8. Stans autem Zachæus,
dixit ad Dominum, Ecce di-
midium bonorum meo-
rum, Domine, do pauperi-
bus: & siquid aliquem de-
fraudavi, reddo quadruplū.

And Zachæus stood forth / and said
vnto the Lord / Behold / Lord / the hal-
fe of my goods I giue to the poore: and
if I haue taken from any man by for-
ged cauillation / I restore him foure
fold.

9. Ait Iesus ad eum, Quia
hodie salus domui huic fa-
cta est: eo quod & ipse filius
sit Abrahæ.

Then Iesus said to him / This day
is saluation come vnto this house / for-
asmuch as he is also become the sonne
of Abraham.

10. Venit enim filius ho-
minis querere, & saluum
facere quod perierat.

For the Sonne of man is come to
seeke / and to saue that which was lost.

11. Hæc illis audientibus
adiiciens, dixit parabolam,
eo quod esset prope Ierusa-
lem; & quia existimarent
quod cōfestim regnum Dei
manifestaretur.

And whiles they heard these thin-
ges / he continued and spake a parable /
because hee was nere to Ierusalem / and
because also they thought that the king-
dome of God should shortly appeare.

12. Dixit ergo, Homo qui-
dam nobilis abiit in regio-
nem longinquam accipere
sibi regnum, & reverti.

He said therefore / A certaine noble
man went into a farre countrey / to re-
ceiue for him selfe a kingdome / & so to
come againe.

6. Vnd er steig eilend hernider / vnd
nam ihn auff mit freuden.

De hand stige de strax ned / oc anammede han-
nem met glæde.

7. Da sie das sahen / murreten sie
alle / daß er bey einem Sünder einkeh-
ret.

Der de det saae / enurrede de alle / at hand vende
ind til en Synder.

8. Zachæus aber tratt dar / vnd
sprach zu dem HERRN: Sihe
HERR / die helffte meiner güter ge-
be ich den Armen / vnd ob ich jemand
betrogen habe / das gebe ich vierfeltig
wider.

De Zachæus traade frem / oc sagde til HERRN /
See HERR / Halffdelen aff mit Gods giffuer
ieg fattige / De der som ieg haffuer bedraget nogen /
det giffuer ieg firefold igen.

9. Jesus aber sprach zu ihm: Heute
ist diesem hause Heil widerfahren / sin-
temal er auch Abrahams Sohn ist.

Da sagde Jesus til hannem / I dag ere dette hus
vederfaret Salighed / Effterdi hand er oc Abrahams
Søn.

10. Denn des Menschen Sohn ist
kommen zu suchen vnd selig zu mach-
en / das verlohren ist.

Thi Menniskens Søn er kommen at søge oc at
gøre saligt / det som er fortabt.

11. Da sie nun zuhöreten / saget er
weiter ein Gleichniß / darumb / daß
er nahe bey Jerusalem war / vnd sie
meineten / das Reich Gottes solt also
bald offenbar werden.

Der de hørde nu til / sagde hand dem fremdelis
en lignelse / Fordi / at hand vaar nær hosi Jerusa-
lem / oc de mente / At Gods Rige skulde strax obenbaris.

12. Vnd sprach: Ein Edeler zog von
ferne inn ein Land / daß er ein Reich
einneme / vnd denn widerkeme.

De hand sagde / En Edel mand drog sonat bort
til et Land / at indtage et Rige / oc komme saa igen.

6. V sstaupil pospěšně / a
přijal gen raduge se.

Tedy on wnet zstapil / a przy-
jal go rádugi se.

7. A když vželi wšecni / re-
ptali řkauce: Jeť člověku hřij-
šně mu se obrátil.

Co gdy widzieli wšyscy / řekli
rát mowiac / Jť rām wšedl a w d-
al sie do czlowieka w grzechu żyw-
cego.

8. Stogepať Zachæus / řekl
Pánu: He polowitý Stá-
tu měho PÁNĚ dává m ch-
dým / a oklamalli gsem w čem
koho / nawracugi to čtvero.

A stánawšy Zachæus / řekl
Fu pánu / Oro pánte polowice
dobr mych dáwam w bogin / a ie-
řizem co komu y frzywda wys
dar / wracam w tžwor na sob.

9. Řekl k němu Ježíše:
Dnes Spasení stalo se Do-
mu tomuto / proto / že by on
byl Syn Abrahamův.

Řekl mu Jezus / Džisť sie
zbáwie nie stálo domowi twemu /
dla teť jeť y sam ieť synem Abra-
hamowym.

10. Neb přišel Syn člověka
aby hledal a Spasyl / což bylo
zahynulo.

Bo přyšedl Syn czlowteczy
aby šukal a zachował to co bylo
zginelo.

11. To když oni slyšeli při-
daw / powědel Podobensiwij
proto že byl blizko od Jeru-
salem / a že se domnišwali / že
by se hned mela zgwiti Králo-
wstwij Boží.

Co gdy oni slyšeli / przydawšy
dále powiedziat podobienstwo /
dla teť je byl blizko Jeruzalem / a
iž mniemáli že sie wnet krolestwo
Boze okáže mialo.

12. Protož řekl: Čłowěk ge-
den znaměnitý odšel do daleké
fraginy / aby přijal Králo-
wstwij / a za se nawrátil se.

A przetoż řekl / Człowiek nie-
sfrory rodu zcnego / iechał w d-
alę k rānie do sthāwac sobie kro-
lestwā / a potym sie wrócił.

י ט

13 ויקרא עשרה עבדיו ויהי להם עשרת מנה ואמר להם להתגורר עד אחת מנה:

E chiamati dieci suoi seruitori, dette a quelli dieci mine, e disse loro, Trafficate infra a tanto ch'io venga.

14 בני מדינתה היו סנין והיו לה ושדרו איוגה בתרה ואמרין לא צביון דימלך עליו הנא:

Hor i suoi cittadini l'odiarano, e mandaronli dietro un'ambasciaria, dicendo, Noi non vogliamo che costui regni sopra noi.

15 ופד נסב מלכותה ויהי אחר דיקרון לה והיו עבדיו דיהב להון פספס דידע כל חד מניהון מנה אחרת:

Et auuenne ch'ei se ne ritornò, poi ch'egli hebbe preso il regno, e comandò che fusser chiamati a se quei seruitori, a quali haueua dati denari, per saper quel che ciascuno trafficando haueua guadagnato.

16 ואחא קדמיה ואמר מדי מנה עשרה מנה אחר:

Venne dunque il primo, dicendo, Signore, la tua mina ha acquistate dieci altre mine.

17 אמר לה איו עבדא טבא דפקליל אשתפקת מהימן תהוא שליט על עשרה פרבין:

Et egli li disse, Bene, seruo mio buono: perche tu sei stato fedele in una cosa minima, habbi potestà sopra dieci città.

18 ואחא דיקרון ואמר מדי מנה חמש מנה אחר:

Poi venne il secondo, dicendo, Signore, la tua mina ha fatto cinque mine.

19 אמר אה להנא אה אנה תהוא שליט על חמשה פרבין:

Et egli disse ancor a questo, E tu sei sopra cinque città.

20 ואחא אחרנא ואמר מדי הא מנתך הו דאית הוה לותי פד סיב ב פסדונג:

Poi venne l'altro, dicendo, Signore, ecco qui la tua mina, che io ho tenuta riposta in un sazio.

י ט

13 ויקרא לעשרת עבדיו ויהי להם עשרת מנה ואמר אליהם סחרו בהם עד כ"אשוב:

Mas llamados diez siervos suyos, dioles diez minas, y dixoles Negociad entre tanto que vengo.

14 ובני עירו שנאחא וישלחו צירים אחריו לאמר לא ימלך זה עלינו:

Empero sus vassallos lo aborrecian: y embiaron tras de el vna embaxada, diciendo, No queremos que este reyne sobre nosotros.

15 ויהי בשובו מלכותה אמר המלכות ואמר להוועק אליו אמר עבדיו לאשר גת את חכסם לדעתו כל איש מה סחר:

Y aconteció, que buuelto el auiendo tomado el reyno, mandò llamar a si a aquellos siervos, a los quales auia dado el dinero, para saber loque auia negociado cada vno.

16 ויבוא הראשון לאמר אדני מנה עשרת מנה הוה תיר:

Y vino el primero, diciendo, Sennor tu mina ha ganado diez minas.

17 ואמר אליו האח עבד טוב כ" בקטון נאמר הוה תיר לך שלטון על ערים עשר:

Y el le dize, Està bien, Buen siervo: pues que en lo poco has sido fiel, tendras potestad sobre diez ciudades.

18 ויבוא השני לאמר אדני מנה עשה חמשת מנה:

Y vino otro diciendo, Sennor tu mina ha hecho cinco minas.

19 ואמר להלן ונאחא הוה תיר חמש ערים:

Y tambien a este dixo, Tu tambien se sobre cinco ciudades.

20 ואחר ב' לאמר אדני הנך המנה אשר היה לי משם בסדיר:

Y vino otro, diciendo, Sennor he aqui tu mina, laqual he tenido guardada en un pannizuelo:

י ט

13. Καλίσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, παραγματίζου με ἕως ἔρχομαι.

Et ayant appelé dix siens seruiteurs, il leur donna dix marcs, & leur dit Traffiquez iusqu'à tant que ie viene.

14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσηον αὐτὸν καὶ ἀπεστράξαν πρὸς αὐτὸν ὅτι πίστευον αὐτὸν λέγοντες, ὅτι ἐλεμεν ἡμᾶς βασιλευμεν ἐφ' ἡμᾶς.

Or ses citoyens le haïssoient: parquoi ils enuoyerent vne ambassade apres lui, en disant, Nous ne voulons point que cestui-ci regne sur nous.

15. Καὶ ἐρχεται ἐν τῷ ἐπαυλῇ αὐτοῦ λαβόντα πλὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθεὶς αὐτῷ τοὺς δούλους τὰς πύρας, οἱς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γινῇ τίς τι διεπραγματίζοιτο.

Il aduint donc après qu'il fut retourné ayant conqueste le royaume, qu'il commanda qu'on lui appellast ces seruiteurs-la, auxquels il auoit baillié l'argent, a fin qu'il seüst combien chacun auroit gagné par la trafique.

16. Παρερχεται δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μινᾶ σὰς ποιεῖ δέκα μνᾶς.

Adonc le premier vint, disant, Seigneur, ton marca fait dix autres marcs.

17. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀγαθὸν δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαφρῇ πίστει ἐχῆς, ἰδοὺ ἐξουσίαν ἔχω ἐπινοῦν δέκα πόλεις.

Et il lui dit C'est bien fait bon serui-teur: pourtant que tu as esté fidele en peu de chose, aye puillance sur dix villes.

18. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μινᾶ σὰς ποιεῖ πέντε μνᾶς.

Et l'autre, vint disant, Seigneur ton en a fait cinq autres.

19. Εἶπε δὲ καὶ πύττω, καὶ σὺ γίνεαι ἐπίνοῦν πέντε πόλεις.

Et à cestui-ci il dit aussi, Et toy sois marc sur cinq villes.

20. Καὶ ἕρπει ἕλθῃ, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μινᾶ σὰς, ἣν ἔχον ἐκτεμνόμεν ἐν σάραβῃ.

Et l'autre vint, disant, Seigneur, voici ton marque: i'ai tenu enuveloppe en vn linge.

13. Vocatis autem decem servis suis dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

And he called his ten servants/and delivered them then pieces of money/and said unto them/ Occupy till I come.

14. Gives autem eius odorant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.

Now his citizens hated him/ and sent an ambassage after him/ saying/ We will not have this man to reign over us.

15. Et factum est, ut rediret accepto regno: & iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam: ut sciret quantum quisquam negotiatus esset.

And it came to passe/when he was come againe/ and had receiued his kingdome/that he commanded the servants to be called to him/ to whom he gave his money/ that he might knowe what euery man had gained.

16. Venit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquisiuit.

Then came the first/saying/Lorde/ thy piece hath increased ten pieces.

17. Et ait illi, Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.

And he said vnto him/Well/ good seruant: because thou hast bene faithfull in a very litle thing/ I will set thee ouer ten cities.

18. Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas.

And the seconde came/ saying/Lorde/ thy piece hath increased fve pieces.

19. Et huic ait, Et tu esto super quinque civitates.

And to the same he said/ Be thou also ruler ouer fve cities.

20. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua qua habui repositam in sudario.

So the other came and said/Lorde/ behold thy piece/ which I haue layed vp in a napkin.

13. Dieser fordert zehen seiner Knechte/ vnd gab ihnen zehen Pfund/ vnd sprach zu ihnen: Handelt/ bis daß ich wider komme.

Denne kallede thi aff sine Suenne/ oc sich dem thi Pund/ oc sagde til dem/ Kobsler/ indtil ieg kommer igen.

14. Seine Bürger aber waren im feind/ vnd schicketen Botschaft nach ihm/ vnd ließen ihm sagen: Wir wollen nicht/ daß diser über vns herrsche.

De hans Borgere hadede hannem/ oc stickete Bud effter hannem/ oc lode hannem sig/ Vi ville icke/ at denne skal regere ossuer oss.

15. Vnd es begab sich/ da er wider kam/ nach dem er das Reich ein genommen hatte/ hieß er die selbigen Knechte fordern/ welchen er das Geld gegeben hatte/ daß er wiste/ was ein jeglicher gehandelt hette.

De det begaff sig/ der hand kom igen/ effter at hand haffde indtaget Riger/ da loed hand kalde samme Suenne/ huilcke hand sich Pendinge/ At hand kunde vide/ huad huer haffde kobsleger.

16. Da tratt herzu der erste/ vnd sprach: HERR/ dein Pfund hat zehen Pfund erworben.

Da traadde den første frem/ oc sagde/ Herre/ dit Pund haffuer forhuersfuit thi Pund.

17. Vnd er sprach zu ihm: Ey du frommer Knecht/ die weil du bist im geringsten treu gewesen/ solt du macht haben über zehen Stätte.

De hand sagde til hannem/ Ey du fromme Suennd/ Effterdi du haffuer veret tro i det minste/ da skal du haffue mact ossuer thi Stæder.

18. Der ander kam auch/ vnd sprach: Herr dein Pfund hat fünff Pfund getragen.

Den anden kom oc saa/ oc sagde/ Herre/ dit Pund giorde fem Pund paa sig.

19. Zu dem sprach er auch: Vnd du solt sein über Fünff Stätte.

Til den sagde hand oc saa/ De du skal vere ossuer fem Stæder.

20. Vnd der dritte kam/ vnd sprach: Herr/ siehe da/ hie ist dein Pfund/ welches ich habe im Schweißstuch behalten.

De den tredie kom/ oc sagde/ Herre/ see der/ her er dit Pund/ huilcket ieg haffuer foruaret i en Suede Klud.

13. Vpovolaw desyti Sluzebnikum swych/ dal gim des set hriwen/ a kelt gim: Kupet se/ dosud neprijgdu.

Prizyvawshy dziesiac sluzebnikow swych/ dal im dziesiac grzywien/ a rzekl do nich/ Kupet se/ dosud nie przijde.

14. Messianę pak geho ne nawiżeli ho/ a poslali poselstwi za nim/ ktauce: Niechcemy aby tento królował nad nami.

A mieższanie tego mield go w nienawisci/ y wyprawili za nim poselstwo/ mowiac/ Niechcemy aby then królował nad nami.

15. Vstalo se kdyz se nawrátil til přinaw království/ rozkázal zawolati Sluzebnikum swych kterymž dal Penize/ aby zwěděl kterak gest kdo mnoho wykupil.

Potym gdy siewrócił dostawshy królestwo/ thedy rozkázal do siebie wezwąć onych slug ktorym był dal pieniadze/ aby sie dowiedzial coby ktory ná kupi jystal.

16. V přifšel prwnij kła: Pane/ Hriwna twá deset Hriwen zystala.

A pierwszy przyszedł rzekl/ Grzywna twa dziesiec grzywien zystala.

17. V kelt gemu: Bopomoży Sluzebnicy dobry/ protoze nad malem byl gfo werny/ budeśś moc miji nad desytemi.

Thedy muson rzekl/ Dobrze slugo dobry/ po gdyżes byl ná rál málle wernym/ miewje zwierzchnosć ná dziesiacia miast.

18. A druhý přifšel/ kła: Pane/ Hriwna twá zystala pře Hriwen.

Przyszedł drugi rzekl/ Páne grzywna twa piec grzywien przyszaila.

19. V tomu kelt: V ty bud nad pěti Wěsty.

On też rzekl iemu/ A ty te z badz ná dziesiacia miast.

20. A giny přifšel/ kła: Pane/ hle Hriwna twá/ kterauz gsem mál složenau w opaku:

Drugi potym przyszedł/ mowiac/ Páne oto grzywna twa ktoram miał ychowana w chustce.

21. דחלת גיר מן דגברא
אנת קשניש ושלל אנת
מדם דלא סמת וחדר א
אנת מדם דלא זרעת :

*Perciò che ho hauuto paura di te, con-
ciosia che tu sei huomo rigido, togli quello
che tu non hai posto, e metti quello che tu
non hai seminato.*

22. אמר לה מן פומך
אדינה עבדא בישא ידע
הוית לי דגברא אנך
קשניש ושלל אנת מדם
דלא סמת וחדר אנך
מדם דלא זרעת :

*Egli li dice, io ti giudicherò per le pa-
role de la tua bocca, seruo malugio. Tu
sapeni chi io sono huomo rigido, che toglio
quel ch'io non ho posto, e metto quel ch'io
non ho seminato.*

23. למנא לא יהבת כסף
אל פתורא ואנא אנת
הוית ותבע לה עם ר
רביתה :

*Eperche non hai tu dato i miei denari
al banco, e come io fussi venuto, gli haue-
ret riscossi con s'fura?*

24. ולהגון דקמין
קדמוהי אמר סבו מנה
מנא ודכו להו דארת
ליתה עסרא מנין :

*Edisse à quelli, che erano la presen-
ti, Toglieteli la mina, e datela a quello
che n'ha dieci.*

25. אמריו לה מן אית
ליתה עסרא מנין :

*Et effils dissero, Signore, egli à dieci
mine.*

26. אמר להו אמר אנא
לכו דלכל מן דאית לה
יתיהב לה ומן הו דיו ד
דלית לה אף הו דאית לה
יתנסב מנה :

*Io vi dico dunque, che à ciascuno che
ha, sarà dato : & à chi non ha, gli sarà
tolto et andio quel ch'egli ha.*

27. פרם להגון בעל דבכי
אילין דלא צבו דאמלך
עליהו איתו אבון וקטלו
אבון קדמי :

*Oltre à ciò, menate quà quei mei ni-
mici, che non volsero ch'io regnassi sopra
loro, & ammazateli d'amanzi à me.*

28. ופד אמר הליו ישוע
נבק לקדמוהי דיאנו
לאורשלם :

*Dette queste cose, Iesv andaua in-
nanzi, salendo in Ierusalem.*

21. כי יראתי אותך כי—איש
על פנים את תשנא אשר לא שמתי
ותקצור אשר לא זרעתי :

*Porque vue miedo de ti, que eres hombre
rezió: tomas loque no pusiste, y siegas loque no
sembraste.*

22. ויאמר לו מפיו אשפוט
אותך העבד בליעל ידעת כי
אני איש על פנים הוא גושא
אשר לא שמתי וקוצר אשר לא
זרעתי :

*Entonces el le dixo, Mal fieruo, de tu boca
te juzgo: sabias que yo era hombre rezió, que
quito loque no puse: y que siego loque no sembré.*

23. ולמה לא נתת כסף
השלחן ובאתי ולקחתי אותו עם
הרבית :

*Porque pues no diste mi dinero al vanco: y
yo viniendo lo demandara con el logro?*

24. ולמה אשר עמדו לפני
אמר תשאו ממני את המנה ותנו
לחלו אשר היו לו עשרת מנין :

*Y dixo à los que estauan presentes, Quitale
la mine, y daldá alque tiene las diez minas.*

25. ויאמרו לו אדנינו היו לו
עשרת מנין :

Y ellos le dixeron, Sennor, tiene diez minas.

26. ואמר אנכי לכם כי—כל
אשר יש לו יתן לו וממנו
אשר אין מאומה לו וגם זאת
אשר לו תלקח ממנו :

*Porque yo os digo que à qualquiera que tu-
niere, le será dado mas alque no tuuiere, aun lo
que tiene le será quitado,*

27. אך את אויבי האלה אשר
לא אבו למלכי עליהם הבית
פה ותבמקום לפני :

*Y tambien à aquellos mis enemigos, que no
querian que yo reynasse sobre ellos, traeldos acá
y degollados delante de mi.*

28. ובאשר אמר האלה הקדש
להלך ויעל ירושלמה :

Y dicho esto, yua delante subiendo à Ierusalem.

21. Ἐφοβήμην γάρ σε, ὅτι αἰθε-
ρὸς αὐστηρὸς εἰς αἰετὶς ὁ σὺν ἔθνησι,
καὶ θιζίζεις ὁ σὺν ἰσραήλ.

*Car ie t' ai craint, pource que tu es
homme rude: tu prens ce que tu n' as
point mis & moissonnes ceque tu n'as po-
int semé:*

22. Διὰ τὴν αὐτῶν, ὅτι ἔσματος
σκληρὸν σε, καὶ ἡρὲ δουλὸν ἔθης ὅτι
ἐγὼ αἰθερὸς εἰμι, αἰ-
θρὼν ὁ σὺν ἔθνησι, καὶ θιζίζων ὁ σὺν
ἰσραήλ.

*Et il lui dit, Meschant seruiteur, ie
te iugerai par ta parole: tu sauois que
ie suis homme rude, prenant ce que ie
n' ai point mis, & moissonnant ce que ie
n' ai point semé.*

23. Καὶ διὰ τὴν σὺν ἔδωκας τὸ
ἀργύριόν μου τῷ πτωχῷ τραπεζῶν,
καὶ ἐγὼ ἐλθὼν πάλιν ἔτι ἐπεί-
ξα αὐτόν;

*Et pourquoy n'as-tu mis mon argent
en banque, & à mon retour ie l'eusse re-
demandé avec usure.*

24. Καὶ τὴν περισσῶν εἶπεν,
ἀλλ' ἵνα αὐτῷ τὸν μισθόν, καὶ δό-
τῃ τῷ πτωχῷ δέκα μισθῶν ἔχουσιν.

*Lors il dit à ceux qui estoient pre-
sens, Otez-lui le marc, & le donnez à
celui qui a les dix.*

25. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κύριε, ἔχει
δέκα μισθῶν.

*Et ils lui dirent, Seigneur il a dix
marcs.*

26. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ
τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ὅσοι δὲ μὴ
ἔχουσιν, καὶ ὁ ἔχων, ἀρπάξεται ἀπὸ
αὐτοῦ.

*Ainsi vous di-je, qu' à vn chacun qui
aura, sera donné: & à celui qui n'a rien,
encore ce qu'il a, lui sera osté.*

27. Πάλιν τοὺς ἐχθρούς μου ἐ-
κείνους, τοὺς μὴ θηλήσαντας με βα-
σιλεύσαι πρὸς αὐτούς, ἀρπάξαι ὡς
καὶ κατασφάξαται ἡ μέσος οὐ-
ρανός μου.

*Au surplus amenez ici ces miens en-
nemis, qui n' ont point voulu que ie
regnasse sur eux, & les tuez deuant moi.
Ainsi vous di-je qu' à vn chacun qui n'a
rien, encore ce qu'il a lui sera osté.*

28. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο
ἐμπροσθέν, καὶ βαίνειν εἰς ἱερου-
σάλημ.

*Ches choses dites il alloit deuant
eux, montans en Ierusalem.*

21. Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.

For I feared thee/ because thou art a strait man: thou takest vp / that thou laidest not downe / & reapest that thou didest not sowe.

22. Dicit ei, De ore tuo te iudico serue nequam, sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & merens quod non seminavi.

Then he said vnto him / Of thine owne mouth will I iudge thee / Thou knewest that I am a strait man / taking vp that I layed not downe / and reaping that I did not sowe.

23. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? & ego veniens cum usuris utique exegissem illam.

Wherefore then gauest thou my money into the banke? that at my coming I might haue required it with vantage.

24. Et altantibus dixit, Auferite ab illo mnas, & date illi qui decem mnas habet.

And he said to them that stood by / Take from him that piece / and giue it him that hath ten pieces.

25. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas.

(And they said vnto him / Lord / he hath ten pieces.)

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

For I say vnto you / that vnto all them that haue / it shall be giuen: and from him that hath not / euen that he hath / shall be taken from him.

27. Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc: & interficite ante me.

Moreover / those mine enemies / which would not that I should reigne ouer them / bring hither / and slay them before me.

28. Et his dictis, præcedebat ascēdens Ierosolymam.

And when he had thus spoken / he went forth before / ascending vp to Ierusalem.

21. Ich forchte mich für dir / denn du bist ein harter Mann / du nimmst / das du nicht gelegt hast / vnd erndtest / das du nicht gesäet hast.

Ieg froetede saar dig / Thi du est en streng Mand / du tager / der som du icke lagde / oc høster det som du icke saade.

22. Er sprach zu ihm: Aus deinem Munde richte ich dich / du Schalk / Buestest du / daß ich ein harter Mann bin / nemme das ich nicht gelegt habe / vnd erndte / daß ich nicht gesäet habe.

Hand sagde til hannem / Aff din mund dommer ieg dig du Skalk / Viste du / at ieg er en streng Mand / tager det / som ieg icke lagde / oc høster det / som ieg icke saade.

23. Warumb hast du dem mein Geld nicht / inn die wechsellbank gegeben? Vnd wenn ich kommen were / hette ichs mit wucher erfordert.

Hui siekst du mine Pendinge da icke til Bedjelbordet? De naar ieg haffde kommet / haffde ieg vdræffd dem met aager.

24. Vnd er sprach zu denen / die dabei stunden: Nemet das Pfund von ihm / vnd gebts dem / der zehen Pfund hat.

De hand sagde til dem / som der stode hoff / Tager det Pund fra hannem / och giffuer det den / som haffuer thi Pund.

25. Vnd sie sprachen zu ihm: Herr / hat er doch zehen Pfund.

Och de sagde til hannem / Herre / hand haffuer dog thi Pund.

26. Ich sage euch aber / wer da hat / dem wirdt gegeben werden / Von dem aber der nicht hat / wirdt auch das genommen werden / das er hat.

Men ieg siger eder / Huo som haffuer / hannem skal giffuvs / De fra den / som icke haffuer / skal oc det tagis som hand haffuer.

27. Doch jene meine Feinde / die nicht wolten / daß ich über sie herrschen sollte / bringet her / vnd erwürget sie für mir.

Fører dog hid / hine mine Fiender / som icke vilde / at ieg skulde regere affuer dem / oc slæ dem ihuel saar mig.

28. Vnd als er solches saget / zoch er fort / vnd reisete hinauff gen Jerusalem.

De som hand dattet sagde / drog hand frem / och reysde hen op til Jerusalem.

21. Zagistě bál gšem se tebe / proto že gšy člowěk vfrutný / běřes čehož gšy nepoložil / a žněs čehož gšy nerožšval.

Bom sie bat / wtedzac żeś jest člowiek žrog / y bterzeš čzegoś nie položyl / a žněš čzegoś nie šial.

22. Žžel gemu: Žauš twych šaudim tebe služebnjče neshles četný / wředel gšy / ženā gšem Člowěk vfrutný / bera což gšem nepoložil / a žna čehož gšem nerožšval.

Tedy on rzekl / Žyš twych cie šadze slugo žly / wtedziatě žem ja jest člowiek žrog / biorac čzegom nie položyl / a žnac čzegom nie šial.

23. Ž proč gšy nedal Paněž mých na Stál / a yā přijgda bylých ge wžal y špžitky.

Przetżesz tedy nie dal pienięzy moich na bank / a ja przyśedę / i wżalbych te był y lichwa?

24. A přijstogichm kěl: Wezmětež od něho hřiwnu / a dajte tomu kterýž má deset hřiwen.

A rzekl tym którzy tuž stali / Weźmicie od niego grzywnę / a dajcie ja temu który ma ich dziesięć.

25. Ž kěl gemu: Pane / má deset hřiwen.

Ale mu ont rzekli / Pánie mać dziesięć grzywien.

26. Prawijm žagistě wám / že každěmu kdož má bude dáno / a wijce miji bude: ale od toho kterýž nemá / y to což má bude odnato od něho.

A on im zaskazekl / Powiedam ci wam / Ž wšelkiemu kterýž má / bedzie dano / a od tego kterýž nie ma / y to co ma / wezma mu.

27. Ale wšak nepřátelny mž / ty kterijž nechťeli abych nad nimi kralowal / přiwedte gšem / a žmordugte předenmu.

Atemu testěže y nepřzyšactoly more žhorzy nie chceli abych kralowal nad nimi / przywtedźcie tu a pomorduycie przedemua.

28. A to powěděl / předsel w šupuge k Geruzalěmu.

A tak to rzekl / šedl wprzod idac do Jeruzalem.

יט

29 וּפָדַר מִשֵּׁי לְבֵית פֶּאֶנְאָה
וּבֵית עֲנָנָה עַל צִיב טוֹנָה
דְּמַתְקָרָה דְּבֵית וִיתָנָה
שֶׁדֶר תִּרְיוֹ מִן תַּלְמִידוֹהִי:

*Et auuenne, che com'egli si fu annu-
cinato a Betfage & a Bethania, presso al
monte che si chiama de gli Oliui, mandò
due de suoi discipoli.*

30 וְאָמַר לְהוֹן וְלוֹ
לְקָרִיתָא הִי דְלִקְוִיבְלוֹ וּפָדַר
עֲמָלִין אֲנִתְוֹן הָאֲמִשְׁכָּחִין
אֲנִתְוֹן עֵילָא דְאִסִּיר דְאֲנָשׁ
מִן מִתּוֹם לֹא דִקֵּב עֲלוֹהִי
שֶׁרִי אֲיִתְאֹהִי:

*Dicendo loro, Andate al castello che
è qui à l'incontro, nel quale entrati che
voi sarete, trouarete un pollastro legato,
sopra il quale nissuno huomo ha mai seduto
scio glietelo, e menatelo.*

31 וְאִם אֲנָשׁ מִשְׁאַל לָכֹן
לְמַנְיָא שֶׁרִי אֲנִתְוֹן לָהּ
הִכְנֵנָה אֲמָרוּ לָהּ לְמַרְוֹ
מִתְבַּעֲנָה:

*E se alcuno vi domandarà, perche lo
scio gliete voi? direteli così, perche il
Signor u'ha bisogno.*

32 וְאִנְלוֹ הֲגֹן דְּאִשְׁתִּידֶרֶוּ
וְאִשְׁפָּחוּ אִיכְכָא דְאֲמָר
לְהוֹן:

*Hor quelli che erano mandati, ando-
rono, e trouarono com'egli haueua detto
loro.*

33 וּפָדַר שֶׁרִי לָהּ לְעֵילָא
אֲמָרִין לְהוֹן מְדִוְהִי מִנָּה
שֶׁרִי אֲנִתְוֹן עֵילָא הִוֹ:

*E sciogliendo essi il pollastro, quelli che
n'erano padroni, dissero loro, Perche scio-
gliete voi il pollastro?*

34 וְאֲמָרוּ לְהוֹן דְּלִמְרֹ
מִתְבַּעֲנָה:

*Essi dissero, Perche il Signor u'ha
bisogno.*

35 וְאִתְיוּהִי לְנֶת יִשׁוּעַ
וְאֲמָרִין עַל עֵילָא מִ
מִאֲנִיָּהוֹן וְאֲרַבְבוּהִי
לְיִשׁוּעַ עֲלוֹהִי:

*E così lo menarono à Iesus: poi gi-
tati i lor proprii vestimenti sopra il polle-
dro, & posero sopra Iesus.*

36 פֶּד דִּין אֲנִל פֶּרְסִין הוּו
מִאֲנִיָּהוֹן בְּאִוְרָמָה:

*E mentre ch'egli andaua, distende-
uano i lor vestimenti ne la via.*

ט

29 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרְבוּ אֶל-בֵּית
פֶּאֶנְאָה וּבֵית עֲנָנָה אֶל-הַהָר
הַהוּא הָיָה הוֹד הַיּוֹתִיָּם וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי
תַלְמִידָיו:

*Y aconteció que llegando cerca de Ber-
phage, y de Bethania, al monte que se llama de
las Oliuas, embió dos de sus Discipulos.*

30 לֵאמֹר לָכֵן אֶל-הַטִּירָה אֲשֶׁר
לְפָנֵיכֶם וּכְאֲשֶׁר תִּבְּחוּ בָּהּ
תִּמְצְאוּ עֵיר בֶּן-אֲחֻזָּה אֲסוּר
אֲשֶׁר עָלָיו בְּכָל-עֵת אִישׁ לֹא
יָשֵׁב הִתִּירוּהוּ וְהִבִּיֵּאוּ פֹה:

*Diziendo, Id al aldea que esta delante: en la
qual como entrardes, halareys vn pollino atado
en el qual ningun hombre jamas seha sentado:
defataldo, y traeldo.*

31 וְאִם אִישׁ יִשְׁאַל לָכֵן לָמָּה
מִתִּירִים אֹתָם וְכִכָּה תֹאמְרוּ לוֹ
כִּי-אֲדֹנִי יִצְטָרֶךְ לוֹ:

*Y si alguien os preguntare, Porque lo defa-
tays? Decirleheys así porque el Sennor lo ha
menester.*

32 וַיֵּלְכוּ הַשְּׁלֹחִים וַיִּמְצְאוּ
כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם:

*Y fueron los que auian sido embiados, y halla-
ron, como el les dixo, (el pollino parado.)*

33 וּכְאֲשֶׁר הִתִּירוּ אֶת-הָעֵיר
וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָי אֱלֹהֵיהֶם עַל-מָה
תִּתִּירוּ אֶת-הָעֵיר:

*Y defatando ellos el pollino, sus duennos
les dixeron, Porque defatays el pollino?*

34 וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָי יִצְטָרֶךְ לוֹ:
Y ellos dixeron, Porque el Sennor lo ha me-
nester.

35 וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל-יֵשׁוּעַ
וַיִּתְּמוּ אֶת-בְּגָדָיו עַל-הָעֵיר
וַיַּרְכִּיבוּ אֶת-יֵשׁוּעַ:

*Y truxeronlo à Iesus: y echando ellos sus ve-
stidos sobre el pollino, pusieron encima à Iesus.*

36 וַיַּלְכֵתוּ הָצִיצִי וְאֶת-בְּגָדֵיהֶם
בַּדֶּרֶךְ:

Y yendo el, tendian sus capas por el camino.

יט

29. Καὶ ἰγγίσαντες ἤγγισαν εἰς
βηθφαγή καὶ βηθανίαν, πρὸς
τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ὀλιῶν, ἀ-
πέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

*Et aduint comme il approchoit de
Beth-phagé & de Bethanie, vers la mon-
tagne qui est appellee des Oliuers, qu'il
enuoya deux de les disciples.*

30. Εἰπόντες, ἰσχυράτε εἰς τὴν
κατέναντι κώμην ὅπου ἔστι πορδὸς ὁ-
μῶν, ἐν ᾧ ἔσεται πῶλον δεδεμένον,
ἐφ' ᾧ οὐδέ τις πώποτε ἀθρόωτος
ἐκάθισεν. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

*Disant, Allez à la bourgade qui est
vis à vis de vous, en laquelle estans en-
trés, vous trouuerez vn asnon attaché,
sur lequel iamais homme ne monta: de-
stachez-le, & ramenez.*

31. Καὶ ἐάν τις ἐκείνων εἰπῇ ὅτι
τί λύετε, οὐτως εἰπάτε αὐτῷ, ὅτι ὁ
κύριος αὐτοῦ δεῖται ἔχειν.

*Que si quelqu'un vous demande pour-
quoi vous le destachez, vous lui direz
ainsi, Pource que le Seigneur en a à
faire.*

32. Απελθόντες οἱ ἀπεσπλύν-
ται, ὡς καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν.

*Et ceux qui estoient enuoyés s'en
allerent, & trouuerent ainsi qu'il leur
auoit dit.*

33. Λύοντων οὖν αὐτῶν τὸν πῶλον,
εἶπεν εἰς κύριον αὐτοῦ πρὸς αὐτοῦ,
τί λύετε τὸν πῶλον;

*Et comme ils destachoyent l'asnon,
les maistres leur dirent, Pourquoi de-
stachez-vous cest asnon?*

34. Οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ
δεῖται ἔχειν.
Ils respondirent, Le Seigneur en a
à faire.

35. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν
ἰησοῦν. καὶ ὁππότε ἔβησαν ἐπ' αὐ-
τὸν τὰ ἱμάτια, ὅτι τὸν πῶλον, ἐπέβη-
σαν τὸν ἰησοῦν.

*Ils ramenerent donc à Iesus: & iet-
terent leurs vestemens sur l'asnon: puis
mirent Iesus dessus.*

36. Περιβόλοντες δὲ αὐτὸν ἡ-
στύμασάν τε ἱμάτια αὐτοῦ ὡς τὸν
δρόμον.

*Et comme il alloit, ils estendoyent
leurs vestemens par le chemin.*

29. Et factum est, cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur oliueti, misit duos discipulos suos.

And it came to passe/ when hee was come neere to Bethphage/ and Bethania/ besides the mount which is called the mount of Olives/ he sent two of his disciples.

30. Dicens, Ite in castellum quod contra est: in quod introeuntes, inuenietis pullum asinae alligatum, cui nemo unquam hominum sedit: solvite illum, & adducite.

Saying/ Goe ye to the towne which is before you/ wherein/ as soone as ye are come/ ye shall finde a colte tied/ whereon neuer man sate: loose him/ and bring him hither.

31. Et si quis vos interrogaverit, Quare solvitis? sic dicetis ei, Quia Dominus operam eius desiderat.

And if any man aske you/ why ye loose him/ thus shall ye say unto him/ Because ye Lord hath neede of him.

32. Abierunt autem qui missi erant, & invenerunt sicut dixit illis, stantem pullum.

So they that were sent/ went their way/ and found it as he had said unto them.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos, Quid solvitis pullum?

And as they were loosning the colte/ the owners thereof said unto them/ Why loose ye the colte?

34. At illi dixerunt, Quia Dominus eum necessarium habet.

And then said/ The Lord hath neede of him.

35. Et duxerunt illum ad Iesum, & iacentes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum.

So then brought him to Iesus/ and they cast their garments on the colte/ and set Iesus thereon.

36. Funte autem illo substernebant vestimenta sua in via.

And as he went/ they spread their clothes in the way.

29. Vnd es begab sich/ als er nahet gen Bethphage vnd Bethanien/ vnd kam an den Oelberg/ sandte er seiner Jünger zween.

De der begaff sig/ der hand kom nær til Bethphage oc Berhanien/ oc kom til Olebierget/ da sende hand tho aff sine Disciple.

30. Vnd sprach: Gehet hin inn den Markt der gegen euch ligt/ vnd wenn ihr hinein kompt/ werdet ihr ein Füllen angebunden finden/ auff welchem noch nie kein Mensch gegessen ist/ löset es ab/ vnd bringets.

De sagde/ Gaar bort til den By/ som ligger saar eder/ De naar i komme der ind/ skulle i strax finde et søl bundet/ paa huilet der sad end nu aldri noget Meniscke/ løser det/ oc fører det hid.

31. Vnd so euch jemand fraget/ Warum ihrs ablöset? So saget also zu ihm: Der HERR bedarff sein.

De der som nogen spør eder at/ hui i løse det? Da siger saa til hannem/ HERREN haaffuer det behoff.

32. Vnd die Gesandten giengen hin/ vnd funden wie er ihnen gesagt hatte.

De de som vaare vdsende giuge bort och funde lige som hand haaffde sagt dem.

33. Da sie aber das Füllen ablöseten/ sprachen seine Herrn zu ihnen: Warum löset ihr das Füllen ab?

Men der de løste Sølet/ da sagde Herren der offuer til dem/ hui løset Sølet?

34. Sie aber sprachen: Der HERR bedarff sein.

De de sagde/ HERREN haaffuer det behoff.

35. Vnd sie brachtens zu Jesu/ vnd worffen ire Kleider auff das Füllen/ vnd saßen Jesum darauff.

De de førde det til Ihesum/ oc kaste deris Klæder paa Sølet/ oc sette Ihesum der paa.

36. Da er nun hinzog/ breitteten sie ihre Kleider auff den weg.

Der hand drog nu bort/ bredde de deris Klæder paa veien.

29. Vñalo se fdyj se přiblížil k Bethphagi/ a k Bethanji/ k hoře kteráž slouze Oliuetká/ poslal dva Bědlníky svá.

Vñalo se kdy byl blízko Berphage y Berhaniey v gory ktera zova oliuetna poslal dva zvo lenníky svych.

30. Řka: Běďtež do Městečka kteráž proti vám gest: do kteréhožto wegdauce/ naleznete Osličko přivázané/ na kterémžto žádný z Lidij nikdy neseděl: odvězte ge/ a přivedte.

Moviac/ Jděte do vsi ktera jest přeciv vám/ do ktere vseděte/ a najděte osle vmlazně/ ná kteryž žádný z lidí nikdy neseděl/ odvězavšy přiveděte jej.

31. A optáli se vás kdo/ Proč odvažujete? tak řijte genu: Je PÁN ho potřebuje.

Kteslížby was koho spytal/ Přecž odvězavšy: také mu povědíte/ Jz tego Pánu potrzeba.

32. Tehdy odešli ti kteříž byli posláni/ a našli jakož jim byl řekl/ Osličko ano stojící.

A také řekli si k tomu byli posláni/ našli také takto im pověděl.

33. A když oni odvažovali Osličko/ řekli Páni geho k nim: Proč odvažujete Osličko?

Kdy tedy rozvažovali osle/ řekli pánowi tego do nich/ Přecž odtězavšy přivedte osle.

34. A oni řekli: Je PÁN ho potřebuje.

Ale im oni pověděli. Jz tego Pánu potrzeba.

35. Přivedli ge k Bezjssowi. A volajíc raucha svá na Osličko/ vsadili na ně Bezjssu.

Vviedli ie do Jezusá/ a namotavšy šat svych ná ono osle/ vsadili na ně Jezusá.

36. A když on gel šlali Rauchu svá na cestě.

A také kdy řeká/ posadilá šaty své ná vrodze.

37 וּבְקִרְבּוֹ אֶל־מִוֶּרֶד הָרִי
הַיִּיחִים הֵחֵלּוּ כָּל־הַמּוֹרִ
הַתְּלִמִּידִים לְשִׁמּוֹחַ וּלְהַלֵּל אֶת־
הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־
הַגְּבוּרֹת אֲשֶׁר רָאָה בְּעֵינֵיהֶם :

Et essendosi già appressato à la scesa del monte de gli Oliui, tutta la moltitudine de discipoli facendo allegrezza, cominciarono à laudare l'idio ad alta voce, di tutte le virtù che hauuano vedute.

38 וְאֶמְרֵינּוּ הוּא בְּרִיךְ הוּא
מִלְכָּא דְּאַחְתָּא בְּשִׁמְחָה דְּ
דְּמַרְיָא שְׁלָמָא בְּשִׁמְחָה
וְשׁוֹבְחָא בְּמִרְיָמָא :

Dicendo, Benedetto sia il Re che viene nel nome del Signore: pace in cielo, e gloria ne luoghi altissimi.

39 אֲנִישָׁא דִּין מִן פְּרִישָׁא
מִן בִּיגֵי פְּנִישָׁא אֶמְרֵינּוּ לֵה
רַבִּי כְּאִי בְּתַלְמִידִיךָ :

Allora certi Farisei de la turba li disero, Maestro, riprendi i tuoi discipoli.

40 אָמַר לְהוּן אֶמְרָאנָא
לְכִין דְּאִין הִלִּין יִשְׁתַּקִּון
כְּאַבָּא יִקְעִין :

Et egli rispondendo, disse loro, Io dico che se costor taceranno, le pietre gridaranno.

41 וּבְדִקְרָבָא קִרְבֵּי וְחִנּוּ
לְמַדְיָנָתָא בְּכִנָּא עַל־יָהּ :

E come si fu auicinato, vedendo la città, pianse sopra essa, dicendo.

42 וְאֶמַר אֱלֹהֵי דְּדַעְתִּי
אֵילִין דְּאַיְתִּיהִין דְּשְׁלָמְכִי
אַבּוֹן בְּהִנָּא יוֹמְכִי הָשָׂא
דִּין אֶתְכֶסִּי לְהוּן מִן
עֵינֵיכִי :

O se ancor tu haueffi conosciuto, pur in questa tua giornata, le cose che appartengono à la tua pace: ma hora elle sono ascosse à gli occhi tuoi.

43 יֵאָתִין לְכִי דִּין
יִוְמָתָא דִּיחִדְרוּנְכִי בְּעַל־
דְּבִבְכִי וְיֵאָלְצוּנְכִי מִן כָּל
דְּוִבְכִי :

Perche verranno i giorni sopra di te, che i tuoi nimici ti circondaranno di bastione: & attorniarannoti, e opprimerannoti d'ogni banda.

37 וּבְקִרְבּוֹ אֶל־מִוֶּרֶד הָרִי
הַיִּיחִים הֵחֵלּוּ כָּל־הַמּוֹרִ
הַתְּלִמִּידִים לְשִׁמּוֹחַ וּלְהַלֵּל אֶת־
הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־
הַגְּבוּרֹת אֲשֶׁר רָאָה בְּעֵינֵיהֶם :

Y como llegassen ya cerca de la decendida del monte de las Oliuas, toda la multitud de los Discipulos gozandose començaron à alabar à Dios à gran boz de todas las marauillas que auian visto.

38 לְאָמַר בְּרוּךְ הַמֶּלֶךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהוָה שְׁלֹום בְּשִׁמְחָה
וְכִבּוֹד בְּמִרְיָמָא :

Diziendo, Bendito el Rey que viene en nombre del Sennor: paz en el cielo, y gloria en lo altissimo.

39 וְקָצִית הַמְּפִרְשִׁים מִרְמֹן
אָמְרוּ אֵלָיו הַמֶּלֶכֶד גַּעַר
בְּתַלְמִידֵיךָ :

Entonces algunos de los Phariseos de las compannas le dixeron, Maestro, reprehende à tus Discipulos.

40 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲמַר אֲנִי
לָכֶם כִּי־אֵלֶּם תִּהְיֶה יְהֵשׁוּ
וְאַבְנִים תִּצְעַקְנָה :

Y el respondiendole, dixoles, Digo os que si estos callàren, las piedras clamaràn.

41 וּבִנְאֲשֶׁר קִרְבֵּי וְרוֹאֶה אֶת־הָעִיר
בְּכִנָּא עַל־יָהּ :

Y como llegó cerca, viendo la ciudad, lloró sobre ella.

42 לְאָמַר אֵלֶּם הִדְעִי אֲתִי גַם
בְּיוֹם תְּהִיָּה אֶת־אֲשֶׁר לְשְׁלֹמֶךָ
וְעַתָּה גִסְתָּר מֵעֵינַיךָ :

Diziendo, Porque tambien tu, si conociesses alomenos en este tu dia lo que toca à tu paz: mas aora està encubierto de tus ojos.

43 כִּי־יָמִים בָּנִיִּים עָלֶיךָ וּבָנִי
אִבְיָךָ וְשִׁפְכֵי עָלֶיךָ סוֹלֵלָה וּבְנֵי
עָלֶיךָ דִּיק סָבִיב וְצָרוֹ עָלֶיךָ מִכָּל
מְקוֹמִים :

Por loqual vendran dias sobre ti que tus enemigos te cercaran con baluarte: y te pondrán cerco, y de todas partes te ponderan en estrecho:

37. Εγγίζοντες αὐτῇ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ὀλιβῶν, ἤρξαντο ἅπαντες τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίρειν αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πάντων ὧν εἶδον διωσάμεν.

Et comme defia il approchoit à la descente de la montagne des Oliuiers, toute la multitude des disciples s'esioüissant, se print à louer Dieu à haute voix, pour toutes les vertus qu'ils auoyent veues.

38. Λέγοντες, εὐλογημένῳ ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνῃ ἐν ἐραῖς, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Difans, Benit soit le Roy qui vient au nom du Seigneur: paix soit au ciel, & gloire és lieux tres-hauts.

39. Καί πινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

Adonc quelques vns d'entre les Pharisiens de la troupe lui dirent, Maistre repren tes disciples,

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι εἰ ἂν ἔτι σωπῶσιν, οἱ λίθοι κακρήσονται.

Lui respondant leur dit, Je vous di que si ceux-ci se taisent, les pierres mesmes crieront.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἐκλαυσεῖ ἐπ' αὐτῇ.

Et quand il fut approché, voyant la ville, il pleura sur elle, disant.

42. Λέγων, ὅτι εἰ ἔγνωες καὶ σὺ, καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, πρὸς εἰρήνην σου· καὶ ὅτι ἐκρύβη δὲ πρὸς ὀφθαλμοῦν σου.

O si toi ausli eusses cognu, voire au moins en ceste tiene iournee les choses qui appartiennent à ta paix: mais maintenant elles sont cachees de deuant tes yeux.

43. Ὅτι ἔξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σε, καὶ περιβεβούνησιν οἱ ἐχθροί σου χαράσσει, καὶ περικυκλώσει σὶ σε καὶ σωρεύσει σε πάντα τὴν ἡμέραν.

Car les iours viendront sur toi que tes ennemis t'assiègeront de tranches, & t'environneront & enfermeront de tous costés.

37. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ descendentium gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus quas viderant virtutibus.

And when he was now come nere to the going downe of the mount of Olives / the whole multitude of the disciples beganne to reioyce / and to praise God with a loude voyce / for all the great workes that they had seene.

38. Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelsis.

Saying / Blessed be the King that cometh in the Name of the Lord: peace in heauen / and glorie in the highest places.

39. Et quidam Phariseorum de turbis, dixerunt ad illum, Magister, increpa discipulos tuos.

Then some of the Pharisees of the company saide vnto him / Master, rebuke thy disciples.

40. Quibus ipse ait, Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.

But he answered / and said vnto the / I tell you / that if these should hold their peace / the stones would cry.

41. Et ut appropinquauit, videns civitatem, flevit super illam.

And when he was come nere / he beheld the Citie / and wept for it.

42. Dicens, Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

Saying / O if thou hadest euen known at the least in this thy day those things / which belong vnto thy peace: but now are they hid from thine eyes.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique.

For the dayes shall come vpon thee / that thine enemies shall cast a trench about thee / and compass thee rounde / and keepe thee in on euery side.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnd zog den Delberg herab / fieng an der ganze hauffe seiner Jünger / mit freuden Gott zu loben mit lauter stimme / über alle Thaten / die sie gesehen hatten.

De der hand kom nær hen til / oc drog ned at Olie bierget / da begyndte hans Discipplers gantske Hob / at loffue Gud med Glæde oc høyr røst / offuer alle vnderlige Gerninger / som de haaffde seet.

38. Vnd sprachen: Gelobet sey der da kombt ein König inn dem Namen des HERREN / Friede sey im Himmel / vnd Ehre inn der Höhe.

De sagde / loffuit vere den som kommer en Konge i HERRENS Naamn / Fred vere i Himmelen / och ære i det Høye.

39. Vnd etliche der Phariseer im Volck sprachen zu im: Meister / straffe doch deine Jünger.

Och nogle Phariseer ibland Folket sagde til hannem / Mestre / straffe dog dine Disciple.

40. Er antworttet vnd sprach zu ihnen: Ich sage euch / wo diese werden schweigen / so werden die Steine schreyen.

Hand suarede / och sagde til dem / Jeg siger eder / der som disse tie / da skulle Stend robe.

41. Vnd als er nahe hin zu kam / sahe er die Statt an / vnd weinet über sie.

De der hand kom nær hen til / saa hand paa Staden / oc græd offuer hannem.

42. Vnd sprach: Wenn du es wüßtest so würdest du auch bedencken / zu diser deiner zeit / was zu deinem Frieden dienet. Aber nun ist für deinen augen verborgen.

De sagde / der som du det viste / da skulde du oc betencke / i denne din tid / huad som tien til din Fred. Men nu er det skult faar dine Øyen.

43. Denn es wirdt die zeit über dich kommen / daß deine feinde werden umb dich / vnd deine Kinder mit dir / eine Wagenburg schlagen / dich belägern / vnd an allen orten ängsten.

Thi den tid skal komme offuer dig / at dine Fjender skulle sia en Vogenburg omkring dig / oc dine Børn med dig / belegge dig / oc trenge dig alle vegne.

37. A když se již přiblížoval k dlu horn Olivetské / počal osvětlen Zástup Vědomí svých radugijce se chváliti Boha hlasem velikým / že osvěch divuow kterých byli viděti.

A kdy byl blisko již ná Foneu gory olivney / počela osvětlená wielkość zwolenników weselać się chwale Bogu głosem wielkim / że oswiecił cudow ktere widzieli.

38. Kauce: Požehnany kteryž se bere Králwe Gmēnu PANJE / pokoj ná Nebi / a Sláwa na výsostech.

Mowiąc / Błogosławiony on Król ktery idzie w imie Pánstie / pokoj ná niebie / a chwala ná wysokości.

39. A někteří Zákonníci z Zástupu / řekli k němu: Mistr / potrestej Vědomí svých.

Tedy někteří Zákonníci z jednoho z gromádení řekli do něho / Mistr / posuď zwolenníků tvojích.

40. Kterýmž on řekl. Pravím vám / že budouci ston mluví / kamení bude volati.

Alle on odpowídal / dawsy / řekl im / Powiedam to wam / Ještěby ci mluvěli / wnet kamienie woláć będą.

41. A když se přiblížil / wida Wěsto plakal nad nim.

A kdy byl blisko vytrawšy místo zaplákal nad nim.

42. Kā: Kdyby poznalo / tyby / a žagistě w tento den twých / které wěch k pokogi tobě gsau: ale nyní strně gsau od očí twých.

Mowiąc / O gdyby jeś ty znał / to / albo tyłko to dnia twego / co jest tu pokorowi twemu / aleć to zakryto jest od oczu twoich.

43. Nebť přigdan na tebe dnově a obkličij tebe Nepřátelě twogi náspem / a oblehnau tebe / a sauzij tě se osvěch strán.

Abowiem ten czas ná cie przyszedzie / kiedy cie obtocza nieprzyjaciele twoi walemi / y scisna cie ze wsad.

י ט

44 וְיִסְחָבוּנֶכִי וְלִבְנֵיכִי
בְּגוֹכִי וְלֹא יִשְׁכְּחוּן בְּכִי
כִּי אֵל כֹּחַ חֲלָה דְלֹא
יִדְעָתִי וְכֵּן דְּסוֹעֲרֵנִכִי :

*Esphantiranno te e i tuoi figliuoli, che
sono in te, ne lasstaranno in te pietra sopra
pietra : percioche tu non hai conosciuto il
tempo de la tua visitatione.*

45 וְכַד עַל לְהִיכְלֵא שְׂרִי
לְמַפְקִי לְאֵילִיו דְּנִבְנִין בֵּיה
וּמִנְבְּנִין :

*Et entrato nel tempio, incominciò a
scacciar quelli che vendevano e compra-
vano in esso.*

46 וְאָמַד לְהוֹן כְּתִיב ד
דְּבִיתִי בֵּית עֲלוֹתָא א
אִיתְּוִהִי אֲנִתְּוִן דִּין
עֲבַדְתִּינִיהִי מִצִּרְתָּא
דְּלִסְטִינָא :

*Dicendo loro, Egli è scritto, La mia
casa e casa d'orazione : e voi l'hauete fat-
ta vna spelunca di ladroni.*

47 וְהוּ מַלְחָה הֵנָּה כָּל-
יוֹם בְּהִיכְלֵא רַבִּי כְּהֵנָּה
דִּין וְסִפְרָא וְקִשְׁיָא
דְּעִמָּא בְּעִין הֵנוּ
לְמוֹבְדוּתָהּ :

*Et insegnaua ogni giorno nel tem-
pio. Et i principali Sacerdotes e li Scribi, e i
primi del popolo cercauano di farlo mori-
re.*

48 וְלֹא מִשְׁכַּחֲוִין הֵנוּ
מִנָּה יַעֲבֹדוּן לָהּ כִּלְהָ גִיר
עֲמָא תִּלְא הֵנוּ בֵּיה
לְמַשְׁמֵעָה :

*Enon trouuauano che cosa si douessen
fare : percioche tutto il popolo stava inten-
to ad udirlo.*

כ

1 וְהֵנָּה בְּחַד מִן יוֹמֵתָא
כַּד מַלְחָה בְּהִיכְלֵא לְעִמָּא
וּמִסְפֵּר קִמּוּ עֲלוֹהִי רַבִּי
כְּהֵנָּה וְסִפְרָא עִם
קִשְׁיָא :

*Auuenne poi d'n di quei giorni, che
insegnando egli al popolo nel tempio, &
euangelizando, & i sopraggiunsero i prin-
cipali Sacerdotes, e gli Scribi co i Vecchi.*

י ט

44 וְיִנְפֹצוּ אֲחֵרֵךְ וְאֶת-בְּנֵיךְ בָּרֶךְ
וְלֹא יִשְׁאַירוּ בָּרֶךְ אֲבֹן עַל-אֲבֹן
עַל-כִּי לֹא יָדַעְתָּ אֶת-הַעֲתָ-
פְּקֻדְתֶּךָ :

*Y te derribarán a tierra : y a tus hijos, losque
estan detrás de ti : y no dexarán sobre ti piedra so-
bre piedra : porquanto no conociste el tiempo de
tu visitacion.*

45 וּבְבוֹנֵהוּ בְּהִיכָל הַחֵל לְהַשְׁלִיךְ
אֶת-הַקִּנְיָנִים וְאֶת-הַמִּכְרִים בּוֹ :

*Y entrando en el Templo, comenzó a echar
fuera a todos los que vendian y comprauan en el.*

46 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם גִּכְתָּב כִּי
בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה וְאֵתֶם עֲשִׂיתֶה
לְמַעַרְתַּת הַפְּרִיזִים :

*Diziendoles, Escripto está, Mi Casa, Casa de
oracion es mas vosotros la aueys hecho cueua de
ladrones.*

47 וַיְהִי-מִלְמַד יוֹם יוֹם בְּהִיכָל
וְשָׂרֵי הַכְּהֵנִים וְסוֹפְרִים
וְהָרִשׁוֹנִים בָּעִם בִּקְשׁוּ לְאַבְדֵּנָהּ :

*Y ensennaua cada dia en el Templo. mas los
principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y los
principes del pueblo procurauan matarlo :*

48 וְלֹא מִצְאוּ מֵאֲמָה אֲשֶׁר
יַעֲשׂוּ לּוֹ כִּי-כָל הָעָם תִּלְוֵנָם
בּוֹ לְשִׁמוֹעַ אֲחֵתוֹ :

*Y no hallauan que hazerle, porque todo el
Pueblo estaua suspenso oyendolo.*

כ

1 וַיְהִי-בְּאַחַד הַיָּמִים הָאֵלֶּה
בְּלִמְדוֹ אֶת-הָעָם בְּהִיכָל
וּבְבִשְׂרוֹ וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי הַכְּהֵנִים
וְהַסּוֹפְרִים עִם הַזִּקְנִים :

*Y aconteció vn dia, que ensennando el al
Pueblo en el Templo, y annunciando el Euan-
gelio, juntaronse los principes de los Sacerdotes,
y los Escribas, con los Ancianos.*

י ב'

44. Καὶ ἐδαφίσί σε, καὶ τὰ τέκ-
να σε ἐν σοί, καὶ ἐκ ἀφῆσυσιν ἐν σοί
λίθον ὅτι λίθω· ἀντ' ὧν οὐκ ἔγνωσ
τὸν χρόνον τῆς ὑπισκοπῆς σου.

*Et te raseront toi, & tes enfans qui
sont en toi, & ne laisseront en toi pierre
sur pierre, pourtant que tu n'as point
cognu le temps de ta visitation.*

45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν,
ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦν-
τας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας.

*Puis estant entré au temple, il se
print à ietter hors ceux qui vendoyent
& achetoient en icelui.*

46. Λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ
οἶκος μου, οἶκος πρεσβυτέρων ἐστίν·
ὕμεις δὲ αὐτὸν ἐποίησατε αὐτῶν
λατρίαν.

*Leur disant, Il est escrit, Ma maison
est la maison de priere : mais vous en
auez fait vne cauerne de brigands.*

47. Καὶ ὡς διδάσκων τὸ καθ' ἡ-
μέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς &
οἱ γραμματεῖς ἐζήτωσαν αὐτὸν ἀ-
παλείψαι, καὶ οἱ πρῶτοι τῆς λαῆς.

*Et estoit tous les iours enseignant
au temple. Et les principaux Sacrifica-
teurs & les Scribes, & les principaux du
peuple taschoyent à le faire mourir.*

48. Καὶ οὐκ εὗρον οὐδὲ τί τι-
ήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξέκρε-
ματ' αὐτῷ ἀκούων.

*Mais ils ne trouuoient chose qu'ils
lui peussent faire : car tout le peuple e-
stait fort ententif à l'ouir.*

Κ Ε Φ Α Λ Α'.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
ρῶν ἐκείνων διδάσκοντ' αὐ-
τὸν τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ διαγ-
γελοιομένους, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς
& οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυ-
τέροις.

*Or aduint en l'un de ces iours-la,
comme il enseignoit le peuple au tem-
ple, & euangelizoit, que les principaux
Sacrificateurs, & les Scribes avec les
Anciens, suruindrent,*

44. Et ad terram proster-
nent te, & filios tuos qui in
te sunt, & non relinquent in
te lapidem super lapidem:
eo quod non cognoveris
tempus visitationis tuæ.

And shall make thee even with the
ground / and thy children which are in
thee / and then shall not leaue in thee a
stone vpon a stone / because thou knewest
not the time of thy visitation.

45. Et ingressus in templū,
cœpit eiicere vendentes in
illo & euentes.

He went also into the Temple / and
began to cast out them that solde there:
in / & them that bought.

46. Dicens illis, Scriptum
est, Quia domus mea, do-
mus orationis est: Vos au-
tem fecistis illam spelun-
cam latronum.

Saying vnto them / It is written /
Mine house is the house of prayer: but
ye haue made it a denne of thieues.

47. Et erat docens quoti-
die in templo. Principes au-
tem sacerdotum & Scribæ &
principes plebis quærebant
illum perdere.

And he taught daily in the Tem-
ple. And the high Priests and the scri-
bes / and the chiefe of the people sought
to destroy him.

48. Et non inueniebant
quid facerent illi. Omnis e-
nim populus suspensus erat,
audiens illum.

But they could not find what they
might doe to him: for all the people han-
ged vpon him when they heard him.

ET factum est, in una die.
rum docente illo popu-
lum in templo & evangeli-
zante, conuenerunt princi-
pes sacerdotum & Scribæ
cum senioribus.

And it came to passe / that on one of
those daies / as he taught the people in
the Temple / and preached the Gospel /
the high Priests & the Scribes came
vpon him with the Elders.

44. Vnd werden dich schleiffen / vnd
keinen Stein auff dem andern lassen /
darumb / daß du nicht erkennet hast
die zeit / darinnen du heimgesucht
bist.

Och de skulle legge dig øde / oc icke lade en Stein bliff-
ue paa den anden / Fordi / at du kende icke den tid
som du est hiemfæret vdi.

45. Vnd er gieng inn den Tempel /
vnd fieng an außzutreiben die darin-
nen verkaufften vnd kaufften.

De hand gick i Tempelen / oc begynne at vddriffue
dem / som der vdi solde oc købte.

46. Vnd sprach zu ihnen: Es stehet
geschrieben: Mein Haus ist ein Bet-
haus / Ir aber habts gemacht zur
Mördergruben.

De sagde til dem / der staar sereffuit / Mit huss er it
Bede huss / men i haffue gjort en Doffuere kule der aff.

47. Vnd lehret täglich im Tempel.
Aber die Hohenpriester vnd Schrift-
gelehrten / vnd die fürnemesten im
Volck / trachten im nach / das sie ihn
vmbbrechten.

De hand lærde daglige i Tempelen. Men de hy-
perste Prester oc Scriffteloge oc de Dffuerste iblant
folck / stode effter at omkomme hannem.

48. Vnd funden nicht wie sie im thun
soltten / denn alles Volck hieng im an /
vnd horet ihn.

Och de funde icke / huad de skulde gøre hannem /
Thi alt folcket hengde ved hannem / oc hørde hannem.

Vnd es begab sich der tage ei-
nen / da er das Volck lehret im Tem-
pel / vnd prediget das Euangelium /
da tratten zu ihm die Hohenpriester
vnd Schriftgelehrten mit den Elte-
sten.

De det hende sig paa en aff de dage / der hand lærde
folcket i Tempelen och predickede Euangelium / da
traadde de hyperste Prester och Scriffteloge med de
Eldste til hannem.

44. A na Zemi tebe rožme-
ch / y Syny tve kteřijž w tobě
gsau / a neostawij w tobě kame-
ne na kameni: proto že gsy ne-
poznalo času nawštíjwenij
twěho.

A položa cie rowna z žemta / y
syny tve w tobie / ani zostawia ka-
mienia na kamieniu / dla tego ižes
nie poznalo onego času nawied-
zenia twego.

45. Awšsed do Chrāmu / po-
čalwymijati prodawače w
něm a kupce.

Žatym wšedšy do Košćola
počal wyrzucac ty ktorzy prze-
dawali w nim y ku powali.

46. Źka gim: Psāno gest / že
Dūm māj / dūm Modlitby
gest / Ale wy gste gey včinili pe-
lešy Lotrowškau.

Mowiac im / Napisanoc jest /
Dom moy dom modlitwy jest / a
wyście z niego uczynili iakšanta
žboycow.

47. Včil na každy den w
Chrāmě: Knijžata pať Kněž-
stā a Dčitelě / y Staršy Lidu
hledali ho zahubiti:

Wczyl wšawiecznie w Košcie-
le / lecz Źsiazeta Kapłānskie / Do-
ktorowie / y przedniocy z ludu /
szukali tego iakoby go strācić.

48. A nenalezli cobu gemu
včinili. Neb weškeren Lid wel-
mi pilně poslauchał ho?

Alle nie mogli znaleść coby mie-
li czynić / abowiem wšyrek lud po-
solił ty nātym przesławal gdy co
slyšal od niego.

Stalo se w geden den dnyž
on včil lid w Chrāmě / a
žwěstował Krālowšwy Božij /
sešla se Knijžata kněžstā a Źa-
konijcy o Staršym:

Pršlo sie niektorego dnja z o-
snych / gdy wczyl lud w košciele y
opowiedal Ewāgelia / nadešly
Źsiazetā Kapłānskie y Doktoro-
wie z staršymi.

כ

2 וַאֲמָרִיו לֵה אָמַר לוֹ ב
בְּאֵינָא שׁוֹלְטָנָא הִלִּין עֲבֵד
אַנְתָּ וּמִנּוּ הוּא דִּיהֵב לָךְ
שׁוֹלְטָנָא הַנִּבָּל:

E parloron con lui dicendo, Dicci & un poco, con quale autorità fai tu queste cose? o chi è colui che t'ha data questa autorità?

3 עֲנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוּן
אַשְׁמַלְכוּן וְאַף אֲנִי
מִלְתָּא וַאֲמָרוּ לִי:

Egli rispondendo, disse loro, Ancor io vi domanderò d'una cosa, e voi mi rispondete.

4 מַעֲמֻדִיתָה דִּיּוֹחֶנּוּ מִן
שְׁמִיָּא הַנִּבָּל אִו מִן בְּנֵי
אֲנָשִׁים:

Il battesimo di Giovanni era egli dal cielo, o pur da gli huomini?

5 הֵנוּ דִּין מִתְחַשְׁבִּין
הוּוּ בְּנִפְשָׁהוּ וַאֲמָרוּ דְּאִו
נֶאֱמַר מִן שְׁמִיָּא אָמַר לוֹ
וּמִטּוֹל מִנָּא לָךְ
הִימְנָתִיגְיָהּ:

Et essi pensavano in se medesimi, dicendo, Se noi diciamo, Dal cielo: egli dirà, Perché dunque non gli credeste voi?

6 אִו דִּין נֶאֱמַר מִן בְּנֵי
נָשִׁא רִגְס לֹא עֲמַל כְּלָה
מִבְּשִׁין גִּיר דִּיּוֹחֶנּוּ גְבִיָּא
הוּ:

E se noi diciamo, Da gli huomini: tutto il popolo ti lapiderà, perchè tu se tu per certo che Giovanni sia Profeta.

7 וַאֲמָרוּ לֵה לֹא יָדַעִינוּ
מִן אִימְכָא הִי:

E così risposero di non sapere donde fosse.

8 אָמַר לְהוּן יְשׁוּעַ וּלְנָא
אַנָּא אָמַר אֲנִי לְכוּן
בְּאֵינָא שׁוֹלְטָנָא הִלִּין עֲבֵד
אַנְתָּ:

E Iesv disse loro, Ne io dirò a voi con quale autorità fo queste cose.

9 וְשָׂרִי דִּי אָמַר לְעֲמָא
מִתְנָא הֵנָּה גְבִיָּא חַד
דְּנִצְבַּב פְּרָמָא וְאוֹחֲדָה
לְפִלְחָא וְאַבְיָד וּבְנִי
סִינָא:

Poi cominciò a dire al popolo questa similitudine, Vn homo planto vna vigna, & allogolla ad alcuni lavoratori: & andossene via per molto tempo.

כ

2 וַאֲמָרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אָמַר לְנָא
בְּמָה שְׁלִטוֹן עָשָׂה אֲתָ אֲתָ
הַנִּבָּל אִו מִיָּוָה הוּא אָשֵׁר גָּמַר
לָךְ אֲתָ שְׁלִטוֹן הַנִּבָּל:

Y hablanle, diciendo, Dinos con que potestad hazes estas cosas. o quien es el que te ha dado esta potestad.

3 וַיַּעַן וַאֲמָר אֵלֵיהֶם אֲשַׁמְלָה
נָא לָכֶם גַּם אֲנִי דְבַר אֶחָד
וַתֹּאמְרוּ לִי:

Respondiendo entonces Iesus, dixoles, Preguntaroshé yo tambien vna palabra, respondedme:

4 הַטְּבִילָה יוֹחֵן הַמַּשְׁמִיָּם
הִיָּהּ אִו מֵאֲנָשִׁים:

El Baptismo de Ioan era del cielo, o de los hombres?

5 וְהֵמָּה מִתְחַשְׁבִּים בְּנִפְשָׁם
אָמַר כִּי אִם נֶאֱמַר מִשְׁמִיָּם
אִו יֹאמַר וְלָמָּה לֹא הֵאֱמִינְתֶּם בּוֹ:

Mas ellos pensaban dentro de si, diciendo, Si dixeremos, Del cielo: dirá, Porque pues no le creyestes?

6 וְאִם נֶאֱמַר מֵאֲנָשִׁים כָּל־
הָעָם יִסְקָלוּן אִו תֵּנֶנּוּ כִּי מֵאֲמִיגִים
כָּלֶם כִּי יוֹחֵן גְּבִיָּא הוּא:

Y si dixeremos, De los hombres, todo el pueblo nos apedreará: porque está ciertos que Ioan era Profeta.

7 וַיַּעֲנוּ לֹא יָדַעִנוּ:

Y respondieron, que no sabian de donde auia sido.

8 וַיֹּאמַר לָהֶם יְשׁוּעַ וְגַם אֲנִי
לֹא אָמַר לָכֶם בְּמָה שְׁלִטוֹן
עָשָׂה אֲכִי אֲתָ הַנִּבָּל:

Entonces Iesus les dixo, Ni yo os digo con que potestad hago estas cosas.

9 וַיַּחֲלֵל אֶל־הָעָם לְדַבֵּר אֲתָ
הַמַּשָּׁל הַזֶּה אָדָם נָטַע אֲתָ
הַכֶּרֶם וַיִּמְסַר אֹתוֹ לְאֶבְרִים
וַיֵּצֵא רַבּוֹת עֲתִים:

Y comenzó a dezir al Pueblo esta parábola: Vn hombre plantó vna vinna, y arrédola a labradores. y ausentóse por muchos tiempos.

κ.

2. Καὶ ἔειπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπέ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς (οἱ τὴν ἐξουσίαν ταύτην).

Et parlaient à lui, disans, Di-nous, de quelle autorité tu fais ces choses: ou qui est celui qui t'a donné cette autorité.

3. Απεκρίθεις δὲ ἔειπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτῶ (ὡς ὑμεῖς καὶ γὰρ θνατοὶ ἐστέ) καὶ ἐγὼ τί μοι.

Et Iesus respondant, leur dit, Je vous interroguerai moi aussi d'un point &, & me respondes:

4. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανό ἐστι, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Le Baptisme de Iehan estoit-il du ciel, ou des hommes?

5. Οἱ δὲ συναλογίσασα πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι εἰάν τις ἀπ' οὐρανοῦ, ἐξ ὕδατος, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσαμεν αὐτῷ;

Or disputoyent-ils entr'eux disans, Si nous dilons. Du ciel: il dira, Pourquoi donc ne l'avez vous creu?

6. Ἐὰν δὲ ἀπ' ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθήσεται ἡμᾶς. πεπνυμένος γὰρ ἐστὶν ἰωάννης πρὸς Φίλῳ εἶναι.

Et si nous disons, Des hommes: tout le peuple nous lapidera: car ils sont persuadés que Iehan estoit Prophete.

7. Καὶ ἀπεκρίθη (ὡς μὴ εἶδέναι ποῦθεν).

Parquoi ils répondirent qu'ils ne sauoient d'où il estoit.

8. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἔειπεν αὐτοῖς, ἔδωκα λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖ.

Lors Iesus leur dit, le ne vous dirai point aussi de quelle autorité ie fai ces choses.

9. Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωπος τις ἐφύτευεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδωκε αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἰκανοὺς.

Alors il se print à dire au peuple cette similitude, Quelque homme planta vne vigne, & la loa a des vigneron, & fut dehors vn long temps.

2. Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut, Quis est qui dedit tibi hanc potestatem?

And spake vnto him / saying / Tell vs by what authoritie thou doest these things / or who is he that hath giuen thee this authoritie?

3. Respondens autem Iesus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego unum verbum. Respondete mihi.

And he answered / & said vnto them / I also will aske you one thing: tell me therefore.

4. Baptismus Iohannis de celo erat, an ex hominibus?

The baptisme of Iohn was it from heauen / or of men?

5. At illi cogitabant intra se, dicentes, Quia si dixerimus, De celo; dicet, Quare ergo non credidistis illi?

And then reasoned within them selves / saying / If we shall say / From heauen / he will say / Why then beleueed ye him not?

6. Si autem dixerimus, Ex hominibus; plebs universa lapidabit nos: certi sunt enim, Iohannem prophetam esse.

But if we shall say / Of men / all the people will stone vs: for they be perswaded that Iohn was a Prophet.

7. Et responderunt se nescire unde esset.

Therefore they answered / that they could not tell whence it was.

8. Et Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

Then Iesus said vnto them / Neither tell I you / by what authoritie I doe these things.

9. Cæpit autem dicere ad plebem parabolam hanc, Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipse peregrinatus fuit multis temporibus.

Then began he to speake to the people this parable / A certaine man planted a vineyard / and let it forth to house bandmen: and went into a straunge countrey / for a great season.

2. Vnd sagten zu ihm / vnd sprachen: Sage vns / auß waser macht thußt du das? Oder wer hat dir die macht gegeben.

De taledē til hannem / oc sagde / Sig off / aff huad mact gør du det? Eller huo hæffuer giffuet dig den mact.

3. Er aber antwortet vnd sprach zu ihnen: Ich will euch auch ein wort fragen / saget mirs.

Da suarede hand / oc sagde til dem / Jeg vil oc spørre eder at it ord / siger mig det.

4. Die Tauffe Iohannis / war sie vom Himmel oder von Menschen?

Iohannis daab / vaar hand aff Himmelen eller aff Mennissen?

5. Sie aber gedachten bey sich selbst / vnd sprachen: Sagen wir vom Himmel / so wird er sagen: Warumb habt ihr ihm denn nicht geglaubt?

De de tence veds sig selff / oc sagde / Sige vi aff Himmelen da siger hand / huor saare trode i hannem icke?

6. Sagen wir aber von Menschen / so wirdt vns alles Volck steinigen / denn sie stehen darauff / daß Iohannes ein Prophet sey.

Men sige vi / aff Mennissen / da stener alt folck off / Thi de staa der paa / at Iohannes er en Prophete.

7. Vnd sie antwortten / sie wistens nicht / wo sie her were.

De de suarede / at de viste icke hueden hand vaar.

8. Vnd Iesus sprach zu ihnen: So sage ich euch auch nicht / auß waser macht ich das thu.

De Ihesus sagde til dem / Saa siger ieg eder oc icke / aff huad mact ieg gør dette.

9. Er fieng aber an zu sagen dem Volck diese Gleichnuß: Ein Mensch pflanzet einen Weinberg / vnd thet in den Weingärttern auß / vnd zog über Land ein gute zeit.

De hand begynte at sige folck denne lignesse / it Menniske plantede en Vingaard / och leyde Vingaards mend hannem / oc drog vden Land en long tid.

2. Vřeklí gemu: Powě; nám / w kterě moc tyto věcy činíš? aneb / kdo gest kterýž dal tobě tuto moc?

Arzeklí do něgo ty mř slovy / Powiedz nám ktora moc to czyníš / abo ktho jest ten kterýž dal tobě tuto moc?

3. Tehdy odpowěděl / řekl k nim: Otáží vás y ná o gedně věcy / Odpowězte mi:

Thedy Jezus odpowěděl / řekl do nich / Spytham was y ná o rzecz niektora / iedno mi powiezdcie.

4. Řekl Janůw / z Nebelí byl čili z Lidí?

Řezest Janow byl li z niebā czy z lidí?

5. A oni myslili w sobě řkauce: Dijneli z Nebe / dij nám / Proč; gste tehdy newřeklí gemu?

A ták oni myslili v šiebie / moř wřac / Jesliž powieniy z nieba / re / dyć rzecze / A przeczjęście mu nie wierczyli?

6. Pakli dijme z Lidí / Lid wěstkeren wřamenuge nás: neb žagisto držíž že gest Jan byl Prorok.

Jesliž žā sierzczemy / že jest z lidí / thedy wřytel lud wřamio / nute nas / Wo tho žā rzecz pewna mata / iž Jan byl Prorokiem.

7. Y odpowěděl: Je newřime odkud gest byl.

Odpowědzieli tedy / Ženie wiedzili skad byl.

8. Vřekl gim Geřijis: Aníž ná wām powrijm / w kterě moc tyto činijm.

A Jezus im powěděl / Anič tež ta wām powiem ktora moc to czynie.

9. Potom počal k lidu prawiti Podobenstwij toto: Čžlo wřel geden řstijpil Winnic / a nahal gi Winařim / a řam byľřes pole za mnohě řas.

A počal do ludu powědět to podobienstwo / Čžlowieř niektory řādžil winnice / y nahal ta orac / som / a řam odiečal precz ná mie / maly řas.

כ

10 וּבִבְנָא שְׂדֵר עֲבָדָה
לְנֹת פִּלְחָא דִּיתְלֹן לֵה מִן
פִּאֲרָא דְפִרְמָא פִּלְחָא דִּין
מַחֲאוּהִי וְשְׂדֵרוּהִי כִּד
סְרִיק :

Poi à la stagione mandò en suo seruitore à i lauoratori, accioche li desseno del frutto de la Signa: ma i lauoratori lo batserono, e rimandaronlo voto.

11 וְאִסְרָה וְשְׂדֵר לְעֲבָדָה
אַחֲרָנָא הִבִּין דִּין אַף לְהו
מַחֲאוּהִי וְשְׂדֵרוּהִי
וְשְׂדֵרוּהִי כִּד סְרִיק :

E di nuouo mandò ancor en altro seruitore: & essi battendo ancor quello, e disonorandelo, ne lo rimandaron voto.

12 וְאִסְרָה וְשְׂדֵר דִּיתְלֹתָ
הִבִּין דִּין אַף לְהו צִלְפוּהִי
נִאֲפִקוּהִי :

Poi mandò ancor il terzo, questo ancor ferirono, e scacciarono via.

13 אָמַר מֶרְא פִּרְמָא
מִנֵּי אֶעֱבֹד אֲשֶׁר בְּרִי
חֲבִיבִי כִּד יִחוּבִי: הִי
וְיִתְפַּחְדֹּן :

Onde il signor de la Signa, disse, Che farò io? Mandaro il mio figliuolo diletto, forse quando vederanno questo, lo riuertiranno.

14 כִּד חֲמוּאוּהִי דִּין פִּלְחָא
מַחֲשָׁבִין הִוּוּ בְּנִפְשָׁהוּ
וְאִמְרוּ הִנּוּ יִרְתָּנָה
נִקְטְלוּהִי וְיִתְהַנְּנָה
יִרְתָּנָה דִּילֹן :

Ma come i lauoratori i bebben veduto, disforsero tra loro, dicendo, Questo è l'herede, venite, ammazziamolo, accioche l'heredità sia nostra.

15 וְאִפְקִיָה לְכֹר מִן
כִּד מֶרְא וְקִטְלוּהִי מִנֵּי
הַכִּיל יַעֲבֹד לְהוּ מֶרְא
פִּרְמָא :

E così scacciatolo fuor de la Signa, l'ammazzarono, Che farà dunque loro il Signor de la Signa?

16 יֵאֲתָא וְיִבְדֹּד לְפִלְחָא
הִבִּין וְיִתֵּל פִּרְמָא לְאַחֲרָנָא
כִּד שְׂמֵעוּ דִּין אִמְרוּ לֹא
תִּהְיָא הִדְנָה :

Verrà, e distruggerà questi lauoratori, e dara la Signa ad altri. Il che hauendo coloro vedito, dissero, Non sia già così.

17 הוּ דִּין חֵר בַּהִין וְאִמַּר
יִמְנָא הִי הִי דְּפִתִּיבָה
דְּפִתִּיבָה דְּאִסְלִיו בְּנִי
הִי הִי לְרִישׁ קִרְבָּנָה
דְּוִיתָה :

Allora egli li riguardò, e disse, Che dunque è questo che è scritto? La pietra che riprouarono gli edificatori, è stata messa per capo d'angolo.

כ

10 וּבְעִתָּהּ שְׁלַח אֶל־הָאֲבָרִים
אֶת עֲבָדָהּ לְתֵלֵת לֹא מִפְּרִי הַכֶּרֶם
וְהָאֲבָרִים הִכֹּתוּהָ וְרִיק שְׁלַחוּהָ :

Y al tiempo embió vn sieruo à los labradores paraque le dieffen del fruto de la vinna-los quales hiriendolo lo embiaron vazio.

11 וְיִסְרָה לְשִׁלּוֹחַ עֲבָד אַחֵר
וְהִמָּחָה גַּם אוֹתָהּ הִכֹּתוּ וְהִבִּישׁוּ
וְשְׁלַחוּהָ רִיק :

Y boluió à embiar otro sieruo, mas elios à este tambien herido y affrentado lo embiaron vazio.

12 וְיִסְרָה וְשְׁלַח אֶת־הַשְּׁלִישִׁי
וְהִמָּחָה גַּם פִּצְעִיהָ וְשְׁלִיכֹתָהּ
לְחוּץ :

Y boluió à embiar al tercer sieruo, mas ellos tambien à este echaron herido.

13 וַיֹּאמֶר בְּעַל הַכֶּרֶם מַה־
נַעֲשֶׂה אֲשֶׁלַּח אֶת־בְּנִי יְדִידִי
אֶל־אוֹתָהּ יִידָא וְיִכְלֹמָה :

Entonces el fennor de la vinna dixo, Que hare? embiaré mi Hijo amado: poruentura quando à este vieren, tendran respecto.

14 וּבְאִשְׁרֵי רֵאשִׁי אוֹתָהּ הָאֲבָרִים
וְיִתְחַשְּׁבוּ בְּנִפְשָׁם לֵאמֹר זֶה
הַיִּידֵשׁ הֵבֵא גִהְרָג אוֹתָהּ וְלָצֹר
הִהִיָּה יִדְשָׁתָהּ :

Mas los labradores viendolo penlaron entre si, diziendo, Este es el heredero: venid, matemoslo, paraque la heredad sea nuestra.

15 וְשְׁלִיכֹתָהּ מִחוּץ לְכֶרֶם
וַיְמַלִּיתוּהָ וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם בְּעַל
הַכֶּרֶם :

Y echandolo fuera de la vinna, mataronlo Que pues les harà el fennor de la vinna.

16 יְבוֹא וַיֵּאבֹד אֶת־הָאֲבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּתֵּן אֶת־הַכֶּרֶם לְאַחֲרִים
וַיִּשְׁמָעֵם אִמְרוּ חֲלִילָה לָנוּ :

Vendrá, y destruyrà à estos labradores: y dará su vinna à otros. Y como ellos lo oyeron, dixeron, Guarda.

17 וַיִּבְרֹא לֵאמֹר וַיֵּשׁ זֶה
הַבִּיטָה אֶבֶן מִסֹּף הַבִּנְיָיִם הִיתָה
לְרֵאשׁ פִּנָּה :

Mas el mirandolos, dize, Que pues es lo que està escripto. La piedra que condenaron los edificadores, esta fué por cabeça de esquina?

κ.

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δούλους, ἵνα δοτὸ τῆς καρπὸν ὁ ἀμπελῆς δώσῃ αὐτοῖς· οἱ δὲ γεωργοὶ δέσαντες αὐτὸν, ἐξάπτεσθαι κένον.

Et quand vint la saison, il enuoya vn sien: seruiteur vers les vignerons, afin qu'ils lui baillassent du fruit de la vigne, lesquels l'ayans batu, le renuoyèrent à vuide.

11. Καὶ πρὸς ἕτερον πέμψαι ἕτερον δούλον· οἱ δὲ καὶ αὐτὸν δέσαντες καὶ ἀπμάζαντες, ἐξάπτεσθαι κένον.

Et derechef y envoya vn autre seruiteur: lequel ayans aussi batu, apres l'auoir vilainement traité, ils le renuoyèrent à vuide.

12. Καὶ πρὸς ἕτερον πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τὸν τραυματίαν ἐξέβαλον.

Et depuis y enuoya aussi le troisieme, lequel ayans aussi nauré ils le ietterent dehors.

13. Εἶπε δὲ κύριος ὁ ἀμπελῆ· τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ὥς τὸν ἰδόντες ἐκτραπήσονται.

Adonc le Seigneur de la vigne dit, Que ferai-je: i'y enuoyerai mon fils, le bien aimé: peut estre quand ils le verront, qu'ils le reuerteront.

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ κληρονόμος ἐστίν· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.

Mais quand les vignerons le virent, ils tindrent propos entr'eux, disans, Cestui-ci est l'heritier: venez, tuons-le, afin que l'heritage deuene nostre.

15. Καὶ ἐκβάλλοντες αὐτὸν ἔξω ὁ ἀμπελῆς, ἀπέκτεινε· τί οὖν ποιήσῃ αὐτοῖς ὁ κύριος ὁ ἀμπελῆς;

Et le ietterent hors de la vigne, & le tuerent. Que leur fera donc le Seigneur de la vigne:

16. Ἐλθούσῃ καὶ ἀποκτείνῃ τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δάσῃ τὸ ἀμπελῆα ἄλλοις· ἀκούσαντες δὲ εἰπὺν, μὴ γένοιτο.

Il viendra, & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres. Ce qu'ayans ouï, ils dirent ainsi n'aduiene.

17. Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστὶ τὸ γεγραμμένον τῷ τῷ, λίθον ὃν ἀπιδόκιμασεν οἱ οἰκοδομοὶ, ὃς ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Lors il les regarda, & dît, Que veut donc dire ce qui est escript? La pierre que les edificans ont reiectee, est deueneue la maistresse pierre du coin.

10. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vinearum darent illi; Qui casum dimiserunt eum in anem.

And at a tyme he sent a seruant to the husbandmen / that they should give him of the fruite of the vineyard / but the husbandmen did beat him / and sent him away empty.

11. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cadentes & afficientes contumelia dimiserunt in anem.

Again he sent yet another servant: and they did beat him / & so vilely insulted him / and sent him away empty.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.

Moreover / he sent the third / and him they wounded / and cast out.

13. Dixit autem dominus vinearum, Quid faciam? mit- tam filium meum dilectum: forsitan cum hunc viderint, verebuntur.

Then said the Lord of the vineyard: What shall I doe? I will send my beloved Sonne: it may be that they will do reverence / when they see him.

14. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes, Hic est haeres, occidamus illum, ut nostra fiat haereditas.

But when the husbandmen sawe him / they reasoned with them selves / saying / This is the heire: come / let us kill him / that the inheritance may be ours.

15. Et eiecerunt illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinearum?

So they cast him out of the vineyard: & killed him. What shall the Lord of the vineyard therefore doe unto them?

16. Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Absit.

He will come and destroy these husbandmen / and will give out his vineyard to others. But when they heard it / they said / God forbid.

17. Ille autem aspiciens eos, ait, Quid est ergo hoc quod scriptum est, Lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli?

And he beheld them / and said / What meaneth this then that is written / the stone that y builders refused / that is made the head of the corner?

10. Und zu seiner zeit sandte er einen Knecht zu den Weingärtnern / daß sie ihm geben von der frucht des Weinberges. Aber die Weingärtner steupen ihn / und liessen ihn leer von sich.

De der tiden kom sende hand en Suend til Bvingaardsmendene / at de skulde giffue hannem Fruct aff Bvingaarden / Men Bvingaardsmendene sloge hannem oc lode hannem tomhendet fra sig.

11. Und über das sandte er noch einen andern Knecht. Sie aber steupeten denselbigen auch / und höneten ihn / und liessen ihn leer von sich.

Ich der offuer / sende hand end en anden Suend. Men de sloge oc den samme / oc forhaanede hannem / oc lode hannem tomhendet fra sig.

12. Und über das sandte er den dritten / sie aber verwundeten den auch / und stießen ihn hinaus.

De der offuer sende hand den tredje. Men de gjorde oc saa den saar / oc stotte hannem ud.

13. Da sprach der Herr des Weinberges: Was soll ich thun? Ich will meinen lieben Son senden / vielleicht / wenn sie den sehen / werden sie sich scheuen.

Da sagde Bvingaardens Herre / Hvad skal ieg gøre? Jeg vil sende min elskelige Son / maa vel ske / naar de see hannem / skulde de frætte sig.

14. Da aber die Weingärtner den Sohn sahen / dachten sie bey sich selbst / und sprachen: Das ist der Erbe / kommet lasset uns ihn tödten / daß das Erbe unser sey.

Men der Bvingaardsmendene saae Sonnen / tenckte de ved sig self / oc sagde / Det er Arffvingen / Kommer / lader oss sla hannem ihjel / at Arffvuen skal høre oss til.

15. Und sie stießen ihn hinaus für den Weinberg / und tödten ihn. Was wirdt nun der Herr des Weinberges denselbigen thun?

De de stotte hannem ud aff Bvingaarden / oc sloge hannem ihjel. Hvad skal nu Bvingaardens Herre gøre mod dem?

16. Er wirdt kommen / und diese Weingärtner vmbbringen / vñ seinen Weinberg andern aufthun. Da sie das höreten / sprachen sie: Das sey ferne.

Hand skal komme / oc forderffue disse Bvingaardsmend / oc lene andre sin Bvingaard. Der de der hørde / sagde de / Der vere langt fra.

17. Er aber sahe sie an / und sprach: Was ist denn das / das geschrieben stehet: Der Stein / den die Bauleute verworffen haben / ist zum Eckstein worden?

De hand saa paa dem / oc sagde Hvad er det / som saar screffuit / Den Sten / som Bygningsmendene forstode / er bleffuen til en Hjørne sten?

10. Awtas Wina žblijrānij / poslat kwinarūm služebnijka / aby žowotce winnice dali ges mu. Kterijžto žmršawšse gen pustili ho prāždněho.

Gdy potym czās przyszedł / poslat do onych oraczow służe abymu pożytki z winnice oddali / ktorzy wbiwszy go odesłali z niścym.

11. A on opět druhěho služebnijka poslat. Ale oni y toho takě žmršawšse a vhaněwšse / pustili prāždněho.

Tedy on przed sie poslat służe drugiego / lecz też on y tego wbiwszy y ze stomociwšy odesłali z niścym.

12. Potom opět poslat třetijho / kterijžto y toho raniwšse / wyhnali wen.

Žārym on iěszce poslat trzeciego / ale oni y tego zranwšy wyrzucili.

13. Tedy řekl Pān Winnice: Co učinij? posli Syna měho milěho / snad řdnž toho vžij / budau se stydět.

A řek Pān oney winnice řekl / Což mám rzynit? Posle syna mēgo milego / snadž gdy go vyzra / wstydac se go beda.

14. Kterehožto řdnž vželi Winaři / myslili sami w sobě / řkauc: Tentot gest Dedic / podte zabijeme gen / aby naše bylo lo dēdictwij.

Ale gdy one vyzreli oracze / rozmowili miedzy soba w ten sposob / Tenci iest dzedzic / podciez zabijemy go / aby naše bylo dżic wżicwo.

15. A wysłrēwšse gen wen z Winnice zabili ho. Protož co učinij gīm Pān Winnice?

Wyrzuciwszy go tedy z winnice zamordowali. A przetoż co im uczyni Pān oney winnice?

16. Přijde a zabijij Winaře ty / a da Winnice ginyh. To vslislawšse řekli / Necht to ho nenii.

Przyjdzie a potrkci oracze ty a da winnice inym. Tho gdy oni słyseli / řekli / Bože tego nie day.

17. A on wżęřew na ně / řekl: Co gest pak to / co psāno gest / Kāmen kterijž zawrhli dēlnijcy / ten učiněn gest w Hlawu vřelnij?

Lecz on poyzrawšy nā nie / řekl / A což wżdy ono iest nāpisāno / Kāmen ktorzy odrzucili budowacy / then sie stal glowa wrgielnā.

18 וְכָל מִן הַיָּפֶל עַל הַי
בְּאֶפְסֹה יִתְרַעַע וְכָל מִן
דְּהִי תִפֶּל עֲלֹהֶי תִדְרִיּוּהִי

Chiunque cadrà sopra quella pietra, si fracassará: e sopra cui ella cadrà, lo tritard.

19 בְּעֵינֵי הָיוּ רַבֵּי פִּהְגָּא
וְסִפְרֵי דִּירְמוֹן עֲלֹהֶי
אִידֵינָא בְּהִי שְׁעֵתָא וְדִמְלוֹ
מִן עֲמָא יִדְעוּ גִיר
דְּעֲלִיָּהוֹן אֲמַר מִתְּלָא
הֲנֵה:

Hor i principali Sacerdoti e li Scribi cercavano in quell' hora di mettergli le mani addosso: perche conobbero ch'egli haueua detta questa similitudine contra di loro: ma temerono il popolo.

20 וְשִׁדְרוּ לִנְתָה גִּשְׁוִישָׁא
דְּמִתְדַּמִּין בְּיִדְיָא דְּ
דִּיאַחְדוּנִיָּה בְּמִלְתָּא
וְיִשְׁלַח מוֹנִיָּה לְדִינָא
וְלִשְׁוֹלְטָנָה דְּהַגְמוֹנָא:

Et offeruandolo, mandaron degli spioni, che fingevano d'esser giusti, per sopraprenderlo in parole, a fine di darlo al magistrato & a la potestà del Presidente,

21 וְשִׁאֲלוּהִי וְאָמְרוּ לָהּ
מִלְּבָנָא יִדְעִין דְּתִרְיָאִית
מִמֶּלֶךְ אֲנִיָּה וְיִשְׁלַח
נִסָּב אֲנִיָּה בְּאֶפְסֹה אֲלֵהָ
בְּקוֹשְׁתָא אֲוִרְחָא דְּאֲלֵהָ
מִלְּהָ אֲנִיָּה:

Essi domandarono, dicendo, Maestro, noi sappiamo che tu parli & insegni rettamente, ne sei punto accettator di persone, ma insegna la via di Dio in verità.

22 שְׁלִיט לֹא דְנִתְלַבְסָה
רִישָׁא לְקֶסֶר אִו לָא:

Eccì egli lecito dare il tributo à Cefar, ò no?

23 הִוּוּ דִּין אֶסְתַּכְרָה
חֲרֵעוּתָהוֹן וְאֲמַר מִנָּה
מִנָּסִין אֲנִיָּהוֹן לִי:

Egli hauendo intesa la loro astutia, disse loro, Perche mi tentate voi?

24 חֲנִיאֲוִי דִּינָרָא דְּמִן
אִית בְּהָ עֲלָמָא וּפְתִיבְתָּא
הֲנִין דִּין אֲמַרְיוֹ דְּקֶסֶר:

Mostratemi vn denaro: Di chi ha egli l'immagine & l'inscrizione? Essi rispondendo, dissero, Di Cefare:

18 כָּל־אִשָּׁר יִפֹּל עַל־הָאֶבֶן
הַזֹּאת יִשָּׁבֵר כִּי־כָל־אִשָּׁר תִּפֹּל
עָלָיו הָאֶבֶן תִּמְחָה וְתִדָּק אֹתוֹ:

Qualquiera que cayere sobre a quella piedra será quebrantado: mas sobre el que la piedra cayere, desmenuzarlóha.

19 וַיִּבְקֹשׁוּ הַכֹּהֲנִים וְהַסֹּפְרִים
לְשַׁלַּח אֵלָיו אֶת־יְדֵיהֶם בַּשָּׁעָה
הַהִיא וַיִּירָאוּ כִי־יִדְעוּ כִּי עָלֵיהֶם
אָמַר אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה:

Y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los escribas echarle mano en aquella hora, (mas vuieron miedo del Pueblo:) porque entendieron que contra ellos auia dicho esta parabola

20 וּבְמִדְרָמָה שְׁלַח מֵאֲרָבִים
אִשָּׁר בַּשָּׁלִי כְמוֹ שְׁלוֹמִים
יַעֲטִידֶק לְצוּרֹת אֹתוֹ בְּדָבָר
וְלִהְסִיגֵר אֹתוֹ בִּידֵי הַמִּשְׁכָּה
וְשִׁלְטוֹן הַפְּקִיד:

Y assechandolo, embiaron espiones que se simulassen justos: para tomarlo en palabras, paraque lo entregassen al principado y a la potestad del presidente:

21 וַיִּשְׁאֲלוּ לֹא לְאִמֹר הַמְּלִימָד
יִדְעֻנוּ כִּי־בִישָׁר תִּדְבֹּר וְהַמְּלִימָד
וְלֹא תִשָּׂא אֶת־פִּנְיָ הָאֲנָשִׁים
כִּי אִם בְּאֵמֶת תִּלְמֹד אֶת־דִּתְךָ
יְהוָה:

Los quales le preguntaron, diziendo, Maestro, sabemos que dizes y ensennas bié: y que no tienes respecto a persona: antes ensennas el camino de Dios con verdad.

22 הֲיִכָּשֵׁר לָנוּ לָתֵת מַסַּ לְקֵיסָר
אִם לֹא:

Es nos licito dar tributo à Cefar, o no:

23 וְכִי־יִדְעַ מִדְּמִתָּם אָמַר
אֵלֵיהֶם לָמָּה תִּנְסוּנִי:

Mas el, entendida el astucia de ellos, dixoles, Porque me tentays?

24 הֲרִאֲוִי דִּינָר לְמִי־יֵשׁ הַצֶּלֶם
וְהַכְּתָב וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לְקֵיסָר:

Mostradme la moneda: de quien riene la imagen y la inscripcion? Y respondiendo dixeron, de Cefar.

18. Πᾶς ὁ περὶ τὴν ὀκλίαν τὴν
λίθον σωθλασθήσεται, ἐφ' ὃν ὁ
αὐτίς λικμήσῃ αὐτόν.

Quiconque cherra sur ceste pierre-la, sera troifié: & elle brisera celui, sur lequel elle cherra.

19. Καὶ ἐζητήσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλὲν τὰς
τῶν χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ᾠρᾷ, ὅ
ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. ἐγίνωσκον γὰρ
ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παροχολὴν
ταύτην εἶπε.

Adoncles principaux Sacrificateurs & les Scribes en ce melme instant tascherent à mettre les mains sur lui (mais ils craignirent le peuple:) car ils cognourent bien qu'il auoit dit ceste similitude contr' eux.

20. Καὶ ἀποστέλλουσιν ἀπὸς
λαὸν ἐγκαθ' αὐτόν, ὡς ἀποκρίματα
ἐαυτοῦς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπι-
βαλοῦν αὐτὸν λόγου, εἰς τὸ παρα-
δοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ
ἐξουσίᾳ τῇ ἡγεμονίᾳ.

Parquoi regardans sur lui, ils ennoyent des gens attirés, qui contrefairoyent les gens de bien, pour se surprendre en parole: afin de le liurer a la seigneurie & puissance du Gouverneur:

21. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγον-
τες, διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὁρθὸς
λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λα-
βοῦντες πρὸς ὁμολογίαν, ἀλλ' ὡς ἀλη-
θείας τὴν ὁδοῦ τοῦ θεοῦ διδάσκεις.

Lesquels le interroguerent, disans, Maître, nous sauons que tu dis & enseignes droitement, & ne regardes point a l'apparence des personnes, mais enseignes la voye de Dieu en verité.

22. Ἐξεστὶν ἡμῖν καίσαρι φόρον
δοῦναι, ἢ ὀχ;

Nous est-il loisible de payer le tribut à Cefar, ou non?

23. Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πα-
ροργίαν, εἶπεν πρὸς αὐτούς, τί με
πράττετε;

Mais lui ayant apperceu leur ruse, leur dit, Pourquoi me tentez-vous?

24. Ἐποδείξατέ μοι δινάριον.
τίνος ἐστὶν εἰκόνα καὶ ἐπιγραφή;
ἀποκριθεῖντες δὲ εἶπον, καίσαρος.

Monstre-moi vn denier: de qni a il l'image & l'inscripcion? Eux respondans dirent, De Cefar.

18. Omnis qui ceciderit super illum lapidem, con-
quassabitur: super quem au-
tem ceciderit, comminuet
illum.

Whosoever shall fall vpon that sto-
ne, shall be broken: and on whom soever
it shall fall, it will grinde him to powder.

19. Et quærebant princi-
pes sacerdotum & Scribæ
mittere in illum manus illa
hora: & timuerunt popu-
lum: cognouerunt enim
quod ad ipsos dixerit simili-
tudinem hanc.

Then the hie Priests and the Scri-
bes the same houre went about to lay
handes on him: (but they feared the
people) for they perceiued that he had
spoken this parable against them.

20. Et observantes mise-
runt insidiatores qui se iu-
stos simularent: ut caperent
eum in sermone, & trade-
rent illum principatui: & po-
testati præsidis.

And then watched him, and sent forth
spies, which should fame thow selues
iust men: to take him in his talke, and
to deliuer him vnto the power and au-
thoritie of the gouernour.

21. Et interrogauerunt eū,
dicentes, Magister, scimus
quia rectè dicis & doces: &
non accipis personam, sed
viam Dei in veritate doces.

And they asked him, saying, Ma-
ster, wee know that thou sayest, and tes-
achest right: neither doest thou accept
mans person: but teachest the way of
God truely.

22. Licet nobis tributum
dare Cæsari, an non?

Is it lawfull for vs to giue Cæsar
tribute, or no?

23. Considerans autem do-
lum illorum, dixit ad eos,
Quid me tentatis?

But he perceiued their craftines,
and said vnto them, Why tempt ye me?

24. Ostendite mihi dena-
rium. Cuius habet imagi-
nem & inscriptionem? Re-
spondentes dixerunt, Cæ-
saris.

Showe me a penie. Whose image
and superscription hath it? They answer-
ed and said, Cæsars.

18. Welcher auff disen Stein fellet/
der wirdt zuschellen / Auff welchen
er aber fellet / den wirdt er zum almen.

Huo som salder paa denne Sten / hand bliffuer
aldelis steffret / Men huilcken hand salder paa / hand
bliffuer sonder knusit /

19. Vnnd die Hohenpriester vnnd
Schriftgelehrten trachten darnach/
wie sie die hände an ihn legten zu der
selbigen stunde / vnd forchten sich für
dem Volck / denn sie vernamen daß er
auff sie dise Gleichniß gesaget hatte.

De de nypperste Prestet oc Scriffteloge haffde i
finde / huorledis de funde legge Hender paa hannem
i den samme stund / oc de fræctede sig for Folcket / Thi
de forstode / at hand haffde sagd denne lignelse mod
dem.

20. Vnd sie hielten auff in / vnd sand-
ten Laurer auß / die sich stellen solten/
als weren sie fromb / Auff daß sie ihn
inn der Rede siengen / damit sie ihn
überantwortten köndten der Ober-
keit vnd gewalt des Landpflegers.

De de varede paa hannem / oc vdsende Beslage-
re / som skulde sticke sig / lige som de haffde verit frome
Paa det de funde gribe hannem i Taler / met huilcket
de funde antuorde Offrigheden oc Landzherrens
maet hannem.

21. Vnd sie fragten ihn / vnnd spra-
chen: Meister / wir wissen daß du auff-
richtig redest / vnd lehrest / vnd ach-
test keines Menschen ansehen / Son-
dern du lehrest den weg Gottes recht.

De de spurde hannem at / oc sagde / Meistere / wi
vide at du taler ret / oc lærer / oc acter in ed Meniskis
anseelse / Men du lærer Gudz vey rettelige.

22. Istis recht / daß wir dem Keiser
den Schoß geben oder nicht?

Er det ret / at wi giffue Kysseren Stat eller ey?

23. Er aber mercket ihre Lüste / vnd
sprach zu ihnen: Was versucht ihr
mich?

De hand merckte deris suig / oc sagde til dem /
Hui friste i mig?

24. Zeiget mir den Groschen: Des
Bilde vnd überschrifft hat er? Sie
antwortten / vnnd sprachen: Des
Keisers.

Viser mig Pendingen / Hues billede oc offuerscrift
haffuer hand? De suarede / oc sagde / Kysserens.

18. Káždy kdož padne na ten
kamen / rozrazí se: a na tohož
vpadne / potřeť gen.

Wš elki ktory vpadne na ten
kamen / sklucze se / a na tohož záse
vpadne / potřeť go.

19. Protož hledala knížata
kněží a učitelé / aby naň
vztáhli ruce w tu hodinu: ale
báli se lidu / neb gsau porožu-
míst / žeby na ně mluvil po-
dobenstwij toto.

Tedy Asazetá kápláště v do-
strowie chereli si naň rzucit ve-
řomá te gož tám czásu / iedno tž se
ludu bali / abowiem pozna- li tž ná-
use prytac zalto podobienstwo.

20. A uklad včiniwše / po-
slali spehěře / kteřížby se spra-
wedliwými dělali / aby gen po-
lapili w řeči / a wydali Wchno-
sti a mocj Bládařawě.

A táf cychátaenaš postálť
sp egi / ktorzyby se zmyslali bý
sprawiedliwem / aby podchwytá-
li słowá tego / cheac go podác pod
zwierzchność y moc stároście.

21. Potažali ho kauce: Mí-
stře / wijme že práwě mluwíjs
y včíjs / a nepřigij mas osoby /
ale w prawdě ešře Boží včíjs:

Ktorzy go pytali / mowiac /
Mistrzu wiemy že dobre powie-
daš y včyš / ani sobie wazyš oso-
by / owšem drogi Božey w praw-
dę náuczáš.

22. Slušyli nám Dán dā-
watj Cysari / či li nie?

Slušyli nam dāc podátek Ce-
sarzowi / czy li nie?

23. Ale poznaw lest gegich /
řekl k nim: Co mne pokušy-
te?

Lecz on opaczyszly chytrośc
ich / rzekl ku nim / Czemu mę ku-
ście?

24. Pokážte mi grosz. Člji
má obraza nápis? Odpowě-
dřowše / řekli gemu: Cysarůw.

Wkážte mi pšentabz: cžly má
řá sobie obraz y nápis? Odpow-
wledziawšy mu řekli / Cysarstí.

כ

25 אמר להון ישוע הבו
הכיל דקסר לקסר
ודאלהא לאלהא:

Et egli disse loro, Rendete dunque a Cesare le cose che son di Cesare, & a Dio le cose che son di Dio.

26 ולא אשכחו למאחד
מנה מלתא קדם עבא
ואתדמרו על פתגמה
ושתקו:

E così essi non poteran riprendere la sua parola dinanzi al popolo: ma maravigliandosi de la sua risposta, si tacquero.

27 קרבו דין אנשין מו
ודיקנא דגון דאמריו
דקנמתא לית ושאלוהי:

Poi s'accostarono a lui alcuni de Sadducei, che niegano la resurrezione, e domanderounli.

28 ואמריו לה מלפנא
מושא כתב לו דאן אנש
ימות אחוהי דאירא לה
אנתתא דלא פנינא נסב
אחוהי אנתתא דיקים
ורעא לאחוהי:

Dicendo, Maestro, Moise ci scriffe, Se il fratello di qualcuno verrà a morte, havendo moglie, e morrà senza figliuoli: il suo fratello pigli la moglie di lui, e suscitati seme al fratello suo.

29 שבצא דין אחיו אית
הווי וקדמין נסב אנתתא
ומית דלא פנינא:

Mor egli erano sette fratelli, il primo de quali prese moglie, e morà senza figliuoli.

30 וגסבה דתרין לאנתתא
והנא מית דלא פנינא:

Onde il secondo la prese, e morì ancor egli senza figliuoli.

31 ודתלתא תוב גסבה
והכורא ואף שבצתיהון
ומיתו ולא שבקו פנינא:

Poi la prese il terzo: similmente ancora gli altri de i sette, e senza lassar figliuoli, si morirono.

32 ומיתת פחדתא ואף
אנתתא:

Doppo tutti morì ancor la donna.

כ

25 והוא אמר אליהם לכן תנו
לקיסר אשר לקיסר ולאלהים
אשר לאלהים:

Entonces dixoles, Pues dad a Cesar lo que es de Cesar: y lo que es de Dios, a Dios.

26 ולא יוכלו להכלים את
דברו לפני העם ויתמהו על
מענתו ויחשדו:

Y no pudieron reprehender su dicho delante del Pueblo: antes marauillados de su respuesta, callaron.

27 ויקרבו אנשי הצדוקים
אשר אמרו כי איננה קימת
המיתים וישאלו לו:

Y llegandose vnos de los Sadduceos, los quales niegan auer resurrecion, preguntaronle.

28 לאמר רבינו משה כתב לנו
אם איש ימות ולא יהיה לו בן
ויקח אחיו אשתו ומית לו לאשה
ויקים לאחיו ורע:

Diziendo Maestro, Moysen nos escriuió, Si el hermano de alguno muriere teniendo muger, y muriere sin hijos, que su hermano tome la muger: y leuante simiente a su hermano.

29 ויהיו שבעה אחים והראשון
לקח אשה ומית בלי ורע:

Fueron pues siete hermanos: y el primero tomó muger, y murió sin hijos.

30 ויקח השני את האשה וגם
הוא מית בלי ורע:

Y tomóla el segundo: el qual tambien murió sin hijos.

31 והשלישי לקח אותה וגם
בן השבעה לא עזבו בנים
וימותו:

Y tomóla el tercero: así mismo tambien todos siete: y no dexaron simiente, y murieron.

32 ואחריו כלם וקמת האשה
גם היא:

Y a la postre de todos murió tambien la muger.

κ.

25. ὁ δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, δοκίδοτε τίνα τὰ καίσαρος καίσαρι, & τὰ τοῦ θεοῦ θεῷ.

Et il leur dit, Rendez donc à Cesar les choses qui sont à Cesar, & à Dieu les choses qui sont à Dieu.

26. Καὶ οὐκ ἔχουσαι ἀποκρίσθαι αὐτῷ ῥήματι· ἐκωντίον τῷ λαῷ. καὶ θαυμάζοντες ἤπι τῇ ἀπακρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

Ainsi ne peuvent-ils trouuer à redire en sa parole deuant le peuple: mais tout esbahis de la responce, ils se turent.

27. Προσελθόντες δὲ τινες Ἰουδαίου καίτων οἱ ἀντιθέγοντες αὐτῷ ὅτι μὴ αἶμα, ἐπηρώτησαν αὐτὸν.

Lors quelques uns d'entre les Sadduceens (qui nient formellement la resurreccion) s'approcherent, & l'interroguerent.

28. Λέγοντες, διδάσκαλε, μοις ἐγραψεν ἡμῖν, εἰς τὴν αἰχλὸς ἀποθάνη ἕχων γυναῖκα, καὶ ἂν αὐτῷ ἀποθάνῃ, ἡμεῖς λαβόντες τὴν αἰχλὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἔξωσμεν αὐτῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Difans, Maistre, Moysen nous a laissé par escrit, si le frere de quelcū est mort ayant femme, & qu'il soit mort sans enfans: que son frere prene la femme d'icelui, & qu'il suscite lignee à son frere.

29. Ἐπὶ αὐτῷ αἰδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνον.

Or y eut il sept freres, dont le premier print femme, & mourut sans enfans.

30. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ ἂν ἀπέθανεν ἄτεκνον.

Et le second la print, & mourut aussi sans enfans.

31. Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτὴν· αἰσώτως δὲ καὶ οἱ ἑπτά ἐκατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον.

Puis le troisieme la print, & semblablement tous les sept, & moururent sans auoir laissé enfans.

32. Τελευταία πάντων ἀπέθανε ἡ γυνή.

Après tous, la femme aussi mourut.

25. Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

Then he said vnto them / Gine then vnto Cesar the thinges / which are Cæsars / and to God those / which are Gods

26. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.

And then could not reprove his saying / before the people: but then marvelled at his answer / and held their peace.

27. Accesserunt autem quidam Sadduceorum qui negant esse resurrectionem, & interrogaverunt eum.

Then came to him certaine of the Sadduces (which denie that there is any resurrection) and they asked him.

28. Dicentes, Magister, Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & suscitet semen fratri suo.

Saying / Master / Moses wrote vnto vs / If any mans brother die hauing a wife / and he die without childre / that his brother should take his wife / and raise vp seede vnto his brother.

29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filiis

Now there were seuen brethren / and the first tooke a wife / and hee dyed without children.

30. Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio.

And the second tooke the wife / and he dyed childlesse.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem: & non reliquerunt semen, & mortui sunt.

Then the third tooke her: and so likewise the seuen dyed / and left no children.

32. Novissimè omnium mortua est & mulier.

And last of all / the woman dyed also

25. Er aber sprach zu ihnen: So gebet dem Keiser was des Keisers ist / vnd Gott / was Gottes ist.

Da sagde hand til dem / Saa giffuer Keyseren / det Keyseren hører til / oc Gud / det Gud hører til.

26. Vnd sie kondten sein wort nicht tadeln für dem Volck / vnd verwunderten sich seiner antwort / vnd schwiegen still.

De de kunde icke straffe hans Ord saar Jolcket / Oc de forundrede sig paa hans suar / oc tagde stille.

27. Da tratten zu ihm etliche der Saduceer (welche da halten es sey kein aufferstehen) vnd fragten ihn.

Da traadde nogle aff Saduceerne til hannem (huilcke som holde / at der er ingen Opstandelse) oc spurde hannem at.

28. Vnd sprachen: Meister / Moyses hat vns geschrieben / so iemands Bruder stirbt / der ein Weib hat / vnd stirbt erblos / so sol sein Bruder das Weib nemen / vnd seinem Bruder einen Samen erwecken.

De sagde / Meistere / Mose haffuer saa screffuit off / Der som nogens Broder dør / som haffuer en Hustru / oc dør vden Arffuing / da skal hans Broder tage Hustruen / oc opuecke sin Broderen Sæd.

29. Nun waren sieben Brüder / Der erste nam ein Weib / vnd starb erblos.

Nu vaare siu Brodre / Den første tog en Hustru / oc døde vden Arffuing.

30. Vnd der ander nam das Weib / vnd starb auch erblos.

De den anden tog Hustruen / oc døde oc saa vden Arffuing.

31. Vnd der dritte nam sie. Desselbigen gleichen alle sieben / vnd liessen keine kinder / vnd starben.

De de tredie tog hende. Disligest alle / oc lode icke Børn effter sig / oc døde.

32. Zu letzt nach allen starb auch das Weib.

Paa det siste / effter dem alle / døde oc saa Quinden.

25. Vñstgin: Nawratetj tedn co gest Cysaroweho Cysar / a co gest Bofijho Bohu.

Žátym powiedzial im / Oddays ciez tedn co test Cesar / kiego Cesar / zowi / a co test Božego Bogu.

26. Vñemohli slowa geho stijhati před lidem: a diwije se odpowědi geho / mlčeli.

A ták nie mogli podchwycić slow igo przed ludem / a z diwio: sy sie od powiedzi igo / mlczeli.

27. Tedn přistaupili někteří z Saducejských / kteříž zapírají bñtí z mrtvých w stání. Potažali ho.

Potym przyšli niektorzy z Saducejskow / (ktorzy powiedata iż nie mäß zmártwych wstania) y pytali go.

28. Kauce: Mistr / Moyses napsal nám / kdoby Bratr nětčíj umřel image Manželku / a tenby sešel bez Děti / aby gi poyal Bratr geho za Manželku / a wzbudil Syně Bratru swěmu:

Nowiac / Mistrzu Moyses nam napisał / Jesli by cziy bratr w mārł mātac žone / a žšedby przez džiarek / aby brat igo wjial one žone / a wzbudil potomstwo bratru swemu.

29. Bylo Sedm Bratřij / a prwnij poyaw Ženu / umřel bez dčtj.

Bylo tedy siedm bráctey / z ktorych pierwšy poyawšy žone / w mārł bez džiarek.

30. A druhý poyal gi / y ten umřel bez Děti.

Po nim ta wjial wtory / owa ták / Et o ni žiedm / a nie zostawiwšy džiarek pomārli.

31. A třetij poyal gi. Tež y wšech sedm / a nezuo stawiwše Semene / žemřeli.

Potym ta wjial trzeci / leczy y ten umārł nie mātac džiarek.

32. Naposleže ze wšech w mřela y Žena.

Powšych tedy w mārł y nie wjial.

כ

33. בְּקִימָתָא הַכִּיל דְּאִינָא
מִמָּהוּן תְּהוּא אֲנִתְתָּנָה
שְׂבַעֲתֵהוּן זִיר בְּסִבִּיהּ :

*Ne la resurrezione dunque di qual
di loro sarà ella moglie? conciosia cosa che
sette l'hebbero per moglie.*

34. אָמַר לְהוּן יִשׁוּעַ בְּנֵי
דְּעִלְמָא הֵנָּה נְסִבִּין נָשָׂא
וְנָשָׂא הוּן לְגַבְרָא :

*E Iesus respondendo, disse loro, I fi-
gliuoli di questo secolo pigliano moglie, e
danno a marito.*

35. הֵנּוּ דִּין דְּלֵהוּ עֲלִמָּא
שׁוּ וְלִקְיָמָתָא דִּמּוֹן בִּירָא
מִיָּתָא לֹא נְסִבִּין נָשָׂא וְאִף
לֹא נָשָׂא הוּן לְגַבְרָא :

*Ma quelli che saranno fatti degni di
conseguita quel secolo, e la resurrezione da
morte, non pigliano poi piu moglie, ne si
maritano.*

36. אִף לֹא זִיר תּוֹב לְמָמָת
מִשְׁכָּחִין אִיךְ מִלֵּאכָא אֲנִין
זִיר וּבְנִיָּא אִיתְּהוּן דְּאֵלֵּהָ
מִטּוֹל דְּהוּוּ בְּנִיָּא דְּקִימָתָא :

*Perciò che ne ancor possono piu mori-
re: imperocchè sono eguali a gli Angeli, e
son figliuoli di Dio essendo essi figliuoli de
la resurrezione.*

37. דְּקִימִין דִּין מִיָּתָא אִף
מוֹשֶׁה בְּרַק אֲדָכֵר זִיר ב
בְּסִנְיָא פֶּד אָמַר מִדְּנִי
אֵלֵּהָ דְּאֲבִרָהָם וְאֵלֵּהָ
דְּאִיִּסְחָק וְאֵלֵּהָ דְּיַעֲקֹב :

*E che i morti resuscitano, Moise anco-
ra il mostro essendo egli presso al primo,
quando dice, che il Signore e l'iddio d'A-
braam, e l'iddio d'Isaac, e l'iddio di Ia-
cob.*

38. אֵלֵּהָ דִּין לֹא הֵוָּה
דְּמִיָּתָא אֵלֵּהָ דְּחֵינָא כ
כְּלֵהוּן זִיר חֵינָא אֲנִין לֵה :

*Hor egli non è già Iddio di morti, ma
di viui: perciò che tutti viueno a lui.*

39. וְעַנּוּ אַנְשֵׁין מִן סִפְרָא
וְאָמְרִין לֵה מִלְּפָנָא שְׂבִיר
אָמַר אֲנִתְ :

*E rispondendo alcuni de li Scribi, di-
sero, Maestro, tu hai detto bene.*

40. וְלֹא תוֹב אֲמַרְחוּ ל
לְמַשְׁאֲלוֹתָהָ עַל מִדָּם :

*Enon ardinano di domandarli piu di-
niente.*

41. וְאָמַר הוּן לְהוּן א
אִיכְנָא אָמְרִין סִפְרָא עַל
מִשְׁיָחָא דְּכִרְיָה הוּ דְּדָוִיד :

*Egli poi disse loro, Come dicono, Chri-
sto esser figliuolo di Dauid?*

כ

33. וּבְקִימָתָא הַמָּתִים לְמִי מָהֵם
תְּהוּהָ הַנָּשָׂה כִּי לְשִׁבְעָה הָיְתָה
לְנָשָׂה :

*En la resurrecion pues, muger de qual de el-
los será? porque los siete la tuieron por muger.*

34. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ בְּנֵי
עוֹלָם הִנֵּה לָקַחוּ וְנָתְנוּ לָהֶם
נָשִׁים :

*Entonces respondiendo Iesus, dixoles, Los
hijos de este siglo roman mugeres, y las casan:*

35. וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ לְעוֹלָם הַבָּא
לְעֵמֶד בְּגִזְרָלָם בְּתִקּוּמָתָא הַמָּתִים
לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם נָשִׁים :

*Mas losque fueren auidos por dignos de aquel
figlo, y de la resurrecion de los muertos, ni to-
man mugeres, ni las casan.*

36. כִּי עוֹד לֹא יוֹכֵל לָמוֹת
וּבְמִלְאכָיִם יִהְיֶה וּבְנֵי אֱלֹהִים
יִהְיֶה אֲשֶׁר בְּנֵי תִקּוּמָתָא הַמָּתִים :

*Porque no pueden ya mas morir: porque
son iguales a los angeles: y son hijos de Dios qua-
do son hijos de la resurrecion.*

37. וְכִי יִקְוִמוּ הַמָּתִים גַּם מוֹשֶׁה
בְּרַק כְּאֲשֶׁר מִתּוֹךְ הַסֵּנָה אָמַר
אֱלֹהֵי אֲבִרָהָם וְאֱלֹהֵי יִצְחָק
וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב :

*Y que los muertos ayan de resuscitar, Moy-
sen aun lo ensennó junto al çarçal, quando dize
al Sennor, Dios de Abraham, y Dios de Isaac, y Di-
os de Iacob.*

38. וַיְהוֹה אֵינְנוּ אֱלֹהֵי הַמָּתִים
כִּי־נֶאֱמַר הַחַיִּים כִּי־כֻלָּם חַיִּים
לֹא :

*Porque Dios, no es Dios de muertos, mas de
biuos: porque todos biuen quanto a el.*

39. וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי הַסִּפְרִים וַיֹּאמְרוּ
רַב־יָגוּץ הִטְבַּתָּ לְהַשִּׁיב :

*Y respondiendole vnos de los Escribas, dixe-
ron, Maestro, bien has dicho.*

40. וְעוֹד לֹא נִמְצָא אִישׁ אֲשֶׁר
מִלְּאָהּ לְבָאָהּ לְשֹׂאֵל לֹא דָבַד אֶחָד :

Y no osaron mas preguntarle algo.

41. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִיךְ יֹאמְרוּ
אֶת־הַמִּשִּׁיחַ לְהוֹתוֹ בֶּן־דָּוִד :

*Y el les dixo, Como dizen que el Christo es
hijo de Dauid.*

κ.

33. Εἰ τῇ οὐρανῶσι, τίνας αὐ-
τῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἐπὶ ἑ-
ξὸν αὐτῶν γυναῖκα.

*Duquel d'iceux donc sera elle fem-
me en la resurreccion? car les sept l'ont
euë à femme.*

34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος
τοῦ νῦν χαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται.

*Et Iesus respondant leur dit, Les
enfants de ce siecle-ci prennent & sont
pris en mariage.*

35. Οἱ δὲ καταξιοθέτης τοῦ αἰῶ-
νος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως
τῆς ἐκ νεκρῶν, ὅτι χαμοῦσιν, ὅτι
ἐκγαμίσκονται.

*Mais ceux qui seront faits dignes
d'obtenir ce siecle-la & la resurreccion
des morts, ne prendront ni ne seront
pris en mariage.*

36. Οὐτε γὰρ δυνατόν ἐστι δύ-
ναι τῶν ἰσχυρέων γὰρ εἶσι καὶ υἱοὶ
εἰσι τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄν-
τες.

*Car ils ne pourront plus mourir,
d'autant qu'ils seront pareils aux An-
ges, & seront fils de Dieu, estans fils de
la resurreccion.*

37. Ὅτι ὁ ἐγείρεται οἱ νεκροί, καὶ
μωσὴς ἐμύνησεν ἐπὶ τῆς βάτου,
ὡς λέγει κύριος τὸν θεὸν Ἀβρα-
άμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν θε-
ὸν Ἰακώβ.

*Or qu'ainsi soit que les morts ressu-
scitent. Moysse meisme fa monstre au-
pres du buisson: quand il appelle le Sei-
gneur, le Dieu d'Abraham, & le Dieu
d'Isaac, & le Dieu de Iacob.*

38. Θεὸς δὲ οὐκ ἐστὶ νεκρῶν, ἀλλὰ
ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

*Or n'est-il poinr le Dieu des morts,
mais des viuans: car tous viuent à lui.*

39. Ἀποκριθεὶς δὲ πινες τῶν
γραμματέων, εἶπον, διδάσκαλε,
καλῶς εἶπες.

*Et quelques vns d'entre les Scribes
respondans, dirent, Maistre tu as bien
dit.*

40. Οὐκ ἐστὶ ἐπιλμῶν ἐπερω-
τᾶν αὐτὸν ὅδε.

*Or ne fosoient-ils plus interro-
guer de rien.*

41. Εἶπε τῷ περὶ αὐτοῦ, ὡς λέ-
γουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαυὶδ εἶναι.

*Mais lui leur dit, Comment dit-on
que le Christ est fils de Dauid.*

CAP. XX.

33. In resurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? si quidem septem habuerunt eam uxorem.

Therefore at the resurrection/ who/ se wife of them shall she be? for seuen had her to wife.

34. Et ait illis Iesus, Filii huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

Then Iesus answered/ & saide vnto them/ The children of this world marrie wiues/ & are married.

35. Illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores.

But they which shalbe counted worthy to enioy that worlde/ and the resurrection from the dead/ neither marrie wiues/ neyther are married.

36. Neque ultra mori poterunt, æquales enim angelis sunt: & filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis.

For they can die no more/ forasmuch as they are equall vnto the Angels/ and are the Sonnes of God/ since they are the children of the resurrection.

37. Quia verò resurgant mortui, & Moyses ostendit, secus rubum, sicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob.

And that the dead shall rise againe/ eue Moyses shewed it besides the bush/ when he sayde/ The Lorde is the God of Abraham/ and the God of Isaac/ and the God of Iacob.

38. Deus autem non est mortuorum, sed vivorum, omnes enim vivunt ei.

For he is not the God of the dead/ but of them which live: for all live vnto him.

39. Respondentes autē quidam Scribarum, dixerunt ei, Magister, bene dixisti.

Then certaine of the Pharisees answered and said/ Master/ thou hast well said.

40. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare.

And after that/ durst they not aske him any thing at all.

41. Dixit autem ad illos, Quomodo dicūt Christum filium esse David?

Then saide he vnto them/ Howe say they that Christ is Davids sonne?

Das XX. Capitel.

33. Nun im der auferstehung/ welches Weib wird sie sein vnter denen? Denn alle sieben haben sie zum Weib gehabt.

Hues Hustru iblant dem skal hun nu vere i Opstandelsen? Thi alle siu haffde hende til Hustru.

34. Vnd Iesus antworttet/ vnd sprach zu jnen: Die kinder diser Welt freyen/ vnd lassen sich freyen.

De Ihesus suarede/ oc sage til dem/ Denne Vædens Børn tage til ecte/ oc lade sig tage til ecte.

35. Welche aber würdig sein werden/ jene Welt zu erlangen/ vnd die auferstehung von den Todten/ die werden weder freyen/ noch sich freyen lassen.

Men huileke som bliffue verdige til/ at faa hin verden/ oc opstandelsen fra de Døde/ de skulle huercken tage til ecte oc ey lade sig tage til ecte.

36. Denn sie können hinfert nicht sterben/ Denn sie sind den Engeln gleich vnd Gottes Kinder/ die weil sie Kinder sind der Auferstehung.

Thi de kunde der effter icke dø. Thi de ere Englene lige oc Guds Børn/ effterdi de ere Opstandelsens Børn.

37. Das aber die Todten auferstehen/ hat auch Moyses gedeutet bey dem Busch/ da er den HERREN heisset/ Gott Abraham vnd Gott Isaac vnd Gott Iacob.

Men at de Døde skulle opstaa/ haffuer oc Mose giffuit til kende hos Busken/ der som hand talder HERREN/ Abrahams Gud/ oc Isaacs Gud/ oc Jacobs Gud.

38. Gott aber ist nicht der Todten/ sondern der Lebendigen Gott/ denn sie leben ihm alle.

De Gud er icke de Dødis/ men de leffuendis Gud/ Thi de leffue hannem alle.

39. Da antwortten etliche der Schriftgelehrten/ vnd sprachen: Meister/ du hast recht gesagt.

Da suarede nogle aff de Scriffskloge/ oc sagde/ Meistere/ du sagde ret.

40. Vnd sie dorfften ihn forder nichts mehr fragen.

De de torde icke spørre hannem at mere der effter.

41. Er aber sprach zu ihnen: Wie sagen sie/ Christus sey Davids Son?

De hand sagde til dem/ huor ledis sig de/ Christus ere Davids Son.

Kapitola XX.

33. Protož při vzkříšení/ čiž nich bude Manželka? po něwadž gich Sedm mželo gi za Manželku.

A tak przy zmartwych wstań/ niu czyiá to z nich będzie żoná? á/ bowiem siedm mżelá za żonę.

34. V řeči jim Ježíš: Synové tohoto Světa/ ženij se a Vdávajij:

Tedy odpovědžávšy řeči im Jezus/ Ludžte tego wieku poy/ mnia zony/ y za muž vydávajia.

35. Ale ti kteříž hodni gmiij/ ni budau onoho věku a Vzkříšení/ z mrtvých/ ani se ženij budau/ ani vdávati.

Aleč ti ktorzy tego godni będą/ aby wieku onego doškapili/ y powstania od vmřelych/ á ni žon poy/ mnia/ á ni za mužá dá.

36. Ani také budau mocij wiece vmřijti: neb podobnij gsau Angelům: A gsau Synové Boží/ poněwadž gsau Synové vzkříšení.

Ani tuž wiecej vmřet á/ moga/ á/ bowiem równi są Aniołom/ á/ są synmi Bożymi/ gdyž są synowie zmartwych wstania.

37. A je Mrtvých vstanau z mrtvých/ y Mrtvých to vřá/ zal wedle kře/ nakož nazývá Pána/ Boha Abrahamova/ a Boha Iákovova/ a Boha Iákovova.

Až vmřelí vstá mřia: Težci to y Mrtvé poznaymli v řezá/ gdy powieda byc Pána Bogiem Abrahámowym/ y Bogiem Iáko/ wym/ y Bogiem Iákovowym.

38. Však panenij Mrtvých/ ale živých: nebo wšykni živi gsau genu.

Nie testci tedy Bog vmřelych/ ale živy ch/ bowiem iemu wšykcy živa.

39. Tehdy odpovědžesse někteří z Jákoniťuow/ řeči genu. Wřisťe/ dobře gsy po wěděl.

Niektorzy tedy z Doktorow odpowiedziac/ řeči/ Mřstrzu dobrzeš powiedziat.

40. A wře nesměli ho o ničemž tážati.

A thak že go dálej ni oc z nte smřeli pyťac.

41. Protož řeči k nim: Kterak prawij býti Krysta Synem Dawidowým:

Wřad to řeči do nich/ Iákož wřdy powiedziat á/ by Krystus býi syn Dawidow.

כ

42. וְהוּא דָּוִיד אָמַר
בְּכִתְבָּא דְּמִזְמִירָא דְּאָמַר
מִרְיָא לְמַרִּי תֵּב לֶךְ מִן
יְמִינִי :

*Quando che David medesimo dice
nel libro de Salms, Il Signor disse al mio
Signore, Siedi a la mia destra.*

43. עַד־מָה דְּאָסִים בְּעַל-
דְּבִבְיָה תַּחֲתִית רְגְלֵיךָ :

*Infin che io porrò i tuoi nimici per
iscabello de piedi tuoi?*

44. אִן דָּוִיד הִבִּיל קֶרֶא
לֵה מְרִי אִיכְבָּא בְּרַה הוּ :

*David dunque il chiama Signore, e
come è egli suo figliuolo?*

45. וְכַד פִּלֵּה עַמָּא שְׁמַע
הִנָּה אָמַר לְתַלְמִידוֹהִי :

*E mentre che tutto il popolo sedeva,
disse a i suoi discipoli.*

46. אֲוִדְהֵרוּ מִן סִפְרָא
דְּצִבְיוֹ לְמַהֲלָכוֹ בְּאַסְטִלָּא
וּרְחֻמִּין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא
וְרִישׁ מִוֶּתֶבֶא בְּכַנּוּשְׁתָּא
וְרִישׁ סִמְכָא בְּחִשְׁמִיתָא :

*Guardatevi dagli Scribi, che voglio-
no passeggiare in veste lunghe, & amano
le salutazioni ne le piazze, & i primi seg-
gi ne le sinagoghe, & i primi luoghi ne i
convitti.*

47. הִנּוּ דְּאִכְלִין בְּתַלְתָּי
דְּאַרְמְלָתָי בְּעִלְתָּי
דְּמִוֶּרְבִּין צְלוּתֵהוֹן הִנּוּ
יִקְבְּלוּ דִּינָא יִתִּירָא :

*I quali dinorano le case de le vedove:
ecio sotto pretesto di far lunghe orationi.
Questi riceveranno maggior dannatione.*

כ נ

1. חַר דִּין יִשׁוּעַ בְּעִתִּירָא
אִילִין דְּרִמּוֹ הִנּוּ בִּיר-
גִּנָּא קִירְבְּנֵיהוֹן :

*E riguardando, vide de ricchi che
metteuano i lor doni ne la tesoreria.*

2. וְהִנָּה אִתְּ אֲרָמְלָתָי
חֲדָא מְסַכְנָתָא דְּאַרְמִית
שְׁמוּנָא תִּרְיוֹ :

*E vide ancor vna vedova poueretta
che si metteua due piccioli.*

כ

42. וְהוּא דָּוִיד אָמַר בְּסִפְר
תְּהִלִּים גַּם יְהוָה לְאֹדְנִי שִׁב
לְיָמִינִי :

*Y el mismo David dize en el libro de los Psal-
mos, Dixo el Sennor a mi Sennor, affientate a mis
diestras:*

43. עַד־אֲשִׁית אֲוִיבְיָה הָדוּם
רְגְלֵיךָ :

*Entretanto que pongo tus enemigos por e-
strado de tus pies?*

44. וְכִי־קֶרֶא דָּוִיד לְאֹדוֹן
וְאִיכְבָּת בְּנֵי הוּא :

*Ansi que David lo llama Sennor como pues es
su hijo?*

45. וּבְשִׁמוֹעַ כָּל־הָעָם אָמַר
לְתַלְמִידָיו :

*Y oyendolo todo el Pueblo, dixo a sus Dis-
cipulos.*

46. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם מִן הַסּוֹפְרִים
אֲשֶׁר חִפְצִים לְהַתְהַלֵּךְ בְּאַדְרוֹת
וְאֶהְבוּ אֶת־הַבְּכֹות בְּשׁוּקִים
וְאֶת־מוֹשְׁבֹות רֵאשׁוֹנֹת בְּעִדּוֹת
וְאֶת מְקוֹמוֹת רֵאשׁוֹנֹת בְּמִסְבָּה
בְּמִשְׁתֵּי הָעֶרֶב :

*Guardaos de los Escribas, que quieren an-
dar con ropas largas, y aman las salutaciones en
les plaças: y las primeras sillas en las Synogas:
y los primeros assientos en las cenas.*

47. אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־בֵּיתִי
הַלְּמָנוֹת וּבְעִלְיֹות הַדְּבָרִים
יֹאכְרוּ תַּבְלֹותם וְהָמָּה מִשְׁפָּט
יִתֵּר יִקְחוּ :

*Que engluten las cosas de las biudas poni-
endo por pretexto la lengua oracion. estos reci-
birán mayor condenacion.*

כ נ

1. וַיִּבֹט יֵשׁוּעַ וַיֵּדָא אֶת־הָעֲשִׂירִים
אֲשֶׁר הָשִׁלְכוּ מִתְּנוּחָם לְבֵית גִּנּוֹ:

*Y Mirando, vido los ricos que echauan sus
offrendas en el arca de la limosna.*

2. וַיֵּדָא גַם אֶת־אֲלִמְנָה אֶחָת
מִשְׁכָּנָה לְהִשְׁלִיךְ שְׁמָה שְׁנֵי־מִנִּיָּה :

*Y vido tambien vna biuda probrezilla, que
echaua alli dos minutos.*

κ.

42. Καὶ αὐτὸς δαυὶδ λέγει ἐν βί-
βλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριός τῳ
κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

*Veu que David mesmo dit au liure
des Pseaumes, Le Seigneur a dit à mon
Seigneur Sieds toi à ma dextre.*

43. ἕως αὐθιγὰς τοὺς ἐχθρούς σου
πὸ πόδων σου ποδῶν σου :

*Jusqu'à tant que j'aye mis tes enne-
mis pour marchepied de tes pieds.*

44. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν κα-
λεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν :

*David donc l'appelle Seigneur : &
comment est-il son fils?*

45. Ακούοντες δὲ πάντες τῶ λαῶ,
εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

*Et comme tout le peuple escoutoit,
il dit à ses disciples.*

46. Προσέχετε ἀπὸ τῶ γραμμα-
τείων τῶν θελούντων περιπατεῖν ἐν σο-
λαῖς, καὶ φιλοῦντων ἀσπασμούς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθη-
δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, & πρω-
τοκλισίας ἐν ταῖς δείπνοις.

*Donnez vous garde des Scribes, qui
volontiers se pourmentent en robes
longues, & qui aiment les salutacions es
marchés, & les premieres seances es sy-
nagogues, & les premieres places es
banquets.*

47. Οἱ καποδίσουσιν τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν, καὶ περιφάσσι μακρὰ
προσφύχουσιν· ἔτι λήψουσιν πε-
ρισσότερον κρίμα.

*Leqsquels mangent tout entiere-
ment les maisons des vefues, voire en
faisant semblant de prier beaucoup, ils
en receurent plus grande condemna-
tion.*

ΚΕΦ Α Λ. κα'.

Αναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλ-
λοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὴν
θραῦφυλάκιον τῶν πλουσίων.

*Et comme il regardoit, il vid les ri-
ches qui mettoient leurs dons au tronc.*

2. Εἶδε δὲ καὶ πινὰ χήραν πει-
νῶσαν βάλλειν ἐκεῖ δύο λεπτά.

*Il vid aussi vne poure vefue qui y
mettoit deux pites.*

42. Et ipse David dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

And David him selfe saith in the booke of the Psalmes / The Lorde saide vnto my Lord / sit at my right hand.

43. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum?

Till I shall make thine enemies thy footstool.

44. David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est?

Seeing David calleth him Lorde / how is he then his sonne?

45. Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis.

Then in the audience of all the people he said vnto his disciples.

46. Attendite à scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in convitiis.

Beware of the Scribes / which desire to go in long robes / and loue salutations in the markets / and the highest seats in the Synagogues / & y chiefe roomes at feasts.

47. Qui devorant domos viduarum: simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

Which deuoure widowes houses / euen vnder a colour of long praying: these shall receiue greater damnation.

Respiciens autem, vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites.

And as he behelde / he sawe the rich men / which cast their giftes into the treasure.

2. Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem ara minuta duo.

And he saw also a certaine poore widow / which cast in thither two mites.

42. Vnd er selbs David spricht im Psalmenbuch: Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN / setze dich zu meiner Rechten.

De David selfe siger i Psalme bogen / HERR KENN sagde til min HERR / Sæt dig hofst min høyre Haand.

43. Bisß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füße.

Indtil ieg legger dine Fiender til en stammel vnder dine Føder.

44. David nennet ihn einen HERRN / wie ist er denn sein Son?

David kalder hannem en HERRN / huorledis er hand da hans Son?

45. Da aber alles Volck zuhöret / sprach er zu seinen Jüngern:

De der alt Folck et hørde til / sagde hand til sine Disciple.

46. Hütet euch für den Schriftgelehrten / die da wollen einher treten inn langen Kleidern / vnd lassen sich gerne grüssen auff dem Markte / vnd sitzen gerne oben an in den Schulen / vnd über Tische.

Doctores eder for de Skriftefogte / som ville træde her frem i lange Klæder / oc lade sig gerne hilse paa Forffuit / oc sige gerne affuerst i Scholerne / oc til Bord.

47. Sie fressen der Witwen Häuser / vnd wenden lange Gebet für / die werden desto schwerer Verdammnis empfangen.

De æde Enckers Huse / vnder det skyn at de bede lenge / De skulle saa dis suarere fordømmelse.

Er sahe aber auff / vñ schaue te die Reichen / wie sie ihre Opffer einlegten in den Gotteskasten.

De hand saa op / oc skudde de Rige / huorledis de lagde deris Offer ind i Gudis Kiste.

2. Er sahe aber auch ein arme Witwe / die legte zwen Scherpfflein ein.

Da saa hand oc en arm Encke / hun lagde thu Skerff vdi.

42. A sam David pravij v knihách Zalmových / Nzešl PAN PAN v mēmu / sed na Pravicu mē.

A sam David povieda v kniežach Psalmov / Nzešl Pan Panu mojemu / Sadj na pravicy mojej.

43. Dokavádž nepoložim nepřátel tvých podnože noh tvých:

Až polože nepřiziaci tve podnožiem nog tvojich:

44. Poněwadž tedy David PANem ho nazývá / y kterak Syn geho gēst?

A tak David nazýva go Pánem: Kākož jest tedy Synem ies go?

45. A když poslauchať všě křesťan lid / řekl Bědlníkům svým.

A přetož gđie všyřek lid řekal / řekl zvoleným svým.

46. Pílně se vystříhají te od učitelův / kteříž chtějí choditi v krásném rouše / a milují pozdravování ná kynů / a první stolicu v školách / a první sedání na hodech.

Přezřegajcie ž sie Doctores / ktorzy chcą chodzie w świątach w strojach / y milują witania na rynkach / a pierwsze stolicę w zgromadzeniu / y pierwsze zasiadanie przy wieczerzach.

47. Kteržž žijragij domy wdovské / pod žamyslem dlouhého Modlitby. Tě vezmanu těžší odsauzení ž

Ktorzy do bezatka požyrata domy wdow / a rzekomo sie dlugie modlitwami chwala. A cie od nas fackiežy sad.

2. Pohléděv vžel ty / kteříž žmetali dary své do Pokladnice / bohatě.

Přym weszrawsy widzial bogaczę oddawajace dary swe do skarbu.

2. Vžel pak také gednu Widowu chudickau / ana vvrhla dva Penize malá.

Widzial też y niektorá wdowę ubogá kládaca tam dwa drobne peniadze.

כ א

3 ואמר שררה אמר אנא
לכו דהנה ארמלתי
במסכנות ארמית יתיר מן
כל נש :

*E disse, Io vi dico veramente che que-
sta povera vedova ha messo più di tutti.*

4 בלהון גיר הליו מן מא
דיתיר הנה להון ארמיו
בית קורבנה האלהא הדא
היו מן חסירותה כל דקנהא
הות ארמיתה :

*Imperoche che tutti questi hanno mes-
so ne i doni di Dio, di quello che amava a
loro: ma costei ha messo de la povera sua
tutto il tutto ch'ella ha avuto.*

5 ופד אמריו הוה אנשין
על היכלא דבכאפנא ש
שבירתא ופקורבנא מ
מצבת אמר להון ישוע :

*E mentre che alcuni dicevano del tem-
pio ch'egli era ornato di belle pietre, e di
doni, egli disse.*

6 הליו דהיו אנתון
יאתון יומתא דבהון לא
תשתבק באר ער באר
דלא תסתתר :

*Son queste le cose che voi riguardate?
Verranno i giorni, ne i quali non sarà las-
ciata pietra sopra pietra, che non sia rui-
nata.*

7 ומשאליו הוה לה
ואמריו מלפנא אמתי
הליו יהיו ומנא הי אתא
מא דקרביו הליו דיהיו :

*Allora essi li domandarono, dicendo,
Maestro, quando faranno queste cose, e
che segno sarà quando queste cose debbe-
no avvenire?*

8 הו דין אמר להון חו ל
למא תטעון סגיאנא גיר
יאתון בשמי ויאמריו ד
האנא אנא משיחא וקנהא
קרב לנ דין תאולון ב
בתרהון :

*Et egli disse, Guardate di non essere
ingannati: perche molti verranno nel no-
me mio, dicendo, Io sono el tempo s'annun-
cina: non andate dunque dietro ad essi.*

9 ומנא דשמעין אנתון
קרבנא ושגשגא לנ
תחלון עתידון אגיו גיר
הליו ליקדם למחנא אלנ
לא עד כיל מטא חרתא :

*E quando voi oiderete de le guerre e
de le seditioni, non vi spaventate: perche
bisogna che queste cose primamente an-
nuncino, ma non così tosto sarà la fine.*

כ א

3 ואמר אמנם אמר אנא לכם
כי האלמנה הולאת הפשכנה רב
מכלם השליר :

*Y dixo, Deuiedad os digo, que está biuda po-
bre echó mas que todos.*

4 כי כל האלה מיתרם
השליר אל קרבני אלהים
וולאת ממחסורי כל קנניה
אשר לה השליר :

*Porque todos estos, de lo que les sobra echa-
ron para las offrendas di Dios mas esta, de su pobre
za echó todo su sustento que tenia.*

5 וכן אשר אמרו אנשים על
ההיכל כי באבנים יקרים
ובקרבנים גערה אנאמר :

*Ya vnos que dezian del templo, que estava
adornado de hermosas piedras, y dones, dixo.*

6 את האלה אשר רואים אתם
ימים בנים אשר בם לא
תעוב אבן על אבן אשר לא
תהרס :

*Estas cosas que veys, dias vendrán, que no que-
darà piedra sobre piedra que no sea destruyda.*

7 וישאלו לו לאמר רבינו
ומתי יהיו האלה ומה האות
אשר עתידים להיות האלה :

*Y preguntaronle, diciendo, Maestro, quando
será esto? Y que señal aura quando estas cosas a-
yan de comenzar à ser hechas?*

8 והוא אמר ראו פן תשכחו
כי רבים יבואו בשמי לאמר
כי אנא הנה והעת קרוב אל
תלכו אחריהם :

*El entonces dixo, Mirad no seays enganna-
dos: porque vendrán muchos en mi nombre, di-
ciendo, yo soy: y el tiempo está cerca, portanto
no vays enpos de ellos.*

9 וכן אשר תשמעו מלחמות
ומדחות אל תחרדו כי עתידים
להיות האלה בדאשגה אל
אנשי הקץ ברגע :

*Empero quando oyerdes guerras y sedicio-
nes, no os espanteys: porque es menester que e-
stas cosas acontezcan primero. mas no luego sera
la fin.*

κβ'.

3. Καὶ εἶπεν, ἀληθὲς λέγω ὑμῖν
ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεον
πάντων ἔβαλε.

*Dont il dit, Je vous di pour vrai, que
cette poure vefue a plus mis que tous les
autres.*

4. Ἀπαντες γὰρ εἰσι ἐκ τῆς πλεον-
σθέντος αὐτῆς ἔβαλον εἰς τὴν θά-
ραν τῆς θύρας, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήμα-
τος αὐτῆς ἀπαιτᾷ τὸν εἶον ὃν εἶχεν
ἔβαλε,

*Car tous ceux ci ont mis aux offran-
des de Dieu de ce qui leur abonde: mais
cette ci y a mis de la disette tout le vi-
vre qu'elle auoit.*

5. Καὶ πινὼν λεγόντων πρὸς τὸν ἱε-
ροῦ, ὅτι λίθοις καλῶς καὶ ἀσθημασι
κακοσμηται, εἶπε.

*Et comme quelques vns disoyent
du temple, qu'il estoit orné de belles pi-
erres & dons, il dit.*

6. Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλθούσινται
ἡμέραι ἐν αἷς ἐκ ἀφ᾽ ἧς οὐκ ἔστι
λίθος, ὅς ἔστι καταλυθήσεται.

*Est ce cela que vous regardez? les
iours viendront eiques ne sera laissée pi-
erre sur pierre qui ne soit demolie.*

7. Επηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγον-
τες, διδάσκαλε, πότε τῶν ταῦτα ἐ-
σται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλη
ταῦτα γένηται;

*Adonc ils l'interroguerent, disans,
Maître, quand sera-ce donc que ces
chofes aduendront? & quel signe y au-
ra il quand ces choses deurt ont aduenir?*

8. Ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανη-
θῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλθούσινται ὅτι
τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ
εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ ὅμως
παραγῆτε ἐπίσω αὐτῶν.

*Et il dit, Prenez garde que vous ne
soyez seduits: car plusieurs viendront
en mon nom, disans, C'est moi qui suis
le Christ, & le temps approche: n'allez
donc point apres eux.*

9. Ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους ἢ
ἀκαταστάσεις, μὴ πειθήσῃτε· διὰ γὰρ
ταῦτα γινέσκει πρῶτον, ἀλλ' ἐκ
ἀφ᾽ ἧς τὸ τέλος.

*Et quand vous orrez des guerres &
seditions, ne vous espouantez point:
car il faut que ces choses aduientent pre-
mierement, mais la fin ne sera point in-
contient.*

3. Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit,

And he said: Of a trueth I say vnto you / that this poore widowe hath cast in more then they all.

4. Nam omnes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit.

For they all haue of their superfluitie cast into the offeringes of God / but she of her penurie hath cast in all the thing that she had.

5. Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit:

Now as some spake of the Temple: how it was garnish'd with goodly stones / and with consecrate things / he said:

6. Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidē qui non destruatur.

Are these the things that ye looke vpon? the dayes will come / wherein a stone shall not be lefte vpon a stone / that shall not bee throwen downe.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cū fieri incipient?

Then they asked him / saying: Master / but when shall these things be? & what signe shall there be when these things shall come to passe?

8. Qui dixit, Videte ne seducamini, Multi enim venient in nomine meo, dicētes quia ego sum: & tempus appropinquavit, nolite ergo ire post eos?

And he said: Take heede / that ye be not deceived: for many will come in my Name / saying: I am Christ / and the time draweth neere: followe ye not them therefore.

9. Cū autem audieritis praelia & seditiones, nolite terri: oportet primū hæc fieri, sed nondum statim finis.

And when ye heare of warres and seditions / be not afraid: for these things must first come / but the end followeth not by and by.

3. Vnd er sprach: Warlich ich sage euch / diese arme Witwe hat mehr denn sie alle eingelegt.

De hand sagde / Sandelige teg siger eder / Denne fattige Encke haffuer lagd mere vdi end de alle.

4. Denn diese alle haben auß ihrem überfluß eingelegt / zu dem Opfer Gottes / Sie aber hat von irem Armut alle ire nahrung / die sie hat / eingelegt.

Thi alle disse haffue lag vdi aff deris offerstedig hed til Gud: Offer / Men hun haffuer aff sin fattigdom / lad al hendis Nering vdi / som hun haffde.

5. Vnd da etliche sagten von dem Tempel / daß er geschmückt were von seinen Steinen vnd Kleinoten / sprach er:

De der nogle sagde om Tempelen / at det vaar prydet med dyrlige Stene oc Kleinodie / da sagde hand.

6. Es wirdt die Zeit kommen / in welcher / des alles / das jr sehet / nicht ein Stein auff den andern gelassen wirdt / der nicht zubrochen werde.

Den tid skal komme / i huileken / der skal icke bliffue en Sten paa den anden / aff alt det i see / som ey skal sønder brydis.

7. Sie fragten ihn aber / vnd sprachen: Meister / wenn soll das werden? Vnd welches ist das Zeichen / wenn das geschehen wirdt?

Da spurde de hannem at / oc sagde Mestere / naar skal det vorde? oc huileket er det Tegen / naar det skal see?

8. Er aber sprach: Sehet zu / laffet euch nicht verführen / Denn vil werden kommen in meinem Namen / vnd sagen: Ich sey es / vnd die zeit ist herben kommen / folget ihnen nicht nach.

De hand sagde / Seer til / lader eder icke forføre / Thi der skulle mange komme i mit Naffn / oc sige / Det er ieg / De tiden er kommen hant haff / Følger dem icke efter.

9. Wenn jr aber hören werdet von Kriegen vnd empörungen / so entsetzet euch nicht / denn solches muß zuuor geschehen / aber das Ende ist noch nicht so bald da.

De naar i høre om Krig oc Oprør / da forferdis icke / Thi saadant skal før see / Men enden er icke end strax der.

3. V kłł: żagistę prawijm wam / że Wdowa tato chudą wiję gest wwrhla / nežli wssy kłłni.

Żtekl / Prawdziwiec wam powiedam / Wdowa tã w bogã wiecy niż ci wssy wlozylã.

4. Nebo wssy kłłni tito / ż toho coż gim żbywalo / dali darn Bo: hu / ale tato ż toho coż gim ne: bywalo / wssy kłłni żiwnost swau ktera uż mēla / wwrhla.

Abowsem wssy ci cż tego co im żbywalo kłłdi / by thym dāro: wāl / Bogā / Ale tã żiwnost kłłni swego / wssy kłłni żiwnost kłłni mēla wlozylã.

5. A nēkterym kłłni ż prawili o Chramu / żeby kamenijm dobrym a darn ożdoben byl / kłł:

A gdy niektorzy powiedali o kościele / ż był pieknym kāmieniem y darn ożdoben / ż kłł im.

6. Toto coż widište / pŕig: dauť dnowē / w nich žto nebu: de žiřtawen kāmien na kāmien / kterž by nebyl žkajen.

A nã toż pātržacie / pŕizydac cżasy w kłłre nie bedzie zořtħas wion kāmien nã kāmien / kłłry by nie byl rozwālon.

7. Protož tãžali ho kłłnce: Pŕikazateľ / kłłny tħto wēcy bu: dau / a kłłrē bude žnamenij / kłłny se poćnau diřti?

Tedy go pyćali / mowiac / Młs strzħ kłłdy to wżdy bedzie? y kłłry znãł pŕizydħ mł kłłdy sie to stānie?

8. Kłłrž kłł: Wistę abny: řte nebyľi řwedeni. Nebo mno: žy pŕijgdau we Ğmēnu mem / kłłnce: Żenā Ğsem / a tã se pŕibliřil: Protož nenāřledħ Ğte Ğliħ.

Ale on powiedziãł / Ż kłłcie ż žebyřcie nie byľi řwedeni / boć wiele řy pŕizydħie w imie moře / mowiac / Jãciem test Kŕystus / a cżãřci sie on pŕizbliřa / nie chod: řcie ředy řħ nūm.

9. A kłłny pak wřlyřħte boge a řħznice / neřtrachħte se: Neřt muřy ty wēcy pŕwē byťi / ale ne y Ğned konec.

A gdy teř wřlyřħcie wãłki y wteř řnãřti / nie tŕwořcie řie / Abowiem / ci potŕeba aby tho wŕzod bylo / aleć nie wnet koniec.

כא

10 יְהוֹשֻׁעַ אָמַר אֲלֵיהֶם יְקוּם גוֹי
עַמָּא וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא :

*Allor dice ua loro, Si leuarà gente
contra gente, e regno contra regno.*

11 וְיִהְיֶה בְּיָמָיו וּבְיָמֵי
בְּנוֹתָא דְּהוֹכָא וּפְכִינָא
וּמִוִּתְנָא וְנִהְיִין דְּחִלְתָא
וְסוֹרְדָא וְאִתְנִתָא רִבְרִיתָא
מִן שָׁמַיָא יִתְחִיֵּין וְסִתְוָא
רִבְרִיתָא יְהוּוֹן :

*E faranno gran terremoti in vari
luoghi, e carestie, e pestilentie, e faranno
de li spauenti, e de segni grandi dal cielo.*

12 קִדְּם דִּין הָלִין פְּלִהִין
יִרְמוּן עַלְכִּין אִידִּנָּה
וְיִרְדְּבוּנְכוֹן וְנִשְׁלִמוּנְכוֹן
לְפָנֵי שְׁתָּא וְלִבִּית אַסִּירָא
וְיִקְרְבוּנְכוֹן קִדְּם מַלְכָא
וְהִימִינָא מְטוּל שָׁמַיָא :

*Ma innanzi à tutte queste cose met-
teranno le lor mani addosso à voi, e per-
seguiranno, dandovi à le sinagoge,
& à le prigioni, e tirandovi dinanzi à i
re & à i presidenti, per il Nome mio.*

13 הִנֵּנִי לָכוֹן דִּין
לְסִידִּיתָא :

*E questo vi seruirà per testimonian-
zia.*

14 סִימוּ דִּין פְּלִבְכוֹן דְּלֵא
תְּהוּוֹן מִתְּלִפִּין לְמַפֵּק
רוּחָא :

*Ponete dunque ne i vostri cuori di non
premeditare da rispondere.*

15 אֲנִי אֲדִיר אֲתֵל לָכוֹן
פּוֹמָא וְחִכְמָתָא אִידִּנָּה
דְּלֵא יִשְׁכַּחוּן לְמַקָּם
לְקוֹבְלָה פְּלִהִין בְּעֵל
דְּבִכְכוֹן :

*Perche io vi darò bocca e sapientia, à
laquale non potranno contradire ne re-
sistere tutti i vostri auuersarij*

16 נִשְׁלִמוּנְכוֹן דִּין
אֲבֵהִיכוֹן וְאִתְּיָכוֹן
וְאִתְּיָכוֹן וְרַחֲמִיכוֹן
וְנִמִּיתִין מִנְכִּין :

*Vos farete traditi ancor da padri e
madri, e da fratelli, e da parents, e da
amici, e di voi ne ammazzaranno.*

כא

10 אָמַר אֲלֵיהֶם יְקוּם גוֹי
עַל גוֹי וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא :

*Entonces les dixo, Leuantar se ha gente con-
tra gente, y reyno contra reyno.*

11 וְיִהְיֶה בְּכָל־מְקוֹמִים
וְדִבְרֵי וְרָעַב יְהִי וּמוֹפְתִים וְנִוְתוֹת
וְנִוְרָאוֹת מִשְׁמַיִם יְהִי :

*Y aura grandes terremotos en cada lugar,
y hambres, y pestilencias: y aura prodigios y gra-
des sennales del cielo.*

12 וְלִפְנֵי כָל־תְּהֵלָה יִשְׁלַחוּ
אֲלֵיכֶם אֲתֵי־יְדֵיהֶם וְיִרְדְּפוּ
אֲתֶכֶם וְיִסְגִּירוּ אֲתֶכֶם בְּיָדֵי
הָעַדָּה וּבְמִטְרוֹת וְיִוְלִיכוּ אֲתֶכֶם
אֶל־הַמַּלְכִּים וְנִשְׁאִי־ם בְּעֵבֶר
שָׁמַיָא :

*Mas antes de todas estas cosas os echaran
mano, y perseguiran entregandohos à las Syno-
gas y à las carceles, trayendo hos à los reyes y à
los presidentes por causa de mi nombre.*

13 וְאֵת תְּהִיָּה לָכֶם לְעֵדוּת :

Y ferosha esto para testimonio.

14 לָכוֹן שִׁימוּ עַל־לִבְכֶם אֶל
תְּקַדִּימוּ לְחִשָּׁב מַה תַּעֲנוּךְ :

*Poned pues en vuestros coracones de no
pensar antes como ayays de responder.*

15 כִּי אֲנֹכִי אֲתֵן לָכֶם אֶת־פִּה
וְחִכְמָה אֲשֶׁר לֹא תוּכְלוּ לְדַבֵּר
וְלִקְוֹם בָּהּ כָּל־הַקְּלָמִים
עַלְיֶכֶם :

*Porque yo os daré boca y sabiduria, à la qual
no podran resistir ni contra dezir todos los que
sehos oppondran.*

16 כִּי תִמְסְרוּ גַם מֵאֲבֹתֵיכֶם
וְדוֹרֵי וְרָעִים וְאִחִים וּמַקְצֵיכֶם
יַמִּיתוּ :

*Mas fereys entregados aun de vuestros pa-
dres, y hermanos, y parientes, y amigos: y mata-
ran de vosotros.*

κα.

10. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσε-
ται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία
ἐπὶ βασιλείαν·

*Adonc leur dit-il, Nation s'esleue-
ra contre nation, & royaume contre
royaume.*

11. Σφοδαί τε μεγάλοι καὶ ῥέπτες,
καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβη-
τέρα τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγά-
λα ἔσται.

*Et grands tremblemens de terre se-
ront de lieu en lieu, & famines & pesti-
lences, & y aura esprouuans, &
grands signes du ciel.*

12. Πρὸ δὲ τούτων πάντα, ἔπι-
βαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐ-
τῶν, καὶ διώξουσιν ὡς ἀποδόνας εἰς
συναγωγάς καὶ φυλακάς, ἀγο-
μίζουσιν ὅτι βασιλεὺς καὶ ἡγεμόνας
ἐκεν τὸ ὄνοματός μου,

*Mais deuant toutes ces choses, ils
meteront les mains sur vous, & vous
persecuteront, vous liurans aux sy-
nagogues, & aux prisons: & vous ti-
reront deuant les Rois & les gouuerne-
urs, pour l'amour de mon Nom.*

13. Αποθήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρ-
τύριον.

*Et cela vous seruirà pour tesmoi-
gnage.*

14. Θέωτε οὖν εἰς τὰς καρδίας
ὑμῶν μὴ προμελεῖσθαι ἀπολογι-
σθῆναι.

*Mettez donc en vos cœurs de ne
premediter comment vous respondrez.*

15. Εγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ
σοφίαν, ἥ ἢ διωθήσονται ἀντὶ πέι· ὅ-
δε ἀντιστήσιν πάντες οἱ ἀντικείμε-
νοι ὑμῖν.

*Car ie vous donnerai bouche & sa-
pience, à laquelle ne pourront con-
tre dire ne resister tous ceux qui vous se-
ront contraires.*

16. Παραδοθήσεσθε καὶ πατὴρ
καὶ ἀδελφοὶ καὶ συγγενεὶ καὶ φίλοι,
καὶ θανατώσουσιν ἐξ
ὑμῶν.

*Aussi serez-vous liurés de peres &
meres, & freres, & parens, & amis: & en-
feront mourir d'entre-vous.*

10. Tunc dicebat illis, Surge gens contra gentem, & regnum aduersus regnum.

Then said he vnto them / Nation shall rise against nation / and kingdome against kingdome.

11. Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

And great earthquakes shalbe in diuers places / and hunger / and pestilence / & fearefull thinges / and great signes shal there be from heauen.

12. Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas: & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges, & præfides propter nomen meum.

But before all these / they shall lay their hands on you / and persecute you / deliuering you vp to the Synagogues / and into prisons / and bring you before kings and rulers for my Names sake.

13. Continget autem vobis in testimonium.

And this shall turne to you / for a testimonial.

14. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

Lay it by therefore in your hearts / that ye præmeditate not / what ye shall answer.

15. Ego enim dabo vobis os & sapientiam: cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarii vestri.

For I will giue you a mouth / and wisdom / where against all your aduersaries shall not be able to speake / nor resist.

16. Trademini autem a parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis.

Ye / ye shall be betrayed also of your parents / and of your brether / and kinemen / and friends / and some of you / shall then put to death.

10. Da sprach er zu ihnen: Ein Völk wirdt sich erheben über das ander / vñnd ein Reich über das ander.

Da sagde hand til dem. Ie Völk skal oprense sig offuer det ander / oc ic Rige offuer det ander.

11. Vñnd werden geschehen grosse Erdbebunge hin vñnd wider / theure zeit vñnd Pestilenz / auch werden Schreckniß vñnd grosse Zeichen vom Himmel geschehen.

De der skulle ske store Jordstæl bort oc igen / Dyr tid oc Pestilense / oc forferdelse oc store Tegen skulle ske aff Himmelen.

12. Aber vor disem allen werden sie die Hände an euch legen vñnd verfolgen / vñ werden euch überantwortten inn ihre Schulen vñnd Gefängnisse / vñnd für Könige vñnd Fürsten ziehen / vñnd meines Namens willen.

Men saare alt dette / skulle de legge Hender paa eder oc forfølge eder / oc de skulle antworde eder hen i deris Scholer oc Fængsel / oc drage eder saar Konger oc Færster / for mit Naamn skyld.

13. Das wird euch aber widerfahren zu einem Zeugniß.

De der skal vederfaris eder til it vidnisbyrd.

14. So nemet nun zu herzen / daß ihr nicht forget / wie ihr euch verantwortten solt.

Saa legger nu paa hierte / at i icke sørgе huorledes i skulle forsuare eder.

15. Denn ich wil euch Mund vñnd Weißheit geben / welcher nicht sollen widersprechen mögen noch widerstehen / alle eure Widerwertigen.

Ihi ieg vil giffue eder Mund oc Visdom / huilken alle eders Modstandere icke skulle kunde imod sigе oc ey imod staa.

16. Ir werdet aber überantworttet werden von den Eltern / Brüdern / Befreundten vñnd Freunden / vñnd sie werden euer etliche tödten.

De i skulle antvordis hen aff Foreldre / Brødre / Frender oc Venner / oc de skulle sla nogle aff eder ihie.

10. Tedy prawil gim: Powstane Lid proti Lidu / a Králo / wstwiij proti Králowstwiij.

Žátym rzekl k nim / Powstá / niec národ przeciw narodowi / y krolestwo przeciw krolestwu.

11. A Země třesenij weliká budau po mištech / a Moros wě a Hladowě / a hrůžy s Neb / a diwowně welich.

A beda wielkie trzęsienia ziemi a káždých miestech / y głod / y powietrza a strachy y znáti wielkie zniebá beda.

12. Ale před těmiwssmi wě / čmi žgijmagij wás / a proti witi se wám budau / wydamagij / ce wás do Škol a Zaláříw / wedauce k Kráľum a Wláda / řám pro Šmēno mē.

Aleć przed wšyřkijem tym rzuci / ca się ná was rečomá siveni / beda was prześladowác / podawáiac do božnic y do wiczeńiá / a wodzác przed Krole y przed šarosty / dla imeniá meho.

13. A přihodij se wám to na šwēdectwíj.

A tyč rzečy wam beda ná šwědectwo.

14. Protož složte to w srdcnych wáštich / abyšte nemysli / kterak byšte odpowídati měli:

A přetož mýcie to w sercích wáštich / abyšcie ne myslili čym by sie bronic.

15. Já žagistě wám dām wsta a maurost / kteržto ne / budau moci odolati ani odm / lauwati / wšyřkni protivničy wáštij.

Abowieměť ja wam dām wsta y maurost / kterey nie beda mogli odeprzec ani sie sprzeciwic wšyřcy / kteržy sie wam žažtawowác be / da.

16. A budete žrazowáni od Rodičuow / a od Bratřij / a od Přijbuzných / y od přátel / a žmordugij některě žwás.

Bedžtecie tež wyđáni od rodžicow / od bráćiej / y od krewnych / y od przyiacioli / a niektore z was o / žmierće przy prawia.

כא

17 וְתִהְיוּ סוֹנְאִין מִן כָּל אָדָם מִטוֹל שְׁמִי:

E sarete in odio à tutti per il Nome mio.

18 וּמִנְתָּא מִן רִישְׁכוֹן לֹא תִאבְדִּי:

Ma non perirà pur in capello del vostro capo.

19 בְּמִסְכְּנֵיכֶם וּבְיָדֵיכֶם תִּקְנוּ בְּפִשְׁכוֹן:

Possedete l'anime vostre per la vostra patientia.

20 מֵא הֵיוּ דְחִוִּיתוּן — לֹא וְיִשְׁלַם דְּחִדּוֹר לָהּ חֵילָא הִידִין דְּעוֹ דְּקָרֵב לָהּ חִירְבָה:

Hor quando vos vedrete Ierusalem circumdata da soldati, sappiate allora che s'appressa la sua desolazione.

21 הִידִין אֵילִין דְּבִיהוּד אַבְיוֹן יַעֲרִקוּן לְטוֹרְגָא וְאֵילִין דְּבִגְלִילָא אַבְיוֹן יַעֲרִקוּן וְדְּקִירְנָא לֹא יַעֲלִין לָהּ:

Allora quei che sono in Giudea, fuggansene a i monti e quei che sono nel mezzo di essa, partansene: e quei che sono ne le regioni, non entrino in essa.

22 דְּיוֹמֵתָא אַבְיוֹן הֵלִין דְּתִבְעָתָא דְּיִשְׁלַם כָּל מָא דְּכַתִּיב:

Perciòche questi son giorni di vendetta, accioche s'adempiano tutte le cose che sono scritte.

23 וְיִהְיוּ לְאֵילִין דְּכִטְנוֹ וְלְאֵילִין דְּמִינְקוֹ בְּהֵנוּ יוֹמֵתָא יִהְיֶה גִיר אֵילָצְנָא רַבָּא בְּאַרְעָא וְרוֹגְזָא עַל עַמָּא הַגָּבִיל:

Eguai à quelle che saranno gravides & à quelle che lattaranno in quei giorni, perciòche sarà grande afflittione sopra la terra, & ira in questo popolo.

כא

17 וְתִהְיֶינָה שְׂנוֹאִים מִכָּלִם בְּעִבּוֹר שְׁמִי:

Y fereys zborrecidos de todos por causa de mi nombre.

18 וּמִשְׁעֵרוֹת רִאשְׁכֶּם אֶרְצָה לֹא תִפּוֹל אֶחָד:

Mas vn pelo de vuestra cabeça no perecerà,

19 בְּתִקְוֵיכֶם תִּקְנוּ חֲקֵנֵי אִתְּ גַּפְשֵׁיכֶם:

En vuestra paciencia possereys vuestras vidas.

20 וּבְאַשֶׁר חֲרָא כִי־יְרוּשָׁלַיִם בְּמַצוֹר הִיא סָבִיב אֲזִי יִדְעוּ כִי־קִרְבָּה שְׂמִמְתָּהּ:

Y quando vierdes à Ierusalem cercada de exercitos, sabed entonces que su destruycion ha llegado.

21 אֲזִי אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יִהְיוּ יְגוֹסִים עַל־הַהָרִים וְאַשֶׁר בְּתוֹכָהּ יִמְלֻטוּ וְאַשֶׁר בְּשָׂדוֹתֶיהָ אֵל יָשׁוּבוּ בָּהּ:

Entonces losque estuieren en Iudea, huyan à los montes: y losque estuieren en medio de ella, vayanse: y losque en las otras regiones, no entren en ella.

22 כִּי יָמֵי וְקָמָה הַמָּחָה לְמַלְאָח כָּלִם הַגָּבִילִים:

Porque estos son dias de vengança: paraque se cumplan todas las cosas que estan escritas.

23 אֲזִי לְהָרֹת וּלְמִינִיקוֹת בְּיָמֵים הָאֵלֶּה כִי־תִהְיֶה צָרָה וּמַצוֹקָה גְּדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ וְחִירוֹנָאָה עַל־הָעָם הַזֶּה:

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias: porque aura apretura grande sobre la tierra, y ira en este pueblo.

κα.

17. Καὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

Et serez hais de tous pour l'amour de mon Nom.

18. Καὶ θελὲς ἵνα τὸ κεφάλῃς ὑμῶν οὐ μὴ ἀποληται.

Mais vn cheveu de vostre teste ne sera point perdu.

19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Possedez vos ames par vostre patience.

20. Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλαζομένην ὑπὸ στρατιῶν τὴν ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

Et quand vous verrez Ierusalem estre environnee d'armees, saches adonc que sa desolation est prochaine.

21. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φεγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρήτωσαν· καὶ οἱ ἐν τῇς χώραις, μὴ εἰσέλθοιεν εἰς αὐτήν.

Alors ceux qui sont en Iudee, qu'ils s'enfuient aux montagnes: & ceux qui sont au milieu d'icelle, qu'ils se retirent: & ceux qui sont es champs, qu'ils n'entrent point en icelle.

22. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταί εἰσι, τῇ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

Car ce seront-là les iours de vengeance, afin que soyent accomplies toutes les choses qui sont ecrites.

23. Οὐαὶ δὲ τῇς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ τῇς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις τῇς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλῃ ὑμῖν τῇ γῆς, καὶ ἐργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ.

Or mal-heur sur celles qui seront enceintes, & sur celles qui allaiteront ences iours-là: car il y aura grande extremité sur ceste contrée, & ire en ce peuple.

17. Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

And ye shall be hated of all men for my Names sake.

18. Et capillus de capite vestro non peribit.

Yet there shall not one heare of your heades perish.

19. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

By your patience possesse your soules.

20. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem: tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius.

And when ye see Ierusalem besieged with souldiers: then vnderstand that the desolation thereof is neere.

21. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

Then let them which are in Iudæa flee to the mountaines: and let them which are in the middes thereof depart out: and let not them y are in the countrey enter therein.

22. Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt.

For these be the dayes of vengeance: to fulfill all thinges that are written

23. Væ autem prægnantibus & nutriendibus in illis diebus, erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic.

But woe be to them that be with child: & to them that giue sucke in those dayes: for there shall be great distresse in this land: & wrathouer this people.

17. Vnd ir werdet gehasset sein von iederman/ vmb meines Namens willen.

De i skulle hadis aff huermand/ for mit Naffn skuld.

18. Vnd ein Haar von euerm haupt soll nicht ombkommen.

De it Haar aff eders Hoffsuit skal icke forkommiss.

19. Saffet eure Seele mit gedult.

Tager eder Siele met taalsmodighed.

20. Wenn ihr aber sehen werdet Ierusalem belagert mit einem Heer/ so mercket/ das herden kommen ist ihre verwüstunge.

De naari see Ierusalem beleggis met en Heer/ Da mercket/ at hans ødeleggelse er kommen nær til.

21. Als denn/ wer in Iudæa ist/ der fliehe auff das Gebirge/ vnd wer mit ten darinnen ist/ der weiche herauß/ vnd wer auff dem Lande ist/ der komme nicht hinein.

Huo som da eri Iudæa/ hand sin paa Byerge/ De huo som er mit der vdi/ hand vige der vd/ De huo som er i Landene/ hand komme der icke ind.

22. Denn das sind die Tage der Rache/ daß erfüllet werde alles was geschrieben ist.

Thi der er Høffsens dage/ at alt der som screffuit er/ skal fuldkommiss.

23. Weh aber den Schwangern vnd Säugerin in denselbigen tagen. Denn es wirdt grosse noth auff Erden sein/ vnd ein Zorn über diß Volck.

Wede Fruetsomlige oc Diendis i de Dage. Thi der skal vere stor Nød paa Jorden/ oc en vrede offuer dette Folck.

17. A budete w nenáwisti wšsechném pro Ţmēno mē.

A bedžtecie přeměrzlymi v wšyřich dla imění mēgo.

18. A vlas s hlavy wšy ne zahyne.

Aleč y wlos z glowy wšy ne zžnie.

19. W trpěliwosti wšy vládněte dušemi wšy mi.

Przeš wšy ciepliwost odžieczya wacye duše wšy.

20. A kdž wžijte že obležen bude od Wogška Ţeruzalēm/ tehdy wězte že se přiblíží žpuštění jeho.

A gdy wżycie Ţeruzalēm woyškami obtozsone/ tedy poznaycie že blizšie jest spustošenje jeho.

21. Tehdažti kdož gsau w židowšwu/ ať wtišlagij k horám: a kdo v prostřed něho/ ať wygdau: a kterij w kraginách/ ať newcházegij do něho:

Thedy či co sa w Judě/ n'ech žučeká ná gory/ a ktorzy sa w pošrozod te/ niech wyntda/ a či co sa ná polách/ niechaj nie wchodza do nieo.

22. Nebo dnowě ti pomstý gsau/ aby se naplnily wšsechny věcy kterěž psány gsau.

Abowtemci sa ty dni pomstý/ aby sic wypelnilo wšyřko co jest napsano.

23. Ale běda těhotným a těm kterěž krmij w těch dnech/ nebo bude daw weliký na zemi/ a hněw nad lidem tímto.

Biada tedy bedžie brzeměným/ y džiatheczkam žlaczým w oných časích/ abowiem bedžie ščist wielki w tej ziemi/ a gniew w ludu tym.

כא

24 וַיִּפְּלוּ בַּפּוֹמָה דְּחִרְבָּא
וַיִּשְׁתְּבּוּ לְכָל אֲתֵר
וְאִירְשָׁלַם תְּהוֹנָה מ
מִתְּדִישָׁא מִן עֲמִמָּה
עֲדֵמָה דִּישְׁלָמוֹן וּבְנֵה
דְּעֲמִמָּה:

*E cadranno à fil di spada, e faranno
menati prigioni in tutte le nationi: e Ie-
rusalem sarà calcata da i Gentili, infin
che siano compinti i tempi de est Gentili.*

25 וַיְהִינּוּ אֲתִיתָה ב
בְּשִׁמְשָׁא וּבִסְהַרְגָּה ו
וּבִכְכָּבִים וּבִאֲרָעָה
אִילָצְנָה דְּעֲמִמָּה וּבִישָׁךְ
אִידִיָּה מִן תְּהִיָּתָה דְּקֵלָה
דִּימָה:

*Saranno etiamdio segni nel sole, e ne
la luna, e ne le stelle: e sopra la terra an-
sietà ne le genti per disperatione, risonan-
do il mare e l'onde.*

26 וַיּוֹצֵא דְּמִפִּיק נְבִישָׁתָה
דְּכִנִּי נִשָּׂא מִן דְּחִלְתָּה
דְּמִדָּם דְּעִתִּיד לְמֵאֲתָה
עַל אֲרָעָה וַתְּתַקֵּיעוּן ח
חִילָה דְּשָׁמַיָּה:

*E gli huomini languendo per la pau-
ra, e per l'aspettatione de le cose che se-
prauerranno al mondo: percioche le
virtu de cieli si commouerranno.*

27 וַהֲיִידִין וַחֲזוֹנֵיהִי לְכִרְה
הָאִנְשָׁה דְּאֵתָה בְּעִנְיָה
עִם חִילָה סִינָא וְשׁוֹבְחָה
רַבָּה:

*Et allora si vedrà il Figliuol de l'huo-
mo venire in vna nuuola con molta pote-
stà e gloria.*

28 מֵה דִּין דְּשִׁרֵי הַלִּין
דִּיהוֹנִין אֲתִלְכְּבוּ וְאִרְיִמוּ
רִישִׁיכּוֹן מִטּוֹל דְּקִרְבָּה לָה
בִּירְקִיכּוֹן:

*Quando queste cose cominciaranno
à venire, riguardate in su, & alzate i
capì vostri, percioche s'appressa la vostra
redentione:*

29 וְאָמַר הוֹנָה לְהוֹן
מִתְּלָה חוֹן לְתִתָּתָה
וּלְכָל חוֹן אִילָנָה:

*Ed disse loro vna similitudine, Guar-
date il fico e tutti gli arbori.*

כא

24 וַיִּפְּלוּ בַּפּוֹמָה דְּחִרְבָּא
וַיִּשְׁתְּבּוּ לְכָל אֲתֵר
וְאִירְשָׁלַם תְּהוֹנָה מ
מִתְּדִישָׁא מִן עֲמִמָּה
עֲדֵמָה דִּישְׁלָמוֹן וּבְנֵה
דְּעֲמִמָּה:

*Y caeran à filo de espada, y serán lleuados
captiuos por todas las naciones: y Ierusalem se-
rá hollada de las gentes hasta que los tiempos de
las Gentes sean cumplidos.*

25 וַתְּהִיֵּינָה אֲוִתּוֹת בְּשִׁמְשָׁ
וּבִלְבָנָה וּבִכְכָּבִים וּבִאֲרָץ
מִצִּיקָה דְּגוֹיִם חֶשֶׁךְ צִר וְאִוֹר
חֶשֶׁךְ בְּעִרְפֵּיהִי וַיִּגְדָּם עַלֵּי
כְּנִהֲמַת הַיָּם וּבְזַעַה גַּלְיָה:

*Entonces aurà fennales en el Sol, y en la Lu-
na, y en las estrellas: y en la tierra apretura de
gentes por la confusion del fonido de la mar y de
las ondas.*

26 יִדְגְּעוּ הָאִנְשִׁים מִדְּאָרָה
וּמִרְעֵדָה עַל־אֲשֵׁר יְבוֹאוּ בְּתֵבֶל
כִּי־חִיל הַשָּׁמַיִם יִמוּט:

*Secandose los hombres a causa del temor
y de la esperança de las cosas que sobre vendran à
la redondez de la tierra: porque las virtudes de-
los cielos seran commouidas.*

27 וְנָאֵל יִרְאֵה אֶת בֶּן־הָאָדָם
בָּנָה בְּעֵנָי עִם כָּח וּכְבוֹד רָב:

*Y entonces verán al Hijo del hombre,
que vendrà en la nuue con potestad y magestad
grande.*

28 וּבְתַחֲלֵל לְהִיָּוֹת כָּל־הָאֲלֹהִים
אֵלֵי הַבָּיִט וְשֵׁנוֹ דְּאִשְׁיָכֶם
בְּעֵבוֹר כִּי קְרוֹבָה מְדוּתְכֶם:

*Y quando estas cosas començaren à hazerse
mirad, y leuantad vuestrs cabéças, porque vue-
stra redencion está cerca.*

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת הַמֶּשֶׁל
הַבָּיִט אֶת־הַתְּיָאנָה וְכָל
הַעֲצִים:

*Y dixoles también vna parabola, Mirad la
higuera y todos los arboles:*

כא

24. Καὶ πεπιῶνται ὁμάτι μα-
χαίρας, καὶ αἰχμαλωποθήσονται
εἰς πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἱερουσαλὴμ
ἔσται πεπυμμένη ὑπὸ ἔθνων. ἄρ-
ωτηθήσονται καὶ οἱ ἔθνη.

*Et ils tomberont au trenchant de
l'espee, & seront menés captifs en tou-
tes nations: & Ierusalem sera foulée
par les nations, iusqu'à ce que les temps
des nations soyent accomplis:*

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ
σελήνῳ καὶ ἀστροῖς, καὶ ὅτι τὸ γῆς
σωσχή ἐθνῶν ἐν δόξῃ, ἡχοῦσης
μελάσσης καὶ σάλου.

*D'auantage, il y aura signes au soleil
& en la lune, & es estoiles, & destresse
aux nations, tellement qu'on ne saura
que deuenir sur la terre, la mer bruyant
& les ondes.*

26. Αποψυχόντων ἀνθρώπων
δοτὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐ-
περχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ, αἱ γὰρ
δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλεύθησιν-
ται.

*De sorte que les hommes seront
comme rendans l'ame, de peur, & à cau-
se de l'attente des choses qui suruien-
dront au monde vniuersel: car les ver-
tus des cieux seront esbranlees.*

27. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετ'
δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

*Et alors on verra le Fils de l'homme
venir en vne nuue avec puissance &
grand' gloire.*

28. Αρχομένων τούτων γίνεσθαι
ἀνακύψατε καὶ ἐπάρεστε τὰς κε-
φαλὰς ὑμῶν διότι ἐγγίζει ἡ δο-
κύεωσις ὑμῶν.

*Or quand ces choses commence-
ront à aduenir, dressez-vous en haut, &
leuez vos testes, d'autant que vostre de-
liurance approche.*

29. Καὶ εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς·
ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δέν-
δρα.

*Et il leur dit vne similitude, Voyez
le figuier & tous les arbres.*

24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes gentes, & Ierusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

And then shall fall on the edge of the sword, and shall be led captiue into all nations, and Ierusalem shall be trodden vnder foote of the Gentiles, vntill the time of the Gentiles be fulfilled.

25. Et erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum.

Then there shall be signes in the Sonne, and in the Moone, and in the starres, and vpon the earth trouble among the nations with perplexitie: the sea and the waters shall roare.

26. Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ supervenient universo orbi, nam virtutes cælorum movebuntur.

And mens heartes shall faile them for feare, and for looking after those things, which shall come on the world, for the powers of heauen shall be shaken.

27. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate.

And then shall they see the Sonne of man come in a cloud, w power and great glorie.

28. His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.

And when these things beginne to come to passe, then looke vp, & lift vp your heads: for your redemption draweth neere.

29. Et dixit illis similitudinem, Videte ficulneam, & omnes arbores.

And he spake to them a parable, Bes holde the figge tree, and all trees.

24. Vnd sie werden fallen durch des Schwerdts scherpffe / vnd gefangen geführt vnter alle Völcker. Vnd Jerusalem wirdt zutretten werden von den Heiden / biß daß der Heiden zeit erfüllet wirdt.

De de skulle falde ved skarpe Suerd / oc foris fangne iblant alle Folsck. De Jerusalem skal nedtrætis aff Hedningene / indtil Hedningens tid bliffuer fuldkommen.

25. Vnd es werden Zeichen geschehen an der Sonnen / vnd Mond / vnd Sternen / vnd auff Erden wirdt den Leuten bange sein / vnd werden zagen / vnd das Meer / vnd die Wasserwogen werden brausen.

De de skulle ske Tegen i Soel oc Maane / oc Stierner / De paa Jorden skal Folscket bliffue bange / oc de skulle bliffue mistroestige / De Hassuit oc Vandbølgerne skulle bruse.

26. Vnd die Menschen werden verschmachten / für forcht vnd für warten der dinge / die kommen sollen auff Erden. Denn auch der Himmel kräfte sich bewegen werden.

De Menniskten skulle forsmecte for redzel oc for detingis foruentelse / so skulle komme paa Jorden. Thi at Himmels kræfter skulle røre sig.

27. Vnd als denn werden sie sehen des Menschen Son kommen inn der Wolcken / mit grosser Krafft vnd Herrlichkeit.

De da skulle de see Menniskens Son komme i Skyerne / med stor krafft oc Herlighed.

28. Wenn aber dises anseheth zugesehen / so sehet auff / vnd hebt euer Häupter auff / darumb daß sich euer Erlösung nahet.

De naar som dette begynder at ske / Da seer op / oc oplyffter eders Høffute / Jordi / at eders Forløsning siund er til.

29. Vnd er saget ihnen ein Gleichniß: Sehet an den Feigenbaum vnd alle Bäume.

De hand sagde dem en lignelse / Seer til Figen træet oc alle Træ.

24. Upadati budau od Meće / a zaijsmanij wedeni budau mezy wsecty Národy: a Geruzalém potlačen bude od cyžych Náródů / dokudž se ne naplnij časowě těch Náródů.

Upolega od młecz / a beda od wiedzien do wiezienia między wszytki narody / ybedzie Jeruzalem podeptá ne od poganow / aż sie też wypelnia czas ich.

25. Abudau znaménij na Sluncy / a na Měsycy / a na Hwězdach: a na Zemi bude daw Náródů pro bauři zwuřku Mořského a wlnobitij.

Tedyč beda znáki ná sloncu / mie siacu / y gwiazdach / a ná zemi wcišnie nie narodow / gdy nie stánie rády / a gdy zášumi morze y waly.

26. Takže schauti budau Lidě strachem / pro očekáwanij těch wěcy / kterěž přijdu na westkeren Swět. Nebo možy nebestě hýbatí se budau:

Thakž iž sie ludžie z duše wyletka / před strachem y očekáwaním nieščesćia przychodzącego ná okrag žiemie / Abowiem mocy niebiešcie chwiać sie beda.

27. A tehdažť užij Syna člověka / an gde w oblaces močy welikau a swelbnostij welikau.

A tedyč wyzra Syná człowiesczego przychodzącego w obłoku z moca y chwala wielka.

28. A kdž ty wěcy počnu se diji / pohledtež a pozdwihtež hlau wassych / neb se přibližuje wykupenij wasse.

To gdy sie dżiać pocnie / pogladay cież / a podnoście głowy wässe / iżci sie inż przybliża odkupienie wässe.

29. Upowěděl jim podobensiwij: Patřte na Fikowě dřevo y na wsecta dřiwij

Upowědžal im też to podobienstwo / Poyzřete žná figowe drzewo y ná wszytki drzewá.

כ א

30 דָּמָא דְּמַפְרָעִין מִחֲדָא
מִנְהוּן מְסַתְפְּלִין אֲנִתּוּן
דְּקָרֵב לֵה קִיטָא :

*Quando già cominciano à mettere
per voi medesimi riguardando, conoscete
che la state è già vicina.*

31 הִכְנֵא אֶף אֲנִתּוּן מָא
דְּמִנְתּוּן הִלִּין דְּהִינּוּ דְּעוּ
דְּקָרִיבָא הִי מְלָכוּתָא
דְּאַלְהָא :

*Così ancor voi quando vedrete auue-
nir queste cose, sappiate che il regno di Dio
è presso.*

32 אֲמִין אֲמַר אָנָּה לָכוּן
דְּלֹא תַעֲבֹר שְׂרָבְתָא הָדָא
עַד—מָא דְּכִלְהִין הִלִּין
יְהִינּוּ :

*Io vi dico in verità che non passerà
questa generatione, innanzi che tutte
queste cose sian fatte.*

33 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא יַעֲבֹרוּ
וּמְלִי לֹא יַעֲבֹרוּ :

*Il cielo e la terra passeranno ben via,
ma le mie parole non passeranno già.*

34 אֲנִידְהִרוּ דִּין בְּנִפְשָׁכוּן
דְּלֹא מִמָּתוּם יִאֲקִרוּ
לְבוֹתָכוּן בְּאַסּוּטוּתָא
וּבְרִיּוּתָא וּבְנִפְתָּא
דְּעִלְמָא וּמִן שְׁלִיָּא יֵאָתָא
עֲלֵיכוּן יוֹמָא הוּא :

*Hor guardateni che i vostri cuori non
s'aggravino di crapula, & ebbriachez-
za, e de le cure di questa vita: e che quel
giorno vi soprauenga in un subito.*

35 אֵיךְ צִפְתָּא צִיר יַעֲפֹחַ
עַל פְּלִהוּן אִילִין דְּתִתְּבוּ
עַל אֲפִיָּה דְּכִלְהָ אֲרָעָא :

*Perciò che verrà come un laccio sopra
tutti quelli che habitano sopra la faccia
di tutta la terra.*

36 הִוּוּ הִכִּיל שְׁהִדּוּן בְּכָל
זְבוּן וּמַצְלִין דְּתַשּׁוּן
לְמַעַרְק מִן הִלִּין דְּעִתִּידוּ
לְמַהּוּן וּתְקוּמוּן קִדְם
בְּרֵה דְּאַנְשָׁא :

*Vegliate dunque pregando d'ogni
tempo, d'esser fatti degni di scampar tutte
queste cose che debbeno auuenire, e di star
dinanzi, al Figliuolo de l'huomo.*

כ א

30 בְּאַשֶׁר יוֹרִים אֹן רָאָה תִּדְעוּ
מֵהֶם כִּי עֵת קָרֹב הֶקְצִיר :

*Quando ya meten, viendolos, de vosotros
mismos entendeys que el verano está ya cerca :*

31 כָּכָה גַּם אַתֶּם בְּאַשֶׁר תִּרְאוּ
לְהִיטָה תִּנְאֵלָה תִּדְעוּ כִּי קָרֹבָה
הִיא מְלָכוּת אֱלֹהִים :

*Ansi tambien vosotros, quando vierdes ha-
zerse estas cosas, entended que está cerca el reyno
de Dios.*

32 אֲמַר אֲמַר אֲנִי לָכֵם כִּי
לֹא יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד—כִּי כָלֶם
יְהִי :

*Dezierto os digo, que no passará esta gene-
ration, hasta que todo sea hecho.*

33 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעֲבֹרוּ וְדִבְרֵי
לֹא יַעֲבֹרוּ :

*El cielo y la tierra passarán, mas mis pala-
bras no pasarán.*

34 לָכֵן הַשְׁמֵרוּ בְּנִפְשָׁכֶם בְּ—
הַכְּבוֹד לְבַבְכֶם בּוֹלֵלָה סִבָּא
שְׂכָרוֹן וּבְדִמְתָּה תְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְתָאֵם יְבוּא עֲלֵיכֶם הַיּוֹם הַהוּא :

*Y mirad por vosotros, que vuestros coraço-
nes no sean cargados de glotonia y embriaguez,
y de los cuidados de esta vida: y venga de repente
sobre vosotros aquel dia.*

35 כִּי־כִמוֹ מִן קֶשׁ יְבוּא עַל—
כָּל־יֹשְׁבֵי פְּנֵי־כָל־הָאָרֶץ :

*Porque como vn lazo vendrà sobre todos
losque habitan sobre la haz de toda la tierra.*

37 לָכֵן שְׁקִדּוּ בְּכָל עֵת וְהַתְּפִלָּה
לְמַעַן תִּשּׁוּ לְבָרוּחַ מִפְּנֵי כָל
הָעִתִּידִים לְהִיטָה וּלְעֵמּוֹד לְפָנֵי
בְּרֵה הָאָדָם :

*Velad pues orando á todo tiempo, que seays
auidos dignos de euitar todas estas cosas que han
de venir: y de estar en pie delante del Hijo del
hombre.*

כ א

30. Οταν περιάλωσιν ἡδη βλε-
πυντες αὐτῶν γινώσκετε ὅτι ἡ-
δη ἐγγύς τὸ θεῖον ἐστίν.

*Quand desia ils pouffent, vous co-
gnoissez de vous-mêmes en regardât,
que l'été est desia pres.*

31. Οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδῃτε
ταῦτα γινόμενα, γινώσκατε ὅτι ἐγ-
γύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

*Vous aussi pareillement, quand vous
verez ces choses aduenir, sachez que le
regne de Dieu est pres.*

32. Αὐτὸ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔτι
πρὸς ἐλθὴν ἡ γένεσις αὐτῆς, ἕως ὅτε πάν-
τες γένηται.

*En verité ie vous di, que cest aage
ne passera point iusqu'à ce que toutes
ces choses soyent faites,*

33. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ περιελ-
θούσιν· οἱ δὲ λόγοι μου ἔτι μὴ περιελ-
θώσιν.

*Le ciel & la terre passeront, mais
mes paroles ne passeront point.*

34. Προσέχετε ἑαυτοῖς, μή πο-
τε βαρυνθῶσιν ὑμεῖς αἱ καρδίαι
ἐν κραυγαῖς καὶ μέθῃ καὶ μερι-
μναῖς βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδι-
ως ἐφ' ὑμᾶς ἔπιτῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

*Prenez donc garde à vous-mêmes,
que d'auenture vos cœur ne soyent gre-
ués de gourmandise & d'yurognerie, &
des soucis de ceste vie: & que ce iour-la
soudain ne vous surprenne.*

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπὶ ἐλθούσιν ἐ-
πὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν
οὐρανὸν πίστεως τῆς γῆς.

*Car il surprendra comme vn laqs
tous ceux qui habitent sur le dessus de
toute la terre.*

36. Ἀρρυνήτε οὖν ἐν παντὶ
καρδίᾳ δαίμονας, ἵνα καταιγισθῇτε
ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλ-
λοντα γίνεσθαι. καὶ σθελεῖτε ἐμ-
προσθεῖν τῷ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

*Veillez donc, prians en tout temps,
afin que vous soyez faits dignes d'eui-
ter toutes ces choses qui doiuent adue-
nir, & que vous puissiez subsister de-
uant le Fils de l'homme.*

30. Cum producant iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.

When they nowe shoote forth/ye seeing them/know of your owne selues/that sommer is then nere.

31. Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.

So likewise ye when ye see these things come to passe/ knowe ye that the kingdome of God is nere.

32. Amen dico vobis, quia non peribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I say vnto you/This age shall not passe / till all these things be done.

33. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

Heauen and earth shall passe away/ but my wordes shall not passe away.

34. Attendite autem vobis, ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa.

Take heed to your selues/ lest at any time your heartes be oppressed with surfeiting & drunkenesse/ and cares of this life/ and lest that day come on you at unwares.

35. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedet super faciem omnis terræ.

For as a snare shall it come on all them that dwell on the face of the whole earth.

36. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.

Watch therefore/ and pray continually/ that ye may be counted worthy to escape all these things/ & stand before the Sonne of man.

30. Wenn sie jetzt aufschlagen/ so sehet ihrs an ihnen/ vnd mercket/ daß jetzt der Sommer nahe ist.

Naar som de saa nu knaapper/ da see i paa dem/ oc mercke at Sommeren er nu nær.

31. Also auch ir/ wenn ihr diß alles sehet angehen/ so wisset/ daß das Reich Gottes nahe ist.

Slige saa/ naar som i see alt dette begyndis/ da vider/ at Guds Rige er nær.

32. Warlich ich sage euch/ diß Geschlecht wirdt nicht vergehen/ biß daß es alles geschehe.

Sandelige ieg siger eder/ Denne Eelect skal icke forgaa/ før det sker alt sammen.

33. Himmel vnd Erden vergehen/ aber meine Wort vergehen nicht.

Himmel oc Jord forgaa/ Men mine Ord forgaa icke.

34. Aber hütet euch/ daß euere Herzen nicht beschweret werden mit freßsen vnd sauffen/ vnd mit sorgen der Nahrung/ vnd komme diser Tag schnell über euch.

Men værter eder/ At eders Hiertter icke besværis med frodzeri oc druckenskaft/ oc med sorg for Døring/ oc denne dag skal komme hastelige offuer eder.

35. Denn wie ein Fallstrick wird er kommen/ über alle die auff Erden wohnen.

Thi hand skal komme som en Snare/ offuer alle dem som bo paa Jorden.

36. So sent nun wacker allezeit/ vnd betet/ daß ihr würdig werden müget zu empfliehen disem allen/ das geschehen soll/ vnd zu stehen für des Menschen Son.

Saa værer nu altid vogne/ oc beder/ At i kunde vere verdige til at vndfly alt dette/ som ske skal/ oc at staa for Menneskens Son.

30. Když giž vydávají z sebe Dupence/ víte že blizko gest Lto.

Gdy tuž vypuščáta listi/ thedy vy sám z siebie poznáváte že inž blizko láto.

31. Takž y vy/ když vztíte ano se tyto věcy dějí/ věztež že blizko gest Království Boží.

Takž y vy gdy vyzríte se to bedžte džáto/ poznáváte že blizko jest Královstvo Boží.

32. Jagistě pravím vám že nepomine pokolení toto/ až se vssecky věcy stanau.

Já pravdě vám poviedam/ Žadnymci sposobem nie przemine when wiek a žby sie to vsytko stalo.

33. Nebe a Země pominau/ ale slova má nepominau.

Nieboč y zemia přemíní/ ale slova moje žadnym sposobem nie przemina.

34. Varujte se/ aby snad nebyla obtížena Erde wasse obžerstwím a opilstwím/ a pečováním o tento život: a přisselby na was náhlý ten den:

Badžte z redy tego pilni sami v siebie/ aby kiedy nie byly ociazone sercá wasse obžerstwem y opilstwem/ y staráním tego żywota/ žecby ná was ž predčá nie přysedl džien on.

35. Nebo jakožto ohydlo přijde na vssecky který obhwa gij na swrchu wšy země.

Abowiemci takó šidlo przypadne ná vsytki ktorzy miestka powšytkiej zemi.

36. Protož bděte na každý čas modlíce se/ abyšcie hodni gijnij byli vgišti těch vssech věch/ kterěž budauch gšau/ a státi před Synem člověka.

Aprzeťož czyncie modlac sie ná každy čas/ aby was miano go dnem/ ktorzybyšcie všli tego vsytkiego co przydzia/ a žbyšcie sthaneli przed Synem człowięczy.

כ א

37 באַיממא דיו מלך
הוא בהיכלא וכלליא גפק
הוא פאת בטרקא
דמתקרא דבית נחמא :

*E così staua il giorno ad insegnar nel
tempio: e la notte scendo, dimoraua in
sul monte, che si chiama degli Oliui.*

38 וכלה עמא מקדמיו
הו לותה להיכלא
למשמע מלתה :

*Et tutto il popolo la mattina per tem-
po venia a lui, per & dirlo nel tempio.*

כ ב

1 קריב הוא דיו עדאדא
דבטירא דמתקרא בפחא :

*Auicinuaua poi il giorno de la festa
de gli azumi, che si chiama Pascha.*

2 ובאו הו רפי פהגא
וספרא דאיכבא יקטלוגיהי
דחליו הו גיר מו עמא :

*E i principali Sacerdoti e gli Scribi cer-
cauano come lo potessen far morire: per-
cioche temevano il popolo.*

3 על הוא דיו סטגא
ביהודא דמתקרא
סכריוטא דאיתנהי הו
מו מניגא דתג-עסר :

*Et entrò satana in Giuda, che per co-
gnome si chiamaua Iscariote, il quale era
del numero de dodici.*

4 ואול מלל עם רפי
פהגא וספרא ורפי חילא
דהיכלא אר דילשמויהי
להו :

*E così egli sen' andò, e parlò co i prin-
cipali Sacerdoti e co i Maestri del tempio,
del modo come lo darebbe loro ne le mani.*

5 וחדיו ואקיימו דיתלון
לה בספגא :

*Di che essi si alleggarono, e pattuirono
di darli denari.*

כ א

37 ויהי ביום מלמד בהיכל
ובלילה יוצא וילך בקר הנקרא
קר היתים :

*Y ensennaua entre dia en el Templo: y de
noche, saliendo estauase en el monte que se llama
de las Oliuas.*

38 וכל העם השכים בבקר
ויבוא אליו בהיכל לשמע אתו :

*Y todo el pueblo venia a el por la manana
para oyrlo en el Templo.*

כ ב

1 ויקרב חג המצות אשר נקרא
הפסח :

*Y estaua cerca el dia de la fiesta de los Panes
sin leuadura, que se llama la Pascua.*

2 ויבקשו שרי הכהנים והסופרים
איכבה יהודה וייראו את
העם :

*Y los principes de los Sacerdotes y los Escri-
bas procurauan como lo matarian: mas auian
miedo del pueblo.*

3 ויבוא השטן ביהודה אשר
נקרא איש כריות והוא ממספר
שנים עשר :

*Y entró Satanas en Iudas que tenia por so-
bre nombre Iscariota, el qual era vno del nume-
ro de los Doze.*

4 וילך וימלל לשרי הכהנים
ולסגנים באשר יסגירו
בידיהם :

*Y fue y habló con los principes de los Sa-
cerdotes, y con los magistrados, de como se lo
entregaria.*

5 וישמחו ונקבו לו כסף לתת :

*Los quales se holgaron, y concertaron de
darle dinero.*

κα'.

37. Ἦν δὲ πᾶς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ
διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξέρχο-
μενος ἠυλίζετο εἰς τὸ ὄρεος τὸ κα-
λούμενον ὀλιβῆτι.

*Or estoit-il de iour enseignant au
temple: & sortant demouroit la nuit
en la montagne qui est appelee des Oli-
uiers.*

38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθε ἡμέρας
αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

*Et dès le poinct du iour tout le peu-
ple venoit vers lui au temple, pour l'o-
uir.*

Κ Ε Φ Α Λ. κβ'.

Η γιγίζῃ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων
ἢ λεγομένη πάσχα.

*Or la feste des pains sans leuain, qu'
on appelle Pasque, approchoit.*

2. Καὶ ἐζήτησαν οἱ δέσποται καὶ οἱ
γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐ-
τόν. ἐφωβήθη γὰρ τὸν λαόν.

*Et les principaux Sacrificateurs &
les Scribes cerchoyent comment ils le
pourroyent mettre à mort: car ils crai-
gnoyent le peuple.*

3. Εἰσῆλθι δὲ ὁ σατανᾶς εἰς ἰουδαν
τὸν πταλούμενον ἰσχυρότῳ,
ὅτι οὕτως ἔστιν ἀριθμὸς τῶν δώδεκα.

*Mais Satan entra en Iudas surnom-
mé Iscariot, qui estoit du nombre des
douze.*

4. Καὶ ἀπλῶς συνελάλησε τοῖς
δέσποταις καὶ τοῖς γραμματέας τὸ
πῶς αὐτὸν ὀρθῶς ἀνέλωσιν.

*Lequels'en alla, & parla avec les
principaux Sacrificateurs & les capitai-
nes, comment il le leur liureroit.*

5. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο
αὐτῷ δέσποτον δίνειν.

*Dont ils furent ioyeux, & accorde-
rent de lui bailler argent.*

37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens, morabatur in monte qui vocatur oliveti.

Nowe in the day time hee taught in the Temple / and at night the went out / and abode in the mount that is called the mount of Olives.

38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

And all the people came in the morning to him / to hear him in the Temple.

Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha.

Now the feast of unleavened bread drew nigh / which is called the Pasche.

2. Et quærebant principes sacerdotum & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem.

And the hie Priestes and Scribes sought howe they might kill him: for they feared the people.

3. Intravit autem satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim.

Then entred Satan into Judas / who was called Iscariot / and was of the number of the twelve.

4. Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

And he went his way / and communed with the hie Priestes and capitaines / how he might betray him to them.

5. Et gavisii sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

So they were glad / and agreed to give him money.

37. Vnnd er lehret des Tages im Tempel / des Nachts aber gieng er hinaus / vnd bleib über Nacht am Delberg.

De hand lærde om dagen i Tempelen / oc om natten gief hand vd / oc bleff om natten paa Oliebjerge.

38. Vnd alles Volck machet sich früe auff zu ihm / im Tempel ihn zu hören.

De at Folket giorde sig aarfe rede til hannem i Tempelen / at høre hannem.

Es war aber nahe das Fest der Süssenbrodt / daß da Ostern heisset.

De den Sødebrodt Høytid vaar nær / som kaldes Paaske.

2. Vnd die Hohenpriester vnd Schriftgelehrten trachteten / wie sie ihn tödten / vnd forchten sich für dem Volck.

De de nypperste Prester oc Scrifftelege haaffde sinde / huorledis de kunde sla hannem ihel / De de fræctede sig for Folket.

3. Es war aber der Sathanas gefahren in den Judas / genant Ischariote / der da war auß der zahl der Zwölffen.

Men Satanas vaar faaren i Judas / som kaldes Ischariote / oc vaar aff de Tølfderis tal.

4. Vnd er gieng hin vnd redet mit den Hohenpriestern / vnd mit den Hauptleuten / wie er ihn wolte ihnen überantwortten.

De hand gief bort oc talede med de nypperste Prester / oc med Høffuismændene / huorledis hand vilde antvorde dem hannem.

5. Vnd sie worden fro / vnd gelobten ihm Gelt zu geben.

De de bleffue glade / oc loffue de at giffue hannem Pendinge.

37. V byval vedne vce w Chrámě / ale w noch wyháže ge přebýwal na hůře / kteráž slowe Olivěštá.

Atk wedne vczyl w kóściele / a w noch wyszedłszy przemieřał wale na gorze ktora zowa oliwna.

38. A wesskeren Lidna vsiwitě přicházal k němu do Chrámu aby ho poslauchal.

Ale wysřek lud ráníczko sta schodzil do niego aby go w kóściele sluchal.

Blizowal se pať den Swátcnj Přesnic / který slowe Welikánoc:

Bylo blízko swěto Przasnic / kow / ktora zowa Wielkanoc.

2. Vhledali knížata kněžstá a Dětice kterak by ho zabili / ale báli se Lidu.

Šuřaly tego Książetě Kńszi pkskie y Doktorowie takoby go zabyci / ale ściedu pospoliteo bali.

3. Tehdy wšel Diábe ldo Gidáše / který slaul Wřkary / ořky / gednoho ze dwanaći:

Wšel tedy šatan w Judas / ktorego zwano Iskariotem / zliczby dwunásie.

4. Wodšel a mluwil s knížati kněžstwi a s předními Lidu / kterak by ho gim zradil.

Atory šedšy zmowl si z Kńszi zety Káplášimi / y z przelożony / mi / takoby go im wydacinal.

5. Protož zradowali se / a slijbili gemu penijze dáti.

Atorzy temu byli rádži / y obiecali dac temu pieniazce.

כ ב

6 וַאֲשֶׁר־יָדִי לָהֶוּן וַיִּבְעֵא
הַנֶּגֶל לָהּ בְּלֶעֱנָה ד
דִּישְׁלִמִיּוּהִי לָהֶוּן בְּלַעַד
מִן כְּנָשָׁה :

*Et egli promise, e cercava commodi-
ta di darlo loro ne le mani fuor del la
turba.*

7 וּמִטִּי יוֹמָא דְּפִטְרָא
דִּבְהָ אִית הַנֶּגֶל עִידָא
דִּיתְנַכְס פִּצְחָא :

*Hor venne il giorno de la festa de gli
azimi, ne quale bisognaua sacrificar la
Pascha.*

8 וַשְּׁדֵר יֵשׁוּעַ לְכָאֲבָא
וּלְיוֹחָנָן וַאֲמַר לָהֶוּן וְלוֹ
טִיבוּ לוֹ פִּצְחָא דְּנִלְעַס :

*Per il che Iesv mandò Pietro e Gio-
uanni dicendo, Andate, & apparecchia-
teci la Pascha: accioche noi mangiamo.*

9 הָגִוּ דִּין אֲמַרְוּ לָהּ א
אִיבָא צִבָּא אֲנִת דְּנִטִּיב :

*Et effigli dissero, Dane quoi tu che
noi l'apparecchiamo?*

10 אֲמַר לָהֶוּן הֵא מַגָּ
דְּעֵאֲלִין אֲנִתוֹן לְמַדִּינָתָא
פִּזְעַ בְּכוֹן גְּבֵרָא דְּשִׁקִּי-
גְּבֵרָא דְּמִינָא וְלוֹ בְּתֵרָה :

*Egli disse loro, Ecco, entrati che voi
farete ne la città, & si farà incontro vn
huomo che porta vn vaso di terra pieno
d'acqua, seguitelo ne la casa dove egli en-
trará.*

11 וַאֲיָבָא דְּעֵאֲלִי אֲמַרְוּ
לְמִרְה דְּבִיתָא כִּפּוֹן אֲמַר
אִינוּ בֵּית מִשְׁרָנָא אִיבָא
דְּאֲכִיל פִּצְחָא עִם ת
תְּלִמִּידֵי :

*E direte al padre de la familia de
quella casa, Il Maestro ti domanda, Don'e
la stanza: oue io mangi la Pascha co
miei discipoli?*

12 וְהָא הִו מַחְוָא לְכוֹן
עֲלִיתָא חֲדָא דְּבִתָּא
דְּמִשְׁוִנָא תִּמְן טִיבוּ :

*Et egli si mostrará vna gran sala pa-
ratu: apparecchiate iui.*

כ ב

6 וַיִּתְּנָהּ וַיִּבְקֹשׁ עִתּוֹ לְמַסֹּר
אֹתוֹ בְּיָדֵיהֶם בְּלִי מְהוּמָה :

*Y prometió: y buscaua oportunidad para
entregarlo a ellos sin las compannas.*

7 וּבֹא יוֹם הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר בּוֹ
צִרִיךְ לִזְבוֹחַ אֶת הַפֶּסַח :

*Y vino el dia de los Panes sin leuadura en el
qual era menester matar el cordero de la Pasqua.*

8 וַיִּשְׁלַח אֶת-כִּיפָה וַיּוֹחָנָן
לְאֲמַר לְכוּ תְּכִינוּ לָנוּ אֶת-הַפֶּסַח
אֲשֶׁר גִּאֲכָל :

*Y embió á Pedro, y á Ioan, diciendo Id, apa-
rejadnos el cordero de la pasqua, paraque coma-
mos.*

9 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו אִיָּה תִרְצָה
נְכִיךְ :

*Y ellos le dixeron, Donde quieres que apa-
rejemos?*

10 וְהוּא אָמַר אֵלֵיהֶם הִנֵּה
בְּאֲשֶׁר תָּבוֹאוּ אִתְּכֶם אֶל-הָעִיר
יִקְרָה לָכֶם אָדָם וְכֵדוֹ עַל-
שְׁכֻמּוֹ לְכוּ אַחֲרָיו אֶל-הַבֵּית
אֲשֶׁר הוּא יָבוֹא שָׁמָּה :

*Y el les dixo, Heaqui como entrardes en la
ciudad, os encontrará vn hombre que lleua vn
cantaro de agua: seguildo hasta la casa donde
entrare:*

11 וַאֲמַרְוּ לְבַעַל הַבֵּית הַמַּלְמַד
אֵמַר לָךְ אִיזוֹ הַמַּלְלוֹךְ אֲשֶׁר שָׁם
אֶת-הַפֶּסַח עִם תְּלִמִּידֵי
אִזְכָּלָה :

*Y dezid al padre de la familia de la casa, El
Maestro te dize, Donde esta el aposento donde
tengo de comer el cordero de la pasqua con mis
Discipulos.*

12 וְהוּא יָגִיד לָכֶם עֲלֵיהָ
גְּדוּלָּה יַצְעָה שָׁם תְּכִינוּ :

*Entonces el os mostrará vn gran cenadero
adereçado, apparejad alli.*

κβ'.

6. Καὶ ἔξαμολίγησεν, καὶ ἐζήτησεν
δυναμίαν ὅπως παραδωκεῖται αὐτὸν
αὐτοῖς ἀπὸ ὄχλου.

*Ecil en conuint avec eux, & cer-
choit temps propre pour le leur liurer
sans esmeute.*

7. Ἦλθεν ἡ ἡμέρα ὅτι ἀζύμων,
ὅτι ἐστὶν ἡμερὰ τῆς πάσχα.

*Ou vint le iour des pains sans leua-
in, auquel il falloir sacrifier l'agneau de
Pasque.*

8. Καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάν-
νην, εἰπὼν, πορεύεσθες ἐπιμαζα-
τε ἡμῖν τὴν πάσχα, ἡ φάγωμα.

*Et Iesus enuoya Pierre & Iehan,
disant, Allez, & nous apprestez l'agne-
au de Pasque, afin que nous le man-
gions.*

9. Οἱ δὲ εἰπόντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις
ἐπιμαζώμεθα;

*Ecils lui dirent, Où veux tu que
nous l'apprestions?*

10. Ὁ δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσέλ-
θόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναν-
τήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος ὁ καρμέων ὑ-
δάτος βασιλεὺς ἀγγελουθήσεται
αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύε-
ται.

*Et il leur dit, Voici, quand vous se-
rez entrés en la ville, vous rencontrerez
vn homme portant vne cruche d'eau:
suiuez-le en la maison où il entrera.*

11. Καὶ ἐρῶν τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς
οἰκίας, λέγῃ σοι ὁ διδάσκαλος,
ποῦ ἐστὶ τὸ πατέλυμα, ὅπου τὸ πά-
σχα μὲτ' ἡμᾶς τῷ μου φάγω;

*Et dites au maistre de la maison, Le
maistre enuoye dire, Où est le logis
où ie mangerai l'agneau de Pasque a-
uec mes disciples?*

12. Καὶ αὗτος ὑμῖν δείξει ἀνώγειον
μέγα ἐξωμαρμένον, ὅκα ἐπιμαζώσεται.

*Et il vous montrera vne grande
chambre haute parée: apprestez là l'a-
gneau de Pasque.*

6. Et spopondit. Et quarebat oportunitatem ut traderet illum sine turbis.

And he consented / and sought opportunity to betray him unto them / when the people were away.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.

Then came the day of unleavened bread when the Pasche must be sacrificed.

8. Et misit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis pascha, ut manducemus.

And he sent Peter and John / saying / Go / and prepare vs the Pasche / that wee may eat it.

9. At illi dixerunt, Vbi vis paremus?

And then sende to him / Where wilt thou / that we prepare it?

10. Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquae portans: sequimini eum in domum in quam intrat.

Then he said unto them / Beholde / when ye be entred into the citie / there shall a man meete you / bearing a pitcher of a water: followe him into the house / he entred in.

11. Et dicetis patrifamilias domus, Dic tibi Magister, Vbi est diversorium ubi pascha cum discipulis meis manducem?

And say unto the good man of the house / The Master saith unto thee / Where is the lodging where I shall eat my Pasche with my disciples?

12. Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum: & ibi parate.

Then he shall shewe you a great chamber trimmed: there make it ready.

6. Vnd er versprach sich / vnd suchte gelegenheit / daß er ihn überantwortet ohn Rumor.

De hand tillsagde dem det / oc søgte belenlighed / at hand kunde forraade hannem vden oprør.

7. Es kam nun der Tag der Süßsenbrodt / auff welchen man muste opffern das Osterlamb.

Der Süße brodt dag kom nu / paa huilcken mand skulde offre Paaskelammet.

8. Vnd er sandte Petrum vnd Iohannem / vnd sprach: Gehet hin / bereitet vns das Osterlamb / auff daß wirs essen.

De hand sende Petrum oc Iohannem / oc sagde / Gaar bort / bereder oss Paaskelammet / at vi kunde æde det.

9. Sie aber sprachen zu ihm: Wo wiltu / daß wirs bereitten?

De de sagde til hannem / Hvor vilst du / at vi skulle berede det?

10. Er sprach zu jnen: Sihe / wenn ihr hinein kompt in die Stadt / wird euch ein Mensch begegnen / der tregt einen Wasserkrug / folget ihm nach in das Haus / da er hinein gehet.

Hand sagde til dem / See / naar i komme ind i Staden / da skal i Menniske møde eder / som bær et Vandkruss / Følger hannem effter i Husit / som hand gaar ind.

11. Vnd sagt zu dem Hausherrn: Der Meister lest dir sagen / wo ist die Herberge / darinnen ich das Osterlamb essen müge mit meinen Jüngern?

De siger til Husbonden / Meesteren lader dig sige / hvor er det Herbere / der ieg maa æde Paaskelammet vdi mit mine Disciple?

12. Vnd er wirdt euch einen grossen gepflasterten Saal zeigen / da selbs bereitet es.

De hand skal vise eder en stor stenlagd Sal / bereder det der.

6. A on také gim slijbil. V hle dal přijhodného času / aby gen gradil bez řástu.

Že co im on přyzvekl / y řka / Eat času takoby go im vydal přez ludi pospolitogo.

7. Tehdy přišel den Přesnic / v kterémžto potřebij bylo zabiti Beránka.

Že tým přišedl džen Přesnic / v který bylo potřeba obchoditi Velkanoc.

8. V poslal Petra a Jana / řka: Gdauce připravte nám Beránka / abychom gedli.

Poslat tedy Petrá y Janá / mowiac / Gdauce zgotujcie nám Velkanoc abychmy icy pojywal.

9. A oni řekli: Kde chcess at připravime?

A oni semu řekli / Gdzie chcess abychmyc ta năgotowali?

10. V řekl nim: Hle kdyz wgedete do Města / potká wás člowěk džbán wodny nesa / gde tež za nim do domu / do kteréhožto wgedete.

Me on řekl do nich / Ocho gdy wy wnidziecie do miasta / zapdzie wam niekto niosac dzban wody / Idziez za nim do domu w który wnidzie.

11. V dijte Hospodáři toho domu: Wskazuge tobě Mistr / kde gest Syn / kdežto budu gijsti Beránka s Předními mými.

Apowiedzcie gospodarzowi domu onego / Kazaici Mistrz powiedziec / Gdzie jest gospoda Kedyby miał pożywać Wielkieyno cy z Swolenniki swemi?

12. A on wám vřaje Wěte: řadlo weliké podlážení / a tu pripravte.

Tedyč on wám vřaje Sale wřelka obita / tamže năgotujcie Wielkanoc.

כב

13 ואולו אשכחו איך ד
דאמר להון וטיבו פפעהא :

E così essi andarono, e tremarono com'egli haueua detto loro : & apparecchiarono la Pascha.

14 ופד הוא עדנא אתא
שוע אסתמך ותיר-עסר
שליחא עמה :

Quando poi fu venuta l'hora, si pose à tavola, e i dodici Apostoli con lui.

15 ואמר להון רגתנא
רגתני דהנא פפעהא אכול
עפוכו קדם דאחש :

Ed disse loro, Io ho desiderato con gran desiderio di mangiar questa Pascha con essouoi, prima ch'io patisca.

16 אמר אנא לכו גיד
דמכיל לא אכליהי עד
מא דישראל במלכותה
דאלהא :

Perche io vi dico, ch'io non ne mangiaro piu da hora innanzi, infin ch'ella sia compiuta nel regno di Dio.

17 וגסב כסא ואודי ואמר
סבו הנא ופלגו בינתכון :

E preso il calice, vendè gratia, e disse Pigliate questo, e diuidetelo fra voi.

18 אמר אנא גיד לכו
דלא אשתא מן ילדנא
דגפתא עד מא דתאתא
מלכותא דאלהא :

Perche io vi dico ch'io non beuerà del frutto de la vite, infin à tanto che venga il regno di Dio.

19 וגסב לחמנא ואודי
נקצא ויחב להון ואמר הנא
פגרי דעל אפיוכו מתיהב
הדנא הויתון עבדון
לדוכרני :

Poi prese del panè, e rendute ch'egli hebbe gratia, lo spezzò, e dette loro, dicendo : Questo è il mio corpo il quale si dà per voi : fate questo in memoria di me.

20 והכות אף על פסגא
מן פתר דאחשמו אמר ה
הנא פסא דיתקא חדתא
בדמי דחלפיוכו מתאשד :

Similmente dette loro ancora il calice poi che si fu cenato, dicendo, Questo calice è il Nuovo testamento nel mio sangue, che si sparge per voi.

כב

13 וילכו וימצאו כחשך
להם ויכינו את הפסח :

Yyendo ellos hallaronlo todo como les auia dicho : y aparejaron el cordero de la Pascua.

14 ויבאשד בלחא השעה וישב
ושגים עשר חלמיו אתו :

Y como fue hora, sentose à la mesa : y conel los doze Apostoles.

15 ויאמר אליהם התאנה
אוייתי את פסח הזה לאכל
עמכם לפני ענותי :

Y dixoles, En gran manera he deseado comer con vosotros este cordero de la Pascua antes que padezca.

16 כי אומר לכם כי עוד לא
אוכל ממנו עד כי ימלא
במלכות אלהים :

Porque os digo que no comeré deel, hasta que sea cumplido enel Reyno de Dios.

17 ויקח את הכוס ויברך
לאמר קחו זאת ופלגו ביניכם :

Y tomando el vaso: auiendo hecho gracias dixo, Tomad esto, y partid entre vosotros.

18 כי אומר אני לכם כי אני
שותה מאנב הכוס עד כי
מלכות אלהים תבוא :

Porque os digo, que no beuere del fruto de vid, hasta que el Reyno de Dios venga.

19 ויקח את הלחם ויברך ויפרס
ויתן להם לאמר זאת יש גופתי
אשר עליכם גתו זאת עשו
לזכרני :

Y tomando el pan, auiendo hecho gracias, partió, y dioles, diciendo, Esto es mi cuerpo, que por vosotros es dado : hazed esto en memoria de mi.

20 ויכמו כן את הכוס אחר
אכלם לאמר זה הכוס ברת
חדשה בדמי אשר עליכם
גשפך :

Ansímismo tambien tomo, y les dió el vaso, despues que vuo cenado, diciendo, Esto vaso es el Nueuo testamento en mi sangre, que por vosotros se derrama.

כב

3 'Απελθόντες δὲ εἶπον καθὼς
εἰρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡ τοίμασις τὸ
πάχα.

Lors ils s'en allerent, & trouuerēt selon, qu'il leur auoit dit, & appreterent l'agneau de Pasque.

14. Καὶ ὅτε ἤλθετο ἡ ὥρα, αἱ ἐπισ-
σε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐ-
τῷ.

Quand donc l'heure fut venue, il se mit à table, & les douze Apôtres avec lui.

15. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰη-
σοῦς ἰπτεύμεθα ὅτι τὸ πάχα φα-
γῶν μετ' ὑμῶν, πρὶν τὸ μετὰ ἡμῶν.

Adonc il leur dit, J'ai grandement desiré de manger cest agneau de Pasque avec vous deuant que ie souffre.

16. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδέποτε οὐ
μὴ φαγῶ ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πω-
ραθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Car ie vous di, que ie n'en mangerai plus, iusqu'à ce qu'il soit accompli au royaume de Dieu.

17. Καὶ δεξάμενος τὸ ποτήριον,
ὡχαριστήσας εἶπε, λάβετε ὅτι καὶ
διαμερίσσει ἐαυτοῖς.

Et il print la coupe : & rendit graces, & dit, Prenez-la, & la destribuez entre vous.

18. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ
πὶν ὀσὶν ὁ χυμὸς τῆς ἀμ-
πελου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
έλθῃ.

Car ie vous di, que ie ne boirai plus du fruit de la vigne, iusqu'à ce que le regne de Dieu soit venu.

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, ὡχαρι-
στήσας ἐκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς,
λέγων, τὸ ἐστὶ τὸ σῶμά μου, τὸ
ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον : τὸ ποιεῖ-
τε εἰς τὴν ἰμῶν ἀνάμνησιν.

Puis prenant le pain, & ayant rendu graces, il rompit, & le leur bailla, disant, Ceci est mon corps, lequel est donné pour vous : faites ceci en commemoration de moi.

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μὲν
τὸ δέξιν, λέγων, τὸ ἐστὶ τὸ πνῆ-
μα τοῦ θεοῦ, τὸ ἐν τῷ αἵματι
μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυρό-
μενον.

Semblablement aussi leur bailla il la coupe apres le souper, disant, Ceste coupe est le nouveau Testament en mon sang, qui est respandu pour vous.

13. Euntēs autēm inueniunt sicut dixit illis, & paraverunt pascha.

So they went / and found as he had sayde vnto them / & made ready the Pascheouer.

14. Et cū facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.

And when the houre was come / he sate downe / & the twelue Apostles w him.

15. Et ait illis, Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.

Then he say vnto them / I haue earnestly desired to eat this Pascheouer with you before I suffer.

16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

For I say vnto you / Henceforth I will not eat of it any more / vntill it be fulfilled in the kingdome of God.

17. Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos.

And he tooke the cup / and gaue thanks / and sayde / Take this / and diuide it among you.

18. Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

For I say vnto you / I will not drinke of the fruite of the vine / vntill the kingdome of God be come.

19. Et accepto pane, gratias egit, & fregit: & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.

And he tooke bread / and when hee had giuen thanks / he brake it / and gaue it to them / saying / This is my body / which is giuen for you: do this in the remembrance of me.

20. Similiter & calicem, postquam cœnavit, dicens, Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

Likewise also after supper he tooke the cuppe / saying / This cuppe is the new Testament in my blood / which is shed for you.

13. Sie giengen hin / vnd funden / wie er ihnen gesagt hatte / vnd bereiteten das Osterlamb.

De ginge bort / och funde / lige som hand sagde dem / oc de beredde Paastelammet.

14. Vnd da die Stunde kam / sazte er sich nider / vnd die zwölff Apostel mit ihm.

De der stunden kom / sette hand sig ned / oc de toloff met hannem.

15. Vnd er sprach zu ihnen: Mich hat herzlich verlanget diß Osterlamb mit euch zu essen / ehe denn ich leide.

De hand sagde til dem / Mig haaffuer hiertelike forlenger / at dette æde Paastelam met eder / for end ieg lider.

16. Denn ich sage euch / daß ich hinfort nicht mehr darvon essen werde / biß das erfüllet werde im Reich Gottes.

Iht ieg siger eder / at ieg skal her effter icke mere æde der aff / indtil der bliffuer fuldkommet i Guds rige.

17. Vnd er nam den Kelch / dancket vnd sprach: Nemet denselbigen / vnd theilet ihn vnter euch.

De hand tog Kalcken / tackede oc sagde / Tager denne / och deler hannem iblant eder.

18. Denn ich sage euch / ich werde nicht trincken von dem Gewächse des Weinstocks / biß das Reich Gottes komme.

Iht ieg siger eder / Jeg skal dricke aff det som vorer paa Vintra / for end Guds rige kommer.

19. Vnd er nam das Brodt / dancket vnd brach / vnd gabs ihnen / vnd sprach: Das ist mein Leib / der für euch gegeben wirdt / das thut zu meinem Gedenckniß.

De hand tog Brodet / tackede oc brod det / oc gaff dem det / oc sagde / det er mit legeme / som bliffuer giffuit for eder / det gører til min Hukommelse.

20. Desselbigen gleichen auch den Kelch / nach dem Abendmal / vnd sprach: Das ist der Kelch / das neue Testament in meinem Blut / das für euch vergossen wirdt.

Lige saa oc Kalcken / effter Nadueren / oc sagde / Dette er det ny Testaments Kalck i mit Blod / som bliffuer vdgdyet for eder.

13. Tedyh sedšsenaležli pafož gim oznámil / a pripravil Beránka.

Atk sedšy wšytko to náležli takto im povedzial / y zgorovali Wielkanoc.

14. Akdyž byla hodina / sedl za stul / a dwanaće Apostolů s nim:

Potym gdy on čás postano / wšo ny przysiedl / tedy siadl / y dwanaście Apostolow s nim.

15. Y řekl gim: Žádostij žádal jsem tohoto Beránka gijš s vámi / přve než bych trpěl.

Řekl do nich. Ž dučiam žádal požývac reý Wielkynocy s wami / przed tym niż ja cierpiec bede.

16. Než pravim wám / že ho gijš wiece nebudu gijš / doš fudž je nenaplnij w Královstwij Božij.

Apowiedam wám / że tuż wiecey nie bede tego wżywal / ažoy sie wypelnilo w Krolestwie Božym.

17. A wzaw Kalich dišy čil / a řekl: Wezměte / a rozdělte mezy sebau:

Wzjatošy kubek a wczynowšy dišy čil / řekl / Wezmiecie tho a rozdělíte miedzy sie.

18. Nebo pravim wám / že nebudu pijti z plodu winného kořene / až Královstwij Božij přijde.

Abowiem wam tho powiedam / że nie bede pił z owocu winnego aż przyjdzie Krolestwo Bože.

19. A wzaw chleš / dišy čil / a lámal / a dáwal gim / řka: Totoť gest Čelo mé / kterěž se za was dáwa / to činte na mě spolu pamatowanij

Wzjatošy chleš gdy wczynš dišy čil / lámal y dal im / mowiac / To jest cialo ktore sie za was dáwa / to czyncie na wspomnianie moje.

20. Tedy Kalich fdyž odweřel / řka: Tentoť gest Kalich novýž zákon w mě Krwi / kteráž se za was wylěwa.

Takže im thež dal y kubek gdy odwierczel / mowiac / Ten kubek jest čí on testament novýž przez krew moję / ktora sie za was wylewa.

כב

21 כִּי הִנֵּה אֲנִי
דְּמַשְׁלָמְנִי עַל פְּתוּרָא :

Nondimeno ecco la mano di colui che mi tradisce è qui con meco in su la tauola.

22 וּבִרְהוּתָא נִשְׁמַע אֶל
אִיכְנָא דְּאַתְפְּרֵשׁ בְּרֵם נִי
לְהוּ גְבִרָא דְּבִאֲרִיהָ מ
מִשְׁתַּלֵּם :

*Et certo il Figliuol de l'huomo sene-
va, secondo che è determinato: nondime-
no giuas a quell'huomo per cui egli è tra-
dito.*

23 וְשִׁרְיוֹ דִּינִיעֲקִבּוֹן
בִּינְתָהוֹן דְּמִנְיָרָא כִי מִנְהוֹן
הוּ דְּהִנָּא עֲתִיד לְמַסְעָר :

*Et essi cominciarono à ricercar fra lo-
ro: chi fusse quel di loro che havesse à far
questo.*

24 הִנָּה דִּין אֶחָ חֲרִיגָא
בִּינְתָהוֹן דְּמִן אִית בְּהוֹן
רַב :

*E nacque ancor fra essi vna conten-
tione, chi di loro pareffe essere il maggiore.*

25 הוּ דִּין יִשׁוּעַ אָמַר ל
לְהוֹן מַלְכִּיהוֹן דְּעַמְמָא
מְרִיחִיוֹן אֲבוֹן וְדִשְׁלִיטִין
עֲלֵיהוֹן עֲבָדִי טְבַתָּא
מִתְקָרִין :

*Donc egli disse loro, I Re de le genti le
signoreggiano: e quelli che hanno potestà
sopra esse, son chiamati benefattori.*

26 אֲנִתָּיו דִּין לֹא הִכְנָא
אַלְאֵ אִינָא דְּרַב בְּכוֹן יְהוֹא
אִיהָ וְעוֹרָא וְאִינָא דְּרִישָׁא
הוּ אִיהָ מִשְׁמַשְׁנָא :

*Ma non già così voi: anzi chi è tra
voi il maggiore, sia come il minore: e chi
comanda, come colui che serve.*

27 מִנְיָ גִיר רַב הוּ דְּסַמִּיק
אוּ הוּ דְּמִשְׁמִשׁ לֹא הִנָּה
הוּ דְּסַמִּיק אִנָּה דִּין אִתִּי
בִּינְתָכִין אִיהָ הוּ דְּמִשְׁמִשׁ :

*Perche, chi è maggiore, colui che si-
ede à tauola, o colui che serve? Non è colui
che siede à tauola? Ma io son nel mezzo
di voi come colui che serve.*

כב

21 אֲנִי הִנֵּה יָדִי הַמּוֹסֵר אֹתִי
אֲתִי עַל הַשֻּׁלְחָן :

*Con todo esso heaqui la mano delque me entre-
ga, conmigo en la mesa.*

22 וּבֶן־הָאָדָם הוֹלֵךְ כְּמוֹ גִּזְוֹר
אָבֵל אִוִי לְאַנּוּשׁ הָהוּא אֲשֶׁר בּוֹ
יִמְסֹר :

*Y à la verdad el Hijo del hombre va segun
loque está determinado: empero ay de aquel
hombre por el qual es entregado.*

23 וְהֵמָּה הִחֲלּוּ לִשְׁאֹל אִישׁ
לְרֵעֵהוּ וּמִי זֶה הוּא מֵהֵמָּה
הָעֲתִיד לַעֲשׂוֹת זֹאת :

*Ellos entonces comenzaron à preguntar en-
tre si, qual de ellos seria elque auia de hazer esto.*

24 וַיְהִי־לֵב בִּינֵיהֶם מִי בָהֶם
יִבָּאָה לְהוֹרֹת גָּדוֹל :

*Y fue entre ellos vna contienda, Quien de-
ellos parecia que auia de ser el mayor.*

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם מַלְכֵי
הַגּוֹיִם מְשָׁלוּ לָהֶם וְשְׁלִיטֵיהֶם
חַגּוּגִים יִקְרָאוּ :

*Entonces el les dixo, Los reyes de las gentes
se ensennorean de ellas: y losque sobre ellas tien-
nen potestad, son llamados Bienhechores.*

26 וְאַתֶּם לֹא כֵן כִּי־אַתֶּם
הַגָּדוֹל בָּכֶם יְהִי כְּמוֹ הַקָּטָן
וְהַנִּשְׁמֵשׁ כְּמוֹ מְשִׁירָה :

*Mas vosotros, no así: antes elque es mayor
enrre vosotros, sea como el mas moço: y elque
es principe, como elque sirue.*

27 וּמִי גָדוֹל אִם הַיּוֹשֵׁב אֹר
אִם הַמְּשִׁירָה הַלֵּא הַיּוֹשֵׁב וְנִגְיָ
הִנֵּה בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ הַמְּשִׁירָה :

*Porque qual es mayor, elque se assienta a la
mesa, o elque sirue? No es elque se assienta a la
mesa? y yo soy entre vosotros como elque
sirue.*

כב.

21. Πάλω ἰδοὺ ἡ χεὶρ ἡ ἐκδο-
δόντ' ἐμὲ μὲν ἐπὶ τῇ τραπέ-
ζῃ.

*Toutesfois voici, la main de celui
qui me trahit, est avec moi à table.*

22. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κα-
ρδεύεται κατὰ τὸ ἐρμηνεύειν παλιν
οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ πα-
ρεδίδωται.

*Et cerres le Fils de l'homme s'en
va, selon qu'il est déterminé: routesfois
malheur à cest homme-la, par qui il est
trahi.*

23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν
αλλήλους ἐπὶ τῷ τίς ἐξ αὐτῶν
ὁ τούτῳ μέλλων πράσσειν.

*Lors ils se prirent à s'entrede-
mander l'un à l'autre, assavoir-mon qui
seroit celui d'entr'eux à qui il aduien-
droit de commettre cela.*

24. Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία
ἐν αὐτοῖς, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι
μείζων.

*Il aduint aussi vne contention entr'
eux, lequel d'entr'eux seroit estimé le
plus grand.*

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασι-
λεῖς τοῦ κόσμου κυρδύουσιν αὐτοῖς,
καὶ οἱ ἐξουσιάζουσιν αὐτοῖς, ὡς
καὶ τὰ καλοῦσιν.

*Mais il leur dit, Les rois des nations
les maistrisent: & ceux qui vient d'au-
thorité sur icelles, sont nommés bien-
faiteurs.*

26. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ
μείζων ἐν ὑμῖν, ἵκετω ὡς ὁ νεώτε-
ρος, καὶ ὁ ἐξουσιάζων, ὡς ὁ δια-
κονεῖς.

*Mais il n'en sera point ainsi de vous:
ains le plus grand entre vous, soit com-
me le moindre: & celui qui gouuerne,
comme celui qui sert.*

27. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακλι-
μενος, ἢ ὁ διακονεῖς; ἢ ὁ ἀνα-
κλιμενος; ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑ-
μῶν ὡς ὁ διακονεῖς.

*Car lequel est plus grand, celui qui
est à table, ou celui qui sert? n'est ce po-
int celui qui est à table? or suis-je au mi-
lieu de vous comme celui qui sert.*

21. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.

Yet beholde / the hand of him that betrayeth me / is with me at the table.

22. Et quidem filius hominis secundum quod definitum est, vadit: veruntamen vā homini illi per quem tradetur.

And truely the Sonne of man goeth as it is appointed: but wo be to that man / by whom he is betrayed.

23. Et ipsi cœperunt querere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturum esset.

Then they began to enquire among them selves which of them it should be that should do that.

24. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.

And there arose also a strife among them / which of them should seeme to be the greatest.

25. Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

But he said vnto them / The Kings of the Gentiles reigne ouer them / and they that beare rule ouer them / are called Gracious lordes.

26. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut iunior: & qui præceptor est, sicut ministrator.

But ye shall not be so: but let the greatest among you be as the least: and the chiefest as he that serueth.

27. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autē in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.

For who is greater / he that sitteth at table / or he that serueth? Is not he that sitteth at table? And I among you as he that serueth.

21. Doch siehe die Hand meines Verräthers ist mit mir über Tische.

Dog see / min Verraderis haand / er offuer Vordet met mig.

22. Vnd zwar des Menschen Son gehet hin / wie es beschlossen ist / doch weh demselbigen Menschen / durch welchen er verrathen wirdt.

De sandelige Menniskens Son gaar bort / som det er besluttet / Dog ve det samme Menniske / ved hvilket hand bliffuer forrad.

23. Vnd sie fiengen an zu fragen vnter sich selbst / Welcher es doch wäre vnter ihnen / der das thun würde?

De de begynnte at spørte iblant sig self / hvilket den skulde dog vere iblant dem. Som det skulde gøre.

24. Es erhob sich auch ein Zank vnter ihnen: Welcher vnter ihnen sollt für den größten gehalten werden.

Der begynntis oc en trette iblant dem / hvilket aff dem der skulde holdis for den Største.

25. Er sprach aber zu ihnen: Die Weltlichen Könige herrschen / vnd die Gewaltigen heisse man gnädige Herren.

De hand sagde til dem / De verdslige Konger regere / oc de veldige talder mand naadige Herren.

26. Ihr aber nicht also / sondern der grösstest vnter euch / soll sein wie der Jüngste / vnd der fürnehmste wie ein Diener.

Men icke saa / men den Største iblant eder / skal vere som de Yngste / och den Ypperste som en Diener.

27. Denn welcher ist der grösstest? der zu Tische sihet? oder der da dienet? ist nicht also / daß der zu Tische sihet? Ich aber bin vnter euch wie ein Diener.

Thi hvilket er den største? Den som sidet til bordz? Eller den som tien? Er det icke saa / at den som sidet til bordz? Men ieg er iblant eder / som en Diener.

21. Alle vssak hse ruka toho kterhž mne žrauge / semnau gest ja stolem.

Však to oto reka ždradžace / so mie zemua iest na stole.

22. Az agnyše San človeka podlé toho nakož gest vloženo o něm gde: Alle vssak beda člo / věku tomu / strže kteréhožto trazen bude.

Azci Syn človeczy takto jest postanowiono / idzie / však to brada človekovi onemu przez čtorego ma byc ždrážon.

23. A oni počali se tážati me / žy sebau / kdobž nich byl / kterhž to měl učiniti.

Thedy oni počeli se miedžy soba spolu pytat čtoreby to ž nich byl coby to vczynit mial.

24. Stal se pak ž svár mežy nimi / kdobž nich ždál se býti většh.

Všezal sie tež miedžy nimi posvareč čtoby mial byc väčsz žymž nich.

25. V řeči jim: Královstvé Pohanstij panugij nad svými / a kterhž moc magij nad nimi Dobrodinež s. ovau.

Aleim on poviedžial / Králo / wie narodow pán iac náđ ním / A čtorež náđ ním moc máia / so / wa sie dobrodžicym.

26. Wy pak ne tak / ale kdobž většh gest mežy vámi / budžž nako menšh: A kdobž prvni gest / budžž iako služebniž

Lečci my nie tak / ov čem čtorež jest miedžy vámi naviečšym / ten miedž bedžie namniešym / a čtorež jest przedniešym / miedž bedžie iako ten co služ.

27. Nebo kdo většh gest / tenli kterhž sedij / a li ten kterhž slaužij? vssak ten kterhž sedij: Alle ná mežy vámi gsem nako ten kterhž slaužij.

Abovtem čtož jest väčššy / tenli co siedzi / czy ten co služ? Izali nie then čtorež siedzi? Ale ciem ia jest w pośrodku was iako ten co služ.

כ ב

28. אֲנִיִּים אֲנִיִּים דְּכַתְרִיתוֹן
לְנִי פְּנִסִּינִי :

*Hor Voi sete quelli che hanete perse-
uerato con effame ne le mie tentationi.*

29. וְאֲנִי מְשַׁתְּרָא אֲנִי
לְכוֹן אִיךְ דְּאֲשְׁתִּידִי לִי
אֲבִי מִלְכוּתָא :

*Et io dispongo il regno à Voi, come
mio Padre l'ha disposto à me.*

30. דְּתֵאכְלוֹן וְתִשְׁתִּין עַל
פְּתוּרָא דְּמִלְכוּתָא דִּילִי
וְתִתְּבוֹן עַל פּוֹדְסוֹתָא
נְתֻדוֹנִין תְּרִי—צֶסֶר שְׂבִטָא
דִּיסְרִיל :

*Accioche Voi mangiate e beuiate à la
mia tavola nel regno mio : e sediate sopra
saggi, à giudicar le dodici tribu d'Israel.*

31. וְאִמַּר יִשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן
שְׁמַעִין הֲאֵסְטָנָא שְׂמַר
דִּיעֲרוּבְכוֹן אִיךְ דְּלֶחֱטָא :

*Disse ancora il Signore, Simon, Simo-
ne, ecco, satana & ha domandati per cru-
nellatus come il grano.*

32. וְאֲנִי בְּעִית עֲלִיךְ
דְּלֵא תַחֲסֵר הִימְנוּתְךָ
וְאִךְ אֲנִי בּוֹבֵן אֲתִפְּגִי
וְשִׁר לֵאחִיךָ :

*Mais ho pregato per te, accioche la
tua fede non manchi. Tu ancora quando
saras conuertito, conferma i tuoi fratelli.*

33. שְׁמַעִין דִּין אִמַּר לֵה
מְרִי עֲמִךְ מְטִיב אֲנִי
וְלִבִּית אֲסִירָא וְלִמּוּתָא :

*Et egli li disse, Signore, io sono appa-
rechiato à venir con teo & in prigione, &
à la morte.*

34. אִמַּר לֵה יִשׁוּעַ אִמַּר
אֲנִי לֵךְ שְׁמַעִין דְּלֵא
יְקָרָא תִרְנַגְלָא יוֹמְנָא
עַד—מָה דְּתִלַּת זַבְגִּין
תְּכַבּוֹר דְּלֵא נָדַע אֲנִי
לִי :

*Mais Iesus disse, Pietro, io ti dico, che
il gallo non cantara hoggi, prima che tu
non habbi tre volte negato di conoscermi.*

כ ב

28. וְאַתֶּם הוֹיִם הַמְעוֹדִים
עִמִּי בְּמִסִּיתִי :

*Empero vosotros soys losque aucys perma-
necido conmigo en mis tentaciones :*

29. וְאֲנִי אֲשִׁים לָכֶם בְּאִשְׁר
שִׁם אָבִי אֶת־מַמְלָכָה :

*Yo pues os ordeno el Reyno como mi padre
me lo ordenó à mi,*

30. אֲשֶׁר תֵּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל—
שְׁלֹחֵי בְּמִלְכוּתִי וְתִשְׁבוּ עַל—
בְּסִמּוֹת וְתִשְׁפֹּטוּ אֶת־שְׁנֵי
עֶשֶׂר שְׂבִיטֵי יִשְׂרָאֵל :

*Paraque comays, y beuays en mi mesa en mi
Reyno : y hos assenteys sobre thronos juzgando
à los doze tribus de Israel.*

31. וְאִמַּר אֲדוֹן שְׁמַעִין שְׁמַעִין
הִנֵּה הַשֹּׁטֵן בִּקֵּשׁ לְהַנִּיף אֶתְכֶם
כְּמוֹ אֶת הַחֲטָיָה :

*Dixo tambien el Sennor, Simon, Simon, he-
àqui que Satanas os ha pedido para çarandàros
como à trigo :*

32. וְאֲנִי הִתְחַנְנֵתִי עֲלֶיךָ אֲשֶׁר
לֹא תִתְּפֵס אֲמוּנָתְךָ וְאַתָּה אִם
תָּשׁוּב קוֹמִים אֶת אֲחִיךָ :

*Mas yo he rogado por ti que tu fe no fálte :
y tu buelue alguna vez y confirma à tus herma-
nos.*

33. וְהוּא אִמַּר לוֹ אֲדוֹן עֲתִיד
אֲנִי לְבוֹא עִמָּךְ גַּם בְּמִטְרָה גַּם
בְּמוֹת :

*Y el le dixo, Sennor aparejado estoy ayr con
tigo y à carcel, y à muerte.*

34. וְהוּא אִמַּר אֲדוֹן אֲנִי לֵךְ
בִּיפָה לֹא יִקְרָא הַיּוֹם תִּרְנַגְלָא
בְּטָרִם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֵשׁ
כִּי לֹא תִדְעֵנִי :

*Y el dixo, Pedro, digote que el gallo no da-
rà oy boz antes que tu niegues tres vezes que me
conoces.*

כ ב.

28. Ὁμοῖς δὲ εἰσεὶ εἰς ἀλαμυρῆ-
κας μετ' ἐμοῦ ἐν ταῖς πειρασμοῖς
μα.

*Orestes-vous ceux qui avez perse-
ueré avec moi en mes tentations.*

29. Καὶ γὰρ ἀγαθήμεθα ὑμῖν, κα-
θὼς θιέτω μοι ὁ πατήρ μου βα-
σιλείαν.

*Parquoi ie vous dispose le royaume
comme mon Pere le m'a disposé.*

30. Ἰναῖς θιήτε καὶ πίητε ἐπὶ τῇ
τραπέζῃ μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,
καὶ καθισθεὶς ἐπὶ θρόνων, κρίνον-
τες τὰς δώδεκα φυλάς Ἰσρα-
ὴλ.

*Afin que vous mangiez & beuiez
à ma table en mon royaume, & que
vous soyez assis sur thrones, iugeans les
douze lignees d'Israel.*

31. Εἶπε δὲ κύριος, σίμων, σίμων
ἰδοὺ ὁ σατὰς ἐξητήσατο ὑμᾶς,
ὥς σιναῖαι ὡς τὸν σῖτον.

*Aussi le Seigneur dit, Simon, Simo,
voici, Satan a demandé instamment à
vous cribler comme le blé.*

32. Ἐγὼ δὲ ἐδέχθην περὶ σοῦ, ἵνα
μὴ ἐκλείψῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ
παρὰ τῇ πειρασμῶς ποιήσον πρὸς ἀ-
δελφεύς σου.

*Mais j'ai prié pour toi, que ta foy
ne defaille point toi donc, quand quel-
que fois tu seras conuertit, confirme tes
freres.*

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μὴ
σὺ ἐπιμέος εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
καὶ εἰς θάνατον παραδίδωαι.

*Et il lui dit, Seigneur, ie suis tout
prest d'aller avec toi, & en prison, & à la
mort.*

34. Ὁ δὲ εἶπε, λίγω σοι πέντε,
οὐ μὴ Φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτορ,
πρὶν ἢ τρεῖς ἀπαρνήσῃ με εἰδέναι
με.

*Mais Iesus dit, Pierre, ie te di, que
le coq ne chantera point aujord'hui, que
premierement tu ne renies par trois
fois de m'aüoir connu.*

CAP. XXII.

Das XXII. Capitel.

Kapitola XXII.

28. Vos autem estis qui permanistis mecum in tentationibus meis.

And ye are they which haue continued with me in my tentations.

29. Erego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum.

Therefore I appoint vnto you a kingdom / as my Father hath appointed to me.

30. Vredatis & bibatis super mensam meam in regno meo: & sedetis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

That ye may eat / and drinke at my table in my kingdom / and sit on seats / and iudge the twelue tribes of Israel.

31. Ait autem Dominus, Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum.

And the Lorde said / Simon / Simon / Behold / Satan hath desired you / to winnow you as wheat.

32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.

But I haue prayed for thee / that thy faith faile not: therefore when thou art conuerted / strengthen thy brethren.

33. Qui dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.

And he said vnto him / Lorde / I am ready to go with thee into prison / and to death.

34. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

But he saide / I tell thee / Peter / the cocke shall not crowe this day / before thou hast thrise denied that thou knowest me.

28. Ihr aber sehts / die ihr beharret habt bey mir / in meinen Anfechtungen.

Ich i ere de / som ere bleffue varafftege haff mig / i mine fristelser /

29. Vnd ich wil euch das Reich bescheiden / wie mir mein Vater bescheiden hat.

De ieg vil besckede eder Riget / som min Fader besckede mig.

30. Daß ihr essen vnd trincken solt über meinem Tisch in meinem Reich / vnd sitzen auff Stülen / vnd richten die zwölff Geschlecht Israel.

At i skulle æde oc dricke offuer mit Bord i mit Riige / oc side paa Stole / oc Domme de tolf Israel fleeter.

31. Der HERR aber sprach: Simon / Simon / Siehe / der Sathanas hat euer begert / daß er euch möchte sichten / wie den Weizen.

De HERREN sagde / Simon / Simon / Satanas begerede eder / at hand maate sicte eder / lige som huede.

32. Ich aber hab für dich gebeten / daß dein Glaube nicht auffhöre / vnd wenn du der mal eines dich bekehrst / so stercke deine Brüder.

Men ieg bad for dig / at din Tro skal icke afflade / oc naar du omuender dig en gong / da styrcke dine Brodre.

33. Er sprach aber zu ihm: HERR / ich bin bereit mit dir ins Gefengnis / vnd in den Tod zu gehen.

Da sagde hand til hannem / HERR / ieg er bered at gaa med dig i Fængsel oc i Døden.

34. Er aber sprach: Petre / ich sage dir / der Han wirdt heute nicht krehen / ehe denn du drey mal verleugnet hast / daß du mich kennest.

Da sagde hand / Peder / Jeg siger dig / Hanen skal icke gale i dag / før end du haffuer neetret tre gonge / at du kender mig.

28. A wy gstekecijs gste zstali semnau w mych pokuseniach.

A wy iestheskie Eterzykie trwali przymie w pokusach moich.

29. A nat wam zpuosobugi jako mi zpuosobil Otec mój Králowstwij.

A przeto takto mi odzazal otec moy Eterstwo / tak to z wam odzazauie.

30. Abyście gedi a pili za Stolem mým w Králowstwij mým / a sedeli na Stolicach / sauidijce dwanactero Pokolenij Izrahelskie.

Abyście sedli y pili na stole mým w Eterstwie mým / y siedzieli na stolicach sadzace dwonastie pokolenie Izrahelskie.

31. Y řekl PAN: Symone / Symone / hle ďábel wyprosił was / aby trjbil was jako pšeničny:

Zatym teř řekl Pan / Symon / Symon / oro ďákan požadal pilně aby was odwiewal takto pšeničny.

32. Ale nat jsem prosił za tebe / aby nezahynula wišra twá / A ty někdy obrátíš se / potvrdíš bratřij twých.

Alem ia prosił za toba aby nie wstala wiara twa / a przetoż y ty niekiedy nawróciš się / potwierdzay bracia twa.

33. Kterýžto řekl gemu: PAN / ME / hotow jsem s tebou do Zaláře y na Smrt gijti.

Tedy on řekl / Páně z toba jsem gotow idž y do wzięcia y na śmierć.

34. A on řekl: Prawijm tobě Petře / nezaprijwāt dnes Kohaut až prwě třikrát zaprijš / že neznáš mne.

Lecz mn on powiedział / Piesz trze powiedzi mi / nie zapoie dziś Kohaut aż sie trzy Erozaprzyż że nie znasz.

כב

35 ואמר להון פד
שדרתכון דלא פיסא ולא
תרמלא ומסנא למר
חסר לכון מרם אמריו לה
ולא מרם :

Poi disse a tutti loro, Quando io v'ho mandati senza borsa, e senza tasca, e senza scarpe, e uoi egli mancata cosa alcuna? Et essi dissero, Niente.

36 אמר להון מו השא
מו דאית לה פיסא וסב
והכנא אף תרמלא ומו
דלית לה סיפא יובו
נחתה יובו לה סיפא :

Disse dunque loro, Ma bora chi ha borsa, la toglia, e similmente la tasca: e chi non n'ha vendia la sua vesta, e compra vn coltello.

37 אמר אמר לכון גיר
דאף הדא דפתיבא ולא
דתמלא פו דעם עולא
אתמנא פלהון גיר דעלי
אשתלם :

Perche io vi dico, che ancor questo che è scritto bisogna che s'adempia in me, cioè, Et è stato computato tra gl'iniqui: percioche tutte le cose che sono dette di me, hanno fine.

38 והגיו אמריו לה מר
הא הרבא אירג וריו
סיפיו אמר להון ספקיו :

Et essi dissero, Signore, ecco qui due coltelli. Et egli disse loro, Basta.

39 ונפק ואול איר דמער
הנא לטורא דבית ויתא
ואולו בתרה ואף
תלמידוהי :

Poi uscì fuori, e andossene, secondo il suo costume, al monte de gli Oliui: e i suoi discipoli ancora il seguitarono.

40 ופר מטי להיכתא
אמר להון עלו דלת
תעלו לנסיונא :

E come fu arrivato al luogo, disse loro, Pregate di non entrar in tentatione.

41 והו פרק מנהון איר
משדא באבא וסם בורבא
ומעלא הנא :

E discostossi da loro quasi vn tiro di pietra, e inginocchiatosi pregaua.

כב

35 ואמר אליהם באשר שלחתי
אתכם בלי כיס בלי צקלון
ובלי געלים החסר לכם מאומה
ואמר אין מאומה :

Y à ellos dixo, Quando os embié sin bolsa y sin alforia, y sin çapatos, faltóhos algo: y ellos dixeron, Nada.

36 ואמר להם אבל עת אשר
לו כיס וקחצו ורמזו כן צקלון
ולאשר אינני לו ימכר את
בגדו ויקנה חרב :

Y dixoles, Pues aora elque tiene bolsa, tome la: y tambien el alforia: y elque no tiene, venda su capa y compre espada.

37 כן אמר אנכי לכם כי
עודני זה הנכתב יצטרך לכלות
כי זה הוא ואת פושעים ומנהג
כלם אשר נכתבו עלי סוף למי :

Porque os digo, que aun es menester que se cumpla en mi aquello que está escripto, Y con los malos fue contado. porque lo que está escripto de mi fu cumplimiento tiene.

38 והפא אמרו אדנינו הנה
שלי חרבות ואמר להם שדי :

Entonces ellos dixeron, Sennor, he aqui dos espadas ay aqui. Y el les dixo, Basta.

39 ויצא וילך בדרכו על הר
הזיתים וילכו אחריהם
תלמידיו :

Y faliendo fuese, como folia, al monte de las Oliuas: y sus Discipulos tambien lo figuieron.

40 ובהיותו על המקום אמר
להם התפללו כן תבוא
במסרה :

Y como llegó à aquel lugar, dixoles, Orad que no entreys en tentacion.

41 והוא סר מהם כמטהו
אבן ויכרע על ברכיו ותפלל :

Y el se apartó de ellos como vn tiro de piedra: y puesto de rodillas, oró :

כב

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἀπέστ-
λα ὑμᾶς ἀπὸ βαλαντίου καὶ πή-
ρας καὶ ὑποδημάτων, μή τι ὑ-
στερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, ὅτι οὐδέν.

Puis il leur dit, Quand ie vous ai enuoyés sans bourse, sans malette, & sans souliers, auez-vous eu faute de quelque chose? Et ils respondirent, De rien.

36. Εἶπεν ὁ αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν
ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω. ὁμοί-
ως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πω-
λησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγο-
ράσάτω μάχαιραν.

Et il leur dit, Mais maintenant qui a vne bourse, la prene: & qui a vne malette semblablement: & qui n'en a point, vende sa robbe, & achete vne espee.

37. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐπὶ ταῦτα ῥα
γεγραμμένον ἐστὶ πληρωθῆναι ἐν ἐ-
μοί, τὸ, καὶ μὴ ἀνόμων ἐλεγείσθαι.
καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλει ἔχεται.

Car ie vous di, qu'il faut que ceci aussi qui est escript, soit accõpli en moi, allauoir, Et il a esté mis au rang des iniques. Car certainement les choses qui sont dites de moi, s'en vont estre accõplies.

38. Οἱ ᾗ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μά-
χαιραι ὡς δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,
ἰκανόν ἐστι.

Et ils dirent, Seigneur, voici deux espees. Et il leur dit, C'est allez.

39. Καὶ ἐξελθὼν ἐπερδύθη καὶ τὸ
ἔθνος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἡχο-
λούνησαν ᾗ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

Puis il se partit, & s'en alla selon la coustume au mont des Oliuiers: & ses disciples aussi le suiurent.

40. Γενόμενος ᾗ πρὸς τὸ πᾶν
εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ ἐ-
σθλῆναι εἰς πειρασμόν.

*Et quand il fut venu au lieu, il leur dit, Priez que vous n'entriez en tenta-
tion.*

41. Καὶ αὐτὸς ἀπατάσθαι ἀπὸ
αὐτῶν ὡς λίθου βολῶν, καὶ τῶν
τὰ γόνατα προσήνχεν.

*Adonc il se retira loin d'eux enui-
ron vn iect de pierre, & s'agenouillant prioit.*

35. Et dixit eis, Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis: nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.

And he said vnto them / When I sent you without bagge / and scrip / and shooes / lacked ye any thing? And they said / Nothing.

36. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

Then he said to them / But nowe he that hath a bagge / let him take it / and likewise a scrip: and he that hath none / let him sell his coate / and buy a sworde.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me. Etcum iniquis deputatus est. Etenim ea quae sunt de me, finem habent.

For I say vnto you / that yet y same which is written / must be performed in me / Euen with the wicked was he numbred: for doubtles those thinges which are written of mee / haue an ende.

38. At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis, Satis est.

And they said / Lorde / behold / here are two swordes. And he said vnto them / It is ynough.

39. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

And he came out / & went (as he was wont) to the mount of Oliues: and his disciples also followed him.

40. Etcum pervenisset ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

And when he came to the place / he said to them / Pray / lest ye enter into tentation.

41. Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positus genibus, orabat.

And he gate him selfe from them / about a stones cast / & kneeled downe / and prayed.

35. Vnd er sprach zu ihnen: So oft ich euch gesandt habe ohn Beutel / ohn Taschen / vnd ohn Schuch / habt ihr auch mangel gehabt? Sie sprachen: Nie keinen.

De hand sagde til dem / Saa offte teg vdsende eder vden Pung / vden Taske / oc vden Sko / fattedis eder oc noget? De sagde / Inted.

36. Da sprach er zu ihnen: Aber nun / wer einen Beutel hat / der neme ihn / desselbigen gleichen auch die Taschen / Wer aber nicht hat / verkauffe sein Kleid / vnd kauffe ein Schwerdt.

Da sagde hand til dem / Men nu / hu som haaffuer en Pung / hand tage hannem / lige oc saa Tasken / Oc hu som icke haaffuer / hand selle sin Klad / oc take it Suerd.

37. Denn ich sage euch / Es muß noch das auch vollendet werden an mir / das geschrieben stehet / Er ist vnter die übelthäter gerechnet. Denn was von mir geschrieben ist / das hat ein Ende.

Ehi ieg siger eder / Der skal end oc der fuldkomnis met mig / som staar scressuit / Hand er regnet iblant Misdedere. Ehi der som er scressuit om mig / haaffuer en ende.

38. Sie sprachen aber: HERR / siehe / hie sind zwey Schwerdt. Er aber sprach zu ihnen: Es ist genug.

De de sagde / HERR / See / her ere thu Suerd. Da sagde hand til dem / der er nock.

39. Vnd er gieng hinauf nach seiner gewonheit an den Delberg. Es folgten ihm aber seine Jünger nach an denselbigen ort.

De hand gick hen vder effter sin Seduane til Oliebierget. De hans Disciple fulde hannem effter til den samme Sted.

40. Vnd als er dahin kam / sprach er zu ihnen: Betet auff das ihr nicht in Anfechtung fallet.

De der hand kom did / sagde hand til dem / Beder / paa der i skulle icke falde i fristelse.

41. Vnd er reiß sich von ihnen bey einem Steinwurff / vnd kniet nider / betet.

De hand sled sig fra dem ved et Stenstast / och faldt paa kne / bad.

35. Tedy kelt gim: Kdny gsem was posylak bez pntlika / a bez mossny / a bez oburwiy / zdali gste w tem nedostatek mē li? A oni kelti / W nicem.

Stym rzekl do nich / tza ten čas gdm was posylak bez mieś / k / bez sume / y bez trzewikow / zali wam cze go nie dostawalo? Tedy rzekli / Nic.

36. Tedy kelt gim: Ale nhy nij kdo ma pntlika / wezmi / tak y mossnu: a kdoż nemá / pro dan sukni swau / a kup jobe Met.

A tak im powiedzial / Teraz ci snj iesli kto ma mieś / niech je go wezmie / tak je y sumki / a kromie ma / niech przedaplast swoy y fup p miecez.

37. Neb prawim wam / ze gste to coż gest psano / musz se naplniti na mnē / A zes nesses chet nhy pocten gest. Neb zas gste ty wēcy kterēz gsau o mnē / konec magij.

Abowiemci wam powiedam / Jesze potrzeba aby sie we mne wypelnilo ono pisno: A polizson test miedzy zlozniki. boc ty rzeczy co o mnie sa na pisane / konec swoy mala.

38. Tedy oni kelti: Dwa ME / hie dwa Mece ted. A oni kelt gim / dostik gest.

Tedy oni rzekli / Pante oto tu dwa miecze / A on im powiedzial / Dosyciest.

39. A wyszed podl obnēge / stel na huoru Oliwetkau / a sli za nim y wēdmijcy.

A wyszedhy tak o byl zmyl / sed na gore oliwna / a za nim te z sli z wolennicy tego.

40. A kdyz priesel na miasto / kelt gim: Modlte se / aby ste newessli w pokuseni:

A gdy przyssedl na ono mēcy / see rzekl im / Modlciez sie aby ste nie przyšli w pokuśenie.

41. A sam wzdalsil se od nich / yakoby mohl kamenem dohoditi / a poklek na kolena modlit se.

On tedy odszedl od nich tak o / by mogl rzucić kamieniem / a Elefnawhy na kolana modlit sie.

כ ב

42 וַאֲמַר אָבִי אֵלֹהִים
אֵלֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
כִּי לֹא צָרָה לָנוּ
יְהוָה

Dicendo, Padre, se tu vuoi, trasferisci da me questo calice: nondimeno non si faccia già la mia volontà, ma la tua.

43 וְאַתְּחֹזִי לָהּ מִלְּאֲכָא
מִן שָׁמַיָא דְּמַחֲלִיל לָהּ

Et apparuisti tu Angelo dal cielo, che lo confortaua.

44 וְכֵן הָיָה בְּדַחֲלָתָא
תְּכִיבְאִית מַצְלָא הָיָה
וְהָיָה דְּוַעֲתָהּ אִיךְ שְׁלָתָהּ
דְּדָמָא וְנִפְלַעַל אֶרְצָא

Et egli essendo venuto in angoscia, oraua piu lungamente, e il suo sudore divenne come goccioline di sangue che scorreuano in terra.

45 וְהָיָה מִן צְלוּתָהּ וְאַתְּחֹזִי
לְנוֹרָא תְּלַמִּידוֹהִי וְאַשְׁפַּח
אֲבוּן כֵּד דְּמַכִּין מִן
צִקְתָּהּ

Leuato se poi da l'oratione, e venuto à i suos discipoli, gli trouo addormentati per la tristezza.

46 וַאֲמַר לְהוֹן מַנְיָה
דְּמַכִּין אֲנִתּוֹן קוֹמִין וְצִלּוֹ
דְּלֹא תַעֲלִין לְנִסְיוֹנָא

Edisse loro, Perché dormite voi? leuatiui su, & orate, accioche voi non entriate in tentatione.

47 וְעַד הוּא מְמַלְלָהּ
כְּנִשָּׂא וְהוּא דְּמַתְקַבֵּל
יְהוּדָא חֵד מִן תִּגְרָא
אַתְּחֹזִי קְדָמֶיהוֹן וְקָרֵב לָנֶת
יִשׁוּעַ וְנִשְׁקָהּ (הֲדָרָא גִיר
אַתְּחֹזִי יְהִיב הָיָה לְהוֹן
דְּאִינָא דְּנִשְׁקָה אֲנָא הָיָה)

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco vna turba, e quello che si chiamaua Giuda, vno de dodici, andaua loro innanzi: & accostossi à Iesv per baciarlo. (Perciò che haueua dato loro il segno, dicendosi, Quello che io bacciarò, effo es.)

48 אָמַר לְהוּא יְהוּדָא
בְּנִשְׁקָתָהּ מִשְׁלָם אֲנִי
לְבִרָה דְּאִנְשָׁא

Et Iesv li disse, Giuda, col bacio tradisci il Figliuol del'huomo?

כ ב

42 לֵאמֹר אָבִי אֵלֹהִים תְּרַצָּה
לְהַעֲבִיר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מֵעָלַי
אֲךָ לֹא רְצוֹנִי כִּי־אֵלִים רְצוֹנָךְ
יִהְיֶה

Diziendo, Padre, si quieres, passa este vaso de mi. empero no se haga mi voluntad, mas la tuya.

43 וַיֵּרָאָה אֵלָיו מַלְאָךְ מִשְׁמַיִם
מְבַלֵּיג אוֹתוֹ

Y aparecióle vn Angel del cielo esforcandolo.

44 וּבְהוֹיָתוֹ בְּדַחֲלָתָהּ הִתְפַּלֵּל
לְנִצָּח וְתַהֲלִי וְעָתוֹ כְּמוֹ דְּסִיסִי
דָּם הַיּוֹרְדִים עַל־הָאָרֶץ

Y puesto en agonia, oraua mas intensamente: y fue su sudor como gotas de sangre que descendian hasta tierra.

45 וַיָּקָם מִתְפַּלֵּה וַיָּבוֹא אֵלָיִם
תְּלַמִּידִים וַיַּמְצִיחֵם יִשְׁנִים
מִתּוֹנָה

Y como se leuantó de la oracion, y vino à sus Discipulos, hallólos durmiendo de tristeza.

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה תִּישְׁנוּ קוֹמִין
וְהִתְפַּלְלוּ בְּרַחֲמֵיכֶם

Y dixoles, Que dormis? Leuantaos, y orad que no entreys en tentacion.

47 עוֹדֵנִי מְדַבֵּר וְהִנֵּה הַהֵמוֹן
וְהַקְרָנָא יְהוּדָה אֶחָד מִשְׁנִיִּים
עָשָׂר הַקְדִּים אֹתָם וַיִּקְרַב אֵלָיִם
יִשׁוּעַ וַיִּנְשָׁקֵהוּ (כִּי אֶת־הָאֹת
הַזֶּה נָתַן לָהֶם אֲשֶׁר אֲשָׁקֶנּוּ זֶה
הוּא)

Estando aun hablando el, heaqui la compaña, y elque se llamaua Iudas, vno de los Doze, yua delante de ellos: y llegóse à Iesus para befarlo. (Les auia dado sennal, diziendo, Alque yo befare àquel es.)

48 וַיִּשׁוּעַ אָמַר לוֹ יְהוּדָה בְּנִשְׁקָה
תְּמַסֵּר אֶת־בְּרִיתְהֶנְדָּם

Entonces Iesus le dixo, Iudas, con beso entregas al Hijo del hombre?

כ ב

42. Λέγων πᾶτερ, εἰ βούλησθε παρ-
εργεῖν τὸ ποτήριον τῆς ἀπο-
κατάστασις μου, μὴ τὸ θέλημα μου, ἀλλὰ
τὸ σὸν γένοιτο.

Disant, Pere, si tu voulois transporter ceste coupe arrieré de moi: toutefois que ma volonté ne soit point faite, mais la tienne.

43. Ὁφθῆ δὲ αὐτῷ ἄγγελος
ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

Et vn Ange s'apparut du ciel à lui, le fortifiant.

44. Καὶ θρόνον ἐν ἀγωνίᾳ,
κατακλίνας προσευχόμενος. Ἐγένετο
δὲ ὁ ἰδρώς αὐτοῦ ὡς θρόνοι αἱ-
μάτων καταβαινόντες ἐπὶ τὴν
γῆν.

Et lui estant en agonie, prioit plus instamment: & sa sueur deuint comme grumeaux de sang decoulans en terre.

45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσ-
ευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθη-
τάς, ἄρει αὐτοὺς καὶ κοιμώμενους ἀ-
πὸ τῆς λυπῆς.

Puis s'estant leué de sa priere, il vint vers les disciples, lesquels il trouua dormans de tristesse.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθύ-
παι; ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα
μὴ εἰσελθῆτε εἰς πειρασμόν.

Et leur dit, Pourquoi dormez-vous? leuez-vous, & priez, que vous n'entriez en tentation.

47. Ἐπὶ δὲ αὐτῷ λαλοῦντι
ἰδοὺ ὄχλον, καὶ ὁ λεγόμενος ἰού-
δας υἱὸς ἑνὸς τῶν δώδεκα, προσήρχετο αὐ-
τῷ, καὶ ἤγγισεν αὐτῷ φιλεῖν
αὐτόν. (τὸ γὰρ σημεῖον δέδωκεν
αὐτοῖς ὅτι αὐτὸς αὐτὸς ἔσται.)

Et comme il parloit encore, voici, vne troupe, & celui qui se nommoit Iudas, l'un des douze, vint deuant eux, & s'approcha de Iesus pour le baiser: (Leur auoit donné vn signal, disant, Celui que ie baisera, c'est lui.)

48. Ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰού-
δα, φιλεῖσθαι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ὡς οὕτως;

Mais Iesus lui dit, Iudas, trahis-tu le Fils de l'homme par vn baiser?

CAP. XXII.

Das XXII. Capitel.

Kapitola XXII.

42. Dicēs, Pater, si vis, tranſfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

Saying/ Father/ if thou wilt/ take away this cup from me: neuertheleſſe/ not my will/ but thine be done.

43. Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum.

And thereſe appeared an Angel vnto him from heauen/ comforting him.

44. Et factus in agonia, prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eiſus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrâ.

But being in an agonie/ he prayed more earneſtly: and his ſweat was like dropes of blood/ trickeling downe to the ground.

45. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit eos dormientes præ triſtitia.

And he roſe vp from prayer/ & came to his diſciples/ & found them ſleeping for heauines.

46. Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

And he ſaid vnto them/ Why ſleepe ye? riſe and pray/ leſt ye enter into temptation.

47. Adhuc eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedeſebat eos, & appropinquauit Ieſu, ut oſcularetur eum. (Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt.)

And while he yet ſpoke/ beholde a company/ and he that was called Iudas one of the twelue/ went before them/ and came neere vnto Ieſus to kiſſe him. (And had giuen them a token/ ſaying/ Whoſoeuer I ſhall kiſſe/ that is he.)

48. Ieſus autem dixit illi, Iuda, oſculo filium hominis tradis?

And Ieſus ſaid vnto him/ Iudas/ betrayeſt thou the Sonne of man with a kiſſe?

42. Vnd ſprach: Vatter/ wilt du/ ſonimb dieſen Kelch von mir/ doch nicht mein/ ſondern dein Wille geſchehe.

De ſagde/ Vatter wilt du/ da tag denne Kelch fra mig/ Dog ſke icke min/ men din vilie.

43. Es erſchein ihm aber ein Engel vom Himmel/ vnd ſterckt ihn.

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen/ oc ſtyrckede hannem.

44. Vnd es kam/ daß er mit dem Tode rang/ vnd betet hefftiger. Es ward aber ſein Schweiß wie Bluts tropfen/ die fielen auff die Erden.

Det det kom/ at hand ſtridde med Døden/ oc bad inderlige. Da bleff hans ſued ſom Blodsdraaber/ de fulde paa Jorden.

45. Vnd er ſtund auff von dem Gebet/ vnd kam zu ſeinen Jüngern/ vnd fand ſie ſchlaffend für traurigkeit.

De hand ſtod op aff Bønen/ oc kom til ſine Diſciple/ oc fand den ſoffuendis aff bedroffueſe.

46. Vnd ſprach zu ihnen: Was ſchlaffet ihr? Stehet auff vnd betet/ auff daß ihr nicht inn Anſechung fallet

De hand ſagde til dem/ Hui ſoffue i? Staar op oc beder/ at i ſkulle icke falde i friſtelle.

47. Da er aber noch redet/ Sihe/ die ſchar/ vnd einer von den zwölffen/ genant Iuda/ gieng für ihnen her/ vnd nahet ſich zu Ieſu/ ihn zu küſſen. (Den er hatte ihnen ein Zeichen gegeben/ vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde der iſt.)

De der hand end nu taledede/ See/ Skaren/ oc en aff de Tølf/ ſom hed Iudas/ gick ſaare dem/ oc holt ſig til Iheſum/ at kyſſe hannem. (De de hand giſſuit dem it Tegen oc ſagd/ Hvilken ſom ieg kyſſer/ den er det.)

48. Ieſus aber ſprach zu im: Iuda/ verrätheſt du des Menſchen Sohn mit einem Kuß?

Da ſagde Iheſus til hanne/ Iuda ſorraader du Menſkens Søn med en Kyſſ.

42. Alfa: Otče chceſſiſt přeſnes Kalich tento odemne. Ale vſſať nemá vůle/ ale tvá buď.

Mowſiac/ Oycze teſſiſz chceſz přenieſá odemnie ten kubiſk/ á wſſať nie wola moia/ lecz ſie twa niechay ſtanie.

43. V vſázaľ ſe gemu Angel s Nebe poſyluge ho.

Vſazal ſie mu thedy Aniol/ uteba poſiláuc go.

44. Avčinen gſa w odporu tēla s duchem/ dēle ſe modlit. V včinen geſt pot geho naſo fruoz pē krwe teſaucyna Zemí.

Ale bedac w vtrapienſu zloſony/ tym piſmiej ſie modlit/ á pot tego byl iáko krople krowie padz iace ná zemie/

45. A ſonż wſtaľ od Modlitby/ a přieſel k Wiedniſtuom ſwým/ nalezl ge ani ſpij/ pro žámutel:

A gdy wſtaľ od modlitwy/ przſzedł do ſwych zwolenniſow/ y nie lazl ie ſpiáce przed ſeſunſtem.

46. Wčel gim: Proč ſpijete? wſtaňte a modlte ſe/ abyſte ne wſſli w pokuſſenij.

Przeſł do nich/ Przeczyte ſpiete? Wſtańcież á modlcie ſie/ byſcie nie przyſli ná pokuſſenie.

47. A ſonż on geſſe mluwil/ an žáſtup/ a ten kterž ſtaul Gidaſs geden ze dwanaſti ſel přednimi/ a přibližil ſe k Geziſſowi aby geſy polijbil. (A dal gim žnamenij/ ſka/ kohož ſoli polijbijm/ ten geſt)

Tego gdy teſe ze domawial/ o to wielkoſc ludzi y ten ſtorego zwano Iudaſz ieden ze dwanaſcie przed nimi ſedl/ á przyſtapił ſie ku Ieſuſowi aby go pocałowal. (A dał im byl znák/ mowiac/ Eſy go bych ia całował teni teſt)

48. Tedy wčel gemu Geziſs: Gidaſh/ polijbenjm Syna Eſlowēka žražugeſs?

Azeł mu Ieſus/ Iudaſzu pocałowaniem zdradzaſz ſyná cžłowięce?

כב

49 פד חנו דיו איליו ד
דעמה מדם דהוא אמרין
לה מרו נמה **ל** אגון
בסיפא :

*Allora quei che gli erano intorno, Ge-
dendo quel che doueua essere, li dissero,
Signore, percotereremo noi col coltello?*

50 ומחנה חד מנהון
לעבדה דרב פהגא וגסבה
אדנה דימינא :

*Et vno di loro feri il seruitore del prin-
cipal Sacerdote, e tagliolla l'orecchia de-
stra.*

51 ענא ישוע ואמר פדו
עד מא להדא וקרב
לאדנה דהו דבלע ואסיה :

*Mas Iesus respondendo, disse, Lasciate
infin qui. Et toccando l'orecchia di celui,
lo risano.*

52 ואמר ישוע להגון
דאתו עלוהי רפי פהגא
וקשישיא ורפי היל
דהיכלא איה דעל לסטיא
נפקתו עלי בסיפא
ובחוטא דתחדונגו :

*Poi disse Iesus a quelli che erano ve-
nuti a lui, cioè a i principali Sacerdoti, &
a i gouernatori del tempio, & a i Vecchij,
Vos sete venuti come ad un ladrone con
spade e lancie.*

53 כל יום עמכון הוית
בהיכלא ולא אושטתון
עלי אדנא אלא הדא הי
שעתכון ושולטנא
דחשוכא :

*Quando io era ogni di con voi nel
tempio, non distendeste mai le mani sopra
di me, ma questa è l'hora vostra, e la po-
testà de le tenebre.*

54 ואחדו איתיוהי ל
לבינה דרב פהגא ו
ושמעון אתא הוה בתרה
מו ריהקא :

*Hor essi hauendolo preso, il menoron
Via, e condusserlo ne la casa del principal
Sacerdote, i Pietro lo seguittaua di lonta-
no.*

כב

49 ובאשר רא' אלה אשר
עמו את אשר תעשינה אמרו
לו אדני אם נכה בחרב :

*Y viendo los que estauan con el loque auia
de fer, dixerone, Sennor, heriremos a cu-
chillo.*

50 ויחד מהם הכה את עבד
כהן הגדול ויקץ את אגו
הימנית :

*Y vno de ellos hirió a vn sieruo del principe
delos Sacerdotes, y quitóle la oreja derecha.*

51 ויע' ישוע ויאמר הנח עד
הנה נגע באגו וירפא אותו :

*Entonces respondiendo Iesus, dixo, Dexad
hasta aqui. y tocando su oreja, sanólo.*

52 ויאמר ישוע אל שרי
הכהנים ואל שלי במה פקדי
החיל סגני ההיכל וזקנים כמ
אל תפריץ יצאתם אלי
בחרבות ובעצים :

*Y Iesus dixo a los que auian venido a el de
los principes de los Sacerdotes, y de los Magi-
strados del Templo, y de los Ancianos, Como a
ladron auays salido con espadas y con bastones.*

53 כל הימים אשר היית
עמכם בהיכל ולא שלחתם
את ידיים בי אבל זאת היא
העת ושולטון החשך :

*Auiendo estado con vosotros cada dia en el
Templo, no estendistes las manos en mi. mas e-
sta es vestra hora, y la potestad de las tinieblas.*

54 ויאחזתו ויליכו ויליכותרו
בבית כהן הגדול וכיפה ב
אחריו אחריהם :

*Y prendiendolo, truxeronlo, Y metieronlo
en casa del principe de los Sacerdotes. Y Pedro lo
segua de lexos.*

κβ'.

49. ἰδόντες οὖν οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐ-
σόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πα-
τάξομεν ἐν μαχαίρᾳ.

*Alors ceux qui estoient autour de
lui, voyans ce qui s'en alloit aduenir,
lui dirent Seigneur, fraperons-nous de
l'espee?*

50. Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐ-
τῶν τὸν δοῦλον τῆς δεξιῆρας, καὶ
ἀφῆλθεν αὐτῷ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

*Et vn certain d'entr'eux frapa le
seruiteur du souverain Sacrificateur,
& lui emporta l'oreille droite.*

51. Απαρτήσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
ἴατε ἕως τούτου. καὶ ἀψάμηνται
τὸ αὐτοῦ αὐτῆς, ἰάσασθαι αὐτόν.

*Mais Iesus prenant la parole, dit,
Laissez les faire iusques ici. Et ayant
touché l'oreille d'icelui, le guerit.*

52. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς πρε-
σβυτέρους, ὡς εἶπεν ἡ γραφὴ ἐξε-
λθὲτε μετ' ἐμοῦ μαχαίρᾳ καὶ ξύλῳ;

*Puis Iesus dit aux principaux Sacri-
ficateurs, & aux capitaines du temple,
& aux Anciens qui estoient venus con-
tre lui, Eltes-vous sortis comme apres
vn brigand avec espees & bastons?*

53. Καθ' ἡμέραν ὄντων μου μεθ'
ὕμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξεταίνατε
τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὁ
μαῖν ἔστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τῆς
σκότους.

*Comme ainsi soit que j'aie este iour-
nellement au temple avec vous, vous n'
auez point estendu les mains sur moi:
mais c'est ici vostre heure & la puis-
sance des tenebres.*

54. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγα-
γον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν εἰ-
κον καὶ δεξιῆρας. ὁ δὲ πῆτερ ἡσ-
λεύθη μακρόθεν.

*Adonc ils l'empoignerent, & l'em-
menerent, & le firent entrer en la mai-
son du Souuerain Sacrificateur. Or Pi-
erre fuiuoit de loin.*

CAP. XXII.

49. Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio?

Now when they which were about him / sawe what would followe / then said vnto him / Lord / shall we smite with sworde?

50. Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum: & amputavit auriculam eius dextram.

And one of them smote a seruaunt of the hie Priest: and strake of his right eare.

51. Respondens autem Iesus, ait, Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sanavit eum.

Then Iesus answered / and said / Suffer them thus farre: and he touched his eare / and healed him.

52. Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus?

Then Iesus said vnto the hie Priests / and capitaines of the Temple / and the Elders which where come to him / Be ye come out as vnto a thiefe with swordes and staves?

53. Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me, sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

When I was daily with you in the Temple / ye stretched not forth the hands against me: but this is your very houre / and the power of darkenes.

54. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longè.

Then tooke they him / and ledde him / and brought him to the hie Priestes house. And Peter followed a farre of.

Das XXII. Capitel.

49. Da aber sahen die vmb ihn waren / was da werden wolte / sprachen sie zu ihm: HERR / sollen wir mit dem Schwerdt darein schlagen?

De der de saae / som vaare omkring hannem / huad der vilde ske / sagde de til hannem. HERR / skulle vi sla til met Suerd?

50. Vnd einer auß ihnen schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb im sein recht Ohr ab.

De en aff dem / slo den ypperste Prestis Suend / och hug hans høyre Ore aff hannem.

51. Jesus aber antwortet / vnd sprach: Lasset sie doch so ferne machen. Vnd er rühret sein Ohr an / vnd heilet ihn.

Da suarede Ihesus / oc sagde / Lader dem dog gerre saa longe. De hand rorde ved hans Ore / oc lagte hannem.

52. Jesus aber sprach zu den Hohenpriestern vnd Hauptleuten des Tempels / vnd den Eltesten / die über ihn kommen waren: Ihr seht als zu einem Mörder mit Schwerdten vnd mit Stangen ausgegangen.

Da sagde Ihesus til de Ypperste Prester oc Hoffuismendene for Tempelen / oc de Eldste som vaare komne til hannem / Iere vdgongne som til en Morder met Suerd oc Stenger.

53. Ich bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vñ jr habt keine Hand an mich gelegt / Aber diß ist euer Stunde / vnd die Nacht der Finsterniß.

Jea vaar daglige hoff eder i Tempelen / oc i sagde icke en haand paa mig. Men dette er eders time / oc mørkens mact.

54. Sie griffen ihn aber / vnd führten ihn / vnd brachten ihn in des Hohenpriesters Haus / Petrus aber folgete von ferne.

Da grebe de hannem / och førde hannem / och ledde hannem i den ypperste Prestis hus. Och Peder fynde longe effter.

Kapitola XXII.

49. Tedy viderance ti fter rjz pfi nem byli co bylo bu: dauchho / fclli: Pane / bude melibijci metem?

A wdzac ci fterzy przy nim byli co sie dzinac mitalo / rzekli do niego / Panie mamyl byc mteczem?

50. Vderil geden z nich slu: zebniska knijzete knezsteho / a vkal vcho geho pravz.

Tedy niektorzy z nich vderzyl sluge Asiajzeta kaplanského / y v: cial mu vcho pravze.

51. Tedy odpowēdew Ge: zjiss / fcll: Nechtez a: potud. A fony sedotekl vcha ge / v: drawil gen.

Alle Jezus odpowied ziamy / rzekl / Samiechayciez na tenczas / y tēnawhy vchšiego / v: drewil go.

52. V fcll Gezjiss k tēm fte rjz byli pfišili k nemu knijz: tām knēzstým a zprawcm Chrámu / a k Staršým: Va: ko k Lotru wyšli gste s Meci a s knym?

Žáthym rzekl Jezus do onych Asiajat kaplanských y Prjetozoných Koscioła / y do Staršých fter: zy byli kniemu pfišili / Wyšlišcie iako ná zboyce z mteczm y z fty: mi?

53. Gesto na každy den bý: wal gsem s wami w Chrámu / a newztáhlí gste rukau na mne: Ale tato: gest hodina wasse / a moc temnostij.

Gdy zem vstáwicznie bywal z wami w Kościele a nie ściagneli: ście rāf na mne / Ale tchoto test o: ná godzi ná wāšā / y moc ciemno: ści.

54. Tedy nawisse gen wedli ho / a vwedli do Domu knij: zete knēzsteho. Petr pak šel za nim ždaleka.

Wtedli go tedy poslawy / y przy prowadzili go w dom nawiz: šego kaplana / a Piotr za nim šedl zdaleka.

כ ב

וְאִתָּהּ הָיוּ נֹכְחִים
מִצָּעַת דִּרְתָּהּ וְנִתְּבִין הָיוּ
חֲדָרֶיהָ וְנִתְּבִי אֶף הוּ
שָׁמְעוּ בִּנְתָהוּ:

Et habuendo essi acceso del fuoco nel mezzo de la corte, & essendosi posti a sedere insieme. Pietro si pose a sedere nel mezzo di loro.

וְחִנְתָּה עֲלֵימָתָהּ
חֲדָה דִּנְתָּב לִנְתָּ בִּנְתָּ
וְחֲדָתָהּ וְאִתָּהּ אֶף
הָנָה עֲמִיהָ הָיָה:

E sedendolo una servente sedere al fuoco, riguardato ch'ella l'habbe fissamente, disse, Costui ancora era con essolui.

הוּ הָיוּ כְּפָר וְאָמַר
אֲנִיתָהּ לֹא יָדַע אֲנִי
לָהּ:

Et egli lo rinnegò, dicendo, Donna, io non lo conosco.

וּבְתֵר קָלִיל הָיָה אֶ
אֲחֵרָהּ וְאָמַר לָהּ אֶף
אֲנִי מִיָּהוּ אֲנִי כֹאֲפָה
הָיוּ אֲמַר לֹא הָיָה:

E poco di poi un altro habuendolo veduto, disse, Tu ancora sei di quelli. Ma Pietro disse: Uomo, io non son gia.

וּבְתֵר שָׁעָה חֲדָה
אֲחֵרָהּ מִתְּחִלָּה הָיָה
וְאָמַר שְׂרִירָאִית אֶף הָנָה
עֲמִיהָ הָיָה אֶף גְּלִילִי
הוּ גִיר:

Poi per istatio quasi d'un' hora, un certo altro, affermava dicendo, In verità, costui ancora era con esso: imperoch'egli è Galileo.

אָמַר כֹּאֲפָה חֲדָה
לֹא יָדַע אֲנִי מִנָּה אָמַר
אֲנִי מִתְּחִלָּה כֹּד הוּ מִמִּלָּל
קָרָה תִּדְּגָל:

E Pietro disse: Uomo, io non so quel che tu dici. E subito, mentre ch'egli ancor parlava, il gallo cantò.

וְאִתָּהּ יָשׁוּעַ וְהָרָה
כֹּפָהּ וְאִתָּהּ שָׁמְעוּ
מִלְתָּה דִּמְרוּ וְאָמַר הָנָה
לָהּ דִּקְרָם הִקְרָה תִּדְּגָל
תִּכְפִּיר בִּי תִלֵּת נִבְנִין:

Et il Signore rivoltatosi, riguardò Pietro, allora Pietro ricordò de la parola del Signore, com'egli li habuena detto, Prima che il gallo cantì, tu mi negarai tre volte.

כ ב

וּבְבִעְרֵם אֶת־הָאֵשׁ בְּתוֹךְ
הַחֲצֵר וּבְשִׁבְתָּם מִסָּבִיב וַיֵּשֶׁב
כִּיפָה גַם הָיָה בְּתוֹכָם:

Y auiendo encendido fuego en medio de la sala, y sentandose todos alderredor-sentose tambien Petro entre ellos.

וְהָיָה אִתּוֹ אִמָּה נֶחֱמָה בְּשִׁבְתּוֹ
אֶל־הָאֹר וְהָיָה בִּיטָּו לֵאמֹר
וְהָיָה הוּא עִמּוֹ הָיָה:

Y como vna criada lo vido que estaua sentado al fuego, puestos los ojos en el, dixo, Y este con el era.

וְהָיָה כְּחִשְׁתּוֹ לֵאמֹר הָאֵשׁ
לֹא יָדַעְתִּי:

Entonces el lo nego, diciendo, Muger no lo conozco.

וְאַחֵר מֵעַט רוּחָהּ אִתּוֹ
אֲחֵר לֵאמֹר וְאַחֵר מֵהֶם הָיָה
וְכִיפָה אָמַר הָאָדָם לֹא הָיָה
אֲנִי:

Y vn poco despues viendolo otro, dixo, Y tu de ellos eras. y pedro dixo, Hombre, no soy.

וְאַחֵר שָׁעָה אֶחָת אֲחֵר פְּלִמְוִי
הָעִי לֵאמֹר בְּאִמָּתָהּ וְהָ עִמּוֹ הָיָה
וְגַם הַגְּלִילִי הוּא:

Y como vna hora passada, otro affirmava diciendo, Verdaderamente tambien este era con el: porqu'es Galileo.

וְאָמַר כִּיפָה לֹא יָדַעְתִּי מֶה
תִּדְּבַר וּפְתָאֵם בְּעוֹדָהּ מִדְּבַר
וְקָרָה תִּדְּגָל:

Y Pedro dize, Hombre nose que te dizes. Y luego, estando aun el hablando, el gallo cantó.

וַיִּפֹּן אֲדָנִי וַיִּבִּיט אֶת־כִּיפָה
וַיִּזְכֹּר כִּיפָה אֶת דְּבַר אֲדָנִי אֲשֶׁר
דִּבֶּר אֵלָיו כִּי בִטָּרָם יִקְרָה
תִּדְּגָל תִּכְכַּחֲשֵׁנִי שְׁלֹשׁ פְּעָמִים:

Entonces buelto el Sennor, miro à Pedro: y Pedro se acordó de la palabra del Sennor, como le auio dicho. Antes que el gallo dé boz me negarás tres vezes.

כ ב.

55. Ἀψάντων ἡ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθίστηντων αὐτοῖς, ἐκαθίστη ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et ayans allumé du feu au milieu de la cour, & s'assiss assis ensemble, Pierre aussi s'assit au milieu d'eux.

56. Ἰδούσα δὲ αὐτὸν περιόσκη τις καὶ ἡμύμων παρὰ τὴν Φῶς, καὶ ἀπεῖσα αὐτῷ, ἔειπεν, καὶ ἐστὶ σὺ αὐτῷ μετῶν.

Et vne chambriere le voyant assis aupres du feu, & ayant l'œil fiché sur lui, dit Cestui-ci aussi estoit avec lui.

57. Ὁ δὲ ἀνήσκει αὐτὸν, λέγων, γυναι, σὺ εἶδα αὐτόν.

Mais il le renia, disant, Femme, ie ne le cognoi point.

58. Καὶ μετὰ βραχυῦ ἔτι ἰδὼν αὐτόν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, ὁ δὲ πέτρος ἔειπεν, ἀνθρώπε, σὺ εἶμαι.

Et vn peu apres vn autre le voyant, dit, Tu es aussi de ceux la. Mais Pierre dit, O homme, non suis.

59. Καὶ μετὰ αὐτῆς αὐτὸς ἄλλος μὲν αὐτῶν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, ὁ δὲ πέτρος ἔειπεν, ἀνθρώπε, καὶ σὺ εἶμαι.

Et environ l'espace d'une heure apres, quelque autre aussi mont-pour vrai cestui-ci aussi estoit avec lui: car il est Galileen.

60. Εἰπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, σὺ εἶδα ὁ λέγεις, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, ἐπεὶ λαλοῦμαι αὐτῷ, ἐφ' ἣν οὐκ ἔλεγε.

Et Pierre dit, O homme, ie ne sai que tu dis. Et a l'instant, comme il parloit encore, le coq chanta.

61. Καὶ εὐφραδὲς ὁ κύριος ἐνέβλειπε τὸν πέτρον καὶ ὑπομνήσθη ὁ πέτρος τὰ λόγια ἃς εὐερε, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλεῖν τρεῖς φορές, ἀπερνήσῃ με τρίς.

Et le Seigneur se retournant, regarda Pierre, & Pierre le ramemtor la parole du Seigneur, comme il auoit dit, deuant que le coq chantie, tu me renteras par trois fois.

55. Accenso autem igne in medio atrii, & circumfidentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

And when they had kindled a fire in the middes of the hall, & were set downe together / Peter also sat, downe among them.

56. Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & cum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

And a certaine maide behelde him as he sat by the fyre / and hauing looked on him / said / This man was also with him.

57. At ille negavit eum, dicens, Mulier, non novi illum.

But he denied him / saying / Woman / I know him not.

58. Et post pusillum alius videns eum, Et tu de illis es. Petrus vero ait, O homo, non sum.

And after a litle while / another man saw him / and saide / Thou art also of them. But Peter said / Man / I am not.

59. Et intervallo facto, quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat, nam & Galilæus est.

And about the space of an houre after / a certaine other affirmed / saying / Verely euen this man was with him: for he is also a Galilean.

60. Et ait Petrus, Homo, nescio quid dicis. Et continuo, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

And Peter said / Man / I know not what thou sayest. And immediately while he yet spake / the cocke crowe.

61. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat, Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis.

Then the Lorde turned backe / and looked vpon Peter: and Peter remembered the worde of the Lorde / how he had saide vnto him / Before the cocke crowe / thou shalt denie me thrise.

55. Da zündeten sie ein fetter an mitten im Pallast / vnd saßen sich zusammen / vnd Petrus saßte sich vnter sie.

Da tende de en Yld op mit i Sallen / oc sette sig til sammen / Oc Peder sette sig iblant dem.

56. Da sahe ihn ein Magd sitzen bey dem Liecht / vnd sahe eben auff in / vnd sprach zu im: Diser war auch mit ihm.

Da saa en Pige hannem side ved Luset / oc stirre de paa hannem / oc sagde til haunem / Denne vaar oc met hannem.

57. Er aber verleugnet ihn / vnd sprach: Weib / ich kenne sein nicht.

Da neccede hand / oc sagde / Quinde / ieg kender hannem icke.

58. Vnd vber eine kleine weile sahe ihn ein ander / vnd sprach: Du bist auch der einer. Petrus aber sprach: Mensch ich bins nicht.

Oc en liden stund der effter / saa en anden hannem / oc sagde / Du est oc en aff dem. Peder sagde / Menniste / ieg er icke.

59. Vnd vber eine weile / bey einer stunde / bekræftiget ein ander / vnd sprach: Waarlich / diser war auch mit im / denn er ist ein Galileer.

Oc noget der effter / ved en stund / stadfeste en anden det / oc sagde / Sandelige / Denne vaar oc met hannem / thi hand er en Galileer.

60. Petrus aber sprach: Mensch / ich weiß nicht was du sagest. Vnd als bald / da er noch redet / frehet der Han.

Men Peder sagde / Menniste / ieg ved icke huad du siger. Oc strax / der hand end taledede / gal Hanen.

61. Vnd der HERR wandte sich / vnd sahe Petrum an. Vnd Petrus gedacht an des HERREN wort / als er zu im gesaget hatte: Ehe denn der Hane frehet / wirst du mich drey mal verläugnen.

Oc HERREN vende sig / oc saa paa Peter. Oc Peder tenckte paa HERRENS ord / som hand sagde til hannem / For end Hanen gal / skalt du forsuere mig tre gange.

55. Akdyž žaništili ohen v prostred Syně / posadili se voutol / sedl Petr mezi nimi.

A rozpalený oheň v počtu 300 dvorníků / sedl spolu / gdižetě p. Piotr šadl miedzy nimi.

56. Kteréhožto řdyž vžela gedna Dvěčka an sedl v ohy / a naň byla pohledla / řela: V tento byl s nim.

Tam gdy go vyžal něktorá služebník v oheň žedzacego / pilně sic mu přypátruiac / řel: A thenci z nim byl.

57. A on zapřel ho / řla: Ženo / neznám ho.

Ale sic go on zapřel / mowlac / A niewiasto nie znamci go.

58. A po malé chvíli glnh vžew gen / řel: V ty z nich glnh. Ale Petr řel: Dřlowěce / negsem.

Pothym maluczo vyžawšy go drugi / řel / A ty testu z o nych: Ale Piotr řel / Czlowiecze nie testiem.

59. A po chvíli / vako po gedně hodině / glnh žagist pot: wrzowal / řla: Glist n tento s nim byl / neb v Galilejsky gest.

A gdy bylo takoby v godžintel / tedy drugi z nich twierdzil / řel / mowlac / Zaprawde y ten z nim byl / bo test y Galileycyž.

60. V řel Petr: Dřlowěce / niewiám co práwiš. A hned řdyž on gestie mluwil / kohaue žapřijwal.

Ale Piotr powiedział / Czlowiecze / ani wiem co mówisz / y natchychmiast poři testuje / regodomawial / ża pial fur.

61. A obrátiv se PAN / pohledel na Petra. Vzpomenul se Petr na slovo PANIE / vafz bylgemu řel / Ze prwe než kohaue žapřijwa / řel / mne žapřijš.

Tedy Pan obrociwšy sie wey / żal na Piotta / a rozpomniał Piotr na slovo PANIE / iż przed tym niż żurmiat żapřiac / trzy kroć sic mnie żapřijš.

כ א

62 וַנִּבֶּקֶל לְכָר שְׂמֵעִין ב
בְּכַח מְרִירָאֵי :

*Per il che Pietro & citose fuore, pian
se amaramente.*

63 וַתִּבְרָא דְאֲחִידִין הוּוּ
לְיִשׁוּעַ מִבְּזוּחִין הוּוּ בָּהּ
וַמַּחֲפִין הוּוּ לָהּ :

*Hor quelli huomini che tenenano Ie-
su, lo scherniuano, e battenuano.*

64 וַמַּחֲפִין הוּוּ לָהּ עַל
אֲפֹהֶי וַאֲמָרִין אֲתִנְבֵּא
מִגִּי מַחֲךָ :

*Et hauendolo Gelato, gli percutenano
la faccia, e domandauagli, dicendo, In-
douina, chi è quello che t'ha battuto?*

65 וַאֲחֲרֵיכֵן סָגְיֵא אֶתְנָא
מִדְּבָרֵין הוּוּ וַאֲמָרִין
עֲלֵיהּ :

*Emolte altre cose diceuano contra di
lui, ingiuriandolo con male parole.*

66 וְכֵן נִגְהַרְגַּת אֶתְפִּגְשֵׁי
קִשְׁיָא וּרְבִי פִּהְיָא וְסַפְרָא
וַאֲסָקוּהִי לְבֵית פְּגוּשְׁתָּהוֹן :

*Come pos fu uenuto il giorno, i Vec-
chi del popolo, e i principali Sacerdoti, e li
Scribi si raunorono insieme, e menorono
ne la loro risidentia.*

67 וַאֲמָרִין לָהּ אֵן אַתְּ הוּ
מְשִׁיחָא אָמַר לוֹ אָמַר
לָהּ אֵן אָמַר לְכוּן לָלֵךְ
תְּהִי מְנוּבְנִי :

*Dicendo, Sei tu Christo? di ccelo. Et
egli disse loro, Se io ve lo dire, voi non lo
crederete.*

68 וְאֵן אֲשַׁאלְכוּן לָלֵךְ
מִפְּגִין אֲתִתִּין לִי פִתְגָמָא
אוֹ שְׂרִין אֲתִתִּין לִי :

*E se ancor io vi domanderò, voi non
mi risponderete, ne mi lassarete andare.*

69 מִן הָשָׂא יְהוּא בְּרָה
דְּאֲנָשָׁא יִתֵּב מִן יְמִינָהּ
דְּחִילָא דְּאֵלֵּהּ :

*Da hora innanz i il Figliuol de l'huo-
mo sarà a sedere a la destra de la Virtù di
Dio.*

כ ב

62 וַיִּכְפֹּה יָצָא לַחוּץ וַיִּבְכֶּה
בְּמִרְרוֹת :

*Y saliendo fuera Pedro, llorò amarga-
mente.*

63 וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר אָחֻזִּין אֶת-
יִשׁוּעַ הִלְיָצוּהוּ מַכִּים בְּפָנָיִם :

*Y todos los hombres que tenian à Iesus bur-
lauan del hiriendo lo.*

64 וַיַּחֲפִיּוּהוּ וַיִּכּוּ אֶת-פָּנָיו
וַיִּשְׁאַל לֹא לֵאמֹר הֲנִיבָא מִי הוּא
אֲשֶׁר מַכָּה אֹתִי :

*Y cubriendolo herian su rostro, y pregun-
tauanle diziendo, Prophetiza quien es el que te
hirió.*

65 וַיְדַבְּרוּת אַחֲרֵיהֶם רַבּוֹת
אָמַרֵי אֵלָיו :

Y dezian otras muchas cosas injuriandolo.

66 וַיְהִי—בֵּקֶר וַיִּקְהֵלוּ וְקָנִי
הָעָם וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים
וַיִּזְלִיכוּהוּ בַּעֲדָתָם :

*Y como fue de dia, juntaronse los An-
cianos del Pueblo, y los Principes de los Sacer-
dotes, y los Escribas, y truxeronlo a su con-
cilio.*

67 לֵאמֹר אָם אַתְּ תִּמְשִׁיחַ
אָמַר לָנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָם
אָמַר לָכֶם לֹא תִּאֱמִינוּ :

*Diziendo, Eres tu el Christo? dinoslo. Y
dixoles, Si os lo dixere, no creereys:*

68 וְאֵם אֲשַׁאל לֹא תַעֲנֵנִי לִי
וְלֹא תִפְטְרוּ :

*Y tambien si os preguntare, nome respon-
dereys, ni me foltareys.*

69 מֵעַתָּה יְהִי בֶן-הָאָדָם יוֹשֵׁב
מִיְמִין גְּבוּרַת אֱלֹהִים :

*Mas desde aora el Hijo del hombre se assen-
tarà à la diestra de la potencia de Dios.*

κ β.

62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος
ἐκλαυσεν πικρῶς,

*Adonc Pierre estant sorti dehors,
pleura amerelement.*

63. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνάχοντες
τὸν ἰησοῦν, ἐπέπαιζον αὐτῷ, δειρο-
τες.

*Or ceux qui tenoyent Iesus, se moc-
quoient de lui, & le frapoyent.*

64. Καὶ περιβαλύναντες αὐτὸν,
ἐτυπῶν αὐτὸν τοὺς ὤμους, καὶ ἐ-
πηρώτων αὐτὸν, λέγοντες. Προφη-
τεῖται τίς ἐστὶν ὁ παῖς αὐτοῦ.

*Et l'ayant bandé lui donnoient des
coups sur la face: & l'interroguoyent,
disans, Prophetize qui est celui qui t'a
frapé.*

65. Καὶ ἔπραττον ἄλλα βλασφη-
μιῶντες εἰς αὐτόν.

*Et disoyent plusieurs autres cho-
ses contre lui, en l'outrageant de paro-
les.*

66. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συ-
νήχθη τὸ πρεσβυτέρων & λαὸς, & ἡ-
γερεῖς τοῦ λαοῦ γραμματεῖς. καὶ ἀ-
πύραγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐ-
τῶν.

*Quand le iour fut venu, les Anci-
ens du peuple, & les principaux Sacri-
ficateurs, & les Scribes s'assemblerent,
& l'emmenèrent dedans le conseil.*

67. Ἀέροντες, ἢ σὺ ὁ χριστός; εἰ-
πὲ ἡμῖν. εἰπὼν αὐτοῖς, εἰ ὡς εἶ-
πας, οὐ μὴ πιστεύσῃς.

*Et lui dirent, Si tu es le Christ, di
le nous. Et il leur respondit, Si ie le vous
di, vous ne le croirez point.*

68. Ἐὰν δὲ ἐπερωτήσω, οὐ μὴ
δοτεκρινῇτε μοι, ἢ δοτελεύσητε.

*Que si aussi ie vous interrogue,
vous ne me respondrez point, ni ne me
lasserez aller.*

69. Ἀπὸ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ
ανθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς
δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

*Deformais le Fils de l'homme se-
ra assis à la dextre de la vertu de Dieu.*

62. Egreffus foras Petrus flevit amarè.

And Peter went out / and wept bitterly.

63. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cadentes.

And the men that held Jesus / mocked him / and strooke him.

64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes, Prophetiza, quis est qui te percussit?

And when they had blindfolded him / they smote him on the face / & asked him / saying / Prophesie who it is that smote thee.

65. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

And many other things blasphemously spake they against him.

66. Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis & principes sacerdotum & Scribæ, & adduxerunt illum in consilium suum.

And as soone as it was day / the Elders of the people / and the hie Priestes and the Scribes came together / and ledde him into their Councell.

67. Dicentes, Si tu es Christus dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixerò, non crederis mihi.

Saying / Art thou the Christ? tell vs. And he said vnto them / If I tell you / ye will not beleue it.

68. Si autem & interroga- vero, non respondebitis mihi, neque dimittetis.

And if also I aske you / ye will not answer me / nor let me goe.

69. Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.

Hereafter shall the Sonne of man sit at the right hand of the power of God.

62. Vnd Petrus gieng hinauß / vnd weinet bitterlich.

De Peder giack hen vnd/oc græd bitterliche.

63. Die Männer aber / die Jesum hielten / verspotteten in / vnd schlugen ihn.

Men de Wend / som hulde Ihesum / bespaattede hannem oc sloge hannem.

64. Verdeckten ihn / vnd schlugen in ins Angesichte / vnd fragten ihn / vnd sprachen: Weissage / wer ist / der dich schlug?

Stulste hannem / oc sloge hannem / Ansietet / oc spurde hannem at / oc sagde / Spaa / huo er den / som dig slo?

65. Vnd vil andere lästerungen sagten sie wider in.

De megen anden Bespaattelse sagde de mod hannem.

66. Vnd als es tag ward / sammelten sich die Eltesten des Volcks / die Hohenpriester vnd Schrifftaelerten / vnd führeten ihn hinauß für ihren Raht.

De der det bleff dag / forsamlede Jofcenss Eldste sig / de nypperste Prester oc Schriffteloge / oc førde hannem hen op saar deris Raad.

67. Vnd sprachen: Bistu Christus? sage es vns. Er sprach aber zu ihnen: Sage ich euch / so glaubet irs nicht.

De sagde. Est du Christus / sig off det. De hand sagde til dem / Siger ieg eder det / da tro i det icke.

68. Frage ich aber / so antworttet ir nicht / vnd lasset mich doch nicht los.

Men as spør ieg eder / da suare i icke / oc lade mig dog icke løff.

69. Darumb von nun an wirdt des Menschen Son sitzen zur rechten hand der krafft Gottes.

Der saare / nu her effter skal Menniskens Son si- de hos Gudz krafftis høyre Haand.

62. Wyssed Petr wen / pla- kal hořce.

A wyředřy Piotr přec / gorzko plákal.

63. Muřij pař ti řekřij drže- li ho / posmijvali se genu tepau- ce.

Et tedy řorzy spola trzymali Jezusa / na grawali go blisc go.

64. Azakřivali ho / a blili twař geho / a tazali ho řkauce : Hadař kdo geř řterřij tebe vde řil?

A řkřonřwřy go / blili oblicze iego / pyřali go a mowiace / Hadař řto řest řen řterřie vderřyl?

65. Wy glně mnoře wřey rau- řagiře se niluwili proti němu.

A wřieleřnych řzeřy řromocac go mowiř nař.

66. Aldřij byl den / řesřli se řtarřy řidu a řniřřata řnřřřa / a řřitelř / awedli ho do řadřřivř.

Potřm gdy dřen nāřkal řesřli řie řtarřy ř ludu / ř řřařřera řař řlařřřie / ř Dořtorowie / a řřyřwřie dli go přřed řřromāřřenie řiwe.

67. Řkauce: Řřyli řy řřřřus / powřz nām? Wy řesř gim: Po- řiř mli / newřřřijte mi?

Mowiace / Powiedźcie nām ie- řli řy řest řřřřus. Ale on po- řiedřial / řhociařřibych řa wam y powiedřial / řtedy wy řadřym ři- řobem wierzyc nie bedřřcie.

68. A pařli wās otřijř / neodř powiřte / ani propařřijte.

A řesřibych řeř was ocř pyřal / řadřym řposobem mi nie odpowi- řcie / ani mie opuřřcie.

69. Ale potom bude řo / ře řřyn řřlowřka ředne na řrawiřy mocy Bořij?

A řhāř od řegoč řřřřu bedřřie řřyn řřlowięcy řiedřial na řřa- řiřy mocy Bořey.

כב

70. אמרין דין פלהון אנת
הו הכיל בדה האלה
אמר להון ישוע אנתון
אמרין אנתון האנה אנה :

*Allor tutti dissero, Tu sei dunque il
Figliuolo di Dio? Et egli disse loro, Vos dite
che io sono.*

71. אמרין מנה תוב
מתפצין לו סהא רגו גיר
שמעון מן פומה :

*Et essi dissero, Che habbiam noi piu
bisogno di testimonianza? quando che
nos medesimi l'habbiamo udito da la sua
bocca?*

כג

1. וקמו פלה פנושהון
ואתיהדי לנת פילטוס :

*E così leuata se su tutta la moltitudi-
ne dissi, lo menarono a Pilato.*

2. ושדיו אכליו קרצוהו
ואמרין להנה אנטפחו
דמטעא עמן וכלא דפסר
רישא לקסר לג גת
ואמר על גפשה דמלכא
הו משיח :

*E incominciarono ad accusarlo, di-
cendo, Noi habbiam trouato che costui son-
uerue la gente, e proibisce il dare tributo a
Cesare, dicendo se esset Christo Re.*

3. פילטוס דין שאלה ואמר
לה אנתהו מלכא
דיהודין אמר לה אנת
אמר :

*Allor Pilato lo domandò, dicendo,
Sei tu il Re de Giudei? Egli rispondendo-
li, disse, Tu lo dice.*

4. ואמר פילטוס לרבי
פהנה ולפנשא אנה מים
עלתא לא משפח אנה על
גברא הנה :

*E Pilato disse a i principali Sacerdo-
ti, & a le turbe, lo non trouo colpa veru-
na in queſt' huomo.*

כב

70. ויאמרו כלם ואף אנת הנה
בראיהם והוא אמר אליהם
אנחם אומרים כי אני הנה :

*Y dixeron todos, Luego tu hijo eres de Dios?
Y el les dixo, Vosotros lo dezis que yo soy.*

71. והמה אמרו מה עוד נצטרך
עדות כי אנחנו שמענו מפיו :

*Entonces ellos dixeron, Que mas testimo-
nio deſseamos? porque nosotros lo auemos oy-
do de su boca.*

כג

1. ויקם כל קהלם ויוליכוהו
אל פילטוס :

*Leuantandose entonces toda la multitud
decellos, lleuaronlo a Pilato.*

2. ויחלו להלשין אותו לאמור
את זה מצאנו כי מתעה את
הגוי וכלא לתת את מם לקיסר
לאמר על גפשו כי משיח
המלך הוא :

*Y començaron à acusarlo, diciendo, Aeste a-
uemos hallado que peruierte nuestra nacion, y
que veda dar tributo à Cesar, diciendo, que el es
Christo, el Rey.*

3. ופילטוס שאל לו לאמר
האת הנה מלך היהודים והוא
ענה ואמר לו את אומר :

*Entonces Pilato le preguntó, diciendo, Eres
tu el Rey de los Iudios? Y respondiendole el, di-
xo, Tu lo dizes.*

4. פילטוס אמר אל שרי
הכהנים ואל הקהל אינני מצא
אזרח באנוש חיה :

*Y Pilato dixo à los Principes de los Sacer-
dotes, y à las compannas, Ninguna culpa hallo
en este hombre.*

כג.

70. Εἶπον ὅ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ
υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ὃς ὁ αὐτοὺς εἶπεν,
ὁμοῦς λέγετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι.

*Lors il dirent tous, Es-tu donc le
Fils de Dieu? Il leur dit, Vous le ditets
vous-mesmes, que ie suis.*

71. Οἱ δὲ εἶπον, τί ἐτι χρῆμα ἔχο-
μεν μαρτυρεῖν; αὐτοὶ γὰρ ἠκού-
σαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

*Lors ils dirent, Qu'auons-nous be-
soin encores de testimonage? car nous
mesmes ſauons ouï de la bouche.*

ΚΕΦ Α Λ. κγ.

Καὶ ἀναστὰς ἔπαυσε τὸ πλῆθος
αὐτοῦ, ἡγαγὼν αὐτὸν πρὸς τὸν
πλάτων.

*Puis apres toute la multitude d'i-
ceux se leua, & le mena à Pilate.*

2. Ἦρξαν τοὶ κατηγορεῖν αὐτοῦ,
λέγοντες, τῷ τῷ εὐρομέτῳ ἀπερ-
φαίτε τὸ ἰσοῦ, ἐκαλυπτοὶ καὶ
περὶ φόρους διδόναι, λέγοντες αὐ-
τῷ χρῆσθαι βασιλείᾳ εἰνα.

*Et se prendrent à l'accuser, disant,
Nous auons trouué cestui-ci subuertif-
sant la nation, & defendant de bailler le
tribut à Cesar, & se disant estre Christ
le Roy.*

3. Ὁ δὲ πλάτων ἐπερωτήσας αὐ-
τὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
ἰουδαίων; ὃς ὁ ἀποκριθεὶς αὐτῷ,
εἶπεν, σὺ λέγεις.

*Lors Pilate l'interroguä, disant, Es-
tu le roy des Iuifs? Lui respondant dit,
Tu le dis.*

4. Ὁ δὲ πλάτων εἶπε πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἑχλους, ἔδω
δέξιμα αὐτοῦ ὅτι τῷ αἰθρώπῳ
αὐτοῦ.

*Et Pilate dit aux principaux Sacer-
ficateurs & aux troupes, Ie ne trouue
aucun crime en cest homme ici.*

70. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego sum.

Then saide then all / Art thou then the Sonne of God? And he saide to them / Ye say that I am,

71. At illi dixerunt, Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audimus de ore eius,

Then said they / What neede we any further witness? for we our selues haue heard it of his owne mouth.

ET surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

Then the whole multitude of them arose / and led him vnto Pilate.

2. Cæperunt autem illum accusare, dicentes, Hunc inuenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse.

And then began to accuse him / saying / We haue found this man peruer- ting the people / and forbidding to pay tribute to Cæsar / saying / That he is Christ a King.

3. Pilatus autem interrogauit eum, dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens ait, Tu dicis.

And Pilate asked him / saying / Art thou the King of the Jewes? And he answered him / and said / Thou sayest it.

4. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum & turbas: Nihil inuenio causæ in hoc homine.

Then said Pilate to the hie Priestes / and to the people / I finde no fault in this man.

70. Da sprachen sie alle: Bist du denn Gottes Son? Er sprach zu ihnen: Ihr sagets / denn ich bins.

Da sagde de alle / Est du da Gudz Son? Hand sagde til dem / I siige det / thi ieg er.

71. Sie aber sprachen: Was dörffen wir weiter Zeugniß? Wir habens selbst gehöret auß seinem Munde.

Da sagde de / Huad haffue wi lenger vidnisbyrd behoff? wi haffue selft hört det aff hans Mund.

Und der gantze hauff stand auff / vnd führeten ihn für Pilatum.

Den gantze Hob stod op / oc forde hannem faar Pilatum.

2. Vnd fiengen an ihn zuverklagen / vnd sprachen (Disen finden wir / daß er das Volck abwendet / vnd verbeut den Schoß dem Keiser zugeben / vnd spricht: Er sey Christus ein König.

De de begynnte at klage paa hannem / oc sagde / Denne finde wi / at hand affuender Folck / oc forbinder at giffue Keiseren Skat / De siger / Hand er Christus en Konge.

3. Pilatus aber fraget ihn / vnd sprach: Bist du der Jüden König? Er antwortet in vnd sprach: Du sagests.

Da spurde Pilatus hannem at / oc sagde / Est du Jøde Konge? Hand suarede hannem / oc sagde / Du siger det.

4. Pilatus sprach zu den Hohenpriestern vnd zum Volck: Ich finde keine vrsach an diesem Menschen.

Pilatus sagde til de Høyerste Prestre oc til Folck / Jeg finder ingen Sag med dette Menneske.

70. Překli všichni: Tedy ty gš Syn Boží? Kteržio řekl: Vy pravíte / že ná gšm.

Žárymže oni řekl / A wicecš ty test Syn Boží? A on řekl do nich / Vy powiedacie žem test.

71. A oni řekl: Což gšstě potřebugeme svědectví? Nebo sami gšme slyšeli z vst jeho?

Oni tedy řekl / A což testese potřebugiem svědectwa? oroz smy iuz sami slyšeli z vst tego.

Tedy porostawšy wšstě cčno množstwi gšch / wcdli gšch Pilátowi.

Tedy wstawšy wšythkš onš wielkoš / wiodłš godo Pilatš.

2. A počali naň žalowati / řkauce: Tohoto gšme naležli an přewrach Národnáš / a brání Daně dáwati Čřsafi / a prawij se býti Křstsem Králem.

A počeli naň šáržyc mowiac / O tohomy znaležli ž then wzburš žá lud / á nie řaje dán dáwac Čřsazowi / powiedaiac že on test Křsthus Krol.

3. Tedy o Pilát otázal ho / řka: Tyli gšh Král židowstš? A on odpowědew / řekl: Ty prawišš.

A pytal go Pylat / mowiac / A tyžeš jest on Krol žydowstš? ná co mu on odpowědžš / řekl / Ty powiadaš.

4. Překl Pilát k knížatšm Kněžstšm at Žášupšm: Žá dně nenaležám winy na tom to Čřlowěku.

A řkať Pilat řekl do Řšazar y do ludu pospělitę / Žadnego ia přewi neema: nie nájdnie w tym człowieku.

5 הגון דין מוצקו הו
ואמריו דשגשה לעמו כד
מלה בכלה יהוד ושרי מו
גלילא ועד מא להרבה :

*Ma essi rinforzauano, dicendo, Egli
sollena il popolo, insegnando per tutta la
Giudea, cominciando da la Galilea infini
qui.*

6 פילטוס דין פד שמע
שמה דגלילא שאל דאן
גברא הו גלילא :

*Pilato Videndo nominar la Galilea,
domandò se l'huomo era Galileo.*

7 ופד ידע דמו תחיר
שולטנא הו דהרודס
שדרה לותה דהרודס מ
מטול דפארשלם הונ
כהגון יומתא :

*Et hauendo conosciuto ch'egli era de
la giuridiction d'Herode, lo rimandò ad
Herode, che in quei giorni era ancor egli
in Ierusalem.*

8 הרודס דין פד חנויה
לישוע חדי טב צבא הונ
גיר למחנה מו זכנ
סגיאא מטול דשמע הונ
עלוי סגיאא ופסבר
הונ דמדם אמתא חנו
מיה :

*Herode come Vidde Iesv, si allegro
sommamente: perche gia gran tempo
desideraua di vederlo: perche Vidua dire
molte cose di lui, e speraua di veder gli far
qualche segno.*

9 ומלא סגיאא משהאל
הונ לה ישוע דין מר
פתגמא לא אתיבה :

*Hor egli l'interrogò con molte paro-
le: ma esso non gli rispose niente.*

10 קימו הו דיו רפי כ
כהגא וסברא ועיוותא
אכליו הו קרצוהי :

*E i principali Sacerdoti e li Scribi sta-
uano li presentì graueamente accusandolo.*

11 הרודס דין שטה הו
ופלחיה ופד מבוח א
אלפשה נחתא דחוריתא
ושדרה לות פילטוס :

*Ma Herode insieme co i suoi soldati
spresandolo e schernendolo, il Vessì
d'vna Veste splendida, e rimandolo a Pi-
lato.*

5 והמה העיו לאמר כי המם
את העם מלמד בכל יהודה
מחל מגלילה עד חפה :

*Mas ellos porfiuau, diciendo, Alborotà al
pueblo ensennando por toda Iudea, començan-
do desde Galilea hasta aqui.*

6 ופילטוס שומע את הגליל
שאל אם איש גלילי הוא :

*Entonces Pilato, oyendo de Galilea, pre-
guntó si era Galileo.*

7 וידע כי משלטון הרודס
הוא ושלח אל הרודס אשר
בביתם ההם גם הוא היה
בירושלים :

*Y como entendió que pertenecia al senno-
rio de Herodes, remittiolo à Herodes: el qual
tambien estaua en Ierusalem en aquellos dias.*

8 והרודס ראה את ישוע
שמח מאד כי רצה לראותו
מעט רבה בעבור כי שמע
רבות ממנו ויאמר עוד לראותו
להעשות אות ממנו :

*Y Herodes, viendo à Iesus, holgose mucho;
porque auia mucho que lo desseaua ver: porque
auia oydo deel muchas cosas: y tenia esperança
de ver dees hazer se alguna fennal.*

9 וישאל לו בדברים רבים
והוא לא אחד ענה לו :

*Y preguntauale con muchas palabras: mas
el nada el respondió.*

10 ויקומו שרי הכהנים והסופרים
לנצח וישנו אות :

*Y estauan los principes de los Sacerdotes y
los Escribas accusandolo con gran porfia.*

11 ויליצו הרודס עם אנשי
מלחמה אשר אתו ובאשר
הליצוהו וכסהו בגד לבן
וישלחהו אל פילטוס :

*Mas Herodes con su corte lo menospreció,
y escarneció, vistiendolo de vna ropa rica: y bol-
uiolo à embiar à Pilato.*

5. Οἱ δὲ ὀπίσθον, λέγοντες, ὅτι
ἀναστὰς πρὸ λαοῦ, διδάσκων καθ'
ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος
ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ἄδε.

*Mais ils s'efforçoient tant plus, di-
sant, Il esmeut le peuple, enseignant par
toute Iudee, ayant commencé depuis
Galilee iusques ici.*

6. Πιλᾶτος δὲ ἀπαίσεις γαλι-
λαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος
γαλιλαῖός ἐστι.

*Quand Pilate ouit parler de Gali-
lee, il demanda, si le personnage estoit
Galileen.*

7. Καὶ ὑπάρχοντες ὅτι ἐκ τῆς ἐξου-
σίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψαν αὐ-
τὸν πρὸς ἡρώδην, ὅτι καὶ αὐτὸς
ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡ-
μέραις.

*Et ayant entendu qu'il estoit de la
iurisdiction d'Herode, il le renuoya vers
Herode: lequel aulli en ces iours-la e-
stoit en Ierusalem.*

8. Ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν
ἐχάρη λίαν· καὶ γὰρ θέλων εἶ-
δέναι αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πε-
ρὶ αὐτοῦ καὶ ἡλιπζῆσαι ση-
μεῖον ἰδεῖν ἐκ αὐτοῦ γινόμενον.

*Et quand Herode vid Iesus, il en fut
fort ioyeux: car ia des pieça disiroit-il
le voir, à cause qu'il oyoit dire plusieurs
choses de lui, & esperoit qu'il lui verroit
faire quelque signe.*

9. Ἐπερωτᾷ δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις
ἰσχυροῖς αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀποκρίναται
αὐτῷ.

*Or l'interroguait-il par diuers propos:
mais il ne lui respondoit rien.*

10. Εἰσηγγάσαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ γραμματεῖς ὡς τῶν κατηγε-
ρουμένων αὐτοῦ.

*Et les principaux Sacrificateurs &
les Scribes comparurent la, l'accusant
auec grande vehemence.*

11. Ἐξουστίζας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης
σὺν τοῖς στρατῶμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμ-
πάξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἰσθητῶ
λαμπρῶν, ἀπέπεμψεν αὐτὸν τῷ
πλάτῳ.

*Mais Herode avec ses gens Payant
mesprise, s'estant mocque de lui, apres
qu'il l'eut reuestu d'un vestement blanc,
le renuoya à Pilate.*

CAP. XXIII.

5. At illi invalescebant, dicentes, Commovet populum, docens per universam Iudæam, incipiens à Galilæa usque huc.

But then were the more fierce / saying / he moveth the people / teaching throughout all Judea / beginning at Galilee / even to this place.

6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset.

Nowe when Pilate heard of Galilee / he asked whether the man were a Galilean.

7. Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus,

And when he knewe that he was of Herods jurisdiction / he sent him to Herode / which was also at Jerusalem in those dayes.

8. Herodes autem viso Iesu, gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

And when Herode saw Iesus / he was exceedingly glad: or was desirous to see him of a long season / because he had heard many things of him / and trusted to have seene some signe done by him.

9. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat.

Then questioned he with him of many things: but he answered him nothing.

10. Stabant autem principes sacerdotum & Scribæ, constanter accusantes eum.

Then the Priests also and Scribes stood forth / and accused him vehemently.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illudit, indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

And Herode with his men of warre despised him / and mocked him / and arrayed him in white / and sent him againe to Pilate.

Das XXIII. Capitel.

5. Sie aber hielten an / vnd sprachen: Er hat das Volk erreget / damit / daß er gelehret hat hin vnd her im ganzen Jüdischen Lande / vnd hat in Galilea angefangen / bis hieher.

Men de hulde ved / oc sagde / hand haffuer oprøret Folket / der met / at hand haffuer lært hid oc did i alle det Jødiske Land / oc begynte i Galilea / hid indtil.

6. Da aber Pilatus Galileam höret / fraget er / Ob er auß Galilea were?

Der Pilatus hørde Galileam / spurde hand / Om hand vaar aff Galilea?

7. Vnd als er vernam / daß er vnter Herodis Obriqkeit gehöret / übersandte er ihn zu Herodes / welcher in denselbigen tagen auch zu Jerusalem war.

De der hand fornam / at hand vaar vnder Herodis Offrigheid / da forsende hand hannem til Herodes / som vaar oc i Jerusalem / vdi de samme dage.

8. Da aber Herodes Iesum sahe / ward er sehr fro / denn er hette in langest gerne gesehen / denn er hatte vil von ihm gehöret / vnd hoffet er würde ein Zeichen von ihm sehen.

Der Herodes saa Iesum / bleff hand meget glad / Thi hand haffde gerne lunge siden seet hannem / Thi hand haffde hørt meget om hannem / oc haabedis at skulde see et Tegen aff hannem.

9. Vnd er fraget ihn mancherley. Er antworttet ihm aber nichts.

De hand spurde hannem i mange maade. Men hand suarede hannem intet.

10. Die Hohenpriester aber vnd Schriftgelehrten stunden vnd verflagten ihn hart.

De de ypperste Prester oc Scrifftsloge stode oc flagede hart paa hannem.

11. Aber Herodes mit seinem Hofgesinde verachtet ihn / leget ihm ein weiß Kleid an / vnd sandte ihn wider zu Pilato.

Men Herodes met sine Hoffinder forættede oc bespættede hannem lagde et hvidt Klæde paa hannem / oc sende hannem til Pilatum igen.

Kapitola XXIII.

5. A oni wiece psemahali blasf / klauce: Dautj lid / po wsem Jidomstwu vce / potaw od Galilee az sem.

Leez oni sie tym wiecey dopierali / mowiac: Duzzy lud vczapo w spetkim Juida / poczawszy od Galilei az do rad.

6. Tedy Pilat wsllyssaw o Galilei / otazal se / bylliby tlo: wet Galileysky.

A wsllyssawszy Pilat ze wspotminali Galilei / pytal go iesli by Galileysky.

7. A kdyz poznal ze by byl z mocu Herodesowy / poslal gen k Herodesowi / kteryz y on byl w Jeruzalemě w ty dni.

A gdy zrozumiał iż należał pod zwierzchność Herodową / odesłał go do Heroda / który też y sam w Jeruzalem był przez ony dni.

8. Herodes pak vztew Gefijffe / zadowal se welmi / nebo od mnoheho casu žadal gen wideti / proto / ze mnohe wcech o něm slychal / a měl naděti ze by některz diw vztel od něho.

A vyzrawszy Herod Jezusa / radoval se barzo / bo go pragnal widziec od niemálego czasu / dla tego iż wiele o nim slychal / y nadziwal sie ze miał widziec iaki znak przez něho vczyniony.

9. Otazal se ho mnohy mi řeči. Ale on genu nic neodpowijdal.

Pytal go tedy wselem slow / ale on genu nic nie odpowiedal.

10. Knížata pak kněžská a zákonijci stali vstawiťe ža: lugiťe na něho.

A knížata a kněžstvie do: trorowic stali / barzo mocnie staz: jac se naň.

11. V pohrdal gim Herodes swym žasiupem: posmijwal se genu / oblékw gen w raucha bihle / a odeslal zase k Pilatowi.

A také Herod z swymi pocztem žal nic go sobie nie miał / y nářky: žiřky sie z něgo / dal go oblec w barvy swietne / a odeslal go do Pilata.

12. Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die, nam antea inimici erant ad invicem.

And the same day Pilate and Herodes were made friends together: for before they were enemies one to another.

13. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum & magistratibus, & plebe.

Then Pilate called together the chief Priests, and the rulers, and the people.

14. Dixit ad illos, Obrulitis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accusatis.

And said unto them, Ye have brought this man unto me, as one that perverteth the people: & behold, I have examined him before you, & have found no fault in this man, of those things whereof ye accuse him.

15. Sed neque Herodes, nam remisi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum est ei.

No, nor yet Herod: for I sende you to him: & lo, nothing worthy of death is done to him.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

I will therefore chastise him, & let him loose.

17. Necessse autem habebat dimittere eis per diem festum unum.

(For of necessitie he must have let one loose unto them at the feast.)

18. Exclamavit autem simul universa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

Then all the multitude cryed at once, saying, Away with him, & deliver to us Barabbas.

19. Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate & homicidium, missus in carcerem.

Which for a certaine insurrection made in the citie, and murder was cast in prison.

12. Auf den tag wurden Pilatus und Herodes Freunde miteinander, denn zuvor waren sie einander feind.

Paa den dag bleffue Pilatus oc Herodes Vender met huer andre / Thi de vaare for huer andris Fiender.

13. Pilatus aber rieß die Hohenpriester / und die Obersten / vnd das Volck zusammen.

De Pilatus kallede de nypperste Prester / oc de Offuerste oc Volcker tilsammen.

14. Vnd sprach zu ihnen: Ihr habt diesen Menschen zu mirbracht, als der das Volck abwende, vnd sihe, ich hab ihn für euch verhört, vnd finde an dem Menschen der sache keine, der ihr ihn beschuldiget.

De sagde til dem, I haffue for dette Menniske til mig, som den der omuender Volcker / De see / Jeg haffuer forhort hannem for eder / oc finder ingen aff de Sager, hoss dette Menniske / som i skyldte hannem saare.

15. Herodes auch nicht, denn ich habe euch zu ihm gesand, vnd sihe, man hat nichts auff ihnbracht, das des Todes werth sey.

Herodes icke heller / Thi ieg sende eder til hannem oc see / Mand haffuer indet for hannem paa / som hand bor at dø saar.

16. Darumb wil ich ihn züchtigen vnd los lassen.

Der for vil ieg straffe hannem oc lade hannem loss.

17. Denn er musste inen einen nach gewonheit des Festes los geben.

Thi hand skulde giffue dem en loss effter Høytidens seduane.

18. Da schrey der ganze hauffe, vnd sprach: Hinweg mit diesem, vnd gib uns Barabbam los.

Da robte den gansecke Høb / oc sagde, Vort met denne / oc giff oss Barabbam loss.

19. Welcher war umb einer Aufruhr, die in der Stadt geschach, vnd umb eines Mords willen, ins Gefengniß geworffen.

Hvilcken som vaart fast i Fængsel for it Oprør, som skede i Staden, oc for it Mord skyld.

12. V učinění gsau Přátelě Herodes s Pilátem w ten den. Neb před tím nepřá e le byl w špolest.

Žilali sie sobie przytáčoly Pilat s Herodem onego ž cho dnu / bo byli przed thym nieprzytáčeli mi między soba.

13. Potom Pilát swolaw knížata kněžstá žprávce Lidu.

Thedy Pilat wezwawšy k sobě kniažat káplánskich / přeložoných / y ludu pospolitého.

14. Řekl k nim: Podali jste mi tohoto člověka / jakoby Lid přewracel / a hle ná před wami tážije se ho / ni žádně winy ne nalezám na tomto člověku / ž řeč wěch kterěž na něho žalujete.

Řekl do nich / Podaliście mi człowieka tego iakoby lud burzył / a kto ia pytał sie o nim przed wami / żadnego przewinienia w tym człowieku nie nazywam / w thym w czym wy go winiście.

15. Ano ani Herodes / neb gsem wás poslal k němu / a hle nic hodněho šurti nestalo se genu.

K němu ani Herod / bowiem go odeslal do nás / orho nie wczynil nic dla czego by byl śmierci godzien.

16. Protož potrestě ho / y propustijm.

A přetož go skrawšy wypuště.

17. Obněg pak měl gim na den Slawny propustit gednoho.

A potrzebá bywáto že im ná swięto wypuštěal iednego.

18. Tehdy swolal spolu wěškeren žástup / řka: Wczimž tohoto / a propust nám Barabbasse.

Ale wšytek lud wolal spolu / mowiac / Day strácić tego a puśc nam Barabbáša.

19. Kterž byl pro swádu něhau w městě učiněnu a pro wraždu wšazen do žaláře.

Atory byl dla nieciákiego reštyrku w městě wczynionego / y dla morderstwa wřzucen do więzienia.

כ ג

20 תוב דין מלל צמיהו
פילטוס כד צבא דנשרא
לישווע :

Di nuovo Pilato parlò loro, volendo lassare andar l'essv.

21 הגו דין קצין הו ו
נאמריו וקופיהו וקופיהו :

Ma essi gridavano, dicendo, Crocifiggilo, crocifiggilo.

22 הו דין דתלד ובניו
אמר להון מנא גיר דביש
עבד הנא מדם עלתה
דשונג למיתא לל
אשכח ביה ארדיהו
הכיל נאשכיהו :

Et egli la terza volta disse loro, Ma che male ha egli fatto? Io non trovo in lui veruna colpa degna di morte: adunque come so l'haverò corretto, lo lassaro andare.

23 הגו דין תכביו הו
בקלא דמא ושאלי הו
לה דין קבניהו וצשו הו
קלהו דלהו נדרבי
כהגו :

Ma essi facevano instantia con gran voci, domandando che fosse crocifisso: e le voci loro, e de principali Sacerdoti tumultu più si rinforzavano.

24 פילטוס דין בקד ד
דתהו שאלתהו :

Onde Pilato sententiò che si facesse quello che domandavano.

25 ושרג להו להו ד
דמטול אסטסיס וקטלא
דמא הו בית אסירה
הו דשאלי לישוע דין א
אשלים לצבניהו :

El'esso loro colui che per seditione & homicidio era stato messo in prigione, il quale essi domandavano: e dette l'essv a farfene la volontà loro.

26 ופד מובליו לה אחרו
לשמעון קירינא דאתא
מו קריתא וסמו עלוהו
והיפס דנטעו בתרה
דנשווע :

E quando essi lo menavano, presero un certo Simone Cirenese, che veniva di villa: e posergli addosso la croce, per portarla dietro a l'essv.

כ ג

20 וישב פילטוס וימלל אליהם
רוצה לפטר את ישוע :

Y habloles otra vez Pilato, queriendo soltar a Iesus.

21 והמה צעקו לאמר תלה
תלה :

Mas ellos boluian a dar bozes diciendo, Crucificalo, Crucificalo.

22 והוה שלש לאמר אליהם
ומה רעה עשה הלה אינני
משפט מות מצאתי בו לכן
איסרנו בשוטים ואפטר אותו :

Y el les dixo la tercera vez, Porque? Que mal ha hecho este? ninguna culpa de muerte he hallado en el: castigarlo he pues, y soltarlo he.

23 והמה נצחו בקולות גדולים
שואלים ממנו להתלותו ויתחוקו
קולותם וקולות שרי הכהנים :

Mas ellos instauan a grandes bozes pidiendo que fuese crucificado. y las bozes de ellos crecian, y de los principes de los Sacerdotes.

24 ופילטוס חרה חרה לו
לדין את שאלתם :

Entonces Pilato juzgó que se hiziesse lo que ellos pedian.

25 ויפטר להם את אנש
בתלונה ורצח השלך במטרה
אשר שאלו ואת ישוע נתן
לתלונתם :

Y soltoles a aquel que auia sido echado en la carcel por sedicion y vna muerte, al qual auian pedido: y entregó a Iesus a la voluntad de ellos.

26 ובאשר הוליכוהו וינחזו
בשמעון הקירי בבואו משדה
וישימו עליו את צליבה לסבול
אחר ישוע :

Y lleuándolo, tomaron a vn Simon Cyreneo, que venia del campo, y pusieronle encima la cruz para que la lleuasse tras Iesus.

κγ'.

20. Πάλιν ὁ αὐτὸς πλάτος παρεφώησε, θέλων διαλύσαι τὸν ἰησοῦν.

Derechef donc Pilate, parla à eux, voulant relâcher Iesus.

21. Οἱ δὲ ἐπιφώνουσαν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

Mais ils s'escrioyent disans, Crucifie, crucifie-le.

22. Ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν ὁ; ἔδεν αὐτὸν θανάτου ἔσθαι αὐτῷ, ποιῶν δὲ οὐδὲν ὥστε αὐτὸν διαλύω.

Et pour la troisieme fois il leur dit, Mais quel mal a fait cestuy ci ie ne trouue en lui aucun crime digne de mort. L'ayant donc fait fouetter, ie le relâcherai.

23. Οἱ δὲ ἐπέκρινον φωναῖς μεγάλαις, αἰτοῦντο αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ καταχρῆναι αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶ ἀρχιερεὶ.

Mais ils rechargeoyent à grands cris, demandans qu'il fust crucifié: & leurs cris & ceux des principaux Sacrificateurs se renforçoient.

24. Ὁ δὲ πλάτος ἐπέκρινε γὰρ ἔσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

Adonc Pilate prononça là dessus que ce qu'ils demandoient, fust fait.

25. Ἀπέλυσε δὲ αὐτοὺς τὸν ἀνδρὸς καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ἠένητο. τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θλήματι αὐτῶν.

Et leur relâcha celui qui pour sedition & meurtre auoit esté mis en prison, & lequel ils demandoient: & abandonna Iesus a leur volonté.

26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπιλαβόμενοι σιμωνῆς τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ σταυρὸν φορεῖν ὃ ποιεῖν ἔμελλεν.

Et comme ils le menoyent, ils prirent vn certain Simon Cyrenien qui venoit des champs, & lui chargerent la croix pour la porter apres Iesus.

20. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.

Then Pilate spake againe to them / willing to let Iesus loose.

21. At illi succlamabant, dicentes, Crucifige, Crucifige eum.

But they cryed / saying / Crucifie / Crucifie him.

22. Ille autem tertio dixit ad illos, Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo, corripiam ergo illum, & dimittam.

And he said unto them the third time / But what euill hath he done? I finde no cause of death in him: I will therefore chastise him, and let him loose.

23. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur, & invalescebant voces eorum.

But they were instant with loud voyces / and required that he might be crucified: and he voyces of them & of the Priests prevailed.

24. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.

So Pilate gaue sentence / that it should be as they required.

25. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum verò tradidit voluntati eorum.

And he let loose unto them him that for insurrection and murder was cast into prison: whom they desired / and desired Iesus to do with him what they would.

26. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

And as they ledde him away / they caught one Simon of Cyrene / coming out of the felde / and on him they laid the crosse / to beare it after Iesus.

20. Da rieß Pilatus abermal zu ihnen / vnd wolte Iesum losz lassen.

Da robte Pilatus attter til dem / oc vilde lade Ihesum losz.

21. Sie riefen aber vnd sprachen: Creußige / creußige ihn.

Men derobte / oc sagde / Kaarssfest / Kaarssfest hannem.

22. Er aber sprach zum dritten mal zu ihnen: Was hat denn diser übel gethan? Ich finde keine vrsache des Todes an ihm / darumb wil ich ihn züchtigen / vnd losz lassen.

Da sagde hand tredie gong til dem / Hvad ont haffuer da denne gjort? Jeg finder ingen dedelig sag met hannem / Der saare vil ieg straffe hannem / oc lade hannem losz.

23. Aber sie lagen jm an mit grossem Geschrey / vnd foderten / daß er ge creußiget würde / vnd jr vnd der Hohenprieester Geschrey nam überhand.

Men de bleffue harte ved hannem met stort skrig oc begerede / at hand skulde kaarssfestis / De deris oc de hypperste Presters skrig siel offuerhand.

24. Pilatus aber vrtheilet / daß ihr bitte geschehe.

De Pilatus domde / at deris begering skulde ske.

25. Vnd ließ den losz / der vmbß Auffruhrs vnd Mords willen war in das Gefengnis geworffen / vmb welchen sie baten / Aber Iesum übergab er ihrem willen.

De hand loed den losz / som vaar kast i Fængsel for Oprør oc Mord skuld / om huilken de bade / Men Ihesum siel hand hen effter deris vilie.

26. Vnd als sie ihn hinführeten / ergriffen sie einen / Simon von Cyrenen / der kam vom Felde / vnd legten das Creuß auff ihn / daß ers Jesu nachtrüge.

De der de førde hannem bort / da toge de fat vaa en / Simon aff Cyrene / som kom aff Marken / oc de laade Kaarssfest paa hannem / at hand bar det effter Ihesum.

20. Tedy opet Pilat mlus wil f nim / chřege propustiti Gezijsse.

Ale Pilat mowit do nich powore / żeby im byl puścił Jezusa.

21. A oni wżdy wolali / kauce: Křižug / vřřižug ho.

Leez tym bäržiey wolali / mozwiać / Wřrzyžuy / vřrzyžuy go.

22. A on potřeti křiž f nim: V co gest žlěho učinil tento? vāt žadně winy smrti nenalēžām na něm / protož potřeseny ho a propustijm.

A on po třecie řekl do nich: A což wždy on žlego vczynil? Žadněm přewiněním ná smierc w nim nie nálež / a thak go stawšy pušče wolno.

23. Oni pak hlaſy welikými křičeli / žadagiće aby byl vřřižován. V rozmáhali se hlaſo wě gegich.

Ale sie ont dopierali / proſiać głoſem wielkim aby byl wřrzyžowan / y tym sie wiecey głoſy idy y Aſiażat kaptanſkich wzmagały.

24. Protož Pilat přisaučil aby tak bylo jakož oni žadali.

Tedy Pilat oryzsudzil aby tak bylo jako žadali.

25. Tedy přepustil jim toho kteržž pro wraždou a pro swádu wjazen byl do žaláře / a něhož proſili: ale Gezijsse wýdal f wůli gegich.

Wypuścił onego křory byl dla rožtyřku y mordu podan do wježenia o křoreg / proſili / a Jezusa podal ná wola sedy.

26. A křžgen wedli / chytili Ssimona něyakeho Cyrenen / křho gdauch hoze wſy / y wlozili na něg křiž aby neſl ja Gezijssem.

Gdy go thedy wiedzli / poimawſy Ssimonaniekřiego Cyrenen / czyřka / křory ze wſi ſiedl / wlozyl nań křzyz aby go niſl za Jezusem.

כ ג

27 וְאַתָּה הָיָה בְּתֵרָה
סֹמְנָא דְעֶמְמָא וְגִשְׁמָא
אִילָיוּ דְמִרְקָדוּ הָיוּ נֹאֲלָו
עֲלוֹהִי :

*E seguitano una gran moltitudine
di popolo e di donne, le quali lo piangeva-
no, e ne facevan lamento.*

28 וְאַתָּה פָּנִי לִנְתָחִיו וְשׁוּעַ
וְאָמַר בְּנֵת אֲדָמָה לֹא
תִבְכֶּנּוּ עָלַי בְּרָם עַל
נִבְשָׁבִיו בְּכִיָּו וְעַל בְּנִיָּבִיו :

*Donec Iesus uoluit ad se, disse,
Figliuole di Ierusalem, non piangete su
sopra me, ma piangete sopra voi stesse e
sopra i vostri figliuoli.*

29 דְּהָא אֲתִיו יוֹמֵתָנָה
דְּכִהִיו וְאָמְרוּ טוֹבִיָּהִיו
לְעִקְרָתָא וְלִכְרִסְתָּא דְלֹא
יִלְדוּ וְלִתְרִנָּה דְלֹא
אִינִיקוּ :

*Perciò che ecco, Verranno i giorni, ne
quanti si dirà, Beate le sterili, e i ventri che
non hanno generato, e le mammelle che
non hanno lattato.*

30 הֵינִיו תִּשְׁרֹוּ לְמֵאמָר
דְּטוֹרָה דְּפִלּוּ עָלֵיו
וְלִרְמִיתָא דְּבִסְיוֹ :

*Allora si metteranno a dire a i mon-
ti, Cadetece addosso : & a i colli, Copri-
teci.*

31 דְּהָא בְּקִיסָא רִטִּיבָנָה
הֵלִיו עֲבָדִיו בְּיָבֵשׁ
מִנָּה יִהְיֶה :

*Perciò che se si fanno queste cose nel
legno Verde, che si farà egli del secco?*

32 וְאַתָּה הָיוּ עֲמָה תִרְוּ
אֲחֵרִיָּו עֲבָדֵי בִישְׁתָּנָה
דִּיתְקִטְלוּ :

*E furon menati con essolui ancor due
altri che erano mal fattori per farli ino-
rire.*

33 וְכִּד אֲתוּ לְדוֹכְתָּנָה
חֲדָא דְּמִתְקַרְבָּנָה
קִרְקַפְתָּנָה וְקִפְיָהִ תִּפְּו
וְלִהְיוּ עֲבָדֵי בִישְׁתָּנָה חֲדָ
מִן יִמְיָה וְחֲדָ מִן סְמָלָה :

*E venuti che furono al luogo, che si
chiama Caluaria, lo crucifissero tutti i due
malfattori : Vno da la destra, e l'altro da
la sinistra.*

כ ג

27 וַיֵּלֶכְ אַחֲרָיו הַמִּזְו עִם רֶב
וְנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְגִּדְּדוּ וְכִבְּ
אֲוִתָּו :

*Y seguialo grande multitud de pueblo, y de
mugeres, las quales lo llorauan y lamentauan.*

28 וַיִּפֹּן אֶל־הֶן יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
בְּנֹת יִירוּשָׁלַם אֶל־תִּבְכֶּינָה
עָלַי כִּי־נָם עָלֵיכֶן בְּכִיָּה וְעַל־
בְּנִיָּכֶן :

*Mas Iesus, buelto a ellas, les dize, Hijas de
Ierusalem, no me llorays a mi, mas llorahos a vo-
stras mismas, y a vuestros hijos.*

29 כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר
בָּהֶם יֹאמְרוּ אֲשֶׁר־הָעֲקָרֹת
וְבִטְנִים אֲשֶׁר לֹא יִלְדוּ וְזִדִּים
אֲשֶׁר לֹא יִינִיקוּ :

*Porque heaqui que vendran dias en que di-
ran, Bienauenturadas las esteriles : y los vien-
tres que no engendraron, y las tetas que no cria-
ron.*

30 וְאָמְרוּ לְהָרִים כְּסֻלָּו וְלַגְּבֻלֹת
נִפְלּוּ עָלֵינוּ :

*Entonces comenzarán a dezir a los montes
Caed sobre nosotros : y a los collados, Cubrid-
nos.*

31 לָכֵן אֲנִי בָּעֵץ רִטִּיב יַעֲשֶׂה
אֶת־הָאֵלֶּה וְבִיבֵשׁ מֶה יַעֲשֶׂה :

*Porque si en el arbol verde hazen estas cosas
en el seco que se hara?*

32 וַיֵּלֶכְ גַּם שְׁנֵי בָּעֲלֵי עֹל
אַחֲרָיו עִתּוֹ לְהִתְלֹוֹת :

*Y llenauan tambien con el otros dos malhe-
chores a matar con el.*

33 וּבְאִשֶׁר בָּאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר נִקְרָא זִלְגֻלָּת וַיִּתְּלוּהוּ
שָׁמָּה וְאֶת בָּעֲלֵי עֹל אֶחָד
מִיְמִינוּ וְאֶחָד מִסְּמָלָו :

*Y como vinieron al lugar que se llama De
la Calauera, crucificaronlo alli, y a los malhecho-
res : vno a la derecha : y otro a la yzquierda.*

כ ג

27. Ἡθλουθη δὲ αὐτῷ πολὺ
πληθος ἑ λαῶν, καὶ γυναῖκων αἱ
καὶ ἐκτόνοντο καὶ ἐθρῆνεν αὐτῷ.

*Et grande multitude de peuple &
femmes le suiuyent, lesquels le trapo-
yent la poitrine, & le lamentoyent.*

28. Στραφείς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰη-
σοῦς εἶπε, θυγατέρες ἱερουσαλήμ, μὴ
κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πολλὸν ἐφ' ἑαυταῖς
κλαίετε, καὶ ὅτι τὰ τέκνα ὑμῶν.

*Mais Iesus se retournant vers elles,
dit, Filles de Ierusalem, ne pleurez po-
int sur moi mais pleurez sur vous-mes-
mes & sur vos enfans.*

29. Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν
αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στείραι, καὶ
καίλια αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μασ-
τοὶ οὐκ ἐθήλασαν.

*Car voici, les iours viendront esquels
on dira, Bien-heureuses les steriles, &
les ventres qui n'ont point enfanté, &
les mammelles qui n'ont point allaité.*

30. Τότε ἄρχονται λέγειν τοῖς ὄρε-
σι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βου-
ντοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

*Lors ils se prendront a dire aux mon-
tagnes, Tombez sur nous : & aux co-
ltaux, Couvrez nous.*

31. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὕγρῳ ξύλῳ
ταῦτα ποιῶσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γέ-
νηται,

*Car s'ils font ces choses au bois
verd, que sera il fait au bois sec?*

32. Ἦγοντο δὲ καὶ ἔπροι δύο κα-
κοῦργοι σὺν αὐτῷ αναρῶντες αὐ-

*Deux autres aussi qui estoient mal-
fauteurs, furent menés pour les faire
mourir avec lui.*

33. Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ὅτι τὸν τό-
πον τὸν καλούμενον κρουρίον, ἐκεί
ἐσταύρωσαν αὐτοὺς, ὁ πρῶτος καὶ κρου-
ργος, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἐκ ἀ-
ριστερῶν.

*Estans donc venus au lieu qui est
appelé le Test, ils le crucifierent lui : &
les mal-fauteurs, l'un à la droite, & l'au-
tre à la gauche.*

27. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

And there followed him a great multitude of people / and of women / which women bewailed and lamented him.

28. Conversus autem ad illas Iesus, dixit, Filiae Ierusalem, nolite flere super me: sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

But Iesus turned backe vnto them / and said / Daughters of Ierusalem / weep not for me / but weep for your selues / & for your children.

29. Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt.

For beholde / the dayes will come / when men shall say / Blessed are the barren / & the wombs that neuer bare / & the paps which neuer gaue sucke.

30. Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos.

Then shall they beginne to saye to the mountaines / Fall ou vs: and to the hilles / Couer vs.

31. Quia si in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet.

For if they doe these things to a greene tree / what shall be done to the dry?

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

And there were two others / which were euill doers / led with him to be slaine.

33. Et postquam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & latrones, unum à dextris, & alterum à sinistris.

And when they were come to the place / which is called Caluarie / there they crucified him / and the euill doers: one at the right hand / and the other at the left.

27. Es folget ihm aber nach ein großer hauffe Volcks vnd Weiber / die klageten vnd beweineten ihn.

De der fulde en stor hob Folck oc Quinder effter hannem / som ynckelige klagede oc begræde hannem.

28. Iesus aber wandte sich vmb zu ihnen / vnd sprach: Ihr Töchter von Ierusalem / weinet nicht über mich / Sondern weinet über euch selbst / vnd über eure Kinder.

Men Ihesus vende sig om til dem / oc sagde / I Døtter aff Ierusalem / græder icke offuer mig / Men græder offuer eder self / oc offuer eders Børn.

29. Denn siehe / es wirdt die zeit kommen / inn welcher man sagen wirdt: Selig sind die vnfruchtbar / vnd die Leibe die nicht geboren haben / vnd die Brüste die nicht geseuget haben.

Ehi see / Den tid skal komme / i huileken mand skal siige / Salige ere de vfructsommelige / oc de liff som icke fødte / oc de Bryst som icke daffue di.

30. Denn werden sie anfahren zu sagen zu den Bergen / fallet über vns / vnd zu den Hügel / decket vns.

Da skulle de begynde at siige til Biergene / Falder offuer oss / oc til Høyene / skiuler oss.

31. Denn so man das thut am grünen Holz / was wil am durren werden.

Ehi at gør mand det med et grønt Træ / huad vil bliffue med det tørre?

32. Es wurden aber auch hingeführt zwen andere übelthäter / daß sie mit ihm abgethan würden.

Der bleffue oc tho andre Misdedere førde bort / at de skulde aff liffuis med hannem.

33. Vnd als sie kamen an die stette / die da heisset Schedelstet / creutzigten sie ihn daselbs / vnd die übelthäter mit ihm / einen zur Rechten / vnd einen zur Linken.

De der de komme til den sted / som kaldes Hoffuit / pande sted / da korsfeste de hannem der / Oc Misdederne med hannem / den ene ved den høyre / oc den anden ved den venstre side.

27. Vssel za nim mnohyž žástup lidij y žen / kterážto plakaly a kvižily ho.

Všlo za nim bázno všece ludu y niewiast / Etore go plākaly / y žaž towaly.

28. A obrátiv se k nim Gežiss / řekl: Dcery Jeruzalém své / neplačtež na mne / ale plačte samy na sebe / a na Syny wasse:

Tedy se Iesus obrátivšy do nich / řekl / Dcery Jeruzolimské / ne nádemna pláčte / ale náđ samy soba y náđ dčatčami wášeimi.

29. Neb hle přijdou dnově / w nichžto řeknou: Blahoslavené neplodné / a břicha kteráž gsau neročila / a Prsy kteráž gsau nekrmilšy.

Abowiemet oto przyda dni w ktorych beda mowic / Szczęśliweśi sa nie plodne / y ktorych żywoty nterodžily / aut pierśi mleka dawaly.

30. Tehdy počnou říci hořám Padněte na nás: a pahybům / Přitranťte nás.

Tedyč počna mowic goram. Vpadněte ná nas / a pagorkám / Přitranťte nas.

31. Neb poněwadž na zeleném dřiwij toto činij / y co paž bude na suchém?

Abowiem řešit to ná surowym dřewis czynia / a což ná suchem bedzie.

32. Tehdy wedena gsau s nim y giná dwa lotry / aby byli vřizowani.

Wirdžiono tež z nim y drugich dwu zloczyncow aby te z nim štrácono.

33. A když přišli na mijsťo / kteráž slowe popravně / tu gen vřizowali / y ty lotry / gednoho na prawicy / a drugeho na lewicy.

A tak gdy przyšli na mięysce Etorezowa Trupich glow / thám go vřizowali z onymi zloczynčami / tednego po prawey a drugego po lewey štronie.

כג

34. הוּ דִּין יֵשׁוּעַ אָמַר הֵנָּה
אָבָא שְׁבוּק לְהוֹן לֹא גִיד
יִדְעִין מִנָּה עֲבָדִין וּפְלִגּוֹ
נִחְתָּהִי נִאֲרָמִיו עֲלֵיהוֹן
פִּסְטָה :

Et vs dicena, Padre, perdona loro, perche non fanno quel che si fanno. Et hauendo diuisi i suoi vestimenti, gittorno la sorte.

35. הָאֵם הֵנָּה דִּין עֲמָא
וְחִוְיָ וּמִמִּיקוֹן הוּי בִּה
אֶף אֶרְכֻנָּה נִאֲמָרִין א
אֶחָדָנָה אֶחָי יִחָא נִפְשָׁה
אִן הוּי מִשִּׁיחָ וְגִבְיָה
דְּאֵלֵהָ :

El popolo si stava a riguardare : e i magistrati ancora lo schernivano insieme con essi, dicendo, Egli ha saluati gli altri, salui hara se stesso, s'egli e Christo, l'eletto di Dio.

36. וּמִבְּחִין הוּי בִּה אֶף
אֶסְטִרְטִיוּטָא בְּד קִרְבּוֹ
לְנִתָּה וּמִקִּרְבּוֹ לֹא חִלָּא :

I soldati ancora lo beffeggiavano, accostandosi, e porgendoli de l'aceto.

37. נִאֲמָרִין לֵה אִן אֶנָּה
הוּ מֶלֶכָא דִּיהוּדִיָּא אֶחָא
נִפְשָׁךְ :

Edicendo, Se tu sei il Re de Giudei, salua te stesso.

38. אִית הֵנָּה דִּין אֶף
בְּתָבָא דְּכִתְיָב לְעַל מִנָּה
יִנְבְּאִיר וְרִחִמָּאִיר
וְעִבְרָאִית הֵנָּה מֶלֶכָא
דִּיהוּדִיָּא :

Era etiam dno sopra esso vn'inscrizione, scritta in lettere Greche, e Romane, & Hebraiche, cioè, Q' ESTO E IL RE DE GIUDEI.

39. חַד דִּין מִן הַגִּינוֹ עֲבָדִי
בִּישְׁתָּא דְּעֲלִיבִין הוּי
עֲמָה מַגְדָּה הֵנָּה עֲלֵהִי
נִאֲמַר אִן אֶנָּה הוּ מִשִּׁיחָ
פִּצְצָא נִפְשָׁךְ וּפִצְצָא אֶף לִי :

Et vn di quesi malfattori, che erano appiccati, lo bafseminaua, dicendo, Se tu sei Christo, salua te stesso, e noi.

40. וּפִצְצָא בִּה חֲבֵרָה
נִאֲמַר גֵּה אֶף לִי מִן
אֵלֵהָ דְּחַל אֶנָּה דְּאֶף
אֶנָּה בִּה אֶנָּה בְּדִינָא :

Ma l'altro rispondendo, lo riprendeu, dicendo, Non temi tu almeno Iddio, essendo tu ne la medesima condannatione.

כג

34. וַיֵּשׁוּעַ אָמַר אָבִי אֲנִי סֵלַח
נָא לָהֶם כִּי לֹא יוֹדְעִים מַה
עוֹשִׂים וּבְחִלָּקָם אֶת-בְּגָדָיו
הָפִילוּ גֹרָל :

Mas Iesus dezia, Padre, perdona los, porque no saben lo que hazen. Y partiendo sus vestidos, echaron suertes.

35. וַיַּעֲמֵד הָעָם רֹאֶה וַיִּלְעָגוּ
הַנְּשִׂאִים בִּנְיָהֶם לֵאמֹר הוֹשִׁיעַ
לְאַחֲרִים יוֹשִׁיעַ גַּם לְנַפְשׁוֹ אִם
זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ בְּחִיר אֱלֹהִים :

Y el pueblo estava mirando : y burlauan de el los principes con ellos, diciendo, A otros hizo saluos, saluese a si, si este es el Christo, el escogido de Dios.

36. וַיִּלְעָגוּהוּ גַם אַנְשֵׁי מַלְחָמָה
בְּבוֹנָם לְהַקְרִיב לוֹ חֶמֶץ :

Escarnecian deel tambien los soldados, llegando se y presentando le vinagre :

37. לֵאמֹר אִם מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים
אַתָּה הוֹשִׁיעַ לְנַפְשְׁךָ :

Y diciendo, Si tu eres el Rey de los Iudios, saluate a ti mismo.

38. וַיְהִי-גַם הַכְּתָב נִכְתָּב עָלָיו
בְּאַחַת יוֹנִיּוֹת רֹהוּמִיּוֹת וְעִבְרִיּוֹת
זֶה הוּא מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים :

Y auia tambien vn titulo escripto sobre el con letras Griegas, y Romanas, y Hebraicas, este es el Rey de Los Iudios.

39. וְאַחַד מִפְּעֻלֵי עוֹל הִתְלַוְיָם
גִּדְּפָהוּ לֵאמֹר אִם הַמָּשִׁיחַ אַתָּה
הוֹשִׁיעַ לְנַפְשְׁךָ וְלִנְי :

Y vno de los malhechores que estauan colgados, lo injuriaua, diciendo, Si tu eres el Christo, saluate a ti mismo y a nosotros.

40. וַיַּעַן הָאֲחֵר וַיַּגְדֵּר בּוֹ לֵאמֹר
הֲלֹא תִירָא אֶת-הָאֱלֹהִים כִּי
בְּאַחַת הַמָּשְׁפָּט אַתָּה :

Y respondienddo el otro, rinniole diciendo, Ni aun tu temes a Dios, estando en la misma condenacion :

כד.

34. 'Ο δὲ ἰησοῦς ἔλεγε, πατήρ, ἀφες αὐτοῖς, ὅτι οὐκ οἶδασιν τί ποιοῦσι. Διαμεμεζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἔβαλον κλῆρον.

Mais Iesus disoit, Pere, pardonne leur : car ils ne sauent ce qu'ils font. Puis faillans le partage de ses habillemens, ils ietterent le iort.

35. Καὶ εἰσὴμὲν ὁ λαὸς θωροῦν ἐξουκατήρουν τὴν καὶ οἱ ἀρχόντες αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωάτω αὐτὸν, εἰ ὁ υἱὸς ἐστὶν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως.

Et le peuple se tenoit là regardât : pareillement les Gouverneurs le moquoient de lui avec eux, disans, Il a sauué les autres, qu'il se sauue soi-mesme, s'il est Christ, l'esleu de Dieu.

36. Εἰπαυζόν δὲ αὐτῷ οἱ στρατιῶται περὶ χόμῳ, καὶ ὄξος σφίρειν αὐτῷ.

Les gendarmes aussi se moquoient de lui, s'approchans, & lui presentans du vinaigre.

37. Καὶ λέγουσιν, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσαι σεαυτὸν.

Et disans, Si tu es le roy des Iuifs, sauue toi-mesme.

38. Ἡ δὲ ἐπιγραφὴ μεμεμνημένη ἐστὶν αὐτῷ ῥωμαϊστικῶς καὶ ἑβραϊστικῶς, καὶ ἑλληνιστικῶς, καὶ ῥωμαίων καὶ ἑβραίων, καὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἰσραηλῶν.

Or y auoit-il vn escreteau sur lui, esrit en lettres Grecques, & Romaines, & Hebraïques, en ces mots, C EST VICI EST LE ROY DES IUIFS.

39. Εἰς δὲ τῶν κατεμεινέντων κακούργων ἐβλάφημα αὐτῷ, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσαι σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

Et vn des mal faiteurs qui estoient pendus, l'outrageoit, disant, Si tu es le Christ, sauue toi toi-mesme & nous.

40. Ἀπεκρίθης δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτίμα αὐτῷ, λέγων, ὃς ἐστι φοβῆσθαι τὸν θεόν, ὅτι ἐν αὐτῷ τῇ κρίματι εἶ :

Mais l'autre respondant le tanfoit, disant, Au moins ne crains-tu point Dieu, veu que tu es en la mesme condemnation ?

34. Iesus autem dicebat, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius, milerunt sortes.

Then said Iesus / Father / forgive them: for they knowe not what they do. And they parted his raiment / and cast sortes.

35. Et stabat populus expectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus, Dei electus.

And the people stood / and beheld: & the rulers mocked him with them / saying / He saved others: let him save himself / if he be the Christ / the chosen of God.

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & accitum offerentes ei.

The souldiers also mocked him / & came & offered him vinegar.

37. Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, salvum te fac.

And said / If thou be the King of Jewes / save thy selfe.

38. Erat autem & superscriptio scripta super eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Iudæorum.

And a superscription was also written over him / in Greeke letters / and in Latin / and in Hebrew / This is the King of the Jewes.

39. Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, salvum fac te metipsum, & nos.

And one of the evill doers / which were hanged / railed on him / saying / If thou be the Christ / save thy selfe and us.

40. Respondens autem alter increpabat eum, dicens, Nequid tu times Deum, quod in eadem damnatione es?

But the other answered / & rebuked him / saying / Fearest thou not God / seeing thou art in the same condemnation?

34. Iesus aber sprach: Vater / vergib ihnen / denn sie wissen nicht was sie thun. Und sie theilten seine Kleider / vnd wurffen das Loß darumb.

De Ihesus sagde / Vader / forlad dem / Thi de vider icke huad de gore. De de stiffe hans Klæder / oc laste laad der om.

35. Und das Volck stunde vñ sahe zu. Vnd die Obersten sampt ihnen / spotteten sein / vñnd sprachen: Er hat andern geholffen / er helffe ihm selber / ist er Christ / der Außgewählte Gottes.

De Folcker stod oc saar til / De de Offuerste medem / bespaattede hannem / oc sagde / Hand haaffuer hulper andre / hand hielpe sig self / er hand Christus den Gud vdualde.

36. Es verspotteten ihn auch die Kriegsknechte / tratten zu ihm vnd brachten im Essig.

Der bespaattede oc Stridamendene hannem / tradd til hannem / oc bare hannem Edicke.

37. Vnd sprachen: Bist du der Juden König / so hilf dir selber.

De sagde / Est du Jøde Konge / da hielp dig self

38. Es war auch oben über ihm geschrieben die überschripte / mit Griechischen vnd Lateinischen / vnd Ebreischen Buchstaben: Diß ist der Juden König.

Der vaar oc Offuerscripten scressuen offuer hannem / med Gredske / oc Latinske oc Ebraiske bogstæue / Denne er Jøde Konge.

39. Aber der übelthäter einer / die da gehenckt waren / lesterete in / vñ sprach: Bist du Christus / so hilf dir selbst vnd vns.

Men aff Misdederne / som vaare hengde / bespaattede hannem / oc sagde / Est du Christus / da hielp dig self / oc oss.

40. Da antworttet der ander / strafte ihn vnd sprach: Vnd du fürchtest dich auch nicht für Gott / der du doch inn gleicher verdammis bist.

Da suarede den anden / straffede hannem / oc sagde / Foræter du dig oc saa icke saar Gud? du som dog est i lige fordømmelse.

34. Tedyh Gefiss fæll: Dæ / odpusti gim / nebož newædij cočini. A roždělivšse Kaucho geho / metali Losy.

Amovst Iesus / Opcze odpnæc im / boc nte wiedza co czynia: A rozdzieli wšy šaty iego / pušci o nte los.

35. V stâl tu lid očkâwage / a posmijwali se gemu Antižata s nini / kauce: Ginhm gest pomâhal / nech ač pomâž sam sobě / gestli tento Krystus Božij woleny.

Stat tedy lud dŕawiac se / A kâžerâ kaplânstie smiešali sobie z mego škroti y z nini / mowiac / Jne wybâwial / niech že sie y sam wybâwi / respice then test on Krystus Božij wybrany.

36. Posmijwali se gemu tačě žoldnîki pŕistupajicæ / a wotca podâwali gemu.

Thâžie y službni šydžili z nte go przychodzæ / & podâwali mu picoceth.

37. Kauce: Gŕhli ty Krâl Židowšty / spomozž sam sobě.

Mowiac / Jesližes ty test Król Židowšty / wybawže sie sam.

38. A byl tačě nâpis napsaný nad nim literami Kŕeckými / Latinskými / a Židowškými: Tentož gest Krâl Židowšty.

Byl tež nad ním nâpis wpyššany / Greckimi / Řymštinimi y Žydowštinimi literami / Tentož test on Król Žydowšty.

39. Geden paž žlčch Lotrâw kteřij s nini wišeli / rauhali se gemu / kca: Gŕhli ty Krystus / spomozž sobě y nam.

Thâm že tedy z onyčt sločŕh: cowa byli obiešeni / stomoci go / mowiac / Jesližes ty test on Krystus / wybawže y samego štebie y nas.

40. A odpowědŕw druhy trestal ho / kca: Což ty se Božha nebogis / gšaw cêmž potu penij?

Ale odpowědžlawšy drugi / sukal go mowiac / A nte boiže sie ty Boga / gdyžes test w tymže stâž samu?

כ ג

41 וְהָיוּ בְּאַנְדֹּרְתָא אִיךְ
דְּשׁוֹנוּ הָיוּ גִיד וְאִיךְ
דְּעֵבְרוּ אֶתְפָּרְעוּ הָנָא דִּין
מִדָּם דְּסָנָא לֹא עֲבִיד לָהּ

*Ecce noi ci siamo giustamente: per-
che ricentiamo cose degne di quello che noi
habbiamo fatto: ma costui non ha già fat-
to male alcuno.*

42 וְאָמַר לִישׁוּעַ
אֶתְדַּכְּרוּנִי מִרִּי מֵ—
דְּנָתָא אֲנִי בְּמַלְכוּתְךָ:

*Edicena à Iesv, Signore, ricordati di
me, quando tu sarai venuto nel tuo regno.*

43 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ אֲמִין
אָמַר אֲנִי לָךְ דִּינוּמֵנִי
עֲמִי תְהִינָא בְּפַרְדֵּיסָא:

*E Iesv li disse, la ti dico in veritate, Tu
sarai hoggi con meco nel paradiso.*

44 אֵית הָיוּ דִּין אִיךְ שְׂעֵא
שֵׁת וְהָיוּ חֲשִׁיבָא עַל כָּלָה
אַרְעָא עַד—מָא לְתַשַּׁע
שָׁעִין:

*Hor egli era quasi l' hora sesta, e se-
cessi tenebre sopra tutta la terra, infino à
l' hora nona.*

45 וְשָׁמַשׁ חָשָׁךְ וְאַצְטְרִי
אַפִּי תַרְעָא דְהִיכְלָא מִן
מַצְעִיתָהּ:

*E il sol s' oscurò, e il velo del templo si
divise pel mezzo.*

46 וְהָעָא יִשׁוּעַ בְּקוֹלָהּ
רַמָּא וְאָמַר אֲבִי בְּאַנְדֹּרְתָא
טָאֵם אֲנִי רוּחִי הֲדָא
אָמַר וְשָׁלֹם:

*E Iesv gridando ad alta voce, disse,
Padre, io raccomando lo spirito mio ne
le tue mani. E detto questo, spirò.*

47 בְּדִתּוּנָא דִּין הִנְטְרוּנָא
מִדָּם דְּהָיוּ שְׂפַח לֹא לָהּ
וְאָמַר שְׂרִירָאִית הָנָא
גְּבַרָא נְדִיקָא הָנָא:

*Il Centurione hauendo veduto quel-
lo che era auuenuto, glorificò Iddio, dicen-
do, Veramente quest' huomo era iusto.*

48 וְכָלֵהוּן כְּנִשָּׁא אִילִין
דְּכְנִישִׁין הָיוּ לְחֻתָּא הֲדָא
כְּדִין מִדָּם דְּהָיוּ הִפְכוּ
כְּדִין טְרָבִין עַל מַדְיָהוּן:

*E tutte le turbe che erano insieme
venute à questo spettacolo, sedendo le
cose che accadeuano, sene ritornauano
battendose i lor petti.*

כ ג

41 וְאַנְחֵנוּ בְּצִדְקָה כִּי—צִדְקָתָא
מַעֲשֵׂינוּ לְקַחְנָא וְהָוָא אֶחָת לָא
עָשָׂה אֲנִשׁ לֹא תַעֲשֵׂיָהּ:

*Y nosotros à la verdad, justamente: porque
recebimos loque merecieron nuestros hechos:
mas este ningun mal hizo.*

42 וְאָמַר לִישׁוּעַ וְכִרְגִי אֲדִנִּי
כְּאֲנִשׁ רַבּוֹת בְּמַלְכוּתְךָ:

*Y dixo à Iesus, Sennor acuerdate de mi quan-
do vinieres en tu Reyno.*

43 וְאָמַר לוֹ יִשׁוּעַ אָמֵן אוֹמֵר
לָךְ הַיּוֹם תְּהִיָּה אִתִּי בְּגִן—עֵדֶן:

*Entonces Iesus le dixo, Dicierto te digo, que
oy feras conmigo en el Parayso.*

44 וְהָיִה כְּשַׁעֲתָא חֲשִׁשִׁית וְתַהֲרִי
חֲשִׁיבָה עַל—כָּל—הָאָרֶץ עַד—
שַׁעֲתָא חֲשִׁיעִית:

*Quando era como la hora de las seys, fueron he-
chas tinieblas sobre toda la tierra hasta la hora
de las nueue.*

45 וַיִּחַשֶׁךְ הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקְרַעַר
הַפָּרֹכֶת הַהִיכָל בְּתוֹךְ:

*Y el Sol se escureció y el velo del Templo se
rompió por medio.*

46 וַיִּצְעַק יִשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל
וְאָמַר אֲבִי בְּיָדֶיךָ אֶמְקִיד רוּחִי
וּבְאַמְרוֹ אֵת הַיֵּלֶךְ וַיִּגָּזַע:

*Entonces Iesus, clamando à gran voz, dixo,
Padre en tus manos encomiendo mi espiritu. Y
auiendo dicho esto, espiró.*

47 וּכְאֲנִשׁ רַמָּא שֶׁר מָאָה אֵת
אֲנִשׁ גַּעֲשָׂה וַיִּכְבֵּד אֱלֹהִים לְאָמַר
בְּאַמְרָת הָאָדָם הַזֶּה צָדִיק הָיָה:

*Y como el Centurion vido loque auia acon-
tecido, dió gloria à Dios diciendo, Verdadera-
mente este hombre era iusto.*

48 וּמִקְהָלִים כָּלִם אֲנִשׁ בָּאֵן
וַעֲזָדְדוּ יַחַד עַל—מַחֲוָה הָיָה חוּיִם
אֵת—אֲנִשׁ גַּעֲשׂוֹת מִתּוֹמָם
עַל—לִבְבֵיהֶם וַיִּשׁוּבוּ:

*Y toda la multitud de losque estauan presen-
tes à este espectáculo, uiendo loque auia acon-
tecido, se boluian hiriendo sus pechos.*

כ ג

41. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως ἄξια
γὰρ ὧν ἐπελάμμεν δόξαλαμβάνο-
μεν. ὁ δὲ οὐδὲν ἄρπον ἐπελάξῃ.

*Et quand à nous, nous y sommes
iustement: car nous receuons choses
dignes de nos forfaits, mais cestui-ci
n'a rien fait, qu'il ne deust auoir fait.*

42. Καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθη-
τί με κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ σου.

*Puis il disoit à Iesus, Seigneur, aye
souuenance de moi, quand tu viendras
en ton regne.*

43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀ-
μὲν λίγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔ-
σῃ ἐν τῷ παράδεισῳ.

*Lors Iesus lui dit, En verité ie te di,
qu'aujourd'hui tu seras avec moi en pa-
radis.*

44. Ὦν δὲ ὡς ἡ ὥρα ἕκτη, πᾶσι
σκότιον ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν.
ἕως ὥρας ἐννάτης.

*Or estoit-il enuiron six heures, &
tenebres furent faites par tout le pais
iusqu'à neuf heures.*

45. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ
ἐσχίσθη τὸ κατηπέτασμα τοῦ ναοῦ
μέσσω.

*Et le soleil fut obscurci, & le voile
du temple fut fendu par le milieu.*

46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγά-
λῃ ὁ ἰησοῦς εἶπε, πατέρ, εἰς χεῖράς
σου τῷ πνεύματι μου.
καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

*Alors Iesus criant à haute voix dit,
Pere, ie remets mon esprit entre tes
mains. Et ayant dit cela, il rendit l'esprit.*

47. Ἰδὼν δὲ ὁ κενταρίων παρεχόμε-
νος, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέ-
γων, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὅτι
εἶπεν, ὁ δὲ ὡς.

*Or le Centenier voyant ce qui e-
stait aduenü, glorifia Dieu, disant, Pour
vrai cest homme ici estoit iuste.*

48. Καὶ πάντες οἱ συμπέτορες
νόμοι, ὅχλοι δὲ τῶν θεωρίων
πάντων, θεωροῦντες τὸν ἄνθρωπον,
τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπὲρ
ἐσφον.

*Et toutes les troupes qui s'estoyent
assemblees à ce spectacle, voyans les
choses qui estoient aduenues, s'en re-
tournoyent frapans leurs poitrines.*

CAP. XXIII.

41. Et nos quidem iuste, nam digna factis recepimus: hic vero nihil mali gessit.

We are tu deede righteous here: for we receiue things worthy of y we haue done: but this man hath done nothing amisse.

42. Et dicebat ad Iesum, Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.

And he saide vnto Iesus / Lorde / remember me / when thou comest into thy kingdome.

43. Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

Then Iesus said vnto him / Verely I say vnto thee / to day shalt thou be with me in Paradise.

44. Erat autem ferè hora sexta, & tenebrae factae sunt in uniuersam terram usque in horam nonam.

And it was about the sixt houre: & there was a darkenes ouer all the land / until the ninth houre.

45. Et obscuratus est sol: & velum templi scissum est medium.

And the sunne was darkened / & the vail of the Temple rent through the midde.

46. Et clamans voce magna Iesus ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens expiravit.

And Iesus cryed with a loud voyce / and saide / Father / into thine handes I commend my spirit. And when he thus had said / he gaue vp the ghost.

47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo iustus erat.

Nowe when the Centurion sawe what was done / he glorified God / saying / Of a suretie this man was iust.

48. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.

And all the people that came together to that sight / beholding the things which were done / smote their brests: & returned

Das XXIII. Capitel.

41. Vnd zwar wir sind billich darin / denn wir empfangen was vnser Thaten werth sind / Diser aber hat nichts vngeschicktes gehandelt.

De sandelige / wi ere tilbærlige der vdi / thi wi saa der vore Gerninger forskyldede / men denne handlede intet vnsickeligt.

42. Vnd sprach zu Jesu / HERR gedencke an mich / wenn du inn dein Reich kommest.

De hand sagde til Ihesum / HERR / tenck paa mig / naar du kommer i dit Rige.

43. Vnd Iesus sprach zu ihm: Wahrlich ich sage dir / Heut wirst du mit mir im Paradies sein.

De Ihesus sagde til hannem / Sandelige siger ieg dig / I dag skalt du vere med mig i Paradis.

44. Vnd es war umb die sechste Stunde / vnd es war ein Finsterniß über das ganze Land / biß an die neundte Stund.

De det vaar ved den siette time / De der bleff it Mørck ofuer det ganske Land / indtil den niende time.

45. Vnd die Sonne verlor ihren schein / vnd der Vorhang des Tempels zureiß mitten entzwen.

De Solen miste sit skien / De Forhenger i Tempelen reffnede mit i tven.

46. Vnd Iesus rieff laut vnd sprach: Vater / ich befehle meinen Geist inn deine Hände. Vnd als er das gesagt / verschied er.

De Ihesus rohte høyt / oc sagde / Fader / ieg befaler min Aand i dine Hender. De som hand det sagde / vdgaff hand sin Aand.

47. Da aber der Hauptman sahe / was da geschach / preisete er Gott / vñ sprach: Fürwar / diser ist ein frommer Mensch gewesen.

De der Høffuismanden saa / det som der stode / prisfede hand Gud / oc sagde / Sandelige / denne vaar it retferdige Mennecke.

48. Vnd alles Volk das da bey war / vnd zusah / da sie sahen / was da geschach / schlugen sie an ire Brust / vnd wandten wider vmb.

De alt der Folk som der vaar høff / oc saae til / der de saae / det som stode / sloge de sig for deris Bryst oc / vende til bage igen.

Kapitola XXIII.

41. Mi jagistě spravedlivě: nec hodně věci za skutky naše bērenne / ale tento nic zlēho ne včinił.

A tšcie my spráwiedliwie / bo godne bierzem za swe spráwy páranie / Alec ten nic zlego nie wczynił.

42. Překřť Geřijřowí: Pane / rozpomeň se na mne kdž přijdeš do Království twěho.

Záthym že rzekl do Jezusa / Páně pomni ná mne gdy přijdeš do Krolestwa twego

43. Odpowěděl genu Geřijřs: Jagistě prawijm tobě dnes budeš semnau w Ragi.

Thedy mu powiedzial Jezus / Záprawde powtedam thobie / Džis ze mna bedžies w Ráiu.

44. Abylo wofolo hodiny šestě y staly se tmy po wšřž zemí / až do hodiny dewátě.

A bylo iakoby ofostey godženie / že sie stal ciemnosć po wšřž kiej zemi / až do dżiew tatey godžiny.

45. Zatmělo se Slunce a opona Chrámowá roztrhla se na poly.

Zacmilo sie slonice a zasloná kóścielná rozdarła sie w pośrodku.

46. Azwolaw Geřijřs hlasem welikým / rzekl Otce / w ruce twě poručijm Duszę moją. A to powědew / puřil Duszę.

Zawolat tedy Jezus glossem wielkim / a rzekl / Oycze w ręce twe podawam ducha moiego / A to rzekšy skonal.

47. A wida Centurio to se bylo stalo / welibil Boha / řka: Gistě člověk tento spravedlivý byl.

To gdy wyzrał Setnik co sie działo / chwalił Boga a mowiace: Záprawde to był cłowiek spráwiedliwy.

48. A wesskeren zářtup řech řterijř tu spolu byli v toho dñ wadla / a wideli řterě se w řech dály / tepauce se w prřř řwě / nawracowali se.

Tátže lud wšřřř řtorey sie byl spoluz ředł dñwować temu / widžac toco sie działo / bil sie w pierśi / y nawracál sie.

כ ג

49 וְהַיְמִים הָיוּ מִן־
רוֹחָק פְּלִהוֹן וְדוֹעָהוּ
דִּישׁוּעַ וְנָשָׂא אֵילִין דְּאִתִּי
הָיוּ עִמָּהּ מִן גְּלִילָא וְחִזְיוֹ
הָיוּ הָלִין:

*Et tutti i suoi conoscenti, e le donne
che habueuan seguitato da la Galilea, sta-
uano da lungi, riguardando queste cose.*

50 גְּבֵרָא דִּין חַד דְּשִׁמְיָה
נוֹסֶף בּוֹלֹטִי מִן רִמְתָּא
מְדִינַתָּא דִּיהוּדָא גְּבֵרָא הָיָא
טָבָא וְדִיקָא:

*Et ecco un huomo nominato Ioseph, che
era consigliere, huomo buono e giusto.*

51 הָיָא לֹא שְׁלָם הָיָא
לְעִבְרָהוֹן וְלִסְעֵרְנָהוֹן ו
וּמִסָּפָא הָיָא לְמַלְכוּתָא
דְּאַלְהֵי:

*Cosui non habueua punto consentito
al consiglio, ne a l'attione loro, & era da
Arimathea città de Giudei, ilquale aspet-
taua anch' egli il regno di Dio.*

52 הָיָא קָרֵב לֵיהּ פִּילָטוֹס
פִּילָטוֹס וְשִׂא פִּגְרָה
דִּישׁוּעַ:

*Cosui senandò à Pilato, e domandò
il corpo di Iesus.*

53 וְאַחֲתָהּ וּפְרִיפָהּ בְּחִיצָא
דְּפִתְנָא וְסִמָּהּ בְּכִירָת
קְבוּרָא נְקִירָא הָיוּ דְלָא
אָנֶשׁ עַד כִּיל אֲתַתְּסִים
הָיָא בֵּה:

*E come l'ebbe deposto, l'inuolse in
un lenzuolo, e poselo in un sepulchro taglia-
to in un sasso, doue non era stato ancor
mai posto alcuno.*

54 וְיוֹמָא עֲרוּבְתָא הָיָת
וְשַׁבְּתָא נְגִהָת הָיָת:

*Et era il giorno de la preparatione, e
il giorno del sabbato rilucena.*

55 קָרִיבּוּ הָיוּ דִּין נָשִׁא
הָלִין דְּאִתִּי עִמָּהּ מִן
גְּלִילָא וְחִזְיוּהִי לְקַבְרֵי
נְאִיכָא אֲתַתְּסִים פִּגְרָה:

*E le donne che erano venute con effol-
ni di Galilea, seguitando videro il sepul-
chro: e come il suo corpo era posto.*

כ ד

49 וַיַּעֲמֵדוּ כָּל־מִידְעֵי מַרְחֹק
וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו
מִגְּלִיל לְרֵאשִׁית הָאֲלֵה:

*Mas todos sus conocidos estauan de lexos, y
las mugeres que lo auian seguido desde Galilea,
mirando estas cosas.*

50 וְהָיָה אִישׁ וְשֵׁמוֹ יוֹסֵף וְיֹזֶעֶץ
הוּא אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק:

*Y he aqui vn varon llamado Ioseph, el qual
era senador, varon bueno, y justo:*

51 וְזֶה לֹא יָשָׁב בְּעֶצְתָּם וּבְמַוְמָתָם
(מִן הַרְמָתִים עִיר יְהוּדָה)
אֲשֶׁר גַּם הוּא קִוָּה אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים:

*El qual no auia consentido enel consejo ni
en los hechos de ellos, de Arimathea ciudad de
Iudea, el qual tambien el esparaua el Reyno de
Dios:*

52 זֶה קָרֵב אֶל־פִּילָטוֹס וַיִּשְׂאֵל
אֶת פִּגְרֵי יֵשׁוּעַ:

Este llegó à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus.

53 וַיִּזְרְיוּ וַיַּעֲטוּ אֹתוֹ בְּסָדִין
וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ בְּקֶבֶר חָצוֹב אֲשֶׁר בּוֹ
בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׁם:

*Y quitado, lo emboluió en vna saua: y lo
puso en vn sepulchro que era labrado de piedra,
enel qual aun ninguno auia sido puesto,*

54 וַיְהִי יוֹם בְּדִיקַת הַחֲמִץ
הַנּוֹעֲצָה בַּשַּׁבָּת וַשַּׁבָּת נִגְהָה בָּהּ:

*Y era dia de la vispera de la Pascua: y el
Sabbado se seguía.*

55 וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו
מִגְּלִיל בָּאוּ וְרָאוּ אֶת הַקֶּבֶר
וַיִּכְבְּהוּ הוּשָׁם פִּגְרוֹ:

*Y viniendo tambien las mugeres que lo au-
ian seguido de Galilea, vieron el sepulchro, y
como fue puesto su cuerpo.*

κγ'.

49. Εἰσῆλθον ὅ πάντες οἱ γνω-
στοὶ αὐτοῦ μακροῦν, καὶ γυναῖκες
αἱ συνακολουθήσαντες αὐτῷ ἀπὸ τῆς
γαλιλαίας, ὁρᾶσαι ταῦτα.

*Or tous ceux de sa cognoissance se
tenoyent loin, & les femmes qui en-
semble fauoyent suivi de Galilee, re-
gardans ces choses.*

50. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰω-
σήφ, θεολόγος καὶ δίκαιος, ἀνὴρ
ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

*Et voici vn personnage appelé Io-
seph, qui estoit conseiller, homme de
bien & iuste.*

51. Οὗτος οὐκ ἔσβη συνελθόντων
αὐτῶν καὶ τῇ περὶ αὐτῶν
αὐτῶν. ἀπὸ δριμαθαίας πόλεως
τῶν ἰουδαίων, ὃς προσδέχετο ἐν
αὐτοῖς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Lequel n'auoit point consenti à leur
conseil, ni à leur acte, & estoit d'Arima-
thee ville des iuifs, qui ausi attendoit
le regne de Dieu.*

52. Οὗτος προσελθὼν τῷ πι-
λάτῳ, ἤτησεν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

*Icelui estant venu vers Pilate, de-
manda le corps de Iesus.*

53. Καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐπέτυλι-
ξε αὐτὸ σιτοῦν, καὶ ἐθηκεν αὐτὸ ἐν
μνήματι λαχθέντῳ, ὃ οὐκ ἔσβη
πώποτε, καὶ ἄλλῳ.

*Et l'ayant descendu de la croix, l'en-
uoloppa en un linceul, & le mit en vn
sepulchre taillé en vn rocher, auquel au-
si perlonne n'auoit encores esté mis.*

54. Καὶ ἡμέρα κυριακῆς καὶ
σάββατον ἐπέφωσκε.

*Or estoit ce le iour de la prepara-
tion, & le iour du Sabbat commençoit
à venir.*

55. Κατακολουθήσαντες ὅ καὶ γυ-
ναῖκες, αἵ πινες ἦσαν συνακολουθήσαι
αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, εἰσά-
σαντο τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδον τὸ σῶ-
μα αὐτοῦ.

*Et les femmes ausli qui estoient
venues avec lui de Galilee, ayans suivi
Ioseph, regarderent le sepulchre, & com-
me le corps d'icelui seroit mis.*

49. Stabant autem omnes noti eius à longè & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

And as his acquaintance stood a farre off / and the women that followed him from Galile / beholding these things

50. Et ecce, vir nomine Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iustus.

And behold / there was a man named Ioseph / which was a counsellor / a good man and a iust.

51. Hic non cõsenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudæ, qui expectabat & ipse regnum Dei.

He did not consent to the counsell and deede of them / which was of Arimathæa / a citie of the Jewes : who also him selfe waited for the kingdome of God.

52. Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

He went unto Pilate / and asked body of Iesus.

53. Et depositum involvit lindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

And tooke it downe / and wrapped it in a linnen cloth / and laid it in a tombe hewen out of a rocke / wherein was neuer man yet layed.

54. Et dies erat parasceves, & sabbathum illucescebat.

And that day was the preparation / and the Sab bath drewe on.

55. Subsecutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum. & quemadmodum positum erat corpus eius.

And the women also that followed after / which came with him from Galile / beheld the sepulchre / and how his bodie was laid.

49. Es stunden aber alle seine Verwandten von fernem / vnd die Weiber die ihm auß Galilea waren nachgefolget / vnd sahen das alles.

De alle hans Tilhengere / stode songt borte / oc de Quinder som effterfulde hannem aff Galilea / oc saae alt dette.

50. Vnd sihe ein Mann mit Namen Ioseph / ein Rathsherr / der war ein guter frommer Mann.

De see / En Mand som hed Ioseph / en Raadsherre / som vaar en god from Mand.

51. Der hatte nicht bewilliget inn ihren Rath vnd handel / der war von Arimathia der Stadt der Jüden / der auch auff das Reich Gottes wartet.

Hand haaffde icke samtoct i deris Raad oc Handel / hand vaar aff Jødernes Stad / Arimathia / som oc saa toffuede effter Guds Rige.

52. Der gieng zu Pilato vnd bat vmb den Leib Iesu.

Hand gick til Pilatum / oc bad om Ihesu Legeme.

53. Vnd nam in ab / wickelt in in ein Linwad / vnd leget ihn in ein gehauen Grab / darinnen niemand ie gelegen war.

De tog hannem ned / suobte hannem i et Linlæde / oc lagde hannem i en vdhuggen Græff / i hultcken der laa aldri nogen.

54. Vnd es war der Rüsttag / vnd der Sabbath brach an.

De det vaar Beredelsens dag / oc Sabbathen gick paa.

55. Es folgeten aber die Weiber nach / die mit im kommen waren auß Galilea / vnd beschaueten das Grab / vnd wie sein Leib gelegt ward.

De Quinderne fulde effter / som vaare komne met hannem aff Galilea / oc saae Græffuen / oc hvorledes hans Legeme bleff lagd.

49. Stáli pak wššpětni známj geho ždaleka / y ženn kterež byly přišly za nim od Galilee ty wěcy widauce.

Wššpěcy tego znáomt z dále / ká stali / niewiašy ktore byly spo- lu z nim przyšly od Galileey / przypatru iac sie temu.

50. A an muž gměnem Jo- seff / kterež byl geden Rádní / muž dobrý a spravedlivý.

Tedy oto maž niektory imieni / an Jozef Senator / a dobrý y spras wiedliwy cžlowiek.

51. Ten byl nepowolil Radě a skutku gegich / od Arimathye Města židowského / kterež y on očekawal Království Božího.

Ktory nie zezwalał na radę y na wczynę ich / a był z Arymatyey miasta Judzkiego / ktory też jhm oczekawal królestwa Bożego.

52. Ten přištaupil k Pilátovi / a wyžádal Tělo Bějššow.

Ten přyššedšy do Pilátě / pro šil go očiklo Jezusowe.

53. A složil ge / obwinul w plátno čisté / a položil ge do Hrobu wytesaného / w kterémž geššě nebýl žádný položen.

Znamšy ie wvinat w přeššči erádlo / a položyl w grobie kterež byl z čamiená wycosány / w Hrobu rym ičšče niždy žaden nie byl položen.

54. A ten den byl weliký Pátek / a Sobotha se začínala.

A byl džien Przygothowánia na šwicro / y džien Szabáthu ná- stawal.

55. Wššly ženn kterež s nim byly přišly od Galilee / aby šhlědly Hrob / a kterať položeno býlo Tělo geho.

Ššly thež z nim niewiašy ktore i ply z nim przyšly z Galileey / aby widžialy grob / y iako bylo položono čialo tego.

כ ג

56 והפכו טיבי בסמא
והרומא ובשבתא שלי
איר דפקיד :

*E poi ch' elle sene furon ritornate, appa-
parecchiarono de' gli odori & de' gli un-
guenti, e il sabbato si riposarono secondo il
comandamento.*

כ ד

1 בחד בשבתא דין ב
בשבתא עד חשוק אמי
לבית קבורא ואיתי הליו
הרומא דטיבי הוי ואית
הוי צמחין גשן
אחרניתא :

*Poi il primo giorno del sabbato, la
mattina molto per tempo, vennero al se-
polcro, portando gli odori ch' elle hanno
apparecchiati : & alcune altre con esso
loro.*

2 ואשפתי פאפא ד
דמעגלא מן ביר
קבורא :

*Et trovarono La pietra rimolta dal se-
polcro.*

3 ועליו ולא אשפתייה
לבגרא דישוע :

*Done effendo elle entrate, non trouo-
rono il corpo del Signor Iesus.*

4 והוא דכד הגיו
תמיהו על הדא הא תרין
גברין קמו לער מניהו
ומברק הוא לבושהו :

*Et auenne che stando elle tutte
smarrite di questo, due huomini s' appre-
sentaron dinanzi a loro con veste risplen-
denti.*

5 והוי בדחלתא ובפני
אפיהו פארעא ואמרין
להיו מגא בעין אנתין
חנא עם מיתא :

*Diche elle spaventandose, & abbas-
sando la faccia in terra, essi disser loro,
Perche cercate voi il viuente tra i morti?*

כ ג

56 והתהפכו והכינו את
הבשמים ואת המל ובשבת
שבתו במצור :

*Y bueltas, aparejaron drogas aromaticas, y
vnguentos: reposaron el Sabbado, conforme al
mandaminto.*

כ ד

1 ובאחד לשבת השכמו בבקר
ובאו אל הקבר נושאות את
הבשמים אשר הכינו ונשים
אשר אתנה :

*Y el primer dia de los Sabbados, muy de-
mannana vinieron al monumento, trayendo las
drogas aromaticas que auia aparejado; y algunas
otras mugeres con ellas.*

2 ומצאו את האבן גלולה
מקבר :

*Y hallaron la piedra rebuelta de la puerta
del sepulchro.*

3 ובבוקרה בקבר לא מצאו
את גוית אדון ישוע :

*Y entrando no hallaron el cuerpo del Sen-
nor Iesus.*

4 והי' פתכהלן על זאת והנה
שני אנשים קמו עליהם
בבגדים ברוקים :

*Y aconteció que estando ellas espantadas de
esto, heaqui dos varones que se pararon cabe el-
las vestidos de vestiduras resplandecientes;*

5 ובהיותן ביראה והפנו את
פניהם לארץ אמר אליהן מר
מבקשות אתנה את החי
עם המתים :

*Y auiendo ellas temor, y abaxando el rostro
a tierra, dixeronsles, Porque buscays entre los
muertos al que biue?*

κγ'.

56. Ὑπερίψασαι δὲ ἡπίμασαι
ἀρώματα καὶ μύρα καὶ τὸ μὲν
αἰδῶσαι τοὺς ἰσχύασαι, καὶ τὴν ἐν-
ταύτῃ.

*Puis estans retournees, elles prepa-
rerent des senteurs & oignemens : & le
iour du Sabbat elles se reposerent selon
le commandement.*

Κ Ε Φ Α Λ κ δ.

Τῇ δὲ μιᾷ τῇ σαββάτῃ ὁρ-
θρου βαθέῃ ἦλθον ἄντι τὸ
μνημα, φέρουσαι αἱ ἡπίμασαι ἀ-
ρώματα, καὶ τινες αὐτῶν.

*Mais le premier iour de la semaine,
estant ancores fort matin, elles vindrēt
au sepulcre, apportans les senteurs qu'
elles auoyent preparees : & quelques
autres avec elles.*

2. Εὗρον δὲ τὴν λίθον ἀποκεκυλισ-
μένον ἀπὸ τῆς μνημείας.

*Or elles trouuerent la pierre rou-
lee de deuant le sepulcre.*

3. Καὶ εἰσέλθουσαι εὐχόμεναι τὸ
σῶμα τῆς κυρίου ἰησοῦ.

*Et estans entrees ne trouuerent point
le corps du Seigneur Iesus.*

4. Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἀπαραι-
σταις αὐταῖς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ
δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐ-
σθήσιν ἀσπληγούσιν.

*Et aduint que comme elles estoient
en grande perplexité touchāt cela, voi-
ci, deux personnages suruindrent vers
icelles en vestemens reluisans comme
esclair.*

5. Ἐμφόβων δὲ ἔκρυψαν τὰ πρό-
σωπα καὶ κλινσάντων τὸ πρόσωπον εἰς τὴν
γῆν, εἶπον αὐταῖς, τί ζητεῖ-
τε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

*Et comme elles estoient tout espou-
uantees, & baïssoient la face en terre,
ils leur dirent, Pourquoi cherchez-vous
entre les morts celui qui est viuant?*

56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum.

And then returned / and prepared odours / and ointments / and rested the Sabbath day / according to the commandement.

VNA autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata.

Now the first day of the weeke early in the morning / they came vnto the sepulchre: & brought the odours which they had prepared / and certaine women with them.

2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.

And then found the stone rolled away from the sepulchre.

3. Et ingressæ, invenerunt corpus Domini Iesu.

And went in / but founde not the bodie of the Lorde Iesus.

4. Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

And it came to passe / that as they were amazed thereat / behold / two men suddenly stode by them in shining vestures.

5. Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas, Quid queritis vivẽtem cum mortuis?

And as they were afraid / & bowed downe their faces to the earth / they saide to them / Why seeke ye him that lieth / among the dead?

56. Sie kehreten aber vmb / vnd bereiteten die Specerey vnd Salben / vnd den Sabbath über waren sie stillenach dem Geseze.

De de vende til bage / oc beredde dyrebare Brter oc Salue / oc Sabbathen offuer vaare de stille effter loven.

Aber an der Sabbathen einem sehr früe / kamen sie zum Grabe / vnd trugen die Specerey / die sie bereitet hatten / vnd etliche mit ihnen.

Wen en aff Sabbatherne meget aarle / kome de til Graffuen / oc bare dyrebar Salue som de hoffde bered / oc nogle met dem.

2. Sie funden aber den Stein abgewelket von dem Grabe.

De de funde Stenen velt aff Graffuen.

3. Vnd giengen hinein / vnd funden den Leib des HERREN Iesu nicht.

De de ginge ind / oc funde icke den HERREN Ihesu legeme.

4. Vnd da sie darumb bekümmert waren / Sihe / da tratten bey sie zwen Männer mit glänzenden Kleidern.

De der de vaare bedrøffuede / der saare / See / da stode tho Wend hoff dem met skynnende Klæder.

5. Vnd sie erschracken / vnd schlugen ihre Angesicht nider zu der Erden. Da sprachen die zu ihnen: Was suchet ihr den Lebendigen bey den Todten?

De de forferdedis oc sloge deris Ansiet ned til Jorden. Da sagde de til dem / Hui lede i effter den Leffuen / dis hoff de Døde?

56. Anawrátivšše se / přil pravily wonně wěcy a Masi: w Sobotu žagisťe odpotimuly wedlě Pritážanij.

A tak wrocivšy sie nāgotowā / ly wonnych rzeczy z olejkow / ale w Szabāth wedlug rozkazania žaniechaly tego.

W onij pak den po Sobotě wělmí ráno přišly k Hrobu / nesauce wonně wěcy kterěž byly připrawily / a některě gině spolu s nimi.

Když dně přiwšego tegodnā onego bārzo rānucžko přyšly do grobu / niošac ony rzeczy wonne ktore byly nāgotowāly / y byly tež niektore z nimi.

2. V nalezly kámen odwalený od Hrobu.

N nālāzly kāmēn odwāloný od grobu.

3. A wšedšše tam / nenalezly Těla Pána Běžisťe.

A wšedšy nienālāzly ciāla Pānā Jezusowego.

4. V stalo se / když na myslí žstřasteny byli pro to / ať wdužj dwa stāli podlě nich wrausse žstřauchym.

V stalo sie gdy bedāc zātrwožone w tey rzeczy warpili / oro dwā mežowie stāneli przy nich / bedāc obleczeni w šāry blyščešāce sie.

5. A když se ony bāly / a schylyly twāri šwě k zemi / řekli k nim: Co hledāte žiwěho s mrtwými?

A gdy sie ony ležly / a schyliły twarzku žiemi / rzekli do nich: Przecżie miedzy wmarly mřwka / cie tego ktory ieř žyw?

כד

6 ליתיהי תפן קם לה
עחדיו דמלל עמכון פד
הו בגליל :

Egli non è qui, ma è risuscitato. Ricordatevi com'ei vi disse, essendo egli ancora in Galilea.

7 ואמר הווא דעתיד הו
ברה האנשא דישתלם
באידו אנשא חטין ו
דשטלב ולתלתא יומין
יקום :

Dicendo che bisognava ch'el Figliuol de l'huomo fusse dato ne le mani de' gli huomini peccatori, e che fusse crucifisso e risuscitasse il terzo giorno.

8 והיו אתדכרין
למלה :

Allora elle se ricordarono de le sue parole.

9 והפכו מן הקבר והגידו
ואמרו הליו בלהו לחד
עסר ולשרכנא :

E como elle furon ritornate dal sepolcro, riferiron tutte queste cose a' gli undici, & a' tutti gli altri.

10 איתיהיו הויו דיו מרים
מגדליתא ויוחן ומרים
אמה דיעקוב ושרכנא
העמיהו הליו האמרי הו
לשליחא :

Et era Maria Maddalena, e Ioanna, e Maria madre di Iacopo, e l'altre che erano con esse, le quali dicevano queste cose a' gli Apostoli.

11 ואתחיו בעיניהון מ
מלא הליו איה שגיתא
ולא הימנו אפיו :

E le parole di esse parvero appresso di loro come una favola, e non crederet loro.

כד

6 אינפן פה כ" א"ם ק"ם זכרנה
מה דבר אל"כך בעודנה
בגליל :

No està aqui, mas ha resuscitado, acordaos de lo que hos habló, quando aun estaua en Galilea.

7 לאמר כ" יצטרך בן-האדם
להסגר בידו האנשים חטאים
ולתלותו וביום השלישי לקום :

Diziendo, Que es menester que el Hijo del hombre sea entregado en manos de hombres peccadores, y ser crucificado, y resucitar al tercero dia.

8 והזכרנה את-דבריו :

Entonces ellas se acordaron de sus palabras.

9 והתחפכו מן-הקבר והגידו
כל-הדברים האלה לעשתי
עשר ולאחרים כלם :

Y boluiendo del sepulchro, dieron nuevas de todas estas cosas a' los Onze, y a' todos los demas.

10 והיו מגדלית מרים ויוחנה
ומרים לעקב ואחרות עמם
אשר אמרו אל-תלמידים את
האלה :

Y eran Maria Magdalena, y Ioanna, y Maria de Iacobo, y las demas que estauan con ellas lasque dezian estas cosas a' los Apostoles.

11 וגרא בעיניהם כמו יצר
בסילות דבריהן ולא האמינו
להם :

Mas a' ellos les parecian como locura las palabras de ellas : y no las creyeron.

כד.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη.
μνησθητὶς ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἐπὶ ὧν
ὦν τῇ γαλιλαίᾳ.

Il n'est point ici, mais il est resuscité qu'il vous souuient comment il parla à vous quand il estoit encore en Galilee.

7. Λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμειψωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

Disant, qu'il falloir que le Fils de l'homme fust liuré entre les mains des mal-viuans, & qu'il fust crucifié : & qu'il resuscitast au troisieme iour.

8. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

Et elles eurent souuenance des paroles d'icelui.

9. Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγελλον ταῦτα πᾶσι τοῖς ἑσθῆκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

Et estans retournées de deuers le sepulcre, elles annonçerent toutes ces choses [aux onze disciples, & à tous les autres.

10. Ἦσαν δὲ ἡ μαγδαλὴ μαρία καὶ ἰωάννα, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

C'estoit Marie Magdaleine, & Iehanne, & Marie mere de Iacques, & les autres euec elles, lesquelles dirent ces choses aux Apostres.

11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνάπιον αὐτῶν ὥστε λῆρε πρὸς ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

Mais les paroles d'icelles leur semblerent cōme refueries, & ne leur creurent point.

6. Non est hic, sed surrexit, recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset.

He is not here / but is risen: remember how he spake unto you / whē he was yet in Galile.

7. Dicens, Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere.

Saying / that the Sonne of man must be delivered into the hands of sinful men / & be crucified / and the third day rise againe.

8. Et recordata sunt verborum eius.

And they remembered his wordes.

9. Et regressa à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

And returned from the sepulchre / and tolde these things unto the eleven / and to all the remnant.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

Now it was Marie Magdalen & Joanna / and Marie the mother of Iames / & other women with them / which tolde these things unto the Apostles.

11. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis.

But their wordes seemed unto them / as a fained thing / neither beleueed they them.

6. Er ist nicht hic / er ist auffgestanden. Gedenckt daran / wie er euch saget / da er noch in Galilea war.

Hand er ickē her / Hand er opstanden / Dencker der vaa / huorledis hand taledē til eder / der hand vaar i Galilea.

7. Vnd sprach: Des Menschen Son muß überantwort werden in die hāde der Sünder / vnd gecreuziget werden / vnd am dritten tage auffstehen.

De sagde / Menniskens Son skal antuordis hen i Synderis hender / oc forstestis / De opstaa tredie dag.

8. Vnd sie gedachten an seine wort.

De de tenckte paa hans ord.

9. Vnd sie giengen wider vom Grabe / vnd verkündigten das alles den eilffen / vnd den andern allen.

De de ginge fra Græffuen igen / oc fundgiorde alt dette saar de Elleffue oc alle de andre.

10. Es war aber Maria Magdalena vnd Iohanna / vnd Maria Jacobi / vnd andere mit ihnen / die solches den Aposteln sageten.

De der vaar Maria Magdalena oc Iohanna / oc Maria Jacobi / oc andre med dem / som sagde Apostlene saadant.

11. Vnd es dauchten sie ihre wort eben als werens Märlein / vnd glaubten ihnen nicht.

De deris ord syntis dem at vere lige som løff tale / oc de trode dem ickē.

6. Nenijt ho zde / ale vstať gest. Rozpomenite se kterať mluvil k vām / když gest v Galilei byl.

Nemášť go thu / aleť vstať / vspomníť se sobě iako vām po viedat / kdy ieste byť v Galilei.

7. Řka: Je Syn člověka musí vydan býti / v ruce hřích / synůch Lidij / a vkrýto vām býti / a třetij den / mrtvých vstati.

Movše: Potřebá aby Syn člověka byl vydan v ruce lidí / a vkrýto / a že by byl vkrýto vām / a třetieho dne aby mrtvých vstal.

8. V rozpomenuly se na slovo jeho.

Tedy ony sobě vspomínaly ná slova jeho.

9. A vrátivše se od Hrobu / zvěstovali tyto věci v řeč oněm Gedenáci / v jiným v řeč něm.

A vrátivši se od grobu / oznámily to všem onym sedem náciom / v inym v řeč nim.

10. A byla Maria Magdaléná / a Iohanna / a Maria Jakubova / a jiné kteréž s nimi byly / kteréž pravily Apostolom tyto věci.

A bylať Maria Magdaléná / v Iohanná / v Maria Jakubova / a jiné s nimi / které to poviedaly Apostolom.

11. Vzdála se býti před nimi jako omýlná tato slova / a nevěřili jim.

Nešie v zdaly iakoby blaženšie slova ich / v nšieverzyli im.

כ ד

12. שָׁמְעוּ דִּין קָם וְרָהַט
לְקַבֵּל וְאָדִיק חָוָא כְּתָנָא
דְּסִימִין בְּלַחֲדִי וְאוֹל כְּד
מִתְדַמֵּר בְּנִפְשָׁה עַל מַדָּם
דְּהִנָּה:

Ma Pietro si leuò su, e corse al sepolcro: e riguardando, vidde i lenzuoli soli posti giù, e andossene, marauigliandosi in se stesso di ciò che era auuenuto.

13. וְהָא תַרְוִין מִנְהוֹן בְּהַ
בְּיוֹמָא אֲוִלִין הָווּ לְקַרְיָתָא
דְּשָׁמָה עֲמָאֹס וּפְרִיקָא
מִן אִירֻשָׁלַם אֲסִטְדִינָתָא
שְׁתִּין:

Ecco poi, due di loro andauano quel medesimo giorno ad un castello, che era circa sessanta stadij lontano da Ierusalem, nominato Emmaus.

14. וְהָנוּ מִמְלָלִין הָווּ חַד
עִם חַד עַל הָלִין קְלָהִין
דְּגִרְשִׁי:

Eragionauano insieme di tutte queste cose che erano accadute.

15. וּבְדִי הָנוּ מִמְלָלִין הָווּ
וּבְעִין חַד עִם חַד אֲתָנָה
הָוּ יִשׁוּעַ וּמִטִּי אֲבִין
וּמִהִלָּךְ הָוָא עֲמָהִין:

Et auuiente che mentre essi ragionauano e disputauano, esso Iesus ancora accostatosi, caminaua insieme cō essoloro.

16. וְעִנִּיָּהוּן אַחֲדִין הָווּ
דְּלֹא נִסְתַּפְּלוּ וְנִיָּהִי:

Ma gli occhi loro erano tenuti, che non lo conosciesseno.

17. וְאָמַר לְהוֹן מִנָּה אֲבִין
מִלָּא הָלִין דְּמִמְלָלִין א
אֲתָתִין חַד עִם חַד כְּד
מִהִלָּכִין אֲתָתִין וּבְמִירִין
אֲתָתִין:

E disse loro, Che ragionamenti son questi che voi conferite insieme caminando, e sete attristati?

18. וְעִנְיָתָא חַד מִנְהוֹן
דְּשָׁמָה קְלִינִפְא וְאָמַר לָהּ
אֲתָתִין הָוּ כִּי בְּלַחֲדִיךְ
נִזְכְּרָנָא מִן אִירֻשָׁלַם וְלֹא
יָדַע אֲתָתִין מַדָּם דְּהִנָּה בְּהַ
בְּהָנוּ יוֹמִיתָא:

E rispondendo l'vno di loro che haueua nome Cleopas, li disse, Tu solo sei forestiero in Ierusalem, che non hai saputo le cose che si son fatte a questi giorni?

כ ד

12. וַיָּקָם כִּיפָּה וַיֵּרָץ אֶל-הַקֶּבֶר
וַיִּשְׁגִּיחַ וַיֵּרָא אֶת-לְטוֹן מִשָּׁם
לְבָדֹו וַיֵּלֶךְ וַיִּתְמָה בְּנִפְשׁוֹ אֶת-
הַעֲשׂוֹי:

Y leuantandose Pedro, corrió al sepulchro: y como miró dentro, vee solos lienços alli echados, y fue se marauillado entre si de este caso.

13. וְהָנִיחָ שְׁנַיִם מִהֶמָּה הָיוּ
מִהִלָּכִים בַּיּוֹם הַהוּא אֶל-טִירָה
אֶחָת וְהָיָה רְחוֹקָה מִירוּשָׁלַם
כְּבָרֶת שְׁשִׁים וְשָׁמָּה עֲמָאֹס:

Y heaqui, dos de ellos yuan el mismodia à vn aldea que estaua de Ierusalem sesenta estadios, llamada Emmaus:

14. וְהָמָּה מִלָּלֹו אִישׁ אֶל-אֶחָיו
עַל-כָּל הַקּוֹרוֹת הַאֵלֶּה:

Y yuan hablando entresi de todas aquellas cosas que auian acaecido.

15. וְנִיָּהִי בְּמִלָּלָם וּבְבִעְיָתָם אִישׁ
לְאִישׁ וַיִּקְרַב יִשׁוּעַ גַּם הוּא
וַיִּתְּהִלָּךְ אִתָּם:

Y aconteció, que yendo hablando entre si, y preguntandose el vno al otro, el mismo Iesus se llegó, y yua conellos juntamente.

16. וְעִנִּיָּהֶם הָכֹוּ בְּסִגְוֵיָם
מִדַּעְתּוֹ:

Mas los ojos de ellos eran detenidos que no lo conociesse.

17. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִהִלָּכְכֶּם
הַאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמְלָלִים אַתֶּם
אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ הַזֶּה וְנִזְכְּרִים
אִתָּם:

Y dixoles, Que platicas son estas que tratays entre vosotros andando, y estays tristes?

18. וַיַּעַן אֶחָד וּשְׁמוֹ קְלִינִפָּא
וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ הַאֵת לְבָדֶךָ נִזְכְּרִי
בִּירוּשָׁלַם וְלֹא יָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר
נַעֲשָׂה בָּהּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה:

Y respondiendole el vno, que se llamaua Cleophas, dixole, Tu solo peregrino eres en Ierusalem, que no has sabido las cosas que en ella han acontecido estos dias?

כ ד.

12. ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδρα-
μην πρὸς τὸ μνημεῖον, καὶ ὁρᾷ
ψαλὸν βλέπει τὰ ἱστία καὶ μὴ
να καὶ ἀπῆλθε, πρὸς αὐτὸν θυ-
μίζων τὸ γεγονός.

Toutesfois, Pierre s'estant leué, courut au sepulcre: & s'estant courbé pour regarder, vid seulement les linceux mis à part: puis se partit, s'esmerueillant en soimême de ce qui estoit aduenü.

13. Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν
προδρόμου ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς
κώμην ἀπέχουσαν σαδέουσ ἐξ ἱ-
ερὸς δὲ ἱερουσαλὴμ, καὶ ὄνομα ἐμ-
μαους.

Or voici, deux d'entr'eux estoient en chemin en ce meime iour, pour aller en vne bourgade nommee Emmaus, laquelle estoit loin de Ierusalem, enuiron soixante stades.

14. Καὶ αὐτοὶ ὁμιλοῦντες ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβη-
κότων τούτων.

Lesquels deusifoyent entr'eux de toutes ces choses qui estoient aduenues.

15. Καὶ ἰσχυρὸν ἐν τῷ ὁμιλῶν αὐ-
τοῦ καὶ συζητῶν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς
ἐγγίχας συνεπορεύετο αὐτοῖς.

Or aduint comme ils deusifoyent & en conteroyent entr'eux, que Iesus aussi lui mesme s'estant approché, le mit à cheminer avec eux.

16. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρά-
νωτο ὥστε μὴ ὁρᾶν αὐτόν.

Mais leurs yeux estoient retenus, qu'ils ne peurent recognoistre.

17. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς. τίνας οἱ
λόγοι οὗτοι εὐς ἀντιβάλλετε πρὸς
ἀλλήλους ὡς ἐπαυωπῆς, καὶ ἐς ἐ-
σχυρωπῆς;

Et il leur dit, Quels sont ces propos que vous tenez entre vous en cheminant? & pourquoi estes-vous tout tristes?

18. Ἀπερχοῖς δὲ εἰς ὃ ὄνομα
κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτὸν, σὺ μό-
νος παροικῆς ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ
ἔγνωσ πᾶς γράμματα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις;

Lors l'un d'iceux, qui auoit nom Cleopas, respondit, & lui dit, Es-tu seul étranger en Ierusalem, qui ne saches point les choses qui y sont aduenues ces iours-ici?

12. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit lintamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat.

Then arose Peter / & ran vnto h^e sepulchre / and looked in / & saw the linnen clothes laid by them selues / and departed wondering in him selfe at that which was come to passe.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadii sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus.

And beholde / two of them went that same day to a towne which was from Ierusalem about thre score furlongs / called Emmaus.

14. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quae acciderant.

And they talked together of all these things that were done.

15. Et factum est, dum fabularentur & secum quarent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.

And it came to passe / as they communed together / and reasoned / that Iesus him self drewe nere / and went with them.

16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent.

But their eyes were holden / that they could not knowe him.

17. Et ait ad illos, Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem, ambulantes & estis tristes.

And he said vnto them / What manner of communications are these that ye haue one to another as ye walke / and are sad?

18. Et respondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognovisti quae facta sunt in illa, his diebus?

And the one (named Cleopas) answered / and said vnto him / Art thou only a stranger in Ierusalem / and hast not knowen the things which are come to passe therein in these dayes?

12. Petrus aber stund auff / vnd lieff zum Grabe / vnd bucket sich hinein / vnd sahe die Leinentücher alleineligen / vnd gieng dauon / vnd es nam ihn wunder / wie es zugienge.

Da stod Peder op / oc lob til Graffen / oc buckete sig ind vdi / oc saa linclæderne ligge alene / oc hand gick bort / Oc hand vndrede paa / huorledis det gick til.

13. Vnd sihe / zwen auß ihnen giengen an demselbigen tage in einen Flecken / der war von Jerusalem sechsig Feldwegs weit / des Namen heisse Emmaus.

De see / Tho aff dem ginge samme dag til en By / som vaar trisinds tiue agre langt fra Jerusalem / de kaldis Emmaus.

14. Vnd sie redeten mit einander von allen disen geschichten.

De de taledede met huer andre om alt dette som vaar skeet.

15. Vnd es geschach / da sie so redeten vnd befragten sich miteinander / nahet Iesus zu ihnen / vnd wandelt mit ihnen.

De der begaff sig / der de saa taledede oc bespurde sig met huer andre / kom Ihesus til dem / oc vandrede met dem.

16. Aber ihre Augen wurden gehalten / daß sie ihn nicht kannten.

Men deris øyen huldte til / at de kende hannem icke.

17. Er sprach aber zu ihnen: Was sind das für Rede / die ihr zwischen euch handelt vnter wegen / vnd seht traurig?

De hand sagde til dem / Huad er det saar tale / som i handle melle eder paa veien / oc ere bedrøffuede?

18. Da antwortet einer / mit Namen Cleophas / vnd sprach zu ihm: Bist du allein vnter den Frembdlingen zu Jerusalem / der nicht wisse / was in disen tagen darinnen geschehen ist?

Da suarede en aff dem som hed Cleophas / oc sagde til hannem / Est du alene iblant de Fremmede i Jerusalem / som icke veed / huad som i disse dage er skeet der vdi?

12. Tedy Petr vstao bejal k Hrobu / a pohledem do neho / vzjel prostiradla sama položená: y odšel / sám v sobě divě se / co se bylo stalo.

Wsaťoż Piotr wstałszy bieżał ku grobowi / & gdy w wnętrze wezrzał / obaczył rhytko śamy prześcieradła leżące / y odśedł dziwnie sie sam v siebie tedy sprząwie.

13. A on dwa z nich szli tego dne do Węściecka / kteręz było wzdali od Geruzaléma ho nów siedesate / gmiem Emmaus.

A oto dwa z nich tegoż dnia szli do miasteczka ktore było na sześćdziesiąt stájan od Jeruzaléma / a zwano je Emmaus.

14. A rozmawiali wespolek o těch wśech věcech ktore se byly přihodily.

A rozmawiali z sobą o tym wśytkum co sie bylo przydalo.

15. A stalo se kdyz rozmawiali / a sebe otazovali / že y Jezis přiblíží se / s nimi.

A gdy tak rozmawiali y spoilu sie pirali / tedy Jezus przybliżył sie s nimi do spólności.

16. Ale oči gegich držány byly aby ho nepoznali.

Ale oči ich byly zadržymány aby go nie poznali.

17. V řeči nim k nim: Kterě gsau to řeči ktorez rozmawiate wespolek gdauce / agste smutni.

Tedy řekl do nich: Což to są za rozmowy ktore idac macie między sobą / & przecześnie smutney warzy?

18. A odpověděy geden řekremuž gmeno Kleopas / řekl gemu: Ty sám gsh Pautníkem do Geruzaléma / a nepoznal gsh ktore se věcy staly v něm těchto dnů?

A odpowiadając mu jeden z nich řekl: Ty sam przemierzawaś w Jeruzalem / a nie wieś co sie w nim przez ty dni działo?

כ ד

19. אמר להון מננה א
אמרין לה על ישוע הו
דמו נצרת גברא דהונ
גבא וחילתו הונ כ
במלתא ובגברא קד
אלהא וקדם בלה עמא:

*Et egli disse loro, Quali? Essi gli disse-
ro, Quelle di Iesv Nazareno, il quale è
stato huomo Profeta, potente in opere &
in parole, dinanzi a Dio & a tutto'l po-
polo.*

20. ואשלמיהי רבי פהנא
וקשישא לדינא דמיתא
ווקפיהי:

*E come i principali Sacerdoti, e i no-
stri Gouvernatori l'hanno dato in cōdan-
natione di morte, & hannolo crocifisso.*

21. חנו דיו סבריו הויו ד
דהויו עתיד הונ
דפוקיהי לוסכיל והא
תלתא נומיו מו דהלו
פלחיו הויו:

*Hor noi sperauamo ch'ei fusse quello
che donesse liberare Israel. Nondimeno
con tutto questo, hoggi è il terzo giorno
che queste cose sono auuenute.*

22. אלה אף גשא מנו
אתמיו קדמי הויו לבית
קבורה:

*Ma pur certe donne de le nostre ci han-
no spauentati, lequali stamattina per
tempo sono state al sepulcro.*

23. ופד לנא אשפחו ב
פגרה אתי אמרו לו
דמלאכא חנו תמו
ואמרין עלוהי דתי הויו:

*Enon hauendo trouato il suo corpo,
son venute, dicendo a' huorae ancor ve-
duta vna visione d'Angeli, iquali dicono
ch'ei viue.*

24. ואף אנשא מנו אלה
לבית קבורה ואשפחו
הכנא אף מא דאמרי
גשא לה דיו לא חנו:

*Poi alcuni di quelli che erano con ef-
sonor sono andati al sepulcro, & hanno
trouato così come le donne haueuan det-
to, ma lui non l'hanno già veduto.*

כ ד

19. ויאמר אליהם מה תמה
יאמר אלי את על ישוע
הנצרי אשר היה איש נביא גבור
כח במעשה ובדבר לפני אל
הים וכל העם:

*Entonces el les dixó, Que? Y ellos le dixe-
ron, De Iesus Nazareno, el qual fue varon Prophe-
ta poderoso en obra y en palabra, delante de Di-
os y de todo el pueblo.*

20. איכבה מסרהו שלי הכרנים
ונשיאנו אל משפט מות
ותלהו:

*Y como lo entregaron los principes de los
Sacerdotes, y nuestros principes a condenacion
de muerte, y lo crucificaron.*

21. ונחנו בטחנו כי הוא היה
עתיד להפריע את ישראל ועל
כל הדברים האלה יום הזה
יום שלישי הוא מאשר געשו
האלה:

*Mas nosotros esperauamos que el era el que
auia de redimir a Israel; y agora, sobre todo esto,
oyes el tercero dia que esto ha acontecido.*

22. וגם מקצת הנשים ממנו
החרידו אותנו אשר השכימו
בבקר אל הקבר:

*Aunque tambien vnas mugeres de los nue-
stros nos han espantado, las quales antes del dia
fueron al sepulchro:*

23. ולא מצאו את גופתו וכל
לאמר כי מראה המלאכים
ראו אשר אמרו כי חי הוא:

*Y no hallando su cuerpo vinieron, diciendo
que tambien auian visto vision de Angeles, los
quales dizen que el biue.*

24. וילכו אנשים ממנו אל
הקבר וימצאו כן כאשר הנשים
אמרו ואתו לא ראו:

*Y fueron vnos de los nuestros al sepulchro,
y hallaron ser así como las mugeres auian dicho
mas ael no lo vieron.*

כ ד.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τίνα; εἰ δὲ
εἶπεν αὐτῷ, πὲρ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Να-
ζαρέου, ὃς ἐγγύς αὐτῶν παρ' ὅλης
δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναν-
τίαν ὧν θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

*Et il leur dit, Quelles? Ils respon-
dirent, Touchant Iesus le Nazarien, qui
a esté homme Prophete, puisant en
œuvres & en paroles deuant Dieu &
tout le peuple.*

20. Ὅπως τὸ παρέδωκαν αὐτὸν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχοντες ἡμῶν
εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρω-
σαν αὐτόν.

*Et comment les principaux Sacri-
ficateurs, & nos Gouverneurs, l'ont liu-
ré en condamnation de mort, & l'ont
crucifié.*

21. Ἡμεῖς δὲ ἐλπίζομεν ὅτι αὐ-
τὸς ἔστιν ὁ μέλων λυτρίσθαι τὸν
Ἰσραὴλ. ἀλλὰ γε σὺ πᾶσι ταῦτοις
τρίτῳ ταύτῳ ἡμέρᾳ ἀγὰ σήμε-
ρον, ἀφ' οὗ πάντε ἤγγιστο.

*Or esperions-nous que ce fust celui
qui deuoit deliurer Israel: & encore a-
uec tout cela, c'est auourd' hui le troi-
sieme iour que ces choses sont aduen-
ues.*

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ
ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς θρόμβουαι ὀρ-
θραι ὅτι τὸ μνημεῖον.

*Mais aussi quelques femmes des no-
stres nous ont grandement estonnées,
qui ont esté de grand matin au sepul-
cre:*

23. Καὶ μὴ εἰροῦσαι τὸ σῶμα
αὐτὸ ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὁπιασί-
αν ἀγγέλων ἐωρακέναι, οἱ λέγου-
σιν αὐτῶν ζῶν.

*Et n'ayans trouué son corps, sont ve-
nues, disans, que mesmes elles auoyent
veu vne vision d'Ange, lesquels diso-
yent qu'il est viuant.*

24. Καὶ ἀπηλθόντις αὐαὶ σὺν ἡ-
μῖν ὅτι τὸ μνημεῖον, καὶ εἰρον οὕτω
καθώς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐ-
τὸν δὲ οὐκ εἶδον.

*Dont aucuns des nostres sont allés
au sepulcre, & ont trouué ainsi que les
femmes auoyent dit: mais ils ne l'ont
point veu.*

19. Quibus ille dixit, Quæ?
& dixerunt: De Iesu Naza-
reno, qui fuit vir propheta,
potens in opere & sermone
coram Deo & omni populo.

And he said vnto the: What things?
And they said vnto him: Of Iesus of
Nazareth/ which was a Prophet/ mightie
in deed & in worde before God/ and
all the people.

20. Et quomodo eum tra-
diderunt summi sacerdotes
& principes nostri in dam-
nationem mortis, & cruci
fixerunt eum.

And how the hie Priests / and our
rulers deliuered him to be condemned
to death/ & haue crucified him.

21. Nos autem speraba-
mus quia ipse esset redem-
pturus Israël: & nunc super
hæc omnia, tertia dies est
hodie quod hæc facta sunt.

But we trusted that it had bene he
that should haue deliuered Iſrael/ and
as touching all these things/ to day is
the thirde day/ that they were done.

22. Sed & mulieres qua-
dam ex nostris, terruerunt
nos, quæ ante lucem fue-
runt ad monumentum.

Yea / & certaine women among
vs made vs astounded / which came ear-
ly vnto the sepulchre.

23. Et non invento corpo-
re eius, venerunt, dicentes
se etiam visionem angelo-
rum vidisse, qui dicunt eum
vivere.

And when they found not his bo-
dy/ then came/ saying/ that they had al-
so seene a vision of Angels / which said
that he was aliuë.

24. Et abierunt quidam
ex nostris ad monumen-
tum, & ita invenerunt sicut
mulieres dixerunt, ipsum
verò non invenerunt.

Therefore certaine of them which
were with vs / went to the sepulchre /
and founde it euen so as the womē had
said/ but him they sawe not.

19. Vnd er sprach zu jnen: Welches?
Sie aber sprachen zu jm: Das von
Jesu von Nazareth / welcher war ein
Prophet / mechtig von Thaten vnd
Worten / für Gott vnd allem Volck.

De hand sagde til dem / Hvad er det? De sagde
til hannem / Det / om Iesu aff Nazareth / huilken
som vaar en Prophete / mechtig i Gerninger oc Ord/
saar Gud oc alle Folck.

20. Wie in unsere Hohenpriester vnd
Obersten überantwortet haben/
zum verdamniß des Todtes / vnd ge-
kreuziget.

Huorledis bore nypperste Prestter oc Offuerste ant-
uordede hannem hen / til Dødzens fordommelse / oc
forffeste hannem.

21. Wir aber hoffeten er solte Iſrael
erlösen. Vnd über das alles / ist heut
der dritte tag / das solches gesche-
hen ist.

De wi haabedis / at hand skulde forløst Iſrael
De offuer alt dette / er i dag den tredie dag / at dette
skede.

22. Auch haben vns erschreckt etli-
che Weiber der vnsern / die sind früe
bey dem Grabe gewesen.

Der haffue oc nogle forferdet off aff voris Quin-
der/ de vaare aarle haff Graffuen.

23. Haben seinen Leib nicht funden/
kommen vnd sagen / sie haben ein Ge-
sichte der Engel gesehen.

De funde icke hans Legeme / komme oc sigte / at de
saa en Engle syn / huilcke der sigte / hand leffuer.

24. Vnd etliche vnter vns giengen
hin zum Grabe / vnd fundens also/
wie die Weiber sagten / aber ihn fun-
den sie nicht.

De nogle off off ginge bore til Graffuen / oc
funde det saa / som Quinderne sagde / Men hannem
funde de icke.

19. Kterhmžto on řekl: Kte-
ř? Řekli: O Bežijšovi Na-
zarětském / kterž byl Muž
Prorok / mocný v skutku y w
řeci / před Bohem y předem-
šym lidem.

Przeřklm: Acožto? Aont rze-
řli temu: O Jezusie Nazareńskim/
ktory byl Prorok mocny w spra-
wach y w slowiach/ przed Bogiem
y wšykum ludem.

20. A kterak gsau wydali gen
nawisšij Kněžij / a Knijžata
nasse na odsauzenij s mrti / a
vřizjowali gen.

A takto go řsazetk Kápláńskie
y vzrad nář wydali pod řkazanie
na smierec / y vřizjowali go.

21. My pak gsme se nadáli/
žebŷ on mēl vykaupti lid I-
ſrahelstŷ: A nynij tomuto
wšsemu třetj den gest dnes / pakž
gsu se tyto wěcy řtaly.

A mychmy se nádžewálitž to
on byl ktory mial odkupit Iſrael/
a remu wšyktemu iuž tho dñs
trzeci dñien wychodži / takto ře to
řtalo.

22. Allen Ženy některě jna-
šŷchž řstahŷly nás / kterčž před
Sluncem byly v Hrobu.

Lecž y niewiášty niektore z ná-
šŷchž přeřtrášly nás ktore řaní-
uežto byly v grobu.

23. A nenalezŷe Těla geho /
přisŷly prawijce / že gsau takě
widěniŷ Angelstě widěly / kte-
řijžto prawij že gest žiw.

A nie znalazŷy ciałk ěiego / przy-
řly powiedziac iž widzenie Aniel:
řie widziály / řchorzy powiedzieli
iž by žyw byl.

24. Y chodili některij z ná-
šŷchž k Hrobu / a naležli tak ná-
řož Ženy prawily / ale geho ne-
wideli.

A řak niektorezy co známi byli
chodžili do grobu / y řak znalazli
řakto nie wiášŷy powiedziły / ale
řanego nie widzieli.

כ ד

25. הַיְדִינוּ אָמַר לְהוֹן י
יְשׁוּעָה אִם חֲסִידֵי רַעֲיֹנָה
וַיִּקְרִי לָבֵן לְמַהֲיָמֵנו
בְּכָל־הַיּוֹם אֵילִין דְּמִלְלוּ ב
נִבְנִיָּה:

Allora egli disse loro, O stolti e tardi di cuore a credere in tutte le cose, di che i Profeti hanno parlato.

26. לֹא הָיָה הָלִין עֲתִיד
הָיָה דִּי־סִיבֵר מְשִׁיחָה
וַיִּדְעִיל לְתַשְׁבּוּחִיתָה:

Non bisognava egli che Christo patisse queste cose, & entrasse ne la sua gloria?

27. וְשָׂרִי הָיָה מִן מוֹשֶׁה
וּמִן כָּל־הַיּוֹנִים נְבִיאֵי וּמִפְּשָׁק
הָיָה לְהוֹן עַל גִּפְשָׁה מִן
כָּל־הַיּוֹנִים כְּתִבָּה:

E cominciando da Moise, & da tutti i Profeti, dichiarava loro in tutte le Scritture, le cose che erano dette di lui medesimo.

28. וַיִּקְרְבוּ הוּא לְקָרִיתָא
הִיא דְּאֵלִין הוּא לְהוֹן מ
מִסְבֵּר הָיָה לְהוֹן דְּאֵיךְ
דְּלֹדִיקָא בְּחִיקָא אֲמַר
הָיָה:

Et intanto s'annuciarono al castello dove andavano: & esso faceva semblante d'andar piu lungi.

29. וַאֲלֵצִיחֵי נִאֲמָרִין לָהּ
פּוֹשׁ לָנוּ מִטּוֹל דִּי־נִמָּא
הָשֵׁן רַבִּין לָהּ לְמַחֲשָׁךְ
וְעַל דִּיקוֹנָא לְנִתְחֹן:

Esforzaronlo, dicendo, Resta con esso noi, percioch'egli è presso a sera, e il giorno è già calato. E così egli entrò per rimanere con loro.

30. וַהֲוֹא דְּכַד אֲסִתְמֹךְ
עֲמֵהוֹן גִּסְבַּ לְחִמָּא וּבִבְרָךְ
נִקְבָּא וַיִּהְיֶה לְהוֹן:

Et avvenne che mentre egli era con esso loro a tavola, prese il pane, e rendè grazie, pos lo spezzò, e porse loro.

31. וּמִחֲדָה אֲתַפְתְּחִי
עֵינֵיהֶן וַאֲשַׁתֵּן דְּעוֹהֵי וַהֲוֹ
אֲשַׁתְּהֵל לָהּ מִנְהֶהוֹן:

Et a loro occhi furono aperti, onde lo conobbero: & egli sparì via da essi.

כ ד

25. וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הַכְסִי־לִים
וַיִּכְבְּדוּ לִבָּב לְהַאֲמִין בְּכָל־אִשָּׁר
דִּבְרוּ הַנְּבִיאִים:

*Entonces el les dixo, O locos, y tardos de co-
raçon para creer a todo loque los Prophetas han
dicho.*

26. הֲלֹא הַצְטִיחַ הַמְשִׁיחַ לְעֲנוּתָה
וְלָבוֹא לְכְבוֹדוֹ:

*No era menester que el Christo padeciera es-
tas cosas y que entrara (ansi) en su gloria?*

27. וַיִּחַל מִמּוֹשֶׁה וּמִכָּל הַנְּבִיאִים
וַיִּבְאֵר לָהֶם אֶת־כָּל־הַכְּתוּבִים
עָלָיו:

*Y comenzando desde Moysen, y de todos
los Prophetas, declaravales esto en todas las e-
scripturas que eran de el.*

28. וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו הַטִּירָה אִשָּׁר
הָלַכוּ שָׁמָּה וַהֲוֹא הַבְּטִיחָם
לְלִבְתּוֹ הַלָּאָה:

*Y llegaron al aldea a donde yuan; y el fingió
que yua mas lexos.*

29. וַיִּבְצְרוּ בּוֹ לֵאמֹר עוֹדְדָה
אֲתָמָּה כִּי הִנֵּה עָרֵב וְגִטָּה
הַיּוֹם וַיָּבוֹא בְּמִלּוֹךְ לָלִין אֲתָם:

*Mas ellos lo detuvieron por fuerça, dizen-
do, Quedate con nosotros, porque se haze tarde,
y el dia es ya baxo. Y entró con ellos.*

30. וַיִּהְיֶה בְּשִׁבְתּוֹ אֲתָם וַיִּקַּח
אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לָהֶם:

*Y aconteció, que estando sentado a la mesa
con ellos, tomando el pan, bendixo, y partiò, y
diòles.*

31. וַיִּפְתְּחוּ עֵינֵיהֶם וַיִּדְעוּ אֲתָם
וַהֲוֹא הָלַךְ מִעֵינֵיהֶם:

*Entonces fueron abiertos los ojos de ellos,
y conocieronlo; mas el se desapareció de los ojos
de ellos.*

כ ד

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτοὺς,
ὡς ἀνόητοι καὶ βραδείας τῇ καρδίᾳ
ἔχετε, ὅτι πάντων οὗτος ἐλάλη-
σεν οἱ περὶ τῆς ἱστορίας.

*Lors il leur dit, O gens despourvueus
de sēs, & tardifs de cœur à croire à tou-
tes les choses que les Prophetes ont pro-
noncees!*

26. Οὐχὶ πῶτε ἔδωκεν τὸν
χριστὸν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν δόξαν
αὐτοῦ;

*Ne faloit-il pas que le Christ souf-
frist ces choses, & qu'ainsi il entrast en
sa gloire?*

27. Καὶ ἀρχάμενος ἀπὸ μοϋ-
σεως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφῆ-
των, διηκμύλων αὐτοῖς ἐκ πᾶσης
τῆς γραφῆς πρὸς αὐτοὺς.

*Puis commençant par Moysè, & sui-
vant par tous les Prophetes, il leur de-
claroit en toutes les Écritures les cho-
ses qui estoient de lui.*

28. Καὶ ἤγγισεν εἰς τὴν κώμην
οὗ ἐπαρόντο, & αὐτὸς προσποιή-
σας περὶ τῆς πόλεως προέειπεν.

*Ainsi ils approcherent de la bourga-
de, ou ils alloient: mais lui faisoit sem-
blant d'aller plus loin.*

29. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέ-
γοντες, μένον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς
ἑσπέρα ἐστὶν, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα,
καὶ εἰσῆλθε μετὰ ἡμῶν αὐτοῖς.

*Parquoi ils le parforcerent, disans,
Demeure avec nous: car le soir com-
mence à venir: & le iour est ia decliné.
Il entra donc pour demeurer avec eux.*

30. Καὶ ἐχρῆστο ἐν τῷ κατακλι-
θῆναι αὐτὸν μετ' αὐτοῦ, λαβὼν τὸν
ἄρτον εὐλόγησεν, καὶ κλάσας ἐπιδι-
δου αὐτοῖς.

*Et aduint que comme il estoit à ta-
ble avec eux, il print le pain, & rendit
graces, puis l'ayant rompu, le leur di-
tribua.*

31. Αὐτοὶ δὲ διανοίχθησαν οἱ ὀφ-
θαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν, καὶ
αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐ-
τοῦ.

*Adonc furent ouverts leurs yeux,
tellement qu'ils le reconnurent: mais
il se disparut de deuant eux.*

CAP. XXIII.

Das XXIII. Capitel.

Kapitola XXIII.

25. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ?

Then he said vnto them / O fooles and slowe of heart to beleue all that the Prophets haue spoken.

26. Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

Ought not Christ to haue suffered these things / and to enter into his glorie?

27. Et incipiens à Moysè & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.

And he beganne at Moses / and at all the Prophets / and interpreted vnto them in all the Scriptures the things which were written of him.

28. Et appropinquauerunt castello quo ibant, & ipse se finxit longius ire.

And they drew neere vnto the towne / which they went to / but hee made as though he would haue gone further.

29. Et coegerunt illum, dicentes, Mane nobiscum, quoniam aduersperascit, & inclinata est iam dies. Et intravit cum illis.

But they constrained him / saying / Abide with vs: for it is towards night / and the day is farre spent. So he went in to tarry with them.

30. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.

And it came to passe / as he sate at table with them / he tooke the bread / and gaue thanks / and brake it / and gaue it to them.

31. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum.

Then their eyes were opened / & they knew him: but he was taken out of their sight.

25. Vnd er sprach zu inen: O ihr Thoren vnd treges herzen / zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben.

De hand sagde til dem / O i Daarer oc senhiertede / til at tro alle det / som Propheterne haaffue sagt.

26. Müste nicht Christus solches leiden / vnd zu seiner Herrlichkeit eingehen?

Skulde Christus icke lide saadant / oc indgaa til sin Herlighed?

27. Vnd fieng an von Moysè vnd allen Propheten / vnd legete inen alle Schrift auß / die von ihm gesagt waren.

De hand begynnte fra Moysè oc alle Propheter / oc sagde dem alle Scrifter vð / som vaare sagde om hannem.

28. Vnd sie kamen nahe zum Flecken / da sie hingiengen. Vnd er stellet sich / als wolt er fürder gehen.

De de komme nær til Byen / der de ginge til. De hand loed som hand vilde gaa lenger.

29. Vnd sie nötigten in / vnd sprachen: Bleib bey vns / denn es wil abend werden / vnd der Tag hat sich geneiget / Vnd er gieng hinein bey ihnen zubleiben.

De de nødde hannem til / oc sagde / Bliff hos oss / Thi det stunder til aften / oc dagen er forløben / De hand gief ind at bliffue hos dem.

30. Vnd es geschach / da er mit inen zu Tische saß / nam er das Brodt / dancket / brachs / vnd gabs ihnen.

De det skede / som hand sad med dem til Bordz / Tog hand Brodet tackede / brød det / oc gaff dem det.

31. Da worden ihre Augen geöffnet / vnd erckenneten ihn. Vnd er verschwandt für inen.

Da bleffue deris øyen obnede / oc de fende hannem. De hand forsvant saar dem.

25. Seddy on řekl k nim: O blázni a pozdilij srdcem k věřenij vssemu což gsau mluvili Prorocy.

Thedy on řekl do nich: O glupi a merychlego sercá ku wierzeniu temu wšyřiemu co powiedzieli Prorocy.

26. Zdalij gest nemuřhl řech wěch trpěti. Kristus / a tak wgij ti do Sláwy své?

Zali tego nie było potrzebá cierpieć Chrystusowi / y wuidz do chwály swojej?

27. Apocam od Mořijisse a wšech Prorokůw / y wyládal gim ze wšech Piřsem / řes řázo něm byla.

A pocjawsy od Mořjessá y wšyřich Prorokůw / wyládal im ze wšyřich Piřmich / co o nim nápisáno bylo.

28. Y přiblířili se k Měřtci ku / do řterěho řli / a on potřhl se yafobny řtěl dále gijti.

A gdy byli blisko mřřtce řli / do řtorego řli / tedy on řáf zmřř / řlafi řfobny mřřl dále řdř.

29. Y přinutili ho / řklauce: Žůřtani řnami / neb se giř připozdijwá / a den se nachřli. Y wšfel s nimi.

Alle go oni přynnřli mowlae: Žostani ř nami / bo ř tu ř řest tu ř wřeřoru y řhodři řřien. A řáře wředl řby řostali ř nimi.

30. Y řlalo ředny ředěl s nimi řa řtolem / wřal řhlřb / dobrořčil a řamal / y podáwal gim:

A řřlalo řie gdy oni řiedřli ř nimi / wřřawřy řhlřb blogořlas wil / řřlamawřy řal im.

31. Y otewřijny řřau řči geřgich / a poznali ho: A on řmř řel od řčiř geřgich.

Otworzyly řie thedy řczy řch / y poznali go / řle oni řmřřal od řch ob řieřnořř.

כ ד

32 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Allor dissero l'uno à l'altro, Non era il nostro cuore ardente in noi, quando egli ci parlava per la via, & apruaci le Scritture?

33 וְהָיָו בְּהַבְּחֵי
לְאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

E leuandosi su in quella medesima hora, ritornarono in Ierusalem, e trouarono gli undici raunati insieme, e quelli che erano con essi.

34 בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Che diceuano, Il Signore è veramente risuscitato, & è apparso à Simone.

35 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

E così essi ancora raccontaron le cose accadute nel cammino, e com'egli era stato conosciuto da loro ne lo spezzar del pane.

36 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

E mentre che parlauano di queste cose, esso Iesus s'appresento nel mezzo di loro, e diceli, La pace sia con voi.

37 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Ma essi spauentati & conturbati stimauano di veder vno spirito.

38 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Et egli disse loro, Perché sete voi turbati, e perché entrano de le dubbitioni ne vostri cuori?

39 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Vedete le mie mani e i miei piedi, per che io son desso, tastatemi, e vedete, perche vno spirito non ha ne carne ne ossa, come voi vedete che io ho.

כ ד

32 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Y dezian entre si, No ardia nuestro coraçon en nosotros mientras nos hablaua en el camino, y quando nos abria las Escripturas?

33 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Y leuantandose en la misma hora, tornaronse à Ierusalem: y hallaron à los Onze ayuntados, y à los que eran con ellos.

34 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Que dezian, Resuscitado ha el Sennor verdaderamente, y ha aparecido à Simon.

35 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Entõces ellos contaúan las cosas que auian acontecido en el camino: y como auia sido conocido de ellos en el partir del pan.

36 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Y entretanto que ellos hablauan estas cosas Iesus se puso en medio de ellos, y les dixo, Paz sea à vosotros.

37 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Entonces ellos espantados, y assombrados pensauan que vian algun espiritu.

38 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Mas el les dize, Porque estays turbados, y suben pensamientos à vuestros coraçones?

39 וַאֲמָרִין הוּוּ חַד לְחַד
לֹא הָיָא לְבֹו יְהוּד הַנִּזְכָּר
בְּגִנּוֹן בְּדַמְלָל עֲמוֹן
בְּאִירְחָא וּמִפְשֶׁק לוֹ
בְּתַבְנָא :

Mirad mis manos y mis pies, que yo mismo soy: Palpad, y ved: que el espiritu ni tiene carne ni huesos, como veys que yo tengo.

כ ד

32. Καὶ ἱπὶν πρὸς ἀλλήλους, οὐ-
χὶ ἡ καρδία ἡμῶν κομπομένη ἦν ἐν
ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ,
καὶ ὡς διέκρινον ἡμῖν τὰς γρα-
φάς;

Lors ils dirent entr'eux, Nostre cœur ne brulloit-il pas dedans nous, quand il parloit à nous par le chemin, & nous deciaroit les Escriitures?

33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ,
ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ
εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ὀνδεκα
καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς.

Et se leuans au mesme instant, ils retournerent en Ierusalem, où ils trouuerent les onze assemblés, & ceux qui estoient avec eux:

34. Λέγοντας, ὅτι ἡγέρθη ὁ κύ-
ριος ὁ ὄντως, καὶ ὡφθη σίμωνι.

Qui disoyent, Le Seigneur est vraiment resuscité, & s'est apparu à Simon.

35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγουμένους τὰ ἐν τῇ
ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ
κλάσει τοῦ ἄρτου.

Dont ceux-ci aussi reciterent les choses qui leur estoient aduenues en chemin, & comment il auoit esté recognu d'eux en rompant le pain.

36. Ταῦτα δὲ αὐτῷ λαλοῦντων,
καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔση ἐν μέσῳ αὐτῶν,
καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

Et comme ils renoient ces propos, Iesus lui mesme se presenta au milieu d'eux, & leur dit, Paix soit avec vous.

37. Πληθέντες δὲ καὶ ἐμφοβῶν-
τες ἐκινῶντο εὖναι πνεῦμα.

Mais eux tout troublés & espouuantes estoient en vn esprit.

38. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, τί τινα τρα-
γυμνίαι ἐστέ, καὶ διὰ τί διὰ λεγι-
σμοὶ ἀσθενεῖτε ἐν ταῖς καρδί-
αις ὑμῶν;

Dont il leur dit, Pourquoi estes-vous troublés, & pourquoi montent peniens en vos cœurs?

39. Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς
ποδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι. ψη-
λαφῆσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦ-
μα σὰρκα καὶ ὀστά· ὅσα ἐχὼ πα-
θὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

Voyez mes mains & mes pieds: car ce suis ie moi mesme: tatez-moi, & voyez: car vn esprit n'a ne chair ne os, comme vous voyez que i'ai.

32. Et dixerunt ad invicem, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?

And then said betwene them selues / Did not our heartes burne within vs / while he talked with vs by the way / and when he opened to vs the Scriptures?

33. Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant.

And then rose by the same houre / & returned to Jerusalem / & found the eleven gathered together / & them that were with them.

34. Dicentes, Quod surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni,

Which said, The Lorde is risen in deede / and hath appeared to Simon.

35. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

Then they tolde what things were done in the way / and how he was known of them in breaking of bread.

36. Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: (ego sum, nolite timere.)

And as then spake these things / Iesus him selfe stood in the middes of them / & said unto them / Peace be to you.

37. Conturbati verò & conterriti, existimabant se spiritum videre.

But they were amazed and afraid / supposing that they had seene a spirit.

38. Et dixit eis, Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra.

Then he said unto them / Why are ye troubled? and wherefore doe doubtres arise in your heartes?

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum, palpare, & videre: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Behold mine hands & my feete: for it is I my selfe: handle me / & see: for a spirit hath not fleshe and bones / as ye see me have.

32. Vnd sie sprachen vnter einander: Brandte nicht vnser Herß in vns / da er mit vns redet auff dem Wege / als er vns die Schrift öffnet.

De de sagde til huer andre / Brendte icke vort herte i oss / der hand taledet med oss paa veyen / oc der hand oploed oss Scrifften.

33. Vnd sie stunden auff zu derselben Stunde / kehreten wider gen Jerusalem / vnd funden da die Elffe versamlet / vnd die bey ihnen waren.

De de stode op / i den samme stund / oc vende til Jerusalem igen / oc funde de Elffue forsamlede / oc dem som vaare hos dem.

34. Welche sprachen: Der HERR ist warhafftig auferstanden / vnd Simoni erschienen.

Hvilcke der sagde / HERREN er visselige opstanden / oc obenbaet Simoni.

35. Vnd sie erzehleten ihnen / was auff dem Wege geschehen war / vnd wie er von ihnen erkant were / an dem / da er das Brodt brach.

De de opreanedte foar dem / huad som vaar steet paa veyen / oc huorledis hand bleff kent aff dem / i det / at hand brod Brodet.

36. Da sie aber davon redeten / tratt er selbst Iesus / mitten vnter sie / vnd sprach: Friede sey mit euch.

De der de taledte om hannem / da traadde Ihesus selff / mit iblant dem / oc sagde til dem / Fred vere med eder.

37. Sie erschrecken aber vnd forchten sich / meineten sie sehen einen geist.

Da forferdedis de oc fræctede sig / oc mente / at de saae en Aand.

38. Vnd er sprach zu ihnen: Was seht jr erschrocken vnd warumb kommen solche Gedancken in euer Herß?

De hand sagde til dem / Hui ere i saa forferdede? De hui komme laadanne tancker i eders hertter?

39. Sehet meine Hände vnd meine Füße / ich bins selber / fühlet mich vnd sehet / denn ein Geist hat nicht Fleisch vnd Bein / wie ihr sehet / das ich habe.

Seer mine Hender oc mine Føder / Det er ieg selff / Finder paa mig oc seer / Thi en Aand haaffuer icke Kød oc been / som i see / at ieg haaffuer.

32. V feli sami sobě: Vřaf Erdee nasse hořelo v nás když mluvil nu cestě / a otvíral nám Písmá?

A mowili miedzy soba: Żali serce nasze / nie páliało w nas gdy mowil z nami w drodze / y gdy nam otwirał pisma?

33. Awstawse w tauż hodi / nu / wrátili se do Geruzaléma / a należli shromážděných / Besdenáctě / y ty kteřijž s nim byli.

A ták tegoż cžasu wstawşy wrocili sie do Jernzalem / y znależli zgromádzonych / tedennáctie / y ony ktorzy z nimi byli.

34. Ani prawij: Że wstał PAN w prawdę / a wkazał se Symonowi?

Powiedział im: Wstał Pan prawdziwie / y wkazał sie Symonowi.

35. A tito wyprawowali ktere wěcy staly se na cestě / a kteraś gsau ho poznali w lámantij chleba.

Powiedzieli im też co sie dźiło w drodze / y ták o nich był poznán w lámantu chleba.

36. A když to mluwili / postawil se Geřijš v prostřed nich / a řekl jim: Pokoj wám. (Jať gsem / Nebogte se.)

O tym gdy oni mowili / tedv Jezus stánal w pośrodku / y rzekł im: Pokoy wam.

37. Ale oni žarmauceni a přestraseni gsaue / domniřwali se žebv Duchu widěli.

Žleknawşy sie tedv y strwos žywşy / mniřáli iž ducha widželi.

38. V řekl jim: Co gste žarmauceni / a myřlenij wřstupugij na řdce wasse?

Ale on rzekł do nich: Przeczżeście sie żatrwożyli / a co żá myřli nádhodza serca wáše.

39. Wize ruce mé a nohy / že ná ten gsem. Dotykajte se a wize / že Duch řela a kostij ne má / náko mne widžite miřti:

O gladaycie rece moje y nogi / bomci tá sam řest dothęncie sie mnie a obkęćcie / boć duch nie ma ciáka ani kości / ták o widžicie že ja mam.

CAP. XXIII.

Das XXIII. Capitel.

Kapitola. XXIII.

40. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes.

And when he had thus spoken / he shewed them his handes and feete.

41. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hic aliquid quod manducetur?

And while they yet beleueed not for joy / and wondered / he saide vnto them / Hauē ye here any meate?

42. At illi obtulerunt ei partem piscis assii, & favum mellis.

And they gaue him a piece of a broisled fish / and of an honny combe.

43. Et cum manducasset coram eis, sumens (reliquias dedit eis.)

And he tooke it / and did eat before them.

44. Et dixit ad eos, Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moyse, & Prophetis, & Psalmis, de me.

And he saide vnto them / These are the wordes / which I spake vnto you while I was yet with you / that al must be fulfilled which are written of me in the Law of Moyses / and in the Prophets / & in the Psalmes.

45. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.

Then opened he their vnderstanding / & they might vnderstand the scriptures.

46. Et dixit eis, Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.

And said vnto the / Thus is it written / and thus it behoued Christ to suffer / and to rise againe from the dead / the third day.

47. Et prædicari in nomine eius poenitentia & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

And that repentance / and remission of sinnes / should be preached in his Name among all nations / beginning at Ierusalem.

40. Vnd da er das saget / zeiget er ihnen Hände vnd Füße.

De som hand der sagde / visde hand dem Hender oc Føder.

41. Da sie aber noch nicht glaubeten für freuden / vnd sich verwundereten / sprach er zu ihnen: Habt ihr hier etwas zu essen?

De der de end nu icke trode saar glæde / oc forundrede sig / da sagde hand til dem / Haffue i her noget at æde?

42. Vnd sie legten ihm für ein stück vom gebratenen Fisch vnd Honigseims.

De de sagde it stycke aff en steget Fisk saar hannem oc Hunnig sæge.

43. Vnd er namts vnd aß für ihnen.

De hand tog det / oc oed saar dem.

44. Er aber sprach zu ihnen: Das sind die Rede / die ich zu euch saget / da ich noch bey euch war / Denn es muß alles erfüllet werden / was von mir geschrieben ist im Gesetz Moysi / in den Propheten / vnd in Psalmen.

De hand sagde til dem / Det er den Tale / som ieg sagde til eder / der ieg end nu vaar hosf eder / Thi det skal allesammen fuldkomme / som er screffuit om mig i Moyses lov / i Propheter oc vdi Psalmer.

45. Da öffnet er ihnen das Verstandniß / daß sie die Schrift verstünden.

Da oplod hand deris forstand / at de forstode Scrifften.

46. Vnd sprach zu ihnen: Also ist geschrieben / vnd also muß Christus leiden / vnd auferstehen von den Todten am dritten tage.

De sagde til dem / Saa er det Screffuit / oc saa skulde Christus lide / oc opstaa fra de Døde tredie dag.

47. Vnd predigen lassen in seinem Namen / Buße vnd vergebung der Sünden / vnter allen Völkern / vnd anheben zu Jerusalem.

De lade predike i sit Naavn / Penitenge oc Sinnednis forladelse iblant alle Folk / oc begynde i Jerusalem.

40. A když to pověděl / ukázal jim ruce a nohy.

Ukázal jim ruce / a ukázal jim ruce y nogi.

41. Když pak oni gestie nevěřili / ale divili se pro radost / řekl. Máte-li tute něco gestio / by se pogedlo?

Leč gdy tescie oni nte wter / zpli przed radostia & i3 sic dziwo / wali / rzekl im : Macie w3dy tu co tesc?

42. Oni podali genu kusu ryby pečené / a plástu strdij.

Udali mu put ryby pieczoney / y stru k plastu strdij.

43. A když poged před nimi / wzaw (ostaty) dai gim.)

Co on w3taw3y iadl przed nimi.

44. A řekl: Tato gsau slowa kteráž gsau mluvil wám když gsau gestie s wami byl / že musy se naplniti wseckny w3cny kteráž psany gsau w Zákoně / w Prorocch / y w Zalmich o mně.

3arym rzekl do nich : Ty3 sa slowa ktorem mowil do was / po3 kim tescie byl3 z wami / i3 bylo po3 treba w3pelnit3 sic w3syt3k3m co nap3sano t3st w 3akonie Mo3e3s3 / w3m / w Prorocch / y w Ps3lmech o mně.

45. Tehdy otevřel jim smysl aby rozuměli písma.

Otworzył tedy smysły i3 rozumeli písma / y rzekl do nich :

46. A řekl jim: Je tak psáno gest / a tak musy Kristus trpěti / a třetijho dne z mrtwych wstati:

Tak3 t3st nap3sano / y th3t bylo po3treba3 Chr3stusowi cierpieć / y w3stac3 od m3rtwych dn3a trzeciego.

47. A kázáno byti we gmě / nu geho pokání a odpustění hříchů / mezy wsemi národy / počnauce od Jeruzaléma.

Aby w imie tego bylo opowiedano wz3n3nie y odpuszczenie grzechow y w3syt3k3ch narodow / po3cz3w3y od Jeruzal3ma.

כד

48 וְאַנְתֹּן אֲנֹן סְהִירָה
דְּהִלִּין:*Hor vos fete testimoni di tutte que-
ste cosas.*49 וְאַנְתֹּן אֲשֶׁר עָלִיכֶן
מִלְּבָנָה דְּאֲבֵי אֲנֹתֶן דִּין
קִוִּי בְּאִירֶשֶׁלַם מְדִינָתָה
עַד־מָה דְּתִלְבְּשֹׁן חִילָה
מִן רוֹמָה:*Et ecco io mandarò la promessa del
Padre mio sopra voi: e voi staretis ne la
città di Ierusalem, infini à tanto che voi
fiate vestiti de la Virtù da alto.*50 וְאַפֶּק אֲנֹן עַד־מָה
לְבֵית־עֲנִיָּה וְאֲרִים
אֲבִרְהִי וּבִרְהִי אֲנֹן:*Poi gli menò fuori infini à Betania: &
alzò le sue mani, e benedissegli.*51 וְהָיָה דְּכַד מְבָרַךְ לְהֹן
אֲתִפְדֵּשׁ מִנְהֹן וְסִלַּק
לְשָׁמַיָּה:*E mentre ch'egli li benediceva, se par-
ti da loro, & era portato in cielo.*52 הָבִינוּ דִּין סִגְדוּ לָהּ ו
וְהִפְכּוּ לְאִירֶשֶׁלַם בְּחִדְוָתָהּ
רַבְתָּה:*Et essi poi che l'ebbero adorato, sene
ritornarono in Ierusalem con grande al-
legrezza.*53 וּבְכָל־יְמֵי אִיתְיָהֶן
הֹוּ בְּהִיבְלָה פֶד מְשַׁבְּחִין
וּמְבָרְכִין לְאֱלֹהֵי אֲמִין:*Et auant sene sempre nel templo, lau-
dando e benedizando Iddio, Amen.*שְׁלָם אֲוִיגְלִיוֹן קְדִישָׁן
דְּלֹוִקוֹס מְסִבְרָנָה:

48 וְאַנְתֹּן הָיִים עֲדִים לְאֱלֹהִים:

*Y vosotros soys testigos deestas cosas.*49 וְהִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת־
מֵאֲמַר אֲבִי עֲלֵיכֶם וְאַנְתֹּן
שְׁבוּ בְּעִיר יְרוּשָׁלַם עַד־כִּי
תִלְבְּשׁוּ עוֹ כַּח וְגִבּוֹרָה מִמְּרוֹמִים:*Y he aqui, yo embiaré al Prometido de mi
Padre sobre vosotros: mas vosotros asentad en
la ciudad de Ierusalem, hastaque seays enuesti-
dos de lo alto de potencia.*50 וְיִצְיָאֵם לְחוּץ עַד־בֵּית
עֲנִיָּה וְיִשְׁאֲנָת יְדֵי וְיִבְרַךְ אֲוִתָּם:*Y sacólos fuera hasta Bethania, y alçando
sus manos los bendixo.*51 וְיִהְיֶה בְּבָרְכֹו אֲוִתָּם וְיִפְדֶּד
מֵהֶם וְיַעֲלֶה אֶל־הַשָּׁמַיִם:*Y aconteció que bendiziendolos se fue de-
ellos, y era lleuado arriba al cielo.*52 וְהָמָּה הִשְׁתַּחֲוּ לֹו וְיִשְׁוּבוּ
אֶל־יְרוּשָׁלַם עִם שִׂמְחָה
גְּדוֹלָה:*Y ellos despues de auerlo adorado, bolue-
ronse à Ierusalem con gran gozo.*53 וְיִהְיֶה תָמִיד בְּהִיבְלָה מְשַׁבְּחִים
וּמְבָרְכִים אֶת־אֱלֹהִים אֲמִין:*Y estauan siempre enel Templo, à labando y
bendiziendo à Dios, Amen.*גְּשִׁלְמָה בְּשׁוֹרָה קְדוֹשָׁה
בְּכִי לֹוִקִס:

κδ.

48. Ὑμεῖς δὲ εἰσε μάρτυρες ῥού-
των.*Or estes vous témoins de ces cho-
ses.*49. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς
ἐπαγγελίαν ἡ πατὴρ ὁ μὲν ἐφ' ὑ-
μᾶς ὑμεῖς δὲ καθίστατε ἐν τῇ πόλει
ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσθητε δύ-
ναμιν ἐξ ὕψους.*Et voici, ie m'en vai enuoyer la
promesse de mon Pere sur vous. Vous
donques, demeurez en la ville de Ieru-
salem iusqu' à tant que vous soyez re-
uestus de la vertu d'enhaut.*50. Εξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἔως
εἰς βηθαίαιαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖ-
ρας αὐτῶν, εὐλόγησεν αὐτοὺς.*Après il les mena dehors iusqu' en
Bethaïe puis esleuant les mains en ha-
ut, il les benit.*51. Καὶ ἐρχόμενος ἐν τῷ εὐλογῶν
αὐτοὺς αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ
ἀνεφέρθη εἰς τὸν οὐρανόν.*Et aduint qu'en les benissant, il se
retira d' avec eux & fut esleué au ciel.*52. Καὶ αὐτοὶ περισπώσαντες
αὐτὸν, ὑπαέσταντο εἰς ἱερουσαλήμ
μὲν χαρᾷ μεγάλῃ.*Et eux l' ayans adoré, s' en retour-
nerent en Ierusalem avec grande ioye.*53. Καὶ ἦσαν διαπαντός ἐν τῷ
ιερώ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες
τὸ θεόν ἀμὲν.*Et estoient tousiours au temple, lo-
uans & benissant Dieu. Amen.*Τέλος τῆς εὐαγγελίας
κατὰ Λουκᾶν.

48. Vos autem testes estis horum.

Now ye are witnesses of these things.

49. Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quoad usque induamini virtute ex alto.

And behold, I will send the promises of my Father upon you: but tarry ye in the city of Jerusalem, until ye be endued with power from on high.

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus suis benedixit eis.

Afterward he led them out into Bethaniam: & lift up his hands, and blessed them.

51. Et factum est: dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum.

And it came to passe, that as he blessed them, he departed from them, and was carryed up into heaven.

52. Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno.

And they worshipped him, and returned to Jerusalem with great joy.

53. Eterant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

And were continually in the Temple, praying, and lauding God, Amen.

F I N I S.

48. Ihr aber seyt des alles Zeugen.

De i ere Bidne til alle dette.

49. Vnd sihe/ ich wil auff euch senden die verheissung meines Vaters. Ihr aber solt in der Statt Jerusalem bleiben/ bisz daß ihr angethan werdet mit Krafft auß der höhe.

De see/ Jeg vil sende min Faders Foriettelse offuer eder. Men i skulle bliffue i Jerusalem stad/ indtil i bliffue i forde med Krafft aff der høye.

50. Er führet sie aber hinauß bisz gen Bethania/ vñnd hub die Hände auff/ vñnd segnet sie.

De hand forde dem henyd til Bethania/ oc oploffte Henderne/ oc velsignede dem.

51. Vnd es geschach/ da er sie segnet/ schied er von ihnen/ vñnd fuhr auff gen Himmel.

De det skede/ der hand velsignede dem/ skildis hand fra dem/ oc soer op i Himmelen.

52. Sie aber beteten in an/ vñnd kehreten wider gen Jerusalem mit grosser freude.

Men de tilbade hannem/ oc vende tilbage igen til Jerusalem med stor glæde.

53. Vnd waren allwege im Tempel/ preisseten vñnd lobeten Gott.

De vaare altid i Templen/ prisede oc loffuede Gud.

Ende des Euangelions
S. Lucas.

48. Vñ pak svědkové gŕŕe tčchto věcy.

A my testestie svědkové tet go.

49. A nãt possli zaŕŕibeni Dicc mčho na vãs: Vñ pak žũstãtẽ w Městě/ dokudž nes budete oblečeni mocí s wýsořŕi.

A tohóč ta posle obietnice Dycã mego nãvas. Nĩestkãyciž w tedy w městě Jeruzãlem/ až bẽdžicẽ oblečeni mocã wýsořŕi.

50. Tedy wýwẽdŕge wen do Bethanĩ/ a pozdũwũ rukãu swých/ dal gũm požehnãnj.

Žãtym žẽie wĩdĩ precž až Eũ Bethãniey/ a podnĩořŕy rece swẽbłogosłãwĩlĩm.

51. Vřtãlo se řkdnž gĩch požehnal odřŕel od nich/ a nesẽn geřt do Nebe.

A řtãlo se gdyĩm błogosłãwĩłĩ/ rozřtãl se z nimi/ a byl nĩesĩon w řgore do nebã.

52. A ŕni poklonĩwřŕe se geřmu/ nawrãtĩlĩ se do Ğeruzãles ma s radořŕĩ wĩlĩkau:

ŕni tedy dawřŕy muchwãle/ wrocĩlĩ se do Ğeruzãlem zwẽřŕem wĩlĩkũm.

53. A bylĩ wřdnyřŕy w Ğhrãmẽ/ chwãlĩjce a wẽlebĩjce Bõřha.

A bylĩ zãwřdy w řořcĩle chwãlãcy błogosłãwĩãc Bõřgã. Amen.

Ğkonãwã se Ğwãgelĩum/ popřãnẽ od Ğwãteho Ğũ. řãřŕe Ğwãgelĩřŕy.

S A N C T V S
I O H A N N E S,

S Y R I A C E,

I T A L I C E.

E B R A I C E,

H I S P A N I C E.

G R A E C E,

G A L L I C E.

L A T I N E,

A N G L I C E.

G E R M A N I C E,

D A N I C E.

B O H E M I C E,

P O L O N I C E.

Ex

Dispositione & Adornatione

E L I A E H V T T E R I
G E R M A N I.

דיוחבן

כ פ י י ה ג ר

KATA IOANNHN.

הפלאון א

הישיב איתוהי
הוא מלתא והו
מלתא איתוהי
הוא לות אלהא ואלהא
איתוהי הותהו מלתא :

Nel principio era la Parola, e la Parola era appresso Iddio : e quella Parola era Iddio.

2 הנה איתוהי הנה
ברישיית לות אלהא :

Questa era nel principio appresso Iddio.

3 כל באידיה הנה
ובלעדוהי אף לא חדא
הות מידם דהוא :

Tutte le cose sono state fatte per essa : e niente è stato fatto senza essa, di ciò che è fatto.

4 בה חייה הנה וחייה
איתוהי גוהרא דבני
גש :

In essa era la Vita, e la Vita era la luce de gli huomini.

5 והו גוהרא בחדוה
מנהר וחדוה לנה
אדרבה :

E la Luce riluce ne le tenebre, e le tenebre non l'hanno compresa.

6 הוא פרדגשא דאשתד
מן אלהא שמה יוחנן :

Fu vn huomo mandato da Dio, il cui nome era Giovanni.

7 הנה אתא לטחודותא
דיסחד על גוהרא דכל
גש יחימן באידיה :

Costui venne per portar testimonianza, per render testimonio de la Luce : accioche tutti credesseno per lui.

8 לא הו הוא גוהרא אלא
דיסחד על גוהרא :

Non era già egli la Luce, ma era per render testimonianza de la Luce.

9 איתוהי הוא ציר גוהרא
שרא דמנהר לכל
דאיתא לעלמא :

La Vera Luce, era quella ch illumina ogni huomo che viene al mondo.

א

רשית היה הדבר והדבר
היה את-האלהים ואלהים
היה הדבר :

Enel principio ya era la Palabra : y la Palabra era acerca de Dios, y Dios era la Palabra.

2 וה היה בראשית אצל
האלהים :

Esta era enel principio acerca de Dios.

3 כל-נעשה בו ובלעדיו אף אחת
לא נעשתה אשר נעשתה :

Todas las cosas por esta fueron hechas : y sin ella nada de lo que es hecho, fue hecho.

4 בו היה החיים והחיים היה
אור האנשים :

En ella estaua la uida, y la vida era la Luz de los hombres.

5 והאור בחשך האור והחשך
לא קבלוהו :

Y la Luz en las tinieblas resplandee mas las tinieblas no la comprehendieron.

6 היה איש שלוח מאלהים
שמו יוחנן :

Fue vn hombre embiado de Dios, el qual se llamaua Ioan :

7 וה בא לעדות להעיד על-
האור למען כלם יאמינו בידו :

Este vino por testimonio para que diesse testimonio de la Luz, para que todos creyessen por el.

8 וה לא היה האור כי אם
אשר יעד על-האור :

El no era la Luz : sino para que diesse testimonio de la Luz.

9 כי היה האור נאמן אשר
מאיר את כל-האדם הבא
בעולם :

Aquella Palabra era la Luz verdadera, que alumbra à todo hōbre, que viene en este mundo.

ΚΕΦ ΑΛ. α΄.

ΕΙΝ ΔΕΧΗ ΛΩ Ο ΛΟΓΟΣ, Ε
Ι ΛΟΓΟΣ ΛΩ ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΙΝ, ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΛΩ Ο ΛΟΓΟΣ.

Au commencement estoit la Parole, & la Parole estoit avec Dieu : & ceste Parole estoit Dieu.

2. ΟΥΤΩ ΛΩ ΕΙ ΔΕΧΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΙΝ.

Elle estoit au commencement avec Dieu.

3. Πάντα δι' αὐτῆς ἐγένετο, ἃ χω-
ρὶς αὐτῆς ἐγένετο οὐκ ἔστιν, ὃ γέγονεν.

Toutes choses ont esté faites par icelle : & sans icelle rien qui ait esté fait, n'a esté fait.

4. Ἐν αὐτῇ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ
ἦν τὸ Φῶς τοῦ ἀνθρώπου.

En elle estoit la vie & la vie estoit la lumiere des hommes.

5. Καὶ τὸ Φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαί-
νηται, καὶ ἡ σκοτία αὐτὴ οὐ κατέλα-
βεν.

Et la Lumiere luit es tenebres, & les tenebres ne l'ont point comprise.

6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλ-
μένος παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὄνομα αὐτοῦ ἰω-
άννης.

IL Y EVT vn homme enuoyé de Dieu, qui auoit nom Iehan.

7. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν,
ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα
πάντες πιστεύωσι δι' αὐτοῦ.

*Cestui-ci vint pour porter tesmoi-
gnage, à ce qu'il rendist tesmoignage
de la Lumiere, afin que tous creussent
par lui.*

8. Οἱ κ' ὦν οὐκ ἦν τὸ Φῶς, ἀλλ' ἵ-
να μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

Lui n'estoit pas ceste Lumiere-la, mais estoit enuoyé pour tesmoigner de la Lumiere.

9. Ἦν τὸ Φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ
φωτίζει πάντα τὸν ἄνθρωπον ἐρχόμε-
νον εἰς τὸν κόσμον.

Ceste lumiere-la estoit la veritable, qui illumine tout homme venant au monde.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

In the beginning was the Word / & the Word was with God / and that Word was God.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

The same was in the beginning with God.

3. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.

All things were made by it / and without it was made nothing that was made.

4. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum.

In it was life / and the life was the light of men.

5. Et lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt.

And the light shineth in the darkness / and the darkness comprehended it not.

6. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Iohannes.

There was a man sent from God / whose name was John.

7. Hic venit in testimonium: ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

The same came for a witness / to bear witness of the light / that all men through him might believe.

8. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine.

He was not that light / but was sent to bear witness of the light.

9. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

That was the true light / which lighteth every man that cometh into the world.

S. Iohannis.

Das I. Capitel.

IN Anfang war das Wort / vnd das Wort war bey Gott / vnd Gott war das Wort.

Begyndessen vaar Ordet / oc order vaar hoff Gud / oc Gud vaar der Ord.

2. Dasselbige war im Anfang bey Gott.

Der samme vaar i Begyndessen hoff Gud.

3. Alle ding sind durch dasselbige gemacht / vnd ohn dasselbige ist nichts gemacht / was gemachet ist.

Alle ting ere giorde ved der samme / oc vden der samme er inted giort / huad som giort er.

4. In ihm war das Leben / vnd das Leben war das Licht der Menschen.

I hannem vaar Liffuit / oc Liffuit vaar Menntens Luff.

5. Vnd das Licht scheint inn der Finsterniß / vnd die finsterniß habens nicht begriffen.

De Luser skinner i Mørket / oc Mørkene begrebe der lte.

6. Es ward ein Mensch von Gott gesandt / der hieß Iohannes.

Der bleff ic Menntte vdsent aff Gud / som hed Iohannes.

7. Derselbige kam zum Zeugniß / daß er vom Licht zeugete / auff daß sie alle durch ihn glaubten.

Den samme kom til ic Vidnisbyrd / at hand skulde vidne om Luser / paa der / at de skulde alle tro ved hannem.

8. Er war nicht das Licht / sondern das er zeugete von dem Licht.

Hand vaar icke Luser / Men at hand skulde vidne om Luser.

9. Das war das warhafftige Licht / welches alle Menschen erleuchtet / die in dise Welt kommen.

Der vaar der sande Luff / som opluser alle Menntte der komme i Verden.

S. Jan.

Kapitola I.

IN Apocátu bylo Slovo / a Slovo bylo v Boha / a Buh byl to Slovo.

A pocátu bylo Slovo / & Slovo ono bylo v Boga / y bylo ono Slovo Bog.

2. To bylo na počátku v Boha.

Tho Slovo bylo ná pocátu v Boga.

3. Všech věcí stře ně v činěny gsau / a bez něho nic ne nij učiněno což učiněno gest.

Všyťoť se przez to Slovo stalo / & oprotz něgo nic se nie stalo / cožkolwieť bylo včymono.

4. V něm život byl / a život byl světlo lidí:

V nimci byl žywot / & žywot byl światłość ona ludzka.

5. A světlo v temnostech svijtí / a tm ho neobsahly.

A ták światłość v ciemnościach świeci / ale ty ciemności nie ogarnely.

6. Byl člověk poslaný od Boha / kterémuž jméno bylo Jan.

Byl človiek poslaný od Boga / kteremu bylo imie Jan.

7. Ten přišel na svědectví / aby svědectví vydal o světle / aby všichni věřili stře něho.

Ten přišel na svědectví / aby svědectví vydal o světle / aby pře ze všyci wierzyli.

8. Nebyl on to světlo / ale aby svědectví vydal o světle.

Nie byl on światłość ona / ale byl poslan aby svědectví o ony światłości.

9. Bylo světlo pravé / kteráž osvěcuje každého člověka / přicházejícího na tento svět.

Toč bylo o ná światłość prawdu / ktora oświeca wśelkego człowieka ná świat przychodzącego.

נ

10 בצלמא הוּא וְעֵלְמָא
בְּאִידָהּ הוּא וְעֵלְמָא לֹא
יָדְעָה :

*Era nel mondo, e il mondo è stato fatto
per essa, e non l'ha il mondo conosciuta.*

11 לְדִילָהּ אָתָּה וְדִילָהּ לֹא
קִבְּלוּהִי :

*Ella è Venuta sul suo : e i suoi non
l'hanno ricevuta.*

12 אֵילִין פִּין דְּקִבְּלוּהִי
וְהִבּ לְהוּן שׁוֹלֵטְנָא דְּבִגְנָא
דְּהֵלְהִי יְהוּן לְאֵילִין
דְּמִהוּמִין בְּשִׁמְהָ :

*Ma quanti l'hanno ricevuta, ha da-
to loro questo e dignità, di esser fatti figli-
uoli di Dio, a quelli, cioè, che credono nel
Nome suo.*

13 אֵילִין דְּלוּ מִן דְּמָא
וְלֹא מִן צְבִינָא דְּבִסְרָא
וְלֹא מִן צְבִינָא דְּגִבְרָא
אַלָּא מִן אֱלֹהִים אֲתִילְדוּ :

*Iquali non son nati da sangue, ne da
Volontà di carne, ne da Volontà d'huomo
ma son nati da Dio.*

14 וּמִלְתָּא פִּסְרָא הוּא
וְאֵגוּ בּוּ וְחִינוּ שׁוֹבְחָהּ אֵין
דִּיחִידָא דְּמוֹ אֶפְסָא דְּמִלָּא
טִיבִיתָא וְקוֹשְׁתָּא :

*E questa parola s'è fatta carne & ha-
bitato fra noi (& habbiam veduta la
gloria sua, gloria dico come dell'Unigenito
uscito dal Padre) pieno di gratia e di ve-
rità :*

15 יוֹחָנָן סֵדֵד עֲלוּהִי
וְקָעָא וְאָמַר הֵנוּ הוּ
דְּאִמְרַת דְּבִתְרִי אָתָּה
וְהֵנָּה לֵהּ קִדְּמִי מִטוֹר
דְּקִדְּמִי הוּ מִנִּי :

*Giovanni testificò di lui, e gridò, di-
cendo, Questo era colui, del quale io dice-
vo, Colui, che vien doppo me, è preferito a
me : conciosia ch'egli era prima di me.*

16 וַיְמֹן מִלִּיּוּתָהּ חֲנוּ כ
כָּלֹן גִּסְבּוֹן וְטִיבִיתָא חֲלָה
טִיבִיתָא :

*Et tutti noi habbiam ricevuto de la
sua abbondantia e gratia per gratia.*

17 מִטוֹר דְּנִמוּסָא בִּיד
מִיִּשָּׁא אֲתִיָּהֵב שְׂרָא דִּין
וְטִיבִיתָא בִּיד יִשׁוּעַ מ
מִשִּׁיחָא הֵתָּה :

*Perciò che la Legge sua fu data per
Moise : ma la gratia e la Verità è stata
fatta per Iesv Christo.*

נ

10 בַּעֲוֹלָם הָיָה וְהָעוֹלָם בְּיָדוֹ
נַעֲשֶׂה וְהָעוֹלָם לֹא יָדָעוּ :

*En el mundo estaua, y el mundo fue hecho
por el, y el mundo no lo conoció.*

11 אֶל־חֲנִיכָיו בָּא וְחֲנִיכָיו לֹא
קִבְּלוּהוּ :

*A lo que era fuyo vino y los fuyos no lo reci-
bieron.*

12 וּבָמָּה קִבְּלוּהוּ וְתוֹן לָהֶם אָתָּה
שְׁלִטוֹן לְהוֹתָ בְּנִי־אֱלֹהִים
לְמַאֲמִינִים בְּשִׁמּוֹ :

*Mas á todos los que lo recibieron, dioles po-
testad de ser hechos hijos de Dios, á los que cre-
en en su Nombre :*

13 אֲשֶׁר לֹא מִדְּמִים וְלֹא
מִמַּבְיוֹת הַבָּשָׂר וְלֹא מִדְּצוֹן
הָאִישׁ כִּי מֵאֱלֹהִים יָלְדוּ :

*Los quales no son engendrados de sangres,
ni de voluntad de carne, ni de voluntad de va-
ron, mas de Dios.*

14 וְהַדְּבָר הָיָה בָּשָׂר וְשָׁכַן
עִמָּנוּ וְרָאִינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ כִּמּוֹ
כְּבוֹד הַיָּחִיד בִּין לְדָ מֵאֵב
חֶסֶד וְאֱמֶת :

*Y aquella palabra fue hecha carne, y habi-
tó entre nosotros : y vimos su gloria, gloria co-
mo del Vuigenito del Padre, lleno de gracia y de
verdad.*

15 יוֹחָנָן הָעִיד עָלָיו וַיִּצְעַק
לֵאמֹר זֶה הוּא אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲשֶׁר
אֲחֵרִי בָּא וְלִפְנֵי הָיָה כִּי־רָאִינוּ
מִמֶּנִּי הָיָה :

*Ioan dió testimonio de el : y clamó diciendo
Este es del que yo dezia, El que viene tras mi, es an-
tes de mi : porque es primero que yo :*

16 וַיִּמְלֹאנוּהָ כָּלֹּן לְקַחְנָהּ חֲנוּ
חֵן עֲלֵיהֶן :

*Y di su plenitud tomamos todos, y gracia
por gracia.*

17 כִּי־הָיָה זֶה בְּמִשָּׁה גִּתְנָהּ הַחֵן
וְהָאֱמֶת בְּיִשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הֵתָּה :

*Porque la ley por Moysen fue dada : mas la
gracia y la verdad por Iesus el Christo fue hecha.*

α΄.

10. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κο-
σμος δι' αὐτὴν ἐγένετο καὶ ὁ κόσμος
αὐτὴν οὐκ ἔγνω.

*Ceste Lumiere-la estoit au monde,
& le monde a esté fait par icelle : mais
le monde ne l'a point connue.*

11. Εἰς τὰ ἑαλθὼν, καὶ οἱ ἰδοῦντες
αὐτὴν οὐ παρέλαβον.

*Il est venu chez soi : & les siens ne
l'ont point receu.*

12. Ὅσοι ἤθελον αὐτὴν, ἔδωκεν
αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι,
τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

*Mais tous ceuz qui l'ont receu, il leur
à donné ce droit d'estre faits enfans de
Dieu, alauoir à ceux qui croyent en
son Nom.*

13. Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ
θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θέλη-
ματος ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐκ θεοῦ γε-
νήθησαν.

*Lesquels ne sont point nés de sang,
ne de la volonté de la chair, ne de la vo-
lonté de l'homme : mais sont nés de
Dieu.*

14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ
ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθαυμάσαμεθα
τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονο-
γενοῦς πατρὸς, πλήρης χά-
ριτος καὶ ἀληθείας.

*Et ceste Parole a esté faite chair, &
a habité entre nous (& nous auons con-
templé sa gloire, voire vne gloire com-
me de l'unique illu du Pere) pleine
de grace & de verité.*

15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ,
καὶ λέγει, ὅτι ὁ ὢν
εἰς τὴν οὐσίαν μου ἐρχόμενος, ἔμ-
προθεν μου ῥέγουσιν ὅτι πρῶτος
μου ἦν.

*Iehan a rendu témoignage de lui, &
a crié, disant, Cestui-ci est celui du quel
ie disoye, Celui qui vient apres moi, est
preferé a moi, car il estoit premier que
moi.*

16. Καὶ ἐκ τῆς πληρώματος αὐ-
τοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χά-
ρις ἀντὶ χάριτος.

*Et nous auons tous receu de la pleni-
tude d'icelui, & grace pour grace.*

17. Ὅτι νόμος διὰ Μωϋσέως ἐ-
δόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ
ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο.

*Car la Loy a esté donnée par Mpyse:
la grace & la verité est aduenue par Ie-
sus Christ.*

10. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum nō cognovit.

He was in the world / and the world was made by him: and the world knew him not.

11. In propria venit, & sui eum non receperunt.

He came into his own: and his own received him not.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius

But as many as received him / to that he gave power to be the Sonnes of God / even to them that believe in his Name.

13. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Which are borne not of blood / nor of the will of the flesh / nor of the will of man / but of God.

14. Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis.

And the worde was made fleshe / and dwelt among vs / (and we sawe the glory thereof / as the glory of the onely begotten Sonne of the Father) full of grace & truth.

15. Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic erat quem dixi. Qui post me venturus est: ante me factus est, quia prior me erat.

John bare witness of him / & cryed: saying / This was he of whom I said / He that cometh after me / is preferred before me: for he was before me.

16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

And of his fulnes have all we received / & grace for grace.

17. Quia lex per Moysen data est gratia & veritas per Iesum Christum facta est

For the Law was given by Moyses / but grace and truth came by Iesus Christ.

10. Es war in der Welt / Vnd die Welt ist durch dasselbige gemacht / vnd die Welt kannte es nicht.

Der vaare i Berden / oc Berden er giort ved det samme / oc Berden kende det icke.

11. Er kam in sein Eigenthumb / vnd die seinen namen ihn nicht auff.

Hand kom i sin Eyedom / oc hans egne anamme de hannem icke.

12. Wie viel in aber auffnahmen / denen gab er Macht / Gottes Kinder zu werden / die an seinen Namen glauben.

Men saa mange som hannem anammede dem gaff hand mact / at bliffue Guds Børn / de som tro paa hans Naamn.

13. Welche nicht von dem Geblüt / noch von dem willen des Fleisches / noch von dem willen eines Mannes / Sondern von Gott geboren sind.

Hvilcke som icke ere fødte aff Blod / oc ey heller aff Keds vilie / oc ey heller aff Mandes vilie / Men aff Gud.

14. Vnd das Wort ward Fleisch / vnd wohnet vnter vns / vnd wir sahen seine Herrlichkeit / eine Herrlichkeit als des eingebornen Sons vom Vater / voller Gnade vnd Wahrheit.

De Ordet bleff Kød / oc bode iblant oss / De vi saa hans Herlighed / en Herlighed / som en Enborne Sons aff Faderen / fuld aff Naade oc Sandhed.

15. Johannes zeuget von ihm / rüfset vnd spricht: Diser war es / von dem ich gesagt hab / Nach mir wirdt kommen / der vor mir gewesen ist / denn er war ehe denn ich.

Johannes vidnede om hannem / ropte oc sagde / Det vaar denne som ieg sagde om / Hand skal komme effter mig som vaar saare mig / thi hand vaar før end ieg.

16. Vnd von seiner Fülle haben wir alle genommen Gnade vmb Gnade.

De aff hans Offuerflodighed haffue vi alle taget / Naade for Naade.

17. Denn das Gesetz ist durch Moysen gegeben / die Gnad vnd Wahrheit ist durch Iesum Christ worden.

Thi loven er giffuen ved Mose / Naade oc Sandhed er bleffuen ved Iesum Christum.

10. Na světe byl / a světe stvoreného učiněný / a světe ho nepoznal.

Na světe byl v prazeň svěatých správnost jest / lečci go svěatých nie poznal.

11. Mez n svět vlastnui přišel / a svogi ho nepřijali:

Przyšedł do swoich / ale go swoime prziali.

12. Kolikož pak koli přijali ho / dal jim moc aby Syny Božími byli / čím kteříž věřij ve Směno geho:

Alekolwteř ich go przyieli / dal im te godnosc aby sie stali synmi Boży mi / tym ktorzyby wierzyli w imie te.

13. Kterijžto ne je křivij / aniž wuole Těla / aniž wuole Muže / ale z Boha žrozeni gsau.

Ktorzy nie je křiwie / aniž chciwości těla / aniž chciwości mež / leč z Boha sa národzeni.

14. A slovo tělem učiněno gest / a přebývalo mezi námi / a viděli gsme slávu geho / slávu jakožto gednorozeného od Otce / piného milosti a pravdy.

A Slowo o to tělem sie stało / y brzemie sławalo między nami / y widzieliśmy chwale go / chwale iako jedynorodnego od Ojca / napelnione łaski y prawdy.

15. Jan svědečij w ndáwá o něm / a wolá / ká: Tento byl o němž gsme prawil: Kterijž po mně gda / předšel mne / ne ba prwě nežli já byl.

Janči svědečij o nim / y obwoływal mowiac: Teni jest o ktorymem powiedal / Ten ktory po mnie idzie / jest przedmiej sym nad mne / bo jest zacuiem sym niż ja.

16. A z plnosti geho wšly cni my w zali gsme / a milost za milost:

A z pełności tego wšlyscy my brali / y łaskę za łaskę.

17. Nebo Zákon stvře Moysijše dán gest / milost a pravda stvře Gsijše Krysta přišla.

Abowiem zakon przez Mojżesa jest dan / a łaska y prawda przez Jezusa Krystusa sie stala.

18 אלהא לא תוא אנש
מן מתום יחידא אלהא
הו דאיתוהי בעובדא ד
דאבוהי הו אשתעי :

Niuno ha mai veduto Iddio: il Figliuolo Verigenito, che è nel seno del Padre, effo ce l'ha dichiarato.

19 ויהנא הי סהדוהי
דייחנא בד שדרו לנתה
יהודיא מן אורשלים
כהנא נלנא דישאלוהי
אנת מן אנת :

Questo dunque è il testimonio di Giovanni, quando, i Giudei mandarono da Ierusalem de Sacerdoti e Leviti a domandarlo, Chi sei tu?

20 ואורי ולא כפר ואורי
דלו אנת אנת משיחא :

Et egli confessò, e non lo negò: egli lo confessò, dicendo, No: non io Christo.

21 וישאלוהי תוב מבנא
הביל אלהא אנת ואמר
לא איתי נבנא אנת
ואמר לא :

Per tanto effi lo domandarono, Che dunque? Sei tu Elia? Et egli disse, Non sono. Sei tu il Profeta? Et egli rispose, No.

22 ואמרו לה ומנא אנת
דנתל פתגמא לאילין ד
דשדרו מבנא אמר אנת
אל נבשך :

Effi dunque li dissero, Chi sei tu: accioche noi diamo risposta a quelli che ci hanno mandati? Che dici tu de te stesso?

23 אמר אנת קול ד
דקרא במדברא דאשון
אורחה דמריא איכבנא
דאמר אשעיא נבנא :

Egli disse, Io son la voce di colui che grida nel deserto, Spianate la via del Signore, come disse il Profeta Esaias.

24 הגו דין דאשתדרו
מן פרישא הוו :

Equelli che erano stati mandati, erano de Farisei.

25 וישאלוהי ואמרו לה
מנא הכיל מעמד אנת
או אנת לא איתך משיחא
ולא אלהא ולא נבנא :

E domandaroli, disserli, Perche dunque battez, si tu non sei Christo, ne Elia, ne il Profeta?

18 אחד אלהים איש לא דאה
בכל עת בן יחיד אשר הורה
בחק אביו הוא ספר :

A Dios, nadie lo vido jamas: el Unigenito hijo que está en el regazo del padre el nos lo declaró.

19 וזאת היא העדות יוחנן באשר
שלחו היהודים מירושלים את
הכהנים ואת הלויים לשאול
לו את מי הורה :

Y este es el testimonio de Ioan, quando los Iudios embiaron de Ierusalem Sacerdotes y Levitas, que le preguntassen, Tu quien eres?

20 ויתודה ולא כחש ויתודה
כי אינני המשיח :

Y confessó, y no negó: confessó que el no era el Christo.

21 וישאלו לו ומה אם אליהו
את ויאמר לא הורה אני הנביא
את ויעל לא :

Y preguntaronle, Que pues? Eres tu Elias? Dixo, No soy. Eres tu Profeta? Y respondio, No.

22 ויאמרו אליו ומי את אשר
מענה נתן לאלה אשר שלחו
אותנו מה תאמר על נבשך :

Dixerone pues, Quien eres para que demos respuesta a los que nos embiaron. Que dizes de ti mismo?

23 ויאמר אני קול קורא
במדבר פנו דרך יהוה באשר
אמר ישעיה הנביא :

Dixo, Yo, Boz del que clama en el desierto, Enderecad el camino del Sennor, como dixo Ifayas Profhera.

24 והשלוחים היו מפרושים :

Y los que auian sido embiados eran de los Phariseos.

25 וישאלו לו ויאמרו אליו
ולמה טובל את אם לא המשיח
ולא אליהו ולא הנביא את :

Y preguntaronle, y dixerone, Porque pues baptizas, si tu no eres el Christo, ni Elias, ni Profeta.

א.

18. Θὸν ἄνθρωπος ἰωρακε πατέρα, ὁ μονογενης υἱος, ὁ ὢν ἐν τῷ κόλῳ τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

Nul ne vid onc dieu: le Fils unique qui est au sein du Pere, lui-mesme l'a déclaré.

19. Καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτι ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἕξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευῖτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

C'est donc ici le tesmoignage de Ioan, lors que les Iuits enuoyent de Ierusalem des Sacrificateurs & Levites, pour l'interroguer, aifans, Toi, qui es-tu?

20. Καὶ ἀποκρίθη, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐγώ. καὶ ἀποκρίθη, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

Et il aduoua, & ne le nia point: voire il aduoua, disant, Ce n'est pas moi qui suis le Christ.

21. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἡλίας εἶ σὺ; καὶ λέγεις, οὐκ εἰμὶ. ὁ προφήτης εἶ σὺ; καὶ ἀπεκρίθη, οὐ.

Adonc ils l'interroguerent, Qu'es-tu donc? es-tu Elie? Et il dit, le ne le suis point. Es-tu le Prophete? Et il respondit, Non.

22. Εἰπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, ἵνα ἀποκριθῇ δαπάνη τῆς πύμψαντος ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σαυτοῦ;

Ils lui dirent donc, Qui es-tu? afin que nous donnions response a ceux qui nous ont enuoyés? que dis-tu de toi-mesme?

23. Ἐφη, ἰγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὥσθινα τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡ σέβας ὁ προφήτης.

Il dit, Je suis la voix de celui qui crie au desert, Applanillez le chemin du Seigneur, ainsi qu'a dit Esaias le Prophete.

24. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων.

Or, ceux qui auoyent esté enuoyés vers lui estoient d'entre les Pharisiens.

25. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἰπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστός, οὐτ' ἡλίας, οὐτ' ὁ προφήτης.

Et ils l'interroguerent, & lui dirent, Pourquoi donc baptizes-tu, si tu n'es point le Christ, ni Elie, ni le Prophete?

18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit.

No man hath seene God at any tyme: the onely begotten Sonne / which is in the bosome of y the Father / he hath declared him.

19. Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudaei ab Ierosolymis sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es?

Then this is the record of John / when the Jewes sent Priests and Levites from Ierusalem / to aske him / Who art thou?

20. Et confessus est, & non negavit: & confessus est, Quia non sum ego Christus.

And he confessed and denied not / and said plainly / I am not the Christ.

21. Et interrogaverunt eum, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. I propheta es tu? Et respondit, Non.

And they asked him / What then? Art thou Elias? And he saide / I am not. Art thou the Prophet? And he answered / No.

22. Dixerunt ergo ei, Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?

Then saide they vnto him / Who art thou that we may give an answer to them / that sent vs? what sayest thou of thy selfe?

23. Ait, Ego vox clamantis in deserto, Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

He said / I am the voyce of him that cryeth in the wilderness / Make straight y way of the Lord / as said the Prophet Isaias.

24. Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis.

Nowe they which were sent / were of the Pharisees.

25. Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

And they asked him / and saide vnto him / Why baptizest thou then / if thou be not the Christ / neither Elias / nor the Prophet?

18. Niemand hat Gott je gesehen / der eingeborne Son / der in des Vaters Schoß ist / der hat es vns verkündiget.

Ingen haffuer nogen tid seet Gud / den Enborne Son / som er i Faderens Stød / hand haffuer forkynnet oss det.

19. Vnd diß ist das Zeugniß Iohannis / da die Jüden sandten von Ierusalem / Priester vnd Leviten / daß sie ihn fragten: Wer bist du?

De dette er Iohannis vidnisbyrd / Der Jøderne sende aff Ierusalem / Prestere oc Leuitere / at de skulde spørre hannem at / Hvo est du?

20. Vnd er bekannte vnd leugnet nicht / vnd er bekante: Ich bin nicht Christus.

De hand bekende oc neecede icke / oc hand bekende / Jeg er icke Christus.

21. Vnd sie fragten ihn: Was denn? Bist du Elias? Er sprach: Ich bins nicht. Bist du ein Prophet? Vnd er antwortet Nein.

De de spurde hannem at / Hvad da? Est du Elias? Hand sagde / Jeg er icke. Est du en Prophet? De hand suarede Nej.

22. Da sprachen sie zu ihm: Was bist du denn? daß wir Antwort geben denen / die vns gesandt haben. Was sagest du von dir selbst?

Da sagde de til hannem / Hvad est du da? At vi kunde giffue dem svar / som oss haffue vdsent. Hvad siger du om dig self?

23. Er sprach: Ich bin eine ruffende Stimme / eines Ruffers inn der Wüsten / Richtet den Weg des Herren / wie der Prophet Esaias gesagt hat.

Hand sagde / Jeg er en Predickers rost i Ørken / Bereder HERRENS Vei / som den Prophet Esaias haffuer sagt.

24. Vnd die gesandt waren / die waren von den Pharisæern.

De de som vaare vdsende / vaare aff Phariseerne.

25. Vnd fragten ihn / vnd sprachen zu ihm: Warum tauffest du denn / so du nicht Christus bist / noch Elias / noch ein Prophet?

De de spurde hannem at / oc sagde til hannem / Hvi døber du da / om du est icke Christus / oc en Elias / oc en Prophet?

18. Boga žadnā nīdā nēvī dēl. Gednorozenā Syn kērā gest w lānu Otce / on gest w prawi.

Žadenēt nīdā Boga nē wīd / žal / leč on tedynorodny syn kērā gest w lōne Oycowym / then nam opowiedžal.

19. A totot gest swēdectwī Janowo. Kdāž posłali židē od Geruzalēma knēžij a žahny k nēmu / aby otāžali ho / Ty kdo gšy?

A thāē toč test swēdectwo Janowe / goy posylāit židowie z Jeruzalēma knēžij a žahny k nēmu / aby otāžali ho / Ty kdo gšy?

20. Wyznal a negapšel. A wyznal / Je nā negsem Krystus.

A wyznāit a nēžapšel / a wyznal je on nē byl Krystusem.

21. Wy otāžali ho / což tehdn Eliās gšy ty? V šell Negsem. Prorokli gšy? Odpowēdēl Ne.

Tedy go pytal: Cožes wīdy test? A Eliās žes thy? A on ržel / Nie testem. A on ržel: Ty žes test Prorokiem onym? A on opowies džal / Nie testem.

22. Tehdn šell gemu: kdo gšy pa / at odpowēd dāme tēm kērāž nās posłali? Co prawīsō sām o sobē?

Ale mū on ržel: A thōžes wīdy test? Jebychmy dāit odpowiedž thym kērāž nās posłali / y což wīdy powiedāš o sobē?

23. A šell: Jā hlas wolagij / cyho na pausiti / iprawte cestu Pānē / Jakož powēdēl Pān / aš Prorok.

Tedy on ržel: Jām test glos wolāiacego nā pusci / y / Preprāš wuyčēš droge Pānā / iāžō powiedžal Eliās Prorok.

24. A ti kērāž byli posłāni / i žakonišlū byli.

A cīc kērāž byli posłāni / byli z žakryženšow.

25. Wy otāžali ho / a šelli gemu: Pročēž tehdn kērāž / ponē wāž ty negšy Krystus / ani Eliās / ani Prorok.

A pytal go a mowil mū: Čže mūž tedy kērāž / gdyžes thy nē test Krystus / ani Eliās / ani Prorok on?

א

26. עָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן
אֲנִי מַעֲמִיד אֲנִי בְּמִיָּה
בִּינְתִּכּוֹן דִּין קִאֲסֵהוּ ד
דִּאֲנִתּוֹן לֹא יִדְעִין אֲנִתּוֹן
לֵהּ :

Giouanni rispose loro, dicendo, Io battezo con acqua: ma nel mez, o di voi sta uno il qual voi non conoscete.

27. הֲנִי הוּא דְּבִתְרִי אֲתָא
וְהוּא לֵה קִדְמִי הוּא דִּאֲנִי
לֹא שׁוֹא אֲנִי דִּאֲשֶׁר
עֲרִיקָא דְּמִסְגִּיחִי :

Egli è quello che vien doppo me, il qual è preferito a me, del quale io non son degno di sciogliere la correggia de la scarpia.

28. הֲלִין בְּבֵית עֲנִיָּה הוּא
בְּעֵבְרָא דִּי יוֹרְדֵּן אִיכָּה
דְּמַעֲמִיד הוּא יוֹחָנָן :

Queste cose auuenero in Bethabara di là dal Giordano, done Giouanni battezzaua.

29. וְלִיּוֹמָא דְּבִתְרִי הוּא
יוֹחָנָן לִישׁוּעַ דִּאֲתָא לְוֹתָהּ
וְאָמַר הֵא אֲמִירָה דִּאֲלֵהָ
הוּא דְּשָׁקֵל חֲסִיטָה דְּעֵלְמָא :

Il di seguente Giouanni vede Iesv Venire a se, e dice, Ecco l'Agnello di Dio che toglie il peccato del mondo.

30. הֲנִי הוּא דִּאֲנִי אֲמִירָה
עֲלֵיהּ דְּבִתְרִי אֲתָא גְּבֵרָא
וְהוּא לֵה קִדְמִי מִטּוֹר
דְּקִדְמִי הוּא מִנִּי :

Questo è colui delquale io diceuo, Doppo me viene vn huomo, che è preferito a me: perciocchè egli era prima di me.

31. וְאֲנִי לֹא יָדַע הוּיָת לֵה
אֲלֵה דִּי תִידַע לִי סְרִיִּל מִטּוֹר
הֵא אֲתִית אֲנִי דְּבְּמִיָּה
אֲעִמֵּד :

Et io non lo conosceuo: ma à fin che si manifesti ad Israel, però son venuto io à battezzar con l'acqua.

32. וְאֲסִיֵּד יוֹחָנָן וְאָמַר
דְּחִיָּת לְרוּחָא דְּנִחְתָּא מִן
שְׁמִיָּה אִיךָ יוֹנָא וְקוֹרִית
עֲלֵיהּ :

Allora dico testificò Giouanni, dicendo, Io ho veduto lo Spirito scender dal cielo come vna colomba, laquale ancora restò sopra esso.

א

26. וַיַּעַן לָהֶם יוֹחָנָן לֵאמֹר אֲנִי
טוֹבֵל בַּמַּיִם וּבְתוֹכְכֶם קִם אִישׁ
אֲתָם לֹא יוֹדְעִים אֹתוֹ :

Y Ioan les respondiò, diziendo, Yo baptizo con agua. mas en medio de vosotros ha estado, quien vosotros no conoceys:

27. הוּא יֵשׁ הַכָּה אַחֲרִי אִישׁ
לִפְנֵי הִיא וְאֲנִי לֹא שׁוֹה לֹא אִישׁ
נִפְתַּח אֶת-שְׁדֹךְ נְעֻלָּיו :

Este es elque ha de venir tras mi, el qual es antes de mi: del qual yo no foy digno de defatar la correa del çapato.

28. וַחֲדָבְרִים הֵאֲלָה נְעֻשׂ
בְּבֵית עֲנִיָּה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אִישׁ
שֵׁם טוֹבֵל יוֹחָנָן :

Estas cosas acontecieron en Beth-abara de la otra parte del Iordan, donde Ioan baptizaua.

29. וְלִיּוֹם מָחָר רָאָה יוֹחָנָן אֶת-
יֵשׁוּעַ בֵּן בָּא אֵלָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה
הַכֶּבֶשׂ אֵלֵהֶם הַנִּשָּׂה אֶת-חֲסִיטָהּ
הָעוֹלָם :

El siguiente dia vee Ioan à Iesus que venia à el, y dize-He aqui el Cordero de Dios, que quita el peccado del mundo.

30. זֶה הוּא אִישׁ דְּבִתְרִי
עֲלֵיו אַחֲרִי יָבוֹא אִישׁ אִישׁ אִישׁ לִפְנֵי
הִיא כִּי רִאשׁוֹן מִמֶּנִּי הִיא :

Este es delque dixe, Tras mi viene vn Varon, el qual es antes de mi: porque era primero que yo:

31. וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי אֲבָל אִישׁ
יָבֵא לְיִשְׂרָאֵל עַל-כֵּן בָּאֵתִי
אֲנִי לְטַבֵּל בַּמַּיִם :

Y yo no lo conocia: mas para que fuesse manifestado à Israel, por esso vine yo baptizando con agua.

32. וַהֲעִיד יוֹחָנָן לֵאמֹר כִּי
רָאִיתִי אֶת-רוּחַ יוֹרְדָת כַּמּוֹ
יוֹנָה מִשְׁמַיִם וְנִחְרַח עֲלָיו :

Y Ioan diò testimonio, diziendo, Que vide al Espiritu que decendia deel cielo como paloma y reposó sobre el.

א.

26. Απερίφη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης
λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι μέ-
σος ᾧ ὑμεῶν ἐστὶν ἐν ὑμῖν σὺν ὁ-
δαπ.

*Iehan leur respondiò, disant, le ba-
ptize d'eau, quant à moi: mais il y en
a vn au milieu de vous, que vous ne co-
gnoillez point.*

27. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἱρ-
χόμενος, ὃς ἐμπροσθέν μου γέγο-
νεν, οὗ ἐγὼ σὺν εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύ-
σω αὐτὸ τὸν ἱμῶνα τῆς ὑποδή-
ματός.

*C'est celui qui vient apres moi, qui
est preferé à moi, du quel ie ne suis pas
digne de dellier la courroye du foulier.*

28. Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο
πέραν τῆς ἰορδάνου, ὅπου ἰωάν-
νης βαπτίζων.

*Ces choses aduindrent en Betha-
bara, outre le Iordan, là où Iehan ba-
ptizoit.*

29. Τῇ ἐπαύριον βλέπων ὁ ἰωάν-
νης τὸν ἰησοῦν ἡρχόμενον περὶ αὐ-
τοῦ, καὶ λέγων, ἰδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ
ὁ αἵρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

*Le lendemain Iehan vid Iesus venir
à lui, & dit, Voici l'Agneau de Dieu,
qui oste le peché du monde.*

30. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον,
ὀπίσω μου ἔρχεται ἄνθρωπος, ὃς ἐμ-
προσθέν μου γέγονεν ὅτι πρῶτος
μου ἔω.

*C'est cestui-ci duquel ie disoy, A-
pres moi vient vn personnage qui est
preferé à moi: car il estoit premier que
moi,*

31. Καὶ ἐγὼ σὺν ἤδην αὐτὸν, ἀλλ'
ἵνα φανερωθῇ τὰ ἰσχυρὰ, διὰ τῆ-
ς ἡλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτί-
ζων.

*Et de moi, ie ne le cognoisloy
point: mais afin qu'il soit manifesté à
Israel, pourtant suis ie venu baptizer
d'eau.*

32. Καὶ ἑμαρτύρησεν ἰωάννης,
λέγων, ὅτι τῆς ἁγίας τοῦ πνεύματος
καταβαῖνον αἰσὶν περὶ ἐμοῦ ἐξ οὐ-
ρανοῦ, καὶ ἐμνην ἐπ' αὐτόν.

*Voire Iehan en readit testimoigna-
ge, disant, L'ai veu l'Esprit descendant
du ciel comme vne colombe, qui aussi
est demeure sur lui.*

26. Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autē vestrum stetit, quem vos nescitis.

John answered them/saying/I baptize with water: but there is one among you/whom ye know not.

27. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, ut solvam eius corrigiam calceamenti.

He it is that cometh after mee/which is preferred before me: whose shoe I am not worthy to vntie.

28. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans.

These things were done in Bethabara beyond Jordan/where John did baptize.

29. Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

The next day John seeth Iesus coming unto him: & saith/Beholde the lambe of God/which taketh away the sinne of the worlde.

30. Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.

This is he of whom I said/after me cometh a man/which is preferred before me: for he was before me.

31. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.

And I knewe him not: but because hee should be declared to Israel/therefore am I come/baptizing with water.

32. Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens, Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & mansit super eum.

So John bare record/saying/I saw the Spirit come downe from heauen/like a dove/and it abode upon him.

26. Johannes antwortet ihnen/und sprach: Ich tauffe mit Wasser/aber er ist mitten unter euch getreten/den ihr nicht kennet.

Johannes suarede dem/oc sagde/Ieg dober mit Band/Wen hand traadde mit iblant eder/den i iche kende.

27. Der ist es/der nach mir kommen wirdt/welcher vor mir gewesen ist/des ich nicht werth bin/das ich seine Schuchriemen auflöse.

Der en den/som skal komme effter mig/huileken der haffuer veret saare mig/Hues Skotunge ieg er iche verdig til at oplöse.

28. Dis geschach zu Bethabara jenseit des Jordans/da Johannes tauffet.

Der e stedet Bethabara paa hinside Jordan/som Joh. nnes dobre.

29. Des andern tages/sihet Johannes Iesum zu ihm kommen/und spricht:Siehe/das ist Gottes Lamb/welches der Welt Sünde tregt.

Den anden dag/seer Johannes Ihesum komme til sig/oc siger/See/Der er Guds lam/som bær verdens Synder.

30. Dieser ist es/von dem ich euch gesagt habe:Nach mir kommt ein Mann/welcher vor mir gewesen ist/denn er war ehe denn ich.

Der er denne/som ieg haffuer sagt eder om/effter mig kommer en Mand/huileken som haffuer veret saaremig/thi hand vaar før end ieg.

31. Und ich kannte ihn nicht/sondern auff das er offenbar würde in Israel/darumb bin ich kommen zu tauffen mit Wasser.

Oc ieg kende hannem iche/Wen paa der hand skulde obenbaris i Israel/der saare er ieg kommen/at dobe mit Band.

32. Unde Johannes zeugete und sprach:Ich sahe/das der Geist herab fuhr wie eine Taube vom Himmel/und bleib auff ihm.

Oc Johannes vidnede/oc sagde/Ieg saa at Aanden soer ned/som en Due aff Himmelen/oc bleff paa hannem.

26. Odpowieděl jim Jan/řka: Ja křtím vás v vodě/ale vproštěd vás složí/ kteréhož vy neznáte.

Odpověděl im Jan mořsac: Ja křtím vodu/alec v prořod vás sloj o křtym vy nteř wtecie.

27. Onť gest kterhž po mně přišel/a předemná byl: kteréhožto negsem hoden rozvážati řemenka v obuwi geho.

Onť test křtym po mně idžte/křtym test předemná nād me/křtoremu is nte testem godžien rozvážčč řemenia v trzewi kow.

28. Tnto wčny w Bethabare staly se za Jordánem/ kdež Jan křtí.

A toč sedžtalo w Bethabare za Jordánem/ gožie Jan křtí.

29. Druhého pak dne/všel Jan Běhlíse an gdek němu/n řekl: Ah toč Beránek Boží/ kterhž snijmá hřiechy Swěta.

Nazkintř vyzral Jan Jezusa idacego do siebie/y řekl: Oro bārānek Boží křtym gládži grzech thego swiata.

30. Tentot gest o kterémž gsem powěděl: Je po mně přišel Muž kterhž předemná byl/nebo prwě nežli já byl.

Thenci test o křtymem powiedal: Idžte po mně māj křtym test přelozon nād me/bo z acn te cyřym test nžli is.

31. Anā neznal gsem ho/ale aby oznámen byl w Lidu Israelském/proto ná přišel gsem křtí w wodě.

Niacem go nte znal/Ale izby byl obławion Izraelowi/dla teř gom przyředł křezac woda.

32. A swědecwíj wydal Jan řka: Widěl gsem ducha an estupuge nako holubice s Nebe/a žustáwá na něm.

Thedy Jan swiadečyl mowiac: Widžialem Ducha žiteputacego nako golebice z neba/křtym teř žo řkal nād nim.

א

33 וְאֵלֶּיךָ לֹא יָדַע הַיּוֹנָן
לֵּאמֹר אֵלֶּיךָ מִן הַשְּׁדֵרִי
דֹּאעִימֵךְ בְּמִיָּה הוּא אֵמֵר לִי
דְּאֵינָה דְּהוּא אֵת דְּהַחֲתָה
הוּא וּמִקוּנָה עֲלֵיהִי הֵנו
מֵעִימֵךְ בְּרוּחָה דְּקוּדְשָׁה :

*Et io non la conosco, ma colui che
m'ha mandato a battezzar con acqua,
m'ha uenuto detto, Quello, sopra cui tu ve-
dras scender lo Spirito, e restar sopra lui,
esso è quel che battezza con lo Spirito san-
to.*

34 וְאֵלֶּיךָ חַיִּית וְאֵסְהִידֵת
דְּהֵנוּ בְּרַה דְּאֵלֶּהָ :

*Et io l'ho veduto, & ho testificato, che
questo è il Figliuolo di Dio.*

35 וְלִיּוֹמָה אֲחֵרָנָה קָאֵם
הוּא יוֹחָנָן וְתַרְזֵן מִן
תַּלְמִידֵיהִי :

*Il giorno seguente di nuovo Giovan-
ni si fermò, e due de suoi discipoli.*

36 וְחֵר בְּיָשׁוּעַ כִּד מַהֲלָךְ
וְאֵמֵר הָא אֲמַרְהָ דְּאֵלֶּהָ :

*Er guardando Iesv che camminava,
dice, Ecco l'Agnello di Dio.*

37 וְשָׁמְעוּ דְּתַרְזֵן
תַּלְמִידֵיהִי כִּד אֵמֵר וְאֵמֵר
לְהוֹן בְּתֵרָה דְּיָשׁוּעַ :

*Et due discipoli l'udirón parlare, e
seguiron Iesv.*

38 וְאֵתְפַּנִּי יֵשׁוּעַ וְחֵר
אֲבִין דְּאֵתִין בְּתֵרָה וְאֵמֵר
לְהוֹן מִנֵּי בְּעִין אֲנִתִּין
אֲמַרְיוֹ לֵאמֹר לֵאמֹר הוּא
אֲנִתִּי :

*Allor Iesv risoltandosi, e vedendo-
li seguitare, dice loro, Che cercate voi?
Essi li dissero, Rabbi (che interpretato si-
gnifica, Maestro) doue stas tu?*

39 אֲמַר לְהוֹן תֵּן וְתַתְּנוּן
הֵנוּ דִּין אֲתֵן וְחֵר אֵיכָּהִי
דְּהוּא וְלִתְתֵּה הֵנוּ יוֹמָה הוּ
וְאִיתְּ הֵנוּ אֵיךְ שְׂעָה עֶסֶר :

*Egli disse loro, Venite, e vedetelo. Essi
andarono, e videro dou' egli staua : e ri-
masero quel giorno con esso lui, perche era
quasi l' hora decima,*

א

33 וְאֵלֶּיךָ לֹא יָדַעְתִּי כִּי־אֵם
הַשּׁוֹלַח אֶתִּי לְטָבּוֹל בְּמִים הוּא
אֵמֵר אֵלֶּי וּבְאִשֶּׁר תִּרְאֶה אֶת־
הַרוּחַ יוֹרֵדֶת וּמְרַחֶפֶת עָלָיו זֶה
הוּא הַטּוֹבֵל בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ :

*Y yo no lo conocia : mas el que me embió a
baptizar con agua, aquel me dize, Sobre aquel
que vieres decendir el Espiritu, y que reposa so-
bre el, este es el que baptiza con Espiritu Sancto.*

34 וְאֵלֶּיךָ רְאִיתִי וְהֵעִידוּתִי כִּי־
זֶה הוּא בְּרִי־הָאֱלֹהִים :

*Y yo vide, y he dado testimonio, Que este es
el hijo de Dios.*

35 וּמִמַּחֲרַת עוֹדְפָה קָם יוֹחָנָן
וְשִׁנִּי תַלְמִידָיו עִמּוֹ :

*El siguiente dia otra vez estaua Ioan, y dos
de sus Discipulos.*

36 וּבְרִאֲתֵּי יֵשׁוּעַ מַתְהֵלֵךְ
אֵמֵר הִנֵּה זֶה הוּא כִּבֵּשׁ אֱלֹהִים :

*Y mirando a Iesus que andaua por alli, dixo,
He aqui el Cordero de Dios.*

37 וַיִּשְׁמְעוּ שְׁנֵי תַלְמִידָיו
בְּדַבָּר וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו :

*Y oyeronlo dos Discipulos hablar, y siguie-
ron a Iesus.*

38 וַיִּפֹּן יֵשׁוּעַ וּבְאִשֶּׁר רָאָה
אֵתָם כִּי־הֵלְכוּ אַחֲרָיו אֵמֵר
אֵלֵיהֶם מַה תִּבְקָשׁוּן וְהֵמָּה אֲמַרְוּ
אֵלָיו רַבִּי (זֶה הוּא מַתְרַגֵּם מַלְמֵד)
אֵיךְ תֵּאָדָר לָךְ :

*Y boluiendose Iesus, y viendolos seguirle,
dizeles. Que buscays? Y ellos le dixeron, Rabbi,
que declarado quiere dezir Maestro, donde mo-
ras?*

39 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם בּוֹא וְרֵא
וַיְבֹא וַיִּרְאֵהוּ אֵיךְ שׁוֹכֵר וַיַּעֲזֹדְדוּ
עִמּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַיְהִי כִּשְׁעָה
הָעֶשְׂרִית :

*Dizeles. Venid, y ved, Vinieron, y vieron
donde moraua : y quedaron con el aquel dia :
porque era como la hora de las diez.*

א.

33. Καὶ γὰρ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκτός μοι εἶπεν, ἐφ' ᾧ ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα κατεβαίνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Et de moi ie ne le cognoisloy point : mais celui qui m'a enuoye baptizer d' eau, m'auoit dit, Celui sur qui tu verras l'Esprit descendre & demeurer sur lui, c'est celui qui baptize du saint Esprit.

34. Καὶ γὰρ εἶδονα, καὶ μαρτυρήκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

*Et pourtant ie l'ai veu, & en ai ren-
du telmoignage, Que c'est lui qui est le
Fils de Dieu.*

35. Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰσῆλκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐν τῷ μαθητῷ αὐ-
τοῦ.

*Le lendemain derechef Iehan s'ar-
resta, & deux de ses disciples.*

36. Καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ πε-
ριπαλῶντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ
Theou.

*Et regardant Iesus, qui chemino-
it, dit, Voila l' Agneau de Dieu.*

37. Καὶ ἤκουσαν αὐτοὶ οἱ δύο μα-
θηταὶ λαλοῦντος, ἔκχεον αὐτῷ ἰησοῦ.

*Et les deux disciples l'ouïrent tenāt
ce propos, dont ils suiuent Iesus.*

38. Στραφὼς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ
ἰσαμύνων αὐτοὺς ἀπεκρίθη
λέγων αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶ-
πον αὐτῷ, ῥαββί, (ὃ λέγεται, ἐρμη-
νείοντο, διδάσκαλε,) πού μένεις;

*Lors Iesus se retourna, & les voy-
ant qu'ils le suiroyent, leur dit, Que
cherchez-vous? Ils lui respondirent,
Rabbi (qui vaut autant à dire Maître)
où demeures-tu?*

39. Λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἰδε-
τε· ἦλθον καὶ εἶδον πού μένεις. ἔπειτα
ἀστὼ ἔμμεναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην.
ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη.

*Il leur dit, Venez, & le voyez. Ils y
allerent, & virent où il demouroit : &
demeurerent avec lui ce iour-la : car il
estoit environ dix heures.*

33. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.

And I knew him not: but he that sent me to baptize with water / he sayde unto mee / Upon whome thou shalt see ye Spirit come downe / & tarie still on him / that is he which baptizeth with the holy Ghost.

34. Et ego vidi, & testimonium perhibui quia hic, est Filius Dei.

And I saw / & bare record that this is the Sonne of God.

35. Altera die iterum stabat Iohannes, & ex discipulis eius duo.

The next day / John stood againe / and two of his disciples.

36. Et respiciens Iesum ambulans, dicit, Ecce agnus Dei.

And he behelde Iesus walking by / & said / Behold the lambe of God.

37. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.

And the two disciples heard him speake / and followed Iesus.

38. Conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis, Quid quaritis? Qui dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, Magister) ubi habitas?

Then Iesus turned about / and sawe them followe / and saide vnto them / What seeke ye? And they said vnto him / Rabbi (which is to say by interpretation / Master) where dwellest thou?

39. Dicit eis, Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.

He saide vnto them / Come / and see. They came and sawe where he dwelt / and abode with him that day: for it was about the tenth houre.

33. Vnd ich kante ihn nicht. Aber der mich sandte zu tauffen mit Wasser / derselbige sprach zu mir: Vber welchem du sehen wirst den Geist herab fahren / vñnd auff ihm bleiben / derselbige ist / der mit dem heiligen Geist tauffet.

De ieg kende hannem icke. Men den som sende mig at dobe met vand / hand sagde til mig / Paa huilcken du seer Anden saare ned / oc bliffue paa hannem / den samme er den / som dober met den hellige And.

34. Vñnd ich sahe es / vñd zeugete / daß diser ist Gottes Son.

De ieg saa det / oc vidnede / At denne er Guds Son.

35. Des andern tages stund abermal Iohannes / vñd zwen seiner Jünger.

Den anden dag stod atter Iohannes / oc tho aff hans Disciple.

36. Vnd als er sahe Iesum wandeln / sprach er: Sihe / das ist Gottes Lam.

De som hand saa Ihesum vandre / sagde hand, See / det er Guds Lam.

37. Vñd zwen seiner Jünger höreten ihn reden / vñd folgeten Iesu nach.

De tho aff hans Disciple hørde hannem tale / oc efterfulde Iesum.

38. Iesus aber wandte sich omb / vñd sahe sienachfolgen / vñ sprach zu ihnen: Was suchet ihr? Sie aber sprachen zu ihm: Rabbi (das ist verdolmetschet Meister) wo bist du zur herberge?

De Ihesus vende sig om / oc saa dem efterfølge / oc sagde til dem / Huor efter leder? De sagde til hannem / Rabbi (det er vdlage / Meistere) Huor est du til Herbere?

39. Er sprach zu ihnen: Kompt vñd sehet. Sie kamen vñd sahen / vñd blieben denselbigen tag bey ihm. Es war aber omb die zehende stunde.

Hand sagde til dem / Kommer oc seer det. De komme oc saae det / oc bleffe samme dag hos hannem. De det vaar ved den tiende time.

33. A ná gsem ho neznal: Ale ktery mne poslal křtiti v vodě / ten mi řekl: Nad kýmž vžijš ducha sstupujij cýho a zúostávajijcýho na něm / tenť gest kteryž křtí Duchem Svatým.

A nte poznalčiem go ta / ale ten křory mne poslal křym křcít wo da / ten mi powiedział: Nad kým vžijš Ducha sstępującego / y nād nim zostawiającego / tenć jest křory křcící Duchem świętym.

34. A ná gsem widěl / a svědectví gsem vydal / že tento gest Syn Boží.

A przetożciem ta widział y świadczył / że ten jest on Syn Boży.

35. Druhého pak dne opět stál Jan / a z vřednijkůw geho dva.

Potym zášie nazáturz stál Jan y dva z vřednijkůw iego.

36. A volda Gefijše angde / řekl: Ať toť Beránek Boží.

A weryrawšy ná Jezusa idace / go / řekl: Oto baránek on Boží.

37. V slyšali ho dva vřednijků mluvijcýho / y šli za Gefijšem.

To gdy vlyšeli ho dva vřednijků co powiadał / šli za Jezusem.

38. Tehdy obrátiv se Gefijš / avžřew ge ani gdau za nim / řekl jim: Co hledáte? Kterijžto řekl: Raabí (genž se vykládá Mistr) kde byš dlijš?

Obrociwšy sie tedy Jezus / a wprawy sie za soba idace / řekl do nich: Czegoż szukacie? Koni rzekli: Rabbi (co iesliwys wyklada / tal jest Mistrz) gdzie mieszkasz?

39. Řekl jim: podte / a ohleďte. Y šli a ohledali kdebý bydlel / a zúostali v něho ten den: A byla pakožto desá ta hodina.

Tedy im řekl: Podžtež a ogladajte. A řekli y widěli gdzie mieszkal / a zostali przy nim onego dnia / bo byla rákoby dziesiata godzina.

א

40 חד דין מן הבין
דשמעו מן יוחנן ואנלו
בתרה דישוע איתוהי ה
הנה אנדראוס אחוהי
דשמעון :

Ora Andrea fratello di Simon Pietro era uno di quei due che hanno avuto & dite quelle cose da Giovanni, & che lo seguirono.

41 הנה הנה לוקדס
לשמעון אחוהי ואמר לה
אשכחניהי למשיחא :

Così lui troua prima il suo fratello Simone, e diceli, Noi habbiamo trouato il Messia: che interpretato, significa Christo.

42 ואיתיה לורישוע
וחר בה ישוע ואמר א
אנתהו שמעון ברה ד
דינא אנתהו בתקרבא
פאפא :

E così lo menò à Iesv : e Iesv habendolo riguardato, disse, Tu sei Simone figliuol di Iona: tu ti chiamarai Cefas: che significa Pietro.

43 וליומא אחרת צבא
ישוע למפק לגלילא
ואשכח בפיליפוס ואמר
לה תא בתרי :

Il giorno seguente Iesv volse andare in Galilea, e troua Filippo, e diceli, Seguitami.

44 הו דין פיליפוס
איתוהי הנה מן בית
צידא מן מדינתה
דאנדראוס ודשמעון :

Et era Filippo da Bethsaida, da la città di Andrea, e di Pietro.

45 ובפיליפוס אשכח ל
לגתניאל ואמר לה הו
דכתב עלוהי מושב
בנמוסא ובנבניא א
אשכחניהי דישוע הו בר
יוסף דהו נצרת :

Filippo troua poi Natanael, e diceli, Noi habbiamo trouato Iesv da Nazareth, figliuol di Iosef, di cui ha scritto Moysene la Legge, e i Profeti.

46 אמר לה גתניאל
מן נצרת משכח מדס
דטב יהוה אמר לה ב
פיליפוס תא ותחנא :

E Natanael gli disse, Da Nazareth puo egli scir cosa alcuna di buono? Filippo gli dice: Vieni, e Vedilo.

א

40 ואנדראוס היה אחי שמעון
כיפה היה אחד משנים אשר
שמעו מן יוחנן ואלכו אחריו :

Era Andres el hermano de Simon Pedro vno de los dos que auian oydo de Ioan: y lo auian seguido.

41 וימצא הנה בראשנה את
אחיו ויאמר אליו מצאנו את
משיחא (זה הוא מתרגם את
המשיח) :

Este halló primero à su hermano Simon, y dixole, Auemos hallado al Messias, que declarado es el Christo.

42 ויזלזל אחיו אל ישוע
וכאשר הביט אחיו ישוע אמר
את הנה שמעון בר יונה את
תקרא כיפה (המתרגם סלע) :

Y truxolo à Iesus, Y mirandolo Iesus, dixo Tu eres Simon hijo de Ionas; tu seras llamado Cephas, que quiere dezir, Piedra:

43 וימצא את פילפוס ויאמר אליו
ישוע בוא אחרי :

(El siguiente dia quiso Iesus salir à Galilea, y halló à Philippe, y dizele Iesus, figueme.)

44 ויהי פילפוס מבית צידה
מעיר אנדראוס וכיפה :

Y era Philippe de Bethsaida la ciudad de Andres, y de Pedro:

45 וימצא פילפוס את נתנאל
ואמר לו אשר כתב עליו משה
בתורה והנביאים מצאנו את
ישוע בר יוסף מנצרת :

Philippe halló à Natanael, y dizele, Auemos hallado aquel de quien escriuió Moysen en la Ley, y los Prophetas: Iesus el hijo de Ioseph, de Nazareth.

46 ויאמר אליו נתנאל תמך
נצרת יוכל מה טוב להוית
ואמר לו פילפוס בוא וראה :

Y dixole Natanael, De Nazareth puede auer algo de bueno? Dizele Philippe, Ven, y vee.

א.

40. Ἦν ἀνδρίας ὁ ἀδελφὸς σίμων πέτρου, ὃς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀποστόλων τῶν ἀρχαίων, ὃ ἀκολουθούστων αὐτῷ.

Or André frere de Simon Pierre, estoit l'un des deux qui en auoit oui parler à Iehan, & qui l'auoyent suivi.

41. Εὐρίσκει τὸν πρῶτον τὸν ἀδελφὸν τὸν ἰδὸν σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, Ὁμήκαρδ' ἔν μεσσίαι· (ὅ ἐστι μετρίμηνος ὁ μὲν οὐκ ἔστις.)

Cestui-ci trouua le premier Simon son frere, & lui dit, Nous auons trouué le Messias (qui vaut autant à dire que le Christ.)

42. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦ. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ σὺ κληθήσῃς κηφᾶς (ὁ ἐρμηνεύεται πέτρα.)

Et le mena vers Iesus. Iesus ayant ietté la veue sur lui, dit, Tu es Simon le fils de Iona, tu seras appelé Cephas (qui vaut autant à dire, que Pierre.)

43. Τῇ ἐπαύριον ἠρέληται (ὁ Ἰησοῦς) ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὐρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθη μοι.

Le lendemain Iesus voulut aller en Galilee, & trouua Philippe, auquel il dit, Sui moi.

44. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ βηθσαιδα ἧς ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρείου καὶ πέτρου.

Or Philippe estoit de Bethsaida, la ville, d'André & de Pierre.

45. Εὐρίσκει Φίλιππος τὸν ναθαηλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἐγραψε μωσὴς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, Ὁμήκαρδ', ἰησοῦ τὸν υἱὸν τῷ ἰωσήφ τὸν δότῃ ναζαρέτ.

Philippe trouue Nathaniel, & lui dit, Nous auons trouué Iesus qui est de Nazareth, fils de Ioseph, qui est celui duquel Moysé a escrit la Loy, & les Prophetes.

46. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαηλ, ἔκ ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et Nathanael lui dit, Peut il venir quelque chose de bon de Nazareth? Philippe lui dit, Vien, & voy.

CAP. I.

40. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus qui audierant à Iohanne, & secuti fuerant eū.

Andreas / Simon Peters brother / was one of y two which had heard it of John / and that followed him.

41. Invenit hic primum, fratrem suum Simeonem, & dicit ei, Invenimus Messiam, (quod est interpretatum, Christus.)

The same found his brother Simon first / & said unto him / We have found y Messias / (which is by interpretation / the Christ.)

42. Et adduxit eum ad Iesum, Intuitus autem eum Iesus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, (quod interpretatur Petrus.)

And he brought him to Jesus. And Jesus beheld him / and said / Thou art Simon the sonne of Jona: thou shalt be called Cephas / (which is by interpretation / a stone.)

43. In crastinum voluit exire in Galilæam: & invenit Philippum. Et dicit ei Iesus, Sequere me.

The day following / Jesus would goe into Galile / and found Philippe / and said unto him / Follow me.

44. Erat autem Philippus à Bethsaida, civitate Andree & Petri.

Nowe Philippe was of Bethsaida / the citie of Andree and Peter.

45. Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ: invenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth.

Philippe found Nathanael / & said unto him / We have found him / of whom Moses did write in the Law / and the Prophets / Jesus of Nazareth the sonne of Ioseph.

46. Et dixit ei Nathanael, A Nazareth potest aliquid esse? Dicit ei Philippus, Veni, & vide.

Then Nathanael said unto him / Can there any good thing come out of Nazareth? Philippe said to him / Come / and see.

Das I. Capitel.

40. Einer auß den zween / die von Johanne höreten / vnd Jesu nachfolgeten / war Andreas der Bruder Simonis Petri.

En aff de tho / som hørde aff Johanne / oc effter / fulde Jesum / vaar Andreas Simonis Petri Broder

41. Derselbige findet am ersten seinen Bruder Simon / vnd spricht zu ihm: Wir haben den Messiam gefunden (welches ist verdolmetschet / der Gesalbte)

Denne samme finder først sin Broder Simon / oc siger til hannem / Vi haaffue fundet Messias (huilcket er vdlagt / den Saluede.)

42. Vnd führet ihn zu Jesu. Da in Ihesus sahe / sprach er: Du bist Simon Jonas Son / du solt Kephas heißen / (das ist verdolmetscht ein Fels.)

De ledde hannem til Ihesum. Der Ihesus saa hannem / sagde hand / Du est Simon Jonas son / du skal hede Cephas / (det bliffuer vdlagt / en Sten.)

43. Des andern tages wolt Iesus wider in Galileam ziehen / vnd findet Philippum / vnd spricht zu ihm: Folge mir nach.

Den anden dag / vilde Ihesus drage til Galileam igen / oc finder Philippum / oc siger til hannem / Folg mig effter.

44. Philippus aber war von Bethsaida auß der Stadt Andreas vnd Peters.

De Philippus vaar aff Bethsaida aff Andree oc Peders Stad.

45. Philippus findet Nathanael / vnd spricht zu ihm: Wir haben den gefunden / von welchem Moses im Gesetz vnd die Propheten geschrieben haben / Jesum Iosephs Son von Nazareth.

Philippus finder Nathanael / oc siger til hannem / Vi haaffue fundet den / om huilcken Mose haaffuer screffuit it / Ioven oc Propheterne Ihesum / Iosephs Son aff Nazareth.

46. Vnd Nathanael sprach zu ihm: Was kan von Nazareth gutes kommen? Philippus spricht zu ihm: Kom / vnd sihe es.

De Nathanael sagde til hannem / Hvad gaat kand komme aff Nazareth? Philippus siger til hannem / Kom / oc see det.

Kapitola I

40. V byl Ondreg bratr Symonaw Petruow geden ze dwau kcerijz byli slysseli od Jana a sli za Gejissiem.

A byl Andrzej brat Symonaw Piotra / ieden z onych dwu / ktorzy to slysseli od Jana / a sli byli za nim.

41. V nalezi ten prwnij Bratra swęho Symona / a řekl gemu: Nalezli gšine Meshassa / (genz se wyklada Krystus.)

Ten napstwey nalezsy Symonaw brata swęgo / powiedzial mu: Nalezliciechmy Meshassa one / (co jest ieslibys wykladat / Krystus.)

42. V pfiwedl gen k Gejissowi. V pohledw nań Gejiss / řekl: Ty gš Symon syn Jonaw: ty slauti budess Cefas / (genz se wyklada Petr.)

V przymotl go do Jezusa / a weyprawy nań Jezus / řekl: Ty jest Symon syn Jonaw / ty bez dzieš zwan Cephas / (co sic znae zy Kamien.)

43. Nazaretijs pak Gejiss chtel wygiiti do Galilee: y nalezi Filipa / a řekl gemu: Pod za mnau.

Nazaretinjs chtel do Galileje / a znalasy Filipa / řekl mu: Podz za mna.

44. A byl Filip z Bethsandy Mesta Ondregowa / a Petrowa.

A Filip byl z Bethsady / z miast sk Andrzeiowego y Piotrowego.

45. Nalezl takz Filip Nathanaela / y řekl gemu: D kceremz psal Mozyjs w Zakonie / a Prorocy: Nalezli gšine Gejisse Syna Iosefowa / z Nazaretha.

Potym Filip znalasy Nathanaela / powiedzial mu: Znalezliciechmy onego o ktorym psal Moyses w Zakonie y Prorocy / o onego Jezusa Nazarenskigo syna Iosefowego.

46. V řekl gemu Nathanael: z Nazaretha množ nęco dos bręho byti? A řekl gemu Filip: Pod a ohleday.

Wz to mu powiedzial Nathanael: A mozesz byc od Nazareth co dobrego? Tedy mu řekl Filip: Podz a ogladay.

נ

47 וַיִּחְזֶינָהּ יֵשׁוּעַ לְנִתְנָאֵל
כִּד אָמַר לוֹתָהּ וַאֲמַר
עֲלֶיהָ הֲאֵל שְׂרִירָאִית כִּד
יִסְכְּרִיל דְּנִכְכְּלָא לִית בָּהּ:

*Hor Iesus vide Nathanael venire à se,
e dice di lui. Ecco veramente vno Israeli-
ta, in cui non è fraude alcuna.*

48 אָמַר לֵה נִתְנָאֵל מִן
אִימָכָא דְּרַע אֲנִי לִי אָמַר
לֵה יֵשׁוּעַ עַד לֵי יִהְיֶה
בִּילִיפּוֹס כִּד תַּחֲתִית תַּתָּא
אֲנִי תַּחֲתִית:

*Nathanael gli dice, Donde mi conosci
tu? Iesus rispose, e disseli, Prima che Fi-
lippo ti chiamasse quando tu eri sotto l'fi-
co, io ti vedevo.*

49 עֲנָא נִתְנָאֵל וַאֲמַר
לֵה רַבִּי אֲנִי הוּא בְּרָה ד
דְּאֵלֵהָא אֲנִי הוּא מַלְכָּה
דִּי־יִסְכְּרִיל:

*Nathanael rispose, e disseli, Maestro,
tu sei il Figliuol di Dio, tu sei il Re
d'Israel.*

50 אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ עַר
דְּאִמְרִית לֵךְ דְּחִיתִךְ
תַּחֲתִית תַּתָּא מִהֲיָמוֹ אֲנִי
דִּי־יִסְכְּרִיל מִן הַלִּין תַּתָּא:

*Rispose Iesus, e disseli, Percioche io
t'ho detto ch'io ti vedevo sotto l'fico, tu cre-
di: tu vederai maggior cose di queste.*

51 אָמַר לֵה אֲמִין אֲמִין
אָמַר אֲנִי לְכִין דִּמִּין
הָשָׂא תַּחֲוִין שְׂמִינִי ד
דְּפִתִיחִין וּמִלְאֲכֻנְהִי ד
דְּאֵלֵהָא כִּד סִלְקִין וְנִתְחִין
לְנִת בְּרָה דְּאֲנָשָׁא:

*Poi li disse: In Verità, in Verità vi di-
co, da ora innanzi voi vederete il cielo
aperto, e gli Angeli di Dio salire e scende-
re sopra il Figliuol de l'huomo.*

ב

1 וּלְיוֹמָא דְּתַלְתָּא הֵנָּה
מִשְׁתִּיתָּ בְּקִטְנָא
מִדִּינְתָּא דְּגָלִילָא וַאֲמָה
דִּי־יֵשׁוּעַ תַּמּוֹ הֵנָּה:

*Tre giorni appresso si fecero nozze in
Cana di Galilea: & eraui la madre di
Iesus.*

נ

47 וַיִּרְא יֵשׁוּעַ אֶת-נִתְנָאֵל
לְבוֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר עָלָיו הֲגַה
בְּאֵמָתוֹ בֶּן-יִשְׂרָאֵל הוּא אִשָּׁר
לֹא מִדְּמָהּ בּוֹ:

*Iesus vido venir à si à Nathanael, y dixo de-
el Heaqui vn verdaderamente Israelita en el
qual no ay enganno.*

48 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נִתְנָאֵל אִי מִזֶּה
יִדְעָתָנִי וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
בְּטָרִם קָרָא לָךְ בִּילִפּוֹס בְּעֹזְדָךְ
תַּחַת הַתְּאֵנָה יִדְעָתָנִי:

*Dizele Nathanael, Dedonde me conoces?
Respondele Iesus, y dixole, Antes que Philippe
te llamara, quando estauas debaxo de la higuera
te vide.*

49 וַיַּעַן נִתְנָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
אַתָּה הִנֵּה בֶּן-הָאֱלֹהִים אַתָּה הִנֵּה
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:

*Respondió Nathanael, y dixole, Rabbi, tu
eres el Hijo de Dios: tu eres el Rey de Israel.*

50 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו כִּי
אִמְרִית לֵךְ דְּאִתִּיר מִתַּחַת
הַתְּאֵנָה וְהִיאֲמַנְתָּ דְּדוֹלִים מִתַּחַת
הַתְּאֵנָה:

*Respondió Iesus, y dixole, Porque te dixi,
Videte debaxo de la higuera, crees: cosas mayo-
res que estas verás.*

51 וַיֹּאמֶר לוֹ אָמֵן אָמֵן אָמַר
לְכֻם מֵעַתָּה תִּרְאֶינָה אֶת הַשָּׁמַיִם
נִפְתָּחִים וְאֶת-מַלְאָכֵי אֱלֹהִים
עוֹלִים וְיֹרְדִים עַל-בֶּן-הָאָדָם:

*Y dizele, Decierto decierto os digo, Deaqui
àdelante vereys el cielo abierto: y angeles de Di-
os que suben y decienden sobre el Hijo del hom-
bre.*

ב

1 וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיְתָה חֲתָנָה
בְּקָנָה עִיר הַגָּלִיל וְהָיְתָה-
יֵשׁוּעַ שָׁם:

*Y al tercero dia hizieronse vnas bodas en
Cana de Galilea: Y estaua alli la madre de Iesus.*

א.

47. Εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναήλ
ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει
πρὸς αὐτόν, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλί-
της, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

*Iesus apperçeut Nathanael venir vers
lui, & dit de lui, Voici vrayement vn
Israelite auquel n'y a point de fraude.*

48. Λέγει αὐτῷ ναθαναήλ, πόθεν
με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτῷ, πρὸς σὺ Φίλιππον
φωηῆσαι, ἐνταῦθα ὑπὸ τῷ συκῆν
εἶδόν σε.

*Nathanael lui dit, De quoi me co-
gnois-tu? Iesus respondit, & lui dit, A-
uant que Philippe t'eust appelé, quand
tu estois sous le figuier, ie te voyoye.*

49. Ἀπεκρίθη ναθαναήλ ὁ λέ-
γει αὐτῷ, ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ
σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς ὁ ἰσραηλ.

*Nathanael respondit, & lui dit Mai-
stre, tu es le Fils de Dieu: tu es le Roy
d'Israel.*

50. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς ὁ εἶπεν αὐ-
τῷ, ὅτι εἰπὺς σοι, εἰδόν σε ὑποκά-
τω τοῦ συκῆς, πρὸς μὲν τὸ τῶν
ὄψα.

*Iesus respondit, & lui dit, Pource
que ie t'ai dit que ie te voyoy sous le fi-
guier, tu crois: tu verras plus grandes
choses que ceci.*

51. Καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὲν ἀμὲν
λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι εἴψω εἰς τὸν
οὐρανὸν ἀνεμαρῶ, καὶ τοὺς ἀγγε-
λους ὁ ἰησοῦς ἀναβαίνοντας καὶ κα-
ταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
που.

*Il lui dit aussi, En verité, en verité ie
vous di, Deformais vous verrez le ciel
ouuert, & les Anges de Dieu montans
& descendans sur le Fils de l'homme.*

ΚΕΦΑΛ. 6.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος
ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαί-
ας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.

*Or trois iours apres on faisoit des
nopces en Cana de Galilee: & la mere
de Iesus estoit là.*

CAP. I.

47. Vidit Iesus Nathanaël venientem ad se, & dicit de eo, Ecce, verè Israelita, in quo dolus non est.

Iesus saw Nathanael coming to him / & said of him / Behold / in deed an Israelite / in whom is no guile.

48. Dicit ei Nathanaël, Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei, Prius quam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.

Nathanael said vnto him / Whence knewest thou me? Iesus answered / & said vnto him / Before that Philip called thee / when thou wast vnder the figge tree / I saw thee.

49. Respondit ei Nathanaël, & ait, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israël.

Nathanael answered / & said vnto him / Rabbi / thou art the Sonne of God: thou art the King of Israel.

50. Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: Maius his videbis.

Iesus answered / and said vnto him / Because I said vnto thee / I saw thee vnder the figge tree / beleeuest thou / when I shall see greater things then these.

51. Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes & descendentes, supra filium hominis.

And he said vnto him / Verely / verely I say vnto you / hereafter shall ye see heauen open / & the Angels of God ascending & descending vpon the Sonne of man.

CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi.

And the thirde day / was there a marriage in Cana a towne of Galile / and the mother of Iesus was there.

Das I. Capitel.

47. Iesus sahe Nathanael zu sich kommen / vnd spricht von im: Siehe / ein rechter Israeliter / inn welchem kein falsch ist.

Ihesus saa Nathanael komme til sig / oc siger om hannem / See en ret Israeliter / i huilken ingen suig er.

48. Nathanael spricht zu ihm: Woher kennest du mich? Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Ehe denn dir Philippus rieß / da du vnter dem Feigenbaum warest / sahe ich dich.

Nathanael siger til hannem / Hvor paa tender du mig? Ihesus suarede / oc sagde til hannem / For end Philippus kaldede dig / der du vaast vnder Figen træet / da saa ieg dig.

49. Nathanael antwortet / vnd spricht zu ihm: Rabbi / du bist Gottes Sohn / du bist der König von Israel.

Nathanael suarer / oc siger til hannem / Rabbi / Du est Gudz Son / du est den Konge aff Israel.

50. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Du glaubest / weil ich dir gesagt habe / daß ich dich gesehen habe vnter dem Feigenbaum / du wirst noch größers denn das sehen.

Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Du tror fordi at ieg sagde dig / at ieg saa dig vnder Figen træet. Du skal end nu see større end det.

51. Vnd spricht zu ihm: Warlich / warlich / ich sage euch / von nun an werdet ihr den Himmel offen sehen / vnd die Engel Gottes hinauff vnd herab fahren / auff des Menschen Son.

De hand siger til hannem / Sandelige / sandelige / ieg siger eder / Nu her effter skulle i see Himmelen aaben / oc Gudz Engle fare op oc ned paa Menneskens Son.

Das II. Capitel.

Vnd am dritten tag ward eine Hochzeit zu Cana in Galilea / vnd die Mutter Jesu war da.

Oc paa den tredie dag bleff ic Brøllup i Cana vdi Galilea / oc Ihesu Moder vaar der.

Kapitola I.

47. Vvzfel Gezijs Nathanael angde k nemu: Vvzfel o nem: Nle prawy Izraelit / w kteremzto lsi neni.

Vvzrawszy tedy Jezus Nathanaela idacego do siebie / powiedziat o nim: Ten ci jest zaprawde Izraelita / w ktorym niema szdrady.

48. Rzekl gemu Nathanael: Kde ty mne znasz? Odpowiedel Gezijs / a rzekl gemu: Prvz nej gest tebe Filip zawolal kony / gsh byl pod Fikem / widel gsem tebe.

Rzekl mu Nathanael: Szadze mie znasz? A Jezus odpowiedzil awszy / rzekl mu: Jeszcze pirwem mizaciu Filip wezwal / gdyz pod figowym drze wem byl / widzial tam cie.

49. Odpowiedel gemu Nathanael / a rzekl: Wistasz / ty gsh Syn Bozji / ty gsh Król Izraelit.

A odpowiedzil awszy Nathanael rzekl: Wistasz tyś jest on Syn Bozji / Tyś jest on Król Izraelit.

50. Odpowiedel Gezijs / a rzekl gemu: Zegsem tobe rzekl: Widel gsem tebe pod Fikem / wczijis: wczijis wcz nad tyto wczijis.

Thedy mu odpowiedzial Jezus y rzekl: Sem tobie mowit / Widzial tam cie pod figowym drzewem / dla tego wierzyś: jeszcze wad ty wierz rzeczy wierz.

51. Vvzfel gemu: Zagiste zagiste prawijm wam: Vvzji te Nebe otewkenz / a Angely Bozji wsiupugijch a ssiupugijch na Syna Czlowlaka.

Sarym jemu powiedzial: Szaprawde zaprawde wam powiem dam / od rego czasu bedzieciec nies bo othworzone / y Anioły Boze wstepuace y zstepuace / uko Syna czlowieczego.

Kapitola II.

Vvzetijho pat dne / stala se Swatban kane Galiley / ste a byla Matka Gezijsowa tu.

Tedy dnia trzeciego bylo sprazwowano wesele w Kanie Galilejskim miasteczku / gdje tez byla y matka Jezusowa.

ב

2 וַיִּקְרָא גַם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו
אֶת־הַחֲתָנָה :

El xpy ancora fu chiamato à la nozze, et ses disciples.

3 וַיִּחָסֶר הוּא חֲמֹרָה
וַאֲמָרָא לָהּ אִמָּה לֵּישׁוּעַ
חֲמֹרָא לִית לָהּוֹן :

Et essendo mancato il vino, la madre di Iesv li dice, Essi non hanno vino.

4 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מָה לִּי
וְלָכִי אֲנִיחָתָא לֹא עַד-כִּיל
אַתָּת שְׁעִיתִי :

Iesv dice à lei, Donna, che ho io à far con te? L' hora mia non è ancor venuta.

5 אָמַרָא אִמָּה לְמִשְׁמִינָא
מִדָּם דְּאָמַר לָכוֹן עָבְדוּ :

Sua madre dice à i ministri, Fate tutto quello ch' ei vi dirà.

6 אֵיתְרִי דִּין תִּתֵּן אֲגָבָא
דְּכַאכְפָּא שְׁוֵי סִימִין ל
לְתַדְכִּיתָא דִּיהוּדִיָּין
דְּאֲחִידוּן תִּרְיוּן תִּרְיוּן רַבְעִין
אוּ תִלְתֵּין :

Hor quinsi erano sei hidrie di pietra, poste secondo la purification de Judei, che tenevano ciascuna due o tre misure.

7 אָמַר לָהּוֹן יֵשׁוּעַ מָלוּ
אֲנִין מִיָּא לֹא אֲגָבָא וּמָלוּ
אֲנִין עַד-מָא לְעֵל :

Iesv dice loro, Emplite l' hidrie d' acqua. Et essi l' empieno infino al sommo.

8 אָמַר לָהּוֹן זִלְעוּ מִכִּיל
וְאֵיתְרוּ לְרִישׁ סַמְכָא
וְאֵיתְרוּ :

Poi dice loro, Cavatene hora, e portatene à lo scalco, Et essi gliene portarono.

9 וְכֵד טַעַם הוּא רִישׁ סַמְכָא
מִיָּא דְּהוֹן דְּהוֹן חֲמֹרָא וְלֹא
יָדַע הוּא מִן אֵימָכָא הוּא
מִשְׁמִינָא דִּין יָדַעִין הוּא
דְּהוֹן מָלוּ אֲנִין לְמִיָּא
קָדָא רִישׁ סַמְכָא לְחֲתָנָא :

Come lo scalco hebbe gustata l' acqua mutata in vino, il qual non sapèva donde fosse, ma ben lo sapèvano i ministri, che havèvano cavata l' acqua) chiama lo sposo.

ב

2 וַיִּקְרָא גַם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו
אֶת־הַחֲתָנָה :

Y fue tambien llamado Iesus y sus Discipulos à las bodas.

3 וַיִּחָסֶר יַיִן אָמַרָה אִמָּה לֵּישׁוּעַ
אֵלֶיךָ יַיִן אֵינְנִי לָהֶם :

Y faltando el vino, la madre de Iesus le dixo Vino no tienen.

4 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלֶיהָ מָה לִּי
וְלָךְ הָאִשָּׁה עַד-עַתָּה לֹא בָּאתָ
עִתִּי :

Y dizele Iesus, Que tengo yo contigo muger? aun no ha venido mi hora.

5 וַתֹּאמֶר אִמָּו לְמַשְׁדֵּתִים אֶת-
אִשְׁרִי אָמַר לָכֶם עֲשׂוּ :

Su madre dize à losque seruian, Hazed todo loque os dixere.

6 וַיְהִי שָׁם יֶשַׁם אֲגָוֹת אֶבֶן
מִשְׁמֹת פְּטָהֶרֶת הַיְּהוּדִים
מִכִּילוֹת אִשָּׁה אִשָּׁה שְׁלֹשִׁים אוֹ
שְׁלֹשׁ פִּדְוֹת :

Y estauan alli seys tinajuelas de agua de piedra, conforme à la purification de los Indios, que càbia en cada vna dos o tres cantaros,

7 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ מָלֵאוּ
אֶת-הָאֲגָוֹת בַּמַּיִם וַיִּמְלְאוּ
אוֹתָן עַד-לְמַעְלָה :

Dizeles Iesus, henchid estas tinajuelas de agua. Y hinchieronlas hasta arriba.

8 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם שְׁאִכּוּ עַתָּה
וְהִבֵּינָו לְבַעַל הַמִּשְׁתָּה וַיִּבִּיאוּ :

Y dizeles, Sacad aora, y presentad àl Maestre sala, Y presentaronle.

9 וּבְאִשְׁרֵי טַעַם בַּעַל הַמִּשְׁתָּה
אֶת-הַמַּיִם הַגָּהִיךְ יַיִן וְלֹא יָדַע
מֵאֵיז הָיָה וְהַמִּשְׁדֵּתִים יָדְעוּ
אִשְׁרֵי שְׁאִכּוּ אֶת-הַמַּיִם וַיִּקְרָא
בַּעַל הַמִּשְׁתָּה לְחֲתָן :

Y como el Maestre sala gustó el agua hecha vino, que no sabia dedonde era: mas losque seruian, lo sabian, que auian sacado el agua, el Maestresala llama àl esposo.

ב

2. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν γάμον.

Et Iesus fut aussi conuie aux nopces, lui & les disciples.

3. Καὶ ὑπερῆσαν οἶνου, λέγει ἡ μήτηρ ἰησοῦ πρὸς αὐτὸν, οἶνον οὐκ ἔχουσιν.

Or le vin estant failli, la mere de Iesus lui dit, Ils n'ont point de vin.

4. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γυνὴ; οὗτως ἔκει ἡ ὥρα μου.

Mais Iesus lui respondit, Qu' y a-il entre moi & toi femme? mon heure n' est point encore venue.

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς δούλοισιν, ὃ, τι αὐτῇ ὑμῖν πηγήσει.

Sa mere dit aux seruiteurs, Faites tout ce qu' il vous dira.

6. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὕδρια λίθινα ἑξ καὶ μύριας πέντε καὶ ἑκατὸν ἑξάκιστον, χωροῦσαι αὐτὰς μετρηταὶς δύο ἢ τρεῖς.

Or y auoit-il six cruches de pierre, mises selon l' viage de la purification des iuifs, lesquelles contenoient vne chacune de deux à trois mesures.

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὕδριας ὕδατι. καὶ ἐγείμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

Et Iesus leur dit, Emplissez ces cruches d'eau. Et ils les emplirent iusques au haut,

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τὰ δέχματα κλίνῃ, καὶ ἤνεγκαν.

Adonc il leur dit, Versez en maintenant, & en portez au maistre d'hostel. Et ils lui en portèrent.

9. Ὡς ἡ ἐγείμισεν ὁ δέχματρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ἔδει πρὶν εἶναι, οἱ δὲ δούλῳι ἠδῶσαν οἱ λώτληκες τὸ ὕδωρ. φωνῇ τὸν κυμφίον ὁ δέχματρίκλινος.

Quand le maistre d'hostel eut gousté l'eau qui auoit esté conuertie en vin (or ne sauoit-il d'où cela venoit, mais les seruiteurs qui auoyent puisé l'eau, le sauoient bien) il appelle le marié.

S. IOHANNES.

CAP. II.

2. Vocatus est autem Iesus, & discipuli eius ad nuptias.

And Iesus was called also / and his disciples vnto the marriage.

3. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.

Now when the wine failed / the mother of Iesus said vnto him / They haue no wine.

4. Et dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.

Iesus said vnto her / Woman / what haue I to doe with thee? mine houre is not yet come.

5. Dicit mater eius ministris, Quodcumque dixerit vobis, facite.

His mother said vnto the seruants / Whatsoeuer he sayeth vnto you / do it.

6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.

And there were set there / six water pots of stone / after the maner of purifying of the Iewes / containing two or three firrins a peece.

7. Dicit eis Iesus, Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.

And Iesus said vnto them / Fill the waterpots with water. Then they filled them vnto the brim.

8. Et dicit eis Iesus, Haurite nunc, & terete architriclino. Et tulerunt.

Then he said vnto them / Draw out now and beare vnto the gouernour of the feast. So they bare it.

9. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus.

Now when the gouernour of the feast had tasted the water that was made wine / (for he knewe not whence it was: but the seruants / which drew the water / knewe) the gouernour of the feast called the bridegrome.

S. Johannes.

Das II. Capitel.

2. Iesus aber vnd seine Jünger wurden auch auff die Hochzeit geladen.

Ihesus oc hans Disciple bleffue oesaa indbødne til Brøllup.

3. Vnd da es am Wein gebrach / spricht die Mutter Jesu zu ihm: Sie haben nicht Wein.

De der dem fattedis Vin / siger Ihesu Moder til hannem / De haaffue icke Vin.

4. Iesus spricht zu ihr: Weib was hab ich mit dir zuschaffen? Meine stunde ist noch nicht kommen.

Ihesus siger til hende / Quinde / huad haaffuer teg met dig at gøre? Min time er icke end nu kommen.

5. Seine Mutter spricht zu den Dienern: Was er euch sagt das thut.

Hans Moder siger til Dienerne / Huad som hand siger eder / det gøre.

6. Es waren aber alsda sechs steinern Wasserkrüge / gesetzt nach der weise der Jüdischen reinigung / vnd gieng je inn einen zwey oder drey Maß.

De der Baare sex Vandkar aff sten sette effter Jødernis renselsis stic / oc der gick vdi huert / tho eller tre Maader.

7. Iesus spricht zu ihnen: Füllet die Wasserkrüge mit Wasser. Vnd sie fülleten sie bis oben an.

Ihesus siger til dem / Fyllder Vandkarene med vand. De de fyllede dem til det øffuerste.

8. Vnd er spricht zu ihnen: Schöpfet nun / vñ bringets dem Speißmeister. Vnd sie brachtens.

De hand siger til dem / Øser nu / oc bærer til Køgemesteren. De de bare frem.

9. Als aber der Speißmeister kostet den Wein / der Wasser gewesen war / vnd wuste nicht von wannen er kam / die Diener aber wustens / die das Wasser geschöpft hatten / ruffet der Speißmeister dem Bräutigam.

Men der Køgemesteren smagede den Vin / som vaar vand / oc viste icke hueden hand kom / men Dienerne viste det / som esde vander. Da kalder Køgemesteren Brugommen.

S. Jan.

Kapitola II.

2. Tedy pozván gest také Gežíss y Bředlnjch geho na Svatbu.

A byl tež vezván Jezus y zwoleńnicy tego ná wesele.

3. A když se nedostalo Wijn / řekla Matka Gežíssowa k němu / Wijná nemají.

Chťm kdy nle zřáto wtná / řekla mátká Jezusowa do niego: Wina nle máta.

4. Y řekl gj Gežíss: Co mně a tobě Jeno? geště ne přišla hodina má.

Ale řekl Jezus: Což m do čiebie niewiástor / teščeć nie przypřlá godziná moá.

5. Řekla Matka geho k sluzebním: Cožkoli wám dij / věřte.

Žárym řekla mátká tego sluzgam: Cožkoli wám rzecze / věřte.

6. A bylo tu kamenných šest dwíř postaweno / wedle očisťowání židowské / ho / berauch w sebe geónařda Měřice dwé nebo tři.

A byly tam šesté stágnem kamenných wedlug očisťowání židowského postawionych / biorac každá w siebie abo trzy dwáry.

7. Řekl gjm Gežíss: Naplňte stádwie wodau / y naplnili ge až do wrchu.

Řekl gjm Jezus: Naleťte peltie y stágnie wody / a ták náplnili ge peltie až y z wřchom.

8. Y řekl gjm Gežíss: Naléwajte gj / a neltie wrchnij / ma žprawcy Swatby: Y nelti gřau.

Tedy gjm řekl: Čyřpawěte žteraz a podáťte přednietěmu žprawcy / a ták oni podali.

9. A když okusyl wrchnij žprawce wody Wjnem věřně / a newědel odkudby bylo / ale sluzebních věděli řekli / wáži wodu / powolal ženičaprwnij žprawce hoduow.

Storo tedy koste owal přez niefy žprawce wody ony řekla se žřála winem / a niewědžal řadby bylo / leč sluzby wědželi řekzy wode čyřpáli / wezwal k sobie oblubienca onto přednietě žy žprawce.

ב

10 ואמר לה כל נש
ליקדם חמרא טבא מיתא
ומא דאריו הדין אינא
דבציר אנת דין גטרתיה
להמרא טבא עד מנ
להשנ:

*E diceli, Ogni huomo ponne prima il
buon vino: e come le persone hanno spenta
la sete allora pone il peggiore: ma tu has
seruato il buon vino insin ad hora.*

11 הרא הי אתא קדמיתא
דעבר ישוע בקטגנ ד
הגלילא ואודע שובחה
והימנו ביה תלמידוהי:

*Questo principio di segni fece Iesus
in Cana città di Galilea, e manifestò la
sua gloria: e i suoi discipoli credettero in
lui.*

12 בתר הדא גחת לכפר
נחום הו ואמה ואחיה
ותלמידוהי ותפון הו קליל
יובתא:

*Dopo questo, scese in Capernaum,
egli e sua madre, e i suoi fratelli, e i suoi di-
scipoli: e non vi dimorarono molti giorni.*

13 וקרוב הו פסח היהודים
וישלח יסלק לאירשלים
ישוע:

*Perche la solennità della Pascha de
Giudei era vicina, e xpo adunque salì in
Ierusalem.*

14 ואשפח להגון דובניו
תורא וערבא ויובתא
ולמערכא דיתבין:

*E trouò nel templo quei che vendena-
no buoi e pecore, e columbe, e i cambiatori
là a sedere.*

15 ועבר לה פרגלא מו
חבלא ולקלהו אפק מו
היכלא ולערבא ולתורא
ולמערכא ואשד
עורפניהו ופתוניהו הפך:

*E fatta vna sferza di funicelle, scac-
ciò tutti del templo, e le pecore, e buoi, e
spargè i denari de cambiatori, e mandò
sotto sopra i banchi.*

ב

10 ואמר אליו כל נש
בדאשונה יין טוב שם וכאשד
שכרו אז את תצעיר ואת נצרתה
את יין הטוב עד צתה:

*Y dicele, Todo hombre pone primero el bu-
en vino: y quando ya estan hartos, entonces lo-
que es peor: mas tu has guardado el buen vino
hasta aora.*

11 וזאת עשה ישוע תחלה
אחיותיו בקנה הגליל ויגל את
כבודו וינמינו בו תלמידיו:

*Este principio de sennales hizo el Sennor en
Cana de Galilea, y manifestò su gloria: y sus Dis-
cipulos creyeron en el.*

12 ואחרי כן ירד לכפר נחום
הוא ואמו ואחיו ותלמידיו
ושם היו ימים לא רבים:

*Despues de esto descendió a Capernaum, el, y
su madre, y hermanos, y Discipulos: y estuuieron
alli no muchos dias:*

13 וקרוב היה פסח היהודים
וישלח ישוע אל ירושלים:

*Y estava cerca la Pasqua de los Iudios, y su-
bió Iesus a Ierusalem.*

14 וימצא בהיכל את המוכרים
את צנה ואלפים ויונים ואת
מתעריבים ושבאים:

*Y halló en el Templo losque vendian bueyes
y ouejas, y palomas, y los cambiadores sentados.*

15 ויעש לו שוט מהכלים וישלך
כלם מהיכל וגם את צנה
ושורים וישפך את הגזרות
המתעריבים ושלחנותם הפך:

*Y hecho vn açote de cuerdas, echólos a to-
dos del Templo: y las ouejas, y los bueyes: Y der-
ramò los dineros de los cambjadores, y trastornò
las mesas.*

β.

10. Καὶ λέγει αὐτῷ, πῶς αὐθι-
μις πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τῆρας,
καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐ-
λάσσον· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶ-
νον ἕως ἄρτι.

*Et lui dir, Tout homme sert le bon
vin le premier, & puis le moindre apres
qu'on a beu plus largement: mais toi tu
as gardé le bon vin iusqu'à maintenant*

11. Ταύτῃ ἐποίησεν τὸν ἀρχαῖον
τῷ σημαίνον ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ τῆς γα-
λιλαίας, καὶ ἐφανερώσεν τὴν δό-
ξαν αὐτοῦ καὶ ἠπίσταντο εἰς αὐ-
τὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Iesus fit ce commencement de si-
gnes en Cana ville de Galilee, & mani-
festa sa gloire: & ses disciples creurent
en lui.*

12. Μετὰ τούτῃ κατέβη εἰς καπερ-
ναῦμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἕως πολλῆς ἡμέ-
ρας.

*Après cela il descendit en Caper-
naum, lui & sa mere, & ses freres, & ses
disciples: & demurerent la vn bien peu
de iours:*

13. Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τοῦ ἰ-
δαίου, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ
ἰησοῦς.

*Car la solennité de la Pasque des Iu-
ifs estoit prochaine. Iesus donc monta
en Ierusalem.*

14. Καὶ ὄραν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς
πωλοῦντας βόας καὶ περὶβάτῃ
καὶ περιστράς, καὶ τοὺς κυμαπι-
τας καθήμενους.

*Et trouua au temple des gens qui
vendoyent bœufs, & brebis pigeons:
& les changeurs qui y estoient assis.*

15. Καὶ ποιῶν φεράλλιν ἐκ
χοιτίων, πάντα ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ
ἱεροῦ, τὰ περὶβάτῃ καὶ τοὺς βό-
ας, καὶ τοὺς κυματιστὰς ἐξέχευεν
τὸ κέρμα, καὶ πρὸς τραπέζας ἀνέστρε-
ψε.

*Et ayant fait vn fouët de cordelettes,
il les ietta tous hors du temple, & les
brebis, & les bœufs: & respendit la mo-
noye des changeurs, & renuersa les ta-
bles.*

10. Et dicit ei, Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc.

And said vnto him; Al men at y be-
ginning see forth good wine / & when
men haue well drunke / then that which
is worje: but thou hast kept backe the
good wine vntill now.

11. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suā, & crediderunt in eum discipuli eius.

This beginning of miracles did Jesus in Cana a towne of Galilee: and shewed forth his glorie: and his disciples beleueed on him.

12. Post hoc descendit Ca-
pharnaum ipse & mater e-
ius, & fratres eius, & disci-
puli eius : & ibi manserunt
non multis diebus.

After that hee went downe into Capernaum: hee and his mother / and his brethren / and his disciples: but they continued not many dayes there.

13. Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

For the Jewes Passouer was at hande. Therefore Iesus went vp to Ierusalem.

14. Et invēnit in templo
vendes boves & oves &
columbas, & numularios
sedentes.

And he founde in the Temple those
that sold oxen / and sheepe / and doves /
and changers of money / sitting there.

15. Et cū fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit æs, & mesas subvertit.

Then he made a scourge of small cordes / & draue them al out of the Temple with the sheepe and oxen / and powdered out the changers money / and ouers threwe the tables

10. Vnd spricht zu ihm: Jederman gibt
zum ersten den guten Wein / vnd wenn
sie truncken worden sind / als denn
den geringern / Du hast den guten
Wein bisher behalten.

De siger til hannem/ Huermænd giffuer først den gode Vin/ oc naar de ere bleffne druckne/ den som ringe er/ Du hassuer foruaret den gode Vin indtil nu.

11. Das ist das erste Zeichen das
Jesus that/geschehen zu Cana in Ga-
lilea/vñ offenbaret seine Herrlichkeit.
Vnd seine Jünger glaubten an ihn.

Det er det første Tegen som Ihesus gjorde / som
 skede i Cana vdi Galilea / oc hand obenbarede sin Her-
 lighed. De hans Disciple trode paa hannem.

12. Darnach zoch er hinab gen Capernaum / Er / seine Mutter / seine Brüder / vnd seine Jünger / vnd bleib nicht lange daselbst.

Der effter drog hand ned til Capernaum/ Hand
hans Moder/ hans Brødre/ oc hans Disciple/ oc
bleff der icke lenge.

13. Vnd der Tuden Ostern waren
nahe / vnd Jesus zoch hinauff gen
Jerusalem.

De Tiedernis Paaste vaar naer / oc Ihesus droeg
op til Jerusaleem.

14. Vnd fand im Tempel sitzen /
die da Ochsen Schaff vnd Tauben
feil hatten / vnd die Wechßler.

De fand dem sidendis t Tempelen / som haffde
Dren / Gaar / oc Duer sal / oc Bedzlere.

15. Vnd er machete eine Geißel auß
Stricken / vnd trieb sie alle zum Tem-
pel hinauß / sampt den Schafen vnd
Ochsen / vnd verschüttet den Wechß-
lern das Geld / vnd stieß die Tische
vmb.

De hand giorde en Suoſe aff ſnorer/oc drefſ dem
alle vd aff Tempelen / met ſaar oc Dren / oc ſpilte
Bedglernis Pendinge / oc omſtorte Bordene.

10. Akeřlgemu: Kařdn Eřlo:
wřř / napprmě dobrě Wino
dāwā: a řdnřbn ře podnapili/
teřdn to kterě horřřř gest. Ale
ty zachowal gřř Wino dobrě
a ř dosawād.

Przekłm: Wszyscy napro
sod dawiać wino dobre / a gdy sie
goście wedle potrzeby napiją / re-
dy to co jest podleyse / a tyś dobre
wino chował a ż do rad.

11. Ten učinil Jezíſſs počá-
tek diuouow w Káň Galileg-
ské / a zgewil Gláwu swau : W
owěřili w něho Bědlníci
gcho.

Tenć początek cudow weźmił
Jezus w Kanie miasteczku Ga-
lilejskim / aby oznaymił chwałę
swą / Rozwierzyli więc żwoleńnicy
jego.

12. Potom sšaužil do Kaš-
farnauim ony Matka geho / y
Bratřij / y Bředlmij: a tu
pobyl ne mnoho dnij.

Potym szedł do Kapernaum
sam / y matką / y bracia / y wolens-
zy jego / & mieścić tam przez
mali czas.

13. Byla pať blizko welika
nec Židovská. V rojstapil
Gejss do Geruzaléma.

Abowiem była blisko Wileńska
noc żydowska / a dla rhegoż sęci
Jezus do Jeruzalem.

14. Analezi w Chrámě ano
prodávagij Woly/ Dwce/
Holuby/ a Penězoměnce sediz
w.

Znalezł w Łoście ony Fthor-
zy przedawali woły/ owce/y gołę-
bie/ ftemu y bänkierze siedzące.

15. A když odělal Bít; pro
wážuow / wšectny wohnal;
Chrámu / Dwe také y Woly /
a Peně; oměnědum rozšypal Pe
niže; a stoly přewracel.

A weżyński być z pomro
 ow! my gnał wstężył: kościół!
 owce woły pienia dze banyer:
 ow rosy pal! & st. ty sprzeczne
 at.

ב

16 וְלִהְיוּ דְמוֹכָרִים אֶת־חַיֹּנִים אֶמֶר
אֶמֶר שְׁקוּלוֹ הֲלִין מִכָּא
וְלֹא תַעֲבֹדוּנָה לְבֵיתָהּ
דְּאֲבֵי בֵית תַּאגִּירָתָא:

E disse a quelli che vendevano le colombe. Levate via queste cose di qua, & non fate la casa di mio Padre, in luogo di mercato.

17 וְאֶתְּדַכְרוּ תַלְמִידֵיהִי
דְּפִתִיב דְּטַגְנָה דְּבֵיתָהּ א
אֶכְלָגִי:

Allora i suoi discipoli si ricordarono: ch'egli è scritto. Il zelo de la casa tua mi ha diservito.

18 עֲנֵנוּ דִין יְהוּדָא וְאֶמְרוּ
לָהּ מָנָא אֶתָּא מִחֻגְגָּא
אֲנִתָּ לֹא דְהֲלִין עֵבֶר אֲנִתָּ:

Laonde i Giudei risposero, e disserli, che segno ci mostri tu, perche tu facci queste cose?

19 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֶמֶר לְהוֹן
סְתִירוֹ הִיכְלָא הַגָּא ו
וְלִתְלַת־יָמִין יִמְיוֹ אֲנִי
מִקִּים אֲנָא לָהּ:

Jesus rispose, e disse loro, Distruggere questo templo & io in tre giorni lo drizzarò su.

20 אֶמְרוּ לָהּ יְהוּדָא
לֹא רַבְעִין וְשֵׁת שָׁנִין אֶתְבְּנִי
הִיכְלָא הַגָּא וְאֲנִתָּ ל
לִתְלַת־יָמִין יִמְיוֹ מִקִּים
אֲנִתָּ לָהּ:

Allora i Giudei dissero, Questo templo fu edificato in quaranta sei anni, & tu lo drizzarai su in tre giorni?

21 הוּ דִין אֶמֶר הָא אֶל
הִיכְלָא דְּפִתְגָּהּ:

Ma egli diceva questo del templo del corpo suo.

22 פִּדְקָם דִין מוֹ בֵּית
מִיתָנָא אֶתְדַכְרוּ
תַלְמִידֵיהִי דְהֲדָנָא אֶמֶר
הָא וְהִימְנוּ לְפִתְגָּהּ
וְלִמְלִתָּא דְאֶמֶר יֵשׁוּעַ:

Quando dunque fu risuscitato da morte, i suoi discipoli si ricordarono, ch'egli haueva lor detto questo: & crederono a la scrittura, & a la parola che Iesus haueua detta.

23 פִּדְ אִיתְּוֵיהִי הַגָּא
יֵשׁוּעַ בְּאִירֻשָּׁלַם בְּפִתְגָּהּ
בְּעִדְעָדָא סְגִיָּאָא הִימְנוּ
בְּהָ דִּחְנוּ אֶתְנִתָּא דְעֵבֶר:

Et essendo egli in Ierusalem di Pascha nel giorno de la festa, molti crederono nel suo nome, vedendo i suoi segni ch'ei faceva.

ב

16 וְלִמְכָרִים אֶת־חַיֹּנִים אֶמֶר
שְׁאֵר אֶת־הָאֱלֹה בְּפוֹה וְאֶל תַּעֲשֵׂה
אֶת־בֵּית אָבִי לְבֵית סֶחֶר:

Y à losque vendian las palomas dixo, Quitad de aqui esto: y no hagays la casa de mi Padre casa de mercado.

17 וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי—גָּכָתָב
הָיָה קִנְיָתָא בֵּיתָהּ אֶכְלָתָנִי:

Entonces se acordaron sus Discipulos, que está escripto, El zelo de tu Casa me comió.

18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
מָה אֵוֹת תִּרְאֶה אֲנִתָּנוּ כִּי—אֶת
הָאֱלֹה עֲשֵׂה אֲתָהּ:

Y los Iudios respondieron y dixerole, Que fennal nos muestras de que hazes esto?

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הַתִּירוֹ אֶת—
הַהִיכָל הַזֶּה וּבְשִׁלְשַׁת יָמִים
אֶקְמֶנּוּ:

Respondió Iesus y dixoles, Defatad este templo, y entres dias, yo lo leuantare.

20 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אֲרַבְעִים
וְשֵׁשׁ שָׁנִים גְּבֻנָּה הַהִיכָל הַזֶּה
וְאֲנִתָּ בְשִׁלְשַׁת יָמִים תְּקִימֶנּוּ:

Dixerón luego los Iudios, En quarenta y seys annos fué este templo edificado, y y tu entres dias lo leuantarás?

21 וְהוּא אֶמֶר עַל־הִיכָל גִּיְתָתִי:
Mas el hablaua del templo de su cuerpo.

22 וּבְאִשֶּׁר קָם מִמֵּתִים וַיִּזְכְּרוּ
תַלְמִידָיו כִּי וְאֶת אֶמֶר אֲלֵיהֶם
וַיֹּאמְרוּ לְכָתָב וּלְדַבֵּר אִשֶּׁר דִּבֶּר
יֵשׁוּעַ:

Portanto quando resuscito de los muertos, sus Discipulos se acordaron que (les) auia dicho esto, y creyeron a la Escripura, y a la palabra que Iesus auia dicho.

23 וּבְאִשֶּׁר הָיָה בִּירוּשָׁלַם
בְּפֶסַח בְּתֵג רַבִּים הָאֲמִינוּ בְּשִׁמּוֹ
בְּרֵאוּתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אִשֶּׁר
עֲשָׂה:

Y estando en Ierusalem en la Pascha, en el día de la Fiesta, muchos creyeron en su nombre viendo sus sennales que hazia.

β.

16. Καὶ τοῖς ταῖς πωλοῦσιν εἶπεν, ἀραπα ταῦτα ἐστὶν· οὐ μὴ ποιᾷτε τὸν οἶκον ὃς πατὴρ ἐστὶ μου, οἶκον ἐμπορίου.

Et dit à ceux qui vendoyent les pigeons, Ostez ces choses d'ici, & ne faites point de la maison de mon Pere un lieu de marché.

17. Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὃ ζῆλος ὃ οἴκου σου καταφάγεταί με.

Lors ses disciples eurent souuenance ce qu'il estoit escript, Le zelo de ta maison m'a rongé.

18. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί σημεῖον δέξαιμθα ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

Les Iuifs donc prenans la parole, lui dirent, Que signe nous monstres-tu, que tu entreprends de faire telles choses?

19. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύετε τὸν ναὸν τούτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρω αὐτόν.

Iesus respondit, & leur dit, Abbattez ce temple-ci, & en trois iours ie le releuerai.

20. Εἶπεν οὖν οἱ ἰουδαῖοι, πενήκοντα καὶ ἕξ ἐπιστὰς οἰκοδομήθη ὁ ναὸς ὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρεις αὐτόν;

Les Iuifs donc dirent, On a esté quarante six ans à bastir ce temple, & tu le releueras en trois iours?

21. Ἐκρίθη δὲ ἰλαγὰ πρὸς τὸν αὐτοῦ σῶμα.

Mais il parloit du temple de son corps.

22. Ὅτι οὖν ἠγάπησεν ὁ ναὸς τούτος, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τὸ ἔλεγον αὐτοῖς καὶ οὐκ ᾔσκησαν τῇ γραφῇ ὃ τῷ λόγῳ ὃ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

Parquoi quand il fut resuscité des morts, les disciples eurent souuenance qu'il leur auoit dit cela, & creurent à l'Esriture, & à la parole que Iesus auoit dite.

23. Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑσπερῇ, πολλοὶ ὀπίσταντο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτὸν τὰ σημεῖα ὃ ἐποίει.

Et comme lui estoit en Ierusalem à Pasque au iour de la feste, plusieurs creurent en son Nom, contemplant les signes qu'il faisoit.

16. Et his qui columnas vendebant, dixit, Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

And sende vnto them that solde doves: Take these things hence: make not my Fathers house / and house of merchandise.

17. Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

And his disciples remembered that it was written: The zeale of thine house hath eaten me vp.

18. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?

Then answered the Jewes: and said vnto him / What signe shewest thou vnto vs that thou doest these things?

19. Respondit Iesus, & dixit eis, Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Iesus answered and said vnto them / Destroy this Temple: & in three dayes I will raise it vp againe.

20. Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sexannis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

Then said the Jewes / Fourtie & six yerres was this Temple a building: and wilt thou reare it vp in three dayes?

21. Ille autem dicebat de templo corporis sui.

But he spake of the Temple of his bodie.

22. Cum ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus.

As soon therefore as he was risen from the dead: his disciples remembered that he thus said vnto them: and they beleued the Scripture / and the word which Iesus had said.

23. Cum autem esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quæ faciebat.

Nowe when he was at Ierusalem at the Passeouer in the feast / many beleued in his Name / when they sawe his miracles which he did.

16. Vnd sprach zu denen/die da Tauben sell hatten: Traget das von dannen/vnd machet nicht meines Vaters Haus zum Kauffhause.

De hand sagde til dem / som solde Duer / Værer dette bort / De gæver icke min Faders Hus / til et Købehuss.

17. Seine Jünger aber gedachten daran/das geschrieben stehet: Der Eifer vmb dein Haus hat mich gefressen.

Men hans Disciple tenckte paa det / som staar screffuit / Nidkerhed for dit Hus / haaffuer æder mig.

18. Da antwortten die Jüden / vnd sprachen zu ihm: Was zeigest du vns für ein Zeichen / daß du solches thun mögest?

Da suarede Jøderne / oc sagde til hannem / Huad viser du oss for et Tegen / at du maat gøre saadant?

19. Iesus antworttet vnd sprach zu ihnen: Brechet disen Tempel / vnd am dritten tage wil ich in auffrichten.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / Brøder denne Tempel ned / oc paa tredie dag vil ieg oprense den.

20. Da sprachen die Jüden: Dieser Tempel ist inn sechs vnd vierzig Jahren erbauet / vnd du wilt ihn in dreien tagen auffrichten?

Da sagde Jøderne / denne Tempel er opbyggt i sex oc syrette aar / oc du vil oprense den i tre dage?

21. Er aber redet von dem Tempel seines Leibs.

Men hand taledde om sit Legemis Tempel.

22. Da er nun auferstanden war / von den Todten gedachten seine Jünger dran / daß er diß gesagt hatte / vnd glaubten der Schrift / vnd der Rede / die Iesus zu ihnen gesagt hatte.

Der hand vaar nu opstanden fra de Døde / tenckte hans Disciple der paa / at hand dette haaffde sagt / oc de trode Scrifften / oc den Tale som Ihesus haaffde sagt.

23. Als er aber zu Jerusalem war / in den Ostern auff dem Fest / glaubten vil an seinen Namen / da sie die Zeichen sahen die er thet.

Oc der hand vaar i Jerusalem / om Paasten paa Høntiden / da trode mange paa hans Naamn / der de saae de Tegen / som hand gjorde.

16. A tẽm kterijz Holubny prodawali / rzekl: Odniescie tyto wẽcy odsud / a neclãte. Do mu Duce mẽho Domem ku peclẽm.

Tãkze y tym co golebte przeda: wãlt rzekl: Wyniescie tẽ stad / a nie czyncie z domu Wyck mego do mu ku pieckiego.

17. Przypomenuli se Biedlnicy geho ze psãno gest: Herliwost Domu twẽho snẽdla mne.

A przypomnieti sobie zwolennicy tego to co bylo napisano: Jak palczyma miłosć z domowi twe: mu jãrkã mne.

18. Tedy odpowẽdzi Jidzi / a rzekl gemu: Kterẽ znamenij pokazugesz nam / ze tyto wẽcy tynijsz?

A tãk Jydowie odpowiedziaw: sy rzekl mu: Coż za znãt okãzujesz nam iż to czynisz?

19. Odpowẽdel Jezys / a rzekl gim: Zruscie Chram ten: to / a we trzech dnech wyzvedu gey.

A Jezus odpowiedziaw sy rzekl im: Rozwalcie ten kościol / a ia gi we trzech dniach wystawie.

20. W rzekl Jidzi: Czyni dceci a sstet Leth dclãn gest Chram tento / a ty we trzech dnech wydelati chcezs gey?

Tedy rzekl Jydowie: Przez czerdziej scã y sstet lat budowan iest then kościol / a ty go chcezs we trzech dniach wystawic.

21. Ale on prawil o Chramu tela swẽho.

Ale on mowil o kościele ciała swo tego.

22. Protoż kdnjz mrtwých wstãl / rozpomenuli se Biedlnicy geho / ze gest to powẽdel. Wwẽrili pismu / a te rzekl kterauz niluwil gim.

A gdy porhym smartwých wstãl / wspomnieti zwolennicy tego iż im ro powiedal / y wierzyl i pismu y slowu ktore mowil Jezus.

23. A kdnjz byl w Jeruzalẽ: mẽ na Welikau noc w ben Swãteknij / mnoz wvẽrili we Gmẽno geho / widance diwny geho kterẽz tynil.

Chãnjc gdy byl w Jeruzalẽ: nã dñien swiety Wielkonocny / wiele ich wierzyl w imie tego / pãtrzac nã tego cudã ktore okãzo: wal.

ב

24. הו דיין ישוע לא
מהימון הוה להון גבשה
מטול דהו ידא הוה
לכל-גש :

*Mas Iesv non si fidava di loro, per-
cioche li conosceva tutti.*

25. ולא סגיק הוה דאגש
יסהר לה על כל פד-גש
הו גיר ידע הוה מנח
אית פבר-גש :

*Enon haveua bisogno che alcuno gli
rendesse testimonianza de l'huomo: con-
ciosia cosa ch'egli sapeua benissimo quel
che era ne l'huomo.*

ג

1. אית הוה דיין תמן חר
מן פרישן גיקדימוס
שמה הוה ארכונא
דיהודי :

*Ora si era vn huomo de l'ordine de
Farisei, nominato Nicodemo, vno de
principali tra Giudei.*

2. הוה אמתא לנת ישוע
פלליא ואמר לה רבי
ידעינו דמן אלה
אשתדחת מלבנא לא גיר
אנש משפח הליו אתותא
למעבד דאנת עבד אנת
אלא מן דאלהא עמה :

*Cestui venne à Iesv di notte, e disse-
li, Maestro, noi sappiamo che tuo sei venu-
to per maestro da Dio: percioche niuno
puo far questi segni, che fai tu, se l'idilio
non è con lui.*

3. ענא ישוע ואמר לה
אמין אמין אמר אנא לך
דאין אנש לא מתילד מן
דריש לא משפח דיקחא
מלכותא דאלהא :

*Iesv rispose, e disse, In Verità, in
Verità io ti dico: che chi non nasce di nuo-
vo, non puo vedere il regno di Dio.*

4. אמר לה גיקדימוס
איכנא משפח דיתילד
גברא סבא דלמא משפח
תוב לפרסא דאמה
דתרתיין ובנין למער
ותילד :

*Nicodemo disse à lui, Come puo vn
huomo nascere quando egli è vecchio? puo
egli entrare vn'altra volta nel ventre di
sua madre, e nascere?*

ב

24. וישוע לא האמין את-
גבשו להם על-כף הוה ידע
אותם כלם :

*Mas el mismo Iesus no se confiaua à si mis-
mo deellos, porque el conocia à todos:*

25. על-כן לא היה צרכו אשר
יעיד איש על-האדם כי הוה
ידע מה היה באדם :

*Y no tenia necesidad que alguien le diesse
testimonio del hombre: Porque el sabia lo que
auia en el hombre.*

ג

1. ויהי-איש מפרושים ושמו
נקידם והוה רב היהודים :

*Y auia vn hombre de los Phariseos que se
llamaua Nicodemo, principe de los Iudios.*

2. והוה בן אל-ישוע בלילה
ואמר אליו רבי ידעני כי
מאלהים באת מלמד כי איש
לא יוכל לעשות את-האותות
אשר את עשה לא אם יהיה
אלהים עמו :

*Este vino à Iesus de noche, y dixole, Rabbi,
sabemos que has venido de dios por maestro:
porque nadie puede hazer estas sennales que tu
hazes, si no fuere Dios con el.*

3. ויען ישוע ואמר אליו אמן
אמן אמר אני לך אם איש לא
יולד מלמעלה לא יוכל לראות
את-מלכות אלהים :

*Respondió Iesus, y dixole, Decierto decier-
to te digo, que el que no naciere otra vez, no pue-
de ver el Reyno de Dios.*

4. ואמר אליו נקידם איך יוכל
אדם לתולד חזקן הוה אם שנית
יכל לבוא בבטן אמו ולתולד :

*Dizele Nicodemo, Como puede el hombre
nacer siendo viejo? puede entrar otra vez en el
vientre de su madre, y nacer?*

ב.

24. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπί-
στευεν αὐτοὺς, διὰ τὸ αὐτοὺς
γινώσκειν πάντας.

*Mais Iesus ne se fioit point à eux, par
ce qu'il les cognoissoit tous.*

25. Καὶ ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν εἶχεν, ἵνα
τὸς μαρτυρήσῃ ὡς εἰς αὐθραπυ-
αὐτοῦ γὰρ ἐγινώσκεν τί ἦν ἐν τῷ αὐ-
θραπῷ.

*Et qu'il ne lui estoit point de besoin
qu'aucun lui rendist tesmoignage de
l'homme: car lui mesme sauoit ce qui
estoit en l'homme.*

Κ Ε Φ Α Λ. γ.

ἮΝ δὲ αὐθραπὸς ἐν τῷ Φα-
ρισαίῳ, νομὸς αὐτοῦ
αὐτῷ, ἀρχὴ τῶν ἱουδαίων.

*Or y auoit-il vn homme d'entre les
Pharisiens nommé Nicodeme, lvn des
principaux d'entre les Iuifs.*

2. Οὗτος ἦλθεν πρὸς τὸν ἰη-
σοῦν νυκτὸς, ὁ ὤπεν αὐτῷ, ραββί,
οἶδα μὲν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐλεηθῆναι
διδάσκας. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ ταῦτα τὸ
σημεῖον διώκται, πλὴν ὃ σὺ ποιεῖς,
ἐὰν μὴ ἡ ὁ τοῦ μετ' αὐτοῦ.

*Cestui-ci vint de nuit à Iesus, & lui
dit, Maître, nous sauons que tu es vn
Docteur venu de Dieu: car nul ne peut
faire ces signes que tu fais, si Dieu n'est
auec lui.*

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ, ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι, ἐὰν
μὴ τις γνηθῇ ἀνωθεν, οὐ δύναται
εἶδεν τὴν βασιλείαν τοῦ τοῦ.

*Iesus respondit, & lui dit, En verité,
en verité ie te di, Sinon que quelqu'un
soit né derechef, il ne peut voir le roy-
aume de Dieu.*

4. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νομὸς αὐτοῦ,
ὡς δύναται ἀνθρώπου γνη-
θῆναι γέροντος ὧν; μὴ δύναται εἰς
τὴν κοιλίαν τοῦ μητρὸς αὐτοῦ εἰσελ-
θεῖν, καὶ γνηθῆναι;

*Nicodeme lui dit, Comment peut
l'homme naistre, quand il est ancien?
peut-il derechef entrer au ventre de sa
mere, & naistre?*

24. Ipse autem Iesus, non credebatur semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes.

But Iesus did not commit himselfe vnto them; because he knew them all.

25. Et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

And had no neede that any should testifye of man: for he knew what was in man.

ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

There was now a man of the Pharisees named Nicodemus, a ruler of the Jewes.

2. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, scimus quia a Deo venisti: magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

He came to Iesus by night, and said vnto him: Rabbi, we knowe that thou art a teacher come from God: for no man could doe these miracles that thou doest, except God were with him.

3. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

Iesus answered, and said vnto him: Verely, verely I say vnto thee, except a man be borne againe, he can not see the kingdome of God.

4. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iterum introire, & nasci?

Nicodemus said vnto him: How can a man be borne which is olde? can he enter into his mothers wombe againe, and be borne?

24. Aber Iesus vertrauet sich ihnen nicht/denner kannte sie alle.

Wen Ihesus betrode sig dem ickē/ Thi hand kende dem alle.

25. Vnd bedorffte nicht/das jemand Zeugniß gebe von einem Menschen/denn er wuste wol was im Menschen war.

De haffdet ickē behoff/ an nogen skulde giffue videnis byrd om it Menniske/ Thi hand viste vel/ huad der vaari Mennicken.

Es war aber ein Mensch unter den Pharisæern/mit Namen Nicodemus/ein Oberster unter den Jüden.

Es der vaari it Menniske iblant Phariseerne / som Dhed Nicodemus / en Oeffuerste iblant Jøderne.

2. Der kam zu Jesu bey der Nacht/ vnd sprach zu ihm: Meister/wir wissen/das du bist ein Lehrer von Gott kommen/denn niemand kan die Zeichen thun/die du thust/es sey denn Gott mit ihm.

Hand kom til Ihesum om natten / oc sagde til hannem / Mestre / Vi vide / at du est en lærere kommen aff Gud/ Thi ingen kand gøre de Tegen / som du gør / vden Gud er med hannem.

3. Iesus antwortet/vnd sprach zu ihm: Warlich/warlich ich sage dir/Es sey denn/das jemand von neuen geboren werde/kan er das Reich Gottes nicht sehen.

Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Vden saa er / at nogen bliffuer fød paa ny / da kand hand ickē see Guds Rige.

4. Nicodemus spricht zu ihm: Wie kan ein Mensch geboren werden/wenn er alt ist? Kan er auch widerumb in seiner Mutter Leib gehen/vnd geboren werden?

Nicodemus siger til hannem / Huorledis kand it Menniske fødte / naar hand er gammil? Kand hand oc gaa i sin Moders Liff igen / oc fødte?

24. Alle on Gezijs neswē, til sebe samēho gim/proto/Je gest on znal wssēty.

Alle sam Iesus nie zwierzał sie im/dla tego iż znal wssęty.

25. Aniz bylo potřebij gemu aby kdo swēdectwiy wydal o člo, wěku: neb on wēděl/ coby bylo w člowěku.

Anie bylo mu potreba / aby byl čto mial dač temu swādecstwo o člowěku / abowiem on wiedzal co bylo w člowěku.

Byl pak člowěk z Jákonijs, kůw Nylodēm gmēnem/ Anijze Jidowstē.

Byl teź niektorý z Sāryzeuřow/ ktorému bylo mēe Nylodēm/ Anijze Jydowstē.

2. Ten přišel k Gezijsowi w noc/ a řekl gemu: Mistré/ wijme Je gsh od Boha přišel Mistr. Nebo žádný nemůže těch diwůw činit které ty činíš/ lečby byl s nim Bůh.

Ten przyšedł do Jezusa w noc/ y řekl mu: Mistrzu/ wiemy że przyšedł od Boga Mistrzem/ Bo żaden tych známion czynić nie może/ ktere ty okāzuješ/ iesli by s nim Bóg nie był.

3. Odpowēděl Gezijs/ a řekl gemu: Gistě gistě prawim tobě: Nenarodili se kdo znou/ nemůžeť wiďeti Králowstwi Bůžho.

Thedy mu Iesus odpowēděl ač řekl: Žáprawde žáprawde robie powiedam/ iesli sie kro nie narodzi znou/ nie može wiďetec krolestwi Bůžego.

4. Řekl k němu Nylodēm: Kterak se může člowěk naro, diti gsa starý? Ždali může opět w žiwot Matky swē wgijti a naroditi se?

Řekl do něho Nylodēm: Ja, Ež sie može člowiek rodzić gdy jest stary? Żdali może wnowdż w ży, wor matki swę powtorely narodzić się?

ג

5 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ
אֲמִין אֲמִין אָמֵן אָמֵן לָךְ
דָּאן אָנֹכִי לֹא מִתִּילֵד מִן
מִיָּה וְרוּחָא לֹא מְשַׁכָּח
דִּיעוּל לְמַלְכוּתָא דְּהַלָּהּ:

Piſpoſe Ieſu, In Verità, in Verità io ti dico, che chi non naſce d'acqua e di Spirito, non può entrar nel regno di Dio.

6 מִדָּם דִּילִיד מִן בָּסָרָא
בָּסָרָא הוּ וּמִדָּם דִּילִיד מִן
רוּחָא רִוּחָא הוּ:

Quel che e nato di carne, e carne, e quel che e nato di Spirito, e Spirito.

7 לֹא תִתְּדַמֵּר דְּהַמְּרָת
לָךְ דְּנִלָּא לְכוּן לְמִתִּילְדוּ
מִן דְּרִישׁ:

Non ti maravigliare ch'io t'habbi detto, che ſi biſogna naſcer di nuovo.

8 רוּחָא אֵתֵר דְּעִבְרָא
נִשְׁבָּא וְקִלָּה שְׁמַע אֲנִיָּה
אֵלָא לֹא יָדַע אֲנִיָּה אֵימָכָא
אֲתִיָּה וְלֹאִיכָא אֲנִיָּה
הַכֵּנָא אֵיתְּוִהִי כָּל־נִשְׁ
דִּילִיד מִן רוּחָא:

Il vento ſpira doue vuole, e tu odi il ſuo ſirepito, ma non ſai doue viene, ne doue va: Coſi e ognuno che e nato di Spirito.

9 עֲנֵה נִיקְדִּימוֹס וְאָמַר
לָהּ אֵיכָנָא מְשַׁכָּחִין הָלִין
לְמַהֲוֵנָא:

Nicodemor iſpoſe, e diſſeſi, Come ſi poſſon far queſte coſe?

10 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ
אֲנִיָּה הוּ מְלַבֵּנָא דִּי־סִרְיִל
וְהָלִין לֹא יָדַע אֲנִיָּה:

Ieſu riſpoſe, e diſſeſi, Tu ſei maſtro in Iſrael, e non ſai queſte coſe?

11 אֲמִין אֲמִין אָמֵן אָמֵן
לָךְ דְּמַדָּם דִּי־דַעֲיִין
מִמְלָלִין וּמִדָּם דִּי־חַיִּין
מִסְהַדִּין וּסְהַדִּין לָךְ
מִקְבִּלִין אֲנִיָּה:

In Verità, in Verità io ti dico, che noi parliamo quel che ſappiamo, e teſtimoniamo quello che habbiamo veduto: e voi non rikenete la noſtra teſtimonia.

12 אִן דְּבִאֲרָעָא אֲמַרְת
לְכוּן וְלֹא מִהִימְנִין אֲנִיָּה
אֵיכָנָא אִן אָמַר לְכוּן
דְּבִשְׁמִיָּה תִּהְיִימְנִיגְנִי:

Se io t'ho dette coſe terrene, e non le credete: come crederete voi, ſe io ti dirò le coſe celeſti.

ג

5 יֵשׁוּעַ אָמַר אָמֵן אָמֵן
לָךְ אִם אִישׁ לֹא יוֹלֵד מִמֵּי־
וַיִּמְרוֹת לֹא יוֹכֵל לְבוֹא אֶל־
מַלְכוּת אֱלֹהִים:

Y reſpondió Ieſus, Decierto, decierto te digo, que el que no renaciere de agua y de Eſpiritu, no puede entrar en el Reyno de Dios.

6 אֲשֶׁר נִוְלַד מִבָּשָׂר בָּשָׂר הוּא
וְאֲשֶׁר נִוְלַד מִרוּחַ רוּחַ הוּא:

Loque es nacido de carne, carne es: y loque es nacido de Eſpiritu, Eſpiritu es.

7 אֶל־תִּתְּמָה כִּי אָמַרְתִּי צָרִיךְ
לְהוֹלֵד אֶתְכֶם מִלְּמַעְלָה:

No te marauilles de: que te dixẽ, Neceſſario haes es nacer otra vez.

8 הָרוּחַ אֵיָּה תִּתְּמָה וְנִשְׁבָּה וְנִתְּ
קוֹלוֹ תִּשְׁמַע אֲבָל לֹא יָדַעְתָּה
מֵאִין תָּבוֹא וְאֵיָּה תֵּלֵךְ כִּן יֵשׁ
כָּל־הַנִּוְלַד מִן־הָרוּחַ:

El viento de donde quiere ſopla: y oyes ſu ſonido, mas ni ſabes de donde viene, ni donde vaya: aſi es todo aquel que es nacido de eſpiritu:

9 יֵשׁוּעַ נִקְדִּימוֹס וְאָמַר לוֹ
אֵיכָנָא תִּתְּמָה יוֹכֵל לְהוֹרֵת:

Reſpondió Nicodemus, y dixole, Como puede eſto hazerſe?

10 יֵשׁוּעַ וְאָמַר אֵלָיָה
הֵאֵת הוּא הַמַּלְמֵד בִּישְׂרָאֵל וְאֵת
הָאֵלָּה לֹא יָדַעְתָּה:

Reſpondió Ieſus y dixole, Tu eres el Maſtro de Iſrael, y no ſabes eſto?

11 אָמֵן אָמֵן אָמֵן אָמֵן
כִּי אֶת־אֲשֶׁר יָדַעְנוּ אֲמַרְדִּים
אֲנַחְנוּ וְאֶת־אֲשֶׁר רָאִינוּ מַעֲיָדִים
אֲנַחְנוּ וְאֶת־עֲדוּתֵינוּ לֹא מִקְבִּלִים
אֲנִים:

Decierto decierto te digo, que loque ſabemos hablamos; y de loque auemos viſto, teſtificamos: y no recibis nueſtro teſtimonio,

12 אִם אֶת־אֲשֶׁר בְּאָרְץ הַמֶּרָה
אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא מֵאֲמִינִים
אֲתֶם אֵיךְ אִם אָמַר לָכֶם אֶת־
אֲשֶׁר עַל־שְׁמִי שְׁמִי הַמֶּרָה
תִּתְּמִינוּ:

Si oſhe dicho coſas terrenas, y no creays, como creereys, ſi os dixere las celeſtiales?

ג

5. Απεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γνηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θοῦ.

Ieſus reſpondit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun ſoit né d'eau & d'Eſprit, ne peut entrer au royaume de Dieu.

6. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκός, σὰρξ ἐστὶ καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστ.

Ce qui eſt né de la chair, eſt chair: & ce qui eſt né de l'eſprit, eſt eſprit.

7. Μὴ θυμαίῃς ὅτι εἶπὼν σοι, δεῖ ὑμᾶς γνηθῆναι ἄνωθεν.

Ne t'eſmerueille point que ie t'ai dit, il vous faut eſtre nés derechef.

8. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

Le vent ſouffle ou il veut, & tu ois le ſon d'icelui: mais tu ne ſais d'où il vient, ne où il va: aſi en prend il de tout homme qui eſt né de l'Eſprit.

9. Ἀπεκρίθη νικάνθημ καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γινώσκει;

Nicodemus reſpondit, & lui dit, Comment ſe peuvent faire ces choſes?

10. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάſκαλος τῆς ἰſραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

Ieſus reſpondit, & lui dit, Tu es docteur d'Iſrael, & ne cognois point ces choſes?

11. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι, ὅτι οὐ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ ἐωράκων μὲν μετετυροῦμεν, καὶ τὴν μετετυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνομεν.

En verité, en verité ie te di, Que ce que nous ſauons, nous le diſons, & ce que nous auons veu, nous le teſtimonions: mais vous ne recevez point noſtre teſtimonia.

12. Εἰ τὴν ἐπὶ γῆς εἶπα ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἶπω ὑμῖν τὸ ἐπευράνιον, πιστεύετε;

Si ie vous ai dit les choſes terrienes, & vous ne les croyez point: comment croirez-vous ſi ie vous di les choſes celeſtes.

5. Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei.

Iesus answered/ Verely/ verely I say unto thee / except that a man be borne of water and of the Spirit / he can not enter into the kingdom of God.

6. Quod natum est ex carne caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

That which is borne of the flesh is flesh: & that which is borne of the Spirit is Spirit.

7. Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denovo.

Marvel not that I said to thee/ Ye must be borne againe.

8. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis unde veniat & quo vadat: sic est omnis qui natus est ex Spiritu.

The winde bloweth where it listeth/ and thou hearest the sounde thereof / but canst not tell whence it cometh/ and whither it goeth: so is every man that is borne of the Spirit.

9. Respondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo possunt haec fieri?

Nicodemus answered/ and said unto him/ How can these things be?

10. Respondit Iesus, & dixit ei, Tu es magister in Israel, & haec ignoras?

Iesus answered/ and said unto him/ Art thou a teacher of Israel / and knowest not these things?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

Verely/ verely I say unto thee / we speak that we knowe / and testifie / that we have seene: but ye receive not our witness.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis caelestia, credetis?

If when I tell you earthly things / ye beleue not / how should ye beleue / if I shall tell you of heavenly things?

5. Iesus antwortet / Warlich / warlich / ich sage dir / Es sey denn / daß jemand geboren werde / auß dem Wasser vnd Geist / so kan er nicht inn das Reich Gottes kommen.

Ihesus suarede / Sandelige / sandelige siger ieg dig / Vden saa er / at nogen bliffuer fød aff Vand oc Anden / da kand hand icke komme i Guds Rige.

6. Was vom Fleisch geboren wird / das ist Fleisch / Vnd was vom Geist geboren wirdt / das ist Geist.

Hvad som fødts aff Rod / det er Rod / Oc hvad som fødts aff Anden / det er And.

7. Laß dichs nicht wundern / daß ich dir gesagt habe / Ihr müsset von neuen geboren werden.

Lad dig det icke forundre / at ieg sagde til dig / I skulle fødts aff ny.

8. Der Wind bläset wo er wil / vnd du hörest sein saussen wol / Aber du weisest nicht von wannen er kompt / vnd wo er hinfehret. Also ist ein jeglicher / der auß dem Geist geboren ist.

Været blæss huort det vil / oc du hører det vel bruse / Men du vedst icke hueden det kommer / oc huort det far hen. Saa er oc huer den / som er fød aff Anden.

9. Nicodemus antwortet / vnd sprach: Wie mag solches zugehen?

Nicodemus suarede / oc sagde til hannem / Hvorledes kand saadant ske?

10. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Bist du ein Meister in Israel / vnd weisest das nicht?

Ihesus suarede oc sagde til hannem / Est du en Mester i Israel oc vedst icke det?

11. Warlich / warlich ich sage dir / Wir reden das wir wissen / vnd zeugen das wir gesehen haben / Vnd ihr nemet vnser Zeugniß nicht an.

Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Vi tale det vi vide / oc vidne det vi haaffue seet / Oc i anamme icke vort vidnisbyrd.

12. Glaubet ihr nicht / wenn ich euch von irrdischen dingen sage / wie würdet ihr glauben / wenn ich euch von Himlischen dingen sagen würde?

Tro i icke / naar ieg siger eder aff iorderige ting / hvorledes skulle i tro / naar ieg siger eder om Himmelstet ting

5. Odpověď Ježíše: Však já vám pravím tobě / nenasrodili se kdož vody a Duchá Svateho / nemůže vjít do Království Božího.

Žáto mu odpověděl Ježíš: Šápráwde šápráwde tobě powiedam / iesliž sie kto nie narodził z wody a z Duchá / nie może wuidz do krolestwa Bożego.

6. Což narozeno gest z těla / tělo jest / a co narozeno z Duchá / Duch gest.

Cosie narodziło z ciała / ciało jest / a co sie narodziło z Duchá / Duch jest.

7. Nediwiž se že jsem řekl tobě: Musíte se znova naroditi.

Niedziwujże się żeżemci powie dzał / Potrzebác się wam narodzić znown.

8. Wjete kde chce wje / a hlas geho slyšys / ale newijs odkawád wje / aneb kam gde. Tak gest každy kdož se narodil z Duchá

Wiatr ci kedy chce wiecie / y sum tego slyšys / ale newieš kad przychodzi y dokad idzie / tak jest každy ktory sterodzi z Duchá.

9. Odpověď Nikodem / a řekl gemu: Kterak mohau tyto věci býti?

Odpowiedział Nifodem / a rzekł gemu: Jakóż to być może?

10. Odpověď Ježíš / a řekl gemu: Ty jsi Mistr w Izraheli / a těch věcí neznáš?

A Ježíš dawšy odpověď rzekł mu: Tyś jest mistrz Izraheli / a tego nie wiesz?

11. Však já vám pravím tobě / že to což wjeme mluwíme / a což jsme wideli swědčíme / a swědectwí našeho nepřijímáte.

Šápráwde šápráwde powie dam tobie: Co wiemy mowimy / a cośmy widzieli świ dczymy / lecz świ dectwa nasze go nie przyjmiecie.

12. Poněwadž jsem řekl wám mluwíl sem wám a newějšte / y kterať budusi wám prawiti Nebesťe wějšte?

Ježíš wam spráwy žemské powiedam / a nie wierzycie / takóż gdybych wam niebieskie opowie dał / wierzycie bedziecie?

ג

13. וְלֹא אִישׁ עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
אֶל־הוּ דִּנְהַת מִן שָׁמַיִם
בְּרָה דְּאִנְשָׁא הוּ דְּאִיתְּוֵהּ
בְּשָׁמַיִם :

*Perche niuno è salito in cielo, se non
celui che è sceso dal cielo, cioè il Figliuol
de l'huomo ilquale è in cielo.*

14. וְאִיכָנָא דְּאִרִּים מוֹשֶׁה
חֲוִיָּא בְּמִדְבָּרָא הִכְנִיָּה
עֲתִיד לְמַתְּרָמוּ בְּרָה
דְּאִנְשָׁא :

*Ora si come Moise inalzò il serpente
nel deserto, così bisogna che sia inalzato il
Figliuol de l'huomo.*

15. דְּכָל־גִּישׁ דְּמַהֲיָמוּ בֵּה
לֹא יִאֲבֹד אֶל־אֵלָּא יִהְיוּן לֵה
חַיָּא דְּלַעֲלָם :

*A fine che chiunque crede in lui, non
perisca, ma habbia vita eterna.*

16. הִכְנִיָּא גִיר אֲחִיב אֶל־הָא
לְעֵלְמָא אִיכָנָא דְּלִבְרָה
יִחִידְנָה יִתֵּל דְּכָל מִן
דְּמַהֲיָמוּ בֵּה לֹא יִאֲבֹד
אֶל־אֵלָּא יִהְיוּן לֵה חַיָּא
דְּלַעֲלָם :

*Imperocche Iddio ha tanto amato il
mondo, ch'egli ha dato il suo Unigenito Fi-
gliuolo: à fin che chiunque crede in lui,
non perisca, ma habbia vita eterna.*

17. לֹא גִיר שִׁדְר אֶל־הָא
לְבָרָה לְעֵלְמָא דִּידוּגִיָּוֵהּ
לְעֵלְמָא אֶל־אֵלָּא דִּיחִיָּה
עֲלָמָא בְּאִידָה :

*Percioche Iddio non ha mandato il
suo Figliuolo, al mondo, per condannare
il mondo: ma à fine che il mondo si salui
per lui.*

18. מִן דְּמַהֲיָמוּ בֵּה לֹא
מַתְּרָדִין וּמִן דְּלֹא מַהֲיָמוּ
מִן כְּדִין דִּין הוּ דְּלֹא הִיָּמוּ
בְּשָׁמַיִם דִּיחִידְנָה בְּרָה
דְּאֶלְהִים :

*Chi crede in lui, non sarà condanna-
to: ma chi non crede, già è condannato,
percioche non ha creduto nel nome de
l'Unigenito Figliuol di Dio.*

ג

13. וְאִישׁ לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
כִּי אִם אִשׁ אֲשֶׁר מֵשָׁמַיִם יָרַד וְהָ
הוּא בֶן־הָאָדָם אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם
הִזָּה :

*Y nadie subio al cielo, si no el que descendió
del cielo es à faber el Hijo del hombre que está
en el cielo.*

14. וְכַאֲשֶׁר מֹשֶׁה שָׂם אֶת־
שָׂרָה עַל־גֹּם בְּמִדְבָּר כֹּן צִרְיָה
לְחַנְשָׁא אֶת־בֶּן־הָאָדָם :

*Y como Moysen leuantó la serpiente en el
desierto, así es necessarió que el hijo del hom-
bre sea leuantado:*

15. לְמַעַן כָּל־הַמֵּאֲמִין בּוֹ לֹא
יִאֲבֹד כִּי־אִם יִהְיֶה לוֹ חַיָּי
עוֹלָם :

*Paraque todo aquel que en el creyere, no se
pierda, mas aya vida eterna.*

16. כִּי־כֹן אָהֵב אֱלֹהִים אֶת־
הָעוֹלָם אֲשֶׁר אֶת־בְּנוֹ יִחִידוֹ
נָתַן לְמַעַן כָּל־הַמֵּאֲמִין בּוֹ לֹא
יִאֲבֹד כִּי אִם יִהְיֶה לוֹ חַיָּי
הָעוֹלָם :

*Porque de tal manera amó Dios al mundo
que aya dado à su Hijo Vnigenito: paraque todo
aquel que en el cree, no se pierda, mas aya vida e-
terna.*

17. כִּי לֹא שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־
בְּנוֹ בָּעוֹלָם לְשִׁפּוֹט אֶת־הָעוֹלָם
כִּי אִם לְחַשְׁעַ בּוֹ אֶת־הָעוֹלָם :

*Porque no embió Dios à su Hijo al mundo
paraque condene al mundo: mas paraque el mun-
do sea saluo por el.*

18. הַמֵּאֲמִין בּוֹ לֹא יִשְׁפָּט וְאֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ מֵאֲמִין בָּם עַתָּה גִּשְׁפָּט
לֹא הָאֲמִין בְּשֵׁם־יְחִיד בֶּן־
אֱלֹהִים :

*Elque en el cree, no es condenado, mas elque
no cree, ya es condenado, porque no creyó en el
nombre del Vnigenito Hijo de Dios.*

ג.

13. Καὶ οὐδὲς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν
οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ
θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν
τῷ οὐρανῷ.

*Car personne n'est monté au ciel,
sinon celui qui est descendu du ciel, à
sauoir le Fils de l'homme qui est au ciel.*

14. Καὶ καθὼς μωϋσῆς ὑψώσεν
τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψω-
θῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

*Or comme Moysse esleua le serpent
au desert: ainsi faut-il que le Fils de l'
homme soit esleué:*

15. ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
μὴ ἀπολέται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰ-
ώνιον.

*Afin que quiconque croit en lui, ne
perisse point, mais qu'il ait vie eternal-
le.*

16. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς
τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν
μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολέται, ἀλλ' ἔχη
ζωὴν αἰώνιον.

*Car Dieu a tellement aimé le mon-
de qu'il a donné son Fils unique, afin
que quiconque croit en lui ne perisse
point, mais ait vie éternelle.*

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν
υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρί-
νη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσ-
μος δι' αὐτοῦ.

*Car Dieu n'a point enuoyé son Fils
au monde pour condamner le monde:
mais afin que le monde soit sauué par
lui.*

18. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρί-
νεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκρι-
ται ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

*Qui croit en lui, ne sera point con-
damné: mais qui ne croit point, est de-
jà condamné: car il n'a point, creu au
nom du Fils unique de Dieu.*

13. Et nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, Filius hominis, qui est in caelo.

For no man ascendeth by to heauen / but he that had descended from heauen / the Sonne of man which is in heauen.

14. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.

Un das Moses lift by the serpent in the wilderness / so must the Sonne of man bee lift by.

15. Ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

That whosoever beleueth in him / should not perish / but haue eternall life.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

For God so loued the world / that he hath giuen his onely begotten Sonne / that whosoever beleueth in him / should not perish / but haue euerslasting life.

17. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.

For God sent not his Sonne into the world / that he should condemne the world / but that the world through him might be saued.

18. Qui credit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei.

He that beleueth in him / shall not be condemned: but he that beleueth not / is condemned already / because he beleueth not in the Name of the onely begotten Sonne of God.

13. Vnd niemand fehret gen Himmel / denn der vom Himmel hernider kommen ist / nemlich des Menschen Son / der im Himmel ist.

De ingen faar til Himmelen / vden den som er kommen hid ned aff Himmelen / det er Menniskens Son / som er i Himmelen.

14. Vnd wie Moses in der Wüsten eine Schlange erhöhet hat / also muß des Menschen Son erhöhet werden.

De lige som Mose ophæuede en Hugorm i Ørken / Saa skal Menniskens Son ophævis.

15. Auff daß alle die an in glauben / nicht verloren werden / sondern das ewige Leben haben.

Paa det / at Alle de som tro paa hannem / icke skulde fortabis / Men haaffue der ewige Liff.

16. Also hat Gott die Welt geliebet / daß er seinen eingebornen Son gab / auff daß alle die an in glauben / nicht verloren werden / sondern das ewige Leben haben.

Saa elcke Gud Verden / at hand gaff sin Einbaarne Son / Paa det at alle de som tro paa hannem / icke skulde fortabis / Men haaffue der ewige Liff.

17. Den Gott hat seinen Son nicht gesandt in die Welt / daß er die Welt richte / sondern daß die Welt durch in selig werde.

Thi Gud sende icke sin Son til Verden / at hand skulde domme Verden / men at Verden skulde bliffue salig ved hannem.

18. Wer an ihn glaubet / der wirdt nicht gerichtet. Wer aber nicht glaubet / der ist schon gerichtet / denn er glaubt nicht an den namen des eingebornen Sons Gottes.

Huo som tror paa hannem / hand skal icke dommis / Men huo som icke tror / hand er allerede domt / Thi hand trode icke paa Guds Enbaarne Sønns Naamn.

13. A nižadny newstaupil na Nebe / gedine ten kteryž estaupils Nebe / Syn Cžloweka / kteryž gest w Nebi.

Abowiemci żaden nie wstąpił do nieba / iedno ten kteryž zstąpił z nieba / Syn cžlowieczy ktery jest w niebie.

14. Anafož gest Moyses powyššyl Hada na paupti / tak mā powyššen býti Syn Cžloweka.

Jažo tedy Moyses wystáwíl byl wežá ná paupty / tak potřež bý aby wystáwion byl Syn cžlowieczy.

15. Aby každy kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl žiwot wěčný.

Žby každy ktery wěřij w něho / žy nie zginat / lečž aby miał žywot wieczny.

16. Nebo takž gest Bůh milowal Swět / že Syna swěho gednorozněho dal / aby každy kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl žiwot wěčný.

Abowiemci Bog tak wmiłował świat / iż Syna swęgo iedno rodzo nego dal / aby wšelki kto wierzy w niego / nie zginat / lečž aby miał żywot wieczny.

17. Neb gest neposłal Bůh Syna swěho na Swět / aby sáudil Swět / ale aby spasen byl Swět strzeněho.

Gdyž nie posłal Bog Syna swęgo ná świat aby miał po-
tępiac świat / ale iżby świat wy-
bawion był przezeń.

18. Kdo wěřij w něho / nebuž det sauzen: Ale kdož newěřij / giž gest odsauzen / nebo newěřij we Gmēno gednorozněho Syna Božijho.

Ktore wierzy w niego nie będzie potępion / ale kto zaś nie wierzy / już potępionym jest / abowiem nie wierzy w imię iednorodzłego Syna Bożego.

ג

19. הָנוּ דִּין דִּינָא דְבוֹהֲרָא
אַתָּא לְעֵלְמָא וְאַחֲבוּ בְנֵי-
נָשָׂא לְחֹשֶׁכְכֵּי יְתִיר מִן
דְּלְבוֹהֲרָא אִיתִיהוֹן הָנוּ
גִּיר עֲבָדֵיהוֹן בִּישָׁא:

È questa la condannatione, che la luce è venuta nel mondo: e gli huomini hanno più amato le tenebre che la luce: perche l'opere loro eran maluarie.

20. כָּל גִּיר דְּסִפְיָתָא עֲבָד
סָנָא לְבוֹהֲרָא וְלֹא אַתָּא
לְנֹת בּוֹהֲרָא דְלֹא יִתְפַּסְסוּן
עֲבָדֵיהִי:

Imperocche chiunque fa male opere, ha in odio la luce, e non viene à la luce, accioche l'opere sue non siano scoperte.

21. הוּ דִּין דְּעֵבֶר שְׂרָבָא
אַתָּא לְנֹת בּוֹהֲרָא ד
דִּיתִידְעוּן עֲבָדֵיהִי
דְּבִאלֵהָ עֲבִידוּן:

Ma chi camina in veritè, viene à la luce: accioche l'opere sue si manifestino, perche elle son fatte secondo Dio.

22. בְּתֵר הָלִין אַתָּא יֵשׁוּעַ
וְתַלְמִידֵיהִי לְאַרְעָא ד
דִּיהוּדָא וְתַמּוֹן מִתְרַפֵּךְ ה
הוּא עֲמָהוֹן וּמַעֲמָד:

Doppo questo venne Iesus e i suoi discipoli nel paese di Giudea: e dimoraua li con effoloro, e battezzaua.

23. אַחֲרֵיהֶון דִּין מַעֲמָד
הוּא בְּעִין-קוֹן דְּעַל גִּב
שְׁלִים מְטוֹל דְּמִנָּה אִית
הָנוּ תַמּוֹן סְגִיָּא וְאַתָּו
הָנוּ וַעֲמָדוֹן:

E Giuanni ancor battezzaua in Enon presso à Salim: perocche iui erano molte acque, e veniuano la, e erano battezzati.

24. לֹא גִיר עֲד-כִּיל גִּבְלָא
הוּא יִתְחַן בֵּית אַסִּירָא:

Conciofatto che Giuanni non era ancora stato messo in prigione.

25. הָנוּ הָנוּ דִּין בְּעֵתָא
לְחַד מִן תַּלְמִידֵיהִי
דִּיהוּחֶן עִם יְהוֹדָא חַד עַל
תְּדִבְתָּא:

Allor nacque vna questione da i discipoli di Giuanni co i Giudei, de la purificazione.

ג

19. וְזֶה הוּא הַמַּשְׁפָּט כִּי הָאֹר
בָּא בְּעוֹלָם וְאַחֲבוּ הַנָּאֲשִׁים
אֶת-הַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר מִהָאֹר כִּי
רָעִים הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶם:

Y esta es la condenacion, es à saber porque la luz vino al mudo, y los hòbres amaron mas las tinieblas que la luz: porque sus obras eran malas.

20. כִּי-כָל-אִשָּׁר רָעוֹת עָשָׂה
שֹׂנֵא אֶת-הָאֹר וְלֹא בָּא אֶל-
הָאֹר פֶּן-יִכְחֹךְ מַעֲשֵׂיהֶם:

Porque todo aquel que haze lo malo, aborrece à la luz: y no viene à la luz, porque sus obras no sean redarguydas.

21. וְאִשָּׁר עָשָׂה אֶת-אֱמֶת בָּא
אֶל-הָאֹר לְהַגִּלוֹת אֶת-מַעֲשָׂיו
כִּי-בִּאלֹהִים נַעֲשָׂה:

Mas el que obra verdad, viene à la luz para que sus obras sean manifestas que son hechas en Dios.

22. וְאַחֲרֵי-כֵן בָּא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו
בְּאַרְץ יְהוּדָה וְשָׁם הִתְרַפֵּךְ אַתָּם
וַיֵּטְבֹּל:

Passado esto vino Iesus y sus Discipulos à vna tierra de Iudea: y estaua alli con ellos, y baptizaua.

23. וַיּוֹחֲנוּ הָיָה טֹבֵל בְּעֵינוֹן
הַקְּרוֹב לְשַׁעֲלִים כִּי מִים רַבִּים
הָיוּ שָׁם וַיָּבֹאוּ וַיֵּטְבְּלוּ:

Y baptizaua tambien Ioan en Enon junto à Salim, porque auia alli muchas aguas: y venian y eran baptizados.

24. כִּי בְּעֵת הָיָה יוֹחֲנוֹן עוֹד
לֹא הָיָה מִשְׁלָךְ בַּמָּטְרָה:

Porque aun Ioan no auia sido puesto en la cárcel.

25. וַיְהִי-רִיב בֵּין תַּלְמִידֵי יוֹחֲנוֹן
וּבֵין הַיְּהוּדִים עַל-הַטְּהָרָה:

Y vuo question entre los Discipulos de Ioan y los Iudios acerca de la purificacion.

ג'

19. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ
Φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ
ἡγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μάλλον τὸ
σκότος ἢ τὸ Φῶς· ὡς γὰρ πονοῦν
αὐτοὶ τὰ ἔργα.

Or voici la condannation, c'est que la Lumiere est venue au monde, & les hommes ont mieux aimé les tenebres que la Lumiere: pource que leurs œuures sont meschantes.

20. Πᾶς γὰρ ὁ Φῶς πιάσ-
σας, μιστὶ τὸ Φῶς, καὶ οὐκ ἐχέ-
ται πρὸς τὸ Φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ
τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Car quiconque s'adonne à choses meschantes, hait la lumiere, & ne vient point à la lumiere, de peur que les œuures ne soyent redarguees.

21. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἐρ-
χεται πρὸς τὸ Φῶς, ἵνα Φανερω-
θῇ αὐτῷ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν τῷ εἶναι
ἐργασμῷ.

Mais celui qui s'adonne à veritè, vi-ent à la Lumiere, afin que ses œuures soyent manifestees, d'autant qu'elles sont faites selon Dieu.

22. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἱησοῦς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαί-
αν γλῶσσαν, καὶ ἐκεῖ διηγεῖτο μετ' αὐ-
τοῦ, καὶ ἐβαπτίζον.

*Après ces choses Iesus avec ses disci-
ples vint au territoire de Iudee: & là demouroit avec eux, & baptizoit.*

23. Ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων
ἐν αἰνῶν ἑγγύς ῥ' σολίμ, ὅτι ὕ-
δατα πολλὰ ὦν ἐκεῖ καὶ περιγί-
νοιτο καὶ ἐβαπτίζοντο.

Or Iehan baptizoit aussi en Enon, pres de Salim, pourtant qu'il y auoit là beaucoup d'eaux: & venoit-on là, & y estoit-on baptizé.

24. Οὐπω γὰρ ὡς βεβλημένῳ
εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης.

Car Iehan n'auoit point encoire esté mis en prison.

25. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν
μαθητῶν ἰωάννη μετ' ἰουδαίων περὶ
καθαρῶν.

*Or il y eut vne question meue des disci-
ples de Iehan avec les Iuits touchant la purificacion.*

CAP. III.

19. Hoc est autem iudiciū,
quia lux venit in mundum,
& dilexerūt homines magis
tenebras quam lucem: e-
rant enim eorū mala opera.

And this is the condemnation/that
light is come into the world / and men
loved darkenes rather then light / be-
cause their deedes were euill.

20. Omnis enim qui ma-
lè agit, odit lucem, & non
venit ad lucem, ut non ar-
guantur opera eius.

For euery man that euill doeth/ ha-
teth the light/ neyther cometh to light/
least his deedes should be reprobud.

21. Qui autem facit veri-
tatē, venit ad lucem, ut ma-
nifestentur opera eius, quia
in Deo sunt facta.

But he that doet trueth/ cometh
to the light / that his deedes might be
made manifest/ that they are wrought
according to God.

22. Post hæc venit Iesus
& discipuli eius in Iudæam
terram, & illic demoraba-
tur cum eis, & baptizabat.

After these things/ came Iesus and
his disciples into the land of Judea /
and there taried with them/ and bapti-
zed.

23. Erat autem & Iohan-
nes baptizans in Aenon iu-
xta Salim: quia aquæ mul-
tæ erant illic, & veniebant,
& baptizabantur.

And John also baptized in Enon
besides Salim / because there was
much water there: and they came/ and
were baptized.

24. Nondum enim mis-
sus fuerat Iohannes in car-
cerem.

For John was not yet cast into
prison.

25. Facta est autem quæ-
stio ex discipulis Iohannis
cū Iudæis de purificatione.

Then there arose a question betwee-
ne Johns disciples and the Jewes/ ab-
out purifying.

Das III. Capitel.

19. Das ist aber das Gerichte/ daß
das Licht in die Welt kommen ist/
vnd die Menschen liebten die finster-
niß mehr denn das Licht/ denn ihre
werck waren böse.

Der er Dommen / At Einset er kommet i Berden/
De Menschen elcke mere Mørket end Einset / Thi
deris Gerninger baare onde.

20. Wer arges thut / der hasset das
Licht/ vnd kömt nicht an das Licht/
auff daß seine werck nicht gestrafft
werden.

Huor som gør ilde/ hand hader Einset/ oc kommer
teke til Einset/ At hans Gerninger skulle icke straffis.

21. Wer aber die Wahrheit thut / der
kompt an das Licht/ daß seine werck
offenbar werden/ denn sie sind in Gott
gethan.

Men huor som gør Sandhed / hand kommer til
Einset / at hans Gerninger skulle bliffue obenbare/ Thi
de ere giorde i Gud.

22. Darnach kam Jesus vnd seine
Jünger in das Jüdische Land/ vnd
hatte daselbst sein wesen mit ihnen/
vnd tauffet.

Der effter kom Ihesus oc hans Disciple i der Jø-
diske Land/ oc hand haffde sin værelse der med dem/ oc
døpte.

23. Johannes aber tauffet auch noch
zu Enon / nahe bey Salim / denn es
war vil wassers daselbs / vnd sie ka-
men dahin/ vnd lieffen sich tauffen.

De Johannes døpte end da i Enon / hart hofi
Salim/ thi der vaar meget vand/ oc de komne der
hen/ oc lode sig døpte.

24. Denn Johannes war noch nicht
ins Gefengniß gelegt.

Thi Johannes vaar icke end da lagd i Fængsel.

25. Da erhüb sich eine frage vnter
den Jüngern Johannis sampt den
Jüden/ über der Reinigung.

Da begyntis ic Spørssmaal iblant Johannis
Disciple med Jøderne om Renselsen.

Kapitola III.

19. A tentoť gest saund/ Je gest
Swětlo přišlo na Swět / a
milowali lidě wíce temnosti
nežli Swětlo/ neb byli skutko-
wě gegich zli.

Achoť test potęptente/ je swiat-
lość przysła na swiat / ale ludźie
radszy umiłowali ciemność niż
swiatłość / gojz sa złoścawe spra-
wy ich.

20. Každý žagistě kdož zle
činí / nenawidí Swětla / a
newychází na Swětlo / aby
nebyli trestáni skutkowě geho.

Boť každý Echory sie przewrot-
nie obchodzi / nienawidzi swiat-
lości / ani idzie ku swiatłości / jes-
by nie były ohazane wczyni tego.

21. Ale kdož činí prawdu / wy-
chází na swětlo / aby byli zge-
weni skutkowě geho / nebo w
Bohu učiněni glau.

Leć Froc sie sejezse obchodzi/
idziec do swiatłości / aby były zma-
cine sprawy tego / iż sa wedle Bo-
ga sprawowane.

22. Potom přišel Gezijs a
Wřednijsy geho do Země
Júdské / a tu přebýwal s nimi
a křtil.

Pothym Jezus y zwolennicy
tego przysli do powiatu Juddie /
tamże mieszkal z nimi / y křtil.

23. Jan pak také křtil w E-
non podle Salim / neb Wody
mnohé tu byly: Y přicházeli/
a křtili se.

Křtil thej y Jan w Enon bli-
ko Salim/ do tam bylo wiele wod/
a ludzie przychodzili/ y křtili sie.

24. Neb gestě Jan nebyl wsa-
den do žaláře.

Bo testě w ten čas Jan nie
był podan do więzienia.

25. Tehdy vznikla hádka me-
zi Wřednijsy y Janowými s
Jidy / o očistowání.

Wszelk sie potym gadka mie-
dzy zwolenniki Janowymi z Jidy
o oczyszczeniu.

26 וַיָּבֹאוּ אֵלַי יוֹחָנָן וְאַמְרָם
לֵאמֹר רַבּוֹ הוּא דַּעֲמֹךְ הַיְּמִינִי
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן דִּי יוֹרְדָנוּ דְּאַנְתָּ
מִסְהֵד עֲלֵנוּהִי הֲאֵמָּה הוּא
מַעֲמַד וְסִגְמָא אֲתִין
לְנִתָּה:

E vennero a Giovanni, e disserli, Maestro colui che era con teo di là dal Giordano, di cui tu rendesti testimonianza, ecco, egli battezza, e tutti vengono a lui.

27 עֲנֵא יוֹחָנָן וְאַמְרָם לְהוֹן
לֹא מִשְׁפַּח בֶּר גִּשְׁא לְמִשְׁב
מִן צְבוֹת גִּבְשָׁה מִדָּם
אֲלֵיָּהּ אִן אֲתִיָּהֵב לֵה מִן
שְׁמֵיָּהּ:

Rispose Giovanni, e disse, l'huomo non può ricever cosa alcuna, senon gli è dato dal cielo.

28 אֲנִיתוֹן סֶהֱרִין אֲנִיתוֹן
לִי דְאַמְרָת דְּאַנְתָּ לֵּא
הֵוִית מְשִׁיחָא אֲלֵיָּהּ ש
שְׁלִיחָא אֲנֵא דִקְדֻמוֹהִי:

Voimedesimi fete testimonij, che io ho detto, Non son giaino Christo, ma son mandato innanzi a lui.

29 מִן דְּאִית לֵה פִלְתָּה
חֲתָנָא הוּא בְּחִמָּה דִּין ד
דְּחֲתָנָא הוּא דִקְאָם וְצִאָת
לֵה חֲדוּתָא רַבָּתָא חֲרָה
מִטּוֹל קֵלָה דְּחֲתָנָא הִנָּה
הִכִּיל חֲדוּתָא דִּילֵי הֵהָרָה
מִמִּלְתָּה:

Colui che ha la sposa, è sposo: ma l'amico de lo sposo che gli assiste, che l'ode: si riempie d'allegrezza per la voce de lo sposo. Questa mia allegrezza dunque è adempium.

30 לָהּ הוּא וְלֹא הֵנִי
לְמִדְבָּא וְלִי לְמִבְצָר:

Esso bisogna che cresca, & io diminuischi.

31 הוּא גִיר דִּמּוֹן לֵעַל אֲתָא
לֵעַל מִן כָּל הוּא וְהוּא דִּמּוֹן
אַרְעָא מִן אֲרָעָא הוּא וְיָמִן
אַרְעָא מִמִּלַּל הוּא דִּמּוֹן
שְׁמֵיָּהּ אֲתָא לֵעַל מִן כָּל
הוּא:

Colui che vien di sopra, è sopra tutti: colui che esce da la terra, è da la terra, & parla come uscito de la terra: Colui che vien dal cielo, è sopra tutti.

32 וַיִּמְדֵם דִּחְוָא וְשִׁמְע
מִסְהֵד וְסִגְמָא לֵא
אַנְשִׁי מִקְבֵּל:

E rende testimonianza di quello che egli ha veduto & udito: ma niuno riceue la sua testimonianza.

26 וַיָּבֹאוּ אֵלַי יוֹחָנָן וְאַמְרָם
לֵאמֹר רַבּוֹ הוּא דַּעֲמֹךְ הַיְּמִינִי
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן דִּי יוֹרְדָנוּ דְּאַנְתָּ
מִסְהֵד עֲלֵנוּהִי הֲאֵמָּה הוּא
מַעֲמַד וְסִגְמָא אֲתִין
לְנִתָּה:

Y vinieron a Ioan, y dixeronele, Rabbi, el que estaua contigo de la otra parte del Iordan, del qual tu diste testimonio, he aqui baptiza, y todos vienen a el.

27 וַיַּעַן יוֹחָנָן וְאַמְרָם לֵא
אָדָם לִקְחָת לֹא אֵת כָּל דְּבָר אִם
לֹא גִתָּר לֹא מִשְׁמֵיָּהּ:

Respondió Ioan, y dixo. No puede el hombre recebir algo, si no le fuere dado del cielo.

28 אֲתָם הָיוּ עִידֵי כִי־אֲמַדְתִּי
לֹא הִיָּה אֲנִי הַמְשִׁיחַ כִּי־אִם
מִלְאָכִי לְסִנְיָהּ:

Vosotros mismos me soys testigos que dixes Yo no soy el Christo: mas soy embiado delante de el.

29 לְאִשְׁרֵי שֶׁ הַזֵּלָת חֲזָן הוּא
וְרַע הַחֲתָן הַעֲמִיד וְשִׁמְעֵה אֲוִתוֹ
שְׁמוֹחַ יִשְׁמַח בְּעֵבֶר קוֹל הַחֲתָן
וְנִתָּה שְׁמִחָתִי גְּמִלְתָּה:

El que tiene la esposa, es el esposo: mas el amigo del esposo que esta en pie y le oye, gozase grandemente de la voz del esposo. Ansi pues este mi gozo es cumplido.

30 צִרְכּוֹ יֵשׁ לְפָרוֹת לְהַלּוֹךְ
וְלִגְדוֹל וְצִרְכִּי לְתַמְעֵט וְלַהֲקִטֹּר:

A el conuine crecer: a mi ser disminuendo.

31 אִשְׁרֵי מִמַּעַל בָּא עֲלֵי־כָל
הוּא וְאִשְׁרֵי מֵאֲרֶץ הוּא גַם מֵאֲרֶץ
מִדְבָּר וְאִשְׁרֵי מִשְׁמֵיָּם בָּא עֲלֵי־
כָל הוּא:

El que de arriba viene, sobre todos es: el que es de la tierra, terreno es, y cosas terrenas habla: el que viene del cielo, sobre todos es.

32 וְאִשְׁרֵי רָאָה וְשִׁמְעֵה אֲוִתוֹ
עֲדוּתוֹ הוּא מַעֲד וְנִתָּה אִישׁ לֹא
מִקְבֵּל:

Y loque vido y oyó, esto testifica: y nadie recibe su testimonio.

γ.

26. Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, ὃς ἡμεῖς σὺν πέραν ἔιορδάνου, ὃ σὺ μαρτυρήκας, ἰδε ὅτι βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Dont ils vindrent à Iehan, & lui dirent Maître celui qui estoit avec toi outre le Iordain, auquel tu as rendu témoignage, voila, il baptize & tous viennent à lui.

27. Ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν & δεῖ, εἰ μὴ ἡ δεξιὰ τοῦ οὐρανοῦ οὐρανός.

Iehan respondit, & dit, L'homme ne peut receuoir chose aucune, sinon qu'il lui soit donné du ciel.

28. Αὐτοὶ ὁμῶς μοι μαρτυροῦσι ὅτι εἶπα, ὅτι εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμι ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

Vous-mêmes m'êtes témoins, que j'ai dit, Ce n'est pas moi qui suis le Christ, mais que ie suis enuoyé pour aller deuant lui.

29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἐστὶν αὐτοῦ, ἀκούων αὐτοῦ, χαρὰ, χαρὰ ἂν τὸ φωνεῖν τὸν νυμφίον. αὐτὴ οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπληρώται.

Celui qui a la mariee, est le marié: mais l'ami du marié qui assiste, & qui voit, est tout elioy pour la voix du marié: dont ceste aienne ioye est accomplie.

30. Ἐκείνους δὲ αὐξάνει· ἐμὲ δὲ ἐλαττοῖ.

Il faut qu'il croisse, mais que ie soye amoindri.

31. Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστίν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλῶν. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν.

Celui qui est venu d'en haut, est par dessus tous: celui qui est issu de la terre, est de la terre, & parle comme issu de la terre: celui qui est venu du ciel est par dessus tous:

32. Καὶ ὁ εἰδὼς ὅτι ἔχουσιν, τὸ μαρτυρεῖν, καὶ τὸ μαρτυρεῖν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστι λαμβάνειν.

Et ce qu'il a veu & ouï, il le témoigne: mais nul ne reçoit son témoignage.

ג
33. הוּ יֵינוּ דְקַבֵּל סְהִדוּתָהּ
מִתָּם וְאֵלֶּהָ שְׁרִירָתָהּ הוּ :

*Chi ha ricevuto la sua testimonianza-
za, ha sigillato che Iddio è verace.*

34. אֵינָה זִיר דְּאֵלֶּהָ
שְׁרִירָה מְלֵא הוּ דְּאֵלֶּהָ
מִמֶּלֶל לֹא הוּא זִיר בְּכִילָא
יֵהֵב אֵלֶּהָ רוּחָהּ :

*Imperoche colui che Iddio ha man-
dato, parla le parole di Dio: perche Iddio
non gli dà lo spirito à misura.*

35. אָפֵא מִיָּחֵב לְפָנָהּ וְכָל
מִדָּם יֵהֵב בְּאִידוּהִי :

*Il Padre ama il Figliuolo, & ha gli
date tutte le cose in mano.*

36. מִן דְּמַהֲיָמוּ בְּפָרָא
אִית לֵה חַיָּא דְּלַעֲלָם וּמִן
דְּלֹא מַתְּסָבִים לְפָרָא לֹא
יִהְיֹא חַיָּא אֵלֶּה רֹגְזָה
דְּאֵלֶּה יִקְוָא עֲלֵיהִי :

*Chi crede nel Figliuolo, ha vita eter-
na: ma chi disobedisce al Figliuolo, non
vedrà la vita, anzi l'ira de Dio resta so-
pra lui.*

ד
יָדַע יֵינוּ יִשׁוּעַ דְּשָׁמְעוּ
שֶׁא דְּתַלְמִידֵיהּ ס
אֵת עֲבָד וּמַעֲמָד יִתִּיר
מִן יוֹחָנָן :

*Hor come il Signor hebbe conosciuto
che i Farisei haveuano visto che Iesv
faceua piu discipoli, e battezzaua, piu che
Gionanni.*

2. כִּד לֹא הוּא הוּ יִשׁוּעַ
מַעֲמָד הוּא אֵלֶּה ת
תַּלְמִידוּהִי :

*(Ancor che effo Iesv non battezza-
ua, ma i suoi discipoli.)*

3. וְשָׁבָה לִיהוּדָא וְאֵתָא
לָהּ תִּיב לָגָלִילָא :

*L'esso la Giudea, & andosene di nuo-
uo in Galilea.*

4. מַעֲבָדָה הָיָה לָהּ יֵינוּ
דְּיִאֲתָא עַל בֵּית שְׁמָרְיָא :
*E bisognava ch'ei passasse per Sama-
ria.*

33. כָּל-אִשָּׁר מִקְבֵּל אֶת-עֲדוּתוֹ
בְּחַתוּם כִּי יִהְיֶה נֶאֱמָן הוּא :

*Elque recibe su testimonio este signo, que
Dios es Verdadero.*

34. כִּי אִשָּׁר שִׁלְחוּ הָאֱלֹהִים
אֶת-דְּבָרֵי יְהוָה מִדְּבַר כִּי אֵינְנוּ
בְּמִדָּה גֹזְמִין יְהוָה אֵת הָרוּחַ :

*Porque elque Dios embió, las palabras de
Dios habla: porque no le da Dios el Espiritu por
medida.*

35. הָאָבִי אֱהֵב אֶת הַבֵּן וְכָל
נֶטוּן בְּיָדוֹ :

*El padre ama al Hijo, y todas las cosas dió
en su mano.*

36. הַמֵּאֲמִין בִּבְנוֹ יְהוֹי לֹא הָיָה
עוֹלָם וְאִשָּׁר אֵינְנוּ מֵאֲמִין לֹא
יִדָּאָה אֶת הַחַיִּים כִּי אִם חֲרוּף
אֵת יְהוָה יְדוּם עָלָיו :

*El que cree en el Hijo, tiene vida eterna:
mas el que al Hijo es incredulo, no vera la vida:
mas la yra de Dios está sobre el.*

ד
1. וְכֵאֲשֶׁר יָדַע יִשׁוּעַ כִּי שָׁמְעוּ
הַמִּתְפָּרְשִׁים כִּי יִשׁוּעַ עֹשֶׂה רַבִּים
תַּלְמִידִים מִן יוֹחָנָן וְכִי טוֹבֵל :

*De manera que como Iesus entendió que
los Phariseos auian oydo que Iesus hazia Disci-
pulos, y baptizaua mas que Ioan.*

2. אֵת כִּי יִשׁוּעַ בָּרָדוֹ אֵינְנוּ
טוֹבֵל כִּי אִם תַּלְמִידָיו :

*(Aunque Iesus no baptizaua, si no sus Dis-
cipulos.)*

3. וַיַּעֲזֹב אֶת-אֶרֶץ יְהוּדָה וַיָּשָׁב
גָּלִילָא :

Dexó à Iudea y fuese otra vez à Galilea.

4. וַיְהִי-צָרְכוֹ לַעֲבוֹר בְּשׁוֹמְרוֹן :
Y era menester que passasse por Samaria.

γ.

33. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυ-
ρίαν, ἐσφραγίστην ὅτι ὁ θεὸς ἀλη-
θὴς ἐστίν.

*Celui qui a receu son tesmoignage,
la sceelle que Dieu est veritable.*

34. Ὁν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ
ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἔκ
μέτρου διδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

*Car celui que Dieu a enuoyé, an-
nonce les paroles de Dieu: car Dieu ne
lui donne point l'esprit par mesure.*

35. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, ὃς
πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

*Le Pere aime le Fils, & lui a don-
né toutes choses en main.*

36. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον· ὃ δὲ ἀπειθεῖ τῷ υἱῷ,
ὃς οὐ πιστεύει τῷ ζῶντι, αἰὲν ἡ ἐργὴ
τῆς θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

*Qui croit au Fils, a vie eternelle:
mais qui desobeit au fils, ne verra point
la vie: ains l'ire de Dieu demeure sur
lui.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι
ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι
ἰησοῦς πολλοὺς μαθητὰς ποιῶν καὶ
βαπτίζων ἢ ἰωάννης.

*Quand donc le Seigneur eut cognu
que les Pharisiens auoyent ouï dire qu'
il faisoit & baptizoit plus de disciples
que Iehan.*

2. Καί ποτε ἰησοῦς αὐτοὺς ὅτι
βάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*(Toutesfois Iesus ne baptizoit point
lui mesme, mais c'estoyent les disciples)*

3. Ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν, ἔαπῃ-
λε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

*Il laissa la Iudee, & s'en alla dere-
chef en Galilee.*

4. Ἐδὲ τότε αὐτὸς διέρχεται διὰ
τῆς Σαμάρειας.

*Or il falloit qu'il trauersast par Sa-
marie.*

33. Qui accepit eius testimonium, signavit Quia Deus verax est.

He that hath receyued his testimonie / hath sealed that God is true.

34. Quæ enim misit Deus, verba Deiloquitur, non enim ad mensuram dat Deus spiritum.

For he whom God hath sent / speaketh the wordes of God: for God giveth him not the Spirit by measure.

35. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius.

The Father loveth the Sonne / and hath given all things into his hand.

36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

He that beleeveth in the Sonne / hath everlasting life / and he that believeth not the Sonne / shall not see life / but the wrath of God abideth on him.

VT ergo cognovit Iesus, quia audierunt Pharisæi quod Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quam Iohannes.

Now when the Lord knewe / how the Pharisees had heard / that Iesus made and baptized mo disciples then Iohn.

2. (Quâquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius.)

(Though Iesus him selfe baptized not / but his disciples.)

3. Reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.

He left Iudea / and departed againe into Galilee.

4. Oportebat autem eum transire per Samariam.

And hee must needs goe through Samaria.

33. Wer es aber annimbt / der versigelt / daß Gott warhafftig sey.

Men huo som det anammer / hand besegler det / at Gud er sand.

34. Den welchen Gott gesandt hat / der redet Gottes Wort / denn Gott gibt den Geist nicht nach dem maß.

Thi den sou Gud vdsende / taler Guds ord / Thi Gud giffuer Anden icke effter maade.

35. Der Vater hat den Son lieb / vnd hat ihm alles in seine Hand gegeben.

Faderen elsker Sønnen / oc gaff hannem alting i hans Haand

36. Wer an den Son glaubet / der hat das ewige Leben / Wer dem Son nicht glaubet / der wirdt das Leben nicht sehen / sondern der Zorn Gottes bleibet über ihm.

Huosom tror paa Sønnen / hand haffuer det ewige Leff / Huo som icke tror Sønnen / hand skal icke see Liffuit / Men Guds vrede bliffuer offuer hannem.

Da nun der HERR inen ward / daß für die Phariseer kommen war / wie Iesus mehr Jünger machet / vnd tauffet denn Iohannes.

Der HERRE nu fornam / at det vaar kommen saar Phariseerne huorledis Ihesus gjorde flere Disciple end Iohannes / oc dobt.

2. (Wiewol Iesus selber nicht tauffet / sondern seine Jünger.)

(End deg at Ihesus dobt icke self / men hans Disciple.)

3. Verließ er das Land Judea / vnd zoch wider in Galilean.

Da forlod hand det Land Iudea / oc drog til Galileam igen.

4. Er mußte aber durch Samarien reisen.

Men hand skulde reyse igennem Samariam.

33. Alckdožby přinal geho svědectví / ten zapečetil á to ho podvrtil / že Bůh pravdo mluvný gest.

Kroc tego świadectwo przymusił / thenci zápieczętoval iž Bog jest pawdžimym.

34. Nebo kohož gest poslal Bůh / slova Božij mluví. New mřu žagistě dává Bůh gemu ducha.

Zbovím then křorego Bog poslal / slova Bože pověda / bo remu Bog nie pod mřkra dáwa Ducha.

35. Otec miluje Syna / a všecty věcy dal wruce geho.

Otec miluje Syna / y všyt / Fo dal wruce iego.

36. Kdož věří v Syna / má život věčný : ale kdož gest newěřící Synu / newěříť života / ale hněv Božij žuo stává na něm.

Kto wěřy w Syna / má żywot wieczny : á kto nie wěřy Synowi / nie oglada żywot / ale gniew Boży zostawa nad nim

Chdy nakž poznal Gezijs / že gsau slýsseli žako nien žebý Gezijs wíce vědli nřtůw činil á křtil nežli Jan.

Pothym gdy Pan zrozumiał iž sic oslysseli řazyseuřowie ze on wícey zwolennřkow řymil y řřřil mřli Jan.

2. (Alckoli Gezijs nekřtil / ale vědlnřy geho.)

(Chočřř sam Jezus nie řřřřil / tedno zwolennřcy iego.)

3. Opustil Juodřwo / a odřřel opřt do Galilee.

Opustřř Jude / y ředř řřřřdo Galileey.

4. A musřl glřti řřřře Samarij.

A přřřřřlo mu přřřřie přřřřřř přřřřř Samariya.

ד

5 וַתָּבֹא בְעִיר שׁוֹמְרוֹן הַקְּדָמָה
שְׂכֹר הַקְּרוֹבָה לְמִגְדָּשׁ לְשָׁכֶם
אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנֹה׃

Venne dunque in vna città di Samaria, detta Sicar, presso à la possessione che Iacob dette à Ioseph suo figliuolo.

6 וַיְהִי שָׁם בְּאֵר יַעֲקֹב וַיֵּשׁוּעַ
יֵצֵא מִמַּהְלָךְ וַיִּשְׁבַּב כֵּן אֶל־הַבְּאֵר
וַתִּהְיֶה כְּשַׁעַת הַשְּׁשִׁית׃

Et ius era la fonte di Iacob: Iesus dunque essendo affaticato per il camino, si sedeva così sopra la fonte, essendo quasi l'hora sesta.

7 וַתֵּת אֶת־אֲנִתָּתָהּ מִן־
שְׁמִרִין דְּתַמְלֵא מִיָּנָה
וַאֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ הֲבִי לִי מִיָּנָה אֲשֶׁתָּה׃

Intanto viene una donna di Samaria per trarre de l'acqua: à laqual Iesus disse, dammi à bere.

8 תַּלְמִידוֹהִי דִּין עָלוּ הָיוּ
לְמַדְיָנָהּ דִּינִיבְנוֹן לְהוֹן
סִיבְרָתָהּ׃

Percioche i suoi discipoli sen'erano andati ne la città per comprar da mangiare.

9 אָמְרָא לָהּ הִי אֲנִתָּתָהּ
שְׁמִרִיתָא אִיכְבָּנָהּ אֲנִתָּהּ
יְהוּדִיָּא אֲנִתָּהּ וּמִיָּנָה שְׁמִרָה
אֲנִתָּהּ לְמִשְׁתָּהּ דְּאִיתִי
אֲנִתָּתָהּ שְׁמִרִיתָהּ לֹא אִיר
מִתְּהַשְׁחִין יְהוּדִיָּא עִם
שְׁמִרִיָּה׃

La donna Samaritana gli disse, Tu che sei Giudeo, come domandi da beuere à me che son donna Samaritana? Conoschia che i Giudei non hanno a far niente co i Samaritani.

10 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהּ
אֵלֹהֵי דְּעֵצָהּ הִנֵּיתִי
מִן־הַבְּתָא דְּאֵלֵהָא וּמִן
הַנֶּגֶל דְּאֵמַר לְכִי הֲבִי לִי
אֲשֶׁתָּה אֲנִתִּי שְׁמִלָּה
הִנֵּיתִי לָהּ וְיִהְיֶה הָיוּ לְכִי
מִיָּנָה חַיִּים׃

Iesus rispose, e dissele, Se tu conoscessi il dono di Dio, e chi è colui che ti dice, Dammi à bere: tu n'haueresti domandato à lui, & egli t'hauerebbe dato de l'acqua viua.

ד

5 וַתָּבֹא בְעִיר שׁוֹמְרוֹן הַקְּדָמָה
שְׂכֹר הַקְּרוֹבָה לְמִגְדָּשׁ לְשָׁכֶם
אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנֹה׃

Vino pues à vna ciudad de Samaria que se llama Sicar, junto à la heredad que Iacob dió à Ioseph su hijo.

6 וַיְהִי שָׁם בְּאֵר יַעֲקֹב וַיֵּשׁוּעַ
יֵצֵא מִמַּהְלָךְ וַיִּשְׁבַּב כֵּן אֶל־הַבְּאֵר
וַתִּהְיֶה כְּשַׁעַת הַשְּׁשִׁית׃

Y estaua alli la Fuente de Iacob. Anfi que Iesus, cansado del camino, anfi se sentó cabe la Fuente. Era como la hora de las seys.

7 וַתָּבֹא אִשָּׁה מִשׁוֹמְרוֹן לְשָׂאֵב
מִיָּם וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ הֲבִי לִי
לְשִׁתִּי׃

Vina vna muger de Samaria à sacar agua: y Iesus le dize, Da me de beuer.

8 וַתַּלְמִידוֹ הַלֵּכוֹ הָעִירָה לְקִנְיָתָהּ
אֶכְל׃

(Porque sus Discipulos eran ydos à la ciudad à comprar de comer.)

9 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית
אֵיךְ אָתָּה יְהוּדִי הִנֵּה מִמִּצְרַיִם שׁוֹאֵל
לְשִׁתִּי אֲשֶׁר אֲנִי אִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית
כִּי אֵינִם מִשְׁתַּנִּיִּם מִתְּעַרְבִּים
וּמִתְּהַלְכִּים יְהוּדִים אֵת־
שׁוֹמְרוֹנִים׃

Y la muger Samaritana le dice, Como tu siendo Iudio me demandas à mi de beuer, que soy muger Samaritana: Porque los Iudios no se tratan con los Samaritanos.

10 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם
הָיִדְעִי אֶת־תְּהִלָּתָהּ אֱלֹהִים וּמִיָּנָה
וְהָיָה אֲשֶׁר אֹמַר לָךְ תֵּן לִי
לְשִׁתִּי וְאִתִּי תִשְׁאֲלִי מִמִּצְרַיִם
וְתֵן לָךְ מִיָּם חַיִּים׃

Respondió Iesus, y dixole, Si conocieffes el don de Dios, y quien es elque te dize, Da me de beuer, tu pedirias deel, y el te daria agua biua.

δ.

5. Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τὴν σιμα-
ρείας, λεγομένην συχάρ, πλησίον
ἔχει οὗτος ὁ δόμων ἱακώβ ἰωσήφ
τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Il vint donc en vne ville de Samarie, nommee Sicar, qui est pres dela possession que Iacob donna à Ioseph son fils.

6. Ἦν γὰρ ἐκεῖ πηγή ἡ ἱακώβ. ὁ
οὖν ἰησοῦς κενὸν πιακὸς ἐκ τῆς ὁδοῦ
πράγας, ἐπαθέρετο οὕτως ὅτι τῇ
πηγῇ. ὥρα δὲ ὥσπερ ἑκτη.

Or là estoit vne fontaine de Iacob: Iesus donc lassé du chemin, se tenoit là ainsi assis sur la fontaine, c'estoit enuiron les six heures.

7. Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σιμα-
ρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ, λέγει αὐτῇ
ὁ ἰησοῦς· δός μοι πιῖν.

Vne femme Samaritaine vient pour puiser de l'eau, & Iesus lui dit, Donne-moi à boire.

8. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπὸ πη-
λὴν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς
ἀγοράσωσι.

Car ses disciples s'en estoient allés à la ville pour acheter des viures.

9. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σιμα-
ρεΐτις, πᾶς σὺ ἰουδαῖος ὢν, πᾶρ
ἐμοῦ πιῖν αἰτῆς εὐσεύς γυναι-
κὸς σιμαρεΐτιδος; εὐ γὰρ συγ-
χεῖται ἰουδαῖοι σιμαρεΐτις.

Ceste femme Samaritaine donc lui dit, Comment toi qui es Iuis, me demādes-tu à boire, à moi qui suis femme Samaritaine? car les Iuifs n'ont point de communicatiō avec les Samaritains.

10. ἀπεκρίθη ἰησοῦς & εἶπεν αὐ-
τῇ, εἰ ᾔδεις τί ἐστι δώρεον ἔστιν, καὶ
τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιῖν.
σὺ ἀνθρώπος αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν αὐ-
τῇ ὕδωρ ζῶν.

Iesus respondit, & lui dit, Si tu fauois le don de Dieu, & qui est celui qui te dit, Donne-moi à boire: tu lui en eusses demandé toi-mesme, & il t'eust donné de l'eau viue.

5. Venit ergo in civitatem Samariae quae dicitur Sichar: iuxta praedium quod dedit Iacob Ioseph filio suo.

Then came he to a citie of Samaria called Sichar: mere vnto the possession that Iacob gaue to his sonne Ioseph.

6. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

And there was Jacobs well. Iesus then wearied in the iourney / sate thus on the well: it was about the sixt houre.

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere.

There came a woman of Samaria to draw water. Iesus said vnto her: Gine mee drinke.

8. Discipuli enim eius abierant in civitatem, ut cibos emerent.

For his disciples were gone away into the citie to buy meat.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Iudaeus cum sis, bibere a me potes, quia sum mulier Samaritana: non enim cointuntur Iudaei Samaritanis.

Then said the woman of Samaria vnto him: how is it that thou being a Jewe / askest drinke of mee / which am a woman of Samaria? For the Jewes medle not with the Samaritanes.

10. Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.

Iesus answered & saide vnto her: If thou knewest the giste of God / and who it is that saith to thee / Gine me drinke / thou wouldest haue asked of him / and he woulde haue giuen thee water of life.

5. Da kam er in eine Stadt Samaria / die heisset Sichar / nahe bey dem Dörfflein / das Jacob seinem Son Ioseph gab.

Da kom handt in aff Samarie stæder / som heder Sichar // hart hof den Wy / som Jacob gaff sin Son Ioseph.

6. Es war aber daselbst Jacobs brunn. Da nun Iesus müde war von der raise / saßte er sich also auff den Brunn / vñnd es war vmb die sechste stunde.

De der vaar Jacobs brønd. Der Ihesus vaar nu træt aff Reisen / da sette hand sig paa brønden / oc der de vaar ved den siette time.

7. Da kombt ein Weib von Samaria wasser zu schöpfen. Iesus spricht zu jr: Gib mir trincken.

Da kommer en Quinde aff Samaria at ose vand. Ihesus siger til hende / Giff mig dricke.

8. Denn seine Jünger waren in die Statt gegangen / daß sie speise kauften.

Ihi hans Disciple vaare gongne i staden / at købe Mad.

9. Spricht nun das Samaritisch Weib zu jm: Wie bittest du von mir trincken / so du ein Jude bist / vñnd ich ein Samaritisch Weib? Denn die Juden haben keine gemeinschafft mit den Samaritern.

Den Samaritaniske Quinde siger nu til hannem / Hui beder du mig om dricke / effterdi du est en Jude / oc ieg en Samaritaniske Quinde? Ihi Jøder haaffue ingen omgengelse med Samaritaner.

10. Iesus antwortet vñnd sprach zu ihr: Wenn du erkennetest die Gabe Gottes / vñd wer der ist / der zu dir saget: Gib mir zu trincken / du betest ihn / vñd er gebe dir lebendiges Wasser.

Ihesus svarede / oc sagde til hende / der som du kende Guds gaffue / oc huo den er / som siger til dig / Giff mig dricke / Da bade du hannem / oc hand gaffue dig leuendis Vand.

5. Vpřisěl k Městu Samar: skému / kterěž slowe Sichar: vedle Popluží kterěž byl dal Jákob Jozefowi Synu svému.

A táf přysědl do mĕsta Sámarýy / ktere zowa Sichar / vedle popluží ktery dal Jákob Jozefowi synovi svému.

6. Abyla tu Studnice Jákobova. Protož vstav na cestě Pán Gejžiš / posadil se tak na Studnici. Abyla hodina pátá šestá.

Abyl tam stoť Jákobov / A přetož Iesus b. dac sprácowány z drogi / siadl tak v studni / a bylo Jákoby ošestý godzine.

7. Vpřisla z na z Samarj wážit vody. Ažel gj Gejžiš: Day mi at se napijgi.

Járym přisla niewiśta Sámarýtańska aby czypała wodę / Fu ktery rzekl Iesus: Day mi pić.

8. Nĕdlnijch žagistě geho byli odesli do Města / aby našli koupiti pokrmů.

Bo žmolenicy jeho šli byli do mĕsta / aby kupili co jíst.

9. Vřekla genu žena ta Samarytánka: Kterak ty gšá ži dem žadáš odemne pítí genž gšem žena Samarytánka? Poněwadž ncobcugij židěs Samarytány.

Tedy mu rzekla oná Samarytánka niewiśta: Jákž thy žydem bedac / zadáš odemne pić / Kthoram ieś niewiśta Samarytánka? gdyž židowie nie thowar z yśa z Samarytány.

10. Odpowĕdĕl Gejžiš a řekl gj: Vy žnala dar Boží / a kdo gest kterěž mluvíj tobě: Day mi pítí: tyby šnad prošla od něho / a dalby tobě wodę živě.

Alle Iesus dawšy sey odpowĕdĕl rzekl: O byžes wiedziala ten dar Boží / y kto ten ieś ktery mo wi tobie / Day mi pić / tedy byś ty go prošla / a onby tobie dal wodę żywa.

ד

11. אמרה לה אנהתה
הי מרי לא דולא אית לך
ופרה עמיקה אימכר
לך מינה חיה :

La donna gli disse, Signore, tu non hai con che trarne, e il pozzo è profondo: donde hai tu dunque questa acqua viva?

12. למנה אנהת רב אנה
מו אביו יעקוב הו דהו
יהב לו פרה הדא והו מנה
אשתו ובניה וצנה :

Sei tu maggiore del nostro padre Jacob, il qual ci dette il pozzo, e beuene esso, e i suoi figliuoli, e i suoi bestiami?

13. ענה ישוע ואמר לה
כל דנשתא מו הליו מינה
תוב יצנה :

Rispose IESV, e dissele, Chiunque beue di quest' acqua hauerà di nuouo sete.

14. כל דיו דנשתא מו
מינה דאנה אנהל לה לא
יצנה לעלם אלא מינה
הביו דנהב אנהל לה יהו
פה מצנה דמינה
דנבעיו לחיה דלעלם :

Ma chiunque beuerà de l'acqua chi'io li darò, non hauerà sete in eterno: anzi l'acqua chi'io li darò si farà in lui vna fonte d'acqua che forgerà in vita eterna.

15. אמרה לה אנהתה הי
מרי הב לי מו הליו מינה
דלא תוב אנהל ול
הוית אנהל דלנו מו
הרכה :

La donna gli disse, Signore, dammi questa acqua, accioche io non habbi piu sete, ne venghi piu qua' attingerne.

16. אמר לה ישוע ולי
קרי לפעלכי ותי להרכה :

IESV le dice, Va, chiama il tuo marito, e vienqua.

17. אמרה לה לירג לי
פעלך אמר לה ישוע
שפיר אמרתי דלירג לי
פעלך :

Rispose la donna, e disse, Io non ho marito. IESV le dice, Bene hai detto dicendo, Io non ho marito.

ד

11. ואמר לו האשה אדני לא
יש לך דלך והבאר עמוק הוא
ומאין יהי לך מימי החיים :

La muger le dize, Sennor no tienes conque facarla, y el pozo es hondo: dedonde pues tienes el agua biua?

12. האת גדול מאביו יעקב
אשר נתן לנו את הבאר והוא
ממנו שתה ובניו וחיותיו :

Eres tu mayor que nuestro padre Jacob, que nos dió este pozo: del qual el beuió, y sus hijos, y sus ganados?

13. וישוע ואמר לה כל אשר
שותה ממנו האלה יצנה :

Respondio IESVS, y dixole, Qualquiera que beuiere de esta agua, boluerà à tener sed,

14. ואשר שתה ממנו אשר
אני נתן לו לא יצנה לעולם
כי אם המים אשר נתן לו
יהי בו באר מים מבועים
לחיותו :

Mas elque beuiere del agua que yo le dare, para siempre no rendra sed: mas el agua que yo le daré será en el fuente de agua que sale para vida eterna.

15. ואמר אליה האשה אדני
את לי את המים האלה אשר
לא יצנה ול לא אבוא פה
לשאב :

La muger le dize, Sennor dame esta agua paraque yo no tenga sed ni venga aca à facarla.

16. ואמר אליה ישוע לך קרא
לאישך ובוא פה :

Iesus le dize, Ve llama à tu marido: y ven acá.

17. ותען האשה ואמר אינני
יש לי איש ואמר אליה ישוע
היטב ענית כי אינני יש לי איש :

Respondió la muger y dixole, No tengo marido. Dizele Iesus bien has dicho, Que no tengo marido.

ד.

11. Λέγει αὐτῇ ἡ γυνή, κύριε, οὐτε ἀντλημα ἔχεις, καὶ τὸ Φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πῶς ἐν οὗτῳ ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

La femme lui dit, Seigneur, tu n'as pas en quoi puiser, & le puits est profond, d'où as-tu donc ceste eau viue?

12. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ Φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Es tu plus grand que Jacob nostre pere, qui nous a donné le puits, & lui-même en a beu, & les enfans, & son bétail?

13. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τῆς ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν.

Iesus respondit, & lui dit, Quiconque boit de ceste eau-ci, aura encores soif:

14. Ὃς δὲ ἔσται πίνων ἐκ τῆς ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὲν διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γινώσκειται ἐν αὐτῷ πηγή ὕδατος, ἀλλομύνη εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais qui boira de l'eau que ie lui donnerai, n'aura plus iamaïs soif: mais l'eau que ie lui donnerai sera faite en lui vne fontaine d'eau saillante en vie éternelle.

15. Λέγει πρὸς αὐτὴν ἡ γυνή, κύριε, δός μοι τῆς τῆς ὕδατος, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἐρχομαι ἐνθάδε ἀντλῆν.

La femme lui dit, Seigneur, donne moi de ceste eau, afin que ie n'aye plus soif, & que ie ne viene plus ici pour en puiser.

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε· φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθέ ἐνθάδε.

Iesus lui dit, Va-t'en, & appelle ton mari, & t'en vien ici.

17. Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν, ὅτι ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα ὅτι ἔχω.

La femme respondit, & lui dit, Je n'ai point de mari. Iesus lui dit, Tu as bien dit, Je n'ai point de mari.

ד

18 חמשת גיר בעליו הוו
לכי והנא דאית לכי השא
לא הוה בעלכי הד
שריתתא אמרת:

*Perche tu hai hauuti cinque ma-
riti, e qual che tu hai adesso, non e tuo ma-
rito: questo l'hai veramente detto.*

19 אמר לה הי אנחתא
מרי הוה אנא דנבנך
אנח:

*La donna gli dice, Signore, io vedo
che tu sei Profeta.*

20 אבהו כהנא טורג
סגדו ואתו אמרו
אנתו דבאורשלים הו
אתר דגלא הוה למסגד:

*I vostri padri hanno adorato in que-
sto monte, e voi dite, che in Ierusalem e il
luogo doue si debbe adorare.*

21 אמר לה ישוע הנא
הימני דאתתא שעתא
דלא כהנא טורג אף לא
באורשלים תסגדו לאבא:

*Iesv le dice, Donna credi a me, che
viene l'hora che voi non adorarete il Pa-
dre ne in questo monte, ne in Ierusalem.*

22 אנתו סגדו אנתו
למדם דלא נדעו אנתו
חנ דיו סגדו למ
נדעו דחנא מו יהודיא
אבן:

*Voi adorare quel che voi non sapete:
nei adoriamo quel che noi sappiamo: per-
cioche la salute e da Giudei.*

23 אלא אתתא שעתא
והשא איתתא אמתי ד
דסגדא שרירג יסגדו
לאבא ברוחא ובשרג
אף אנא גיר דאית דליו
הו סגדא בעא:

*Ma viene l'hora, e adesso e, che i veri
adoratori adoraranno il padre in spirito e
Verita: perche da questi tali il Padre
adoranda che l'adorino.*

24 רוחא הו גיר אלחא
נאיליו דסגדו לה ברוחא
ובשרג נלא דסגדו:

*Idio e Spirito, e bisogna che quei che
l'adoranno, l'adorino in spirito e Verita.*

ד

18 חמשת אנשים היו
לך ואשר לך איגו יש
אישך ואח
באמת אמרת:

*Porque cinco maridos has tenido: y el que
aora tienes no es tu marido: esto has dicho con
verdad.*

19 ותאמר אלי הנא
רוחא אני כי נביא את:

*Dizele la muger, Sennor, pareceme que tu e-
res Profeta.*

20 אבותינו בחר הוה השתחוה
ואתם אומרים כי בירושלים
הוה במקום אשר צריך
להשתחוה:

*Nuestros padres adoraron en este monte: y
vosotros dezis, Que en Ierusalem es el lugar don-
de es menester adorar.*

21 ואמר לה ישוע הנא
האמר לי כי תבוא העת באשר
לא בחר הוה ולא בירושלים
ישתחוה לאב:

*Dizele Iesus, Muger, creeme, que la hora vi-
ene, quando ni en este monte, ni en Ierusalem, a-
dorareys al Padre.*

22 אתם משתחיים לאשר לא
ידעתם ואנחנו משתחיים לאשר
נדע כי השועה מהיודים היא:

*Vosotros adorays loque no sabeys, nosotros
adoramos loque sabemos: porque la Salud de los
Iudios viene.*

23 כי אם תבוא העת ועת
הוה באשר השתחוה אמונים
ישתחוה לאב ברוח ובאמת וגם
האב את השתחיים באלה
מבקש:

*Mas la hora viene, y aora es, quando los verda-
deros adoradores adoraran al Padre en Espiritu
y en verdad porque tambien el Padre tales ado-
radores busca que lo adoren.*

24 האלהים רוח הוה ואשר
ישתחוה לו יש צרכם להשתחוה
לו ברוח ואמת:

*Dios es Espiritu: y losque lo adoran, en espi-
ritu y en verdad es menester que adoren.*

ד

18. Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔχουσιν, καὶ
νῦν οὐ ἔχεις, ὅσα ἐστὶ τοῦ ἀνδρός. Ἐ-
πεὶ ἀληθὴς εἶρηκας.

*Car tu as eu cinq maris: & celui que
tu as maintenant, n'est point ton mari:
en cela as-tu dit la verité.*

19. Λέγει αὐτῇ ἡ γυνὴ, κύριε,
ἵνα ὅτι προφήτης εἶ σύ.

*La femme lui dit, Seigneur, ie voy
que tu es Prophete.*

20. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει
τούτῳ προσκυνοῦσιν, & ἡμεῖς λε-
γάμεν ὅτι ἐν ἱερουσαλὺμ, ἐστὶ τὸ τό-
πος, ὅπου δεῖ προσκυνῆναι.

*Nos peres ont adoré en ceste monta-
gne, & vous dites qu'en Ierusalem est le
lieu où il faut adorer.*

21. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γυνὴ, πί-
στευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε ἔτε
ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, ἔτε ἐν ἱερουσα-
λὺμ προσκυνήσετε τῷ πατρί.

*Iesus lui dit, Femme, croy-moi, que
l'heure vient que vous n'adorerez le
Pere, ni en ceste montagne, ni en Ieru-
salem.*

22. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε τὸ ὅσα εἴ-
δατε ἡμεῖς προσκυνοῦμεν, ὃ οὐδα-
μὸν ὅτι ἡ λατρεία ἐστὶν τοῦ ἰουδαίου
ἐστίν.

*Vous adorez ce que vous ne cogno-
issez point: nous adorons ce que nous
cognoissons: car le salut est des Iuifs.*

23. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν,
ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνήται προσ-
κυνήσουσι τῷ πατρί ἐν πνεύματι
καὶ ἀληθείᾳ. & γὰρ ὁ πατήρ τοιοῦ-
τος ζητεῖ τοὺς προσκυνῶντας
αὐτόν.

*Mais l'heure vient, & est maintenár,
que les vrais adorateurs adorent le
Pere en esprit & verité: car aussi le Pe-
re en demande de tels qui l'adorent.*

24. Πνεῦμα ὁ θεός καὶ τὰς προ-
σκυνούσας αὐτὸν, ἐν πνεύματι &
ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνῆναι.

*Dieu est esprit: & faut que ceux qui
l'adorent, l'adorent en esprit & verité.*

18. Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti.

For thou hast had five husbandes / and hee whome thou nowe hast / is not thine husband: but sayedest thou truely

19. Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

The woman sayde vnto him / Sir / I see that thou art a Prophete.

20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus ubi adorare oportet.

Our fathers worshipped in this mountaine / and he sayeth that in Ierusalem is the where men ought to worship.

21. Dicit ei Iesus, Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

Iesus said vnto her / Woman / beleeue me / the houre cometh / when ye shall neither in this mountaine / nor at Ierusalem / worship the Father.

22. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

Ye worship that which ye knowe not: we worship that which we know: for saluation is of the Iewes.

23. Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater tales querit, qui adorent eum.

But the houre cometh / and now is / when the true worshippers shall worship the father in spirit / and trueth: for the Father requireth such to worship him.

24. Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

God is a Spirit / and they that worship him / must worship him in spirit and trueth.

18. Fünff Männer hast du gehabt / vnd den du nun hast / der ist nicht dein Mann / da hast du recht gesagt.

Du hastuer hafft vnf Wend / och den som du nu hastuer / hand er icke din mand / der sagde du ret.

19. Das Weib spricht zu ihm: HERR / ich sihe / daß du ein Prophet bist.

Quinden siger til hannem / Herre / ieg seer / at du est en Prophete.

20. Vnsere Väter haben auff disem Berge angebetet / vnd ihr saget / zu Jerusalem sey die stete / da man anbeten solle.

Vorde Fedre haffue tilbedet paa dette Berg / oc i sig / I Jerusalem er den Sted / som mand skal tilbede.

21. Iesus spricht zu ihr: Weib / glaube mir / es kompt die zeit / daß ir weder auff dem Berge / noch zu Jerusalem werdet den Vater anbeten.

Ihesus siger til hendis / Quinde / tro mig / Den tid kommer / at i huerecken skulle tilbede Faderen paa dette Bierg / och ey i Jerusalem.

22. Ir wisset nicht / was ir anbetet / Wir wissen aber / was wir anbeten / Denn das Heil kompt von den Juden.

I vide icke / huad i tilbede / Men vi vide / huad vi tilbede / Thi Salighed kommer aff Jøderne.

23. Aber es kompt die zeit / vnd ist schon ietz / daß die warhafftigen anbeteter werden den Vater anbeten / im Geist vnd inn der warheit / denn der Vater will auch haben / die in also anbeten.

Men den tid kommer / oc er allerede nu / At de sande Tilbedere skulle tilbede Faderen / i Anden och i Sandhed / Thi Faderen vil oc haffue dem / som hannem saa tilbede.

24. Gott ist ein Geist / vnd die ihn anbeten / die müssen ihn im Geist vnd in der warheit anbeten.

Gud er en Aand / oc de hannem tilbede / de skulle tilbede hannem i Anden oc i Sandhed.

18. Nebo gsh pět mužow mēla / a nynij kteréhož máso nenij twig muž. To gsh powě: dēla prāwě.

Abowtemes plac mejom mēla / a teraz then ktorego mās nie jest twoy māj / toś prawdziwie powie dźiła.

19. Njella gemu žena: Pa ne / widim že gsh ty Prorok.

Przešla mu niewiasta: Pa nie widze iżes ty jest Prorok.

20. Dteowē nashy na tēto to Hoře klaněli se: a wy prawiće / že w Geruzalēmě gsh mijsio kdežto nāleží se klaněti.

Oycowie nā sly chwalili Boga nā gorze tej / a wy powie dacie že w Jeruzalēm jest mīreysce kdey potreba Boga chwalic.

21. Njell gij Gelijs: Ženo / wēl mi že gde hodina / kdyžto ani na tēto Hoře / ani w Geruzalēmě budete se klaněti Dtey.

Itā tho tey powie dźiła Iesus: Niewiasto wierzmi / przyjdzie čas gdy ani nā gorze they / ani w Jeruzalēm bedziecie chwalic Oycā.

22. Wy klaniste se tomu že muž newište / a my se klanijme žemuž wijsme / neb Spasnijs ž Židuow gsh.

Wy chwalicie co niewieście / a my chwalimy co wiemy / abo wiem jest zbawienie ž Židow.

23. Ale gdež hodina a nynij gsh / kdyžto prawić citelē / klaněti se budau Dtey w duchu a w prawdě. Nebo Dtey tako wych hledā / kterijby se klaněli gemu.

Aleć przyjdzie czas z teraz jest / gdy prawdziwi chwalcy beda chwalic Oycā duchem y prawdā / Bo yciec thākowych Boga / ktorzy by go chwalili.

24. Bāh duch gsh / a ti kterijž mu se klaněgij / w duchu a w prawdě magij se klaněti.

Bog jest ci duch / a thāci ktorzy go chwalā / pochrzēbā aby go chwalili w duchu y w prawdzie.

ד

25 אמרה לה אנהתנה
הי ידעה אנה המשיח
אתה ומה דעתה הו מלך
לו כל מידם :

*La donna gli dice, Io so ch'el Messia
ilqual si chiama Christo, debbe venire:
quando dunque sarà venuto egli, ci an-
nunciarà tutte le cose.*

26 אמר לה ישוע אנה
אנה הממילל אנה עפוכי :

*Iesv le dice, Io son quell'effo che ti
parlo.*

27 ופד ממילל אתה ת
תלמידוהי ומהתדבריו הו
העם אנהתנה ממילל לו
היו אנש אמר מנה בעה
אנה או מנה ממילל אנה
עמה :

*Et in questo Cenzero i suoi discipoli,
maravigliaronsi ch'egli parlassse con una
donna: nondimeno niuno disse, Che cer-
chi tu? ouero, perche parli tu con essa?*

28 ושבת קולתה אנהתנה
ואולת למדינתה ואמרה :

*La donna dunque lassò la sua hidria,
Quando ne la città, e dice a gli huomini.*

29 הו הו גברא דאמר לי
כל מידם דעבדת למנה
הויו משיחא :

*Venite a sedere un huomo, ilqual
m'ha dette le cose ch'io ho fatte: non è co-
stus Christo?*

30 ונפקו אנשגא מן
מדינתה ואתיו הו לותה :

*Effi dunque sciron de la città, e Cen-
zero a lui.*

31 ובינר הליו בעין הו
מנה תלמידוהי ואמריו
לה רבן לעס :

*In questo mezo i discipoli lo pregaua-
no, dicendo, Maestro, mangia.*

32 הו דין אמר להו את
לימא כולתא דאכול אידא
דאנתון לא ידעיו אנתון :

*Et egli disse loro, Io ho un cibo da man-
giare che voi non sapete.*

33 אמריו תלמידיו
בינתהו למא אנש איתו
לה מידם למאכל :

*Onde i discipoli discusso fra loro, Ha-
rebbero qualcuno portato da mangiare?*

ד

25 אמר לו הנשה יודעה אני
כי משיחא יבוא הנאמר משיח
באשר יבוא הו יגיד לנו כלם :

*Dizele la muger, Yo se que el Messias ha de
venir, el qual se dize el Christo: quando el veni-
re, nos declarara todas las cosas.*

26 אמר אליה ישוע אני הו
הדבר אלי :

Dizele Iesus, Yo soy, que hablo contigo.

27 ועליוה הדבר באו תלמידיו
ותמהו כי עם הנשה מדבר
איש לא אמר אליה מה מבקש
או מה מדבר עמה :

*Y en esto vinieron sus Discipulos: y mara-
uillaronse de que hablaua con aquella muger:
mas ninguno le dixo, Que preguntas, ó que hab-
las con ella?*

28 ותעזב הנשה את כדה והלך
אל העיר ותאמר לאנשים :

*Entonces la muger dexó su cantaro, y fué á
la ciudad, y dixo á aquellos hombres.*

29 לכו וראו את האדם אשר
אמר לי את כל אשר עשיתי
אם לא זה הו המשיח :

*Venid ved un hombre que me ha dicho to-
do lo que he hecho: si es porventura el Christo?*

30 ויצאו מן העיר ויבואו אליה :

Entonces salieron de la ciudad, y vinieron á el.

31 ובין עת ההיא שאלו ממנו
תלמידיו לאמר רבי אכל :

*Entretanto los Discipulos le rogauan, di-
ziendo, Rabbi come.*

32 אמר אליהם יש
לי אכל לאכל אשר אתם לא
ידעתם :

*Y el les dixo, Yo tengo vna comida que co-
mer, que vosotros no sabays.*

33 וידברו תלמידים איש אל
רעהו ומי יביא לו לאכל :

*Entonces los Discipulos dezian el vno al o-
tro, Si le ha traydo alguien de comer?*

δ.

25. Λέγει αὐτῇ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι
μεσσίας ἐρχεται ὁ λεγόμενος χρι-
στὸς· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγ-
γελεῖ ἡμῖν πάντα.

*La femme lui respondit, Je sai que
le Messias (qui est appele Christ) doit
venir: quand donc icelui sera venu, il
nous annoncera toutes choses.*

26. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ εἰμι,
ὁ λαλῶν σοι.

*Iesus lui dit, Ce suis-je, moi qui parle
à toi.*

27. Καὶ ὅτε τὸ πλῆθος τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ θύμιασεν ὅτι μὴ
γινωσκὸς ἐλάλει ἐδίδει μὲν τοῖς
ἐπι- τοῖς, τί ζητεῖς; καὶ τί λαλεῖς μετ' αὐ-
τῆς;

*Et sur ce ses disciples vindrent, & s'el-
merueillerent de ce qu'il parloit avec
vne femme: toutesfois nul ne dit, Que
demandes tu? ou, Pourquoi parles tu
avec elle?*

28. Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς
καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν,
καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις.

*La femme donc laissa sa cruche, &
s'en alla à la ville, & dit aux gens.*

29. Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶ-
πε μοι πάντα ὅσα ἐποίησα, καὶ ὃς
τίς ἐστιν ὁ χριστός;

*Venez, voyez un homme qui m'a
dit tout ce que j'ai fait, Cestui-ci n'est
il point le Christ?*

30. Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ
ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

*Ils sortirent donc de la ville, & vin-
drent vers lui.*

31. Ἐν τῷ μεταξύ ἡρώτων αὐ-
τοὶ αὐτὸν λέγοντες, ῥαβ-
βί, φάγε.

*Or cependant les disciples le prioient,
disans, Maître, mange.*

32. Ὁ δ' εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρω-
σκὸν ἔχω φαγεῖν, καὶ ὑμεῖς οὐκ οἶ-
δατε.

*Mais il leur dit, J'ai à manger d'une
viande que vous ne sauez point.*

33. Ἐλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς
ἀλλήλους, μή τις ἔνεγκεν αὐτῷ
φαγεῖν;

*Les disciples donc disoyent entr'eux,
Queicun lui auroit-il apporté à
manger?*

25. Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus): cum ergo venerit, ille nobis annuntiabit omnia.

The woman sayd vnto him / I know wel that Messias shall come / which is called Christ: when he is come / he will tell vs all things.

26. Dicit ei Iesus, Ego sum qui loquor tecum.

Iesus sayd vnto her / I am he that speake vnto thee.

27. Et continuo venerunt discipuli eius: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quaeris aut quid loqueris cum ea?

And vpon that came his disciples / and maruiled that he talked with a woman: net no man sayde vnto him / What askest thou? or why talkest thou with her?

28. Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus.

The woman then left her water pot / and went her way into the citie / and sayd to the men.

29. Venite, & videte hominem qui dixit mihi omnia quaecunque feci, nunquid ipse est Christus?

Come / see a man which hath tolde mee all things that euer I did: is not hee the Christ?

30. Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

Then they went out of the citie / and came vnto him.

31. Interea rogabant eum discipuli, dicentes, Rabbi, manduca.

In the meane while / the disciples prayed him / saying / Master. eate.

32. Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis.

But he saide vnto the / I haue meate to eat / that ye know not of.

33. Dicebant ergo discipuli ad invicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?

Then sayde the disciples betweene them selues / Hath any man brought him meate?

25. Spricht das Weib zu ihm: Ich weiß / daß Messias kommt / der da Christus heisset / Wenn derselbige kommen wirdt / so wirdt ers vns alles verkündigen.

Quinden siger til hannem / Jeg veed / at Messias kommer / som kaldes Christus / Naar hand kommer / da skal hand forkynde oss det altsammen.

26. Iesus spricht zu jr: Ich bins / der mit dir redet.

Ihesus siger til hende / Jeg er den / som taler med dig.

27. Vnd über dem kamen seine Jünger / vnd es nam sie wunder / daß er mit dem Weibe redet. Doch sprach niemand: Was fragest du / oder was redest du mit ihr?

De i det samme komme hans Disciple / oc de forundrede dem / at hand talde med Quinden. Dog sagde ingen / huad spør du / eller huad taler du med hende.

28. Da ließ das Weib ihren Krug stehen / vnd gieng hin in die Stadt / vnd spricht zu den Leuten:

Da loed Quinden sie Kruss staa / oc gieß bort i Staden / oc siger til Joleker.

29. Kommet / sehet einen Menschen / der mir gesagt hat / alles was ich gethan habe / Ob er nicht Christus sey?

Kommer / seer ic Menniske / som sagde mig / alt det ieg haaffuer giort / Om hand er icke Christus?

30. Da giengen sie auß der Statt / vnd kamen zu ihm.

Da ginge de vd aff Staden / oc komme til hannem.

31. In des aber ermahneten in die Jünger / vnd sprachen: Rabbi is.

Diffimellem paa minde hans Disciple hannem / oc sagde / Rabbi. æd.

32. Er aber sprach zu jnen: Ich habe eine Speise zu essen / da wisset ihr nicht von.

Da sagde hand til dem / Jeg haaffuer Mad at æde / der vide i icke aff.

33. Da sprachen die Jünger vntereinander: hat im iemand zu essen gebracht?

Da sagde Disciplene iblant huer andre / haaffuer nogen baaret hannem at æde?

25. Řekla genu Zena: Vím že Messias přijde / kterýž slove Kristus. Protož řekne / když přijde / onť nám zvěstuje všecky věcy.

Řekla ma ntevlášť: Vím že přijde Messias. Kterýž řekne / když přijde / onť nám zvěstuje všecky věcy.

26. Řekl jí Ježíš: Jáť jsem kterýž mluvím s tebou.

Řpověděl jí Ježíš: Jáť jsem kterýž mluvím s tebou.

27. Ať tom přišli Bědníci jeho / v divili se že s ženou mluvil. A však žádný genu neřekl: Co se jí ptáš / aneb / proč mluvíš s ní?

Aná then cžs přišli z volenníky jeho / v divili se že s ženou mluvil. A však žádný genu neřekl / proč ptáš / aneb co s ní rozmawíš?

28. Tehdy nechala tu Zena vědra svého / a odešla do města a řekla těm lidem.

Zostavivši tedy džban svoj ntevlášť / šla ku městě / y povědělá lidem mtevsca one go.

29. Podte / a pohleďte na člověka / kterýž pověděl mi všecky věcy kteréž jsem koli činila. Zdáli on gest Kristus.

Podte a pogladte člověka / kterýž mi pověděl všecky věci kteréž jsem činila / zdali nie ten jest Kristus?

30. Vyšli iž Města / a šli k němu.

Řpřetož vyšli z města / y přišli do něho.

31. Mezi tím pak prosil ho Bědníci jeho řkauce: Měste / pogež.

Mezi tím cžs go prosili z volenníky jeho mowiac: Měste / pogež.

32. Ať řekl jim: Jáť mám pokrm gišti / kterýž wy nevíte.

Řekl im on řekl: Jáť mám pokrm co go požijete bde / o kromy wy nie víte.

33. Tehdy pravil Bědníci jeho wespolek: Zdáli gest kdo přinesl genu gišti?

Řmowili z volenníky jedni ku druhým: Zdáli mu křto přyniesl coby iadl.

34 אמר להם ישוע מ
מאכולתי דילי איתיה ד
האעבד צבניה דמון דשדדני
ואשלמיהו לעבדה :

*Iesv dice loro, Il mio cibo è ch'io fac-
ci la volontà di colui che m'ha mandato, e
conduchi a perfezzione l'opera sua.*

35 לא אנתון אמריו דפתר
ארבעא ירחין אמתא חצדא
הנא אמר אננא לכו
הארימו עיניכון וחוו א
ארעתא דחורו ומטיה
לחצדא מן פדו :

*Non dite voi che ci sono ancora quat-
tro mesi, e la mietitura verrà? Ecco, io vi
dico, alzate i vostri occhij, e guardate le
campagne, perch' elle son già bianche da
mietere.*

36 ואינא דחצדא אגרג
נסב ופנש פארנא לחי
דלעלם ודורעא וחצדא
אפנדא יחדו :

*Ora chi miete, ne riceve mercede, e
raccolge il frutto in vita eterna: a fine che
insieme goda, e chi semina, e chi miete.*

37 פהדנא גיר איתיה
מלתא דשדדנא דאחרו
הו ורע ואחרו חצד :

*Percioche in questo quel detto si ve-
rifica, che altri è quel che semina, & altri
è quel che miete.*

38 אנא שדדנכון למחצד
מדם דלא הוה אנתון
לאיתון אחרנא גיר לאיו
ואנתון עלתון על עמלהו
דהגון :

*Io v'ho mandati a mietere quello nel
quale voi non havete lavorato: altri han-
no lavorato, e voi sete entrati ne le lor fa-
tiche.*

39 מן הי מדינתא דין
סגיאא הימנו פה שמרנא
מטול מלתא דאנתנא
הי דמסדנא הוה דאמר
לי כל מדם דעבדת :

*Ora di quella città molti de Samari-
tans credettero in lui, per la parola de la
donna, che testificava, dicendo, Egli m'ha
dette tutte le cose ch'io ho fatte.*

34 ויאמר אליהם ישוע אכלי
זה הוה אשר אעשה את-דצו
אבי אשר שלחני ואשר אכלה
את-מעשהו :

*Dizeles Iesus, Mi comida es, que yo haga la
voluntad del que me embió, y que acabe su obra.*

35 הלא אתם אומרים כי עוד
שלושה חדשים ויבוא הקציר
הנה אני אמר לכם שמו עיניכם
וראו את-האנצות כי לבנות
הנה אל-הקציר עתה :

*No dezis vosotros que aun ay quatro meses
hasta la siega? He aqui yo os digo: alcad vuestrs
ojos, y mirad las regiones porque ya estan blan-
cas para la siega.*

36 והקוצר שכרו לקח ויאסוף
פרו לחיי עולם אשר גם הזורע
ישמח יחדו וגם הקוצר :

*Y el que siega, recibe salario, y allega fruto
para vida eterna: para que el que siembra tambi-
en goze, y el que siega.*

37 כי בואת יש דבר אמת כי
אחר יש הזורע ואחר הקוצר :

*Porque en esto es el dicho verdadero, Que
vno es el que siembra, y otro es el que siega.*

38 אני שלחתי אתכם לקצור
אשר שם אינכם יגיעתם אחרים
וגעו ואתם ביגיעתם תבואו :

*Yo os he embiado a segar lo que vosotros
no labraftes: otros labraron, y vosotros aucys en
trado en sus labores.*

39 וימעריר ההוא שומרונים רבים
האמינו בו בעבור דבר האשה
המעידה כי אמר לי את כל
אשר עשיתי :

*Y muchos de los Samaritanos de aquella ci-
dad creyeron en el por la palabra de la muger que
dava testimonio diziendo, Que me dixo todo lo
que he hecho.*

δ.

34. λέγει αὐτοῖς, ὁ ἰησοῦς. ἐμὸν
βροδμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα
τοῦ πέμψαντός με, καὶ πληρώσω αὐ-
τὸ ἔργον.

*Iesus leur dit, Ma viande est que ie
face la volonté de celui qui m'a enuo-
yé, & parface son œuvre.*

35. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐτι π-
τε ἀμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμός ἐρχε-
ται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάραται τὰς ὀφ-
θαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς
χωρὰς, ὅτι λευκαὶ εἰσι περὶς θε-
ρισμὸν ἤδη.

*Ne dites-vous pas qu'il y a encore
quatre mois, & la moisson viendra?
voici, ie vous di, leuez vos yeux, & re-
gardez les contrees: car elles sont ia
blanches pour moissonner.*

36. Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβ-
αίνει, καὶ συναγάγει καρπὸν εἰς ζωὴν
αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ
χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

*Or celui qui moissonne reçoit salai-
re & assemble le fruit en vie eternelle:
afin que celui qui seme ait ensemble io-
ye, & celui qui moissonne.*

37. Ἐν γὰρ τῷ λόγῳ ἐστὶν ὁ
ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπεί-
ρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

*Car en cela est ce dire veritable, Qu
vn seme, & l'autre moissonne.*

38. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερί-
ζει, οὐχ ὑμᾶς κοσπιάματα ἄλ-
λοι κοσπιάματα, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν
κόπον αὐτῶν εἰσπληλύθητε.

*Ie vous ai enuoys moissonner ce
en quoi vous n'auéz point trauaillé: au-
tres ont trauaillé, & vous estes entrés
en leur trauail.*

39. Ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλ-
οὶ ὁπίσταντο εἰς αὐτὸν ἡλιου σαμα-
ριτῶν, ἀκούοντες τὸν λόγον τῆς γυναί-
κας μαρτυροῦσης ὅτι πάντα ὅσα
ἐποίησα.

*Or de ceste ville-la plusieurs des Sa-
maritains creurent en lui, pour la paro-
le de la femme, laquelle auoit rendu ce
testmoignage, Il m'a dit tout ce que j'ai
fait.*

CAP. IIII.

34. Dicit eis Iesus, Meus
cibus est ut faciam volunta-
tē eius qui misit me, ut per-
ficiam opus eius.

Iesus said vnto them: My meate
is that I may do the will of him that
sent me/and finish his worke.

35. Nōne vos dicitis, quōd
adhuc quatuor mēses sunt,
& messis venit? Ecce dico
vobis, levate oculos vestros,
& videte regiones; quia al-
bæ sunt iam ad messem.

Say not ye: There are yet foure
moneths/and then cometh harvest?
Beholde/I say vnto you: Lifi vp your
eyes/and looke on the regions: for the
are white already vnto harvest.

36. Et qui metit, mercedem
accipit, & cōgregat fructum
in vitam æternā: ut & qui se-
minat, simul gaudeat & qui
metit.

And he that reapeth / receiveth was
ges/and gathered fruct vnto life eter-
nall: that both hee that soweth / and he
that reapeth / might reioyce together.

37. In hoc enim est ver-
bum verum: quia alius est
qui seminat, & alius est qui
metit.

For herein is the saying true / that
one soweth and another reapeth.

38. Ego misi vos metere
quod vos non laborastis: alii
laboraverunt, & vos in la-
bore eorum introistis.

I sent you to reape that / whereon
ye bestowed no labour: other men la-
boured / and ye are entred into their
labours.

39. Ex civitate autem illa
multi crediderunt in eum
Samaritanorum, propter
verbum mulieris testimo-
nium perhibentis, Quia di-
xit mihi omnia quæcunque
feci.

Nowe many of the Samaritanes
of that citie beleevied in him / for the say-
ing of the woman which testified / He
hath tolde mee all things that ever I
did.

Das IIII. Capitel.

34. Iesus spricht zu ihnen: Meine
speise ist die / daß ich thu den willen
des der mich gesandt hat / vnd volende
seine Werck.

Ihesus siger til dem / Min Mad er / at ieg gør
hans Vilie som mig vdsende / oc fuldkommer hans
Gerning.

35. Saget jr nicht selber / Es findt
noch vier Monden / so kompt die
Erndte? Sihe / ich sage euch / hebet
eure augen auff / vnd sehet inn das
Feld / denn es ist schon weiß zur
Erndte.

Sige icke selff / Der ere end nu fire maaned / saa
kommer Høst? See / Jeg siger eder / opløfster eders
øyen / oc seer paa marken / Thi det er allerede hviit til
høsten.

36. Vnd wer da schneidet / der em-
pfehet Lon / vnd sammlet Frucht zum
ewigen Leben / auff daß sich mitein-
ander freuen / der da säet / vnd der da
schneidet.

De huo som høster hand saar løen / oc samler
Fruct til det ewige Liff / Paa det de skulle glæde sig med
huer andre / den som saar oc den som høster.

37. Denn hie ist der Spruch waar:
Diser säet / der ander schneidet.

Thi her er det Ordspøck sant / Denne saar / Den
anden høster.

38. Ich habe euch gesandt zu schnei-
den / daß ihr nicht habt gearbeitet /
Ander haben gearbeitet / vnd ihr seht
in ihre arbeit kommen.

Jeg haaffuer vdsent eder at høste det som icke ar-
beydede / andre haaffue arbejdet / oc icke komne i deris
arbejde.

39. Es glaubten aber an ihn vil
der Samariter / auß derselbigen
Stadt / vmb des Weibes rede wil-
len / welches da zeugete / Er hat mir
gesagt / alles was ich gethan habe.

De der trode mange Samaritaner paa hannem /
aff den samme Stad / for Druidentis tale skuld / som
saa vidnede / Hand haaffuer sagt mig / alt det ieg haaff-
uer giort.

Kapitola IIII.

34. Nēst gim Gezijs:
Muogt pokr m gest / aby ch ēi
nil wuoli toho kteryz mne po-
slal / a konal dijlo geho.

Thedy rzeł Iezus: Mój p-
karm iest aby ch czynil wola tego
ktory mne poslal / a do konczyl spr-
wy tego.

35. Wstak wy prawiste / Je-
geste gśau ctyri Měsyc / a žen
prijgde? An prawim wam /
zdwij hñete oči wasze / a patřte
na krajiny žet se již bēlegij te-
žni.

Jsaj wy nie mówcie: Jeszcze
sa ctyry miesiące a tedyc żniwo
przyjdzie? Otoż wam powiadam:
Podnieście oči wasze / a przy-
patrzcie się krainam / boć już białe
są ku żniwu.

36. Al dož žne / odpłatit
bēre / a shromaždžuge vžitet
k žiwotu wěčnēmu / aby y ten
kdož rožšwā spolu se radował
y kdo žne.

A kthoryc žne bierze zaplāt /
y zbiera owoc do žywota wěc-
nego / aby y ten ktory siete / weselił
się spolu z tym ktory žnie.

37. W tom žagiste słowo
prawd gest / Je giny gest kteryž
rožšwā a / giny kteryž žne.

Abowiem w tym powieśc onā
gest prawdziwa: Inšyc iest ktory
siete / a iužy ktory žnie.

38. Jaž gśem wās poslal / a
byłste žali o cēm žgście ne pra-
cowali. Giniy gśau pracowali /
a wy gście w gegich pracy we-
šli.

Jačtem was poslal jač tho o ko-
to cžegoscie wy nie robili / inšyc
robili / a wyscie wešli w robote
ich.

39. Ž Města pak toho mno-
žy wweřili w něho; Samar-
tānuow pro kēc ženy kteryž swē-
deciwij wyndawala / Je mi gest
powěděl wšecky wěcy kteryž
gśem kōli činila.

Tedy z městā onego wiele ž-
nānyranow wweřyli wěni nā po-
wieřcone y niewiasty / Trora swi-
dečyl a žetey wšytko powiědžal
co iedno kōlwič cžynila.

ד

40 וַיָּבֹאוּ אֵתָּהּ לְיִתְהוֹן הַבֵּן
שָׁמְרוֹתָ פָּעוּ מִיָּהּ דִּינְהוּא
לְיִתְהוֹן וְהִנֵּה לְיִתְהוֹן
תָּרִיו יוֹמִיו :

*I Samaritani dunque come furono Ge-
niti à lui, lo pregarono che restasse con lo-
ro: e così restò lui due giorni.*

41 וְסָגְרָה הַיָּמִינוּ בָּהּ
מִטּוֹל מִלְתָּה :

*Emolti più credettero per al suo par-
lare.*

42 וְהָמְרִין הָיוּ לְאַתְתָּה
הִי דִמְכִיל לֹא הִנֵּה ב
בְּמִלְתָּהּ מִהַיָּמִינוּ בָּהּ
הָיוּ גִירָשְׁמִצוֹ וַיִּדְעוּ דִּהְיָא
אִיתְהִי שְׂרִירָאִית מִשִּׁיחָא
מִיָּהּ דִּעֲלָמָא :

*Edicevano à la donna, Hora noi non
crediamo più per la tua parola: impero-
che no s' medesimo l' habbiamo visto, e
jappiamo che questo è veramente Christo
il Saluator del mondo.*

43 וּבִתְרָתָּ תָּרִיו יוֹמִיו נִפְקָ
יִשׁוּעַ מִן תַּפְּסוֹ וְאַחַר
לְגַלִּילָא :

*Due giorni appresso si parti d'elli, &
andossene in Galilea.*

44 הוּא גִירָשְׁמִצוֹ שֶׁהָדָד
דִּינְבִּינָא בְּמִדִּינְתָּהּ לֹא
מִתְיָקָר :

*Perciòche esso Iesv haueva reso te-
stimonianz, a che vn Profeta non è hono-
rato ne la sua patria.*

45 כִּד דִּין אֲתָהּ לְגַלִּילָא
קְבִלְהִי גַלִּילָא דִּינְהוּ
אַתְתָּה כֹּל דִּעְבָד
בְּאוֹרְשַׁלַּם בְּעִדְדָא אֲתָהּ
הָיוּ גִירָשְׁמִצוֹ הָיוּ לְעִדְדָא :

*Quando dunque fu venuto in Gali-
lea, i Galileos lo riceuerono, hauendo ve-
dute tutte le cose, ch'egli haueua fatte in
Ierusalem nel giorno de la festa: perciòche
ancor essi erano venuti à la festa.*

46 אֲתָהּ דִּין תּוֹב יִשׁוּעַ
לְקַטְנָא דִּגַּלִּילָא אִיבְנָא
דִּעְבָד מִיָּהּ חֲמִידָא וְאִירָ
הָיוּ בְּכִפּוֹר נַחוּם עֲבָד
מִלְכָּא חַד דִּפְרָה פְּרִיָּה
הָיוּ :

*Iesv dunque venne di nuovo in Ca-
na città di Galilea, doue haueua fatto de
l'acqua vino. Et era vn dno de la corte del
re, il figliuolo di cui era ammalato in Ca-
pernaum.*

ד

40 וּבִנְאָשָׁה בְּאִוִּי הַשּׁוֹמְרִים
שָׁאֵלוּ מִמֶּנּוּ לְהוֹתֵהוּ עִמָּהֶם וַיְהִי
שָׁם לְיוֹמִים :

*Mas viniendo los Samaritanos à el, roga-
ronle que quedasse alli: y quedo alli dos dias.*

41 וְרַבִּים מִדְּשׁוֹנִים הָאֻמִּינִי
בּוֹ בַעֲבוּר דְּבָרוֹ :

Y creyeron muchos mas por la palabra de el.

42 וְלֹאֲשֶׁה אָמְרוּ לֹא מֵאֻמִּינִים
אֲנַחְנוּ בַעֲבוּר מִלְתָּהּ כִּי אִם
אֲנַחְנוּ שָׁמְעֵנוּ וַיִּדְעֵנוּ כִּי זֶה הוּא
בְּנֵאמָהּ מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם הַמְּשִׁיחַ :

*Y dezian à la muger, Que ya no creemos por
tu dicho, porque nosotros mismos auemos oydo
y sabemos, que verdaderamente este es el Salua-
dor del mundo, el Christo.*

43 וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָצָא מִשָּׁם
נִלְךָ גַּלִּילָא :

*Y dos dias despues salió de alli, y fuefe à Ga-
lilea.*

44 וְהוּא יִשׁוּעַ הָעִיד כִּי לִנְבִיא
בְּנֵאֻץ מוֹלְדָתוֹ וּבְעִירוֹ לֹא יֵשֶׁ
לּוֹ כְבוֹד :

*Porque el mismo Iesus dió testimonio, Que
el Profeta en su tierra no tiene honrra.*

45 וּבִנְאָשָׁה בְּאִי גַלִּילָא קְבִלּוּ
אֹתוֹ הַגַּלִּילִים כִּי רָאוּ אֶת כָּל
אֲשֶׁר עָשָׂה בִירוּשָׁלַם בְּחֶג וְגַם
הֵמָּה בְּאִוִּי הַחֶג :

*Y como vino à Galilea, los Galileos lo reci-
bieron, vistas todas las cosas que auia hecho en
Ierusalem en el dia de la Fiesta: porque tambien
ellos auian venido àl dia de la Fiesta.*

46 וַיָּשָׁב וַיָּבֹאוּ יִשׁוּעַ אֶל־קָנָה
הַגַּלִּילִי אֲשֶׁר שָׁם עָשָׂה יַיִן מִמַּיִם
וַיְהִי אִישׁ עֶבֶד הַמֶּלֶךְ וּבִנּוֹ חָלָה
בְּכִפּוֹר נַחוּם :

*Vino pues Iesus otra vez à Cana de Galilea,
donde auia hecho el vino del agua: y auia en Ca-
pernaum vno del Rey cuyo hijo estaua enfermo.*

ד.

40. Ὡς οὕτως ἤλθον παρὰ αὐτὸν οἱ
σαμαριῖται, ἠρώτων αὐτὸν μένειν
παρ' αὐτοῖς, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡ-
μέρας.

*Quand donc les Samaritains fu-
rent venus vers lui, ils le prierent
qu'il demeurast avec luy, & il demeura
là deux iours.*

41. Καὶ πολλοὶ πλείους θίσι-
σταις αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

*Et beaucoup plus de gens creurent
pour la parole.*

42. Τῇ πεγαμακὶ ἔλεγον, ὅτι
οὐκ ἔστι διὰ τὴν σὺν λαλῶν πι-
στεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόεμεν, καὶ
οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστι ἀληθὺς ὁ
ὢν τῆς ἑσχάτου ὁ χριστός.

*Et disoyent à la femme, C'est
plus pour ta parole que nous croyons:
car nous-mêmes l'auons ouï: & sa-
uons que cestui-ci est veritablement le
Christ, le Sauueur du monde.*

43. Μετὰ τῆς δύο ἡμερῶν ἐ-
ξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς
τὴν γαλιλαίαν.

*Or deux iours apres il se partit de
là: & s'en alla en Galilee.*

44. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρ-
τύρηται, ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ
πατρίδι τιμῶν οὐκ ἔχει

*Car Iesus auoit rendu testimoigna-
ge qu'vn Prophete n'est point honore
en son pais.*

45. Ὅτι ὅτε ἤλθεν εἰς τὴν γα-
λιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλι-
λαῖοι, πάντες ἐωράκοις αὐτοῦ ἐποίησαν
ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἐορτῇ. καὶ
αὐτοὶ γὰρ ἤλθον εἰς τὴν ἐορτήν.

*Quand donc il fut venu en Galilee,
les Galileens le receurent, ayans veu
toutes les choses qu'il auoit faites en
Ierusalem au iour de la feste, car eux
aussi estoient venus à la feste.*

46. Ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν
εἰς τὴν κανὰ τῆς γαλιλαίας, ὅπου
ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον, ἐλὼν τις βα-
σιλικός, ὃς ὁ υἱὸς ἑωὺς ἐν καπερ-
ναύμ.

*Iesus donc vint derechef en Cana
ville de Galilee, où il auoit conuertit l'
eau en vin. Or y auoit-il vn seigneur
de cour, duquel le fils estoit malade en
Capernaum.*

CAP. IIIL.

40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

Then when the Samaritanes were come unto him/then besought him/that hee would tarie with them: and he abode there two dayes.

41. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius.

And many mo beleueed / because of his owne worde.

42. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus quia hic est verè Salvator mundi.

And then said vnto the woman / Now we beleuee not because of thy saying: for we haue heard him our selues / and knowe that this is in deede Christ the Sauour of the world.

43. Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galileam.

So two dayes after he departed thence / and went into Galile.

44. Ipse enim Iesus testimoniū perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet.

For Iesus him selfe had testified that a Prophet hath none honour in his owne countrey.

45. Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

Then when he was come into Galile / the Galileans receiued him / which had seene all the thinges that he did at Ierusalem at the feast: for they went also vnto the feast.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidā regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.

And Iesus came againe into Cana of Galile / where he had made of water wine. And there was a certaine ruler / whose sonne was sicke at Capernaum.

Das IIIL. Capitel.

40. Als nun die Samariter zu ihm kamen / baten sie ihn / daß er bey ihnen bliebe / vnd er blieb zween tage da.

Der Samaritanerne komme nu til hannem / hade de hannem / at hand vilde bliffue hos dem / De hand bleff der tho dage.

41. Vnd vil mehr glaubten vmb seines Worts willen.

De mange flere trode for hans Ord slyd.

42. Vnd sprachen zum Weibe: Wir glauben nun forch nicht vmb deiner rede willen. Wir haben selber gehöret vnd erkennen / daß diser ist warlich Christus / der Welt Heiland.

De sagde til Quinden / Vi tro icke nu lenger for din Tale slyd / Vi haaffue selft hørt oc vide / At denne er sandelige Christus Verdens Frelser.

43. Aber nach zweyen tagen / zog er auß von dannen / vnd zog in Galileam.

Men tho dage der efter / drog hand ud der fra / oc drog til Galileam.

44. Denn er selber Iesus zeugete / daß ein Prophet daheim nichts gilt.

Thi Ihesus vidnede selft / At en Prophete gelder intet hiemme.

45. Da er nun in Galileam kam / namen in die Galileer auff / die gesehen hatten / alles was er zu Ierusalem auff's Fest / gethan hatte / denn sie waren auch zum Fest kommen.

Der hand kom nu i Galilea / da anammede de Galileer hannem / som haaffde seet alt det som hand gjorde i Ierusalem paa Høytiden / Thi de vaare oc komme til Høytiden.

46. Vnd Iesus kam abermal gen Cana inn Galilea / da er das Wasser hatte zu Wein gemacht. Vnd es war ein Königscher / des Son lag frantz zu Capernaum.

De Ihesus kom atter til Cana i Galilea / der som hand haaffde gjort vand til Vin. De der vaare en Kongelig Mand / hans søn laa siug i Capernaum.

Kapitola IIIL.

40. Tedy když přišli Samaritáni k němu / prošli ho aby tu poznostal. V pobyl tu šadwa dni.

Ať když se do něho zšli Samaritáni / prošli ho aby v nich zůstal / A zůstal tam přes dva dni.

41. A mnohem gich wiše v wěřilo / pro řeč geho.

A wierzyl o ich w ściecy na słowa jego.

42. A ženy mluwili: Je giż nie pro twau řeč wěřime / neb giż sami slyšeli / a wiżme giż / Je tento geřt Spasnyel Swęta.

A mowili niewieście: Już nie naktwa powieśc wićcy wierzmy / abowiem inżechmy sami slyšeli / y wiemy że ten jest prawdyż wie on zbawiciel świata Kryřtu.

43. Po dwau pař dnech / wysłel odtud a šel do Galilee.

Pothym po dwu dniach odšedł stamtad / y šedł do Galileey.

44. Sam žagiste Geřis šwędecwiy wydal / že Prorok w šwę Wlařci w pociwosii ne ni.

Abowiem oświadczal sie sam Jezus: Że Prorok w oyczyźnie swej nie jest w weřciwořci.

45. Protož když přišel do Galilee / přimali gen Galileg / řij / Je wiđeli wšecny węc kteręž učinil w Geruzalemě na den Swátec. Neb oni byli přišli ke dni slawněmu.

Gdy tedy przyšedł do Galileey przyieli go Galileycy / bo wiđieli wšych to co czynil w Jeruzalem na dzień święty / bo też byli y sami zšli sie na dzień święty.

46. Tedy opět přišel do Káň Galilg / kdežto učinil byl wody Wino. V byl geden Králj / gehoř Syn ne mocen byl w Kafarnaum.

Żatym Jezus przyšedł znowe do Kany miasteczka Galilejskiego / gdzie był uczynił z wody wino / A w Kafarnaum był niekiedy dwor / żanin Frolewski / Frolego syn był niemocen.

47 הָיָא שְׁמַע דְּאַתְנָר
הוּא יִשׁוּעַ מִן יְהוּד
לְגַלִּילָא וְאַחַר לִנְתָה וּבִעָא
הוּא מִיָּהּ דִּיחֵוּת וְנִאֲסָא
לְכַרָּה קָרִיב הָנָא גִּיד
לְמִמּוֹרָא:

*Cestui hantendo ditto che Iesus era
venuto di Giudea in Galilea, sen' andà à
lui, e pregollo che scendess' à guarire il suo
figliuolo: perciocchè egli stava per morire.*

48 אָמַר לֵה יִשׁוּעַ אֲנִי א
אֲתִנְתָּא וְתִדְמִיתָא לֵה
תְּחִוּוֹן לֹא תִהְיִימְנוֹן:

*Iesus allora gli disse, Se Voi non vede-
te de segni e de miracoli, Voi non credete.*

49 אָמַר לֵה הוּ עֲבַד מ
מַלְכָּא מְרִי חוּת עַד לֹא
מֵאֵת לֵה טְלִיגָא:

*E colui de la corte gli disse, Signore,
scendi prima che'l mio figliuolo si muoia.*

50 אָמַר לֵה יִשׁוּעַ הוּ
בְּרַךְ חֵי הוּ וְהִימֵן הוּ
גְבִרָא בְּמִלְתָּא דְּאַמַּר לֵה
יִשׁוּעַ וְאַחַר:

*Iesus li disse, Va, il tuo figliuolo viue.
E quell' homo credette à la parola che
Iesus gli haueua detto: & andò via.*

51 בְּדִין נִחַת הָנָא
אֲרַעֲוִהִי עֲבֻדָּהִי וְסִבְרוֹהִי
וְאַמְרִיו לֵה בְּרַךְ חֵי:

*E mentre che già sene scendeva a suoi
seruitori li vennero incontro, e riferiron-
gli, dicendo, Il tuo figliuolo viue.*

52 וְשִׂאֵל אֲנִי דְּבִאֲנִי
עֲדָנָא אֲתַחֲלִם אֲמַרִיו לֵה
אֲתַמְלִי בְּשַׁבַּע שְׁעִין ש
שְׁבִקְתָּהּ אֲשֵׁתָא:

*Allora egli gli domandò de l' hora ne
laquale era migliorato. Et effi gli dissero,
Hier à l' hora settima la febbre il lasò.*

53 וַיֵּדַע אֲבוּהִי דְּבָהִי ש
שְׁעִתָּא דְּבָהִי אָמַר לֵה
יִשׁוּעַ דְּבָרָה תֵּנָא וְהִימֵן הוּ
וּבִנְתָה פִּלָּה:

*Il padre dunque conobbe che cio era
fiato à quell' hora, ne laquale Iesus gli
haueua detto, Il tuo figliuolo viueti, così
credette effo, e tutta la casa sua.*

54 הָדָא תִּיבִי אֲתַנָּה ד
דְּתַרְתִּין עֲבַד יִשׁוּעַ בְּד
אֲתַנָּה מִן יְהוּד לְגַלִּילָא:

*Questo secondo segno ancora fece Ie-
sus, essendo venuto di Giudea in Galilea.*

47 זֶה שׁוֹמֵעַ כִּי יִשׁוּעַ בֵּן
מִיְהוּדָה בְּגַלִּיל וַיֵּלֶךְ אֵלָיו וַיִּשְׁאַל
מִמֶּנּוּ אִשָּׁר יֵרֵד וַיִּדְפֹּא אֶת־בְּנוֹ
כִּי עֲתִיד הָיָה לָמוּת:

*Este, como oyó que Iesus venia de Iudea en
Galilea, fue à el; y rogauale que descendiesse, y sa-
nasse su hijo: porque se començaua à morir.*

48 וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ אֵלָיו אִם
אֵינְכֶם מֵוֹתוֹת וּמִוִּפְתִּים רוֹאִים
לֹא תֵאֱמִינוּ:

*Entonces Iesus le dixo, Si no vierdes senna-
les y mi lagros, no creereys.*

49 וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲבַד הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנִי רָדָה נָא בְּבֵרִים יָמוּת בְּנִי:

*El del Rey le dixo, Sennor, decidiende antes
que mi hijo muera.*

50 וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ לֵךְ בְּנִי חֵי
וַיֹּאמֶר הָאִשׁ בְּדָבָר אִשָּׁר אָמַר
לוֹ יִשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ:

*Dizele Iesus, Vê tu hijo biue. Creyó el hom-
bre à la palabra que Iesus le dixo, y fuefe.*

51 וּבְרִדָתוֹ וַיִּקְרָאוּ לוֹ עֲבָדָיו
וַיֹּאמְרוּ לֵה בְּרַךְ חֵי

*Y viniendo ya el, los sieruos lo salieron à re-
cebir, y le dieron nueuas diziendo, Tu hijo biue.*

52 וַיַּחְקֵר מֵהֶם אֵת הַשְּׁעָה אִשָּׁר
בָּהּ גְּדַפָּא לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כִּי
תַמּוּל בְּשְׁעָה הַשְּׁבִיעִית עֲזָבָה
אֶתֹתָ הַקִּדְחָה:

*Entonces el les preguntó à que hora comen-
çò à estar mejor: y dixeronle, Ayer à las siere lo
dexó la fiebre.*

53 וַיֵּדַע הָאָבִי כִי הָיָה בְּשְׁעָה
הָהִיא אִשָּׁר בָּהּ אָמַר אֵלָיו יִשׁוּעַ
כִּי בְנִי חֵי וַיֹּאמְרוּ הוּא וְכָל־
בֵּיתוֹ:

*El padre entonces entendió, que aquella ho-
ra era quando Iesus le dixo, Tu hijo biue, y creyó
el y toda su casa.*

54 וְזֶה אֶתֹת שְׁנֵי אִשָּׁר עוֹדְגוּ
עָשָׂה יִשׁוּעַ בְּבוֹאֹ מִיְהוּדָה בְּגַלִּילָא:

*Esta segunda sennal boluió Iesus à hazer quan-
do vino de Iudea à Galilea.*

47. Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς
ἦκε ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλι-
λαίαν, ἀπηλθὲ πρὸς αὐτὸν, καὶ
ῥωτᾷ αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰά-
σῃται αὐτὸν ὅτι υἱὸν ἔμαλλε γὰρ ἀ-
ποθνήσκειν.

*Cestui la ayant entendu que Iesus
estoit venu de Iudee en Galilee, s'en alla
vers lui, & le pria qu'il descédist, pour
guérir son fils: car il s'en alloit mourir.*

48. Εἰπὺν ὧν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐ-
τὸν, εἰ μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃ-
τε οὐ μὴ πιστεύσητε.

*Adonc Iesus lui dit, Si vous ne voy-
ez signes & miracles, vous ne croyez
point.*

49. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασι-
λικὸς, κύριε, κατέβηθι πρὶν ἀ-
ποθνήσκειν τὸ παιδίον μου.

*Adonc ce seigneur de cour lui dit,
Seigneur, descen deuant que mon fils
meure.*

50. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύ-
ε· ὁ υἱὸς σου ζῇ καὶ θλίψουσεν ὁ ἄν-
θρωπος τὸ λόγόν σου· εἰπὺν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ ἐπερὶ αὐτοῦ.

*Iesus lui dit, Va, ton fils vit. Cest
homme creur à la parole que Iesus lui
auoit dite: & s'en alloit.*

51. Ἦδη δὲ αὐτῷ καταβαίνοντι
οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήνησαν αὐτῷ,
καὶ ἀπήγγελλον λέγοντες, ὅτι ὁ
παις σου ζῇ.

*Et comme desia il descendoit, ses
seruiteurs lui vindrent au deuant, & lui
apporterent des nouuelles, disans, Ton
fils vit.*

52. Ἐπύθηντο ὧν παρ' αὐτοῦ τὴν
ὥραν ἐν ἣ κομψόπερον ἔρχε· ὁ αἰσθ-
νῶν αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἐβδόμῃ α-
φῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

*Adonc il leur demanda à quelle heu-
re il s'estoit trouué mieux. Et ils lui di-
rent, Hier sur les sept heures la fiebre
le laissa.*

53. Ἐγνων οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν
ὁκνήν τῃ ὥρᾳ ἐν ἣ εἶπεν αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱὸς σου ζῇ· καὶ ἐπίστευ-
σεν αὐτῷ ὁ οἶκος αὐτοῦ ὅλος.

*Le pere donc cognut que c'estoit à
cette mesme heure-la que Iesus lui a-
uoit dit, Ton fils vit. Et il creut, & ton-
te la maison.*

54. Τοῦτο πάλιν δόρυον σημεῖον
ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς
ιουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

*Ce second signe fit encore Iesus,
quand il fut venu de Iudee en Galilee.*

CAP. IIIL.

47. Hic cum audisset quia Iesus adveniret à iudæa in Galilæam, abiit ad eum: & rogabat eum ut descenderet & sanaret filium eius, incipiebat enim mori.

When he heard that Iesus was come out of Iudæa into Galile / he went unto him / and besought him that he would go down / and heale his son: for he was euen ready to die.

48. Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis non creditis.

Then said Iesus unto him / Except ye see signes and wonders / ye will not beleue.

49. Dicit ad eum regulus, Domine, descende prius quam moriatur filius meus.

The ruler said unto him / Sir / go downe before my sonne die.

50. Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus vivit, credidit homo sermoni qui dixit ei Iesus, & ibat.

Iesus said unto him / Go thy way / thy sonne liueth: and the man beleued the word that Iesus had spoken unto him / and went his way.

51. Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius eius viveret.

And as he was now going down / his seruants met him / saying Thy sonne liueth.

52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora septima reliquit eum febris.

Then enquired he of them howe whē he began to amende. And they saide unto him / Yesterday the seventh houre the feuer left him.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus, Filius tuus vivit, & credidit ipse & domus eius tota.

Then the father knewe / that it was the same houre in the which Iesus had saide unto him / Thy sonne liueth. And he beleued / and all his housholde.

54. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset à iudæa in Galilæam.

This second miracle did Iesus as gaine / after he was come ou of Iudæa into Galile.

Das IIIL. Capitel.

47. Difer höret / daß Iesus kam auß Judea in Galilean / vnd gieng hin zu ihm / vnd bat in / daß er hinab keme / vnd hülffe seinem Son / denn er war todtkranck.

Denne hørde / at Ihesus kom aff Iudæa i Galile / am / oc hand gic bort til hannem / oc bad hannem / At hand vilde komme ned / oc hielpe hans Søn / Thi hand vaar død siug.

48. Vnd Iesus sprach zu ihm: Wenn ihr nicht Zeichen vnd Wunder sehet / so glaubet ihr nicht.

De Ihesus sagde til hannem / Naar som i icke see Tegen oc vnderlige Gerninger / da tro i icke.

49. Der Königische sprach zu ihm: HERR / komb hinab / ehe denn mein Kind stirbt.

Da sagde den Kongelige Mand til hannem / HERR / kom ned / før mit Barn dør.

50. Iesus spricht zu ihm: Gehe hin / dein Son lebet. Der Mensch glaubet dem Wort / das Iesus zu ihm sagte vnd gieng hin.

Ihesus siger til hannem / Gack bort / Din Søn leffuer. Mennisket trode det Ord / som Ihesus sagde til hannem / oc gic bort.

51. Vnd inn dem er hinab gieng / beggneten im seine Knechte / verkündigten ihm / vnd sprachen: Dein Kind lebet.

De i det som hand gic ned / møde hans Suenne hannem / forkyndede hannem / oc sagde / Dit Barn leffuer.

52. Da forschet er von ihnen die stunde / in welcher es besser mit ihm worden war. Vnd sie sprachen zu ihm: Gestern umb die siebende stunde verließ ihn das Fieber.

Da vdsurde hand den time aff dem / i huileken det vaar bleffuet bedre met hannem. De de sagde til hannem / I gaar ved den siuende time forloed Kaald / siugen hannem.

53. Da mercket der Vater / daß umb die Stund were / inn welcher Iesus zu ihm gesagt hatte / dein Son lebet / Vnd er glaubet mit seinem ganzen Hause.

Da merckte Faderen / at det vaar ved den time i huileken Ihesus haaffde sagt til hannem / Din Søn leffuer / De hand trode met alt sit Huse.

54. Das ist nun das ander zeichen das Iesus thet / da er auß Judea in Galileam kam.

Det er nu det ander Tegen / som Ihesus giorde / der hand kom aff Iudæa til Galileam.

Kapitola III.

47. Ten kdy vstýšal žeby Gejiss přišel / Jádšé fragis ny do Galilee / šel k němu / a prošl ho / aby šel a vžravil Syna geho / neb potijnal mřiti.

Ten kdy vstýšal iž Iezus přys šedl / Jady do Galile / šedl do niego prošac go aby vstapil a vžravil syna na tego / bo už mial byl vmrzec.

48. Tedy řekl němu Gejiss: Nevěřiteli diwůw a zázrakůw / newěřite.

A přetohž mu řekl Iezus: Jestliž znákom y cudow nie vyzy / cie / nie wterzycie.

49. Řekl gemu Králj: Pane / pod přwē nežli vmře Syn můj.

Alle mu powědžial on Krolew / ští dworzánin: Pánie wstap pui / wey už vmrze syn moy.

50. Řekl gemu Gejiss: Gdi / Syn twůg žiw gest. Wěřil / Eflowel řeči kterauž mluwil k němu Gejiss / a šel.

Řekl mu Iezus: Jdž syn twoy žiw test. A wterzyl / Eflowel / Iowám ktore mu byl powědžial Iezus / a odšedl.

51. A když on šel / potkali se s nim Služebnicy / a zvěstowali gemu ktauer: Syn twůg žiw gest.

Když inž přychadz / i / zábřez / li mu / sluzby / y oznaymili mowiac / Syn twoy žyw test.

52. Tedy otázal se glich na hodinu / w kterauž se lžpe mřel. Věřl gemu: Wěrá w hodi / nu sedmau / o stala ho žymnice.

A přetož pytal od něch godžiny / o ktoreyby šleptey mřec pos / ežal / a oni mu powědžiali: Wězo / ra okolo siodmey godžiny opušč / i šgo goraczě.

53. Tedy poznal Dteče ta hodina byla w kterauž řekl gemu Gejiss: Syn twůg žiw gest. Wěřil on y / Ežled ge / ho wššela.

A poznal očiec iž šie to oney godžiny štalo / gdy mu powědžial Iezus: Syn twoy test žyw. Wter / erzyl tedy sam y wpyřel dom tes / go.

54. To opře druhš diw vřil / nil Gejiss / když přišel / Jady / šté kraginy do Galilee.

A teni žšie wtory cud ořaz / al Iezus / gdy přys šedl / Jady do / Galileey.

ΚΕΦΑΛΕ

Μετὰ ταῦτα ὡς ἔορτή τις Ἰουδαίων, καὶ αἴτις ὁ Ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

Après ces choses il y auoit vne feste des Iuifs : parquoy Iesus monta en Ierusalem.

2. Ἐστὶ δὲ ἐν ταῖς ἱεροσολύμοις πηλὴ τῇ παρασκευῇ κλυμθήθρα ἢ ἀπὸ πλεοναρχίας ἐξουσίᾳ βηθσά, πέντε θύραις ἔχουσα.

Or y a-il en Ierusalem, au marché aux moutons vn laoir, qui est appelé en Hebreu Bethsá, ayant cinq porches.

3. Ἐν ταύτῃς κατέκειτο πολλὸς τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν ἐκδυσχερῶν τῷ ὕδατος κίνησιν.

Esquels gisoit tgrande multitude de malades, auégles, boiteux, & gens qui auoyent les membres secs, attendans le mouuement de l'eau.

4. Ἀγγέλῳ γὰρ καὶ κερὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κλυμθήθρα, ὃ ἐπαύσατο τὸ ὕδωρ. ὃ ὅτι πρῶτος ἐμβὰς ἐν τῷ παρακλῷ ὕδατος, ὁ γὰρ ἐγὼ δὴ πρὶν κατέχευο νοσήματα.

Car vn Ange descendoit en certain temps au laoir, & troubloit l'eau : & lors le premier qui descendoit au laoir apres le troublement de l'eau, estoit guéri, de quelque maladie qu'il fust detenu.

5. Ἦν δέ τις ἀνθρώπους ἐκεῖ τριάκοντα ἔκτω ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

Or y auoit-il là vn certain homme qui estoit detenu de maladie depuis trente huit ans.

6. Τῷ γὰρ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, ἔγνω ὅτι πολλὴν ἤδη χρόνον ἔχεν, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιαίνειν;

Iesus le voyant gisant par terre, & cognoissant qu'il auoit ia esté là long temps, lui dit, Veux tu estre guéri?

ה

וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו כָּן הָיוּ יְהוּדִים וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַם :

Despues deestas cosas, era vn dia de fiesta de los Iudios, y subió Iesus à Ierusalem.

2 וַיֵּשׁ בְּיְרוּשָׁלַם אֶל־שַׁעַר הַצֹּאן בֵּרֶכָה אֲשֶׁר עֲבָרִית גִּקְרָאָהּ בֵּית חֶסֶדָּא אֲשֶׁר לָהּ חֲמִשָּׁה אֹמְלָמִים :

Y esta en Ierusalem à la Puerta del Ganado vn estanque que en Hebrayco es llamado Bethesda, el qual tiene cinco portales.

3 בְּאַלְהָ שָׁכַב הַמָּוֶן רַב הַחֹלִי' עוֹרִים פְּסָחִים יְבֹשִׁים וּמְקוֹרִים אֶת־תְּנוּעַת הַמַּיִם :

En estos estaua echada grande multitud de enfermos, ciegos, coxos, secos : que estauan esperando el mouimiento del agua.

4 כִּי מַלְאָךְ בָּעָלְמוֹ יָרַד בְּבִרְכָּה וַיִּרְפֹּשׂ אֶת־הַמַּיִם וַיֵּאָשֶׁר רַחֲשׁוֹ יָרַד אַחֲרָיו מִרְפֹּשׂ הַמַּיִם גִּזְרָהּ וַיִּקְרָא מִכָּל־מַחְלָה אֲשֶׁר חָלָה :

Porque el Angel (del Sennor) decendia à cierto tiempo al estanque : y reboluia el agua : y elque primero decendia en el estanque despues del mouimiento del agua, era sano de qualquier enfermedad que ruuisse.

5 וַיְהִי שָׁם אִישׁ אֶחָד וְהוּא שְׁלֹשִׁים וְשִׁמּוֹנִה שָׁנָה הָיָה בַּמַּחְלָה :

Y estaua alli vn hombre, que auia treynta y ocho annos que estaua enfermo.

6 אֹתוֹ רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי יָשָׁב וַיֵּדַע כִּי עַד עֲתִידָהּ רַבּוֹת עֲתִידִים הָיָה לוֹ אָמַר אֵלָיו הֲתֵאֵבָה לְהִרְפֹּא מַמְחָלְתְּךָ :

Como Iesus vido à este echado, y entendió que ya auia mucho tiempo, dizele, Quieres ser sano?

ה

1 בְּתֵר הָלִין הוּא עֲדָעָדָא דִּיהוּדִי' וְסָלַק יֵשׁוּעַ לְאוּרְשָׁלַם :

Doppo queste cose fu vna festa de Giudei, e Iesus sali in Ierusalem.

2 אֵת הַנֶּגֶל דִּין תָּמֹן בְּאוּרְשָׁלַם דּוּכְתָּא חֲדָא דְּמַעֲמֻדִיתָא דְּמִתְקַרְנָא עֲבָרִית בֵּית חֶסֶדָּא וְאֵת הוּא בֵּה חֲמִשָּׁה אֹמְלָמִים :

Hor in Ierusalem è vn lauatoio appresso la piazza de le pecore, che si chiama in Hebreo Bethsá, ilquale ha cinque portici.

3 וּבְהָלִין רַמְיוֹן הוּא עֲמָא סְגִיָאָא דְּכָרִיָּהּ וְסַמִּיָּא וְחֲגִיָּסָא וּבִישָׁא וּמַסְכִּין הוּא לְוַעֲזָא דְּמַיָּא :

In questi giaceua vna gran moltitudine d'infermi, di ciechi, di zoppi, e d'attratti, che aspettauano il mouimento de l'acqua.

4 מִלְאָכְנָא צִיר בּוֹכּוֹ וְכוּ' נָחַת הוּא לָהּ לְמַעֲמֻדִיתָא וְמוֹיֵעַ הוּא לְהוֹן לְמוֹיֵעַ וְאִינָא דְּקֻדְמִיָּא נָחַת הוּא מִן פֶּתֶר וּוַעֲזָא דְּמַיָּא מִמְחָלָה הוּא כָּל כְּאֵבָא אִינָא דְּאֵת הָיָה לָהּ :

Percioche vn Angelo ad vn certo tempo scendena nel lauatoio, e turbaua l'acqua. Allora il primo che vi scendena doppo il turbamento de l'acqua, era risanato da qualunq, malattia fusse oppresso.

5 אֵת הוּא דִּין תָּמֹן גִּבְרָא חַד דְּתַלְתִּין וְשִׁמּוֹנִי שָׁנִין אֵיתְּנָהּ הוּא בְּכּוֹרְהָנָא :

Hor quini era vn huomo che era stato infermo trent' otto anni.

6 לְהֵנָּה הוּא יֵשׁוּעַ דְּרִמָּא וַיֵּדַע דּוּכְתָּא סְגִיָאָא אִינָא לָהּ וְאָמַר לָהּ עֲבָרָא אִינָא דְּתַתְּחִילָא :

Iesus hauendo veduto costui à giacere, e conosciuto ch'egli era già molto tempo stato ammalato, li dice, Vuoi tu esser fatto sano?

Post hæc erat dies festus
Iudæorum, & ascendit
Iesus Ierosolymam.

After that / there was a feaste of
the Jewes / & Iesus went vnto Ieru-
salem.

2. Est autem Ierosolymis
super Probatica, piscina
quæ cognominatur Hebrai-
cè Beth-saida, quinque por-
ticus habens.

And there is at Ierusalem by the pla-
ce of the sheepe a poole called in Hebrew
Bethesda / hauing siue porches :

3. In his iacebat multitu-
do magna languentium, cæ-
corum, claudorum, arido-
rum, expectantium aquæ
motum.

In the which lay a great multitude
of sicke folke / of blinde / halt / and with-
ered / waiting for the moving of the wa-
ter.

4. Angelus autem Domi-
ni descendebat secundum
tempus in piscinam: & mo-
uebatur aqua. Et qui prior
descendisset in piscinam post
motionem aquæ. sanus fie-
bat à quacunque detineba-
tur infirmitate.

For an Angell went downe at a cer-
taine season into the poole and troubled
the water: whosoever then first / after
the stirring of the water / stepped in /
was made whole of whatsoeuer disca-
se he had.

5. Erat autem quidam ho-
mo ibi, triginta & octo an-
nos habens in infirmitate
sua.

And a certaine man was there /
which had bene diseased eight and thir-
tie yeeres.

6. Hunc cum vidisset Ie-
sus iacentem, & cognovisset
quia iam multum tem-
pus haberet, dicit ei, Vis sa-
nus fieri?

When Iesus saw him lie / and knew
that he now long time had bene disca-
sed / he said vnto him / Wilt thou be ma-
de whole?

Darnach war ein Fest der
Juden / vnd Iesus zoch hinauff gen
Jerusalem.

Der effter vaar en aff Iodernis Doyeider / oc Ihe-
sus drog op til Jerusalem.

2. Es ist aber zu Jerusalem bey dem
Schafhause ein Teich / der heisset
auff Ebreisch Bethesda / vnd hat
fünff Halle.

De der en Dam i Jerusalem hoff Saarehusene/
hand kaldis paa Ebraiske Bethesda / oc haffuer sem
Vdstur.

3. In welchen lagen vil Krancken /
Blinden / Lamen / Dürren / die war-
teten / wenn sich das wasser be-
wegete.

Ihuilcke der laae mange Siuge / Blinde / Hal-
te / Bisne / de töffuede effter / at Vandet skulde roris.

4. Denn ein Engel fuhr herab zu
seiner zeit in den Teich / vnd beweget
das wasser. Welcher nun der Erste/
nach dem das wasser beweget war/
hinein steig / der ward gesund / mit
welcherley Seuche er behafftet war.

Thi Engelen foer ned i sin tid vdi Dammen / oc
rorde Vandet. Huo som stigede nu først ind vdi / effter
at Vandet vaar rort / hand bleff helbrede / aff huad
som helst Siuge hand vaar bested met.

5. Es war aber ein Mensch daselbs
achtvondtreissig jar frantz gelegen.

De der vaar ic Menniske / som haffde ligget atten
oc tiue aar siug.

6. Da Iesus denselbigen sahe ligen/
vnd vernam / daß er so lang gelegen
war / spricht er zu ihm: Wilt du ge-
sund werden?

Der Ihesus saa hannem ligge / oc fornam / at
hand haffde ligget saa lenge / siger hand til hannem/
vilt du vere helbrede?

Dtom byl Swátek Zi-
dowski: Iste Gezijs do
Geruzaléma.

Al potim dzień święty Zidow-
ski / y siedl Iesus do Jeruzalem.

2. Y byl w Geruzalemie Ry-
bnist browny kteryś slowe Zi-
dowski Bethesda / patero
przystępy ma.

Y byla w Jeruzalem w rybnu
gdzie owce przedawano sadzaw-
ka / ktera po Zydowskiu zwano Be-
thesda / maica pięćoro podstępnie.

3. W nichżto leżelo mnożst-
wo wielkē niedźwiedzy / śle-
pých / kulhawých / wśchłpých / o-
czekawajęce hnutí wody.

W ktorych leżało bārzo wiele
niemoenych / ślepych / chromych /
wśchłych / ktory czeekali poruże-
nia wody.

4. Nebo Angel Boży giste-
ho času sstupował do Rybnij-
ka / a hýbal wodau. A kdoż
prwiniy sstaupil do Rybnijka
po hnutí wody / wzdrownen by-
wał / od kterē kōli niemocy trā-
pien byl.

Abowiem Aniol zstępowal
pewne go czasu w sadzawkę / y po-
ruszał wodę / A tak ten ktory na-
prwemy wstał po wzruszeniu
wody / stał się zdrowym od káž-
dey niemocy w ktorej by iedno był
sądzierzan.

5. Y byl tam Człowiek geden kte-
ryż leżel ośm a třidceti let w
nemocy swej.

Y byl tam nęktory od trzech
dziesięt y ośmy lat niemoca siozo-
ny.

6. Tého kdnż vřel Gezijs an-
leží / a poznal žeby giž čas
mnohý byl niemocen / řekl ge-
mu: Chceš li zdrávo býti?

Tego gdy Iesus vřrat leżace-
go / a poznal že przez dlugi čas
był niemocem / řekl do niego i
chceš je być zdrow?

ה

7 עָנָה הוּא פְּרִיָהָא וְאָמַר
אִין מְרִי לִית לִי דִין אָנֹשׁ
דְּמָא דְּאַתְתּוּיָעוּ מִנִּי
יְרֵמִינִי בְּפִעֲמִידִיתָּ
אַלְא עַד אָנָּה אָנָּה אָנָּה
אַחֲרִין מוֹ קְדָמִי נָחַת :

L'infermo gli rispose, Signore, io non ho huomo che mi metta nel lauatoio quando l'acqua è turbata: per il che mentre che io vi vengo, Sualtro vi scende innanzi a me.

8 אָמַר לֵה יִשׁוּעַ קוּם
שְׁקוּל עֲרֹסְךָ וְהֵלֵךְ :

Iesus li dice, Leuati su, toglil tuo letto, e camina.

9 וְכֵן שְׁעִתָּה אֶתְחַלֵּם
גְּבִרָה הוּא וְקָם שְׁקוּל עֲרֹסָה
וְהֵלֵךְ וְהוּא הוּא יוֹמָא שְׁבִתָּה
הַיּוֹמָא :

E subito quell'huomo diuenne sano, e tolse il suo letto, e camminaua. E quel giorno era sabbato.

10 וְאֶמְרִין לֵה וְהוֹדִינָה
לְהוּ דְּאַתְתָּאסִי שְׁבִתָּה הִיא
לֹא שְׁלִיט לָךְ דְּתַשְׁקוּהָ
עֲרֹסָךְ :

Perilehe i Giudei diceuano a colui che era stato risanato, Egli è sabbato, non t'è lecito portare il letto.

11 הוּא דִין עָנָה וְאָמַר לְהוֹן
הוּא דְּעֲבָדְנִי חֲלִימָא הוּא
אָמַר לִי דְּשְׁקוּהָ עֲרֹסָךְ
וְהֵלֵךְ :

Egli rispose loro, Colui che m'ha fatto sano, m'ha detto, Toglil tuo letto, e camina.

12 וְשָׂא לִוְהִי מִנּוּ גְבִרָה
הֵנָּה דְּאָמַר לָךְ דְּשְׁקוּהָ
עֲרֹסְךָ וְהֵלֵךְ :

Allora gli domandarono, chi è quell'huomo che t'ha detto, Toglil tuo letto, e camina.

13 הוּא דִין דְּאַתְתָּאסִי לֹא
יָדַע הֵנָּה מִנּוּ יִשׁוּעַ בְּרִי
אַתְתָּא הוּא לֵה בְּכַשְׁתָּ
סִגְמָא דְּאִית הֵנָּה
בְּדוֹכְתָּא הִיא :

Ma colui ch'era stato risanato, non sapena chi si fusse percioche Iesus s'era ritirato da la moltitudine, che era in quel luogo.

14 בְּתֵר זִבְן אֲשַׁכְּחָהּ
יִשׁוּעַ בְּהִיכְלָא וְאָמַר לֵה
הֵא חֲלִים אָנָּה תִּיב לָךְ
תַּחֲטָא דְּלִמָּא יְהוֹנָן לָךְ
מִרָם דְּבִישׁ מִן קִדְמָא :

Di poi Iesus lo ritrovò nel templo, e disse: Ecco, tu sei risanato, non peccar più, accioche non t'auenga qualche cosa peggiore.

ה

7 וַיַּעַן לֹא הִתְחִלָּה אֲדֹנָי אִישׁ לֹא
הָיָה לִי אִישׁ אֲם גְּרַפְשׁוֹ הַמַּיִם
יִשְׁלִיכֵנִי בְּבִרְכָּהּ אִישׁ בָּהּ אֲם
אָבוֹא אֲנֹכִי אַחֵר לְפָנֶיךָ יוֹרֵד :

Y el enfermo le respondió, Sennor, no tengo hombre, que quando el agua fuere rebuelta, me meta en el estanque: porque entretanto que yo vengo otro antes demi ha decendido.

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִשׁוּעַ קוּם וְשָׂא
אֶת-מִטְתְּךָ וְהֵלֵךְ :

Dizele Iesus, Leuantate, toma tu lecho, y anda.

9 וּבְרָגַע גְּהִיָּה שָׁלוֹ הָאָדָם הָהוּא
וַיִּשָּׂא אֶת-מִטְתּוֹ וַיֵּהֱלֵךְ וַיִּתְּהִי
שְׁבִת בַּיּוֹם הָהוּא :

Y luego aquel hombre fue sano, y tomó su lecho, y yvase: y era Sabbado aquel dia.

10 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים לַגְּרַפָּה
שְׁבִת הִיא לֹא יִשְׁיָה לָךְ לְשִׁנְתָּה
אֶת-הַמִּטָּה :

Entonces los Iudios dezian a aquel que auia sido sanado, Sabbado es, no te es licito lleuar tu llecho.

11 וַיַּעַן לָהֶם אִישׁ רַפְּאֵל הוּא
אָמַר לִי שָׂא אֶת-מִטְתְּךָ וְהֵלֵךְ :

Respondioles, Elque me sanó, el mismo me dixo, Toma tu lecho, y anda.

12 וַיִּשְׁאַל לֹא מִי זֶה הִיא הָאָדָם
הָאֵמֵר לָךְ שָׂא אֶת-מִטְתְּךָ וְהֵלֵךְ :

Y preguntaronle entonces quien es el que te dixo, Toma tu lecho, y anda?

13 וְהַגְּרַפָּה לֹא יָדַע מִי הוּא
כִּי יִשׁוּעַ סָר מִן הָעָם אִישׁ
הָיָה בַּמָּקוֹם הָהוּא :

Y elque auia sido sanado, no sabia quien fusse: porque Iesus se auia apartado de la compana que estaua en aquel lugar.

14 וַאֲחֵרֵי כֵן מָצְאוּ יִשׁוּעַ בְּהִיכָל
וַיֹּאמֶר לֹא הִנֵּה גְרַפְתָּ אֶל-
תַּחֲטָא עוֹד פֶּן תִּקְרָהּ מֵאֲחֵרָה
רָעָה מִמֶּנָּה :

Despues hallolo Iesus en el Templo, y dixo le, Heaqui, eres ya sano: no peques mas, porque note auenga alguna cosa peor.

ε.

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀδινεὺς, κύριε, ἀνθρώπων ὅτε ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν καλυμμένην. ἐν ᾧ δὲ ἐρχομαι ἐγὼ, ἀλλοῦ παρ' ἐμοῦ καταβαίει.

Le malade lui répondit, Seigneur, ie n'ai personne qui me iette au lauoir quand l'eau est troublee: car cependant que j'y vien, vn autre y descend deuant moi.

8. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἄρον τὴν κράββατὸν σου, καὶ περιπάτη.

Iesus lui dit, Leue-toi, charge ton petit liét, & marche.

9. Καὶ δι' ἧτος ἐγένετο ὑγιὲς ὁ ἀνθρώπου, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ περιπάτη. τῷ δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Et incontinent l'homme fut rendu sain, & chargea son petit liét, & marchoit. Or estoit-il Sabbat en ce iour-la.

10. Ἐλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ περὶ τὰς ἀμύμων σαββάτων ἔστι· οὐκ ἔστι σοι ἄρα τὸν κράββατον.

Les iuifs donc dirent à celui qui auoit esté rendu sain, Il est Sabbat, il ne t'est point loisible de charger ton petit liét.

11. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιή, ἐκείνός μοι εἶπεν, ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτη.

Il leur répondit, Celui qui m'a rendu sain, m'a dit, Charge ton petit liét, & marche.

12. Ἠρώτησαν οὖν αὐτὸν, τίς ἐστι ὁ ἀνθρώπου· ὃς εἶπεν αὐτοῖς, ἔρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτη.

Adonc ils lui demanderent, Qui est cestui-la qui t'a dit, Charge ton petit liét, & marche?

13. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ᾔδει τίς ἐστι. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ὄχλου ὅτε τοῦ τόπου.

Et celui qui auoit esté gueri ne sauoit qui c'estoit: car Iesus s'estoit écoulé du milieu des troupes qui estoient en ce lieu-la.

14. Μετὰ ταῦτα διερίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ὃς εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὲς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοὶ γένηται.

Depuis Iesus le trouua au temple, & lui dit: Voici tu as esté rendu sain: ne peche plus désormais, que pis ne t'aduiene.

7. Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

The sick man answered him / Sir / I have no man / whē the water is trou- bled / to put mee into the pool: but whē I am coming / another steppeth downe before me.

8. Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

Iesus said vnto him / Rise: take vp thy bed / and walke.

9. Et statim sanus factus est homo ille: & tulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo.

And immediatly man was made whole / and tooke vp his bed / and walked: and the same day was the Sabbath.

10. Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbathum est, nō licet tibi tollere grabatum tuum.

The Jewes therefore saide to him that was made whole / It is the Sabbath day: it is not lawfull for thee to carie thy bed.

11. Respondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

He answered them / He that made mee whole / he saide vnto me / Take vp thy bed / and walke.

12. Interrogaverunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

Then asked they him / What man is that which saide vnto thee / Take vp thy bed / and walke?

13. Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset, Iesus enim declinavit à turba constituta in loco.

And he that was healed / knewe not who it was: for Iesus had conueyed him selfe / away from the multitude that was in that place.

14. Postea invenit eum Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

And after that Iesus founde him in the Temple / and saide vnto him / Beholde / thou art made whole / sinne no more / least a worse thing come vnto thee.

7. Der Krancke antwortet ihm: HERR / ich habe keinen Menschen / wenn das Wasser sich beweget / der mich inn den Teich lasse / vnd wenn ich komme / so steigt ein ander für mir hinein.

Den Siuge suarede hannem / Herre / ieg hassuer inted Menniste / som sticket mig i Dammen / naar Vandet roris / oc naar ieg kommer / saa stiger en anden i saar mig.

8. Iesus spricht zu ihm: Stehe auff / nimb dein Bette / vnd gehe hin.

Ihesus siger til hannem / Stat op / tag din Seng / oc gack bort.

9. Vnd also ward der Mensch gesund / vnd nam sein Bette / vnd gieng hin. Es war aber desselbigen tages der Sabbath.

De saa bleff der Menniste helbrede / oc tog sin Seng / oc gick bort. Men der vaar den samme dag Sabbath.

10. Da sprachen die Jüden zu dem der gesund war worden: Es ist heute Sabbath / es ziemet dir nicht das Bette zu tragen.

Da sagde Jøderne til den som vaar bleffue helbrede / Det eri dag Sabbath / Dig bør icke at bære Sengen.

11. Er antwortet jnen: Der mich gesund machet / der sprach zu mir: Nimb dein Bette / vnd gehe hin.

Hand suarede dem / Dem som mig giorde helbrede / hand sagde til mig / Tag din Seng / oc gack bort.

12. Da fragten sie ihn: Wer ist der Mensch / der zu dir gesagt hat / Nimb dein Bette / vnd gehe hin?

Da spurde de hannem at / Huo er der Menniste / som sagde til dig / Tag din Seng / oc gack bort?

13. Der aber gesund war worden / wuste nicht wer er war / Denn Iesus war gewichen / da so vil Volcks an dem ort war.

Men den som vaar bleffuen helbrede / viste icke huo hand vaar / Thi Iesus vaar viger bort / der saa meget Folk vaar paa den Sted.

14. Darnach fand ihn Iesus im Tempel / vnd sprach zu ihm: Sihe zu / du bist gesund worden / sündige fort nicht mehr / daß dir nicht etwas ergers widerfahre.

Der effter fant Ihesus hannem i Tempelen / oc sagde til hannem / See til / du est bleffuen helbrede / Synde icke ydermere / at dig skal icke noget verre vnderfaris.

7. Odpověděl genu nemo: cný: Pane/nemám Eflowěta / když se zbaufij voda / aby mne wpustil do Rybníka: Neb když ná gdu/giný předmnu wstu- puge.

Tedy mu on chory odpověděl: Pane/nemám žádného krom- ryby mne wložit do sadzawki gdy bywa poruřona woda / owšem už ta przyde už drugi wnidzie přes- demna.

8. Řekl genu Gejijs: Wstaň / weźmi lože své a chod.

Řekl mu Jezus: Wstaň a weźmi lože své / y chodž.

9. A hned zdraw gest učiněn člověk ten / a wzał lože své / y chodil. A byla Sobota w ten den.

A nátychmiast sie zdrowym stal on człowiek / a wziawszy lože swoje chodził / choć był Szabath dniem.

10. Tehdy řekli Židé tomu kterýž byl zdraw učiněn: Den Swatec / gest / neschůt to- bě nositi lože svého.

Tedy Żydowie mówili onemu ktery był wzdrowion: Nie godzić sie tobie lozka nosić.

11. Odpověděl jim: Ten kterýž mne vzdrawil / onť mi rozkázal: Weźmi lože své a chod.

Ale im on odpověděl: Ten ktery mne zdrowym uczynil / tenže mi řekl: Weźmi lože své a chodž.

12. Pověděl ho: Který gest ten Eflowě / kterýž řekl tobě: Weźmi lože své a chodž.

A pytał go: Ktery jest ten coć powiezial / Weźmi lože své a chodž.

13. Ale ten kterýž byl vzdra- wen / newěděl kdobý byl. A Gejijs byl odšel od zástupu shromážděného na tom mijs- tře.

Lecz ten co był wzdrowion nie- wiedział kto to był / kbowiem Je- zus ušel był z onego zgromáde- nia / ktore ná onym miejscu było.

14. Potom pak Gejijs na- lezl gen w Chrámě / y řekl ge- mu: Hle zdraw učiněn gsy/giž nehřeš / aťby se tobě něco hor- šího nepřihodilo.

Potym go Jezus znalazł w Fościele / y rzekł mu: Odroż sie zstaz zdrowym. Nie grzesz wiec- cey / aby cie potym co goršiego nie podstało.

ה

15. וְאֵלֶּיּוֹ הָיוּ גִבּוֹרִים וְאָמְרוּ
לַיהוּדִים יֵשׁוּעַ הֵוא הוּא
בְּאֵחָלְמָה :

*Quell'huomo sen' andò e riferì à i Giu-
dei che IESV era quello che l'hauera fat-
to sano.*

16. וּמִטּוֹל הַדֵּבַר הַזֶּה
הָיוּ יְהוּדִים לִישׁוּעַ וּבָעִין
הָיוּ לְמַקְטֵלָה דְּהַלִּין עֲבֹד
הוּא בְּשַׁבָּתָא :

*E per questo i Giudei perseguitauano
IESV, e cercauano d'occiderlo, per cioche
egli faceua queste cose in sabbato.*

17. הוּא דִּין יֵשׁוּעַ אָמַר ל
לְהוֹן אָבִי עַד-מָה לְהַשָּׂא
עֲבֹד אֶף אֲנִי עֲבֹד אֲנִי :

*Onde IESV rispose loro, Mio Padre
opera infini ad hora, & ancora io opero.*

18. וּמִטּוֹל הַדָּא יִתְרְאִית
בָּעִין הָיוּ יְהוּדִים לְמַקְטֵלָה
לֹא בְּלַחֵד דְּשִׂרָא הֵנָּה
שַׁבָּתָא אֲלֵא אֶף דְּעַל
אֱלֹהִים אֲבוּהִי אֵיתְרֵהִי
אָמַר הוּא וּמִשָּׁנָה הֵנָּה
נִכְשָׁה עִם אֱלֹהִים :

*Per questo dunque i Giudei cercaua-
no tanto piu di darli la morte, per cioche
non solo egli rompeua il sabbato, ma an-
cor diceua che Iudio era suo Padre: facen-
dosi eguale à Dio.*

19. עֲנֵא דִין יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לְהוֹן אֲמִין אֲמִין אָמַר אֲנִי
לְכוּן דְּלֹא מִשְׁפַּח בְּרָכָה
עֲבֹד מִדָּם מִן עֲבוֹת נִכְשָׁה
אֲלֵא מִדָּם דְּחַוָּא לֹאֲפֵא
דְּעֲבֹד אֱלִין גִּיר דְּאֲפֵרָה
עֲבֹד הַלִּין אֶף בְּרָכָה
אֲפֻתְהָ עֲבֹד :

*La onde IESV rispose, e disse loro, In
Verità in Verità io vi dico, che il Figliuolo
non puo far niente da se medesimo, cioè
senon che l'ha habbia veduto fare al Pa-
dre: per cioche qualunq, cose fa egli, quel-
le fa similmente il Figliuolo ancora.*

20. אֲפֵא גִיר בָּחִם לְכָרָה
וְכָל מִדָּם דְּעֲבֹד מִחַוָּא
לֹא וְדִיתִידִין מִן הַלִּין ע
עֲבֹדָא מִחַוָּא לֹא דְאֲתָתָן
תְּתִידְמוּרָן :

*Imperocche il Padre ama al Figliuolo,
e mostrali tutte le cose che esso fa: e mo-
strali maggiori opere che queste, a fine
che voi si marauigliate.*

ה

15. וַיֵּלֶךְ הָאָדָם וַיֵּגֵד לַיהוּדִים
כִּי יֵשׁוּעַ הוּא אֲשֶׁר רִפְּאֵהוּ :

*El se fue entonces, y dió auiso à los Iudios,
que Iesus era el que lo auia sanado.*

16. וַעֲלֵ-כֵן רָדְפוּ יְהוּדִים אַחֲ-
יֵשׁוּעַ וַיִּבְקְשׁוּ לְהַרְגוֹ אֹתוֹ כִּי
עָשָׂה אַחֲ-הָאֱלֹהִים בַּשַּׁבָּת :

*Y por esta causa los Iudios perseguian à Iesus, y
procurauan matarle, porque hazia estas cosas en
Sabbado.*

17. וַיֵּשׁוּעַ עֲנָה לָהֶם אָבִי עַד-
עֵת פּוֹעַל וְאֲנֹכִי נִפְעֵל :

*Y Iesus les respondió, Mi Padre hasta aora
obra, y yo obro.*

18. וּבְעֵבֹד זֹאת יוֹתֵר בִּקְשׁוּ
יְהוּדִים לְהַרְגוֹ אֹתוֹ לֹא לְבַד
כִּי חָלַל אֶת הַשַּׁבָּת כִּי אִם
אָמַר כִּי אֱלֹהִים אָבִיו וְכִי הַשִּׁוּהָ
לְנִפְשׁוֹ לֵאלֹהִים :

*Entonces por tanto mas procurauan los Iu-
dios matarlo, porque no solo quebrantaua el
Sabbado, mas aun tambien à su padre llamaua
Dios, haziendose igual à Dios.*

19. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמַר
אָמַר אֲנִי אָבִי לָכֵם לֹא יוֹכֵל
הַבֵּן לַעֲשׂוֹת מִנִּפְשׁוֹ דְּבַר אֶחָד
אִם לֹא יֵרָאֶה אַחֲ-הָאָב כִּי
עָשָׂה אֹתוֹ וְאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה
אֱלֹהִים גַּם הַבֵּן כַּמֹּהוּ עוֹשֶׂה :

*Respondio pues Iesus, y dixoles, Decierto
decierto os digo, Que no puede el Hijo hazer al-
go de si mismo, sino viere hazer al Padre: por-
que todo loque el haze, esto tambien haze el hijo
juntamente.*

20. הָאָבִי אֲוִיב אַחֲ-הַבֵּן וְכָל
מַדְרָאָה אֹתוֹ אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה
וּמַעֲשִׂים גְּדוֹלִים מִהָאֱלֹהִים יֵרָאֶה
אֹתוֹ אֲשֶׁר אֲתֵם תִּתְמָהוּ :

*Porque el Padre ama al Hijo, y le muestra
todas las cosas que el haze: y mayores obras que
estas le mostrará: que vosotros os marauilleys.*

ε.

15. Ἀπῆλθεν ὁ αὐθαράς, καὶ
ἀνῆγγαλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ὁ
ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ἰγίη.

*Cest hommes'en alla, & rapporta
aux Iuifs que ce estoit Iesus qu'il auoit
rendu sain.*

16. Καὶ διὰ τὴν ἰδιότητα τὴν ἰη-
σοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζητοῦν αὐτὸν
δοκεῖν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίησεν (κα-
τὰ τὸν).

*Pour ceste cause donc les Iuifs pour-
suiuoient Iesus, & cerchoient à le fai-
re mourir, d'autant qu'il auoit fait ces
choses au Sabbat.*

17. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐ-
τοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται,
καὶ γὰρ ἐργάζομαι.

*Mais Iesus leur répondit, Mon Pe-
re besogne iusqu'à maintenant, & ie
besongne aussi.*

18. Διὰ τὴν ὅτι μάλλον ἐζητοῦν
αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι δοκεῖν ἀποκτεῖναι, ὅτι ἔ-
μνησεν ἑαυτὸν πάλαι, ἀλλὰ καὶ
πατέρα ἰδίον ἔλεγε τὸν θεόν, ἰσχυ-
ρὰ αὐτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

*Pour ceste cause donc les Iuifs tali-
choient tant plus de le mettre à mort,
pource que non seulement il auoit vio-
lé le Sabbat, mais aussi qu'il disoit que
Dieu estoit son propre Pere, se faisant
egal à Dieu.*

19. Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι
εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑ-
μῖν, ἔδωκεν ὁ υἱὸς ποιῆν αἴφ' ἑ-
αυτοῦ ὅθεν, ἵνα μήτι βλέπω τὸν πα-
τέρα ποιῶντα· ἃ γὰρ αὐτὸς ὁ αὐτός
ποιῶν, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιῶν.

*Parquoi Iesus répondit, & leur
dit, En verité, en verité ie vous di, que
le Fils ne peut rien faire de par soi-mes-
me, sinon qu'il le voye faire au Pere, car
quelque chose qu'icelui face, le fils au-
si le fait semblablement.*

20. Ὁ γὰρ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱόν,
καὶ πάντα δέκνυσται αὐτῷ ὅ ὁ πατήρ
ποιῶν, καὶ μάλιστα τὰς ὁδοὺς δέξει
αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

*Car le Pere aime le Fils, & lui de-
montre toutes choses qu'il fait: voire
lui démontrera plus grandes ouures
que ceste-ci, afin que vous vous esmer-
ueillez.*

S. IOHANNES.

CAP. V.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit Iudæis, quia Iesus esset qui fecit ei sanum.

The man departed, and told the Jewes that it was Iesus, which had made him whole.

16. Propterea persequabantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbatho.

And therefore the Jewes did persecute Iesus, and sought to slay him, because hee had done these things on the Sabbath day.

17. Iesus autem respondit eis, Pater meus usque modo operatur: & ego operor.

But Iesus answered them, My Father worketh hitherto, and I worke.

18. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non solū solvebat sabbathum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.

Therefore the Jewes sought the more to kill him: not onely because he had broken the Sabbath: but also because that God was his Father, and made him selfe equall with God.

19. Respondit itaque Iesus, & dixit eis, Amen, amen dico vobis, non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientē, quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

Then answered Iesus, & said vnto them, Verely, verely I say vnto you, The Sonne can doe nothing of him selfe, save that he seeth the Father doe: for whatsoever things he doeth, the same things doeth the Sonne also.

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.

For the Father loveth the Sonne, & sheweth him all things, whatsoever he himselfe doeth: and he will shew him greater works than these, that ye should marvelle.

S. Iohannes.

Das V. Capitel.

15. Der Mensch gieng hin / vnd verkündiget den Jüden / es sey Iesus / der ihn gesund gemacht habe.

Mennisket gieck bort / oc kundgiorde Jøderne det / At det er Ihesus / som hannem giorde helbrede.

16. Darumb verfolgeten die Jüden Iesum / vnd suchten in zu tödten / daß er solches gethan hatte auff den Sabbath.

Der saare forfulde Jøderne Ihesum / oc søgte effter at sla hannem ihuel / at hand hæfde giort saadant om Sabbathen.

17. Iesus aber antwortet ihnen: Mein Vater wirket bißher / vnd ich wircke auch.

Da suarede Ihesus dem / Min Fader arbejder hid indtil / oc ieg arbejder oc saa.

18. Darumb trachteten im die Jüden nun vil mehr nach / daß sie ihn tödten / daß er nicht allein den Sabbath brach / sondern saget auch / Gott sey sein Vater / vnd machet sich selbst Gott gleich.

Der saare hæfde nu Jøderne meget mere i sinde / at sla hannem ihuel / At hand icke alsomente brød Sabbathen / Men sagde oc saa / Gud vaar hans Fader / oc giorde sig selff Gud lig.

19. Da antwortet Iesus / vnd sprach zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch / Der Sohn kan nichts von im selber thun / denn was er sihet den Vater thun / Denn was der selbige thut / das thut gleich auch der Sohn.

Da suarede Ihesus / oc sagde til dem / Sandelig / sandelig / Jeg siger eder / Sonnen kand intet gøre aff sig selff / vden huad hand seer Faderen gøre / Thi huad som hand gør / det gør oc Sonnen / lige saa.

20. Der Vater aber hat den Sohn lieb / vnd zeiget im alles was er thut / vnd wirdt ihm noch grösser werck zeigen / daß jr euch verwundern werdet.

De Faderen elsker Sonnen / oc viser hannem alt det hand gør / oc skal end vise hannem større gerninger at i skulle forundre eder.

S. Jan.

Kapitola 5.

15. Odšel ten člověk / apo věděl židuom / žeby Gežíš byl kterýž ho zdrawěho učinil.

A thát on odšel aby oznaymil žydom iż to byl Iesus / který go tu zdrawilu przywrocil.

16. Protož protiwili se židě Gežíšowi / že to učinil w den Swátečnisi.

A dla tegoż židowie przesławsili Iesusa / y szukali thego iakoby go zámordowali / že to uczynil w Szábárh.

17. Ale Gežíš odpowěděl jim: Otce muog až dosawád dělá / y jáť dělám.

Ale im Iesus te dal odpowědž: Otce moy iěseže až potad prácuje / y iá prácuje.

18. Tehdy židě wšice pro to hledali ho zabiti: ne toliko žeby ruskyl Sobothu / ale že Otce swěho prawil býti Boha / rozněho se čině Bohu.

A dla tegoż iěseže tym wšecy szukali židowie iakoby go zámordowali / nie tylko iż gwałcili Szábárh / ale te ž y Boga powiedali býti Oycem swoím / czyniac siarozwnym Bogu.

19. Tehdy odpowěděl jim Gežíš / a řekl: Gistě prawim wam / Nemůžet Syn sám od sebe ničehož učiniti / gedině což uřídí an Otce činí. Neb cožkoli on činí / toť Syn též činí.

Tedy Iesus odpowěděl jim / a řekl: Záprawde záprawde wam powiedam / nie možet Syn sam od siebie spráwować. Až uřídí Oycá spráwujícího. Abowiem tho co on kolwiek czyní / tož též takžey Syn czyní.

20. Otce zagiště miluje Syna / a vřazuje genu wšechť wěch kterých sám činí / a wěšš nad to vřazuje genu skutky / abyšste wy se diwili.

Bo otec miluje Syna / y wřazuje k tomu vřazuje co sam czyní / y iěšše cze mu wicšše spráwy ořazuje / abyšste wy se diwowali.

21. אִיכָנָה גִּיר חַפְנָה
מִקִּים מִיָּחָה וּמִחַה לְהוֹן
הַכָּנָה אֶחָד בְּכָר לְאֵילִין
דִּצְבָּנָה מִחַה :

Perche si come il Padre risuscita i morti, e vivifica: così ancora il Figliuolo vivifica quelli ch' ei vuole.

22. לֹא הָיָה גִּיר חַפְנָה
דָּאן לְאֶחָד אֶלְלָה פְּלָה
הִינָה יִהְיֶה לְפָנָה :

Perche ne il Padre giudica persona, ma ha dato ogni giudicio al Figliuolo.

23. דְּכָל־נֶשׁ יִיָּקָר לְפָנָה
אִיךְ דְּמִיָּקָר לְאֶחָד הוּא דְלָה
מִיָּקָר לְפָנָה לְמִיָּקָר
לְאֶחָד דְּשִׁדְרָה :

Accioche tutti honorino il Figliuolo, come honorano il Padre. Chi non honora il Figliuolo, non honora il Padre che l'ha mandato.

24. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
דְּמִין דְּשִׁמְעַת מִלְתִּי וּמִיָּחָה
לְמִין דְּשִׁדְרָה אִיתָ לָהּ חַיָּה
רְלָעִלָם וְלִדְיָנָה לֹא אִתָּה
אֶלְלָה שְׁנֵי לָהּ מִן מִיָּחָה
לְחַיָּה :

In Verità, in Verità io vi dico, che chi ode la mia parola, e crede a colui che m'ha mandato, ha vita eterna: e non verrà in condemnatione, ma è passato dalla morte a la vita.

25. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
לְכֹון דְּאִתָּנָה שְׁעִתָּה אֶחָד
הַשְׁמָתָ אִיתָהּ אֲמִיתִי
דְּמִיָּחָה וְשִׁמְעֹון קָלָה
דְּפָרָה דְּאֶלְלָה וְהַגִּון
דְּשִׁמְעִין יַחְוֹן :

In Verità, in Verità io vi dico, che viene l' hora, & è al presente, che i morti & dixeranno la voce del Figliuolo di Dio, e quelli che l' & dixeranno, & viveranno.

26. אִיכָנָה גִּיר חַפְנָה
חַיָּה בְּקִיּוּמָהּ הַכָּנָה יִהְיֶה
אֶחָד לְפָנָה דְּיִהְיוּן חַפְנָה
בְּקִיּוּמָהּ :

Imperache si come il Padre ha vita in se stesso, così ha dato ancora al Figliuolo d' haver vita in se stesso.

27. וְאֶשְׁלִטָה דְּיִהְיוּן עֲבָד
אֶחָד דְּיִנְגָּה דְּפָרָה הוּא דִּין
דְּאֶשְׁלִטָה :

Et hagli dato potestà di far ancora giudicio, in quanto ch' egli è Figliuolo de l' huomo.

21. וְכַאֲשֶׁר הָאֵב"י קוֹלִים אֶת־
הַמֵּתִים וַיַּחְיֶה כֹל גַּם הַבֶּן אֶת־
אֲשֶׁר תִּתֶּנָּה יְחִיָּה :

Porque como el Padre levanta los muertos así tambien el Hijo a los que quiere da vida:

22. וְהָאֵב"י אֶת־אִישׁ לֹא שׁוֹפֵט כִּי־
כָּל מִשְׁפָּט נָתַן לְבֶן :

Porque el Padre a nadie juzga, mas todo el juyzio dió al Hijo:

23. אֲשֶׁר כָּל־ם יִכְבְּדוּ אֶת־הַבֶּן
כַּאֲשֶׁר מְכַבְּדִים אֶת־הָאֵב"י וְאֲשֶׁר
אֵינְנָה מְכַבְּד אֶת־הַבֶּן גַּם לֹא
מְכַבְּד אֶת־הָאֵב"י אֲשֶׁר שָׁלְחוֹ :

Para que todos horren al Hijo como honrran al Padre: el que no honrra al Hijo, no honrra al Padre que lo embió.

24. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
כִּי כָּל אֲשֶׁר אֶת־דְּבָרֵי שׁוֹמֵעַ
וּמֵאֲמִין לְאֲשֶׁר שָׁלְחֵנִי יְהִי לִי
חַיָּה עוֹלָם וּבְמִשְׁפָּט אֵינְנָה בְּנֵי
כִּי אִם יַעֲלֶה מִמּוֹת אֶל־חַיָּה :

Decierto decierto os digo, que el que oye mi palabra, y cree al que me embió, tiene vida eterna y no vendra a juyzio, mas passo de muerte a vida.

25. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
כִּי תָבוּא הָעֵת וְעַתָּה הִיא אֲשֶׁר בָּהּ
הַמֵּתִים יִשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל בְּרִי־
אֱלֹהִים וְהַשּׁוֹמְעִים יְחִיּוּ :

Decierto decierto os digo, que vendrá hora, y aora es, quando los muertos oyrán la voz del Hijo de Dios: y los que oyeren, viuirán.

26. כִּי כַאֲשֶׁר לָאֵב"י הָיָה לִי חַיָּה
בְּנִפְשִׁי כֹן נָתַן לְבֶן לְהוֹיָה לִי
חַיָּה בְּנִפְשִׁי :

Porque como el Padre tiene vida en simismo, así dió tambien al Hijo que tuuiesse vida en simismo.

27. וַיִּתֵּן לִי שְׁלִטוֹן גַּם לַעֲשׂוֹתִי
מִשְׁפָּט כִּי בֶן־הָאָדָם הוּא :

Y tambien le dió poder de hazer juyzio en quanto es el Hijo del hombre.

ε.

21. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἡγείρεται τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς εἰς θεὸν ζωοποιεῖ.

Car comme le Pere resuscite les morts & les vivifie, semblablement aussi le Fils vivifie ceux qu'il veut.

22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει ἑνὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ.

Car le Pere ne iuge personne, mais a donné tout iugement au Fils.

23. Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, ὁ μὴ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντά αὐτόν.

Afin que tous honorent le Fils, cōme ils honorent le Pere: qui n'honore point le Fils n'honore point le Pere qui l'a enuoyé.

24. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ γὰρ λόγος μου ἀκούσας, καὶ πιστεύσας τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τῆς θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.

En verité ie vous di, que celui qui oit ma parole, & croit à celui qui m'a enuoyé a vie éternelle, & ne viendra point en condemnation, mais est passé de la mort à la vie.

25. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ἡ ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

En verité, en verité ie vous di, que l'heure vient, & est desia, que les morts orront la voix du Fils de Dieu, & ceux qui l'auront ouïe, viuront.

26. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἐχει ἐν ἑαυτῷ.

Car comme le Pere a vie en soi-mesme, ainsi a-t-il donné aussi au Fils d' avoir vie en soi-mesme.

27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιῆσαι, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν.

Et lui a donné puissance d'exercer aussi iugement, entant qu'il est Fils de l'homme.

21. Sicut enim pater suscitatur mortuos & vivificat: sic & filius quos vult vivificat.

For likewise as the Father raiseth up the dead: and quickeneth them: so the Sonne quickeneth whom he will.

22. Neque enim Pater iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio.

For the Father judgeth no man: but hath committed all iudgement unto the Sonne.

23. Vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem, qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

Because that all men should honour the Sonne: as they honour the Father: he that honoureth not the Sonne: the same honoureth not the Father: which hath sent him.

24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transiet à morte in vitam.

Verely, verely I say unto you: hee that heareth my word: and beleeneth in him that sent me: hath everlasting life: and shall not come into condemnation: but hath passed from death unto life.

25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

Verely, verely I say unto you: the hour shall come: and now is: when the dead shall heare the voyce of the Sonne of God: and they that heare it: shall live.

26. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit & filio habere vitam in semetipso.

For as the Father hath life in him selfe: so likewise hath he given to the Sonne to have life in him selfe.

27. Et potestatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis est.

And hath given him power also to execute iudgement: in that hee is the Sonne of man.

21. Denn wider Vater die Todten aufferweckt/ vnd machet sie lebendig/ Also auch der Sohn machet lebendig welche er will.

Thi lige som Faderen opuecker de Dode/ oc gør dem leffuendis/ Saa gør oc Sonnen leffuendis hui/ de hand vil.

22. Denn der Vater richtet niemand/ Sondern alles Gerichte hat er dem Sohn gegeben.

Thi Faderen dommer ingen/ men hand haffuer giffuit Sonnen al Dom.

23. Auff das sie alle den Son ehren/ wie sie den Vater ehren. Wer den Son nicht ehret/ der ehret den Vater nicht/ der ihn gesand hat.

Paa det de stulle alle ære Sonnen lige som de ære Faderen. Huo som icke ærer Sonnen/ Hand ærer icke Faderen/ som hannem vdsende.

24. Warlich/ warlich/ sage ich euch: Wer mein wort höret/ vnd glaubet dem/ der mich gesand hat/ der hat das ewige Leben/ vnd kompt nicht ins gericht/ sondern er ist vom tode zum leben hindurch gedrungen.

Sandelige/ sandelige/ siger ieg eger/ Huo som herer mit Ord/ oc tror Den/ som mig vdsende/ hand haffuer det euge lig/ De kommer icke til Dommen/ men hand er trengd igennem fra Deoden til lifuit.

25. Warlich/ warlich/ ich sage euch: Es kompt die stunde/ vnd ist schon icht/ daß die Todten werden die stimme des Sons Gottes hören/ vnd die sie hören werden/ die werden leben.

Sandelige/ sandelige/ Jeg siger eder/ Den time skal komme/ oc er allerede nu/ at de Dode stulle høre Sods Sons roft/ oc de som hende høre/ de stulle leffue.

26. Denn wie der Vater das leben hat in ihm selber/ Also hat er dem Son gegeben das Leben zu haben in ihm selber.

Thi lige som Faderen haffuer lif i sig self/ Saa haffuer hand giffuit Sonnen/ at haffue lif i sig self.

27. Vnd hat ihm macht gegeben/ auch das Gerichte zu halten/ daumb/ daß er des Menschen Sohn ist.

De haffuer giffuit hannem mact/ at oc saa holde Dom/ der saare/ at hand er Menneffens son.

21. Neb nakož Dtec křisť mrtvé a obživuje/ tak y Syn kterež chce obživuje.

34. Abowsem iako Otec vzbudí/ Etere chće y oživí/ tak y Syn vzbudí.

22. Aniz jagistě Dtec sauer/ koho/ ale wesskeren sauddal synu.

Gdyž Otec nikogo nte sadí/ leč wšytek sad dal Synowi.

23. Aby wseckni ctili Syna/ tak nako ctij Dtec. Kto nes ctij Syna/ nectij ani Dtec kterež ho poslal.

Aby wšycky česť dawali Synu/ iako česť dawáta Ocy. Ktoč nie čcti Syna/ nie čctí y Oyc/ cá ktery go poslal.

24. Gistě gistě prawlijm wám/ že kdož Slovo mé slyší/ a wěří tomu kterež mne poslal/ máť žiwot wěčný: a na Saud nepřijde/ ale pŕjgde o smrti do žiwota.

Žáprawde žáprawde wám powiedam: Ato slowa mégo slucha/ a wierzy onemu ktery mne poslal/ má žiwot wieczny/ ani přizydzie w potepienie/ oršem přes šedl z smrti do žywota.

25. Gistě gistě prawlijm wám/ že přigde hodina/ a nyní jest/ kdyžto mrtwí wšlyšy hlas Syna Božjho: a ti kterij wšlyšy/ žiwí budau.

Žáprawde žáprawde wám powiedam: Dec przyjdzie czas y teraz jest/ gdy umarli wšlyšy głos Syna Bożego/ a ktorzy wšlyšy/ żyć beda.

26. Neb nakož Dtec má žiwot sám w sobě/ tak gest dal y Synu aby měl žiwot w samém sobě.

Abowsem iako Otec má žiwot sám w sobie/ tak dal y Synowi w miece žywot w samym sobie.

27. A moc dal gemu y Saud činiti/ neb Syn slowěka gest.

A podal mu tež wštrchność čynić sad/ ile jest Syn člověka.

28 לא תתדמיון ביהוא
האמת שעתה אמת
הכלהו איליו דפקבר
אמון ישמעון קלה :

*Non si marauigliate di questo, per-
cioche siene l' hora, ne laggi-
anno la voce
di lui.*

29 ויפקון איליו דעכו
טבתא לקימתא דחיה
ואיליו דעכרו בישתא
לקימתא דדינא :

*Onde quelli che haranno fatto bene,
si riranno in resurrettion di vita : e quelli
che haranno fatto male, in resurrettion di
condannatione.*

30 לנא משכח אנא מן
עבות גפשי מדים למעבר
אלא איכנא דשמע אנא
דאן אנא ודינא כאין הו לא
גיר בעא אנא עכניא אלא
עכניא דמון דשדכני :

*Non posso io darme stesso far cosa al-
cuna : secondo ch'io odo, e si giudico, e il
mio giudicio è giusto: percioche io non cer-
co la voluntà mia, ma la voluntà di mio
Padre che m'ha mandato.*

31 או אנא מסהד אנא
על גפשי סהדותי לא הות
שדכני :

*So io rendo testimonianza di me me-
desimo la mia testimonianza non è de-
gna di fede.*

32 אחריו הו הו דמסהד
עלי וידע אנא דשדכני הו
סהדותה דמסהד עלי :

*Vnaltro è che rende testimonianza da
di me, e so che la testimonianza ch'ei ren-
de di me è degna di fede.*

33 אנתון שדכתון לור
יוחנן ואסהד על שדכנא :

*Voi mandaste à Gioanni, & egli
rende testimonianza à la verité.*

34 אנא דין לא הוה מן
בר נשא גסב אנא
סהדותא אלא הליו אמר
אנא דאנתון תחון :

*Io non piglio già testimonianza da
buomo, ma dico queste cose, accioche voi
si saluiate.*

28 אל תתמהו על זאת כי
תבוא עת אשר פיו ישגי אדמת
עפר ישמעו את קולו :

*No os marauilleys de esto Porque vendrà
hora, quando todos los que estan en los sepul-
chros, oyran su voz.*

29 ויקצו אלה אשר את
טובות עשו לחיי עולם ואלה
אשר את דעות עשו לחרפות
לדראון עולם :

*Y los que hizieron bienes, saldrán à resurrec-
cion de vida : mas los que hizieron males, à re-
surreccion de juzio.*

30 לא אוכל אנכי לעשות
מנפשי מאומה כאשר שומע אני
שופט אני ומשפט צדקה הוה
כי אינני מבקש את רצוני כי
אם את רצון אבי אשר שלחני :

*No puedo yo de mi mismo hazer algo como
oygo, juzgo, y mi juyzio es justo, porque no busco
mi voluntad, mas la voluntad del que me embió
del Padre.*

31 אם אני מעיד על גפשי
עדותי אינם אמת :

*Si yo doy testimonio de mi mismo, mi testi-
monio no es verdadero.*

32 כי אחר הוה המעיד עלי
ידעתי כי עדותי אשר מעיד
עלי אמת הנה :

*Otro es el que da testimonio de mi, y se que
el testimonio que da de mi, es verdadero.*

33 אתם שלחתם אל יוחנן
והוה העיד לאמת :

*Vosotros embiastes à Ioan, y el dió testimo-
nio à la verdad.*

34 ואני אינני מאנוש מקבל
עדות אבל מדבר אני את האלה
אשר השמע אתם :

*Mas yo no tomo el testimonio de hombre
mas digo esto, para que vosotros seays saluos.*

e.

28. Μη θυμαίτε τὸ ὅτι ἐρχῆται
ὥρα ὅς ἡ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημεί-
οις ἀκούσονται τῆ φωνῆς αὐτοῦ.

*Ne foyez point esmerueillés de ce-
la : car l'heure viendra, en laquelle tous
ceux qui sont es sepulchres oiront la vo-
ix d'icelui.*

29. Καὶ ὁ κερύσονται οἱ τὴ ἀγα-
θὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς.
οἱ δὲ τὴ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀ-
νάστασιν κρίσεως.

*Et sortiront, assauoir ceux qui au-
ront bien fait, en resurreccion de vie :
mais ceux qui auront mal fait, en re-
surreccion de condemnation.*

30. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιῆν ἄτι-
μιαν ἑαυτοῦ, καθὼς ἀκούω, κρίνω,
ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ
ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ
θέλημα τὸ πέμψαντός με πατρός.

*Ie ne puis rien faire de par moi-mes-
me: ie iuge ainsi que l'oy, & mon iuge-
ment est iuste: car ie ne cherche point
ma volonte, mais la volonte du Pere
qui m'a enuoyé.*

31. 'Εάν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐ-
μαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶν
ἀληθής.

*Si ie ren tesmoignage touchant moi-
mesme, mon tesmoignage n'est point
digne de foy.*

32. Ἀλλ' ἐστὶν ὁ μάρτυρας περὶ
ἐμοῦ, καὶ εἶδα ὅτι ἀληθής ἐστι ἡ
μαρτυρία ἧς μαρτυρῶ περὶ ἐμοῦ.

*C'est vn autre qui rend tesmoignage
de moi, & ie sai que le tesmoignage qu'
il rend de moi est digne de foy.*

33. Ἔμεις ἀπεσάλατε πρὸς ἰω-
άννην, καὶ μαρτυρεῖται τῇ ἀλη-
θείᾳ.

*Vous auez enuoyé vers Iehan, & ice-
lui à rendu tesmoignage à la verité.*

34. 'Εγὼ δ' ἐκ τῶν ἀνθρώπων τινὶ
μάρτυριον λαμβάνω· ἀλλὰ πᾶν-
τα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

*Or ie ne cherche point tesmoignage
des hommes: mais ie di ces choses afin
que vous foyez saués.*

CAP. V.

28. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumētis sunt, audient vocem eius.

Marvelle not at this: for the hour shall come in the which all that are in the graues, shall heare his voyce.

29. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicii.

And then shall come forth, that haue done good, vnto the resurrection of life: but they that haue done euill, vnto the resurrection of condemnation.

30. Non possum ego à me ipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

I can do nothing of mine owne selfe: as I heare, I iudge: and my iudgement is iust, because I seeke not mine owne will, but the will of the Father who hath sent me.

31. Si ego testimonium perhibeo de me ipso: testimonium meum non est verum.

If I should beare witness of my selfe, my witness were not true.

32. Alius est qui testimonium perhibet de me: & scio quia verum est testimonium quod perhibet de me.

There is another that beareth witness of me, and I know that the witness which he beareth of me, is true.

33. Vos misistis ad Iohannem: & testimonium perhibuit veritati.

Ye sent vnto John, and he bare witness vnto the truth.

34. Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico ut vos salvi sitis.

But I receiue not the record of man: neuertheles, these things I say, that ye might be saued.

Das V. Capitel.

28. Verwundert euch des nicht/ denn es kompt die stunde/ in welcher alle/ die in den gräbern sind/ werden seine stimme hören.

Forunderer eder iche der paa/ Thi den time skal komme / i huiſelen alle de som erei Graffuerne / skull høre hans Røst.

29. Vnd werden herfür gehen/ die da guts gethan haben zur Auferstehung des lebens/ die aber übels gethan haben / zur Auferstehung des Gerichts.

De de skulle gaa frem / de som haſſue alort Gaat / til Liſſens opſtandelse / Men de som haſſue giort ont / til Dommens opſtandelse.

30. Ich kan nichts von mir selber thun. Wie ich höre / so richte ich / vnd mein Gerichte ist recht / denn ich suche nicht meinen willen / sondern des Vaters willen / der mich gesandt hat.

Jeg kand inted gøre aff mig ſelf. Ige som ieg hører / ſaa dommer ieg / oc min Dom er ræt / Thi ieg ſøger iche min vilie / men Faderens vilie / som vdsender mig.

31. So ich von mir selbs zeuge / so ist mein zeugniß nicht waar.

Der som ieg vidner om mig ſelf / da er mit vidniß byrde iche ſant.

32. Ein ander ist / der von mir zeuget / vnd ich weiß / daß das zeugniß waar ist das er von mir zeuget.

Det er en anden / som vidner om mig / oc ieg veed / at det vidnesbyrd er ſant / som hand vidner om mig.

33. Ihr schicket zu Johanne / vnd er zeugete von der warheit.

I ſende til Iohannes / oc hand vidnede om Sandhed.

34. Ich aber neme nicht zeugniß von den Menschen / sondern solchs sage ich / auff daß ihr selig werdet.

Jeg tager iche vidnesbyrd aff Menniften / Men dette ſiger ieg / paa der i skulle bliſſue ſalige.

Kapitola V.

28. Medivotež se tomu: Ne bož přijde hodina / v kterauž to wſſychni kterij w hrobich gſau / vſlyſſy hlas Syna Božijho:

Nie dživotež ſie tomu / boč přiſyde godžina w ktera wſſy ſcy co ſa w grobiech vſlyſſa glos tego.

29. V Duogdau kterij dobre wěcy činili na wzkříſſenij žiwota / Alle ti kterij žle wěcy činili / na wzkříſſenij Soudu

Wynuda ci ktorzy dobre czynili na powſtanie żywota / a ktorzy žle czynili na powſtanie potes piecia.

30. Nemohuť ná sám od sebenie činiti. Ale náž ſlyſſim / tak ſaudim / a Soud muog ſprawedliwý geſt: neb nechle dām wuole mē / ale wuole toho kterž mne poſlal Dcown.

Nie moget ia ſam od ſiebie nie czynie / y tak ſlyſſe ſadze / a ſad moy ieſt ſprawedliwy / gdyž nie ſukam woley moey / iedno woley tego ktery mne poſlal Oyc.

31. Wydāwāml i nā ſwēdectw i j ſā m o ſobē / ſwēdectw i mē nen j prawē.

Jeſtżec ia ſam o ſobie ſwīdectwo dāwā m / ſwīdectwo mo ie nie ieſtā i ſuſne.

32. Ginhē geſt kterž ſwēdectw i j wydāwā o mne / a w i j m j e prawē geſt ſwēdectw i j geho / kterž wydāwā o mne.

Juſyčieſt co o mne ſwīdectwo dāwā / y w i e m j e prawdž i w e ieſt ſwīdectwo ktere ſwīdectžy o mne.

33. Wypoſtali gſte k Jano wi / a on ſwēdectw i j wydā l prawdē.

Wyſcie ſtali do Jana / a on dā l ſwīdectwo prawdž i e.

34. Ale nāt nepřijimām ſwēdectw i j od cžlowēka: ale totož prawj m / abyſte w j ſpa ſeni byli.

Jac od cžlowieka ſwīdectwā niebiore / ale to mowie byſcie w j byli wybāwieni.

ה

35. הו שרצא הניא דדלק
ומנהר נאנתון צביתון ד
דתשתבחרון דשצתב
בנוהרה :

Esso era una lucerna ardente e lucente: e voi volete per un poco di tempo esultare nella sua luce.

36. לי דינאית לי סהדיותא
דרבא מו דינחון עבד
גיר דיהב לי אבי דאשלם
אניו הנון עבד דעבד
אנא סהדיו עלי דאפג
שלחני :

Ma io ho una testimonianza a maggior che quella di Giovanni: perche le opere che il Padre m'ha date che io le accomplisca, quelle istesse opere dico, che io fo, testificano di me che il Padre m'ha mandato.

37. נאפא דשלחני הו סהד
עלי לא קלה מו מתום
שמעתון ולל חונה ח
חנותון :

El padre stesso che m'ha mandato, ha renduto testimonianza di me. Ne voi hauete mai oïda la sua voce, ne veduta la sua faccia.

38. ומלתה לל מקווא
בבון מטול דבהו דהו שדר
אנתון לא מהימניו אנתון :

Enon hauete la sua parola habitante in voi: perche voi non credete a colui che egli ha mandato.

39. בצו פתבנ דבהיו
מסבריו אנתון דחני
פלעלם אית לכוו והגון
סהדיו עלי :

Examinez diligemment le Scripture, conctosia que voi stimate hauere per esse la vita eterna: quelle sono ancora che rendeno testimonianza di me.

40. ולל צביו אנתון
דתנתון לותי דחני
פלעלם יהוון לכוו :

E pur voi non volete venire a me per hauere vita.

41. שובחא מו בני נשא
לא נסב אנא :

Io non piglio gloria da huomini.

ה

35. הוה היה הנר בוער ומאיר
ואתם אבותם לעת לגיל באורו :

El era candil que ardia, y alumbrava: mas vosotros quefistes engreyros por vn poco a su luz.

36. ואני יש לי עדות גדולה
מיוחנן כי המעשים אשר נתן
לי האב לכלות אותם האמה
המעשים אשר עושה אנכי
העידו עלי כי האב שלחני :

Mas yo tengo mayor testimonio que el de Ioan: porque las obras que el padre me dió que cumplierse, es a saber, las mismas obras que yo hago, dan testimonio de mi que el Padre me aya embiado.

37. והאב אשר שלחני הוה העיד
עלי וקולו בכל עמות לא שמעתם
וחמתו לא ראיתם :

Y el que me embió, el padre, el dió testimonio de mi. Ni nunca aueys oydo su boz, ni aueys visto su parecer.

38. ודברו אינני יש מעודד
בכם כי אשר שלחו הוה אתם
לא מאמינים בו :

Y ni teneys su palabra permanente en vosotros: porque al que el embió, a este vosotros no creays.

39. חקרו את הכתבים כי
חושבים אתם להיות לכם
בהם את חיי עולם והמה
היו המעידים עלי :

Escudrinnad las escripturas: porque a vosotros os parece que ellas teneys la vida eterna, y ellas son las que dan testimonio de mi:

40. ולל תאבו לבוא אלי
להיות לכם חיים :

Y no quereys venir a mi para que ayays vida.

41. את כבוד מאנשים אינני
מקבל :

Gloria de los hombres no recibo.

ε.

35. 'Εκείνος ὡς ὁ λύχνος ὁ καί-
μυς καὶ φαίνων. ὑμῖς δὲ ἡ-
λίσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὧ-
ραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

Icelui estoit vne chandelle ardente & luisante: & pour vn peu de temps vous auez voulu vous esgayer en sa lumiere.

36. 'Εγὼ ἣ ἔχω πλὴν μαρτυρίαν
μείζων ἢ ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔ-
δωκέ μοι ὁ πατήρ ἵνα τελέσω αὐ-
τά. αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποίω,
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με
ἀπέστειλε.

*Mais moi j'ai vn tesmoignage plus grand que celui de Iehan: car les œu-
res que mō Pere m'a donnees pour les
accomplir, ces œuures-la mesmes que
ie fai, tesmoignent de moi que mon Pe-
re m'a enuoye.*

37. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐ-
τὸς με μαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. ὅτι
φωνῶ αὐτὸς ἀκηκόατε πῶποτε, ὅτι
ἰδὼ αὐτὸς ἐωράκατε.

*Et le Pere qui m'a enuoye, a lui mes-
me rendu tesmoignage de moi: ia-
mais vous n'ouistes sa voix, ni ne vi-
stes sa samblance.*

38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχε-
τε μέμνηται ἐν ὑμῖν. ὅτι οἱ ἀπί-
στοι ἐκείνοι, τὴν τῶ ὑμῶν οὐ πι-
στεύουσι.

*Et n'auetz point sa parole demeu-
rante en vous: car vous ne croyez po-
int a celui qu'il a enuoye.*

39. 'Ερεωᾶτε τὰς γραφὰς, ὅτι
ὑμῖς δοκᾶτε ἐν αὐταῖς ζῶναι αἰ-
ῶνιοι ἔχοντες, καὶ ἐκεῖναι εἰσὶν αἱ μαρ-
τυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.

*Enquerez-vous diligemment des
Escritures: car vous estimez auoir par
icelles vie eternelle: & ce sont elles qui
portent tesmoignage de moi.*

40. Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς
με, ἵνα ζῶν ἔχητε.

*Mais vous ne voulez point venir a
moi pour auoir vie.*

41. Δόξα οὐ θέλει ἀνθρώπων οὐ
λαμβάνω.

*Te ne cherche point la gloire de par
les hommes.*

ה
42 אֵלֶּיךָ יָדַעְתִּיכֶם דְּחוּבָה
וְאֵלֶּיךָ לֵית בָּכוֹן :

*Ma vi ho ben conosciuto, che voi non
haueste l'amor di Dio in voi.*

43 אֲנִי אֶתִּירֶה בְּשֵׁמִי
דְּאֵבִי וְלֹא מִקְבִּלִין אֲנִיתִין
לִי אִם אַחֲרִין יֵאָתֵר בְּשֵׁם
נִפְשָׁה לְהוּ תִקְבִּלוּ :

*Io son venuto nel nome di mio Pa-
dre: e non mi riceuete: se Qualtro verrà
nel suo proprio nome, quello voi lo riceue-
rete.*

44 אֵיכָנָה מִשְׁפָּחִין אֲנִיתִין
לְמַהֲיִמְנוּ דְּשׁוּבָה חַד מִן
חַד מִקְבִּלִין אֲנִיתִין וְשׁוּבָה
דְּמִן חַד אֵלֶּיךָ לֹא בָעִין
אֲנִיתִין :

*Come potete voi credere, poi che rice-
uete gloria l'un da l'altro: e non cercate
la gloria che vien dal solo Iddio?*

45 לְמַהֲ סִבְרִין אֲנִיתִין
דְּאֵנָה מִקְטֵרֵג אֲנִי לְכוֹן
קִדְם אֲפִי אִיתְּוִהִי מִן
דְּמִקְטֵרֵג לְכוֹן מוֹשֶׁה הוּ
דְּבִה סִבְרִיתִין :

*Non pensate gia che io v'habbi ad ac-
cusare appresso il Padre: Moise, nelqual
voi sperate, e quel che v'accusa.*

46 אֵלֶּיךָ גִּיר בְּמוֹשֶׁה
הִימְנוֹתִין אֵיךְ בִּי מַהֲיִמְנוּ
הִיטִיתִין מוֹשֶׁה גִּיר עָלַי
כְּתָב :

*Imperochè se voi haueste creduto à
Moise, haueste certo creduto à me: per-
ciòchè egli ha scritto di me.*

47 וְאִם לְכַתְּבוּהִי דְּהוּ לֹא
מַהֲיִמְנוּ אֲנִיתִין אֵיכָנָה
לְמַלִּי דִּילִי תִהֲיִמְנוּ :

*Ma se voi non credete à gli scritti di
lui, come crederete voi à le mie parole?*

1 בְּתֵר הַלִּין אֵלֶּיךָ יֵשׁוּעַ ל
לְעִבְרָא דִּימָא דְּגַלִּילָא
דְּטִבֵּרִיוס :

*Doppo questo, Iesv se n'andò di là
dal mare de la Galilea che è di Tiberia-
de.*

ה
42 כִּי אִם יָדַעְתִּי אֶתְכֶם כִּי
אֶהְבֶּת אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ בְּכֶם :

*Mas yo os conozco, que no reneyes amor de
Dios en vosotros.*

43 אֲנִי בְּאִתִּי בְּשֵׁם אָבִי אֵינְכֶם
מִקְבִּלִים אֲוִתִּי אִם אַחֵר יָבוֹא
בְּשֵׁם נִפְשׁוֹ אֲוִתִּי תִקְחוּהוּ :

*Yo he venido en nombre de mi Padre, y no
me recebis: si otro viniere en su proprio nombre
à aquel recebireys.*

44 אִיךְ הִלְכִי אֲנִי לְהִנְאִי
בְּשֵׁמִיכֶם כְּבוֹד אִישׁ אִישׁ מֵאֲחֵיו
וְאִתְּ הַכְּבוֹד אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים לְבָדוֹ
אֵינְכֶם מִבְּקָשִׁים :

*Como podeys vosotros creer, pues tomays
la gloria los vnos de los otros? y no buscays la
gloria que de solo Dios viene.*

45 אֵלֶּיךָ שָׁבוּ כִּי אֲנִי אֶחֱיִב
אֶתְכֶם לְפָנַי אָבִי יֵשׁ אַחֵד
הַמְּחִיב אֶתְכֶם מֹשֶׁה אֲשֶׁר עָלָיו
בִּתְחִים אֲנִי :

*No penseys que yo os tengo de accusar de-
lante del padre: ay quien os accusa, Moyse, en
quien vosotros esperays.*

46 וְאִם מֵאֲמִינִים אֲנִי לְמֹשֶׁה
וְתִהְיֶה גַם בִּי כִּי עָלָיו כְּתָב
הוּא :

*Porque si vosotros creyessedes à Moyse, cre-
eriades à mi porque demi escriuiò el.*

47 וְאִם לְכַתְּבִים הֵאֱלֵה אֵינְכֶם
מֵאֲמִינִים אִיךְ לְדַבְּרִי תִהְיֶה :

*Y si à sus letras no creays, como crecreys à
mis palabras?*

1 וְאַחֲרֵיכֶן הָלַךְ יֵשׁוּעַ לְעִבְרָא
הַגַּלִּילָא וְהוּא יָם טִבֵּרִיוס :

*Passadas estas cosas, fuese Iesus de la otra
parte de la mar de Galilea, que es de Tiberia.*

ε.

42. 'Αλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν
ἀγάπην ἧς ἔχεται ἐν ἑαυ-
τοῖς.

Mais ie cognoi bien que vous n'a-
uez point l'amour de Dieu en vous.

43. 'Εγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ πατρὸς μου, ὃς ἔλαμβάνει
μεῖν ἑαυτὸς ἄλλος ἐλθὼν ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ ἰδίου, ἐκείνον λήψεται.

Je suis venu au nom de mon Pere,
& vous ne me recevez point: si vn autre
vient en son propre nom, vous recevez
ce lui-la.

44. Πῶς δύνασθε ὑμᾶς πιστεῦ-
σαι, δόξαν ὡς ἀλλήλων λαμβά-
νομεν, καὶ τὴν δόξαν τὴν ὡς ἑαυ-
τοῦ θεοῦ οὐ ζητοῦμεν;

Comment pouuez-vous croire, veu
que vous cherchez gloire l'un de l'autre,
& ne cherchez point la gloire qui vient
de Dieu seul?

45. Μὴ δοκῇτε ὅτι ἐγὼ κατηγο-
ρῶ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἐστὶν
ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς, οἷς ὁ ὑ-
μῶν ἡλπίσθη.

Ne cuidez point que ie vous doiue
accuser enuers mon Pere, Moysè au-
quel vous auez esperance, est celui qui
vous accusera.

46. Εἰ γὰρ ἔπισθ' ὅτι μωσῆς ἐ-
πισθ' ὅτι αὐτοῖς ὡς ἐμοὶ ἐκείνῳ
ἐγράψεν.

Car si vous croyiez à Moyse, vous
croiriez aussi à moi: car il a escrit de
moi.

47. Εἰ γὰρ οὐκ ἐκείνου γράμματα
οὐ πισθ' ὅτι, πῶς πῶς ἐμοὶ ρήμα-
τι πισθ' ὅτι;

Mais si vous ne croyez point aux
escrits d'icelui, comment croirez vous
à mes paroles?

ΚΕΦΑΛ. 5.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς
πέραν τῆς θαλάσσης τῆς
γαλιλαίας ἧς πῶσαδ.

Après ces choses Iesus s'en alla ou-
tre la mer de Galilce, qui est de Tiberi-
as.

42. Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

But I knowe you / that ye haue not the loue of God in you.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

I am come in my Fathers Name / and ye receiue mee not: if another shall come in his owne name / him will ye receiue.

44. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quam à solo Deo est, non queritis?

Howe can ye beleue / which receiue honour one of another / and seeke not the honour that cometh of God alone?

45. Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud Patrem, est qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.

Do not thinke that I will accuse you to my Father: there is one that accuseth you / euen Moyses in whom ye trust.

46. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit.

For had ye beleueed Moyses / ye woulde haue beleueed me: for he wrote of me.

47. Si autem illius literis non creditis: quomodo verbis meis credetis?

But if ye beleue not his writings / howe shall ye beleue my wordes?

Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis.

After these things / Iesus went his way ouer the sea of Galilee / or of Tiberias.

42. Aber ich kenne euch / das jr nicht Gottes Liebe in euch habt.

Men ieg kender eder / at i haffue Guds kærlighed i eder.

43. Ich bin kommen in meines Vaters Namen / vnd jr nemet mich nicht an. So ein ander wirdt inn seinem eigen namen kommen / den werdet jr annemen.

Ieg er kommen i min Faders Naffn / oc i anamme mig icke / Der som en anden komer i sit eget naffn / hannem anamme i.

44. Wie könnet ihr glauben / die jr ehre von einander nemet? vnd die ehre / die von Gott allein ist / suchet ihr nicht.

Huorledis fundet i tro / i som sage ære aff en anden? De den ære / som er alene aff Gud / søge i icke.

45. Ir solt nicht meinen / daß ich euch für dem Vater verklagen werde / Es ist einer der euch verklaget / der Moses / auff welchen ihr hoffet.

I skulle icke tencke / at ieg vil beklage eder saar Faderen / Der er en som eder beklager Moyses / paa huilken i haabe.

46. Wenn ihr Mosi glaubtet / so glaubtet jr auch mir / denn er hat von mir geschriben.

Der som i trode Moyses / da trode i oc mig. Thi hand haffuer screffuit om mig.

47. So ihr aber seinen Schrifften nicht glaubet / wie werdet ihr meinen Worten glauben?

Men tro i icke hans Scrifte / huorledis skulle i tro mine ord?

Darnach fuhr Jesus weg über das Meer an der Stadt Tiberias in Galilea.

Der effter soer Ihesus borte offuer Haffuit / haff den Stad Tiberias i Galilea.

42. Ale poznal jsem vás / že wy milování Božího nemáte w sobě.

Ale znam že wy milostí Božey nie macie w sobie.

43. Jáť jsem přišel ve jměnu Otce mého / a nepřijímáte mne. Přijde-liť jiný ve jměnu svém / toho wy přijmete.

Jáťsem pryzšedl iměntem Oycá mégo / á nie pryzymuete mne. A tesližby pryzšedl iny swym iměniem / tedy go pryzymete.

44. Kterak wy můžete věřiti kterákž chválu geden od druhého přijímáte: chválu pak kteráž jest od samého Boha / nehledáte?

Jáťož wy můžete wierzyć gdy jedni chwale od drugich bierzeć / á chwaly która od samego Boga pochodzi / nie szukacie?

45. Nedomníšwanť se / bychť já na vás žalovati měl před Otcem. Gestť kdo na vás žaluje / Monšijs w kterémž wy nadějí máte.

Nie mniuyacieť ábychť ja was winowác miał u Oycá / testci ktorý was obwinia / Monšijs w ktorým wy nadzieje macie.

46. Nebo kdybyste věřili Monšijšowi / věřilibyste snad y mně: neb gest on o mně psal.

Bo testibyste wierzyli Monšijšowi / wierzylibyste y mnie / gdyž on o mnie psal.

47. Ale poněwadž geho Písmom newěříte / y kterak slovu mým wvěříte?

Lecz gdy ie Písmom nie wierzyć / iakož słowu niemu wierzyć budziecie.

Od tom odšel Jezus za More Galilejské / kteráž jest Tyberjadské:

Potym Jezus šedl za more Galilejské / ktore jest Tyberjadské.

וַאֲלוֹ פְּתָרָה פְּנִשָּׁה
סָגִימָא מְטוֹל דְּחִוּין הָיוּ
אֲתִיבָתָא דְּעֵבֶד בְּכִרְיָהּ:

E seguitualo una gran turba: percioche vedevano i suoi seguaci et faceua sopra quelli ch' erano infermi.

וְסִלֵּק יֵשׁוּעַ לְטוֹרָה
וְחִפּוֹן יָתֵב הָנָא עִם
תַּלְמִידָיו:

Allor Iesv montò su vn monte, & si messe a sedere co i suoi discipoli.

קָרִיב הָנָא בֵּין עֲדָבְתָא
דְּפִסְחָא דִּיהוּדָיָא:

Et era vicino la Pascha, festa de Ginder.

וְאַרְיִים יֵשׁוּעַ עֵינָיו
וְחִנָּא פְּנִשָּׁא סָגִימָא דְּאִתָּא
לְתָתָּה וְאָמַר לְפִילִיפּוֹס
אִימְכָא טַבּוֹן לְחֶמֶן
דִּינִיבְלִין הָלִין:

Hauendo dunque Iesv alzati gli ochi, e veduto che una gran turba veniva a lui dice a Filippo, Donde compraremo noi del pane, che costor mangino?

הֵדָּא בֵּין אָמַר פֶּד מ
מִנְסָא לָהּ הֵן גִּיר יָדַע הָנָא
מִנָּא עֲתִיד לְמַעַבְד:

E questo diceua per pronarlo: percioche egli sapena bene quel che e haueua a fare.

אָמַר לָהּ פִּילִיפּוֹס
דְּמִאֲתָנוּ דִּיגִרְיוֹן לְחֶמֶן לָא
סִבֵּק לָהּוֹן פֶּד קָלִיל קָלִיל
חַד חַד מִפְּהִיוֹן גָּס:

Filippo gli rispose, Non bastarebbono loro dugento denari di pane, per pigliarne ciaschun de loro vn pochitto.

אָמַר לָהּ חַד מִן
תַּלְמִידָיו אֲנִידְרָאוֹס
אֲחוּהִי דְּשִׁמְעוֹן כַּאֲבָא:

Vno de suoi discipoli, cioè Andrea fratello di Simon Pietro, li dice,

אֵית תַּבּוֹטְלָא חַד
דְּאֵית עֲלוֹהִי חֲמֵשׁ גִּרְיָן
דְּסָעֵרָא וְתַבּוֹן בּוֹגִין אֵלָּא
הָלִין מִנָּה אֲנִין לְהָלִין
כְּלָהוֹן:

Egli è qua vn fanciullo che ha cinque pans d'orzo e due pesci: ma che sono questi a tanta gente?

וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו עִם רַב כִּי רַחֵם
אֲתִיבָתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עַל
הַחֲלִיִּים:

Y seguialo grande multitud. porque vian sus sennales que hazia en los enfermos.

וַיַּעַל יֵשׁוּעַ עַל הַהָר וַיֵּשֶׁב
שָׁם עִם תַּלְמִידָיו:

Subió pues Iesus a vn monte, y estuuo alli con sus discipulos.

וַיִּקְרַב הַפֶּסַח הַחֲגֵי הַיהוּדִים:

Y estaua cerca la pasqua, el dia de la Fiesta de los Indios.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו יֵשׁוּעַ וַיַּבְרֵא
כִּי עִם רַב בָּנָא אֵלָיו אָמַר אֵלָּא
פִּילִפּוֹס אִימְכָא גָּקֵנָה לָחֶם אֲשֶׁר
יִנְכֹלוּ הֶמָּה:

Y como alzó Iesus los ojos, y vido que auia venido a el grande multitud, dize a Philippe: Dedonde compraremos pan para que cōan estos?

וְזֹאת אָמַר אֵלָיו כִּי מִנְסָה
אִימְכָא וְהוּא יָדַע מַה הָיָה עֲתִיד
לַעֲשׂוֹת:

Mas esto dezia tentandolo, porque el sabia loque auia de hazer.

וַיַּעַן לוֹ פִּילִפּוֹס מֵאֲתָנוּ
דִּיגִרְיוֹן לָחֶם אִינְגִּיר דִּים אֲשֶׁר
אִישׁ אִישׁ מֵהֶם מַעַט מַעַט
קָח:

Respondióle Philippe, Dozientos dineros de pan no les bastarán para que cada vno deellos tome vn poco.

אָמַר לוֹ אֶחָד תַּלְמִידָיו
אֲנִידְרָאוֹס אֲחִי שִׁמְעוֹן כִּיפָּה:

Dizele vno de sus discipulos, Andres hermano de Simon Pedro.

יֵשׁ פֹּה גֵעֵר אֶחָד אֲשֶׁר לוֹ
חֲמֵשׁ לָחֶם שְׁעוּרִים וּשְׁנֵי דָגִים
אֲבָל מַה אֵלָּה בְּהֶמּוֹן כּוֹנֵה:

Vn mochacho está aqui que tiene cinco panes de cenada y dos peces: mas que es esto entre tantos?

5.

2. Καὶ ἡκολούθη αὐτῷ ὄχλος πολλός. ὅτι ἐώραν αὐτὸ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν ἐν τοῖς ἀσθενούτων.

Et grandes troupes le suiuoyēt, à cause qu'ils voyoyēt, les signes qu'il faisoit sur ceux qui estoient malades.

3. Ἀἰγλῆς ἦν εἰς τὸ ὄρεον ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκὼν ἐκἀνήγει μὲν τῷ μαθητῷ αὐτοῦ.

Mais Iesus monta en vne montagne, & là s'asit avec ses disciples.

4. Ἦν ἡ ἑγγύς τὸ πάσχα ἡ ἑρπὴ τῷ Ἰουδαίων.

Or le iour de Pasque (qui estoit la feste des Iuifs) estoit prochain.

5. Ἐπείρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τὰς ὄφθαλμοὺς, καὶ θαυμάζοντες ὅτι πολλὸς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον, πῶς ἐν ἀγοράσμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

Iesus donc ayant leué ses yeux, & voyant que grandes troupes venoyent à lui, dit à Philippe, D'où acheterons nous des pains, afin que ceux-ci ayent à manger?

6. Τὸν δὲ εἰλεγε πρὸς αὐτὸν αὐτὸς γὰρ ἤδεν τί ἐμελλε ποιεῖν.

(Or disoit-il cela pour l'esprouer: car il fauoit bien ce qu'il deuoit faire.)

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, διακοσίω δυνάμεν ἄρτοι οὐκ ἔχουσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος λάβῃ.

Philippe lui respondit, Pour deux cēs deniers de pain ne leur suffiroit à ce que chacun d'eux en priut tant soit peu.

8. Λέγει αὐτῷ ἔτι ἐκ τῶν μαθητῶν ἰσὺς ἀνδρίας ὁ ἀδελφὸς σίμων πέτρος.

Et l'un des ses disciples, assauoir Andre, frere de Simon Pierre, lui dit,

9. Ἐστὶ παιδάριον ἐν αὐτοῖς ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνες, καὶ δύο ἐψάλλα· ἀλλὰ τί ἔστιν οὗτοι πρὸς τοσούτους;

Ily a ici vn petit garçon qui a cinq pains d'orge & deux poissons: mais que est-ce de cela pour tant de gens?

2. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quae faciebat super his qui infirmabantur.

And a great multitude followed him / because they sawe his miracles / which he did on them that were diseased.

3. Subiit ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis.

Then Iesus went by into a mountain / and there he sate with his disciples.

4. Erat autem proximum Pascha dies festus Iudaeorum.

Now the Pasche / a feast of the Jews / was nere.

5. Cum sublevasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, ut manducent hi?

Then Iesus lift by his eyes / and seeing that a great multitude came vnto him / hee said vnto Philip / Whence shall wee buye bread / that these might eat?

6. Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset factururus.

(And this he sayde to proue him / for he him selfe knew what he would do)

7. Respondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.

Philip answered him / Two hundred peny worth of bread is not sufficient for them / that euery one of them may take a litle.

8. Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri.

Then saide vnto him one of his disciples / Andrew / Simon Peters brother.

9. Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed haec quid sunt inter tantos?

There is a litle boy here / which had fve baggs of loaves / and two fishes: but what are they among so many?

2. Vnd es zog ihm vil Volcks nach / darumb daß sie die zeichen sahen / die er an den Kranken thet.

De der drog meger Jolek effter hannem / fordi at de saae de Tegen / som hand giorde met de Stuge.

3. Iesus aber gieng hinauff / auff einen Berg / vnd sahte sich daselbst mit seinen Jüngern.

Da giack Ihesus hen op / paa it Bierg / oc sette sig der met sine Disciple.

4. Es war aber nahe die Ostern der Juden Fest.

De der vaar nær Paaste Jødernis Høytid.

5. Da hub Iesus seine augen auff / vnd sihet daß vil Volcks zu im kombt / vnd spricht zu Philippo: Wo kaufsen wir Brodt / daß dise essen?

Da oploffte Ihesus sine ønen / Oc seer at der kommer meger Jolek til hannem / oc siger til Philippum / Huor købe vi brød / at disse skulle æde?

6. Das saget er aber ihn zu versuchen / denn er wuste wol / was er thun wolte.

Men hand sagde det at forsøge hannem / Thi hand viste vel / huad hand vilde gøre.

7. Philippus antworttet ihm: Zwen hundert pfenning werth Brots ist nicht genug vnter sie / daß ein jeglicher ein wenig neme.

Philippus suarede hannem / Brød for thu hundredre Pendinge er icke nock iblant dem / at huer tager noget lidet.

8. Spricht zu ihm einer seiner Jünger / Andreas der Bruder Simonis Petri:

Da siger en aff hans Disciple til hannem / Andreas Simonis Petri broder.

9. Es ist ein Knabe hie / der hat fünf Gerstenbrodt / vnd zwen Fische / Aber was ist das vnter so vil?

Her er en Dreng / hand haaffuer fem Øngbrød / oc tho Fiske / Men huad er der iblant saa mange?

2. Alslo za nim množstviš veliké / nebo gsau viděti divný které činil nad těmi kterijž nemocij byli.

Alslo za nim množstvo veliké ludu / bo viděti z náti ktere čy / ml w rych co chorzy byli.

3. Tedy wstaupil na Hůru Gezijs / a tam seděl s Bředlnijšy swými.

Awšedšy Jezus ná gotě / siadl tam z zwolennijšy swými.

4. Abyla blizko Welskě / noc / den Swátečnij Jidowšty.

Byla te z blizko Welskě / noc swěto Jydowštie.

5. Protož když pozdwišl Břej Gezijs / a widěl že množstviš veliké gde k němu / řekl Filipowi: Vdud nakauptime chlebuow / aby pagedli tito?

Tedy podniožšy oči schwyč Jezus wyzral iz wielkie množstvo ludzi schodžilo sic do mego / y rzekl do Filipa: Skadżenakupiem chlebow / aby sic ciniedli?

6. Ale to řekl zkaussegeho / neb gest on widěl coby měl wčinití.

(Amowił to Fuszac go / bo on już wiedział co miał czynić.)

7. Odpowěděl genu Filip: Zdwě Grě Peněz chlebuow nestačij gim / aby gedenkaždý něčco málo wzał.

Odpowědzał mu Filip: Z dwiěście grošy chleba nie dosyć im będzie / chociażby po każtu każdy y nich wzał.

8. Řekl genu geden z Bředlnijšaw geho Ondřeg Bratr Šimona Petra:

Ale mu ředen rzekl z zwolennijšy Fowie / Andrzej bratr Symona Piotra.

9. Gestřide Wladence geden kteryž má přet chlebuow gečnych / a dwě Rybě / ale což gest to mezy tak mnohě?

Jest tu dżięte tedno co ma pięć cioro chleba iecżmiennego y dwie rybce / Ale coż tho jest między tak wielki lud?

ו

10 אמר להון ישוע עבדו
אנשא פלהון דיסתמכון
עסבא דין סגי הנה ב
פדוכתה הי ואסתמכו
גברא פמנינא המשה
אלבין :

Allor Iesv disse, Fate metter la gente a sedere, & era in quel luogo molta herba. La gente dunque si misse a sedere, circa cinque milia di numero.

11 וישקל ישוע לחמנו
וברך ופלג להגון דיסמכון
והכנא אה פון גוינא דעברו :

E Iesv prese i pani, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, li distribui a i discipoli: e i discipoli a quelli che erano a sedere. E similmente de pesci quanto ne volenano.

12 ופד סבעו אמר
לתלמידיו פשו קצנא
דיתרו ולא יאבד מרם :

E come furon pieni, egli disse a i suoi discipoli, Raccogliete i pezzi che sono avanzati, accioche niente se ne perda.

13 ופשו וכלו תרעסר
קוביניו דקצנא אילין
דיתרו להגון דאכלו פון
המשה לחמיו דסערא :

Essi dunque li raccolsero, & empieno dodici corbe di pezzi di quei cinque pani d'orzo, che erano avanzati a quelli che havevan mangiato.

14 הגון דין אנשא דהון
אתא דעבד ישוע אמרין
הון שרייאת הון גברא
דאתא לעלמא :

Quando dunque la gente hebbe veduto il miracolo che Iesv haveva fatto, dicevano, Costui è quel Profeta che doveva venire al mondo.

15 ישוע דין ידע דעתידין
דיאתון יחטבויניה
ויעבדויניה מלכא ושני
לה לטורא הו פלחודיה :

Or Iesv hauendo conosciuto che doveuano venire a pigliarlo, per farlo Re, si ritirò di nuovo al monte effo solo.

ו

10 ויאמר ישוע עשו את
האנשים לשבת ויהי עשב רב
במקום ויפלו האנשים במספר
בחמשת אלפים איש :

Entonces Iesus dixo, Hazed recostar la gente: y auia mucha yerua en aquel lugar. y recofaronse como numero de cinco mil varones.

11 ויקח ישוע את הלחם ויברך
ויתן לתלמידיו והתלמידים
ליושבים במסבה וכלו כן מן
הדגים פמה אבן :

Y tomó Iesus aquellos panes, y auiendo hecho gracias, repartió a los Discipulos y los Discipulos a los que estauan recofados: así mismo de los peces quanto querian.

12 ובראשר שבעו אמר לתלמידיו
אספו את הפתים אשר גשארן
בן תאבד מאומה :

Y como fueron hartos, dixo a sus Discipulos. Coged los pedacos que han quedado, porque no se pierda nada.

13 ויאספו וימלאו שנים עשר
סלי הפתים מחמשה לחם
שעורים אשר גשארן לאוכלים :

Cogeron pues, y hinchieron doze esportones de pedaços de los cinco panes de cedua, que sobaron a los que auian comido.

14 והאנשים פראשר ראו את
האות אשר עשה ישוע אמרו
כי זה הוא באמת הגברא הבא
אל העולם :

Aquellos hombres entonces, como vieron la fennal que Iesus auia hecho, dezian. Que este verdaderamente es el Profeta, que auia de venir al mundo.

15 וישוע ידע כי עתידים
לבוא ולחטוף אותו אשר יעשו
אותו למלך ויגד לו מפנייהם
ושב אל ההר הוא לבדו :

Y entendiendo Iesus que auian de venir para arrebatarlo, y hazerlo Rey, boluió a huyrse al monte el solo.

5.

10. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήματα τὰς ἀνθρώπους ἀναπεσθῆναι. ὡς δὲ χορὴ πολλὴ ἐν τῷ πᾶσι. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν δριβμὸν αἰσὶ πεντακίχλιοι.

Adonc Iesus dit, Faites asseoir les gens. (Or y auoit il beaucoup d'herbe en celieu-la.) Les gens donc s'alsirent, enuiron cinq mille a les conter,

11. Ἐλαβὲν τὰς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, ἔδωκεν αὐτοὺς τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις ὁμοίως καὶ ὡς ὁ ψαρίων ὅσον ἦν ἐλεον.

Et Iesus print les pains: & apres qu'il eut rendu graces, les distribua aux disciples, & les disciples a ceux qui estoient assis, & semblablement des poissons autant qu'ils en vouloyent.

12. Ὡς ὅτε ἐνεπαλήθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῖς, συναγάγετε τὰ περὶ ὑμῶν κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπολήται.

Et apres qu'ils furent rassasiés, il dit a les disciples, Amassez les pieces qui sont de reste, afin que rien ne soit perdu.

13. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγένιστον δώδεκα καφύρους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων καὶ κερθίνων: ὡς περὶ ὧν πέντε βιβρωμεσιν.

Ils les amassèrent donc, & emplirent douze penerees de pieces des cinq pains d'orge, qui estoient demeurees a ceux qui en auoyent mangé.

14. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὅτι ποιήσῃ σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι ἔστις ἐστὶ ἀληθὲς ὁ περὶ τῆς ἐρχομῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ κόσμου.

Or les gēs ayans veu le miracle que Iesus auoit fait, disoyent, Cestui-ci est veritablement le Prophete qui deuoit venir au monde.

15. Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν ἐρχεσθαι, καὶ ἀρπάξαι αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρεα αὐτὸς μόνος.

Dont Iesus ayant cognu qu' ils deuoient venir pour le raurir afin de le faire Roy derechef se retira tout seul en la montagne.

CAP. VI.

10. Dicit ergo Iesus, Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco, Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.

And Iesus sande / Make the people sitte downe. (Nowe there was much grasse in that place) Then the men satte downe in number / about fife thousand.

11. Accepit ergo Iesus panes: & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus, similiter & ex piscibus quantum volebant.

And Iesus tooke the bread / and gaue thanks / & gaue to the disciples / & the disciples to them that were set downe: and likewise of the fishes as much as they would.

12. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis, Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.

And when they were satisfied / he said vnto his disciples / Gather vp the broken meat which remaineth / that nothing be lost.

13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorû ex quinque panibus hordeaceis quæ superfuerant his qui manducaverant.

Then they gathered it together / and filled twelue baskets with the broken meat of the fîne barley loaves / which remained vnto them that had eaten.

14. Illi ergo homines cùm vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant, Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum.

Then the men when they had seene the miracle that Iesus did / sande / This is of a truerh the Prophet that should come into the worlde.

15. Iesus ergo cùm cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.

When Iesus therefore perceived that they would come / and take him to make him a King / he departed againe into a mountaine himselfe alone.

Das VI. Capitel.

10. Iesus aber sprach: Schaffet daß sich das Volck lagere. Es war aber vil gras an dem ort. Da lagerten sich bey fünff tausent Mann.

Ihesus sagde / Sticker Folcket til sæde. Oc der vaar meget græss paa den sted. Da sette sig ued ved fem tusind Mend.

11. Iesus aber nam die Brodt / dancket / vñnd gab sie den Jüngern / die Jünger aber denen / die sich gelagert hatten. Desselbigen gleichen auch von den Fischen / wie vil er wolte

Oc Ihesus tog Brodene / tackede / oc siel Disciplene dem / Men Disciplene finge dem / som haßde sæt sig ned. Disligest oc saa aff Fiske / saa meget som hand vilde.

12. Da sie aber satt waren / sprach er zu seinen Jüngern: Sammet die übrigen Brocken / das nichts ombkomme.

Oc der de vaare mætte / Da sagde hand til sine Disciple / Sanker tilsammen de offuerbleffne Lessinger / at der intet spildis.

13. Da samleten sie / vñnd fülleten zwölff Körbe mit Brocken / von den fünff Gerstenbrodt / die überblieben denen / die gespeiset worden.

Da samlede de / oc fyllede tolf Kurfue mer Lessinger / aff de fem Bygbrød / som de lessnede / der finge mad.

14. Da nun die Menschen das Zeichen sahen / das Iesus that / sprachen sie: Das ist der Prophet / der in die Welt kommen soll.

Der Menniskene nu saae der Tegen / som Ihesus gjorde / sagde de / Denne er visselige den Prophete / som skal komme til Verden.

15. Da Iesus nun mercket / daß sie kommen würden / vñnd ihn haschen / daß sie ihn zum Könige machten / entweich er abermal / auff den Berg er selbst allein.

Der Ihesus nu merckte / at de vilde komme at tage fat paa hannem / at de kunde gøre hannem til Konge da vtgede hand atter paa Bierget / self alene.

Kapitola VI.

10. Tedy rækl gim Gefiss: Rozkážtež lidu šstii. A bylo trávy mnoho na tom místě. Vposadilo se mužův počtem pakožto pět Tisícův.

Tedy rækl Iesus: Rozkážtež šby čí šadali / a bylo ráv trávy dosyč ná onym mýstcu. Šadlo redy mežoww lěčbie ožolo piaci tyšicy.

11. Tedy Gefiss vzal chleby / a řdnj dišny včinił rozdá: val Bředniškám / Bředniškám pak sedijem: Těžy: Ryb naržgsau mnoho chřel.

A ráf Iesus vžiamšy ony chleby y včyniřšy džieki / podzielił zwolenniřkom / zwolenniřcy žšie tym co sledzieli / ráf že te žy ony ryby ile tedno čiełi.

12. A řdnj byli nashčeni / řekl Bředniškám řwym: Žberě kterě žuosťaly drobty / ač nezbynu.

Žgdy řn ž mēlť dosyč / řekl Iesus zwolenniřkom řwym: Žberě žšie okruřki ktere žošťaly / žeby nie nie gineło.

13. Tedy sebrali a napsili dwanaćte kořow drobty ow ž pēti chleboww gečnyř / kterijž požuostali po řech kterijž gełi.

Sebrali tedy y pelne nářkadi dwanaćte kořow okruřkow ž pieciorg chleba řečmiennego / ktere požuostaly tym co ředli.

14. Ti pak řidě řdnj vřeli ten diř kterjž byl včinił / prawił: Tento geř gisť Proroť / kterjž by mēl přigijti na řwet.

A přetož oni vřzřamřy cud ktery Iesus okazał / mowili: Ten čí řeř ž přawde on Proroť / ktery mial přyzdž ná řwiat.

15. Tedy Gefiss řdnj požnal žebj mēli přigijti abj gečnyřli a včiniłi Králem / vřel na řuoru opēť řám.

Řwiedzac Iesus řž go přyzředřšy včwytic mēlť & včynic křolem / vředł žšie řamtyłko ná gorr.

16 וְכֵן הָיָה רַמְסָא נַחְתָּו
תַּלְמִידוֹהִי לִיָּמָה:

Et venuta la sera, i suoi discipoli scesero al mare.

17 וַיֵּתְבוּ בַּסְּפִינָתָא וְאֶתִּין
הָיוּ לַעֲבֹדָא לַכֹּפֶר נַחֲוִים
וְתַשְׁכַּת הָיְתָה לָהֶם וְלֹא אֶתִּי
הָיָה לִוְתָּהוֹן יְשׁוּעָ:

Et essendo montati su la barca andauano di la dal mare verso Capernaum e gia s'era fatto oscuro, ne Iesv era venuto a loro.

18 יָמָא דִּין אֲדִיקָה הָיָה
עֲלֵיהֶוֹן מִטּוֹל דְּרוּחָא
רַבָּתָא נִשְׁכַּת הָיָה:

Et il mare per vn gran vento che soffiaua, si gonfiu.

19 וַיִּדְּבְרוּ אִיךְ אֶסְטִידִיתָא
עֲסָרִין וְחַמְשָׁא אִו תַּלְתִּין
וַחֲוִי לִיְשׁוּעָ כַּד מַהֲלֵךְ עַל
יָמִיתָא וְכֵן קָרַב לָהֶם
סְפִינָתָהוֹן דִּחְלוּ:

Poi dunque che hebbero ramato circa Venticinque o trenta stadij, veggono Iesv camminare sopra'l mare, & appressauasi à la barca: & hebbero paura.

20 הֵו דִּין יְשׁוּעָ אָמַר ל
לָהֶוֹן אַנָּה אַנָּה לֹא ת
תִּדְּחִלוּן:

Ma egli disse loro, Son io, non habiate paura.

21 וַעֲבֹדוּ הָיוּ דִּיקְבִּלְיָהִי
בַּסְּפִינָתָא וּבָקָה בְּשַׁעֲתָא
סְפִינָתָא הִי הָיְתָה לָהֶם
אֲדִיעָא הִי דִּאֲוִלִּין הָיוּ לָהֶם:

Essi dunque il Golfo riceuer ne la barca, e subito la barca arrivu a la terra, a laquale andauano.

22 וַלְיוֹמָא דְּבִתְרָה הֵו
בְּנִשָּׂא דִּיקָאִם הָיָה בְּעֶבְרָא
דִּיָּמָא הָיוּ בַּסְּפִינָתָא
אֲחֶרְתָּא לִית הָיָה חֲמֹן
אֲלֵהֶם אִו הִי דִּסְלָקוּ לָהֶם
תַּלְמִידָא וְלֹא עַל הָיָה
עֲמִהֶוֹן יְשׁוּעָ עִם
תַּלְמִידוֹהִי לַסְּפִינָתָא:

Il giorno seguente, la turba che era restata di la dal mare, vedendo, che non era mai altra barca che quella sola, ne laquale erano entrati i suoi discipoli: e che Iesv non era entrato co i suoi discipoli ne la barca, ma che i suoi discipoli soli sen'erano andati.

16 וַיְהִי עֶרֶב וַיֵּרְדּוּ תַּלְמִידָיו
אֶל־הַיָּם:

Y como se hizo tarde, descendieron sus Discipulos a la mar.

17 וַבַּעֲלוֹתָם אֶל־הַנַּאֲוִיָּה בָּאוּ
לְעֶבֶר הַיָּם אֶל־כֹּפֶר נַחֲוִים וַיְהִי
חֹשֶׁךְ וְעוֹדְנָה לֹא בָּא אֲלֵיהֶם
יְשׁוּעָ:

Y entrando en vn nauio, venian de la otra parte de la mar hazia Capernaum. Y era ya escuro, y Iesus no auia venido a ellos.

18 וַתָּשֶׁב רֹוח גְּדוֹלָה וַתָּהִים
הַיָּם וַיִּסּוּעַר:

Y la mar se començo a leuantar con vn gran viento.

19 וַיַּחֲתְרוּ בְּכֶרֶת הָאָרֶץ עֲשָׂרִים
וְחַמֶּשׁ אִו שְׁלוֹשִׁים וַיֵּרָא אֶת־
יְשׁוּעָ מַהֲלֵךְ עַל הַיָּם וַקָּרַב לַנַּאֲוִיָּה
וַיִּירָאוּ:

Y como ouieron nauegado como veynteycinco ó treynta estadios, veen a Iesus que andaua sobre la mar, y se acercaua al nauio: y ouieron miedo.

20 וַהֲוֵא אָמַר אֲלֵיהֶם אַנָּה הֵוָה
אֶל הַיָּרָאוּ:

Mas el les dixo, Yo soy, no ayays miedo.

21 וַיֵּאָבֹוּ לְקַחַת אֹתוֹ בַּנַּאֲוִיָּה
וּבַתְּאִוִם נִהְיָה הַנַּאֲוִיָּה אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם הִלְכוּ:

Y ellos lo recibieron de buena gana en el nauio: y luego el nauio llego a la tierra donde yuan.

22 וּבַמַּחֲרָת הָרִמּוֹן אֲשֶׁר קָם
לְעֶבֶר הַיָּם רוּחָה כִּי אֲנִיָּה
אֲחֶרֶת לֹא הָיְתָה שָׁם כִּי אִם
אֶחָת הִיא אֲשֶׁר בָּה עָלוּ תַּלְמִידָיו
וְכִי יְשׁוּעָ לֹא בָּא עִם תַּלְמִידָיו
בַּנַּאֲוִיָּה כִּי אִם תַּלְמִידָיו לְבָדָם
הִלְכוּ:

El dia siguiente la companna que estaua de la otra parte de la mar, como vido que no auia alli otra nauezilla sino vna, en la qual se auian entrado sus Discipulos, y que Iesus no auia entrado con sus Discipulos en el nauio, mas que sus Discipulos solos se auian ydo.

ε.

16. Ὡς δ' ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Et quand le soir fut venu, les disciples descendirent à la mer.

17. Καὶ ἐμβαίτες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναῦμ. καὶ σκοτία ἤδη γέγονε, καὶ οὐκ ἔληλυθ' αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς.

Et estans montés en la nasselle, tiroyent outre la mer vers Capernaum: & faisoit deüa obscur, & il n'estoit point Iesus venu à eux.

18. Ἦν θύλασσα ἀνέμω μεγάλη πνέουσα διηγρίετο.

Et la mer s'esleua par vn grand vent qui souffloit.

19. Ἐληλακότις οὖν αἰς τετάρτην οἰκοπέτην ἢ τριάντηα, θωπεύοντες ἰησοῦν περιπατοῦντα πρὸς τὴν θαλάσσης, καὶ ἐγγύς τ' αὐτοῖς γενόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

Après donc qu'ils eurent ramé environ vingt cinq ou trente stades, ils voyent Iesus cheimant sur la mer, & s'approchant de la nasselle: dont ils eurent peur.

20. Ὁ δ' λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μή φοβέσθε.

Mais il leur dit, C'est moi ne craignez point.

21. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ὁρῶντες τὸ πλοῖον ἐγένετο πρὸς τῆς γῆς εἰς ὧν ἔαγον.

Ils le receurent donc volentiers en la nasselle, & incontinent la nasselle print terre au lieu où ils alloient.

22. Τῇ ἐπαύριον ὁ δὲ χλὼ ὁ ἐσηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοῖά εἰσι ἄλλα σὺν τῷ κανὶ, εἰ μὴ ἐν κανὶν εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνήλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπηλθον.

Le lendemain les troupes qui estoient demeurees de l'autre coste de la mer, voyans qu'il n'y auoit point là de autre nasselle, sinon ceste seule, en laquell estoient entrés les disciples: & que Iesus n'estoit point entré avec les disciples en la nasselle: mais que les disciples s'en estoient allés.

S. IOHANNES.

CAP. VI.

16. Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare.

When enen was now come / his disciples went downe vnto the sea.

17. Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebrae iam factae erant: & non venerat ad eos Iesus.

And entred into a ship / and went ouer the sea towards Capernaum: & now it was darke: and Iesus was not come to them.

18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

And the sea arose with a great winde that blew.

19. Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulans super mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

And when they had rowed about fene and twen tie / or thirtie furlongs / they saw Iesus walking on the sea / and drawing neere vnto the ship: so they were afrayed.

20. Ille autem dicit eis, Ego sum, nolite timere.

But he sayd vnto them / It is I: be not afrayed.

21. Voluerunt ergo accipere eum in navim: & statim navis fuit ad terram quam ibant.

Then willingly they receaved him into the ship / and the ship was by and by at the land / whither they went.

22. Altera die, turba quae stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abiissent.

The day following / the people which stood on the other side of the sea / sawe that there was none other ship there / save one / whereunto his disciples were entred / & that Iesus went not with his disciples in y ship / but that his disciples were gone alone.

S. Johannes.

Das VI. Capitel.

16. Am abend aber / giengen die Jünger hinab an das Meer.

Om affienen ginge Discipulene ned til Haffuit.

17. Vnd tratten inn das Schiff / vnd kamen über das Meer / gen Capernaum / vnd es war schon finster worden / vnd Iesus war nicht zu ihnen kommen.

De traadde i Skibet / oc komme offuer Haffuit / til Capernaum / oc der vaar allerede blesuit mørkt / De Ihesus vaar icke kommen til dem.

18. Vnd das Meer erhub sich von einem grossen Winde.

De Haffuit gaff sig op / aff it store Vær.

19. Da sie nun gerudert hatten bey fünffundzwenzig oder dreissig Feldwegs / sahen sie Iesum auff dem meer daher gehen / vnd nahe bey das Schiff kommen / vnd sie forchten sich.

Der de haffde nu roet ved fem oc tiue eller tredieue agre langt / da saae de Ihesum gaa paa Haffuit / oc komme nar til Skibet / De de frættede.

20. Er aber sprach zu ihnen: Ich bins / Fürchtet euch nicht.

Da sagde hand til dem / Der er ieg / Frættet eder icke.

21. Da wolten sie ihn in das Schiff nemen / vnd also bald war das Schiff am Lande / da sie hin fuhren.

Saa vilde de tager hannem i Skibet / oc Skibet vaar strax hos Landet / som de fore til.

22. Des andern tages sahe das Volk / das disseit des Meers stund / das kein ander Schiff daselbs war / denn das einige / darein seine Jünger getreten waren / vnd das Iesus nicht mit seinen Jüngern inn das Schiff getreten war / sondern alleine seine Jünger waren weggefahren.

Den anden dag / saa Folket / som stod paa denne side Haffuit / at der vaar intet andet Skib / vden der ene / der hans Disciple vaare traadde vdi / oc at Ihesus traadde icke med sine Disciple i skibet / men hans Disciple alene vaare farne offuer.

S. Jan.

Kapitola VI.

16. A kdy byl večer / stau pili Brednijsy geho k Moři.

A kdy byl večer / pušili se zvolennicy jeho do morzha.

17. A kdy vstaupili na lod / plavili se přes Moře do Kaffarnaum: a tmy již věšněn byl / a nepřítel byl Ježíse k nim.

A vstaupili v lod / iechali za morem ku Kapernaum / a no již byly temnoty / a Iesus nie przyszedł do nich.

18. A Moře dutijm velikého větru / zdvihalo se.

Tedy morze gdy vstal veliký vítr počelo se burzyc.

19. Tedy kdy se již byli odplavili honuow nato přitme čtina nebo třideti / vzřeli Ježíse an chodí po Moři / a přiblížuje se k lodí / v bálí se.

A kdy již odplynuli i koby ná dvu djetu y placi abo ná třech / vzešli statan / vzřeli Jezusa chodjaceho po morzu a přichodjaceho ku lodí / y vlekli se.

20. Ale on řekl jim: Jáť jsem / nebogtež se.

Lecž im on řekl: Jáť som test / nie boyste se.

21. Tedy chceli ho vstati na lod / a hned lod přiběhla k zemi / kdež se plavili.

A tady go s chceli vstati na lod / y narychmistr lod přiběhla k zemi / do ktery iechali.

22. Druhého pak dne / Jás stup kteryž byl za Mořem / vzešel Jegině loděky tu nebyslo než ta gedna / na kterauž byli vstali Brednijsy geho / a Ježíse newšel byl s Brednijsy k nim na lod / ale sami Brednijsy geho byli se plavili.

Na druhý den / Jás stup / kterýž byl za mořem / vzešel Jegině loděky / tu nebyslo než ta jediná / na kterouž byli vstali Brednijsy jeho / a Ježíš newšel k nim na lod / ale sami Brednijsy jeho byli se plavili.

23. וְאַתָּה הָיָה דִּין אֲלֵהֶם
אֲחֵרֵיכֶם מִן טַבְרִיָּס עַל
גִּיב דְּבִקְתָּא הִי דְאֵכְלוּ בָּהּ
לֶחֶמָא כֹּד בִּרְךְ יֵשׁוּעַ :

*E che erano venute de l'altre barche
da Tiberiade, presso al luogo dove haue-
uano mangiato il pane, pos che il Signore
hebbe renduto grazie.*

24. וְכִד חֲזָא הוּבְנֵשׁ
דְּלֵא הָיָה תַּמָּן יֵשׁוּעַ אִתָּהּ
לְמִידָּהּ סִלְקוּ
לְחֵלִין אֲלֵהֶם וְאֵתוּ לְכַפֵּר
נַחֲוִים וּבְעִין הָיָה לָהּ
לִישׁוּעַ :

*Quando dico la turba vide che Iesv
non era li, ne i suoi discipoli, salirono an-
cor essi ne le barche, e vennero in Caper-
naum, cercando Iesv.*

25. וְכִד אֲשַׁכְחֵיהִי בְּעֵבֶר
דִּימְרֵי אֲמֵרִין לֵה רַבִּין
אֲמַתִּי אֲתִית לְהִרְבָּא :

*Et hauendolo ritrouato di la dal ma-
re, li disse, Maestro, quando venisti tu
qua?*

26. עָנָה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנִי
לְכוּן דְּבַעֲיוֹן אֲנִיתוֹן לִי לֵא
מִטְוִיל דְּחִינְתוֹן אֲתֵתִי
אֲלֵא דְאֵכְלוֹתוֹן לֶחֶמָא
וְשִׁבְעֵתוֹן :

*Iesv rispose loro, e disse, In Verità,
in Verità vi dico, Voi mi cercate, non per-
che hauete veduto i mira, ma perche
hauete mangiato de panti, e siete satiati.*

27. לֵא תִפְלַחוּן מֵאֲכֹלֶתָא
דְּאֲבָדָא אֲלֵא מֵאֲכֹלֶתָא
דְּמִקְוִיָּא לְחֵיָא דְּלַעֲלֹם
אִידָא דְּבִרָה דְּאֲנִשָּׁא יִתֵּל
לְכוּן לְהָנָה גִּיר אֲפָא חֲתָם
אֲלֵהֶם :

*Affaticateui non gia per haue il cibo
che perisce, ma quello que dura a vita e-
terna, il quale il Figliuol de l'huomo vi
dara, percioche il Padre Iddio l'ha col
suo sigillo approuato.*

28. אֲמֵרִין לֵה מִנָּה נַעֲבֹד
דְּנִפְלוּחַ עֲבָדָא דְּאֲלֵהֶם :

*Essi dunque li dissero, Che faremo
noi per operare l'opere di Dio?*

23. וְאַתָּה הָיָה דִּין אֲלֵהֶם
מִטְבְּרִיָּס קְרוּבוֹת לְמָקוֹם אֲשֶׁר
בּוֹ אֵכְלוּ אֶת-הַלֶּחֶם בְּבִרְכּוֹ
אֲדֹנָי :

*Y que otras nauezillas auian arribado de Ti-
beria, junta al lugar donde auian comido el pan,
despues de auer el Sennor hecho gracias.*

24. וְכִד אֲשֶׁר רָאָה הַרְמוֹן כִּי
יֵשׁוּעַ לֵא הָיָה שָׁם וְלֵא תִלְמִידָיו
רָעִילוּ עַל-הָאֲנִיָּוֹת וַיָּבִיאוּ בְּכַפֵּר
נַחֲוִים מִבְּקָשִׁים אֶת-יֵשׁוּעַ :

*Como vido pues la compaña que Iesus no
estaua alli, ni sus Discipulos, entraron ellos tam-
bien en las nauezillas, y vinieron a Capernaum
buscando a Iesus.*

25. וְכִד אֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר
הָיָה אֲמֵרֵי לוֹ רַבִּי מִתִּי בְּאֶתְ
הָנָה :

*Y hallandolo de la otra parte de la mar, di-
xeronle, Rabbi, quando llegaste aca?*

26. וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲמֵן
אֲמֵן אֲמֵר אֲנִי לָכֶם אֲנִי
מִבְּקָשִׁים אוֹתִי לֵא כִי רָאִיתֶם
אוֹתוֹת כִּי-אֵלִים כִּי אֵכְלוֹתֶם
מִן-הַלֶּחֶם וְשִׁבְעֵתֶם :

*Respondioles Iesus, y dixo, Decierto deci-
erto os digo, que me buscays, no por las sennales
que aucys visto, mas por el pan que comistes y os,
hartastes.*

27. פָּעִלוּ לֵא אֶת אֲכֹל הָאֲבָד
כִּי-אֵלִים אֶת-אֲכֹל הַקֶּם לְחֵי
עוֹלָם אֶת אֲשֶׁר בֶּן-הָאָדָם יִתֵּן
לָכֶם כִּי אוֹתוֹ הָאֵב חֲתָם
הָאֱלֹהִים :

*Obradno para la comida que perece, mas
para la comida que a vida eterna permanece, la
qual el Hijo del hombre os dara: porque a este
sennalo el Padre, es a saber Dios.*

28. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר נַפְעֵל אֶת מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים :

*Y dixeronle, Que haremos para que obre-
mos las obras de Dios?*

23. Ἀλλὰ ὅτι ἦλθον παλαιάρια ἐκ
τιβεριάδος ἐγγύς ἔτι πᾶς ὅπου
ἔφαγον τὸ ἄρτον, ὄχλασθήσαν-
το ἔτι κυρια.

*(Or d'autres nasselles estoient ve-
nues de Tiberias pres le lieu ou ils auo-
ient mangé le pain apres que le Sei-
gneur eut rendu graces.)*

24. Ὅτι οὖν εἶδον ὁ ὄχλος ὅτι
ἰησοῦς ἐκεῖ ἔστι, καὶ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, ἐπέβησαν αὐτοῖς εἰς τὰ
πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναεὺν
ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

*Les troupes donc voyans que Iesus
n'estoit point là, ne ses disciples, eux
aussi monterent dedans les nasselles, &
vindrent en Capernaum, cerchâs Iesus.*

25. Καὶ ὑρὸντες αὐτὸν πέρα τῆς
θαλάσσης. εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πο-
τε ὦδε γέγονας;

*Et f'ayans trouué outre la mer, ils
lui dirent, Maistre, quand es tu arriué
ici?*

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς &
εἶπεν, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν,
ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα,
ἀλλ' ὅτι ἐφάρσατο ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ
ἐχορτάσθητε.

*Iesus leur respondit, & dit, En veri-
té, en vérité ie vous di, vous me cerchez
nō point pource que vous auez veu des
signes, mais pource que vous auez man-
gé de pains, & auez este ralliés.*

27. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρωσὴν
τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρω-
σὴν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον,
ὧς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει.
τῶν γὰρ ὁ πατήρ ἐστι φεράγων ὁ
θιός.

*Trauailliez, non point apres la vian-
de qui perit, mais apres celle qui est per-
manente a vie éternelle: laquelle le fils
de l'homme vous donnera. Car le Pere,
alla noir Dieu, l'a approuué de son ca-
chet.*

28. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τι ποι-
ήμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ
θιού;

*Ils lui dirent donc, Que ferons-no-
us pour œurer les œuvres de Dieu?*

23. Aliæ verò supervenerunt naves à Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

And that there came other shippes from Tiberias neere unto the place where they ate the bread / after the Lord had given thanks.

24. Cum ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Iesum.

Nowe when the people sawe that Iesus was not there / neither his disciples / they also tooke shipping / and came to Capernaum / seeking for Iesus.

25. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc venisti?

And when they had found him on the other side of the sea / they sayd unto him / Rabbi / when camest thou hither?

26. Respondit eis Iesus, & dixit, Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

Iesus answered them / and said / Verely / verely I say unto you / ye seeke mee not / because ye saw the miracles / but because ye ate of the loaves / and were filled.

27. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signavit Deus.

Labour not for the meat which perisheth / but for the meate that endureth unto everlasting life / which the Sonne of man shall give unto you: for him hath God the Father sealed.

28. Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemur opera Dei.

Then said they unto him / What shall we do / that we might worke the workes of God?

23. Es kamen aber andre Schiffe von Tiberias nahe zu der stette / da sie das Brot gessen hatten / durch des HERREN dancksagung.

Ich der komme andre Schiff fra Tiberias hart til den Sted / som de ode Brød / ved HERREN tacksigisse.

24. Da nun das Volk sahe / daß Iesus nicht da war / noch seine Jünger / tratten sie auch in die Schiffe / vnd kamen gen Capernaum / vnd suchten Iesum.

Der Volcket nu saa / at Ihesus vaar der icke / oc ey hans Disciple / da traadde de oc i Skibet / oc komme til Capernaum / oc lete effter Ihesum.

25. Vnd da sie in funden jenseit des Meers / sprachen sie zu ihm: Rabbi / wenn bist du herkommen?

De der de funde hannem paa hin side Haffuit / sagde de til hannem / Rabbi / naar est du kommen hid?

26. Iesus antworttet ihnen / vnd sprach: Warlich / warlich / ich sage euch: Ihr suchet mich / nicht darum / daß jr Zeichen von mir gesehen habt / Sondern daß ihr von dem Brot gessen habt / vnd seht satt worden.

Ihesus suarede dem / oc sagde / Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / i lede effter mig / icke fordi / at i haffue seet Tegen / men saar i ode aff Brødet / och bleffue mette.

27. Wircket speise / nicht die vergänglich ist / sondern die da bleibet in das ewige Leben / welche euch des Menschen Sohn geben wirdt / denn denselbigen hat Gott der Vatter versigelt.

Arbejder paa mad / icke den som er forgenelig / men den som bliffuer i det ewige Liff / huilcken Menschen Son skal giffue eder / thi Gud Fader besegele hannem.

28. Da sprachen sie zu ihm: Was sollen wir thun / das wir Gottes wercke wirken?

Da sagde de til hannem / Huad skulle vi gøre / at vi funde arbejder Guds gerning

23. Potom pak gině lodij byly připlauly od Tybernyady / k tomu mijsu kdežto byli gedli chleby / děkujice Bohu.

Przyšly też byly drugie łodje e od Tyberyady / nie daleko mierz / sca onego gdzie iedli chleb / gdy byl Pan uczynił dzieki.

24. Protož když vžtel Zástup / že Gejšisse tu není ani Věděl / nijkům geho / vstaupili na lodij / a přigeli do Kaffarnaum hledajice Gejšisse.

Co gdy obaczył lud że tam Chrystus nie był ani zwolennicy jego wstępli y sami w łodzi / a przyšli do Kapernaum szukać Jezusa.

25. A když ho našli za Morem / řekli gemu: Mistře / když sy sem přišel?

A znalazłszy go za morzem / rzekli mu: Mistrze / kiedyś ty przyśedł?

26. Odpověděl jim Gejšiss a řekl: Gistě gisté pravím vám: Hledáte mne / ne proto že gste diu wwiděli / ale že gste gedli chleby a nasyceeni gste.

Odpowiedział im Jezus y řekl: Záprawde záprawde vám powiedam / szukacie mnie / nie iżcie widzieli cudi / ale iżście ony chleby iedli / y by liście nasyceeni.

27. Žpůsobuge ne ten pokrm gessio hyne / ale kteržž žuoštá / wa k žiwotu věčnému / kteržž Syn člověka dá vám. Nebo ten gest Bůh Otce wyzna menal.

Pracuyćcieś nie o pokarmie tchory ginie / ale o onym pokarmie ktory trwa ku żywotowi wiecznemu / Tchorz wam da Syn człowieczy / Abowiem tego zapieczętował Ociec / to jest Bog.

28. Tedy řekli k němu Co budeme činiti / abyhom dělali dišla Božj?

Tedy oni řekli: Což čynić będziemy / abychmy sprawowali v dzieki Božj?

29 עָנָה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהֶן
הֵן עֲבָדָה דְּאֵלֵּהּ ד
דִּתְהוּמָנִין בְּמִן דְּהוּ שְׂדֵר:

Iesv rispose, e disse loro, Questa è l'opera di Dio, che voi crediate in colui che egli ha mandato.

30 אָמְרִין לָהּ מָנָה אַתָּה
עָבַד אֲנִי דְנַחֲמָה וְנִהְיִמו
בְּךָ מָנָה סַעַר אֲנִי:

Essi adunque li dissero, Che segno fai tu, accioche noi lo vediamo, e crediamoti? Che operi tu?

31 אָבְהִין מִנֵּנָה אֲכָלוּ
בְּמִדְבָּרָא אִיכְנָה דְּכַתִּיב
דְּלֶחֱמָה מִן שָׁמַיָּא יֵהֵב
לָהֶן לִמְאֵכָל:

I nostri padri mangiarono la manna nel deserto, si com'è scritto, Es dette loro a mangiar il pane dal cielo.

32 אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ אֲמִין
אֲמִין אָמַר אַתָּה לָכוֹן דְּלֵא
הוּא מוֹשֶׁה יֵהֵב לָכוֹן ל
לֶחֱמָה מִן שָׁמַיָּא אֲלֵּי
אֲבִי יֵהֵב לָכוֹן לֶחֱמָה
דְּקִישְׁתָּה מִן שָׁמַיָּא:

Allor Iesv disse loro, In Verità, in Verità vi dico, che Moise non vi dette il pane dal cielo, ma mio Padre vi ha dato il vero pane dal cielo.

33 לֶחֱמָה זִיר דְּאֵלֵּהּ
אִיתְהִי הוּא דְנַחֲמָה מִן
שָׁמַיָּא וְיֵהֵב חַיָּה לְעָלְמָא:

Imperoche il pane di Dio, è quello che è sceso dal cielo, e che dà vita al mondo.

34 אָמְרִין לָהּ מָרִין בְּכָל
יְבוּ הֵב לוֹ לֶחֱמָה הָנָה:

Essi dunque li dissero, Signore, dacci sempre questo pane.

35 אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ אַתָּה
אַתָּה לֶחֱמָה דְּחַיָּה מִן ד
דְּאִתָּה לָנִיתִי לֹא יִכְפּוּ וּמִן
דְּמִהְיִמוּ בִּי לֹא יִצְהֵג
לְעָלְמָא:

E Iesv disse loro, Io sono il pane de la vita: chi viene a me, non hauerà fame: e chi crede in me, non hauerà mai più sete.

36 אֵלֵּא אָמְרִין לָכוֹן
דְּחַיָּיתוּנִי וְלֹא מִהְיִמוּ
אֲתִיו:

M'io v'ho detto che voi m'hauete veduto, e non credete.

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה
הוּא מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים אֲשֶׁר
בְּאֵתוֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח הוּא:

Respondió Iesus, y dixoles, Esta es la obra de Dios, es a saber, Que creays en el que el embió.

30 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וּמַה--תַּעֲשֶׂה
אֹת אֲשֶׁר גָּרָאָה וַיֹּאמְרוּ מַה--
תַּעֲלֵ אֵת:

Dixeronle entonces, Que fennal púes hazes tu, para que veamos, y te creamos? Que obras?

31 אָבֹתֵינוּ אֲכָלוּ אֶת--הַמָּן
בְּמִדְבָּר בְּאֲשֶׁר נִכְתָּב לָהֶם
מִשְׁמִיָּם נָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל:

Nuestros padres comieron el Manna en el desierto: como esta escripto, Pan del cielo les dió a comer.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין
אֹמֵר לָכֶם מֹשֶׁה לֹא נָתַן לָכֶם
אֶת הַלֶּחֶם מִשְׁמִיָּם כִּי--אִם אָבִי
נָתַן לָכֶם אֶת--לֶחֶם נֶאֱמָר מִן--
הַשָּׁמַיִם:

Y Iesus les dixo, Decierto decierto os digo que no os dió Moysen pan del cielo: mas mi padre os dà el verdadero pan del cielo.

33 כִּי לֶחֶם אֱלֹהִים זֶה הוּא
אֲשֶׁר יוֹרֵד מִשְׁמִיָּם וְנֹתֵן אֶת--
הַחַיִּים לְעוֹלָם:

Porque el pan del cielo es aquel, que descendió del cielo, y da vida al mundo.

34 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנָי הָאֵן לָנוּ
בְּכָל יְמֵי אֶת--הַלֶּחֶם הַזֶּה:

Y dixeronle, Sennor, da nos siempre este pan.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא
הַלֶּחֶם הַחַיִּים כֹּל--אֲשֶׁר בָּא אֵלָיו
לֹא יָרֵעַב וְאֲשֶׁר מֵאֲמִין בִּי לֹא
יִצְמָא לְעוֹלָם:

Y Iesus les dixo, Yo soy el pan de vida: el que a mi viene, nunca aura hambre: Y el que en mi cree, no aura sed jamas.

36 אָבֵל אָמְרִיתִי לָכֶם גַּם--הִיא
דְּאִתְּוִנִי וְאִינְכֶם מֵאֲמִינִים:

Mas ya os he dicho, que aunque me aueys visto, no me creays.

5.

29. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τὸ ἐστὶν ὃ ἐργον ἔστι τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσῃτε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκ αὐτοῦ.

Iesus respondit, & leur dit, C'est ici l'œuvre de Dieu, que vous croyiez en celui qu'il a enuoyé.

30. Εἶπεν οὖν αὐτῷ, τί ὅτι πιστὸς σὺ τοῖς ἡμῖν, ἵνα ἰδωμεν καὶ πιστεύσωμεν σοι; τί ἐργάζῃ;

Adonc ils lui dirent, Quel signe dōc fais-tu afin que nous le voyions, & que nous croyions à toi? quelle œuvre fais-tu?

31. Οἱ πατέρες ἡμῶν τὴν μάννα ἐφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶ γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Nos peres ont mangé la manne au desert, ainsi qu'il est escrit, Il leur a donné a manger le pain du ciel.

32. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσὴς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

Iesus donc leur dit, En verité, en verité ie vous di, Moysè ne vous a point donné le pain du ciel: mais mon Pere vous donne le vrai pain du ciel.

33. Ὁ γὰρ ἄρτος τὸς θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὃ ζωὴν δίδουσι τῷ κόσμῳ.

Car le pain de Dieu c'est celui qui est descendu du ciel, & qui donne vie au monde.

34. Εἶπεν οὖν πρὸς αὐτοὺς, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τῶντον.

Il lui dirent donc, Seigneur, donne nous tousiours ce pain-la.

35. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τὸς ζωῆς. ὃ ἐρχόμενος πρὸς με, οὐ μὴ πεινάσῃ· ὃ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

Et Iesus leur dit, Je suis le pain de vie: qui vient à moi, n'aura point de faim: & qui croit en moi, n'aura iamais soif.

36. Ἀλλ' εἶπεν ὑμῖν, ὅτι καὶ ἐκράγατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

Mais ie vous ai dit, que vous m'avez veu, & si ne croyez point.

29. Respondit Iesus, & dixit eis, Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.

Jesus answered / and sayde vnto them / This is the worke of God / that hee beleue in him / whom he hath sent.

30. Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu facis signum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

Then sayde therefore vnto him / What signe shewest thou them / that we may see it / and beleue thee? what doest thou worke?

31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto: sicut scriptum est, Panem de caelo dedit eis manducare.

Our fathers did eate Manna in the desert / as it is written / He gaue them bread from heauen to eate.

32. Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dat vobis panem de caelo verum,

Then Iesus said vnto them / Verely / verely I say vnto you / Moyses gaue you not bread from heauen / but my Father giueth you the true bread from heauen.

33. Panis enim Dei est qui de caelo descendit, & dat vitam mundo.

For the bread of God is he which cometh downe from heauen / and giueth life vnto the worlde.

34. Dixerunt ergo ad eum, Domine, semper da nobis panem huc.

Then they sayde vnto him / Lorde / euermore giue vs this bread.

35. Dixit autem eis Iesus, Ego sum panis vitae, qui venit ad me, non esuriat, & qui credit in me, non sitiet vnquam.

And Iesus said vnto them / I am the bread of life: he that cometh to me / shall not hunger / and he that beleueth in mee / shall neuer thirst.

36. Sed dixi vobis quia & vidistis me, non creditis.

But I sayde vnto you / that ye also haue seene me / and beleue not.

29. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Das ist Gottes werck / daß ir an den glaubet / den er gesandt hat.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / Det er Guds gerning / at i tro paa den / som hand vdsende.

30. Da sprachen sie zu ihm: Was thußt du für ein Zeichen / auff daß wir sehen vnd glauben dir? Was wirkest du?

Da sagde de til hannem / huad gør du for it Tegen / paa det vi kunde see oc tro dig? Huad arbejder du?

31. Unsere Väter haben Manna gesessen in der Wüsten / wie geschrieben steht: Er gab ihnen Brot vom Himmel zu essen.

Vore Fedre ode Manna i Ørken / lige som skrifuit staar / hand gaff dem Brød aff Himmelen at æde.

32. Da sprach Iesus zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch / Moses hat euch nicht Brot vom Himmel gegeben / sondern mein Vater gibt euch das rechte Brot vom Himmel.

Da sagde Ihesus til dem / Sandelige / sandelige / ieg siger eder / Mose gaff eder icke Brød aff Himmelen / men min Fader giffuer eder det rette Brød aff Himmelen.

33. Denn diß ist das Brot Gottes / das vom Himmel kompt / vnd gibt der Welt das leben.

Thi dette er Guds Brød / som kommer aff Himmelen / oc giffuer Verden lif.

34. Da sprachen sie zu ihm: HERR / gib vns allweg solch Brodt.

Da sagde til hannem / HERR / giff oss altid saadant brød.

35. Iesus aber sprach zu ihnen: Ich bin das Brot des Lebens / wer zu mir kompt / den wirdt nicht hungern / vnd wer an mich glaubet / den wirdt nimmermehr dürsten.

Ihesus sagde til dem / Jeg er lifssens Brød / huo som kommer til mig / hand skal icke hungrer / oc huo som tror paa mig / hand skal aldri tørste.

36. Aber ich habß euch gesagt / daß ihr mich gesehen habt / vnd glaubet doch nicht.

Men ieg haßuer sagt eder det / at i haßue seet mig / oc tro dog icke.

29. Odpověďel Ježíš / a řekl jim: Totoť jest dílo Boží / abyšty / abyste věřili v toho kteréhož jest on poslat.

A Iesus odpovedjzavšy řekl jim: Tak jest správa Boží / abyšcie věřili v tego kteréhož on poslat.

30. Protož řekl k němu: Které ty znamení činíš / abychom viděli a věřili tobě / co děláš?

Ale mu on řekl: Což vždy ty žánáš ožněš / abychmy vyřekli v věřili tobě? Což vždy činíš?

31. Otcově našy řekl: Manna na poušti / natož psáno jest / Chléb s Nebe dal jim již již.

Otcově našy řekl: Manna na poušti / takto jest napsáno: Chléb nebesí dal im aby go vžili.

32. Tehdy řekl jim Ježíš: Gistě gisté pravím vám: Ne Možíš dal vám chléb s Nebe / ale Otec můj dává vám chléb s Nebe pravý.

Takto im pověděl Iesus: Žápravde žápravde vám povědam / nie dala vám Možíš tego chleba nebesieho / alecť vam Otec můj dává pravozivie on chleba nebesieho.

33. Neb chléb Boží pravý jest kterýž s Nebe sstapil / a dává život světu.

Abowiemci on chleba Boží ten jest kterýž s neba sstapil / y dává život světu.

34. Tehdy řekl k němu: Pane / dávaj nám vždycky chléb ten.

Ažekli thedy řeknu: Pane / dávaj nám vždycky tego chleba.

35. Řekl jim Ježíš. Jáť jsem chléb života. Kdož přijme ke mně / nebude lačen: a kdož věř v me / nebude již žiti na věky.

Ale im řekl Iesus: Jáť jsem chleba života / ten kterýž do mne přijde / žádnym způsobem lačen nebude / a kto věř v mne / nikdy neupráhne.

36. Ale řekl jsem vám / že jste viděli mne / a nevěřili jste.

Lečciťem vám pověděl: Ižeste mne již viděli / a vždy nie věřycie.

37 כל דיהב לי אבי לותי
יאתא ומן הלית יאתא
לא אפקה לבר :

Tutto ciò che il Padre mi dà, verrà a me, e colui che viene a me, io non lo scaccio fuori.

38 דנחת מן שמיא לא
הוא דאעבד צבני אל
צבניה דמן דשדרני :

Imperoche io son disceso dal cielo, non per far la mia volontà, ma la volontà di colui che m'ha mandato.

39 הנא דין צבניה דמן
דשדרני דכל דיהב לי לא
אובד מנה אלא אקימיה
ביומא אחריא :

E la Volontà del Padre, che m'ha mandato, è questa, che di tutto quel ch'ei m'ha dato: io non ne perda niente, ma che io lo risusciti nel l'ultimo giorno.

40 הנו ציר צבניה דאבי
דכל דחוא לברא ומיהמן
פה יהוון לה חיא דלעלם
ואני אקימיה ביומא
אחריא :

Questa è ancor la Volontà di colui che m'ha mandato, che chiunque vede il Figliuolo, e crede in lui, habbia vita eterna & per ciò io lo risuscitarò nell'ultimo giorno.

41 יהודיא דין רטניו הוו
עלוהי דאמר דאנא אנא
לחמא דנחת מן שמיא :

I Giudei dunque mormoravano di lui, percioche egli hauea detto, Io sono il pane che son disceso dal cielo.

42 ואמריו הוו לא הוא
הנא ישוע בר יוסף הו
דחנ ידעין לאבוהי ולאמה
ואיכפא אמר הנא דמן
שמיא נחת :

E dicevano, Non è costui Iesv figliuolo di Iosef, del quale noi conosciamo il Padre e la madre? Come dunque dice egli, Io son disceso dal cielo?

43 ענא ישוע ואמר להון
לא תרטגון חד עם חד :

Allor Iesv rispose, e disse loro, Non mormorate tra voi.

37 כל אשר נתנו לי האב
יבוא אלי ואשר יבוא אלי
אינני משליך אותו לחוץ :

Todo loque el Padre me dà vendrá a mi: y alque a mi viene, no lo echo fuera.

38 כי ירדת מן שמיא לא
אשר אעשה את רצוני כי אם
את רצוני אשר שלחני :

Porque he decendido del cielo, no para hazer mi voluntad mas la voluntad del que me embió.

39 זאת היא רצון אבי אשר
שלחני למען כל אשר נתנו לי
לא אבד ממנו כי אם אקימו
אני ביום אחרון :

Y esta es la voluntad del que me embió, es a saber, del Padre. Que todo loque me diere, no pierda de ello, mas que lo resuscite, en el dia postrero.

40 זאת היא רצוני אשר שלחני
למען כל הרואה את הבן
באמין בו יהי לו חיי עולם
ואקימו אנכי ביום אחרון :

Item, esta es la voluntad del que me embió, Que todo aquel que vee al Hijo, y cree en el, aya vida eterna: y yo lo resuscitaré en el dia postrero.

41 וילוני עליה היהודים כי
אמר אני הוא הלחם אשר
ירדת מן שמיא :

Murmurauan entonces deel los Iudios, porque auia dicho. yo soy el pan que decendi del cielo.

42 ואמריו תל לא זה הוא ישוע
בר יוסף אשר אנחנו ידענו את
אביו ואמו ואיכפה תאמר זה
כי מן שמיא ירדת :

Y dezian, No es este Iesus, el hijo de Ioseph, cuyda madre y padre nosotros conocemos? como pues dizeste, Que del cielo he decendido?

43 ויען ישוע ואמר להם
אל תלוננו איש על רעהו :

Y Iesus respondiò, y dixoles No murmureys entre vosotros.

37. Πάν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ
πρὸς ἐμὲ ἔσται, καὶ τὸν ἐρχόμενον
πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

Tout ce que mon Pere me donne viendra à moi, & ie ne ietterai point hors celui qui viendra à moi.

38. Ὅτι κατεβηκα ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ, καὶ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ ἐμῶν,
ἀλλὰ τὸ θέλημα ὃ πέμψαντός με.

Car ie suis descendu du ciel non point pour faire ma volonté mais la volonté de celui qui m'a enuoyé.

39. Τὸ δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα ὃ πέμ-
ψαντός με πατὴρ, ἵνα πᾶν ὃ δέ-
δικαί μοι μὴ ἀπολέω ἐξ αὐτοῦ, ἀλ-
λά, ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἑσχάτῃ
ἡμέρᾳ.

Et c'est ici la volonté du Pere qui m'a enuoyé, que ie ne perde rié de tout ce qu'il m'a donné: mais que ie le resuscite au dernier iour.

40. Τὸ δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα ὃ πέμ-
ψαντός με, ἵνα πᾶς ὃ θιώρει τὸν
υἱόν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχη
ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτόν
ἐγὼ τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'est ici aussi la volonté de celui qui m'a enuoyé, que quiconque conté-ple le Fils, & croit en icelui, ait vie eter-nelle: & pourtant ie le resusciterai au dernier iour.

41. Ἐργαζομένων οὖν οἱ ἰουδαῖοι
πρὸς αὐτόν, ὅτι εἶπεν, ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρ-
τος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Les Iuifs donc murmuroyent de lui pource qu'il auoit dit: Je suis le pain descendu du ciel.

42. Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰη-
σοῦς ὁ υἱὸς ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς εἶδα-
μεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;
πῶς οὖν λέγει ὅτι, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
κατεβηκα;

Car ils disoyent, N'est-ce pas ici Iesus le fils de Ioseph, duquel nous cognoissons le pere & la mere? comment donc dit cestui-ci, Je suis descendu du ciel?

43. Ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶ-
πεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλ-
λήλων.

Iesus donc respondiit, & leur dit, Ne murmurez point entre vous.

37. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & cum qui venit ad me, non eiciam foras.

Al that the Father giueth me, shall come to me: and him that cometh to mee, I cast not away.

38. Quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatē meam, sed voluntatem eius qui misit me.

For I came downe from heauen, not to do mine owne will: but his wil which hath sent me.

39. Hæc est enim voluntas eius qui misit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.

And this is the Fathers will which hath sent me: that of all which he hath giuen me, I should lose nothing: but I should raise it vp againe at the last day.

40. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.

And this is the will of him that sent me: that euery man which seeth the sonne, & beleueth in him, I should haue euerlasting life: and I will raise him vp at the last day.

41. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset, Ego sum panis qui de caelo descendi.

The Jewes then murmured at him, because he said, I am the bread, which is come downe from heauen.

42. Et dicebant, Nōne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, Quia de caelo descendi?

And they sayde, Is not this Iesus the sonne of Ioseph, whose Father and mother we know? How then saith he, I came downe from heauen?

43. Respondit ergo Iesus, & dixit eis, Nolite murmurare invicem.

Iesus then answered, and said vnto them, Murmure not among your selues.

37. Alles was mir mein Vater gibt/ das kompt zu mir / vnd wer zu mir kompt/ den werde ich nicht hinaus stossen.

Alt huad min Vader giffuer mig/ der kommer til mig/ oc huo som kommer til mig/ den skal ieg icke vdsende.

38. Denn ich bin vom Himmel kommen / nicht daß ich meinen willen thue / sondern des der mich gesandt hat.

Ehi ieg er kommen aff Himmelen / icke at ieg skal gøre min vilie / men hans som mig vdsende.

39. Daß ist aber der wille des Vaters / der mich gesandt hat / daß ich nichts verliere von allem / daß er mir gegeben hat / sondern daß ichs aufferwecke am Jüngsten tage.

De der er Faderens vilie / som mig vdsende / At ieg skal intet miste aff alt det som hand gaff mig / men at ieg skal opuecke det paa den yderste dag.

40. Das ist aber der wille des / der mich gesandt hat / daß / wer den Sohn sihet vnd glaubet an ihn / habe das ewige Leben / vnd ich werde in aufferwecken am Jüngsten tage.

De der er hans vilie som mig vdsende / at / huo som seer Sønnen / oc tror paa hannem / skal haaffue det euige Liff / Och ieg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

41. Da murreten die Jüden darüber / daß er sagte: Ich bin das Brot/ das vom Himmel kommen ist.

Da knurrede Jøderne der faare / at hand sagde / ieg er det Brød / som kom aff Himmelen.

42. Vnd sprachen: Ist diser nicht Iesus Iosephs Son / des Vater vnd Mutter wir kennen? Wie spricht er denn: Ich bin vom Himmel kommen?

De de sagde, Er icke denne Ihesus Iosephs Son / hues Fader oc Moder vi kende? Huorledis siger hand da / ieg kom aff Himmelen?

43. Iesus antworttet / vnd sprach zu ihnen: Murret nicht untereinander.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / knurre icke iblant huer andre.

37. Wſſecko coſ mi dawa Otec / ktemne przyjde: a toho kdoſ ktemne przyjde / newymu huwen:

Coſkolwiek mnie dawa Otec / do mnie przyjdzie / a tego co do mnie przyjdzie / nie wyrzuce precz.

38. Neb gsem sſtaupil s Nebe / ne abych činil vůli mau / ale vůli toho kterýž mne poſlal.

Gdyžem ſſtapil z niebá / nie izbych czynil wola moie / lecz wola onego ktory mne poſlal.

39. Tato geſt pak wuole toho kterýž mne poſlal Otcowa / abych wſſecko coſ mi dal neſtraſtil toho / ale abych wſkříſhl to w nappoſledněgſſy den.

Atac ieſt wola Oycá onego ktory mne poſlal / izbym coſkolwiek by on mniedal / nieſtracil: ale to wzbudził w on o ſtarecny dzień.

40. Nebo tato geſt wuile Otce mēho kterýž mne poſlal / abych každy kdoſ widi Syna a wěřil w něho / měl ſwot wěčný / a naſgey wſkříſſym w den nappoſledněgſſy.

A tak ieſtá thá wola onego ktory mne poſlal / izby každy ktory widi Syná a wierzy weſi / miał żywot wie czny / a ja go wzbudze w on oſtátni dzień.

41. Protož reptali Jidě o to / že řekl: Já gsem chleb kterýž gsem s Nebe sſtaupil.

Aprzet ož Jidowie řemřáli o ním iz powiedal: Jamci ieſt on chleb ktorym z niebá ſſtapil.

42. Wyprawili: Wſſak tento geſt Gežíſs Syn Jozeffuow / gehoží my Otcen Matku zná me? Kterak pak tento prawij: Že gsem s Nebe sſtaupil?

A mowili: Jaz ten nie ieſt Iesus syn Jozeffow / ktoregoſmy znali oycá y matkę? Jakož tedy ten powieſda / że z niebá ſſtapil?

43. Tedy odpowěděl Gežíſs / a řekl jim: Nereptajte weſpoleť.

Ale Iesus weczyniweſy odpowiedź rzekł do nich: Nie řemřzyćie między ſoba.

44 לא אָנשׁ מִשָּׁכֶח ד
דִּיאָתָא לִנְתִי אֶל־אֵן
נִגְדָה אָפָא דְשִׁדְרָנִי וְאָנָא
אֶקִימִינִי בְּיִמִּינָא אֲחֵרָנָא:

*Niuno puo venire a me, se il Padre
che m'ha mandato non lo tira: & io lo ri-
susciterò nel l'ultimo giorno.*

45 כְּתִיב עֵיר בְּנִינִי
דִּיהוֹוִן כְּלָהוֹן מִלְכָּנָא
בְּאֶלְהָא כָּל מִן דְּשָׁמַע
הִכִּיל מִן אָפָא וְנִגְדָה מִנֶּה
אֵתָא לִנְתִי:

*Egli è scritto ne i Profeti. E faranno
tutti ammestrati da Dio. Ciascuno dun-
que che ha vido dal Padre, & ha impa-
rato, viene a me.*

46 לא הָוָא דִּחְוָא אָנֶשׁ
לֹאֶפָא אֶל־אֵן מִן דְּמִן אֶלְהָא
אֵיתְהִי הוּא הָוָא לֹאֶפָא:

*Non già che alcuno habbi veduto il
Padre, se non colui che e da Dio: esso ha
veduto il Padre.*

47 אֶמִין אֶמִין אֶמֶר אָנָא
לִכּוֹן דְּמִן דְּמִינִי בִּי אֵית
לֵה חַיָּה דְּלַעֲלָם:

*In Verità, in Verità vi dico, Chi crede
in me, ha vita eterna.*

48 אָנָא אָנָא לֶחֱמֵן
דְּחַיָּה:

Io son il pane de la vita.

49 אֲבִיחִיכֹן אֲכִלוּ מִנֶּה
בְּמִדְבָּרָא וּמִיתוּ:

*I vostri padri mangiaron la manna nel
deserto, e son morti.*

50 הֵנוּ דִּין לֶחֱמָא דְּנִגְחַת
מִן שְׁמִינִי דִּיאָכֹול אָנֶשׁ
מִנֶּה וְלֹא יָמוּת:

*Questo è il pane che è sceso dal cielo, a
fine che l'huomo che ne mangiarà non
muoia.*

51 אָנָא אָנָא לֶחֱמָא חַיָּה
דְּמִן שְׁמִינִי נִגְחַת וְאֵן
אָנֶשׁ יֹאכֹול מִן הָנָא לֶחֱמָא
יִחַח לַעֲלָם וְלֶחֱמָא אֲנִינָא
דִּיאָנָא אֲתֵל פְּגָרִי הוּא דְּעַל
אֶפִי חַיָּה דְּעַלְמָא יִהֵב
אֲנִי:

*Io son il pan vivo, che son disceso dal
cielo: se alcuno mangiarà di questo pa-
ne, vivrà in eterno: e il pane ch'io darò,
è la mia carne, laquale io darò per la vi-
ta del mondo.*

44 אִישׁ לֹא יִכָּל לָבוֹא אֵלַי
אִם לֹא אָבִי אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי
יְמַשְׁכֶּחַ וְאֲנִי אֶקִימֶנּוּ בְּיוֹם
אֲחֵרֹוֹן:

*Ninguno puede venir à mi, si el padre, que
me embió, no lo truxere: y yo lo resuscitare en el
dia postrero.*

45 נִכְתָּב הִיא בְּנִבְיָאִים וְכָל־
בְּנֵי לְמוֹדֵי יְהוָה לִכֹּן כָּל־שׁוֹמַע
מִן הָאָבִי וְלֹאִמַד בָּא אֵלַי:

*Es scripto esta en los Prophetas, Y serán todoz
ensennados de Dios, an si que todo aquel que oyó
del Padre, y aprendió, viene a mi.*

46 לֹא כִי אֶת־הָאָבִי אִישׁ דָּאָה
כִּי אִם הָהוּא מֵאֱלֹהִים הוּא דָּאָה
אֶת־הָאָבִי:

*No que alguno aya visto al Padre, si no aquel
que vino de Dios este ha visto al Padre.*

47 אֶמֶן אֶמֶן אֹמֵר אָנִי לָכֶם
הַמֵּאֲמִין בִּי יְהוֹי לֹא חַיָּה עוֹלָם:

*Decierto dacierto os digo que el que cree en
mi, tiene vida eterna.*

48 אָנִי הוּא לֶחֶם חַיָּים:

Yo soy el pan de vida.

49 אֲבֹתֵיכֶם אֲכָלוּ אֶת־הַמָּן
בְּמִדְבָּר וַיָּמוּתוּ:

*Vuestros padres comieron el Manna en el
desierto, y son muertos:*

50 זֶה הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר מִשְׁמִי
יֵרֵד לָמַעַן כָּל־אֲשֶׁר יֹאכֵל מִמֶּנּוּ
לֹא יָמוּת:

*Este es el pan que deciendo del cielo para-
que el que de el comiere, no muera.*

51 אָנִי הוּא הַלֶּחֶם חַי אֲשֶׁר
מִשְׁמִי יֵרֵד אִם אִישׁ יֹאכֵל
מִן הַלֶּחֶם הַזֶּה יְחִיה לְעוֹלָם
וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר אָנִי אֶתֵּן בְּשָׂרִי הוּא
אֲשֶׁר אָנִי אֶתֵּן עַל־חַיֵּי הָעוֹלָם:

*Yo soy el pan biuo que he decendido del ci-
elo: si alguno comiere de este pan, biuirá para si-
empre: y el pan que yo daré, es mi carne, laqual
yo daré por la vida del mundo.*

5.

44. Οὐδὲν δύναται ἔλθαι πρὸς
με, εἰ μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με
ἐλκύσῃ αὐτόν· ἐγὼ αἰασίζω αὐ-
τὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

*Nul ne peut venir à moi, si le Pere,
qui m'a enuoyé ne le tire: & ie le res-
usciterai au dernier iour?*

45. Ἐστὶ γερραμμένον ἐν τοῖς
προφήταις, καὶ ἐσονται πάντες δι-
δακτοὶ τοῦ θ. π. π. οὐδὲν ὁ ἀκού-
ων τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν,
ἔρχεται πρὸς με.

*Il est escrit es Prophetes, Et ils serōt
tous enseignés de Dieu. Quiconque a
oui du Pere, & a apprius, vient à moi.*

26. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τὸς εἶδρα-
κεν, εἰ μὴ ὁ ὢν τοῦ θ. οὐδ' ἔτι
εἶδρακε τὸν πατέρα.

*Non point qu'aucun ait veu le Pere,
sinon celui qui est de Dieu: cestui la a
veu le Pere.*

47. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὁ
πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

*En verite en verité ie vous di, Qui
croit en moi a vie éternelle.*

48. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

Je suis la pain de vie.

49. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον
τὴν μαῖαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.

*Vos Peres ont mange la manne au
desert, & sont morts.*

50. Οὐτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ καταβάς, ἵνα τις ἐξ αὐ-
τοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθῇ.

*C'est ici le pain qui est descendu du
ciel, afin que si quelcun en mange, il ne
meure point.*

51. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. εἰάν τις φά-
γῃ ἐκτέτα τοῦ ἁρτος, ζήσεται εἰς
τὴν αἰώναν· καὶ ὁ ἄρτος ὁ ἐν ἐγὼ
δώσω, ὃς ἁρξέ με εἶναι, ὃς ἐγὼ δώ-
σω ὑμῖς τῆς ζωῆς.

*Je suis le pain vivifiant, qui suis de-
scendu du ciel: si quelcun mange de ce
pain-ici, il vivra éternellement: & le
pain que ie donnerai, c'est ma chair, la-
quelle ie donnerai pour la vie du mon-
de.*

CAP. VI.

44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

No man can come to me / except the Father / which hath sent me / draw him: and I will raise him up at the last day.

45. Pst scriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

It is written in the Prophets / And then shall be all taught of Go. Every man therefore that hath heard / and hath learned of the Father / cometh unto me.

46. Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est à Deo: hic vidit Patrem.

No that any man hath seen the Father / save he which is of God / he hath seen the Father.

47. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Verely / verely I say unto you / He that beleeueth in me / hath everlasting life.

48. Ego sum panis vitæ.
I am the bread of life.

49. Patres vestri manducaverunt manna in deserto: & mortui sunt.

Your fathers did eat Manna in the wilderness / and are dead.

50. Hic panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur.

This is the bread / which cometh down from heaven / that if he which eateth of it / should not die.

51. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

I am the living bread / which came down from heaven: if any man eat of this bread / he shall live for ever: and the bread that I will give / is my flesh / which I will give for the life of the world.

Das VI. Capitel.

44. Es kan niemand zu mir kommen / es sey denn / daß ihn ziehe der Vater / der mich gesandt hat / vnd ich werde ihn auferwecken am Jüngsten tage.

Der kand ingen komme til mig / vden saa er / at Faderen / som mig vdsende / drager hannem / oc ieg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

45. Es stehet geschriben in den Propheten: Sie werden alle von Gott gelehret sein. Wer es nun höret vom Vater / vnd lernet / der kommet zu mir.

Der staar screffuit i Propheterne / De stulle alle gliffue lærde aff Gud. Huo som hører det nu aff Faderen / och lærer det / hand kommer til mig.

46. Nicht / daß jemand den Vater habe gesehen / ohn der vom Vater ist / der hat den Vater gesehen.

Icke / at nogen hassuer seet Faderen / vden den som er aff Faderen / hand hassuer seet Faderen.

47. Warlich / warlich / Ich sage euch: Wer an mich glaubet / der hat das ewige Leben.

Sandelige / sandelige / ieg siger eder / Huo som tror paa mig / hand hassuer der ewige Liff.

48. Ich bin das Brodt des Lebens.
Ieg er Liffens Brod.

49. Euere Väter haben Manna gesessen inn der Wüsten / vnd sind gestorben.

Eders Fedre ode Manna i Ørten / oc ere døde.

50. Dis ist das Brodt das vom Himmel kompt / auff daß / wer davon isset / nicht sterbe.

Dette er det Brod som kommer aff Himmelen / paa det huo som der aff æder / icke skal dø.

51. Ich bin das Lebendige Brodt vom Himmel kommen / Wer von diesem Brodt essen wirdt / der wirdt Leben inn ewigkeit / vnd das Brot / daß ich geben werde / ist mein Fleisch / welches ich geben werde für das Leben der Welt.

Ieg er det Liffuendis Brod / som kom aff Himmelen / huo som æder aff dette Brod / hand skal liffue i ewighed. Och det Brod / som ieg vil giffue / er mit Kød / huilcket ieg vil giffue / for Verdens Liff.

Kapitola VI.

44. Žádný nemůže přijíti ke mně / gedine leť Otec muog kteryž mne poslal / přitáhne ho / a nat' geý w poslednj den wzkřijšm.

Žadenč do mne přijdež / nte / moze / iesliž Otec ktery mte poslal nte počigne go / k'ia go wzbudze w on ostárecjny džen.

45. Pšano gest w Prorochch: Budau wšocni věni od Boha. Protož každj kdož gest slossal od Otce / a naučil se / přijdeť ke mně.

Žestci nápsano w Prorocch: Xbedač wšyřey věznení od Boha / a přetož k'rokolwieť od Oycá slyšal y náuczył se / ten do mne přijde.

46. Ne žebý kdo widěl Otce / gedine kteryž gest od Boha / tenť gest widěl Otce.

Nie žečby kto Oycá widžieť / tylko then k'chory test od Boha / tenť widžial Oycá.

47. Gistě gistě prawim wám / kdož wěřij we mne / mať žiwot wěčný.

Žáprawde záprawde wam powiedam: Then k'ory wierzy w me / ma žywot wtečný.

48. Jáť gsem chleb žiwota.
Jamčť test chleb on žywota.

49. Otcowě wassý gedli Mannu na Paussti / a žemře / l gšau.

Oycowiec wassý tedli Mannu ná puřcý / y pomárli.

50. Tentot gest chleb s Nebe sšupugisch / budeli kdož nē ho gijši / nevmřeť.

Thenčť test chleb on k'ory z niebá zšapst / iz kto go požywa / nie vmřze.

51. Jáť gsem chleb žiwý / kteryž gsem s Nebe sšaupil. Budeli kdo gijši / Chleba tohoto / žiw bude na wěky: A chleb kteryž ná dām / Tělo mē gest / geýž dām ja žiwot Swěta.

Jáčtem test chleb ožywiaacy / k'orym z niebá zšapst / iesližby kto iadl z tego chleba / žyc bežie ná wieki. A chleb k'ory ja dām / iesči moie ciálo k'ore ja dām zá žywot swi áta.

52. נציו הווי דיו יהודיא
חר עם חד ואמרין איכנא
משבח הנא פגרה דנתל
לו למאכר:

I Giudei dunque contendevano fra loro, dicendo, Come può costui darci la sua carne à mangiare?

53. ואמר להון ישוע אמין
אמין אמר אנא לבון דאון
לא תאכלון פגרה דכרה
דאנשא ותשתון דמה לית
לכון חיא בקיומכון:

Allora Iesv disse loro, In Verità, in Verità vi dico, Se voi non mangiate la carne del Figliuol de l'huomo, e non beuete il suo sangue, non hauete vita in voi.

54. דאכל דיו מן פגרי
ושתיא מן דמי אירא לה
חיא דלעלם ואנא
אקימיהי פנומא אחרון:

Chi mangia la mia carne, e beue il mio sangue, ha vita eterna: & io lo resuscitarò nel último giorno.

55. פגרי גיר שריאיר
איתוהי מאכולתא נדמי
שריאיר איתוהי מ
משתיא:

Imperoche la mia carne è veramente cibo, e il mio sangue è veramente beuanda.

56. מן דאכל פגרי ושתיא
דמי ב' מ'אנא ואנא פה:

Chi mangia la mia carne, e beue il mio sangue, sta in me, & io in lui:

57. איכנא דשדריא אפא
חיא ואנא חי אנא מטול
אפא ומן דנכלג אף הו
יחא לעלם:

Si come il Padre che viue m'ha mandato, così io viuo per il Padre: e colui che mi mangera viuera ancora per cagion mia.

58. הנו לחמא דנחת מן
שמיא לא הנא אירא הו
דאכלו אכתיכון מנא
ומתו מן דאכל מן הנא
לחמא יחא לעלם:

Questo è il pane che è sceso dal cielo: non già come i padri vostri mangiaron la manna, e morirono: chi mangia questo pane viuera in eterno.

52. ופריבו ה'הודים ביניהם לאמר
איך יוכל הלוי לתת לנו את
בשרו לאכל:

Entonces los Iudios contendian entresi, diciendo, Como puede este darnos su carne à cōer:

53. ויאמר להם ישוע אמין אמין
אמר אני לכם אם לא יאכלו
את בשר בן האדם ואם לא
תשתו את דמו לא יהיו לכם
בעצמכם החיים:

Y Iesus les dixo, Decierto decierto os digo que si no comierdes la carne del Hijo del hombre y beuierdes su sangre, no tendreys vida en vosotros.

54. האכל את בשרי ותשתה
את דמי יהי לך חיי עולם
ואני אקימנו ביום אחרון:

Elque come mi carne, y beue mi sangre, tiene vida eterna: y yo lo resuscitaré en el dia postrero.

55. כי בשרי באמת אכל הוא
ודמי באמת שתי הוא:

Porque mi carne, verdaderamente es comida: y mi sangre verdaderamente es beuida.

56. האכל את בשרי ותשתה
את דמי יהא ב' ואני אהיה
ב':

Elque come mi carne, y beue mi sangre, en mi permanece, y yo en el.

57. באשר שלחני אבי החי כן
אני חי בעבור האב ואשר אכל
איתי גם הוא יהיה בעבורי:

Como me embió el Padre Biuiente, y yo biuo por el Padre, así tambien elque me come el tambien biuirá por mi.

58. זה הוא הלחם אשר משמיים
ירד לא באשר אכלו אבותיכם
את המן וימותו כל אשר יאכל
את הלחם הזה יהיה לעולם:

Este es el pan que descendió del cielo: no como vuestros padres comieron el Manna, y son muertos: elque come de este pan, biuirá eternamente.

5.

52. Εμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους
οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς δύναται
ἐστὶν ἡμῖν δέναι τὴν σάρκα τοῦ
ἄνθρωπου;

Les Iuifs donc se debatoyent eunt'eux, disans, Comment nous peut cestui ci donner sa chair à manger?

53. Εἰπὺν γὰρ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

Lors Iesus leur dit, En verité, en verité ie vous di, Que si vous ne mangez la chair du Fils de l'homme, & ne beuez le sang d'icelui, vous n'aurez point vie en vous mesmes.

54. ὁ τρώγων μετὰ τὴν σάρκα, καὶ πίνων μετὰ τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon sang, a vie éternelle: & ie le resusciterai au dernier iour.

55. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐστὶ βρωσίς, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθὴς ἐστὶ πόσις.

Car ma chair est vraiment viande, & mon sang est vraiment bruuage.

56. ὁ τρώγων μετὰ τὴν σάρκα, καὶ πίνων μετὰ τὸ αἷμα, ἐγὼ ἐμὶ καὶ αὐτὸς.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon sang, demeure en moi, & moi en lui.

57. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, καὶ γὰρ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με, καὶ πίνων ἐμὴν ζωὴν ἔσται ἐμὴ.

Comme le pere qui est viuant m'a enuoyé, ie suis vivant de par le Pere: ainsi celui qui me mangera, viura aussi de par moi.

58. Οὐτὶς ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὗ καθὼς ἐφαγόσι πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, & ἀπέθανον, ὁ τρώγων τὸν ἄρτον τοῦ ζῆντος ἐστὶν αἰώνως.

C'est ici le pain qui est descendu du ciel: non point comme vos Peres ont mangé la manne, & sont morts: qui mangera ce pain-ici, viura éternellement.

52. Litigabant ergo Iudæi adinvicem, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

Then the Jewes strone among them selves/saying/ How can this man give us his flesh to eat?

53. Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Then Iesus said unto them/ Verely/verely I say unto you/ Except ye eat the flesh of the Sonne of man/and drinke his blood/ye have no life in you.

54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

Whosoever eateth my flesh / and drinketh my blood/hath eternall life/and I will raise him up at the last day.

55. Caro enim mea, verè est cibus: & sanguis meus, verè est potus.

For my flesh is meate in deede/and my blood is drinke in deede.

56. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

He that eateth my flesh/and drinketh my blood/dwelleth in me/and I in him.

57. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me.

As the living Father hath sent me/so live I by the Father/ and he that eateth me/even he shall live by me.

58. Hic est panis qui de cælo descendit. Nō sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

This is the bread which came downe from heaven: not as your fathers have eaten Manna / and are dead. He that eateth of this bread / shall live for ever.

52. Da zanketen die Jüden untereinander / vnd sprachen: Wie kan diß ser vns sein Fleisch zu essen geben?

Da tiffuedis Joderne iblant huer andre / oc sagde / huorledis kande denne giffue off sit Rod at æde?

53. Iesus sprach zu ihnen: Warlich warlich / ich sage euch / Werdet ihr nicht essen das Fleisch des Menschen Sohns / vnd trincken sein Blut / so habt jr kein Leben in euch.

Ihesus sagde til dem / Sandelige / sandelige / teg siger eder/der som i icke æde Menniskens Sønns Rod/ oc dricke hans Blod / da haßue i inted lif i eder.

54. Wer mein Fleisch isset / vnd trincket mein Blut / der hat das ewige leben / vnd ich werde ihn am Jüngsten tage auferwecken.

Huo som æder mit Rod / oc dricker mit Blod / hand haßuer det euige lif / oc ieg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

55. Denn mein Fleisch ist die rechte Speise / vnd mein Blut ist der rechte Tranck.

Ehi mit Rod er den rette Mad / oc mit Blod er det rette Dricke.

56. Wer mein Fleisch isset / vnd trincket mein Blut / der bleibet inn mir vnd ich inn ihm.

Huo som æder mit Rod oc dricker mit Blod / hand bliffuer i mig / oc ieg i hannem.

57. Wie mich gesandt hat der lebendige Vater / vnd ich lebe vmb des Vaters willen / Also / wer mich isset / der selbige wirdt auch leben vmb meiner willen.

Ige som den leffuendis Fader vdsende mig / oc ieg leffuer for Faderens skuld / lige saa / huo mig æder / den samme skal oc leffue for min skuld.

58. Diß ist das Brodt / das vom Himmel kommen ist. Nicht wie eure Väter haben Manna gessen / vnd sind gestorben / Wer diß Brodt isset / der wirdt leben in ewigkeit.

Dette er det Brød / som er kommet aff Himmelen. Icke som eders Fedre ode Manna / oc ere døde / huo som æder dette Brød hand skal leffue euindelige.

52. Tehdy hādali se Židě mezi spolek / kauce: Kterak může tento nam dáti Tělo své k ge denij?

Wādžili ste tedy Žydowie mezi dnt přeciū drngim mowiac: Jak Pōž ten moze nam dāciāto své k bysmyie iedli?

53. Protož řekl jim Ježiš: Gistě gisté pravím vám: Nebudete-li gísti Těla Syna Člověka / a píti jeho Krve / nebudete mít žīvota v sobě.

Alcim řekl Jezus: Šāprawde šāprawde vám powiedam / resti nie budziecie ieśc ciātk Synā człō wieczn / y picięgo Krowie / nie macie żywothā w sobie.

54. Kdož gij mě Tělo a pije mau Krew / má žīvot věčn / a nāt gen wyžšijšm w nāposledněgšy den.

Ktoł wżywa ciātk mego / y pije moie Krow / ma żywoth wieczny / a ia go wzbudze w oštatni dāci.

56. Nebo Tělo mě prāwě gest Pokrm / a Krew má prāwě gest nāpog.

Abowiem ciāto moie prāwdzi wieiest pokarm / a Krew moia prāwdziwie jest pićie.

55. Kdož gij mě Tělo a pije mau Krew / we mně přebýwā a nā w něm.

Kto pōżywa mego ciātk / a pije moie Krow / we mnie miešā a iā w nim.

57. Jakož mne poslal žiwý Otce / y pā žiw gšem pro Otce: a kdož gij mne / y on žiw bude pro mne.

Jāko mne poslal on żywaci Otiec / y ia żywe przez Wyćā / tāt: je y ten co mne bedzie pōżywał / żyć bedzie przez mne.

58. Tentož gest chleb kterž gest s Nebe sšaupil. Ne nāto Otcowě wāšy gedli Mānu na Pāussti / a zemřeli. Kdož gij Chleb tento / žiwē bude nā wěky?

Thenči test chleb on Krowy s niebā zšapil / nie thāt iāto oycō wie wāšy iedli Māne y pomarli. Kto ieśc bedzie ten chleb / żyć be dzie nā wieki.

59. הליו אמר בפגושתא
כד מלה בכפר נחום :

Queste cose disse ne la sinagoga, insegnando in Capernaum.

60. וסגיאא דשמעו מו
תלמידיהי אמריו קשנא
הי מלתא דאמרו מנו מ
משפח למשמעה :

Molti dunque de suoi discipoli hauendolo udito, dissero, Questo parlare è duro, chi lo può udire?

61. ישוע דין ידע פנפשה
דרטניו על הדא ת
תלמידיהי ואמרו להון ה
הדא מבשלא לכוון :

El esv hauendo conosciuto in se stesso che i suoi discipoli mormorauano di questo, disse loro, Questo vi scandaliza?

62. או תחווה הביל לפרה
דאנשא דסלק לאתבר
דאיתיהי הנה מו קרים :

Che farà dunque se voi vedrete il Figliuol del'huomo salire dou'egli era prima?

63. רוחא הי דמחני
פנה לא מהנה מרם
מלה דאנא מולל עמכון
רוחא אנן נחנה אנן :

Lo Spirito è quel che vivifica, la carne non gioua niente : le parole ch'io vi dico, sono spirito e vita.

64. אלא אית אנשא
מבכון דלא מהימניו ידע
הנה גיר ישוע מו קרים
מו אננו מילין דלא מ
מהימניו ומנו הו דמשלם
לה :

Ma cene sono alcuni di voi che non credeno. Perché Iesv sapena da principio chi fussen quelli che non crederebbono, e chi fusse quello che l'hauena a tradire.

65. ואמרו הנני להון
מטור הנא אמרו לכוון
הלא אנש משפח דאיתא
לנתי או לא יהיב לה מו
אבי :

Ed icena, Per questo vi dissi che niuno può venire a me, se non gli è dato dal Padre mio.

59. ואת הדברים האלה אמר
בעדה מלמד בכפר נחום :

Estas cosas dixo en la Synoga ensennando en Capernaum.

60. ורבים מתלמידיו שומעים
אמרו קשה הוא הדבר הזה מי
יכל לשמוע אותו :

Y muchos de sus Discipulos oyendo lo dixeran, Dura es esta palabra, y quienla puede oyr?

61. וישוע בדעתו פנפשו כי
מליגים עליו ואת תלמידיו אמר
להם הוואת תכשילכם :

Y sabiendo Iesus en si mismo que sus Discipulos murmurauan de esto, dixoles, Esto os escandaliza?

62. ואם תראו את בן האדם
לעלות שמה איו ברנשוה הנה :

Pues que será, si vierdes al Hijo del hombre que sube donde estaua primero?

63. הרוח היא אשר תחיה ותבשר
אנפנו מועיל מאומה הדברים
אשר אני מדבר אליכם רוח
וחיים תמה :

El Espiritu es el que dà vida : la carne à nada à prouecha : las palabras que yo os hablo, Espiritu son, y vida son.

64. אבל הוויים ממכם אנשים
אשר אינם מאמינים כי ידע
ישוע מקדם את אשר אינם
מאמינים ומי זה הוא אשר
ימסר אותו :

Mas ay algunos de vosotros que no creen. Porque Iesus desde el principio sabia quien eran los que no auian de creer, y quien lo auia de entregar.

65. ואמר לכו אמרו לכם כי
איש לא יכל לבוא אלי אם
לא נתן לו יהיה מאבי :

Y dezia, Por esso os he dicho, Que ninguno puede venir a mi, sino le fuere da dode mi padre.

5.

59. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ
διδάσκων ἐν καπερναεὺμ.

Il dit ces choses en la synagogue, enseignant en Capernaum.

60. Πολλοὶ γὰρ ἀκούοντες ὅτι
μαθητὴς αὐτοῦ εἶπεν, σκληρὸς ἐστὶν
ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ
ἀκοῦειν;

Plusieurs donc de ses disciples l'ayans ouï, dirent, Ceste parole est rude, qui la peut ouïr?

61. Εἰδὼς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι
μωγάζουσιν πρὸς ταῦτα οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τὸ τοῦ υἱοῦ
σκοδῶναί τις;

Mais Iesus sachant en soimeisme que ses disciples murmuroyent de cela, leur dit, Ceci vous scandalize-il?

62. Ἐὰν οὖν θεωρῇτε τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἀναβαίνειν ὅπου ἦν τὸ
πρῶτον;

Que sera ce donc si vous voyez le Fils de l'homme monter là où il estoit premierement.

63. Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποι-
εῖν ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ ὅθεν τὰ ῥή-
ματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά
ἐστὶ, καὶ ζωὴ ἐστίν.

C'est l'Esprit qui viuifie: la chair ne profite rien : les paroles que ie vous di sont esprit & vie.

64. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν πῦες οἱ
ὃι πιστεύουσιν. ἤδη γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ
ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες,
καὶ τίς ἐστι ὁ πωροδύων αὐτοῦ.

Mais il y en a d'entre-vous qui ne croyent point. Car Iesus sauoit dès le commencement qui seroyent ceux qui ne croiroyent point, & qui seroit celui qui le trahiroit.

65. Καὶ εἶπε, ἀλλὰ ταῦτα εἶρηνα
ὑμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς
ἐστίν, εἰ μὴ ἡ δεδομένη αὐτῷ ὅτι
πατὴρ ἐστὶν.

Dont il leur dit, Pourtant vous ai-je dit, que nul ne peut venir a moi, s'il ne lui eut donné de mon Pere.

66 מטול הדא מלתא
סגיא מן תלמידיה
אנלו לבסתריו ול
מהלכיו הנו עמה :

*Da quell' hora molti de suoi discipoli
sene tornarono in dietro, e non andavano
piu con essolui.*

67 ואמר ישוע לת
עסרתה למא אף אנתון
צביו אנתון למאול :

*Iesv dunque disse a' dodici, Vole-
te ancor voi andar meco?*

68 ענא שמעון פאפא
ואמר מרי לנת מן נאול
מלא דחיא דלעלם אית
לך :

*Allora Simon Pietro gli rispose, Si-
gnore, a chi andaremo noi? tu hai le pa-
role de la vita eterna.*

69 וחנו הימנו וידעו ד
דאנתה הו משיחא ברה
דאלהא חנא :

*E noi habbiamo creduto e conosciuto
che tu sei Christo il Figliuol di Dio vivente.*

70 אמר להון ישוע לא
הנא אנא גביתכון לת
עסר ומצבון חד סגנא הו :

*Rispose loro Iesv, Non v'ho io eletti
voi dodici, e vno di voi è diavolo?*

71 אמר הנא על יהודה
בר שמעון סבריוטא הו
גיר עתיד הנא דישלמיהו
חד מן תר עשר :

*E diceua di Giuda iscarote figliuol
di Simone: percioche costui l'hauena a
tradire, essendo egli vno de dodici.*

1 פתר הלון מהלך הנא
ישוע בגלילא לא גיר צבא
הנא למהלכו ביהוד
מטול דיהודיא פציו הנו
למקטלה :

*Doppo questo Iesv conuersaua in
Galilea: percioche non voleua conuersa-
re in Giudea, imperoche i Giudei cerca-
uano d'ammazzarlo.*

2 וקריב הנא עדעד
דמטללא דיהודיא :

*Ora era vicino il giorno de la festa de
Giudei, che è de tabernacoli.*

66 ובעבוד דבר הנה לבים
מהלכיו הלכו לאחור ועוד
לא הלכו עמו :

*Desde esto muchos de sus Discipulos bolui-
eron atrás, y ya no andauan con el.*

67 ואמר אל שנים עשר הל
גם אתם חנכו להלך ממני :

*Dixo entonces Iesv a los Doze, Quereys hos
vosotros y tambien.*

68 ויען לו שמעון כיפה אדג
אל מן גהלך דבר חיי עולם
הנא לך :

*Y respondiòle Simon Pedro, Sennor, a quien
yremos? tienes palabras de vida eterna:*

69 ואנחנו מאמינים וידענו כי
אתה הנה המשיח בן אל חי :

*Y nosotros creemos, y conocemos, Que tu
eres el Christo, el hijo del Dios biuiente.*

70 ויען להם ישוע הל לא אנ
בחרתי אתכם שנים עשר ואחד
ממכם מכלים הו :

*Iesv les respondiò, No os heyo escogido
Doze, y el vno de vosotros es diablo?*

71 וידבר על יהודה בן שמעון
איש כריות כי זה הו הנא אשר
עתיד הנה למסור אותו והו
הנה אחד משנים עשר :

*Y hablaua de Iudas de Simon Iscariota: por
que este era el que lo auia de entregar, el qual era
vno de los Doze.*

1 ויהלך ישוע אחרי הדברים
האלה בגליל כי לא אבה להלך
ביהודה כי בקשו היהודים
להרגו :

*Y passadas estas cosas, andaua Iesv en Gali-
lea: que no queria andar en Iudea, porque los Ju-
dios procurauan de matarlo.*

2 וקרוב היה החג היהודים חג
הסוכות :

*Y era cerca el dia de la Fiesta de los Iudios,
De las Cabannas.*

66. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπὸ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸ ὀπίσω, καὶ
οὐκ ἔπει μετ' αὐτοῦ περιπατοῦν.

*Dès ceste heure-là plusieurs de ses
disciples s'en allerent en arriere, & ne
cheminoyent plus avec lui.*

67. Εἶπεν γὰρ ὁ ἰησοῦς τοῖς δώ-
δεκα, μετ' ἐμοῦ ὑμεῖς θέλετε ὑπά-
γειν :

*Dont Iesv dit aux douze, Et vous
ne vous en voulez-vous point aussi al-
ler?*

68. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων
πέτρος, κύριε, περὶ τίνα ἀπέλευ-
σόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίας ἔ-
χεις.

*Simon Pierre donc lui respondit,
Seigneur, à qui nous en irons-nous? tu
as les paroles de vie éternelle.*

69. Καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ ὅτι
ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ ζῶντος Θεοῦ.

*Et nous auons crea, & auons co-
gnu que tu es le Christ le Fils du Dieu
vivant.*

70. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς τὰς δώδεκα ἐξελε-
ξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διαβόλος
ἐστίν :

*Iesv leur respondi, Ne vous ai ie
pas choisi vous douze, & l'un de vous
est diable?*

71. Ἐλεγε γὰρ τὸν ἰσδαν σίμων
ἰσκαριώτην οὗτος γὰρ ἡμελλεν
αὐτὸν πρᾶξαι, ὡς ὅτι ὁ
διδάσκαλος.

*Or disoit-il cela de Iudas Iscariot,
fils de Simon: car c'estoit celui à qui il
deuoit aduenir de le trahir, combien
qu'il fust l'un de douze.*

Καὶ περιπατοῦν ὁ ἰησοῦς μετὰ
πάντε ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ
γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπα-
τεῖν· ὅτι ἐζητοῦν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι
ἀποκτεῖναι.

*Après ces choses Iesv conuersoit
en Galilee: car il ne vouloit point con-
uerter en Iudee, pource que les Iuifs
cerchoyent de le mettre à mort.*

2. Ἦν γὰρ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαί-
ων ἡ σκηνοπηγία.

*Or la feste des Iuifs, dite des taber-
nacles, estoit prochaine.*

66. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

From that time many of his disciples went back / and walked no more with him.

67. Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos ultis abire?

Then said Iesus to the twelve / Will ye also go away?

68. Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Then Simon Peter answered him / Master, to whom shall we go? Thou hast the wordes of eternall life.

69. Et nos credimus & cognovimus quia tu es Christus filius Dei vivi.

And we beleue and knowe that thou art the Christ the Sonne of the living God.

70. Respondit ei Iesus, Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?

Iesus answered them / Have not I chosen you twelve / and one of you is a deuil?

71. Dicebat autem Iudas Simónis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

Now he spake it of Judas Iscariot / sonne of Simon: for he it was that should betray him / though he was one of the twelve.

Post hæc ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

After these things / Iesus walked in Galilee / & would not walke in Iudea: for the Jewes sought to kill him.

2. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum.

Now the Jewes feast of the tabernacles was at hand.

66. Von dem an giengen seiner Jünger vil hinder sich / vnd wandelten fort nicht mehr mit ihm.

De fra den tid ginge mange aff hans Disciple bag sig / och vandrede lenger icke mere met hannem.

67. Da sprach Iesus zu den zwölfen: wolt ihr auch weg gehen?

Da sagde Ihesus til de Tolf / ville oc i gaa bort?

68. Da antworttet ihm Simon Petrus: HERR / wo hin sollen wir gehen? Du hast Wort des ewigen Lebens.

Da suarede Simon Petrus hannem HERR / huort skulle wi gaa hen? Du hassuer det ewige Liffs Ord.

69. Vnd wir haben geglaubet / vnd erkannt / daß du bist Christus der Son des lebendigen Gottes.

De wi trode och foestode / at du est Christus / den leffuendis Guds Son.

70. Iesus antworttet im: Habe ich nicht euch zwölffe erwöhlet / vnd euer einer ist ein Teufel?

Ihesus suarede hannem / Vdualde ieg icke eder Tolf / oc en aff eder er en Dieffuel.

71. Er redet aber von dem Juda Simon Ischarioth / derselbige verrieth in hernach / vnd war der zwölfen einer.

Men hand talsede om Juda Simon Ischarioth / den samme forraadde hannem der effter / oc vaar en aff de Tolf.

darnach zog Iesus umbher in Galilea / denn er wolte nicht in Iudea umbher ziehen / darumb / daß ihm die Jüden nach dem leben stelleten.

Der effter drog Iesus omkring i Galilea / Thi hand vilde icke drage omkring i Iudea / Fordi / at Jøderne stode effter hans Liff.

2. Es war aber nahe der Jüden Fest der Laubrüst.

De Jødernis Høytid som vaar Løffsalemis beredelse vaar nær.

66. Od toho pak času mnozí z Bredlníkuow geho odešli zpět / a giž s nim nechodili.

Od tegoż času wiele z zwolenników odstąpili go / ani z nim więcej chodzili.

67. Protož řekl Ježíš ke Dvanácti: Zdalíž y wy chcete odjiti?

Zátem Iezus řekl o nym dwóm: mánašcie? Zdalíž y wy chcete idíti přez?

68. Odpověděl genu Simon Petr: Pane / k tomu půjdeme? a ty slova věčného života máš:

Ale mu nátho odpověděl: Symon Piotr: Pánte do kogož idž mamy? Ty máš slova žywota wiecznego.

69. A myť věříjme a poznali jsme / že jsi ty Kristus Syn Boha živého.

A myšny wwierzyli y poznali my / że ty jest Chrystus on Syn Boga żywego.

70. Odpověděl jim Ježíš: Však jsem já was dvanácte wyvolil / a geden z was Diabel gest.

Nátho im odpowiedz al Iezus: Zdalim ja nie dwunastcie was obrat / lecz ieden z was jest dyabel?

71. A to řekl o Sidášowi Simonu Iskariotskému: Neby ten měl zraditi / a gsa geden ze Dwanácti.

A toć mowil o Judaszu Symonowym synu Iskariocie / bo go ten zdradzić miał / gdy był ieden z onych dwunastcie

Potom pak Ježíš bydlil w Galilei / nebo nechcel býti w Jüdské kragině / že hles dali ho zabiti.

Edy Iezus przemieszkawal potym w Galilei / bo niechcial w żydowskim przebywać / iż nanie byłby żydowie takoby go zabili.

2. A byl blízko den Swätečnij židowský Stánkuow.

Bylo blízko swiętého Aucek žydowskie.

3 ואמרו לה אחיה ל
לשוע שנה לך מבוא וזל
ליהוד דיהוון תלמידוך
עבדא דעבד אנת :

*I suoi fratelli dunque li dissero, Parti-
ti di qui, e vattene in Giudea, accioche i
tuoi discepoli ancora veggano quel che
tu fai.*

4 לית גיר אגש דעבד
מדם בטושנא וצבא הו
דבגלגל יחוא או הליו
עבד אנת חגג נפשו
לעלמא :

*Imperocche niuno fa cosa alcuna in oc-
culto, che cerchi di portarsi ingenuamen-
te, se tu fai queste cose, mostrati te stesso al
mondo.*

5 אף לג גיר אחיה
הימנו הנו פה בשוע :

*(Perche ne anco i suoi fratelli crede-
uano in lui.)*

6 אמר להון ישוע ובני
הילי עד מא להשא לג
מטג ובגכון דין הילכון
פקל עדו מטיב :

*Iesv dunque dice loro, Il mio tempo
non è ancor venuto, ma il tempo vostro è
sempre apparecchiato.*

7 לא משפה עלמא
למסגכון לי דין סגא מטול
האנא מסהד אנא עלוהי
דעבדוהי בישין אנון :

*Il mondo non si può hauer in odio:
ma me ha ben in odio, percioche io rendo
testimonianza di lui, che l'opere sue son
male.*

8 אנתון סקו לעדעדא
הנא אנא לא סלך אנא
השא לעדעדא הנא מטול
דובנא דילי לא עד כיל
שלם :

*Salite pur voi à questa festa: io à que-
sta festa non suglio ancora: percioche il
mio tempo non è ancor compiuto.*

9 הליו אמר ופש לה ב
בגלגל :

*Et hauendo dette lor queste cose, ri-
mase in Galilea.*

10 פד דין סלקו אחיה
לעדעדא הידיו אף הו
סלק לא בגלגל אלא איר
דבטושנא :

*Come i suoi fratelli furono saliti, allo-
ra salì anch'egli a la festa, non manifesta-
mente, ma come di nascosto.*

3 ואמרו אליו אחיו שנה
דרכך מבוא ולך לך ביהודה
למען גם תלמידוך ידאך אח-
פעלך אשר פעל אחר :

*Y dixorone sus hermanos, Passate de aqui,
y vete a ludea: paraque tus Discipulos vean tus
obras que hazes.*

4 כי איש לא עשה מאמה
בסתור אשר מבקש הוה להופיע
אם את הדברים האלה תעשה
אז תגלה את נפשו לעולם :

*Que ninguno que procura ser claro, haze al-
go en occulto: puesque estas cosas hazes, mani-
festate al mundo.*

5 כי גם אחיו לא האמינו בו :

Porque ni aun sus hermanos creyan' en el.

6 ואמר אליהם ישוע עתה לא
באה ועתכם בכל עתות עתידה
היא :

*Dizeles entonces Iesus, Mi tiempo aun no es
venido: mas vuestro tiempo siempre es presto.*

7 העולם לא יכל לשנא אתכם
ואותי שונא הוה כי אני מעיד
עליו כי מעשיו רעים הברה :

*No puede el mundo aborreceros a vosotros
mas à mi aborreceme: porque yo doy testimonio
de el, que sus obras son malas.*

8 אתם תעלו אל החג הזה ואני
עד פה אינני אעלה אל החג
הזה כי עתה לא גמלאתי :

*Vosotros subid à este dia de la Fiesta: yo no
subo aun à este dia de la Fiesta: porque mi tiempo
no es aun cumplido.*

9 ובדברך את הדברים האלה
אליהם ויקוה לעת בגלגל :

*Y auiendoles dicho esto, quedóse en Gali-
lea.*

10 ובאשר עליו אחיו גם
הוה עלה אל החג לא בגלגל
כי אם איר בקט :

*Mas como sus hermanos vuieron subido
entonces el tambien subió al dia de la Fiesta, no
manifestamente, mas como en cubierto.*

ז.

3. Εἶπον οὖν αὐτὸν οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, μετὰ βῆθι ἐστεύθεν, καὶ
ὑπάγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ
μαθηταὶ σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα
σου ἃ ποιεῖς.

*Ses freres donc lui dirent, Pars d'i-
ci, & t'en va en Iudee, afin que tes disci-
ples aussi contemplent les œuures que
tu fais.*

4. Οὐδὲς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ,
καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρήσια εἶναι.
εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανερώσιν σε αὐ-
τῷ τὸ κρῖσμα.

*Car nul ne fait aucune chose en se-
cret, qui cherche de se porter franche-
ment. Si tu fais ces choses-ici, monstre-
toi toi-mesme au monde.*

5. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐ-
πίσταντο εἰς αὐτόν.

*Car ses freres mesme ne croyoyent
point en lui.*

6. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ και-
ρὸς ὃ ἐμὸς ἔργον παρέσθιν· ὃ ἡ καιρὸς
ὃ ὑμεῖς πάντες ἐστὶν ἐπιμύητοι.

*Iesus donc leur dit, Mon temps n'est
point enores venu: mais vostre temps
est tousiours prest.*

7. Οὐδὲ ὧσαυτὸ κρῖσμα μισῶν
ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρ-
τυροῦμαι αὐτῷ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ
πονηρὰ εἰσι.

*Le monde ne vous peut auoir en
haine, mais il m'a en haine, pourtāt que
ie ren tesmoignage de lui que ses œu-
res sont meichantes.*

8. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν
πάντων· ἐγὼ οὐπω ἀναβαίνας εἰς
τὴν ἑορτὴν πάντων· ὅτι ὁ καιρὸς
ὃ ἐμὸς ἔργον πεπλήρωται.

*Vous autres montez à ceste feste,
quant à moi, ie ne monte point encores
à ceste feste, d'autant que mon temps n'
est point encores accompli.*

9. Ταῦτα ἔειπὼν αὐτοῖς, ἐμῇ-
εν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

*Et leur ayant dit ces choses, il de-
meura en Galilee.*

10. Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν
ἑορτὴν, οὐ φανερώς, ἀλλ' ὡς ἐν
κρυπτῷ.

*Et comme ses freres furent montés,
lors il monta aussi à la feste, non point
manifestement, mais comme en ca-
chette.*

CAP. VII.

3. Dixerunt autem ad eum fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ facis.

His brethren therefore said unto him, Depart hence, and go into Judea: that thy disciples may see thy works, which thou doest.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse, si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.

For there is no man that doth any thing secretly, and hee himselfe seeketh to be famous. If thou doest these things, I know thy selfe to the worlde.

5. Neque enim fratres eius credebant in eum.

For as yet his brethren beleued not in him.

6. Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

Then Iesus said unto them, My time is not yet come: but your time is allway ready.

7. Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt.

The worlde can not hate you: but mee it hateth, because I testifie of it, that the workes thereof are euill.

8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est.

Go ye vp vnto this feast: I will not go vp yet vnto this feast: for my time is not yet fulfilled.

9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

These things he said vnto them, and abode still in Galilee.

10. Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto.

But as soone as his brethren were gone vp, then went he also vp vnto the feast, not openly, but as it were priuily.

Das VII. Capitel.

3. Da sprachen seine Brüder zu ihm: Mache dich auff von dannen / vnd gehe in Judeam / auff das auch deine Jünger sehen die werck die du thust.

Da sagde hans Brødre til hannem, gør dig rede at fare bort, oc gack til Judeam / at dine Disciple kun, de oc see / de gerninger som du gør.

4. Niemand thut etwas im verborgen / vnd will doch frey offenbar sein / Thust du solches / so offenbare dich für der Welt.

Jngen gør noget i løndom / or vil dog vere obenbare / Gør du saadant / da obenbare dig saar Verden.

5. Denn auch seine Brüder glaubten nicht an ihn.

Thi at hans Brødre trode icke heller paa hannem.

6. Da spricht Iesus zu ihnen: Meine zeit ist noch nicht hie / Euer zeit aber ist allwege.

Da siger Ihesus til dem / min tid er icke end nu her / Men der er stedse eders tid.

7. Die Welt kan euch nicht hassen / Mich aber hasset sie / Denn ich zeuge von ihr / daß ihre werck böse sind.

Verden kand icke hade eder / men hun hader Mig / thi ieg vidner om hende / at hendis gerninger ere onde.

8. Gehet ihr hinauff / auff dieses Fest / Ich will noch nicht hinauff gehen auff dieses Fest / denn meine zeit ist noch nicht erfüllet.

Gaa i hen op / paa denne Høytid / Jeg vil icke end nu gaa op paa denne Høytid / thi min tid er icke end nu fuldkommen.

9. Da er aber das zu ihnen gesagt / bleib er in Galilea.

Der hand haffde sagt det til dem / da bleff hand i Galilea.

10. Als aber seine Brüder hinauff gegangen / da gieng er auch hinauff zu dem Fest / nicht offenbarlich / sondern gleich heimlich.

De der hans Brødre vaare gongne op / da gick hand oc op til Høytiden / icke obenbarlige / men lige hemmelige.

Kapitola VII.

3. Tedyň řekli k němu Bratři geho: Výchdi odsud / a goď Jidomstvá / at Bředlničy twogi widij skutky twé / kterč činijš.

A přetož řekl k němu bráćia tego: Wychdź stąd a idź do Judy / żeby y zwolennicy twoi oglądali sprawy twe ktore czyniś.

4. Nijádnýť žagist w skrytē nie nedělá / ale hledij on aby zgewen byl. Protož poněwadž tnto wěcy činijš / žgwiť se Swětu.

Abowiemci żaden nřcw skrytości nie czyni / owšem tego szuka iáko by sławnym byl / Jesliż tho czyniś / obiawje sie sam swiatu.

5. Nebo aniž Bratřij geho wřřili w něho.

Bo ani bráćia ie° weś nře wiřczyli.

6. Tedyň řekl jim Ježíš: Čas můj gessře nepřisl / ale čas wáś wřđnyť gest ho towě.

Ale im řekl Jezus: Jeseřec niemář mego času / leč čas wáś žáwřdy teř pogořowu.

7. Nemůžet wás Swět neř nřawiděti: Ale mně nenřawidij / neb řá řwědeć wřđ wřđá wám o něm / že skutkowě geho žlij řřau.

Niemożec was świat nieć w nřenawiećci / aleć mnie nřa w nřenawiećci / bo ia oświadcžam o nim iś sprawy iego řa žle.

8. Wýchďte k dni Swáćeć řniřmu to muto: Jáť nepuoř gdu k dni Swáćeć řniřmu to muto / neb čas můj gessře se nenaplňil.

Idźcieř wy nřa to řwieto / iac ieseře nřa nie nie poyde / bo moy čas ieseře ře nie wypelňil.

9. To řđň powěděř / žuořtal w Galilei.

A řřař im to powiedźiawřř / žo řřal w Galilei.

10. A řđň řřli Bratřij geho / tedň y on řřel k dni Swáćeć řniřmu / ne zgewně / ale nřařo řayně.

Potym gdy řli bráćia iego / thedy řeř y on řředł nřa řwieto / nie řawnie ale iáko by porřiemnie.

ד

11 יהודיא דין בעין הוו לה
בעדעדא ואמרין הוו איכו
הו :

I Giudei dunque il cercavano ne la festa, e dicevano, Dove è colui?

12 ורטנא סגיאא מטולתה
אית הווא בפנשא אית הוו
גיר דאמרין דטב הו
ואחרנא אמרין הוו ל
אלא מטעא לעפא :

Et era gran mormorio di lui tra le turbe, perche alcuni dicevano, Egli è un huomo da bene, & altri dicevano, Non, ma inganna la turba.

13 לא דין אנש גליאית
ממלל הווא עלוהי מטול
החלתא דיהודיא :

Nondimeno niuno parlava liberamente di lui, per il timor de Giudei.

14 כד דין פלגו יומתא
דעדעדא סלק ישוע
להיכלא ומלך הווא :

Et essendo già passata meza la festa, Iesv salu nel templo, & insegnava.

15 ומתמרין הוו יהודיא
ואמרין איכנא ידע הנא
ספרא כד לא ילה :

Onde i Giudei si maravigliavano, dicendo, Come fa costui le Scritture non habendole imparate?

16 ענא ישוע ואמר
יולפני לא הווא דילי אלא
דהו דשדרני :

Iesv rispose loro e disse, La mia dottrina non è mia, ma di colui che m'ha mandato.

17 מן דצבא דיעבד צבינה
מסתפל יולפני און מן א
אלהא הו און אנא מן צבות
נבשי ממלל אנא :

Se alcuno vorrà far la Volontà di lui, conoscerà de la dottrina, & ella è da Dio, & se io parlo da me stesso.

18 מן דמן צבות דעינה
ממלל שובחא לנפשה
פצא הו דין דשובחא דמן
דשדרה בענא שריר הו
ועולא פלכה לא אית :

Chi parla da se stesso cerca la sua propria gloria: ma chi cerca la gloria di colui che l'ha mandato, questo è verace, & non è ingiustitia in lui.

ד

11 ויהודים בקשו אותו בחג
ויאמרו איז :

Y buscavano los Iudios en el dia de la Fiesta y dezian, Donde esta aquel?

12 ותלונה גדולה היתה עליה
בעם כי אחדים אמרו כי טוב
הוא ואחרים אמרים לא כי
אם מתעה העם הוא :

Y auia grande mormollo deel en la compana, porque vnos dezian, Bueno es: Y otros dezian No, antes enganna las compannas.

13 ואיש לא הו'פיע לדבר עליה
בעבור יראת היהודים :

Mas ninguno hablava abiertamente deel, de miedo de los Iudios.

14 ובחצית החג עלה ישוע אל
ההיכל ולמד :

Y al medio de la Fiesta, subio Iesus al Templo, y ensennaua.

15 ויתמהו היהודים לאמר
איכבה זה יודע ספרים ולא
למד הוא :

Y marauillauan se los Iudios, diziendo, Como sabe este letras, no auiendo aprendido?

16 ויען ישוע להם ויאמר
לקחי איננה לי היא כיהם לו
אשר שלחני :

Respondioles Iesus y dixo, Mi doctrina, no es mia-si no de el que me embió.

17 אם איש יאבה לעשות
את דצונו ידע עלה לקח אם
מאלהים היא או אם אני
מנפשי מדבר :

Elque quisiere hazer su voluntad, conocerá de la doctrina si viene de Dios, ó si yo hablo de mi mismo.

18 כל אשר מנפשו מדבר את
כבוד נפשו מבקש ואשר מבקש
את כבוד השולח אותו זה הוא
אשר ואיננה עולתה בו :

Elque habla de si mismo, gloria propria busca: mas elque busca la gloria del que lo embió, este es verdadero, y no ay en el iniusticia.

ז.

11. Οἱ ὁμιλοῦντες ἐζητοῦσαν αὐτὸν
ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστὶν
ὁκύριος.

Les Iuifs donc le cerchoyent à la feste, & disoyent, Ou est cestui-la:

12. Καὶ γογγυσμὸς πλὺς ᾤχετο
ἐν αὐτῷ ὡς ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔ-
λεγον, ὅτι ἀγαθὸς ἐστὶν· ἄλλοι δὲ ἔ-
λεγον, οὐ· ἀλλὰ πλῆναι τὸν ὄχλον.

Et y auoit grand murmure de lui entre les troupes. Les vns disoyent, Il est homme de biens: & les autres disoyent, Non est, mais il seduit le peuple

13. οὐδὲς μὲν τοι πρὸς ἡσυχίαν ἐλά-
λει αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν φόβον τῶν Ἰου-
δαίων.

Toutesfois nul ne parloit franchement de lui pour la crainte de Iuifs.

14. Ἦδη δὲ τῇς ἑορτῆς μεσότητος
αἰέθη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδι-
δάσκε.

*Et comme la feste estoit ia demi pas-
see, Iesus monta au temple, & ensei-
gnoit.*

15. Καὶ ἰθαὺμαζον οἱ Ἰουδαῖοι,
λέγοντες, πῶς ἔτι γράμματα
οἶδε μὴ μαθητῆώς;

*Donc les Iuifs s'esmeruilloient, di-
sans, Comment fait cestui-ci les Es-
critures, veu qu'il ne les a point ap-
princes:*

16. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
ὅτι ἵπεν, ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἐστὶν ἐμὴ,
ἀλλὰ ὃ πέμψαι τίς με.

*Iesus leur respondit, & dit, Ma do-
ctrine n'est point mienne, mais de celui
qui m'a enuoyé.*

17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ
ποιῆν, γνώσεται τῆς διδασχῆς,
πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν, ἢ ἐγὼ ἀπα-
ρίμαυξ λαλῶ.

*Si quelcun veut faire la volonté d'i-
celui, il cognoistra de la doctrine, alla-
uoir si elle est de Dieu, ou si ie parle
de par moi-mesme.*

18. Ὁ ἀφ' αὐτοῦ λαλῶν, πλὴν δό-
ξαν πλὴν ἰσθῆναι ζητῶ· ὁ δὲ ζητῶ τὴν
δόξαν τοῦ πέμψαντός αὐτὸν, οὗτος
ἀληθὴς ἐστὶν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ
οὐκ ἐστὶν.

*Qui parle de par soi-mesme, il cer-
che sa propre gloire: mais celui qui cer-
che la gloire de celui qui l'a enuoyé, ce-
stui-la est veritable, & n'y a point d'in-
iustice en lui.*

11. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebāt. Vbi est ille?

Then the Jewes sought him at the feast: and said / Where is he?

12. Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus est. Alii autē dicebant, Non, sed seducit turbas.

And much murmuring was there of him among the people. Some said / He is a good man: other said / Nay: but he deceiveth the people.

13. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

Howbeit no man spake openly of him for feare of the Jewes.

14. Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat.

Now when halfe the feast was done / Iesus went by into the Temple and taught.

15. Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas scit, cum nō didicerit?

And the Jewes marvelled / saying / How knoweth this man the Scriptures / seeing that he neuer learned?

16. Respondit eis Iesus, & dixit, Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.

Iesus answered them / and sayde / My doctrine is not mine / but his that sent me.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscat de doctrina, utrū ex Deo sit, an ego à meipso loquar.

If any man will do his wil / he shall know of the doctrine / whether it be of God / or whether I speake of my selfe.

18. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam eius qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.

He that speaketh of him selfe / seeketh his owne glorie: but hee that seeketh his glorie that sent him / the same is true / and no vnrighteousnes is in him.

11. Da suchten in die Jüden am Fest / vnd sprachen: Wo ist der?

Da lere Joderne effter hannem / oc sagde / Huo er hand?

12. Vnd es war ein groß gemümel von im vnter dem Volck. Etliche sprachen: Er ist fromb. Die andern aber sprachen: Nein / sondern er verführet das Volck.

Och der vaar it store bulder om hannem iblant Jolcket. No gle sagde / Hand er from / oc de andre sagde / Ney / men hand forfører Jolcket.

13. Niemand aber redete frey von im / vmb der forcht willen für den Jüden.

De ingen taledde obenbarlige om hannem / thi de fræettede saar Joderne.

14. Aber mitten im Fest / gieng Iesus hinauff inn den Tempel vnd lehret.

Men mit i Høytiden / gick Ihesus op i Tempelen oc lærde.

15. Vnd die Jüden verwunderten sich / vnd sprachen: Wie kan diser die Schrift / so er sie doch nicht gelernet hat?

De Joderne forundrede sig / oc sagde / huorledis kand denne Scriften / effterdt hand lærde hende icke?

16. Iesus antworttet ihnen / vnd sprach Meine Lehre ist nicht mein / sondern des der mich gesandt hat.

Ihesus suarede dem oc sagde / Min lærdom er icke min / men hans som mig vdsende.

17. So jemand wil des willen thun / der wirdt innen werden / ob dise Lere von Gott sey / oder ob ich von mir selbs rede.

Der som nogen vil gøre hans vilie / hand skal fornemme / om denne lærdom er aff Gud / eller om ieg taler aff mig selff.

18. Wer von ihm selbs redet / der suchet seine eigne ehre / Wer aber suchet die ehre des der in gesandt hat / der ist warhafftig / vnd ist keine vngerechtigkeit an ihm.

Huo som taler aff sig selff / hand søger sin egen ære / men huø som søger hans ære / som hannem vdsende / hand er sandru / oc der er ingen tværfærdighed i hannem.

11. Tedy Jidē hledali hona den Swatecni / a prawili: Kde gest onen?

Szukali go tedy Jydowie w swiatoā mowili: A on gōdziej jest?

12. A welikē rozmlawāni bylo o nēm w Jasiupu. Neb nēkterj prawili: Je dobry gest. A gini j prawili: Neni / ale swodij Jasiup.

A bylo o nim wielkie szemrānie między ludem / bo jedni powie dāli że jest dobry człowiek / drudzy zaś mowili / Nie tak jest / ale swodzi lud.

13. Ale wssak Jādny nenił wil o nēm Jawnē / pro strach Jydowskij.

Wpatrz o nim Jaden iawnie nie mowil / dla bojaźni Jydowskiej.

14. Kdż pał giż polowien se Swatku wykonało / wssel Ge Jijss do Chramu / a wtil.

A gdy już było w południe święte / wszedł Iesus do świątyni a wczyl.

15. Wdrowili se Jidē / kauce: Kterak tento pjiśmo vmij / new ciew se?

Dziwowali się tedy Jydowie mowiac: Jakiż wiay ihen umie pismo / gdyż się nie wczyl?

16. Odpowēdēl gim Ge Jijss / a kēl: Mē wēni j neni j mē / ale toho ktery j mne poslal.

Lecz Iesus odpowiedział im rzekł: Mój wien j neni j mē / ale tego który mnie posłał.

17. Budeli kdo chitijet wuoli geho činiti / rozeznāč Bēni j mē / gestli j Bōha / čili yā sām od sebe mluwijm.

Jesliż kto będzie chciał czynić wola tego / rozeznac o nauce iesliż jest Boga / abo iesliż ja thej sām siebie mowie.

18. Kdoť sām od sebe mluwij / chwāli wlasni j hledā: ale kdoť hledā chwāly toho ktery j ho poslal / tenť gest prawdom lwnij / a nesprawedliwosti w nem neni j:

A kto z sāmego siebie mowi / chwali własney sukā. Ale then co sukā chwāly tego ktery go poslał / ten jest prawdziwy / a nie mās w nim niesprawiedliwości.

19 לא הוּנָה מוֹשֶׁה יֵהב לִכּוֹן גְּמוּסָה וְלֹא אִנָּשׁ מִנִּכּוֹן נִטֵּר גְּמוּסָה מִנִּכּוֹן בָּעִין אֲנִתָּיו לְמִקְטָלָי:

Moyse non s'ha egli dato da Legge, e nondimeno niun di voi offerua la Legge? Perche cercate voi d'ammazzarmi?

20 עָנָה פְּנִישָׁה וְאָמְרִין דִּינוּ אֵית לָךְ מִנּוּ בָּעִין לְמִקְטָלָךְ:

Rispose la turba, e disse, Tu hai il demonio, chi cerca d'ammazzarti?

21 עָנָה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן חַד עֲבָדָה עֲבָדִים וְשִׁלְמוֹן מִתְדַמְרִין אֲנִתָּיו:

Iesv rispose, e disse loro, Io ho fatto vñ opera, e tutti ve ne marauigliate.

22 מִטּוֹל הַנָּה מוֹשֶׁה יֵהב לִכּוֹן גְּוֹרְתָהּ לֹא הוּנָה דְּמִיָּה הִי מִן מוֹשֶׁה אֶלָּא מִן אֲבִיהָתָהּ הִי וּבִשְׁבֹּתָהּ גְּוִרִין אֲנִתָּיו בְּרִגְשָׁה:

Nondimeno Moise s'è dette la circumcissione (non già ch'ella sia venuta da Moise: ma da i padri:) e così circumcidede l'huomo in sabbato,

23 וְאִן בְּרִגְשָׁה מִתְגֹּר בְּיוֹמָה דְּשִׁבְתָּהּ מִטּוֹל הַנָּה יִשְׁתַּרָּא גְּמוּסָה דְּמוֹשֶׁה עָלֵי רִטְגִין אֲנִתָּיו דְּכֻלָּה בְּרִגְשָׁה אֲחֻלְמַת בְּיוֹמָה דְּשִׁבְתָּהּ:

Se l'huomo riceue la circumcissione in sabbato, accioche la Legge di Moise non si violi: voi s'è degnate contra di me, perche io ho fatto sano tutto vñ huomo in sabbato?

24 לֹא תַחֲוִין דִּינִין בְּמַסֵּב בְּנִפְּחָה אֶלָּא דִּינָה בְּנִפְּחָה דִּינִי:

Non giudicate secondo l'aspetto, ma giudicate con giusto giuditio.

25 וְאָמְרִין הֵוּ אִנָּשׁ מִן אֲדֻרְשָׁלַם לוֹ הֵוּ הֵוּ דְּבָעִין לְמִקְטָלָי:

Diceuano dunque alcuni di quelli di Ierusalem, Non è questo colui che cercano d'ammazzare?

19 הֲלֹא מֹשֶׁה נָתַן לָכֶם אֶת־הַתּוֹרָה וְאִישׁ מִמֶּכָּם לֹא עוֹשֶׂה אֶת־הַתּוֹרָה לָמָּה תִּבְקָשׁוּ לְהַרְגֵנִי:

No os dió Moysen la ley, y ninguno de vosotros haze la ley? porque me procurays matar?

20 וַיַּעַן הַתְּחִמּוֹן וַיֹּאמְרוּ יֵשׁוּעַ לָךְ מִי יִבְקָשׁ לְהַרְגֶּךָ:

Respondio la compaña, y dixo, Demonio tienes: quien te procura matar?

21 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם אֶחָד מֵעֲשֵׂה עֲשִׂיתִי וְכָלֶכֶם מִתְמָהִים:

Iesus respondiò y dixoles, vna obra hize, y todos os marauillays.

22 עַל־כֵּן מֹשֶׁה נָתַן לָכֶם אֶת־הַמּוֹלָה לֹא כִי־מִמֹּשֶׁה הִיא כִי־אִם מֵאֲבוֹתַי וּבִשְׁבֹּת מִלֵּתָם אֶת־הָאָדָם:

Cierto Moysen os dió la circumcission, no porque sea de Moysen, mas de los padres, y en Sabbado circuncidays al hombre.

23 אִם תִּקַּח אָדָם אֶת־הַמּוֹלָה בַּשְּׁבֹת וְלֹא מִחֻלְלָה תּוֹרַת מֹשֶׁה וְלָמָּה תִּתְּרוּ כִי־אֶת־כָּל־הָאָדָם רִפִּיתִי בַּשְּׁבֹת:

Si recibe el hombre la Circuncission en Sabbado, sinque la ley de Moysen sea quebrantada, enojayshos conmigo porque en Sabbado hize sano todo vn hombre?

24 אֶל־הַשֹּׁפֵט לְמִדָּה עֵינֶיכֶם כִּי־אִם מִשֹּׁפֵט צֶדֶק תִּשְׁפֹּט:

No juzgueys segun loque parece, mas juzgad justo juyzio.

25 וַיֹּאמְרוּ אֲחֵדִים מֵאִנְשֵׁי יְרוּשָׁלַם הֲלֹא זֶה הוּא אִישׁ מִבְּקָשִׁים אֲתָם לְהַרְגֵּהוּ:

Dezia entonces vno de los de Ierusalem, No es este alque buscan para matarlo?

ζ.

19. Οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν νόμον, καὶ ἑδωκὲς ἐξ ὑμῶν πρὸς τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;

Moyse ne vous a-il pas baillé la Loy: & toutesfois nul de vous ne met en effect la Loy: pourquoy tachez vous à me faire mourir.

20. Ἀπερίτη ὁ ὄχλος ἐῖπεν, δαίμονιον ἔχεις· τί σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

Les troupes respondirent, Tu as le diable, qui est-ce qui tache à te faire mourir.

21. Ἀπερίτη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐ ἐργον ἐποίησα, καὶ πάντες θωμάζετε.

Iesus respondi, & leur dit, J'ai fait vne oeuvre, & vous tous en estes esmerueillés.

22. Διὰ τῆς μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περικύβην, καὶ ὅτι ἐκ τῆς μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἀνθρώπου.

Tant y a que Moysse vous a baillé, la circumcission (non point qu'elle soit de Moise, mais des Peres) & vous circumcisez l'homme au Sabbat:

23. Εἰ περικύβην λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, τί καὶ λυθῇ ὀνόματι μωσέως, ἐμοὶ χολᾷτε ὅτι ὅλον ἀνθρώπου ὑγίη ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

Si l'homme reçoit la circumcission au Sabbat, afin que la Loy de Moysse ne soit violée: estes-vous courouces contre moi pourceque j'ai guéri vn homme tout entier au Sabbat.

24. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ne iugez point selon l'apparence, mais iugez d'un droit iugement.

25. Ἐλεγον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἱεροσολυμίταις, καὶ ὅτι ἐστὶν ὁ ζητῶν ἀποκτεῖναι;

Adonc quelques vns de ceux de Ierusalem disoyent, N'est-ce pas: cestui-ci qu'ils cherchent à faire mourir.

19. Nonne dedit Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere.

Did not Moses give you a Law/ and yet none of you keepeth the Lawe? Why goe ye about to kill me?

20. Respondit turba, & dixit, Dæmonium habes: quis te quærit interficere?

The people answered/ and sayde/ Thou hast a deuill: who goeth about to kill thee?

21. Respondit Iesus, & dixit eis, Vnum opus feci: & omnes miramini.

Iesus answered/ and said to them/ I haue done one worke/ and ye all maruylle.

22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moysse est, sed ex patribus,) & in sabbatho circumciditis hominem.

Moses therefore gaue vnto you circumcision/ (not because it is of Moyses/ but of the fathers) and ye on the Sabbath day circumcise a man.

23. Si circumcisionem accipit homo in sabbatho, ut non solvatur lex Moyfi: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbatho?

If a man on the Sabbath receiue circumcision/ that the Lawe of Moyses should not be broken/ be ye angrie with me/ because I haue made a man euery whit whole on the Sabbath day?

24. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

Judge not according to the appearance/ but iudge righteous iudgement.

25. Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis. Nonne hic est quem quærent interficere?

Then said some of them of Ierusalem/ Is not this he/ whom they go about to kill?

19. Hat euch nicht Moses das Gesetz gegeben/ vnd niemand vnter euch thut das Geseze? Warum suchet jr mich zu tödten?

Haffuer iche Mose giffuit eder Lowen/ oc ingen iblant eder ger Lowen? Hui söge i effter at sla mig ihiet?

20. Das Volck antworttet/ vnd sprach: Du hast den Teuffel/ wer suchet dich zu tödten?

Volcker suarede/ oc sagde/ Du haffuer Dieffuelen/ huo söger effter at sla dig ihiet?

21. Iesus antworttet/ vnd sprach: Ein einiges werck hab ich gethan/ vnd ihr wundert euch alle.

Ihesus suarede oc sagde/ ieg haffuer giort en eniste gerning/ oc i vndre alle der paa.

22. Moses hat euch darumb gegeben die Beschneidung/ nicht daß sie von Mose kommet/ sondern von den Vätern/ noch beschneidet ihr den Menschen am Sabbath.

Mose gaff eder der faare Omsteressen/ iche at hun kommer aff Mose/ men aff Fedrene/ Alligeuel omster i Wennisten om Sabbathen.

23. So ein Mensch die Beschneidung annimpt am Sabbath/ auff daß nicht das Geseze Mose gebrochen werde/ Zürnet ihr denn über mich/ daß ich den ganzen Menschen habe am Sabbath gesund gemacht?

Der som i Wenniste anammer Omsteressen om Sabbathen/ paa der Mose Low skal iche brydis/ Ere i da vrede paa mig/ at ieg helbredede der ganste Wenniste om Sabbathen?

24. Richtet nicht nach dem ansehen/ sondern richtet ein recht Gerichte.

Dømmer iche effter anseelse/ men dømmer en ret dom.

25. Da sprachen etliche von Jerusalem: Ist das nicht der/ den sie suchen zu tödten?

Da sagde nogle aff Jerusalem/ Er der iche den/ som de söge effter at sla ihiet?

19. Wssat! Monžijss dal wám Zákon/ a žadný z wás nečiní Zákona. Proč mne hledáte zabiti?

Isali wam Možessne dal zakon/ a wždy žaden z was nie czyni do syć zakonowi? Przeczyć tego skutacie abyście mnie zamordowali.

20. Odpověďel Žástup/ a řekl: Diabelstwij máš/ kdož tebe hledá zabiti?

Odpověďel lud y řekl: Máš dyabelstwo/ y proč tego skutacie aby cie zamordoval?

21. Odpověďel Ježíss/ a řekl jim: Geden skutek učinil jsem/ a wšlyctni se diwíte.

Ale Jezuś dawał odpowiedź řekl: Jedenżem uczynił wczymś/ a wšlyscy sie diwicie.

22. Proto Monžijss dal wám obřezowání/ ne aby Monžijss bylo/ ale z Otciow: a w Sobotu obřezujete člověka.

Wssat wam Možess podal obrzezanie/ nie iżby bylo od Možessá/ ale iż bylo od otcow/ y obrzezujete w Szabbath człowieka.

23. Poněwadž Člověk obřezowání přijímá w Sobotu/ aby nebyl russen Zákon Monžijssow: Na mne se pak hněwáte/ že jsem celého člověka vždrawil w Sobotu?

Jeśliż człowiek przyniósł obrzezanie nie w Szabbath/ a nie łamie się zakon Možessow/ na mne będąście z gniewać żem wšyřh kiego człowieka vždrawil w Szabbath?

24. Nesudte podle zdání/ ale spravedlivý Soud sudte.

Nie sadzíteš wedlug postawy/ ale sadzíte šadem spráwiedliwym.

25. Tedy někteří z Jeruzalemských pravili: Wssat tento jest kteréhož hledají zabiti?

Ať řekl něctory z Jeruzalimczykow: Isali nie then jest/ Pročgo žydowie zamordowac skutacie?

26 וְהָאֵלֶּיָּהּ מְבַטְחִין וְאִישׁ
אֶחָד לֹא אָמַר לוֹ דָּבָר אֲוֵלִי
בְּאַמְתָּ יָדְעוּ הַנָּשִׂאִים כִּי זֶה
הוּא הַמָּשִׁיחַ :

Et ecco qui ch'ei parla liberamente, e non gli dicono cosa alcuna. I principali hanerebbero forse conosciuto di certo che costui sia veramente Christo?

27 אֵלֶּל לֹהֲנָא יָדְעִינוּ מִן
אִימָכָא הוּא מְשִׁיחָא דִּין
אֲמַתִּי דְאַתָּה לֹא אָנְשׁ
יָדַע מִן אִימָכָא הוּא :

Ma noi sappiamo bene donde costui è: ma quando Christo verrà, niuno saprà donde sia.

28 וְאִרְיָם יִשׁוּעַ קָלָה בְּד
מִלָּה בְּהִיבְלָא וְאָמַר וְלִי
יָדְעִין אֲנִתָּו וּמִן אִימָכָא
אָנְשׁ יָדְעִין אֲנִתָּו וּמִן
עֲבֹתִי נִבְשִׁי לֹא אֲתִירָא
אֲלֵנִי שְׂרִיר הוּא מִן
דְּשְׂרִירֵי הוּא דְאַתָּו לִי
יָדְעִין אֲנִתָּו לֹה :

Iesv dunque gridava nel tempio, insegnando e dicendo, E voi mi conoscete, e sapete donde io sono: e non son venuto da me stesso ma colui che m'ha mandato è verace, ilqual voi non conoscete.

29 אָנָּה דִּין יָדַע אָנָּה לֹה
(וְאִן אָמַר אָנָּה דִּלָּא יָדַע
אָנָּה לֹה הִנֵּה אָנָּה לִי
כְּדָבָא אֲכַתְּכוּן אֲלֵא יָדַע
אָנָּה לֹה) דִּמִּן לִנְתָה אָנָּה
וְהוּא שְׂרִיר :

Ma io lo conosco: (e se io dico di non l'haver conosciuto, sarò un mendace simile a voi, ma lo conosco: per cio che io sono da lui, & egli m'ha mandato.

30 וּבָצִו לְמַאחֲדָה וְלֹא
אָנְשׁ אֲרָמִי עָלוּהִי אֲדִינָא
מִטּוֹל דִּלָּא עַד-כִּיל אֲתָת
הִנֵּת שְׂעִיתָה :

Hic effi, creauano di pigliarlo, ma niuno gli messe le mani addosso: per cio che l'hora sua non era ancor venuta.

31 סְגִינָא דִּין מִן כְּנָשָׁא
הַיְמִנִיבָה וְאִמְרִין מְשִׁיחָא
מִא דְאַתָּה לְמִא דִּימִתָּו
מִן הַלִּין אֲתִנְתָּרָא דְעֵבֶד
הִנֵּה עֵבֶד :

Emolti de la turba credettero in lui, e diceuano. Quando Christo sarà venuto, farà egli più segni che costui non ha fatti?

26 וְהָיָה בְּבִטְחוֹן מְדַבֵּר וְאִישׁ
אֶחָד לֹא אָמַר לוֹ דָּבָר אֲוֵלִי
בְּאַמְתָּ יָדְעוּ הַנָּשִׂאִים כִּי זֶה
הוּא הַמָּשִׁיחַ :

Y heaqui, habla publicamente, y no le dicen nada: han poruétura entendido verdaderamente los principes, que este es el Christo?

27 אַךְ אֶת-הַלֵּל יָדְעִנוּ אִימָנָה
הוּא וְהַמָּשִׁיחַ אִם יָבוֹא אִישׁ
לֹא יָדַע אִימָנָה יָבוֹא :

Mas este sabemos de donde es: y quando viniere el Christo, nadie fabra de donde sea.

28 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בְּהִיבְלָא מְלָמַד
וְלֹא אָמַר וְגַם אֲנִי יוֹדְעִים אַתֶּם
מִמֶּנִּי אֲנִי הוּא וְאֲנִי מִמֶּנִּי לֹא
בְּאַתָּי כִּי אִם יֵשׁ וְאֲמַן אֲשֶׁר
שָׁלַחְנִי אֲשֶׁר אַתֶּם אֵינוֹכֶם יוֹדְעִים
אֲנִתָּו :

Entonces clamaua Iesus en el templo enseñando, & diciendo, Y a mi me conoceys, y sabeys de donde soy: empero no he venido de mi mismo mas el que me embió es verdadero, alqual vosotros ignorays.

29 וְאֲנֹכִי יוֹדְעִי (וְאִם אֲוֵמַר
כִּי אֲנִי יוֹדַע אֲנִתָּו אֲהִיָּה
בְּמוֹכֶם כֹּזֵב כִּי אִם יוֹדְעִי)
כִּי מִמֶּנִּי הוּא אֲנִי וְהוּא שָׁלַחְנִי :

Empero yo lo conozco: (y si dixere que no lo conozco, sere como vosotros, mentiroso, ma conozcolo,) porque deel soy, y el me embió.

30 וַיִּבְקֹשׁוּ לְתַפְשֹׁה וְאִישׁ לֹא
שָׁלַח אֶת-יָדוֹ בּוֹ כִּי-לֹא בָנָה
עִתָּו :

Entonces procurauan prenderlo: mas ninguno metió en el mano, porque aun no auia venido su hora.

31 וְרַבִּים מֵהָעָם הֶאֱמִינוּ בּוֹ
וְאִמְרוּ כִּי הַמָּשִׁיחַ אִם יָבוֹא
הֵי עֲשֵׂה אֲנִתָּו לְרַבִּים מֵאֲשֶׁר
הוּא עֲשֵׂה :

Y de la compaña, muchos creyeron en el, y dezian. El Christo, quando viniere, hará mas senales que las que este haze?

ז.

26. Καὶ ἰδεὶ παρήσια λαλοῦν, & ἔθεν αὐτῷ λέγουσι μὴ πῶς ἀληθὲς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι ἐστὶς ἐστὶ ὁ χριστός;

Et voici, il parle franchement, & si ne lui disent rien. les Gouverneurs au-royent-ils bié cognu de fait que cestui-ci est verisablement le Christ?

27. Ἀλλὰ τῶν οἰδαρῶν πῶς ἐστὶν ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἐρχῆται, ἐδὴς γινώσκῃ πῶς ἐστὶν.

Or nous sauons bien d'où est cestui-ci. mais quand le Christ viendra, nul ne saura d'où il est.

28. Ἐκραζεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὅτι οὐκ ἔγωγε λέγων, καὶ οὐκ οἶδα π, & οἶδα π πῶς ἐμὶ & ἄπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐστὶν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδα π.

Iesus donc crioit au temple, enseignant, & disant, Et vous me cognoissez, & sauez d'où ie suis, & ie ne suis point venu de par moi mesme, mais celui qui m'a enuoyé, est veritable, lequel vous ne cognoissez point.

29. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν, (καὶ ἐὰν ἄπ' αὐτοῦ ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἐσομαι ὁμοιος ὑμῶν, ψεύστης ἀλλ' οἶδα αὐτὸν) ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐμὶ, καὶ κενὸς με ἀπέστειλεν.

Mais moi, ie le cognoi: (& si ie di que ie ne le cognoi point, ie serai menteur, (éblable à vous: mais ie le cognoi) car ie suis de par lui, & icelui m'a enuoyé.

30. Ἐζήτω οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ ἔδωκεν ἐπιβάλεν ἑαυτὸν πῶς χεῖρας ὅτι ἔγωγε ἐλήλυθα ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Adonc taschoyent-ils de l'empoigner: mais nul ne mit la main sur lui, d'autant que son heure n'estoit point encore venue.

31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ὄχλων πίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴτι πολεῖονα σημεῖα ποιῆσαι ὧν ἔτι ἐποίησεν;

Et plusieurs d'entre les tropes creurent en lui, & disoyent, Quand le Christ sera venu, fera-il plus de signes que cestui-ci n'a fait?

26. Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognoverunt principes quia hic est Christus?

And behold he speaketh openly, and they say nothing to him: do the rulers know in deed that this is the very Christ?

27. Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.

Howbeit we know this man whence he is: but when the Christ cometh, no man shall know whence he is.

28. Clamabat ergo Iesus in templo docens, & dicens, Et me scitis, & unde sim scitis, & a meipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis.

Then cried Jesus in the Temple as he taught, saying, Ye both know me, and know whence I am: yet I am not come of myself, but he that sent me is true, whom ye know not.

29. Ego scio eum: (Etsi dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax) quia ab ipso sum, & ipse me misit.

But I know him: (and if I should say I know him not, I should be a liar like unto you) for I am of him, and he hath sent me.

30. Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius.

Then they sought to take him: but no man laid hands on him: because his hour was not yet come.

31. Deturba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet quam quæ hic facit?

Nowe many of the people believed in him, and said, When the Christ cometh, will he do mo miracles then this man hath done?

26. Vnd sihe zu / er redet frey / vnd sie sagen ihm nichts. Erkennen vnser Obersten nun gewiß / daß er gewiß Christus sey?

De see til / hand taser obenbare / oc de sihe inted til hannem. Kende vore Offuerste nu vif / at hand er til viffe Christus?

27. Doch wir wissen / von wannen diser ist / Wenn aber Christus kommen wirdt / so wirdt niemand wissen von wannen er ist.

Dog vide vi hueden denne er / Men naar Christus kommer / da skal ingen vide / hueden hand er.

28. Darieff Jesus im Tempel / lehret vnd sprach: Ja ihr kennet mich / vnd wisset von wannen ich bin / Vnd von mir selbst bin ich nicht kommen / sondern es ist ein Varrhafter / der mich gesandt hat / welchen ihr nicht kennet.

Da robre Ihesus i Tempelen / lærde oc sagde / Ja i kende mig / oc vide hueden ieg er / Oc aff mig self er ieg icke kommen / men det er en Sandru / som mig vdsende / huilcken i icke kende.

29. Ich kenne ihn aber: (Vnd so ich würde sagen / ich kenne sein nicht / so würde ich ein Lügner / gleich wie ihr sent) / denn ich bin von ihm / vnd er hat mich gesandt.

Men ieg kender hannem / (Oc som ieg sagde / ieg kender hannem icke / da bleff ieg en Løgnere / lige som i ere) / thi ieg er aff hannem / oc hand vdsende mig.

30. Da suchten sie ihn zu greiffen / Aber niemand leget die hand an ihn / denn seine stunde war noch nicht kommen.

Da søgte de effter at gribe hannem / men ingen sagde haand paa hannem / thi hans time vaar icke end kommen.

31. Aber vil vom Volck glaubten an ihn / vnd sprachen: Wenn Christus kommen wirdt / wirdt er auch mehr Zeichen thun denn diser thut.

Men mange aff Folck etode paa hannem / oc sagde / Naar som Christus kommer / skal hand oc gøre flere Tegen / end denne gør.

26. Hle zgewnē mluwj / a nie gemu neřijagij. Zdalī gsau prāwē poznali knijžata / že tento gest prāwý Křystus?

Noto ikwntemowi & ntemu nie rzeķa? zali prawdzliwe poznałi Křizetā i ten test prawdzliwie on Křystus?

27. Ale toho známe odkud gest: Křystus pak kōnj přijde / žádný něwīj odkudby byl.

Leč my všemy šad then test / & gdyc przydje Křystus žádný něwīzwe šadby byl.

28. Tedyh Běřijš wolal včew Chrámě / řka: Y mne znáte / y odkud gsem wije: a sám gsem od sebe nepřišel / ale gestik prawdomluwný kterýž mne poslal / gehož wy neznáte.

Wolal tedy Jezus w Kościele wczac & mowiac: Y mnie znacie / y šad testem wiecie. A nie przyšedłem sam od siebie / ale icest prawdzliwy Křizet mne poslal / ktorego wy nie znacie.

29. Ale yā znām gen / (A dijmli že ho neznani / budu podobný wām / hřāf.) neb gsem od něho / a on mně poslal.

Leč jć go ja znam / (y testibych rzeķl že go nie znam bede rownym wām / hřamec) / bom od niego icest / & on mne poslal.

30. Protož hledali ho gisti / a žádný newřitahl ruky na něho / nebo gestē nebyla přišla hodi na geho.

Y šuřali tego iřkoby go pořmāč / ale žádný nie řāgnal sie nań rēķa / bobyłā me przyřlā godžinā tego.

31. Zāstupu pak množš wčēřili w něho / a prawili: Křystus kōnj přijde / zdalī diwūw wijce činiti bude nadn / kterež tento čini?

A wtele řk: ludu wstęřyli wēř y mowili / Gdy Křystus przydje / & zāz wiecey cudow wczyni nād ty ktore ten wczyni?

32. Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt principes & Pharisei ministros ut apprehenderent eum.

The Pharisees heard that the people murmured these things of him / & the Pharisees and his Priests sent officers to take him.

33. Dixit ergo eis Iesus, Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum qui me misit.

Then said Iesus unto them / Yet am I a little while with you / and then goe I vnto him that sent me.

34. Quæretis me, & non inuenietis: & ubi ego sum vos non potestis venire.

Ye shall seeke me / and shall not finde me / and where I am / can ye not come.

35. Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos, Quò hinc iturus est, quia non inueniemus eum? nunquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes?

Then said the Iewes among themselves / whither will he goe that we shall not finde him? Will he goe vnto them that are dispersed among the Grecians / and teach the Grecians?

36. Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inuenietis: & ubi sum ego, vos non potestis venire?

What saying is this that he said / Ye shall seeke me / and shall not finde me? and where I am / can ye not come?

37. In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus, & clamabat, dicens, Si quis sitis, veniat ad me, & bibat.

Now in the last & great day of the feast / Iesus stood and cryed / saying / If any man thirst / let him come vnto me / and drinke.

38. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

He that beleueeth in me / as saith the Scripture / out of his bellie shall flowe riuers of water of life.

32. Vnd es kam für die Phariseer / daß das Volck solches von ihm mummelte. Da sandten die Phariseer vnd Hohenpriester Knechte auß / daß sie ihn griffen.

Och det kom saar Phariseerne / at folcket mumlede saadant om hannem. Da sende de Phariseer oc de ypperste Presters Suennevd / at de skulde gribe hannem.

33. Da sprach Iesus zu ihnen: Ich bin noch etne kleine zeit bey euch / vnd denn gehe ich hin zu dem der mich gesandt hat.

Da sagde Ihesus til dem / ieg er end nu en liden tid hosfæder / oc da gaar ieg bort til den / som mig vdsende.

34. Ihr werdet mich suchen / vnd nicht finden / vnd da ich bin / könnet jr nicht hinkommen.

I skulle lede effter mig / oc icke finde mig / oc der som ieg er / kunde icke komme hen.

35. Da sprachen die Jüden vntereinander: Wo will diser hingehen / daß wir ihn nicht finden sollen? Wil er vnder die Griechen gehen / die hin vnd her zerstreuet ligen / vnd die Griechen lehren?

Da sagde Iederne iblant huer andre / huore vil denne gaa hen / at vi skulle icke finde hannem? Vil hand gaa iblant Grekerne som ligge her oc der atspridde / oc lære Grekerne?

36. Was ist das für eine rede / daß er saget: Ir werdet mich suchen / vnd nicht finden / vnd / Wo ich bin / da könnet jr nicht hinkommen?

Hvad er det for en Tale / at hand siger / I skulle lede effter mig / oc finde mig icke / och huor som ieg er / der kunde icke komme hen?

37. Aber am letzten tage des Festes / der am herrlichsten war / trat Iesus auß / rief vnd sprach: Wen da dürstet / der komme zu mir vnd trincke.

Men den sidste høytidelige dag / som vaar hederligst / da traadde Ihesus op robe oc sagde / Huo som tørster / hand komme til mig / oc dricke.

38. Wer an mich glaubet / wie die Schrift saget / von des Leibe werden ströme des lebendigen Wassers fließen.

Huo som tror paa mig / som Scripfen siger / aff hans Liff skulle strømme flyde met leffuendis Vand.

32. Ghyssowse Zäkonjey Zästuy rozmławajijch o nim tyto węc: I posłali knijżata kniężtā a Zäkonjey Służebnijy / aby gey nali.

Tedy slyšac śāryzeuśowie iż tho o nim lud pospolity szemral / posłali iż to śāryzeuśowie y Biskup ażeby kłāpnęli służebnikū aby go poimāl.

33. Tedy řekl jim Ježíš: Jest malický čas gšem s wami: a gdu k tomu kterýž mne pošal.

A przetoż rzekł im Jezus / Jest nie maluszko bede z wami / a po tym obey de do tego kroy mne pošal.

34. Hledati mne budete / a nenaleznete: a kde gšem yā / wy tam nemůžete přijiti.

Bedžtecie mne szukać a nie znaydziecie / y gdzie ja bede tam wy przyjdźcie nie możecie.

35. Protoż řekl Jidē k sobě wespolet / Kde tento giſti mī / je nenaleznem ho? Zda li w rozpršenij Pohanów pſigde / a bude wciſti Pohanų.

A przetoż Jydowie mówili między sobą / Kdokądże ten ma idź iſ my go nie znaydziemy? Czyli porodzi do rozproszonych między Greki a bedzie wczyc poſany?

36. Kterā geſt tato řekl kterauž promluwil: Hledati mne budete a nenagdete: a kde gšem yā / wy nemužete přijiti.

Což toż ſłowā ktere mówi / Szukać mne bedžtecie a nie znaydziecie / y gdzie ja teſtem / tam wy przyjdźcie nie możecie?

37. W poſlednij paſ den wesliťeho Swātku / ſtāl Ježíš a wolal řka: Žižnijli kdo / podiž k mně / a napij ſe.

A tak w on oſtāteczny dzień wielki ſwietā / ſtānal Jezus y wolal mówiac / Jeſliž kto prāgnie / niech ſeć ku mně przyjdzie a pije.

38. Kdož wěřij we mne / paſkož di Piſmo / řekyž břicha geho poplynau wody žiwě.

A to wierz y we mne / ſāto powieda piſmo / rzeki wody żywey poplyną z żywota tego.

ז.

39. הָיָא דִּין אָמַר עַל־
רוּחָא דְעֵתִידִין הוּא לִ
לְמַקְבְּלוֹ אֵילִין דְּמַהֲיִמְנִין
בְּהָ לֹא גִיר עַד—כִּיל
אֲתִיבְהֵב הֵנָּה רוּחָא מְטוּל
דְּלֹא עַד—כִּיל אֲשַׁתַּבַּח
הוּא יְשׁוּעָה :

*Questo disse egli de lo Spirito che do-
venano ricevere quelli che credevano in
lui: imperoche lo Spirito Santo non era an-
cora stato dato: conciosia che Iesus non
era ancor glorificato.*

40. סִגְנָא דִּין מִן פְּנֵשָׁא
דְּשִׁמְעוּ מִלּוּחֵי אֲמַרִין הוּא
הֵנוּ שְׂרִירָאִית גִּבְרָא :

*Molti dunque de la turba hauendo
odite queste parole, diceuano, Costui è
veramente il Profeta.*

41. אַחֲרֵיכֵן אֲמַרִין הוּא
הֵנוּ מְשִׁיחָא אַחֲרֵיכֵן
אֲמַרִין דְּלִמָּא מִן גִּלְיָא
אֲתָא מְשִׁיחָא :

*Altri diceuano, Questo è Christo, Et
altri diceuano, Ma Christo verrà egli di
Galilea?*

42. לֹא הוּא פְּתָבָא אָמַר
דְּמִן נִרְצָא דְּדִיד וּמִן ב
בֵּית—לְחֵם קִרְיָתָא דִּילָה
דְּדִיד אֲתָא מְשִׁיחָא :

*La Scrittura non dice ella che Chris-
to verrà dal seme di David, & dal castel-
lo di Betleem, donde habitaua David?*

43. וְהָיָה הָיָה פְּלִגְוִתָּא
מְטוּלָתָה בְּפְנֵשָׁא :

*Nacque dunque dissension ne la tur-
ba, per cagion di lui.*

44. וְאִירֵת הֵנוּ אֲנָשִׁין
מִגִּהוֹן דְּצִבּוֹן הֵנוּ
דִּיאַחְדוּנִיָּהי אֵלֶּה לֹא
אֲנָשׁ אֲרָמִי עֲלֵיהִי אִירֵתָא :

*Et alcuni di loro il Goleuan pigliare:
ma niuno però gli messe le mani addosso.*

45. וְאִתּוּ דְּחִשְׁנָא הֵנוּ
לְגַת רִפִּי פְּהִיגָא וּפְרִישְׁנָא
וְאִמְרוּ לְהוֹן פְּהִיגָא לְמִנָּה
לֹא אִיתִיתוּנִיָּהי :

*Gli sbirri dunque se ne ritornarono a
i principali Sacerdoti, & a i Farisei: i
quali dissero loro, Perche non l'hauete voi
menato?*

39. וְנֹאֲתָ אָמַר עַל־רוּחָא אָשֵׁר
עֵתִידִים הֵי' לְקַחַת אִתָּהּ
הַמֵּאֲמִינִים בּוֹ כִּי עַד לֹא
גִתָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי יֵשׁוּעַ עֲדָנָה
לֹא גִמְדָּה :

*Y esto dixo, del Espiritu que auian de recibir
losque creyessen en el. Porque aun no era el Espi-
ritu Sancto, porque Iesus aun no era glorificado.*

40. וְרַבִּים מִן־הָעָם שׁוֹמְעִים
אֶת־הַדְּבָר אָמְרוּ וְהָ הוּא בְּאֵמָתָא
הַגִּבְרָא :

*Entonces muchos de la compaña oyendo
este dicho, dezian, Verdaderamente este es el Pro-
pheta.*

41. וְאַחֲרֵיכֵן אָמְרוּ וְהָ הוּא הַמְּשִׁיחַ
אַחֲרֵיכֵן אָמְרוּ הַמִן־הַגִּלְיָא יְבוּא
הַמְּשִׁיחַ :

*Otros dezian, Este es el Christo algunos en
pero dezian, de Galilea ha de venir el Christo?*

42. הֲלֹא הִכְתֵּב אָמַר כִּי־מִדְּוֶע
דִּיד וּמִבֵּית לְחֵם אֶפְרָתָה אָשֵׁר
שָׁם הֵי' דִּיד יְבוּא הַמְּשִׁיחַ :

*No dizela Escripura, Que de la simiente
de David, y del aldea de Beth-lehem, de donde e-
ra David, vendra el Christo?*

43. וְהָיָה מִצָּחָהּ וּמִרִיבָהּ בְּעָם
עָלֶיהָ :

*Antique auia dissension en la compaña
por el.*

44. וּמִקְצֵתָם אָבִי' לְחַפְּשָׁנִי אָבִל
אִישׁ לֹא שָׁלַח בּוֹ אֶת־יָדָיו :

*Y algunos de ellos lo querian prender, mas
ninguno merió sobre el manos.*

45. וְיְבוּאֵי הַמְּשִׁרְתִּים אֵלֶּה—
שְׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֵלֶּה הַפְּרוּשִׁים
וְאִמְרוּ לָהֶם הֵאֱלָה לָמָּה לֹא
הוֹלַכְתֶּם :

*Y los seruidores vinieron a los Pontifices y
a los Phariseos, y ellos les dixeran, Porque no lo
truxistes.*

39. Τῷ δὲ εἰπε πρὸς τὸ πνεῦμα-
τῶν, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πι-
στεύοντες εἰς αὐτόν· ἅπασι γὰρ ὡς
πνεῦμα ἅγιον ὅτι ὁ ἰησοῦς ἀδυνα-
τοῦ εἶδεν.

*(Or disoit-il cela de l'Esprit que de-
uoient recevoir ceux qui croyoyent en
lui: car le saint Esprit n'estoit point
encore donné, pource que Iesus n'estoit
point encore glorifié.)*

40. Πολλοὶ οὖν ὡς τὸ ὄχλου
συνέκρινον τὸν λόγον, ἔλεγον, ὅτι
ἐστὶν λαβὴς ὁ σωφρονητής.

*Plusieurs donc de la troupe ayans
ouï ce propos, disoyent, Cestui-ci est
veritablement le Prophete.*

41. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἐστὶν ὁ χρι-
στὸς· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς
γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται;

*Les autres disoyent, Cestui-ci est le
Christ. Et les autres disoyent, Mais
aussi le Christ viendra-il de Galilee?*

42. Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ
τῆς σπέρματος δαυὶδ, καὶ πόσις θε-
θαεμ, τῆς κώμης ὅπου ὡς δαυὶδ,
ὁ χριστὸς ἔρχεται;

*L'Escripture ne dit-elle pas que le
Christ viendra de la semence de David,
& de la bourgade de Beth-lehem, où a
esté David?*

43. Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ
ἐγένετο δι' αὐτόν.

*Il eut donc dissension entre le peu-
ple pour lui.*

44. Τινες δὲ ἡγέλιν ἐξ αὐτῶν
παῖσαι αὐτόν· ἀλλ' ἄδεις ἐπιβάλειν
ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

*Et quelques vns d'entr'eux le vou-
loyent empoigner: mais nul ne mit les
mains sur lui.*

45. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπαφρέται μετὰ
τῶν δεσφερῶν καὶ φαρισαίους· καὶ
εἶπον αὐτοῖς ὁκνήσεις, διὰ τί οὕτως ἡ-
γάγετε αὐτόν;

*Ainsi les sergeans s'en reuindrent
aux principaux Sacrificateurs & aux
Pharisiens, lesquels leur dirent, Pour-
quoi ne l'avez-vous amené?*

39. (Hoc autem dixit de Spiritu quē accepturi erant credentes in eum, nondum enim erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.)

(This spake he of the Spirit which they that beleued in him / shoulde receiue: for the holy Ghost was not yet giuen / because that Iesus was not yet glorified.)

40. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant, Hic est verē propheta.

So many of the people / when they heard this saying / sayde / O sa truely this is the Prophet.

41. Alii dicebant, Hic est Christus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa venit Christus.

Other sayd / This is the Christ: and some sayd / But shall Christ come out of Galilee?

42. Nōne scriptura dicit, quia ex semine David, & de Beth-lehem castello ubi erat David, venit Christus?

Saith not the Scripture that the Christ shall come of the seede of David / and but of the towne of Beth-lehem / where David was?

43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum.

So was there dissension among the people for him.

44. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

And some of them would haue takē him / but no man layd hands on him.

45. Venerunt ergo ministri ad pontifices & Phariseos. Et dixerunt eis illi, Quare non adduxistis illum?

Then came the officers to the high Priests and Pharisees / and then sayde vnto them / Why haue ye not brought him?

39. Das saget er aber von dem Geist / welchen empfangen solten / die an ihn glaubten. Denn der heilige Geist war noch nicht da / denn Jesus war noch nicht verkläret.

Men der sagde hand om den Aand / som de skulde anamine / der trode paa hannem / Thi den hellig Aand vaar der icke end / thi Ihesus vaar icke end forklaret.

40. Vil nun vom Volck / die diese rede höreten / sprachen: Diser ist ein rechter Prophet.

Mange nu aff Folcket / som hørde denne tale / sagde / Denne er en ret Prophete.

41. Die andern sprachen: Er ist Christus. Etliche aber sprachen: Soll Christus auß Galilea kommen?

De andre sagde / hand er Christus. De nogle sagde / skal Christus komme aff Galilea.

42. Spricht nicht die Schrift / von dem Samen David / vnd auß dem Flecken Bethlehem / da David war / solle Christus kommen?

Siger icke Scrifften / aff Dauids Sæd / oc aff den By Bethlehem / der som David vaar / skal Christus komme?

43. Also ward eine zwiſſtracht vnter dem Volck über ihm.

Saa bleff en tuedract iblant Folcket om hannem.

44. Es wolten aber etliche in greiffen / aber niemand leget die hand an ihn.

De der vilde nogle grebet hannem / Men der sagde ingen haand paa hannem.

45. Die Knechte kamen zu den Hohenpriestern vnd Phariseern / vnd sie sprachen zu ihnen: Warum habt ihr ihn nicht gebracht?

Suennene komme til de høyerſte Preſter oc Phariseerne / oc de sagde til dem / Hvt ledde i hannem icke hid?

39. Ato řekl o Duchu / kteréhož měli přijíti věřící v něho. Neb gestic Duch Swatý nebhl dán / proto / že gestic Běžíš nebhl oſlawen.

(Atoč mowil o duchu Fihore / go wżiac mieli wierzący w niego / wtem teſſe nie byl Duch ſwiaty / bo Jezus teſſe nie byl oſlawien.)

40. Tedy mnozy / zaſtupu kony vſlyſeli tyto geho řeči / prawili: Tencot geſt w prawde Prorok.

Wiele ich tedy z onego ſgro / mądzenia go vſlyſeli ty ſlowa / mowili / ſaprawde ten ieſt on Prorok.

41. Aginj prawili: Tencot geſt Kryſtus. Ale někteří prawi / ſdali od Galilee přijde Kryſtus?

A drudzy zaſtemowili / Tenci ieſt Kryſtus on / A drudzy powie / dali / A zaž Kryſtus przydzie od Galileje?

42. Wſſak piſſmo di / že z Semene Dawidowa / a z Bethlema Wreſtecka tdež geſt byl Dawid / přijti má Kryſtus.

Jaž piſmo nie powie / že Kryſtus przydzie z naſienia Dawidowego / y z miſtbeczka Bethleem gdje byl Dawid?

43. A tak ruoznice w zaſtupu ſtala ſe pro něho.

Stalo ſe tedy rozewanie o nim miedzy ludem.

44. Ale někteří z nich cheſli ho giſti / a wſſak žádný newztahl ruky na něho.

A chcieli niekthorzy z nich pols mągo / ale ſie nań žádný nie tarz gual reka.

45. Tedy přišli ſlužební / cy k Biſkupům / a Zakoníkům. V řeči gim oni: Proč geſt ho nepřiwedli?

Žátem přišli ſludzy do / na / wyſſych Zápłanow y do ſáryzeu / ſow / krorzy im rzekli / Przecze / ſcie go nie przywiedli?

46. אמריו להיו דחשני
לא מפותום הכנא מלל פר
נשא איר דממלל הנג
גבר:

Risposero gli sbirri, Giamai huomo non parlò così, come quest' huomo.

47. אמריו להיו פרישא
למא אף אנתון טעותו:

La onde i Farisei risposero loro, sete forse vos ancora ingannati?

48. למא אנש מו רישא
ומן פרישא הימנו ביה:

Ha però alcun de principali, o de Farisei creato in lui?

49. אלא או עמא הנא
דלא ידע נמוסא לטון
אביו:

Ma questa turba che non sa ciò che sia la Legge, è maladetta.

50. אמר להיו ניקדימוס
חר מנהיו הו דאנתא הו
לות ישוע בלילא:

Nicodemo (quello che era venuto a lui di notte, il quale era vno dei loro) disse al cissi.

51. דלמא נמוסא דילן
מחייב לבר נשא אלא או
ישמע מיה לוקדום וירע
מנא עבד:

La nostra Legge giudica ella alcun huomo, senza hauerlo prima udito e conosciuto che cosa egli habbia fatto?

52. ענו ואמריו לה למא
אף אנת מן גלילא אנת
בצי וחי דנכנא מן גלילא
לא קאם:

Essi risposero, e disserli, Sei tu forse ancora Galileo? Esamina, e sappi che di Galilea non s'ei mai alcun Profeta,

53. (והפכו אנש אנש
לביתא :

Poi ciascuno sen' andò à casa sua.

ה
וישוע איל לטורג
דיות:

Ma Iesus sen' andò nel monte de gli Oliui.

46. ויענו המשרתים בכל
עתותיו איש לא דבר בזה
האדם:

Los seruidores respondieron, Nunca anfi ha hablado hombre, como este hombre habla.

47. ויענו להם המפרשים הגם
אנתם נתעיתם:

Entonces los Phariseos les respondieron, Soys tambien vosotros engannados?

48. הגם איש מנשיאם או
מפרשים האמין בו:

Ha creydo en el alguno de los Principes, o de los Phariseos?

49. כי אם ההמון הזה אשר לא
ידע את התורה הארוכה היתה:

Si no este vulgo que no sabe la Ley: malditos son.

50. אמר נקידם אליהם תבא
בלילה אליו אחד הוה מהמה
בלילה:

Dizeles Nicodemo, el que vino a el de noche el qual era vno de ellos,

51. התשפוט תורתנו את
האדם אם לא תשמע בטרם
ממנו ותדע מה עשה:

Nuestra ley juzga porventura à hombre: si primero no oyere de el, y entendiere loque ha hecho?

52. ויענו ואמריו לו הגם אנת
מגליל הזה חקר ודאח כי גביא
מגליל לא קאם:

Respondieron, y dixeronele, No eres tu tambien Galileo: escudrinna y vee, que de Galilea nunca se leuantò Profeta.

53. וישבו איש אל ביתו
Y boluieron se cada vno à su casa.

ה
וישוע הלך אל ההר הדיות:

Y Iesus se fué al Monte de las Oliuas.

15.

46. 'Απεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, ὡς ἔπειχτος ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς ἔτι ὁ ἄνθρωπος.

Les sergeans respondirent, Iamais homme ne parla comme fait cest homme.

47. 'Απεκρίθησαν ἐνν ἀντις οἱ Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλανηθεῖς;

Parquoi les Pharisiens leur respondirent, N'avez-vous point esté leduits vous aussi?

48. Μὴ πρὸς ἑνὸς ἀρχόντων ὁπίσθουσιν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;

Aucun des Gouverneurs ou des Pharisiens a-il creu en lui?

49. 'Αλλ' ὁ ὄχλος ἔτι ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ὁπικατέρεται εἰς.

Mais ce populaire ici, qui ne fait que c'est de la Loy, est plus qu'exécrable.

50. Λίγος νικόδημος πρὸς αὐτὸς, ὁ ἐλθὼν ἰσχυρὸς πρὸς αὐτὸν, ὡς ὡν ἐξ αὐτῶν.

Nicodeme (celui qui estoit venu vers Iesus de nuit, & qui estoit vn d'entr'eux? leur dit.

51. Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρὸς τρεῖς, καὶ γινῶ τί ποιᾷ;

Nôtre Loy iuge-elle vn homme deuant que l'auoir oui, & cognu ce qu'il a fait?

52. 'Απεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐρῶντησιν, καὶ ἰδε ὅτι περὶ τῆς ἐκ τῆς γαλιλαίας σὺ ἐγγήγεσαι.

Ils respondirent, & lui dirent, N'es-tu pas aussi de Galilee? enquier-toi, & sache que nul Prophete n'a esté suscité de Galilee.

53. Καὶ ἐπερὸν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et chacun s'en alla en sa maison.

Κ Ε Φ Α Λ Ε

[Ἦσθες?] ἐπερὸν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Mais Iesus s'en alla en la montagne des Oliuiers.

ח
2. וּבִבְקֹר שָׁב וּבֵא אֶל־הַהֵיכָל
וְכָל־הָעָם בָּא אֵלָיו וַיּוֹשֶׁב
לְמַדָּם :

Esul far del giorno Venne di nuovo nel tempio, e tutto il popolo sene venne a lui, & egli sedendo, insegnava loro.

3. וְהַסוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים הוֹלִיכוּ
אֵלָיו אִתָּה אִשָּׁה הַגְּתַפְשָׁה
בְּנֵאֻפִּים וַיִּקְרִימוּהָ בְּתוֹכָם :

Hor li scribi e i Farisei li menarono una donna che era stata soprapresa in adulterio. E mettendola la nel mezzo.

4. וְאָמְרוּ לוֹתָה רַבִּי א
אֲנִתָּתָהּ לְהַדָּבֵר אֲשַׁכְּחוּ
דִּתְגִּידִי :

Gli dicono, Maestro, questa donna è stata colta in sul istesso fatto che adulterava.

5. בְּאִדְרֵיתָא דִּין מוֹשֶׁה
בְּקֹר לוֹ לְמִדְּגֻמוּתָהּ דְּאִיר
הֲלִין וְאִתָּה מִנֵּי אָמַר
אֲנִתָּה :

Or Moïse ne la Legge ci comandolo, che queste tali si lapidasseno: tu dunque che ne dici?

6. הֲדָא דִּין אָמְרוּ מִנְּסִים אֲתָן
דִּישְׁכָּחוּן דִּיאַכְלוּן קִרְצוּהִי
וְאִדִּיק יִשׁוּעַ לְתַחַת וּכְתַב
בְּאַרְעָא וְלֹא שְׁקִיל צִבְתָּא
לְאַנְשִׁי :

Questo dicenano essi tentandolo, per haver di che accusarlo. Ma Iesv chinandosi giu scriveua col dito in terra.

7. כִּד דִּין תִּכְבִּין הִין
לְמִשְׁאַלּוּתָהּ אֲקִים וְאָמַר
לְהִין דִּדְלָא חֲטָהִין הִין
בִּינְתָכוֹן קִדְמִיָּא יִרְמֵי
בְּאַבָּא עֲלֵיהָ :

E perseverando essi di domandarlo, egli si drizzò, e disse loro, Chi di voi è senza peccato, gitti egli il primo la pietra contra essa.

8. וְתוֹב אִדִּיק לְתַהֲרֵי
וּכְתַב בְּאַרְעָא :

E di nuovo chinandosi giu scriveua in terra.

Y por la manana boluió al Templo. y todo el Pueblo vino a el: y sentado el enseñaualos.

3. וְהַסוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים הוֹלִיכוּ
אֵלָיו אִתָּה אִשָּׁה הַגְּתַפְשָׁה
בְּנֵאֻפִּים וַיִּקְרִימוּהָ בְּתוֹכָם :

Entonces los Escribas y los Phariseos traen a el vna muger tomada en adulterio: y poniendola en medio.

4. לֵאמֹר אֵלָיו הַמֵּלֵמֵד אִתָּה
אִשָּׁה הַזֹּאת מִצֵּאנוּ כִּי־נִנְחָה
נִנְחָה :

Dizenle, Maestro, esta muger ha sido tomada en el mismo hecho adulterando.

5. וּבְתוֹרָה מֹשֶׁה צִוָּה אֲתָנוּ
לְהַסְקֵל בְּאִלָּה וְאִתָּה מִה תִּנְחָמוּ
עֲלֵיהָ :

Y en la Ley Moyses nos mandó apedrear a las tales: tu pues que dizes?

6. וְזֹאת אָמְרוּ מִנְּסִים אֲתָן
אֲשֶׁר יוֹכְלוֹן לְחִיבָנוּ וַיִּקֹּל יֵשׁוּעַ
לְמַטָּה וַיִּכְתֹּב בְּאַצְבָּעוֹ אֶל־
הָאָרֶץ לְאִישׁ לֹא מִסְכִּין :

Mas esto dezian tentandolo, para poderlo accusar. empero Iesus abaxado haziabaxo escreuia en tierra con el dedo.

7. וּבִנְצָחָם לְשִׁאוֹל לוֹ וַיִּקֹּם
וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם אֲשֶׁר בְּלִי חֲטָאוֹת
בְּכֶם יִשְׁלִיךְ בְּרִאשׁוֹנָה אֶת־
אֲבֵנוֹ עֲלֵיהָ :

Y como perseverassen preguntandole, endereçóse, y dixoles, Elque de vosotros es sin peccado, arronje contra ella la piedra el primero.

8. וַיָּשָׁב וַיִּקֹּל לְמַטָּה וַיִּכְתֹּב אֶל־
הָאָרֶץ :

Y boluiendose a abaxar hazia baxo, escreuia en tierra.

η.

2. Ὁρθρὰ δὲ πάλιν παρεγγύετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχατο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

Et au point du iour derechef il vint au temple, & tout le peuple vint vers lui, & estant assis, il les enseignoit.

3. Ἀγούσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα (ὅτι) μοιχάει κατὰ ἡμῶν νόμον, καὶ εἰπωπὴς αὐτῷ ἐν μέσῳ.

Adonc les Scribes & Pharisiens lui amenerent vne femme sur prinse en adultere: & l'ayant mise là au milieu.

4. Λέγουσιν αὐτῷ διδάσκαλε, (ταύτην ἑυρομῆν) ἵπαυ πφώρω μοι χυρομῆν.

Lui disent, Maistre, ceste femme-ici a esté surprinse sur le fait mesme commentant adultere.

5. Ἐν δὲ τῷ τόμῳ μωϋσῆς (ἡμῖν) ἐπέταλλεν τὰς ταύτας λιθοβολῆσαι. συ οὖν τί λέγεις;

Or en la Loy Moyses nous a commandé de lapider celles qui sont telles: toi donc qu'en dis-tu?

6. Τῶν δὲ ἐλεγοῦν πρὸς αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι. (κατηγορεῖν) αὐτῆς. ὁ δὲ ἰησοῦς κἀτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ πρὸς αὐτοὺς μῆν.

Or disoyent-ils cela le tentans, afin qu'ils eussent de quoi l'accuser. Mais Iesus s'estant encline en bas, escriuoit du doigt en terre.

7. Ὡς δὲ ἐπέμχον ἐρωτᾶν αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπεν πρὸς αὐτούς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐκ' αὐτῆς βαλεῖτω.

Et comme ils continuoient de l'interroguer, lui s'estant redressé, leur dit, Celui de vous qui est sans peche, iette le premier la pierre contr'elle.

8. Καὶ πάλιν κἀτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

Et derechef estant encliné, il escriuoit en terre.

2. Et diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos.

And early in y morning came againe into the Temple / & all the people came vnto him / and he satte downe / and taught them.

3. Adducunt autem Scribae & Pharisei mulierem in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio.

Then the Scribes / & the Pharisees brought vnto him a woman / taken in adulterie / and set her in the middes.

4. Et dixerunt ei, Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio.

And said vnto him / Master / this woman was taken in adulterie / in the verie act.

5. In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

Now Moyses in the Law commaunded vs / that such should be stoned: what sayest thou therefore?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum: ut possent acculare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.

And this they said to tempt him / that they might haue whercof to accuse him. But Iesus stouped downe / and with his finger wrote on the ground.

7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum: crexit se, & dixit eis, Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.

And while they continued asking him / he lift him selfe vp / and said vnto them / Let him that is among you without sinne / cast the first stone at her.

8. Et iterum se inclinans, scribebat in terra.

And againe he stouped downe / and wrote on the ground.

2. Vnd frů morgens kam er wider inn den Tempel / vnd alles Volck kam zu ihm / vnd er sahte sich / vnd lehret sie.

De aarse om morgenen kom hand igen i Tempelen oc alt Folcket kom til hannem / oc hand sette sig / oc lærde dem.

3. Aber die Schriftgelehrten vnd Phariseer brachten ein Weib zu ihm / im Ehebruch begriffen / vnd stelleten sie ins mittel dar.

Men de Scrifftelege oc Phariseer / ledde en Quinde til hannem / som vaar greben i Hoer / oc stelledede hende der mit ind.

4. Vnd sprachen zu ihm: Meister / diß Weib ist begriffen auff frischer that im Ehebruch.

De sagde til hannem / Meistere / Denne Quinde er greben med ferske gerninger i Hoer.

5. Moses aber hat vns im Geseß gebotten / solche zusteinigen. Was sagst du?

De Mose had off i Loven / at stene saadanne. Hvad siger du?

6. Das sprachen sie aber / ihn zu uer suchen / auff daß sie eine sache zu ihm hetten. Aber Jesus bückte sich nieder / vnd schreib mit dem finger auff die Erden.

Men de sagde det at forsøge hannem / paa det de kunde haffue sag med hannem. Men Iesus bukkede sig ned / oc screff med fingeren paa Jorden.

7. Als sie nun anhielten ihn zu fragen / richtet er sich auff / vnd sprach zu ihnen: Wer vnter euch ohn sünde ist / der werffe den ersten stein auff sie.

Der de bleffue nu varafftig at spørre hannem at / da reysde hand sig op oc sagde til dem / huo som aff edder er vden synd / hand kaste den første sten paa hende.

8. Vnd bückte sich wider nider / vnd schreib auff die Erden.

De hand bukkede sig ned igen oc screff paa iorden.

2. Potom na vsvijtẽ zase pñissel do Chrãmu / a vestkeren lid pñissel k nẽmu / a on se dẽvẽil go.

Prãtũczko potym byl w Kościel / a ind wpytẽł z sedł sie do niego / y sãtadhy vczyl ie.

3. Tehdy pñivedli Bñitelẽ a Zãkonijẽ Zenu w czolozstwu popadenau / a kdyz postawili gi w proskẽdku.

Przymiedli tedy do niego Doz Eto rowie y Zaryzeuflowie niewiãstẽ Eto ra nã cudzoloztwie zãstano / a postãwili y iã w poãrzedku.

4. Kẽtli genu: Mĩstřẽ / tato žena nynij gest popadena w czolozstwu.

Kẽtli mu / Teniewiãstẽ zãstano nã sãmym vczynũ cudzoložac.

5. A w Zãkonẽ Mozijs pñikãzãnã takowẽ kamẽnowati: Protož ty co prawijs?

A w zãkonẽ roszãzã nam Moiz žẽš aby thãkã kãmionowãno: Což tedy ty mowĩš kẽmu?

6. A to kẽtli pokãussẽgiẽ ho / aby gen mohli obžãlowati. A Gezijs stoniw se dolũw / pñisem psãl na žemi.

A tho mowili kũsãc go aby gi ostãrzyẽ mogli / lecz Jezus schyls wšy sie ku dolu / pñisãl pãlcem nã žemi.

7. A když se nepřestãwali o / tazowati ho / y ždwižl se a kẽtli gin: Kdo gest z wãs bez hřĩjchu / prwnijna ni wrž kamẽnem.

Gdy go thedy nie przestãwali pytãc / podniõžhy sie rzẽkãl im / A to z wãs nie jest winiẽ grzechu / niech žec nã nie pierwšy rzuci kãmieniem.

8. A když opẽt schylil se / psãl na žemi.

Ži zãsie schyliwšy sie ku dolu pñisãl nã žemi.

ח

9 וַיִּבְדּוּ שְׂמֵינִי הַיּוֹדֵם מִמֶּנּוּ
מִסְתַּחֲרִים עָלֵיהֶן וְתַאֲרִיחוֹן
וַיִּבְדּוּ חֵד בְּתֵר חֵד שְׂרִימֹן
קְשִׁישָׁא עַד מָא לֹא חֲרִינָא
וַיִּבֶשׂ לָהּ יָשׁוּעַ בְּלַחֲוִידוֹהִי
וְאַנְתָּתָא בְּמַצְעָתָא אִתָּהּ
הִי :

Essi dunque hauendo veduto questo, & essendo, ripresi da la conscientia, sen'usciano l'vno dappo l'altro, incominciando da i piu vecchi infino a gli vltimi e, cosi IESV fu lasciato sole, e la donna che stava la in mezzo.

10 וְאַתָּה יְשׁוּעַ וְכֵן
לֹא נָשׁ לֹא הָיָא אֵלֶּיָּהּ
לֹא נִתְּתָא בְּלַחֲוִידָהּ וְאַמֵּר
לְנִתָּה אֵיכָבָה קְטִירָגִיכִי
הֲבִינָן לֹא הָיָא אֵלֶּיָּהּ נָשׁ הִי
הַמְחִיבָהּ הָיָא לְכִי :

IESV drizzandosi, e non vedendo alcuno, fuor che la donna, le disse, Donna, doue sono quei tuoi accusatori? niuno t'ha condannata?

11 וְאַמֵּרָא לֹא חֵד רַבּוּנִי
וְאַמֵּר לְנִתָּה וְאַנָּה לֹא
אֲחִיב לְכִי וְלִי וּמִן הָשָׁא
תִּיב לֹא תַחֲסִין :

Ella disse, Niuno Signore. IESV le disse, Ne so ancor ti condanno. Va, e non peccar piu.

12 תִּיב דִּין מַלְל עֲמַהוֹן
יְשׁוּעַ וְאַמֵּר אֲנָה אֲנִי
בְּהִרָה דְּעִלְמָא מִן דְּבִתְרִי
אַתָּה לֹא יִהְיֶה בְּחִשּׁוֹבָא
אַלֹּא יִשְׁפַח לָהּ בְּהִרָה
דְּחִינָא :

Hor IESV parlo dinnouo ad essi, dicendo, Io son la luce del mondo: chi seguita me, non caminara ne le tenebre, anzi hauea la luce dela vita.

13 אֲמַרְיוֹ לָהּ פְּרִישָׁנָא
אַתָּה עַל נִפְשָׁךְ מִסְתַּחֲרִים
סְהַדוּתָךְ לֹא הָיָא שְׂרִירָא :

Allor i Farisei li dissero, Tu rendi testimonianza di te stesso, la tua testimonianza e degna di fede.

ח

9 וַיִּבְשְׁמַעְם וַיִּבְתְּלוּ כִיחָם מִדְּעָם
יֵצְאוּ חֵד אֶחָד אֶחָד מִחֲלָיִים
מִזְקָנִים עַד-הַתַּחֲרוּנִים וַיִּשְׁאֵר
יְשׁוּעַ לְבַדּוֹ וְהַנָּשָׂה בְּתוֹךְ הֵיא :

Oyendo pues ellos esto, (redarguidos de la consciencia) salianse vno a vno comenzando desde los más viejos (hasta los postreros,) y quedó solo Iesus y la muger que estaua en medio.

10 וַיִּקָּם יְשׁוּעַ וַיִּבְרָאֵשׁ אֵנֹשׁ לָהּ
רָחָה כִּי אִם אַתָּה הַנָּשָׂה לְבַדָּהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵיךְ הַמְחִיבִיךְ
הַנָּשָׂה הַזֹּאת בָּהּ אִישׁ הַגָּדוֹר
עָלֶיךָ :

Yendere candose IESVS y no viendo a nadie mas de a la muger, dixole, Muger, donde estan los que te acufauan? ninguno te ha condenado?

11 וְהִיא אָמְרָה לָהּ אֶחָד אֲדָנִי
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ וְאַנִּי לֹא אֲגִדֹר
עָלֶיךָ לְכִי וְיַמְעַתָּ שְׂמִרִי דְרַבִּיךָ
מִחֲסוֹנָא עוֹד :

Y ella dixo, Sennor, ninguno. Entonces IESVS le dixo, Ni yo te condeno: ve te, y no peques mas.

12 וַיִּזְכֹּר יְשׁוּעַ וַיִּדְבֹּר לֵאמֹר
אֲנִי הוּא אֹדֵר הָעוֹלָם כֹּל-אֲשֶׁר
בָּהּ אֶחָד לֹא יִהְיֶה בְּחִשּׁוֹךְ כִּי
אִם יִהְיֶה לוֹ אֹדֵר הַחַיִּים :

Y hablóles IESVS otra vez, diciendo, Yo soy luz del mundo. el que me sigue, no andara en tinieblas: mas aura lumbré de vida.

13 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים אַתָּה
מַעֲיֵד עַל-נַפְשְׁךָ עֲדוּתֶיךָ לֹא
אִתָּה הָיָה :

Entonces los Phariseos le dixeron, Tu de ti mismo das testimonio tu testimonio no es verdadero.

ה'

9. Oí δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς
συνείδησως ἐλεγχομένοι ἐξήρχοντο
εἰς καθῆς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων·
καὶ κατέλειψεν μόνος ὁ ἰησοῦς,
καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα.

Or quand ils eurent oui cela, estans redargues par leur conscience, ils sortirent vn à vn, commençans depuis les plus anciens iusques aux derniers: tellement que Iesus demeura seul: & la femme qui estoit là au milieu.

10. Ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μη-
δεὶνα θρασυμένῳ· πολλὴ τῆς γυν-
αικὸς, εἶπεν αὐτῇ, γυνὴ, ποῦ εἰ-
σιν ἐκείνοι οἱ κατηγοροί σοι; ὅτι εἰς
σε κατέκλειψαν;

Adonc Iesus s'estant redressé, & ne voyant personne sinon la femme, lui dit Femme, où sont ceux la qui t'accusoyēt? nul ne t'a-il condamnée?

11. Ἡ δὲ εἶπεν, ὁ δὲ, κύριε. εἶπε
δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὁ δὲ ἐγὼ σε κατα-
κλείω. περὶ οὗ, καὶ ἀπὸ τῶν μνη-
στῆν ἀμάρταια.

Elle dit, Nul, Seigneur, Et Iesus dit, Je ne te condamne point aussi: va, & ne peche plus.

12. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐ-
λάλησε, λέγων, ἐγὼ εἰμι τὸ Φῶς
τῆς ζωῆς· ὁ ἀκολουθεῖς μοι, οὐ μὴ
πενθήσῃς ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἐξ-
τὸ Φῶς τῆς ζωῆς.

Iesus donc parla derechef à eux, disant, Je suis la lumière du monde: qui me suit, ne cheminera point en tenebres, ains il aura la lumière de vie.

13. Εἰπὺν οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι
οὐ πρὸς σεαυτὸν μαρτυρεῖς· ἡ μαρ-
τυρία σου οὐκ ἐστὶν ἀληθής.

Alors les Pharisiens lui dirent, Tu rēs tesmoignage de toi-même, ton tesmoignage n'est point digne de foi.

9. Audientes autem, unus post unum exhibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans.

And when they heard it/being accused by their owne conscience/ they went out one by one / beginning at the eldest euen to the last: so Iesus was left alone/ and the woman standing in the midst.

10. Erigens autem Iesus, dixit ei, Mulier, ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnauit?

When Iesus had lift by himselfe againe/ and sawe no man / but the woman/ he sayd vnto her / Woman / were are those thine accusers? hath no man condemned thee?

11. Quæ dicit, Nemo, Domine. Dixit autem Iesus, Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

She said/ No man/ Lord. And Iesus said/ Neither do I condemne thee: go & sinne no more.

12. Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens, Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

Then spake Iesus againe vnto them/ saying/ I am the light of the worlde: he that followed me / shall not walke in darkenes/ but shall haue the light of life.

13. Dixerunt ergo ei Pharisei, Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

The Pharises therefore sende vnto him/ Thou bearest record of thy selfe: thy record is not true.

9. Da sie aber das höreten / giengen sie hinaus / einer nach dem andern / von den Eltesten an / vnd Iesus ward gelassen alleine / vnd das Weib im mittel stehend.

Der de hørde det / ginge de vð / den ene effter den anden / først de Eldste / oc Ihesus bleff alene igen / oc Quinden bleff der staaendis.

10. Iesus aber richtet sich auff / vnd da er niem and sahe / denn das Weib / sprach er zu ihr: Weib / wo sind sie / deine verfläger? Hat dich niemand verdambt?

Da reysde Ihesus sig op / och der hand saa ingen / vden Quinden / da sagde hand til hende / Quinde / huor ere din Beflagere? Fordømde ingen dig?

11. Sie aber sprach: HERR / niemand. Iesus aber sprach: So verdamme ich dich auch nicht. Gehe hin / vnd sündige fort nicht mehr.

De hun sagde / HERRE / ingen. Da sagde Ihesus / saa fordømmer ieg dig oc icke. Gack bort / oc synde lenger icke mere.

12. Da redet Iesus abermal zu ihnen / vnd sprach: Ich bin das Licht der Welt / wer mir nachfolget / der wirdt nicht wandeln im finsternis / sondern wirdt das Licht des Lebens haben.

Da talede Ihesus atter til dem / oc sagde / Jeg er Verdens Luss / huo som efftersolger mig / hand skal icke vandre i Mørcke / men hand skal haaffue Lissens Luss.

13. Da sprachen die Phariseer zu ihm: Du zeugest von dir selbst / dein zeugnis ist nicht war.

Da sagde Phariseerne til hannem / Du vidner om dig self / dit vidnisbyrd er icke sant.

9. A oni vstlyssawste to / geden po druhém vycházeli / počawste od Starších. V žustal tu Gezijs sám / a žena wprostřed stojecy.

Co gdy vstlyfeli / tedy bedac od wlasnego sum niemá Faráni / z o sobná ieden zá drugim wychodili / počawšy od staršych áž do o starcznych / iž tylko zostal sám Jezus á niewiásthá w pośrzedku stojaca.

10. A pozdwišhw se Gezijs řekl giť ženo / kde gsau ti kteří na tebe žalowali? Žádnýli te be ueodjudil?

A gdy sie podnieł Jezus / y nie widział żadnego oprócz niewiasty / rzekł iey / Niewiasto gdzieś są oni co ná cie starzyli? żaden że cie nie skazał.

11. Kterášto řekla: Žádný pane. V řekl Gezijs: Aniž ná tebe odsuzugi: Gdýž a giť mijsce nechřesť.

Tedy oná rzekla / żaden pánie / A Jezus iey powiedział / Ani ja ciebie skazuię / Idźże á wiecey nie grzeš.

12. Tehdy Gezijs opět gínt mluvil řka: Já gsém světlo Swěta. Kdož mne následu ge / nechodíť w temnostech / ale budeť mijsi Swětlo žiweta.

A táť potom Jezus powiedział im / mowiac / Jamci jest oná świaćtość swiata / Kto zámna idzie / nie będzie chodzil w ciemnoścach / Ale będzie mieć swiaćtość żyworá.

13. Protož řekli gemu Žákonjcy: Ty sám o sobě swědec twij wydáwáš / swědec twij twě není pravě.

A przetoż mu rzekli Saryzeu / howie Ty sám o sobie świadczyś / á świade two twem nie jest słusne.

ח

14 עֲנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לְהוֹן
אֲבֹן אֲנִי מִסְהֵד אֲנִי עַל
נַפְשִׁי שֶׁיִּרְאָה הִי סִהֲדוֹתַי
מִטּוֹל דִּידֵעַ אֲנִי מִן
אִימָכָה אֲחִית וְלֹא אִיכָא אֲחִי
אֲנִי אֲנִתָּן דִּין לֹא יִדְעִין
אֲנִתָּן מִן אִימָכָה אֲחִית
וְלֹא לֹא אִיכָא אֲחִי אֲנִי:

Iesv rissose, e disse loro, Se bene io rendo testimonianza di me stesso, la mia testimonianza è vera: percioche io so d'onde son venuto, e dove io vo: ma voi non sapete d'onde io vengo, ne dove io vo.

15 אֲנִתָּן פִּגְרֵי אִית דִּינִין
אֲנִתָּן אֲנִי לֹא נִשְׁט לֹא
דִּנִּין אֲנִי:

Voi giudicate secondo la carne, io non giudico alcuno.

16 וְאִן דִּנִּין שֶׁיִּרְאָה הוּ
מִטּוֹל דִּלֹּא הִנִּית בְּלִחוֹדֵי
אֲלֹא אֲנִי נִשְׁט דִּשְׁדִּרְגִי:

Che se io ancora giudico, il mio giudizio è degno di fede: percioche io non son solo, ma io e il Padre che m'ha mandato.

17 וּבְנִימֻסְכֵּן דִּין פְּתִיב
דְּסִהֲדוֹתַי דִּי פְּתִיב גְּבִרִין
שֶׁיִּרְאָה הִי:

Et ancor ne la vostra Legge è scritto, che la testimonianza di due huomini è vera.

18 אֲנִי אֲנִי דְּסִהֲד אֲנִי
עַל נַפְשִׁי וְנִשְׁט דִּשְׁדִּרְגִי
סִהֲד עָלַי:

Io son quello che rendo testimonianza di me medesimo, e di me rendo testimonianza al Padre che m'ha mandato.

19 אֲמִרְוּ לֵה אִיכָּו אֲבֹר
עֲנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לְהוֹן וְלֹא
לִי יִדְעִין אֲנִתָּן וְלֹא לֹא אֲבִי
אֲלֹו לִי יִדְעִין הִנִּיתָן אֲרִי
לֹא אֲבִי יִדְעִין הִנִּיתָן:

Essi allora gli dissero, Dove è tuo Padre? Iesv rissose, Voi non conoscete me, ne mio Padre: se voi mi conoscete, conoscereste ancor mio Padre.

ח

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אֲנִי אֲנִי מִעִיד עַל נַפְשִׁי אֲמַת
הִיא עֲדוֹתִי כִּי יִדְעִתִּי מֵאִין
בְּאִתִּי וְלֹא אִין וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה לֹא
יִדְעִתֶּם מֵאִין בָּא אֲנִי וְלֹא אִין
הוֹלֵךְ אֲנִי:

Respondió IESVS, y dixoles, Aunque yo doy testimonio de mi mismo, mi testimonio es verdadero: porque sé de donde he venido, y adonde voy: mas vosotros no sabays de donde vengo, y adonde voy.

15 כִּי אֲנִתָּם שׁוֹפְטִים כְּדִרְךְ
רִבְשָׁר וְאֲנִי אִינְגִי שׁוֹפֵט אֲתָם
כָּל אִישׁ:

Vosotros segun la carne juzgays: mas yo no juzgo a nadie.

16 וְאֵלֶּם אֲשַׁפּוּט אֲנִי אֲנִי
מִשְׁפָּט צִדְקָה הוּא כִּי אִינְגִי
לְבָדִי הוּא כִּי אֵלֶּם אֲנִי וְאֲבִי
אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי:

Y si yo juzgo mi juyzio es verdadero: porque no soy solo, mas Yo, y el que me embió, el Padre.

17 וְאֲכֹר בְּתוֹרַתְכֶם נִכְתָּב כִּי
עַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים יָקוּם דְּבָר:

Y en vestra Ley está escripto, Que el testimonio de dos hombres es verdadero.

18 אֲנִי אֲנִי הוּא אֲשֶׁר מִעִיד עַל
נַפְשִׁי וְהֵאֱבִי אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי גַם
הוּא מִעִיד עָלַי:

Yo soy el que doy testimonio de mi mismo y da testimonio de mi el que me embió, el Padre.

19 וַיֹּאמְרוּ אֲלָיִי אִיכָּו אֲבִי וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ גַּם לֹא אֲחִיתִי יִדְעִתֶּם וְגַם
לֹא אֲתִּי אֲבִי וְאֵלֶּם יִדְעוּ אֲחִיתִי
וְאֵת אֲתִּי אֲבִי יִדְעוּ:

Y dezianle, Donde está tu Padre? Respondió Iesv, Ni a mi me conoceys, ni a mi Padre Si a mi me conociessedes, a mi padre tambien conoceriades.

ח.

14. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία μου ὅτι οἶδα ποθεν ἦλθον καὶ πῶς ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἶδατε ποθεν ἔρχομαι, καὶ πῶς ὑπάγω.

Iesus respondit, & leur dit, Encore que ie rende telmoignage de moi-mesme, mon telmoignage est digne de foy: car ie sai d'où ie suis venu, & où ie vai, mais vous ne savez d'où ie vien, ni ou ie vai.

15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρινετε· ἐγὼ οὐκ κρινω ἄνθρωπον.

Vous iugez selon la chair, moi ie ne iuge personne.

16. Καὶ ἐὰν κρινῶ δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθὴς ἐστὶν ὅτι μόνος θεοῦ καὶ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

Que si même ie iuge, mon iugement est digne de foy: car ie ne suis point seul, mais il y a moi le pere qui m'a enuoyé.

17. Καὶ ἐστὶν νόμος δὲ τῶ ὑμετέρῳ γέγραπται, ἐπὶ δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστὶν.

Mesmes il est escrit en vostre Loy, que le telmoignage de deux hommes est digne de foy.

18. Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

Ie suis celui qui ren telmoignage de moi-mesme, & le Pere qui m'a enuoyé, rend telmoignage de moi.

19. Ἐλεγον οὖν αὐτοῖς, πῶς ἐστὶν ὁ πατήρ σε; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἰς οἶδατε, οὐκ ἐγὼ πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἂν.

Ils lui dirent donc, Où est ton Pere? Iesus respondit, Vous ne cognoissez ni moi, ni mon Pere. Si vous me cognoissiez, vous cognoistriez aussi mon Pere.

14. Respondit Iesus, & dixit eis, Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, & quò vado: vos autem nescitis unde venio, aut quò vado.

Iesus answered / and sayde vnto them / Though I beare recorde of I my selfe / yet my recorde is true: for I knowe whence I came and whither I go: but ye cannot tell whence I come / and whither I go.

15. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam.

Ye iudge after the flesh: I iudge no man.

16. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego & qui misit me, Pater.

And if I also iudge / my iudgement is true: for I am not alone / but I and the Father / that sent me.

17. Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est.

And it is also written in your Law / that the testimonie of two men is true.

18. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.

I am one that beare witness of my selfe / and the Father that sent me / beareth witness of me.

19. Dicebant ergo ei, Vbi est Pater tuus? Respondit Iesus, Neque me scitis, neque Patrem meum, si me sciretis: forsitan & Patrem meum sciretis.

Then saide then vnto him / Where is thy Father? Iesus answered / Ye neither know me / nor my Father. If ye had knowne mee / ye should haue knowne my Father also.

14. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: So ich von mir selbst zeugen würde / so ist mein zeugnis war / denn ich weiß von wannen ich kommen bin / vnd wo ich hingehe. Ir aber wisset nicht von wannen ich komme / vnd wo ich hingehe.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / der som ieg vidner om mig selff / da er mit vidnisbyrde sant. Thi ieg veed hueden ieg kom / oc huort ieg gaar hen / Men i vide icke / hueden ieg kommer / oc huort ieg gaar hen.

15. Ihr richtet nach dem fleisch / ich richte niemand.

I domme effter Kødet / Jeg dommer ingen.

16. So ich aber richte / so ist mein Gerichte recht / Denn ich bin nicht alleine / sondern ich vnd der Vater der mich gesandt hat.

De der som ieg dommer / da er min dom ret / Thi ieg er icke alene / men Jeg oc Faderen som vdsende mig.

17. Auch stehet in eurem Gesetze geschrieben / daß zweyer Menschen zeugnis war sen.

Der staar oc sereffuit i eders Løw / At thu Meniskis vidnisbyrd er sant.

18. Ich bins der ich von mir selbst zeuge / vnd der Vater der mich gesandt hat / zeuget auch von mir.

Jeg er den som vidner om mig selff / oc Faderen som vdsende mig / vidner oc om mig.

19. Da sprachen sie zu ihm: Wo ist dein Vater? Iesus antwortet: Ihr kñet weder mich noch meinen Vater. Wenn ihr mich kñnetet / so kñnetet ihr auch meinen Vater.

Da sagde de til hannem / huor er din Fader? Ihesus suarede / I kende huereken mig oc en min Fader. Der som i kende mig / da kende i oc min Fader.

14. Odpověděl Ježíš k nim: Aťkoli já svědčuji o sobě / však proto pravě gest svědčuji o mně: nebo jsem odkud jsem přišel / aťkde jste: ale vy nevíte odkud přicházím / aťkde jste.

Ale Iesus odpovídal y rzekl im / Choťbych já též svědčyl sam o sobě / vždyť jest slušné svědectvo moje / když jsem skadem přišel y do řad ide / leč vy ne víete skadem přišel y do řad ide.

15. Vy podle těla soudíte / já nesoudím nikadněho.

Vy vedle těla soudíte / já nikoho nesoudím.

16. Abych pak y soudil já / Soud muog gest pravý: neb sam negsem / ale já a ten kterým mne poslal / Dtec.

A choťbych též já soudyl / soud můj jest pravdivý / bo nie jsem sam / ale já y který mne poslal Otcec.

17. A v zákoně vašem psáno gest: Je dvou Eřlowřuwow svědectví pravě gest.

A napsáno jest v zákoně vašem / Je dvojga ludi svědectvo slušné jest.

18. Jáť jsem ten kterým jsem svědčuji yndávám sam o sobě: a svědčuji yndávám o mně / ten kterým mne poslal / Dtec.

Jáť jsem ten kterým sam o sobě svědčuji / svědčuji o mně ten který mne poslal Otcec.

19. Protož řekli gemu: Kde gest Dtec twuog? Odpověděl Ježíš: Aníž mne znáte / ani Dtec mēho. Kdybyste mne znali / y Dtec mēho znalibyšte.

Tedy mu mowli / Gdžtež vždyť jest ten twoy Otcec? A odpovídal Ježus / Aní mne znáte / ani Dtek mego / byšcie mne znali / y Dčabyšcie mego znali.

20. הליו מלא מלל בית
גנא פד מלח ביהיכלא ולא
אנש אחדה לא גיר עד
כיל אתת הנת שעתה :

Queste parole disse Iesv ne la Teso-
reria, insegnando nel templo : e niuno il
prese, percioche no era ancor venuta l'ho-
ra sua.

21. אמר להון תוב ישוע
אנא אנל אנא ותבעונני
ותמיתון פחטתכון
ואיכא דאנא אנל אנא
אנתון לא משפחון אנתון
למאתא :

E di nuovo Iesv disse loro, Io me ne
vo, e voi mi cercate, e morrete nel vo-
stro peccato : doue io vo, voi non potete
venire.

22. אמרין יהודיא למא
כי נפש קטר דאמר
דאיכא דאנא אנל אנא
אנתון לא משפחון א
אנתון למאתא :

I Giudei dunque dicevano, Occidera
egli se stesso, percioche ei dice, La doue io
vo, voi non potete venire?

23. ואמר להון אנתון מן
הלמחרת אנתון ואנא מן
הלל אנא אנתון מן הנא
אנתון עלמא אנא ל
היית מן הנא עלמא :

Et egli disse loro, Voi sete da le parti
di sotto, & io son da quelle di sopra : voi
sete di questo mondo, io non son gia di
questo mondo.

24. אמרת לכון דתמותון
פחטתכון און ל
תתמיתון דאנא אנא
תמותון פחטתכון :

Però s'ho detto che voi morrete ne vo-
stri peccati. Percioche se voi non crederete
che io sono, morrete ne vostri peccati.

25. אמרין יהודיא אנתון מן
אנת אמר להון ישוע אנא
השרית דאמלל עמכון :

Allora essi gli dissero, Chi sei tu? E
Iesv disse loro, Quello che da principio
ancor s'ho detto.

26. סגי אירא לי עלכון
למאמר ולמדו אלא מן
השדכני שדיר הו ואנא
אילין דשמעת מפה הליו
הו ממלל אנא פצלמא :

Io ho da parlare e giudicar di voi mol-
te cose : ma colui che m'ha mandato è ve-
ra : & io, le cose che ho udite da lui, quel-
le parlo nel mondo.

20. ואת-הדברים האלה דבר
ישוע בבית גנו מלמד ביהיכל
ואיש לא תפשו כי עוד לא באה
עתו :

Estas palabras hablo Iesus en el lugar de las
lymosnas ensennando en el templo : y nadielo
prendió, porque aun no auia venido su hora.

21. וישב ואמר להם ישוע אני
הולך ויבקשונני ובחטאתכם
תמותון ואנה אני אלך אתם
לא תוכלו לבוא שמה :

Y dixoles otra vez Iesus. Yo voy, y buscarme-
heys, mas en vuestro peccado morireys : adonde
yo voy, vosotros no podeys venir.

22. ואמר יהודים תהרג את
נפשו כי אמר הוה אנא אני
אלך אתם לא תוכלו לבוא שמה :

Dezian entonces los Indios, Hase de matar
à simismo, que dize, Adonde yo voy, vosotros no
podeys venir?

23. ואמר להם אמר מלמטה
ואני מלמעלה אתם מעולם
הוה ואני אינני מעולם הוה :

Y deziales, Vosotros soys de abaxo, yo soy de
arriba : vosotros soys de este mundo, yo no soy de
este mundo.

24. לכן אמרתי לכם כי תמותון
בחטאתיכם כי אם לא תאמינו
כי אני הוה תמותון בחטאתיכם :

Porellohos dixi, que moririades en vuestros
peccados, porque si no creyeredes que yo soy, en
vuestros peccados morireys.

25. ואמר אליו את מי הוה
ואמר להם ישוע אני ראשון
המדבר אליכם :

Y dezianle, Tu quien eres? Entonces Iesus
les dixo, El que al principio tambien os he dicho.

26. רבות הוה לי לדבר ולשפוט
עליכם כי אם אשר שלחני
ואמר הוה ואשר שמעתי ממפי
אלה מדבר אני אליהעולם :

Muchas cosas tengo que dezir, y juzgar de vo-
sotros : mas el que me embió, es verdadero : y yo,
lo que he oydo deel, esto hablo en el mundo.

20. Ταῦτε τὰ ῥήματα ἐλάλησεν
ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ, δι-
δάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδείς ᾤπι-
σεν αὐτόν. ὅτι ἔτι οὐκ ἦλθῃ ἡ
ὥρα αὐτοῦ.

Ces paroles dit Iesus en la theso-
rerie, enseignant au temple : & nul ne
l'empoigna, pourtant que son heure n'
estoit point encore venue.

21. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰη-
σοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ
με καὶ ἐν τῇ αἰμαρτίᾳ ὑμῶν ὀπο-
θηνῆσθε. ἐπεὶ ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς
οὐ δύνασθε εἰλθῆναι.

Et Iesus leur dit derechef, Je m'en
vai, & vous me chercherez, & mourrez
en vostre peché : là où ie vai, vous ne
pouuez venir.

22. Ἐλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι
ὀποκτενῆσαι αὐτόν, ὅτι λέγει, ὅτι ἐ-
γὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
εἰλθῆναι :

Les Iuifs donc disoyent, Se tuera il
soi-mesme? d'autant qu'il dit, Là où ie
vai, vous ne pouuez venir.

23. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ
τῆς γῆς ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῆς ἄνω εἰ-
μί : ὑμεῖς ἐκ τῆς κόσμου τῆς ἐστέ,
ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου τῆς παλαιᾶς.

Adonc il leur dit, Vous estes d'em-
bas, ie suis d'enhaut : vous estes de ce
monde, moi ie ne suis point de ce mon-
de.

24. Εἶπεν οὖν ὑμῖν ὅτι ὀποθηνῆ-
σθε ἐν ταῖς αἰμαρτίαις ὑμῶν : ἐὰν
οὐκ ἐπίστευτε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ὀ-
ποθηνῆσθε ἐν ταῖς αἰμαρτίαις ὑ-
μῶν.

Pourtant vous ai-je dit, que vous
mourrez en vos pechés : car si vous ne
croyez que ce suis-je, vous mourrez en
vos pechés.

25. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ;
καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πλὴν
ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

Adonc ils lui dirent, Toi qui es-tu?
Et Iesus leur dit, Ce que ie vous di des
le commencement.

26. Πολλὰ ἔχω πρὸς ὑμῶν λα-
λῆν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με
ἀληθὴς ἐστίν. καὶ γὰρ ἃ ἤκουσα παρ'
αὐτοῦ, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον.

J'ai beaucoup de choses a parler &
juger de vous : mais celui qui m'a enuo-
ye, est veritable : & les choses que j'ai
ouïes de lui, ie les di au monde.

20. Hæc verbalocutus est Iesus in gazophylacio, docēs in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

These words spake Iesus in the treasure/as he taught in the Temple/and no man layd handes on him: for his houre was not yet come.

21. Dixit ergo iterum eis Iesus. Ego vado; & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire.

Then said Iesus againe unto them/ I go my way/and ye shall seeke me/and I shall die in your sinnes. Whither I go/ can ye not come.

22. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quo ego vado, vos nō potestis venire?

Then said the Jewes/ Will he kill himselfe because he sayth/ Whither I go/ can ye not come

23. Et dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.

And he said unto them/ Ye are from beneath: I am from above: ye are of this world: I am not of this world.

24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris, si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

I said therefore unto you/ That ye shall die in your sinnes: for except ye believe/ that I am he/ ye shall die in your sinnes.

25. Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Iesus, Principium qui & loquor vobis.

Then said they unto him/ Who art thou? And Iesus said unto them/ Even the same thing that I sayde unto you from the beginning.

26. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, sed qui me milit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

I have many things to say/ and to iudge of you: but he that sent me is true/ and the things that I have heard of him/ those speake I to the worlde.

20. Dife wort redet Iesus an dem Gotteskasten / da er lehret im Tempel. Vnd niemand greiff in / denn seine stunde war noch nicht kommen.

Disse ord taled Ihesus hoss Guds kiste / der hand lærde i Tempelen. De ingen greb hannem / Thi hans stund vaar icke end kommen.

21. Da sprach abermal Iesus zu ihnen: Ich gehe hinweg / vnd ir werdet mich suchen / vnd inn euer sünde sterben. Wo ich hingehet da könnet ihr nicht hin kommen.

Da sagde Ihesus atter til dem / Jeg gaar bort oc i skulle lede effter mig/ oc dā i eders synder. Der som ieg gaar hen / did künde i icke komme.

22. Da sprachen die Jüden / wil er sich denn selbst tödten / daß er spricht: Wo hin ich gehe / da könnet ihr nicht hinkommen?

Da sagde Ioderne/ Vil hand da sla selffige ihuel/ at hand siger / Der som ieg gaar hen/ did künde i icke komme?

23. Vnder sprach zu ihnen: Ihr seht von unten her / Ich bin von oben herab. Ihr seht von diser Welt / ich bin nicht von diser Welt.

De hand sagde til dem I ere neden aff / Jeg er offuen aff. I ere aff denne Verden/ Jeg er icke aff denne Verden.

24. So habe ich euch gesagt / daß ihr sterben werdet in euren sünden / denn so ir nicht glaubet / daß ichs sey / so werdet ihr sterben in euren sünden.

Saa haaffuer ieg sagd til eder/ at i skulle/ dā i eders synder / Thi der som i icke tro / at det er Jeg / Da skulle i dā i eders synder.

25. Da sprachen sie zu ihm: Wer bist du denn? Vnd Iesus sprach zu ihnen: Erstlich der / der ich mit euch rede.

Da sagde de til hannem / huo est du da? De Ihesus sagde til dem / Først den/ ieg som taler med eder.

26. Ich habe vil von euch zu reden / vnd zu richten / aber der mich gesandt hat / ist warhafftig / vnd was ich von im gehört habe / das rede ich vor der Welt.

Jeg haaffuer meget at tale oc at dōmme om eder/ Men den som mig vdsende / er sandru / oc huad som ieg haaffuer hørt aff hannem / det taler ieg saar verden.

20. Tato slova mluvil Běžíš v pokladnice vč v Chráme/ a žádný ho nechal / neb ještě byla nepřistla hodina jeho.

Tyč slova mluvil Iesus v skřez bnic/ včzac v kóściele / a žádný ho nie poimal / bo iesse nie przysła była godzina iego.

21. Tehdy řekl jim opět Běžíš: Já gdu / a hledati budete mne / a v hříchu vašem zemřete. Kde já gdu / vy nemůžete jíti přijíti.

Powiedział im po wtore Iesus / Ja idę / a będziecie mnie szukać / a w grzechu waszym pomrzecie / Kędy ja idę / wy przysiężcie nie możecie.

22. Protož pravili židé: Zdáli se sám zabíjet / že praví: Kde já gdu / vy nemůžete přijíti.

Mluvil tedy Žydové / Aboc sic sám zabije / že mluví / Kędy ja idę / wy przysiężcie nie możecie.

23. Řekl jim: Vy z dnu gste ná s hřích gsem. Vy gste z tohoto Světa / já n gsem z toho to Světa.

Tedy řekl do nich / Wy jeste sctie z mřkoáci / a iam jest z wysoke / wy z tego swiata / a ieste z tego / a iam ci nie jest z swiata tego.

24. Protož řekl gsem vám / že zemřete v hříšch vašich. Neb nebudeteli věřiti že já gsem / zemřete v hříchu vašem.

Powiedział ciem wam tedy / że pomrzecie w grzechoch waszych / Bo iestliż nieo wierzyacie zećiem ia on iest / pomrzecie w grzechoch waszych.

25. Protož řekl gemu: Ty kdo gš? Řekl jim Běžíš: Počatek / kterýž y mluvim vám.

Žáymže mu oni řekl / Ty coš jest zač: A Iesus im powiedział / To co wam y przodku powiedziałam.

26. Mnohé věcy mám o vás mluvit / a souditi / ale ten kterýž mne poslal / pravdomluvny gš: a já ktere věcy slyšal sem od něho / tyč mluvim na Světě.

Mnacio was wiele mowić y sądzić / lecz ten któryć mnie poslal iestci prawdzimy / a ia to com od niego slyszal / powiedam na świecie.

ח
27 ולא ידעו דעל אפא
אמר להון :

Essi non intesero ch'egli dicena loro del Padre.

28 אמר להון טוב ישוע
אמתי דתרימונה לברה
דאנשנא הידיו תדעון
דאנשנא אפא ומדם מן
עבות נפשי לא עבד אפא
אלא איכנא דאלפני אבי
הכנת הו ממלל אפא :

Peril che Iesv disse loro, Quando voi haverete innalzato il Figliuol de l'huomo, allor conoscerete che io sono, & che io non so niente d'ame stesso: anzi che io parlo queste cose, come mio Padre m'ha insegnato.

29 ומו דשדנני עמי א
איתנהי ולג שבקני ב
בלחודי אבי מטול דאנא
מדם דשפר לה עבד אפא
בכל וכו' :

Imperocho colui che m'ha mandato è con meco: il Padre non m'ha lasciato solo, percioche io so sempre le cose che gli piacciono.

30 וכד הליו ממלל הוה
סגיאא הימנו ביה :

Mentre ch'egli parlava queste cose molti credettero in lui.

31 ואמר ישוע להבון י
יהודיג דהימנו ביה אן
אנתון תפותרון במלתי ש
שריאת תלמידי אנתון :

Dicena dunque Iesv ai Giudei che gli haveuan creduto, Se voi starete saldi nela mia parola voi sarete veramente miei discipoli.

32 ותדעון שרדג ויהו
שרא יעדוכון :

E conoscerete la Verità, & la Verità vi sarà libera.

33 אמרין לה זרעה חנו
דאברהם ומו מתום
עבדותא לאנש לג פ
פליחג לו איכנא אמר
אנת דתהוון בני חארא :

Essi gli risposero, Noi siamo seme d'Abraham, & giamai seruimmo à persona: come dunque dici tu: Voi sarete fatti liberi:

ח
27 ולא ידעו כי על האב
ידבר אליהם :

Mas no entendieron que el les hablava del Padre.

28 ויאמר להם ישוע א
תרימו את בן האדם אן תדעו
כי אני הוה וממני מאומה לא
עושה אני כי אם כאשר למדני
אבי אלה מדבר אנכי :

Dixoles pues Iesus, Quando leuantareys al hijo del hombre, entonces entenderays que yo soy, y que nada hago de mi mismo: mas como el Padre me ensenno, esto hablo.

29 ואשר שלחני עמי הוה לא
עובדי לבדי אבי כי אני א
רצוני עושה בכל עת :

Porque el que me embió, conmigo está. no me ha dexado solo el padre: porque yo, lo que à el agrada, hago siempre.

30 ובדברו את האלה רבים
האמינו בו :

Hablando el estas cosas, muchos creyeron oncl.

31 ויאמר ישוע אל היהודים
אשר האמינו בו אם תעמדו
בדברי באמת תלמידי הוים
אתם :

Y dezia Iesus à los Iudios que le auian creydo, Si vosotros permanecierdes en mi palabra, sereys verdaderamente mis Discipulos:

32 ותדעו את האמת והאמת
תפריע אתכם :

Y conocereys la verdad, y la Verdad os libertará.

33 ויענו לו זרע אברהם אנחנו
ולאיש לא עבדנו בכל עת
ואיכנא תאמר כי תפדעו :

Y respondieronle, Simiente de Abraham somos, y jamas seruimos à nadie; como dizes tu, Sereys libres.

ה.

27. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα
ἐκ αὐτοῖς ἔλεγε.

Ils ne cognurent point qu'il leur parloit du Pere.

28. Εἶπεν ὁ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅταν
ὑψώσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε
γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὅτι ἐ-
μαυτὸς πατὴρ ἔδεν, ἀλλὰ καθὼς ἐ-
δίδαξέ με ὁ πατήρ μου, πῶς λα-
λῶ.

Parquoi Iesus leur dit, Quand vous aures eleué le Fils de l'homme, vous cognoistrez, lors que ce suis ie, & que ie ne fai rien de par moi-mesme mais, que ie di ces choses ainfi que mon Pere m'a enseigné?

29. Καὶ ὁ πείψας με, μετ' ἐμοῦ
ἐστὶν ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ δόξα αὐτοῦ ποιῶ πάν-
τοτε.

Car celui qui m'a enuoyé est avec moi: le Pere ne m'a point laissé seul, pourtant que ie fai toujours les choses qui lui plaisent.

30. Ταῦτα αὐτὸς λαλοῦντι
πολλοὶ ὁμολοῦσιν εἰς αὐτόν.

Comme il disoit ces choses, plusieurs creurent en lui.

31. Ἐλεγε οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς
ππισκώτας αὐτοῦ ἰσραήλ, ἐὰν
ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ,
ἀληθεὺς μαθηταί μου ἐστέ.

Adonc disoit Iesus aux Iuifs qui a- uoyent creu en lui, Si vous persistez en ma parole, vous lerez vrayment mes disciples,

32. Καὶ γνώσεσθε πῶς ἀληθὴς ἔ-
στιν ὁ ἀληθὴς ἐλὺς τρώσας ὑμᾶς.

Et cognoistrez la verité, & la veri- té vous affranchira.

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ ἀνέρομα
ἀβραάμ ἴσμεν, καὶ ἔδεν διεδού-
καί μιν πᾶσι τοῖς ὅτις οὐ λέγεις, ὅτι
ἐλὺς ἴσμεν γνήσεσθε :

Ils lui respondirent, Nous sommes la posterité d'Abraham, & si iamais ne ser uismes à personne: comment donc dis- tu, vous serez affranchis?

CAP. VIII.

27. Et non cognoverunt quia patrem eis dicebat Deū.

Then vnderstode not that hee spake to them of the Father.

28. Dixit ergo eis Iesus, Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor.

Then saide Iesus vnto them / When hee haue lift vp the Sonne of man / then I shall know that I am he / and that I do nothing of my selfe / but as my Father hath taught me / so I speake these things.

29. Et qui me misit, mecū est, & non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

For he that sent me / is with me / the Father hath not left me alone / because I do alwayes those things / that please him.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

As he spake these things / many beleueed in him.

31. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.

Then said Iesus to the Jewes wh'ch beleueed in him / If ye continue in my worde / ye are verely my disciples.

32. Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

And shall know the trueth / and the trueth shall make you free.

33. Responderunt ei, Semina Abraham sumus, & nemini seruiuimus unquam, quomodo tu dicis, Liberi eritis?

Then answered him / We be Abrahams seede / & were neuer boude to any man / who saiest thou then / We shalbe made free?

Das VIII. Capitel.

27. Sie vernamen aber nicht daß er ihnen von dem Vater sagete.

Men de forstode icke / at hand sagde dem aff Gaderen.

28. Da sprach Iesus zu inen: Wenn ir des Menschen Sohn erhöhen werdet / denn werdet ir erkennen daß ichs sey / vnd nichts von mir selber thu / sondern wie mich mein Vater gelehret hat / so rede ich.

Da sagde Ihesus til dem / naar som i ophænge Menniskens Søn / da skulle i forstaa at det er ieg / oc at ieg gør intet aff mig selff / Men lige som min Fader lærde mig / saa taler ieg.

29. Vnd der mich gesandt hat / ist mit mir. Der Vater leset mich nicht alleine / denn ich thu allzeit was ihm gefellet.

De den som vdsende mig / er met mig. Gaderen lader mig icke alene / thi ieg gør altid det som hannem behaget.

30. Da er solches redet glaubten vil an ihn.

Der hand taledede dette / da trode mange paa hannem.

31. Dasprach nun Iesus zu den Jüden / die an ihn glaubten: So ir bleibhen werdet an meiner rede / so seyt ihr meine rechte Jünger.

Da sagde nu Iesus til Jøderne / som trode paa hannem / Der som i bliffue hoff min Tale / da ere i mine rette Disciple.

32. Vnd werdet die Wahrheit erkennen / vnd die warheit wirdt euch frey machen.

De skulle forstaa sandhed / oc sandhed skal gøre eder fri.

33. Da antwortten sie ihm: Wir sind Abrahams Samen / sind nie kein mal iemands Knecht gewesen / Wie sprichst du denn / ir solt frey werden?

Da suarede de hannem / vi ere Abraham Sæd / oc vaare aldri nogen mands Suend / huorledis siger du da / I skulle bliffue fri?

Kapitola VIII.

27. A oni neporozuměli že Otce svého pravil býti Boha.

A nie rozumieli že imo Oycu powie dal.

28. Protož řekl jim Ježíš: Když povýším Syna člověka / tehdy poznáte že já jsem / když sám od sebe nic nečiním / ale nářož mne Otce naučil / tyť věci mluvím:

A přetohž im řekl Iesus / Kdy podnětíte Syna člověka / czego / tedy poznáte že já jsem / a když sám z sebe nic nečiním / leč nářo mne naučyl Otce / to mluví.

29. A ten kteržž mne poslal / se mnau gest / a neopustil mne samého / Otce. Neb kterě věci gsau libě genu / činím vždycky.

Abowiem ten Ekhory mne poslal / ze mna jest / a nie zostawil mnie samego Ociec / bo ja tho co sic temu podobu zawszy czynię.

30. A když ty věci mluvil / mnoho uvěřili v něho.

To gdy powiedział / wiele ich weli uwierzyło.

31. Tehdy mluvil Ježíš těm kteržž uvěřili genu / Jidům / Zůstanete li wy v řeči mé / v pravdě Bědlníky moci budete:

Řekl tedy Iesus do tych co weli uwierzyli Jydom / Jestli wy zostawíte będziecie w słowie moim / prawdziwymiżmi zwolennici będziecie.

32. A poznáte Pravdu / a Pravda was wyswobodí.

A poznacie prawdę / a prawda was oswobodzi.

33. Odpověděli genu: Semeno Abrahamovo gsme / a žádnemu gsme neslouchali nikdy: Kterak ty dišs / Swobodni budete?

A to oni temu odpowiedzie / I / Jestechmy potomstwo Abrahama / a nigdyśmy nie słuchali ni komu: Jakóż ty powieasz żeby nas oswobodzić miano.

ח

34 אמר להון ישוע אמין
אמין אמר אנא לכוון דכל
מו דעבד חטיתא עבדא
הו דחטיתא :

*Iesv rispose loro, In Verità, in Verità
Vi dico che chiunque fa peccato, è seruo
del peccato.*

35 ועבדא לא מקונא
לעלם בביתא פרגא דין
לעלם מקונא :

*E il seruo non dimora per sempre ne la
casa: il figliuolo vi dimora per sempre.*

36 או הו הכיל דפרגא
ועדרכון שרידאית תהוון
בני הארגא :

*Se dunque il Figliuolo vi libera, voi
sarete veramente liberi.*

37 ידע אנא דורעה
אנתון דאברהם אלה
פגיו אנתון למקטלני מ
מטול דלמלתי לא ספקון
אנתון :

*Io so che voi sete seme d'Abraam, ma
voi cercate d'ammazzarmi, perche la
mia parola non ha luogo in voi.*

38 אנא מדם דחיות לנת
אבי ממלל אנא ונתון
מדם דחיות לנת
אבוכון עבדיו אנתון :

*Io vi parlo quello che ho veduto ap-
presso di mio Padre: e voi ancora fate
quello che hauete veduto appresso il padre
vostro.*

39 ענו ואמרין לה אבון
הילן אברהם הו אמר להון
ישוע אלו פגיוי הויתון
האברהם עבדוהי ד
האברהם עבדיו הויתון :

*Essi risposero, e disserli, il padre nostro
è Abraam. Iesv dice loro, Se voi foste fi-
gliuoli d'Abraam, fareste l'opere d'Abra-
am.*

40 השא דין הנה פגיו
אנתון למקטלני לעבדא
דשרידתא מללת עמכון
אידא דשמעת מן אלהא
הדא אברהם לא עבד :

*Ma voi hora cercate d'ammazzar-
mi, che son huomo, il qual v'ho detta la
Verità, che ho udita da Dio: questo non
fecer mai Abraam.*

ח

34 ויען להם ישוע אמר אמין
אמר אני לכם כי כל אשר
עשה את-חטאת עבד החטאת
הוא :

*Iesus les respondiò, Decierto decierto os di-
go, Que todo aquel que haze peccado, es sieruo
de peccado.*

35 והעבד לא יעמד בבית
לעולם ותכן יהוא לעולם :

*Y el sieruo no queda en casa para siempre,
mas el hijo queda para siempre.*

36 ואם הבן יפדע אתכם
באמת בני חורים אתם :

*Ansi que si el Hijo os libertare, sereys verda-
deramente libres.*

37 ידעת כי ידע אברהם אתם
אבל אתם מבקשים להרגני
כי לא חוכלו להכיל את-דברי :

*Yo sé que soys hijos de Abraham: mas pro-
curays matarme-porque mi palabra no cabe en
vosotros.*

38 אני את אשר ראיתי את-
אבי מדבר ואתם את-אשר
ראיתם מאביתם עושים :

*Yo loque he visto acerca de mi Padre, hab-
lo: y vosotros loque aueys visto acerca de vue-
stro padre, hazeys.*

39 ויענו ויאמרו לו אביתם
אברהם הו ויאמר להם ישוע
אם-בני-אברהם אתם גם את-
מעשי אברהם תעשו :

*Respondieron, y dixerone, Nuestro padre
Abraham es Dizeles Iesus, Si fuerades hijos de A-
braham, las obras de Abraham hariades.*

40 ועתה מבקשים אתם להרגני
את האדם אשר דברתי לכם
את-אמת אשר שמעתי מאלהים
וזאת לא עשה אברהם :

*Empero áora procurays de matarme, hom-
bre que oshe hablado la verdad la qual he oydo
de Dios: no hizo esto Abraham.*

ה.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ἀμὲν ἀμὲν, λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς
ὁ ποιεῖ τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι
τῆς ἁμαρτίας.

*Iesus leur respondi, En verité, en
verité ie vous di, quiconque fait peché,
est serf de peché.*

35. Ὁ γὰρ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ
οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς
τὸν αἰῶνα.

*Or le serf ne demeure point à tou-
siours en la maison: les fils y demeure à
tousiours.*

36. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθ-
ρώσῃ, ὅπως ἐλευθῆραι ἔσθε.

*Si donc le fils vous affranchit, vous
serez vrayment francs.*

37. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ
ἐστέ, ἀλλὰ ζητεῖτέ με δολοχεῖναι,
ὅτι ὁ λόγος ὁ ἰμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑ-
μῖν.

*Ie saí que vous estes la posterité d'A-
braham: mais vous tachez à me faire
mourir, pource que ma parole n'a po-
int de lieu en vous.*

38. Ἐγὼ δὲ εἶδονα ὅτι πατερί
με, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὁ ἐωρά-
κατε ὅτι πατερί ὑμῶν, ποιῶ-
τε.

*Ie vous di ce que j'ai veu chez mon
Pere: & vous aussi faites les choses que
vous auez veues chez vostre pere.*

39. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐ-
τῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστὶ λέ-
γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ πικὰ τὰ Ἀ-
βραάμ ἦτι, τὰ ἔργα δὲ Ἀβραάμ ἐ-
ποιᾷτε.

*Ils respondirent, & lui dirent, Nostre
Pere, c'est Abraham. Iesus leur dit, Si
vous estiez enfans d'Abraham, vous fe-
riez les œuvres d'Abraham.*

40. Νῦν γὰρ ζητεῖτέ με δολοχεῖ-
ναι, ἄνθρωποι ὅς τίς ἀληθεῖς ὑμῖν
λελάληκα, ἢ ἡκουσα ὅτι εἶπεν.
τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐποίησιν.

*Or maintenant vous tachez à mé
faire mourir, moi qui suis vn homme
que vous ai dit la verité, laquelle j'ai
ouïe de Dieu: Abraham n'a point fait
cela.*

CAP. VIII.

34. Respondite eis Iesus, Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati.

Iesus answered them: Verely/verely I say unto you/that whosoever committeth sinne/ is the servant of sinne.

35. Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

And the servant abideth not in the house for ever: but the Sonne abideth for ever.

36. Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

If the Sonne therefore shall make you free/ye shall be free in deede.

37. Scio quia filii Abraham estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.

I know that ye are Abrahams seed/ but ye seeke to kill me/ because my word hath no place in you.

38. Ego quod vidi apud Patrem loquor: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

I speak that which I have seene with my Father: and ye do that which ye have seene with your father.

39. Responderunt & dixerunt ei, Pater noster, Abraham est. Dicit eis Iesus, Si filii Abraham estis, opera Abraham facite.

They answered/ and sayde unto him/ Abraham is our father. Iesus said unto them/ If ye were Abrahams children/ ye woulde do the workes of Abraham.

40. Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audiavi à Deo, hoc Abraham non fecit.

But now ye go about to kill me/ a man that have tolde you the trueth/ which I have heard of God: this did not Abraham.

Das VIII. Capitel.

34. Iesus antworttet ihnen / vnd sprach: Warlich / warlich / ich sage euch: Wer sünde thut / der ist der sunden Knecht.

Ihesus suarede dem / oc sagde/ Sanelige sandelige/ieg siger eder/ Duo som gør Synd/hand er Synd/sens suend.

35. Der Knecht bleibet nicht ewiglich im Hause/ der Son bleibet ewiglich.

De Suenden bliffuer icke ewindelige i Huset/ Sennen bliffuer ewindelige.

36. So euch nun der Son frey machet / so seyt jr recht frey.

Der som nu Sennen gør eder frei / da ere i rei frei

37. Ich weiß wol daß ihr Abrahams Samen seyt/ Aber ihr suchet mich zu tödten / denn mein rede fehet nicht vnter euch.

Ieg veed vel / at i ere Abrahams sæd/ men i søge effter at sla mig ihuel / thi min Tale tager icke iblant eder.

38. Ich rede was ich von meinem Vater gesehen habe / so thut jr / was ihr von eurem Vater gesehen habt.

Ieg taler det som ieg haffuer seet aff min Fader/ Saa gøre i/ huad som i haffue seet aff eders Fader.

39. Sie antwortten vnd sprachen zu ihm: Abraham ist vnser Vater. Spricht Iesus zu ihnen: Wenn ihr Abrahams Kinder weret / so thet ihr Abrahams werck.

De suarede oc sagde til hannem/ Abraham er vor Fader. Ihesus siger til dem / der som i vaare Abrahams Børn / da giorde i Abrahams Gerninger.

40. Nun aber suchet jr mich zu tödten / einen solchen Menschen / der ich euch die Warheit gesagt habe / die ich von Gott gehöret hab / Das hat Abraham nicht gethan.

Men nu søge i effter at sla mig ihuel / saadant it Menniske/ ieg som saade eder Sandhed/ som ieg hørede aff Gud/ det giorde Abraham icke.

Kapitola VIII.

34. Odpověďel jim Ježíš: Gistě gistě pravím vám/ že každý kdož činí hříšch/ služebník jest hříšchu.

Alle im odpověděl Iesus / Záprawde záprawde vám povíedam/ Wšestkic ktery sie dopuščá grzechu/ jest sluga grzechowi.

35. A služebník nezuostává w domu na věky/ ale Syn zůstává na věky.

A služák nie miešťa w domu na wieki/ iednož syn miešťa wuś cznie.

36. Protož wysvobodíte vás Syn/ právě svobodní budete.

Przetoż jesteś was syn oswo- bodzi/ prawdzimie wolni będziecie.

37. Wiem że gste Synowě Abrahamowi. Ale hledáte mne zabiti / nebo má řeč ne- chápa se vás.

Wiem że jesteście potomstwo Abrahámowe/ lecz szukacie iść ko- byście mnie zamordowali/ gdyż słow- wo moje nie ma w was miewca.

38. Já což gsem widěl v Otci mého/ toť mluvíjm: a wy co gste widěli v Otci wasšem/ to činite.

Jac Powiedam to com widział v Oycu mego/ a wy też czynicie to coście widzieli v oycu swego.

39. Odpověděli / a řekli ge- mu: Otce náš Abraham gest. Řekl im Ježíš: Gste li Syn- nowě Abrahamowi / skutky Abrahámovy činite.

Edy oni opowiedzieli / a řekli / Ocieci náš jest Abrahám / A Je- zus im řekl / Byście byli syny Ab- rahámovymu / czynilibyście ve- sy nři Abrahámowe.

40. Ale nyní hledáte mne zabiti / Eflowěta toho / kteráž gsem prawdu mluvil vám / kterauž gsem složil od Boha. Tohoť gest Abraham nečinil.

A teraz oto szukacie iść abyście mnie zabić mieli / cżłowieką tego ktery wam mowię prawde / ktery ramysłżał od Boga / tegoć nie czy- nił Abrahám.

ח

41. אֲנִיחִין דִּין עֲבָדִין אֲנִיחִין
עֲבָדָא דְאֲבוּכִין אֲמָרִין לֵה
חֲנִן מִן נְיִוְתָא לֵגַל חֲנִן
חַד אֲפָא אִית לֹן אֱלֹהָא :

*Voi fate l'opere di vostro Padre. La
onde essi li dissero, Noi non siamo nati di
fornicatione: noi habbiamo un Padre che
è Iddio.*

42. אֲמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ אֱלֹהִי
אֱלֹהָא חֲנִן אֲבוּכִין
מִחֲבִין חֲנִיחִין לִי אֲנִי
גִיד מִן אֱלֹהָא נִבְקָרָא ו
נִאֲתִית וְלֹא חֲנָא מִן עֲבוֹת
נִבְשִׁי אֲתִית אֱלֹהִי הוּ
שְׂדִרְנִי :

*Per ilche Iesv disse loro, Se Iddio
fosse vostro Padre, certamente voi amareste
ste me: perciocche io son partito, e venuto
da Dio: ne son venuto da me stesso, ma
egli m'ha mandato.*

43. מִטוֹל מִנָּא מִלְתִּי לֹא
מִשְׁתַּדְעִין עַל דְּלִגָּא מ
מִשְׁפָּחִין שְׁמַעִין מִלְתִּי :

*Perche non intendete voi la mia fa-
miglia? Percioche voi non potete odir le
mie parole.*

44. אֲנִיחִין מִן אֲפָא אֲכַל-
קִרְצָא וְרִגְתָּה דְאֲבוּכִין
עֲבִין אֲנִיחִין לְמַעַבְדִּי הוּ
דְמִן בְּרִישִׁית קִטֹּל אֲנִישָׁא
הוּ וּבְשִׁרְרָא לֹא קִיָּם
מִטוֹל דְּשִׁרְרָא לִירְבָּה
וְאִמְתִּי דְּמִמְלַל פְּדִבּוּתָא
מִן דִּילָהּ הוּ מִמְלַל מִטוֹל
דִּדְגָּלָא הוּ אֶף אֲבוּהָ :

*Voi sete sciti dal Padre diavolo, e
volete soddisfare a gli appetiti del padre
vostro, Egli è stato homicida fin da prin-
cipio, e non stette saldo nella Verità: per-
ciocche non è Verità in lui. Ogni volta che
egli parla il falso, parla del suo proprio:
perciocch'egli è mendace, e padre de la
menzogna.*

45. אֲנִיחִין דִּין דְּשִׁרְרָא
מִמְלַל אֲנִיחִין לֹא מִהִימְנִין
אֲנִיחִין לִי :

*E perche io dico la Verità, voi non mi
credete.*

ח

41. אֲנִיחִין עוֹשִׂים אֶת-מַעֲשֵׂי
אֲבִיכֶם וְיֹאמְרוּ אֱלֹהִי אֲנִיחִין
מִתְּנִיחִת לֹא מוֹלְדִנִי אֲבִי אֶחָד
לִנִי אֱלֹהִים :

*Vosotros hazeys las obras de vuestro padre
Dixeronle pues, Nosotros no somos nacidos de
fornicacion: vn padre tenemos es à saber, Dios.*

42. וְיֹאמַר לָהֶם יִשׁוּעַ אֱלֹהִים
אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אֵף תִּתְּבוּנְנִי
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יֵצֵאתִי וְבִנְיָתִי
וְלֹא מִמֶּנִּי בִנְיָתִי כִּי-אֱלֹהִים הוּא
שְׁלַחְנִי :

*Iesus entonces les dixo, Si vuestro Padre fu-
era Dios, ciertamente amarme hyades à mi: por-
que yo de Dios he salido, y he venido; que no he
venido de mi mismo, mas el me embió.*

43. עַל-כֵּן אֶת מִלְתִּי לֹא
יִדְעִים אֲנִיחִים כִּי לֹא תוֹכְלוּ
לְשִׁמוֹעַ אֶת-דִּבְרִי :

*Porque no reconoceys mi lenguaje, que no
podeyz oyr mi palabra?*

44. אֲנִיחִים מֵאֲבִיכֶם הַשָּׁטָן
הוּא וְאֶת-מִנְיָתִי אֲבִיכֶם תִּתְּנוּ
לְעִשְׂוֹת הוּא מְרַצֵּחַ הָאָדָם
מִרְאֵשִׁית וּבִנְיָתִי לֹא קִים כִּי
אֵינְנָה בִּן הָאֵמֶת כְּאִשֶּׁר מְדַבֵּר
אֶת-הַכֹּזֶב מִנִּבְשִׁי מְדַבֵּר הוּא
כִּי כֹזֵב הוּא וְאֲבִי-הַכֹּזֶבִים :

*Vosotros de padre diablo soys, y los desseos
de vuestro padre quereys cumplir. el homicida
ha sido desde el principio: y no permanecio en
verdad porque no ay verdad en el. Quando hab-
la: mentira de suyo hablo porque es mentiroso,
y padre de mentira.*

45. וְאֲנִי כִּי אֶת אֵמֶת מְדַבֵּר
אֵינְכֶם מֵאֲמִינִים לִי :

Y porque yo digo Verdàd, no me creeyz.

ה'.

41. Ἰμῶς ποιῶτε τὰ ἔργα τοῦ πα-
τρὸς ὑμῶν. εἶπον ὃν αὐτῷ, ἡμῶς
ὅκ παρνοίας εἰ γεγενήμεθα ἕνα πα-
τέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

*Vous faites les œuvres de vostre pe-
re. Dont ils lui dirent, Nous ne som-
mes point nés de pailardise. Nous a-
uons vn pere, qui est Dieu.*

42. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θε-
ος πατὴρ ὑμῶν ᾤει, ἡγαπατε αὐ-
τὸν ἐγὼ γὰρ ὅκ τῷ θεῷ ἐξῆλθον
καὶ ἤκω· ὅς γάρ αὖτις ἐμαυτῷ ἐ-
λήλυθα, ἀλλ' ὁ καθ' ὅς με ἀπέστλ-
αε.

*Pource Iesus leur dit, Si Dieu estoit
vostre pere, certes vous m'aimeriez, car
ie suis illu de Dieu, & vien de deuers lui:
car ie ne suis point venu de par moi-
meisme, mais lui m'a enuoyé.*

43. Διατί τὸν λαλῶν τὸν ἐμὸν
οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ διώσω
ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

*Pourquoi n'entendez-vous point
mon parler? d'autant que vous ne pou-
uez ouir ma parole.*

44. Ἰμῶς ὅκ ὁ πατὴρ τοῦ δια-
βόλου ἐστὶ, καὶ τὰς διηγουμίας τοῦ
πατρὸς ὑμῶν θέλει ποιῆν. ὁ κα-
τ' αὐθροα κατένω· ᾤει αὖτις δι-
χῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἔχ' ἐσηκον-
ῶτι ὅκ ἐστιν ἀληθὴς ἐν αὐτῷ. ὅταν
λαλῇ τὸ ψεῦδος, ὅκ ἡδὲ ἰδίῳ λα-
λῇ· ὅτι ψεύτης ἐστὶ ὁ πατὴρ αὐ-
τοῦ.

*Le pere dont vous estes iussus, c'est
le diable, & vous voulez faire les desirs
de vostre pere. Il a esté meutrier dès le
commencement, & n'a point persueere
en la verité: car verité n'est point en lui.
Toutes les fois qu'il profere mensonge,
il parle de ce qui lui est propre: car il est
menteur, & est le pere de mensonge.*

45. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὸν ἀλὴν λέ-
γω, οὐ πιστεύετε μοι.

*Et pourtant que ie di verité, vous
ne me croyez point.*

41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus Deum,

Ye doe the workes of your father. Then said they to him/ We are not borne of fornication: we haue one Father/ which is God.

42. Dixit ergo eis Iesus, Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me, ego enim ex Deo processi, & veni, neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

Therefore Iesus said vnto them/ If God were your Father / then would he loue me: for I proceeded forth/ and came from God/ neither came I of my selfe/ but he sent me.

43. Quare loquelam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

Why doe ye not vnderstand my talke? because ye can not heare my worde.

44. Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo, cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

Ye are of your father the deuill/ and the lusts of your father ye will do: he hath bene a murderer from the beginning/ and abode not in the truth/ because there is no truth in him. When he speaketh a lie/ then speaketh hee of his owne/ for he is a liar/ and the father the reof.

45. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

And because I tell you the truth/ ye beleeue me not.

41. Ihr thut euers Vaters werck. Da sprachen sie: Wir sind nicht vñ ehelich geboren / Wir haben einen Vater / Gott.

I gore eders Faders gerninger. Da sagde de/ wir ickte weete sodde / wi hassue en Fader / Gud.

42. Iesus sprach zu ihnen: Vere Gott euer Vater / so liebetet jr mich. Denn ich bin außgegangen vñd kommen von Gott. Den ich bin nicht von mir selber kommen / sondern er hat mich gesandt.

Ihesus sagde til dem / vaare Gud eders Fader/ da elste i mig. Thi ieg er vdgangen och kommer fra Gud / Thi ieg er ickte kommen aff mig self / men hand vdsende mig.

43. Warumb kennet ihr denn meine sprache nicht? Denn jr köndt ja meine Wort nicht hören.

Hui kende i da mit Maal ickte? Thi i kunde io ickte høre mine ord.

44. Ihr seht von dem Vater dem Teufel / vñd nach euers Vaters lust wolt jr thun. Derselbige ist ein Mörder von anfang / vñd ist nicht bestanden inn der Wahrheit / denn die Wahrheit ist nicht in jm. Wenn er die Lügen redt / so redet er von seinem eigen / denn er ist ein Lügner vñd ein Vater derselbigen.

I ere aff den Fader / Dieffuelen / oc i ville gore effter eders Faders begering. Den samme er en Morder aff begyndelsen / oc er ickte bestandig i Sandhed / thi sandhed er ickte i hannem. Naar hand taler Løgen / da taler hand aff sig eget / Thi hand er en Løgnere och en fader til hende.

45. Ich aber / weil ich die Wahrheit sage / so glaubet ihr mir nicht.

Men Jeg / effterdi ieg siger Sandhed / da tro i mig ickte.

41. Wy činijste skutky Otce wasseho. V řekli gemu: My z Smilstva negsme zrozeni ge dnoho Otce máme/ Boha.

Wy czynicie vesynky Oycá wássego/ Ale mu omi řekli. A zdyce/ chynimy nie z cudzološtwa ja ná/ rozeni / tednegož Oycá mamy Boga.

42. Tehdy řekl jim Ježíš: Vyť Buoh Otce wás by/ milovalibysite mne žagiste. Nes bo ná z Boha posel gsem / a přissel gsem. Ani sam od sebe gsem přissel / ale on mne poslal.

Thedy impowiedzial Jezus / Byc byl Bog Oycem wászym/ tes dybyście mne milovali/ gdyżem ta od Boga wyszedl / a przyszedl / a nie samem od siebie przyszedl / ale mne on poslal.

43. Proč řekij mych nepoznáváte? Proto / že nemůžete slyšeti řeči mé.

Cemuž tey powleďť mosey n'e poymuiecie? przeto iż nie możete slyšać słowá mego.

44. Wy z Otce Diábla gste/ a žádosti Otce wasseho chćete činiti. On byl wraždlnykem od počátku/ a w prawdě nřkdá nestál: neb prawdy w něm ne nij. Když mluwj lež / z swěho vlastního mluwj / neb gest lhař a Dtec lži.

Wy z oycá dyáblá testěšćte/ a požadlwosť oycá wássego chćete chćeć / oná byl mežoboyca od počatku/ y w prawdzie nie zostal / bo w nim nie máš prawdy / ile? Erořkolwieř powieda / klamstwo sam z siebie powieda / abowiem jest klamčá y otec klamstwa.

45. Ale ná že prawdu pravim/ newěřite ná.

A iž prawde mowię / wy mne nie wierzyćte.

ה

46. מי מכם יזכירני על חטאתי ואן שררה ממלל אנא אנתון למנא לנ מדימניו אנתון לי :

Chi è di voi che mi riprenda di peccato? E se io vi dico la verità, perché non mi credete voi?

47. מן דמו אלהא איתוהי מלא דאלהא שמע מטול הנא אנתון לא שמעין אנתון מטול דלא היתון מן אלהא :

Chi è da Dio, ode le parole di Dio: per questo voi non l'udite, perciò che voi non sete da Dio.

48. ענו יהודיא ואמרין לה לא שביר אמרין דשמרנא אנת דנא אית לך :

Risposero allora i Giudei, e disserli, Non diciamo noi bene, che tu sei Samaritano, e hai il demonio?

49. אמר להון ישוע לי דנא לא אית אלהא לאבי מוקר אנא ואנתון ממצערין לי :

Iesv rispose, Io non ho il demonio, ma honoro il Padre mio, e voi mi disonorate.

50. אנא דין לא בענא אנא שובחי איר-הו ד דבעא ודאן :

Or io non cerco la mia gloria: è ben chi la cerca, e ne giudica.

51. אמין אמין אמר אנא לכו דמן דמלתי גטר מ מותא לא יחוא לעלם :

In verità, in verità vi dico, Se alcuno offeruarà la mia parola, non vedrà mai la morte.

52. אמרין לה יהודיא השא ידעו דדנא אית לך אברהם מית וגביא ואנת אמר אנת דמן דמלתי גטר מותא לא יטעם לעלם :

Allor i Giudei dissero, Hor noi habbiamo conosciuto che tu hai il demonio: Abraham è morto, e i Profeti: e tu dici, Se alcuno offeruarà la mia parola, non gusterà giamai la morte.

ה

46. מי מכם יזכירני על חטאתי ואם את אמרת אני אומר למה לא תאמיני לי :

Quien de vosotros me redarguye de peccado? Si digo verdad, porque vosotros no me creys.

47. כל אשר מאלהים הוא את דברי אלהים שומע על כל אתם אינכם שומעים כי מאלהים לא הויתם אתם :

Elque es de Dios, las palabras de Dios oye: las quales portanto no oys vosotros, porque no soys de de Dios.

48. ויענו היהודים ויאמרו לו הלא היטב אומרים אנחנו כי שומדונו את יש לך השטר :

Respondieron entonces los Iudios, y dixerone, No dezimos bien nosotros, que tu eres Samaritano, y que tienes demonio?

49. ויען ישוע אינני יש לך השטר כי אם מכבד אנכי את אבי ואהם תכלימוני :

Respondió Iesus, Yo no tengo demonio: antes honro à mi Padre, y vosotros me aueys deshonrado.

50. כי אני לא מבקש את כבודי יש אחד המבקש וישפט :

Y yo no busco mi gloria: ay quien la busque, y juzgue.

51. אמר אמר אומר אנכי לכם אם איש יצור את דברי לא יטעם מות לעלם :

Decierto cierto os digo, que elque guardare mi palabra, no verá muerte para siempre.

52. ויאמרו אליו היהודים מעת דענו כי יש לך השטר אברהם מית והנביאים ואת אומר אם איש יצור את דברי לא יטעם מות לעלם :

Entonces los Iudios le dixeron, Ahora conocemos que tienes demonio. Abraham murió, y los Prophetas: y tu dizes, Elque guardare mi palabra, no gustará muerte para siempre?

ה.

46. Tis ex vobis elegit me peccati: et si dicam veritatem, quare non creditis mihi?

Quis est celui d'entre vous qui me redarguera de peché? & si ie di verité, pour quoy ne me croyez-vous?

47. 'O ōn ek tō theō, tē rhēmata tō theō akouē. Alē tō vobis oſk akouēn, ōn ek tō theō oſk iſtē.

Celui qui est de Dieu, oit les paroles de Dieu: pourtant ne les oyez-vous point, a cause que vous n'etes point de Dieu.

48. 'Απεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλὰς λέγομεν ἡμῖς, ὅτι σαμαριτῆς εἶσιν, ὃ δαίμονιον ἐχρεῖς;

Adonc les Iuifs respondirent, & lui dirent, Ne disons-nous pas bien que tu es vn Samaritain, & que tu as le diable?

49. 'Απεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαίμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου καὶ ὑμῖς ἀτιμάζετε με.

Iesus respondit, I'en'ai point le diable, mais i' honore mon Pere, & vous me des-honorez.

50. 'Εγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἐστὶ ὃς ζητεῖ καὶ κρίνει.

Or ne cherche-je point ma gloire: il y a qui la cherche, & qui en iuge.

51. 'Αμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θιώσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

En verité, en verité ie vous di, que si quelcun garde ma parole, il ne verra iamais la mort.

52. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, νυνὶ ἐγνώκαμεν ὅτι δαίμόνιον ἐχρεῖς· ἀβραάμ ἀπεθνήκει καὶ οἱ προφῆται· καὶ σύ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γένηται θανάτος εἰς τὸν αἰῶνα.

Dont les Iuifs lui dirent, Maintenant cognoissons-nous que tu as le diable. Abraham est mort & les prophetes, & tu dis, Si quelcun garde ma parole, il ne goustera iamais la mort.

CAP. VIII.

46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

Which of you can rebuke me of sin? and if I say the truth/ why do ye not beleene me?

47. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

He that is of God/ heareth Gods words: ye therefore heare them not/ because ye are not of God.

48. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & demonium habes?

Then answered the Jewes and said unto him / Say we not well that thou art a Samaritan/ and hast a demill?

49. Respondit Iesus, Ego demonium non habeo: sed honorifico patrem meum, & vos inhonorastis me.

Iesus answered / I haue not a demill / but I honour my Father / and ye haue dishonored me.

50. Ego autem non quaero gloriam meam, est qui quærat, & iudicet.

And I seeke not mine owne prayse: but there is one that seeketh it / and iudgeth.

51. Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servauerit, mortem non videbit in æternum.

Verely/ verely I say vnto you / If a man keepe my worde / he shall neuer see death.

52. Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognovimus quia demonium habes, Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum servauerit, non gustabit mortem in æternum.

Then said the Jewes to him / Now know wee that thou hast a demill. Abraham is dead / and the Prophets / and thou sayest / If a man keepe my worde / he shall neuer taste of death.

Das VIII. Capitel.

46. Welcher vnter euch kan mich einer sünde zeihen? So ich euch die Wahrheit sage / warumb glaubet ihr mir nicht?

Huo aff eder sand beuise mig en synd offuer? Men siger ieg eder sandhed / huor saare tro i mig icke?

47. Wer von Gott ist / der höret Gottes wort. Darumb höret ihr nicht / denn ihr seht nicht von Gott.

Huo som er aff Gud / hand høre Guds ord. Der saare høre icke / thi icke aff Gud.

48. Da antwortten die Jüden / vnd sprachen zu ihm: Sagen wir nicht recht / daß du ein Samariter bist / vnd hast den Teufel?

Da suarede Jøderne / oc sagde til hannem / Sige vi icke ret / at du est en Samaritaner / oc hassuer Dieffuelen?

49. Iesus antworttet: Ich habe keinen Teufel / Sondern ich ehre meinen Vater / vnd ihr vnehret mich.

Ihesus suarede / Jeg hassuer ingen Dieffuel / Men ieg ærer min Fader / oc i vanære mig.

50. Ich suche nicht meine ehre / es ist aber einer / der sie suchet vnd richtet.

Jeg søger icke min ære / men der er en / som hende søger / oc dømmet.

51. Warlich / warlich / ich sage euch / So iemand mein wort wirdt halten / der wirdt den Todt nicht sehen ewiglich.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / der som nogen holder mit Ord / hand skal icke see Døden euindelige.

52. Da sprachen die Jüden zu ihm: Nun erkennen wir daß du den Teufel hast. Abraham ist gestorben / vnd die Propheten / vnd du sprichst: So jemand mein wort helt / der wirdt den Todt nicht schmecken ewiglich.

Da sagde Jøderne til hannem / Nu kende vi at du hassuer Dieffuelen. Abraham er død / oc Propheterne / oc du siger / der som nogen holder mit Ord / hand skal icke smage Døden euindelige.

Kapitola VIII.

46. Kdo z wás bude mne trestati z hřijchu? Ale poněmáď pravdu pravím / proč mi nevěříte?

Řekory z wásť strofufe mne z grzechu? Jestli pravdu mowie przet z me nie wierzyće?

47. Kdo z Boha gest / slowa Bozhi slyšy: protoz wy neslyšite / neb z Boha negste.

Řhoc z Boga gest / slow Bozich slycha / A dla tego z wy nie słuchacie ze nie jesteście z Boga.

48. Tedy odpowěděl žide. a řekl gemu: Wšak my dobře pravíme že gš Samaritan / a ďabelstvi mās.

A dla tego z Jydowie odpowědzel mi y řekl / Żalimy dobrze powiedamy że ty jest Samarytan / y dyabelstwo mās.

49. Odpowěděl Ježíš: Váš ďabelstvi nemám / ale ctím Otce mého / a wy gste mne nectili:

Žáto im dal odpovědž Jezus / Já dyabelstvá nemám / ale ctěje Otce mého / a wy mne stomocíte.

50. Váš žagistě nehledám slávy mé / gest kdo hledá a saudij.

Já nie hľadám chwały swej / leč ctím Otce mého / a wy mne neocitíte.

51. Gistě gistě pravím wám / bude li kdo zachowáwati řeč mau / smrti něvžij na věky.

Žáprawde záprawde wám poswědám / Jestli kto slova me záchowáwac bedžie / smertci nie ož glada ně wěki.

52. Tedy řekl žide: Ny nij gšme poznali / že ďabelstvi mās. Abraham v mrtel y Procy / a ty pravíš / Bude li kdo zachowáwati řeč mau / smrti neokusij na věky.

Řekli mu tedy Jydowie / Te razciemny poznali že dyabelstwo mās / Abraham v mrtel y Procy / A ty powieš / Bude li kdo zachowáwac bedžie / nie skor sčhuie smertci na wěki.

ח
53. למה אמת רב אמת מו
אביו אברהם דמית ומו
נבית דמיתו מנו עבר
אמת נפשו:

Sei tu maggiore del nostro padre Abraham il quale è morto? e i Profeti ancor son morti: chi fus tu te stesso?

54. אמר להו יסוע אן
אנא משבח אנא נפשי
שובחי לא הוה מד
איתוהי אבי דמשבח לי
הו דאמרו אמתו האלהו
הו:

Rispose Iesv, Se io glorifico me stesso, la mia gloria è niente: mio Padre è quello che mi glorifica, il qual voi dite che egli è vostro Iddio.

55. ולא ידעתוהי אנא
הו ידע אנא לה ואן אמר
אנא ולא ידע אנא לה
הו אנא לי פדב
אבותכו אלא ידע אנא
לה ומלתה נטר אנא:

Tuttavia voi non lo conoscete, ma io lo conosco, e se io dico di non l'aver conosciuto, farò un mendace simile a voi, ma io l'ho conosciuto, & asseruo la sua parola.

56. אברהם אביכם עלץ לראות
את יומי וירא יושמה:

Abraham padre vostro bramò grandemente di vedere questo mio giorno, e viduelo, e allegressene.

57. אמרו לה יהודים
עד כיל בר המשוין שני
לא הוה ולא אברהם חנות:

I Giudei dunque li dissero, Tu non hai ancor cinquanta anni, & hai veduto Abraham?

58. אמר להו יסוע אמין
אמין אמר אנא לכו דעד
לא יהוה אברהם אנא
איתי:

Iesv disse loro, In Verità, in Verità vi dico Prima che fusse Abraham, io sono.

59. ושלחו באביו
דירגמוהי וישוב
אחשוי נפיק מן היכל
ועבר פנתהו ואיל:

Allora essi presero da sassi per gittarli contra lui: ma Iesv si nascose, & uscì del tempio.

ח
53. האת גדול מאביו אברהם
אשר מת והנביאים מתו את
מי תעשה את נפשו:

Eres tu mayor que nuestro padre Abraham el qual murió, y los Prophetas murieron: quien te hâzes?

54. ויען יסוע אן
את נפשי אן כבודי אינני
מאמה יש אבי המכבדני אשר
אומרים אתם כי אלהיכם
הוה:

Respondió Iesus, Si yo me glorifico à mi mismo, mi gloria es nada: mi padre es el que me glorifica, el que vosotros dezis, que es vuestro Dios.

55. ולא ידעתוהי וינא
אנא אמר כי לא ידעתוהי אהיה
כמוכם כוב כי אנא ידעתוהי
ואת דברו נצרתו:

Y no lo conoceys, mas yo lo conozco: y si dixere que no lo conozco, sere como vosotros, mentiroso, mas conozco lo y guardo su palabra.

56. אברהם אביכם עלץ לראות
את יומי וירא יושמה:

Abraham vuestro padre se gozo por ver mi dia: y vidolo, y gozose:

57. ויאמרו אליו יהודים בן
חמשנים שנה עודך לא היית
ואת אברהם ראתה:

Dixerontle entonces los Iudios, Aun no tienes cinquenta annos, y viste à Abraham?

58. ויאמר להם יסוע אמין
אמין אמר אנא לכם בטרם יהיה
אברהם אני הוה:

Dixoles Iesus, Decierto decierto os digo, Antes que Abraham fuese, yo soy.

59. וישאו אבנים להשליך עליו
וישובו התחבא ויצא מן היכל
ויצא בתוכם ולכה עבר:

Tomaron entonces piedras para arronjarle. mas Iesus se encubrió, y salióse del Templo.

ח.
53. Μη σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ, ὃς τις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιῆς;

Es-tu plus grand que nostre pere Abraham qui est mort: les Prophetes aussi font morts: que te fais-tu toi-mesme?

54. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δόξω ἑμαυτὸν, ἡ δόξα μὴ ἔστι ἐξ ὧν ἐστὶ ὁ πατήρ μου ὁ δόξας με, ὁ ὑμῶν λέγει περὶ τοῦ υἱοῦ ἐμοῦ ἐστίν.

Iesus respondit, Si ie me glorifie moi-mesme, ma gloire n'est rien: mon Pere est celui qui me glorifie, auquel vous dites qu'il est vostre Dieu.

55. Καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτὸν, ἐγὼ δὲ εἶδα αὐτόν. Ἐὰν ᾔνω ὅτι οὐκ εἶδα αὐτόν. Ἐσομην ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' εἶδα αὐτόν, ὃς τὸν λόγον αὐτοῦ τηρεῖ.

Toutesfois vous ne l'avez point connu: mais moi, ie le cognoi: & si ie dis que ie ne le cognoi point, ie ferai menteur semblable à vous: mais ie le cognoi, & garde sa parole.

56. Ἀβραάμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ὅτι εἶδεν τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν· καὶ εἶδε, καὶ ἔχρη.

Abraham vostre pere a tressailli de ioye de voir ceste miene iournee: & fa veuë, & s'en est esiouï.

57. Εἰ ποῦ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. Πητήσονται οὕτω ἔχρη. καὶ ἀβραάμ ἐώρακα;

Les Iuifs donc lui dirent, Tu n'as point encore cinquante ans, & tu as veu Abraham?

58. Εἰπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν ἀμὲν· ἐγὼ ὑμῶν, πρὶν ἀβραάμ γένεσθαι, ἐγὼ εἰμι.

Iesus leur dit, En verité, en verité ie vous di, deuant qu'Abraham fust, ie suis.

59. Ἦσαν οὖν λίθους ἵνα βάλλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξηλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσων αὐτῶν, καὶ παρῆλθεν αὐτοῖς.

Adonc ils leuerent des pierres pour ietter contre lui: mais Iesus se cacha, & sortit du temple, ayant passé au trauers d'eux: & ainsi s'en alla.

53. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis?

Art thou greater then our father Abraham, which is dead? and the Prophets are dead: whom makest thou thy selfe?

54. Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

Iesus answered / If I honour my selfe, mine honour is nothing worth: it is my Father that honoureth me, whom ye say / that he is your God.

55. Et non cognovistis eum; ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius servo.

Yet ye have not known him: but I know him, and if I should say I know him not / I should be a liar like unto you: but I knowe him / and keepe his worde.

56. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: & vidit, & gavisus est.

Your father Abraham reioyced to see my day / and he saw it / and was glad.

57. Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

Then said the Jewes unto him, Thou art not yet fiftie yere olde, and hast thou seene Abraham?

58. Dixit eis Iesus, Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

Iesus saide unto them, Verely, verely I say unto you / before Abraham was, I am.

59. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum, Iesus autem abscondit se, & exivit de templo.

Then tooke they by stones / to cast at him / but Iesus hid him selfe / and went out of the Temple.

53. Bist du mehr denn unser Vater Abraham, welcher gestorben ist, vnd die Propheten sind gestorben? Was machst du auß dir selbst?

Est du da mere / end vor Fader Abraham? huilken er er Død / oc Propheterne ere døde. Huad gor du aff dig self.

54. Iesus antwortet: So ich mich selber ehre / so ist meine ehre nichts. Es ist aber mein Vater der mich ehret / welchen ihr sprecht / er sey euer Gott.

Ihesus suarede / der som ieg ærer mig self / da er min ære inted. Men der er min Fader / som mig ærer / huilken i siige / hand er eders Gud / oc kende hannem icke.

55. Vnd kennet ihn nicht / Ich aber kenne ihn. Vnd so ich würde sagen / ich kenne sein nicht / so würde ich ein Lügner / gleich wie ihr seit. Aber ich kenne ihn / vnd halte sein Wort.

Men ieg kender hannem. De som ieg sagde / ieg kender hannem icke / da bleff ieg en Løgnere / lige som i ere / Men ieg kender hannem / oc holder hans Ord.

56. Abraham euer Vater ward fro / daß er meinen tag sehen solt vnd er sah ihn vnd freuet sich.

Abraham eders Fader bleff glad / at hand skulde see min dag / oc hand saa hannem / oc gledde sig.

57. Da sprachen die Jüden zu ihm: Du bist noch nicht fünfzig Jar alt / vnd hast Abraham gesehen?

Da sagde Joderne til hannem, du est icke end nu halffrediesinds tiue aar gammil / oc haßuer du seet Abraham?

58. Iesus sprach zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch: Ehe denn Abraham ward / bin ich.

Ihesus sagde til dem / Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / For end Abraham bleff / er ieg.

59. Da huben sie steine auff / daß sie auff ihn würffen. Aber Iesus verbarg sich vnd gieng zum Tempel hin auß.

Da løffte de stene op / at de vilde kast paa hannem. Men Ihesus stulste sig / oc gick ud aff Tempelen.

53. Bializ ty wieszcz gsyniezi Dtec nase Abraham / kterzy gest umiel? y Prorocy zemfeli. Kym ty se cinijis?

Izas ty test wieszcz nad onego Dyci nasego Abraham / Ktery umarty Prorocy pomarli: Czym je siethy wiody czynisz?

54. Odpowiedel Jezus: Chwalamu na sebe sam / chwalam na nie nienij / gestie Dtec muog kterzy mine chwalam / gest hozy wy prawicie / ze Buzh was gest:

Tedy odpowiedzial Jezus / Jezus si: ja sam chwale / chwalamo: ta nie nie test / onci Dciec moy test ten Ktery mie chwali / Kterego wy powiedacie byc Bogiem waszym.

55. A nepoznali geste ho / ale na gen znam. A dijamu ze ho nepam / budu podobny wam lha. Ale znam gen / a fec geho zachowawam.

Lees go ant znacie / a tac go znam / y testbych rzekl ze go nie znam / bede rownym wam klamca / Ale go znam y slowo iego zachowavam.

56. Abraham Dtec was radowal se / aby widel den muog / y widel / radowal se.

Abraham ociec was ochotnie zadat ogladac den dzien moy / y ogladal a radowal se.

57. Tedy rzekli nemu Zide: Padasati let geste nenas / a Abrahamu gsynie widel?

Rzekli mu tedy Zydowie / Padasadziest lat geste niemas / a Abrahamu widzial?

58. Rzekl gim Jezus: Glisie giste prawim wam Prwie niezli Abraham narodil se / nat gsem.

Ale mi rzekl Jezus / Zaprawde zaprawde wam powiedam / Pierwey niz Abraham byl / ja testem.

59. Zchapani Zide kamesnij / aby hazeli na neho. Ale Jezus skryl se / a wyszedl z Chramu.

Zatym porwali kamienie aby nan castali / ale Jezus uchronil se / wyszedl z Kosciola.

ט

2 וְכַאֲשֶׁר עָבַר דָּאָה אֶת-אֲנוֹשׁ
סְמִיָּא דְּמִן כְּרִסְאָמָה :

Y passando Iesus, vido vn hombre ciego de su nacimiento.

2 וְשָׁאֲלוּהוּ תַלְמִידָיו
וְאָמְרוּ רַבּוֹ מִנּוּ חֲטָא הֲנָא
אוֹ אֲבִיהוּי דְּכַד סְמִיָּא
יְתִילָה :

Et sus disciples li demandorono, dicendo: Maestro, chi ha peccato, costui o pur i suoi genitori, ch'egli è cōfinato cieco?

3 אָמַר לְהוֹן יִשְׁעֵי לֹא הוּ
חֲטָא וְלֹא אֲבִיהוּי אֲלֵא
דִּיתְחִוּוֹן בְּהָ עֲבָדוּהוּי
דְּאֵלֵהָ :

Iesus risspose, Ne costui ha peccato, ne i suoi genitori: ma questo è a fin che l'opere di Dio si manifestino in lui.

4 לִי גֵלָא לְמַעַבְדָּא
דְּמִן דְּשִׁדְדִי יְגַד אִימָמָא
הוּ אֲתָמָא לְלֵאנָא דְּאֲנִשָּׁא
לֹא מִשְׁכַּח לְמַפְלָח :

A me bisogna operare l'opere di colui che m'ha mandado, fin ch'egli è giorno: la notte viene che niuno può operare.

5 בְּמָא דְּפָעִלְמָא אֲנִי
בְּיַחְדָּהָ אֲנִי דְּפָעִלְמָא :

Mentre ch'io son nel mondo, io son la Luce del mondo.

6 וְכַאֲמַר הַלִּין בֶּקַעַל
אֲרָצָא וְגָבַל טִינָא מִן
רוּחָא וְשָׂשׂ עַל עֵינָיו דְּהוּ
סְמִיָּא :

Dette ch'egli hebbe queste cose, sputo in terra, e fece del fango con lo sputo, & impiastro il fango sopra gli occhij del cieco.

7 וְאָמַר לֵה גֵל אֲשִׁיג ב
בְּמַעֲמוּדֵיתָא דְּשִׁילֹחָא
וְאֵנִל אֲשִׁיג וְאֲתָמָא פֹּד
חִיָּתָא :

E dixit, Va, lauati al lauatoio di Siloe, che s'interpreta, Mandato. Egli dunque andò, e lauossi, & venne, sedendo.

ט

1 וְכַאֲשֶׁר עָבַר דָּאָה אֶת-אֲנוֹשׁ
עוֹר מִבְּטָן אִמּוֹ :

Y passando Iesus, vido vn hombre ciego desde su nacimiento,

2 וַיִּשְׁאָלוּ לֹא תַלְמִידָיו לְאָמַר
רַבִּי מִי חֲטָא אִם זֶה אוֹ יוֹלְדֵיו
כִּי עוֹר נִוְלַד הוּא :

Y preguntaronle sus Discipulos, diciendo, Rabbi, quien peccó, éste o sus padres, porque nacielle ciego?

3 וַיֹּסֶף יֵשׁוּעַ אֲנִיגְרָא זֶה חֲטָא
וְאִנִּים יוֹלְדֵיו כִּי אִם אֲשֶׁר
יַדְאָה מַעֲשֵׂי-אֱלֹהִים בּוֹ :

Respondió Iesus, Ni este peccó, ni sus padres: mas para que las obras de Dios se manifesten en él.

4 יֵשׁ צָרְכִי לַפְעֹל אֶת-פְּעֻלָּי
אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי בְּעוֹדָא יוֹם יְבוֹא
לֵילָא אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוֹכֵל לַפְעֹל :

A mi me conuiene obrar las obras del que me embió, entretanto que el dia dura: la noche viene, quando nadie puede obrar.

5 בְּחַיֹּתִי בְּעוֹלָם אִוֵּר הָעוֹלָם
אֲנִכִּי :

Entretanto que estuuiere en el mundo, Luz soy del mundo.

6 וְכַאֲשֶׁר דִּבֶּר אֶת-הָאֵלֶּה יָרַק
אֲרָצָא וַעֲשָׂה אֶת טִיט מִן-הָרֶק
וַמָּשַׁח אֶת-הַטִּיט עַל-עֵינֵי הָעוֹר :

Esto dicho, escupió en tierra: y hizo lodo de la salina, y vntó con el lodo sobre los ojos del ciego:

7 וַיֹּאמֶר לָךְ לָךְ וָרַחֵץ בְּבִרְכַּת
שִׁילֹחָא הַמַּתְרָגִים הַשְּׁלַח וַיֵּלֶךְ
וַיִּרְחֹץ וַיְבוֹא וְרוּחָהּ הוּא :

Y dixole, Vé, lauare en el estanque de Siloe que significa, si lo declares, embiado, Y fué entonces, y lauo se y boluió viendo:

ΚΕΦΑΛ. Θ.

ΚΑὶ ὡς ἄρα ὁ εἶδεν αὐθροῶν
τοῦ Φλόν ἐκ γένετός.

Et ainsi que Iesus passoit, il vid vn homme aueugle dès la naissance.

2. Καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, λέγοντες, ραββί, τίς ἡ ἁμαρτία,
ἢ τοῦ ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τοῦ
φλόνος γέννηθῃ;

Dont ses disciples l'interroguerent, disans, Maître, qui a peché, cestui ci, ou son pere, ou la mere, pour estre ainsi né aueugle.

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἔτι ἔτι
ἡμαρτιν ἔτι εἰ γονεῖς αὐτοῦ ἀλλ' ἵ-
να φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν
αὐτῷ.

Iesus respondit, Ne cestui ci n'a peché, ne son pere, ne la mere: mais est afin que les œuvres de Dieu soyent manifestées en lui.

4. Ἐμὲ δὲ ἔργαζομαι τὰ ἔργα τοῦ
πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἵνα ἔ-
ργηται νῦν ὅτι ἐξ ὧν διώκται ἔργα-
ζομαι.

Il me faut faire les œuvres de celui qui m'a enuoyé, tandis qu'il est iour, La nuit vient que nul ne peut besongner.

5. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾶ, φῶς
εἰμι ὁ κόσμος.

Tandis que ie suis au monde, ie suis la Lumiere du monde.

6. Ταῦτα εἰπὼν ἐπίπυσε χαμῶν, &
ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ σίτου, &
ἐπίχρισεν τὸν πηλὸν ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ φλόνου.

Quand il eut dit cela, il cracha en terre, & fit de la boue de la salive, & oignit de ceste boue les yeux de l'aueugle.

7. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι
εἰς τὴν κολυμβήθραν τὴν σιλωάμ,
ὅτι ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένη. & ἀ-
πῆλθον οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἔλθῃ
βλέπων.

Et lui dit, Va-t'en & te laue au lauoir de Siloe (qui vaut autant à dire qu'enuoyé.) Il y alla donc, & se laua, & reuint voyant.

S. IOHANNES.

CAP. IX.

ET præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate.

And as Iesus passed by / he saw a man which was blinde from his birth.

2. Et interrogaverunt eum discipuli eius, Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?

And his disciples asked him saying / Master / who did sinne / this man / or his parents / that he was borne blinde?

3. Respondit Iesus, Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed ut manifestentur opera Dei in illo.

Iesus answered / Neither hath this man sinned / nor his parents / but that the workes of God should be shewed on him.

4. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari.

I must worke the workes of him that sent me / while it is day: the night cometh when no man can worke.

5. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi

As long as I am in the worlde / I am the light of the worlde.

6. Hæc cum dixisset, ex puit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos eius.

As soone as he had thus spoken / he spat on the grounde / and made clay of the spittle / and anointed the eyes of the blinde with the clay.

7. Et dixit ei, Vade, lava in natatoria Siloe, (quod interpretatur, Missus.) Abiit ergo, & lavit: & venit videns.

And send unto him / Go wash in the poole of Siloam (which is by interpretation / Sent) He went his way therefore / & washed / and came againe seeing.

S. Johannes.

Das IX. Capitel.

Und Iesus gieng fürüber / vnd sahe einen der Blind geboren war.

DE Ihesus giack frem / oc saa en som vaar Blind fød.

2. Vnd seine Jünger fragten ihn / vnd sprachen: Meister / wer hat gesündigt? diser oder seine Eltern / daß er ist Blind geboren.

Och hans Disciple spurde hannem at / oc sagde / Mestre / huo hassuer syndet? Denne / eller hans Foreldre / at hand er Blind fød?

3. Iesus antworttet: Es hat weder diser gesündigt / noch seine Eltern / sondern daß die werck Gottes offenbar würden an ihm.

Ihesus suarede / Der syndede huereken denne / och en hans Foreldre / men at Guds gerning skal bliffue obenbare paa hannem.

4. Ich muß wirken die werck / daß der mich gesandt hat / so lange es tag ist / Es kompt die nacht / da niemand wirken kan.

Jeg skal gøre hans gerning / som mig vdsende / saa lunge det er dag / Natten kommer / at ingen kand arbejde.

5. Die weil ich bin inn der Welt / bin ich das Licht der Welt.

Den stund ieg er i Verden / da er ieg Verdens Luff.

6. Da er solches gesaget / spüket er auff die Erden / vnd machet einen kot auß dem Speichel / vnd schmiret den kot auff des Blinden augen.

Der hand det sagde / spötte hand paa iorden / oc gjorde Dynd aff spötte / oc streg dyndet paa den blindis Dyen.

7. Vnd sprach zu ihm Gehe hin zu dem Teich Siloe (das ist verdolmetscht / gesandt) vnd wasche dich. Da gieng er hin / vnd wusch sich / vnd kam sehend.

De sagde til hannem / gaet bort til den dam Siloe det mercker / vdsent / oc to dig. Da giack hand bort / oc ode sig / oc kom seendis.

S. Jan.

Kapitola IX.

Vomijgege / vzšel člověka slepého / od narození.

Przychodząc wyzwał człowieka ślepego od narodzenia.

2. Tehdy otázali se Žedbníci jeho. Mistré / kdo gest zhřešil / tentoli či Rodičové jeho / že se slepý narodil?

A spytháli go zmołennicy ie / mówiac / Mistrzu kto zgrzeszył / tentli / czyli rodzicy tego iż się ślepy narodził?

3. Odpowieděl Jezus: Ani tento zhřešil / ani Rodičové jeho / ale aby zgemeni byli skutkové Boží na něm.

Odpowiedział Jezus / Ani ten zgrzeszył / ani rodzicy tego / ale żeby się sprawy Boże w nim okazały.

4. Jáť musím dělati dílo toho kterýmž mne poslal / dokud den gest. Přijdeť noc / kdyžto žádný nebude moci dělati.

Antec potřebá spráwować spráwy onego kterýmž mne poslal / poťad vžien jest przychodzieť noc gdy žádný nie będzie mógł nie spráwować.

5. Dokawádžgem na Swětě / světlo gsem Swěta.

Poři bede nā šwicie / testciem światłości światā.

6. To když powěděl plinul na zemi / a včimil bláto z sliny / y pomazal Dčij jeho.

A rzekłszy to / plunął nā ziemi / a wczymił błoto z sliny / y mazał błotem nā oczach tego.

7. A řekl gemu: Bdi / a vmez se w Abniskú Synloc / kteráž se wykládá poslaný. A on šel a vmyl se / a přišel widā.

Przytym murzał / Idź vmyj się w Synloc / co jest / ieslibyś wykladał / posłany / A przetoż śedłszy vmył się / y wrocil się widząc.

五

6.

Or les voisins, & ceux qui auparavant auoyent veu qu'il estoit au eugle, disoyent, N'est ce pas cestui-ci qui estoit assis, & qui mendoit :

9. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστι· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὁμοίος αὐτῷ ἐστὶ· ἕκαστος ἔλεγε, ὅτι ἐγὼ εἰμι.

Les vns disoyent, C'est cestui-ci. Et les autres disoyēt, Il lui ressemble. Lui disoit, C'est moi-mesme.

10. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀ-
νεώχθησιν σου οἱ ὀφθαλμοί;

Ilz lui dirent donc, Comment ont
esté ouuerts tes yeux.

11. Ἀπεκρίθη ἐκείνος καὶ εἶπεν,
ἀθραστὸν λεγόμενον ἰησοῦς,
πολὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου
τὰς ὀφθαλμοίς, καὶ εἶπε μοι, ὕ-
παγε εἰς πᾶν κορυμβήθραν τῆς
λωαμ, καὶ νύψαι· ἀπελθόντῃ καὶ
νύψαμεν αἰεδομένη.

Il respondit, & dit, Cest hōme qu'on appelle Iesus, a fait de la bouë, & en a oint mes yeux, & m'a dit, Va au lavoir de Siloë, & te laue. Apres donc que j'y suis allé, & me suis lauë, j'ai recouuré la veüe.

12. Εἶπον οὖν αὐτοῖς, πῶς ἔστιν ἐ-
κεῖν ; λέγεις, οὐκ εἶδ' αὖ.

A donc ils lui dirent, Où est cestui-
la : Il dit, Je ne sai.

13. Ἀγρουσιν αὐτὴν πρὸς τοὺς Φα-
ελαίους, τὸν πεπτυφλόν.

Ils l'amenerent aux Pharisiens, voire celui qui auoit autrefois esté auëgle.

14. Ἦν δὲ σάββαρον ὅτε τὸν πη-
λον ἐποίησεν οἰκούς, καὶ αἰέειξεν
αὐτῷ τὰς ὀφθαλμοίς·

Or estoit-il Sabbath quand Iesus auoit fait de la bouë , & lui auoit ouuert les yeux.

15. Παλιν εἰς ἡρώτων αὐτὸν καὶ
οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ
δὲ εἶπε· αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκε μοι
στῆτι τὴς ὀφθαλμοῦς, καὶ ἐνψά-
μην καὶ βλέπω.

Les Pharisiens donc l'interrogue-
rent aussi de ceſſe, comment il avoit re-
couru à la veuë. Et il leur dit, Il a mis de
la bouë lur mes yeux, & ie me ſuis la-
lauë, & ie voi.

8. Itaque vicini & qui viderant eum prius, quia medicus erat, dicebant, Nonne hic est qui sedebat, & mendicabat?

Nowe the neighbours and they that had seene him before/whē he was blind/ sayd/ Is not this he that sat and begged?

9. Alii dicebant, Quia hic est. Alii autem, Nequaquā, sed similis est ei. Ille verò dicebat, Quia ego sum.

Some said/ This is he: and others said/ He is like him/ but he himselfe said/ I am he.

10. Dicebant ergo ei, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

Therefore they said vnto him/ How were thine eyes opened?

11. Respondit, Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatorium Siloe, & lava. Et abi, & lavi, & vidi.

He answered/ and said/ The man that is called Iesus/ made clay/ and anointed mine eyes/ and said vnto me/ Go to the poole of Siloam and wash. So I went & washed/ and receyued sight.

12. Et dixerant ei, Vbi est ille? At, Nescio.

Then they saide vnto him/ Where is he? He sayd/ I can not tell.

13. Adducunt eum ad Phariseos qui cæcus fuerat.

Then brought to the Pharisees him that was once blinde.

14. Erat autem sabbathum quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.

And it was the sabbath day/ when Iesus made the clay/ and opened his eyes.

15. Iterum ergo interrogabant eum Pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis, Lutum mihi posuit super oculos, & lavi, & video.

Then againe the Pharisees also asked him/ howe he had receyued sight. And he sayde vnto them/ He sayde clay vpon mine eyes/ and I washed/ and do see.

8. Die Nachbarn/ vnd die in zuvor gesehen hatten/ daß er ein Betler war/ sprachen: Ist diser nicht/ der da saß vnd bettelte?

Naboerne oc den som haffde før seet hannem/ a hand vaar en tiggere/ sagde/ Er det icke denne som sad oc tigede?

9. Etliche sprachen: Er ist. Etliche aber/ er ist ihm ehlich. Er selbst aber sprach: Ich bins.

Nogle sagde/ det er hand/ men nogle/ hand er hannem lig. Wien hand sagde selff/ det er ieg.

10. Da sprachen sie zu ihm: Wie sind deine augen auffgethan?

Da sagde de til hannem/ huorledis ere dine Øyen opladne?

11. Er antwortet/ vnd sprach: Der Mensch/ der Iesus heisset/ machet einen Kot/ vnd schmiret meine Augen/ vnd sprach: Gehe hin zu dem Teich Siloha vnd wasche dich. Ich gieng hin vnd wusch mich/ vnd ward sehend.

Hand suarede oc sagde/ Det Menniske/ som he der Ihesus giorde Dynd/ oc smurde mine Øyen/ oc sagde/ gaet bort til den dam Siloe/ oc to dig. Jeg giet bort/ oc tode mig/ oc bleff seendis.

12. Da sprachen sie zu ihm: Wo ist derselbige? Er sprach: Ich weiß nicht.

Da sagde de til hannem/ huor er den? Hand sagde/ Jeg ved det icke.

13. Da fuhreten sie in zu den Phariseern/ der weiland Blind war.

Da forde de hannem til Phariseerne/ som senge vaar blind.

14. (Es war aber Sabbath/ da Iesus den kot machet/ vnd seine augen offnet.)

(Men der vaar om Sabbathen der Ihesus giorde dynd oc obnede hans Øyen)

15. Da fragten sie in abermal/ auch die Phariseer/ wie er were sehend worden: Er aber sprach zu ihnen: Kot legte er mir auff die augen/ vnd ich wusch mich/ vnd bin nun sehend.

Da spurde de hannem atter at/ oc saa Phariseerne huorledis hand vaar bleffuen seendis? oc hand sagde til dem/ dynd sagde hand mig paa Øyene/ oc ieg tode mig/ oc er nu seendis.

8. A protož Gausedē a ti kře: řiž geň prvě wjdali že gest byl žebrak/ řekli: Wšak tento gest křež sedawal a žebrak?

A thát sa sedži křozy ge y przed tym wjdali že on byl ślepy/ mowili/ Jaki to nstetn iest křozy ono śiadat żebrzac?

9. Některij prawili: že ten gest. A ginij/ Několi/ ale podobu ben gest k němu. Ale on prawił: že já gsem.

Tedy druzzy mowili/ Chenci iest/ A druzzy za sie/ Jz iesth temu podobien/ Lecz on powiedal/ Ja ciem iest.

10. Tedy řekli gemu: Kterak gsau otwřijny oči twě?

A przetoż mu mowili/ Jakiż ci sic oczy otworzyły?

11. Odpowěděl: Ten člo- wěk křež slowě Gezijs/ blá- to učinil/ a pomázał očí mých/ a řekl mi: Gdi k Rybníku Synloe/ a vmýj se. Wšel gsem/ a vmýl sem se/ a wídm.

On tedy odpowěděl/ a řekl/ Kře křozy co go zowa Iesus wczynil bloto y pomázał oczy me/ a řekl mi/ Jz do řadzwłk Synloam/ a vmýj sic/ křozom tedy odsědl y vmýl sic/ wzdalem wzroł.

12. W řekli gemu: Kde gest ten? Řekl: Někijm.

A řekli mu oni řekli/ Gdiž on iest? Tedy powěděl/ Nic wíem.

13. Tedy přiwědli toho kře- řiž byl ślepy k Żakoniskám.

Żáthym przymiešli do Żary- zeuřow/ onego to co przed tym byl ślepy.

14. A byla Sobota když Ge- zijs učinil bláto/ a otwřel oči geho.

A ná ten čas byl řábát gdy Iesus wczynil bloto/ a otworzył oczy iego.

15. Tedy opět Żakonisch otázali ho/ křerakby prořel. A on řekl gim: Bláto položil mi na oči/ a vmýl gsem se/ y wí- dijm.

Porym go też pyřáli y Żary- zeuřowie řáto wzdal wzroł: A on im powěděl/ Wtożył blótá ná oczy moje/ y vmýl sic/ y wídzę.

16 ואמרין הווי אנשן מו
פרישא הנא גברא לנ
הוא מן אלהא הו דשבתא
לא נטר אחרנא דין אמרין
הווי איכנא משכח גברא
חטיא הליו אתותא למעבר
ופלגיתא אית הורא ב
בינתהון :

Per il che alcuni de Farisei diceuano, Quest' huomo non e da Dio: perche non osserua il sabbato, Et altri diceuano, Come puo vn huomo peccatore far questi segni? Et era dissentione fra loro.

17 אמרין תיב להו סמיה
אנת מנא אמר אנת עלוהי
רפתח לך עיניך אמר להון
אנא אמר אנא דנבנא הו :

Di nuovo dicono al cieco, Tu che dici di lui, di cio ch'ei ha aperti gli occhij? Colui disse, Ch'egli e Profeta.

18 לא דין הימנו הו ע
עלוהי יהודיא דסמיה
הוא וחוא עד מא דקרו
לאברהמי דהו דקרו :

Ma i Giudei non credettero di lui, ch'ei fosse stato cieco, & hauesse riceuuta la vista, infino a tanto che chiamarono il Padre e la Madre di lui medesimo che hauema riceuuta la vista.

19 ושאלו אבון אן דנו ב
ברכון הו דאנתן אמרין
אנתון דכד סמיה אתילד
איכנא השא הוא :

Ed andarongli, dicendo, Questo e il vostro figliuolo, il qual vos dite esser nato cieco? come dunque veda hora?

20 עני דין אברהמי ואמר
ידעין דהנו בון דכד סמיה
אתילד :

Il padre e la madre di lui risposer loro, e dissero, Noi sappiamo bene che questo e il nostro figliuolo, e ch'egli e nato cieco.

21 איכנא דין השא הוא
או מני פתח לה עיניה ל
לא ידעין אף הו על לה
לשניהי לה שאלו הו חלה
בפשה ימלל :

Ma come hora egli veggia, noi non sappiamo: o che gli habbia aperti gli occhij, non sappiamo: egli e in eta, do mandare me lui, e sparlara per se medesimo.

16 ואמרין אנשים מפרשים זה
האדם איננו מאלהים כי איננו נצור
את השבת ואחרים אמרו איך
יכל איש חטא את אותות כאלה
לעשות ויהי מפלגה בם :

Entonces vnos de los Phariseos le dezian, Este hombre no es de Dios que no guarda el Sabbatho. Y otros dezian, Como puede vn hombre peccador hazer estas sennales? y auia dissension entre ellos.

17 וישבו ואמרין לעור אנת מה
תאמר עליו כי פקח את עיניך
והוא אמר כי נביא הוא :

Bueluen a dezir al ciego. Tu que dizes del que te abrio los ojos? Y el dixo. Que es Profeta.

18 ולא האמינו היהודים עליו
כי עור הוה ושב לרנאות עד
אשר קראו לילדיו אשר שב
ורנא :

Mas los Judios no creyan de el, que auia sido el ciego, y ouiesse recebido la vista, hasta que llamaron a sus padres del que auia recebido la vista.

19 וישאלו להם לאמר הוה
הוא בנכם לאשר אמרים אתם
כי עור גולד ואיך עת רנא הוא :

Y preguntaronles, diziendo, Es este vuestro hijo, el que vosotros dezis que nació ciego? Como pues vee aora?

20 ויענו להם יולדיו ואמר
ידענו כי זה הוא בננו וכי עור
גולד :

Respondieronles sus padres, y dixeron, Sabemos que este es nuestro hijo, y que nació ciego.

21 ואיכנא עת רנא לא ידענו
או מן פתח את עיניו אנחנו
לא ידענו יש לו דורו שאלו
לו והוא חלה נפשו ידבר :

Mas como vee aora, no sabemos: o quien le aya abierro los ojos, nosotros no lo sabemos: el tiene edad, preguntale a el, hablara de si.

16. Ἐλεγον οὖν οἱ τῶν Φαρισαίων πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὁ αἰθερωπὸς οὐκ ἔστι ὡς τὰς θύρας, ὅτι τὸ σκεῦος οὐκ ἔστι τῆς θεῆς. ἄλλοι ἔλεγον, ὡς δὲ ναπη αἰθερωπὸς ἀμδρωτὰς τῆς αὐτῆς σημεῖα ποιῶν; καὶ χάρισμα ἔστι αὐτοῦ.

Parquoi quelques vns d'entre les Pharisiens disoyent, Cest homme-ci n'est point de Dieu: car il ne garde point le Sabbath. Les autres disoyent, Comment peut vn melchant homme faire ces signes: Et y auoit dissension entre eux.

17. Λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡνοῖξεν ἡ τῆς ἐφθάλμου; ὁ δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι θεοφάνης ἐστίν.

Ils dirent derechef à l'aveugle, Toi que dis-tu de lui, de ce qu'il t'a ouuert les yeux: Il respondit, Il est Prophete.

18. Οὐκ ὁμολογῶσιν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ὡς ὅτι ἐφάνησαν τῆς γενεῆς αὐτοῦ τὰ ἀναβλεψαυτοῦ.

Mais les Iuifs ne creurent point de lui qu'il eust esté aveugle, & qu'il eust recouuré la veue, iusques à ce qu'ils eurent appelé le pere & la mere de celui qui auoit recouuré la veue.

19. Καὶ ῥωτήσαντες αὐτοὺς, λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγενήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;

Ils les interroguerent donc, disans, Est-ce ici voutre fils que vous dites auoir esté aveugle? comment donc voit-il maintenant.

20. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ γενεῆς αὐτοῦ καὶ εἶπεν, εἰδαμεν ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγενήθη.

Le pere & la mere d'icelui leur respondirent, & dirent, Nous sauons que c'est ici nostre fils, & qu'il a esté né aveugle.

21. Πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ εἰδαμεν; ἢ τις ἔνοιξεν αὐτοῦ τὰς ἐφθάλμους; ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν. αὐτοῦς ἡλικίαν ἔχον, αὐτοῖς ἐρωτῶμεν αὐτοῦ περὶ ἐαυτοῦ λαλήσας.

Mais comment maintenant il voit, ou, qui lui a ouuert les yeux, nous ne le sauons point: il parlera touchant loime.

16. Dicebant ergo ex Phariseis quidam, Non est hic homo à Deo, qui sabbathum non custodit. Alii autem dicebant, Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.

Then saide some of the Pharisees / This man is not of God / because he keepeth not the Sabbath day. Others sayd / How can a man that is a sinner / do such miracles? and there was a dissension among them.

17. Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta est.

Then spake they unto the blinde as gaine / What sayest thou of him / because hee hath opened thine eyes? And he sayde / He is a Prophet.

18. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset & vidisset, donec vocaverunt parentes eius qui viderat.

Then the Jewes did not beleue him (that he had bene blinde / and receiued his sight) untill they had called the parentes of him that had receiued sight.

19. Et interrogaverunt eos, dicentes, Hic est filius vestri, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?

And they asked them saying / Is this your sonne / whom ye say was borne blind? How doeth he now / see then?

20. Responderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est.

His parents answered them / and sayde / We knowe that this is our sonne / and that he was borne blinde.

21. Quomodo autem nunc videat, nescimus; aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur.

But by what meanes he nowe seeth / wee knowe not: nor who hath opened his eyes / can we not tell: hee is olde enough: aske him: he shall answer for him selfe.

16. Da sprachen etliche Phariseer: Der Mensch ist nicht von Gott / die weil er den Sabbath nicht helt. Die andern aber sprachen: Wie kan ein sündiger Mensch solche Zeichen thun: Vnd es ward ein zwittracht vnter ihnen.

Da sagde nogle aff Phariseerne / Der Menniste er icke aff Gud / effterdi hand holder icke Sabbathen. Men de andre sagde / Huorledis fand ic syndigt Mennistegøre saadanne Tegen? De der bleff en tve tract iblant dem.

17. Sie sprachen wider zu dem blinden: Was sagst du von ihm / daß er hat deine augen auff gethan? Er aber sprach: Er ist ein Prophet.

De sagde igen til den Blinde / Huad siger du om hannem / at hand oploed dine Øyen? De hand sagde / Hand er en Prophet.

18. Die Jüden glaubten nicht von ihm / daß er Blind gewesen / vnuß sehend worden were / biß daß sie rieffen den Eltern / deß / der sehend war worden.

Jøderne trode icke om hannem / at hand hadde verit blind / oc vaar bleffuen seendis / For end de kalte de hans Jøreldre / som vaar bleffuen seendis.

19. Fragten sie / vnd sprachen: Ist das euer Son / welchen ihr saget / er sey blind geboren? wie ist er denn nun sehend?

Spurde dem at / oc sagde / Er derre eders Son / huilcken i sage hand er blind fød? Huorledis er hand da nu seendis?

20. Seine Eltern antwortten ihnen / vnd sprachen: Wir wissen / daß diser vnser Son ist / vnd daß er blind geboren ist.

Hans Jøreldre suarede dem / oc sagde / Vi vide / at denne er vor Son / oc at hand er blind fød.

21. Wie er aber nun sehend ist / wissen wir nicht / Oder wer ihm hat seine augen auff gethan / wissen wir auch nicht. Er ist alt genug / fraget ihn / laß set in selbsts für sich reden.

Men huorledis hand er nu seendis / vide vi icke / Eller huom som haaffuer opladet hans øyen / vide vi oc icke / Hand er gammil nock / spører hannem at / lader hannem selff tale for sig.

16. Tedny někteřj ž Žákonij: fuow prawili: Není ten Eflo: wěł od Boha / kterěž Soboty neseťřj. Gini prawili: Kterak mŕže Eflowěť hřěšný m: to diwý čimí: Bylo roždělenij mezy nimi.

A přetož něktorzy ž Sárpyzen: řow mowili / Eflowěť ten nie test od Boha / bo nie strzeže řábátu: Drudzy žáše mowili / A řákožby mogli eřlowieť grěřšný řářowe cuda čymí: y bylo rozěrwánie mezy nimi.

17. Tedny opěť řekli Slepěmu: Ty pak co prawišs o tom / kterěž otewřel oči twě? A on řekl: Prorok geřt.

Powtore řekli Slepemu / Ty co řež mowiš o nim že otworzył oczy twie? A on powieđial / Prorok ci řeř.

18. Tedny židě neweřili o něm by Slepě byl a prořekl / a ř gřau powolali Rodičůw toho kterěž byl pro řekl.

A niewieřyli žydowie o nim žeby miał być ślepym / a žeby wiał wzrok / a ž wezwáli rodziców ones go řihory wzrok otrymał.

19. Y otázali gich / řkauce: Tentoli geřt Syn wářs / o kteremž wy prawište / žeby Slepě narodil se? Kterakž tedny nym: nij widij?

Pyřali ich tedy mowiac / A thenže řeřt syn wářs on řtore go řacie powieđali być ślepym narodžym: A řkož wždy teraz widji.

20. Odpowěđěli gim Rodičowě geho / řekli: Wiřmeť že řento geřt Syn nářs / a že geřt Slepě se narodil.

Odpowěđěli im rodičy ieř go / y řekli / Wiřmy že to řeřt on syn nářs / a ř řie ślepym narodžil.

21. Ale řterak nym: nij widij / newiřme / aneb řdo geřt otewřel oči geho / myř newiřme: pťante ře řo / wřřať řěřha má / onť řám řa řebe bude mluwiti.

A eř řářo teraz přeřyřal nie wiřmy / řbo řřho otworzył oczy ieřgo / my nie wiřmy / maćlára / pyřtaciež řame go / a onci o řobie pořwie.

ט

22 הליו אמרו אברהם
מטותו ידחליו הווי מן י
יהודים פסקו הווי גיר
יהודים האן אנש יודא פה
המשיחא הו יפקינהי מן
כנשתה :

Il padre e la madre sua disser queste cose, percioche temevano i Giudei: conciosia che i Giudei erano di gia convenuti che se alcun il confessava per Christo, fusse scacciato da la sinagoga.

23 מטול הנגא אמרו
אברהם העל לה לשנוהי
לה שאלו :

Per questa ragione suo Padre e sua Madre dissero, Egli è in età, domandate-ne lui.

24 וקראו הי לגברא
התרתיו ובניו להו דאיתיהי
הוא סמיו ואמריו לה
שבח לאלהה חנו גיר
ידעין דהנא גברא ח
חטיא הו :

Per la seconda volta dunque chiamarono l'huomo che era stato cieco, e disserli, Da gloria à Dio: noi sappiamo che quest'huomo è peccatore.

25 ענא הו ואמר להון אן
חטיא הו לא ידע אנא
הדא היו ידע אנא דסמיו
הוית והשא הא הוא אנא :

Egli rispose, e disse, S'egli sia peccatore io non lo so: vna cosa so bene, che essendo io già cieco, hora veggio.

26 אמריו לה תוב מנא
עבד לך איכנא פתח לך
עיניך :

Et essi di nuovo li dissero, Che ti fece egli? come l'aperse gli occhij?

27 אמר להון אמרו
לכון ולא שמעתון מנא
צביו אנתון למשמע למא
אר אנתון תלמידא צביו
אנתון למחויא לה :

Egli rispose loro, Io ve l'ho già detto, e non l'havete udito, perche volete voi dirlo di nuovo? Volete ancor voi esser suoi discipoli?

ט

22 ואלה דברו יולדיו כי ידא
את היהודים כי מאן נסכו
היהודים אשר אם איש יתודה
כי המשיח הוא ישלך מעדתם :

Esto dixeron sus padres, porque auian miedo de los Iudios: porque ya los Iudios auian conspirado, que si alguno confessasse ser el el Christo que fuese fuera de la Synoga.

23 על כן אמרו יולדיו כי דורו
לו איתו תשאלו :

Por esso dixeron sus padres, Que edad tiene preguntalde à el?

24 ויקראו שגית לאיש אשר
היא עור ואמר אליו שים נא
כבוד ליהוה ותן לו תודה יודעים
אנחנו כי האדם הזה חטא הו :

Ansi que boluieron à llamar al hombre que auia sido ciego, Y dixeronle, Da gloria à Dios, nosotros sabemos que este hombre es peccador.

25 ויען ואמר אם חטא הו
לא ידעתי אחד ידעתי כי עור
הייתי ומעתה רואה אנכי :

Entonces el respondio, y dixo, Si es peccador, no lo se: vna cosa sé, que auiendo y sido ciego, aora veo.

26 ואמר לו עודגו מה עשה
לך איר פקח את עיניך :

Y boluieronle à dezir, Que te hizo? Como te abrió los ojos.

27 ויען להם גם עת אמרתי
לכם ולא שמעתם מה זאת
עודכם חטבו לשמוע הגם
אתם חטבו להיות תלמידיו :

Respondioles. Ya os lo he dicho, y lo aueys oydo: que mas quereys oyr? Quereys tambien vosotros hazeros sus discipulos?

θ.

22. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβούντο τὰς ἰουδαίας· ἡ δὲ γὰρ συνειδήσις οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα εἰάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγῃ γένηται.

Son pere & sa mere dirent ces choses pource qu'ils craignoient les Iuifs. Car les Iuifs auoyēt desia arresté que si quel cun l'aduouoit estre le Christ, il seroit ietté hors de la synagogue.

23. Διὰ τῆς οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπαν, ὅτι ἡλικίῳ ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσῃ.

Pour ceste cause son pere & sa mere respondirent, Il a de l'age, interrogez-le.

24. Ἐφώνησεν οὖν ἐκ δούτερος τῶν ἀνθρώπων ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμῶς εἶδαμὲν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ- τὸ ἀμαρτωλὸς ἐστίν.

Ils appelerent donc pour la seconde fois l'homme qui auoit esté aueugle, & lui dirent, Dōne gloire à Dieu: nous sa-uons que cest homme est melchant.

25. Ἀπεκρίθη εἰς ἐκείνους καὶ εἶπεν, εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστίν, τί οἶδα, εἰ οἶδα, ἐπὶ τυφλὸς ὢν, ἄρ- τι βλέπω.

Il respondit, & dit, S'il est melchant, ie ne sai: vne chose sai- ie bien, c'est que i'estoyé aueugle, & maintenant ie voi.

26. Εἶπεν ὁ αὐτῷ πάλιν, τί ἐπί- ησέ σοι; πῶς ἔνοιξέ σου τὰς ἐφ- θαλμὰς;

Dont il lui dirent derechef, Que t'a-il fait? comment a-il ouuert tes y- eux?

27. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπεν ὑμῖν ἡδη, καὶ οὐκ ἤκουσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλε- τε αὐτὸ μαθεῖν γινώσκοντες;

leur respondit, Je le vous ai desia dit, & ne l'auyez point escouté, pourquoi le voulez-vous encore ouïr, voulez-vous aussi estre ses disciples?

22. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos, iam enim conspiraverant Iudæi, ut si quis cum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.

These wordes spake his parents / because they feared the Jewes: for the Jewes had ordeyned alreadye / that if any man did cōfesse that he was the Christ / he should be excommunicate out of the Synagogue.

23. Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

Therefore saide his parentes / he is olde ynough: aske him.

24. Vocaverunt ergo rursus hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est.

Then againe called they the man that had bene blind / & said vnto him / Give glory vnto God: we know that this man is a sinner.

25. Dixit ergo eis ille, Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæcus cum essem, modo video.

Then he answered / and said / Whether he be a sinner or no / I can not tell: one thing I know / that I was blind / and now I see.

26. Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

Then said they to him againe / What did he to thee? how opened he thine eyes?

27. Respondit eis, Dixi vobis iam, & audistis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis discipuli eius fieri?

He answered them / I haue tolde you alreadye / and ye haue not heard it: wherefore would ye heare it againe? will ye also be his disciples?

22. Solches sagten seine Eltern / denn sie forchten sich für den Jüden / Denn die Jüden hatten sich schon vereinigt / So iemand in für Christum bekennete / daß derselbige in Bann gethan würde.

Saadant sagde hans Foreldre / thi de frættede sig for Jøderne / Thi Jøderne hadde allerede sambundet sig / Der som nogen bekende hannem for Christum / at der samme stulde sættes i Banne.

23. Darumb sprachen seine Eltern: Er ist alt genug / fraget ihn.

Der faäre sagde hans Foreldre / Hand er gammil nok / spører hannem at.

24. Da riefen sie zum andern mal dem menschen der blind gewesen war / vnd sprachen zu ihm: Gib Gott die ehre / Wir wissen daß diser Mensch ein Sünder ist.

Da kallede de anden gong der Menniske / som hadde verit blind / oc sagde til hannem / Giff Gud ære / Vi vide at dette Menniske er en Syndere.

25. Er antwortet / vnd sprach: Ist er ein Sünder / daß weiß ich nicht / Eines weiß ich wol / daß ich Blind war / vnd bin nun sehend.

Hand suarede oc sagde / Er hand en Syndere / der veed ieg icke / En ting veed ieg vel / at ieg vaar blind / oc er nu seendis.

26. Da sprachen sie wider zu ihm: Was thet er dir? Wie thet er deine augen auff?

Da sagde de til hannem igen / Huad glorde hand ved dig? Huorledis oploed hand dine øyen?

27. Er antwortet ihnen: Ich hab euch ietzt gesagt / habt ihrs nicht gehöret? Was wolt ihs abermal hören? wolt ihr auch seine Junger werden?

Hand suarede dem / Jeg sagde eder det nu / hørde i det icke? Huad villet i atter høre det? Ville i oc hiffue hans Disciple?

22. To proto řekli Rodičové jeho / že se bálí židů / neb se byli spikli židě / vyznalliby ho kdo Kristem / aby byl vyobcován.

Toč mowili rodžicy tego że się bali żydów / abowum inż pōniż - nowili byli żydowie / iż ieżeli by go řcho wyznał Kristusem / aby był z bożnice wyrzucon.

23. Protož řekli Rodičové jeho / Máť lěta pčante se ho.

A dla tegoż powiedzieli rodzice tego / Mac lata pytały się same go.

24. Tedy zawolali opět znova člověka kterýž byl slepý / a řekli gemu: Vzdav chválu Bohu / my víme že člověk tento hříšník jest.

Wzywáli tedy powtore cžlo wiefá který był slepým / y řekli / Day chwałę Bogu / bo my wiemy že to jest cžlowiek grzesny.

25. Tedy on řekl jim: Gesili hříšný newím / než to wím / že kdýž jsem byl slepý / giž nyní widím.

Ale on odpowědžal y řekl / Niewiem ci iestli jest grzesny / tho jedno wiem / iż będac slepým / teraz widze.

26. Y řekli gemu oni opět: Co gest učinil tobě? kterak gest tobě otevřel oči?

A pytał go ięscze powtore / Coż ci czynił? y tak otworz. i oż czy twe?

27. Odpowěděl jim: Powěděl jsem wám giž / a slyšeli gste: Proč opět slyšeti chćete? zdaliž y wy chćete Bęedlnjey geho býti?

Odpowědžal im tedy / Już ciem wam powiedził / a nie słuchacie / Przecżcie ięscze drugi rāz slyšec chćecie? Żali y wy chćielis byćcie byczwolennymi tego?

ט

28. הגוין דיוצחי ויהי ואמרין
לה אנת הו תלמידה דהי
הנן גיר תלמידה הנן ד
דמושא :

*Allora essi gli dissero Villania, e disse-
ro, Tu sei suo discepolo, noi siamo discepoli
di Mosè.*

29. וידעין דעם מושא
אלהא מלל להנא דיו לא
ידעין מו אימכא הו :

*Noi sappiamo che Iddio parlò a Moï-
se: ma costui non sappiamo donde sia.*

30. ענא הו גברא ואמר
להון פהדא הו הכיר ל
למחדמרו דאנתון ל
ידעין אנתון מו אימכא
הו וציגי די לי פתח :

*Quell'huomo rispose, e disse loro, Cer-
tamente in questo è una cosa mirabile,
che voi non sappiate ond'egli sia, e pur ha
aperti i miei occhi.*

31. ידעין דיו דאלהא
פקלא דחטיא לא שמע
אלא למן דחל משה ועבד
צבינה להו הו שמע :

*Noi sappiamo pure che Iddio non esau-
disce i peccatori: ma se vno è servo di
Dio, e fa la sua volontà egli l'esaudisce.*

32. מו עלם לא אשתמעת
דפתח אנש עינא דסמיה
דאחילד :

*Non s'è udito giamai che alcuno hab-
bia aperti gli occhi d'un cieco nato.*

33. אלו לא מו אלהא
הנא הנא לא משבח הנא
הנא למעבד :

*Se costui non fusse da Dio, non potreb-
be far cosa alcuna.*

34. ענו ואמרין לה אנת
פלך פחטיא אחילד
ואנת מלך אנת לו
ואפקוהי לבר :

*Essi risposero, e disserli, Tu sei tutto
nato ne peccati, & insegni a noi? E cosí
lo scaccaron fuora.*

ט

28. ויריבוהו ויאמר אנת תה
תלמידו ואנחנו תלמידי משה
נהיה :

*Y maldixeronlo, Y dixeron, Tu seas su dis-
cipulo? que nosotros discipulos de Moysen so-
mos.*

29. אנחנו ידענו כי אלהים
דבר אל משה ואת תלו לא
ידענו מאין הוא :

*Nosotros sabemos que á Moysen hablo Di-
os: mas este no sabemos de donde es.*

30. ויער האנש ויאמר להם
וואת היא נפלאה פעיני כי אנתם
לא ידעתם מאין הוא ופקח
את עיני :

*Respondioles aquel hombre, y dixoles, Ci-
erto maravillosa cosa es esta, que vosotros no sa-
beys dedonde sea, y á mi me abrió los ojos.*

31. ידענו כי אלהים איננו שומע
את החטאים כי אנתם
ירא אלהים והעושה את דצונו
אחילד שומע :

*Y sabemos que Dios no oye á los peccado-
res: mas si alguno es temeroso de Dios, y haze su
voluntad, á este oye.*

32. מעולם לא נשמע כי פקח
איש עיני עוד בולד :

*Desde el siglo no fue oydo, que abriessse al-
guno los ojos de vno que nació ciego.*

33. אם זה איננו מאלהם לא
יכל לעשות מאומה :

*Si esteno fuera venido de Dios, no pudiera
hazer nada.*

34. ויענו ויאמרו לו בחטאות
את בולדת כלך ואת תלמידנו
יש לי כהן החוצה :

*Respondieron, y dixeronle, En peccados e-
rés nacido todo: y tu nos enseñnas? Y echaron-
lo fuera.*

θ.

28. 'Ελοι δόρησαν οὖν αὐτὸν, &
εἶπον. σὺ εἰ μαθητὴς ὀκείνῃς ἡμῶν
δὲ δὲ μωσέως ἐσθλὸν μαθητῆν.

*Lors ils finierent, & dirent, Toi,
sois son disciple: quant à nous, nous so-
mes disciples de Moysè.*

29. 'Ημεῖς οἶδαμεν ὅτι μωσὴς λα-
λάκεν ὁ θεός· τῷ τινὲ δὲ οὐκ οἶδα-
μεν ποῦν ἐστίν.

*Nous savons que Dieu a parlé à Moy-
se: mais quant à cestui ci, nous ne savons
d'où il est.*

30. 'Απεκρίθη ὁ ἄνθρωπος & εἶ-
πεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τῷ θνητοῦ
ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἰδατε ποῦν
ἐστίν, καὶ ἀνέχεσθε μὴ τὰς ὀφθαλ-
μοῦς.

*L'homme respondit, & leur dit, Cer-
tes en cela est vn cas estrange, que vous
ne savez d'où il est: & toutesfois il a ou-
uert mes yeux.*

31. 'Οἶδαμεν ὅτι ἀμδρωλὸν εἰ-
πὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' εἰάν τις θεοσε-
βῆς ἢ, καὶ τὰ θελήματα αὐτοῦ ποιῇ,
τάτα ἀκούει.

*Or nous savons que Dieu n'exauce
point les meschans: mais quelcun est
seruiteur de Dieu, & fait la volonté d'i-
celui, il l'exauce.*

32. 'Εκ δὲ αἰδῶ, & οὐκ ἠκούσθη ἔ-
τι ἡμεῖς τις ὀφθαλμοῦς τυφλοῦ
γεννημένου.

*On ne fut-il ouï dire, qu'aucun ou-
urist les yeux d'un aueugle né.*

33. Εἰ μὴ ὡς εἶπεν ὁ θεός,
οὐκ ἠδυνάτο ποῦν εἶναι.

*Si cestui ci n'estoit de Dieu, il ne po-
urroit rien faire.*

34. 'Απεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐ-
τῷ, ἐν ἀμδρῖαις σὺ ἐγμὴν ἡγῆς ὁ-
λῶ, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς, καὶ
ἐξέβαλον αὐτὸν ἐξω.

*Ils respondirent, & lui dirent, Tu es
du tout né en peches, & tu nous ensei-
gnes? Et le jetterent hors de la synago-
gue.*

CAP. IX

28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moyfi discipuli sumus.

Then checked they him/ & sayde/ Be thou his disciple: We be Moses disciples.

29. Nos scimus quia Moyfi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit.

We know that God spake with Moses: but this man we know not from whence he is.

30. Respondit ille homo, & dixit eis, in hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos oculos.

The man answered/ and said unto them/ Doubtes / this is a marvellous thing / that ye know not whence he is/ and yet he hath opened mine eyes.

31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Nowe we knowe that God heareth not sinners / but if any man be a worshipper of God/ and doeth his will/ him heareth he.

32. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati.

Since the world began was it not heard that any man opened the eyes of one that was borne blinde.

33. Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.

If this man were not of God/ hee could haue done nothing.

34. Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? & eiecerunt eum foras.

Then answered/ and said unto him/ Thou art altogether borne in sinnes / and dost thou teach vs? So they cast him out.

Das IX. Capitel.

28. Da fluchten sie ihm / vnd sprachen: Du bist sein Jünger / Wir aber sind Moses Jünger.

Da bandede de hannem/ oc sagde / Du est hans Discipel / Wi ere Mose Disciple.

29. Wir wissen daß Gott mit Mose geredt hat / Disen aber wissen wir nicht von wannen er ist.

Wi vide/ at Gud haffuer tallet mer Mose/ Men wi vide icke hueden denne hand er.

30. Der Mensch antworttet / vnd sprach zu jnen: Das ist ein wunderlich ding / daß ihr nicht wisset / von wannen er sey / vnd er hat meine augen auff gethan.

Der Menniske suarede / oc sagde til dem / Der er en vnderlig ting / at icke vide / hueden hand er/ oc hand haffuer opladet mine Øyen.

31. Wir wissen aber / daß Gott die Sünder nicht höret / Sondern so jemand Gottes fürchtig ist / vnd thut seinen Willen / den höret er.

De wi vide/ at Gud hører icke Syndere/ Men der som nogen er Gud fryctig / oc gør hans vilie / den hører hand.

32. Von der Welt an ist es nicht erhört / daß jemand einem gebornen Blinden die augen auffgethan habe.

Fra Verdens begyndelse er det icke hørt/ at nogen oplod Øyene paa en / som vaar fød Blind.

33. Were diser nicht von Gott / er köndte nichts thun.

Vaare denne icke aff Gud / hand kunde intet gøre.

34. Sie antwortten / vnd sprachen zu ihm: Du bist ganz inn sünden geboren / vnd lehrest vns / vnd stießest in hinaus.

De suarede / oc sagde til hannem / Du est aldelis fød i Synd / oc lærer oss / De de stotte hannem hen ud.

Kapitola IX.

28. Protož slověčili genu a řekli: Ty sám Bědlníkem geho bud/ my jsme Bědlníky cy Monžijssowi.

Tedy go oni sromočili á mowili/ Dabž ty sam tego zwolentkem/ myciechmy sa Mosešowi zwolentnicy.

29. My wijme/ že Monžijssowi mluvil Buh/ o tomto pak newijme/ odkud gest.

Myć wiemy że Bog y Mosešem mowil / á ten skadby byl nie wiemy.

30. Odpowěděl ten člověk/ a řekl jim: V tom žagistě diwně gest/ že wy newjete odkud gest/ a wšak otwřel oči mē.

A tak im on odpowěděl y řekl / Thoc w tym dziwno že wy nie wiecie skad jest/ á wždy otworzył oczy moie.

31. Wijme pak že Buh hřijšniškuow neshyš: Ale gestli kdo ctitel Božij a wuoli geho činij/ toho šlyššy.

A wiemy thež iž grzesnych Bog nie wysluchawa / iedno tego khoru jest chwalea Božijn/ á woli la tego czyni/ tego c wysluchawa.

32. Od wěku není slycháno/ aby kdo otwřel oči slepěho narozeněho.

Od wiekow to nie jest rzecz slychána / aby kto otworzył oczy śleponarodzonego.

33. Byť tento nebýl od Boha/ nemohlby ničehéhož učiniti.

A jestližeby then nie byl od Boga nie mohlaby nic uczynić.

34. Odpowěděl genu: Ty w hřijšnych weškeren ghy se narodil a což ty nás učíš? Wy hnali gey wen.

Odpowěděl mu tedy y řekl / Tyś jest w grzechoch narodzon wšytek / y tyž náš maš učit / y takie go přecy wyrzućali.

35 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ דְּאַפְקוּיָהּ
לְבַר וְאַשְׁכַּחַהּ וַאֲמַר לָהּ
אַנְתְּ מִהֵימֶנּוּ אֵינִי בְּבִרָה
דְּאַלְהֵיָּא :

*Iesv intese che l'hauenuano scaccia-
to fuore, & hauendolo ritronato, li disse,
Credi tu nel Figliuol di Dio?*

36 עֲנֵה הוּ דְּאַתְחָאסִי
וַאֲמַר מִנּוּ מַרִּי דְּאַהֵימֶנּוּ
בִּיה :

*Colui rispose, e disse, E chi è egli, Si-
gnore, accioche io creda in lui?*

37 וַאֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ חֲנוּתִיָּהּ
וְהוּ דְּמַמְלֵל עִמָּךְ הָיִי :

*Iesv li disse, Tu l'hai veduto, & è
colui che parlo seco.*

38 הוּ דִּין אֲמַר מִהֵימֶנּוּ
אַנְתָּ מַרִּי וְנִפְל סֵגֵד לָהּ :

*Allora egli disse, Io credo, Signore: &
adorollo.*

39 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְרִיבָה ד'
דְּעֵלְמָא הֵנָּה אֲתִית דְּאַיְלִין
דְּלֹא חֲנִין יִחוּן וְאַיְלִין
דְּחֲנִין יִסְמוּן :

*Poi Iesv disse, Io son venuto in que-
sto mondo per far giuditio: a fin che quei
che non veggono, veggano: & quei che
veggono, diuengano ciechi.*

40 וַיִּשְׁמְעוּ מִן פְּרִישֵׁי
אֵילִין דְּעֵצָה הֵנּוּ הָלִין
וַאֲמַרְוּ לָהּ לָמָּה אַתְּ חֲנִין
סְמָא חֲנִין :

*Et alcuni di Farisei che erano seco &
diron questo, e disserli, Siamo forse ancor
noi ciechi?*

41 אַמַּר לְהוּן יֵשׁוּעַ אֵלֶּי
סְמָא הֵינִיתוּן לִית הֵנָּה
לְכֻן חֲטִיתָא הַשְׁנֵה דִּין
אַמְרִין אֲנִיתוּן דְּחֲנִינוּ
מִטְוֵל הֵנָּה חֲטִיתְכוּן
קִמָּא הִי :

*Iesv disse loro, Se voi foste ciechi,
non hauereste peccato: ma hora voi dite,
Noi Vediamo: però il vostro peccato resta.*

35 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁלִיכוּהוּ
הַחוּצָה וְכִנְאֶשֶׁר מִצְאוּ אָמַר לוֹ
הֲאֵת מֵאַמִּין בְּכֹן אֱלֹהִים :

*Oyó Iesus que lo auian echado fuera: y
hallandolo, dixole, Tu crees en el Hijo de Dios?*

36 וַיַּעַן הָהוּא וַיֹּאמֶר וְמִי זֶה
הוּא אֲדֹנִי אֲשֶׁר אֲמַמִּין בּוֹ :

*Respondió el, y dixo. Quien es Sennór, para
que crea en el?*

37 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ וְרֵאִיתָ אֶת־
זֶה הַמְדַּבֵּר אֵלַיָּךְ זֶה הוּא :

*Y dixole Iesus, Y haslo visto, y el que habla
contigo el es.*

38 וְהוּא אָמַר מֵאַמִּין אֲנִי אֲדֹנִי
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ :

*Y el dize Creo Sennor- Y (prostrandose,)
adorólo.*

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְמַשְׁפָּט אֲנֹכִי
אֵלִי הָעוֹלָם הִזֵּה בְּאֵתִי אֲשֶׁר
יֵרָאֵה הָאִנָּם רֵאִים וְהָרֹאִים
עוֹרִים יַעֲשֶׂה :

*Y dixo Iesus, Yo para juyzio he venido a este
mundo, para que los que no veen, vean: y los que
veen, sean cegados.*

40 וּמִקְצֵת הַמַּפְרָשִׁים אֲשֶׁר
הָיָה עִמּוֹ שָׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲגַם אֲנִיָּהּ
עוֹרִים הוּא :

*Y oyeron esto algunos de los Phariseos que
estauan con el, y dixeronle, Somos nosotros tam-
bien ciegos?*

41 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי עוֹרִים
אַתֶּם לֹא תִהְיֶה לָכֶם חֲטָאָה
יַעַן אֲמַרְתֶּם כִּי רָאִינוּ לָכֵן
חֲטָאתְכֶם עֲלֵיכֶם :

*Dixoles Iesus, Si fuerades ciegos, no t auie-
rades peccado: mas aora porque dezis, Vemos;
portanto vuestro peccado permanece.*

35. Ἦκεσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον
αὐτὸν ἔξω, καὶ διζῶν αὐτὸν, εἶπεν
αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ;

*Iesus entendit qu'ils l'auoyent ietté
hors: & l'ayant trouué, lui dit, Crois-tu
au Fils de Dieu?*

36. Ἀπεκρίθη ἐκείνῳ καὶ εἶ-
πε, τίς ἐστὶ κύριος, ἡ πιστεύω εἰς
αὐτόν;

*Et il respondit, & dit, Qui est-il, Sei-
gneur, afin que ie croye en lui.*

37. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐώ-
ρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ
σου, ἐκ τίνος ἐστίν.

*Iesus lui dit, Tu l'as veu, & c'est ce-
lui qui parle avec toi.*

38. Ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε &
προσκυνῶ αὐτόν.

*Lors il dit, Iy croy, Seigneur: & I
adora.*

39. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρίμα
ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τῶτον ἤλθον,
ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ
οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

*Et Iesus dit, Je suis venu en ce mon-
de pour exercer iugement, afin que ce-
ux qui ne voyent point, voyent: & ceux
qui voyent, deuiennent auégles.*

40. Καὶ ἔχουσιν ἐκ τῶν φαρισαί-
ων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ
εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ
ἐσμεν;

*Et quelques vns d'entre les Pharisi-
ens qui estoient avec lui, ouïrent cela,
& lui dirent, & nous sommes-nous aus-
si auégles?*

41. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τυ-
φλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχτε ἁμαρτί-
αν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. καὶ
ὁὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

*Iesus leur dit, Si vous estiez auég-
gles, vous n'auriez point de peché: ma-
is maintenant vous dites, Nous voyons:
pourtant demeure vostre peché.*

35. Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum invenisset eum, dixit ei, Tu credis in filium Dei?

Iesus heard that they had cast him out: & when he had found him, he sayd vnto him / Doest thou beleue in the Sonne of God?

36. Respondit ille, & dixit, Quis est Domine, ut credam in eum?

He answered, and sayd / Who is he, Lord, that I might beleue in him?

37. Et dixit ei Iesus, Et vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est.

And Iesus said vnto him / Both thou hast seene him / & he it is that talketh with thee?

38. At ille ait, Credo Domine. Et procidens adorauit eum.

Then he said, Lord, I beleue, and worshipped him.

39. Et dixit ei Iesus, In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

And Iesus sayd / I am come vnto iudgement into this worlde / that they which see not / might see: and that they which see / might be made blinde.

40. Et audierunt quidam ex Phariseis qui cum ipso erant: & dixerunt ei, Nun quid & nos cæci sumus?

And some of the Pharisees which were with him / heard these things / and sayd vnto him / Are we blinde also?

41. Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc vero dicitis, Quia videmus, Peccatum vestrum manet.

Iesus said vnto them / If ye were blinde / ye should not haue sinne: but now ye say, We see: therefore your sinne remaineth.

35. Es kam für Iesum / daß sie ihn außgestossen hatten / vnd da er ihn fand / sprach er zu ihm: Glaubest du an den Sohn Gottes?

Der kom faar Ihesum / at de vdstotte hannem / De der hand fane hannem / sagde hand til hannem / Eror du paa Guds Søn?

36. Er antwortet / vnd sprach: HERR / welcher istis? auff daß ich an ihn glaube.

Hand suarede / oc sagde / HERR / huilcken er den? Arieg fand tro paa hannem.

37. Iesus sprach zu ihm: Du hast ihn gesehen / vnd der mit dir redet / der istis.

Ihesus sagde til hannem / Du hassuer seet hannem / oc den som taler med dig / den er det.

38. Er aber sprach: HERR / ich glaube / vnd betet ihn an.

Da sagde hand / Jeg tror / Oc hand tilbad hannem.

39. Vnd Iesus sprach: Ich bin zum Gerichte auff diese Welt kommen / auff daß / die da nit sehen / sehend werden / Vnd die da sehen / Blind werden.

De Ihesus sagde / Jeg er kommen til Dom i den ne Verden / Paa det at de som icke see / skulle vorde seendis / Oc de som see / skulle vorde blinde.

40. Vnd solches hörten etliche Phariseer / die bey ihm waren / vnd sprachen zu ihm: Sind wir denn auch Blind.

De saadane hørde nogle aff de Phariseer / som vaare hos hannem / oc sagde til hannem / Ere vi da oc Blinde?

41. Iesus sprach zu ihnen: Veret ir blind so hettet ir keine sünde / Nun ihr aber sprecht / Wir sind sehend / bleibet eure sünde.

Ihesus sagde til dem / Vaare i blinde / da hassde i ingen synd / Men nu i sige / Vi ere seendis / da bliff uer eders synd.

35. V vsslyssel Gezijs zegsau gen wyhnali wen: a fdyz gen nalezl / řekl gemu: Vřijřliž ty w Syna Bożyho?

Vsslyřal Iesus iž go precz wyrzucił / a gdy go znalazł / řekl mu / Thy wierzyřli w Syna Boga.

36. Odpowiedział on a řekl: Kdo geřli PANI? abych więdł w něho.

On odpowiedział y řekl / Kto iž geřli Pánier? abych wen wierzył.

37. V řekl gemu Gezijs: V więdł gřho / a kteryž mluwiš s tebau / onť geřli.

Odpowiedział mu Iesus / V więdziates go? y ktery mowi s toba sam ci řekl.

38. On řekl: Vřijřm PANE. A padřli klaněł se gemu,

Sátym on řekl / Wierze Pánie / y dał mu chwale.

39. V řekl gemu Gezijs: Na sand gřem. ná přissel na ten to Swět: aby ti řekl iž newiđiř / więdli: a řekl iž wiđiř / aby řlep iř byli.

Potym řekl Iesus / Jaciem przyředł ná ten swiät od prawos wac sadu / aby ci řkorzy me wiđza / wiđzieli / a řkorzy wiđza / aby řlepi byli.

40. V vsslyřali to něřter iř Zákonnicy řter iř s nim byli a řekli gemu: Dali y ná řlepiř gřnie?

Tho vsslyřeli řter řter iř s řakry zeuřow řkorzy byli przy nim / y řekli mu / Dali y my řleřchmy řleřpy.

41. Řřliř gim Gezijs: Wy řleř řlepiř byli / řřijřchub řleř ne mēli: Ale nyn iř praw iřte: Ze wiđime / protoř řřijřch w řřs zrořřawā.

Nā to řm powiedziāl Iesus / Wy řcie byli řlepy iř nie mieliřby řcie gřzechu / lecz iř řterā mowi cie / Wiđziemy / a řř gřzech w řř zrořřawā.

אמין אמר אמר
לכיו דמו דלג צאל מו
תרעא לטורא דענא אל
סלה מו דוקא אחרנא הו
גנבא הו וגנבא :

In Verità, in Verità io vi dico, Chi non entra per la porta nel ovile de le pecore ma vi fuglie d'altronde, colui è un ladro & un assassino.

הו דין דעאל מו תרעא
רענא הו דענא :

Ma chi entra per la porta, è il pastore de le pecore.

ולחנא נטר תרעא פתח
לה תרעא ונענא שמענא
קלה וערבתי קרי ב
בשמתינו ומפק להו :

A questo apre il portinaro, e le pecore odeno la sua voce: & egli chiama le sue proprie pecore per nome, e menale fuore.

ומי דאפק ענה
קדמיה אגל וערבתי
דלה אנדון פתח מטול
דנרעיו קלה :

E quando egli ha messo fuor le sue pecore, & a loro innuanza, e le pecore il seguitano: perche elle conoscono la sua voce.

פתר בוכרנא דין לג
אנלא ענא אל צדק
מנה דלא דענא קלה
בוכרנא :

E non seguitaranno uno straniero, ma si fuggiaranno da lui: perche elle non conoscono la voce de lo straniero.

הדא פלאתנא אמר
להו ישוע דנבון דין לג
ידעו מנא מולל עמהו :

Iesv, disse loro questa similitudine: ma essi non intesero che cose fossen quelle che egli parlava loro.

אמר להו דין תוב
ישוע אמין אמר א
אנא לכיו דאנא אנא
תרעא דענא :

Per il che Iesv disse loro di nuovo, In Verità, in Verità io dico, che io son la porta de le pecore.

אמר אמר אמר אנא לג
אשר לא בנ בשער מכלת הצאן
כי אם עולה במקום אחר זה
גנב ומרדף הוא :

Decierto decierto os digo, que el que no entra por la puerta en el corral de las ouejas, mas sube por otra parte, el tal ladron es y robador,

ונאשר בנ בשער רועה הצאן
הוא :

Mas el que entra por la puerta, el pastor de las ouejas es.

והשויער פותח לו והצאן שמעו
את קולו והוא קורא את צאנו
בשמותם ומציאם :

Aeste abre el portero, y las ouejas oyen su boz: y a sus ouejas llama por mombre, y las saca.

ובתוציאו את צאנו הולך
לפניהם והצאן הלכו אחריו כי
ידעו את קולו :

Y como ha sacado fuera sus ouejas, va delante de ellas: y las ouejas lo siguen: porque conocen su boz.

ונאחריו הנכרי אינם בנאים
כי אם ינוסו ממנו כי לא
ידעו את קול הנכרים :

Mas al estranno no seguiran, antes huyran de el: porque no conocen la boz de los estrannos.

את המשל הזה אמר להם
ישוע והמה לא ידעו מה היה
אלה אשר דבר להם :

Esta parabola les dixo Iesus, mas ellos no entendieron que era lo que les dezia.

וישב ויאמר להם ישוע אמר
אמר אמר אנא לג כי אנא
הוא שער הצאן :

Boluióles pues Iesus a dezir, Decierto decierto os digo, que yo soy la puerta de las ouejas.

Αλλ' ὁ ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσέρχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλοῦ, ὁ κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής.

En verite, en verité ie vous di, Que celui qui n'entre point par la porte à la bergerie des brebis, mais y monte par ailleurs, est larron & brigand.

ὁ δὲ εἰσέρχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμὴν ἐστὶ καὶ σαρδάτων.

Mais celui qui entre par la porte, est le berger des brebis.

Τότε ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰς σαρδάτων τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἰδία σαρδάτα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἔξαγει αὐτά.

Le portier ouvre a cestui la, & les brebis oyēt sa voix, & il appelle ses propres brebis par leur nom, & les mene hors.

καὶ ὅταν τὰ ἰδία σαρδάτα ἐκβάλῃ, ἐμσώσῃ αὐτὰς παρὰ τοῦ κλέπτου, καὶ τὰς σαρδάτας αὐτοῦ ἀκολουθεῖ, ὅτι εἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Et quand il a mis hors ses brebis, il va deuant elles, & les brebis le suivent, car elles cognoissent sa voix.

Ἀλλοτεῖς δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι, ἀλλὰ φοβήσονται αὐτὸν, ὅτι οὐκ εἶδασιν καὶ ἀλλοτεῖαν τὴν φωνήν.

Mais elles ne suivront point un estranger, ains s'enfuiront arriere de lui: car elles ne cognoissent point la voix des estrangers.

Ταῦτ' αὖτε τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· καὶ οἱ οὐκ ἔγνωσαν τί αὐτὸν ἔλεγε αὐτοῖς.

Iesus leur dit ceste similitude: mais ils n'entendirent point quelles estoient les choses qu'il leur disoit.

Εἶπεν ἔτι πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα καὶ σαρδάτων.

Iesus donc leur dit derechef, En verité, en verité, ie vous di, que ie suis la porte des brebis.

A Men, amen dico vobis qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde: ille fur est & latro.

Werelt/werelt I say unto you/ he that entreteth not in by the doore into the sheepefolde / but climeth vp an other way/ he is a thiefe and a robber.

2. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

But hee that goeth in by the doore/ is the shepheard of the sheepe.

3. Huic ostiarius aperit: & oves vocem eius audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

To him the porter openeth / and the sheepe heare his voice / and he calleth his owne sheepe by name / and leadeth them out.

4. Et cum proprias oves emisit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.

And when hee hath sent forth his owne sheepe/ he goeth before them / and the sheepe follow him: for they know his voice.

5. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

And they will not follow a stranger/ but they flee from him: for they knowe not the voice of strangers.

6. Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

This parable spake Iesus unto the: but they vnderstoode not what thinges they were which he spake unto them.

7. Dixit ergo eis iterum Iesus, Amen, amen dico vobis, ego sum ostium ovium.

Then sayde Iesus vnto them againe/ Werelt/werelt I say unto you/ I am the doore of the sheepe.

Warlich / warlich / ich sage euch: wer nicht zur thür hinein gehet in den Schaffstall / sondern steigt anderswo hinein / der ist ein Dieb vnd ein Mörder.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder/ Hvo som icke gaar ind at Dørren i Faarestien/ men stiger andenstedz der ind/ Hand er en Tyff oc en Mordere.

2. Der aber zu der Thür hinein gehet / der ist ein Hirte der Schafe.

Men den som gaar ind at Dørren/ Hand er Faarenis Hyrde.

3. Demselbigen thut der Thürhüter auf / vnd die Schafe hören seine stimme. Vnd er ruffet seinen Schafen mit Namen / vnd führet sie auß.

Den samme lader Dørvogteren op faare/ oc Faarene høre hans røst. De hand kalder sine Faar ved Naamn/ oc fører dem ud.

4. Vnd wenn er seine Schafe hat außgelassen / gehet er für ihnen hin / vnd die Schafe folgen ihm nach / denn sie kennen seine stimme.

De naar som hand haaffuer vdladet sine Faar / da gaar hand bort faare dem / oc Faarene følge effter hannem / Thi de kende hans røst.

5. Einem frembden aber folgen sie nicht nach / sonder fliehen von ihm / denn sie kennen der Frembden stimme nicht.

De en Fremmet følge de icke effter / men fly fra hannem / Thi de kende icke den Fremmedes røst.

6. Diesen spruch saget Iesus zu ihnen / Sie vernamens aber nicht was es war / daß er zu ihnen saget.

Dette Sprock saade Ihesus til dem / Men de forstode icke / huad det vaar som hand sagde til dem.

7. Da sprach Iesus wider zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch / Ich bin die Thür zu den Schafen.

Da sagde Ihesus til dem igien / Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Jeg er Dørren til Faarene.

E Istē gistē pravijim vām: Kdož newcházš dweřmi do Dwěince Dwęch / ale wcházš ginudy / tenť zloděg gest a loťr.

Uprawde zprawde wam powiedam / Kto nie wchodzi drzwiami do obory owczej / ale wchodzi inedy / ten jest zlodziey y łotr.

2. Alle kdož wcházš strzed wěře / Pastřk gest Dwęch.

Ktoręc zstie wchodzi drzwiami / tena jest pasterz owiec.

3. Tomuť wrátň otwírá a Dwęce hlas geho slyšň / wlasťniť Dwęce wola že gmeňa / a wywodň ge.

Temu odzwierny otwiera / a owce slycha glosu tego / y nazywa owieczki swoe imenowicie / a prowadzi je.

4. A když wlastňi Dwęce wen wypustň / přeď nimi gde / a Dwęce ho nāsľduň / nebo znagň hlas geho.

Pothym gdy wypuści owce swe / idzie przed nimi / a owieczki ida za nim / bo wien zna glos iesgo.

5. Ale cžňho nikoli nenāsľľe dugň / ale utľľagisť od něho / nebo neznagň hlasuow cžňch.

Ale za cudzym zadnym spsobem nie ida / owsem ucieka od niego / bo nie zna glosu owcy.

6. To přisľlowiť powěďľ gim Gežňs: ale oni neľľozuměľľi coby gim mľľwľľ.

To podobienstwo powiedal im Iesus / lecz oni nie rozumieli czego co im powiedal.

7. Těďň opěť řekľ gim Gežňs: Gistē gistē pravijim vām: Jeťň gsem dweře Dwęch.

Kteľť im tedy powtore Iesus / zprawde zprawde wam powiedam / Jaciem jest drzwiami owiec.

8 וְכָל־הָיוֹן אֵילִין דָּאֲתוּ
גִבְרָא אֲמִין וְגִבְסָא אֶלֶּא לֹא
שְׁמַרְצֵת אֲמִין עֲבָדָה :

*Tutti quanti quelli che son venuti
innanzi a me, son ladri & assassini: ma
le pecore non gli hanno viduti.*

9 אֲנִי אֲנִי תִרְעָנָה וְכִי
אֵן אֲנִי יַעֲוֹל יִחָא וְנִעוֹל
וְנִפְיֹק וְרִצְיָא יִשְׁכַּח :

*Io son la porta: se alcuno entra per
me, si salvarà: & entrará, & se irá, &
trouará pastura.*

10 גִבְרָא לֹא אֲתָא אֶלֶּא
דִּיגְבוּב וְדִיגְטוֹל וְדִיגְבוּב
אֲנִי אֲתִית דְּחִנְנָה יְהוֹן
לְהוֹן וְיִמְרֵם דְּנִתִּיר יְהוֹא
לְהוֹן :

*Il ladro non viene senon per rubbare,
& ammazzare, & distruggere. Io son ve-
nuto a fine ch'elie habbiano vita, & hab-
biam ne in abundanza.*

11 אֲנִי אֲנִי רִעִיָּא טְבָא
וְרִעִיָּא טְבָא נְכִשְׁתָּה סִימָא
חֲלָה עֲבָדָה :

*Io sono il buon pastore: il buon pasto-
re mette l'anima sua per le sue pecore.*

12 אֲגִירָא דִּין דִּלָּא בְּרָא
רִעִיָּא וְלֹא דִּילֵה אֲמִין עֲרֵבָא
מָא דְּחִנְנָא דְּאֶבְרָא דְּאֶבְרָא
שְׁבִק עֲבָדָה וְשָׂרֵק וְאֶת־
דְּאֶבְרָא חֲסָף וְיִמְבַּדֵּר לָהּ
לְעֲבָדָה :

*Mais le mercenaire, & quel che non e
pastore (di cui le pecore non son proprie)
veide venire il lupo, & lascia le pecore, & fug-
gesi: onde il lupo rapisce, & disperge le pe-
core.*

13 אֲגִירָא דִּין עֲרֵק מְטוֹל
דְּאֶגִּירָא הוּא וְלֹא בְּטוֹל לָהּ
עַל עֲבָדָה :

*Il mercenario dico fugge, perche gli
e mercenario, & non si cura de le pecore.*

14 אֲנִי אֲנִי רִעִיָּא טְבָא
וְיִדַּע אֲנִי לְדִילִי וְיִמְתִּידַע
אֲנִי מִן דִּילִי :

*Io sono il buon pastore, & conosco le
mie pecore, & son conosciuto da le mie.*

8 כָּל־הַבָּאִים (לִפְנֵי) גִבְרָאִים
וְכָל־יָצִים הָמָּה לִּכְן לֹא שְׁמַרְצֵם
הַצֹּאן :

*Todos losque antes de mi vinieron, ladro-
nes son y robadores, mas no los oyerō las ouejas.*

9 אֲנִי הוּא הַשְׁעָר אֲנִי אִישׁ בִּי
יָבוֹא יִשְׁעֵי יָבוֹא וְיִצֵּא וְיִמְדַּעַה
יִמְצֵא :

*Yo soy la puerta: el que por mi entrare, sera
saluo: y entrara y saldrá, y hallará pastos.*

10 הַגִּבְבִּי אֲיִנְנִי בְּנֵי כִי־אֲנִי
אֲנִי יָגוּב וְיִטְבַּח וְיִמְבַּד אֲנִי
בְּאֶתִי אֲנִי יְהוֹי לָהֶם חֲתִיִּים
וְלִהְיוֹת לָהֶם יֵתֵר :

*El ladron no viene sino para hurtar, y matar
y destruyr las ouejas, yo he venido para que ayan
vida, y para que la ayan en abundancia.*

11 אֲנִי הוּא רוּעָה הַטוֹב רוּעָה
הַטוֹב שֵׁם אֲתָּ וְנִפְשֵׁי חֲלָה הַצֹּאן :

*Yo soy el buen Pastor: el buen pastor su al-
ma da por (sus) ouejas.*

12 וְהַשְׂכִּיר וְאֲנִי אֲנִי רוּעָה
אֲנִי לֹא הוּא לֹא הַצֹּאן אֲנִי יִדְעָה
אֲתָּ הַצֹּאן כִּי בְּנֵי וְיִעֲזוֹב אֲתָּ
הַצֹּאן וְיִבְרַח וְהַצֹּאן יִטְרַף אֲתָּ
וְיִפְדֹּר אֲתָּ הַצֹּאן :

*Mas el salariado, y que no es el pastor, cuyas
propias no son las ouejas, vee al lobo que viene
y dexa las ouejas, y huye: y el lobo arrebatá, y dis-
tipa las ouejas.*

13 וְהַשְׂכִּיר בּוֹרַח כִּי שְׂכִיר הוּא
וְאֲיִנְנִי סוֹכֵן לַצֹּאן :

*Ansi que el salariado, huye, porque es sala-
riado, y las ouejas no le pertenecen.*

14 אֲנִי הוּא רוּעָה הַטוֹב וְיִדַּעַתִּי
אֲתָּ צֹאנִי וְיִדַּעַתִּי מֵאֶלֶּה אֲנִי
לִי :

*Yo soy el buen pastor: y conozco mis oue-
jas, y las mias, me conocen.*

1.

8. Πάντες ὅσοι (πρὸ ἐμοῦ) ἦλθον,
κλέπτει εἰς ἡμετέραν λαλοῦν. ἀλλ' ὅσοι
ἔχουσιν αὐτὴν τὰ πρόβατα.

*Tout autant qu'il en est venu de-
uant moi, sont larrons & brigands:
mais les brebis ne les ont point ouïs.*

9. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα. δι' ἐμὲ εἰσ-
τε εἰσελθῆτε, σωθήσεσθε, & εἰσελ-
θετε καὶ ἐξελεύσεσθε, καὶ νομὴν
δύρεσθ.

*Je suis la porte: si quelcun entre par
moi, il sera saue: & entrera & sortira,
& trouuera pasture.*

10. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ
ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ διαπολέσῃ·
ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, & πε-
ρασέν ἔχουσιν.

*Le larron ne vient sinon pour des-
robber, & tuer, & destruire: ie suis
venu afin qu'elles aient vie, voire qu'el-
les en aient en abundance,*

11. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.
ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐ-
τοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

*Je suis le bon berger: le bon berger
met sa vie pour ses brebis.*

12. Ὁ μισθωτὴς δὲ καὶ εὐκ ὢν
ποιμὴν, ὃς οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἱ-
στα, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, &
ἀφίησιν τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει·
& ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ, & σκορ-
πίζει τὰ πρόβατα.

*Mais le mercenaire, & celui qui n'est
point berger (à qui n'appartienr point
les brebis) voit venir le loup, & de lais-
se les brebis, & s'enfuit: & le loup les
rauit, & esparde les brebis.*

13. Ὁ δὲ μισθωτὴς φεύγει· ὁ πι-
μωτὴς εἰσι, καὶ ὁ μισθωτὴς πε-
ρὶ τῶν προβάτων.

*Ainsi le mercenaire s'enfuit, pource
qu'il est mercenaire, & n'a cure des
brebis.*

14. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός,
καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκο-
μαι τὰ ἐμὰ.

*Je suis le bon herger, & cognoi mes
brebis, & suis cognu des mienes,*

8. Omnes quotquot venerunt (ante me,) fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oves.

All that ever came before me / are thieves and robbers: but the sheepe did not heare them.

9. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur & egredietur, & pascua inveniet,

I am the doore: by me if any man enter in / he shall live / and shall go in and go out / and finde pasture.

10. Fur non venit, nisi ut furetur & mactet & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

The thiefe cometh noth / but for to steale / and to kill / and to destroy: I am come that they might have life / and have it in abundance.

11. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.

I am the good sheepeheard: the good sheepeheard giveth his life for his sheepe.

12. Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oves.

But an hireling / and he which is not the shepheard / neither the sheepe are his owne / seeth the wolfe coming / and he leaveth the sheepe / and fleeth / and the wolfe catcheth them / and scattereth the sheepe.

13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.

So the hireling fleeth / because hee is an hireling / and careth not for the sheepe.

14. Ego sum pastor bonus, & cognosco meas: & cognoscunt me meæ.

I am the good sheepeheard / and know mine / and am knowne of mine.

8. Alle die vor mir kommen sind / die sind Diebe vñ Mörder gewesen / aber die Schafe haben ihnen nicht gehorhet.

Alle de som ere komme saar miq / de hassue veret dyssue oc Mordere / Men Jaarene lydde dem icke.

9. Ich bin die Thür / so iemand durch mich eingehet / der wirt selig werden / vñ wirdt ein vñnd außgehen / vñ Waide finden.

Ieg er Dorren / Der som nogen gaar ind ved mig hand skal bliffue salig / oc skal gaa ind oc ud / oc finde fode.

10. Ein Dieb kompt nicht / denn daß er stele / wüрге vñ vmbbringe. Ich bin kommen / daß sie das Leben vñnd volle genüg haben sollen.

En dyss kommer icke / vden at stiele / myrde oc odelagge. Jeg er kommen / at de skalle hassue liffuit oc offuerlodige nock.

11. Ich bin ein guter Hirte. Ein guter Hirte lesset sein Leben für die Schafe.

Jeg er en god Hyrde. En god Hyrde lader sit liff for Jaarene.

12. Ein Nidling / der nicht Hirte ist / des die Schafe nicht eygen sind / sihet den Wolff kommen / vñnd verlesset die Schafe / vñnd fleucht / vñnd der Wolff erhaschet vñnd zerstreuet die Schafe.

En lene Suend / som icke er Hyrde / huilcke Jaarene icke hore til / seer dyssuen kommen / oc forlader Jaarene / oc flyr / oc dyssuen griber oc afpredet Jaarene.

13. Der Nidling aber fleucht / denn er ist ein Nidling / vñnd achtet der Schafe nicht.

Men lene Suenden flyr / thi hand er en lene Suend / oc acter Jaarene inted.

14. Ich bin ein guter Hirte / vñnd erkenne die meinen / vñnd bin bekandt den meinen.

Jeg er en god Hyrde / oc kender mine / oc ieg kender aff mine.

8. Wssyckni kolikozkoli gich pñedemnu pñsslo / zlodęgi gsau a lotj: ale nestossch gich Dwce.

Wssyckni icke pñedemna pñsslo / zlodęci sa / y zboycomie / icke icke nie sluchaly owce.

9. Jāt gsem dwēre. Sfrze mne wegdeli fdo / Spasen bude: a wegden zas wýgde / a pastwu nalezne.

Jamci test drzwiami / przez mne test kto wnidzie / bedzie zachowan / a wnidzie y wynidzie / y pastw wistka znaydzie.

12. Zlodęg nepřicházý gedí nē aby fradl / a mordowal / a zahubil. Jāt gsem pñssel aby žywot mēli / a hognęgi aby mēli.

Zlodęcy nie idzie tedno žeb fradl / a mordowal y trafil owci / lecz ia przysiedlem aby žywot maly y obfitowaly.

11. Jāt gsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř žywot swuog dāwā za Dwce swē.

Jaciem test on dobrý pástýř / Dobrý pástýř zdrowie své dáwa za owieczki swoie.

12. Ale Nágemniš / a kterýž není Pastýř / gehož negsai Dwce wlastniš / wida Wlka přicházegich / y opaušej Dwce a wtiská: a Wlk lapá a rozhání Dwce.

Lecz natiemniš y kteryž pástýřem nie test / kterego nie sa owce wlasne / widzac wilka przychozacego odbiega owiec y wtiska / a wilk tez drapie y rozsypa owce.

13. Nágemniš pak wtiská / nebo Nágemniš gest / a ne mapēte o Dwce.

A natiemnišci wtiska / bo test natiemniš / y nie ma nic pracey o owcach.

14. Jā gsem Pastýř dobrý: a znamē Dwce mē / a znagiš mne mē.

Jamci test on pástýř dobrý / y znam owieczki moie / a moie tez mne znāi.

15. איכבד יודע לי אבי
ואנא יודע אנכי לאבי
ונפשי סאם אנא חלה
צבנ:

*Come il Padre conosce me, così cono-
sco io il Padre, e pongo l'anima mia per le
pecore.*

16. אית לי דיו אף ערבא
אחרתא אילין דלא הוו מן
סידא הנא ואף להון ולא
לי למיתיו אנון ונשמעו
חלי ותהיה ענא פדה חיה
וחד בענ:

*Et ho de l'altre pecore, che non son di
questo ovile: quelle ancora mi bisogna
condurre, & esse udiranno la mia voce: &
faranfi un ovile, & un pastore.*

17. מטיל הנא אבי רחם
לי דאנא סאם אנא ונפשי
דחוב אסביה:

*Per questo mi ama il Padre, percio-
che io pongo l'anima mia, per pigliarla di
nuovo.*

18. לא הנא אנש שקל לה
מני אלא אנא סאם אנא
לה מן צבני שליט אנא
ציר דאסימיה ושליט אנא
דחוב אסביה דהבנ
פיקדנא קבלת מן אבי:

*Niuno me la toglie, ma io la pongo
da me stesso. Io ho potesta di porla, & ho
potesta di pigliarla di nuovo. Questo co-
mandamento ho i ricevuto da mio Pa-
dre.*

19. ויהי תוב פלגותא
ביני יהודיא מטול מלא
הלון:

*Allora nacque di nuovo dissension tra
i Giudei per queste parole.*

20. ואמרין הנו סגנא
מנהון דדונו איר לא
ומשנא שגא מנא שמעין
אנהון לה:

*Emolti di loro dicevano, Egli ha il
demonio, & impazzisce: perchel'ascol-
tate voi?*

15. איכבד יודע איתי האב
ככה יודע אנכי את האב ואת
ונפשי משים אנכי חלה הצאן:

*Como el padre me conoce à mi, y yo
conozco al padre: y pongo mi alma por las o-
uejas.*

16. וצאן אחרים היו לי אשר
איןם ממכלה הזאת וצדכי
להוליה איתם ואת קולי ישמעו
ויהיה צנה אחד ורועה אחד:

*Tambien tengo otras ouejas que no son
de este corral: aquellas tambien me conuiene
traer y oyran mi voz: y hazerfeh vn corral, y vn
pastor.*

17. על כן האב אהב אותי כי
אני משים את נפשי אשר אשוב
לקחנה:

*Por esso me ama el padre, porque yo pongo
mi alma, para boluerla à tomar.*

18. איש לא ישנא ממני כי
אם אני משים אותה ממני
כי יש לי השלטון לשים אותה
ממני ויש לי שלטון לשוב ולקחת
אותה ואת המצוה הזאת לקחתי
מאבי:

*Nadie la quita de mi, mas yo la pongo de
mi mismo. Porque tengo poder para ponerla, y
tengo poder para boluerla a tomar. Este manda-
miento recebi de mi padre.*

19. ויהי עוד מריבה ביהודים
על הדברים האלה:

*Y boluió à auer dissension entre los Iudios
por estas palabras.*

20. ויאמרו רבים מהם יש לו
השטן ומשגע הוא מה שמעו
איתו:

*Y muchos delllos dezian, Demonio tiene, y
està fuera deli: para que los oys?*

1.

15. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ,
καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν
ψυχὴν μου τίθωμι ὑπὲρ τῶν προ-
βάτων.

*Comme me cognoist le Pere, aussi
cognoi-ie le Pere, & mets ma vie pour
mes brebis.*

16. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ
οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· καὶ-
κεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς Φω-
νῆς με ἀκίσσασθαι, καὶ ἑνωθῆναι μίᾳ
παίμνῃ, εἰς ποιμῆν.

*J'ai encores d'autres brebis qui ne
sont point de ceste bergerie: il me les
faut aussi amener, & elles orront ma
voix: & il y aura vn seul troupeau, &
vn seul berger.*

17. Διὰ τούτο ὁ πατήρ με ἀγα-
πά, ὅτι ἐγὼ τίθωμι τὴν ψυχὴν
μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

*Pour ceste cause m'aime le Pere,
pourtant que ie laisse ma vie, afin que ie
la prene derechef.*

18. Οὐδὲς ἀρᾷ αὐτὴν ἀπ' ἐ-
μοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθωμι αὐτὴν ἀπ' ἐ-
μαυτοῦ. ἔχουσιν ἔχει θᾶναι αὐ-
τήν, & ἔχουσιν ἔχει πάλιν λαβῆναι
αὐτήν. πῶτῃ τὴν ἐντολήν ἐλα-
βον ὅτι πατὴρ μου.

*Nul ne me foste, mais ie la laisse de
par moi-mesme: i'ai puissance de la lais-
ser, & si ai puissance de la prendre dere-
chef: l'ai receu ce mandement de mon
Pere.*

19. Σχίσμα ὦν πάλιν ἐγένετο
ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τὰς λέξεις
τάς τούτους.]

*Adonc dissension aduint derechef
entre les Iuifs pour ces propos.*

20. Ἐλεγον ὁ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαι-
μόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτὸ ἀ-
κούετε;

*Et plusieurs d'entr'eux disoyent, Il
a le diable, & est hors du sens: pour-
quoi l'escoutez-vous?*

15. Sicut novit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.

As the Father knoweth me / so knowe I the Father: and I lay downe my life for my sheepe.

16. Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audiunt, & fiet unum ovile & unus pastor.

Other sheepe I haue also / which are not of this folde: them also must I bring / and they shall heare my voyce: and there shall be one sheepsfolde / and one sheepeheard.

17. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.

Therefore doeth my Father loue me / because I lay downe my life / that I might take it againe.

18. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.

No man taketh it from me / but I laye it downe of my selfe: I haue power to lay it downe / and haue power to take it againe: this commaundement haue I receyued of my Father.

19. Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos.

Then there was a dissension againe among the Jewes for these sayings.

20. Dicebant autem multi ex ipsis, Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?

And many of them sayd / he hath a deuill / and is mad: why heare ye him?

15. Wie mich mein Vater kennet / vnd ich kenne den Vater / vnd ich lasse mein Leben für die Schafe.

Esige som min Vader kender mig / oc ieg kender Faderen / oc ieg lader mit Liff for Saarene.

16. Vnd ich hab noch andere Schafe / die sind nicht auß diesem Stalle / vnd dieselben muß ich herführen / vnd sie werden meine stimme hören / vnd wird eine Herd vnd ein Hirte werden.

De ieg haffuer end andre Saar / de ere icke aff denne Stit / De de samme skal ieg føre hid / oc de skulle høre min røst / De der skal bliffue en Hiord oc en Hyrde.

17. Darumb liebet mich mein Vater / daß ich mein leben lasse / auff daß ichs wider neme.

Der faare elster min Vader mig / at ieg lader mit Liff / paa det ieg skal tage det igen.

18. Niemand nimpt es von mir / sonder ich lasse es von mir selber / Ich habe es macht zu lassen / vnd habe es macht wider zu nemen. Solches Gebot habe ich empfangen von meinem Vater.

Ingen tager det fra mig / men ieg lader det aff mig selff / Jeg haffuer mact at forlade det / oc ieg haffuer mact at tage det igen. Saadant Bud anam / mede ieg aff min Vader.

19. Da ward aber eine zwitteracht vnter den Jüden / über disen Worten.

Da bleff en tuedract iblant Jøderne / for disse Ord.

20. Vil vnter inen sprachen: Er hat den Teufel / vnd ist vnfinnig / was höret ihr ihm zu?

Mange iblant dem sagde / Hand haffuer Dieff / uelen / oc er fra sinde / hui høre i hannem?

15. Jakož mne zná Otec / y já znám Otce / a život můj pokládám za Ovece.

Jako mne zna Otec / tak y já znám Otce / a zdrowie moje pokládám za owieczki.

16. A gestě mám gině Ovece / kterěž negau z tohoto Dvčince / y tyť také musím přivesti / a hlas můj slyšeti budou. A bude geden Dvčinec / a geden Pastýř.

A drngičte z ovece mám Fchorenie sa z they obory / a potřebá jebych thez y ony pryzwiodl / bo glosu mego slyšac beda / y bedzie iedna owczarnia y ieden pastýř.

17. Proto mne Otec miluje / že já pokládám život můj / abych zase wzal gen.

Dla tegożci mne miłuje Otec / iż ja pokládám zdrowie moje / abych ie zászic wżtal.

18. Nizádný ho newezme odemne / ale já gen pokládám sám od sebe. Moc mám položit gen / a moc mám zase wžiti gen. To přikázani wzał gsem od Otce mého.

Žadenčí go nte odeymie odes mne / ale ja pokládám ie sam od siebie / y mam moc položyc se / a mam moc zászle wżiacie: Tho rozkazanie wżtalem od Oycá mego.

19. Tedyž stala se opět ržni te mezy Jidy pro tyto řeči.

A przetoż sie stalo rozermw mie miedzy Jydy dla słow tych.

20. Y prawili mnozy z nich: Diabelswij má a bláznij / proč ho poslaucháte?

Bo wiele ich mowili miedzy soba / Dyabelstwoć ma y głupie / Czemuż go słuchacie?

21. אחרים אמרו הדברים
הלו מלא לא היו דיוגא
למה היו מושפח עיני
דסמיה למפתחו :

Altri dicevano, Queste parole non sono da indemoniato: il demonio può egli aprire gli occhi de ciechi?

22. הוא היה דין עאדא
דחודתא באורשלים
וסתב הוא :

Fecit poi la festa de la Rinoatione in Ierusalem, & era diverno.

23. ומהלך הנה ישוע
בהיכלא באסטובא
דשלימון :

Et Iesus passeggiava nel tempio, nel portico di Salomone.

24. וחרוהי יהודים
ואמרו לה עד מתי
לאמתי נסב אנתי נפשו
או אנתי הו משיחא אמר
לו גלית :

I Giudei allora l'internarono, e dissero, Infine a quanto tiensi tu sospeso l'animo nostro? se tu sei Christo, dicello liberamente.

25. ענא ישוע ואמר להון
אמרת לכו ונלא מתי
אנתון ועבדא דאנא עבד
אנא פשמה דאבי הון
סהדיו עלי :

Et Iesus rispose loro, Io vi l'ho detto, e voi non lo credete: l'opere ch'io fo nel nome di mio Padre, esse rendono testimonianza di me.

26. אלא אנתון לא מ
מהימניו אנתון מטור
הלא הניתון מן ערבי
איכנא דאמרת לכו :

Ma voi non credete, percioche voi non sete de le mie pecore, come io v'ho detto.

27. ערבא דילי קלי ש
שמעין ואנא ידע אנא
להון והבון אתון בתרי :

Le mie pecore odeno la mia Voce, & io le conosco, & elle mi seguitano.

28. ואנא ירב אנא להון
חיא דלעלם ולא יאבדון
לעלם ולא אנש יחטוף
אנן מן איד :

Et io do loro vita eterna: e non periranno giamai, ne alcuno le rapirà de la mia mano.

21. ואחרים אמרו הדברים
האלה אינם דברי האיש אשר
יש לו השטן הכול השטן
לפקח את עיני העורים :

Dezian otros, Estas palabras no son de endemoniado: puede el demonio abrir los ojos de los ciegos?

22. ויהי חגכה בירושלים
וסתב היה :

Y hazianse las Encenias en Ierusalem, y era ynuerno.

23. ויהלך ישוע בהיכל באולם
שלומה :

Y Iesus andava en el templo por el Portal de Salomon.

24. ויסבוחו היהודים ויאמרו
אליו עד מתי תשא את-נפשך
אם את הנה המשיח דבר לנו
בבטח :

Y rodearonlo los Iudios, y dixeronele, Hasta quando nos quitaras la vida? Si tu eres el Christo, dinoslo abiertamente.

25. ויען להם ישוע ואמרתי
לכם ואינכם מאמינים
המעשים אשר אני עשה בשם
אבי אלה מעידים עלי :

Respondioles Iesus, Dicho os lo hé, yo no lo creeys: las obras que yo hago en nombre de mi Padre, estas dan testimonio de mi.

26. אבל אתם לא מאמינים
כי אינכם מצאני באשר אמרתי
לכם :

Mas vosotros no creeys, porque no soys de mis ouejas, como os hé dicho.

27. צאני שומעים את-קולי
ואני יודע אתם וכלאים אחרי :

Mis ouejas oyen mi boz, y yo las conozco, y figuen me:

28. ואני נותן להם את-חיי
עולם ולא יאבדו לעולם ואיש
לא יטור אתם מידי :

Y yo les doy vida eterna, y para siempre no perecerán: y nadie las arrebatará de mi mano.

21. Άλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζόμενα· μή δαιμονίου διδάσκει τυφλῶν ὁ φθαλμὸς ἀνοίγειν ;

Les autres disoyent, Ces paroles ne sont point d'un demoniaque: le diable peut il ouvrir les yeux des aueugles?

22. Ἐγένετο δὲ τὸ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χιμῶν ἦν.

Or la feste de la dedicace se fit en Ierusalem, & estoit hyuer.

23. Καὶ περιπατεῖ ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ σοῦ σολομῶντος.

Et Iesus se pourmenoit au temple, au porche de Salomon.

24. Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως ποῦ τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰρεῖς; εἰ σὺ ἢ ὁ χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ.

Les Iuifs donc s'environnerent, & lui dirent, Jusqu'à quand tiens-tu nostre ame en suspens? si tu es le Christ, di-le nous franchement.

25. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰπὼν ὑμῖν, καὶ οὐ πισθεῖτε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυροῦν περὶ ἐμοῦ.

Iesus leur respondit, Je le vous ai dit, & vous ne le croyez point, les œuvres que ie fai au nom de mon Pere, rendent telmoignage de moi.

26. Ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πισθεῖτε· οὐ γὰρ ἔστε ἐκ τῶν ποσειδάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

Mais vous ne croyez point: car vous n'êtes point de mes brebis: comme ie vous ai dit.

27. Τὰ ποσειδάτω τὰ ἐμὰ τὰ φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ γινώσκει αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι.

Mes brebis oyent ma voix, & ie les cognoi, & elles me suiuent,

28. Καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, ὥστε οὐ μὴ ἀπολάβωσι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἀρπάσῃ τις αὐτὰ ἐκ τῶν χερσῶν μου.

Et moi, ie leur donne vie eternelle, & ne periront iamais: nul aussi ne les raura de ma main.

21. Alii dicebant, Hæc verba non sunt Dæmonium habentis, nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

Others said, These are not the words of him that hath a devill: can the devill open the eyes of the blinde?

22. Facta sunt autem Encæniam in Ierosolymis: & hyems erat.

And it was at Jerusalem the feast of the Dedication/ and it was winter.

23. Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.

And Iesus walked in the Temple/ in Solomons porche.

24. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousq; animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.

Then came the Jewes round about him/ and sayde vnto him/ How long doest thou make vs doute? If thou be the Christ/ tell vs plainly.

25. Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis, opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me.

Iesus answered them/ I tolde you/ and ye beleene not: the works that I do in my Fathers Name/ they beare witness of me.

26. Sed vos non creditis, quia nō estis ex ovibus meis.

But ye beleene not: for ye are not of my sheepe/ as I sayde vnto you.

27. Oves meæ vocē meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

My sheepe heare my voyce/ and I knowe them/ and they follow me.

28. Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

And I give vnto them eternall life/ and they shall neuer perishe/ neither shall anye plucke them out of mine hand

21. Die andern sprachen: Das sind nicht wort eines besessenen / kan der Teufel auch der Blinden augen auffthun?

De andre sagde/ Der ere ickc ord aff en Besæt/ Kand Dieffuelen oc oplade de Blindis Øyen?

22. Es ward aber Kirchweihe zu Jerusalem/ vnd war Winter.

De der bleff Kirckweisse i Jerusalem/ oc der vaar Winter.

23. Vnd Iesus wandelte im Tempel in der Halle Salomonis.

De Ihesus vandrede i Tempelen vdi Salomonis Vaaben Hus.

24. Da vmbbrington in die Jüden/ vnd sprachen zu ihm: Wie lange heldest du vnser Seelen auff? Bist du Christus so sage es vns frey heraus?

Da komme Jøderne trint omkring hannem/ oc sagde til hannem/ Hvor lunge opholder du vaar siel? Est du Christus/ da sig off det obenbare vd.

25. Iesus antworttet ihnen: Ich habe es euch gesagt / vnd ihr glaubet nicht. Die werck / die ich thu inn meines Vaters Namen / die zeugen von mir.

Ihesus suarede dem/ Jeg haaffuer sagt eder det/ oc i tro ickc. De gerninger som ieg gør i min Faders Naavn/ De vidne om mig.

26. Aber ihr glaubet nicht / denn ir sent meiner Schafe nicht / als ich euch gesagt habe.

Men i tro ickc/ Æhti ere ickc mine Saar som ieg sagde eder.

27. Denn meine Schafe hören meine stimme / vnd ich kenne sie / vnd sie folgen mir.

Æhti mine Saar høre min røst/ oc ieg kender dem/ oc de følge mig.

28. Vnd ich gebe ihnen das ewige Leben / vnd sie werden nimmermehr vmbkommen / vnd niemand wirdt sie auß meiner hand reißen.

De ieg giffuer dem det euige Liff/ oc de skulle aldri forfaris/ oc ingen skal slide mig dem aff min Haand.

21. Ginijs pak pravili: Tas to slowa negsau dabelstwij mas gijchho: Zdali dabelstwij mas je slepych oči otwyrati?

Drudzy zaś powiedali/ Tęc słowa nie są tego coby miał dyabelsstwo/ Zdali dyabel slepych oczy otwartzac moze?

22. Stalo se pak PoswiŃcenie w Geruzalemie / a zima byla.

A byl w Jeruzalem obchod Poswiacania/ y zima byla.

23. Wchodil Jezys w Chrāmę po Synu Salomunowem.

Tedy sie Jezus przechadzał po kosciele w przysionku Salomona nowym.

24. Tedy obli tili gen Jezę/ a řekli genu: Dofud dušij nashy držys? gŃyli ty Kryštus? poweř nam jgwnę.

Obstapili go żydowie/ Arzes Eli mu/ A dořadze řař duše naše žaŃieřac bedžieř? Jestliže ty řeři on Kryštus/ poweřzje nam iā wnte.

25. Odpowēděl jim Jezys: Powēděl jsem wám / a wšak newěřijte. Skutkowě řterěž nā řinijm gmēnem Dtee mēho/ řiř řwēdectwij wydaw agij o mně:

Wā tho im dal odpowiedz Jezus/ Powieřzjałemci wam a nie wierzycie/ řprawi řtore iā czynie w imie Dycā mego/ řyc o mnie řwiādcza.

26. Ale wy newěřijte / nebo negŃie z Dwęch mōch/ nakoř jsem powēděl wám.

Ale wy nie wierzycie/ bo nŃie řeř řteřcie z owieřeř mōich/ iākom wam powieřzjał.

27. Dwce mē hlas mnog řlyř řly/ a nāř žnām ge/ a nāřleduř gij mne.

O wieřeřci moie řluchāiac gloř su mego/ ā iāc ie žnām/ y iā žā mna.

28. A nāř žiwot wēřny dā wām gim/ a negahynauř nā wēřny/ aniřge řdo wŃtrhne řuř řy mē.

Jařim řeř wieřzny žywot dā wam/ y nie žgina nā wieřci/ ani řch žaden wy drze z meř řeřci.

29. אָבִי גֵיד דִּיהָב לִי מִן
כָּל רֶב הוּא וְלֹא אֶנְשׁ מִשְׁכַּח
דִּמּוֹ אִידֵה דְאָבִי יִהְיֶה טוֹה;

*Mio Padre che me l'ha date, è mag-
gior di tutti, e niuno lo può rapire dalla
mano di mio Padre.*

30. אָנָּה וְאָבִי חֵד חֲנוּ:

Io e il Padre siamo uno.

31. וְשָׁקְלוּ תוֹב יְהוּדִיִּם
בְּאֵפֶה לְמִדְּגָמָה:

*Allora i Giudei presero di nuovo de
fassi per lapidarlo.*

32. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ ס
סְגִינָא עֲבָדָא שְׁפִירָא מִן
לִזְתָּ אָבִי חֲנוּתְכוֹן מִטּוֹ
אִינָא עֲבָדָא מִזְּהוֹן דְּגִמּוֹ
אִתְּהוֹן לִי:

*Iesus rispose loro, Io v'ho mostrate
molte buone opere, dal Padre mio per
quale di quelle opere mi lapidate voi?*

33. אָמְרִין לֵה יְהוּדִיָּא לֹא
הוּא מִטּוֹל עֲבָדָא שְׁפִירָא
דְּגִמּוֹן לָךְ אֶל־מִטּוֹל
דְּמִגְדָּה אִתְּךָ וְכִי אִתְּךָ
כִּי נִשְׂא עֲבָד אִתְּךָ נִפְשָׁךְ
אֶלְהָא:

*I Giudei gli risposero, dicendo, Noi
non ti lapidiamo per alcuna buona opera,
ma per la blasfemia: e perche essendo tu
huomo, fai te stesso Iddio.*

34. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ לֹא
הוּא חֲבִיבָא כְּתִיב
בְּנִפְּחוֹסְכוֹן דְּאָנָּה אִמְרַת
דְּאֶלְהָא אִתְּהוֹן:

*Rispose loro Iesus, Non è egli scritto
ne la vostra Legge, Io ho detto, Voi sete
Iddij?*

35. אִו לְהִגּוֹן אָמַר אֶלְהָא
מִטּוֹל דְּלִזְתְּהוֹן הִנֵּה מִלְּתָהּ
דְּאֶלְהָא וְלֹא מִשְׁכַּח
כְּתִבָּא דִּישְׁתָּרָא:

*Se quelli ha chiamati Iddij, à i quali
la parola di Dio è fatta, e la Scrittura
non si può sciogliere.*

29. אָבִי אֲשֶׁר נָתַן לִי עַל־כָּל
גָּדוֹל הוּא וְאִישׁ לֹא יוֹכֵל לְטַרְף
מִיַּד־אָבִי:

*Mi padre que me las dió, mayor que todos es
y nadie las puede arrebatár de la mano de mi
padre.*

30. אָנִי וְאָבִי אֶחָת אֲנַחְנוּ:

Yo y mi Padre vna cosa somos.

31. וַיָּשׁוּבוּ יְהוּדִים וַיִּשְׁאוּ אֶת־
אֲבָנִים לְרֶגֶם אוֹתוֹ:

*Entonces boluier on á tomar piedras los Iudi-
os para apedrearlo.*

32. וַיַּעַן לָהֶם יִשׁוּעַ מַעֲשֵׂי־
טוֹבִים רַבִּים הִגַּדְתִּי לָכֶם
מִאָּבִי עַל־מַה מַּמַּעֲשֵׂי־
הָאֵלֶּה תִּדְּבַרְמוּ:

*Respondioles Iesus, Muchas buenas obras
os he mostrado de mi padre, por qual obra deel-
las me apedreays?*

33. וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים לֵאמֹר
עַל־מַעֲשֵׂה טוֹב לֹא נִרְגַּם אוֹתְךָ
כִּי אִם עַל־גְּדוּפִים וְכִי אָתָּה
אָדָם הוּא וְעוֹשֶׂה אֶת גִּבְשָׁךְ
לְאֵלֹהִים:

*Respondieronle los Iudios, diciendo, Por
la buena obra no te apedreamos, si no por la
blasphemia; y porque tu siendo hombre te ha-
zes Dios.*

34. וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ הֲלֹא
נִכְתָּב בְּתוֹרַתְכֶם אָנִי אֲמַרְתִּי
כִּי אֵלֹהִים אֲתָם:

*Respondioles Iesus, No esta escripto en vue-
stra Ley, que Yo dixé, dioses soys.*

35. אִם לְאֵלֹהִים אָמַר אֶלְהֵי־
אֲשֶׁר אֵלֵיהֶם הִיא דְּבַר אֶלְהֵי־
וְלֹא יוֹכֵל חֲתֹב לְהַהֲבִיל:

*Si dixo dioses á aquellos á los quales fué he-
cha palabra de Dios, y la Escripura no puede ser
quebrantada:*

29. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι,
μείζων πάντων ἐστίν, καὶ οὐδεὶς δύ-
ναται ἀρπαῖζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πα-
τρὸς μου.

*Mon pere, Qui me les a donnees, est
plus grand que tous, & personne ne les
peut raur des mains de mon Pere.*

30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ εἰς ἓν ἐσμῶ.

Moi & le pere sommes vn.

31. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους
οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθίσωσιν αὐτόν.

*Adonc les Iuifs prindrent derechef
des pierres pour le lapider.*

32. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
πολλὰ καλὰ ἔργα ἐδίδαξά ὑμῖν ἐκ τοῦ
πατρὸς μου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔργου
λιθίζετέ με:

*Iesus respondit, Je vous ai fait voir
plusieurs bonnes œuvres de par mon
Pere: pour laquelle d'icelles me lapidez
vous?*

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι
λεγοντες, ὡς καλὰ ἔργα εἰς λιθί-
ζην σε, ἀλλὰ ὡς βλασφημίας,
καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος εἶ, καὶ σέ-
αὐτὸν θεόν.

*Les Iuifs lui respondirent, disans,
Nous ne te lapidons point pour quel-
que bonne œuvre mais pour blas-
pheme, & pource que toi estant homme, tu
te fais Dieu.*

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ὅτι ἐστὶ γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ
ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἐστέ:

*Iesus leur respondit, N'est il pas e-
scrit en vostre Loy, J'ai dit, Vous estes
dieux.*

35. Εἰ ἐκαίνας εἶπε θεοὺς, πρὸς
οὓς ὁ λόγος εἶ θεοῦ ἐχούμεν, καὶ εἰ
δύναται λυθῶναι ἡ γραφή.

*Si elle a appelé ceux-la dieux? aus-
quels la parole de Dieu est adressée, &
l'Esriture ne peut estre enfreinte:*

CAP. X.

29. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de manu patris mei.

My Father which gave then me / is greater then all / and none is able to take them out of my Fathers hand.

30. Ego & pater unum sumus.

I and my Father are one.

31. Sustulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum.

Then the Jewes againe tooke by stones / to stone him.

32. Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

Iesus answered them / Many good works haue I shewed you from my Father: for which of these workes do ye stone me?

33. Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.

The Jewes answered him / saying / For the good worke we stone thee not / out for blasphemie / and that thou being a man / makest thy selfe God.

34. Respondit eis Iesus, Nonne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi, dii estis?

Iesus answered them / Is it not written in your Law / I said / ye are gods?

35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi scriptura.

If he called them gods / unto whom the word of God was giuen / & the Scripture can not be broken.

Das X. Capitel.

29. Der Vater / der sie mir gegeben hat / ist grösser denn alles / vnd niemand kan sie auß meines Vaters hand reissen.

Vaderen som gaff mig dem / er større end alle ting / oc ingen kand slide dem aff min Vaders Haand.

30. Ich vnd der Vater sind eins.

Jeg oc Vaderen ere it.

31. Da huben die Jüden abermal steine auff / daß sie ihn steinigten.

Da toge Jøderne atter stene op / at de vilde stene hannem.

32. Iesus antworttet ihnen: Vil guter werck hab ich euch erzeiget von meinem Vater / vmb welches werck vnter denselbigen steiniget ihr mich?

Ihesus suarede dem / Mange gode Gerninger beuilde ieg eder aff min Vader / for huilcken Gerning iblant de. samme stene i mig?

33. Die Jüden antwortten ihm / vnd sprachen: Vmb des guten wercks willen steinigen wir dich nicht / sondern vmb der Gottslesterung willen / vnd daß du ein Mensch bist / vnd machest dich selbst einen Gott.

Jøderne suarede hannem / oc sagde / For den gode gernings skyld stene vi dig icke / men for Guds bespøttelse skyld / De at du est it Menneske / oc gør dig selft til en Gud.

34. Iesus antworttet ihnen: Stehet nicht geschriben in eurem Gesetz / Ich habe gesagt ihr seht Götter?

Ihesus suarede dem / Staar der icke screffuit i eders Lov / Jeg sagde / I ere Guder?

35. So ihr die Götter nennet / zu welchen das wort Gottes geschach / vnd die Schrift kan doch nicht gebrochen werden.

Der som i kalde dem Guder / thi huilcke Guds ord skede / oc Scrifften kand dog icke brydis.

Capitola X.

29. Dtec muog coꝝ mi dal / wēssyt gest nadewsscto: a jādnyť nemūže wytrhnauti z ruky Dtece mēho.

Dtec moy Etery te mnte dať / wtechy test nyz wssyſcy / a jaden nte moze ich wydrzec z rak Dycā me go.

30. Jā a Dtec gedno gsmē.

Jay Dtece / jedno testechmy.

31. Tedy chāpasi jidē kamē / aby gey kamenowali.

Kāt porwāt jāsie kāmice / nte jydowie aby go wfamionowali.

32. Odpowēděl gim Gejjs: Mnohē dobrē skutky vřazal gsm wām: Dtece mēho / pro ktery skutek z tch kamēnigete mne?

Odpowēděl im tedy Jēsus / Wiele dobrých spraw wfazalem wām: Dycā mego: Dla korego z tedy z wzyntow tch kāmionuic cie mē.

33. Odpowēděl gim jidē: Pro dobrý skutek tebe nekame: nugem / ale pro rauhānij / a že ty gsa člowěkem / činijš se Bōhem.

Kāt to mu jydowie odpowēdž dāl / mowiac / Dla dobrego wzyntu nte kāmionuicemy cie / ale dla bluznierstwa / cho test / iz ty gdyžes test člowěkem / czyniš se sam Bōgtem.

34. Odpowēděl gim Gejjs: Wssat psāno gest w Zākoně wassm: Jā gsm test: Bōhowě gsm.

Tedy im rzekl Jēsus / Jali nte test nāpřlano w zákonie wāšym / Jam rzekl / Bōgowie testěsae?

35. Poněwadž ty nazwal Bōhy / činijš to řeč Bōhij stas / la se / a nemūže russenno byti Dij smō.

Jesližec powēdžal ony byt Bōgi / do korech sie stāto slowo Bōže / ā nte moze byt pismo pošk / žone.

36 לאִינָא דַאֲבָא קִדְשָׁה
וְשִׁדְרָה לְעֻלְמָא אֲנָתוֹן א
אֲמַרְיוֹ אֲנָתוֹן דְּמִגְדַּר אֲנָת
עַל דַּאֲמַרְתָּ לְכוֹן דְּבַרְהָ
אֲנָא דַאֲלֵהָ :

*Voi dite a colui che il Padre ha san-
tificato, e mandato nel mondo. Tu ba-
stemmi: percioch'io ho detto, lo sono Fi-
gliuol di Dio?*

37 וְאִן לֹא עֲבַד אֲנִי
עֲבַד לֹא דַאֲבִי לֹא ת
וְהִימְנוּנִי :

*Se io non fo l'opere di mio Padre, non
mi credete.*

38 אִן דִּין עֲבַד אֲנָא אֲבֹ
לִי לֹא מִהִימְנוֹן אֲנָתוֹן
לְהוֹן לְעֻלְמָא הִימְנוֹ
דְּתִדְעוֹן וְהִימְנוֹן דַּאֲבִי
כִּי נִאֲנָא בַּאֲבִי :

*Ma se io le fo, ancor che voi non cre-
diate a me, credete a l'opere: accioche
voi cognosciate, e crediate, che il Padre e
in me, & io in lui.*

39 וְבָעֵז הוּוּ תוֹב
דַּאֲחִרְוִינִי וְנִפְקַל לֵהּ מ
בֵּית אֲדִיָּהוֹן :

*Effi dunque cercavano di pigliarlo,
ma egli scappo loro de le mani.*

40 וְאִן לֹא לְעֻלְמָא
דִּיִּדְרִינֵן לְדוֹכְתָא אֲבִיָּה
דַּאֲתִתִּיָּה הִנָּא יוֹחָנָן מִן ק
קִדְשִׁים כִּד מַעֲמַר הִנָּא
הִנָּא תִּמְרוֹ :

*Ed intuon sen'ando di la dal Gior-
dano, a quel luogo doue prima era stato
Giuanni a battezzare: & lui si fermo.*

41 וְאִתּוֹ אֲנָשָׁא סַגְיָא
לְוִתָּהּ וְאֲמַרְיוֹ הוּוּ דִּיִּדְרִינֵן
אִף לֹא הִנָּא אֲתָנָא עֲבַד
כִּל מִרְסֵי דִין דַּאֲמַר יוֹחָנָן
עַל גְּבַרְתָּא הִנָּא שְׂרִיר הוּוּ :

*E molti vennero a lui, e dicevano,
Giuanni non ha fatto segno alcuno: ma
tutte le cose che esso ha dette di costui, era-
no vere.*

42 וְסַגְיָא הִימְנוֹ (תִּמְרוֹ)
בֵּה :

*E molti in quel luogo credettero in
lui.*

36 וְאִתּוֹ אֲשֶׁר קִדְשׁ הָאֵל וְשִׁלַּח
אֶל־הָעוֹלָם אֲמַרְיִם אֲתָם כִּי
מַגְדֵּף אֲתָם כִּי אֲמַרְתִּי בֶן־אֱלֹהִים
אֲנִי :

*Alque el Padre sanctificó, y embió al mun-
do, vosotros dezis que blasphemo, porque dixi,
Hijo de Dios soy.*

37 וְאִם אֲיִנִּי עוֹשֶׂה אֶת־מַעֲשֵׂי
אֲבִי לֹא תִאֲמִינוּ לִי :

Si no hago obras de mi Padre, no me creays.

38 וְאִם עוֹשֶׂה אֲנִי וְגַם אֲיִנְכֶם
מִתִּאֲמִינוֹ לִי אֲךָ תִאֲמִינוּ
לְמַעֲשֵׂיִם לְמַעַן תִּדְעוּ וְתִאֲמִינוּ
כִּי אֲבִי בִי הוּא וְאֲנִי בִּי :

*Mas si las hago, y si a mi no creeys, creed a
las obras, para que conozcays y creays, que el pa-
dre es en mi, y yo en el Padre.*

39 וְבִקְשׁוּ עוֹדִיָּהֶם לְתִפְשׁוֹ
אֹתוֹ וַיֵּצֵא מִיְּדֵיהֶם :

*Y procurauan otra vez prenderlo, mas el se
falió de sus manos.*

40 וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
אֶל־תְּמָקוֹם אֲשֶׁר בִּי הָיָה יוֹחָנָן
בְּרִאשׁוֹנָה טוֹבֵל וַיֵּאָחֵז שָׁם :

*Y boluiose tras el Iordan a aquel lugar don-
de primero auia estado baptizando Ioan. y estu-
uole alli.*

41 וְרַבִּים בָּאֻ אֵלָיו וְאֲמַרְיוֹ כִּי
יֹחָנָן אֹת לֹא אֶחָת עָשָׂה וְכָל־
אֲשֶׁר אָמַר יֹחָנָן עַל־תְּלֹוֹהָ אֶמְתָּ
הוּא :

*Y muchos venian a el, y dezian, que Ioan a
la verdad ninguna fennal hizo: mas todo lo que
Ioan dixo de este, era verdad.*

42 וַיִּתֵּנוּ רַבִּים בִּי שָׁם :

Y muchos creyeron alli en el.

36. Ὁν ὁ πατὴρ ἡγάσκει καὶ ἀπέ-
στειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε,
ὅτι βλασφημῆς, ὅτι εἶπον, υἱὸς
θεοῦ εἰμι.

*Dites vous que ie blaspheme, moi
que le Pere a sanctifié & enuoyé au
monde, pourtant que j'ai dit, ie suis
Fils de Dieu?*

37. Εἰ οὐ τοιαῦτὰ τὰ ἔργα τῶν πατρὲς
μου, μὴ πιστεύετε μοι.

*Si ie ne fai les ceuvres de mon Pe-
re, ne me croyez point.*

38. Εἰ δὲ τοιαῦτὰ, καὶ ἐμοὶ μὴ πι-
στύετε, τίς ἔργους πιστεύσει; καὶ
γινώσκω καὶ πιστεύω ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ
πατὴρ, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ.

*Mais si ie les fai, & vous ne me vou-
lez croire, croyez aux ceuvres: afin que
vous cognoissiez & croyiez que le Pe-
re est en moi, & moi en lui.*

39. Ἐζητήσω οὖν πάλιν αὐτὸν
πιάσαι καὶ ἐξήλθον ἐκ τῆς χειρὸς
αὐτοῦ.

*Ils cerchoyent donc derechef à l'em-
poigner: mais il elchappa de leurs ma-
ins.*

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν
τῆς ἰορδάνης, εἰς τὸν τόπον ὅπου λέ-
γεται τὸ πρῶτον βαπτίζων. καὶ
ἐμεθῆεν ἐκεῖ.

*Et s'en alla derechef outre le Ior-
dain, au quartier où lehan baptizoit
premierement, & demeura là.*

41. Καὶ πολλοὶ ἤλθον πρὸς αὐτόν,
καὶ εἶπον, ὅτι ἡ ἀποστολὴ σημεῖον
ποίησεν εἰδέναι πάντα ὅτι ὁ αὐτὸς
ἰωάννης εἶπε ταῦτα, ἀληθὴ λέγει.

*Et plusieurs vindrent à lui, disoyent,
Quant à lehan, il n'a fait aucun signe:
mais toutes les choses que lehan a dites
de cestui-ci, estoient veritables.*

42. Καὶ τότε δοσαν πολλοὶ ἐκ
αὐτῶν

Et plusieurs creurent là en lui.

S. IOHANNES.

CAP. X.

36. Quem pater sanctificavit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemamus: quia dixi Filius Dei sum?

Say ye of him / whome the Father hath sanctified / and sent into the world / Thou blasphemest / because I sayde / I am the Sonne of God?

37. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi.

If I do not the workes of my Father / beleue me not.

38. Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite: ut cognoscatis & credatis quia pater in me est, & ego in patre.

But if I do then though ye beleue not me / yet beleue the workes / that ye may knowe and beleue / that the Father is in me / and I in him.

39. Quærebant ergo eum apprehendere, & exivit de manibus eorum.

Againe they went about to take him: but he escaped out of their handes.

40. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum: & mansit illic.

And went againe beyond Jordan / into the place where John first baptisied / and there abode.

41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

And many were orde vnto him / and sayde / John did no miracle: but all things that John spake of this man / were true.

42. Et multi crediderunt in eum.

And many beleened in him there.

S. Iohannes.

Das X. Capitel.

36. Sprecht ihr denn zu dem / den der Vater geheiliget / vnd in die welt gesandt hat / Du lesterst Gott? darumb daß ich sage / Ich bin Gottes Sohn?

Sige i da til den / der Faderen helligede / oc sende til Verden / Du besvaader Gud? Der saare at ieg siger / Jeg er Guds Søn?

37. Thu ich nicht die werck meines Vaters / so glaubet mir nicht.

For ieg icke min Faders Gerninger / da tror mig icke.

38. Thu ich sie aber / glaubet doch den wercken / wolt ihr mir nicht glauben / Auff daß ihr erkennet vnd glaubet / daß der Vater in mir ist / vnd ich in ihm.

Men gör ieg dem / da tror dog de Gerninger / vil se icke tro mig / Paa det i skulle kende oc tro / at Faderen er i mig / oc ieg vdi hannem.

39. Sie suchten abermal in zu greiffen / aber er entgieng ihnen auß ihren henden.

De søgte atter effter at gribe hannem / Men hand vndgiel dem / aff deris hender.

40. Vnd zoch hin wider jenseit des Jordans / an den ort / da Iohannes vorhin getauft hatte / vnd bleib allda.

De drog bortigen paa hin side Jordan / paa den Sted / som Iohannes før døbte / oc bleff der.

41. Vnd vil kamen zu ihm / vnd sprachen: Iohannes thet kein zeichen. Aber alles was Iohannes von disem gesagt hat / das ist war.

De der komme mange til hannem / oc sagde / Iohannes gjorde ingen Tegen. Men alt det som Iohannes sagde om denne / det er sant.

42. Vnd glaubten allda vil an ihn.

De mange trode der paa hannem.

S. Jan.

Kapitola X.

36. O tom kteréhož posvětil Otce a poslalna svět. Vy pravíte že srauham / že jsem řekl / Syn Boží jsem?

Wnto Proego Otec poswies cly poslal na świat / wy powiedacie żebych bluznić miał / że rzekł / Jestem Syn Boży?

37. Nečinimli skutkův Otce mého / newěřte mi.

Jestliż nie czynię spraw Ojca mego / nie wiercież mi.

38. Pašli činim / nechceteli mně věřit / aspoň skutkům můjím / abyście poznali a věřili / že jsem mně řekl Otce / a já v Otce.

Alle telić czynię / chociażbyście też mnie nie wierzyli / wiercież sprawam / abyście poznali y wierzyli że Otec jest we mnie a ja w nim.

39. Protož hledali ho gijti / a on všel z rukau gegich.

A tak powtorę czyhali nań iże Eoby go poimac / ale vshedl z ręk ich.

40. Wodšel opět za Jordán na to místo kdež naprwi Jan křtil / a pobyl tu.

A šedl pothym za Jordan na ono místo gdje byl Jan křzczac napierwey / y tamże mieškal.

41. Přišli k němu mnozí / a pravili: Jan jagistě žádněho diwu nečinil. Ale wšec to což řekl mluvil Jan o tomto / pravě bylo.

Ależ wiele ich do niego przychodzili / a mówili / Ależ Jan żadnego cudu nie czynił / wśakoż wszystko co powiedział o tym / prawdziwe było.

42. A mnozí uwěřili w něho.

A wiele ich tam uwierzyli weni.

י א

אית הוה דין חר ד
דכריה לעזר מן בית
ענינה קריתא אחיה
דמרין ודמרתא :

*Et era poi un certo infermo chiama-
to Lazaro da Betania, del castello di
Maria e di Marta sua sorella:*

מרין דין הדא איתיה
הי דמשחרג בבסמ
רגלוי דישוע ושוני
בסערה אחיה הוה דהדא
לעזר דכריה הוה :

*Et era Maria quella che unse il Si-
gnor con l'unguento, & asciugogli i piedi
co i suoi capelli, il cui fratello Lazaro era
infermo.*

ושדרין דתתניהו
אחותה לות ישוע ואמרו
מין הא הו דכריה איתיה
כריה :

*Le sue sorelle dunque mandarono a
lui, dicendo, Signore, ecco, colui che tu
amavi, e infermo.*

ישוע דין אמר הנה
כורקנה לא הוה דמרתא
אלה תשפיתיה
דאיתיה דישועה כרה
דאלהא מטולתיה :

*Iesv hauendo udito questo, disse,
Questa infermita non e a morte, ma per
la gloria di Dio: accioche per essa sia glo-
rificato il Figliuol di Dio.*

מחב הוה דין הו ישוע
למרתא ודמרין ולעזר :

*Et amava Iesv Marta, e la sua so-
rella, e Lazaro.*

יכד שמע דכריה פתר
דדוכתא דאיתיהו הנה
תרון נמין :

*Et appresso bauer inteso che Lazaro
era infermo, si restò per allora ben due
giorni nel medesimo luogo, dov'egli era.*

וכתר כן אמר לתלמידיו
לתלמידיו פו נאנל תוה
ליהוד :

*Poi doppo questo dice a i discipoli, An-
di, mochen di nuovo in Giudea.*

י א

ויהי איש חולה קליל לעזר
מבית עניה מטירת מרים
ומרתה אחותה :

*Estaua entonces enfermo vno llamado La-
zaro, de Bethania el aldea de Maria y de Martha
sus hermanas.*

והיתה מרים ההיא תמסיכה
את אדון בשמן ומקלקלה את-
רגליו בשער רגליה אשר
אחיה לעזר חולה :

*Y Maria era la que vngió al Sennor con vn-
guento, y limpió sus pies con sus cabellos, cuyo
hermano Lazaro estaua enfermo.*

ותשלחנה האחיות אליו לאמר
אדנינו ראה זה אשר אחיה
חולה :

*Embiaron pues sus hermanas a el, diciendo,
Sennor heaqui, el que amas está enfermo.*

ובשמעו אמר ישוע תחלשה
הולאת אינה למות כי אם אל
כבוד אלהים ואשר יכבד בן
אלהים בזה :

*Y oyendo lo Iesus, dixo, Esta enfermedad no
es para muerte, mas por gloria de Dios, para que
el hijo de Dios sea glorificado por ella.*

כי אהב ישוע את מרתה
ואחותה ואת לעזר :

*Y amava Iesus a Martha y a su hermana, y a
Lazaro.*

וכאשר שמע כי חולה הוה
אז אחר במקום אשר היה
ביומים :

*Como oyó pues, que estaua enfermo, enton-
ces a la verdad quedole dos dias en aquel lugar
donde estaua.*

ואחר כך אמר לתלמידיו
גשובה וגלכה אל ארץ יהודה :

*Luego despues de esto dixo a sus Discipulos
Vamos a Iudea otra vez.*

ΚΕΦΑΛ. ια.

ΗΝ δέ τις αδελφών λαζαρου
δπο βηθανίας εκ της καμης
μαρίας και μαρτας της αδελφης
αυτης.

*Or y auoit-il vn certain homme ma-
lade appelé Lazare, de Bethanie, de la
bourgade de Marie & de Marthe sœur
d'icelle.*

2. Ην δε μαρία η αιχλυσασα τον
κυριον μυρω, και εκμαζασα τας
ποδας αυτου τα χειριν αυτης, ης
ο αδελφος λαζαρος ηδεν :

*(Et Marie fut celle qui oignit d'oig-
nement le Seigneur, & essuya les pieds
d'icelui de ses cheueux: de laquelle le
frere Lazare estoit malade.)*

3. Απεστειλαν ουν αι αδελφαι
προς αυτον λεγουσαι, κυριε, ιδε εν
φιλαις αδελφαι.

*Ses sœurs donc enuoyerent vers lui,
disans, Seigneur, voici celui que tu ai-
mes, est malade.*

4. Ακουσας ο ιησους ειπεν, αυ-
τη η αδελφα σου εστι προς θανα-
τον, αλλ' οτι προς της δοξης τω θεω,
ινα δοξαθω ο υιος του θεου δι αυ-
της.

*Iesus ayant entendu cela, dit, Ceste
maladie n'est point a la mort mais pou-
ur la gloire de Dieu: afin que le Fils de
Dieu soit glorifié par icelle.*

5. Ηγαπα ο ιησους την μαρταν
και την αδελφην αυτης και τον
λαζαρον.

*Or Iesus aimoit Marthe, & la sœur,
& Lazare.*

6. Ως ουν ηκαθεν οτι αδελφαι, το-
τε μην εμνησεν εν ω λω τω παρ δυο
ημερας.

*Et apres auoir entendu qu'il estoit
malade, il demeura deux iours au mes-
me lieu ou il estoit.*

7. Επειτα μετ τω λεγει τοις μα-
θηταις αυτος αγαμμεν εις την Ιου-
δαίαν παλι :

*Et apres cela il dit a ses disciples, Al-
lons uercher en Iudee.*

ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ sororum eius.

And a certaine man was sicke named Lazarus of Bethania / the towne of Marie / and her sister Marthe.

2. (Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.)

(And it was that Mary which anointed the Lorde with ointment / and wiped his feede with her heare / whose brother Lazarus was sicke.)

3. Miserrunt ergo sorores eius ad eum, dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

Therefore his sisters sent vnto him / saying / Lorde / behold / hee whom thou louest / is sicke.

4. Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.

When Iesus heard it / he said / This sickness is not vnto death / but for the glory of God / that the Sonne of God might be glorified thereby.

5. Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum.

Now Iesus loued Marthe / and her sister / and Lazarus.

6. Vt ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

And after he had heard that he was sicke / he abode here two dayes still in the same place where he was.

7. Deinde post hæc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

Then after that / sende he to his disciples / Let vs go into Iudea againe.

Eslag aber einer krank mit Namen Lazarus von Bethanien / in dem flecken Maria / vnd irer Schwester Martha.

Der laa en siug / som hed Lazarus aff Bethania / Marie och hendis søsters Marthe Sy.

2. Maria aber war die den HERRN gesalbet hat mit salben / vnd seine füsse getrucket mit ihrem Haar / derselbigen Bruder Lazarus lag krank.

Men Maria vaar den / som saluede HERREN met salue / oc tiurde hans føder met sit Haar / Den sammis Broder Lazarus vaar siug.

3. Da sandten seine Schwestern zu ihm / vnd ließen im sagen: HERR / siehe / den du lieb hast / der ligt krank.

Da sende hans Søstere til ham / oc lode ham nem siige / HERR / See den du elsker / hand ligger siug.

4. Da Iesus das höret / sprach er: Die Krankheit ist nicht zum todte / sondern zur ehre Gottes / daß der Sohn Gottes dardurch geehret werde.

Der Ihesus det hørde / sagde han / Den Siugdom er icke til døden / men til Guds ære / at Guds Søn skal priss der aff.

5. Iesus aber hatte Martham lieb / vnd ihre Schwester vnd Lazarum.

De Ihesus elskte Martham / oc hendis søster / oc Lazarum.

6. Als er nun höret / daß er krank war / bleib er zween tage an dem ort da er war.

Der hand nu hørde / at hand vaar sig / bleff hand tho dage paa den sted / som hand vaar.

7. Darnach spricht er zu seinen Jüngern / laßet vns wider in Iudæam ziehen.

Der efter siger hand til sine Disciple / Lader oss drage til Iudeam igen.

El pak geden nemocny / gménem Lazar z Bethanij / wstecela Marye a Marthy Sestry geho.

Některý tež smíšenem Lazarz byl niemocen z Bethanij zmišřteržka Marye y Marthy šiostry sey.

2. A byla ta Marya / kteráž to pomazala Pána Mastij / a vytřela Nohy geho wlasty swymi: gegijto Bratr Lazar byl niemocen.

A Marya tá byla ktora pomazala Pána olejmi / y uctrala nogi jeho wlastimi swymi / bratr Lazarz byl niemocen.

3. Tehdy poslaly k němu Sestry geho / řkauce: Pane / hle / kteréhož miluješ / niemocen gest.

Poslaly tedy šiostry jeho k němu / mowiac / Pane / oroz / ten ktorego miluješ niemocen test.

4. To vylissaw Gejijs řekl jim: Nemoc tato / nemř mu / smrti / ale pro sláwu Boží / aby oslawen byl Syn Boží skrze ni.

To gdy wylissal Jezus / rzekl / Wtemoc ta nie jest ku śmierci / ale ku chwale Bożej / aby był wcielbion Syn Boży przez nie.

5. Milowal pak Gejijs Marthu y Sestru gegi Marygi / y Lazara.

A milowal Jezus Martu y šiostru sey / y Lazarz.

6. Protož iakž vylissal řebý niemocen byl / žiřtal tehdáž na těmž místě za dwa dni.

A přetož šlyřae že byl niemocen / předsie iednak žořtal přez dwa dni na onym že miewseu gdiě byl.

7. Potom pak řekl Bědnij / ludu swym: Podme opět do židowstwa.

Porhym mowil do žwolenn / řow swych / Ždymž zasie do židů.

י א

8 אמרין לה תלמידיהי
רבו השא יהודים בעין הו
למרגמה ותיב אנל אנת
לתמו :

*I discepoli gli dicono, Maestro, i Giu-
dei cercano poco fa di lapidarti, e tu vi
vai di nuovo?*

9 אמר להון ישוע ל-
תדת עסרא שציו איר-
ביממה ואן אנש מהלך
באוממה ל- מתתקל
מטול דחונ ביהרה ד
דעלמא הנא :

*I esv rispose, Non sono elle douci l'ha-
re del giorno? Se vno camina di giorno,
non inciampa: percioche vede la luce di
questo mondo.*

10 או אנש דין בליל-
יהלך מתתקל מטול
דנהירא לית בה :

*Ma se vno camina di notte, inciam-
pa: percioche la luce non è in lui.*

11 הליו אמר ישוע ובתר-
כו אמר להון לעזר רחמן
שכב אלנא אנל אנג-
דאעיריהי :

*Queste cose disse, e poi dice loro, La-
zaro nostro amico dorme: ma io vo per
svegliarlo.*

12 אמרין לה תלמידיהי
מכו או דמך מתהלם :

*Perilche i suoi discepoli dissero, Signo-
re, s'egli dorme, sarà guarito.*

13 הו דין ישוע אמר על
מיתה ונהון סברו דער-
מדימבא הו דשנת-
אמר :

*E I esv hauena detto questo de la
morte d'esso Lazaro: e essi pensuano
ch'egli dicesse del dormire del senno.*

14 הידיו אמר להון ישוע
פשיקאית לעזר מית לה :

*Onde allor I esv disse loro apertamente,
Lazaro è morto.*

15 וחדא אנא דלא הוית
תמן מטולתכו דתהימנו
אלנא הלכו לתמו :

*Et allepromi per conto vostro, di non
esser stato li: accioche voi crediate, ma
andiamo a lui.*

י א

8 ויאמר לו תלמידיו רבי גמ
עת בקשו היהודים לרגום אותך
ותשוב הלך שמה :

*Dizenle los Discipulos, Rabbi, aora procu-
rauan los Iudios apedrearte, y vas otra vez allà.*

9 ויען ישוע הלל שחיים עשרה
שעות היום הנה אם איש מהלך
ביום איננו כושל כי את אור
העלם רואה :

*Respondió Iesus, No tiene el dia doze horas?
Elque anduuiere de dia, no trompieça: porque
vee la luz deeste mundo.*

10 ונאם איש מהלך בלילה או
כושל כי האור איננו בו :

*Mas elque anduuiere de noche, trompieça:
porque no ay luz en el.*

11 את האלה דבר ואחרי-
כו אמר אליהם לועזר מדענו
שכב כי-נאם אלך להקים
אותו :

*Dicho esto, dizeles despues, Lazaro nuestro
amigo duerme: mas voy à despertarlo del su-
enno.*

12 ויאמר תלמידיו אדוני נאם
שוכב וישע :

*Dixerone entonces sus Discipulos, Sennor
si duerme, saluo estará.*

13 כי אמר ישוע על מותו
והמה חשבו כי על-שכבת
השנה אמר :

*Mas esto dezia Iesus de la muerte deel, y el-
los pensaron que hablaua de suenno de dormir.*

14 ונא הופיע ישוע לדבר
אליהם כי לועזר מת :

*Entonces pues Iesus les dixo claramente,
Lazaro es muerto:*

15 ושמח אנכי עליכם כי-
תאמינו כי לא הייתי שם אבל
גלך אלי :

*Y huelgome por vosotros, que yo no aya e-
stado ay, porque creays, mas vamos a el.*

יא.

8. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαβ-
βί, οὐκ ἐστὶν οὕτως ἐπιλατῆσαι οἱ Ἰου-
δαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

*Les disciples lui disent, Maître, les Juifs chercheroient n'agueres à te lapi-
der, & tu y vas chercher?*

9. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἔτι δώδε-
κα ὥραι εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις
περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσ-
κρίσει ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ.

*Iesus respondit, N'y a-il point dou-
ze heures au iour? si quelcun chemine
de iour, il ne choppe point: car il voit
la lumiere de ce monde.*

10. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ
νυκτὶ, προσκρίσει ὅτι τὸ φῶς οὐκ
ἔστι ἐν αὐτῷ.

*Mais si quelcun chemine de nuit,
il choppe: car il n'y a point de lumiere
auec lui.*

11. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τούτων λέ-
γει αὐτοῖς, λέγει ὁ φίλος ἡ-
μῶν κεκρίμηνται· ἀλλὰ περὶ μὲν
ἵνα ἐξυπνίσω αὐτοὺς.

*Il dit ces choses, & puis apres leur
dit, Lazare nostre ami dort: mais i'y vai
pour l'esveiller.*

12. Εἰπὺν οὖν οἱ μαθηταί αὐτῷ
κύριε, εἰ κεκρίμηνται, σωθήσονται.

*Dont ses disciples lui dirent. Sei-
gneur, s'il dort, il sera guéri.*

13. Εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τῆς θά-
νατος αὐτοῦ· ἐκινῶσι δὲ ἐδοξεν ὅτι
περὶ τῆς κενώσεως οὗ ὑπὸν λέγει.

*Or Iesus auoit dit cela de la mort
d'icelui: mais ils pensoyent qu'il parlait
du dormir du sommeil.*

14. Τότε εὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
παρρησια, λέγει ὁ ἀπὸ θανάτου.

*Et pourtant lors Iesus leur dit ouuer-
tement, Lazare est mort.*

15. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πι-
στεύετε, ὅτι οὐκ ἦμυν ἐκεῖ· ἀλλ'
ἀγαπᾶμεν πρὸς αὐτὸν.

*Et suis ioyeux, pour l'amour de
vous, que i'en'y eusse point, afin que
vous croyiez. mais allons vers lui:*

8. Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quarebant te Iudei lapidare: & iterum vadis illuc?

The disciples said vnto him, Master, the Jewes lately sought to stone thee: and dost thou go thither againe?

9. Respondit Iesus, Nonne duodecim sunt horę diei? Siquis ambulaverit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt.

Iesus answered, Are there not twelue houres in the day? if a man walke in the day, he stumbleth not: because he seeth the light of this worlde.

10. Si autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non est in eo.

But if a man walke in the night, he stumbleth: because there is no light in him.

11. Hęc ait, & post hęc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum.

These things spake he: and after he saide vnto them, Our friend Lazarus sleepest: but I go to wake him vp.

12. Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, saluus erit.

Then said his disciples, Lord, if he sleepest, he is halfe safe.

13. Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret.

Howbeit, Iesus spake of his death: but they thought that he had spoken of the naturall sleepe.

14. Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste, Lazarus mortuus est.

Then saide Iesus vnto them plainly, Lazarus is dead.

15. Et gaudeo propter vos, ut credatis quoniam non estam ibi, sed eamus ad eum.

And I am glad for your sakes, that I was not there: that ye may beleue, but let vs go vnto him.

8. Seine Jünger sprachen zu ihm/ Meister/ jenes mal wolten die Jüden dich steinigen/ vnd du wilt wider da hin ziehen?

Hans Disciple sagde til hannem/ Meester/ Siste gong vilde Jøderne stene dig/ oc du wilt drage der hen igen?

9. Iesus antwortet: Sind nicht des tages Zwölff stunden? Wer des tages wandelt/ der stößet sich nicht/ denn er sihet das Licht diser Welt.

Ihesus suarede/ Ere der icke toloff timer om dagen? Huo som vandrer om dagen/ hand støder sig icke/ thi hand seer denne Verdens Liuss.

10. Wer aber des nachts wandelt/ der stößet sich/ denn es ist kein Licht in ihm.

Men huo som vandrer om nætten/ hand støder sig/ thi der er intet Liuss i hannem.

11. Solches saget er/ vnd darnach spricht er zu ihnen: Lazarus vnser Freund schleift/ aber ich gehe hin/ daß ich ihn aufwecke.

Saadan sagde hand/ oc der effter siger hand til dem/ Lazarus vor Ven soffuer/ Men ieg gaar bort/ at opvæcke hannem.

12. Da sprachen seine Jünger: HERR/ schleift er so wirdts besser mit ihm.

Da sagde hans Disciple/ HERR/ soffuer hand/ da bliffuer det bedre med hannem.

13. Iesus aber saget von seinem tode/ Sie meineten aber/ er redet vom leiblichen schlaff.

De Ihesus tælede om hans død/ Men de mente/ at hand tælede om den legemlige søffn.

14. Da sagt's ihnen Iesus frey heraus: Lazarus ist gestorben.

Da sagde Ihesus dem det obenbare/ Lazarus er død.

15. Vnd ich bin fro vmb euren willen/ daß ich nicht da gewesen bin/ auff daß ihr glaubet/ aber lasset vns zu ihm ziehen.

De ieg er glad for eders skyld/ at ieg vaar icke der/ paa det i skulle tro/ Men lader oss drage til hannem.

8. Kželi genu Bredniji v: Miste/ nymj hledali te žide vřamenowati/ a což tam opet chešs giji?

Kželi mu tedy zvolennicy/ Miste zu theraz řekali židowie iakobyte vřamenowac a przed: sie thām idžies?

9. Odpověďel Geřiss/wřstaf dwanaće hodin žaden geř. Chodili řdo wedne nevrážj se/ nebo řvětlo tohoto řvěta wi: dij.

Řtá to Jezus odpověďal/ Řali nedwá nářte řa godjin smř: řesli řto řhodži we dne/ me obrážj ře/ bo wiđi řwřtlo tego řwřtá.

10. Řakli choditi bude w no: cy/ vrážj ře/ nebo ř řwřtia nenij w něm.

Řesli ře řto řhodži w no: cy/ obrážj ře/ bo w nim řwřtla nie mař.

11. To powěďew/ řekl gim opet: Łazarz přitel náš spi/ a: le gdu abych gen ze řna pro: budil.

To řekł řy/ porem do řich mo: wil/ Łazarz přytel náš vsnal/ ale poyde abych go ze řnu obudil.

12. Řchdy řekli Bredniji geho: PANE/ spižli/ ř drawt bude.

Kželi mu tedy zvolennicy řego/ Páne řesli ře spi/ bedži řdrow.

13. Ale Geřiss řeklo řmři geho/ oni pak domniřwali ře ře: by o spanj řna miuwil.

Alec im Jezus powěďal o řmřci řego/ wřřak řoni mřmř: řiž o řřřmřu řnem powědal.

14. Protož řekl gim Geřiss řgewně/ Łazarz geř vřřel:

Tedy Jezus powěďal im řá: wřte/ Łazarz vřřel.

15. Ale řadugit ře pro wás/ abych ře wřřili/ ře řřem tam ne: byl/ protož podněř ř nemu.

Řřdnie řiedla wás (aby ře: wřřyli) řem nie byl thām/ ale idžmy řu mřmu.

י א

16. אמר תאומא ד
דמתאמר תאומא ל
לתלמידא חבריה נאול
אף חנו נמות צמיה :

Allor Tomaso, detto Didimo, disse a i suoi compagni discepoli, Andiamo ancora noi, a fin che noi moriamo con essolui.

17. ואתא ושויע לבית
נחיה ואשכח דארבע
לה נומין דאיתיהי בבית
קבריה :

Iesv dunque essendo venuto, trouò ch'egli era stato già quattro di ne la sepultura.

18. איתיהי הנת דין בית
עגנה על גיב ארשלים פד
פריקא : מנה איה נ
אסטרוקתא המשתעסד :

Era Bethania presso a Ierusalem circa quindici stadij.

19. וסגאא מן יהודה
אתיאין הוו לנת מרתא
ומרים דימלון פלגהין
מטול אחיהין :

E molti de Giudei erano venuti a Martā & a Maria, per consolarle, del lor fratello.

20. מרתא דין פד שמעת
דנשוע אתא נפקת ל
לאורעה מרים דין ב
פביתא נתבא הנת :

Martā dunque come intese che Iesv veniu, gli andò incontro : e Maria sene staua a sedere in casa.

21. ואמרת מרתא לנשוע
מרי אלוי תפן הנות ל
מאת הנה אחי :

Hec Martā disse a Iesv, Signore, se tu fuisti stato quā, il mio fratello non sarebbe morto.

22. אלא אף השא ידעא
אנא דפמא דתשא
לאהיה נהב לך :

Ma ancor adesso io so, che tutto quel che tu domādarai a Iddio-Iddio tel darā.

23. אמר לה נשוע קאם
אחובי :

Iesv le dice, Il tuo fratello risuscitavā.

24. אמרת לה מרתא
ידעא אנא דקאם
בגיתמא פיומא אחרון :

Martā gli dice, Io so ch'ei risuscitavā ne la resurrectione ne l'ultimo giorno.

י א

16. ויאמר תאומא הנאמר תואם
לחבריו לתלמידים גלכת
אנחנו למות אחיו :

Dixio entonces Thomas el que se dixo el Didymo a los Condiscipulos, Vamos tambien nosotros, para que muramos con el.

17. ובאשר בא ישוע מצא
כי ארבעת ימים היה בקבר :

Vino pues Iesus, y hallólo, que auia quatro dias que estaua en el sepulchro.

18. ובית עניה קרובה היא אל
ירושלים פחמש עשרה כבירות :

Y Bethania estaua cerca de Ierusalem como quinze estadios.

19. ורבים מיהודים באו אל
מרתא ואל מרים לנחמן על
לועזר אחיהן :

Y muchos de los Iudios ouian venido a Martha y a Maria, a consolarlas de su hermano.

20. ובאשר שמעה מרתא כי בא
ישוע נקרתה לו ומרים בבית
ישבה :

Entonces Martha como oyó que Iesus venia saliólo a recebir; mas Maria estuuose en casa.

21. ותאמר מרתא אל ישוע
אדני אם היית פה ואחי לא
מת :

Y Martha dixo a Iesus, Sennor si estuuieras aqui, mi hermano no fuera muerto.

22. אך גם עת ידעתי כי כל
אשר תשאל ממלהים יתן לך
היה :

Mas tambien se aora, que todo lo que pidiēres de Dios, te darā Dios;

23. ויאמר אליה ישוע יקום
אחי :

Dizele Iesus, Resuscitarā tu hermano.

24. ותאמר לו מרתא ידעתי כי
יקום בתקומה ביום אחרון :

Martha le dize, Yo se que resuscitarā en la Resurreccion en el dia postrero.

יא.

16. Εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος διδύμῳ τοῖς συνεμαθηταῖς, ἀγόμενός ἐστις ἡμεῖς ἵνα ἀποθῶμεν μετ' αὐτοῦ.

Adonc Thomas appelé Didymé, dit à ses condisciples, Allons-y aussi, afin que nous mourions avec lui.

17. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν πέντε ἡμέρας ἤδη ἔχοντά ἐν τῷ μνημείῳ.

Iesus donc estāt venu, le trouua qu'il estoit desja depuis quatre iours au sepulcre.

18. Ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς Ἰερουσαλὺμ ὡς δέκα σταδίων ἀπέχει.

(Or Bethanie estoit pres de Ierusalem enuiron quinze stades.)

19. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς αὐτὸν πλὴν μάρθαν, ἑμαρίας, ἧς ἀδελφὸς ἰησοῦ, αὐτὰς περὶ τῶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Et plusieurs des Iuifs estoient venus vers Marthe & Marie, pour les consoler touchant leur frere.

20. Ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρχεται, ἔστη ἰσχυρὰ μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθήζετο.

Quand donc Marthe ouit dire que Iesus venoit, elle alla au deuant de lui; mais Marie se tenoit assise à la maison.

21. Εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ἄρα, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐπὶ τῆς κειρας.

Marthe donc dit à Iesus, Seigneur, si tu eusses esté ici, mon frere ne fust pas mort.

22. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα αὐτῇ σὺ θύῃ, δώσῃ σοι θύς.

Mais aussi sai-je maintenant que tout ce que tu demanderas à Dieu, Dieu le te donnera.

23. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

Iesus lui dit, Ton frere resuscitera.

24. Λέγει αὐτῇ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ.

Marthe lui dit, Je sai qu'il resuscitera en la resurreccion au dernier iour.

16. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad discipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

Then said Thomas (which is called Didymus) unto his fellow disciples: Let vs also go, that we may die with him.

17. Venit itaque Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

Then came Iesus: & found that he had been in the graue foure dayes already.

18. (Erat autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadiis quindecim.)

(Now Bethania was nere vnto Ierusalem: about fiftene furlongs of.)

19. Multi autem ex Iudæis venerat ad Martham & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.

And many of the Iewes were come to Martha and Marie to comfort the for their brother.

20. Martha ergo ut audiuit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

Then Martha: when she heard that Iesus was coming, went to meete him: but Marie sat still in the house.

21. Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.

Then said Martha vnto Iesus: Forde: if thou haddest bene here: my brother had not bene dead.

22. Sed & nunc scio quia quæcunque proposceris à Deo, dabit tibi Deus.

But now I know also: that what soeuer thou shalt aske of God: God will giue it thee.

23. Dixit illi Iesus, Resurget frater tuus.

Iesus said vnto her: Thy brother shall rise againe.

24. Dicit ei Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in novissimo die.

Martha said vnto him: I knowe that hee shall rise againe in the resurrection at the last day.

16. Da sprach Thomas / der genennet ist Zwillling / zu den Jüngern: Lasset vns mit ziehen / daß wir mit ihm sterben.

Da sagde Thomas / som kaldis Zwillling / Lader off drage met / at wi kundeds met hannem.

17. Da kam Iesus / vnd fand ihn / daß er schon vier tag im Grab gelegen war.

Da kom Ihesus oc fand hannem at had haffde allerede ligget fire dage i Graffuen.

18. Bethania aber war nahe bey Jerusalem / bey fünffzehen feldwegs.

De Bethania vaar nær Jerusalem / ved femten agre langt.

19. Vnd vil Jüden waren zu Martha vnd Maria kommen / sie zu trösten über ihrem Bruder.

De der vaare mange Joder komne til Martha oc Maria / at tröste dem for deris Broder.

20. Als Martha nun höret / daß Iesus kommt / gehet sie ihm entgegen / Maria aber bleib daheim sitzen.

Som Martha nu horer at Ihesus kommer / gaar hun imod hannem. Men Maria bleff sidendis hiemme.

21. Da sprach Martha zu Iesu. HERR / werest du hie gewesen / mein Bruder were nicht gestorben.

Da sagde Martha til Ihesum / HERR / haffde du veret her / da vaare min Broder icke død.

22. Aber ich weiß auch noch / daß was du bittest von Gott / das wirdt dir Gott geben.

Men ieg veed end nu / at huad du beder aff Gud / det giffuer Gud dig.

23. Iesus spricht zu ihr: Dein Bruder soll auferstehen.

Ihesus siger til hende / Din Broder skal opstaa.

24. Martha spricht zu ihm: Ich weiß wol / daß er auferstehen wirdt in der Auferstehung am Jüngsten tage.

Martha siger til hannem / Jeg veed vel / at hand skal opstaa i Opstandelsen paa den yderste dag.

16. Tedyň řekl Thomáš kterýž slowě Didymus k spolu vtedlnjkuom: Podme y my / a zemřeme s nim.

Rzekl sátym Tomáš korego zwano Didymus do inych zwolensnikow / Podmyz y my abychny s nim pomarli.

17. Protož přišel Ježíš / y našel ho již čtyři dni w hrobě pochowaného.

Ať přišel Iesus / y našel go už čtyři dni w grobie též cego.

18. Byla pak Bethaný blízko od Jeruzaléma / okolo hounow patnácte.

(Byla Bethanýa blízko Jeruzaléma takoby ná pátinaštie stájan.)

19. Mnozí také z Jidow přišli byli k Maryši a Martě / aby se těšili pro gegich Bratra

Tham sie zeflo wiele Jidow do Marthy y Marysy / aby se ciesyli po bracie ich.

20. Tedyň Martha pak vyšla k Ježíšovi / a řekla mu: ale Maryša doma seděla.

Martha tedy vyšla k Ježíšovi / a řekla mu: ale Maryša doma seděla.

21. Řekla Martha k Ježíšovi: PANE / kdyby ty byl zde / Bratr můj bylby nevymřel:

Rzeka Martha do Jezusa / Pane dyś ty tu byl / nie umarł by był brat mój.

22. Ale y nyní wiim / že cožkoli požádáš od Boha / dá tobě Bůh.

Lez ja y teraz wiem / że cze go i kolwiek będziesz prosił od Boga / da wobie Bog.

23. Řekl jí Ježíš: Wstaneť se Bratr twůj.

Powiedział jej Iesus / Wstańcie brat twój.

24. Řekla genu Martha: Wiim že wstane přiwzkříšenie / y w den napposlednějši.

A Martha rzeka / Wiem iż wstanie ciału s martwych wstanie w on ostatni dzień.

י א

25 אמר לה ישוע אנני
אנני גיהמני ויהי וימן
דמהימן בי אפן ימור
יהני:

*Iesv le dice, Io sono la resurrezione
e la vita: chi crede in me, ancor che sia
morto, vivrà.*

26 וכל דחי ומהימן בי ל
לעלם לא ימות מהימנא
אנני יהני:

*E chiunque vive, e crede in me, non
morirà in eterno; Credi tu questo?*

27 אמר לה אין מרי
אנני מהימנא אנני יהני
הו משיחא פרה דאלהא
דאתא לעלמא:

*Ella gli dice, Sì, Signore, io credo che
tu sia Christo, il Figliuol di Dio, che do-
venna Venire al mondo.*

28 ופד אמרת הליו א
אולת למריס חתה כ
כסניא ואתא לה רבן
אתא וקרא לכי:

*E detto questo, andò, e chiamò Ma-
ria sua sorella di segreto, dicendo, Il Mac-
stro è qui, e ti chiama.*

29 ומרים פד שמעו
קמת ציל ואיתיג הות
לותה:

*Ella come vidi questo, si leua su pre-
stamente, e vien sene a lui.*

30 הו דין ישוע לב עד
כיל אתא הו לקריתג
אלא פה הו דוכתא
דארעתה מרתא:

*Perche Iesv non era ancor venuto
nel castello, ma era in quel luogo donde
Martha l'hauena incontrato.*

31 אתה הגוהו יהודיג
דאית הו עמה בביתג
דמבואין הו לה דחוו ל
למרים דעגל קמת נפקת
אולו להו בתרה סברו ל
להו גיר דלקברא אולא
למבכא:

*Allora i Giudei che erano con essa in
casa, consolauanla, hauendo veduto che
Martha s'era leuata su con prestezza, &
era uscita fuori, la seguirono, dicendo,
Ella va al sepulcro, per piangere quiui.*

י א

25 אמר לה ישוע אנני הוה
הקומה וחתים המאמין בי
גם כי ימות יחיה:

*Dizele Iesus, Yo soy la resurreccion, Y la vida
el que cree en mi, aunque esté muerto, biuirá.*

26 וכל ההי ומאמין בי לא
ימות לעולם החתמיני זאת:

*Y todo aquel que biue, y cree en mi, no mo-
rira eternamente. Crees esto?*

27 ואתמר אליו אמנם אנני
אנני האמנתי כי אתה הוה המשיח
בן האלהים הבא אל העולם:

*Dizele, Si Sennor, yo he creydo que tu eres
el Christo, el Hijo de Dios, que has venido al
mundo.*

28 וכאשר אמרה את האלה
ותלך וחקרה למרים אחותה
חרש ובלאט לאמר המלמד הוה
פה וקרא לך:

*Y esto dicho, fuese y llamó en secreto a Ma-
ria su hermana, diciendo, El Maestro esta aqui, y
te llama.*

29 והיא בשמעה קמה מהרה
ובאה אליו:

*Ella como lo oyó, leuanta se prestamente, y
viene a el.*

30 ועוד לא בא ישוע אל
הטירה כי אם עודגו היה במקום
באשר קדחה לו מרתה:

*(Que aun no auia llegado el Sennor al al-
dea, mas estaua en aquel lugar donde Martha lo
auia salido a recebir.)*

31 והיהודים אשר היו אתה
בבית וינחמו אותה ברמותם את
מרים כי מהרה קמה ויצאה
ותלך אחריה לאמר כי תלך
אל הקבר לבכות שם:

*Entonces los Iudios que estauan en casa co-
nella, y la consolauan, como vieron que Maria
se auia leuando prestamente, y auia salido, fig-
uieronla, diciendo, Que va al sepulchro a llorar
alli.*

י א

25. Εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ εἰμι
ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. ὁ πιστεύων
εἰς ἐμὲ, καὶ ζῶντος, ζήσεται.

*Iesus lui dit, Te suis la resurreccion
& la vie, qui croit en moi, encore qu'il
soit mort, viura.*

26. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων
εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθῆται εἰς τὴν αἰῶ-
να. πιστεύεις ταῦτα;

*Et quiconque vit & croit en moi,
ne mourra iamais: crois-tu cela?*

27. Αὐτῇ αὐτῷ, καὶ κύριε. ἐγὼ
πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

*Elle lui dit, Oui, Seigneur, ie croy
que tu es le Christ le Fils de Dieu, qui
deuoit venir au monde.*

28. Καὶ ταῦτα εἰπὼσα ἀπῆλθι.
καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν
αὐτῆς λαθεῖν, εἰπὼσα, ὁ διδάσκα-
λος παρῆστι καὶ φωνεῖ σε.

*Puis ayant dit cela, elle s'en alla, &
appela Marie sa sœur en secret, disant,
Le maitre est ici, & t'appelle.*

29. Ἐκείνη αἰς ἡκουσεν, ἐγείρεται
ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὴν.

*Et si tost que elle l'eust entendu, elle
se leua hastiuelement, & s'en vint vers
lui.*

30. Οὐπω δὲ ἐληλυθὼς ὁ ἰησοῦς εἰς
τὴν κώμην, ἀλλ' ἔτι ἐν τῷ πῶρ,
ἔως ὅτε ἔλθῃ αὐτῷ ἡ μάριαν.

*O Iesus n'estoit point encore venu
à la bourgade, mais estoit au lieu où
Marthe l'auoit rencontré.*

31. Οἱ οὖν ἰσραῆλ οἱ ὄντες μετ'
αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυ-
θούμενοι αὐτῇ, ἰδοὺς τὴν μαρί-
αν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν,
ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι
ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλάυ-
σῃ ἐκεῖ.

*Adonc les Iuifs qui estoient avec
elle en la maison, & la consoloyent,
quand ils virent que Marie s'estoit leuee
si tost, & qu'elle estoit sortie, la suiui-
rent, disans, Elle s'en va ou sepulcre, a-
fin qu'elle pleure la.*

CAP. XI.

25. Dieit ei Iesus, Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.

Iesus said unto her / I am the resurrection and the life: hee that beleeueth in mee / though he were dead / yet shall he live.

26. Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

And whosoever liveth / and beleeueth in me / shall never die. Beleeuest thou this?

27. Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Christus filius Dei qui in hunc mundum venisti.

She said unto him / Yea Lord / I beleeue that thou art the Christ the Son of God / which should come into the world.

28. Et cum hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens, Magister adest, & vocat te.

And when she had so said / she went her way / and called Marie her sister secretly / saying / the Master is come / and calleth for thee.

29. Illa ut audivit, surgit cito, & venit ad eum.

And when she heard it / she arose quickly / and came unto him.

30. Nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha.

For Iesus was not yet come into the towne / but was in the place where Martha met him.

31. Iudei ergo qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

The Jewes then which were with her in the house / and comforted her / when they sawe Marie / that she rose up hastily / and went out / followed her / saying / She goeth unto the grave / to weep there.

Das XI. Capitel.

25. Ihesus spricht zu jr / ich bin die auferstehung vnd das leben / wer an mich glaubet / der wirdt leben / ob er gleich stirbe.

Ihesus siger til hende / Jeg er Opstandelsen oc Leffuit / huo som tror paa Mig / hand skal leffue / alligeuel at hand døer.

26. Vnd wer da lebet vnd glaubet an mich der wirdt nimmermehr sterben. Glaubest du das?

De huo som leffuer oc tror paa mig / hand skal aldri dø. Tror du det?

27. Sie spricht zu ihm: HERR / ja ich glaube / daß du bist Christus der Sohn Gottes / der in die Welt kommen ist.

Hun siger til hannem / HERRNE / ja / Jeg tror / at du est Christus Gud: Søn / som kom til Verden.

28. Vnd da sie das gesagt hatte / gieng sie hin / vnd rieß ihrer Schwester Maria heimlich / vnd sprach: Der Meister ist da / vnd ruffet dir.

De der hun haffde det sagt / gick hun bort / oc kallede sin søster Maria hemmelige / oc sagde / Meesteren er der / oc kalder at dig.

29. Dieselbige als sie das höret / stund sie eilend auff / vnd kam zu jm.

Der hun der hørde / stod hun strax op / oc kom til hannem.

30. Denn Iesus war noch nicht in den Flecken kommen / Sondern war noch an dem ort / da jm Martha war entgegen kommen.

Thi Ihesus vaar icke end kommen in Byen / men hand vaar end nu paa den sted / som Martha møde hannem.

31. Die Jüden / die bey ihr im hause waren / vnd trösteten sie / da sie sahen Mariam / daß sie eilend auffstunde vnd hinaus ging / folgeten sie ir nach / vnd sprachen: Sie gehet hin zum Grabe / daß sie daselbs weine.

Jøderne / som vaare i Huset hos hende / oc trøstede hende / der de saae Mariam at hun stod hastelige op / oc gick ud da fulde de effter hende / oc sagde / Hun gaar bort til Graffen / at græde der.

Capitola XI.

25. Njell gij Gjeffis: Vā gsem Wjstijssnij y Jiwot / fdo wērij we mne / byē pak tafē vmfel / Jiw bude:

Arzeft sey Jezus / Jam test Po: wstanie y jywot / Erow mie wiet: zy / chochy y vmarl / jyw bedzie.

26. A fadō fdo gest Jiw a wērij we mne / nevmrēt n a wē: fē. Wērijssli tomu ē

A wsefti fchorz jyw test / a wierz y mie / nie vmrze nā wie: ti: Wierzysz te mu?

27. Njella gemu: Dwssem Pāne / vā gsem wvētila / Je gsh ty Krystus Syn Bōha Jis wēho / fterpō gsh na tēto Swēt pīssel.

Powiedział mu / Nowsem Pānie / ja wierze że ty jest Krystus syn Bōży / który nā świat przyszedł.

28. A fōpō to pōwēdēla / ode: ssa a zawolala Marye Sestry swē tagnē / ftauey: Wīstr zde gest / a wolā ftebe.

A to rzekła / ssa y pō zidnu we: zwēla Marye siostry swōley / mo: wiac / Wīstr tu jest y wzywacie.

29. A ona nāfō vstyskala / wstala rychle a ssa k nēmu.

Ona tedy vstyskawszy / wstet wstala y ssa do niego.

30. Neb byl gestē Gjeffis ne: pīssel do Wēstēka / ale byl gestē na tom mīstē / fdež wyslla byla proti nēmu Martha.

A Jezus testēze byl nie przy: sedł do miasteczka / ale byl nā tym mīscu gōdzie wyslla była prze: ciw iemu Martha.

31. Tēhdy Jidē fterpō s nīj byl i w domu a tēssli gi / fdyž vžteli Marygi / Je gest rychle wstala a wyslla / sli za nīj / ftaue: Gde f hrobu / aby tam plakala.

A przetoż Jydowie fchorzy: nā byli w domu a ciępyli iō / gdy wyzreliż Marya przed wstala y wyslla / sli za nią / mówiac / Idzi: e do grobu / aby tam plakała.

32. Maria ergo cum venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

Then when Marie was come where Iesus was / and saw him / she fell downe at his feete / saying vnto him / Lord / if thou haddest bene here / my brother had not bene dead.

33. Iesus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbavit seipsum.

When Iesus therefore sawe her weep / & the Jewes also weep which came with her / he groined in the spirit / and was troubled in himselfe.

34. Et dixit, Vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide.

And said, Where haue ye layd him / They sayd vnto him / Lord / come / and see.

35. Et lacrymatus est Iesus.

And Iesus wept.

36. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eum.

Then said the Jewes / Beholde / howe he loued him.

37. Quidam autem ex ipsis dixerunt, Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, ut hic non moreretur?

And some of them sayde / Could not hee which opened the eyes of the blinde / haue made also / that this man should not haue died?

38. Iesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum, erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ei.

Iesus therefore againe groined in himselfe / and came to the graue. And it was a caue / and a stone was layd vpon it.

32. Als nun Maria kam da Iesus war / vnd sahe ihn / fiel sie zu seinen füßen / vnd sprach zu ihm: **HERR** / werest du hie gewesen / mein Bruder werenicht gestorben.

Der Maria kom nu did som Ihesus vaar / oc saa hannem / da fald hun ned saar hans søder / oc sagde til hannem / **HERR** / haffde du veret her / da haffde min Broder icke døet.

33. Als Iesus sie sahe weinen / vnd die Jüden auch weinen / die mit jr kamen / ergrimmet er im Geist / vnd betrübet sich selbst.

Da Ihesus saa hende græde / oc Jøderne oesaa græde / som komme met hende / da gremmedis hand i Anden / oc gaff sig suarlige.

34. Vnd sprach: Wo habt ihr ihn hingelegt? Sie sprachen zu ihm: **HERR** / komm vnd siehe es.

De sagde / huor lagde i hannem hen? De sagde til hannem / **HERR** / kom oc see.

35. Vnd Jesu giengen die Augen über.

De Ihesu øyen løbe offuer.

36. Da sprachen die Jüden: Sihe / wie hat er ihn so lieb gehabt.

Da sagde Jøderne / See / huor lær haffde hand hannem.

37. Etliche aber vnter ihnen sprachen: Kondte / der dem Blinden die Augen auff gethan hat / nicht verschaffen / daß auch diser nicht stürbe?

Men nogle aff dem sagde / Kunde icke den / som oploed den Blindis øyen / besticke / at oc denne icke haffde døet?

38. Iesus aber ergrimmet abermal in ihm selbst / vnd kam zum Grabe. Es war aber eine Klufft / vnd ein stein darauff gelegt.

Men Ihesus gremmedis atter i sig self / oc kom til Græffen / De der vaar en Hul / oc en sten lagd der paa.

32. Ale Maria fdyt ta pñssla / fdyt byl Gefiys / vñcwssy gen / padlak Noham geho / a fella gemu: Pñne / by ty byl zde / Bratr móg bylby nevmfel.

A tãt Mária przyśledy tam / gdy byl Iesus / wyzrawsy go przy / padla do nog tego / mowiãc mu / Panie byś ty tu był / nie vmãrł / by był brat mój.

33. Tedy Gefiys fdyt vñ / fel ana plãc / y židẽ ftefij by / li anij pñssli ani plãc / žasto / nat duchem / azarmautiv sam sebe.

Iesus tedy gdy ta wyzrał pñ / czaca / y žydy ktorzy z nia spolu / przyšli plãczãc / wzruszył sie w du / chu / y zãfrãsowal sie sam w łobie.

34. Vñfel: Kde gste gen / ložili? Vñfel gemu: Pñne / pod a pohled.

Žãtym rzekł / Gdzieżecie go / položyli? Powiedzieli mu / Panie / pod a ogladay.

35. Vñaplakal Gefiys.

Vñplakal Iesus.

36. Tedy fekli židẽ: Nle / kterał gest ho miloval.

Rzekli tedy žydowie / Oto / jakoc go miloval.

37. Nlektij pak / nich fekli: / Nemohli gest tento kteryž / ote / wñel oči slepěho naroženẽ ho / vñiniti / aby tento nevmfel?

Antekthorzy z nich mowili / Nle mogli ten ktery orworsyl / oczy slepe go vczynic te? zeby byl / ten nievmãrł?

38. Tedy opet Gefiys za / stonaw sam w sobe / pñssel k / grobu. Byla pak tu Gestnẽ / a kãmen byl swrchu položen / na nij.

Ale Iesus wzruszył sie zãs / sam w sobie / przyśedł do grobu / a byla tamnia y kãmień nã nley / položony.

י א

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ שְׁקוּלוֹ
פֶּאֶרְכָּא דְּדָא אֲמַר לָהּ
מִרְתָּא חַתָּה דְּהוּ מִיתָא
מִרִי מוֹ פְּדוּ סְרִי לָהּ
אֲרֻבָּעָא לָהּ צִיר יָמִין :

Iesv disse, Levate via la pietra. E Martha, la sorella del morto, gli dice, Signore, ei pute hormas : percioch'egli s'è stato quattro giorni.

40 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לֵךְ
אֲמַרְתְּ לִכִּי דָאן תְּהִימָגִין
תְּחַיֵּין שׁוֹבְחָה דְּאַלְהָא :

Iesv le dice, Non t'ho io detto che se tu crederas, vederai la gloria di Dio?

41 וְשָׁקְלוּ פֶּאֶרְכָּא הִי וְהוּ
יֵשׁוּעַ אָרִים עֵינֵיהִי לַעֲלֹ
וַיֹּאמֶר אֲפֹא מִיתָא אָנֹכִי
לֵךְ דְּשִׁמְעָתִי :

Leuaron dunque via la pietra di sopra il luogo doue era posto il morto. Iesv allora alzò gli occhi in su, e disse, Padre, io ti ringrazio che tu m'hai esaudito.

42 וְאַנָּה יָדַע אָנֹכִי דְּכָל־
וְכוּ יִימַע אֲנִי לִי אֶל־
מִטּוֹל פְּנֵשָׁא דְּהָא דְּקָאם
אָמַר אָנֹכִי הֲלִין דִּיהִימָגִין
דְּאַנָּה שְׁדַרְתָּנִי :

Io sapete bene che tu m'esaudisci sempre : ma io l'ho detto per cagion de la gente che sta qui d'intorno : accioche credano che tu m'hai mandato.

43 וְכֵן אָמַר הֲלִין קָצָא
בְּהֵלָא דְּכֵמָא לְעֹנֵר תָּא דְּכֵר :

E dette ch'egli hebbe queste cose, gridò ad alta voce, Lazaro, vien fuore.

44 וְנִפְקַהּ מִיתָא פֶּד
אֲסִירִין אֲדוּהִי וְנִגְלִיחִי
בְּפִסְמִיתָא וְאַפְהִי
בְּסוּדָרָא אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
שְׁדַרְתָּנִי וְשְׁבִיקוּ אֶל :

Dunque colui che era morto uscì fuore co i piedi e con le mani legate di fascie, e la sua faccia era impallidita in uno affittamento. Iesv dice loro, Stoghetelo e lassatelo andare.

י א

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ שְׁאֵר אֶת־הָאֶבֶן
אֲמַרְתָּ לוֹ אַחֵת הַמֵּת מִרְתָּה
אֲדֹנָי גַּם עַתָּה בּוֹאֵשׁ כִּי יוֹם
רְבִיעִי הוּא :

Dize Iesus, Quitad la piedra. Martha la hermana del que auia sido muerto, le dize, Sennor hiede ya : que es de quatro dias.

40 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ הֲלֵא אֲמַרְתִּי
לֵךְ אָם תִּשְׁמָעִינִי כִּי תִרְאִי אֶת־
כְּבוֹד אֱלֹהִים :

Iesus le dize, No te he dicho que si creyeres, veras la gloria de Dios.

41 וַיִּשְׁאֲרוּ אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר
הָיָה שָׁם הַמֵּת וַיֵּשׁוּעַ וַיִּשְׁאֲרוּ
עֵינָיו לַמַּעֲלָה לֵאמֹר אָבִי אֲדֹנָי
לֵךְ כִּי שִׁמְעָתִי :

Entonces quitaron la piedra de donde el muerto auia sido puesto : y Iesus, alzando los ojos arriba, dixo, Padre gracias te hago que me has oydo.

42 וְאַנִּי יָדַעְתִּי כִּי בְּכָל־עַתָּה
תִּשְׁמָעִנִי אֲבִי בְּעֶבֶר הָעַם
הָעוֹמֵד סָבִיב אֲמַרְתִּי לַמַּעַן
יִשְׁמָעִנִי כִּי אַתָּה שְׁלַחְתָּנִי :

Que yo sabia que siempre me oyes : mas por causa dà la compaña que està arredor, le dize, paraque crean que tu me has embiado.

43 וְכֵאֲשֶׁר אָמַר אֶת־הָאֶלֶּלָהּ
צִעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לוֹעֹזֵר בֵּן
הַחֲצִצְרָה :

Y auiendo dicho estas cosas, clamó à gran boz, Lazaro, ven fuera.

44 וַיֵּצֵא הַמֵּת וְהוּא אֲסוּר
בְּיָדָיו וּבְיָדָיו בְּמַרְבָּדִים וְעַל־
פָּנָיו צָנֹף בְּמַסּוּהָ וַיֹּאמֶר לָהֶם
יֵשׁוּעַ הִתְיַדוּהוּ וְהַגִּיחוּ לָלֶכֶת :

Entonces el que auia sido muerto, salió, atadas las manos y los pies con vendas : y su rostro e stava embuelto en vn sudario. Dizeies Iesus, Desfaldado, y dexaldo y.

י א

39. λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τῆς θ. καὶ λέγει, κύριε, ἡδὴ ὅτε ἔπετα, ταῦτα γὰρ ἔστι.

Iesus dit, Leuez la pierre. Mais Martha la sœur de celui qui estoit mort, lui dit, Seigneur il put desia, car il est de quatre iours.

40. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπες, σὺ ὅτι ἐὰν πεθώσῃς, ὅψω τίω ὁ ἕως ἔφθασ.

Iesus lui dit, Ne t'ai-je pas dit que si tu crois, tu verras la gloire de Dieu?

41. Ἦσαν οὖν τὸν λίθον ἐν ᾧ ὁ θ. καὶ λέγει, ὁ δὲ ἰησοῦς ἤρεταις ὁφθαλμοῖς αὐτοῦ καὶ εἶπε, πατήρ, ὁχαραῖω σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

Ils leuerent donc la pierre de dessus le lieu où gisoit le mort. Adonc Iesus eleuant ses yeux en haut, dit, Pere, ie te ren graces que tu m'as exaucé.

42. Ἐγὼ δὲ ἤδρα ὅτι πάντοτε με ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περικύκλῳ εἶπες, ἵνα πιστώσωνται ὅτι σὺ με ἀπέστλεις.

Or s'auoy'-ie bien que tu m'exauces toujours : mais ie l'ai dit à cause des troupes qui sont à l'entour, afin qu'ils croyent que tu m'as enuoyé.

43. καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνήσας ἰακώβον λέει, ἀνδρῶν.

Et ayant dit ces choses, il cria à haute voix, Lazare, vien-t'en dehors.

44. καὶ ἐξῆλθεν ὁ πενήθεως, δεξιὰ καὶ ταῖς πόδας καὶ ταῖς χεῖρας καὶ αἰς, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ συνδαρῶσται δεδεσται. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν, καὶ ἀφετε ὑπαίχθαι.

Adonc sortit le mort, ayant les mains & les pieds liés de bandes : & la face estoit enuvelpee d'un couurechef. Iesus leur dit, Dêssiez-le, & le laissez aller.

39. Ait Iesus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat, Domine iam fueret, quatrduanus est enim.

Iesus said/Take ye away the stone. Martha the sister of him that was dead/ sayde vnto him / Lord / he stincketh already: for he hath bene dead foure dayes.

40. Dicit ei Iesus, Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?

Iesus saide vnto her/ Saide I not vnto thee / if thou diddest beleue/thou shouldst see the glorie of God?

41. Tulerunt ergo lapidem. Iesus autem elevatis iursum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me.

Then they tooke away the stone from the place where the dead was layd. And Iesus lift vp his eyes/and sayde / Father/ I thanke thee / because thou hast heard me.

42. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credat quia tu me misisti.

I knowe that thou hearest me alwayes / but because of the people that stande by/I said it/that they may beleue/that thou hast sent me.

43. Hæc cum dixisset, voce magna clamavit, Lazare, veni foras.

As he had spoken these thinges / he cryed with a loude voice / Lazarus / come forth.

44. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus iunctis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit ei Iesus, Solvite eum, & finite abire.

Then he that was dead/ came forth/ bound hand and foote with bands/ and his face was bound with a napkin. Iesus sayd vnto them/ Loose him / and let him go.

39. Iesus sprach: Hebt den Stein abe. Spricht zu ihm Martha/ die Schwester des verstorbenen: HERR/ er stinckt schon / denn er ist vier tage gelegen.

Ihesus sagde / Tager stenen aff. Martha den dō dis sōter/ siger til hannem/ HERR/ hand lucter nu ilde/ thi hand haffuer ligget fire dage.

40. Iesus spricht zu ihr: Hab ich dir nicht gesagt / so du glauben würdest / du soltest die Herrlichkeit Gottes sehen.

Ihesus siger til hende / haffuer ieg icke sagd dig/ Der som du tror / da skulde du see Guds Herlighed.

41. Da huben sie den stein abe / da der Verstorbene lag. Iesus aber hub seine augen empor / vnd sprach: Vater / ich dancke dir / daß du mich erhörst hast.

Da løffte de stenen aff / som den Døde laa. Men Ihesus opløffte sine øyen / oc sagde / Fader/ ieg takker dig / at du haffuer hørt mig.

42. Doch ich weiß / daß du mich allezeit hörst / sondern umb des Volcks willen / das umher steht / sage ich / daß sie glauben / du habest mich gesandt.

Dog veed ieg / at du hører mig altid / Men for Folkens skyld / som her staar omkring/ siger ieg det / at de skulle tro / at du vdsende mig.

43. Da er das gesaget hatte / rief er mit lauter stimme: Lazarus kom herauf.

Der hand der haffde sagd / rohte hand met høyrøst/ Lazare / kom hid vð.

44. Vnd der Verstorbene kam heraus / gebunden mit Grabtüchern an füßen vnd händen / vnd sein Angesicht verhüllet mit einem Schweiß tuch. Iesus spricht zu ihnen: Löset ihn auff / vnd laßet ihn gehen.

De den Døde kom vð / bunden met Jordelsæder om føder oc hender / oc hans Ansiet vaar skiult met en Suede dug. Ihesus siger til dem / Løser hannem/ oc lader hannem gaa.

39. Aßel Geßiß: Odloße kámen. Aßella gemu Martha/ Sestra toho kterýž byl v mřel: PANE/ Gíže s mrdij/ nebo čtyři dni v hrobě gest.

Potym rzekl Iesus / Odeymt cte kámen/ Martha mu powiedz/ žiala sestra onego kthory byl v mřel/ Páne iuzci echnie/ do mu iuz vyšly čtyry dni.

40. Aßel gli Geßiß: Wßal gsem řekl tobě / že budeßli wěřiti/ vžřijš slávu Boží.

Powiedział tedy Iesus/ Za jem/ a nie powiedział/ teßli wwierzyß/ ogladaß chwale Bożej.

41. Tedy odložili kámen od hrobu / kdež byl v mřelý pochován. A Geßiß pozdvihl vzhůru oči v řekl: Otče/ děs/ kugit tobě/ že gšy mne slyßal.

Odiel tedy kámen z támtad gdiže on v mřelý byl položen / v podnioßy Iesus oči svych vzhore/ rzekl/ Oycze dze kánie to/ bie žes mne wyslychal.

42. Já žagistě wšim / že ty mne wždnyčny slyßyš / ale pro lid kterýž okolo stojí/ řekl gsem / aby wvěřili / že gšy ty mne poslal.

Aťciem wředzał se ty mne slyßdy / wy slychawoß / leczciem iho rzekl dla ludu okolo stojacego / aby wierzyli iże ty mne poslal.

43. Tedyž powěděl zawo-
lal hlasem wielkým: Lazare
pod wen.

To tedy rzekßy zawołał glossem wielkim/ Łazarzu wynidż sam.

44. A hned wßffel/ kterýž byl v mřel/ mage swázaně kúcey Nohy sláthy obnřegnými/ a twář geho rauchau byla přiřryta. Aßel gim Geßiß: Rozwězež gen/ a nechte ať odejde.

Ať ať on řtory byl v mřel wy-
ředl/ mátařcece y nogi zwiazane
chustkami/ a twarz tego byla dhu-
sta žawinio ná/ y rzekl im Iesus/
Rozwiazcie go nechay idzie.

י א

45 וְסָגְנָא מִן יְהוּדִיָּא
דְּאִתּוּ לִית מְרִים בְּדִ חֲזוּ
מִדֹּם דְּעֵבֶד יִשׁוּעַ הֵימְנוּ
בִּה :

*Per il che molti de Giudei che erano
venuti à Maria, & hauevan vedute le
cose che l'auv haueua fatte, crederono in
lui.*

46 וְאִנְשֵׁי מִזִּהְיוֹן אָמְרוּ
לֵית פְּרִישָׁא וְאִמְרוּ לְהוֹן
כָּל מִרִם דְּעֵבֶד יִשׁוּעַ :

*Ma alcuni di loro sen'andorono à
Farisei, & disser loro le cose che l'auv ha-
ueua fatte.*

47 וְאִתְפַּשְׁוּ רַבֵּי כְּהֵנָּה
וּפְרִישָׁא וְאִמְרוּ הֲנוּ מִנָּה
נְעֵבֶד דְּהֵנָּה גְּבֵרָא אֲתֵינָה
סְגִינָה עֵבֶד :

*Onde i principali Sacerdoti & i Far-
isei auunorono il Consiglio, & diceuano, che
facciamo noi i perche quest'huomo fa
molte miracoli.*

48 וְאִי שְׂבָחִינוּ לֵה כְּהֵנָּה
כְּלָהוֹן אֲנִישָׁא מִהִימְנוּ בִּה
וְאִתּוּ דְּהִימְנוּ שְׂחָלוּ
אֲתֵינוּ וְנִפְּנִי :

*Se noi lo lasciamo così, tutti crederan-
no in lui: & verranno i Romani, & ruina-
ranno il nostro luogo & la nostra natione.*

49 הֲדִין מִזִּהְיוֹן דְּשִׁמְהָ
קִינָה רַב כְּהֵנָּה הוּא דְּהִי
שְׂגִינָה וְאִמְרוּ לְהוֹן לֵב
נְדַעִין אֲנֵינוּ מִדֹּם :

*Allora uno di essi chiamato Caifa,
che era Pontefice di quell'anno, disse loro,
Voi non sapete niente.*

50 וְלֹא מִתְחַשְׁבִּין אֲנֵינוּ
דְּפִקְחָלוּ דְּהִי גְּבֵרָא יִמּוּת
חֵלְקָה עֲמָא וְלֹא כְּלָה עֲמָא
יִמְבֹּד :

*Ne considerate che ci è effediente che
un huomo muota per il popolo, & non che
tutta la natione perisca.*

51 הֲדִין מִן צְבוּרָה
נִפְשָׁה לֹא אִמְרוּ אֲלֵה מִטּוֹר
דְּרַב כְּהֵנָּה הוּא דְּהִי שְׂגִינָה
אֲתֵנְפִי דְּעֵתִיד הוּא יִשׁוּעַ
דְּיִמּוּת חֵלְקָה עֲמָא :

*Questo non disse già da se stesso: ma
essendo egli sommo Sacerdote di quell'an-
no, profetizzò che l'auv doueva morir per
la natione.*

י א

45 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים הִלְאִים
אֶל־מֶרְתָּא בְּרִאיוֹתָם כְּמָה עָשָׂה
יִשׁוּעַ הֵאֱמִינוּ בּוֹ :

*Entonces muchos de los Iudios que auian
venido à Maria, y auian visto loque auia hecho
Iesus, creyeron en el.*

46 וְאִנְשֵׁים מִהֵמָּה הִלְכוּ אֶל־
הַפְּרִישִׁים וַיְסַפְּרוּ לָהֶם אֵת
כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יִשׁוּעַ :

*Mas vnos de ellos fueron à los Phariseos, y
dixerones loque Iesus auia hecho.*

47 וַיִּקְהֻּ שָׂרֵי הַכְּהֵנִים
וְהַמִּפְרָשִׁים אֶת־הָעֵדָה וַיֹּאמְרוּ
מִהֲנַעֲשֶׂה כִי הָאָדָם הַזֶּה אֹתוֹת
רַבּוֹת עָשָׂה :

*Y los Pontifices y los Phariseos juntaron
concilio: y dezian, Que hazemos? que este hom-
bre haze muchas senales.*

48 וְאֵם גְּנִיחָהּ כָּכָה כָּלָם
יִאֱמִינוּ בּוֹ וַיִּבְנוּ רְהוּמִים
יִקְחוּ אֶת־מִקְוֵמֵנוּ וְגַם אֶת־
עֲמָנוּ :

*Si lo dexamos así, todos creeran en el: y
vendran los Romanos, y quitaran y nuestro lugar
y la nation.*

49 וְאַחַד מֵהֶם וְשֵׁמוֹ קַיפָּא
וְכֵהֵן הַגָּדוֹל הוּא בִּשְׁנָה הַהִיא
אָמַר לָהֶם אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים
מֵאִמָּרָה :

*Entonces Caiphaz, vno de ellos, summo Pon-
tifice de aquel anno, les dixo, Vosotros no sabeys
nada:*

50 וְאֵינְכֶם מִתְחַשְׁבִּים כִּי
מוֹעִיל לָנוּ לְמוֹת אָדָם אֶחָד
עַל־הָעָם מֵאִבּוֹד כָּל־הָעָם :

*Ni penlays que nos conuiene que vn hom-
bre muera por el pueblo, y no que toda la naci-
on se pierda.*

51 וְזֹאת לֹא אָמַר מִנְפֶּשׁוֹ כִּי
אֵם בְּהוֹתוֹ כֵּהֵן גָּדוֹל בִּשְׁנָה
הַהִיא עַל־כֵּן גְּבֵרָא כִי יִשׁוּעַ הָיָה
עֲתִיד לְמוֹת עַל־הָעָם :

*Mas esto no lo dixo de si mismo: si no que co-
mo era el summo Pontifice de aquel anno, pro-
phetizó, que Iesus auia de morir por la nation:*

י א

45. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων
οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ
θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,
πίστευσαν εἰς αὐτόν.

*Parquoi plusieurs des Iuifs qui es-
toient venus vers Marie, & auoyent
veu les choses que Iesus auoit faites,
creurent en lui.*

46. Τινὲς δὲ ἐκ αὐτῶν ἀπηλθόν
πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον
αὐτοῖς ὅτι ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,

*Mais quelques vns d'entr'eux s'en al-
lerent aux Pharisiens, & leur dirent les
choses que Iesus auoit faites.*

47. Συναγαγόν οὖν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι συναΐδουσαν, καὶ
ἔλεγον, τι ποιούμεν; ὅτι οὗτος ὁ
ἀνθρώπος ὁ πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

*Adonc les principaux Sacrificateurs
& les Pharisiens assemblerent le conseil,
& disoyent, Que faisons-nous? car cest
homme ici fait beaucoup de signes.*

48. 'Εὰν ἀφ᾽ ἑαυτῶν εὐτὼ,
πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ
ἐλθόντες οἱ ῥωμαῖοι καὶ δυνάσονται
ἡμῶν καὶ τὴν τίπιν καὶ τὸ ἐθνός.

*Si nous le laissons ainsi, chacun croi-
ra en lui: & les Romains viendront, qui
nous extermineront, & le lieu & la na-
tion.*

49. Εἷς δὲ τις ἐκ αὐτῶν καὶ ἄφας,
ἀρχιερεὺς ὡς τῆς ἐνιαυτοῦ ἐκείνης, εἶ-
πον αὐτοῖς, οὐκ οἶδατε ὅτι.

*Alors vn certain d'entr'eux appelé
Caiphé, qui estoit le Souuerain Sacrifi-
cateur de ceste année-la, leur dit, Vous
n'y entendez rien:*

50. Οὐδὲ ἀλογίζεσθε ὅτι συμ-
φέρεῖ ἡμῖν ἵνα σὺς ἀνθρώπος θανα-
τωθῇ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον
τὸ ἐθνός.

*Et ne considerez phint qu'il nous
est expedient qu'un homme meure pour
le peuple, & non point que toute la na-
tion perisse.*

51. Τὸ δὲ ἀφ' ἐαυτοῦ οὐκ εἶπεν,
ἀλλὰ δεικνύμενος ὅτι ἐνιαυτοῦ ἐκεῖ-
νης προεφητεύοντι ὅτι ἐμελλεν ὁ ἰη-
σοῦς θανατωθῆσθαι ὑπὲρ τοῦ ἐθνός.

*Or cela ne dit il point de par soi-mes-
me, mais lui estant Souuerain Sacrifica-
teur de ceste année-la, prophetiza que
Iesus denoit mourir pour la nation:*

45. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecisset Iesus, crediderunt in eum.

Then many of the Jewes / which came to Marie / and had seene the things / which Iesus did / beleueed in him.

46. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus.

But some of them went their way to the Pharisees / and tolde them what things Iesus had done.

47. Collegerunt ergo Pontifices & Pharisei concilium & dicebant, Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.

Then gathered the hie Priestes / and the Pharisees a counsell / and said / What shall we do? For this man doeth many miracles.

48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.

If we let him thus alone / all men will beleue in him / and the Romanes will come and take away both our place / and the nation.

49. Vnus autem ex ipsis Caiaphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis, Vos nescitis quicquam.

Then one of them named Caiaphas / which was the hie Priest that same yere / said vnto them / Ye perceiue nothing at all.

50. Nee cogitatis quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

Nor yet do you consider that it is expedient for vs / that one man die for the people / and that the whole nation perish not.

51. Hoc autem à semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quod Iesus moriturus erat pro gente.

This spake he not of him selfe / but being hie Priest that same yere / he propheted that Iesus should die for the nation:

45. Vil nunder Juden / die zu Maria kommen waren / vnd sahen was Iesus thet / glaubten an ihn.

Mange aff Ioderne / som baare komne til Maria / oc saae huad Ihesus gjorde / trode paa hannem.

46. Etliche aber von ihnen giengen hin zu den Phariseern / vnd sagten ihnen / was Iesus gethan hatte.

Men nogle aff dem / ginge bort til Phariseerne / oc sagde dem / huad Ihesus haaffde gjort.

47. Da versammelten die Hohenpriester vnd die Phariseer einen Rath vnd sprachen? was thun wir? diser Menschethut vil Zeichen.

Da forsamlede de ypperste Prestter oc Phariseerne it Raad / oc sagde / Huad gøre vi? Dette Menisste gor mange Tegen.

48. Lassen wir ihn also / so werden sie alle an ihn glauben. So kommen denn die Römer / vnd nemen ons Land vnd Leute.

Forlade vi hannem saa / da trode alle paa hannem Saa komme da de Romere / oc tage fra oss Land oc Folk.

49. Einer aber vnter ihnen / Caiaphas / der desselbigen jahrs Hoherpriester war / sprach zu ihnen: Ihr wisset nichts.

Men en iblant dem / Caiaphas / som vaar det samme aar den ypperste Prest / sagde til dem / I vide inted.

50. Bedencket auch nichts. Es ist vns besser / ein Mensch sterbe für das Volk / denn daß das ganze Volk verderbe.

Betencke oc inted. Det er oss bedre / at ic Menisste døer for Folket / end at alle Folket forderffuis.

51. Solches aber redet er nicht von sich selbst / sondern dieweiler desselbigen Jars Hoherpriester war / weissaget er. Denn Iesus sollte sterben für das Volk.

Saadant taledede hand icke aff sig self / men effter di hand vaar det samme aar ypperste Prest / da spaade hand / Thi Ihesus skulde dø for Folket.

45. Tedy mnozhi ziduow ftefijz byli priffli i Marygi a Marte / a widewiffe co gest vci nil / vverili wneho.

A przetoż wiele zidow ktorzy byli przysli do Maryey / a paterzyl na to co czynil Iesus / wwierzili weni.

46. Nektetij pak z nich odešli z Zakonijkuom / a powedeli gim / co gest vcinil Gezijs.

Niektorzy też z nich šli do Zakonijkuom / a powedzeli im co vczynil Iesus.

47. Tedy sešli se Biskupow / a Zakonijcuow Radu / a pravili / Co činime i je tento Cizlowet diwoj mnohe činij.

Etty zebraali sie Baplanina / wyšly y Zaryzenbowie w rade / y mowili / Což czynie bedziemy? A bowiem ten cizlowet wiele cudow czyni.

48. Nechameli ho tak / w Ryckni vverij w neho: y prigdau Rjimanu / a odegmau mijsio nasse y Lid.

Jestli go tak z nichamy / wšy scy wci vnterza / y przydac Rzymanie a poborza / thak mteyice nase iako y narod.

49. Geden pak z nich gme nem Kapfafs / Edy byl Biskupem toho Etha / rest gim: Wy newijte nic zeho.

Ne leden z nich Biskup co byl na on rok nawayšym Baplanem / rest im / Wy nie wiecie.

50. Aniz nato myslite / je v fitecne gt nam / aby geden Cizlowet vnterza Lid / nez by wesskeren Lid zahynul.

Ani myslite co nam test pozycetno / zeby leden cizlowet vnterza lid / a zeby wšyrc narod nie zginat.

51. Ale toho nekl sam od sebe / ale je byl Biskupem Etha toho prorokowal / je Gezijs mel vnterza lid.

Ante mowil et rego sam z siebie / ale gdy byl Baplanem nawayšym roku onego / prorokowal ze to mialo byc / i Iesus mial vnterza on narod.

י א

52 וְלֹא בְּלִחּוּד חֵלֶף עָמָה
אֶלָּא דָּאֵף פְּנִיָּה דְּאַלְהָא
דְּמַבְרִינֵי יַפְגִּישׁ לְחֵדָּה :

*Enon sol per questa nazione, ma etian-
do accioche raccoglieste in vno i figliuoli
di Dio, che erano dispersi.*

53 וּמִן הוּ יוֹמָא אֶתְחַשְׁבוּ
הֵנוּ דִּיקֻטְלוּ בְּהוּ :

*Da quel giorno dunque si consiglio-
rono insieme d'ammazzarlo.*

54 הוּ דִּין יִשׁוּעַ לֹא מַהֲלָךְ
הָיָא גְּלִימִית בֵּית יְהוּדָא
אֶלָּא אֶלָּא לֵה מִן תַּמּוּ
לִאֲתָרָא דְּקָרִיב לְחֵדָּה
לְכַרְבָּא דְּמִתְקַרָּא אֶפְרַיִם
וּתַמּוּ מִתְחַפֵּי הֵנָּה עִם
תַּלְמִידֵיהּ :

*Per il che Iesus non conuersaua più
publicamente tra i Giudei: ma di li sen-
tando ne la contrada presto al deserto, in
vna città chiamata Ephraim: e quius con-
uersaua co i suos discipuli:*

55 קָרִיב הָיָא דִּין פִּסְחָא
דִּיהוּדָא וְסִלְקִי סַגְיָא
מִן קִירְיָא לְאַירֻשַׁלַּם הָדָם
עֲדָעָה דִּיכְבוֹן וּבִשְׁהוּן :

*Hor la Pasqua de Giudei era vicina:
e molti di quel paese salirono in Ierusa-
lem auanti la Pasqua, per purificarsi.*

56 וּבְעִין הֵנוּ לֵה לִישׁוּעַ
וְאַמְרִין הֵנוּ חֵד לְחֵד
בְּהִיכְלָא מִנָּה סְבִירִין א
אֶתְתֵּן דְּלֵה אֶתְתֵּן ל
דְּעֲדָה :

*Essi dunque cercuano Iesus: e stan-
do nel templo, diceuano tra loro, Che vi-
pa e parusch e li non sia per venire a la
festa?*

57 רַבִּי פְּרִיָּה דִּין וּפְרִיָּשָׁא
פְּקִדוּ הֵנוּ דָּאן אֶנְשֵׁי יַדַּע
אִיכּוּ יַבְדִּיק לְהוּן אִיךְ ד
דִּינְהוּ דְּוִנְיָה :

*E i principali Sacerdoti e i Farisei ha-
ueuan data commissione, che se alguno
sapesse doue egli si fusse, lo significasse, ac-
cioche lo pigliasseno.*

י א

52 וְלֹא עַל־הָעָם לְבַדּוֹ כִּי אֲנִי
אִשׁ אֶת־בְּנֵי אֱלֹהִים הַנִּבְּרָצִים
יֵאָסֶף לְאַחֵת :

*Y no solamente por aquella nacion, mas
tambien paraque juntasse en vno los hijos de
Dios que estauan detramados.*

53 וּמֵיּוֹמָא הַהוּא הִתְיַעְצוּ לְהַרְגּוֹ :

*Ansique desde aquel dia consultauan juntos
de matarlo.*

54 וַיֵּשׁוּעַ עוֹד לֹא הוֹפִיעַ לְהֵלֵךְ
בִּיהוּדִים כִּי אֲנִי הֵלֵךְ מִשָּׁם
אֶל־מְקוֹם הַקָּדוֹב לְמַדְבַּר אֶל־
עִיר הַקְּדָמָה אֶפְרַיִם וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ
אֵת תַּלְמִידָיו :

*Demanera que Iesus ya no andaua mani-
estamente entre los Iudios; mas fuese de alli a la
tierra que esta junto al desierto, a vna ciudad que
se llama Ephraim: y estauase all con sus Discipu-
los.*

55 וַיִּקְרַב פֶּסַח הַיהוּדִים וַיַּעֲלֶה
רַבִּים מִמְּקוֹמָם יְרוּשָׁלַיִם לְפָנָיו
הַפֶּסַח לְקִדֹּשׁ אֶת־נַפְשָׁם :

*Y la Pascua de los Iudios estaua cerca: y mu-
chos de la tierra subieron a Ierusalem antes de la
pascua para purificarse.*

56 וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל־יָרֵעָהוּ הַקְּלָמִים בְּהִיכָל
מָה גִדָּהָ לָכֶם כִּי אֵינְנוּ בֹא
אֶל־הַחֵד :

*Y buscauan a Iesus, y habluau los vnos con
los otros estando en el Templo, Que os parece?
que no vendrá al dia de la fiesta?*

57 כִּי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּסֻדָּשִׁים
נָתְנוּ מִצְוָה אִשׁ יָדַע אִישׁ
אִי הוּא יֵגִיד לְתַפּוֹשׁ אוֹתוֹ :

*Y los Pontifices y los Phariseos auian dado
mandamiento, Que si alguno supiesse donde es-
tuuiesse, que lo manifestasse paraque lo pren-
diessen.*

י א

52. Καὶ ἔχ' ὑπερτὴν ἔθνεσ μόροι,
ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ
διασκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν.

*Et non pour la nation seulement,
mais afin aussi qu'il assemblât en vn les
enfants de Dieu qui estoient disperies.*

53. Ἀπ' ἐκείνης ὧν τὴν ἡμέραν
συνεβλήσαντο ἵνα σκορπίσωσιν
αὐτὸν.

*Depuis ce iour-la donc ils consul-
terent ensemble de le mettre à mort.*

54. Ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παρρησίᾳ
περιπατοῦν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ
ἀπηλθὼν ἐκείθεν εἰς τὴν χώραν
ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραίμ λεγο-
μένην πάλιν καὶ ἐκεῖ διηγεῖτο μετὰ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

*Par ainsi Iesus ne cheminoit plus
ouuertement entre les Iuifs, mais s'en
alla de la en la contree qui est pres du
desert, en vne ville appelee Ephraim,
& la conuei loit avec les disciples.*

55. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰου-
δαίων καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱε-
רוσόλυμα ἐκ τῆς χώρας περὶ τὸ
πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς.

*Or le iour de la Pasque de Iuifs es-
toit prochain, & plusieurs de ce quarti-
er-la monterent en Ierusalem auant Pas-
que, afin qu'ils se purifiassent.*

56. Ἐζητοῦν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ
ἐλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐ-
στηκότι, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ
ἔλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν;

*Ils cerchoyent donc Iesus, & disoy-
ent entr'eux estans au tēple, Que vous
semble? vous semble-il qu'il ne viendra
point à la feste?*

57. Δεδώκεσαν δὲ καὶ οἱ δογματῆραι
καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα εἰς
τις γινώσκῃς αὐτόν, μὴ εὐνοῇ, ὅπως
πιάσωσιν αὐτόν.

*Or les principaux Sacrificateurs &
les Pharisiens auoyent donné commande-
ment, que si queleun cognoussoit où
il estoit, il le declarast, afin qu'ils l'em-
poignassent.*

52. Et non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.

And not for the nation onely / but that hee should gather together in one the children of God / which were scattered.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

Then from that day forth they conspired together / to put him to death.

54. Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

Iesus therefore walked no more openly among the Jewes / but went thence unto a countrey nere to the wilderness / into a citie called Ephraim / and there continued with his disciples.

55. Proximum autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha ut sanctificarent seiplos.

And the Jewes Pasche was at hand / and many went out of the countrey up to Jerusalem before the Pasche / to purifie themselves.

56. Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur adinvicem, in templo stantes, Quid putatis, quia non venit ad diem festum?

Then sought they for Iesus / and spake among themselves / as they stood in the Temple / what thinke they / that he cometh not to the feast?

57. Deiderant autem Pontifices & Pharisei mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit indicet, ut apprehendant eum.

Now both the hie Priests and the Pharisees had given a commandment / that if any man knewe where he were / he should shew it / that they might take him.

52. Vnd nicht für das Volk alleine / Sondern daß er die Kinder Gottes / die zuspreuet waren / zusammen brechte.

Dricke for Goltet alene / Men at hand skulde til hobe sancte Gud; Vorn / som vaare atspredde.

53. Von dem tage an rathschlugen sie / wie sie ihn tödten.

Fra den dag raadsloge de / huorledis de funde dræbe hannem.

54. Iesus aber wandelte nicht mehr frey vnter den Jüden / sondern gieng von dannen / in eine gegend / nahe bey der Wüsten inn eine Stadt / genant Ephrem / vnd hatte sein wesen daselbs mit seinen Jüngern.

Da vandrede Ihesus ickere mere obenbare iblant Jøderne / men gick der fra / til en Egn / hart hof Jøcken / i en Stad / som kaldis Ephrem / oc haffde der sit væsen mer sine Disciple.

55. Es war aber nahe Ostern der Jüden / vnd es giengen vil hinauff gen Jerusalem / auß der gegend / vor den Ostern / daß sie sich reinigten.

Men der vaar nær Jødernis Paaſte / Oc der ginge mange op aff den Egn til Jerusalem / faare Paaſte / at rense sig.

56. Da stunden sie vnd fragten nach Jesu / vnd redten mit einander im Tempel: Was düncket euch / daß er nicht kompt auff das Fest?

Da stode de / oc spurde efter Ihesum / oc taledet mer huer andre i Tempelen / Huad tyctis eder / at hand kommer ickere til høytiden?

57. Es hatten aber die Hohenpriester lassen ein gebot außgehen / So jemand wiste / wo er were / daß ers anzeiget / daß sie ihn griffen.

Men de ypperste Prestter oc Phariseerne haffde lader vdgaa it Bud / At der som nogen viste / huor hand vaar / da skulde hand giffue der til kende / at de funde gribe hannem.

52. A ne tolisko za tid / ale aby syny Bozji kteryz byli rozpteleni / shromazditi w gedno.

A ne tolisko za on narod / ale zeby thez syny Boze rozprohoni shromazditi w iedno.

53. Protoz od toho dne spolu se o to radili / aby genzabili.

Rthakze od onego dne radili si spolu aby go zamordovali.

54. Bezis pa gij nechodil zgewne mezy Jidy / ale odsel do Kraginy podle paustie / do Mesta kteryz slowe Efram / a tu byl s Bedinskimi synami.

A dla tegoz Jezus tuz niebywal tamnie miedzy Jidy / ale z thamtad odsel do Kraginy Ktora jest blisko puszczy / do miasta Efram / y thamtzec mieszkal z wolennymi synami.

55. Byla takz blisko Weli: ka noc Jidowska. Wsli mnoho do Geruzalema z kraginy te przed Welikau noch / aby se poswecili.

A byla blisko Wielka noc Jydowska / a wiele ich slo do Jeruzalema / oncy Kraginy przed Wielka noca aby sie oczyscali.

56. Tedy hledali Bezisy / a rozmluwali wespolek w Chramie stogijce: Co se wam zda / ze neprifsel ke dni slawnemu tomu?

Suſkali thedy Jezusa / y mozi wili iedni do drugich storiac w Rozsiele / Co se wam zda / Jali nie przydziená swieto?

57. Biskupowie zagiste a Zakonijci byli rozkazali / zwedlilby kdo edebyl / aby poswedel / gen aby hali.

A Kápláni nawayzili y Sáry / zeuſowie podáli byli rozkazanie / iz ieslaby sie Eſho dowiedzia / gdi eby byl / zeby oznaymiti izby go poimano.

יב

1 וישוע דין קדם שתב
יומיו דפצחא אתא לבית
ענא איכא דאיתיהי הוה
לעזר הו דאקים מן בית
מיתא הו ישוע :

*Hor Iesv sei giorni avanti la Pasqua
venne in Betania, dove era Lazaro, ch'
era stato morto, il quale egli haueva ri-
suscitato da morte.*

2 ועבדו לה תמון
חשמיתא ומיתא מ
משמיתא הנת ולעזר חד
מן סמיכא הוה דעמה :

*Equisi li fecero vna cena, e Martha
seruua: e Lazaro era vn di quelli che se-
deuano a tavola con essolui.*

3 מרים דין שקלר ש
שטיבתא דבסמא דנרדיו
רישא סג דמא ומשחת
רגלוי דישוע ושית ב
בסערה רגלוי ואחמלי
ביתא מן ריחה דבסמא :

*Allor Maria prese vna libra d'un-
guento di nardo fino di gran prezzo, &
vnse i piedi di Iesv, & asciugogli co suoi
capelli: e la casa s'empie del l'odor del vnguento.*

4 ואמר והוה סכריוטא
חד מן תלמידוי הו
דעתיד הוה דישלמיוהי :

*Allor vn de suoi discipoli, cioè, Giu-
da Iscariote figliuol di Simone, che doue-
ua tradirlo, dice,*

5 למנא לא אודבון משחא
הנא בתלר מאא דינריו
ואתיהב למסכנא :

*Perche non s'è venduto questo un-
guento trecento denari, e dato si a i po-
ueri?*

6 הדא דין אמר לא הוה
מטול דעל מסכנא פטיל
הוה לה אלג מטול
דגנבא הוה וגלוסקמא
לנתה הוה ומרם דגפל
הוה ביה הו טעין הוה :

*Questo disse egli, non già perche si
curasse de poveri: ma perche egli era
ladro, & haueua la borsa, e portaua quel
che si si metteua.*

יב

1 וישוע ששח למים לפני
הפסח בל אל בית עניה אשר
שם היה לעזר המלך אשר הקיצנו
ממתים :

*Iesus pues seys dias antes de la pascua vino a
Bethania, donde Lazaro auia sido muerto, al qual
Iesus auia resuscitado (de los muertos.)*

2 ויעשו לו משחה הערב
ומרתה משרתה ולעזר היה אחד
מישבים במסכה :

*Y hizieronle alli vna cena, y Martha seruia,
y Lazaro era vno de losque estauan sentados a la
mesa juntamente con el.*

3 ומרים לקחה משקל שמן
נרד ראש יקר מאד ושמחה את
רגלי ישוע וחקלקל בשעריו
את רגליו וכל הבית גמלא
מריח הבשם :

*Entonces Maria tomo vna libra de vnguën-
to de nardo liquido de mucho precio, y vnvió los
pies de Iesus, y limpió sus pies con sus cabellos :
y la casa se hinchó del olor del vnguento.*

4 ואמר אחד מתלמידיו יהודה
בן שמעון איש כריות העתיד
למסור אותו :

*Y dixo vno de sus Discipulos, Iudas de Simó
Ischariota, elque lo auia de entregar.*

5 למא השמן הזה לא גמכר
בשלש מאות שקלים כסף ונתן
למכורים :

*Porque no se ha vendido este vnguento por
trezientos dineros, y se dió a los pobres?*

6 וזאת אמר לא כי על
האביונים ישח לו כיהם כי
גנב הוא והכיס היה לו
והמשלכים בו סבלם :

*Mas dixo esto, no por el cuydado que el te-
nia de los pobres, mas porque era ladron : y te-
nia la bolsa, y traya loque se echaua en ella.*

ΚΕΦ Α Λ. β'.

1 Ο δὲ ἰησοῦς πρὸ ἐξ ἡμερῶν
τῆς πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανί-
αν, ὅπου ἦν λαζάρου, ὁ πεποιηκὸς,
ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

*Iesus donc six iours deuant Pasque
vint en Bethanie, où estoit Lazare qui
auoit esté mort, lequel il auoit resusci-
té des morts.*

2. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον
ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ
λαζάρου εἶς τῶν συνανακ-
μύων αὐτοῦ.

*Et lui firent là vn souper, & Marthe
seruoit à table, & Lazare estoit vn de
ceux qui estoient à table avec lui.*

3. Ἡ δὲ μαρία λαβὼσα λίτραν
μύρου ἀρίστου τιμῆς πολλῆς, ἣ-
ν ἔλατρε πένδας ἑστη, καὶ ἐξέ-
μαζε πᾶς θάξιν αὐτῆς τὰς πόδας
αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς
ὀσμῆς τῆς μύρου.

*Adonc Marie ayant prins vne liure
d'oignement d'aspic liquide de grand
prix, en oignit les pieds de Iesus, & les
essuya de ses cheveux: & la maison fut
remplie de l'odeur de l'oignement.*

4. Λέγει οὖν εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ
μέλλων αὐτὸν πρᾶξαι δόνημα.

*Lors Iudas Iscariot fils de Simon,
l'un de ses disciples, celui à qui il deuoit
aduenir de le trahir, dit.*

5. Διατί τὸ μύρον ἐκεῖ πρὸς ἑκα-
τὸν τριακοσίων δρωαρίων, καὶ ἰδοὺ
ἐν πτωχοῖς;

*Pourquoi cest oignement n'a-il esté
vendu trois cens deniers, & donne aux
poures?*

6. Εἶπε δὲ τούτῳ, οὐχ ὅτι περὶ πτω-
χῶν ἐμελεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέ-
πτης ἦν, καὶ τὸ γλασφόρειον εἶ-
χε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

*Or dit-il cela, non point qu'il lui cha-
lust des poures: mais pourtant qu'il es-
toit larron, & auoit la bourse, & por-
toit ce qu'on y mettoit.*

Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quē suscitavit Iesus.

Then Iesus six dayes before the Pasche came to Bethania, where Lazarus was, which was dead, whom he had raised from the dead.

2. Fecerunt autem ei cenam ibi, & Martha ministrabat, Lazarus verò unus erat ex discumbentibus cum eo.

There they made him a supper, and Martha served: but Lazarus was one of them that sat at the table with him.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore unguenti.

Then tooke Marie a pounce of ointment of spikenard very costly, and anointed Iesus feet: and wiped his feet with her haire, and the house was filled with the savour of the ointment.

4. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus.

Then said one of his disciples, Iudas Iscariot Simons sonne, which should betray him.

5. Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis?

Why was not this ointment sold for three hundred pence, and given to the poore?

6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

Nowe he sayde this, not that he cared for the poore: but because he was a thief, and had the bagge, and bare that which was given.

Sechs tage vor Ostern kam Iesus gen Bethania / da Lazarus war der verstorbene / welchen Iesus aufferwecket hatte von den todten.

Sech dage saare Paasle / kom Ihesus ell Bethaniam / der som Lazarus vaar død / hvilken Ihesus opueckte fra de døde.

2. Daselbs machten sie ihm ein Abendmal / vnd Martha dienete / Lazarus aber war der einer / die mit ihm zu tische sassen.

Der gjorde de hannem en Maduere / oc Martha tiente / Oc Lazarus vaar en aff dem som sadet til bordet.

3. Da nam Maria ein pfund Salben / von ungefelschter köstlicher Narden / vnd salbete die füsse Jesu / vnd trucknet mit ihrem haare seine füsse / das Haus aber ward vol vom geruch der Salben.

Da tog Maria et pund Salue / aff wforfaltet kostelig Nardus / oc saluede Ihesu foder / oc trucknet hans foder med sit haar / oc huset bleff fullt aff Saluens lue.

4. Da sprach seiner Jünger einer / Judas Simonis Son Ischariothes / der ihn hernach verrieth:

Da sagde en aff hans Disciple / Judas Simonis son Ischarioths / som hannem siden forraadde.

5. Warumb ist dise Salbe nicht verkauft vmb drehundert greschen / vnd den armen gegeben?

Hui bleff denne Salue icke solt for tre hundred pendinge / oc giffne fattige?

6. Das saget er aber nicht / daß er nach den Armen fraget / sondern er war ein Dieb / vnd hatte den Beutel / vnd trug was gegeben ward.

Der sagde hand icke / at hand aetede fattige / men hand vaar en Tyff / oc haßte Pungen / oc bar huad der bleff giffuit.

Nach sesti pat dny Welis konocnijmi / pfissel Gejiss do Bethanij / kdež byl Lazar vmtel / gehož byl wzkřisyl Gejiss.

Przym Jezus dná hostego przed Wielka noca przyszedł do Bethanije / tedy był Lazar vmtel / ktorego on wzbudził od vsmrtelych.

2. Tehdy připravili genu tu večeri / a Martha posluhovala. Ale Lazar byl geden z těch kteříž s nim seděli za Stolem.

Támže tedy správil mu mltę czesę / a Marta sluzila / y byl tehę Lazar jednym z onych którzy s nim spolu siedzieli.

3. Marya pak wżala libru Masti drahe z Nardoweho kofene / y pomazala nohy Gejissowych / a wytřela wlasny jwymi nohy geho / y naplněn gest duom wñnj tē Masti.

Tedy Marya wżawši funt olejku Spiknardowego bärzo drogiego / mätälä nogi Jezusowe / y wäerälä nogi iegowlošami swymi / ták iž dom pelen byl wonnosci mäsči oney.

4. Tehdy řekl geden z Nedsnijsuow geho Sidäs Wstary / otřel / kterýž geu měl zraditi:

Řekl některý z zwolennis Pw tego / Judas Symonow syn Ischaryoth který go miał zdrádjic.

5. Proč tato Mast nenij prodána za tři Sta Grosuow / a nenij dāno chudým?

Przezjętego olejku nie przes dano za trzy stę grosy / a nie dano ubogim?

6. To pak řekl / ne aby měl peči o chudě / ale že Bloděg byl a mēšec měl / a ty wěcy které gim dāwāny byly nosyl.

A toč mowil nie ižby miał pteza o ubogich / ale iž byl zloděj / y mēšec miał / a cořlowieč tām wložono / to nosil.

יב

7 אמר דיו יִשׁוּעַ
שְׁבוּקִיהָ לְיוֹמָא דְקִבּוּרֵי
נְטָרֶתָהּ :

*Iesv dunque disse, Lasciala: ella l'ha
servato per il giorno de la mia sepultura.*

8 בְּכָל זְכוֹן אִיר מְסַבֵּנָא
אִירָא לְכוֹן עֲמֻכוֹן לִי דִיו
לֹא בְּכָל זְכוֹן אִיר לְכוֹן :

*Imperoche de poveri hauerete sempre
con effonoi: ma me non hauerete gia sem-
pre.*

9 וְשָׁמַעוּ בְּנֵשָׁא סִגְנָא
מִן יְהוּדִינָא דְתַפְמוֹן הוּא יִשׁוּעַ
וְאֵתוּ לֵבָא מְטוּל יִשׁוּעַ
בְּלַחֲדָא אֶל־לֵבָא אֶת דְּיַחְדוֹן
לְעוֹר הוּא דְאֶקִּים מִן בֵּית
מִיתָנָא :

*Hor una gran moltitudine de Giudei
hauerua inteso ch'egli era là: e venguerui,
non tanto per Iesv, ma per vedere ancor
Lazaro, ilquale egli hauerua risuscitato
da morte.*

10 וְאֵתְרַעֲיוּ רַבֵּי כְּהֵנָא
דְּאֶת לְעוֹר יִקְטְלוּנִיהִי :

*Onde i principali Sacerdoti consulta-
uano di far morire ancor Lazaro.*

11 מְטוּל דְּסִגְנָא מִן
יְהוּדִינָא מְטוּלִיתָהּ אֶזְלוּ
הוּא וּמַהֲיָמִינוּ בְּיִשׁוּעַ :

*Perciòche molti de Giudei per cagion
di lui si partivano, e credeuano in Iesv.*

12 וְלִיוֹמָא אַחֲרָנָא בְּנֵשָׁא
סִגְנָא אִירָא דְאֵתָהּ הָנָא
לְעִדְדָא פִּד שְׁמַעוּ ד
דְּיִשׁוּעַ אֵתָהּ לְאֶזְרָאשֶׁלֶם :

*Il giorno seguente una gran turba, che
era venuta a la festa, hauendo edito che
Iesv veniva in Ierusalem.*

13 שְׁקִלוּ סוּבָא דְדִקְלָא
וְנִבְקוּ לְאֶזְרָאשֶׁלֶם וְקָעִיו הוּא
וְאֵמְרִיו אֶזְרָאשֶׁלֶם בְּרִיךְ הוּא
דְּאֵתָהּ בְּשִׁמְיָהּ דְּמִרְיָנָא
מִלְכָּא דִּי־סִבְרִיל :

*Prefero de rami de le palme, e ando-
rongli incontro, e gridauano, Hosanna:
Benedetto sia il Re d'Israel, che viene nel
nome del Signore.*

יב

7 וְאֵמְרִי יִשׁוּעַ חֲנִיקָהּ לָהּ אֶל־
יוֹם קִבּוּרֶיהָ וְצָרָה זֹאת :

*Entonces Iesus dixo, Dexala: para el dia de
mi sepultura ha guardado estó.*

8 הָאֵבִירִים תָּמִיד הֵיוּ לָכֶם עֲמֻכֶּם
וְאִנִּי לֹא אֶהְיֶה עֲמֻכֶּם תָּמִיד :

*Porque a los pobres siempre los rendreys
con vosotros, mas a mi no siempre me rendreys.*

9 וַיֵּדַע עָם רַב מִן הַיְּהוּדִים
כִּי שֵׁם הוּא וְיָבוֹנָא לֹא בַעֲבוּר
יִשׁוּעַ לְבַד כִּי־הֵאֵם אֲשֶׁר גַּם יִדְאִי
אֶת־לוֹעוֹר אֲשֶׁר הִקִּיצוּ מִמֵּיתִים :

*Entonces mucha compaña de los Iudios
entendió, que el estaua allí: y vinieron no sola-
mente por causa de Iesus, mas tambien por ver a
Lazaro al qual auia resuscitado de los muertos.*

10 וַיִּזְעַצוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לְהַרְגֵּהוּ
גַם אֶת־לוֹעוֹר :

*Consultaron ansimismo los principes de
los Sacerdotes, de matar tambien a Lazaro.*

11 כִּי־רַבִּים מִיְּהוּדִים בָּעֲבוּר
הֵלְכוּ וְהֵאֱמִינוּ בְּיִשׁוּעַ :

*Porque muchos de los Iudios yuany creyan
en Iesus por causa de el.*

12 וּבְיוֹם מָחָר עָם רַב הָבֵא
אֶל־הַחֵץ בְּשִׁמְעָם כִּי בָּא יִשׁוּעַ
יְרוּשָׁלַיִם :

*El siguiente dia mucha compaña que auia
venido al dia de la Fiesta, como oyeron que Iesus
venia a Ierusalem.*

13 וַיִּקְחוּ אֶת־עֲנָבֵי־תְּמָרִים
וַיֵּצְאוּ לְקִרְיָתוֹ וַיִּזְעַקוּ הוֹשַׁע גָּא
בְּרוּךְ הָבֵא בְּשֵׁם יְהוָה מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל :

*Tomaron ramos de palmas, y salieronlo a re-
cebir, y clamauan, Hosanna, Bendito el que vie-
ne en el Nombre del Sennor, el Rey de Israel.*

יב

7. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφετε αὐ-
τὴν· εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἐνταφί-
ασμός με τήρησεν αὐτή.

*Iesus donc dit, Laisse-la: elle l'a
gardé pour le iour de l'appareil de ma
sepulture.*

8. Τὰς πτωχούς γὰρ πάντοτε ἔ-
χατε μεθ' ἐαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντο-
τε ἔχετε.

*Car vous aurez tousiours les pou-
res avec vous: mais vous ne m'aurez
point tousiours.*

9. Ἐγὼ οὖν ὄχλος πλὺς, ὅτι
τῶν ἰσθμίων ἐστὶ ὁ κῆρ ἐστὶ καὶ ἡλθον
οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα
καὶ τὸν λαζάρου ἴδωσι, ὃν ἡγάρεν
ὁ κῆρ ἰσθμίων.

*Adonc grandes troupes des Iuifs
cognurent qu'il estoit là: & y vindrent,
non pour Iesus seulement, mais aussi a-
fin qu'ils vissent Lazare, lequel il auoit
ressuscité des morts.*

10. Ἐβλάσσαντο οὖν οἱ ἀρχιερεῖς
ἵνα καὶ τὸν λαζάρου θοκοκλήωσι.

*Dont les principaux Sacrificateurs
consultent de mettre aussi à mort La-
zare.*

11. Ὅτι πολλοὶ δὲ αὐτὸν ὑπαῖνον
ἦν ἰσθμίων, καὶ ὁπίσθουν εἰς τὸν
ἰησοῦν.

*Car plusieurs de Iuifs se departoy-
ent a cause d'icelui, & croyoyent en Ie-
sus.*

12. Τῇ ἐπιμέραι ὄχλος πλὺς
ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑρτῆν, αἰκού-
σωντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱερ-
σόλυμα.

*Le lendemain vne grande troupe
qui estoit venue à la feste, ayant oui di-
re que Iesus venoit en Ierusalem.*

13. Ἐλαβον τὰ βάλα καὶ φοι-
κων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν
αὐτῷ, καὶ ἐκράζον, ὡσαννὰ· διλο-
γημὸν ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
κυρίου βασιλεύς· ἰσθμίων.

*Prindrent des rameaux de palmes,
& sortirent au deuant de lui, & crioier,
Hosanna: Benit soit le roy d'Israel qui
vient au nom du Seigneur.*

7. Dixit ergo Iesus, Sine il-
lam, ut in diem sepulturae
meae servet illud.

Then sayd Iesus / let her alone / as
gainst the day of my burying she kept it.

8. Pauperes enim semper
habetis vobiscum: me autem
non semper habebitis.

For the poore alwayes ye have with
you / but me ye shall not have alwayes.

9. Cognovit ergo turba
multa ex Iudaeis quia illic est:
& venerunt, non propter Ie-
sum tantum, sed ut Lazarum
viderent, quem suscitavit à
mortuis.

Then much people of the Jewes knew
that he was there: and then came /
not for Iesus sake onely / but that they
might see Lazarus also / whom he had
raised from the dead.

10. Cogitaverunt autem
principes sacerdotum ut &
Lazarum interficerent.

The hie Priests therefore consulted /
that they might put Lazarus to death
also.

11. Quia multi propter il-
lum abibant ex Iudeis, & cre-
debant in Iesum.

Because that for his sake many of
Jewes went away / and beleaved in Je-
sus.

12. In crastinum autem tur-
ba multa quae venerat ad di-
em festum cum audissent
quia venit Iesus Ierosoly-
mam.

On the morrow a great multitude
that were come to the feast / when they
heard that Iesus should come to Jeru-
salem.

13. Acceperunt ramos pal-
marum, & processerunt ob-
viam ei, & clamabant, Hos-
anna, benedictus qui venit
in nomine Domini, Rex
Israël.

Tooke branches of palme trees / and
went forth to meete him / and cried / Ho-
anna / Blessed is the King of Israel that
commeth in the Name of the Lord.

7. Da sprach Iesus: Laß sie mit fri-
den / solches hat sie behalten / zum ta-
ge meiner Begrebnis.

Da sagde Ihesus / laßer hende met fred / saadant
hassuer hun foruaret / til min Begravfueßis dag.

8. Denn Armen habt ihr allezeit
bey euch / mich aber habt jr nicht alle-
zeit.

Thi i hassue altid Gattige hoffeder / Men mig hass-
ue i icke altid.

9. Da erfuhr vil Volcks der Jüden /
daß er daselbst war / vnd kamen / nicht
vmb Iesus willen allein / sondern daß
sie auch Lazarum sehen / welchen er
von den todten erwecket hatte.

Da for merckte meget aff der Jodiske Volck / at hand-
vaar der / oc de komme / icke aleniste for Ihesu skuld
men at de vilde ocsaa see Lazarum / huilcken hand hass-
de opueckt fra de Døde.

10. Aber die Hohenpriester trachten
darnach / daß sie auch Lazarum töd-
ten.

Men de ypperste Prester hassde i sinde / at sla Laza-
rum ihuel.

11. Denn vmb seines willen giengen
vil Jüden hin / vnd glaubten an Je-
sum.

Thi at for hans skuld gingemange Joder bort / oc
trode paa Ihesum.

12. Des andern tages / vil Volcks /
das auffß Fest kommen war / da es
höret / daß Iesus kompt gen Jerusa-
lem.

Den anden dag / der det megle Volck som vaar kom-
met til Høytiden / hørde / at Ihesus kommer til Jeru-
salem.

13. Namen sie Palmenzweige / vnd
giengen hinauß ihm entgegen / vnd
schryen: Hosanna / Gelobet sey / der
da kombt in dem Namen des HERR-
N / ein König von Israel.

Tooge de Palme grene / de ginge vd mod hannem /
oc robte / Hosanna / Loßuit vere den / som kommer i
HERRENS Naßn / en Konge aff Israel.

7. Tedy řekl Ježíš: Nech
gij / tední pochování mého /
zachováte to.

A přetož řekl Iesus / Zante-
chay iey / nād žienci po grzebu mé-
go zachováte to.

8. Chudě žagisté vždycky
mate s sebou / ale mne ne vždy-
míti budete.

Abowtem v bogie zāwždy zso-
ba mteč bedziecie / lecz mnie nie
zawždy bedziecie mteci.

9. Mnohý pak zástup / ži-
duow řonž o něm žwěděli / že
by tu byl / v přistli tam ne pro
Ježíše toliko / ale aby také La-
zara widěli / kteréhož byl
oživil z mrtvých.

Dowiedzieli sie tedy wielkie
zgromadzenie żydow iż tam był /
przyszli nie tylko dla Jezusa / ale
żeby też byli wyzreli Łazarza kto-
rego wzbudził od umarłych.

10. Nadili se pak knížata /
kněžská aby i Lazara zabili.

Nadili sie kniazetá kněžská
kte aby i Łazarza zabili.

11. Neb mnohý / židuw od-
cházeli pro něho / a uvěřili w
Ježíše.

Bo wiele ich z żydow dla nie-
go odstąpi / y wierzyli w Jezusa.

12. Potom nazantřij mno-
hý zástup kterých byl přišel ke
dni Swátečnímu / řonž vsly-
šeli že Ježíš gde do Jerusa-
léma.

Wówczas zgromadzenie wi-
elkie kthore sie bylo zislo na swie-
to / gdy uslyšeli że Jezus šedł do
Jeruzalema.

13. Nabrali ratolestij Palmo-
wych / a wstli w cestu proti
němu wolagijce: Spas nás /
Požehnann genž se beře we
Gmēnu Páně / Král Isra-
helstý.

Wabrali rozdział Palmowych /
y wysli w drogę przeciw iemu / a
wolali / Hosanna / Błogosławio-
ny kthory przyšedł w imię Pań-
skie Król on Izraelstý.

יב

14. אֲשַׁכַּח דִּין יֵשׁוּעַ
חֲמִידָה וַיִּתֵּב עֲלוֹהֵי
אִיכְנָא דְּפִתִּיב:

*Et habendo Iesv trophato vn asnel-
lo, si misse a seder sopra esso, si come e
scritto.*

15. לֹא תִדְחֲלִין בְּרַת
צְהִיִּין הָא מִלְּפָנֵי אֲתָנָה
לְכִי וְרָכִיב עַל אֵילָא בֶר
אֲתָנָה:

*Non temere figliuola di Sion, ecco il
tuo Re che viene, sedendosi sopra il polle-
dno d'vn asina.*

16. הֲלִין דִּין לֹא יִדְעוּ
תַּלְמִידֵיהִי בְּהוּ וְבָנָא אֱלָא
בְּד אֲשַׁכַּח יֵשׁוּעַ
אֲתִידְכְּרוּ תַּלְמִידֵיהִי ד
דְּהֲלִין פְּתִיבּוּ עֲלוֹהֵי וְהֲלִין
עֲבִדוּ דָּה:

*Queste cose non intesero i suoi disce-
poli da prima: ma quando Iesv fu glori-
ficato, allora si ricordarono che queste cose
erano scritte di lui, e che egli gli haueua
fatto.*

17. וְסִיד הָוָא פְּנִשָּׁה הוּ
דְּעִמָּה הָוָא דְּקִבְּרָא לְלַעֲנָר
מִן קִבְּרָא וְאִקְיָמָה מִן בֵּית
מִיתָה:

*E la turba, che era con lui, rendeu
testimonianza a ch'egli haueua chiamato
Lazaro dal monumento, e resuscitato
da morto.*

18. וּמִטּוֹל הֲבֵינָה וּבְקִי
לְקִיבְלָה פְּנִשָּׁה סִגְנָא
דְּשִׁמְעוּ דְּאִתָּה הָדָא עֲבִד:

*E per questo ancora gli andò incontro
la moltitudine: percioche haueuano vdi-
to ch'egli haueua fatto questo miracolo.*

19. פְּרִישָׁה דִּין אֲמִרְוּ הִינוּ
חַד לְחַד חִוּין אֲנִתּוֹן דְּלָא
מִן חִוּין אֲנִתּוֹן מִדָּם דְּהָא
עֲלִמָּה פְּלָה אֲנִי לָה
בְּתִרָה:

*Et i Farisei dissero tra lor medesimi,
Non vedete voi che voi non fate profito
alcuno: Ecco, il mondo gli è andato die-
tro.*

20. אִית הִינוּ דִּין אֲהָ מִן
עֲמִמָּה אֲנִשָּׁה דְּסִלְקוּ ל
לְמַסְגֵּר בְּעִדְעִנָּה:

*Ora vi erano alcuni Greci di quelli
che erano saliti per adorare a la festa.*

יב

14. וַיִּמָּצָא יֵשׁוּעַ אֶת-הָעִיר וַיֵּשֶׁב
עָלָיו כַּמּוֹ גִּבְתָּב:

*Y hallo Iesus vn asnillo, y sentose sobreel,
como esta escripto.*

15. גִּילִי מְאֹד בְּתָ צִיּוֹן הָרִיעִי
בְּתָ יְרוּשָׁלַיִם הִנֵּה מִלְּפָנֶיךָ יָבוֹא
לָךְ צָדִיק וְנִשְׁע הוּא עֲנִי וְרוֹכֵב
עַל-חֲמֹר וְעַל-עֵיז בֶּן-אֲתוֹנוֹת:

*No temas, o Hija de Sion, heaqui tu Rey vi-
ene assentado sobre vn pollino de vna asna.*

16. וְאַתָּה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֹא
יָדְעוּ תַּלְמִידָיו בְּרִאשׁוֹנָה אֲבָל
אַחֵר כִּי-נִאֲדָר יֵשׁוּעַ אֹף זָכְרוּ
כִּי עָלָיו גִּבְתָּבוּ אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ
הָאֵלֹהִים:

*Mas estas cosas no las entendieron sus Dis-
cipulos primero: empero quando Iesus fue glo-
rificado, entonces se acordaron que estas cosas
estauan escriptas de el, y que le hizieron estas co-
sas.*

17. וַיַּעַד הָעָם אֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ
בְּאֲשֶׁר קָרָא אֶת-לוֹעֶזֶר בֶּן
הַקֵּבֶר וַיִּקְרָצֵהוּ מִבֵּיתֵם:

*Y la compania que estaua con el, daua testi-
monio de quando llamo a Lazaro del sepulchro,
y lo resuscitò de los muertos.*

18. וְעַל-כֵּן בָּא הָעָם לְקִדְמָתוֹ
כִּי שָׁמַע כִּי הוּא עָשָׂה אֵת-
הָאוֹת הַזֶּה:

*Por loqual tambien auia venido la compan-
ia a recebirlo, porque auian oydo que el auia he-
cho esta sennal.*

19. וְהַמִּתְדַּשִּׁים אָמְרוּ אִישׁ
אֶל-יָרֵעֵהוּ דָּאָ כִּי לֹא חֹזְעִילָהּ
מֵאוּמָה הִנֵּה הָעוֹלָם הֹלֵךְ אַחֲרָיו:

*Mas los Phariseos dixeron entre si, Veys que
nada aprouechays? heaqui que todo el mundo
se va tras de el.*

20. וַיְהִי־וְאִנְשֵׁי יוֹנִים מִן-
הָעוֹלָם לְהִתְפַּלֵּל בְּחֹג:

*Y auia vnos Griegos de losque auian subido
a adorar en el dia de la Fiesta,*

יב.

14. Εὐρώγδῃ δὲ ὁ ἰησοῦς ὄνδ' ἐλθὼν, ἱ-
καθήσθην ἐπ' αὐτὸ, καθὼς ἐστὶ γε-
γραμμένον.

*Et Iesus ayant recourré vn asnon,
s'assis dessus, suiuant ce qui est escrit.*

15. Μὴ φοβῆσθὶ θυγάτηρ σιών· ἰδοὺ
ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος
ἐπὶ πῶλον ὄνον.

*Ne crain point fille de Sion, voici,
ton roy vient assis sur le poulain d'une
asnelle.*

16. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτι ἐ-
δοξάσθη ὁ ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν
ὅτι ταῦτα λέγει ἐπ' αὐτῷ γεγραμ-
μένα, καὶ ταῦτα ἐποίησεν αὐτῷ.

*Or les disciples n'entendirent point
ces choses du premier coup: mais quand
Iesus fut glorifié, adonc ils eurent sou-
uenance que ces choses estoient escri-
tes de lui, & qu'ils auoyent fait ces cho-
ses en son endroit.*

17. Ἐμαρτύρησεν δὲ ὁ ὄχλος ὁ αὐ-
τῷ αὐτῷ, ὅτι τὴν λαζάρου ἐφώτη-
σεν ἐκ τῆς μνηστείας, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν.

*Et la troupe qui estoit avec lui, por-
toit témoignage qu'il auoit appelé La-
zare du sepulchre, & qu'il fauoit resusci-
té des morts.*

18. Διὰ τῶτο ἔβη πρὸς αὐ-
τὸν ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τῶτο αὐ-
τοῦ πεποιημένου τὸ σημεῖον.

*Pourtant aussi alla le peuple au de-
uant de lui: car ils auoyent oui qu'il a-
uoit fait ce miracle.*

19. Οἱ δὲ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς
ἑαυτοὺς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖ-
τε ἄδιν· ἰδὲ ὁ κόσμος ὅπῃ σὺ αὐτὸν
ἀπῆλθιν.

*Dont les Pharisiens disoyent entr'
eux mesmes, Ne voyez-vous pas que
vous ne profitez rien? voici, le monde
va apres lui.*

20. Ἦσαν δὲ καὶ Ἕλληνες ἐκ τῶν
ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσω-
σιν ἐν τῇ ἐορτῇ.

*Or y auoit il quelques Grecs de ceux
qui estoient montes pour adorer à la
feste.*

CAP. XI.

14. Et invenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est.

And Iesus founde a hong asse/ and sate thereon/ as it is written.

15. Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinae.

Feare not daughter of Sion: behold/ thy King cometh sitting on an asses coltre.

16. Hæc non cognoverunt discipuli eius primum, sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

But his disciples understode not these things at the first: but when Iesus was glorified then remembred they/ that these things were written of him/ and that they had done these things unto him.

17. Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & suscitavit eum à mortuis.

The people therefore that was with him/ bare witness that he called Lazarus out of the graue/ and raised him frõ the dead.

18. Propterea & obviam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum.

Therefore mette him the people al/ because they heard that hee had done this miracle.

19. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

And the Pharises said among themselves/ Perceiv we how he prevayleth in thing? Beholde/ the world goeth after him.

20. Erant autem quidam Gentiles ex his qui ascenderat ut adorarent in die festo.

Now therewere certaine Greckes among them that came up to worship at the feast.

Das XII. Capitel.

14. Iesus aber überkam ein Eselin/ vnd reit darauff/ wie denn geschrieben stehet:

De Ihesus siel en Aseninde/ oc reed der paa/ som der staar scressuit.

15. Fürchte dich nicht du Tochter Zion/ sihe/ dein König kömmt/ reitend auff einem Eselsfüllen.

Froete dig icke Zions Daatter/ See/ din Kõnge kommer ridendis paa en Asens Fül.

16. Solchs aber verstunden seine Jünger zuvor nicht/ sondern da Iesus verklärer ward/ da dachten sie daran/ daß solches war von ihm geschrieben/ vnd solches ihm gethan hatten.

Saadant forstode hans Disciple icke først/ men der Ihesus bleff forklaret/ da tenckte de der paa/ at saadant vaar scriffuit om hannem/ oc at de giorde hannem saadant.

17. Das Volk aber/ das mit ihm war/ da er Lazarum auß dem Grabe rieff/ vnd von den toden auferwecket/ rhümete die that.

Men det Folk som vaar met hannem/ der hand robte Lazarum aff Græffuen/ oc opuccie hannem fra de Døde/ rofede den gernung.

18. Darumb gieng ihm auch das Volk entgegen/ da sie höreten/ er hette solches zeichen gethan.

Der saare glet oc Folk emod hannem/ at de hørde/ hand haffde giort saadant Tegen.

19. Die Phariseer aber sprachen untereinander: Ir sehet daß ir nichts aufrichtet/ sihe/ alle Welt laufft im nach.

Men Phariseerne sagde til huer andre/ Ir see/ at i inted vderette/ see/ al Verden løber efter hannem.

20. Es waren aber etliche Griechen unter denen/ die hinauff kommen waren/ daß sie anbeteten auff das Fest.

De der vaare nogle Grecker iblant dem/ som vaare komne op/ at tilbede i Høytiden.

Kapitola XII.

14. Vnalezl Gezijs Dslatko/ a wsed na nē/ Vakož psāno gest:

Unálezl Iesus ošlatko w sed na nē/ iako nāpisano jest.

15. Nebogž se Dcero Synon sta/ An Král twiig gedek tobē/ sedē na Dslatku Dsice.

Nie boy se corko Synon sta/ os toč Król on twoy idzie/ siebzac nā ošlectu dsice.

16. Tomu pak nesrozumēli Dsedniji geho sprwu: Ale kdž gest ošlawen Gezijs/ tech dy se rozpomenuli/ že ty wēch psāny byly o něm/ a že to věnili genu.

Athemuci przodku nterozn: mēli zwolnietego/ ale goy byl w wielb. en J. us/ tedy w s. omnie/ i iż to bylo o nim napisano/ i iż mu to czynili.

17. Protož Zástup swēdec twij wydawal kternž byl s nim/ kdž to Lazara powolał z grobu/ a wzkřijl gež i mrtwých.

Proświadczał lud Etery był przy nim/ iż Łazarza wywołal z grobu i wznowił go od umarłych.

18. A proto gest y w cestu wyšel genu zástup/ nebo gsau slyšeli/ žeby on ten diw věnil.

A dla tegoż i z wyszlo mnóstwo ludzi przeciwnie mu w drogę/ bo o nim slyšeli iż ten cud uczynił.

19. Tehdy Zakonijci prawiłi mežy sebau: Widjite/ že nic neprospijwáme? Hle wesskeren Swēt postupil po něm.

Mowili tedy Żartyseusowie miedzy soba/ Widzicie że nic uczynić nie możemy? o to lud za nim poszedł.

20. Byli pak někteří Žijewé z tech kteříž byli přišli/ aby se modlili na den Swäte tñj.

Byli i z nich kteříž byli přišli/ aby se modlili na den Swäte tñj.

יב

21. הליו אתו קרבו לנת
פיליפוס הו דמן בית
צינרת הגלילא ושאלוהי
ואמריו לה מרי צבינן ד
דנחוא לישוע :

*Liquali sene Gennero a Filippo, che
era da Betfaida di Galilea, e pregaronlo,
dicendo, Signore, noi desideriamo veder
Iesv.*

22. ואתא הו פיליפוס
ואמר לאנדראוס
ואנדראוס ופיליפוס אמרו
לישוע :

*Filippo viene, e dicelo ad Andrea: e di
nuovo Andrea e Filippo il dicono a Iesv.*

23. ישיע היו צנא ואמר
להו אתת שעתא ד
דנשתבח ברה דאנשא :

*E Iesv rispose loro, dicendo, Egli è
venuta l' hora che il Figliuol de l' huomo
sia glorificato.*

24. אמין אמין אמר אנא
לכין דפרדתא דחטתא או
לא נפלא ומיתא פארעא
פלחודיה פושא או היו
מיתא פארעא סגיא
מיתא :

*In Verità, in Verità io vi dico, se il gra-
no del frumento caduto in terra, non mu-
ore: rimane esso solo: ma s' egli muore, ap-
porta molto frutto.*

25. מו דרחם נפשה
יבדיה ומן דסנא נפשה
פעלמא הנא נטריה לחינא
הלעלם :

*Chi ama la Vita sua, la perderà: e chi
odia la Vita sua in questo mondo, la con-
servará in Vita eterna.*

26. או לי אנש משמש
אתא בתרי ואיכא האנא
איתי תמן יהונא אה
משמשני מו דלי משמש
יהריוהי אנא :

*Se alcuno mi ministra, seguiti me: e
dove sono io, tuti sará ancora il mio mini-
stro. Et se alcuno mi ministra, mio Padre
l' honorará.*

27. השא נפשי הא שגישא
ימנא אמר אנא פצני מו
הנא שעתא אללא מוטול
הנא אתית להנא שעתא :

*L'anima mia hora è turbata: e che
dirò io? Padre, saluami da questa hora:
ma per questa cagione sono io venuto in
questa hora.*

יב

21. והבמה קרבו אל פילפוס
אשר הוא מבית צידה הגליל
וישאלו ממנו לאמר אנני
מתאנים אנחנו לראות את ישוע :

*Estos pues se llegaron a Philippe, que era de
Bethfaida de Galilea, y rogaronle, diciendo Sen-
nor querriamos ver a Iesus.*

22. בא פילפוס ואמר לאנדראוס
ועוד אנדראוס ופילפוס אמרו
לישוע :

*Vino Philippe, y dixolo a Andres Andres: en-
tonces y Philippe, lo dicen a Iesus.*

23. ויען להם ישיע לאמר באה
השעה אשר גאדר בן האדם :

*Entonces Iesus les respondió, diciendo, La
hora viene enque el Hijo del hombre ha de ser
clarificado.*

24. אמר אמר אמר אנני לכם
אם גרגר הדגן לא יפול אל
הארץ וימות לבדו יהיה ואם
ימות פרי רב יעשה :

*Decierto decierto os digo que si el grano
que cae en la tierra, no muriere, el solo queda:
mas si muriere, mucho fruto lleua.*

25. האהב את נפשו יאבדה
והשנא את נפשו בעולם הזה
אל חי עולם יצירה :

*Elque ama su vida, perderla ha, y elque abor-
rece su vida en este mundo, para vida eterna la gu-
ardará.*

26. אם איש ישרת אותי יבוא
אחרי ואיה אנני אהיה ושם ג
משדתי יהיה ואם איש ישרת
אותי יכבדני האב :

*Elque me sierue, sigame: y donde yo estu-
niere, allí tambien estará mi seruidor. Elque me sir-
uiere, mi padre lo honrrará.*

27. עת נפשי גבהלה מאד ואנני
מה אמר אבי הו שיעני משעה
הנחת אר על ואת באתי אל
השעה הנחת :

*Aora es turbada mi anima: y que dire? Pa-
dre, saluame de esta hora: mas por esso he venido
en esta hora.*

יב

21. Οὗτοι οὖν προσήλθον Φίλιπ-
πον τῷ δοτῇ βηθσαιδα τῆς γαλι-
λαιας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες·
κυριε, θελομεν τοι ἰησευ ἰδέναι.

*Lesquels vindrent vers Philippe, qui
estoit de Bethfaida de Galilee: & ie prio-
yent d'aus, Seigneur, nous deirons de
voir Iesus.*

22. Ἐρχεται Φίλιππος· καὶ λέγει
τῷ ἀνδρῇ· καὶ πάλιν αὐτῶν καὶ
Φίλιππος· λέγουσι τῷ ἰησοῦ.

*Philippe vient, & le dit à André, &
derechef André & Philippe le disent à
Iesus.*

23. Οὗ ὁ ἰησοῦς ἀπεκρίσας αὐ-
τοῖς, λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· ἵνα
δοξαθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

*Et Iesus leur répondit, disant, L'heu-
re est venue que le Fils de l'homme doit
estre glorifié.*

24. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν· ἐάν
μὴ ὁ κόκκος· ὃ σίτε πετῶν εἰς τὴν
γῆν· ἀποθῇ, αὐτὸς μόνος· ἀλλ' ἂν
ἐάν ὁ ἀποθῇ, πολλὴ καρπὸν φέ-
ρει.

*En verité, en verité ie vous di, si le
grain de froment tombant en la terre
ne meurt, il demeure seul: mais s'il
meurt apporte beaucoup de fruit.*

25. Οὗ φιλοῦ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
ἀπολέσκει αὐτὴν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς
ὧν αἰῶνας φυλάξει αὐτήν.

*Qui aime sa vie, la perdra, & qui haït
sa vie en ce monde, la gardera en vie e-
ternelle.*

26. Ἐάν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ
ἀκολουθήτω· καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ἔ-
κει καὶ ὁ διακονῶν· ὁ ἐμὸς ἐσται· καὶ
ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσεται αὐτὸν
ὁ πατήρ.

*Si quelcun me sert, qu'il me suiue:
& là où ie serai, là aussi sera celui qui me
sert, & si quelcun me sert, mon Pere
l'honorera.*

27. Νῦν ἡ ψυχὴ μου ταρασσεται
καὶ τί ἔρω; πᾶν πρὸς σωσέν μου ἐκ
τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο
ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

*Maintenant est mon ame troublée:
& que dirai-je? Pere deliure moi de ce-
ste heure: mais pour cela suis-je venu à
cette heure.*

CAP. XII.

21. Hi ergo accesserunt ad Philippum qui erat à Bethsaïda Galilææ, & rogabant eum, dicentes, Domine, volumus Iesum videre.

Und then came tho Philip/which was of Bethsaïda in Galilee/and desired him/saying/Sir, we would see Iesus.

22. Venit Philippus, & dicit Andree, Andreas rursum & Philippus dixerunt Iesu,

Philippe came and tolde Andrew: and againe Andrew and Philippe tolde Iesus.

23. Iesus autem respondit eis, dicens, Venit hora, ut clarificetur filius hominis.

Und Iesus answered them/saying/The houre is come / that the Sonne of man must be glorified.

24. Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Verely/ verely I say vnto you/ except the wheate corne fall into the ground and die/ it byndeth alone: but if it die / it bringeth forth much fruite.

25. Qui amat animam suā, perdet eam: & qui odit animam suam, in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

He that loueth his life/ shall lose it/ & he that hateth his life in this worlde / shall keepe it vnto life eternall.

26. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

If any man serue me/let him follow me: for where I am / there shall also my seruant be: and if any man serue me/him will my Father honour.

27. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea veni, in horam hanc.

Nowe is my soule troubled: and what shall I say? Father, saue me from this houre: but thererfor came I vnto this houre.

Das XII. Capitel.

21. Die tratten zu Philippo / der von Bethsaïda auß Galilea war/ baten ihn / vnd sprachen: Herr / wir wolten Iesum gerne sehen.

De traadde til Philippum som vaar aff Bethsaïda vdaß Galilea / bade hannem / oc sagde / Herre / Vi vilde gerne see Ihesum.

22. Philippus kombt vnnnd sagets Andreas / vnd Philippus vnd Andreas sagtens weiter Iesu.

Philippus kommer oc siger Andreas det / Oc Philippus oc Andreas sagde fremdelis Ihesu det.

23. Iesus aber antworttet ihnen / vnd sprach: Die zeit ist kommen / daß des Menschen Son verklärer werde.

Da suarede Ihesus dem / oc sagde / Tiden er kommen / at Menniskens Son skal forklaris.

24. Warlich / warlich / ich sage euch: Es sey den daß das weizenkorn in die Erden falle / vnd ersterbe / so bleibts alleine. Wo es aber erstirbet / so bringets vil Früchte.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Vden saar er / at Huede kornet falder i Jorden / oc døer / da bliffuer det alene. Men der som det døer / da bær det megen Fruct.

25. Wer sein leben lieb hat / der wirdts verlieren. Vnd wer sein leben auff diser Welt hasset / der wirdts erhalten zum ewigen leben.

Huo som elsker sit Liff / hand skal miste det. Oc huosom hader sit Liff i denne Verden / hand skal foruare det til det eutige Liff.

26. Wer mir dienen will / der folge mir nach / vnnnd wo ich bin / da soll mein diener auch sein. Vnd wer mir dienen wirdt / den wirdt mein Vater ehren.

Huo som vil tiene mig / hand folge mig effter / Oc huosom ieg er / der skal oc min Dienere vere. Oc huosom mig skal tiene / den skal min Fader ere.

27. Jetzt ist meine Seele betrübet. Vnd was soll ich sagen? Vater hilf mir auß diser stund. Doch darumb bin ich in diese stunde kommen.

Nu er min Siel bedröffuit. Oc huad skal ieg sige? Fader hielp mig aff denne time. Dog er ieg der saar kommen i denne time.

Kapitola XII.

21. Protož ti přistaupili k Filipovi / kterž byl od Betšaidy Galilejské: y prosili ho řkauce: Pane / chceme Gesuše viděti.

A tāt onī przyšli do Filipa ktory byl z Bethsaïdy Galilejskiej / y prosili go mowiac / Pānie chcemy Jezusa widzieć.

22. Přissel Filip a pověděl Ondřejovi / Ondřej pak a Filip pověděl Beřiššovi.

A przyšedłszy Filip powiedział Andrzejomu / Andrzej zaś i Filip powiedzieli Jezusowi.

23. A Beřišš odpověděl jim řka: Přissiat gest hodina / aby oslawen byl Syn člověka.

Tedy im Jezus odpowiedział / mowiac / Przyszedł ci czas aby był uwielbion Syn człowieczy.

24. Gistě gistě pravim vām: Žno pšeničně padna v zemi neomřel / onoť samo žustane: a pakliž omře / vžitě mnohě přinese.

Žáprawde žáprawde vām poviedam / iestli žárno pšeniczne v padšy w ziemie nie omřartwieie / samo tāt žostānie / lecz iestli obmartwieie / wielki owoc przyniešie.

25. Kdož miluge život svuog / stratiť gen. A kdož ne nāwidij života swěho na tomto swěte / k životu věčnēmu gen zachová.

A kto miluje duše swa / strati / a kto nie nāwidij duše swoy / nā tymi swiecie / tu wieczny mājzivotowi zachowa tā.

26. Glaužissi mi kdo / nāstle duogž mne: a kde gsem yā / tuť y māj služebniť bude. A bu deli mně kdo slaužiti / poctiť ho. Dtec muog / kterž w Nes beřěch gest.

Iestli mnie ktho sluzj / nstchječ zā mna idžie / abowiem gđjie tā be de / tām y slugām moy beđjie / A iestli mnie ktho sluzje beđjie / včzi go vciec moj.

27. Nynij Duse mā žarj maucena gest. A což dijm? Dete / wpswobod mne od tēto hodyny. Ale proto gsem přissel k tēto hodině.

Terazci duša moia žartwožo / nā iesth / A což rzeke? Dycje žā choway mne od tēy godžiny / lecz / ciem dla tego przyšedl nā tē godzine.

יב

28 אָפּאָ שְׁכַח שְׁמִי וְהָלַא
אֶשְׁתַּמְעַ מִן שְׁמִיָּא שְׁכַחַת
וְתוֹב מִשְׁכַּח אֲנִי :

Padre, glorifica il tuo Nome. Allor venne una voce dal cielo, che disse, Io l'ho glorificato, e di nuovo il glorificherò.

29 וּפְנִישָׁא דְקָאֵם הוּא
שְׁמוּעִי וְאִמְרִין רַעְמָא הוּא
אֲחֵרְנָא דִּין אִמְרִין מִלְּאֲכָא
מִלֵּל עִמָּה :

El turba che staua li presen'e, e haueua ditto, diceua essersi fatto un tuomo. Altri diceuano, Vn Angelo gli ha parlato.

30 עֲנָא יִשׁוּעַ וְאִמְרַן לְהוֹן
לֹא מִטּוֹלְתִי הוּא קִלְבִּי
אֲנִי אֵלֹא מִטְּלִתְכוֹן :

Iesus rispose, e disse, Questa voce non è venuta per me, ma per voi.

31 הָשָׂא דִּינִיָּה הוּא דְעִלְמָא
הֵנָּה הָשָׂא אֲרִכְוִיָּה ד
דְעִלְמָא הֵנָּה מִשְׁתַּדָּה
לְבָר :

Hora è il giuditio di questo mondo: hora il principe di questo mondo sarà scacciato fuore.

32 וְאִנִּי מֵאָה דְאַתְתֵּרִימַת
מִן אֲרִצָּא אֲנִי דְכָרְכִּי
לְקִיָּה :

Et io se farò inalzato da terra, tirarò tutti gl'huomini a me stesso.

33 הֵרָא דִּין אִמְרַן דִּיחֵנָּה
בְּאִינָה מוֹתָא מֵאָה :

Questo diceua egli, significando di qual morte doueua morire.

34 אִמְרִין לֵה פְנִישָׁא קִיָּן
שְׁמוּעִין מִן נְמוּסִין ד
דְמִשְׁתַּחֲלָא לְעִלָּם מִקּוּנָה
אִיכְנָה אִמְרַן אֲנִי וְעִתִּיד
הוּא דִּיחֵתְרִים בְּרִיָּה דְאַנְשָׁא
מִבְּרִיָּה קִרְיָה דְאַנְשָׁא :

La turba gli rispose, Noi habbiamo udito da la Legge che Christo dura in eterno: e come dicstu, Bisogna che il Figliuol de l'huomo sia inalzato e Chi è questo Figliuol de l'huomo?

יב

28 אָבִי הַאֲדִיר אֶת־שְׁמִי
וְכֹון קוֹל מִשְׁמִיָּם וְהַאֲדִירִי
וְאֶשׁוּב אֶת־דִּיר :

Padre clarifica tu nombre. Entonces vino vna boz del cielo, Y he lo clarificado, y clarificarlohe otra vez.

29 וְהָעֵם הָקֵם וְשׁוּמַע אִמְרַן
כִּי רַעַם הָיָה וְאַחֲרָיִם אִמְרַן
כִּי מִלְּאֲךָ דִּבֵּר אֲלֵי :

Y la companna que estaua presente y la auia oydo, dezia que auia sido trueno. Otros dezian, Angel le ha hablado.

30 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לֹא בְּעִבּוּרִי
הָיָה הַקוֹל הַזֶּה כִּי אֲנִי בְּעִבּוּרְכֶם :

Respondió Iesus, e dixo, No ha venido esta boz pur mi causa-mas por causa de vosotros.

31 עֵתָּה מִשְׁפֵּט הָעוֹלָם הוּא
עֵתָּה נִשְׂיָא הָעוֹלָם הַזֶּה מִשְׁלַךְ
הַחֹוצָה :

Aora es el juyzio de este mundo: aora el Principe de este mundo será echado fuera.

32 וְאִנִּי בְּהַנְשֵׂאִי מִן־הָאָרֶץ
כָּל־אֲמִשְׁךָ אֲלֵי :

Y yo si fuere leuantado de la tierra, à todos trare a mi mismo.

33 וְזֹאת אִמְרַן מִחֵנָּה בְּמָה
מוֹת עֲתִיד הָיָה לְמוֹת :

Y esto dezia dando a entender de que muerte auia de morir.

34 וַיַּעַן לֹו הָעֵם אֲנִיחָנּוּ שְׁמוּעִנּוּ
מִן־הַתּוֹרָה כִּי הַמִּשְׁחָה יָקוּם
לְעוֹלָם וְאִךְ הַאֲמִר צָרִיךְ לְהַנְשֵׂא
אֶת־בֶּן־הָאָדָם מִיָּה הוּא בֶן־
הָאָדָם :

Respondiò le la companna, Nosotros auemos oydo de la Ley, Que el Christo permanece para siempre: como pues dizes tu, Conuiene que el Hijo del hombre sea leuantado? Quien es este Hijo del hombre?

יב.

28. Πάτερ, δόξα σὲν σὺ τὸ ὄνομα.
ἤλθιν οὐρανὸν φωνή ἐκ τῆς οὐρανῶν, καὶ
ἐδόξασεν καὶ πάλιν δοξάσῃ.

Pere, glorifie ton Nom. Lors vne voix vint du ciel, disant, Et ie fai glorifié: & derechef ie le glorifierai.

29. Ὁ οὐρανὸς ὁ ἔσῳς καὶ ἡ ἀκρόσας, ἔλεγε βροντῇ γενομένη· ἄλλοι ἐλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

Et la troupe qui estoit là, & qui fauoit ouïe, disoit, que c'estoit vn tonnerre qui auoit esté fait. les autres disoyēt, Vn Ange a parlé à lui.

30. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, εἰ μὲν αὐτῇ ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

Iesus print la parole, & dit, Ceste voix n'est point venue pour moi, mais pour vous.

31. Νῦν κρίσις ἐστὶ τῆς κόσμου τῆς. νῦν ὁ ἀρχὸν τῆς κόσμου τῆς ἐκβληθήσεται ἔξω.

Maintenant est le iugement de ce monde: maintenant le prince de ce monde sera ietté dehors.

32. Καὶ γὰρ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πᾶντας ἐλκύσω πρὸς ἑαυτόν.

Et moi, si ie suis enleué de la terre, ie tirerai tous hommes à moi.

33. Τὰ τοῦ ἔλεγε, σημεῖον πάλιν θανάτου ἡμελλειν δοθῆναι σκῆν.

Or cela disoit-il signifiant de quelle mort il deuoit mourir.

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἡκούσαμεν ἐκ τῆς νόμου ὅτι ὁ χρὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ὑψωθῶναι τὸν υἱὸν ὁ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

Les troupes lui respondirent, Nous auons entendu par la Loy que le Christ demeure eternellement. Cōment donc dis tu qu'il faut que le Fils de l'homme soit enleué? qui est ce Fils de l'homme?

28. Pater, clarifica nomen tuum, Venit ergo vox de celo, Et clarificavi, & iterum clarificabo.

Father/glorifie thy Name. Then came there a voyce from heauen / saying / I haue both glorified it / and will glorifie it againe.

29. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruū esse factum. Alii dicebant, Angelus ei locutus est.

Then saide the people that stood by and heard / that it was a thunder: others said / An Angell spake to him.

30. Respondit Iesus, & dixit, Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

Iesus answered / & said / This voyce came not because of me / but for your sakes.

31. Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi elicietur foras.

Now is the iudgement of this world: now shall the prince of this world be cast out.

32. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

And I / if I were lift vp from the earth / will drawe all men vnto me.

33. (Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.)

Now this said he / signifying what death he should die.

34. Respondit ei turba, Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum) & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filiū hominis? Quis est iste filius hominis?

The people answered him / Wee haue heard out of the Lawe / that the Christ bideth for ever: and howe saiest thou / that the Sonne of man must be lift vp? who is that Sonne of man?

28. Vater verkläre deinen Namen. Da kam eine Stimme vom Himmel: Ich hab ihn verkläret / vnd will ihn abermal verklären.

Fader / forkläre die Nafft. Da kom en röst aff Himmelen / Jeg haffuer forklaret hannem / oc ieg vil atter forkläre hannem.

29. Da sprach das Volk das dabei stunde / vnd zuhöret / es donnerte. Die andern sprachen: Es redte ein Engel mit ihm.

Da / sagde Folket som der stod haff / oc hørde til Det tordnede. De andre sagde / Der taleden en Engel med hannem.

30. Jesus antwortet vnd sprach: Diese Stimme ist nicht umb meinent willen geschehen sondern umb euren willen.

Jhesus suarede / oc sagde / Denne röst stede icke for min skyld / men for eders skyld.

31. Jetzt gehet das Gerichte über die Welt / nun wirdt der Fürst diser welt außgestossen werden.

Du begyndis Dom affuer denne Verden / Du skal denne Verdens Forste vdstodis.

32. Vnd ich / wenn ich erhöhet werde von der Erden / so will ich sie alle zu mir ziehen.

Oc ieg naar ieg bliffuer ophøyet fra iorden / da vil ieg drage dem alle til mig.

33. Das saget er aber / zu deuten welches todes er sterben würde.

Men hand sagde det / at giffue til tænde / met hnad død hand skulde dø.

34. Da antwortet ihm das Volk: Wir haben gehöret im Gesetz / daß Christus ewiglich bleibe / vnd wie sagest du denn / Des Menschen Sohn muß erhöhet werden? Wer ist dieser Menschen Sohn?

Da suarede Folket hannem / Vi haffue hørt i Louen / at Christus bliffuer euindelige / oc huorledis siger du da / Menniskens Son skal ophøyes? Quo er denne Menniskens Son?

28. Dite oslawiż Gmęno twę. W tom prissel hlas s Nebeklauch: Y oslawi gsem / a gessie oslawim.

Oycze vmielbi imie twoie: A thak przyssedi glos z nieba / mo wiac / Y vmielbitem y iesze vmielbire.

29. Tedny zastup kteryz tu stal a to syssel / prawił zebn se hromobiti stal. Gini prawił: Angel gemu inuwił.

A tak lud kteryz stal y / syssal / powtedal iz za grzmialo / a drudy inuwił / Aniol muvil do niego.

30. Odpwedel Gęsijs / a řekl: Ne pro mne prissel gęst hlas tento / ale pro was.

A odpwedziawšy Jezus / řekl / Nie dla mniec sie ten glos zhał / ale dla was.

31. Nyniř saud gęst Gwęta tohoto: nniř kmiř tohoto Gwęta, wywrżeno bude wen.

Terazci iest sad swęta tego / terazci kmiře tego swęta precs wyzucone bedzie.

32. A nę budulit powyssen od zemę / wssedny pritaħnuť so bę:

A ta řest bede podmyssen od žiemie / pociagne wšyřki za soba.

33. To pak powedel / žname nage kterau męl smrtiř vmiřiti.

(A muvil to oznęmuic iħ řowa smiercia mial vmřec.)

34. Odpwedel gemu Zastup: Wn gsmę sysseli z Zako na / že Kristus žuostawa na węty / a kterať ty prawiřis / že muřy bęti powyssen Syn cłowęka? ktery gęst to Syn cłowęk?

Tedy mu odpwedziālo zgro mādzenie / Wn sysseliħmy z Zako nu / že Kristus trwā wiecznie / Jākož ty tedy powiedařis / iz porřes bā aby byl powyssen Syn cłowęczy? Kteryž to řest Syn cłowęczy?

ב

י ב

יב.

35 אמר להם ישוע עוד מעט
אחריו ובנה גיהדא עמכון
הו הלכו עד איה לכו
גיהדא דלא חשוכה
ידרכון ומן המהלך
בחשוכה לא ידע לאיכה
איה :

*Iesv dunque disse loro, La luce è an-
cor con voi per un poco di tempo, Camma-
te fin che hauete la luce, accioche le tene-
bre non vi occupino: perche chi cammina ne
le tenebre: non fa doue si vada.*

36 עד איה לכו גיהדא
הימנו בגיהדא הבנויה ד
גיהדא תהיון הליו מלל
ישוע ואול אתטשי מיהון :

*Fin che voi hauete la Luce, credette
nella Luce, accioche voi siate figliuoli de
la Luce. Queste cose disse Iesv, pos sen-
tando, e nascoseli da loro.*

37 וכד הליו פלהיו א
אתתא עבד קדמיהון לא
הימנו פה :

*E benche egli hauesse fatti tanti segni
in lor presentia nõ pero credeuano in lui.*

38 דתתמלא מלתא
דאשעיא גבא דאמר מרי
מנו הימנו לשמען ודרעה
דמריא למן אתגלי :

*Accioche la parola del Profeta Esaias
s'adempiesse, laquale egli disse, Signore,
chi ha creduto al nostro parlare: & a chi
è stato riuclato il braccio del Signore?*

39 מטול הנא ל
משפחין הו דיהימנו מ
מטול דתיב אמר אשעיא :

*Per questo non poteuan credere, per-
cioche di nuouo Esaias disse.*

40 דעורו עיניהון ואחשכו
לכהון דלא יחיון בעיניהון
ויסתכלון בלבהון ויתפנון
ואסא אנון :

*Egli ha accecati gli oechij loro, & ha
indurato il lor cuore: accioche non veg-
gano con gli oechij, ne intendano col cuo-
re, ne si conuertano, & io li sano:*

41 הליו אמר אשעיא כד
הוא שובתה ומלל עלהיו :

*Queste cose disse Esaias, quando vid-
de la gloria di esso, e parlo di lui.*

35 אמר להם ישוע עוד מעט
עת האור עמכם הוא הלכו
בהיות לכם האור פן תאחו
אתכם החשוכה ותהולך בחשך
איננו יודע איכה הולך :

*Entonces Iesus les dize, Aun por vn poco e-
stará la luz entre vosotros: andad entre tanto que
teneys luz, porque nõ os comprehendán las tini-
eblas, porque el que anda en tinieblas, no sabe
donde va.*

36 בעודי יש לכם האור
האמינו באור ובני האור תהיו
ואת הדברים האלה דבר ישוע
יולך ויתחבא מהם :

*Entretando que teneys la Luz, creed en la
Luz, para que seays hijos de Luz? Estas cosas hab-
ló Iesus, y fuefe, y escondiose de ellos.*

37 ואף כי את כל האותות
האלה עשה לפניהם ולא
האמינו בו :

*Empero auiendo hecho delante de ellos tan-
tas fennales, no creyan en el:*

38 אשר ימלא דבר ישעיהו
הנביא האמר אדני מי האמין
לשמענו ודרוע יהוה על מי
נגלה :

*Para que se complicesse el dicho que dixo el
Propheta Isaias, Sennor, quien creera a nuestro
dicho? y el brazo del Sennor a quien es reuelado?*

39 על כן לא יכלו להאמין
כי עודי אמר ישעיהו :

*Por esto no podian creer porque otra vez
dixo Isaias.*

40 השמן לב העם הו ואנו
הכבד ועינו השע פן יראה
בעינו ובאנו ישמע ולבבו יבין
ושב ורפא לו :

*Cego los ojos de ellos, y endureció su cora-
con: por que no vean de los ojos, y entiendan de
coracon y se conuertan, y yo los sane.*

41 את הדברים האלה אמר
ישעיהו בראותו את כבודו וידבר
עליו :

*Estas cosas dixo Isaias, quando vido su glo-
ria, y habló deel.*

35. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐτι
μικροὺς χρόνους τὸ φῶς μετ' ὑμῶν ἐ-
στὶ· περιπατεῖτε εἰς τὸ φῶς ἕως
ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· ὁ
ὡς περιπατεῖ ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶ-
δεν πῶς ὑπογά-

*Adonc Iesus leur dit, Encore pour
vn petit de temps la Lumiere est avec
vous, cheminez tandisque vous auez la
Lumiere, que les tenebres ne vous sur-
prenent. Car qui chemine en tenebres,
ne fait où il va.*

36. Ἐὰς τὸ φῶς ἔχετε, πισθετε
εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γνησθε.
ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀ-
πελθὼν ἐκρύβη ἀπὸ αὐτῶν.

*Tandis que vous auez la Lumiere,
croyez en la Lumiere, afin que vous so-
yez enfans de lumiere. Ces choses dit le-
sus, puis s'en alla, & se cacha de deuant
eux.*

37. Τοσαῦτα ὅτι αὐτῶν σημεῖα πε-
ποιήκετο· οὐκ ἔμελλεν αὐτοῖς, οὐκ
ᾤπισθον ἐς αὐτὸν.

*Et combien qu'il eust fait tant de si-
gnes deuant eux, ils ne creurent point
en lui.*

38. Ἴνα ὁ λόγος ἰσησῆς ὁ προ-
φήτης πληρωθῇ, ὃν εἶπε· κύριε, τίς
ᾤπισθον τῇ ἀκρῇ ἡμῶν, ὃ ὅρα-
ξίω κύριε τίς ἀπεκαλύφθη;

*Afin que la parole d'Esaias le Prophe-
te fust accomplie, laquelle il a dite, Sei-
gneur, qui a creu à nostre parole, & à qui
a esté reuelé le bras du Seigneur?*

39. Διὰ τούτου οὐκ ἠδυνάμην πι-
στεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἰσησῆς.

*Pourtant ne pouuent-ils croire à
cause que derechef Esaias dit.*

40. Τετύφλωκεν αὐτοῖς τὰς ἐφ-
θαλμὰς, ὥστε οὐκ ἔβλεπον τὴν
καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τὴν ἐφ-
θαλμίαν, καὶ νοήσωσι τὴν καρδίαν,
καὶ ᾤπισθῶσι, καὶ ἰάσωμαι
αὐτοὺς.

*Il aueuglé leurs yeux, & a endur-
cileur cœur, afin qu'ils ne voyent des
yeux, & n'entendent du cœur, & ne
soient conuertis, & que ie les guerisse*

41. Ταῦτα εἶπεν ἰσησῆς ὅτι εἶδε
τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ
αὐτοῦ.

*Ces choses dit Esaias quand il vid la
gloire d'icelui, & parla de lui.*

35. Dixit ergo eis Iesus, Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebrae comprehendant, & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat.

Then Iesus said unto them / Yet a little while is the light with you: walke while ye have light / lest the darkness come upon you: for he that walketh in the darkness knoweth not whither he goeth.

36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit, & abscondit se ab eis.

While ye have light / beleue in the light / that ye may be the children of the light. These things spake Iesus / and departed / & hid him selfe from them.

37. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.

And though hee had done so many miracles before them / yet beleueed they not on him.

38. Vt sermo Isaie prophete impleretur, quem dixit, Domine, quis credidit auitui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est?

That the saying of Esaias the Prophet / might be fulfilled / that he said / Lord / who beleueed our reporte? and to whom is the arme of the Lord reuealed?

39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaïas.

Therefore could they not beleue / because that Esaias said againe.

40. Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligent corde, & convertantur, & sanem eos.

He hath blinded their eyes / and hardened their heart / that they should not see with their eyes / nor vnderstand with their heart / and should be converted / & I should heale them.

41. Hæc dixit Isaïas, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo

These things said Esaias when he sawe his glory / and spake of him.

35. Da sprach Iesus zu ihnen Es ist das Liecht noch eine kleine zeit bey euch. Wandelt dieweil ihr das Liecht habt / daß euch die Finsternisse nicht überfallen. Wer im Finsterniß wandelt / der weiß nicht wo er hin gehet.

Da sagde Ihesus til dem / Lussset er end nu en liden tid haffter. Vandre den stund i haffue lussset / at Mørket skal icke offuerfalde eder. Hvo som vandre i mørket / hand veed icke huort hand gaar hen.

36. Glaubet an das Liecht / dieweil ihrs habt / auff daß ihr Liechtes Kinder seyt. Solches redet Iesus / vnd gieng hinweg / vnd verbarg sich für ihnen.

Tror paa lussset / den stund i haffue det / Paa det i skulde vere lussens Børn. Saadant taledde Ihesus / oc gick bort / oc stulste sig saar dem.

37. Vnd ob er wol solche Zeichen für ihnen that / glaubten sie doch nicht an ihn.

De alligeuel at hand giorde saadanne Tegen saar dem / saa trode de dog icke paa hannem.

38. Auff daß erfüllet würde der Spruch des Propheten Esaie / denn er saget: HERR / wer glaubt vnserrn predigen / vnd wem ist der Arm des HERRN offenbaret?

Paa der Esaiæ Prophetis sprock skulde fuldkommis / som hand siger / HERR / hvo tror vor prediken / oc huem er HERRNS Arm obenbaret?

39. Darumb kondten sie nicht glauben / denn Esaïas saget abermal:

Der saare funde de icke tro / Thi Esaïas siger atter.

40. Er hat ihre augen verblindet / vnd ir hertz verstocket / daß sie mit den augen nicht sehen / noch mit dem hertzen vernemen / vnd sich bekeren / vnd ich ihnen hülffe.

Hand haffuer forblindet deris øyen / oc forherdet deris Herte / at de skulde icke see met øyene / oc en forstaa met Hiertet / oc omuende sig / oc ieg funde hielpe dem.

41. Solches saget Esaïas / da er seine Herrligkeit sahe / vnd redete von ihm.

Saadant sagde Esaias / der hand saa hans Herlighed / oc taledde om hannem.

35. Tedy feli gim Gejiss: Gesset na malau chvisti Světlo s vámi gest. Chodte dokud světlo máte / aby vás tmý ne zachvátily. Kdo chodí ve tmách / neví kam jde.

A přetožim řekl Iesus / Jeseže do malego času test w was światłość / Chodźcie z tedy po światłość macie żeby was ciemność nie o gárnely / Do kto w po ciemku chodzi / nie wie gdzie idzie.

36. Dokud Světlo máte / věřte w Světlo / aby ste Syny nowě Světa byli. Toto mluvil Gejiss: y odšel / a skryl se před nimi.

Gdy światłość macie / wierzciež w światłość / abyście synmi światłości byli: A to powiedział awšy Iesus / wyszedł y schroulil se od nich.

37. A když tak mnohá znamení činil před nimi / nevěřili gsau w něho:

A gdy tak wiele cudow czynil przed nimi / przed sie weni nie wierzili.

38. Aby se řeč Izanásse Proroka naplnila / kterauž pověděl: PANE / kdo uvěřil řeči našš? a moc PANě komu gest žgwená?

Aby se vyplnilo slovo Izanásse Proroka ktere powiedział / Panie / ktoż wierzył powieści našš? A tamic Pánšie komuž test obławione?

39. Protož gsau nemohli věřiti / neb opět Izanás řeč:

Kola tegoć wierzyć nie mogli / Bo też iesseze powiedział Izanáš.

40. Ošlepił oči gegich / a zatwardil srdce gegich / aby oči ma newiděli / a srdcem nerozuměli / v neobrátili se / aby ch gich newzdrawil.

Záslepił oczy ich / y zátwardzil serca ich / aby nie widželi ocy / má / a nie zrozuměli sercem žeby sie nie náwrócili / a nie vleczylbych te.

41. To gest řeč Izanás / když widěl sláwu geho / a mluvil o něm.

Thoc powiedział Izanáš / gdy widžal chwale tego / a mowil o nim.

42 אף מו רשע דין
סגלא הימנו בה אל
מטול פרישא לא מדין
היו דלג נהוון דבר מו
בגישתא :

*Nondimeno molti de principali an-
cora credettero in lui : ma per rispetto de
Farisei non lo confessavano, per non esser
scacciati de la sinagoga.*

43 רחמי גיר שובתא
דבני נשא נתיר מו
שובתא דאלהא :

*Perciòche amavano più la gloria de
gli huomini, che la gloria di Dio.*

44 ישוע דין קצא נאמר
מו דמהימ פי דארתא פי
מהימ אלג דמו
ישערי :

*Allor Iesv gridò, e disse, Chi crede
in mi, non crede in me, ma in colui che
in ha mandato.*

45 ומו דלי תנא דנא
דמו דשערי :

*E chi vede me, vede colui che m'ha
mandato.*

46 אנא ניהרנא אתיר
לעלמא דכל מו דמהימ
גירנא נהנא פתשובתא :

*Io son venuto per esser luce al mondo,
à fin che chiunque crede in me, non ri-
manga ne le tenebre.*

47 ומו דשמע מלי נל
גטר להיו אנא לל דא
אנא לה לא גיר אתיר
האדון לעלמא אל
דארתא לעלמא :

*E se alcuno odirà le mie parole, e non
le crederà, io non lo condanno : perciòche
io non son venuto per condannare il mon-
do, ma per salvarlo.*

48 מו דטלם לי נל
מקבל מלי אית מו דא
לה מלמא דמליתא הי
דינא בה פנומא אחרתא :

*Chi mi rifiuta, e non accetta le mie
parole, ha chi lo giudica : il parlare ch'io
ho fatto farò quello che lo giudicherà ne
l'ultimo giorno.*

42 וכמו כן רבים מן הנשיאים
האמינו בו אבל מפני המפרשים
לא התוודו פן ישלכו מעדתם :

Con todo esso aun de los principes muchos
creyeron en el : mas por causa de los Phariseos
no confessauan, por no ser echados de la Synoga:

43 כי אהבו את כבוד האנשים
יותר מכבוד אלהים :

Porque amava mas la gloria delos hombres
que la gloria de Dios.

44 וישעק ישוע ויאמר המאמין
פי אינני מאמין פי כי אם
באותו אשר שלחני :

Mas Iesus clamó, y dixo, El que cree en mi
no cree en mi, mas en el que me embió.

45 ואשר רואה אותי רואה
אותו אשר שלחני :

Y el que me vee, vee al que me embió.

46 אנכי הוא האור אשר באתי
אל העולם למען כל המאמין
פי לא יעמד בחשך :

Yo la Luz he venido al mundo, porque todo
aquel que cree en mi, no permanezca en tini-
blas.

47 ואם איש ישמע את דברי
ולא יאמין אני לא שופט אותו
כי לא באתי לשפוט את
העולם כי אם להשוע את
העולם :

Y el que oyere mis palábras, y no creyere, y
no lo juzgo, porque no he venido á juzgar al
mundo, mas á salvar al mundo.

48 ואשר יגילני ולא יקח את
דברי יש לו שופט אשר שפטו
הדבר אשר דברתי הוה ישפטו
ביום אחרון :

El que me desecha, y no recibe mis Pala-
bras, tiene quien lo juzgue: la palabra que he
hablado, ella lo juzgará en el día postrero.

42. Ομοως μὲντοι καὶ οὐ πολλοὶ
χρόνῳ πολλοὶ πίστευσαν εἰς αυ-
τὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς Φαρισαίους
ὅχι ὁμολογέω, ἵνα μὴ δραπετεύω-
σιν ἀπὸ τῆς συναγωγῆς.

Toutes fois plusieurs des principaux
mesmes creurent en lui : mais ils ne le
confesloyent point à cause des Pharisi-
ens, de peur qu'ils ne fussent iettés hors
de la synagoge.

43. Ηγάπησαν γάρ τινα δοῦναι τῷ
αὐτῷ πλεονάζον ἢ τῷ δο-
ξῆναι τοῦ Θεοῦ.

Car ils ont plus aimé la gloire des
hommes que la gloire de Dieu.

44. Ἰησοῦς δὲ ἐκραξέας εἶπεν,
ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ὁ πιστεύει εἰς ἐ-
μὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

Or Iesus s'escria, & dit, Qui croit en
moi, ne croit point en moi, mais en ce-
lui qui m'a enuoyé.

45. Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν
πέμψαντά με.

Et qui me contemple, contemple ce-
lui qui m'a enuoyé.

46. Ἐγὼ Φῶς εἰς τὸν κόσμον, ἐ-
ληλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ,
ὅτι τῇ σκοτίᾳ μὴ μένη.

Je suis venu au monde pour estre
lumiere, afin que quiconque croit en
moi, ne demeure point en tenebres.

47. Καὶ ἐάν τις μὴ ἀκούσῃ τῶν
ρημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ
κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦρθον εἰς αἰ-
ὼν τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν
κόσμον.

Et si quelcun oit mes paroles, & ne
les croit point, ie ne le iuge point : car ie
ne suis point venu pour iuger le monde,
mais pour sauver le monde.

48. Ὁ ἀρῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμ-
βάνων τὰ ρήματά μου, ἔχεται κρι-
νόμενος αὐτὸν ὁ λόγος ὁ ἐλάλησας,
ὅτι ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτὸν ἐν τῇ ὥρᾳ
τῇ ἡμέρᾳ.

Celui qui me reiette, & ne recoit
point mes paroles, il a qui le iuge: la pa-
role que j'ai portee, ce sera celle qui le
iugera au dernier iour.

42. Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut in synagoga non eicerentur.

Neuertheßse euen among the chief rulers many beleued in him: but because of the Pharisees, they did not confesse him: least they should be cast out of the Synagogue.

43. Dilexerunt enim gloriam hominū magis, quā gloriam Dei.

For they loved the praise of men, more then the praise of God.

44. Iesus autem clamavit, & dixit, Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.

And Iesus cryed/and said/ He that beleueth in me, beleueth not in mee/ but in him that sent me.

45. Et qui videt me, videt eum qui misit me.

And he that seeth mee/ seeth him that sent me.

46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

I am come a light into the worlde/ that who ouer beleueth in me/ should not abide in darkness.

47. Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non iudico eum, non enim veni ut iudicem mundum, sed ut saluificem mundum.

And if any man heare my words/ & beleue not/ I iudge him not: for I came not to iudge the worlde/ but to saue the world.

48. Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum, sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.

He that refuseth me/ and receiveth not my wordes/ hath one that iudgeth him: the word that I haue spoken/ it shall iudge him in the last day.

42. Doch der Obersten glaubten vil an in/ aber omb der Phariseer willen bekanten sie es nicht/ daß sie nicht in den Bann gethan würden.

Doch erode der mange aff de Offuerste paa hannem/ Men for Phariseernis skuld bekende de det icke/ at de skulde icke settis i Bann.

43. Denn sie hatten lieber die ehre bey den Menschen denn die ehre bey Gott.

Ehi de haffde heller ære hoff Mennissen/ end ære hoff Gud.

44. Iesus aber rieß/ vñnd sprach: Wer an mich glaubet/ der glaubet nicht an mich/ sondern an den der mich gesandt hat.

Men Ihesus robe/ oc sagde/ Huo som tror paa mig/ hand tror icke paa mig/ men paa den/ som mig vdsende.

45. Vñd wer mich sihet/ der sihet den der mich gesandt hat.

De huo som mig seer/ hand seer den/ som mig vdsende.

46. Ich bin kommen inn die Welt ein Licht/ auff daß/ wer an mich glaubet/ nicht im Finsterniß bleibe.

Jeg er kommen i Verden ic liust/ paa det/ huo som tror paa Mig/ skal icke bliffue i Mørket.

47. Vñd wer meine wort höret/ vñd glaubet nicht/ den werde ich nicht richten/ denn ich bin nicht kommen/ daß ich die Welt richte/ sondern daß ich die Welt selig mache.

De huo som horer mine ord/ oc tror icke/ den skal ieg icke domme/ Ehi ieg er icke kommen at domme Verden/ men at ieg skal gøre Verden salig.

48. Wer mich verachtet/ vñd nimbt meine wort nicht auff/ der hat schon der in richtet/ das wort/ welches ich geredt habe/ das wirdt in richten am Jüngsten tage.

Huo mig foræcter/ oc anammer icke mine ord/ Hand haffuer allerede den hannem dommer/ det Ord som ieg taledede/ det skal domme hannem paa den Yderste dag.

42. Ale wssat mnozyh z knij: zat w wēřili w nēho/ ale pro za konijny newyżnawāli ho/ pro to/ aby z Eškoly nebyli wyobcowāni:

Wiele też z Asiażat w wēřili w nēho/ ale pro za konijny newyżnawāli ho/ aby z Eškoly nebyli wyobcowāni.

43. Neb miłowali sławu lidzkau/ wiżce než sławu Bożij.

Bo umiłowali byli chwale ludzkaradšej niżli chwale Bożej.

44. Geżyjsz pak żawolał/ rka: Kdo wēřij we mne/ newe mne wēřij/ ale w toho kteryż mne posłał.

Żwolał Jezus glosom wielkim/ & mowił/ Kto w mne wierzy/ nie w mne wierzy/ ale w onego ktery mne posłał.

45. A kdoż widzi mne/ widzi toho kteryż mne posłał.

Ż Ehoć nā mne pātrza/ pātrza nā onego ktery mne posłał.

46. Yā Ewēřilo na Ewēř gsem pīřisel/ aby każdy kdoż wēřij we mne/ we tmaćy neżył.

Ża swiātłosc przyśedlem nā swiāt/ aby żaden Eħory wierzy w mne w ciemnościaćy nie żostal.

47. A słyśyśli kdo słowa mā/ a nebude gich ośřijħatj/ nāt neśaudijm ho: Neb nepīřisel gsem abyħy saudił Ewēř/ ale abyħy spajen wēřinil Ewēř.

Abowiem ieśli Eħo słyħać be dżie słow moich & nie wwierzy/ ić go nie poħapiam/ bom nie przyśiedł żebych miał poħeptać swiāt at/ ale żebych swiāt żachował.

48. Kdoż nmau poħrda/ a nepīřijħia słow myħy/ māt kdoż gen saudił. Ażet kteraż gsem nā miłowil/ taż gen saudił ti budew napposlednēggy den.

Kto mne odmāra & nie przyśymie słow moich/ māt tego Eħory go poħepy/ słowo Eħorecuma poświedał/ oneż go ośadzi w on ośtāż teczny dżien.

יב
49. דאנא פון גפשי לא
מללת אללא אפא דשדנני
הו יתב לי פוקדנא מנא
אמר ומנא אמלל :

*Perciò che io non ho parlato da me-
stesso, ma il Padre che m'ha mandato
m'ha dato comandamento di ciò che io
debbo dire e parlare.*

50. וידע אנא דפוקדנא
חנא אפון דלעלם אילין
הביל דממלל אנא איכנא
דאמר לי אבי הכנא
ממלל אנא :

*E so che il suo comandamento è vita
eterna, Le cose dunque ch'io parlo, come il
Padre m'ha detto, così le parlo.*

יג
1. חדם דין עאדא דפפאחא
ידע הוה יסוע דמטור
שעתא דישנא מן הנא
עלמא לות אבוהי ואחב
לדילה דפנהא עלמא
ועד—מא לחדתא אחב
אפון :

*Ora innanzi la festa di Pascha, sa-
pendo Iesv che l' hora sua era venuta di
passar di questo mondo al Padre, hauen-
do egli amato i suoi che erano nel mondo,
gli amo in fin al fine.*

2. ופד הות חשמיתא
רמא הוה לה לסטנא
בלבה דיהודא בר שמעון
סכריוטא דישלמיוהי :

*E fatta che fu la cena, (hauendo di-
già il diavolo messo nel cuore à Giuda di
Simone Iscariote che lo tradisse.)*

3. הו דין יסוע מטור
דידע הוה דכל מדם יתב
אפא באידוהי ודמו אללא
גפק ולות אללא אול :

*Sapendo Iesv che il Padre gli haue-
ua dato tutte le cose ne le mani, e ch'egli
era sceso da Dio, & a Dio sen' andaua.*

4. קם מן חשמיתא יסם
נחתוהי ושל סדונא
מחא בחציהי :

*Si leua fu da la cena, e pon giu la sua
veste, e preso vn asciugatoio, sene cinse:*

יב
49. כי אני מנפשי לא דברתי
כי אם אשר שלחני אבי הוה
צוה אותי מה אמר ומה אדבר :

*Porque yo no he hablado de mi mismo: mas
el Padre que me embió, el medió mandamiento
de lo que tengo de dezir, y de lo que tengo de
hablar.*

50. וידעתי כי מצוהי חיי עולם
היא לכו כל—אשר אני מדבר
באשר אמר לי האב כה מדבר
אנכי :

*Y sé que su mandamiento es vida eterna:
anfi que lo que yo hablo, como el padre me lo ha
dicho, anfi hablo.*

יג
1. ולפני חג הפסח ידע ישוע
כי באה עתו לעבר מעולם
היה אל—האב באשר אהב את—
אשר לו בעולם כן אהבם עד
קץ :

*Antes del dia de la Fiesta de la Pascha, Yabi-
endo Iesus que su hora era venida para que pas-
sasse de este mundo al Padre, como auia amado à
los suyos, que estauan en el mundo, amólos hasta
el fin.*

2. והיה משתה הערב וגם השטר
השלך בלב יהודה בן—שמעון
איש—פריות למסור אותו :

*Y la Cena acabada, como el diablo ya auia
metido en el coraçon de Iudas de Simon Iscario-
ta para que lo entregasse.*

3. וידע ישוע כי כל—דברים
נתן לו אביו בידיו וכי מאלהים
יצא ואל—הוה ילך :

*Sabiendo Iesus que el padre lo auia dado to-
das las cosas en las manos, y que auia salido de
Dios, y à Dios yua:*

4. ויקם מן המשתה וישם את
בגדיו מעליו ויקח בגד הפשתים
והגד במתניו :

*Leuantase de la Cena, y pone su ropa, y to-
mando vn atouaja, cinniose.*

יב.

49. "Οτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐ-
λάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ,
αὐτὸς μοι ὅσα λέγω ἔδωκε, τί ἐγὼ
καὶ τί λαλήσω.

*Car ie n'ai point parlé de par moi-
mesme, mais le Pere qui m'a enuoyé,
m'a donné commandement de ce que
j'ai à dire & à parler.*

50. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ
ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. ὃ ὅν λαλῶ ἐγὼ,
καθὼς ἔρηκέ μοι ὁ πατήρ ἕτω λα-
λῶ.

*Et sai que son commandement est
vie éternelle: les choses donc que ie di,
ie les di ainfi comme mon Pere m'a dit.*

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

Πρὸ τῆς ἑορτῆς τῆς πάσχα,
εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐληλυθὴν
αὐτῷ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ
σπασαί τας σάρκας τὸν πατέρα, ἀγα-
πήσας τὰς ἰδίαις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ,
εἰς τέλος. ἣν ἀποπέσει αὐτοῦς.

*Or deuant la feste de Pasque, Iesus
sachant que son heure estoit venue pour
passer de ce monde au Pere, comme ain-
si: fust qu'il eust aimé les siens, qui esto-
yent au monde, il les aime iusqu'à la fin.*

2. Καὶ δέπνυ γεμερὺς, & ἀφ-
βόλα ἡδὴ βεβληκαὶ εἰς πλὴν
καρδίαν εἶδα σίμωνος ισκαριώτα,
ἵνα αὐτὸν παραδοῖ.

*Et apres auoir soupé (le diable ayāt
desia mis au cœur de Iudas Iscariot fils de
Simon, de le trahir.)*

3. Εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα διδώ-
κεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, &
ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐξ ἑλθὴ, καὶ πρὸς τὸν θῶν
ὑπάγει.

*Iesus sachant que le Pere lui auoit
donné toutes choses entre mains, & qu'il
estoit issu de Dieu, & s'en alloit à Dieu.*

4. Ἐγείρεται ἐκ τῆς δέπνης, καὶ τί-
θησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λείπον,
δέζωσεν αὐτὸν.

*Se leue du souper, & oste sa robbe:
& ayant prins vn linge, il s'en ceignit.*

CAP. XII.

49. Quia ego ex meipso non sum locutus: sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.

For I haue not spoken of my selfe: but the Father / which sent me / he gaue me a commandement what I should say / & what I should speake.

50. Et scio quia mandatum eius vita aeterna est. Quare ergo ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

And I knowe that his commandement is life euerlasting: the thinges therefore that I speake / I speake them so as the Father said vnto me.

CAP. XIII.

ANte diem autē festum Paschae, sciens Iesus quia venit hora eius ut transiret ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

Nowe before the feast of the Pasche / when Iesus knew that his houre was come / that he should depart out of this worlde vnto the Father / for as much as he loued his owne which were in the worlde / vnto the end he loued the.

2. Et coena facta, (cum diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotes.)

And when supper was done / (and that the deuill had now put in the heart of Iudas Iscariot / Simons sonnes to betray him.)

3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia a Deo exiuit, & ad Deum vadit.

Iesus knowing that the Father had giuen all thinges into his hands / and that he was come from God / and went to God.

4. Surgit a coena, & ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteum, praecinxit se.

He riseth from supper / and layeth aside his upper garments / and tooke a towell / & girded himselfe.

Das XII. Capitel.

49. Denn ich habe nicht von mir selber geredt / sondern der Vater / der mich gesandt hat / der hat mir ein Gebot gegeben / was ich thun vnd reden soll.

Thi ieg haßuer iche tallet aff mig selff / men Faderen som mig vdsende / hand gaff mig it Bud huad ieg skal gøre oc tale.

50. Vnd ich weiß / daß sein Gebot ist das ewige Leben. Darumb daß ich rede / das rede ich also / wie mir der Vater gesagt hat.

De ieg veed / at hans Bud er det euige Liff / Der faare det ieg taler / det taler ieg saa / som Faderen sagde mig.

Das XIII. Capitel.

Vor dem Fest aber der Pfingsten / da Iesus erkennet / daß seine Zeit kommen war / daß er auß diser Welt gieng zum Vater / wie er hatte geliebet die seinen / die inn der Welt waren / so liebet er sie ans ende.

Maere Paaske Hontiden / der Ihesus vifte / at hans tid vaar kommen / at hand skulde gaa aff denne Verden / til Faderen / lige som hand haßde elstet sine / som vaare i Verden / saa elstet hand dem til enden.

2. Vnd nach dem Abendessen / da schon der Teufel hatte dem Iuda Simonis Ischarioth ins Herß gegeben / daß er ihn verriethe.

De effter afftens Maaltid / Der Dieffuelen haßde alle rede giffuit Iuda Simonis Ischarioth i hiert / at hand skulle forraade hannem.

3. Wußte Iesus / daß ihm der Vater hatte alles inn seine Hände gegeben / vnd daß er von Gott kommen war / vnd zu Gott gieng.

Da vifte Ihesus / at Faderen haßde giffuit hannem alting i sine Hender / oc / at hand kom aff Gud / oc gief til Gud.

4. Stund er vom Abendmal auff / leget seine Kleider ab / vnd nam einen Schurz vnd umgürtet sich.

Da stod hand op aff Maadueren / lagde sine Klæder aff / oc tog it Skørt / oc omgiordede sig.

Kapitola XII.

49. Nebo ná od sebe samého jsem nemluvil: ale kterýmž mne poslal / Otce / on mi přikázání dal / co bych pravil / a co bych mluvil.

Gdyžem ta nic z sebe samého nic mluvil / leč ten Otce / mne poslal / Otce ten mi rozkázal co nam mluvit y poviedac.

50. A vím že přikázání jeho / jest život věčný. Protož kterémž ná mluví / nátož mi pověděl / Otce / tak mluví.

A vím že rozkázání tego jest żywot wieczny / A przetoż to co ja powiedam / tak mi powiedzial / Otce / tak powiedam.

Kapitola XIII.

Před dnem pak slavným Velikonočním / věda Ježíš se přišla hodina jeho / aby šel z tohoto světa k Otci: řekněž jest miloval své kteří byli na světě / až do konce je miloval.

Edy przed swietem Wielkonocnym wiedzac Jezus ze przysla godzina tego / aby odszedl z tego swiata do Oycy / gdyz umiłowal swe Eterzy byli na swiecie / y aż do końca umiłowal ie.

2. A řekněž wečeři / řekněž byl již Diábel wnušl w srdce Ji / dásse Jiskariot řekho / aby jej zradil:

A odpráwivšy wieczera / (gdy dyabel iuž byl przypuścił Etercu Judasowi synowi Symonowemu Jiskariotowi żeby go zdradził.)

3. Věda Ježíš že všelch věc dal genu Otce w ruce / a že od Boha wysel / at Bohu gde:

Wiedzac Jezus ze wszelko oświec podał do rakiem / a iż od Boga wyszedł do Boga idz miał.

4. Wstal od Wečeři / a složil raucha své: A wzaw raucha / přepásal se.

Wstah od wieczery / a zlamav plašč / wzial rucznik y przepasal sie.

5 וארמוי מוֹא פִּמְשָׁגְתָא
וְשָׂרִי לְמִשְׁגֵּי רַגְלֵי
דְּתַלְמִידָיוּהִי וּמִשְׁוֹא הָוָא
פִּסְדוֹנָא נְמַחָא פִּתְחֻנְהִי :

Poi messe de l'acqua in un baccino, e cominciò a lavare i piedi de' discipoli, & asciugarli con l'asciugatolo col quale s'era cinto.

6 פִּד דִּין אֲתָנָא לְוִי
שְׁמַעוֹן כְּאֵפָא אָמַר לֵה
שְׁמַעוֹן אֲנִי מְרִי רַגְלֵי מ
מְשִׁיג אֲנִי לִי :

Vien sene dunque à Simon Pietro: & egli li dice, Signore, à me laui tui piedi?

7 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵה
מְרִם דְּעֵבֵד אֲנָא אֲנִי לֵא
יָדַע אֲנִי הָשָׂא פִּתְרֵי
דִּין תִּדְעַ :

Iesv rispose, e disse, Tu non sai hora quella che io fo, ma lo sapras d'apoi.

8 אָמַר לֵה שְׁמַעוֹן כְּאֵפָא
לְעֵלִם לֵא מְשִׁיג אֲנִי לִי
רַגְלֵי אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אֲנִי לֵא
מְשִׁיג אֲנָא לִךְ לִירֵי לִךְ
עֲמִי מִנְתָּא :

Pietro li dice, Tu non mi lauarai giamai i piedi. Iesv li rispose, Se io non ti lauario, tu non hauerai parte con meco.

9 אָמַר לֵה שְׁמַעוֹן כְּאֵפָא
מְרִין מְרִי לֵא פִּלְחוֹר רַגְלֵי
תִּשְׁיג לִי אֲלֵי אִי אִי אִי
אִי רִישִׁי :

Simon Pietro li dice, Signore, non solamente i miei piedi, ma etiamdo le mani & il corpo.

10 אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ הוּ
דְּסִיחָא לֵא סְנִיק אֲלֵי
רַגְלֵיוְהִי פִּלְחוֹר יִשְׁיג פִּלְה
אִיר דְּכֵבֵי הוּ אִי אִי אִי
פִּלְכוֹן דְּכֵבֵי אֲנִי אֲלֵי
לֵא פִּלְכוֹן :

Iesv li dice, Chi è lauato non habi-sogno se non di lauari i piedi, ma è tutto mondo, & voi sete mondi, ma non tutti.

5 וְאַחֲרֵי כֵן שָׁלַח מַיִם בְּסִיר
רַחְצוֹ וַיַּחֲלֵל לְרַחֵץ אֶת רַגְלֵי
הַתְּלָמִידִים וּלְקַלְקֵל בְּבִגְד
הַפְּשָׁתִים אֲשֶׁר הָגִיד בּוֹ :

Luego Puso agua en vn bacin, y començo à lauar los pies de los Discipulos, y à limpiarlos con la touaja con que estaua cennido.

6 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו שְׁמַעוֹן כִּיפָה
אִי אָמַר לוֹ כִּיפָה אֲדֹנִי הֲאֵתָ
תִּרְחֹץ אֶת רַגְלֵי :

Vino pues à Simon Pedro; y Pedro le dize Sennor, tu me lauas los pies :

7 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵת
אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה עִתָּהּ לֵא יָדַעְתָּ
אֲבָל אַחֲרֵי כֵן תִּדְעַ :

Respondió Iesus, y dixole, Loque yo hago, tu no lo sabes aora: mas saberlohas despues.

8 וַיֹּאמֶר לוֹ כִּיפָה לֵא תִרְחֹץ
אֶת רַגְלֵי לְעוֹלָם וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ
אִם אֲנִי לֵא אֲרַחֵץ אֶתְּ לֵא
יְהִי לִךְ חֵלֶק עִמִּי :

Dizele Pedro, No me lauarás los pies jamas. Respondióle Iesus, Si no te lauare, no cendrás parte conmigo.

9 אָמַר לוֹ שְׁמַעוֹן כִּיפָה אֲדֹנִי
לֵא אֶת רַגְלֵי לְבִד כִּי אִם
גַּם אֶת יָדַי וְאֶת רִאשִׁי :

Dizele Simon Pedro, Sennor, no solo mis pies, mas aun las manos, y la cabeça.

10 אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ הִנֵּה רַחֵץ
יָצֻדְךָ כִּי אִם לְרַחֵץ אֶת
רַגְלֵי וְכֻלּוֹ טְהוֹר וְאֵתָם טְהוֹרִים
הוּם אִךְ לֵא כֻלְכֶּם :

Dizele Iesus, Elque esta lauado, no ha menester sino que laue los pies, mas es todo limpio. Y vosotros limpios soys, aunque no todos.

5. Εἰτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτή-
ρα, & ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τοῦ
μαθητοῦ, & ἐκμάσσει τὸν λεντίον,
ὃ ὡς διαζωσμεν.

Puis mit de l'eau en vn bacin, & se print à lauer les pieds de ses disciples, & à les essuyer du linge, duquel il estoit ceint.

6. Ἐρχεται ὁ πρὸς σίμωνα πέ-
τρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκείνῳ, κύ-
ριε, σὺ με νίπεις τοὺς πόδας;

Il vind donc à Simon Pierre: & Pier-re lui dit, seigneur me laues tu les pieds;

7. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ σὺν εἶδαις ἄρ-
τι, γνώσῃ μετὰ ταῦτα.

Iesus respondit, & lui dit, Tu ne fais point maintenant ce que ie fai, mais tu le sauras ci apres.

8. Λέγει αὐτῷ πέτρος, & μὴ νί-
ψης τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ἀ-
πεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νί-
ψω σε, σὺν ἔχεις μετ' ἐμοῦ.

Pierre lui dit Tu ne me laueras ia-mais les pieds. Iesus lui respondit, Si ie ne te laue, tu n'auras point de part avec moi,

9. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύ-
ριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ
καὶ τοὺς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλάν.

Simon Pierre lui dit, Seigneur, non seulement mes pieds, mais aussi les ma-ins & la teste,

10. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ λελα-
μμένος σὺ χρειάζῃ τοὺς πόδας
νίψασθαι, ἀλλ' ἐστὶ καθαρός ὅλος.
καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐσθε, ἀλλ' ἔτι πάν-
τες.

Iesus lui dit, Celui qui est lauë, n'a be-soin, sinon de lauer les pieds, mais est tout net. Or estes-vous nets, mais non pas tous.

CAP. XIII.

5. Deinde misit aquam in pelvim, & coepit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat praecinctus.

After that he poured water into a basin, and began to wash the disciples feet, and to wipe them with the towel, where with he was girded.

6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lavas pedes?

Then came he to Simon Peter, who said to him, Lord, dost thou wash my feet?

7. Respondit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modo, sciens autem postea.

Iesus answered and said unto him, What I do, thou knowest not now: but thou shalt know it here after.

8. Dicit ei Petrus, Non lavabis mihi pedes in aeternum. Respondit ei Iesus, Si non laverio te, non habebis partem mecum.

Peter said unto him, Thou shalt never wash my feet. Iesus answered him, If I wash thee not, thou shalt have no part with me.

9. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput.

Simon Peter said unto him, Lord, not my feet only, but also the hands and the head.

10. Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.

Iesus said to him, He that is washed, needeth not save to wash his feet: but is clean every whit: and ye are clean, but not all.

Das XIII. Capitel.

5. Darnach goß er Wasser in ein Becken/hub an den Jüngern die Füße zu waschen/ vnd trucknet sie mit dem Schurze/ damit er umgürtet war.

Der effter vñ de hand Band iñ Becken/ begynne at to Discipulents foder/ oc sturde dem met det Skort/ som hand vaar omgiorder met.

6. Da kam er zu Simon Petro. Vnd derselbige sprach zu im: HERR soltest du mir meine Füße waschen?

Da kom hand til Simon Petrum. De hand sagde til hannem/ HERR/ skulde du to mig mine foder?

7. Ihesus antworttet/ vnd sprach zu im: Was ich thu/ das weissest du jetzt nicht/ du wirst aber hernach erfahren.

Ihesus suarede/ oc sagde til hannem/ Huad segger/ det vedst du icke nu/ Men du skal forstaa det her effter.

8. Da sprach Petrus zu ihm: Nimm mer mehr solt du mir die Füße waschen. Ihesus antworttet im: Werde ich dich nicht waschen/ so hast du kein theil mit mir.

Da sagde Petrus til hannem/ Aldri skal du to mine foder. Ihesus suarede hannem/ For ieg dig icke/ da haaffuer du ingen Del med mig.

9. Spricht zu ihm Simon Petrus: HERR/ nicht die Füße allein/ sondern auch die Hände vnd das Haupt.

Simon Petrus siger til hannem/ HERR/ icke foderne aleniste/ men oc saa henderne/ oc Hoffuedet.

10. Spricht Iesus zu im: Wer gewaschen ist/ der darff nicht denn die Füße waschen/ sondern er ist ganz rein. Vnd jr seht rein aber nicht alle.

Ihesus siger til hannem/ Huo som toen er/ hand haaffuer icke behoff/ vden at to foderne/ men hand er aldelis reen. De i ere rene/ men icke alle.

Kapitola XIII.

5. Potom nalis wodyn do denice/ y poczal vmywaci nohy wrednistu swych/ a wotij/ rati Kauchau ktera byl pre pasan.

Potym nalis wody do miednice/ y poczal nogi vmywac zwolennikom/ a wciacac recznikiem ktery byl opasal.

6. Tedy przissel k Simonowi Petrovi. Y řekl gemu Petr: PANE/ co ty chceš mi mýti nohy?

Žárym přissel do Symonůh Píotrů/ Ale mu on řekl/ Páne/ tyž to mne nogi maš vmywac?

7. Odpowědel Gezijs a řekl gemu: Co ná činím/ ty newišs nyní/ ale žwišs potom.

Odpowědjal Iesus y řekl mu/ Co ja cynie ty nie wiešteraz/ ale sedowieš potym.

8. Řekl gemu Petr: Nebudeš mi mýti nohy mých na věky. Odpowědel gemu Gezijs: Nemýgilit tebe/ nebudeš mýti dílu semnau.

Powědjal mu Píotr/ Nie budeš vmywal moich nog ná wěky/ A Iesus mu řekl/ Jestliže nie vmyie/ nie zemus spolu mne nie bedžteš.

9. Řekl gemu Simon Petr: PANE/ ne toliko nohy mé/ ale y ruce y hlavu.

Tedy murrek Simon Píotr/ Páne me chilká no gimate/ lecy y rece y glowa.

10. Řekl gemu Gezijs: Kdo gest vmyt/ nepotřebuje gednat aby nohy vmyt/ neb gest čist wšsteren. Y wy čistij gste/ ale newšstěni.

Powědjal mu Iesus/ Ktoč vmyt jest/ nie potreba mu ledno aby nogi vmyt/ ale jest čist wšstet/ y wy čistěcie cystem ledno newšstěcy.

יג

יג ידע הוּא גִּיר יְשׁוּעַ לְהוֹ
דְּמַשְׁלָם לֹא מִטּוֹל הַנֶּגֶל
אָמַר דָּלָה הוּא פָּלְכוּ
דְּכֹנָא אֲנִתּוֹן :

Imperocho sapeua chi era quello che lo tradirebbe: pero disse, Voi non sete mō- di tutti:

יג ידע הוּא גִּיר יְשׁוּעַ לְהוֹ
דְּמַשְׁלָם לֹא מִטּוֹל הַנֶּגֶל
אָמַר דָּלָה הוּא פָּלְכוּ
דְּכֹנָא אֲנִתּוֹן :

Poi ch'egli hebbe lauati loro i piedi, e ripresi i suoi vestimenti, passosi di nuovo a sedere a tavola, disse loro, Sapete voi quel che io ho fatto?

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Voi mi chiamate il Maestro e il Signore, e dite bene: percioche io sono.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Se adunque io che sono il Signore e il Maestro, ho lauati i vostri piedi, voi ancora donete lauare i piedi l'uno a l'altro.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Perche io ho dato esempio, che siccome io ho fatto, così facciate ancora voi.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

In Verità, in Verità vi dico, che il seruitore non è maggiore del suo padrone, ne l'ambasciatore maggiore di colui che l'ha mandato.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Se voi sapete queste cose, voi sete beati se le farete.

יג ידע הוּא גִּיר יְשׁוּעַ לְהוֹ
דְּמַשְׁלָם לֹא מִטּוֹל הַנֶּגֶל
אָמַר דָּלָה הוּא פָּלְכוּ
דְּכֹנָא אֲנִתּוֹן :

Porque sabia quien era el que lo entregara: por esso dixo, No soys limpios todos.

יג ידע הוּא גִּיר יְשׁוּעַ לְהוֹ
דְּמַשְׁלָם לֹא מִטּוֹל הַנֶּגֶל
אָמַר דָּלָה הוּא פָּלְכוּ
דְּכֹנָא אֲנִתּוֹן :

Antique desque les vno lauado los pies, y tomado su ropa, boluiendose a assentar a la mesa, dixoles, sabeyz loque os he hecho?

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Vosotros me llameys Maestro y Sennor: y dezis bien-porque lo soy:

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Pues sryo el Sennor y el maestro he llauado vuestros pies, vosotros tambien deueys lauar los pies los vnos de los otros.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Porque exemplo os he dado, para que como yo os he hecho, vosotros tambien hagays.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Decierto cierto os digo, El sieruo no es mayor que su Sennor: ni el apostol es mayor que elque lo embió.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Si sabeyz estas cosas, bienauenturados fereys, si las hizierdes.

יג

יג ידע הוּא גִּיר יְשׁוּעַ לְהוֹ
דְּמַשְׁלָם לֹא מִטּוֹל הַנֶּגֶל
אָמַר דָּלָה הוּא פָּלְכוּ
דְּכֹנָא אֲנִתּוֹן :

Car il sauoit lequel c'estoit qui le trahiroit: pourtant, dit-il, Vous n'etes pas neis tous.

יג ידע הוּא גִּיר יְשׁוּעַ לְהוֹ
דְּמַשְׁלָם לֹא מִטּוֹל הַנֶּגֶל
אָמַר דָּלָה הוּא פָּלְכוּ
דְּכֹנָא אֲנִתּוֹן :

Après donc qu'il eut lai è leurs peds, & reprins ses vestemens, & qu'il se fut remis a table, il leur dit, lauez-vous bien que ie vous ai fait?

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Vous m'appellez Maistre & Seigneur; & vous direz bien: car ie le suis.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Si donc moi, qui suis le Seigneur & le Maistre, ai laué vos peds, vous aussi deuez lauer les peds le vns des autres.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Car ie vous ai donné exemple, afin qu'ainsi que ie vous ai fait, vous faciez aussi.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

En verité, en verité ie vous di, Que le seruiteur n'est point plus grand que son maistre, ni le: ambassadeur plus grand que celui qui l'a enuoyé.

יג אֲנִתּוֹן קִרְיוֹ אֲנִתּוֹן לִי
רָפוּ וּמִרְוֹ וְשִׁפִּיר אֲמַרְיוֹ
אֲנִתּוֹן אִתִּי גִיר :

Si vous sauez ces choses, vous estes bienheureux, si vous les faices.

25. Itaque cum recubisset ille supra pectus Iesu, dicit ei, Domine, quis est?

He then / as he leaned on Iesus brest / saide vnto him / Lord / who is it?

26. Respondit Iesus, Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ.

Iesus answered / He it is / to whom I shall giue a soppe / when I haue dipped it: & he wot a soppe / and gaue it to Iudas Iscariot / Simons sonne.

27. Et post buccellam, tunc introiuit in eum Satanas. Et dixit ei Iesus, Quod facis, fac citius.

And after the soppe / Satan entred into him. Then said Iesus vnto him / That thou doest / do quickly.

28. Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerit ei.

But none of them that were at table knew / for what cause he spake it vnto him.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.

For some of them thought because Iudas had the bagge / that Iesus had saide vnto him / But those things that we haue neede of against the feast: or that he should giue some thing to the poore.

30. Cum ergo accepisset ille buccellam exiuit continuò. Erat autem nox.

As soone then as hee had receiued the soppe / hee went immediately out / and it was night.

31. Cum ergo exiisset, dixit Iesus, Nunc clarificatus est filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.

When he was gone out / Iesus saide / Nowe is the Sonne of man glorified / & God is glorified in him.

25. Denn derselbige lag an der Brust Jesu / vnd sprach zu ihm / Herr / wer ist es?

Thi den samme laa paa Ihesu bryst / oc sagde til hannem / HERR / Hvo er den?

26. Iesus antworttet / der ist es / dem ich den Bissen eintauche vnd gebe. Vnd er tauchte den Bissen ein / vnd gab ihm Iuda Simonis Iſcharioth.

Ihesus suarede / Det er den / som ieg dnypper dette Stycke / oc giffuer. Oc hand dybte det Stycke / oc gaff Iuda Simonis Iſcharioth det.

27. Vnd nach dem Bissen fuhr der Sathan in ihn. Da sprach Iesus zu ihm: Was du thust / das thue balde.

Oc effter det Stycke / soer Sathan i hannem. Da sagde Ihesus til hannem / Huad som du gor / det ger snart.

28. Dasselbige aber wußte niemand über dem Tische / wozu ers ihm sagete.

Oc der viste ingen aff dem offuer borde det / huor til hand sagde hannem det.

29. Etliche meineten / dieweil Iudas den Beutel hatte / Iesus spreche zu ihm: Kauffe / was vns noth ist auff das Fest / oder / daß er den Armen et was gebe.

Mogle menne / effterdi at Iudas hadde Pungen / at Ihesus sagde til hannem / Køb huad vi haaffue behoff / Paa Høytiden / eller at skulde giffue fattige noget.

30. Da er nun den Bissen genommen hatte / gieng er so bald hinaus. Vnd es war nacht.

Der hand hadde nu taget den mund fuld / da giet hand strax vd. Oc det vaar nat.

31. Da er aber hinaus gegangen war / spricht Iesus: Nun ist des Menschen Son verkläret / vnd Gott ist verkläret in ihm.

Men der hand vaar vdgangen / siger Ihesus / Nu er Menniskens Søn forklaret oc Gud er forklaret i hannem.

25. A on řdyj obpořijwalnu prsech Geřijřowřch / řekl gemu: PANE / kdo geř?

Atař on polořijwř řenā přet / řiāch Jezusowřch / řekl mu / Pane řcorjřto řet?

26. Odpowředel Geřijř: Ěet geř / komuř pā omote: nřho chleba podām. A řdyj omotil Chleb / podal řidāřřowř řimonā řřřarjotřeho.

Odpowředil řet Jezus / On řet řetřř řřorenu řa omocjřwř řřu: řřke chleba podām / ř řomocjřwř řř podal řřu řřke řřnowř řřřmōř nowemū řřřřřřowř.

27. Ahned bo Chlebě wessel do nřho Diabel. Ě řekl gemu Geřijř: Co řřniřř řři řřiřře.

Po oney ředy řřhnee wřřapil wess řřřan / ř řřřethojřmū řřekl Jezus / Co řřymř řřřř řřchley.

28. Tomu pař řadnř ř řech řřetřřř řu ředeli nerořuměl / ř řemubř gemu to řekl.

A řego řaden řte řozumřat ř řřch co řřřřřřli řřřř mū to řřekl.

29. Ěetřřř ře pař řomniř: wali / poněwadř řidāřř mē řřee mēl / řebř gemu řekl Geřijř / Ěakup řech wřch řřetřřř geř potřebij nām ře dñi řwāteřniřmū / aneb / abř nēř co řřudřři dal.

Abowřem nēř řřřřřř mīřřmāř ři / gdyř řudāř mīāř mēřekl / ř mū řřekl Jezus / Ěakup řřch řřeřř řřřřřř nām potřeba nā řwies to / abo řřřř co řāř řřogim.

30. A on řdyj wřal řřwř chleba / hned wřřel. A byla giř noc.

Atař on wřřřwřř onē řřuēř ře / nāřřřmīāř wřřředl / ř noc řōř iūř byla.

31. Ěřotōř řdyj wřřel / řekl Geřijř Ěniřř geř ořřawen řřn řřowēka / a Ěuoh ořřas wen geř w nēm.

Ody ředy wřřředl / řekl Jezus Ěeřāř řet wřřelb řōn řřn řřō wēřř / ř Ěog wřřelbřōn řet w nēm.

יג

32. ואם תאמרו לא יאמרו
בזה ואם תאמרו לא יאמרו
בזה ואם תאמרו לא יאמרו

Se Iddio è glorificato in esso, Iddio ancora glorificatà lui in se medesimo, e subito il glorificatà.

33. בני קליל אחריו ע
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו

Figliuoletti, io sono ancora un poco con esso voi. Voi mi cercate, ma come io dissi a i Giudei, Dove io vo, voi non potete venire: così hora dico a voi.

34. פיהם לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו

Io vi do un nuovo comandamento, che voi vi amiate l'un l'altro, come dico io ho amato voi, accioche voi ancora vi amiate l'un l'altro.

35. פיהם לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו

Da questo conosceranno tutti che voi siete miei discepoli, se voi hauete amore l'uno a l'altro.

36. אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו

Simon Pietro li dice, Signore, donde vai tu? Iesus li rispose, Là donde io vo, tu non puoi seguirmi hora ma mi seguirai pos.

37. אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו

Pietro li dice, Signore, perche non posso io seguirti hora? Io metterò la mia vita per te.

38. אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו
אמרו לא יאמרו לא יאמרו

Iesus li rispose, Tu metterai la tua vita per me? In verità, in verità io ti dico, che il gallo non canterà, infino che tu non habbi negato tre volte.

יג

32. ואם תאמרו לא יאמרו
בזה ואם תאמרו לא יאמרו
בזה ואם תאמרו לא יאמרו

Si dios es clarificado en el, Dios tambien lo clarificarà en si mismo: y luego lo clarificarà.

33. בני עודני מעט עמכם הנה
יבקשוני וכן אשר אמרתי
ליהודים כי באשר אני הולך
אתם לא תוכלו לבוא שמה
ואומר אני לכם עתה

Hijitos, aun vn poco estoy con vosotros, Buscarme heys, mas, como dixi a los Iudios, donde yo voy, vosotros no podeys venir: y aora os lo digo.

34. את מצוה חדשה נותן אני
לכם אהבו איש את דעתו
באשר אהבתי אתכם כל אהבו
איש את דעתו

Vn mandamiento nuevo os doy, Que os ameys los vnos a los otros: como os amé que tambien os ameys los vnos a los otros.

35. בזה את ידעו כלם כי תלמידי
אתם אם אהבה תהיה לכם
ביניכם

En esto conocerán todos que soys mis Discipulos, si tuvierdes amor los vnos con los otros.

36. ואמר לו שמעון כיפה
אדוני אנה תלך ויען לו ישוע
אנה אני הולך עת לא תוכל
לבוא אחרי אך מאחרי כל לבוא
אחרי

Dizele Simon Pedro, Sennor, adonde vas? Respondiòle Iesus, Donde yo voy, no me puedes aora seguir: mas seguiras me despues.

37. ואמר לו כיפה אדוני למה
לא אוכל לבוא אחריך גם עתה
את נפשי ואשים עליך

Dizele Pedro, Sennor, porque no te puedo seguir aora? mi alma pondré por ti.

38. ויען לו ישוע האת נפשי
אשים עלי אמר אומר אני
לך לא יקרא תרגל עד כי
תכחשני שלוש פעמים

Respondiòle Iesus-Tu alma pondras por mi? Decierto decierto te digo, que no cantará el gallo, que no me ayas negado tres vezes.

יג

32. Ei ó theós edoxáseth én autō,
kai ó theós doxáseth autōn én éau-
tō kai ó theós doxáseth autōn.

Si Dieu est glorifié en lui Dieu aussi le glorifiera en soi-mesmes, & incontinant le glorifiera.

33. Τεκνία, ἐπὶ μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Mes petis enfans, ie suis encore pour vn peu avec vous: vous me chercherez, mais comme j'ai dit aux Iuifs, que ia où ie vai, ils ne pouuoient venir: ainsi le vous di-je aulli maintenant.

34. Ἐντολὴν καινὴν διδοῦμαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἐγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous donne vn noureau commandement, que vous aimiez l'un l'autre: voire que comme ie vous ai aimés, vous vous aimiez aussi l'un l'autre.

35. Ἐν τῷ τῷ γινώσκοντι πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ εἰσίν, εἰὰν ἀγαπῶ ἄλλους ἐν ἀλλήλοις.

Par cela cognoistront tous que vous estes mes disciples, si vous auez amour l'un à l'autre.

36. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασθαι μεῖν ὑμῖν ἀκολουθεῖν, ὅσον ὅτι ἀκολουθεῖς με.

Simon Pierre lui dit, Seigneur où vas-tu? Iesus lui respondit, Là où ie m'en vai, tu ne me peux maintenant suiure, mais tu me suiuras ci-apres.

37. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαι σοὶ ἀκολουθεῖν ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπέρσας ἔχω.

Pierre lui dit, Seigneur, pourquoy ne te puis ie maintenant suiure? ie mettrai ma vie pour toi.

38. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσῃς; ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι. οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως ἃ ἀπαρτήσῃ με τρίς.

Iesus lui respondit, Tu mettras ta vie pour moi? En verité, en verité ie te di, que le coq ne chantera point tant que tu m'ayes renié trois fois.

CAP. XIII.

Das XIII. Capitel.

Kapitola XIII.

32. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & continuo clarificabit eum.

If God be glorified in him / God shall also glorify him in him selfe / and shall straight way glorify him.

33. Filioli adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis, Quod ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.

Little children / yet a little while am I with you: ye shall seeke me / but as I said unto the Jewes / Whither I goe / can ye not come: also to you say I now.

34. Mandatum novum do vobis, Ut diligatis invicem: sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

A newe commandement giue I vnto you / that ye loue one another: as I haue loued you / that ye also loue one another.

35. In hoc cognoscet omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

By this shall all men knowe that ye are my disciples / if ye haue loue one to another.

36. Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Respondit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequeris autem postea.

Simon Peter said vnto him / Lord / whither goest thou? Iesus answered him / Whither I goe / thou canst not followe me now: but thou shalt followe me afterwards.

37. Dicit ei Petrus, Quare nò possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.

Peter said vnto him / Lord / why can I not followe thee now? I will lay downe my life for thee.

38. Respondit ei Iesus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non canrabit gallus, donec ter me neges.

Iesus answered him / Wilt thou lay downe thy life for my sake? Verely verely I saye vnto thee / The cocke shall not crowe till thou haue denied me thrise.

32. Ist Gott verfleret inn ihm / so wirdt ihn Gott auch verfleren in ihm selbst / vnd wirdt ihn bald verfleren.

Er Gud forklaret i hannem / da skal Gud oc forklare hannem i sig self / oc hand skal snart forklare hannem.

33. Lieben Kindlein / ich bin noch ein kleine weile bey euch. Ihr werdet mich suchen / vnd wie ich zu den Jüden sagte: Wo ich hingehe / da köndt ihr nicht hinkommen. Vnd sage euch nun:

Kære Børn / Jeg er end nu en liden stund hos eder. I skulle se efter mig / oc som ieg sagde til Jøderne / Huort som ieg gaar hen / der kunde i icke komme hen. De ieg siger eder nu.

34. Ein neu Gebott gebe ich euch / daß ir euch untereinander liebet / wie ich euch geliebet habe / auff daß auch ihr einander lieb habet.

Jeg giffuer eder ic nyt Bud / at i skulle elske andre / lixe som Jeg elsker eder / paa det oc i skulle elske huer andre.

35. Daben wirdt jederman erkennen / daß ihr meine Jünger seyt / so ir Lieb untereinander habt.

Der paa skal huer mand kende / at i ere mine Disciple / der som i haaffue indbyrdis kærlighed.

36. Spricht Simon Petrus zu ihm: HERR / wo gehest du hin? Iesus antworttet ihm: Da ich hingehe / kanst du mir dismal nicht folgen / aber du wirst mir hernachmals folgen.

Simon Petrus siger til hannem / HERR / huort gaar du hen? Iesus suarede hannem / Der som ieg gaar hen / kanst du denne gong icke følge mig / Men du skal her efter følge mig.

37. Petrus spricht zu ihm: HERR / warumb kan ich dir dismal nicht folgen? Ich wil mein Leben für dich lassen.

Petrus siger til hannem / HERR / Hui kand ieg denne gong icke følge dig? Jeg vil lade mit Liff for dig.

38. Iesus antworttet ihm: Soltest du dein Leben für mich lassen? Warlich / warlich / ich sage dir: Der Han wirdt nicht frehen / biß du mich drey mal habest verläugnet.

Ihesus suarede hannem / Skulde du lade dit Liff for mig? Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Hannen skal icke gale / før du haaffuer forforet mig tre gonge.

32. A ponēwadž Buoh ofla: wen gest w nēm / y Bāh ofla: wij gen sam w sobē: a y hne d oflawij gen.

A tešlž Bog vvielbion test w nim / tedyc tež Bog vvielby go w sobie sāmym / y nārychmias go v: wielbi.

33. Synackowē / gestē ma: ličko s wāmi gsem. Medati budete mne / a nakož gsem řell židuom: Kdenā gdu / wy ne muožete přigijti. Tak y wām prawijm nynij.

Synackowie / testeciem mās luečko iest wāmi / bedziecie mē sukac / ale iākom powiedzial žydom / Gdzie iā ide wy pżydyz nie możecie / řāžec tež y wām teraz powiedam.

34. Přikāzanij nowē dā: wām wām / abyście se milowali wespolek: Nakož nā milowal gsem wās / tak abyście y wy milowali geden druhēho.

Kōkazanie nowe dawam wām / abyście tedni drugie milowali / y iā kom iā was umilowal / abyście si wy spolu milowali.

35. Po tomē poznagij wššy: cēni že gste mogj žtednījch / budeteli se milowati wespolek.

Ž tadē poznāta wššy se že wy testecie zwolennicy moji / tešlž mōsēc mēc bedziecie tedni pžeciw drugim.

36. Řekl gemu Šymon Petr: Pāne / kde gdeš? Dd: powēdēl Gežijš: Kde nā gdu / nemāžes gijti za mnau nynij / ale pāgdeš potom.

Powiedzial mu Šymon Piotr / Pānie do kade idzieš? Odpowiedzial mu Jezus / Tam gdje iā ide / nie mozeš teras zāmnā idž / Lecz po tym poydzieš.

37. Řekl gemu Petr: Pāne / Pročbych nemohl nynij gijti za teba? a nā žiwot muog za tebe wydām.

Tedy mu řekl Piotr / Pānie pžecž zā toba nie moze idž teras ždrowie moie polo že zā cie.

38. Odpowēdēl Gežijš: Žiwot twīg za mne wydās? Gi: řel gisť prawijm tobē / ne zāž pīwāt kōhaut / až řikrāt mne zāpřijš.

Odpowiedzial mu Jezus / Zdrowie twe zā mē polo ž: Žāž prawde zāprawde powiedam tobie / Nie zāpoie fur āž si mne po trzy kroć zāpřijš.

יד

1 לא תתדור לבכוו הימנו
באלהא ובי הימנו :

*Poi disse à i suoi discepoli, Non si tur-
bi il cuor vostro. Voi credete in Dio, crede-
te ancor in me.*

2 סגיאון אנון אונא בית
אבי ואן לא אמר הויר
לכוו דאול אנון דאטיב
לכוו אתרנא :

*Ne la casa del Padre mio si son mol-
te stanze: se fusse altramente de l'haue-
rei detto. Io vo ad apparecchiarmi il luogo.*

3 תוב אתנא ואדברכו
לוי דאיכא דאפא איתי
נאר אנתון תהוון :

*E quando me ne farò andato, e che
G'harò apparecchiato il luogo, di nuovo ri-
tornaro e riceveronmi appresso di me: ac-
cioche là doue io sono siate ancora voi:*

4 ולאיכא דאול אנון
ידעין אנתון ואורחא
ידעין אנתון :

*Ed que io vo, voi lo sapete, e sapete la
Via.*

5 אמר לה תאומא מרן
לא ידעין לאיכא אנון
אית ואיכא משכחין
אורחא למדע :

*Tomaso li dice, Signore, noi non sap-
piamo doue tu vai, e come possiamo noi
saper la Via.*

6 אמר לה ישוע אנון
אנא אורחא ושרא וחינא
לא אנש אתנא לית אבי
אלא אנא בי :

*Iesv li dice, Io son la Via, e la Verità,
e la Vita: niuno viene al Padre, se non
per me.*

7 אלו לי ידעין הויר
אף לאבי ידעין הויר ומו
השא ידעין אנתון לה ו
והויר תוניהי :

*Se voi mi conoscete, conoscereste an-
cor mio Padre: e da hora il conoscete, e
l'haute veduto.*

8 אמר לה פילפוט מרן
חנו אפא ופדו לו :

*Filippo li dice, Signore, mostraci il
Padre e bastaci.*

יד

1 אל-ישחומם לבבכם אנו
תאמינו באלהים גמ תאמינו בי :

*No se turbe vuestro coraçon: creeys en Di-
os, creed tambien en mi.*

2 בבית אבי מעונות רבות
הנה ואנו לא אמרתי לכם אלו
להכין לכם את המקום :

*En la casa de mi Padre muchas moradas ay:
otramente deziros lo hya: porque voy a apareja-
chos el lugar.*

3 ואנו הלכתי והכינותי לכם
את המקום אשוב אבוא ואקח
אתכם אל אשר אתם תהיו
איה אנו הנה שם :

*Y si me fuere, y hos aparejare el lugar, ven-
dré otra vez, y tomaroshe à mi mismo: para que
donde yo estoy, vosotros tambien esteys.*

4 ואנא אנו הולך יודעים אתם
והנה הדרך יודעים אתם :

*Ansique sabeys donde yo voy: y el camino
sabeys.*

5 ואמר לו תאומא אנון לא
ידעין אנו חלך ואור
לדעת את הדרך :

*Dizele Tomas, Sennor, no sabemos donde
vas, como pues podemos saber el camino?*

6 ואמר לו ישוע אנון הויר
הדרך והאמת והחיים איש לא
יבוא אל-האב כי אנו בי :

*Iesus le dizele, yo soy el camino, y la verdad,
y la vida: nadie viene al Padre, si no por mi.*

7 אנו ידעתו גמ את-אבי
ידעתם ומעת יודעים אותו
ודעתם אותו :

*Si me conociesseis, tambien à mi Padre co-
noceriades: y desde aora lo conoceys, y lo aueys
visto.*

8 אמר לו פילפוט אנון הויר
לנו את-האב והגיע נפשונו את-
דינו :

*Dizele Philippe, Sennor, muestranos el Pa-
dre, y bastanos.*

M^H παρὰ τοῦ ὧν ὑμεῖς ἠκαρ-
τεῖσθε. πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, &
εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

*Vostre cœur ne soit point troublé:
vous croyez en Dieu: croyez aussi en
moi.*

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου
καὶ πολλάι εἰσι οἱ ὄμιλοι, εἰ ποτε ἂν ὑμεῖς,
προσόμεθαι ἐντοίμασθαι τὸν ὅμιλον.

*Il ya plusieurs demeurances en la
maison de mon Pere: s'il estoit autre-
ment, ie vous l'eusse dit, ie vai vous a-
prester lieu.*

3. Καὶ ἐὰν προέλθω καὶ ἐτοιμάσω
ὑμῖν τόπον, πάλιν ἐρχομαι, καὶ πα-
ραλάβω ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν,
ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ᾔητε.

*Et quand iem'en serai allé, & vous
aurai préparé le lieu, ie retournerai de-
rechef, & vous receurai à moi: afin que
là où ie suis, vous soyez aussi.*

4. Καὶ ὅπως ἐγὼ ὑπάγω εἰδα-
τε, καὶ πῶς ἔδὸν εἰδατε.

*Et vous sauez là où ie vai, & sauez
le chemin.*

5. Λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, ὅπου
εἰδόμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς
δυσάμεθα πῶς ἔδὸν εἰδεῖν αὐτόν;

*Thomas lui dit, Seigneur nous ne
sauons là où tu vas comment donc pou-
uons nous sauoir le chemin?*

6. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ εἰμι
ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ. ὁ
ὅστις ἐρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ
μὴ δι' ἐμοῦ.

*Iesus lui dit Je suis le chemin, & la
verité, & la vie: nul ne vient au Pere si-
non par moi.*

7. Εἰ ἰγνώσκετέ με, καὶ τὸν πατέρα
ὃς ἐγὼ ἀγνώσκω, καὶ ὁ πατήρ ὃς ἐγὼ
γινώσκω αὐτόν, καὶ ἐκράνατε αὐ-
τόν.

*Si vous me cognoissiez, vous cog-
noissiez aussi mon Pere: & dès main-
tenant vous le cognoissiez, & l'auez veu.*

8. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, κύριε,
ὅπως ἂν ἴδωμεν τὸν πατέρα. καὶ δεῖξαι
ἡμῖν.

*Philippe lui dit, Seigneur montre
nous le Pere, & il nous suffit.*

NON turbetur cor vestrum. Creditis in Deū, & in me credite.

And he saide to his disciples / Let not your heart be troubled : ye beleue in God / beleue also in me.

2. In domo Patris mei mansiones multe sunt, si quo minus, dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum.

In my Fathers house are many dwelling places : if it were not so / I would haue tolde you : I goe to prepare a place for you.

3. Et si abiero, & præparauero vobis locum : iterum venio & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis.

And though I goe to prepare a place for you / I will come againe / & receiue you vnto my selfe / that where I am / there may ye be also.

4. Et quò ego vado scitis, & viam scitis.

And whither I goe / ye knowe / and the way ye know.

5. Dicit ei Thomas, Domine, nescimus quò vadis : & quomodo possumus viam scire?

Thomas said vnto him / Lord / we know not whither thou goest : how can we then know the way?

6. Dicit ei Iesus, Ego sum via, & veritas, & vita, nemo venit ad Patrem nisi per me.

Iesus said vnto him / I am the Way / and the Truth / and the Life. No man cometh vnto the Father / but by me.

7. Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis; & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.

If ye had knowen me / ye should haue knowen my Father also : and from henceforth ye know him / and haue seen him.

8. Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

Philippus said vnto him / Lorde / shewe vs thy Father / and it sufficed vs.

Vnd er sprach zu seinen Jüngern : Euer Herz erschrecke nicht / Glaubet ihr an Gott / so glaubet ihr auch an mich.

Hand sagde til sine Disciple / Eders herte forferdis icke. Tro i paa Gud / saa tro i oc paa mig.

2. In meines Vaters Hause sind viel Wohnungen. Wens nicht so were / so wolt ich zu euch sagen : Ich gehe hin euch die stete zubereiten.

In min Faders Huse ere mange Bolige. Der som det icke saa vaare / da vilde ieg sige til eder / Jeg gaar bort / at berede eder Steden.

3. Vnd ob ich hinginge euch die stete zubereiten / wil ich doch widerkommen / vnd euch zu mir nemen / auff daß ihr seht wo ich bin

De der som ieg ginge bort at berede eder steden / saa vil ieg dog komme igen / oc tage edertil mig / Paa det i skulle vere der som ieg er.

4. Vnd wo ich hingehe / das wisset jr / vnd den Weg wisset ihr auch.

De huort ieg gaar hen / det vide i / oc veyen vide i oc saa.

5. Spricht zu ihm Thomas : Herr / wir wissen nicht wo du hingehst / vnd wie können wir den Weg wissen?

Thomas siger til hannem / HERR / vi vide icke huort du gaar hen / oc huorledis kunde vi vide veyen?

6. Iesus spricht zu ihm : Ich bin der weg / vnd die Wahrheit / vñ das Leben. Niemand kompt zum Vater denn durch mich.

Ihesus siger til hannem / Jeg er veyen oc Sandhed / oc Lifuit. Der kommer ingen til Faderen / vden ved Mig.

7. Wenn ihr mich kennet / so kennet jr auch meinen Vater. Vnd von nun an kennet ihr ihn / vnd habt ihn gesehen.

Der som i kende mig / da kendet i oc min Fader. De nu her effter kende i hannem / oc haaffue seet hannem.

8. Spricht zu ihm Philippus : Herr / zeige vns den Vater / so genüget vns.

Philippus siger til hannem / HERR / viiss oss Faderen / det er oss nock.

Nicht Bedrückt euer Herz / Nermutet se froe wasse. Wirteli w Doha / y we mne werte.

Nechay si nie frastie serce was / he / wierzycie w Doga / tez y w mie wierzycie.

2. W domu Otce meho mnozy gŕau prŕijbytkow. Byt bylo gŕat poweŕelbych wam / Neboť gdu abych wam prŕi prawił mijsio.

W domu Oycã moiego wielec jest mieszkanie / iesli by inaczey bylo / powiedzialci bych wam idc abych wam nãgotował mieysce.

3. A odegduł abych wam prŕi prawił mijsio / zasẽt prŕigdu / a wezmũ wãs k sobẽ samẽmu / abyście lde gsem yã / y wy byli.

A gdy odehyde y zgotuie wam mieysce / przydeẽ zasẽ y wezmie wãs do siebie / i z gdu ia iestẽm a byście y wy byli.

4. A kde yã gdu wijsie a cestu znãte.

A wiecie do kãdciã idc / y dros ge wijsie.

5. Nchẽt gemu Thomãs : Pãnc / newijsme lde gdeso / a kterał mijsme cestu wẽdẽci?

Powiedzial mu Thomãs / Pãnc / nie wiemy dokãd idzieš / y yã goz mojem drogẽ wiedzies?

6. Nchẽt gemu Gofijs : Pã gsem Cesta / Prawda y Ziwot. Zãdny neprŕichãzĩt Dicy / ge dine strze mne.

Nchẽt mu tedy Iesus / Jac iestẽm drogã / prawdã / y zywot / zã den nie przychodzi do Oycã iedno przez me.

7. Byście znali mne / y Otce meho owiessẽm znali byście : a giż ny nijs gey znãte / a wideli gste gey.

Gdy byście miẽ znali / y Oycã byście też mego znali / a wijs go też rãz znacie y widzieliście go.

8. Nchẽt gemu Filip : Pãnc / ofãz nãm Otce / a dostiẽ gest nãm.

Powiedzial mu Filip / Pãnc / ofãz nãm Oycã / a dostyc nãm nã tym.

י ד

9 אמר לה ישוע הכל
כלה ובנה עמכון אנכי
ולא ידעתיני ביליפת מן
דלי הוא הוא לאנכי
ואיכנה אנה אמר אנה
הנו אנכי :

*In sy li dice, Io sono già tanto tempo
con essouoi, e non m'hauete conosciuto?
Filippo, chi ha veduto me, ha veduto mio
Padre: e come dici tu, Mostra il Pa-
dre?*

10 לא מהימון אנה האנה
באבי ואבי בן ומלא אילין
האנה ממלל אנכי מן
נפשי לא ממלל אנכי אנה
דין דפי אמר הו עבד ע
עבדא דליו :

*Non credi tu che io son nel Padre, e
il Padre è in me? Le parole che io ti dico,
non le dico da me stesso: ma il Padre che
sta in me, è quello che fa le opere.*

11 הימני האנכי באבי
ואבי בן ואו לא אפן מטול
עבדא הימני :

*Credetemi che io son nel Padre, e il
Padre in me: e se no, credetemi per queste
opere.*

12 אמין אמין אמר אנא
לכון דמון דמהימון בן ע
עבדא אילין האנה עבד
אנא אף הו יעבד
ודומיריו מן הו יעבד ד
האנה לנת אבי אנכי
אנכי :

*In Verità, in Verità ti dico, chi crede
in me, le opere che io fo, le farà anch'egli,
e farà de le maggiori di queste, percioche
io me ne vo al Padre.*

13 ומידם דתשאלו בן שמי
אנכי לכון דישתבה אנה
בפרה :

*Ecce che voi domandarete nel nome
mio, io lo farò: accioche il Padre sia glo-
rificato per il Figliuolo.*

י ד

9 אמר לו ישוע כל הימים
האלה הוה אנכי עמכם ולא
ידעתיני ביליפת הוה אנה
אנה את האנכי ואנך האמר
הגידה לנו את האנכי :

*Iesus le dize, Tanto tiempo ha que estoy
con vosotros, y no me aueys conocido? Philippe
elque me ha visto, ha visto (tambien) al Padre:
como pues dizes tu, Muestranos el Padre?*

10 האנינו מאמין בן אנכי באב
והאנכי בן הוה הדברים אשר
אני מדבר אליכם מנפשי אנינו
מדבר האנכי אשר בן הוה הוה
עשה את המעשים :

*No crees que yo soy en el Padre, y el padre
en mi? Las palabras que yo os hablo, no las hab-
lo de mi mismo: mas el Padre que está en mi, el
haze las obras.*

11 האמינו לי כן אנכי באב
והאנכי בן הוה ואם לא על
המעשים האלה האמינו לי :

*No me crees, que yo soy en el Padre, y
el padre en mi: otramente creed me por las
milmas obras.*

12 אמין אמין אמר אנכי לכם
המאמין בן את המעשים
אשר אני עשה גם הוה יעשה
הגדולים מהמה יעשה בן אנכי
אל האנכי הלק :

*Decierto decierto os digo que el que en
mi cree, las obras que yo hago tambien el
las hará, y mayores que estas hará; porque
yo voy al Padre:*

13 וכל אשר תשאלו בן שמי
אנכי לעשה אשר יאדר האנכי
בבן :

*Y todo loque pidierdes al Padre en mi
nombre, esto haré: paraque el Padre sea glo-
rificado en el Hijo.*

י ד

9. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ποσόν
χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ σὺ οὐκ ἔ-
γνωκας με φίλιππε; ὁ ἐρωτᾷ αὐ-
τὸν, ἐώρακε τὸν πατέρα καὶ πῶς
οὐ λίσσας, δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

*Iesus lui respondit, Je suis de si long
temps avec vous, & si ne m'as point co-
gnu? Philippe, qui m'a veu, il a veu mon
pere: & comment dis tu, Montre nous
le pere?*

10. οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ εἰς τὸν
πατέρα, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν; τὰ
ρήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπὸ
ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ: ὁ δὲ πατήρ ὁ ἐν
ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

*Ne crois-tu point que ie suis au pe-
re, & le pere en moi? les paroles que ie
vous di, ie ne les di point de par moi-
même: mais le Pere qui demeure en
moi, c'est celui qui fait les œuvres.*

11. Πιστεύει μοι ὅτι ἐγὼ εἰς τὸν
πατέρα, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν· εἰ
οὐκ ἐστίν, τίς τὰ ἔργα αὐτοῦ πιστεύει
μοι.

*Croyes moi que ie suis en mon Pe-
re, & le Pere en moi: sinon croyez-moi
pour ces œuvres.*

12. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὁ
πισθῶν εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ
ποιῶ καὶ αὐτὸς ποιήσει, καὶ μείζο-
να τούτων ποιήσει.

*En verité en verité ie vous di, qui
croit en moi, cestui-la aussi fera les œu-
res que ie fai, & en fera de plus gran-
des que celles-ci: car ie m'en vai au Pe-
re.*

13. Ὅτι ἐὰν ποτε τὸν πατέρα μὴ
παύσῃ μοι, καὶ ὁ, τι αὐτὸς ποιήσει ἐν
τῷ ὀνόματι μου, τὰς ποιήσῃ, ἵνα
δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ.

*Et quoi que vous demandiez en mô
nom, ie le ferai: afin que le Pere soit
glorifié par le Fils.*

9. Dicit ei Iesus, Tanto tempore vobiscum sum: & non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem?

Iesus sand vnto him / I haue bene so long time with you / and hast thou not known me? Philippe? he that hath scene me / hath scene my Father: howe the samest thou? Shewe vs thy Father?

10. Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.

Beleeuest thou not that I am in the Father / and the Father is in me? the wordes that I speake vnto you / I speake not of my selfe: but the Father that dwelleth in me / he doeth the workes.

11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.

Beleeue me that I am in the Father / and the Father in me: at the least / beleeue me for the very workes sake.

12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

Verely / verely I say vnto you / he that beleeueth in me / the workes that I doe / hee shall doe also / and greater then these shall he doe: for I go vnto my Father.

13. Et quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.

And whatsoeuer ye aske in my Name / that will I doe / that the Father may be glorified in the Sonne.

9. Iesus spricht zu ihm: So lange bin ich bey euch / vnd du kennest mich nicht: Philippe / wer mich sihet / der sihet den Vater / Wie sprichst du den / Zeige vns den Vater?

Ihesus siger til hannem / Saa lenge er ieg haffter / oc du kender mig icke? Philippe / huo. Mig seer / hand seer Faderen / Huorledis siger du da / Viiss off Faderen?

10. Glaubest du nicht / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir ist? Die Wort die ich zu euch rede / die rede ich nicht von mir selbst. Der Vater aber / der in mir wohnet / derselbige thut die Werck.

Tror du icke / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig? De ord som ieg taler til eder / dem taler ieg icke aff mig selff. Faderen som boer i mig / hand gør de Gerninger.

11. Glaubet mir / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir ist. Wo nicht / so glaubet mir doch vmb der Werck willen.

Tror mig / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig. Vilde icke / saa tror mig dog for de Gerningers skyld.

12. Warlich / warlich ich sage euch: Wer an mich glaubet / der wirdt die Werck auch thun / die ich thu / vnd wird grössere denn dise thun / denn ich gehe zum Vater.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Huo som tror paa mig / hand skal oc gøre de Gerninger / som ieg gør / oc hand skal gøre større end disse / Thi ieg gaar til Faderen.

13. Vnd was jr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun / auff daß der Vater geehret werde in dem Sone.

De huad i bede i mit Naamn / det vil Jeg gøre / Paa det Faderen skal æris i Sønnen.

9. Njell genu Gefjss / Tal dlahh tas s wami gsem / a ge fte nepoznali gstemne? Silipe / kdo widij mne / widij y Dice mcho. Kterak ty prawiss / vkaž nam Dice?

Ale mu rzekł Jezus / Przez rãf dlugi czas iestem z wami / y ieste sejmie nieznacie? Silipe / Kto mnie widzial / widzial y Dyca: Jãkož ty tedy mowisz / Vkaž nam Dyca?

10. Zdali newěřis / Je nã w Dcy gsem / a Dtec we mně gest? Slowa kterãž nã mluwim wãm / sam od sebegich ne mluwim / ale Dtec we mně přebynwage / on činj skutky.

Nie wierzyłżeż ja w Oycę / stem a Dtec iest we mnie? Slowa ktorecia wãm powiedam / nie od samego siebie ich powiedam / ale Ociec ktorecy we mnie mieszka / teni sam czyni sprawy ty.

11. Newěřiteli / Je nã w Dcy gsem a Dtec we mně gest? Aipon pro samẽ skutky wẽrte mně.

Wiercież mi żćia w Oycę / stem / a Dtec we mnie / Jestliż ina czei / dla onych samych spraw wiercie mnie.

12. Gistẽ gistẽ prawim wãm kdož wẽr we mně / skutky kterẽž nã činim / y on činiti bude / a wẽrřš nad ty činiti bude / neb nã gdu k Dcy mẽmu.

Jãprawde jãprawde wãm powiedam / Ato wierzy w me / sprawy ty ktore ja czynie / y on czynic bedzie / y wiczeżie a niž ty czynic bedzie / bo ja do Dyca odchodze.

13. A jãkosi prositi budete Dtec we Gmẽna mẽm / tož w činim: Aby oslawen byl Dtec strze Syna:

Oczkowiẽt tedy bedziecie prořiwimemote / to vezynie / a by byl wiewelbion Ociec w Synu.

יד
14 וְאִם תִּשְׁאַלֵנִי בְּשֵׁם
אֲנִי אֶבְדֶּה אֶנְדִּי :

*Se voi domandarete cosa alcuna nel
nome mio, io la farò.*

15 או רַחֲמֵינוּ אֲנִתָּנוּ לִי
בְּיָדְךָ טָרוּ :

*Se voi mi amate, osservate i miei co-
mandamenti.*

16 וְאִנִּי אֶבְעֵא מִן אֲבִי
וְאֶחְדָּנָה פִּדְקֵיטָא יִתֵּן
לְכוּן דְּנִהוּנָה עִמָּכוֹן לְעֵלָם :

*Et io pregarò il Padre, & egli vi da-
rà vn altro consolatore, che stia con voi
eternamente.*

17 רוּחָא דְשִׁרְרָא הוּ
הָעֵלְמָא לֹא מִשְׁפַּח ל
לְמַתְּבִרְתָּה מִטּוֹל דְּלֹא
חִינְהִי וְלֹא יִדְעָה אֲנִתָּנוּ
דִּין יִדְעִינוּ אֲנִתָּנוּ לֹא
לְעֵלְמָכוֹן עִמָּד וּבְכֹחוֹ הוּ :

*Cioè lo Spirito de la Verità, che il
mondo non può ricevere, percioche non lo
vede, ne lo conosce. Ma voi lo conoscete,
perche egli sta appresso di voi, e sarà in voi.*

18 לֹא שִׁבַּק אֶנְדִּי לְכוּן
יְתֵמָא אֲתָא אֶנְדִּי גִיד
דְּנִתְכֹּן קָלִיל אֲחֵרִין :

*Io non vi lassarò orfani, io ritornerò
a voi.*

19 וְעֵלְמָא לֹא חִינְהִי לִי אִי
אֲנִתָּנוּ דִּין תְּחִיבֵנִי דְאֶנָּה
חִי אֶנְדִּי אֶחָד אֲנִתָּנוּ תַּחֲנוּ :

*Ancor vn poco di tempo, e il mondo
non mi vederà più, ma voi mi vedrete: per-
cioche io viuo, voi ancora viuerete.*

20 בְּרִי יוֹמָא דְתִּדְעִינוּ
דְאֶנְדִּי בְּאֶבֶר וְאֲנִתָּנוּ כִּי
אֲנִתָּנוּ וְאֶנָּה בְּכֹחוֹ אֶנְדִּי :

*In quel giorno voi conoscerete che io
son nel Padre mio, e voi in me, & io in
voi.*

יד
14 אִם מֵאִמָּה תִשְׁאַלֵנִי בְּשֵׁם
אֲנִי אֶבְדֶּה אֶנְדִּי :

*Si algo (me) pidierdes en mi nombre, esto
haré.*

15 אִם אֲתָם אֹהֲבִים אִנְתִּי
גַם אֶת-מִצְוֹתַי נִצְוֹר :

Si me amays, guardad mis mandamientos.

16 וְאִנִּי אֶשְׁאַל מִן-אָבִי וְיִתֵּן
לְכֶם אֶת-מִנְחָם אֲחֵר אֲשֶׁר
יִהְיֶה עִמָּכֶם לְעֹלָם :

*Y yo rogare al Padre, elqual os dará otro Con-
solador paraque esté con vosotros para siempre:*

17 אֶת-רוּחַ אֲמִתָּא אֲשֶׁר הָעֹלָם
לֹא יוֹכֵל לְקַחְתָּ אִתּוֹ כִּי אִינְגִּי
רוּחָא אִתּוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ אִתּוֹ
וְאֲתָם יוֹדְעִים אִתּוֹ כִּי עִמָּכֶם
מְעוֹדָד וּבְיָ הוּחָ :

*Al Espiritu de Verdad, alqual el mundo no
puede recibir, porque nq lo vee, ni lo conoce:
ma, vosotros, lo conoceys porque estara con vo-
sotros, y sera en vosotros.*

18 לֹא אֶעֱזֹב אֲתָכֶם יְתוֹמִים
אֲבוֹנָא אֲלֵיכֶם :

No os dexaré huérfanos, vendré a vosotros.

19 עוֹד מְעַט הוּא וְהָעֹלָם עוֹד
לֹא יִדְאֵנִי אֶךְ אֲתָם תִּרְאֻנִי כִי
חִי אִנִּי וְאֲתָם חִינְהִי :

*Aun vn poquito: y el mundo no me verá
mas: empero vosotros me vereys, porque yo bi-
uo y vosotros biuireys.*

20 וּבְיָוִם הַהוּא תִּדְעִינוּ אֲתָם
כִּי אִנִּי בְּאֶבֶר וְאֲתָם בִּי וְאִנִּי
בְּכֶם :

*Aquel dia vosotros conocereys que yo
soy en mi padre: y vosotros en mí, y yo en
vosotros.*

יד.

14. 'Εὰν τί αἰτήσῃτε ἐν τῷ ὀνό-
ματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

*Si vous demandez en mon nom quel-
que chose, ie la ferai.*

15. 'Εάν ἀγαπήτε με, τὰς ἐν-
τολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

*Si vous m'aimez, gardez mes com-
mandemens.*

16. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα,
καὶ ἄλλος πνεῦμα κληθήσεται ἐν ὀνό-
ματι, ἵνα μὴ μετ' ὑμῶν εἴ, τὸν
αἰῶνα.

*Et ie prierai le Pere, & il vous don-
nera vn autre Consolateur, pour de-
meurer avec vous eternellement.*

17. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ
ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν ὅτι
ὁ θεὸς αὐτὸν, ὃς ἐξ ἡρώσκει αὐτὸν
ὑμῶν. ὃ γινώσκει αὐτὸν ὅτι παρ'
ὑμῶν μένει, καὶ ἐν ὑμῶν ἔσται.

*Assavoir l'Esprit de verité, que le
monde ne peut recevoir, pource qu'il ne
le voit, & ne le cognoist: mais vous le
cognoissez: car il demeure avec vous,
& sera en vous.*

18. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφαν-
οὺς. ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

*Ie ne vous laisserai point orphelins:
ie viendrai vers vous.*

19. Ἐπιμικρὸν καὶ ὁ κόσμος μὴ
ὄσκει ἐπὶ θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτε
με ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσε-
τε.

*Encores vn petit, & le monde ne me
verra plus, mais vous me verrez. pour-
tant que ie vi vous ausi viurez.*

20. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσε-
τε ὑμῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου
καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν.

*En ce iour-là, cognoistrez-vous que
ie suis en mon Pere, & vous en moi, &
moi en vous.*

14. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

If ye shall aske any things in my Name / I will do it.

15. Si diligitis me : mandata mea servate.

If ye love me / keepe my commandments.

16. Ego rogabo Patrem, & alium paraclētum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum.

And I will pray the Father / and he shall give you another Comforter / that hee may abide with you for ever.

17. Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum, vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Even the Spirit of truth / whome the worlde cannot receive / because it seeth him not / neither knoweth him : but ye knowe him : for he dwelleth w you / & shall be in you.

18. Non relinquam vos orphanos : veniam ad vos.

I will not leave you comfort lesse : but I will come to you.

19. Adhuc modicum, & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me : quia ego vivo, & vos vivetis.

Yet a litle while / and the worlde shall see me no more / but ye shall see me : because I live / ye shall live also.

20. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

At that day shall ye knowe that I am in my Father / and you in me / and I in you.

14. Was ihr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun.

Quad i bedet mit Naffen / der vil ieg gore.

15. Liebet ihr mich / so haltet meine Gebot.

Elstet mig / da holder mine Bud.

16. Vnd ich will den Vater bitten / vnd er soll euch einen andern Tröster geben / daß er bey euch bleibe ewiglich.

De ieg vil bede Faderen / oc hand skal giffue eder en anden Tröster / at hand skal bliffue hos eder ewigelig.

17. Den Geist der Wahrheit / welchen die Welt nicht kan empfangen / denn sie sihet ihn nicht / vnd kennet in nicht. Ir aber kennet in / denn er bleibet bey euch / vnd wirdt bey euch sein.

Sandheds Aand / huilcken Verden icke kand an / namme / Thi hun seer hannem icke / oc kender hannem icke. Men i kende hannem / thi hand bliffuer hos eder / oc skal vere i eder.

18. Ich will euch nicht Waisen lassen / ich komme zu euch.

Ieg vil icke forlade eder Faderløse / Jeg kommer til eder.

19. Es ist noch vmb ein kleines / so wird mich die Welt nicht mehr sehen / Ihr aber solt mich sehen / denn ich lebe / vnd ihr solt guch leben.

Det er end nu en liden stund / saa skal Verden icke see mig mere / Men i skulle see mig / Thi ieg leffuer / oc i skulle oesaa leffue.

20. An demselbigen Tage werdet ir erkennen / daß ich inn meinem Vater bin / vnd ihr in mir / vnd ich in euch.

Paa den samme dag / skulle i forstaa / at ieg er i min Fader / oc i vdi mig / oc ieg i eder.

14. Budeteli zať prosyti sřze Směno mē / yāť včiniim.

Ať ezykolwteť bedžieće prositi w imie me / ta včynis.

15. Milugeteli mne / Přikázanij má zachovávejte.

Jestliž mne milujete / chovávejte rozkazania moje.

16. A yāť prosyti budu Otce / a jiněho Dřessytele dá wám / aby s wami zůstal na wěky.

A bedet za prositi Oycā / āť me / so počtešycie da wam / aby s wami mne stal na wěki.

17. Duchá prawdy / kterě hoť Swěť nemuž přiziti / nebo newidij ho / ani ho znā Ale wy gey poznāte / nebť w wās zůstane / a w wās bude.

Ato Duchā oněgo prawdy / ktereho swiāt pryzitac nie moze / bo go nie widzi / ani go zna / lecy wy znaciego / gdyž w wās mne stā / y w wās bedzie.

18. Neopustim wās Syro / taw / přigdukt wām.

Nie zůstāwte wās osirocā / tyni ā wrocecie se do was.

19. Geste malitě / a Swěť mne gijnewzřij. Ale wy vřřijte mne / neb yā žyw gsem / y wy ži wi budete.

Jestce malitě / ā swiāt mne gij newzřij. Ale wy vřřijte mne / bo yā žywe y wy žyć bedžieće.

20. W ten den wy poznāte / že yā gsem w Otcy mēm / a wy wem mē / a yā w wās.

W on džen wy poznācie / že etem ta jest w Oyci moim / ā wy wem mne y ta w wās.

יד

21. מן האורג לנתה פ
פוקדני ונטר להון הו חו
מחב לי הו דין דרחם
לי יתרחם מן אבי ואנא
ארחמייהי ואחוייהי ב
נפשי :

Chi ha i miei comandamenti, & offer-
nali, esse è quel che mi ama : e chi ama
me, sarà amato da mio Padre : & io
l'amarò, e dichiarerommi a lui.

22. אמר לה יהודא לא
הוא סכריושן אמרי מנו
לו אנה עתיד למחיו
נפשו ולא הנא לעלמא :

Iuda (non già l'Isariote) gli dice,
Signore, che cosa è questa, che tu habbi a
manifestar te stesso a noi, e non al mondo?

23. ענא ישוע ואמר לה
מן דרחם לי מלתי נטר
ואבי ירחמייהי ולנתה א
אחינו ואננו לגתה ע
עבדינו :

Iesus rispose, e disse, Se alcuno mi
ama, offeruara la mia parola, e mio Pa-
dre l'amarà, e verremo a lui, e faremo
dimora appresso di lui.

24. הו דין דלא רחם לי
מלתי לא נטר ומלתי
הדא דשמעון אנהו לא
הנת דילי אלא דאפני
דשדריני :

Chi non mi ama, non offerua le mie
parole : e la parola che voi udite, non è
mia, ma del Padre che mi ha mandato.

25. הליו מללתי עמכון
כד לנתכון איתי :

Io v'ho dette queste cose stando ap-
presso di voi.

26. הו דין פרחליטון
רוחא דקודשא הו דמשדר
אבי בשמי הו ילפכון כל
מדם ויעהדכון כל מנ
דאמר אנא לכון :

Mais le Consolateur, que est le Spiritu
santo, que il Padre mandará nel nome
mio, s'enseignará egli tutte le cose, e am-
mentarávni tutte le cose che io v'ho dette.

יד

21. לאשר היו לו המצות ואשר
נוצר אותנה וה הוא האורב
אותי והאורב אותי יאהב מאב
ואני אהב אותו ואגלה לו את
נפשי :

Elque tiene mis mandamientos, y los guar-
da, aquel es elque me ama : y elque me ama, se-
rá amado de mi Padre : y yo lo amaré a el y me
manifestaré a el.

22. אמר לו יהודה איננו האיש
כדיות אדני ומה גתה כי את
עתיד לעלות לנו את נפשו ולא
לעולם :

Dizele Iudas, no el Isariote, Sennor, que ay
porque te has de manifestar a nosotros, y no al
mundo?

23. ויען ישוע ויאמר לו אם
איש אורב אותי את דברי יצור
ואבי יאהב אותו ונבוא אליו
ואתו מעור נעשה :

Respondio Iesus, y dixole, Elque me ama, mi
palabra guardará : y mi Padre lo amarà, y vendre-
mos a el, y haremos con el morada.

24. אשר איננו אורב אותי את
דברי לא יצור והדבר אשר
שומע אותו איננו לי כי אם
לאבי אשר שלחני :

Elque no me ama, no guarda mis palabras :
y la palabra que aueys oydo, no es mia, si no del
Padre que me embió.

25. את הדברים האלה דברתי
אלכם בעודני עמכם :

Estas cosas hos hé hablado estando con vo-
sotros :

26. והמנחם הוה הקדש אשר
ישלח אותו האב בשמי הוא
ילמדכם כלם ויזכיר לכם את
כל אשר דברתי לכם :

Mas aquel Consolador, el Espiritu Sancto,
alqual el Padre embiará en mi nombre, áquel os
ensennará todas las cosas, y os acordará todas las
cosas que os hé dicho.

יד

21. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ
τηρᾷ αὐτὰς, ἐκαὶνός ἐστι ὁ ἀγα-
πῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπη-
θήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, & ἐγὼ
ἀγαπήσω αὐτὸν, & ἐμφανίσω αὐ-
τῷ ἑαυτὸν.

Qui a mes commandemens, & les
garde, c'est celui qui m'aime : & qui m'
aime, il sera aimé de mon pere, & ie l'ai-
merai, & me declarerai a lui.

22. Λέγει αὐτῷ ἰούδας, ὃς ὀνομα-
ζώμενος, κύριε, τί γέγονεν ὅτι ὑμῖν
μέλλει ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ ὃς
ὄχι τῷ κόσμῳ;

Iude (non pas l'Isariote) lui dit, Sei-
gneur, d'où vient ce que tu te declare-
ras a nous, & non point au monde?

23. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ, εἰ τις ἀγαπᾷ με, τὴν λό-
γον μου τηρεῖ, καὶ ὁ πατήρ μου ἀ-
γαπήσει αὐτὸν, & ἐπεὶ αὐτὸν ἐλθ-
σόμεθα, καὶ μνησθῶμεν αὐτῷ ποιή-
σμεθα.

Iesus respondit, & lui dit, Si quel-
cun m'ainé, il gardera ma parole, &
mon Pere l'aimera : & nous viendrons
a lui, & ferons demeure chez lui.

24. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τὸς λό-
γους μου οὐ τηρεῖ καὶ ὁ λόγος ὃν
ἀκούετε οὐκ ἐστὶν ἐμὸς, ἀλλὰ τῷ
πρίμψαντί με πατρί.

Qui ne m'aime, il ne garde point
mes paroles. Et la parole que vous oyez
n'est point mienne, mais du Pere qui m'a
enuoyé.

25. Ταῦτα λαλάληκα ὑμῖν περὶ
ὑμῖν μένον.

Je vous ai dit ces choses demeurant
avec vous.

26. ὁ δὲ ἐνέμνηται ὁ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον, ὃ πρίμψεν ὁ πατήρ ἐν
τῷ ὀνόματί μου, ἐκαὶνός ὑμᾶς δι-
δάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσεται ὑμᾶς
πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.

Mais le Consolateur qui est le S. E-
sprit, que le Pere enuoyera en mon nom,
vous enseignera toutes choses, & vous
reduira en memoite toutes les choses
que ie vous ai dites.

CAP. XIII.

21. Qui habet mandata mea, & servat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

He that hath my commandments / and keepeth them / is he that loveth me: and hee that loveth me / shall be loved of my Father: and I will love him / and will shewe mine owne selfe to him.

22. Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes, Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo?

Iudas sanxte unto him (not Iscariot) Lorde / what is the cause that thou wilt shewe thy selfe unto vs / and not unto the worlde?

23. Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Iesus answered / and said unto him / If any man love me / he will keepe my worde / and my Father will love him / and we will come unto him / and will dwell with him.

24. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus: sed eius qui misit me Patris.

He that loveth me not / keepeth not my wordes / and the worde which ye heare / is not mine / but the Fathers which sent me.

25. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.

These thinges haue I spoken unto you / being present with you.

26. Paracletus autem, Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecunque dixero vobis.

But the Comforter / which is the holie Ghost / whom the father will send in my Name / he shall teach you all thinges / and bring all thinges to your remembrance / which I haue tolde you.

Das XIII. Capitel.

21. Wer meine Gebot hat / vnd heft sie / der ist / der mich liebet. Wer mich aber liebet / der wirdt von meinem Vater geliebet werden / vnd ich werde ihn lieben / vnd mich in offenbaren.

Huo som haffuer mine Bud / oc holder dem / hand er den / som mig elster. Oc huo mig elster / hand skal elstis aff min Fader / oc ieg skal elste hannem / oc obenbare mig faar hannem.

22. Spricht zu ihm Iudas / nicht der Ischarioth: HERR / was ist das du vns dich wilt offenbaren / vnd nicht der Welt?

Iudas siger til hannem / icke den Ischarioth / HERR / huader det / at du vilt obenbare oss dig / oc icke Verden?

23. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Wer mich liebet / der wirdt meine Wort halten / vnd mein Vater wirdt ihn lieben / vnd wir werden zu ihm kommen / vnd Wohnung bey ihm machen.

Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Huo mig elster / hand holder mine ord / Oc min Fader skal elste hannem / oc wi skalle komme til hannem / oc gore Boli hosi hannem.

24. Wer aber mich nicht liebet / der heft meine Wort nicht. Vnd das Wort das ihr höret / ist nicht mein / sondern des Vaters der mich gesandt hat.

Men huo mig icke elster / hand holder icke mine ord. Oc det Ord som i hore / er icke mit / Men Faderens / som mig vdsende.

25. Solchs hab ich zu euch geredt / weil ich bey euch gewesen bin.

Saadant haffuer ieg talet til eder / den stund ieg haffuer veret hosi eder.

26. Aber der Tröster der heilige Geist / welchen mein Vater senden wirdt in meinem Namen / derselbige wirdt euch alles lehren / vnd euch erinnern alles des / das ich euch gesagt habe.

Men Trösteren den hellig Aand / huilken min Fader skal sende i mit Naffn / den samme skal lære eder det altsammen / oc minde eder paa alt det / som ieg sagde eder.

Kapitola XIII.

21. Kdož má přikázání má / a zachovává / tenť gest kterýž mne miluje: a kdo mne miluje / milován bude od Otce mého: a jáť gen budu milován / a zgerwím se samého gen m.

Kterýž sic trzyma rozkazání mego / y zachowywate / tenčí jest ktery mne miluje / a kero mne miluje / bedzie go też milował Ociec mój / y ja go milowac bedę / a obias wie mu siebie samego.

22. Řekl genu Iudas / ne onen Ischariotský: PANE / co se gest stalo / že zgerwiti chceš sebe samého nám / a ne Swětu?

Powiedział mu Iudas / nie on Ischaryot / Panie coż to jest? Przecz się tyłko nam obiawić maš a nie światu?

23. Odpověděl Ježíš / a řekl: Milujeli kdo mne / řeč mau zachováwati bude / a Otce můj bude gen milowati / a k němu přijdeme / a přijmeme v něho všinjme.

Odpowiedział Jezus / y řekl mu / jeśli mne kero miluje / słowa moje zachowywac bedzie / a Ociec mój wmluje go / y do mego przyjmiemy / a mieszkacie w niego wczyniemy.

24. Kdož ne miluje mne / řečij mých nezachováwa. A řeč kteraž slyšíte / neníž má / ale toho kterýž mne poslal / Otce wa.

Ktoć mne nie miluje / słowa moich nie zachowywa / a słowo ktere slyšacie / nie jest moje / ale onego ktery mne poslal Ojciec.

25. Ento wěc mluwíl gsem wám / v wás přebýwage.

Thomá wam powiedział v was mieszkać.

26. Přeslytel pak ten / genť gest Duch Swatý / kteréhož posle Otec wěc wěc mne / tenť wás naučí wšem wěcem / a připomene wám wšecny wěc / kterýž koli mluwíl gsem wám.

Lecz poślešyćiel on Duch święty / kterego posle Ociec w imię moje / on ci was nauczy wšych kiego / y przywiedzie wam ku pamięci wšych co wam powiedział.

יד

27. שְׁלֹמָא שְׁבִיק אֲנָהּ לִכְוֹן
שְׁלֹמָא דִּילִי יִהְיֶה אֲנָהּ לִכְוֹן
לֹא הָיָא אִיכְכָּה דִּיהָב
עֲלֵמָא אֲנָהּ יִהְיֶה אֲנָהּ לִכְוֹן
לֹא יִתְנִיד לִכְוֹן וְלֹא
יִדְחֵל:

Io si lascio la pace, io si do la mia pace: non come la da il mondo, & la do io: non si turbis il tuor vostro, ne si sgementi:

28. שְׁמַצְתוֹן דִּהָאָהּ אֲמַרְתָּ
לִכְוֹן דִּהָאָהּ אֲנָהּ וְאֵתֵּן
אֲנָהּ לְנִתְכֹן אֱלֹהִי רַחֲמִין
הַיְיָתוֹן לִי חֲדָה הַיְיָתוֹן
דִּהָאָהּ אֲנָהּ לְנִתְכֹן אֱלֹהִי דִּהָאָהּ
רַב הוּא מְגִי:

Voi habuete edito ch'io l'ho detto, Io so, & vengo a voi. Se voi mi amaste, certo vi rallegraste che io vi habbi detto. Io so al Padre: percioche il Padre è maggior da me.

29. וְהָשָׂה הָאָהּ אֲמַרְתָּ
לִכְוֹן עַד לֹא יִהְיֶה דְמִי
דִּהָאָהּ תְּהִימָנוֹן:

Et hora io se l'ho detto prima che sia fatto: accioche quando sarà fatto, & io lo crediate.

30. מְכִיל לֹא אֲמַלֵּה
עֲפֻכִין סִינְאָתָהּ אֲתֵּן
גִּיר אֲרֻכּוֹנָהּ דְּעֲלֵמָא וְכִי
לִית לָהּ מִדָּם:

Io non parlarò piu molto con effouoi: percioche il principe di questo mondo viene, & non ha niente in me.

31. אֲלֵא דִידַע עֲלֵמָה
דִּרְחִים אֲנָהּ לֵאבִי וְאִיכְכָּה
דִּבְקֻדְגִי אֲבִי הַכּוֹת עֲבָד
אֲנָהּ קוֹמֵי וְאֵל מִפְּסָה:

Ma questo è a fine, che il mondo conosca, ch'io amo il Padre, & come il Padre m'ha comandato, così fo. Leuanteus su, andiamo via di qui.

ט

1. אֲנָהּ אֲנָהּ גִּפְתָּהּ
דְּשִׁרְרָה וְאֲבִי הוּא פִּלְחָה:

Io son la vera vite, & mio Padre è il laboratore.

יד

27. אֲתָּ שְׁלֹום עֻב אֲנִי עֲמָכֶם
אֲתָּ שְׁלָמִי נִתֵּן אֲנִי לָכֶם
לֹא אִיכְכָּה הַעֻלָּם נִתֵּן אֲנִי
נִתֵּן לָכֶם אֶל־יִשְׁחֻחַח לְבַבְכֶם
וְלֹא יִדָּח:

La paz os dexo, mi paz os doy: no como el mundo la da, yo os la doy: no se turbe vuestro corazón ni tenga miedo.

28. שְׁמַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲמַרְתִּי
לָכֶם אֲנִי הוֹלֵךְ וְאִכְוֹן אֲלֵיכֶם
אֲמַרְתֶּם הַיְיָבֹנֵג אֲנִי תִשְׁמַחֵ כִּי
אֲמַרְתִּי הוֹלֵךְ אֲנִי אֶל־הָאָבִי כִי
אֲבִי גָדוֹל מִמֶּנִּי הוּא:

Aueys oydo como yo hos he dicho, Voy y vengo a vosotros. Si me amassedes, ciertamente gozaros hyades (porque he dicho) que voy al Padre: porque el Padre mayor es que yo.

29. וְעַתָּה אֲמַרְתִּי לָכֶם בְּטָרִם
יַעֲשֶׂה וְאֲמַרְתִּי תִהְיֶה:

Y aora os lo he dicho antes que se haga: paraque quando se hiziere, creays.

30. עוֹד לֹא רְכוֹת אֲדַבֵּד אֲלֵיכֶם
כִּי בִּנְיָן נִשְׂיָה הַעֻלָּם וְכִי לֹא
הָיָה לוֹ מִאֲמָרָה:

Y a no hablaré mucho con vosotros: Porque viene el Principe de este mundo, mas no tiene nada en mi.

31. אֲבֵל לִמְעַן יִדַּע הַעֻלָּם
כִּי אֲוִיב אֲנִי אֶת־הָאָבִי וְכִי
עוֹשֶׂה אֲנִי בְּאִשְׁרֵי צִוָּה אֲוִי
לִכְוֹן קוֹמֵי גִלְכָּה מִפְּסָה:

Empero paraque conozca el mundo, que amo al padre, y como el Padre me dió el mandamiento así hago, leuantaos, vámos de aqui.

ט

1. אֲנִי הוּא הַגִּפְרִי אֲמַתִּי וְאֲבִי
הוּא הַכּוֹרֵם:

Yo soy la vid verdadera: y mi Padre es el laborador.

יד

27. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ παρεστέδω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δέλιαται.

Je vous laisse la paix, ie vous donne ma paix: & ne la vous donne point comme le monde la donne. Vostre cœur ne soit troublé, & ne soit point crainif.

28. Ἡκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὡς ἀγαθὸν καὶ ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς· οἱ ἡγοῦντές με, ἐχάρητε αὐτῷ, ὅτι εἶπον, παρεδόμην πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατὴρ μὲ μείζων μὲ ἐστίν.

Vous auez ouï que ie vous ai dit, Je m'en vai, & si m'en vien à vous: si vous m'aimiez, vous seriez certes ioyeux de ce que j'ai dit, le m'en vai au Pere: car le Pere est plus grand que moi.

29. Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν γαίεσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύητε.

Et maintenant ie vous l'ai dit deuant qu'il soit adueni, afin que quand il sera adueni vous croyiez.

30. Οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἐρχεται γὰρ ὁ τῷ κόσμῳ ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει εἶδος.

Je ne parlerai plus gueres avec vous: car le prince de ce monde vient, & n'a rien en moi.

31. Ἀλλ' ἵνα γινῶσθε ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ, οὕτως ποῶ. ἐγείρεσθε, ἀγώμεν ἐντεῦθεν.

Mais c'est afin que le monde cognoisse que j'aime le Pere, & fai ainsi comme le Pere m'a commandé Leuez-vous, partons nous d'ici.

ΚΕΦΑΛ. 16.

Εγώ εἰμι ἡ ἀμπέλ· ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατὴρ μὲ ὁ γεωργός ἐστίν.

Je suis le vrai sep, & mon Pere est le vigneron.

CAP. XIII.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

Peace I leave with you: my peace I give unto you: not as ye world giveth/ give I unto you. Let not your heart be troubled/ nor feare.

28. Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est.

Ye haue heard howe I said vnto you I goe away / and will come vnto you. If ye loued me, ye would verely reioyce/ because I saide/ I go vnto the Father: for my Father is greater then I.

29. Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis.

And now haue I spoken vnto you/ before it come / that when it is come to passe/ ye might beleue.

30. Iam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Hereafter will I not speake many things vnto you: for the prince of this world commeth/ and hath nought in me.

31. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: Surgite, eamus hinc.

But it is that the worlde may knowe that I loue my Father: and as the Father hath commaunded me/ so I doe. Arise/ let vs goe hence.

CAP. XV.

Ego sum vitis vera: & Pater meus agricola est.

I am the true vine / and my Father is an husbndman.

Das XIII. Capitel.

27. Den Friede lasse ich euch/ meinen Frieden gebe ich euch: Nicht gebe ich euch wie die Welt gibt. Euer Herz erschrecke nicht / vnd fürchte sich nicht.

Ieg lader eder Fred / min Fred giffuer ieg eder. Ieg giffuer eder iche som Verden giffuer. Eders Herde forferdis iche / oc fröchte sig iche.

28. Ihr habt gehöret / daß ich euch gesagt habe / Ich gehe hin / vnd komme wider zu euch. Hettet ihr mich lieb / so würdet ihr euch freuen / daß ich gesagt habe / Ich gehe zum Vater / denn der Vater ist grösser denn ich.

I horde/ at ieg sagde eder/ Ieg gaar bort / oc kommer til eder igen / Haffde i mig kær / da glædte i eder / at ieg sagde / Ieg gaar til Faderen / Thi Faderen er større end ieg.

29. Vnd nun hab ichs euch gesaget/ ehe denn es geschieht / auff daß/ wenn es nun geschehen wirdt / daß ihr glaubet.

Oc ieg sagde eder det nu / før end det skeer / paa / det / naar som det nu skeer / at i skulle tro.

30. Ich werde fortmehrer nicht vil mit euch reden. Denn es kombt der Fürst diser Welt vnd hat nichts an mir.

Ieg skal her effter iche tale meget mere med eder / Thi denne Verdens Færste kommer / oc haffuer inred med mig.

31. Aber daß die Welt erkenne/ daß ich den Vater liebe/ vnd ich also thue/ wie mir der Vater gebotten hat. Stehet auff/ vnd lasset vns von hinnen gehen.

Men at Verden skal kende / at ieg elsker Faderen / oc ieg gør saa / som Faderen bød mig. Staa op / oc lader off gaa bort.

Das XV. Capitel.

Ich bin ein rechter Weinstock / vnd mein Vater ein Weingärtner.

Ieg er ic ret Vintre / oc min Fader er en Vingaaerde mand.

Kapitola XIII.

27. Pokog zůstawugi wam/ pokog mąg dąwam wam / nie jako Śwēt dąwā / nā dąwam wam. Nermutij se Erdece waffe/ ani se strachog.

Pokoy zostawiam wam / pokoy on moy dąwam wam / nie tak jakto dąwa Śwēt / na wam dąwam / niechżec się nie trwoży serce wasze / ani się lęka.

28. Schließte auf/ je nā fell gsem wam/ Gdu / a zase přij gduť wam. Vyštemně mīlos wālī / radomalibnšie se owšsem / žegduť Otce / neb Otce wěšš mne gest.

Schließte die zem sa wam powšedžal / Odchodze wyrocie se do was gdy wyście nie miłowali / wżdybyście się weseliłi zem wam powiedžal / Ide do Ojca / bo Ociec więcej niż ja jest.

29. A nynij powěděl gsem wam / přwě nežliby se stalo / řdž se stane / abyšter wěřili.

Terazciem wam powiedžal / przed tym niż się stanie / iż gdy się to stanie / żebyście wierzyli.

30. Biž ne mnoho mluwiti budu s wami / nebo gest přišlo knijze tohoto Swēta / a na mně nemá ničehož.

Teď daleč s wami wšele mowiti nie bede / abowiem idzie Książę Śwātā rego / a we mnie nie ma.

31. Ale aby poznal Swēt / je nā mlugi Otce / a jakož mi přikázani dal Otce / tak činim. Wstaňte / podme odtud to.

Alażby poznal Śwāt że ja miłuję Ojca / jakto mnie rozkazał Ociec / tak czynię: Wstancie / podmy z tad.

Kapitola XV.

A gsem winny kmen prawy / a Otce mąg Winar gest.

I am test onā winna młacie / prawdziwa / a Ociec moy ien winarzem.

ט ו

2 כל שבשתא דבי פארא
לא נהבא שחל לה ואידא
דנהבא פארא מדבא לה
דבארא סגאא פתתא:

*Egli taglia via ogni tralcio che in me
non fa frutto, e qualunque fa frutto il
monda, acciò che faccia più frutto.*

3 אנתון מן פרו דכין
אנתון מטול מלת
דמלת עמכון:

*Voi già sete mondi per la parola ch'io
v'ho parlata.*

4 הנו בי ואנא בכין
איכנא דשבשתא ל
משכחא דחלת פא
מן נבשה או לא מנהא
בגבתא הכנא אה ל
אנתון או לא תקוון בי:

*State in me, & io in voi. Si come il tral-
cio non può da se stesso far frutto, se non
stane la vite: così ne voi ancora, se voi
non state in me.*

5 אנא אנא גבתא
ואנתון שבשתא מן
דמנהא בי ואנא פה הנא
מיתא פארא סגאא
מטול דדלא אנא ל
משכחין אנתון למעבד
מדם:

*Io son la vite, & voi sete i tralci. Chi
sta in me, & io in lui, fa molto frutto: im-
perocché senza me voi non potete far ni-
ente.*

6 או לא דין אנש מנהא
בי משכחא לבר אור
שבשתא ונבשה ולקטין
רמין לה בגורא דתאקד:

*Se alcuno non sta in me, è gittato
fuora come il tralcio, & si secca: poi li rac-
colgono, & gittano nel fuoco, & abbru-
giansi.*

7 אנתון פרו דכין וכל
יקוון בכין כל מן
דמנהא למשכחא לה
לכין:

*Se voi stiate in me, che mie parole stan-
no in voi, domandate tutto che voi vorrete,
e farauvi fatto.*

ט ו

2 כל זמורה בי אנש
עשה פרו ישתא וכל אנש
עשה פרו יטהרה לעשות פרו
רב:

*Todo pampano que en mi no lleua fruto,
quitarlo ha: y todo aquel que lleua fruto, limpi-
arlo ha, para que lleue mas fruto.*

3 ומעתה טהרי אתם בעבור
הדבר אשר דברתי אליכם:

*Y vosotros seys limpios por la palabra que
os he hablado.*

4 דבק עמי ואני עמכם
כאשר הזמורה תכל
לעשות פרו ממנה אתם לא
תדבק בגפר כל גם לא אתם
אתם לא עמי תדבקו:

*Estad en mi, y yo en vosotros. Como el pam-
pano no puede llevar fruto de si mismo, si no es-
tuuiera en la vid, así ni vosotros, si no estuuiere-
des en mi.*

5 אני הוא הגפר ואתם הזמורות
הדבק בי ואני בו הוא יעשה
פרו רב כי מבלי עדי לא תכלו
לעשות מאומה:

*Yo soy la vid, vosotros los pampanos: el que
está en mi, y yo en él, este lleua mucho fruto (por-
que sin mi nada podeys hazer.)*

6 אתם איש לא דבק בי ישלך
החוצה כזמורה ותיבש ואספיה
ובנש שליכה לבער:

*El que en mi no estuuiere, será echado fue-
ra como mal pampano, y secarse ha: y cogenlos, y
echarlos en el fuego, y arden.*

7 אתם תדבקו בי ודברי יהיו
בכם וכל אשר תשאלו
יהיה לכם:

*Si estuuiereis en mi, y mis palabras estuuiere-
ren en vosotros, todo lo que quisiereis pediréis,
y os será hecho.*

16.

2. Παν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον
καρπὸν, αὐτὸ ἀποκόψω, ὥστε πλεονέ-
χον φέρον, καὶ θύξω αὐτὸ, ἵνα πλεονέ-
χον καρπὸν φέρῃ.

*Il taille tout le sarment qui ne porte
point de fruit en moi: & élmonde tout
celui qui porte fruit, afin qu'il porte
plus de fruit.*

3. Ἦδη ὑμεῖς καθαρὸι ἐστέ διὰ τὸν
λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

*Vous êtes ia nets pour la parole que
ie vous ai dite,*

4. Μείνατε ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐγὼ ἐν ὑ-
μῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται
καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ
μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, ἕτως ὁ ἐν ὑ-
μῖν, εἰ μὴ ἐν ἐμοὶ μείνῃ.

*Demurez en moi, & moi en vous. Co-
me le sarment ne peut de lui-même
porter fruit, s'il ne demeure au sep: ne
vous aussi semblablement, si vous ne de-
murez en moi.*

5. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπέλ, ὑμεῖς
τὰ κλήματα: ὁ μὲν ἐν ἐμοὶ, καί-
γὰρ ἐν αὐτῷ, ἔσται φέρων καρπὸν
πολὺν: ὁ πὺρ χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνα-
ται ποιῆν ἄν.

*Je suis le sep, & vous en estes les sa-
mens: qui demeure en moi, & moi en
lui, porte beaucoup de fruit: car hors
de moi vous ne pouvez rien faire.*

6. Ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐξέλ-
θῃ ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηρα-
νῇ, καὶ συναρῶσιν αὐτὸ, καὶ εἰς
τὸ πῦρ βάλλουσιν, ὥστε καίεται.

*Si quelqu'un ne demeure en moi, il est
ietté hors comme le sarment, & le seche
puis on l'amallé, & le met on au feu, &
brulle.*

7. Ἐὰν μείνῃτε ἐν ἐμοὶ, & τὰ ρη-
ματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὅσα θέλη-
τε αἰτήσασθε, καὶ γνήσεται ὑμῖν.

*Si vous demeurez en moi. & mes
paroles demeurent en vous, demandez
tout ce que vous voudrez, & il vous se-
ra fait.*

2. Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Every branch that beareth not fruit in me, he taketh away, and every one that beareth fruit, he purgeth it, that it may bring forth more fruit.

3. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.

Nowe arene cleane through the worde, which I haue spoken vnto you.

4. Manete in me: & ego in vobis, sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.

Abide in me, and I in you: as the branch can not beare fruit of it selfe, except it abide in the vine, no more can ye, except ye abide in me.

5. Ego sum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

I am the vine: ye are the branches: hee that abideth in me, and I in him, the same bringeth forth much fruit: for without me can ye do nothing.

6. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes: & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

If a man abide not in me, he is cast forth as a branch, and withereth: and men gather them, and cast them into the fyre, and they burne.

7. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.

If ye abide in me, and my wordes abide in you, aske what ye will, and it shall be done to you.

2. Einen jedlichen Reben an mir, der nicht frucht bringet / wirdt er weggenomen / vnd einem jedlichen der da frucht bringet / wirdt er reinigen / das er mehr frucht bringe.

Huer Quist paa mig / som icke bær Fruct / skal hand bort tage / Oc huer som bær fruct / skal hand renses / at hand skal bære mere Fruct.

3. Ir seht jetzt rein / vmb des Worts willen / das ich zu euch geredt habe.

I ere nu rene / for det Ord skyld / som ieg taledet til eder

4. Bleibet in mir / vnd ich in euch. Gleich wie der Rebe kan keine Frucht bringen von ihm selber / er bleibe denn am Weinstock / Also auch ihr nicht / ihr bleibet denn an mir.

Bliffuer i mig / oc ieg i eder. Ege som Quisten icke kand bære Fruct aff sig self / vden hand bliffuer paa Vintraet / Ege saa oc icke i / vden i bliffue i mig

5. Ich bin der Weinstock / ihr seht die Reben. Wer in mir bleibet / vnd ich in ihm / der bringet vil Frucht / den ohn mich köndt ihr nichts thun.

Jeger Vintraet / i ere Quistene. Quo som bliffuer i mig / oc ieg i hannem / hand bær megen fruct Thi vden Mig kunde i intet gøre.

6. Wer nicht in mir bleibet / der wird weggerworffen / wie ein Rebe / vnd verdorret / vnd man sammlet sie / vnd wirfft sie ins feuer / vnd muß brennen.

Quo som icke bliffuer i mig / Hand skal bortkastis / som en Quist / oc visne / oc mand sancker dem / oc kaster dem i ilden / at brende.

7. So ihr in mir bleibet / vnd meine Wort inn euch bleiben / werdet ihr bitten was ihr wolt / vnd es wirdt euch widerfaren.

Der som i bliffue i mig / oc mine ord bliffue i eder / da skulle i bede huad i ville / oc det skal vederfari eder.

2. Každau rato lest kteráž wemně nenese Dwoyce / odřežgi: a každau kteráž nese Dwoyce / wotřistě gi / aby hogně gšly Dwoyce nesla.

Wšelka láto rost we mně nie przynosi owoce / a wšelka kora przynosi owoce / aby obřizby owoce przynosiła.

3. Eš wy čistij gšte / pro řet kteráž gšem mluvil wám.

Juž wy testěšcie čistym dila slova ktorem wam powědžal.

4. Žustaněž wemně / a ná w wás. Patož ratolest nemůž něsti Dwoyce sama od sebe / neostaněli při kmenu / teš wy / gedině lež žustaněte we mně.

Niešřayciež wemně a sa w was / bo každo látoroš nie moze przyněšć owoce samá / siebie teš / a nie bedžie trwac w mace / a teš wy / eš wěsli we mně trwac nie bedžiecie.

5. Pát gšem winňšmen / a wy ratolesti: kdo žustawá we mně a ná w něm / ten nese Dwoyce mnohě / nebo bezemne nie nemůžete učiniti.

Jacím teš maceš / a wyšcie sa látoroš / ten ktory mēška we mně / y w kima teš mēškam / ten przynosi wielki owoce / bo přeze mně nic nie možete učynit.

6. Nežustaněli kdo we mně / wywržen bude wen nato rato / lest / a vřchneš / a žberauš gen a na oheň wvrhau / a šhořijš.

Jestliž řho we mně trwac nie bedžie / tedy přez wyrzuconym bedac / wne každo látoroš vřchneš / y potym ty látoroš žberaš y do ogně mēca a pogoráš.

7. Žustaněli we mně / a slowa má žustanauš w wás / žač foli budete čistij prořti / štaněš wám.

Jestliž w mně trwac bedžiecie / a slowa teš more w was trwac beš / a / ežgo foli wěš bedžiecie čistě / prořte y štaněš wám.

טו

8 בְּהִדָּא מִשְׁתַּפַּח אֲבִי
דְּבִרְתָּא סִגְרָא תִּתִּין
וְתִהְיוּן תַּלְמִידֵי :

In questo è glorificato il Padre mio, che voi apportiate molto frutto, e siate fatti miei discipoli.

9 אִיכְנָא דְּאֲהַבְנִי אֲבִי
אִף אֲנִי אֲהַבְתְּכוֹן קִוּוּ
בְּרַחֲמֵי דִילִי :

Si come il Padre ha amato me, così ho io amato voi: siate nel mio amore.

10 אֲנִי פִיקְדֵנִי תִּשְׁרוֹן ת
תִּקְוִין בְּחֻבָּא דִילִי אִיכְנָא
דְּאֲנִי גִטְרָת פִּיקְדֵנִיהִי
דְּאֲבִי וּמִקְוָא אֲנִי
בְּחֻבָּא :

Se voi osservarete i miei comandamenti, starete nel mio amore: si come io ho osservati i comandamenti di mio Padre, e sto nel suo amore.

11 הֲלִין מִלִּילָת עֲמֻכּוֹן
דִּידְוִיתִי תִּהְיוּן בְּכוֹן ו
וְתִשְׁתַּמְלֵא חֲדוּתְכוֹן :

Io v'ho parlate queste cose, accioche la mia allegrezza sia in voi, e l'allegrezza vostra sia compiuta.

12 הֲנִוּ פִיקְדֵנִי דְּתַחְבוֹן חֲד
לְחֲד אִיכְנָא דְּאֲנִי א
אֲהַבְתְּכוֹן :

Questo è il mio comandamento, che voi vi amate l'un l'altro como ho amato voi.

13 חֻבָּא דְּרַב מִן הֲנִי
לִית דְּאֲנִשׁ גִּפְשֵׁה יִסִּים
חֲלָף רַחֲמוֹהִי :

Ninno ha maggiore amor di questo, cioè, quando qualcuno mette la sua vita per li suoi amici.

14 אֲנִתִּין רַחֲמֵי אֲנִתִּין אֲנִי
תַּעֲבִדוֹן כָּל דְּמִפְקֵד אֲנִי
לְכוֹן :

Vos farete miei amici, se voi fate tutto cio che io v'ho comanda.

15 לֹא מִכִּיל קִרָּא אֲנִי
לְכוֹן עֲבִדָּא מִטוֹל דְּעִבְדָּא
לְנִי יָדַע מִנָּה עֲבִד מִרָּה
רַחֲמֵי דִין קִרְיָתְכוֹן מִטוֹל
דְּכָל דְּשִׁמְעוֹת מִן אֲבִי
אֲוִדְעָתְכוֹן :

Io non vi dico piu servi, percioche il servo non fa quello che fa il suo Signore: ma vi ho detti amici, per tanto che v'ho fatto noto tutto cio che io ho udito da mio Padre.

טו

8 בּוֹלָאָת נִאֲדָר אֲבִי אֲנִי פִרְיָ
רַב תַּעֲשֹׂו וְתַלְמִידֵי תִהְיוּ :

En esto es clarificado mi Padre, en que lleueys mucho fruto: y seays mis Discipulos.

9 בְּאִשְׁר אֲהַבְנִי תִּהְיֶה כֵן אֲנִי
אֲהַבְתִּי אֲתָתְכֶם דְּבִקוּ בְּאֲהַבְתִּי :

Como el Padre me amó, tambien yo os he amado; estad en mi amor.

10 אֲנִי מִצְוֹתִי תִּצְרוּ דְּבִקוּ
בְּאֲהַבְתִּי בְּאִשְׁר אֲנִי נִצְרָתִי אֲתָתְ
מִצְוֹת אֲבִי וְדִבַּק בְּאֲהַבְתִּי :

Siguardades mis mandamientos, estareys an mi amor; como yo tambien he guardado los mandamientos de mi padre, y estoy en su amor.

11 וְנִתַּת הַיֵּלֶךְ דְּבִרְתִּי אֲלֵיכֶם
אִשְׁר תִּדְבַּק בְּכֶם שְׂמִחָתִי
וְשְׂמִחָתְכֶם תִּמְלֵא :

Estas cosas os he hablado para que mi gozo este en vosotros, y vuestro gozo sea cumplido.

12 וְזֹאת הִיא הַמִּצְוָה אִשְׁר
תִּתְּחַבּוּן אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ בְּאִשְׁר
אֲנִי אֲהַבְתִּי אֲתָתְכֶם :

Este es mi mandamiento Que os ameys los vnos a los otros-como yo os ame.

13 אֲהַבָּה גְּדוּלָּה עַל-זֹאת לְאִישׁ
לֹא הָיָה לוֹ כִּי אֲנִי אִשְׁר יִשִּׁים
אִישׁ אֶת-גִּפְשׁוֹ עַל-רֵעֵהוּ :

Nadie tiene mayor amor que este, que ponga alguno su alma por sus amigos.

14 אֲתָתְכֶם רַעֲי הֲוִים אֲנִי תַּעֲשֹׂו
כָּל-אִשְׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתָתְכֶם :

Vosotros soys mis amigos, si hizierdes las cosas que yo os mando.

15 עוֹד אֲנִי קוֹרָא לְכֶם עֲבָדִים
כִּי עֲבִד אֲנִי יוֹדַע מִה עֲשֵׂה
אֲדִנִּי כִּי אֲנִי אֲמַרְתִּי כִּי רַעֲי
אֲתָתְכֶם כִּי כָּל אִשְׁר שְׂמַעְתִּי
מֵאֲבִי הוֹדַעְתִּיכֶם :

Ya no os diré fieruos, porque el fieruo no sabe loque haze su fennor: mas heos dicho amigos, porque todas las cosas que oyde mi Padre, os he hecho notorias.

טו

8. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολλὸν φέρῃτε, καὶ γνήστεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

En cela est glorifié mon Pere que vous apportiez beaucoup de fruit, & lors deuiendrez vous mes disciples.

9. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἠγάπησα ὑμᾶς· μένετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Comme le Pere m'a aimé, ainsi aussi vous ai-je aimés demeurez en mon amour.

10. Ἐὰν πᾶς ἐντολάς μου τηρήσῃ, μένει ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ πᾶς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς μου τηρήσα, καὶ μὴ μὴ αὐτὸς ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Si vous gardez mes commandemens, vous demeurerez en mon amour: comme j'ai gardé les commandemens de mon Pere, & ie demeure en son amour.

11. Ταῦτα λαλάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἣ ἐστὶ ἐν ὑμῖν μόνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

Je vous ai dit ces choses afin que ma ioye demeure en vous, & que vostre ioye soit accomplie.

12. Αὕτη ἐστὶ ἡ ἐντολὴ ἣ ἐστὶ, ἵνα ἀγαπᾷτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησεν ὑμᾶς.

C'est ici mon commandement que vous vous aimiez l'un l'autre, comme ie vous ai aimés.

13. Μείζονα πύτης ἀγάπῃς ἔδωκεν ἅ τις ἔχῃ, ἵνα τίς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ.

Nul n'a plus grande amour que celle-ci, allavoir quand quelcun met son ame pour ses amis.

14. Ὅσοι φιλοῦν με ἵνα ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

Vous serez mes amis, si vous faites tout ce que ie vous commande.

15. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δούλος οὐκ οἶδε τί ποιᾷ αὐτὸς ὁ κύριος· ὑμᾶς ὅμως ἠγάπησα φίλους, ὅτι πίστευσα ὅτι ὅσα τὰ πατρὸς μου, ἐγὼ εἶπα ὑμῖν.

Je ne vous appelle plus seruiteurs: car le seruiteur ne fait que son maistre fait: mais ie vous ai noimé mes amis, pourtant que ie vous ai fait cognoistre tout ceque j'ai oui de mon Pere.

8. In hoc glorificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

Herein is my Father glorified in he beare much fruite / and he made my disciples.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

As the Father hath loved me / so have I loved you: continue in my love.

10. Si praecepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei praecepta servavi, & maneo in eius dilectione.

If ye shall keepe my commandments / ye shall abide in my love: as I have kept my Fathers commandments / and abide in his love.

11. Haec locutus sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

These things have I spoken unto you / that my joy might remaine in you / & that your joy might be full.

12. Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.

This is my commandment / that ye love one another / as I have loved you.

13. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Greater love then this hath no man / when any man bestoweth his life for his friends.

14. Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis.

Ye are my friends / if ye do what I commaund you.

15. Iam non dico vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius, Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

Henceforth / call I you not servants: for the servant knoweth not what his master doeth / but I have called you friends: for all things that I have heard of my Father / have I made known to you.

8. Darinnen wirdt mein Vater gehret / daß jr vil Frucht bringet / vnd werdet meine Jünger.

Der vdi skal min Fader eris / at i bære megen Frucht / oc bliffue mine Disciple.

9. Gleich wie mich mein Vater liebet / also liebe ich euch auch. Bleibet in meiner Liebe.

Ëige som min Fader elster mig / saa elster oc ieg eder. Bliffuer i min kærlighed.

10. So ihr mein Gebot haltet / so bleibet ihr in meiner Liebe / gleich wie ich meines Vaters Gebot halte / vnd bleibe in seiner Liebe.

Der som i holde mine Bud / da bliffue i vdi min kærlighed / Ëige som ieg holder min Faders Bud / oc bliffuer i hans kærlighed.

11. Solches rede ich zu euch / auff daß meine Freude in euch bleibe / vnd euer Freude vollkommen werde.

Saadant taser ieg til eder / at min Glæde skal bliffue i eder / oc eders glæde skal bliffue fuldkommen.

12. Das ist mein Gebot / daß ihr euch untereinander liebet / gleich wie ich euch liebe.

Det er mit Bud / at i skulle elste huer andre. Ëige som ieg elster eder.

13. Niemand hat grössere Liebe / denn die / daß er sein Leben leset für seine Freunde.

Ingen haaffuer større kærlighed end denne / at hand lader sit Ëiff for sine Venner.

14. Ihr seht meine Freunde / so ihr thut was ich euch gebiete.

I se mine Venner / der som i gøre huad ieg biuder eder.

15. Ich sage hinfort nicht / daß ihr Knecht seht / denn ein Knecht weiß nicht was sein Herr thut / Euch aber habe ich gesagt / daß jr Freunde seht / denn alles was ich habe von meinem Vater gehört / hab ich euch kunth gethan.

Ieg siger icke lenger / at i ere Suenne / Thi en Suennd veed icke / huad hans Herre gør. Men eder haaffuer ieg sagt / at i ere Venner / Thi alt det som ieg hørde aff min Fader / haaffuer ieg kundgiort eder.

8. Wtomt ostawen gest Dtec muog / abyssste mnohy aužiteł pñiesli / a vñiněni byli mogi Běcdniyey.

W tym ci test w wielbion Ociec moy / iżbyście wy wiele owoců przyniesli / a będziecie moimi z ołennikami.

9. Jakoż milował mne Dtec / y nã milował sem wãs. Zůstanetej milowanij mēm.

Jako mne milował Ociec / tak y iã milowałem wãs / trwajcież tedy w oncy miłości moiej.

10. Budetej zachowawati Pñikazaniy mã / zůstanete w mēm milowanij: Jakoż y nã pñikazaniy Dtec mēho gsem zachował / y zůstãwãw w geho milowanij.

Jesliż rozkazania moie zachowawãcie będziecie / zostaniecie w miłości moiej / tak iãkom iã zachowawãł rozkazania Oycã mego / y zostãwãw w miłości jego.

11. Tyto węc mluwil gsem wãw / aby radość mã zůstala w wãs / a radość wãse aby byla naplněna.

Tamci tam powiedziãł / aby ono weselenie moie w wãs zůstalo / a wypelnito sic weselenie wãse.

12. Totot gest Pñikazaniy mē / abyssste se milowali wespolek / natoż nã milował gsem wãs.

Tocież moie rozkazanie / abyście iedni drugie milowali / tak som iã was vmilował.

13. Běstřhyhoť milowanij nad to žadny nemá / neť aby žiwot swůj kdo položil za pñãtelny swě.

Wiecejřey nãd te miłości žadeniema / iedno gdy kto zdrowie swe klãdžie za swe pñiacioly.

14. Wy pñãtele mogi gste / vñinisteli to coťkoli nã pñikazugi wãw.

Wy iestěście pñiaciele moji / iestliż / czynie będziecie to coťkoli wietã wãw rozkazue.

15. Biż wãs nebudu nazh wati Služebniyey / neb Služebniyē newij cobny činil Pãn geho. Ale wãs gsem nazwał pñãtelny: neb wšsectny węc kterěť kolt gsem slyšel od Dtec mēho / znãmy gsem wãw vñinil.

Jãž was dãlepy nie bedenãzywãł slugami / gdyž slugã nie wie co czyni Pãn jego / lecz was nazwãł sem pñiacioly / bo to wšyřtko com slyšel od Oycã mego / oznaymãlem wãw.

ט ו

16 לא הִנֵּנִי אֶתְּמוֹן ג
גְּבוּרָתוֹנִי אֶלֶּא אֶנְנִי הוּ
גְּבוּרָתוֹן וְסִמְתִּיכֹן דָּאף
אֶתְּמוֹן תְּאֵלִין מִיתוֹן ב
פֶּאֶרֶב וּפֶאֶרִיכֹן יִקְוִין
דְּכָל־דְּתִשְׁאֵלֹן לֵאבִי בְּשִׁמִּי
יִתֵּל לְכוֹן:

*Voi non hanete eletto me, ma io ho
eletti voi: & homini ordinati accioche voi
andiate, & apportiate del frutto, & il vo-
stro frutto sia permanente: a fine che cio
che voi domandarete al Padre nel nome
mio, egli v'elo dia.*

17 הִלִּין מִפְּקֵד אֶנְנִי לְכוֹן
דְּתִתְּבוֹן חַד לְחַד:

*Queste cose vi comando, a fine che
voi v'amiate l'un l'altro.*

18 וְאֵן עֲלֵמָא סִנְא לְכוֹן
דְּעֹן דְּקִדְמִיכֹן לִי סִנְא:

*Se il mondo v'ha in odio, sappiate
ch'egli ha hauuto in odio me prima che
voi.*

19 וְאֵלֹן מִן עֲלֵמָא ה
הוּיִתוֹן עֲלֵמָא לְדִילָה רַחֵם
הֵנָּא אֶלֶּא לֹא הוּיִתוֹן מִן
עֲלֵמָא אֶנְנִי גִיר גְּבוּרָתוֹן
מִן עֲלֵמָא מְטוֹל הֵנָּא סִנְא
לְכוֹן עֲלֵמָא:

*Se voi fusse stati del mondo, il mon-
do amarebbe quel che fusse suo. Doue
perche voi non sete del mondo, ma io vi
ho eletti del mondo, pero il mondo v'ha in
odio.*

20 עֲהֵרֹן מִלְּתָא דְּאֶנְנִי
אֶמְרַת לְכוֹן דְּלִית עֲבָדָא
דְּרַב מִן מִרְה אֵן לִי רַדְּבוֹ
אָף לְכוֹן יִרְדְּבוֹן וְאֵן
מִלְּתִי נְטֵרֹן אָף דִּילְכוֹן
יִטְרוֹן:

*Ricordateni de la parola che io v'ho
detta, Che il seruitore non è maggior del
suo patrone, Se essi hanno perseguitato me
perseguitaranno ancor voi: se hanno of-
feruata la mia parola, offeruaranno an-
cor la vostra.*

ט ו

16 אֲתֵם לֹא בְּחַרְתֶּם בִּי כִי
אֲנִי אֲנִי בְּחַרְתִּי בְּכֶם וְשִׁמְתִּי
אֲתֶכֶם לְהִלּוֹךְ וְלִגְדוֹל וְלַעֲשׂוֹת
פְּרִי וּפְרִיכֶם יָקוּם לְמַעַן כָּל
אִשֶּׁר תִּשְׁאֵל מִן הָאֵב בְּשִׁמִּי
יִתֵּן לְכֶם:

*No me elegistes vosotros a mi más yo hos
elegie a vosotros: y os he puesto paraque vays y
lleueys fruto: y vuestro fruto permancezca, para-
que todo loque pidierdes del Padre en mi nom-
br, el os lode.*

17 אֵת הָאֵלֶּה מַצִּיחַ אֲנִי לְכֶם
אִשֶּׁר תִּתְּבוֹן אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ:

*Esto os mando, Que os ameys los vnos a
los otros.*

18 אֲנִי יִשְׁנָא אֲתֶכֶם הָעוֹלָם
דְּעֹן כִּי־לִפְנֵיכֶם שָׁנְאִי:

*Si el mundo os aborrece, sabed que a mi me
aborreció antes que a vosotros.*

19 אֲנִי מִן־הָעוֹלָם הִיִּיתִים
וְגַם הָעוֹלָם אָהֵב אֶת־אִשֶּׁר לוֹ
וְכִי מִן־הָעוֹלָם לֹא הוּיִים כִּי
אֲנִי אֲנִי בְּחַרְתִּי בְּכֶם מִן
הָעוֹלָם עַל כֵּן שָׁנָא אֲתֶכֶם
הָעוֹלָם:

*Si fuerades del mundo, el mundo amaria lo-
que es suyo: mas porque no soys del mundo, an-
tes yo os elegi del mundo, por esso os aborrece el
mundo.*

20 זְכוֹר לְדַבַּר אִשֶּׁר אֲנִי אֶמְרַתִּי
לְכֶם הָעֵבֶד אֵינְנִי גְּדוֹל מֵאֲדֹנָי
אֲנִי אֲתִי רַדְּבוֹ וְגַם אֲתֶכֶם
יִרְדְּבוֹ אֲנִי אֶת־דְּבָרִי נִצְרוֹ וְגַם
אֶת־דְּבָרְכֶם יִצְרוֹ:

*Acordaos de la palabra que yo os he
dicho, No os el sieruo mayor que su Sennor. si
a mi me han perseguido, tambien a vosotros
perseguiran: si han guardado mi palabra, tam-
bien guardarán la vuestra.*

16.

16. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξαθε,
ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμην ὑμᾶς, καὶ
ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπαγάγητε
καὶ καρπὸν φέρετε, καὶ ὁ καρπὸς
ὑμῶν μὴ ἔσθ' ἵνα ὁ, τὸν αἰτήσητε τὸν
πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑ-
μῖν.

*Ce n'est point vous qui m'avez esleu,
mais c'est moi qui vous ai esleus, & qui
vous ai establis: afin que vous alliez, &
apportiez fruit, & que vostre fruit soit
permanent: a celle fin que tout ce que
vous demanderez au Pere en mon nom,
il le vous donne.*

17. Ταῦτα ἐπιτέλλομαι ὑμῖν, ἵνα
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

*Je vous commande ces choses, afin
que vous vous aimiez l'un l'autre.*

18. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισᾷ, γι-
νώσκειτε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν με-
μίσηκεν.

*Si le monde vous a en haine, sachez
qu'il m'a eu en haine premier que vous.*

19. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς ἠγάπησεν, ὁ κόσμος
ἀντὶ τοῦ ἰδοῦν ἐφίλει· ὅτι ὁ κόσμος
ἐκ ἐξέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξα-
μην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τὸ
μισᾷ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

*Si vous eussiez esté du monde, le mon-
de aimeroit ce qui seroit sien: or pour-
ce que vous n'estes point du monde, mais
que ie vous ai esleus du monde, pourtāt
le monde vous a en haine.*

20. Μνημονεύετε τὰ λόγια ἃ ἐγὼ
εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐστὶ δόξα μείζων
ἐκ κυρίου αὐτοῦ· εἰ ἐμὲ ἰδὼσαν, καὶ
ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἑ-
τήρησαν, καὶ τὸν ὑμῶν τηρήσου-
σιν.

*Ayez souenance de la parole que ie
vous ai dite, Que le seruiteur n'est point
plus grand que son maistre. s'ils mont
persecuté, aussi vous persecuteront-ils:
s'ils ont gardé ma parole, aussi garde-
ront-ils la vostre.*

16. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

Ic haue not chosē me; but I haue chosē you / and ordeined you / that yee goe and bring forth fruite / and that your fruite remaine / that whosoever ye shall aske of the Father in my Name / he may giue it you.

17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

These things commande I you / that yee loue one another.

18. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit.

If the worlde hate you / yet know that it hated me before you.

19. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret, quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

If ye were of the worlde / the worlde would loue his owne: but because ye are not of the worlde / but I haue chosē you out of the worlde / therefore the worlde hateth you.

20. Memento sermonis mei quem ego dixi vobis, Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur, si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruiabunt.

Remember the worde that I saide vnto you / The seruant is not greater then his master. If they haue persecuted me: they will persecute you also: if they haue kept my word / they will also keepe yours.

16. Ihr habt mich nicht erwöhlet sondern ich habe euch erwöhlet / vñnd gesetzt / daß ihr hingehet vñd Frucht bringet / vñnd euer Frucht bleibe / auff daß / so ihr den Vater bittet in meinem Namen / daß ers euch gebe.

I haue icke vduale mig / Men ieg vdualde eder / oc sette eder / At i skulle gaabot oc bære Frucht / (oc eders Frucht bliffue /) Paa det om i bede Faderen om noget i mit Naamn / at hand skal giffue eder det.

17. Das gebiete ich euch / daß ihr euch vntereinander liebet.

Das biuder ieg eder / at i skulle elste huer andre.

18. So euch die Welt hasset / so wisset / daß sie mich vor euch gehasset hat.

Der som Verden hader eder / Da skulle i vide / at hun hadede mig før end eder.

19. Veret ihr von der Welt, so hetze die Welt das ire lieb. Diweil jr aber nicht von der Welt seht / sondern ich habe euch von der Welt erwöhlet / darumb hasset euch die Welt.

Baare i aff Verden / da elste Verden det hende til / hørde Ihi at effert i ere icke aff Verden / men ieg vdualde eder aff Verden / Der saare hader Verden eder.

20. Gedencet an mein Wort / daß ich euch gesaget habe / Der Knecht ist nicht grösser den sein Herr. Haben sie mich verfolget / sie werden euch auch verfolgen. Haben sie mein Wort gehalten / so werden sie euers auch halten.

Tencker paa mit ord / at ieg sagde eder / Guenden er icke storre end hads Herre. Forsulde de mig / de skulle oc forfølge eder. Hulde de mit ord / da skulle de oc holde eders.

16. Newy gstemnewy wolli / ale ná gsem wás wywolli: a postawil sem wás abyssie sli / a vžitel přinesli a vžitel wás aby žistal / aby žatbyssie koli prosyli. Dce we směnu mēm / dal wām.

Nie wiście mnie obrali / ale msa obral was / posthánowilem was / abyście sli y przyniesli woć / a iżby woć wás trwał / iż oczkołwiekbyście prośili od Oycā w imię moie / żeby wām dał.

17. To přikazugi wām / abyście se milowali wespolek.

Thoc wām powiedam abyście c spolecznie milowali.

18. Dašli wás Swět nenáwidij / wžtež / žeť gest mne přwě než wás w nenáwisti měl.

Jeśli żeć wás świat ma w nienawiści / wiecie żeć y mne pierw wyemial w nienawiści.

19. Byście byli z Swěta Swět coť gest geho milował by: že pak negste z Swěta / ale ná z swěta wywolil gsem wás / protož wás Swět nenáwidij.

Byście byli z swiata / tedy by swiat cho co test iego milował / lecz i jeste nie sa z swiata / a sam was wybral z swiata / y dla tego z was swiat ma w nienawiści.

20. Pamatugte na mau řeť / kteravž gsem ná mluwil wām / Nenijst Služebnij wěřšij než Ji Pán geho. Poněwadž gsau je mně protiwilli / y wām se protiwilli budau: Gestliže gsau řeť mau zachowali / y wāšy zachowáwati budau.

Wspomniēte ná slowa řecem iž wām powiedzial / Nie testci slugá wierzšij niż Pán tego / testci jecmnie přesladowali / y wāšci přesladowā & beda / a testci slowa me zachowýwati / y wāšec zachowýwātē beda.

18.

21. Ἀλλὰ πῶς τὰ πέντε ποιήσα-
σιν ὑμῖν; διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι σὺ
οἶδας τὸν πέμψαντά με.

Mais ils vous feront toutes ces choses à cause de mon Nom: pource qu'ils ne cognoissent point celui qui m'a élu.
nuoye.

22. Εἰ μὴ ᾔθροι καὶ ἐλάτῃ ἡ σὺ ἀν-
 τὶς, ἀμαρτίαν σὺν εἶχον· νῦν δὲ
 ἀπέφασ· σὺν ἔχουσι, ὡς τῆς ἀ-
 μαρτίας αὐτοῦ.

Si ie ne fusse venu & n'eusse parlé
à eux, ils n'auroyent point de peché :
mais maintenant ils n'ont point d'ex-
cuse de leur peche.

23. Ὁ ΕΙΣΕΛΘΩΝ, ΚΑΙ Τὸν ΠΑΤΕ-
ΡΟΣ ΜΕΣ ΛΕΓΟΜΕΝ.

Qui m'a en haine, a aussi en haine
mon pere.

24. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἔπαυσατε ἐν αὐ-
ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἀλλ' ὁ παππῆκεν, αἰ-
μαρτῆν σὺν αἵματι· τὴν δὲ καὶ ἐπὶ
ἐσχάτοις, ἐκμεμῆσθαι καὶ ἐμὲ καὶ
τὴν πατέρα μου.

Si ie n'eusse fait entr'eux les œuvres
que nul autre n'a faites, ils n'auroyent
point de peche: mais maintenant ils les
ont veues. & ont eu en haine & moi &
mon Pere.

25. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος
ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐ-
τοῦ, ὅτι ἐμίσησαν με οἱ ἔθνη.

Mais c'est afin que soit accomplie
la parole qui est écrite en leur Loy, di-
sant, Ils m'ont eu en haine sans cause.

26. Ὅταν ᾗ ἔλθῃ ὁ ὡς ἐκκλησίας, ὅν
ἐγὼ πέμψω ὑμῖν ὡς ὁ πατήρ,
τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ ὡς
ὁ πατήρ ἐκπαρεύεται, ἐκθάνει
μαρτυρήσας περὶ ἐμοῦ.

Mais quand le Consolateur sera venu, lequel ie vous enuoyerais de par mon pere, alla voir l'Esprit de verite, qui procede de mon pere, cestui la tesmoignera de moi.

27. Καὶ ὑμεῖς Ἰουδαῖοι, ὅτι
ὡς δέχησθε μετ' ἐμοῦ ἔσθε.

Et vous aussy en tesmoignerez: car
vous estes des le commencement a-
uec moi.

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meū: quia nesciunt eum qui misit me.

But al these things will they do vnto you for my names sake / because they haue not knowen him that sent me.

22. Si non venissem, & locutus fuissẽm eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

If I had not come and spoken vnto them / they should not haue had sinne: but nowe haue they no cloke for their sinne.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

He that hateth me / hateth my Father also.

24. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum.

If I had not done workes among them which none other man did / they had not had sinne: but nowe haue they both seene / and haue hated both me and my Father.

25. Sed ut adimpleatur sermo qui in Lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis.

But it is that the word might be fulfilled / that is written in their Lawe / They hated me without a cause.

26. Cum autem venerit Paracletus, quem ego mitto vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

But when the Comforter shall come / whom I will sende vnto you from the Father / euen the Spirit of truth / which proceedeth of the Father / hee shall testifie of me.

27. Et vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis.

And ye shall witnes also / because ye haue bene with me from the beginning.

21. Aber das alles werden sie euch thun / vmb meines Namens willen / Denn sie kennen den nicht / der mich gesandt hat.

Wen alt det skalle de gore eder / for mit Naffn skyld / Thi at de kende ick den / som ieg vdsende.

22. Wenn ich nicht kommen were / vnd hette es ihnen gesaget / so hetten sie keine Sünde. Nun aber können sie nichts fürwenden / ihre Sünde zu entschuldigen.

Der som ieg vaare ick kommen / oc haffde sagd dem det / da haffde de ingen synd. Men nu kunde de inted finde paa / at aarsage deris synd met.

23. Wer mich hasset / der hasset auch meinen Vater.

Huo mig hader / hand hader oc min Fader.

24. Hette ich nicht die Werck gethan vnter ihnen / die kein ander gethan hat / so hetten sie keine Sünde. Nun aber haben sie es gesehen / vnd hassen doch beyde mich vnd meinen Vater.

Haffde ieg ick gjort de Gerninger iblant dem / som ingen anden haffuer gjort / da haffde de ingen synd. Men nu haffue de det seet / De hade dog baade mig oc min Fader.

25. Doch daß erfüllet werde der Spruch in irem Geseze geschrieben: Sie hassen mich ohne vrsache.

Dog at det Ordspocck bescreffuit i deris Low skal fuldkommis / De hade mig vden aarsage.

26. Wenn aber der Tröster kommen wirdt / welchen ich euch senden werde vom Vater / der Geist der Wahrheit / der vom Vater ausgehet / der wird zeugen von mir.

Maar Trösteren kommer / hvilken ieg skal sende eder fra Faderen / sandheds Aand / som vdgaaer fra Faderen / hand skal vidne om mig.

27. Vnd ihr werdet auch zeugen / denn ihr seht von anfang bey mir gewesen.

Deti skulle oesaa vidne / Thi at i haffue veret hos mig aff begyndelsen.

21. Ale toto wssceko vćinij wam / pro Gmēno mē / neb neznagij toho kterhž mne poslal.

Aleć wam tho wssytko czynię beda dla imienia mego / bo nie znali onego ktory mne poslal.

22. Bych byl nepřisěl a neřmsluvil gim hřijchu by neměl / ale nynj wřmsluwy nemá / gij hřijchu swěho.

Bych byl nie przyszedł a nie powiedział im / nie miałby grzechu / lecz teraz nie ma / czymby się wywiesć z grzechu swego.

23. Kdož mne nenávidij / v Dceť mēho nenávidij.

Ktoć mne má w nienawisći / má y Dycá mego w nienawisći.

24. Bych skutkūw nečinil mežy nimi / kterhž gest žadnř giny nečinil / hřijchubn neměl. Ale nynj gsau widěl / y nenáwiděl mney Dceť mēho.

Bych byl miedzynimł thych spraw nie czynil křhorych žaden me czynil / nie miałby grzechu / lecz teraz widzieli / a mieli nie rytko mne w nienawisći / ale teř y Dycá mego.

25. Ale aby se naplnila řeč kteráž w Zákoně gegich napsána gest / Že w nenávisťi měl mne darmo.

Aleć sie to dżetie aby sie wypelnilo slowo ktore jest w zakonie ich napisano / A mieli mne slusn ie w nienawisći.

26. Kdž přijde Břěšťtel kterhž pā possli wam od Dceť duchu prawdy / kterhž od Dceť pochāž / ten ř swědectwij wydawati bude o mně.

A tās gdye przydźie pocięty / ktore iā wam posle od Dycā. Duch on prawdy ktory od Dycā pochodzi / onćio mnie da świadectwo.

27. Wy swědectwij wydawati budete / nebo od počátku semnau gste.

Wy teř dacie świadectwo / bo ze mna iestęście od początka.

1 והליו מלילת עמכון הלא
תתפסלון :

Io vi ho dette queste cose, à fin che voi non vi scandalizate.

2 יפקינכון גיר מן
כנושתהון ותאמתא שעתא
דכל דיקטולכון יסבר
דקורבנא מקרב לאלהא :

Essi vi banderanno da le sinagoghe: anzi viene il tempo che chiunque s'ammazzarà, si penserà far servizio à Dio.

3 והליו יעבדון מטול הלא
ידעו ולא לאבי ולא לי :

E queste cose vi faranno, perche non hanno conosciuto ne il Padre ne me.

4 והליו מלילת עמכון
הפא דאמתא עדנהון ת
תעדהון אנו דאנא אמרת
לכון הליו דיו מן קדים לא
אמרת לכון דעמכון הוית :

Ma io v'ho parlate queste cose, accioche quando l' hora sarà venuta, voi ve ne ricordate, che io ve l'ho dette: e non v'ho dette queste cose da principio: perche io ero conesso voi.

5 השא דיו אול אנא לי
לנת מן דשדדני ולא אנש
מככון משאא לי לאיכא
אול אנת :

Ma hora io me ne vo à colui che m'ha mandato: e niun di voi mi domanda, Dove vai tu?

6 אמרת לכון גיר הליו
ואתת פרוותא ומלית
לכותכון :

Ma perche io v'ho dette queste cose, la tristezza ha riempito il cuor vostro.

7 אלא אנא שדרא אמר
אנא לכון דפקח לכון
האנא אול או גיר אנא
לא אול אנא פרוקליט
לא אתת לכותכון או דיו
אול אשדדני לכותכון :

Ma io vi dico la Verità, egli è bene per voi ch'io me ne vada: perche se io non vo, il Consolator non verrà à voi: e se io vo, ve lo manderò.

1 אמתהאלה דברתי לכם פן
תפסלון :

Estas cosas os he hablado, para que no os escandalizeys.

2 מעדתם ישליכו אתכם וגם
בנה העת אשר כל ההרג
אתכם יחשב להקריב קרבן
לאלהים :

Echaroshan de las Synogas: antes la hora viene, quando qualquiera que os matare, pensará que haze servicio à Dios.

3 ואתהאלה יעשו לכם כי
לא ידעו אתהאב ולא אותי :

Y estas cosas os haran, porque no conocen al Padre ni à mi.

4 לכן דברתי אליכם את
האלה אשר הם תבוא העת
תזכרו למו כי אני אמרתי לכם
ואתהאלה מראשית לא אמרתי
לכם כי עמכם הייתי :

Mas heos dicho esto, para que quando aquel la hora viniere, os acordeys de ello; que yo os lo auia dicho: esto empero no os lo dixi al principio, porque yo estaua con vosotros?

5 ועתה הולך אנכי אל
שלחני ואיש ממכם לא שואל
לי אנה הולך אמת :

Mas aora voy à quem me embió; y ninguno de vosotros me pregunta, Donde vas?

6 אבל כי אתהאלה דברתי
אליכם וימלא לבבכם באבל :

Antes porque os he hablado estas cosas, tristeza ha henchido vuestro coraçon.

7 אך אני אתהאמת מדבר
אליכם מועיל לכם אשר אני
הולך ואם אינני הולך גם
המנחם לא יבוא אליכם ואם
אהלך שלחני אליכם :

Empero yo os digo la verdad, que os es necessario que yo vaya, porque si yo no fuese, el Consolador no vendria à vosotros: mas si yo fuere, embiaros lo he.

Ταυτα λελάληκα υμιν, ινα μη
σκανδαλισητε.

Je vous ai dit ces choses, afin que vous ne foyez point scandalisez.

2. Ἀποσυναγωγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἐρχεται ὥρα, ινα πᾶς ὁ δραπετίας ὑμᾶς, δοξῇ λατρεύειν τὸν θεόν.

Ils vous chasseront hors des synagogues: même le temps vient que quiconque vous fera mourir, cuidera faire service à Dieu.

3. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, καὶ ἐμέ.

Et vous feront ces choses, pourtant qu'ils n'ont cognu le Pere ne moi,

4. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ινα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα ἔγινον ἐξ ἀρχῆς ὅτι μετ' ὑμῶν ἦμην.

Mais ie vous ai dit ces choses, afin que quand l'heure sera venue, il vous souuienne que ie les vous ai dites: toutesfois ie ne vous ai point dit ces choses des le commencement, pource que i'estoye avec vous.

5. Νῦν ᾧ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ ἀδὴς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, πῶς ὑπάγεις;

Et maintenant ie m'en vai à celui qui m'a enuoyé, & personne de vous ne me dsmande, Où vas tu?

6. Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπληρώκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

Mais pource que ie vous ai dit ces choses, tristesse a rempli vostre cœur.

7. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· εἰ γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παρακλητὴς ὁ οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· εἰ δὲ ᾧ περὶ τοῦ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς.

Toutesfois ie vous di la verite, il vous est expedient que ie m'en allie: car si ie ne m'en vai, le Consolateur ne viendra point à vous: & si ie m'en vai, ie le vous enuoyerai.

Hæc locutus sum vobis,
ut non scandalizemini.

These things haue I sayde vnto
you: that ye should not be offended.

2. Absque synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

They shall excommunicate you: yet / the time shall come / that whosoever killeth you / will thinke that he doeth God seruice.

3. Et hæc facient vobis: quia non noverunt Patrem, neque me.

And these things will they doe vnto you / because they haue not knowen the Father / nor me.

4. Sed hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram.

But these things haue I tolde you / that when the houre shall come / ye might remember / that I tolde you the. And these things saide I not vnto you from the beginning / because I was with you.

5. Et nunc vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?

But now I goe my way to him that sent me / and none of you asketh me / Whither goest thou?

6. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

But because I haue said these things vnto you / your heartes are full of sorrow.

7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam, si enim non abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.

Yet I tell you the trueth / It is expedient for you that I goe away: for if I goe not away / the Comforter will not come vnto you: but if I departed / I will send him vnto you.

Solchs hab ich zu euch geredt
daß ihr euch nicht ergert.

Dette haffuer ieg taset til eder / at i skulle / icke forargis

2. Sie werden euch inn den Bann thun. Es kompt aber die Zeit / daß / wer euch tödtet / wirdt meinen / er thue Gott einen dienst daran.

De skulle sette eder i Bann. De den tid skal komme / at / huo som ihieslar eder / skal mene / hand gør Gud en Tieniste der met.

3. Vnd solches werden sie euch darumb thun / daß sie weder meinen Vater noch mich erkennen.

De saadant skulle de der saare gøre eder / at de huercken kende min Fader oc en mig.

4. Aber solches hab ich zu euch geredt / auff daß / wenn die Zeit kommen wirdt / daß ihr daran gedencet / daß ichs euch gesagt habe. Solches hab ich euch von Anfang nicht gesagt denn ich war bey euch.

Men ieg haffuer taset dette til eder / paa det / at naar den tid kommer / i skulle tencke der paa / at ieg sagde eder det. De ieg sagde eder icke saadant aff begyndelsen / thi ieg vaar hos eder.

5. Nun aber gehe ich hin zu dem / der mich gesandt hat / vnd niemand vnter euch fraget mich / wo gehest du hin?

De nu gaar ieg hen til den som mig vdsende / or ingen aff eder spør mig at / huort gaar du hen?

6. Sondern dieweil ich solches zu euch geredt habe / ist euer Herz voll traurens worden.

Men fordi at ieg taledede dette til eder / da er deris Herte sorgesult.

7. Aber ich sage euch die Wahrheit / Es ist euch gut / daß ich hingehe. Denn so ich nicht hingehe / so kommet der Tröster nicht zu euch. So ich aber gehe / wil ich ihn zu euch senden.

Men ieg siger eder sandhed / Det er eder gaat / at ieg gaar bort. Thi at gaar ieg icke bort / da kommer Trøsteren icke til eder. Men gaar ieg bort / da vil ieg sende hannem til eder.

Dto węc mluwil gsem
wám / aby sse se nehoršy-
li.

Omět wam powiedzial abyście
nie obrážali.

2. Ben 3 Obeš wyženau
wás Ale přijdeť hodina / že
každý kdož wás zabije / domni-
wati se bude / žeby tihm Bohu
slaužil.

Bedać was ruszá 3 bo žntc / o /
wšem przydzie czas / gdy wšelki
kthory was zabitá bedzie / mntes
máć bedzie že czyni chwale Bogu.

3. A toť učinij wám proto /
neb neznali Otce ani mne.

A toć wam czynić beda / i ž nte
znali Oycu ani mne.

4. Ale tyto węc mluwil
gsem wám / abyście kdož přij-
de hodina těch węc / rozpome-
nuli se / že ná powěděl gsem
wám? Těchto węc pak gsem
nemluwil wám při počátku /
nebť gsem byl s wami.

Ale mět to wam powiedzial /
abyście gdy czas ten przydzie /
wspomnieli na to žem ta powie-
dzial wam / A tihy ch rzezy powie-
dalem wam 3 przodě / bom 3 wá-
mi byl.

5. Ale nyní gdu němu / kte-
rýž mne poslal / a žádný 3 wás
neptá se mne / kde gdes?

Leč teraz odchodze do onego
ktory mne poslal / y nie pyta mne
žaden 3 was do kąd ide.

6. Ale že tyto węc mluwil
gsem wám / protož žármutel
naplnil srdce wasše.

A tákžem tho wam powiedzi
at / smutek náplnil serce wasše.

7. A wšak ná prawdu pra-
wim wám / že všitěně gť wám
abych ná odšel. Nebo neodeg-
duliť / Dřěšitel nepřijde k
wám: a pakliť odegdu / possli
ho k wám.

A powiedamět wam prawde /
Wam ci to požyrecžno iž ja odey-
de / bo tesliby ch nie odšel / Počes
žyciel on nie przydzie do was / ale
iěstij pojde / posle go do was.

8 וְכַבֹּדָא דְּיִשְׁכְּנָא הוּא יִכְסִיּוּהִי
לְעֵלְמָא עַל חַטִּיתָא וְעַל
נְדִיקוּתָא וְעַל דִּינָא :

*Quando esso sarà venuto, conuin-
cerà il mondo di peccato, e di giustitia, e
di giudicio.*

9 עַל חַטִּיתָא דְּלֹא מִ
מְהִימְנִין בִּי :

*Di peccato, percioche non credeno in
me.*

10 עַל נְדִיקוּתָא דְּדִין
דְּלֹת אֲבִי אָדָם וְלֹא
תוֹב חַיִּין אֲנִתָּן לִי :

*Di giustitia, percioche io me ne vo al
Padre, e non mi vedrete piu.*

11 עַל דִּינָא דְּדִין דְּאֲרִכּוּנָא
דְּעֵלְמָא הֵנָּה דִּין הוּא :

*E di giuditio, percioche il principe di
questo mondo è stato giudicato.*

12 תוֹב סְגִי אִירָתִי לִי
לְמֵאמֵר לְכוּן אֶלָּא לֹא
מְשַׁבְּחִין אֲנִתָּן לְמֵאחֵד
הַשָּׁמַיִם :

*Io ho ancora molte cose da dirui, ma
voi non potete portarle hora.*

13 מֵא דְּאֲתָא דִּין רוּחָא
דְּשִׁרְרָא הוּא יִבְרַכּוּן בְּכֻלָּהּ
שִׁרְרָא לֹא גִיד יִמְלִל מִן
רַעִין נִפְשָׁה אֶלָּא כֹּל
דְּיִשְׁמַע הוּא יִמְלִל
וְעִתִּידָתָא יוֹדַעְכוּן :

*Ma quando colui sarà venuto, cioè,
lo Spirito de la Verità, egli vi condurrà in
ogni Verità: percioche non parlerà di se
stesso, ma dirà tutto ciò ch'egli ha uera
Gdito: & annuntiarui le cose à venire.*

14 הוּא יִשְׁבְּחֵנִי מְטוֹל דִּמּוֹן
דִּילִי גִסְבִּי :

*Esso mi glorificarà, percioche pigliarà
del mio, & annuntiarallo à voi.*

15 כֹּל מִדָּם דְּאִיתָּ לְאֲבִי
דִּילִי הוּא מְטוֹל הֵנָּה אֲמַרְתָּ
לְכוּן דִּמּוֹן דִּילִי גִסְבִּי
נִחְנִיכּוּן :

*Tutto ciò che ha il Padre è mio: per
questo & ho detto ch'ei pigliarà del mio, e
ve l'annuntiarà:*

8 וְכַבֹּדָא דְּיִשְׁכְּנָא הוּא יִכְסִיּוּהִי
עַל חַטִּיתָא וְעַל נְדִיקוּתָא וְעַל
הַמִּשְׁפָּט :

*Y quando el viniere, redarguyra al mundo de
peccado, y de justicia, y de juyzio.*

9 עַל חַטִּיתָא כִּי אֵינָם מִמְּהִימְנִין
בִּי :

*De peccado ciertamente, porquanto nu cre-
en en mi.*

10 וְעַל נְדִיקוּתָא כִּי אֶל־אָבִי
הוֹלֵךְ אֲנִי וְעוֹד לֹא יֵרָאֶנִּי :

*Y de justicia, porquanto voy al Padre, y no
me vereys mas.*

11 וְעַל הַמִּשְׁפָּט כִּי נִשְׂאִי
הָעוֹלָם הוּא גִשְׁפָּט :

*Mas de juyzio, porquanto el Principe de este
mundo ya es juzgado.*

12 עוֹד רַבּוֹת הֵיךְ לִי לְדַבֵּר
אֲלֵיכֶם כִּי־נִתְּנָה עִתָּהּ לֹא תוֹכֵלוּ
לִשְׁמָע :

*Aun tengo muchas cosas que deziros, mas
aora no las podeys lleuar.*

13 וְכַבֹּדָא רוּחַ הָאֱמֶת יוֹלִיךְ
אֲתֵכֶם בְּכֻלָּ־אֱמֶת כִּי לֹא
יִדְבַר מִנִּפְשׁוֹ כִּי אִם כֹּל־אֲשֶׁר
יִשְׁמַע יִדְבַר וְאֵת־הָאֲוִתִּיּוֹת
לְאַחֲרֵי יִגִּיד לְכֶם :

*Mas quando viniere aquel Espiritu de Ver-
dad, el os guiara à toda verdad, porque no habla-
rà de si mismo mas todo lo que oyere hablarà : y
las cosas que han de venir os hara saber.*

14 הוּא יְאִדִּיר אֲתֵי כִּי מֵאֲלֵה
אֲשֶׁר לִי יִקַּח וְיִגִּיד לְכֶם :

*El me clarificarà, porque tomarà de mio, y
os lo harà saber.*

15 כֹּל אֲשֶׁר לְאָבִי לִי הוּא עַל־
כֵּן אֲמַרְתִּי כִּי מֵאֲלֵה אֲשֶׁר לִי
יִקַּח וְיִגִּיד לְכֶם :

*Todo lo que tiene el Padre, mio es por esso
dixe que tomarà de mio y os lo hare saber.*

15.

8. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει
τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ
δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

*Et quand cestui-la sera venu, il cō-
uaincra le monde de peché, de iustice, &
de iugement.*

9. Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ
πιστεύουσιν εἰς ἐμὲ.

*De peché, pource qu'ils ne croyent
point en moi,*

10. Περὶ δικαιοσύνης δ', ὅτι περὶ
τῆς πατέρος μου λέγω, καὶ οὐκ
ἐπὶ θεωρεῖτέ με.

*De iustice, pource que ie m'en vai
à mon Pere, & ne me verrez plus.*

11. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων
τῆς κόσμου τούτου κέκερται.

*De iugement, pource que le prince
de ce monde est ia iugé.*

12. Ἐπειθὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν,
ἀλλ' οὐ δύνασθε βασίλειον ἄρει.

*J'ai à vous dire encore plusieurs cho-
ses, mais vous ne les pouvez porter
maintenant.*

13. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ὁ πνεῦ-
μα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς
εἰς πάντας τὰς ἀληθείας, οὐ γὰρ λα-
λήσει αὐτὸς ἐαυτὸν, ἀλλ' ὅσα αὐτὸς
ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐκ χειρὸς
ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

*Mais quand cestui-la sera venu, af-
fauoir l'Esprit de verité, il vous condui-
ra en toute verité: car il ne parlera point
de par soi même: mais il dira tout ce
qu'il aura oui: & vous annoncera les
choses à venir.*

14. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάζει, ὅτι ἐκ
τῶν ἐμῶν λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ
ὑμῖν.

*Cestui-la me glorifiera: car il pren-
dra du mien, & le vous annoncera.*

15. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά
ἐστὶ. Διὰ τῆς ἐξουσίας, ὅτι ἐκ τῶν ἐμῶν
λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

*Tout ce qu'a mon Pere, est mien:
pourtant ai-je dit, qu'il prendra du mien,
& le vous annoncera.*

8 Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.

And when he is come / he will reprove the worlde of sinne / and of righteousnesse / & of iudgement.

9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me.

Of sinne / because they beleue not in me.

10. De iustitia vero: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.

Of righteousnesse / because I go to my Father / and ye shall see me no more.

11. De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus est.

Of iudgement / because the prince of this world is iudged.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo.

I haue yet many things to say vnto you / but ye can not beare them now.

13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur a semetipso: sed quaecunque audiet loquetur, & quae ventura sunt annuntiabit vobis.

Howbeit / when he is come which is the Spirit of truth / he will leade you into all truth: for he shall not speake of him selfe / but whatsoever he shall heare / shall he speake / and he will shewe you the things to come.

14. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

He shall glorifie me: for he shall receive of mine / and shall shewe it vnto you.

15. Omnia quaecunque habet Pater, mea sunt. propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

All things that the Father hath are mine: therefore saide I that he shall take of mine / and shewe it vnto you.

8. Vnd wenn derselbige kompt / der wird die Welt straffen / vmb die Sünde / vmb die Gerechtigkeit / vnd vmb das Gerichte.

De naar hand kommer / da skal hand straffe Verden / for Synd / for Redferdighed / oc for Dom.

9. Vmb die Sünde / daß sie nicht glauben an mich.

For Synden / at de tro icke paa mig.

10. Vmb die Gerechtigkeit aber / daß ich zum Vater gehe / vnd ihr mich hinfort nicht sehet.

De for Redferdighed / At ieg gaar til Faderen / oc i see mig icke lenger.

11. Vmb das Gerichte / daß der Fürst diser Welt gerichtet ist.

For Dommen / at denne Verdens Forste er domt.

12. Ich habe euch noch vil zusagen / aber ihr könnet's jetzt nicht tragen.

Ieg haaffuer end nu meget at sige eder / Men i kunde icke bære det nu.

13. Wenn aber jener der Geist der Wahrheit kommen wirdt / der wirdt euch in alle Wahrheit leiten. Denn er wirdt nicht von ihm selber reden / sondern was er hören wirdt / das wirdt er reden / vnd was zukünftig ist / wirdt er euch verkündigen.

Men naar den Sandheds Aanden kommer / den skal lede eder i al Sandhed. Thi hand skal icke tale aff sig self / men huad hand hører / det skal hand tale / oc huad tilkomendis er / skal hand forkynde eder.

14. Derselbige wirdt mich verklaren / Denn von dem meinen wirdt er nehmen / vnd euch verkündigen.

Den samme skal forklare mig / thi hand skal tage det aff mig / oc forkynde eder.

15. Alles was der Vater hat / das ist mein / darum habe ich gesaget / Er wirdt's von dem meinen nemen / vnd euch verkündigen.

Alt huad Faderen haaffuer / det er mit / Der faar ieg sagde ieg / Hand skal tage det aff mig / oc forkynde eder.

8. A když přijde / onť trestati bude Svět / hříchů / a spravedlnosti / a zřadu.

Gdyž on tedy přijde / bude žít Karát svět / hřechů / a spravedlnosti / a zřadu.

9. Hříchů žagistě / že newěřij ve mne:

Z hřechů / iž nie vvěřijli w mne.

10. Z spravedlnosti pak / že gduť Dce / a giž potom newěříte mne:

Z spravedlnosti žagistě / iž do Dce odchodze / a iž mne wiecej nie vvěřijte.

11. Zřadu / že kníže tohoto Světa giž gěl odsauzeno.

Zřadu tež žagistě / že kníže tohoto světa iž osadzone jest.

12. Gěstě mnohě věc mám mluvit vám / ale nemůžete sněsti nyní.

Jěstěc wíce mám co bych vám mohl / teduo iž theraž sněstie nie můžete.

13. Ale když přijde ten gěst duch pravdy / naučijť vás wšelikě pravdě. Nebo nebude mluvit sám od sebe / ale cožkoli vlyšij / toť mluvit bude / a kterě věc přijijti magij / wěstijugť vám.

Alé gdyž přijde on Duch prawdy / tedyc vás wprawdyti we wšeliku pravdu / bo nie sám od siebie mowitć bedzie / ale co vlyšij / to powie / a co bedzie přijijti magij / wěstijugť wam.

14. Onť mne oslawij / nebo z mēho wezme / a žwěstijugť vám.

Onť mne wślawij / bo wem z mego wezmie co wam opowiedatć bedzie.

15. Wśecty wěc kterěž kolí má Dce / mē gśau. Protož gśem řekl / že z mēho wezme / a žwěstijugť wám.

Wśetki rzeczy ktore ma Otec / mój gśau. Protoż gśem powiedział / że z mego wezmie / co wam opowiedatć bedzie.

י ו

16 קליל ולל תחונני
ותוב קליל ותחונני דאנל
אנא לית אבנ:

Vn poco di tempo & voi non mi vedrete: e di nuovo vn poco di tempo e voi mi vedrete percioche io me ne vo al Padre.

17 ואמרו הנו תלמידיו
חד לחד מנא הי הדב
דאמר לו דקליל ולל
תחונני ותוב קליל
ותחונני ודאנל אנא
לית אבנ:

Allora alcuni de suoi discipoli dissera loro, Che è questo ch'egli dice, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuovo vn poco di tempo, e voi mi vedrete? E quest' altro, Perche io me ne vo al Padre.

18 ואמרו הנו מנא הי
הדא קליל דאמר לו
דעינו מנא ממלל:

Diceuano dunque, Che è questo ch'ei dice, Vn poco di tempo? noi non sappiamo quel ch'ei dica.

19 וישו דין ידע דבין
הנו למשאלותה ואמר
להון על הדב פצין א
אנתון עם חדא דאמרת
לכון דקליל ולל תחונני
ותוב קליל ותחונני:

IESV conoscendo ch'essi voleuano domandarlo, disse loro, Voi ricercate tra voi di quel che io ho detto, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuovo vn poco di tempo, e voi mi vedrete.

20 אמין אמין אמר אנא
לכון דתבכין אנתון
ותאלון ועלמא יהדב
ולכון תכרא אלל
פריתכון לחדותת ת
תהו:

In Verità, in Verità io vi dico che voi piangerete, e lamentarete, e il mondo si valleggerà: voi dico & attristarete, ma la vostra tristezza si conuertirà in goia.

י ו

16 בשעה אסתיר פני ממכם
ולא תראוני ועוד ברגע קטון
תראוני כי הולך אני אל
תאב:

Aun vn poquito, y no me vereys despues otra vez vn poquito, y vermeheys: porque yo voy al Padre.

17 ויאמרו תלמידיו איש לרעהו
מה זאת המדבר אלינו בשעה
לא תראוני ועוד ברגע קטון
תראוני וכי הולך אני אל
תאב:

Entonces dixeron algunos de sus Discipulos vnos a otros, Que es esto que nos dize, Aun vn poquito y no me vereys despues? y otra vez vn poquito, y vermeheys porque yo voy al Padre.

18 ויאמרו זאת מה הוא אשר
אומר הוא בשעה או ברגע לא
ידענו מה מדבר הוא:

Ansique dezian, Que es esto que dize, Vn poquito: no entendemos loque habla.

19 וידע ישוע כי אבו לשאול
לו ויאמר להם על זאת
תבקשו איש מרעהו כי
אמרת בשעה לא תראוני ועוד
ברגע תראוני:

Y conoció IESVS que le querian preguntar, y dixoles, Preguntays entre vosotros de esto que dize, Aun vn poquito, y no me vereys despues: y otra vez vn poquito, y vermeheys.

20 אמר אמר אני אומר לכם
כי תבכו ותתנו אתם והעולם
ישמח ואתם תתאבלו ואבלכם
לשמחה יהפך:

Decierto decierto os digo que vosotros llorareys y lamentareys, y el mundo se alegrará vosotros empero fereys tristes, mas vuestra tristeza sera buelta en gozo.

15.

16. Μικρὸν καὶ οὐ θιμωρεῖτε με, ἐπὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψομαι ὑμᾶς, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef vn petit de temps, & vous me verrez, car ie m'en vai à mon Pere.

17. Εἰπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτῷ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστὶ τὰς ὁ λόγος αὐτοῦ, μικρὸν καὶ οὐ θιμωρεῖτε με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψομαι ὑμᾶς; καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

Dont quelques vns de ses disciples dirent entr'eux, Qu'est ce qu'il nous dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez: & Car ie m'en vai à mon Pere.

18. Ἐλεγον οὖν, τί ἐστὶ ὁ λόγος, τὸ μικρὸν; οὐκ εἶδαμεν τί λαλεῖ.

Ils disoyent donc, Qu'est-ce qu'il dit, Vn petit de temps? nous ne sauons qu'il dit.

19. Ἐγὼ οὖν ὁμολογῶ ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τὰς ζητιᾶναι αὐτῶν, ἐπὶ εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θιμωρεῖτε με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψομαι ὑμᾶς;

Et Iesus cognoissant qu'ils le vouloyent interroguer, leur dit, Vous demandez entre vous touchant ce que j'ai dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez plus, & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez.

20. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλάυσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται ὑμῖν ὅτι λυπηθήσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γυμνάσεται.

En verité, en verité ie vous di, que vous pleurerez, & lamenterez, & le monde s'esiouira: voire que vous serez contristés, mais vostre tristesse sera conuertie en ioye.

CAP. XVI.

16. Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad Patrem.

A little while / and ye shall not see me: and againe a little while / and ye shall see me: I go for to my Father.

17. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem, Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

Then said some of his disciples among them selves / What is this that he saith vnto vs / A little while / and ye shall not see me / and againe a little while / and ye shall see me / and / For I go to my Father?

18. Dicebant ergo, Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus quid loquitur.

They said therefore / What is this that he saith / A little while? we knowe not what he saith.

19. Cognovit autem Iesus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis, De hoc queritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

Now Iesus knewe that they would aske him / and saide vnto the / Doe ye enquire among your selves / of that I said / A little while / and ye shall not see me: and againe / a little while / and ye shall see me?

20. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

Verely / verely I say vnto you / that ye shall weepe and lament / and the world shall reioyce: and ye shall sorrowe / but your sorrowe shall be turned to ioy.

Das XVI. Capitel.

16. Vber ein kleines / so werdet ihr mich nicht sehen / vñnd aber über ein kleines / so werdet ihr mich sehen / denn ich gehe zum Vater.

Om en liden stund / da skulle i icke see mig / oc atter om en liden stund / saa skulle i see mig / thi ieg gaar til Faderen.

17. Da sprachen etliche vnter seinen Jüngern vntereinander: Was ist das / daß er saget zu vns / Vber ein kleines / so werdet ihr mich nicht sehen / vñnd aber über ein kleines / so werdet ihr mich sehen / vñnd daß ich zum Vater gehe?

Da sagde nogle aff hans Disciple til huer andre / Huad er det / at hand siger til oss / Om en liden stund / da skulle i see mig / oc atter om en liden stund / da skulle i see mig / Oc at ieg gaar til Faderen?

18. Da sprachen sie / was ist das / daß er saget / über ein kleines? Wir wissen nicht was er redet.

Da sagde / At hand siger / Om en liden stund? Vi vide icke huad hand taler.

19. Da mercket Iesus / daß sie ihn fragen wolten / vñnd sprach zu ihnen: Davon fraget ihr vntereinander / daß ich gesagt habe: Vber ein kleines so werdet jr mich nicht sehen / vñnd aber über ein kleines so werdet jr mich sehen.

Da merckte Ihesus / at de vilde spørre hannem at / oc hand sagde til dem / Der om spørre iblant huer andre / at ieg sagde / Om en liden stund / da skulle i icke see mig / oc atter om en liden stund / da skulle i see mig.

20. Warlich / warlich / ich sage euch / Ir werdet weinen vñnd heulen / aber die Welt wirdt sich freuen. Ir aber werdet traurig sein / doch euer traurigkeit soll inn Freude verkehret werden.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / I skulle græde oc hyle / Men Verden skal glæde sig / Oc i skulle vere bedrøffuede / Dog skal eders bedrøffuelse omuen- dis til glæde.

Kapitola XVI.

16. Malicko a giž nevžijte mne / a opět malicko a vžijte mne / neb gdu k Otci.

Malicko a nie vyzrycie mne / y žasie malicko a vyzrycie mne / bo ikade do Oycā.

17. Tehdy řekli Bředlnijch geho vespolek: Co gest to / že nám pravj / Malicko a giž nevžijte mne / a opět malicko / a vžijte mne / neb ná gdu k Otci?

Tedy něktorzy z zvolenníkom iego řekli jedni ku drugim: Což to test co nám povieda: Malicko a nie vyzrycie mne / y žasie malicko a vyzrycie mne / až ta ide do Oycā?

18. Protož pravili / Co gest to / že nám pravj / Malicko? newijme co pravij.

Amovili: Což vždy to test co mowi malicko? newijemy co povieda.

19. V poznal Běžis / že chčeli otázati ho. V řekl jim: D tom se tážete mezu sebou / že sem řekl / Malicko a nevžijte mne / a opět malicko a vžijte mne:

Poznal tedy Jezus že go pyřác chčeli / y řekl im: O tym sie pyřac čiemiedzy soba com řekl: Malicko a nie vyzrycie mne / y žasie malicko a vyzrycie mne?

20. Gistě gistě pravijm wám / že kwěliti a plakati budete: wy / ale Swět se bude radovati: Wy se budete rmautiti / ale žármutek wás obrátij se wám w radoſt.

Žáprawde žáprawde wam powiedam: Wy bedžecie plákač y nářekáč / a swiřt sie bedzie weseřl. Wy smutni bedžecie / ale smutheř wáš wynidzie wam ku radoſti.

15.

21. אִתְּתָא מֵא דִּילָדָא
פְּרִיָא לָהּ דְּמִסָּא יוֹמָנָא
דְּמִילָדָא מֵא דִּילָדָת דִּין
פְּרִיָא לָא עֲהֵדָא אִילָצְנָה
מִטוּל חֲדוּתָא דְּאִתִּילָד
פְּרִיָא פְּעִלְמָנָא :

Quando la donna partorisce, ha dolore, perciò che è venuta l'hora sua: ma poi ch'ella ha partorito il piccol fanciullo, non si ricorda più de l'angoscia per l'allegrezza ch'ell'ha che sia nato un huomo al mondo.

22. אִתְּתָא דְּהִיָּתוּן הִשָּׁא פְּרִיָא
לְכוּן תּוֹב דִּין אֲחִיָּכוֹן ו
וְיַחְדָּא לְבָכּוֹן וְחֲדוּתָכּוֹן
לָא אֲנֵשׁ נִסְבַּ מִּבָּכּוֹן :

Ancor Voi dunque hauete ben hora tristezza, ma io vi vedrò di nuouo, e il cuor vostro si rallegrara, e niuno vi torra la vostra allegrezza.

23. וּפְרִיָא יוֹמָנָא לִי לָא
הִשָּׁא לִיוֹן מִדָּם אֲמִין אֲמִין
אֲמִר אֲנָא לְכוּן דְּכָל מִדָּם
דְּהִשָּׁא לִיוֹן לְאֲבִי פְּשְׁמִי יִתֵּל
לְכוּן :

Et in quel giorno Voi non mi domanderete di cosa alcuna. In verità, in verità vi dico, che tutte le cose che Voi domanderete al Padre nel nome mio, egli ve le dara.

24. עַד מֵא לְהִשָּׁא לָא
שְׁאֵלָתוֹן מִדָּם פְּשְׁמִי
שְׁאֵלָו וְתִסְבּוֹן דְּתִהְיִי
חֲדוּתָכּוֹן מִשְׁמִלָּא :

Infin ad hora Voi non hauete domandato niente nel nome mio: domandate, e riceuerete, accioche la vostra allegrezza sia compiuta.

25. הִלִּין פְּפִלְאָתָא מִלִּלָת
עֲמִכּוֹן אֲתִיָּא דִּין שְׁעִתָּא
אֲמִתִּי דְּלָא אֲמִלֵּל עֲמִכּוֹן
פְּפִלְאָתָא אֲלָא עִין פְּגִלָא
אֲבִדָּק לְכוּן עַל אֲפָא :

Io vi ho parlate queste cose in similitudini: ma verrà tempo che io non vi parlarò più in similitudini, ma vi parlarò apertamente del Padre.

26. פְּרִיָא יוֹמָנָא דְּהִשָּׁא לִיוֹן
פְּשְׁמִי וְלָא אֲמִר אֲנָנָא
לְכוּן דְּהִשָּׁא אֲבִעֵנָא מו
אֲפָא עֲלִיָּכּוֹן :

In quel giorno Voi domanderete nel nome mio, e non vi dico ch'io sia per pregare il Padre per Voi.

21. הַאֲשָׁה נָאם הִילָד מִתְּאִכְלָל
כִּי בָּאָה עֲתָה וּבְאִשָּׁר יִלְדָה
אֶת-הַיֶּלֶד עוֹד לֹא תִזְכֹּר לַחֲבֹל
עַל שְׂמִתָּתָהּ כִּי יֵלֵד אָדָם אֶל־
הָעוֹלָם :

La muger quando pare, tiene dolor, porque es venida su hora: mas desque ha parido vn ninno, ya no se acuerda del apretura por el gozo de que aya nacido vn hombre en el mundo.

22. וְעֵת מִתְּאִכְלָלִים אֲתָם וְנָאם
אֲשׁוּב אֶרְאֶה אֲתָכֶם וַיִּשְׂמַח
לְבַבְכֶם וְאֶת-שְׂמִחְתְּכֶם אִישׁ
לֹא יִשָּׂא מִמֶּכֶם :

Tambien pues vosotros aora a la verdad teneys tristeza: mas otra vez os veré, y gozarseha vuestro coraçon, y nadie quitara de vosotros vuestro gozo.

23. וּבְיוֹם הַהוּא לֹא תִשְׁאֲלוּ
לִי מֵאִמָּתָה אֲמִן אֲמִן אֲוִימִר אֲנִי
לָכֶם כִּי כָל-אִשָּׁר תִּשְׁאֲלוּ מִן-
הָאָבִי בְּשִׁמִּי יִתֵּן לָכֶם :

Yaquel día no me preguntareys nada. Decierto decierto os digo, que si algo pidiordes a mi Padre en mi nombre, daros lo ha.

24. עַד עֵת לֹא שְׁאֲלָתֶם
מֵאִמָּתָה בְּשִׁמִּי שְׁאֲלוּ וְתִקְחוּ
אִשָּׁר שְׂמִחְתְּכֶם הָאָבִי שְׁלָמָה :

Hasta aora nada aueys pedido en mi nombre: pedid, y recebireys, paraque vuestro gozo sea cumplido.

25. אֶת-הַאֲלֵה בְּמִשְׁלִים דְּבִרְתִּי
אֲלֵיכֶם אֲךָ תָּבוֹא הָעֵת אִשָּׁר
בָּה עוֹד לֹא בְּמִשְׁלִים אֲדַבֵּר
אֲלֵיכֶם כִּי-נָאם אֲוִיפִיעַ לְהַגִּיד
לָכֶם עַל-אָבִי :

Estas cosas os he hablado en prouerbios: la hora viene quando ya no os hablaré por prouerbios: mas claramente os annunciare de mi Padre.

26. בְּיוֹם הַהוּא בְּשִׁמִּי תִשְׁאֲלוּ
וְאִינִי אֲוִימִר לָכֶם כִּי אֲנִי
אֲשַׁל מֵאִבִּי עֲלֵיכֶם :

Aquel día pedireys en mi nombre: y no os digo que yo rogare al Padre por vosotros:

21. Η' γυνή ὅταν τίκτη λύπῃ ἔχει ὅτι ἤλθει ἡ ὥρα αὐτῆς ὅταν δὲ γνήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὸ πλὴν χαρᾶν, ὅτι ἐγέννηται ἄνθρωπος αἰς τὸν κόσμον.

Quand la femme enfante, elle sent ses douleurs, pource que son terme est venu: mais apres qu'elle a fait vn petit enfant, il ne lui souuient plus de l'angoisse, pour la ioye qu'elle a qu'une creature humaine est nee au monde.

22. Καὶ ὑμεῖς ὡν λίπῃ μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὀψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ πλὴν χαρᾶς, ὑμῶν εἰς αἰεὶ ἀφ' ὑμῶν.

Vous dont aussi auez maintenant tristesse mais ie vous verrai derechef, & vostre cœur s'esioiura, & personne ne vous osterá vostre ioye.

23. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε ὅτι. ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα αὐ αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσῃ ὑμῖν.

Et en ce iour-la vous ne m'interroguerez de rien. En verité, en verité ie vous di que toutes les choses que vous demanderez au Pere en mon Nō, il les vous donnera.

24. Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε ὅτι ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτήτε, καὶ λήψετε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Iusques à present vous n'auiez rien demandé en mon Nom: demandez, & vous receurez, afin que vostre ioye soit accomplie.

25. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λαλάηκα ὑμῖν ἀλλ' ἐρχεται ὥρα ὅτι ἐκ ἐπὶ ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρήσια ᾤει τῷ πατρὶ αἰναγγελαὶ ὑμῶν.

Ie vous ai dit ces choses par similitudes: mais l'heure viét que ie ne parlerai plus à vous par similitudes, mais ie vous parlerai ouuertement de mon Pere.

26. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ ἐλέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα ὑμῶν.

En ce iour-la vous demanderez en mon Nom, & ie ne vous di point que ie prierai le Pere pour vous.

CAP. XVI.

21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

A woman when she travaileth / hath sorowe / because her houre is come: but as soone as she is delivred of the child: she remembreth no more the anguish / for ion that a man is borne into the worlde.

22. Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tolleret a vobis.

And ye now therefore are in sorowe: but I will see you againe / and your heartes shall reioyce / and your ioyes shall no man take from you.

23. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

And in that day shall ye aske me nothing. Verely, verely I say unto you / whatsoever ye shall aske the Father in my Name / he will give it you.

24. Usque modo non petistis quicquam in nomine meo, Petite, & accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum.

Hitherto have ye asked nothing in my Name: aske / and ye shall receive / that your ioy may be full.

25. Hæc in proverbii locutus sum vobis. Venit hora cum iam non proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.

These things have I spoken unto you in parables: but the time will come / when I shall no more speake to you in parables: but I shall shew you plainly of the Father.

26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis.

At that day shall ye aske in my Name / & I say not unto you / that I will pray unto the Father for you.

Das XVI. Capitel.

21. Ein Weib wenn sie gebieret / so hat sie traurigkeit / denn ihre stunde ist kommen. Wenn sie aber das Kind geboren hat / dencket sie nicht mehr an die angst / vmb der Freude willen / daß der Mensch zu der Welt geboren ist.

En Quinde / naar hun søder / da haffuer hun bedrøffuelse / Thi hendis time er kommen. Men naar hun haffuer fød Barnet / da tencker hun icke mere paa den nød / for den glæde skyld / at Mennisket er fød til Verden.

22. Vnd jr habt auch nun traurigkeit / aber ich wil euch wider sehen / vnd euer Herz soll sich freuen / vnd euer Freude soll niemand von euch nemen.

De i haffue nu ocsaa bedrøffuelse / Men ieg vil see eder igen / oc eders herte skal glæde sig oc der skal ingen tage eder glæde fra eders.

23. Vnd an demselbigen tage werdet ihr mich nichts fragen. Warlich / warlich / ich sage euch: So ihr den Vater etwas bitten werdet in meinem Namen / so wird ers euch geben.

De paa den samme dag skulle i icke spørre mig at noget. Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Der som i bede Faderen om noget i mit Naamn / da skal hand giffue eder det.

24. Bissher habt jr nichts gebeten / in meinem Namen. Bittet so werdet ihr nemen / daß euer Freude vollkommen sey.

Her til haffue i icke bedet i mit Naamn. Beder / saa skulle i saa / at eders glæde skal vere fuldkommen.

25. Solchs hab ich zu euch durch Sprichwort geredet. Es kompt aber die Zeit / daß ich nicht mehr durch Sprichwort mit euch reden werde / sondern euch frey heraus verkündigen von meinem Vater.

Saadant haffuer ieg talt til eder ved Ordspøck Men den tid skal komme / at ieg skal icke tale mere med eder ved Ordspøck / men obenbare forkynde eder om min Fader.

26. An demselbigen tage werdet ihr bitten in meinem Namen. Vnd ich sage euch nicht / daß ich den Vater für euch bitten wil.

Paa den samme dag skulle i bede i mit Naamn. De ieg siger eder icke / at ieg vil bede Faderen for eder.

Kapitola XVI.

21. Zena když rodí / žármuť má / neb přišla hodina její: ale když porodí dítě / již nepamatuje wíce na bolest pro radost / neb se narodil člověk na světě.

Gdy niewłaściwa rodźmięwać boleści / bo przyszła godzina jej / lecz gdy porodzi dziecko / już nie pamięta więcej bólu / że się wcielił człowiek na świat narodził się.

22. Protož y wy nyníž žármuť máte / ale opět vyřijm wás / a radovati se bude srdce vaše / a radosti vášně žádný neodejme od wás.

Wy też ačž teraz smutek máte / ale zase ožijm wás / y budete siť se radovati / a wesele wáše žádný neodejme od wás.

23. A w ten den nebudete mne tážati o ničemž. Gistě gistě prawijm wám / Žačkoli budete prositi Otce we směnu mēm / dāť wám.

Nā on cžas nte bedžte mne ni o cž pyrāč: Žāprawde žāprawda powiedāmi wām / o cžtowieť prosiť bedžte Otce w imie moie / dā wām.

24. Až posawad ža nic gste neprositi we směnu mēm / Proste a wezmete / aby radost wáše dokonala byla.

Do tego cžasu tešezeste moč nte prosiť w imie moie: Prosiťe a wezmiete / aby wesele wáše bylo dokonale.

25. Toto w přišlowij mluw il gsem wám. Přijdeť hodina / když již new přišlowij budu mluwiti wám / ale žgowně o mēm Otci žwěstuji wám.

Točtem wām powiedāł przez podobieństwā / lečžtežās přijdeť žie gdy nie przez podobieństwā mowit wām bede / ale tawnie o Otci moim oznajmiewām.

26. W ten den / we směnu mēm prositi budete: A neprawijm wām / že wā budu prositi Otce za wás.

Nā on cžas w imie moie prosiť bedžte / y nie powiedā wām iż bych iā mial Otce prosiť za wām.

י ו

27. הוֹ אֵיךְ אָבָא רִחַם
לְכוּן דְּאִנְתּוֹן רַחֲמִיתוּנִי
וְהִימָנְתּוֹן דְּאִנְא מִן לֵית
אָבָא נִבְקָרָה :

*Imperoche il Padre stesso vi ama, per-
ciocche voi hauete amato me: & hauete
creduto che io sono scito da Dio.*

28. נִבְקָת מִן לֵית אָבָא
וְאִתִּית לְעֵלְמָא וְתוֹב שְׂבִיק
אָנָּה לְעֵלְמָא וְאִלְ אָנָּה
לִי לֵית אָבָא :

*Io sono scito dal Padre, e son venuto
nel mondo, da nuouo lasso il mondo, e
vengono al Padre.*

29. אָמְרִין לֵה תְלַמִּידוּהִי
הָא הָשָׁא גְלִיאִית מִמֶּלֶל
אִנְתָּ וּפְלִאִתָּא לֹא תִדְבֹר
אָמַר אִנְתָּ :

*I suoi discepoli gli dicono, Ecco, tu parli
hora apertamente, e non dici similitudi-
ne alcuna.*

30. הָשָׁא נִדְעִין דְּכָל מִדָּם
יָדַע אִנְתָּ וְלֹא סִנִּיק אִנְתָּ
דְּאִנְשׁ יִשְׁאֵלךָ בְּהִדְבָּר
מִהִימָנִין חֲנִין דְּמִן אֱלֹהִים
נִבְקָתָה :

*Noi hora sappiamo che tu sai tutte le
cose, non hai bisogno che alcuno ti doman-
di: per questo noi crediamo che tu sei
scito da Dio.*

31. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ ה
הִימָנִין :

Iteu rispose loro, Credete voi hora?

32. דְּהָא אִתִּיא שְׂעִתָּא
וְהָשָׁא אִתְרַגַּל דְּתַתְּבִידְרוֹן
אִנְשׁ לֹא תִרְהַ וְתִשְׂבִּיקוּנִי
בְּלַחֲוִידִי וְלֹא הָיִית בְּלַחֲוִידִי
דְּאָבָא עָמִי הוּא :

*Ecco, viene l' hora, e gia è venuta, che
ogni un di voi sarà disperso, ciascuno a ca-
sa sua, e lassare emi solo: maso non son
solo, perciocche il Padre è meco.*

33. הָלִין אָמַרְתָּ לְכוּן דְּבִי
יְהוּא לְכוּן שְׁלָמָא בְּעֵלְמָא
הוּא לְכוּן אִילְעָנָא אֱלֹא
אִתְלַבְּבוּ אָנָּה וְכִיתָה
לְעֵלְמָא :

*Io vi ho dette queste cose, a fin che
voi habbiate pace in me: Voi hauereate an-
goscia nel mondo, ma state di buono ani-
mo, io ho vinto il mondo.*

י ו

27. כִּי הוּא הָאֵב הָאֵב אִתְכֶּם
כִּי אִתְכֶּם אִתְבְּתוּנִי וְהִאֲמִנְתֶּם
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יֵצְאָתִי :

*Porque el mismo Padre os ama, porquanto
vosotros me amastes, y aueys creydo que yo sali
de Dios,*

28. יֵצְאָתִי מִן-הָאֵב וּבִנְתִּי
אֶל-הָעוֹלָם וְאָשׁוּב וְאֶעֱזֹב אֶת-
הָעוֹלָם וְאֵלֶךְ אֶל-הָאֵב :

*Sali del Padre, y he venido al mundo: otra
vez dexo el mundo, y voy al Padre.*

29. אֲמַרִים לוֹ תְלַמִּידוֹ הִגִּה
עֵת הַזֶּה פִּיעַ לְדַבֵּר וּמִשָּׁל אֶחָד
לֹא תֵאמַר :

*Dizenle sus Discipulos, Heaqui aora hablas
claramente y ningun prouerio dizes.*

30. עֵת יָדַעְנוּ כִּי כָל יָדַעְתָּ וְלֹא
תִצְטָרַךְ לְהִשְׁאֵל מֵאִישׁ אֶחָד
בְּוֹאֵת מֵאֲמִינִים אֲנַחְנוּ כִּי
מֵאֱלֹהִים יֵצְאָתָה :

*Aora entendemos que sabes todas las cosas
y no has menester que nadie te pregunte: en esto
creemos que has salido de Dios.*

31. וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ עֵת
מֵאֲמִינִים אִתְּם :

Respondiotes Iesus, Aora creeys?

32. הִנֵּה בָּאָה הָעֵת וְעֵת בָּאָה
וְתִפְצֹץ אִישׁ אֶל-אִשׁוֹ לוֹ וְאִתִּי
לְבָדִי תַעֲזֹבוּנִי וְאֲנִי אֵינְנִי לְבָדִי
כִּי הָאֵב עָמִי הוּא :

*Heaqui, la hora viene, y ya es venida que se-
reys esparcidos cada vno por su cabo, y me dexa-
reys solo: mas no estoy solo: porque el padre está
conmigo.*

33. אֶת-הָאֱלֹהִים דְּבִרְתִּי אֱלִיכֶם
לְהוֹיָת לָכֶם שְׁלוֹם בִּי בְּעוֹלָם
יֵשׁ לָכֶם צָרָה כִּי אֲנִי חֹזֵק
וְיִאֲמַץ לְבַבְכֶּם כִּי אֲנִי שְׂרִיתִי עִם
הָעוֹלָם וְאִנְכֹל :

*Estas cosas os he hablado paraque en mi ten-
gays paz: en el mundo tendreys appretura: mas
confiad-yo he vencido al mundo.*

15.

27. Αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑ-
μᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, &
πιστεύετε ὅτι ἐγὼ τῷ πα-
τρὶ ἐξῆλθον.

*Car le pere lui mesme vous aime,
pource que vous m'auez aimé, & auez
creu que ie suis issu de Dieu.*

28. Ἐξῆλθον τῷ πατρὶ, καὶ
ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, & πάλιν ἀ-
φίμι τοὺς κόσμους, καὶ πρὸς τὸν πα-
τέρα ἐρχομαι.

*Je suis issu du pere & suis venu au
monde: derechef ie delaisse le monde,
& m'en vai au Pere.*

29. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, ἰδοὺ σύ νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ
παραμύσεις ἐδομίας λέγεις.

*Ses disciples lui disent, Voici, ma-
intenant tu parles ouuettement, & ne
dis nulle similitude.*

30. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πᾶ-
ντα, καὶ οὐδεὶς σου ἐχρῆς ἵνα τίς σε ἐ-
ρωτᾷ· ἐν ταύτῃ πιστεύομεν ὅτι σὺ τοῦ
θεοῦ ἐξῆλθες.

*Maintenant sauons-nous que tu
fais toutes choses, & n'as besoin qu'au-
cun t'interroge: par cela croyons nous
que tu es issu de Dieu.*

31. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, & ἔ-
φη πιστεύετε;

*Iesus respondit, Croyez-vous main-
tenant?*

32. Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἔ-
λήλυθεν, ἵνα σκορποῦν ἡτι ἐκαστος
εἰς τὴν ἰδίαν, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῇ·
καὶ ἐγὼ αὐμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ
μετ' ἐμοῦ ἐστίν.

*Voici l'heure vient, & est ia venue
que vous serez espars chacun à part soy,
& me delaissez seul: mais ie ne suis
point seul: car le pere est avec moy.*

33. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα
ὅν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κό-
σμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσύνε-
τε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

*Je vous ai dit ces choses, afin que
vous ayez paix en moi: vous aurez an-
goisse au monde, mais ayez bon coura-
ge: j'ay vaincu le monde.*

27. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi.

For the Father him selfe loveth you / because he haue loved me / & haue beleevied that I came out from God.

28. Exivi à Patre & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

I am come out from the Father / & came into the world: againe I leaue the world / and go to the Father.

29. Dicunt ei discipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.

His disciples saide unto him / Lo / nowe speakest thou plainly / and thou speakest no parable.

30. Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi ut quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo existi.

Nowe knowe we that thou knowest all thinges / and needest not that any man should aske thee. By this we beleevue / that thou art come out from God.

31. Respondit eis Iesus, Mòdò creditis?

Iesus answered them / Do you beleevue now?

32. Ecce venit hora, & iam venit, ut dispergami in unusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est.

Beholde / the houre cometh / and is already come / that ye shall be scattered every man into his owne / and shall leaue me alone: but I am not alone: for the Father is with me.

33. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

These thinges haue I spoken unto you / that in me ye might haue peace: in the world ye shall haue affliction / but be of good comfort: I haue overcome the world.

27. Denn er selbst der Vater hat euch lieb / darumb daß ihr mich liebet / vnd glaubet / daß ich von Gott außgegangen bin.

Die Faderen elster edel selff / der saare / at i elste mig / oc tro at ieg er vdgangen aff Gud.

28. Ich bin vom Vater außgegangen / vnd kommen in die Welt / Wilerumb verlasse ich die Welt / vndd gehe zum Vater.

Ieg vdgick fra Faderen / oc kom til Verden / Jeg forlader Verden igen / oc gaar til Faderen.

29. Sprechen zu ihm seine Jünger: Sihe nun redest du frey heraus / vnd sagest kein Sprichwort.

Hans Disciple siige til hannem / See nu taler du obenbarlige / oc siger intet Ordspøck.

30. Nun wissen wir / daß du alle ding weissest / vnd bedarffst nicht / daß dich jemand frage. Darumb glauben wir / daß du von Gott außgegangen bist.

Nu vide vi / at du vedst alle ting / oc haffuer icke behoff / at nogen spør dig at / Der saare tro vi / at du vdgick aff Gud.

31. Iesus antworttet ihnen: Jetzt glaubet ihr.

Ihesus suarede dem / Nu tro i.

32. Sihe es kompt die Stunde / vnd ist schon kommen / daß ihr zurstreuet werdet / ein jeglicher inn das seine / vnd mich alleine lasset / Aber ich bin nicht alleine / denn der Vater ist bey mir.

See / den time skal komme / oc er allerede kommen / At i skulle atspredis huer til sit / oc forlade mig alene. Men ieg er icke alene / Die Faderen er hos mig.

33. Solches hab ich mit euch geredt / daß ir inn mir Friede habet. In der Welt habt ir angst / aber sent getrost / Ich habe die Welt überwunden.

Derre haffuer ieg talt mer eder. At i skulle haffue Fred i Mig. I Verden haffuer i Trængsel / men verer trostige / Jeg haffuer offuerundet Verden.

27. Dtec zagistę miługe wás / neb gste wy mne miłowali / a wuēcilegste / że gsem od Boga wysiel.

Abowsem sam Otec miłuje was / żeście y wy mne miłowali / y wuēcyliscie / że gsem od Boga wysiel.

28. Wysiel gsem od Otcę / a pfišel gsem na Śwēt / a opiet opauštim swēt / a gdu k Dtcę.

Wysiedlęciem od Otcę / a przyšedlem na Śwēt / y powtore opušcam Śwēt / a idę do Otcę.

29. Njelli gemu Wiednšjch geho: Nle nynij patrńe mluwšs / a Pšijšlowij jadńeho neprawšs.

Powiedzieli mi zwołannicy: Oto teraz iawnie mowiš / y jadńego podobieńštwá nie powiedaš.

30. Nynij gšine poznali / že wišs wšecń wēcy / a neni to bē potřebj / aby se kdo tebe tážal. Strže to wēšijne / že gšy od Boga pfišel.

Teraz wiemy / że wšytko wšecń / a nie potřeba / žeby cie kto pytał / a przez to wierzymy / žeš od Boga wysiel.

31. Odpowēděl jim Gešijš: Nynij wēšjte.

Odpowēdziel im Jezus: A terazże wierzycie.

32. A wšak nastáwá hodi / na / a gižt gē pfišla / že se rozprehnęte gedenkažďy sem y tam / a mne samńeho opuššite / a wšak negsemě sam / neb Dtec sem nau geš.

Otoč pršydžte čas y iuž przyšedl / gdy wšyscy rozprošeni będžcie káždý do swych / a mne sam mego zostawicie / ale nie testem sam / bo test Otec zemna.

33. Tęto wēcy proto mluwšl gsem wám / abyšce we mně pokog mēli. Na Śwētě nátiš mšiti budete: ale dauffan tež / neb gsem ná přemohl Śwēt.

Tomci wam powiedzieli / abyście we mnie pokoy mēli / na Śwētę ciešciš macie / ale ofaycie we mnie / Jamci zwoycęyl Śwēt.

י ו

הָלִין מֵלֵל יֵשׁוּעַ וְאֲרִים
עֲיִנָּהּ לְשָׁמַיָא וְאָמַר אָבִי
אֲתָרָא שְׁעִתָּא שְׁבַח בְּרָךְ
בְּבָרֵךְ יִשְׁבְּרָךְ :

Queste cose disse Iesus, poi alzò gli oc-
chi suoi al cielo, e disse, Padre, l' hora è
venuta, glorifica il tuo Figliuolo, accioche
il tuo Figliuolo glorifichi te.

אֵיכָנָא דִּיהֲבֵתָ לָהּ שׁ
שׁוֹלְטָנָא עַל כָּד בְּסֵר דְּכָל
מִנֵּי דִּיהֲבֵתָ לָהּ יִתֵּל לָהּ
חַיָּא דְּלַעֲלָם :

Si come tu gli hai data potestà sopra
ogni carne, a fin ch'ei dia vita eterna a
tutti quelli che tu gli hai dati.

הָלִין אֲנִי דִּין חַיָּא
דְּלַעֲלָם דִּידְעִינָךְ דְּאִנְתָּ
אִנְתָּ אֱלֹהִים דְּשָׁרְבָנָא
לְחַיֵּיךְ וּבְמוֹ דְּשָׁרְבָנָךְ יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא :

Equella è la vita eterna, che cono-
scano te solo vero Iddio, e colui che tu hai
mandato, cioè, Iesus Christo.

אֲנִי שְׁבַחְתָּךְ בְּאֶרְצָא
עֲבָדָא הוּא דִּיהֲבֵתָ לִי
אֲעִבֵּד שְׁלָמָתָה :

Io t'ho glorificato sopra la terra, ho
finita l'opera che tu mi hai data a fare.

וְהָשָׂא שְׁבַחְיָנִי אִנְתָּ אָבִי
לְיִתְרָךְ בְּהוּ שׁוֹבְחָא דְּאִירָא
הָאָה דִּי לְנִתְרָךְ מִן קִנְיָ
דִּיהֲוֵא עֲדָמָא :

Et hora tu Padre, glorificami appref-
so te medesimo, con la gloria, laquale
haueno appresso di te prima che il mondo
fuisse.

אֲוִדְעָתָ שְׁמִךְ לְבָנִי יֵשׁוּעַ
הַגִּינוּ דִּיהֲבֵתָ לִי מִן עֲלְמָא
דִּילָךְ הָאָה וְלִי יִתְרָךְ אֲנִי
יִטְרִי מִלְּתָךְ :

Io ho manifestato il tuo Nome à gli
huomini che tu m'hai dati del mondo.
Essi erano tuoi, e tu me gli hai dati, &
hanno osservata la tua parola.

הָשָׂא יְדַעַת דְּכָל מֵא
דִּיהֲבֵתָ לִי מִן לְיִתְרָךְ הוּא :

Essi hanno hora conosciuto che tutto
cio che tu m'hai dato, è da te.

י ו

אֲתָרָא הָאֱלֹהִים דְּבֵר יֵשׁוּעַ וְיֵשׁוּעַ
אֲתָרָא עֲיִנָּי אֱלֹהִים הָשְׁמִים וְיֵשׁוּעַ
אָבִי בְּאִתָּהּ הָשְׁעָה הָאֲדִיר אֲתָרָא
בְּנִי וְגַם בְּנִי יֵאֲדִיר אֲתָרָךְ :

Estas cosas hablo Iesus, y leuantados los o-
jos al cielo, dixo, Padre, la hora viene, clarifica tu
Hijo, paraque tambien tu Hijo te clarifique à ti :

כָּפֹאֲשֶׁר נָתַתָּ לִּי שְׁלֹטָן עַל
כָּל־בָּשָׂר לְחַיָּי לְכָל־מֵא
נָתַתָּ לִּי אֲתָרָא חַיָּי עוֹלָם :

Como le has dado la potestad de toda carne
paraque à todos loque le diste, les de vida eterna.

וְהָאֱלֹהִים הָאֵל עוֹלָם אֲשֶׁר
יִדְעוּ אֲתָרָךְ כִּי אֲתָרָךְ לְבָרֵךְ אֱלֹהִי
אֲמִתָּ וְאֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחָא :

Esta empero es la vida eterna, que re cono-
zan solo Dios verdadero, y alque embiasse, Iesus
el Christo.

אֲנִי הָאֲדִירְתִּי אֲתָרָךְ עַל־
הָאֲרֶץ אֲתָרָא שְׁלַחְתָּ לִּי
לְעוֹלָם כְּלִיתִי :

Yo te he clarificado en la tierra, he acabado
la obra que me diste : que hiziesse :

וְעִתָּהּ הָאֲדִירְתִּי אֲתָרָךְ אֲתָרָךְ
בְּכָבוֹד אֲשֶׁר הָיָה לִי אֲתָרָךְ מִנֵּי
מִרְאֵשׁ מִקְדָּם בְּטֵרָם הַטֵּבַע
הָעוֹלָם :

Aora pues padre clarificame tu acerca de ti
mismo de aqueita claridad que tu me acerca de ti
antes que este mundo fuesse.

הוֹדַעְתִּי אֲתָרָא שְׁמִךְ לְאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי מִן־הָעוֹלָם לִּי
הוּא וְנָתַתָּ לִי אֲוִתָּם וְאֲתָרָא דְּבָרְךָ
נִצָּחָה :

Manifestado he tu Nombre à los hombres
que del mundo me diste, tuyos eran y diste me-
los : y guardaron tu palabra.

עִתָּהּ יִדְעוּ כִּי כָל־מֵא אֲשֶׁר נָתַתָּהּ
לִי מִמֶּךָ הוּא :

Aora han ya conocido que todas las cosas
que me diste, son de ti :

ΚΕΦ Α Λ Ζ.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ
ἐπάηρε πρὸς τὸ φθγαλμὸς αὐτοῦ
ὡς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπεν, πατήρ,·
λήλυθεν ἡ ὥρα, δόξα σοι (καὶ τὸν υἱόν,
ὅτι καὶ ὁ υἱὸς σου δόξα δόσῃ σοι.

Iesus dit ces choses : puis esleuant
ses yeux au ciel, dit, Pere, l'heure est
venue, glorifie ton Fils, afin que ton
Fils te glorifie :

2. Καθὼς ἐδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν
πάντη, (αρχῆς, ἵνα πᾶν ὃ διδωκᾶς
αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

Comme tu lui as donné puissance
sur toute chair, afin qu'il donne vie é-
ternelle à tous ceux que tu lui as donés.

3. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ,
ἵνα γνωσκωσὶ σε τὸν μόνον ἀληθι-
νὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἰησοῦν
υἱόν σου.

Et ceste est la vie eternelle, Qu'ila
te cognoissent seul vrai Dieu, & celui
que tu as enuoyé, Iesus Christ.

4. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῇ γῆτι καὶ
ἐργον ἐταλῆωσαι ὃ διδωκάς μοι ἵνα
προϊῶ.

Je t'ai glorifié sur la terre. J'ai para-
cheue l'œuvre que tu m'as baillé a fai-
re.

5. Καὶ νῦν δόξασον με σὺ πάτερ
ὡς αὐτῷ. ἡ δόξα ἣ εἶχον πρὸς
τὸν κόσμον εἶναι ὡς αὐτῷ.

Et maintenant glorifie-moi toi Pe-
re, enuers toi-mesme, de la gloire la-
quelle j'ai eue par devers toi deuant que
le monde fust fait.

6. Ἐφαιρώ σοι (καὶ τὸ ὄνομα πρὸς
ἀνθρώπους ὡς διδωκάς μοι ἐκ τῆς
συνάγωγῃς σου ἦσαν, καὶ ἐμὲ αὐτοὺς δι-
δωκάς, καὶ τὸν λόγον σου πτηρήσω.

J'ai manifesté ton Nom aux hom-
mes lesquels tu m'as donnés du monde :
ils estoient tiens, & tu me les as donés,
& ils ont garde ta parole.

7. Νῦν ὁγνωσκᾶν ὅτι πᾶν (καὶ ὅσα
δίδωκάς μοι ὡς αὐτῷ εἶπες.

Maintenant ils ont connu que tout
ce tu m'as donné, est de toi.

HÆc locutus est Iesus, & sublevatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.

These things spake Iesus / & lift by his eyes to heauen / and said / Father / the houre is come: glorifie thy Sonne / that thy Sonne also may glorifie thee.

2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut, omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

As thou hast giuen him power ouer all flesh / that he should giue eternall life to all them that thou hast giuen him.

3. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

And this is life eternall / that they knowe thee to be the onely veyn God / & whom thou hast sent / Iesus Christ.

4. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi quod dedisti mihi ut faciã.

I haue glorified thee on the earth: I haue finis hed the worke which thou gauest me to doe.

5. Et nunc clarifica me tu Pater apud te ipsum, claritate quã habui prius quã mundus esset, apud te.

And nowe glorifie me / thou Father / with thine owne selfe / with the glorie which I had with thee before the world was.

6. Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum seruauerunt.

I haue declared thy name vnto the men which thou gauest me out of the worlde: thine they were / and thou gauest them me / and they haue kept thy worde.

7. Nunc cognouerunt quia omnia quę dedisti mihi, abs te sunt.

Now they know that all things whatsoeuer thou hast giuen me / are of thee.

Solches redet Iesus / vnd hub seine Augen auff gen Himmel / vnd sprach: Vater / die stunde ist hie / daß du deinen Son verklärest / auff daß dich dein Son auch verkläre.

Dette talede Ihesus / oc löffte sine øyen op til Him-melen / oc sagde / Fader / den time er her / at du skal forklare din Son / Paa det at din Son oc skal forklare dig.

2. Gleich wie du ihm Macht hast gegeben über alles Fleisch / auff daß er das ewige Leben gebe / allen die du ihm gegeben hast.

Lige som du hassuer giffuit hannem Mact offuer alt Kød / Paa det hand skal giffue dem alle det euige Liff / som du hassuer giffuit hannem.

3. Das ist aber das ewige Leben / daß sie dich / daß du allein warer Gott bist / vnd den du gesandt hast / Iesum Christ / erkennen.

De det er det euige Liff / At de kende dig / alene en sand Gud / oc den du vdsende / Ihesum Christum.

4. Ich habe dich verkläret auff Erden / vnd vollendet das Werk / daß du mir gegeben hast / daß ich thun solt.

Jeg hassuer forklaret dig paa Jorden / oc fuld- kommet den Bering / som du hassuer giffuit mig / at ieg skulde gøre.

5. Vnd nun verkläre mich / du Vater / bey dir selbst / mit der Klarheit / die ich bey dir hatte / ehe die Welt war.

De forklare mig nu du Fader / haff dig self / med den Klarhed / som ieg haffde haff dig / før Verden vaar.

6. Ich habe deinen Namen offenbaret den Menschen / die du mir von der Welt gegeben hast. Sie waren dein / vnd du hast sie mir gegeben / vnd sie haben dein Wort behalten.

Jeg obenbarede dit Naamn for Menniskene / som du hassuer giffuit mig aff Verden. De vaare dine / oc du hassuer giffuit mig dem / oc de beuarede dit Ord.

7. Nun wissen sie / daß alles / was du mir gegeben hast / sey von dir.

Nu vide de / at alt det som du hassuer giffuit mig / er aff dig.

Isto řeti odmluwin Ges-
tys: pozdwił oć k Nebi /
a řekl: Dće přisla gest hodi-
na / oslawiž Syna twého / a
by v Syn twąg tež oslawil te-
be.

O powiedziawšy Iesus / pod-
niost oću swych wniebo y
řekl: Oće přislać godzina /
wielbi Syna twego / aby tež y
Syn wielbil ciebie.

2. Jakož gšy dal gemu moc
nad každým člowěkem / aby
wšechněm kterě gšy dal gemu /
on dal jim wěčný žiwot.

Jakož semu dal moc nad wšel-
kým cěkem / iž ileš mu ich podal
aby im dal žywot wěčný.

3. Tentot gest pak wěčný ži-
wot / aby poznali tebe samého
Boha prawého / a kteréhož
gšy poslal / Gežisše Krysta.

A tentot test žywot wěčný / aby
ciebie samého znali byc Bogem
prawdžiwým / y kthoregoš poslal
Jezusa Krystusa.

4. Wāt gsem oslawil tebe na
Zemi: dišlo gsem wyřonal / kter-
ěž gšy mi dal abych ge činil.

Jactem wielbil ciebie na žte-
m / y d-řončylem sprawy ktho-
raš mi dal / abych to czynil.

5. Anynij / oslawiž mne ty
Dće v tebe samého / slawau
tau kterauž gsem měl v tebe /
prwě nežli Swět byl.

A přerož teraz wielb mne ty
Oće v siebie samého ta chwala
kteram v ciebie miał / přwey mž
then swiāt byl.

6. Džnámil gsem Gměno
twě Eidem / kterěž gšy mi dal ž
Swěta. Twogi gsu byli / a
mně gšy ge dal / a oni řet twau
žachowali.

Obláwilem smie twe ludž-
am / kteroš mi podal ž tego swiā-
ta / twoic byli / y daleš mi te / a žaš
chowwali slowo twoie.

7. Anynij poznali / že wšse-
čny wěcn kterěž gšy mi dal / od
tebe gsu.

Terazci poznali iž wšythči
řeczy kteroš mnie dal / od ciebie
sa.

י ד

8. דמלגה דיהבת לי
יהבת להון והגון קבלון
יידעו שדיראיר דמון
ליתך גפיקת והימנו דאנת
שדחתני :

*Perciò che io ho date loro le parole che
tu hai date à me, & essi l'hanno riceuute,
& hanno veramente conosciuto che io so-
no uscito da te, & hanno creduto che tu
mi hai mandato.*

9. ואנא עליהון בעא אנא
לא הוה על עלמא בעא
אנא אלא על הגון דיהבת
לי דדילך אפון :

*Io prego per loro, Non prego già per il
mondo, ma per quelli che tu mi hai dati:
perciò che sono tuoi.*

10. וכל מידם דדילי הו
דילך הו ודילך דילי הו ו
משבח אנא בהון :

*Et tutto ciò ch'è mio è tuo, & il tuo è
mio: e sono stato glorificato in essi.*

11. מכיל לא הוית בעלמא
והליו בעלמא אפון ואנא
ליתך אנתא אנא אפון
קדושא טר אפון בשמך הו
דיהבת לי דהוון מד
איכנא דחנן :

*E già io non son più nel mondo, ma
essi sono nel mondo, & io vengo à te. Pa-
dre santo, conserva nel tuo Nome, quel-
li (dico) che tu mi hai dati: acciò che sia-
no uno come noi.*

12. כד צמיהון הייר ב
בעלמא אנא נטר הייר
להון בשמך לאיליו
דיהבת לי נטר ונאש
מנהון לא אבד אלא
בהה דאבדנא דיתמלא
בתבנה :

*Quando io ero con essi nel mondo, io
li conservaua nel tuo Nome. Io ho conser-
uato quelli che tu mi hai dati, e niuno di
loro è perito, senon il Figliuol de la perdi-
tione, acciò che s'adempiesse la Scrittura.*

13. השא דיו ליתך אנת
אנא והליו ממלא אפון
בעלמא דתהוון חדותי
משמלנא גהון :

*Ma hora io vengo à te, e parlo queste
cose nel mondo: acciò che essi habbiano la
mia allegrezza compiuta in lor medesi-
mi.*

י ד

8. כי את-הדברים אשר נתתי
לי נתתם להם והמה קבלו וידעו
באמת כי ממך יצאתי והאמינו
כי את שלחתי :

*Porque las palabras que me diste, les he en-
senado: y ellos las recibieron, y han conocido ver-
daderamente que salí de ti, y han creydo que tu
me embiasste.*

9. אני שואל עליהם אינני שואל
על-העולם כי אם על-האלה
אשר נתת לי כי לך המה :

*Yo ruego por ellos: no ruego por el mundo,
si no por los que me diste, porque tuyos son.*

10. וכל אשר לי לך הוה ואשר
לך לי הוה ונאדרתי בהם :

*Y todas mis cosas son tus cosas, y tus cosas
son mis cosas: y he sido clarificado en ellas.*

11. ועוד אינני הוה בעולם והמה
הוהם בעולם ואני בלא אליך
אבי הקדוש נצח אנתם בשמך
אשר נתת לי להוותם אחת
במוני :

*Y ya no estoy en el mundo, mas estos estan
en el mundo, que yo à ti vengo Padre Sancto, gu-
ardalos en tu Nombre à los quales me has dado,
para que sean vna cosa, como tambien nosotros.*

12. בהויתי עמם בעולם נצחתי
אנתם בשמך את-אשר נתת לי
שמדתי ואיש מהם לא אבד כי
אם בן-האבדה אשר ימלא
הכתב :

*Quando yo estaua con ellos en el mundo, yo
los guardaua en tu Nombre, à los quales me di-
ste: yo los guarde, y ninguno de ellos se perdió si
no el Hijo de perdicion: para que la Escripura se
cumpliesse.*

13. ועתה בלא אני אליך ואנת
האלה אני מדבר בעולם אשר
תהי להם שמחתי שלמה
בהם :

*Mas aora vengo à ti, y hablo esto en el mun-
do, para que ayan gozo cumplido en si mismos.*

י ד

8. "Οτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι,
δέδωκα αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, &
ἐγινωκαν ἀληθείας ὅτι σὺ εἶ
ἐξ ἡλθόν, καὶ θησίδωκαν ὅτι σὺ με
ἀπέστλας.

*Car ie leur ai donné les paroles que
tu m'as données, & ils les ont receuës:
& ont vrayement cognu que ie suis is-
su de toi, & ont creu que tu m'as enuo-
yé.*

9. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἔρω τῷ & π-
εὶ τῷ κόσμῳ ἔρω τῷ, ἀλλὰ περὶ
αὐτῶν δέδωκάς μοι, ὅτι σὺ εἶ εἰσι.

*Ie prie pour eux: ie ne prie point pour
le monde, mais pour ceux lesquels tu
m'as donnés: d'autant qu'ils sont ti-
ens.*

10. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστὶ, καὶ
τὰ σὰ ἐμὰ καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐ-
τοῖς.

*Et tout ce qui est mien, est tien, & ce
qui est tien, est mien, & suis glorifié en
eux.*

11. Καὶ σὸς ἐπὶ εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ,
καὶ εἶμι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσι, καὶ ἐγὼ
περὶ σὺ ἐρχομαι. πᾶτερ ἄγιε, τί-
θησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι σου, ἵνα
δέδωκάς μοι, ἵνα ὡς εἰ καθὼς ἡ-
μεῖς.

*Et maintenant ie ne suis plus au mo-
de, mais ceux-ci sont au monde. & ie
vien à toi. Pere saint, garde-les en ton
Nom, voire ceux que tu m'as donnés:
afin qu'ils soyent vn ainsi que nous.*

12. "Οτι ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐν τῷ κό-
σμῳ, ἐγὼ ἐτήρω αὐτοὺς ἐν τῷ
ὀνόματί σου. ὅς δέδωκάς μοι ἐφί-
λαξαι, καὶ εἰδὼς ἐξ αὐτῶν ἀπά-
λετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,
ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

*Quand i'estoye avec eux au monde,
ie les gardoy'en ton Nom: i'ai gardé ce-
ux que tu m'as donnés, & pas vn d'eux
n'est perit, sinon le Fils de perdition,
afin que l'Escriture fust accomplie.*

13. Νῦν δὲ περὶ σὺ ἐρχομαι, καὶ
παῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔ-
χωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπλη-
ρωμένην ἐν αὐτοῖς.

*Et maintenant ie vien à toi, & di ces
choies tant encores au monde: afin
qu'ils ayent ma ioye accomplie en eux-
mesmes.*

8. Quia verba quæ dedi-
sti mihi, dedi eis: & ipsi ac-
ceperunt, & cognoverunt ve-
rè quia à te exivi, & credi-
derunt quia tu me misisti.

For I haue giuen vnto the the wors
des/which thou gauest me/and they ha-
ue receiued them/and haue knowen su-
rely that I came out from thee/and ha-
ue beleueed that thou hast sent me.

9. Ego pro eis rogo: Non
pro mundo rogo, sed pro his
quos dedisti mihi, quia tui
sunt.

I pray for them: I pray not for the
world/ but for them which thou hast gi-
uen me: for they are thine.

10. Et mea omnia, tua sunt;
& tua, mea sunt, & clarifica-
tus sum in eis.

And all mine are thine/ & thine are
mine/ and I am glorified in them.

11. Etiam non sum in mun-
do, & hi in mundo sunt, &
ego ad te venio. Pater san-
cte, serua eos in nomine tuo,
quos dedisti mihi: ut sint u-
num, sicut & nos.

And nowe am I no more in the
worlde/ but these are in the worlde/ and
I come to thee. Holy Father/ keepe the
in thy Name euen them whome thou
hast giuen me/ that they may be one/ as
we are.

12. Cum essem cum eis,
ego servabam eos in nomi-
ne tuo, Quos dedisti mihi,
custodiui: & nemo ex eis pe-
ruit, nisi blus perditionis, ut
scriptura impleatur.

While I was with them in the
worlde/ I kept them in thy Name: those
that thou gauest me/ haue I kept/ and
none of them is lost/ but the childe of
perdition/ that the Scripture might be
fulfilled.

13. Nunc autem ad te ve-
nio; & hæc loquor in mun-
do, ut habeant gaudium
meum impletum in semet-
ipsis.

And nowe come I to thee/ & these
things speake I in the worlde/ that
they might haue my joy fulfilled in
themselves.

8. Denn die Wort/ die du mir gege-
ben hast/ hab ich ihnen gegeben/ vnd
sie habens angenommen/ vnd erkant
warhafftig/ daß ich von dir außge-
gangen bin/ vnd glauben/ daß du
mich gesandt hast.

Thi de ord som du hassuer giffuit mig/ gaff ieg
dem/ oc de anammede dem/ oc kende sandelige/ At
ieg vdgick fra dig/ oc tro/ at du vdsende mig.

9. Ich bitte für sie/ vnd bitte nicht
für die Welt/ sondern für die du mir
gegeben hast/ denn sie sind dein.

Ieg beder for dem/ oc ieg beder icke for Verden/
men for den som du hassuer giffuit mig/ thi de ere
dine.

10. Vnd alles was mein ist/ das ist
dein/ vnd was dein ist/ das ist mein/
vnd ich bin in ihnen verkläret.

De alt det som mit er/ det er dit/ oc det som dit er/
det er mit/ oc ieg er forklaret i dem.

11. Vnd ich bin nicht mehr inn der
Welt/ Sie aber sind inn der Welt/
vnd ich komme zu dir. Heiliger Vater/
erhalt sie inn deinem Namen/ die du
mir gegeben hast/ daß sie eins seyen/
gleich wie wir.

De ieg er icke mere i Verden/ Men de eret i Ver-
den/ oc ieg kommer til dig. Hellige Fader/ beuare dem
i dit Naffn/ som du hassuer giffuit mig/ at de bliffue i/
lige som vi.

12. Oetweil ich bey ihnen war in der
Welt/ erhielt ich sie inn deinem Na-
men. Die du mir gegeben hast/ die
habe ich bewahret/ vnd ist keiner von
ihnen verloren/ Ohn das verlorne
Kind/ daß die Schrift erfüllet
würde.

Den stund ieg vaar hos dem i Verden/ beuarede
ieg dem i dit Naffn. De som du hassuer giffuit mig/
dem beuarede ieg/ oc der er ingen/ fortabt aff dem/ vden
det fortabte Barn/ At Scriffren skulde fullkomms.

13. Nun aber komme ich zu dir/ vnd
rede solches in der Welt/ auff daß sie
in ihnen haben meine freude vollkom-
men.

Men nu kommer ieg til dig/ oc taler saadant i Ver-
den/ paa det de skulle hassue min Glæde fuldkommen
i sig.

8. Nebo slova kteráž gsh mĩ
dál/ ná dal gsem gim: a oni ge
přinali/ a poznali w prawdě/ že
gsem od tebe wysšel/ a vověřil
že gsh ty mne poslal:

Abowsem slova kteráž gsh mĩ po-
dal/ tamim podal/ a oni gsh wzięli/
y poznali prawdy/ že jsem od cie-
bie wysšel/ a wvěřili žeš ty
mne poslal.

9. Ná za ne proshim. Ne za
Swět proshim ale za ty kterě
gsh mi dal/ nebo twogi gsh.

Jac za nimit proše/ a nie za swi-
tem proše/ leč za tyimi ktoreš
mi dal/ boeša twoi.

10. A wšecky wěcy mē/ twē
gsau/ a twē mē gsu. A ná opla-
wen gsem w nich.

A wšytko moje jest twoje/ a
twoje moje jest/ y w wielbionem
jest w nich.

11. A giž negsem na swětě/ ale
oni gsau na Swětě/ a náť k
tobě gdu. Dítě Swatě/ zachow
wey ge we Gmēnu twēm/ kte-
rěž gsh mi dal/ aťby gedno by-
li/ náko y mi gsmē gedno.

A inžem nie jest ná swieće/ te-
dno oni ná swieće sa/ Jac inž do-
ciebie ide/ Wyče swiećby zachow-
wayže te przez imie twoje/ ty kro-
res mnie podál/ a by byli tedno tak-
tako y my.

12. Dofud gsem s nimi byl
na Swětě/ ná gsem ge zachow-
wáwal we Gmēnu twēm. Kte-
rěž gsh mi dal/ ná ostřihaj
gsem gich/ a řádně z nich ne-
zahynul/ gediné Syn zatra-
cenij/ aby se pijsmo naplnilo.

Gdyčiem z nimi byl ná swie-
cie/ tačiem te zachowýwal w imie
twoje/ a ktoreš mnie oddal tam ich
strzežeg/ y řáden z nich nie zgy-
nal/ tedno žon syn zadržacenia/ žeš
by se pijsmo wypelnilo.

13. Ale nynij k tobě gdu: a
tytož wěcy naluwim na Swě-
tē/ aby mēli rádoš mu naph-
něnau w sobě.

A terazci do ciebie ide/ y mo-
wie to ná swieće/ aby mēli wese-
le moje wypelnione w sobie.

14. אֲנִי יְהוָה לְהוֹן מִ
מִלְתָּךְ וְעַלְמָא סְנָא אֲנִי
דְּלֵא הוּא מִן עַלְמָא א
אִיכְנָא דְּאֲנָא לֹא הוּיָת מִן
עַלְמָא :

*Io ho dato loro la tua parola, e il mon-
do gli ha hauuti in odio: perche effi non
son del mondo, si come ancor io non son
del mondo.*

15. לֹא הוּא דִּתְשְׁקוּל אֲנִי
מִן עַלְמָא בְּעֵא אֲנָא אֵלֵא
דִּתְשֵׁר אֲנִי מִן בִּישָׁא :

*Io non prego che tu gli leni del mon-
do, ma che tu gli guardi dal male.*

16. לֹא הוּא צִיר מִן עַלְמָא
אִיכְנָא דְּאֲנָא לֹא הוּיָת
מִן עַלְמָא :

*Effi non son del mondo, si come ancor
io non son del mondo.*

17. אֲפִי קִדֵּשׁ אֲנִי ב
בְּשִׁרְךָ דְּמִלְתָּךְ דִּילָךְ ש
שְׁרָא הִי :

*Sanctificali per la tua Verità: la pa-
rola tua è Verità.*

18. אִיכְנָא דְּלֵי שְׁרָת
לְעַלְמָא אֵף אֲנָא שְׁרָת
אֲנִי לְעַלְמָא :

*Si come tu hai mandato me nel mon-
do, così ho io mandati effi nel mondo.*

19. וְעַל אֲפִי הוּא אֲנִי
מִקְדֵּשׁ אֲנָא גִבְשִׁי דִּיהוּן
אֵף הֵנוּ מִקְדֵּשִׁין בְּשִׁרְךָ :

*E per loro io santifico me stesso, accio-
che ancor effi siano santificati in Verità.*

20. וְלֹא הוּא עַל אֲפִי הִלִין
בְּעֵא אֲנָא בְּלַחֲדָא אֵלֵא
עַל אֲפִי הִלִין דְּמַחֲמִינִין
בִּי בְּמִלְתָּהוּן :

*Hor io non prego gia solamente per
loro, ma per quelli ancora che crederan-
no in me per la lor parola.*

21. דְּכָלֵהוּן יְהוּוֹן חַד אִיכְנָא
דְּאֲנָתְ אֲבִי בִי וְאֲנִי בִי
דְּאֵף הֵנוּ בִּן חַד יְהוּוֹן ד
דִּיהִימוּן עַלְמָא דְּאֲנָת
שְׁרָתְנִי :

*Acci che tutti siano vna, come tu Pa-
dre sei in me, & io in te, afin dico che an-
cor effi siano vno in noi: a fin che il mon-
do creda che tu m'hai mandato.*

14. אֲנִי גִתְלִי לָהֶם אֶת־דְּבָרְךָ
וְהָעוֹלָם שִׂנְא אוֹתָם כִּי אֲנִי
מִן הָעוֹלָם בְּאִשֶּׁר גַּם אֲנִי
אֲנִי מִן־הָעוֹלָם :

*Yo les ensenne tu palabra, y el mundo los a-
borrecio: porque no son del mundo, como tam-
poco yo soy del mundo.*

15. אֲנִי שׂוֹאֵל אֲנִי מִמֶּךָ
אִשֶּׁר תְּשַׁמֵּם מִן־הָעוֹלָם כִּי
גַם אִשֶּׁר תַּצְוֶר אוֹתָם מִרְעָה :

*No ruego que los quites del mundo, si no
que los guardes de mal.*

16. מִן־הָעוֹלָם אֲנִי כְּמוֹנִי
אֲנִי מִן־הָעוֹלָם :

*No son del mundo, como tampoco yo soy
del mundo.*

17. קִדֵּשְׁמוּ בְּאֲמַתְךָ אֲמַתְךָ
אֲמַתְּ הִיא :

*Sanctificalos con tu Verdad: tu palabra es
la Verdad.*

18. בְּאִשֶּׁר שְׁלַחְתָּנִי אֶל־הָעוֹלָם
כְּמוֹנִי שְׁלַחְתָּ אוֹתָם אֶל־
הָעוֹלָם :

*Como tu me embiasse al mundo, tambien
yo los he embiado al mundo.*

19. וְעַל־יָהִם אֲנִי מִקְדֵּשׁ אֶת־
נַפְשִׁי אִשֶּׁר הִמָּה מִקְדֵּשִׁים הוּיָם
בְּאֲמַתְּ :

*Y por ellos yo me santifico a mi mismo:
para que tambien ellos sean sanctificados con
verdad.*

20. אֲנִי שׂוֹאֵל עַל־הָאֵלֶּה
לְבָדָם כִּי גַם עַל־אִשֶּׁר יֵאֱמִינוּ
בִּי בְּדְבָרִים :

*Mas no ruego solamente por ellos, sino tam-
bien por los que han de creer en mi por la pala-
bra de ellos:*

21. לְמַעַן כָּלֵם אֶחָת יְהוָה
כְּמוֹךָ אֲבִי בִי וְאֲנִי בִי וְגַם
הִמָּה בְּנִי אֶחָת יְהוָה וְהָעוֹלָם
יֵאֱמִין כִּי אֵת שְׁלַחְתָּנִי :

*Para que todos sean vna cosa, como tu, o pa-
dre, en mi, y yo en ti: que tambien ellos en nos
sean vna cosa: para que el mundo crea que tu me
embiasse.*

14. 'Εγὼ διδάκα αὐτοῖς, τὸν λόγον
ἐκ, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς,
ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐ-
γὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου.

*Je leur ai donné ta parole, & le mo-
deles à eus en haine, pource qu'ils ne
sont point du monde: comme aussi ne
suis-je point du monde.*

15. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἀρῇς αὐτοὺς
ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐ-
τοὺς ἐκ τοῦ κακοῦ.

*Je ne prie point que tu les ostes du
monde, mais que tu les gardes de mal.*

16. 'Εκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς
ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμι.

*Ils ne sont point du monde, comme
aussi ne suis-je point du monde.*

17. Ἀγιάσου αὐτοὺς ἐν τῇ ἀλη-
θείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀληθινὰ ἐ-
στίν.

*Sanctifie-les par ta verité: ta paro-
le est verité.*

18. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστλας εἰς τὸν
κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστλα αὐτοὺς
εἰς τὸν κόσμον.

*Comme tu m'as enuoyé au monde,
ainsi aussi les ai-je enuoyés au monde.*

19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιά-
ζω ἑαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὡς ἡ-
γιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

*Et pour iceux me sanctifie-je moi-
mesme, afin qu'eux aussi soyent sancti-
fies en verité.*

20. Οὐ περὶ πάντων δὲ ἐρωτῶ μό-
νον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων
ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ εἰς ἐμέ.

*Or ne prie ie point seulement pour
eux, mais aussi pour ceux qui croiront
en moi par leur parole,*

21. Ἴνα πάντες ἐν ᾧ, καθὼς σὺ
πατρὶ ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν σοί, ἵνα ἐ-
ν αὐτοῖς ἐν ᾧ ἐστίν. ἵνα ὁ κόσμος
πιστεύῃ ὅτι σὺ με ἀπέστλας.

*Afin que tous soyent vn, ainsi que
toi Pere es en moi, & moi en toi, afin
qu'eux aussi soyent vn en nous: à ce que
le monde croye que c'est toi qui m'as
enuoyé.*

14. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo.

I haue giuen them thy word / and the worlde hath hated them / because they are not of the world / as I am not of the world.

15. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos a malo.

I pray not that thou shouldest take them out of the worlde / but that thou keepe them from euill.

16. De mundo non sunt: sicut & ego non sum de mundo.

They are not of the worlde / as I am not of the world.

17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est.

Sanctifie them with thy trueth: thy word is trueth.

18. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum.

As thou biddest send me into the worlde / so haue I sent them into the world.

19. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.

And for their sakes sanctifie I my selfe / that they also may be sanctified through the trueth.

20. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.

I pray not for these alone / but for them also which shall beleue in me / through their word.

21. Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus quia tu me misisti.

That they all may be one / as thou / O Father art in me / & I in thee: euen that they may be also one in vs / that the world may beleue that thou hast sent me.

14. Ich habe ihnen gegeben dein Wort / vnd die Welt hasset sie / Denn sie sind nicht von der Welt / wie denn auch ich nicht von der Welt bin.

Ieg gaff dem die ord / De Verden hader dem / Thi de ere ick aff Verden / lige som ieg er oc ick aff Verden.

15. Ich bitte nicht / daß du sie von der Welt nimmest / sondern daß du sie bewarest für dem übel.

Ieg beder ick / at du skalt tage dem aff Verden / men at du skalt beware dem fra ont.

16. Sie sind nicht von der Welt / gleich wie ich auch nicht von der Welt bin.

De ere ick aff Verden / lige som ieg er oc ick aff Verden.

17. Heilige sie inn deiner Wahrheit. Dein Wort ist die Wahrheit.

Hellige dem i din Sandhed. Die Ord er Sandhed.

18. Gleich wie du mich gesandt hast in die Welt / so sende ich sie auch in die Welt.

Lige som du sende mig til Verden / saa sender ieg dem oc til Verden.

19. Ich heilige mich selbst für sie / auff daß auch sie geheiligt seyen inn der Wahrheit.

Ieg helliger mig self for dem / paa det de skulle oesaa vere helligede i Sandhed.

20. Ich bitte aber nicht allein für sie / sondern auch für die / so durch ihr wort an mich glauben werden.

Ieg beder ick alene for dem / men oesaa for dem / som formedelt deris Ord skulle tro paa Mig.

21. Auff daß sie alle etns seyen / gleich wie du Vater in mir / vnd ich in dir / daß auch sie in vns eines seyen / auff daß die Welt glaube / du habest mich gesandt.

Paa det de skulle alle vere i / lige som du Fader i mig oc ieg i dig / at de skulle oc vere i i oss / Paa de Verden kand tro / at du vdsende mig.

14. Já gsem gim dal feč twan / a swēt ge w nenāwsi mē / neb negsau / swēta / yakož y nā negsem / swēta.

Iačtem tnpedal slowo thwo / te / a swiat mial te w nte nawiści / bo nie sa z swiatā / iako y ta nie testem z swiatā.

15. Neprosim abn ge wzał / swēta / ale abn ge zachowal od złeho.

Nie proszę abyś wziął / swiat / ale żebyś zachował od złego.

16. Z swēta negsau / yakož y nā negsem / swēta.

Nie są z swiatā / iako y ta nie testem z swiatā.

17. Poświęć ich w prawdę twą. Njē twā / prawda jest.

Poświęć ich w twoją prawdę / slowo twoje jest prawdą.

18. Yakož gsm ty mne poslal na swēt / y nā gsm ge poslal na swēt.

Iako ty mnie poslal na swiat / tak y ja poslałem ie na swiat.

19. A nā poświęci sebe sa mēho za nē / abn y oni poświęcení byli w prawdę.

A ja nieć ja poświęcam samego siebie / aby y oni byli poświęceni przez prawdę.

20. Neprosim pač toliko za nē sami / ale y za ty kēčij sēze slowo gegich magij wēčiti w mne.

Nie tylko za nich sami / ale i za ty którzy przez slowo ich mają wierzyć w mnie.

21. Abn wšyčni gedno byli / yako ty Dite w mne a nā w tobě / abn y oni w nās gedno byli / abn wšyčni swēt / je gsm ty mne poslal.

Abn wszyscy byli jedno / iako ty Ojczywo mnie a ja w tobie / aby y oni w nas jedno byli / a żeby wszyscy swiat / że ty mnie poslał.

22 וְאַתָּה שׁוֹבֵבָהּ דִּיהֶבֶת
לִי יִהְיֶה לְהוֹן דִּיהֶוֹן חַד
אִיכְנָא דְחַבְנָא חַד חַבְנָא :

*To ho ancor data loro la gloria, che tu
hai data à me: accioche siano uno, come
noi siamo uno:*

23 אֲנִי בָּהוֹן וְאַתָּה בִּי
דִּיהֶוֹן גְּמִידָן לְחַד וְדִידֵע
עֲלָמָא דְאַתָּה שְׂדֵרְתָּנִי
וְדִאֲחֶבֶת אֲנִי אִיכְנָא דְאֶהְבֶּתָּנִי
לִי אֲחֶבֶת :

*Io sono in loro, e tu in me: accioche
siano perfetti in uno, e che il mondo cono-
sca che tu mi hai mandato, e che tu ami
loro, sì come hai amato me.*

24 אֲנִי חַבְנָא דְחַבְנָא דִּיהֶבֶת לִי
עֲבָא אֲנִי דְאַתָּה דְאַתָּה
אֶהְבֶּת חַבְנָא דִּיהֶוֹן עֲבָי וְדִיהֶוֹן
חַבְנָא שׁוֹבֵבָהּ דִּיהֶוֹן חַבְנָא
דִּיהֶבֶת לִי דְאַתָּה חַבְנָא מִן ק
קִדְּם וְדִמִּיתָה דְעֲלָמָא :

*Padre, io desidero che quelli che tu
mi hai dati, la dove sono io, siano ancor
essi con meco, accioche contemplino la glo-
ria mia, laqual tu mi hai data, percioche
tu mi hai amato innanzi à la foundation
del mondo.*

25 אֲבִי כְּאַתָּה וְעֲלָמָא
לֹא יִדְעָךְ אֲנִי דִּין יִדְעָךְ
וְחַבְנָא יִדְעָךְ דְאַתָּה שְׂדֵרְתָּנִי :

*Padre giusto, il mondo non t'ha co-
nosciuto: ma io t'ho conosciuto, e questi
hanno conosciuto che tu mi hai mandato.*

26 וְאַתָּה אֲנִי שְׂמִי
וְדִידֵע אֲנִי דְחַבְנָא דִּיהֶוֹן
דְאַתָּה חַבְנָא דִּיהֶוֹן חַבְנָא
אֶהְבֶּת חַבְנָא :

*Et io ho fatto conoscere loro il tuo No-
me, e farollo conoscere: accioche l'amore,
colquale tu mi hai amato, sia in loro, &
io in essi.*

1 הָלֹין אָמַר יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא
עִם תַּלְמִידָיו לְעֵבֶר
דְּגִלְתָּא דְקִדְרוֹן אֲחֵר דְאִת
הוּא גְּמִידָן אִיכְנָא דְעֵל הוּ
וְתַלְמִידָיו :

*Poi che Iesus hebbe dette queste co-
se, se ne andò con i suoi discipoli di là dal
fiume Cedron, dove era un horto, nelquale
entro egli, e i suoi discipoli.*

22 וְאַתָּה חַבְנָא דְחַבְנָא דִּיהֶבֶת
לִי יִהְיֶה לְהוֹן דִּיהֶוֹן חַד
אִיכְנָא דְחַבְנָא חַד חַבְנָא :

*Yo, la claridad que me diste, les he dado: pa-
ra que sean vna cosa, como tambien nos somos
vna cosa.*

23 אֲנִי בָּם וְאַתָּה בִּי וְיִכְלָךְ
בְּאַתָּה וְיִדְע הָעוֹלָם כִּי אַתָּה
שְׂלַחְתָּנִי וְאַתָּה חַבְנָא דְחַבְנָא
דִּיהֶוֹן חַבְנָא דִּיהֶוֹן חַבְנָא :

*Yo en ellos, y tu en mi, para que sean confu-
madamente vna cosa: y que el mundo conozca
que tu me embiaste y que los has amado, como
tambien à mi me has amado.*

24 אֲבִי אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי רְצִיָּה
לְהוֹתָם עִמִּי אֲשֶׁר אֲנִי הוּא
שְׂמִי לְרֵאשִׁית אֲתָּה כְּבוֹדִי אֲשֶׁר
נָתַתָּ לִי כִּי אֶהְבֶּתָּנִי בְּטֶרֶם
הִתְבַּעַר מוֹסְדִי אֶרֶץ :

*Padre aquellos que me has dado, quieró que
donde yo estoy, ellos esten tambien conmigo:
para que vean mi claridad que me has dado, por-
quanto me has amado desde antes de la constitu-
cion del mundo.*

25 אֲבִי צְדִיק וְהָעוֹלָם לֹא
יִדְעָךְ וְאַתָּה יִדְעָךְ וְהָאֱלֹהִים יִדְעָךְ
כִּי אַתָּה שְׂלַחְתָּנִי :

*Padre Iusto, el mundo no te ha conocido:
mas yo tehe conocido: y estos han conocido
que tu me embiaste.*

26 וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֲתָּה שְׂמִי
וְהוֹדַעְתָּ אֲשֶׁר חָתִי בָּם דְאַתָּה
אֶהְבֶּתָּנִי וְאַתָּה בָּם :

*Yo les hize notorio tu Mombre, y lo haré
notorio: para que el amor con que me has ama-
do, este en ellos, y yo en ellos.*

1 אֲתָּה הָאֱלֹהִים אָמַר יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא
עִם תַּלְמִידָיו לְעֵבֶר הַנַּחַל קִדְרוֹן
אֲשֶׁר שָׁם הָיָה חֲצֹן אֲשֶׁר בּוֹ
הוּא וְתַלְמִידָיו :

*Como Iesus vuo dicho estas cosas, saliose
con sus Discipulos tras el arroyo de Cedron,
donde estaue vn huerto, en el qual entro Iesus,
y sus Discipulos.*

22. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδω-
κάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὡς ἓν,
καθὼς ἡμεῖς ἐν ἱσμοῦ.

*Et moi aussi ie leur ai donne la gloi-
re, que tu m'as donnee: afin qu'ils soy-
ent vn, comme nous sommes vn.*

23. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐ-
μοί, ἵνα ὡς πεπλεγμένοι εἴη ἐν, ὅ-
τι ἡμεῖς ὁ κόσμος. ὅτι σὺ με
ἀπέστλας, καὶ ἡγάπησας αὐτοὺς,
καθὼς ἐμεῖς ἡγάπησας.

*Ie suis en eu, & toi en moi, afin qu'ils
soyent consommés en vn, & que le mo-
de cognoisse que c'est toi qui m'as en-
uoyé, & que tu les aimes, ainsi que tu
m'as aimé,*

24. Πάτερ, οὗς δέδωκάς μοι, θέ-
λω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ αὐτοὶ ὡς
μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν
τὴν ἣν ἐμεῖς ἔδωκάς μοι, ὅτι ἡγά-
πησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

*Pere, mon desir est touchant ceux
lesquels tu m'as donnes, que là où ie suis,
ils soyent aussi avec moi: afin qu'ils co-
templent ma gloire laquelle tu m'as
donnee: d'autant que tu m'as aimé de-
uant la foundation du monde.*

25. Πάτερ δίκαιος, καὶ ὁ κόσμος
οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δὲ σε ἔγνω, καὶ
οἱ ἄλλοι ἔγνωσαν ὅτι σὺ με ἀπέστλας.

*Pere iuste, le monde ne t'a point co-
gnu, mais moi, ie t'ai cognu, & ceux-ci
ont cognu que c'est toi qui m'as en-
uoyé.*

26. Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως αὐτοῖς τὸ ὄνο-
μα σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη
ἣν ἡγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, καὶ
ἐγὼ ἐν αὐτοῖς.

*Et ie leur ai fait cognoistre ton nom,
& le leur ferai cognoistre, afin que l'a-
mour duquel tu m'as aimé, soit en eux,
& moy en eux.*

ΤΑΥΤΑ Εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθι
σὺν πῖσι μαθηταῖς αὐτοῦ πύ-
ραν ἔχοντάς τε κέντρων, ὅπου
ἦν κήρυξ, εἰς ὃν εἰσῆλθον αὐτοὶ
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Après que Iesus eut dit ces choses,
il s'en alla outre le torrent de Cedron,
où il y auoit vn iardin, auquel il entra
lui & ses disciples.*

CAP. XVII.

22. Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut & nos unum sumus.

And the glorie y thou gauest me / I haue giuen them / that they may be one / as we are one.

23. Ego in eis, & tu in me: ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

I in them / and thou in me / that they may be made perfite in one / and that the worlde may know / that thou hast sent me / and hast loued them / as thou hast loued me.

25. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum: ut videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

Father / I will that they which thou hast giuen me / be w me euen where I am / that they may behold my glorie / which thou hast giuen me: for thou louedst me before the fundation of the world.

25. Pater iuste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi: & hi cognoverunt: quia tu me misisti.

O righteous Father / y world also hath not known thee / but I haue known thee / & these haue known / that thou hast sent me.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciā: ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

And I haue declarid vnto them thy Name / and will declare it / that the loue where with thou hast loued me / may be in them / and I in them.

CAP. XVIII.

Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius.

When Iesus had spokẽ these things / he went fore with his disciples ouer the brooke Cedron / where was a garden / into the which he entred / & his disciples.

Das XVII. Capitel.

22. Vnd ich habe ihnen gegeben die Herrlichkeit / die du mir gegeben hast / daß sie eines seyen / gleich wie wir eines sind.

De ieg gaff dem den Herrlighed / som du hassuer giffuit mig / at de skulle vere it / lige som wi ere it.

23. Ich in ihnen / vnd du in mir / auff daß sie vollkommen seyen / in eines / vnd die Welt erkenne / daß du mich gesandt hast / vnd liebest sie / gleich wie du mich liebest.

Ieg i dem / oc du i mig / at de skulle vere fuld / komme / it de at Verden kand kende / at du vdsende mig / oc elster dem / lige som du elster mig.

24. Vater / ich wil / daß / wo ich bin / auch die bey mir seyen / die du mir gegeben hast / daß sie meine Herrlichkeit sehen / die du mir gegeben hast. Denn du hast mich geliebet / ehe denn die Welt gegründet ward.

Fader / Jeg vil / at de / som du hassuer giffuit mig / skulle oc vere hoff mig / huor som ieg er / At de skulle see min Herrlighed / som du hassuer giffuit mig / Thi du elster mig for end Verden bleff grundfest.

25. Gerechter Vater / die Welt kenne dich nicht / ich aber kenne dich / vnd dise erkennen / daß du mich gesandt hast.

Retferdige Fader / Verden kender dig icke / Men ieg kender dig / oc disse kende / at du vdsende mig.

26. Vnd ich habe ihnen deinen Namen kunth gethan / vnd wil ihnen kunth thun / auff daß die Liebe / damit du liebest / sey in ihnen / vnd ich in ihnen.

De ieg kundgiorde dem dit Naffn / oc vil kundgore dem / Paa det den Kærlighed / som du elster mig met / skal vere i dem / oc ieg i dem.

Das XVIII. Capitel.

Da Jesus solches geredt hatte / gieng er hinaus mit seinen Jüngern über den Bach Kidron / da war ein Garten / darein gieng Jesus vnd seine Jünger.

Der Ihesus hassde dette sagd / gick hand vd met sine Disciple offuer den beek Cedron / der vaar en Bretegaard / der gick Ihesus ind oc hans Disciple.

Kapitola XVII.

22. A ná Gláwu kterauf gsh mi dal / dal gsem gim / aby byli gedno / yakož y my gedno gsmc.

Jac te chwale kteraš ty mně dal / dalem im / aby byli tedno / tak o y my tedno testech my.

23. Já w nich / a ty w mne / aby dokonáni byli w gedno: a aby poznal swět / že gsh ty mne poslal / a že milowal gsh ge tak / yakož gsh y mne milowal.

Ja w nich a ty w mne / aby byli dokonálymi w tedno / a aby poznal swět / že ty mně poslal / y v milowaleš ie tak oš y mně v milowal.

24. Otče / kterž gsh mi oal / chen / kdej gsem ná aby y oni byli sennau: aby widěli Gláwu mau / kterauf gsh mi dal / neb gsh mne milowal před v / stanowením Swěta.

Otče / ty kteraš mně podal / žadam aby tām gđže ta testem y oni byli sennau / aby pátrali ná one moie chwale / kteraš ty mně dal / Abowiemě ty mně v milowal před tym niž testěje byly za ložone fundamenty swěta.

25. Otče sprawedliwy / Swět tebe nepoznal / ale ná gsem tebe poznal: a tito tēž poznali / že gsh ty mně poslal.

Otče sprawedliwy / ciebiec swět nie poznal / ale m ja ciebie poznal / y ci poznali že ty mně poslal.

26. A ná známě gsem gim v / činil Gměno twě / a gessťe známo v činim: aby to milowánij / kteržmž gsh mne milowal / bylo w nich / yakož y ná w nich.

A oznaymím im imie twoie / y oznaymíe aby milošč kteraš mně v milowal w nich byl / y ik w nich.

Kapitola XVIII.

Opowěděl Gejšs / wyšel s Bředlnjy swym pšes Potok Cedron / kdejto byl la Zahrada / do kteržto wšel on y Bředlnjy geho.

Arzeci powedziawšy Jezus / wyszedł z wloennicy swemu za potok Cedron tedy był ogród / do ktorego on wšedł y zwolennicy tego.

יח

2 ידע הוּא הָיוּ אֶת יְהוּדָא
מִשְׁלֵמָנָא לְדוֹכְתָנָא הוּ
מִטּוּל דְּסִגְיָ וּבְנֵי פִגְשׁ
הוּא הָמֹן יִשׁוּעַ עִם
תְּלִמְיָדָיו :

*E Giuda ancora che lo tradiva, sape-
va il luogo: perche Iesv s'era molte vol-
te congregato la co i suoi discipoli.*

3 הוּא הָכִיל יְהוּדָא דְּבֵר
אֶסְפִּיר וּמֹן לְוֵרָה רַבִּי
פְּהִנָּא וּפְרִישָׁא דְּבֵר ד
דְּחִשָׁא וְאִתָּא לְהָמֹן עִם
בְּטִירָא וְלִמְפִידָא וּנְיָנָא :

*Giuda dunque hauendo presa la cor-
te e gli sbirri dei Pontefici, e dei Farisei,
s'ene vien la con lanterne, e fiaccole, &
armi.*

4 יִשׁוּעַ הָיוּ דִידַע הוּא
כָּל מִדָּם דְּאִתָּא עֲלוּהִי
נִפְק וְאָמַר לְהוּן לְמֹן בָּעִין
אֲנִתּוּן :

*Or Iesv sapendo tutte le cose che do-
menano venir sopra di lui, fattosi avanti,
disse loro, Chi cercate voi?*

5 אָמְרִין לֵה לְיִשׁוּעַ בְּצִרְיָא
אָמַר לְהוּן יִשׁוּעַ אָנָּה אָנָּה
קָאָם הוּא הָיוּ אֶת יְהוּדָא
מִשְׁלֵמָנָא עִמָּהוּן :

*Essi gli risposero, Iesv Nazareno.
Iesv dice loro, Io sono esso. E Giuda che
lo tradiva stava ancor li presente con esso
loro.*

6 וּפַד אָמַר לְהוּן יִשׁוּעַ
הָאָנָּה אָנָּה אָוֹלֹר
לְבִסְתֵיהוּן וּנְבִלֹר עֲרֹ
אֲרַעֲנָא :

*Como dunque Iesv hebbe detto lo-
ro, Io son esso, si ritirarono indietro, & cal-
dero in terra.*

7 וְחִיב שְׂאֵל אָנָּה יִשׁוּעַ
לְמֹן בָּעִין אֲנִתּוּן הָנֹן הָיוּ
אָמְרִין לְיִשׁוּעַ בְּצִרְיָא :

*Di nuovo dunque gli domandò, Chi
cercate voi? Essi dissero, Iesv Nazareno.*

8 אָמַר לְהוּן יִשׁוּעַ אָמַרְתָּ
לְכוּן הָאָנָּה אָנָּה יָאוּ לִי
בָּעִין אֲנִתּוּן שְׂבוּקִי לְהִלִּין
אָוֹלִין :

*Rispose Iesv, Io & ho detto ch'io son
esso. Se adunque voi cercate me, lassate
andar costoro.*

יח

2 וְיְהוּדָא מוֹסְרוֹ יָדַע אֶת—
הַמָּקוֹם כִּי פְעָמִים רַבּוֹת גּוֹעֵד
יִשׁוּעַ שָׁמָּה עִם תְּלִמְיָדָיו :

*Y tambien Iudas, el que lo entregaua, sabia
aquel lugar porque muchas vezes Iesus se juntaua
alli con sus Discipulos.*

3 וְיְהוּדָא לָקַח אֶת—הַחֶבֶל וְאֶת
מִשְׁדֵּתֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרִישִׁים
וְיָבוֹא שָׁמָּה עִם גִּירוֹת לְפִידוֹת
וְהָצִיךְ :

*Iudas pues tomando vna compannia de sol-
dados, y de los Pontifices y de los Phariseos ser-
uidores, vino alli con lanternas y antorchas, y
con armas.*

4 וְיִשׁוּעַ יוֹדַע אֶת—כָּל אִשָּׁר
יְקִרְוֶהוּ יָצָא וְאָמַר לָהֶם אֶת—מִי
תִּבְקֶשׁוּךְ :

*Empero Iesus, sabiendo todas las cosas que
auian de venir sobre el, salio delante, y dixoles
A quien buscays?*

5 וַיַּעֲנוּ לֹא אֶת—יִשׁוּעַ הַנָּצְרִי אָמַר
לָהֶם יִשׁוּעַ אָנִי הוּא וְעִמָּד גַּם
יְהוּדָא מוֹסְרוֹ אֲתָם :

*Respondieronle, A Iesus Nazereno. Dizeles
Iesus, Yo soy. (y estaua tambien con ellos Iudas
el que lo entregaua.)*

6 וּבְאָמְרוֹ לָהֶם כִּי אָנִי הוּא
וַיִּלְכוּ לְאַחֲרָיו וַיִּפְּלוּ אֲרָצָה :

*Y como les dixo, Yo soy, boluieron atras y
cayeron a tierra.*

7 וַיִּשָּׁב וַיִּשְׂאֵל לָהֶם אֶת—מִי
תִּבְקֶשׁוּ וְהִנֵּמָה אָמְרוּ אֶת—יִשׁוּעַ
הַנָּצְרִי :

*Boluioles pues a preguntar, A quien buscays?
Y ellos dixeron. A Iesus Nazareno.*

8 וַיַּעַן יִשׁוּעַ אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי
אָנִי הוּא וְאַתֶּם אָמַרְתִּי תִּבְקֶשׁוּנִי
וְהִנֵּיחוּ אֶת—הָאֵלֶּה לְהִלֵּךְ וְדָרְכֶם :

*Respondió Iesus, Ya os he dicho que yo soy
pues si a mi buscays, dexad yr á estos.*

יח.

2. Ἡδὲ δὲ καὶ ἰουδας, ὁ πωλοῦ-
δὲς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις
συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μὲν τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ.

*Or Iudas qui le trahissoit, sauoit au-
ssi le lieu: car Iesus s'estoit là souuent
assemble avec ses disciples.*

3. Ὁ δὲ ὡν ἰούδας λαβὼν τὴν σπῆ-
ραν, ἔκ τινος ἀρχιερέων καὶ φαρι-
σαίων ὑπαρχέων, ἔρχεται ἐκεῖ μὲν
φαιῶν, καὶ λαμπάδων καὶ ὀπλῶν.

*Iudas donc ayant prins vne bande
de soldats, & des sergents, de par les
principaux Sacrificateurs & de par les
Pharisiens, s'en vint la avec lanternes,
& falotz & armes.*

4. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρ-
χόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν
αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

*Or Iesus sachant toutes les choses
qui lui deuoient aduenir, s'aduançant
leur dit, Qui cherchez-vous?*

5. Ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἰησοῦ
τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ἐγὼ εἰμι. εἰσὴν καὶ ὁ ἰούδας, ὁ πα-
ροδοῦν αὐτὸν, μετ' αὐτοῦ.

*Il lui respondirent, Iesus le Naza-
rien, Iesus leur dit, Ce suis-je. Et Iudas
qui le trahissoit estoit aussi avec eux.*

6. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ
εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔ-
πιον χαμῶα.

*Après donc qu'il leur eut dit, Ce suis-
je, ils s'en allerent à la renuerse, & cheu-
rent par terre.*

7. Πάλιν οὖν αὐτὸς ἐπηρώτησεν,
τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦ τὸν
ναζωραῖον.

*Derechef donc il les interroguait, Qui
cherchez-vous? Et ils respondirent, Iesus
le Nazarien,*

8. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, εἶπεν ὑμῖν
ὅτι ἐγὼ εἰμι. εἰ οὖν ἐμεῖ ζητεῖτε, ἀ-
φετε τούτους ὑπάγειν.

*Iesus respondit, Je vous ai dit que
ce suis-je: si donc vous me cherchez, lais-
sez aller ceux-ci.*

CAP. XVIII.

2. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis.

Und Iudas which betrayed him / knew also the place: for Iesus oft times resorted thither with his disciples.

3. Iudas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus & Phariseis ministros: venit illuc cum lanternis & facibus & armis.

Judas then after he had received a band of men and officers of the hie Priests / and of y Pharisees / came thither with lanterns / and torches / and weapons.

4. Iesus itaque sciens omnia quę ventura erant super se, processit, & dixit eis, Quem quæritis?

Then Iesus / knowing all things that should come unto him / went forth and said unto them / Whome seeke ye?

5. Responderunt ei, Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus, Ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipsis.

Then answered him / Iesus of Nazareth. Iesus said unto them / I am he. Nowe Iudas also which betrayed him stood with them.

6. Vt ergo dixit eis, Ego sum abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

Assoone then as he had said unto them / I am he / they went backwardes / and fell to the ground.

7. Iterum ergo interrogavit eos. Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Iesum Nazarenum.

Then he asked them againe / Whome seeke ye? And they said / Iesus of Nazareth.

8. Respondit Iesus, Dixi vobis, quia ego sum, si ergo me quæritis, finite hos abire.

Iesus answered / I saide unto you / that I am he: therefore if ye seeke me / let these goe their way.

Das XVIII. Capitel.

2. Iudas aber der ihn verrieth / wuste den ort auch / denn Iesus versamlet sich offte daselbst mit seinen Jüngern.

Wen Iudas som hannem forraadde / viste oc den sted / Thi Ihesus forsamlede sig offte der met sine Disciple.

3. Da nun Iudas zu sich hatte genommen die Schare vnd der Hohenpriester vnd Phariseer Diener / kom er dahin / mit Fackeln / Lampen / vnd mit Wassen.

Der Iudas haffde nu tager Skaren til sig / oc de ypperste Presters oc Phariseerns tiener / da kommer hand der hen / met bluss / lamper / oc met Waaben.

4. Als nun Iesus wuste / alles was ihm begegnen solte / gieng er hinauß vnd sprach zu ihnen: Wen suchet ihr?

Der Ihesus nu viste / alt der hannem stulde offer / komme / gief hand vd / oc sagde til dem / Huem lede i effter?

5. Sie antwortten ihm: Iesum von Nazareth. Iesus spricht zu ihnen: Ich bins. Iudas aber der ihn verrieth / stund auch bey ihnen.

De suarede hannem / Ihesum aff Nazareth. Ihesus siger til dem Det er ieg. Wen Iudas som hannem forraadde / stod oc haff dem.

6. Als nun Iesus zu ihnen sprach Ich bins / wiechen sie zu rücke / vnd fielen zu Boden.

Der Ihesus sagde nu til dem / Det er ieg / vige de til bage / oc sulde til iorden.

7. Da fraget er sie abermal: Wen suchet jr? Sie aber sprachen: Iesum von Nazareth.

Da spurde hand dem atter at / Huem lede i effter? Da sagde de / Ihesum aff Nazareth.

8. Iesus antworttet: Ich habß euch gesagt / daß ichs sene / Suchet jr denn mich / so lasset dise gehn.

Ihesus suarede / Jeg sagde eder / at det er ieg / lede i effter mig / da lader disse gaa.

Kapitola XVIII.

2. Węděl pał y Gidás z grąd ceto mijsio / neb často Gezijs tam chodijvals Wędlnijny swym.

Wiedzial też ono mteysce Ius daß ktory go zdradzał / a owiem tam cze stokróc sie zhadzał Iesus z zwolenniki swoiem.

3. Protoż Gidás kdnj byl ponal Zastup / a od Biskupów a Zakonjów Służebny / pśiśel tam s Lucernami a s Poschodnemi / a s branj.

A táf Iudáf wżlawşy rote y od nawyżşych Káplánów y Sárş zeuřów służebniki / przyşedł tam z láternami / z dochodniami / y z zbrojami.

4. Ale Gezijs wēda wśse cny wēcy ktereż pŕigłiti mēly na něho / śel proti nim / a řekl gim: Koho hledate?

Tedy Iesus wiedzac o wşyřřim co nan przydż mialo / wysředł şy řekl im: Kogoz řuřacie?

5. Odpowēdł gim: Gezijs Nazaretřęho. Řekl gim Gezijs: Wáf gřem. Etál pał tu y Gidás z grádce geho s nim.

Odpowiedzieli mu: Jezusa Nazarenřieho. Řekl im Iesus: Jamci řest / a z nimi řez řtal Iudáf ktory go zdradžil.

6. Těhdy nařř řekl gim / Wáf gřem / postaupili řpět / apadli na řeml.

Řál im těhdy řkoro řekl: Jamci řest / postaupili řie ná řad / y padli ná řiemie.

7. W tom opět gich otázal: Koho hledate? A oni řekli: Gezijs Nazaretřęho.

Potym řch powtore pytal: Kogoz řuřacie? A oni powiedzieli: Jezusa Nazarenřieho.

8. Odpowēdł gim Gezijs: Powēdł gřem wám / řenáf gřem. Protoż ponēwadż mne hledate / nechť řěch to at odesgdau.

Odpowiedzial Iesus: Powiesdziałem wám iżciem ia řest. Jesliż tědy mnie řuřacie / dopuřćcieřř tym wolno odeyřż.

יח

9 דתשלם מלתא דאמר
דאילין דיהבת לי ל
אזכרת מנהון אף לא חד

Accioche s'adempiesse la parola ch'egli haueua detta, lo non ho perduto alcun di quelli che tu m'hai dati.

10 שמעון דין באפא אית
הוא עלוהי סבסירג
ושמטה ומחיה לעבדה
דרב כהנא ושקלה אדגה
דימינא שמה דין דעבדא
מלך:

Allor Simon Pietro hauendo un coltello, il tiro fuori, e percosse il seruitore del Pontefice, e taglio l'orecchia destra. E quel seruitore haueua nome Malcho.

11 ואמר ישוע לבאפא
סי סבסירג בתלתה
כסא דיהב לי אבי לג
אשתיוהי:

Perilche Iesv disse a Pietro, Rimetti il tuo coltello ne la guaina. Non beuerò io il calice che il Padre m'ha dato?

12 הידיו אספיר ו
וכיליארכא דחשנא
דיהודנא אחדוהי לישוע
ואסרוהי:

Allora la compagnia e il capitano, e gli soirs de Giudei presero Iesv, e legorono.

13 ואיתיוהי לנרת חנן
לוקדם מטול בחמוותה
הוא דקנפא הו דאיתוהי
הוא רב כהנא דשגתא הי:

Emenaronlo primamente ad Anna (percioc'h'egli era suocero di Caifa, il qual era Pontefice di quell'anno) & esso lo mando legato a Caifa Pontefice.

14 איתוהי הוא דין קנפא
הו דמלך ליהודנא דפקח
דחד גבנא ומורג חלף
עמא:

Et era Caifa quello che haueua dato consiglio a i Giudei, ch'egli era espediente che un huomo morisse per il popolo.

15 שמעון דין באפא וחד
מו תלמידא אחרנא אתון
הון בתרה דישוע להו דין
תלמידא דע הוא לה רב
כהנא ועל עם ישוע ל
לדרתנא:

Simon Pietro con un altro discipolo seguiva Iesv. Et era quel discipolo conosciuto dal Pontefice, perilche entrò con Iesv nel palazzo d'esso Pontefice.

יח

9 אשד ימלא הדבר אשר אמר
כי אלה אשר נתת לי איש לא
אחד אבדתי מהמה:

Para que se cumpliesse la palabra que auia dichó, que los que me diste, ninguno de ellos perdi.

10 ולשמעון כיפה היתה לו
חרב ויקח את חרב וישלפה
מתערה ויך את עבד כהן הגדול
ויכרת כף את אונן הימנית ושם
עבד ההוא מלך:

Entonces Simon Pedro, que tenia espada, sacóla, y hyrió a vn sieruo del Pontifice, y cortóle la oreja derecha, y el sieruo se llamaua Malcho.

11 ויאמר ישוע לכיפה שלח את
חרבך אל תערה הלא אשתה
את הכוס אשר נתן לי האב:

Iesus entonces dixo a Pedro, Mete tu espada en la vayna; el vaso que el Padre me ha dado, no lo tengo de beuer?

12 ותחבל ושר אלה ומשרתי
היהודים תפשו את ישוע
ואסרוהו:

Entonces la compagnia de los soldados y el tribuno, y los seruidores de los Iudios prendieron a Iesus, y ataronlo.

13 ויוליכוהו אל חנן בראשונה
כי היה חמי קנפא אשר הוא
כהן גדול בשנת ההיא:

Y truxeron lo primeramente a Annas, por que era suegro de Caiphas, el qual era Pontefice de aquel anno.

14 ויקנפא היה הוא היעץ ליהודים
כי יועיל ללאבד אדם אחד על
העם:

Y era Caiphas elque auia dado el consejo a los Iudios, Que era necessario que vn hombre muriesse por el pueblo.

15 ויילך שמעון אחרי ישוע וגם
תלמיד אחר ותלמיד ההוא היה
מידע לכהן גדול ויבוא עם ישוע
אל חצר כהן גדול:

Y seguia a Iesus Simon Pedro, y otro discipulo: y aquel Discipulo era conocido del Pontifice, y entró con Iesus al pario del Pontifice.

יח

9. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι ὃς δέδωκάς μοι οὐκ ἀποώληται ἐξ αὐτῶν ἕνα.

C'estoit afin que la parole qu'il auoit dite, fust accomplie, le n'ai perdu pas vn de ceux que tu m'as donnés,

10. Σίμων ὁ υἱὸς πέτρος ἔχων μάχαιραν ὥσπερ αὐτῷ, καὶ ἐπηύσε τὸν τῆς ἀρχιερείας δούλον, καὶ ἀπέσπασεν αὐτῷ τὸ ὠτίον. τὸ δεξιόν. ὃν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.

Or Simon Pierre ayant vne espee, la tira, & trapa le seruiteur du souverain Sacrificateur, & lui coupa foreille droite, & ce seruiteur auoit nom Malchus.

11. Εἶπε, ὁ υἱὸς ἰησοῦ τῷ πέτρῳ, βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ πνεῦμα ὃ δέδωκάς μοι οὐ σκίσει, οὐ μὴ πίνω αὐτό;

Iesus donc dit à Pierre, Remets ton espee au fourreau: ne boirai-je pas la coupe que le Pere m'a donnée?

12. Ἡ δὲ σὺν αὐτῷ καὶ ὁ χιλιάρχος, καὶ οἱ ὑπαρχεῖται καὶ ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

Lors la bande, & le capitaine, & les sergents des Iuifs empoignerent Iesus, & le lierent.

13. Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄννα πρῶτον, ὅς γάρ πετρός ἐ καὶ ἀφασ, ὃς ὡς δούλος τῆς ἐκκλησίας.

Et l'emmenerent premierement à Anne: car il estoit beau-pere de Caiphe, qui estoit le souverain Sacrificateur de ceste annee-là.

14. Ἦν δὲ καὶ ἀφας ὁ συμβουλίας τῆς ἰουδαίας ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολίσθαι πρὸς ὅλην.

Or Caiphe estoit celui qui auoit donné conseil aux Iuifs, qu'il estoit expedient qu'un homme mourust pour le peuple.

15. Ἦκε δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἰησοῦ σίμον πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητής ἐκείνός ὡς γνωστὸς τῷ δέχριστι, ὃς συνήλθην τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ δέχριστος.

Or Simon Pierre avec vn autre disciple suiuiot Iesus, & ce disciple estoit connu du souverain Sacrificateur: parquoi il entra avec Iesus en la salle du souverain Sacrificateur.

9. Vt impleretur sermo quem dixit, Quia quos dedisti mihi, non perdidici eis quenquam.

This was the word might be fulfilled which he spake / Of them which thou gavest me / have I lost none.

10. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percussit pontificis servum, & abscidit auriculam eius dexterā. Erat autem nomen servo Malchus.

Then Simon Peter having a sword drew it / and smote the hie Priestes servant / and cut of his right eare. Now the servants name was Malchus.

11. Dixit ergo Iesus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam, Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

Then saide Iesus unto Peter / Put up thy sword into the sheath: I shall not drinke of the cuppe which my Father hath given mee?

12. Cohors ergo & tribunus & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum.

Then the vauide and the captaine / and the officers of the Jewes tooke Iesus / and bounde him.

13. Et adduxerunt eum ad Annam primum, erat enim locer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

And let him away to Annas first / (for he was father in lawe to Caiaphas / which was the hie Priest that sat there.)

14. Erat autem Caiphæ, qui consilium dederat Iudæis, Quia expedit unum hominem mori pro populo.

And Caiaphas was he / that gave Counsell to the Jewes / that it was expedient that one man should die for the people.

15. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Iesu in atrium pontificis.

Now Simon Peter followed Iesus / and another disciple / and that disciple was known of the hie Priest: therefore he went in with Iesus into the hall of the hie Priest.

9. Auff daß das Wort erfüllet werde / welches er saget: Ich habe der Ketten verloren / die du mir gegeben hast.

Waa det / at det ord skulde fuldkomme / huilket der hand sagde / Jeg miste ingen aff dem / som du haffuer giffuit mig.

10. Da hatte Simon Petrus ein Schwerdt / vnd zoch es auß / vnd schlug nach des Hohenpriesters Knechte / vnd hieb ihm sein recht Ohr ab / Vnd der Knecht hieß Malchus.

Da haffde Simon Petrus it Suerd / oc drog det vð / oc slo effter den ypperste Prestis Suend / oc hug det høyre Ore aff hannem. De den Suend hed Malchus.

11. Da sprach Iesus zu Petro: Stecke dein Schwerdt inn die Scheide. Soll ich den Kelch nicht trincken / den mir mein Vater gegeben hat.

Da sagde Ihesus til Peter / Stick dit Suerd i halgen. Skal ieg icke da dricke den Kalck / som min Fader gaff mig?

12. Die Schar aber / vnd der Oberhauptmann / vnd die Diener der Jüden namen Iesum / vnd bunden in.

Men Skaren oc den øffuerste Hoffuismand / oc Jøderne Dieneretoge Ihesum / oc bunde hannem

13. Vnd führeten ihn auff die erste zu Hannas / der war Caiphas Schwester / welcher des Jars Hohenpriester war.

De førde hannem først til Annas / hand vaar Caiphas Suoger / som vaar det aar ypperste Prest.

14. Es war aber Caiphas der den Jüden rieth / Es were gut / daß ein Mensch würde vmbrecht für das Volk.

Men det vaar Caiphas / som raadde Jøderne / Det vaare gaar / at ic Menniske døde for Folket.

15. Simon Petrus aber folgete Iesu nach / vnd ein ander Jünger. Derselbige Jünger war dem Hohenpriester bekannt / vnd gieng mit Iesu hinein in des Hohenpriesters Pallast.

De Simon Petrus oc en anden Discipel fulde effter Ihesum. Den samme Discipel vaar bekent med den ypperste Prest / oc giel ind med Ihesu i den ypperste Prestis Sal.

9. Aby se naplnila fct fct rauz fct: Zettere g symi dal neztratil gsem i nich jadrneho

A to sic dzialo zeby sic wypet nito pismo ktore powiedzialo: Jz z tych ktoreś mi podal / jadrnegom nie stracił.

10. Tedy Symon Piotr miał ge me / wtrhl gen / a vderil sluzebnika Biskupowa / a v tal vcho geho prawe / a bylo gmeno sluzebnika toho Malchus.

Atak Symon Piotr miał mtecz dobył go / y vderzył sługe Kapiłana nawyszego / a vderił mu vcho prawe / a temu sludze bylo imie Malchus.

11. Tedy fctł Gejss Petro / wi: Schoway Mtecz twoy do poswy / Kalich ktoryś dal mi Dte / necheśś abych gen pil?

Tedy Jezus rzekł Piotrowi: Włoz mtecz twoy w poswy / izali niemam pic kubek ktory minie po: dal oćiec moy?

12. Tedy Biskup a Hantman / a Sluzebnicy Jidow: stii wali Gejss / a swazali gen.

Kotk tedy y Kotmistry y Sluzebnicy Jydowsky pojimali Jezusa / y swiazali go.

13. Apřivedli ho napřiv k Annassowi / neb byl Teti Kanyssaw / ktoryś byl Biskupem toho kthha.

Awiedli go napřiv do Anna: sa (bo byl swietier Kapiłanow / ktory byl nawyszym Kapiłanem roku onego.)

14. Kanyssaw pak byl ten / ktoryś byl raddu dal Jidom / Ze geſt vřitecne aby tiowek geden vmiel za lid.

Tenci Kapiłan byl ktory dal Jidom rade: Jby thø pożyteczno bylo aby jeden człowiek umiřł za lud.

15. Vřel sa Gejssiem Symon Petr / a druhý Bredniř. A ten Bredniř znám byl Biskupowi / y vřel s Gejssiem do synu Biskupowy.

A ředl za Jezusem Symon Piotr y drugi zwolennik / a ten to zwolennik byl znáomy Kapiłanowi nawysjemu / y wředl spolu z Jezusem do dworu Kapiłana nawyszego.

י ח

16 שָׁמְעוּ דִּין קָאם הוּא
לְבַר לֹחַת תְּרַעַב וְנִפְקָהוּ
תַּלְמִידָא אַחֲרֵנָּה דִּידַע
הוּא לֵה רַב פְּהֵנָּה וְאָמַר
לְנִטְרָה תְּרַעַב וְאָעִלָּה
לְשָׁמְעוּ :

E Pietro stava fuore à la porta. Onde quel l'altro discipolo che era conosciuto dal Pontefice uscì fuore, e parlò à la portinara e messè dentro Pietro.

17 אָמַרְתָּ דִּין עֲלִימָתָא
נִטְרָה תְּרַעַב לְשָׁמְעוּ לְמָא
אִף אֲנִי מִין תַּלְמִידֵיהּ
אֲנִי דִּהֵנָּה גְּבַרָּה אָמַר לֵה
לֵה :

Allor la fante portinara disse à Pietro, Non sei tu ancora de discipoli di quest'huomo? Egli disse, Io non sono.

18 וְקִימִין הוּוּ עֲבָדֵי
וְחִשָּׂא וְסִימִין הוּוּ גִוְרָא
דִּישְׁחָבִין מִטּוֹל דִּיקְרִישׁ ה
הוּא קָאם הוּא דִּין אִף
שָׁמְעוּ עֲמֵהוּן וְשָׁחוּ :

E i seruitori e i ministri stavano li, hauendo fatto del fuoco (perciocchè egli era freddo) e scaldauansi: Pietro ancora si stava li con essi, e scaldauasi.

19 רַב פְּהֵנָּה דִּין שְׂאֵלָה
לְיֵשׁוּעַ עַל תַּלְמִידֵיהּ וְעַד
יִלְפִינָה :

Hor il Pontefice domandò à Iesv de suoi discipoli e de la sua dottrina.

20 וְאָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אָנָּה
עֵין פְּגִלָּה מְלִלַת עִם עֲמָא
וּבְכָל וּבִן אֲלִפְבֵּי
פְּכִנְיֻשְׁתָּא וּפְהִיפְלָא אִיכָא
דְּכִלְהוֹן יִהְיִידָא מִתְּכַנְשִׁין
וּמִדָּם פְּשׁוּשָׁא לֹא מְלִלַת :

Iesv gli rispose, Io ho parlato liberamente al mondo, io ho sempre insegnato nela sinagoga e nel templo, done i Giudei sempre mi si raunano, e niente ho parlato in occulto.

21 מִנָּה מִשְׂאֵל אֲנִי לִי
שְׂאֵל לְהִנּוּן דִּשְׁמַעִי מִנָּה
מְלִלָּה עֲמֵהוּן הָא הִנּוּ
יִדְעִין כָּל מִדָּם דְּאָמַרְתָּ :

Perche ne domandi tu me? domandane quelli che hanno udito cio che io ho detto loro: ecco essi fanno le cose ch'io ho dette.

י ח

16 וְכִיפָּה עָמַד אֶל־הַשַּׁעַר בַּחוּץ
וַיַּצֵּא תַּלְמִיד מֵאֲחֵר אֲשֶׁר גִּוְרָע
לְכַהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לְשׁוּעַר וַיִּלְךָ
אֶת כִּיפָּה :

Mas Pedro estava fuera à la puerta: y salió aquel Discipulo que era conocido del Pontefice, y habló à la portera y metió dentro à Pedro.

17 וַיֹּאמֶר שְׂפִיחָה הַשַּׁעַר
לְכִיפָּה הֲלֹא גַם אֲנִי מִתַּלְמִידֵי
הַגָּבֹרֶשׁ הַזֶּה הִנֵּה הוּא אָמַר
אֵינֶנִּי הוּא :

Entonces la criada portera dixo à Pedro, no eres tu tambien de los Discipulos de este hombre Dize el No soy:

18 וַיַּעֲמֵדוּ הָעֲבָדִים וְהַמְשָׁרְתִּים
וַיַּבְעִרוּ אֶת־גִּחְלִים כִּי קֹרָה הִיא
וַיִּתְחַמְמוּ וַיְהִי־כִיפָה לְעִם עוֹמֵד
וּמִתְחַמֵּם :

Y estauan en pie los siervos y los criados que auian allegado las ascuas, porque hazia frio, y callentauan se: y estaua tambien con ellos Pedro en pie y callentandose.

19 וְכַהֵן גָּדוֹל שְׂאֵל לְיֵשׁוּעַ עַל־
תַּלְמִידֵי וְעַל־לְמִדּוֹ :

Y el Pontefice preguntò à Iesus de sus Discipulos, y de su doctrina.

20 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אָנָּכִי הוֹמָעִתִּי
לְדַבֵּר לְעוֹלָם אָנָּכִי בְּכָל־עֵת
לְמִדְרָתִי בַּעֲדָה וּבְהִיכָל אֲשֶׁר שָׁם
בְּכָל עֵת הַיְּהוּדִים גִּוְרָעוֹ וּבְסִתְרָה
לֹא דְבַרְתִּי מֵאָמָה :

Iesus le respondió. Yo manifestamente he hablado al mundo: yo siempre he enseñado en la Synoga y en el Templo donde se juntan todos los Iudios: y nada he hablado en occulto.

21 מִנָּה מִשְׂאֵל לִי שְׂאֵל לְשׁוּמְעִים
מִנָּה דְּבַרְתִּי לְהִם הִנֵּה הִפַּח יָדָעוּ
אֶת־אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי אָנָּכִי :

Que me preguntas à mi? pregunta à los que han oydo, que les aya yo hablado: he aquí, estos saben lo que yo he dicho.

י ח

16. 'Ο ὁ πῆτερ ἐστὶν ἔξω τῆς θύρας ἔξω. ἔξω ληθὲν ὁ μαθητὴς ὁ ἀλλοῦ, ὃς λέει γινώσκω τὸν δούλοῦ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῶν καὶ εἰσῆλθεν γὰρ τὸν πῆτρον.

Mais Pierre estoit dehors à la porte. L'autre discipule donc qui estoit connu du souverain Sacrificateur, sortit dehors & parla à la portiere: laquelle fit entrer Pierre.

17. Ἀγὰρ ἡ θυγὴ παιδοῦσκη ἡ θυρωρὶς τῷ πῆτρῳ, καὶ οὐκ ἔστι μαθητὴς ἢ τῶ ἀβραάμ τῶ ἰσραὴλ; λέγει ὁ κύριος, οὐκ εἰμὶ.

La chambriere donc, qui estoit la portiere, dit à Pierre N'es-tu point aussi des disciples de cest homme? Teclui dit, Je ne le suis point.

18. Εἰσῆλθον οἱ δούλοι καὶ οἱ ὑπηρέται αἰθραίναντες πεποιημένους, καὶ ψυχὰς καὶ ἑστέρμασιν. καὶ ὁ μὲν αὐτῶν ὁ πῆτερ ἔσως καὶ ἑστέρμασιν.

Et les seruiteurs & sergeans ayans fait du brasier estoient là, pource qu'il faisoit froid, & se chauffoyent. Pierre aussi estoit avec eux, & se chauffoit.

19. 'Ο ὁ κύριος δὲ γινώσκων ἡρώτησε τὸν ἱερεῖν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Le souverain Sacrificateur donc interroguait Iesus touchant ses disciples, & touchant la doctrine.

20. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ παρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπως πάντες τοὶ ἰουδαῖοι συνᾶρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα ὁδῶν.

Iesus lui répondit, j'ai ouvertement parlé au monde, j'ai tousiours enseigné en la Synagogue, & au temple, où les Iuifs se assembloient tousiours, & n'ai rien dit en cachette.

21. Τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερωτῶντες τοὺς ἀκηκοτάς, τί ἐλάλησα αὐτοῖς; ἰδοὺ ὅτι οἱ ἀκούοντες εἰσὶν ἐγὼ.

Pour quoi m'interrogues tu? interrogue ceux qui ont oui que c'est que j'ay dit: Voilà, ceux-là savent ce que j'ai dit.

16. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ: & introduxit Petrum.

But Peter stode at the doore with out. Then went out the other discipule / which was known unto the hie Priest / & spake to her that kept the doore / & brought in Peter.

17. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria, Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille, Non sum.

Then said the maide that kept the doore / unto Peter / Art not thou also one of this mans disciples? He said / I am not.

18. Stabant autem servi & ministri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant se, erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.

And the seruants and officers stode there / which had made a fire of coles: for it was cold / and they warmed themselves. And Peter also stode among them / and warmed himself.

19. Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius.

(The hie Priest then asked Iesus of his disciples / and of his doctrine.

20. Respondit ei Iesus, Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo quod omnes Iudæi conveniunt: & in occulto locutus sum nihil.

Iesus answered him / I spake openly to the worlde: I neuer taught in the Synagogue and in the Temple / whether the Jewes resort continually / & in secret haue I said nothing.

21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce, hi sciunt quæ dixerim ego.

Why askest thou me? aske them which heard me what I said unto the: behold / they know what I said.

16. Petrus aber stund draussen für der Thüre. Da gieng der ander Jünger / der dem Hohenpriester bekannt war / hinaus / vnd redet mit der Thürhüterin / vnd führet Petrum hinein.

De Peter stod vden saare dörren. Da giack den andren Discipel / som vaar bekent met den ypperste Prest / hen vð / oc taledet met Döruoetercken / oc slide Peder ind.

17. Da sprach die Magd die Thürhüterin zu Petro: Bist du nicht auch dieses Menschen Jünger einer? Er sprach: Ich bins nicht.

Da sagde Pigen som tog vaare paa Dörren til Peter / Est du icke oc en aff dette Menniskis Disciple: Hand sagde / Jeg er icke.

18. Es stunden aber die Knechte vnd Diener / vnd hatten ein Kolfener gemacht / denn es war kalt / vnd wärmten sich. Petrus aber stund bey ihnen / vnd wärmte sich.

Men Suennene oc Dienerne stode / oc haffde gjort en Kulild / thi der vaar kalt / oc varmede sig. De Peter stod hof dem / oc varmede sig.

19. Aber der Hohenpriester fraget Iesum vmb seine Jünger / vnd vmb seine Lehre.

Men den ypperste Prest spurde Ihesum om hans Disciple / oc om hans lærdom.

20. Iesus antworttet im: Ich habe frey öffentlich geredt für der Welt. Ich habe allezeit gelehret inn der Schule / vnd in dem Tempel / da alle Jüden zusammen kommen / vnd habe nichts im verborgen geredt.

Ihesus suarede hannem / Jeg haffuer tallet openbarlige saar Verden / Jeg lærde altid i Scholen oc vdi Tempelen / der som alle Jøderne komme til sammen / oc ieg haffuer intet tallet i lunden.

21. Was fragest du mich darumb? Frage die darumb / die gehört haben / was ich zu ihnen geredt habe / Sihe / dieselbigen wissen was ich gesagt habe.

Hui spør du mig der at? Spør dem der at / som haffue hørt / huad ieg taledet til dem / See / de vide huad ieg haffuer sagt.

16. Alle Petr stál v dverčij vñ. V tom vyšel Bědnij ten kteržž znám byl Biskupovi / a pověděl Brátně / y vvedl Petra.

Piotr stál v dvřích na dvorě / y vyšel on drugi zvolenný k tomu znal naryžší Káplan / mohl z odzvětna / y v mohl Piotra.

17. Tehdy řekla Petrovi děvka vrátná: Zdáli y ty gš z Bědnijšim člověka toho? to: Nežli on: Nejsm.

Řekla tedy Piotrowi služebnice odzvětna: Zdáli y ty nie test z zvolenníkov člověka tego? A on powiedział: Nie testem.

18. V stáli Služebníci a Pacholci v ohně / neb bylo studeno / y žhřívali se / a Estimon Petr také stál s nimi hřeje se.

V stáli sluzby y opráwcy k tomu byli náhladi ogřeti / bo zimno bylo y grzali sie / a stál thež s nimi y Piotr grzejac sie.

19. Tehdy Biskup tážal se Gefiše / o Bědnijšich geho / a o geho věci.

A tak naryžší Káplan pytal Iesu o tego zvolenníkov / y o nauce tego

20. Odpověděl genu Gefiše: Já zgewně mluvil gšem Světu / yá wždycky včhřival gšem w Škole a w Chrámě / kdežto se wšhřetní Židé scházegij / a tagně gšem nie nemluvil.

Odpowiedział mu Jezus: Ja ctem takwie powiedział światu / tamci zawię wczyl w bożnicy y w Kościele / gdzie sie zewszad żydowie schadzali / a stryć nicem nie mowil.

21. Co se mnepřás? ptay se řech / kterijž mne slychali / co gšem mluvil gim / A tyť wědij co gšem yá mluvil.

Przecież mę pytał? Pytay tych ktery sluchali com im mowil / ci oto wiedza com ja powiesdal.

יח

יח

יח.

22 וַיִּכְדּוּ אֶת־הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָב
אֶחָד מִן הַמַּשְׁרֵתִים וַיִּלֶּךְ אֶת־
יֵשׁוּעַ עַל־הַלֶּחֶם לֵאמֹר הִלָּכָה
תַּעֲנֶה לִכְהֵן גָּדוֹל :

22 וַיִּכְדּוּ אֶת־הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָב
אֶחָד מִן הַמַּשְׁרֵתִים וַיִּלֶּךְ אֶת־
יֵשׁוּעַ עַל־הַלֶּחֶם לֵאמֹר הִלָּכָה
תַּעֲנֶה לִכְהֵן גָּדוֹל :

22. Ταῦτα δὲ αὐτὸς εἰπὼν, ἔκ
βῆ ὑπαφ' αὐτῶν παρεστηκὼς ἰδοὺ
ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ, εἰπὼν οὕτως
δοκράνη τῷ δεξιῶν;

*Et habendo eglis dette queste parole,
vno de ministris che staua li presente, bat-
tè con vna bacchetta l'xv, dicendo, Così
rispondi tu al Pontefice?*

*Y como el vno dicho esto, vno de los cria-
dos que estaua alli, dió vna bofetada à Iesus, dizi-
endo, Ansi respondes al Pontifice?*

*Quand il eut dit ces choses, vn des
sergeans qui estoit present, bailla vn
coup de la verge à Iesus, disant, Est-ce
ainsi que tu repons au souuerain Sacri-
ficateur?*

23 עֲנֵא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ
אוּ בִישׁוּת מִלֵּיל אֶסְתִּיד
עַל בִּישׁוּתָא וְאוּ דִין שְׂפִיר
לְמִנָּה מִחִיתָנִי :

23 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אֵם הִרְעוּתִי
לְעֵנֶיךָ הָעִיד עַל־הִרְעָה וְאֵם
הִיטְבֵיתִי לְמָה הִבִּיתָנִי :

23. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ
κακῶς ἐλάλησα, μαρτυρήσον ὡς
ἔκαρθ'· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

*Iesus li rispose, Se io ho parlato male
rende testimonianza del male, ma se io
ho parlato bene, perche mi batti tu?*

*Respondióle Iesus, Si he hablado mal, dá te-
stimonio del mal: y si bien, porque me hieres.*

*Iesus lui respondit, Si j'ai mal parlé,
ren témoignage du mal: & si j'ai bien
dit, pourquoi me frapes-tu?*

24 חָזַן דִּין שְׂפִיר לְיֵשׁוּעַ
כִּד אֶסִיר לְנֵת קִיפָא רַב
פְּהִיגָא :

24 וַיִּשְׁלַחֵהוּ חָזַן אֶסִיר אֶל־
קִיפָא כִהֵן הַגָּדוֹל :

24. Ἀπέστειλε αὐτὸν ὁ αἴσαρ δε-
δεμμένον περὶ καὶ ἀφ' αὐτοῦ τοὺς δεξι-
εῖς.

*Anna adunque l'hauua mandato
legato à Caifa Pontefice.*

*Ansi lo embió Annas atado à Caiphas pon-
tifice.*

*Or Anne l'auoit enuoyé lié à Cai-
phe souuerain Sacrificateur.*

25 וַשְּׁמַעוֹן בְּנֵי אַבְנָה קָאָם
הֵנִי וְשִׁחוּ וְאָמְרוּ לָהּ
לְמָנָה אַף אֲנִי חַד מִן
תַּלְמִידֵיהִי אֲנִי וְהוּא פִּבְר
וְאָמַר לֹא הֵינִי :

25 וַשְּׁמַעוֹן הָיָה עוֹמֵד וּבְמַתְחָמָם
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא גַם אַתָּה אֶחָד
מִתַּלְמִידָיו וַיִּכְחַשׁ וַיֹּאמַר אֲנִי
הוּא :

25. Ἦ δὲ σίμων πέτρος ἔως ἔ
θερμαίνόμενος· εἶπεν οὖν αὐτοῖς,
μη καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ;
ἠρρήσατο ὁ ἰησοῦς· ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι
εἰμὶ.

*Et Simon Pietro se ne staua li, e scal-
dauasi: onde li dissero, Non sei ancor tu
de suos discipoli? Egli negò, e disse, Io non
sono.*

*Estaua pues Pedro en pie callentandose: y
dixeronle, No eres tu de sus Discipulos? El negó,
y dixo, No soy.*

*Et Simon Pierre estoit là, & se chauf-
foit: adonc ils lui dirent, N'es-tu pas
aussi de ses disciples? Lui le nia, & dit, Je
ne le suis point.*

26 אָמַר לָהּ חַד מִן
עֲבָדֵי דְרַב פְּהִיגָא אֲחִינֵה
הָיוּ דְּפִסְקָה הֵנִי וְשִׁמְעוֹן
אֲדִינָה לֹא אֲנִי חֲזִיתִךְ עִמָּה
בְּגִתָּה :

26 וַיֹּאמַר אֶחָד מֵעֲבָדָיו כִּהֵן
גָּדוֹל דוֹדוֹ לְאִשְׁר כָּרַת כִּיפָה אֶת
אָזְנוֹ הֲלֹא רָאִיתָךְ בְּגִן עִמָּו :

26. Λέγει εἰς ἐκ τῶν δούλων τοῦ δε-
ξιῶν, συγγενὴς ὢν τῷ ἀπέκτομε
πέτρῳ τὸ ὠτίον, ὅτι ἐγὼ σὺ εἶδον
ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ;

*Vno poi de seruitori del Pontefice, pa-
rente di quello, a cui Pietro hauua ta-
gliata l'orecchia, gli dice, Non t'ho io ve-
duto nel' horto con effo lui?*

*Vno de los siervos del Pontefice pariente de
aquel a quien Pedro auia corrado la oreja, le dize
No te vide yo en el huerto con el?*

*Et vn des seruiteurs du souuerain Sa-
crificateur, parent à celui à qui Pierre
auoit coupé l'oreille, dit, Ne t'ai-je pas
veu au iardin avec lui?*

27 וְתוֹב פִּבְר שְׁמַעוֹן
וְכִי פִשְׁתָּא קָרַב ת
תִּרְנַגֵּל :

27 וַיִּשָּׁב וַיִּכְחַשׁ כִּיפָה וַיִּבְרָע
קָרַא תִּרְנַגֵּל :

27. Πάλιν οὖν ἠρρήσατο ὁ πέ-
τρος· καὶ ὡς ἔλεγετο ἀέκτωρ ἐφώ-
νησεν.

*E Pietro lo negò di nuovo, e subito il
gallo cantò.*

*Y negó Pedro otra vez: y luego el gallo
cantó.*

*Pierre donc le nia derechef, & incon-
tinent le coq chanta.*

22. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens, Sic respondes pontifici?

When he had spoken these things, one of the officers which stood by, smote Iesus with his rod, saying, Answerest thou the hie Priest so?

23. Respondit ei Iesus, Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

Iesus answered him, If I have evil spoken, be a witness of the evil: but if I have well spoken, Why smitest thou me?

24. Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

Now Annas had sent him bound unto Caiaphas the hie Priest.

25. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Nunquid & tu ex discipulis eius es? Negavit ille, & dixit, Non sum.

And Simon Peter stood and warmed himself. And they said unto him, Art not thou also of his disciples? He denied it, and said, I am not.

26. Dixit ei unus ex servis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum illo?

One of the servants of the hie Priest, his cousin whose care Peter smote of, said, Did not I see thee in the garden with him?

27. Iterum ergo negavit Petrus: & statim gallus cantavit.

Peter then denied againe, and immediately the cocke crew.

22. Als er aber solches redet, gab der Diener einer die darben stunden, Iesu einen Backenstreich, vnd sprach: Solt du dem Hohenpriester also antwortten?

Som hand det taledet / gaff en aff Dienerne / som der stod hof / Ihesu en Kindhest / oc sagde / Skalt du saa suare den ypperste Prest?

23. Iesus antworttet: habe ich übel geredt / so beweise es / daß es böse sey / Habe ich aber recht geredt / was schlegst du mich?

Ihesus suarede / haffuer ieg taledet ilde / da beuise det / at det er ont / Men haffuer ieg taledet ret / hui slar du mig?

24. Vnd Hannas sandte ihn gebunden zu dem Hohenpriester Caiphas.

De Annas sende hannem bunden til den ypperste Prest Caiphas.

25. Simon Petrus aber stund vnd wärmet sich. Da sprachen sie zu ihm: Bist du nicht seiner Jünger einer? Er verläugnet aber / vnd sprach: Ich bins nicht.

Men Simon Petrus stode oc varmde sig / Da sagde de til hannem / Est du icke en aff hans Disciple? Da neccede hand oc sagde / Jeg er icke.

26. Spricht des Hohenpriesters Knecht einer / ein Gefreundter des / dem Petrus das Ohr abgehauen hatte: Sahe ich dich nicht im Garten bey ihm?

En aff den ypperste Prestis Suenne / hues frende Peder haffde hugget Øret aff / siger / Saa ieg dig icke i Ørtegaarden hos hannem?

27. Da verläugnet Petrus abermal / vnd also bald frehet der Han.

Da neccede Peder atter / De strax gøl Hannen.

22. To fdy powēdel / stoge tu geden; Služebnikuow / dal polček Gejissowi / kła: Takliż odpowiadasz Biskupowi?

To gdy mówić / thedy ieden z slug kłory tuż stał / wderzył palec Iezusa mówiac: A także odpowiesz nawyższe mu Kłaplānowi?

23. Odpowēdel gemu Gejiss: Wluwili gsem zle / swōs dectwij wydan ożlēm: pakli do bře / proč mne tepeš?

Odpowēdził mu Jezus: Jezliżem zle co rzekł / day świadectwo o zlym / a iesliż dobrze / przeczę je mne bñeš?

24. W poslal gen Annas swāzaného k Kayfāssowi Biskupowi.

A takliż go byl Annas odeslał zwiāzaného do Kāfāssā nawyższego Kłaplānā.

25. Stal pak Esimon Petr a zhljwal se. Tedy řekli gemu: Zdali y ty z Vēdnij kŭw geho gsy? Zapřel on / a řekl Nēgsem.

A Symon Piotr stal grzetac se / y řekli do niego: A zay y ty nie testes z tego zwolewnikow? A on zapřal siemowiac: Nie testem.

26. Řekl gemu geden z Služebnikuow Biskupowch / přibuzný toho / kterémuž Petr vstal vcho: Wšak gsem yā tebe s nim widěl w zahrādě.

Tedy mu řekl nēktořy z slug Kłaplānā nawyższego / powinowāty onego kłoremu byl Piotr vciat vcho: Jezem ja ciebie nie widział w ogrodzie przy nim?

27. Tedy Petr opřel zapřel / A hněd kōhant zaspjwal.

Ale zāšie Piotr zāpřal / y nāřchmīast kŭr zāpřal.

28 ואיתיוהי דין לישוע מו
לנת קיפנא לפרטוריו ו
ואיתיוהי הווא צפרנא
והגוון ללוא לפרטוריו
הלל יתטושון עד אכלון
בפצחנא :

*Da Caifas menano poi Iesv al Pre-
torio, & era di mattina: & essi non en-
trorno nel Pretorio, per non contaminar-
si: ma per poter mangiare l'Agnello de
la Pascha:*

29 נפק דין פילטוס לבר
לותהוון ואמר להון מנא
מאכל קרצא אית לכון
על גברא הנגנא :

*Pilato dunque & scis fuore a loro, e disse,
Che accusa portate voi contra quest' hui-
mo.*

30 ענו ואמרין לה אלו
לא עבד בישתא הווא אה
לא לך משלמין הוון לה :

*Essi risposero, e disserli, Se costui non
fusse mal fattore, noi non te l'hauerem-
mo dato ne le mani.*

31 אמר להון פילטוס
הוברוהי אנתון ודונוהי
איך גמוסכון אמרין לה
יהודינא לא שלים לן ל
למקטל לאנש :

*Onde Pilato disse loro, pigliatelo voi,
e giudicatelò secondo la vostra Legge. Al-
loras Giudei gli dissero, A noi non e lecito
occidere alcuno.*

32 דתשלם מלתא דאמר
ישוע פד מודע פאנינא
מונתא עתיד דימות :

*E questo su accioche s'adempiesse la
parola di Iesv, laquale egli haueua det-
ta significando di che morte doueua mo-
rire.*

33 על דין פילטוס ל
לפרטוריו וקרנא לישוע
ואמר לה אנת הו מלכהו
דיהודינא :

*Pilato dunque entrò di nuouo nel
Pretorio: e chiamò Iesv, e disse, Sei tu il
Re de Giudei?*

34 אמר לה ישוע מו
נפשוך אמרת הדנא או
אחרגא אמרו לך עלי :

*Iesv rispose, Dici tu questo date
medesimo, o altri te l'hanno detto di me?*

35 אמר לה פילטוס למא
אנא יהודינא אנגנא פני
עמר ורבי פהגנא אשלמון
לי מנא עבדת :

*Pilato rispose, Son io Giudeo? La tua
nazione, e i principali Sacerdoti mi ti ha-
no dato ne le mani. Che hai tu fatto?*

28 ואחר כן הוליכו את ישוע
מקיפנא אל בית דין ויהי בקר
והמה לא עלו אל בית דין פון
טמאון מאכל את הפסח :

*Y lleuan a Iesus de Caifas a la Audiencia:
y era por la manana: y ellos no entraron en el
audiencia por no ser contaminados, mas que co-
miesen el cordero de la Pasqua.*

29 ויצא פילטוס אליהם ויאמר
מה פשע תשאו על אנש הזה :

*Entonces Ialió Pilato a ellos fuera, y dixo,
Que accusacion traeys contra este hombre?*

30 ויענו ויאמרו לו אם זה
איננו מדע ועושה פשע לא
הסגדנו אותו בידך :

*Respondieron, y dixerono le, Si este no fuera
malhechor, no te lo ouieramos entregado.*

31 ויאמר אליהם פילטוס ואתם
קחו אותו וכתובתכם שפוטוהו
ויאמרו לו היהודים את אנש
גם אחד לא גוכל למוות :

*Dizeles entonces Pilato, Tomaldo vosotros
y juzgado segun vuestra Ley. Y los Iudios le di-
xeron, A nosotros no es licito matar a nadie.*

32 להמלא את הדבר אשר
אמר ישוע בחד דיעו במה מות
עתיד הנה למות :

*Para que se cumpliesse el dicho de Iesus que
auia dicho, dando a entender de que muerte auia
de morir.*

33 ויבוא פילטוס אל בית דין
ויקרא לישוע ויאמר אליו תאמר
מלך היהודים הווא :

*Ansi que Pilato boluiose a entrar en el Au-
diencia, y llamo a Iesus, y dixole, Tu eres el Rey
de los Iudios?*

34 ויען לו ישוע המנפשוך את
זאת מדבר או אמרו לך אחרים
עלי :

*Respondiole Iesus, Dizes tu esto de ti mismo, o
hantelo dicho otros de mi?*

35 ויען פילטוס אם אנא יהודי
הווא עמר ושרי הכהנים הסגדו
איתך בידך מה עשית :

*Pilato respondiò, Soy yo Iudio? tu gente, y
los Pontifices, te han entregado a mi, que has
hecho?*

28. Ἀγχοιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ
καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πραιτώριον. ὡς
ἦ πρῶτον καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον
εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιαιθῶ-
σι, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

Puis apres il menrent Iesus de Cai-
phe au Pretoire, or c'estoit au matin, &
n'entrerent point au pretiore de peur
qu'ils ne fussent souilles: mais, afin
qu'ils peussent manger l'agneau de
Pasque.

29. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πλάτῳ πρὸς
αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν
φέρειτε αὐτῷ ἀνθρώπου τούτου;

Pilate donc sortit vers eux, & dit,
Quelle accusation apportez-vous con-
tre cest homme-ci?

30. Ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰπὼν αὐτῷ,
εἰ μὴ ὡς ἄνθρωπος κακοποιός, οὐκ ἔ-
στι παρὰ δὲ καμὲν αὐτόν.

Ils respondirent, & lui dirent, Si ce-
lui-ci n'estoit malfauteur, nous ne le
eussions pas liuré.

31. Εἶπε οὖν αὐτοῖς ὁ πλάτῳ,
λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὴν
νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπεν
οὖν αὐτῷ, οἱ Ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔ-
στιν ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον.

Adonc Pilate leur dit, Prenez-le
vous, & le iugez selon vostre Loy. A-
donc les Iuifs lui dirent, Il ne nous est
point loisible de mettre aucun a mort.

32. Ἰσὼς ὁ λόγῳ τῷ Ἰησοῦ πάλι-
ρα θῆ ὅτι εἶπε, σημερινῶν πρὸς θανά-
τῳ ἡμελλεν δόσεθαι ἡσυχῇ.

Et ce fut afin que la parole de Iesus
fust accomplie, laquelle il auoit dite, si-
gnifiant de quelle mort il deuoit mou-
rir.

33. Εἰσῆλθον οὖν εἰς τὸ πραιτώ-
ριον πάλιν ὁ πλάτῳ, καὶ ἐφώ-
νησε τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ
εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

Pilate donc entra derechef au Pre-
toire, & appela Iesus, & lui dit, Es-tu le
Roy des Iuifs?

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἰφ' ἑ-
αυτοῦ σὺ τὰς λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι
εἶπον τοῦτο;

Iesus lui respondit, Dis-tu ceci de
par toi-mesme, ou si les autres le t'ont
dit de moi?

35. Ἀπεκρίθη ὁ πλάτῳ, μή τι
ἔγωγ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἐθὶν τὸ σὺ
εἰ δὲ διερχόμενος παρέδωκάν σε ἡμεῖς,
τί ἐποίησας;

Pilate respondit, Suis-je Iuif? ta na-
tion & les principaux Sacrificateurs
t'ont liuré a moi: qu'as-tu fait?

CAP. XVIII.

28. Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent palcha.

Then led they Iesus fro Caiphas into the common hall. Nowe it was morning / and then they selues went not into the comon hall / lest they should be defiled / but that they might eat the Pasche.

29. Exiit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?

Pilate then went out vnto them / and sayde / What accusation bringest against this man?

30. Responderunt, & dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidisset eum.

They answered and said vnto him / If he were not an euill doer / we would not haue deliuered him vnto thee.

31. Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis non licet interficere quenquam.

Then sayde Pilate vnto them / Take ye him / and iudge him after your owne Law. Then the Jewes sayde vnto him / It is not lawfull for vs to put any man to death.

32. Ut sermo Iesu imple-retur quem dixit significans qua morte esset moriturus.

It was the worde of Iesus might be fulfilled which he spake / signifying what death he should die.

33. Introiit ergo iterum in prætorium Pilatus: & vocavit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

So Pilate entred into the common hall againe / and called Iesus / and sayde vnto him / Art thou the King of the Jewes?

34. Respondit Iesus, A te metipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

Iesus answered him / Sayst thou that of thy selfe / or did other tell it thee of me?

35. Respondit Pilatus, Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi?

Pilate answered him / Am I a Jewe? Thine owne nation / and the high Priestes haue deliuered thee vnto me. What hast thou done?

Das XVIII. Capitel.

28. Da führeten sie Iesum von Cai-pha für das Richthaus. Vnd es war früe / vnd sie giengen nicht inn das Richthaus / auff daß sie nicht unrein würden / sondern Ostern essen möch-ten.

Da forde de Ihesum fra Caipha til Domhuset. De det vaar aarle / De de ginge icke i Domhuset / paa det de skulde icke bliffue wrene / men maatte æde Paaste.

29. Da gieng Pilatus zu ihnen heraus / vnd sprach: Was bringet jr für Klage wider disen Menschen?

Da gieck Pilatus vð til dem / oc sagde / Hvad kla-ge maal føre i mod dette Menneske?

30. Sie antwortten vnd sprachen zu ihm: Were diser nicht ein übelthäter / wir hetten dir ihn nicht überant-worttet?

De suarede oc sagde til hannem / Vaare denne icke en Udsedere / da haffde vi icke antuorder dig hannem.

31. Da sprach Pilatus zu ihnen: So nemet ihr ihn hin / vnd richtet in nach eurem Gesetz. Da sprachen die Jüden zu ihm: Wir dörfen niemand tödten.

Da sagde Pilatus til dem / Saa tage i hannem h'n / oc dommer hannem effter eders Lov. Da sagde Jøderne til hannem / Vi tørre ingen dræbe.

32. Auff daß erfüllet würde das Wort Iesu / welches er saget / da er deuttet / welches Todts er sterben würde.

Paa det at Ihesu ord skulde fuldkomme / som hand sagde / der hand gaff til lende / huilken Død hand skulde dø.

33. Da gieng Pilatus wider hinein ins Richthaus / vnd rieß Iesu / vnd sprach zu ihm: Bist du der Jüden Kö-nig?

Da gieck Pilatus ind igen i Domhuset / oc kalle-de Iesum / oc sagde til hannem / Est du Jøde Konge?

34. Iesus antworttet: Redestu das von dir selbst / oder habens dir andere von mir gesagt?

Ihesus suarede / Saler du det aff dig self / Eller haffue andre sagt dig det om mig?

35. Pilatus antworttet: Bin ich ein Jude? Dein Volk vnd die Hohen Priester haben dich mir überantwor-tet. Was hast du gethan?

Pilatus suarede / Er ieg en Jøde? Dit Folk oc de hypperste Prester / antuordede dig mig / Hvad haff-uer du gjort?

Kapitola XVIII.

28. Tedy wedli Gefisse od Kayffasse do Radneho domu. A bylo rano: a oni newessli do radneho domu / aby se neposst-wrnil / ale aby gedli Weliko-nočnijho Beránka.

Odwiedlt tedy Jezus od Ká-řasá ná Ratu / a bylo poranu / y newessli sami ná Rathu aby se nie slygawili / ale izby pozýwali Wielkiey neey.

29. Protož wysel k nim Pi-lát wen / a řekl: Kteru žalobu wedete proti člověku tomuto?

A tak Pilát wysel do nich na dwor / y řekl: Jakáž starge přý-nostíie přecim člověkomu te-mu?

30. Odpověděli a řekli ge-mu Byť tento nebýl zločin-cem / nedalibychom ho tobě.

Odpověděl mu y řekl: Byť ten nie býl zločyncem / tedy-bychmy go nie podali.

31. Tedy řekl jim Pilát: Wejměte wy gen / a podle Zá-kona wasscho sudte ho. Y řekl Jidě: Námě nesusyžati nižadného.

Řekl im tedy Pilát Wejmi-těž go wy / a wedle zákonu wassch-oladzie go. Ale mu powiedzieli Jydowie: Námě si nie godzi z-ahjác nikogo.

32. Aby se řeč Gefissowa naphila / kterauž řekl / zname-nage kterauž Emrii měl umřiti.

Aby se wyplnilo slovo Je-zusowe ktore powiedzial oznaj-muac ktora smercti mal vint-zeć.

33. Tedy Pilát opět wysel do Radneho domu / y poro-čal Gefisse / a řekl gemu: Ty li gšy Král Jidowstý?

A přetohž zaje wšedl Pilát do rathu / y wewawšy Jezusa řekl mu: Tyžes jest Král Jydow-sti.

34. Odpověděl Gefiss: Sámli od sebe to prawije / ti-li gšau gim tobě powěděli o mně?

Odpowiedzial mu Jezus: A samje to od siebie mowis / czylic drudzzy o mnie powiedali?

35. Odpověděl Pilát: Zda-liž gšem já Jidem: Narod twój a Biskupowě twogi / da-li mi tebe / co gšy učinil?

Odpowiedzial Pilát: A za jem-ia jest Jyd? Narod twoy y przed-nteyšy thwoi Záplani podali mi-će. Cožes wždy učinil?

יח

36 אמר לה ישוע מלכותי
היא לא היתה מן העולם
עלמא אלו מן עלמא
הנורא הנורא מלכותי
מתפתשין הוו משמשין
הלא אשתלים ליהודין
השם בין מלכותי דילי לא
היה מפה :

Rispose Iesus, Il mio regno non è di questo mondo. Se il mio regno fosse di questo mondo, certo i miei ministri combattebbero, accioche io non fosse dato nelle mani de Giudei: ma hora il mio regno non è di qui.

37 אמר לה פילטוס מדין
מלך אתה הנה ישוע איתך
ישוע איתך אמרת דמלך
אנא להדא אנא וליד אנא
ולדא אתית לעלמא
דאסהר על שדרא פלמו
דאיתנהי מן שדרא שמע
הלי :

Allor Pilato disse, Tu sei dunque Rei Iesus rispose, Tu lo dici, che io son Rey. Io son nato per questo, e per questo son venuto nel mondo, per render testimonianza a la Verità. Chiunque è da la Verità, ode la mia voce.

38 אמר לה פילטוס מדין
שדרא ופד אמר הנורא
נפק לה תיב לנת יהודין
ואמר להון אנא אף ל
הדא עלתא משפח אנא
בה :

Pilato gli dice, Che cosa è Verità? E detto ch'egli habbe questo Senne di nuovo dai Giudei, e disse loro, Io non trouo alcuna colpa in lui.

39 צידדו דין אית לבון
דחד אשרא לבון בפצחא
צבין אנתון הכיל אשרא
לבון להנא מלכא
דיהודין :

Voi hauete un Senzache io vi liberi? Non ne la festa di Pascha, volete? Voi dunque che io vi liberi il Ro de Giudei?

40 נקצו פלהון ואמרין
לא להנא אלא לבראבא
איתנהי הווא דין הנא בר
אנא ציס :

Allor gridaron tutti di nuovo, dicendo, Non già costui, ma Barrabai. Ora Barrabai era vn assussino.

יח

36 ויער ישוע מלכותי איננה
מן העולם הנה אים מלכותי
מעולם הנה היא גם משדתי
הצו אשר לא נתתי ליהודים
ועת מלכותי איננה מפה :

Respondio Iesus, Mi Reyno no es de este mundo: si deeste mundo fuera mi Reyno, mis seruidores peleáran para que yo no fuera entregado a los Iudios. aora pues mi Reyno no es de aqui.

37 ויאמר לו פילטוס ואכר
מלך אתה הנה ישוע איתך
אומר כי מלך אני הנה אני
לזאת גלדתי ואל זאת באתי
אל העולם אשר אעיד לאמת
כל אשר הנה מאמת שומע
לקולי :

Dixole entonces Pilato, Luego Rey eres tu Respondio Iesus, Tu dizes que yo soy Rey, y para esto soy nacido, y para esto he venido al mundo, es a saber Para dar testimonio a la verdad. Todo aquel que es de la parte de la Verdad, oye mi voz.

38 ויאמר לו פילטוס מה היא
אמת ובראשד אמר זאת שב
יצא אל היהודים ויאמר אל תם
משפט מות גם אחד אינני מוצא
בראשד הנה :

Dizele Pilato, Que cosa es Verdad? Y como vuo dicho esto, boluió a los Iudios, z dizeles, yo no hallo enel algun crimen.

39 יש העודה בכם אשר
אפטר לכם את אחד בפסח
ונאם תאבו אפטר לכם את
מלך היהודים :

Empero vosotros teneys costumbre, que yo os suelte vno en la Pascua: quereys pues que os suelte al Rey de los Iudios?

40 ויעקו שנית כלם לאמר
אל נא איתו כי אים את בראבא
ובראבא היה פריץ :

Entonces todos dieron bozes otra vez, diciendo, No a este: sino a Barabbas. Y este Barabbas era ladrón.

יח

36. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἡ βασι-
λεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἐστὶν ἐκ τῶ κόσμου
τῆς γῆς· εἰ ἐκ τῶ κόσμου τῆς γῆς ἡ
βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται αὐ-
τοῦ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδο-
θῶ τοῖς ἰουδαίοις· νυνὶ δὲ ἡ βασιλεία
ἡ ἐμὴ οὐκ ἐστὶν ἐστῆν.

Iesus respondit, Mon regne n'est point de ce monde: si mon regne estoit de ce monde, mes gens combatroyent que ie ne fusse liuré aux Iuifs: mais maintenant mon regne n'est point d'ici bas.

37. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πλάτῳ, οὐκ οὖν βασιλεύς εἶσὶ; ἀπεκρί-
θη ὁ ἰησοῦς, σὺ λῒγεις, ὅτι βασιλεύς
εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τὸ πᾶν γαλιλαίαν
καὶ εἰς τὸ πᾶν ἰερουσαλὴμ καὶ εἰς τὸ πᾶν
ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς
ὁ ἀνὴρ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου
τῆς φωνῆς.

Lors Pilate lui dit, Es-tu donc Roy? Iesus respondit, Tu le dis que ie suis Roy: ie suis né pour cela, & pour cela suis-ie venu au monde, à ce que ie rende tesmoignage à la verité. Quiconque est de verité, oit ma voix.

38. Λέγει αὐτῷ ὁ πλάτῳ, τί
ἐστὶν ἀλήθεια; καὶ τῷ τρεῖς ἡμέ-
ραι ἐξῆλθι πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ
λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ ὁδεύω ἀπὸ τῆς
ἀλήθειας ἐν αὐτοῖς.

Pilate lui dit, Qu'est-ce que verité. Et quand il leur dit cela, il sortit derchief vers les Iuifs, & leur dit, ie ne trouue aucun crime en lui.

39. Ἐστὶ δὲ συνήθεια ὑμῶν, ἵνα εἰς
ὑμῶν καταλύσω ἐν τῇ πάσχα βέ-
λας· καὶ ἡμῶν ἀπολύσω τὸν βασι-
λέα τῶν ἰουδαίων;

Or auez-vous vne coustume que ie vous en deliure vn à la feste de Pasque: voulez-vous donc que ie vous deliure le Roy des Iuifs?

40. Ἐκραύζουσιν οὖν πάντες πᾶν-
τες, λέγοντες· μὴ τῆτον, ἀλλὰ τὸν
βαρραββᾶν· ὅς ἐστι βαρραββᾶς λεγ-
όμενος.

Alors tous derchief s'escrierent, disans, Non pas cestui-ci, mais Barabbas. Or Barabbas estoit vn brigand.

36. Respondit Iesus, Regnum meum non est de hoc mundo : si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut nō traderer Iudæis, nunc autem regnum meum non est hinc.

Jesus answered / My Kingdo:
me is not of this worlde: if my kingdo:
me were of this worlde / my seruants
would surely fight / that I should not
be deliuered to ye Iewes: But now is
my Kingdome not from hence.

37. Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu dicis: quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

Pilate then sayde vnto him / Art thou a King then? Iesus answered / thou sayest that I am a king: for this cause am I borne and for this cause came I into the worlde / ye I should beare witness vnto ye truth: euery one that is of the truth / hearet my voyce.

38. Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad ludæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo causam.

Pilate said vnto him/ What is truth? and when he had said that/ he went out againe vnto the Jewes/ & said vnto them/ I finde in him no cause at all.

39. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha : Vultis ergo dimittam vobis Regem ludæorum?

But you have a custome: that I should deliuer you one loose at the Pas-
seouer: will wee then that I loose vnto
you the King of the Iewes?

40. Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes, Non hunc, sed Barrabbam. Erat autem Barrabbas latro.

Then cryed they all againe/saying/
Not him / but Barabbas : now this
Barabbas was a murdherer.

36. Jesus antwortet: Mein Reich
ist nicht von dieser Welt / were mein
Reich von diser Welt / meine Diener
würden darob kempffen / daß ich den
Juden nicht überantwortet würde.
Aber nun ist mein Reich von dannen.

Ihesus suarede / Mit Rige er icke aff denne Ber-
den / Vaare mit Rige aff denne Berden / mine Dienere
skulde stride der saare / at ieg skulde antuordis Joder-
ne. Men nu er mit Rige icke der aff.

37. Da sprach Pilatus zu ihm: So bist du dennoch ein König? Jesus antwortet: Du sagest / Ich bin ein König. Ich bin darzu geboren / vnd in die Welt kommen / daß ich die Wahrheit zeugen soll. Wer auß der Wahrheit ist / der höret meine Stimme.

Da sagde Pilatus til hannem / Saa est du alligeuel en Konge? Ihesus suarede / Du siger det / Jeg er en Konge. Jeg er der til fød / oc kommen i Verden / a ieg skal vidne Sandhed. Hvo som er aff Sandhed / hand horer min rost

38. Spricht Pilatus zu ihm: Was ist die Wahrheit? Vnd da er das gesagt/ gieng er wider hinauß zu den Jüden/ vnd spricht zu ihnen: Ich finde keine schuld an ihm.

Pilatus siger til hannem / Hvad er Sandhed. Oc
der hand der sagde / giet hand vd til Jøderne igen / oc
siger til dem / Jeg finder ingen skyld met hannem.

39. Ihr aber habt eine gewohnheit/
daß ich euch einen auff Ostern loß ge-
be/wollet ihr nun / daß ich euch der
Jüden König loß gebe?

Thaffue en seduane/ at ieg skal ffiffue eder en løff
om Paasken/ Ville i nu/ at ieg skal giffue eder den 30.
de Kenge løff?

40. Da schrien sie wider allesamt/
vnd sprachen: Nicht diesen / sondern
Barrabam. Barrabas aber war ein
Mörder.

Da robte de igen alle sammen / oc sagde / Jefe den-
ne/men Barrabam/ oc Barrabas vaar en Mordere.

36 Odpověďel Gejijs: Králowstwij mē není; toho to Swěta/ byt; tohoto Swěta bylo Králowstwij mē/ Služebnijen žagistě mogli bránili by mne/ aťbych nebyl wdán Židům: Ale nynij mē Králowstwij není odsud.

Odpowiedział Jezus: Królestwo
 moje nie jest z tego świata.
 Jeśliżby Królestwo moje z tego
 świata było, słudzy moi walczy-
 liby żebych nie był wydan Syn
 dom. Ale teraz Królestwo moje
 nie jest z tego świata.

37. Wtcl gemu Pilat: Tych
dy Král gsh ty? Odpowěděl
Gefijs: ty prawijs/ že Král
gsem yá. Já gsem se k tomu na
rodil/ a proto gsem na Swět
přišel/ abych swědectwí wy
dal prawdě. Každý kdož gest
Prawdy/ slyšíť hlas muog.

Rzeźl mu tedy Pilat: A wie-
ces ty iest Król? Odpowiedział
Jezus: Ty mówisz żemci iá iest
Król. Jakiem siená zo národził/
y ná tom przyszedł ná świat/ a
bych świádeczko dał prawdzie.
Wyśłsi krócy iestz prawdy/ sius
da glosu mego.

38. Řekl gemu Pilát: Co
gest prawda. A řekł to řekl/
přel wyssel wen k Židům/ a řekl
gim: Já žádně winy na něm
ne nalézám.

Powiedział mu Pilat: A co
jest prawda? y tho rzekłszy wyszedł
z świąt do żydow i rzekł do nich: Ja
żadney winy do niego nie náydu
ie.

39. Ale gest obyčej wás/ a
bych wám gednoho propustil
wězně na Welikau noc/ pro
tož chceteli ať wám propustijm
Krále Židowstěho?

A też y was iest ten zmyczaj /
iż wam iednego wypuszczam na
Wielkanoc / chcecieś thedy że
wam wypuszczę Arola Sydowstie
go?

40. Džvolali ovči mšični /
france: Ne toho / ale Barra-
basse. A byl Barrabass Lotr.

Tedy wszyscy zawołali mo-
wić: nie tego / ale Barabasa / a
ten ci Barabas był zbóycą.

1 הִידִין בְּיָלְטוֹס בְּגָדָה לְיִשׁוּעַ :

Allor dunque Pilato prese Iesv, e lo scopò.

2 וְאַסְטְרִיּוֹטָא גִדְלוּ כְּלִילָא מִן כִּנְבָּא וְסִמּוּ לָהּ כְּרִישָׁה וּפְסִיּוּהִי בְּחִתָּא דְּאַרְגָּנָא :

E i soldati hauendo tessuta vna corona di spine, glie la posero sopra i capo, e messergli intorno vna veste di porpora.

3 וְאַמְרִין הוּוּ שְׁלַם לָךְ מִלְפָּא דִּיהוּדִיָּא וּמַחֲיוֹ הוּוּ לָהּ עַל כְּפֻרָּהי :

E diceuano, Iddio ti salui Re de Giudei : e dauangli de le bacchettate.

4 וְנִבֵּק בְּיָלְטוֹס תּוֹב לְבַר וְאַמְרַן לְהוֹן הָא מִפֵּק אֲנָא לָהּ לְכוּן לְבַר דִּיתְדַעוֹן דְּלֹא מִשְׁפַּח אֲנָא בְּתֵרָה אַחַר לֹא חֲדָא עֲלֵתָא :

Fatto questo Pilato di nuovo & si fuore, disse loro, Ecco, so ve lo conduco fuora: accioche voi conosciate ch'io non trouo & veruna colpa in lui.

5 וְנִבֵּק יִשׁוּעַ לְבַר כְּדֵי אֵית עֲלוּהִי כְּלִילָא דְּכִנְבָּא וּבְחִתָּא דְּאַרְגָּנָא וְאַמְרַן לְהוֹן בְּיָלְטוֹס הָא גְּבֵרָא :

Iesv dunque & si fuore, portando la corona di spine, e il vestimento di porpora. E Pilato disse loro, Ecco l'huomo.

6 כְּדֵי דִין חֲזָאוּהִי רַבִּי כַּהֲנִיָּם וּדְבִישָׁא קַעֲו וְאַמְרִין אֲלוּבִיָּהִי אֲלוּבִיָּהִי אֲמַר לְהוֹן בְּיָלְטוֹס דְּבֵרוּ אֲנָתוֹן וְזוֹקְפוּהִי אֲנָא גִיר לָהּ מִשְׁפַּח אֲנָא בְּתֵרָה עֲלֵתָא :

Hor come i principali Sacerdotes & ministri lo videro, gridarono, dicendo, Crocifiggi, crocifiggi, Pilato disse loro, Pogliatelo voi, & crocifiggetelo, imperoche io non trouo male in lui.

7 אֲמַרִין לָהּ יְהוּדִיָּא לֹן בְּמוֹסָא אִירָא לֹן וְאַיִךְ דְּדִבְנִמוֹסֵן חֲיָב הוּוּ מוֹתָא דְּעֵבֶד בְּפִשָׁה בְּרָה דְּאַלְהָא :

I Giudei gli risposero, Noi habbiamo la legge, e secondo la nostra legge debbe morire: perciocch'ei s'è fatto figliuol di Dio.

1 וְאַחַר לָקַח בְּיָלְטוֹס אֶת־יִשׁוּעַ וַיִּסֵּר אֹתוֹ בְּשׁוּטִים :

Ansi que entonces tomo Pilato á Iesus, y acorolo.

2 וְאַנְשֵׁי מַלְחָמָה סָבְכוּ אֶת־עֲטֹרַת מַסְנִיִּם וְשָׂמוּהָ עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּבְּדוּ הָאֲרָגָמָן הַלְבִּישׁוּהוּ :

Y los soldados entreterxieron de espinas vna corona, y pusieronla sobre su cabeça, y vistieronlo de vna ropa de grana.

3 וַיֹּאמְרוּ שְׁלֹם לָךְ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וַיַּכּוּהוּ עַל־הַלְחִיָּה :

Y (venian à ely) dezian, Ayas gozo, Rey de los Indios, y dauanle de bofetadas.

4 וַיָּשָׁב בְּיָלְטוֹס וַיֵּצֵא לְחוּץ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנְנִי מוֹלִיךְ לָכֶם אֹתוֹ הַחוּצָה אֲשֶׁר תִּדְעוּ כִּי בּוֹ מִשְׁפַּח מוֹת גַּם לֹא אֶחָד מֵעַמָּא נֹכְחִי :

Entonces Pilato salió otra vez fuera, y dixoles, Heaqui os lo traygo fuera paraque entendays que ningun crimen hallo enel:

5 וַיֵּצֵא יִשׁוּעַ לְחוּץ גִּשָׁא אֶת־עֲטֹרַת הַסִּנֵּה וַיַּבְּדוּ הָאֲרָגָמָן וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הִנֵּה הָאָדָם :

Ansi salió Iesus fuera lleuando la corona de espinas, y la ropa de grana. V dizeles Pilato, Heaqui el hombre.

6 וּבְאַשֶׁר רָאוּהוּ שָׂרֵי הַכְּהֲנִיָּם וְהַמְּשֻׁדָּתִים צָעֲקוּ לֵאמֹר הוֹקִיעַ הוֹקִיעַ אֲמַר לָהֶם בְּיָלְטוֹס וְקַחְוּהוּ אֲתָם וְהוֹקִיעוּ כִּי אֲנִי לֹא מֵצֵא בּוֹ מִשְׁפַּח חַמּוֹת :

Y como lo vieron los Principes de los Sacerdotes, y los seruidores, dieron bozes diziendo, Crucificalo, crucificalo. Dizeles Pilato, Tomaldo vosotros, y crucificaldo: porque yo no hallo enel crimen.

7 וַיַּעֲנֵה לֹו הַיְּהוּדִים יֵשׁ דֵּה מִצְוֶה וְתוֹרָה לָגֵי וּכְתוּבָתָגֵי צִדְכֵי לְמוֹת כִּי אֶת־נַפְשׁוֹ עָשָׂה לְאֵלֵהֶם :

Respondieronle los Indios, Nosotros tenemos Ley, y segun nuestra Ley deue morir, porque se hizo hijo de Dios.

ΤΟ π̃ω̃ ε̃λαβεν̃ ο̃ πιλάτῳ̃ τὸν̃ ἰη̃σου̃, καὶ ἱμασίῳ̃σεν̃.

Alors donc Pilate print Iesus, & le fouetta.

2. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθᾶς, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἱμάτιον πορφυρεῖον περιέβαλον αὐτὸν.

Et les gendarmes plierent vne couronne d'espines qu'ils mirent sur la teste, & le vestirent de vn vestement de pourpre.

3. Καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰσραὴλ. καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ραπισματα.

Et disoyent, Roy des Iuifs, bien te soit. Et lui donnoyēt des coups de leurs verges.

4. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτῳ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γινῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν δεῖσκαω.

Ce fait Pilate sortit derechef dehors, & leur dit, Voici, ie le vous amene dehors, afin que vous cognoissiez que ie ne trouue aucun crime en lui.

5. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰη̃σο̃ς ἔξω, φορεῖν τὸν ἀκανθῆνον στέφανον καὶ τὸ πορφυρεῖον ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος.

Iesus donc sortit hors portant la couronne d'espines, & le vestement de pourpre: & Pilate leur dit, Voici l'homme.

6. Ὅτῃ οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑποφρονεῖται, ἐκραύγασαν λέγοντες, σταυρώσον, σταυρώσον. αὐτὸν λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτῳ, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, ἵνα σταυρώσω· ἐγὼ γὰρ οὐκ δεῖσκαω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les sergents le virent, ils s'escrierent, disans, Crucifie, crucifie. Pilate leur dit, Prenez-le vous-mesmes, & le crucifiez: car ie ne trouue point de crime en lui.

7. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμοι ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὁφείλει σταυθῆναι, ὅτι αὐτὸν υἱὸν θ̃ου ἐποίησαν.

Les Iuifs lui respondirent, Nous auons vne Loy, & selon nostre Loy il doit mourir, car il s'est fait Fils de Dieu.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.

Then Pilate tooke Iesus and scourged him.

2. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius, & veste purpurea circumdederunt eum.

And the souldiers platted a crowne of thornes / and put it on his head / and they put on him a purple garment.

3. Et veniebant ad eum, & dicebant, Ave rex Iudaeorum: & dabant ei alapas.

And said / Haile / King of the Jewes. And they smote him with their roddees.

4. Exivit iterum Pilatus foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam.

Then Pilate went forth againe / and said unto them / Beholde / I bring him forth to you / that he may knowe / that I finde no faulte in him at all.

5. Exivit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis, Ecce homo.

Then came Iesus forth wearing a crowne of thornes / and a purple garment. And Pilate saide unto them / Behold the man.

6. Cum ergo vidissent eum pontifices & ministri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit ei Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite, ego enim non invenio in eo causam.

Then when the hie Priestes and officers saw him / they cryed / saying / Crucifige / crucifige him. Pilate saide unto them / Take hee him and crucifige him: for I finde no faulte in him.

7. Responderunt ei Iudei, Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.

The Jewes answered him / We have a lawe / and by our lawe he ought to dye / because hee made him selfe the Sonne of God.

DA nam Pilatus Iesum / vnd geisselt ihn.

Da tog Pilatus Ihesum oc hudstreg hannem.

2. Vnd die Kriegsknechte flochten ein Krone von dörnen / vnd setzten sie auff sein Haupt / vnd legten ihm ein Purpurkleid an.

De Stridamendene flette en Krone aff torne / oc sette hende paa hans Hoffuit / oc lagde it Purpur flæde paa hannem.

3. Vnd sprachen: Sey gegrüßet lieber Juden König. Vnd gaben ihm Backenstreich.

De sagde / Hil vere du kære Jøde Konge. De de gaffue hannem kindheste.

4. Da gieng Pilatus wider herauß / vnd sprach zu ihnen: Sehet / ich führe ihn herauß zu euch / daß ihr erkennet / daß ich keine schuld an ihm finde.

Da gieck Pilatus vdi igen / oc sagde til dem / Seer / ieg leder hannem hid vdi til eder / at i skulle vide / at ieg finder ingen skyld met hannem.

5. Also gieng Iesus herauß / vnd truge eine dörnen Krone vnd Purpurkleid. Vnd er spricht zu ihnen: Sehet, welch ein Mensch.

Saa gieck Ihesus vdi / oc bar en torne Krone oc Purpurflæde. De hand siger til dem / Seer / hullecker Menniske.

6. Da ihn die Hohenpriester vnd die Diener sahen / schryen sie vnd sprachen: Kreuzige / kreuzige. Pilatus spricht zu ihnen: Nempt ihr ihn hin vnd kreuziget / denn ich finde keine schuld an jm.

Der de ypperste Prester oc Dienerne saae hannem / robte de / oc sagde / Kaarssfest / kaarssfest. Pilatus siger til dem / Tage i hannem hen / oc kaarssfester / Thi ieg finder ingen skyld met hannem.

7. Die Juden antworten ihm: Wir haben ein Gesehe / vnd nach dem Gesehe soll er sterben / denn er hat sich selbst zu Gottes Son gemacht.

Jøderne suarede hannem / Vi haaffue en Lov / oc effter den Lov skal hand dø / Thi hand haaffuer gjort sig self til Guds Son.

Ehdy wzaw Pilat Gezijs / se / zmirstal gen.

Utak ie Pilat wziamy Iezusa / oal go vbiezowac.

2. A Zoldnefi spletse Korunu z trnij / wstawili gi na hlau / wu geho / a w Kauchy Esarlatowu gen oblekli.

A zolnierze vplotky Korone z cirnia / wlozyli na glowe iego / y w plasez scharlatny oblekli go.

3. A pñstapugijce k němu / řikali: Zdrav Králi Židow / řy / a dávali gemu polichy.

Amowili: Witayže Krolu Žydow / ři / y byli go pálcami.

4. Wyssel opět wen Pilat / a řekl jim: Hle wywedu gen wám wen / abyšte poznali / že žádně winy na něm nenaležám.

Wyssedl porym Pilat ná dwor / řekl im: Ocho wywodem go ná dwor / abyšte wiedzieli že w nim žádney winy nie nájdzie.

5. Tedy wyssel Gezijs wen / nesa trnowau Korunu / a Kauchy scharlatowu. Wyssel jim Pilat: Añ tlowěť.

Tedy Iezus wyssedl niofac ná sobie cirniowa Korony scharlatny plasez / a Pilat řekl im: Ochoz jowiek.

6. Protož naf gen vřeli Biskupowě a jinžebnyj zwolali / řkauce: Vřizjag / vřizjag ho. Řekl jim Pilat: Wezmětež wy gen a vřizjagte / nebt ná nenaležám winy na něm.

Agdy go vyzreli Biskupowě a jinžebnyj / zwolali mozwac: Vřizjag / vřizjag. Řekl Pilat: Wezmětež go wy / a vřizjagte / bočia w nim žádney winy nie nájdzie.

7. Odpowědělí ge mu řidě: My žatón máme / a podle žatóna má vmřijet / Neb Synem Božijm se činil.

Odpowědželi semu Žydowě: Myc žatón mamy / y wedle žatóna našego ma vmřec / bowiem siá Synem Božijm czynil.

8 פד שָׁמַע דִּין פִּילָטוֹס
הָדָא מִלְתָּא וַתִּבְרֹאִת דִּחְלִי:

Quando Pilato udi questa parola, temè maggiormente.

9 וַעֲלֵה הַיּוֹב לְפָנֵי טוֹרִין ו
וַאֲמַר לִישׁוּעַ אֵימָכֶנָּה
אַנְתָּה יִשׁוּעַ דִּין פְּתִיגְמָא לָא
יִהֱבֵה לָהּ:

Et entrò di nuovo nel Pretorio, e disse à Iesv, Donde sei tu? Ma Iesv non gli dette risposta.

10 אָמַר לָהּ פִּילָטוֹס עָמִי
לָא מִמְלַל אַנְתָּה לָא יָדַע
אַנְתָּה דְּשְׁלִיט אָנָּה דְּאַשְׁרִי
וְשְׁלִיט אָנָּה דְּאַחֲבָר:

Allor Pilato li dice, Tu non mi parli? Non sai tu che io ho potestà di crucifiggerti, e potestà di liberarti?

11 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ לִי
הוּא לֹךְ עָלַי שׁוֹלְטָנָא אִתָּה
לָא חַד אֱלֹהִי לָא יִהֱיִב הָוָה
לֹךְ מִן לְעַל מְטוֹל הַנִּי
הוּ מִן דְּאַשְׁלִמְנִי לֹךְ רַבָּא
הִי חֲסִיתָה מִן דִּילָךְ:

Respondit Iesv, Tu non habestis potestatem alcuna contra di me, se non ti fuisse data di sopra, per questo colui che mi ti ha dato ne le mani, ha maggior peccato.

12 וּמְטוֹל הָדָא עָבְדֵי
הַיּוֹב פִּילָטוֹס דִּישְׁרִייהוּ
יְהוּדָא דִּין קָצִין הוּוּ דָּאן
לְהַנָּא שְׂרָא אַנְתָּה לָא הִנֵּת
רַחֲמִיָּה דְּקִסְרָא פִּל מִן גִּיר
דְּנִפְשָׁה מִלְכָּא עָבְד
סְקִיבְלָא הוּוּ דְּקִסְרָא:

Da questo Pilato cercava di liberarlo: ma i Giudei gridavano, dicendo, Se tu liberi costui, tu non sei amico di Cesare: impero che chiunque si fa Re, contraddice a Cesare.

13 פד שָׁמַע דִּין פִּילָטוֹס
הָדָא מִלְתָּא אַפְּקָה לִישׁוּעַ
לְבַר וַיִּתְּבַע לְפָנִים פְּרוּכְתָּא
דְּמִתְקַרְנֵי רַצִּיפְתָּה
דְּפִאפָּא עֲבָדֵי דִּין
מִתְאַמְרָא גְּפִיפְתָּא:

Pilato uditu questa parola, menò fuori Iesv, e poselo a seder pro tribunali: nel luogo che si chiama lastricato, & in Hebreo Gabbatha.

8 וּבְאַשְׁרֵי שָׁמַע פִּילָטוֹס אֶת־
הַדְּבָר הַזֶּה יוֹתֵר יָרָא:

Pues como Pilato oyó esta palabra vuo mas miedo.

9 וַיָּשָׁב וַיַּעַל אֶל־בֵּית דִּין
וַיֹּאמֶר לִישׁוּעַ מֵאַן הוּא אֶת
יִשׁוּעַ לָא נָתַן לוֹ מַעְנָה:

Y entro otra vez àl Audiencia, y dixo à Iesus De donde eres tu? mas Iesus no le dió respuesta.

10 וַיֹּאמֶר לוֹ פִּילָטוֹס הֲלָא
תִּדְבָר לִי הֲלָא יָדַעְתָּ כִּי־יֵשׁ לִי
שְׁלִטוֹן לְהוֹקִיעַ אֹתְךָ וְכִי־יֵשׁ
לִי שְׁלִטוֹן לְהַחֲדִיר אֹתְךָ:

Entonces dizele Pilato, Ami no me hablas? no sabes que tengo potestad para crucificarte, y que tengo potestad para soltarre?

11 וַיַּעַן יִשׁוּעַ לָא תַּהִי לִךְ
שְׁלִטוֹן גַּם אִתָּה עָלֵי־נַפְשִׁי לָא
גִּתְּנָה הִיא לִךְ מִמַּעַלָּה עַל־כֵּן
אַשְׁרֵי תַסְגִּיר אֹתִי בְּיַדִּי חֲטָאָה
גְּדוֹלָה לוֹ מִמֶּךָ:

Respondio Iesus, Ninguna potestad rendrias contra mi si no te fuesse dado da arriba: por tanto el que à ti me ha entregado, mayor peccado, hà.

12 וַיִּמְאֹן בִּקֵּשׁ פִּילָטוֹס לְהַחֲדִיר
אֹתוֹ וַיהוּדִים צָעֲקוּ לֵאמֹר אֲנִים
חֲתִיר אֶת־הַלֵּל אֵינֶךָ אֲוִיב
הַקִּיסָר כִּי כָל־אַשְׁרֵי עוֹשֶׂה גִבְשׁוֹ
לְמֶלֶךְ מִכָּה וְנָסוּג אַחֲוֹר מִן
הַקִּיסָר:

Desde entonces procurava Pilato de soltarlo: mas los Judios dauan bozes, diciendo, Si à este fueltas, no erés amigo de Cesar. Qualquiera que se haze rey, à Cesar contradize.

13 וּבְאַשְׁרֵי שָׁמַע פִּילָטוֹס אֶת־
הַדְּבָר הַזֶּה הוֹלִיךְ אֶת־יִשׁוּעַ
לְחוּץ וַיָּשָׁב עַל־חֲבִמָּה בְּמָקוֹם
הַנִּקְרָא לִיטוֹס־טְרוֹטוֹן וְעֲבָרִית
גְּבִהָתָה:

Entonces Pilato oyendo este dicho, lleuó fuera à Iesus, y sentóse en el tribunal, en el lugar que se dize Lithostrotos, yen Hebrayco Gabbatha.

8. Ὁ πάλαιος ἤκουσεν ὁ πλάτος
τὴν τὴν λόγον, μάλλον ἐφοβήθη.

Quand donc Pilate eut oui ceste parole, il craignit plus fort.

9. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον
πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ. ποῦ
εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκρίσας οὕτως
ἔδωκεν αὐτῷ.

Et entra derechef au Pretoire, & dit à Iesus, D'où es-tu? Et Iesus ne lui donna point de réponse.

10. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πλάτος. ἡμεῖς
οὐ λαλοῦμε; σὺ εἶδᾶς ὅτι ἐξουσίαν
ἔχω καταδικάζειν σε, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω ἀπολῶσαι σε;

Adonc Pilate lui dit, Ne parles tu point à moi? ne sais-tu pas que j'ai puissance de te crucifier, & puissance de te deliurer?

11. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. σὺ εἶχας
ἐξουσίαν ἀδικεῖν καὶ ἐμὲ, εἰ μὴ
ὅτι οὐδὲδ' ἐμὲ οὐκ αἰσθάνομαι, ἀλλὰ
ὅτι ὁ ἀδικῶν μὲ σὺ μολίζονα ἀμαρ-
τίαν ἔχει.

Iesus respondit, Tu n'aurois puissance quelconque sur moi, s'il ne t'estoit donné d'enhuat: pour ceste cause celui qui m'a lié à toi, a plus grand peché.

12. Ἐκ τούτου ἐξήτει ὁ πλάτος
ἀπολῶσαι αὐτόν: εἰ δὲ ἰδοῦσι ἑ-
καστοί, λέγοντες ἰδοὺ τὸν ἀπο-
λύσει, σὺ εἰ φίλος ἔσῃ τῷ
πατρὶ ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ τοῦτον, αὐ-
τὸν λέγει καὶ σῶσαι.

Depuis cela Pilate taschoit à le deliurer: mais les Juifs crioient, disans, Si tu deliures cestui-ci, tu n'es point ami de Cesar: car quiconque se fait Roy, contredit à Cesar.

13. Ὁ οὖν πλάτος ἀκούσας τὴν
τὴν λόγον, ἡγάγη ἐξω τὸν ἰησοῦν,
καὶ ἐκάλειπεν αὐτὸν τῷ βήματι
εἰς τόπον, λεγόμενον λιθόστρωτον,
ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.

Et quand Pilate eut oui ceste parole, il amena, Iesus dehors, & s'asit au siege iudicial, au lieu appelle Pauemér, & en Hebreu Gabbatha.

CAP. XIX.

8. Cum ergo audisset Pilatus sermonem, magis timuit.

When Pilate then heard that worde/he was the more afraid.

9. Etingressus est pratorium iterum: & dicit ad Iesum, Vnde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei.

And went againe into the common hall and saide vnto Iesus: Whence art thou? But Iesus gaue him none answer.

10. Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo dimittere te?

Then saide Pilate vnto him: Speakest thou not vnto me? knowest thou not y I haue power to crucifie thee/and haue power to loose thee?

11. Respondit Iesus, Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maior peccatum habet.

Iesus answered/Thou couldest haue no power at all against me/except it were giuen thee from aboue: therefore he that deliuered me vnto thee/hath the greater sinne.

12. Exinde quærebat Pilatus dimittere eum, Iudei autem clamabant, dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari.

From thenceforth Pilate sought to loose him/ but the Jewes cryed/ saying/ If thou deliuer him/ thou art not Cæsars friend: for whosoever maketh him selfe a King/ speaketh against Cæsar.

13. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

When Pilate heard that worde/hee brought Iesus forth/ and sate downe in the iudgement seat in a place called the Panement/ and in Hebrew/ Gabbatha.

Das XIX. Capitel.

8. Da Pilatus das wort höret/forcht er sich noch mehr.

Der Pilatus hørde det ord/ frøctede hand sig end mere.

9. Vnd gieng wider hinein in das Richthaus / vnd spricht zu Iesu: Von wannen bist du? Aber Iesus gab ihm kein antwort.

De hand gick ind igen i Domhuset/ oc' siger til Ihesum/ Hueden est du? Men Ihesus gaff hannem intet svar.

10. Da sprach Pilatus zu ihm: Redest du nicht mit mir? Weist du nicht/ daß ich Macht habe dich zu creuzigen/ vnd Macht habe dich loß zu geben?

Da sagde Pilatus til hannem/ Taler du icke med mig? Vedst du icke/ at ieg haffuer mact at kærseffte dig/ oc at ieg haffuer mact at giffue dig loß?

11. Iesus antworttet: Du hettest keine Macht über mich / wenn sie dir nicht were von oben herab gegeben. Darumb/der mich dir überantwortet hat/der hats grössere Sünde.

Ihesus svarede/ Du haffde ingen mact offuer mig/der som hun icke vaare giffuen dig her offuen ned. Der saare/ den som antuordede mig dig/ hand haffuer større synd.

12. Von dem an trachtete Pilatus/ wie er ihn loß liesse. Die Jüden aber schryen / vnd sprachen: Lest du disen loß / so bist du des Keisers Freund nicht / Denn wer sich zum Könige machet / der ist wider den Keiser.

Der effter tencete Pilatus paa/ huorledis hand kunde lade hannem loß. Men Jøderne robte/ oc sagde/ Lader du denne loß/ da est du icke Kønserens Ven/ Thi huo sig gør til Kønge/ hand er mod Kønseren.

13. Da Pilatus das wort höret/führet er Iesum heraus / vnd saßte sich auff den Richtstuhl / an der siete / die da heisset Hochpflaster auff Ebreisch Gabbatha.

Der Pilatus hørde det ord/ ledde hand Ihesum dd/ oc sette sig paa Domstolen/ paa den Sted/ som vkaits Stenlagd/ Men paa Ebraiske Gabbatha.

Kapitola XIX.

8. Tedyndy fdyz vsslyssal Pilat tuto fct/wijce se obawal.

A przetoż Pilato slyssawşy ty słowā/ tym sie wiecey lęł.

9. Wssel do Nadnēho dō mu opēt/ a řekl k Gezijsowi: Dofud gśh ty? Ale Gezijs gē mu nedał odpowēdi.

A wssedl zāsie do ratuśk/ ā řekl do Jezusā: Skadeś ty iest? lęcz mu Jezus nie dał odpowēdzi.

10. Tedyndy řekl gemu Pilat: Nemluwijs sem nau? Newj sli jemām moc vř; žowati tebe/ a moc mām propusti ti tebe?

Tedy mu řekl Pilat: Wie mo wijsze zemna: niewieś iż mam moc vřrzyżować cie/ y mam moc wyprāwic cie?

11. Odpowēděl Gezijs: Nē mēlby proti mnē mocy žādnē/ by tobē nebylo dāno shuory: Protoż fdoż mne dał tobē/ wřssij hřijch mā.

Odpowēdziat Jezus: Wie mialbyś žadney mocy přecā mne/ gdybyc iey nie podano z wirzchu. A przetoż ten řtory mne wydał tobie/ wietşy grzech mā.

12. Dd tē chwijle/ hledal Pilat propusti ho. Ale židē wořlali/ řkauce: Propustijsli to hoto/ negśh přitel Cēsāřw: neb každy fdoż se křālem čini/ protiwsj se Cēsāři.

Žānym že Pilat řukał tego tādoby go wybāwil/ āle žydowśe wořlali mowiac: Jesli go wybāk wiś/ nie iestēs přziāciel Cēsāřsi/ bo řthoć sie kōlwieł cżyni křōlem/ sprēcāwic sie Cēsāřowi.

13. Tedyndy Pilat fdyz vsslyssal tyto řeti/ wywedl wen Gezijsse/ a posadil se na Stolicę Gaudnē/ na mjiště kterē slo me Lithostrotos/ ā židowśk Gabbata.

A przetoż Pilat vsslyssawşy ty słowā/ wywodził nā dwor Jezusā/ y siadł nā stolicy nā mieyscu krowe żowa Lithostrotos/ ā po Hebrāysku Gabbathā.

14 וַעֲרוֹכְתָהּ הָיָה
דְּפַצְחָהּ וְאִתּוֹ הָיָה אִיךָ
שָׁעָה (שֶׁת) וְאָמַר לִיהוּדִים
הָא מִלְכֵּכֶם :

Et era il di de la preparation de la Pasqua, circa la festa hora, e Pilato dice a i Giudei, Ecco il vostro Re.

15 הָגוּ דִּין קִצְיוֹ הוּא ש
שְׁקִילֵיהִי שְׁקִילֵיהִי
צְלוּכֵיהִי צְלוּכֵיהִי אָמַר
לְהוֹן פִּילָטוֹס לְמִלְכֵּכֶם
אִיךָ אָמְרוּ לָהּ רַבִּי
כִּהְיָה לִית לֹן מִלְכָּה אֲלֵה
אִן קִסֵּר :

Et essi gridavano, Tolle, tolle, crucifigilo. Pilato dice loro, Crucifigere io il vostro Re? Risposero i principali Sacerdoti, Noi non habbiamo Re, senon Cesare.

16 הִידִין אֲשֶׁלְמָה לְהוֹן
דִּינִקְבִּינֵיהִי וְדִבְרוּהִי ל
לִישׁוּעַ וְאִפְקוּהִי :

Onde egli allora il dette loro, che si crucifigesse. Et essi presero Iesv, e menarono via.

17 כִּד שְׁקִיל וְקִיפָה ל
לְדוּכְתָהּ דְּמִתְקַרְנָהּ
קִרְקַפְתָּהּ עֲבָרִית דִּין
מִתְאַמְרָה גִּגְלִיתָהּ :

Et effo portando la sua croce, venne al luogo chiamato piazza di Tefchia, che in Hebreo si chiama Gorgota.

18 אָמַר דִּינִקְבִּינֵיהִי וְעַבְדֵּי
תִּכְדּוּ אֶחָדֵיהֶם מִכָּא וְאֶחָד
מִכָּא וְלִישׁוּעַ בְּמַצְעָתָהּ :

Donc effo lo crucifissero, e con lui deux autres, l'un de ça, et l'autre de là, et Iesv nel mezzo.

19 וּפְתַב אִיךָ לְחִתָּהּ
פִּילָטוֹס וְסָם עַל וְקִיפָה
פְּתִיב הָיָה דִּין הִכְנָה הָנָה
לִישׁוּעַ וְעַבְדָּהּ מִלְכָּה ד
הִיהוּדִים :

E scriffe Pilato ancor il titolo, e pose lo sopra la croce: nel quale era scritto: IESV NAZARENO RE DE CIVDEL.

20 וְלִהְיָה דְּכָא סְגִיָּה
מִן יְהוּדִים קְרִיאָהּ מִטּוֹל
דְּקִרְיָהּ הָיָה לְמִדְיָנָה
דְּהוּכְתָהּ דְּאִיְדִיקָהּ כִּהְיָה לִישׁוּעַ
וּפְתִיב הָיָה עֲבָרִית
וְיִנְיָהּ וְהוּמָאִית :

Molti dunque de iudei lessero questo titolo: perche che il luogo dove Iesv fu crucifisso, era presso a la città. Et era scritto in Hebreo, in Greco, & in Latino.

14 וַהֲיִי בְּדִיקָתָהּ הַחֲמִישׁ עָרֵב
לְפָנֶי הַשְּׂבִיטָה וּכְשָׁעָה (הַשְּׂלִישִׁית)
וַיֹּאמֶר לִיהוּדִים הִנֵּה הַמֶּלֶכְכֶּם :

Y era la vispera de la Pascua, y como a las seys horas: entonces dixo a los Iudios, He aqui vuestro Rey.

15 וַיִּזְעַקוּ שָׂא נִשְׂא הוּא קִיֵּעָנוּ אָמַר
לָהֶם פִּילָטוֹס הֲאֵת מִלְכֵּכֶם
אִיךָ וַיַּעֲנוּ שְׂרֵי הַכֹּהֲנִים אִינְגוּ
יֵשׁ לָנוּ הַמֶּלֶךְ כִּי אִם הַקִּיסָר :

Mas ellos dieron bozes, Quita quita, crucificalo. Dizeles Pilato, A vuestro Rey tengo de crucificar? Respondieron los Pontifices, No tenemos Rey si no a Cesar.

16 וְאִן נָתַנוּ לָהֶם לְחִקְעַ וַיִּקְחוּ
אֶת־יִשׁוּעַ וַיִּלְכּוּהוּ :

Ansique entonces se lo entregó para que fuese crucificado: y tomaron a Iesus, y lleuaronlo.

17 וַיִּסְבֵּל אֶת־צְלִיבֵי וַיַּצֵּא אֶת־
מִקּוֹם גִּלְגֹּלֶת הַנֶּאֱמָר עֲבָרִית
גִּלְגֹּלֶת :

Y lleuando la cruz para si vino al lugar que se dize el lugar de la Calauera, y en Hebrayco, Golgotha,

18 אֲשֶׁר שָׁם הוּא קִיֵּעָהּ וְעַבְדֵּי
שְׁנֵי אֲחֵרִים אֶחָד פֶּה וְאֶחָד פֶּה
וּבְתוֹכָם אֶת־יִשׁוּעַ :

Donde lo crucificaron, y con el ortos dos, de vna parte y de otra, Iesus en medio.

19 וַיִּכְתֹּב פִּילָטוֹס כְּתָב עַל־
הַלּוּחַ וַיִּשֶׁם עַל־הָתוֹ וַיְהִי־נִכְתָּב
לִישׁוּעַ הַנֶּאֱצָרִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים :

Y escriuió tambien Pilato vn titulo el qual puso encima de la cruz: y el Escripto era, Iesus Nazareno Rey De Los Iudios.

20 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים קְרָאוּ אֶת־
הַכְּתָב כִּי קְרוֹב הָיָה וּמִקּוֹם הָהוּא
לְעִיר אֲשֶׁר שָׁם הוּא קִיֵּעַ יִשׁוּעַ
וַיְהִי־נִכְתָּב עֲבָרִית יוֹנִית
וְרוֹמַיִת :

Y muchos de los Iudios leyeron este titulo: porque el lugar donde estaua crucificado Iesus, era cerca de la Ciudad: y era escripto en Hebrayco, y en Griego, y en Latino.

14. Ἦν δὲ ὡραία δὴ τὰ πάχα,
ὥρα δὲ ὥστ' (ἑκτη.) ἔλεγε τοῖς ἰου-
δαίοις, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

Or estoit il lors la preparation de Pasque enuirō six heures, & Pilate dit aux Iuifs, Voici vostre Roy.

15. οἱ δὲ ἐκρούζαντες, ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτὸν. λέγει αὐτοῖς ὁ πλάττω, τὸν βασιλεὺς ὑμῶν σταύρωσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσοιρα.

Mais ils crioient, Oste, oste, crucifie-le. Pilate leur dit, Crucifierai-je vostre Roy: Les principaux Sactificateurs respondirent, Nous n'auons point de Roy si non Cesar.

16. Τότ' ἰωὺ παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

Parquoi lors il le leur liura pour estre crucifié. Ils prindrent donc Iesus, & l'emmenèrent.

17. καὶ βαστάζων τὴν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κροσίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθα.

Et icelui portant sa croix, vint en la place qu'on appelle la place du Test, & en Hebreu Golgotha:

18. Ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐσταύρωσαν καὶ ὁ ἑστὺς, μέσσω δὲ τῶν ἰησοῦ.

Où ils le crucifierent, & avec lui deux autres, l'un de ça, & l'autre de là, & Iesus au milieu.

19. Ἐγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πλάττω, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τῷ σταυρῷ. ὡς δὲ γεγραμμένον, ἰησοῦς ὁ ναζαρεαὶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or Pilate escriuit vn escreteau, & le mit sur la croix: où il y auoit en escrit, IESVS NAZARIEN LE ROY-DES IUIFS.

20. Τῶν οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνεγνώσαν ὅτι ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἡ πόλις ἦν, καὶ πολλοὶ ὄντες ἐσταύρωθη ὁ ἰησοῦς, καὶ ὡς γεγραμμένον ἑβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ ὁ καὶ ἰσπαν.

Plusieurs donc des Iuifs leurent cest escreteau: d'autant que le lieu où Iesus estoit crucifié estoit pres de la ville: & estoit escrit en Hebreu, en Grec, & en Latino.

14. Erat autem pasceve Pascha, hora quasi sexta, & dicit iudæis, Ecce rex vester.

And it was the Preparation of the passover, and about the sixt houre: and hee said unto the Jewes / Behold your King.

15. Illi autem clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

But they cryed / Away with him / away with him / crucifie him. Pilate sayde unto them / Shall I crucifie your King? The hie Priestes answered / We haue no king but Cæsar.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum: & eduxerunt.

Then deliuered hee him unto them / to be crucified. And they tooke Iesus / and led him away.

17. Et baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur Calvariae locum, Hebraicè Golgotha.

And he bare his crosse / and came into a place named of dead mens skulls / which is called in Hebrew / Golgotha.

18. Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.

Where they crucified him / and two other with him / on either side one / and Iesus in the middes.

19. Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.

And Pilate wrote also a title / and put it on the crosse / & it was written / Iesus of Nazareth the King of the Jewes.

20. Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Grecè & Latine.

This title then read many of the Jewes: for the place where Iesus was crucified / was neere to the citie / and it was written in Hebrew / Greke / and Latin.

14. Es war aber der Rüsttag in Düstern / umb die sechste Stunde / vnd er spricht zu den Jüden: Sehet / das ist euer König.

De der vaar Beredessens dag / Paaste / ved den siette time / De hand siger til Jøderne / Seer / det er eders Konge.

15. Sie schrien aber: Weg / weg mit dem / Kreuzige ihn. Spricht Pilatus zu ihnen: Soll ich euern König kreuzigen? Die Hohenpriester antworteten: Wir haben keinen König denn den Keiser.

Men de robte / bort / bort met hannem / faarffest hannem. Pilatus siger til dem / Skal ieg faarffeste eders Konge? De nypperste Prester suarede / Vi haaffue ingen Konge? vden Keiseren.

16. Da überantworttet er ihn / daß er gekreuziget würde. Sie namen aber Iesum / vnd fñhreten ihn hin.

Da antuordede hand dem hannem at faarffeste. De de toge Ihesum / oc førde hannem bort.

17. Vnd er trug sein creuz / vnd gieng hinauß zur stete / die da heisset Schedelstet / welche heisset auff Ebreisch Golgatha.

De hand bar sit Kaarff / oc gick vð til den sted som kaldis Hoffuit pande sted / huilcken kaldis paa Ebraiste Golgatha.

18. Alda kreuzigten sie ihn / vnd mit ihm zween ander / zu beyden seiten / Iesum aber mitten inne.

Der faarffeste de hannem / oc cho andre met hannem / paa baade sider / oc Ihesum mit imellem.

19. Pilatus aber schreib eine überschrisse / vnd sette sie auff das Creuz / vnd war geschrieben: Iesus von Nazareth / der Jüden König.

Da screeff Pilatus en Offuerscriffe / oc sette hende paa kaarset / oc der vaar screeffuit / Ihesus aff Nazareth Jøde Konge.

20. Dise überschrisse lasen vil Jüden / den die stete war nahe bey der Statt / da Iesus gekreuziget ist. Vnd es war geschrieben auff Ebreische / Griechische vnd Lateinische Sprache.

Denne Offuer screeffte læsde mange Jøder / Thi steden vaar nær hoff Staden / som Ihesus er faarffest. De der vaar scriffuit paa Ebraiste / Gredste / oc Latinske maal.

14. A bylo w Pátek před Westkau noch / w hodinu jako šestau. V řetl židom: An Král váš.

17a ten čas byl dñen przygo-
towania ná swieto Wielkonocne /
a bylo o hostey godzine gdy po-
wiedzal žydom: Oto Król váš.

15. Ale oni żwolali: Weź-
mi / weźmi / a ukrzyżuj go.
Żeśt gim Pilát: Králewásce
ho ukrzyżuji? Odpowédził
Biskupowé: Nemáme Krá-
le / gediné Cysár.

Koni wolali: Stráć / stráć / y ukrzy-
żuj go. A Pilát im rzekł: Króla z
waszego ukrzyżujcie? Lecż odpo-
wiedzili żsiazera Káplánskie: Nie
mamy Króla ledno Césárz.

16. Tedy wydal gim ho a
by byl ukrzyżowan.

Atchkie go im wydal żeby byl
ukrzyżowan. A wziąwszy Jezusa
wywiedli go.

17. V ponali Gezijsse / a we-
dli ho wen. A on nesa swąg
Kříž / wysšel na miššo kteréž
slowe popravón / a židowstý
Golgota.

On tedy nřosac kříž / swoj /
przyšedł ná ono mieysce křhore
zwano Trupich glow / a po žeb-
rystu Golgota.

18. Kdežto ukrzyżowali ho / a s
nim giná dwa s obau strán / a
w prostředku Gezijsse.

Gezijsse go tam ukrzyżowali / a
s nim drugich dwu y stad y zowad /
a w prostředku Jezusa.

19. Napsal pal y nápis Pi-
lát / a wřtawil ná Kříž. A by-
lo napsáno / Gezijs / Nazaret-
stý / Král židowstý.

Nápisal tež Pilát y tytul / y
postávil go nad křížem / a byl
táť nápisán: Jezus Křížrenstý
Krol žydowski.

20. Ten pal Nápis množ
ž židův řtli / nebo blížko od
Města bylo miššo to / kdež v-
křžžowan byl Gezijs. A bylo
napsáno židowstý / Křecký / a
Latinské.

Tenci tytul cýtálo wiele žy-
dow / bo blízko miššhá bylo miey-
sce ono gdje byl ukrzyżowan Je-
zus / a byl nápisán po žebrařstý
po Grecu y po Latince.

21. ואמרו רבי פהגנא
לפילטוס לא תכתוב ד
דמלכא הו דייהודיא אל
דכו אמר דמלכא אנא
דייהודיא:

*Perche i principali Sacerdoti de
Giudei dissero a Pilato, Non iscrivere, il
Re de Giudei: ma che costui ha detto lo
sono il Re de Giudei.*

22. אמר פילטוס פהגנא
דכתבת פתבר:

*Pilato rispose, Quel ch'io ho scritto ho
scritto.*

23. אסטרטיוטא דין פד
וקפיהי לישוע שקלו ב
נחתיהי נגברו לארבע מ
מנו מנתא לחד מן
אסטרטיוטא פותיהי דין
איתיהי הנת דלא חוטא מן
לגל וקירטא פלה:

*I soldati come hebber crucifisso IESV,
presero i suoi Vestimenti, e fecer ne quat-
tro parti, a ciascun soldato vna parte: e
presero ancor il suo: & era il suo senza
cuciture, tessuto da capo sin al fine.*

24. ואמרו חד לחד לא
נסדדיה אלא נפש עליה
מפס דמנו תהיא ושם
פתבא דאמר דפלגו נחת
פנתהו וצל לבושי ארמו
פסא הו עברו
אסטרטיוטא:

*Onde essi disser tra loro, Non lo strati-
ciamo, ma gettiamone la sorte di chi deb-
ba esserle. Il che fu, accioche s'adempiesse
la Scrittura che dice, Hanno spartiti tra
loro i miei Vestimenti, e sopra il mio Vesti-
to hanno gettata la sorte. I soldati dunque
fecer queste cose.*

25. קימו הו דין לנה
וקיפה דישוע אמה וחתה
דאמה ומרים הי דקליופא
ומרים מדלגיתא:

*Or se ne stiano presso a la croce, di
IESV, sua Madre, e la sorella di sua Ma-
dre, Maria, moglie di Cleopa, e Maria
Magdalena.*

26. ישוע דין חנה לאמה
ולמלמיה הו דרחם הו
דקאם נאמר לאמה א
אנתתא הא פרכי:

*Et IESV sedendo sua Madre, e il di-
scipolo il quale egli amava, ch'era li pre-
sente, disse a sua Madre, Donna, eccoti
tuo figliuolo.*

21. ואמרו פהגנא יהודים אל
פילטוס אל כתב מלך היהודים
כי אם כי אמר הו כי אנא
מלך היהודים:

*Y dezian a Pilato los Pontifices de los Iudi-
os, No escriuas, Rey de los Iudios: si no Que el
dixo Rey foy de los Iudios.*

22. וענן פילטוס פתבר
אשר כתבתי:

Respondio Pilato, loque he escripto he escripto.

23. ואנשי מלחמה באשר הוקיעו
אחישוע לקחו את בגדיו וישעו
ארבעה חלקים לאיש איש
מלחמה חלק אחד ואת הכתנת
ותחיה רכתנת בלי חוט ממעלה
עד למטה כלה ארוכה:

*Y como los soldados vueron crucificado a
Iesus tomaron sus vestidos, y hizieron quatro
partes, (a cada soldado vna parte,) y la tunica:
era sin costura, toda texida desde arriba.*

24. ואמרו איש אל רעהו אל
נא נקדענה כי אם נפיל עליה
גורל למי היא למען ימלא
הכתב לאמר יחלקו בגדי להם
ועל לבושי נפיל גורל ואת
עשו אנשי מלחמה:

*Y dixeron entre ellos no la partamos, si no
echemos suertes sobre ella cuya sera: para que se
cumpliesse la Escripura que dize, Partieron para
si mis vestidos, y sobre mi vestidura echaron suer-
tes. Y los soldados ciertamente hizieron esto.*

25. ועמדו אל הצלב ישוע אמו
ונחת אמו מרים לקליופא
ומרים מדלגיתא:

*Y estauan junto a la Cruz de Iesus, su madre
y la hermana de su madre Maria de Cleophas, y
Maria Magdalena.*

26. וישוע בראותו את אמו
ואת חתלמיד אשר אהבו העומד
אליו אמר לאמו אשה הנה בנך:

*Y como vido Iesus a la madre, y al Discipulo
que el amava, que estaua presente, dize a su madre
Muger, heay tu hijo.*

21. Ελεγον ουν τω πλάτῳ οἱ ἀρ-
χιεῖς τῶν Ἰουδαίων, μὴ γράφῃ, ὁ
βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι
κύριός ἐστιν, βασιλεὺς εἰμι τῶν
Ἰουδαίων.

*Parquoi les principaux Sacrificateurs
des Iuifs dirent a Pilate, N'escri point,
Le Roy des Iuifs: mais, Que cestui-ci
a dit, le suis le Roy des Iuifs.*

22. Ἀπεκρίθη ὁ πλάτῳ, ὁ γέ-
γραφα, γέγραφα.

*Pilate respondit, Ce que j'ai escrit, ie
l'ai escrit.*

23. Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτι ἑσώ-
ρωσαν τὸ ἱμάτιον, ἔλαβον τὰ ἑσώτα
αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέ-
ρη, ἑκαστῷ στρατιῳτῇ μέρος) καὶ
τὸν χιτῶνα. ὡς δὲ ὁ χιτῶν ἀρρα-
φος, κατὰ τὴν ἀνωτῆν ὕφαντος δι' ὅ-
λου.

*Or quand les gendarmes eurent cru-
cifié Iesus ils prindrent ses vestemens,
& en firent quatre parties, a chacun ge-
darme vne partie: ils prindrent aussi le
saye: mais le saye estoit sans cousture,
tissu depuis le haut tout au long.*

24. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ
σχισαμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λαχόμεν
αὐτῷ, τίς ἐσται, ἵνα ἡ γε-
φή πληρωθῇ ἢ λέγουσι, διευρί-
σασθε τὰ ἱματῖά μου εἰς τέσσαρες,
καὶ ἐπὶ τὸ ἱματίον μου ἑσάλοιν κλη-
ρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται πάντα ἐ-
ποίησαν.

*Dont ils dirent entr'eux, Ne le met-
tons point en pieces, mais iettos le sort
dessus, a qui il sera. Et ce, afin que l'E-
scripture fust accomplie, disant, Ils ont
parti mes vestemens entr'eux, & ont iet-
té le sort sur mon habillemēt. Les gen-
darmes donc firent ces choses.*

25. Εἰσῆλθον γὰρ τὸ πρὸς τὴν σταυρῶν
τὴ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, & ἡ ἀδελ-
φή τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τῆ
κλωπῆ, & μαρία ἡ μαγδαλενή.

*Or estoient la pres de la croix de Ie-
sus, la mere, & la sœur de la mere. Ma-
rie femme de Cleopas, & Marie Mag-
deleine.*

26. Ἰησοῦς ἰδὼν τὴν μητέρα
& τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγά-
πα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γυναικ,
ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

*Et Iesus voyant la mere, & le discipulo
qu'il aimoit, estre là, dit a la mere, Feme-
me, voila ton fils.*

21. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudeorum, Noli scribere Rex Iudeorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudeorum.

Then said the hie Priestes of the Jewes to Pilate: Write not: The King of Iewes: but that he said: I am king of the Jewes.

22. Respondit Pilatus, Quod scripsi, scripsi.

Pilate answered: What I haue written: I haue written.

23. Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

Then the souldiers / when they had crucified Iesus tooke his garments / and made foure partes / so euery souldier a part / and his coate: and the coate was without seame / wouen from the toppe throught.

24. Dixerunt ergo ad invicem, Nō scindamus eam, sed fortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleatur, dicens, Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Therefore then said one to another: Let vs not deuide it: but cast lots for it: whose it shall be. This was that the Scripture might be fulfilled / which saith: They parted my garments among them / and on my coate did cast lottes. So the souldiers did these things in deede.

25. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

Then stood by the crosse of Iesus his mother / and his mothers sister / Marie the wife of Cleopas / and Marie Magdalene.

26. Cum vidisset ergo Iesus matrem & discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ, Mulier, ecce filius tuus.

And when Iesus sawe his mother / and the discipule standing by / whom he loued: he saide vnto his mother / Woman / beholde thy sonne.

21. Da sprachen die Hohenpriester der Jüden zu Pilato: Schreib nicht der Jüden König / sondern daß er gesagt habe: Ich bin der Jüden König.

Da sagde Jedernis nypperste Prester til Pilatum / Scriffte Iude Konge / Men at hand sagde / Jeg er Iude Konge.

22. Pilatus antwortet / was ich geschrieben hab / das hab ich geschrieben.

Pilatus suarede / Det som ieg screff / det screff ieg.

23. Die Kriegsknechte aber / da sie Iesum gecreuziget hatten / namen sie seine Kleider / vnd machten vier theil / einem ieglichen Kriegsknecht ein theil / darzu auch den Rock. Der Rock aber war vngeneet / von oben an gewircket / durch vnd durch.

De Stridzmendene / der de hadde kaarsst Ihesum / toge de hans Klader / oc giorde fire parte / huer Stridzmand en part / der til oesaa Riortelen. Men Riortelen vaar knyt / tuindet fra sffuerst / oc storigenem.

24. Da sprachen sie untereinander: Lasset vns den nicht zutheilen / sondern darumb lossen / wess er sein soll. Auff daß erfüllet würde die Schrift / die da saget: Sie haben meine Kleider vnter sich getheilet / vnd haben über meinen Rock das Loß geworffen. Solches theten die Kriegsknechte.

Da sagde de til huer andre / Lader off icke dele han / men kaste laad der om / huer hand skal vere. Paa det Scrifften skulde fuldkomme som siger / De stiffe mine Klader iblant sig / oc kaste laad om min fiortel. Dette giorde Stridzmendene.

25. Es stund aber bey dem Creutze Iesu seine Mutter / vnd seiner Mutter Schwester / Maria Cleophas Weib / vnd Maria Magdalene.

De der stod hos Ihesu kaars / hans Moder / oc hans Moder syster / Maria Cleophas hustru / oc Maria Magdalene.

26. Da nun Iesus seine Mutter sahe / vñ den Jünger dabey stehn / den er lieb hatte / spricht er zu seiner Mutter: Weib / sihe / das ist dein Son.

Der nu Ihesus saa sin Moder / oc den Discipel staa der hos / som hand hadde kær / da siger hand til sin Moder / Quinde / see / det er din Son.

21. Tedy Biskupowé Zydowský řekl Pilátowi: Ne píše Král Zydowský / ale že on pravil / Král sem Zydowský.

Adla tegoż mowili Pilátowi Rzązera Kaptanow Zydowskich: Nie pisał Król Zydowski / ale iż on powiedział: Jestem Król Zydowski.

22. Odpowiedział Pilát: Co gsem pisał / to gsem pisał.

Odpowiedział Pilát: Com pisał com pisał.

23. Żoldnierzy pał sdnę gśau gey vkrizowali / wżali Naucha geho (a vćinili tćyri dily każ dćmu Krtistki dila) sukni. A byla Suknė neszšwanā / ale obwrchu wšćekā na sćrže sćsłanā.

Żolnierzowie gdy vkrizowali Iesus / pobrali szaty tego / y podzielili na ctery części / każdemu żolnierzowi cześć / y sukni / a była suknia nie szwana / lecz obwieszona na sserze sćsłana.

24. Prostożkości mezo fabau: Meroztrhigme gij / ale losu gme o nćtj bude. Kby se naplnilo pišino / tćerťe cće: Rož dćliti jobě Naucha me / a o mąg oděw lošy metali. A žoldnierzy sagisťe to vćinili.

Tedy mowili miedzy soba: Wće rćeciny tćy / ale o nćtj rćeciny lošy cćy / ma być / A tćho sće žćsłalo tćby sće bylo pišino naplnio wypelnilo / w tćotym powiedźiano: Podzielili miedzy sće obźienic me / a o szaty moie rzucili los. A tćo vćy / ali żolnierze.

25. Wstali bliźko Kříže Gezišsowa / Marka geho / a Geštra Matky geho / Marya Kleofassowa a Marya Magdalėna.

Wstali podle Kříže Jezusowes go markatego / y siostra marketi es go / y Marya Kleofassowa žonā / Marya Magdalėnā.

26. Tedy sdnę vžřel Gezišs Matku a vćedlniřka tu bliźko sćoglichho tćerťho / miltowal / řekl Matce své: Že no / An Syn twog.

A gdy vyzřal Jezus mātke y zvolennikā tu / řekacego tćore / go milowal / řekl mātce své: Wćiemāřto o to syn twog.

יט

27 וַאֲמַר לְתַלְמִידָא הוּא
הָא אִמָּר וַיְמוּ הִי שְׁעָתָא
דְּבִרָה תַלְמִידָא הוּא לְגִיתָהּ:

Dipoi dice al discepolo, Ecco tua madre, Ed a quell' hora il discepolo la prese in casa sua.

28 בְּתֵר הַלִּין יָדַע יִשׁוּעַ
דְּכָל מִדָּם אֲשֶׁתִּילֹם
וְדִיתְמַלָּא פְתִיבָא אִמָּר
צָרָה אֲנִי:

Doppo questo, sapendo IESV che tutte l'altre cose erano gia compiute, accioche si accompiessse la Scrittura, disse, Io ho sete.

29 וַמֵּאֲנָה סִים הִנֵּה
דְּמִלָּא חֲלָא הִנֵּה דִין מְלִי
אֲסִפּוּנָא מִן חֲלָא וְסִמּוֹ
עַל וִיבָא וְקִרְבּוֹ לְגִיתָהּ
פְּתִיבָא:

Et era in iusto in vna vaso pieno d'aceto. Coloro dunque empierono vna spugna d'aceto, e postala intorno a vna bastone d'hysope, gl'ela porsero a la bocca.

30 פֶּד דִּין שְׁקֵל הוּא חֲלָא
יִשׁוּעַ אִמָּר הָא מְשַׁלֵּם
וְאִרְבּוֹ רִישִׁיָּה נִאֲשָׁלֵם
רוּחָהּ:

Come dunque IESV hebbe preso l'aceto, disse, Tutto è accompiuto, e bassetta la testa rendendo lo spirito.

31 יְהוּדִיָּם דִּין מִטּוֹל
דְּצִרְוּבָתָא הִנֵּה אִמָּרִין לָא
יְבוּתוֹן פְּתִיבָא הַלִּין עַל
וְקִיבָא מִטּוֹל דְּשַׁבְתָּא
נִיבָא יוֹמָא הָא גִיר רַבָּא
יוֹמָא דְּשַׁבְתָּא הִי וְפָעוּ מִן
פִּילָטוֹס דִּיתְבְּרוּן שְׁקִיָּהוֹן
דְּהִנֵּה וְקִיבָא יוֹחֲתוֹן אֲבוֹן:

Allora i Giudei, accioche i corpi non rimanesse in croce il sabbato, percioche egli era il di de la preparatione (perche quello era il gran giorno del sabbato) pregono Pilato che si rompesssen loro le gambe, e che si leuasseno via.

32 וְאִתּוֹ אֲסִטְרִיּוּטָא
וְתִבְרוּ שְׁקִיָּהּ דִּיקְדִּמְנָא
וְהִי אֲחִירָנָא דְּאִדְקָה
עֲמָהּ:

I soldati dunque vennero, e rupper le gambe del primo, e del altro che era crucifisso con lui.

33 וְכִד אִתּוֹ לְגִיתָהּ יִשׁוּעַ
חֲנוּ דְּמִיתָ לָהּ מִן פְּדוּ וְלָא
תִּבְרוּ שְׁקִיָּהּ:

Ma venuti a IESV, come videro che egli era gia morto, non gli ruppero le gambe.

יט

27 וַיֵּאמֶר אִלֵּי תַלְמִיד
הַנֶּגֶף אִמָּר וַיִּשְׁעָה הָיָא לְקַחָהּ
תַלְמִיד הָהוּא אִלֵּי:

Y luego dize al Discipulo, Heay tu madre. Y desde aquella hora el Discipulo la recibio consigo.

28 וַאֲחֵרִי כֵן יָדַע יִשׁוּעַ כִּי
מַעֲלָה כָּלָה כָּל־הַדְּבָרִים לְתַמְלָא
אֶת־הַכֶּתֶב וַיֵּאמֶר צָרָה אֲנִי:

Despues, sabiendo Iesus que todas las cosas eran ya cumplidas, para que la Escripura se cumpliera, dixo, sed tengo.

29 וְכָלֵי אֶחָד הוֹשֵׁם מִלָּא חוֹמֶץ
וְהַפָּחָה מִלָּא סָפּוֹג בְּחִמְץ סָבּוֹב
בְּאִזּוֹב וַיִּקְרִיבוּ לוֹ אֶל־הַפָּחָה:

Estaua pues alli vn vaso lleno de vinagre En tonces ellos hinchieron vna espongia de vinagre y rebuelca con hysope llegaron a la boca.

30 וּבִקְהָתוֹ אֶת־הַחֲמִץ אִמָּר
יִשׁוּעַ כָּלָה וַיִּמָּטָה רֹאשׁ וַתֵּן אֶת־
רוּחָהּ:

Y como Iesus tomo el vinagre, dixo, Consumado es: y abaxada la cabeza, dió el Espiritu.

31 וְהַיְּהוּדִים פִּן יִדְבְּקוּ תַפְּצָרִים
עַל־הַצֵּלָב בְּשַׁבְתָּא אֲשֶׁר הִיא
בְּדִיקָתָהּ חֲמִץ עָרַב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת
כִּי הַשַּׁבָּת הָיָא יוֹם גְּדוֹל הוּא
וַיִּשְׁאַל מִפִּילָטוֹס לְהַשְׁבֵּר אֶת־
שׁוֹקֵיהֶם וְלִקְחָתָם:

Entonces los Iudios, porque los cuerpos no quedassen en la Cruz en el Sabbado, porque entonces era la vispera de la Pascua porque era el gran dia del Sabbado, rogaron a Pilato que se les quebrassen las piernas, y fuessen quitados.

32 וַיָּבִיאוּ אֲנָשִׁי מִלְחָמָה וַאֲתָה
שׁוֹקֵי הָרִאשׁוֹן שִׁבְרוּ וְגַם לְאַחֵר
אֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ:

Y vinieron los soldados, y a la verdad quebraró las piernas al primero, y al otro que auia sido crucificado con el:

33 וַיָּבִיאוּם אִלֵּי יִשׁוּעַ בְּאִשְׁדָּה
דָּאָה כִּי עָתָה מֵת הוּא לָא שִׁבְרוּ
אֶת־שׁוֹקָיו:

Mas como vinieron a Iesus, como lo vieron ya muerto, no le quebraron las piernas:

יט

27. Εἶπα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἔπειτα ὁ μαθητὴς ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκείνους οἱ πέντε.

Puis il dit au disciple, Voila ta mere. Et des ceste heure-la le disciple la receut chez soi.

28. Μὰ τὸ εἶδώς οἱ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη πέντεται, ἵνα πληρωθῇ ἡ γραφή, λέγει, διψῶ.

Puis apres Iesus sachant que toutes choles estoient ia accomplies, afin que l'Esriture fust accomplie, dit, j'ai soif.

29. Σκεῦος οὗτο ἔκειτο ἔχον μέλι· εἰς τὸ πλήσαι αὐτὸν ὄξος καὶ ὑδάτος· περιέθεντες, περιέθεντες αὐτῷ τὸ σίματι.

Et là estoit mis vn vaisseau plein de vinaigre Iceux donc emplirent de vinaigre vne esponge, & la mirent a l'entour de l'hysope, & la lui presenterent a la bouche.

30. Ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε, τέλειται· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Et quand Iesus eut prins le vinaigre, il dit, Tout est accompli. Et ayant baissé la teste, il rendit l'esprit.

31. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μοιῇ ἡτι τὰ σώματα τὰ ζωόμενα ἐν τῷ σταυρῷ ἐπὶ τῷ σάββατῳ· λέγουσιν, ὅτι ἡμεῖς τὰ σώματα ἡρώτησαν τὸν πλάτην ἵνα καταγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρῶσιν.

Adoncles Iuifs, afin que les corps ne demeurassent point en croix au iour du Sabbat: pource que lors estoit le iour de la preparation: (car c'estoit le grand iour de ce Sabbat-là) prièrent Pilate qu'on leur rompist les iambes, & qu'on les ostast.

32. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τὰ μὲν πρῶτα κατέαζαν τὰ σκέλη, καὶ τὰ ἄλλα ἔσυνταραν γένους αὐτῶν.

Les gendarmes donc vindrent, & rompirent les iambes du premier, & de l'autre qui estoit crucifie avec lui.

33. Ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, κατέαζαν αὐτῷ τὰ σκέλη.

Mais quand ils vindrent a Iesus, & virent qu'il estoit desia mort, ils ne lui rompirent point les iambes.

27. Deinde dicit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

Then said he to the disciple / Behold thy mother: and from that houre / the disciple tooke her home vnto him.

28. Postea sciens Iesus quia omnia iam consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit, Sitio.

After / when Iesus knewe that all things were performed / that the Scripture might be fulfilled / he said / I thirst.

29. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

And there was set a vessell full of vinegre: and they filled a sponge with vinegre / and put it about an hyssope stalle: & put it to his mouth.

30. Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

Now when Iesus had receiued of the vinegre / he said / It is finished / and bowed his head / and gaue by the ghost.

31. Iudæi ergo: quoniam Parasceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogauerunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

The Jewes then (because it was the Preparation / that the bodies should not remaine vpon the crosse on the Sabbath day: for that Sabbath was an hie day) besought Pilate that their legges might be broken / and that they might bee taken downe.

32. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo.

Then came the souldiers / and brake the legges of the first / and of the other which was crucified with Iesus.

33. Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura.

But when they came to Iesus / and sawe that he was dead already / they brake not his legges.

27. Darnach spricht er zu dem Jünger / Sie / das ist deine Mutter. Vnd von der stund an / nam sie der Jünger zu sich.

Der effter siger hand til Discipelen / See / der er din Moder. De fra den time / tog Discipelen hend til sig.

28. Darnach als Iesus wuste / das schon alles vollbracht war / das die Schrift erfüllet würde / spricht er: Mich dürstet.

Der effter som Ihesus viste / at alting vaar nu fuldkommen / at Scrijften skulde fuldkommis / siger hand / Mig tørster.

29. Da stund ein Gefäß voll Essigs. Sie aber fülleten einen Schwamm mit Essig / vnd legten in vmb ein Isopen / vnd hielten es ihm dar zum Munde.

Der stod it Kar fullt aff ædicke. Da fylte de en Suomp met ædicke / oc lagde hannem om en Isop / oc hulde hannem der der til munden.

30. Da nun Iesus den Essig genommen hatte / sprach er: Es ist vollbracht. Vnd neiget das Haupt / vnd verschied.

Der Ihesus haffde nu taget ædicke / sagde hand / Der er fuldkommen. De hand bønde Hoffuedet / oc vdgaff sin Aand.

31. Die Jüden aber / die weil es der Rüsttag war / das nicht die Leichnam am Kreuz blieben den Sabbath über (denn desselbigen Sabbath's tag war groß) baten sie Pilatum / das ihre Gebeine gebrochen / vnd sie abgenommen würden.

Men Iøderne / effterdi at der vaar beredessens dag / at deris Legeme skulde icke bliffue paa Kaarstet Sabbathen offuer (Thi den samme Sabbath's dag vaar stor) da bade de Pilatum / at deris Been maatte brydis oc tagis aff.

32. Da kamen die Kriegsknechte / vnd brachen dem ersten die Beine / vnd dem andern / der mit ihm gecreuziget war.

Da komme Stridzmandene oc brøde Beenene paa den Første / oc den anden / som vaar kaarstet met hannem.

33. Als sie aber zu Jesu kamen / da sie sahen / das er schon gestorben war / brachen sie ihm die Beine nicht.

Men der de komme til Ihesum / oc de saae / at hand vaar allerede død / brøde de icke hans Been

27. Potom řekl Bědník: ková: Ať matka tvá. A od té hodiny / přijal ji Bědník k sobě.

Potom řekl zvolenníkovi: Oto matka tvojá / A od onego / časů vzal ja zvolenník do domu svého.

28. Potom věda Bědník / že již všecky věcn dokonány jsou / aby se naplnilo písma / řekl: Žijším.

Wiedzactedy Iesus iż wšyt / tne rzeczy iuz były wykonane / aby sic skonczylo pismo / řekl: Pragnę.

29. Byla pať tu nádoba postavená plná octa. Tedy oni naplnili haubu octem / Isopen obloživše / y podali vsám geho.

A bylo tam naczynie postáwione octu pełne / a tak oni nę powšy gebe octem / y obložymy Isopen / podali do vsť iego.

30. Protož když wofusyl Bědník octa / řekl: Dokonánoť jest. A nakloniw hlavy wypusil Duffy.

Tedy Iesus gdy wiat oct / řekl: Wykonczonoć jest / A skloniw głowę podał ducha.

31. Protož žid / Jchyl Well / ky Pátek / aby nezhřstala Těla na Kříži w Sobothu (neb byl wělky ten den Sobotní) prosyli Piláta / aby zlámáni byli hnátowě gegich / a aby byli složeni.

A tak žydowé aby nę zostály na Křížu ciálá w Szabáth / a bowiem byl dzien Przygotowania (a byl on wielki dzien Szabatu) prosili Piláta aby im goleni polamano / y ziceto ię.

32. Protož přišli žoldneři / a prvnímu žagistě zlámali hnáty / y druhému kterýž vřel / žowan byl s nim.

Przyšli tedy żołnierze / a pierwszym zboyce złamali goleni / y drugiemu który z nim był wřezowany.

33. Ale Bědníkowi když přišli / vřewšse gen již mrtwého / nezlámali hnátow geho:

A gdy przyšli do Jezusa / vřawšy iż iuz umarł / nie łamali goleni ię.

יט

34. אֶלֶּם חַד מִן
אֶסְטֵרִיּוֹטִים מִיַּחֲדֵי ב
בְּדִבְנָה בְּלוֹכִיתָא וּמִחֲדָא
נִבְק דְּמָא וּמִיָּנָה :

Anzi vno de soldati gli forò il costato con vna lancia, e subito n'esci sangue & acqua.

35. וּמִן בְּחֻנֵּי אֶסְהַר
וְשִׁירָא הִי סְהֻוֹתָהּ וְהוּ
יָדַע בְּשִׁרְרָאָהּ אֶמֶר דְּאֵהָ
אֲנִתּוֹן תְּהִימָנוֹן :

E colui che l'ha veduto, n'ha renduta testimonianza: e la sua testimonianza è degna di fede, & egli sa che dice il vero: accioche ancor voi crediate.

36. הָלִין גִּיר הָיִי דִּיתְמִלָּא
כְּתָבָא דְּאֶמֶר דְּגִרְמָא לֹא
יִתְתַּבֵּר בֵּהּ :

Imperoche queste cose furon fatte, accioche s'adempiesse la Scrittura che dice, Non saravotto pur vn osso di lui.

37. וְתוֹב כְּתָבָא אֶחָדָא
דְּאֶמֶר דִּיהֻוֹרֹן בְּמֹן
דִּדְקָרֹה :

Et ancora vn'altra Scrittura dice, Essi vedranno chi hanno trafitto.

38. בְּתֵר הָלִין יוֹסֵף הוּ
דְּמִן מִתְּמָהּ בְּעָא מִן ב
פִּילָטוֹס מְטוּל דִּתְלִמִּידָא
הוּא דִּישׁוּעַ וּמִטְשָׁא הוּא
מִן דִּחֲלָתָא דִּיהֻוֹדִיָּהּ
דִּישְׁקוֹן בְּגֵרָה דִּישׁוּעַ
וְאִפְסֵי פִילָטוֹס וְאִתְּמָה
וְשָׁקֵל בְּגֵרָה דִּישׁוּעַ :

Doppo queste cose Iosef d'Arimatea (ilqual era discipolo di Iesus, ma occulto per paura de Giudei) pregò Pilato che li permettesse di levar via el corpo di Iesus: e Pilato gliel permesse.

39. וְאַתָּה אֵהָ נִיקְדִּימוֹס
הוּ דְּאִתָּהּ הוּא מִן קִדִּים
לֹת יִשׁוּעַ בְּלָלִיָּהּ וְאִתִּי
עֲמָה חוּגְטָתָא דְּמוֹרָה
וְדַעֲלֹהִי אֵיךְ מָאָא לִיטְרִין :

Nicodemo ancora (quello che era da prima venuto à Iesus di notte) venne portando seco vna mistura de mirra, & aloè, circa cento libre.

יט

34. אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה
בְּחֻנִּיתוֹ דָּקַר אֶת צִדְתּוֹ וַיֵּצֵא דָם
וּמַיִם :

Empero vno de los soldados le abrió el costado con vna lança: y luego salió sangrey agua.

35. וַיֵּאשֹׁר רָאָה הָעִיד וַיַּעֲדָתוּ אִמְתָּהּ
הִיא וְהוּא יָדַע כִּי אֶת־אִמְתָּהּ
אֹמֵר לְמַעַן אֲתֵם תִּיאֱמִינוּ :

Y el que lo vido, da testimonio, y su testimonio es verdadero: y el sabe que dize verdad para que vosotros tambien creays.

36. וַיְהִי הִיאֲלֵהּ אֲשֶׁר יִמְלָא
הַכְּתָב וַעֲצֵם לֹא תִשְׁבֶּר בּוֹ :

Porque estas cosas fueron hechas, para que se cumpliesse la Escripura, Huefio no quebrantareys deel.

37. וַיַּעֲזֹד כְּתָב אֶחָד אֹמֵר וַיְהִי בִּיטוּ
אֵלֶּי אֶת־אֲשֶׁר דָּקְרוּ :

Y otra vez otra escriptura dize, Veran à aquel àlqual traspassaron.

38. וְאַחֲרֵי כֵן שָׁאֵל מִפִּילָטוֹס
יוֹסֵף מִהֻדְמָתִים אֲשֶׁר הוּא
תְּלִמִּיד יִשׁוּעַ בְּסִתֹּר בְּעֵבֹר
יְדֵאֵת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת־
גּוֹיֹת יִשׁוּעַ וַיִּגִּיחַ פִּילָטוֹס וַיִּבֶּן
וַיִּשָּׂא אֶת־גּוֹיֹת יִשׁוּעַ :

Passadas estas cosas, rogó à Pilato Ioseph de Arimatea, elqual era Discipulo de Iesus, mas secreto, por miedo de los Iudios, que el quitaria el cuerpo de Iesus loqual permitio Pilato: Entonces el vino, y quitò el cuerpo de Iesus.

39. וַיָּבֹא גַם נִיקְדִּים הֶבֶן אֵלֶּי
יִשׁוּעַ בְּלִילָהּ בְּרִנְשָׁנָה וַיָּבִיֵּא
חֻגְטֵי מֵר וְאֶהָלִים כְּמוֹ מָאָה
מִנִּים בְּמִשְׁקָל :

Entonces vino tambien Nicodemo. el que auia venido à Iesus de noche antes, trayendo vn compuesto de myrra y de aloes, como cien libras.

יט.

34. Ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγῳ καὶ αὐτὸς πῶς πλῆθυν ἐνυξέ, καὶ αὐτοῦ ἐξῆλθον αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ains l'un des gendarmes lui perça le costé avec vne lance, & incontinent il en sortit sang & eau.

35. Καὶ ὁ ὠρακὼς μεμνητὸς ἦν, καὶ ἀληθινή αὐτῷ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ αὐτὸς οἶδεν ὅτι ἀληθὴ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Et celui qui l'a veu, fa testmogné, & son telmoignage est digne de foy: & cestui la fait qu'il dit vrai, afin que vous le croyez.

36. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ, ἐστὶν ὁ σωτὴρ ἡσέπαι αὐτῷ.

Car ces choses sont aduenues afin que l'Escripture fust accomplie, Pas vn os d'icelui ne sera cassé.

37. Καὶ πάλιν ἐπέβη γραφή λέγουσα, ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Et encores vne autre Escripture dit, Ils verront celui qu'ils ont percé.

38. Μετὰ τὴν ταῦτα ἠρώτησε τὸν πλάτων ὁ ἰωσήφ ὁ δοτὴς ἀρμαθίας, ὡς μαθητὴς ἦεν ἰησοῦ, κεκρυμμένον· δὲ λαλῶν τὸν Φίλον τῷ ἰσδαίων, ἵνα ἀρῇ τὸ σῶμα τῷ ἰησοῦ. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πλάτων. ἦλθεν οὖν καὶ ἔρε τὸ σῶμα τῷ ἰησοῦ.

Or apres ces choses Ioseph d'Arimatee (qui estoit disciple de Iesus, secret toutesfois, pour la crainte des Iuifs) pria Pilate qu'il lui permist d'oster le corps de Iesus: & Pilate le lui permit. Il vint donc, & print le corps de Iesus.

39. Ἦλθεν καὶ νικοδήμου ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλός, ὡς ἐλίσσας ἐκατόν.

Nicodeme aussi, celui qui estoit premierement venu de nuit à Iesus, y vint apportant vne mixtion de myrrhe & d'aloës, enuiron cent liures.

34. Sed unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua.

But one of the souldiers with a spear pierced his side, & forthwith came there out blood and water.

35. Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: ut & vos credatis.

And he that saw it, bare recorde, and his recorde is true: and he knoweth that he saith true: that ye might beleue it.

36. Facta sunt enim hæc ut scriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

For these things were done, that the Scripture should be fulfilled, Not a bone of him shall be broken.

37. Et iterum alia scriptura dicit, Videbunt in quem transixerunt.

And againe another Scripture saith, They shall see him whom they haue thrust through.

38. Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum) ut tolleretur corpus Iesu. Et permisit Pilatus. (Venit ergo, & tulit corpus Iesu.)

And after these things, Ioseph of Arimathæa (who was a disciple of Iesus, but secretly for feare of the Jewes) besought Pilate that he might take downe the bodie of Iesus. And Pilate gaue him licence. (He came then and tooke Iesus bodie.)

39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quasi libras centum.

And there came also Nicodemus (which first came to Iesus by night) and brought of myrrhe and aloes mingled together about an hundred pound.

34. Sondern der Kriegsknecht einer / öffnet seine Seiten mit einem Spehr / vnd als bald gieng Blut vnd Wasser heraus.

Men en aff Scridmendene obuede hans Side met it spiud / De strax gieck der Blod oc Vand ud.

35. Vnd der das gesehen hat / der hat es bezeuget / vnd sein Zeugniß ist war. Vnd derselbige weiß / daß er die Wahrheit saget / auff daß auch jr glaubet.

De den som der haffuer seet / hand vidnede det / oc hans Vidnisbyrd er sant. De den samme veed / at hand siger sandhed / Paa det i oc skulle tro.

36. Denn solches ist geschehen / daß die Schrift erfüllet würde: Ihr sollt ihm kein Bein zu brechen.

Thi dette skede at Scrifften skulde fuldkomme / I skulle icke sanderbryde noget Been paa hannem.

37. Vnd abermal spricht ein andere Schrift: Sie werden sehen in welchen sie gestochen haben.

De atter siger en anden Scriffe / De skulle see i hvilken de stunge.

38. Darnach bat Pilatum Ioseph von Arimathia / der ein Jünger Jesu war / doch heimlich / auß forcht für den Jüden / daß er möchte abnehmen den Leichnam Jesu. Vnd Pilatus erlaubet es.

Der efter bad Ioseph aff Arimathia (som vaaren en aff Ihesu Disciple / dog lønste / thi hand freetede. Jæderne) Pilatum / at hand maatte tage Ihesu Lege, me aff. De Pilatus tilstedde det.

39. Es kam aber auch Nicodemus / der vormals bey der Nacht zu Jesu kommen war / vnd brachte Myrrhen vnd Aloen vntereinander bey hundert Pfunden.

Der kom ogsaa Nicodemus / som før vaaren kommen til Ihesum om natten / oc bar Myrrhe oc Aloes sammen blandede / ved hundrede pund.

34. Allegeden & Antijfuow Bol gehö kopijn otewfel / a hued wy tefla krew a woda.

Alle ntektory & żołnierzow ofszepem przebodl bol tego y nacychmiast sie rzucila krew y woda.

35. A ten kteryż widel / swedec twij wydal / a prawe gest swedec twij gehö. A on wi / je prawe welen prawij / abyście y wy wewili.

A ten kteryż tho widzial świadeczy / y prawdziwe test świadectwo tego / a onci wie iż prawde powie da / abyście y wy wierzyli.

36. Staly se zagistę tyto wż: cy / aby se pijsmo naplnilo: Kostij w něm nezlamete.

Zstaloć sie to dla tego / aby sie wypelnilo pijsmo: Sadna kost tego nie bedzie zlamana.

37. A opet ginę Pijsmo dij Wżijst w koch gśau bodli.

A ziste drugie pijsmo mowi: Wżra tego przebodli.

38. Potom pak prosyl Pilata Jozef od Arimathye (ktery byl wedlnik Gęssim / ale tagny / pro strach Żydowsky) aby smal tēlo Gęssimow. W dopustil Pilat. A on přissed y smal tēlo Gęssimow.

Potym prosil Pilata Jozef z Arimartyey (ktery byl zwolennik Jezusow / ale tajemny dla boiazni Żydowskiej) izby zdiat cialo Jezusowe / czego mu pozwolil Pilat / Atak przybedzy wziat cialo Jezusowe.

39. Přissel pak y Nikodem / ktery byl prwe přissel k Gęssimowi w noc / nesa smissenij Mirry a Aloes / okolo liber Sto.

Przyssedl tezy Nikodem (on ktery byl przed tym przyssedl w noc do niego) a przywiol maści z Mirry y z Aloes / takoby sto funtow.

י ט

40 וְשָׁקְלוּהוּ לְפָגְרָהּ ד'
דִּישׁוּעַ וּפְרָפוּהוּ בְּפָתְנָה
וּבְכַסְמָה אִיכְנָה דְּאִירָה
עֵידָה לִיהוּדָה דִּנְקִיָּקְרוּ:

Così dunque presero il corpo di Iesù, e legaronlo in lenzuoli con gli odori aromatici, come è il costume de Giudei di sepulture.

41 אִירָה בְּנֵת דִּין בְּהִי
דְּוִכְתָּה דְּאִירָה בְּהִי דִּישׁוּעַ
גְּנָתָה וּבְהִי בְּגִנָּתָה בִּירָה
קְבוּרָה חֲדָתָה דְּאִנְשֵׁי עַד
כִּיל לֹא אֶתְתַּסִּים הָיָה
בְּהִי:

Et erat il luogo doue fu crucifisso, in horto, e ne l'horto un sepulchro nuovo, nel qual non era ancor stato posto alcuno.

42 וְסִמּוּהוּ בְּפָתְנָה דִּישׁוּעַ
מִטּוֹל דְּשַׁבְתָּה עֲצָלָה
הָיָה וּמִטּוֹל דְּקָרִיב הָיָה
קְבוּרָה:

Lui dunque posero Iesù, per ragione de la preparation de Giudei, percioche il sepulchro era vicino.

כ

1 בְּחַד בְּשַׁבָּת דִּין אֶתְרָה
מְרִים מִגְדָּלִיתָה בְּצַבְרָה
עַד חֲשׁוֹךְ לַבַּיִת קְבוּרָה
וַחֲתָה לְפִתְחָה דְּשָׁקִיל מוֹ
קְבוּרָה:

Hor il primo giorno de la settimana, Maria Maddalena la mattina, essendo ancor oscuro, viene al sepulchro, e vede che la pietra era leuata via dal sepulchro.

2 וְהָיָה וְאֶתְרָה לְוָרָה
שְׁמַעוֹן פֶּאֶפָּה וְלִוְרָה הוּ
תַלְמִידָה אַחֲרָה דְּרַחֲמִים
הָיָה דִּישׁוּעַ וְאֶמְרָה לְהוֹן
שָׁקְלוּהוּ לְמִכּוֹ מוֹ הוּ בֵּית
קְבוּרָה וְלֹא יָדְעָה אֲנִי
אִיכָּה סִמּוּהוּ:

La onde corre, e vienene a Simon Pietro & a l'altro discipolo che Iesù amava, e dice loro, Hanno portato via il Signore dal sepulchro, e non sappiamo doue l'habbiano posto.

3 וּנְבִיחַ שְׁמַעוֹן וְהוּ
תַלְמִידָה אַחֲרָה וְאֶתְרָה
הָיָה לַבַּיִת קְבוּרָה:

Allora & si Pietro, e quell'altro discipolo, e vennero al sepulchro.

י ט

40 וַיִּקַּח אֶת-גּוֹלֵת יֵשׁוּעַ וַיִּנְסְרוּהָ
בְּאַטְוִי וַיַּחְנוּטוּהָ עִם הַבְּשָׂמִים
בְּתַעֲוֹדַת הַיְּהוּדִים:

Y tomaron el cuerpo de Iesus, y emboluieronlo en liencos con especias, como es costumbre de los Iudios sepultar.

41 וַתְּהִי גַרְ-בְּמָקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר
בּוֹ הוּקַע יֵשׁוּעַ וּבְגֵן קֶבֶר חֲדָשׁ
אֲשֶׁר בּוֹ בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא
הָיָה:

Y en aquel lugar donde auia sido crucificado, auia vn huerto y en el huerto vn sepulchro nuevo, en el qual aun no auia sido puesto alguno.

42 וְשָׂמָה בְּעֵבֹר בְּדִיקַת הַחֲמִישׁ
עָרֵב הַפְּקָדִים אֶת שַׁבַּת הַיְּהוּדִים
וְכִי קָרֹב הָיָה הַקֶּבֶר שְׁמוֹ אֶת-
יֵשׁוּעַ:

Alli pues por causa de la vispera de la Pascua de los Iudios, porque aquel sepulchro estaua cerca, pusieron a Iesus.

כ

1 וּבַבֹּחַד בְּשַׁבָּת בְּבִקְרָה בְּעוֹדָהּ
חֲשֹׁךְ בָּאָה מְרִים הַמְּגָדָלִית
אֶל-הַקֶּבֶר וַיִּנְסְרוּהָ אֶת-הָאֶבֶן
כִּי גָלְתָה מִן-הַקֶּבֶר:

Y el primero dia de los Sabbados Maria Magdalena vino, de manana, siendo aun escuro, al sepulchro: y vido la piedra quitada del sepulchro.

2 וַתֵּרָץ וַתַּבִּינָה אֶל-שְׁמַעוֹן
כִּיפָּה וְאֶל-תַּלְמִיד אַחֵר אֲשֶׁר
אָהָבוּ יֵשׁוּעַ וַתֹּאמֶר לָהֶם
נִשְׂאוּ אֶת-הָאֶבֶן מִקֶּבֶר וְלֹא
יָדַעְנוּ אִיכָּה שְׁמַחְהוּ:

Entonces corrió, y vino a Simon Pedro, y al otro Discipulo al qual amaua Iesus, y dizeles lleuado han al Sennor del sepulchro, y no sabemos donde lo han puesto.

3 וַיָּצֵא כִיפָּה וַתַּלְמִיד אַחֵר
וַיִּבְנוּ אֶל-הַקֶּבֶר:

Y salió Pedro, y el otro Discipulo, y vinieron al sepulchro.

י ט

40, ἔλαβον οὖν τὸ ῥῶμα τῆς ἰη-
σοῦ, καὶ ἐδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μὲν
ᾧ ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς
ἰουδαίοις ἐν ταφιαῖς.

Lors ils prindrent le corps de Iesus, & le banderent de linges avec senteurs aromatiques, comme est la coustume des Iuifs d'ensepulturer.

41. Ἦν γὰρ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυ-
ρώθη, καὶ ἐν τῷ κήρῳ
μνημείον καινόν, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἔτι
ἐπέθη.

Or y auoit il au lieu, où il fut crucifié, vn iardin, & au iardin vn sepulcre neuf, auquel personne n'auoit encore esté mis.

42. Ἐκὼ δὲ οὖν ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ
ταφείου, ὅτι ἡγέρθη ὡς ἡ
μνημείον, ἐβήκαμεν πρὸς τὴν ἰησοῦ.

Ils mirent donc là Iesus, à cause du iour de la preparation des Iuifs, pource que le sepulcre estoit pres.

Κ Ε Φ Α Λ Η

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μα-
ρία ἡ μαγδαλένη ἔρχεται
πρὸς σκοτίας ἐπ' οὐσῆς, εἰς τὸ μνη-
μεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμηνεύον
ὅτι τὰ μνημεία.

Or le premier iour de la semaine Marie Magdeleine vint le matin au sepulcre, comme encore il faisoit obscur: & void que la pierre estoit ostee du sepulcre.

2. Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς
σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον
μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς, ἤραμεν τὸν κύριον ἐκ τῶν
μνημείων, καὶ οὐκ οἶδαμεν πῶς ἐ-
νηκα αὐτόν.

Adonc elle court, & vient à Simon Pierre, & à l'autre disciple que Iesus aimoit, & leur dit, On a enleué le Seigneur du sepulcre, & ne sauons où on l'a mis.

3. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ
ἄλλος μαθητής, καὶ ἔρχονται εἰς τὸ
μνημεῖον.

Lors Pierre se partit, & l'autre disciple, & s'en vindrent au sepulcre.

CAP. XIX.

40. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire.

Then tooke they the body of Iesus, and wrapped it in linen clothes with ye odours, as the manner of the Jewes is to burie.

41. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat.

And in that place where Iesus was crucified, was a garden, and in the garden a new sepulchre, wherein was never man yet layed.

42. Ibi ergo propter Paraclevon Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

There then layed they Iesus, because of the Jewes Preparation day, for the sepulchre was neere.

CAP. XX.

VNA autem sabbathi, Maria Magdalene venit manens, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum: & vidit lapidem sublatum à monumento.

Now the first day of the weeke came Marie Magdalene, earlyn when it was yet darke, unto the sepulchre, & saw the stone taken away from the tombe.

2. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad aliū discipulum quem amabat Iesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum.

Then she ranne, and came to Simon Peter, and to the other disciple whom Iesus loved, and said unto them, They haue taken away the Lord out of the sepulchre, and we know not where they haue layde him.

3. Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

Peter therefore went forth, and the other disciple, and they came unto the sepulchre.

Das XIX. Capitel.

40. Da namen sie den Leichnam Jesu, vnd bunden in in leinen Tücher mit Specereien, wie die Jüden pflegen zu begraben.

Da toge de Ihesu legeme, oc bunde det i lineede Klader met dyrebar Salve, som Jøderne pleye at begraffue.

41. Es war aber an der stete, da er gecreuziget ward, ein Garten, vnd im Garten ein neu Grab, inn welches niemand je gelegt war.

De der vaar paa den Sted, som hand bleff laars, fest, en Bretegaard, oc i Bretegaarden en ny Graff, i huilcken der vaar aldri nogen lagd.

42. Daselbst hin legten sie Iesum, vmb des Rüsttags willen der Jüden, die weil das Grab nahe war.

Der lagde de Ihesum hen, for Jøderne Vere-delsis dag skyld, effterdi at Graffuen vaar nær.

Das XX. Capitel.

AN der Sabbather einem, kom Maria Magdalena frühe, da es noch Finster war, zum Grabe, vnd sihet daß der Stein vom Grabe hinweg war.

Paa en aff Sabbatherne, kommer Maria Magdalena aarle, der det vaar end nu mørkt, til Graffuen, oc seer, at stenen vaar borte aff Graffuen.

2. Da lauffet sie, vnd kompt zu Simon Petro, vnd zu dem andern Jünger, welchen Iesus lieb hatte, vnd spricht zu ihnen: Sie haben den HERREN weggenommen auß dem Grabe, vnd wir wissen nicht, wo sie ihn hingelegt haben.

Da løber hun, oc kommer til Simon Petrum, oc til den anden Discipel, huilcken Ihesus elskte, oc siger til dem, De haaffue bort taget HERREN aff Graffuen, oc vi vide icke, huor de lagde hannem.

3. Da gieng Petrus vnd der ander Jünger hinaus, vnd kamen zum Grabe.

Da gief Peter oc den anden Discipel hen vd, oc komme til Graffuen.

Kapitola XIX.

40. Tedy wzali tělo Geží, slovo/a obvinulige Nauchau s wonnými věcmi/ nalož gest obněg. Zlouom se pochowati.

A tak vzítavši tělo Jezusa, we / vwineli ie w přesčiradla z rzezami wonnemi / iako iest wyce, jay dydowstl przy pogrzebie.

41. A byla na tom místě kdež gest vřizován/ Zahrada/ a w Zahrade Hrob nový/ w kterémž gest nřádny nebił pochowán.

Tamže na tym místě, gdje byl vřizován byl ogród / a wot grobje grob nový / w kterym ies hje nřdy žaden položen nie byl.

42. Protož tu pro veliký Pátek židovský / že blizko byl Hrob/ položili Gežíse.

A przetož tam dla przegotowania żydowskiego / iż on grob był blisko / položili Jezusa.

Kapitola XX.

Ne prvního po Soborě/ Maria Magdalena přišla ráno k Hrobu když gest tmy byly: Vyšla kamen odvalený od Hrobu.

W Tat w piřmřy dřen tegó omowy Mária Magdalena přišla ráno / gdy teře bylo cie-mno ku grobowi / y vyřala kámen odvalony od grobu.

2. A protož běžela a přišla k Simonovi Petrovi / a k němu Bědinřku / kteréhož miloval Gežíš / y řekla gimi: Wzali Pana z Hrobu / a ne-wij meř de gsau gey položili.

Tedy obbležawši přišla do Symona Petra / y do onego dru-hiego zwolennika křorego milo-wal Jezus / a řekla im: Wyřoć Pána z grobu / a niwřemy ředy go položono.

3. Tedy wyřel Petr y ten druhy Bědinřk / y šli k Hrobu.

A przetož wyředł Piotr / y on drugi zwolennik / a przysłł do grobu.

4 וַיֵּרָצוּ שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד וְתַלְמִיד
הָאֶחָד הַקָּדִים לָרוּץ מִכִּיפָה וּבִנְיָ
בְּרֵאשׁוֹנָה אֶל־הַקֶּבֶר :

Y corrían los dos juntos: mas el otro Discipulo corrió mas presto que Pedro, y vino primero al sepulchro.

5 וַיִּשְׁתַּיֵּחַ וַיֵּרָא אֶת־אֲטוּן כִּי
הוּשָׁם אָךְ לֹא בָנָה אֶל־הַקֶּבֶר :

6 וַיָּבוֹא שָׁמָעוֹן כִּיפָה הַבָּנָה
אֶחָדִיו וּבִנְיָ אֶל־הַקֶּבֶר וַיֵּרָא אֶת־
אֲטוּן מוֹשָׁם :

Vino pues Simon Pedro siguiendolo, y entró en el sepulchro, y vido los lienços puestos:

7 וְהַמָּסוּחָה אֲשֶׁר הָיָה עַל־רֹאשׁוֹ
אֵינָנָה הוּשָׁם עִם הָאֲטוּן כִּי אֵלֶם
לְבָדּוֹ מְגוֹלָל בַּמָּקוֹם אֶחָד :

Y el sudario que auia sido puesto sobre su cabeza, no puesto con los lienços, si no à parte en lugar embuelto.

8 וַיָּאֵר בָּנָה אֶל־הַקֶּבֶר גַּם תַּלְמִיד
אֶחָד אֲשֶׁר רָאשׁוֹן בָּנָה אֶל־הַקֶּבֶר
וַיֵּרָא וְהָאֲמִיר :

Entonces pues entro tambien el otro Discipulo, que auia venido primero al monumento: y vido, y creyó.

9 כִּי עוֹד לֹא יָדְעוּ אֶת־הַכְּתָב
כִּי צָרְכּוֹ לְקוֹם מִמֵּתִים :

Porque aun no sabian la Escritura, Que era menester que el resuscitasse de los muertos.

10 וַתֵּלֶכְהוּ תְּלָתָן מִן־הַנָּשִׁים
וַיִּבְתְּחוּן :

11 מִיָּסִים דִּין קָמָה וַיָּבִי
לֵית קְבֻרָה וּבְכִיָּה וְכֹד
בְּכִיָּה אֲדִיקָת בְּקֻרָה :

Ma Maria se ne stava presso al sepolcro, di fuori piangendo. E mentre ch'ella piangeua s'abbassò dentro al sepolcro.

12 וַיֵּרָא תְּלָתָן מַלְאָכִים
בְּחֹרָתֵיהֶן דִּיתְבִּינוּ חֵד מִן
אֲסֻדָּתֵיהֶן וְחֵד מִן־הַגִּלְגָּלִית
אֵיבָרֵיהֶן דְּסִים הָיָה פְּנֵיהֶן
דְּיָשׁוּעַ :

Y vido dos Angeles en ropas blancas que estauan sentados, el vno à la cabecera, y el otro à los pies, donde el cuerpo de Iesus auia sido puesto.

4 וַיֵּרָצוּ שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד וְתַלְמִיד
הָאֶחָד הַקָּדִים לָרוּץ מִכִּיפָה וּבִנְיָ
בְּרֵאשׁוֹנָה אֶל־הַקֶּבֶר :

Y corrían los dos juntos: mas el otro Discipulo corrió mas presto que Pedro, y vino primero al sepulchro.

5 וַיִּשְׁתַּיֵּחַ וַיֵּרָא אֶת־אֲטוּן כִּי
הוּשָׁם אָךְ לֹא בָנָה אֶל־הַקֶּבֶר :

Y abaxandose, vido los lienços puestos: mas no entró.

6 וַיָּבוֹא שָׁמָעוֹן כִּיפָה הַבָּנָה
אֶחָדִיו וּבִנְיָ אֶל־הַקֶּבֶר וַיֵּרָא אֶת־
אֲטוּן מוֹשָׁם :

Vino pues Simon Pedro siguiendolo, y entró en el sepulchro, y vido los lienços puestos:

7 וְהַמָּסוּחָה אֲשֶׁר הָיָה עַל־רֹאשׁוֹ
אֵינָנָה הוּשָׁם עִם הָאֲטוּן כִּי אֵלֶם
לְבָדּוֹ מְגוֹלָל בַּמָּקוֹם אֶחָד :

Y el sudario que auia sido puesto sobre su cabeza, no puesto con los lienços, si no à parte en lugar embuelto.

8 וַיָּאֵר בָּנָה אֶל־הַקֶּבֶר גַּם תַּלְמִיד
אֶחָד אֲשֶׁר רָאשׁוֹן בָּנָה אֶל־הַקֶּבֶר
וַיֵּרָא וְהָאֲמִיר :

Entonces pues entro tambien el otro Discipulo, que auia venido primero al monumento: y vido, y creyó.

9 כִּי עוֹד לֹא יָדְעוּ אֶת־הַכְּתָב
כִּי צָרְכּוֹ לְקוֹם מִמֵּתִים :

Porque aun no sabian la Escritura, Que era menester que el resuscitasse de los muertos.

10 וַתֵּלֶכְהוּ תְּלָתָן מִן־הַנָּשִׁים
וַיִּבְתְּחוּן :

Y boluieron los Discipulos à los suyos.

11 וַיִּמְדֵּן עֲמִדָה אֶל־הַקֶּבֶר
בּוֹכִיָּה בַחוּץ וּבְכִיָּה הַשְּׂמִיחָה
אֶל־הַקֶּבֶר :

Empero Maria estaua llorando al sepulchro fuera, y estando llorando abaxóse (y miró) al sepulchro.

12 וַיֵּרָא שְׁנֵי מַלְאָכִים בְּחֹרָתֵיהֶם
יּוֹשְׁבִים אֶחָד אֶל־רֹאשׁוֹ וְאֶחָד
אֶל־רַגְלֵיהֶם אֲשֶׁר שָׁם הוּשְׁמָה
דְּיָשׁוּעַ :

Y vido dos Angeles en ropas blancas que estauan sentados, el vno à la cabecera, y el otro à los pies, donde el cuerpo de Iesus auia sido puesto.

4. Ἐτρεχον ὁ δὲ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ
ἄλλος μαθητὴς περὶ ὁμοῦ τρέχι-
ον ὁ πῶτος, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς
τὸ μνημεῖον.

Et courroyent eux deux ensemble, mais l'autre disciple courroit plus viste que Pierre, & vint le premier au sepulcre.

5. Καὶ ὁ βαλὺς βλέπει καὶ μέ-
νει τὰ ὄφθαλμοι, καὶ μὴ εἰσέλθῃ.

Et s'estant baillé, il vid bien les linges mis à costé: toutesfois il n'y entra point.

6. Ἐρχεται εἰς σίμων πῶτος ἐ-
κλαθεὶς αὐτῷ, καὶ εἰσέλθας εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὄφθαλμοι καί-
μενα.

Adonc Simon Pierre vient le suiuât, & entra au sepulcre, & vid les linges mis à costé.

7. Καὶ τὸ σενδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῇ
κεφαλῇ αὐτοῦ, οὐ μετ' ὅφθαλμων
καίμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐσττυλιγ-
μένον εἰς ἓνα τόπον.

Et le couuërechef qui auoit esté sur sa teste, non point mis avec les linges, mais enuëloppé en vn lieu à part.

8. Τότε εἰσέλθῃ, καὶ ὁ ἄλλος
μαθητὴς ὃ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ᾤθητο ὅτι ὄψε-
ται.

Adonc ausi y entra l'autre disciple qui estoit venu le premier au sepulcre, & le vid, & creut.

9. Οὐδὲ γὰρ ᾔδεισαν τὴν γρα-
φὴν, ὅτι οὕτως ἐκ νεκρῶν ἀ-
ναστῶσι.

Car ils ne sauoient point encore l'Escritura, qu'il falloit qu'il resuscitast des morts.

10. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἐ-
αυτοὺς οἱ μαθηταί.

Les disciples donc s'en allerent de rechef chez eux.

11. Μαρία δὲ ἐστήκει πρὸς τὸ μνη-
μεῖον κλαίονσα ἔξω. αἰς οὖν ἐ-
κλαίει, περιέκλυσεν εἰς τὸ μνημεῖον.

Mais Marie se tenoit pres le sepulcre dehors en pleurant comme donc elle pleuroit, elle se bailla dedans le sepulcre.

12. Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν
λευκοῖς καθήμενους, ἓνα πρὸς τὴν
κεφαλὴν, καὶ ἓνα πρὸς τοὺς πόδας,
ὅπου ἐκείνη τὸ ῥῆμα τῆς ἰησοῦ.

Et vid deux Anges vestus de blanc, assis l'un à la teste, & l'autre aux pieds là où gisoit au parauant le corps de Iesus.

4. Currebant autem duo simul: & ille alius discipulus præcurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

So they ran both together / but the other disciple did outrunne Peter / and came first to the sepulchre.

5. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina: non tamen introivit.

And he stouped downe / and sawe the linen clothes lying: yet went he not in.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina posita.

Then came Simon Peter following him / and went into the sepulchre / and sawe the linen clothes lye.

7. Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.

And the kerchiefe that was upon his head / not lying with the linen clothes / but wrapped together in a place by it selfe.

8. Tunc ergo introivit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit & credidit.

Then went in also the other disciple / which came first to the sepulchre / & he sawe it / and beleued.

9. Nondum enim sciebant scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere.

For as yet they knew not the Scripture / That he must rise againe from the dead.

10. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

And the disciples went away againe unto their owne home.

11. Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se, & prospexit in monumentum.

But Marie stood without at the sepulchre weeping: & as she wept / she bowed her selfe into the sepulchre.

12. Et vidit duos angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu.

And sawe two Angels in white / sitting: the one at the head / and the other at the feete / where the bodie of Iesus had laye.

4. Es lieffen aber die zween miteinander / vnd der ander Jünger lieff zu vor / schneller denn Petrus / vnd kam am ersten zum Grabe.

Saa lobē de Iho met huer andre / oc den anden Discipel lob saare / fastere end Peder / oc kom først til Græffuen.

5. Kucket hinein / vnd sihet die Leinen geleget / Er gieng aber nicht hinein.

Roger der ind / oc seer Linclæderne lagde / Men hand gick der icke ind.

6. Da kam Simon Petrus ihm nach / vnd gieng hinein in das Grab / vnd sihet die Leinen geleget.

Da kom Simon Petrus / efter hannem / oc gick ind i Græffuen / oc seer Linclæderne lagde.

7. Vnd das Schweistuch / das Jesus vmb das Haupt gebunden war / nicht bey die Leinen geleget / sondern beiseits eingewickelt an einen sonder ort.

De den Suebdug / som vaar bunden om Ihesu Hovuit / icke lagd hof Linclæderne / men serdelis sammen suet paa en besønderlig sted.

8. Da gieng auch der ander hinein / der am ersten zum Grabe kam / vnd sahe / vnd glaubets.

Da gick oc den anden Discipel ind / som kom først til Græffen / oc saa / oc trode det.

9. Denn sie wusten die Schrifft noch nicht / daß er von den Todten auferstehen muste.

Ihi de viste end da icke Scrifften / at hand skulde opstaa fra de Døde.

10. Da giengen die Jünger wider zusammen.

Da ginge Disciplene til sammen igen.

11. Maria aber stunde vor dem Grabe / vnd weinet draussen. Als sie nun weinet / kucket sie in das Grab.

Maria stod saar Græffuen / oc grædyden saare. Som hun nu græd / Roger hun i Græffuen.

12. Vnd sihet zween Engel in weissen Kleidern sitzen / einen zum Haupten / vnd den andern zum Füßen / da sie den Leichnam Jesu hingelegt hatten.

De seer tho Engle side i hvide klæder / den ene hof Hoffuedet / oc den anden hof Føderne / der som de haffde lagd Ihesu legeme.

4. Dvějali dva spolu: a ten druhý přední předběhl spíše Petra / a přišel první k Hrobu.

A bježeli oba spolu / Ale on drugi zvoleně předběhl spíše / a přišel první k hrobu.

5. A když se nachýlil / vžrl Prostradla položená / ale wšak tam newšel.

A nachýlil se vžral ano ležá přeštrádla / wšak tam newšel.

6. Tehdy přišel y Simon Petr genž šel za nim / a wšel do Hrobu / a vžrl Prostradla položená.

Přijel rež y Symon Petr idac za nim / a wšel do Hrobu. vžral přeštrádla ležá.

7. A rauchu kteráž byla na hlavě geho / ne s prostradly položenau / ale obwlaště swinutau na jednom místě.

A řaucha který byla na hlavie tego / ne s přeštrádly položony / ale na inym místě / a osobna swinuty.

8. Potom wšel y ten druhý přední / který byl první přišel k Hrobu / y vžrl a wšel.

Tedy rež wšel y on drugi zvoleně / který byl první wšel.

9. Gestežagiste neznali Pisma / že měl s Dřivých wslati.

Abowiem iesteženie rozumie li pisma / iž temu potřeba byla wslati smrtých.

10. Potom pak zase oběsi přední / kdež přve byli pospolu.

Žacym sie zvolenicy wroćili do swoch.

11. Ale Maria stála v Hrobu wně / plačy. A když plakala / naklonila se a nahledla do Hrobu.

Ale Maria stála v grobu z dworu pláčac / a gdy plakala / nachýlila se w grob.

12. Vžrla dva Angely / w bjelem rausse sedjich / gednoho w hlavu / a druhého v nohy / tu kdež bylo položeno tělo Gězišowo.

A vžrala dvě A nioly w bjele siedzace / tednego v glowy a drugiego v nog / kedy ležalo tělo Jezusowe.

כ

13 וְאָמְרוּ לָהּ אַנְתְּתָנִי
מִנָּה בְּכִנָּה אֲנִי אֹמֶרֶת
לְהוֹן דְּשִׁקְלוֹהִי לְמָרִי וְלֹא
יִדְעָא אֲנָה אֵיכָּה סְמוּיָהּ :

*Et effile dicono, Donna, perche pian-
gi tu? Ella disse loro, Percioche hanno
portato via il mio Signore, e non so doue
l'habbiano posto.*

14 הִדָּא אֹמֶרֶת וְאֵתְּפִנִית
לְבִסְתָּרָהּ וְחִזְרָה לִישׁוּעַ
דְּקָאָם וְלֹא יִדְעָא הִוֵּרֵת
דְּיִשׁוּעַ הוּא :

*E dette queste parole, si volse indie-
tro, e vede Iesus che staua li, e non sape-
ua chi si fosse Iesus.*

15 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ אַנְתְּתָנִי
מִנָּה בְּכִנָּה אֲנִי וְלִמּוֹן
בְּכִנָּה אֲנִי הִי דִּין סְבֵרֵת
דְּיִגְנָא הוּא וְאֹמֶרֶת לָהּ מָרִי
אֵן אֲנִי שִׁקְלוֹתִיחִי אֹמֶר לִי
אֵיכָּה סְמוּיָהּ אֲנִי
אֲשִׁקְלוֹהִי :

*Iesus le dice, Donna, perche piangi
chi cerchi tu? Ella pensando che fusse
l'hortelano, gli dice, Signore, se tu l'hai
portato via, dimmi doue tu l'hai posto. Et
io il torro.*

16 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ מָרִים
וְאֵתְּפִנִית וְאֹמֶרֶת לָהּ
עֲבֹדָתִי רַבּוּנִי דְּמִתְאַמֵּר
מִלְּבָנָה :

*Iesus le dice, Maria. Ella rispose, e
gli dice, Rabboni, che vuol dir, Maestro.*

17 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ לֹא
תְּתַקְרְבִין דִּין לֹא יִירַע עוֹרִי
כִּיל סְלִקְתִּי לִנְת אֲבִי
וְלִי דִּין דְּנִירִי אֲחִי וְאֹמֶרֶת
לְהוֹן סֵלֶק אֲנָה לִנְת אֲבִי
וְאֵבֹכֶן וְאֵהִי וְאֵלְהִכֹּן :

*Iesus le dice, Non mi toccare: perche
io non sono ancor salito a mio Padre: ma
vattene a i miei fratelli, e di loro, che io
fuglio al Padre mio e Padre vostro, & a lo
Dio mio, e Dio vostro.*

18 הִידָּו אֶתְּ מָרִים
מִגְדָּלִיתָא וְסִבְרָתָא לִי
לְתַלְמִידָא דְּחִנּוּת לְמָרִי
וְהִלּוּ אֹמֶר לָהּ :

*Maria Maddalena sene viene a rac-
contare a i discipoli com ella haueua ve-
duto il Signore, ch'egli le haueua dette
queste cose.*

כ

13 וְאֹמְרוּ אֵלֶיהָ אִשָּׁה מַה
תִּבְכִּי אֹמֶרֶת לָהֶם כִּי נִשְׁאַר
אֶת־אֲדֹנִי וְאִינִי יוֹדְעָה בְּאִשְׁר
שָׁמוּ אֹתָהּ שְׁמָה :

*Y dixeronle, Muger, porque lloras? Dizeles
Han lleuado a mi Sennor, y no se donde lo han
puesto.*

14 וּבְאֹמֶרֶת אֶת־הָאֵלֶּה פְּנִיתָהּ
אֲחֹר וְתָרָא אֶת־יִשׁוּעַ כִּי עוֹמֵד
וְלֹא יוֹדְעָה כִּי יִשׁוּעַ הוּא :

*Y como vuo dicho esto, boluió atrás, y vido
a Iesus que astaua alli: mas no sabia que era Iesus.*

15 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ אִשָּׁה מַה
בּוֹכִיָּה אֲנִי וְאֶת־מִי מִבְּקָשָׁה
וְהִיא תִשָּׁבֶה כִּי הַבּוֹלֵם הוּא
וְהָאֹמֶר לֹא אֲדֹנִי אִם אֶתָּה סְבִלְתָּ
מִשָּׁם אֹמֶר לִי אֵיכָּה שְׁמָה אֹתָהּ
וְאִנִּי אֲשִׁנָּה :

*Dizele Iesus, Muger, porque lloras? a quien
buscas? Ella, pensando que era el hortelano, di-
zele, Sennor, si tu lo has lleuado, dime donde lo
has puesto, y yo lo lleuaré.*

16 אֹמֶר לָהּ יִשׁוּעַ מָרִים הִיא
הַפִּכָה אֹמֶרֶת לֹא רַבּוּנִי תִפְתָּאֵמֶר
הַמְּלִמֵּד :

*Dizele Iesus, Maria. Boluiendose ella, dize-
le Rabboni que quiere dezir, Maestro.*

17 אֹמֶר לָהּ יִשׁוּעַ אֵל־תִּגְעִי בִּי
כִּי עוֹדְנִי לֹא עָלִיָּהּ אֵל־אֲבִי
לְכִי אֵל־אֲחִי וְאֹמֶרֶת לָהֶם אֵל־עָלֶיָּה
אֵל־אֲבִי וְאֵל־אֲבִיכֶם וְאֵל־אֲבִיכֶם
אֵלִי וְאֵל־אֲבִיכֶם :

*Dizele Iesus, No me toques: porque aun no
he subido a mi Padre: Mas ve a mis hermanos, y
di les, Subo a mi Padre y a vuestro Padre: a mi Di-
os, y a vuestro Dios.*

18 וְתִבּוֹנָה מָרִים מִגְדָּלִיתָא וְתִבְשָׁר
אֶת־תְּלָמִידִים כִּי רָאָתָה אֶת־
אֲדֹנִי וְאֶת־הָאֵלֶּה דִּבֵּר אֵלֶיהָ :

*Vino Maria Magdalena dando las nuevas a
los Discipulos, Que he visto al Sennor, y estas co-
sas me dixo.*

κ.

13. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ὁ κἀνὸς,
γυνὴ αἰ, τί κλαίεις; λέγει αὐτῇς ὁ-
τι ἤρᾳ τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ εἶ-
δα ποῦ ἔθηκεν αὐτόν.

*Et ils lui dirent, Femme, pourquoi
pleures-tu? Elle leur dit, Pource qu'on
a enleué mon Seigneur & ie ne sai où
on l'a mis.*

14. Καὶ ταῦτα εἰπὺσα ἐστῆ ἄφῃ
αἰς τὴ ἐπίστω, καὶ θωρεῖ τὸν ἰησοῦν
ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστῆ.

*Et quand elle eut dit cela, se retour-
nant en arriere elle vid Iesus qui estoit
la: & ne sauoit point que c'estoit Iesus.*

15. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γυνὴ αἰ,
κλαίεις; τίνα ζητεῖς, ὁ κἀνὸς δοκεῖ-
σαι ὅτι ὁ κηπουρὸς ἐστῆ, λέγει αὐτῇ, κύ-
ριε, εἰ σὺ εἰσάγεας αὐτὸν, εἰπέ μοι
πᾶ αὐτοῖς ἔθηκεας, καὶ γὰρ αὐτὸν δεῶ.

*Iesus lui dit, Femme pourquoi pleu-
res-tu Elle pensant que ce fust le tardi-
nier, lui dit, Seigneur, si tu l'as emporté,
di moi où tu l'as mis, & ie l'osterai.*

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρῖα.
σραφάσαι ὁ κἀνὸς λέγει αὐτῇ, ραββί-
ν. ὁ λέγειται, διδάσκαλε.

*Iesus lui dit, Marie. Celle s'estant re-
tournee, lui dit, Rabboni, qui est à dire
Maître.*

17. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή με ἅ-
πτε· ἅπτε γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν
πατέρα μου. πρὸς δὲ τὸν πατέρα
αἰδελφές μου, καὶ εἰπέ αὐτοῖς, ἀνα-
βάινω πρὸς τὸν πατέρα μου ὁ πα-
τήρ μου, καὶ τὸν πατέρα μου καὶ τὸν
υἱόν μου.

*Iesus lui dit, Ne me touche point: car
ie ne suis point encore monté a mon
Pere: mais va a mes freres, & leur di, le
monte a mon Pere, & a vostre Pere, &
a mon Dieu, & a vostre Dieu.*

18. Ἐρχεται μαρῖα ἡ μαγδαλη-
νὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι
εἶδεν τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶ-
πεν αὐτῇ.

*Marie Magdeleine vint annonçant
aux disciples qu'elle auoit veu le Sei-
gneur, & qu'il lui auoit dit ces choses,*

CAP. XX.

13. Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.

And then sayde vnto her/ Woman/ why weepest thou? She sayd vnto them/ Then haue taken away my Lorde/ and I knowe not where they haue layed him.

14. Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

When she had thus sayde/ she turned her selfe backe/ and sawe Iesus standing/ and knewe not that it was Iesus.

15. Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum: & ego eum tollam.

Iesus saith vnto her/ Woman/ why weepest thou? whome seekest thou? She supposing that he had bene the gardiner/ sayde vnto him/ Syr/ if thou hast borne him hence/ tell me where thou hast layed him/ and I will take him away.

16. Dicit ei Iesus, Maria. Cōuersa illa dicit ei, Rabboni, (quod dicitur Magister.)

Iesus saith vnto her/ Marie. She turned her self/ and said vnto him/ Rabboni/ which is to say/ Master.

17. Dicit ei Iesus, Noli me tangere, nondū enim ascendi ad Patrem meum, vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.

Iesus saith vnto her/ Touch me not: for I am not yet ascended to my Father/ but go to my bretheren/ and say vnto them/ I ascend vnto my Father/ and to your Father/ and to my God/ and your God.

18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis, Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

Marie Magdalene came and tolde the disciples that she had seene the Lorde/ & that he had spoken these things vnto her.

Das XX. Capitel.

13. Vnd dieselbigen sprachen zu jr: Weib was weinst du? Sie spricht zu ihnen: Sie haben meinen HERRN weggenommen/ vnd ich weiß nicht/ wo sie ihn hingelegt haben.

De de sagde til hende/ Quinde/ hui græder du? Hun siger til dem/ De toge min Herre bort/ oc ieg veed icke/ huor de lagde hannem.

14. Vnd als sie das saget/ wandte sie sich zu rücke/ vnd sihet Jesum stehen/ vnd weiß nicht daß es Jesus ist.

De som hun det sagde/ vende hun sig tilbage/ oc seer Jesum staa/ oc veed icke at det er Ihesus.

15. Spricht Jesus zu jr: Weib/ was weinst du? wen suchest du? Sie meinet es sey der Gärtner/ vnd spricht zu ihm: Herr/ hast du ihn weggetragen? so sage mir/ wo hast du ihn hingelegt? so wil ich ihn holen.

Ihesus siger til hende/ Quinde/ hui græder du? huem leder du efter? Hun mente det haffde verit Bregaard; manden/ oc siger til hannem/ Herre/ haffuer du baaret hannem bort? da sig mig/ huor lagde du hannem? saa vil ieg hente hannem?

16. Spricht Jesus zu jr Maria. Da wandte sie sich omb/ vnd spricht zu ihm: Rabboni/ das heisset Meister.

Ihesus siger til hende/ Maria. Da vende hun sig om/ oc siger til hannem/ Rabboni/ det kaldis Mestere.

17. Spricht Jesus zu jr: Rühre mich nicht an/ denn ich bin noch nicht auffgefahren zu meinem Vater. Gehe aber hin zu meinen Brüdern/ vnd sage ihnen: Ich fahre auff zu meinem Vater/ vnd zu eurem Vater/ zu meinem Gott/ vnd zu eurem Gott.

Ihesus siger til hende/ Rør icke ved mig/ thi ieg er icke end nu opfaren til min Fader. Men gaa bort til mine Brødre/ oc sig dem/ Jeg far op til min Fader/ oc til eders Fader/ Til min Gud/ oc til eders Gud.

18. Maria Magdalena kompt/ vnd verkündiget den Jüngern: Ich hab den HERRN gesehen/ vnd solches hat er zu mir gesagt.

Maria Maadlena kommer oc forkynder Disciplene/ Jeg seer HERREN/ oc saadane sagde hand til mig.

Kapitola XX.

13. Rzekli gij oni: Zeno proć płacęs? Rzekla gim: Neb gśau wżali PAŃA męho/ a newijm fde ho polożili.

Akorzy sey rzekł: Niewiasto przecj płacęs? A ona im rzekła/ Wpiero Pańa mego/ a niewiem kedy go polożono.

14. To kdyż rzekła/ obróciła se zpátkem/ y wżela Gejissę an stogij/ a wssał newędęla by Gejissę byl.

A gdy rcho mowila/ obrociła senk zad y wyzrała Jezusa stojącego/ ale niewiedziela ty Jezus był.

15. Rzekł gij Gejissę: Zeno/ proć płacęs? Koho hledaśs? A ona domniwagiję se zęby Zahradnię byl/ rzekla gim: PAŃe/ odnesli gśy ty ho/ poz węz męde gśy gęy polożil/ ať yā gęy wezmę.

Rzekł sey Jezus: Niewiasto przecj płacęs? A kogo śledaś? A ona mniwatac zęby był ogrodnię/ rzekła mu: Pānie iesliżes go ty wyniosł/ powiedz mi gđies go polożyl/ a ja go wezmę.

16. Rzekł Gejissę: Marya. Obróciwssę se ona/ rzekla gim: Rabboni/ gęż se wykla: dā Mistrę.

Rzekł sey Jezus: Marya/ a ona obrociwssę se rzekla mu: Rabboni/ to iest Mistrzu.

17. Rzekł gij Gejissę: Nedo: tnylaję se mne/ neb gśem ge sstę newstaupil k Dęcy męmu. Ale gđiż Brātrijm mým/ a poz węz gim/ Wstępuji k Dęcy męmu/ a k Dęcy wassemu/ a k Bohu męmu/ a k Bohu wassemu.

Powiedział sey Jezus: Nie ty łaj se mnie/ abowiemem iesę: zęnie wstaupil do Dęcy mego/ ale idę do brāciey moiey/ y powiedz im: Wstępuie do Dęcy mego y Dęcy waszego/ do gśa mego y do gśa waszego.

18. Tędy přišla Maria Magdalēna zvěstujici B: řednihlani/ zęby widěla PAŃA/ a že toto gij powěděl.

Przyšla tedy Marya Magdalēna oznāymiac zwołaniom że widziała Pāńa/ y to co sey powiedział.

כ

19 כד הוּא הָיוּ רַמְשָׁא
דְּיוֹמָא הוּא דְּחַד פִּשְׁבָּא
וּפְרַעַת אַחֲדִין הוּא
דְּאִיכְנָא דְּאִיתְּוֹהִין הוּא
תְּלִמִידָא מְטוּל דְּחִלְמָא
דִּיהוּדִיָּא אַתָּא יִשׁוּעַ קָם
בִּינְתָהוֹן וְאָמַר לְהוֹן שְׁלָמָא
עֲמֻכוֹן :

Et quando fu venuta la sera di quel giorno, che era il primo de la settimana, & che erano serrate le porte del luogo, donde i discipoli erano adunati per paura de Giuda, venne Iesv, & stette lan el mezzo, & disse loro, La pace sia con voi.

20 הָדָא אָמַר וְחַוִּי אֲנִי
אִידוּהִי וְסִטְרָה נְחִידִי
תְּלִמִידָא דְּחַוִּי לְמַדּוֹן :

E detto questo, mostrò loro le mani & il costato suo. Allora i discipoli veduto il Signore, si allegarono:

21 אָמַר לְהוֹן דִּין יִשׁוּעַ
שְׁלָמָא עֲמֻכוֹן אִיכְנָא
דְּשִׁדְרָנִי אֲנִי אַתָּה אֲנִי
מִשְׁדָּר אֲנָא לְכוּן :

Ed nuovo Iesv disse loro, La pace sia con voi. Come il Padre ha mandato me, così io mando voi.

22 וְכַד אָמַר הָלִין נִפְחָ
בְּהוֹן וְאָמַר לְהוֹן קְבִילוּ
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא :

E detto questo, soffiò in essi, & disse loro, Pigliate lo spirito santo.

23 אִו תִּשְׁבְּקוֹן חֲטָאָ
לְאַנְשֵׁי תִשְׁבְּקוֹן לָהּ וְאִו
תִּתְּקוֹן דְּאַנְשֵׁי אַחֲרִין :

A chiunque voi perdonarete i peccati son perdonati loro, & chiunque voi li ritardete, son ritenuti.

24 תְּאֻמָּא דִּין חַד מִן
תֵּר עֲסָרְתָּא הוּא דְּמִתְּאָמַר
וְאָמַר לָא הוּא תִּפְסֹן תֵּנָא
עֲמִהוֹן כַּד אַתָּא יִשׁוּעַ :

Thomas, vno de dodici, chiamato Didimo, non era con essi quando venne Iesv.

25 וְאָמַרְוּ לָהּ תְּלִמִידָא
חַוִּי לְמַדּוֹן הוּא דִּין אָמַר
לְהוֹן אִו לָא הוּא אֲנִי
בְּאִידוּהִי דִּיכְתָּא דְּאַנְשֵׁי
וְכִמָּא אֲנִי בְּחִין אֲבָעִי
וּמִנִּישְׁט אֲנִי אִידִי בְּדַבְרָה
לָא מְהִימוֹן אֲנִי :

Gli altri discipoli dunque gli dissero, Noi habbiamo veduto il Signore. Et egli disse loro, Se io non veggio il segno de chiodi ne le sue mani, & non metterò il mio dito ne la stampa de chiodi, & se io non metterò la mia mano nel suo costato, non lo crederò.

כ

19 וַיְהִי עֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא בְּאַחַד
בְּשַׁבְּתֵי וְהַשְׁעָרִים אֲשֶׁר שָׁם נִקְהָלוּ
הַתְּלָמִידִים עַל־יְרֵאתָ הַיהוּדִים
סָגְרוּ הֵמָּה וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקָּם
בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁלוֹם לָכֶם :

Y como fué tarde aquel dia, el primero de los Sabbados, y las puertas estauan cerradas, donde los Discipulos estauan juntos por miedo de los Iudios, vino Iesus: y púsose en medio, y dixoles, Paz ayays.

20 וַבְּאָמְרוֹ אַתָּה הָרָאָה אֹתָם
אֵת יָדֶיךָ וְאַתָּה צִדְתָּ וַיִּשְׁמְחוּ
הַתְּלָמִידִים בְּרֹאֲתָם אֶת־הָאֲדוֹן :

Y como vuo dicho esto, mostroles las manos y el costado. entonces los Discipulos se gozaron, viendo al Sennor.

21 וַיֹּסֶף יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
שְׁלוֹם לָכֶם כַּאֲשֶׁר שְׁלַחְנִי הָאֵל
לָכֶה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֲתֶכֶם :

Entonces dizeles otra vez, Paz ayays. Como me embió el Padre, así tambien yo os embio.

22 וַבְּאָמְרוֹ אַתָּה זֶה וַיִּפְּחֵהּ בָּהֶם
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם קְחוּ אֶת־רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ :

Y como vuo dicho esto, sopló, y dixoles, To mad el Espíritu Santo.

23 כָּל־חַטָּאוֹת אֲשֶׁר תִּשְׁאַ
לָהֶם אֶת־חַטָּאתָם תִּנְשָׂאנָה
לָהֶם וְאֲשֶׁר תִּנְצְרָנָה :

A los que soltardes los peccados, les son sueltos: à los que los retuierdes, seran retenidos.

24 וַתּוֹמָה אֶחָד מִשְׁנֵי עֶשֶׂר
הַנִּשְׁמָר תּוֹמָס לֹא הָיָה אִתָּם
כַּאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ :

Empero Thomas vno de los Doze, que se dize el Dydimos, no estaua con ellos quando Iesus vino.

25 וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַתְּלָמִידִים הַנִּשְׁמָרִים
רַחֲמֵי אַתָּה הָאֲדוֹן וְהוּא אָמַר
אֲלֵיהֶם אִם לֹא אֶרְאֶה בְּיָדְךָ אֶת
קַצֵּב הַיְתָדוֹת וְאֶשְׁלַח אֶת־אֶצְבָּעִי
בְּקַצֵּב הַיְתָדוֹת וְאֶשְׁלַח אֶת־יָדִי
בְּצִדְךָ לֹא אֲאָמִין :

Dixerontle pues los otros Discipulos, Al Sennor hemos villo, Y el les dixo, Si no viere en sus manos la fennal de los clauos, y metiere mi dedo en el lugar de los clauos, y metiere mi mano en su costado, no creeré.

כ.

19. Οὕτως οὖν ὁ Ἰησοῦς τῇ ἡμέρᾳ
ἐκλήθη τῇ μιᾷ τῇ ἑβδομάτῃ, καὶ
ἦν θυρὰ καὶ κλεισμένη οὖν ἦσαν
οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸ φό-
βον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ
ἔστη ἐν τῷ μέσῳ, καὶ λέγει αὐτοῖς·
εἰρήνῃ ὑμῖν.

Et quand fut venue le soir de ce iour la qui estoit le premier de la semaine, & que les portes du lieu où les disciples estoient assemblez pour la crainte qu'ils auoyent des Iuifs, estoient fermées, Iesus vint, & fut là au milieu d'eux, & leur dit, Paix vous soit.

20 Καὶ τῷ αὐτῷ ἔειπεν αὐ-
τοῖς πρὸς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν
αὐτῶν· ἰδοὺ ἐγὼ ἐμὰθηταὶ ἰ-
δοῦναι τὸν κύριον.

Et quand il leur eut dit cela, il leur monstra les mains & son costé, adonc les disciples s'esjouirent, quand ils eurent veu le Seigneur.

21. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πᾶ-
ν· εἰρήνῃ ὑμῖν. καθὼς ἀπέστει-
λέ με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμψω ὑ-
μᾶς.

Et il leur dit derechef, Paix vous soit comme mon Pere m'a enuoyé, ainsi aussi ie vous enuoye.

22. Καὶ τῷ αὐτῷ ἐνεφύση· καὶ
εἰρήνη αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἁ-
γίον.

Et quand il eut dit cela, il souffla sur eux, & leur dit, Receuez le saint E. sprit.

23. Ὃν ἂν ἰσχυρὰ ἀφῇτε πρὸς ἁμαρ-
τίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ὅσα ἂν
κρατῇτε, καὶ ἐστέλωται.

A quiconque vous pardonneres les peches, ils seront pardonnez: & à quicō- que vous les retiendrez, ils seront retenus.

24. Θωμᾶς δὲ ὃς ἐκ τῶν δώδεκα
ὁ λεγόμενος διδύμος, οὐκ ἦν μετ' αὐ-
τῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

Or Thomas l'un des douze, appelle Didyme, n'estoit point avec eux quand Iesus vint.

25. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μα-
θηταί, ἰωρδάνημεν τὸν κύριον· ὃς
εἶπεν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἴδω ἐν χε-
ρσὶν αὐτοῦ τὰ ὕψη των ὀνύχων, καὶ
βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν ὕ-
ψη των ὀνύχων, καὶ βάλω τὴν χε-
ρᾶ μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ
μὴ πιστεύσω.

Parquoi les autres disciples lui di- rent, Nous auons veu le Seigneur. Mais il leur dit, Si ie ne vois les enieignes des cloux en ses mains & si ie ne mets mon doigt là où estoient les cloux, & si ie ne mets ma main en son costé, ie ne le croi- rai point.

19. Cum ergo sero esset die illo, una sabbathorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dicit eis, Pax vobis.

The same day then at night, which was the first day of the weeke, and whē the doores were shut where the disciples were assembled for feare of the Jewes, came Iesus and stood in the middes, and said to them, Peace be unto you.

20. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino.

And when he had so said, he shewed unto them his handes, and his side. Then were the disciples glad when they had seen the Lord.

21. Dixit ergo eis iterum, Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

Then said Iesus to them againe, Peace be unto you: as my Father sent me, so send I you.

22. Hoc cum dixisset, insufflavit, & dicit eis, Accipite Spiritum sanctum.

And when he had said that, he breathed on them, and said unto them, Receive the holie Ghost.

23. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt.

Whosoever sinnes ye remitte, they are remitted unto them: and whosoever sinnes ye retaine, they are retained.

24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

But Thomas one of the twelve, called Didymus, was not with them when Iesus came.

25. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius fixurā clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus eius: non credam.

The other disciples therefore said unto him, We have seen the Lord: but he saide unto them, Except I see in his handes the print of the nacles, & put my finger into the print of the nacle, & put my hand into his side, I will not beleue it.

19. Am Abend aber desselbigen Sabbaths / da die Jünger versamlet / vnd die Thüren verschlossen waren / außforcht für den Jüden / kam Iesus / vnd tratt mitten ein / vnd spricht zu ihnen: Friede sey mit euch.

Den samme Sabbath at afften / der Disciplene vaare forsamlede oc dærrene vaare tilluete aff frøet / for Jøderne / da kom Ihesus / oc traadde mit ind / oc siger til dem / Fred vere met eder.

20. Vnd als er das saget / zeiget er ihnen die Hände / vnd seine Seite. Da wurden sie fro / daß sie den Herrn sahen.

De som hand der sagde / viste hand dem Henderne / oc sin side. Da bleffue Disciplene glade / at de saae HERREN.

21. Da sprach Iesus abermal zu ihnen: Friede sey mit euch. Gleich wie mich der Vater gesandt hat / so sende ich euch.

Da sagde Ihesus atter til dem. Fred vere met eder. Ege som Faderen vdsende mig / saa sender ieg eder.

22. Vnd da er das saget / bließ er sie an / vnd spricht zu ihnen: Nemet hin den heiligen Geist.

De der hand der sagde / blesde hand paa dem / oc siger til dem / Anammer den hellig Aand.

23. Welchen ihr die Sünde erlasset / den sind sie erlassen / vnd welchen ihr sie behaltet / den sind sie behalten.

Hvilcke i forlade synderne / dem ere de forladne / De hvilcke i beholde dem / dem ere de behuldne.

24. Thomas aber der Zwölfften einer / der da heisset Zwilling / war nicht bey ihnen da Iesus kam.

De Thomas en aff de Tølf / sem kaldis Zwilling vaar icke hos dem / der Ihesus kom.

25. Da sagten die andern Jünger zu ihm: Wir haben den Herrn gesehen. Er aber sprach zu ihnen: Es sey denn / daß ich in seinen Händen sehe die Nägelmal / vnd lege meine Finger in die Nägelmal / vnd lege meine Hand in seine Seiten / will ichs nicht glauben.

Da sagde de andre Disciple til hannem / Vi saae HERREN. Da sagde hand til dem / Vden saa er / at ieg seer Naglegaffuene i hans Hender / oc stinger min Finger i Naglegaffuene / oc stinger min Haand i hans Side / da vil ieg icke tro.

19. A ldyj pak byl weer toho dne / kteryj gest prwnij po Sobore / a dwere byly zawkijny / kdej se byli Wiednijsy sessli pro strach Jidowstho. Prissel Gzysa a stal vprosted Wiednijsow / a fekl gim: Pokog wam.

A tak gdy wtieczor byl dnia one go pirowego tego dniowego / a drzwi byly zamkione tam gdzie sie byli zebrali zwolennicy dla boiazni Jidowstwy / przyszedl Iesus y lhanal w posrodek / a rzekl im: pokoy wam.

20. A ldyj to powzedl / wfa: zal gim Nuce y Bok swig. Y zrodawali se Wiednijsy wy dauce PANA.

A gdy to rzekl / wfa: zal im rece y bok swy / zozradowali sie tedy zwolennicy wyzrawszy PANA.

21. Tedy opyt fekl gim: Pokog wam. Dajoz mne poslal Dze y wa posylam was.

Rzekl do nich powthore: Pokoy wam / tak tako mne poslal Dze / tak ze y ja was posylam.

22. To ldyj fekl wdech na ne / a fekl gim: Prijmiete Duchu Swatoho

A tho powtedzawszy / tchnal na nie y rzekl im: Wezmiecie Duchu Swaterego.

23. Kteryjmi kost odpustite hrijny / odpustitegi se gim: a kteryjmi kost zadrzite / zadrzani gsu.

A ktorymi kolwiek odpuscacie grzechy / beda im od spuszone / a ktorymi kolwiek zatrzymacie / beda zatrzymywane.

24. Thomass pak geden ze dwanacti / kteryj slowe Didymus, nebyl s nimi / ldyj prissel Gzysa.

Tedy Thomas leden ze dwus nascie korego zom / y Didymus / nie byl s nimi gdy byl przyszedl Iesus.

25. W fekli genu ginii Wiednijsy: Widzli gime PANA. A on fekl gim: Neozfijmli w rukau geho bodenij hfeblu / a ne wpustijmli prstu meho w misto hfeblu / a ruky me ne wlozijmli w Bok geho / neowefijm.

Powtedzilem tedy drndzy zwolennicy: Widzilechmy PANA / ale im on rzekl: Jesli nie wy z wreka tego znawo gozdz / a nie wlozyc palca mego w znaki gozdz / y nie wlozyc rek w bok tego / zado nem sposobem nie owierze.

כא

26 וּבִתְרָה תִּמְנֵנָה יוֹמִין
תּוֹב לָעוֹ הָיוּ תִּלְמִידָיו
וְתִאֲוִמָּה עִמָּהוֹן וְאַתָּה
יִשׁוּעַ כִּד אֲחִידִיו תִּרְעָא
קָם בְּמִצְעָתָא וְאָמַר לְהוֹן
שְׁלָמָא עִמָּכוֹן :

Et otto giorni appresso di nuovo i suoi discipoli erano la dentro, e Tomaso insieme con effoloro. Venne Iesus essendo chiusa le porte, e stette la nel mezzo, e disse, La pace sia con effonoi.

27 וְאָמַר לְתִאֲוִמָּה אֵיתָא
צָבָעְךָ לְהִרְבָּא וְחַוִּי אִירִי
וְאֵיתָא אִירִי וְאִירִי
בְּנִפִי וְלֹא תִהְיֶה לָּךְ
מִהִימָנָא אֶלָּא מִהִימָנָא :

Poi disse a Tomaso, Metti qua il tuo dito, e vedi le mie mani: porgi ancor la tua mano, e mettila nel mio costato, e non essere incredulo, ma credente.

28 וַעֲנָא תִאֲוִמָּה וְאָמַר
יְהִי מִדִּי וְאַלְהִי :

Rispose Tomaso, e disse, Signor mio, e laddio mio.

29 אָמַר לֵה יִשׁוּעַ הָשָׁא
דְּחִוְתָנִי (תִּאֲוִמָּה) הִימָנָת
טוֹבִיָּהוֹן לְאִילִין דְּלָךְ
תִּאֲוִמָּה וְהִימָנָת :

Iesus disse a lui, Tomaso, perche tu m'has veduto, has creduto: beati quelli che non han veduto, & hanno creduto.

30 שְׂצִיאתָא דִּין אֲתוֹתָא
אֲחֵרִיתָא עָבַד יִשׁוּעַ קָדָם
תִּלְמִידוֹהִי אִילִין דְּלָךְ
כְּתִיבּוֹ בְּפִתְחָא הָנָא :

Iesus fece ben ancor molti altri segni in presenzia de suoi discipoli, che non sono scritti in questo libro.

31 אִף הָלִין דִּין בְּכִתְבּוֹ
דְּתִימָנָהוֹן דִּישׁוּעַ הוֹ
מִשִּׁיחָא בְּרָה דְּאַלְהִי
וּבְמִנִּי דְּתִימָנָהוֹן יְהוֹן
לְכוֹן בְּשִׁמְיָה חַיָּא דְּלַעֲלָם :

Ma questi sono scritti, accioche voi crediate, che Iesus è Christo figliuol di Dio, & accioche credendo habbiate vita per il suo Nome.

כא

26 וְאַחֲרֵי יָמִים שְׁמוֹנָה עוֹד
שָׁבוּ תִלְמִידָיו וְהָיוּ בְּנִימָה וְתוֹמָה
אֲתָם וַיָּבִיאוּ יִשׁוּעַ וַשְּׁעָרִים
סָגוּרִים וַיִּקָּם בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר
שְׁלוֹם לָכֶם :

Y ocho dias despues estauan otra vez sus Discipulos dentro, y con ellos Thomas: vino Iesus, las puertas cerradas, y púsose en medió, y dixo paz ayays.

27 וְאִן אָמַר לְתוֹמָה שְׁמָא
אֲצָבָעְךָ תִּפְּחָ וְרִיבָה אֲחִידִי וְנִשְׁמָא
אֲחִידִי וְשִׁלַּח אֶל־צָדִיקִי וְאַל
תְּהִי לִלְמָנָמִין כִּי אִם גְּנָמִין :

Luego dize a Thomas, Mere tu dedo aqui, y vee mis manos: y daca tu mano, y mete la en mi costado, y no seas incredulo, sino fiel.

28 וַיַּעַן תוֹמָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֵאֱדָנִי
וְאַלְהִי :

Entonces Thomas respondiό, y dixole, Senormio, y Dios mio:

29 אָמַר לוֹ יִשׁוּעַ כִּי־דִלְתָנִי
(תוֹמָה) הֵאֱמִנָתָא אֲשֶׁר אֵינָם
רוֹאִים וּמֵאֱמִינִים :

Dizele Iesus, Porque me has visto, ó Thomas creyfte: bienaventurados los que no vieron, y creyeron.

30 וְאַף אֲוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת אֲחֵרוֹת
עָשָׂה יִשׁוּעַ לִפְנֵי תִלְמִידָיו אֲשֶׁר
לֹא גָכְתְּבוּ בְּסֵפֶר הַזֶּה :

Tambien muchas otras sennales a la verdad hizo Iesus en presenzia de sus Discipulos que no estan escriptas en este libro.

31 וְהָאֵלֶּה גְּכָתְבוּ אֲשֶׁר תִּאֲמִינוּ
כִּי יִשׁוּעַ הוּא הַמִּשִּׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים
וְאֲשֶׁר הַמֵּאֱמִינִים בְּשִׁמּוֹ יְהוֹ
לָכֶם חַיִּי עוֹלָם :

Estas empero son escriptas paraque creays, Que Iesus es el Christo, Hijo de Dios, y paraque creyendo ayays vida en su nombre.

כא

26. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἐξω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θομαῦς μετ' αὐτῶν· ἔρχεται ὁ ἰησοῦς θύρας κεκλεισμένων, καὶ ἔσθι εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν· εἰρήνῃ ὑμῖν.

Et huit iours apres ses disciples derechef estoient là dedés, & Thomas avec eux. Lors Iesus vint, les portes estans fermées, & fut là au milieu d'eux, & leur dit, Paix vous soit.

27. Εἶπα λέγει τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυλόν σου ἄδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πληγὴν μου, ἵνα μὴ γέου ἀπιστος ἀλλὰ πιστός.

Puis il dit à Thomas, Mets ton doigt ici, & regarde mes mains: avance aussi ta main, & la mets en mon costé: & ne sois point incredulé, ains fidele.

28. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου ὃς ὁ θὸς μὲν.

Thomas lui dit, Mon Seigneur, & mon Dieu.

29. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἰσθαικός με (θωμᾶς), πιστεύδου καὶ μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Iesus lui dit, Pource que tu m'as veu, Thomas, tu as creu: bien-heureux sont ceux qui n'ont point veu, & ont creu.

30. Πολλὰ μὲν ὡς καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ὡς ἔγραψεν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ; ἀ ὅσα γὰρ γέγραμμένα ὦν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Iesus fit aussi plusieurs autres signes en la presenze de ses disciples, lesquels ne sont point escripts en ce liure.

31. Ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Mais ces choses sont escrites, afin que vous croyiez que Iesus est le Christ le Fils de Dieu, & qu'en croyant vous ayez vie par son Nom.

26. Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

And eight dayes after againe his disciples were within, & Thomas with them. Then came Iesus, when the doores were shut, and stood in the midst, and sayde, Peace be unto you.

27. Deinde dicit Thomas, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

After, said he to Thomas, Put thy finger here, and see mine handes, and put forth thine hand, and put it into my side, and be not faithles, but faithfull.

28. Respondit Thomas, & dixit ei, Dominus meus, & Deus meus.

Then Thomas answered, and said unto him, Thou art my Lord, and my God.

29. Dicit ei Iesus, Quia vidisti me Thomas, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Iesus sayde unto him, Thomas, because thou hast seene me, thou beleeuest: blessed are they that haue not seene, and haue beleeued.

30. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc.

And many other signes also did Iesus in the presence of his disciples, which are not written in this booke.

31. Haec autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Christus filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

But these things are written, that ye might beleue, that Iesus is the Christ the Sonne of God, and that in beleueing ye might haue life through his Name.

26. Vnd über acht tage / waren abermal seine Jünger drinnen / vnd Thomas mit ihnen. Kompt Iesus / da die Thür verschlossen waren / vnd tritt mitten ein / vnd spricht: Friede sey mit euch.

De otte dage der effter / vaare after hans Disciple der inde / oc Thomas met dem / Ihesus kommer der Dörrene vaare illucte / oc staarnit iblant dem / oc siger / Frede vere met eder.

27. Darnach spricht er zu Thoma: Reiche deinen Finger her / vñ sihe meine Hände / vnd reiche deine Hand her / vnd lege sie in meine Seiten / vnd sey nicht vngläubig / sondern gläubig.

Der effter siger hand til Thoma / Reck din Finger hid / oc see mine Hender / oc reck din Haand hid / oc stic hende i min Side / oc ver icke vantro / men tro.

28. Thomas antwortet / vñ sprach: Mein HERR vnd mein Gott.

Thomas suarede / oc sagde til hannem / Min HERR oc min Gud.

29. Spricht Iesus zu ihm: Die weil du mich gesehen hast Thoma / so glaubest du / Selig sind / die nicht sehen / vnd doch glauben.

Ihesus siger til hannem / Effterdi du haaffuer seet mig Thoma / da trode du / Salige ere de som icke see / oc dog tro.

30. Auch vil andere Zeichen thet Iesus für seinen Jüngern / die nicht geschrieben sind in diesem Buch.

Ihesus giorde oc mange andre Tege saar sine Disciple / som icke ere scerffne i denne Bog.

31. Dise aber sind geschrieben / daß ihr glaubet / Iesus sey Christ / der Son Gottes / vnd daß ihr durch den Glauben das Leben habet / in seinem Namen.

Men disse ere scerffne / at skulle tro / Ihesus er Christus / Guds Son / De at skulle haaffue Effter for medelst Troen / i hans Naamn.

26. Apo osmi dnech / opet byli Brednitsy geho vnit / a Thomass s nimi. Prisel Gejiss zavrenymi dvermi / y stal v prostred a řekl jim: Pokoj vám.

Potym po osmi dni byli zase zvolennicy tam vewnatri / y Thomass s nimi / Sathym Iesus prysedel gdy byly zamknone drzwy stanawsy w posredku / rzekl im: Pokoj vam.

27. Potom řekl Thomassovi: Vlož prst tvůj sem / a viz ruce mé / a vztáhni ruku tvou / a wpust' v bok můj / a nebyj way newěřij / ale věřij.

Pothym rzekl Thomassovi: Vlož palec thvov ovdzie / a o gladajze rece moje / podajze ruku tvu / a vlož ja w bok moy / y nie badz niedowiarkiem ale wierzajym.

28. Odpověděl Thomass / a řekl gemu: PAN můj / a Bůh můj.

Odpowiedzial tedy Thomass / y rzekl mu: Pan moy y Bog moy.

29. Řekl gemu Gejiss: Ze gsh inne widel Thomass / vvěřil gsh. Blahoslavenij gsau / kterij newiděl a vvěřil.

Powiedzial mu Jezus: Ześ niewidział Thomassa / wierzysz. Błogosławienijsz ktorzy nie widzieli a wierzyl.

30. Mnosh zagiste y ginē di / wy činil Gejiss před obliče / gem Brednitskown swych / kterē negsau psany w knize této.

A tak wiele y inych znamion uczynil Iesus przed zwołenniki swoteni / Etoenie sa wypisane w tych kstie gach.

31. Ale tyto věc gsau psany / abyście wěřili / Je Gejiss gest Kristus Syn Boží / a abyście wěřice život věčný měli / strze Gmēno geho.

A tyto rzeczy sa napisane / abyście wierzyli / Je Iesus test Kristus on Syn Boży / a izbyście wierzac ży wot mieli przez imie tego.

כ נ

1. פתח הלין חזי חזי
נפשה ישוע לתלמידיו
על ימא דטבריוס חזי חזי
הכנה :

*Dopo questo Iesv si mostro dinuovo
presso al mare di Tiberiade: e mostrossi in
questo modo.*

2. איתיהון הון אכחדא
שמעון כאפא ותאומא
דמתאמר תאומא
ונתנאל הון דמון קתנא
הגלילא ופני ובדי ותירין
אחרגין מן תלמידין :

*Erano insieme Simon Pietro, e To-
maso che si chiama Didimo, e Nathanael
che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di
Zebedeo, e due altri de suoi discipoli:*

3. אמר להון שמעון כאפא
אול אנא לצוד גונא
אמרין לה ואף חנו אתינו
עמר וגסקו וסלקו
לספינתא ופחו לליא ימא
לא צדו :

*Simon Pietro disse loro. Io vo à pescare.
Essi gli dicono, Noi andiamo ancor noi
con teo. E così andarono, e montarono
subbito ne la barca, e quella notte non
presero nulla.*

4. פד חזי הון צפרא קם
ישוע על יד ימא ולא ידעו
תלמידא דישוע הון :

*Ma Venuta già la mattina. Iesv si
trouvò allito: nondimeno i discipoli non
conobbero che fusse Iesv.*

5. ואמר להון ישוע טליא
למא אית לכון מידם
למלעס אמרין לה לא :

*Iesv dunque dice loro, Gioneni, ha-
mete voi qualche piccolo pesce da mangia-
re? Essi li risposero, No.*

6. אמר להון ארמו מ
מצידתכון מן צפא דיפיונא
דספינתא ומשפחין אנתון
וארמיו ולא אשפחו
למגדה למצידתון מן
סוגא דגונא דאחדת :

*Egli disse loro, Gittate la rete da la
parte destra de la barca, e trouarete.
Essi dunque la gittarono, e non la potea-
no piu tirare, per la moltitudine de pesci.*

כ נ

1. ואחריו כן ישוע עוד הודיע
נפשו לתלמידיו על ים טבריוס
ולכה הודיע :

*Despues se manifestó Iesus otra vez à sus Disci-
pulos a la mar de Tiberias: y manifestose de esta
manera.*

2. חזי ב אחד שמעון כיפה ותומא
האמר תאם ונתנאל מקנה הגליל
ובני צבדי ושני תלמידים
אחרים :

*Estauā juntos Simon Pedro y Thomas que se
dize el Dydimos, y Nathanael el que era de Cana
de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de
sus Discipulos.*

3. אמר להם שמעון כיפה
אלך לדיג אמרים לו גבוא גם
אנחנו אתך ויצא ויעל אל
האניה ברגע וכלילה תהוה
מאמה לא תפשו :

*Dizeles Simon, A pescar voy. Dizenle, Vamos
nosotros tambien contigo. Fueron, y subieron
luego en vn nauio: y aquella noche no tomaron
nada.*

4. ויהי בקר ויקם ישוע בשפת
הים ותלמידים לא ידעו כי
ישוע הון :

*Y venida la manana, Iesus se puso à la ribe-
ra: mas los Discipulos no entendieron que era
Iesus.*

5. ואמר להם ישוע בני
היש לכם מאמה לאכול ויצעו
לא :

*Antique dizeles, Moços, teneys algo de co-
mer? Respondieronle, No.*

6. ואמר להם פרשו מכמרת
אל צידת ימינית האניה ותמצאו
ויפרשו ועוד לא יכלו למשך
אותה מרב הדגים :

*Y el les dize, Ecad la red à la manderecha del
nauio, y hallareys. Entonces echaron, y no la po-
dian en ninguna manera sacar, por la multitud
de los peces.*

ΚΕΦΑΛ. κα'.

Μετὰ ταῦτα ἰφαιέρωνται ἐαυ-
τὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθη-
ταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβε-
ριάδος. ἐφαίρωνται δὲ οὕτως:

*Après cela Iesus se manifesta dere-
chef près la mer de Tiberias, & se ma-
nifesta ainsi.*

2. Ὦσαν ὁμῶς σίμων πέτρος, καὶ
θωμᾶς ὁ λεγόμενος διδύμος, καὶ
ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλι-
λαίας, καὶ οἱ τέτταρες υἱοὶ τοῦ
ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι
ὅτι μαθηταὶ αὐτοῦ δύο.

*Simon Pierre, & Thomas, appellé
Didyme, & Nathanael, qui estoit de
Cana de Galilee, & les fils de Zebedee,
& deux autres de les disciples estoient
ensemble.*

3. Λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπά-
γω ἀλλοῦ. λέγουσιν αὐτῷ ἐρχο-
μεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοι. ἐξήλθον καὶ
ἐβήτησαν εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ
ὅτι οὐκ εἶχον τὴν ἰσχύϊν ὅτι ἴσως εἶπεν.

*Simon Pierre leur dit, Je m'en vai
pêcher ils lui disent, Vous y allons aussi
avec toi. Ils partirent, & monterent in-
continent en la nasselle & ne prindrent
rien en ceste nuit là.*

4. Πρωίας δὲ ἦδη ἦν μελέτης ἔση
ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν ἀγίαν, καὶ μετὰ
ἡδύσαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἔστι.

*Mais le matin venu, Iesus se trouua
à la riue: toutesfois les disciples ne co-
gnurent point que c'estoit Iesus.*

5. Λέγει οὕτως αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παι-
δία, μήτι ποσὶ φάριον ἔχετε; ἀ-
πεκρίθησαν αὐτῷ, οὐ.

*Iesus donc leur dit, Enfants, auez-
vous quelque petit poisson à manger?
ils lui respondirent, Non.*

6. Ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς βάλετε εἰς
τὴν δεξιὰ μίση τέσσαρας τὸ δίκτυ-
ον, καὶ ὀρέσσητε. ἔβαλον οὕτως, καὶ
οὐκ ἔπαι αὐτὸ ἐλκυσθαι ἰσχύσαν δὲ
τὸ πλοῖον οὐκ ἔχον.

*Et il leur dit, Jettez le filé à costé
droit de la nasselle, & vous en trouue-
rez. Ils le ietterent donc, & ne le pou-
uoient plus tirer pour la multitude des
poissons.*

Postea manifestavit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic:

After these things / Iesus shewed him selfe againe to his disciples at the sea of Tiberias: and thus shewed hee him selfe.

2. Erant simul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis eius duo.

There were together Simon Peter and Thomas / which is called Didymus / and Nathanael of Cana in Galilee / and the sonnes of Zebedeus / and two other of his disciples.

3. Dicit eis Simon Petrus, Vado piscari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil prenderunt.

Simon Peter said unto them / I goe a fishing. They sayd unto him / We also will go with thee. They went their way / & entered into a ship straight way / & that night caught they nothing.

4. Manè autem iam factus est Iesus in litore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est.

But when the morning was now come / Iesus stood on the shore: neither the disciples knewe not that it was Iesus.

5. Dicit ergo eis Iesus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei, Non.

Iesus then said unto them / Sons / have ye any meate? They answered him / No.

6. Dicit eis, Mittite in dexterā navigii rete, & invenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere propter multitudinem piscium.

Then he said unto them / Cast out the net on the right side of the shippe / and wee shall finde. So they cast out / & they were not able at all to draw it / for the multitude of fishes.

Sarnach offenbaret sich Iesus abermal an dem Meer / bey Cyberias. Er offenbaret sich aber also.

Der effter obenbaredede Ihesus sig affter haff der haff Cyberias. Do hand obenbaredede sig saa.

2. Es waren aber bey einander Simon Petrus vñnd Thomas / der da heisset Zwillling / vñnd Nathanael von Cana Galilea / vñnd die Söne Zebedei / vñnd andere zwen seiner Jünger.

Simon Petrus oc Thomas / som kaldis Zwillling / oc Nathanael aff Cana Galilee / oc Sebedei sonner / oc tho andre aff hans Disciple vaaretillsammen.

3. Spricht Simon Petrus zu inen: Ich wil hin fischen gehen. Sie sprachen zu ihm: So wollen wir mit dir gehen. Sie giengen hinaus / vñnd traten in das Schiff also bald / Vñnd in derselbigen Nacht fiengen sie nichts.

Simon Petrus siger til dem / Jeg vil gaa bort at fiske. De sagde til hannem / Da vil vi gaa med dig. De gieng hen ud / oc traadde strax i Skibet / De den samme nat finge de intet.

4. Da es aber jetzt Morgen war / stand Iesus am Ufer / Aber die Jünger wußtens nit / daß es Iesus war.

Der der vaar nu morgen / stod Ihesus paa brædden / Men Disciplene viste icke / at der vaar Ihesus.

5. Spricht Iesus zu ihnen: Kinder habt jr nichts zu essen? Sie antworteten ihm: Nein.

Ihesus siger til dem / Børn / haaffue i intet at æde? De suarede hannem / Nej.

6. Er sprach aber zu inen: Werffet das Netz zur rechten des Schiffs / so werdet ihr finden. Da wurffen sie / vñnd kondtens nicht mehr ziehen / für der menge der Fische.

Da sagde hand til dem / Kaster garnet til den høyre side aff Skibet / da skulle i finde. Da kastede de / oc kunde icke drage mere / faar Fiskentis mangfoldighed.

Dom opstet zgewil se Gesess Bredniskum v Moře Tiberiadstého / a zgewil se takto.

P Othym sie dal wdziec Iesus zwolennikom v morza Tiberiadstiego / y tak sie oznaymil.

2. Byli spolu Simon Petr / a Thomas kterýž slowe Didymus / a Nathanael kterýž byl od Kany Galilejské / a synové Zebedewi / a jiní z Bredniskum geho dwa.

Byli spolu Symon Piotr y Thomas / kteryž zowa Didymus / y Nathanael ktery byl z Kany Galilejské / y synowie Zebedeus / a jiní / y druzi dva z zwolennikow tego.

3. Řekl jim Simon Petr: Půjdu Ryb lovit. Řekli gemu: Půjdemeť s mys tebau. O wššli / a wššaupili na loď: a te noc n ne popadli.

Tedy im řekl Symon Piotr: Jderyb lovit. Oni řekli: Půjdemeť s my z toba. A tak šli y wššedli w loď z nářychmášt / leč oney noc n ne poimali.

4. A když bylo ráno / stál Gesess na břehu / a wššak nes poznali Brednisk by Gesess byl.

A když bylo poránu / stá na Iesus na břegu / wššak ož n ne poznali zwolennicy že by byl Iesus.

5. Tehdy řekl jim Gesess: Mladenci / mateli co pogeštie? Odpowědali gemu: Nemáme.

A tak im řekl Iesus: Džia / tečžia maciez co teče? Odpowědali mu / Nemáme nic.

6. Řekl jim: Zawržeť na prawau stranu loďi šyt / a popadnete. Tehdy zawrhl šyt / y gij nemohli gij wntáh nauti / pro množstwj Ryb.

Řekl im: Zápusćte thustie / ci poprawey stronie loďi / a nayežiecie. A tak zápusćili / a inž daley n ne mogli wwmleć przed wielkim množstwem ryb.

כ א

7 ואמר תלמידו הו
היה לו ישוע
לכאפא הנא מרו הו
שמעון היו כד שמע דמרו
הו גסב כותנה מחנה
בחדוהי מטול דעדיטיליא
הוא ושדא נכשה בים
דיאיתא לות ישוע :

Donde quel discepolo che Iesv amava, dice a Pietro, Egli è il Signore. Simon Pietro dunque udito ch'egli era il Signore, si cinse la camiciuola di lino (perchè ch'egli era ignudo) e gittosi nel mare.

8 אחרנא היו תלמידו
בספינתו אתו לא גיר
רחיקיו הו סגו מן ארעא
אלו איך מאתו אמין
ונגדיו הו לה למצידתו
הי דנוגה :

Egli altri discepoli vennero nella barca, (perchè non erano lontani da terra ma solamente circa dugento cubiti) tirando la rete de pesci.

9 כד היו סלקו לארעא
הו גומרת כד סימין
ונגה כד סים עליהון
ולחמא :

Come furono scesi in terra, videro posta la de la bragia, e del pesce posto sopra essa, e del pane.

10 ואמר להון ישוע אתו
מן נוגה דצדתו השא :

Iesv dice loro, Portate qua de pesci che vos haute presi adesso,

11 וסלק שמעון כאפא
ונגדה למצידתא לארעא
כד מליא נוגה דורבא
מאא וחמשין ותלתא
ופהנא כלה יוקרא לא
אצטרית מצידתא הי :

Simon Pietro salí su, e tirò la rete a terra, piena de cento cinquanta tre gran pesci: e benche fussen tanti la rete non si ruppe.

12 ואמר להון ישוע אתו
אשתרו אנש היו מן
תלמידא לא ממרח הוא
דישאליהי דמנה דידעין
היו דמרו הו :

Dice loro Iesv, Venite, e desinate. Entuno de suoi discepoli ardua di domandarli, Chi sestu? sapendo ch'egli era il Signore.

כ א

7 ויאמר תלמידו ההוא אשר
אהבו ישוע לכיפה האדון הוא
ושמעון כיפה בשמעו כי האדון
הוא ויחגור את מעילו על מחניו
כי ערום הוא וישלך את גופשו
במים :

Dixo entonces aquel Discipulo al qual amava Iesus, a Pedro, El Sennor es. Entonces Simon pedro, como oyó que era el Sennor, cinniose la ropa, porque estaua desnudo, y echose a la mar.

8 ותלמידים אחרים באו באניה
כי אינם רחוקים מן הארץ
כי אם כמו מאתים אמה בארץ
משכים את מכמדת הדגים :

Y los otros Discipulos vinieron con el nauio, (porque no estauan lexos de tierra si no como dozientos cobdos,) trayendo la red de peces.

9 וכאשר ירדו אל הארץ
ראו גדולים מושמים ודגה
מושמה ולחם :

Y como descendieron a tierra, vieron ascuas puestas, y vn pece encima de ellas, y pan:

10 ויאמר להם ישוע הביאו
פה מן הדגים אשר תפשתם
עמיה :

Dizeles Iesus, Traed de los peces que romastes aora.

11 ויעל שמעון כיפה ויאמר
את חרמו על הארץ מלא
מדגים גדולים מאה חמשים
ושלשת ואף כי גדולים אך
לא גקדע החרים :

Subió Simon Pedro, y truxo la red a tierra, llena de grandes peces, ciento y cincuenta y tres: y fiendo tantos la red no se rompió.

12 ויאמר להם ישוע הוי לכם
סעדו לכבם ומתלמידים איש
לא היה אשר מלאו לבו לשאל
לו מי את כי ידעו כי אדני הוא :

Dizeles Iesus, Venid, ayantad. Y ninguno de los Discipulos le osaua preguntar, Tu quien eres? sabiendo que era el Sennor.

כ א

7. Λέγει ο μαθητής εκεινος
οι ηγαπα ο ιησους τω πετρω, ο κυ-
ριος εστι. σιμων ουν πετρε αχου-
ρας οτι ο κυριος εστι, τει επινδυτην
διζωσατο, ω γαρ γυμνος και ε-
βαλει εαυτον εις τω θάλασσαν.

Parquoi le disciple que Iesus aimoit, dit a Pierre, C'est le Seigneur. Quand donc Simon Pierre eut oui, que c'estoit le Seigneur, il se ceignit de sa iuppe, (pource qu'il estoit nud) & se ietta en la mer.

8. Οι δε άλλοι μαθηται τω παλαι-
είω ηλθον. ου γαρ ησαν μακραν
απο της γης, αλλ' ως απο πηχων
διακροσίων συροιτες τη δικτυον των
ιχθυων.

Et les autres disciples vindrent en lanassele, (car ils n'estoyent pas loin de terre, mais seulement enuiron deux cens coudees) tirans le file des poissons.

9. Ως ουν απεβησαν εις τω γην,
βλεψουσιν ανθρακιαν κηρυβιν, &
εψαλειον σπικαμδρον, και αρτον.

Or quand ils furent descendus en terre, ils virent de la braise mise, & du poisson mis dessus, & du pain.

10. Λέγει αυτοις ο ιησους, εειγ-
κατε απο των εψαλειων ων σπικα-
σταιν υμιν.

Iesus leur dit, Apportez des poissons que vous auez maintenant prins.

11. Ανεβη σιμων πετρε, & ηλ-
κυσε τη δικτυον οτι η γης, μεσην
ιχθυων μεγαλων εκατοι πητηκον-
τατριων και τσεταιν οντων εκ
εχιδνη τη δικτυον.

Simon Pierre monta & tira le filé, plein de cent cinquante trois grands poissons: & combien qu'il y en eust tant, le filé ne fut point rompu.

12. Λέγει αυτοις ο ιησους, δευτε,
αρισθησιν. εδεις δε επολμα των
μαθηταιν εξετασαι αυτον, ου τις ει;
αιδους οτι ο κυριος εστιν.

Iesus leur dit, Venez & dînez. Et nul de les disciples ne fesoit interroguer, Qui es tu? sachans que c'estoit le Seigneur.

7. Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro, Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est: tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare.

Therefore said the disciple whome Iesus loued vnto Peter: It is the Lord. When Simon Peter heard that it was the Lord / he girded his coat to him (for he was naked) and cast him selfe into the sea.

8. Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium.

But the other disciples came by ship (for they were not farre from land / but about two hundred cubites) and they drew the net with fishes.

9. Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas & piscem superpositum, & panem.

As soone then as they were come to land / they sawe hoate coles / & fish layd thereon / and bread.

10. Dicit eis Iesus, Afferte de piscibus quos prendidistis nunc.

Iesus said vnto them: Bring of the fishes / which ye haue now caught.

11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete.

Simon Peter stepped forth & drew the net to land / full of great fishes / and hundredth / fiftie and three: & albeit they were so many / yet was not the net broken.

12. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum, Tu quis es? scientes quia Dominus est.

Iesus said vnto them: Come / and dyne. And none of the disciples durst aske him / who art thou seeing they knewe that he was the Lord.

7. Da spricht der Jünger / welchen Iesus lieb hatte zu Petro: Es ist der HERR. Da Simon Petrus höret / daß der HERR war / gürtet er das Hembd vmb sich / denn er war nacket / vnd warff sich ins Meer.

Da siger den Discipel / som Ihesus elste / til Peder / Det er HERREN. Der Simon Petrus hørte / at det vaar HERREN / da giordede hand Skjorten om sig / thi hand vaar nøgen / oc tastet sig i Haffuet.

8. Die andern Jünger aber kamen auff dem Schiffe / den sie waren nicht ferne vom Lande / sondern bey zwey hundert Ellen / vnd zogen das Netze mit den Fischen.

Men de andre Disciple komme paa Stibet / thi de vaare icke langt fra Landet / men ved thu hundrede alne / oc de indroge Garnet med Fiske.

9. Als sie nun austratten auff das Land / sahen sie Kolen gelegt / vnd Fisch darauff / vnd Brodt.

Som de traadde nu paa Landet / saad de Kul ligge der / oc Fiske der paa / oc Brod.

10. Spricht Iesus zu ihnen: Bringet her von den Fischen / die ihr jetzt gefangen habt.

Ihesus siger til dem: Bager hld aff Fiske / der i nu finge.

11. Simon Petrus steigt hinein / vnd zoch das Netze auff das Land voll grosser Fische / hundert vnd drey vnd fünfzig. Vnd wiewol ihr so viel waren / zureiß doch das Netze nicht.

Simon Petrus stige ind / oc drog Garnet paa Landet / fult aff store Fiske / hundrede oc tre oc halffredie sindstue. De alligeuel at de vaare saa mange / sonderreffe dog Garnet icke.

12. Spricht Iesus zu ihnen: Kommt vnd haltet das Mal. Niemand aber vnter den Jüngern dörfte ihn fragen: Wer bist du? Denn sie wußten daß der HERR war.

Ihesus siger til dem: Kommer / oc gører maal tid. Men ingen aff disciplene orde spørte hannem at: Hvd est du? Thi de viste at det vaar HERREN.

7. Seddy řekl Břednijs ten kterého miloval Gezijs Petrowi: Pánť gest. Simon pak Petr vafz vslyšal že Pánť gest / obestřel se sukni (neb byl nahý) a pustil se na Moře.

Řekl tedy zvolenný on ktero miloval Jezus Píotrův: Pánť jest / A vslyšavši Symon Píotr že to Pán byl / přepasal se kšula (aboviem byl nahý) y rzus cil siw morze /

8. Giniť takž Břednijsy plavili se (neb ne daleko byli od břehu / ale jako dvě Stě Loťet) táhnouce Sít Rybami.

A drndyž žáste zvolenný přysli w lodzi (bo nie daleko byli od brzegu / ale takoby ná dwu set loťet) cia gnać siec pełna ryb.

9. A kdž wstoupili na břeh / vžřeli řekawě vhlíj a Rybu swrchu položenau / a chleb

A řekawě wysedšy ná brzeg / vžřeli ogien náložony y ryb ená nim / y chleb.

10. Řekl jim Gezijs: Přinestež Ryb které jste vlovili nyní

A řekl im Jezus: Přynestežte chyby / ktereście teraz poymáli.

11. Wstoupil S Simon Petr / a wntáhl Sít na zemi / plnau ryb welikých / Sto Padesáte a tři. A ačkoli gich tak mnoho bylo / wšak nerozřhla se Sít.

Wstapivši tedy Symon Píotr / wztágnal siec ná brzeg pełnaw wielkich ryb / kterych bylo sto piećdziesiąt y trzy / a gdy ich rwał wiesle bylo / nie stargála sie siec.

12. Řekl jim Gezijs: Podte obědugte. Ale žádný z Břednijskaw nesměl se ho otázati / Ty kdo gš? wědauce že Pánť gest.

Tedy im řekl Jezus: Podžćte z obědwayćte / A nie śmiel żaden z zvolenników pytać go: Ty ktoś jest / gdyż wiedzieli że był pan.

13 קרב דין ישוע ושקל
לחמא ובניא ויהב להון :

Viene dunque Iesv, e piglia del pane, e danne loro, e del pesce similmente.

14 הדא דתלת ובניו
אתחיו ישוע לתלמידיה
בד קם מן בית מיתה :

Questa fu già la terza volta che Iesv si mostrò ai suoi discepoli, risuscitato ch'è fu da morte.

15 בד דין אשתריו אמר
ישוע לשמעון פאפא
שמעון בר יונה רחם אנת
לי יתיר מן הליו אמר לה
אין מרי אנת ידע אנת
דרחם אנת לך אמר לה
ישוע רעי לי אמרי :

Poi dunque ch'essi hebbero desinato, Iesv dice a Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di costoro? Egli li dice, Certo Signore, tu sai che io t'amo. Iesv li dice, Pasce i miei agnelli.

16 אמר לה תוב דתרתין
ובניו שמעון בד יונה
רחם אנת לי אמר לה אין
מרי אנת ידע אנת דרחם
אנת לך אמר לה ישוע רעי
לי ערבי :

Di nuovo li dice la seconda volta, Simone figliuolo di Iona, ami tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu sai che io t'amo. Iesv li dice, Pasce le mie pecore.

17 אמר לה ישוע תוב
דתלת ובניו שמעון בר
יונה רחם אנת לי ופרית
לה לפאפא דאמר לה
דתלת ובניו דרחם אנת לי
ואמר לה מרי כל מרם
אנת חכם אנת אנת ידע
אנת דרחם אנת לך אמר
לה ישוע רעי לי נקותי :

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro si contristò, che Iesv gli haueffe detto la terza volta, Amimi tu? Perliche li disse, Signore, tu conosca tutte le cose: tu sai ch'io t'amo. Iesv li dice, Pasce le mie pecore.

13 ויבוא ישוע ויקח את הלחם
ויתן להם וכמו כן את הדגה :

Anfique viene Iesus, y toma el pan, y y dáles: y anfirmismo del pece.

14 וזה שלוש פעמים נראה
ישוע לתלמידיו אחרי שקם
ממתים :

Esta era ya la tercera vez que Iesus se manifestó a sus Discipulos auiedo resuscitado de los muertos.

15 וכאשר סעדו את לבם
אמר ישוע לשמעון כיפה שמעון
בר יונה האוהב אותי יותר מן
האלה אמר לו אתה כי אדני אתה
ידע כי אוהב אנכי אותך אמר
לו רעה את צאני :

Pues como vuieron ayantado, Iesus dixo a Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que estos? Dizele, Si Sennor: tu fabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

16 וינסה ויאמר לו שנית שמעון
בר יונה האוהב אותי אמר לו
אתה כי אדני אתה ידע כי אוהב
אנכי אותך אמר לו רעה את
צאני :

Bueluele a dezir la segunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Respondele, Si Sennor: tu fabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אמר לו שלישיית שמעון
יונה האהב אותי ויעצב כיפה
כי אמר לו שלישיית האוהב
אותי ויאמר לו אדני אתה כל
ידעת את ידע כי אני אוהב
אותך אמר לו ישוע רעה את
צאני :

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Entristecióse Pedro de que le dixesse la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu fabes todas las cosas, tu fabes que te amo. Dizele Iesus Apacienta mis auejas:

13. Ἐρχεται ὁ υἱ ὁ ἰησοῦς, ἔλαμ-
βάν τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς,
καὶ τὸ ὄψαλον ὁμοίως.

*Iesus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poisson sembla-
blement.*

14. Τὴν ἡδὴ τρίτον ἐφανερώθη
ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι
θὺς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut de la la troisieme fois que Iesus se manifesta à ses disciples, apres estre resuscité des mors.

15. Ὅτε οὖν ἤλθισαν, λέγει τῷ
σίμωνι πέτρον ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ,
ἀγαπᾷς με πλεον ἅ των; λέγει
αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φι-
λῶ σε, λέγει αὐτῷ· βίσα καὶ τὰ θρίγια
μου.

Or apres qu'ils eurent disné, Iesus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui respondit, Oui vrayement, Seigneur: tu fais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δέ τριτον
σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐ-
τῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ
σε, λέγει αὐτῷ· ποιμαίνε τὰ πρόβα-
τά μου.

*Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui respon-
dit. Oui vrayement, Seigneur: tu fais
que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.*

17. Λέγει αὐτῷ τὴν τρίτον· σίμων
ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπηθῆναι ὁ πέ-
τρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὴν τρίτον,
φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριε,
σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι
φιλῶ σε, λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βό-
σκε τὰ πρόβατά μου.

*Il lui dit pour la troisieme fois, Si-
mon fils de Iona, m'aimes tu? Pierre fut
contristé de ce qu'il lui auoit dit pour la
troisieme fois, M'aimes-tu? Parquoi il
lui respondit, Seigneur, tu fais toutes
choses, tu fais que ie t'aime. Iesus lui dit
Pai mes brebis.*

13. Et venit Iesus, & accepit panem, & dat eis, & piscem similiter.

Iesus then came / and tooke bread / and gaue them / and fis h likewise.

14. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.

This is now the thirde time that Iesus shewed him selfe to his disciples / after that he was risen againe from the dead.

15. Cum ergo prandissent, dicit Simon Petro Iesus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Palco agnos meos.

So when they had dined / Iesus saide to Simon Peter / Simon sonne of Iona / louest thou me more then these? He: ayt vnto him / Yea Lord / thou knowest that I loue thee. He said vnto him / Seeke my lambs.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei, Palce agnos meos.

He saide to him againe the seconde time / Simon the sonne of Iona / louest thou me? He said vnto him / Yea Lord / I knowest that I loue thee. He said vnto him / Seeke my sheepe.

17. Dicit ei tertio, Simon Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei, Palce oves meas.

He said vnto him the thirde time / Simon the sonne of Iona / louest thou me? Peter was sorry because he said to him the thirde time / Louest thou me? & said vnto him / Lorde / thou knowest all things: thou knowest that I loue thee. Iesus said vnto him / Seeke my sheepe.

13. Da kompt Iesus nimpt das Brodt / vnd gibts ihnen / desselbigen gleichen auch Fisch.

Da kommer Ihesus / oc tager Brodet / oc giffuer dem det / Disligest oc saa Fisten.

14. Das ist nun das drittemal / das Iesus offenbaret ist seinen Jüngern / nach dem er von den todten auffstanden ist.

Det er nu den tredie gong / at Ihesus er obenbaret saar sine Disciple / effter hand er opskanden fra de Dede.

15. Da sie uun das Mahl gehalten hatten / spricht Iesus zu Simon Petro: Simon Johanna / hast du mich lieber den mich diese haben? Er spricht zu jm: Ja HERR / du weissest das ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Lämmer.

Der de haßde nu glort Maalsid / siger Ihesus til Simon Peder / Simon Johanna / haßuer du mig kærere / end disse haßue mig? Hand siger til hannem / Ja HERR / du vedst / at ieg elsker dig. Hand siger til hannem / Sode mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu ihm: Simon Johanna / hast du mich lieb? Er spricht zu jm: Ja HERR / du weissest / das ich dich lieb habe. Spricht er zu ihm: Weide meine Schafe.

Hand siger atter anden gong til hannem / Simon Johanna / elsker du mig? Hand siger til hannem / Ja HERR / du vedst at ieg elsker dig. Hand siger til hannem / Sod mine Saar.

17. Spricht er zum dritten mal zu ihm: Simon Johanna / hast du mich lieb? Petrus ward traurig / das er zum drittenmal zu jm saget: Hast du mich lieb / Vnd sprach zu jm: HERR / du weissest alle ding / du weissest das ich dich lieb habe. Spricht Iesus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand siger tredie gong til hannem / Simon Johanna / elsker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand sagde tredie gong til hannem / elsker du mig? De hand sagde til hannem / HERR / du vedst alle ting / Du vedst at ieg elsker dig. Ihesus siger til hannem / Sod mine Saar.

13. Wyßfessel Gessijs / wzał chłeb a dawal gim / y Rybi tż.

Żąthym przyßedł Iżsus / y wżiał chłeb a dat im / tżże y rybę.

14. To giß potżetij włāżal se Gessijs Wcedlnijām swym / tżż gest żmrtwych wstal.

A tōc in ż trzeć raz dal siemż / dż eć Iżsus żwoleniūkom swym / goy wstal ż martwyh.

15. Tęhdn tżżż gśau poobż: dwals / tżż Gessijs Ssimono: wi: Ssimone Jonu / milu: gessli mne wiżce neżli tito? Nżekł gemu: Dwssiem Pāne / ty wiżs / żet milugi tebe. Nżekł gemu: Pasyż Verany mż.

Gdy potym obledwāl / tżekł Symonowi Piotrowi Iżsus: Sży: monte synu Jonāsw / miluieś że mie wiecey niżli a? A on mu powiedzial: Pānie ty znaś że cie milue. Tędy murżekł: Pās barauki moie.

16. Nżekł gemu podrūhż: Ssimone Jonuow / miluge: sli mne? Nżekł gemu: Dwssiem Pāne / ty wiżs że milugi tebe. Nżekł mu: Pasyż Verany mż.

Nżekł mu żācie znomu: Symonie synu Jonāsw miluieś że mie? A żasmuāl sic Piotr że mu thrzeć kroć żekł: Miluieś że mie? A powiedzial mu: Pānie tży wżytko więś / ty znaś że cie milue. Nżekł mu tedy Iżsus: Pāsże owce moie.

17. Nżekł gemu potżetij Ssimone Jonu / miluge: sli mne? Wżarmauł se Petr pro: to / że mu tżekł potżetij / Wsilu: gessli mne. W odpowżdel gemu: Pāne / ty znaś wśseck y wżcy / ty wiżs że tebe milugi. Nżekł gemu: Pasyż Dwce mż.

Żąthym mu potżecię żekł: Symonie synu Jonāsw miluieś że mie? A żasmuāl sic Piotr że mu thrzeć kroć żekł: Miluieś że mie? A powiedzial mu: Pānie tży wżytko więś / ty znaś że cie milue. Nżekł mu tedy Iżsus: Pāsże owce moie.

七

18 אמרין אמרין אמר
 לך דבר טלא הוות אמת
 לנפשו אמר הוות השני
 נמחק הוות לאיכא
 העבא אמת מן הדין ד
 הסאבת תבשוט אמרין
 נאמרין נאסור לך השני
 ויובלך לאיכא דלא אמת
 אמת:

*In Verità, in Verità io ti dico, Quan-
do tu eri picciolone, ti cingevi, e andavi
dove tu volevi: ma quando tu farai vec-
chio, flenderai le tue mani & Snaltro ti
cingerà, e condurrà dove tu non vorre-
sti.*

19 הָיָה כִּי אָמַר בִּיתָא
בְּאֵינָהּ מִתְּחִלָּה עֲתִיד
לְשִׁפֹּחַ לְאַלְהָא וְכַד אָמַר
הָלֹין אָמַר לָהּ תֵּא בְּתִירִי :

*E questo disse, significando di che
morte egli dauena glorificare Iddio, E del-
to ch'egli hebbe questo li dice, Seguitami.*

20 ואת בני שמעון ויהוא
ליתלמידא הו דרחם הו
ישוע דאתג בתייה הו
דגבל הו פחשמיתא על
הדיה דישוע ואמר מורי
מנח משלים לה;

*E Pietro risoltosi, vede seguire il
discipolo che IESU amava, il quale an-
cora ne la cena si posò sopra il petto di effo,
e disse, Signore chi è colui che ti tradisce?*

21 לְהַנְאִיךְ חֵץ בְּאַפָּה
אֲמַר לְיִשְׂרָאֵל מִדֵּי וְהִנֵּה
מִיָּה:

*Pietro dunque seduto costui, dice a
IESU, Signore e costui, che farà?*

22 אמר לה יטעץ און ע
עבד איהו דיקא דיקא
עד מה דאיהו איהו
מה לך איהו דיקא

*IESU ti dice, Se io Voglio ch'ei resti
insin à tanto che io Vengà: che n'has tu à
fare? Segui mi tu.*

七

וְאָמַר אָמֵן אֱלֹהֵי אֲדָמָה לָךְ בְּרוּךְ
בְּחַד אֲדָמָה מִתְנִיף וְהִתְהַלֵּכָה
אִיכָה אֲבִיָּה וְאִם הִזְקֶי
אֶת־יְדֶיךָ וְאַחַר יֵאָמֹר אֲדָמָה
יְלִיךְ אֶל־אֲשֶׁר לֹא תֵאָבֵד :

Decierto decierto tedigo que quando eras mas moco, cenniaſte, y yuas donde querias : mas quando ya fueres viejo, eſtenderas tus manos , y cennirthea otro, y paſſarte ha donde no querrias.

19 וְזֹאת אָמַר לְהָגִיד בְּמֶה מִנֶּחֱ
יִכְבֹּד אֶת אֱלֹהִים וּכְאֲשֶׁר אָמַר
אֶת־חֲדָבְרִים הָאֵלֶּה אָמַר לוֹ
בֹּא אַחֲרָי :

Y esto dixo, dando à entender conque muerte auia de clarificar à Dios. Y dicho esto, dizele, figueme.

20 וַיִּתְּהֶפֶךְ כִּיפָה וַיֵּרָא אֶת־
הַחֵלֶמֶד אֲשֶׁר אָהָב יִשׁוּעַ כִּי־
בֵּן אַחֲרָיו וַאֲשֶׁר יָשָׁב בְּמִסְכָּה
עַל־תְּוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֲדָנָי מִי־זֶה הוּא
הַמּוֹסֵר אֹתָךְ :

Buelto Pedro, vee à aquel Discipulo àl qual amaua Iesus, que seguia, el que tambien se auia recostado à su pecho en la Cena, y le auia dicho Sen-
nor, quien es el que re hà de entregar?

2) אֹתוֹ רָאָה בִּיפָּה וְאָמַר
לִישׁוּעַ אֲדֹנָי הִנֵּה הוּא מָלֵךְ :

Anfique, como Pedro vido à este, dize à Ie-
sus, Sennor, y este que?

22 אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ הֲאִם אֶרְצָה
לְקוֹלָתוֹ עַד כִּי אָבוֹא מִן הַיָּם
אֵת בּוֹא אַחֲרַי :

Dizele Iesus, Si quiero que el quede hasta que yo venga, que se teta à ti? sigue me tu.

741.

18. Ἀλλὲν ἀλλὲν λέγω σοι, ὅτι
ἢ ἐν ἑνὶ περὶ τοῦ ζώοντος σεαυτὸν καὶ
ἐν ἐκείνῃ ὅπως ἡθίλεις· ὅταν δὲ
γηράσῃς, ὅπαισιν πρὸς χεῖρας σου,
καὶ ἄλλοι σε ζώσιν, καὶ οἷός σου ὅπως
οὐ θέλεις.

En verité, en verite ie te dí, quand tu estois plus ieune, tu te ceignois, & allois où tu voulois : mais quand tu seras ancien, tu estendras tes mains, & vn autre de ceindra, & te menera où tu ne voudras pas.

19. Τὸ γὰρ οὗτο εἶπε σηματοῦναι πάλιν
θαυμάτω δοξάσῃ τὴν θρόν. καὶ τὸ γὰρ
εἰπὼν λέγει αὐτῷ, ἀπολέγῃ μοι.

Et cela dit-il signifiant de quelle mort il deuoit glorifier Dieu. Quand il eut dit cela, il lui dit, Sui-moi.

20. Ἐπιγραφαὶς δὲ ὁ πῶς
 ἔλαψεν τὸν μαθητὴν ὃν ἰσχυροῦ
 ἔσται, ἀποκαθάρσας, ὅς κεν ἀνέπε-
 σεν ἐν τῷ δέσπῳ. Ἐπὶ τὸ εἶδος αὐ-
 τῶν, ἀπὸ εἴπε, κύριον, τίς ἐστιν ὁ πε-
 ραδιόμενος;

Et Pierre se retournant vid le disci-
ple que Iesus aimoit, qui suiuoit: Le-
quel aussi s'estoit encliné au souper sur
l'estomach d'icelui, & auoit dit, Seigne-
ur qui est celui a qui il doit aduenir de
te trahir?

21. Tāṇi iḍḍiṇi o paṇḍa () ēṇa
taṇṇi iḍḍiṇi kupaṇa, iṭṭa () ṇi;

Quand donc Pierre le vid, il dit à Ie-
sus, Seigneur. Et cestui ci, quoy?

22. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔάν αὐ-
τὸν θέλω μὴν ἕως ἔρχομαι, τί
πρὸς σε; συ ἀκούε, ἔφη μοι.

Iesus lui dit, Si ie vueil qu'il demeure iusqu' à tant que ie viene, qu'en as tu à faire ? toi, sui moi.

18. Amen, amen dico tibi, cum esles iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo non vis.

Werelt/werelt I say unto thee: Whē thou wast young / thou girdest thy self / & walkedst whither thou wouldest: but whē thou shalt be old / thou shalt stretch forth thine hands / and another shall gird thee / and leade thee whither thou wouldest not.

19. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

And tis spake he / signifying by what death he should glorifie God. And whē he had said this / he saide to him / followe me.

20. Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est qui tradet te?

Then Peter turned about / & saw the disciple whom Iesus loved / following / which had also leaned on his breast at supper / and hat said / Lord / which is he that betrayeth thee?

21. Hunc ergo cum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

When Peter therefore saw him / he saide to Iesus / Lord / what shall this man doe?

22. Dicit ei Iesus, Si cum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

Iesus said unto him / If I will / he tarjeth till I come / what is it to thee: followe y me.

18. Warlich / warlich / ich sage dir / Da du jünger warest / gürtetest du dich selbst / vñnd wandelst wo du hin wolest. Wenn du aber alt wirst / wirst du deine Hände außstrecken / vñnd ein ander wirdt dich gürtē / vñnd führen / wo du nicht hin wilt.

Sandelige / sandeltige / Ieg siger dig / Der du vaast yng / giordede du dig self / oc vandrede huort du vilde / Men naar du bliffuer gammel / skal du vdrække dine Hender / Oc en anden skal giorde dig / oc føre dig did / som du icke vil.

19. Das saget er aber zu deuten / mit welchem todt er Gott preisen würde. Da er aber das gesaget / spricht er zu im / Folge mir nach.

Men der sagde hand at betegne / mer huad Døds hand skulde prise Gud. Oc der hand der sagde / siger hand til hannem / Folge mig efter.

20. Petrus aber wandte sich umb / vñnd sahe den Jünger folgen / welchen Iesus lieb hatte / der auch an seiner Brust am Abendessen gelegen war / vñnd gesaget hatte: HERR / wer ist der dich verräth?

Da vende Peder sig om oc saa den Discipel følge / som Iesus elskede / hvilken som oc laa paa hans Bryst i Aftensæden / oc haaffde sagt / HERR / Huo er den / som skal forraade dig?

21. Da Petrus disen sahe / spricht er zu Jesu: HERR / was soll aber dieser?

Der Peder saa denne / siger hand til Ihesum / HERR / huad skal da denne?

22. Iesus spricht zu im: So ich wil daß er bleibe / bis ich komme / was gehet es dich an? Folge du mir nach.

Ihesus siger til hannem / Dersom ieg vil at hand skal bliffue / indtil ieg kommer / huad kommer det dig ved? Folge du mig efter.

18. Gistē gistē prawiim to: bē / dokud gsh byt mladšy / o: pasowal gsh se / a chodijwal gsh kam agh chetl: ale fdyž se zstarās / wztáhneš ruce své / a ginh tebe opáš / a powede tē kam ty nechčes.

Záprawde záprawde powieš: dam tobie: Gdys mladšym byl / přepáso waleš se / y chodijšes kamsi kam / Lecž gdy se zstarzeješ / rokágnješ ruce twe / & tynčie o: páše / y přyzáseš gdišie me bedžieš chetl.

19. A to powědš / znamena: ge k craubn Smrti mēl ošla: witi Boha. A fdyž to powē: dēl / řekl gemu: Pod za mnau.

A toč mowil dawšiac znāc Pro: ra smrti ciamial wutielbie Bogā / A gdy to rzekł / powiedział mu: Pod za mna.

20. Swratiw se Petr / vžel toho Biednijska kteréhož milowal Gejšis / an gde za nim kterž odwočwal za Betešij na přesech geho / a byl řekl: PA: ne / kdo geš ten kterž tebe zra: diš?

Tedy Piotr obročiwšy se wy: zrał onęgo zwolennika / kteręgo milowal Iesus pozad idacego / & který se byl przywiczęrzy polo: žylnā pierśiach tego / y mowil: Pānie kterýž tebe zra: dza?

21. Protož toho fdyž vžel Petr / řekl Gejšisowi: PA: ne / co pak tento?

Tego tedy gdy wyzrał Piotr / rzekł Jezusowi: Pānie & ten co?

22. Řekl gemu Gejšis: Chyli ho tak nechati dokudž nepřijdu / co tobě potom? ty pod za mnau.

Powiedział mu Iesus: Jesli ta: chęci jeby zostal až przyjde / což tyhobie do tego? Ty idž za mna.

כא

23 וְנִבְּקָתָהּ הָיָה מִלְּמִידָא
בֵּית אֶחָא דְּהוּ תִּלְמִידָא
לֹא מֵאֵת יְשׁוּעָא דִּין לֹא
אָמַר דְּלֹא הָיָה מֵאֵת אֶלָּא
אוּ אֲבָא אֶתְּ דִּיקְנָא הָיָה
עַד-מָא דְּאֶתְּ אֶתְּ לֹךְ
מֵא לֹךְ :

Hor questa parola si sparse tra i fratelli, che quel discepolo non morrebbe, e nondimeno Iesus non gli disse, ch'ei non morrebbe: ma Sero voglio ch'ei resti infino a tanto ch'io venga, che n'hai tu a fare?

24 הָיָה תִּלְמִידָא דְּאֶסְהַד
עַל הָלִיוּ בְּלִהְיוּ נֹאף בְּתַב
הָלִיוּ וְנִדְעִינוּ חָנוּ דְּשִׁדְרָא
הִי סְהַדוּתָהּ :

Questo è quel discepolo che rende testimonianza di queste cose, e che l'ha scritte: e sappiamo che la sua testimonianza è vera.

25 אֵית דִּין אֶף אֶתְרִנְיָתָא
סְגִיָּא דְּעָבַד יְשׁוּעָא אֵילִין
דְּאֵלוּ חֲדָא חֲדָא מ
מִתְפַּתְּבוּ הָיָה אֶף לֹא הָיָה
עֲלֵמָא אֵיךְ דְּסִבֵּר אֶתְּ
סְפִיק הָיָה לְכַתְּבָא
דְּמִתְפַּתְּבוּ חָנוּ :

Ci sono etiamdio molte altre cose che Iesus fece, le quali se si scrivesse ad una per una, io penso che ne anco in tutto il mondo capirebbero i libri che sene scriverebbero.

שְׁלָם אֲנִיגְלִיוֹן קְדִישָׁא
פְּרוּוֹתָא דִּיחָנוּ
אֲנִיגְלִיסְטָא דְּמִלָּל
יוֹנָאִית בְּאַבְסוּס :

כא

23 וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַזֶּה בְּתִלְמִידִים
כִּי הַתִּלְמִיד הַהוּא אֵינְנוּ מֵת
יְשׁוּעָא לֹא אָמַר לוֹ כִּי אֵינְנוּ מֵת
כִּי אִם אִם אֶרְצָה לְקַוּוֹתוֹ עַד
כִּי אָבוֹא מֵהָאֵלֶּיךָ :

Salió pues este dicho entre los hermanos, que aquel Discipulo no auia de morir? y Iesus no le dixo, No morira: sino, Si quiero que el quede hasta que yo venga, que sereda á ti?

24 זֶה הוּא הַתִּלְמִיד הַמַּעֲיֵד עַל-
הָאֵלֶּה וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּה וַיִּדְעֵנוּ
כִּי אֱמֶת הִיא עֲדוּתוֹ :

Este es aquel Discipulo que dá testimonio de estas cosas, y escriuió estas cosas: y sabemos que su testimonio es verdadero.

25 וְהָיָה גַם אֲחֵרוֹת אֲחֵרוֹת רַבּוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה יְשׁוּעָא אֲשֶׁר אִם יִכְתֹּב
אֶתְּ חֵת אֶל-אֶחָת אֲוֹמַר אֲנִי
כִּי כָל-הָעוֹלָם לֹא יָכִיל אֶת-
הַסְפְּרִים הַיּוֹכְלוֹ לְהַכְתִּיב אֲמֵן :

Item, ay tambien otras muchas cosas que hizo Iesus, que si se escriuiessen cada vna por si, ni aun en el mundo pienso que cabrian los libros que se aurian de escriuir: Amen.

גְּשִׁלְמָה בְּשׁוֹרָת יְשׁוּעָא הַמַּשִּׁיחַ
בֶּן-אֱלֹהִים הַנִּכְתָּבָה עַל-יְדֵי
יוֹחָנָן הַמַּבְשֵׁר יוֹנִית :

κα.

23. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος αὐτοῦ
εἰς τὰς ἀδελφάς, ὅτι ὁ μαθητὴς
ὁκεῖ· ὅτι ὁ κύριος ὁποσὶν ἤσκησεν, καὶ ὁ κύριος
εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἡλῆς, ὅτι ὁ κύριος ὁποσὶν ἤ-
σκησεν ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἥλῳ μὲν εἰς
ἐρχομαι, τί περὶ σὺ;

Or ceste parole courut entre les freres, que ce disciple-la ne mourroit point. Toutesfois Iesus ne lui auoit point dit, Il ne mourra point: mais, Si ie vueil qu'il demeure iuiqu'à ce ie que viene, qu'en as-tu à faire?

24. Οὗτός ἐστι ὁ μαθητὴς ὁ μαρ-
τυρεῖ περὶ τούτων, καὶ γράφει ταῦ-
τα· καὶ εἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ
μαρτυρία αὐτοῦ.

*C'est ce disciple la qui rend tesmoi-
nage de ces choses, & qui escrit ces cho-
ses, & nous sauons que son tesmoignage
est digne de foy.*

25. Ἐστὶ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐ-
ποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἃ πῶς ἐὰν γράψω-
μαι καθ' ἑν, οὐ δύναμαι εἰπεῖν τὸ
σύνολον χωρὶς τοῦ γράφειν βί-
βλια, αἰμὲν.

*Il y a aussi plusieurs autres choses
que Iesus a faites, lesquelles estans escri-
tes de point en point, ie ne pèse point
que le monde mesme peult tenir les liu-
res qu'on e scriroit, Amen.*

Τὸ αὐτὸ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον
κατὰ Ἰωάννην.

23. Exiuit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit eis Iesus, Non moritur, sed, Si cum volo manere donec veniam, quid ad te?

Then whent this word abroad among y brethren / y this disciple / should not die. Yet Iesus said not to him / He shall not die: but if I will y he tarry till I come / what is it to thee.

24. Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec: & sci- mus quia verum est testi- monium eius.

This is that disciple / which testifi- fies of these things / and wrote these things / & we know that his testimo- nie is true.

25. Sunt autem & alia multa quae fecit Iesus: quae si scri- batur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eo qui scribendi sunt libros.

Now there are also many other things which Iesus did / y which if they should be written euery one / I suppose the worlde could not containe the booke that should be written / Amen.

F I N I S.

23. Da gieng eine rede auß vnter den Brüdern: Dieser Jünger stirbet nicht / Vnd Iesus sprach nicht zu im: Er stirbet nicht. Sondern so ich wil / daß er bleibe / biß ich komme / was ge- het es dich an.

Da giack en Tale vñ iblant Bröderne / Denne Dis- ciple dæter icke / oc Iesus sagde icke til hannem / Hand dæter icke / Men / om ieg vil / at hand skal bliffue / ind- til ieg kommer / Huad kommer det dig ved?

24. Diß ist der Jünger / der von di- sen dingen zeuget / vñnd hat diß ge- schrieben / vñd wir wissen / daß sein Zeugnis warhafftig ist.

Denne er den Discipel / som vidner om disse ting / oc screff dette / Oc vi vide / at hans Vidnissbyrd er sant.

25. Es sind auch vil andere ding / die Iesus gethan hat / welche / so sie solten eines nach dem andern ge- schrieben werden / achte ich / die Welt würde die Bücher nicht begreifen / die zu beschreiben weren.

Denne ere oc mange andre ting / som Ihesus gjorde / huilcke / det som de skulde bescriffuis / det ene effter det andet / da acter ieg / at Verden skulde icke be- gribe de Bøger / som skulde bescriffuis.

Ende des Euangeliums
S. Iohannis.

23. Wyssla řeč ta mezi bra- tři / Jeby Vědlní k ten neměl vñřiti. Ale neřekl by Iežíš / Jeby neměl vñřiti: než řekl / Chyť ho tak nechatí do lůdž nepřijdu / co tobě potom?

Atť to slovo vyslo miedzy brá- tři / on zvolenní me mial vñř- zeć / Aleć mu nie rzekl Iesus / Wie vñřzeć / Aleć teści dyć jeby został & z- przydeć / coż tobie do tego?

24. Toť gest Vědlní k ten / kterýž svědectví vydal o těch- to věcech / a napsal tyto věci: a víme že pravě gest svědect- ví jeho.

Then cť test on zvolenní k tomu svědectví o tých věcech / to wy- pisal / a wiemy že prawdziwe test svědectwo jego.

25. Gest pak zagiště y gi- ných mnoho věcí / kterých činil Ježíš / gesť o negsau zde psá- ny: kterých to konby mēly wisse- ctí / obzvláště psány byti (mám zato) Jeby tento Svět nemohl těch kněží přijíti.

Sať jeť seřez wlece tých věcí / y kore cymil Iesus / kore gdy- by maly być wřiti z osobně spí- sane / nť ruffic aby y sam svět o- gārnać mial ty věci / koreby o- tym psano.

Skonawá se Euangelium se-
psané od S. Jana.

ACTA APOSTOLORVM.

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI

דְּשִׁלְיָחָא:

עַל־יְדֵי לוקס מַבְשֵׁר הַקְדוֹשׁ:

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

הַבְּלָאִין א

אָמַר תְּבִנָּה קְדָמָיִךְ
כְּתוּבָה אֵין ת
תְּאֻפִּילָא עַל
כְּלָהִין אֵילִין דְּשָׂרֵי מְרֻ
יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְמַעַבְד
וּלְמַלְכוּ:

Noi habbiam fatto il primo ragiona-
mento a Teofilo, di tutte le cose che Iesus
prese a fare & insegnare.

2 עד מָה לְיוֹמָא הוּ
דְּבִה אֶסְתַּלַּק מִן בֵּיתָא
דְּבִיקָא הָיָא אֶבְרָהָם לְשִׁלְיָחָא
אֵילִין דְּגִבְרָא בְּרוּחָא
דְּקוֹדֶשׁ:

Infra a quel giorno che fu ricevuto in
cielo, poi ch'egli hebbe dati per lo Spirito
santo i comandamenti, a gli Apostoli ch'
egli hauea eletti.

3 הָבִין דְּאָרָא חֲדָא לְהוֹן
נְפִישָׁה בְּרַחֲמֵי מִן בֵּיתָא
דְּחַשׁ בְּאַתְרוּתָא סִגְיָתָא
בְּיוֹמֵי אַרְבַּעִין כַּד
מִתְקַוָּא הָיָא לְהוֹן וְאָמַר
עַל מַלְכוּתָא דְּאַלְהָא:

Aiguasi, s'era presentato ancor se-
stesso viuento (doppo ch'egli hebbe patito)
in molti segni, apparendo a loro, e parlan-
do del regno di Dio per quaranta giorni.

4 וְכַד אֶכְל עֲמָהוֹן לְחֶמְא
בְּקִדָּא אֶבְרָהָם דְּמִן אֲוִרְשָׁלַם
לְאָה וְכַד קִין אֶלָּא יְקוֹוִן
לְשׁוֹנְדִּיהָ דְּאַבְרָם הוּ
דְּשִׁמְעָתוֹן מִנִּי:

Et hauendoli raunati insieme, co-
mandò loro che non se partisseno di Ieru-
salem: ma aspettasseno la promessa dal
Padre, laqual voi haueste (disse) & dita
dame.

5 דִּיּוֹחָוּ אַעֲמִיד בְּמִיָּא
וְאַנְתוֹן תַּעֲמִידוֹן בְּרוּחָא
דְּקוֹדֶשׁ אֶלָּא בֵּיתָא יִנְמָתָא
סִגְיָתָא:

Perciò che Giovanni battezzò con ac-
qua, ma voi sarete battezzati con lo Spi-
to santo di qui a pochi giorni.

א

אָמַר תְּבִנָּה קְדָמָיִךְ
כְּתוּבָה אֵין ת
תְּאֻפִּילָא עַל
כְּלָהִין אֵילִין דְּשָׂרֵי מְרֻ
יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְמַעַבְד
וּלְמַלְכוּ:

A Vemos primero hablado, o Theophilo de to-
das las cosas que Iesus començó a hazer y a en-
senñar.

2 עד־הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹ לָקַח וְצִוָּה
לְתַלְמִידִים אֲשֶׁר בָּחַר בָּם בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ:

Hasta el dia que auiendo dado mandamien-
tos por Espiritu Sancto a los Apostoles que esco-
gió, fue recibido arriba:

3 וְאֲשֶׁר לָהֶם חֻקִּים אֵת נְפִשׁוֹ
חִי אַחֵר בְּעוֹתָיו וּמַמְרוּרָיו
בְּאַתְרוּת רַבּוֹת אַרְבַּעִים יוֹם נִרְאָה
אֵלֵיהֶם וְאָמַר עַל־מַלְכוּת
אַלְהִים:

A los quales, despues de auer padecido, se
presentó biuo en muchas prueuas, apparecién-
doles por quarenta dias, y hablandoles del Rey-
no de Dios.

4 וּבְהַקְהֵלָם צִוָּה אֹתָם לֵאמֹר
לְמוֹשֶׁה מִירוּשָׁלַם כִּי אִם
לֹא תִעָזְדוּ וְלִקְוֹת אֶת־מַלְאָכֹת
אֲבֵי אֲשֶׁר שִׁמְעָתוֹהָ מִמֶּנִּי:

Y juntandolos, les mandó, que no se fues-
sen de Ierusalem; mas que esperassen la promessa del
Padre que oystes, dize de mi.

5 כִּי יוֹחֲנוֹן טָבַל בַּמַּיִם וְאַתָּם
תִּטְבְּלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אַחֲרַי יָמִים
לֹא רַבִּים:

Porque Ioan à la verdad baptizó en agua,
mas vosotros sereys baptizados en Espiritu San-
cto despues de estos no muchos dias.

ΚΕΦ ΑΛ. α.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον
ἐποίησεν αὐτῷ πάλιν
τῶν αὐτῶν θεοφιλε, ὡς ἤρ-
ξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε
καὶ διδάσκειν.

Nous auons fait le premier traite,
o Theophile, touchant toutes les choses
que Iesus s'est mis a faire & à enseigner:

2. Ἀρχὴ τῆς ἡμέρας ἐν τῇ ἀλάμῳ
τοῖς ἀποστόλοις διὰ τοῦ πνεύματος ἁ-
γίου, ὃς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη.

Jusques au iour qu'il fut receu en
haut, apres auoir donné mandemens
aux Apostres par le Saint Esprit, les-
quels il auoit eueux.

3. Οἱς καὶ παροίστηται ἰαυτὸν ζῶν-
τα μὲν τὸ παρὸν αὐτὸν, ἐν πολλαῖς
σημασίαις δι' ἡμερῶν ποσάρα-
κτα ὅτι ἐν ὁμῳ αὐτοῖς, καὶ
λέγων τοῖς αὐτοῖς τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ.

Ausquels aussi apres auoir souffert,
il se representa loimême viuant, avec
plusieurs approbations, estant veu par
eux par quarante iours, & parlant des
choses qui appartiennent au royaume de
Dieu.

4. Καὶ συναλίσσοντες αὐτοὺς παρήγα-
γεν αὐτοῖς δόγμα ἱεροσολύμων μὴ
χωρίζεσθαι. ἀλλὰ περιμένειν τὴν
ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκού-
σατε μου.

Et les ayant assemblés, leur com-
manda qu'ils ne se departissent point de
Ierusalem, mais qu'ils attendissent la
promesse du Pere: Laquelle, dit il, vous
auez ouie de moy.

5. Ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ἐν
ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν
πνεύματι ἁγίῳ οὐ μὴ πολλὰς ταύ-
τας ἡμέρας.

Car Iehan à baptizé d'eau, mais
vous serey baptizés du Saint Elprit,
dans peu de iours.

N

6 הגוין דין פד פגישין ש
שאליהי נאמרין לה פרו
או פהנא ובנא מפגנא
אנת מלכותא ליסרגיל :

*Hor essendosi essi ravunati, il doman-
davano, dicendo, Signore, restituiras tu in
questo tempo il regno ad Israel?*

7 אמר להון הו לא הנת
דילכון הדא למדע ובנא
או ובנא דאפא ס
בשולטנא דנבשה :

*Et egli disse loro, Non s'appartiene a
voi conoscere i tempi ne le stagioni, cho il
Padre ha posto ne la sua propria potestà.*

8 אלא פד תאתא עליכון
רוחא דקודשא תקבלון
חילא ותהוון לי סהדר
באורשלים ובכלה יהוד
ואף בית שמריא ועד-מא
לסיפיה דארעא :

*Ma voi riceverete la Virtù de lo Spi-
rito Santo che soprauerà in voi : e sarete
mi testimoni in Ierusalem, e in tutta la
Giudea e Samaria & infir a l'estremum
de la terra.*

9 ופד הליו אמר פד חוין
לה אסתלק ועגנא ק
קבלתה נא תבסי מן
עיניהון :

*E dette ch'egli hebbe queste cose, su-
alzato su, vedendo essi : & vna nuvola
lo leuo de gli oechij loro.*

10 ופד חיריו הו בפשמיא
פד הו אול הוה אשתבחו
תריו גבריו קומיו לותהוון
בלבשה הורא :

*E mentre che, andandosi egli, essi
stavano a riguardar fissamente in cielo,
ecco, due homines s'appresentaron loro
dananti in veste blanche.*

11 ואמרין להון גברא
גלילא מנא קומיו אנתון
ותיריו פשמיא הנא ישוע
האסתלק מוכון לשמיא
הכנא יאתא איך מן
פחותיהי דסלק
לשמיא :

*Iquali ancor dissero, Homines Gali-
lei, che state voi a riguardare in cielo?
Questo Ezechi, che da voi partendosi, sta-
to ricenuto in cielo, così verrà a come voi
l'haneto veduto andar sene in cielo.*

N

6 ל-י אלה אשר גקחלו יחד
שאלו לו לאמר אדני פאיזה עת
תקים את מלכות ישראל :

*Entonces lorsque se auian juntado le pregun-
taron, diciendo, Sennor, restituyras el Reyno a
Israel en este tiempo?*

7 ונאמר להם לא נאיה לכם
לדעת ומנים ועתים אשר
שם האב לבדו בשלטון :

*Y dixoles, No es vuestro saber los tiempos o
las fazones que el padre puso en su sola potestad.*

8 כי-נאם תקחו את גבורת
רוח הקדש התבא אליכם ממרום
ותהיו עד ג' שנים בירושלים וגם
בכל-יהודה ושומרון ועד קצו
הארץ :

*Mas recibireys la virtud del Espiritu Sancto
que vendra sobre vosotros, y sermecheys rettigos
en Ierusalem, y en toda Iudea, y Samaria, y hasta
lo postrero dela tierra.*

9 ובאשר אמר את האלה
בראיהם נשא ונעלה ועזר לקחו
מעניהם :

*Y auiendo dicho estas cosas, Viendo lo ellos
fue alçado : y vna nuue lo recibió, y lo quitó de
sus ojos.*

10 ובהביטם אל-השמים
בעלותו והנה שני אנשים קמו
אליהם בבגדים לבנים :

*Y estando ellos con los ojos puestos en el ci-
elo entretanto que el yua heaqui, dos varones se
pusieron junto a ellos en vestidos blancos.*

11 והנחה אמרו אנשי הגליל מה
עומדים אתם ופליטים אל-
השמים וה ישוע ההעלה ממכם
אל-השמים כה יבוא באשר
חזיתוהו לעלות אל-השמים :

*Los quales tambien les dixeron, Varones
Galileos, que estays mirando al cielo? este Iesus
que ha sido tomado arriba de vosotros al cielo,
ansi vendra, como lo aueys visto yr al cielo.*

α.

6. Οἱ μὲν δὲ συνελθόντες ἐπη-
ρώτων αὐτὸν λέγοντες· κύριε, εἰ καί
τῷ χρόνῳ πύττω δόξα καὶ δυνάμις τῇ
βασιλείᾳ τῷ Ἰσραὴλ;

*Eux donc estans assembles l'inter-
roguèrent, disans, Seigneur, sera ce en
ce temps-ici que tu restabliras le royau-
me à Israel?*

7. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὑ-
μῶν ἐστὶ γινώσκειν ἡμέρας καὶ ἡμέρας
ὅ πατὴρ ἐθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.

*Mais il leur dit, Ce n'est point à vous
de cognoistre les temps ou les saisons
que le Pere a mises en sa propre puis-
sance.*

8. Ἀλλὰ λαμβανέτωσιν ὑμεῖς τὴν
ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ'
ὑμᾶς, καὶ ἰσαδί μοι μαρτυρεῖτε ἐν
τῇ ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ
καὶ σαρμαρίᾳ καὶ ἕως ἰσραὴλ τῆς
γῆς.

*Mais vous receurez la vertu du
Saint Elprit venant sur vous & me le-
rez témoins tant en Ierusalem qu'en
toute Iudee, & Samarie, & iusques au
bout de la terre.*

9. Καὶ ταῦτα περὶ αὐτῶν, βλέποντων
αὐτῷ ἐπὶ ῥῆθι, καὶ νεφέλῃ ὑψέλα-
βεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τοῦ ἐφ' ἡμετέρων αὐ-
τῶν.

*Et quand il eut dit ces choses il fut
esleué, eux le regardans, & vne nuée le
soustenant l'emporta de deuant leurs
yeux.*

10. Καὶ αἰς αὐτὸν ἰσχυρότερος ἦσαν οἱ
τὸν οὐρανὸν περιδιδόντες αὐτόν, καὶ
ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρεστήκεισαν αὐ-
τῷ ἐν ἐσθίῃ λευκῇ.

*Et comme ils auoyent les yeux fi-
chés vers le ciel, lui s'en allant, voici deux
hommes se presenterent deuant eux en
vestemens blancs.*

11. Οἱ δὲ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι,
τί ἐσθίετε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρα-
νόν; ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ'
ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ὅπως ἰσχύ-
σεται ὁν πρόσωπῳ ἐν ἰουδαίᾳ αὐτῶν
περιδιδόντες εἰς τὸν οὐρανόν.

*Lesquels aussi dirent, Hommes Ga-
lileens, pourquoy vous arreztez-vous
regardans au ciel? Ce Iesus-ici, qui a e-
sté esleué en haut d'auec vous au ciel,
viendra ainsi que vous l'auez contem-
plé allant au ciel.*

CAP. I.

Das I. Capitel.

Kapitola I.

6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël.

When then therefore were come together, they asked of him, saying, Lord, wilt thou at this time restore the kingdom of Israel?

7. Dixit autem eis, Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.

And he said unto them, It is not for you to know the times, or the seasons, which the Father hath put in his own power.

8. Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ.

But ye shall receive power of the holy Ghost, when he shall come upon you: and ye shall be witnesses unto me both in Jerusalem, and in all Judea, and in Samaria, and unto the uttermost part of the earth.

9. Et cum hæc dixisset videntibus illis elevatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum.

And when he had spoken these things, while they beheld, he was taken up: for a cloud took him up out of their sight.

10. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis.

And while they looked stedfastly toward heaven, as he went, behold, two men stood by them in white apparel.

11. Qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Which also said, Ye men of Galilee, why stand ye gazing into heaven? This Jesus which is taken up from you into heaven, shall so come, as ye have seen him go into heaven.

6. Die aber/so zusammen kommen waren/ frageten ihn/ vnd sprachen: HERR/ wirst du auffdise Zeit wider auffrichten das Reich Israel?

Men de som vore komne tilsammen/ spurde hannem at/ oc sagde HERR/ Vilt du paa denne tid oprette Israels Rige igen.

7. Er aber sprach zu ihnen: Es gebüret euch nicht zu wissen Zeit oder Stunde/ welche der Vater seiner Macht fürbehalten hat.

Hand sagde til dem/ Eder bør icke at vide tid eller stund/ huilcke Faderen beuared til sin mact.

8. Sondern jr werdet die Krafft des heiligen Geistes empfangen/ welcher auff euch kommen wirdt/ vnd werdet meine Zeugen sein/ zu Jerusalem/ vnd in ganz Judea vnd Samaria/ vnd bis an das ende der Erden.

Men i skulle anamne den hellig Aands krafft/ som skal komme paa eder/ Oc i skulle vere mine Vidne i Jerusalem/ oc i gantske Judea oc Samaria/ oc indtil Jordens ende.

9. Vnd da er solches gesagt/ ward er auffgehoben zusehens/ vnd eine Wolcke nam ihn auff für ihren augen weg.

De der hand dette sagde/ bleff hand opløst/ at de saae der paa/ oc en Sky tog hannem op saar deris øyen.

10. Vnd als sie ihm nachsahent gen Himmel fahrend/ sihe/ da stunden bey ihnen zween Männer inn weissen Kleidern.

De der de saae effter hannem/ at hand foer op i Himmelen/ see/ da stode tho Mend hof dem i huide Klæder.

11. Welche auch sagten: Ihr Männer von Galilea/ was stehet ihr/ vnd sehet gen Himmel? Diser Jesus/ welcher vonn euch ist auffgenommen gen Himmel wirdt kommen/ wie ihr ihn gesehen habt gen Himmel fahren.

Huilete der oc sagde/ I Mend aff Galilea hui staa i/ oc see til Himmelen? Denne Iesus/ som er optagen fra eder til Himmelen/ skal komme/ lige som i haaffue seet hannem fare til Himmelen.

6. Dni pal fdyz se dyli fessli/ tazyliho rfauce: PANE/ tens toli zas zase namratijss fralo/ wstwił Izrahelste?

A tak ont sbedsy sie/ pytał go mówiac: Panie żali w tym czasie naprawiś Erołstwo Izraela sie.

7. V fell gim: Nenił wassē wēc/ abyłste znali čas nēb chwiłe/ kterēz položyl Otec w mocy swē:

Ależ on rzekł do nich: Nieważ ście rzeczyć znacie czas y chwile/ które Ociec w swej władzy mocy položyl.

8. Ale przigmetecie moc Duchā Swatēho prichāzēgęcyho na was/ a budete mi świadkowē ne toliko w Geruzalemē/ ale takē we wssiem Iudstwu y w Samarij/ a aż do posledniych končin zemi.

Ale weźmiecie moc Duchā swiętego gdy przyjdzie na was/ y będziecie mi świadkami w Jeruzalem/ y we wsszym Iudzi/ y w Samaryi/ y do ostatnich kończyn.

9. A fdyz to powēděl/ ani na to hleděl/ wzhůru wzdwizłen gest: a oblak přiml gen od gegich stěl.

A tho rzekł/ gdy on patrzał/ li podniesion ręk/ a obłok porwał go od oczu ich.

10. A fdyz ja nim hleděl do Nebe: A dwa Mużij postawili se wēdłē nich w bilym rause.

A gdy tak patrzał oczy swe podnosił w niebo/ a oustąpił/ oto dwa mężowie stałż staneli przy nich w białych barach.

11. Kterijżto řekli: Mużij Galilegřstij/ co stojíte hledjce do Nebe? Tento Geřijss/ kterijż wzał gest od was do Nebe/ tak přijde/ pařž widěl gdauchho do Nebe.

A którzy też rzekli: Mężowie Galilejczy przyciężcie stoćcie patrząc w niebo? Ten Jezus który wżgore wzięt jest od was w niebo/ takżci przyjdzie takosie widzieli go. od czego do nieba.

N

12 וַיָּמָן בָּתֵּר בְּכֹן הַכּוֹר
לְהוֹן לְאַחֲרָשִׁים מִן טוֹרָא
דְּמִתְקַרְא דְּבֵית נִיתָא
דְּאִיתְהִי עַל צִיב אֲוִרְשָׁלַם
וּפְרִיק מִנָּה אֵין שְׂבָעָא
אַסְטִדּוֹן :

*Allora essi feno ritornarano, in Ieru-
salem dal monte che si chiama d'Oliueto,
ilqual è presso à Ierusalem al camino d'un
sabbato.*

13 וַיָּמָן בָּתֵּר דְּעֵלּוֹ סִלְקוּ
לְהוֹן לְעֵלִיתָא הִי בְּהוֹן
הוּוּ בַּהּ בְּטָרוֹס וַיִּיחָנּוּ
וַיַּעֲקוֹב וַאֲנָדְרָאוֹס
וּפִילִפּוֹס וְתוֹמָא וּמַתִּי
וְכַרְתּוֹלֵמֵי וַיַּעֲקוֹב בֶּר
חֶלְפִי וְשִׁמְעוֹן טַגִּי
וַיְהוּדָה בֶּר יַעֲקוֹב :

*E come furono entrati dentro, sal-
irono in un alta sala, doue stauano Pietro
e Iacopo, e Giouanni & Andrea, Filippa
e Tomaso, Bartolomeo e Mattheo, Iacopo
d'Alfeo, e Simon Zeloto, e Iuda fratello di
Iacopo.*

14 הָלִין פְּלִהוֹן אֲפִתְרָא
אֲמִינִין הוּוּ בְּצִלִיתָא
בְּחָדָא נִבְשׁ עִם נִשְׂאֻעִם
מִרְיָם אִמָּה דְּיִשׁוּעַ וְצַ
אֲחֵיהִי :

*Tutti questi d'un medesimo animo
perseuerauano ne l'orazione, e ne preghi
con le donne, e con Maria madre di Iesù,
e co i fratelli di esso.*

15 וּבְהוֹן בְּנוֹמִתָא הַנּוֹיָקָם
שְׁמִיעוֹן פֶּאפָּא מַצְעֵרָא
פִּלְמִינָא אִית הַנּוֹיָקָם
הַמּוֹן בְּנִשְׂאֻעִם דְּאֲנִשְׁ
אֵין מִאָּא וַאֲסִרִּין וַאֲמֵר :

*In questi giorni Pietro leuandosi su
nel mezzo de discipoli, (perche quisi era
vna moltitudine insieme di circa cento e
venti persone) disse.*

16 אָבְרָא אַחִין וְדָק הוּא
דִּיחְמִלָּא פִּתְבָּא אִינֵי
דִּקְדָּם אֲמֵר דּוֹחָנָא
דְּקוֹרְשָׁא בְּבִימָה דְּדִלִיד
עַל יְהוּדָא הוּוּ דְּהַנּוֹיָקָם
מִדְּבַרְגָּא לְהַנּוֹיָקָם דְּאַחֲרֵי
לְיִשׁוּעַ :

*Humini fratelli, ei bisognaua che
l'adempresse questa Scrittura, che lo Spi-
rito santo habuua predetta per bocca di
Dauid, parlando di Iuda, che fu guida
a quelli che presero Iesù.*

N

12 אָוֹ הַכּוֹר אֶל־יְרוּשָׁלַם מֵהָר
הַתְּקַרָּא הַר הַחַיִּיתִים אֲשֶׁר קָרוֹב
אֶל־יְרוּשָׁלַם דֶּרֶךְ הַשְּׁבָעָה :

*Entonces boluieron se à Ierusalem del Mon-
te que se llama el Oliuar, el qual esta cerca de Ie-
rusalem camino de vn Sabbado.*

13 וּבְאֲשֶׁר בָּאָה אֶל־הָעִיר עֲלֹה
אֶל־הָעֵלִיתָא אֲשֶׁר בָּהָּ הָיוּ מְקוּיִם
כִּיפָּה וַיַּעֲקֹב וַיִּוְחָנָן וַאֲנָדְרָאוֹס
פִּילִפּוֹס וְתוֹמָה בֶּר־חֶלְפִי וּמַתִּי
יַעֲקֹב בֶּר־אֶלְפִי וְשִׁמְעוֹן קַנְיָא
וַיְהוּדָה בֶּר־יַעֲקֹב :

*Y entrados, subieron al cenadero, donde e-
stauan, Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres, y Philip-
pe, y thomas, Bartholomey y Mattheo, Iacobo de
Alpheo, y Simon el Zeloso, y Iudas de Iacobo.*

14 כָּלֵם הָאֵלֶּה הָיוּ מְעוֹדְדִים
יַחְדוֹ בְּתַפִּלָּת וּבְתַחֲנוּנִים עִם
הַנְּשִׁים וְעִם מִרְיָם אִם יִשׁוּעַ
וְעִם אֲחֵיהִי :

*Todos estos perseuerauán vnánimes en ora-
cion y ruego con las mugeres, y con Maria la ma-
dre de Iesus, y con sus hermanos.*

15 וּבְיָמֵם הָאֵלֶּה קָם כִּיפָּה
בְּחֹךְ הַתְּלִמִּידִים וַיֹּאמֶר וַיְהִי
קָהֵל שְׁמוֹת יַחְדוֹ כְּמוֹ מִנָּה
וַיַּעֲשִׂרֵם :

*Y en aquellos dias Pedro, leuandose en
medio de los hermanos, dixo, (y era la compan-
na junta como de ciento y veynte por nombre.)*

16 הָאֲנָשִׁים אַחִי צִדִּיק הוּא
לְהַמְלִיכָא אֶת הַכְּתָב הַזֶּה אֲשֶׁר
מִקְדָּם אֲמָרָה רֹחַ הַקֹּדֶשׁ בְּפִי
דָּוִד עַל־יְהוּדָה אֲשֶׁר הָיָה
מִדְּרִיךְ אֹתָם אֲשֶׁר תִּפְשׂוּ אֶת־
יִשׁוּעַ :

*Varones hermanos, conuino que se cum-
plesse esta escriptura, laqual dixo antes el Espi-
ritu Sancto por la boca de Dauid, de Iudas, que fue
la guia de los que prendieron à Iesus.*

α.

12. Τὸν ὄντα σπείσαν εἰς ἱερου-
σαλὴμ δὸς τῆς τοῦ καλὸν μὲν ἐ-
λαιῶν, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ
σαββάτου ἔχον ὁδόν.

*Adonc ils s'en retournerent en Ie-
rusalem de la montagne qu'on appelle
des Oliuiers, qui est près de Ierusalem,
le chemin d'un Sabbat.*

13. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, εἰσέβησαν εἰς
τὴν ὑπερῶν, ἣ ἦσαν καταμύοντες
ὁ, π. πέτρος, καὶ ἰάκωβος, ὁ ἰω-
άννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος, ὁ
θαμᾶς, βαρθολομαῖος, καὶ ματ-
θαῖος, ἰάκωβος ἀλφαῖν παῖς
σίμων ὁ ζηλωτῆς, καὶ ἰούδας ἰακώ-
βου.

*Et quand ils furent entrés, ils mon-
terent en vne chambre haute, où de-
meuroyent Pierre & Iaques, Iehan &
André, Philippe & Thomas. Barthe-
lemi & Mattheu, Iaques fils d'Alphee,
& Simon Zelotes, & Iude frere de Ia-
ques.*

14. Οὗτοι πάντες ἦσαν μετὰ σκαρ-
πεύωντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευ-
χῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ
μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῖς.

*Tous ceux-ci perseueroyent d'un
accord en priere & oraison avec les fem-
mes, & Marie mere de Iesus, & avec les
freres d'icelui.*

15. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις
ἀναστὰς πέτρος, ὁ μισθὸν μα-
θητῶν εἶπεν (ὡς π. ὁχλὸς ὁνομά-
ται ἐπὶ πταυτῶ, ὡς ἐκάρη ἐκείνη).

*Oren ces iours-la Pierre se leua au
milieu des disciples (& la estoit assem-
blee vne compagnie d'environ six vin-
gts personnes) & dit.*

16. Ἄνδρες ἀδελφοὶ ἰδὲ πληρο-
θῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ὡς
προφήτε το πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει
ἐν ματθ. δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γρο-
μῆς ὁδηγῶν τοὺς συλλαβεῖν τὸν ἰη-
σοῦν.

*Hommes freres, il falloit que ceste
Escriture fust accomplie, que le saint
Esprit auoit predite par la bouche de
Dauid touchant Iudas, qui a esté la gui-
de de ceux qui ont prins Iesus:*

CAP. I.

12. Tunc reversi sunt Ierosolymam à monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem, sabbathi habens iter.

Then returned they vnto Ierusalem / from the mount that is called the mount of Olives / which is nere to Ierusalem / containing a Sabbath dayes journey.

13. Et cum introissent in coenaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus & Iohannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

And when they were come in / then went vp into an upper chamber / where abode both Peter / and James / and Iohn / and Andrew / Philippe / and Thomas / Bartholomew / and Mattheu / James the sonne of Alpheus / and Simon Zelotes / and Iudas James brother.

14. Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus eius.

These all continued with one accord in prayer / and supplication with the women / and Marie the mother of Iesus / and with his brethren.

15. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (erat autem turba hominum simul, terè centum viginti.)

And in those dayes Peter stood vp in the middes of the disciples / & said / (now the number of names that were in one place / where about an hundred and twenty.)

16. Viri fratres, oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehendunt Iesum.

Ye men and brethren / this Scripture must needs haue bene fulfilled / which the holy Ghost by the mouth of David spake before of Iudas / which was guyde to them that tooke Iesus.

Das I. Capittel.

12. Da wandten sie vmb gen Jerusalem / von dem Berge / der da heisset der Delberg / welcher ist nahe bey Jerusalem / vnd ligt ein Sabbather weg davon.

Da vende de sig om til Jerusalem fra det Bierge / som kaldis Oliebierge / huilcket der er nær haff Jerusalem / oc ligger en Sabbaths vey der fra.

13. Vnd als sie hinein kamen / stiegen sie auff den Söller / da denn sich enthielten / Petrus vnd Iacobus / Iohannes vnd Andreas / Philippus vnd Thomas / Bartholomeus vnd Mattheus / Iacobus Alphei Sohn / vnd Simon Zelotes / vnd Iudas Iacobi.

De der de komme ind / stigede de op paa Søffet / oc bleffue der Petrus oc Iacobus / Iohannes oc Andreas / Philippus oc Thomas / Bartholomeus oc Mattheus / Iacobus Alphei søn / oc Simon Zelotes / oc Iudas Iacobi.

14. Dife alle waren stets beyeinander einmütig mit beten vnd flehen sampt den Weibern vnd Maria der Mutter Iesu / vnd seinen Brüdern.

Diffe vaare stedje entrecteliche til sammen met Wen oc formanelse / met Quindern / oc Maria Ihesu Moder / oc hans Brodre.

15. Vnd in den tagen trat auff Petrus vnter die Jünger / vnd sprach: (Es war aber die Schare der Namen zu hauffe bey hundert vnd zwainzig.)

De i de dage / traadde Petrus op iblant Disci, plene / oc sagde / Men Staren ved Ræffen / vaar til, samme ved hundred oc tiue.)

16. Ihr Männer vnd Brüder / es muste die Schrift erfüllet werden welche zuvor gesagt hat der heilige Geist / durch den Mund David / von Iuda / der ein Fürgänger war / derer die Iesum fiengen.

I Mend oc Brodre / Scrifften skulde fuldcommis / huilcken den hellig Aand for saade / ved David / Mund om Iuda / som vaar deris ledsagere / der grebe Ihesum.

Skutkome

Kapitola I.

12. Tedy nawrátili se zase do Geruzaléma od hory kteryž slove Oliuejská / kteráž jest vzdálij od Geruzaléma cesti dne gednoho.

Tedy siewrocili do Jeruzalém od gory ktera zowa Oliwna / co jest daleko Jeruzalém / thak daleko jakoby Szabath chodu.

13. A když se nawrátili / wessli do wrechnischo přibytiku domu / kdež přebýwal Petr a Jan / Jakub a Ondřej / Filip a Thomáš / Bartholoměj a Matthaus / Jakub Alfeiw / a Symon Zelotes / a Judas Jakubův.

A kdy wessli / wstapili na sale kedy mješkali Piotr / y Jakub / y Jan / y Andrzej / y Filip / y Thomáš / Bartholomej / y Mattheus / Jakub syn Alfeusow / Symon Zelotes / y Judas Jakubow brát.

14. Ty wssychni byli trwagijce gednomyslně na modlitbě s ženami / a s Maryši Matkau Gejssowau / y s Bratřimi.

Či wssycky trwáli z godniená modlitwie y prošbach s ženami / y s märke Jezusowa / y s bráćiaci so

15. W těch dnech / powstaw Petr y prosił Bratřij / řekl: (a byl počet lidij jako sto a dwadzeci.)

W tychże tam czasiech powstawy Piotr w prośbách zwolens nich / rzekł: (a było ich w łupie miánowicie tam na onym mtey scitakoby sto y dwadziecia.)

16. Mužij Bratřij / musylo se naplniti Pismu / kterž powěděl Duch Swatý skrze usta Dawida / o Gidassowi / kterž byl wůdce těch kterijž gijmali Gejssie.

Mężowie bracia / potrzebác sie było wypełnić pismu / które opowiedział Duch święty przez usta Dawidowe / o Judaszu który był przewodnikiem w drodze o nim co poimáli Jezusa.

א

17 מטול דמנא הוא עמו
ואיר-ה הוא לה בסנ-
בתשמשתא הדא :

*Periochi egli era stato messo in nume-
ro con essonoi, & haueua ottenuta la sua
parte di questo ministerio.*

18 הנא הו דקנא לה
הריתא מן אגרא דחטיתא
ונפל על אפניה על ארעא
ואתפרי- מן מצעתה
ואתאשד כלה גוה :

*Hor esso acquistò vn campo per la mer-
ced de l'iniquità : & essendosi appiccato,
crepo pel mezzo, e si sparsero tutte le sue
interiora.*

19 והי הדא אתהיער-
לכלהון דעמרון באורשלם
והכנא אתקרית קריתא
הי בלשגה דאתרא חקל
דמא דאיתנהי תורגמה
קורית דם :

*Ilche è stato noto à tutti quelli che ha-
bitano in Ierusalem : in modo che quel
campo è stato chiamato nè la lor propria
lingua, Aceldama, cioè, campo di sangue.*

20 בתיב גיר בספרג-
דמומורא דדירה תהנא
חרבא ועמור לא יהנא פה
ותשמשתא נסב אחריו :

*Imperochè egli è scritto nel libro de-
Salomi, Sta la sua habitatione deserta, e
non sia chi habbiti in essa. Et l'episcopato
suo pigliò vn altro.*

21 ולוא הי הכיל לכדמו
הליו גברג- דהו עמו
פהנא וקנא כלה דבה על
נפק עליו מרו יסוע :

*Bisogna dunque di questi huomini
che hanno conuersato con essonoi, tutto'l
tempo che il Signor Iesv hebbo tra noi
continua conuersatione.*

22 דאקה מן מצמודיתא
היוחן עד מא לומ-
דאסמלק מן לנתו דהו
יהנא עמו סהדג-
דקמיתא :

*Cominciandosi dal battesimo di Gio-
uanni insin al giorno, che partendosi da
noi, fu riceuuto in cielo, che qualcun di
loro sia insieme con noi testimonio de la
sua resurrectione.*

א

17 כ' נשא ראשו עמנו ונשא
את-גורל הכהנה הולאת :

*El qual era contado con nosotros, y tenia
fuerte en este ministerio.*

18 וזה קנה את שדה ממכיר
דשעה ויחנק ונפרש בתוך וישפכו
כל-מעיו :

*Este pues adquirió el campo del salario de
iniquidad, y colgando se rebentó por medio, y
todos sus intestinos se derremaron.*

19 ויודע לכל שוכני-ירושלים בן
אשר גקרא השדה תהנא בלשונם
חקל-דמא זה הוא שדה הדם :

*Y fue notorio à todos los moradores de Je-
rusalem, de tal manera que aquel campo seà lla-
mado en su propria lengua Aceldamah, que es
Campo de fangre:*

20 כ' נכתב בספר תהלים תהי
טידתם ושמיה באתהליהם אל-
והי יושב ופקדתו קח אחר :

*Porque estó escripto en el libro de los Psal-
mos, Sea hecha desierta su habitacion, y no aya
quien more en ella. Ytem, Tome otro su Obis-
pado.*

21 לכו צריך מן האנשים
האלה הנקהלים אתנו בכל עת
באשר בא ויצא בנו אדונינו
ישוע :

*Conuiene pues que de estos varones que han
estado juntos con nosotros todo el tiempo que
el Sennor Iesus entró y saliò entre nosotros.*

22 מחל מטבילת יוחנן עד
היום אשר לקח ממנו עד
תקומתו להיו'ת עמנו אחד מן-
האלה :

*Comencando desde el Baptismo de Ioan, ha-
sta el dia que fue tomado arriba de entre no-
sotros, vno seà hecho testigo con nosotros de su re-
surrecion.*

א.

17. "Οτι κατηριθμημένος ὡς αὐτῶν
ἡμῶν, καὶ ἔλαχε τὸν κληρὸν τῆς δια-
κονίας πώτης.

*Car il estoit du nombre avec nous,
& auoit receu sa part de ceste admini-
stration.*

18. Οὗτος μὲν οὖν ὡς ἐκτήσατο χω-
ρίον ἐκ τῆς μιᾶς τῆς ἀδικίας, καὶ
πελώης γυμνοῦ (ἐ) ἐλάκησε μέσσει,
& ἐξέχυθη πάντα τὰ σπλάγχνα
αὐτοῦ.

*Icelui doncs'estant acquis vn champ
de loyer de meschanceté, & s'estant
precipité, s'est creue par le milieu, &
toutes ses entrailles ont esté espandues.*

19. Καὶ γινώσκοντες ἡγμένον πᾶσι τοῖς
κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ. ὅτι κλη-
θῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ
διαλέκτῳ αὐτῶν, ἀκeldama, τὰ-
τίσι, χωρίον αἱμάτων.

*Ce qui a esté cognu de tous les ha-
bitans de Ierusalem : tellement que ce
champla a cetté appelle en leur propre
langage, Haceldama, c'est à dire, Le
champ du sang.*

20. Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλ-
μῶν. ἡγήτω ἡ πτωλίς αὐτῶν ἐρη-
μος, & μὴ ἔσῃ ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ.
καὶ τὸν ὀπισκοπῶν αὐτῶν λάβοι
ἕτερον.

*Car il est écrit au liure des Pseau-
mes, Que sa demeure soit deserte, &
qu'il n'y ait nul qui y habite. Item. Qu'
vn autre prene son administration.*

21. Δὲ οὖν ὡς συνεληθόντων ἡμῶν
ἀνδρῶν ἐν παντί χρόνῳ, ἐν ᾧ ὁ σὴλ-
γη καὶ ἐξήλθι ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος
ἰησοῦς.

*Il faut donc que d'entre ces hommes
qui se sont assemblés avec nous tout le
temps que le Seigneur Iesus est alle &
venu entre nous.*

22. Ἀρχόμενον δὲ τῆς βαπτί-
σματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας
ἧς ἀνεληφθῆναι αὐτὸν ἡμῶν, μαρτυρεῖ-
σθαι ἀναστάντα αὐτὸν γινώσκοντες αὐτῶν
ἐν αὐτῷ.

*Commencant dès le Baptisme de
Iehan, iusqu'au iour qu'il a esté enleué
d'avec nous, que quelcun d'entr'eux soit
testmoin avec nous de la resurreccion.*

CAP. I.

17. Qui connumeratus erat in nobis & sortitus est sortem ministerii huius.

For he was nombred with vs / & had obtayned fellowship in this ministration.

18. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis; & suspensus cepit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.

Hee therefore hath purchased a field with the reward of iniquitie; and when he had throwen downe him selfe headlong; he brast a sunder in the middes; and all his bowels gush'd out.

19. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem: ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Hael dama, hoc est ager sanguinis.

And it is knowne unto all the inhabitants of Ierusalem / in so much; that that field is called in their owne language; Ael dama; that is; The field of blood.

20. Scriptum est enim in libro Psalmorum, Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui habitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter.

For it is written in the booke of Psalms; Let his habitation be voyde; and let no man dwell therein; also; Let another take his charge.

21. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore quo intravit & exivit inter nos Dominus Iesus.

Wherefore / of these men which have companied with vs; all the time that the Lorde Iesus was conversant among vs.

22. Incipiens à baptismo Iohannis usque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum existis.

Beginning from the baptisme of Iohn; unto the day that he was taken up from vs; must one of them be made a witnes with vs of his resurrection.

Das I. Capitel.

17. Denn er war mit uns gezehlet / vñnd hatte diß Ampt mit vñns überkommen.

Thi hand vaer cald mer off / oc haßde anammiet dette Embede mer off.

18. Diser hat erworben den Acker vñnd den vngerechten Lohn / vñnd sich erhencft / vñnd ist mitten enßwen geborsten / vñnd all sein Eingeweide außgeschütt.

Denne forhuersede Ageren for den werfertige Løn / oc hengde sig / oc brast mit i thu / oc alt hans Inuol vdueldis.

19. Vñnd es ist kunth worden allen / die zu Ierusalem wohnen / also / daß derselbige Acker genennet wirdt auff ihre Sprache / Hael dama / das ist Blutacker.

De der er kuhdgiorf saar alle / som bo i Ierusalem / saa / at den samme ager kaldis paa deris Maal / Hael dama / det er en Blodager.

20. Dennes stehet geschrieben im Psalmenbuch: Ire behausung müsse wüst werden / vñnd sey niemand der darinnen wohne. Vñnd sein Bistumb empfahe ein ander.

Thi der staar screffuit i Psalme bogen / Deris Bolig skal blißue øde / oc der skal ingen vere som der vdi skal bo / De en anden skal tage hans Biscops dæme.

21. So muß nun einer vñter diesen Männern / die bey uns gewesen sind / die ganze zeit über / welche der HErr Iesus vñter vñns ist auß vñnd eingegangen.

Saa skal nu en aff disse Mænd / som haßue været hos oss / den ganckte tid offuer / der vor HERR Ihesus gick vdi oc ind hos oss.

22. Von der Tauffe Iohannis an / biß auff den Tag / da er von uns genommen ist / ein Zeuge seiner Auferstehung mit uns werden.

Fra Iohannis Daab / indtil den tag / der hand bleff tagen fra oss / vere te Vidne til hans opstandelse mer off.

Capitola I.

17. Kterhž byl přičten k nám a byl došel Josu posluhowá; nij tohoto.

Abowiemci byl polcejon mtes dypnas / y dostal byl cjarstki tego vzedu.

18. A on zagist obdržal pole ze mzdy nepravosti / a oběš se / rozpukl se na dvě / y wnyš kydla se wsseta sířewa geho.

A přetož on dostal byl poley žnaly mizlosčiwego / a ovlášť se ho rozpukl se na dvě / y wnyš nely rzewa tego.

19. A to známo učiněno gest wšem přebhwažicim w Jeruzalémě: tak že gest nazwáno pole to Jazykē gegich Acheldemach, to gest / Pole krwe.

A tak to gest wpsytim mtes skřiacim w Jeruzalem / tak iž nā zwano pole ono wlasnym ich rzy / ktem Ael dāma to gest Pola krwe.

20. Psáno gest zagist w kni hach Psalmowch: Buidž přijbytel geho pustý / a nebud kdoby přebhwal w něm. Abi stupstwiž geho mezmi giny.

Abowiem nāpisano w kni hach Psalmow: Niechay beože mteřka nie tego opustošone / a nlech nle nie bedže kto by w nim mieřkal / y přetoženstwo to meřchay wezmie drugi.

21. Protož i těch mužůw (kterhž gsau s námi obcowali po wšelich čas / w něm ž přebhwal mezy námi Pán Gěhřis.

A thāc pōtrzebā z tych mēzo w ktorzy sie znāmi zlaćytrpo wšy rēk then cžās / takō Pan Jezus sprawował wżad swoj miedzy nāmi.

22. Počaw od křtu Janowa až do dne w kterémžto wzat gest od nās) muß geden swed / kem byti s námi wšřřisenti geho.

Poczawšy od křtu Janowa / go / a ž do rego dnia w ktorzy test wšřřeku gorze od nās / aby ieden z nich byl znāmi zwiāduē smārth wy ch wřřāniā tego.

א

23. ואקיימו תריין ליוסק
דמתקרא בר שבת
ואשתמי יוסתוס
ולמתין:

Allora effine constitueron due, cioè Ioseph chiamato Barsabas, che per soprannome si chiamava Iusto, e Mattia.

24. ופד צליו אמרו אנת
מדינא ידע דפלכותא דכל
הוא חד אינא דגבא אנת
מו הליו תריהון:

Et faciendo oratione dissero, Signore, tu che conosci cuori di tutti, mostra qual di questi due tu habbia eletto.

25. דהו יקבל פסגא ד
דתשמיטא ושליוחותא
דמנה ברוך יהודא דינאול
לה לאתרה:

A pigliar la sorte di questo ministerio, & apostolato, da qual Gruda è caduto per andar sene al luogo suo.

26. וארמיו פסגא וסלקת
למתין ואתמני עם חד
עסר שליחא:

Poi gittarono le sorti loro, e cadde la sorte sopra Mattia: e fu aggiunto al numero de gli undici Apostoli.

ב

1. וכד אתמליו יומתא
דפנטקוסטגא פד פנישין
הון פלהון אכחדא:

Quando poi fu venuto il giorno de la Pentecoste, erano tutti di vno accordo in medesimo luogo.

2. הוא מן שליחא מן
שמיא קלא איד דרוחא
עיוותא ואתמלי הון
מנה פלה פיתא הו דבה
יתבין הון:

Et in vno subito si fece vn suono dal cielo, como d'vn forte vento impetuosamente mosso: e riempì tutta la casa donde essi erano a sedere.

3. ואתחיו להון לשגא
דמתפלגין הון איד גורא
ויתבו על חד מנהון:

Et apparuerò loro de le lingue spartite, come di fuoco, e posaronsi sopra ciascun di loro.

4. ואתמליו פלהון ברוחא
דקודשא ואקבו הון
לממללו בלשון לשון איד
בוא דרוחא יחב הון להון
לממללו:

E così furon tutti ripieni di Spirito Santo, e cominciarono a parlare in diuersi linguaggi, secondo che lo Spirito daua loro a parlare.

א

23. ופעמידו שגא אנשים את
יוסק הקרא בר שבת וגם
צדיק ואתמתיא:

Y fennalaron a dos: a Ioseph, que se llama Barsabas, que tiene por sobre nombre el Iusto, y a Matthias.

24. ויתפללו לאמר יהוה אנת
הוא הבוחן לבות כלם הבה
תמים ותגידה נא את אחד
אשר בחרת בו משניהם:

Y orando, dixeron, Tu sennor, que conoces los coraçones de todos, muestra qual escoges de estos dos.

25. לקחת את גורל כהנה הוואת
המשלח מאשר סר יהודה
ללכת למקומו:

Para que tome la suerte de este ministerio, y del Apostolado, del qual rebelló Iudas por yrse a su lugar.

26. ויתנו גורלם ויפול הגורל
על מתין וגמנה את עשתי
עשר תלמידים:

Y pusieron les las suertes: y cayó la suerte sobre Matthias, y fue contado con los onze Apostoles.

ב

1. ובהמלא את יום התמשים
יום יהוה כלם גקהלים יחדו:

Y como se cumplieron los dias de las Siete semanas, estauan todos vnanimis juntos.

2. ותהי פתאם משמים שאון
כמו רוח קדים עזה והמלא את
כל הבית אשר ישבו בה:

Y de repente vino vn estruendo del cielo como de vn viento vehemente que venia con impetu, el qual hinchio toda la casa donde estauan sentados.

3. ונראו להם לשונות גפלות כמו
אש כי ישב על איש איש מהמה:

Y aparecieron les vnas lenguas repartidas como de fuego, que se assió sobre cada vno de ellos.

4. והמלאו כלם ברוח הקודש ויתחלו
לדבר בלשונות אחרות כאשר
נתן להם הרוח להביע:

Y fueron todos llenos de Espiritu Sancto, y començaron a hablar en otras lenguas, como el Espiritu Sancto les daua que hablasen.

א.

23. Καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσήφ τὴν κα-
λέμουν βαρσαβὰν, ὃς ἐπεκλήθη
ἰστὸς, καὶ ματθίαν.

*Lors ils en presenterent deux, assa-
uoir Ioseph appellé Barsabas, (qui estoit
sur nomme Iuste) & Matthias.*

24. Καὶ προσεβόησαν ἀλλήλοις εἰπὼν,
σύ κύριε καρδιογνώστη πάντων, ἀ-
νάδειξον ἐκ τούτων ἡμῶν ἕνα,
ὃν ἐξελέξω.

Et en priant dirent, Toy Seigneur, qui cognois les cœurs de tous, monstre lequel de ces deux tu as esleu.

25. Λαβὼν τὴν κλήρον τῆς διακον-
ίας ταύτης, καὶ διαπελῆς, ἐξ ἧς πε-
ρεβήϊσθας περιβλήσῃς εἰς τὸν τό-
πον τὸν ἰδίον.

*Afin qu'il prene la part de ce mini-
stere & Apostolat, dont Iudas s'est de-
stourné pour s'en aller en son lieu.*

26. Καὶ ἔδωκαν κλήρας αὐτοῖς, καὶ
ἔπεσεν ὁ κλήρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ
συγκαταψηφίσθη μετὰ τῶν ἑδέκα
ἀποστόλων.

*Adonc ils ietterent le sort d'iceux:
& le sort cheut sur Matthias, qui d'vn
commun accord fut mis au nombre de
onze Apostles.*

Κ Ε Φ Α Λ. 6.

Καὶ ὅτε τῷ συμπληρῶνται ταῖς
ἡμέραις τῆς πεντηκστής, ἦσαν
ἀπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ αὐτῷ τό-
πῳ.

*Et comme le iour de la Pentecoste
s'accomplissoit ils estoient tous d'vn
accord en vn mesme lieu.*

2. Καὶ ἐγένετο ἄφην ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ ὡς ἄνεμος φερομένης πυρρῆς
βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶ-
κον ὃς ἦσαν καθήμενοι.

*Lors soudainement il se fit vn son
du ciel comme d'vn vent qui souffloit en
vehemence, lequel remplit toutela mai-
son où ils estoient assis.*

3. Καὶ ὡφθησαν αὐτοῖς διαμε-
μελόμεναι γλώσσαι ὡς ἡ πυρρῆς,
ἐκαστὸς ἐπ' ἑαυτὸν ἑστῶς.

*Et leur apparurent des langues de-
parties comme de feu, & se pola sur vn
chacun d'eux.*

4. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες
πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἤρξαντο
λαλεῖν ἑαυτοῖς γλώσσας, καθὼς
τὸ πνεῦμα εἰδοὺς αὐτοῖς διποφθεῖν
μεῖν.

*Dont ils furent tous remplis du
Saint esprit, & commencerent à par-
ler langages estranges, ainsi que l'Esprit
leur donnoit à parler.*

23. Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus: & Matthiam.

And then presented two, Ioseph called Barsabas, whose surname was Iustus: & Matthias.

24. Et orantes dixerunt, Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum.

And they prayed / saying / Thou Lord / which knowest the heartes of all men / shew whether of these two thou hast chosen.

25. Accipere locum ministerii huius & Apostolatus, de quo pravaricatus est Iudas ut abiret in locum suum.

That he may take the roome of this ministration and Apostleshippe / from which Iudas hath gone astray / to go to his owne place.

26. Et dederunt sortes eis: & cecidit fors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis.

Then they gaue forth their lottes: and the lot fell on Matthias / and he was by a common consent counted with the Eleuen Apostles.

ET cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco.

And when the day of Pentecost was come / they were all with one accord in one place.

2. Et factus est repente de caelo sonus, tanquam aduentis spiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant sedentes.

And suddenly there came a sound from heauen / as of a rushing and mighty wind / and it filled all the house where they sate.

3. Et apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum.

And there appeared vnto them cloven tongues / like fire / and it sate vpon each of them.

4. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

And they were all filled with the holy Ghost / & began to speake wth other tongues / as the Spirit gaue them utterance.

23. Vnd sie stelleten zwen Ioseph genant Barsabas / mit dem zunamen Iust vnd Matthiam.

De de stickete Iho / Ioseph som kaldis Barsabas / met der tilnaffn Iustus / oc Matthiam.

24. Beteten / vnd sprachen: Herr / aller Herpenskündiger / zeige an / welchen du erwahlet hast vnter diesen zweyen.

Wade oc sagde / HERRE / som kender alle Herter / giff til kende / huilken du haffuer vdualt aff disse tho.

25. Daß einer empfahet disen Dienst vnd Apostelampt / davon Judas abgewichen ist / daß er hingienge an seinen ort.

At en fand anamme denne Dienste oc Apostels Embede / som Judas vigele fra / at hand gick bort til sin sted.

26. Vnd sie wurffen daß Los über sie / vnd das Los fiel auff Matthiam / vnd er ward zugeordnet zu den eilff Aposteln.

De de kaste Laad mellem dem / oc Laaden faldt paa Matthiam / De hand bleff sticket til de Elffue Apostle.

Vnd als der tag der Pfingsten erfüllet war / waren sie alle einmütig beyeinander.

Der Pindag vaar fuldkommen / vare de alle en-dreccelige tilfammen.

2. Vnd es geschach schnell ein brausen vom Himmel / als eines gewaltigen Windes / vnd erfüllet das ganze Haus / da sie saßen.

De der stede hastelige ic Bulder aff Himmelen / som ic veldigt Vær / oc opfyldede det ganske Huse / som de sade.

3. Vnd man sahe an ihnen die Zungen zertheilet / als weren sie Feurig / vnd er sahte sich auff einen jeglichen vnter ihnen.

De mand saa Tunge at stillige paa dem / som de haffde verit gloendis / De hand sette sig paa huer besynderlige aff dem.

4. Vnd wurden alle voll des heiligen Geistes / vnd fiengen an zu predigen mit andern Zungen / nach dem der Geist inen gab außzusprechen.

De de bleffue alle fulde aff den hellige Aand / De begynnte at predicke met andre Tunge / effter som den hellige Aand gaff dem v^d at sige.

23. Tehdy postawili dwa / Ioseffa kterh^z slaul Barsabas / kterh^z měl přijmij Spravedlivh^z : a Matěge.

A przetoż postawili dwu / Iosefa ktorego zwano Barsabas / a ktory miał przewiśko Sprawiasliwy / y Matciea.

24. A modlitve se řekli: Ty PANE / kterh^z znáš srdce vsch^z / okáž / kterh^z z nich vyvolíš gednoho / i tčho dwau.

Matvili tedy modlitve: Ty Pánie ktory znáš serce vsch^z / okáž nám ktoregoś obrat / z tych dwu.

25. Aby přinál mįsto přisluhovanį tohoto Apostola / swij / z něh^z gest wypadl / Si dāś / aby odšel na mįsto swě.

Aby wzial dżal wzedu tego y Apostolstwa. ed ktorego sie obladzil Iudaś / aby odşedł na miejsce swe.

26. V dali gim Los: V spadl Los na Matěge / y přičten gest k počtu gednācti Apostolů.

A thāf položyl losy ich / y padl los na Matciea / ktory zā spolnym wśech / zwolentem / przylac zon iel k ten jedennāctie Apostolom.

A Kd^z se nāplnilo dnij Pa: / desāte / byli wśh^z cni spolu na gednom mįstě.

A gdy przychodzil dzień pśedzie śiaty / byli wśh^z cy zgodmē nā rednym mįstcu.

2. V stal se rychle / wuf s Neba nako přichazegijccho wětru prudkcho / a naplnil wěstřen dūm kdež byli sedijce.

Tehdy sie zstahl / zpretkz nieszum / iakoby przypadaniego wiatru gwałtownego / ktory y nāz pelnil wśh^z dom kedy siedzieli.

3. W okazali se gim rozdiśnij Jazykowě / nako ohniwį. V posadil se nā kāždēm / nich.

W okazali sie im rozdiślone iezyki nā Estalkognia / ktory stānā nā kāždym / nich.

4. A naplnēni gśau wśh^z cni Duchem Śwātym / a počali mluwiti rozlićnymi Jazyky / Jāz Duch Śwātý dāwal gim wymławati.

A thāf nāpelniēnt sa wśh^z cy Duchem śwīetym / a poczeli mōwīc obcemi iezyki / iāko im Duch on dāwal wymawiac.

ד

5 אית הוּא דִּין צְבָרָה
דְּעִמְרִין בְּאוּרִשְׁלַם דְּדִחְלִין
מִן אֱלֹהָ יְהוּדִיָּא מִן כָּל
עַמֵּמָא דְּתַחֲתָא שְׁמַיָּא :

*Et erano de Giudei che habitavano
in Ierusalem, huomini p̄ di tutte le na-
zioni che son sotto il cielo.*

6 וְכַד הָיָא קֵלָא הוּא פְּגִישׁ
כָּלָה עַמָּא וְאַשְׁתַּגֵּשׁ מְטוּל
דְּשִׁמְעַת הוּא אֲנֵשׁ אֲנֵשׁ
מִנְהוֹן דְּמִמְלָלִין הוּן
כְּלָשְׁגִיהוֹן :

*Et essendo scitta questa voce, concor-
se la moltitudine, e rimase confusa: per-
cioche ciascuno gli sedeva parlare nel suo
proprio linguaggio.*

7 תְּהִירִין הוּן כְּלָהוֹן
וּמִתְדַמְרִין כִּד אֲמִרִין חַד
לְחַד הִלִּין כְּלָהוֹן
דְּמִמְלָלִין לֹא הָא גְלִילִיָּא
אֲבָן :

*Et tutti stupivano, e marauigliauansi,
dicendo fra loro, Ecco, tutti costor che
parlano, non son eglino Galilei?*

8 אֵיכְנָא חָנָן שְׁמַעִין חָנָן
אֲנֵשׁ אֲנֵשׁ לְשִׁנָּה דְּבָהּ יִלְדִין
חָנָן :

*E come gli sediamo ciascun di noi par-
lare nel proprio linguaggio, nelqual noi
siamo nati?*

9 פְּרִתּוּנָא וּמִדְּנָא
וְאַלְגִּנָּא וְאַלִּין דְּעִמְרִין
בִּירַת נְהִרִין יְהוּדִיָּא
וְקִפְדִּיקָא וְדִמְן אֲתִרָה
דְּפִנְטוּס וְדִאֲסִיָּא :

*Parti e Medi & Elamiti, e che habi-
tano ne la Mesopotamia, e ne la Giudea
e Cappadocia, Ponto, & Asia.*

10 וְדִמְן אֲתִרָה דְּפִרִיָּא
וְדִפְּמִבּוּלִיָּא וְדִמְצִרִין
וְדִאֲתִרִיָּא דְּלִבְיָא
דְּקִרִיָּא לְקִרִיָּא וְאַלִּין
דִּאֲתוּ מִן רְהוּמָא :

*Frigia e Panfilia, Egitto, e ne la parti
de la Libia, che è presso à Cirene, e fore-
stieri Romani.*

11 יְהוּדִיָּא וְגִירָה וְדִמְן
קִרִיָּא וְעִרְבִיָּא הָא שְׁמַעִין
חָנָן דְּמִמְלָלִין כְּלָשְׁגִין דִּילִן
תְּדַמְרִתָּה דְּאַלְהָא :

*Giudei ancora, e Profeliti, Cretesi &
Arabi: noi gli sediamo parlar ne le nostre
lingue le cose magnifiche di Dio:*

ב

5 וַיְהִי בִירוּשָׁלַם שׁוֹכְנִים
יְהוּדִים אֲנָשִׁים חֲסִידִים מְכֹל-
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם :

(Moruan entonces en Ierusalem Iudios va-
rones religiosos de todas las naciones que estan
debaxo del cielo:)

6 וְכַאֲשֶׁר גָּהָה קוֹל הָיָה וַיִּקְהַל
רַב הָעָם וַתִּתְכַבֵּל חֲכֻמָּתָם כִּי
שָׁמְעוּ אִישׁ אִישׁ כִּי בִלְשׁוֹנוֹ
מְדַבְּרִים הָמָּה :

Y hecho este estruendo, junto se la multitud
y estauan confusos, porque cada vno ios oya hab-
lar su propria lengua.

7 וַיִּבְהֲלוּ וַיִּתְמָהוּ לֵאמֹר אִישׁ אֶל-
רֵעֵהוּ הֲנֵה הִלָּא אֱלֹהֵי הַמְּדַבְּרִים
כָּלָם גְּלִילִים הָמָּה :

Y estauan todos attonitos, y marauillados,
diziendo los vnos à los otros, Veys, no son Gali-
leos todos estos que hablan?

8 וַאֲיִכְכָּה אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים אִישׁ
אִישׁ בְּאַתְרָהּ הַלָּשׁוֹן אֲשֶׁר גּוֹלְדָנוּ
בָּהּ :

Como pues los oymos nosotros hablar ca-
da vno en su lengua en que somos nacidos?

9 אֲנָשִׁי פָּרַת וּמְדִי וְעִילָם
וְהַשׁוֹכְנִים בְּאַרְם נְהִרִים
בִּיהִידָה וְכַפְתּוֹר אֶלְסָר וְאַסִּיָּא :

Parthos, y Medos, y Perfas, y los que habita-
mos en Mesopotamia, en Iudea, y en Cappadocia
en el Ponto, y en Asia.

10 וּפְרִיָּא וּפַמְפִּילִיָּא וּמִצְרִים
וְגִבּוּלֵי פוּט אֲשֶׁר אֶל קִיר וְגִרִים
מִרְהוּמָה :

En Phrygia, y en Pamphilia, En Egypto, y en
las partes de Aphrica que esta de la otra parte de
Cyrene, y Romanos estrangeros.

11 יְהוּדִים וְחַוְשָׁבִים כְּרִתִּים
וְעִרְבִים אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים אִתְּמָם
לְמַלְל בִּלְשׁוֹנֵיהֶם אֲתִדְּוִלוּתָם
אֱלֹהִים :

Y Iudios, y conuertidos, Cretenses, y Ara-
bes, los oymos hablar en nuestras lenguas las
marauillas de Dios.

ג

5. Ὅπου δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοί-
κωντες ἰσραῖλοι ἀνδρες ἀλαβῆς
ἀπὸ παντὸς ἔθνους ᾧ ὑπὸ τοῦ οὐ-
ρανοῦ.

Or auoir-il des Iuifs leiournans en
Ierusalem, hommes deuots, de toute
nation qui est sous le ciel.

6. Γενομένης ᾗ τῆς φωνῆς πού-
της συναχθεὶς ὁ πᾶς ὄχλος ἐ συνεχύ-
θη, ὅτι ἕκαστος ἑκάστου τῆς ἰδίᾳ δια-
λέκτῳ λαλοῦντων ἀλλήλοις.

Après donc que le bruit en fut fait,
vne multitude vint ensemble, laquelle
fut tout eueue, pourtant qu'vn cha-
cun les oyoit parler en son propre lan-
gage.

7. Ἐξίστατο ᾗ πάντες καὶ ἰθὺ
μαζόν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐκ
ἰδοὺ πάντες ἑπὶ αἰσιν οἱ λαλοῦν-
τες γαλιλαῖοι;

Dont tous estoient estonnés, & s'es-
meruilloient disant l'un à l'autre: Voi-
ci tous ceux ci qui parlent, ne sont ils
par Galileens?

8. Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἑκά-
στου τῆς ἰδίᾳ διαλέκτου ἡμῶν, ἐν ᾗ
ἐγενήθημεν;

Comment donc vn chacun de nous
les oyons nous parler en nostre propre
langage, auquel nous sommes nés?

9. Πάρθοι καὶ μέδοι καὶ ἐλαμίται,
καὶ οἱ κατοικοῦντες τῇ μεσοποτα-
μίᾳ, ἰσραῖλοι καὶ καππαδοκί-
αι, πόντοι, καὶ τὴν ἀσίαν.

Parthiens, & Mediens, & Elamites,
& nous qui habitons en Mesopotamie,
& en Iudee, & en Capadocce, Ponto &
Asie.

10. Φρυγίαν καὶ παμφυλίαν,
αἰγυπτιον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης ἧ
καὶ κυρηνέω, καὶ οἱ ἐπισημαῖοντες
ῥαμφοῖ.

Et Phrygie, & Pamphilie, en Egy-
pte, & parties de Libye, qui est à l'en-
droit de Cyrene, & nous qui nous re-
nons à Rome.

11. Ἰσραῖλοι καὶ προσήλυτοι, κρη-
τικὴ καὶ ἀραβίς, ἀκούομεν λαλοῦν-
των ἀλλήλοις ἡμετέραις γλώσ-
σαις τὴν μεγαλῆα τῶ θεοῦ.

Tant Iuifs que Profelytes, Cretains
& Arabiens, nous les oyons patler cha-
cun en nos propres langes les choses ma-
gnifiques de Dieu.

5. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudei, viri religiosi ex omni natione quæ sub celo est.

And there were dwelling at Jerusalem Jewes / men that feared God / of every nation vnder heauen.

6. Facta autem hac voce convenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes.

Now when this was noised / the multitude came together / and were astonished / because that every man heard them speake this owne language.

7. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nōne, ecce, omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt.

And they wondered all / and marvelled / saying among themselves / Whether these are not all they which speake / of Galilee?

8. Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?

How then heare we every man our owne language / wherein we were borne?

9. Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam.

Parthians / & Medes / & Elamites / and the inhabitants of Mesopotamia / & of Judea / & of Cappadocia / of Pontus / and Asia.

10. Phrygiam, & Pamphylia, Aegyptum & partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenen, & advenæ Romani.

And of Phrygia / & Pamphylia / of Egypt / and of the partes of Libya / which is beside Cyrene / and strangers of Rome.

11. Iudæi quoque & Proselyti, Cretes, & Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

And Jewes / and Proselytes / Cretes and Arabians: we heard them speake in our owne tongues the wonderfull workes of God.

5. Es waren aber Jüden zu Jerusalem wohnend / die waren Gottsförchtige Männer / auß allerley Volck / das vnter dem Himmel ist.

De der vaare Joder beendis i Jerusalem de vaare Gudsfrættige Mend / aff allehonde Folck / som er vnder Himmelen.

6. Da nun die stimme geschach / kam die menge zu sammen vñnd wurden verfürcht / denn es höret ein jeglicher / daß sie mit seiner Sprache redten.

Der denne rost nu skede / kom Almuen tilsammen / oc de bleffue vnderlige / Thi huer hørde det / at de talede det hans Maal.

7. Sie entsakten sich aber alle / verwunderten sich / vñnd sprachen vntereinander: Sihe / sind nicht dise alle die da reden / auß Galilea?

De forferdedis alle / forundrede sig / oc sagde til huer andre / See / ere icke alle disse / som tale aff Galilea.

8. Wie hören wir denn ein jeglicher seine Sprache / darinnen wir geboren sind?

Hvorledes høre vi da / huer sit Maal / som vi ere fødte vdi?

9. Parther vñd Meder / vñd Elamiter / vñd die wir wohnen in Mesopotamia / vñd in Judea / vñd Cappadocia / Ponto vñd Asia.

Parther oc Meder / oc Elamiter / oc vi som bo i Mesopotamia / oc vdi Judea / oc Cappadocia / Ponto oc Asia.

10. Phrygia vñd Pamphilia / Egypten / vñd an den enden der Lybien bey Cyrenen / vñd Außländer von Rom.

Phrygia oc Pamphylia / Egypten / oc mod Lybien ende haff Cyrenen / oc Vdlendinge aff Rom.

11. Jüden vñd Jüdengeossen / Creter vñd Araber / wir hören sie mit vnsern Zungen die grossen Thaten Gottes reden.

Joder oc Jodernis Tilhengere / Creter oc Araber / Vi høre dem tale Guds store vnderlige Gerninger / med vore Tungaer.

5. V byli w Geruzalēm přebhagijce Židē / mužij nábožnij ze wšelitého národu ktes ržj pod Nebem gest.

A byli w Jeruzálem mješťasťacy žydowie / ludjie bogobojni / ze wšego národu tych ktorzy sa pod niebem.

6. A když se stal ten hlas / sešlo se množstwj / a na myšlímámeno gř / neb ge slyšal geděnkazdy / ani mluwj nazýkem geho.

Gdy sie tedy tak wśeć wśećesť / zbiežalo sie množstwo ludzi / y slyšalo sie w nich záměstěnit / že každý slyšal wlastnim słowm ięzyk em ony mowíace.

7. V bálí se wšpěćni / a diwili se spolu / řkauce mezy sebau: Wśak an tito wšpěćni křećij mluwj Galilegšćij gśau?

A wśmestěwáli sie wśpěćy / a dziwowali sie mowíac iedni do drugich: Jákž to oći wśpěćy ktorzy mowíame sa Galilegšćij?

8. A kteraž mi slyšime geděnkazdy nazýf swjz / w křerěmž gśme zrodili?

Jákž my tedy slyšime w nich káždy słow wlastny ięzyk / w ktorzy mežmy sie zrodili?

9. Partstij a Medstij / a Elamistij / a křećij přebhagij w Mesopotamij w Židowstwu a w Kapadocij / w Pontu a w Azij.

My Parthowie / Medowie / y Elamitowie / y ktorzy mješťkami w Mesopotamij / w Židjie / w Kapadocij / w Pontie / y w Azij.

10. W Frygij a w Pamphylilij / w Egypťe a w křaginách Libie / kteraž gest wedle Cyrenu / a hořit Azijmaně.

w Frygij / w Pamphylie / w Egypťe / y w křonach Libie / kteraž podlegla Cyrene / y my přyzchoditě křymscy.

11. Žide a wnowěna Wjšan obráćenij / Křećstij a Arabstij / slyšeli gśme ge azí mluwj nazýf nashym / welikě wěćy Božij.

Žydowie / y nowo do žydostwa přyztawiaacy Křećstij / y my Arabšćij / slyšime je mowíace ięzyki něšemi zácne rěćy o Bogu.

ב

12 מתדמיון הווי דין כ
כלהו ותנידיו פד אמריו
חד לחד דמנא הי הדנ
צבותנ :

*Tutti dunque stupivano, e mara-
gliavano, dicendo l'un a l'altro, Che vuol
dir questo.*

13 אחרנא דיו ממיקו
הנו פהו פד אמריו הליו
מאריתא אשתיו ודוריו :

*Altri facendosi bene beffe, dicevano,
Costor son pieni di mosto.*

14 ובתר פו קם שמעון
באפא עם חד
שליחיו וארים קלה ואמר
להו צברנא יהודנא
וכלהו דעמריו באורשלם
הדא תמידע לכו וצותו
מלי :

*Ma Pietro che stava li con li undici,
alzò la sua voce, e parlò loro, dicendo,
Huomini Giudei, e voi tutti che habita-
te in Ierusalem, stamai noto questo, e date
orecchie a le mie parole.*

15 לא גיר איכנא
דאנתיו סבריו הליו דיו
דהא עדמא להשא תלת
אמיו שציו :

*Perche costor non sono ebbri, come
voi pensate: conciosia che egli è la terza
hora del giorno.*

16 אלנא הדנא הי
דאמירא ביואל גבא :

*Ma questo è quel che è stato detto per
il Profeta Joel.*

17 יהוא ביומנא קרנא
אמר אלהא אשוד דוחי
על כל פסר ויתנבון פניכון
ובנתכון וגדודיכון
חוננא יחוו וקשישיכון
חלמא וחלמון :

*Et auerra ne gli ultimi giorni, dice
l'Idio, ch'io spargerò del mio Spirito sopra
ogni carne: e i figliuoli vostri, e le vostre
figliuole profetizzeranno, e i vostri gioue-
ni vederanno de le visioni, e i vostri vecchi
sogneranno de sogni.*

18 ועל עבדי ועל אמהתי
אשוד דוחי פנומנא הנון
ויתנבון :

*Ecerto in quei giorni io spargerò del
mio Spirito sopra i serui miei, e sopra le
mie serue, e profetizzeranno.*

ב

12 ויבהל וישאלו איש לרעהו
לאמר ומה זאת להיות :

*Y estauan todos attonidos y marauillados
diziendo los vnos a los otros, que quiere ser esto?*

13 ואחרים מלעיגים בם
לאמר כי מעסים שבזרים המה :

*Mas otros burlandose dezian, Que estan lle-
nos de mosto estos.*

14 ויקם כיפה עם עשתי עשר
ימים את קולו ויביע אליהם
אנשים אחים ושוכני ירושלם
כלכם יודע לכם ותאמרו את-
דברי :

*Entonces Pedro poniendose en pie con los
Onze, alçó su voz y habloles, diciendo, Varones
Iudios, y todos los que habitays en Ierusalem, es-
to hos sea notorio, y oyed mis palabras.*

15 כי אינם כמו חושבים אתם
שבזרים המה כי יש השערה
השלישית היא ליום :

*Porque estos no estan borrachos, como vo-
sotros pensays, siendo la hora de las tres del dia.*

16 כי אם זה הוא הנאמר
בנביא יואל :

*Mas esto es lo que fue dicho por el Profeta
Joel.*

17 והיה אחרי כן ואם יהיה
אשפור את דוחי על כל בשר
ונבאו בניכם ובנותיכם וקנייכם
חלמות יחלמון בחזריכם חזיונות
ידנא :

*Y será en los postreros dias, dize el Sennor,
derramare de mi Espiritu sobre toda carne: y
vuestros hijos y vuestras hijas profetizaran: y
vuestros mancebos veran visiones, y vuestros vi-
ejos sonnarán suennos.*

18 וגם על העבדים ועל
השפחות בלמים ההמה אשפור
את דוחי וינבאו :

*Y cierto sobre mis sieruos y sobre mis cria-
das en aquellos dias derramaré de mi Espiritu:
y profetizaran.*

ג'

12. Εξίσταντο δὲ πάντες καὶ διη-
πύριον, ἀλλ' ὅτι ἄλλοι λεγό-
ντες, τί αὐτοὶ τέτοιον εἰσὶν.

*Ils estoient donc tous estonnés, & ne
sauoyent que penser, dilans l'un à l'au-
tre, Que veut dire ceci?*

13. Ἐπεὶ δὲ χλιδάζοντες ἐλε-
γοι, ὅτι γλῶσσους μεμεισχυμένοι
εἰσὶ.

*Et les autres se mocquans disoyent,
C'est qu'ils sont pleins de vin doux.*

14. Σταθεὶς ὁ πέτρος πρὸς τοὺς
ἐνδεκα, ἐπηγε τὴν φωνὴν αὐτοῦ,
καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς, αἱ δὲ
ἰσθῆται, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερου-
σαλὴμ ἀπαντες, τέτοιον ὑμῖν γνωστὸν
ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματα
μου.

*Mais Pierre se presentant avec les
onze, eleua la voix, & leur dit, Hom-
me Iuifs, & vous tous qui habitez en
Ierusalem, ceci vous soit notoire, &
mettez mes paroles en vos oreilles.*

15. Οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμ-
βάνετε, οὗτοι μεθύουσιν. ἔστι γὰρ ὥ-
ρα τρίτη τῆς ἡμέρας,

*Car ceux-ci ne sont point yvres,
comme vous cuidez, veu qu'il est la troi-
sieme heure du iour.*

16. Ἀλλὰ τὸ ἐστὶν τὸ εἰρημολο-
γεῖσθαι ὡς πεφθεῖται ἡ ψυχή.

*Mais c'est ici ce qui a esté dit par le
Prophete Joel.*

17. Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἡ-
μερῶν, λίξη ὁ θεὸς, ἐκ χειρὸς δ' ὁ
πνεῦματός μου, ὅτι πᾶσαν σάρκα,
καὶ πεφθεῖται σουσι εἰς ὑμῶν
καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεα-
νίσκοι ὑμῶν ὁράσας ἰψὺν τι, καὶ οἱ
πρεσβύτεροι ὑμῶν (ἐσπνία) ἐυ-
πνιαθήσονται.

*Et aduendra ἐς derniers iours (dit
Dieu) que ie resperdray de mon Esprit
sur toute chair: & vos fils prophetize-
ront, & vos filles aussi, & vos ieunes gēs
verront des visions, & vos anciens lon-
geront des songes.*

18. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοὺς δούλους μου
καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις ἐκείναις ἐκχεῖται δ' ὁ πνεῦ-
ματός μου, καὶ πεφθεῖται σουσι.

*Et pour vrai en ces iours-la ie respan-
drai de mon Esprit sur mes seruiteurs
& sur mes seruantes, dont ils propheti-
zeront.*

12. Stupebant autem omnes, & mirabantur adinvicem, dicentes, Quidnam vult hoc esse?

Then were all then amazed / and doubted / saying one to another / What may this be?

13. Alii autem irridentes dicebant, Quia multo pleni sunt isti.

And others mocked / and said / They are full now wine.

14. Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, & locutus est eis, Viri Iudæi, & qui habitatis in Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea.

But Peter standing with the Eleven / lift up his voice / and said unto them / Ye men of Judea / and ye all that inhabit Ierusalem / be this known unto you / and hearken unto my words.

15. Non enim, sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia.

For these are not drunken / as ye suppose / since it is but the third houre of the day.

16. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Ioel.

But this is that / which was spoken by the Prophet Joel.

17. Et erit, in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filiae vestrae, & iuvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt.

And it shalbe in the last dayes / saith God / I will powre out of my Spirit vpon all flesh / and your sonnes / & your daughters / shall prophesie / & your young men shall see visions / & your old men shall dreame dreames.

18. Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt.

And on my servants / and on mine handmaides / I will power out of my Spirit in those dayes / and they shall prophesie.

12. Sie entsaßten sich alle / vnd wurden irre / vnd sprachen einer zu dem andern: Was wil das werden?

De forferdedis alle / oc forundrede sig / oc sagde den ene til den anden / Huad vil dette vere?

13. Die andern aber hattens ihren spot / vnd sprachen: Sie sind vol süßes Weins.

Men de andre haffde der for deris spaat / oc sagde / de ere fulde aff sød Vin.

14. Da tratt Petrus auff mit den Elffen / hub auff seine Stimme / vnd redte zu inen: Ir Jüden lieben Männer / vnd alle die ir zu Jerusalem wohnet / Daß sey euch kunth gethan / vnd lasset meine Wort zu ewren Ohren eingehen.

Da traadde Peder op met de Elleffue / oploeffte sin rost / oc taledde til dem / I Jøder / kære Mænd / oc alle i som bo i Jerusalem / der skal vere eder vitterligt oc lader mine ord gaa ind at eders øern.

15. Denn diese sind nicht truncken / wie ir wehnet / sintemal es ist die dritte Stund am tage.

Thi disse ere icke druckne / som i mene / effterdi det er den tredie Stund paa dagen.

16. Sondern das ist / das durch den Propheten Joel zuvor gesagt ist:

Men dette er det / som er forsgagt ved Propheten Joel.

17. Vnd es soll geschehen in den letzten tagen / spricht Gott / Ich wil außgießen von meinen Geist auff alles Fleisch / vñ eure Söhne vnd eure Töchter sollen weissagen / vnd eure Jünglinge sollen Gesicht sehen / vnd eure Eldesten sollen Träume haben.

De der skal skei de sidste dage / siger Gud / Jeg vil vdgjæde aff min Aand paa alle Kød / oc eders Sønnar oc eders Døttar skalle spaa / oc eders vngedrenge skalle see Synner / oc eders Eldste skalle haffue Drømme.

18. Vnd auff meine Knechte vnd auff meine Mägde wil ich in den selbigen tagen von meinem Geist außgießen / vnd sie sollen weissagen.

De ieg vil i de samme dage vdgjæde aff min Aand paa mine Sænnar oc paa mine Piger / oc de skalle spaa.

12. V bali se wssyckni / a di wili se wespolek / geden druhz mu kauce: V co toto bude?

A tak sie wssyckni / y watpili mowiac iedni go drugich: Co to wjdzy za rzecz?

13. Gintj pak posmiwagijce se / prawili: Wstem se titi zpi li.

Lecz drudzzy chyttrze sydzac mowili: Ciepili sie wini mlodego.

14. A stoge Petr s gedenacti / pozdwihi hlasu swego / a mlu wil gim: Muzij zide / a kteij bydlijew Geruzatimz wssyckni / To wam znamo bud / a wssyma pozorugte slow mych.

Tedy Piotr stojac z onymi tes denasca / podniosl glos swoy y mowil do nich tymi slowy: Mies zowie sydomscy / y wy wssycky ktrzy mieszkacie w Jeruzalem / niechayzce to wam takno bedzie / a przymicie w wssy swoie slowa moie.

15. Jakoz wy se domniwate / nezpili giau se titi (ponez wadz gest teprw hodina na den tretij.)

Abowiem nie sae pisanie ci tak / to wy minimate / gdyz do piro trzecia godzina na dzien

16. Ale totoz gest / Coz gest pzedpowedijno strze Proroka Johele:

Alecho jest ono co powiedziane no przez Proroka Joela.

17. A bude w poslednich dnech / prawj PAN / wylegi z Duchamz na kazdeho clo wela. A budau prorokowati synowz waszy / y decy wasze / a mladencz waszy widz ni wihdaci budau / a starcowz waszy syn miji budau.

A bedzie to wostarecznych czaszach (mowi Bog) Wyleie z Duchamz na wsselkie ctalo / a beda prorokowac synowie waszy y cory wasze / a mlodzienci waszy widz zenia widziec beda a starcom waszym syny sie snac beda.

18. A zagiste na Sluzebnijskymz / a na miz Sluzebnice w tzech dnech / wylegi Duchamz ho / a budau prorokowati:

A pewnie w onych czaszach na sluzimey na sluzebnice moie wyleie z Duchamz mego / y beda prorokowac.

ב

19 וְאֵתֵל אֲתוֹתַי בְּשָׁמַיִם
וּגְבוּרֹתַי עַל אֲרֶעָא דְּמָא
וּבְיָדָא וְעֵטְרָא דְּתִנְנָא :

*Et farò de le cose merauigliose di sopra
nel cielo, e de segni di sotto ne la terra,
sangue e fuoco, e vapor di fumo.*

20 שְׁמֵשׁ יִתְחַלֵּק בְּעֵמֶטְנָא
וְסִהְרָא בְּדָמָא עַד לְגַ
יֵּאתָא יוֹמָה דְּמִרְיָא רַבָּא
וְדִחִילָא :

*Il sole si convertirà in tenebre, e la
luna in sangue, prima che venga quel gi-
orno grande & notabile del Signore.*

21 וְיִהְיֶה כָּל דִּיקְרָא שְׁמִיָּה
דְּמִרְיָא יִחָא :

*E sarà chi chiunque inuocará il no-
me del Signore, sarà saluo.*

22 גְּבִירָה בְּנֵי יִסְרָאֵל שְׁמֵעוּ
מִלֵּא הִלִּין יִשׁוּעַ נְצִרָא
גְּבִירָא דִּמּוֹ אֱלֹהֵא אֲתַחְוִי
לְוִתְכֹן בְּחִילָא וּבְגְבוּרֹתַא
אִילִין דְּאֱלֹהֵא עֲבַד בִּנְתְּכֹן
בְּאִידָה אִיךְ דְּאִתְּתִין יִדְעִין
אֲתַתִּין :

*Homines Israeliti, & dste queste pa-
role, Les v Nazareno, huomo approuato
da Dio intra vos, con virtú, e prodigij, e
segni che Iddio ha fattiper lui nel mezzo
de vos, come ancor vos sapete.*

23 לְהִנָּה דְּפָרִישׁ הוּא לֵה
לְהִדָּא בְּמִקְרָמוֹת יִדְעָתָה
וּבְצִבְיָנָה דְּאֱלֹהֵא
אֲשִׁלְמִתְגִּיחִי בְּאִידִי
רְשִׁיעָא וְיִקְפְּתִין וְיִקְטִלִּתִין :

*Cosui, dico, essendo tradito per deter-
minato consiglio e providentia di Dio, vos
lo pigliaste, e crucifiggendolo, l'ammaz-
zaste per le mani de gl'iniqui.*

24 אֱלֹהֵא דִּין אֲקִימָה
וְשִׂרָא חֲבִלִּיה דְּשִׁיּוּל מְטוּל
דְּלֵא מִשְׁפָּתָא הוּא
דִּיתְתִּיחַד בֵּיה בְּשִׁיּוּל :

*Ilquale Iddio ha risuscitato, sciolto i
dolori de la morte, inquanto che non era
possibile che da essa fusse ritenuto.*

ב

19 וְיִתְתֵּי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם
לְמַעַלָּה וּבְאֲרֶץ לְמַטָּה דָּם וְאֵשׁ
וְתִמְרוֹת עָשָׁן :

*Y dare prodigios arriba en el cielo, y senna-
les abaxo en la tierra, sangre, y fuego, y vapor de
humo.*

20 הַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה לְחֹשֶׁךְ וְחִירָח
לְדָם לְפָנֶי בֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא :

*El Sol se boluerà en tinieblas, y la Luna en
sangre antes que venga el dia del Sennor grande
y manifesto.*

21 וְהָיָה כָּל אִשֶּׁר יִקְרָא בְּשֵׁם
יְהוָה יִמָּלֵט :

*Y sera, que todo aquel que inuocare el Nom-
bre del Sennor, será saluo.*

22 הָאֲנָשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ
אֶת־דִּבְרֵי אֶת־יִשׁוּעַ הַנְּצִירִי אִישׁ
אִשֶּׁר גְּרָמָה מֵאֱלֹהִים אֵלֵיכֶם
בְּגְבוּרֹת אֲוֹתוֹת וּמוֹפְתִים אִשֶּׁר
עָשָׂה בְּיָדוֹ בְּתוֹכְכֶם בְּאִשֶּׁר
יִדְעִים אַתֶּם :

*Varones Israelitas, oyd estas palabras: El Je-
sus Nazareno varon approuado de Dios entre vo-
sotros en marauillas, y prodigios, y sennales que
Dios hizo por el en medio de vosotros, como
tambien vosotros sabeys.*

23 אֲוֹתוֹ אִשֶּׁר בְּגִידוֹת עֲצָת
וְדַעַת אֱלֹהִים מִקְדָּם נָתַן לְקַחְתֶּם
וּבְיָדֵי רְשָׁעִים הוּא קָעִתֶם וְהִרְגִּיתֶם :

*Este, por determinado consejo y Prouiden-
cia de Dios entregado, romando lo vosotros lo
matastes con manos iniquas, crucificandolo.*

24 אֶת־אִשֶּׁר יְהוָה הִקִּיץ וַיַּנִּתֵּר
אֶת חֲבִלֵי מוֹת אִיכָכָה בְּלִי יְכוּלָּת
הִיא לְהִנָּחוֹן מִמָּוֶה :

*Alqual Dios leuantó, sueltos los dolores de
la muerte; porquanto era imposible ser deteni-
do de ella.*

ב

19. Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ ὐ-
ρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς
γῆς, αἷμα καὶ πῦρ καὶ σμίδια
καπνοῦ.

*Et farai des choses merueilleuses au
ciel en haut, & signes en terre en bas,
sang & feu & vapeur de fumee.*

20. Ὁ ἥλιος μεταφάσεται
εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶ-
μα, πρὶν ἢ ἔλθῃ τὴν ἡμέραν κυ-
ρίου τὴν μεγάλην καὶ σπιθαμήν.

*Le soleil sera changé en tenebres, &
la lune en sang, deuant que ce grand &
notable iour du Seigoeur viene.*

21. Καὶ ἕσται, πᾶς ὁς ἐσθλὴ κα-
λῶσται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.

*Et aduendrá que quiconque inuo-
quera le nom du Seigneur sera sauué.*

22. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούετε
τοὺς λόγους τούτους· ἰησοῦ τὸν να-
ζωραῖον, ὃς ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ
θεοῦ ἐγεννήθη εἰς ὑμᾶς διωάμενος ἐ-
τέρα καὶ σημεῖα, οἷς ἐπέστη δι'
αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς
καὶ αὐτοὶ εἶδατε.

*Hommes Israelites, oyez ces paro-
les: Iesus le Nazarien personnage ap-
proué de Dieu entre vous par vertus,
par merueilles, & par signes, lesquels
Dieu a faits par lui au milieu de vous,
comme aussi vous le sauez.*

23. Τῷ τῷ ὁ ἐλασμός τῆς βουλῆς
καὶ τοῦ γνώσεως τοῦ θεοῦ τὴν λα-
βόντες τὰς χεῖρας ἀνόμων, παρ-
αήσαντες αἰείλετε.

*Icelui estant liuré par le conseil de-
fini & providence de Dieu, auez prins,
& fauez mis en croix, & occis par les
mains des iniques.*

24. Ὁς ὁ θεὸς αἰείησεν, λύσας
τὴν ὀδὴν τῆς θανάτου, καὶ ὅτι οὐκ
ἦν δυνατὸν κρατῆσαι αὐτὸν ἐν
αὐτῇ.

*Lequel Dieu a resuscité, ayant des-
lié les douleurs de la mort, pourtant qu'
il n'estoit possible qu'il fut retenu d'i-
celle.*

19. Et dabo prodigia in caelo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

And I will shewe wonders in heauen above / and tokens in the earth beneath / blood / and fire / and the vapour of smoke.

20. Sol converteretur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus.

The Sunne shalbe turned into darkeenes / and the Moone into blood / before that great / and notable day of the Lord come.

21. Erit omnis quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

And it shalbe that whosoever shall call on the Name of the Lord / shalbe saved.

22. Viri Israëlita, audite verba hæc, Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis.

Ye men of Israel / heare these words / Iesus of Nazareth / a man approved of God among you with great workes / and wonders / & signes / which God did by him in the middes of you / as ye your selves also know.

23. Hunc definito consilio & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, interemistis.

Him / I say / haue taken by the handes of wicked / being delivered by the determinate counsell / and foreknowledge of God / and haue crucified and slaine.

24. Quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

Whome God hath raised up / and loosed the sorowes of death / because it was impossible that he should be holden of it.

Der Apostel Geschicht.

Das II. Capitel.

19. Vnd ich will wunder thun oben im Himmel / vnd Zeichen vnten auff Erden / Blut vnd Feuer / vnd Rauch / dampff.

De ieg vil gøre vnderlige Ting offuen i Himmen / oc Regen neden paa Jorden / Blod oc Ild oc Regdamp.

20. Die Sonne soll sich verkehren inn Finsterniß / vnd der Mond inn Blut / ehe denn der grosse vnd offenbarliche Tag des HERRN kompt.

Solen skal omuende sig til Mørckhed / oc Maanen til Blod / før end HERRENS store oc offenbarlige Dag kommer.

21. Vnd soll geschehen / Wer den Namen des HERRN anrufen wird / soll selig werden.

De deest Iste / Quo som paa kalder HERRENS Naam / hand skal bliffue salig.

22. Ihr Männer von Israel / höret dise Wort : Iesum von Nazareth / den Mann von Gott vnter euch mit Thaten / vnd wunder / vnd Zeichen beweiset / welche Gott durch ihn that vnter euch (wie denn auch ihr selbst wisset.)

I Mend aff Israel / hører disse ord / Ihesum aff Nazareth / den Mand som Gud betede iblant eder / med krafftige Gerninger oc vnderlige Ting oc Regen huilcke Gud gjorde ved hannem iblant eder (som i da oc self vide.

23. Denselbigen (nach dem er auß bedachtem Rath vnd vorsehung Gottes ergeben war) habt ihr genommen durch die Hände der ungerechten / vnd ihn angeheftet vnd erwürget.

Den samme (effter hand vaar giffuen hen aff Gud / betenckte raad oc forsyn) toge i ved de Wretter / digis hender oc laarffeste oc thielstoge hannem.

24. Den hat Gott auferwecket / vnd aufgelöset die schmerzen des Todes / nach dem es vnmöglich war / daß er von jm solt gehalten werden.

Den opueckte Gud / oc opløste Dødsens pine / effterdi det vaar vnuetigt / at hand skulde holdis aff hannem.

Skutkome

Kapitola II.

19. A včiniim žázařn na Nebi nahoře / a znamenij na zemi dole / krev a oheň / a páru dymowau.

Včinyte cudá ná neble w zgorze / y znamená ná zemi nisto / krew / ogień / ym gledymna.

20. Slunce obrátí se w temnosti / a Měsíc w krew / přwě nežli přijde den Pánie weliký a žgowný.

Sloſice ſic obroct w čemnoſt / a mjeſiac w krew / přez tym niſ přydyje on džen Pánſki wielki a žnacžny.

21. Abudeť / že každy kdo ſſo / li w ſſwati bude Směno Božij / ſpaſen bude.

A přydyje to že kto ſſwateť bedžie w ſſwateť imieſa Pánſkiego / bedžie wybawion.

22. Muži Izrahelscy / ſlyſte ſlowa tato : Geſiſe Nazareťſcho / Muže žehwáleného od Boha mezy wámi / mocmi a žázařn y diwn / kterž činil ſtrzeného Bůh mezy wámi / yakož wy ſami wiſte :

Mezowie Izrahelscy / ſluchay : čieſ ſlowo to / Jezuſa oneho Nazareťſkiego / meza od Boha pochwas ſonego y was w ſčny / ſpráwčy cudach / y ſnamonach / kore čy / nil Bog přeſen w poſtořu was / iſto y ſami wiſte.

23. Toho s vloženau raddau / a předwědenim Božim wydaně ho ſtrze ruce neſtechet / ných žtrápiwſſe / žabili gſte :

Tego gdyſte žá naznačona rāda y opatrnoſcia Boža podá ne wſtelt rečamiſte ſpráwedi / wem / žabiliſte go wbiwſy ná křtyž.

24. Kteržto Bůh wſtěl / ſyl / ſproſtiw ho boleſti Smrti / yakož neže bylo aby byl držán od ni.

Ktorego Bog wſtand / odſaw ſy boleſti ſmrti / dla tego iž to byla rzeč nepodobna / aby od niſy mial býč zadržman.

ב

25. דָּוִיד אָמַר עָלַי
מִקֶּדֶם הָיִיתָ הוּא לְמִדָּה
בְּכָל זָכוֹן דָּעַל יְמִינִי הוּא דִּלְאָה
אֲדוּעַ :

Imperoche David dice di lui, lo contemplava sempre il Signore dinanzi a me: perciocchè egli è à la mia destra, à fin ch'io non sia mosso.

26. מִטּוֹל הָנָא אֲתַבְסֵם
לְבִי וְרוּחַת תִּשְׁבּוּחֹתֵי וְאִף
פִּגְרִי יֵאָזֵן עַל סִבְרָא :

Per questo il mio cuore s'è rallegrato, e la mia lingua n'ha esultato, & oltre, à ciò la mia carne si riposava in speranza.

27. דִּלְאָה שִׁבַּק אֲנִי לִנְפְשִׁי
בְּשִׁיּוֹל וְלֹא יָהֵב אֲנִי לִי
לְחִסּוֹן דִּיחֻיָּא חֲבֵלָא :

Percioche tu non lassaras l'anima mia ne l'inferno, ne permetterai che il tuo Santo senta corruptione.

28. גְּלִיתָ לִי אֲוִירָא דְחַיָּא
תַּמְלִיגִי בְּסִימֹנְתָא עִם
פְּרָצוֹפֵךְ :

Tu m'hai fatte note le vie de la vita, tu mi riempierai di letitia con la tua faccia.

29. זָכַרְתָּ אֲחִין מִפֶּסַח
לְמֵאמֹר עֵין בְּגֵלָא לְוִתְכֹן
עַל רִישׁ אֲבֹהֵת דָּוִיד
דְּמִית וְאִף אֲתַקְבֵּר וּבִירָת
קְבוּרָה אֲוִירָה לְוִתְךָ עֵד
מֵא לְיוֹמָנָא :

Humini fratelli, & voi si può dir liberamente del patriarcha David, ch'egli morì e fu sepolto: e la sua sepoltura è tra noi infino al dì d'oggi.

30. נִבְיָא הוּא אֲדָר וְדָע
הוּא דְּמוֹמֵתָא יִמְנָא לָהּ
אֱלֹהֵא דִּמּוֹן פִּאֲרָא דְּפִרְסָךְ
אֲוִירָב עַל פִּרְסָךְ :

Essendo egli dunque Profeta, sapendo che Iddio gli haueva promesso con giuramento, che del frutto de suoi lombi nascerrebbe Christo, quanto à la carne, e se direbbe sopra il suo seggio.

31. וְקָדָם הוּא וּמִלֵּל עַל
קְוִימָתָה דְּמִשְׁיָחָא דִּלְנָא
אֲשִׁתְּבֵק בְּשִׁיּוֹל אֶךְ לֵנָא
פִּגְרָה הוּא חֲבֵלָא :

Come quello che antivedeva, parlò de la resurrection de Christo, che l'anima sua non è stata lasciata nel inferno, ne la sua carne ha veduta corruptione.

ב

25. כִּי דָוִיד אָמַר עָלַי שְׁוִיָּתִי
יְהוָה לְגִדִּי תָמִיד כִּי מִיְמִינִי
בְּלִי אֲמוּט :

Porque David dize de el, Via al Sennor siempre delante de mi porque lo tengo à la diestra, no seré remouido.

26. לִכְן שִׂמַּח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי
אִף בְּשָׂרִי יִשְׁכּוֹן לְבָטָח :

Por lo qual mi corazón se alegro, y mi lengua se gozo: y aun mi carne descansa en esperança.

27. כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל
לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת שָׁחַת :

Que no dexaras mi alma en el infierno: ni daras à tu Sancto que vea corruption.

28. הִזְדִּיעֵנִי אֶרֶחַ חַיִּים שְׁבַע
שְׁמֵחוֹת אֶת-פִּנְיֶךָ :

Hezisteme notorios los caminos de la vida: henchirmehas de gozo con tu presencia,

29. הָאֲנָשִׁים אֲחֵיִם יֵשׁ צָרְכִי
בְּבִטְחוֹן לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם עַל-
רֹאשׁ אֲבוֹת דָּוִיד כִּי גַם מֵת
יָגֵם גִּקְבֵּר וְקְבֻרָה אֲתַנֵּה עַל הַיּוֹם
הַזֶּה :

Varones hermanos, puedeschos libremente dezir del Patriarcha David, que murió fue sepultado y su sepulchro esta con nosotros hasta el día de oy.

30. וּבְחַיֵּיתוֹ נִבְיָא וּבְדַעְתּוֹ כִּי
נִשְׁבַּע יְהוָה לוֹ אֲמַתָּ לֹא יָשׁוּב
מִמִּנְתָּה מִפְּרִי בִטְנִי כְּבֶשֶׂת לְהַקִּים
אֶת-הַמְּשִׁיחַ וְלִשְׂתֵּי לְכֶסֶד לוֹ :

Antique siendo Profeta, y sabiendo que con juramento le auia Dios jurado, que del fruto de su lomo (quanto à la carne, le leuantaria el Christo) que se assentaria sobre su filla.

31. הוּא דִּוְאָה מִקֶּדֶם דִּבֵּר עַל-
תְּקוּמַת הַמְּשִׁיחַ כִּי לֹא תַעֲזֹב
נַפְשׁוֹ לְשָׂאוֹל וּבִשְׂרוֹ לֹא דָאָה
שָׁחַת :

Viendolo antes, hablo de la resurrection del Christo, que su alma no aya sido dexada en el infierno, ni su carne aya visto corruption.

6.

25. Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτὸν·
προσώμῳ τὸν κύριον ἐνώπιόν
μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου
ἵσθι, ἵνα μὴ σαλευθῶ.

Car David dit de lui. Je contemplo-ye tousiours le Seigneur en ma presence: car il est à ma dextre, afin que ie ne soy'esbranlé.

26. Διὰ τῆς ἀφραδίης ἡ καρδία μου, καὶ ἡ χαλκία μου ἡ γλῶσσοί μου ἐπὶ τῇ καὶ ἡ σφίγγξ μου παύσεται ἐπ' ἐλπίδι.

Pources'est esioui mon cœur, & ma langue en à eu liesse, & outre plus ma chair reposera en esperance.

27. Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψῃς τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, ὅδε δάσῃς τὸν ὀστέον σου ἵνα μὴ διαφθοράται.

Car tu ne delaisseras point mon ame au sépulcre, & ne permettras point que ton saint sent corruption.

28. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, σωθῆνός με ἀφ' ὁσμῆς μὲν τοῦ πνεύματος σου.

Tu m'as fait connoître les voyes de vie, tu m'empliras de liesse avec ta face.

29. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν ἐστίν μοι παρρησίας περὶ υἱᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ. ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἡ πατὴρ, καὶ τὸ μυστήριον αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

Hommes freres, ie vous puis bien dire franchement touchant le patriarche David, qu'il est trespassé: & à est en-seuel: & son sepulcre est entre nous iufques à ce iour.

30. Προφῆτης ὡς ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ἔρχομαι αὐτῷ ὁ υἱὸς ἐκ καρπὸς τῆς κοιλίας αὐτοῦ καὶ σπέρμα αὐτοῦ, τὸν χριστόν, καθίστη δὲ τὸ θρόνον αὐτοῦ.

Comme ainsi soit donc qu'il fust Prophete, & qu'il leust que Dieu lui auoit promis avec sermēt que du fruit de ses reins, selon la chair, il susciteroit le Christ, pour le faire seoir sur son throne.

31. Προβλεπὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐ κατέλειψεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς ἄδην, ὅδε ἡ σφίγγξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

Lui preuoyant a parlé de la resurrection de Christ, que son ame n'a point esté de laissée au sepulcre, & que la chair n'a point senti corruption.

25. David enim dicit in eum, Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear,

For David saith concerning him / I beheld the Lord alwayes before me: for he is at my right hande / that I should not bee shaken.

26. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

Therefore did mine heart reioyce / and my tongue was glad / and moreover also my flesch shall rest in hope.

27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem

Because thou wilt not leave my soule in graue: neither wilt suffer thyne holy one to see corruption.

28. Notas mihi fecisti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

Thou hast shewed me the wayes of life: and shalt make me full of ioy with thy countenance.

29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius est apud nos, usque in hodiernum diem.

Men and brethren / I may boldly speake vnto you of the Patriarche David / that he is both dead and buried / and his sepulchre remaineth wit vs vnto this day.

30. Propheta igitur cum esset, & sciret quia iurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super ledem eius.

Therefore seeing he was a Prophet / and knewe that God had sworne with an oth to him / that of the fruit of his loynes he would raise vp Christ concerning his flesch to set him vpon his throne.

31. Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

He knowing this before / spake of the resurrection of Christ / that his soule should not be left in graue / neither his flesch should see corruption.

25. Denn David spricht von ihm: Ich hab den HERRN allezeit fürgesetzt für mein Angesichte / Denn er ist an meiner Rechten / auff daß ich nit bewegt werde.

Thi David siger om hannem / Jeg haaffuer altid set HERREN saar mit Ansigt / Thi hand er hos min høyre Haand / at ieg skal icke roris.

26. Darumb ist mein Herz frölich / vñnd meine Zunge frewet sich / denn auch mein Fleisch wird ruhen inn der Hoffnung.

Der saare fryder mit Herte sig / oc min tunge glæder sig / thi at mit Rod skal oc huilis Haab.

27. Denn du wirst meine Seele nicht in der Hellen lassen / Auch nicht zugeben / daß dein Heiliger die verwesung sehe.

Thi du skal icke forlade min Siel i Hellsfuede / Icke helder tilstede / at din Hellige skal see raadnelse.

28. Du hast mir kunth gethan die Wege des Lebens / du wirst mich erfüllen mit freuden für deinem Angesichte.

Du kundgiorde mig lifsens veye / Du skal opfylde mig med Glæde saar din Ansigt.

29. Ir Männer lieben Brüder / laßet mich frey reden zu euch von dem Erbvatter David / Er ist gestorben vñnd begraben / vñnd sein Grab ist bey vns biß auff disen tag.

I Mend / kere Brodre / lader mig tale dristelig til eder om den Patriarche David / Hand er død oc iordet / oc hans Græft er hos oss / indtil denne dag.

30. Als er nun ein Prophet war / vñnd wuste daß ihm Gott verheissen hatte mit einem Eide / daß die Frucht seiner Lenden solte auff seinem Stul sitzen.

Der hand vaar nu en Prophete / oc viste / at Gud haaffde tilsagd hannem med en Eed / at hans Lenders Fruct skulde sids paa hans Stool.

31. Hat ers zuvor gesehen / vñd geredt von der Auferstehung Christi / daß seine Seele nicht in der Hellen gelassen ist / vñnd sein Fleisch die verwesung nicht gesehen hat.

Da saa hand det for / oc talsede om Christi opstandelse / At hans Siel bleff icke i Hellsfuede / oc hans Rod haaffuer icke seet raadnelse.

25. Neb David pravj o něm: Spasťoval jsem Pána před sebau vždycky nebo mi gest na Pravici / atbych se nepohnul.

Abowiem o nim powieda David: Wpętrawalem zawnzdy Pána przed sobą / bo mi jest po prawicy mey sirońcie / abych nie był wzruszon.

26. A protoż weseliło se Serdce mę / a radoval se nazyl mę / nad to y tělo mę odpocijwati bude w nadziei.

Wola tego y się rozweleło to serce moje / a rozadował się ięzyk mój gdyż też y cięło moje odpoczywie w nadziei.

27. Nebo nenecháš Duse mę w Pękle (totiż w Hrobę) ani dąs widęci Swatęmu twęmu poruszenij.

Abowiem nie zostawisz cięła mego w grobie / a nie dopuszczę swiętemu porusze nęażenia.

28. Známę ghy mi učinil cestę żywota / naplnijs mę wtęssenijm s twąci twau.

Oznay mileś mi drogę żywota / a napelnij mę radością z obliczem twym.

29. Mużij Bratńij / ponę wadę słuszy smęle mluwiti wam o Patriarchowi Dawidowi / że gest umřel y pochoř wán / a hrob geho gest v nás / a do dnešniho dne.

Nežowle bracia / moge bespęcnie mowiti wam o Patriarche Dawidzie / że umřel y pogrzebion jest / a grob tego jest v was a do dnia tego.

40. Protoż ponęwadę gest byl Prorokem / a wędęł że Prawem pręiseńnym zapęiżł gemu Duoh / że z plodu ledwiy geho / totiż wedle tělesenswiy / wzbudij Krysta a posadij na Stoli cy geho:

A pęzerho gdyż byl Prorokiem / y wiedział że mu Bog pręyzekł pod pręysięga / iż z owocu będrze / ile wedle cięła / Krystusa miał wzbudzić / a posadzić na stolicy jego.

31. To pęředwędęw mluwil o Wętkęssenij Krystowu / nebo ani gest opusťen w Pękle / ani Tęlo geho widęlo poruszenij.

Thedy pręepatrujac powiedal o zmartwych wstaniu Krystusa / wym / iż nie został w grobie trup jego / ani cięło jego poczuło jępsowani.

ב

ב

6.

32. לְהֵנָּה יֵשׁוּעַ אָקִים
אֶל־הָאָרֶץ וַיָּחֲנוּ כָּלֵן סְבִיבוֹתָיו׃

*Questo Iesv Iddio l'ha risuscitato
di che noi tutti siamo testimoni.*

33. וְהָיוּ הַכְּפַיִמִּינָה דְּאֶלְהָא
אֶתְתִּירִים וְנִסָּב מִן אֶפְסָא
שׁוּדְיָא דְּעַל רוּחָא ד־
דְּקִידְשָׁא וְאִשְׁר מוֹהֲבָתָא
הָדָא דְּהָא חֲנוּ אֶתְתִּירִים
וְשִׁמְעוּ אֶתְתִּירִים׃

*Essendo dunque stato inalzato da la
destra di Dio, & hauendo riceuuto dal
Padre la promessa de lo Spirito santo, ha
sparso questo che hora voi vedete & odite.*

34. לֹא הָיָא גִיר דְּיִיד סֵלֶק
לְשָׁמַיָא מִטּוֹל דְּהוּ אָמַר
דְּאִמַר מִדְּנָא לְמַרְי דְּתַב
לֵךְ מִן יַמִּינִי׃

*Imperoché David non e salito in cie-
lo, ma egli stesso disse, Il Signore ha detto
al mio Signore, Siedi a la mia destra.*

35. עַד מָה דְּאִסִּים בְּעַל
דְּבִבִּיר כּוּבְשָׁא לְרַגְלֵיךָ׃

*Infin à tanto ch'io ponga i tuoi nemi-
ci per scabello de piedi tuoi.*

36. שְׂדֵינָא יִתְּתִי הַכִּיל יִדַּע
כָּלָה בֵּית יִסְרָאֵל דְּמִרְנָא
וּמִשִּׁיחָא עֲבָדָה אֶלְהָא
לְהֵנָּה יֵשׁוּעַ דְּאֶתְתִּירִים
וְקִבְּתִין׃

*Sappia dunque del certo tutta la ca-
sa d'Israel, che Iddio ha fatto Signore &
Christo, questo Iesv che voi hauete cru-
cifisso.*

37. וַיְבַדְּ שְׁמַעוֹן הֵלִין
אֶתְגִּנְחוּ בְּלִבְהוֹן וְאָמַרוּ
לְשִׁמְעוֹן וּלְשָׂדָנָא דְּשִׁלְיָחָא
מִנָּה נַעֲבֵד אֲחִין׃

*Essi & dte queste cose, furon compun-
ti di cuore, & dissero à Pietro & à gli altri
Apostoli, Huomini fratelli, che cosa fare-
remo noi.*

38. אָמַר לְהוֹן שְׁמַעוֹן ת
תּוֹבּוּ וַעֲמַדּוּ אֲנָשׁ אֲנָשׁ
מִנְכּוֹן לְשׁוּבְקוֹ חֲטָהָא
וְתִקְבְּלוּן מוֹהֲבָתָא דְּרוּחָא
דְּקִידְשָׁא׃

*Pietro disse loro, Pentiteui, & batte-
zisi ciaschun di voi nel nome de Iesv
Christo, in remission de peccati: & riceue-
rete il dono de lo Spirito santo.*

32. אֶת־יֵשׁוּעַ הָיָה הַקִּיץ יְהוָה
וַיִּגְנְחוּ כָּלֵן עֲדִים׃

*A este Iesus resuscito Dios, de loqual todos
nosotros somos testigos.*

33. וְלִימִין יְהוָה רוּחַם וְאֶת־מִמְנָמוֹ
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לוֹקַח מִן הָאֵב׃ וְשִׁפְרָא
וְאֶת אֲשֶׁר עָלָה רוּחָם וְשׁוֹמְעִים
אֲתָם׃

*Ansique leuantado por la diestra de Dios, y
recibiendo del Padre la promessa del Espiritu
Sancto, ha derramado esto que vosotros aora ve-
ys, y oys.*

34. כִּי דָוִד לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
וְאָמַר הוּא נָאִם יְהוָה לְאֹדְנִי
שֵׁב לִימִינִי׃

*Porque David no subió à los cielos: empe-
ro el dize, Dixo el Sennor à mi Sennor asientate
à mis diestras.*

35. עַד אֲשִׁית אֲבִירָא הָרוּם
לְרַגְלֵיךָ׃

*Entre tanto que pongo tus enemigos por e-
strado de tus pies.*

36. לָכֵן בְּנִכּוֹנָה יִדַּע כָּל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל כִּי גַם לְאֹדּוֹ וְגַם
לְמִשִּׁיחַ עָשָׂה יְהוָה אֶת־יֵשׁוּעַ
הָיָה אֲשֶׁר אֲתָם הוּא קָעֲתָם אֲחִיתוֹ׃

*Sepa pues certissimamente toda la casa de
Israel, Que à este ha hecho dios el Sennor, y el
Christo, à este Iesus que vosotros crucificastes.*

37. וַיְבַשְׁמַעְם נִפְתָּא לִבָּב וַיֵּאמְרוּ
אֶל־כִּיפָה וּלְתַלְמִידִים אֲחֵרִים
מִהֲנַעֲשָׂה הָאֲנָשִׁים אֲחִים׃

*Entonces oy das estas cosas, fueron compun-
gidos de coraçon, y dixeron à Pedro, y à los otros
Apostoles, Varones hermanos, que haremos.*

38. וְכִיפָה אָמַר אֶל־יְהוָה שׁוּבוּ
מִדְּרִכְכֶּם הָרָעִים וְהִטְבְּלוּ אִישׁ
אִישׁ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְכַפֵּר
עֲוֹנוֹת וְתִקְבְּלוּ אֶת־מִמְנָמוֹ רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

*Y Pedro les dize, Hazed penitencia, y bap-
tizese cada vno de vosotros en el nombre de Iesus
el Christo para perdon de lo peccados: y reci-
beyes el don del Espiritu sancto.*

32. Τὸν τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ
θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἰσχυροὶ μαρ-
τυροί.

*Dieu a resuscité icelui Iesus: de la-
quelle chose nous sommes tous tes-
moins.*

33. Τῇ δεξιᾷ, ἐν τῇ θοῇ ὑψω-
θῆς, πλὴν πνευματικῆς τῆς πνοῆς
ματὸς τῆς ἀγίου λαλοῦντος τῆς
πατρὸς, ἔρχεται πῦρ οὗ οὐκ ὑμεῖς
βλέπετε καὶ ἀκούετε.

*Après donc qu'il a esté esleué par la
dextre de Dieu, & qu'il a receu de son
Pere la promesse du Saint Esprit, il a
respandu ce que maintenant vous voy-
ez & oyez.*

34. Οὐ γὰρ δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς
οὐρανοὺς, ἀλλὰ ὅς ἀντὶς, ἵπεν ὁ κύ-
ριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ
δεξιῶν μου.

*Car David n'est point monté aux
cieux: mais lui-même dit, Le Seigneur
a dit à mon Seigneur, Siede-toi à ma
dextre.*

35. Ἔως ὅτε θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

*Jusqu'à tant que j'aye mis tes enne-
mis pour le marchepied de tes pieds.*

36. Ἀσφαλῶς εἰμὶ γνωσκέτω
πάντες οἱ ἰσραηλ, ὅτι καὶ κύριον
καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησεν, ὅ-
τι τὸν Ἰησοῦν ἐς ὑμεῖς ἐσταυρώσα-
ν.

*Que donc toute la maison d'Israel,
sache aiteurement que Dieu l'a fait Sei-
gneur & Christ, voire icelui Iesus que
vous auez crucifié.*

37. Ἀκούσαντες δὲ κατεῖχον τῇ
καρδίᾳ, εἰπὼν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ
τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσο-
μεν, ἀνδρες ἀδελφοί;

*Ces choses ouies, ils eurent com-
ponction de cœur, & dirent à Pierre &
aux autres Apostres, Hommes freres,
que ferons-nous?*

38. Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς,
μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕνα-
ς ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ
χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ
ληψέσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος.

*Et Pierre leur dit, Amendez vous,
& qu'vu chacun de vous soit baptizé au
Nom de Iesus Christ, en remission des
pechés: & vous receurez le dō du saint
Esprit.*

32. Hunc Iesum resuscitavit Deus, cuius omnes nos testes sumus.

This Iesus hath God raised up / whereof we all are witnesses.

33. Dexter aigitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis,

Since then that he by the right hand of God hath bene exalted / and hath received of his Father the promises of the holy Ghost / he hath shedde forth this which ye now see and heare.

34. Non enim David ascendit in caelum: dicit autem ipse, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

For David is not ascended into heaven: but he saith / The Lord said to my Lorde / Sit at my right hand.

35. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Until I make thine enemies thy footstool.

36. Certissime sciat ergo omnis domus Israël, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem crucifixistis.

Therefore let all the house of Israel know for a suretie that God hath made him both Lorde and Christ: this Iesus I say / whom ye have crucified.

37. His autem auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos, Quid faciemus viri fratres?

Now when they heard it / then were pricked in their heartes / and saide vnto Peter / and the other Apostles / Men and brethren / What shall we doe?

38. Petrus verò ad illos. Poenitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.

Then Peter said vnto them / Amend your liues / and be baptized euery one of you in the Name of Iesus Christ for the remission of sinnes: and ye shall receiue the gift of the holy Ghost.

32. Diesen Iesum hat Gott aufferwecket / des sind wir alle Zeugen.

Denne Iesum opueete Gud / Der ere wi alle Bidne til.

33. Nun er durch die Rechten Gottes erhöhet ist / vnd empfangen hat die verheissung des heiligen Geistes vom Vatter / hat er außgegossen dis / das jr sehet vnd höret.

Nu hand er ophayt formedelt Guds høyre haand / oc anammede den hellig Aands Forriettelse aff Vaderen / da vdgynede hand / dette / som i see os here.

34. Denn David ist nicht gen Himmel gefahren. Er spricht aber: Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN / setze dich zu meiner Rechten.

Thi David soer icke til Himmels / Men hand siger / HERR HERR sagde til min HERR / Set dig hof min høyre Haand.

35. Bis das ich deine Feinde lege zum Schemel deiner Füße.

Ind til Jeg leger dine Fiender til en Stammel vnder dine Foder.

36. So wisse nun das ganze Haus Israel gewis / das Gott disen Iesum / den ihr gecreuziget habt / zu einem HERRN vnd Christ gemacht hat.

Saa skal alle Israels Hus vift vide / at Gud haaffuer gjort denne Ihesum / som i kaarsseste / til en HERR oc Christum.

37. Da sie aber das höreten / gieng es inen durchs herze / vnd sprachen zu Petro vnd zu den andern Apostelen: Ihr Männer / lieben Brüder / was sollen wir thun?

Der de det hørde / da gick det igennem deris Hierte / oc de sagde til Peder oc til de andere Apostler / I Mend / kære Brødre / Hvad skulle vi gøre?

38. Petrus sprach zu ihnen: Thut Busse / vnd lasse sich ein jeglicher tauffen auff den Namen Jesu Christi / zur vergebung der Sünde / so werdet ihr empfangen die Gabe des heiligen Geistes.

Peder sagde til dem / Gører Penitense / oc huer lade sig døbe i Ihesu Christi Navn / til synderis forladelse / Saa skulle i anamme den hellig Aands Gæfte.

32. Toho Geziisse wzkřisl Buoh / gehořto my wšlyčnī Swědkowě gšme.

Tegoc Iezus wzbudził Bog / křtořy rzeczy my wšlycy iestech / my swiādkowie.

33. Protož prawlech Boží gsa pomyslen / a wzaw žaslībē nīj Duchā Swatěho od Otce / toho geřt postal / křtěhož wy widjete a slyšjete.

Potym gdy prawica Boża był pod wyszon / y obietcnego Duchā swiętego wzał od Oycā / toczes raz wyial / na co wy patrzyete / y o slyšyete.

34. Neb geřt Dawid newstaupil do Nebe / ale on powē: dēl: Křel Pan Pānu mēmu / sed na prawicy mē.

Abowiemci Dawid nle wstał pōl do ntebā / lecz sam powieda: Křel Pan Pānu mēmu / siadz po prawicy mēy.

35. Dokawadž nepoložim Nepřaatel twych podnože Nož twych.

Až polože nepřiziaci toly mēe podnožiem nog twych.

36. Protož wědj wěřkeren duom Izraelskē / že geřt Bāh y Pānem ho včini / y Křstiem / toho Geziisse křtěhož gšme wy vkrjowali.

Niechayžet hedy wie zāprwne wšlyčē dom Izraelskī / y Pānem y Křstiem včynit Bog tegoto Iezusā / křtořegocie wy vkrjowali.

37. To slyšjete / straussenij mēli na řdce / a řekli k Petro: wi / a k gšpīn Apōstoluom: Což māmē činiti / mūjij Bratřij?

Atā to slyšecrozjati si nā řerē / y řekli do Piotra y do mych Apōstolow: Což māmē čynit mē sōwie brātā?

38. Tehda Petr řekl k nim: Pokānij / hřijchāw činite / a pokřti se geden křždž / wās we Gmēnu Geziisse Křsta / na odpusťenij hřijchāw wāšjch a přijmēte dar Duchā Swatěho.

Žātym Piotr řekl do nich: Vznaycie si / a okřtci se křždž / wās w imie Iezusā Křstijusā / na odpusťenij grzechow / a wjēmte cie dar Duchā swiętego.

ב

39 לכונו גיר הוא שוודיא
ולבניכון ולכלהון אילין
יהחיקון אילין יהו אלהא
יקרא אבון :

*Imperocche la promessa è fatta a voi
& a i vostri figliuoli, & a tutti quei che
son lontani, quanti il Signor nostro Iddio
ne chiamarà.*

40 ובמלא אחרניתא
סגיתא מסיחד הוא להון
ובעא הוא מניהון פד אמר
חיו מן שדפתא הדא
מעקמתא :

*E con molte altre parole testificò, &
esortollì, dicendo, Salvatevi da questa
perversa generatione.*

41 ואנשין מניהון עתוראית
קבלו מלתא והימנו
ועמדו ואחתוספו בהו
יובא איך מלתא אלהון
נפשו :

*Questi dunque che riceuerono volen-
tier la sua parola, si battezzarono: e fu-
rono in quel dì aggiunte circa tre milia
persone.*

42 ואמיגין הוו ביהלפנא
השליחא ומשתותפין הוו
בצלוחתא ובקצינא
דאופרסטין :

*Et erano perseveranti ne la dottrina
de gli Apostoli, e ne la communicatione, e
ne lo spezzar del pane: e nel' orationi.*

43 והויה הות דחלתא
בכל גפש ואותותא
סגיתא ונברותא הויה הויה
ביר שליחא (באורשלים) :

*Enacque timore ad ogni persona, e
molti prodigi e segni si faceuano per gli
Apostoli.*

44 וכלהון אילין דהימנו
הויה אכחדא הויה וכל מידם
דאית הוא להון דגגנא
הויה :

*Et tutti quei che credeuano erano uni-
ti insieme, & haneuano tutte le cose com-
muni.*

45 ואילין דאית הויה
להון קנינא מבני הויה לה
ומפלגין הויה לאנש אנש
איך מידם דסניק הוא :

*E vendeano le possessioni e le sustan-
tie, e spartuanle a tutti secondo che cia-
scun n' haneua bisogno.*

ב

39 כי לכם היא השבועה
ולבניכם ולכלם אשר רחוקים
המה במה יקרא יהוה אלהינו :

*Porque a vosotros es la promessa, y a vuo-
stros hijos, y a todos losque estan lexos: (es a sa-
ber) a quales quiera que el Sennor nuestro Dios
llamare.*

40 ובדברים אחרים לבנים
העיד העיו הסית לאמר תשעו
מדיד רע הויה :

*Y con otras muchas palabras testificaua, y
los exhortaua diziendo, Sed saluos de esta per-
uerfa generacion.*

41 וכל איש אשר נשא לבו
וכל אשר נדבה רוחו אותו קבלו
אחד דברו ונטבלו ונזוספו ביום
ההוא בשלשת אלפים נפש :

*Ansi que los que recibieron su palabra, fue-
ron baptizados, y fueron annedidas a la Iglesia
aquel dia como tres mil personas.*

42 ויתעודדו בתורת השליחים
בחקר ישבר הלחם ובתפלות :

*Y perseverauan en la doctrina de les Apосто-
les, y en la communion y enel partimento del
pan, y en las oraciones.*

43 ויראה באה על כל נפש
ומוחות ומופתים לבנים נעשו
מן השליחים :

*Y toda persona tenia temor: y muchas ma-
rauillas y sennales eran hechas por los Apostoles
(en Ierusalem, y todos tenian gran miedo.)*

44 וכלם אשר מאמינים נוסדו
יחד וכל אשר להם היה לחבר :

*Y todos losque creyan estauan juntos: y te-
nian todas las cosas communes.*

45 ואת מקניהם קנינם רכושם
והונם מכרו ויחלקו וימנו אותם
לכל איש כצרכו :

*Y vendian las possessiones y las haziendas y
repartianlas a todos como cada vno auia mene-
ster.*

6.

39. ὁ μὴν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία
καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς
εἰς μακρὰν ὅσους αὐτὸς προσκαλέση-
ται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

*Car à vous & à vos enfans est faite
la promesse, & à tous ceux qui sont loin
autant que le Seigneur nostre Dieu en
appellera à soi.*

40. Ἐτέροις τε λόγοις πολλοῖσι διε-
μαρτύρετο καὶ παρακάλει, λέγων,
σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς
ταύτης.

*Et par plusieurs autres paroles il
tesmoignoit, & les exhortoit, disant,
Sauuez-vous de ceste generation per-
uerse.*

41 Οἱ μὲν οὖν ὁμῶς ἀσμενῶς ἀποδε-
ξάμενοι τὴν λόγον αὐτοῦ, ἰδαντί-
σθησαν, καὶ προσετίθησαν τῇ ᾠμῇ,
καὶ ἐκείνῃ ψυχῇ ὡσεὶ τριτάτοιαι.

*Ceux donc qui receurent d'un franc
courage la parole, furent baptizés, &
furent adioutées en ce iour-la enuiron
trois mille ames.*

42. Ὅσων δὲ προσκαρπρωῖτες
τῇ διδασκῇ καὶ ὁδοῦ ζωῆς, ἐτὶ καὶ
ἑνώσια καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ
ταῖς προσευχαῖς.

*Or perseveroyent-ils tous en la do-
ctrine des Apostres, & en la communion,
& en la fraction du pain, & aux prieres.*

43. Ἐγένετο δὲ πάση ψυχῇ φό-
βος· πολλὰ τε τέρατα καὶ σημεῖα
αὐτῷ καὶ ὁδοῦ ζωῆς ἐγένετο.

*Or toute personne auoit crainte: &
beaucoup de merueilles & signes se fai-
foient par les Apostres.*

44. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦ-
σαν ὅτι τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα
κοινά.

*Et tous ceux qui croyoyent, esto-
ient en semble en vn meisme lieu, & auoy-
ent toutes choses communes.*

45. Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑ-
πάρξεις ἐπὶ πρᾶσxon, καὶ διμερί-
ζον αὐτὰ πᾶσι, καὶ ὅτι αἱ τις χρεί-
αν εἶχε.

*Et vendoyent possessions & biens,
& les distribuoyent à tous selon que
chacun en auoit besoin.*

39. Vobis enim est re promissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscunque advocaverit Dominus Deus noster.

For the promise is made unto you / and to your children / and to all that are afarre offeuen as many as y Lord our God shall call.

40. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens, Salvamini à generatione ista prava.

And with many other wordes hee besought / and exhorted them / saying / Save youe selves from this forward generation.

41. Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia

Then they that gladly receiued his worde were baptized: and the same day there were added to the Church about three thou: and foules.

42. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus.

And they continued in the Apostles doctrine / and fellowshipp: / and breaking of bread / and prayers.

43. Fiebant autem omni animæ timor, multa quoque prodigia & signa per Apostolos (in Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in universis.)

And feare came vpon euery soule / and many wonders and signes were done by the Apostles.

44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

And all that beleued / were in one place / and had all things common.

45. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

And they solde their possessions & goods / and parted them to all men / as euery one had neede.

39. Denn euer vnnnd euer Kinder ist dise verheissung / vnnnd aller die ferne sind / welche Gott vnser HERR herzu ruffen wird.

Thi eder oc eders Børn er denne Forietelse til / sagt / oc alle dem som ere langt borte / huilcke Gud vor HERRE skal kalde hid til.

40. Auch mit vil andern Worten bezeugt er / vnnnd ermanet / vnd sprach: Lasset euch helfen von diesen vnartigen Leuten.

Hand vidnede oc saa oc formanede met mange andre ord / oc sagde / Lader hielp eder fra disse vnartige Folk.

41. Die nun sein Wort gerne annamen / ließen sich tauffen / vnd wurden hinzu gehan an dem tage / bey drey tausend Seelen.

De som nu gerne anammede hans Ord / lode sig dobe / Oc der lagdis den tag til ved tryusinde Siel.

42. Sie blieben aber beständig inn der Apostelen Lehre / vnnnd in der Gemeinschaft / vnd im Brotbrechen / vnd im Gebet.

De de bleffue bestandige i Apostlernis Lærdom / oc i Samfund oc i Brødz brydelse / oc i Bønen.

43. Es kam auch alle Seelen forcht an. Vnd geschahen viel Wunder vnd Zeichen durch die Apostel.

Der kom fryet oc paa alle Siel / Oc der stede mange vnderlige Gerninger oc Tegen formedest Apostlerne.

44. Alle aber die glaubig waren worden / waren beyeinander / vnd hielten alle ding gemein.

Oc alle de som trode / vaare tilsammen / oc hulde alle ting almindelige.

45. Ire Güter vnd Haabe verkaufften sie / vnd theilten sie auß vnter alle / nach dem ierman not war.

De solde deris Godz oc Bostaff / oc deledede der ud iblond alle / effter som huer Mand haaffde behoff.

39. Vāmē gest žagistē žā slijbēnij skalo se / a Synuom wassym / y wšsem kterijž daleko gsu / kteryž žtoli powola Pān Būh nās.

Abowiemci si wam tē obiet / nicā žstāt / y džiakom wassym / y wšykim ktrzy daleko sa / y ile ich kolwieť wzwie Pān Bōg nās.

40. Ginhmi take slowy mno / hmyi swēdēil / a napomijnal ge / rka: Oddēlte se od Pokole / nij tohoto žlēho.

Wtelem inych slow oswiād / ejał siē a napominal siē mowiac: Wyszwołcie siē od tego narodu žłego.

41. Tēhdy ti kterijž gsau pti / wali Slowo geho / pokrēni gsau: Y ptištaupili k nim / di / ten den / wokolo trīj Tisj / ciow.

Ktrzy tedy wdzic žntē przy / teli slowā tego / otrzeli siē: Y przystālo dniā onego ku kōściolō / wi o kolo trzech tysicy osob.

42. Trwali pak hned w Btenij Apostolstēm a w ždiilnosti / a lāmanij chleba / a w Modlitbāch.

Trwali w nauce Apostolstey / w wspolēcności / y w lāmanu chleba / y w modlitwāch /

43. A byla na každēm tlo / wēku bāzei: Wnoch takē di / wowe a žāzrafowē dāli se strze Apostoly (w Geruzakēm / a strach welik byl mezy wse / mi.)

Przyšedl tedy nā wšyki strach / a wiele cudow y žnāmion przez Apostoly bylo o kazy ch.

44. Wšyckni takē kterijž wvēřili / byli wospolu / a mēli wšely wčy obecne.

Wšyky ktrzy wterzyli by / li nā jednim mēyšču / wšyckiego spoleczne wzywāci.

45. Wlādařstwij a Stat / ky prodāwali / a dēlili mezy wšeckny / pakž gednomu ka / ždemu potřeby bylo.

Oswādložci y mēietności przez dawali / džielać wšykim ile ko / mu bylo potřeba.

ב

46 וְכָל יוֹם אֲמִינִין הָיוּ
בְּהִיכָלָא בְּתַרְגֵּי גִבְשׁ
וּבְבֵיתָא קִצְיוֹ הָיוּ פְּרִיסְתָּא
וּמִקְבְּלִין הָיוּ סִבְרָתָא פִּד
רִנְיִין וּבְפִרְיוֹתָא דְלִבְהוֹן :

Et ogni giorno perseveravano d'un medesimo animo nel tempio. Erupendo per ciascuna casa il pane, pigliavano il cibo insieme, con allegrezza e semplicità di cuore.

47 מְשַׁבְּחִין הָיוּ לֵאלֹהֵא
פִּד יְהוֹבִין פְּרַחְמָא קִדָּם
פִּלָּה עֲמֹנָא וּמִנּוּ מוֹסָף
הָנָא כָּל יוֹם לֵאלִילִין ד'
דִּחְאִין הָיוּ בְּעִדְתָּא :

Laudando Iddio, & hauendo gratia appresso tutto il popolo. Et il Signore aggringeva ogni giorno à la Chiesa persone per esser saluate.

ג

1 וְהָיוּ דְּכִדְ סִלְקִין ש'
שְׁמַעוֹן פֶּאפְסָא וְיוֹחָנָן
אֶפְרָחָא לְהִיכָלָא בְּעִדְתָּא
דְּעִלּוּתָא דְּתַשַּׁע שְׁעִין :

Hor Pietro e Giovanni saluano insieme al tempio, a l'hora de l'oracion, che era à noue hore.

2 וְהָא גְּבִרָא חַד חֲגִירָא
דִּמּוּ פֶּרֶס אִמָּה שְׁקִילִין הָיוּ
אֲנָשָׁא אִילִין דְּמַעְדִּין הָיוּ
מִיִּתְיוּ וְסִימִין לָהּ בְּתַרְגָּא
דְּהִיכָלָא דְּמִתְקַרְבָּא
שְׁפִירָא דִּיהוָה שְׁאֵר
וְדִקְתָּא מוֹהֲבִין דְּעִצְאִין
לְהִיכָלָא :

Et Un huomo stroppiato de piedi fin dal Ventre di sua madre, era portato li, ilquale ogni giorno era posto à la porta del tempio, che si chiama La Bella, per domandar la limosina à quelli che entravano nel tempio.

3 הָנָא פִּד חוּא לְשַׁמְעוֹן
וְלִיוֹחָנָן דְּעִצְאִין לְהִיכָלָא
בְּעִצְאָהּ הָנָא מִבְּהוֹן דְּתִתְּלוֹן
לָהּ וְדִקְתָּא :

Cosui hauendo veduto che Pietro e Giovanni erano per entrar nel tempio, gli pregaua, per riccuerne ne la limosina.

4 וַיֵּחֲדּוּ בָּהּ שְׁמַעוֹן וְיוֹחָנָן
וְאָמְרוּ לָהּ חוּר בֵּן :

Onde Pietro con Giovanni riguardando in lui fissamente, disse, Guarda in noi.

ב

46 וַיֵּחֲדּוּ יַחְדָּו יוֹם יוֹם בְּהִיכָל
שׁוֹבְרִים מִבֵּיתָה לְבֵיתָה אֶת
הַלֶּחֶם סַעֲדִים אֶת נַפְשָׁם
בְּשִׂמְחָה וְתָם לֵבָב :

Y perseverando vnanimes cada dia en el Templo, y partiendo el pan en las casas, comian juntos con alegria y con senzillez de coraçon.

47 מְשַׁבְּחִים אֶת יְהוָה מוֹדִים
מִתְּהִלָּה וּמוֹצֵאִים חַן בְּעֵינֵי
כָּל־הָעָם וַיְהִי הוֹסִיף לַעֲדָרָה
יוֹם יוֹם אֶת־הַנְּשִׁיעִים :

Alabando à Dios y teniendo gracia acerca de todo el pueblo, y el Sennor annidia cada dia à la Iglesia losque auian de ser saluos.

ג

1 וַיַּעֲלֵה כִּיפָּה וַיּוֹחֲנֵן יַחְדָּו אֶל־
הַהִיכָל בְּשַׁעֲתָּהּ הַתְּפִלָּה הַתְּשִׁיעִית :

Pedro y Ioan subian juntos al templo à la hora de la oracion de las nueue.

2 וַיֵּאֱשָׁא אֶחָד פֶּסֶחַ מִבֶּטֶן אִמּוֹ
מִסֻּבָּל הָיָה אֲשֶׁר שְׁמוֹ אוֹתוֹ יוֹם
יוֹם אֶל־שַׁעַר הַהִיכָל הַתְּקַדָּה
שְׁפִירָה לְשִׁאוֹל צִדְקָה מִבְּנֵי
בְּהִיכָל :

Y vn varon, que era coxo desde el vientre de su madre, era traydo; al qual ponian cada dia à la puerta del Templo que se dize la Hermosa, para que pidiesse lymosna de los que entravan en el Templo.

3 וַיְבָרְאוּ אוֹתוֹ אֶת־כִּיפָּה וַיּוֹחֲנֵן
כִּי עֲתִידִים הָיוּ לָלֶכֶת בְּהִיכָל
שְׁאֵל צִדְקָה :

Este como vido à Pedro y à Ioan que començauan à entrar en el Templo, rogaua les para auer lymosna.

4 וַיִּבֶּט בּוֹ כִּיפָּה עִם יוֹחָנָן
וַיֹּאמֶר הִבֵּט אֵלָיו :

Y Pedro con Ioan poniendo los ojos en el, dixo Mira à nosotros.

ב'.

46. Καὶ ἡμέραν τε περισκαρτε-
ροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ,
κλῶντες τε καὶ οἶκον ἄρτον, μετε-
λάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει
καὶ ἀφελότητι καρδίας.

Et tous les iours perseveroyent tous d'un accord au temple: & rompans le pain de maison en maison, ils prenoyent leur repas avec ioye & simplicité de cœur.

47. Αἰνοῦντες τὸν θῆον καὶ ἔχον-
τες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὃ ὃ
κύριον περισσεύει τοὺς σαζομέ-
νους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Louans Dieu, & ayans grace enuers tout le peuple: & le Seigneur adioignoit de iour en iour à l'Eglise gens pour estre sauues.

Κ Ε Φ Α Λ. γ'.

Επιπαινοῦν δὲ πέντε καὶ ἰω-
άννης αἰνῶντες εἰς τὸ ἱερόν,
ὅτι τὸν ὥραν τῆς προσέυχης τὴν
ἐνάτην.

Or Pierre & Iehan montoyent en-semble au temple à l'heure de la priere, qui estoit à neuf heures.

2. Καί τις αἰὲρ χωλὸς ἐκ κοιλί-
ας μητρὸς αὐτοῦ ὑπαρχὼν ἐβα-
σαζετο, ὃν ἐτίθει καθ' ἡμέραν
πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγο-
μένην ὡραίαν, τῇ αἰτῇ ἐλεημοσί-
ων ὅτι ὁ ἀποδοσὺς αὐτῷ εἰς
τὸ ἱερόν.

Et vn certain homme qui estoit boi-teux dès le ventre de sa mere y estoit porté lequel on mettoit iournellement à la porte du temple, nommee la Belle, pour demander l'aumosne à ceux qui entroyent au temple.

3. Ὃς ἰδὼν πέντε καὶ ἰωάννην
μέλλοντας εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρω-
τε ἐλεημοσύνην.

Icelui voyant Pierre & Iehan & vou-lans entrer au temple, les pria, afin d'a-voir vne aumosne.

4. Ἀπρίσας ὃ πέντε καὶ ἰωάννην
σὺ τῷ ἰωάννῃ, εἰπὶ βλέψον εἰς ἡ-
μᾶς.

Mais Pierre avec Iehan ayant l'œil fiché sur lui, dit, Regarde-nous.

46. Quotidie quoque per-
durantes unanimiter in tem-
plo, & frangentes circa do-
mos panem, sumebant ci-
bum cum exultatione &
simplicitate cordis.

And they continued daily with one
accord in the Temple / and breaking
bread at home / did eate their meate to-
gether with gladnes / and singlenes of
heart.

47. Collaudantes Deum,
& habentes gratiam ad om-
nem plebem. Dominus au-
tem augebat qui salvi fie-
rent quotidie in idipsum.

Praising God / and had favour with
all the people: & ye Lorde added to the
Church from day to day / such as should
be saved.

Petrus autem & Iohan-
nes ascendebant in tem-
plum, ad horam orationis
nonam.

Nowe Peter and John went up to-
gether into the Temple / at the ninth hou-
re of prayer.

2. Et quidam vir qui erat
claudus ex utero matris sue,
baiulabatur: quem pone-
bant quotidie ad portam
templi, quæ dicitur Spe-
ciosa, ut peteret eleemosy-
nam ab introeuntibus in
templum.

And a certaine man which was a
creeple from his mothers wombe / was
carried / whome they saved daily at the
gate of the Temple called Beautifull /
to aske almes of them that entred into
them Temple.

3. Is cum vidisset Petrum
& Iohannem incipientes in-
troire in templum, rogabat
ut eleemosynam acciperet.

Whoseeing Peter and John / that
they would entred into the Temple / de-
sired to receiue an almes.

4. Intuens autem in eum
Petrus cum Iohanne, dixit,
Respice in nos.

And Peter earnestly beholding him
with John / said / Look on vs.

46. Vnd sie waren täglich vnd stets
beyeinander einmütig im Tempel/
vnd brachen das Brodt hin vnd her
in Häusern / namen die Speise mit
freuden vnd einseitigem Herzen.

De de vaare daaglike oc stedje endreestige til
sammen i Tempelen / oc brøde brød her oc der i Huse-
singe Nad / met glæde oc enfoldige hertter.

47. Vnd lobeten Gott / vnd hat-
ten gnade bey dem ganzen Volck.
Der HERR aber that hinzu täg-
lich / die da selig wurden / zu der Ge-
meine.

De loffuede Gud / oc haffde naade hafft alt Fel-
det. De HERR EN lagde dageligen til Menig-
heden / dem som bleffue salige.

Petrus aber vnd Johannes
giengen miteinander hinauf in den
Tempel vmb dieneunde stunde / da
man pflegt zu beten.

Peder oc Johannes ginge tillsammans op i Tempelen
ved den niende tieme / som mand pleyer at bede.

2. Vnd es war ein Mann lahm
von Mutterleibe / der ließ sich tragen/
vnd sie saßen ihn täglich für der
Tempels Thür / die da heißt die
Schöne / daß er bettelte das Alm-
sen von denen / die ihn den Tempel
giengen.

De der vaar en Mand / som vaar halt aff Mo-
ders liif / hand toed sig bære. De de sette hannem dagli-
ge vaar Tempels dørren / som kaldis den Stæne /
oc hand tigde Almisse aff dem / som ginge i Tempelen /

3. Da er nun sahe Petrum vnd
Johannem / daß sie wolten zum Tem-
pel hineingehen / bat er vmb ein Alm-
mosen.

Der hand nu saa Petrum oc Johannem / at de
vilde gaa ind i Tempelen / da bad hand om en Almisse.

4. Petrus aber sahe ihn an mit Jo-
hanne / vnd sprach: Siehe uns an.

Da saae Peder paa hannem met Johanne / oc
sagde / Seepaa oss.

46. A tak ne každý den trva-
li gednostapně v Chrámě /
lámajíce po domích chléb /
přijímali spolu pokrm / s po-
těšením a s vřijmým srd-
cem.

Vstávečnste trváiac z go-
dne v kósciele / y lámiaac w domu
chleb przymowáli posam z wes-
selem / y w prostocle srdczney.

47. Chválíce Boha / a mi-
lost magice se všem lidem.
PAK pak nad to rozmno-
žoval na každý den / ty kteříž
měli spasení býti.

Chwalac Boga y mlaac laste
v vsego ludu / a Pan zamez y pryz-
dawal kósciolowi / s wemu ty ktore
zy musi byc zbawieni.

Petr pak a Jan šli do
Chrámu / k hodině Mo-
dlitebné deváté.

Edy Piotr y Jan šli spolu do
kósciola / a govjine modlitwy
dziewtathy.

2. A Muž něpák / kterýž
byl chrom / žiwota Matky
swě / nosen byl / křečhož kládli
na každý den v dwěřích Chrá-
mowych / kterýž slauy krásně /
aby prošl Almužny od těch
kterých wcházeli do Chrámu.

A něktory chromy lešče z
žiwota mátki sworey byl nošen /
kroreho wstávečnste kládžiono v
brany kósciolary / ktora zwano
Mdobna / aby prošl almužny
od tých ktorey šli do kósciola.

3. Ten řdný wšel Petra a
Jana / ana wcházeli do Chrá-
mu / prošl gich aby almužnu
wzal.

Then gdy wyřal Piotr y Jan
ná wchod / ace do kósciola / prošl
aby od nich wzał almužne.

4. V pohleděw naň Petr a
Janem / řekli: Pohledna nás.

Ať Piotr y Jan pilně naň
pátrzac očymá swolens / řekli:
Pátrza na nás.

ג

ז הו ידו חר פהון פד סבר
היה למסב מנהון מרם :

Et egli stava intento à loro, sperando di ricever qualche cosa da essi.

ז אמר לה שמעון נחבא
וסאמא לית לי אלא מרם
האית לי נחבא אגמלך
בשמה דמרו שיע משיתה
נצנא קום הלך :

Allor Pietro disse, lo non ho ne oro ne argento : ma ti do quello che io ho : Nel nome di IESU Christo Nazareno, leuati su, e camina :

ז ואחרה באיה דימיה
ואקומה ובה בשעתה
שרו רגליו וצקבוה :

E pigliandolo per la man destra, lo leuò su, e subito si confermarono le sue piante e suoi talloni.

ז נשיר קם והלך ועל
עמיהו להיכלא פד מהלך
נמשנה נמשבח לאלהא :

E saltando su, stette in piedi, e camminaua, & entro con essi nel templo, camminando e saltando, e laudando Iddio.

ז ויהאיהו פלה עמיה
פד מהלך ומשבח
לאלהא :

Et tutto il popolo il vido camminare e laudare Iddio.

ז אשתדעו דיהויה
חדורא דנתב הנה פל יום
ושאל הנה נדקתא ער
מרעא דמתקרא שפירא
ואתמליו תמרה ודומרה
על מרם דהנה :

E riconobbero che egli era quello che sedeva per la limosina à la porta della Bella del templo : e riempieronsi di marauiglia e stupore, per quello che gli era auuenuto.

ז ופד אחד הנה ל
לשמעון וליוחנן רהט פלה
עמיה פד פהיר ליתיהו
לאסטונה דמתקרה
דשל ימיה :

E mentre che lo strappiato che era stato guarito, ritenenu Pietro e Giouanni, tutto il popolo stupefatto corse à loro nel portico, che si chiama di Salomone.

ג

ז והוא יחל אליהם חשב לקחת
מאמרה מאתם :

Entonces el estuuo attento ellos à esperar, do recebir de ellos algo.

ז ואמר כיפה כסף וזהב אין
לי ואשר יש לי אוחו איתו לך
בשם ישוע משיח הנצרי קום
וההלך :

Y Pedro dixo. Ni tengo plata ni oro : mas lo que tengo, esso te doy : En el Nombre de Iesus, el Christo, el Nazareno, leuantate, y anda.

ז ואחז אוחו ביד ימינו ויקימנו
וברגע העיוו רגליו וצקבו :

Y romandolo por la mano derecha, leuandolo y luego fueron afirmados sus pies y piernas.

ז וירקד ויעמד והלך ויבוא
עמיהם בהיכל מהלך מרקד
ומשבח את יהוה :

Y saltando pufose en pie, y andauo, y entró con ellos en el Templo andando y saltando, y alabando à Dios.

ז וידא אוחו כל העם כי
מהלך ומשבח את יהוה :

Y todo el pueblo lo vido andar, y alabar à Dios.

ז וידעוהו כי זה הוא אשר
ישב אל צדקה בשער ההיכל
שפירה ופלה המהו נחדקה
על אשר קרה :

Y conoçianlo, que el era el que se sentaua à la ymosna à la puerta del Templo la Hermosa. y fueron llenos de miedo y de espanto de lo que le auia acontecido.

ז והפסח הגרפא באחו אוחו
בכיפה ויוחנן ויבן אליהם כל
העם באולם הנקרא שלמה
ויתמהו :

Y teniendo à Pedro y à Ioan el coxo que auia sido sanado, todo el pueblo concurrió à ellos al portal que se llama de Salomon, attonitos.

ג

ז. 'Ο ἵνα ἦν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν.

Et il les regardoit attentiuement, s'attendant de recevoir quelque chose d'eux.

ז. Εἶπε ὁ πέτρος, ὃς οὐκ ἔχει χρυσόν, οὐδ' ἀργύριον, ἀλλὰ ὃ ἐχω, τούτῳ δίδωμι, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζαρενοῦ ἵστηται, καὶ ἔρχεται.

Adonc Pierre dit, Je n'ai ni argent, ni or : mais ce que j'ai ie le te donne, Au Nom de Iesus Christ le Nazarien leueto & chemine.

ז. Καὶ πιάσας αὐτὴν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγαγεν αὐτὴν ἕως τοῦ ἑστησεν αὐτὸν αἱ βεσῆς καὶ ταὶ σφυροί.

Et l'ayant prins par la main droite, le leua : & incontinent les plantes & cheuilles de les pieds deuiurent fermes.

ז. Καὶ ἔξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιπατοῦν καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν ὑπεπαταῖς καὶ αἰνέμενος καὶ αἰδῶν τοὺς θύον.

Et il sauta, & se tint debout, & cheminoit : & entra avec eux au temple, cheminant sautant louant Dieu.

ז. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦν καὶ αἰνέοντα τοὺς θύον.

Et tout le peuple le vid cheminant & louant Dieu.

ז. Ἐπιγινώσκοντες αὐτὸν ὅτι ἐστὶν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὀψείᾳ πύλῃ τῆς ἱερᾶς, καὶ ὑπεπατοῦν καὶ αἰνέων ἐκείσεως ἐπὶ τῷ συμβόλῳ αὐτοῦ.

Et le recognoissans que c'estoit ce-lui-la mesme qui estoit allis à la Belle porte du temple pour auoir l'aumosne furent remplis d'establisement & d'estonnement touchant ce qui lui estoit aduenu.

ז. Καταπαύων δὲ τὸ ἰσθμεῖον, ὡς λῶν πύργον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ σὺν τῇ καλεῖσθαι σολομῶν, ἐν ἡμετέροις.

Et comme le boiteux qui auoit este gueri tenoit par la main Pierre & Iehan, tout le peuple tout estonné courut à eux au porche qui s'appelle de Salomon.

5. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.

And he gaue heede vnto them / trusting to receiue some thing of them.

6. Petrus autem dixit, Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni, surge, & ambula.

Then said Peter, Siluer and golde haue I none / but such as I haue / that giue I thee: In the Name of Iesus Christ of Nazareth rise vp / and walke.

7. Et apprehensa manu eius dextera, allevavit eum, & protinus consolidata sunt bases eius & plantæ.

And he tooke him by the right hand / and lift him vp / and immediately his feet / and ancle bones receiued strenght.

8. Et exiliens stetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

And he leaped by / stood / and walked / and entered with them into the Temple / walking and leaping / and praying God.

9. Et vidit omnis populus eum ambulans, & laudans Deum.

And all the people sawe him walke / and praying God.

10. Cognoscebant autem illum, quod ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & ectasi in eo quod contigerat illi.

And then knewe him / that it was he which sat for the almes at the beautiful gate of the Temple: and they were amazed / and sore astonished at that which was come vnto him.

11. Cum teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis stupentes.

And as the creeple which was healed / held Peter and John / all the people ran amazed vnto them in the porch which is called Salomons.

5. Vnd er sahe sie an / wartet / daß er etwas von ihnen empfienge.

De hand saa paa dem / accede / at handskulde saa noget aff dem.

6. Petrus aber sprach: Silber vnd Gold habe ich nicht / was ich aber habe / das gebe ich dir. Im Namen Jesu Christi von Nazareth / stehe auff vnd wandele.

Da sagde Peder / Silff oc Guld haaffuer ieg icke / men ieg giffuer dig / det som ieg haaffuer / I Jesu Christi Naaffn aff Nazareth / stat op / oc vandre.

7. Vnd greiff ihn bey der rechten hand / vnd richtet ihn auff. Also balde stunden seine Schenckel vnd Knöchel feste.

De hand tog hannem ved den høyrehaand / oc reysde hannem op. Strax saa stode hans Been oc hæle faste.

8. Sprang auff / kondt gehen vnd stehen / vnd gieng mit ihnen inn den Tempel / wandelte vnd sprang / vnd lobete Gott.

Hand sprang op / kunde gaa oc staa / oc gik med dem i Tempelen / vandrede oc sprang / oc loffuede Gud.

9. Vnd es sahe in alles Volk wandeln vnd Gott loben.

De alt Folket saa hannem vandre oc loffue Gud.

10. Sie kanten in auch / daß ers war / der vmb das Almosen gesessen hatte für der schönen Thür des Tempels. Vnd sie wurden voll wunderns vnd entsetzens / über dem / daß im widerfahren war.

De kende hannem / at de vaar hand / som haaffde sidet for Tempelens Skone dor effter Almisfe. Dede bleffue fulde aff forundrelse oc forferdelse / i det / som hannem vaar vederfaret.

11. Als aber diser Lahmer / der nun gesund war / sich zu Petro vnd Johanne hielt / lieff alles Volk zu ihnen in die Halle / die da heisset Salomons / vnd wunderten sich.

De som denne Halte / der vaar nu helbrede / holt sig til Petrum oc Johannem / da løb alt Folket til dem i Daabenhuset / som kaldes Salomonis / oc forundrede sig.

5. A on pilsně hledělna ně / mage naděgi / že nětco vezme od nich.

Thedy on pátrzal nádziewátac sie co wzięc od nich.

6. Tedy Petr řekl: Zlata a stříbra nemám / ale což mám to tobě dám: Ve jměnu Ježíše Krysta Nazaretského / vstaň a chod.

Ale mu Piotr powiedział: Srebrac ani złotą niemam / lecz co mam to tobie damam: W imię Jezusa Chrystusa Nazareńskiego wstań a chodź.

7. V onaw gen za ruku geho pravau / pozdvijhl ho / a hned vuvrzenj gsau kloubowz geho / y nohy.

Vyavshy prava tegor ruku posvostl go / y vnet byly vavocmone nogi tegor / y kosti.

8. Avzhyniv se / stál / a chodil / y wšel s nim do Chrámu / chodě a poskakuge a chvále Boha.

Wykoczynshy tedy stánal y chodil / y wshedl z nim do koscioła / a chodzac skakal / y chwálil Boga.

9. V widel gen wesskeren lid an chodil / a an chwálil Boha.

Vyzral wshytek lid iz chodzil a chwálil Boga.

10. V poznali ho že ten byl kteryž na Almužně sedal / v Dveřech Kráshnych Chrámu / wch: V naplněni gsau strachem a divem / a toho co se bylo stalo genu.

V poznali go iz to on byl / kteryž dla Almužny sedal v brany Wodobney Koscielney / a napelali ni si strachem y zdumieniem / nad tym co sie bylo przydalo temu.

11. Avdny se ten vyzdrawenš přidržel Petra a Jana / zběhl se k nim wesskeren lid do sňice kteraž slowe Salomounowa / diwije se.

Gdy sie tedy trzymal on dwoch / ktorych byl vyzdrawion Piotr y Jan / zbiedzal sie wshytek lud ku nim do przysionki / ktory byl zwan Salomonow / wleknawshy sie.

ג

12 וְכֵן חָנָא שָׁמְעוֹן עָנָה
וַאֲמַר לְהוֹן גְּבִירָה פְּנִי
יִסְרָיִל מִנִּי מִתְּנִימִי
אֲנִתּוֹן בְּהִנָּה אֲנִי בְּנִי
חִירְיוֹ אֲנִתּוֹן אֲנִי הוּ
בְּבִחִילָה דִּילּוֹ אֲנִי בְּשׁוֹלֵטוֹן
עָבְדוֹ הִנָּה בְּיַהֲלֵךְ הִנָּה :

*Il che Pietro Sedendo, rispose al popo-
lo, Huomini Israeliti, perche vi marauil-
gliate Vos di questo? o, perche riguarda-
te noi, come se per nostra propria virtu, o
santita noi hauessemo fatto caminar co-
stui?*

13 אֱלֹהֵי הוּ דְאֲבִרְהָם
וְדְאִיִּסְחָק וְדְיִצְחָק וְדְיִצְחָק
דְאֲבִרְהָם שֶׁכַּח לְבָרָה יִשׁוּעַ
הוּ דְאֲנִתּוֹן אֲשֶׁל מִתּוֹן ו
וּפְבִרְתּוֹן בֵּה קְדָם אֲפִיחֵי
דְּפִילָטוֹס כִּדְּהוּ נִדְּקָה הִנָּה
דְּיִשְׁרִיחֵי :

*L'Iddio d'Abraham, e d'Isaac, e di Ia-
cob, L'Iddio de padri nostri ha glorificato
il suo Figliuol Iesus, il qual Voi tradiste e
negaste, in presentia di Pilato, hauendo
egli giudicato che si donena liberare,*

14 אֲנִתּוֹן דִּין בְּקִדְיִשׁ
וְדִיקָה פְּבִרְתּוֹן וְשִׁאלָתּוֹן
לְכוֹן לְגִבְרָה קְטוֹלָה
דְּנִתִּיהֵב לְכוֹן :

*Hor Voi negaste il Santo e Giusto, e
domandaste che vi donasse vn homo ho-
micide.*

15 וְלֵהוּ רִישָׁא דְחִנּוּ
הַטְלִיתּוֹן דִּיקָה אֲקִים אֱלֹהֵי
מִן בֵּית מִיתָה וְחִנּוּ פְּלוֹ
סְבִירְהֵי :

*Et ammazzaste l'Autor de la Vita,
ilquale Iddio ha risuscitato da morte: di
cui noi siamo testimoni.*

16 וּבְהִימְנוּתָה דְשִׁמְהָ
לְהִנָּה דְחִנּוּ אֲנִתּוֹן וְנִדְּעוּ
אֲנִתּוֹן הוּ אֲשֶׁר נִאֲסִי
וְהִימְנוּתָה דְּבֵה נִהֲבִת
לֵה הִנָּה חֲלִימוּתָה קְדָם
פְּלָכוֹן :

*E per la fede del nome suo, il suo No-
me ha stabilito costui, il qual Voi Sedete,
e conoscete: e la fede, che e per esso gli ha
dato questa intera sanita in presentia di
tutti Voi.*

ג

12 וּבְרִאֲוֹת כִּיפַח עָנָה לְעָם
הָאֲנָשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵה
תַּתְמַהוּן עַל־הוּהָ אֲנִי מִהֲרַבִּיט
אֲלֵינִי כִּמּוֹ אֲנִי בְּכַחֲנִי אֲנִי
בְּצִדְקָתִי עֲשִׂינוּ לְהִלֵּךְ אִתּוֹ :

*Loqual viendo Pedro, respondiò al pueblo
Varones Israelitas, porque os marauillays de es-
to ó porque poneys los ojos en nosotros como
si con nuestra virtud o piedad vuiessemos hecho
andar a este?*

13 אֱלֹהֵי אֲבִרְהָם וְיִצְחָק וְיִצְחָק
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הָאֲדִיר אֲתִיבְנֵי
יִשׁוּעַ אֲשֶׁר אֲתִים מִסְדָּתָם
וְכַחֲשָׁתָם אִתּוֹ לְפָנֵי פִילָטוֹס
אֲשֶׁר מִשְׁפֵּט מָוֶת לֹא מָצָא בּוֹ
וְדָנוּ לְנִתְרָנוּ :

*El Dios de Abraham, y de Isaac, y de Jacob,
el Dios de nuestros padres ha glorificado à su hi-
jo Iesus, àl qual vosotros entregastes delante de
Pilato, juzgando el que auia de ser suelto,*

14 וְאֲתִים אֲתִי קְדוֹשׁ וְצַדִּיק
כַּחֲשָׁתָם וְשִׁאלָתָם אֲתִי
מִרְצַח לְחִנּוּ לָכֵם :

*Mas vosotros àl Sancto y àl iusto negastes, y
pedistes que se hos diesse vn hombre homicida.*

15 וְאֲתִי גִישָׁא חַיִּים הִרְגָתָם
אֲשֶׁר יְהוּהָ הִקְיָמָנוּ מִמֵּתִים וְעַל־
וְאֲתִי עֲדִים אֲנִי :

*Y matastes àl author de la vida: àl qual Di-
os leuantó de los muertos, de lo qual nosotros
fomos testigos.*

16 וּבְהִימְנוּתָ שְׁמוֹ אֲתִי הוּהָ אֲשֶׁר
רוֹאִים אֲתִים וְיִדְּעִים הָעִיר
הַכִּיר קִים שְׁמוֹ וְהִימְנוּתָ אֲשֶׁר
בּוֹ נִחְנָה לוֹ אֲתִי מִתָּה הוּהָ
לְפָנֵי כָלֵכֵם :

*Y en la fe de su nombre à este que vosotros
veys y cõoceys, ha confirmado su Nombre: y la
fe que por el es, ha dado à este esta sanidad en
presencia de todos vosotros.*

ד.

12. Ἰδὼν δὲ πέτρος αἱ ἀπαρχαὶ
τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ θαυμάζειν
τὴν ἡμετέραν ἐν τούτῳ, ἣ ἡμῶν
τί ἀνομιζομένης ἰδία δυνάμει ἢ ὁ-
σείᾳ πνευματικῇ τῇ ἐν ἐπιστομῇ
αὐτοῦ :

*Mais Pierre voyant cela, dit au
peuple, Hommes Israelites, pourquoy
vous esmeruillez vous de ceci? ou pour
quoy auez-vous foible fiché sur nous,
comme si par nostre puillance ou sain-
cteté nous auions fait cheminer cestui-
ci?*

13. Ὁ θεὸς ἀβραάμ καὶ ἰσαὰκ καὶ
ιακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐ-
δξασεν τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν
ὕμεις παρεδύκατε, καὶ ἤρρισατε
αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ πλάτους, ἠελ-
γισατε αὐτὸν ἀκάνου δολοφῶν.

*Le Dieu d'Abraham, & d'Isaac, & de
Jacob, le Dieu de nos Peres a glorifié
son Fils Iesus, lequel vous auez liuré &
renié deuant le face de Pilate, combien
qu'icelui ingeast qu'il deuoit estre de-
liuré.*

14. Ὑμεῖς δὲ τὸν ἁγίον καὶ δίκαιον
ἠρρισατε, καὶ ἐτήσατε αὐτὸν ἀνὴρα
φονέα χαλῶν ἐν ὑμῖν.

*Mais vous auez renié le saint, & le
iuste, & auez requis qu'on vous donnast
vn meurtrier.*

15. Τὸν δὲ δεχόμενον τῆς ζωῆς ἀ-
παρχίαν, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νε-
κρῶν, ὃ ἡμεῖς μάρτυρες ἐσμεν.

*Et auez mis à mort le prince de vie,
que Dieu a resuscité de morts: dequoy
nous sommes tesmoins,*

16. Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος
αὐτοῦ, τῷ ἐν ᾧ θεωρεῖτε καὶ εἰδότες,
ἰστέμενοι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πί-
στις ἣ δὲ αὐτὸν ἐδύνακεν αὐτῷ τὴν ὀ-
λοκλήριαν πάντως ἀπέναντι πάν-
των ὑμῶν.

*Et par la foy du Nom d'icelui, son
Nom a raffermi cestui-ci le quel vous
voyez & cognoissez: voire la foy qui est
par icelui, a donné à cestui-ci cette en-
tiere disposition de tous ses membres
en la presence de vous tous.*

12. Videns autem Petrus, respondit ad populum, Viri Israëlita quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare?

So when Peter saw it / he answered unto the people / Ye men of Israel / why marvel ye at this? or why looke ye so steadfastly on us / as though by our own power or godliness / we had made this man go?

13. Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis & negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

The God of Abraham / and Isaac / & Jacob / the God of our fathers hath glorified his Sonne Jesus / whome ye betrayed / & denied in the presence of Pilate / when hee had iudged him to be delivred.

14. Vos autem sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis.

But ye denied the holy one and the iust / and desired a murderer to be given you.

15. Authorem verò viræ interfecistis, quem Deus suscitavit à mortuis, cuius nos testes sumus.

And killed the Lorde of life / whome God hath raised from the dead / whereof we are witnesses.

16. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis & nostis, confirmavit nomen eius: & fides quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

And his Name hath made this man sound / whome ye see / and knowe / through faith in his name: and the faith which is by him / had given to him this disposition of his whole bodie in the presence of you all.

12. Als Petrus das sahe / antwortet er dem Volck: Ihr Männer von Israel / was wundert ihr euch darüber / oder was sehet ihr auff uns / als hetten wir diesen wandeln gemacht / durch vnser eigen krasse oder verdienst?

Der Peder der saa / suarede hand Goleket / I Mend aff Israel / hui forundre i eder der paa? Eller hui see i paa off / som wi hassde der giort / ved vor egen mact eller fortienste at denne vandrer.

13. Der Gott Abraham vnd Isaac vnd Jacob / der Gott vnser Väter / hat sein Kind Iesum verkläret / welchen ihr überantworttet vnd verläugnet habt für Pilato / da derselbige vtheilet in loß zu lassen.

Abrahams oc Isaacs oc Jacobs Gnd / vore Jēdris Gnd / hassuer forklaret sit Barn Ihesum / huilken i antuortede hem oc neetede saar Pilato / Der hand dēmdē at lade hannem lass.

14. Ihr aber verläugnetet den Heiligen vnd Gerechten / vnd batet daß man euch den Mörder schencket.

Men i neetede den Hellige oc Rētfērdige / oc badē at mand skulde giffue eder Morderen.

15. Aber den Fürsten des Lebens habt ir getödtet / Den hat Gott auferwecket von den Todten / des sind wir Zeugen.

Men Iffsens Jērfste slogethiel. Den opueete Gnd fra de dēde / De ere vi Vidne til.

16. Vnd durch den Glauben an seinen Namen / hat er an diesem / den ir sehet vnd kennet / bestettiget seinen Namen / vnd der Glaube durch ihn / hat diesem gegeben dise gesundheit für euren augen.

De ved troen til hans Naffn hassuer hand mee denne / som i see oc lēde / stadfest sit Naffn / oc troen ved hannem / gaff denne saadan sundhed saar eders øyen.

12. Tehda vida Petr / odpovēděl k lidu: Muži Izrahelskí / co se divíte tomuto / anebo co na nás hledíte / jako bychom svou silou a mocí učinili to / aby tento chodil?

Co vidžac Piotr / tak mowit do ludu: Mężowie Izraelscy / coż się temu dziwniecie? Abo przecie / jak / na nas wdali o cię waffe / jako bychmy to mocą y siłatobitwością naszą uczynili iż ten to chodzi?

13. Buož Abrahamuow / a Buož Izakow / a Buož Jakobow / Buož Stenow nassch ostarvil Syna swēho Gējisse kterēhož gste wy wdali a zapřeli před twāřj Pilāto wau / když ho saude chēl propustiti.

Bog on Abrahamow / Izakow / y Jakobow / Bog Dycom nassych / wcielbilet Jezusa Syna swēgo / kteregoście wy wydali / y za přezliscie hiego przed Pilatem / gdyż go on wolnym byco sadził.

14. Ale wy swatēho a Sprāwēdlivēho zapřeli gste / a prosili gste za muže wraždlniika / aby wām byl dán.

Aleście wy y świętego sroetwego y sprāwiedliwego zapřeli / a żas dālisćie aby wam dārowal mēżos boyce.

15. Ale Dārce žywota gste žābili / kteregožto Buož wyžkřjł / yž Mrtvých / gehožto my swēdkowē gsmē.

Żāmordowaliscie sprawce żywota / kterego Bog wzbudził od mrtwych / a my dmyś sa świādkomie tego.

16. A strže dauffānij Gmēna geho / tohoto / kterēhož wy widjete a znāte / potwrdil gēst gmēno geho: a wāšra kterāž gēst stržēnēho / dala gemu ceslē ždrawj toto / před twāřj wšlech wās.

A przez wiārew imię tego / the go kterego teraz widżicie y znācie / wtwrdziło imię tego / a wiāra ktera przez niego jest / dāła temu to cale zdrowie przed wām wšrymi.

ג

17 בָּרַם הַשֵּׁנִי אֶחָיו יָדַע
אֲנִי דְבַטּוּעַח עֲבָדֶיךָ
הָדָא אִיךְ דְּעֲבָדוּ לִישִׁיכּוֹן :

*Et horum fratelli, so fo che vos lo faceste
per ignorantia, si come ancora i vostri
principali.*

18 וְאַלְהָא אִיךְ מִדָּם
דְּקָדָם אֲכָרוּ בְּפִיּוֹם פְּלָהוֹן
נְבִיאָא דִּיחֵשׁ מְשִׁיחָה מְלִי
הַכְּנִי :

*Ma Iddio ha in questo modo adem-
piute tutte le cose ch'egli haueua predette
per bocca di tutti i Profeti, che Christo do-
meua patire.*

19 תּוֹבּוּ הַכִּיל וְאַחֲפִנּוּ
אִיכְנָא דִּינִתְעֲטוּן חֲטֵיכֶון :

*Pentiteus dunque, e conuertiteui, ac-
cioche i vostri peccati siano cancellati.*

20 וְיֵאתוּן לָכוֹן וּבְנִיגָא
דְּנִיחָתָא מִן קָדָם פְּרִצִיפָה
דְּמִרְנָא וְיִשְׁפֹּר לָכוֹן לְאַיְנָא
דְּמַטְיבָא הָנָא לָכוֹן וְיִשׁוּעַ
מְשִׁיחָא :

*Per quando verranno i tempi del re-
frigerio da la presentia del Signore, e
quando egli mandara l'euu Christo, che
e stato innanzi predicato.*

21 הֲלֵא יֵלֵא לְשִׁמְיָא
דִּיקְבָּלוֹן עַד מָא לְמוֹלִיא
דְּוִבְנָא דְּפִלְהִיו אִילּוּ
דְּמִלֵּל אֲלֵהָא בְּפִיּוֹמָא
דְּנִבְיָהּ קִדִּישָׁא דִּמִּן
עֵלָם :

*Il qual bisogna ch'el cielo il contenga
infin al tempo de la restauracion di tutte
le cose, de lequali Iddio ha parlatu per
bocca di tutti suoi santi Profeti fin da
principio.*

22 מוֹשֶׁה גִּיר אָמַר
דְּבִינָא יָקִים לָכוֹן מִרְנָא
מִן אֲחִיכֶון אֲכַנְתִּי לָהּ
שְׁמַעְיוּ בְּכָל מָא דִּימִלֵּל
עִמְכֶון :

*Imperocche, Moise disse a i Padri, Il
Signore Iddio vostro vi suscitera de vostri
fratelli un Profeta come me: e direte lui
secondo tutte quante quelle cose ch'ei vi
parlara.*

ג

17 וְעַתָּה אֶחָיו יָדַעְתִּי כִּי בְּשִׁגְגָה
עָשִׂיתֶם בְּנִשְׂאִיכֶם :

*Mas aora hermanos, vo sé que por ignorancia
auays hécho como tambien vuestros principes.*

18 וַיְהִי וְאִשְׁרֵי הַגִּיד מִקֶּדָם
בְּפִי כָל-נְבִיאָיו לְהַנְגִיעַ לְהַכְתִּי
וּלְעֲנוֹת כִּן-מֵלֵא אֹתָם :

*Empero Dios loque auia antes anunciado
por boca de todos los Prophetas, que su Christo
auia de padecer, anfi lo ha cumplido.*

19 לָכֵן הִנְחֵמָה וְשׁוּבוּ לְהַמְחִיזָה
אֶת-חֲטֵאתֵיכֶם :

*Ansi que Arrepentios, y conuertios, para que
sean raydos vuestros peccados:*

20 אִשְׁרֵי נָאִם הָבּוּא עִתְּ דִּינָה
חֲלִיפָתָהּ וְחַיִּי עוֹלָם בְּתַקִּיץ
תְּמוֹנָתוֹ וְנִשְׁבָּעָה שְׁבַע שְׁמַחוֹת
אֵת-פְּנֵי-אֱלֹהִים וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ
אִשְׁרֵי מִקֶּדָם מוֹכֵן אֶת-יִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ :

*Pues que los tiempos del refrigerio de la pre-
sencia del Sennor son venidos: El qual os ha em-
biado a Iesus el Christo, que os ha sido antes an-
nunciado?*

21 אִשְׁרֵי צִדְכֵי אֶת-הַשְּׁמַיִם
לְקַבֵּל עַד עֵת-תְּכַלִּית וְתִשׁוּבַת
כָּל־אִשְׁרֵי דִּבְרֵי אֱלֹהִים בְּפִי
כָל-נְבִיאָיו הַקְדּוֹשִׁים מֵעוֹלָם :

*Al qual cierto es menester que el cielo ten-
ga, hasta los tiempos de la restauracion de todas
las cosas: del qual habló Dios por boca de todos
sus Prophetas que han sido desde el siglo.*

22 וּמֹשֶׁה אָמַר לְאֲבוֹתָיִךְ כִּי
נְבִיאָא לָכֶם מִקֶּרְבְּכֶם יָקִים יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם מֵאַחֲיָיִךְ כְּמוֹנִי אֲלִיךְ
תִּשְׁמַעְיוּ בְּכָל אִשְׁרֵי דִּבְרֵי
אֱלֹהֵיכֶם :

*Porque Moysen dixo a los Padres, El Sennor
vuestro Dios hos leuanta vn Profeta de vuestros
hermanos, como yo: a el oyreys haziendo
conforme a todas las cosas que hos hablare.*

ד.

17. Καὶ νῦν ἀδελφοί, οἶδα ὅτι καὶ
ἀγνοοῦντες ἐπέσχεσθε, ὡς ποτε καὶ οἱ
ἀρχοὶ τοῦ κόσμου.

*Et maintenant freres, ie sai que vous
fauez fait par ignorance, comme aussi
vos Gouverneurs.*

18. Ὁ δὲ θεὸς αὐτὸς περικατὰ γλῶσσαν
ἀφ' ὅσων πάντων τῶν προ-
φητῶν αὐτοῦ, προεῖπεν τὴν χρεῖαν, ἣ
ἐπληρώσει ἄνω.

*Mais Dieu a ainsi accompli les cho-
ses qu'il auoit predites par la bouche de
tous ses Prophetes, que le Christ deuoit
souffrir.*

19. Μετανοήσατε ἰσχυρὰ καὶ ἐπιστρέ-
ψατε εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῶν ὑμῶν
τῶν ἀμαρτιῶν.

*Amendez vous donc, & vous con-
uertissez, afin que vos pechés soyent ef-
facés:*

20. Ὅπως ὅταν ἔλθωσιν καιροὶ ἀνα-
ψυχῆως, τότε προσώπου τῆς κυρίας,
καὶ τότε στείλῃ τὸν προκεχειρισμένον
ὑμῖν ἰησοῦν χριστόν.

*Quand les temps de rafraichisse-
ment seront venus de la presence du
Seigneur, & qu'il aura enuoyé Iesus
Christ, qui au parauant vous a esté an-
noncé.*

21. Ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ μόνος δὲξαμεν
ἀπὸ χρεῖαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμετέρας πα-
τερῶν ἀνάλειψιν ὁ θεὸς ἀφ' ὅσων
πάντων τῶν ἐγγίνων αὐτοῦ
προεφητῶν ἀπ' αἰῶνος.

*Lequel il faut quele ciel contienne,
iusques au temps du restablissement de
toutes les choses que Dieu a pronon-
cées par la bouche de tous ses saints
Prophetes dès le commencement du
monde.*

22. Μωϋσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς
πατέρας εἶπεν, ὅτι ἀποφίττω ὑ-
μῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν
ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ-
αὐτὸς ἀκούσας καὶ πάντα ὅσα ἔει-
πά αὐτῷ πρὸς ὑμᾶς.

*Car Moysen mesme a dit aux peres,
Le seigneur vostre Dieu vous suscitera
vn Prophete d'entre vous freres tel que
moi: vous l'escouteriez en tout ce qu'il
vous dira.*

CAP. III

17. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.

And now brethren / I know that through ignorance ye did it: as did also your governors.

18. Deus autem qui prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sicut implevit.

But those things which God before had shewed by the mouth of all his Prophets, that Christ should suffer, he hath thus fulfilled.

19. Pœnitementi igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra.

Amende your lives therefore / and turne / that your sinnes may bee put away.

20. Vt cum venerint tempora refrigerii à conspectu Domini, & miserit eum qui prædicatum est vobis Iesum Christum.

When the time of refreshing shall come from the presence of the Lord, and he shall send Iesus Christ, which before was preached unto you.

21. Quem oportet quidem cælum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum, à seculo, prophetarum.

Whome the heaven must containe, untill the time that all things be restored / Which God had spoken by the mouth of all his holy Prophets since the worlde began.

22. Moyses quidem dicit, Quoniam prophetam suscitant vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis.

For Moses said unto the Fathers / The Lord your God shall raise up unto you a Prophet, even of your brethren like unto me / ye shall heare him in all things / whatsoever he shall say unto you.

Das III. Capitel.

17. Nun lieben Brüder / Ich weiß / daß ihrs durch unwissenheit gethan habt / wie auch ewer Obersten.

Nu kære Brødre / ieg veed / at i gjorde det aff vanuittighet / som oc eders Offuerste.

18. Gott aber / was er durch den Mund aller seiner Propheten zuvor verkündiget hat / wie Christus leiden solt / hats also erfüllet.

Wend Gud haffuer fuldtummet det / som hand tilforn forkyndede / ved alle sine Propheters Mund / huorledis Christus skulde lide.

19. So thut nun busse vnd bekehret euch / daß ewre sünde vertilget werden.

Saa gører nu Penitence / oc omuender eder / at eder Synder skalle vdslettis.

20. Auff daß da komme die zeit der erquickung / für dem angesichte des HERRN / wen er senden wird den / der euch jetzt zuvor geprediget wirdt / Iesum Christ.

Paa det veranagessens tid skal komme / saar HERRNS Ansigt / naar hand skal sende / Den / som er nu predicket saar eder / Iesum Christum.

21. Welcher muß den Himmel einnehmen / biß auff die zeit / da her wider bracht werde / alles was Gott geredt hat / durch den Mund aller seiner heiligen Propheten / von der Welt an.

Hvileken som skal indtage Himmelen / indtil den tid / at alting bliffuer igen sticket som Gud taledede / ved alle sine hellige Propheters Mund / fra Verdens begyndelse.

22. Denn Moses hat gesaget zu den Vätern: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken / auß euren Brüdern / gleich wie mich / den solt ihr hören in allem / daß er zu euch sagen wird.

Thi Mose sagde til Fæderne / HERRN eders Gud skal opuecke eder en Prophete / aff eders Brødre / lige som mig / Den skalle i høre / i alt det / som hand siger til eder.

Kapitola III.

17. Anynij Bratřij / wimn ję gste to 3 ne wē domij včini / vako y knižata waffe.

Alac ter 3 bratřa wimn jęscie 3 nte wia domo 3 ci to včynili / rāt iako y knižatā waffe.

18. Buoh pak / kterž gest na pfeč zwěšowal strže vsta wšech Prorokow / ję mēl trpěti Krystus / tał gest naplnil.

Lec 3 Bog to co przez vsta wšech swoich Prorokow opowie dzał / i 3 Krystus trpieć miał / tāt wāpelnit.

19. Protož činte pokānī a obraťte se / aby byli šhlazeni hřijchowē waffy.

Aprzetoz vžnapčte si k nām / ročte si / aby byli žgladzene grze chy waffe.

20. Abyštie kony pfigde čas obwlaženij oo twāfi PAně / a possie toho kterž wām obla sšowan gest Bęzisse Krysta / spaseni byli.

Gdyž přystly čas / ochloda zenia od oblicnosti Pānīey. A poslal wām onego / kthory byt před tym opowiedžil / Iesusa Krystuša.

21. Kteržhož žagiste muš pfigiti Nebesa / a 3 do času na wrācenij wšech wčy / co 3 gest koli mluwil Buoh strže vsta swy ch Swatych Prorokow / od wěku.

Atoremně potřež 3 byc w nte / bte a 3 do časow nāprāwienia wšech rzecy / kthore opowiedžal Bog od wěku przez vsta wšech swych swiatych Prorokow.

22. Mojšiis žagiste Steu om řekl: Prorokā wām w 3 bu: di 3 Pān Būh wāf 3 Bratřī waffy ch / mne podobněho. Kteržhož poslauchati budete / wedle wšeho co 3 bude mluwiti wām.

Abowiem mowil Mojšeš do Oycow: Prorokā w 3 bud 3 wām Pān Bog wāf 3 bratřey waffy ch / to mte / 3 bed 3 te 3 go sluchāc wē wšy th 3 m co 3 kowi 3 on wām po wye.

23 וְהָיָה כָּל נַפְשָׁא דְלֹא
תִשְׁמָעִי לְנַבִּיאָה הוּא תִּתְּכֵרִי
נַפְשָׁא הִיא מִן עַמָּה :

*Et auverrà che ogni persona, laqual
non s'udirà quel Profeta, sarà estermata
via del popolo.*

24 וְנִבְיֵי פְלִהוֹן דִּמְוִן
שְׁמוֹנִיָּל וְאַלְיוֹן דִּמְוִן ב
בְּתֵרָה הוּוּ מַלְלוּ וְנִתְּכֵרוּ
עַל יוֹמֵתָא הַגּוֹן :

*Et etiandio tutti i Profeti da Samuel,
e quanti dispoi hanno parlato hanno simil-
mente preditti questi giorni.*

25 אֲנִתָּוִן אֲמִין בְּנֵיהוֹן ד
דִּנְבִיָּא וְדִתְּקָא אִידֵּן
דָּסִם אֲלֵהֶם לִאֲבֵהֶתּוּ פִּד
אֲמֹר לִאֲבֵהֶם דְּפִדְרֵצֵן
יְחַפְּרֵכוּן פְּלִהוֹן שְׁרֵפְתָּן
דְּאֲרֵצָא :

*Voi sete figliuoli de Profeti, e del te-
stamento che Iddio fece a i nostri padri,
dicendo ad Abraham, En el tuo seme sa-
ranno benedette tutte le famiglie de la
terra.*

26 לְכוּ מִן קֳדָיִם אֲחֵים
וְשִׁדְרֵי אֲלֵהֶם לְפָרָה פִּד
מִבְּרַךְ לְכוּ אִין תְּתַפְּנוּ
וְתִתְּבוּן מִן בִּישְׁתְּכוּן :

*Iddio hauendo primamente a voi su-
scitato il suo Figliuolo Iesv, l'ha manda-
to a bene dirvi, ritirando ciascuno da le
sue iniquità.*

1 וְפִד הָלִין מִלֵּא מִמְּלִין
הוּוּ לְעַמָּא קֳמִי עֲלֵיהוֹן
פְּהִינָא וְדִיּוֹקִיָּא וְאֲרִכּוּנָא
דְּהִיפְלָא :

*Mentre che essi parlauano al popolo,
soprauenner loro i Sacerdoti, e il Mae-
stro del tempio, e i Sadducei.*

2 פִּד מִתְּחַמְתִּין הוּוּ ע
עֲלֵיהוֹן דְּמִלְכִין לְעַמָּא
וּמִבְּרִין בְּמִשְׁיָחָא עַל
קִימְתָא דִּמְוִן בֵּית מִיתָא :

*Hauendo gran dispiacere ch'essi inseg-
nasseno al popolo, & annuntiaseno nel
nome di Iesv la resurrectione de morti.*

23 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמָע
אֶל-הַנְּבִיאָה הַהוּא אֲנֹכִי אֲדַרְוֶשׁ
מֵעַמּוֹ וְיָכַרְתַּ מֵעַמּוֹ :

*Y sera que Qualquiera allma que no oyere a
aquel Profeta, sera defarraygada del pueblo.*

24 וְגַם כָּל-הַנְּבִיאִים מִשְׁמוֹנִיָּל
עַד-כָּלם אֲשֶׁר אֶחָדֵיו דִּבְרוּ
וְהִגִּידוּ אֶת-הַיָּמִים הָאֵלֶּה :

*Y todos los Prophetas desde Samuel y en a-
delante, todos los que han hablado, han prenun-
ciado estos dias.*

25 וְאַתֶּם הַיּוֹם בְּנֵי הַנְּבִיאִים
וְבְנֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר פָּרַת אֱלֹהִים
אֶת-אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר אֶל-אֲבֹתֵהֶם
בְּזֶרְעֶךָ יִתְּבָרְכוּ כָּל-גּוֹי הָאָרֶץ :

*Vosotros soys los hijos de los Proyhetas, y
del Concierto que Dios concertó con nuestros
padres, diziendo a Abraham Y en tu Simiente se-
feran benditas todas las familias de la tierra.*

26 לָכֵם בְּרִאשׁוֹנָה הָקִים אֶת
בְּנוֹ יֵשׁוּעַ וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ לְבָרֵךְ
אֲתָכֶם בְּשׁוֹכְכֶם אִישׁ אִישׁ
מִדְּעוֹתֵיכֶם :

*A vosotros primeramente, Dios, leuantan-
do a su Hijo Iesus, lo embió que hos bendixesse.
paraque cada vno se conuierta de su maldad.*

1 וּבְדִבְרֵם אֶל-הָעָם קָמוּ
עֲלֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַפְּקִיד עַל-
הַהֵיכָל וְהַצְדוּקִים :

*Y hablando ellos al pueblo, sobreuieron los
Sacerdotes y el Magistrado del Templo, y los Sad-
duceos.*

2 וְנִנְגְּוִים הָמָּה עַל-כִּי לָמְדוּ
אֶת-הָעָם וּבִשְׁוֹ בִישׁוּעַ אֶת-
תְּקוּמַת הַמֵּתִים :

*Pesandoles de que ensennassen el pueblo, y
annunciasen en el Nombre de Iesus la resurrecci-
on de los muertos.*

γ.

23. Ἐσται ὁ, πᾶσι ψυχὴ ἥτις ἐὰν
μὴ ἀκούσῃ τῆς προφητείας, ὅτι
ἐξολοθρευθήσονται ἐκ τῆς λαοῦ.

*Et aduindra que toute personne
qui n'aura eicouté ce Prophete-la, sera
exterminé d'entre le peuple*

24. Καὶ πάντες οἱ προφῆται
ἀπὸ σαμὺὲλ καὶ ἰωὴλ καὶ ἰηζερίου, ὅσοι
ἐλάλησαν, καὶ προφητεύσαντες
τὰς ἡμέρας ταύτας.

*Et mesmes tous les Prophetes de-
puis Samuel, & ceux qui l'ont suivi, tous
tant qu'il y en a qui ont parlé, ont aussi
predit ces iours.*

25. Ὑμεῖς ἐστε οἱ υἱοὶ τῶν προφῆ-
τῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διαθήκετο ὁ θεὸς
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων
πρὸς Ἀβραάμ, ὅτι ἐγὼ ἀνέξωμαι
σε ἐν ἀλεγεινήσιν, καὶ πάντα αἱ πε-
νταὶ τῆς γῆς.

*Vous estes les enfans des Prophe-
tes, & de l'alliance que Dieu a traitée a-
uec nos Peres, disant a Abraham, Et en
ta semence seront benites toutes les fa-
milles de la terre.*

26. Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀνέστη-
σας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ἀπέ-
στειλε αὐτὸν ἀλογουμένον ὑμᾶς ἐν
τῷ δόγματι, ἵνα ἑκαστος ἀποστῇ
ἐκ τῶν ὑμῶν.

*C'est pour vous premierement que
Dieu ayant suscité son Fils Iesus, l'a en-
uoyé pour vous benir, en retirant vn
chacun de vous de vos mauuasties.*

Κ Ε Φ Α Λ. δ.

Ἀλογούτων ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν
λαόν, ἐπέστησαν αὐτῷ οἱ ἱε-
ρεῖς καὶ ὁ στρατιῶν τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ
σαδδουκαῖοι.

*Mais comme ils parloyent au peu-
ple les Sacrificateurs & le Capitaine du
temple, & les Sadduciens suruindrent.*

2. Διαπονεόμενοι διὰ τὸ διδά-
σκειν αὐτοὺς τὸν λαόν, καὶ κατ'ε-
γγέλιν ἐν τῷ ἰησοῦ τῷ ἀνάστῳτι
τῷ νεκρῷ.

*Estans en grand'peine de ce qu'ils
enseignoyent le peuple, & qu'ils annon-
çoient la resurrection des morts au
nom de Iesus.*

CAP. III.

23. Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

For it shalbe that euery person which shall not heare that Prophet / shall be destroyed out of the people.

24. Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos.

Also all the Prophets from Samuel / & thenceforth as many as haue spoken / haue likewise foretold of these dayes.

25. Vos estis filii prophetarum, & testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham, Et in semine tuo benedicentur omnes familie terræ.

You are the children of the Prophets / and of the covenant / which God hath made vnto our fathers / saying to Abraham / In thy seed shall all the kindreds of the earth be blessed.

26. Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicientem vobis: ut convertat se unusquisque à nequitia sua.

First vnto you hath God raised up his Sonne Iesus / and him he hath sent to please you / in turning euery one of you from your iniquities.

CAP. IIII.

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes & magistratus templi & Sadducei.

And as they spake vnto the people / the Priests and the Captaine of the Temple / and the Sadducees came vpon them.

2. Dolentes quod docerent populum, & annuntiarent in Iesum resurrectionem ex mortuis.

Being it grievous to them that they taught the people / and preached in Iesus of the resurrection from the dead.

Das III. Capitel.

23. Vnd es wird geschehen / welche Seele denselbigen Propheten nit hören wird / die soll vertilget werden auß dem Volck.

De der skal sie / at hülcken Siel som icke hören den Propheten / han skal vdslettis fra Folcket.

24. Vnd alle Propheten von Samuel an vnd hernach / wie vil ihr geredt haben / die haben von diesen tagen verkündiget.

De alle Propheten fra Samuel oc der effter / saa mange som taledes aff dem / de forkyndede om disse Dage.

25. Ihr seht der Propheten vnd des Bundes Kinder / welchen Gott gemacht hat mit euren Vätern / da er sprach zu Abraham: Durch deinen Samen sollen gesegnet werden alle Völker auff Erden.

Iere Propheternes oc Paatens Børn / hülcken Gud gjorde med eders Fædre / der hand sagde til Abraham / I din Sæd skulde velsignis alle Folck paa Jorden.

26. Euch zu förderst hat Gott auf erwecket sein Kind Iesum / vnd hat in zu euch gesandt / euch zusegenen / daß ein jeglicher sich bekehre von seiner Bosheit.

Gud haaffuer først opveet eder sit Barn Ihesum / oc hand sende hannem til eder / at velsigne eder / At huer skal omvende sig fra sin ondskaff.

Das IIII. Capitel.

Als sie aber zum Volck redeten / tratten zu ihnen die Priester / vnd der Hauptmann des Tempels / vnd die Sadduceer.

Men der de taledes til Folcket / Traadde Presterne / oc Tempels Hoffuizmand frem / oc Sadduceerne.

2. (Die verdros / daß sie das Volck lehreten / vnd verkündigten an Iesu die Auferstehung von den Todten.)

(De fortroede / at de lærde Folcket / oc kundgjorde Ihesu Opstandelsen fra de døde.)

Kapitola III.

23. A bude / je každy Ešlos wékterž / nebude poslauchati toho Proroka / wphlažen bude z Lidij.

Astánte sie to je Ešlos hle bedžie sluchati Proroka onego / bedžie wphorzenion z ludu.

24. A wššnečni Prorocy / od Samuele / a potomni wššnečni kterž gšau foli mluwili / tež žwěstowali o těch dnech.

Wšš wššny Prorocy / od Samuela y tni / kterž po nich byšili: ch kowiek prorokowali / tež wššny o o tych dnach powiedali.

25. Wngste Synowé Prorokow a Numluwn kterauž wšnił Buoh s Dey nashym / kka k Abrahamowi: Wšmenit wšem / pošchnany budau wššeky kledi země.

Wššie sa ššy ptošim y przymierza / kore postánowil Bog z oyc našim / mowiac do Abrahama: Jz w potomstwie twem im błogosławieństwo dostapia wššy k narody ná ššim.

26. Wam naprwé Báh / wšbudiv Syna swěho Gežij: šš / pošlal ho dobrě wšch ož / namugijšho wam / aby se od wrátil gedenkaždy od nepra: wostli swě.

Wamci naprwé Bog wšbud: ziwšy Syna swiętego Jezusa / pošlal kteryby wam błogosławit / odwraciac každy od nego zlošci.

Kapitola IIII.

A když one mluwili k Lidu / přišli kněží a Přední / ch Chrámu / a Saduceové.

A Gdy oni tak mowili do ludu / red y přyšli Káplani / y přezloženi kšciolš / y Saduceušwle.

2. Težie nesance to / žebn wššli Lid / a je žwěstowali o Gežijšowi / žebn z mltwšch wššal:

Ššasšie sie bázio z wššy. Lud / opowiedali w imie Jezus / wš pomšanie od wmaršch.

ד

3 וארמיו עליהון אידיא
ונטרו אבון לונמא אחרנא
מטול דקרב הנגל לה
רמשא :

E metter loro le mani addosso, e posergli in prigione per il giorno seguente: percioche gia era sera.

4 וסגנא דשמעון הנו
מלתא הימנו הנו
ואיתיהון הנו במננה איך
חמשא אלהין גברין :

E molti di quelli che hauevano udito la parola, credettero: e fu il numero de gli huomini circa cinque milia.

5 וליומא אחרנא
אחפנשו ארפונא וקשישא
וסברא :

Hor il diseguento Gennero a congregarsi insieme i lor Principali, e i Vecchi, e gli Scribi in Ierusalem.

6 ואה חנן רב פהנא
וקיפא ויוחנן נאלכסנדרוס
ואילין דאיתיהון הנו מן
שרפתא דרבי פהנא :

Et Anna summo Sacerdote, e Caifa, e Giovanni, & Alessandro, e tutti quelli che erano de la generation sacerdotale.

7 ופד אקיומו אבון
במצצתא משאלין הנו
להון דפאנא חורא
פאנא שם עבדתון הדא :

Esattigli star la nel mezo, gli domandorono, dicendo, Con qual virtù, o in qual nome hauete voi fatto questo?

8 הידיו שמעון פאפא
אחמלי רוחא דקודשא
ואמר להון ארכונא ד
דעמא וקשישא דפירא
יסריל שמעון :

Allor Pietro ripieno di Spirito Santo, disse loro, Principi del popolo, e voi Vecchi d'Israel.

9 או חנו יומנא מ
מתדינינו מנכון ער
שפירתא דהנות לבר גשא
כריה דפמנא הנגל
אתאסי :

Poi che noi siamo hoggi esaminati del beneficio fatto ad vn huomo infermo, cioè in che modo costui sia stato sanato.

ד

3 וישלחו בהם את ידיהם
וישימו אותם במלטה עד
למחר כי הערב קרוב הוא :

Y echaron les manos y pusieronlos en la carcel hasta el dia siguiente: porque craya tarde.

4 ורבבים מן השומעים את
הדבר האמין ויהי מספר
האנשים האלה בהמשת אלפים
איש :

Mas muchos de losque auian oydo el sermon, creyeron, y fue hecho el numero de los varones, como cincomil.

5 ויהי ממחרת ויקהל הנשיאים
הכהנים והסופרים בירושלים :

Y aconteció el dia siguiente, que los Principes deelloz se juntaron, y los Ancianos, y los Escribas, en Ierusalem:

6 וחנן כהן הגדול וקיפא ויוחנן
ואלקסנדרוס וכלם אשר היו
מדור שרי הכהנים :

Y Annas Principe de los Sacerdotes, y Caiphas, y Ioan, y Alexandro, y todos losque eran del linage sacerdotal,

7 ויקימו אותם בתוכם וישאלו
במה כל אחד במה שם עשייתם
את הווא :

Y haziendolos presentar en medio, preguntaronles, Conque potestad, o en que nombre auays hecho vosotros esto?

8 אז כיפה מלא רוח הקדש
אמר אליהם הנשיאים העם
וזקני ישראל :

Entonces Pedro, lleno de Espiritu Sancto les dixo, Principes del pueblo, Y Ancianos de Israel.

9 ואם אנחנו נשפט על מעשה
טוב אנוש חלש באשר גושע
הווא :

Pues que fomos oy demandados acerca del beneficio hecho a vn hombre enfermo, es a saber de que manera este aya sido sanado.

ד.

3. Καὶ ἐπέβαλλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθιγον εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ὡς γὰρ ἰαυέρα ἦδη.

Et ayans ietté les mains sur eux, ils les mirent en prison iusques au lendemain, car il estoit desia vespre.

4. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὴν λέγον, ὅτις δούσαν, καὶ ἐγρήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡς ἑκατὰ χιλιάδες περὶ πέντε.

Et plusieurs de ceux qui auoyent ouï la parole creurent, & sur le nombre des personnes enuiron cinq mille.

5. Ἐγένετο δὲ τῇ τῷ αὔριον συναχθῆναι αὐτοὺς ἀρχιεπίσκοπος καὶ πρεσβύτερος καὶ γραμματεὺς εἰς ἱερουσαλὴμ.

Or aduint que le lendemain leurs Gouverneurs s'assemblerent, & les Anciens, & les Scribes en Ierusalem.

6. Καὶ ἦσαν τὸν δόξα, καὶ ἀναφάνω καὶ ἰωάννου καὶ ἀλεξάνδρου, ὅσοι ἦσαν ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς.

Et Anne souuerain Sacrificateur, & Caiphe, & Iehan, & Alexandre, & tous ceux qui estoient de la lignee Sacerdotale.

7. Καὶ εἰς τὴν αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ, ἰωαννάνου, ἐν πῶς δυνάμει ἢ ἐν πῶς ἐνόματι ἐποιήσατε τὸ ὑμεῖς;

Et les ayans mis en place, les interroguent, disans, par quelle puissance, ou au nom de qni auez vous fait ceci?

8. Τότε πῆρε τὸν ἁγίον πνεῦμα καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἀρχιεπίσκοπε καὶ πρεσβύτερε Ἰσραὴλ,

Adonc Pierre rempli du saint Esprit leur di,, Gouverneurs du peuple, & vous Anciens d'Israel.

9. Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ὅτι δυνάμει ἢ ἀνθρώπου ἀδυνάτῳ, ἐν τίνι ἐποίησατε,

Puis que nous sommes aujourdhui recerchés pour vn bien qui a esté fait à l'endroit d'un homme impotent, pour sauoir comment il a esté gueri.

ד

10. הָרַגְתָּ תְּתִידַע לְכוֹן
וְלִכְלֹה עֲמָא דִּי־סִרְיָא
דְּבִשְׁמָה דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא
בְּצִלְבָנָהּ הוּא דִּיאֲגָתוֹן
וְקִפְתוּגְיָהּ הוּא דִּיאֲקִי־
אֱלֹהֵא מִן בֵּית מִיתָא בְּהַ
בְּהוּ הָא קֵאֵם הִנֵּה ק
קְדִמִּיכוֹן בְּרִי הַלִּים :

*Sia noto à tutti voi, & à tutto'l popo-
lo d'Israël, che cio s'è fatto per il nome di
Iesv Christo Nazareno; che voi cruci-
figeste, ilquale Iddio ha risuscitato da
morte: per lui sta quicostui sano dinanzi
à voi.*

11. הָנוּ כְּאֵפֶא דִּאֲסִלִּיתוֹן
אֲגָתוֹן בְּפִנְא וְהוּא לְרִישׁ
קִרְבָּנָה :

*Questa è quella pietra che è stata ri-
finita da voi, edificatori, laquale è stata
posta ne la testa del l'angolo.*

12. וְלִירֵא בְּאִנְשׁ אַחֲרֵי
פִּירְקָנָא לֹא אִיר אֵית שְׁמָא
אַחֲרָנָא וְהָיִית שְׁמִי
דִּאֲתִיבָהּ לְפָנֵי גִשְׁא דְּבָה
וְלֹא לְמִתָּנָה :

*Enon è salute in alcun altro: perciò-
che ne altre nome è sotto'l cielo dato tra
gli huomini, per ilqual noi debbiamo ef-
fer saluati.*

13. וְכִד שְׁמִי מְלִיתָה ד
דְּשְׁמִיכוֹן וְדִיּוּחְנוּ דְּעִין ב
בְּגִלְגָּלֵא אֲמָרוּה אֲסִתְּבִלָה
דְּלֵבָא דְּעִין סְפִרְגָּא
וְדִיּוּטָא אֲבִין וְתִתְרִי
בְּהוּן וְאֲשִׁתְּרִעוּ דְּעִין
יִשׁוּעַ מִתְּהַפְּכִין הוּוּ :

*Effi vedendo la libertà del parlar di
Pietro e di Giouanni, e sapendo che effi
erano huomini senza lettere e idiotti, si
marauigliauano, e conosceuano che effi
erano stati con Iesv.*

14. וְהָיוּ הוּוּ דְּקֵאֵם הִנֵּה
עֲמִהוּן מְגִירָא הוּוּ דִּאֲתִתְּרִי
וְלֹא מִשְׁפָּחִין הוּוּ מִדְּ-
לְמִאֲמִר לִיקְבִּלְהוּן :

*Vedendo ancora l'huomo, che era sta-
to sanato, che staua li con loro, non haue-
uano nulla che contradire.*

15. הִיבִדּוּ בְּהָרִי דִּינְפָקוֹן
אֲבִין מִן בְּנִשְׁהוֹן וְאֲמָרִין
הוּוּ חַד לְחַד :

*Ma comandando loro che se scissen
fuor del consiglio, conferuano tra lor me-
desimi.*

ד

10. יִדְעֵה לְכֻלְכֶּם וְלְכָל-עָם--
יִשְׂרָאֵל כִּי-בִשְׁם יֵשׁוּעַ מְשִׁיחַ
הַנִּצְרִי אֲשֶׁר אַתֶּם הוֹקְעֵתֶם
אִנְיָ וְאֲשֶׁר הִקִּימָנוּ אֱלֹהִים
מִמֵּתִים בּוֹ בְּכַחוֹזָה הוּא עֹמֵד
לִפְנֵיכֶם וְגִרְפָּא הוּא :

*Sea notorio à todos vosotros, y à todo el pù-
eblo de Israel, Que enel Nombre de Iesus el Chri-
sto, el Nazareno, el que vosotros crucificastes, y
Dios lo resuscitó de los muertos, en esto este esta
en vestra presencia sano.*

11. וְהוּא הוּא הָאֶבֶן הַנִּמְאָסָה
מִמְכָּם הַבּוֹנִים וְהִיתָה לְרִאשׁ
בְּנֵיהָ :

*Este es la piedra reprobada de vosotros los
edificadores, laquales es puesta por cabeça de es-
quina.*

12. וְלֹא יֵשׁ בְּאִישׁ אַחֵר יִשׁוּעָה
כִּי שֵׁם אַחֵר אֵינְנוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם
נִתֵּן לְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ צְדִיקָה
לְהַשִּׁיעַ אֲהִתְנוּ :

*Y en ningun otro ay salud, porque no ay o-
tro nombre debaxo del cielo dado a los hombres
enque podamos, ser saluos.*

13. וּבְרִאיוֹתָם אֶת בְּטַחוֹן כִּיפָה
וְיוֹחֲנָן וְיִדְעוּ כִּי אֲנָשִׁים בְּעֵרִים
בְּעֵם הַפִּתָּה וְכִי לֹא לְמִדּוֹ חֲכָמָה
וְדַעַת קְדָשִׁים לֹא יָדְעוּ וְיִתְמָהוּ
וְיִדְעוּם כִּי הוּוּ עִם יֵשׁוּעַ :

*Entonces viendo la constancia de Pedro y
de Ioan, sabido que eran hombres sin letras y idi-
otas, marauillanse: y conocielos, que auian si-
do con Iesus.*

14. וְרִאיוֹתָם אֶת הָאֲנָשׁ אֲתָם
עוֹמֵד הַגִּרְפָּא מֵאֲמָה לֹא הָיָה
לָהֶם לְדַבֵּר עִלְיָהֶם :

*Y viendo al hombre que auia sido sanado
que estaua con ellos, no podian dezir nada en
contra.*

15. וַיִּצְוּ אֹתָם לְצֵאת אֶל-
מַחוּץ הָעֵדָה וַיִּתְּנֵצוּ בֵּינֵיהֶם :

*Mas mandaronles que se saliesßen fuera del
concilio: y conferian entresi.*

ד

10. Γνωστὸν ἔστω πάντων ὑμῶν καὶ
παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ
ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου,
ὃν ὑμεῖς ἐσταύρωσατε, ὃς ὁ θεὸς ἡ-
γάρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τῷ ὅτι
παρέστηκεν ἐνώπιον ἡμῶν ὕγιος.

*Soit notoire à vous tous & à tout le
peuple d'Israël, que c'a esté au nom de
Iesus Christ le Nazarien, que vous avez
crucifié, lequel Dieu a relluscité des
morts: voire en vertu du Nom de cestui-
la cest homme assise sain ici deuant vous.*

11. Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ἐξ ὧν
βῆς ὑφ' ὑμῶν ἡ ἐκδομὴ τοῦ οἴκου,
ὁ ἡμέτερος ἐκ κεφαλῆς γωνί-
ας.

*C'est ceste Pierre qui a esté reiettee
par vous les edificans, qui a esté faite le
principal du coin.*

12. Καὶ οὐκ ἔστι ἐν ἄλλῳ ἐν ὅσῳ
ἡ σωτηρία· ὅθεν γὰρ ὀνομάσθη ἐπὶ
τοῖς ἰσραὴλ τοῖς ἐβραίοις τὸ δεσπομόσιον
ἐν αἰθρώποσι, ἐν ᾧ δὲ καθίσταται
ἡμᾶς.

*En n'y a point de salut en aucun au-
tre: car aussi n'y a il point d'autre nom
sous le ciel qui soit donné aux hommes,
par lequel il nous faille estre saués.*

13. Οἰστροῦντες δὲ πρὸς τὰς πείρας
παρρησίας ἐπαύσαντο καὶ κατελα-
βόμενοι ἐπὶ αἰθρώποσι ἀρετὰ μακά-
ρισ καὶ ἰδιώται, ἡγῶμεθα, ἐπι-
γινώσκοντες τι αὐτοὺς ἐπὶ συντῶ ἡ-
σῶς ἦσαν.

*Eux alors voyans la hardiesse de
Pierre & de Iehan, & cognoissans aussi
qu'ils estoient hommes sans lettres &
idiots, s'elmeruzilloient, & recognoi-
soient bien qu'ils auoyent esté avec
Iesus.*

14. Τοὶ δὲ αἰθρώποσι βλέποντες
αὐτὸν αὐτοὺς ἐστῆτα καὶ τιζομε-
νῶν, ὅθεν εἶχον αὐτοὺς εἶν.

*Et voyans que l'homme qui auoit
esté guéri, estoit present avec eux, ne
pouuoient en rien contredire.*

15. Καὶ ἐκέλευσαν αὐτοὺς ἔξω τῆς
συνάγωγης ἀπλῶς, συμβαλο-
μένους ἀλλήλους.

*Adonc leur ayans commandé de for-
tir hors du conseil, ils conferoyent entr'
eux.*

10. Notum sit omnibus vobis & omni plebi Israël, quia in nomine Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc ille astat coram vobis sanus.

Be it known unto you all / and to all the people of Israel / that by the Name of Iesus Christ of Nazareth / whome ye have crucified / whome God raised againe from the dead / even by him doth this man stand here before you / whole.

11. Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus: qui factus est in caput anguli.

This is the stone cast aside of you builders / which is become the head of y corner.

12. Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

Neither is there saluation in any other for among men there is giuen no other name vnder heauen / whereby we must be saved.

13. Videntes autem Petri constantiam & Iohannis, comperto quod homines essent sine literis & idiotæ admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant.

Now when they sawe the boldnes of Peter and Iohn / & vnderstood that they were vnlearned men & without knowledge / they marvelled / and knewe them that they had bene with Ie. us.

14. Hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

And beholding also the man which was healed standing with them / they had nothing to say against it.

15. Iusserunt autem eos foras extra concilium se cedere: & conferebant ad invicem.

Then they commaunded them to go aside out of the Councell / and conferred among them selues.

10. So sey euch vnd allem Volck von Israel kunth gethan / daß in dem Namen Iesu Christi von Nazareth / welchen ihr gecreuziget habt / den Gott von den Todten aufferwecket hat / stehet diser allhie für euch gesund.

Da stal eder oc alle Volck aff Israel veri kund / ghort / Ir denne staar her helbrede saar eder / i Ihesu Christi Naam aff Nazareth / huilken i kaarsfeste / oc Gud opueere fra de Døde.

11. Das ist der Stein / von euch Bauleuten verworffen / der zum Eckstein worden ist.

Hand er den Sten / som er bortkast aff eder Bygningsmend / huilken der er bleffuen til en Hjørnesten.

12. Vnd ist in keinem andern Heil / ist auch kein ander Name den Menschen gegeben / darinnen wir sollen selig werden.

De der er icke Salighed i nogen anden / der er oc inted ander Naam giffuit Mennisten / der vi skulle bliffue salige vdi.

13. Sie sahen aber an die Freudigkeit Petri vnd Iohannis / vnd verwunderten sich / Denn sie waren gewiß / daß es vngelernte Leute vnd Lehen waren / vnd kannten sie auch wol / daß sie mit Iesu gewesen waren.

Men de saae paa Petri oc Iohannis frimodighed / oc forundrede sig / Thi de vaare viffe paa / at de vaare / vlarde Mend oc ligfolck / oc de kende dem oc saa / at de haaffde veret mer Ihesu.

14. Sie sahen aber den Menschen / der gesund war worden / bey ihnen stehen / vnd hatten nichts dawider zu reden.

De de saae der Menniste / som vaar bleffuen helbrede / staa hoss dem / oc de haaffde inted at tale der imod.

15. Da hießen sie sie hinaus gehen auß dem Rath / vnd handelten mit einander.

Da baade de dem gaa hen vd aff Raadet / oc de handle de tilsammen.

10. Známobud všem vám v všem lidu Izrahelském / že ve jměnu Pána našeho Ježíše Krista Nazaretského / kteréhož jste vy ukřižovali / kteréhož Bůh vzkřísil z mrtvých / takže kteréhož tento stoji před vámi / ať zdrav.

Všechťec vám všem bedžte támo / y všířkému ludovi Izrahelském / žeč przez jmie Jezusa Chrystusa Nazarenského / Ktoregoście wy ukrzyżowali / Ktorego Bóg wzbudził od umarłych / przez to goctym stoi zdrowym przed wami.

11. Onť gest kámen / kterýž gest zavřžen od vás Dělňíkuow / kterýž včiněn gest v hlavu vřelňí.

Tenčíťest kámen on / Ktorego sobte nie mielšcie nízacz my budacy / Ktory sie zstal glowa węgla.

12. A neníť v žádném jiném Spasení. Aníž gest žá gístě gíně jměno pod Nebem dáno lidem / takže kterýchom mohli spasení býti.

A nímáťce v žádnym jinym zbávenia / aniťest žadue wie pod nebem / Ktoreby bylo podane mie / dzy ludu / w ktorym potzeba aby chuy byli zbáveni.

13. Widauce stálost Petrovu a Janovu / shledavše že gsau lidé neověnii a sprostinii / divili se / a poznali že gsau s Ježíšem bývali.

A tak oni widzac smiřlost w mowie Petrowe y Janowe / y widzac pewnte že nie byli ludmi vrozenimi ale prostaki / džíwovali sie / y poznawali že oni byli s Jezusem.

14. Cflowěla takě toho widauce an stoji s nimi / kterýž byl vřdrawen / nie nemohli odmlauwati gim.

Nie widzac onego znimť stolas cego Ktory byl vřdrawion / nie mogliuc mowit pascim nim.

15. Tědy rozkázali gim wen wngliti / Radby: y rozmlauwali wespoleť.

A kazavši im přecť z rady wynřdž / námawiali miedzy soba.

ד

16 מִנָּה נִעְבֵּד לְהוֹן לְגִבְרָה
הַלִּין הָאֵיזִר אֶתָּא גְּלִיתָא
דְּהוֹרָת בְּאִידִיהוֹן לְכָל־הוֹן
עֲמִידִיהָ דְּאִוְרְשָׁלַם א
אֲתִידְעִיר וְלֹא מִשְׁכַּחֲנִין
דְּנִכְפּוּר :

*Dicendo, Che faremo noi à questi
huomini? perciò egli è manifesto à tutti
quelli che habitano in Ierusalem, come
per loro è stato fatto un chiaro segno, e noi
non possiamo negarlo.*

17 אֶלָּא דִּלָּא יִתִּירֵאִיר
יִפּוּיק טַבָּא הֵנָּה גְּתִלְחִם
לְהוֹן דְּתוֹב לָא יִמְלָלוּ
בְּשִׁמְאָה הֵנָּה לְאִנְשֵׁי מִן בְּנֵי
גִשְׁרָא :

*Ma accioche non si divulghi mag-
giormente fr'al popolo, proibiam loro con
minacce, che non parlino piu ad huomo
veruno in questo nome.*

18 וְקִרְוּ אֲמִין וּבִקְרוּ אֲמִין
דְּלִגְמֵר לֹא יִמְלָלוּ וְלֹא
יִלְבִּין בְּשִׁם יֵשׁוּעַ :

*E cossì chiamandoli, commandaron
loro che non parlasseno ne insegnasseno in
modo alcuno nel nome di Iesù.*

19 עֲנֵי שְׁמַעֲוִין כְּאֲבֹנֵי
וְיִוְחָנָן וְאִמְרֵי לְהוֹן אֵן כ
כְּאֲנָה קִדְּם אֶלְהָא דְּלָכוּן
בְּשִׁמְעַ יִתִּיר מִן אֶלְהָא
דְּרוּגִי :

*Ma Pietro e Giovanni rispondendo,
differ loro, Giudicate s'egli è giusto dinan-
za à Dio, obbedire piu tosto à voi che à
Idolo.*

20 לֹא גִיד מִשְׁכַּחֲנִין דְּמָא
דְּחִוּוֹן וְשְׁמַעֲוִין דְּלָא
גְּמַלְלִי וְהִי :

*Certamente noi non possiamo non par-
lar le cose che habbiamo vedute & udite.*

21 וְאִתְלַחֲמוּ לְהוֹן וְשִׁרֵּי
אֲמִין לֹא גִיד אֲשַׁכְחוּ לְהוֹן
עֲלִיתָא דִּי־סִימִין בְּרִישָׁהוֹן
מִטּוֹל עֲמָא כָּל־גִּישׁ גִּיד
מִשְׁכַּח הוּא לֹא־לְהָא עֵר
מִדָּם דְּהוּא :

*Et essi minacciandoli, gli mandaron
via, non trouando cosa alcuna, perche li
douessen punire, cagion del popolo: per-
cioche tutti glorificauano Iddio di quello
che era auuenuto.*

ד

16 לֹא־אָמַר מִה־נַּעֲשֶׂה לְאִנְשֵׁים
הָאֵלֶּה כִּי גַם אֹת גִּידַע נַעֲשֶׂה
בְּיָדֵיהֶם לִיּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם כָּל־ם
מִגִּלָּה וּלְכַחַשׁ לֹא גִידְכָּל :

*Diziendo, Que hemos de hazer à estos hom-
bres? Porque cierto señal manifesta ha sido hecha
por ellos, notoria à todos losque moran en Ieru-
salem, y no lo podemos negar.*

17 אֵן אִשְׁר לֹא עַל־יִתֵּר יִדְע
לְעָם נַחֵם גְּתִנְחָם לָהֶם מִדְּבַר
בְּשִׁם הוּא אֶל־כָּל־אָדָם :

*Todavia porque no se diuulgue mas por el
pueblo, amenazemos los que no hablen de aqui
adelante à hombre ninguno en este nombre.*

18 וַיִּקְרְאוּ לָהֶם וַיַּצְווּ אוֹתָם
פִּן־יִבְיְעוּ גַם לֹא דְבַר וְלֹא
לְלַמְדָם בְּשִׁם יֵשׁוּעַ :

*Y llamandolos denunciaronles que en nin-
guna manera hablassen ni ensennassen en el nom-
bre de Iesus.*

19 וְכִיפָּה וַיּוֹחֲנוּ עֲנֵי וְאִמְרוּ
אֶל־הֵם אֲנִים צְדָקָה הִיא לְפָנֵי
אֱלֹהִים לְשִׁמוֹעַ לָכֶם יוֹתֵר
מֵאֱלֹהִים אֲתֵם שְׁפִטִּי :

*Entonces Pedro y Ioan respondiendò, dixen-
ronles, Juzgad, si es justo delante de Dios obede-
cer antes à vosotros que à Dios.*

20 לֹא גִידְכָּל אֲנַחְנוּ אֶת אִשְׁר
דְּנִינֵי וְשְׁמַעֲנוּ לֹא לְדְבַר :

*Porque no podemos dexar de dezir loque a-
uemos visto, y oydo.*

21 וְהִמָּה מִתְנַחֲמִים לָהֶם
הִתִּירוּם אִינָם מוֹצִאִים אִיכְכָּה
יִגְעֵרוּ בָם מִפְּנֵי הָעָם כִּי כָל־ם
כְּבָדוּ אֶת־הוּא עַל־אִשְׁר
נַעֲשִׂתָה :

*Ellos entonces no hallando enque punirlos
embianronlos amenazandolos, por causa del pue-
blo: porque todos glorificauan à Dios de loque
auia sido hecho:*

ד

16. Λέγοντες, τί ποιήσομεν τοῖς
αὐτοῖς ταῖς; ὅτι μὲν γὰρ γινώ-
σκον σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι
τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανε-
ρόν, καὶ εἰ δυνατέμεθα ἀνέστησιν.

*Difans, Que ferons-nous à ce gens
ici? car il est manifeste à tous les habi-
tans de Ierusalem qu'un signe notoire a
esté fait par eux, & ne le pouuons nier.*

17. Ἀλλ' ἵνα μὴ ὑπὲρ πολλῶν διανε-
μηθῇ εἰς τὸ λαόν, ἀπειλήσῃ ἀπειλή-
σάμεθα καὶ τοῖς μηδεὶς λαλῆν διὰ
τῷ ὀνόματι πύτω μηδεὶς αἰθροῦ-
σιν.

*Mais afin qu'il ne soit plus diuulgé
parmi le peuple, defendons-leur avec
menaces exprelles qu'ils n'ayant plus à
parler à homme vniuant en ce nom.*

18. Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, πε-
ρήγγισαν αὐτοῖς τὸ πῶς λαλῆν μὴ
φθίγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ὅτι
τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ.

*Parquoi les appelans, ils leur com-
manderent que totalement ils ne parla-
sent ni enseignassent au nom de Iesus.*

19. Ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀ-
παγγέλλουσιν αὐτοῖς εἰπὼν. εἰ
δικαίον ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν
ἀκροῦσθαι μάλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρείτατε.

*Mais Pierre & Iehan respondans
leur dirent, Iugez, s'il est iuste deuant
Dieu de vous obeir pluistost qu'à Dieu.*

20. Οὐ δύναμεθα γὰρ ἡμεῖς εἰ
ἀδομεθαι καὶ ἡκροῦσασθαι, μὴ λα-
λῆν.

*Car nous ne pouuons que ne dis-
ions les choses que nous auons veues &
ouies.*

21. Οἱ δὲ προσπαλάσσαντες αὐτοὺς ἀπέ-
λυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὐρίσκοντες
τῷ, πῶς καταλαβόντες αὐτοὺς, διὰ
τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν
θεὸν διὰ τῶν γεγονότων.

*Adonc avec menaces ils les relasche-
rent, ne trouuans comment ils les peus-
sent punir, à cause du peuple, pour ce que
tous glorifioyent Dieu de ce qui auoit
esté fait.*

CAP. IIII

16. Dicentes, Quid faciemus hominibus istis & quoniam quidē notum signumfactum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare.

Saying: What shall we do to these men? for surely a manifest sign is done by the; and it is openly known to all them who dwell in Jerusalem: and we can not denie it.

17. Sed ne ampliū divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

But that it be noised no farther among the people: let vs threaten and charge the; that they speake henceforth no more in this Name.

18. Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu.

So they called them/and commaunded the; that in no wise they should speake or teach in the Name of Iesu.

16. Petrus verò & Iohannes respondentes, dixerunt ad eos, Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate.

But Peter and Iohn answered vnto them/ and sayde: Whether it be right in the sight of God: to obey you rather then God/ iudge ye.

20. Non enim possumus quæ vidimus & audivimus, non loqui.

For we cannot but speake the things which we haue seene and heard.

21. At illi comminantes, dimiserunt eos: non inuenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in ea quod acciderat.

So they threatened them/ and let them go/ & found nothing howe to punish them/ because of the people: for all men praised God for that which was done.

Das IIII. Capitel.

16. Vnd sprachen: Was wollen wir mit disen Menschen thun? Denn das Zeichen/durch sie geschehen/ist kunth/offenbar allen/die zu Jerusalem wohnen vnd wir könnens nicht läugnen.

De sagde: Huad ville wi gøre disse Menniske? Thi der Tegen som er skeet ved dem er kundgiort obenbarlige saar alle / som bo i Jerusalem / oc wi kunde der icke neete.

17. Aber / auff daß es nicht weiter einreisse vnter das Volck / lasset vns sie ernstlich bedrohen / daß sie hinfort keinem Menschen von disem Namen sagen.

Men saa det at der skal icke komme videre ind iblant Folcket lader oss alvorslig: true dem / At de icke her efter skulle sige noget Menniske aff dette Navn.

18. Vnd riefen ihnen / vnd gebotten ihnen / daß sie sich aller dinge nicht hören ließen / noch lehren inn dem Namen Jesu.

De de falledede dem / oc bøde dem / at de skulde icke i nogen maade lade sig høre / oc en lære i Ihesu Navn.

19. Petrus aber vnd Iohannes antwortten / vnd sprachen zu ihnen: Richtet jr selbst / obs für Gott recht sen / daß wir euch mehr gehorchen / denn Gott.

Men Peter oc Iohannes suarede / oc sagde: Dømme i selff / om det er ret saar Gud / at vi lyde eder mere end Gud.

20. Wir könnens ja nicht lassen / daß wir nicht reden solten / was wir gesehen vnd gehört haben.

Wi kunde der io icke lade / at vi en skulde tale / der som vi haaffue seet oc hørt.

21. Aber sie droheten ihnen / vnd liesen sie gehen / vnd funden nicht / wie sie sie peinigen / vmb des Volcks willen / Denn sie lobeten alle Gott / über dem / das geschehen war.

Men de truede dem / oc lode dem gaa / oc funde icke huorledis de skulde pine dem / for Folckens skyld / Thi de loffuede alle Gud / for det / som daar steet.

Skutkome

Kapitola IIII.

16. Klauce: Co včinišme lidem tento? neb žagisti pat: ny div gest tento strže ně / vssem přebhřwagijem w Geruzalēmě. Žgowneť gesti / a ne muożem toho žapřiti.

Mowiac: Coż z tymi ludźmi czynic mamy? gdyż znamienitby cud przez nie jest wczynion / iawnoc to jest wśpřetm mteřka: tacym w Jeruzalem / ani możem tego żaprzec.

17. Ale aby wijsce toneylo rozhlařawano mezy lidmi / pohrozpe přikazme jim / at wijsce nemluwij o tom Oměnu ni řadněmu: ř lidij.

Ale řby sie to wiecey nie roznařalo miedzy ludźmi / řagroźmy im řodze / řby potym w imie cho řadnym cřlowiekem nie mowili.

18. W powoławře gich / přikazali jim / aby nikoli nemluwili ani wřili wě Oměnu Geruzalawu.

A przetoż wewawřy řch / řapazali im aby wiecey nie wřyli w imie Jezusowe.

19. Tedy Peter a Jan odpowědewře / řekli k nim: řprawedliwě ř gest to před obliřem gem Bořim / at řbychom was wijsce poslauchali neř Bořa / sami řudte to.

Tedy Piotr y Jan odpowědř: řiawřy / řekli do nich: řesř to jest řzeř řprawedliwa předs Bořem / was řadřey řluřac niř Bořa / rozřadřieř to?

20. Nebť nemůře me nemluwiti toho co řme widěli a řlyřeli.

Abowřem o tym co řmy widřili y řlyřeli / mowic muřimy.

21. Oni pohrozpřwře řim / propuřili ge: nenaleřře na nich řodnosti řterakř pomřili nad nimi pro řid. Neb wřř: řřni wěleřbili Bořa: toho co ře bylo řtalo př i něm / řterěmu ř se to přřhodilo.

Oni tedy nie mogae znaře ři řkoby ře mieti řřarac / řagroźmy řim / puřili ře dla ludu / Abowřem wřřey řwaili Bořa řa to co ře bylo řřtalo.

ד

22. יתיר גיר מן פר ארבעין
שנים איתוהי הוא גבר
הו דהוה ביה הדא אתא
דאסיותא :

*Perche quell'huomo, sopra il quale
era stato fatto questo segno di sanità, ha-
ueua de gli anni piu di quaranta.*

23. וכד אשתריו אתו לנת
אחיהון ואשתריו להון
כל—מא דאמרו פהגא
וקשיש :

*Hor essi essendo stati liberati, sen-
uenero a i loro, e raccontaron tutto cio
che i principali Sacerdoti e i Vecchj ha-
ueuan lor detto.*

24. והגיון כד שמעו אפחד
ארימו קלהון לנת אלהא
יאמרו מרגא אנת הו
אלהא דעבדת שמית
וארצא ויממא וכל דאית
בהון :

*E quelli hauendoli diti, alzarono
d'un medesimo animo la voce a Dio, e
differo, Signore, tu sei l'Idio che hai fat-
to il cielo e la terra, e il mare, e tutte le co-
se che sono in essi.*

25. ואנת הו דמללת ביד
רוחא דקידשא בבוס
דיוד עבדך למנא רגשו
עממא ואמיתא רני
סריקיתא :

*Ilqual discesi per bocca del tuo seruo
Dauid, Perche hanno tumultuato le gen-
ti, e i popoli hanno pensate cose vane.*

26. קמו מלכא דארצא
ושליטא ואחמלכו
אפחדא על מדא וער
משחח :

*I Re de la terra si son leuati su, e i
principi si sono adunati insieme contra il
Signore, e contra il suo Christo.*

27. אנתפשו גיר שריראית
במדינתא דא על קדישא
ברך ישוע אינא דאנת
משחת הודס ובילטוס
עם עממא ובגשו
דיסדיל :

*Perche veramente si sono adunati
(en questa città) contra il tuo santo Fi-
gliuolo Iesv ilqual tu hai unto, Herode e
Pontio Pilato co i Gentili e i popoli d'Isra-
el.*

ד

22. והאנוש תהוא אשר בו נעשה
תאות הנה תרפואה הנה בן—
ארבעים שנה ויותר :

*Porque el hombre en quien auia sido hecho
este milagro de sanidad, era demas de quarenta
annos.*

23. והמה מתרים באו אל
אחיהם ויגידו להם כמה דברו
אליהם שרי הכהנים והזקנים :

*Sueltos ellos, vinieron a los suyos: y con-
traron loque los principes de los Sacerdotes y los
Ancianos les auian dicho.*

24. ובשמעם את—הדברים
האלה גשאו קולם יחד אל—
האלהים לאמר יהוה את הוה
האלהים אשר עשית את
השמים ואת הארץ ואת הים
וכל אשר בם :

*Los quales auiendo lo oydo, alçaron vnanimes
la boz a Dios, y dixeron. Sennor, tu eres el Dios
que heziste el cielo y la tierra: la mar, y todas las
cosas que en ellas estan.*

25. אשר בפי דוד עבדך אמרת
למה רגשו גוים וללאמים יהגו
ריק :

*Que (en Espiritu Sancto) por la boca de
Dauid (nuestro padre) tu siervo dixiste, porque
han bramado las Gentes, y los pueblos han pen-
sado cosas vanas.*

26. ותיצבו מלכי ארץ ודונאים
גוסדו יהוה על—יהוה ועל
משחח :

*Affistieron los reyes de la tierra, y los Prin-
cipes se juntaron en vno contra el Sennor, y con-
tra su Christo.*

27. גוסדו אמנם על—בן קדושך
(בעיד הולדת) על ישוע אשר
משחתו גם הירודס וגם פונטיאוס
בילטוס עם הגוים ועם עמי
ישראל :

*Porque verdaderamente se juntaron (en es-
ta Ciudad) contra tu Sancto Hijo Iesus, al qual
vngiste, Herodes y Poncio Pilato con las Gentes
y los pueblos de Israel.*

ד.

22. 'Εἷς γὰρ ὁ ἀποστόλος πρὸς
σαύρατος ὁ ἀποστόλος ἐφ' ὃν, ἰ-
στοί τε σημείων τε τῆς ἰατρικῆς.

*Car l'homme sur lequel auoit esté
fait vn tel miracle de guerison, auoit
plus de quarante ans.*

23. Ἀπολυθέντες δὲ ἡλθον πρὸς
τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγελλον ὅσα
πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρε-
σβύτεροι εἶπον.

*Or apres qu'on les eut laissés aller,
ils vindrent vers leurs gens, & leur ra-
contèrent tout ce que le principaux Sa-
cificateurs & les Anciens leur auoy-
ent dit.*

24. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμα-
δὸν ἤσαν Φωνὴν πρὸς τὸ θεόν, ὅ-
τι τοῦ θεοῦ, συὸς ὁ ποιῶν
τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, ὅτι τὴν θά-
λασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

*Ce qu'ayans entendu, ils eleuerent
tous d'un accord la voix à Dieu, & di-
rent, Seigneur tu es le Dieu, qui as fait
le ciel & la terre, la mer, & toutes les
choses qui y sont:*

25. Ὁ ἀποστόλος δὲ δαυὶδ πρὸς
παῖδας σου εἰπὼν, ἵνα πᾶς φρε-
ξαι ἐθῇ, καὶ λαοὶ ἐμὲ λίσσονται κτ-
λ :

*Qui as dit par la bouche de Dauid
ton seruiteur, Pourquoi ont fremi les
nations, & ont les peuples proietté, cho-
ses vaines?*

26. Παρίστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς.
καὶ οἱ ἀρχόντες συνήχθησαν ὑπὸ
τὸ αὐτὸ καὶ ἐκύβησαν καὶ ἐκρί-
νον αὐτόν.

*Les Rois de la terre se sont assem-
blés, & les princes sont cōuenus ensem-
ble contre le Seigneur, & contre son
Christ.*

27. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθι-
νῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸν ἀγίον
παῖδά σου ἰησοῦν, ὃν ἐβλῆσαν, ἡ-
ρῴδης καὶ πόντιος καὶ πλάτος σου
ἐθίσαν καὶ λαοὶ ἰσραήλ.

*Car de vrai, (en ceste ville) con-
tre ton saint Fils Iesus, que tu as oinct,
se sont assemblés Herode & Ponce Pila-
te avec les Nations & les peuples d'Is-
rael.*

CAP. IIIL.

22. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

For the man was about fourtiente, or olde, on whome this miracle of healing was shewed.

23. Dimissi autem venerunt ad suos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent.

Then as soone as they were let goe, they came to their fellows and shewed all that the hie Priestes and Elders had sayde vnto them.

24. Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt, Domine tu es Deus qui fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.

And when they heard it, then lift vp their voices to God with one accord, and sayde, O Lord, thou art the God which hast made the heauen, and the earth, Sea, and all things that are in them.

25. Qui Spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti, Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?

Which by the mouth of the servant David hast said, Why did the Gentiles rage, and the people imagine vaine things?

26. Astiterunt reges terræ, & principes cõvenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum eius?

The Kings of the earth assembled, and the rulers came together against the Lord, and against his Christ?

27. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Israël.

For doubtles, against thine holy Sonne Iesus, whom thou haddest anointed, both Herod and Pontius Pilate, with the Gentiles, and the people of Israel gathered themselves together.

Das IIIL. Capitel.

22. Denn der Mensch war über vierzig jar alt / an welchem diß Zeichen der gesundheit geschehen war.

Thi der Menniste vaar offuer syrettue aar gammit, met huilcken dette helbredis Tegen vaar steet.

23. Vnnd als man sie hattelassen gehen / kamen sie zu den ihren / vnnnd verkündigeten ihnen / was die Hohenpriester vnnnd Eltsten zu ihnen gesagt hatten.

De der mand haffde lader dem gaa / da komme de til deris / oc forkyndede dem / huad de nypperste Prester oc Eldeste haffde sagd til dem.

24. Da sie das höreten / huben sie ihre Stimme auff einmütiglich zu Gott / vnd sprachen, HERR / der du bist der Gott / der Himmel vnd Erden / vnd das Meer / vnd alles was darin nen ist / gemacht hat.

Der de det hørde / opløffde de endrectelige deris raft til Gud / oc sagde, HERR / som du est Gud / offuer Himmel oc Jord / oc haffuer gjort Haffuet / oc alt det / som der er vdi.

25. Der du durch den Mund Davids / deines Knechts / gesagt hast: Warum empören sich die Heiden / vnd die Völcker nemen für / das vmbsonst ist?

Du som haffuer sagd ved Davids / din Tieners mund / Huor saare opsette Hedningene sig / oc Folckene tage dem saare / det som er forgesuis?

26. Die Könige der Erden tretten zusammen / Vnd die Fürsten versamlen sich zu hauffe / wider den HERR vnd wider seinen Christ.

Jordens Konger traadde tilsammen / oc forsterne forsamlode sig til hobe / Mod HERREN oc mod hans Christum.

27. Warlich ja / sie haben sich versamlet über dein heiliges Kind Iesu / welchen du gesalbet hast / Herodes vnd Pontius Pilatus / mit den Heiden / vnd dem Volck Israel.

Sandelige ja / de haffue forsamlet sig mod dit heilige Barn Ihesum / huilcken du saluede / Herodes oc Pontius Pilatus / met Hedningene oc Israels Folck.

Kapitola III.

22. Byl žagistě w četech wísece nějwe Čtyřicetě Člowěk ten / na kterémž se byl stal ten to diw vždrawení.

Do o nemu člowěkowí bylo nálepně čterdziesći let / na krosym sie byl okazal / on cud vždrawění.

23. A gsaue propustěni přisli k svým / a powěděi jim / cožkoli knížata knežská a starší mluwili k nim.

Krák gdy se pusťžono / przyšli do swym / a oznajmili im to co kniažata kapłani a starzy mówili.

24. Kteržžto kňž vstřpseli gednomyslně pozdwihi hlasi ku Pánu Bohu / a řekli: Pane / ty kteržž gšv učinil Nebe y Zemi / Moře y wšsetko což w nich jest:

Ci žásie ktorzy to slyšeli / žgo: dně podnōžhy glos swoy ku Bohu mowili: Já nie ty testes B: g on ktorýs / prkwił niebo y ziemie morze / y wšytki rzeczy co w nich są?

25. Kteržž gšv Duchem swatým řze wsta Dce nasse: ho Dawida Služebníka twě: ho řekl: Přoč gšau žbaurili se národowě / a lidě myslili marně wěcy?

Ktorys przez wsta Dawida slugi swe powieđziat: Przecze sie wzburił: pogan / a narodo: wie zmyślali rzeczy przeje?

26. Postawili se Králowě žemstij / a knížata sessla se wespolek proti Pánu / a proti pomazanému geho.

Stáneli Krolowie žiemie / y kniažata zebrały sienāiedno mney sce / przeciwko Pánu / y przeciw Krystusowi tego.

27. Gistě w prawdě sessli se w tomto Měste / proti swatěmu sluzebniku twěmu Gežžs / kteržž gšv pomazal / Herodes / a Pontský (Pilatus / o Pohany a s lidem Izrahelským.

Abowiemci sie zebrałi prawdy žiwie przeciw swiatemu Synowi twěmu Jezusowi / korego s ty byl pomazal / Herody Poncyus Pilat pogány / y s ludem Izraelskim.

28 למעבד כל מלאכה
דאידך וצביון קדם דשם
דיהוה :

*A far tutte quelle cose che la tua ma-
no e il tuo consiglio haueua prima deter-
minato che si facessero.*

29 ואף השא מרדא חור
וחיו ללוחמיהון והב
לעבדך דעין בגלא יהוה
מכרוין מלתך :

*Et hora Signore, riguarda a le lor mi-
naccio, e concedi a tuos serui che con ogni
ardimento annuntijno la tua parola.*

30 פד אידך מושט אנת
לאסותך ולגברותך
דיהוה בשמה דפרך קדישא
ישוע :

*Porgendo la tua mano, accioche si fac-
ciano sanita, e signi, e prodigi nel nome
del tuo santo Figliolo Iesus.*

31 ופר בעו ואחפשו
אחתיוצ אתר דפה
כנישין הו ואתמליו
כלהון פרוחא דקודשא
וממלליו הו עין בגלא
מלתא דאלהא :

*E pregato ch'essi hebbero, si mosse il
luogo nel quale erano congregati: e furono
tutti ripieni di Spirito Santo, & annun-
tiauano la parola di Dio con ardimento.*

32 אית הוה דין לכנשא
דאנשא אילין דהימנו הו
חדא גפש וחד דעין ולא
אנש מנהון אמר הוה על
נכסא דקנא הוה דדילה
אנשן אלא כל מידם דאית
הוה להון דגנא הוה :

*E la moltitudine di quei che crede-
uano era d'un cuore e d'un animo: ne
alcuno diceua esser sua veruna cosa di
quello che possedeva, ma tutte le cose eran
a loro comuni.*

33 ובחילא רבא מסהדין
הו הנן שליחא על
קיימתה דישוע משיחא
וטיבותא דפתא אית הוה
עם בלהון :

*Egli Apostoli con gran virturende-
uano testimonianza de la resurrectione
del Signor Iesus, e gratia grande era so-
pra tutti loro.*

28 לעשות כל אשר ידך
וצעך שיהיה להעשות :

*Para hazer loque tu mano y tu consejo antes
auia determinado que auia de fer hecho.*

29 ועת יהוה הבט אל מעצדו
ותן לעבדך בכל בטחון לדבר
את דברך :

*Ya ora, Sennor, pon los ojos en sus amena-
zas, y da a tus siervos que contoda confianza hab-
len tu palabra:*

30 באותו הדבר להטות את
ידך לרפואה ואותות ומופתים
להיות בשם ברך קדשך ישוע :

*Que estendas tu mano a que sanidades, y mi-
lagros, y prodigios, sean hechos por el Nombre
de su Sancto Hijo Iesus.*

31 ובהתפללם נמוט המקום
אשר בו היו גקהלים וימלאו
כלם פרוח הקדש וידברו את
דבר אלהים בבטחון :

*Y como vtieron orado, el lugar enque esta-
uan ayunados tembló: y todos fueron llenos de
Espiritu Sancto, y hablaron la palabra de Dios
confiança.*

32 ולהמוך המאמינים היה לבב
אחד ונפש אחת ואיש לא נחד
אמר על-הוה כ" לו לבדו הוה
כ" כל-הוה היה לחבר :

*Y de la multitud de losque auian creydo era
vn eoracion y vna anima: y ninguno dezia ser su-
yo algo de loque possen, mas todas las cosas les
eran communes.*

33 והשליחים נתנו עדות על-
תקומת ישוע המשיח בכל גדול
ותחנה גדולה היתה על-כלם :

*Y los Apostoles dauan testimonio de la re-
surreccion del Sennor Iesus con gran es fuerco y
gran gracia era en todos ellos.*

28. Ποιῆσαι ὅσα ἡ χάρις καὶ ἡ ἐλε-
νη ἔδωκεν σοὶ ὑμνεῖν.

*Pour faire toutes les choses que ta
main & ton conseil auoyent au parauant
determinées d'estre faites.*

29. Καὶ τὸν κύριον ἐπιδε ὁ θεὸς
τὰς ἀπλὰς αὐτοῦ, καὶ δὸς τοῖς
δούλοις σου μετὰ παύρησιαι πίστεως
λαλῶν τὸν λόγον σου.

*Maintenant donc, Seigneur, regar-
de à leur menaces, & donne à tes serui-
teurs d'annoncer ta parole avec toute
hardiell.*

30. Ἐν τῷ πλὴν χάρις σου ἐκπύ-
ει σε εἰς ἰσχύ, καὶ σημεῖα καὶ τί-
ματα γίνεσθαι διὰ τῆς ὀνόματος τοῦ
ἁγίου πατρὸς ἡμεῶν ἰησοῦ.

*Et estendant ta main, à ce que gue-
rison, & signes, & merueilles se facent
par le nom de ton saint Fils Iesus.*

31. Καὶ δεήσαντες αὐτοὶ ἐσαλεύθη
ὁ τόπος ὃν ᾗ ἦσαν συναγμενοί,
καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύ-
ματος ἁγίου, ὃ ἐλάλει τὸν λόγον
τῆς πίστεως παύρησιαι.

*Quand donc ils eurent prié, le lieu
auquel ils estoient assemblez, se ébla, &
ils furent tous remplis du saint Esprit,
& annoncoyent la parole de Dieu avec
hardiell.*

32. Τῷ πληθύνει τῶν πιστευόν-
των λέγει ὁ κύριος καὶ ἡ ψυχὴ μία,
καὶ οὐδὲ τις πρὸς ὑπαρχόντων
αὐτῷ ἐλεγε ἰδιον εἶναι, ἀλλ' ὅτι
αὐτοῖς ἀπαντα κοινὰ.

*Or la multitude de ceux qui croyoy-
ent, n'estoit qu'un cœur, & que vn ame:
& nul disoit aucune chose estre siene de
ce qu'il possedoit, ains toutes choses es-
toient communes entr'eux.*

33. Καὶ μεγάλη δυνάμις ἀπεδί-
δωκεν τὸ μαρτύρεον οἱ δούλοις τοῦ
ἀναστάσης τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
ἡ χάρις τοῦ μεγάλου καὶ θεοῦ πάντας
αὐτοῦς.

*Aufiles Apostles rendoyent à grand
puissance tesmoignage de la resurrectiō
du Seigneur Iesus: & grande grace es-
toit sur eux tous.*

28. Facere quæ manus tua,
& consilium tuum decreve-
runt fieri.

To do whatsoeuer thine hand/ and
thy counsell had determined before to be
done.

29. Et nunc Domine re-
spice in minas eorum, & da
servis tuis cum omni fiducia
loqui verbum tuum.

And now / O Lord / behold their
threatnings / and graunt vnto thy ser-
uants with all boldnes to speake thy
worde.

30. In eo quod manum
tuam extendas ad sanitates
& signa & prodigia fieri per
nomen sancti filii tui Iesu.

So that thou stretch forth thine hand
that healing and signes / and wonders
may be done by the Name of thine holy
Sonne Iesus.

31. Et cum orassent, mo-
tus est locus in quo erant
congregati: & repleti sunt
omnes Spiritu sancto, & lo-
quebantur verbum Dei cum
fiducia.

And when as they had prayed / the
place was shaken where they were as-
sembled together / and they were all fil-
led with the holy Ghost / and they spake
the worde of God boldly.

32. Multitudinis autem
credentium erat cor unum,
& anima una: nec quisquam
eorum quæ possidebat ali-
quid suum esse dicebat, sed
erant illis omnia communia.

And the multitude of them that be-
lieued / were of one heart / and of one sou-
le: neither any of them saide / that any
thing of that which he possessed / was
his owne / but they had all things com-
mon.

33. Et virtute magna red-
debant Apostoli testimo-
nium resurrectionis Iesu
Christi Domini nostri: &
gratia magna erat in omni-
bus illis.

And with great power gaue the A-
postles witness of the resurrection of the
Lord Iesus: and great grace was vpon
them all.

28. Zu thun / was deine Hand vnd
dein Rath zuvor bedacht hat / das ge-
schehen solt.

Al Gore / der som din Haand oc dit Raad haffde
for betenckel / at skulle ste.

29. Vnd nun HERR sihe an ihr
drohen / vnd gib deinen Knechten mit
allerley freudigkeit zu redē dein wort.

De nu HERR see til deris trusel / oc giff dine
Tienere at tale dit Ord met allehonde frimodighed.

30. Vnd strecke deine Hand auß / daß
Gesundheit vnd Zeichen vnd Wun-
der geschehen / durch den Namen dei-
nes heiligen Kindes Iesu.

De vdtreck din Haand / at Sundhed oc Tegen
oc vderlige Gerninger kunde ste / ved dit hellige Barns
Ihesu Naamn.

31. Vnd da sie gebetet hatten / betwe-
get sich die stete / da sie versamblet
waren / vnd wurden alle des heiligen
Geistes voll / vnd redeten das Wort
Gottes mit freudigkeit.

De der de haffde bedet / da vderde Steden sig / som
de vare forsamlede / oc de bleffue alle fuld aff den hellig
Aand / oc talede Guds ord mod frimodighed.

32. Der Menge aber der Gläubi-
gen war ein Herz vnd eine Seele.
Auch keiner sagete von seinen Gü-
tern / daß sie sein weren / sondern es
war ihnen alles gemein.

Men Menigheden som trode / vaar it Hierte oc
en Siel. Der sagde oc ingen om sit Gods / at der her de
hannem til / men der vaar dem alsammen almin-
deligt.

33. Vnd mit grosser krafft gaben die
Apostel Zeugniß von der Auferste-
hung des HERRN Iesu / vnd war gros-
se gnade bey ihnen allen.

De Apostlerne gaffue vidnisbyrd met stor krafft
om vor HERRNS Ihesu opstandelse / oc der vaar
stor naade hoff dem alle.

28. Aby včínisl to / Což gest
ruka tvá a radá tvá vložila /
aby se stalo.

Aby to včínisl cožkolwiek res-
ta twa y radá twa przed tym vci-
zynic postanowila.

29. A nynij Páne Bože /
pohleď na pohruožiti gegich / a
danž služebnikuom tvým
mluviti slovo tvé se vslym
dauffanijm.

A przetoż teraz Páne woyzry-
ná pogroźci ich / a daj s ujedniz-
lom twoim / aby ze vsly: hła śmis-
ałoscia opowiedali slowo twoie.

30. Tak aby ruku twau
wztáhł v zdravováním / a k
divám / a zázrakuom / at se dē-
gij strze Gmēno Svatého
Syna tvého Běžisse.

Sciagnawšy ręce twa ku vzi-
drowieniu / aby też cudá y znamio-
na byly czynione przez imię świę-
tego Syna twego Jezusa.

31. A když se oni modlili / da-
trásl se místo na kterémž byli
shromážděni: A naplněni
glau vslyčkni Duchem Sva-
tým. A mluvili slovo Boží /
s dauffanijm.

A tak ont gdy sie modlili / za-
trząsnęło sie ono miejsce w Pro-
tym byli zgromadzeni / y napelnie-
ni sa wslyscy Duchá świętego / a
opowiedali śmiele slowo Boże.

32. Wnožstvi pať wčrj-
cých / bylo srdce gedno a Duse
gedna / aniž kdož nich pravil
by to geho bylo / čimž vládl /
ale byli gim vslečky wčny obe-
cně.

Tedy oney wšytkiey wielkości
Prozy byli wwierzyli bylo serce
tedno y duša tedna / a żaden z nich
cožkolwiek muel / nie swego byc nie
powiedal / ale wšytkiego ná spol
vzywali.

33. Amochwelikau widá-
wali Apostoli swēdectwí o
wzkřísšení Pána nasseho Be-
žisse Křosta / a milost weliká
přijtomná byla vslechném.

A wielka mocá Apostolowse
dawali świadectwo o zmartwych
wstaniu Pána Jezusowym / y była
wielka laśta ná nuni wšytkim.

ד
34 וְאִישׁ לִית הָיָה בָהֶן
דְּצָרִיךְ אֵילִין גִּיר דְּקָצִין
הֵן קִרְיָא וּבֵתָא מִזְבְּנִין
הֵן וּמִיתִין דְּמִיָּא דְּמִדָּם
דְּמִזְבְּנִין:

*Ne alcuno era bisognoso tra essi: per-
cioche tutti quelli che possedevano de
campi e de le case, vendendone, portava-
no i prezzi de le cose vendute.*

35 וְסִימִין הֵן לְוִי
רְגִלֵיהֶן דְּשִׁלְיָהּ וּמִתְיָהֵב
הָיָה לְאִישׁ אִישׁ אֶחָד מִדָּם
דְּסִנִּיק הָיָה:

*E ponentibus à i piedi de gli Aposto-
li. Et à ciascuno n'era distribuito, secondo
ch'et n'haueua bisogno.*

36 יוֹסֵף דִּין הוּא דְּאֶתְבָּנִי
בֶּרֶךְ יָבֵא מִן שְׁלִיחָה
דְּמִתְרַגְּם בְּרָא דְּבִינָא
לְוִיָּא מִן אֶתְרָא דְּכּוֹפְרוֹס:

*E Ioseph, che da gli Apostoli era per so-
pranome chiamato Barnaba, (cioè, figliu-
olo di consolazione) Leuita, di natione
Cipriotto.*

37 אִית הָיָה לֵה קִרְיָתָא
וּבְנָה וְאִתִּי דְּמִיָּה וְסִי-
קָדָם רְגִלֵיהֶן דְּשִׁלְיָהּ:

*Haueudo egli vna possessione, la ven-
de, e porto il prezzo, e poselo à i piedi de
gli Apostoli.*

ה
1 וְגִבְרָא חַד דְּשִׁמְיָה הָיָה
חֲנִינְיָא עִם אֲנִתְתָּהּ דְּשִׁמְיָה
הָיָה שְׁפִירָא וּבִין הֵן
קִרְיָתָהּ:

*Vn certo huomo poi chiamato per no-
me Anania, con Saffira sua moglie, ven-
de vna possessione.*

2 וְשָׁקַל מִן טִימְיָה וְטָשִׁי
בְּדִרְגִישָׁא הִוֵּת אֲנִתְתָּהּ
וְאִתִּי מִיָּה מִן כְּסָפָהּ
וְסִי קָדָם רְגִלֵיהֶן
דְּשִׁלְיָהּ:

*E sottrasse vna parte del prezzo, ef-
fendone consapere ancor la moglie: e
portandone vna certa parte, la pose à i
piedi de gli Apostoli.*

ד
34 וְאִישׁ רָעַב אִינְגוֹ בָהֶם כִּי-
כָלָם אִשָּׁר הָיָה לָהֶם שְׂדוֹתָם
וּבֵתֵיהֶם מְכֻרִים וַיָּשֻׂא אֶת-
מַחֲרָם:

*Que ningun necessitado auia entre ellos
porque todos losque posseyan heredades o casas
vendiendolo, trayan el precio de lo vendido.*

35 וַיָּשִׂימוּ אֶל-רְגְלֵי הַשְּׁלִיחִים
וַיִּגְתְּרוּ לְאִישׁ אִישׁ כְּפָצְרוֹ וּלְפִי
הַטָּף:

*Y depositauanlo à los pies de los Apostoles:
y era repartido à cada vno como tenia la neces-
sidad.*

36 וַיּוֹסֶה הַנֶּקְרָא בֶר-נָבָא זֶה
הוּא מִתְרַגֵּם בְּרִי-נְחֵמָה אֶחָד מִן
הַשְּׁלִיחִים הָלְוִי מִנִּי-כְפָר:

*Entonces Ioseph, que fue llamado de los A-
postoles por sobre nombre Barnabas, que es, si lo
declares, hijo de consolacion, Leuita, natural de
Cypro.*

37 וּבְהִוֵּת לוֹ שְׂדֵה מְכֻרָה
וַיִּקְרֵב אֶת-מַחֲרָו וַיָּשֶׂם אֶל-
רְגְלֵי הַשְּׁלִיחִים:

*Como tuuiesse vna heredad, vendiola: y tru-
xo el precio, y depositólo à los pies de los A-
postoles.*

ה
1 וְאִישׁ אֶחָד וְשִׁמְיָה חֲנִינְיָה עִם
שְׁפִירָה אִשְׁתּוֹ מָכַר אֶת-קִנְיָנוֹ:

*Y vn yaron llamado Ananias con Saphira
su muger vendió vna possession.*

2 וַיִּגְנֹב מִמַּחֲרִיר וַיָּטֵמֵן וַאֲשִׁתּוֹ
יֹדְעַת וַיִּקְרֶב חֲלֻקַּת הַמַּחֲרִיר וַיָּשֶׂם
אֶל-רְגְלֵי הַשְּׁלִיחִים:

*Y defraudó del precio, sabiendolo tambien
su muger: y trayendo vna parte, depositola à los
Pies de los Apostoles.*

δ.
34. Οὐδὲ γὰρ ἐν αὐτοῖς τις ὑπερχεῖν
ἐν αὐτοῖς ὅσοι γὰρ κτήματα χωρί-
ων ἢ οἰκιῶν ὑπερχεῖν, παλαιω-
τες ἐφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπτα-
σκόμενων.

*Car il n'y auoit disetteux aucun
entr'eux, pource que tous ceux qui pos-
sedoyent champs ou maisons, les ven-
doyent, & apportoyent le prix des cho-
ses qui estoient vendues.*

35. Καὶ ἐτίθουν ὧς τοὺς πόδας
τῶν ἀποστόλων διδόντες δὲ ἐκάς-
ω κατὰ τὴν αὐτῶν χρῆσιν εἶχον.

*Et le mettoient aux pieds des A-
postres: & cela estoit distribuee à cha-
cun selon qu'il en auoit besoin,*

36. Ἰωσὴς ὁ ἐπικληθεὶς Βαρ-
νάβας ὡς τῶν ἀποστόλων, ὅστις
μετρημὲν δόμιμον, ὑπὲρ ἀντακλή-
σεως, λευίτης, κύπριος ἐστὶν ὁ γένος.

*Ioses donc, qui par les Apostres fut
sur-nommé Barnabas (c'est à dire, fils
de consolation) Leuitre & Cyprien de
de nation.*

37. Ἵπάρχοντος αὐτοῦ ἀγροῦ πα-
λίας ὡς γκετὶ χρῆμα, καὶ ἔθηκε
ὧς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου.

*Comme ainsi fust qui il eust vne pos-
session, la vendit: & en apporta le prix,
& le mit aux pieds des Apostres.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ
Α
Νῆρ δὲ τις αἰσινίας ὀνόμα-
τι, σὺν σαπφίρῃ τῇ γυναι-
κὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτήμα.

*Mais vn certain homme nommé
Ananias avec saphira sa femme, vendit
vne possession.*

2. Καὶ ἐκσφίσατο ἀπὸ τῆς τι-
μῆς, σὺν δόμῳ καὶ τῆς γυναικὸς
αὐτοῦ, καὶ ἐπέγκας μέρος τοῦ ὧς
τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου ἔθηκεν.

*Et soustraya vne partie du prix, à
ce consentant aussi la femme, & en ap-
porta quelque partie, & la mit aux pieds
des Apostres.*

34. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant.

Neither was there any among them that lacked: for as many as were possessors of landes or houses, solde them / and brought the the price of the things that were solde.

35. Et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.

And layde it downe at the Apostles feet: and it was distributed vnto euery man according as he had neede.

36. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, (quod est interpretatum, filius consolationis) Levites, Cyprius genere.

Also Ioses / which was called of the Apostles / Barnabas (that is by interpretation the sonne of consolatio) being a Leuite / & of they countrie of Cyprus.

37. Cum haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

Where as he had land / sold it / and brought the money / and layed it downe at the Apostles feet.

VIR autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit agrum.

But a certaine man named Ananias / with Saphira his wife / solde a possession.

2. Et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit.

And kept away part of the price / his wife also being of counsell / and brought a certaine part / and layde it downe at the Apostles feet.

34. Es war auch keiner vnter ihnen / der mangel hatte / Denn wie vil ihr waren / die da acker oder Häuser hatten / verkauften sie dasselb / vnd brachten das Geldt des verkauften Guts.

Der vaar oc ingen iblant dem / som hassde nod / Thi saa mahge aff dem / som hassde Agre eller Huse / dem solde de / oc bare Pendingene for det solde Gods.

35. Vnd legetens zu der Apostel füsse. Vnd man gab einem jedlichen / was ihm noth war.

De sagde dem saar Apostlernis foder / De mand gaff huer / huad som hand hassde behoff.

36. Ioses aber / mit dem zunamen von den Aposteln genant Barnabas (das heisset ein Son des Trosts) vom Geschlecht ein Levit auß Cypren.

Men Ioses som kaldedis met der tilnaffn aff Apostlerne Barnabas (der kaldis Trostens Sen) aff en Leuitis sleet aff Cypren.

37. Der hatte einen Acker / vnd verkauffte ihn / vnd brachte das Gelt / vnd leget's zu der Apostel füsse.

Hand hassde en Ager / oc solde hannen / oc bar Pendingene frem / oc lagde dem saar Apostlernis foder.

Ein Mann aber mit Namen Ananias / sampt seinem Weib Saphira / verkauffte seine Güter.

De en Mand hed Ananias / met sin Hustru Saphira / solde sit Gods.

2. Vnd entwandte etwas vom Gelde / mit wissen seines Weibs / vnd brachte eins theils / vnd legts zu der Apostel füsse.

De forstact nogle aff Pendingene / met sin Hustris vidskaff / oc bar en part frem / oc lagde saar Apostlernis foder.

34. Antž žagistě kdo mezy ni mi byl chudý. Neb kolikokoli bylo těch kteržž měli pole neb domy / prodávajice nosyiti ty Summy peněz / za kteržž prodávali.

Do žadnego miedzy nmi nie bylo potrebuiacego / gdyž ile ich kolwiek wieli polá ábo domy prze gawáli á przynosiłi priedadze žá ono co przedali.

35. Akladli před nohy Apostolstě. V rozdělování bylo gednomu každému / yakž komu potrebi bylo.

Akladli przed nogi Apostolstie / á porym to podzielano každemu ile ko mu byla potreba.

36. Jozeff pak / kteržž přijimij měl od Apostoluow Barnabás (kteržž se vykládá Syn vtěšení) z Pokolenij Levitstěho / z Cypri rodem.

Je y Joses ktory nazywan jest Barnabás od Apostolow (co jest libys vykládal / jest syn pocieszenia) z pokolenia Lewi / rodem z Cypren.

37. Maje pole prodal ge / a přinesl peněz / a položil k nohám Apostolstym.

Májac pole przedal ie / á przyniozhy pieniadze / položyl ie v nog Apostolom.

Antž pak gedem gménem Ananvás / s Saphiran Manželkau swau / prodal Pole.

Edy thež maj niekchory imes / Ananiass / Saphira žona swa przedal ošádlošc.

2. Aštiwě něco vyal peněz toho Pole / s wědonijm swě Manželky: V přinesl dišl ně / naký / a k nohám Apostolstym položil.

Awyal něco z přinesdy / o czym wiedzila y žona tego / á przyniozhy czešć niekthora / položyl przed nogi Apostolstie.

ה

3 ויאמר לה שמעו חנניה
מנו דהכנא מלא סטנא
בלבך דתרגל ברוחא ד
דקידש ונתטשנא מן
פספא דרמיה דקרייתא :

Onde Pietro disse, Anania, per che ha
sattana ripieno il tuo cuore, che tu mentis-
si à lo Spirito santo, e isteneffi del prezzo
del campo?

4 לא הוה דילך הנות עד
לא תנודבו ומן דאנדבנא
תוב אנת שלוט הנות על
דמיה למנא סמית בלבך
דתעבד צבותא דנא לא
דגלת בפני אנשא אלא
באלהי :

Se tu l'haueffi serbato, non rimane-
ua egli à te? e venduto, non era egli in tua
potestà? Perche hai tu posta questa cosa
nel tuo cuore? tu non hai già mentito à gli
huomini, ma à Dio.

5 ופד שמע חנניה הליו
מלא נפל ומית וחרג
דחלתא רבתא בכלהון
הליו דשמעו :

Allora vedendo Anania queste paro-
le, cadde, e spirò, onde nacque vn gran ti-
more à tutti quelli che uideron questo cose.

6 וקמו איליו דעלמיו
בהון וכנשוהי ואפקו ק
קבורהי :

E leuandose su alcuni gioueni, lo pre-
sero, e portaronlo à sepellire.

7 ומן פתר דהיו תלת
שעין אף אנתימה עלות
פדלא ידעא מנא הוה :

Passò poi lo spatio di circa tre hore, e
la sua moglie non sapendo quel che era
auuenuto, entrò.

8 אמר לה שמעו אמרי
לי או פהליו דמנא ובנתון
קרייתא הי דין אמרת אין
פהליו דמנא :

E Pietro le disse, Dimmi, hauete voi
venduto tanto quel campo? Et ella disse,
Sì, tanto l'habbiamo venduto.

ה

3 ויאמר כיפה חנניה למאמלא
השטן את לבך לכובך לרוח
הקדש ולגנב ממחיר השדה :

Y dixo Pedro, Ananias porque hinchio Sa-
tanás tu coraçon aque mintieffes al Espiritu san-
cto, y defraudaffes del precio de la heredad.

4 הלא לך הוה השדה בטרם
מכרתו וכאשר מכרתו בשלטונך
היא על מה שמק על לבך
את המעשה הזה לא כובד
לאנשים כי אלהים :

Por ventura quedandose no se te quedaua à
ti? y vendida no estaua en tu potestad? porque
pusiste esto en tu coraçon? No has mentido à
los hombres, sino à Dios.

5 וכאשר שמע חנניה את
הדברים האלה ופול וגווע וחרג
יראה גדולה על כלם השומעים
את האלה :

Entonces Ananias, oyendo estas palabras,
cayo y espiró. Y fue hecho vn gran temor sobre
todos losque lo oyeron.

6 ויקמו הבחורים וידלמוהו
ויציאוהו ויקבורהו :

Y leuantandose los mancebos, tomaronlo :
y facandolo sepultaronlo.

7 ויהי כעת שלש שעות ואשר
אננה יודעת מה געשה בנא
הביתה :

Y passado espatio como de tres horas tam-
bien su muger entró, no sabiendo loque auia a-
contecido.

8 ויען לה כיפה אמרי לי אם
במחיר כמותו גמכר השדה והיא
אמרה כן כמותו :

Entonces Pedro le dixo, Dime, Vendistes en
tanto la heredad? y ella dixo, Si entanto.

ε.

3. Εἶπε δὲ πέτρος, ἀνανία, διὰ-
τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρ-
δίαν σου, ψεύσασθαι σε τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, καὶ νοσφισάσθαι τιμὴν τῆς
κληρῆς τοῦ χωρίου;

Dont Pierre dit, Ananias, pourquoy
à Satan rempli ton cœur pour mentir
au saint Esprit, & soustraire du prix de
la possession?

4. Οὐχὶ πρότερό σοι ἔμμεν, καὶ πρὶν
ἐν τῇ σὴ ἐξουσίᾳ ὑπαίρχης; τί
ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον; καὶ ἐψεύσω αἰθώπων, καὶ
ἀλλὰ τὸν θεόν.

Si tu feusses garde ne te demeureroit-
ello pas: & estant vendue n'estoit-elle
pas en ta puissance? qu'y auoit il pour-
quoy tu deusses mettre cela en tō cœur?
tu n'as point menti aux hommes mais
à Dieu.

5. Ἀκούων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους
τῶν πετρῶν, ἐξέψυχεν, καὶ ἐγένε-
το φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς
ἀκούοντας τῶντα.

Et Ananias oyant ces paroles, rom-
ba, & rendit l'esprit: donc aduint gran-
de crainte à tous ceux qui entendirent
ces choses.

6. Ἀναστὰς δὲ οἱ νεώτεροι συνή-
σαν αὐτὸν, καὶ ἐξένεγκαντες ἐ-
πηψαν.

Et quelques ieunes compagnons se
leuans le prindrent, & l'emporterent
hors, & l'entererent.

7. Ἐγένετο δὲ αἰς ὥραν τρεῶν διὰ-
σημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδὶσα τὸ
γεγονὸς, εἰσῆλθεν.

Aduint enuiron l'espace de trois
heures apres, que la femme aussi ne sa-
chant point ce qui estoit aduenue, entra.

8. Ἀπακρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος,
εἰπὲ μοι, εἰ πού τοι τὸ χωρίον ἀ-
πέδοοις; ἣ δὲ εἶπε, ναὶ πού τοι.

Et Pierre prenant la parole lui dir,
Di moi, auez vous autant vendu le
champ? Et elle dit, Oui, autant,

3. Dixit autem Petrus, Anania, cur tentavit latanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

Then said Peter / Ananias / why hath Satane filled thine heart / that thou shouldest lie vnto the holy Ghost / and keepe away part of the price of the possession?

4. Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

Whiles it remayned / appertained it not vnto thee? & after it was sold / was it not in thine owne power? how is it that thou hast conceyued this thing in thine heart? thou hast not lied vnto men / but vnto God.

5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt.

Now when Ananias heard these words / he fell downe / and gaue vp the Ghost. Then great feare came on all them that heard these things.

6. Surgentes autem iuvenes, amoverunt eum, & efferentes lepelierunt.

And then yong men rose vp / and tooke him vp / and caried him out / and buried him.

7. Factum est autem quasi horarum trium spatium, & uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introiuit.

And it came to passe about the space of three houres after / that his wife came in / ignorant of that which was done.

7. Respondit autem ei Petrus, Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit, Etiam, tanti.

And Peter sayde vnto her / Tell me / sold ye the lande for much? And she sayd / Yea / for so much.

3. Petrus aber sprach: Anania / Warumb hat der Sathan dein Herz erfüllet / daß du dem heiligen Geist lügest / vnd entwendest etwas vom Gelde des Ackers?

Da sagde Peder / Anania / Huor saare hassuer Sathan opstillet dir herte / at du vilde lue at den helig Aand / oc forstinge rogle aff Agerens pendinge?

4. Hattest du ihn doch wol mögen behalten / da du ihn hattest / vnd da er verkauffet war / war es auch in deiner gewalt. Warumb hast du denn solchs in deinem herzen fürgenommen? Du hast nicht Menschen / sondern Gott gelogen.

Du hassde dog vel maat behuldet hannem / der du hassde hannem / oc der hand vaar sold / do vaar i et oc i din mact. Hui hassuer du da taget saadant saare i dit herte? Du hassue icke luet saa Menniskene / men saar Gud.

5. Da Ananias aber diese wort hörte / fiel er nieder / vnd gab den Geist auff / vnd es kam eine grosse Forcht über alle / die dis hören.

Der Ananias herde disse ord / salt hand ned / oc opgaff Aanden / Oc der kom en stor fræct offuer alle som det herde.

6. Es stunden aber die Jünglinge auff / vnd theten in besent / vnd trugen ihn hinauß / vnd begruben ihn.

Oc de ynge Drengs stode op / oc sagde hannem bort / oc bare hannem vd / oc begrossue hannem.

7. Vnd es begab sich über eine weile / bey dreien stunden / kam sein Weib hinein / vnd wuste nicht was geschehen war.

Oc det begaff sig nogen stund der effter / vet tre timer / kom hans hustru ind / oc viste icke huad skeet vaar.

8. Aber Petrus antwortet ihr: Sage mir / Habt ihr den Acker so theuer verkaufft? Sie sprach: Ja / so theuer.

Men Peter suarede hende / Sig mig / Solde i Ageren saa dyre? Hun sagde / Ja / saa dyre.

3. V kelt Petr Ananiasso: wi: Ananiasso / proť gest por kushl Diabel srdce twěho / aby ty lhal Duchu Swatěmu / a lsiwř vyal peněz za Pole?

Kzelt mu tedy Piotr / Ananias / su přecizje štán nápelnil serce twe / ižes klámal přeciw Duchu wi swieremu / a vyales pientedzy za then folwar?

4. Wšak ghy moht sobě ho nechati / a když bylo prodáno / w moc twě bylo? V proť ghy tuto wěc položil w srdce twěm? Neselhal ghy lidem / ale Bohu.

Azaby gdybyś byl chował tobie to było nie zostało / a przez dawny czas tego nie miał w mocy swej? Przecizjeś sobie te rzeczy na mił przywodzić: Nie ludźmiś klámal ale Bogiem.

5. Tedy vstoupil Ananias k tomu slovu / hned padl umřel. V připadla bázeň veliká na vselky křesťj to slyšeli

Ty slova slyšac Ananias v padky umřel / y přypadl strach wielki na wszytki křesťj to slyšeli.

6. A wstawše mladency wzali go / a wynesše wen pochowali ho.

A tak wstawši młodźienicy porwali go / a wynioszy pogrzebli.

7. Vstalo se po chwiľi / na ko po třech hodinách / že y Ananiaska geho (newědauch co se bylo stalo) tež wessla.

A gdy tuż bylo takoby po trzech godzinách / gdy żona jego nie wiedząc co się stało / tam wessła.

8. V kelt gi Petr: Powěz mi ženo / za tolikoli gste gedně prodali Pole? A ona řekla: a my za tolik.

Kzelt do ntey Piotr / Powiedz mi za rykolicie přcdali then folwar? A ona řekla / Za ryklo.

ה

9. אמר לה שמעון מטול
האשתייתון למנסיו דוחה
דמרת **ה** רגליהון
דקבורהי דפעלכי בתרעא
נהגון יפקונכי :

*Allor Pietro le disse, Perche s'accor-
daste voi insieme a tentare lo Spirito del
Signore? ecco qui a la porta i piedi di co-
loro che hanno sepellito il suo marito, e
portarannotene via.*

10. ובה פשעתא נפלוג
קדם רגליהון ומיתת ועלו
עלימא **ה** הגון ואשכחה
פד מיתא **ה** נקפסו אובלו
קבורה על גיב פעלה :

*E subito ella gli cadde a i piedi, e spi-
ro. Et essendo i gioueni entrati, la trouo-
ron morta, e portaronla via, e sepelliron-
la presso al suo marito.*

11. וחת דחלתא רבתא
בפלה עדתא **ה** נבכלהון
הגון דשמעו :

*Di che Venne un gran timore in tut-
ta la chiesa, & in tutti quelli che uisauano
queste cose.*

12. והיו בני פיד שליחא
אתותא וגבורתא סגיאיתא
פעמא נכלהון פנישין הוו
אפקדנא פאסטונא **ה**
דשלימון :

*E per le mani de gli Apostoli si face-
uano molti segni & opere miracolose nel
popolo, (Et erano tutti unitamente nel
portico di Salomone.*

13. ומו אחרנא אנש לא
ממרח הנה דיתקרב
לותהון אלא מורב הנה
להון עמא :

*E nullo de gli altri ardima di con-
giungerfi a loro : nondimeno il popolo gli
magnificaua.*

14. ויתיר מתתוסבין הוו
אילין דמיהמנין הוו
במרתא פנשא דגברא
ודנשא :

*E tuttauia piu cresceua la moltitu-
dine di quelli che credeuano al Signore, e
d'huomini e di donne.)*

ה

9. וכיפה אמר אליה מה דארת
יאתם ביניכם לנסות את דוח
יהנה הנה רגלי האלה אשר קברו
את אישך היו אל השער
ונשאו אותך החוצה :

*Y Pedro le dixo, Porque hos concertastes
para tentar al Espiritu del Sennor? Heaqui a la
puerta los pies de los que han sepultado a tu ma-
rido y sacartehan a sepultar.*

10. ותפול פדגע אל רגלי ויגוע
ויבואו הבחורים וימצאוה מתה
ויציאוה ויקברוה אל אישה :

*Y luego cayó a los pies deel, y espiró : y en-
trados los mancebos, hallaronla muerta : y saca-
ronla y sepultaronla junto a su marido.*

11. ויהי יראת גדולה על כל
הקהל ועל כל השומעים את
האלה :

*Y fue hecho vn gran temor en toda la Igle-
sia, y en todos losque oyeron estas cosas.*

12. ובידי השליחים נעשו אותות
ומופתים גדולים בעם ניהו
באחד כלם באולם שלמה :

*Y por las manos de los Apostoles eran he-
chos muchos milagros y prodigios en el pueblo
(y estauan todos vnanimes en el portal de Salo-
mon.-*

13. ומן האחרים איש לא מלא
לבז לדבק בהם כיהם העם
תגדיל אותם :

*Y de los otros, ninguno se osaua juntar co-
nellos : con todo esso el pueblo los alabaua gran-
demente.*

14. ויותר הוסף המון אנשים
ונשים מאמינים ביהנה :

*Y losque creyan en el Sennor se augmenta-
uan mas ansi de varones como de mugeres.)*

8.

9. 'Ο δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτὸν,
τί ὅτι συνεφρονήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ
πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες οἱ
ἐν τῇ πόρτῃ τῇ ἀδρα σου, οἱ δὲ τῇ
θύρῃ καὶ αὐτοὶ ἐξοίσουσί σε.

*Adonc Pierre lui dit, Qu'y à il que
vous ayez fait complot entre vous de
tenter l'Esprit du Seigneur? voici à la
porte les pieds de ceux qui ont enteré
ton mari, & ils t'emporteront.*

10. Ἐπεὶ δὲ ᾤκνησεν ἡ κοίτη
τοῦ πύθου αὐτοῦ, καὶ ἐξέπνευσεν, ἡ-
σελγόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, ᾤρον αὐ-
τὴν νεκράν, καὶ ἐξέταξαν αὐτὴν ἐκ
τῆς πόρτης πρὸς τὸν αἶδρα αὐτῆς.

*Et au mesme instant elle tomba aux
pieds d'icelui, & rendit l'esprit. Et quād
les ieunes compagnons furent entres,
ils la trouuerent morte, & l'emporte-
rent hors, & l'enterrent aupres de son
mari.*

11. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐν
ὅλῳ τῷ ἐκκλησίᾳ, & ἐπὶ πάν-
τας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

*Dont aduint grande crainte à tou-
te l'Eglise, & à tous ceux qui oyoyent
ces choses.*

12. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων
ἐγένετο σημεῖα & τέρατα ἐν τῷ λαῷ
πολλά. & ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἀπεν-
τες ἐν τῇ σοῦ σολομῶντος.

*Et par les mains des Apostres esto-
ient faits beaucoup de signes & de mer-
ueilles entre le peuple (& ils estoient
tous d'un accord au porche de Salomon*

13. Τῶν δὲ λοιπῶν εἰς ἐπίλμα
καλλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμυγάλλουν
αὐτοὺς ὁ λαός.

*Et nul des autres ne s'osoit adioindre
à eux, mais le peuple les magnifioir.*

14. Μαλλον δὲ προστίθεται πλῆ-
θος τῶν κυρίων, πολλῇ τῇ αὐδῇ
καὶ γυναικῶν.

*Et de plus en plus s'augmentoit la
multitude de ceux qui croyoyent au
Seigneur, tant d'hommes que de fem-
mes.)*

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kapitola V.

9. Petrus autem ad eam; Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & efferent te.

Then Peter sende unto her / Why haue ye agreed together / to tempt the Spirit of the Lord? Behold / the feet of them which haue buried thine husband / are at the doore / and shall carie thee out.

10. Confestim cecidit ante pedes eius, & expiravit. Intrantes autem iuvenes, invenerunt illam mortuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.

Then she fell downe streight way at his feete / & needled by the Ghost: and the yong men came in / and found her dead / and caried her out / and buried her by her husbande.

11. Et factus est timor magnus in universa ecclesia, & in omnes qui audierunt hec.

And great feare came on all the Church / and on as many as heard these things.

12. Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

Thus by the handes of the Apostles were many signes & wonders / shewed among the people / and they were all with one accorde in Solomons porche.

13. Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus.

And of the other durst no man touch him selfe to them: nevertheless the people magnified them.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum.

Also the number of them that beleaved in the Lorde / both of men and women / grew more and more.

9. Petrus aber sprach zu ihr: Warum sent jr den eins worden / zu ver suchen den Geist des HERRN? Siehe / die füsse derer / die deinen Mann begraben haben / sind für der Thür / vnd werden dich hinaus tragen.

Da sagde Peter til hende / Hui eret da blesne samdirectige / at friste HERREN S Aand? See deris foder / som begroffne din Hovsbonde / ere saar dørren / oc skulle bære dig hen vd.

10. Vnd als bald fiel sie zu seinen füßen / vnd gab den geist auff. Da kamen die Jünglinge / vnd funden sie tod / trugen sie hinaus / vnd begruben sie bey iren Mann.

De hun salt strax ned faar hans foder / oc opgaff Aanden. Da komde de ynge Drenge ind / oc funde hende dod / bare hende vd / oc begroffue hende hoff hendis Hovsbonde.

11. Vnd es kam eine grosse Forcht über die ganze Gemeine / vnd über alle die solches höreten.

De der kam en stor fryct offuer den gantske Menighed / oc offuer alle som dette hørde.

12. Es geschahen aber vil Zeichen vnd Wunder im Volck / durch der Apostel hände. Vnd waren alle inn der Halle Salomonis einmütiglich.

De der skede mange Tegen oc vnderlige Gerninger iblant Folcket formedelt Apostlernis hender. De de vaare alle endrectelige Salomonis vaabenhuff.

13. Der andern aber dorffte sich keiner zu ihnen thun / sonder das Volck hielt groß von inen.

De der torde ingen aff de andre holde sig til dem / Men Folcket holde meget aff dem.

14. Es wurden aber je mehr zuge than / die da glaubten an den HERRN / eine menge der Männer vnd der Weiber.

Der komde stedje flere til / som trode paa HERREN / en stor hob Mand oc Quinder.

9. Vřekl Petr k ní: Vřdali žagistě slusť vám pokausťtí Duchu Páně? A hle toť noť hn řech řteřijř pochovali Muřže tvěřo před dveřmi / y tebeť takě vy nesau.

Tedy Piotr rzekl do ntey / Coť tho řest řeřcie řie nřtho řmowili řbyřcie řuřili Duchu Pánřřego? mřřa tvěřo řuř v dřeřviř / y cieř bieć wynřřořa.

10. A hněd padla před nohň geho / a vmřela. A wřřed řře Mřřadenceř nalezli gi mřřtwař / y wřřneřři gi / a pochowali po dleř Muřže gegiřho.

Padla tedy wnetv nog řego bez duřře / ř wřředřřy mřřodřřenceř řnřřezli řa vmřřla / ř wynřřřřřy po řřzeblř řa podle mřřř řeř.

11. Vřřala ře břřeř weliķř wē wřřř Ćřřřwi / y mēřy wřřřmř řřeřřřř řřřřřli toto.

A przyřředł wielki strach nř wřřřřř Ćřřřřř / y nř wřřřřř řřřřř řtho řřřřřli.

12. Strze pař ruce Apostořř řřw / dāl ře řřwōwē řřřřřw welich w řřdu. A břřwali wřřřř řřřř gednomōřřnē w řřřřř Ćřřřřmōwōwē.

A řřř przy ře ře řřřřřřřř dřřřlo ře wřřle řřřřřw y řřřřw mřředřř řřřřřřř / ř byli wřřřřř řřř dñie w przyřřřřřř řřřřřřřř wřřm.

13. Ćřřř pař řřdñň nesmřř ře řřřřřřřřř ř nřm / ale wēlebit ge řřd.

A ř řřř řřdñ nē řřřřř ře do nřř řřřřřřřřř / řle ře řobř mřřř řl řřd w wřřřřřř powadře.

14. A wřřdñ wřřce řřřřřřřř ře w řřřř potet wřřřřřřřř / mřřřřřřřř řřřřřř řeñ.

A řřm wřřceř řřřřřřřř wřř elřō řřř wřřřřřřř řřřřř / mēřōw řpolny nēwřřřř.

ה

15. אִיכָנָא דְכַשׁוּקָא מִפְקִין
הוּוּ לְכַרְיָהּ כִּד רְמוּס חוּו
בְּעִרְסָתָא דְאַמְתִּי דִּיהוּא
אַתָּא שְׁמִיעִין אַפִּס טְלִיָתָהּ
תִּגְדִּין עֲלִיהוֹן:

*In tal modo che portavano gl'infermi
per le piazze, e ponevanli ne i letti e ne
le lettiche: à fine che venendo Pietro, al-
meno l'ombra sua inombresse qualcuno
di loro.*

16. אֶתְזִי הוּוּ דִּין סִגְנָא
לְוִתְרִין מִן מִדִּינָתָא
אַחֲרִיָתָא דְחִדְרִי אֲוִרְשָׁלַם
כִּד מִתִּין הוּוּ כְרִיָהּ
וְאִילִין דְחִתִּין הוּוּ לְהוֹן
רוּחָא טַנְפָתָא וּמִתְחַלְמִין
הוּוּ כְלָהוֹן:

*Correua etiandio à Ierusalem la mol-
titudine de le città circonuicine, portando
de gli ammalati, e di quelli ch'erano tor-
mentati da spiriti immondi, iquali erano
tutti guariti.*

17. וְאַתְמִלִּי הוּא חֶסֶמָא
רַב כְּהֵנָּה וְכִלְהוֹן דְעֵמָה
דְאַתִּיהוֹן הוּוּ מִן יוֹלְפָנָא
דְיוֹדִיקָנָה:

*Allor si leuò su il sommo Sacerdote, e
tutti quelli che erano con lui, che e la set-
ta de Saducei, & empieronsi d'inuidia.*

18. וְאַחֲרֵי אִדְנָה עַל
שְׁלִיחָא וְאַחֲרֵי אֶסְרֵי אֲבִין
בֵּית אֶסִּירָנָה:

*Emasser le mani addosso à gli Apo-
stoli, e posergli ne la prigione publica.*

19. הִידִין כִּלְלָא מִלְּאכָא
דְמִרְנָא פֶתַח תְּרַעָא דְבֵית
אֶסִּירָא וְאַפִּק אֲבִין וְאַמִּר
לְהוֹן:

*Ma l'Angelo del Signore aperse di
notte le porte de la prigione, e cauandone
gli fuori, disse.*

20. וְלוֹ קוֹמִי בְּהִיכְלָא
וּמִלְּלוּ לְעַמָּא כְּלָהוֹן מִלְּא
הִלִּין דְחֵינָה:

*Andate, e standouene là nel tempio,
annuntiate al popolo tutte le parole di
questa vita.*

ה

15. כִּן אִשָּׁר יִשְׁאוּ אֶת-חֻלִּיִּים
עַל-חֻצוֹת וְיִשְׁמוּ עַל-מִטּוֹת
וְעַרְשֵׁים עַל-כִּי יָבוֹא כִּיפָה
נִגִּם צֵלוֹ יִכְסֶה לְאַחֲדִים מֵהֶמָּה:

Tanto, que echauan los enfermos por las
calles, y los ponian en camas y en lechos, para que
viniedo Pedro à lomenos su sombra tocasse à
alguno de ellos.

16. וַיָּבוֹא רַב עָרִים הַקְדוֹבָה
אֶל-יְרוּשָׁלַם נוֹשְׂאִים אֶת
חֻלִּיִּים וְהַפְּקִים מִרוּחוֹת
הַטְּמָאוֹת אִשָּׁר גְּרָפָהוּ כָלֵם:

Y aun de las ciudades vezinas concurría mul-
titud à Ierusalem, trayendo enfermos, y atormen-
tados de espíritus immundos los quales todos
eran curados.

17. וַיָּקָם כֹּהֵן גָּדוֹל וְכָלֵם אִשָּׁר
אֶתְזִי וְהָיָא חֲכֵרָת הַצְדוּקִים וַיִּמְלְאוּ
בְּקִנְיָה:

Entonces leuantándose el Principe de los
Sacerdotes, y todos los que eran con el, que es la
heregia de los Sadduceos, fueron llenos de zelo.

18. וַיִּשְׁלְחוּ יְדֵיהֶם אֶל-הַשְּׁלִיחִים
וַיִּתְּנוּ אוֹתָם בְּחֶצֶר הַמִּטְרָה:

Y echaron mano à los Apostoles, y pusieron
los en la carcel publica.

19. וּמִלְּאךָ יְהוָה בִּלְלָה פֶתַח
אֶת-שַׁעֲרֵי-הַמִּטְרָה וַיּוֹצִיָאם
לְאֹמֹר:

Mas el Angel del Sennor, abriendo de noche
las puertas de la carcel, y sacandolos, dixo.

20. לָכוּ וְעַמְדוּ וְדַבְּרוּ בְּהִיכָל
לְעָם אֶת כָּל-דְּבָרֵי-חַיִּים
הַנִּלְאָה:

Id, y estando hablad al pueblo en el Templo
todas las cosas de esta vida.

ε.

15. Ὡς πῶς τὰς ἀλαπίδας ὁκφί-
ρην τοὺς ἀσθεῖς, καὶ τιθεῖ αἰσθη-
τὰ καὶ κρεβάτων, ἵνα ἕρχο-
μένη πέτρα, καὶ ἡ σκιά σπασιά-
σῃ πρὸς αὐτοὺς.

Tellement qu'ils apportoyent les
malades es rues, & les mettoient en pe-
tis lits & couchettes, afin que quand
Pierre viendrait au moins son ombre
passast sur quelcun d'entre eux.

16. Σωτήριον δὲ καὶ τὸ πλῆθος
τῶν περὶ τὰς πόλεων εἰς ἱερουσαλὴμ,
φέροντες ἀσθεῖς καὶ ἐχλουμέ-
νους ὑπὸ πνιμάτων ἀπὸ τῶν πό-
λεων, οἵτινες ἐπὶ τὸν σάκκον αὐτοῦ πε-
ρὶσσεύοντο.

Le populaire pareillement des vil-
les qui estoient voisines, s'assembloit
en Ierusalem, apportant les malades &
ceux qui estoient tormentés des esprits
immondes: lesquels tous estoient guer-
ris.

17. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ
πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οἱ σὰδου-
καῖς καὶ οἱ σαδδουκαῖοι, ἐπληρώθησαν
ζήλου.

Lors le souverain Sacrificateur se
leua, lui & tous ceux qui estoient avec
lui, (qui estoit la secte des Sadduciens)
& furent remplis d'enuie.

18. Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐ-
τῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔει-
πον αὐτοὺς ἐν τῇ σφραγισίᾳ.

Et ietterent les mains sur les Apo-
stres, & les mirent en la prison publique.

19. Ἄγγελος δὲ κυρίου ἀπὸ τῆς
νυκτὸς ἠνείκα τὰς θύρας τῆς φυ-
λακῆς, ἐξαγαγὼν τοὺς αὐτοὺς εἶπεν.

Mais l'Ange du Seigneur ouurit de
nuict les portes de la prison, & les ayant
mis dehors, leur dit.

20. Πορεύεσθε, καὶ σταθῆτε λα-
λοῦντες ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα
τὰ ῥήματα τὰ ἐκ τῆς ζωῆς.

Allez, & vous presantans au temple,
annoncez au peuple toutes les paroles de
cette vie.

15. Ita ut in plateas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quęquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis.

In so much that they brought the sick into the streets, and layde them on beddes and couches: that at the least way the shadow of Peter, when he came by, might shadow some of them.

16. Concurrebat autem & multitudo vicinarum civitatum Ierusalem, afferentes ægros & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes.

There came also a multitude out of the cities round about unto Jerusalem, bringing sick folks, and them which were vexed with unclean spirits: who were all healed.

17. Exurgens autem princeps sacerdotum, & omnes qui cum illo erant, quę est hæresis Sadducęorum repleti sunt zelo.

Then the chiefe Priest rose up, and all they that were with him (which was the sect of Sadducees) and were full of indignation.

18. Et iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

And laid handes on the Apostles, and put them in the common prison.

19. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit.

But the Angel of the Lord, by night opened the prison doores, and brought them forth, and said.

20. Ite: & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitę huius.

Go your way, and stande in the Temple, and speake to the people all the wordes of this life.

Der Apostel Geschicht.

Das V. Capitel.

15. Also / daß sie die Kranken auff die Gassen heraus trugen / vnd legten sie auff Betten vnd Baren / auff daß wenn Petrus käme / daß sein Schatte ihrer etliche überschattet.

Saa / at de bare de siuge vð paa gaderne / oc sagde dem paa senge oc baarer / Paa det naar Peder komme / at hans Skugge skulde offuer skugge nogle aff dem.

16. Es kamen auch herzu vil von den umbligenden Stätten gen Jerusalem / vnd brachten die Kranken / vnd die von vnsauberen Geistern gepeiniget waren / vnd wurden alle gesund.

Der komme oc mange aff de omlyggende Stæder til Jerusalem / oc forde de siuge / oc dem som pntis aff wrene Aander / oc de bleffue alle helbrede.

17. Es stund aber auff der Hohepriester / vnd alle die mit ihm waren (welches ist die Secte der Saduceer) vnd wurden voll Eifers.

Da stod den nypperste Prest op oc alle de som vaare mer hannem (huilcket der er Saduceernis Parti) oc bleffue fulde aff nidkerhed.

18. Vnd legten die Hände an die Apostel / Vnd worffen sie in das Gefengniß.

De de sagde Hender paa Apostlerne / oc faste dem i det almindelige Fængsel.

19. Aber der Engel des HERRN that inn der Nacht die Thür des Gefengniß auff / vnd führet sie heraus / vnd sprach:

Men HERRNS Engel oplod Fængsels dørren om natten / oc forde dem vdi / oc sagde.

20. Gehet hin vnd trettet auff / vnd redet im Tempel zum Volck alle wort dises Lebens.

Gaar bort oc traader op / oc taler i Tempelen til Folket alle dette Leffs ord.

Stutkome

Kapitola V.

15. Tak žena vlice vynāšše li nemocnē / a kladli ge na lož. Čch ana nosydlāch / aby když by šel Petr / aspoň stiju geho žastijni na každého ž nich / a aby bili vysvobozeni od nemoch svých.

Tak iz tejnā vlice vynāšše li nemocne / y kladlie nā ložech y nā počelili / aby dyoc tytkocen Piotrā idacego žacmil korego ž nich.

16. V scházelo se množství ž okolních měst do Jeruzaléma / nosíce nemocnē / a trāpe nē od duchův necistých / a vždrawováni byli vssychni.

Šchodzil sie thež lud z okolicež nich imajst do Jeruzalēm wiozacie nemocnē / y ktoży byli przeniś gābani od duchow nieczyścych / a ci wssyscy byli vždrowieni.

17. Tehdy powstaw knižce kněžské a vssychni kteříž s nim byli / kteříž byli Saducejští Sektyn / naplněni gšau žlo: stij.

Tedy powstawšy káplan nā vyššy wssyscy ktoży s nim byli z sekty Saducejšow / vedac pelni mienāwiscí.

18. V žgijmali Apostoly / a wšāželi ge do žalāre obecnē ho.

Čargneli sie rešomā nā Apostoly / y podālili ge do wiewienia po: spolitego.

19. Angel pak PANē wnočy otewřel dweře v žalāre / a wydew ge wen / řekl:

Alle Antol pāniti wnočy otwořayl dweřew wciemnic / a wylwodořyie / řekl.

20. Gdēte / a stojić mluwtē w Chramě Lidu / wšecna slo: wa žiwota tohoto.

Žožeć / a stānawšy powieř dācie ludowi w Rošćele wssythy Fi: lowā žywota tego.

*Allora il Gran Maestro andò co i mi-
nistri, e condusseli senza violenza: per-
ciò che temevano il popolo, di non esser la-
pidati.*

Entonces el Magistrado fue con los servidores, y truxolos sin violencia, porque tenían miedo del pueblo, de ser apedreados.

Adonc le capitaine du temple avec
ces sergents s'en alla & les amena, mais
sans violence car ils craignoient le peu-
ple, qu'ils ne fussent lapides.

21. Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, convocaverunt concilium & omnes seniores filiorum Israel, & miserunt ad carcerem ut adducerentur.

So when they heard it, they entered into the Temple early in the morning / and taught. And the chiefe Priest came / & they that were with him / and called the counsell together / and all the Elders of the children of Israel / & sent to the prison / to cause them to be brought.

22. Cum autem venissent ministri, & aperto carcere non invenissent illos: reversi nuntiaverunt.

But when the officers came / & found them not in the prison / they returned and tolde it.

23. Dicentes, Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas: aperientes autem, neminem intus invenimus.

Saying / Certainly we found the prison / shut as sure as was possible / and the keepers standing without / before the doores: but when we had opened / we founde no man within.

24. Vt autem audierunt eos sermones magistratus templi & principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

Then when the chiefe Priest / & the captaine of the Temple / and the chiefe Priestes heard these things / they doubted of them / whereunto this would grow.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis, Quia ecce viri quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, & docentes populum.

Then came one and shewed them / saying / Beholde / the men that ye put in prison / are standing in the Temple / & teach the people.

26. Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

Then went the captaine with the officers / and brought them without violence / for they feared the people / least they should have bene stoned.

21. Da sie das gehöret hatten / giengen sie früh in den Tempel vnd lehrten. Der Hohepriester aber kam / vnd die mit ihm waren / vnd riefen zusammen den Rath vnd alle Eltesten der Kinder von Israel / vnd sandten hin zum gefengnis / sie zu holen.

Der de haffde der hört / ginge de aarle in Tempel / oc lorde. Da kom den ypperste Prest oc de som vaare met hannem / oc kallede Raader ac alle Børnenis Eldste aff Israel / oc sende bort til Fængselet / at hente dem.

22. Die Diener aber kamen dar / vnd funden sie nicht im Gefengnis / kamen wider vnd verkündigten.

Men Dienerne komme did / oc funde dem icke i Fængselet / Da komme de igen oc forkyndede.

23. Vnd sprachen: Das Gefengnis funden wir verschlossen mit allem fleiß / vnd die Hüter haussen stehen / für den Thüren / Aber da wir auffhatten / funden wir niemand darinnen.

De sagde / Fængselet funde vi tilsluttet met al flid / oc Bøeterne staa vden faar Dørene / Men der vi lo / de op / funde vi ingen der vdi.

24. Da dise Rede höreten der Hohepriester vnd der Hauptmann des Tempels / vnd andere Hohepriester / wurden sie über ihnen betreten / was doch das werden wolte.

Der den ypperste Prest oc Tempels Hoffuigmand oc andre ypperste Prestes hørde denne tale / da bleffue de saare tilsraadige offuer dem / hiad der vilde dog vere.

25. Da kam einer dar / der verkündiget ihnen: Sehet / die Männer / die ihr ins Gefengnis geworffen habt / sind im Tempel / stehen vnd lehren das Volk.

Da kom der en / hand forkyndede dem / see / de Mend / som i kaste i Fængsel / ere i Tempel / staa oc lære Folket.

26. Da gieng hin der Hauptmann mit den Dienern / vnd holeten sie / nicht mit gewalt / denn sie forchten sich für dem Volk / daß sie nicht gesteiniget würden.

Da gick Hoffuigmanden met Dienerne / oc hente dem / icke met mact / Thi de fryctede for Folket / at de skulde icke bliffue stenede.

21. To když oni vstýsili / vstýsili / na vstýsili do Chrámů / a vstýsili lid. Tehdy přišel kněz / & ti kteříž s nim byli / svolali Radu / a všeschn Starší Synuom Izraelských: y poslali do žaláře / aby byli přivedeni.

Tho oni kdy vstýsili / vstýsili ránučko do Kościoła y vstýsili / & przyszedł Kapłan nawijszy y ci co z nim byli / zebrałi radę y wysłali starze synow Izraelskich / & poslali do ciemni ce oprawce aby byli ony przywiezieni.

22. A když přišli služebníci / a otevřeli / žalář / nenalezli je / nawrátili se a wyprawovali gim.

Alle gdy oprawce przysli / nle nalezli ich w ciemnicy / co wrócili / sy sie oznajmili.

23. Klauze: Žálar žagisté nalezli gšme zavrěny se vši pilností / a Strážné ani stogij v dveřij / ale otevřevše dvěře / žádného gšme wnič nenalezli.

Powiedział / Nieściechmy cię mntez znalezli zamkniętą ze wstęka pilnością / straż z dwora stojąca przede drzwiami / lecz gdyśmy otworzyli / żadnego śmy wewnątrz nie znaleźli.

24. A když vstýsili řeti tyto Předníj Chrámowí a knížata kněžská / pochybovali o nich / cobý to bylo.

Agdy ty słowá vstýsili y nawijszy Kapłan / y przetożony Kościoła / rąże y Asiażerz Kapłanście / wartili o nich cobý to było.

25. A přišed geden powěděl gim / řka: He Mužij kterě gšce wsázeli do žaláře / gšau w Chrámě stogijce a vřice lid.

Przyszedł nstętorý powieś dżialim / Oro mierzowie Proscie byli wali do wierzenia / sthota w Kościele / & wczu lud.

26. Tehdy šli tam Auředníj cy s služebníky / a ponali ge bez ná syle / neb se báli Lidu / a by nebyli vlamenováni.

Tedy rotmistrz z slugami przyszedł se / wśakoż nle gwałtem / (bo sie ludzi bali by ich nie wśamowáli.)

ח

27 וּכְדֹא אֵיתִיו אֲבוֹן אֲקִימוֹ
אֲבוֹן קִדְם כְּלָה כְּנִשְׁנָה
וְאִתְרִי הָיָא רַב כְּהֵנָה
לְמֵאמֵר לְהוֹן :

Condotti che gli hebbero, li presentaron nel consiglio. Et il sommo Sacerdote li domando.

28 לֹא הוּא מִפְקֵד פְּקֻדוֹ
לְכוּן הִלְאֵנִשׁ לִי תְלַפְיוֹן
בְּשִׁמְרָא הָנָא אֲנִתְיוֹן דִּין הָא
מִלִּיתְנִיבָה לְאִתְרִיבָה מִן
יְהוֹלְפִנְכוֹן וְצִבְיוֹן אֲתִתְיוֹן ד'
הִתְיָתוֹן עֲלֵיו דְּמִיָּה דְּגִבְרָא
הָנָא :

Dicendo, Non habbiammo noi espressamente comandato, che voi non insegnate in questo Nome? Et ecco, voi haueste riempita Ierusalem de la vostra doctrina, e volete indurre sopra noi il sangue de quest'huomo.

29 עֲנֵא שְׁמַעְיוֹן עִם שְׁלִיחָא
וְאִמְרֵיהוֹן לְהוֹן לֹא הָא
לְמִתְסַפְסוֹ יִתִּיר מִן הִלְפְּנֵי
גִשְׁנָא :

Rispondendo Pietro e gli Apostoli, dissero, Esbisogna obbedir pin tosto a Dio, che a gli huomini.

30 אֱלֹהֵא דְאֲבִתָּו אֲקִימֵם
לְיִשׁוּעַ אֲיִבָּא דְאֲנִתְיוֹן
קִטְלָתוֹן כִּד תְּלִיתְנִיבָהּ עַל
קִיסְנָא :

L'Iddio de nostri Padri ha risuscitato Iesus, il qual voi ammazaste, appendendolo al legno.

31 לֹא לְהָנָא אֲקִימֵם אֱלֹהֵא
רִישָׁא וּמַחֲיִיבָא וְאִרְיִמָה
בְּיַמִּיבָה אִתְרִיבָהּ תִּיבִיתָא
וְשׁוּבָקוֹן חֲטִיָּה לְיִסְרִיָּל :

Questo dico l'ha Iddio con la sua destra esaltato Principe e Salvatore, per dare ad Israel penitentia, e remission de peccati.

32 וְחַנּוּסִיבָה חָנוּ דְּמִלָּא
הִלְיוֹ וְרוּחָא דְקֹדֶשׁ הוּא
דִּיהֵב אֱלֹהֵא לְאִילָן ד'
דְּמַחֲיִיבָהּ בֵּה :

Enos gli siamo testimoni di quel che noi diciamo : Et ancor lo Spirito santo, il quale Iddio ha dato a quelli che gli obbediscono.

ה

27 וּבִהְבִּינָם הִצִּיגוּם לְפָנֵיהֶם
בְּעֵדָה וַיִּשְׁאֵל לָהֶם כִּהֵן הַגָּדוֹל :

Y como lo, truxeron ; presentaronlos en el concilio. Entonces el principe de los Sacerdotes les preguntó.

28 לֵאמֹר הַגָּד הַגָּדוֹ לָכֶם
מִלְּמַד בְּשֵׁם הוּא וְהִנֵּה מִלְּאֲתָם
אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּתִלְמוּדֵיכֶם
וְחִתְּבוּ לְהִבִּינָא עֲלֵינוּ אֶת-דְּמֵי
הַנָּדָם הַזֶּה :

Diziendo, No os dennunciamos denunciando que no ensennasse des en este nombre ? y heaqui aueys henchido a Ierusalem de vuestra doctrina, y quereys echar sobrenosotros la sangre deeste hombre.

29 וַיַּעַן כִּיפָּה וְהַשְׁלִיחִים וַיֹּאמְרוּ
שִׁיָּה לָנוּ לְשִׁמְעַ לְאֱלֹהִים יוֹתֵר
מִנְּאִנְשִׁים :

Y respondiendo Pedro y los Apostoles, dixeron, Obedecer es menester a Dios mas que a los hombres.

30 יְהוֹה אֱלֹהֵי-אֲבוֹתֵינוּ הִקִּים
אֶת-יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אֲתָם הִרְגִּיתֶם
בְּחֹקֵינוּ עַל-הַעֵץ :

El Dios de nuestros padres leuantó a Iesus al qual vosotros matastes colgandolo en el madero.

31 אֲוִתָּו הָרִים אֱלֹהִים לְנִשְׂיָא
וְלְמוֹשֵׁעַ לְיַמִּינוּ לְחַת תְּשׁוּבָה
לְיִשְׂרָאֵל וְסִלִּיחַת חֲטִיָּאִים :

A este enaltecio Dios con su diestra por Principe y Saluador, para dar a Israel penitencia y remission de peccados.

32 וְאַנְחוּנוּ עֲדִים לְדַבְרֵים הָאֵלֶּה
וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר נָתַנָּה אֱלֹהִים
לְמַאֲמִינֵם בִּי :

Y nosotros le fomos testigos de estas cosas : y tambien el Espiritu Sancto, el qual ha dado Dios a losque le han obedecido.

ε.

27. Ἀγρόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν
ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐ-
τοὺς ὁ δὲ μέγας ἄρχιερέας.

Et les ayans amenés, ils les presenterent au conseil. Et le souverain Sacrificateur les interroqua.

28. Λέγων· οὐ καταγγεῖλια πα-
ρηγγέλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐ-
πὶ τῷ ὀνόματι τούτου ; καὶ ἰδοὺ πε-
πληρώκατε τὴν ἱερουσαλήμ τῆς δι-
δαχῆς ὑμῶν, καὶ εὐούλεσθε ἐπι-
καλεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώ-
που τούτου.

Difant, Ne vous auons-nous pas defendu gar expres commandement de n'enseigner point en ce nom ici ? voci, vous auez rempli Ierusalem de vostre doctrine, & voulez faire venir sur nous le sang de cest homme.

29. Ἀπεκρίθεις δὲ ὁ πέτρος εἶ-
πεν, περισσότερον δεῖ ὑμῖν
ᾠεῖν μαλλον ἢ ἀνθρώποις.

Lors Pierre & les autres Apostres respondans dirent, Il faut plusloft oberir à Dieu qu'aux hommes.

30. Ὁ θεὸς ὃς πατέρον ἡμῶν ἡ-
γάρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχρήσασθε
καρμᾶσαιτες ἐπὶ ξύλου.

Le Dieu de nos peres a resuscité Iesus, lequel vous auez mis à mort, le pendant au bois.

31. Τοῦτον ὁ θεὸς δεξιῇ αὐτοῦ, ἔσω-
τησεν ὑψώσας τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δέξαι
μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἀφεσιν
ἀμαρτιῶν.

C'est celui que Dieu a esleue par sa dextre pour prince & sauueur, pour donner repentance à Israel, & remission des pechés.

32. Καὶ ἡμεῖς ἰσχυρὸν αὐτῷ μαρ-
τυροῦμεν ὅτι ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ
πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς
τοῖς ποιηταῖς αὐτῶν.

Et nous lui sommes tesmoins de ce que nous disons : & le saint Esprit aussi que Dieu a donné a ceux qui lui obéissent.

27. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps sacerdotum

And when they had brought them / they set them before the Council / and the chiefe Priest asked them.

28. Dicens, Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: & ecce replētis Ierusalem doctrina vestra, & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.

Saying, Did not we straitly command you / that ye should not teach in this Name? and behold / ye have filled Jerusalem with your doctrine / and ye would bring this mans blood upon us.

29. Respondens autem Petrus & Apostoli, dixerunt, Obedire oportet Deo magis quam hominibus.

Then Peter and the Apostles answered / and saide / We ought rather to obey God then men.

30. Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno.

The God of our fathers had raised up Iesus / whom ye slew / and hanged on a tree.

31. Hunc principem & salvatorem Deus exaltavit dextera sua, ad dandam poenitentiam Israël, & remissionem peccatorum.

Him hath God lift up with his right hand / to be a Prince and a Saviour / to give repentance to Israel / and forgiveness of sinnes.

32. Et nos sumus testes horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi.

And wee are his witnesses concerning the things which we say: Yea / and the holy Ghost / whom God hath given to them that obey him.

27. Vnd als sie sie brachten / stellten sie sie für den Rath. Vnd der Hohepriester fraget sie.

De der de hente dem / stelledē de dem saar Raader. De den ypperste Prest spurde dem at.

28. Vnnd sprach: Haben wir euch nicht mit ernst gebotten / daß jr nicht soltet lehren in diesem Namen? Vnnd sehet / jr habt Jerusalem erfüllet mit euer Lehre / vnd wolt dieses Menschen Blut über ons führen.

De sagde / Vnde wi eder ickē aluorligt / At i stulde ickē lere i dette Naam? De seer / i haſtue opfyldet Jerusalem met eders lærdom / oc i ville føre dette Menists Blod offuer oss.

29. Petrus aber antwortet vnd die Apostel / vnd sprachen: Man muß Gott mehr gehorchen denn den Menschen.

Da suarede Peder oc Apostlerne / oc sagde / Mand skal mere lybe Gud / end Menisten.

30. Der GOTT vnser Väter hat Iesum aufferweckt / welchen jr erwürgt habt / vnd an das Holz gehangen.

Dere Gedsis Gud opueete Ihesum / huilcken i flogē ihel / oc hengde paa Træ.

31. Den hat Gott durch seine rechte Hand erhöhet zu einem Fürsten vnnnd Heiland / zu geben Israel Buß vnnnd vergebung der Sünde.

Den ophöyede Gud ved sin høyre Haand til en Første oc Frelser / at giffue Israel Penitence oc syndernis forladelse.

32. Vnd wir sind seine Zeugen über diese Wort / vnd der heilige Geist / welchen Gott gegeben hat / denen die im gehorchen.

De wi ere hans Vidne til disse ord / oc den hellig Aand huilcken Gud haſtue giffuit dem / som hannem lyde.

27. A konjge privedst / postavili w Radde. V otazal gich Knijze Knejske.

Przywiodsly ie tedy posthawili przed rada / A takich pytało Ksiazę Kaplanskie.

28. Reka: Prikazujice prizi kazali gsmewam / abyście newčili w tom Gmēnu: A hlenaplnili gste Geruzalem wčenim waszym / a chcete na nás wvesti kraw Cfloweka toho.

Atowiac / Żalichmy wam sprożenie żakazali abyście w imię to nie uczyli: A oto inż pełno w Jeruzalem nauki waszej / y chcecie na nas wnieść rozlanie krwi cżłowieka tego.

29. A odpowēdew Petr a Apostoli rekli: Poslauchati slusny Boga wiece nežli Lidij.

A odpowiedziaci im Apostolowie rekli / Wiecey nam potrzeba być posłusznymi Bogu niżli ludziom.

30. Buoż Otcuow naszych wykrisił Gęsijsie / kterého gste wy zabili / powěsowšse na drzewě.

Bog Otcow nāšych wybudził Jezusa / ktoregoście wy zabili / zawiešiwšy na drzewie.

31. Toho gęst Knijzete a Spasitele Buoż powoysłi prawicę swau / aby bylo dāno Lidu Izraelskemu pokānij a odpuszcēnij hřichūw:

Tenčí jest ktorego Bog wywyjsł prawicą swą aby był Ksiazęciem y zbawicielem / a dal wznāmie Izraelowi y odpuszcenie grzechow.

32. A my gsmeswēdkowē toho wššeho co gsmuwime: E to my y Duch swatý kterého gdal Buož tēm kterhž gswu poslušni ho.

A my chymysa swēdkē iemu tych rzecy ktore powiedamy / tak jeý Duch swiatý ktorego dal Bog tym ktorsy sa poslušni jemu.

ה

33 וְכַד שָׁמְעוּ הָיוּ הַלִּיז
מִלֵּא מִתְגַּלְלִין הָיוּ בְּרוּנָא
וּמִתְחַשְּׁבִין הָיוּ לְמַקְטֵל
אֲבוֹן :

Effi & dito questo, si rodenuano, e consultauano di farli morire.

34 וְקָם הָיָא חַד מִן
פְּרִישָׁא דְשִׁמְיָה הֲוֵי ג
גַּמְלִיאֵל מֶלֶךְ גְּמוּסֵי
וּמִיָּקָר מִן כְּלָה עֲמֵי
וּפְקִיד דִּיפְקִין אֲבוֹן
לְשִׁלְיָחָא לְבַר עֲדָנָא ו
זְעִירָא :

Ma leuandose fu nel consiglio vn Fariseo nominato Gamaliel, dottor de la Legge, huomo honorato appresso tutto il popolo, comando che gli Apostoli si ritirasseno vn poco di fuore.

35 וְאָמַר לְהוֹן עֲבֵרָא בְּנֵי
יִסְרָאֵל אֲנִי דְהָרוּ בְּנִפְשָׁכֹן
וְהָיוּ מִנָּה גֵלָא לְכוּן
לְמַעַבְדַּל עַל הַלִּיז אֲנָשָׁא :

Poi disse loro, Huomini Israeliti, auuertite bene quanto a questi huomini, quel che voi n'habbate a fare.

36 מִן קִדְם גִּיר הָיָא וּבְנָא
קָם הָיָא תִּיבָא וְאָמַר עַל
נִפְשָׁה דְּמִידָם הָיוּ רַב וְאֲנָלוּ
בְּתֵרָה אִיךְ אֲרַבְעָא מֵאָא
עֲבָרִין וְהָיוּ אֲתִקְטֵל וְאֵילִין
דְּאֲנָלוּ הָיוּ בְּתֵרָה אֲתִבְדָּרוּ
וְהָיוּ אִיךְ לֹא מִידָם :

Imperoche questi piccioli auanti si leuò fu Teuda, ilqual diceua d'esser qualche cosa, a cui s'accostò vn numero d'huomini: di circa quattro cento: ilqual fu occiso, e tutti quanti quei che li credenuano, furon disfatti, e ridotti a niente.

37 וְקָם מִן בְּתֵרָה יְהוּדָא
גַּלִּילָא בִּינְמִתְנָא ד
דְּמִתְפְּתִבִין הָיוּ אֲנָשָׁא
בְּכִסְף רִישָׁא וְאֲסָטִי עֲמָא
סִגְיָא בְּתֵרָה וְהָיוּ מִירָא
וְכָלֵהוּן אֵילִין דְּאֲנָלוּ הָיוּ
בְּתֵרָה אֲתִבְדָּרוּ :

Doppo costui fu Iudas Galileo ne i giorni de la description, e voltossi dietro di molto popolo: & egli ancora peri, e tutti quanti quei che gli hauenuan creduto furono dispersi.

ה

33 וּבְשִׁמְעָם חָרָה לָהֶם מֵאֵד
וַחֲפָצוֹ לְהַרְגָם אֹתָם :

Ellos oyendo esto regannauan, y consultauan de matarlos.

34 וַיָּקָם מִבְּרֵשׁ אֶחָד בַּעֲדָה
וְשִׁמּוֹ גַּמְלִיאֵל מִלֵּמַד הַתּוֹרָה
אִישׁ גִּבּוֹר לְכָל־הָעָם וַיֵּצֵא
לְהַבִּיא אֶת־הַשְּׁלִיחִים מֵעַט
מֵעַט הַחוּצָה :

Entonces leuantandose enel concilio vn Phariseo llamado Gamaliel, doctor de la Ley venerable a todo el pueblo, mando que sacassen fuera vn poco a los Apostoles.

35 וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹנָתָן יִשְׂרָאֵל
הַזֶּה הָרוּ לְנַפְשֵׁיכֶם עַל־הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה מִה יֵשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹתָ :

Y dixoles, Varones Israelitas, Mirad por vosotros acerca de estos hombres en loque auays de hazer.

36 לְפָנָי הַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם
תּוֹדָה לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי אִישׁ
גָּדוֹל הוּא אֲשֶׁר בּוֹ דְּבַק מִסִּפְד
הָאֲנָשִׁים כְּמוֹ אֲרַבַּע מֵאוֹת
וְהוּא גָּשָׁא וְכָלֵם אֲשֶׁר בְּטָחוֹ
בּוֹ גְּמוּצוֹ הֵנֵעַ וְעוֹרָה :

Porque antes de estos dias fue vn Theudas, diziendo que era alguien, al qual se allegaron vn numero de Varones. como quatrocientos. el qual fue matado: y todos losque le creyeron, fueron dissipados, y bueltos en nada.

37 וַאֲחֵרָיו קָם יְהוּדָה הַגַּלִּילִי
בִּימֵי־הַמִּפְקָד וַיְהִי־עִם רַב
אֲחֵרָיו וְהוּא אֶבֶד וְכָלֵם אֲשֶׁר
בְּטָחוֹ עָלָיו גְּפִזָּרוֹ :

Despues de este fue Iudas el Galileo en los dias del empadronamiento: y lleuo mucho pueblo tras si. Pereció tambien aquel, y todos losque confintieron con el fueron derramados.

ε.

33. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπείοντο,
καὶ ἐβούλοντο ἀνελθεῖν αὐτούς.

Eux donc ayans ouï cela, grincoyent les dents, & consultoyent pour les mettre à mort.

34. Ἀναστὰς δὲ τις ἐν τῷ συναδρίῳ
Φαρισαῖ, ὀνόματι γαμαλιήλ,
νομοδιδάσκαλος τίμιος παρὰ τῷ
λαῷ, ἐκέλευσεν ἵστασθαι τοὺς
ἀποστόλους πῶς.

Adonc vn Pharisien nommé Gamaliel, docteur de la Loy, honorable à tout le peuple, se leuant au conseil commanda que les Apostres se retirassent vn peu dehors.

35. Εἰπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες
ἰσραηλῖται, προσέχετε αὐτοῖς ὅτι
τίς ἀνθρώπις τυχεῖ, τί μέγα τι
πράσσει.

Puis leur dit, Hommes Israelites prenez garde à vous touchant ces gens, ce que vous deurez faire.

36. Πρὸ γὰρ τέτταρτος ἡμερῶν
ἀνέστη θηυδᾶς, λέγων εἶναι τιὰ ἐ-
αυτὸν μέγα, ὃ προσεκλήθη ἀ-
εθμὸς ἀνδρῶν ὡς αἰ τετρακισί-
ων, ὅς αἱρεῖται, καὶ πάντες ὅσοι ἐ-
πίθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐ-
γύοντο εἰς ἄδην.

Car deuant ce temps-ici s'est leué Theudas, se disant estre quelque chose, auquel s'adioignit vn nōbre d'hommes enuiron de quatre cens: lequel a esté desfait, & tous ceux qui auoyent consenti à lui ont esté rompus & reduits à rien.

37. Μετὰ τοῦτο ἀνέστη ἰούδας ὁ
γαλιλαῖ, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς
δοκρυαφῆς, καὶ ἀπέστη λαὸν ἰ-
κανὸν ὅπισω αὐτοῦ· καὶ κῆρυξ ἀ-
νώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπέθοντο
αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.

Après lui se leua Iudas le Galileen es iours de la description, & destourna gros peuple après loi, & cestui ci aulli est peri & tous ceux qui auoyent consenti à lui ont esté espars ça & là.

CAP. V.

33. Hæc cum audissent discipabantur, & cogitabant interficere illos.

Nowe when they heard it, they brast for anger, and consulted to slay them.

34. Surgens autem quidam in concillio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universæ plebi, institit foras ad breve homines fieri.

Then stood there up in y counsel a certain Pharise named Gamaliel / a doctor of the Law / honoured of al the people / & commaunded to put the Apostiles for a litle space.

35. Dixitque ad illos, Viri Israëlita, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis.

And said vnto them / Men of Israel / take heede to your selues / what ye intende to do touching these men.

36. Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est: & omnes qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum.

For before these times / rose vp Theudas boasting himselfe / to whom resorted a number of men / about a foure hundred / who was slaine: and they all which obeyed him / were scattered and brought to nought.

37. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, & avertit populum post se, & ipse perit: & omnes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.

After this man / arose vp Judas of Galilee / in the daies of the tribute / and drew away much people after him: he also perished / and all that obeyed him / were scattered abroad.

Das V. Capitel.

33. Da sie das höreten / giengs ihnen durch Herz / vñnd gedachten sie zu tödten.

Der de horde det / da gieff der dem igennem hier tet / oc de tenckte at sla dem ihiel.

34. Da stund aber auff im Rath ein Phariseer / mit Namen Gamaliel / ein Schriftgelehrter / wol gehalten für allem Volck / vñd hieß die Apostel ein wenig hinaus thun.

Da stod en Phariseer op i Raadet som hed Gamaliel / en Scrifftslog / som vaar meget acter aff alt Volck / oc bad Apostlerne vige liden vñ.

35. Vñd sprach zu ihnen: Ir Männer von Israel / nemet euer selbst war an disen Menschen / was ihr thun sollet.

De sagde til dem / Ir Mænd aff Israel / tager eder selff vare mer disse Menniste / huad i skalle gøre.

36. Vor disen tagen stund auff Theudas / vñd gab für / er were etwas / vñd hiengen an ihm eine zahl Männer bey vierhundert / der ist erschlagen / vñd alle die ihm zuhielen / sind zerstreuet vñd zu nicht worden.

For disse dage stod Theudas op / oc saade sig / at vere noget / oc der hengde til hannem til al Mænd ved firehundrede / Hand er ihieslagen / oc alle de hannem fulde til / ere atspredde oc bleffue til intet.

37. Darnach stund auff Judas auß Galilea / inn den Tagen der Schätzung / vñnd machet vil Volcks abfellig / ihm nach / Vñd er ist auch vñbkommen / vñd alle die ihm zuhielen / sind zerstreuet.

Der affter stod Judas op aff Galilea / i Statens dage / oc gjorde meget Volck affeldigt effter sig / oc hand omkom oc saa / oc alle de som fulde til hannem / ere atspredde.

Kapitola V.

33. To tdy vshlysseli / byli roztrzeni / a radili se aby gezmordovali.

Alle oni to slyssac pravie se pufali / y radili si jakoby se pozmordovali.

34. Tedy povstao v Radu de geden Zakonij gmenem Gamaliel / genz byl Zakona Vitel / vsactny Muz v vsse ho Lidu / rozkazal aby na mas lau chvilu wen vyssli Apostoly.

Tedy vstavil v radice nteky Jazyceus imieniem Gamaliel / zakonny Doktor zacny v vsse go ludu / rozkazal aby maluczo wywiedzieno przez Apostoly.

35. V řecl gim: Muži Izraelskij / pilně se rozmyšlejte při těchto lidech / co máte činiti.

Řecl do nich / Mějowte Jizráclsky / obáczte pilně co máte z chymi / ludmi czyniti.

36. Nebo před tímto časem byl Theudas / pravě se bpti nějakým velikým / kteréhož se přidržel počet mužův bez mála čtyři: Etá / kteréhož zabíle gest: a vsicni kterij koli vweřili genu / rozptýleni gsau / a w nic obrácení.

Nbousem před tymt časem nštal Theudas / powiedziac sie byc kim zacnym / da Ethorego prystalo meow w liczbie okolo czterech set / ktory zabir iest / a wšycky ktory mu poslušní byli / rozbiegli sie / y w niwecz s obrócení.

37. Po něm pak byl Judas Galilejský / za dnůw přeznáwanij / a obrátil byl Lid po sobě / y ten tēž zahynul: a wšyckni kterij koli poslauchali ho / rozptýleni gsau.

Po nim nštal Judas on Galilejský / za dnůw popisu / y wiele ludu wiodl za soba / lecz y ten zginął / y wšycky ktory mu poslušni byli rozprozeni są.

ה

38 ויהי כאשר אמר אלהם לכו
פרוקי לכו מן הנהליו אנשא
ושבוקי להון דא הו דמו
בני גשא איתיה הנה
מהשבתא והנה עבד
משפירו ובטליו :

Et hora io si dico, Asteneteni da questi homini, e lasciateli stare: imperoché se questo consiglio, è questa opera è da gli homini, si dissolvera.

39 ואו דיו מן אלהם הו
לא מטיא באידיוכו
התבטלו ויהי דלמא
תשתכחו לכו דלוקבל
אלהם קומיו אמתיו ו
ואתפיוסו לה :

Mai egli è da Dio, voi non lo potrete dissolvere: accioche talhora voi non vi trontate ripugnanti ancor a Dio. Et essi consentirono al suo parere.

40 וקר אפון לשליחא
ותגדו אפון ופקדו אפון ד
דלא יהיו ממלליו בשמא
דישוע ושרו אפון :

E chiamati gli Apostoli, poi che gli hebber battuti, comandaron loro che non parlasseno nel nome di Iesv, e lassorngli andare.

41 ונפקו מן קדמיהון
בד חדיו דשור הו מטול
שמא דישוערו :

Et essi sen andauano allegri da la presentia del consiglio, per essere slatti fatti degni di riceuer vituperio per il Nome di Iesv.

42 ולא שליו הו כל
יום למלכו בהיכלא
ובביתא ולמסברו על מן
גשוע משיחא :

Enon cessauano ogni giorno nel templo e per le case priuate d insegnare & annuntiar Iesv Christo.

ו

1 ובהון ביומיתא הנו
בד סגיו תלמידא רטגו
הו ינוא תלמידא ער
עברו דמתפסו הו
ארמלתהון בתשמשתא
דכל יום :

Hor in quei giorni crescendo il numero de discipoli, nacque un mormoramento de Greci contra gli Hebrei, percioche le lor vecchie eran dispresate nel ministerio cotidiano.

ה

38 ועת אמר אנכי לכם סורו
מן האנשים האלה ותפכו להם
כי אם העצה הזאת ואם
המעשה הזה מאנשים הוא
יפך :

Y aora digo hos, dexaos de estos hombres, y dexaldos; porque si este consejo, o esta obra, es de los hombres, desuanecercha:

39 ואם מאלהים הוא לא
תוכלו להפיר אותו פן תמצאו
במלנים על יהוה ויקבלו
ממנו :

Mas si es de Dios, no la podreys deshazer, porque no parezca que quereys repugnar a Dios. Y consintieron con el:

40 ויקראו לשליחים ויסרום
בשופים ויצו להם מדבר
בשם ישוע ונתרום :

Y llamando a los Apostoles, auiendo los achorado, denunciaronles, que no hablassen en el nombre de Iesus: y foltaronlos.

41 והמה הלכו מאת פני העדה
שבחים יער בער שמות ושמה
אותם על שם ישוע :

Mas ellos yuan gozofos de delante del concilio, deque fuessen auidos por dignos de padecer affrenta por el Nombre de Iesus.

42 ולא בטלו בכל יום בהיכל
ובבית ללמד ולבשר את ישוע
המשיח :

Y todos los dias no cessauan, en el Templo y por las casas, en fennando, y predicando el Euan-gelio de Iesus el Christo.

ו

1 ובמים ההם בהרבות מספר
התלמידים היתה תלונת היונים
על העברים כי אלמנותם
נעלמות תהר בשרת המיד :

En aquellos dias creciendo el numero de los discipulos vuo murmuracion de los Griegos contra los Hebreos, de que sus biudas eran menospre-ciadas en el ministerio quotidiano.

ה

38. Καὶ τὸν αὐτὸν λέγων ὑμῖν, ἀπο-
στείτε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ
ἐάσατε αὐτοὺς, ὅτι εἴαν ἡ ἐξ ἀνθρώ-
πων ἡ βουλή αὐτῆς ἢ τὸ ἔργον τοῦ
θεοῦ, καταλυθήσεται :

*Et maintenant ie le vous di, depor-
tez-vous de ces hommes, & les laissez :
car si ce conseil ou cest ceuvre est des
hommes, il sera defait.*

39. Εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε
καταλῦσαι αὐτὸ, μηποτε ἐθεομά-
χοι κρίνητε. ἐπὶ οὗ ἔσαν δὲ αὐτῶ.

*Mais s'il est de Dieu, vous ne le pour-
rez defaire: & regardez que meismes
vous ne soyez trouués faire la guerre à
Dieu. Et ils furent de son opinion.*

40. Καὶ προσκαλεσάμενον τοὺς
ἀποστόλους, εἶπεν αὐτοῖς παρήγγειλεν
μη λαλεῖν ὅτι τῷ ὀνόματι Ἰη-
σοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

*Adonc ils appelerent les Apostres,
& apres les auoir fouettés, leur com-
manderent de ne parler point au Nom
de Iesus: & le laisserent aller.*

41. Οἱ δὲ οὖν ἐπορεύοντο χαί-
ροντες, ἀπὸ τοῦ ὅτι οὐκ ἐσμεν ἀδύνατοι
ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος (αὐτοῦ) να-
τηξάμεθα ἅπαντες αὐτούς.

*Eux donc s'en allerent de deuant le
conseil, s'esioiissans d'auoir esté rendus
dignes de souffrir opprobre pour le
Nom d'icelui.*

42. Πᾶσιν τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ἱερῷ.
καὶ κατ' οἶκον καθ' ἑαυτοὺς διδά-
σκοντες καὶ διαγγελλίζοντες ἐν
τοῦτον τὸν χρόνον.

*Et tous les iours ne cessoyent, au
temple & de maison en maison d'ensei-
gner & annoncer Iesus Christ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις
ἐποληθύνοντο τῶν μαθητῶν, ἐ-
γένετο γογγυσμός τινος ἐκ τῶν
ἑβραίων, ὅτι παρεσχά-
ρουσαν ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημε-
ρῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

*Et en ces iours-la, comme les disci-
ples se multiplioient, il aduint un mur-
mure des Grecs contre les Hebreux,
pource que leurs vefues estoient mes-
prisées au seruice ordinaire.*

38. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolveretur.

And now I say unto you / refrain ye now / from these men: and let them alone: for if this counsel / or this worke be of men / it will come to nought.

39. Si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere eos, ne forte & Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi.

But if it be of God / we can not destroy it / least we be founde even fighting against God. And to him they agreed.

40. Et convocantes Apostolos, cæsis denunciaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos.

And called the Apostles: and when they had beaten them: they commanded that they should not speak in the Name of Jesus: & let them go.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

So they departed from the Council / rejoicing / that they were counted worthy to suffer rebuke for his Name.

42. Omni autem die non cessabant in templo & circa domos docentes & evangelizantes Christum Iesum.

And daily in the Temple and from house to house they ceased not to teach / & preach Jesus Christ.

IN diebus autem illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos: eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduarum eorum.

And in those dayes: as the number of the disciples grew / there arose a murmuring of the Grecians towards the Hebrewes / because their widows were neglected in the daily ministering.

38. Und nun sage ich euch: Lasset ab von disen Menschen / vnd lasset sie fahren. Ist der Rath oder das Werck auß den Menschen / so wirdts vntergehen.

De nu siger ieg eder / Iader vere disse Menniske / oc Iader dem beremne. Er dette Raad eller Gerning aff Menniske / Da bliffuer det til intet.

39. Istis aber auß Gott / so können irs nicht dempffen / Auff daß ihr nicht erfunden werdet / als die wider Gott streitten wollen. Da fielen sie im zu.

Men er det aff Gud / da kunde i icke nedtrycke det / Paa det i skulle icke befindis / som de der ville stride mod Gud. Da samtyckte de med hannem.

40. Vnd riefen den Aposteln / steupen sie / vnd geboten ihnen / sie solten nicht reden in dem Namen Jesu / vnd lieffen sie gehen.

De kaldede at Apostlerne / hudsruge dem / oc bøde dem / At de skulde tale i Jesu Naamn / De de lode dem gaa.

41. Sie giengen aber frölich von des Raths angesichte / daß sie würdig gewesen waren / vmb seines Namens willen schmach leiden.

Saa ginge de glade fra Raadens ansigt / At de hafde veret verdigt til / at lide forsmædelse for hans Naamn skyld.

42. Vnd höreten nicht auff alle tage im Tempel / vnd hin vnd her in Häusern zu lehren / vnd zu predigen das Euangelium von Jesu Christo.

De de lode icke aff at lære huer dag i Templet / oc i alle Husene / oc at predike Euangelium om Jesu Christo.

IN den tagen aber / da der junger vil worden / erhob sich ein Murren vnter den Griechen / wider die Ebreer / darumb daß ire Witwen überschen wurden inn der täglichen Handreichung.

De vdi de dage / der Disciplenie bleffue mange / da begyntis ic knur iblant Grekerne / mod Ebreerne / fordi / at deris Encker bleffue foractede i den daglige Tieniste.

38. A protojwynni prawisim wam / zdziŕcie se od tæchto lidij / a nechte gich: neb gesiliŕ lidij radda tato aheb ŕtutel / ŕruŕŕe no bude.

A terazci wam powiedam / Dajcie pokoj tym ludziam / y zaniechajcie ich / aby wam iŕŕie test z ludzi tak radda abo tak iŕprawã / obrocie ŕie w niwecz.

39. Paŕŕiŕ geŕi z Boha / ne budete mocy toho ŕruŕŕiti / abyŕ ŕte ŕnad naleŕeni nebyli ŕe y Bohu protiwni. Y powoliŕi genu.

Ale test iŕŕie z Bogã nie moŕe ŕe ŕey przeŕãŕie / aby was ŕnad nie doznano ŕe ŕie Bogu ŕprece wiãcie. A tak przeŕŕali na tego ŕlowie.

40. A powolaŕŕe Aposŕtolũw / y ŕruŕŕawŕŕe geŕŕiŕãŕali aby wiãce nemluwiŕi o Gmẽ / nu Geŕiŕŕowu / y propuŕŕil ge.

A wezwawaŕŕy Aposŕtolow / y dawŕŕy ŕebic / ŕãŕãŕali im aby nie mowali nie w imie Jezusowe / y puŕŕili ŕe.

41. A oni zagiŕŕe ŕŕi od Raad / y radugiŕe ŕe / ŕe gŕau hodnij naleŕeni / aby trpeli protiwniŕŕwij pro Gmẽno PANA Geŕiŕŕe.

A przeŕhoŕi oni z radoŕcia ŕŕi od obŕiecznoŕci oney rãdy / iŕ ŕie ŕãŕli godni dla imienia Jezusowego podeymowaŕŕe zel zymoŕŕe.

42. Na kaŕdy paŕ den / ne ŕŕeŕãwali w Chramie a po domiŕch wŕŕiŕe / a zwiŕŕugiŕe Kryŕta Geŕiŕŕe.

A nie przeŕãwali yŕãwã znie / tak w Koŕciele iãko y w domu nauczac / y opowieaac Jezusa Kryŕŕusa.

Z tæch paŕ onij konŕ ŕe roŕ / y mnoŕil poŕet wŕedniŕi / tãw / ŕtal ŕe ŕwãrã ŕekuow proŕti ŕidũm / proto ŕe gŕau zanedbãwali widow gegich ŕŕi poŕŕluŕowanij wezdanŕŕym.

A onych czãŕow gdy ŕe przeŕãmãŕalo poŕŕtã Aposŕtolow / wŕŕezelo ŕe ŕemãnie Grekow / przeŕciw ŕydom / iŕ w poŕlugowãniu poŕŕednim byŕy gãrdzone widowy ich.

1

2 וַיִּקְרֹא תֵּרֶסְרַע עֶסֶר שְׁלִיחָא
לְכֹלָה בְּנֵשׂא דְתַלְמִידָא
וַאֲמָרוּ לְהוֹן לְ— שְׂפִיר
דְּנִשְׁבּוּק מְלִתָּא דַּאֲלֵהָ
נִשְׁמִשׁ פְּתוּרָא :

*La onde i dodici, fatta chiamar la
multitudine de discepoli, dissero, Ei non è
ragionevole, che noi lassata la parola di
Dio, ministriamo à le tabelle.*

3 בְּצוּ דְּכִיּוֹר אַחֵי וְגִבּוֹ
שְׂבַעָא גִבְרִין מִיִּכְחוֹן דַּאֲיִת
עֲלֵיהוֹן סְהַדוּתָא וּמְלִין
דְּרוּחָא דְּמִידָא וְחֻקְמִתָּא
וְנִקְיִם אַבְנִין עַל הַדְּרָא
צְבוּתָא :

*Scegliete dunque, fratelli, sette buo-
mini di voi, de quali s'habbia buona te-
stimonianza, pieni di Spirito Santo e di
sapientia, à i quali noi commetteremo
questa cura.*

4 וְהָיוּ נִהְיִי אַמִּינִין
בְּעֲלִוְתָא וּפְתִישְׁמִתָּא
דְּמְלִתָּא :

*Enoi attenderemo à l'oration, & à
l'administration de la parole.*

5 וְשִׁפְרַת הַדָּא מְלִתָּא
קִדְם פְּלָה עֲמִי וְגִבּוֹ
לְאַסְטִפְנוֹם גִּבְרָא דְּמִלָּא
הוּא הִימְנוּתָא וְרוּחָא
דְּקִדְשָׁא וּלְפִילִיפּוֹס
וּלְפְרוֹכּוֹרוֹס וּלְנִקְנֹר
וּלְנִיקוֹלָאוֹס אֲנִיּוֹרָא
אַנְטִיּוֹכְיָא :

*Questo parlare piacque à tutta la mol-
titudine: & elessero Stefano, huomo pien
di fede, e di Spirito Santo, e Filippo, e Pro-
coro e Nicanore, e Timone, e Parmenas, e
Nicolao profeta Antiochena.*

6 הָלִין קָמוּ קְדַמֵּיהוֹן
דְּשְׁלִיחָא וּפְדוּ צִלְיוֹ סָמוּ
עֲלֵיהוֹן אֲוִדָּא :

*I quali presentarono dinanzi à gli A-
postoli, & essi poi ch'ebbero fatta oratio-
ne, posero le mani sopra quelli.*

7 וּמְלִתָּה דַּאֲלֵהָ רַבִּינָא
הוּא וְסִגְיָא הוּא מִיִּנְיָא
דְּתַלְמִידָא בְּאוּרִשְׁלַם טָב
וְעֲמָא סִגְיָא מִן יְהוּדִינָא
מְשִׁתְּמַע הוּא לְהִימְנוּתָא :

*Et la parola di Dio cresceua, e il nume-
ro de discepoli si multiplicaua grandemē-
te in Ierusalem: e gran moltitudine de
Sacerdotti obbediu à la fede.*

1

2 וַיִּזְעִיקוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אַתְרָלָב
הַתַּלְמִידִים לֵאמֹר לֹא שׁוּה לָנוּ
לְעֹזֵב אַתְר־דְּבַר אֱלֹהִים וּלְשִׁרְתָּ
לְשִׁלְחָנוֹת :

*Ansique los Doze, conuocada la multitud de
los Discipulos, dixeron, no es iusto que nosotros
dexemos la palabra de Dios, y firuamos à las me-
sas.*

3 וְאַתָּם אַחֵי הַחַוֹז מִמַּכְכֶּם
אֲנָשֵׁי חֵיל יְדֵאִי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי
אֲמִת שְׁנֵאִי בָצַע תְּמַלְאִים בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ וּבְחֻקְמָה אֲשֶׁר נָשִׂים
וְנִקְיִים עַל־כָּל־צָרְכָנוֹ :

*Considerad pues, Hermanos, siete varones,
de vosotros de buen testimonio, llenos de Espi-
ritu Sancto, y de Sabiduria, los quales pongamos
en esta obra.*

4 וְאַנְחֵנוּ נַעֲוֹדֵד נִפְעָה בְּתַפְלָרָה
וּבְכִהּנַת הַדְּבַר :

*Y nosotros instaremos en la oracion y en el
Ministerio de la palabra.*

5 וַיִּיטְבוּ דְּבָרֵי בְּעִינֵי כָל־הַקְהָל
וַיִּבְחָרוּ אַתְר־סְטֵפָנוֹס אִישׁ מִלָּא
אֲמוּנָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַתְר־פִּילָפּוֹס
וְאַתְר־פְּרוֹכּוֹרוֹס וְאַתְר־נִיקְנֹר
וְאַתְר־פַּדְמִינָא וְאַתְר־
נִיקוֹלָאוֹס גֵּר הוּא מֵאַנְטִיּוֹכְיָא :

*Y plugo este parecer, à toda la multitud, y e-
ligieron à Esteuan, varon lleno de fe y de Espiritu
Sancto, y à Philippe, y à Prochoro, y à Nicanor,
Y à Timon, y à Parmenas, y à Nicolas estrangero
de Antiochia.*

6 אַתְר־הַאֲלֵרָה הַקִּימָו לְפָנֵי
הַשְּׁלִיחִים וּמִתַּפְלָלִים הָשִׁימוּ
עֲלֵיהֶם אַתְר־יָדִים :

*A estos presentaron en presencia de los Apосто-
les, los quales orando les pusieron las manos en-
cima.*

7 וַדְּבַר אֱלֹהִים פָּרַח וּרְבָה
וּמִסְפַּר הַתַּלְמִידִים בִּירוּשָׁלַיִם
מֵאֵד מֵאֵד וְקָהַל רַב שׁוֹמְעִים
הָיָה לְאֲמוּנָה :

*Demanaera que la palabra del Sennor crecia
y el numero de los Discipulos se multiplicaua
mucho en Ierusalem: mucha companna de los
Sacerdotes tambien obedecia à la fe.*

5.

2. Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδε-
κα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον·
ὅτι ὀρεῖσθί ἐστιν ἡμεῖς καταλείψαν-
τας τὸν λόγον τοῦ θείου, διακονεῖν
τραπέζαις.

*Parquoi les douze, ayans appelé la
multitude des disciples, dirent, Il n'est
pas raisonnable que nous delaissions la
paroie de Dieu pour seruit aux tables.*

3. Ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοὶ,
ἀνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους
ἐπιείκῃ, πλῆρεις πνεύματος & οἰκτι-
ρῆς σοφίας, οἷς κατεθήσομεν ὅτι
τῆς ἐργασίας ταύτης.

*Regardez donc, freres, de choisir
sept hommes d'entre vous de qui on ait
bon telmoignage, pleins du S. Esprit &
de sapience, auxquels nous commet-
tions cest affaire.*

4. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ & τῇ
διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερή-
σομεν.

*Et quand à nous, nous poursuivrons
à vacquer à la priere, & à l'adminis-
tration de la parole.*

5. Καὶ ᾤρεσεν ὁ λόγος & ἐνώπιον
παντὸς τοῦ πλῆθους ἔξελέγειν το-
σεφαιον, αἰδρα πλῆρη πίστεως &
πνεύματος & οἰκτιρῆς, καὶ φίλι-
ππον, καὶ προχρον, καὶ νικανορα, &
τιμωνα, & παρμεναν, καὶ νικολαον
ἐπισήλυντον ἀντιοχείας.

*Et ce propos pleut à toute la com-
pagnie qui estoit la presente, dont ils
eileuerent, Estienne, personnage plein de
foi & du saint Esprit, & Philippe, &
Procore, & nicanor, & Timon, & Par-
menas, & Nicolas profelyte Antio-
chien.*

6. Οὓς ἐστῆσαν ἐνώπιον τῶν ἀπο-
στόλων καὶ προσευξάμενοι ἐπέθη-
καν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

*Lesquels ils presenterent deuant les
Apostres: & iceux apres auoir prie leur
imposerent les mains.*

7. Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἤρθανε, &
ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθη-
τῶν ἐν ἱερουσαλήμ σφόδρα, πλῆθος
ὅχλου τῶν ἱερῶν καὶ ἀκροατῶν τῇ
πίστει.

*Et la parole de Dieu croissoit, & le
nombre des disciples se multiplioit fort
en Ierusalem: grand nombre aussi des
Sacrificateurs obeissoit à la foy.*

2. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt, Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

Then the twelve called the multitude of the disciples together / and sayde / It is not meete that we shoulde leaue the worde of God to serue the tables.

3. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

Wherefore brethren / looke ye out among you / seven men of honest report / and full of the holy Ghost / and of wise dome / which we may appoint to this busines.

4. Nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus.

And we will give our selues continually to prayer / and to the ministration of the word.

5. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

And the saying pleased the whole multitude: and they chose Steue a man full of faith / and of the holy Ghost / & Philippe / and Prochorus / and Nicanor / and Timon / and Parmenas / and Nicolas a proselyte of the Antiochia.

6. Hos statuerunt ante cōspectum Apostolorum: & orantes impoluerunt eis manus.

Which they set before the Apostles: and they prayed / and layed their handes on them.

7. Et verbum Dei crecebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediabat fidei.

And the worde of God increased / and the number of the disciples was multiplied in Ierusalem greatly / and a great companie of the Priests were obedient to the faith.

Der Apostel Geschicht.

Das VI. Capitel.

2. Da riefen die Zwölffe der menge der Jünger zusammen / vnd sprachen: Es taug nicht / daß wir das Wort Gottes vnterlassen / vnd zu Tisch dienen.

Da kallede de Zolff Discipulis menighed til sammen / oc sagde / Der duer ick / at vi forlade Guds ord / oc tiene til Bordz.

3. Darumb / ihr lieben Brüder / sehet vnter euch nach sieben Männern / die ein gut gerücht haben / vnd vol heiliges Geistes vnd Weisheit sind / welche wir bestellen mögen zu dieser notdurfft.

Der faarei Kære Brödre / seer iblant eder effter sin Mend / som haaffue it gaar roete / oc ere fulde aff den hellig Aand oc Visdom / huilcke wi kunde bestille til denne Nödsörffthet.

4. Wir aber wollen anhalten am Gebet / vnd am Ampt des Worts.

Men vi ville holden met Bønen oc met Ordens Embede.

5. Vnd die rede gefiel der ganzen menge wol / vnd erwählten Stephanum / einen Mann voll Glaubens vnd heiliges Geistes / vnd Philippum / vnd Prochorum / vnd Nicanor / vnd Timon / vnd Parmenam / vnd Nicolaum den Jüdingenossen von Antiochia.

De den Tale befale den ganste Menighed vel / De de vduald Stephanum / en Mand fuld aff Troen oc aff den hellig Aand / oc Philippum / oc Prochorum / oc Nicanor / oc Timon / oc Parmenam / oc Nicolaum aff Antiochia Jøderis tilhengere.

6. Dese stelleten sie für die Apostel / vnd beteten / vnd legten die hände auff sie.

Disse sticte de faar Apostlerne / oc bade oc lagde deris Hender paa dem.

7. Vnd das wort Gottes nam zu / vnd die zahl der Jünger ward sehr groß zu Jerusalem. Es wurden auch vil Priester dem Glauben gehorsam.

De Guds ord forfremmedis / ac Discipulis tal bleff meger store i Jerusalem / Der bleffue oc mange Prester troen lydige.

Stutkome

Kapitola VI.

2. Tedy dwanaće Apostoluow / swolawosse mnożsij wij Bredniskow / feli: Nesnij slusnie / abychom my opusili Slowo Bożij / a poslus howali Stoluom.

A tak oni dwanaście wezwawszy wielkość zwolenników / rzekli: Nie jest ci rzecz słusna jebych my my opuściliśmy Slowo Boże / a myśleliśmy słusze.

3. Protoż Bratři wybrali / mužow z was dobre powěsti sedm / plnych Duchu Swatého / a moudrosti / gimž poručij me tu práci.

Upatrzcież tedy między soba bracia siedm mężow / dobre świadectwo o sobie mających / coby byli pełni Duchem świętym / a mądrości / Proceychny przelożyli na tę sprawę.

4. My zaś modlitbą a kážanij Słowa Bożijho pilni budeme.

A my zaś modlitwamy a posłusze słowa trwać będziemy.

5. Uliżbila se ta rzecz wssemu mnożsij. I wolili Stiepana na plného wiary a Duchu Swatého / a Filipa / a Prochora / a Nifanora / a Tymona / a Parmena / a Nikulasse přehože Antiochenstého.

Upodobala sie ta rzecz oney wsszytkiej wielkości / A tak obywali Stefana męża pełnego wiary / a Duchem świętym / Filipa / Prochora / a Nifanora / Tymona / a Parmena / a Nikulasa nowo nawróconego Antiocheńczyka.

6. On postawili před obližegem Apostoluow / a pomodliwše se / wložili na ne ruce.

Ktore postawili przed Apostoly / a oni sie modliwszy / kladyli na nie rece.

7. A Slowo Bożij rostlo / a rozmáhalo se počet Křesťanůw w Geruzalémě welmi: Mnohy také zástup kněžij / poslušali Bůh.

A tak Slovo Boże rozrůstalo se / a bázso se přynmáhala počtu zwolenników w Jeruzalémě / y wielkie mnostwo káplanow byli poslušni wierze.

8 אֶסְטֵפָנוֹס דִּין מִלֵּל
הָיָא טִיבִיבִיתָא וְחִילָא וְעֵבֶד
הָיָא אֲתֹנָתָא וְחִדְמִתָּא
בְּעַמָּה :

E Stefano pieno di fede e di fortetza, faceva miracoli e segni grandi nel popolo.

9 וְקִימוּ הוּי אֲנָשִׁים מִן
בְּנוֹשֵׁתָא דְּמִתְקִינָא
דִּיבְרִיגוּ קוֹרִינְתִי
וְאַלְכְּסַנְדְּרִיָּא וְדִמִּון
קִילִיקִיָּא וּמִן אַסִּיָּא
וְדִרְשִׁין הוּי עִם אֶסְטֵפָנוֹס :

Onde alcuni de la sinagoga che si chiama de Libertini, e de Cirenes, e de gli Alessandrini, e di quei che erano da Cilicia, e d'Asia, si leuaron su a disputar con Stefano.

10 וְלֹא מִשְׁכַּחִין הוּי
לְמַקָּם לִיקְבֹּל חֲכָמָתָא
דִּירוּחָא דְּמִמְלָא הָיָא
בֵּה :

Enon potenan resistere a la sapientia, & a lo Spirito, con che egli parlaua.

11 הִידִין שְׂדֵרוֹ לְגִבְרָא
וְאַלְבִּין אֲבוֹן דִּיאֲמֵרוֹן דְּחִנּוּ
שְׁמַעְנִיהִי דְּאֲמַר מִלֵּל
דִּגְדֻּפָּא עַל מוֹשֶׁה וְעַל
אַלֹהֵי :

Allora essi messero al punto de gli huomini, che diceffeno, Nos gli habbiamo & duto dir parole di bastemmia contra Moise e contra Dio.

12 וְשָׂגְשׁוּ לְעַמָּא וּלְקַשְׁיָא
וּלְסִפְרָא וְאֲתוּ וְקִימוּ
עֲלוּהִי וְחִטְבוּ אִיתִיּוּהִי ל
לְמַצַּעַת בְּנָשָׁא :

E commouessero il popolo, e i Vecchi e gli Scribi: & andandoli addosso, lo presero, e menaronlo al consiglio.

13 וְאֲקִימוּ סִדְרָא דְּגִלָּא
דְּאֲמֵרוֹן הָיָא גִּבְרָא לֵל
שְׁלֵמָא לְמַמְלָלוֹ מִלֵּל
לִיקְבֹּל נְמוּסָא וְעַל אֲתָנָא
הָיָא קִדְיָשָׁא :

E presenterono de falsi testimoni, che diceffeno, Quest'huomo non cessa di parlar parole di bastemmia contra questo santo luogo, e contra la Legge.

8 וְאֶסְטֵפָנוֹס מִלֵּל אֲמוּנָה וְגִבּוּרָה
עָשָׂה אֲתֹנֹת וּמִן פְּתִים גְּדוּלִים
בְּעָם :

Empero Esteuan lleno de fe y de potencia, hazia prodigios y milagros grandes en el pueblo.

9 וְקִימוּ אֲנָשִׁים מִן הָעֵדָה
הַנִּמְדָּה לִיבְרִינִים וְקִירְנִים
וְאַלְכְּסַנְדְּרִים וּמִן קִילִיקִים וּמִן
אַסִּיָּא הַמִּתְנַכְּחִים עִם אֶסְטֵפָנוֹס :

Leuantaronse entonces vnos de la Synoga que se llamaua de los libertinos, y Cyreneos, y Alexandrinos: y de los que eran de Cilicia y de Asia disputando con esteuan.

10 וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד לְפָנֵי הַחֲכָמָה
וְרוּחַ אֲשֶׁר הָיָה מְדַבֵּר הוּא :

Mas no podian resistir a la Sabiduria, y al Espiritu que hablaua.

11 אִזְּ הוּהִי לְאֲנָשִׁים לֵאמֹר
כִּי שְׁמַעְנֵנוּ בְּדִבְרוֹ דְּבָרֵי גְדוּפִים
בְּמֹשֶׁה וּבְאַלֹהִים :

Entonces subornaron a vnos que dixessen, que le auian oydo hablar palabras blasphemias contra Moysen y Dios.

12 וַיִּכְעִסוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־
הַזְּקֵנִים וְאֶת־הַסּוֹפְרִים וְקִימוּ
וַיַּחֲטִיבוּהוּ וַיִּזְלִיכוּהוּ אֶל־הָעֵדָה :

Y commouieron al pueblo y a los Ancianos, y a los Escribas; y arremetiendo arrebataronlo, y truxeronlo al concilio.

13 וַיִּקְיֵמוּ עֲדֵי שְׁקָרִים לֵאמֹר
הָאִדָּם הוּהִי לֹא יִשְׁבֹּת לְדַבֵּר
דְּבָרֵי־גְדוּפִים עַל־הַמָּקוֹם
הַקֹּדֶשׁ וְעַל־הַתּוֹרָה :

Y pusieron testigos falsos que dixessen Este hombre no cessa de hablar palabras blasphemias contra el lugar Sancto y la Ley.

8. Στέφανος ὁ πῦρ πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

Or Estiene pleins de foy & de vertu, faisoit grands miracles & signes entre le peuple.

9. Ἀνίστησαν δὲ πῦρ τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτινῶν, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρινῶν, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στέφανῳ.

Et quelques vns de la synagoge qui est appelee des Libertins, & des Cyreniens, & des Alexandrins, & de ceux qui estoient de Cilice, & d'Asie, se leuerent disputans contre Estiene.

10. Καὶ οὐκ ἔχοντες ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

Et ne pouuoient resister a la sapience & a l'Esprit par lequel il parloit.

11. Τότε ὑπάβαλον αὐτοὺς λέγοντας, ὅτι ἀκηράμεν αὐτὸν λαλοῦντα ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσὴν καὶ τὸν θεόν.

Adonc ils subornèrent des hommes, lesques disoyent, Nous lui auons oui proferer paroles blasphematoires cōtre Moysse & contre Dieu.

12. Συνεκίνησάν τε τὸν λαόν ὃς τὸς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ὀπισθάντες συνήρεσαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον.

Et esmeurent le peuple, & les Anciens, & les Scribes: & lui courans sus le rauirent & l'amenerent au conseil:

13. Ἐστησαν τε μαρτυροῦντες ψευδῆς λέγοντας, ὅτι αὐτὸς οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν, καὶ τὰ τῶν τῶν ἀγίων τετὰ καὶ νόμου.

Et presenterent des faux-testmoins, qui disoyent, Cest homme ici ne cesse de proferer paroles blasphematoires contre ce saint lieu & la Loy.

CAP. VI.

8. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo.

Now Steuen full of faith and power / did great wonders and miracles among the people.

9. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano.

Then there arose certaine of the Synagogue which are called Libertines / & Cyrenians / and of Alexandria / and of them of Cilicia / and Asia / and disputed with Steuen.

10. Et non poterant resistere sapientiæ & Spiritui qui loquebatur.

But then were not able to resist the wisdom / & the Spirit by the which he spake.

11. Tunc sum miserunt viros, qui dicerent se auduisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen & Deum.

Then they suborned men / which sayde / We haue heard him speake blasphemous wordes against Moses / and God.

12. Commoverunt itaque plebem, & seniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

Thus they moued the people and the Elders / and the Scribes: and running vpon him / caught him / and brought him to the Counsell.

13. Et statuerunt falsos testes qui dicerent, Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum, & legem.

And set forth false witnesses / which sayde / This man ceaseth not to speake blasphemous wordes against this holy place / and the Lawe.

Das VI. Capitel.

8. Stephanus aber voll Glaubens vnd Kräfte / that Wunder vnd grosse Zeichen vnter dem Volck.

Men Stephanus fuld aff Tro oc Krafft / giorde vnterlige Berminger oc store Tegen iblant Folcket.

9. Da stunden etliche auff von der Schule / die da heisset der Libertiner / vnd der Cyrener / vnd der Alexandrer / vnd derer die auß Cilicia vnd Asia waren / vnd befragten sich mit Stephano.

Da stode der nagle op aff den Schole / som taldis de Libertiners / oc de Cyreners / oc de Alexandriner / oc deris / som vaare aff Cilicia oc Asia / oc bespurde sig met Stephano.

10. Vnd sie vermochten nicht wider zu stehen der Weisheit vnd dem Geiste / der da redete.

De de kunde icke staa den Visdom oc den Aand emod som taledede.

11. Da richteten sie zu etliche Männer / die sprachen: Wir haben ihn gehöret Lasterwort reden wider Moysen vnd wider Gott.

Da bestickede nagle Mend / som sagde / Wi herde hannem tale bespaattelige ord mod Mose oc mod Gud.

12. Vnd bewegeten das Volck / vnd die Eltesten vnd die Schriftgelehrten / vnd tratten herzu / vnd rissen in hin / vnd fuhreten in für den Rath.

De de oprorde Folcket / oc de Eldste oc Scrifftfloger oc traadde frem / oc ructe hannem bort / oc førde hannem saar Raadet.

13. Vnd stelleten falsche Zeugen dar / die sprachen: Diser Mensch höret nicht auff zu reden Lasterwort wider dise heilige Stätte vnd Geseke.

De de bestilledede der falske vidner / som sagde / Der te Meniske lader icke aff at tale bespaattelige Ord mod denne hellige Sted oc Low.

Kapitola VI.

8. Estepán paf pln gsa mílosti a slyh / činil divy a známenj velíké v lidu.

A Stéfan bedac pelen wátry y mocy / czynil cuda y známioná wielkie miedzy ludem.

9. V powstałi někteří z školy / kteráž slaula Libertynských / a Cyrenensských / a Alexandrynských / a těch kteříž byli od Elycie a Azne / hadagijce se s Estepánem.

Tedy powstałi někteří z školy / ktora zowa Libertinow / Cyrenecyzkow / y Alexandryanow / y tych ktorzy sa z Elyciacy y Asyey / swarzac sie z Stefánem.

10. Anž gsau mohli odolati maudrosti a Duchu kterž mluvil.

Anie mogli dáć odporu mardrosci y duchowi ktorym mowil.

11. Tehdy listiwé zpsowili Muže / kteříž řekli: My gime od něho slyšeli / an mluví slová rauhawá proti Moysesšowí a proti Bohu.

A przetoż náprawiłi niektorze coby powiedzieli / iż go slyšeli mowiacego słowa bluźnierstie przeciw Moyseszowi y Bogu.

12. A tak gsu zbaufili Elda Staršy / y Břitele: a vřiniwšse / naň autok / naly gen / a přišwedsli do Raady:

A wzrusyli pospolstwo y stárošcy Doktorzy / a zbieżawšy sie pois máli go / y przywiedli do rady.

13. V wystawili ffalessně swědky / kteříž řekli / Ešlowěš tento nepřestáwá mluwiti slová rauhawých / proti miššiu tomuto Swatěmu / y proti Zakonu:

Postawili thež fálšywe šwěšadki ktorzy by mowili / že ten zslowieš nie přestáwá mowiti slová bluźnierstich / przeciw temu šwies temu mterštu y zakonowi.

14 חָנַן גִּיר שְׂמַעְנִיהִי ד
דַּאֲמַר דִּישׁוּעַ הַנָּא בְּצִדְנָא
הוּא יִשְׂרִייהִי לְאַתְרָא הַנָּא
וְיַחֲלֹף עֵידָא דַּאֲשֵׁלֵם לְכּוֹן
מוֹשֶׁה:

*Perciò che noi gli habbiamo v̄dito di-
re, che questo Iesv Nazareno distrug-
gerà questo luogo, e mutarà gli ordini che
Moise ci ha dati.*

15 וַחֲדָו בֵּיהּ כָּלֵהוּן הַגּוֹן
דִּיתְבִּין הוּוּ בְּכּוֹשְׁתָּא
וַחֲדָו פְּרָצוּבָה אִין
פְּרָצוּבָה דְּמִלְאכָא:

*Eriguando in lui tutti quelli che
sedevano nel consiglio, videro la sua fac-
cia come la faccia d'un Angelo.*

1 וְשֹׁאֵלָה רַב כְּהֵנָּה דְּהָו
הוּ דְּהִלִּין הַכְּנָא אִין:

*Allora il principal Sacerdote disse,
Queste cose stanno elle così?*

2 הוּ דִּין אַמַּר גְּבִרָא
אַחִין וְאַבְהָתוֹן שְׂמַעוּ
אֱלֹהָא דִּתְשׁוּבָתָא אֲוִתְחוּ
לְאַבּוֹן אֲבִדְהֶם כֹּד אִיתְוִהִי
הוּא בֵּית גִּהְדּוֹן עַד לָא
יֵאֵתָא יַעֲמַר בְּחָרָן:

*Et eglis disse, Homines fratelli e padri,
ascoltate, L'idolo de la gloria apparec al
nostro padre Abraham, quando eglis era in
Mesopotamia, prima che dimorasse in
Carran.*

3 וְאַמַּר הוּא לֵה דְּבוּק
מִן אֲרַעָךְ וּמִן לוֹרֵת בְּנֵי
טוֹהֶמֶךְ וְתָא לְאַרְעָךְ
אִידָא דְּאַחֲוִיךָ:

*E dissels, Esce de la tua terra, e del
suo parentado, e vieni ne la terra che io
ti mostraro.*

4 וַהֲדִין גַּבְק אֲבִרְהָם
מִן אֲרַעָךְ דְּכַלְדַּיָּא
וְאַתָּא עֲמַר בְּחָרָן וּמִן תִּמּוֹן
כֹּד מִירָת אֲבִיהִי שְׁנִיָּה
אֱלֹהָא לְאַרְעָא הַדָּא דְּבֵיהּ
עֲמַדִּין אֲנִתּוֹן יוֹמָנָא:

*Allora eglis v̄sci de la terra de Caldei,
e habitò in Carran, e di li, morto che fu
suo padre, Iddio lo trasferì in questa ter-
ra, ne laquale hora voi habitate.*

14 כִּי שְׂמַעְנוּ בְּדַבְרוֹ כִּי יִשׁוּעַ
הַנָּצִרִי הָהוּא יִהְיֶה אֶת-הַמָּקוֹם
הַזֶּה וְיִשְׁנֶה אֶת-הָעִידוּת אֲשֶׁר
נָתַן לָנוּ מֹשֶׁה:

*Porque le auemos oydo dezir, Que este Ie-
sus Nazareno destruyra este lugar, y mudara las
tradiciones que nos dió Moysen.*

15 וַיִּבְיטוּהוּ כָּלֵם הַיּוֹשְׁבִים
בְּעֵדָה וַיֵּדְאוּ אֶת פָּנָיו כַּפָּנִי
מִלְּאַךְ אֱלֹהִים:

*Entonces todos los que estauan sentados en
el concilio, puestos los ojos en el, vieron su rostro
como el rostro de vn Angel.*

1 וַיֹּאמֶר כֹּהֵן גָּדוֹל אֵם אֲמָנָם
כֵּן הִיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

*El Principe de los Sacerdotes dixo enton-
ces, Es esto así?*

2 וְהוּא אַמַּר הָאֲנָשִׁים אַחֲוֵינוּ
וְאַבּוֹתֵינוּ שְׂמַעוּ אֱלֹהֵי הַכְּבוֹד גְּרָמָה
לְאַבְיָנוּ אֲבִדְהֶם בְּהִיוֹתוֹ בְּאַרְם
נִהְדִּים בְּטַרְס שְׁבִיתוֹ בְּחָרָן:

*Y el dixo, Varones hermanos, y padres oyd
El Dios de Gloria appareció a nuestro padre A-
braham estando en Mesopotamia, antes que mo-
rassse en Charran:*

3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵךְ-לָךְ מֵאַרְעָךְ
וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲדִינָךְ:

*Y dixole, Sal de tu tierra, y de tu parentela;
y ven a la tierra que te mostraré.*

4 אִו יָצָא מֵאַרְץ כַּשְׂדִּים וַיָּשֶׁב
בְּחָרָן וַיָּמָשָׁם בְּאֶשֶׁר מֵת אָבִיו
הַעֲבִירָנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר
אֲתָם עַתָּה יוֹשְׁבִים בָּהּ:

*Entonces salió de la tierra de los Chaldeos,
y habitó en Charran. Y de alli, muerto su padre,
lo traspassó a esta tierra en la qual vosotros habi-
tays aora.*

14 Ἀκηκόαμεν γάρ αὐτὸν λέγον-
τα ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὅστις
καταλύσει τὸν τόπον τῆς γῆς, καὶ ἀλ-
λάξει τὰ ἐν τῇ αὐτῇ παραδωκεν ἡμῶν
μωϋσή.

*Car nous lui auons ouï dire, que ce
Iesus le Nazarien destruyra ce lieu ici, &
changera les ordonnances que Moysse
nous a baillees.*

15. Καὶ ἀνίσταντες εἰς αὐτὸν ὁ-
παντες οἱ καθ' ὅμους ἐκ τοῦ συνε-
δρίου, εἶδον τὸ προσώπον αὐτοῦ ὡς
πρόσωπον ἀγγέλου.

*Et comme tous ceux qui estoient as-
sis au conseil auoyent les yeux ficles
sur lui, ils virent la face comme la face
d'un Ange.*

ΚΕΦ Α Λ Ζ
Εἰπὼς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, εἰ ἄρα ταῦ-
τα οὕτως ἐστίν:

*Adonc le souuerain Sacrificateur
dit, Ces choses sont elles ainsi?*

2. Ὁ δὲ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ
πατέρες, ακούετε ὁ θεὸς τὸ δοξάζει
ᾧ φησὶ τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραάμ,
ὅτι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κα-
τακλῆσαι αὐτὸν ἐν χαρρὰν.

*Et il dit, Hommes freres & peres,
oyez, Le Dieu de gloire s'apparut a no-
stre pere Abraham, du temps qu'il esto-
it en Mesopotamie, deuant qu'il demeu-
rast en Carran.*

3. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν, ἐξέλθῃς ἐκ
τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας
σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἀντί σοι, δεί-
ξω.

*Et lui dit, Sors de ton pais & d'auec
ton parentage, & vien au pais que ie te
monstrerai.*

4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς καλ-
δαίως, κατοίκησεν ἐν χαρρὰν. καὶ
καίθηται πατὴρ τὸν ἀποθανόντα τὸν πατρί-
α αὐτοῦ, μετέκισεν αὐτὸν εἰς τὴν
γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κα-
τοικεῖτε.

*Adonc estant sorti du pais des Cal-
deens, il habita en Carran. Et de là, a-
pres que son pere fut mort, Dieu le trās-
porta en ce pais auquel vous habitez
maintenant.*

14. Audivimus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

For wee have heard him say / that this Iesus of Nazareth shall destroy this place / and shall chaunge the ordinances / which Moyses gave us.

15. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, & viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

And as all that sate in the Council / looked stedfastly on him / they saw his face as it had bene the face of an Angel.

Dixit autem princeps sacerdotum, Si hæc ita se habent?

Then sande the chiefe Priest / Are these things so?

2. Qui ait, Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charam.

And he saide / Yemen / brethren & fathers hearken. The God of glory appeared unto our father Abraham / while he was in Mesopotamia / before he dwelt in Charran.

3. Et dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstravero tibi.

And sande unto him / Come out of thy countrey / and from thy kindred / and come into the Land which I shall shew thee.

4. Tunc exiit de terra Chaldaeorum, & habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, & in qua nunc vos habitatis.

Then came he out of the land of the Chaldeans / & dwelt in Charran. And after that his father was dead / God brought him from thence into this land / wherein ye now dwell.

14. Denn wir haben ihn hören sagen: Iesus von Nazareth wirdt diese Stätte zerstören / vnd endern die Sitten / die uns Moyses gegeben hat.

Thi wi herde hannem sage / Ihesus aff Nazareth skal forstyre denne Sted / oc foruende de Stickelser som Moise gaff off.

15. Vnd sie sahen auff ihn alle die im Rath sassen / vnd sahen sein Angesichte / wie eines Engels angesichte.

De de saae alle paa hannem som saade i Raadet / oc de saa hans ansiet / som en Engels ansiet.

Da sprach der Hohepriester / Ist dem also?

Da sagde den ypperste Prest / hassuer det sig saa?

2. Er aber sprach: Lieben Brüder vnd Väter höret zu. Gott der Herrlichkeit erschien vnserm Vater Abraham / da er noch inn Mesopotamia war / che er wohnet in Haram.

De hand sagde / Kare Mend oc Fedre horer til. Herlighedsens Gud obenbaredis vor Fader Abraham / der hand end nu vaar i Mesopotamia / før hand bode i Haram.

3. Vnd sprach zu ihm: Gehe auß deinem Lande vnd von deiner Freundschaft / vnd zeuch in ein Land das ich dir zeigen wil.

De sagde til hannem / Gack aff dit Land oc fra dit Frenndskaff / oc drag til ic Land / som ieg vil vise dig.

4. Da gieng er auß der Chaldeer Lande / vnd wohnete in Haram. Vnd von dannen / da sein Vater gestorben war / brachte er ihn herüber inn das Land / da ihr nu inne wohnet.

Da gick hand aff de Chaldeers Land / oc bode i Haram. De hand forde hannem der fra / der hans Fader vaar død / hen offuer i dette Land / som i nu bo vdi.

14. Neb gšine šlysseli gen an prawij / Gešijšs Nazaretskš tento žkazh myšio toto / a žmšs nij vstanovenij šteráž Moysšijšs nām wydal.

Abowiemedmy go šlysseli moš wiaće iž ten Jezus Nazaretski žborzy miepšce to / y odmiem obš chody štore nam podat Mojšejš.

15. A patřišena nšho wššyš čni šteráž seděli w Radě / widěli twāš geho / nako twāš Angela.

Ubedy pātršac naš pšlne ocš žymā šweml on wššyšy co štedžš elw radšce / widželi oblicze iego iako oblicze Anielskie.

Uchdy řekl knižce kněžške: Gešli to tat?

U řekl řšaze řāplāšštie / řāklšie ma ta řecž?

2. Kterž řekl: Mušij Braštrij a Dicomš / šlyššie. Wšš slāwn ořozal se Dtey nassemu Abrahamowi / řdž byl w Mesopotami / prwě než bydlil w Kāran.

Thedy on powšdžšl Meřon se brācia y oycowie sluchajcie / Bog on chwālš vřazal šie / y u nāšen u Abrahāmowi gdy byl w Mesopotāmi / przed tym niž mieřšal w Chārran.

3. A řekl k nēmu. Wšgdž ž Země twě / a ž pšřibuznosti / twě / a pođ do Země / šteraužš kolš okāšš tobě.

U powšdžšl mu / Wymdžž žiemie twe y od narodu twego / a idž do ziemš štore ša vřazš tobie.

4. Tehda wššel ž Země Kaldejskě / a bydlil w Kāran. A odiud řdž vmiřel Dtec geho / pšewedl gen do Země řěto / w šterěřto nynij wy bydlšje.

U řāš wššedl ž ziemš Kaldejskš / y mieřšal w Chārrān / a ž řāmtād go y mārš ociec iego / pšzenošl go do ziemš tey w štore y wy theraž mieřšacie.

ו

וְלֹא יִהְיֶה לָהּ יִרְתוּמָה
בָּהּ אֵף לֹא הִוָּדְקְתָּ
הַרְגֵּלָהּ וְאִשְׁמִידֵי הַנֶּגֶב
דִּינָה לִיהָ לֹא אֵיךְ
הַלְמֵאֲרֶתָהּ לֹא וְלִזְרָעָהּ בְּדֹ
לִית הָיָה לָהּ בְּרֵךְ :

*Enon gli dette alcuna heredità in essa
ne pur quanto è una orma di piede: etia-
dio che gli hauesse promesso di dargliela à
possedere, & al seme suo doppo lui, ancora
che non hauesse alcun figliuolo.*

וּמִלֵּל הָיָה עִמָּה אֱלֹהִים
בְּדֹ אָמַר לָהּ דִּינָהּ וְרָעָה
הִוָּדְקָהּ בְּאֲרָצָהּ בִּוּדְקֵיתָהּ
וַיִּשְׁעַבְדוּנָהּ וַיַּבְאֲשׁוּן לָהּ
אַרְבַּע־מֵאָה שָׁנָיִם :

*E parlò Iddio in questo modo, che il
suo seme sarebbe foretiere in terra alie-
na, & che la gente del paese lo ridurrebbe
in seruitù, & affliggerrebbe lo quattro
cento anni.*

וְלִעֲמָא דִּיפְלַחוּן
עֲבָדוּתָא אֲרוּנִיּוּחֵי אֲנִי
אָמַר אֱלֹהִים וַיִּמְן בְּתֵר
הָלִין וַיִּפְקוּן וַיִּפְלַחוּן לִי
בְּאַתְרָא הַנֶּגֶב :

*Et io giudicarò la gente, à cui haue-
ranno seruito, disse Iddio. E doppo queste
cose s'ecrisseranno, & seruirannomi in questo
luogo.*

וַיִּהְיֶה לָהּ דִּינָהּ וְרָעָה
הִוָּדְקְתָּ וְהִיָּדִין אֱלֹהִים
לִי־סִחָק וְהָיָה בְּנוֹמָה
הַמִּינִיָּה וְאִי־סִחָק אֱלֹהִים
לִי־עֲקֹב וַיַּעֲקֹב אֱלֹהִים לִי
לְתִרְעָסָר אֲבִיבָתָן :

*E così gli dette il patto de la circun-
cisione. Poi esse Abraham generò Isaac, & lo
circuncise l'ottauo giorno: & Isaac gene-
rò Iacob, & Iacob i dodici Patriarchi.*

וַהֲגִינוּ אֲבִיבָתָן טַגִּי בְּיוֹסֶף
וַיִּבְגִּינֵהּ לְמַעַרְבָן וְאֱלֹהִים
עִמָּה הָיָה :

*E i Patriarchi mossi da inuidia, ven-
derono Iosef à gente che lo meno in Egitto.
E Iddio era con lui.*

ז

וְלֹא נָתַן לוֹ יְרֻשָּׁה בָּהּ עַד
מִדְרֹךְ כֶּף רֶגֶל וַיִּגִּיד לְתַת לוֹ
אֲחֵיהָ לְאַחֲוָה וְלִזְרָעוֹ אֲחֵרִיו
וְלֹא הָיָה לוֹ בֵּן :

*Y no le dió possession en ella, ni aun vna pi-
sada de vn pie: mas prometióle que se la daria en
possession, y à su simiente despues no, de el teni-
endo aun hijo.*

וְכֵן אָמַר לוֹ אֱלֹהִים בִּי גֵר
יִהְיֶה וְרָעוֹ בְּאֲרָץ לֹא לָהֶם
וַעֲבָדוּם וַעֲנֵוּ אֲחֵתָם אַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה :

*Y hablóle Dios así, Que su simiente seria
estrangera en tierra agena, y que los sujetarian en
seruidumbre: y que los maltractarian por qua-
trocientos annos.*

וְגַם אֶת־הַגִּוִּי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ
דָן אֲנִי וְאֲחֵרֵי־בֵן יִצְחָק
וַיַּעֲבֹדוּנִי בְּמָקוֹם הַזֶּה :

*Mas à la Gente aquien seran siervos, yo la
juzgaré, dixo Dios: y Despues de esto saldrán, y
seruirme han à mi en este lugar.*

וַיִּתֵּן לוֹ אֶת־בְּרִית הַמּוֹלָה
וְכֵן הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וַיִּמַּל אֲחֵתוֹ
בִּרְשָׁמֹנֶת יָמִים וַיִּצְחָק הוֹלִיד
אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב אֶת־שְׁנֵי
עֶשֶׂר רֵאשֵׁי אֲבוֹתָם :

*Y dióle el Concierto de la Circuncision: y
así engendró à Isaac, y lo circuncidó al octauo
dia: y Isaac à Iacob. y Iacob à los doze Patriar-
chas.*

וְרֵאשֵׁי אֲבוֹת מְקַנְאִים בְּיוֹסֶף
מָכְרוּ אֲחֵתוֹ בְּמִצְרַיִם וַיִּהְיֶה
אֱלֹהִים עִמּוֹ :

*Y los Patriarchas, mouidos de embidia, ven-
dieron à Ioseph para Egypto: mas Dios era cō el.*

ז.

5. Καὶ οὕτως ἔδωκεν αὐτῷ κληρο-
νομίαν ἐν αὐτῇ, ὅδε βῆμα πῶδος·
καὶ ἐπηγγέλαιτο δοῦναι αὐτῷ εἰς
κατάσχισιν αὐτῇ, καὶ τῷ σπέρμα-
τι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, οὕτως ὅτι αὐ-
τῷ τέκνῃ.

*Et nelui donna aucun heritage en
icelui, non pas seulement pour alseoir
le pied combien qu'il lui eust promis de
le lui donner en possession, & à sa po-
sterité apres lui, i'asçoit qu'il n'eust point
d'enfant.*

6. Ἐλάλησεν δὲ οὕτως ὁ Θεὸς, ὅτι
ἐσθὲν τὸ σπέρμα αὐτοῦ πᾶσαις ἐν
γῇ ἁλλοτρίᾳ, καὶ θαλάσσης αὐ-
τοῦ καὶ κακώσουσιν ἐν τῇ πεντακισίᾳ.

*Mais Dieu en parla ainsi, Ta poste-
rité sejournera en terre estrange, & là
ils passeront, & malmenent quatre
cens ans.*

7. Καὶ τὸ ἔθνος, ὃ ἐν θαλάσ-
σει, καὶ ἐν γῇ, εἰπὶ ὁ Θεός· καὶ
μετ' αὐτοῦ ἐξέλθουσιν, καὶ λα-
τρεύσουσιν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

*Mais ie iugerai la nation à laquelle
ils auront serui dit Dieu: & apres cela
ils sortiront en ce lieu.*

8. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην
περιτομῆς, καὶ ἄρας ἐγγίσσει τὸν ἰ-
σραὴλ, καὶ περιτομήν αὐτὸν τῇ ἡ-
μέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσραὴλ τὸν ἰα-
κώβ καὶ ὁ ἰακώβ τοὺς δώδεκα πα-
τριάρχας.

*Puis lui donna l'alliance de Circon-
cision, & ainsi Abraham engendra Isaac,
lequel il circoncit au huitieme iour: &
Isaac engendra Iacob, & Iacob les dou-
ze Patriarches.*

9. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαν-
τες τὸν ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυ-
πτον· καὶ ὡς ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ.

*Et les Patriarches meus d'enuie ven-
dirent Ioseph pour estre mené en Egy-
pte mais Dieu estoit avec lui.*

5. Et non dedit illi hereditatem in ea nec partem pedis: & repromisit dare illi eam in possessionem, & semini eius post ipsum, cum non haberet filium.

And he gave him none inheritance in it: no / not the breadth of a foot: yet he promised that he would give it to him for a possession / and to his seed after him / when as yet he had no child.

6. Locutus est autem ei Deus, Quia erit semen eius accola in terra aliena, & servituti eos subiicient, & male tractabunt eos annis quadringentis.

But God spake thus / that his seed should be a sojourner in a strange land: and that they should keep it in bondage / and endure it euen foure hundred yeeres.

7. Et gentem cui servierint, iudicabo ego, dixit Deus, & post hæc exhibunt, & servient mihi in loco isto.

But the nation to whome they shall be in bondage / will I iudge / saith God: and after that / they shall come forth and serve me in this place.

8. Et dedit illi testamentum circumcisionis, & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octavo: & Isaac Iacob: & Iacob duodecim Patriarchas.

Hee gave him also the covenant of circumcision: and so Abraham begate Isaac / and circumcised him the eighth day: & Isaac begate Jacob / and Jacob the twelve Patriarches.

9. Et Patriarchæ æmulantes, Ioseph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo.

And the Patriarches envied Ioseph / and sold him into Egypt: but God was with him.

5. Vnd gab ihm kein Erbtheil darinnen auch nicht eines Fußes breit / vnd verhieß ihm / er wolte es geben ihm zubefitzen / vnd seinen Samen nach ihm / da er noch kein Kind hatte.

De hand gaff hannem ingen Arffdel der vdi / oc icke en fodz bred / De hand loffuede hannem / At hand vilde giffue hannem der at beside oc hans Sæd effter hannem / der hand end nu hæfde inted Varn.

6. Aber Gott sprach also: Dein Same wirdt ein Frembdling sein in einem Frembden Lande / vnd sie werden ihn dienstbar machen / vnd übel handeln vierhundert Jar.

Men Gud sagde saa / Din Sæd skal vere fremmet vdi is fremme Land / oc de skalle gøre dem til Trælle / oc fare ilde med fire hundrede aar.

7. Vnd das Volk / dem sie dienen werden / wil ich richten / sprach Gott. Vnd darnach werden sie außziehen / vnd mir dienen an diser stete.

De det Folk som de skulle tiene / vil ieg domme / sagde Gud. De der effter skalle de drage vd / oc tiene mig paa denne Sted.

8. Vnd gab ihm den Bund der Beschneidung / vnd erzeugete Isaac / vnd beschneid ihn am achten tage vnd Isaac den Jacob / vnd Jacob die zwölff Erbväter.

De hand gaff hannem Omsterelsens Pact / De hand afflede Isaac / omstar hannem den ottende dag / De Isaac Jacob / oc Jacob de tolf Patriarcher.

9. Vnd die Erbväter neideten Ioseph / vnd verkauften ihn in Egypten.

De Patriarcherne hadede Ioseph / oc solde hannem til Egypten. Men Gud vaar med hannem.

5. Anedal gemu dēdiatwij wni / ani na fročeg nohy: a ležastij bil gemu dāti gi k wla: dafswij / y Semen gehu po nēm / kōzj gessie nemel Syna.

Anedal mu w ntey ošādlo: šit y nāstope nogi / dhočiaz mu o: btecal iadac fu dze: ženiu / y po nimpotomstwu tego / dhočiaz nie miał dze:ci.

6. Y mluwil gemu Būh tak: to: Šmē gehu bude pohostiu nu w Zemi cziy a službe gepoddadij / a žle s nīm budau naklādati / ja čtyři Sta lety:

Mowil tedy tāt Bog: Bēdžie potymstwu tyme miešćac w žiem: obcey / gōžie bēdžie podane w niewolā a bēdžie ścāntone doles: głościami przez cztery stā lat.

7. Ale tid ten kterēmuz slau: žiti budau / nā sauditi budu / prawit Pān Būh. A potom žase wŷgdau / a slau: žiti mi budau na tomto mišće.

Ale narod kteremu sluzyc: beda / iā beda karat / mowi Bog / y potym wynda / y beda mi sluzyc: nā mteyscu tym.

8. Y dal gemu Zākon obře: žowanij. Atak on žplodil Zā: ta / a obře: žal gen den osiny / a Zā: (žplodil) Jakoba: a Jā: kob (žplodil) dwanācie Patry: archūw.

Y dal mu przymierze obře: žac: nia / y thāžje Abrahāmowi wrodz: il sie Jā: kō / a obře: žal go dnia os: imego / Jā: kōwi žāsie wrodz: il sie Jā: kob / a Jā: kōwi dwanāście Pā: tryarchow.

9. A Patryarchowē w nenā: wistū magijee Jozeffa / prodā: ligen do Egipta / a Būch byl s nīm:

Tedy Pātriārchowie rušent: ntenawiaćia / przedali Jozefā do Egiptu / ale by Bog z nim.

10 ויברקה הוּא מִן כְּלָהּוֹן
אֲלוֹהֵיהִי וַיְהִי לָהּ
טִיבֻתָּא וַחֲכָמָתָא קִדְם
פְּרַעְיוֹן מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם
וַאֲקִימָה רִישָׁא עַל מִצְרַיִם
וְעַל כְּלָהּ בֵּיתָהּ :

Eliberollo da tutte le sue tribulationi: e detteli gratia e sapientia dinanzi a Faraone Re d'Egitto che lo constitui governatore sopra l'Egitto, e sopra tutta la casa sua.

11 וְהוּא כִפְנָא וְאִילָצְנָא
רַבָּא בְּכָלֵהּ מִצְרַיִם
וּבְאַרְעָא דְּכִנְעָן וְלִית הוּא
לָהּוֹן לְמִסְפַּע לְאַבְרָהָם :

Venne poi una carestia in tutta la terra d'Egitto, e di Chanaan, e una gran tribulatione: in modo che i nostri padri non trouavano da nutrirsi.

12 וַפֶּד שָׁמַע יַעֲקֹב דְּאִית
עֲבוּרָא בְּמִצְרַיִם שָׁדֵר הוּא
לְאַבְרָהָם לִיקְדָם :

Onde Iacob hauendo vedito che in Egitto v'era del grano, si mandò prima i nostri padri.

13 וַפֶּד אֲוִלוֹ דְּתַרְתֵּין וּבְנֵין
אֲוִדַע יוֹסֵף גִּבְשָׁה לְאַחֵוֹהִי
וַאֲתִידַע לְפִרְעֹן טוֹהֵמָה
דְּיוֹסֵף :

E la seconda volta Ioseph si riconoscuto da i suoi fratelli, e manifestossi a Faraone il parentado di Ioseph.

14 וְשָׁדֵר הוּא יוֹסֵף ו
וְאִיתִיהּ לְאַבְרָהָם יַעֲקֹב ו
וְלִכְלָה טוֹהֵמָה וְהָיוּ הוּוּ
בְּמִגְרָנָא שְׂכָרֵין וַחֲמִשׁ
גִּבְשָׁן :

Allor Ioseph mandò a chiamar Iacob suo padre, e tutto'l suo parentado, che erano settanta cinque persone.

15 וַנְּחַר יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם
וּמִית תַּמּוֹן הוּוּ וְאַבְרָהָם :

E così Iacob scese in Egitto, e morì egli, e i padri nostri.

16 וַאֲשַׁתִּי לְשָׁכָם ו
וַאֲתַתְּסִים הוּא בְּקִבְרָא
דְּרַבּוֹ הוּא אֲבָרָהָם בְּכִסְפָּא
מִן בְּנֵי חֲמוֹר :

E furon trasportati in Sichem, e posti nel sepolcro che Abraam haueua comprato con prezzo d'argento da i figliuoli d'Emor figliuoli di Sichem.

10 וַיִּצְלַלְנֵהּ מִכָּל צָרוֹתֶיהָ וַיְהִי
לָהּ חָן וַחֲכָמָה לְפָנֶיהָ פְּרַעְהַ מֶלֶךְ
מִצְרַיִם וַיְשִׁימָהּ לְאֵדוֹן לְכָל
בֵּיתוֹ וּמִשַּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם :

Y lo libró de todas sus tribulaciones: y le dio gracia y sabiduria en la presencia de Pharaon rey de Egypto, el qual lo puso por Governador sobre Egypto, y sobre toda su casa.

11 וַיָּבוֹא רָעָב עַל כָּל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְכִנְעָן וּמִצְרַיִם גְּדוֹלָה
וַנִּבְרָאִינָה לָהּ מִצְרָא לָחֶם :

Vino entonces hambre en toda la tierra de Egypto y de Chanaan, y grande tribulacion y nuestros padres no hallauan alimentos.

12 וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב כִּי הָיָה שָׂדֵר
בְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת אֲבִירָתֵהּ
בְּרָאשֹׁנָה :

Y como oyesse Iacob que auia trigo en Egypto, embió a nuestros padres la primera vez.

13 וַיִּבְשִׁי'ת גִּבְרַ יוֹסֵף לְאַחֵוִי
וַיִּדַּע לְפִרְעָה דּוֹר יוֹסֵף :

Y en la segunda, Ioseph fue conocido de sus hermanos, y fue sabido de Pharaon el linage de Ioseph.

14 וַיִּשְׁלַח וַיָּבִי' אֶת־אֲבִירָתֵהּ יַעֲקֹב
וְכָל־מִשְׁפַּחָתוֹ בְּשִׁבְעִים (וַחֲמִשׁ)
גִּבְשָׁן :

Y embiando Ioseph, hizo venir a su padre Iacob, y a toda su parentela en setenta y cinco personas.

15 וַיָּרֵד יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיָּמָת
הוּא וְאַבְרָהָם :

Ansi descendió Iacob en Egypto, donde murió el, y nuestros padres.

16 וַיַּנְשֵׂא אֶת־שָׁכָם וַיִּפְּשְׁמוּ
בְּאַחֲזֹת קֶבֶר אִשְׁרִי קָנָה אֲבָרָהָם
בְּמַחֲרִי כֶסֶף מִעֲפָרָיו בֶּן־צַחֲרִי
הַחֲתָנִי :

Los quales fueron traspassados a Sichem: y fueron puestos en el sepulchro que compró Abraham a precio de dinero de los hijos de Hemor hijo de Sichem.

ז.

10. Καὶ ἐξήλετο αὐτὸν ὁ Κη παζῶν
τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐ-
τῷ χάριν ὡς σοφίαν ἐναντίον Φα-
ραῶ βασιλέως αἰγυπτίου, καὶ κατέ-
στη αὐτὸν ἡγεμόνον ὅλου αἰγυπτίου
καὶ ὅλου τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Qui le deliura de toutes ses tribulations, & lui donna grace & sapience deuant Pharaon roy d'Egypte qui l'establit gouverneur sur Egypte, & sur toute la maison.

11. Ἦλθεν γὰρ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν
γῆν αἰγυπτίαν καὶ χαμὰν, ὡς θλίψις
μεγάλῃ, καὶ οὐκ ἔμελλον χορταί-
σματος οἱ πατέρες ἡμῶν.

Or il aduint vne famine par tout le pais d'Egypte, & en Canaan, & grande angaille: tellement que nos peres ne pouuoient trouuer viures.

12. Ἀκούσας δὲ ἰακώβ ἐν ἑσπέρῃ
ὅτι αἰγυπτίῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πα-
τέρας ἡμῶν πρῶτον.

Mais quand Iacob eut entendu qu'il y auoit du ble en Egypte, il y enuoya premierement nos peres.

13. Καὶ ἐν τῷ δέυτερῳ ἀνιγνωρί-
σθη ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ
φανερὸν ἵκηται τῷ Φαραῶ τὸ γέ-
νη καὶ ἰωσήφ.

Et à la seconde fois Ioseph fut reconnu par ses freres, & la lignee de Ioseph fut declaree a Pharaon.

14. Ἀποστείλας γὰρ ἰωσήφ μετὰ κα-
λίσαν τοὺς πατέρας αὐτοῦ ἰακώβ,
ὡς πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐν
ψυχῇ ἐβδόμησαν πάντες.

Adonc Ioseph enuoya querir Iacob son pere, & tout son parentage qui estoient septanta cinq ames.

15. Κατέβη γὰρ ἰακώβ εἰς αἰγυπτίον,
καὶ ἐπὶ δότησιν αὐτοῦ καὶ οἱ πα-
τέρες ἡμῶν.

Iacob donc descendit en Egypte, & y mourut: lui & nos peres.

16. Καὶ μετὰ ἦσαν εἰς συχὲμ,
καὶ ἐπὶ ἦσαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠ-
νήσατο ἀβραάμ πατὴρ δέξου σου
ὡς ὅτι ἦν ἐν ἐμμορ καὶ συχὲμ.

Lesquels furent transportés en Sichem, & mis au sepulcre qu'Abraham auoit achete a prix d'argent des fils d'Emmor fils de Sichem.

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

10. Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, & constituit eum præpositum super Aegyptum, & super omnem domum suam.

Und deliuered him out of all his afflictions / and gaue him fauour / and wisdom in the sight of Pharaos King of Egypt / who made him gouernour ouer Egypt / and ouer his whole house.

11. Venit autem fames in universam Aegyptum & Chanāan, & tribulatio magna: & non inueniebant cibos patres nostri.

Then came there a famine ouer all the land of Egypt & Canaan / & great affliction / that our fathers found no sustenance.

12. Cum audisset autem Iacob, esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros primum.

But when Iacob heard that there was corne in Egypt / he sent our fathers first.

13. Et in secundo cognitus est Ioseph à fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus eius.

And at the seconde time / Ioseph was known of his brethren / & Iosephs kindred was made knowne vnto Pharaon.

14. Mittens autem Ioseph, accersit Iacob patrem suum, & omnem cognationem in animabus septuaginta quinque.

Then sent Ioseph and caused his father to be brought / & all his kindred / euen three score and fiftene soules.

15. Et descendit Iacob in Aegyptum: & defunctus est ipse & patres nostri.

So Iacob went downe into Egypt / and he died / and our fathers.

16. Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem.

And were remoued into Sichem / and were put in the sepulchre / that Abraham had bought for money of the sonne of Hemor / sonne of Sichem.

10. Aber Gott war mit ihm / vnd errettet ihn auß alle seinem Trübsal / vnd gab ihm Gnade vnd Weißheit für dem Könige Pharaon in Egypten / der setzte ihn zum Fürsten über Egypten vnd über sein ganzes Haus.

De freiste hannem aff al sin bedröffuelse / De hand gaff hannem naade oc wisdom saar König Pharaon i Egypten / hand sette hannem til en Forste offuer Egypten / oc offuer sit ganste Huse.

11. Es kam aber eine theure Zeit über das ganze Land Egypten vnd Canaan / vnd ein grosser trübsal / vnd unsere Väter funden nicht Fütterung.

De der kom en dyr tid offuer det ganste land Egypten oc Canaan / oc en stor bedröffuelse / oc vore Fedre fundet icke mad.

12. Jacob aber höret / daß in Egypten Getreide were / vnd sandte unsere Väter auß auff's erste mal.

Da herde Iacob / at der vaar Korn i Egypten / De hand sende vore Fedre ud forste gon.

13. Vnd zum andernmal ward Ioseph erkennet von seinen Brüdern / vnd ward Pharaon Ioseph's Geschlecht offenbar.

De anden gong bleff Ioseph kent aff sine Brodre / oc Iosephs sleet bleff obenbare: Pharaon.

14. Ioseph aber sandte auß / vnd ließ holen seinen Vater Jacob / vnd seine ganze Freundschaft / fünf vnd siebenzig Seelen.

Men Ioseph sende ud oc loed hende sin Fader Jacob / oc alt sin sleet sem oc hafterdesindstue siel.

15. Vnd Jacob zoch hinab in Egypten vnd starb / er vnd unsere Väter.

De Iacob drog ned i Egypten oc døde / hand oc vore Fedre.

16. Vnd sind herüber bracht inn Sichem / vnd gelegt inn das Grab / daß Abraham gekauffet hatte vmb's Geldt von den Kindern Hemor zu Sichem.

De de ere offuerforde til Sichem / oc laade i den Graff / som Abraham købte for pendinge aff Hemors børn i Sichem.

10. V rosvobodil ho ze vssech aukostij a zarmutun geho / a dal gemu milost a mau drost / pred twatij Pharaona Krále Egipsteho. V odalal ho Aukednistem nad Egiptem / a nadewsih teledij swau.

Dwyat go ze wsihthich sego wcielow / a dal mu wdjecznosc y madrosc przed Pharaonem Krolom Egipckim / ktory go wczynil przelozonym nad Egiptem y nad wsihckym domem swoi m.

11. Potom prissel hlad na wesskeren Egipcy na Zemi Kananejskaj / a trapienij welice: V nemeli pokrmu Dcowe nasy.

Potym przyszedl glod na wsihckie ziemie Egipckie y Chananejskie / a wielki scist / tak iz nie nasy dowali zywnosci oycowic nasy.

12. A kdyz wyslysal Jakob ze by bylo obile w Egipce / poslal Dce nasse tam nasyprwe:

Agdy wyslysal Jakob o bezu w Egipcie / poslal oycenasse na przod.

13. A kdyz ge poslal podru: he / poznán gest Ioseff od Bratrij swych: a zgewen gest Rod geho Pharaonowi.

Ská wthorym iechaniem poznán iest Iosef od braciey swey / y oznaymon iest Pharaonowi narož Iosefow.

14. Tedy poslal Ioseff posly / pristihowal Dce swého Jakoba / y wsihcknu Rodinu swau / w osobach Sedmidesati a pti.

A tak Iosef wyprawil posly / przyswiał oycá swego Jakoba / y wsihckego swego narodu / sis edmizestiat y piec osob.

15. V sel Jakob do Egypa / a tam umfel on y Dcowe nasy:

Skedl tedy Jakob do Egypu / a tam je umarl y oycowic nasy.

16. A přeneseni gsau do Sychem / a pochowani gsau w hrobě kterj byl kaupil Abraham za sijnbro v Synuow Emorowych Syna Sycher mowa.

A przeniesieni gsau do Sychem / a polozeni w grobie ktory kaupil Abraham za sijnbratru v synow Emorá syná Sychemowego.

ז

17 וַיִּבְדּוּ מִטֵּי הָיוּא וּבְנֵי
וַיִּמְדּוּ דַּאֲשֵׁתִיּוֹהִי הָיוּ
בְּמוֹמֶתָא אֱלֹהֵא לֹאכְרֵהֶם
סְגִי הָיוּ אֶפְרַיִם וְיִתְקֶה
בְּמִצְרַיִם :

Quando poi s'auvicinò il tempo de la promessa, laquale Iddio haueua giurato ad Abraham, il popolo crebbe e multiplicò in Egitto.

18 עַד מָא דְקָם מֶלֶךְ
אֲחֵרָנָא עַל מִצְרַיִם אִינְנָא
דְּלֹא יָדַע הָיוּא לֵה לְיוֹסֵף :

Infin che venne su Smltro Re in Egitto, che non haueua conosciuto Iosef.

19 וַאֲצַטְנַע עַל טוֹחֲמִן
נֶאבֵאֵשׁ לֹאכְרֵהֶם וּבְקָדָר
דִּיהוֹיִן מִשְׁתַּדִּין לְלוּדִיָּהוּ
דְּלֹא יָחִין :

Questo ingannando la nostra gente, afflisce i nostri padri, infin a farli abbandonare lor fanciulletti : accioche i parti non viueſſeno,

20 בֵּה בּוֹכְנָא הוּא אֲתִילֵד
מוֹשֶׁה וְרַחִים הָיוּא לֹאכְרֵהֶם
וַאֲתַרְבִּי יִרְחֵא תִלְתָּא בֵּית
אֲבוּהִי :

In questo tempo nacque Moise, e fu grato a Dio : ilqual fu nutrito tre meseſe in la casa del padre.

21 וַיִּבְדּוּ אֲשֵׁתֵי מִן אֶפְרַיִם
אֲשֵׁפִיחֵהָ בְּרֹרָה פְּרַעֲוֹן
וְרַבִּיתָהּ לֵה לְפָרָא :

Poi essendo egli abbandonato, la figliuola de Faraone se lo portò, e nutrifſelo per figliuolo.

22 וַאֲתַרְבִּי מוֹשֶׁה בְּכֹלָה
חֻכְמָתָא דְּמִצְרַיִם וְעֵתִיר
הָיוּא בְּמִלּוּהִי אֶה
בְּעִבְרֵהִי :

E fu Moise ammaestrato in ogni sapientia de gli Egitti, & era potente in fatti e in detti.

23 וַיִּבְדּוּ הָיוּא בְּרֹרָה פְּרַעֲוֹן
שְׁגִין סִלְקָה הָיוּא עַל לֵבָה
דִּי־סַעֲוִיר לֹאכְרֵהֶם בְּנֵי
יִסְרָאֵל :

Come poi fu arrivato a l'età di quaranta anni, gli venne in animo d'andare a visitare i suoi fratelli figliuoli d'Israel.

ז

17 וַיִּקְרַב עִתְּ-הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם פְּרָה
הָעַם וְרַבָּה בְּמִצְרַיִם :

Mas como se acercó el tiempo de la promesa, laqual Dios auia jurado a Abraham, creció el pueblo, y multiplicóse en Egypto.

18 עַד אֲשֶׁר קָם מֶלֶךְ חָדָשׁ
עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת-
יֹסֵף :

Hasta que se leuantó otro rey (en Egypto,) que no conocia a Ioseph.

19 הוּא הִתְחַכֵּם לְדוֹרָהּ וַיִּרְעַ
אֶת-אֲבוֹתֶיהָ לְהַשְׁלִיךְ הֵאָרָה
כָּל-בֶּן הַיְלֹוד וְלֹא לְחֵיוֹתָם :

Este usando de astucia con nuestro linage, maltrato a nuestros padres que pusiessen a peligro de muerte sus ninnoſ, para que cessasse la generation.

20 וַבַּעֲתָ הָהִיא גֹלֵד מֹשֶׁה וְהָיָה
יְדִידָהּ וַיִּקָּר בְּעֵינֵי יְהוָה הַכֹּלֵל
שְׁלֹשָׁה יָרַחִים בְּבֵית אֲבִיו :

En aquel mismo tiempo nació Moysen; y fue agradable a Dios: y fue criado tres meses en casa de su padre.

21 וַבְּהַשְׁמֹ בַסּוּף עַל-יְדֵי-פָרָה
הַיָּאֵר וַתִּקְחֶהָ בֵּית פְּרַעֲוִה
וַתִּלְלָלָהּ לֵה לְבָן :

Mas siendo pueſto al peligro, la hija de Pharaon lo tomó, y lo crió por su hijo.

22 וַיִּלְמַד מֹשֶׁה בְּכָל-חֻכְמַת
הַמִּצְרַיִם וְהָיָה יָכֹל בְּדַבְרֵי
וּבְמַעֲשָׂיו :

Y fue enſennado Moysen en toda la ſabiduria de los Egypcios: y era poderoso en ſus dichos y hechos.

23 וַבְּהַמְלִיכוֹ עִתְּ אַרְבַּעִים שָׁנָה
וַיַּעַל-עַל-לְבָבוֹ לְפָקֹד אֶת-אֶחָיו
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

Y como ſele cumplio el tiempo de quarenta annos-vinole en voluntad de viſitar a ſus hermanos los hijos de Israel.

ז.

17. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος
τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὠμωσεν ὁ Θεὸς
τῷ Ἀβραάμ, ἠύξησεν ὁ λαὸς καὶ
ἐπαυλίσθη ἐν αἰγυπτῷ.

Mais comme le temps de la promesse s'approchoit, pour laquelle Dieu a uoit iure a Abraham, le peuple creut & se multiplia en Egypte.

18. Ἀρχὴς εὖ ἀνέστη βασιλεὺς ἐπὶ
αὐτῷ (ἐν αἰγυπτῷ) ἐς οὗκ ᾔδει τὸν
Ἰωσήφ.

Jusqu'à tant qu'un autre Roy se leua en Egypte, lequel n'auoit point connu Ioseph.

19. Οὗτος κατασφισίμῳ τῷ
χρῷ ἡμῶν, ἐκάλωσεν τοὺς πα-
τέρας ἡμῶν, τὰς ψυχὰς ἐκτίτα πρὸς
βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζῶσθαι αὐτοῖς.

Iceui vſant de ruse à l'encontre de nostre nation, mal mena nos peres, iusques à leur faire expoſer à l'abandon leurs enfans, afin d'en faire faillir la race.

20. Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐγέννηθη μοϋσῆς,
καὶ ὡς αἶψα τῷ Θεῷ ὅς αὐτῷ ἀρε-
σκήμενος τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ ἔπα-
τρος αὐτοῦ.

Auquel temps naquit Moysse, qui fut diuinement beau, & fut nourri trois mois en la maison de son pere.

21. Ἐκτίθειτα δὲ αὐτὴν εἰς ἄλυσ-
τον ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἀν-
θρέψατο αὐτὴν αὐτῇ εἰς ἔξιν.

Puis quand il fut expoſé à l'abandon, la fille de Pharaon l'emporta, & le nourrit pour ſoi comme ſon ſils.

22. Καὶ ἐπαυδάθη μοϋσῆς πάσῃ
σφίᾳ αἰγυπτίῳ. ὡς δὲ δυνατὸς ἐν
λόγοις καὶ ἐν ἔργοις αὐτοῦ.

Et fut Moysse inſtruit en toute la ſapience des Egyptiens: or eſtoit-il puiſſant en dits & en faits.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ πεν-
εκαεταετὴς χρόνος, ἀέβη εἰπὴ
τῷ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἐπιſκεψάμενος
τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ τοὺς υἱούς Ἰ-
σραὴλ.

Mais quand il vint à l'age de quarante ans, il lui monta au cœur d'aller viſiter ſes freres les enfans d'Israel.

CAP. VII

17. Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abraham, crevit populus & multiplicatus est in Aegypto.

But when the time of the promise drew nere / which God had sworn to Abraham / the people grew and multiplied in Egypt.

18. Quoadusque surrexit alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph.

Until another King arose / which knew not Joseph.

19. Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros: ut exponerent infantes suos, ne vivificarentur.

The same dealt subtilly wth our kindred / and cruelly entreated our fathers / and made them to cast out their young children / that they should not remain alive.

20. Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.

The same time was Moses borne / and was acceptable unto God / which was nourished by in his fathers house three months.

21. Exposito aurem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutrit eum sibi in filium.

And when hee was cast out / Pharaohs daughter took him up / and nourished him for her owne sonne.

22. Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus suis.

And Moses was learned in all the wisdom of the Egyptians / and was mightie in wordes and in deedes.

23. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius, ut visitaret fratres suos, filios Israel.

Now when he was full fouretye yeeres olde / it came into his heart to visite his brethren / the children of Israel.

Das VII. Capitel.

17. Danun sich die zeit der Verheissung nahet / die Gott Abraham geschworen hatte / wuchß das Volk vnd mehret sich inn Egypten.

Der Fortsetzens tid kom nu / som Gud hadde foret Abraham / da voyte Folket oc formerede sig i Egypten.

18. Bis daß ein ander König auffkam / der nichts wuste von Joseph.

Indtil der kom en anden Konge op / som viste intet aff Joseph.

19. Diser treib hinderlist mit vnserm Geschlechte / vnd handelt vnser Väter übel / vnd schaffet / daß man die jungen kindlein hinwerffen muste / daß sie nicht lebendig blieben.

Hand brugede suig met vor Slect / oc soer ilde met vore Fedre / Oc skickede / At mand skulde kaste de unge Børn bort / at de icke bleffue leffuendis.

20. Zu der zeit ward Moses geborn / vnd war ein fein Kind für Gott / vnd ward drey Monden ernehret in seines Vaters Hause.

Paa den tid bleff Mose fød / oc vaar ic denlig Børn faar Gud / oc bleff opfostreret maaned i sin Faders Hus.

21. Als er aber hingeworffen ward / nam in die Tochter Pharaonis auff vnd zog ihn auff zu einem Sohn.

Men der hand bleff bortkast / Da tog Pharaonis Daatter hannem op / oc softrerede hannem til en Søn.

22. Vnd Moses ward gelehret inn aller Weißheit der Egypter / vnd war mechtig in wercken vnd Worten.

Oc Mose bleff oplært i al Egypternis visdom / oc hand vaar mechtig i Gerninger oc ord.

23. Da er aber vierzig jar alt war / gedacht er zubesehen seine Brüder / die Kinder von Israel.

Men der hand bleff fyretue aar gammil / tenckte hand / at ville see sine Brødre / de Børn aff Israel.

Capitola VII.

17. Když pak se přiblížoval čas zaslíbení / kteráž byl učinil Bůh Abrahamovi / rostl lid / a rozmnožoval se v Egyptě.

Gdy tedy blízko přichodzil čas obietnice / ktera byl záprzý / ságl Bůh Abrahamovi / rozrobil se lid v rozmnožil se v Egypcie.

18. Až v tom powstał giný Král / kterž neznal Joseffa.

Až potym nastal iný Krol Ehtorý neznal Josefa.

19. Ten lstivě nakládá se pokolením nášim / trávil Otce naše / aby vydávali nemluvnátka svá / aby nebyla žive na.

Ten schytržal ná náš narod / a wilem zlega vcíkal oyc naše / chát iz mušiel dítatí své wymis arác / žeby żywo nie zostaly.

20. V tom času narodil se Mojsýš / a byl vzácný Bohu / kteržto chován gest za tři měsíce v domu Otce jeho.

W Ehtory czás narodzil sie Mojsesz / ktery byl wzacny u Boga / y chowan iest przez trzy miesiace w domu oycá swego.

21. A když potom vyložen byl na Neku / vzala gen Decera Faratonowa / a vychowala gen sobě za syna.

Gdy go potym wyrzucono / wzięła go córka Faratonowa / y wychowała go sobie za syná.

22. V naučil se Mojsýš wšim maudrosti Egypťské / a byl mocný w řečech y w skutcích.

Wycwiltzon iest Mojsesz w wšelkej madrości Egypťské / a byl me žnym w powieściach y w spráwach.

23. A když se vyplnil genu čas čtyřiceti let / wšloupilo na srdce jeho / aby nawštíwil Bratří své / syny Izrahelské.

Agdy mu už bylo čtyřdzu / sešlo / přyšlo mu ná mysl aby nawiedzil brácia swa syny Izrahelské.

24 וַיַּחַד מִן בְּנֵי
שְׂרָפְתָה דְּמִתְדַּבֵּר בְּקִטְרָה
וַתִּכְעַה וַעֲבַד לָהּ הֵינֵנִי
וְקִטְלָהּ לְמַצְרֵי הָהוּא
דְּמִסְכָּל הָיָא בָּהּ :

*E hauendone veduto vno che riceue-
ua ingiuria, il difese, e fece la vendetta di
quello che era ingiuriato, percolendo
l'Egitto.*

25 וְסָבַר דְּמִסְכָּלִין א
אַחֵיהּ בְּנֵי יִסְרָאֵל דְּאֵלֶּהָ
בְּאַיְדָהּ יָהֵב לְהוֹן פּוֹרְקָנָה
וְלֹא אֶסְתַּכְּלוּ :

*E pensaua che i suoi fratelli intende-
seno, che Iddio per mano di lui darebbe
loro salute: ma essi non l'intesero.*

26 וַיִּלְוִימָא אַחֲרֵינָהּ אֶתְחָוִי
לְהוֹן כַּד נַצִּין הָבִין חַד עִם
חַד וּמִכְּסֵי הָנִי לְהוֹן
דִּישְׁתַּיְגִין כַּד אָמַר גְּמֵרָה
אַחָא אֶתְחָוִי מִטּוֹל מִנֵּי
מִסְכָּלִין אֶתְחָוִי חַד בְּחַד :

*Il di seguente comparse innanzi a cer-
ti di loro che questionauano insieme, e ri-
ducuuali a concordia dicendo, Huomini,
voi siete fratelli, per che v'ingiuriate voi
l'vn l'altro?*

27 הָיוּ דִּין דְּמִסְכָּל הָיָא
בְּחִבְרָה דְּחִקָּה מִן לִוְתָּה
וְאָמַר לָהּ מִנּוּ אֶקִּימָךְ ע
עָלִין רִישָׁא וְהֵינָה :

*Ma quello che ingiuriava il suo pro-
fimo, lo ributtò, dicendo, Chi t'ha consti-
tuito principe e giudice sopra di noi?*

28 דְּלָמָּא לְמִקְטָלוּ בָּעֵא
אַתָּה אִיךָ דְּקִטְלָת אֶתְמַלִּי
לְמַצְרֵי :

*Vuoi tu ammazzar me, come am-
mazziasti hieri quell'Egitto?*

29 וַעֲרַק מוֹשֶׁה בְּמִלְתָּה
הָדָא וְהָיָא תּוֹתָבָא בְּאַרְעָה
דְּמַדְּנָה וְהָיוּ לָהּ תְּבִין בְּנִין :

*Allora Moise si fuggi per questa pa-
rola, e fu peregrino ne la terra di Madi-
an, doue generò due figliuoli.*

30 וַכַּד מְלִי לָהּ תָּמֹן א
אַרְבַּעִין שָׁנִין אֶתְחָוִי לָהּ
בְּמִדְבָּרָה דְּטוֹר סִינַי מ
מִלְּאֵכָה דְּמַרְיָה בְּנוֹרָה
דִּיקְרָא בְּסִינַי :

*Compiuti poi quaranta anni, gli ap-
parue l'Angelo del Signore, nel deserto
del monte Sina, in vna fiamma di fuoco
che era vn pruno.*

24 וַיִּרְאֵה בְּסִבְלָתָם וַיִּרְאֵה אִישׁ
מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עֲבָדִי מֵאַחֲוִי
וַיִּקֶּץ אֶת־הַמִּצְרִי :

*Y como vido à vno que era injuriado, defen-
diólo: y hiriendo al Egypcio vengó al injuriado.*

25 כִּי חָשַׁב כִּי יִבְיֶנּוּ אֶתְיָכֶם
כִּי אֱלֹהִים בְּיָדוֹ יִתֵּן לָהֶם אֶת־
הַיְשָׁעָה וְהַמָּה לֹא הִבִּינוּ :

*Pero el pensaua que sus hermanos entendi-
an que Dios les auia de dar salud por su mano,
mas ellos no lo auian entendido.*

26 וַיֵּצֵא בְּיוֹם הַשְּׁנִי וְהָיָה שְׁנִי
אֲנָשִׁים עֲבָרִים גָּצִים וַיֵּאמְרוּ
לְרִשָּׁע לָמָּה תִּכָּה רֵעֶךָ :

*Y el dia siguiente rinniendo ellos, mostrofeles
y metialos en paz, diciendo, Varones, hermanos
soys, porque hos injuriays los vnos à los otros?*

27 וַיֹּאשֶׁר הָרָשָׁע בְּרָעָהוּ אָמַר
אֵלָיו בְּפָרֶךְ מִי שָׁמַר לְאִישׁ שֶׁר
וְשׁוֹכֵס עָלָיו :

*Entonces el que injuriava à su proximo, lo
rempuxó, diciendo, Quien teha puesto à ti por
principe y juez sobre nosotros?*

28 הֲלֹרְדָנִי אַתָּה אָמַר בְּאִשֶׁר
הֲרַגְתָּ אֶת־הַמִּצְרִי :

*Quieres tu matarme como mataste ayer al
Egypcio?*

29 וַיִּבְרַח מֹשֶׁה בְּדָבָר הַזֶּה וַיֵּחִי־
גַּל בְּאַרְץ מִדְּיָן אִשֶׁר שָׁם הוּלֵיד
אֶת־שְׁנֵי בְנָיו :

*A esta palabra Moysen huyó: y hizo se es-
trangero en tierra de Madian, donde engendró dos
hijos.*

30 וַבְּהַמְלֵא עוֹד אַרְבַּעִים שָׁנָה
גָּרָא אֵלָיו בְּמִדְבָּר הַר סִינַי
מִלְּאֵךְ יְהוָה בְּלִבָּת אִשׁ מִחוּר
הַסִּנַּי :

*Y cumplidos quarenta annos, el Angel del
Sennor le apareció en el desierto del monte de
Sina en fuego de llama de vn carcal.*

24. Καὶ ἰδὼν πᾶς ἁδικούμενος,
ἡμῶν, καὶ ἐπαίησεν ἐκδικήσας τὸν
καταπαυομένον, πατάξας τὸν αἰ-
γύπτιον.

*Et voyant l'un d'iceux à qui on fai-
soit tort, il le defendit, & vengea co-
lui qui estoit outragé, tuant l'Egyptien.*

25. Ἐνόμιζε ὅτι σωθήσονται πρὸς ἀ-
δικοῦς αὐτοὶ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χει-
ρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς ἰσχυρί-
ασ. οἱ δὲ ἐσώθησαν.

*Or pensoit-il que ses freres enten-
dissent que Dieu leur deuoit donner de-
liurance par sa main: mais ils ne l'en-
tendirent point.*

26. Τῇ τῇ ὁμοίᾳ ἡμέρᾳ ὡφθί-
αυτοῖς μαχημένοις, καὶ σωθήσα-
σιν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπαὼν,
ἄνδρες, ἀδικοῦντες ἐστὲ ὑμεῖς ἰσχυρί-
ασ ἀδικῶντι ἀλλήλους;

*Et le iour suiuant il se trouua entr'
eux comme ils se combatoyent: & ta-
cha de les mettre d'accord, disant, Hom-
mes, vous estes freres, pourquoy faites-
vous tort à l'un à l'autre?*

27. Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἐ-
παύσατο αὐτὸν, εἰπαὼν, τίς σε κατί-
στησιν ἀρχοῦν καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡ-
μᾶς;

*Mais celui qui faisoit tort à son
prochain, le rebouta, disant, Qui t'a or-
donné prince & iuge sur nous?*

28. Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν
τρώπων ὡκῆλες χρεὶς τὸν αἰγύπτιον;

*Me veux-tu tuer, ainsi que tu tuas
hier l'Egyptien.*

29. Ἐφυγε ὁ μοῦσης ἐν τῷ λόγῳ
τῷτῳ, καὶ ἐγένετο παροικῶν ἐν γῇ
μαδιὰμ, ὃ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

*Adonc Moysen s'en fuit sur vn tel
propos, & fut estrangier au pais de Ma-
dian, où il gendra deux fils.*

30. Καὶ πληροῦνται ἐν αὐτῷ πο-
σάροντα ὡφθῇ αὐτῷ ἐν τῇ ἐρή-
μῳ τὰ ἔσχατα σινᾶ ἀγγέλῳ κυρίῳ
ὃν φλωγὶ πυρὸς βάπτω.

*Et quarante ans accomplis l'Ange
du Seigneur s'apparut à lui au desert de
la montagne de Sina, en vne flamme de
feu qui estoit en vn buisson.*

CAP. VII.

24. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percussio Aegyptio.

And when hee sawe one of them suffer wrong / he defended him / and avenged his quarrel that had the harme done to him / and smote the Egyptian.

25. Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis, & illi non intellexerunt.

For he supposed his brethren would have understood / that God by his hand should give them deliverance: but they understood it not.

26. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens, Viri fratres estis; ut quid nocetis alterutrum?

And the next day / he shewed himselfe unto them as they strove / and would have see them at one againe / saying / Syes / we are brethren: who do we wrong one the another?

27. Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens, Quis te constituit principem & iudicem super nos?

But hee that did his neighbour wrong / thrust him away / saying / Who made thee a prince / and a iudge over us?

28. Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium.

Wilt thou kill me / as thou diddest the Egyptian yesterday.

29. Fugit autem Moyses in verbo isto, & factus est advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

Then fled Moses at that saying / and was a stranger in the lande of Madian / where he begate two sonnes.

30. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus, in igne flammæ rubi.

And when fouentie yeeres were expyred / there appeared to him in the wilderness of mount Syna / an Angell of the Lorde in a flamme of fire / in a bush.

Das VII. Capitel.

24. Vnd sahe einen vnrecht leiden / da überhalffter / vnd rechte den / dem leide geschach / vnd erschlug den Egypter.

De hand saa en side wret / da beskermede hand / oc heffnede hans wret som vaar offuerfalden / oc ihiet / flo Egyptian.

25. Er meinet aber seine Brüder soltens vernemen / daß Gott durch seine Hand inen Heil gebe / aber sie vernemens nicht.

Men hand mente / at hans Brødre skulde bemercke det / at Gud gaff dem Salighed ved hans Haand / Men de bemerckte det icke.

26. Vnd am andern tage kam er zu ihnen / da sie sich miteinander hadereten / vnd handelt mit ihnen / daß sie fride hetten / vñ sprach: Lieben Männer / ihr seht Brüder / warumb thut einer dem andern vnrecht?

De den anden tag kom hand til dem / der de trette met huer andre / oc handle met dem / at de skulde haaffue Fred / oc sagde / Kære Mænd / i ere Brødre / hui gör den ene den anden wret?

27. Der aber seinem Nächsten vnrecht that / stieß ihn von sich / vnd sprach: Wer hat dich über vns gesetzt zum Obersten vnd Richter?

Men de som giorde sin Næste wret / stotte hannem fra sig / oc sagde / Hui haaffuer sat dig til den Offuerste oc Dommere offuer oss?

28. Wilt du mich auch tödten / wie du gestern den Egypter tödtest?

Wilt du oc sla mig ihiet / som du i gaar dræbte den Egyptian?

29. Moses aber flohe über diser rede / vnd ward ein frembding im Lande Madian / daselbs zeugete er zween Söne.

Da flyde Mose for denne tale / oc bleff en Vd-sending i det Land Madian Der afflede hand tho Sonner.

30. Vnd über vierzig jar / erschien ihm inn der Wüsten auff dem Berge Sina der Engel des HERREN / in einer Feuerflammen im Busch.

De fyrtiue aar der obenbaredis HERRENS Engel hannem i Ørken paa Sina Bierg / i en gloendis lue vdi Busken.

Kapitola VI.

4. A fdyž vžšel gednoho an bezpravij trpij / žastal ho: a vž činil pomstu za toho / kterž bezpravij trpěl žabiv Egyptšeho.

Tám widsac nestorego Frzywde cterpiacego / obronił y pomścil sie za onego co miał być wde żabiwšy Egypcyanin.

25. Nebo se domníwal že Bratři jeho rozumějí to mu / že Bůh strže rukou jeho chce dáti wširobozenj gím. A oni nerozuměli.

Tak sobie tušac / iż Bóg myśli rozumieć bracia jego / że Bóg myśli alim dąć wybawienie przez rękę jego / lecz oni tego nie rozumieć.

26. Druhého pak dne okázal se gím / fdyž se wadili / y mijišil ge w potogi / řka Muzi / wš bratři gš / y proť štodi gedni druhému?

Alle nházá tutez vyřal se wádžác se spolu / y wioł se fu pořosow / mowiac / Mężowie / bracia iestescie / przety że idom dregim Frzywde c cynicie?

27. Ten pak kterž činil bezpravij Bližnjmu swému / odehnal ho / řka: Kdo tebe wsta nowil knižetem a Soudcy nad námi.

Tedy ten co Frzywde czynil bližniemu / odegnal go / mowiac / Ktoż cie postawił Aśiażetemy Sedci nad námi?

28. Zdalž mne chceš žabiti / hako gš wčeržabil Egyptšeho?

Žal ty chceš žabiti mne tak / kōž žabil wčeržá Egypcyanina?

29. W wtekl Moysiš pro tu řeč / a bydl pohostinu w Zemi Madžanště / a tam žplodil dwa Syny.

Žá thymí slowy Mojšef wtekl / y mienkal takō gošc w zemi Madžanškiey / gđzie sie mu wrodzili dwa synowie.

30. A fdyž se wpyňišlo Lethčtyřideti / wřazal se genu na pauffti Horn Sonay Angel w ohni plamenném w kři.

Agdy wyslo czterdziest lat / wřazal sie mu na puřstzy przy gorze Syna Aniol Pański w kři o gatem palnacym.

31 וּפָדָה חַוָּה מוֹשֶׁה אֶת־מִדְּמוֹ בַּחֲוָה וּפָדָה אֶת־קֶרֶב לֵה דִּיחוּתָא אָמַר לֵה מְדִינָה בְּקִלְיָהּ:

E come Mosè lo vide, si marauigliò de la vision: & accostandosi per considerarla gli soprauenne una voce del Signore.

32 אָנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵיכָן הָיָה הַמִּדְּמוֹ בַּחֲוָה:

Che disse, Io sono l'Iddio de tuoi padri, l'Iddio d'Abraham, l'Iddio d'Isaac, l'Iddio di Jacob: Et essendosi Moïse spauentato, non ardì di riguardare quel che fosse.

33 וַאֲמַר לֵה מְדִינָה שְׂרִי מִסְכָּן מִן־רִגְלֹךָ אֶרֶץ עִיר דְּקָאִם אָנֹכִי בְּהָיָה קְדִישָׁא הִי:

Allora il Signor li disse, Sciogli le scarpe de tuoi piedi, perche che il luogo, donde tu stai, è terra santa.

34 מַחֲוָה חַוָּה אֲוִלְעָנָה דְּעַמִּי דְּבַמְצָרִין וְהַתְּנַחֲתָה שְׂמֻעַת וְהַתְּתִיר דְּאֶבְרָהָם אֲבִיו וְהִשְׁתָּה תָּא אֲשֶׁר־לְמִצְרַיִם:

Io ho veduta l'afflition del mio popolo, che è in Egitto, & ho visto il loro gemito, & sono sceso per liberarli. Vieni ora dunque, & io ti manderò in Egitto.

35 לְהִנָּה מוֹשֶׁה דְּכַפְּרוֹ בְּהָ כִּד אֲמַדְרִין הַמִּצְרַיִם אֲקִימָךְ עָלֶיךָ דִּישָׁא וְהִנָּה לֵה לְהִנָּה אֱלֹהֵי דִישָׁא וּפְרוּקָא שְׂרִי לְהִין בְּאִידֵי מִלֵּאכְנֵי הִי דְּאֶתְחַוִּי לֵה בְּסִנְיָהּ:

Questo Moïse, il quale essi negorono, dicendo, Chi t'ha costituito principe & giudice? Questo (disse) Iddio lo mando principe & liberatore per mano dell'Angelo, che gli era apparso nel primo.

36 הִנּוּ דְּאֶפְקֵי אֲבִיו כִּד עֵבֶר אֶתְחַוִּי וְהַתְּתִיר וְהַתְּתִיר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבִימֵי דְּסוּף וּבְמִדְּבָרָהּ שְׁנֵין אַרְבָּעִין:

Questo gli causò fuore, facendo miracoli & segni in Egitto, & nel mar rosso, & nel deserto per quaranta anni.

31 וַיֵּרָא וְהָיָה חֲסִינָה בְּעֵד בְּיָאֵשׁ חֲסִינָה אֲיִנְגָּו אָכַל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרָה נָא יְאֻרָאָה אַח־הַמִּדְּמוֹהָ תִּגְדֹּל הָיָה מְדוּעַ לֹא יָבֵעַר חֲסִינָה וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר:

Entonces Moyse mirando fue marauillado de la vision: y llegando se para considerar, fue hecha a el boz del Senhor.

32 אָנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵיכָן הָיָה הַמִּדְּמוֹ בַּחֲוָה:

Yo soy el dios de tus padres, el Dios de Abraham, y Dios de Isaac, y Dios de Jacob, mas Moyse temeroso, no osaua mirar.

33 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו שְׂרִי מִסְכָּן מִן־רִגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמָּה קֹדֶשׁ הוּא:

Y dixole el Senhor, Quita los zapatos de tus pies, porque el lugar en que estas, tierra sancta es.

34 רָאָה רֵאִיתִי אֶת־עֲנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקָתָם וְאֶרֶד לְהַצִּילָם וְעַתָּה לֵכֶת אֲשַׁלְּחֶךָ בְּמִצְרַיִם:

Visto he, visto he la affliction de mi pueblo que esta en Egypto, y el gemido de ellos he oydo: y he decendido para librarlos: aora pues ven, embiarte he a Egypto.

35 אֶת מֹשֶׁה הָיָה אֲשֶׁר כָּחַשְׁתָּהּ לֵאמֹר מִי שְׂמִיךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָן עָלַיִךְ אֲחִיךָ שְׁלַח אֱלֹהִים בִּידִי הַמִּלְאָךְ הַגִּדָּה לִי בְּסִינָה לְשֶׁר וְלִשְׁפֹּט:

A este Moyse, al qual auian refusedo, diciendo, Quien te ha puesto por principe y juez? a este embió Dios por principe y Redemptor con la mano del Angel que le apareció en el carcal.

36 זֶה הֵי צִיָּא אֲחִיךָ עוֹשֶׂה מוֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְיָמֵי דְּסוּף וּבְמִדְּבָרָהּ אַרְבָּעִים שָׁנָה:

Este los sacó haciendo prodigios y milagros en la tierra de Egypto, y en el mar Bermejo, y en el desierto por quarenta annos.

ζ.

31. ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν τὸ θαῦμα τοῦ ὄραμα. προσερχομένου δὲ αὐτῷ καὶ αὐτοῦ, ἐγγύς φωνῇ κυρίου πρὸς αὐτὸν.

Et quand Moyse le vid, il s'esmerueillla de la vision, comme il approchoit pour considerer que c'estoit la voix du Seigneur lui fut adresee.

32. Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ. ἔρχου· ἐγὼ ἔλθω μετὰ σοῦ ἐπὶ ἔλμα κατευοήσω.

Disant, Je suis le Dieu de tes peres, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Jacob. Et Moyse tout tremblant n'osoit considerer que c'estoit.

33. Εἰπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος· ἀνυσὲν τὸ ὑποδήμα τῷ ποδῷ· (ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἑστῆκας, γῆ ἁγία ἐστίν.)

A donc le Seigneur lui dit, Deschaufte les souliers de tes pieds: car le lieu où tu es, est terra sainte.

34. Ἰδὼν εἶδεν τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν αἰγυπτιώτην, καὶ τὴν στυγερὰν αὐτῶν ἤκουσεν, καὶ κατέβη ἐξ ἑλίου· καὶ αὐτὸς, καὶ ἰὼν δεῦρος δόξα ἐκλάσσει εἰς αἰγυπτίον.

J'ai veu, j'ai veu l'affliction de mon peuple qui est en Egypte, & j'ai ouï leur gemissement, & suis descendu pour les deliurer: maintenant donc vien ça, ie t'enuoyerai en Egypte.

35. Τῶν τὸν Μωϋσῆν οἱ ἀνθρώποι, εἰπόντες· τίς σε κατέστησεν ἀρχόντη καὶ δυνάτῃ; καὶ τὸν ὁ θεὸς ἀρχόντη καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου· καὶ ὁφθῆναι αὐτῷ ἐν τῇ βῆτι.

Ce Moyse, lequel ils auoyent renié disant, Qui t'a ordonné prince & juge? c'est celui que Dieu enuoya pour prince & liberateur par la main de l'Ange qui lui estoit apparü au buisson.

36. Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγυπτίῳ· καὶ ἐν ερυθρῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτη ποσὰ ἐράσθησαν.

C'est celui qui les tira hors, faisant miracles & signes en Egypte, & en la mer rouge, & au desert, par quarante ans.

31. Moyses autem videns, admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini.

And when Moses saw it, he wondered at the sight: and as he drew nere to consider it, the voice of the Lord came vnto him, saying.

32. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus est autem Moyses, non audebat considerare.

I am the God of thy Fathers, the God of Abraham, & the God of Isaac, and the God of Jacob. Then Moyses trembled and durst not behold it.

33. Dixit autem illi Dominus, Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.

Then the Lord saide to him, Put of thy shoes from thy feet: for the place where thou standest, is holy ground.

34. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & gemitum eorum audivi, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.

I haue seene, I haue seene the affliction of my people, which is in Egypt, and I haue heard their groaning, and am come downe to deliuer them: and now come, and I will send thee into Egypt.

35. Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes, Quis te constituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.

This Moses whom they forsooke, saying, Who made thee a prince, and a iudge? the same God sent for a prince, and a deliuerer by the hands of the Angel, which appeared to him in the bush.

36. Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta.

He brought them out, doing wonders, & miracles in the land of Egypt, & in the red sea, and in the wilderness fortye yeres.

31. Da es aber Mose sahe / wunder- te er sich des Gesichtes. Als er aber hinzu gieng zu schalten / geschach die Stimme des HERRN.

De der Mose det saa forundrede hand sig paa den Syn. Men der hand gief hen til at stue / stede HERRN Srost til hannem.

32. Ich bin der Gott deiner Väter / der Gott Abraham / vnd der Gott Isaac / vnd der Gott Jacob. Moses aber ward zittern / vnd dorffte nicht anschauen.

Ieg er dine Fedris Gud. Abrahams Gud / oc Isaacs Gud / oc Jacobs Gud. Da beffuede Mose oc torde icke see der paa.

33. Aber der HERR sprach zu ihm: Zieh die Schuh auß von deinen Füßen / denn die Stete / da du stehst / ist heilig Land.

Men HERRN sagde til hannem / Drag dine Sko aff dine foder / Thi den Sted / der som du staar er heilig Jord.

34. Ich habe wol gesehen das Leiden meines Volks / das in Egypten ist / vnd hab ihr seufften gehört / vnd bin herab kommen / sie zu erretten. Vnd nun kom her / ich wil dich in Egypten senden.

Ieg haaffuer vel seet huad mit Folk lider / som er i Egypten / oc ieg horde deris iuck / oc kom ned / at frelse dem. De kom nu hid / Ieg vil sende dig til Egypten.

35. Diesen Mosen / welchen sie verleugneten / vnd sprachen: Wer hat dich zum Obersten vnd Richter gesetzt: Den sandte Gott zu einem Obersten vnd Erlöser / durch die Hand des Engels / der ihm erschein im Busch.

Den Mose / huileken de neetede / oc sagde / Huo haaffuer set dig til den Offuerste oc Dommere? den sende Gud til en Offuerste oc Frelser / ved Engelsens haand / som obenbaredis hannem in Busken.

36. Diser führet sie auß / vnd thet Wunder vnd Zeichen in Egypten / im roten Meer / vnd in der Wüsten vierzig Jar.

Denne forde dem ud / oc gjorde vnderlige Gerninger oc Tegen i Egypten / i det Røde Haff / oc i Ørten fyrtiue aar.

31. A Monžys wida diwil se wideni to mu. A konž bliže pŕistaupil / aby spatřil / stal se k němu hlať Paně / kta:

To gdy wyztał Mojżesz / dźwoswał się onemu widzeniu / a chcąc bliżej przydy / aby to oglądał / stal się do niego głos Pański.

32. Jāť gšem Buoh Dcūw twych / Būh Abrahamū / Būh Izākū / a Būh Jakobuow. V žhrozw se Monžys / nesněl patřiti.

Jam test on Bog oycow twoich / Bog Abrahamow / Bog Izákow / y Bog Jakobow: Tedy Mojżesział drzec ant tam śmiał pozrec.

33. W kěl genu Buoh: Žug obuow s noh twych / neb nyslo to na kteremž sionys / Janě swata gest.

Potym mu Pan rzekł / Żny trzej wiłi z nog twoich / bo mieszkasz w tym miejscu / jest ziemia święta.

34. Wida widěl gšem trās peni Lidu mēho / kterž gest w Egypť / a plāť gegich vstātal gšem y sstaupil gšem / aby chge wyswobodil. Protož nymij pod / a possli tebe do Egypťa.

Widziałciem wiedział utrapte nleludu mego ktery jest w Egypcie / y stłpalem wzdychanie ich / a zstaupilem żeby ich wyswolił / a przetoż teraz chodź a postcie do Egypťu.

35. Toho Monžysse kterž hož gsau zapřel / ktauce: Kdo tebe vstanowil knijzetem a Gaudech nad nāmi? toho gest Buoh / knijze awyswoboditele poslal / s mocy Angela kterž se genu okāzal we kři.

Tegoc Mojżesza kterego sie był zaprzeli / mowiac / Ktożcie po stanowil kŕazietem y sedyza: Tegoc Bog kŕazietem y odkupicielem poslal / z probādzieniem Aniola onego kterego widział we kři.

36. A ten wywedł ge / tñe diwy a žāzrafn w Zemi Egypť / a w Moři Czerwēnem / y na Paussci / za čtyřdeseti lět.

Tenci ie wyswodził wczynnysy cudā y znaki w Egypcie / y w moriu czerwonym / y na puszczy przez czterdzieści lat.

37. הָיוּ מוֹשֶׁה הוּא דֹאמֵר
לְבָנֵי וְסִרְיֵל דְּבִינָא יְהוּדָא
לְכוּ מִדְּנָא אֶלְהָא מִן
אֲחִיכוֹן אֲפֹתֵי (לֵה)
הַשְׁמִיעוּן :

Questo è quel Moise che disse a i figliuoli d'Israel, Il Signore Iddio vostro vi suscitara un Profeta de vostri fratelli, come me, (vedrete lui.)

38. הָיוּ דִּהְיָא בְּכִנְיֹשְׁתָּא
בְּמִדְבָּרָא עִם מַלְאָכָא הוּא
דְּמַמְלִיל הָיָא עִמָּהּ וְעִם
אֲבִהֶתָּו בְּסִירָא דְּסִבִּי וְהָיוּ
דִּקְבֵּל מַלְאָח חֲתָנָא דִּלּוֹ
הָיָא :

Questo è quel che fu ne la congregazione nel deserto con l'Angelo, che gli parlaua nel monte Sina, e co i nostri Padri: qual riceue le diuine parole d'ine, per darle a noi.

39. וְלֹא צָבּוּ לְמַתְּנֵי דִּהְיָא
אֲבִהֶתָּו אֶלְהָא שְׁקִיחֵי
וְצִבְּנִיתָהוֹן הִפְכוּ לְהוֹן לְ
לְמַצְרָיו :

Al quale i nostri padri non volsero obedire, ma lo ributterono, et mousteronsi co i lor cuori in Egitto.

40. פִּד אֲמַרְיוֹן לֹא הָרִוּ ע
עֲבַד לוֹ אֶלְהָא דִּינְאוֹלוֹן
הַדְּמִין מִטּוֹל דִּהְיָא מוֹשֶׁה
דִּנְאִיקוֹן מִן אֶרְצָא דְּמַצְרָיו
לֹא יִדְעִינוּ מִנָּא הָיָא :

Dicendo ad Aaron, Facci de gl' Iddij che ci vadano auanti: perciò che noi non sappiamo quel che sia accaduto a questo Moise che ci ha condotti fuor de la terra d' Egitto.

41. וְעֲבַד לְהוֹן עֲגֻלָּא
בְּיִמֵּיתָא הָנוּן וְדִבְחָו
דִּבְחָא לְפִתְפֻּרָא
וּמִתְבַּסְּמִין הָיוּ בְּעֲבַד א
אִירִיָּהוֹן :

E fecero in quei giorni un vitello, & offerfiro il sacrificio a l'idolo, e dilettauansi ne l'opere de lor mani.

42. וְהִפְךָ אֶלְהָא וְאִשְׁלָם
אֲבִין דִּי הָיוּ פִּלְחִין
לְחִילּוֹתָא דְּשִׁמְיָא אִין
דְּכִתִּיב בְּפִתְחָא דִּבְנֵי
לְמָא אֲרִבְעִין שָׁנָן
בְּמִדְבָּרָא נְכֻסְתָּא מִן
דִּבְחָתָא קִרְבָּתוֹן לִי פִּי
יִסְרָאֵל :

Onde Iddio si muouò, e dettegli a seruire a la militia del cielo: si come è scritto nel libro de Profeti, Casa d'Israel, offerfitemi voi per quaranta anni nel deserto utine e sacrificij?

37. וְהָ הוּא מוֹשֶׁה דֹּאמֵר לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל נְבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאֲחֵיךָ
בְּמִנְיָ יְקִים לָךְ יְהוֹה אֶלְהֵיךָ
(אֲחִיךָ שְׁמִיעוּ) :

Este es el Moysen, el qual dixo a los hijos de Israel, vn propheta hos levantara el Sennor Dios vuestro de vuestros hermaos coo yo; (a el oyreys.)

38. וְהָ הוּא אֲשֶׁר הָיָה בְּעֶדְרָא
בְּמִדְבָּר עִם הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר אֵלָיו
בְּהַד סִבִּי אֶת־אֲבֹתָיִךְ וְאֲשֶׁר
קִבַּל דְּבָרֵי חַיִּים לְחַת לָךְ :

Este es el que estuuo en la congregacion en el desierto con el Angel que le hablaua en el monte de Sina: y con nuestrs padres: y recibio las palabras de vida para dar nos.

39. לְאֲשֶׁר מֵאֲנִי לְשִׁמְעָא אֲבֹתָיִךְ
כִּי־אִנְם עֹזְבוּ וְעָגוּ בְּלִבְבָם
מַעֲמִם יְהוֹה לְלַכְתָּ מִצְרַיִם :

Alqual nuestrs padres no quisieron obedecer: antes lo desecharon: y apartaronse de coraçon a Egypto:

40. וַיֹּאמְרוּ אֵל־אֲחֵרוֹן קוֹם
עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ
לִפְנֵיךָ כִּי־וְהָ מוֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר
הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ
מִה־הָיָה לוֹ :

Diziendo a Aaron, Haznos dioses que vayan delante de nosotros, porque a este Moysen, que nos sacó de la tierra de Egypto, no sabemos que le ha acontecido.

41. וַיַּעֲשׂוּ עֲגֹל מַסֵּכָה בְּיָמֵי
הַחֹמֶה וַיַּעֲלֶה עָלֶיהָ וַיִּגִּישׁוּ
שְׁלָמִים לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים שְׁמִיחָו
בְּמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם :

Y entonces hizieron el bezerro, y offrecieron sacrificio al idolo, y en las obras de sus manos se holgaron.

42. וַיִּהְפֹּךְ יְהוֹה וַיִּתֵּן לְעֲבַד
לְכָל צִבְּאָה הַשְּׁמִי' כַּמּוֹ נִכְתָּב
בְּסֵפֶר הַנְּבִיאִים הַזִּבְחִים וּמִנְחָה
הַשְּׁמִי' לִי בְּמִדְבָּר אֲרִבְעִים
שָׁנָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

Mas Dios se apartó y los entregó que firuiesen al exercito del cielo, como esta escripto en el libro de los Prophetas, Por ventura offrecistes me victimas y sacrificios en el desierto por quarenta annos. Casa de Israel?

37. Οὐτὶς ἐστὶν ὁ μωϋσῆς ὁ ὡπῶν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, περὶφητὴν ὑμῖν αἰασήσῃ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὅτι ᾧ ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμὲ, (αὐτὸς αἰκισθεῖ.)

C'est ce Moysse qui à dir aux enfans d'Israel, Le Seigneur vostre Dieu vous suscitara vn Prophete tel que moi d'entre vos freres: (escoutez-le.)

38. Οὐτὶς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινά, καὶ τοῖς πατέρεσσι ἡμῶν ὅς ἐδ- ἔχε λόγια ζωῆς δοῦναι ἡμῖν.

C'est celui qui fut en l'assemblée au delert avec l'Ange qui parloit à lui en la montagne de Sina, & qui fut avec nos Peres: lequel a receu les diuines paroles viues pour les nous donner:

39. Ὡς ὅτι ἐβλήθησαν ὑποστρέψαι γὰρ ἡμεῖς οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ὡπῶσιντο καὶ ἐσπάρθησαν τοῖς ἀρδί- αῖς αὐτοῦ εἰς ἀγροπλίαν.

Auquel nos Peres ne voulurent point obeir, mais le rebouterent, & se destournèrent en leur cœur pour retourner en Egypte.

40. Εἰπόντις τῷ ἀαρὼν, πείσονται ἡμῖν θεοὶ οἱ περὶ τοῦ βουνοῦ ἡμῶν. ὁ γὰρ μωϋσῆς ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγυπτίας, οὐκ εἰδόμεθα τί γέγονεν αὐτῷ.

Disans à Aaron, Fai-nous des dieux qui aillent deuant nous: car nous ne savons qu'il est aduenu à ce Moysse ici qui nous a amenés hors du pais d'Egypte.

41. Καὶ ἐμοχρυσήσαντο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνίσταντο θυσιάαι τῷ εἰδώλῳ, καὶ ἐφραίνοντο ἐν ταῖς ἐργαῖς τοῦ χειρὸς αὐτοῦ.

Et en ces iours-là ils firent vn veau, & offrirent sacrifices à l'idole, & s'elgayoyent es œuures de leurs mains.

42. Ἐστρεψεν δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεῖν ἐν τῇ σπατα τοῦ ἔρανος; καθὼς γέγραπται ἐν βιβλῳ τοῦ περὶφητῆ, μὴ σφάγια καὶ θυσιάαι προσωλέσκαται μοι ἐν τῇ περὶφρασίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰς ἰσραὴλ.

Dont aussi Dieu se destourna, & les abandonna à teruir à la gendarmerie du ciel, ainsi qu'il est escript au liure des Prophetes, Maison d'Israel, m'auez vous offert sacrifices & oblations par quarante ans au desert?

37. Hic est Moyses qui dixit filiis Israël, Prophetam suscitabit vobis Deus de tribus vestris tanquam me: ipsum audietis.

This is that Moses / which saide vnto the children of Israel / A Prophet shall the Lorde your God raise vp vnto you / euen of your brethren / like vnto me / him I shall see heare.

38. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitae dare nobis.

This is he that was the Congregation / in the wilderness with the Angell / which spake to him in Mount Sina / & with our Fathers / who receiued the liues in oracles to giue vnto vs.

39. Cui noluerunt obedire patres nostri: sed repulerunt, & aversi sunt cordibus suis in Aegyptum.

To whome our fathers would not obey / but refused / and in their hearts turned back againe into Egypt.

40. Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui praece-dant nos: Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei.

Saying vnto Aaron / Make vs gods that may go before vs: for we knowe not what is become of this Moyses / he brought vs out of the land of Egypt.

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & latabantur in operibus manum suarum.

And then made a calfe in those dayes / and offered sacrifice vnto the idole / and reioyced in the workes of their owne handes.

42. Convertit autē Deus, & tradidit eos servire militiae caeli, sicut scriptum est in Libro Prophetarum: Nunquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israël.

Then God turned himselfe away / and gaue them vp to serue the host of heauen / as it is written in the booke of the Prophets / O house of Israel / haue ye offered to me / staine beastes and sacrifices by the space of fourtie yeres in the wilderness.

37. Ditz ist Moses / der zu den Kindern von Israel gesagt hat: Einen Propheten wirdt euch der H & E & R & R euer Gott erwecken auß euren Brüdern / gleich wie mich / den solt ihr hören.

Denne er Mose / som sagde til de Børn aff Israel / H & E & R & R eders Gud skal opuecke eder en Prophete aff eders Brødre / lige som mig / den skalle i høre.

38. Diser istis / der in der Gemeine innder Wüsten mit dem Engel war / der mit im redet auff dem Berg Sina vnd mit vnsern Vätern. Diser empfieng das lebendige Wort / vns zu geben.

Der er denne / som vaar i Menigheden / vdi Drøcken met Engelen som taledde met hannem paa Sina Berge oc met vore Fedre. Denne anammede det leffuendis ord at giffue oss.

39. Welchem nicht wolten gehorsam werden eure Väter / sondern stießen ihn von sich / vnd wandten sich vmb mit ihren Herzen gen Egypten.

Hvilcken eders Fedre vilde icke vere indige / men stotte hannem fra sig / men vende sig om met deris hertter til Egypten.

40. Vnd sprachen zu Aaron: Mache vns Götter / die für vns hingehen / denn wir wissen nicht / was disem Mosi / der vns auß dem Lande Egypten geführt hat / widerfahren ist.

De sagde til Aaron / Gör oss Guder / som kunde gaa saar off / Thi vi vide icke / huad denn Mose / som førde oss aff det Land Egypten / er vederfareet.

41. Vnd machten ein Kalb zu der Zeit / vnd opfferten dem Gözen opffer / vnd freueten sich der Werck ihrer Hände.

De de gjorde en Kalff paa den tid / oc offrede den Affgud offer / oc glædde sig i deris henders gerninger.

42. Aber Gott wandte sich / vnd gab sie dahin / daß sie dienen den des Himmels Heer / wie denn geschrieben stehet in dem Buch der Propheten: Habt ihr vom Hause Israel / die vierzig Jar in der Wüsten mir auch je Opffer vnd Vieh geopffert?

Men Gud vende sig / oc gaff dem der her / som de tiende Himmels hær / Som det oc staar screffuit i Propheternes bog. Haffne i aff Israels Duff oc nogen tid offeret mig Offer oc Queg / de syntue aar i drøcken?

37. Tento gest ten Moysi / kterhž řekl synom Izrahelskym / Proroka vám vzbudí Bůh / Bratři vášhch podo: bněho mně / gehož vy poslouchati budete.

Tenčíťest Mojšon Etery poswiedzial synom Izraelskim / Pro: roka wam wzbudzi Pan Bog wafsz bratcy waszy / takó mnie / iego szluchaycie.

38. Totof gest ten / kterhž byl mezy lidem na paussii / s Angelem / kterhž mluwíwal k němu na huore Synay / s Dstym nassym / kterhž wzał slo: wa žiwota / aby ge nam dal.

Tenčíťest Etery byl w zgro: mē dzeniū na pušczy z Amole / Eter: y z nim rozmawiał na gorze Synaj / y z oycy nassym / Eter: y przys: tal wyroci żywa aby ie nam po: dal.

39. Kterhž nechtěli poslouchati Dstowě nass: ale zawr: hli ge / a odwrátili se Erden žymu do Egypta.

Erterem nte chčeli byc poslu: šny oycow ienah / Ale odrzuckli y odwrátili seč s sws do Egyptu.

40. Klauce k Aronowi: Btiti nam Bohy / kterhž by sli před nami. Neb Moysišowi tomu / kterhž nás wywedl z E: gipta / newime co se přihodi: lo genu.

Mowiac do Arona / Wczy: nam Bogi Eterzyby sli przed nas mi abowiem Mojšowi onemu Etery nas wywedl z ziemi Egipt: skiej / nie wiemy co sie przydalo.

41. Vdělali w těch dnech Tele / a obětowali Dstěti Mo: dle / a wescili se w dišerukau swych.

Wczynili w onych czās tech cielca / a sprawowali ofiary bals wanowi / y Eterali sie w sprawach raš swoich.

42. V odwrátil se od nich Buh / a wydal ge aby slaužili Hwězdám Nebeskym / natož napsano gest w knihách Pro: rockhch: Vzdali gste dary neb Dstěti Dstětowali mně za kty: řideti Lec na paussii / lide Izrahelskě.

Tedy sie Bog odwrócił / k podal ie ná to aby slžyli zašhepom nie bteškim / takó napsano teš w Ešie: gách Pro: rockhch / Zažěšcie mi palo: ne y iue ofiary y ofiárováli ná pu: šczy przez czterdziest lat narodu: žie Izraelskě.

ד

43. אֵלֶּה שְׁקֵלֹתָיו מִשְׁכָּנָה
דְּמִלְכּוֹם וּפּוֹכְבָּהּ דְּאֵלֶּהָ
דְּרַבּוֹ דְּמִוִּיתָא דְּעִבְרֵתוֹ
דְּתַהוּוֹן סְגִידוֹ לְהִיוֹ
אֲשֵׁיכּוֹן לְהֵל מִן בָּבֶל:

*Erice nel tabernacolo di Moloch, e
la stella del vostro Iddio Remphan, Anzi
vostre hanete portate figure che voi faceste
per adorarle: pero io vi trasportarò da la
da Babilonia.*

44. הָאֵלֶּה מִשְׁכָּנָה דְּסִידוֹתָא
דְּאֵבְרָתָא דְּמִרְפָּא אִיתְּוִהִי
הוּא אִין מִן דְּפִקֵּד הוּ
דְּמִלְכּוֹם מוֹשֶׁה לְמַעַבְרָה
בְּדְמוֹתָא דְּהִיּוֹה:

*Il tabernacolo del testimonio fu co-
nostri padri nel deserto, come Iddio haue-
ua ordinato, parlando a Moise che lo fa-
cesse secondo la forma che gli haueua ve-
duta.*

45. וְלֵהָ לְהֵנָּה מִשְׁכָּנָה
אִין מִעֲלוֹ אֵלֶּהִי אֵבְרָתָא
עִם יֵשׁוּעַ לְאַרְצָא דְּיִהוּב
לְהִיוֹ אֵלֶּהָ וּדְרַתְנָה מִן
עַמְמָא דְּהִינוּ דְּשָׁרָה מִן
קְדַמְיָהוֹן יֵאֵתִיבֵל עַד מָא
לְיוֹמָהוֹ דְּדוֹד:

*Il quale ancora i nostri padri haue-
dolo riceuuto, l'introdussero con Iosue ne
la possessione de le Genti, lequali Iddio
fecce da la faccia de nostri padri infino a
i giorni di Dauid.*

46. הוּ דְּאֵשְׁפַח רַחֲמָא
קְדַמְיָהוֹ דְּאֵלֶּהָ וְשָׁרָה
דְּיֵשְׁפַח מִשְׁכָּנָה לְאֵלֶּהָ
דְּיֵצְקִיב:

*Il qual trouò gratia dinanzi a Dio, e
domandò di trouare un tabernacolo al
Iddio di Iacob.*

47. שְׁלִימֹן בִּין בְּנֵי
בִיתָא:

Poi Salomone gli edificò una casa.

48. וּמְרִימָא לֹא שָׁרָה
בְּעִבְדֵי אִידְנָא אִין דְּאֵמֵר
בְּנֵי:

*Ma l'Altissimo non habita ne i tempj
fatti à mano, como dice il Profeta.*

49. דְּשָׁמַיָּא בּוֹרְסִי וְאַרְצָא
בּוֹכְשָׁא תַּחֲרִיטִי רַגְלִי אִינוּ
בִּיתָא דְּתַבְנִין לִי אֵמֵר
מְרִימָא אִין אִינוּ אֵתְרָא
בְּנִיחָתִי:

*Il cielo è la mia sedia, e la terra è lo
scabello de miei piedi. Qual casa m'edifi-
carete voi, dice il Signore? o quale è il
luogo del mio riposo?*

ד

43. וְנִשְׁאַתְתֶּם אֶת־סִכּוֹת מַלְכְּכֶם
וְאֶת־כִּיּוֹן צִלְמֵיכֶם כּוֹכֵב
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְהִגְלִיתִי אֶתְכֶם
מִהַלְאָה לְדַמְשֶׁק:

*Antes truxistes el tabernaculo de Moloch, y
la estrella de vuestro dios Remphan, figuras que
vos hezistes para adorarlas; trasportarhosé pu-
es d'effecabo de Babilonia.*

44. אֵלֶּה מוֹעֵד הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ
בְּמִדְבָּר בְּאֲשֶׁר חָקַק הַמִּדְבָּר אֶל־
מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹתוֹ בְּתַבְנֵיתֶם אֲשֶׁר
הוּא מְרִימָה בְּהָר:

*Tuuieron nuestros padres el Tabernaculo
del testimonio en el desierto, como les ordenó
Dios, hablando a Moysen, que lo hiziesse segun
la forma que auia visto.*

45. אֲשֶׁר קָבְלוּהוּ אֲבוֹתֵינוּ
בְּיַבִּי אֶת־יֵשׁוּעַ בְּאַחֲזֹת
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישָׁם מִלְּפָנֶי
אֲבוֹתֵינוּ עַד־יְמֵי דָוִד:

*El qual recebido, metieron tambien nue-
stros padres con Iesus en la possession de las Gen-
tes que Dios echó de la presencia de nuestros pa-
dres, hasta los dias de Dauid.*

46. אֲשֶׁר מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה
וַיִּשְׁאַל לְמַצָּא מִשְׁכָּן לְאֵלֶּהִי
יַאֲקֹב:

*El qual halló gracia delante de Dios, y pidió
de hallar Tabernaculo al Dios de Iacob.*

47. וַיִּשְׁלֹמֶה בָּנָה בֵּית זָבֹל לָו:
Y Salomon le edificó Casa.

48. אֲבָל הָעֲלִיף אִינוּ שׁוֹכֵן
בְּהִיכָלִים הַמַּעֲשִׂי יְדֵי־אֲנָשִׁים
הֶפְתָּ כִּמּוֹ אֹמֵר הַנְּבִיא:

*Mas el altissimo no habita en templos he-
chos de mano, como el Profeta dize.*

49. הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ הֶדְם
רַגְלִי אִין וְהָ בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי
וְאִין־וְהָ מְקוֹם מְנוּחָתִי:

*El cielo es mi throno: y la tierra el estrado
de mis pies. Que casa me edificareys, dize el Sen-
nor? loqual es el lugar de mi reposo?*

ז.

43. Καὶ ἀνελάβετε τὸν σκηνώ-
ντ' ἐμολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τὸ θεοῦ
ῥεμφαν, τοὺς τύπους οὓς ἐ-
ποίησατε προσκυνοῦν αὐτοῖς, καὶ με-
ταρκομῶμαι ὑμᾶς ἐπὶ κείνην βαβυλῶ-
ν.

*Ains vous avez porté le tabernacle
de Moloch, & l'estoile de vostre Dieu
Remphan: lesquelles figures vous avez
faites pour les adorer: pource vous trans-
porterai-je outre Babylone,*

44. Ἡ σκηνὴ τῶ μαρτυρίου ἡ
ἐν τοῖς πατέρεσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρή-
μῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ
μοϋσῇ, ποιῆσαι κατὰ τὴν τύ-
πον ὃς ἐώρακεν.

*Le tabernacle du testimonage a es-
té avec nos Peres au desert, comme a-
uoit ordonné celui qui auoit dit à Moy-
se, qu'il le fist selon le patron qu'il auoit
veu.*

45. Ἡ καὶ εἰσήγαγον διὰ δεξιᾶς
μοϋσοῦ καὶ πατέρες ἡμῶν μετ' ἰησοῦ ἐν
τῇ κατὰ κράτος τῷ ἐθνεί, ὡς ἐξέωσεν
ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων
ἡμῶν, ἕως τῆς ἡμετέρας δαυίδ.

*Lequel tabernacle aussi nos Peres
recurent, & y amenèrent avec Iosue au
pais qui estoit passé par les Nations,
que Dieu a deiettes de deuant nos Pe-
res, iusques aux iours de Dauid.*

46. Ὁς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ, καὶ ᾤκησεν εὖρε σκηνώ-
μα τῷ θεῷ Ἰακώβ.

*Lequel trouua grace deuant Dieu,
& demanda qu'il trouuast vn taberna-
cle au dieu de Iacob.*

47. Σολομὼν δὲ ἀναδόμησεν αὐ-
τῷ οἶκον.

Et Salomon lui edifica vne maison.

48. Ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψους ἐν χει-
ρὶ ἀνθρώπων καὶ οὐκ ἐν χει-
ρὶ τοῦ θεοῦ, καθὼς ὁ
προφήτης λέγει.

*Mais le Souuerain n'habite point
és temples faits de main, comme le Pro-
phete dit.*

49. Ὁ οὐρανὸς μοι θρόνος, καὶ ἡ
γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον
οἶκον οἰκοδομήσετε μοι; λέγει κύρι-
ος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν.

*Le ciel est mon throne, & la terre est
le marche-pied de mes pieds: quelle mai-
son me bastirez-vous? dit le Seigneur:
ou quel est le lieu de mon repos?*

43. Et suscepistis tabernaculum Moloch, & lydus Dei vestri Remphan, figuras quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

Und he tooke by the tabernacle of Moloch / and the starre of your God Remphan / figures / which he made to worshipp hem: therefore I will carie you away beyonde Babylon.

44. Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit Deus, loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam quam viderat.

Our fathers had y tabernacle of witness in the wilderness / as he had appointed / speaking unto Moyses / that he should make it according to the vision that he had seene.

45. Quod & induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David.

Which tabernacle also our fathers receyued / & brought in whith Iesus into the possession of the Gentiles / which God drave out before our fathers / unto the dayes of David.

46. Qui invenit gratiam ante Deum, & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Jacob.

Who found favour before God / and desired that he might finde a tabernacle for the God of Jacob.

47. Salomon autem ædificavit illi domum.

But Solomon buile him an house.

48. Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit.

Howbeit the most High dwelleth / not in temples made with handes / as saith the Prophet.

49. Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum, Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est?

Heaven is my throne / & earth is my footstool: what house will ye build for mee / saith the Lorde? or what place is it that I should rest in?

43. Und ihr namet die Hütten Moloch an / vnd das Gestirn euers Gottes Remphan / die Bilde die ihr gemacht hattet / sie anzubeten. Vnd ich wil euch wegwerffen jenseit Babylonien.

Dei anammede Molochs bolig oc Remphans eders Guds stierne / de Billeden som i haffue giort / at tilbede dem. De ieg vil kaste eder bort paa hynside Babylonien.

44. Es hatten unsere Väter die Hütten des Zeugniß in der Wüsten / wie er ihnen daß verordnet hatte / da er zu Mose redte / daß er sie machen solt nach dem Furbilde / das er gesehen hatte.

Vore Fedre haffde Bidnisbyrdens Tabernackel i Ørten / som hand haffde bestiet dem det / der hand talede til Mose / At hand skulde gøre det efter den lignelse / som hand haffde seet.

45. Welche unser Väter auch annahmen / vnd brachten sie mit Josua inn das Land / daß die Heiden innen hatten / welche Gott außstieß für dem Angesichte unserer Väter. Bis zur zeit David.

Huileket vore Fedre oc anammede / oc førde det med Josua i landet / som Hedningene haffde inde / huileket Gud vdførte / saar vore Fedres Ansiet. Indtil Davids tid.

46. Der fand Gnade bey Gott / vnd bat / daß er eine Hütten finden möcht dem Gott Jacob.

Hand fand naade hos Gud / oc bad / at hand maatte finde et Tabernackel til Jacobs Gud.

47. Salomon aber bauet ihm ein Haus.

De Salomon bygde han hem et Hus.

48. Aber der Allerhöchste wohnet nicht im Tempeln / die mit Händen gemacht sind / wie der Prophet spricht:

Men den Allershøieste boer icke i Temple / som ere giorte med hender / Som Propheten siger.

49. Der Himmel ist mein Stuhl / vnd die Erde meiner Füße Schemel. Was wolt ihr mir denn für ein Haus bauen? Spricht der HERR. Oder welches ist die Stätte meiner ruhe?

Himmelen er min Stool / oc Jorden min Fode / stammel. Hvad ville i da bygge mig saar i Hus? siger HERREN. Eller huileken er min huilis Sted?

43. V přináli gste Stánek Modly Moloch / a hvězdu Boha wášeho Remfan / a podobnostwíj která gste zdelali sobě / abyštie se gim klaněli. V přestěhugi wás do Babilona.

Owšeměštie nosili namot Molochow / gwiazde Boga wášeho Remfan / ktereštie křihaly czynili abyštie se klaněli / A přestěhož wás přestěho se do Babilonu.

44. Stánek svědeckwíj byl s Dčen nashimi na Paussie / nakož byl gim zpuosobil Duoh mluwet Moysesow / aby gen wdelal wedle zpuosobu / kterýž byl widel.

Ukamtot svědeckwíj mietie přodkowne nashy nř pusezy / iako byl rozradil ten ktery powiedzil Moysesow / aby gi wczynil wedle křihaly ktery widjal.

45. Kterýžto y přinesli / přislawisse gen Dicowě nashy s Joze kopanowanij Boha / nuow / kterýžto wyhnal Duoh před twářij Dicow nashych / až do dnuow Dawida.

Ktery wjiawšy wntest přodkowne nashy s Jozem / wchodzac w ošadlosac pogánow / ktere Bog wygnal před ocy nashymi / až do czasy Dawidowych.

46. Kterýž nalezl milo v Boha / a prošl aby nalezl Stánek Bohu Jakobowu.

Ktery byl w lasce v Boga / y prošl aby znalazl přypytet Bogu Jakobowemu.

47. Esalomaun pak wdelal gemu dům.

A Salomon zbudował iemu dom.

48. Ale nanyssšy nebydij w domich rukau wdelanych / nakož Prorok dij:

Ale on nanyssšy nie miešsta w koscielech reka wczynionych / iako prorok powieda.

49. Nebe gest Stolice má / a Země podnož noh mých. V který mi tehon Duom wdelátes prawij Pan. Nebo ktere gest miješto odpocěhwanij mého?

Niebo testet šholic moki / a ziemia podnož nog moich: Což mi žadom zbudniec / mowi Pan / abo ktere test miješce / odpoczyntie mamego?

50 לֹא הָא אֵינָא דִּילִי
עֲבַדְתָּ הִלִּין כְּלִהִין :

La mia mano non ha ella fatto tutte queste cose?

51 אִו קִשְׁיִי קִדְלָא וְדִלָא
גִּזְרִין בְּלִבְהוֹן
וּבְמִשְׁמַעֲתָהוֹן אֲנִתוֹן בְּכָל־
וְבוֹ לִנְקָבָל רוּחָא דְקוֹדֶשָׁא
קִימִין אֲנִתוֹן אִין אֲבִהִיכּוֹן
אַף אֲנִתוֹן :

Gente di dura ceruice, e incircuncisi di cuore e d'orecchie, voi resistete sempre a lo Spirito santo: come hanno fatto i padri vostri, così fate voi.

52 לֹאִינָא גִיר מִן נְבִיא
דְלָא רַדְבוּ וְקִטְלוּ אֶ
אֲבִהִיכּוֹן לֹאִילִין דְקִדְמוֹ
בְּדָקוּ עַל־מַתִּיתָהּ ד
דְנִדִיקָא הִוּוּ דְאֲנִתוֹן א
אֲשִׁלְמִתוֹן וְקִטְלִיתוֹן גִּיהִי :

Qual de Profeti non hanno perseguitato i vostri padri? & hanno ancor occisi quelli che predicauano la Venuta del Giusto, di cui hora voi sete stati traditori & occiditori.

53 וְקִבְלִיתוֹן גְּמוּסָא בִּיד
פּוֹקֶדְנָא דְמַלְאכָא וְלָא
נִטְרִיתוֹן גִּיהִי :

Iquali hauete riceuuta la Legge per disposition de gli Angeli, e non l'hauete osservata.

54 וְכַד שְׁמַעוּ הִלִּין
אֲחִמְלִין חֲמוּתָא דְנִבְשָׁהוֹן
וּמְחַרְקִין הִוּוּ שְׁנִיָּהוֹן
עַל־הִי :

Essi uedendo queste cose, si rodeuano ne i lor cuori, e stringeuano i denti contra lui.

55 וְהִוּוּ כַד מִלָּא הִוּוּ
הִימְנוּתָא וְרוּחָא דְקוֹדֶשָׁא
חַד בְּשִׁמְיָא וְחַד
תְּשִׁבּוּחִיתָהּ דְאֵלֵהֶּן
וְלִישׁוּעָא פֶּרֶק קָאֵם מִן
יְמִינָא דְאֵלֵהֶּן :

Ma egli essendo pieno di Spirito santo, riguardò fisamente al cielo, e uide la gloria di Dio, e Iesus che staua à la destra di Dio.

56 וְאָמַר הָא חֲוָא אֲנָא
שְׁמִינָא כַד פְּתִיתִין וְלִפְתָּהּ
דְאֵנְשָׁא כַד קָאֵם מִן
יְמִינָא דְאֵלֵהֶּן :

E disse, Ecco, io veggio i cieli aperti, e il Figliuol de l'huomo stare à la destra di Dio.

50 אֶת־כָּל־אֵלֶּה יְדִי עָשָׂתִּיהֶּן :

No hizo mi mano todas estas cosas.

51 עִם קִשָּׁה עֲרַב עַרְלִי לִבִּי
וְעַרְלִי אֲזִנִּים אֲתָם תָּמִיד מְרִיחָם
אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּכֶם בְּאֲבוֹתֵיכֶם :

Duros de ceruiz, y incircuncisos de coracon y de oydos: vosotros resistis siempre al Espiritu Sancto; como vuestros padres, anfi tambien vosotros.

52 אֶת־מִי מִנְבִיאִים לֹא קִדְמוֹ
אֲבוֹתֵיכֶם וַיַּהַרְגוּ אֹתָם אֲשֶׁר
גָּבִהוּ עַל־בֹּא הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲשֶׁר
אֲתָם מִסְרִתָם וַהֲרִגְתָם :

Aqual de los Prophetas no perseguieron vuestros padres? y mataron a los que denunciaron antes la venida del justo, del qual vosotros aora auceys sido entregadores, y matadores.

53 אֲשֶׁר קִבְלִיתָם אֶת־הַחֹרֶה
בְּמַאֲמַר הַמַּלְאכִים וְלֹא נִצַּרְתָם :

Que recebistes la ley por disposition de Angeles: y no la guardastes.

54 וּבְשִׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה גָּשׁוּר
בְּלִבְוִתָם וַחֲרָקוּ עַל־יְשׁוּעָא :

Y oyendo estas cosas regannauan de sus coracones. y cruxian los dientes contra el.

55 וַיְהִי וְהָיָה מִלָּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וַיָּבִיט אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֵּדָא אֶת־
כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאֶת־יְשׁוּעָא עוֹמֵד
אֶל־יְמִין הַהוּא :

Mas el estando lleno de Espiritu Sancto, puestos los ojos en el cielo, vido la gloria de Dios: y a Iesus que estaua à las diestras de Dios.

56 וַיֹּאמֶר הִנֵּה רוּחָא אֲנִי אֶת־
הַשָּׁמַיִם גִּפְתִּיחִים וְאֶת־בֶּן־
הָאָדָם עוֹמֵד לְיְמִין הַהוּא :

Y dize, Heaqui, veo los cielos abiertos: y al Hijo del hombre que esta à las diestras de Dios.

50.

οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα;

Ma main n'a-elle pas fait toutes ces choses?

51. Σκληροτεράχηλοι ἔ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ πῆς ὠσίν, ὑμεῖς αἰ τῷ πνεύματι τῷ ὁρίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν ἔ ὑμεῖς.

Gens de col roide, & incircuncis de cœur & de oreilles, vous-vous abeurtez tousiours contre le Saint Esprit: comme vos peres ont fait, aussi faites vous.

52. Τίνα ἦν παρρησίᾳ οὐκ ἐδίδαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προφητάς γελάοντας περὶ τοῦ ἐλθούσης τοῦ δικαίου, οὗ οὗν ὑμεῖς περὶδοῦν καὶ φονεῖς γεγνησθε.

Lequel des Prophetes n'ont persecuté vos peres? ils ont mesme tué ceux la qui ont predit l'aduenement du Iuste, duquel maintenant vous auez esté traitres & meurtriers.

53. Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς ἀγαθὰς ἀγγελῶν, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

Vous qui auez receu la Loy par la disposition des Anges, & ne l'auiez gardée.

54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπίεστο τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐβρυχοιτοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.

Eux oyans ces choses, creuoyent en leurs cœurs, & grinçoient les dents contre lui.

55. Ὑπάρχων ὁ πλῆρης πνεύματος ἁγίου, ἀνίψας εἰς τὸν ἕρανόν, εἶδεν δόξαν Θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ.

Mais lui estant plein du Saint Esprit, ayant les yeux fitches vers le ciel, vid la gloire de Dieu, & Iesus estant à la dextre de Dieu.

56. Καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς ἕρανούς ἀνοίγμεθους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ.

Et dit, Voici ie voy les cieux ouuerts, & le Fils de l'homme estant à la dextre de Dieu.

50. Nonne manus mea fecit hæc omnia.

Had not mine hand made all these things?

51. Dura cervice & incircuncisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri & vos.

Ye stiffnecked & of uncircumcised heart & ears: ye have always resisted the holy Ghost: as your fathers did, so do you.

52. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuuntiabant de adventu Iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis.

Which of the Prophets have not your fathers persecuted? & they have slain them: which shewed before of the coming of that Just, of whom ye are now the betrayers and murderers.

53. Qui accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis.

Which have received the Law by the ordinance of Angels, & have not kept it.

54. Audientes autem hæc discabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.

But when they heard these things, their hearts brast for anger, & they gnashed at him with their teeth.

55. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei.

But he being full of the holy Ghost, looked stedfastly into heaven, and saw the glory of God, and Jesus standing at the right hand of God.

56. Et ait, Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.

And said, Behold, I see the heavens open, & the Son of man standing at right hand of God.

50. Hat nicht meine Hand das alles gemacht?

Haffuer iche min Haand gjort det alsammen?

51. Ir halßstarrigen vnd vnbeschnittenen an herzen vnd ohren, ihr widerstretet allezeit dem heiligen Geist, wie eure Väter, also auch ihr.

I Haarnackede oc womstaarne i hierte oc Derr i modstaar altid den hellig Aand, som eders Fedre/saa oc saa i.

52. Welchen Propheten haben eure Väter nicht verfolget, vnd sie getödet, die da zuvor verkündigten die zukunfft dises Gerechten, welches ihr nun Verräther vnd Mörder worden seht.

Hvilcken Prophete forfulde iche eders Fedre? De de thieffloge dem, som før fortvndede denne Retferdigis til kommelse, hues Forrædere oc Mordere i ere nu blesne.

53. Ihr habt das Gesetz empfangen durch der Engel geschefte, vnd habts nicht gehalten.

I anammede Löwen, ved Englenis bestickelse, De hulde hende iche.

54. Da sie solches höreten, giengs ihnen durchs Herz, vnd bissen die Zähne zusammen über ihn.

Der de det hørde, da gik det dem igennem hietet, oc de bede tenderne til sammen offuer hannem.

55. Als er aber voll heiliges Geistes war, sahe er auff gen Himmel, vnd sahe die Herrlichkeit Gottes, vnd Iesum stehen zur Rechten Gottes.

Men som hand vaar fuld aff den hellig Aand/saa hand op i Himmelen, oc saa Guds herlighed, oc Iesum staa hof Guds høyre Haand.

56. Vnd sprach: Sihe, ich sehe den Himmel offen, vnd des Menschen Son zur Rechten Gottes stehen.

De sagde, See, iea seer Himlene obne, oc Men nistens Son staa hof Guds høyre haand.

50. Vssat gest ruka mā to to wssedno vñilla.

Šali tešā motā tego wšytke, go nie vczynila.

51. Twrdz sšge/a neobřezanšch sřdch a vřřu/wy gřte se wzdnyčny Duchu Swatěmu protiwilli/hatž Dtcowě wassu/tež y wy

Ludzie twārdego kārku/y nie obrzezānego sercā y vřřu/wy sie zāwřdy zāstāwmiēcie Duchowi šwieremu: iāko oycowie wāřy tādž e thēz y wy.

52. Kterěmu gřau se z Prořokū Dtcowě wassu ne protiwilli? Zmordowali ty/kterějž gřau před zvěřtomali přijchod Sprawedliwěho tohoto/gehořto wy mnij zādžy a wřāždlniřch gřie byli.

Kterego z Prořokānie przez śādomali oycowie wāřy? Pomordowali oni kthorzy opowiedāli przyšcie onego Sprawedliwego/kteregoście wy theraž byli zdraycāmi y morderzmi.

53. Kterijž gřte wřali Zākon zřijeniym Angelšym/a neosřrijhali gřte ho.

Ktorzyście wřili zākon przez rozřadzenie Anielřkie/ā nie zāchowāliście go.

54. Těhdy slyřřee toto/diw je nezerhali w sřdchch sřwřch/ā sřřrijpeli zuby na něho.

To oni slyřřac/prāwie sie pusřali w sercāch sřwřch/y sřřrijpeli nā zebami.

55. A on Gřtēpān pln gřa Duch Swatěho/wyřlēdw do Nebe/vyřel Slāwu Bořij/a Gěřijisse an sřogij nā Prawicy Bořij.

A tāk on bedac pelen Duchā šwieretego/pātrzac pilnie w niebo oczymā sřwennu/vyřal chwale Bořa/y Iezusa stotācego nā prāwicy Bořey.

56. Wyřekl: Hle widijm Nebe sřa otwřenā/a Syna clowěsā an sřogij po Prawicy Bořij.

Ořho widze niebā otwōrzone/ā Synā cřłowieczego stotācego nā prāwicy Bořey.

57. וַתִּקְצוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּשְׁמְעוּ אִתְּ-אֲוִיָּהֶם וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו יַחְדָּיו:

Allora essi gridando ad alta voce, si chiusero l'orecchie, e tutti d'un animo gli andarono impetuosamente addosso.

58. וַאֲחָדוֹ אֶפְקוּהוּ לְבָר מִן מְדִינָתָא וּרְגָמִין הָיוּ לָהּ וְאֵילִין דְּסִסְהוּ עָלוּהִי סָמוּ נִחְתִּיהוּ לִנְרָגָלוּהִי דְּעַלְיָמָא חַד דְּמִתְקַרְנָא שְׁמֵהּ:

Esceciatolo fuor de la città, lo lapidauano, e i testimoni posero le lor geste a piedi d'un giuvene chiamato Saulo.

59. וּרְגָמִין הָיוּ לָהּ לְאֶסְטִפָּנוֹס בֶּר מִצֵּל וַאֲמַר מֵרוּ יִשׁוּעַ קָבֵל רוּחִי:

Elapidaron Stefano che inuocaua, e diceua, Signor Iesù, riceui lo spirito mio.

60. וַכְּדָם בּוֹרְכָא קָצָא בְּקוֹל גָּדוֹל וַאֲמַר מֵרוּ לֹא תִקִּים לְהוֹן דְּכָא חֲטִיטָא וַכְּדָא חַד אֲמַר שְׂבֵב:

Et inginocchiato si, gridò ad alta voce, Signore, non imputar loro questo peccato: e detto questo, s'addormì.

1. וַשָּׂאוֹל הָיָה מְאֹלָה אֲשֶׁר יָאָתוּ בְּמוֹתוֹ וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא דָסוֹר מִתְעַה וּרְדוּפָה גְדוֹלָה עַל הַקְהֵלָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם כִּי כָלָם גְּפוּצוּ אֶל-אֶרֶץ יְהוּדָה וְשׁוֹמְרוֹן בְּלִבָּד הַתְּלַמִּידִים:

Hor Saulo era consentiente a la sua morte: & in quel giorno fu fatta vna gran persecucion contra la Chiesa che era in Ierusalem: onde furon tutti dispersi per le regioni de la Giudea e de la Samaria, fuor che gli Apostoli.

2. וַקִּפְסוּ קְבָרוּהִי לְאֶסְטִפָּנוֹס גְּבֵרָא מְהִימָנָא וַאֲתַמְבְּלוּ עָלוּהִי רִנְרֵבָאִית:

Et alcuni huomini pii portarono Stefano per sepolirlo, e fecer gran pianto sopra esso.

57. וַיִּצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּשְׁמְעוּ אִתְּ-אֲוִיָּהֶם וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו יַחְדָּיו:

Entonces ellos dando grandes bozes, taparon sus orejas: y arremetieron vnanimos cōtra el.

58. וַיִּשְׁלִיכוּהוּ אֶל-מַחוּץ לְעִיר וַיִּרְגְּמוּהוּ וְהָעִידִים שְׁמוּ אֶת-בְּגָדֵיהֶם אֶל-רֶגְלֵי-הַבַּחֲוָר הַגָּקְרָא שְׁאוֹל:

Y echandolo fuera de la Ciudad apedreauan lo: y los testigos pusieron sus vestidos a los pies de vn mancebo que se llamaua Saulo.

59. וַיִּרְגְּמוּ אֶת כְּסָטְפָנוֹס הַמִּצֵּל לְאִמְרוֹ אֲדֹנָי יִשׁוּעַ קָבֵל אֶת-רוּחִי:

Y apedrearon a esteuan, inuocando el, y diciendo, Sennor Iesus recibe mi Espiritu.

60. וַיִּכְרַע אֶת-בְּרַכְיָו וַיִּקְרָא בְּאֲזִיָּתָם קוֹל גָּדוֹל לְאִמְרוֹ אֲדֹנָי אֶל-תִּקֵּם לָהֶם אֶת-חֲטִטָּהּ הַזֹּאת וּבְאִשֶׁר אֲמַר וְאֵת וַיִּשָּׁן:

Y puesto de rodillas, clamó a gran boz, Sennor, no les pongas este peccado, y auiendo dicho esto, durmió en el Sennor.

1. וַשָּׂאוֹל הָיָה מְאֹלָה אֲשֶׁר יָאָתוּ בְּמוֹתוֹ וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא דָסוֹר מִתְעַה וּרְדוּפָה גְדוֹלָה עַל הַקְהֵלָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם כִּי כָלָם גְּפוּצוּ אֶל-אֶרֶץ יְהוּדָה וְשׁוֹמְרוֹן בְּלִבָּד הַתְּלַמִּידִים:

Y Saulo confencia en su muerte, Y en aquel dia fué hecha vna grande persecucion en la Iglesia que estaua en Ierusalem y todos fueron esparzidos por las tierras de Iudea y de Samaria saluo los Apostoles.

2. וַיִּסְבְּלוּהוּ אֲנָשֵׁי-יְרֵמָא אֶלְהִים וַיַּעֲשׂוּ לֹו אֵבֶל וַיִּסְפְּדוּ מִסְפַּד גְּדוֹל וַכְּבֵד מְאֹד:

Y curaron de Esteuan algunos varones pios, y hizieron gran llanto sobre el.

57. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, σιέγοντες τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ ὁρμήσαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτὸν.

Adonc s'escrierent-ils à haute voix, & estoüperent leurs oreilles, & tous d'un accord se rueterent contre lui.

58. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τὸ πλῆθος ἐλθόντων, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθηκον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ τοῦ καλονομένου σαῦλου.

Et l'ayans iette hors de la ville, ils le lapidoient: & les telmoins mirent leurs vestemens aux pieds d'un ieune homme nommé Saul.

59. Καὶ ἐλθόντων τὸν σίφαινον, ὁπικαλούμενον καὶ λίζοιτα, κύεμα ἰησοῦ, δέχαι τὸ πνεῦμά μου.

Et lapidoient Estienne inuocant & disant, Seigneur Iesus reçois mon esprit.

60. Θὴς δὲ τὸ γόατα, ἐκράξε φωνῇ μεγάλῃ, κύεμα, μὴ εἰσῆς ἀετὶς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ εὖτ' ὥσως ἐκοιμήθη.

Puis s'estant mis à genoux, il s'escria à haute voix, disant, Seigneur ne leur impute point ce peché. Et quand il eut dit cela, il s'endormit.

Κ Ε Φ Α Λ Η'.

Σαῦλ ὁ δὲ ὑποσώδους τῇ ἀναίρει αὐτοῦ, ἰγύρεται δὲ ἐν οὐκείῃ τῇ ἡμέρᾳ διαγμὸς μέγας ὅτι τὸ ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱερουσαλὴμοις, πάντες τε διεσπάρησαν καὶ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαρματίας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

Or estoit Saul consentant à la mort d'icelui: & en ce temps-la fut faite grande persecucion à l'encontre de l'Eglise qui estoit en Ierusalem: dont tous furent espars par les quartiers de Iudee & de Samarie, hormis les Apostres.

2. Σωσφόμισαν δὲ τὸν σίφαινον ἄνδρες δὺλαβῆς, καὶ ἐποίησαν το κατὰ μέγαν ἐπ' αὐτοῦ.

Et quelques hommes craignans Dieu, emporterent Estienne pour l'enseuelir, & menerent grand dueil sur lui.

57. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

Then they gaue a shoute with a loude voyce / and stopped their eares / and ran vpon him all at once.

58. Et efficientes eum extra civitatem, lapidabant. & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus.

And cast him out of the citie / and stoned him: and the witnesses layd downe their clothes at a yong mans feete / named Saul.

59. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Iesu, suscipe Spiritum meum.

And then stoned Steuen / who called on God: and said / Lord Iesus / receive my spirit.

60. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit.

And he kneeled downe / and cryed with a loude voyce / Lorde / laye not this sinne to their charge. And when hee had thus spoken / he slept.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos.

And Saul consented to his death / & at that tyme / there was a great persecution against the Church which was at Ierusalem / and they were all scatterd abroad through the regions of Iudea and of Samaria / except the Apostles.

2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.

Then certaine men fearing God / carryed Steuen among them / to be buried / & made great lamentation for him.

57. Sie schryen aber laut / vnd hielten ihre ohren zu / vnd stürmeten einmütiglich zu ihm ein.

Da robte de hant / oc hulde deris gern til / oc stornede endrectelike ind paa hannem.

58. Stiessen ihn zur Stadt hinaus / vnd steinigten in. Vnd die zeugen legten ab ire Kleider / zu den füßen eines Jünglings / der hieß Saulus.

Storte hannem vd aff Staden / oc stenede hannem. Oc de som vidnede / lagde deris Klæder ned / hofen vng Mandes Joder / som hed Saulus.

59. Vnd steinigten Stephanum / der anrieff / vnd sprach: HERR Jesu / nimb meinen Geist auff.

Oc de stenede Stephanum / hand paa kalledet / oc sagde HERRE Ihesu / anamme min Aand.

60. Er kniet aber nider / vnd schrien laut: HERR behalt ihnen diese sünde nicht. Vnd als er das gesagt / entschieff er.

Men hand fald ned paa knæ oc robte hant / HERRE / tilregne dem icke denne Synd. Oc som hand det sagde / soff hand hen.

Saulus aber hatte wolgefallen an seinem tode. Es erhob sich aber zu der zeit eine grosse verfolgung über die Gemeinde zu Jerusalem / vnd sie zerstreueten sich alle in die Länder Judea vnd Samaria / ohn die Apostel.

Men Saulus haffde behaglighed i hans Død. Oc der begynte paa den tid en forfølgelse offuer Menigheden i Jerusalem / oc de afspreddis alle i Iudee oc Samarie Land / vden Apostlerne.

2. Es beschicketen aber Stephanum Gottsförchtige Männer / vnd hielten eine grosse klage über ihn.

Oc Gudfrættige Mænd besørgede Stephanum / oc hulde it stort Klagemaal offuer hannem.

57. Aoni zwolawsse hlasem welikym / zacpali vssy swē a obořili se gednomyslnē na něho.

Tedy oni křyzněli glosēm wleikim / a zatuli sobie vssy / y rzusili se nan tedno stāynie.

58. A wywedssē gen wen z Města / kamenowali ho: A swēdkowē složili raucha swā wedle noh Mladence / kterhž staul Sfauel.

A wirzucimssy go z mēsta kāmēnowali / a swēdkowie slladli plāseze swe v nog młodzienich kō rego zwan o Saul.

59. Tedy kāmēnowali Sstēpāna wyhwaglich ho Bogā / a rkauchho: Pane Gejstj ssy / přijmi dussy mau.

Wkāmēnowali tedy Sstēfana nā / gdy sie modlił y mowil / Pānie Jezū przijmi ducha moiego.

60. Apoklewna kolena / zwolal hlasem welikym / rka: Pāne / nepostawūg gim toho za hřijch. A tdy to powēdēl / vstul w Pānu.

A kłēkawszy nā kolānā / zwolal glosēm wielkim / Pānie mie przycey rayim rego grzechu / A gdy to wymowil / zasnal.

S Sfauel pak takē byl swōlilf smrti geho. Y stālo se w ten den welikē protiwenstij w Chrtwi / kterāž byla w Geruzalemě / a wsswētni se rozprchli po kragināch Jūdskych a Samarjskych / kromě Apostolow.

Tedy Saul zezwatal nā tego emierc. A onego z cžāsu wsszeslo sie wielkie przesławowanie przeciw kōściołowi Chrtory byl w Jeruzalem / y wssysey rozprošyli sie po kragināch Jūdskich y Samarskych / opocz Apostolow.

2. Y pochowali Sstēpāna mužij Bohabognij / a včinili plāc weliký nad nim.

Wyniesli tedy spolu Sstēfana ludjie bogoboyni / a ve inli nad nim wielkie narzekā me.

ח

3 וְשָׁאוּל בִּזְקָק אֶת־הַקְּהָלָה
הַזֶּה לְבֵיתָהּ לְבֵיתָהּ חֵטֶה וּמִשְׁכָּר
אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לְהַסְגִּיר בַּמַּטְרָה;
הוּא לְבֵית אֲסִירָה;

E Saulo scompigliava la Chiesa, entrando per tutte le case: e traendone gli huomini e le donne, gli metteua in prigione.

4 וְהָיוּ דֹּאֲתַפְדְּרוּ
מִתְכַּבְּדִין הוּוּ וּמִכְרִיוֹן
מִלְתָּא דֵאלֵהָ;

Quelli dunque che erano dispersi sc' andauano attorno, annuntiendo la parola di Dio.

5 בִּילִיפּוֹס דִּין נָתַת לָהּ
לְמַדִּינָתָא דְשַׁמְרִיָּא וּמִכְרִיוֹן
הוּא עַל מִשְׁיָחָה;

E Filippo essendo arrivato in Sma città di Samaria, predicaua loro Christo.

6 וּפַד שְׁמַצִּין הוּוּ מִלְתָּה
בְּנִינָשָׁא דְתַמּוֹן צִיתִין הוּוּ
לָהּ וּמִתְכַּפְּסִין הוּוּ לְכָל
דְּאֵמַר הַנִּינִי דְחִנּוֹן הוּוּ
אֲתִיבָתָה דְעֵבֶד הַנִּינִי;

E le turbe stauano d' un medesimo animo attente a le cose che si diceuano da Filippo, v'dendo e v'edendo i segni ch' egli faceua.

7 סַגְיָא צִיר דֵאלֵהוּ הִינִי
לְהוֹן דְּנָחַת טַנְפָתָא קִצִּין
הוּוּ בְּקָלָא דְמָא וְנִפְקִין
הִינִי מִנְהוֹן וְאֲתִיבָתָה מִ
מִשְׁרָא וּמִחֲגָרָה אֲתִיבָתָה;

Imperocche li spiriti immondi s'ciuuano da molti che n' haueuano, gridando ad alta voce: e molti paralytici e stropiati furon guariti.

8 וְחִדְוִתָּא דְבִתָּא הִינִי
הִנֵּה בְּהִי מְדִינָתָא;

Onde in quella città si fece grande allegrezza.

9 אִית הוּא דִּין תַּמּוֹן גְּבֵרָה
חַד דְּשִׁמְיָה סִימּוֹן דְּעַמִּיר
הוּא לָהּ בְּהַּ בְּמִדִּינָתָהּ
זְבִנָּה סִגְיָא וְנִפְקִין דְּשִׁוְהִי
מִתְעַצָּה הוּא לְעַמִּיר
דְּשִׁמְרִיָּא פַד מִוְרֵב הוּא
נִפְשִׁה נִאֲמַר דֵאלֵהָ אֲנָה
רַבִּי;

Et erai un certo huomo nominato, Simon, che per auanti esercitaua in quella città l'arte magica, e rendeva attenta la gente di Samaria, dicendo se essere un certo grande huomo.

ח

3 וְשָׁאוּל בִּזְקָק אֶת־הַקְּהָלָה
הַזֶּה לְבֵיתָהּ לְבֵיתָהּ חֵטֶה וּמִשְׁכָּר
אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לְהַסְגִּיר בַּמַּטְרָה;

Entonces Saulo assolaua la Iglesia entrando por las casas: y trayendo varones y mugeres, entregaualos en la carcel.

4 וְהָיוּ פְּזִידִים בְּעֵבְרָם בְּשִׁרְוֹ אֶת־
הַדְּבָר;

Mas los que eran esparzidos, passauan por la tierra annunciando la palabra del Euangelio.

5 וּבִילִיפּוֹס פִּרְדִּיתָּו אֶל־עִיר
שׁוּמְרוֹן קָרָא לָהֶם אֶת־הַמִּשְׁיָחָה;

Entonces Philippe decendiendo a la ciudad de Samaria, predicauales el Christo.

6 וַיִּקְשִׁיבוּ הַמּוֹנִים יַחְדָּו לְאִשְׁר
מִדְּבָרִים מִן בִּילִיפּוֹס בְּשִׁמְעָם
וּבְדִנְאוֹתָם אֶת־הָאֲוִתוֹת אִשְׁר
עָשָׂה;

Y las compannas escuchauan attentamente vnanimemente las cosas que dezia Philippe, oyendo y viendo las fennales que hazia.

7 וְרַבִּים אִשְׁר הִינִי לָהֶם רִחוֹת
טַנְפָתָה צִעֲקָה בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֵּצְאוּ
וְנָשִׁלִי אֲבָרִים וְחִזְלִים רַבִּים
נִרְפְּאוּ;

Porque muchos espiritus immundos salian de los que los tenian, dando grandes bozes: y muchos paralyticos, y coxos eran sanados:

8 וְהִינֵה שְׂמִיחָה גְּדוֹלָה בְּעִיר הַהִיא;

Antique auia gran gozo en aquella ciudad.

9 וְאִישׁ אֶחָד וְשִׁמּוֹן שְׁמֵעוֹן
הַשֹּׂכֵן בְּעִיר הַהִיא עֵת רַבָּה
וּמַהֲגָה הוּא וַיַּחֲזֵק אֶת עַם
שׁוּמְרוֹן לֵאמֹר עַל־נִפְשִׁי כִי
גְּדוֹל הוּא;

Entonces auia yn varon llamado Simon, el qual auia sido antes Magico en aquella ciudad, y auia engannado la gente de Samaria diziendose ser algun grande.

ה'.

3. Σαῦλος ἦ ἐλυμμένον ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ τοὺς οἴκους διαπορευόμενος, σύρειν τὰς ἀνδρας καὶ γυναῖκας παρέδιδε εἰς φυλακὴν.

Mais Saul rauageoit l'Eglise, entrant par routes les maisons: & trainant par force hommes & femmes les mettoit en prison.

4. Οἱ μὲν οὖν διασπαρμένους δι᾿ ἅλης διαγγελλίζοντες τὸν λόγον.

Ceux donc qui furent espars alloient ça & là annonçans la parole de Dieu.

5. Φίλιππος δὲ καταβὰν εἰς πόλιν τῆς συμαρίας, ἐκήρυσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν.

Et Philippe estant descendu en vne ville de Samarie, leur prescha Christ.

6. Προσέειχον γὰρ οἱ ἐχλοὶ πῖς λεγόμενοι Ἰακώβ & Φίλιππος ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ καὶ βλέποντες σημεῖα & τέρατα.

Et les troupes estoient attentives d'un accord à ce que Philippe disoit, oyans & voyans les signes qu'il faisoit.

7. Πολλοὶ γάρ τινες ἦσαν πνεύματα ἐκαθάρτα, βεῶντα Φανή μεγάλη ἐξέρχοντο πάλαι δὲ ὡς ἐλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.

Car les esprits immondes en criant a haute voix sortoyēt hors de plusieurs qui en estoient detenus, & beaucoup de percus & de boiteux furent gueris.

8. Καὶ ἰσχυρὰ καὶ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Dont grand'ioye aduint en ceste ville-la.

9. Ἄνθρωπος δὲ τις ἐνόματι σίμων περὶ πηχέων ἐν τῇ πόλει μαγείων καὶ ἐξιστάν τὸ ἔθνος τῆς συμαρίας, λίσσων εἶναι πᾶσι αὐτὸν μέγαν.

Or y auoit-il eu au parauant en la ville vn homme qui s'appelloit Simon, qui exerçoit l'art d'enchanterie, & enforceloit le peuple de Samarie, se disant estre quelque grand personnage.

3. Saulus autem devastabat Ecclesiam: per domos intrans: & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.

But Saul made hauocke of the Church / and entred into euery house / and drewe out both men & women / & put them into prison.

4. Igitur qui dispersi erant, pertransibant, evangelizantes verbum.

Therefore they that were scattered abroad / went to and fro preaching the word.

5. Philippus autem descendens in civitatem Samariam, predicabat illis Christum.

Then came Philippe into the cite of Samaria / and preached Christ vnto them.

6. Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat.

And the people gaue eare vnto those things / which Philippe spake / with one accorde/hearing / and seeing the miracles which he did.

7. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exhibant. Multi autem paralytici & claudi curati sunt.

For vncleane spirites crying with a loude voyce / came out of many that were possessed of them / and many taken with palsies / and that halsted / were healed.

8. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate.

And there was great ioy in that cite.

9. Vir autem quidam, nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariam, dicens se esse aliquem magnum.

And there was before in the cite a certaine man called Simon / which was called witch crafter / and bewitched the people of Samaria / saying / that hee him selfe was some great man.

3. Saulus aber zerstöret die Gemeinde / gieng hin vnd her in die Häuser / vnd zog herfür Mann vnd Weiber / vnd überantwortet sie ins Gefengnis.

Wen Saulus edelagde Menigheden / giack alle uegne i Huse/oc drog dem frem Wend oc Quinder / oc antuordede dem hen i Fengeis.

4. Die nun zerstreuet waren / gingen vmb vnd predigten das Wort.

De som vaare nu aspridde / ginge omkring / oc predickede Ordet.

5. Philippus aber kam hinab inn eine Statt in Samaria / vnd prediget ihnen von Christo.

Wen Philippus kom ned til en Stad i Samaria / oc predickede saar dem om Christo.

6. Das Volk aber höret einmütiglich vnd fleissig zu / was Philippus sagt / vnd sahen die Zeichen die er thet.

Wen Folket hørde endrectelike oc strecte til / huad Philippus sagde / oc saae de Tegen som hand giorde.

7. Denn die vnreinen Geister fuhren auß vilen Besessenen mit grossem geschrey / auch vil Sichtbrüchige vnd Lahmen wurden gesund gemacht.

Thi wrene Ander fore aff mange Besette med skrig / Der bleffue oc mange Berckbrudne oc Halte giorde helbrede.

8. Vnd ward eine grosse freude in der selbigen Statt.

De der bleff en stor glæde i samme Stad.

9. Es war aber ein Mann mit Namen Simon / der zuvor in der selbigen Statt Zauberen treib / vnd bezauberte das Samaritische Volk / vnd gab für er wer etwas grosses.

De der vaare en Mand hed Simon / som for brugede Traaldom i den samme Stad / oc tenkede det Samaritaniske Folk oc holt sig saare / at vere noget stort.

3. Savel pak hubil Cyrken po domich chodě / a gijmage Muze v Zenn / dawal ge do jaslare.

A Saul borzylł. ściol / chodząc po wszytkich domach / y wywlecząc męże y niewiasty y podawał je do więzieni.

4. Ti pak kćij se byli rozprchli / chodili kćijce Słowo Bożij

Oni tedy będąc rozproszeni / chodzili opowiadając słowa Boże.

5. A Filip wšsed do Města Samarij kázal jim Krysta.

A Filip też gdy przyšedł do niektórych miast w Samaryi / opowiadał im Krystusa.

6. Tedy pislň poslauchali žastupově toho / což se pravilo od Filipa / gednomyslně slyšlyce / a vidouce divny kćerěž činil:

A sluchal z pilnosťi lud žgo / dale teco co Filip powiedal / slyšacy widzac znamiona kćore czynil.

7. Nebo žagistě Duchon z nečistij z tčch mnohých kćerij ge mēli / kćijce hlaseu welu kćm wy cházeli od nich. A mnohž dnau žlamanij a kćubawij vzdrowenij gsau.

Abowiem duchowie tecz z ści od wielu rych kćorzy ie mieli / wychodzili wolnie glosu wielkim / a wiele powietrzem ruszonych y chromych vzdrowieni sa.

8. Protož stala se radost weliká w tom Měste:

A bylo wielkie weselenie w onym mieście.

9. Muž pak nějakž gměnem Symon kćerij byl prwě w Měste žaroděgnij / smodě lid Samarijskž / pravě o jóbě / žebý byl nějakžm welikžm:

Tedy niektórzy mają imieniem Symon / byli przed tym w onym mieście bawiac się kćakie czarownice / a pomanił był lud w Samaryi / opowie bawiac się byc wielkim wielkim człowiekiem.

ח

10 וַעֲלִין הוּא לְנִתָּה בְּלִחוֹן
בְּרִבְבָּא וְדִקְדָּקָא וְאִמְרִין
הוּא הֵנוּ חִילָה רַבָּה
וְאֵלֵהּ :

A cui tutti dauano audientia, dal piccolo infin al grande, dicendo, Costui e la Virtù grande di Dio.

11 וּמִתְבָּיִסִין הוּא לָהּ
מִטוֹל דְּיִבְנֵהּ סִגְיָא
בְּחִרְשֻׁהּ אֲתָמָה הֵנוּ
אֲנִין :

E dauangli audientia, percioche effo gli haueua molto tempo tenuti fuor di senso con le sue arti magiche.

12 וְכִד דִּין הֵימְנוּ לְפִילְפּוֹס
דְּמַסְבֵּר הוּא מַלְכוּתָא
וְאֵלֵהּ בְּשִׁמְיָהּ דְּמִרְנָה
יְשׁוּעָה מְשִׁיחָא עֲמָדִין הוּא
גְּבִרָא וְנִשְׁנָא :

Ma come essi hebber creduto a Filippo che annuntiaua le cose del regno di Dio, e il Nome di Iesu Christo, tutti si battezzauano, e gli huomini e le donne.

13 וְאִךְ הוּא סִימּוֹן הֵימְנוּ
הוּא וְעַמֵּד וְנִקְיָה הוּא לָהּ
לְפִילְפּוֹס וְכִד מִנָּה הוּא
אֲתָמָה וְחִילָה רַבָּה
דְּהֵינּוּ הֵנוּ בְּאִידָה תָּמָה
הֵנוּ וּמִתְדַמֵּר :

Allor Simone credetto anch'egli : & essendosi battezzato, staua di continuo con Filippo : e vedendo le Virtù e segni che si faceuano, rimaneua stupefatto.

14 וְכִד שְׂמִיעוּ שְׁלִיחָה
דְּבִנְיָא וְשָׁלָם דְּקָבֵל עָמָה
דְּשִׁמְרָא מְלִתָּה דְּאֵלֵהּ
שְׁדֵרְנָה לְנִתָּהוּ לְשִׁמְעוֹן כ
בְּאִפְסָא וְלִיּוֹחָנָן :

Hor hauendo gli Apostoli, che erano in Ierusalem, inteso come Samaria haueua riceuuta la parola di Dio, mandarono ad essi Pietro e Giouanni.

15 וּנְחִתּוּ וַעֲלִין עֲלֵיהוֹן
אִךְ דִּיקְבְּלוֹן רוּחָא
דְּקִדְשָׁא :

Iquali come si furono scesi, pregarono per loro, accioche riceuessen lo Spirito Santo.

16 לִית הוּא גִיר עַלְמָה
מִנְהוֹן עֲדָכִין בְּלַחוֹד דִּין
עֲמָדִין הוּא בְּשִׁמְיָהּ דְּמִרְנָה
יְשׁוּעָה :

Imperochè non era ancor disceso sopra alcun di loro, ma eran solamente battezzati nel Nome del Signor Iesus.

ח

10 לְאִשְׁרֵי הִקְשִׁיבוּ כָלָם מִנְעַר
וְעַד זָקֵן מִקְטוֹן וְעַד גְּדוֹל לְאִמּוֹר
זֶה הוּא גְּבוּרַת אֱלֹהִים גְּדוֹלָה :

Alqual oyan todos attentamente desde el mas pequenno hasta el mas grande, diciendo, Este es la Virtud de Dios (que el llamada) Grande.

11 וַיִּקְשְׁבוּ לוֹ כִּי בָּעִתָּ רַבָּה
הִתְעָה אֲנָתָם בְּחִבְרֵי וּבְלִטֵּי :

Y estauanle attentos porque con sus artes magicas los auia entontecido mucho tiempo.

12 וּבְאִשְׁרֵי הָאֲמִינִי לְפִילְפּוֹס
הַמְבִּישׁ עַל מַלְכוּת אֱלֹהִים
וְעַל שֵׁם יְשׁוּעָה הַמְשִׁיחַ וַיִּטְבְּלוּ
הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים :

Mas como creyeron a Philippe que les annunciaua el Euangelio del Reyno de Dios, y del Nombre de Iesus el Christo, baptizauan se varones y mugeres.

13 וַשְׂמִיעוֹן גַּם הוּא הָאֲמִינִי
וַיִּטְבֵּל וַיִּדְבֹק בְּפִילְפּוֹס כִּי
בְּרִאיוֹתָו אֶת הַכֹּחֹת אֲוִתוֹת
וּמִוִּפְתֵּי גְדוֹלִים לְהַעֲשׂוֹת תָּמָה :

Simon entonces creyó el tambien : y baptizandose, llegose a Philippe : y viendo los milagros y grandes marauillas que se hazian, estaua attonito.

14 וּבְאִשְׁרֵי שְׂמִיעוֹ הַשְּׁלִיחִים אִשְׁרֵי
בִּירוּשָׁלַם תָּמָה כִּי שׁוֹמְדוֹן
קָבֵל אֶת דְּבַר אֱלֹהִים וַיִּשְׁלַחוּ
אֵלֵיהֶם אֶת כִּיפָה וִיּוֹחָנָן :

Oyendo pues los Apostoles, que estauan en Ierusalem, que Samaria auia recebido la palabra de Dios, embiaronles a Pedro y a Ioan.

15 וּבְאִשְׁרֵי יָרְדוּ הַמָּרָה הַתַּפְּלִלָּה
עֲלֵיהֶם לְקַחְתָּם אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Los quales venidos, oraron por ellos para que recibiesen el Espiritu Sancto.

16 כִּי עוֹד לֹא עָלָה אִישׁ אֶחָד
מִמֶּנְהֶם גִּבְלָה כִּי אִם לְבָדָם גִּטְבְּלוּ
בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יְשׁוּעָה הַמְשִׁיחַ :

Porque aun no auia decendido en alguno de ellos, mas solamente eran baptizados en el Nombre de Iesus.

ח.

10. Ὡς προσέειπον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες· ὁ τὸς ἐστὶν ἡ δυνάμεις τοῦ θίου ἡ μεγάλη.

Auquel tous estoient attentifs depuis le plus petit iusques au plus grand, disans, Cestui ci est la vertu de Dieu, la grande.

11. Προσέειπον δὲ αὐτῷ, ὅτι τὸ ἱκανὸν ἔργον τῆς μαγίας ἐξέτεκεται αὐτοῦ.

Et estoient attentifs à lui, pource que dès long temps il les auoit enforçés d'entendement par ses enchantemens.

12. Ὅτι ὅτε ἤκουσεν τῷ Φιλίππῳ ὅτι ἐλάλει μετὰ πλείων τῆς βασιλείας τοῦ θίου καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱίου χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο αὐτοὶ καὶ γυναῖκες.

Mais quand ils eurent creu à Philippe, annonçant ce qui appartient au royaume de Dieu, & au Nom de Iesus Christ, tant hommes que femmes sur ce baptizés.

13. Ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἤκουσεν, καὶ βαπτισθεὶς ἐπὶ προσκαρτέρησεν τῷ Φιλίππῳ, θωροῦν τι σημεῖα, καὶ δυνάμεις μεγάλας γινόμεναι, ἐξίστησι.

Et Simon creut aussi lui-mesme : lequel apres auoir este baptizé, ne bougeoit d'aupres de Philippe : & voyant les signes & vertus qui le faisoient, estoit rai comme hors de soi mesme.

14. Ἀκούσας τις τῶν ἐν ἱερουσαλήμοις ἀπόστολοι ὅτι διέκλυε ἡ σάμαρεια τὸν λόγον τοῦ θίου, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην.

Or quand les Apostres qui estoient en Ierusalem, eurent entendu que Samarie auoit receu la parole de Dieu, ils leur enuoyerent Pierre & Iehan :

15. Οἱ πρὸς κατέβησαν πρὸς αὐτοὺς, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.

Lesquels estans là descendus prièrent pour eux, afin qu'ils receussent le saint Esprit.

16. (Ὅτι οὐκ ἔτι ἐπ' αὐτῶν ἐδύνει αὐτῶν ὁ θίου πνεῦμα, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ἦσαν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἱίου.)

(Car il n'estoit point encore descendu sur aucun d'eux, mais seulement ils estoient baptizés au nom du Seigneur Iesus.)

CAP. VIII.

10. Cui auscultabant omnes à minimo usque ad maximum, dicens, Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna

To whom they gave heed from the least to the greatest/saying/ This man is the great power of God.

11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos.

And they gave heed unto him / because that of long time hee had bewitched them with sorceries.

12. Cum verò credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, & nomine Iesu Christi, baptizabantur viri ac mulieres.

But as soone as they beleaved Philippi / which preached the things that concerned the kingdome of God / and the Name of Iesus Christ / they were baptized both men and women.

13. Tunc Simon & ipse credidit: & cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

Then Simon himselfe beleaved also / and was baptized / & continued with Philippi / and wondered / when he sawe the signes / and great miracles which were done.

14. Cum autem audissent Apostoli qui erant in Ierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei: miserunt ad eos Petrum & Iohannem.

Now when the Apostles / which were at Ierusalem / heard say / that Samaria had receiued the worde of God / they sent vnto them Peter and Iohn.

15. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Which when they were come downe / they prayed for them / that they might receive the holy Ghost.

16. Nondū enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu.

(For as yet / he was come downe on none of them / but they were baptized onely in the Name of the Lord Iesus.)

Das VIII. Capitel.

10. Vnd sie sahen alle auff ihn / beyde klein vnd groß / vnd sprachen: Der ist die Krafft Gottes / die da groß ist.

De de saae alle paa hannem / baade liden oc stor / oc sagde / Denne er Guds krafft som stor er.

11. Sie sahen aber darumb auff in / daß er sie lange zeit mit seiner Zauberey bezaubert hatte.

Men de saae der saare paa hannem / at hand haffde long tid tryllit dem / mer sin Traaldom.

12. Da sie aber Philippi Predigten glaubten / von dem Reich Gottes / vnd von dem Namen Ihesu Christi / ließen sich tauffen beyde Männer vnd Weiber.

De der de trode Philippi predicken / om Guds Rige / oc om Ihesu Christi Naamn / da lode baade Mend oc Quinder dobe sig.

13. Da ward auch der Simon gläubig / vnd ließ sich tauffen / vnd hielt sich zu Philippo. Vnd als er sahe die Zeichen vnd Thaten / die da geschahen / verwundert er sich.

Da trode oc Simon / oc loed sig dobe / oc hold sig til Philippum. De der hand saa de Tegen oc meeninge Berninger / som stede / da forandrede hand sig.

14. Da aber die Apostel höreten zu Jerusalem / daß Samaria das Wort Gottes angenommen hatte / sandten sie zu ihnen Petrum vnd Iohannem.

Men der Apostlerne horde i Jerusalem / at Samaria haffde anammet Guds ord / da sende de Petrum oc Iohannem til dem.

15. Welche / da sie hinab kamen / beteten sie über sie / daß sie den heiligen Geist empfiengen.

Hvilcke som bade for dem / der de tomme / at de finge den hellig Aand.

16. Denn er war noch auff keinen gefallen / sondern waren allein getauft in dem Namen Christi Iesu.

Thi hand vaar icke end nu falden paa nogen / Men de vaare aleniste dobt i Ihesu Christi Naamn.

Kapitola VIII.

10. Kteréhož poslauchali všichni / od nomensšeho až do nanvčesšeho / říkajíce: Tentot gest moc Boží kteraž slowe veliká.

Na korego sie pilně ogladali / všysci / od námniesšeho až do navčesšeho / mowiąc / Thenci jest oná moc Boží wielka.

11. V poslauchali ho proto / neb geza mnohý čas mánil čarý swými.

Adla tego sie nani tak pilnie ogladali / i z od niemalego czasu zblaznili se byl naukami czaruo i sielacmi.

12. A když vvěřili Filipovi / kážejemu Evangelium a království Boží / a o Smě, nu Pána Ježí Krysta / v křt, li se všichni / Muži v Ženy.

Ale gdy wwierzyli Filipowi o powiadaćemu ry rzeczy / store ku królestwu Bożemu y imięto, wi Pána Jezusa Krystusa należały / tedy sie kręcili spolu mezo wie y niewiaśty.

13. Tedy v ten Symon vvěřil: A když se byl pokřtil / přidržel se Filipa: Wida tak znamení a mocy velké ano seděl / zřastaven gsa / diwilsz.

Tak i y sam Symon wwierzył / a okřciwszy sie miewał z Filipem / y widząc iako czynił znakmy oná y cuda wielkie / lekal sie.

14. A když pak vstýšeli Apostolové / kteříž byli w Geruzalemě / žeby Samarij přiyala Slovo Boží / poslali k nim Petra a Jana.

A gdy vstýšeli Apostołowie ktorzy byli w Jernzalem / i żeby Samaryja przyjęła slowo Boże / posłali do nich Piotra y Jana.

15. Kterijž když přišli / moudlili se za ně / aby přiyali Duchu Swatého:

Ktorzy gdy tam przyšli / moudlili sie za nimi aby przyieli Duchu swiaterego.

16. Nebo gestě na žádného z nich nebyl přišel / ale pokřtěni byli toliko we Směnu Pána Ježíse Krysta.

(Abowiem iezczeni nie przypadli byli na żadnego z nich / iedno i zbyliśo pokřczeni byli w imię Pána Jezusowe.)

ח

ח

ה'.

17. הִידְיוּ סִימֵיוֹ הֵנוּ עַל יְהוֹנָן אֲדֹנָיִךָ וּמִקְבְּלֵיו הֵנוּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא :

Allor ponuano le mani sopra essi, e riceuuanlo lo Spirito santo.

18. וְכִדְרַחֲנָא סִימֵיוֹ דְּבָסִים אֲדֹנָא דְשְׁלִיחָא מִתְּהִבָּא רוּחָא דְקוּדְשָׁא קָרֵב לְהוֹן בְּסִפְּיָא :

Simone sedendo che per l'imposition de le mani de gli Apostoli si daua lo Spirito santo, offerse loro de denari.

19. כִּד אָמַר הָבּוּ נָא לִי שְׁוֹלְטָנָא הֵנָּה דְּהֵיכְלָא דְאָסִים עֲלֵיהִי אֲדֹנָא יְהוֹנָן מִקְבֵּל רוּחָא דְקוּדְשָׁא :

Dicens, Date ancor à me questa potestà, che sopra cui io porrò le mani, riceua lo Spirito santo.

20. אָמַר לֵה שְׁמַעוֹן כּ פִּתְּכָא בְּסִפְּךָ עִמָּךְ יֵאוּל לֹאבְדָנָא מְטוּל דְּסִבְרָתָא דְמוֹהֲבִתָּהּ דְּאַלְהָא בְּקִנְיֹן עֲלֵמָא מִתְקַנְיָא :

Ma Pietro li disse, I tuoi denari siano teo in perdizione poi che tu hai stimato che il dono di Dio s'acquisti con denari.

21. לֵית לָךְ מִנְתָּא אַף לֹא פִסָּא בְּהִימְנוּתָא דְדֵינָא מְטוּל דְלִבְךָ לֹא הוּא תְהִיץ קִדְם אֲלֹהֵיךָ :

Tu non hai parte ne forte alcuna in questo affare : perche il cuor tuo non è recto dinanzi à Dio.

22. בְּרַם תּוֹב מִן בִּישׁוּתְךָ הֲדֵינָא וּפְעִי מִן אֲלֹהֵיךָ הֲלָמָא יִשְׁתַּבַּח לָךְ וְנִכְלָא דְלִבְךָ :

Peniti dunque di coteſta tua malitia, e prega Iddio, se à forte ti ſia perdonato il penſier del tuo cuore.

23. בְּכִבְדָּא גִיר מִרִּירְתָּא וּבְקִטְרָא דְעוֹלָא חוּנָא אֲנָא דְאִיתְךָ :

Perche io ti veggio effere in fielle d'amartudine, & in legame d'iniquità.

17. אָו יְשִׁימוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל יְהוֹנָן וַיִּקְחוּ אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Entonces pusieronles las manos encima, y recibieron el Espiritu Sancto.

18. וְכִמְאֲשֶׁר רָאָה שְׁמַעוֹן כִּי בָשִׂים יְדֵי הַשְּׁלִיחִים גִּתָּר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיִּקְרַב לָהֶם בָּסָף :

Y como vido Simon que por la imposition de las manos de los Apostoles se daua el Espiritu Sancto, presentóles dineros.

19. לֵאמֹר תֵּנוּ גַם לִי אֶת שְׁלֹטוֹן הַזֹּאת לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר אֲשִׁים עָלָיו אֶת־יְדֵיהֶם יִקַּח אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Diziendo, Dadme tambien à mí esta potestad : que à qualquiera que pusiere las manos encima, reciba el Espiritu Sancto.

20. וְכִיפָּה אָמַר אֲלָיו בְּסִפְּךָ יְהִי־לָךְ לֹאבְדוֹן כִּי מִתָּת אֲלֹהִים חֲשַׁבְתָּ לְקִנְיֹן בְּכֶסֶף :

Entonces Pedro le dixo, Tu dinero perezca contigo, que pienſas que el don de Dios se gane por dinero.

21. לֹא יֵשׁ לָךְ גִּזְרָל בְּדַבַּר הַזֶּה כִּי לִבְבְּךָ אֵינְךָ נָכוֹן לִפְנֵי אֲלֹהִים :

No tienes tu parte ni fuerte en este negocio : porque tu coraçon no es recto delante de Dios.

22. לָכֵן שׁוּבָה מִרְעִיתְךָ הַזֹּאת וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אֲלֹהִים אֲוֵלִי הַנִּשְׁאָ לָךְ מִחֲשַׁבַּת לִבְבְּךָ :

Arrepientete pues de esta tu maldad y ruega à Dios, si por ventura te ſera perdonado este penſamiento de tu coraçon.

23. כִּי חוּנָא אֲנִי כִי יֵשׁ בָּךְ שְׂרֵשׁ פְּרָה דְאֵשׁ וְלַעֲנָה וְחִלְקָה אֶת־פְּעֻלָּי אֲנִי :

Porque en hiel de amargura y en prision de maldad veo que eſtas.

17. Τὸ π ἐπιτίθησιν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάβαντο τὸ πνεῦμα ἅγιον.

Puis ils leur imposèrent les mains, & iceux receurent le saint Esprit.

18. Θεασάμενος δὲ ὁ σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων διδοῦται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσέγγισεν αὐτοῖς προσέχων τι.

Adone Simon ayant apperceu que par l'imposition des mains des Apostres le saint Esprit estoit donné, il leur presenta de l'argent.

19. Λέγων, δότε καὶ μοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὡς ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.

Disant, Donnez-moi aussi ceste puissance, qui tous ceux à qui j'imposerais les mains, receuient le saint Esprit.

20. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τὸ δέχου σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπορίαν, ὅτι τὴν δωρεάν τῃ σου ἐνδύμηναι διὰ χρημάτων κτλ.

Mais Pierre lui dit, ton argent perisse avec toi, de ce que tu as estimé le don de Dieu s'acquérir par argent.

21. Οὐκ ἔστι σοι μέρος οὐδὲ κληρονομία ἐν τῷ λόγῳ τῷ τῷ, ὁ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστι ἐν ὁρίῳ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Tu n'as point de part ne heritage en cest affaire : car ton cœur n'est point droit deuant Dieu.

22. Μετανοήσον οὖν δωρὸν τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἂν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ σοῦ ἡ ἐπιτομία τῆς καρδίας σου.

Repen-toi donc de ceste tiene malice, & prie Dieu, si possible la penſee de ton cœur te seroit pardonnee.

23. Εἰς γὰρ χολῶν πικρίας καὶ πώδεσμον ἀδικίας ἐρεῖ σε ὄντα.

Car ie voy que tu es en fiel tres-amer & en lien d'iniquité.

CAP. VIII.

17. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

Then said they their handes on them / and they receyued the holy Ghost.

18. Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum, daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam.

And when Simon saw / that through laying on of the Apostles hands the holy Ghost was given / he offered them money.

19. Dicens, Date & mihi hanc potestatem, ut cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.

Saying, Give me also this power / that on whom soever I lay the handes / he may receyue the holy Ghost.

20. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

Then sayde Peter vnto him / Thy money perish with thee / because thou thinkest that the gift of God may bee obtained with money.

21. Non est enim tibi pars, neque fors in sermone isto, cor enim tuum non est rectum coram Deo.

Thou hast neither part nor fellowship in this business: for thine heart is not right in the sight of God.

22. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

Repent therefore of this thy wickednes / and pray God / that if it bee possible / the thought of thine heart may be forgiven thee.

23. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.

For I see that thou art in the gall of bitterness / and in the bond of iniquitie.

Das VIII. Capitel.

17. Da legten sie die Hände auff sie / vnd sie empfiengen den heiligen Geist.

Da sagde de Hender paa dem / oc de finge den hellig And.

18. Da aber Simon sahe / daß der heilige Geist gegeben ward / wenn die Apostel die Hände aufflegeten / bot er ihnen Gelt an.

Wen der Simon saa / at den hellig And blaff giffuen / naar som Apostlerne sagde Henderne paa / Da bad hand dem Pendinge.

19. Vnd sprach: Gebet mir auch die Macht / daß / so ich jemand die Hände auflege / derselbige den heiligen Geist empfahe.

De sagde / Giffuer mig oc den maect / at der som ieg legger Henderne paa nogen / at den samme maa saa den hellig And.

20. Petrus aber sprach zu ihm: Daß du verdampt werdest mit deinem Gelde / daß du meinst Gottes Gabe werde durch Geld erlanget.

Da sagde Peder til hannem / Bliff fordamt med dine Pendinge / at du acter mandtand saa Guds gaffue for medelst pendinge.

21. Du wirst weder theil noch anfall haben an diesem Wort / denn dein Herz ist nicht rechtschaffen für Gott.

Du skal huereken haaffue en del eller part i disse ord / Thi dit herte / er icke retsindelig saar Gud.

22. Darumb thu Buss für diese deine Bosheit / vnd bitte GOTT ob dir vergeben werden möchte der Tuck deiner Herzen.

Ger der saare penitence for denne din ondskaff / oc bed Gud / om dit Hertes ondemening maatte forladis dig.

23. Denn ich sehe / daß du bist voll bitter Galle / vnd verknüpft mit vn-gerechtigkeit.

Thi ieg seer at du est fuld aff bitter galde / oc beknyt med vretferdighet.

Kapitola VIII.

17. Tedy wylładali na nę ruce / a pŕigijmali ducha Swa tęho.

Potym nę nę wylładali ruce / p brali Duchę swiętego.

18. Kdyż pak wylłel Simon / że strzewylładani rufau Apo: stolskych / dawa se Duch Swaty / podal gim penęz.

To gdy widzial Symeon że przez wylładanie ruf Apostolskich byl rozdawan Duch swięty / przyniosl im pieniadze.

19. Reka: Dajte mi takę tu moc / a na kęhęz: ołi wlozjim Ruce / pŕigime Ducha Swa tęho.

Mowiac: Dajte mi też te moc / iż nę kęgobych ruce wlozyl / aby bral Ducha swiętego.

20. Tedy Petr řekl gemu: Penijze twę budteżs tebau na zatracenij / proto / že gsh se do: mnjwal / žeby dar Bozji mohl byti kaupen za penijze.

Tedy řekl Piotr do niego / Srebro twe niech z toba zginie / kęhorys minimal aby dary Boze mial y byczę pieniadze nabywane.

21. Nemáš dílu ani autas: stenswij w tęto wčew: Erde: ce jagistę twę / nenij vprjime pŕed Bohem.

Abowsem w tey spráwie nę máš ani częstki ani díalu / gdyż serce twe nę jest sezyre przed Bo: gtem.

22. Protož tñ polánij z tę to twę neprawosti / a pros Bo: ha ať snad opustěno bude to: bę toto myšlienij Erde: twę ho.

Wznayze sie tedy odrey twej zlości / a pros Boga kęci snadž bedzie odpuszezona mysl serca twego

23. Neb nę widjim / že gsh ty wezluči hořkosti / a w swazku neprawosti.

Abowsem čte widze byč w gorz: kości zlości / y zwiazaniu zlości.

24. עָנָא סִימֹן וְאָמַר בְּעוֹר
אֶתְּמוֹן חֲלָפִי מִן אֱלֹהֵי
דְלָא יֵאמָר עָלַי מִיָּדָם מִן
הַלִּין דְּאִמְרָתוֹן :

*Simone allora rispondo, disse,
Pregate voi altri per me appresso il Signo-
re, che non venga sopra di me alcuna di
quelle cose che voi haete dette.*

25. שְׁמַעוֹן בִּין וַיִּוְחַזְקוּ בֵּד
סִיְהָדוֹ אֲבוֹן וְאֵלְבוֹ מַלְתָּא
דְּאֱלֹהֵא הַבְּכוֹ לְהוֹן
לְאִוְרִשְׁלָם וּבְקִוְרִינָא
סִיְיִאמָתָא דְשִׁמְרִיָּא סִבְרוֹ :

*Effi dunque, poi che hebbet testifica-
ta: e annuntiatu la parola del Signore,
sene ritornarono in Ierusalem, e predica-
mano l' Euangelio in molti castelli de Sa-
maritanis.*

26. וּמַלְל מַלְאכָא דְמַרְיָא
עִם פִּילִיפּוֹס וְאָמַר לֵה
קוֹם וְלִתְיַמְנָא בְּאִוְרִינָא
מִדְּבָרִיתָא דְנִחְתָּא מִן
אִוְרִשְׁלָם לְעָנָא :

*L' Angelo del Signore parlò poi à Fi-
lippo, dicendo, Leuati sue & uersa il Me-
ridi, per la Via che scende da Ierusalem
in Gaza, quella che è deserta.*

27. וְהָם אָנֹל וְאִרְעָה מ
מִהִימְנָא חַד דְּאִתָּא הָנָא
מִן כּוֹשׁ שְׁלִיטָא דְקִנְדָּק
מַלְכָּתָא דְפּוֹשִׁינָא וְהוּ
שְׁלִיט הָנָא עַל פְּלָה גִזָּה
וְאִתָּא הָנָא דְנִסְגוֹד
בְּאִוְרִשְׁלָם :

*Et egli leuatosi, andò, & ecco vn hu-
mo Etiopo, eunuco, gouernatore di Can-
dace regina de gli Etiopi, ilquale haueua
il gouerno di tutte le sue ricchezze, & era
uenuto per adorare in Ierusalem.*

28. וְכַד הִפֵּךְ דִּיאֹל יִתֵּב
הָנָא עַל מַרְכָּבָתָא וְהָרָא
הָנָא בְּאַשְׁעִיָּא וְגַבִּיָּא :

*Eritornauasene, sedendosi sopra la
sua carretta, e leggeua il Profeta Esaià.*

29. וְאִמְרַת רוּחָא ד
דְּקוֹדֶשׁ לְפִילִיפּוֹס א
אֶתְקִרֵב וְיִקָּה לְמַרְכָּבָתָא :

*Allora lo Spirito disse à Filippo, Ac-
costati, & aggiugniti à questa carretta.*

24. וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר הִתְחַנְּנוּ
בְּנֵי אֲחֵים עָלַי אֱלֹהֵי-יְהוָה בֶּן
יְבוּא עָלַי אֶחָד הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
אִמְרָתָם :

*Respondiendo entonces Simon, dixo, Ro-
gad vosotros por mi al Sennor, que ninguna cosa
de estas, que aueys dicho, venga sobre mi.*

25. וְהִמָּה בְּאֲשֶׁר הִעִידוּ וְדִבְרוּ
אֶת-דִּבְרֵי יְהוָה שְׁבוּ יְרוּשָׁלַיִם
וּבְטִירוֹת שׁוֹמְרוֹן רַבּוֹת בִּישְׁרוֹ :

*Y ellos auiendo testificado y hablado la pa-
labra de Dios, boluieron se à Ierusalem: y en mu-
chas tierras de los Samaritanos annunciauán el
Euangelio.*

26. וּמַלְאֲכֵי יְהוָה דִּבְרֵי אֱלֹהִים
פִּילִיפּוֹס לֵאמֹר קוּם וְלֵךְ אֶל-
הַנֶּגֶב אֶל-דֶּרֶךְ הָעוֹלָה מִירוּשָׁלַיִם
עַתָּה וְהִיא חֲדָרָה :

*Empero el Angel del Sennor habló à Philip-
pe, diciendo, Leuantate y vé hazea el Mediodia
al camino que deciede de Ierusalem à Gaza: el-
qual es desierto.*

27. וַיֵּקָם וַיֵּלֶךְ וְהָיָה אִישׁ כּוֹשִׁי
סוּרִים שְׁלִיט קִנְדָּקָה מַלְכָּת כּוֹשׁ
אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו כָּל-גִּזְיוֹתָהּ וְבָנָה
לְהַשְׁתַּחֲוֹת בִּירוּשָׁלַיִם :

*El entonces leuantóse, y fué: y heaqui vn E-
thiope Eunucho Gouernador de Candaces Rey-
na de los Ethiopes, es qual era puesto sobre todos
sus thesoros, y auia venido à adorar à Ierusalem:*

28. וַיָּשֶׁב וַיָּשֵׁב עָלָיו מַרְכָּבָתוֹ
וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר יִשְׁעִיָּהוּ הַנָּבִיא :

*Y se boluia sentado en su carro, y leyendo al
Propheta Isayas.*

29. וְהָאֵמַר רוּחַ אֱלֹהִים פִּילִיפּוֹס
קִרֵּב וְדַבֵּק בְּמַרְכָּבָתָהּ הַזֹּאת :

*Y el Espiritu dixo à Philippe. Llegate y jun-
tate à este carro.*

24. Ἀποκριθὶς ὁ σίμων εἶπε,
δεήθητε ὑμῖς ὑπὲρ ἐμοῦ ὥστε τὸν
κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐ-
μὲ ὧς εἰρήκατι.

*Lors Simon respondit, & dit, Vous
autres priez pour moi enuers le Sei-
gneur, afin que rien ne viene sur moi
des choses que vous auez dites.*

25. Οἱ μὲν οὖν διὰ μαρτυρεθ-
έμεν καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον ἔ-
κυρίου. ὑπερέβημεν εἰς ἱερουσα-
λὴμ, πολλὰς τε κώμας ἔως σαρμα-
ρείας ἀγγεγελίσαντες.

*Eux donc apres auoir testifié & an-
noncé la parole du Seigneur, retourne-
rent en Ierusalem, & annoncerent l'E-
uangile en plusieurs bourgades des Sa-
maritains.*

26. Ἀγγέλῳ δὲ κυρίου ἐλάλη-
σε πρὸς Φίλιππον, λέγων· ἀνά-
στη καὶ παράβητο ἔξ ἱερουσαλὴμ,
ὅτι τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ δαίνουσαν
ὑπὲρ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη
ἐστὶν ἔρημος.

*Puis apres l'Ange du Seigneur par-
la à Philippe, disant, Leue-toi, & t'en va
vers le Midi, au chemin qui descend de
Ierusalem à Gaza, celle qui est deserte.*

27. Καὶ ἄναξ ἐπιδέθη, καὶ
ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ ἀνὴρ, δι-
άσης κανδάκης τῆς βασιλείας
αἰθίοπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς
γούνης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυ-
νῆσαι εἰς ἱερουσαλὴμ.

*Lui donc se leuant, s'en alla, & voi-
ci vn homme Eethiopien, Eunuque, qui
auoit tout maniement sous Candace
roine de Ethiopiens, commis sur tou-
tes les richesses d'icelle, & qui estoit ve-
nu pour adorer en Ierusalem.*

28. Ὡς περὶ ὑπερέβημεν, καὶ καθή-
μεν ὅτι ἔαμεν αὐτῶν, ἀ-
νεγίνωσκε τὸν περὶ τῶν ἡσάων.

*Or s'en retournoit-il estant assis en
son chariot, & liisoit le Prophete Esaië.*

29. Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φίλιπ-
πῳ, προσελθὶ καὶ κατήχηται τῷ
ἀρματι τούτῳ.

*Adonc l'Esprit dit à Philippe, Ap-
proche, & t'adoin à ce chariot.*

24. Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quæ dixistis.

Then answered Simon/ and said/ Pray ye to the Lord for me / y none of these things which ye haue spoken/ come vpon me.

25. Et illi quidem testificati & locuti verbum Domini, redibant Ierosolimam, & multis regionibus Samaritanorum euangelizabant.

So then / when they had testified and preached the word of the Lord / returned to Ierusalem / and preached the Gospel in many townes of the Samaritanes.

26. Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta,

Then the Angel of the Lorde spake vnto Philippi/ saying/ Arise/ and go towarde the South vnto the way that goeth downe from Ierusalem vnto Gaza/ which is waste.

27. Et surgens abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunuchus, potens Candaces Reginae Aethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem.

And he arose and went on: and beholde/ a certaine Eunuche of Ethiopia/ Candaces the Queene of the Ethiopians chiefe Gouernour/ who had the rule of all her treasure/ and came to Ierusalem to worship.

28. Et reuertebatur sedens super currum suum, legendusque Isaiam prophetam.

And as he returned sitting in his charet/ he read Isaias the Propbet.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum.

Then the Spirit said vnto Philippi/ Goe nere and ioyne thy selfe to yons der charet.

24. Da antwortet Simon vnd sprach: Bittet ihr den HERRN für mich / daß der keines über mich komme / davon ihr gesagt habt.

Da suarede Simon / oc sagde / Bede i HERN for mig / at inted aff det skal komme offuer mig / som i sagde om.

25. Sie aber / da sie bezeuget vnd geredt hatten das Wort des HERRN / wandten sie widerumb gen Jerusalem / vnd predigten das Euangelium vilen Samarischen Flecken.

Men der de haffde vidnet oc talet HERRENS ord / da vende de om igen til Jerusalem / oc predickede Euangelium i mange Samaritaniske Byer.

26. Aber der Engel des HERRN redet zu Philippo / vnd sprach: Stehe auff / vnd gehe gegen Mittag / auff die Strassen die von Jerusalem gehet hinab gen Gaza die da wüste ist.

Men HERRENS Engel talede til Philippum / oc sagde / Staa op oc gaack mod Synder / vaa den vey som gaar fra Jerusalem ned til Gaza / der som Dreken er.

27. Vnd er stund auff / vnd gieng hin. Vnd sihe / ein Mann auß No-renland / ein Kämmerer vnd Gewaltiger der Königin Candaces in No-renland / welcher war über alle ihre Schatzkammern / der war kommen gen Jerusalem anzubeten.

De hand stod op oc gick bort. De see en Mand aff Morland en Kammerjuend oc Dronning Candaces veldige Mand i Morland / huilcken der vaar offuer alle hendis Eiggendese / hand vaar kommen til Jerusalem at tilbede.

28. Vnd zog wider heim / vnd saß auff seinem Wagen / vnd las den Propheten Esaiam.

De hand drog hiem igen / oc sad paa sin vaagen / oc laefde Esaiam Prophete.

29. Der Geist aber sprach zu Philippo: Gehe hinzu / vnd mache dich bey disen Wagen.

Da sagde Aanden til Philippum / Gaack frem / oc holt dig til denne vaagen.

24. Tedy odpowěděl Simon / řekl: Proste vy za mne Boha / ať na mne nepřijde ničť těch věcí / které jste mluvil.

Odpověděl tedy Symon / řekl / Modletej se vy za mna v Pána / aby mi sic nepřizpadož týchž věcí / které jste pověděl.

25. A oni žagistě svědčivši a mluvivši slovo Boží / navrátili se do Jeruzaléma / a mnohým kraginám Samarýtánským / kázali svatě Euangelium.

A tak oni o svědčívání v opovědění slovo Boží / v zářím sic vrocili do Jeruzaléma / v mnohých městech Samarytánských / a kázali opovědění.

26. Angel pak Páně mluvil k Filipovi / řka: Vstaň / a gdi proti polední straně / na cestu kteráž vede od Jeruzaléma do Gazy / která jest pustá.

Potým Anjel Páně mluvil do Filipa povědaje / Vstaň / a idž ku Poludní / droga která od Jeruzaléma bježí ku Gaze / kterou jest spustá.

27. A on vstaavši. A av muž Mauřenhn / Komorník / Aufedníž Královny Mauřenijnské Candaces / kterýžto vládl v semim Polady gegijni / ten byl přigel do Jeruzaléma / aby se modlil:

Tedy on vstaavši / sedl / a otevířel řetvory / a opověděl od mistry v zacy správek Candacy Arolowey / a opověděl / který byl přeložoným nad vřstřkmi řady / a přivřel byl ku chvale Boží do Jeruzaléma.

28. V navracoval se zase / sedě na voze svém / a čel Vzářáse Proroka.

A gdy sic vrocil šedzac náwožie svým / čyřhal sobie Esaias / a Proroka.

29. V řekl Duch k Filipovi: Přistup / a přivři se k vozu tomuto.

A tak řekl Duch Filipovi / Přystap / a přylacz sic do vozu tego.

ח

30 וַיָּבֹר אֶת־קֶרֶב שְׁמֵעִי דְּ
דְקָרָא בְּאַשְׁעִינָא וְנָבִי
וַאֲמַר לֵה דִּאֵן מִסְתַּפֵּר
אַתָּה מִנָּה דְקָרָא אַתָּה :

Et Filippo correndo là, l'udi che leggeua al Profeta Esaiæ, e disse, Intendi tu quel che tu leggi?

31 וְהוּא אָמַר אֵיכָנָה מִשְׁפָּח
אַנְתָּה דְאַסְתַּפֵּל אֵלֶיךָ אֵן
אַנְשֵׁי יִרְתִּינִי וְכַגֵּן מִנָּה
מִן פִּילִיפּוֹס דִּינְסָק וְיִתֵּב
עִמָּה :

Et egli disse, Come posso io intendere, se alcun non mi guida? E prego Filippo che salisse su, e sedesse seco.

32 בְּסוּקָה דִּיּוֹ דְפִתְחָה
דְקָרָא הוּא בְּה אִיתְהוּי
הֵנָּה אֵיךְ אָמַר לְנִכְסְתָה
אֶתְדַבֵּר נֵאִיךְ זָקֵנָה הָדָם
זָיוֹנָה שְׁתִּיק הֵנָּה וְהַכְנָה
לֹא פִתַח בִּימָה בְּמִיכָבָה :

Hor la sententia de la Scrittura ch'ei leggeua, era questa, Come pecora è stato menato à l'occisione, e come agnello muto dinanzi à colui che lo tosa, così non ha egli aperta la sua bocca.

33 מִן חֲבוּשִׁינָה וּמִן דִּינָה
אֶתְדַבֵּר וְדִרָה מִנּוּ יִשְׁתַּעַב
דְּמִשְׁתַּקְלִין חֲיָהִי מִן א
אַרְעָה :

Ne la sua humilità è stato inalzato il suo giudicio: E chi racconterà la sua generazione? percioche la sua vita è tolta da la terra.

34 וַאֲמַר הוּא מִהִימְנָה
לְבִילִיפּוֹס בָּעָא אָנָּה מִנָּה
עַל מִנּוּ אָמַרָה הָדָא וְנָבִינָה
עַל נִפְשָׁה אֵן עַל אָנְשֵׁי א
אַחֲרוֹ :

E rispondendo l'Eunuco à Filippo disse, Dimmi ti prego, di chi disse questo il Profeta, di se stesso, o pur di qualcun altro?

35 הַיִּדִּין פִּילִיפּוֹס פִּתַּח
בּוֹמָה וְשָׂרִי מִנָּה מִן הֵנָּה
פִּתְחָה מִסְפָּר לֵה עַל מִרְן
יִשׁוּעַ :

Allor Filippo aprendo la sua bocca, e cominciando da questa Scrittura, gli predico l'ev.

36 וַיָּבֹר הַגִּבּוֹן אֶתְלִין בְּאַחֲרָה
מִטִּיּוֹ הוּא לְדוּכְתָּה חָדָא
דְּאִית בְּה מִנָּה וַאֲמַר
מִהִימְנָה הוּא הָא מִנָּה
מִנָּה הִי פִלִיתָה דְאַעֲמַר :

E mentre che essi andauano per la via, vengnero ad vna certa acqua: e l'Eunuco disse, Ecco qui de l'acqua, chi mi vieta l'esser battezzato?

ח

30 וַיָּבֹא אֲשֶׁר רָץ פִּילִיפּוֹס אֵצֶל
וַיִּשְׁמַע כִּי קָרָא בְּסִפְרֵי יִשְׁעִיָּהוּ
הַנָּבִיא וַיֵּאמֶר הַחֲבִיר אֶת־אֲשֶׁר
קָרָא אַתָּה :

Y acudiendo Philippe, oyó lo que leya al Profeta Isayas: y dixo, Mas entiendes lo que lees?

31 וְהוּא אָמַר וְאֵיכָכָה אֵכָל
אִם אִישׁ לֹא יוֹהִירֵנִי וַיִּשְׁאַל
מִן־פִּילִיפּוֹס לַעֲלוֹתוֹ וְלִשְׁבֹּת עִמּוֹ :

Y el dixo, Y como podré, si alguien no me ensennare? y rogó à Philippe que subiesse, y se sentasse con el.

32 וּבְסוּקָה הִכְתֵּב אֲשֶׁר קָרָא
וְהָ הוּא כָּשָׂה לְטִבַּח יוֹבֵל וּכְדָחַל
לְפָנָיו גִּזְיוֹתָה אֶלְמָה וְלֹא יִפְתַּח
פִּיו :

Y el lugar de la Escripura que leya, era este. Como oueja à la muerte, fué lleuado: y como cordero mudo delante del que lo tresquila, así no abrió su boca.

33 מַעֲצָד וּמִמְשַׁפֵּט לָקַח וְאַחֲרָה
דּוֹרוֹ מִי יִשׁוּחָה כִּי גִגּוֹר מֵאַרְצָה
חַיִּים מִפֶּשַׁע עִמִּי גִדַּע לָמוֹ :

En su humiliacion su juyzio fué quitado: mas su generacion, quien la contará? porque es quitada de la tierra su vida.

34 וַיַּעַן הַסָּרִיס לְפִילִיפּוֹס לֵאמֹר
שׂוֹאֵל אֲנִי מִמֶּךָ אָמַרָה נָא לִי
עַל־מִי מְדַבֵּר הַנָּבִיא אֵת זֹאת
אִם עַל־נִפְשִׁי אֵן עַל־אִישׁ אַחֵר :

Y respondiendo el Eunuco à Philippe, dixo, Ruegote, de que Profeta dize esto? de si ó de otro alguno?

35 וַיִּפְתַּח פִּילִיפּוֹס אֶת־פִּיו וַיַּחֲלֵל
מִכְתָּב הַזֶּה וַיִּבְשֹׁר לוֹ אֶת־יִשׁוּעַ :

Entonces Philippe abriendo su boca, y comenzando de esta escriptura, anuncióle el Evangelio de Iesus.

36 וַיָּבֹא אֲשֶׁר אָרְכוּ אֶת־דֶּרֶכָם בְּנֵאֱוָה
אֶל־הַמַּיִם וַיֵּאמֶר הַסָּרִיס הֲגֵרָה
הַמַּיִם מָה יִכְלָה מִהֻטָּבֵל אֹתָי :

Y yendo por el camino, vinieron à vna agua y dixole el Eunuco, He aqui agua; que impide que yo no sea baptizado?

ח

30. Περὶ δὲ αὐτῶν ὁ Φίλιππος, ἡκούσας αὐτὸς ἀναγινώσκοντα τὴν περὶ τῶν ἡμετέρων, καὶ εἰπὼν, ἀκούεις τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἀναγινώσκεις;

Et Philippe accourut & Fouit qu'il lisoit le Prophete Esaiæ, & lui dit, Mais entens-tu ce que tu lis.

31. Ὁ δὲ εἶπε, πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἰὰν μὴ τις ἐδηγήσῃ με; παρεκάλεσέν τε τὸν Φίλιππον, ἀναβάντα καὶ θίσαι αὐτῷ.

Lequel dit, Et comment le pourroy' ie entendre, si quelcun ne me guide? Et pria Philippe de monter, & s'asseoir avec lui.

32. Ἡ δὲ περὶ τῆς γραφῆς αὐτῆς ἀναγινώσκοντα, αὐτὸς αὖτε ὡς περὶ ἀγνοῦντος ἐπαγγέλλων ἡχοῦν, ὥς ἀμύδης ἐκείνου τὴν κηρυξάντων αὐτὸν ἀφῶν, οὕτως ἐκείνους ἀνοίγει τὴν σπύδα αὐτῶν.

Or le passage de l'Esriture qu'il lisoit, estoit cestui-ci, Il a esté mené comme vne brebis à le tuerie, & comme vn agneau muet deuant celui qui le toad, ainsi n'a-il point ouuert sa bouche.

33. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη, καὶ τίς γράσει αὐτῷ τίς διηγῆται; ὅτι αἵρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

En son abbaissement son iugement a esté haussé: mais qui racontera sa duree? car la vie est enleuee de la terre.

34. Ἀπεκρίθεις δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φίλιππῳ εἶπε, διεμῶν σου, περὶ τί; ὁ περὶ τῆς λεγομένης τούτης; περὶ ἐαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

Lors l'Eunuque print la parole, & dit à Philippe, le te prie, de qui dit cela le Profete? de toi, ou de quelque autre?

35. Ἀνέξας δὲ ὁ Φίλιππος τὴν εἰσῆλάν, καὶ δεξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, ἀρχηγίως αὐτῷ τὴν ἱστοίῃ.

Adonc Philippe ouurant sa bouche, & commençant par ceste Esriture, lui annonça Iesus.

36. Ὡς δὲ ἐπερὶ οἴου καὶ τὴν ἐδόν, ἤλθον ἐπὶ τὴν ὕδωρ καὶ Φησὶν ὁ εὐνοῦχος, ἰδὲ ὕδωρ; τί καλύψω βαπτισθῆναι;

Et comme ils alloient par le chemin, ils vindrent à quelque eau: adonc l'Eunuque dit, Voici de l'eau; qui m'empêche d'estre baptizé?

30. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putasne intelligis quae legis?

And Philippe ranne thither/ and heard him read the Prophet Esaias/ and said/ But vnderstandest thou what thou readest?

31. Qui ait, Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitq; Philippum ut ascenderet, & sederet secum.

And he saide/ How can I/ except I had a guide? and he desired Philippe/ that hee would come vp and sit with him.

32. Locus autem scripturae quam legebat erat hic: Tanquam ovis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum.

Now the place of the Scripture which he read/ was this/ He was led as a sheepe to the slaughter: & like a lambe domme before his shearer/ so opened he not his mouth.

33. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita eius?

In his humilitie his iudgement hath bene exalted: but who shall declare his generation? for his life is taken from the earth.

34. Respondens autem eunuchus Philippo, dixit, Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

Then the Eunuch answered Philippe/ & said/ I praye thee of whome speaketh the Prophet this? of him selfe: or of some other man?

35. Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens a scriptura ista, evangelizavit illi Iesum.

Then Philippe opened his mouth/ and began at the same Scripture/ and preached vnto him Iesus.

36. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait eunuchus, Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?

And as they went on their way/ they came vnto a certaine water/ and the Eunuche said/ See/ here is water: what doth let me to be baptized?

30. Da lieff Philippus hinzu/ vnd höret/ daß er den Propheten Esaiam las/ vnd sprach: Verstehst du auch was du liesest?

Da lob Philippus hen til oc hørde/ at hand læste/ de den Propheten Esaiam/ oc sage/ Forstaar du oc det som du læst?

31. Er aber sprach: Wie kan ich/ so mich nicht jemand anleitet? Vnd ermanet Philippum/ daß er aufstrette/ vnd setzte sich bey ihm.

Hand sagde/ Huorledis fand ieg/ der som nogen icke vnteruiser mig? Oc hand bad Philippum/ at hand stulde trine op/ oc sette sig hofshannem.

32. Der inhalt aber der Schrift/ die er las/ war diser: Er ist wie ein Schaf zur schlachtung geführet/ vnd still wie ein Lamm für seinem Scherer/ Also hat er nicht auffgethan seinen Mund.

Men dette stod i Scriften/ som hand læste. Hand er søt som et Saar til at slacte som et Lam for ar den som der klipper/ Saa haffuer hand icke opladet sin Mund.

33. Inn seiner nidegkeit ist sein Gerichte erhaben. Wer wird aber seines Lebens lunge aufreden? Den sein Leben ist von der Erden weggenommen.

I hans fornedring er hans Dom ophøyet. Men huo skal vdræle hand liffs langhed? Thi hans liff er taget bort aff Jorden.

34. Da antworttet der Kämmerer Philippo/ vnd sprach: Ich bitte dich/ von wem redet der Prophet solches? von ihm selber/ oder von jemand anders?

Da suarede Kämmerherren Philippo/ oc sagde/ Jeg beder dig/ om huem taler Propheten saadant? Om sig selfe/ eller om nogen anden?

35. Philippus aber that seinen Mund auff/ vnd fieng von dieser Schrift an/ vnd prediget ihm das Euangelium von Jesu.

Da oplod Philippus sind mund/ oc begynte paa denne Skrift/ oc predickede hannem Euangelium om Ihesu.

36. Vnd als sie zogen der Strassen nach/ kamen sie an ein Wasser. Vnd der Kämmerer sprach: Sihe/ da ist Wasser/ was hinderts/ daß ich mich tauffen lasse?

Oc som de de droge at veyen/ komme de til et Vand. Oc Kämmerherren sagde/ See/ der er vand/ Huad hindrer/ at ieg loder mig døbte?

30. A přistkočim Filip/ vslyšal gen ančte Vzaněšše Proroka/ y řekl: Rozumíšli tomu co čteš?

Przyblegšy tedy Filip/ vslyšal go a on czyta Ezyasza Proroka/ y rzekł mu/ Rozumieśli co czytaś?

31. Kterž řekl: A kterač mohu/ leč někdo rozploží mi? Vprosil Filipa/ aby vstaupil na vůz/ a seděl s nim.

A on rzekł/ Jakož mam rozumieť/ řekl mi kto nie póka je? Vprosil Filipa aby vstaupil y wóz/ aby sedel s nim.

32. Mlýsto pak písmo kterž četl/ toto bylo: Jako Dvceť žabíth weden gest: a jako Běránek před jím kdož gen střize býwá němý/ tak neotvřeť vstř svých.

A mleyse písmo bylo to/ Jako owcá tu zábiciu wiedzien jest/ a jako béránek mlecacy piz: d tym troy go goli/ tak nie otworzy vstř swoich.

33. Wponiženij geho/ saud geho ždwižen gest. Rozeniť geho kdo wyprawij? Něk wyřat bude z země život geho.

W wniżeniu tego sad tego wyżył on jest/ a wieł tego y tchoż wypowie? Abowiem odie jest żywot tego z ziemi.

34. Tehda odpowědaje Komorník Filipowi/ řekl: Prošim tebe/ o kom toto mluví Prorok? o soběli/ čili o kom glněm?

Tedy odpowědžawšy Ochmistrzon Filipowi/ mowil/ Prošcie o kimze tu Prorok mowit? samli o sobie czyli o kim innim?

35. Tehdy otwřew Filip wsta swá/ počaw od Písmo to/ hoto/ oznamowal (neb řákal) genu Běžíšce.

A tak Filip otworzywšy vsta šwe/ a počawšy od onego písmo/ opowiedal mu Jezusa.

36. A když gell cestau/ přigešli k gedně wodě. V řekl Komorník: Ne toť woda kdo mi se žabrání potřiti?

A gdy daley iedali w drodze/ przyšli do niekterey wody/ tedy rzekł Ochmistrz/ Oto ż woda/ coż przeka ja żebych niemial być cřzcion?

ח

37 (ואמר פילפוס אז
משבח אותך דתהימן מ
משבח דתהיה וענני
ואמר מהימן אנא דישוע
משיחא ברה דאלהא הוה)

Disse Filippo, Se tu credi con tutto l' cuore, egli e lecito. Et egli rispondendo, disse, Io credo che Iesv Christo sia il Figliuol di Dio.

38 ופקד הוה דתקוים
מרכבתא ונתתו תריהון
למינא נאעמדה פילפוס
למהימנא הו:

E comandò che si fermasse la carretta, e scesero amendue ne l'acqua, Filippo e l'Eunuco, e battezzollo.

39 ופד סלקו מן מינא
רוחה דמרינא חטפיה
לפילפוס ותוב לא חנויה
מהימנא הו אלמא אנן
הוה באורחה פד חדא:

Visti che furon de l'acqua, lo Spirito del Signore rapì Filippo, e l'Eunuco non lo vide piu: & andauasene allegro per il suo camino.

40 פילפוס דין אשתבח
באוטוס ומן תמן מתכרך
הוה ומספר במדינתא
כלהין עד מא דאתא
לקסרינא:

E Filippo si ritrovò in Azoto: e passando predicaua l'Euangelio à tutte le città, infin che venne à Cesarea.

ט

1 ושאול דין עדכיל מילא
הוה לוחמא וחמתא
דקטל על תלמידיה
דמרו:

Saulo spirando ancor minacce & occisione contra discipoli del Signore, sen- andò al sommo Sacerdote.

2 ושאול לה אגדתא מן
רב פהנא דיתל לה
לדרמסוק לפגושתא דאן
הו דישבח דרדיו פחדא
אורחא גברא אז נש
יאסור יתתא אבון
לאורשלה:

E domandogli lettere per Damasco da portare à le sinagoge: accioche se trouas- se alcuni che fussen di questa via, o hu- mini, o donne, gli menasse legati in Ieru- salem.

ח

37 ואמר פילפוס אם מאמין
את בכל לב וכל להיות נאע
ואמר מאמין אני כי ישוע
המשיח בן אלהים הוה:

Y Philippe dixo, Si crees de todo coraçon, bien puedes. Y respondiendo el dixo, Creo que Iesus el Christo es hijo de Dios.

38 ויצו לעמד את המרכבה
וירדו שניהם אל המים גם
פילפוס והסרים ויטבלוהו:

Y mandó parar el carro: y descendieron am- bos àl agua Philippe y el Eunucho: y baptizólo.

39 ובעלותם מן המים ורוח
אלהים נשאה את פילפוס ולא
ראתו עוד הסרים וילך את
דרכו שומח:

Y como subieron del agua, el Espiritu del Sennor arrebató à Philippe: y no lo vido mas el Eunucho: y fuefe su camino gozoso.

40 ופילפוס נמצא באשדוד
ועבר ובשר את ערים כלן עד
בזא אל קסרינא:

Philippe empero se halló en Azoto: y pas- sando annunciaua el Euangelio en todas las ciu- dades hasta que vino à Cesarea.

ט

1 ושאול עוד נפיה זעם ורצה
בתלמידי יהוה ויקרב לכחך גדול:

Y Saulo aun refoplando amenazas y muer- te contra los Discipulos del Sennor, vino àl Prin- cipe de los Sacerdotes.

2 ושאול ממנו אגדות לדמשק
אל העדות אשר אם ימצא
בדרך תהיה אנשים או נשים
ויוליכם אסורים ויושלימה:

Y demandó deel letras para Damasco à las Sy- nògas, paraque si hallasse algunos varones ó mu- geres deesta secta, los truxesse presos à Ierusalem.

י.

37. Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος, εἰ πισ-
τεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἐξέστιν.
ἀποκριθεὶς ὁ εὐνοὺς εἶπε, πιστεύω τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν ἰησοῦν χριστόν.

Et Philippe dit, Si tu crois de tout ton cœur, il est loisible. L'Eunuque donc respondant, dit, Je croy que Iesus Christ est le Fils de Dieu.

38. Καὶ ἐκέλευσε σταῖν τὸ ἄρ-
μα, καὶ κατίβαν ἀμφότεροι εἰς
τὸ ὕδωρ, ὁ τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐ-
νοὺς. καὶ ἐβάπτισαν αὐτόν.

Et commanda que le chariot fust arreste: & tous deux descendir en l'eau Philippe & l'Eunuque: & il le baptiza.

39. Ὅτε ὁ αἰέβαν ἐκ τῶ ὕδα-
τος, πνεῦμα κυρίου ἔρπαιεν τὸν Φί-
λιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι
ὁ εὐνοὺς. καὶ ἐπορεύετο γὰρ πρὸς
δοὺς αὐτοῦ χαίρων.

Et quand ils furent remontés hors de l'eau, l'Esprit du Seigneur raut Phil- lippe, & l'Eunuque ne le vid plus: & s'en alla ioyeux par son chemin.

40. Φίλιππος δὲ διεῖχεν εἰς ἅ-
λωτον. καὶ διερχόμενος ἀγγε-
λίζεν τὰς πόλεις πρὸς ἑως ἐλ-
θεῖν αὐτὸν εἰς καὶ σύζευαν.

Mais Philippe se retrouua en Azote: & en passant annonça l'Euangile par toutes les villes, iusqu'à ce qu'il vint en Cesaree.

Κ Ε Φ Α Λ. θ.

Ὁ Δὲ σὺλ ἐπι ἐμπνείαν ἀ-
πὸ πλῆθους ἐφίνα εἰς τὰς μα-
θηταὺς τῶ κυρίου, προσελθὼν τῷ
ἀρχιερεῖ.

Or Saul tout enflambé encore de- menaces & tuerie, contre les disciples du Seigneur, s'estant adressé au souue- rain Sacrificateur.

2. Ἠτήσθη παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς
εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγω-
γάς, ἵπως εἰάν τις εἴη τῶ ἐδοῦ
όντας, ἀνδρας τε καὶ γυναικας,
δεδεμμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ.

Lui demanda lettres de sa part pour porter en Damas aux synagogues: afin que s'il en trouuoit quelques vns de ce- ste secte, hommes & femmes, il les ame- nast liés en Ierusalem.

CAP. VIII.

37. Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet, Et respondens ait, Credo filium Dei esse Iesum Christum.

Und Philippe sand unto him / If thou beleuest wit all thine heart / thou mayest. Then he answered / and said / I beleue that Iesus Christ is the Sonne of God.

38. Et iussit stare currum, & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & eunuchus, & baptizavit eum.

Then he commanded the charet to stande still: and they went downe both in the water / both Philippe / and the Eunuche / & he baptized him.

39. Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunuchus. Ibat autem per viam gaudens.

And assoone as they were come vp out of the water / the spirit of the Lorde caught away Philippe / y the Eunuche sawe him no more: so he went on his way reioycing.

40. Philippus autem inventus est in Azoto: & pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cesaream.

But Philippe was found at Azotus / & he walked to and fro preaching in all the cities / till he came to Cesarea.

CAP. IX.

Saulus autem adhuc spirans minarum & caedis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum.

Und Saul yet breathing out threatenings and slaughter against the disciples of the Lorde / went unto y hie priest.

2. Et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset huius viae viros ac mulieres, victos perduceret in Ierusalem.

And desired of him letters to Damascus to the Synagogues / that if he founde any that were of that way (eith men or women) he might bring them bound unto Jerusalem.

Das VIII. Capitel.

37. Philippus aber sprach: Glaubest du von ganzem Herzen / so magst wol sein. Er antwortet / und sprach: Ich glaube daß Iesus Christus Gottes Son ist.

Da sagde Philippus / Iror du aff ganeste herte / da maa der vel vere. Hand suarede / oc sagde / Jeg iror / at Ihesus Christus er Guds Son.

38. Und er ließ den Wagen halten / und stiegen hinab in das Wasser / beyde Philippus vnd der Kämmerer / Und er tauffet ihn.

De hand bad vognen holde / oc de stige de ned i vander / baade Philippus oc Kämmerherren / oc hand dobt hennem.

39. Da sie aber heraus stiegen auß dem Wasser / rucket der Geist des HERREN Philippum hinweg / vnd der Kämmerer sahe ihn nicht mehr. Er zoch aber seine Strasse frölich.

Men der de stige de op aff vander / da ructe HERRENS And Philippum bort / oc Kämmerherren saa hannem icke mere. De hand drog sin vey glad.

40. Philippus aber ward funden zu Asdod / und wandelt umbher / und prediget allen Stätten das Euangelium / biß daß er kam gen Cesarien.

Men Philippus bleff funden i Asdod / oc hand vandrede omkring / oc predickede Euangelium i alle Stæder / indtil hand kom til Cesaream.

Das IX. Capitel.

Saulus aber schnaubete noch mit drohen und morden / wider die Jünger des HERREN / und gieng zum Hohenpriester.

Men Saulus synsede end nu mer trassel oc mord mod HERRENS Disciple / De hand gick til den ypperste Prest.

2. Und bat in vmb Brieffe gen Damascus an die Schulen / auff daß so er etliche dises weges fünde / Männer vnd Weiber / er sie gebunden führete gen Jerusalem.

De begerede Bress aff hannem til Scholerne i Damasco / Paa det / at der som hand funde nogle paa denne vey / Mend oc Quinder / at hand skulde føre dem bundne til Jerusalem.

Kapitola VIII.

37. V fekl gemu Jilip: We flißli celhm frcem flufft. A odpowēdēm komornij / fekl: Wēfijm / fe Gefijfs krystus gest Syn Bojy.

Ale mu powiadzał Jilip / Jes liż ze wśrytkiego serca wierzy / i tedye sie godzi / A on mu odpowiadawşy / rzekł / Wierze iż Iesus Krystus iest Syn Boży.

38. V rozkázal státi wozu: V stáplili oba do wody / Jilip y komornij / y pokřtil gen.

Rozal tedy stánc wozow / y wstáplili obadwá w wode Jilip z Ochmistrzem / křtíci go.

39. A když wnstáplili z wody / Duch Paně pochopil Jilipa / y newiděl ho wíce komornij. V gel komornij cestau swau / raduge se.

A gdy wyšł z wody / Duch Pēński porwał Jilipá / iż go on Ochmistrz wiecey nie widział / y iedzał droga swa rádując się.

40. Jilip pak naležen gest w Azotu / a chodě kázal Ewangelium wśsem Městuom / až přišel do Cesaree.

A Jilip až w Azocie iest znkles / i chodzac po wśrytkich mēstech opowídal Ewangelia / až přyšedl do Cesarey.

Kapitola IX.

S Savel pak gessie dyche po pohřžkách a po mor du proti Wrednitym Bojijm / přistáplil k knijeti kněžstwu.

Tedy Saul bedac iestce zá pálo / ny pogrozkam y mor derstwy přecw zwolennicom Paulum / šedl do Asiaziacképlánskego.

2. Vwnžádal od něho listy (kteréžby nesi) Damassku do Eštol / naležlijby které tam ře cysty Muže neb žen / aby swá žane přivedl do Geruzaléma.

A prošl go o listy do Damassku do božnic / iž gđzieby měkore znázl reý sekry / iť mže iáko y niewlasty / aby ie powiazawşy přywíodl do Jeruzaléma.

ט

3 וַיֵּבֶד אֲוֹל הַנֹּחַ וַיִּשְׁרִי
מִמֶּטֶט לְדַרְמָסוּק מִן
תַּחֲתֵית שְׁלֵיט אֲוֹלַג הַנֹּחַ
עֲלֹהֵי בִּוְהָרָא מִן שְׁמִינָא:

*En el caminar auuenne che s'auu-
cinaua à Damasco, & in un subito gli
risplendè intorno come folgore vna luce
dal cielo.*

4 וַיִּכְבֹּל עַל אֲרֻצָּא וַשְׁמַע
הָלֹא דִּאֲמַר הַנֹּחַ לֵה
שְׁאוּל שְׁאוּל מִנְּגַת דִּרְהָ
אַנְתָּ לִי:

*E caduto in terra, & di vna voce che
gli diceua, Saulo, Saulo, perche mi per-
seguisti tu?*

5 עֲנָא הוּ וַאֲמַר מִן אַנְתָּ
מִרִי וַמִּרְו אֲמַר אֲנָא יִשׁוּעַ
נִצְרִינָא הוּ דִּאֲנָתָ דִּרְהָ אַנְתָּ
הָשֵׁט הוּ לָךְ לְמַבְצָטוֹ
לְעִוְקָסָא:

*Et egli disse, Chi sei tu Signore? E il
Signor disse, Io son Iesus, al qual tu per-
seguisti. Dura cosa t'è ricalcitrar contra gli
stimoli.*

6 (הוּ דִּין בַּד דְּחִירָא)
וַדְתִּית אֲמַר מִנָּא אֲעִבֵּד
מִרִי וַמִּרְו אֲמַר לֵה (אֲלֵא
קוּם עוּל לְמִרְיָנָתָ וְתִמְן
יִתְמַלֵּל עִמָּךְ עַל מָא דְּנִלָּא
הֵנָּה לָךְ לְמַבְצָד:

*Egli tremando e stupefatto, disse, Si-
gnore, che vuoi tu che io faccia? E il Signor
li disse, Leuati su, & entra ne la città, &
iui ti farà detto quel che tu debbifare.*

7 וַיִּבְרַח דִּאֲוֹלִין הוּ
עֲמִה בְּאִוְרָחָא קִימִין הוּ
בַּד תַּמִּיּהִין מִטוּל דְּקֵלָא
בְּלַחֲוֹר שְׁמַעִין הוּ אֲנָשׁ דִּין
לֹא מִתְחִנָּא הֵנָּה לֵהוּ:

*Egli huomini che l'accompagnaua-
no per camino, stauano attoniti, come
quelli che vidiuano ben la voce, ma non
vedeano alcuno.*

8 וַקָּם שְׁאוּל מִן אֲרֻצָּא
וְלֹא מִתְחִנָּא הַנֹּחַ לֵה
מִדָּם בַּד עֵינֵיהִי פִתְיָחוּ
הֵי וַכֵּד אֲחִידִין בְּאִוְרָחָא
אֲעֲלוּהִי לְדַרְמָסוּק:

*Allor Saulo si lenò su da terra, &
aprendo gli occhij, non vedeuua persona:
onde effi menandolo per la mano, lo con-
dussero in Damasco.*

9 וְלֹא מִתְחִנָּא הֵנָּה לֵה
תַּלְתָּא יוֹמִין וְלֹא אָכַל וְלֹא
אֲשָׁתִי:

*Effette tre giorni senza vedere, e non
mangiò, ne beuè.*

ט

3 וַיִּכְלָכְתּוּ יְהִי בְּקִרְבּוֹ לְדַרְמָשָׁק
וַפְתָּאֵם גִּתּוֹ יְהִי בְּרֹד וַתִּהְלֹךְ
אִשׁ אֲרֻצָּה מִשְׁמִינָא:

*Y yendo por el camino, aconteció que lle-
gando cerca de Damasco, subitamente lo cercò
vn resplandor de luz del cielo.*

4 וַיִּכְאֶשֶׁר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ שָׁמַע
אֶת־קוֹל אֹמֵר שְׁאוּל שְׁאוּל מַה
תִּרְדָּפֵנִי:

*Y caendo en tierra, oyó vna boz que le de-
zia, Saulo, Saulo, porque me perfigues?*

5 וַיֹּאמֶר מִי אַתָּ אֲדֹנָי יְהִי
אֲמַר אֲנִי יִשׁוּעַ אֲשֶׁר תִּרְדָּפֵנִי
יִקְשֶׁה לָּךְ לִבְעֵט עַל־הַדְּרָכִי:

*Y el dixo, Quien eres Sennor? Y el Sennor
dixo, Yo soy Iesus el Nazareno à quien tu perfigu-
es: dura cosa te es dar coces contra el algiion.*

6 וְהוּא נִבְהַל חָרַד וַפְּחַד לֵאמֹר
אֲדֹנָי מַה תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹתִי וַיֹּאמֶר
יְהִי אֵלָי לָכֵן קוּם וְלֹךְ אֶל־
הָעִיר וַיְדַבֵּר אֵלָי מַה צְדָקָה
לַעֲשׂוֹת:

*El remblando y temeroso dixo, Sennor que
quieres que haga? Y el Sennor le dize, Leuantate
y entra en la ciudad: y dezirferechá loque te con-
uiene hazer.*

7 וַהֲאֲנָשִׁים הָאֲרָחִים לְחִבְרָה
עֲמִין עָמְדוּ נִבְהָלִים הֵמָּה שׁוֹמְעִים
אֶת תְּקוּל וְאִשׁ אֶחָד לֹא רָאָה:

*Y los varones que yuan con Saulo, se para-
ron attonitos: oyendo à la verdad la boz, mas no
viendo à nadie.*

8 וַיִּקָּם שְׁאוּל מִן־הָאָרֶץ
וַבִּפְקוּחֹו אֶת־עֵינָיו אֶת־אִישׁ
אֶחָד לֹא רָאָה וַיִּתְחַוּתוּ בְּיָדָיו
וַיִּכְוֹתוּ לְדַרְמָשָׁק:

*Entonces Saulo leuantóse de tierra, y abri-
endo los ojos no via à nadie: ansique lleuandolo
por la mano, metieronlo en Damasco:*

9 וַשְּׁלֹשֶׁת יָמִים לֹא רָאָה וְלֹא
אָכַל וְלֹא שָׁתָה:

*Donde estuuó tres dias sin ver: y no comió,
ni beuió.*

θ.

3. Εἰ δὲ τῷ παραύδατι ἐγγύατο αὐ-
τὸν ἐγγίζῃ τῇ δαμασκῷ, καὶ ἑ-
ξαίφνης περιέλαυνεν αὐτὸν φῶς
ἀπο τοῦ οὐρανοῦ.

*Or aduint qu'en cheminant il ap-
procha de Damas, & soudainement vne
lumiere resplendit du ciel comme vn
eclair à fen tour delui.*

4. Καὶ πρὸς τὴν γῆν ἤκα-
σε φωνὴ λεγούσα αὐτῷ, σαὺλ
σαὺλ, τί με διώκεις;

*Dont estant tombé par terre, il ouit
vne voix qui lui disoit, Saul, Saul, pour-
quoi me perlecutes-tu?*

5. Εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύ-
ριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃς σὺ
διώκεις, σκληρὸν σοι πρὸς κέντρα
λακτίζεις.

*Et lui respondit, Qui es-tu Seigneur?
Et le Seigneur dit, Je suis Iesus, lequel
tu perlecutes: il t'est dur de regimber
contre les aiguillons.*

6. Τρέμων τε ὁ παραύδων εἶπε κύ-
ριε τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύ-
ριος πρὸς αὐτὸν, (ἀλλὰ) ἀνάστη-
θι καὶ εἰπὲς τῷ πρίστειν, καὶ λα-
λήσεις σοι τί σε δεῖ ποιῆσαι.

*Lequel tout tremblant & effrayé
dit, Seigneur, que veux-tu que ie face?
Et le Seigneur lui dit. Leue-toi, & entre
en la ville, & là il te fera dit ce que tu
dois faire.*

7. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδῶντες
αὐτῷ εἰσῆλθας εἰς τοὺς οἴκους, οἱ
ἀκούοντες μὲν τὴν φωνήν, μὴ δὲ αὐτὸν
θεωροῦντες.

*Or les hommes qui cheminoyent
auec lui, s'arrestèrent tout elpouuantes,
oyans bien la voix d'icelui, mais ne voy-
ans personné,*

8. Ἐγείσθη δὲ ὁ σαὺλος ἀπὸ τῆς γῆς·
ἀνεῳγμένῳ δὲ τῷ ὀφθαλμῷ αὐ-
τοῦ ἔδραμε. χεῖρας γαρ αὐτοῦ
τῷ αὐτῷ εἰσῆγαγον εἰς δαμασκόν.

*Et Saul se leua de terre, & ouurant
ses yeux ne voyoit personne: parquoi
ils le conduisirent par la main, & le mo-
nerent en Damas.*

9. Καὶ ὡς ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέ-
πων, καὶ οὐκ ἐφαγὼν οὐδὲ ἐπι-
ν.

*Où il fut trois iours sans voir, & sans
manger ne boire.*

3. Et cum iter faceret contigit ut appropinquaret Damascus: & subito circumfulsit eum lux de caelo.

Nowe as he iourned/it came to passe that as he was come neere to Damascus / iodamly there shined rounde about him a light from heauen.

4. Et cadens in terram, audivit vocem dicentem sibi, Saule, Saule, quid me persequeris?

And he fell to the earth / and heard a voyce / saying to him / Saul / Saul / which persecutest thou me?

5. Qui dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego sum Iesus, quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare.

And he saide / Who art thou Lord? And the Lord said / I am Iesus whom thou persecutest: it is hard for thee to ticke against prickes.

6. Et tremens ac stupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

Hee then both trembling / and astonished / said / Lord / what wilt thou that I do? And the Lord saide unto him / Arise and go into the citie / and it shalbe tolde thee what thou shalt thou.

7. Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

The men also which iourned with him / stood amazed / hearing his voyce / but seeing no man.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascus.

And Saul arose from the ground / and opened his eyes / but sawe no man. Then let they him by the hande / and brought him into Damascus.

9. Et erat tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

Where he was three dayes without sight / and neither ate nor drante.

3. Vnd da er auff dem Wege war / vnd nahe bey Damascen kam / vmb leuchtet ihn plötzlich ein Licht vom Himmel.

De der hand vaar paa veyen / oc kott nær til Damascen / omstinde hannem hastelige it liuss aff Himmelen.

4. Vnd fiel auff die Erden / vnd horet eine Stimme die sprach zu ihm: Saul / Saul / was verfolgest du mich?

De hand falt paa Jorden / oc hørde en Røst / hun sagde til hannem / Saul / Saul / hui forfølger du mig?

5. Er aber sprach: HERR / wer bist du? Der HERR sprach: Ich bin Iesus den du verfolgest? Es wird dir schwer werden wider den Stachel lecken.

Da sagde hand HERRE / Hvo est du? Herren sagde / Jeg er Ihesus / som du forfølger. Der skal bliffue dig suart at træde mod Braadden.

6. Vnd er sprach mit zittern vnd zagen: HERR / was wilt du daß ich thun soll? Der HERR sprach zu ihm: Stehe auff / vnd gehe inn die Stadt / da wird man dir sagen / was du thun sollt.

De hand sagde med redzei oc beffuelse / H Erre / huad vilst du / at ieg skal gøre? HERRE sagde til hannem / Staa op / oc gaa i Staden / der skal mand siige dig / huad du skal gøre.

7. Die Männer aber die seine Gefehrten waren / stunden vnd waren erstarrt / denn sie hörten seine stimme vnd sahen niemands.

Men de Mænd / som vaare i selskaff med hannem / stode oc vaare forferdede / Thi de hørde hans røst oc saae ingen.

8. Saulus aber richtet sich auff von der Erden / vnd als er seine Augen auffhat / sahe er niemands. Sie nahmen ihn aber bey der Hand / vnd führten ihn gen Damascus.

Men Saulus rensde sig op aff jorden / oc der hand loet sine Øyen op / saa hand ingen. Da roge de hannem ved haanden / oc førde hannem i Damascen.

9. Vnd war drey tage nicht sehend / vnd aß nicht vnd tranck nicht.

De hand saa icke / oc oed icke oc drack icke i tre dage.

3. A ldnz byl na cestě / přihodilo se / že se přiblížoval k Damasku: A hned rychle obklesilo gen světló z Nebe:

A thak kdy byl v drodze / y kdy tuž byl blízko Damasku / tedy z predka ošwiecila sie około niego światłość z nieba.

4. A padw na zemi / slyšsal hlas řkauc k sobě: Šawle / Šawle proč mi se protiwiš?

A kdy padl na zemie vlyšsal glos mowiac do siebie / Saulu / Saulu / przeciw mi przesładujesz?

5. Kterž řekl: O kdo gšm Pane? A Pan řekl: Já gsem Jezis / gemu ž to se protiwiš. Tvr doť gest tobě proti ostnu se zpěčowati.

Tedy on řekl / Ktožes test Pane? A Pan řekl / Jácim test Jezus Ktorego thy przesładujesz / trudnaciest rzecž thobie przeciw / Eo osnom witzgac.

6. A on třesa se a boga se / řekl: Pane / co mi kážes činiti? A Pan k němu: Vstaň / a wědgi do města a tamž bude poswědijno tobě / co máš činiti.

A on držac y lekšiac sie powies dźial Panie což chceš abych czynil? Tedy Pan řekl / Wstaň / a wědgi do miasta / y powies dzac tobie coć bedzie potrzeba czynić.

7. Ti pak mužij kterijž sli s nim stáli gšau obromeni / hlas žagist slyššec / ale žadně ho newidauce.

Thedy mežowie oni Prožy bysli w drodze z Saulem / staneli zles / Enawšy sie / acz glos slyšac / ale žadnego nie widzac.

8. Wstal Šawel z zeme / a otewřew oči swě / nie newiděl: Ale ponawšse gen za ruce / wweřdli ho do Damasku.

Žakym Saul wstal z zemie / a otworzywšy oczy swote / žadnego nie wiedzial / y řakže go wiawšy ža rece / w wiedzli do Damasku.

9. W byl tu za tři dni newida / a negedl nic / ani pil.

Tedy byl przez trzy dni nie widzac / ani jadł ani pil.

ט

10. אִיר־הוּנָה דִּין בָּהּ
בְּדַמְסוּק תִּלְמִידָא חַד
דְּשִׁמְיָה הוּנָה חֲנִינָא וּמְדִנָא
אָמַר לֵה בְּחִוְנָא חֲנִינָא
וְאָמַר הֵא אָנָּה מְרִי :

Hor in Damasco era vn discipulo, nominato Anania, a cui il Signor disse in visione, Anania. Et egli rispose, Eccomi, Signore.

11. וּמְרִי אָמַר לֵה קוּם וְלֵךְ
לְשׁוּקָא דְּמִתְקַרְנָא תְּרִיצָא
וּבְעִי בְּכִתְלָא דִּיהוּדָא
לְשִׁאוּל דְּאִיתְּהִי מִן
ט טְרָסוּס מְדִינְתָא :

Et il Signor li disse, Leuati su, e va nel borgo che si chiama, Dritto, e cerca in casa di Iuda, vno che ha nome Saulo da Tarso: perche eccolo quiui che fa oratione.

12. הֵא גִיר בְּדִין מִצְלָא
חִוְנָא בְּחִוְנָא לְגַבְרָא דְּשִׁמְיָה
חֲנִינָא דְּעַל יָסוּס עֲלוּהִי
אִידְנָא אִיךְ דִּיתְפַּתְחוּ
עֵינֵיהִי :

(Egli ancora viddo in visione vn huomo per nome Anania, entrare e mettergli la mano sopra, perche riceuesse la vista.)

13. וְאָמַר חֲנִינָא מְרִי
שְׁמִירָת מִן סַגְיָא עַל
גַּבְרָא הַנָּא דְּכִמָּא בִּישְׁתָּא
אֲסַבֵּל לְקַדְוִשְׁיָךְ
בְּאוּרִשְׁלַם :

Et Anania rispose, Signore, io ho viddo da molti di quest huomo, quanti mali egli ha fatto a i tuoi sancti in Ierusalem.

14. וְהֵא אִיךְ הִרְבָּא אִית
לֵה שׁוֹלְטָנָא מִן רַבִּי כְּהֵנָא
דִּיאֲסוּר לְכִלְהוֹן אִילִין דְּ
דְּקִרְיוֹ שְׁמִירָת :

Inoltre ha qui autorita da i gran Sacerdets, di legar tutti quelli che inuocano il tuo Nome.

15. אָמַר לֵה מְרִינָא קוּם
וְלֵךְ מִטוּל דְּמִנְאֲנֵי הוּלִי
גַּבְרָא דִּישְׁקוּל שְׁמִי
בְּעַמְמָא וּבְמַלְכָּא וּבִירֵי
בְּנֵי יִסְרָאֵל :

*Et il Signor li disse, Va, percinche co-
stui mi è vn vaso electo, per portare el mio
Nome dinanzi a i Gentils, & a i Re, &
a i figliuoli d'Israel.*

ט

10. וַיְהִי־תִלְמִיד אֶחָד בְּדַמְסֻק
וּשְׁמוֹ חֲנִינָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
בְּמִדְרָא חֲנִינָה וְהוּנָא אָמַר חֲנִינָי
אֲדֹנָי :

Auia entonces vn Discipulo en Damasco llamado Ananias: al qual el Sennor dixo en vision, Ananias. Y el respondiò, Heaqui estoy Sennor.

11. וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם וְלֵךְ
אֶל־הַשּׁוּק הַמִּתְקַרֵּן יֵשׁוּר וּבְקֵשׁ
בְּבֵית יְהוּדָה אֶת־שָׂאוּל מִעִיר
תַּרְסִישׁ וְהֵגָה מִתְפִּיל הוּנָא :

Y el Sennor le dixo, Leuantate, y ve a la calle que se llama la Derecha, y busca en casa de Iudas a Saulo llamado el de Tarso: porque heaqui el ora:

12. וַיֵּרָא בְּמִדְרָא אֶת־הָאִישׁ
וּשְׁמוֹ חֲנִינָה לְבוֹא וּלְשִׁים עָלָיו
אֶת יָדוֹ לְמַעַן יָשׁוּב יְרָאָה :

Y ha visto en vision vn varon llamado Ananias, que entra, y le pone la mano encima para que reciba la vista.

13. וַיַּעַן חֲנִינָה אֲדֹנָי שְׁמִיעָתִי
מִרְבִּים עַל־הָאִישׁ הַזֶּה בְּמָה
רָעוֹת עָשָׂה לְקַדְוִשְׁךָ בִּירוּשָׁלַם :

*Entonces Ananias respondiò, Sennor, he o-
ydo a muchos de este varon, quantos males ha he-
cho a tus Sanctos en Ierusalem.*

14. וְכִי יֵשׁ לֹא שְׁלִטוֹן מִשְׁרִי
הַכֹּהֲנִים לְאַסוֹר אֶת־כָּל־
אִישׁ יְקַדְּשׁ בְּשִׁמְיָךְ :

*Y aun aqui tiene facultad de los principes
de los Sacerdotes de prender a todos losque in-
uocan tu Nombre.*

15. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ כִּי כָל־
מִבְחָר זֶה הוּנָא לִי לְסַבֵּל אֶת־
שְׁמִי לְפָנֵי הַגּוֹיִם וּמַלְכִּים וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל :

*Y dixole el Sennor, Vé: porque instrumento
escogido me es este, para que lleue mi Nombre en
presencia de Gentes y de reyes, y de los hijos de
Israel.*

ט.

10. Ὡς δὲ μαθητὴς ἐν δαμα-
σκῷ ὀνόματι ἀνανίας, ἔτι πρὸς
αὐτὸν κύριος ἐν ὁράματι ἀνα-
νίας, ὃς εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριος.

*Or y auoit il vn certain discipule en
Damas nomine Ananias, auquel le
Seigneur dit en vision, Ananias:: Et il
dit, Me voici, Seigneur.*

11. Ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτὸν, ἀ-
ναγῆς πρὸς τὴν τὴν ῥύμην
πρὸς ἡλιμπελὸν δὲ θάαν, καὶ ζή-
τησον ἐν οἰκίᾳ ἰδοὺ σαῦλον ἐν ὀνόματι
ταρσῆα· ἰδοὺ γὰρ πρὸς δὲ χεῖρας

*Et le Seigneur lui dit, Leue toi, &
t'en va en la rue qui est nommee la Dro-
ite & cherche en la maison de Iudas vn
nommé Saul, qui est de Tarse: car voi-
la il prie.*

12. (καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι αὐτὸν
ὀνόματι ἀνανίας, εἰσελθόντα, καὶ
ἰστησέναι αὐτῷ χεῖρας, ὡς ἀνα-
βλεψέτω.)

*(Or auoit Saul veu en vision vn per-
sonnage nommé Ananias, entrant, &
lui imposant la main, afin qu'il recou-
rât la veue.)*

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ αἰνῶνιος, κύ-
ριος, ἀκήρυκα δὸς πολλῶν πρὸς τὸ
αὐτὸς τέτα, ὅτι κατὰ ἐπίστασιν τοῖς
ἀγίοις σε ἐν ἱερουσαλήμ.

*Et Ananias respondiit, Seigneur, j'ai
oui parler à plusieurs touchant ce per-
sonnage, combien de maux il a fait à
tes saintes en Ierusalem.*

14. καὶ ὡς ἐχρὶ ἐξουσίαν πα-
ρεῖν ὡς ἀρχιερεὺς δεῖναι πάντα τοὺς
ἀδικησάντας τὸ ὄνομα σου.

*Mesmes aussi il a ici autorité de par
les principaux Sacrificateurs, de lier
tous ceux qui inuouent ton Nom.*

15. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος,
πρὸς, ὅτι σκεῖς ἐκλεγῆς μοι
εἶναι ὅτι, τὸ βασιλεῖν τὸ ὄνομά
μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλευσίν, καὶ
πρὸς ἰσραήλ.

*Mais le Seigneur lui dit Va: car il
m'est vn instrument d'élite, pour por-
ter mon Nom deuant les Gentils, & les
Rois, & les enfans d'Israel.*

CAP. IX.

10. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias; & dixit ad illum in visu Dominus, Anania. At ille ait, Ecce ego Domine.

And there was a certaine discip
at Damascus named Ananias / and to
him sayde the Lorde in a vision / Ana
nias. And he sayd / Behold / I am
here Lord.

II. Et Dominus ad eum,
Surge, & vade in vicum qui
vocatur Rectus: & quære in
domo Iudæ Saulum nomi-
ne Tarsensem, ecce enim
orat.

Then the Lord saide vnto him / *Arise / and go into the street which is called Straight / and seeke in the house of Judas after one called Saul of Tarsus : for beholde / hee prayeth.*

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus ut visum recipiat.)

(And he sawe in a vision a man named Ananias comming into him / and putting his handes on him / that he might receiue his sight.)

13. Respondit autem Ananias, Domine, audi vi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem.

Then Ananias answered / Lorde /
I haue heard by many of this man / how
much euill he hath done to thy Saintes
at Ierusalem.

14. Et hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum.

Moreover here hee hath authoritie
of the hie Priestes/ to binde all that call
on thy Name.

15. Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Israël.

Then the Lord said vnto him / Go thy way: for he is a chosen vessell vnto me / to beare my Name before the Gentiles / and Kings / and the children of Israel.

Das IX. Capitel.

10 Es war aber ein Jünger zu Da-
masco/mit Namen Ananias/zu dem
sprach der HERR im Gesichte:
Anania. Vnd er sprach: Wie bin ich
HERR.

De der vaar en Discipeli Damasco / hed Ana-
nias / Til hannem sagde HERREN i en Syn /
Anania. De hand sagde / Her er ieg HERRE.

11. Der HERR sprach zu ihm:
Stehe auff/ vnd gehe hin in die Gas-
sen/ die da heisset die Richtige/ vnd
frage in dem Hause Juda nach Sau-
lo mit Namen von Tarsen/ denn siehe
er betet.

HERRN sagde til hannem/ Stat op/ og gæf
hørt paa den gade/ som kaldis den Rette/ De spør i
Juda hus/ effter den som kaldis Saul aff Tarsen/ thi
see hand beder.

12. Vnd hat gesehen im Gesichte
einen Mann mit Namen Ananias/
zu ihm hincinkommen / vnd die hand
auff ihn legen / daß er wider sehend
werde.

De hand saa i Synen en Mand / som kaldis
Ananias / komme ind til sig / oc legge haanden paa
sig / at hand skulde see igen.

13. Ananias aber antwortet:
H E R R / ich hab von vilen gehöret
von disem Nanne / wie vil üBELS er
deinen Heiligen gethan hat zu Jeru-
salem.

Da siarede Ananias / **HERRE** / Jeg haaffuer
hørt aff monge om denne Mand / huor meget ont
hand haaffuer gjort dine Helligen i Jerusaleem.

14. Vnd er hat allhie macht von dem Hohenpriestern / zu binden alle die deinen Namen anrufen.

De hand haſſuer ocsaa hermaect aff de nypperſte
Preſter / at binde alle dem ſom paa talde dit Daffn.

15. Der Herr sprach zu ihm: Gehe hin/ denn diser ist mir ein außgewählter Rüstzeug/ daß er meinen Namen trage für den Heiden/ vnd für den Königen vnd für den Kindern von Israel.

HEDDEN sagde til hannem / Gaeck bort /
Thi denne er mig te vdualde Redstaff / ac hand stal
bære mit Nassin saar Hedningene / oc saar Konger /
oc for de Vorn aff Israel.

Kapitola IX.

Kapitola IX.

10. Byl pak něnaký Věcslav
nisi w Damassku / gměnem
Anannás. V řeči k němu
Pán sřze widěni / Anannás
sřz : A on řeči : Hle pá Pane.

Był też niektory zwolennik w
Damaſku imieniem Ananiaſz/ do
ktorego Pán rzekł w widzeniu/
Ananiaſzu/ Non rzekł/ O homia
ieſt Pánie.

11. A PAnk němu: Wstaň
a gdi do vlice kteraž slowe w
přijmá/a hleday w domě Ža-
dowě Šsarola gměnem Char-
sen škěho: Nebo ay modlíš se.

Tedy Pán třešl Eniemu, Wstáň
z mŕtvy ná plíce kráczoma prosta /
v sukav w domu Judowym nief-
thorego ná imie Saula z Tarsu /
Abowiemci sie oto modli.

12. A widěl strže widění
Muže/ Anámýsse gměneni /
an gdeť němu / a an wztěláda
naň ruce/abŋ graf přijal.

Wyżraf w widzeniu meża. A
nauiaßa imieniem / a chodzącego
y rece naß wftadającego / aby wżu
al w iroß.

13. Odpověděl Ananýáš:
PANE / slyšal jsem od mno-
hých o tom Kráži / kterak mno-
hožleho činil Svatým svým
v Jeruzalémě.

Odpowiedział tedy Anas
 ias/Panie słyszałem od wielu ich
 o mezu tym/ iako wiele złego /czy-
 nił świętym twym Jertuzalem.

14. A ten mǎ ꝑde moe sobe
danau od Knjazat Knežstven /
aby gijmal wseckij / tuerij
wꝑwagij Omeño twē.

Kremlu też na tym miejscu ma
moc od Bijażat Baplan i daj wias
zacwłysti i trorzy wywasta imie
u i d twoo.

15. Přestěhněmu Pán: Bůh/
než nádobau vyvolenau
gest mi on/ aby nosyl Směno
mě před Pohan/ y před Krá-
li/ y před Syny Izrahelský-
mi.

Alc Pan rzekł do niego / Idźże /
Abowiem ren jest imię naczyni-
em wybranem / aby nosił imię
moje przed narody / Królmi / y sy-
ny Izraelskimi.

ט

16. וְאַנְיָא גִיר אַחֲוִיָּוִהִי כְּמָא
עֲתִיד לְמַחֲשׁ מְטוּל שְׁמִי:

*Et gli mostraro quanto gli convien pa-
stire per il mio Nome.*

17. הִידִין הַפְּנִיָּה אֲנִי
לְבִיתָא לְנִתָּה וְסָם עֲלֵיהִי
אֲדִנָּה וְאָמַר לָהּ שְׂאוּל
אֲחִי מָרְוּ יְשׁוּעַ שְׂדֵרְנִי הוּ
הָאֲתָחוּי לָךְ בְּאִתְּרָא כִּד
אֲתָא אֲנִי אִיךְ דִּיתְפַּתְחוּ
עֵינֶיךָ וְתִתְמַלֵּא רִנָּה
דְּקִידְשָׁא:

*Anania dunque andò, & entrò ne
la casa, e ponendo le mani sopra esso, disse,
Saulo fratello, il Signore che t'è apparso
nel camino per il qual tu venisti, m'ha
mandato, accioche tu ricevi la vista, & sis
riempito di Spirito santo.*

18. וְכִּד שְׂעִיתָה נְכַר־מֵן
עֵינֵיהִי מִדָּם דְּרַמְיָא ל
לְהַלְבָּא וְאֲתְפַתְחִי עֵינֵיהִי
וְקָם עֲמַד:

*E subito caddero de suoi ocelli certe
cose come scaglie, & recuperò la vista: & le-
vatosi su, fu battezzato.*

19. וְקָבַל סִיכְרָתָא וְאֲתְחַלֵּל
וְהוּא יוֹמֵתָא לְנִתְּמַלְמִידָא
הַגּוֹן דְּאִיתְּהוּ בְּרַמְסוּקָא:

*Poi prese il cibo, & riconfortossi. E stet-
tosi Saulo per aliquanti giorni co i discipu-
li che erano in Damasco.*

20. וְכִּד שְׂעִיתָה מַכְרוּ הוּא
בְּכַנּוּשְׁתָּא דִּיהוּדִיָּם עַל
יְשׁוּעַ דְּהוּי בְּרָא דְאֲנִיָּה:

*E subito ne le sinagoge predico Chri-
sto, dicendo, ch' egli era il Figliuolo di Dio.*

21. וְתַמְיָהוּ הוּוּ כְּלָהוֹן
אִילָיו דְּשִׁמְעִין הוּוּ לָהּ
וְאָמְרִין הוּוּ לֹא הוּא הַגּוֹ
הוּוּ דְּכִדְרָה הַגּוֹ לְכָלְהוֹן
אִילָיו דְּקָרִין הוּוּ לְשִׁמְעָא
הַגּוֹ בְּאִתְּרָא לָהּ וְהָא אִיךְ
לְהַרְבָּא עֲלֵיהִי עַל הַגּוֹ
מְשַׁדְּרָה הוּא אִיךְ דְּנִאסוּר
יִבְלֵל אַבְּוֹן לְרַבִּי בְּהִנָּה:

*Onde tutti quei che l'udirano, rima-
nevano stupfatti, & dicevano, Non el co-
stui quel che perseguitava in Ierusalem
quelli che inuocavano questo Nome? & è
venuto qua a questo fine, di menargli le-
gati a i principali Sacerdoti?*

ט

16. וְאַנְיָא אֲרִיָּה אֲוִתוֹ כְּמָה צִרְכוֹ
לְסִבּוּל עַל־שְׁמִי:

*Porque yo le mostraré quanto le sea mene-
ster que padezca por mi Nombre.*

17. וַיֵּלֶךְ חֲנַנְיָה וַיָּבֹא אֶל־חֲבִית
וַיִּשֶׁם עָלָיו אֶת יָדָיו לֵאמֹר
שְׂאוּל אֲחִי אֲדֹנָי יֵשׁוּעַ שְׂלַחְנִי
אֲשֶׁר גִּרָּתָה לָךְ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ
כִּה לְמַעַן תָּשׁוּב תִּרְאֶה וְתִמְלֵא
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

*Ananias entonces fué: y entró en la casa: y
poniendole las manos encima, dixo, Saulo, her-
mano, el fennor Iesus, que te apareció en el ca-
mino por donde venias, me ha embiado, para que
recibas la vista, y seas lleno de Espiritu Sancto.*

18. וַיִּפְתְּחוּ וַיִּסְמְּנוּ מַעֲיָנָיו כְּמֹן
קִשְׁקִשׁוֹת וַיָּשָׁב וַיִּרְאֵה בְּרִצָּע וַיִּקָּם
וַיִּטְבֵּל:

*Y luego le cayeron de los ojos como esca-
mas, y recibió luego la vista: y leuantandose fué
baptizado.*

19. וַיִּבְרָא אֲשֶׁר לָקַח אֹכֶל וַיְסַעֲדֵהוּ
לִבּוֹ וַיְהִי שְׂאוּל אֶת־הַתְּלַמִּידִים
אֲשֶׁר בְּרַמְשֶׁק יָמִים אַחָדִים:

*Y como comió, fué confortado, Y estuuo
Saulo con los Discipulos que estauan en Dama-
sco, por algunos dias.*

20. וַיֵּמְאוּ קָרָא אֶת־הַמְּשִׁיחַ
בְּעֵדוּת כִּי זֶה בְּרִי־אֱלֹהִים הוּא:

*Y luego (entrando) en las Synogas predica-
ua al Christo, Que este era el hijo de Dios.*

21. וַיִּבְהַלּוּ כָּל־הַשְּׂמִיעִים
וַיִּאֲמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא הַרְדֵּה
בְּיוֹשְׁלִים אֲוִתָּם־אֲשֶׁר קוֹרְאִים
בְּשֵׁם הוּא וַיָּבֹא הִפָּה עַל־אֲשֶׁר
יִזְכִּיר אֲוִתָּם אֲסוּרִים אֶל־שָׂרֵי
הַכְּהֲנִים:

*Y todos losque lo oyan estauan attonitos y
dezian, No es este elque assolaua en Ierusalem a
los que inuocauan este Nombre: y à esso vino acá
para lleuarlos presos a los principes de los Sa-
cerdotes.*

θ.

16. 'Εγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ
ὅσα διὰ αὐτὸν ὑπερ τῆς ἰσχύος
μου παθήσῃ.

*Car ie lui monstrerai combien il lui
faut souffrir pour mon Nom.*

17. Ἀπηλθὲ τῇ αἰσχύᾳ & εἰσέλ-
θει εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἔπιθῃς ἐπ'
αὐτὸν τὰς χεῖρας εἰπὼς, σαὺλ ἀ-
δελφε, ὁ κύριος & ἀπεσταλέμεός ἐ-
στιν ὁ ὀφθῆς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἦ-
ρχῃ, ὥπως ἀναβλέψῃς καὶ πλη-
ρῇς πνεύματι & ἀγάπῃ.

*Ananias donc s'en alla, & entra en
la maison. E lui imposant les mains,
dit, Saul frere, le Seigneur, Ilauoir Je-
sus, qui t'est apparu par le chemin
par lequel tu venois, m'a enuoyé, afin
que tu recouures la veue, & lois rempli
du saint Esprit.*

18. καὶ ὁ θείως ἀπέπεσε ἀπὸ τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡς λίθοις. ἀ-
ναβλέψας τὸ ὄραμα, καὶ ἀνα-
στὰς ἐβαπτίσθη.

*Et soudain cheurent de ses yeux
comme des escailles, & a l'instant il re-
couura la veue: puis il se leua, & fut
baptisé.*

19. καὶ λαβὼν τροφὴν ἐίσχυ-
σεν. ἔχρηστο δὲ ὁ σαὺλ & μετ' ἡμῶν
δαμασκῷ μαθητῶν ἡμετέρας τῆς.

*Et ayant mangé il reprint force. Ain-
si Saul fut par quelques iours avec les
disciples qui estoient en Damas.*

20. καὶ ὁ θείως ἐν ταῖς συναγω-
γαῖς ἐκήρυσσε τὸ ἄγιον, ὅτι ἐστὶς
ἐστὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

*Et prescha incontinent ἐς synago-
gues, que Christ estoit le fils le Dieu.*

21. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκού-
οντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ ὅτις ἐστὶ ὁ
πρώτος ἐν ἱερουσαλὴμ τῶς ὀπι-
καλουμένων τὸ ὄνομα τῶτο, καὶ
ᾧ δεῖ εἰς τὸν ἡγελεῖν ἵνα δεικνύ-
ουσ αὐτοὺς ἀγάγῃ, ὅτι τῶς δεῖ
χεῖρας;

*Dont tous ceux qui l'oyoyent estoient
comme ravis hors d'eux-mêmes,
& disoyent, N'est ce pas cestui-ci qui a
destruit en Ierusalem ceux qui in-
uoyent ce Nom, & est venu à cey pres
afin qu'il les emmenast liés aux princi-
paux Sacrificateurs?*

ט

22 וְשָׁאוּל דָּוִן יִתְּרָה מִתְּחִיל
הוּא וּמִוִּיעַ הָיָה לָהֶן
לִיהוּדִים הַגֵּן דְּעִמְרִין הָיוּ
בְּדַרְמָסוּק כִּד מַחֲנֵה הָיָה
דְּהֵנָּה הוּא מְשִׁיחָא :

E Saulo molto piu si rinforzava, e confondeva i Giudei che habitavano in Damasco, affermando che questo era Christo.

23 וְכִד סִגְיוֹ לֵה תַמּוֹן
יוֹמָתָא צַבְדּוֹ עֲלוּהִי נִכְלָא
יְהוּדִים דִּיקַטְלוּנִיהִי :

Passati che furon molti giorni, Giudei si consigliarono insieme d'ammazzarlo.

24 אֲתַבְדִּיק לֵה דִין
לְשָׁאוּל אֲפִרְסֵנָּה דְּבַעֲיוֹ
הָיוּ לְמַעַבְדָּה לֵה וְנִטְרִין הָיוּ
תַרְעָא דְּמִדִּינָתָא יוֹמָמָא
וְלֵלִיָּה דִּיקַטְלוּנִיהִי :

Ma le loro insidie vennero a notizia di Saulo. Essi riguardavano le porte giorno e notte, per ammazzarlo.

25 הַיְדִין סְמוּיָהִי תַלְמִידָא
בְּאַסְפִּרְדֵּיָּה וְשִׁבְיָהִי מִן
שׁוּרָא בְּלִילִיָּה :

Mais descepoli lo presero di notte, e mandorono lo giù per el muro, calandolo in una sporta.

26 וְאָוֵל לֵה לְאַחַדְשָׁל
וְצַבְנָה הָיָה לְמִתְנַקְפּוֹ
לְתַלְמִידָא וְכִלְחוֹן דְּחִלּוֹן
הָיוּ מִפְּנֵי גִלְיָה מִהוֹמָנִין
הָיוּ דְּתַלְמִידָא הָיוּ :

Essendo poi venuto Saulo in Ierusalem, tentava di congiungersi ai discepoli: ma tutti lo temevano, non credendo che egli fosse discepolo.

27 בָּרְנָבָא דִּין אַחֲרָה
וְאִתְּנִיה לְוִיָּה שְׂרִיחָה
וְאִשְׁתַּעֲי לָהֶן אִיכְבָּה
בְּאַחֲרָה הָיָה לְמִדְרָגָה
וְאִיכְבָּה מִלֵּל עֲמָה
וְאִיכְבָּה בְּדַרְמָסוּק עִין
בְּגִלְיָה מִלֵּל בְּשִׁמּוֹה דִּישׁוּעַ :

Allora Barnaba il prese, e condusselo agli Apostoli, e raccontò loro come egli habeva veduto il Signor ne la Via, e ch'egli habeva parlato: e come in Damasco habeva liberamente parlato nel nome di Iesù.

ט

22 וְשָׁאוּל עַל־יִתְרָה הִתְצַבֵּר וּבִלְל
אֲתַתְּיָהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּדַרְמָשָׁק
וּמִזְכָּה כִּי זֶה הוּא תְּמִישִׁיחַ :

Empero Saulo mucho mas se es forçava, y confundia à los Iudios que morauan en Damasco afirmando, Que este es el Christo:

23 וְאַחֲרֵי־מֵלֵאֶת יָמִים רַבִּים
וַיִּנְעֲצוּ הַיְּהוּדִים לְהַרְגוֹ :

Y como passaron muchos dias hizieron con fejo en vno los Iudios de matarlo.

24 וַיִּזְדַּע לְשָׁאוּל אֲתַתְּמִתָּם
כִּי נִצְרוּ אֶת שַׁעְרֵי הָעִיר יוֹמָם
וְלַיְלָה לְהַרְגוֹ אֹתוֹ :

Mas las asechanças deellos fueron entendidas de Saulo: empero ellos guardauan las puertas de dia y de noche para matarlo.

25 וַיִּקְחוּ אֹתוֹ תַלְמִידִים
בְּלִילָה וַיִּזְרִיחוּ בַּחֲבֵל בְּעֵד
הַחֲלוֹן בְּהוֹמָה :

Entonces los Discipulos, romandolo de noche, abaxaronlo por el muro metido en vna cuerda.

26 וּבָבוֹא שָׁאוּל יְרוּשָׁלַיִם חָבֵץ
לְדַמְקָה בְּתַלְמִידִים וַיִּירָאוּ כָּלֵם
מִמֶּנּוּ וְאֵינָם מֵאַמִּינִים כִּי
תַלְמִיד הוּא :

Y como Saulo vino à Ierusalem, tentava de juntarse con los Discipulos: mas todos tenian miedo de el, no creyendo que era Discipulo.

27 וּבְרִנְבָּא אַחוֹ בָּרְנָבָא
אֶל־תְּשִׁלִּיחִים וַיְסַפֵּר לָהֶם
אִיכְבָּה בְּדֶרֶךְ רָחָה אֲתַתְּיָהוּ
וְכִי יָדַבֵּר אֵלָיו וְאִךְ בְּדַמָּשָׁק
בְּבִטְחוֹן הוֹפִיעַ לְדַבֵּר בִּשְׁם
יֵשׁוּעַ :

Entonces Barnabas, romandolo, truxolo à los Apostoles, y contó, Como auia visto al Señor en el camino. y que le auia hablado: y como en Damasco auia hablado confiadamente en el Nombre de Iesús.

ט.

22. Σαυλ ὁ δὲ μάλλον ἐνεδύνα-
μιτο καὶ συνέχευε τοὺς ἰουδαίους τὰς
κατοικίας τὰς ἐν δαμασκῷ, συμ-
βουλεύων ὅτι οὗτος ὁ χριστός.

Mais Saul s'efforçoit de plus en plus, & confondoit les Iuifs qui habitoyent en Damas, confirmant que cestui-ci estoit le Christ.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι
καταλείποντες τὸ οἱ ἰουδαῖοι
ἀνελθεῖν αὐτόν.

Or long temps apres les Iuifs comploterent ensemble pour le mettre à mort.

24. Ἐγχαράσσοντες δὲ τῷ σαύλ ἡ ἐ-
πιτολὴ αὐτῷ παρηγγέλλει τὰς
πόλεις ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως
αὐτὸν ἀνέλωσι.

Mais leurs embusches vindrent à notice à Saul. Or gardoyent-ils les portes jour & nuit, afin de le mettre à mort.

25. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ νυκτὶ, κατήκα· διὰ δὲ τῆς πίστεως,
χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

Mais les disciples le prenant de nuit, le descendirent par la muraille, en faulxant en vue corbeille.

26. Παραγρόμενος δὲ ὁ σαυλὸς
εἰς ἱερουσαλήμ, ἐπιδόσκει καὶ λαβὼν
τοὺς μαθητάς· ὅ πάντες ἐφοβοῦν-
το αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μα-
θητής.

Et quand Saul fut venu en Ierusalem, il taschoit de se joindre aux disciples: mais tous le craignoient, ne croyans point qu'il fust disciple.

27. Βαρνάβας δὲ παραλαβόμε-
νος αὐτόν, ἤγαγε αὐτὸν πρὸς τοὺς ἀπο-
στόλους, καὶ διηγέσασθαι αὐτοῖς πᾶς
ὡς τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι
ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δα-
μασκῷ παρήγγελλαν ἐν τῷ ὀνό-
ματι τοῦ ἰησοῦ.

Mais Barnabas le print, & le mena aux Apostres, & leur raconta comment par le chemin il auoit veu le Seigneur qui auoit parlé à lui: & comment il auoit parlé franchement en Damas au Nom de Iesus.

22. Saulus autem multo magis convalescebat, & confunde-
bat Iudæos qui habi-
tabant Damasci, affirmans
quoniam hic est Christus.

But Saul increased the more in
strenght / and confounded the Jewes
which dwelt at Damascus, confirming
that this was the Christ.

23. Cum autem imple-
rentur dies multi, consilium fe-
cerunt in unum Iudæi ut
eum interficerent.

And after that many dayes were
fulfilled, the Jewes tooke counsell toge-
ther, to kill him.

24. Notæ autem factæ sunt
Saulo insidiæ eorum. Custo-
diebant autem & portas die
ac nocte, ut eum interfice-
rent.

But their laying awaite was knowen
of Saul: Now they watched the
gates / day and night / that they might
kill him.

25. Accipientes autem eum
discipuli nocte per murum
dimiserunt eum, submit-
tentes in sporta.

Then the disciples tooke him by night
and put him through the wall, & let him
downe in a bag, etc.

26. Cum autem venisset in
Ierusalem, tentabat se iun-
gere discipulis, & omnes ti-
mebant eum, non creden-
tes quod esset discipulus.

And when the Saul was come to
Jerusalem, he assayed to ioyne him-
selfe with the disciples: but they were all
afraid of him, and beleevd not that he
was a disciple.

27. Barnabas autem appre-
hensum illum duxit ad A-
postolos: & narravit illis
quomodo in via vidisset Do-
minum, & quia locutus est
ei, & quomodo in Damasco
fiducialiter egerit in nomi-
ne Iesu.

But Barnabas tooke him / and
brought him to the Apostles, and decla-
red to them / how he had seene the Lord
in the way / and that he had spoken vnto
him / and howe hee had spoken boldly
at Damascus in the Name of Iesus.

22. Saulus aber ward se mehr
kräftiger / vnd treib die Jüden ein / die
zu Damasco woneten / vnd bewerhts /
daß diser ist der Christ.

Wen Saulus bleff so mere kräftig / oc ighen dross
Joderne som bode i Damasco / oc beuifde / at denne er
Christus.

23. Vnd nach vilen tagen hielten die
Jüden einen Rath zusammen / daß sie
ihn tödten.

De mange dage der effter / hulde Joderne it
Raad tilfammen / at de vilde sla hannem ihel.

24. Aber es ward Saulo kunth ge-
than / daß sie ihn nachstellten. Sie
hüteten aber Tag vnd Nacht an den
Thoren / daß sie ihn tödten.

De der bleff Paulo tilkende giffuit / at de vilde
gøre hannem snig. Men de vortede dag oc nat i Por-
tene / at de vilde ihellsa hannem.

25. Da namen ihn die Jünger bey
der Nacht / vnd theten ihn durch die
Mauern / vnd lieffen ihn in einem
Korbe hinab.

Da toge Disciplene hannem om natten / oc sin-
ge hannem ingennem muren / oc vunde hannem ned i
en Kurf.

26. Da aber Saulus gen Jerusa-
lem kam / versuchte er sich bey die Jün-
ger zu machen / vnd sie forchten sich
alle für ihm / glaubten nicht / daß er
ein Jünger were.

Wen der Saulus kom til Jerusalem / forsøgte
hand at holde sig til Disciplene: De de fryetede alle for
hannem / trode icke at hand vaar en Discipel.

27. Barnabas aber nam in zu sich /
vnd führet ihn zu den Aposteln / vnd
erzehlet ihnen / wie er auff der Strassen
den Herrn gesehen / vnd er mit ihm
geredt / vnd wie er zu Damasco den
Namen Jesu frey geprediget hette.

Wen Barnabas tog hannem til sig / oc førde
hannem til Apostlerne / oc hand foralde den / huorde
dis hand hæfde seet HERREN paa veyen / oc hæf-
de talet med hannem / oc huorde dis hand hæfde driste-
lige prediket om Ihesu Naam i Damasco.

22. Ssawel pak mnohem
wijce posylnowal se / a zahan-
ben al Jidy kteryz bydieli w
Damassu / potwrzoge / ze ten
gest Krystus.

Tedy sic Saul tym wiscey
wymagal / y porabial Jydy ktorzy
mieszkal w Damassu / twierdzac
iz to byl on Krystus.

23. Akdyz pomynuli dnowz
mnozy radu mezy sebau wci-
nili Jidy / aby gey zabili.

A gdy wyszedl czas nienakly /
weshli Jidowie miedzy soba w rad
de aby go stracili.

24. Yzgwnij wcineni gsau
Ssawlowi wladowz gegich.
Ostrijhali take y bran we dne
y w noc / aby gey zabili.

Alle Saul zrozumial zdrady
ich / acz strze zono bran we dnie y
w noc / aby go stracili.

25. Tedyz powawse gey B.
zednieny w noc / wypustili
pkes Jed / spustiwse gey w ko-
fny.

A przetoż zwolennicy wstaw-
szy go w noc y przez mur wypuści-
li / powrotem spuszcwszy w kofn.

26. Akdyz pñissel Ssawel
do Geruzalema pokaussel se
pñitowarnyssyti Bzedniskim /
y bali se ho wsshyetni / newetij
ce by byl Bzedniskim.

Gdy potym przyssedl Saul do
Jeruzalem / kusil sie przylaczyc
do zwolennikow / ale sic go wssy-
scy bali / nie wierzac ze by byl zwol-
ennikiem.

27. Barnabasz pak powaw
gey / y wedl host Apostolum / a
wyprowadil gim / ktera na
cestz widel PANA / a ze y mluz
wils nim: a ktera w Dama-
ssu swobodnz mluwil we
gmenu PANA Bzessise.

Tedy go Barnabasz wstawszy /
przywiodel do Apostolow / y opo-
wiadzial im tak w drodze widzi-
al PANA / ktorzy mowil do niego /
y tak w Damassu bezpocznie
mowil w imie Jezusowe.

ט

28 וַעֲמַל הוּנָה עִמָּהוּן
וַנִּפְקֶה בְּאֵרֶשָׁלַם וּמִמְלַל
הוּנָה בְּשִׁמְהָ דִּישׁוּעַ עֵין
בְּגֵלָה:

Est autem conuersando in Ierusalem, et parlando arditamente nel nome del Signor IESV.

29 וַדַּרְשׁ הוּנָה עִם יְהוּדִיָּא
אֵילִין דִּינְדְּעִין הוּן יוֹנָתָן
הַגּוֹזֵדִין צְבִין הוּן לְמַקְטָלָה:

E parlaua, e disputaua contra i Greci: onde essi cercauano d'ammazzarlo.

30 וּפְדִינְדְּעוּ אֶחְנָנִיָּא
אִתְיוּהִי בְּלִילִיָּא לְקַסְרִיָּא
וּמִן תַּפְּסִין שְׁדִּירוּהִי לְתַרְסוֹס:

Il che hauendo i fratelli saputo, il condussero a Cesare, e mandorono a Tarso.

31 בְּרַם דִּין עֲדָתָא דְּכָכְלָה
יְהוּדִי וּבְגֵלִילָא וּשְׁמַרְיִין אִיתְּ
הוּנָה בְּהַ שְׁלָמָה פֶּדֶר
מִתְּפַנִּיָּא הַנִּרְתִּי וַדִּנְדְּעוּ
בְּדַחֲלָתָא דְּאֵלְהָא וּבְכִנְיָאָה
דִּירוּחָא דִּיקוּדְשָׁא סְגִיָּא
הַנִּרְתִּי:

Le Chiefe dunque per tutta la Giudea, e Galilea, e Samaria, haueuan pace, & erano edificate caminando nel timor del Signore: & erano multiplicati ne le consolations de lo Spirito santo.

32 יְהוּנָה דְּפֶדֶר מִתְּכַרְךְ הוּנָה
שְׁמַעֲוִין בְּמִדְיָנָתָא נִחַת אַף
לִנְת קְדִישָׁא דִּצְמַרְיִין בְּלוּד
מִדְיָנָתָא:

Auuenne poi che mentre Pietro andaua visitando tutti, venne etiamdi a i Santi che erano in Lidia.

33 וַאֲשַׁכַּח גְּבַרְיָא חַד
דְּשִׁמְהָ אֶנְיָס דְּרִמָּא הוּנָה
בְּעֶרְסָא וּמִשְׁרֵי שְׁבִין
תַּמְנִיָּא:

E trouò lui vn homo nominato Eneas, che gia otto anni giaccua in letto, il quale era paralytico.

34 וַאֲמַר לֵה שְׁמַעֲוִין אֶנְיָס
מֵאִסְתָּא לָךְ יִשׁוּעַ מִשִּׁיחָא
קוּם וּשְׁבִין עֶרְסְךָ וּבִר
שְׁעִיתָה קוּם:

A cui Pietro disse, Eneas, il Signor IESV Christo ti risani: leuati su, e fatti il letto tu stesso. E subito si leuò.

ט

28 וַיְהִי אֲתָם בְּנָ וַיֵּצֵא
בִירוּשָׁלַם וּבְבִטְחוֹן מַדְבַּר
בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ:

Y entrauy y salia con ellos en Ierusalem. Y hablaua con fiadamente en el nombre del Sennor Iesus.

29 וַיִּדְבַּר וַיִּתְּלֹכֶה אֶל־הַיּוֹנִיָּם
וַיְחַמָּה בְּקִשׁוֹ לְהַרְגֵהוּ:

Y disputaua con los Griegos: mas ellos procurauan da matarlo.

30 וּבְנֵאשְׁדִּיעַ הָאֲחִיָּם וַיִּזְלִיכֵהוּ
אֶל־קַסְרִיָּא וּמִשְׁם שְׁלַחֵהוּ
טַרְסוֹסָה:

Loqual como los hermanos entendieron, acompañaronlo hasta Cesarea, y embiaronlo a Tarso.

31 וְלִקְהֵלוֹת בְּכָל יְהוּדָה וּבְגִלִיל
וּשְׁוֹמְרוֹן הָיָה לָהֶן שְׁלוֹם וּבְנֵוֹת
וְהוֹלְכוֹת בִּירְמָאָה יְהוּדָה וּבְמִלְחָה
בְּחִנְחוּמֵי רִיחַ הַקֹּדֶשׁ:

Las Iglesias entonces por toda Iudea, y Galilea, y Samaria tenien paz, y eran edificadas andando en el temor del Sennor: y con consuelo del Espiritu Sancto eran multiplicadas.

32 וַיְהִי כִי כִיפָה עֲבַר בְּכָל־ם
וּבְנָ אֶל־הַקְדוֹשִׁים הָיוּ שְׁבִין־לוּד
תַּמְנִיָּא:

Y aconteció, que Pedro andandolos a todos vino tambien a los Sanctos que habitauan en Lydda:

33 וַיִּמְצֵא שָׁם אֶת־אֶנְוֹשׁ אֶחָד
וּשְׁמוֹ אֶנְיָס וּמִשְׁמוֹנָה שָׁנִים
שָׁכַב עַל־עַרְשׁוֹ כִּי נִשְׁוֹל אֲבָרִים
הוּנָה:

Y halló alli a vno que se llamaua Eneas, que auia ya ocho annos que estaua encama, que era paralytico.

34 וַיֹּאמֶר לוֹ כִיפָה אֶנְיָס יִרְפָּא
אֲזַתָּךְ יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ קוּם הִצִּיעָה
וַרְבִּד עַרְשְׁךָ וְקוּם בְּרַגְעָה:

Y dixole Pedro, Eneas. El Sennor Iesus el Christo, te sana: leuantate y hazte tu cama. Y luego se leuantó.

θ.

28. Καὶ ὡς μὴ αὐτῷ εἰς πρὸς ὀ-
μνῶν ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρη-
σιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ
ἰησῦς,

Ainsi donc il estoit allant & venant avec eux en Ierusalem. Et se portant franchement au Nom du Seigneur Iesus.

29. Ἐλάλητ καὶ συνεζήτῃ πρὸς
τὰς ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπιχείρουσιν
αὐτὸν ἀνελεῖν.

Il parloit & disputoit contre les Grecs: mais ils taschoient de le mettre à mort.

30. Ἐπιγόνους δὲ αἱ ἀδελφαὶ κα-
τήγαγον αὐτὸν εἰς καίσαρᾶν, καὶ
ἐκπέστλαν αὐτὸν εἰς τερσόν.

Ce que les freres cognoissans, le menerent en Cesaree, & l'enuoyerent en Tarse.

31. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης
τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ
σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκο-
δομεύμεναι καὶ πρὸς ὀμνῶναι τῷ
Θεῷ τῷ κυρίῳ, ὅτι ἐκ τῆς ὀνόματι
τοῦ κυρίου πνεύματος ἐπορεύοντο.

Ainsi donc les Eglises par toute Iudee, & Galilee, & Samarie auoyent paix, estoient edificees & cheminans en la crainte du Seigneur, & estoient multiplies par la consolation du sainct Esprit.

32. Ἐγένετο δὲ πότερην διερχόμε-
νον διὰ πάντων, κατελθεῖν ἐπὶ
τὰς ἀγίας τὰς κατὰ κῆρας λυδ-
δαί.

Aduint que comme Pierre passoit par deuers tous, il vint aulli vers les saints qui habitoient en Lydde.

33. Εὗρε δὲ ἐκεῖ αἰθρωνὸν πᾶσι
αἰνῶν ὀνόματι, ἐξ ἑπτὰ ὅκτω κατὰ
κείμενον ὅτι κραδῶνται, ὅς τινι πα-
ραλελυμένῳ.

*Et trouua là vn homme nommé E-
nee, qui depuis huit ans gisoit en vn pe-
tit liét, & estoit paralytique.*

34. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πῆτερ·
αἰνῶν, ἰαπαύσῃς ἡμεῖς ὁ χριστός· ἀνά-
στηθι, καὶ ἐρῶ σοι σὺ αὐτῷ, καὶ ὁ-
θέως ἀνίστη.

Et Pierrelui dit, Enee Iesus Christ te guerisse: leue-toi, & te fai ton liét: & incontinent il se leua.

28. Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

And he was conuersant with them at Ierusalem: And spake boldly in the Name of Lord Iesus.

29. Loquebatur quoque Gentibus & disputabat cum Græcis: illi autem querebant occidere eum.

And spake and disputed with the Grecians: but they went about to slay him.

30. Quod cum cognouissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.

But when the brethren knew it, they brought him to Cæsarea: and sent him forth to Tarsus.

31. Ecclesia quidem per totam Iudæam & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione Spiritus sancti replebatur.

Then had the Churches rest through all Iudæa, and Galilee, and Samaria: & were edified, & walked in the feare of the Lorde: and were multiplied by the comfort of the holy Ghost.

32. Factum est autem, ut Petrus dum transiret universos, deveniret ad sanctos qui habitabant Lyddæ.

And it came to passe, as Peter walked throughout all quarters, he came also to the Saints which dwelt at Lydda.

33. Invenit autem ibi hominem quendam, nonnunc Aeneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus.

And there he found a certaine man named Aeneas, which had kept his bed eight yeres, and was sicke of the palsy.

34. Et ait illi Petrus, Aeneas, sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuo surrexit.

Then saide Peter unto him, Aeneas, Iesus Christ make thee whole arise and make up thy bed. And he arose immediately.

Der Apostel Geschicht.

Das IX. Capitel.

28. Vnder war bey ihnen vnd gieng auß vnd ein zu Ierusalem / vnd prediget den Namen des HERREN Jesu frey.

De hand vaar hof dem / oc gief v d oc ind i Ierusalem / oc predickede vor HERREN Ihesu Naßn dristellige.

29. Er redet auch vnd befraget sich mit den Griechen / Aber sie stelleten ihm nach / daß sie ihn tödten.

Hand taledede ocsaa oc bespurde sig met Grekerne / Men de lagde sig effter / at sla hannem ihjel.

30. Da das die Brüder erfuhren / geleitten sie ihn gen Cæsarien / vnd schickten ihn gen Tarsen.

Der Brödrene merckte det / ledsagede de hannem til Cæsaream / oc skickede hannem til Tarsen.

31. So hatte nun die Gemeine friede durch ganz Judea vnd Galilea vnd Samaria / vnd bauete sich vnd wohnt in der Forcht des HERREN / vnd ward erfüllet mit Trost des heiligen Geistes.

Saa haßde nu Menigheden fred igennem gantze Judea oc Galilea oc Samaria / oc opbgaude sig oc vandrede i HERREN frydt / oc bleff oplydet mer den heilig Aands trost.

32. Es geschach aber / da Petrus durchzog allenthalben / daß er auch zu den Heiligen kam / die zu Lydda wohneten.

De det skede, der Peder drog alle negne iaenhem / at hand kom oc saa til de Helligene, som bode i Lydda.

33. Daselbst fand er einen Mann / mit Namen Eneas / acht Jar lang auff dem Bette gelegen / der ward Sichtbrüchig.

Der sant hand en Mand / hed Eneas / som haßde ligget otte aar paa Sengen / oc vaar Berckbruden.

34. Vnd Petrus sprach zu ihm: Eneas / Iesus Christus mache dich gesund / Stehe auff vnd bette dir selber. Vnd also bald stund er auff.

De Peder sagde til hannem / Enea / Ihesus Christus gøre dig helbrede / Stat op / oc red self din Seng. De hand stod strax op.

Skutkome

Kapitola IX.

28. V byl s nimi přebývaje v Geruzalémě / a smělé vyznávaje gměno Pána Ježíše.

V byl v Jeruzálem thovář zřetěl s nimi. A bezpečně mohl v imie Pána Ježíšova.

29. A mluvil také Pohanům / hádal se s Řeky / oni pak hledali ho zabiti.

A gadal se s Řeky / také si oni stárali iakoby go strácit mohl.

30. To řekyž věděli Bratři / dowedli ho do Cæsaree / a poslali go do Tarsu.

To gdy obaczyli bracia / odprawozili go do Cæsarey / y odeśleli do Tarsu.

31. Církev pak Boží / po všem Judejské zemi a Galilei a Samarii měla pokoj / a vzdělávala se / choděc v bázní Boží / a naplňovala se Duchem Svatého potěšením.

A také křesťové po všem Judejském zemi y Galileji y Samarii / měli pokoj y budovali se / a chodíce / v bázni Boží y v potěše Ducha svatého rozmnazali se.

32. Stalo se pak / že Petr řekyž prošel všechy krajiny / přišel také k Svatým křesťům bydlícím v Lyddě.

Stalo se potom iž Piotr gdy obchádzal po všechy / přišel k svatým křesťům miesícím v Lydy.

33. V nalezl tu Eflowěla gednoho / gměnem Eneasse / od osmi let ležícího na loži / kterýž byl slyšecny.

Thámže našel některého imenem Eneass od osmi let na loži ležícího / který byl slyšecny pověstným.

34. V řeč mu Petr: Eneasso / vzdrať se Pán Ježíš Kristus / vstaň / a vsed jím sobě. A hned vstal.

A řekl mu Piotr / Eneass / vzdrať se Jezus Kristus / vstaň / y posed sobě / thedy on nářechmiast vstal.

ט

35 וְחֹמְאוֹהֵי כְּלָהוֹן הָעַמָּרִין
בְּלוּד וּבִסְאֲרֹנָא וְאַתְפְּגִין
לֹות אֱלֹהֵי:

*Et tutti quelli che habbitauano in Lid-
da e in Assaron, lo vididero, iquali si con-
uertirono al Signore.*

36 אִית הֵינָה דִין ת
תְּלִמִידָתָא חֲדָא בְּיוֹפָא
מְדִינָתָא דְשִׁמְעוֹן טְבִיתָא
חֲדָא עֲתִירָא הֵוֹת בְּעֶבְרָא
טְבָא וּבְיִדְקָתָא דְעֶבְרָא
הֵוֹת:

*In Ioppe ancora era vna discipola per
nome Tabitha (che interpretata, si dice
Dorcas.) Costei era piena di buone opere,
e di limosine ch'ella faceua.*

37 אֲתַפְּרִיהָ דִין בְּהוֹן
בְּהוֹן יוֹמָתָא וּבְמִיתָתָא
וְאַסִּיחוּהָ וְסִמְוִהָ
בְּעִלִיתָא:

*Auuenne in quei giorni che essendo-
si ella ammalata, morì: e come l'ebber
lauata, la posero in vna sala.*

38 וְשִׁמְעוֹן הֵוֹת תְּלִמִידָא
דְשִׁמְעוֹן בְּלוּד הֵוֹת מְדִינָתָא
הֵי דְאִיתִיָּהָ אֶל גִּיב יוֹבָא
וְשִׁדְרוּ הֵוֹת לֹותָא גְבִירָא
תִרְוִין דִּיבְעוֹן מִמֶּנָּה דְלָא
תִּמְאֵן לָהּ דִּיאִתָא
צִאֲדִיָּהוֹן:

*Et essendo Lidda vicina à Ioppe, i di-
scipoli hauendo inteso che Pietro era iui,
mandarono à lui pregandolo che non tar-
dasse di venire infino à loro.*

39 וְקָם שִׁמְעוֹן וְאַתָּה
צִמְחוֹן וְכַד אֲתָא אֶסְקִיָּהּ
לְעִלְתָא וּכְנָשִׁי הֵוִי לָהּ
חֲדָרָהּ כְּלָהוֹן אֲרִמְלָתָא
כַּד בָּכִין וּמְחִיָּין הֵוִי לָהּ כ
כּוֹתִיבָתָא וּמְדִיטוּטָא הֵלִין
דִּיהִבָּא הֵוֹת לָהּ טְבִיתָא
כַּד תִּנָּה:

*La onde Pietro leuatosi su, & venne con
quelli che furon mandati à chiamarlo.
Arriuato ch'ei fu, il menarono ne la sala:
e tutte le vedoue gli furono intorno, pian-
gendo, e mostrandogli le & seffe & i mani
che Dorca faceua loro, quando era con
essi.*

ט

35 וַיֵּרְאוּהָ כָּל־יֹשְׁבֵי לֹוד וְשִׁדְרוֹן
אֲשֶׁר שָׁבוּ אֶל־יְהוָה:

*Y vieronlo todos losque habitauan en Lydday
en Saron, los quales se conuirtieron al Sennor.*

36 וּבְיָפוֹ הָיְתָה תְּלִמִידָה אֶחָת
וְשִׁמְעוֹן טְבִיתָא הַמְחֲרָגְמָה נֹאמְרָתָא
צְבִיָּה וְאֵת הִיא מְלָאָה מַעֲשֵׂי
טוֹבִים וְצִדְקוֹת אֲשֶׁר עָשְׂתָה:

*Entonces en Ioppe auia vna Discipula lla-
mada Tabitha, que si lo declares, quiere dezir
Dorcas. Esta era llena de buenas obras, y de ly-
mosnas que hazia.*

37 וַיְהִי־בַיָּמִים הַהֵם הָחֲמָה וְחִלְתָּהּ
בְּחִלָּהּ וְחָמָת וְרַחֲצוּהָ וְשִׁמְוִהָ
בְּעִלָּהּ:

*Y aconteció en aquellos dias que enferman-
do, murió: Laqual despues de llauada, pusieron-
la en vn cenadero.*

38 וַיְקַרְבּוּהָ הִיא לֹוד אֶל־יָפוֹ
וּבְאֲשֶׁר שָׁמְעוֹן תְּלִמִידָם כִּי
כִיפָה הָיָה בָּהּ וַיִּשְׁלַח אֶל־יָפוֹ שְׁנֵי
אֲנָשִׁים וַיִּשְׁאַלּוּ מִמֶּנּוּ כִּי יֵמָאן
לָבוֹא אֶל־יָהֱם:

*Y como Lydda estaua cerca de Ioppe los Dif-
cipulos oyendo que Pedro estaua alli, embiaron-
le dos varones rogandole, No te acengas de ve-
nir hasta nosotros.*

39 וַיָּקָם כִּיפָה וּבֹא אֶל־יָהֱם
וּבְבוֹאוֹ הָעֲלִיָּהּ אֶל־עֲלִיָּהּ וְעַמְדוֹ
אֶל־כָּל־אֲלֻמָּנוֹת בֹּכִיֹוֹת מְרִנּוֹת
אֵת כְּתוּנֹת וּבִגְדֵים כְּמָה עָשָׂה
צְבִיָּה בְּעוֹדָהּ אֲתָנָה:

*Pedro entonces leuantandose, vino con el-
los: y como llegó, lleuaronlo al cenadero donde
lo rodearon todas las biudas llorando y mostran-
dole les tunicas y los vestidos que Dorcas les ha-
zia: quando estaua con ellas.*

θ.

35. Καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κα-
τακοῦντες λυδδα καὶ τὴν σαρ-
ων, οἵτινες ἐπέστρεψαν πρὸς τὸν κύ-
ριον.

*Et tous ceux qui habitoient en
Lydde & en Saron, le virent: lesquels
furent conuertis au Seigneur.*

36. Ἐν ἰόππῃ δὲ ἦτορ μαθήτρια
ἐνόματι τῆς τῆς, ἡ διεκλυμένη
τῇ λέγειται δορκάς· αὕτη δὲ πολλὰ
καὶ ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημεσι-
ῶν ὡς ἐποίει.

*Or y auoit-il aussi en Ioppe vne cer-
taine discipule nommee Tabitha, qui si-
gnifie Dorcas: laquelle estoit pleine de
bonnes ceures & d'aumônes qu'elle
faisoit.*

37. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις αἰσθήσασθαι αὐτῇ νόστο-
θαι. λούσαντες ᾧ αὐτῇ ἔθηκαν
ἐν ὑπαερώ.

*Aduint en ces iours-la qu'elle deuint
malade, & mourut. Et quand ils l'eurent
lauee, ils la mirent en vne chambre
haute.*

38. Ἐγγὺς δὲ οὗτης λυδδῆς τῇ
ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅ-
τι πέτερος ἐστὶ ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν
δύο ἀνδρας πρὸς αὐτῆς, παρακα-
λεῶντες μὴ ἐκλιθεῖν διελθεῖν εἰς
αὐτῇ.

*Et d'autant que Lydde estoit pres
d'Ioppe, les disciples entendant que Pier-
re estoit en Lydde, enuoyerent vers lui
deux hommes, le prians qu'il ne tardast
point de venir iusqu'à eux.*

39. Ἀναστὰς δὲ πέτερος συνήλ-
θην αὐταῖς. ὃν ὡς ἀγγελοῦ μὲν αὐτῇ-
ραγον εἰς τὸ ὑπαερώ, καὶ παρέστη-
σαν αὐτῇ πᾶσαι αἱ χηραὶ καὶ αἰσ-
σαι, καὶ ὁποῖον ἐκνέμειναι χιτῶνας,
καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίησεν αὐτῇ
οὕτως ὡς δορκάς.

*Pierre donc se leua, & s'en vint avec
eux. Et quand il fut arriué, ils le mene-
rent en la haute chambre: & toutes les
vefues se presenterent a lui en pleurant,
& montrant les vestemens que fai-
soit Dorcas quand elle estoit avec elles.*

35. Et viderunt eum omnes qui habitabant Lydda, & Saronæ, qui conversi sunt ad Dominum.

And all that dwelt at Lydda & Saron, saw him, and turned to the Lord.

36. In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha: quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & elemosynis quas faciebat.

There was also at Joppa a certain woman a disciple named Tabitha, (which by interpretation is called Dorcas) she was full of good works, and almes which she did.

37. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo.

And it came to passe in those dayes, that she was sicke and died: and when they had washed her, they layde her in an upper chamber.

38. Cum autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum rogantes. Ne pigritaris venire usque ad nos.

Nowe for as much as Lydda was neere to Joppa, and the disciples had heard that Peter was there, they sent unto him two men, desiring that he would not delay to come unto them.

39. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

Then Peter arose and came with them: and when he was come, they brought him into the upper chamber, where all the widows stood by him weeping, & shewing the coates, and garments, which Dorcas made, while she was with them.

35. Vnd es sahen ihn alle, die zu Lydda vnd zu Saron wohneten, die bekehrten sich zu dem HERREN.

De de sae det alle, som hodei Lydda oc Saronia, oc de omuende sig til HERREN.

36. Zu Joppe aber war eine Jüngerin, mit Namen Tabea, welches verdolmetschet heisset ein Rehe. Die war voll guter Werck vnd Almosen, die sie that.

De der vaaren Disciplinder Joppe, som hed Tabita, som er vllagd en Naar, Hun vaar fuld aff gode Gerninger oc Almisse som hun gjorde.

37. Es begab sich aber zu derselbigen zeit, daß sie krank ward vnd starb. Da wuschen sie dieselbige, vnd legten sie auff den Söller.

De det begaff sig paa den samme tid, at hun bleff siuk, oc døde. Da todede hend, oc lagde hende paa Loffet.

38. Nun aber Lydda nahe bey Joppen ist, da die Jünger höreten, daß Petrus daselbst war, sandten sie zu ihm, vnd ermahneten in, daß er sich nicht liesse verdriessen zu ihnen zu kommen.

Men nu er Lydda nær haff Joppen, Der Disciplene hørde, at Peder vaar der, da sende de til hannem, oc formanede hannem, at hand vilde icke besuere, at komme til dem.

39. Petrus aber stund auff vnd kam mit ihnen. Vnd als er dar kommen war, führeten sie ihn hinauff auff den Söller, vnd tratten omb in alle Witwen, weineten vnd zeigten ihm die Röcke vnd die Kleider, welche die Rehe machte, weil sie bey ihnen war.

Da stode Peder op oc kom med dem. De der hand kom did, ledde de hannem op paa Loffet, oc alle Viduer stod omkring hannem, græde oc visde hannem de Kiorte oc Klæder, som samme Naar gjorde, den stund hun vaar haff dem.

35. A wideli gen wssyckni kterijz bydleti w Lyddie, a w Asaroni, kterijzto obratili se PANI.

A widzieli go wssyckni kterijz bydleti w Lydy, y Saronie, kterijzto obratili se PANI.

36. W Joppen pak byla gdna Ncedinice gmenem Tabitha, kteraz se wplylada Dorcas. Ta byla plna skutkow dobrych, a Almuzyen kterez czynila.

Byla thez w Joppe niektora zwolenniczka imientem Tabitha, ktera krobymy chcial wylozyt, zo wie sie Dorcas, ta byla bogata w dobnevczynki y w almuzyne ktera czynila.

37. Y stalo se w tech dnech, ze se roznemohla, a vmrela. Kteraufzo kdz vmryli, polozi li gi w wrchnij Synj.

Y stalo sic se w onych czassiedy bedac niemoca zlozona, vmarla, ktera omywmy polozone na Sali.

38. A ze byla bliizko Lydda od Joppen wstlawawse Ncedynicy zebym tam byl Petr, poslali k nemu dwu ludzi, prosyace ho, aby sobe ne obrezowal prygijti az k nim.

Az Lydda byla blizko Joppen, zwolennicy oslyshawy sie ze byl Piotr wniey, poslali do niego dwu meow prosacy, aby do nich przez omiesztania przyshedl.

39. Tedy wstaw Petr, szel s nimi. A kdz pssiel wedli gen do swrchnij jony y obstaupili ho wssyckny Widowy placzacy, a okazujacy raucha a sukne kterez delala, dokud s nimi byla Dorcas.

Tedy wstawy Piotr, przyshedl s nimi, kterego gdy przyshedl w wiedzina Sale, gdzie te z przymiethanely wssyckny widowy placzacy, y w kazymac sukniacy placzacy ktera robila Dorcas goy byla s nimi.

ט

40. שָׁמְעוּ דִּין אֶפֶק ל
לְכָלֵהוּ אֲנִישָׁא לְבָר וְקַעֲד
עַל בּוֹרְפוֹהִי וְצִלִּי וְאַחַפְּנִי
לְעַת שְׁלָדָא וְאִמְר טְבִיתָא
קוּמִי הִי דִּין פְּתַחַת עֵינֵיהּ
וּפְדַת חַנּוּתָהּ לְשָׁמְעוּ וְתַבְתּ:

Pietro allora mandati fuor tutti, e postosi inginocchiato, orò: poi voltatosi verso il corpo, disse, Tabitha, leuati su. Et ella aperse i suoi occhij, e veduto Pietro, si messe a sedere.

41. וְאִשְׁט לָהּ אִידָה —
וְאַחִימָה וְקָרָא לְהַדְיִשָׁא
וְלֹאֲרַמְלָתָא וְיַהֲבָהּ לָהּ
בְּד חַיָּה:

Et egli dandole la mano, la drizzò su: poi chiamati i santi e le vedove, la presentò viva.

42. וְאַחֲרֵי־עַת הָיָא בְּכָלָה
מְדִינָתָא וְסִגְנָאָה הֵימְנוּ
בְּמִירוֹ:

E questo si seppe per tutta Ioppe, e molti credettero nel Signore.

43. הָיָא דִּין בְּהַ בְּיוֹפְיָא
יִנְמָתָא לֹא וְעֵירוֹ בְּד שְׁרִי
הָיָא בְּבֵית שְׁמַעוֹן —
בּוֹרְסִינָא:

Et auuenne ch'egli si restò in Ioppe, molti giorni, appresso un certo Simone coziaro.

1. בְּקֶסְרִיָּא דִּין אִית הָיָא
גְּבִרָא חַד קֶנְטֻרִיּוֹנָא דְשִׁמּוֹנִי
הָיָא קֶרְנִילִיּוֹס מִן סִבְרִיָּא
הִי דְמִתְקַרְנָא אִיטָלְיָקָא:

In Cesarea era un huomo nominato Cornelio, Centurione de la squadra chiamata Italiana.

2. וְיִהִי הָיָא וְדַחַל הָיָא
מִן אֱלֹהִיָּא הוּא וּבִנְתָהּ כָּלָה
עֲבִד הָיָא וְדָמָתָא סִגְנָאָתָא
בְּצִמָּא וּבְכָל־יָבֹן בְּיָמָא הָיָא
מִן אֱלֹהִיָּא:

Humo pio, e che temeva Iddio, con tutta la sua famiglia, e faceva molte limosine al popolo, e pregaua Iddio continuamente.

ט

40. וְהוֹצִיא כִּיפָה אֶת כָּלָם
וְחִוְצָה וַיִּכְרַע אֶת־בְּרַכְיָו וַיִּתְפַּלֵּל
וַיִּפְרֹ אֶל־הַגּוֹפָה וַיֹּאמֶר טְבִיתָא
קוּמִי וְהִיא פָקַחַת עֵינֶיהָ וּבְרָאֲוֹתָהּ
אֶת־כִּיפָה שְׂבָה וַיִּשְׁבָּה:

Entonces echados fuera todos Pedro puesto de rodillas, oró: y buelto al cuerpo, dixo, Tabitha, leuantate. Y ella abrió los ojos: y viendo a Pedro, boluiose a assentar.

41. וַיָּתֵן לָהּ אֶת יָדוֹ וַיְקִימָהּ
וַיִּקְרָא לְקַדוֹשִׁים וְלֹאֲלִמְנוּחַ
וַיְקִימָהּ חַיָּה:

Y dandole el la mano leuantola: entonces llamando los Sanctos y las biudas, presentóla biua.

42. וַיִּגְדַּע הַדְּבָר בְּכָל יָפוֹ וּרְבִים
הָאִמְנוּ בַיהוָה:

Esto fué notorio por toda Ioppe: y creyeron muchos en el Sennor.

43. וַיְהִי כִי יָמִים רַבִּים מֵאַחֲרֵי
הוּא בָּיָפוֹ אֶת־שְׁמַעוֹן הַגִּזְלָד:

Yaconteció que se quedó muchos dias en Ioppe en casa de vn cierto Simon Curtidor.

1. וַיְהִי־אִישׁ בְּקֶסְרִיָּא וְשִׁמּוֹן
קֶרְנִילָא וְשֵׁר מֵמָה הוּא מַחְבֵּל
הַתְּקָרָא אִיטָלְיָקִי:

Y Auia vn varon en Cesarea llamado Cornelio, Centurion de la compannia que se llamaua la Italiana.

2. וַיְצַדִּיק וַיֵּרָא אֱלֹהִים הוּא אֶת־
כָּל־בֵּיתוֹ עֹשֶׂה צְדָקוֹת וְרַבּוֹת
לְעָם וּמִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים
תָּמִיד:

Pio y temeroso de Dios con toda su casa y que hazia muchas limosnas al pueblo: y que oraua a Dios siempre,

θ.

40. Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας τὸν πέτρον, ἦναι τὰ γόνατα προσκυῖται, καὶ ὑποστρώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶπε, ταβίθα, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδούσα τὸν πέτρον ἀνέκαθισεν.

Mais Pierre apres les auoir tous enuoyés hors, se mit à genoux, & pria, puis se retournant vers le corps, dit, Tabitha, leueto. Et elle ouurit ses yeux, & voyant Pierre, se rallit.

41. Δὲς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀΐσθαι αὐτῇ. Φωνήσας δὲ τοὺς ὁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτῇ ζῶσαν.

Adonc il lui donna la main, & la leua: puis ayant appelé les saints & les veufues, il la leur presenta viuante.

42. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς ἰστανίας, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ὅτι τὸν κύριον.

Et cela fut cognu par toute Ioppe: & plusieurs creurent au Seigneur.

43. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μένειν αὐτὸν ἐν ἰστανίᾳ πρὸς σίμωνι βυρσαί.

Et aduint qu'il demeura plusieurs iours en Ioppe, chez vn certain Simon conroyeur.

ΚΕΦ Α Δ. ι.

Αὐτὸς δὲ τις ἐν ἰστανίᾳ ἐνομίατο κορνήλιος, ἐταροῦ παρχης ὅκ ἀσείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς.

Or y auoit-il vn certain personnage en Cesaree, nomme Corneille, centenier de la bande appelee Italique.

2. Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τι ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος ὁ θεοῦ πάντες.

Homme deuotieux & craignant Dieu, avec toute la famille, faisant aussi beaucoup d'aumosnes au peuple, & priant Dieu assiduellement.

40. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit, & conversus ad corpus, dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, reledit.

But Peter put them all forth/ and kneeled downe/ and prayed/ and turned him to the bodie/ and said: Tabitha/ arise. And she opened her eyes/ and when she sawe Peter/ late vp.

41. Dans autem illi manum, crexit eam. Et cum vocasset sanctos & viduas assignavit eam vivam.

Then he gaue her the hande and lift her vp/ and called the saintes and widowes/ and restoret her aliv.

42. Notum autem factum est per univerlam Ioppen: & crediderunt multi in Domino.

And it was knowne throughout all Ioppa/ and many beleued in the Lord.

43. Factum est autem, ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

And it came to passe that he taried many dayes in Ioppa with one Simon a tanner.

VIR autem quidam erat in Caesarea, nomine Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Italica.

Further more there was a certaine man in Caesarea called Cornelius/ a captain of the band called the Italian band.

2. Religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi.

A deuoute man/ and one that feared God with all his house/ holde/ which gaue much almes to the people/ and prayed God continually.

40. Vnd da Petrus sie alle hinaus getrieben hatte/ kniet er nieder/ betet vnd wandte sich zu dem Leichnam/ vnd sprach: Tabea/ stehe auff. Vnd sie that ihre augen auff/ vnd da sie Petrum sahe/ sagte sie sich wider.

De der Peder haffde dressuit dem alle vd/ salt hand paa knæ/ bad/ oc vende sig til legemet oc sagde: Tabita/ stat op. De hun opstod sine Øyen/ oc der hun saa Peder/ sette hun sig igen.

41. Er aber gab ihr die Hand/ vnd richtet sie auff/ vnd rieß den heiligen vnd den Witwen/ vnd stellet sie lebedig dar.

Da siel hand hende haand/ oc rensde hende op/ De hand kallede Helligen oc Viduer/ oc sticte hende der leffuende.

42. Vnd es ward kunth durch ganz Joppen/ vnd vil wurden glaubig an den HERREN.

De der bleff obenbare offuer al Joppen/ oc man getrode HERREN.

43. Vnd es geschach das er lange zeit zu Joppe bleib/ bey einem Simon der ein Gerber war.

De der steeede/ at hand bleff long tidi Joppe/ hosi Simon som gjorde Leer til.

ES war aber ein Mann zu Caesarien/ mit Namen Cornelius/ ein Hauptmann von der Schar/ die da heisset die Belsche.

De der vaar en Mand i Caesarea/ som hed Corneli- us/ en Hoffuismand aff den Skare/ som kaldis den Balle.

2. Gottselig vnd Gottföchtig/ sampt seinem ganzen Hause/ vnd gab dem Volk vil Almosen.

Gudelig oc Gudfryctig/ met sit ganste Huse/ oc hand gaff Folket megen Almisse.

40. Akázam všem vygiiti wen Petr/ klekl na kolena/ y modlit se: a obrátiv se k Te- lu/ řekl: Tabitho/ vstaň. A ona otevřela oči/ a vstávši Petra/ posadila se.

A tak vyřučivši přes vsyts- fi/ Piotr pokleknawši na kolana/ modlit se/ omročawši se do těla řekl/ Tabitho vstaň/ tedy ona orworyla oczy swoie/ a vyzraw- ši Piotrě siadla.

41. A podaw gi ruky/ pozd wihl gi. A kónž powolał swa- tých a widow/ okázal jim ži- wau.

A podawši sey ruce/ podniost la/ a wezwawši swietnych y wi- dow/ postawil ja žywa.

42. V rozhlássen gest stutek tento po všem městě Joppen/ a vvěřili mnozy PANA.

Tedy rho vsytko bylo táwno po vsytkim Joppen/ y wiele ich vwtierzilo w Pana.

43. V stalo se/ že za mnohé dni bydlil Petr w Joppen/ v něhákého Symona kofelu- ha.

Městkal tedy přes ntemály čas w Joppe v mětorego Sy- mona garbáž.

ADŽpak něhák byl w Ce- saree/ gměnem Korne- lius/ Cetníkž žástupu kteryž slaul Blesky.

Vl tož w Cesarey někthory ts mienem Korneliuž setnik/ z roty kora žwano Wloska.

2. Nábožný a bohabogný/ seřšy želedy swau/ žine Al- mužný mnohé lidu.

Czlowiek pobožný/ y bořacy sie Bogá ze vsytkim domem swym/ dawalacial mužný wielkie tudžiam.

3 הנא חנא מלאכא
דאלהא בחזונו עליאי
לאפי תשע שעינא במא
דער לנתה ואמר לה
קורניליא :

*Così uide in visione manifesta-
mente, circa la nona hora del giorno, un
Angelo del Signore entrare a se, e dirli,
Cornelio.*

4 והו חר בה ודחל ואמר
מנא מרי ואמר לה מ
מלאכא עלותך ודקחך
סלקי לרובנא קד
אלהא :

*Et egli guardandolo fisamente, e pre-
so da timore, disse, Che ci è, Signore? E
l'Angelo gli disse, Le tue oratione le tue
limosine son salite in memoria dinanzi a
Dio.*

5 והשא שדר זכרא ליופא
מדינתא ואיתא לשמעון
דמתקרא פאפא :

*Però manda hora de gli huomini a
Ioppe, e chiama Simone, che si domanda
per soprannome Pietro,*

6 הא שרג בביתה ד
דשמעון בורסגא הו
דאיתנהי על יד ימא
(והו ואמר לך מנא ולא
לך למאכד) :

*Questo alloggia con un certo Simone
coiaro, che ha la sua casa presso al mare:
egli ti dirà quel che ti bisogna fare.*

7 ופד אול לה מלאכא
דמילל עמה קרא תריומו
בני ביתה ופלחא חד
דמתקרא חנא לה :

*Come l'Angelo che parlaua a Corne-
lio si fu partito, egli chiamò due de suoi
famigli & un soldato pio di quelli che gli
stauano di continuo appresso.*

8 ואשמעי להון כר
מדם תחנא ושדר אנון
ליופא :

*E poi ch'egli hebbe raccontato loro il
tutto, li mandò a Ioppe.*

3 וירא במדנה ביפעה כשעת
התשיעית היום את מלאכ
אלהים כי בא אליו ואמר לו
קורניאל :

*Este vido en vision manifestamente, como
à la hora de las nueue del dia, que vn Angel de Di-
os entraua à el, y le dezia, Cornelio.*

4 והוא הבית אליו ויחדד ויאמר
מה זאת אדני ויאמר אליו
תפללותיך וצדקותיך עלו לזכרון
לפני יהוה :

*Y el puestos en el los ojos espantado, dixo
Que es Sennor? y dixole, Tus oraciones y tus ly-
mosnas han subido en memoria en la presencia
de Dios.*

5 ועתה שלח אליי פו אנשים
והביאה אליך את שמעון אחד
הנקרא כיפא :

*Embia pues aora varones a Ioppe: y haz ve-
nir a vn Simon que tiene por sobre nombre Pe-
dro.*

6 והנה זה הוא מתלונן בבית
שמעון הגולד וביתו אל שפת
הים והוא ידבר אליו מה
צריך לעשותך :

*Este posa en casa de vn Simon Curtidor, que
tiene su caso junto a la mar: este te dirà loque te
conuiene hazer.*

7 ובאשר יצא תמלאך המדבר
אל קורניאל ויקרא לשני חניכיו
ולאיש מלחמה ידא אלהים
המחכה לו :

*Y ydo el Angel que hablaua con Cornelio,
llamo dos de sus criados, y vn soldado temeroso
del Sennor de los que se lleguan a el:*

8 ויספר להם את כל הדברים
האלה וישלחם אליו :

*A los quales, despues de auerselo contado
todo, embiolos a Ioppe.*

3. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερώς, ὡ-
σεὶ ὥραν ὅνατ' ἡμέρας, ἄγ-
γελον ἔχον εἰσελθόντα πρὸς αὐ-
τόν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, κορνήλιε.

*Ice lui vid en vision manifestement
environ neuf heures du iour, vn Ange
de Dieu qui vint à lui, & lui dit, Corne-
ille.*

4. ὅς τ' ἀπνίχας αὐτῷ καὶ εὐ-
φορῶν ἡμέμμεν εἶπε, τί ἐστι κύ-
ριε; εἶπε δὲ αὐτῷ αἱ προσευχαί
σου καὶ αἱ ἐλεημοσίαι σου αἰε-
τήσω εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ.

*Et ice lui ayant les yeux fices vers
lui, & effrayé, dit, Qu'y a-il Seigneur?
& il lui dit, Tes oraisons & tes aumô-
nes sont montées en memoire deuant
Dieu.*

5. Καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην
ἄνδρας, καὶ μιστήσιναι σίματα
τοῦ ὅς τ' ἀπὸ λαλῆται πέτρος.

*Maintenant donc enuoye gens en
Ioppe, & enuoye querir Simon qui est
sur nommé Pierre.*

6. Οὗτος ἐξέταται ὅρασι τοῦ
μωυ βουρεῖ, ὃ ἐστιν οἰκία τῶν ἁ-
λασάν. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ
ποιεῖν.

*Il est logé chez vn certain Simon
contoyeur, qui a sa maison pres de la
mer: cestui-la te dira ce qu'il te faut fai-
re.*

7. Ὡς δ' ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ
λαλῶν τῷ κορνήλιῳ, φωνήσας δύο
τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ στρατιῶν
ὁσέων τὸν πεσκαρποιῶν αὐ-
τόν.

*Quand l'Ange qui parloit à Corne-
illes s'en fut allé, il appela deux de ses
seruiteurs, & vn gendarme, craignant
Dieu, d'entre ceux qui setenoyent au
tour de lui.*

8. Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅ-
παντα, ἀπέστειλε αὐτοὺς εἰς τὴν
ἰόππην.

*Ausquels ayans le tout raconté, il
les enuoya en Ioppe.*

3. Et deprecans Deum semper, is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli.

He sawe in a vision evidently (about the ninth houre of the day) an Angell of God coming in to him, and saying vnto him, Cornelius.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit, Quis es Domine? Dixit autem illi, Orationes tuae & eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

But when he looked on him, he was afraid, and said, What is it, Lord? And he said vnto him, Thy prayers and thine almes are come vp into remembrance before God.

5. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus.

Now therefore send men to Ioppa, & call for Simon, whose surname is Peter.

6. Hic hospitatur apud Simonem quendam coriariū, cuius est domus iuxta mare, hic dicet tibi quid te oporteat facere.

He lodgeth with one Simon a tanner, whose house is by the sea side: he shall tell thee what thou oughtest to do.

7. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.

And when the Angell which spake vnto Cornelius was departed, he called two of his seruants, & a souldier that feared God, one of them that wayted on him.

8. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen.

And to the them all things, and sent them to Ioppa.

3. Vnd betet immer zu Gott. Der sahe in einem Gesichte offenbarlich/ vmb die neunte stunde am tage einen Engel Gottes zu ihm eingehen/ der sprach zu ihm: Corneli.

De bad also til Gud/ Hand saa en Syn obenbarlige/ ved den niende time paa dagen/ en Guds Engel gaa ind til sig/ hand sagde til hannem/ Corneli.

4. Er aber sahe ihn an/ erschrock/ vnd sprach: Herr/ was ist's? Er aber sprach zu ihm: Dein Gebet vnd dein Almosen sind hinauff kommen ins Gedächtnis für Gott.

Da saa hand paa hannem/ forferdedis/ oc sagde/ HERRE huad er det? Hand sagde til hannem/ Din bøn oc din Almisse ere komne op ihu kommelse saar Gud.

5. Vnd nun sende Männer gen Zoppen/ vnd laß fodern Simon/ mit dem zunamen Petrus.

De sene nu Mend til Zoppen/ oc lad hente Simon som kaldis Peder.

6. Welcher ist zur Herberge bey einem Gerber Simon/ des Hauß am Meer ligt/ der wirdt dir sagen/ was du thun solt.

Hustelen der er til herbere hoff Simon/ som gøer seer til/ huess huss liger hoff Hassun/ hand skal sigedig/ huad du skal gøre.

7. Vnd da der Engel/ der mit Cornelio redet/ hinweg gegangen war/ rieß er zween seiner Haußknecht/ vnd einem gottesfürchtigen Kriegsknecht/ von denen die auff ihn warteten.

De der Engelen/ som talede met Cornelio vaar bortgangen/ da falleder hand tho aff sine Hussuenn/ oc en Gudfryctig Stridmand/ aff dem som toge vare paa hannem.

8. Vnd erzehlet es ihnen alles/ vnd sandte sie gen Zoppen.

De fortalde dem det alsammen/ oc sende dem til Zoppen.

3. A modle se Bohu wdy cty. Ten widzi strze widensj zgewne / nako w hodinu de watau na den / Angela Bozys ho an wstet krenu / a feli genu: Korneli.

Ktory gdy siemodlit Bogu po wstet cty / widzial tamten widzenia o koby dziewiaty god zinte na dzet / Antola Bozega wchodza cego do siebie / y mowias cego temu / Korneli.

4. Aon popatryw na / ba / dnij gsa obrazen / feli: Kdo gsy Pane? Y feli genu: Mo / dlity twe a Almuzy twe wstapily na pamet przed twa Bozys.

Aon na siemodlit pater noster / ma swolni / lebnawsy se rzet / Athos iet moy Paste? Thedy mu on rzet / Modlitwy twe y almuzy twe wstapily na pamet przed Bogiem.

5. Protoz nyny possli Mu / ze do Zoppen / a powalay Sny / mona kteryz ma prygimj Petr.

A przetoz teraz possi Fogo do Zoppen / a wozow Symona / kteryz go nazywaja Piotrem.

6. Ten bydlj v Shymona gednoho Kozelaha / kteryz ma dum v Mote / tenk powij tobe co ty mas tinit.

Tenit mteffa v ntektorego Symona Garbaza co mu dom nad morzem / a tenit robie powie toc bedzie czynie porzeba.

7. A fdyz odffel od ncho Angell kteryz mluwil k nemu / powolal dwau Sluzebnikow swych / a Antije kteryz se bal Boha / z tech kteryz stogijee przed nim slauzili.

Nako Fogo odffed Antol Fto / ry mowil z Kornelins / wesz wal dwu z sluzebnikow swych / y zolnierz bo goboynego z ryh Ftozy przy nim wstawiecznie byli.

8. Gimzto fdyz wyprawil wstet wtych / postal ge do Zoppen.

A powledzlawsy im wstet rzeczy / postal ie do Zoppen.

9 וְלִיּוֹמָא אַחְדָּנָא פֿד
הָנוּ דִּדְיוּ בְּאוֹרְחָא וּקְרִיבִין
לְמַדִּינָתָא סֶלֶק שְׂמַעוֹן
לְאַגְרָא דִּי צִלָּא בְּשׁוּר
שְׁעִין :

*Il di seguente, mentre che essi cami-
nauano, & auuicinanuanfi à la città, Pie-
tro sali ne la sommità de la casa per far
oratione, circa l' hora sesta.*

10 וּכְפֻּרָא וְצָבָא הוּא דִּילְעָס
וּפֿד הָנוּ מִתְקַנִּין לֵה גִבֹּל
עֲלֵיהִי תְּרֻמָּה :

*Et essendoli venuta fame, & Goleua
mangiare, e mentre che gli apparecchi-
uano, gli venne vn eccesso di mente.*

11 וְהוּא שְׂמִינָא פֿד ב
פְּתִיחִין וּמֵאֲנָה חֵד פֿד
אֶסִּיד בְּאַרְבַּע קִרְנֵי דְּמֵא
הוּא לְפִתְנָא רַבָּא וְשָׂאב
הוּא מִן שְׂמִינָא עַד אֲרָצָא :

*E vido il cielo aperto, & vn certo va-
se scendere à se, como vn gran lienço
legato per li quatro capi, e mandato giù
di cielo in terra.*

12 וְאִית הוּא בֵּה כָּל הָנוּ
חַיּוֹתָא דְּאַרְבַּעַת רִגְלִיָּה
וְרִחְשָׁא דְּאַרְעָא וּפְרִיחָתָא
דְּשָׁמַיָּא :

*Nelquale erano di tutti gli animali
de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e
de reptibils, e de gli uccelli del cielo.*

13 וְקָלָא אֶתְּהָא לֵה דְּאֵמַר
שְׂמַעוֹן קוּם כּוּם וְאִכּוּל :

*E fugli fatta vna voce che disse, Pie-
tro, sta su, ammazza, e mangia.*

14 וְשְׂמַעוֹן אֵמַר חֵס מֵר
דְּמִפְּתוּם לֹא אִכְלִית פֿר
דְּמִסִּיב וְטִמָּא :

*E Pietro disse, Non già Signore : per-
cioche io non ho giamai mangiato alcuna
cosa commune o immunda.*

15 וְתִיב דִּתְרִיתִין וּבְגִין ק
קָלָא הוּא לִוְתָּה אֵילִין
דְּאֵלֵּהָא דְּכִי אֵתָּה לֵב
תְּסִיב :

*E la voce gli disse, ancor la seconda
volta, Le cose che Iddio ha purificate, non
le far tu commune.*

9 וּמִמְחֶרֶת בְּאִשְׁרֵי אֶרֶץ וּקְרִיב
אֶל־הָעִיר וַיַּעַל כִּיפָּה עַל־הַגֹּגֶג
לְהִתְפַּלֵּל בְּשָׁעָה הַשְּׁשִׁית :

*Y vndia despues yendo ellos camino, y lle-
gando cerca de la ciudad, Pedro subió al açutea à
orar, cerca de la hora de las seys.*

10 וַיְהִי־כִי רָעַב הוּא וְאֵתָּה
לְטַעַם וַיִּכְיֵנוּ לוֹ אֶכֶל וְתִפּוּל
עָלָיו תְּרֻמָּה :

*Y aconteció que le vino vna grande hambre
y quiso comer, y aparejandole ellos, cayó sobre
el vn exceso de entendimiento.*

11 וַיֵּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם כִּי
נִפְתָּחִים וַיּוֹרֵד עָלָיו כָּל־אֶחָד
כַּמוֹ אֶטּוֹן גָּדוֹל אֶסְסוֹר בְּאַרְבַּע
כְּנֻפּוֹתָיו וּמִקֵּד עַל־הָאָרֶץ :

*Y vido el cielo abierto, y que decendia à el
vn vaso, como vn gran lienço que atado de los
quatro cantos era abaxado del cielo à la tierra:*

12 אִשְׁרֵי בּוֹ הֵיָּתָה כָּל־חַיָּה
הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע וְהַפְּרִיחָה
וְרִמָּשׁ וְכָל־שָׂרָץ עוֹף־הַשָּׁמַיִם :

*Enel qual auia de todos los animales de qua-
tro pies de la tierra, y fieras, y reptiles, y aues del
cielo.*

13 וַיְהִי־קוֹל אֵלָיו קוּם כִּיפָּה
טֹבַח וְאִכּוּל :

*Y vino le vna boz, Leuantate Pedro, mata y
come,*

14 וַיֹּאמֶר כִּיפָּה חֲלִילָה לִי יְהוָה
כִּי בְּכָל־עֲתוּתִי כָּל־הָל וְטִמָּא
לֹא אִכְלִיתִי :

*Entonces Pedro dixo, Sennor no : porque nin-
guna cosa comun, y immunda, he comido jamas.*

15 וְקוֹל עוֹדָנָא שְׁנִיתָ בְּנֵי אֵלָיו
כָּל־אִשְׁרֵי טָהוֹר אֱלֹהִים אֵתָּה לֹא
תְּחַלֵּל :

*Y boluió la boz à dezirle la segunda vez, Lo-
que Dios limpió, tu no lo enfuzies.*

9. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁδὸν ὁδοῦ πορεύσαντες
ἐκίνουν καὶ τὴν πλὴν ἐγγύζοντες,
ἀνέβη πρὸς τὸ δὲ δώμα τοῦ
ἀγῆαντος, καὶ ὡρᾶ ἐκείνῃ.

*Or le lendemain comme iceux che-
minoyent, & approchoyent de la ville,
Pierre monta sur la maison pour prier,
enuiron les six heures.*

10. Ἐγγύς τοι ὡς πένθος, καὶ ἡ-
στία γὰρ σκεῖται τοῖς ἀσθενέ-
σι τοῖς ἐκίνουσι, ἐπὶ τοῖς ἑσπέραις
τοῖς ἡμέραις.

*Aduint que lui ayant faim voulut
prendre sa refection: & comme ceux de
la maison lui apprettoyent à manger, il
lui suruint vn rauissement d'esprit.*

11. Καὶ θεωρεῖ τὰ ἡμέρα ὁ ἀποκα-
λύψας, καὶ καταβὰς ἐπ' αὐτὸν
σκέπες πλὴν ὅτι ἐν μακρῷ, τὸ
σπέρμα δὲ χαλεπὸν ἐστὶν ἐν τῇ
κατακλίσει τῇ τῆς γῆς.

*Et il vid le ciel ouuert, & vn vai-
seau descendant sur soi comme vn grãd
linceul lié par les quatre bouts, & deual-
lant en terre.*

12. Ἐν ᾧ ὡς ὅτι πάντα τὰ τε-
τραπόδα τῆς γῆς καὶ τὰ περὶ αὐτῶν
καὶ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν
ἐστὶν.

*Auquel il y auoit de toutes sortes
d'animaux terrestres, à quatre pieds, &
des bestes sauages, & des reptiles, &
des oiseaux du ciel.*

13. Καὶ ἔγχετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν,
ἀναστὰς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ φάγε.

*Et vne voix lui fut adresee, disant,
Pierre, leue toi, tue, & mange.*

14. Ὁ δὲ πένης εἶπε, καὶ ὁδοῦ
καὶ, ὅτι ὅδε καὶ ἐφάγοντες
καὶ οὐκ ἔσμεν ἡ ἀκαθάρτου.

*Mais Pierre respondit, Ainsi n'ad-
uiene Seigneur: car iamais ie ne man-
geai aucune chose pollue ou souillee.*

15. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δόξης
πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν, οὐ
μὴ κτλ.

*Et la voix dit encore pour la secon-
de fois, Les choses que Dieu a purifices,
ne les tien point pour pollues.*

9. Postera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret, circa horam sextam.

On the morowe as they went on their journey / and drew neere unto the cite / Peter went up vpon the house to pray about the sixt houre.

10. Et cum esuriret, voluit gustare, Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus.

Then waxed he hungred / and woulde haue eaten: but while they made some thing readie / he fell into a trance.

11. Et vidit cælum apertum, & descēdens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initiis submitti de cælo in terram,

And he sawe heauen opened / and a certaine vessel come downe vnto him / as it had bene a great sheet / knit at the foure corners / and was let downe to the earth.

12. In quo erant omnia quadrupedia & serpētia terræ, & volatilia cæli.

Wherein were all maner of foure footed beastes of the earth / and wilde beastes / and creeping things / and foules of the heauen.

13. Et facta est vox ad eum, Surge Petre: occide & manduca.

And there came a voyce to him / Arise / Peter: kill / and cate.

14. Ait autem Petrus, Absit Domine, quia nunquam manducaui omne commune & immundum.

But Peter said / Not so / Lord: for I haue neuer eaten any thing that is polluted / or vncleane.

15. Et vox iterum secundo ad eum, Quæ Deus purificauit, tu commune ne dixeris.

And the voyce spake vnto him againe the seconde time / The thinges that God hath purified / pollute thou not.

9. Des andern tages / da dise auff dem wege waren / vnd nahe zur Statt kamen / stieg Petrus hinauff auff den Soller zu beten / vmb die sechste stund.

Den anden tag / der disse vaare paa veyen oc tom me nær til Staden / da stige de Peder op paa Løstet at bede / ved den siette time.

10. Vnd als er hungerig ward / wolt er anbeissen. Da sie ihm aber zubereiteten / ward er enuckt.

De der hand bleff hungru / vilte hand bide paa noget. Men der deredde til / da bleff hand vdryct.

11. Vnd sahe den Himmel auffgehan / vnd hernider fahren zu ihm ein Gefesse / wie ein groß leinen Tuch / an vier zipffel gebunden / vnd ward nider gelassen auff die Erden.

De hand saa Himmelen opladen oc it Karfare ned til sig / som it stort Linskæde bundet med fire snippe / oc der bleff lader ned paa Jorden.

12. Darinnen waren allerley vierfüßige Thier der Erden / vnd wilde Thier / vnd Gewürme / vnd Vögel des Himmels.

Der vdt vaar allehonde firefotte Diur aff Jorden / oc vilde Diur / oc Orme / oc Himmelsens Fugle.

13. Vnd geschach eine stimme zu ihm: Stehe auff Petre / schlachte vnd is.

De der stede en rost til hannem / Stat op Peder / slacte oc æd.

14. Petrus aber sprach: O mein Herr / denn ich habe noch nie etwas gemeines oder vnreines gessen.

Da sagde Peder / O min HERR / thi teg haffuer icke end nu ædet noget Almindeligt eller Vrent.

15. Vnd die stimme sprach zum andernmal zu ihm: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

De rosten sagde anden gong til hannem / Hvad som Gud haffuer rensset / det gør du icke almindeligt.

9. Nazaryński paf kdnj gfauf / a přiblížovali se k Městu / vstaupil Petr na svrchníj pos / nebi domu / aby se modlil v hodinu šestau.

A táf nážáutry gdy byl v drodze y inž / nie dáleko miasť / vshedl Piotr wżgore ná dom / aby se modlil okolo šestey godžiny.

10. A kdnj žlačněl / chtěl po / gestí. Kdnj paf oni strogí / spadlo náš myslí vytržení:

A przydało się że ná ten czas był łacnym / a chciał ieść / y gdy mu oni gotowali / przyšlo náń odeście od páń icci.

11. Vyšel Nebe otevřeně / a stupující sobě ná dobu ně / yafau / yako Prostradlo weli / za čtyry roh y přivázaně / an se spausť s Nebe na zemi.

Thedy vyžral niebo otworzo / ne / a žlepuace k niemu nacynie / nie laktie iakoby přestieradlo ná / elie / za čtyry konce vviažane / kore spuščono až ku zemi.

12. Na kterémž byla wšel / čna zvířata čtvernohá / a zeměplazowě zemšť / a ptactwo Nebestě.

12. A korym byly wšyři ocžtes / redy nog zwierzę y bestye / y gádžiny / y ptactwa powietrzne.

12. V stal se hlas k němu: Vstaň Petře / bij / a gež.

Stat sie tedy glos do ntego / Vstaň Pierrze / rzež a tedz.

14. V řeči Petr: Odstup to odemne PANE / neb gsem ní / kdnj negedl nie obecneho a ne / čistěho.

Ale Piotr řekl / Nie bede Pá / nie / abowtemem nigdy nie iadł / nie bospolitego abo nieczyściego.

15. A hlas opět podruhé př / í / sel k němu: Což geš Bůh oč / í / stí / nečistay tomu nečistě.

Tedy powthore stal sie glos / Eniemu / Co Bog oczysćal / thedy / ty nie mney sobie za nieczyście.

16. הדא הוין הנות תלמידי
ובניו ואתעלי לה מאנא
לשמיה:

Questo fu fatto ben tre volte: e di nuovo il vaso fu ritirato in cielo.

17. וכד מתדמר שםעון
בנפשה דכמו חונו דחונא
מטיו גברא הגון
דא שתדורו הוין מן קורנליוס
ושאלו על פיתא דשרא
בה שםעון ואתו יקמו על
תרעא דדרתא:

E mentre che Pietro dubitava in se stesso che vision fusse quella ch'egli haueua veduta, ecco gli huomini che erano mandati da Cornelio, domandando de la casa di Simone, soprauennero a la porta.

18. וקריו הוין תמו
ומשאליו דא שםעון
דמתקרא פאפא דרשא
שרא:

Et hauendo chiamato, domandauano se Simone, che si chiama per soprannome Pietro, alloggiava quivi.

19. וכד שםעון רגא הווא
בחונו אמר לה רותא הא
גברא תלתא בעיו לך:

Hor mentre che Pietro pensaua de la vision, lo Spirito li disse, Ecco tre huomini che ti cercano.

20. קום חות וול עמהון
כד לא מתפלג רעיון
מטול דאנא הו שדרת
אבון:

Hor fu dunque, e scendi, e va con loro senza dubitare di niente: percioche io gli ho mandati.

21. הויו נחר שםעון
לית גברא הגון ואמר
להוין אנא הו דבעיו אנתון
אידא הי עלתא דמטלתא
אתיתון:

Allor Pietro scese piu a gli huomini che gli erano mandati da Cornelio, e disse: Ecco, io son quello che vos cercate: quale è la causa per laqual vos sete venuti?

16. וזאח גהיתא שלוש פעמים
דשב הכל למעלה ויקח
השמימה:

Y esto fue hecho por tres vezes: y el vaso boluió a ser recogido en el cielo.

17. וכאשר התמה כיפה בנפשו
מה יהי המדנה אשר ראה והנה
אנשים השלוחים מקרניאל
מבקשים ושואלים על בית
שמעון ועמדו אל הפתח:

Y estando Pedro dudando dentro de si, que seria la vision que auia visto, he aqui los varones que auian sido embiados de Cornelio, que preguntando por la casa de Simon, llegaron a la puerta.

18. ויקראו וישאלו אם שםעון
התקרא כיפה שם ילך:

Y llamando, preguntaron, Si vn Simon que tenia por sobre nombre Pedro, posaua alli.

19. וכאשר חשב כיפה על
המדנה אמרה לו רותא הנה
שלשה אנשים מבקשים איתך:

Y estando Pedro pensando en la vision, dixole el Espiritu Sancto, He aqui, tres varões te buscan.

20. לכן קום ורדה ולך איתם
ולא תנכרם כי אני שלחתי
אתם:

Leuantate pues, y deciende, y no dudes de yr con ellos, porque yo los he embiado.

21. וירד כיפה אל האנשים
השלוחים מקרניאל ואמר
אליהם הנה אנכי הווא אשר
תבקשו מה הדבר על אשר
באתם:

Entonces Pedro decendiendo a los varones que le eran embiados de Cornelio, dixo, He aqui yo soy el que buscays: que es la causa porque acas venido?

16. Τὸ δὲ ἐγέρθη τὸ πλῆθος καὶ ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

Or aduint cela par trois fois: & puis apres le vaisseau se retira au ciel.

17. Ὡς δὲ ἐν αὐτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί αὐτῷ τὸ ὄραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ αἱ ἀδελφοὶ οἱ ἀπεσταλμένοι διὰ Κορνηλίου, διερωτῶντες ἑμαυτοὺς πῶς οἰκίᾳ σίμου, ἵπτασθαι τῷ τὸν πυλῶνα.

Et comme Pierre estoit en perplexité en soi-mesme, quelle vision c'estoit qu'il auoit veue: lors voici, les hommes qui estoient enuoyés de la part de Cornelle, s'enquerrant de la maison de Simon, luy vindrent a la porte.

18. Καὶ φωνήσας τινες ἐπαγγέλοντο εἰ σίμου ὃ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐστίν ὃς ἐστὶν ἐν τῇ πόλει.

Et ayans appelle quelcun, demanderent si Simon, qui estoit surnommé Pierre, estoit logé leans.

19. Τὸ δὲ πέτρος ἐβνυμαρχέου περὶ τοῦ ὄραματος, εἶπεν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἀδελφοὶ τρεῖς ζητοῦσιν.

Et comme Pierre pensoit touchant la vision, l'Esprit lui dit. Voici trois personnage qui te demandent.

20. Ἀλλὰ ἀναστὺς κατέβη, καὶ πορεύσιν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλα αὐτούς.

Parquoi leue-toi, & descen. & t'en va avec eux, sans en faire difficulté: car c'est moi qui les ai enuoyés.

21. Κατεβὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτοὺς, εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ὃς ζητεῖτε: τίς ἡ αἰτία δὲ ἡνίκα παρῆτε.

Pierre donc essant descendu vers les gens qui lui auoyent esté enuoyés de la part de Cornelle, leur dit, Voici, ie suis celui que vous cherchez: quelle est la cause pour laquelle vous estes venus.

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

16. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est vas in celum.

This was so done thrise: and the vessell was drawne vp againe into heauen.

17. Et dum intra se hæsitarer Petrus, quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam.

Now while Peter doubted in himselfe what this vision which he had seen meant, behold, the men which were sent from Cornelius, had inquired for Simons house, and stood at the gate.

18. Etcùm vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.

And called / and asked / whether Simon / which was surnamed Peter / were lodged there.

19. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres querunt te.

And while Peter thought on the vision, the Spirit said unto him, Behold, three men seeke thee.

20. Surge itaq; & descende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego misi illos.

Arise therefore / and get thee downe / & go with them / and doute nothing: for I haue sent them.

21. Descendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego sum quem queritis: quæ causa est, propter quam venistis?

Then Peter went downe to the men / which were sent unto him from Cornelius / and said, Behold, I haue he whom ye seeke: what is the cause wherefore ye are come?

16. Vnd das geschach zu drehmalen Vnd das Gefesse ward wider auffgenommen gen Himmel.

De det stede tre gonge. De Raret bleff optaget igen til Himmelen.

17. Als aber Petrus sich in im selbst bekümmerte / was das Gesichte were / daß er gesehen hatte / Sihe / da fragten die Männer / von Cornelio gesandt / nach dem Hause Simonis / vnd stunden an der Thür.

Men der Peder bekumrede sig i sig selff / huad den Syn skulde vere som hand haßde seet / See / da spurde de Mend som vaare vdsende aff Cornelio / effter Simonis huss / oc de stode faar dorren.

18. Rieffen vnd forscheten: Ob Simon mit dem zunamen Petrus allda zur Herberge were?

Robte oc seet / om Simon som kaldis Peder / vaar der til herbere?

19. In dem aber Petrus sich besinnet über dem Gesichte / sprach der Geist zu ihm: Sihe die Männer suchen dich.

De i det Peder besindede sig offuer den Syn / sagde Manden til hannem / see / de Mend lede effter dig.

20. Aber stehe auff / steig hinab / vnd zeuch mit ihnen / vnd zweiffel nichts / denn ich habe sie gesandt.

Men stat op stig ned oc drag med dem / oc tuil in / ted / hi ieg vdsende dem.

21. Da steig Petrus hinab zu den Männern / die von Cornelio zu ihm waren vnd sprach: Sihe / ich bin / den ihr suchet. Was ist die sache / darumb ihr hie send?

Da stige de Peder ned til Mendene / som vaare sende til hannem fra Cornelio / oc sagde / See / ieg er den / der i lede effter. For huad sag / eret her?

16. Ato stalo sepo tñtrāt. A hñed wżato gest ĵast Proste radlo do Nebe.

A toe se po trzy Proć stāto / y zasienaczynte ono wżteto iest w nebo.

17. A když Petr sám w sobě rozgijmal / coby znamenalo widěni to kterěž widěl: He mužij ti kterijž posláni byli od Kornelia / ptajise se na dům Symonů / stáli před dveřmi.

A gdy Piotr sam w sobie watpił / coby to zawnidzenie było Prore widział / oto meżowie Prozy od Korneliusza posłani byli / pytali sie o domu Symonowym y przyszli do przysionka.

18. A když wyvolali něnake ho / tážali se / máli zde hospodu Symon kterijž má přijmij Petr.

A wyzwawšy niektorego / pytali iesli by tam Symon ktorego nazywāia Piotr gospoda mieścił.

19. A když Petr myslil o widěni / řekl gemu Duch: He / mužij tčij hledagij tebe.

A gdy tak myślił Piotr o widzeniu onym / rzekł mu Duch / O cie szukaia trzy meżowie.

20. Wstań / a segdi dolůw / a gdi s nimi / nie nepochybuge / neb gsem yā poslal ge.

A przetoż wstawšy idź z nimi nie nie mieścić iac / bom ja poslal ciebie.

21. Tehdy sešed Petr k mužom / řekl: An / yāť gsem ten kterěhož hledáte náka gest připřina / pro niž gste přišli?

Thedy Piotr sešed do onych meżow Prozy od Korneliusza posłani byli do niego / rzekł im / O / romci iā iest ktorego szukacie: Coż tego za przyczynā iżście tu przyszli?

28 ואמר להון אנתון י
ידעין אנתון דלגמפס
לגברא יהודיא דיקח
לאנשא נוכריא דלא הנה
פר שרבתה ולי אללה
חוניי דלא אמר על אנש
דטפא או מסיב :

E disse loro, Voi sapete che non è lecito ad un huomo Giudeo congiungersi à accostarsi ad uno che sia d'altra gente: ma Iddio m'ha mostrato ch'io non dica huomo alcuno esser commune o immundo.

29 מטול הנה עתידאית
עתית בד שדרתון בתרי
ברם מטאל אנא לכו
מטולמנא שדרתון בתרי :

Per laqual cosa essendo io stato mandato à chiamare, son venuto senza contradictione alcuna. Io vi domando dunque per qual cagione voi m'havete fatto chiamare.

30 ואמר לה קורנליוס
אדבעא יומין אירא עד
מא להשא הא מו דעאם
אנא וכתשע שעין בד
מצלא אנא בבית ק
גברא חד קדמי בד לביש
חורג :

Allor Cornelio disse, Quattro dì sono infra à quest' hora, che io ero digiuno & à l' hora nona facevo oratione in casa mia: & ecco un huomo mi si presentò davanti in una vesta risplendente.

31 ואמר לי קורנליוס
אשתמער צלותך
ולוקחתך הוכרנא הנה
קדם אללה :

E disse, Cornelio, la tua oratione è stata esaudita, & le tue limosine sono in memoria dinanzi à Dio.

32 ברם שדר ליופא
מדינתא ואיתא לשמעון
דמתקרא באפא ה
שרג בביתא דשמעון
בורסנא דעל יד ימא
והו יאתא ימלל עמר :

Manda dunque à Ioppe, & fa chiamar Simone, che si domanda per soprannome Pietro: costui alloggia in casa di Simon coiaro presso al mare: al quale come sia venuto ti parlerà.

28 ויאמר אליהם אנתם ידעתם
כי תועבה הוא לאיש יהודי
לדבקה באיש זר או לקרב אליו
והרעה אחי אלהים לאנש לא
אחד לאמר כי חל או טמא הוא :

Y dixoles, Vosotros sabeys, que es abominable à un varon Iudio juntarse ó llegar se à estranhero: mas hame mostrado Dios, que à ningun hombre llame comun o immundo.

29 על־כן בלתי ידעת וּבְבִטְחוֹן
בְּאֹחֵי קְדוֹתָ וּשְׂוֹאֵל אֹנְכִי לָכֶם
עַל־מֶה דָּבַר קְדָמָתְכֶם לִי :

Por loqual llamado, he venido sin dudar. Anfi que pregunto porque causa me aucys hecho venir?

30 ויאמר קורניאל מיום רביעי
עד השעה הזאת הייתי צום
ושעתי השעית מתפלל בביתי
והנה איש עמד לפני בבגד חורג :

Entonces Cornelio dixo, Quatro dias ha que à esta hora yo estaua ayuno: y à la hora de las nueue estando orando en mi casa, he aqui un varon se puso delante de mi en vestido resplandeciente.

31 ויאמר קורניאל נשמעתי
תפלתך וצדקותך נזכרו לפני
אלהים :

Y dixo, Cornelio tu oracion es oyda: y tus lymofnas han venido en memoria en la presençia de Dios.

32 לכן שלח אלי־יפו וקרא
לשמעון הנקרא כיפא זה הוא
ילין בבית שמעון הגלד אל
שפת הים אשר אם יבוא ידבר
אליו :

Embja pues à Ioppe, y haz venir à un Simon que tiene por sobre nombre Pedro, este posa en casa de Simon vn Curtidor junto à la mar (el qual venido, te hablarà.)

28. Ἐφη τὴ πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς
ὁρίσατε εἰς αἰτέματα εἶναι ἀνδρὶ
ἰουδαίῳ καταδύειν ἢ προσερχεσθαι
ἀλλοφύλῳ, καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε
μηδὲνα κατὰ τὴν ἀνάγκην λέγειν
αὐτοῖσιν.

Et leur dit, Vous sauez comment il n'est pas loisible à un homme iuid de se ioindre, ou d'aller vers un estranger: mais Dieu m'a monstré que ie ne die aucun homme estre pollui ou souillé.

29. Διὸ καὶ ἠνασπρήτως ἤλθον
μεταπεμφθείς. πωροισαί με οὖν,
τί λόγῳ μεπέμψαδὲ με.

Parquoi aussi estant enuoyé querir, ie suis venu sans contredit: ie vous demande donc, Pour quelle cause m'auca-vous enuoyé querir?

30. Καὶ ὁ κορήλιος ἔφη, ὅτι
πενήντης ἡμέρας μίχρη τῆς τῆς
ἡμέρας ἡμέρας νηστεύων, καὶ τὴν ἐν-
νάτην ὥραν προσερχόμενος ἐν
τῷ εἶκά μου, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐστὶν ἐνώ-
πιόν μου ἐν ἰσχύϊ λαμπρῷ,

Alors Corneille lui dit, Il y a quatre iours à ceste heure que i'estoie en iusne & faisoie priere à neuf heures en ma maison: adonc voici, un homme se presenta deuant moi en un vestement reluisant.

31. Καὶ φησι, κορήλιε, εἰσηκού-
σθη σε ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεη-
μοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ.

*Et dit, Corneille: ta priere est exau-
cée, & tes aumosnes ont esté ramente-
ués deuant Dieu.*

32. Πέμψον ἔγωγε εἰς ἵεππῳ, καὶ
μετακάλισαι σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖ-
ται πέτρος. ὅτι ἐστὶν ἐν οἰ-
κίᾳ σίμωνος βυρσεὺς ἀσπρὸς ἡ-
λασάν, ἐς ὃν ἀσπρὸς ὄφρυς λα-
λήσει σοι.

Enuoye donc en Ioppe, & enuoye querir de là Simon qui est surnommé Pierre, qui est logé en la maison de Simon conroyeur pres de la mer, lequel estant venu parlera à toi.

CAP. X.

22. Dixitq; ad illos, Vos
scitis quomodo abomina-
tum sit viro Iudæo cōiungi,
aut accedere ad alienige-
nam, sed mihi ostēdit Deus,
neminem communem aut
immundum dicere homi-
nem.

And he sayde vnto them/ We know
that it is an vnlawefull thing for a
man that is a Jewe/ to companie or
come vnto one of another nation: but
God hath beweed me/ that I should not
call any man polluted/ or vnclane.

29. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersitis me?

Therefore came I vnto you with-
out saying nay/when I was sent for. I
aſke therefore for what intent haue
ye ſent for me?

30. Et Cornelius ait, A nudiusquarta die, vsq; ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir steterit ante me in veste candida.

Then Cornelius said / Four daues ago about this houre / I fasted / and at the ninth houre I prayed in mine houle / and behold a man stood before me in bright clothing.

31. *Et ait, Corneli exaudi-
ta est oratio tua, & eleemo-
synæ tuæ commemoratæ
sunt in conspectu Dei,*

And saide Cornelius / thy prayer is heard / and thine almes are had in remembrance in the sight of God.

32. Mitte ergo in Ioppen,
& accersi Simōnem qui co-
gnominatur Petrus: hic ho-
spitatur in domo Simōnis
coriarii iuxta mare, (qui si-
mul arque venerit loquetur
tibi.)

Send therefore to Toppa / and cal
for Simon / whose surname is Peter
(he is lodged in the house of Simon a
tanner by the sea side) who when he
cometh / shall speake vnto thee.

Das X. Capitel.

28. Und er sprach zu ihnen: Ir wißet/wie es ein ungewohntes Ding ist/einem Jüdischen Mann / sich zu thun oder kommen zu einem Frembdlingen. Aber Gott hat mir gezeiget / keinen Menschen gemein oder unrein zu heißen.

De hand sagde til dem/ I vide/ huorledis det er
en Jødiske Mand vseduanlig ting / at holde sig til
eller komme til en Fremmer. Men Gud v: sde mig/ at
falde inded Venniste almindelige eller vrent.

29. Darumb habe ich mich nicht
gewegert zu kommen / als ich bin her-
gesodert. So frage ich euch nun:
Warumb jr mich habt lassen fodern?

Der faare sagde ieg icke nei at komme / der ieg
falledeis hid. Saa spør ieg eder nu at / huor faare i
fallede mig hid?

30. Cornelius sprach : Ich habe vier tage gefastet biß an diese stunde/ vnd umb die neunde stunde betet ich in meinem Hause / Vnd sihe/ da tratt ein Mann für mir in einem hellen Kleid.

Cornelius sagde / ieg fastede fire dage indtil den-
ne time / oc ved den niende time bad ieg i mit huss / oc
see / da traadde en Mand saar mig i it skinnende
Klæde.

31. Vnd sprach : Corneli / dein Gebet ist erhöret / vñnd deiner Almosen ist gedacht worden für Gott.

De sagde / Corneli / din bøn er hørt / oc dine
 Almisser ere betenckte saar Gud.

32. So sende nun gen Zoppen / vnd
laß her ruffen einen Simon / mit dem
zunamen Petrus (welcher ist zur her-
berge in dem Hause des Gerbers
Simon / an dem Meer) der wird dir /
wenn er kompt / sagen.

Saa sent nu til Joppen / och lad falde hid den
Simon / som kaldis Peder (huilken er til herbere i
Simons huus som gør lær til huss stranden) hand ska!
tale med dig / naar hand kommer.

Kapitola X.

Kapitola X.

28. Překl. nim: Wi wšite
že nespustně gest Židu přiw-
nauti se aneb přistaupiti k
žymu: Ale mně wšázal Bůh/
abych žadného člověka nepr-
wil nežistého neb obecného.

Żączył rzeź do n'ch/Wywieś
cie że sie nie godzi żadnemu żrdoś
wy przy łacząc sie / a przychodząc
do cudzoziemców. Ale mnie Bog
oświadczył że wych żadnego człowieka
nie żączywał plugawym y nieczys
tym.

29. Protož bež odpisráníj pŕi-
šel gšem gša powolan. W pám
se wás/pro fterau pŕijŕínu pos-
wolali gšte mnež

A przetożem też oprócz wy-
mowić przyszedł wezwany y py-
tany sic dla częgoście mnie wez-
wali?

30. A Kornelius řekl: Biž gest
tomu dnes čtvrtý den / až do
tě to hodiny seděl jsem nic ne-
geda / a modlil jsem se w hodi-
nu dváta w domu mém / a
an muž postavil se předemnou
w rauce bñsem.

Kzeſł tedy Korneliuſ / Tak
czwarty dzień aż do rey godziwy
poſeilem / a o dziewiątey godzinie
modliłem ſię w domu moim / a oto
maż nieſtóry ſiſnał przede
mną w podzienu iſaſnym.

31. V řekl: Korneli/ vslyššas
na gest Modlitba twá/ a Al-
mužny twě gsau w paměti
před twáčíj Božíj.

Odpowiedział mi Korneli wy-
 słuchanac jest modlitwa twoja /
 i stałmużny twoje były na dobrej
 pamięci przed Bogiem.

32. Protoż possli do Joppen/
a powolay Symona kteryż
slewe Petr / ten bydlj w domu
Symona Kozeluha podlę
Moře / on fdyż pfigde / bude
tobę mluwiti.

A przethoż pości do Joppen/
 a w zwow Symonã fchoręgo nãc
 zywaia Piotr / thenci mieřka w
 domu Symonã gãrbãrzã nad
 morzem / ktoryc gdy przydżie / ro-
 zniowi sie z toba.

33. Confestim ergo misi ad te: & tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quaecunque tibi praecepta sunt à Domino.

Then sent I for thee immediately / & thou hast well done to come. Now therefore are we all here present before God / to hear all things that are commanded thee of God.

34. Aperiens autem Petrus os suum, dixit, In veritate comperi: quia non est personarum acceptor Deus.

Then Peter opened his mouth / and said / Of a truth I perceive: that God is no acceptor of persons.

35. Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

But in every nation he that feareth him / and worketh righteousness / is accepted with him.

36. Verbum misit Deus filiis Israël, annuntians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.)

We know the word which God hath sent unto the children of Israel / preaching peace by Jesus Christ / which is Lord of all.

37. Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudæam, incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod prædicavit Iohannes.

Unto you words which came through all Judea beginning in Galilee / after the baptism which John preached.

38. Iesum à Nazareth quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit beneficiendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

To witte / howe God anointed Jesus of Nazareth with the holy Ghost / and with power: who went about doing good / and healing all that were oppressed of the devil: for God was with him.

33. Da sandte ich von stund an zu dir / vnd du hast wolgethan / daß du kommen bist. Nun sind wir alle hie gegenwertig für Gott / zu hören alles was dir von Gott befohlen ist.

Da sende ieg strax til dig / oc du giorde vel / at du est kommen. Nu ere wi her alle neruerendis saar Gud / at høre alt det / som dig er befalet aff Gud.

34. Petrus aber that seinen Mund auff / vnd sprach: Nun erfahre ich mit der Wahrheit / daß Gott die Person nicht ansihet.

Da oploed Peder sin Mund / oc sagde / Nu besfinder ieg i sandhet / at Gud anseer icke personer.

35. Sondern in allerley Volck / wer ihn fürchtet / vnd recht thut / der ist im angenehme.

Men huo som hannem frycter oc gör ret / hander hannem tacknemmelig / iblant allehonde folck.

36. Ihr wißet wol von der Predigt / die Gott zu den Kindern Israel gesandt hat vnd verkündigen lassen den Friede / durch Iesum Christum (welcher ist ein HERR über alles.)

I vide vel aff den predicken / som Gud sende til Israels børn oc loed forkynde Fred / ved Iesum Christum (hvilcken som er en HERR over alting.)

37. Die durchs ganze Jüdische Land geschehen ist / vnd angegangen in Galilea nach der Tauffe / die Johannes predigete.

Det som skede igennem det ganske Jødiske land / oc begyndte i Galilea efter den Daab / som Johannes predicked.

38. Wie Gott denselbigen Iesum von Nazareth gesalbet hat mit dem heiligen Geiste vnd krafft / Der vmbhergezogen ist / vnd hat wolgethan vnd gesund gemacht alle / die vom Teuffel überwältiget waren / denn Gott war mit ihm.

Huorledis Gud saluede den samme Iesum aff Nazareth med den hellig Aand oc krafft / den som drog omkring / oc giorde vel oc helbredede alle / som vaare offuerfaldne aff Dieffuelen / thi Gud vaar med hannem.

33. Tedny ná hned gsem poslal k tobě / a ty gsh dobre učinil / že gsh přissel k nám. Protož my nyní všichni před tváří tvau stojíme / hotová gsaue slyšeti vssecko / což gest koli přikázáno tobě od PANA.

A takem tegoż czasu poslal do ciebie / a tyś dobrze uczynił / żeś przyszedł / a teraz tuż jesteśmy wszyscy przed Bogiem / abyśmy slychali wszystkiego tego co tobie jest rozkazano od Boga.

34. Tedny Petr otevřew vsi svá / řekl: Vpráve gsem šlehal / že není Bůh přigimac osob:

Tedy Piotr otworzywszy vsi há / řekl / Prawdziwie vznamám / že Bog nie brakuie osobami /

35. Ale w každém lidu / kdož se ho bojí / a činí spravedlivost / ten přigimný gť gemu.

Ale w każdym narodzie / ktoś Bożwie sie go boi / a czyni sprawiedliwosc / ten vntego wżetym.

36. Slovo kterěž poslal Bůh Synům Izrahelským / zvěstuje jim pokoj / strže Gezijske Krysta / onť gest Panem vssech.

To co oznámil synom Izrahelským opowiedziac pokoj przez Jezusa Krystusa / ktory jest Panem vszych.

37. Wy wişte / kterě se stalo slovo po všem Židovstvu / počaw zagišć od Galilee po křtu a kterémž kázal Jan.

Wy wieście co sie stalo po wszym Żydostwie / pocawszy od Galilei / po křcie ktory Jan opowiedal.

38. Ktera Gezijske od Nazaretu pomazal Bůh Duchem Swatým a moc / kterěžto chodil dobre čině / a vzdrawuge vssecky posedlé od Diabla / nebo Bůh s nim byl.

Ż Jezusa Nazarenského pomazal Bog Duchem swiętym y mocą ktory chodzył czyniac wiele dobrego / y vzdrawiał wszystkie wciśnóśne od diabla / abowiem z nim byl Bog.

39 וַחֲנֹן סְהַדוּתוֹ עַל כָּל
מִיָּה דַעְבַּד בְּכָלֶּה אֲרָעָא
דִּיהוּדָא וְדִאֲרִישְׁלָיִם
לְהַנָּא תְּלֵאֲמֵהּ יְהוּדָא
עַל קִיסָא וּקְטִלוּהִי :

Enoi siamo testimonij de tutte le cose che ei fece, e ne la contrada de Giudea, & in Ierusalem, ilquale effi occisero, appiccandolo al legno.

40 וְלֵה אֲקִים אֱלֹהֵי
לְתֵלֵת יוֹמִין וְיִהְיֶה
דִּיהוּדָא עֵין פְּגִילָא :

El ddiò lo risuscitò il terzo giorno, e dettelo a farsi manifesto.

41 לֹא דִין לְכָלֶּה עַמָּא
אַלֵּא לֹא אִילִין דִּמִּין אֱלֹהֵי
אַתְגַּבִּין דִּיהוּדָא לֵה סְהַדָּא
דְּאֲכַל עַמָּה וְאֲשִׁתִּין מִן
בֵּית קִימְתָּה דִּמִּין בֵּית
מִיתָא :

Non già a tutto'l popolo, ma à i testimonij da Dio prima ordinati, cioè à noi, i quali mangiammo e beuimmo con esso lui, poi che fu risuscitato da morte.

42 וּפְקִדוֹ דְּנִבְרִי וְנִסְהַד
לְעַמָּא דִּיהוּדָא הוּא דִּאֲתַפְרֵשׁ
מִן אֱלֹהֵי דִּיהוּדָא דְּחִינָא
דְּמִיתָא :

E comandò che noi predicassimo al popolo, e testificassimo che egli è quello che è stato ordinato da Dio giudice de viui e de morti.

43 וְעַלְוֵהּ אֲסִהְדוּ כָּלֶּהוּן
נְבִיִּין דְּכָל מִי דְּמִיתִין
בְּשִׁמְהָ יִקְרִי שׁוֹבְקוֹן ח
חֲטָא :

A questo tutti i profeti rendono testimonianza, che chiunque crederà in lui, riceverà la remission de peccati per il suo Nome.

44 וְכִד הוּא שְׁמַעִין מִמִּלָּל
הוּא הִלִּין מִלָּא אֲגַרֵּת
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא עַל כָּלֶּהוּן
דְּשְׁמַעִין הִנוּ מִלָּתָא :

Mentre che Pietro ancor parlaua queste parole, lo Spirito Santo venne sopra tutti quelli che udiuano il suo parlare.

39 וַאֲנַחְנוּ עֲדִי כָּלֶּם אֲשֶׁר עָשָׂה
גַּם בְּאֶרֶץ יְהוּדָה גַּם בִּירוּשָׁלַיִם
וְאֲשֶׁר הִרְגוּהוּ בְּתֵלֵתָם אֹתָהּ
עַל־הָעֵץ :

Y nosotros somos testigos de todas las cosas que hizo en la tierra de Iudea, y en Ierusalem : al qual mataron colgandolo en vn madero.

40 אֹתוֹ הִקִּים יְהוָה בְּיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וַנִּתְּנוּ לְהוֹפִיעַ :

A este Dios lo leuantó al tercero dia : y hizo que appareciesse manifesto.

41 לֹא לְכָל־הָעָם כִּי אֲנִי
לָגוּ לְעַדְיוֹ תִּבְחִירִי אֱלֹהִים אֲשֶׁר
אֲכַלְגוּ וְאֲשִׁיתִי עִמּוֹ אַחֲרֵי קוּמֹו
מִמֵּתִים :

No à todo el pueblo, sino à los testigos que Dios antes auia ordenado, es à faber à nosotros, que comimos y beuimos juntamente con el, despues que refuscito de los muertos.

42 וַיִּצֹו לָגוּ לְקַרְנָא לְעָם וְלְהָעִיד
כִּי הוּא נִבְחָר מֵאֱלֹהִים שׁוֹפֵט
חַיִּים וְהַמֵּתִים :

Y nos mandó que predicassemos al pueblo y testificassemos. Que el es el que Dios ha puesto por luz de viuos y muertos :

43 וְלְהִלֵּל מַעֲדִים כָּל־הַנִּבְיָאִים
לְקַחַת בְּשִׁמּוֹ סְלִיחַת חַטָּאִים
כָּלֶּם אֲשֶׁר מֵאֲמִינִים בּוֹ :

A este dan testimonio todos los Prophetas, de que todos los que en el creyeren recibiran perdon de peccados por su nombre.

44 וְעוֹדְגוּ מִדְּבַר כִּיפָּה אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְתַפִּיל רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ עַל־כָּלֶּם הַשּׁוֹמְעִים
אֶת־הַדְּבָר :

Estando aun hablando Pedro estas palabras el Espiritu Sancto cayó sobre todos losque oyan el sermon.

39. Καὶ ἡμεῖς ἑσμεν μαρτυροῦντες πάντων ὧν ἐποίησεν ἐν τῇ χοίρᾳ τῇ Ἰερουσαλὴμ, ὅτι καὶ αὐτὸν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

Er nous sommes tesmoins de toutes les choses qu'il a faites : tant en la contree des Iuifs qu'en Ierusalem lequel ils ont fait mourir, le pendant au bois.

40. Τῇ τῇ ὅς ὁ θεὸς ἤγειρε τὴν τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι.

C'est cestui-la que Dieu e resuscité au troisieme iour, & qu'il a donné pour estre manifeste :

41. Οὐ πάντι τῷ λαῷ, ἀλλὰ μαρτυροῦσι τοῖς προκεχρησμένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν. οἵτινες συνεφάγεον καὶ συνεπίβιβον αὐτῷ, μετὰ τὴν ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Non point à tout le peuple, mais aux testmoins auparavant ordonnés de Dieu : à nous qui auons mangé & beu avec lui, apres qu'il a este resuscité des morts.

42. Καὶ παρήγγαλεν ἡμῖν κηρύττειν τῷ λαῷ καὶ μαρτυροῦναι ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀποκριθεὶς ἐπὶ τοῖς ζώοντων καὶ νεκρῶν.

Et nous accommandé de perscher au peuple, & de tesmoigner que c'est lui qui est ordonné de Dieu pour estre iuge des vivans & des morts.

43. Τῷ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦν, ὅτι αἵμαρτων λαβὼν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντες τὰ πησύνονται εἰς αὐτόν.

A icelui rendent telmoignage tous les Prophetes, que quiconque croira en lui, recevra remission de ses pechés par son Nom.

44. Ἐπὶ λαλοῦντος τοῦ πέτρᾳ τοῖς ῥήματι ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα καὶ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.

Comme Pierre tenoit encore ces propos, le sainct Esprit descendi sur tous ceux qui escoutoyent ce qu'il disoit.

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

39. Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Iudeorum & Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.

And we are witnesses of all things which he did both in the lande of the Iewes and Ierusalem: whom they slew hanging him on a tree.

40. Hunc Deus suscitavit tertia die, & dedit cum manifestum fieri.

Him God raised by the thirde day, & caused that he was shewed openly.

41. Non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.

Not to all the people, but unto the witnesses chosen before of God: even to us which did eate and drinke with him, after he arose from the dead.

42. Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex vivorum & mortuorum.

And he commaunded us to preach unto the people, and to testifie that it is he that is ordeyned of God a iudge of quick and dead.

43. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

To him also give all the Prophetes witness that through his name all that beleue in him, shall receive remission of sinnes.

44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.

Which Peter yet spake these wordes, the holy Ghost fell on all the which heard the worde.

39. Vnd wir sind zeugen/ alles/ das er gethan hat im Jüdischen Lande vnd zu Jerusalem. Den haben sie getödtet / vnd an ein holz gehangen.

De wi ere vidne til alt det/ som hand gjorde i Jøde land oc vdi Jerusalem. Den sloge de ihel/ oc hett gede hannem paa it Træ.

40. Denselbigen hatt Gott aufferweckt am drit ten tage / vnd ihn lassen offenbar werden.

Den samme opuecte Gud paa tredie dag/ och loed hannem obenbaris.

41. Nicht allem Volck/ sondern vns/ den vorerwehlten Zeugen von Gott/ die wir mit ihm gessen vnd getruncken haben / nach dem er aufferstande ist von den Todten.

Icke alt Folcket/ men oss/ som ere før vdualde vidne aff Gud wi som ode oc drucke met hannem/ effter at hand er opstaden fra de Døde.

42. Vnd er hat vns befohlen zu predigen dem Volck / vnd zeugen / das er ist verordnet von Gott ein Richter der Lebendigen vnd der Todten.

De hand bod oss/ at predicke saar Folcket / oc vidnede/ at hand er besticket aff Gud de leffuendis oc de Dødis Dominere.

43. Von disem zeugen alle Propheten / das durch seinen Namen / alle die an ihn glauben / vergebung der sünden empfangen sollen.

Om denne vidne alle Propheter / at alle de som tro paa haanem / skulle ved hans navn haaffue synden forladelse.

44. Da Petrus noch dise wort redet/ fiel der heilige Geist auff alle die dem wort zuhören.

Der Petrus end nu talede disse ord/ fald den hellige Aand paa alle dem som hørde Ordet.

39. A mi swēdkowē gsinē toho wssēho / co gest činil w kraginē židowstē a w Geružalēmē / kterž gšau žabili po wšhwssē na dřewě.

A thego wšhwstego y co w Frāš nāč žydwstich y w Jeružalem čynil / mychmy tež sa šwiadkoš wie / ktere go podničiono žāwleš šiwšy nā dřewie.

40. Toho Būh wškrīsyl třetjho dne / a oznāmil ho.

Thegoč Bog wžbudyl dně třetěgo / y sprāwil to žeby byl obkāwionym.

41. Ne wssēm lidem / ale swēdkuom prwž k tomu žijž genym od Boha nām / kterjž gsinē geoli a pili s nīm / po geho ž mrtwých wstānij.

Žte wšwstěm lidem / ale nām šwiadkom / ktere sobe pierwey naznačyl / kthoržychmy z nīm spolu sedli y pili gdy powsthal od vměrtých.

42. Apřikāzal nām / aby chom ohlašowali lidem a swēdčili / že on gest ten kterjž wstānowen gest od Boha / Gaudce ži wšch y mrtwých.

Prokāzal nām aby chmy opowšedali ludem / a ošwiadcžali že ci tho on jest kthorego Bog nāž značyl sedžia žywyh y vměrtých.

43. Gemuž wšhwčni Proř roč swēdectwij wydawagij / že opustěnij hřichuow magij wšyti / strž gmeňo geho / wšhwčni kterjž wěři w něho.

Žāchymet tež y wšhwčy Proř cy šwiadectwo přyāgata / iž kždý wežmie grzechow odpustčenie přy žimie tego / k tožkolwi ekwen swieržy.

44. A kdnž gest Petr mluš wil slowa tato / s staupil Duch swatš na wšhwčy kterjž pošlauchali slowa.

Thy slowā gdy tessece Piotr mowil / przypadl Duch swiaty na wšhwčy ktržy tyh slow sluchali.

45 וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ

Onde tutti i fedeli de la circuncisione, che erano venuti con Pietro, si stupirono che il dono de lo Spirito Santo fosse sparsa ancora sopra i Gentili.

46 שְׁמַעְיוֹ הָיוּ לְהוֹן זִיר
בְּדָמָה לְיוֹן בְּלָשׁוֹן לְשׁוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן

Imperocche gli ebrei non parlano la lingua, e magnificano l'idolo. Allora Pietro rispose.

47 וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן

Puo alcuno proibire l'acqua, che non si battezzino costoro, quali hanno ricevuto lo Spirito Santo come noi?

48 וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן

E comando che fussen battezzati nel nome del Signore. Allora il pregarono che essi si restasse insieme alquanti giorni.

וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן

Hor gli Apostoli e i fratelli che erano in Giudea, intesero che i Gentili ancora hanno ricevuto la parola di Dio.

2 וְכַד סֶלֶק שְׁמַעְיוֹן
לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן
וְהָיוּ לְהוֹן לְהוֹן

E come Pietro fu salito in Ierusalem, contendevano con lui.

45 וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ
וְהָיוּ נִתְחַדְּוּ אִתָּהּ

Y espantaronse los fieles que eran de la Circuncision, que auian venido con Pedro, de que tambien sobre las Gentes se derramasse el don del Espiritu Sancto.

46 כִּי־שָׁמְעוּ אֹתָם מְדַבְּרִים
בְּלָשׁוֹנָם וּלְגַדֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים
אִי עֲנָה כִּיפָּה :

Porque los oyán que hablaban en lenguas, y que magnificauan à Dios, Entonces Pedro respondió.

47 הַיֹּכֵל אִשׁ לְכֹלֹא אֶת־
הַמַּיִם מִהֻטָּבֵל אֶת־הָאֱלֹהִים
לְקַח אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ אֲנַחְנוּ :

Puede alguien impedir el agua, que no sean baptizados estos que han recebido el Espiritu Sancto tambien como nosotros?

48 וַיֵּצֵא אֹתָם לְהֻטָּבֵל בְּשֵׁם
יֵשׁוּעַ אֲדוֹנֵינוּ אִי שְׂאֵלָה מִמֶּנּוּ
לְהֵאֲרִיכוֹ אֹתָם יָמִים אִי אֲחֵדִים :

Y mandolos baptizar en el Nombre del Senor Iesus. Y rogaronle que se quedasse con ellos por algunos dias.

וַיֵּשְׁמְעוּ הַשְּׁלֹחִים וְהָאֲחֵי
אִשְׁרֵי בִיהוּדָה כִּי גַם הַגּוֹיִם
קִבְּלוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים :

Y oyeron los Apostoles y los hermanos que estauan en Iudea, Que tambien las Gentes auian recebido la palabra de Dios.

2 וּכְבֹּאֲשֶׁר עָלָה כִּיפָּה יְרוּשָׁלַיִם
הִתְנַכַּח עִמּוֹ אֱלֹהֵי אִשְׁרֵי מִמּוֹלָה
הַמָּה :

Y como Pedro subió à Ierusalem, contendian contra ellos que eran de la Circuncision.

45. Καὶ ἰδόντες οἱ ἐκ περιτομῆς πρὸς τοὺς συνελθόντας τὸν πέτρον, ὅτι καὶ ἐπὶ τοὺς ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκλύειται.

Des les fideles de la circoncision qui estoient venus avec Pierre s'estonnerent que le don du saint Esprit estoit aussi bien respandu sur les Gentils.

46. Ἦκουσιν γὰρ αὐτοὺς λαλοῦντων γλώσσαις, καὶ μεγαλύνοντων τὸν θεόν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ πέτρος.

Car ils les oyoyent parler langages, & magnifier Dieu.

47. Μήτι γὰρ ὕδωρ καλοῦται δύναμις πρὸς τοὺς βαπτίζοντας, οἵτινες τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου ἔλαβον καὶ ἡμεῖς;

Adonc Pierre print la parole, disant. Quelcun pourroit-il empêcher qu'on ne baptizast d'eau ceux qui ont receu le saint Esprit comme nous?

48. Προσέταξέ τις αὐτοὺς βαπτίζεσθαι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ τοῦ ἡρώτησαν αὐτὸν ὁπρὸς ναίειν ἡμέρας πλείους.

Et commanda qu'ils fussent baptizés au nom du seigneur. Adonc ils le prierent de demeurer là quelques iours.

Κ Ε Φ Α Λ. ια΄.

Ἦκουσεν δὲ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀποστόλοι, ὅτι καὶ ἐπὶ τοὺς ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκλύειται.

Or les Apostres & les freres qui estoient en Iudee, entendirent que les Gentils aussi auoyent receu la parole de Dieu.

2. Καὶ ὅτε ἀνέβη πάλιν εἰς ἱερουσόλυμα, διεκρίθησαν μετὰ αὐτοῦ οἱ ἐκ περιτομῆς.

Quand donc pierre fut remonte en Ierusalem, ceux de la Circuncision disputoyent avec lui :

CAP. X.

45. Et obstupuerunt ex circumcissione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

So then of the circumcision which beleueed / were astonied / as many as came with Peter / because that on the Gentiles also was poured out the gift of the holy Ghost.

46. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus.

For they heard them speak with tongues / and magnifie God. Then answered Peter.

47. Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos?

Can any man forbid water / that these should not be baptized / which have receiued the holy Ghost / as well as we?

48. Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

So he commanded them to be baptized in the Name of the Lorde. Then prayed they him to tarry certaine dayes.

CAP. XI.

Adierunt autem Apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & Gentiles receperunt verbum Dei.

Now the Apostles & the brethren that were in Iudæa / heard / that the Gentiles had also receiued the worde of God.

2. Cum autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circumcissione.

And when Peter was come vp to Ierusalem / then of the circumcision contended against him.

Das X. Capitel.

45. Vnd die Glaubigen auß der Beschneidung / die mit Petro kommen waren / entsaßten sich / daß auch auff die Heiden die Gabe des heiligen Geistes außgegossen ward.

De de som trode aff Omsterelsen / som vaare komme met Petro / bleffue forferdede / at den hellig And gaffue bleff oc vdgyn den paa Hedninge.

46. Denn sie höreten daß sie mit zungen redeten / vnd Gott hoch preiseten. Da antwortet Petrus:

Ehi de hørde / at de taledet met Tungen oc prisede Gud. Da suarede P. der.

47. Mag auch jemand das Wasser weren / daß dise nicht getaufft werden die den heiligen Geist empfangen haben gleich wie auch wir?

Kand oc nogen forbtude Vand / at disse skulde icke bliffue døbte / som haffue annammet den hellig And / lige som oc saa vi?

48. Vnd befahl sie zu tauffen in dem Namen des H E X X E N. Da baten sie ihn / daß er etliche tage da blieb.

De hand befalede at døbte dem i H E X X E N S Naamn. Da bade de hannem / at hand skulde bliffue der nogle dage.

Das XI. Capitel.

Es kam aber für die Apostel vnd Brüder / die inn dem Jüdischen lande waren / daß auch die Heiden hetten Gottes Wort angenommen.

De Apostlene oc Brødrene / som vaare i Iødeland spurde / at Hedningene haffde oc saa anammet Guds Ord.

2. Vnd da Petrus hinauff kam gen Jerusalem / zankten mit ihm / die auß der Beschneidung waren.

De Peder kom op til Ierusalem / da tiffuede de met hannem / som vaare aff Omsterelsen.

Kapitola X.

45. Vžasli se ti kćerijž obi feza nych vverili / kćerijž byl přislis Petrem / že y na Pohany milost Duchá Swatého gest wylita.

A táf wterni co bylž obrzezán / přislyšel z Piotrem / polekáti se / widzac že y ná pogány dar Ducha swatého byl wylan.

46. Neb ge slysseli / ani mluwij nazny / a welebi Boha. Tehdy odpowěděl Petr:

Abowsem slysseli se gdy mowili i nemt tezyti y wielbili Boga / žáym že Piotr odpowědziat.

47. Zdalimuož kdo zabráni wodyn / aby nebyli poštěni ti kćerijž Duchá Swatého přijali / yako y my?

Zali kto moze brontit wody / žeby ci nie byli poštězeni kćerijž z wzięli Duchá swatého iako y my?

48. V přikázal / aby byli poštěni we Gměnu Běhisse Křsta. Tehdy prošli ho / aby pobyl v nich za několik dnij?

Kazal ie thedy křćie w imie pańskie / y prošli go aby v nich zostál ná kilka dni.

Kapitola XI.

W slysseli pak Apostolů a Bratřij / kćerijž byli w židowstwu / žeby y Pohany přijali slovo Boží.

W slysseli tedy Apostolowie y bracia Křtřym žydowstwie byli / že y pogani přijmowali slowo Bože.

2. A když přišel Petr do Jeruzaléma / reptali naň ti kćerijž židowu wverili.

A przetož gdy Piotr przyszedł do Jeruzalemu / wadził się z nim ci Křtřy byli z obrzezaniac

י א

3 פד אמרין הלות אנשא
עורלא על גלעס צמחון:

Dicendo, Tu ses entrato ad huomini incircuncisi, & hai mangiato con effolero.

4 נאקה הוה שמעון ב
בתר בתר דמאמר להון:

E Pietro incominciando dal principio, espone loro la cosa per ordine, dicendo.

5 דכר מצלג הוה
ביופא חזית בחונא דנחת
הוה מאנא חד אינא
דרימא הוה לכתנא ואסיר
הוה בארבע קרנחתא ושאב
הוה מן שמיא נאמא עד
מא לנתי:

Io mi trouaua ne la città di Ioppe in oratione, e rapito in effasi, viddi in visione scendere vno vaso como vn gran lençuo lo, mandato giù dal cielo legato per li quattro capi, e venne infini a me.

6 וחרת בה וחונא חזית
האית בה חזיתא דארבעת
רגליהו ונחשא דארעא
נאך פרחתא דשמיא:

Nel quale io intentamente riguardando, considerai, e viddi de gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e de reptilibi, e de gli ucelli del cielo.

7 ושמיא חזית קלג
דאמר הוה לי שמעון
קום פוס ואכול:

Et vñ vna voce, che mi disse, Sta su Pietro, ammazza, e mangia.

8 נאמר חס מרי ד
דממותם לא על לבומי
דטמא ודמסוב:

Et io dissi, Non già, Signore: perche che niuna cosa commune o immonda entro giamai ne la mia bocca.

9 ותוב קלא אמר לי מן
שמיא דמדם דאלהה
דכי אנא לא תסוב:

Ma di nuovo la voce mi rispose dal cielo, Le cose che Iddio ha purificate, non le contaminare.

נ י

3 לאמר כי אל אנשים לערלם
באנת ואכלת אתם:

Diziendo, porque has entrado a varones que tienen capulo y has comido con ellos?

4 ויחל כיפה ויספר להם כל
הדברים האלה לאמר:

Entonces comencando Pedro, declaróles por orden lo pasado diziendo.

5 אנכי הייתי בעיר יפו מתפלל
ונראה מראה בתרדמה כלי
אחד כמו אטון גדול אסור
בארבע כנפותיו יורד מן
השמים ויבוא עדי:

Estando yo en la ciudad de Ioppe orando, vide en exceso de entendimiento vna vision, es a saber, vn vaso, como vn gran lienço, que decendia, que por los quatro cantos era abaxado del cielo, y venia hasta mi.

6 ואביטני להשכיל וראיתי את
החיה ההלכת על ארבע ואת
הבהמה ודמש וכל שרץ עוף
השמים:

En el qual como puse los ojos consideré y vide animales terrestres de quatropies, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

7 ואשמע קול האומר אלי
קום כיפה טבח ואכל:

Y oy tambien vna boz que me dezia, Leuante Pedro, mata y come.

8 ואומר חלילה לי אדוני כי
כל חל וטמא בכל עתותי לא
בא בפי:

Y dixi, Sennor no: porque ninguna cosa comun ni immonda entro jamas en mi boca.

9 ויען לי קול שנית מן השמים
אמר אשר יהיה טהור אתם לא תחלל:

Entonces la boz me respondiò del cielo la segunda vez, Lo que Dios limpio, ne lo ensuzies tu.

יא.

3. Λέγοντες ὅτι πρὸς αὐδρας ἀ-
κροβυστίαν ἔχοντας εἰσηλθὼς, καὶ
συνιφαγὼς αὐτοῖς.

*Difans, Tu es entré chez des hom-
mes incircunci, & as mangé avec eux.*

4. Ἀρχάμενος δὲ ὁ πέτρος ἐξέ-
τιθητο αὐτοῖς κατὰ τὴν ἰσχυρίαν.

*Adonc Pierre commençant leur ex-
posé le tout par ordre, difant.*

5. Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰσπύ-
πρωτος ὄντων, καὶ εἶδον ἐν ἐκ-
στάσει ὄραμα, καταβαῖνον σκευὸς
πῶς ἐθόλω μεγάλλω, τὸς αὐτοῖς
δεχάμενος κατὰ τὴν ἰσχυρίαν ἐκ τῆς ἐρ-
γῆς, καὶ ἡλθον ἀρῶν ἐμῶν.

*T'estoye en priere en la ville d'Iop-
pe, & estant rai en esprit, ie vi vne vi-
sion, assauoir vn vaisseau descendant
comme vn grand liceul qui s'auailoit du
ciel, lié par les quatre bouts, & qui vint
iusqu'à moi.*

6. Εἰς τὴν ἀνίλιν κατέβη, καὶ
εἶδον τὰ τετραπόδια τῆς γῆς, καὶ τὰ
θηρία, καὶ τὰ ἐρπετά, καὶ τὰ π-
τή-α τοῦ οὐρανοῦ.

*Dedans lequel ayant iette mes yeulx,
l'apperceui, & vi des animaux terrestres,
à quatre pieds, & des belles sauages, &
des reptiles, & des oiseaux du ciel.*

7. Ἦκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης
μοι, ἀναστὰς πέτρ, θύσον καὶ φά-
γε.

*T'oui aussi vne voix qui me dit, Pier-
re, leue, toi, tue, & mange.*

8. Εἶπον δὲ μηδαμῶς κύριε, ὅτι
πάντων κρεῖον ἢ ἀκαθάρτον εἰσέλθην
εἰς τὸ σῶμα μου.

*Et ie respondi, Ainsi n'aduene, Sei-
gneur: car iamais chose pollue ou souu-
leen'entra en ma bouche.*

9. Ἀπεκρίθη δὲ μοι φωνὴ ἐκ
δωπερου ἐκ τῆς οὐρανοῦ, ὅτι
ἐκαθάρισται, σὺ μὴ κρεῖς.

*Et derechef la voix me respondi du
ciel, Ce que Dieu a purifié, ne le tien
point pour pollue.*

3. Dicentes, Quare intro-
isti ad viros præputium ha-
bentes, & manducasti cum
illis.

Saying / Thou wentest into men
uncircumcised / and hast eaten with the.

4. Incipiens autem Petrus
exponebat illis ordinem, di-
cens.

Then Peter began / & expounded the
thing in order to them / saying.

5. Ego eram in civitate Iop-
pe orans, & vidi in excessu
mentis meæ visionem, de-
scendens vas quoddam ve-
lut linteam magnum, qua-
tuor initis summitti de cæ-
lo, & venit usque ad me.

I was in the cite of Joppa / pray-
ing / & in a trance I sawe this vision / a
certaine vessell coming downe as it
had bene a great sheete / let downe
from heauen by the foure corners / and
it came to me.

6. In quod intuens, con-
siderabam, & vidi quadru-
pedia terræ, & bestias, & re-
ptilia, & volatilia cæli.

Toward to which when I had fa-
stened mine eyes / I considered / & saw
four footed beastes of the earth / and
wilde beastes / and creeping things /
and foules of the heauen.

7. Audivi autem & vocem
dicentem mihi, Surge Petre,
occide & manduca.

Also I heard a voyce / saying vnto
me, Arise Peter: slay and eate.

8. Dixi autem, Nequaquā
Domine: quia commune
aut immundum nunquam
introiuit in os meum.

And I said / God forbid / Lord: for
no thing polluted or vncleane hath at a-
ny time entred into my mouth.

9. Respondit autem vox
secundò de cælo: Quæ Deus
mundavit, tu ne commune
dixeris.

But the voyce answered me the se-
conde time from heauen / The thinges
that God hath purified / pollute thou
not.

3. Vnd sprachen: Du bist einge-
gangen zu den Männern / die Vor-
haut haben / vnd hast mit inen gessen.

De sagde / du giebst ind til de Mend / som haffue
Forhud / oc odst mer dem.

4. Petrus aber hub an / vnd erzeh-
lets ihnen nach einander her / vnd
sprach:

Da begynnte Peder / oc fortalde dem det ene effter
det ander / oc sagde.

5. Ich war in der Statt Joppe im
Gebet / vnd war entrückt / vnd sahe
ein Gesichte / nemblich / ein Gefesse
hernider fahren / wie ein groß leinen
Tuch mit vier Zipffeln / vnd nider ge-
lassen vom Himmel / vnd kam biß zu
mir.

Jeg vaari Stad Joppe vdi min bøn oc vaar
vndruct. De iea saa en Syn / som vaar / it Kar fare
ned / som it stort linteude met fire snippe / oc nedlads
aff Himmelen / oc det kom indtil mig.

6. Darcin sahe ich / vnd ward ge-
war / vnd sahe vierfüßige Thier der
Erden / vnd wilde Thier vnd Gewür-
me / vnd Vögel des Himmels.

Der vde saa ieg / oc bleff vaar / oc ieg saa fire fette
Diur aff iorden / oc vilde Diur / oc Orme / oc Him-
melens Fule.

7. Ich höret aber eine Stimme / die
sprach zu mir: Stehe auff Petre /
schlachte vnd iß.

De iea herde en rost / som sagde til mig / Stat
op Peder / slacte oc æde.

8. Ich aber sprach: D nein HERR /
denn es ist nie kein gemeines noch vn-
reines in meinen Mund gegangen.

Da sagde ieg / D nen HERRE / thi der gieft end
nu aldri noget almindeligt oc ey wrent i min mund.

9. Aber die stimme antwortet mir
zum andern mal vom Himmel: Was
Gott gereiniget hat / das mache du
nicht gemein.

Men rosten suarede mig anden gong aff Himme-
len. huad Gud giorde rent / det gør du icke almindeligt.

3. Skauce: Proč gšh wšselš
mužim neobřezánym / a gedl
gšh s nimi.

Mowiac / Zeš wšedl do mužow
nieobřezáných / a taďalš spolu z
nimi.

4. Těhdy počaw Petr / wy-
prawował gim pořád / řka:

A počawšy Piotr / wšyrko
mi oznaymil mowiac.

5. Byl gšem w městě Jop-
pen modle se / y widěl gšem w
wytržení myslí widění / ana-
stúpuge Nádoba něpatá / na-
ko Prostěradlo welké / za čtyřij
rohů přivázané / ano se spau-
stij s Nebě / a přišlo až ke mně.

Ja gdym byl w městě Jop-
pen modlaci se / widziałem w zach-
wyceniu widzenie / A ono niekro-
re naczynie zstępowało / iakoby
prześcieradło wielkie / za cztery
końce wwiązane / Etere było spu-
szćane z nieba / a przyszło aż do
mnie.

6. W kterěž popatřiw naň
sědl gšem / y widěl gšem zwi-
řata zemská čtveronohá / Ho-
wada / y Hadů / y Ptactwo po-
wětrně.

Wtore gdym pilnie pátrzył /
obaczylem y wyzralem wšyrky o-
czterech nog zwierzęta / iemie y
besthye / y gadziny / y ptactwa po-
wietrzne.

7. Słyszal gšem takě y hlas
an mi prawij: Wstań Petře /
bij a gež

Przytymem thež wšlyšal głos
mowiacy do mnie / Wstań Pieter-
ze / rzež a sedz.

8. W řeči gšem: Nikoli PA-
ne / neb obečene a nečistě ničdy
newcházelo w usta má.

Alema powiedział / Nie bede
panie / abowiem nigdy nie pospo-
litego / abo nieczystego nie wchad-
zało w usta me.

9. Odpowisł dage mi hlas po-
druhé z nebe / řeči: Tot geš
Bůh očistil / tomu ty nečistě
nečistě.

Th edy mi powtore odpowie-
dzał głos z neba / To co Bog oč-
yścił / ty nie miew za nieczyste.

י א

10 וְהָיָה הַיּוֹם תְּלַת וּבָנִין
וְאֶסְתַּלֵּק לֵהּ כָּל מִדּוֹ
לְשָׁמַיָּהּ׃

*Questo auuenne ben tre volte: e di
nuouo fu ritirata su ogni cosa in cielo.*

11 וְכֵן בָּשְׂעָתָהּ תְּלַת
גְּבָרִין וְאֶסְתַּדְּרוּ לִנְתִּי מִן
קוֹרְנֵלְיוֹס מִן קֶסְרִיָּה אֹתוֹ
וְקָמוּ עַל תְּרַעַת הַדֶּרֶת
דְּשֵׁרָא הַיּוֹת בֵּה׃

*Poi ecco, incontinente soprauen-
nero tre huomini à la casa donde io era,
mandatimi da Cesarea.*

12 וְאָמַר לִי רוּחָא דְּיִזְרָאֵל
עֲמֹדוֹן דְּלֵא פִּילָגָא וְאֹתִי
עֲמִי וְאִף הִלִּין שְׂתָא אֲחִין
וְעָלִין לְבֵיתָהּ דְּגִבְרָא׃

*Ello Spirito mi, disse, che io andassi con
essoloro, senza dubitar di niente: e con
meo vennero ancor questi sei fratelli, &
entrammo ne la casa di vn personaggio.*

13 וְאֶשְׁתַּעֲי לֹן אִיכְבָּהּ
חֹזָא בְּבִיתָהּ מִלֵּאכָא דְּקָם
וְאָמַר לֵהּ דְּשִׁדָּר לִיכְבֹּהּ
מִדִּינָתָהּ וְאִתָּהּ לְשָׁמַעוֹן
דְּמִתְקַרָּא בְּאַפְרָא׃

*Ilqual ci raccontò com'egli haueua
veduto vn Angelo in casa sua, che si gli
appresentò innanzi, e disse, Mandate
de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che
si domanda per sopra nome Pietro.*

14 וְהוּא יִמְלִיל עִמָּךְ מֵלֵא
דְּבִהוֹן וְתִיבָא אֲנִי וְכֵלָה
בֵּיתְךָ׃

*Ilqual ti dira parole, per lequali sa-
rai saluo tu, e tutta la casa tua.*

15 וְכֵן אֶקְבֹּת הַיּוֹת תַּמּוֹן
לְמַמְלָלוֹ אֲגִירָא רוּחָא
דְּקוֹדְשָׁא עֲלֵיהוֹן אִין
מֵא דְּעָלִין מִן קָדִים׃

*La done, hauendo io cominciato à
parlare, lo Spirito santo discese in loro, co-
me da principio era disceso ancor in noi.*

י א

10 וְהָיָה גְּהִיחָהּ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים
וַיָּשׁוּבוּ וַיִּקְחוּ כָּלֵם הַשָּׁמַיָּמָה׃

*Y esto fue hecho por tres vezes: y boluió to-
do à ser tomado arriba en el cielo.*

11 וְהִנֵּה בְּרָגַע שְׁלוֹשָׁה אַנְשִׁים
עָמְדוּ אֶל-חֲבִית אֲשֶׁר בּוֹ הַיִּזְיָה
הַשְּׁלֹחִים אֵלָי מִקֵּיסְרִיָּה׃

*Y heaqui que luego tres varones sobre vini-
eron en la casa donde yo estaua, embiados à mi de
Cesarea.*

12 וְהָאָמַר אֵלָי הָרוּחַ לְהֵלֵךְ
אִתָּם וְלֵא לְגִבְרָא וַיָּבֹאוּ אִתִּי
גַם שְׁשָׁה אַחִים הָאֵלֶּה וַיָּבֹאוּ
בְּבֵית הָאִישׁ׃

*Y el Espiritu me dixo que me fuese con ellos
sin dudar. Y vinieron tambien conmigo estos se-
ys hermanos, y entramos en casa de vn varon.*

13 וַיֵּצֵד לָנוּ אִיכְבָּהּ דָּאָה אֶת-
הַמְּלָאךְ בְּבֵיתוֹ עוֹמֵד הָאֹמֵר לֹן
שְׁלַח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֲנָשִׁים וְהַבִּיָּה
אֵלָי אֶת שַׁמְעוֹן הַקָּרָא כִּיפָּה׃

*El qual nos contó como àuia visto vn Angel
en su casa, que se paró, y le dixo: Embia à Ioppe, y
haz venir à vn Simon que tienepor sobre nom-
bre Pedro.*

14 אֲשֶׁר יִדְבַר דְּבָרִים אֵלָי
אֲשֶׁר תַּשִּׁיעַ בָּהֶם אֶת וְכָל-
בֵּיתְךָ׃

*El qual te hablara palabras por las quales
seràs saluo, tu, y toda tu casa.*

15 וּבְהִחָל אֹתִי לְדַבֵּר וַיִּפֹּל
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם כַּמוֹ גַּם
עֲלֵיָנוּ בְּרִאשִׁיתָה׃

*Y como camencé à hablar, cayó el Espiritu
Sancto sobre ellos, tambien como sobre noso-
tros àl principio.*

י א.

10. Τὸ δὲ ἐγένετο τρεῖς, καὶ
πάντων ἀναστάντων εἰς τὸν
οὐρανόν.

*Et cela se fit iusques à trois fois, &
derechef toutes ces choses furent reti-
rees au ciel.*

11. Καὶ ἰδὼν ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες
ἐπέστησαν τῇ τῆς οἰκίας ἐν ᾗ ἡ-
μεῖς, ἀπεσπλύνοντες ὁποῦ κατεστρά-
ψατο πρὸς με.

*Puis voici, trois hommes en ce mè-
me instant se presenterent en la maison
où j'estoye, ayans esté enuoyes de Ce-
saree vers moi.*

12. Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα σωτῆ-
ρὸν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον.
ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἐξ ἀδελ-
φοῦ αὐτοῖ, καὶ εἰσήλθοντες εἰς τὴν
οἶκον τῶν ἀνδρῶν.

*Et l'Esprit me dit que j'allasse avec
eux, sans en faire difficulté aulli ces six
freres ici vindrent avec moi, & nous en-
traîmes en la maison du personnage.*

13. Ἀπήγγαλξέ τι ἡμῖν πᾶς εἶδε
τὸν ἄγγελον ἐν τῇ οἰκῇ αὐτοῦ εἰ-
σέναι καὶ ἐπὶ πάντας αὐτοῦ. ὁπότε ἦλθον
εἰς ἱόππην ἄνδρας, καὶ μετὰ πε-
ψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέ-
τρον.

*Lequel nous raconta comme il a-
uoit veu vn Ange en sa maison, qui s'e-
stoit presenté à lui, & lui auoit dit, En-
uoye gens en Ioppe, & enuoye querir
Simon qui est surnommé Pierre.*

14. Ὁς λαλήσῃ ῥήματα πρὸς σε,
ἐν οἷς σωθήσῃ συ καὶ πᾶς ὁ οἶκός
σου.

*Lequel te dira des paroles par les-
quelles tu seràs sauué, toi, & toute ta
maison.*

15. Ἐν τῷ ἄρξαι μου λαλῶν,
ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐ-
τούς, ὡς περὶ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρ-
χῇ.

*Et quand j'eue commencé à parler,
le Saint Esprit descendit sur eux, com-
me aussi il estoit descendu sur nous au
commencement.*

10. Hoc autem factum est per ter. & recepta sunt omnia rursum in cælum.

And this was done three times / and all were eaten up againe into heauen.

11. Et ecce, viri tres confestim astiterunt in domo in qua erat, missi à Cæsarea ad me.

Then beholde / immediately there were three men already come vnto the house where I was / sent from Cæsarea vnto me.

12. Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & lex fratres isti: & ingressi sumus in domum viri.

And the Spirit said vnto me / that I should go with them / without doubting: moreover these five brethren came with me / and we entred into the mans house.

13. Narravit autem nobis, quomodo vidisset angelum in domo sua, stantem & dicentem sibi: Mitte in Ioppen, & accerli Simonem, qui cognominatur Petrus.

And he shewed vs / howe he had seene and Angel in his house / which stood and ianded to him / Send men to Ioppa: & call for Simon whose surname is Peter.

14. Qui loquetur tibi verba in quibus saluus eris tu, & uniuersa domus tua.

He shall speake wordes vnto thee / where by both thou / & all thine house shall be saved.

15. Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.

And as I began to speake / the holy Ghost fell on them / euen as vpon vs at the beginning.

10. Das geschach aber drey mal / vnd ward alles wider hinauff gen Himmel gezogen.

Men det stede tre gange / oc det bleff alsammen draget op til himmelen igen.

11. Vnd sihe / von stundan stunden drey Männer für dem Hause / darinnen ich war / gesandt von Cæsarien zu mir.

De see / der stode strax tre Mend faar Huse som ieg vaar vdi / de vaare vdsende aff Cæsarien til mig.

12. Der Geist aber sprach zu mir / ich solte mit ihnen gehen / vnd nicht zweiffeln. Es kamen aber mit mir dise sechs Brüder / vnd wir giengen inn des Mannes Haus.

Da sagde Anden til mig / at ieg skulde ga a met dem / oc icke tvile. Der komme oc disse sex Brødre met mig / oc vi ginge ind i Mandens Hus.

13. Vnd er verkündiget vns / wie er gesehen hette einen Engel inn seinem Hause stehen / der zu ihm gesprochen hette: Sende Männer gen Ioppen / vnd laß fodern den Simon mit dem zunamen Petrum.

De hand kundgiorde oss / huorledis hand haaffde seeten Engel staa i sit hus / som sagde til hannem / Send Mend til Ioppen / oc lad hente Simon / som kaldis Peter.

14. Der wirdt dir wort sagen / daß durch du selig werdest / vnd dein ganzes Haus.

Hand skal siige dig Ord / formedelst huilcke du oc alt die Hus skulle bliffue salige.

15. Inn dem aber ich anfieng zu reden / fiel der heilig Geist auff sie / gleich wie auff vns im ersten anfang.

De i det samme som ieg begynte at tale / fald den hellig And paa dem / lige som paa oss i første begyndelse.

10. A to stalo se potřilrāt. V wżato gest wsseto žase do Neb.

A to stalo se potřilrāt / žas thym žasie ono wśetogitono do neba.

11. A an hned třij mužij stali v domu w kterēmž gsem byl / posláni gsaue i Cēsaree ke mně.

Pothym oto w tenže čas przyšli trzy meżowie w dom ten w ktorým ja byłem / i Cēsarey kumnie posłány.

12. V řekl mi Duch / abych šels nimi / nie nepochybuge. A šlo semnau v šest Bratřij řecho / a wessli gšine do domu Kuze:

A powěděl mi Duch aby ch z nimi šel nic šenie oetagat / v šli tež zemna ci to šese bratřie / a wessli my w dom cšlowieš meš torego.

13. V wyprawował nám kē: rak widel Angela w domu šwēm an šogij a prawij gemu: Possli muže do Ioppen / a powolay Šsimona / kterž slowe Petr.

A tory nam powěděl: žašo widel Aniola w domu šwēm / ktorž stanawšy řekl mi / posli niekthore do Ioppen / a wšow Šymona co go nazywaš Piotr.

14. Oně bude tobě mluwiti slowa / šerze něž špasen budeš ty / v wsseta twā řeled.

A toryc tobě powie přez ci y ty y dom twoy zachowan bdeš žico.

15. A řdnž gsem počal mluwiti / ošauvil Duch Šwats na ně / nakožto w na nás na počátku.

A řaš gšymia počal mowit / ředy Duch šwacř přypadl na nie / řaš iako y na nás počnřku.

י א

16 וְאַתְּ דִּכְרַרְתָּ מִלְתָּא
דְּמִרְוֹ דְּאִמְרֵי הוּא דְּיוֹחֵן
אֶעְמִיד בְּמִינָא אֲנִתָּוִן דִּין
תַּעֲמִידוֹן בְּרוּחָא דְּקוֹדְשָׁא

Allora io mi ricordai de la parola del Signore, com'egli haueua detto, Giouanni battezo con acqua, ma voi sarete battezzati con lo Spirito Santo.

17 אִן הָכִיל אֱלֹהִים
שׁוּבָאִית יִהְיֶה מִיְּהֵבָתָא
לְעַמְּמָנָא אִילִין דְּהִימְנוּ
בְּמִרְוֹ שׁוּעַ מִשִּׁיחָא אִין
לֹא אֵנָּה מִן הוּיָת דְּאֶסְבֵּק
דְּאֶכְלָא לֹאֲלֵהָ :

Se adunque Iddio ha dato loro egual dono, come anco a noi che habbiam creduto nel Signor Iesu Christo, ch'ero io, che potessi resistere a Dio?

18 וְכַד הָלִין מִלָּא שְׁמֵעִי
שְׁלִי לְהוֹן וְשִׁבְחִי לֹאֲלֵהָ
נִאמְרִין הוּי דְּכַבְרָאָה ל
לְעַמְּמָנָא אֱלֹהִים יִהְיֶה ת
תִּבְכִּיתָא לְחַיָּא :

Essi allora udite queste cose, si tacquero, e glorificarono Iddio, dicendo, Iddio dunque ha dato ancora a Gentili la penitencia, per hauer vita.

19 הֲנוּ דִין דְּאֶתְבְּרִי הוּי
מִן אֲוִלְעָנָא דְּהוּיָת עַל
אֶסְטְבָּנוֹס מִסִּיּוֹ הוּי עַד
מֵא לְבִינִיקִי אָה לֹאֲתֵרָא
דְּכִיפְרוֹס וְלֹאֲנִטְיוּכִיָּא כַּד
עִם אֶנְשׁ לֹא מִמְלָלִין הוּי
מִלְתָּא אֱלֹהִים בְּלַחֲדָא עִם
יְהוֹדִיָּם :

Quelli ancora che erano stati dispersi da la tribulatione che nacque per conto di Stefano, andarono in Fenicia, e Cipri, & Antiochia, senz'a annuntiar la parola ad alcuno; seron a Giudei solamente.

20 אִית הוּי דִין אֶנְשֵׁי
מִנְהוֹן מִן כִּיפְרוֹס וּמִן ק
קוֹרִינְתִיָּא הָלִין עַלֹּ הוּי
לֹאֲנִטְיוּכִי וּמִמְלָלִין הוּי
עִם יוֹנָתָא וּמִסְבְּרִין הוּי
עַל מִרְוֹ שׁוּעַ :

Et alcuni di loro erano huomini Ciprioti, & Cirenesi, iquali entrati che furono in Antiochia, parlauano a Greci, annuntiendo il Signor Iesu.

י א

16 וְאִזְכֹּר אֶת דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּבֶּר אֶךְ יוֹחָן טָבַל בַּמַּיִם וְאִתָּם
תִּטְבְּלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Entonces me acordé del dicho del Sennor, como dixo, Ioan ciertamente baptizó en agua: mas vosotros seréis baptizados en Espiritu Sancto.

17 וְאַתָּה הַשִּׁיחַ אֱלֹהִים לְתוֹתָ
לָהֶם אֶת פְּתִיחַ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
בְּאֲשֶׁר גָּם לָנוּ הַמֵּאמְיָנִים
בְּאֲדִינָנוּ יְשׁוּעַ הַמִּשִּׁיחַ וּמָה אֲנִי
כִּי אֶכְלָל לְכָל אֶת הָאֱלֹהִים :

Ansique, si Dios les dió el mismo don tambien como a nosotros que auemos creydo en el Sennor Iesus el Christo, quien era yo que pudiese estoruar a Dios?

18 וּבְשִׁמְעָם אֶת הָאֱלֹהִים הַחֲשִׁי
וַיִּכְבְּדוּ אֶת יְהוָה לֵאמֹר אֶךְ גָּם
לְגוֹיִם נָתַן אֱלֹהִים אֶת הַתְּשׁוּבָה
אֶל הַחַיִּים :

Entonces oydas estas cosas callaron, y glorificaron a Dios, diciendo, De manera que tambien a las gentes ha dado Dios penitencia para vida.

19 וְהַנִּפְזָרִים מִצֻּרָה וּמִצֻּקָּה
הִתְהַיְתוּ עַל סִטְבָּנוֹס הַלֵּכוֹ עַד
חוּבָה וְכִפְר וְאֲנִטְיוּכָא וְלֹאֲנִטְיוּכָא
לֹא דִבְרוּ אֶת דְּבַר כִּי אֲנִי
לְיְהוּדִים לְבָדָם :

Y los que auian sido esparzidos por causa de la tribulacion que fue hecha en tiempo de Estuan, anduuieron hasta Phenicia, y Cypro, y Antiochia, no hablando a nadie la palabra, sino a solos los Iudios.

20 וַיְהִי אֲנָשִׁים מֵהֶם אֲנָשִׁי
כִּפְר וְקִיר אֲשֶׁר בְּבוֹנָם אֶל
אֲנִטְיוּכָא דִבְרוּ אֶל הַיּוֹנָתָא
מִבְּשָׂרִים אֶת יְשׁוּעַ אֲדִינָנוּ :

Y de ellos auia vnos varones Cyprios y Cyrenenses, los quales como entrará en Antiochia, hablaron a los Griegos, annunciando el Euangelio del Sennor Iesus.

י א

16. Ἐμνήθημι τὸ ῥήμα τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγε, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lors l'eu souuenance de la parole du Seigneur, comme il disoit, Iehan a baptize d'eau, mais vous serez baptizes du Saint Esprit.

17. Εἰ οὖν τὴν ἰσὺν δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεός, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύουσιν ὅτι τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἐγὼ δὲ τίς ἡμῶν διωκτὴς κατέσται τὸν θεόν;

Puis donc que Dieu leurs a donné un pareil don comme à nous, qui auons creu au Seigneur Iesus Christ: qui estoye moi, qui peusse empêcher Dieu?

18. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα ἰσχυρά, ἐδίδραζον τὸν θεόν, λέγοντες, εἰρανε καὶ τοῖς ἐθνεσιν ὁ θεός τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωὴν.

Adonc ces choses ouïes, ils s'appaièrent, & glorifierent Dieu, disans, Dieu donc aussi a donné aux Gentils repentance pour auoir vie.

19. Οἱ μὲν οὖν εὖ διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γερμένης ἐκ τῆς σφαίρας, διήλθον ἕως Φοινίκης καὶ κύπρου καὶ αἰπιοχείας, μηδεὶς λαλοῦντας τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις.

Or quant à ceux aussi qui auoient esté espars par l'oppression aduenue à cause d'Estienne: ils passerent iusqu'en Phenice & en Cypre & en Antioche, sans annoncer à personne la parole, si non aux iuifs seulement.

20. Ἦσαν δὲ τινες ἐκ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηνᾶσιοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς αἰπιοχείαν ἐλάλειον περὶ τοῦ ἐλληνιστοῦ διαγγελλίζοντες τὸν κύριον ἰησοῦν.

Toutesfois il y en eut quelques vns de entr'eux. Cypriens, & Cyreniens, lesquels entrés en Antioche, parloyent aux Grecs, annonçant le Seigneur Iesu.

CAP. XI.

16. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat, Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.

Then I remembred the worde of the Lord/howe he saide/Iohn baptizet with water/but ye shal be baptizet with the oly Ghost.

17. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum.

For as much then as God gave the a like gift/as he did unto vs/when we beleued in the Lord Iesus Christ/who was I/that I could let God.

18. His auditis tacuerunt. & glorificaverunt Deum, dicentes, Ergo & Gentibus penitentiam dedit Deus ad vitam.

When then heard the's things/then held their peace/and glorified God/saying, Then hath God al'so to the Gentiles granted repentance unto life.

19. Et illi quidem qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt ulque Phœnicē & Cyprum & Antiochiam, nemini loquētes verbum, nisi solis Iudæis.

And then which were scattered abroad because of the affliction that arose about Steuen, walked throughout till then came unto Phenice and Cyprus, and Antiochia, preaching the worde to no man, but unto the Iewes onely.

20. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii & Cyrenæi; qui cum introissent Antiochiā, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.

Now some of them were men of Cyprus & of Cyrene, which when they were come into Antiochia, spake unto the Grecians, and preached the Lord Jesus.

Das XI. Capitel.

16. Da dachte ich an das Wort des HERRN als er saget: Iohannes hat mit Wasser getauft/ Ihr aber sollet mit dem heiligen Geist getauft werden.

Da tencste ieg vaa HERRNS ord / som HERRN sagde/ Iohannes dohte met Vaand, Men i skulle dobtis met den hellige Aand.

17. So nun Gott inen gleiche Gaben gegeben hat / wie auch vns / die da glauben an den HERRN Iesum Christ / Wer war ich / daß ich kontd Gott wehren?

Effterdi Gud haffuer nu giffuit dem siæ saadane gaffuer / som oss / der tro vaa den HERRN Iesum Christum / Hvo vaar ieg / æt ieg kund formene Gud?

18. Da sie das höreten / schwigen sie stille / vnd lobeten Gott vnd sprachen: So hat Gott auch den Heiden Buss gegeben zum Leben?

Der de herde det / sagde de stille / oc loffuede Gud / oc sagde / Saa haffuer oc Gud giffuit Hedninge penitenge til Liffuit?

19. Die aber zerstreuet waren inn dem Trübsal / so sich über Stephano erhob / giengen ombher / biß gen Phenice vnd Cypern vund Antiochia / vnd redeten das Wort zu niemand / denn allein zu den Jüden.

Men de som vaare atspredde i den bedrøffuelse / som begyndte saar Stephano / ginge omkring / indtil Phenice oc Cypern oc Antiochia / oc talede Ordet til ingen / vnden alene til Jøderne.

20. Es waren aber etliche vnter ihnen / Männer von Cypern vnd Cyrenen / die kamen gen Antiochia / vund redten auch zu den Griechen / vund predigten das Euangelium vom HERRN Iesu.

Der vaare oc nogle Mend iblant dem / aff Cypern oc Cyrenen / de komme til Antiochia / oc talede oc saa til Grekerne / oc predickede Euangelium om vor HERRN Iesu.

Kapitola XI.

16. Prozpomenul sem se na slovo Pane/patož řekl: Jan jagistě křtí vodau/ ale vy postřetě budete Duchem Svatým.

Przypomínateln tedý sobie ony slova Pánstie iako mowil/ Aczý Jan křtí woda / ale wy bezdzieće ořtżetě Duchem świetým.

17. Poněwadžtehdý tauž milost dal jim Bůh jako y nám / kteřijž gsine uvěřili w Pána Gezišse Krysta / y kdož gsine ná byl / aby ch mohl za brániti Bohu?

Gdyž im tedý towný dar dal Bog iako y nám / godychm y v vterzylt, w Pána Jezusa Krystusa / Cožem ja tedý sacz byl tihers bych mohl pohánomac Boga?

18. To vstýšawšse mlčeli / a welebili Boha / řkauce: Echdy y Pohanám Buoh Pokánij přál k žiwotu.

Tho on vstýšawšy včřlyt sie / y chwalił Boga / mowiac / że thež y poganom dal Bog vpámiertanie ku žywotowi.

19. Ti pak kteřijž se byli rozprchli pro protiwnstwj kterě se bylo stalo pro Estěpána / přišli do Phenice / a do Cypru / a do Antiochij / žadněmu nemluwjce slova Božijho / než sámym toliko židům.

Oni zášie křozby byli rospřoseni w onym okřucenstwie křore sie zkezeló dla Stefana / zachodžili až do Fenicie / do Cypru / y do Antiochie / žadněmu nie opowiedkiac slowa Božego tedno samym žydom.

20. A byli někteřij z nich mužij Cyprstij a Cyrenestij / kteřijž kdž přišli do Antiochie / mluwili y k Řekům / žwěstujice jim weselě poselstwj Pána Gezišse.

Lecz niektorzy z tych byli Cypryjscy y Cyreneyjscy / křozy wšedšy do Antiochie / mowili Grekom oznáymiac Pána Jezusa.

י א

21 וְאִתְּ הָיָה עִמָּהֶן אֲדָה
דְּמַרְיָא וּסְגִיָּאָה הִימְנוּ
וְאִתְּפִנּוּ לְוֹת מַרְיָא :

*E la mano del Signore era con loro, si
che un gran numero di credenti si conuer-
tirono al Signore.*

22 וְאִתְּמַעַת הִי הָיָה
לְאִדְנֵיהֶן דְּבִנֵּי עֲדָתָה
דְּבִנְיָא וְשִׁלְמִים וְשִׁדְרוּ לְבָר
נְבִיא לְאַנְטִיּוֹכְיָא :

*E la fama venne a gli orecchij de
la Chiesa che era in Ierusalem e mando-
ron Barnaba che andasse in fin ad Anti-
ochia.*

23 וְכִד אֲתָא לְתַמּוֹן וְחִיָּא
טִיבֹתָא דְּאֵלֵּהֶּן חֲדִי
וּבְעָא הָיָה מִנְהֶן דְּבִכְלָה
לְבָהֶן יִהְיוּ נְקִיִּים לְמִדָּה :

*Il quale arrivato la, e veduta la gra-
tia di Dio, si rallegrò, & esortaua tutti
a perseverar nel Signore con fermo propo-
sito di cuore.*

24 מִטּוֹל דְּגִבְרָא הִנּוּ
טִבֵּי וּמִשְׁמַלֵּי הִנּוּ
בְּרוּחָא דְּקֹדֶשׁ וְאִתְּמַסַּף
וּבְהִימְנוּתָא וְאִתְּמַסַּף
הָיָה עִמָּא סְגִיָּאָה לְמִדָּה :

*Pero che egli era huomo da bene, e
pieno di Spirito santo, e di fede, e così mol-
ta turba s'aggiunse al Signore.*

25 וְהוּא גִבְרָא הָיָה לְטַרְסוֹס
לְמַבְעָא לְשָׁאוּל :

*Barnaba poi sen' ando a Tarso, a cer-
car Saulo.*

26 וְכִד אֲשַׁכְחָה אִתְּיָה
עִמָּה לְאַנְטִיּוֹכְיָא וּשְׁנֵיתָה
כָּלָה אֲפַחְדָּא בְּנִישֵׁין הָיוּ
בְּעֲדָתָה וְאִלְפּוֹ עִמָּה
סְגִיָּאָה מִן הִידִין קִדְמִית
אִתְּקִרְיוּ בְּאַנְטִיּוֹכְיָא לְמִדָּה
בְּרִסְטִיָּגָה :

*E trouato che l'hebbe il meno ad An-
tiochia. Et auuene che tutto un anno ef-
si conuersarono ius con la Chiesa, & in se-
gnorono a molta gente, onde in Antio-
chia i discipoli furon per la prima volta
nominati Christiani.*

י א

21 וְהָיָה עִלֵּיהֶם יָד יְהוָה לְרַפָּא
אֹתָם וּמִסְפַּר רַב הַמֵּאֲמִינִים
שָׁבוּ אֶל־יְהוָה :

*Y la mano del Sennor era con ellos: y mu-
cho numero de creyentes se conuertio al Seonor.*

22 וַיָּבוֹא הַדָּבָר אֶל־אֲנָנִי
הַקְּהֵלָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עִלֵּיהֶם
וַיִּשְׁלְחוּ לְבַרנָבָא לְעֵבֹר
בְּאַנְטִיּוֹכְיָא :

*Y llego la fama (de estas cosas) a oydos de
la Iglesia que estaua en Ierusalem: y embiaron a
Barnabas que fuese hasta Antiochia:*

23 וַיָּבוֹאוּ שָׁמָּה דָּאָה אֶת־
תַּחְנוּת אֱלֹהִים וַיִּשְׁמַח וַיַּעַז אֹתָם
כָּל־לֵם לְהַתְחִיק וּלְהַתְאֲמִץ לְבֹתָם
בְּיְהוָה :

*El qual como llegó, vido la gracia de Dios,
gozose, y exhortó, a todos que permaneciesen en
el proposito del coraçon en el Sennor:*

24 אֲשֶׁר הָיָה אִישׁ טוֹב וּמֵלֵא
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַמּוּנָה וְנֹסֶף קָהָל
גָּדוֹל לְיְהוָה :

*Porque era varon bueno, y lleno de espiritu
sancto y de fe: y mucha companna fue allegada
al Sennor*

25 וַיָּצֵא בַרנָבָא טַרְסוֹסָה לְבַקֵּשׁ
אֶת שָׁאוּל :

Y partiose Barnabas a Tarso a buscar a Saulo.

26 וַיִּכְנַשׁ מִצָּאוֹ הִבִּיאוּ
בְּאַנְטִיּוֹכְיָא וַיְהִי־כִי כָל־הַשָּׁנָה
נוֹסְדוּ יַחַד בַּקְּהֵלָה וַיִּלְמְדוּ עִם
רַב יִיקָרְאוּ לְתַלְמִידִים בְּאַנְטִיּוֹכְיָא
בְּרִסְטִיָּגָה נִצְרִים :

*Y hallado, truxolo a Antiochia. Y conuerfa-
ron todo vn anno alli con la Iglesia: y en sena-
ron mucha companna, de tal manera que los Dis-
cipulos fueron llamados Christianos primera-
mente en Antiochia.*

יא.

21. Καὶ ὡς χεὶρ κυρίου μετ' αὐ-
τῶν· ὁ ἰσθὺς αὐτοὺς πολὺς τὸ θεί-
ου πνεύματος ἐπέσπευσεν εἰς τὸν
κύριον.

*Et la main du Seigneur estoit avec
eux: tellement qu'un grand nombre
ayant creu fut conuertit au Seigneur.*

22. Ἐκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ
ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱεροσό-
λυμοις πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐξαπέστει-
λαν Βαρνάβαν διελθεῖν εἰς ἀν-
τιοχείαν.

*Dont le bruite vint iusqu'aux o-
reilles de l'Eglise qui estoit en Ierusa-
lem, a raison de quoi ils enuoyerent Bar-
nabas, pour passer iusqu'en Antioche.*

23. Ὅς ὡς ἀγαθὸν ἔργον, καὶ ἰδὼν
τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν αὐτοῖς, καὶ πα-
ρεκάλει πάντας τὴν προσέσσην τῇ κα-
θείας προσεμύνη τῷ κυρίῳ.

*Lequel estant arriué, & ayant veu
la grace de Dieu, se resiouit, les ex-
hortoit tous de perseverer d'une ferme-
té de cœur au Seigneur.*

24. Ὅτι ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸν, καὶ
πλήρης πνεύματος· ἀγίας καὶ πί-
στεως, καὶ προσεσην ὅχλῳ ἰνα-
νὸς τῷ κυρίῳ.

*Car il estoit homme de bien, & plein
du saint Esprit & de foy: & grande
multitude fut adiointe au Seigneur.*

25. Ἐξῆλθεν δὲ εἰς τὰρσοὺς ὁ βάρ-
νάβας ἀναζητῆσαι σαῦλον.

*Puis Barnabas s'en alla en Tarse,
pour rechercher Saul.*

26. Καὶ ὄρων αὐτὸν ἡγαγόν αὐ-
τὸν εἰς ἀντιόχειαν· ἐγένετο ὅτι αὐτοὺς
ἐν αὐτοῖς ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὅχλον ἰ-
κανόν, χρηματίζοντι τὸν πῶτον ἐν
ἀνοχίᾳ τὰς μαθητὰς χριστι-
ανούς.

*Et ayant trouué, il le mena en Antio-
che: & aduint que tout l'an entier, ils
s'assemblerent avec l'Eglise, & ensei-
gnerent grand peuple: tellement qu'en
Antioche les disciples premierement
furent nommes Chrittiens.*

CAP. XI.

21. Et erat manus Domini cum eis: multusque numerus credentium conversus est ad Dominum.

And the hand of the Lord was with them: so that a great number believed and turned unto the Lord.

22. Pervenit autem sermo ad aures ecclesie quae erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.

Then tidings of those things came unto the eares of the Church which was in Jerusalem: & they sent forth Barnabas that he should go unto Antiochia.

23. Qui cum pervenisset, & vidisset gratiam Dei, gavisus est: & hortabatur omnes proposito cordis permanere in Domino.

Who when hee was come, and had seene the grace of God, was glad, and exhorted all: that with purpose of heart they would cleave unto the Lord.

24. Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto & fide. Et apposita est multa turba Domino.

For he was a good man, and full of the holy Ghost, and faith, and much people joined them selves unto the Lord.

25. Profectus est autem Tarsum, ut quareret Saulum.

Then departed Barnabas to Tarsus to seeke Saul.

26. Quem cum invenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochia discipuli, Christiani.

And when he had found him, he brought him unto Antiochia: and it came to passe that a whole yeere they were conversant with the Church: and taught much people: in so much, that the disciples were first called Christians in Antiochia.

Das XI. Capitel.

21. Vnd die Hand des HERREN war mit ihnen / vnd eine grosse Zahl ward gläubig vnd bekehret sich zu dem HERREN.

De HERRENS Haand vaar met dem / oc ic stort tal tog ved troen / oc omuende sig til HERREN.

22. Es kam aber diese rede von ihnen / für die Ohren der Gemeine zu Jerusalem / vnd sie sandten Barnabam / daß er hin gieng bis gen Antiochia.

Da kom denne tale om dem / saar Menighedsens øren i Jerusalem / Oc de vdsende Barnabam / at hand gic bort / indtil Antiochiam.

23. Welcher da er hin kommen war / vnd sahe die gnade Gottes / ward er fro / vnd ermane sie alle / daß sie mit festem herken an dem HERREN bleiben wolten.

Hui'cken der hand vor kommen did / oc saa Guds naade / da bleff hand glad / oc formanede dem alle / at de vi. de bliffue met faste hierte hoff HERREN.

24. Denn er war ein frommer Mann / voll heiliges Geistes vnd Glauben. Vnd es war ein groß volck dem HERREN zu gethan.

Hui'cken vaaren from Mand / fuld aff den hellig And oc Tro. Oc der gaff sig meget Gode til HERREN.

25. Barnabas aber zog auß gehn Tarsen Saulum zu suchen.

Men Barnabas drog vd til Tarsen / at opseede Saulum igen.

26. Vnd da er ihn fand / führet er in gen Antiochia. Vnd sie blieben bey der Gemeine ein ganz jahr / vnd lehren vil Volck: Daher die Jünger am ersten zu Antiochia Christen genennet wurden.

Oc der hand fand hannem / ledde hand hannem til Antiochiam. Oc de bleffue helle aar hoff Menigheden / oc lærde meget Gode / Der aff bleffue Disciplene for kallede Christne i Antiochia.

Kapitola XI.

21. A byla ruka Paně s nimi / a mnohý počet věřících obrátil se ku Panu.

A byla s nimi ruka Pánka / a wielki poczet wierzących nawrócił się ku Panu.

22. Echdy přišla pověsto těch věcech k Epiřkvi kteráž byla v Jeruzalémě: V poslali Barnabáše / aby šel do Antiochie.

Sátymo nřch přyšlš věstě do vsu křesťolowi který byl v Jeruzalémě / A přetěhož poslali Barnabáš až do Antiochie.

23. Kterž kdž přišel tam / a vřel milost Boží / zradoval se: a napomínal vsěch / aby v vmyšlu Grěce svěho trvali v Panu.

A který kdy řáv přyšel k vřstlášce Boží / vřadovál sie / y prošil vsřvřch aby v předsie věstětu ředecznym trvali v Pánu.

24. Neb byl muž dobrý / a plný Ducha Svatého a Wiřy. V přibyl tu mnohý záslup Panu.

A bowiem byl muž dobrý / y pelen Duchá švitego y wiřy / A přyšlšlo wielkie mnořtvo lidí ku Panu.

25. Echdy šel odtud Barnabáš do Tarsu / aby tam pohledal Šawla:

Potym Barnabáš šedl do Tarsu aby šelal Šaula.

26. Kteržhož kdž našel / přivědly gen do Antiochie. A přes celý Roč trvali tam v Epiřkvi / a všli záslup wielkř / tak že naprw v Antiochij / Vředniřij gmenováni gsau křesťaně.

A našelšy go / přyvědł do Antiochie / Tam tedy přes vsřřet roč šadovál sie do Ročis olš vřezyl lud wielki: A tak zwořenniři nř před v Antiochij nazyvano křesťaně.

י א

27 וּבְיוֹמֵי הַגּוֹן אָנוּ
מִן אֲדֻשָׁלַם לְתִמּוֹן נִבְנָא :

Et in quei giorni soprauennero alcuni profeti da Ierusalem in Antiochia.

28 וְקָם הָיָא אֶחָד מִבְּהוֹן
הַשְּׂמִיָּה הָיָא אַגָּבּוֹס וְאִידַע
אֲבוֹן בְּרוּחַ דְּכַפְנָא רַבָּא
הָיָא בְּכָלָה אֲדַעָא וְהָיָא
כַּפְנָא הָיָא בְּנוֹמֵי קְלֻדִּיּוֹס
קֶסֶר :

Et un di loro nominato Agabo si leuò su, e significò per i Spirito come douena essere una gran fame per tutto el mondo : laqual con effetto auuenne sotto Claudio Cesar.

29 בְּרַם דִּין תְּלִמִידָא
אֲפָמָא דְּאִית הָיָא לְאִנְשׁ
אֲנָשׁ מִבְּהוֹן פְּרִשׁוֹ
דִּישְׁדְּרוֹן לְתַשְׁמִשְׁתָּא
דְּאִתָּא אִילִין דְּעַמְרִין
בִּיהוּד :

E i discipoli, ciascuno secondo il suo potere, proposero di mandare qualche cosa in sussidio à i fratelli che habitauano in Giudea.

30 וְשְׁדְּרוּ בִיד פֶּרֶךְ
וְשְׁאוּל לְקַשְׁיָא דְּתִמּוֹן :

E così fecero mandando à i Vecchj per mano di Barnaba, e di Saulo.

י ב

1 בְּהוּ דִּין וּבְנָא אֲרָמִי
הָיָא אִידִנָּא עַל אֲנָשִׁין
הַבְּעִדְתָּ אִיד דְּיִבְאֵשׁ
לְהוֹן חֲרוּדָס מִלְכָּא (הוּ
דְּמַחְפְּנָא אֲגָרִיפּוֹס) :

Nel medesimo tempo il re Herode mессe le mani ad affliggere alcuni de la Chiesa.

2 וְקָטַל בְּסִיפָא לְיַעֲקֹב
אֲהוּיָה דִּיהוֹנָן :

Et occise di coltello Iacopo frater di Gionanni.

י א

27 וּבְיָמֵי הָהֵם בָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם
גְּבִיָּאִים לְאַנְטִיּוֹכְיָא :

Y en aquellos dias descendieron de Ierusalem Prophetas à Antiochia.

28 וַיָּקָם אֶחָד מִבְּהֶמָּה וְשֵׁמוֹ
אֲחָאכ וַיֵּנֶבֶא בְּרוּחַ דְּעַב גָּדוֹל
לְהוֹרָא עַל-הַתֵּיבֵל וְהוּא
גְּהִיָּה בִימֵי קְלֻדִּיּוֹס הַקֶּסֶר :

Y leuantandose vno de ellos llamado do Agabo, daua à entender Por Espiritu, que auia de auer vna grande hambre en toda la redondez de las tierras, laqual tambien fué en tiempo de Claudio Cesar.

28 וְהַתְּלִמִּידִים כְּדִים נִדְבָּו
אִישׁ אִישׁ אֶל-הַשָּׂדֶת לְשִׁלַּח
לְאַחֵיהֶם הַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה :

Entonces los Discipulos, cada vno conforme à loque tenia, determinaron de embiar subsidio à los hermanos que habitauan en Iudea.

30 וַיַּעֲשׂוּ וַיִּשְׁלְחוּ אֶל-הַזִּקְנִים
בִּידֵי בָרְנָבָא וְשָׁאוּל :

Loqual ansimismo hizieron embiando à los Ancianos por mano de Barnabas y da Saulo.

י ב

1 וּבְעֵת הַהִיא שָׁלַח הֵרוֹדָס
הַמֶּלֶךְ אֶת יְדֵיָם לְהַרְעֵ אֲחֵדִים
מִקְהֵלָה :

Y en el mismo tiempo el rey Herodes embiò compannias de soldados para maltratar algunos de la Iglesia.

2 וַיַּהַרֵּג אֶת-יַעֲקֹב אֲחִי יוֹהָנָן
בַּחֶרֶב :

Y mató à Iacobo el hermano de Ioan, à cu-chillo?

יא.

27. 'Εν ταύταις δὲ ἡμέραις κα-
τήλθοι δὲ ἐκ ἱερουσαλὺμ ὡς φηται
ὡς ἀντιόχεια.

En ces iours-la descendirent quel-ques Prophetes de Ierusalem en Antioche.

28. 'Αναστὺς δὲ ὡς ἐξ αὐτῶν ὀνό-
ματι ἀγαθὸς ἰσηματε διὰ τὸ πνεύ-
ματος λαμδὸν μέγαν μέλλειν εἶσθαι
ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ
ἐγένετο ὅτι κλαυδίου καίσερ.

Et l'un d'eux nommé Agabus sele-ua, & signifia par l'Esprit que grande famine deuoit aduenir par tout le monde: laquelle aulli aduint sous Claude Cesar.

29. Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ἕκασ-
τος πρὸς αὐτὸν ἔκαστος αὐτῶν εἰς
διαφοίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦ-
σιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς.

Et les disciples, chacun selon son pouuoir, determinerent d'enuoyer quel que chose pour subuenir aux freres demeurans en Iudee.

30. "Ο καὶ ἐπέλξαν, δότε στείλα-
ντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ
χειρὸς βαρναβᾶ καὶ σαυλου.

Ce qu'ils firent aulli, l'enuoyans aux Anciens par les mains de Barnabas & de Saul.

Κ Ε Φ Α Λ. ιβ'.

Καὶ ὁ κῆρυξ δὲ τὸν κηρυγὸν ἐ-
πέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς
τοῖς χεῖρας κακῶσαι τινὰς τῶν δό-
τ' ἐκκλησίας.

*Et en ce mesme temps laeroy He-
rode se mit à mal-mener quelques vns
de ceux de l'Eglise.*

2. 'Ανεῖλε τὴν ἰακωβὸν τὸν ἀδελφὸν
ἰωάννη μαχαίρᾳ.

*Et mit à mort par l'espee Iaquès
frere de Iehan.*

27. In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolymis prophetae Antiochiam.

In those dayes also came Prophets from Ierusalem unto Antiochia.

28. Et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per Spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.

And there stode by one of them named Agabus / and signified by the Spirit / that there / should be great famine throughout all the worlde / which also came to passe vnder Claudius Cesar.

29. Discipuli autem prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus.

Then the disciples / every man according to his abilitie / purposed to send succour unto the brethren which dwelt in Iudæa.

30. Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

Which thing they also did / and sent it to the Elders / by the handes of Barnabas and Saul.

Edem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia.

Nowe about that time / Herode the King stretched forth his hands to bere certaine of the Church.

2. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.

And he killed James the brother of Iohn with the sword.

27. In denselbigen Tagen kamen Propheten von Ierusalem gehn Antiochia.

In den samme dage komme Propheten aff Ierusalem til Antiochiam.

28. Vnd einer vnter ihnen / mit Namen Agabus / stund auff / vnd deutet durch den Geist ein grosse Theurung / die da kommen solt über den ganzen Kreiß der Erden / welche geschach vnter dem Keiser Claudio.

De en aff dem / som hed Agabus / stod op / oc forkyndede ved Aanden en stor dyrtid offuer Jordens ganse kreidz / huilken der skede vnder den Kaysere Claudio.

29. Aber vnter den Jüngern beschloß ein ieglicher / nach dem er vermochte / zu senden eine Handreichung den Brüdern / die inn Judea wohnten.

Men huer iblane Discipolene beslattede / at send Broderne nogen hielp / som bode i Judea / effter som hand formatte.

30. Wie sie denn auch theten / vnd schickten zu den Eltesten / durch die Hand Barnabe vnd Sauli.

Som de da oc gjorde oc sticte de til de Eldste / ved Barnaba oc Sauli haand.

Wen dieselbige zeit leget der König Herodes die Hände an etliche von der Gemeine zu peinigen.

Paa den samme tid lagde Kong Herodes hender paa nogle aff Menigheden / at pine dem.

2. Er tödtet aber Iacobum / Iohannis Bruder / mit dem Schwert.

Men hand ihieslo Iacobum Iohannis broder met suerdet.

27. Za těch pak dnij / přišli z Jeruzaléma proroci do Antiochie:

Pod onymž časem přišli proroci z Jeruzalem do Antiochie.

28. Vpovstáv geden z nich jménem Agabus / oznámoval stráž Ducha / že bude hlad veliký po všem okřesku země / kterýž stal se za Klaudia Césáře.

Vpovstávšy tedy z nich jménem Agabus / oznámował przez ducha iż miał przydz głód wielki po wšym okřesku země / ry sie stal za Klaudia Césarza.

29. Thedy včedlnij geden / každý vedlé mož nosti své / všmijnili / aby poslali k pohodlí Bratřim / kterijž přebývali v židovstvu:

Athť všyscy zvolenney šli / toť tořy mogli wystarczyc / postali / nowili poslat nieco na ratunek bratřem / ktorzy mieszkali w żydostwie.

30. Jakož včiniili / poslawš k staršim stráž ruce Barnabasse a Sawla.

Co y vczynili / poslawšy do staršych przez Barnabasa y Sawla.

W ten pak čas / poslal Herodes Král moc / aby hubil některé z Cřkve.

Přeswřym tegoz času počal Herod Król trapti některé z Křciol.

2. Vžabil thedáž Jakuba bratra Janowa / mečem.

Vžámordował Jakubá bratra Janowego.

י ב

3 וְכִד חֲנוּא דְשִׁפְרַת הָדָא
לִיהוּדִינָא אֲוִסְתָּה הִנֵּה
לְמַאֲחֵר אַף לְשִׁמְעוֹן
כְּאַפְּנָא וְאַיְתִיהוֹן הָווּ י
יִמְתָּא דְבִשְׁרָא :

*Et vedendo che questo era grato a
Giudei, seguiti di pigliare ancor Pietro, &
erano i giorni de gli azimi.)*

4 וְאַחֲרָהּ וְאַרְמִיָּה בֵּית
אַסִּירָא וְאַשְׁלֹם לָהּ
שְׁתַּתְּעֵסֶר אֲסִטְרִיּוֹטִין ד
הַיִּשְׁרוּנָה דְּמִן בֵּית דְּבִשְׁרָא
יִשְׁלַמְיֹהִי לְעִמְרָא ד
דִּיהוּדִינָא :

*Il qual preso ch' hebbe, lo messe in pri-
gione dandolo a guardare a quattro qua-
terne di soldati, volendo doppo la Pascha
produrlo al popolo.*

5 וְכִד הוּא שְׁמִעוֹן מִתְּנִטֵּר
הָנָא בֵּית אַסִּירָא צְלוּתָא
אַמִּינָתָא מִתְּקַרְבָּא הֵנָּה
מִן עֲדָתָא דְּלִפְנֵיהּ ל
לְאַלְהָא :

*Pietro dunque era guardato ne la pri-
gione: e da la Chiesa si faceva continua
oratione a Dio per lui.*

6 וְכִבָּה בְּחוּ לְלִנְיָא ד
דְּלִצְפֻרָּה עֲתִיד הִנֵּה
דְּנִשְׁלַמְיֹהִי בִד דְּמִינָה הָנָא
שְׁמִעוֹן בֵּית תַּרְוִין
אַסִּטְרִיּוֹטִין וְאַסִּירָה הָנָא
בְּתַרְתֵּן שְׁשָׁלֹן וְאַחֲרֵיהּ
נִטְרִין הָווּ תְּרַעַם דְּבִירָה
אַסִּירָא :

*Et quando Herode deuota presentar-
lo, in quella medesima notte, Pietro dor-
miua fra due soldati, legato con due cate-
ne, e le guardie dauanti a la porta guar-
dauano la prigione.*

7 מְלִאכְתָּא דְּמִרְנָה קָם
לְעֵל מִיָּה וְהִנֵּה אֲנִילָא
בְּכִלְהָ בֵּיתָא וְדִקְרָה בְּגִבְהָ
וְאַקְיָמָה וְאָמַר לָהּ קוּם
עֲגַל וְנִפְלִי שְׁשָׁלִתָּא מִן
אַיְדֵיהּ :

*Et ecco, San Angelo del Signore soprau-
uene, & una luce risplende ne la stan-
za: & percossò il fianco di Pietro, lo fue-
gliò, dicendo, Leuati su prestamente: e le
catene gli caddero de le mans.*

י ב

3 וּבְרִאֲוֹתוֹ כִּי הֵיטִיב לַעֲשׂוֹתָ
בְּעֵינֵי הַיְּהוּדִים וַיֹּסֶף וַיִּתְּבַשׁ
אֶת-כִּיפָה נִיְהוֹי יְמֵי-הַמַּצּוֹת :

*Y viendo que auia agradado a los Iudios,
passó adelante para prender tambien a Pedro, y
eran los dias de los panes sin leuatura.*

4 וּבְתַפְשׁוֹ נִתְּנוּ בַּמַּטְרָה וּמָסְרוּ
לְאַרְבַּעַת רַבֵּעֵי אַנְשֵׁי מַלְחָמָה
לְנֹצְרוֹ חֲפֵץ אַחֲרֵי תַפְסָח לְהַסְגִּירוֹ
בְּיָדֵי הָעָם :

*El qual prendido, echolo en la carcel entre-
gandolo a quatro escuadrones de soldados que
lo guardassen queriendo sacarlo al pueblo des-
pues de la Pasqua.*

5 וְכִיפָה הָיָה כְּלוֹא בַּמַּטְרָה
וַיְהִי תַפְלָה בְּחֻזְקָה לְנֹצַח מִן-
הַקְּהָלָה עָלָיו אֶל-יְהוָה :

*Antique Pedro era guardado en la carcel: y
la Iglesia hazia oracion a Dios sin cesar por el.*

6 וּבְאַשְׁד הַיְדוּדִים עֲתִיד הָיָה
לְהוֹלִיכֹו וּבְלִילָה הַהוּא יֵשֶׁר
כִּיפָה עָם שְׁנֵי אַנְשֵׁי מַלְחָמָה
אֲסוּר בְּשֵׁנֵי-אַזְקִיִּים וְהַשּׁוֹמְרִים
לְפָנָיִם תַּפְתַּח נֹצְרוֹ אֶת-הַמַּטְרָה :

*Y quando Herodes lo auia de sacar, aquella
misma noche, estaua Pedro durmiendo entre dos
Soldados preso con dos cadenas. y las guardas de
lante de la puerta que guardauan la carcel.*

7 וְהִנֵּה מְלָאכָה יְהוָה קָם וְאָמַר
נָגַה וְהוֹפִיעַ אֶת הַבַּיִת וַיִּלֵּךְ אֶת-
צִדָּת כִּיפָה וַיַּעֲרִיחָהּ לְאָמַר קוּם
בְּמַהֲרָה וַיִּפְּלוּ אַזְקִיֵּי מִיָּדָיו :

*Y heaqui, el Angel del Sennor sobreuino, y
la luz rasplandeció en la carcel: y hiriendo, a Pe-
dro en el lado despertolo deziendo Leuantate
prestamente. Y las cadenas se le cayeron de las
manos.*

יב.

3. Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστὸν ἦεν τοῖς Ἰουδαίοις, προσεῖπεν συλλαβεῖν ἔτι πῆτρον ἢ (καὶ τὴν μέραν τῶν ἀζύμων).

*Et voyant que cela estoit agreable
aux Iuifs, il fit encore d'auantage. & s'
auança d'empoigner aussi Pierre.*

4. Ὅτε καὶ πάλαι ἦν τοῖς φυλακῶν, ὡς δὲ τις ἀποστολὴ πρὸς τοὺς γραμματεῖς φυλάσσει αὐτὸν, βουλομένη μετὰ τὴν πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.

*Or c'estoit es iours des pains sans le-
uain. Et quand il l'eut empoigné, il le
mit en prison, & le baille a garder a
quatre quatraines de gēdarmes, le vou-
lant porduire au supplice deuant le peu-
ple apres la feste de Pasque.*

5. Ὁ μὲν οὖν πῆτρος ἐπιερχόμενος τῇ φυλακῇ προσεῖπεν δὲ τῷ ἐκποσίτῃ γαιομένῳ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὥς τὸν Ἰησοῦ ὡς αὐτὸν.

*Ainsi Pierre estoit gardé en la pri-
son: mais l'Eglise faisoit prieres sans
cesse a Dieu pour lui.*

6. Ὅτε ὁ ἐμελλὼν αὐτὸν ἀγαγεῖν ὡς ἡρώδης, τὴν νυκτὶ ὅκει ἢ λυτὸν πῆτρος καὶ μὲν μετὰ δύο γραμματεῖς, δεδεμένον ἀλύσει δὺσι, φυλάκει τὸν πῆτρον τὴν ἡμέραν πρὸς φυλακῶν.

*Et comme Herode le deuot pro-
duire au supplice Pierre dormoit ceste
nuict la entre deux gerdarmes, lié de
deux chaines, les gardes deuant la
porte gardoyent la prison.*

7. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπιήκει, καὶ φῶς ἐλάμψεν ἐν τῇ οἰκίᾳ. πατάσας δὲ τὴν πλάτῃα πῆτρον, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλυσίδες ἐκ τῶν χερσῶν.

*Et voici, vn Ange du seigneur sur-
uint, & vne lumiere resplendit en la pri-
son, & frappant le costé de Pierre il fel-
ueilla, disant, Leue toi legerement. Et
les chaines tomberent de les mains.*

CAP. XII

Das XII. Capitel.

Kapitola XII.

3. Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

Und when hee sawe that it pleased the Jewes, he proceeded further to take Peter also (then were the dayes of vns leavened bread.)

4. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

Und when he had caught him, he put him in prison, and deliuered him to foure quaternions of souldiours to be kept, intending after the Pasche to bring him forth to the people.

5. Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

So Peter was kept in prison, but earnest prayer was made of the Church vnto God for him.

6. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.

Und when Herode woulde haue brought him out vnto the people, the same night slept Peter betwene two souldiers, bounde with two chaines, and the keepers before the doore, kept the prison.

7. Et ecce angelus Domini astitit: & lumen refulsit in habitaculo: percussitque latere Petri, excitavit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

And behold, the Angel of the Lord came vpon them, and a light shined in the house, and he smote Peter on the side, and rased him vp, saying, Arise quickly. And his chaines fell of from his handes.

3. Vnd da er sahe, daß es den Jüden gefiel, fuhr er fort, vnd fieng Petrum auch. Es waren aber eben die tage der Süssenbrot.

De der hand saa / at der behagede Jøderne / foer hand frem / oc greb oc saa Petrum. De det vaare de sode Brods dage.

4. Da er ihn nu greiff / leget er ihn ins Gefengnis / vnd überantwortet in vier vierteilen Kriegsknechten / in zu bewahren / vnd gedacht in nach den Ostern dem Volck für zu stellen.

Der hand nu greb hannem / sagde hand hannem i Fenzel / oc antuordede sexten Stridzmend hannem / at beuare hannem / oc tenckte at sticke hannem saar Jolckes effter Paasten.

5. Vnd Petrus ward zwar im Gefengnis gehalten / aber die Gemeine betet ohn auffhören für in zu Gott.

De Petrus bleff nu saa hulden i Fenzeler / Men Menigheden bat vden affladelse for hannem til Gud.

6. Vnd da in Herodes wolt fürstellen / inn derselbigen nacht schließ Petrus zwischen zween Kriegsknechten / gebunden mit zwo Ketten / vnd die Hüter für der Thür / hüteten des Gefengnis.

De der Herodes vilde sticke hannem frem / i den samme nat / soff Peder mellem tho Stridzmend / bunden med tho lencker / oc Beeterne saar dørren toge vare paa Fenzeler.

7. Vnd sihe der Engel des H E X K E N kam daher / vñ ein Liecht schein in dem Gemach / vnd schlug Petrum an die seiten / vnd wecket ihn auff / vnd sprach: Stehe behends auff. Vnd die Ketten fielen im von seinen händen.

De see / H E X K E N S Engel kom did / oc ic liuff scinde i Kammeret oc hand slo Peder paa siden / oc vecete hannem op / oc sagde / Staa strax op. De lenckerne fulde aff hans hender.

3. A wida / Je se to libilo fidam / vmiñal gisti v Petra (A byl dnowe Přesničij.)

A gdy tho wyzraf byc wdzies / zna rzecz dydom / statat sie iako / by byl poimany piotra / (A byly dni Przasniukow.)

4. Kteréhož když pal / wsa dil gen do žaláře / a poručil gen čtyřem čtverniřuom k ostřij hánij / chřeglice po Belice no / cy wywěsti gen Lidu.

Kterego te z poimawšy po dal do wziezenia / poruczywšy go pod czwore straż / gdje bylo w řazdey po czterech drabích aby go strzegli / chcac po Wielkciey no / cy wywieśc go ludowi.

5. A Peter jaglšte ostřihán byl w žaláři. Ale Modlitba dala se bez přestání / od Cpkwe k Pánu Bohu za něho.

A przetoż Piotr był chowan pod strażą / ale modlitwa wstawia / zna od Kościoła ku Bogu bywa / la za nim.

6. A když gen měl Herodes wywěsti / w tu noc spal Petr mezy dwěma žoldněři / swažan gsa dwěma řetězy / a siražnij před dweřmi / ostřihali žaláře.

Gdy kthemu przyszedł mśsto aby go był Herod wywiodł / tedy oney noc spal Piotr miedzy dwiema draby / zwiazany dwiema lancuchy / a stroze przed drzwiami strzegli ciemnice.

7. A an Angel PANě postawil se / a swětlo se zafiwělo w přibytku žaláře : a wdekł w Petra w bok / zbudil ho / řka : Wstañ rychle. W spadli řetězowě z rukau geho.

Koto Anioł Pánki przyszedł / a światło się oświeciło w ciemnicy / y tracawšy w bok Piotrow / obudził go / mówiac / Wstañ rychle / Rozpni lancuchy z rąk ies do.

י א

8 ואמר לה מלאכא
אסור חצוק וסאו טלריו
ועבד הכנא יחוב אמר
לה אתעטף תכסיתך ותא
בתרי :

Poi l'Angel gli disse, Cigniti e calzats le tue scarpe: & egli così fece. Poi gli disse, Mettiti attorno la tua vesta, e seguimmi.

9 ונפק ואול הוא בתרה
כד לא ידע הוא דשרדא
הות הי דהווא הוה פיד
מלאכא סבר הוה גיר
דהווא הוא הוה :

E così uscendo il seguimmi, ne sapena che fosse vero quella che per l'Angel si faceua: ma si pensaua veder qualche vision.

10 וכד עברת משרתא
קדמיתא ודמרתא אחו
עד מא לתאצא דפדולא
ואתפתח להו מן אבות
נפשה וכד נפקו ועברו ש
שיקא חד פרק מן לנתה
מלאכא :

Passati che hebbero la prima e la seconda guardia, vennero à la porta di ferro, che conduce ne la città, laqual s'aperse loro da se medesima. Et usciti che furono passarono vn borgo: poi subito l'Angelo si partì da lui.

11 הידיו אשתודע שמעיו
ואמר השם ידע
פקושתא דמרתא שדר
מלאכא ופלטי מן אידה
דהרודס מלכא ומן מדם
דמרתא שבין הוועלי
הודגא :

Allor Pietro ritornato in se, disse, Hora conosco veramente che il Signore ha mandato il suo Angelo, & ha mi liberato da la mano di Herode: e da ogni aspettazione del popolo de Giudei.

12 וכד אסתפל אתא לה
לביתא דמרים אמה
דיוחנן הו דאתכני מרדוס
מטול דאחא סגיאא תמן
פגישין הוועלי :

E considerando questo, venne à la casa di Maria, madre di Giuanni, chiamato per soprannome Marco, donde erano adunati molti, e faceuano oratione.

י ב

8 ואמר אליו המלאך חגור
במחניך ותנעל בנעליך ויעש כן
ואמר לו התעטף במעילך ולך
אחרי :

Y dixole el Angel, Cinnete, y atate tus çapatos Y hizolo anfi. Y dixole, Rodea te tu ropa, y figueme.

9 ויצא וילך אחרי ולא ידע
כי אמת היא אשר גהיתה
במלאך כי אמר לראותו את
המראה :

Y saliendo seguialo: y no sabia que era verdad lo que hazia el Angel: mas pensaua que via vision.

10 ובאשר עברו את משרת
הראשנה ושנית באו אל
שער הבדול אשר מולך אל
העיר אשר בנדברה גפתח להם
ובצאתם באו אל שוק אחד
וברגע נתפרק המלאך מאתו :

Y como passaron la primeray la segunda, guarda vinieron à la puerta de hierro que va à la ciudad, laqual se les abrió de fuyo: y salidos passaron vna calle: y luego el Angel se apartó deel.

11 וכיפה בבוואו אל נפשו אמר
עת ידעתי באמת כי שלח יהוה
את מלאכו ויפלטיני מיד הרודס
ומכל יקרת עם יהודה :

Entonces Pedro boluiendo en si, dixo Agora entiendo verdaderamente, que el Sennor hà embiado su Angel: y me hà librado de la mano de Herodes, y de todo el pueblo de los Iudios que me esperaua.

12 ובשיתו בא אל בית
מרים אם יוחנן הנקרא מרדוס
אשר שם אחים רבים היו
גקהלים ומתפללים :

Y considerando esto, llego à casa de Maria la madre de Ioan el que tenia por sobre nombre Marcos, donde muchos estauan ayuntado, y orando.

י ג

8. Εἰπὶ τὸ ἄγγελος πρὸς αὐ-
τὸν, περιζώσου, καὶ ὑπόδησαι τὰ
συνδάλια σου ἐπὶ τὴν δεξιάν σου. καὶ
λέγει αὐτῷ, περιβαλοὺ τὸ ἱμάτιόν
σου καὶ ἀκολούθη μοι.

Adonc l'Angel lui dit, Cein toi, & chauffe tes souliers, Ce qu'il fit Puis lui dit, Lette ta robbe sur toi, & me sui.

9 καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθη αὐτῷ.
καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὲς ἦ τὸ γινώ-
σκοντα αὐτὸν τὸ ἄγγελον, ἐδὲκε δὲ
ὄραμα ὁλόν.

Lui donc sortant le suiuit, & ne sauoit point que ce qui se faisoit par l'Ange fust vrai, mais cuidoit voir quelque vision.

10 Διαλθόντες τὴν πρώτην φυλα-
κὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον εἰς τὴν
πύλιν τὴν σιδηρὰν, τὴν φέρουσαν
εἰς τὴν πόλιν, ἣν οὐκ ἀνοίγει ἄλλος
ἄνθρωπος. καὶ ἐξελθόντες περὶ ἡλ-
θοῦ ῥύμιον μίαν, καὶ ἀφ' οὗτος ἀπε-
στει ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.

*Et quand ils eurent passé la premie-
re & la seconde garde, ils vindrent à la
porte de fer, qui se rend en la ville, la-
quelle s'ouurit à eux d'elle-mesme, & e-
stans sortis ils passerent vne rue, & in-
continent l'Ange se departit de lui.*

11. Καὶ ὁ πέτρος ἀκούσας
ἐν αὐτῷ, εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς
ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγ-
γελον αὐτοῦ, καὶ ἐξήλασέν με ἐκ
ἐξ ἡρώδου καὶ πύσεως τῆς περιδο-
κίας τῆς λαοῦ Ἰσραὴλ.

*Lors Pierre estant reuenu à soi-mes-
me, dit, Je cognoi maintenant pour vrai
que le Seigneur a enuoyé son Ange, &
m'a deliuré de la main d'Herode, & de
toute l'attente du peuple des Iuifs.*

12. Συνιδὼν τε ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν
μαρίας τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ
καλουμένου μαρκου, ἃ ἦσαν ἱ-
κατοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοὶ καὶ
πολλοὶ ἄλλοι.

*Et ayant considéré le tout, vint en
la maison de Marie, mere de Iehan, sur-
nommé Marc: où estoient plusieurs as-
semblés, & faisoient prières.*

CAP. XII.

8. Dixit autem angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi, Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me.

And the Angell said vnto him/ Gird thy selfe/ and bind on thy sandales. And so he did. Then he said vnto him/ Gird thy garment about thee/ and follow me.

9. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum: existimabat autem se visum videre.

So Peter came out and followed him/ and knewe not that it was true/ which was done by the Angell/ but thought hee had seene a vision.

10. Transcuntes autem primam & secundam custodiã venerunt ad portam ferream quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis. Et exiuntes processerunt ut vicum unum: & continuo discessit angelus ab eo.

Now when they were past the first and the second watch/ they came vnto the iron gate/ that leadeth vnto the citie/ which opened to them by it owne accord/ & they went out/ and passed through one streete/ and by and by the Angell departed from him.

11. Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Iudeorum.

And when Peter was come to him selfe/ he said/ Now I know a truth/ that the Lord hath sent his Angell/ and hath delivered me out of the hand of Herode/ and from all the waiting for of the people of the Jewes.

12. Consideransq; venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati & orantes.

And as he considered the thing/ he came to the house of Marie/ the mother of Iohn/ whose surname was Marke/ where many were gathered together/ and prayed.

Der Apostel Geschicht.

Das XII. Capitel.

8. Vnd der Engel sprach zu ihm: gürt dich / vnd thue deine Schuch an. Vnd er that also. Vnd er sprach zu ihm: Wirff deinen Mantel vmb dich / vnd folge mir nach.

De Engelen sagde til hannem giorde dig oc drag dine Sko paa. De hand giorde saa. De hand sagde til hannem / Kast din Raabe om dig / oc folge mig effter.

9. Vnd er gieng hinauß / vnd folget ihm / vnd wuste nicht / daß ihm warhafftig solches geschehe durch den Engel / sondern es dauchte in / er sehe ein Gesichte.

De hand gief vd / oc fulde hannem / De hand viste icke / at saadant skede hannem visselige formedelst Engelen / men hannem syntis at hand saa en Syn.

10. Sie giengen aber durch die erste vnd ander Hut / vnd kamen zu der eiseren Thür / welche zur Statt führet / die that sich ihnen von ihr selber auff. Vnd tratten hinauß / vnd giengen hin eine gassen lang / vnd also bald schied der Engel von ihm.

De de ginge igennem den første oc anden Været / oc komme til Jern dørren / som fører til Staden / hun lod sig self op for dem. De de traadde vd / oc ginge bort / en Gade langt / oc strax i det samme skiedis Engelen fra hannem.

11. Vnd da Petrus zu ihm selber kam / sprach er: Nun weiß ich warhafftig / daß der HERR seinen Engel gesandt hat / vnd mich errettet auß der Hand Herodis / vnd von allem warten Des Jüdischen Volks.

De der Petrus kom til sig self / sagde hand / Nu veet ieg visselige / at HERREN vdsende sin Eng / oc frelste mig aff Herodis Haand / aff alt det Jødiske Folckis foruentelse.

12. Vnd als er sich besinnet / kam er für das hauß Maria der Mutter Iohannis / der mit dem zunamen Marcus hieß / da vil beyeinander waren / vnd beteten.

De som hand befinde sig / kom hend saar Marie Iohannis moders huss / som kaldis met tilnaffen Marcus / der som mange vaare tilsammen oc bade.

Skutkone

Kapitola XII.

8. V řekl Angel k němu: Dpasse / a podwadž lentky twě. To řdyž včinn / řekl gemu: Dblec se v rauchotwe a podžamnav.

Šatim Aniol rzekl k niemu / Opáš sie / a podwadž trzewiki twoie / A wczyniś ręk / Tedy mu on rzekl / Oblecz nā sie płaszcz twoy / a idź zā mna.

9. Vwšsed / šel za ním / a newěděl by to prawě bylo co se dālo šrže Angela / ale do innjwal se žebv widěni j widěl.

A thāš wšsedšy Piotr / šedl zā nim / ani widěl jzby to bylo. prawdziwie co sie dżialo przez Aniola / leć mniemal žebv widzeć nie widział.

10. A řdyž pominuli prwnij v druhau stráž / přišli k bráně železně / kterāž wede do Města / a ta hned se gim sama otewřela. A wšsedše šrzeni / přišli vlied gednu / a hned odšel Angel od něho.

Potym gdy przemineli pierwszą w drugą straż / przyszli do bramy żelazney / ktora wiodzie do miasta / a ta sie im dobrowolnie otworzyła / wšsedšy przekli tedne wlice / a ręk nātychmiasł odşedł Aniol od niego.

11. Tedy Petr přišed sám k sobě / řekl: Nynij wjim žagiř / žepostal PAN Aniola swotego / a wšwobodil mne z mocv Herodesown / a žewšřeho očkāwani lidu židowskeho.

Tedy Piotr przysedšy k sobě / rzekl / Teraz zā nam prawie iż posłał PAN Aniola swotego / y wyial miez ręk Herodowych / y ze wšyřkego oczekāwania ludu żydowskego.

12. V upamatowaw se / přišel domu Marye Matky Iasnowy / kterāž přigmij mēl Marř / řdež se gich bylo mnoho sešlo a modlili se.

A rozumiewšy rzec / przyszedl do domu Maryey matki Iasnowey / ktorego nāzywāno Marř / gdzie bylo wiele zgromadzonych y modlacych sie.

י ב

13. וַיִּקְשׁ פֶּטְרוֹ אֶת־דֶּרֶכָה וַיִּפְקֹת דִּתְעִיבוֹהִי טְלִיתָא וַשְּׁמָהּ רֹדָה :

Et hauendo Pietro battuto la porta de l'antiporto, vna fanciulla nominata Rode, venne oltre ad ascoltare.

14. וַאֲשֶׁת־דֶּרֶכָה קָלָה דְּשִׁמְעוֹן וּפְחֻדוֹתָהּ לֹא פִתְחָהּ לֵאמֹר לֵאמֹר הַכֶּכֶת בְּרִהֲטָא וַאֲמַרְתָּ לְהוֹן שְׁמַעוֹן הֵא קָאם עַל תִּרְעָא דְּדֶרֶכָה :

Laqual conosciuta la voce di Pietro, per l'allegrezza non aperse l'antiporto ma correndo dentro, riferì che Pietro era dauanti à l'antiporto.

15. אָמְרוּ לֵה מוֹעֲזֵתִי לְכִי וְהִי מִתְחַרְגָּת הֵוֶת דְּהִדָּא הַכְּנָא הִי אָמְרוּ לֵה כְּבֵר מִלְּאִכָּה הִוִּי :

Effile dissero, Tu sei fuor dite. Ma ella affermava esser così: & essi dicevano: Egli è il suo Angelo.

16. וַשְּׁמַעוֹן יִקְשׁ הַנֶּגֶז בְּתִרְעָא וַיִּפְקֹת הַזֹּאֲוִהִי וַתִּמְהֹו לְהוֹן :

Intanto Pietro continuaua di battere, e come hebbero aperto, il viddero, e sene stupirono.

17. וּמִנִּיף הַנֶּגֶז לְהוֹן אֵידָהּ אִיךְ דִּישְׁתַּקוֹן לְהוֹן וְעַל וַאֲשֶׁת־דֶּרֶכָה אִיכְנָא מְרוֹא אִפְקָה מִן בֵּית אֲסִירָא וַאֲמַר לְהוֹן אֲשֶׁת־עַן הִלִּין לִיעֲקֹב וְלֹאֲחִיו וַיִּפֹּק אֲוִר לֵה לֹאֲתֵר אֲחֵרִין :

Et egli accennandoli con la mano che taceffeno, narrò loro come il Signore l'hauua cauato fuor de la prigione, Poi disse, Fate intender queste cose à Iacopo & à i fratelli, & uscìto di là, sen'andò in un altro luogo.

18. וְכֵן הָיָה צִבְרָא הָיָה הָיָה רוֹבָא סְגִיָא בֵּית אֲסִירָא וַיִּשְׁמַעוֹן עַל שְׁמַעוֹן דְּמִנָּה הָיָה לֵה :

Venuto che fu il giorno, era non piccolo tumulto fra i soldati, di quello che si fosse fatto di Pietro.

י ב

13. וַיִּבֹּא אֲשֶׁר דָּפַק בִּיפָה אֶל־דֶּלֶת הַחֲצֵר וַתֵּצֵא נַעֲרָה לְשִׁמּוֹעַ וַשְּׁמָהּ רֹדָה :

Y tocando Pedro à la puerta del patio, salió vna mochacha, para escuchar: llamauase Rode.

14. וַיִּבְרַעְתָּה אֶת קוֹל בִּיפָה מִשְׁמָחָה לֹא פִתְחָה אֶת־הַשַּׁעַר כִּי אִם לָצֵה הַבֵּיתָה וַתִּגְדֹּר כִּי עֹמֵד בִּיפָה לְפָנֶי הַשַּׁעַר :

Laqual como conoció la boz de Pedro, de gozo no abrió el patio: sino corriendo dentro dió nucia, que Pedro estaua delante de la puerta.

15. וַהֲמָה אָמְרוּ אֵלֶיהָ מִשְׁעָרָה אַתְּ וְהִיא נֹאמָרָה כִּי כֵן הוּא וַהֲמָה אָמְרוּ מִלְּאִכּוֹ הוּא :

Y ellos le dixeron, Estas loca. mas ella affirmava que era anfi. Entonces ellos dezian, Su Angeles.

16. וַיִּבֹּא הַתַּעֲזוֹדֵר לְדָפַק וַיִּבְתַּחֲמֵם רֵאָא אֲוִתּוֹ וַתִּמְהֹו :

Mas Pedro perseuerava en llamar: y como le abrieron, vieronlo, y espantaronse.

17. וַיַּגִּיפוּם לָהֶם בְּיָדוֹ לְחִשּׁוֹת וַיִּסְפֹּר לָהֶם אִיךְ יְהוָה הוֹצִיאָו מִמִּטְרָה וַיֹּאמֶר הַגִּידוּ לִיעֲקֹב וְלֹאֲחֵיו אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ אֶל־מְקוֹם אֲחֵר :

Y el haziendoles fennal con la mano que callassen, contóles como el Sennor lo auia sacado de la carcel: y dixo, Hazed saber esto à Iacobo y à los Hermanos. Y salido, partiose à otro lugar.

18. וַיְהִי־בֹקֶר וַתִּחַדְּדָה לֹא קִטְנָה הֵיתָה בְּאֲנָשִׁי מִלְּחָמָה מֵה גְּהִיָה לְכִיפָה :

Siendo pues de dia, auia no poco alboroto entre los soldados que se auia hecho de Pedro.

י ב

13. Κρούσαντ' ὃν ὁ πέτρος πλὴν ὄρῳ τῆς πυλῶνος, πρὸς τῇ λῆθι παύσαι καὶ ἀκούσαι, ὃ, ὅματι ῥόδῃ.

Et quand il eut heurte à la porte du porche, vne fille nommee Rode vint pour elcouter:

14. Καὶ ὁπιγνῶσαι πλὴν φωνῇ τοῦ πέτρος, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἐνοιζῶσεν πυλῶνα, εἰς ὁραμῆσαι τὴν ἀπήγχαλιν ἐστῆαι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶν.

Laquel le ayant cognu la voix de Pierre, de ioye n'ouurit point le porche mais s'en courut en la mailon, & annonça que pierre estoit deuant le porche.

15. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, μαίνῃ; ἢ ὃ διόχουζιτο ἕτως ἔχει. οἱ δὲ ἐλπίσαν, ὃ ἀγγέλῳ αὐτὰ εἶναι.

Mais ils lui dirent, Tu es folle. Mais elle au contraire affermoit qu'il estoit ainsi: & eux disoyent, C'est ion Ange.

16. Ὁ δὲ πέτρος ἐπέμειρε κρῆαν' ἀνοίξαντες τὴν εἶδον αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν.

Mais Pierre continuoit à heurter, & quand ils eurent ouuert, ils le virent, & furent comme ravis hors d'eux-mêmes.

17. Κατασίλας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾷ, διηγῆσαι αὐτοῖς ὡς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δὲ, ἀπαγγέλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Ἐξελθὼν ἰσχυρῶς εἰς ἕτερον τόπον.

Et lui leur ayant fait signe de la main qu'ils fissent silence, leur raconta comment le Seigneur l'auoit mis hors de la prison, & leur dit, Annoncez ces choses à Iacques & aux freres. Puis sortant de là, il s'en alla en un autre lieu.

18. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐν πύργῳ οὐκ ὀλίγῳ ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο.

Mais le iour estant venu il y eut vn grand trouble entre les gédarmes, pour sauoir que Pierre seroit deuenue.

13. Pulsante autem eo ostium ianuæ, processit puella ad videndum, nomine Rhode.

And when Peter knocked at the entrie doore/a maide came forth to hear: her name Rhode.

14. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam.

But when she knewe Peters voyce/ she opened not the entrie doore for gladnesse/ but ran in/ and tolde how Peter stood before the entrie.

15. At illi dixerunt ad eam, Infanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant, Angelus eius est.

But they saide vnto her / Thou art mad. Yet she affirmed it constantly/ that it was so. Then sayd they/ It is his Angell.

16. Petrus autem perseverabat pulsans, Cum autem apperuisent, viderunt eum, & obstupuerunt.

But Peter continued knocking / & when they had opened it/ and saw him / they were astoned.

17. Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere: dixitque, Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

And he beckened vnto them with the hand/ to holde their peace/ and tolde them how the Lord had brought him out of prison. And he sayd/ Go shew these things vnto James / and to the brethren: and he departed / and went into another the place.

18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

Now as soone as it was day/ there was no small trouble among the souldiers/ what was become of Peter.

13. Als aber Petrus an die Thür klopfet des Thors / tratt hersfür ein Magd zu hochen/ mit Namen Rhode.

De som Peder bankede paa portens dør da gick en pige frem at høre til / som hed Rhode.

14. Vnd als sie Petrus stimme erkante / that sie das Thor nicht auff für Freuden / lieff aber hinein / vnd verkündigets ihnen / Petrus stunde für dem Thor.

De som hun kender Peders røst/ da lod hun derren icke op for gløde / men hun løb bort / oc forkyndede dem/ at Peder stod saar Porten.

15. Sie aber sprachen zu jr: du bist vnfininig. Sie aber bestunde darauff/ es were also. Sie sprachen: Es ist sein Engel.

Da sagde de til hende / Du est icke ved sindene. Men hun stod fast der paa/ at det vaar saa. De sagde/ det er hans Engel.

16. Petrus aber klopfet weiter an. Da sie aber aufst hatten/ sahen sie in/ vnd entsagten sich.

Men Petrus bankede fremdelis paa. De der de lode op/ saade hannem/ oc bleffue forferdede.

17. Er aber winket ihnen mit der Hand zu schweigen / vnd erzelet ihnen/ wie in der HERR hatte auß dem gefengnis geführet / vnd sprach: Verkündiget diß Jacobo vnd den Brüdern. Vnd gieng hinauß / vnd zog an einen andern ort.

Da vinkte hand dem med haanden / at de skulde tie / De hand fortalde dem/ huorledis HERREN forde hannem aff fengselet / oc sagde / Forfinder Jacob dette oc Brodrene De hand gick vd / oc drog til en anden Sted.

18. Da es aber tag ward / ward nicht eine kleine bekümmerniß vnter den Kriegs knechten / wie es doch mit Petro gangen were.

Men der det bleff dag / da bleff der icke en liden bekümmelse iblant Stridsmændene/ huorledis det skuldog vere ganget til med Petro.

13. A když Petr potlauff na dvěře wrát/ vyběhla Dívce/ ka gmiěnem Rhode / aby pohleděla.

Gdy thedy Piotr zafolatal we drzwi v przysionk/ dziewczę z imieniem Rhode wysła słusząc.

14. A nař poznala hlas Petru / pro radost neotvřela dvěř / ale v běhst pověděla/ že Petr stojí v dvěř.

Atora poznawšy Piotrow głos przed radościa nie otworzyła przysionk/ ale w dom w bieżawšy oznaym: a iż Piotr stał przed przysionkiem.

15. A oni řekli j: Ty co blažnijs. A ona potvřowala/ že tak jest.

Alconi řekli do njej / Szalesieś / wskaż oną twierdzila iż jest tak rzec ma / a oni mówili / Jest Anioł tego.

16. Ale Petr přede tlauff: A když otvřel dvěře / vyřel gen/ v vřel se.

A trval Piotr folacac / a gdy otworzyli vřeli go / y leci sie.

17. A polinu na nř rufau aby mlčeli / wyprawował gim wřect o ktera PA N wywedł ho z žaláře. Řekl: Powězte to Jakubowi y ginyim Bratřim. A wysřed řel na gině mřsto.

A gdy nã nie reka final aby w mlčeli / powědział im iako Pan wywiodł go z strazey / y řekl / Oznaymi cie tho Jakubowi y bratřem / a wysřed řel na gině mřstose.

18. A když bylo we dne / byl weliký rozbrog mezy řoldněři co se bylo řtalo při Petrowi.

A gdy dzien nãřtal / thedy byl rozruch nie mały miedzy draby co by řic z Piotrem řtalo.

י ב

19. הַרְדֵּס הָיוּ כְּדִבְעֵיהִי
וְלֹא אֶשְׁפָּחָה דָּן אֲבוֹן
לְגִטּוֹרָה וּבִקְדֵי דִימוּתוֹ
וְגִבֵּק לָהּ מִן יְהוּד וְאִיתְּוֵיהִי
הָיָא בְּקִסְרִינָא :

Et Herode hauendolo ricercato, e non hauendolo trouato, poi ch'egli hebbe esaminato le guardie, comando che fussen menati al supplizio. Poi di Giudea scese a Cesarea, e dimorò iui.

20. וּמִטּוֹל דִּרְגִּיז הָיָא עַל
צוּרֵיהִי וְעַל צִידְגֵּיהִי
אֶתְכַנְשׁוּ וְאִתְּוֹ לְנִתְּהָ א
אֶפְחָדָא וְאֶפְיִסוּ לְבָלֶסְטוֹס
קִיטּוֹנְקָה דְּמַלְכָּא וְשִׁאלוּ
מִנָּה דִּיהֵינָא לְהוֹן שִׁינְגָּה
מִטּוֹל דְּפּוֹרְגָסָא דְּאִתְּוֵיהִי
מִן מַלְכוּתָהּ הָיָא דְּ
דִּהִירְדֵּס :

Hor Herode hauera in animo di far guerra contra quei di Tyro e quei di Sidone, & essi di commune accordo conuennero à lui: & hauendo persuaso Blaſto, che era cameriere del Re, domandauano pace: perciocche il lor paese era nutrito da quello del Re.

21. בְּיוֹמָא הָיוּ יִדְעָא לְבֹשׁ
הָיָא הַרְדֵּס לְבֹשְׁנָה
דְּמַלְכוּתָא וְיִתְבַּע עַל בָּיִם
וּמִמֶּלֶךְ הָיָא עִם בְּנִשָּׁא :

Et un giorno determinato Herode vestito di vesta regale, e sedendo nel seggio giudiciale, faceua lor parlamento.

22. עָמָא הָיוּ כְּלָה קֵעָא
הָיָא וְאִמֵּר הָלִין בְּנִת קֵלָא
דְּאִלְהָא אֲפִין וְלֹא הָיוּ דְּבָנִי
לְשָׁנָה :

E il popolo gridaua, Voce di Dio, e non d'huomo.

23. וְחָלַף דְּלֵבָה יִהֵב ת
תְּשִׁבּוּתָא לְאִלְהָהּ בְּהָ
בְּשַׁעְתָּא מִחֵיהִי מַלְאֲכָה
דְּמִרְיָא וְרַבַּת בְּתוּלָעָה
וּמִירָה :

Ma incontinente un Angelo del Signore il percosse, perciocche non hauera dato gloria à Dio: onde mangiato da i vermi, spirò.

24. וְסִבְרָתָא דְּאִלְהָהּ
מִתְפָּרְנָא הָיָא וּרְבִינָא :

E la parola di Dio cresceua, e multiplicauasi.

י ב

19. וְהִירְדֵּס כְּאִשְׁרֵי יִבְקִשְׁנֻ וְלֹא
מִצָּאוּ דָּן אֶת־הַשּׁוֹמְרִים וַיֵּצֵאוּ
לְצִפּוֹר וּבִרְדֵּתוֹ מִיְהוּדָה לְקִיסְרִינָא
אֶרֶךְ לוֹ יָמִים :

Más Herodes, como lo buscó, y no lo halló hecha inquisición de las guardas, mandólos llevar. Y decendiendo de Iudea à Cesarea. quedóse alli.

20. וַיִּדְגֵּז הִירְדֵּס עַל־צוֹר וְצִידוֹן
וַיִּבְנוּ אֵלָיו יַחְדָּיו וַיִּפְתּוּ
לְבָלֶסְטוֹס סָרִיס פֶּטוֹר הַמֶּלֶךְ
עַל־צִלְעוֹת וְתִלְמוֹת וַיִּשְׁאֲלוּ עֲלֵיהֶם
הַשָּׁלוֹם עַל־כִּי מִחֵית מְדִינָתָם
מִמְדִּינַת הַמֶּלֶךְ הָיָא :

Y Herodes estaua enojado contra los de Tyro, y los de Sidon mas ellos vinieron concordés à el: y subornado Blaſto, que era el Camarero del rey, pedian paz porque las tierras de ellos eran mantenidas del rey.

21. וּבְיוֹם מוֹעֵד הִירְדֵּס לְבֹשׁ
בְּגָדֵי הַמֶּלֶךְ וַיּוֹשֶׁב עַל־הַכֶּסֶּא
אֶל־קוֹם מְדַבֵּר אֶל־הָעָם :

Y vn dia senalado Herodes vestido de ropa real, sentóse en el tribunal, y hablóles.

22. וַיִּצְעַק הָעָם כִּי קוֹל אֱלֹהִים
הוּא וְלֹא אִנְשִׁים :

Y el pueblo acclamaua, Boz de Dios, y no de hombre.

23. וּפְתָאֵם הִכְהִי מַלְאָךְ יְהוָה
עַל־כִּי לֹא נָתַן כְּבוֹד לְאֱלֹהִים
וַתַּחֲתִיז הָצֶעַד דְּמָה וּמַכְסִּיז תוּלָעָה
וַיָּגוּעַ :

Y luego el Angel del Sennor lo hirió: porquanto no dió la gloria à Dios. y comido de gusanos espiró.

24. וַדְּבַר יְהוָה פָּרַח וַרְבָּה :

Más la Palabra del Sennor crecia, y era multiplicada.

י ב.

19. Ἡρώδης δὲ διζητήσας αὐτὸν
ἢ μὴ ζῶν, ἀνακρίνας τὰς φύ-
λακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι ἐ-
κπαλθῶν ὅπου ἦ Ἰουδαίας εἰς τὴν
Καيسάρειαν διατρίβειν.

Et Herode ayant recherché, & ne le trouuant point, apres en auoit fait procès aux gardes, commanda qu'ils fussent menés au supplice Puis descendi. de Iudee en Cesaree où il sejourna.

20. Ὡς δὲ ὁ Ἡρώδης θυμομαχῶν
τυρίοις καὶ σιδωνίοις ὁμοθυμαδὸν
δὲ παρῆλθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ πι-
στυντες βλάσφημῶν διὰ τὸ
ἔβασιλέως ἡγεῖσθαι εἰσελθὼν, διὰ
τὸ τρέφειν αὐτὸν τὴν χώραν ἀ-
πὸ τοῦ βασιλικῆς.

Or estoit il en courage de guerroyer contre les Tyriens & Sidoniens, Mais ils vindrent à lui tous d'un accord: & ayans gagné Blaſte qui estoit chambellan du Roy demanderent appointement, pource que leur contree estoit nourrie de celle du Roy.

21. Ταχὺ δὲ ἡμέρας ὁ Ἡρώδης ἐν-
δυσάμηνος ἐδῆτε βασιλικῶν, καὶ
καθίσας ἐπὶ τῆς βήματος, ἐδημη-
γόρει πρὸς αὐτοὺς,

Et en vn certain iour ordonné, Herode reuestu de robbe royale, s'allist au siege iudicial, & leur harengoit.

22. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνησεν, θεὸς
φωνήσας ὅτι αἰθερώσου.

Dont le peuple s'escria, Voix de Dieu, & non point d'homme.

23. Παρὰ ταῦτα δὲ ἐπάταξεν αὐ-
τὸν ἄγγελος κυρίου, αἰθ' ὃς ὅτι
ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ καὶ θυμὸς
αὐτοῦ σκαλίσθη ὑπὸ τοῦ ἔλκεος.

Et à l'instant vn Ange du Seigneur le frapa, pource qu'il n'auoit point donné gloire à Dieu: & fut rongé de vermine, & rendit l'esprit.

24. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ἤρξαντο καὶ
ἐπληθύνοντο.

Mais la parole du Seigneur croissoit, & se multiplioit.

19. Herodes autem cum requisisset eum, & non invenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

And when Herode had sought for him / and found him not / he examined the keepers / and commanded them to be led be punished. And he went downe from Jude to Cæsarea / and there abode.

20. Erat autem iratus Tyrriis & Sydoniis. At illi unanimiter venerunt ad eum, & persuaso Blaſto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo.

Then Herode intended to make warre agaynst them of Tyrus and Sidon / but they came all with one accorde vnto him / & perswaded Blaſtus the kings Chamberlaine / & they desired peace / because their countrey was nourished by the Kingsland.

21. Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

And vpon a day appointed Herode arated him selfe in royall apparell / and sate on the iudgement seat / an made an oration vnto them.

22. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

And the people gaue a shout / saying / The voyce of God / and not of man.

23. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expiravit.

But immediately the Angell of the Lorde smote him / because hee gaue not glorie vnto God / so that he was eaten of wormes / and gaue vp the ghost.

24. Verbum autem Domini crescebat & multiplicabatur.

And the worde of God grew / and multiplied.

19. Herodes aber / da er ihn fodert / vnd nicht fand / ließ er die Hüter rechtfertigen / vnd hieß sie wegführen. Vnd zog von Judea hinab gen Cæsarien / vnd hielt allda sein Wesen.

Men der Herodes lete effter hannem oc fand hannem ick / da loet hand Becerne komme i reite / oc beſalede at ſore dem bort. Oc hand drog aff Judea ned til Cæsarien / oc holt der ſit væſen.

20. Denn er gedachte wider die von Tyro vnd Sydon zu kriegen. Sie aber kamen einmütiglich zu ihm / vnd überredten des Königs Kämmerer Blaſtum / vnd baten vmb frieden / darumb / daß ihre Lande ſich nehren muſten von des Königs Land.

Thi hand tenckte at ſtride mod dem aff Tyro oc Sidon. Da komme de endrectelige til hannem / oc roge Kongens kammerſuend Blaſtum met ord / oc bade om fred / fordi / at deris land haſſde ſin næring aff Kongens land.

21. Aber auff einem beſtimpten Tag / thet Herodes das Königliche kleid an / ſaßte ſich auff den Richtſtul / vnd that eine Rede zu ihnen.

Men paa en beſtemmet dag / tog Herodes der Kongelige klæde paa / ſette ſig paa Domſtolen / och giorde de tale til dem.

22. Das Volck aber rieff zu: Das iſt Gottes ſtimme / vnd nicht eines Menſchen.

Da robe Folket / det er Guds røſt / oc ick i Menniskis.

23. Als bald ſchlug ihn der Engel des HERRN / darumb / daß er die Ehre nicht Gott gab / vnd ward geſſen von den Würmen / vnd gab den Geiſt auff.

De ſtrax ſlo HERRNS Engel hannem / fordi / at hand gaſſ ick Gud ære / oc hand bleſſ op / æden aff Orme / oc gaſſ Aanden op.

24. Das Wort Gottes aber wuchß vnd mehret ſich.

Men Guds ord vorte oc formerede ſig.

19. Herodes pak kbyž se ze ptal na něho / nenalezl / wy tázaw ſe na Strážných / kázal ge přeč wěſti: y odebral ſe z Jidowſtwa do Cæsaree / a přebýwal tam.

A tãž gdy ſie o ním Herod wyswiãdowił / & nie náleził go / oſadzili wſy prawo o ſtrożach / kázali na ſtracenie / y wyiechawſzy z Jydowſtwa do Cæsareey / tamże mieſzkal.

20. A tehdaž ſe Herodes hněwal na Tyrské a na Sydonſké. Kteříž ged nomyslně přišli k němu / a radu wżawſſe s Blaſtem / kterýž byl komorník Kráľův / žádal za pokog / proto / že gegich Kraginy brail y pokrm od něho.

Žáthym Herod vmyſlił podnět wojne na Tyryzské y Sydonzské / ale oni z dodnie przyšli do niego / & náprawili Blaſta který byl przed niego w koſmorze Krolewſkiey / proſili o pokoy / dla tego iż Kráľ ich miał żywnoſć dzierżaw Krolewſkich.

21. W vložený pak den / Herodes oblekl ſe w Kráľowſke raucha / a poſadil ſe na ſaudně Stolicu / y učinil k nim řeč:

Potym czaſu niektorego Herod obloží ſe wſiãre Krolewſka / y ſiãdſy na Stolicy / wczynil rzecy do nich.

22. Tak že lid wolal / řka: Boží hlas tento geſt / a ne člo: wěčíj.

Tedy lud wolal / Glos Boží / & nie czlowieczy.

23. A y hned ranil gen Angel PANě / proto / že geſt řeči newložil na Boha / a rozlezw ſe čerw y v mřel.

Anãtychmiſt go vderzył Anieł pãński / dla tego że nie dał chwaly Bogu & bedac ſtocony od robactwa / ſdechł.

24. Slowo pack PANě roſilo a rozmáhalo ſe.

Ale ſlowo pãńſie roztãſtãlo ſe y rozmnažãlo.

י ב

25 וְכִנְיָהּ וְשָׂאוּל
בְּנוֹ מִן אֲדָמָה לְאִנְטִיּוֹכְיָה
מִן בֵּית דָּשָׁלְמוֹ
תִּשְׁמָשׁתֶּהוּן וְדָבְרוּ
עִמָּהֶן לְיִחוּדָן הוּא הָאֵתְפִנִי
מִרְקוֹס :

E Barnaba e Paulo hauendo finita la loro amministrazione, ritornarono di Ierusalem, preso in compagnia ancor Giovanni, chiamato per soprannome Marco.

י ג

אֵת הָיָא דִּין בְּעִדְתָּא
דְּאִנְטִיּוֹכְיָה וְכִנְיָהּ
בְּנוֹ וְשָׂאוּל
דְּמִתְקַרְבָּנִי גִיגֵר וְלֹקִיּוֹס
דִּמִּין הוֹרִינָא מְדִינַתָּא
וּמִנְאִירָא בְּרִיבִינִי
דְּהִרִידוֹס טִטְרָרְכָא וְשָׂאוּל :

Horne la Chiesa, che era in Antiochia, erano alcuni Profeti dottori, cioè Barnaba, e Simone chiamato Niger, e Lucio Cirenese, e Manahen, che era stato nutrito con Herode Tetrarca, e Saulo.

2 וְכַד הִגְיוֹן צִימִין הָיוּ
וּמִתְפַּשְׁפִּין לְאַלְהָא אֲמַרְתָּ
לְהוֹן רוּחַ דְּקוֹדֶשׁ
פְּרוֹשׁ לִי לְשָׂאוּל וְלָבְר
נְכָא לְעִבְדָּא אִינָא דְּאִנָּא
קִרִית אֲבֹן :

E ministrando essi al Signore, e digiunando, lo Spirito santo disse, Separati Barnaba e Saulo per l'opera, a la quale io gli ho chiamati.

3 וְכַתֵּר דְּצִמּוֹ וְצִלְיוֹ סָמוּ
עֲלֵיהֶן אִידָּבָר וְשִׁדְרָה
אֲבֹן :

Allora essi poi che habber digiunato et orato, posero loro le mani sopra, e mandaronli via.

4 וְהִגְיוֹן פֶּד אֲשַׁתְּלָחוּ מִן
רוּחַ דְּקוֹדֶשׁא נְחִתוּ לְהוֹן
לְסִלְוִקִיָּא וּמִן תַּמּוֹן רְדוּ
בְּיָמָא עַד מָא לְכוּפְרוֹס :

Effi dunque mandati da lo Spirito santo, sen' andarono a Seleucia, e di li nauigaron in Cipri.

י ב

25 וְכִנְיָהּ וְשָׂאוּל
מִירוּשָׁלַיִם לְאִנְטִיּוֹכְיָה וּבְשִׁלְמָם
אֶת־הַשָּׂדֶת לְקַח אֹתָם אֶת־
יוֹהָנָן הַתְּקֵנָה מִרְקוֹס :

Y Barnabas y Saulo boluieron de Ierusalem cumplido su seruicio, tomando tambien consigo a Ioan el que tenia por sobre nombre Marcos.

י ג

אֵת הָיָא דְּקִהְלָה אֲשֶׁר הָיְתָה
בְּאִנְטִיּוֹכְיָה אֲנָשִׁים וְכִנְיָהּ
וּמִלְמָדִים בְּרִנְיָהּ וְשָׂאוּל הַתְּקֵנָה
גִּיגֵר וְלֹקִיּוֹס מְקִיר וּמִנְחָם אֲשֶׁר
מִנְעִירָיו גְּדִלְפָּא הִרִידוֹס שֶׁל
דְּבִיעִי בְּכָא וְשָׂאוּל :

Auia entonces en la Iglesia que estaua en Antiochia, Prophetas y Doctores, Barnabas, y Simon el que se llamaua Niger, y Lucio Cyreneo, y Manahen que auia sido criado con Herodes el Tetrarcha, y Saulo.

2 וּבְשִׁרְתָּם לִירוּחָהּ וּבְצִוָּמָם אֲמַר
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִבְדִּילָהּ לִי אֶת־
בְּרִנְיָהּ וְשָׂאוּל אֶת־הַמַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר קִרְאָתָם :

Ministrando pues estos al Sennor, y ayunando, dixo el Espiritu Sancto, Apartadme a Barnabas y a Saulo para la obra para laqual los he llamado.

3 אָוֹ צִמּוֹ וְהִתְפַּלְלוּ וַיִּשִׁימוּ
עַל־הֶם אֶת־יְדֵיהֶם וַיִּשְׁלְחוּם :

Entonces ayunando y orando, y poniendo les las manos encima, embiaronlos.

4 וְהִמָּה שְׁלֹחִים מִרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
יֵרְדוּ בְּסִלְוִקִיָּא וּמִשָּׁם הֵלְכוּ בְּיָם
עַד־כִּפְרָא :

Y ellos entonces, embiados por el Espiritu Sancto, descendieron a Seleucia: y de alli nauugaron a Cypro.

י ב

25. Βαρνάβας δὲ καὶ σάουλ οὐ-
περιψάαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιό-
χειαν, πλερώσαντες τὴν διακονίαν,
συμωτῶν λαβόντες ἔϊωάννην τὸν
ἐπικληθέντα μάρκον.

Barnabas aussi & Saul apres auoir accompli leur charge, retournèrent de Ierusalem, ayans aussi prins avec eux Iehan, qui estoit surnommé Marc.

Κ Ε Φ Α Λ. ιγ.

Ἦσαν δὲ οἱ ἐν ἀντιόχειᾳ καὶ
τῶν ὄντων ἐκκλησίαν καὶ
φῆταν καὶ διδάσκαλοι, ὁ, τι Βαρ-
νάβας καὶ σιμων ὁ καλούμενος
νίγερ, καὶ λουκίος ὁ κυρηνεὺς,
μαναὴν τὸν ἑρῶδου τοῦ τετραρχοῦ
συντρέφοντα, καὶ σάουλ.

Or y auoit-il en Antioche, en l'Eglise qui y estoit, certains Prophetes & Docteurs, all'auoir Barnabas, & Simeon, qui estoit appelle Niger, & Lucius le Cyrenien, & Manahem (qui auoit esté nourri avec Herode le Tetrarque) & Saul.

2. Αἱ τοὺς κυρίων δὲ αὐτῶν τῶ
κυρίου καὶ ἡσδύοντων, εἶπε τὸ πνεύ-
μα τὸ ἅγιον, ἀφ' ἑαυτοῦ οὕτως μοι
τὸν τι Βαρνάβαν καὶ τὸν σάουλ
ὅς τὸ ἐγὼν ὁ προσκεκλημένος αὐ-
τῶν.

Eux donc seruaus en leur ministere au Seigneur, & estans en iulne, le saint Esprit dit, Separez moi Barnabas & Saul, pour l'œuvre auquel ie les ai appelés.

3. Τότε ἡσδύσαντες καὶ προσέ-
ξάμενοι, καὶ ἐπιθέτες τὰς χεῖρας
αὐτοῖς ἀπέλυσαν.

*Parquoi apres auoir iusné & prié, ils leur imposèrent les mains, & leur bail-
lerent congé.*

4. Οὗτοι μὲν ἔω ἐκπημθῆντες
ἐκ τῆς πατρίδος ὁ γὰρ κατῆλ-
θον εἰς τὴν σελῶκειαν ἐκὸςθεν τε
ἀπὸ σελῶκειαν εἰς τὴν κίπρον.

Eux donc enuoyés du saint Esprit descendirent en Seleucia: & de là nauigerent en Cypre.

CAP. XII.

25. Barnabas autem & Saulus reversi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

So Barnabas and Saul returned from Jerusalem when they had fulfilled their office / and took with them John whose surname was Mark.

CAP. XIII.

Erant autem in ecclesia quæ erat Antiochiæ, prophetae & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahæ qui erat Herodis Tetrarcha collactaneus, & Saulus.

There were also in the Church that was at Antiochia certain Prophets / and teachers / as Barnabas / and Simon called Niger / and Lucius of Cyrene / and Manahen (which had bene brought up with Herode the Tetrarch) and Saul.

2. Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

Now as they ministered to the Lord / and fasted / the holy Ghost said: Separate me Barnabas & Saul for the work whereunto I have called them.

3. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

Then fasted they & prayed / and laid their hands on them / and let them go.

4. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.

And they / after they were sent forth of the holy Ghost / came down vnto Seleucia / & from thence they sailed to Cyprus.

Das XII. Capitel.

25. Barnabas aber vnd Saulus kamen wider gen Jerusalem / vnd überantwortten die Handreichung / vnd namen mit sich Johannem / mit dem zunamen Marcus.

De Barnabas oc Saulus komme til Jerusalem igen / oc antuordede Hielpen fra sig / oc de toge Johannem med sig / som kaldedis Marcus.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu Antiochia in der Gemeine Propheten vnd Lehrer / nemlich / Barnabas / vñ Simon / genant Niger / vnd Lucius von Cyrenen / vnd Manahen mit Herodes dem Vierfürsten erzogen / vnd Saulus.

Der vaare Propheten oc Lærere i Antiochia vdi Menigheden / som vaar / Barnabas / oc Simon / som kaldedis Niger / oc Lucius aff Cyrenen oc Manahen som vaar opfød med Herodes den Hoffding och Saulus.

2. Da sie aber dem HERRN dienten vnd fasteten / sprach der heilige Geist: Sondert mir auß Barnabam vnd Saulum / zu dem werck / darzu ich sie beruffen habe.

Der de tiente HERRN oc fastede / da sagde den heilig Aand / Frastiller mig Barnabam och Saulum / til den gerning / som ieg haffuer kaldet dem.

3. Da fasteten sie vnd beteten / vnd legeten die Hände auff sie / vnd lieffen sie gehen.

Da fastede de oc bade / oc lagde hender paa dem / oc lode dem gaa.

4. Vnd wie sie außgesand waren vom heiligen Geist / kamen sie gen Seleucia / vnd von dannen schiffeten sie gen Cypern.

De som de vaare vdi sende aff den heilig Aand / kom me de til Seleucia / oc de seylede der fra til Cypern.

Kapitola XII.

25. Ale Barnabáš a Pavel navrátili se z Jeruzaléma / vyplniviše tam posluhování / popavši se sebau Janá / kterýž přijmij měl Marka.

A tak Barnabáš a Saul vraceli se z Jeruzaléma vyznávajíc do své posluhy vztavši z soba spoleky Janá který byl nazvan Markem.

Kapitola XIII.

Boli pak v Chrámi / kteráž byla v Antiochii / Proroci a učitelé / mezi kterýmiž byl Barnabáš / a Simon kterýž měl přijmij čerň / a Lucius Kyrenský / a Manahen / kterýž byl spolu s Herodem s Herodesa čtvrté straný Pána / a Savel.

Byli byli v Antiochii v Kolemě Choryram byl / ntež Proroci a učitelé / takto Barnabáš a Symeon Proreko zvaný / a Lucius Kyrenský / a Manahen / který byl spolu vychován s Herodem z Herodem z Herodem z Saul.

2. Když oni sloužili Pánu Bohu / a posili se / řekl jim Duch Svátý: Oddělte mi Barnabáše a Savela k věci / kterouž jsem je povolal.

Gdy tedy ci sloužili Pánu a posili se / řekl Duch Svátý / Vylázejte mi Barnabáš a Savela k věci / kterouž jsem je povolal.

3. Když postíjeli se / a modlili se / a položili ruce na ně / v propustili je.

A tak gdy post odprávil y modlili se / vloživši na ně ruce / odestali je.

4. Oni posláni sance od Duchá Svátého / šli do Seleucie / a odtud plavili se do Kypru.

Oni tedy odestali od Duchá Svátého / šli do Seleucie / a z tamrad se vjezli do Kypru.

5 וכד עליו לסלמנא
מדינתא מסבדון חור
מלתה דמרו בפגישתה
דיהודיא ויוחנן משמש
הוא להון :

*E come furono in Salamina, predico-
ron la parola di Dio ne le sinagoge de
Giudei: & hancuano ancor Giouanni
per ministro.*

6 וכד אתכרבוה לפלה
גורתא עד—מא לפפוס
מדינתא אשפחו גברא חד
הרשא יהודיא דאיתוהי
הונג גברא דלא דשמה
הוא פר—שומא :

*E trascorral'isola in fin a Papho, tro-
uarono vn certo mago, falso profeta, Giu-
deo, che hancua nome Bariesu.*

7 הנא דביק הוא לגברא
חפימא דאיתוהי הונג
אנתופטוס ומתקרא הוא
סרגיאוס פולוס וקרא הוא
אנתופטוס לשאול ולבר—
נפא ובעא הונג דישמע
מבחוץ מלתא דאלהא :

*Ilqual e' col Proconsule Sergio Pau-
lo, homo prudente. Costui hauendo chia-
mato a se Barnabas e Saulo, desideraua
udir la parola di Dio.*

8 קאם הוא דין ליקבלהון
הו הנא חרשא פר—שומא
דמותתרגם שמה אלומוס
מטוג דצבא הונג
דיעקמיוהי לאנתופטוס
מיו הימנותא :

*Ma Elima mago (che cosi s'interpre-
ta il suo nome) resisteu a loro, cercando di
rimuouere il Proconsule da la fede.*

9 שאול דין הו דאתקרי
פולוס אתמלי הוא פרוחא
דקודשא וחר ביה :

*Onde Saulo, che ancor Paulo si chia-
ma, ripieno di Spirito santo, riguardando
fissamente in lui.*

10 ואמר או דמלא כל
גכליו וכלהון בישתא ביה
דאכל קוצא ובכל—רבבא
דכלה פאנותא לא שלא
אנת למעקמו אורחיה
תריצתא דמריא :

*Disse, O pieno d'ogni fraude e d'ogni
malitia, figliuol del diavolo, nimico d'o-
gni giustitia, non cessaras tu di sforcere le
dirite vie del Signore?*

5 ופבוהם לשלמין בשרו את
דבר אלהים בעדות היהודים
יהי יוחנן משרתם :

*Y llegados a Salamina annunciauán la pala-
bra de Dios en las Synogas de los Iudios: y teni-
an tambien a Ioan en el ministerio.*

6 וכאשר התהלכו בכל—האי
עד פפוס וימצאו את מהגה
אחד גביא שקר יהודי ושמו בר—
ישוע :

*Y como vuieron andado toda la Isla hasta
Papho, hallaron a vn varon Mago falso prophe-
ta Iudio-llamado Bar-iesus.*

7 אשר היה את סרגיאוס פולוס
והוא יועץ גדול ואיש גבור וזה
קרא לברנבא ולשאול ויבקש
לשמע את—דבר אלהים :

*Elqual estaua con el Proconsul Sergio Paulo
varon prudente. Este llamando a Barnabas y a
Saulo desseaua oyr la palabra de Dios.*

8 ויקם עליהם אלימשיח
המהגה כי כן מתרגם שמו
מבקש לשוב את—יועץ הגדול
מאמונה :

*Mas resistiales el Elymas es a saber el Mago-
que anfi se interpreta su nombre, procurando de
apartar de la fe al proconsul.*

9 ושאול אשר גם הוא נקרא
פולוס מלא רוח הקדש הבר—טו :

*Entonces Saulo, que tambien es Paulo, lle-
no de Espiritu Sancto, poniendo en el los ojos.*

10 ויאמר אוי מלא כל—מריא
ותך בן—המכלים אויב כל—צדק
לא תגוה לשוב את—דרכי יהוה
הישרים :

*Dixo, O lleno de todo enganno y de toda
maldad, hijo del diablo, enemigo de toda justici-
a, no cessaras de trastornar los caminos rectos
del Sennor?*

5. Καὶ ἔλθοντες ἐν σαλαμῖνι κα-
τήγγελλον τὴν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς
συναγωγαῖς τοῦ Ἰουδαίου. εἶχον δὲ
καὶ ἰωάννην ὑποσκήπτω.

*Et quand ils furent en Salamis, ils
annoncerent le parole de Dieu es syna-
gogues des Iuifs: & auoyent aussi Je-
han pour aide.*

6. Διαβρόντες δὲ, τὴν νῆσον ὅλην
παύλα, ἄρὸν παμάγον, ὃς ὀνόμα
βαριεσῆς.

*Puis ayans trauersé l'Isle iusqu'en
Paphos, ils trouuerent là vn certain en-
channeur, faux prophete Iuif, qui auoit
nom, Bariehu.*

7. Ὁς ὡς ὡς τῷ ἀντιπροσβύτῳ
παύλῳ, ἀνδρὶ σωεστῷ, ὃς
προσκαισέμεν, βαριεσῆς ἢ
σαῦλον, ἐπαζητησὶν ἀκροῦσθαι τὴν
λόγον τοῦ θεοῦ.

*Lequel estoit avec le Proconsul Ser-
ge Paul, homme prudent. Ice lui ayant
fait appeler Barnabas & Saul, desiroit
d'ouir la parole de Dieu.*

8. Ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ
μάγος, ὅτι οὕτως μετεμυλῶν δὲ ταῖς
τὸ ὄνομα αὐτῶν ζήτησιν ἀναστρεψαί
τὸν ἀντιπροσβύτην ἀπὸ τῆς πίστεως.

*Mais Elymas, c'est à dire, enchan-
teur (car son nom estoit ainsi expose)
leur resistoit, cherchant de destourner le
Proconsul de la foy.*

9. Σαῦλα, ὃς καὶ παῦλα,
πληθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἁ-
πείρας εἰς αὐτὸν εἶπεν.

*Mais Saul (qui est aussi appelé Paul)
estant rempli du saint Esprit, ayant les
yeux fixes sur lui, dit.*

10. Ὡς πλῆρης πατρὸς δόλου καὶ
πάσης βλαβεργίας, καὶ ἀθεολοῦ,
καθὼς πίσις δικαιοσύνης, καὶ παῦσα
ἀναστρέφῃς τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς
ἀθείας.

*O plein de toute fraude & de toute
ruse fils du diable, ennemi de toute ia-
stice, ne cessaras tu point de renuer ser
les voyes du Seigneur qui sont droites?*

5. Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudeorum. Habebant autem & Iohannem in ministerio.

And when they were at Salamis / they preached the worde of God in the Synagogues of the Jewes: and they had also John to their minister.

6. Er cum perambulassent universam insulam usque ad Paphum, invenerunt quendam virum magum pseudopphetam, Iudæum, cui nomen erat Bar-Iesu.

So when they gone throughout the yle vnto Paphus / they founde a certayne sorcerer / a false prophet / being a Jewe / named Bar-Iesus.

7. Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnabam & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

Which was with the Deputie Sergius Paulus / a prudent man. He called vnto him Barnabas and Saul / and desired to heare the worde of God.

8. Resistebat autem illis Elymas, magus (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere Proconsulem à fide.

But Elymas / the sorcerer (for so is his name by interpretation) withstoode them: and soughte to turne away the Deputie from the faith.

9. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum.

Then Saul (which also is called Paul) being full of the holy Ghost / seeth on him.

10. Dixit, O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.

And say / O full of all subtiltie / and all mischief / the childe of the deuill / and enemye of all righteousnes / wilt thou not cease to peruerthe the straight wayes of the Lord?

5. Vnnd da sie in die Statt Salamin kamen / verkündigten sie das Wort Gottes inn der Jüdenschulen. Sie hatten aber auch Johannem zum Diener.

Och der de komme i den stad Salamin / verkündede de Guds ord i Jødernis Scholer. Men de hadde oc saa Johannem til Diener.

6. Vnd da sie die Inseln durchzogen bis zu der Statt Paphos / funden sie einen Zauberer vnd falschen Propheten / einen Jüden / der hieß Bar Jesu.

De der de droge igennem Den indtil den stad Paphos / funde de en Traalder / oc falsk Prophet / som vaar en Jøde / hand hed Bar Jesu.

7. Der war bey Sergio Paulo dem Landvogt / einem verständigen Man. Derselbige rieß zu sich Barnabam vnd Saulum / vnd begerte das Wort Gottes zu hören.

De vaar haff Sergio Paulum Landfogeden / en forstandig Mand / den samme kallede Barnabam oc Saulum til sig / oc begerede at høre Guds ord.

8. Da stund ihnen wider der zauberer Elimas (denn also wirt sein Name gedeutet) vnd trachtet / daß er den Landvogt vom glauben wendet.

Da stod den Traalder Elimas dem emod (thi hans navn vdydis saa) oc hadde i sinde / at vende Landfogeden fra troen.

9. Saulus aber / der auch Paulus heißet / voll heiliges Geists / sahe in an.

Men Saulus / som oc saa kaldis Paulus / fuld aff den hellig And / saa paa hannem.

10. Vnd sprach: O du Kind des teufels / voll aller list vnd aller schalckheit / vnd feind aller Gerechtigkeit / du hörest nicht auff abzuwenden die rechten weg des HERREN.

De sagde / O du Dieffels barn / som est fuld aff al listighed oc al skalkhed / och al retferdigheds fiende / du lader icke aff at affuende HERRENS rette veye.

5. A když přišli do Salamin / kázali slovo Boží v synagogách židovských. Aměl s sebou Jana v posluhování.

A když přišli do Salamin / oznámováli slovo Boží v synagogách židovských / mátiac s sebou Jana služebníka.

6. A když chodili veškeren ostrův až do Páfu / tu našli jednoho muže čarodějníka / falešného proroka / žida / kterémužto jméno bylo Bar-Iesu.

A přesešedši wysp až do Páfu / našli tam některého čaroděje / ne sic židů falešného proroka / žida / kterému bylo imie Bar-Iesus.

7. A ten byl v znamenitého konssela Sergia Pavla / muže opatrného. Ten povolal k sobě Barnabáše a Pavla / žádal od nich slyšeti slovo Boží.

Který byl przy starostie Sergiusu Pawle czlowieku mądrym / Ten zwoławszy Barnabáša y Saula / žádal od nich słuchac słow Bożego.

8. Ale odmáwajícím Eli-mas čarodějník / (neboť se tak vykládá jméno jeho) chtě odvrátiti konssela od víry.

Ale im přešedšaj Elimás tho test czarnoť siežník / (abowtem sie tak wykláda imię tego) sthárkš iac sie káoby odwrócic starostí od wiary.

9. Tehdy Šawel kterýchť kowen Pawel / naplněn štá Duchem Šwacým / rohleděw na něho.

Který Saul (kterého zwano y Pawel) naplněný Duchem šwacým pozrawšy náspilně očyma.

10. Řekl: O plný vššy ští a vššy chytrosti / synu dáblůw / a nepříteli vššy šprawedlnosti / což nepřestaněš přewracowati cest Božích prawých?

Powiedział / O pełny wszelkiey zdrady y wszelkiey niecnoty / synu dyabła / nie przyiacielu wszelkiey šprawedliwosci / A nie przestanieš podwracac prostych drog Pańskich.

יג

11. והשם אידה דמרינא
עליה ותהיה סמא ולל
תחנה שמשה עד מנ
לנבנה ובה פשעתא גבל
עלוהי עמטנא וחשוכא
ומתפרך הוה ובעא דמרינא
יאהוד באידה :

Ecco hora la mano del Signore sopra te, e sarai cieco senza vedere il sole per qualche tempo. E subito cadde sopra esso caligine e tenebre: onde volgendosi a torno, cercava chi lo guidasse per mano.

12. וכד הוה אנתויפטוס
מדום דהוה אנתדמר
והימן ביולפנה דמרינא :

Allora il Proconsule, vedendo quel che era accaduto, credette, stupefatto de la dottrina del Signore.

13. פולוס דין ובר נפא
רדו פפוס מן פפוס
מדינתא ואתו להון ל
לפרגא מדינתא ד
דבמפוליא נפרש מנהון
יוחנן ואנל ליה לאודשלם :

Essendosi poi partiti da Papho, Paulo e quei che erano con esso lui, vennero a Perga città di Panfilia: e Giovanni partito da loro, ritorno in Ierusalem.

14. הניו דין נפקו בון פ
פרגא ואתו לאנטיוכיא
מדינתא דפיסידיא ועלו
לפנושתא ויתבו בנומא
דשבתא :

Et essi passando oltre da Perga, vennero ad Antiochia di Pisidia: e entrati nella sinagoga il giorno del sabbato, si posero a sedere.

15. ובתר דאתקרי נמוסא
ונביא שלחו להון קשישא
דפנושתא ואמרו גברא
אחיו או הו דארת לכון
מלתא דבונתא מללו עם
עמא :

E doppo la lezione de la Legge e de Profetas, i principali de la sinagoga mandaron loro a dire, Huomini fratelli, se in voi è qualche parola, d'esortatione al populo, ditela.

יג

11. ונעץ הנה יד יהוה עליה ותהי
עור לא רואה את השמש לעת
פתאום גפלה עליו אפלה וחשך
ותהלה סביב סביב ויבקש את
אשר יאחזנו בידו :

Aora pues, heaqui la mano del Sennor es contrati: y seras ciego, que no veas el sol por tiempo. Y luego cayó en el escuridad y tinieblas: y andando alderredor buscava quien le diessse la mano.

12. אז רואה יועץ הגדול את
אשר געשה האמין מתמה על
מורח יהוה :

Entonces el Proconsul, viendo lo que auia fido hecho creyó marauillado de la doctrina del Sennor:

13. ובאשר פולוס ואשר עמו
מפפוס הלכו עד פרגא עיר
במפוליא אז גפרד יוחנן מאתם
וישב ירושלמא :

Y Partidos de Papho Paulo y losque estauan con el, vinieron a Perges de Pamphylia, entonces Ioan, apartandose de ellos, boluiose a Ierusalem.

14. והמה עברו מפרגא ויבואו
באנתיוכיא עיר פיסידיא ויבואו
אל הפנושתא ביום השבת
וישבו :

Y ellos passando de Perges, vinieron a Antiochia de Pisidia: y entrando en la Synoga vn dia de Sabbado, allentaronse.

15. ואחר מקרא התורה
והנביאים וישלחו שרי העדה
אליהם לאמר האנשים אחים
אם יש בכם דבר הנחמים
אל העם דברו :

Y despues de la lecion de la ley y de los Profetas, los Principes de la Synoga embiaron a ellos, diziendo, Varones Hermanos, si ay en vosotros alguna palabra de exhortacion para el pueblo, hablad.

יג

11. Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σὲ, καὶ ἔσθ' τι φλῆς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ ὅθεν ἔσται ἡ ἐπέπεσις ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκοτία, καὶ περιάγων ζητεῖ καταγωγῆς.

Pour ce maintenant voici la main du Seigneur sur toi, & tu seras aveugle sans voir le soleil iusqu'à vn certain temps. Et à l'instant obscurité & tenebres tomberent sur lui, & tournoyant il cherchoit qui le conduiroit par la main.

12. Τότε ἰδὼν ὁ αὐτοπαῖς τὸ γεγενη, ἐπίστυσε, ἐκπλησθεῖς ὁμῶς ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

Adonc le Proconsul voyant ce qui estoit aduenu, creut: estans tout espouuanté de la doctrine du Seigneur.

13. Ἀναχθέντες ὁ δόκτορ τῆς πύφας αὐτοὶ τὸν παῦλον ἤλθον εἰς πέργην τῆς πρυμφυλίας· ὁ δὲ τῆς ἀχωρήσας ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἐρεψεν εἰς ἱερουσαλὴμ.

Et quand Paul, & ceux qui estoient avec lui furent departis de Paphos, ils vindrent à Perge, ville de Pamphylie. Adonc le chan s'estant retiré d'avec eux, s'en en retourna en Ierusalem.

14. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης περιέρχοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πιδιᾶς, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου ἐκάθισαν.

Et iceux departans de Perge vindrent en Antiochie ville de Pisidia: la où ellās entrās en la synagoge au iour du Sabbat, ils s'asirent.

15. Μετὰ δὲ τῇ ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν ψαλμῶν, ἐπέστλαν οἱ δὲξισυναγωγοὶ πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ὡς ἀδελφοί, εἰ ἐστὶ λόγος ἐν ὑμῖν ὅτις θέλωμεν πρὸς τὸν λαόν, λέγετε.

Or après la lecture de la Loy & des Prophetes les principaux de la synagoge enuoyerent vers eux, disans. Hommes freres, s'il y a de vostre part quelque parole d'exhortation pour le peuple, dites la.

CAP. XIII.

11. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns Solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei manum daret.

Now therefore beholde / the hand of the Lord is upon thee / and thou shalt be blinde / and not see the sunne for a season. And immediately there fell on him a mist & a darknes / & he went about / seeking some to leade him by the hand.

12. Tunc Proconsul cum vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini.

Then the Deputie when he sawe what was done / beleued / and was astonished at the doctrine of the Lord.

13. Et cum à Papho navigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphylia. Iohannes autem discedens ab eis reversus est Ierosolymam.

Now when Paul and they that were with him were departed by ship from Paphus / they came to Perga a citie of Pamphylia: then John departed from them / and returned to Jerusalem.

14. Illi verò pertransiuerunt Pergen, venerunt Antiochiam Pisidia, & ingressi synagogam die sabbathorum, sederunt.

But when they departed from Perga / they came to Antiochia citie of Pisidia / and went into the Synagogue on the Sabbath day / and sat down.

15. Post lectionem autem Legis & Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes, Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

And after the lecture of the Law / and Prophets / the rulers of the Synagogue sent vnto them / saying / Ye men and brethren / if ye haue any worde of exhortation for the people / say on.

Der Apostel Geschicht.

Das XIII. Capitel.

11. Vnd nun sihe / die Hand des HERREN kompt über dich / vnd solt blind sein / Vnd die Sonne ein zeitlang nicht sehn. Vnd von stund an fiel auff ihn tuncelheit vnd finsterniß vnd gieng ombher / vnd suchte Handleiter.

De seenu / HERRENS haand kommer offuer dig / oc du skalt vere blind / oc icke see Solen i nogen tid. De der salt strax dumactighed oc mørckhed paa hannem / oc hand gicf omkring oc lete effter nogen som kunde lede hannem ved haanden.

12. Als der Landvogt das Geschicht sahe / glaubet er / vnd verwunderte sich der Lehre des HERREN.

Der Landfogeden saa denne Bering / trode hand / oc forundrede sig paa HERRENS lardom.

13. Da aber Paulus vnd die vmb ihn waren / von Papho schifften / kamen sie gen Pergen im Lande Pamphilia. Iohannes aber weich von ihnen / vnd zog wider gen Jerusalem.

Men der Paulus oc de som vaare met hannem senlede fra Papho / komme de til Pergen i det land Pamphilia. Da vigede Iohannes fra dem oc drog til Jerusalem igen.

14. Sie aber zogen durch von Pergen / vnd kamen gen Antiochiam / im Land Pisidia / vnd giengen inn die Schule am Sabbathen tage / vnd saßen sich.

Men de droge igennem fra Pergen / oc komme til Antiochiam i det land Pisidia / oc ginge i Scholen om Sabbaths dagen / oc sette sig.

15. Nach der Lektion aber des Gesetzes vnd der Propheten / sandten die Obersten der Schulen / zu ihnen / vnd ließen ihnen sagen: Lieben Brüder / wolt jr etwas reden / vnd das Volk ermahnen / so saget an.

Men effter Louens oc Propheteris Lendze / sende de Offuerste aff Scholen til dem / oc lode dem siige / Re Breddre / ville i tale noget oc vnderuise Folket / da siger til.

Skutome

Kapitola XIII.

11. A hle nynij Kuka Božij nad tebau / a budeš slepy / a nebudeš viděti Slunce až do času. A hned spadla naň mráčka a temnost / a toče se / hle dal kdobu gemu podal ruku.

A przetoż oto teraz ręka Pańska jest przeciw tobie / & będziesz ślepy / ani oglądać słońca aż do czasu. A tak wnet przypadło nań ża ciemność i ciemność / & chodząc wokół szukał ręki ktorzyby go za rękę wywiedli.

12. Tedy Konšel kduj vztel skutek en / vwrtil / diwě se vdenij Božijmu.

Co gdy skrosta vyznal co sie stalo / vwrzyl / badac przeslra / son nauka Pańska.

13. A kdy se plawili od Pafsu Pawel ati kterij s nim byli / priplavili do Pergen v Pamphili. Jan pak odsed od nich / vratil se do Geruzalema.

Potym wyiechawszy z Pafsu Pawel y ci ktorzy z nim byli / przysli do Pergi v Pamphili / a Jan odszedł od nich wrocil sie do Jeruzalem.

14. Ale oni proessedse Pergen / šli do Antiochne Pizydne / a wšedse do Školy v den Šobotnij / posadili se.

Ale oni gdy wysli z Pergi / przysli do Antiochne Pizydne / a wšedli do bożnice dnia Šabátneho / siedzieli.

15. A kdy bylo po čtenij Zákonu a Proroků / poslali k nim knižata židovské Školy / řkauce: Muži bratři / mášeli w aumyslu naše napomenutij k Lidu / mluve.

A tak po przeczytaniu zafoz nny Prorokow / poslali Zsiazera bożnice do nich z tymi slowy / Meżowie bracia / tesli i test miedzy wami takie slowo napominania do ludu / powiedaycież.

י ג

16 וְקָם פּוֹלוֹס וְאָמַר
אֵלֶּה נְאֻמֵּי גִבְרָתְךָ בְּנִי
יִסְרָאֵל וְאֵלֶּיךָ דָּדַחְלִין מִן
אֱלֹהֵי שְׁמַעוּ:

*Allor Paulo si leuò su, & imposto si-
lento con la mano disse, Huomini Israe-
liti, e che temete Iddio, ascoltate.*

17 אֱלֹהֵי דַעֲמָא הִנֵּנִי
גִבְרָתְךָ לְאַבְהָתוֹ וְאֵרִים
וְאֵדָב אֲנִי בְּדָהוּ וּפְתִיבָא
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּבְדִדְעָא
דְּמָא אֲפִיק אֲנִי מִכֶּה:

*L'iddio di questo popoli elosse i nostri
padri, & malzo il popolo quando habita-
uano in terra d'Egitto, e con braccio eccel-
so ne gli cane fuore.*

18 וְחַרְסִי אֲנִי בְּמִדְבָּרָא
אַרְבָּעִין שָׁנִין:

*Ecce quaranta anni di tempo sof-
ferse i lor costumi nel deserto.*

19 וְהָגַם שְׁבַעַת עַמִּים
בְּאַרְעָא דְּכַנְעָן וְיָהֵב לָהֶון
אֶרְצָהֶון יוֹרְתָנָה:

*Post distrutte sette nationes in la terra
di Canaan, dette loro in heredita la terra
di quelle.*

20 (וְאַרְבַּע) מֵאַתְּ וְחַמִּשִּׁין
שָׁנִין יָהֵב לָהֶון דִּינָא עַד
מָא לְשִׁמּוֹאֵל בְּנֵי:

*Dopo questo circa quattrocento cin-
quanta anni dette loro de Gides infan a
Samuel Profeta.*

21 וְהִירִיו שְׂאֵל לָהֶון מֶ
מֶלֶכָא וְיָהֵב לָהֶון אֱלֹהֵא
לְשִׁאֵל בְּרִי קִישׁ גִּבְרָתָא מִן
שְׂדֵיכְתָנָה דְּבִנְיָמִין שָׁנִין
אַרְבָּעִין:

*E dipoi essi domanderono vn Re, e
Iddio dette loro Saul figliuolo di Cis, uo-
mo de la tribu di Benjamin, per quaran-
ta anni.*

י ג

16 וְקָם פּוֹלוֹס וְאָמַר
אֵלֶּה נְאֻמֵּי גִבְרָתְךָ בְּנִי
יִסְרָאֵל וְאֵלֶּיךָ דָּדַחְלִין מִן
אֱלֹהֵי שְׁמַעוּ:

*Entonces Paulo, leuantandose, hecho silen-
cio con la mano, dize Varones, Israelitas, y los
que temey a Dios, oyd.*

17 יְהוָה אֱלֹהֵי עַם הָיָה יִשְׂרָאֵל
בְּחַר בְּאַבְהָתִי וְנָתַתְּ הָעַם רוֹמָם
בְּגוֹדֵם בְּאַרְץ מִצְרַיִם וּבְדִדְעָא
דְּמָא אֲפִיק אֲנִי מִכֶּה:

*El Dios del pueblo de Israel escogió a nue-
stros padres, y enfalzó el pueblo, siendo ellos e-
strangeros en la tierra de Egypto: y con braco
leuantado los sacó de ella.*

18 וְכַעֲתָ אַרְבָּעִים שָׁנָה קָלְקַל
אֶתְּם בְּמִדְבָּר:

*Y por tiempo como de quarenta annos sup-
portó sus costumbres en el desierto.*

19 וּמַחָה שְׁבַעַת עַמִּים בְּאַרְץ
כַּנְעָן וַיַּחֲלֵק לָהֶם אֶת-אֶרְצָם
בְּגוֹרָל:

*Y destruyendo las siete Gentes en la tierra
de Chanaan, repartióles por fuerte la tierra,*

20 וְאַחֲרֵי כֵן (בְּאַרְבַּע) מֵאַתְּ
וְחַמִּשִּׁים שָׁנָה עַד-שִׁמּוֹאֵל הַגִּבִּי
נָתַן לָהֶם אֶת-הַשִּׁיבְטִים:

*Deellas despues como por quatrocientos y
cincuenta annos. Despues dió los Iuezes hasta el
Profeta Samuel:*

21 וַיִּמְאֹז אֲמָרוּ לָתֵת לָהֶם מֶלֶךְ
וַיִּתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת-שְׂאֵל
בֶּן-קִישׁ אִישׁ מִבֵּיטָר בְּנֵימִן
אַרְבָּעִים שָׁנָה:

*Y entonces demandaron rey y dióles Dios
a Saul hijo de Cis varon del tribu de Benjamin
por quarenta annos.*

י ג

16. Ἀναστὰς ὁ παῦλος, καὶ κα-
ταστήσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες
Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν
θεόν, ἀκούετε.

*Lors Paul s'estant leué, & ayant fait
signe de la main qu'on fist silence, dit,
Hommes Israelites, & vous qui craignez
Dieu, oyez.*

17. Ὁ θεὸς ἔλαβ' ἑτάτη Ἰσραὴλ
ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ
τὸν λαὸν ἐψήσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν
γῇ αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος
ἐξήγαγε αὐτοὺς ἐξ αἰ-
γύπτου.

*Le Dieu de ce peuple d'Israel a esleu
nos peres, & a hausse ce peuple du
temps qu'ils demouroient au pais d'E-
gypte, & les fit sortir hors d'icelui avec
bras esleué.*

18. Καὶ ὡς ποσάραρονται ἐν ἔρη-
μοις ἑσπερὰ φέρονται αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρή-
μῳ.

*Et à supporté leur train au desert
environ le temps de quarante ans.*

19. Καὶ καθελάων ἔθνη ἐπὶ αὐτῶν ἐν
γῇ καναάν, κατεκληροδόνησεν αὐ-
τοὺς τὴν γῆν αὐτῶν.

*Puis ayant destruit sept nationes au
pais de Canaan, il leur distribué leur
pais par fort.*

20. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἑπὶ
πεντακοσίους καὶ πενήκοντα ἔδω-
κε κλητὰς εἰς σιμεὼν τὸν πα-
τρίαν.

*Et apres cela environ quatre cens
cinquante ans, il leur donna des Iuges
iusqu'à Samuel le Prophete.*

21. Καὶ καὶ θῆν ἡγήσαντο βασιλεία,
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαῦλ
υἱὸν κῖς, ἀνδρὰ ἐκ φυλῆς βενια-
μὴν ἐπὶ ποσάραρονται.

*Puis apres ils demanderent vn Roy,
& Dieu leur donna Saul fils de Kis, hom-
me de la lignee de Benjamin: ainsi pas-
serent quarante ans.*

16. Surgens autem Paulus & manu silentium indicens, ait, Viri Israëlita, & qui timetis Deum, audite,

Then Paul stood up / and beckened with the hand / and sayde / Men of Israel / and ye that feare God / hearken.

17. Deus plebis Israël elegit patres nostros, & plebem exaltavit cum essent incolae in terra Aegypti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea.

The God of this people of Israel chose our fathers / and exalted the people when they dwelt in the land of Egypt / and with an high arme brought them out thereof.

18. Et quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

And about the time of fourtie yeeres / suffered he their manners in the wilderness.

19. Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sortè distribuit eis terram eorum.

And hee destroyed seven nations in the land of Chanaan / and deuided their lande to them by lot.

20. Quasi post quadringentos & quinquaginta annos: & post hæc dedit iudices, usque ad Samuel Prophetam.

Then after ward he gaue vnto them Iudges about foure hundredeth and fiftie yeeres / vnto the time of Samuel the Prophet.

21. Et exinde postulauerunt regem: & dedit illis Saul filium Cis, virum de tribu Ben-iamin, annis quadraginta.

So after that they desired a King / and God gaue vnto them Saul / the sone of Cis / a man of the tribe of Benjamin / by the space of fourtie yeeres.

16. Da stund Paulus auff / vnd winket mit der Hand vnd sprach: Ir Männer von Israel / vnd die jr Gott fürchtet / höret zu.

Da stod Paulus op / och slo met haanden / oc sagde / I Wend aff Israel / oc i som frhere Gud / horer til.

17. Der Gott dises Volcks hat erwöhlet vnser Väter / vnd erhöhlet das Volk / da sie Frembdlinge waren im Lande Egypti / vnd mit einem hohen Arm führet er sie auß dem selbigen.

Dette Folckis Gud vdualde vore Fedre / oc vyhede Folcket / der vaare fremmede i Egypti land / oc hand førde dem der vd men en høy Arm.

18. Vnd bey vierzig jaren lang duldet er ire weise in der Wüsten.

De ved firetiue aar omdrog hand deris stiet i ørcken.

19. Vnd vertilget siben Völcker in dem Lande Chanaan / vnd theilet vnter sie nach dem Los jener Lande.

De hand vdslette sin Folck i det land Chanaan / och delde deris land iblant dem effter Laad.

20. Darnach gab er ihnen Richter bey (vier) hundert vnd fünffzig Jahr lang / biß auff den Propheten Samuel.

Der effter gaff hand dem Dommere ved (fir) hundrede oc halffrediesinds tiue aar / indtil den Prophere Samuel.

21. Vnd von da an baten sie vmb einen König / vnd GOTT gab ihnen Saul / den Son Kis / einen Mann auß dem Geschlechte Ben Jamin / vierzig jar lang.

De der effter bade de om en Konge / Och Gud gaff dem Saul / Kis son / en Mand aff Ben Jamins stiect / firetiue aar.

16. Tedy Pawel powstaw / a rukau pokynuw abż młkali / řekl: Musij Izrahelsitij / a kteřij se bogijte Boha / slyšte.

Przetoz powstawszy Pawel / a rekamilczenie vyczyniwszy / řekl / Musowie Izrahelsicy / y ktorzy sie boiete Bogu / sluchaycie.

17. Buoř lidu Izrahelskeř / howwolił Dze nasse / a lidu welmi powyšřil / řduř obřwasli w Zemi Egypťskę / a rukau sřlnau / a moř powyšřenau wowedł geř niř.

Bog ludu tego Izrahelskego obral wyceńszyć / a wywyższyć lud gdy prze mieřstawili w ziemi Egypťskę / y wywiodł ie z niej wyniořtem rękem.

18. A řa řas řtyřideřti leřtrpěl geřich obřtege na pawsřti.

Okořo řtyředřřeci lat řzřsu / řierpił zwyczřie řh nř pwsřřzy.

19. A řahladiw ředmi řárořduow w Zemi Kananeyřkę / rozřřil řosem meřy nř řemi geřich:

A gdy wyřładił řiedmi nř rodow w ziemi Chananeyřkę / řosem im podřřil řiemieřh.

20. Apotom řakoz to řtyřech řteřh a po řadesřti řeteřh / řal gim řaudee ař do řamuele řroroka.

Potym okořo řtyředřřeci řet y řřadřřieřřat řat / řal im ředřie řz do řamuele řroroka.

21. Apotom řadall řa řrřle: y řal gim Buoř řaula řyna řys / muře ř pokoleni Benjaminowa řa řtyřideřti řet.

Potym prošřlo řrolř / y řal im Buoř řaulř řynř řys meřř / pokolenia Benjamins / pzez řtyředřřeci řat.

י ג

22 וְנִסְכָּהּ וְאִקִּים לָהּ
לְדָוִיד מֶלֶכָּהּ וְאִסְהֵד
עָלֶיהָ וְאָמַר דְּאִשְׁכַּחְתִּי
לְדָוִיד בְּרָהּ דְּאִישִׁי גְבֵרָא
אִיךְ לְבִי הוּא יַעֲבֹד פְּלִהוֹן
צְבִינִי :

Pos tolto Gia quello, suscitò loro Dauid per Re, delquale ancora rendendo testimonianza, disse, Io ho trovato Dauid, figliuol di Iesse, huomo secondo il cuor mio ilqual farà tutte le mie Volontà.

23 מִן זֶרַעָהּ דִּהְנָא אִקִּים
אֱלֹהֵא לְיִשְׂרָאֵל אִיךְ מִן
דְּאִשְׁתִּידֵי לְיִשְׁוֹעַ פְּרוֹקָא :

Del seme di costui Iddio secondo la sua promessa, ha suscitato ad Israël il Saluator Iesus.

24 וְשִׁדְר לְיוֹחָנָן דִּיכִיד ק
קִדְּם מֵאֲתִיתָהּ מִצְמִידָתָא
דְּתִיבּוּתָא לְכִלָּה עֲמִי
דִּיכִידָל :

Hauendo Giovanni prima predicato ad Israël il battesimo de la penitencia, innanz al suo auuenimento.

25 וְכִד מְשִׁלֵּם הוּא יוֹחָנָן
תְּשַׁמְשֵׁתָהּ אָמַר הוּא מִנּוּ
סְבִרִין אֲנִתָּו דְּאִתִּי ל
הוּיָת אֲנָא אֱלֹהֵא הָא אֲתָא
פְּתִרִי הוּא דִּלָּא שׁוֹא אֲנִי
דְּאִשְׁרָא עֲרֻקָא דְּמִסְגִּוָּה :

Equando Giovanni fornì il suo corso, dicendū, Chi pensate voi ch'io sia? non son giamai quello: ma ecco che ne vien dopo me, colui delquale io non son degno di sciolter la scarpa de piedi.

26 גְּבֵרָא אֲחִין בְּנִי ש
שְׂרָפְתָהּ דְּאִבְרָהָם וְאִלִּין
דְּדִחְלִין עֲמִכּוֹן לְאֱלֹהֵי
לְכּוֹן הוּא אֲשִׁתִּידֵר מִלְּתָא
דְּחִינָא :

Homini fratelli, figliuoli de la stirpe d' Abraham, e quelli che tra voi temeno Iddio, a voi è mandata la parola di questa salute.

י ג

22 וַיִּמָּאס בּוֹ וַיִּקֶּם לָהֶם אֶת-
דָּוִד לְמֶלֶךְ וַיַּעַד עָלָיו לֵאמֹר
מִצְאֵתִי דָּוִד בֶּן-יִשָּׁי אִישׁ כָּל־בְּרִי
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-כָּל-חֲפְצִי :

Y quitado aquel, leuantoles al Rey Dauid, alqual dió testimonio diciendo, He hallado a Dauid hijo de Iesse, varon conforme a mi coraçon, elqual hara todo loque yo quiero.

23 וַיִּמְדְּעוּ כְּדָבָר נְבוֹאָתָהּ הַקִּים
יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת יִשְׁוֹעַ מוֹשִׁיעַ :

De la simiente deeste Dios, conforme a la promessa, leuantó a IESVS por Saluador a Israël:

24 וַיִּקְדִּים לְקִרְנָא יוֹחָנָן לְפָנָי
בּוֹאֵי אֶת-טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה לְכָל-
עַם יִשְׂרָאֵל :

Predicando Ioan delante de la faz de su venida el Baptismo de penitencia a (todo el pueblo de) Israël.

25 וַיְבָאֲשֶׁר כָּלָה יוֹחָנָן אֶת-
מְרוֹצֵי אָמַר אֲשֶׁר תַּחֲשֹׁבוּ לְהוֹרִתִי
אִינְנִי הוּא כִּי אֲנִי הִנֵּה בָּא
אַחֲרַי לְאֲשֶׁר אִינְנִי שׁוֹה לִפְתַּח
אֶת-נֹעַל רַגְלֵיהֶם :

Mas como Ioan cumplierse su carrera, dixo, Quien pensays que soy no soy yo: mas he aqui viene tras mi aquel cuyos çapatos de los pies no soy digno de defatar.

26 הָאֲנָשִׁים אֲחֵיכֶם בְּנֵי דוֹרָת
אֲבֹרָהֶם וְאֲשֶׁר בְּכֶם יְרֵאִי יְהוָה
לְכֶם דְּבַר יִשְׁוֹעָה הוּא אֶת גְּשֻׁלָּה :

Varones hermanos, hijos del linage de Abraham, y losque entre vosotros temen a Dios, a vosotros es ambiada esta Palabra de salud.

יג.

22. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἔγχετο αὐτῷ τὸν δαυὶδ ὡς βασιλεῖα, ὃ καὶ εἰπε μαρτυρήσας, ὅτι δαυὶδ τὸν τοῦ ἰεσοῦ, καὶ ὅρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὅς ποιῇ πάντα τὰ θηλήματά μου.

Et Dieu ayant osté, leur suscita Dauid pour Roy, duquel aussi il donna tesmoignage, & dit, J'ai trouué Dauid fils de Iesse, personnage selon mon cœur, lequel fera tout mon vouloir.

23. Τὸ πρὸς ὁ τοῦ δὸς τὸ σπέρμα-
τὸ κατ' ἐπαγγελίαν ἔγχετο τῷ ἰσραὴλ σωτήρα ἰησοῦ.

Dieu de la semence d'icelui selon sa promesse, a suscitè le Sauueur à Israël, assauoir Iesus.

24. Προκηρύξας ἰωάννης πρὸ πρῶτον τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βά-
πτισμα μετανοίας πᾶσι τῷ λαῷ
τῷ ἰσραὴλ.

Iehan ayant auparauant presché le baptême de repentance à tout le peuple d'Israël, deuant l'aduenement d'icelui.

25. Ὡς δὲ ἰωάννης ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοῶτε εἶναι; ὅτι εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, ὃς ὅτι εἰμὶ ἄξιος, τὸ ὑποδήμα τῷ ποδῶν λῦσαι.

Et comme Iehan paracheuoit sa course, il disoit, Qui me presomez-vous estre? ie ne suis point cestui-la: mais voici, il en vient vn apres moi, duquel ie ne suis point digne de deslier le foulter de ses pieds.

26. Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένος ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβόμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεσταλμένος.

Hommes freres, enfans de la race d' Abraham, & ceux qui d'entre vous craignent Dieu, c'est à vous que la parole de ce salut a esté enuoyee.

22. Etamoto illo, suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit, Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

And after he had taken him away/ he raised up David to be their King/ of whom he witnessed / saying / I have found David the sonne of Jesse/ a man after mine owne heart / which will do all things that I will.

23. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israel salvatorem Iesum.

Of this mans seede hath God according to his promise raised up to Jerusalem the Saviour Jesus.

24. Prædicante Iohanne ante faciem adventus eius baptismum poenitentiae omni populo Israel.

When John had first preached before his coming the baptisme of repentance to all the people of Israel.

25. Cum impleteret autem Iohannes cursum suum, dicebat, Quem me arbitramini esse? non sum ego, sed ecce, venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pedum solvere.

And when John had fulfilled his course/ he said/ Whome ye thinke that I am / I am not he: but beholde / there cometh one after me / whose shoe of his I am not worthy to loose.

26. Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis huius missum est.

Ye men and brethren / children of the generation of Abraham / and whoe soever among you feareth God/ to you is the word of this saluation sent.

22. Vnd da er denselbigen weg thet/ richtet er auf über sie David zum Könige/ von welchem er zeugete: Ich habe funden David den Son Jesse/ einen Mann nach meinem herzen/ der sol thun allen meinen willen.

De der hand tog hannem bort/ da oprensde hand David til Konge ossuer dem/ om huilken hand vidnedet/ teg haffuer fundet David Jesse son/ en Mand effter mit hierte/ hand skal gøre al min vilte.

23. Aus dieses Samen hat Gott/ wie er verheissen hat/ gezeuget Iesum dem Volck Israel zum Heyland.

Aff denne sammis Seed / fødte Gud Ihesum Israel til en Frelser som hand loffuede.

24. Als denn Johannes zuvor dem Volck Israel prediget die Tauffe der Buße/ ehe denn er anfieng.

Lige som Johannes da tilforn predickede Israels Folk penitents Daab / før end hand begynte.

25. Als aber Johannes seinen lauff erfüllet / sprach er: Ich bin nicht der/ dafür ihr mich haltet/ Aber sihe / er kommet nach mir/ des ich nicht werth bin / daß ich ihm die Schuch seiner füsse auff löse.

Men der Johannes haffde fuld kommet sit laab/ saade hand / Jeg er icke den / som i holde mig faare/ Men see/ hand kommer effter mig / hues ieg er icke verdig/ at opløse hannen Skoene paa hans Føder.

26. Ir Männer lieben Brüder/ ihr Kinder des Geschlechts Abraham/ vnd die vnter euch GOTT fürchten/ Euch ist das Wort dises Heils gesandt.

I Mend / kære Brødre / i børt aff Abrahams sleet / oc de som frycte Gud iblant eder/ til eder er denne Saligheds ord sent.

22. A konj toho zavrh/ obudil gim Davida Krále/ kterémuž to svědectví vydá/ wage/ řek/ naleží gim Davida Syna Jesse/ muže podle sloce mého / kterýž bude činiti všecku vůli mou.

Kodlawsky onego / wzbudził im Dawida Króla / o ktorym dał wśy świadectwo powiedziął : znalazłem Dawida syna Jesse / męża wedle słowa mego / który czynić będzie wśy rękę wola moją.

23. Z gehožto Semene/ Bůh podle zaslíbení wšw wedl lidu Izraelskému Spasitele Gesliffe.

Z tegożci nāsienia Bóg wedlug obietnice swoiey wzbudził Izraelowi zbawiciela Jesu.

24. Před gehožto přisťstím kázal Jan Křest pokání / wšsemu lidu Izraelskému.

Gdyž przed tym Jan opowieszał przed nim już przychodzącym Kręst wznania Izraelowi.

25. A konj pak Jan wyplnil bēh swūg / prawil: Kterēs hož se mne domniwáte býti negsemě ná : ale hle přisťgdeť po mně / kterēhož ná negsemě hoden rozwázati obuwí noh geho.

A gdy Jan wypelniał biegi swę / powiedział : Kimże mne być mniemacie? Ale teststiemia ten / ale otydziej zámna / z ktorego nog nie jestem godzien abyć rozwiązał trzewik.

26. Mužij Bratřij/ Synowě rodu Abrahamowa / a kterijž mezn wámí bogij se Boga/ wámě slovo Spasenij to hoto posláno gest.

Meżowie bracia/ synowie narodu Abrahamowego / y ktorzy między wami boia się Boga/ wami ci sa posłane słowa zbawienia tego.

י ג

27. הליו גיר עמורנו
דאורלשם ורישניהו לא
ארגשו פה אף לא פכתבא
דגבילא דמתקרוין בכל
שבא אלא דגוהי ושלמו
פלהיו דפתיבו :

Imperocche quelli che habitavano in Ierusalem, e il lor principali, nō conoscendo lui, ne le parole de Profeti, che ogni sabato si leggono, condannandolo, l'hanno adempite.

28. וכד לא אשכחו עלתא
דמותא מדם שאלו מן
פילטוס דיקטלוגיהי :

E senz'hauer trovato in lui cagione alcuna di morte, domandarono a Pilato che l'occidisse.

29. וכד שלמו כל מדם
דפתיב עלוהי אחתוהי מן
עליבא וסמוהי ביר
קבירא :

E come habber compiute tutte le cose che erano scritte di lui, leuato lo del legno, il posero nel sepolcro.

30. אלהא דיו אקומה מן
בית מותא :

Ma Iddio lo risuscitò da morte.

31. ואתחיו יומתא ס
סגיאא לאילין דסלקו
עמה מן גלילא לאורשלם
והגון אפון השא סהדוהי
לנת עמא :

Ilqual fu veduto per molti giorni da quelli che erano saliti insieme con lui da Galilea in Ierusalem: iquali son suoi testimoni appresso il popolo.

32. ואף חנו הא מסבריו
לכין דשונדא הו דהנה
לות אבהתו :

E noi vi annunziamo hora la promessa che fu fatta ai nostri Padri.

י ג

27. ואשר יושבים בירושלים
ונשיאיהם שגגו בו ואת קולות
הנביאם אשר בכל שבתות
נקראו בדינם מלאו :

Porque los habitauan en Ierusalem, y sus Principes, no conociendo a este, y las bozes de los Prophetas que se leen todos los Sabbados, condenando lo las cumplieron.

28. ואתה כי משפט מות אינם
מוציאים בו וישאלו מפילטוס
להוקיעו :

Y fin hallar en el causa de muerte pidieron a Pilato que lo matassen.

29. ובאשר כלל כל הדברים
הנכתבים עליו וידוהו מן
העץ ושימו אל הקבר :

Y auiendo cumplido todas las cosas que de el eran escriptas, qui tandolo del madero lo pusieron en el sepulchro.

30. ואלהים הקימוהו ממיתים :

Mas Dios lo leuantó de los muertos (al tercera dia.)

31. והראה בלמים רבים לאשר
עליו עמו מגליל ירושלמה אשר
עידים המה אל העם :

Elqual fué visto por muchos dias de losque auian subido juntamente con el de Galilea a Ierusalem, los quales hasta aora son sus testigos al pueblo.

32. ואנחנו מבשרים אתכם
את המאמר הנאמר לאבותינו :

Y nosotros tambien hos annunciamos el Euangelio deaquella promessa que fué hecha a los Padres.

י ג

27. Οι γάρ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἀρχόντες αὐτοῦ οὐκ ᾔδεισαν αὐτὸν, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγιγνωσκόμενας, κρίναντες ἐπλήρωσαν.

Car les habitans de Ierusalem & leurs gouuerneurs, ne faysans point connu, ont mēmes en le condamnant accompli les paroles des Prophetes, qui se lisent par chacun Sabbat.

28. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὄντες, ᾔτησαν πλάττειν αὐτὸν ἀαιρεθῆναι αὐτόν.

Et combien qu'ils ne trouuassent en lui aucun crime digne de mort, ils requirrent Pilate qu'il le mist à mort.

29. Ὡς ᾗ ἐπλήσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, κατὰ λόγον δόξας ὅτι ἔξυλα ἔθηκεν εἰς μνημεῖον.

Après qu'ils eurent accompli toutes les choses qui estoient esrites de lui, on fosta du bois, & le mit-on en un sepulcre.

30. Ὅς ὁ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Mais Dieu l'a resuscité des morts.

31. Ὅς ὡφθη ὅτι ἡμέρας πολλὰς τοῖς συναστῶσι αὐτῷ δόξας ὅτι γαλιλαῖας εἰς ἱερουσαλὴμ, οἵτινες εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν.

Et il a esté veu par plusieurs iours, de ceux qui estoient montes ensemble avec lui de Galilee en Ierusalem: lesquels sont ses tesmoins enuers le peuple.

32. Καὶ ἡμῶς ὑμᾶς ἀγγελλίζομεθα πρὸς τὰς πατέρας ἐπαγγελίας χρηομένων.

Et nous aussi vous annonçons touchant la promesse qui a esté faite à nos peres.

27. Qui enim habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarum quæ per omne sabbathum leguntur, iudicantes impleverunt.

For the inhabitants of Jerusalem / & their rulers / because they knew him not / nor yet the words of the Prophets: which are read every Sabbath day / they have fulfilled them in condemning him.

28. Et nullam causam mortis invenientes in eo, petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

And though they founde no cause of death in him / yet desired they Pilate to kill him.

29. Cumque consummasent omnia quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt in monumento.

And when they had fulfilled all things that were written of him / they tooke him downe from the tree / and put him in a sepulchre.

30. Deus vero suscitavit eum à mortuis tertia die.

But God raised him up from the dead.

31. Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem.

And he was scene many dayes of them / which came up with him from Galilee to Jerusalem: which are witnesses unto the people.

32. Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres nostros repromissio facta est.

And we declare unto you / that touching the promises made unto the fathers.

27. Denn die zu Jerusalem wohnen vñ ihre Obersten / die weil sie diesen nicht kenneten / noch die stimme der Propheten (welche auff alle Sabbather gelesen werden) haben sie dieselben mit irem vrtheilen erfüllet.

Thi de som bo i Jerusalem oc deris Offuerste / effterdi de icke kende Denne / en heller Propheternis rest (som bliffue læste alle Sabbather) da fuldkommede de dem met deris Døm.

28. Vnd wiewol sie keine vrsache des Todtes an im funden / baten sie doch Pilatum in zu tödten.

De alligeuel at de funde ingen døds Sag met hannem / saa bade de dog at Pilatus vilde thielsla hannem.

29. Vnd als sie alles vollendet hatten / was von im geschrieben ist / namen sie in vñ dem Holz / vñ legten in in ein Grab.

De der de haffde fuldkommenet alting / som er screff / nit em hannem / da toge de hannem aff Træet / oc lagde hannem i en Græff.

30. Aber Gott hat ihn aufferweckt von den Todten.

Men Gud opvædde hannem fra de Døde.

31. Vñnd er ist erschienen viel tage / denen / die mit im hinauff von Galilea gen Jerusalem gegangen waren / welche sind seine Zeugen an das Volck.

De hand obenbaredis mange dage / saar dem / som ginge met hannem op aff Galilea til Jerusalem / huilcke som ere Vidne til Folket.

32. Vnd wir auch verkündigen euch die Verheissung / die zu vnsern Vatern geschehen ist.

De vi forkynde eder oesaa det løfte / som skede til vore Fedre.

27. Nebo ti kterij přebývali w Geruzalémě / a knížata gegich / toho Gezišse nežnagjice / ani hlasuow Prorockych / kterij se na každau Sobothu čtau / odsaudiwše gey naplnili.

Abowsemci co mješkaia w Jeruzalémě / a knížata ich / gdy donie znali słaski go slowa Prorokie Etoro przez każdy Szabat by wala czytane / wypelnili.

28. A žádný winy hodný smrti na něm nenalezše / prosili Pilata / aby gey zahubil.

A nie znalazłszy żadney przyczyny śmierci prosił w Pilata aby był zabity.

29. A když dokonali wšechť / no což o něm psáno bylo / složíwše gey s dřeva / položili do Hrobu.

A gdy wšyktemu dospě wczepili co o nim napisano bylo / zřawšy go z dřewa / položyli w grobie.

30. Vnoh pak wzkřisł gey z mrtwých třetjho dne:

Ale go Bog wzbudził od mrtwych.

31. Který widijn gest za mnohý dni / od těch kterij spolu s nim byli přišli z Galilee do Geruzaléma / kterij až do sawád swědkowě gsau geho f Lidu.

A thory widžtan test przez wiele dni / od tych ktorzy z nim spolu przysli z Galilei do Jeruzaléma / a sa świadkami tego w ludu.

32. A my wám strze Ewangeliu wśstugenie / to zasližbeni / které se stalo Otčum našim.

A třež y my oznaymujeme wam te obietnice / ktora se oycem stala.

Quiconque croit, est iustifié par
icelui.

33. Quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum est, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

God hath fulfilled it unto us their children in that he raised up Jesus / as uen as it is written in the seconde Psalme / Thou art my Sonne: this day have I begotten thee.

34. Quod autem suscitavit eum a mortuis, amplius iam non reversurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis sancta David fidelia.

Now as concerning that he raised him up from the dead / no more to returne to ye grave / he hath said thus / I will give you the holy things of David / which are saythfull.

35. Ideoque & aliàs dicit, Non dabis. Sanctum tuum videre corruptionem.

Wherefore he sayth also in another place. Thou wilt not suffer thine Holy one to see corruption.

36. David enim in sua generatione cum administrasset, voluntari Dei dormivit: & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem.

Howbeit / David after hee had served his time by the counsell of God / he slept / & was laid with his fathers / and sawe corruption.

37. Quem verò Deus suscitavit, non vidit corruptionem.

But he whom God raised up / saw no corruption.

38. Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, ab omnibus quibus non potuistis in lege Moyse iustificari.

Be it knowne unto you therefore / men & brethren / that through this man is preached unto you the forgiveness of sinners. And from all things / from which ye could not be justified by the Lawe of Moyses.

39. In hoc omnis qui credit, iustificatur.

By him every one that beleeveth / is justified.

33. Daß dieselbige Gott uns / ihren Kindern / erfüllet hat / in dem / daß er Iesum aufferwecket hat. Wie denn im (andern) Psalm geschrieben steht: Du bist mein Sohn / heute hab ich dich gezeuget.

At Gud haffuer / off / deris börn / der fuldkommet / I der hand opueere Ihesum. Ege som oc staar i scerffuit / i den (anden) Psalme / Du es min Son / Jeg fødte dig i dag.

34. Daß er in aber hat von den Todten aufferwecket / daß er fort nicht mehr soll verwesen / spricht er also: Ich wil euch die gnade / David verheissen / treulich halten.

Men at hand opueere hannem fra de Døde / at hand her effter icke mere skal raadne / siger hand saa / Jeg vil troilige holde eder den naade / som vaar David tilsagd

35. Darumb spricht er auch am andern ort: Du wirst es nicht zugeben / daß dein Heiliger die verwesung sehe.

Der saare siger hand oc paa en anden sted. Du skal icke tilstede / at din Hellige skal see forraadnelse.

36. Denn David / da er zu seiner zeit gedienet hatte dem willen Gottes / ist er entschlaffen / vnd zu seinen Vätern gethan / vnd hat die verwesung gesehen.

Eht David / der hand haffde i sin tid tiente Guds vilie / da soff hand hen / oc lagdis til sine Fedre / Oc saa forraadnelse.

37. Denn aber Gott aufferwecket hat / der hat die verwesung nicht gesehen.

Men den som Guds opueere / hand saa icke forraadnelse.

38. So sey es euch nun kunth / lieben Brüder / daß euch verkündiget wirdt vergebung der sünden durch diesen / vnd von dem allem / durch welches ihr nicht kondtet im Geseß Mosi gerecht werden.

Saa skal dee nu vere eder vitterligt / kære Brødre / At Syndernis forladelse bliffuer eder kund giort ved Denne / oc aff alt det / ved hilsket i kunde icke vorde reifertiget i Mose Lov.

39. Wer aber an disen glaubet / der ist gerecht.

Men huo som tror paa denne / hand er Retferdig.

33. Zegest ge giß Vårh napsnit synam gegich / nám / wårtrj / sw Gefisse. Jakož n w druz hém Balmu napsano gest: Syn muog ty gsh / yá gsem dnec zplodil tebe.

Žecia Bog wyplacił nam synomach / wzbudziwszy Jezusa / tak to theż test napisano w Psalme wtorym: Syn mój testca ty / iá dzia porodziłem ciebie.

34. A je gest gep i mrtwých wårtrjshl / aby se zase newraco / wal w porussenij / tak tož řekl: Dám wám swatě wěcy Das widowy wěrně.

Až go wzbudil od umřelých / tuž si více nte wroci do grobu / y tak powiedział: Dám wamony mocne Dawidowe dobrodziejstwa.

35. Protož n w gínem Balmu prawj: Nedás swatě mu twemu widěti porussenij.

A dla tegoż indziej powiedział: Nie dopuścisz aby święty twój miał czuć naruszenie.

36. Dawid jagistě za swěho casu / kd nž poslawil wůli Boží / umřel / a položen gest k Otcuom swým / a widěl porussenij.

Abowsem Dawid gdy za wśes swego służył radzi Bożej / zasnal / y przylaczon test do oycow swych / a wczel naruszenie.

37. Kterěhož pak Buoh wårtrjshl i mrtwých / tenť gest newiděl porussenij.

Ale then Kterego Bog wzbudil / nie wczel naruszenia.

38. Protož známo wám bud mušij Bratřij / že řze toho žwěstuge se wám hřichůw odpustěniij: a to odewšech od kterěchto nemohli gste spraswedilwiy wětněni býti řzežákon Možjshůw.

Nechťec wám tedy bádžte iá wno braciá / iž přes thego ožnay mione wám test odpustěnie grzeschów / y to wšyřko od cžegoscie přes zákon Možjeshów sie mogli býc rozwiázáni.

39. Řze tohoto každý kdož wěrij býwá sprawedliw wětněm.

Przez thegoe każdy Ktoży wśerzy / byya rozwiązan.

י ג

40 אִנְדְּהֵרוּ הַכִּיל הַלְמָא
יֵאֲתָא עֲלֵיכוֹן מִדֵּם דְּכַתִּיב
בְּנִבְיָא :

Guardate dunque che non vi auenga quel che è detto ne Profeti.

41 דְּחִוּוּ מִבְּסִרְנָא
וְתַתְמַהוּן וְתַתְחַבְּלוּן
דְּעֵבְדָא עֵבֶד אֲנָא בְּיָמֵיכוֹן
אִינָא הַלָּא תַחֲזִימוּנוֹן אֵין
אֲנִשׁ מִשְׁתַּעֲנָא לְכוֹן :

Vedete i disprezzatori, e marauigliati, e siate estinti: percioche io opero ne vostri giorni, et opera, laqual voi non crederete se alcuno ve la racconta.

42 וְכֵד נִבְקִיו הֵווּ מִן
צַאדִיהוֹן בְּעוֹ מִנְהוֹן
דְּלִשְׁכַּתָּא אַחֲרֵתָא יִמְלִלוֹן
עֲמַהוֹן מִלָּא הֲלִין :

Visti che furon de la sinagoga de Giudei i Gentili gli pregauano che nel sabbato seguente parlassen loro queste parole.

43 וּמִן דִּיאֲשֵׁרִיתָא בְּנוֹשְׁתָא
סְגִינָא יְהוּדִיָּא אֲנִלוּ
בְּתַרְהוֹן וְאִף גִּיּוֹרָא ד
דְּחִלִין הֵווּ מִן אֱלֹהִיָּא
וְהֵגוֹן מִמְּלִלִין הֵווּ וּמִבִּסִּין
לְהוֹן דִּיקְהוֹן נִקְיָבִין
לְטִיבִיתָא דֵאֱלֹהִא :

E licentiati che fu la sinagoga, molti de Giudei e de Profeti, che erano pii, seguiron Paulo e Barnaba: iquali parlando loro, gli esortuano a perseverar ne la gratia di Dio.

44 וְלִשְׁכַּתָּא אַחֲרֵתָא
בְּנִשְׁתָּא פְּלֵא מִדִּינִיתָא ל
לְמִשְׁמַע מִלְּתָא דֵאֱלֹהִא :

Il sabbato seguente, quasi tutta la città si raunò insieme per odir la parola di Dio.

45 וְכֵד חֵנוּ יְהוּדִיָּא
בְּנִשְׁתָּא סְגִינָא אַתְּמִלִין
חֲסִמָא וְקִימִין הֵווּ לִוְקֵבֵל
מִלָּא דֵאֲמַר הֵוָּא פִּילֹס
וּמִגִּדְּבִין הֵווּ :

Ma i Giudei vedendo la moltitudine, si riempiron d'ira, e contradiceuano a le cose che erano detto da Paulo, contradicendo e blasphemando.

40 וְדָא בִּן יְבוּא עֲלֵיכֶם
הַגִּמְדָּא בְּנִבְיָאִים :

Mirad pues que no venga sobre vosotros lo que esta dicho en los Prophetas.

41 דָּא בְּגוֹיִם וְהַבִּיטוּ וְהַתְמַהוּ
תְּמַהוּ כִּי פִעַל פִּעַל בְּיָמֵיכֶם
לֹא תִאֲמִינוּ כִּי־יִסְפָּר :

Mirad, o menospreciadores, y entonteceros y desvaneceros porque yo obro obra en vuestros dias, obra que no creereys si alguien os lo cõtare.

42 וּבְצִאֲתָם מִלְּעֵדֶת הַיְּהוּדִים
וַיִּשְׁאַלוּ מֵהֶם הַגּוֹיִם לֵדָבָר
אֵלֵיהֶם אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְשִׁבְתָּ
אַחֲרָתָא :

Y salidos de la Synoga (de los Indios, las Gentes) les rogaron, que el Sabbado siguiente les hablassen estas palabras.

43 וְהִתְרַחֵץ הָעֵדָה וְרַבִּים מִיְּהוּדִים
וּמִגִּיּוֹרִים יָדְאִי אֱלֹהִים הִלְכוּ אַחֲרֵי
פִּילֹס וּבְרִנְבָא אֲשֶׁר מִדְּבָרִים
הֵוָּ אֵלֵיהֶם וַיַּפְתִּיחֵם לְעִמְדָם
בְּתַחֲנִית אֱלֹהִים :

Y embiada la congregacion, muchos de los Indios y de los religiosos estrangeros siguieron a Paulo y a Barnabas: los quales habiandoles, persuadianles que permaneciesse en la gracia de Dios.

44 וּבְשִׁבְתָּ הַכֹּלָה בְּתַקְהֵל אֵת
כָּל הָעִיר לְשִׁמוֹעַ אֵת דְּבַר
אֱלֹהִים :

Y el Sabbado siguiente juntose casi toda la ciudad a oyr la palabra de Dios.

45 וַיְהוּדִים בְּרִאיוֹתָם אֵת
הַמּוֹנִים וַיִּמְלִאוּ בְּקִנְיָא וַיִּמְרוּ
וַיִּסְגּוּ לְמַהוֹד עַל־פִּי פִּילֹס
וּלְגִדְּבָא :

Entonces los Indios, vista la compaña, fueron llenos de zelo y contradiezian a loque Paulo dezia, (contradiciendo y) blasphemando.

י ג.

40 Βλέπετε οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἡ Φύμας τῶ ἐρημόν ἐν πῖς προφηταῖς.

Regardez donc qu'il ne vous aduene ce qui est dirés Prophetes.

41. Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβέλψατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἐργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν τῇς ἡμέραις ὑμῶν, ἐργον ὃ οὐ μὴ πισύσθητε, ἐάν τις ἐκδιηγῇται ὑμῖν.

Voyez contempteurs, & vous émeruillez, & soyez esuanouis: car ie m'en vai faire vn ceuvre en vostre tēps: voire va ceuvre que vous ne croirez point si quelcun le vous raconte.

42. Ἐξίονται δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς καὶ ἰσθαίον, ἀδρυάλοισιν τὰ ἱθνηῖς τὸ μεταξὺ σάββατον, λαληθῆναι αὐτοῖς αὐτὰ τὰ ρήματα.

Puis estans partis de la synagogue des Iuifs, les Gentils, les prierent qu'au Sabbat ensuiuant ils leur annonçassent ces paroles.

43. Αὐθίσις δὲ τῆς συναγωγῆς, ἡσυχάζοντες πολλοὶ καὶ ἰσθαίον καὶ σεβομένην προσκλύναν τῷ πῶλῳ καὶ τῷ βαριάβᾳ, οἵτινες σεσλαλοῦν ἐς αὐτοὺς ἐπαῖνον αὐτοῖς ἐπιμύθους τῇ χάριτι ὃ ἔχουσιν.

Et quand l'assemblee fut departie, plusieurs des Iuifs & profelites seruans à Dieu, suiuirent Paul & Barnabas, lesquels en parlant à eux les enhortèrent de perseverer en la grace de Dieu.

44. Τῷ τῷ ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδοὶ πᾶσαι ἡ πᾶλις συναχθῆναι ἀκούσαντες τὸν λόγον ὃ ἔχουσιν.

Mais au iour du Sabbat ensuiuant presque toute la ville s'assembla pour ouir la parole de Dieu.

45. Ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὀχλούς, ἐπληρώθησαν ζήλῳ, καὶ ἀνέστησαν πῖς ὑπὸ τοῦ πῶλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες.

Adonc les Iuifs voyans les troupes, furent remplis d'enuie, & contre disoyent à ce que Paul disoit, voire contredifans & blasphemans.

40. Videte ergo ne super-
veniat vobis quod dictum
est in Prophetis.

Beware therefore / least that come
upon you / which is spoken of in the Pro-
phetis.

41. Videte contemptores,
& admiramini, & disperdi-
mini: quia opus operor ego
in diebus vestris, opus quod
non credetis, si quis enarra-
verit vobis.

Behold / ye despisers / and wonder /
and vanish away: for I worke a wor-
ke in your dayes / a worke which ye ha-
ve not beleue / if a man would declare it
you.

42. Exeuntibus autem il-
lis rogabant ut sequenti sab-
batho loquerentur sibi ver-
ba haec.

And when they were come out of
the Synagogue of the Jewes / ye Gen-
tiles besought / that they would preach
theise words to them the next Sabbath
day.

43. Cumque dimissa esset
synagoga, secuti sunt multi
Iudaeorum, & colentium ad-
venarum Paulum & Barna-
bam: qui loquentes suade-
bant eis ut permanerent in
gratia Dei.

Now when the Congregation was
dissolved / many of the Jewes / & profes-
sors that feared God / folowed Paul
and Barnabas / which spake to them /
and exhorted them to continue in the
grace of God.

44. Sequenti verò sabba-
tho penè universa civitas
convenit audire verbū Dei.

And the next Sabbath day came
almost the whole cite together / to hea-
re the worde of God.

45. Videntes autem turbas
Iudaei, repleti sunt zelo, &
contradicebant his quae à
Paulo dicebantur, blasphe-
mantes.

But when ye Jewes sawe the peo-
ple / they were full of enuye / and spake
against those things / which were spoken
of Paul / contrarying them / and ran-
ging on them.

40. Sehet nun zu / daß nicht über
euch kombt / daß inn den Propheten
gesagt ist.

Seer nu til / at der kommer icke offuer eder / det
som er sagt i Propheterne.

41. Sehet ihr Verächter / Vnd ver-
wundert euch / vnd werdet zu nichte /
denn ich thue ein Werck zu euren ze-
iten / welches jr nicht glauben werdet /
so es euch jemand erzehlen wird.

Seer i Foractere oc forundrer eder / oc bliffuer til
intet / Thi ieg gør en gerning i eders tid / huilcket i skul-
le icke tro / der som nogen fortæller eder det.

42. Da aber die Jüden auß der
Schulen giengen / baten die Heiden /
daß sie zwischen Sabbath's ihnen die
wort sageten.

De der Jøderne ginge aff Scholen / bade Het-
ningene at de skulde siige dem ordene / mellem Sab-
batherne.

43. Vnd als die Gemeine der Schu-
le von einander gingen folgeten Pau-
lo vnd Barnaba nach vil Jüden / vnd
Gottsfürchtige Jüdingenossen / Sie
aber sagten ihnen / vnd vermahneten
sie / daß sie bleiben solten in der gna-
de Gottes.

De der Scholens Menighed ginge fra huer an-
dre / da fulde mange Jøder oc Gudsfryctige Jøderne
tilhengere effter Paulum oc Barnabam / De de sagde
dem / oc formanede dem / At de skulde i bliffue Guds
naade.

44. Am folgenden Sabbath aber
kam zusammen fast die ganze Statt /
das Wort Gottes zu hören.

De den neste Sabbath kom paa det neste dem
gantze Stad til sammen / at høre Guds ord.

45. Da aber die Jüden das Volk
sahen / wurden sie voll neides / vnd
widersprachen dem / das von Paulo
gesagt ward / widersprachen vnd lä-
sterten.

De der Jøderne saae Folket bleffue de fulde aff
had / oc sagde emod det / som bleff sagt aff Paulo / de
de emod sagde oc lasted.

40. Protoż wiżte / at na was
nepřijde to / což geřt v Pro-
rochch povědijno:

A přetož bacjete aby na was
nie přyřto to co powiedziano v
Prorocch.

41. Wiżte potupnijch a diw-
te se / a budte rozptýleni: neb
já skutek / vdělám ja dním
wasřch / skutek o kterémž wy
newěřte / budeli kdo wám geř
wyprowowati.

Obacjete wy křorzy gárdjíte /
dziwujcie sie & zmiřejcie / bo ja
sprawuie spráwe za wasřch cřas
řow / spráwe křorzy nie wacřzy
cie řesliby wám řto powiedat.

42. A řdň se rozěřli řidě /
prořli gich řořané / aby w
druhan Sobotu gich mluwili
řlowo řořij.

Řatym gdy wyřli z řořnice řy-
dowřteř / prořili řch pogán aby
wdrugi řřábář mowili do nich
řřlowá.

43. A řdň byl rozpustřen
řid / řřlo mnoho řidřw / y gi-
nřch řarodřw řterřř se řoř-
hu řlaněli ja řawlem a ja
řarnabášem / řterřřto mlu-
wice radili gim / aby řwřáli w
milořti řořij.

A gdy řis rozěřto řgromáďze-
nte / řřlo wiele řyřow y bogoboy-
nřch řuřji / nowo do řyřowřřwa
přyřřlaciacyř / řř řawlem y řár-
nabášem / řřorzy mowiac do nich
řáďřili im aby řwřáli w řasce řoř-
řey.

44. W druhan pař Sobot-
tu řēměř řwřectř řřřto řesslo
ře / aby řlyřřáli řřlowo řořij.

A řáf wdrugi řřábář přás
wře wřřřřto mřářto řeřrářlo řie řu
řřuchánin řřlowá řořjego.

45. řehdy řidě widauce
řářřupř / naplněni řřau řáwř-
řij / a odporowali tomu co byř
lo praweno od řawla / řauřřař
gijce ře.

ředy řyřowře wyřřawřřy wř-
řřli řud / naplněni řa řazdrořci /
y řpřectwřli řie řemu co řawel
powedat / mowiac přecřiw řemu
y blůřuiac.

三

177.

Adonc Paul & Barnabas ayans prins hardiellc, dirent, C'estoit bien à vous qu'il falloit premierement annoncer la parole de Dieu : mais puis que vous la deburrez & que vous-vous iugez vous mesmes indignes de la vie eternelle voicy, nous nous tournons vers les Gentils.

47. Οὐ τὰ ῥοῦρ ἐν πάλαι ἡμῶν ὁ
εὐσμος. τῆς καὶ σε εἰς Φαῖς ἐβίαν
ἔεισέ σε εἰς σπυθελῶν εἰς ἰχθῶν
· 8 τῆς γῆς.

CAR LE SEIGNEUR LE NOUS A AINSI COM-
mandé, disant, Je t'ai ordonné pour é-
tre la lumière des Gentils, afin que tu
sois salut jusqu'au bout de la terre.

48 Ἀπολύεται τὰ ἔθνη ἔχαιρον
καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τῆς κυρίας,
καὶ ὅπως ὄψεαι ὅσοι ποταμοὶ περικύ-
βηται εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς.

Et les Gentils oyans cela, s'effouif-
foient & glorifioient la parole du Sei-
gneur: & tous ceux qui estoient ordon-
nés à vie éternelle crurent.

49. Διεφέρεται δὲ ὁ λόγος τῆς
κυρίας δι' ὅλης τῆς χώρας.

Ainsi la parole du Seigneur s'espan-
doit par toute la contrée.

50 Οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν
 τὰς σὺν μὲν τῇ γυναικί καὶ τὰς
 ἀδελφίμοις, καὶ τὰς πρεσβύτες τῆς
 πόλεως, ἐπιήξασθαι διαγμὸν ὅτι
 πῶλον καὶ τὸν βασιλέα, καὶ
 ἐξέβαλον αὐτοὺς ὅτι ἦν ὁρίων
 αὐτῶν.

Mais les Juifs inciterent quelques femmes devotes & honorables, & les principaux de la ville, & esmeurent persecution contre Paul & Barnabas, & le jeterent hors de leurs quartiers.

51. Οἱ δὲ ἰσχυροὶ ἀνδρες πρὸς τοὺς
 ἰσχυροὺς καὶ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς
 ἦλθον εἰς ἱεροσόλυμα.

Mais iceux ayans secové la poudre
de leurs pieds contr'eux, s'en vindrent
en Iconie

46. Tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis aeternae vitae: ecce convertimur ad Gentes.

Then Paul & Barnabas spake boldly, and said: It was necessarie that the worde of God should first haue bene spoken vnto you: but seeing ye put it from you / and iudge your selues vnworthie of euermoring life / so we turne to the Gentiles.

47. Sic enim praecepit nobis Dominus: Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terrae.

For so hath the Lord commanded vs: saying: I haue made thee a light of the Gentiles: that thou shouldst be the saluation vnto the ende of the worlde.

48. Audientes autem Gentes gaui sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant praedesignati ad vitam aeternam,

And when the Gentiles heard it / they were glad / and glorified the worde of the Lord: and as many as were ordained vnto eternall life / beleued.

49. Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

Thus the worde of the Lorde was published throughout the whole countrey.

50. Iudaei autem concitaverunt mulieres religiosas & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus suis.

But the Jewes stirred certayne devoute and honourable women / and the chiefe men of the cite / and raysed persecution against Paul and Barnabas / & expelled them out of their coastes.

51. At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

But they shoote of the dust of their feete against them / and came vnto Iconium.

46. Paulus aber vnnnd Barnabas sprachen frey öffentlich: Euch muste zu erst das Wort Gottes gesagt werden / Nun ihr es aber von euch stoffet / vnd achtet euch selbst nicht werth des ewigen Lebens / Sihe / so wenden wir vns zu den Heiden.

Wen Paulus oc Barnabas sagde frit obenbarliche / Guds ord skulde først siges eder / Wen nu i stode der fra eder / oc acte eder selff icke verdige til det euige Liff / See / saa vende vi oss til Hedninge.

47. Denn also hat vns der HERR geboten: Ich habe dich den Heiden zum Licht gesetzt / daß du das Heil seyest bis an das Ende der Erden.

Thi saa haaffuer HERREN budet oss / Jeg sette dig til et Liff ssaar Hedningene / at du skalt vere Salighed indtil Jordens ende.

48. Da es aber die Heiden höreten / wurden sie fro / vnnnd preiset den das Wort des HERRN / vnd wurden gläubig / wie vil irer zum ewigen Leben verordnet waren.

Der Hedninge der hørde bleffue de glade / oc prisede HERRS ord / oc trode / saa mange aff dem som vaare forsticked til det euige Liff.

49. Vnd das Wort des HERRN ward außgebreitet durch die ganze Gegend.

De HERRS ord ryctedis offuer den gantze Egn.

50. Aber die Jüden bewegeten die andächtigen vnd Ehrbarn Weiber / vnd der Statt Obersten / vnd erweckten eine Verfolgung wider Paulum vnd Barnabam / vnd stießen sie zu ihren Grenzen hinaus.

Wen Joderne opuecte merckelige oc erlige Quinder / oc de Offuerste i Staden / oc de opuecte en forfolgelse offuer Paulum oc Barnabam / oc vdførte dem aff deris Landemærcke.

51. Sie aber schüttelten den Staub von ihren füßen über sie / vnd kamen gen Iconien.

Wen de ryste støffuen aff deris Joder mod dem / oc komme til Iconion.

46. Tedy smele Pavel a Barnabas mluvili: Vamz gest mēlo nanyrw mluveno byti Slovo Boží: ale poně vadžge zamjštate / a za neho dně sebe saudite věčného živo ta: Ne obracujeme se k Pohanům:

Ale Pavel y Barnabas švies bodnie mowili: Vamci bylo na przo potrzeb a opowiedac slowo Boze ale gdy te odrzucacie / a stas zultecie sie sami byc nie godni wiec ciego żyworota / oroz my obracamy sie do poganow.

47. Nebt gest nam tak přib kázal Pán: Položil jsem (pry) tebe za světlo Pohanuom / aby byl gimf Spasenij až do konce země.

Abowiem nam tak rozkazal Pán / mowiac: Postanowilem cie światłością poganom / abyś był zbawieniem aż do ostatecznych ziem.

48. To vstřlawšce Pohaně / žadowali se / a welebili slovo Boží: a uvěřili všohdni což gich koli bylo předžwědijno k životu věčnému.

To tedy slyšac pohaní vradowali se / y chwaliili slovo Pánškie / a uwierzyli ile ich tedno bylo zrzadzonych ku żywotowi wiecznemu.

49. Prožšwalo se Slovo Boží / po všij Kragině zě.

Roznašalo sie tedy slovo Pánškie po wšykley oney krainie.

50. Tedy Židě zbauřili ženy nábožně a pociwě / a předni Měšťiany / a zbudili proti wenswij proti Barnabášo: wi a Pawlowi / y wyhnali ge z Kragin swych.

Ale žydowie poduščajli nief wiaři bogoboyne / y wezwime / przedniejšie w mieście / a wzruszyli przestla domawie na Pawla y Barnabasa / y wyrzucily ie z grani swych.

51. Tedy oni wyprazwšce prach z noh swych na ně / přišli do Města Iconij.

A thak oni otrzasnawšy prach nog swych na nie / przyli do Ikoni.

י ג
52 וְהַלְמִידִים מִתְמַלִּין הָיוּ
חֲרוּתָא וְרוּחָא דְקוֹדֶשׁ:

*Et discipuli si riempian d'allegrez-
za, e di Spirito Santo.*

י ג
52 וְהַלְמִידִים מִתְמַלִּין שְׂמִיחָה
וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

Y los Discipulos eran llenos de gozo, y de
Espiritu Sancto.

י ג.
52. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἑμπληροῦντο
χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Et les disciples estoient remplis de
ioye, & du saint Esprit.

י ד
1 וְאֵתוּ וַעֲלוּ לָהוֹן
לְפָנֵי שְׂתָא דִּיהוּדִיָּא וְהִכְנִיָּא
מִלְּלוּ עִמָּהוֹן אִיךְ
דִּיהוּמִנּוֹן סְגִיָּא מִן
יְהוּדִיָּא וּמִן יוֹנָיָא:

*In Iconio poi auuenne che essi entro-
rono insieme ne la sinagoga de Giudei, e
parlorono in tal modo, che vna gran mol-
titudine de Giudei e di Greci, credette.*

י ד
1 וַיְהִי בְּאִיקוֹן בְּבוֹנָם אֵלֶּיָּה
עֲדַת הַיְּהוּדִים וַיְדַבְּרוּ כֹן אִשָּׁר
יֵאֱמִינוּ מִיְּהוּדִים וּמִיּוֹנָיִם הַמּוֹן
לָב:

Y acontecio en Iconio que entrados junta-
mente en la Synagoga de los Iudios hablaron de tal
manera que creyo vna grande multitud de Iudios
(y ansimismo de Griegos.)

Κ Ε Φ Α Λ. ιδ.
Εἰσετο δὲ εἰς ἱκονίαν καὶ ὁ αὐτὸς
εἰσέλθων αὐτοὺς εἰς τὴν συνα-
γωγὴν ᾗ ἡ ἑκδαιών, καὶ λαλῶν
αὐτοὺς ὥστε πιστεῦσαι ἑκδαιών τε καὶ
ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.

Or aduint en Iconie qu'ils entrerēt
ensemble en la synagogue des Iuifs, &
parlerent en ceste maniere, qu'une grā-
de multitude de Iuifs & de Grecs creut.

2 יְהוּדִיָּא מִן אֵילִין דִּלָּא
מִתְסַפִּיסִין הָיוּ גִרְגּוֹ
לְעַמִּיָּא דִּיבְאָשׁוֹן לָהוֹן
לְאַחֵי:

*Ma i Giudei che erano iribelli, sele-
narono e induffero al male gli animi de
Gentili contra i fratelli.*

2 וְהַיְּהוּדִים אִשָּׁר אֵינָם
מֵאֱמִינִים הָסִיתוּ וְהָרִיעוּ אֶת-
גִּבְשׁוֹת הַגּוֹיִם עַל-אֶחָיוֹם:

Mas los Iudios que fueron incredulos, inci-
taron y corrompieron los animos de las Gentes
contra los hermanos.

2. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἑκδαιῶν ἰπη-
γῶσαν καὶ ἐκάνευον τὰς ψυχὰς
ᾗ ἡ ἐθνωὶ καὶ ᾗ ἀδελφοῖς.

Mais les Iuifs qui estoient rebelles
esmeurent & induisirent à mal les cou-
rages des Gentils contre les freres.

3 וְהָיוּ זָבָנָא סְגִיָּא הָיוּ
תָּמֹן וַעֲיוֹן בְּגֵלָא מִמִּלְלִין
הָיוּ עַל מְרִיָּא וְהוּא מִסְתַּהַר
הָיוּ עַל מְלִתָּא דְטִיבּוּתָהּ
בְּאַתְוָתָא וְהָיוּ דְמִדְּתָא דְעֵבֶד
הָיוּ בְּאִדְוָהוֹן:

*Così dunque dimororono iui molto
tempo, portando animosamente nel Si-
gnore, che rendeva testimonianza à la
parola de la sua gratia, concedendo, che
per le lor mani si faceffeno de segni e de
miracoli.*

3 וַעֲתָ רַבָּה הֵאֲרִיכוּ מִבְּטִיחִים
עַל-יְהוָה הַמַּעֲיֵד לְדָבָר תְּחִנָּתוֹ
הַנּוֹתֵן אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לְהוֹרָת
בִּידֵיהֶם:

Con todo esso se detuuieron alli mucho tiem-
po confiados en el Sennor, elqual daua testimo-
nio à la palabra de su gracia, dando que sennales
y milagros fueffen hechos por las manos deel-
los.

3. Ἰκανόν μὲν οὖν χρόνον διέτρι-
ψαν παρήσια ζῶντες ὅτι τῷ κυ-
ρίῳ τῷ μαρτυρουμένῳ λόγῳ τῇ
χαρίτι αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ
τίματα γινώσκοντες διὰ τῶν χειρῶν αὐ-
τῶν.

Ainsi donc ils demeurēt la assez
long temps se portans hardiment au
Seigneur, lequel rendoit témoignage
à la parole de la grace, donnant que si-
gnes & merueilles se fissent par leurs
mains.

4 וְכִלָּה פְּגִשָּׁא דְמִדְּתָתָא
בְּלִיגָה הָיוּ מִנְהוֹן אֵת הָיוּ
עִם יְהוּדִיָּא וּמִנְהוֹן נְקִיבִין
הָיוּ לְשִׁלְיָחָא:

*E la moltitudine de la città si diuise:
onde altri erano da la parte de Giudei, &
altri da la parte de gli Apostoli.*

4 וַיִּפְּלֵג עִם הָעִיר כִּי אֶחָדִים
הָיוּ אֶת-הַיְּהוּדִים וְאַחֲרִים עִם
הַשְּׁלִיחִים:

Y el vulgo de la ciudad fué diuiso: y vnos e-
ran con los Iudios, y otros con los Apostoles.

4. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πό-
λεως καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἑ-
κδαιῶσι· οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

Mais la multitude de la ville fut par-
tie en deux, & les vns estoient du costé
des Iuifs & les autres du costé des Apo-
stres.

5 הָיוּ דִּין עֲלֵיהוֹן זָבָנָא
מִן עַמִּיָּא וּמִן יְהוּדִיָּא
וְרִישָׁנֵיהוֹן דִּיבְעָרוֹן אֲנָן
וַיִּרְגְּמוּן אֲנָן בְּכַאֲפָא:

*Ma essendosi fatto un impetuoso mo-
uimento di Gentili e Giudei parimente,
insieme co i lor magistrati, per far loro
violenta, e lapidarli.*

5 וּבְאִשָּׁר תִּיה שׂוֹאֵת הַגּוֹיִם
וְיְהוּדִים עִם גִּשְׁיָאֵיהֶם לְגִדְּפָם
וּלְסַכְלָם בְּאֲבָנִים:

Y haziendo impetu los Iudios y las Gentes
juntamente con sus principes para affrentarlos
y apedrearlos.

5. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁμοῦ καὶ ἐθνωὶ καὶ
ἑκδαιῶν σὺν τοῖς ἀρχουσι αὐ-
τῶν, ὕβρισμα καὶ λιθοβολῶσαι αὐ-
τοὺς.

Et comme il se preparoit vne ef-
meute des Gentils, & des Iuifs avec
leurs Gouverneurs, pour leur faire ou-
trage, & pour les lapider.

ACTA APOST:	Der Apostel Geschicht.	Skutkume
<p>CAP. XIII.</p> <p>52. Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto.</p> <p>And the disciples were filled with joy, and with the holy Ghost.</p>	<p>Das XIII. Capitel.</p> <p>52. Die Jünger aber wurden voll freuden vnd des heiligen Geists.</p> <p>De Discipulene bleffue sulde aff glæde / ac aff den heilig And-</p>	<p>Kapitola XIII.</p> <p>52. Bědlničij pak naplňoſwali se radoſtí a Duchem ſwátým:</p> <p>A zwolennicy byli náplněni wesele y Duchá ſwítego.</p>
<p>CAP. XIII.</p> <p>FActum est autem Iconii ut simul introirent synagogam iudeorum & loquerentur, ita ut crederet iudeorum & Græcorum copiosa multitudo.</p> <p>And it came to passe in Iconium, that they went both together into the Synagogue of the Jewes / and so spake / that a great multitude both of the Jewes & of the Grecians beleued.</p> <p>2. Qui verò increduli fuerunt iudei, suscitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium aduersus fratres.</p> <p>But the unbelieuing Jewes stirred vp, and corrupted the mindes of the Gentiles against the brethren.</p> <p>3. Multò igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.</p> <p>So therefore they abode there a long time / and spake boldly in the Lord, which gave testimonie vnto the word of his grace / and caused signes and wonders to be done by their handes.</p> <p>4. Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum iudeis, quidam verò cum Apostolis.</p> <p>But the people of the citie were divided: and some were with the Jewes / and some with the Apostles.</p> <p>5. Cum autem factus esset imperus Gentilium & iudeorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos.</p> <p>And when there was an assault made both of the Gentiles, & of the Jewes with their rulers / to do them violence / & to stone them.</p>	<p>Das XIII. Capitel.</p> <p>Esgeschach aber zu Iconien / daß sie zusammen kamen / vnd predigten inn der Judenthulen / also daß ein grosse Menge der Jüden vnd der Griechen glaubig ward.</p> <p>2. Et stede i Iconio ac de komme tillsammen / oc predickede i Jødernis Schole / saa / ac en stor mangfoldiged aff Jøder oc Greker trode.</p> <p>2. Die vnglaubigen Jüden aber erweckten vnd entrüsteten die Seelen der Heiden wider die Brüder.</p> <p>Men de vantro Jøder opuecte oc mistro stede Hedningenis siel mod Brøderne.</p> <p>3. So hatten sie nun jr Wesen daselbst ein lange Zeit / vnd lehren fren im HERREN / welcher bezeugete das Wort seiner Gnade / vnnnd ließ Zeichen vnd Wunder geschehen durch ihre Hände.</p> <p>Saa haſſde de nu deris væsen der en long tid / oc lærde frimodelige i HERREN / hilsken der vidnede sin naadis ord / oc loet Tegen oc vnderlige Berninger ske formedelst deris Hender.</p> <p>4. Die Menge aber der Statt spaltet sich / Etliche hieltens mit den Jüden / vnnnd etliche mit den Aposteln.</p> <p>Men Menigheden i Staden bleff aestellig / No gle hulde met Jøderne / oc nogle met Apostlerne.</p> <p>5. Da sich aber ein Sturm erhob der Heiden vnd der Jüden vnd ihrer Obersten / sie zu schmähen vnd zu steinigen.</p> <p>De som der bleff it opløb aff Hedninge oc Jøder oc deris Offuerste / at forhaane oc stene dem.</p>	<p>Kapitola XIII.</p> <p>Stalo se w Iconij / Jewes i społu do Eſtoly Jidow ſkē / a tak Slowo Boży mluwili / je wweřilo Jidw y Aſet kuow welikę mnoſtwij.</p> <p>2. Stalo sie pothym w Iconium / i społu weřli do Boſnice Žydowskicy / y mowili tak / je welike mnoſtwo Žydow y Grekow wpieryli poſpolu.</p> <p>2. Alle ſterij Židw newęrij byli / ti zbawili a k hñewu popudili mſli Pohanw proti Bratřim.</p> <p>Alle Žydowie Frorzy nſewterni byli / pobudzali lud / a węynali zle ſerce poganom przeciw bratřiem.</p> <p>3. Y byli tu ja mnohý čas / ſtatečně sobě činiſce s pomoch Páně / který ſwědectwí wydawal Slowu miſloſti ſwě / ti ně aby se dala znamenij a diwow ſtrže ruce gegich.</p> <p>A przetož niemáły cžbá ſtrawili / beſpiečně powieďiac z pomoca Páně / Frory dawal ſwědectwo ſlowu laſki ſwoicy / y dawal to že ſie známtowa y cudo oſkazowáły przez ruce ich.</p> <p>4. Rozděliſo se mnoſtwij Měſta / neb někteřij byli s Židy / a někteřij s Apoſtoly.</p> <p>Rozděliſi ſie thedy lud w miſeſcie / aiedni preſtawáli s Žydy / druzdy s Apoſtoly.</p> <p>5. A kdýž se obořili na ně Pohaně y Židě s kniſſatř ſwými / aby haněnim ſarmaustili a kamenowali ge.</p> <p>A gdy ſie zſtálo gwałtowne naſcie poganow y Žydow ſpolu s Aſiaſetřich / a czynili im krzywę de / y miotali nánie kamienimi.</p>

י ד

6 וְכַד יָדְעוּ שְׁנֵי נְאֻתָּוֹסוּ
בְּמִדְיָנָהּ לְלוֹקֵנִיָּה
וְלוֹסְטְרָה וְדֶרְבֵּה וְקִיֶּרְנָה
דְּחִירִיָּהּ וְחִמּוֹן מִסְבָּרִין
הוּן (וְאֵתְהוֹיָעוֹר כְּלָה
כְּנָשָׁא עַל יוֹלִפְנֵהוּן
וּפּוֹלוֹס וּבִרְנָבָא שְׁרִין הוּן
לְהוֹן בְּלוֹסְטְרָה :)

Effi intesa la cosa, sene fuggirono à Lysra e Derbe, città di Licaonia, e nel paese circunvicino: e la si stauano à predicare l'Euangelio. (Tutta la multitudinera cōmossa per la loro dottrina, ma Paulo & Barnaba habitauan Lysris.)

7 וְגִבְרָא חַד יָתֵב הוּן
בְּלוֹסְטְרָה מִדְיָנָה דְּסִגְיָה
הוּא פְּרִגְלוֹהִי חִירָה דְּחִמּוֹן
פְּרִס אִמָּה דְּמִמְתָּוִם לֹא
הָלַךְ הוּן :

E in Lysra sedeva un huomo impotente de piedi, z oppo infin dal ventre di sua madre, ilqual non haueua mai caminato.

8 הָנָה שָׁמַע לְפּוֹלוֹס
דְּמִמְלֵל וְכַד הוּיָהּ פּוֹלוֹס
וְאִשְׁתּוֹדַע דְּאִירָגָה ה
הִימְנוֹתָא דִּיחָנָה :

Costui uidi Paulo parlare, ilquale hauendo lo fiffamente riguardato, e veduto ch'egli haueua fede douere esser guarito.

9 אָמַר לָהּ בְּקֹל דְּגוֹל אָמַר
לָהּ אָמַר אָנֹכִי בְּשֵׁמָה
דְּמִרְוֹ יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא קוּם
עַל רִגְלֶיךָ וְשִׁנְרָה קָם וְהָלַךְ :

Disse ad alta voce, (Io dico in nome del nostro Signor Iesu Christo,) Leuati su dritto in su tuoi piedi, Et egli saltò su, e caminaua.

10 וְכְנָשָׁא דְּעִמָּא פִּדְ חוּן
מִדָּם דְּעִבְד פּוֹלוֹס אֲדִימִיו
קָלְהוֹן בְּלִשְׁנָה דְּאִתְרָנָה
וְאִמְרִין אֵלֶיהָ אֲתִדְמִיו
בְּבָנִי אָנֹכִי וְנִחְתִּין לִוְתִּין :

Allora le turbe, hauendo veduto quel che Paulo haueua fatto, alzarón la loro voce, dicendo in lingua Licaonica, Gl'idei in forma d'huomini son discesi à noi.

11 וְשִׁמְיוֹ הוּן לְבָרְנָבָא
מִדָּה אֵלֶיהָ לְפּוֹלוֹס
הֲרָמִים מְטוֹל דְּהוּ מְשִׁיחָא
הוּא בְּמִלְתָּהּ :

E chiamauano Barnaba, Gioue, e Paulo Mercurio, percioche egli era duce de la parola.

י ד

6 וְכַד יָדְעוּם נָסוּ אֶל־עִירֵי
לִיקֶאוֹנִיָּה וְלוֹסְטְרָה וְדֶרְבֵּה
וּבְכָל־הַכֹּכֶר וְשָׁם הָיָה מִבְּשָׂרִים
(וַיִּמְנֹט כָּל־הָרִמּוֹן עַל־לְמַדָּם
וַיַּפְּלוּם וּבִרְנָבָא אָרְכוּ לָהֶם
בְּלוֹסְטְרָה :)

Entendiendolo, huyeronse à las ciudades de Lycaonia, y de Lysra, y de Derben, y por toda la tierra alderredor: Y alli predicauan el Euangelio (Toda la compaña espantose de su doctrina mas Paulus & Barnabas morauan in Lysris.

7 וְאִישׁ אֶחָד בְּלוֹסְטְרָה הוּלָה
בְּרִגְלָיו יָשָׁב וּפְסִיחַ הוּא מִבְּטָן
אָמַר אִשְׁר בְּכָל־עֵתוֹ לֹא הָתַהֲלָה :

Y un varon dy Lysra impotente de los pies estaua sentado: coxo desde el vientre de su madre que jamas auia andado.

8 זֶה שָׁמַע אֶת־פּוֹלוֹס בְּדִבְרוֹ
וְהוּא הָבִיט בּוֹ וּבִרְאֵיתוֹ כִּי
הִתְהַלָּה לוֹ אִמְנוֹתָה לְהוֹשִׁיעַ :

Este oyó hablar à Paulo: elqual, como puso los oyos en el, y vido que tenia se para ser sano.

9 וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גָּדוֹל אָמַר
אֲנֹכִי לָהּ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ קוּם עַל־רִגְלֶיךָ
בְּקוֹמְמִיחַ וַיִּדְלַג וַיִּתְהַלֵּךְ :

Dixo à gran boz: (dixo le in nombre del Senor nostro Iesu Christo:) leuantate derecho sobre tus pies. Y el saltó, y anduuo.

10 וְהַמִּיָּנִים בִּרְאֵיתוֹם אֶת־אִשְׁר
עָשָׂה פּוֹלוֹס וַיִּשְׁאוּ אֶת־קוֹלָם
לִיקֶאוֹנִיָּה לֵאמֹר הֵאֱלֹהִים בְּדִמְיוֹת
הָאֲנָשִׁים יָרְדוּ אֵלֵינוּ :

Entonces las compannas, visto loque Paulo auia hecho, alçaron la boz diziendo en lengua Lycaonica, Dioses semejantes à hombres han descendido à nosotros.

11 וַיִּקְרְאוּ לְבִרְנָבָא אֶל־עֲלִיָּוִן
וּלְפּוֹלוֹס קֶרְנָה הֲרָמִים עַל־כִּי
הוּא בֵּעַל הַדְּבָר :

Y à Barnabas llamauan Iupiter: y à Paulo Mercurio: porque este era elque hablaua.

י ד

6. Συνοδόντες κατίφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δερβῶν, ἔτι καὶ πείχων, καὶ κινῆσαν διαγγελλόμενοι. (ὅτι ἐκινήθη ὁ λαὸς ὑπὸ τῆς διδασκῆς αὐτοῦ, ὃς καὶ πᾶν καὶ Βαρνάβαν διέτριβον ἐν λύστροις.)

La chose entendue, ils s'enfuirent aux villes de Lycaonie, affluoir Lysre & Derbe, & aux quartiers d'à l'entour. Et là estoient annonçans l'Euangile. (Toute la congregation estoit emeu pour la leur doctrine, & Paul & Barnabas demeuront en Lysre.)

7. Καὶ τις ἀνὴρ ἐκ λύστρας ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάλιστο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὡς ἀρχῆς, ὃς ἐδῆμιτι ἐπιτηδεύων.

Or un certain homme de Lysre impotent de ses pieds estoit là assis, boiteux dès le ventre de sa mere, lequel iamais n'auoit chemine.

8. Οὗτος ἤκουσε τὸ πᾶν τοῦ λαλοῦντος, ὃς ἀτεινίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίπτετο τὸ πᾶν αὐτοῦ.

Icelui ouït parler Paul, lequel ayant fiché les yeux sur lui, & voyant qu'il auoit foy d'estre gueri.

9. Εἰπε μετὰ τῆς Φωνῆς, σὺ λέγω, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡσου χριστοῦ ἀνάστη, ὅτι τοὺς ποδας σου ἐρῆς. καὶ ἤλασε καὶ ἐπεπατή.

Dir à haute voix, Je te di au nom de nostre Seigneur Iesu Christ,) Leue-toi droit sur tes pieds. Et icelui saillit & chemina.

10. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὅ ἐποίησεν ὁ πᾶν, ἠνέσαν τὴν Φωνὴν αὐτοῦ λυκαονικῶς λέγοντες, εἰ θεοὶ ὅμοια θέντις αἰθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.

Et les troupes ayans veu ce que Paul auoit fait, esleuerent leurs voix, disans en langue Lycaonique, Les dieux s'estans fait semblables aux hommes, sont descendus vers nous.

11. Ἐκάλουν τὸν μὲν Βαρνάβαν, διὰ τὸν καὶ πᾶν, ἐρμῆν, ἐπεὶ αὐτὸς λαλεῖ ὡς ἡγεύμενος.

Et appelloient Barnabas Iuppiter, & Paul Mercure, pource que c'estoit lui qui portoit la parole.

CAP. XIII.

6. Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniae Lystram & Derben, & universam circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. (Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lystris.)

They were ware of it / and fled vnto Lystra and Derbe / cities of Lycaonia / & vnto the region round about / And there were preaching the Gospell (In so much that all the people were moued at the doctrine / So both Paul & Barnabas remained at Lystra.)

7. Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris suae: qui nunquam ambulabat.

Now there sat a certaine man at Lystra / impotent in his feete / which was a creple from his mothers wombe / who had neither walked.

8. Hic audiuit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut saluus fieret.

He heard Paul speake / who beholding him / and perceiuing that he had faith to be healed.

9. Dixit magna voce, (Tibi dico, in nomine Domini nostri Iesu Christi,) Surge super pedes tuos rectus. Et exiuit: & ambulabat.

Said with a loud voyce / (I say to thee in the Name of the Lorde Iesus Christ /) Stand vpright on thy feete. And he leaped vp / and walked.

10. Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, levauerunt vocem suam Lycaonice dicentes, Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

Then when the people sawe what Paul had done / they lift vp their voyces / saying in the speech of Lycaonia / Gods are come downe to vs in the likenes of men.

11. Et vocabant Barnabam, Iovem: Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi.

And they called Barnabas / Iupiter / and Paul / Mercurius / because he was the chiefe speaker.

Das XIII. Capitel.

6. Vnd sie wurden innen vnd entflohen in die Stätte des Landes Lycaonia / gen Lystra vnd Derben / vnd in die gegend vmbher vnd predigten daselbst das Euangelium. (Vnd alles Volck ward bewegt über irer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten ihr Wesen zu Lystra.)

Da fornomme de der / oc vndfynde til Stæderne i det Land Lycaonia / til Lystra oc Derben / oc til den Egn der trint omkring / oc predickede der Euangelium. (De alt folcket oprordis paa deris Lærdom. Paulus men oc Barnabas hode i Lystra.)

7. Vnd es war ein Mann zu Lystra / der mußte sitzen / Denn er hatte böse Füße / vnd war lahm von Mutterleibe der noch nie gewandelt hatte.

De der vaar en Mand i Lystra / hand maatte sitte / Thi hand haaffde onde søder / oc vaar hant aff møders Liff / som end nu aldri vandrede.

8. Der horet Paulum reden. Vnd als er ihn ansah / vnd mercket / daß er glaubete / ihm möchte geholffen werden.

Hand herde Paulum tale / De som hand saa paa hannem / oc merckte / hand trode / at hand kunde bliffue hulpen.

9. Sprach er mit lauter Stimme / (Ich sage dir in dem Namen vnsers Herrn Iesu Christi) Stehe auffrichtig auff deine Füße. Vnd er sprang auff vnd wandelte.

Da sagde hand mei høyrøst / (Jeg siar dig i vor HERRES Iesu Christi Naam.) Staa ret op paa dine søder. De hand sprang op oc vandrede.

10. Da aber das Volck sahe / was Paulus gethan hatte / huben sie ihre stimme auff / vnd sprachen auff Lycaonisch: Die Götter sind den Menschen gleich worden / vnd zu vns herunder kommen.

Men der folcket saa / der som Paulus glorde / Da opløffte de deris røst / oc sagde paa Lycaoniske / Gudene ere bleffne Mennesken lige / oc komme hid til oss.

11. Vnd nenneten Barnabam Jupiter / vnd Paulum Mercurius / die weil er das wort führet.

De de kallede Barnabam / Jupiter / oc Paulum / Mercurius / fordi at hand førde ordet.

Kapitola XIII.

6. Grozuměwše tomu / Ali do Wřst Lycaonystkych do Lystry a do Derben / a do wšch okolnij Kraginy / a tu kázali Euangelium. (V pohulo se wšsekno množstwí wěnm gegich. Pawel pat a Barnas bāš / bydleli w Lystrě.)

Tedy třezeežobaczmy / w cielek do miast Lycaonstkich do Lystry y do Derben / y do wšch okolicy Kraginy. A tam je opowiadano Ewangelia. (W wšch kramach ludu wzyłyo dlanu k se Pawel y Barnabas mieszkał w Lystrze.)

7. A muž nřyalš w Lystrě nemocný na nohy / sedawal / Chromý gsa i žiwota Matky swě / třeržto nřdy nechodil.

Tedy niektorý cizlowie Pawla sřze niemocný na nogi / sedział / dedac chromie sęczę z żywota matki swowej / Ktory nigdy nie chodzil.

8. Ten posłuchal Pawła křžmłuwil. A třeržto Pawel pohledw nań / a widazęby wiřru mēl / aby wřdrawen byl.

Ten sľuchal gdy Pawel mowil / a gdy on nřn pilnie pāczal / y wyřzawęł se miat wiare aby byl wřdrawien.

9. Křl welikřm hlařem: (prawim tobe we Gmēnu nās Pana Gęziřse Křřta) Wřstā a poslaw se na nohy twř. W wřchopil se / a chodil.

Křl glosēm wielkim: (Ja tobie powiadam wimie nās Pana Jezusa Křřtusa.) Wřstā prořto ak twote nogi / tedy on wyskoczy w kř chodil.

10. Zāstupowě pař křž wřřeli coby wēnil Pawel / po wř wřhli hlařu swřho Lycaonystky / Křauce: Bohomě podobni wēniēni lidem / sřtaupili ř nām.

A gdy lud wyřnal to co węřzyl Pawel / podobieřli glos swōy mowiac po Lycaonstku: Bogowie podobni ludziam pręřgli do nās.

11. W nāřwali Barnabāřse Jupiterem / a Pawla Merkurys rāřsem / neb on byl předni wřdce w křzanij Słowa Bo žiřho.

A nāřywali Barnabāřsa Joř wřřem / a Pawla Merkurysm / iř on sam mowial.

י ד

12 וכוּמְרָא דְמִרְא אֱלֹהִים
הוּא דְאִית הִנֵּה לְבָר מִן
מְדִינַת אֵיתִי תּוֹרָה
וְכָלִילָא לְתַרְעָא דִּירוּשָׁלַם
אַתָּר דְּשָׁרִין הוּא וְצִבְרָה
הוּא דִּינְבַח לְהוֹן :

Et il sacerdote di Giove, che era dinanzi a la lor città, conducendo de tori con le ghirlande a le porte, voleua inficco con le turbe sacrificare.

13 בְּרִנְבָא דִּין וּפּוֹלוֹס פִּד
שְׁמַעוּ שְׂרָקוּ בְּחִתִּיהוֹן ו
וְשִׁירֵי וּנְפָקוּ לְהוֹן לְוִי
אֲכָלוֹס וְקָצִין הוּוּ :

Ilche hauendo gli Apostoli Barnaba e Paulo, inteso, stracciarono i lor vestimenti, e saltarono in mezzo à la turba, gridando.

14 וְאִמְרִין גְּבִרָא מְנִי
עֲבָדִין אֲנִיחוּ אִתְּךָ חֲנִין בְּנִי
נָשָׂא חֲנִין חֲשׂוֹשָׁא אֲכֹתְכִין
דְּמַסְבְּרִין דִּמּוֹ הִלִּין
בְּטִלְתָּ תַּתְּפִּנוּן לְוִי
אֱלֹהִים חֵיָא הוּא דְעֲבָד
שְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְיַמֵּיָא
וְכָל דְאִית בְּהוֹן :

E dicendo, Huomini, perche fate voi queste cose? noi ancora siamo huomini, sottoposti à le medesime passioni che voi, quali vi annuntiamo, che da queste cose vane vi conuertiate à l' Iddio viuento, che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e tutte le cose che sono in essi.

15 הוּא דְפִדְרָא דְמִנֵּי
שְׂבָק הִנֵּה אֲנִין לְכָל־הוֹן
עֲמִמָּא דִּיאֻלוֹן בְּאַוִּירְחָתָא
דְּנִבְשָׁהוֹן :

Ilquale ne l'età passata ha lasciati andar tutti i Gentili ne la via loro.

16 פִּד לְנִי שְׂבָק נִבְשָׁה
דְּלֵא סְהָדוּ פִּד עֲבָד הוּא
לְהוֹן טַבְתָּא מִן שְׁמֵיָא
וּמִיחַת הוּא מְטָרָא וּמִרְבָּא
הוּא פִּאֲרָה בְּזִכְנִיהוֹן
וּמִלְּהָ הוּא תּוֹרִסְנִי
וּבְסִימוּתָא לְבִנְתִּיהוֹן :

Ancor che non si sia lasciato senza testimonio, facendoci del bene, dandoci le pioggie dal cielo, e tempi fruttiferi e riempiendo i nostri cuori di cibo e d'allegrezza.

י ד

12 וְכִמְר הַבֶּעַל אֲשֶׁר הוּא מַחוּץ
לְעִירָם הִקְרִיב שׁוֹרִים וְכִתְרוֹת
אֶל־הַשָּׁעָרִים אֶת־הָעָם וְאָבָה
לְוִבוֹחַ :

Y el Sacerdote del Iupiter que estaua delante de la ciudad deellos, trayendo toros y coronas delante de las puertas, queria con el pueblo sacrificar les.

13 וְכִנְבָּא שְׁמַעוּ הַשְּׁלִיחִים
בְּרִנְבָּא וּפּוֹלוֹס וַיִּקְרְעוּ אֶת־
בְּגָדוֹתָם וַיִּנָּקוּ בָּצָעַם וַיַּצַּעְקוּ :

Loqual como oyeron los Apostoles Barnabas y Paulo, saltaron à las compannas rotas sus ropas dando bozes.

14 לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים מַה תַּעֲשׂוּ
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֲנִיחֵנוּ
כְּמוֹכֶם אֲנָשִׁים אֲנוּשִׁים וּמֵתִים
הֵיָנוּ מִבְּשָׂרִים אֲתָכֶם לְהַשְׁיֵב
מֵאֱלִילִים הָאֵלֶּה אֶל־אֱלֹהֵי חַי
אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר בָּם :

Y diciendo, Varones, porque hazeys esto? Nosotros tambien somos mortales hombres semejantes à vosotros, que hos anunciamos que de estas vanidades hos conuirtays àl Dios Biuo: que hizo el cielo, y la tierra, y la mar, y todo lo que està en ello.

15 אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹת הָרַאשׁוֹנוֹת
הִנִּיחַ כָּל־הַגּוֹיִם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם :

El qual en las edades passadas ha dexado à todas las gentes andar en sus caminos.

16 אָף כִּי גַם עַל־נַפְשׁוֹ עֹזֵב
לָהֶם עֲדוֹת מִיִּטִּיב מִשְׁמַיִם גּוֹתֵן
לָנוּ בְּעֵתוֹ גִּשְׁמֵי־בְרָכָה וְנָתַן עֵץ
הַשִּׁדְרָה אֶת פִּדְיוֹ וְהָאָרֶץ הִלְתָּ
יְבוּלָהּ וּמִשְׁבִּיעַ אֲכָל וּשְׂמִיחָה
אֶת־לְבָבוֹתֵינוּ :

Aunque no se dexó à simismo sin testimonio bien haziendo, dandonos lluias del cielo y tiempos frutiferos, hinchiendo de mantenimiento, y de comida nuestros coraçones.

י ד

12. Ὁ δὲ ἱερεὺς τῆ διὸς τῆς οὐρανόθεν
τῆς πόλεως αὐτῆς, τὰς εὐχὰς καὶ
τὰς ἐμμενίας τῆς πυλῶναις ἐβύγ-
καις, αὐτῶν τοῖς ὄχλοις ἤτελε θυῖν.

Et mesme le Sacrificateur de Iupiter, qui estoit deuant leur ville, ayant amené des taureaux couronnes, iusqu'à l'entree de la porte, vouloit sacrifier avec la fuole.

13. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι
βαρνάβας καὶ παῦλον, διὰ ῥῆ-
ξαι τοὺς ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπηδή-
σαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες.

*Mais quand les Apostres Barnabas & Paul eurent entendu cela, ils deschi-
rerent leur vestemens, & saillirent au
milieu de la troupe, s'ecriant.*

14. Καὶ λίγοντες, ἄνδρες, τί τῶν-
τα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς
ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, διαγγε-
λίζοντες ὑμᾶς ὅτι ἐκ τῶν τῆς μα-
τρὸς ἀποσπείθει τοῦ τοῦ θιὸς τὸν
ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ
πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

*Et disans, Hommes, pourquoi fai-
tes-vous ces choses? Nous sommes au-
si hommes sujets à mesmes affections
que vous, vous annonçans que de telles
choses vaines vous-vous conuertissiez
au Dieu viuant, qui à fait le ciel, & la
terre, & la mer, & toutes les choses qui
sont en iceux.*

15. Ὅς ἐν ταῖς παρεχόμεναις γε-
νεαῖς εἶασε πάντα τὰ ἔθνη περι-
πατεῖν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

*Lequel és temps passés a laissé tou-
tes les Nations cheminer en leurs voy-
es.*

16. Καὶ τοι γε ὅτι ἀμάρτυρον ἐ-
αυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, ἐξαυ-
θι ἡμῖν ὑετὸς διδὼς καὶ καρποὺς
καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τεσφῆς
καὶ ἀφροσύνης τοὺς καρδίας ἡ-
μῶν.

*Nonobstant qu'il ne s'est point lais-
sé sans tesmoignage, en bien faisant, &
nous donnant pluyes du ciel, & faisons
fertiles, & remplissant nos cœurs de
viande & de ioye.*

CAP. XII. I

12. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare.

Then Jupiters priest/which was before their cite/brought bulles with garlandes unto the gates / and would have sacrificed with the people.

13. Quod ubi audierunt Apostoli Barnabas & Paulus concissis tunicis suis exilerunt in turbas clamantes.

But when the Apostles / Barnabas and Paul heard it / they rent their clothes / and ranne in among the people / crying.

14. Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt.

And saying / O men / why doe wee these things? We are even men subject to the like passions that ye be / and preach unto you / that ye should turne from these vaine idoles unto the living God / which made heaven and earth / and the sea / & all things that in them are.

15. Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.

Who in times past suffered all the gentiles to walke in their owne wayes.

16. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda nostra.

Neuertheless / he left not himselfe without witness / in that he did good and gave us raine from heaven / & fruitfull seasons / filling our hearts with food / and gladnes.

Das XIII. Capitel.

12. Der Priester aber Jupiter / der für irer Statt war / brachte Ochsen vnd Kränze für das Thor / vnd wolte opffern sanft dem Volck:

Men Jupiters Prest / som vaar saar deris Stad / hente Oxen oc Kränge saar Porten / oc vilde offerne met Folcket.

13. Da das die Apostel Barnabas vnd Paulus höreten / zurißten sie ihre Kleider / vnd sprungen vnter das Volck / schreyen:

Der Apostlerne / Barnabas oc Paulus hørde det / senderrefue de deris Klæder oc sprunge iblant Folcket / robe.

14. Vnd sprachen: Ihr Männer / was machet ihr da? Wir sind auch sterbliche Menschen / gleich wie ihr / vnd predigen euch das Euangelium / daß ihr euch bekehren solt / von disen falschen / zu dem lebendigen Gott / welcher gemacht hat Himmel vnd Erden / vnd das Meer / vnd alles was drinnen ist.

De sagde / I Mend / Hvad gøre i der? Vi ere oc saa dødelige Menniske / lige som i / oc prediker de Euangelium / At i skulde omvende eder / fra disse falske / til den leffuendis Gud / som haffuer gjort Himmel oc Jord / oc Haffuet / oc alt det som der er vdi.

15. Der inn vergangen zeiten hat lassen alle Heiden wandeln ire eigen Wege.

Den som i den fremfarne tid loed alle Hedninge vandre i deris egne veye.

16. Vnd zwar hat er sich selbst nicht unbezeugt gelassen / hat vns viel guts gethan / vnd vom Himmel regen vnd fruchtbare Zeitung gegeben / vnser Herzen erfüllet mit Speise vnd Freude.

De der til met loet hand sig icke self bliffue vden vidnisbyrde / hand gjorde oss meget Gaar / oc gaff oss regn oc fructsommelig tid aff Himmelen / opfyllede vore herte met Mad oc Glæde.

Kapitola XIII.

12. Tehdy kněz k Modly Jupitera / kterýž byl před Někstem gegich / přivedl Byky / a přinesl Věnce před Bránu / s Lidem chtěl oběti obětovati.

Tedy Káplan Jovishow Etery byl před mstem ich / cíelce koronované do pryzionk přyzvis / odi / gdy lud chciat ofiary spravit wac.

13. To když vslyšeli Apostoli / Barnabáš a Pavel / roztrhali sukne své / vyběhli k Zástupům křičíce.

Co gdy vslyšeli Apostolowie Barnabáš y Pavel / roztrhaly pláště svoje / wstoupili miedzy lud wolauc.

14. Kauce: Muži / y co činite? Však my smrtelní lidé / stejné jako vy / křestíme vás aby ste se od těchto marných Bohů obrátili / k Bohu živému kterýž jest věčný Nebe y Zemí / Moře / y všechno což v nich jest.

A mowiac: Mężowie przecież to ciymicie? y myc iż tymże coby my niedostatkom testchmy podobni iudzie / oznajmując wam abyście się od tych próżnych bogów obrócili do onego Boga żywego / Ktery stworzył niebo y ziemię / morze / y wszystko co w nich jest.

15. Kterýžto prvních věsuow nechal byl všech Bohů nuow aby chodili po cestách svých.

Ktory zá lét přezšlych dopuščal wšykim poganom / iž samis swolemi drogami chodili.

16. Ačkoli proto nenechal sebe bez svědeckwí / dobře čině Lidem / z Nebe dávaje deště / a čas plodný / naplňuje pokrmem a vtěšením srdce gegich.

Ačkolwief nie zanedchal aby onim świádecwá wiedztec nie miano / gdy nám dobrze czynil / dawając nam z nieba dżdże / y czas y wrodzajny / naplniając pokarmem y radością serca naše.

ו ד

17 וְכַד הָלִין אֲמַרְיוֹ הוּוּ
מִן מַחְסֹן כָּלוּ לְעַמְּוָה
דְּאִנְשׁ לֹא וְדַבַּח לְהוּוּ:

*Edicendo queste cose, à pena acquie-
toron le turbe che non sacrificassero loro.*

18 (וְכַד שְׂרִין הוּוּ לְהוּוּ
וּמִלְכִּין תַּמּוֹ) אֲתוּ יְהוּדִיָּא
מִן אֵיקֶנוֹן וּמִן אֲנִטִּיכְיָא
וּשְׁגִשׁוּ עַל־הוּוּ לְעַמְּוָה
וּרְגִמְוִהִי לְפִינְלוֹס וְגִרְוִהִי
לְכַר מִן מִדִּינְתָא מִטּוֹר
דְּסִבְרִין הוּוּ דְּמִית לֵה:

*(Ma prolungando & insegnando a
loro) Intanto soprauennero alcuni Giu-
dei da Antiochia, & da Iconio. i quali per-
suasero le turbe: & hauendo lapidato
Paulo, lo strascinarono fuor de la città,
stimandolo che fusse morto.*

19 וּפְגִשׁוּ עַל־וִהִי תַלְמִידָא
וְקָם עַל לְמִדִּינְתָא וּלְיוֹמָא
אֲחֵרָתָא נִפְקַח לֵה מִן תַּמּוֹ
עִם כָּרִנְפָא וְאֲתוּ לְדִרְבָּא
מִדִּינְתָא:

*Ma hauendolo i discipoli circonda-
to, si leuò su, & entrò ne la città: & il dì
seguente sen' andò con Barnaba in Derbe.*

20 וְכַד מִסְבְּרִין הוּוּ לְכַנִּי
מִדִּינְתָא הִי תַלְמִידוֹ הוּוּ
לְסִינְתָא וְהִפְכוּ אֲתוּ לְהוּוּ
לְלוֹסְטִיָּא מִדִּינְתָא
לְאֵיקֶנוֹן וּלְאֲנִטִּיכְיָא:

*E poi che essi hebbero annunziato
l'Euangelio in quella città, & insegnato
à molti, ritornarono in Lистра, in Iconio,
& in Antiochia.*

21 כַּד מִשְׁרִין הוּוּ
נִפְשָׁתָהוֹן דְּתַלְמִידָא וּפְעִין
הוּוּ מִבְּהוֹן דִּיקֶנוֹן
כְּהִימְנוּתָא וְאֲמַרְיוֹ הוּוּ
לְהוּוּ דְּבִאֲוִלְצִנָא סִינְתָא
וְלֵה לְמַעַל לְמַלְכִּיתָהּ
דְּאֵלֵהָ:

*Confermando gli animi de discipoli,
& esortando à perseverar ne la fede, & di-
cendo che per molte tribulationes et biso-
gna entrar nel regno di Dio.*

22 וְאִקִּימוּ לְהוּוּ כְּכַר
עֲדָתָא קְשִׁישָׁא כַּד צִיִּמִין
הוּוּ עֲמִהוֹן וּמַצְלִין
וּמַגְעִלִין הוּוּ לְהוּוּ לְמַכּוֹ
הוּוּ דְּהִימְנוּ בֵּה:

*E poi che per l'auso de la congrega-
tione hebbero costituiti lor de Seniores per
ciascuna Chiesa, hauendo fatta oratione
condignans, gli raccomandarono al Si-
gnore, nelquale hancuano creduto.*

י ד

17 וְכַד בָּדַם אֶת־הַאֵלֶּה נִיפְצָרוּ
בְּעֵם וִירְפוּם מִזְבוּחַ לֵהם:

*Y diziendo estas cosas-à penas apaziguaron
las compannas a que no les sacrificassen.*

18 וּבְהִיאֲרִיכָם וּבְלַמְדָם שָׁם
כְּאֵלֵי יְהוּדִים מֵאֲנִטִּיכְיָא וּמֵאִיקֶנוֹן
וַיַּפְתּוּ אֶת־הָעָם וַיְדַגְּמוּ אֶת־
פִּינְלוֹס וַיַּמְשְׁכוּהוּ אֶל־מַחוּץ
לְעִיר וּמִתְחַשְּׁבִים כִּי מֵת הוּא:

*(Mas morando y ensennando los) Enton-
ces sobre vinieron vnos Iudios de Antiochia y de
Iconio, que persuadieron à la multitud: y auien-
do apedreado à Paulo truxeronlo arrastrando
fuera de la ciudad pefando que ya estaua muerto.*

19 וְסִבְבוּהוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּקָּם
וַיָּבוֹא בְּעִיר וּמִמְחֶרֶת יָצָא אֵת
כְּרִנְפָא אֶל־דִּרְבָּא:

*Mas rodeandolo los Discipulos, leuantóse,
y entrofe en la ciudad y vn dia despves se partiò
con Barnabas à Derben.*

20 וּבְבִשְׂרָם אֶת־הָעִיר הוּאֲתָה
וּבְלַמְדָם רַבִּים וַיָּשׁוּבוּ אֶל־
לִיסְטִיָּא וְאִיקֶנוֹן וְאֲנִטִּיכְיָא:

*Y como vuieron annunciado el Euangelio à
aquella ciudad, y ensennando à muchos, bolue-
ronse à Lystra, y à Iconio, y à Antiochia.*

21 מִחוּזִיקִים וּמֵאֲמָצִים אֶת־
נִפְשֹׁת הַתַּלְמִידִים מְעִיצִים אוֹתָם
לְעַמֵּד בְּאַמּוּנָה וְכִי בְּצָרוֹת
רַבּוֹת צָרִיךְ לָבוֹא אוֹתָנוּ אֶל־
מַלְכֻת הָאֱלֹהִים:

*Confirmando los animos de los Discipulos
exhortandolos que permaneciessen en la fe: y en
sennandolos, Que es menester que por muchas
tribulaciones entremos en el Reyno de Dios.*

22 וּמִפְקִידִים לֵהם אֶת־
הַכְּהֹנִים כְּקֵהֶל לְקֵהֶל הַתַּפְּלִלִּי
וַיַּצְמּוּ וַיְהַפְּקִידוּם לַיהוָה אֲשֶׁר בּוֹ
הֵאֱמִינוּ:

*Y auendoles constituyendo Ancianos en cada
vna de las Iglesias, y auiendo orado con ayunos,
encomendaronlos al Sennor en el qual auian cre-
ydo.*

י ד

17. Καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις
κατίπυναν τὰς ὄχλους τὴν θύρην
αὐτοῖς.

*Et en disant ces choses à peine ap-
paierent-ils les troupes, qu'elles ne leur
sacrifiassent.*

18. Διατερόντων ἡ αὐτῶν καὶ διδά-
σκόντων ἐπηλθόντες ἀπὸ ἀντιοχείας
καὶ ἰκονίης καὶ ἰεσσαύου, καὶ πείσαντες
τὰς ὄχλους, ἐλπίσαντες τὸν παῦ-
λον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, ὑμνί-
ζαντες αὐτὸν περὶ θανάτου.

*(Mais sejourant & les enseignant)
Adonc quelques Iuifs suruindrent d'An-
tioche, & d'Iconie: lesquels gagnerent
le peuple, si qu'ayans lapidé Paul, le trai-
nerent hors la ville, cuidans qu'il fust
mort.*

19. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν οἱ
μαθηταί, ἀναστὰς ἐσήλθεν εἰς τὴν
πόλιν. καὶ τῇ ἑπομένῃ ἔξηλθεν εἰς
τὴν Δερβῆν εἰς δὲ ράββιν.

*Mais les disciples s'estans essemblés
à l'entour de lui, il se leua, & entra en la
ville, & le lendemain s'en alla avec Bar-
nabas en Derbe.*

20. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πό-
λιν ἐκέλευ, καὶ μαθητεύσαντες
ἰκανὸς ὑποέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν
καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν.

*Et apres qu'ils eurent annoncé l'E-
uangelie en ceste ville-la: & endoctriné
plusieurs, ils retournerent à Lystre, en
Iconie, & en Antioche.*

21. Ἐπιστήζοντες τὰς ψυχὰς αὐ-
τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμενῆ
τῇ πίστει, καὶ ὅτι πολλὰ θλί-
ψαι δεῖ ἡμᾶς εἰσελθόντες εἰς τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Confermans les courages des disci-
ples, & les enhortans de persister en la
foy, & leur remonstrans comme c'est
par plusieurs oppressiōs qu'il nous faut
entrer au royaume de Dieu.*

22. Χρηστὰς αὐτοῖς ἡ αὐτοῖς πρε-
σβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσ-
ευξάμενοι καὶ ἰησάμενοι, παρέστησαν
αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστώ-
κεισαν.

*Et apres que par l'aduis des assem-
bloes, ils eurent establi des Anciens par
chacune Eglise, ayans prié avec iustes,
ils les recommanderent au Seigneur,
auquel ils auoyent creu.*

17. Et hæc dicentes, Vix sedaverunt turbas, ne sibi immolarent.

And speaking these things / scarce refrained they the people / that they had not sacrificed unto them.

18. (Cunctantibus verò ipsis & docentibus.) Super-
nerunt quidā ab Antiochia
& Iconio Iudæi: & persua-
sis turbis lapidantesq; Pau-
lum, traxerunt extra civi-
tatem, existimantes eum
mortuum esse.

(And whiles they trayed / and taught.) There came certaine Jewes
from Antiochia & Iconium / which
when they had perswaded the people /
stoned Paul / and drew him out of the
cittie / supposing he had bene dead.

19. Circumdantibus autem
cum discipulis, surgens in-
travit civitatem, & postera
die profectus est cum Bar-
naba in Derben.

Howbeit / as the disciples stood
rounde about him / he arose up / and came
into the citie / and the next day hee
departed with Barnabas to Derbe.

20. Cumq; evangeliza-
sent civitati illi, & docuissent
multos, reversi sunt Ly-
stram, & Iconium, & An-
tiochiam.

And after they had preached to that
cittie / and had taught many / they retur-
ned to Lystra / and to Iconium / and to
Antiochia.

21. Confirmantes animas
discipulorum, exhortan-
tesq; ut permanerent in fide,
& quoniam per multas tri-
bulationes oportet nos in-
trate in regnum Dei.

Confirming the disciples hearts /
and exhorting them to continue in the
fayth / affirming that we must through
many afflictions enter into the kingdo-
me of God.

22. Et cum constituissent
illis per singulas ecclesias
presbyteros, & orassent cum
ieiunationibus, commen-
daverunt eos Domino in
quem crediderunt.

And when they had ordeined them
Elders by election in every Church / &
prayed / and fasted / they commended
them to the Lord in whom they belee-
ved.

17. Vnd da sie das sagten stilleten
sie kaum das Volck / daß sie ihnen
nicht opfferten.

De der de det sagde / kunde de neppelige stille
folck / at de giorde dem icke Offer.

17. (Als sie aber verzogen vnd lehre-
ten) kamen aber dahin Jüden von
Antiochia vnd Iconion / vnd überre-
deten das Volck / vnd steinigten Pau-
lum / vnd schleiften ihn zur Statt
hinauß / meineten / er were gestorben.

(Men der de bleffue oc lærde) Da komme de Jøder
hen aff Antiochia oc Iconion / oc toge folck / met
ord / oc stenede Paulum / oc sleffuede hannem vd aff
Staden / oc mene / hand haffde veret død.

18. Da ihn aber die Jünger umb-
ringten / stund er auff / vnd gieng in
die Statt. Vnd auff den andern tag
gieng er auß mit Barnaba gen
Derben.

Men der Disciplene gaffue sig omkring han-
nem / st. d hand op oc giet i Staden. De den anden
dag giet hand vd mit Barnaba til Derben.

20. Vnd predigten derselben Statt
das Euangelium / vnd unterweiseten
ihrer viel. Vnd zogen wider gen Ly-
stran vnd Iconion vnd Antiochiam.

De de predickede Euangelium / i den samme
Stad / oc vnderuisde mange aff dem. De de droge til
Lystran oc Iconion oc Antiochian igen.

21. Stercketen die Seele der Jünger /
vnd ermahneten sie / daß sie im Glau-
ben blieben / vnd daß wir durch vil
Trübsal müssen inn das Reich Got-
tes gehen.

Bestyrckede Discipulens sieler / oc formande dem /
At de skulde bliffue i troen / oc / At vi skulde gaa i Guds
Rige met megen bedrøffuelse.

22. Vnd sie ordneten ihnen hin vnd
her Eltesten in den Gemeinen / bete-
ten vnd fasteten / vnd befolhen sie dem
HERRN / an dem sie glaubig wor-
den waren.

De de sticckede dem alleuegne Eldeste i Menighe-
den / bade oc fastede / oc befalede dem HERRN /
som de trode paa.

17. Ato powědewsse / ledwā
vřotili žástupny aby gim nes
obětowali.

Ato mořfac / žaledwie lud
žawěcagneli ze ni: nie ofiřro-
wali.

18. (A když oni prodlevali a
věřili) tom pak přišli od An-
tiochie a z Iconij něyach ži-
dē / kteřížto nawedli žástupny /
žegsaw kamenowali Pawla / a
wytáhli gen před Město / ma-
gice ža to že gest gižvmřel.

(A když tãk mřestali y věřili)
žãtym přyšli mřestorzy z An-
tiochie y z Iconium žydowie /
křihorzy odwědřly lud / Pawla y
řãmionowanego wywřekli precž
z mřestãk mřimãlac žebymž v
mãřt.

19. A když gsaw obřtaupili ho
vředniřen / wřřal a wřřel do
Měřta: A nazantřij řřel s
Barnabãřem do Derben.

Ale gdy go zwolenntey obřta-
pili wřřal y wřřed do mřestãk / a
nãžãlurzy obřřed do Derben z
Barnabãřem.

20. A když řãžali Ewange-
lium Měřtu tomu / a věřice žh-
řřali vředniřky mnohě / naw-
řãřili se do Lystry a do Iconij /
a do Antiochij.

A gdy powředãli Ewãgeliã
mřestãonemu / a věřili řh wřiele /
wřocãřili se do Lystry / y do Ikon-
ium / y do Antiochiey.

21. Potwřugice vředniřij
řãw / a napomijnãřice gich
aby trwãli w wřięře / a ře řřře
mnohě žãmurtky mu řhyme w
giřti do Krãlowřwrij Božij
řo.

A řhãř vřwředžãřac wmyřly
zwolenãřow / y nãpomijnãřac ře
ãby trwãli w wřięře / mowřli: ře
nam potřzebã przez wřiele wřel
řt wmyř do řřoleřřwã Božego.

22. A když řřidřili Kňřij y
wřřech řřřetwřijřh / a po modli-
ři se pořřřice se / poruřili ge pã-
nu / w řřerěhož gsaw wřřřili.

A gdy im žãřpolecžnym ze
zwoleniem obrãřli w řãždym řo-
ãřele řãřře / w modliři ře z pořřy /
žãřãřili ře pãnu w řřorego wřięř
žyřli.

י ד

23 וְכַד אֶתְּכַרְכוּ בְּאַתְרָא
דְּפִיסִידִיָּא אֲתוּ לְהוֹן ל
לְבַמְּבּוּלֹנִיָּא :

Poi passando per Pisidia, vennero in Pamphilia.

24 וְכַד מָלְלוּ בְּפֶרְגָּא
מְדִינַתָּא מִלְתָּא דְּמֶרְיָא
נְחָתוּ לְהוֹן לְאַטְלִיָּא :

Et annuntiata che habbero la parola in Perga, scesero in Attalia.

25 וּמִן תַּמָּן רָדּוּ בִּימָא
וְאֲתוּ לְהוֹן לְאַנְטִיּוֹכְיָא
מִטּוּל דְּמִן תַּמָּן מִגְּעָלִין
הוּוּ לְטִיבֻתָּהּ דְּמֶרְיָא
לְעַבְדָּא הוּוּ דְּשִׁלְמוֹ :

Edi li nauigorono in Antiochia, donde erano stati raccomandati a la gratia di Dio, per l'opera che essi haueuano compiuta.

26 וְכַד בְּנִשּׁוּ כְּלָה עֲדָתָא
מִשְׁתַּעֲרִין הוּוּ כָּל מִדָּם
דְּעַבְדִּי אֱלֹהִיָּא עֲמַהוֹן
וְדִפְתַּח תְּרַעָא דְּהִימְנוּתָא
לְעַמְּמָא :

E come furano arriuati, & habber congregata la Chiesa: risteron tutte le cose che Iddio haueua fatte con essi, e con'egli haueua aperta a i Gentili la porta de la fede.

27 וּבְנָא סְגִיָּאָה הוּוּ
תַּמָּן לִזְתַּת תַּלְמִידָא :

Et tui dimororono non poco tempo co i discipoli.

ט ו

1 נְחָתוּ הוּוּ בִּין אַנְשֵׁי
מִן יְהוּדָא וּמִלְפִין הוּוּ לְהוֹן
לְאַחַא דְּאֶרְיָא הוּוּ דְּלֹא עֲרִין
אֲנָתוֹן בְּעִידָא דְּנִמוּסָא לֹא
מִשְׁפָּחִין אֲנָתוֹן לְמִזָּא :

Alcuni poi, che erano venuti di Giudea, insegnauano a i fratchi, dicendo loro, Se voi non vi circoncidete secondo il costume di Moysè, non potete esser salui.

י ד

23 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ בְּאַרְץ פִּיסִידִיָּא
בָּאֻ בְּמִמְּבּוּלִיָּא :

Y passando por Pisidia vinieron à Pamphylia.

24 וְכַד בָּרַם אֶת־הַדָּבָר בְּפֶרְגָּא
יָרְדּוּ לְאַטְלִיָּא :

Y auiedo hablado la palabra (del Sennor) en Perges, decindieron à Attalia.

25 וּמִשָּׁם רָדּוּ בֵּימָם לְאַנְטִיּוֹכְיָא
אִי־מִנָּה הוּוּ נְתוּנִים לְתַחֲנִית
אֱלֹהִים אֶל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר
שָׁלְמוֹ :

Y de alli nauegaron à Antiochia donde auian sido encomendados à la gracia de Dios para la obra que ya auian acabado.

26 וּבְבוֹאֵם וּבְהַקְהֵל הָעֵדָה
וּפָגַד בְּמַה עָשָׂה אֱלֹהִים אֲתָם
וְכִי פָתַח לְגוֹיִם אֶת־שַׁעַר
הַנְּמוּנָה :

Y como vinieron, juntaron la Iglesia, relataron quan grandes cosas auia Dios hecho por medio de ellos: y como auia abierto à las Gentes la puerta de la fe.

27 וְאֶרְכּוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים
אֶת־תַּלְמִידֵי־ם :

Et morauan per muchos tempos con sus Discipulos:

ט ו

1 וּמִקְצֵת הָאֲנָשִׁים הַיּוֹדִיִּים
מִיְּהוּדָה לָמְדוּ אֶת־הָאֲחִיִּים אֵם
לֹא יִמּוּלוּ כְּתוּרָת מֹשֶׁה כִּי לֹא
יִכָּלּוּ לְהִשָּׁע :

Entonces algunos que venian de Iudea en-fennauan à los Hermanos. Que fino hos circuncidardes, conforme al rito de Moysen, no podeys ser saluos.

י ד

23. Καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν
ἦλθον εἰς πᾶμφυλίαν.

Puis ayans trauersé la Pisidie, ils s'en vindrent en Pamphylie.

24. Καὶ λαλῶντες ἐν πέργῃ
τὸν λόγον, κατεβύζαν εἰς ἀττάλιαν.

Et ayans annoncé la parole en Perges, ils descendirent en Attalie.

25. Καὶ οὕτως ἀπέπλευσαν εἰς
ἀντιόχειαν, ὅτι ἦσαν ὑποδεδομέ-
νοι τῇ χάριτι & θεὸς εἰς τὴν ἐργίαν
ἐπλήρωσεν.

Et delà nauigerent en Antioche, d'où ils auoyent eüe recommandés à la grace de Dieu, pour l'œuvre qu'ils auoyent accomplie.

26. Παρεγρόμηναι δὲ καὶ συνα-
γαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγ-
χσαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐ-
τῶν, καὶ ὅτι ἐνῴξεν τοῖς ἔθνεσι θύ-
ραν πίστεως.

Et quand ils furent venus, & eurent assemblée l'Eglise, ils raconterent toutes les choses que Dieu auoit faites par eux & qu'il auoit ouuert aux Gentils la porte de la foy.

27. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον ὥστε
ὀλιγοὶ αὐτῶν μαθηταίς.

Et demeurèrent là long temps avec les disciples.

Κ Ε Φ Α Λ. ιε'.

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΑΠΛΗΘΟΣ ΔΟΤΕ ΤΗΣ
ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗΣ ΕΔΙΔΑΣΚΙΩΝ ΤΗΣ Α-
ΔΕΛΦΕΥΣ, ὅτι ἴαν μὴ περιτέμνηται
τῷ ἔθῃ μαρτυρίας, οὐ δύναται σω-
θῆναι.

Or quelques vns qui estoient descendus de Iudee, enseignoyent les freres, disans, Si vous n'ettes circoncis selon l'usage de Moysè, vous ne pœuez estre sauues.

23. Transcuntēque Pisi-
diam, venerunt in Pamphy-
liam.

Thus they went throughout Pisi-
dia, and came to Pamphylia.

24. Et loquentes verbum
Domini in Perge, descen-
derunt in Attaliam.

And when they had preached the
worde in Perga / they came downe to
Attalia.

25. Et inde navigaverunt
Antiochiam, unde erant
traditi gratiæ Dei in opus
quod compleverunt.

And thence sayled to Antiochia /
from whence they had bene commended
vnto the grace of God / to the worke
which they had fulfilled.

26. Cum autem venissent,
& congregassent ecclesiam,
retulerunt quanta fecisset
Deus cum illis, & quia aper-
uisset Gentibus ostium fi-
dei.

And when they were come / and
had gathered the Church together / they
rehearsed all the things that God had
doe by them / and how he had opened
the doore of sayth vnto the Gentiles.

27. Morati sunt autem
tempus non modicum cum
discipulis.

So there they abode a long time
with the disciples.

ET quidem descenden-
tes de Iudæa, docebant
fratres: Quia nisi circunci-
damini secundum morem
Moyfi non potestis saluari,

Then came downe certaine from
Iudæa, and taught the brethren saying /
Except ye bee circumcised after the ma-
ner of Moyses, ye can not be saued.

23. Vnd zogen durch Pisidian / vnd
kamen in Pamphylia.

De de droge igennem Pisidian / oc komme til
Pamphilian.

24. Vnd redeten das Wort zu Per-
gen / vnd zogen hinab gen Attalian.

De talede ordet i Perge / oc droge ned til Atta-
lian.

25. Vnd von dannen schiffen sie gen
Antiochian / von dannen sie verord-
net waren / durch die gnade Gottes /
zu dem Werck / das sie hatten auß-
gericht.

De de seylede der fra til Antiochian / som de
bestickede fra / formedelst Guds naade / til den Ber-
ning / som de haffde fuldkommer.

26. Da sie aber dorkamen / versam-
leten sie die Gemeine / vnd verkündi-
geten wie vil Gott mit ihnen gethan
hatte / vnd wie er den Heiden hette die
Thür des Glaubens auffgethan.

Men der de komme did / forsamlede de Menighe-
den / oc forkyndede / huor meget Gud haffde giort
med dem / oc huorledis hand haffde opladet Hednin-
gene Troens dør.

27. Sie hatten aber ihr Wesen all-
da nicht eine kleine zeit bey den Jün-
gern.

Men de haffde deris væsen der icke en liden tid
hoff Disciplene.

Vnd etliche kamen herab
von Iudæa / vnd lehren die Brüder:
Wo ihr euch nicht beschneiden lasset
nach der weise Moysi / so köndt ihr
nicht selig werden.

De nogle komme ned aff Iudæa / oc lærde Brøder-
ne / Der som i lade eder icke omskere effter Mo-
sestic / Da fundet icke bliffue salige.

23. A proessedse Pisydi /
přišli do Pamphili:

A přešedšy Pisydiya / přy-
šli do Pamfiliey.

24. A když mluví slovo
Boží v Perge / šli do Mě-
sta Athalij.

Opoviedžamšy tež slovo
Božew Pergu / šli do Attaliey.

25. A odtud plavili se do
Antiochij / odtudž poručeni
byli milosti Boží / k práci
tčerauž gsau naplnili.

I támtad věžli se do Antio-
chiey / řadbyli zálecent lástce Bo-
žev ku tej správě / ktořev došyc
čýnili.

26. A když tam přišli a
shromáždili Chřekw / wypra-
wovali jim pak weliké věci
Pán Bůh s nimi učinil: a že
otewřel dwěře Pohanům k vě-
řenij.

A táf přyšedšy zebráli Fos-
šciol / y oznaymili to cořolwřek
Bož včýmł přeznie / a iž pog-
nom otworzył drzwy wiary.

27. Byli tu za dlauhý čas
s Včedlnijšy.

A stráwili tām čas niemály
s zwolenniki.

W Tom pak někteř přišed-
še z židowstcha učili Br-
atři / že nebudečeli se obřezowa-
ti podle obnřege Mořžijšso-
wa / nebudete mocy spasenij
býti.

Přym něktorzy co byli z žy-
dowstwa přyšli / včýli bracia
mowiac: Jesliž si nie obrzežete
wedle zwyczaju Mořžewego /
nie mořete býc zbáwieni.

ט ו

2 ויהי שגשגא סגיא
ובעתא לפולוס ולברנבא
עמהון ויהי דישקון
פולוס וברנבא ואחרני
עמהון ליה שליח
וקשישגא דבארשלא
מטול הדא בעתא :

Onde essendo nata non piccola seditione e contentione a Paulo e Barnaba, contra essi, ordinarono che Paulo e Barnaba, & alcuni altri di loro, salisseno in Ierusalem a gli Apostoli & a Vecchij, per questa questione.

3 וליות שדרת אגון עדתא
ורדיו הוו בכלה פוגיקא
ואף בית שמריגא בד
משמעו הוו על פוגיקא
דעממא ועבדיו הוו
חדותא רפתא לכלהון
אחנא :

Essi dunque mandati da la Chiesa, passarono per Fenice e Samaria, narrando la conversione de Gentili: e dauano grande allegrezza a tutti i fratelli.

4 וכד אתו לאורשלא
אתקבלו מן עדתא ומן
שליחא ומן קשישא
ואשתעיו להון כלמא
דעבד עמהון אלהא :

Arriuati che furon in Ierusalem, furono riceuuti da la Chiesa, e dagli Apostoli, e da i Vecchij: e raccontarono tutte quante le cose che Iddio haueua fatte per essi.

5 קמו דין אנשא אילין
דהימנו הוו מן יולפגא
דפרישא ואמרין דילגא
הנא לכו למגור אגון
ותפקדון אגון דישרון
במושא דמושא :

Et alcuni de la setta de Farisei, che haueuano creduto, si leuaron su, dicendo che bisognaua circoncideli, e comandar loro che offeruasseno la Legge di Moise.

6 אתכבשו דין שליחא
וקשישא דנחון על מלתא
הנא :

Allora gli Apostoli e i Vecchij si rannono insieme per vedere di questa cosa.

ט ו

2 ותהי חלונה ותזכחה לא
קטנה לפולוס ולברנבא אליהם
ויקמו לעלות פולוס וברנבא
ואנשים אחרים מהם אל
השליחים והזקנים ירושלמה
על הבקשה הזאת :

Antique hecha vna sedicion y contienda no pequenna a Paulo y a Barnabas contra ellos, determinaron que subiesse Paulo y Barnabas y algunos otros de ellos a los Apostoles y a los Ancianos a Ierusalem sobre esta question.

3 ויהי מה משליחא מעדא עברו
בחובה ושומרון מספרים את
השובת הגוים ויעשו שמחה
גדולה לאחים כלם :

Ellos pues, acompañados de algunos de la Iglesia-pasaron por Phenice y Samaria, contando la conuersion de las Gentes: y hazian gran gozo a todos los Hermanos.

4 ובבואם ירושלמה ויקבלו
מעדה ומן השליחים ומן
הזקנים ויספרו במה עשה
אלהם עמם :

Y venidos a Ierusalem, fueron, recebidos de la Iglesia y de los Apostoles, y de los Ancianos: y hizieronles saber todas las cosas que Dios auia hecho por medio de ellos.

5 ויקמו אנשים מכפירה
הפרושים המאמינים לאמר כי
צריך להמולם ולצוות לשמור
את חורת מושה :

Mas algunos de la secta de los Phariseos, que auian creydo, se leuantaron diciendo, Que es men ester circuncidar los y mandar les que guarden la Ley de Moysé.

6 ויקהל השליחים והזקנים
לראות על הדבר הזה :

Y juntaronse los Apostoles y los Ancianos para conocer de este negocio.

ט ו

2. Γενόμενης οὖν ὁμιλίας καὶ συζητήσεως ὅτι ὀλίγη τῇ πωλῇ καὶ τῷ βαρναβᾷ πρὸς αὐτοὺς, ἐπέσαν ἀναβαίνει πᾶλλον καὶ βαρναβάν καὶ πινῆς ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλὴμ, περὶ τῆς ζητήματος τούτου.

Dont grand debat & dispute estant suruenue a Paul & Barnabas a l'encontre d'eux, il fut ordonné que Paul & Barnabas, & quelques autres d'entr'eux monteroyent en Ierusalem vers les Apostres & Anciens pour ceste question.

3. Οἱ μὲν οὖν διὰ περισυμφορίας ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο πρὸς Φοινίκην καὶ συμμάρεαν, ἐκδιηγόμενοι πρὸς ὁμοφρονῶν καὶ ἰθὺν, καὶ ἐπίσταν χάριτι μεγάλῃ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

Iceux donc enuoyes de par l'Eglise, traueserent Phenice & Samarie, racontans la conuersion des Gentils: & donnerent grande ioye a tous les freres.

4. Παραγόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπεδεχθησαν ὑπὸ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, ἀνέγγελλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησεν μετ' αὐτῶν.

Puis estans arriues en Ierusalem, ils forent receus de l'Eglise & des Apostres & anciens, & annoncerent toutes les choses que Dieu auoit faites par eux.

5. Ἐξαιέσκειν δὲ τοὺς τῶν δόκτ' αἰρέσεως τῶν φαρισαίων, πρὸς αὐτοὺς, λίγοντες, ὅτι δεῖ περιτεμεῖν αὐτοὺς, καὶ ἀγγέλλειν τοῖς τηρεῖν τὸν νόμον μωυσέως.

Mais quelques vns disoyent ils, de la secte des Pharisiens qui ont creu, se sont leués, disans qu'il les faut circoncir, & leur commander de garder la Loy de Moysé.

6. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τῆς λόγου τούτου.

Adonc les Apostres & les Anciens s'assemblerent pour aduiser a cest affaire.

2. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & qui ad alii ex aliis ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem, super hac quaestione.

And when there was a great dissension / & disputation by Paul & Barnabas against them / they ordered that Paul and Barnabas / and certaine of ther of them should go by to Jerusalem unto the Apostles and Elders about this question.

3. Illi ergo educti ab ecclesia pertransibunt Phœnicem & Samariam, narrantes conversionem Gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

Thus being sent forth by the Church the passed through Phenice / & Samaria / declaring the conversion of the Gentiles: and they brought great joy unto all the brethren.

4. Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab Apostolis & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis.

And when they were come to Jerusalem / they were receaved of the Church / and of the Apostles and the Elders / and they declared what things God had done by them.

5. Surrexerunt autem quidam de hæresi Phariseorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moyfi.

But said they / certaine of the secte of the Pharises / which did beleue / rose by / saying / that it was needfull to circumcise them / and to command them to keepe the Lawe of Moses.

6. Conveneruntque Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.

Then the Apostles and Elders came together to looke to this matter.

2. Da sich nun ein Auffrühr erhub / vnd Paulus vnd Barnabas nicht ein geringen Zank mit ihnen hatten / ordneten sie / daß Paulus vnd Barnabas / vnd etliche ander auß ihnen hinauff zögen gen Jerusalem zu den Aposteln vnd Eltesten / vmb diser Frage willen.

Som der nu begynntis te Dyrer / oc Paulus oc Barnabas haffde iche en ringe trette met dem / da stickete de der saa / at Paulus oc Barnabas / oc nogle andre aff dem droge op til Jerusalem / til Apostlerne oc de Eldeste for dette Spørsmaal skuld.

3. Vnd sie wurden von der Gemeine geleitet / vnd zogen durch Phenicien vnd Samariam / vnd erzehleten den Wandel der Heiden / vnd machten grosse Freude allen Brüdern.

De de bleffue ledsagede aff Menigheden / oc drog igennem Phenicien oc Samariam / oc fortalde Hedningens omgengelse / oc gjorde alle Brøderne stor glæde.

4. Da sie aber ankamen gen Jerusalem / wurden sie empfangen von der Gemeine vnd von den Aposteln / vnd von den Eltesten / vnd sie verkündigten / wie vil Gott mit ihnen gethan hatte.

Men der de komme did til Jerusalem / bleffue de vel vndfangne aff Menigheden / oc aff Apostlerne / oc aff de Eldste / oc kundgjorde / hvor meget Gud haffde gjort met dem.

5. Da tratten auff etliche von der Phariseer Secten / die gläubig waren worden / vnd sprachen: Man muß sie beschneiden / vnd gebieten zu halten das Gesetz Moysi.

Da stode nogle op aff Phariseerns Parti / som trode / oc sagde / Mand skal omstere dem / oc biude dem at holde Mose Lov.

6. Aber die Apostel vnd die Eltesten kamen zusammen / diese Rede zube-sehen.

Men Apostlerne oc de Eldste komme tilsammen / at besee denne tale.

2. Afdnż se stala mezy nimi ruoznice wielkã / neb Pawel a Barnabãs gim wielmi odmiã lauwal / żãstali na tom / aby Pawel a Barnabãs szli a nãk teŃij ginjs nimi k Apostolãm a k StarŃym do Geruzalãs ma / o tu otãzku aneb rozepři.

A przetoż sic wszetã niefnal / skã y poswalek niemãty Pawlowi z Barnabãsem przeciwo nim / y postanowili aby szed Pawel y Barnabãs y niektorzy z nich do Apostolow / y do starŃych w Jerusãlem / pytaac sic o tej gadce.

3. Tedy oni gŃauce wyprosili wożeni od Chrtwe / szli strze Fenicen a Samarij / wyprawugijce o obrãcenij k wiŃcie Pohanuow: y przinesli radost wielkã wŃsem BratŃym.

Tedy oni bẽdãc postanowi do koŃtolã / przeszli przez Fenicen y Samariã / oznãmujãc c nãwroce nie pogãnow / y przynosiã wielkã radoŃc wŃŃctey brãctey.

4. Afdnż pŃisili do Geruzalãma / pŃiyati gŃau od Chrtwe a od Apostolow y od StarŃŃch / zwŃstugijce gim / kterã mnoho dobrẽho činil Pãn Bůh s nimi.

A gdy przyŃili do Jeruzãlem / przyteli sa od koŃtolã / y od Apostolow / y od starŃŃch / a oznãy milt co kowiel Bog przez nie czynil.

5. Tedy powstałi niektorzy z Sekty Pharyzejskã / kterij byli wŃŃili / prawice że musgij obŃezowani byti nãpraw / a pŃikãzati gim aby zachowãwali Zakon MoysijŃsuow:

Alc niektorzy powstãwŃy z Sekty Szaryzeuszow / ktorzy byli wŃterzili / powiedali: Że sic im pochrzãbã obŃezowãc / a roŃkã zãc aby byl zachowiwan zakon Mojszãk.

6. Tedy szli se Apostolã a StarŃŃ / aby to rozwãżili.

Zebrãli sic tedy Apostolowie y starŃŃ / aby wybãczyli te sprãwe.

ט ו

7 וְכַאֲשֶׁר הָיוּ בְּעֵתָא
סְגִיאתָא קָם שְׁמַעוֹן וְאָמַר
לָהּוּ גִבְרָא אֲחִינוּ אֲנָתוֹן
יִדְעוּ אֲנָתוֹן דִּמּוֹ יוֹמָתָא
קִדְמִינָא מִן בּוֹמֵי דִילִי
גִבְרָא אֱלֹהֵא דִישְׁמַעוֹן
עֲמָמָא מְלִתָּא דִסְבָּרָתָא
וְיַהֲמִינוּ :

Et essendossene fatta una gran disputa, Pietro si leuò su, e disse loro, Huomini fratelli, Voi sapete che da i primi giorni Iddio elesse fra noi, che per la mia bocca i Gentili udisseno la parola de l'Euangelio, e credesseno.

8 וְאֱלֹהֵא דִידְעָא דְכָלכּוּתָא
אֲסִיחַד עֲלֵיהוֹן וְיַהֲבִיב
רוּחָא דִקְוֹדֶשׁא אִיךְ דִלּוֹ :

E Iddio che conosce i cuori, n'h'arenduta testimonianza, dando loro lo Spirito santo come ancora a noi.

9 וּמִדָּם לֹא פִרְשׁ בִּינֵינוּ
וְלָהּוֹן מִטּוֹל רִבִּי
בְּהִיפּוֹנָתָא לְכִנְתָּהוֹן :

Enon ha fatta alcuna differentia tra noi e loro, hauendo con la fede purificato i lor cuori.

10 וְהָשָׂא אֲנָתוֹן מִנֵּנוּ
מִנְסִין אֲנָתוֹן לֹא אֱלֹהֵא אִיךְ
בְּתַסִּימוֹן נִירָא עֲלִצְוִרְהוֹן
דִתְלִמִּידָא אִינָא דִאֶרָא לֹא
אֲבָרִתוֹן אֶרָא לֹא חָגוֹ אֲשַׁכְּחִין
לְמִטְעוֹ :

Perche dunque tentate voi hora Iddio, col porre un giogo sopra il collo de discipoli, ilquale ne i nostri padri ne noi habbiam potuto portare?

11 אֱלֹא בְּטִיבּוּתָא דִמְרוֹ
יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִהִימְנוֹ
דִנְחָא אֲנָתָהוֹן :

Ma crediamo esser saluati per la gratia del Signor Iesus Christo, come ancor essi.

12 וְשִׁתְקוּ כָּל־הַמּוֹן וַיִּשְׁמְעוּ
אֲל־בְּרוּבָא וּפּוֹלוֹס הַמְּסֻבֵּרִים
כְּמָה עָשָׂה אֱלֹהִים אֹתוֹתָא
וּמִוִּפְתִּים בְּגוֹיִם בִּידֵיהֶם :

Allora tutta la moltitudine si tacque, & ascoltauano Barnaba e Paulo che raccontauano quali segni & miracoli Iddio haueua fatti per loro tra i Gentili.

ט ו

7 וְכַאֲשֶׁר הָיוּ בְּעֵתָא
וְכַאֲשֶׁר בִּיפָה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים
אֲחִים אַתֶּם יֹדְעִתֶם כִּי מִלִּמִּים
קִדְמוֹנִים אֱלֹהִים בָּחַר בְּנוֹ בְּבִי
לְשִׁמוֹעַ הַגּוֹיִם אֶת־דְּבַר חֲבִשְׁוֹרָה
וְלִהְיָאִמִּיר :

Y auiedo auido grande contienda, leuantandose Pedro, dixoles, Varones Hermanos, vosotros sabeys como ya ha algun tiempo que di os escogió, que las Gentes oyessen por mi boca la palabra del Euangelio, y creyessen.

8 וְאֱלֹהִים הַבָּחִיר לְבִזָּתָא הָעִיד
בָּם בְּחַתּוֹ לָהֶם אֶת־רוּחַ הַקְּדוֹשׁ
כְּמוֹ גַּם לָכֶם :

Y dios que conoce los coracones, les dió testimonio, dando les el Espiritu Sancto tambien como a nosotros:

9 וּמִמֵּמָרָא לֹא הִבְדִּיל בֵּינֵינוּ
וּבֵינֵיהֶם בְּטִיבּוּרָא בְּאִמּוּנָה אֶת־
לְבִזָּתָם :

Y ninguna diferencia hizo entre nosotros y ellos purificando con la fe sus coracones.

10 וְעַתָּה מָה תִּנְסוּ אֶת־הָאֱלֹהִים
לְשִׁים עַל־עֲלִיצוֹתָא דִתְלִמִּידִים
אֲשֶׁר גַּם אֲבֹתֵינוּ גַּם אֲנָתוֹ
לֹא יָכְלוּ לְסָבּוֹל :

Aora pues porque tentays a Dios poniendo yugo sobre la ceruiz de los Discipulos, que ni nuestros padres ni vosotros auemos podido lleuar?

11 כִּי אִם בְּתִיבּוּתָא אֲדוּגֵינוּ יִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ מִמֵּמָרָא אֲנָתוֹ לְהִוָּשְׁעַ
כְּמוֹ גַּם הָאֱלֹהִים :

Antes por la gracia del Sennor Iesus el Christo creemos que seremos saluos como tambien ellos.

12 וַיִּשְׁתַּק כָּל־הַמּוֹן וַיִּשְׁמְעוּ
אֲל־בְּרוּבָא וּפּוֹלוֹס הַמְּסֻבֵּרִים
כְּמָה עָשָׂה אֱלֹהִים אֹתוֹתָא
וּמִוִּפְתִּים בְּגוֹיִם בִּידֵיהֶם :

Entonces toda la multitud calló, y oyeron a Barnabas, y a Paulo que contaua quan grandes marauillas y fennales Dios auia hecho por medio de ellos entre las Gentes.

15.

7. Πᾶσι δὲ συζητήσας ἡμετέρας, ἀναστὰς πῆρ' εἶπεν πρὸς αὐτοὺς αἱ δὲ ἀδελφοί, ἡμῖς ὁμολογοῦμεν ὅτι ἀπ' ἡμερῶν δεξαμένων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πισύσαι.

Et apres grande dispute, Pierre se leua, & leur dit, Hommes freres, vous sauez que des long temps Dieu a esleu d'entre nous que les Gētils ouissent par ma bouche le parole de l'Euangile, & creussent.

8. Καὶ ὁ παροδὶ γνωστὸς θεὸς ἐμδετύρησεν αὐτοῖς, δούς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα καὶ ἄγιοι, καθὼς καὶ ἡμῖν.

Et Dieu qui cognoist les cœurs, leur en a rendu telmoignage, leur donnant le Saint Esprit comme aussi nous.

9. Καὶ οὐδὲ διέχευε μετὰ ἡμῶν περὶ αὐτοῦ, τῇ πίστι καὶ βαπτίζας τοὺς καθ' ἡμῶν αὐτοῦ.

Et n'a point fait difference entre nous & eux, ayant purifié leurs cœurs par foy.

10. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιζητῶντες ἐπὶ τὴν τεράχην τοῦ μαρτυροῦν, ὃν ἔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, ὅτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι.

Maintenant donc pourquoy tentex-vous Dieu pour mettre vn ioug sur le col des disciples, lequel ne nos peres ne nous n'auons peu porter?

11. Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθὼς ὁν τεύον καὶ καὶ οἱ.

Ains nous croyons que nous serons sauues par la grace du Seigneur Iesus Christ, comme enx aussi.

12. Ἐσίγησεν δὲ ὅππαι τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον βαρνάβαν καὶ παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐπαοίουν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτοῦ.

Lors toute la multitude se teur : & escoutoyent Barnabas & Paul, racontans quels signes & merueilles Dieu auoit faites par eux entre les Gentils.

7. Cum autem magna c-
quisitio fieret, surgens cō-
trus dixit ad eos, Viri fratres,
vos scitis quoniam ab anti-
quis diebus Deus in nobis
elegit, per os meum audire
Gentes verbum Evangelii,
& credere.

And when there had bene great dis-
putation, Peter rose up, and sayde vnto
them, Ye men & brethren, ye knowe
that a good while ago, among vs God
chose out me, that the Gentiles by my
mouth should heare the worde of the
Gospell, and beleue.

8. Et qui novit corda Deus,
testimonium perhibuit,
dans illis Spiritum sanctum
sicut & nobis.

And God which knoweth the he-
arts, bare them witness, in giuing vnto
them the holy Ghost, euen as he did
vnto vs.

9. Et nihil discrevit inter
nos & illos, fide purificans
corda eorum.

And he put no difference betwene
vs and them, after that by sayth he had
purified their hearts.

10. Nunc ergo quid tenta-
tis Deum, imponere iugum
super cervices discipulo-
rum, quod neque patres no-
stri, neque nos portare po-
tuimus?

Now therefore, why tempt ye God,
to lay a yoke on the disciples neckes,
which neither our fathers, nor we were
able to beare?

11. Sed per gratiam Domi-
ni Iesu Christi credimus sal-
vari, quemadmodum & illi.

But we beleue, through the grace
of the Lord Iesus Christ to bee saved,
euen as they do.

12. Tacuit autem omnis
multitudo: & audiebant
Barnabam & Paulum nar-
rantes quanta Deus fecisset
signa & prodigia gentibus
per eos.

Then all the multitude kept silence,
and heard Barnabas & Paul, which
told what signes and wonders God
had done among the Gentiles by them.

7. Da man sich aber lange gezan-
cket hatte / stund Petrus auff / vnd
sprach zu ihnen: Ihr Männer lieben
Brüder / ihr wisset / daß Gott lange
vor diser zeit vnter vns erwahlet hat /
daß durch meinen Mund die Heiden
das Wort des Euangelij hören
vnd glauben.

De der de haffde haffte lunge erette / da stod Petrus
op / oc sagde til dem, I Mend / kære Brødre / I vide,
at Gud vdualede iblant oss / lunge saar denne tid / at
Hedningene skulde høre oc tro Euangelii ord / for
medelst min Mund.

8. Vnd Gott der Herkenkündiger
zeugete über sie / vnd gab ihnen den
heiligen Geist / gleich auch wie vns.

De Gud som kender hjerter vidnede ossuer dem /
oc gaff dem den hellig Ånd, lige som ossaa oss.

9. Vnd machet kein vnterscheid
zwischen vns vnd ihnen / vnd reiniget
ihre Herzen durch den Glauben.

De giorde inder forskel mellem oss oc dem / De
handrensede deres hjerter ved Troen.

10. Was versuchet ihr denn nun
Gott / mit auflegen des Jochs auff
der Jünger Hälse / welches weder vn-
ser Väter / noch wir haben mögen
tragen?

Hui friste i da nu Gud / at legge Åget paa Dis-
cipleis halse / huileket huerchen vore Fædre / oc ey
heller vi kunde bære?

11. Sondern wir glauben / durch
die gnade des HERREN Jesu Chri-
sti selig zu werden / gleicher weise / wie
auch sie.

Men vi tro / at bliffue salige ved vor HER-
RE JESU Christi naade / vdi lige maade som oc
saa de.

12. Da schweig die ganze Menge
stille / vnd hören zu Paulo vnd Bar-
naba / die da erzählten / wie grosse
Zeichen vnd Wunder GOTT durch
sie gethan hatte vnter den Heiden.

Da tagde al Menigheden stille oc hørde Pau-
lum oc Barnabam / som fortalte / huor store Tegen
oc vnderlige Gerninger Gud haffde gjort ved dem
iblant Hedninge.

7. A lbonj welikā nesnāz o to
bōla / pomstaw Petr fekl k nim;
Mużij Bratŕij / wy wijte / że
od dawnijch dnāw mezy wāmi
Būh wywolil mne / aby strze
vsta mā sŕosseli Pohanj Slo-
wo swatēho Ewangeliū / a
aby wēřili.

A gdy był wielki poswarok /
wstawiy Piotr rżekl do nich:
Miejowie bractā wy wiecie że iuz
Bog dawno mie obrat miedzy wā-
mi / aby przez vřik mōie pogāni
słuchali słowa Ewāgelij / y wi-
erzyli.

8. A ten kterŕij znā Grdee
Būh / swēdectwih wydal / daw-
gim Oncha Swatēho yako y
nām.

Bog thedy Frory zna sercā /
dāt im ſwiādectwo / dawŕy im y
Duchā ſwiētogo iāko y nām.

9. A nečinij rozdlisu mezy
nāmij a mezi nimi / neb wērau
ořisťuge řrdee gegich.

A nie včzynil řadney roznice
miedzy nāmij y miedzy nimi / wia-
ra oc řyřciwŕy řercā ich.

10. Protož mynij proť po-
kaŕŕŕte Boha / chtice wlořiti
na hrdlo Bēdlniřtūm Gho-
sterehoř ani Otcowē nāřŕy
ani my nemohli gřmie řnēřti?

A řāk teraz przećŕŕe Ewāgelie
Bořā klādaci řkzmo nā řyie zwo-
lenniřow / řihorego āni oycowie
nāřŕy āni my znořicēdmy nie
mogli?

11. Ale wēřime / že řŕŕŕe miřost
Pāna nāřŕeho Gēřŕŕe Křŕřta
řpařeni budeme / yako y oni.

Ale prze łaskę Pānā Jezusa
Křystusa wierzymy / iż bedziem
řhawieni / řāk iāko y oni.

12. Tedy vmlklo wřŕectno
mnořŕŕw / a poslauchali Paw-
la a Barnabāře wyprawugij-
eřŕh / řŕerať mnoho diwurow a
řāřŕakuw tūil Būh řŕŕe
nē mezy Pohany.

Tedy vmlknelā wřŕŕŕā wiel-
koře / ā słuchali Bārnabāřa y
Pawła / Frory opowiedali co zc
znāmiona y cuda cęynil Bog
miedzy pogāny przez nie.

13 וּבִתְרֵי דְשִׁתְּקוּ קוֹם
יַעֲקֹב וְאָמַר גְּבֵרָא אֲחֵי
שׁוֹמְעוֹנִי :

E poi che essi si furono taciuti, Iacopo rispose: discendo, Huomini fratelli, & dicitte me.

14 שְׁמַעוֹן אֲשֶׁתְּעִי לְבוֹן
אֵיכָנָה שְׂרִי אֱלֹהִים לְמוֹגֵנָה
מִן עַמִּימָה עַמָּה לְשִׁמְיָה :

Simeone ha narrato come Iddio primamente visito per pigliare un popolo de Gentili nel nome suo.

15 וְלִהְיוֹת שְׁלָמִין מִלִּיהוֹן
הַגְּבִינָה אֵין מֵאֵי דְפִתִּיב :

E con questo s'accordano le parole di Profeti, si come è scritto.

16 דִּמּוֹן בִּתְרֵי הַלֵּוֹן אֲהַבִּיךָ
נֶאֱקִים מִשְׁפָּנָה דְּדוֹד
אֵינָה דְּנִפְל וְאֵכָנָה מִדָּם
דְּנִפְל מִיָּה וְאֵקִימִיָּה :

Doppo queste cose io ritornarò, e riedificarò il tabernacolo di Dauid, che è caduto, e riedificarò le sue ruine, e ridrizzaròlo su.

17 אֵין דִּיבְעוֹן שְׂרָכָהוֹן
דְּבְנֵי-נִשָּׂא לְמִדְיָה וְכִלְהוֹן
עַמִּימָה אֵילִין דְּאֲתִקְרִי
שְׁמִי עֲלֵיהוֹן אָמַר מִדְיָה
דְּעִבְדֵּי הַלֵּוֹן כִּלְהוֹן :

Acciocche il resto de gli huomini ricerchino il Signore, e tutte le Genti, sopra le quali è inuocato il nome mio, dice il Signor che fa tutte queste cose.

18 יְדִיעִין אֲנִין מִן עֲלָם
עַבְדֵּיהִי דְּאֱלֹהִים :

A Dio son note ab eterno tutte l'opere sue.

19 מִטּוֹל הָדָא אֲנָה אָמַר
אֲנָה דְּלֵ-יְהוֹן שְׂחָקוֹן
לְאֵילִין דִּמּוֹן עַמִּימָה מ
מִתְבְּנִין לֹת אֱלֹהִים :

Per laqual cosa io son di parere che non sia da turbare quelli che da i Gentili si conuerteno a Dio.

20 אֲלֵ-יִשְׁתַּלַּח לְהוֹן
דִּיְהוֹן פְּרִיקוֹן מִן
טְמֵאוֹתָה דְּבִיחָה וּמִן
גְּבוּרָתָה וּמִן דְּחִיקָה וּמִן
דְּמָנָה :

Ma che si debbia scriuer loro che s'astengano da l'immonditie de gl'idoli, e da la fornicatione, e dal soffocato, e dal sangue.

13 וּבִתְשׁוּתָם וַיַּעַן יַעֲקֹב לֵאמֹר
הָאֲנָשִׁים אֲחֵיִם שְׁמַעוּ אֵלַי :

Y desque ouieron callado, Iacobo respondió diziendo, varones hermanos, oydme.

14 שְׁמַעוֹן בֵּינָה בְּאִשְׁרֵי בְּרָאשֵׁית
הָאֱלֹהִים פֶּקֶד לְקַחַת מִגִּזְרֵי עַם
בְּשִׁמּוֹ :

Simon ha contado como primero Dios visito las Gentes para tomar de ellas pueblo para su Nombre.

15 וּבִזְמַת יֵאָתֶר דְּבִרֵי הַגְּבִינָה
כְּמוֹ גְּכָתִב :

Y con esto concuerdan las palabras de los Prophetas, como está escripto,

16 וּבִיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת-
סִכַּת דָּוִד הַנִּפְלֹת וְגִדְרֹתֶי אֶת-
בְּרִצְיָהוּ וְהִרְסֹתֶי אָקִים וּבְנִיתִיָּה
כִּימֵי עוֹלָם :

Despues de esto bolueré, y restauraré la cabbana de Dauid que estava cayda: y instauraré sus ruynas: y boluerla há a leuantar.

17 לְמַעַן יִירָשׁ אֶת-שְׂאֵרֵיהֶם
אֲדוֹם וְכָל-הַגִּזְרִים אֲשֶׁר גָּקְרָה
שְׁמִי עֲלֵיהֶם נָאם יְהוָה עֹשֶׂה
זֹאת :

Paraque la resta de los hombres busquen al Sennor: y todas las Gentes, sobre las quales es llamado mi nombre: dize el Sennor, que haze todas estas cosas.

18 גִּזְרֵי לְאֱלֹהִים מַעֲוָלִים כָּל
מִבְּעֵלֵי :

Notorias son á Dios desde es figlo todas sus obras,

19 עַל-כֵּן שׁוּבִיט אֲנֹכִי פֶן-
תִּזְגִּיֵן אִין תְּמַרְצוֹן אֲזִתָּם אֲשֶׁר
מִן-הַגִּזְרִים שְׁבוּ אֶל-יְהוָה :

Por loqual yo juzgo, que losque de las Gentes se conuierthen á Dios, no han de ser inquietados.

20 כִּי אֵם לְנֹצֵר אֶת-נִפְשָׁם
מִטְמֵאוֹת הָאֱלִילִים וּמִחִוּוֹת
מִחִנְקָה וּמִדָּם :

Sino escreuirles que se aparten de las contaminaciones de los idolos, y de fornicacion, y de ahogado, y de sangre.

13. Μετὰ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπὸ-
κρίθη ἰακώβος λέγων, ἄνδρες ἀ-
δελφοί, ἀκούσατέ μου.

Et apres qu'ils se furent teus, Iacques print la parole, disant, Hommes freres, escoutez moi.

14. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς
πρῶτον ὁ θεὸς ἐπισκέψατο λαβεῖν
ἐξ ἐθνῶν λαὸν ὅτι τῷ ὀνόματι αὐ-
τοῦ.

Simeon a raconté comme Dieu a premierement regardé les Gentils pour en prendre vn peuple à son Nom.

15. Καὶ τὴν συνφωνοῦσιν οἱ λό-
γοι τοῦ περὶ τῆς καθὼς γέγρα-
πται.

Et à cela s'accordent les paroles des Prophetes, selon qu'il est escrit.

16. Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω ἐκ ἀ-
νοικοδομήσου τὴν σκηνὴν داυὶδ
τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ καίρια κα-
τασκευάσω αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀ-
νορθώσω αὐτήν.

Après ceci ie retournerai, & rebastirai le tabernacle de Dauid, qui est cheut, & rebastirai les ruines, & le redrellerai.

17. Ὅπως αὖ ἐκλήθησαν οἱ κα-
τάλειπτοι τοῦ αἰθρώπου τὸν κύριον,
καὶ πάντες τὸ ἐθνος ἐφ' οὗς ὁ θεὸς
ἐπέταξε τὸ ὄνομα μου ἐπ' αὐτοὺς,
λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάν-
τα.

Afin que le residu des hommes recherche, le Seigneur, & toutes les Nations sur lesquelles est inuocqué mon Nom, dit le Seigneur qui fait toutes ces choses.

18. Γνωστὸν ἂν ἀϊώνος ἐστὶ τῷ θεῷ
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

De tout temps sont à Dieu cognues toutes ses œuvres.

19. Διὸ ἐγὼ λέγω μὴ περιενο-
χλεῖν τίς ὁποῖον τοῦ ἐθνῶν ὁπιστρέ-
φουσι εἰς τὸν θεόν.

Parquoi ie suis d'aduís de ne fâcher ceux des Gentils qui se conuertissent à Dieu.

20. Ἀλλὰ ὁ θεὸς ἡλπίσεν αὐτοῖς ὅ-
τι ἀπέχεσθαι δοτὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος
τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ
τῆς πίνεως, καὶ τῆς αἱμάτων.

Mais bien de leur escrire qu'ils ayent à s'abstenir des souillures des idoles & de paillardise, & des choses estouffées & du sang.

CAP. XV.

13. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens, Viri fratres, audite me.

And when they helde their peace / James answered / saying / Men & bre / thren / hearken vnto them.

14. Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit lumere ex Gentibus populum nomini suo

Simon hath declared / howe God first did visite the Gentiles / to take of them a people vnto his Name.

15. Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est.

And so this agree the wordes of the Prophets / as it is written.

16. Post hæc revertar, & reedificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta eius reedificabo, & erigam illud,

After this I will returne / and will build againe the tabernacle of David / which is fallen downe / and the ruines thereof will I build againe / and I will see it vp.

17. Vt requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

That the residue of men might see / after the Lord / and all the Gentiles vpon whom my name is called / sayeth the Lord which doeth all these things.

18. Notum à seculo est Domino opus sum.

From the beginning of the worlde God knoweth all his workes.

19. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

Wherefore my sentence is / that we trouble not them of the Gentiles that are turned to God.

20. Sed scribere ad eos ut abstineant se à contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

But that we write vnto them / that they absteyne themselves from flethines of idoles / and fornication / and that that is strangled / and from blood.

Das XV. Capitel.

13. Darnach als sie geschwiegen waren / antwortet Iacobus / vnd sprach: Ihr Männer lieben Brüder / höret mir zu.

Der effter i der de tagde / suarede Iacobus / oc sagde / I Mend / kære Brædre / hører mig.

14. Simon hat erzehlet / wie auffserst Gott heimgesucht hat vnd angenommen ein Volck auß den Heiden zu seinem Namen.

Simon fortalde huorledis Gud først hiem søgte oc anammede ir Volck aff Hedningene / til sit Naamn.

15. Vnd da stimmen mit der Prophetenrede / als geschrieben stehet:

De der met komme Propheternis tale offuerit / som secessuit staar.

16. Darnach wil ich widerkommen / vnd wil wider bauen die Hütte Davids / die zerfallen ist / vnd ihre Lücken wil ich wider bauen / vnd wil sie auffrichten.

Der effter vil ieg komme igen / oc ieg vil bygge Davids paulun igen / som er nedfallet / oc Hullen der paa vil ieg bygge igen / oc ieg vil oprette det igen.

17. Auff das / was übrig ist von Menschen / nach dem HERRN frage / Darzu alle Heiden / über welche mein Name genennet ist / spricht der HERR / der das alles thut.

Paa det / at det som er igen aff Menniskten / skal spørre effter HERRN / Der vil alle Hedninge offuer huiuske mit Naamn er neffnd / siger HERRN / som det gør altsammen.

18. Gott sind alle seine Werck betruft von der Welt her.

Gud viste alle sine Gerninger aff Verdens begyndelse.

19. Darum beschliesse ich / das man denen / so auß den Heiden zu Gott sich bekehren / nicht vnruehe mache.

Der saare besluter ieg / at mand skal icke gøre dem vrolighed / som omuende sig til Gud aff Hedningene.

20. Sondern schreibe ihnen / das sie sich enthalten von vnfauberkeit der Abgötter / vnd von Hurerey / vnd vom Ersticken / vnd vom Blut.

Men at mand scriffuer til dem / At de holde sig fra Afguders vrenlighed / oc fra Horeri / oc fra det som qualt er / oc fra Blod.

Kapitola XV.

13. A ldnj vmlkli / odpowē del Jakub kła : Mužij Bratřij / slošte mne.

Járym gey vmlkneli / ro / mledžamšy Jakub rzelt : Mže / wie brácia sluchajete mne.

14. Esimon ted vny pravos val kteraš Váh nanyrvē nāwstijwíl / aby ž Pohanūw přihal lid Směnu svěmu.

Symeon napřed opowědžtal / idko Bog weyzral ná pogāny / aby ž nich wzial lud imenem swěmu.

15. A s tijn se srownāwā gij y řeci Prorokē / nakož nāpsāno gest :

A ž tchac šia rzecia zgadžšia stowa Prorokie / tako test nāpisāno.

16. Potom se nawrātijm a wzdělām zase Stānek Dawidūw / kteraš se byl žbořil / a žbořeni gey zase wzdělām / a wzdwižnu gey.

Potym šie wroce ā pobudnie przy bytel Dawidow oblecāty / y pobudnie wpađšiego / y zāšle gi wystawie.

17. Aby y ginij lidě hledali Pāna Boha / y wšyckni Pohaně nad kteraš gey wžwāno Směno mē / prawij Pān / čině tyto wšyckny wěcy.

Aby čt ľudjie kteražy pozostāli šuškāli Pānā / y wšycky narodoš / wě / nād kteraš wžwāno imenem mōlego / mowi Pān / kteražy čyso nāro wšyckno.

18. Zná nož gest odwětnost Pānu Bohu wšyckno dylo ge / ho.

Jāwneč sa od wšyckšiego mēkū v Bogā wšyckī sprāwy igo.

19. Protož mne se toto ždā / aby nebyli rmauceni ti kteraš se ž Pohanūw wracugi k Bohu.

A dāa tegož ia rāč rāžye nie prženāgābāc rych / kterašy šie žpoganow nāwřācāni ku Bogu.

20. Ale aby gim psāno by / lo / at se warugi Modlām o bžtowaneho / a smilšwa / a to / ho což gest wdāwēnho / a od křwe.

Ale pisāc do nich aby šie wšry zymawāli / od šplugāwienā bā / wānow / od grzechu niečyštego / od rzecy dawionych / y od křwie.

21 מוֹשֶׁה אֵלֶּיךָ מִן הַר
קָדְמוֹתָ בְּכָל מְדִינָה אֲחֵת
הָיָה לָהּ פְּרִיזָה בְּכָל שָׁבָתָהּ
וּבְכָל שָׁבוֹת קָרְיוּ לָהּ:

Imperocche Moise infin da tempi antichi ha per ogni città quelli che'l predicano ne le sinagoghe, doue si legge ogni sabato.

22 הַיְּהוּדִים שְׁלִיחָה וְקָשִׁיָּא
עִם כָּלָה עֲדָתָהּ גָּבֹרָה
מִמֶּהוּן וְשִׁדְרוּ לְאַנְטִיּוֹכְיָהּ
עִם פִּינּוּס וּבָרְנָבָה
לִיהוּדָה דְּמִתְקַרָּה בֶּרֶךְ
שֶׁבַח וְלִשְׁיֵלָה גָּבֹרָה
דְּרִישָׁא הָיוּ בָּהוּן בְּאַחָה:

Alloraparu a gli Apostoli & a i Seniori con tutta la Chiesa di mandare alcuni huomini eletti di loro in Antiochia con Paulo e Barnaba: cioè Iuda chiamato per soprannome Barfabas, e Sila, huomini principali tra i fratelli.

23 וּפְתָבוּ אֶתְרֵתָהּ ב
בְּאִידִיָּהוּן הַכְּפָה שְׁלִיחָה
וְקָשִׁיָּא וְאַחֲרָהּ לְאֵילִין
דְּאִית פִּאנְטִיּוֹכְיָהּ וּבְסוּרָהּ
וּבְקִילִיקְיָהּ אַחָה דִּמּוֹ
עֲמִמָּה שְׁלָם:

Scrivendo per lor mani in questo tenore, Gli Apostoli, e i Seniori, e i fratelli, a i fratelli che sono de Gentili in Antiochia, e in Siria, e in Cilicia, salute.

24 שְׁמִיעֵנוּ לֹא דְאַנְשֵׁין מִמֶּנּוּ
נִפְקִי וְלִחְכוּ בְּמִלָּה
וְאַחֲבָכוּ נִפְשָׁחֲכוּן כִּד א
אֲמַרְיוֹ דְּתַהוּוֹן גִּירִין ו
וּנְטִרִין נְמוּסָה אֵילִין דְּחָנו
לֹא דִקְבוּ אֲנֵנוּ:

Perciocche noi habbiam inteso che alcuni partitisti da noi, & hanno turbati con parole, souuertendo gli animi vostri, col comandarui che si circuncidate, & offeruiate la Legge, a i quali noi non n'habbiamo data commissione alcuna.

25 מִטוֹל הָיָה אֶתְחַשְׁבוּ
כְּלוּפְדֵּי כְּנִישֵׁין וְגָבִין גָּבֹרָה
וְשִׁדְרוּ לְנִתְכִין עִם פִּינּוּס
וּבָרְנָבָה חֲבִיבֵינוּ:

Ci è parso, essendo d'en medesimo animo congregati, mandarui de gli huomini da noi eletti insieme, con gli nostri diletti Barnaba e Paulo.

21 כִּי לְמֹשֶׁה הָיָה לֹא מְדִינָה
קָדְמוֹתָ מַעִיר לְעִיר הַקְּדָמָיִם
אֲחֵתוֹ בְּעִדּוֹתָם בְּכָל־שָׁבָתָהּ:

Porque Moysen desde los tiempos antiguos tiene en cada ciudad quien lo predique en las Synogas donde es leydo cada Sabbado.

22 וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי הַשְּׁלִיחִים
וְהַיְּהוּדִים אֶת־כָּל הָעֵדָה לְשִׁלּוֹחַ
מֵאַחֲרָם אֲנָשִׁים בְּחִירִים
לְאַנְטִיּוֹכְיָה עִם פִּינּוּס וּבָרְנָבָה
אֶת־יְהוּדָה דְּמִתְקַרָּה בְּרִשְׁבָּה וְאַחֲרָהּ
שִׁיֵּלָה אֲנָשִׁי דְּרִישָׁה אַחָה:

Entonces pareció bien a los Apostoles, y a los Ancianos con toda la Iglesia, elegir varones de ellos, y embiarlos a Antiochia con Paulo y Barnabas, a Iudas que tenia por sobre nombre Barfabas y a Silas, varones principales entre los Hermanos.

23 כֹּחֲבִים בְּיָדָם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַשְּׁלִיחִים וְהַיְּהוּדִים וְהַחֲתִיִּים
לְאַחֲרָם אֲשֶׁר מִן הַגִּוִּים
בְּאַנְטִיּוֹכְיָה וּבְסָרָה וּבְקִילִיקְיָה
שְׁלָם:

Y escreuir por mano de ellos anfi, Los Apostoles, y los Ancianos, y los hermanos a los Hermanos de las Gentes, que estan en Antiochia, y en Syria, y en Cilicia, salud.

24 בְּאַשֶׁר שְׁמַעְנוּ כִּי אֲנָשִׁים
יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ הִבְהִילוּ אַחֲרָם
בְּדְבָרֵי־בְלִיעַל עֲשֵׂה סֻטִּים
וְלִהְבֹּךְ אֶת־נַפְשֵׁיהֶם לְאֹמַר
לְהַמּוֹל וְלִשְׁמוֹר אֶת־הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר לֹא צִוִּינוּ לָהֶם:

Porquanto auemos oydo que algunos que han salido de nosotros hos han inquietado con palabras, trastornando vuestras animas mandando circuncidaros y guardar la Ley, a los quales no mandamos.

25 וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי כָל־הָהִקְהָלִים
יָחַד לְשִׁלּוֹחַ אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים
בְּחִירִים עִם אַחֲוֵיבֵינוּ בְּרִנְבָּה
וּפִינּוּס:

Ha nos parecido, ayuntados en vno de elegir varones, y embiarlos a vosotros con nuestros amados Barnabas y Paulo.

21. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γυμναῶν δέχεται
καὶ πάλιν τὰς κηρύσσοντας αὐ-
τὸν ἐχθρὸν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πάν-
τὸς δόξαν ἀναγινώσκοντο.

Car quand à Moysse il a d'ancienneté gens par chaque ville qui le preschèt, veu qu'es synagogues il est leu par chaque Sabbat.

22. Τότε ἰδοὺς τοῖς ἀποστόλοις ὁ τοῖς πρεσβυτέροις συνέληγῃ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν συν τῷ παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰδὲ καὶ τὸν ὑπὸ καλοῦ μὲν βάρσαβα, καὶ σίλα, καὶ ἄνδρας ἡγευμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς.

Lors ils sembla bon aux Apostres, & aux Anciens avec toute l'Eglise, d'enuoyer en Antioche, gens elus d'entre eux, avec Paul & Barnabas, assauoir Iudas surnomme Barfabas, & Silas, hommes principaux entre les freres.

23. Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν ταῦτα οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς καὶ τῶν ἀντιόχειαν καὶ σερίαν καὶ κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.

En escriuant par eux ce qui s'en suit Les Apostres & les Anciens, & les freres aux freres qui sont des Gentils en Antioche, & en Syrie, & en Cilice, salut.

24. Ἐπεὶ δὲ ἡκούσαμεν ὅτι τινες ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐπέσχεον ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκολάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περὶ τέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς ἡμεῖς οὐ διατάξαμεθα.

Pource que nous auons entendu que quelques vns partis d'entre nous, vous ont troublés par quelques propos, renuer sans vos ames en vous commandant d'estre circoncis, & de garder la Loy, ausquels nous n'en auions point donné de charge.

25. Ἐδοξε ἡμῖν γυμνομένοις ἐμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, συν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ.

Nous auons este d'aduis estans assemblez d'un accord, d'enuoyer vers vous personnages qu'auons elus, avec nos treischers Barnabas & Paul.

21. Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbathum legitur.

For Moses of old time hath in every citie them that preach him / seeing he is read in the Synagogues every Sabbath day.

22. Tunc placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam, viros primos in fratribus.

Then it seemed good to the Apostles and Elders with the whole Church / to send chosen men of their owne company to Antiochia with Paul & Barnaba: to witte Judas whose surname was Barsabas and Silas / which were chiefe men among the brethren.

23. Scribentes per manus eorum, Apostoli & seniores: fratres, his qui sunt Antiochie & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, salutem.

And wrote letters by them after this maner / The Apostles / and the Elders / & the brethren / unto the brethren / which are of the Gentiles in Antiochia / and in Syria / and in Cilicia / send greeting.

24. Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, (iubentes vos circumcidi & servare legem,) quibus non mandavimus.

Forasmuch as we have heard / certain which departed from us / have troubled you with words / & combred your mindes / saying / Ye must be circumcised and keepe the Law: to whom we gave no such commandement.

25. Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba & Paulo.

It seemed therefore good to us / when we were come together with one accord / to send chosen men unto you / with our beloved Barnabas and Paul.

21. Denn Moses hat von langen zeiten her in allen Städten / die ihn predigen / vnd wird alle Sabbathertag in den Schulen gelesen.

Thi Mose hassuer long tid hafft dem i alle Stæder / som hannem predickte oc hand löffis huer Sabbaths dag i Scholerne.

22. Vnd es dauchte gut die Apostel vnd Eltesten / sampt der ganzen Gemeinde / auß ihnen Männer erwählen / vnd senden gen Antiochian / mit Paulo vnd Barnaba / nemblich / Iudam / mit dem zunamen Barsabas / vnd Silan / welche Männer Lehrer waren vnter den Brüdern.

Da syntis der Apostlerne oc de Eldste met al Menigheden gaat / at vducle Mend aff dem oc sende til Antiochian / met Paulo oc Barnaba / som er / Judas der kaldis Barsabas / oc Silan / huilcke Mend som vaare lærer iblan Broderne.

23. Vnd sie gaben Schrift in ihre Hand / also: Wir die Apostel vnd Eltesten vnd Brüder / wünschen heil den Brüdern auß den Heiden / die zu Antiochia vnd Siria / vnd Cilicia sind.

De de sinde dem denne Scrift i deris haand. Wi Apostle oc Eldste oc Brodre / vnste Broderne aff Hedninge som ere i Antiochia oc Syria / oc Cilicia / salighed.

24. Dieweil wir gehört haben / daß etliche von den vnsern sind außgegangen / vnd haben euch mit lehren irre gemacht / vnd eure Seele zerrütet / vnd sagen / Ihr solt euch beschneiden lassen / vnd das Geseze halten / welchen wir nichts befohlen haben.

Effterdi wi hassue hort / at nogle aff vore ere vdgangne / oc hassue fore eder i vildfarelse met lærdom / oc mistroffet eders Siele oc sage / I skulle lade om skeide eder / oc holde løwen / huilcke wi der icke befalede.

25. Hat es vns ant geducht einmütiglich versammlet / M inner erwählen / vnd zu euch senden / mit vnsern liebsten Barnaba vnd Paulo.

Saa syntis off gaat at vere endrectelige forsamlede at vducle mend / oc sende til eder / met vaare aller kærste Barnaba oc Paulo.

21. Neb pijsmo Monzjissowo / od darnijich wêkšw mǎ / we wššech Měštech / kdobn ge kázal w školách / kdežto na každu Soborhu ge čtau.

Abowiemci Mojses od stáros dawnych časow mǎ w kázym mječiercy ktorzy go opowiadali / gdyž go w bożnicách ná každy Szabáth čytáli.

22. Tedyh ljbilo se to Apostoluom y Staršym / y wšš Chrkwi / aby wywolili z sebe Muže / a poslali ge do Antiochie / s Pawlem a s Barnabášem / Iudu / kterž přijmí mēl Barsabas / a Silu / Mužepředníj mezy Bratřimi.

Tedy sie zdalo Apostolom y starym / ze wšykim kościolem / przebráne meze z posrod siebie posládo Antiochiey z Pawlem y Barnabášem / Jude ktorego zwano Barsabás / y Syle / mže przedney mezy bratřia.

23. Piššegim togo po nich: Apostole / Staršy a Bratřij / čem křetijš gšau w Antiochij / w Syrii / a w Elycii / Bratřim křetijš gšau: Pohánuw / wzkazugi pozdrawenij.

A to pišanie posláč przez ruce ich Apostolowie / stary / y bratřia / tym ktorzy sa w Antiochiey / w Syryey / y w Elyciy / bratřey ktorzy sa z poganow / zdrowia žyčymy.

24. Gloffelligsme / že někteří wššedše od nás / zarmautili wás řetij / přewracugjedusse wás / welice wám abyšše se obřezowali / a zákon Monzjissow zachowávali / gimžšme toho neporučili.

Gdy žedmy slyšeli / tž někteřtorzy z was wyšedšy ztawo žyli was slowy / poslabiac duše was / řetiac was obrzezowac / y zachowywac zakon Mojsow / ktorymedmy my tego nie roslazowali.

25. Wššedše se w hromadu / ljbilo se nám / abychom wywolili Muže a poslali k wám / s namilegšimi našymi Pawlem a Barnabášem.

Zdalo sie nam tedy wšykim: iedno stáynie zebránym / posláč do was nie žepřebrániez nami / leyšymy našymi / Barnabášem y z Pawlem.

טו

26. אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתַנוּ אֶת-נַפְשָׁם
בְּשִׁתְּהוֹן חֵלֶף שְׁמֵהּ דְּמָרְו
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

*Huomini che hanno messe le vite lo-
ro per il nome del nostro Signor Iesus
Christo.*

27. וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-יְהוּדָה וְשִׁילָא
וְלִשְׁיָלָא דְּהַגִּנוֹן בְּמִלְתָּנָא
וְאֶמְרוּן לְכוּן הַגִּנוֹן הַלִּין :

*Noi habbiamo dunque mandato Iu-
da e Sila, che ancor essi vi riferiranno a
bocca la medesima cosa.*

28. הוּא עִיר צְבִינָא לְרוּחָא
דְּהַקְדָּשָׁא וְאִף לֹו דְּלָא
יִתְתָּסִים עֲלֵיכוֹן יוֹקְרָא
וְתִירָא לְכֹר מִן הַלִין דְּ
דְּאִלִּיָּו :

*Conciosia ch'egli è parso à lo Spirito
santo & à noi, di non porre sopra voi un
peso, che queste cose necessarie.*

29. דִּתְתַּרְחִקוּ מִן דְּבִיחָא
וּמִן דְּמָא וּמִן חֲנִיקָא וּמִן
וּבִיחָא וְכַד תִּטְרוּן גְּבִשְׁכוֹן
מִן הַלִין שְׁפִיר תִּהְיוּן הַוּ
שְׂרִידוֹן בְּמָרוֹ :

*Cioè, che voi vi asteniate da le cose
sacrificate à gl' idoli, e dal sangue, e dal
soffocato, e da la fornicatione: da le qua-
li cose se voi vi guardarete, farete bene,
State sani.*

30. הַגִּנוֹן הָיוּ דְּאֶשְׁתַּלְחוּ אֶתְּ
לְהוֹן לְאֲנִשְׁכִּינָא וּבְנֵי
כָּלָה עֲמָא וַיִּהְיוּ אֶתְּ
וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת-הַקְּדָשׁ :

*Quelli dunque essendo mandati via,
Gennero in Antiochia: e congregata la
multitudine, presentarono la lettera.*

31. וְכַד קִרְוּ חֲדָיו
וְאֶתְּפִיָּא :

*Laqual como essi hebber letta, si ral-
legrarono di quella consolatione.*

32. וּבְמִלְתָּא עֲתִירְתָּנָא
חִלּוֹ לְאֶחָנָא וְקִימּוּ אֶתְּ
דְּבִית יְהוּדָא וְשִׁילָא מְטוֹל
דְּאִף הַגִּנוֹן בְּבִיָּא הַוּ :

*Iudas poi e Sila, essendo ancor essi Pro-
feti, consolatorono i fratelli con molta paro-
le, e confermarongli.*

טו

26. אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתַנוּ אֶת-נַפְשָׁם
עַל-שֵׁם יְהוֹשֻׁעַ יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ :

*Hombres que han entregado sus vidas por
el Nombre de nuestro Sennor Iesus el Christo.*

27. וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-יְהוּדָה וְשִׁילָא
אֲשֶׁר גָּם הָמָּה יָגִידוּ לָהֶם אֶת-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

*Ansi que embiamos à Iudas, y à Silas, los qua-
les tambien por palabra hos haran saber lo mis-
mo.*

27. כִּי טוֹב עַל-דְּרוּחַ הַקְּדָשׁ
וְכַשֵּׁר הַדְּבָר לְפָנֵינוּ מֵאִמְרָה לֹא
יִזְחַר לְשֵׁם עֲלֵיכֶם סָבֵל כִּי-
אִם אֶת-הַצְרִיכִים הָאֵלֶּה :

*Que ha parecido bien al Espiritu Sancto, y à
nosotros, de ninguna carga hos poner mas, que
estas cosas necessarias:*

29. לְנָצַר מִזְבְּחֵי הָאֱלֹלִים וּמִדָּם
וּמִחֲנִיקָא וּמִחֲנִיקָא וְכָל אֲשֶׁר לֹא
תִּתְּבוּ לְהַעֲשֹׂת לְנַפְשְׁכֶם לְאַחֲרִים
לֹא תַעֲשׂוּ וּמֵאֵלֶּה אִם תִּצְרוּ
נַפְשְׁכֶם תִּטְבּוּן חֻקֵּי וַיִּתְּנוּ
לְכָכֶם וְקוֹי אֶת-יְהוָה :

*Que os apartey de las cosas sacrificadas à
idolos, y de fangre, y de ahogado, y de fornicaci-
on: de las quales cosas si hos guardades, hareys
bien. Bien ayays.*

30. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁלְחוּ בְּאִף לָהֶם
לְאֲנִשְׁכִּינָא וַיִּקְהִילוּ אֶת-הַקְּדָשׁ
וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת-הַקְּדָשׁ :

*Ellos entonces embiados decendieron à An-
tiochia, y juntando le multitud, dieron la carta.*

31. וּבְקִרְאָם שְׂמַחוּ בְּשִׂמְחָה
גְּדוֹלָה עַל-הַנְּחֻמָּה :

*La qual como leyeron, fueron gozosos dela
consolation.*

32. וַיְהוּדָה וְשִׁילָא הָיוּ נְבִיאִים
גָּם-הֵמָּה לְכוֹן בְּדָבָר רַב נְחֻמּוֹ
חֻקֵּי וַיִּתְּנוּ אֶת-הַנְּחֻמָּה :

*Iudas tambien y Silas, como ellos tambien
eran Prophetas, consolaron y confirmaron los
Hermanos con abundancia de palabra.*

טו

26. Ἀνθρώποις ὡς ἀδεδωκόσι
τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνό-
μα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
στοῦ.

*Personnages qui ont abandonné leurs
vies pour le nom du Seigneur Iesus
Christ.*

27. Ἀπεστέλαμεν οὖν ἰῦδαν &
σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγον ἀπαγ-
γέλλοντας τὰ αὐτὰ.

*Par ainsi nous auons enuoyé Iudas
& Silas, lesquels aussi vous feront en-
tendre le mesme de bouche.*

28. Ἐδὲξεν γὰρ τὸ ἅγιον πνεῦμα
καὶ ἡμῖν, μηδεὶν πλεον ὀπιτιῆ-
σαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶ ἐπι-
ναγκῆς τῶτων.

*Car il'a semblé bon au saint Esprit
& à nous, de ne mettre plus grande
charge sur vous que ces choses neces-
saires.*

29. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ
αἱμάτων καὶ πνικτῶ καὶ περιεί-
ας, καὶ ὅπερ μὴ θέλετε εἰσαυτοῖς γί-
νεσθαι ἐπὶ σκεπη τοῦ ἰησοῦ διὰ
τηρεῖντες εἰαυτοὺς ὡς περ ἄγετε ἐρρω-
σθαι.

*C'est que vous-vous absteniez des
choies sacrifiées aux idoles, & du sang,
& des choses estouffées, & de pailar-
die: desquelles choses si vous-vous
contregardez, vous ferez bien. Bien
vous soit.*

30. Οἱ μὲν οὖν καταλυθέντες ἡλ-
θοῦντες ἀντιόχεια, καὶ συναγαγόν-
τες τὴν πλεον, ἐπέδωκαν τῇ ἐπισ-
τάτῃ.

*I ceux donc ayans prins congé, vin-
drent en Antioche: & ayans assemble
la multitude, rendirent les lettres.*

31. Ἀναγόντες ἡ χάρισμα τοῦ
τῷ πνεύματι.

*Et quand ils les eurent leuës, ils fu-
rent reiois de la consolation.*

32. Ἰῦδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ
προφῆται ὄντες, διὰ λόγον πολλῶν
παρεκάλειον τὰς ἀδελφὰς, καὶ ἐ-
πιστήριζαν.

*Pareillement aussi Iudas & Silas,
comme ainsi soit qu'eux aussi furent
Prophetes, exhorterent les freres par
plusieurs paroles, & les confermerent.*

26. Hominibus qui traderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi,

Men that haue giuen by their liues for the Name of our Lord Iesus Christ.

27. Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem.

We haue therefore sent Judas/and Silas/ which shall also tell you the same things by mouth.

28. Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nil ultra imponere vobis oneris quā hęc necessaria.

For it seemed good to the holie Ghost/ and to vs/ to lay no more burden vpon you/then these necessary things.

29. Vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene ageris. Valete.

That is/that ye abstaine from things offered to idoles/and blood/and that that is strangled/and from fornication/ from which if ye keepe your selues/ye shall doe well. Fare ye well.

30. Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam: & congregata multitudo traderunt epistolam.

Nowe when they were departed/ they came to Antiochia/ and after that they had assembled the multitude/ they deliuered the epistle.

31. Quam cum legisent, gavisii sunt super consolatione.

And when they had read it/ they reioiced for the consolation.

32. Iudas autem & Silas, & ipsi cum essent prophetae, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmaverunt.

And Judas and Silas being Prophets/ exhorted the brethren with many words/and strengthened them.

26. Welche Menschen ihre Seele dargegeben haben/ für den Namen vnsers HERREN Iesu Christi.

Huileke Menschen der vdsatte deris siele for vor HERREN Iesu Christi Naffen.

27. So haben wir gesandt Judam vnd Silan/ welche auch mit Worten dasselbige verkündigen werden.

So sende wi Judam oc Silam/ huileke som skulle oc kundgöre des samme met ord.

28. Denn es gefelt dem heiligen Geiste vnd vns/ euch keine beschwerung mehr aufzulegen/ denn nur dise nötige Stück.

Ehi der behager den heilig Aand oc off/ at legge eder ingen mere Besuarelse paa.

29. Daß jr euch enthaltet vom Gößenopffer vnd vom Blut/ vnd vom Ersticktem/ vnd von Hurerey/ Von welchen so ihr euch enthaltet/ thut jr recht/ Gehabt euch wol.

Vden alene disse nodtörffige stycker/ At i skulle holde eder fra Afguders offer oc fra Blod/ oc fra der Qualde/ oc fra Horeri/ Fra huileket/ der som i holde eder fra/ göre i ret/ Farer vel.

30. Da diese abgefertiget waren/ kamen sie gen Antiochian/ vnd versamleten die Menge/ vnd überantwortten den Brieff.

Der disse vaare sende bort/ komme de til Antiochiam/ oc forsamlede Mennigheden/ oc finge dem Bressuit.

31. Da sie den lasen/ wurden sie des Trostes fro.

Der de der læste/ bleffue de glade aff dem trost.

32. Judas aber vnd Silas/ die auch Propheten waren/ ermahneten die Brüder mit vilen reden/ vnd stärcketen sie.

Men Judas oc Silas/ som oc vaare Propheter/ formanede Brøderne met megen tale/ oc styrkede dem.

26. Stěmi lidmi kteřijž vny dali životy své pro jměno Pána našeho Geřijše Krysta.

I lidmi tymi kteřijž vydali zdrowia své dla imienia Pána našego Jezusa Krysta.

27. Protož gšme poslali Judu a Sylu/ kteřijž oni auste ně wyprawij wám o těmž.

A przetożedmy poslali Judasę y Syle/ ktorzy wamy sami słowy tho oznaymia.

28. Widělo se žagistě Duchu swatěmu/ y nám/ aby chom žadněho/ wišce na was newzkladali břemene/ from těchto věcy potřebných.

Abowiem thak se zdalo Duchowi swietemu y nam abyšmy wiecey nie kladli na was břemeno/ tedno ty potrebne.

29. Totižto/ abyšcie se zdržowali od modlám obětowaně ho/ a od krwe/ a od wdaweně ho/ a od smilstwa: Od kteřichžto věcy budešcie se ostějši/ hati/ dobře budešcie činiti. Meřte se dobře.

Abyscie se wstrzymawali od tych rzeczy ktore sa ofiarowane bawanom/ od krwi od rzeczy dawionych/ y od grzechu mięzyskiego/ od ktorych rzeczy iesli sie sami zachowawac bedziecie/ dobrze byczynicie. Szym sie dobrze mycie.

30. Tedy oni gšauce poslanišli do Antiochie. A sšedšie se množstwij/ dali gım list.

A tak oni odprawšeni/ przyšli do Antiochie/ a zebrałszy lud oddali list.

31. Kteržto řdnž přečli/ radowali se z potěšenij.

Ktory gdy przeczt ono/ radowali sie z pociesenię.

32. Judas pak a Sylas/ poněwadž y oni byli Prorocy/ mnohau řečij řěšyli Bratřij/ a potwřzowali gich.

Tedy Judas y Sylas gdyž y sami byli Proroci/ dlugiemu slozi napominali bracia/ utwřdzali je.

טו

33 וכד היו תמוז ובבני
שברו אנון אחא בשלמא
לנת שליחא :

E dimorati che furono iui alquanto tempo, furon da i fratelli rimandati con pace a gli Apostoli,

34 פרום הוא צבונה
דשילא דיקנא תמוז
(ויהודה בלחוד אנון ל
לאורשלם :)

Non dimeno à Sila parue bene di rimanderli. (Ma Iuda andosene solo à Ierusalem.)

35 פולוס דין ובר-נבא
קניו היו פאנטיוכי ומלפין
הנו ומסבדיו עם אחרנא
סגנאא מלחא דאלחא :

E Paulo e Barnaba dimororono in Antiochia, insegnando & annuntiendo con molti altri la parola del Signore.

36 ובתר יומתא אמר
פולוס לבר-נבא נתפנא
וגסעור לאחא דבכר
מדינא דפרנו ביה מלחא
דאלחא ונחוא מנא
עבדיו :

Dopo alquanti giorni Paulo disse à Barnaba, Ritorniamo hora à visitare i nostri fratelli per tutte le città, ne le quali noi habbiamo annuntiato la parola del Signore, per veder come stiano.

37 פרנבא דין צבא הוא
דידבר ליוחנן הו דאחפני
מרקוס :

E Barnaba consigliava che si pigliasse in lor compagnia Giouanni, che si chiama uano Marco.

38 פולוס דין לא צבא
הוא דינדרה צמחון מיטיל
דשבק הוא אנון פד הנון
בפמפוליא ולא אנו
צמחון :

Ma Paulo giudicaua, che colui che da Pamphilia s'era ritirato da loro, e non era audato con essi à l'opere, non si dovesse pigliare in compagnia.

39 מטיל הוא חרונה
פרשו חד מן חר ובר-נבא
דבר למרקוס ורדו בימא
לאנלו להון לקופרוס :

Onde nacque fra loro si graue contesa, che si separarono l'vn da l'altro : e Barnaba preso con seco Marco, nauigò in Cipri.

טו

33 וארכו להם שם הימים
וישלחו בשלום מאחיהם אל-
השליחים :

Y passando alli algun tiempo fueron embiados de los Hermanos à los Apostoles en paz.

34 וייטב בעיניו שילא לאדך
לו עמם (ויהודה לבדו הלך
ירושלמה :)

Mas à Syllas parecio bien de quedar se alli. (Mas Iudas solo boluiose à Ierusalem.)

35 ופולוס וברנבא ארכו להם
באנטיוכיא מלמדים ומבשרים
את אחרים רבים את-דבר
אלהים :

Y Paulo y Barnabas seestauan en Antiochia ensennando la palabra del Sennor, y annuncian- do el Euangelio con otros muchos.

36 ומימים אמר פולוס אל-
ברנבא נשוב נא ונפקוד את-
אחינו מכלל-עיר לעיר אנשר
בקהל בשדנו את-דבר יהוה
מה יעשו :

Y despues de algunos dias Paulo dixo à Barnabas, Boluamos à visitar los hermanos por todas las ciudades en las quales auemos annuncian- do la palabra del Sennor, como estan.

37 וברנבא אבה לקחת עמו
את-יוחנן הקדא מרקוס :

Y Barnabas queria que tomassen consigo à Ioan elque renia por sobre nombre Marcos.

38 ולפולוס נראה לו אנשר
אחיו אנשר עזבם בפמפוליא
ולא בא איתם אל-המעשה
לא יקחהו עמם :

Mas Paulo, pareciale que no auia de fer to- mado elque se auia apartado de ellos desde Pam- phylia y no auia ydo conellos à la obra.

39 ויהי-דיב ביניהם כן אנשר
נפרד איש מרעהו וברנבא לקח
אליו את-מרקוס וילך כפרה :

Y vuo tal contencion entre ellos, que se a- partaron el vno del otro : y Barnabas tomando à Marcos nauegó à Cypro.

טו

33 Ποιήσαντες ὅτε χρόνον, ἀπλῶς ἔ-
βαι μετ' εἰρήνης ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ
πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

Et quand ils eurent demeuré là quel- que espace de temps, ils furent renuoy- és en paix par les freres vers les Apo- stles.

34. Ἐδοξε δὲ τῷ σίλα σιμωναῖ
αὐτῷ. (καὶ ἰούδας μόνος ἀπελθὼν εἰς
ιερουσαλήμ.)

Toutesfois il sembla bon à Silas de demeurer là. (Mais Iuda se en alloit seul à Ierusalem.)

35. Παῦλ δὲ καὶ βαρναβᾶς
διέτριβον ἐν ἀντιόχεια, διδασκο-
ντες καὶ καταγγελλόμενοι μετ' ἐτί-
θων πολλῶν τοῦ λόγου τοῦ κυρίου.

Et Paul & Barnabas demeurerent en Antiochie, enseignans & annonçans avec aussi plusieurs autres la parole du Seigneur.

36. Μετὰ δὲ πᾶσι ἡμέραις εἶπε
παῦλ τῷ βαρναβᾶ, σι-
μωναῖ δὲ ὅτι σιμωναῖ μετ' ἡμῶν
καὶ ἰούδας ἡμῶν καὶ πᾶσι τοῖς ἀδελ-
φοῖς καταγγελλόμενοι τὸν λόγον τοῦ
κυρίου, πάρεχουσιν.

Et quelques iours apres, Paul dit à Barnabas, Or sus retournons, & visitons nos freres, par toutes les villes esquelles nous auons annoncé la parole du Sei- gneur, pour voir comment ils se portent.

37. Βαρναβᾶς δὲ ἐβόλευσεν
συμμεθελεῖν τὸν ἰωάννην τὸν
καλούμενον μαρκον.

Et Barnabas conseilloit de prendre avec eux Iehan surnommé Marc.

38. Παῦλος δὲ ἤρξατο τὸν ἰούδα
αὐτῷ ἀπὸ παμφυλίας, ὅ-
τι συνελθὼν ταῖς αὐτοῖς εἰς τὰς ἐκ-
κλησίας, μὴ συμμεθελεῖν τῷ ἔργῳ.

Mais il ne sembloit pas raisonnable à Paul que celui qui s'estoit departi d'a- uec eux des Pamphylie, & n'estoit point alle avec eux en ceste œuvre-là, leur fust adioint.

39. Ἐγένετο οὖν παρεξυσμός,
ὥστε δοχε χωρεῖν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε βαρναβᾶν καὶ ἰω-
άννην τὸν μαρκον, ἐκπορεύσασθαι
εἰς κύπρον.

Dont il y eut telle aigreur qu'ils se separerent l'un de l'autre, & que Barna- bas prenant Marc, nauigea en Cypre.

33. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserant illos.

And after they had tarried there a space / they were let goe in peace of the brethren vnto the Apostles.

34. Visum est autem Silæ ibi remanere: (Iudas autem solus abiit Ierusalem.)

Not withstanding Silas thought good to abide there still (and onely Iudas went to Ierusalem.)

35. Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

Paul also and Barnabas continued in Antiochia / teaching and preaching with many other the worde of the Lorde.

36. Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini quomodo se habcant.

But after certaine dayes / Paul said to Barnabas / Let vs returne / and visite our brethren in every city / where we haue preached the word of the Lord / and see how they doe.

37. Barnabas autem volebat secum assumere & Iohannem, qui cognominabatur Marcus.

And Barnabas counselled to take with them Iohn / called Marke.

38. Paulus autem rogabat eum, (ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, & non isset cum eis in opus) non debere recipi.

But Paul thought it not meete to take him vnto their company / which departed from them from Pamphylia / and went not with them to the worke.

39. Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, & Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum.

Then were they so stirred / that they departed asunder one from the other / so hat Barnabas tooke Marke / and sayd vnto Cyprus.

33. Vnd da sie verzogen eine zeit lange / wurden sie von den Brüdern mit frieden abgefertiget zu den Aposteln.

De der de haffde ruffte nogen tid / bleffue de bort sende aff Brøderne met fred til Apostlerne.

34. Es gefiel aber Sila / daß er da bliebe. (Iudas aber zog allein gen Jerusalem.)

Men der behagede Sila / at bliffue der (Oc Iudas drog alene op til Jerusalem.)

35. Paulus aber vnd Barnabas hatten ihr Wesen zu Antiochia / lehren vnd predigeten des HERRN Wort / sampt vilen andern.

Oc Paulus oc Barnabas haffde deris væsen i Antiochia lærde oc Predictede met mange andre HERRN Sord.

36. Nach etlichen tagen aber sprach Paulus zu Barnaba: Laß vns widerumb ziehen / vnd unsere Brüder besuchen durch alle Stätte / in welchen wir des HERRN Wort verkündiget haben / wie sie sich halten.

Nogle dage der effter / sagde Paulus til Barnabam / Lad oss drage tilbage igen / oc see vore Brødre / hvorledis de holde sig i alle Stæder / som vi haffue forkyndet HERRN Sord vdi.

37. Barnabas aber gab rath / daß sie mit sich nehmen Iohannem / mit dem zunamen Marcus.

Da gaff Barnabas raad / At de skulde tage Iohannem met sig som kaldedis Marcus.

38. Paulus aber achtet es billich / daß sie nicht mit sich nehmen einen solchen / der von ihnen gewichen war in Pamphilia / vnd war nicht mit ihnen gezogen zu dem Werk.

Men Paulus actede det tilbørlige / at de skulde icke tage saadan en met dem / som vaar viger fra dem i Pamphilia / oc reysde icke met dem til Gerningen.

39. Vnd sie kamen scharpff an einander / also daß sie voneinander zogen / vnd Barnabas zu sich nam Marcum / vnd schiffte in Sypern.

De de fortørnede huer andre saa skørlige / at de droge fra huer andre / oc Barnabas tog Marcum til sig / oc seylede til Cypern.

33. A tu pobynwse ja některš čas / propustěni / gšau od Bratrěj w pokogi žase k těm kterěj ge byli poslali.

A gdy tam byli cząsow z mtešs káli odesłani sa z pokiem od bratrěj do Apostolow.

34. Ale widělo se Sylowi / aby tu žuostal: (Iudas pak sám šel do Jeruzaléma.)

Ale Syl z dālo se tam žostāt. (Iudas wroāt do Jeruzalem sám meho.)

35. Pawel pak a Barnabās / bydlili w Antiochij / věčice a kážice / s mnohými ginhmi / Slovo Boží.

Pāwel tej y Bārnabās mtešs kāl w Antiochij / nauczāiac y kážac z wielem tnych słowā Pānštie.

36. Po několika pak dnech / řekl Pawel k Barnabášowi: Brátice se / nawštěwme bratrěj nasse po wšech Wěštech / w kterých gšme kážali slovo Boží / kterat se magj.

Potym po kšlku dni řekl do Bārnabāša Pawel: Wrocinyz se a nawědžmy brācia nāše po wšykch mēštech / w ktrých smy opowědāli slovo Pānštie / y dowiemy se iāko se tež mātā.

37. Tehdy Barnabās rádil aby ponali s sebau y Jana / kterěj přijimi mēl Marek.

Pradžil Bārnabās aby z soba wžeti Janā ktrého zwāno Marek.

38. Ale Pawel nechěl toho / kterěj byl odšel od nich / Pamphili / aniž šel s nimi k práci / aby s sebau pogjmal.

Ale se Pāwlowi nie zdālo zā rzecj slušna brāc onego ktrého odstāl od nich z Pamphiliy / a nie byl w oney sprawie towāczyšem iā.

39. Štala se mež nimi šwāda / tat že se rozešli rāžno: Barnabās ponaw s sebau Marka / plawil se do Cypru.

Tāž se přetħo sa obrušent / iž odšedl ieden od drugiego / a wžis awšy z soba Bārnabās Marek wiozl se do Cypru.

טו

40 פולוס דין גבול לה
לשילא ונבק כד מנצל מן
אחא לטיבותה דאלהא:

*E Paulo hauendo eletto Sila: sen' an-
do Sila i raccomandato da i fratelli a la
gratia di Dio.*

41 ורדא הוה בסוריא
ובקיליקיא ומקום צרתא:

*E camina per la Siria e Cilicia, con-
fermando le Chiese.*

יו

1 ומטי הוה לדרבנא
מדינתא וללוסטרא אית
הוה דין תמן תלמידא חד
השמה טימתאוס ברה ד
דיהודיתא חדא מהימנתא
ואבוהי ארמני:

*Poi arrivò a Derbe e Lysra, & in i era
vn discipolo per nome Timotheo figliuolo
d'vna donna Giudea fedele, ma di padre
Greco.*

2 וכלהון תלמידא דמן
לוסטרא ומן איקנון
מסהדיו הוו עלוהי:

*Delqual discipolo, i fratelli che erano
in Lysra & Iconio, rendevano buona te-
stimonianza.*

3 להנא צבא הוה פולוס
דידבדיוהי עמה ונסב
גורה מטול יהודיא דאית
הוה באתרא דעין הוה גיר
כלהון לאבוהי דארמני
הנא:

*Cosui Valse Paulo ch'egli andasse con
seco i & hauendolo preso, il circonciise per
causa de Giudei che erano in quei luo-
ghi: percioche tutti sapenano che suo pa-
dre era Greco.*

4 וכד אוליו הוה במדינתא
מכריון הוה ומלכין להון
דיהוון גטרין פוקדנא
איליו דפתבו שליחא
וקשישא דבאורשלים:

*Hor quando passauan per le città, da-
uano loro ad offeruare i decreti statuiti
dagli Apostoli e dai Vecchi, che erano in
Ierusalem.*

טו

40 ופולוס בחר לו בשילא ויצא
בפקד לתחנת אלהים מן הנחלים:

*Y Paulo escogiendo a Silas, partiose enco-
mendado de los Hermanos a la gracia de Dios.*

41 ועבר בארם וקיליקיא
מאמץ את העדות:

*Y anduuo la Syria y la Cilicia confirmando
las Iglesias.*

יו

1 ויצע בדרבנא ולוסטרא והנה
תלמיד אחד היה שם ושמו
טימתאוס בן-אשר יהודית
מאמנת ואביו יוני:

*Y vino hasta Derben, y Lystra: y heaqui, esta-
ua alli vn Discipulo llamado Timotheo, hijo de
vna muger Iudia fiel, mas de padre Gentil.*

2 ולו הוצד מכל אחים אשר
בליסטרא ואיקון כי ישר הוא:

*Deeste dauan buen testimonio los Herma-
nos que estauan en Lystro y en Iconio.*

3 אותו אבה פולוס לצאת עמו
ויקחהו וימל אותו בעבור
היהודים אשר היו במקומים
האלה כי ידעו כלם כי אביו
היה יוני:

*Este quiso Paulo que fuese con el: y roman-
dolo, circuncidolo, per causa de los Iudios que e-
stauan en aquellos lugares: porque todos sabian
que su padre era Griego.*

4 ובאשר עברו את הערים
ויחגרו להם לנצר את תלמודים
אשר גשפטו משליחים וזקנים
אשר בירושלים:

*Y como passauan por las ciudades, dauan les
que guardassen los decretos que auian sido deter-
minados por los Apostoles y los Ancianos que e-
stauan en Ierusalem.*

ה'

40. Παῦλος δὲ Πιλιπέδωμον
σὺν Σίλῃ, ἐπέστη, παραδοθὲς τῇ χά-
ριτι τῶν ἀδελφῶν.

*Mais Paul ayant choisi Silas pour
l'accompagner se departit, estant re-
comandé à la grace de dieu par les
freres.*

41. Διέρχεται δὲ τὴν Συρίαν καὶ
Κιλικίαν, καταστήσας τὰς ἐκκλη-
σίας.

*Et trauesa Syrie & Cilice, conser-
uant les Eglises.*

Κ Ε Φ Α Λ. ις'.

Κατέστη δὲ εἰς Δέρβην καὶ
Λύστραν. Ἐκεῖθεν μαθητὴς τις
ὦν ἑκαστῶν, ἐνόματι τιμόθεον, υἱὸς
ἑβραίων πατρὸς Ἰουδαίας μητρὸς
ἑλλήνων.

*Or arriva-il à Derbe & Lystre: &
voici, vn certain disciple estoit là nom-
mé Timothee, fils d'une femme Iuiue,
fidele, mais d'un pere Grec.*

2. "Ος ἰμαρτυροῦντες ὑπὸ τοῦ
λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν.

*L'equel auoit bon tesmoignage des
freres qui estoient a Lystre & Iconie.*

3. Τῶν ἡγέλων ὁ παῦλος σὺν
αὐτῷ ἐξελθὼν, ἐλαβὼν περὶ τιμῶν
αὐτῶν διὰ τῶν ἰουδαίων τῶν ὄντων
ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἤδειξεν ὅτι
ἀπαίτης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὅτι ἑλ-
λὴν ὑπαρχεν.

*Parquoi Paul voulut qu'il allast avec
lui: & ayant prins avec soi le circon-
cir, à cause des Iuifs qui estoient en ces
lieux là: car tous sauoient que son pe-
re estoit Grec.*

4. Ὡς δὲ διαπορεύοντο τὰς πόλεις,
παραδίδουσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ
δόγματα τὰ κεκερμμένα ὑπὸ τοῦ
ἀποστόλων ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ
ἐν ἱερουσαλήμ.

*Eux donques passans par les villes, les
instruisoyent de garder les ordonnances
decretées par les Apostres, & par les
Anciens de Ierusalem.*

40. Paulus verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus.

And Paul chose Silas and departed / being commended of the brethren unto the grace of God.

41. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias: (*præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.*)

And he went through Syria and Cilicia / stablishing the Churches.

Pervēnit autem in Derben & Lystram. Et ecce, discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre Gentili.

Then came he to Derbe and to Lystra: and behold a certain disciple was there named Timotheus / a woman's son / which was a Jewess and believed / but his father was a Greek.

2. Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres.

Of whom the brethren which were at Lystra and Iconium / reported well.

3. Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circumcidit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.

Therefore Paul would that he should go forth with him / and took and circumcised him / because of the Jews / which were in those quarters: for they knew all that his father was a Greek.

4. Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant Ierosolymis.

And as they went through the cities / they delivered them the decrees to keep / ordained of the Apostles & Elders / which were at Jerusalem.

49. Paulus aber wehlet Silan / vnd zog hin / der Gnade Gottes befohlen / von den Brüdern.

Men Paulus vdualde Silan / oc drog bort / befaleten Guds naade / aff Brøderne.

41. Er zog aber durch Syrien vnd Cilicien / vnd sterckte die Gemeine.

Saa drog hand igennem Syrien oc Cilician / oc styrckede Menigheden.

Er kam aber gen Derben vnd Lystran / vnd sihe / ein Jünger war daselbst / mit Namen Timotheus / eines Jüdischen Weibs Son / die war gläubig / aber eines Griechischen Vaters.

Da kom hand til Derben oc Lystran. Oc see / der vaar en Discipel / som hed Timotheus / en Jødiske Qvindis Son / som trode / Men Faderen vaar en Greker.

2. Der hatte ein gut Gerüchte bey den Brüdern / vnter den Lystranern vnd zu Iconion.

Hand haffde it gaar røgte haff Brøderne / iblan: Lystranerne oc vdi Iconion.

3. Disen wolt Paulus lassen mit sich ziehen / vnd nam vnd beschneid in vmb der Jüden willen / die an demselbigen ort waren / denn sie wusten alle / daß sein Vater war ein Grieche gewesen.

Denne vilde Paulus lade rense mee sig / oc hand tog oc omstar hannem for Jødernes skyld / som vaare der samme sted / Thi de viste alle / at hans Fader vaar en Greker.

4. Als sie aber durch die Stätt zogen / überantwortten sie inen zu halten den Spruch / welcher von den Aposteln vnd Eltesten zu Jerusalem beschlossen war.

Oc som de droge igennem Stæderne / befalede de dem at holde den Ordspøck / som vaar besluttet aff Apostlerne oc de Eldste i Jerusalem.

40. A Pawel wywoliw sobě Sylu / ssel prně / poručen gsa milosti Boží od Bratří.

Pawel zaslě prylawšy do sies bie Sylę ssel prně / bedac poruč cjon lasec Božey od bráciey.

41. Vchodil po Syrii a Cilicii / po twrżuge Syrii / (a přikazuje jim / aby ošřihali přikazani Apoštolů a starších.)

Vchodil po Syriey y Cilicic / vtwrżduac kócioly.

Přijel pak do Derben a do Lystry / Ahe / Věděl nje geden tu byl gměnem Timotheus / Syn gedně ženy Wdowny wěrně / ale Dce mēl Pohana.

Přijedl potym do Derben y do Lystry / kotho byl tam zwoz lenně mēchory imiemem Timotheus / syn mēchorey niew aly žydowskē wierney wšak z j. opea Greka.

2. Tomu svědectvíj dobré vydávali / kterij bydleli w Lystrě a w Iconii / Bratří.

Ten z sba mial svědectwo bráciey / kthorzy byli w Lystrze y w Iconium.

3. Toho chtel Pawel pogijti s sebau. Vponaw ho obřezal gen pro židny kterij byli w těch městech / nebo wědeli wšak / že Dce geho byl Pohan.

Thegoz Pawel chciat mēc přyz sobě / aby z nim ssel / y wžíawšy go obřezat dla žydow / kthorzy thām nā onych mēyschch byli / bo wšyscy wiedzieli že otec iego byl Grek.

4. A kdyz chodili po městech / přikazowali jim aby ošřihali Bzenij kteraz byla jim wydana od Apoštolů a od Starších kterij byli w Jeruzalē.

A tādchodzac po městech / podawali im křchowanu wšak / kthore byli postanowione od Apoštolow y starších / kthorzy byli w Jeruzalem.

י ו

5 פֶּרֶם עֲדַתָּא מִתְקִימוּ
הוּי בְּהִימְנוּתָא וְסִגְנוּ הוּי
בְּמִינוּתָא כָּל יוֹם :

E così le Chiese si confermavano ne la fede, o crescevano di numero ogni giorno.

6 הִלְכוּ דִין בְּפִרוּגֵינָא
וּבְגִלְטֵינָא אֲתֵרוּתָא וּכְלַת
אֲבוֹן רוּחָא דִּקְוִדְשָׁא דְלֹא
יִמְלִלוּ מַלְתָּא דֵּאלֹהָא
בְּאַסִּינָא :

Passando poi per la Frigia, e per il paese di Galatia, e essendo lor proibito da lo Spirito Santo l'annuntiar la parola in Asia.

7 וְכַד אָתוּ לְמוֹסִינָא
אֲתֵרָא צְבִין הוּי דִּינֵא וְלֹא
מִן תַּמּוֹן לְבִיתוּנִינָא וְלֹא
אֲבִסְתָּ לְהוֹן רוּחָא דִּינְשׁוּעָא :

Venuti che furono in Mysia, tentarono d'andare in Bitinia, e lo Spirito no'l permesse loro.

8 וְכַד נִבְקִי מִן מוֹסִינָא
אָתוּ לְהוֹן לְטְרוֹאָס אֲתֵרָא :

Onde trapassata Mysia, scesero in Troade.

9 וּבְחֻזָּא דְלֵילָא אֲתֵרָוּ
לְפִנְיוֹס אִיךְ גְּבֵרָא חַד
מִקְדוּנִינָא דִּקְאָם וּבִעֵרָא
מִפִּי כַּד אָמַר דִּתְלָא
לְמִקְדוּנִינָא וְעִדְרִינִי :

Et vna visione apparue di notte a Paulo, cioè, che vn huomo Macedonico gli stava davanti, pregandolo, e dicendo, Passa in Macedonia, e aiutatci.

10 כַּד דִּין חֻזָּא פִּנְיוֹס
הָנָא חֻזָּא מִחֵדָּא צְבִין
לְמַפִּיךְ לְמִקְדוּנִינָא מְטוּל
וְאַסְתַּפְּלִין דִּמְבוֹקְרוֹ ד
דִּנְסֵבֶר אֲבוֹן :

Com'egli hebbe veduta la visione, subito procurammo d'andare in Macedonia, essendo certificati, che il Signore ci chiamava a predicar loro l'Evangeli.

11 וְרָדִין מִן טְרוֹאָס וְתֵרָצוּ
לְסִמּוּתְרָאקִי וּמִן תַּמּוֹן ל
לְיוֹמָא אֲחֵרָנָא אָתוּ
לְיוֹמָא פְּלִיס מִדִּינִינָא :

Partiti dunque da Troade, venimmo per diritto corso a Samothracia, e l'altro giorno a Napoli.

י ז

5 וְהִקְהִלוּת הִתְחַזְקוּ בְּאַמְנוּתָא
נִזְתָּרוּ בְּמִסְפַּר יוֹם יוֹם :

Ansi que las Iglesias eran confirmadas en fe y eran aumentadas en numero cada dia.

6 וְעָבְרוּ בְּאַרְץ פִּרְוִינָא וּגְלִטִּינָא
נִכְלְאִים מְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִדְּבַר
אֲחֵר־הַדְּבַר בְּאַסִּינָא :

Y passando à Phrygia y la prouincia de Galacia, fueles defendido por el Espiritu Sancto de hablar la palabra en Asia.

7 וּבְבוֹנָם אֶל־מוֹסִינָא בִקְשׁוּ
לָלֶכְם מִשָּׁם לְבִיתוּנִינָא וְלֹא
הִנְיָחְתָּם רוּחַ (יֵשׁוּעַ) :

Y como vinieron en Mysia, tentaron de yr en Bithinia mas no los dexo al Espiritu (de Iesus)

8 וּבְכֹאשֶׁר עָבְרוּ אֶת־מוֹסִינָא
יָרְדוּ לְטְרוֹאָס :

Y passando à Mysia, descendieron à Troas.

9 וּמִדְּרָאָה גִּדְרָאָה לְפִנְיוֹס בְּלֵילָה
אִישׁ אֶחָד כִּתִּי הָיָה עוֹמֵד מִסִּית
אֲחֵרִי לֵאמֹר בּוֹא נָא אֶל־כִּתִּים
וְעִזְרָה לָנוּ :

Y fue mostrada à Paulo de noche vna vision: Vn varon Macedonio se puso delante, rogandole y diciendo, Passa en Macedonia, y ayudadnos.

10 וּבְכֹאשֶׁר רָאָה אֶת־הַמְּדַרָּה
בְּרָגַע בִּקְשָׁנוּ לְצֵאתָ אֶל־כִּתִּים
מִדְּרָאָה כִּי קָרָא לָנוּ יְהוָה לְבִישֶׁר
אֲחֵתָם :

Y como vido la vision, luego procuramos partir en Macedonia certificados que Dios nos llamaua para que les annunciassemos el Evangelio.

11 וּבְכֹאשֶׁר הִלְכְנוּ מִן טְרוֹאָס
בְּמַרוֹץ יָשָׁר בָּאָנוּ בְּסִמּוּתְרָאקִי
וּבְיוֹם מֵחַד לְעִיר נָפּוּלִים :

Y nauegando de Troas, venimos camino de recho a Smothracia: y el dia siguiente a Napoles.

י ט

5. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπὶ πλείονος ὄντος τοῦ ἀριθμοῦ καθ' ἡμέραν.

Ainsi les Eglises estoient confirmees en la foy, & croissoient en nombre par chacun iour.

6. Διαβόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὴν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ.

Puis ayans trauesé la Phrygie & la contree de Galatie, il leur fut defendu par le saint Esprit d'annocer là Parole en Asie.

7. Ἐλθόντες καὶ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον καὶ τὴν βιθυνίαν παρεῖδαι ἡμᾶς εἰσεῖναι αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

Estans donc venus en Mysie, ils essayoyent d'aller en Bithynie: mais l'Esprit de Iesus ne le leur permit point.

8. Παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν κατέβησαν εἰς τρωάδα.

Parquoy ayans passé Mysie, ils descendirent en Troas.

9. Καὶ ἵεραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὡφθη τῷ paulῳ ἄνθρωπος μακεδόνιος ἐστὼς, ὁρῶν καλῶς αὐτὸν καὶ λέγων, Διάβες εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.

Or vne vision apparut de nuit a Paul, c'est qu'un homme Macedonien se presentant deuant lui, le pria, disant, Passe en Macedone, & nous aide.

10. Ὡς δὲ τὸ ἱεραμα εἶδεν, διήγειρεν ἰζητούμενον ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβουλεύοντες ὅτι πείραξις ἡμᾶς ὁ κύριος διαγγέλλουσιν αὐτοῖς.

Quand donc il eut vû la vision, incontinent nous reschismes d'aller en Macedone, concludans par cela que le Seigneur nous auoit appeles pour leur euangelizer.

11. Ἀναχθέντες οὖν ὡς ἀπὸ τῆς τρωάδος διευδρομήσαμεν εἰς σιμόθρακιν τῇ τε ἑπομένῃ εἰς νάπολιν.

Ainsi estans departis de Troas, nous tirasmes droit en Samothrace, & le lendemain à Neapolis.

CAP. XVI.

5. Ecclesiarum quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

And so were the Churches stablished in the faith / and increased in number daily.

6. Transientes autem Phrygiam & Galatiam regionem, veniunt ad Spiritum sanctum loqui verbum in Asia.

Now when they had gone through out Phrygia / and the region of Galatia / they were forbidden of ye holy Ghost to preach the word in Asia.

7. Cum venisset autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

Then came they to Mysia / and sought to goe into Bithynia: but the Spirit suffered them not.

8. Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem.

Therefore they passed through Mysia / & came downe to Troas.

9. Et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans & deprecans eum & dicens, Transiens in Macedoniam, adiuva nos.

Where a vision appeared to Paul in the night. There stood a man of Macedonia and prayed him, saying, Come into Macedonia and helpe vs.

10. Ut autem visum vidit, statim quesivimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

And after he had seene the vision / immediately we prepared to goe into Macedonia / being assured that the Lord had called vs to preach the Gospel unto them.

11. Navigantes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim.

Then went we forth from Troas / & with a straight course came to Samothracia / & the next day to Neapolis.

Das XVI. Capitel.

5. Da wurden die Gemeinen im Glauben bevestiget / vnd namen zu an der zahl täglich.

Da bleff Menigheden stadfest i troen / oc de formerdis daglige i tallet.

6. Da sie aber durch Phrygiam vnd das Land Galatien zogen / ward ihnen gewehret von dem heiligen Geiste / zu reden das Wort in Asia.

Men der de droge igennem Phrygiam oc der land Galatien / bleff dem forbudet aff den hellig Aand / at tale ordet i Asia.

7. Als sie aber kamen an Mysian / versuchten sie durch Bithynian zu räumen / vnd der Geist ließ ihnen nicht zu.

Oc der de komme til Mysian / forsøgte de at reyse igennem Bithynian / oc Aanden tilstedde dem icke.

8. Da sie aber für Mysian überzogen / kamen sie hinab gen Troada.

Men der de droge frem saar Mysian / komme de ned til Troada.

9. Vnd Paulo erschein ein Gesichte bey der Nacht / das war ein Mann auß Macedonia / der stund vnd bat ihn / vnd sprach: Kom hernider inn Macedonian / vnd hilf vns.

Oc en Syn obenbaredis Paulo om natten / Der vaar en Mand aff Macedonia / hand stod oc bad hannem / oc sagde / Kom ned til Macedonien / oc hielp oss.

10. Als er aber das Gesichte gesehen hatte / da trachten wir also bald zu räumen in Macedonian / gewiß / das vns der Herr dahin beruffen hette / inen das Evangelium zu predigen.

Men der hand haffde seet den Syn / da tænkte vi strax at reyse til Macedonien / thi vi vaare vissie paa / at HERREN haffde kaldet oss did / at predike dem Evangelium.

11. Da fuhren wir auß von Troada / vnd stracks lauffs kamen wir gen Samothracian / des andern tages gen Neapolim.

Da fore vi ud fra Troade / oc vi komme vort rette laab til Samothraciam / Den anden dag til Neapolim.

Kapitola XVI.

5. A tak Chrystu potwrdzowali se w Wiſcie / a rozmáhaly se w opytu na každý den.

Vrůstaly sie tedy v oſtávní pocy / a v obſtávie přibývalo.

6. A když šli do Frygie a do Galatské krajiny / zabráněno jim od Ducha Svateho / aby nemluvíli slova Božího v Asii.

Tedy přišel by Frygia / y Frátské Galatské / pohamováni sa od Ducha světeho / aby ne opoviedali slova Božieho v Asii.

7. A když pak přišli do Mysii / chřestli jim do Bithynii / y nedal jim Duch Gejšsuow.

Žáky gdy přišli do Mysie / púsili sie vůdž do Bithynie / ale im Duch nie dopúšal.

8. Ale když prošli Mysii šli do Troady.

Tedy přišel by Mysia / vstačili do Troady.

9. Ukázáno gesh Pavlowi v noci videní: Jakoby nevakš Muž Macedonský stál / a proslho / řka: Přijď do Macedonie pomoz nám.

Viděl Pavl v noci videní: ano nřz niektorý Macedonský přišel by šhanal / y prošil go mowiac: přeprav sie do Macedonie / a rátny nas.

10. A jakž to videní viděl / y hned gšne hledali toho / aby chom šli do Macedonie / vgi šstěni gšauce tihm / že gesh nás povolal Buoh / aby chom gim řžali Ewangelium.

Žvystavšy to videní / nřz rychlostí škratichny sie takoby idž do Macedonie / mawc ža tho řžnas Pan povolal fu opowies dan im Ewangeliey.

11. Protož když gšne se plavili do Troady / vprjimo přišli gšne do Samotrach / a druhého dne do Neapolim.

A tak vyšel by z Troady / a rychlostí přišel do Samotrachie / a na druhý den do Neapolim.

י ר

12 יָמָיו תָּמָיו לְבִילִיפּוֹס
דְּהִי הִי רִישָׁא דְּמַקְדוֹנִיָּא
וְאִיתִיהָ קוֹלֹנִיָּא הַנּוּן דִּין
כְּהָהִנָּה מְדִינָתָא יוֹמָתָא
יְדִינָה:

Edi li poi a Filippi, che è la prima città, colonia d'una de le parti di Macedonia, e dimorammo in quella città alquanti giorni.

13 וְנִפְקוּ בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא
לְבַר מִן פְּרָעָא דְּמְדִינָתָא
עַל יַד גִּהֲרָא מְטוּל דְּתָמָן
מִתְחַנֵּא הוּא בֵּית צְלוּתָא
וְכַד יִתְבוּ מִמְּלִלֵין הַנּוּן עִם
גִּישָׁא דְּכַנְיָשׁוֹן הַנּוּן תָּמָן:

Et il giorno del sabbato scimmo fuor de la città presso al fiume, douc si soleua fare oratione: e postici a sedere, parlauamo a le donne che s'erano lui adunate.

14 וְאִנְתִּיתָא חֲדָא מִבְּנֵי
אַרְיִנָּא דְּדִחְלָא הֵנָּה מִן
אַלְהָא שְׁמָה הוּא לִידִיָּא
מִן תְּמָרִיתִירָא מְדִינָתָא
דְּהִרָא פֶּתַח לְכַה מִן
וְשִׁמְעָא הֵנָּה מִדֵּם דְּאִמֵּר
הוּא פִּנְלוֹס:

Et vna donna nominata Lydia, venditrice di porpora, de la città di Thyatira, seruente a Dio, ci vidi, a laquale il Signore aperse il cuore, per attendere a le cose che da Paulo si diceuano.

15 וְעִמְדַת הִי וּבְנֵי בֵּיתָהּ
וּבְעִנָּא הַנּוּן מִן וְאִמֵּרָא
הֵנָּה הוּא דְּשִׁירָא יוֹרָא
תְּכִילִין אֲנָתוֹן דְּהִימְרָא
בְּמִרְוֹתוֹ שְׂרֵי לְכוֹן בְּבֵיתִי
וְסָגִי אֶלְצָתוֹן:

Come ella fu battezzata, e parimente la sua famiglia, ci pregò, dicendo, Se voi m'hauete giudicata esser fedele al Signore, entrate a stare in casa mia. E così ci costrinse.

16 וְהוּא דְּכַד אֲוִלִּינוּ לְבֵית
צְלוּתָא פְּגַעַת בּוֹן
עַלִּימָתָא חֲדָא דְּאִית הֵנָּה
לָהּ רוּחָא דְּקִצְמָא וְעִבְדָּא
הֵנָּה לְמַרְיָה תְּמָרִיתִירָא
סְגִיָּתָא פְּקִצְמָא דְּ
דְּקִצְמָא הֵנָּה:

Anuene poi che andando noi a l' oratione, vna fantesca, che haueua lo spirito di Pitone, si scontrò in noi: laquale daua gran guadagno a i suoi padroni con l'indouinare.

י ר

12 וּמִשָּׁם לְבִילִיפּוֹס אֲשֶׁר הִיא
רִמְשׁוֹנָה בְּחֶלֶק הַכְּתִים עִיר
מְכֻרֹת וְהִרָא בָּהּ בְּעִיר אֲוִרְכִים
לְגִי יָמִים אֶחָדִים:

Y de alli a Philippos, que es la primera ciudad de la parte de Macedonia, y es Colonia, y estuimos en aquella ciudad algunos dias.

13 וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יָצְאָנוּ מִחוּץ
לְעִיר אֶל־הַנָּהָר אֲשֶׁר גִּרָּהָ כִּי
בֵּית תְּכֵלֶה הִיא שָׁם וַיּוֹשְׁבִים
דְּבָרָנוּ לְנָשִׁים הַנִּקְהֵלוֹ:

Y vn dia de los Sabbados salimos de la ciudad al rio donde solia ser la oracion: y sentando nos, hablamos a las mugeres que se auia juntado.

14 וְאִשָּׁה אֶחָת וְשְׁמָהּ לִידִיָּא
מִכְרָת אֲרִינָה מְעִיר טִי־אֲתִירָא
יִרְמִית אֶלְהִים שְׁמָעָה אֲשֶׁר פֶּתַח
יְהוָה לְכָה לְחַקְשִׁיב לְמַדְבָּרִים
מִפְּלוֹס:

Entonces vna muger llamada Lydia que vendia purpura en la ciudad de los Thyatireos, temerosa de Dios, oyó: el coraçon de la qual abrió el Sennor paraque estuuiesse attenta a loque Paulo dezia.

15 וּבְאִשָּׁה גִּבְרָה וְכָל־בֵּיתָהּ
שְׂאֵלָה לְאִמֵּר אִם תִּשְׁטַבְּוּ
כִּי אִשָּׁת אֲמֹנִים אֲנִכִּי בִּיהוָה
בּוֹנָה לְבֵיתִי וְעִמְדוֹ וַיַּבְצֵר בָּנוּ:

Y como fue baptizada, con su casa, rogó nos diziendo, Si aueys juzgado que yo sea fiel al Sennor, entrad en mi casa, y posad. y cōstrinnió nos.

16 וַיְהִי־כֵן אֲשֶׁר הִלְכָנוּ אֶל־
הַתְּכֵלֶה וְהִקְרָל לָנוּ נַעֲרָה אֲשֶׁר
לָהּ רוּחַ אֹהֵב אֲשֶׁר פָּעֲלָה לְבָרָה
עֲשֵׂתָהּ לְאִדְנוֹ בְּקִסָּם:

Y aconteció que yendo nosotros a oracion, vna mochacha que tenia espiritu Pythonico nos salió delante: la qual daua grande ganancia a sus amos adiuinando.

י ר

12. Ἐκῆθεν πρὸς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μακεδονίας πόλις, καλῶνται ἡμεῖς δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατριβόντες ἡμέρας πέντε.

Et de là a Philippes, qui est la premiere ville du quartier de Macedone, & est colonie: & sejournaimes quelque temps en la ville.

13. Τῇ τε ἡμέρᾳ ᾧ σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως ὡς ἔπαυμέν, οὗ ἐσμιζέτο πρὸς ὁδὸν εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν τῆς συναθροῦσας γυναῖξιν.

Et au iour du Sabbat nous sortis hors la ville auptes du fleuve où l'on souloit faire la priere, & estans là assis, nous parlions aux femmes qui estoient là assemblees.

14. Καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία προφύραωλις, πόλεως θυατιρέων, σεβομένη τὸν θεόν, ἤκουε, ἥ ὁ κύριος διέλωσεν τὴν καρδίαν, πρὸς ἧς πῆς λαλοῦμεν ὑπὸ τοῦ πάλου.

Adonc vne, certaine femme nommee Lydie, de la ville de Thyatire, marchande de pourpre, seruāt a Dieu, nous ouit, de laquelle le Seigneur ouurit le cœur pour entendre aux choses quel Paul disoit.

15. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγειν, εἰ κερύκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένατε καὶ περιεβιάσασθε ἡμᾶς.

Et quand elle eut esté baptizee, elle & sa famille, elle nous pria, disant, Si vous m'auez estimée estre fidele au Seigneur, entrez. Et nous contraignit.

16. Ἐγένετο δὲ προδρομίων ἡμῶν εἰς πρὸς ὁδὸν, παιδίσκῃ τοῦ αἵματος πνεύματος πύθωνος ἀπαντῶσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πλὴν παρέχετο τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαγισσομένη.

Or aduint comme nous allions a la priere, qu'une certaine chambriere ayant l'esprit de Python, nous rencontra, quelle faisoit vn grand profit a les maistres par deuiner.

CAP. XVI.

12. Et inde Philippos: quæ est prima partis Macedonia civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot consistentes.

And from thence to Philippi/ which is the chiefe citie in the partes of Macedonia / and whose inhabitants came from Rome to dwell there/ and we were in that citie abiding certaine daies.

13. Die autem sabbathorum egressi sumus foras portam iuxta flumen ubi videbatur oratio esse: & sedentes loquebamur mulieribus quæ convenerant.

And on the Sabbath day/ we went out of the citie / besides a river / where they were wont to pray: and we satte downe / & spake vnto ye women / which were come together.

14. Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

And a certaine woman named Lydia / a seller of purple / of the citie of the Thyatirians / which worshipped God / heard vs / whose heart the Lorde opened / that she attended vnto the things which Paul spake.

15. Cum autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est, dicens, Si iudicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos.

And when shee was baptizd / and her household / she besought vs / saying / If ye haue iudged me to be faithfull to the Lorde / came into mine house / and abide there: and she constrainde vs.

16. Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.

And it came to passe that as we went to prayer / a certaine maide having a spirit of divination / met vs / which gatt her masters / much vantage with divining.

Das XVI. Capitel.

12. Vnd vondannen gen Philippi/ welche ist die Hauptstatt des Lands Macedonia/ vnd eine Freystatt. Wir hatten aber in diser Statt vnser wesen etliche tage.

De der fra til Philippi / huißten som er Hoff- uistaden i det Land Macedonia / oc en fri Stad. De wi haffde vort vāsen nogle dage i denne Stad.

13. Des tages der Sabbather giengen wir hinaus vor die Stadt/ an das Wasser/ da man pfleget zu beten/ vnd saßen vns / vnd redeten zu den Weibern/ die da zusammen kamen.

Om Sabbathers dagen ginge wi hen vð saar Staden / til det Vand / som mand pleyer at bede / oc sette off / oc talede til de Quinder / som der komme til- sammen.

14. Vnd ein Gottsförchtig Weib/ mit namen Lydia / eine Purpurkrämerin/ auß der Statt der Thyatirer/ hörete zu / welcher that der HERR das Herß auff / daß sie darauff acht hatte/ was von Paulo gered ward.

De en Gudsfyrctige Quinde som hed Lydia en Purpurkræmerstē / aff de Thyatirers stad / hørde til huißten HERREN loed hietter op paa / at hun paa gaff æt det / som bleff talt aff Paulo.

15. Als sie aber vnd ihr Haus getauft ward/ ermahnet sie vns / vnd sprach: So ihr mich achtet / daß ich glaubig bin an dem HERRN / so kommet in mein Haus / vnd bleibet allda. Vnd sie zwang vns.

De der hun oc hendis huss bleff døbt / formanede hun off / oc sagde / Der som i ætte mig / at ieg tror paa HERREN / da kommer i mit Huss oc bliffuer der / De hun nødde off til.

16. Es geschach aber/ da wir zu dem Gebet giengen / daß eine Magd vns begegnet / die hatte einen Warsager Geist/ vnd trug iren Herrn vil genieß zu mit warsagen.

De der skede / der wi ginge til Bønen / At en Pige møte off / hun haffde en Spaadoms Aand / oc gaffne de sin Herre meget met sin spaadom.

Kapitola XVI.

12. Aodtud do Philippi/ste/ rēž gest pŕednīj Město Krá- ginn Macedonia/ obyvateli cizymu osazenē. V žuostali gsmew tom Měste ja několik dnij.

Ž támtad do Filippus / E chore test pŕednījše mǎsto w stronie Macedonia / cudzoziemcy osas- dzone / tam žesmy w nim Eitē dnt smieškalē.

13. W den pař Sobotnij / wysli gsmew wen ja brānu k Njce / kdež se nám zdalo mǐs- sto žpřisobenē k Modlenij: V sedijce tam / mluvili gsmew Slovo Božij ženām kterēž se tu byly sešly.

A w dñtē Sábāthu wysli- dmy z mǎsta podle rzeř / gđže žwyřly bywāc modlitwy / a tam gđsmy siedli / rozmawialidmy z niewiāstām E chore sic byly sešly.

14. A žena gedna gměnem Lidya / Krumptřka / z Města Thyatyrstěho / modlěcy se Bohu / poslauchala: geghřto řdce otewřel PAN / aby pil na byla toho/ co se od Pawla prawilo.

Eedy něktora niewiāstā imies- nem Lidya / E chore Sábāth pŕe- dawāk w mǎstě Thyatyrstě- řow / chwalac Boga / sluchāk- nas / E chore Pan otworzył serce / ž pilnte thego sluchāk co po- a- dat Pawel.

15. Afdnž se potřila ona y teled gegij / prošla nás klau- cy: Doněwadž mne mǎte ja wěrnau Pānu Bohu / weg- dētež do mēho domu / a tu v mne pobudte / y pfinutla nás.

A gdy sie ořzestā ydom tey / prošil a mowiac: Jesliž mierz- miecie byc wierna Pānu w nōdž- cieš do domu nēgo a mēstārcē / y tǎženas pŕynucilā.

16. V stalo se / fdnž gsmew sli- nā Modlitbu / dēwēka nēna- kā magijcy ducha wěšřēijho / potřala se s nām / kterāž wel- kŕ yžitel pŕināšela Pānām swōm budauch wēcy pŕedpo- wijdagijcy.

A pŕyzdalo sie gdychmyšli nā modlitwe / iž dñewecil a něktor- ra cemiālā ducha wuřēžgo / ja- bicžālā nām / a tǎ wielkŕ yžl- pas- nom swōim cžynil a wrožac.

י

17 וְאַתָּה הֵנָּה בִּתְּרָה
פּוֹלֹס וּבִתְּרוּ וְהָיָה הֵנָּה
וְאָמְרוּ הַלְוִי אֲנִישֵׁי
עַבְדֵי הָאֱלֹהִים
מִדִּיּוֹמָרָה וּמִסִּבְרִין לָכֵן
אֵינָם דִּינָא:

Così seguitando Paulo e noi, gridava, dicendo: Quelli huomini son serui de l'altissimo Iddio, iquali ci annuntiano la via de la salute.

18 וְהָכֵנָה עֲבָדָה הַיּוֹרֵ
יוֹמָתָא סִגְיָא וְאַתָּה בִּיר
פּוֹלֹס וְאָמְרָה לָהּ לְרוּחָהּ
הִי פִקֵּד אָנָּה לָכֵן בְּשִׁמָּה
הַיּוֹשִׁיעַ מִשִּׁיחָה דְּהַתְּבָרִין
מִנָּה וְכֵן בְּשִׁעְתָּה נִפְקֵת:

E questo fece per molti giorni: ma Paulo hauendolo per male, si rimolse, e disse a lo spirito, lo ti comando nel nome di Iesu Christo, che tu esca di essa. Et in quella hora medesima se n'esci.

19 וְכֵן חָנוּ מִדִּיּוֹמָרָה
דְּנִפְקָה לָהּ מִנָּה סִבְרִין
דְּתַמְאָרְתָּהּ אֲחֵדוּהִי לִ
לְפּוֹלֹס וְלִשְׁלֵלָהּ וּנְגִידוּ
אֵיחָדוּ אֲנֵן לְשִׁיחָה:

Allora i suoi padroni vedendo che la speranza del lor guadagno se n'era andata, presero Paulo e Sila, e tirarongli a la corte a i Governatori.

20 וְקָרְבוּ אֲנֵן לְאַסְטְרִיגָא
וְלִרִישָׁא דְּמִדִּיּוֹמָרָה וְאָמְרוּ
הוּוּ דְּהַלְוִי אֲנִישֵׁי מִדִּלְחִין
לָהּ לְמִדִּיּוֹמָרָה מִטְוָה
דִּיהֵדְנָא אֲנֵן:

E presentandoli a i magistrati, dissero. Questi huomini turbano la nostra citata, essendo essi Giudei.

21 וּמִכְרִיָּו לֹו עֵידָה
אֵילִין דְּלֵלָהּ מִפֶּס לֹו לִ
לְמַקְבְּלוּ וְלַמַּעֲבֵד מִטְוָה
דִּיהֵדְנָא חָנוּ:

Et annuntiano de modi di vivere, iquali non è lecito rescuere ne offeruare a noi che siamo Romani.

22 וּכְנִישָׁא סִגְיָא
אֲתַפְנֵשׁ עֲלֵיהֶן הַיּוֹרֵ א
אַסְטְרִיגָא סִבְרִין גִּתְּתִיהֶן
נִפְקְדוּ דִּינְגִידוּ אֲנֵן:

La moltitudine ancora si leuò insieme contra essi i magistrati stracciorono i lor vestimenti, e comandarono che fussen battuti con le verghe.

י

17 וְהָיָה הֵלֵכָה אַחֲרֵי פּוֹלֹס וְאַחֲרֵינוּ
וְעָקָה לְאָמֹר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
עֲבָדֵי אֵל עֲלִיָּין הֵמָּה אֲשֶׁר
מִגִּידִים לָנוּ אֶת־דֶּרֶךְ הַיְשׁוּעָה:

Esta siguiendo a Paulo, y a nosotros, daua bozes diciendo, Estos hombres son sieruos del Dios Alto, los quales os annuncian el camino de Salud.

18 וְזֹאת עֲשֵׂתָה יָמִים רַבִּים
וְיָכַעס פּוֹלֹס וַיִּתְּהֶפֶךְ וַיֹּאמֶר
אֶל־הָרוּחַ מַצֵּה אֲנִי לָךְ בְּשֵׁם
יְשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְצֵאתָ מִמִּנְהָ וְהָיָה
בְּשִׁעְרָה הָהִיא:

Y esto hazia por muchos dias. mas desagradando esto a Paulo, boluióse y dixo al Espiritu, Mandote en el Nombre de Iesus el Christo que salgas de ella. Y salió en la misma hora.

19 וּבְרִאיוֹת אֲדִינָה כִּי עֲלֵתָה
תְּקוּנָה פְּעֻלָּתָם וַיִּתְּפֹשׁ אֶת־
פּוֹלֹס וְשִׁלָּה וַיִּמְשְׁכוּם אֶל־
הַשּׁוּק לִפְנֵי הַנְּשִׂאִים:

Y viendo sus amos que auia saliendo la esperanca de su ganancia, prendieron a Paulo y a Silas: y truxeronlos al Audiencia al Magistrado.

20 וַיַּצִּיבוּם לִפְנֵי הַסִּגְנִים
לְאָמֹר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מַצְמִיתִים
אֶת־עִירָנוּ וַיהוּדִים הֵמָּה:

Y presentandolos a los Magistrados, dixeron-Estos hombres alborotan nuestra ciudad siendo Iudios.

21 וּמִגִּידִים לָנוּ עֵדָה אֲשֶׁר לֹא
נִכָּל לְקַבֵּל וְלַעֲשׂוֹת אֲחֵתָהּ
כִּי רְחוּמִים אֲנֵחָנוּ:

Y predican ritos los quales no nos es licito recebir, ni hazer, pues somos Romanos.

22 וַיִּלָּץ הָעָם יַחַד עֲלֵיהֶם
וְהַסִּגְנִים קָרְעוּ אֶת־לְבוּשֵׁיהֶם
וַיִּצְווּ לִיסָדֵם בְּשַׁבְּטִים:

Y concurrio el pueblo contra ellos: y los Magistrados. rompiendo les sus ropas mandaronlos, açotar con vergas.

15.

17. Αὕτη κατὰκολουθήσατε τῷ
παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἐκφράζοντες, ὅ-
τι οἱ ἀθρώποι δοῦλοι ἔσονται τοῦ
ὑψίστου θεοῦ, οἵτινες καταγγέλλου-
σι ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.

Icelle suivant apres Paul & nous, crioit, disant, Ces gens sont seruiteurs du Dieu souverain, lesquels nous annoncent la voye de salut.

18. Τὰς δὲ ἐπὶ τῇ πολλῇ ἡ-
μέρας, ἀπεπηθείς ὁ παῦλος, καὶ
ἀπερρίψας, τὸ πνεῦμα εἶπεν, πο-
ρεύσθω σὺ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
ἰησοῦ ἐξέλθῃς ἀπὸ αὐτῆς, καὶ ἐ-
λθὲν ἀστῆ τῇ ὡρᾷ.

*Et cela fit-elle par plusieurs iours, mais Paul en estant ennuyé, se retour-
nant dit à l'esprit, Je te commande au
nom de Iesus Christ que tu sortes hors
d'elle. Et il sortit au meisme instant.*

19. Ἰδόντες οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι
ἐξήλθιν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐ-
τῶν, ἀπὸ πλαγίαν τοῦ παύλου καὶ
σίλαν, ἤλκυσαν εἰς τὴν ἀγο-
ρὰν ὅτι τὰς ἀρχοντας.

*Adonc les maistres d'icelle voyans
que l'esperance de leur profit estoit per-
due, empoignerent Paul & Silas, & les
tirerent en la place du marche aux Ma-
gistrats.*

20. Καὶ προσεγγόντες αὐτὸς εἰς
τοὺς γραττοὺς εἶπον, ἔσονται ἀθρώ-
ποι ἐκπαρόσους ἡμῶν τὴν πό-
λιν ἡμεῖς καὶ ἀρχόντες.

*Et les presenterent aux Gouverneurs,
disans, Ces gens-ici estans Iuifs trou-
blent nostre ville.*

21. Καὶ καταγγέλλουσιν ἔφη, ὅτι
ὁ νόμος ἡμῶν ἀπαγορεύει, ὅτι
ποιῶν, ὅτι μοις ἔσται.

*Et annoncent des ordonnances les-
quelles il ne nous est point loisible de
recevoir, ne de garder, veu que nous som-
mes Romains.*

22. Καὶ συνήγαγον οὖτοι κατὰ
αὐτῶν. καὶ οἱ γραττοὶ περιρρήξαν-
τες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ραβ-
δίζειν.

*Aussi le populaire s'esleua ensemble
contr'eux, & les Gouverneurs leur de-
schirans leurs robbes, commanderent
qu'ils fussent fouettés.*

CAP. XVI.

17. Hæc subsecuta Paulum & nos, clamabar dicens, Isti homines, servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

She followed Paulus and vs/and cryed / saying / These men are the servants of the most high God / which shew vnto vs the way of saluation.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conversus, spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora.

And this did she many dayes: but Paul being grieved, turned about / and said to the spirit / I command thee in the Name of Iesus Christ / that thou come out of her. And he came out the same houre.

19. Videntes autem domitius quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes,

Nowe when her masters sawe that the hope of their gaine was gone / they caught Paul and Silas / and drewe them into the market place vnto the Magistrates.

20. Et offerentes eos magistratibus, dixerunt, Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Iudei.

And brought them to the Gouernours / saying / These men which are Iewes / trouble our cite.

21. Et annuntiant morem quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum sumus Romani.

And preach ordinances / which are not lawfull for vs to receiue / neither to obserue / seeing we are Romanes.

22. Et cucurrit plebs adversus eos: & magistratus scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi.

The people also rose by together against them / and the Gouernours rent their clothes / and commanded them to be beaten with rodde.

Das XVII. Capitel.

17. Dieselbige folgete allenthalben Paulo vnd vns nach / schrey vund sprach: Dese Menschen sind Knechte Gottes des Allerhöchsten / die euch den weg der Seligkeit verkündigen.

Den samme sulde Paulum oc off effter alleuegn / robte oc sagde / Diffe Menniste ere den Allerhöchste Gudtlenere / som forkynde eder Salighedsens vey.

18. Solches that sie manchen tag. Paulo aber thet das wehe / vñ wandte sich vmb / vnd sprach zu dem Geiste: Ich gebiete dir in dem Namen Jesu Christi / daß du von ihr außfahrest. Vnd er fuhr auß zu derselbigen stunde.

Deffe giorde hun mange dage. Men der giorde Paulo ont / oc hand vende sig om / oc sagde til Aanden / Jeg biuder dig i Ihesu Christi Naffn / at du far vð aff hende. Oc hand soer vð i den samme stund.

19. Da aber ire Herrn sahen / das die hoffnung ihres genieß war außgefahren / namen sie Paulum vnd Silan / zogen sie auff den Marckt für die Obersten.

Men der hendis Herrer saae / at deris mytte haab vaar vðfaret / da toge de Paulum oc Silam / droge dem paa Taarret saar de Offuerste.

20. Vnd führeten sie zu den Hauptleuten / vnd sprachen: Dese Menschen machen vnser Statt irre / vund sind Jüden.

De ferde dem til Hoffuimendene / oc sagde / Diffe Menniste soer vor Stad i vildfarelse / oc ere Joder.

21. Vnd verkündigen eine Weise / welche vns nicht ziemet anzunehmen / noch zu thun / weil wir Römer sind.

De forkynde en Stic / huilcken off bær icke at anamme / ey heller at gøre / effterdi vi ere Romere.

22. Vnd das Volck ward erregt wider sie / vnd die Hauptleut ließen inen die Kleider abreißen / vund hießen sie stäupen.

De Foleket bleff oprørt mod dem / oc Hoffuimendene lode drage Klæderne aff dem / oc befalede at hudstruge dem.

Kapitola XVI.

17. Taßla za Pawlem a za nami wolagijem / a křauch: Tito lidě / gsau služebnijem Boha Nanyvssijho / křetijž to žwěstugi nám cestu Spasenij.

Ta chodzacz Pawlem y z nami / wolala mowiac: Ci ludzie sã sluzby onego nawyszeho Boga / ktorzy nam oznajmujã drogę zbawienia.

18. A to činijwala za mnoho dij. Y nesa to težce Pawel / obrátiv se / řekl duchu žlému: Prikazugi tobě / wě gměnu Dána Gejissie Křysta / aby wýšel od nij. Y wýšel w tu hodi nu.

A toč činijwala przez wiele dni / aże Pawel mawiał: Ci ludzie sã przel duchowi: Křistaznec przez imie Jezusa Křystusa / abyš od njej wýšedl. A przetož wnet reš gož čas wýšedl.

19. To vžřewšse Dáni gegij / že gest odesla Nadege žystu gegich / chytivšse Pawla / a Sylu / wedli ge na mýsto saur dně před Knížata.

To widzac pánowie tey ž mý nels nádzien žystu ich / poimawšy Pawla y Sylu / wleklie nã ry neš do vrzedu.

20. A postawivšse gepřed Břednijšn / řekli: Tito lide / bauř Město nasse / nab gsau židě.

Apostawivšyie przed przel tozonymi / mowili: Ludzie ci zã burzyl miasto nãše / gdyž sã żydowie.

21. A žwěstugi obyřeg / křetě / hož nám neslusch přigijti ani zachowatiž poněwadž gsme my Křijmaně.

Opowiedziã nam nowe žwy cãkie / ktorych sã nam przymoz wãc nie godzi ani przywlařcãc / gdyžchmy sã Křymãnie.

22. Y žbřhla se obec proti nim / y Aukednjem / a rožřhšse Sukně gegich / řãžali ge met lami mřřkati.

Tedy spolu pospolstwo bewř řãlo przeciwi m / a přeložem roz dãřhy řãry ich / řãžali je chlupãc rozgami.

י

23 וְכַד נִגְדּוּ אֲנֹנִי סָגִי
אֲרָמִיו אֲנֹנִי בֵּית אֲסִירָא
וּבִקְדּוֹ לְנֹטֵר בֵּית אֲסִירָא
דִּנְטֵר אֲנֹנִי וְהִירָאִית :

E poi che hebber fatte loro molte piaghe, gli messero in prigione, comandando al guardiano che gli guardasse diligentemente.

24 הוּ דִּין כַּד קִבֵּל הָנָא
פּוֹקֵדְנָא עָלָא חֲבֵשׁ אֲנֹנִי
בְּבֵיתָא גֵּוִיָּא דְּבֵית אֲסִירָא
וְאִסְרֵהוּ בְּסִדָּא :

Il quale hauendo riceuto tal comandamento, gli messé ne la piu profonda prigione, e ferrò loro i piedi ne ceppi.

25 וּבַפְּלָגָה דְּלֵילָא פּוֹלוֹס
וְשִׁילָא מַצְלִין הָיוּ
וּמִשְׁבַּחִין לֵאלֹהֵא וְשִׁמְעִין
הָיוּ לְהוֹן אֲסִירָא :

E ne la mezza notte Paulo e Sila facendo oratione, laudauano Iddio: e quello che erano legati gli odiuano.

26 וּמִן שְׁלֵיָא יוֹעֵא רַבָּא
הוּא וְאַתְתָּוִיעוּ שְׁתַּמְאֵסָא
דְּבֵית אֲסִירָא וְאַתְתַּפְתְּחוּ
מִחֲדָא תַּרְעָא כְּלָהוֹן
וְאִסְרִיהוּ דְּכְלָהוֹן
אַשְׁתַּדִּירוּ :

E subbitamente si fece vn gran terremoto, in tal sorte che i fondamenti de la prigione si scossero: e di subito s'aperfero tutte le porte, e sciolsersi legami di tutti.

27 וְכַד אֲתַתְעִיר נֹטֵר בֵּית
אֲסִירָא וְהוּא דְּפִתְיָחִין
תַּרְעָא דְּבֵית אֲסִירָא נִסְבָּ
סַפְסִירָא וּבַעֲא דִיקְטוֹ
נִבְשָׁה מִטּוֹל דְּסִבֵּר הוּא
דַּעֲרָקוּ לְהוֹן אֲסִירָא :

Onde il guardiano de la prigione essendosi svegliato, e vedendo le porte de la prigione aperte, sguainò il coltello, e volè uasi ammazzare, pensando che i prigionieri fussero fuggiti.

28 וְקָרְיָהּ פּוֹלוֹס בְּקָלָא
רַמָּא וְאָמַר לָהּ לֹא תַעֲבֹד
לְנִבְשָׁה מִדֵּם דְּבִישׁ מִטּוֹל
דְּכָלוּ הִרְבָּא חֲנָן :

Allor Paulo gridò ad alta voce, dicendo, Non ti far male alcuno: che noi siamo tutti qui.

י

23 וְכַאֲשֶׁר יִסְרוּם בְּנִצְעִים
רַבִּים וַיִּשְׁלְחוּם בַּמַּטְרָה וַיַּצְווּ
לְשׂוֹמֵר לְשִׁמְרָם בַּצֹּוֹז :

Y desque los vieron herido de muchos acotes, echaronlos en la carcel mandando à la guarda que los guardasse con diligencia.

24 וְהוּא כַּאֲשֶׁר לָקַח אֶת הַמַּצְוָה
כִּזְנֵת וַיִּשְׁלִיכֵם בַּמַּטְרָה הַפְּנִימִית
וַיִּתֶּן-רִגְלֵיהֶם הָעֵץ בַּעֲץ :

El qual recebido este mandamiento, metiólos en la carcel de mas adentro. y apretóles los pies en el cepo.

25 וּבְחֹזֵי תְּלִילָה הִתְפַּלְלוּ פּוֹלוֹס
וְשִׁילָא וַיִּשְׁבְּחוּ אֱלֹהִים וַיִּקְשִׁיבוּ
לֵהֶם הַמַּסֹּרִים :

Mas á media noche orando Paulo y Silas cantauan hymn: y losque estauan presos los oyan.

26 וּפִתְאֻם הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל כֵּן
אֲשֶׁר גִּמּוּטוֹ יִסּוּדוֹת הַמַּטְרָה
וְהַפְתָּחוּהָ בְּרַעַע הַדְּלָתוֹת כְּלָלָהָ
וַיִּתְּקוּ-כָּלֶם לֹא יִרְתָּקוּ עוֹד :

Entonces fue hecho de repente vn gran terremoto de tal manera que los cimientos de la carcel se mouian: y luego todas las puertas se abrieron, y las prisiones de todos se soltaron.

27 וְכַאֲשֶׁר הִקִּיץ שׂוֹמֵר הַמַּטְרָה
מִשְׁנָתוֹ וְרָאָה כִּי גִפְתָּחוּ דְּלָתָי
הַמַּטְרָה וַיִּתְּקוּ חֲרָבוֹ וַיִּתְּקוּ לְהַרְגָּ
אֶת-נִבְשֵׁי חוֹשֵׁב כִּי בָּרְחוּ
הַמַּסֹּרִים :

Y despertada la guarda de la carcel, como vido abiertas las puertas de la carcel, sacando el espada queriasse matar, pensando que los presos se auian huydo.

28 וַיִּזְעַק פּוֹלוֹס בְּקוֹל גָּדוֹל
לֵאמֹר אֵל-תַּעֲשֶׂה לְנִבְשָׁה רָעָה
כִּי כָלָנוּ בָּהּ :

Entonces Paulo clamó à gran boz diziendo, No te hagas ningun mal: que todos estamos aquí.

15.

23. Πολλὰς τὴν ὀπῆτε αὐτοῖς
πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, πα-
ροτρύνοντες τῷ δεσμοφύλακι,
ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτοὺς.

Et apres leur auoir donné plusieurs coups de fouet, les mirent en prison, commandans au geolier qu'il les gardast seurement.

24. Ὃς ὡς ἀγγελίαν παύτῳ
ἀληφῶς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν
ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τὰς πό-
δας αὐτῶν ἡσφαλίσατο εἰς τὸ ξύ-
λον.

Lequel ayant reçu vn tel commandement, les mit au fin fond de la prison, & leur enserra les pieds aux ceys.

25. Κατὰ τὴν μεσσημέριαν παύ-
λῳ & σίλας ᾠροῦντες ὕμ-
νον τὸν τῷ θεῷ ἐπηροῶντι τὴν αὐτῶν
οἱ δεσμοῖσι.

Or sur la minuit Paul & Silas prioient, chantans louanges à Dieu: tellement que les prisonniers les entendoient.

26. Ἀφῶ δὲ σάτυρος ἐγένετο μέ-
γας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια
τῆς δεσμοτείας· ἀνεῳχθῆσαι π
ὡς ἀγγεῖα αἱ θύραι πάντων, καὶ
πάντων τῶν δεσμῶν ἀνῆλθαι.

Et soudainement fut fait vn grand tremblement de terre, de sorte que les fondemens de la prison crouloyent: & incontinent toutes les portes furent ouuettes, & les liens de tous furent lâchés.

27. Ἐξυπνῶν τὴν γρόμῳ ὁ δε-
σμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεγκυρῶν
τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἀσπί-
δῳ μάχαιραν ἐμελλεν ἑαυτὸν
ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπυφθῆναι
τὰς δεσμίας.

A donc le geolier estant esueille, & voyant les portes de la prison ouuettes, desgaina son espee, & se vouloit tuer, cuidant que les prisonniers s'en fuissent fuis.

28. Ἐφώνησε τὴν Φωνὴν μεγάλην ὁ
παύλῳ, λέγων, μηδὲν πρᾶξῃς σε-
αυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἐσμὲν ἐν-
θάδε.

Mais Paul cria à haute voix, disant, Ne te forrai point, car nous sommes tous ici.

CAP. XVI.

23. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos.

And when they had beaten them sore, they cast them into prison, commanding the taylor to keepe them surely.

24. Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.

Who having received such commandment, cast them into the inner prison, and made their feet fast in the stocks.

25. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant.

Now at midnight Paul and Silas prayed, and sang a Psalm unto God: and the prisoners heard them.

26. Subito verò terræ motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & universorum vincula soluta sunt.

And suddenly there was a great earthquake: so that the foundation of the prison was shaken: and by all the doores opened, & every mans bands were loosed.

27. Expergefactus autem custos carceris, & videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinculos.

Then the keeper of the prison waked out of his sleepe, and when he sawe the prison doores open, he drewe out his sword, and would have killed himselfe, supposing the prisoners had bene fled.

28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi mali feceris universi enim hic sumus.

But Paul cryed with a loud voyce, saying, Doe thy selfe no harme: for we are all here.

Das XVI. Capitel.

23. Vnd da sie sie wol gesteuert hatten / worffen sie sie ins Gefengniß / vnd gebotten dem Kerckermeister / daß er sie wol bewahrete.

De der de haffde vel hudstryget dem / kaste de dem i Fenssel / oc befaledē Taarngemmeren / at hand skulde foruare dem vel.

24. Der nam solch Gebot an / vnd warff sie in das innerste Gefengniß / vnd leget ihre Füße in den Stock.

Hand anammede desse Bud / oc kaste dem i der innerste Fenssel oc lagde deris foder i Stocken.

25. Vmb die Mitternacht aber beteten Paulus vnd Silas / vnd lobeten Gott. Vnd es höreten sie die Gefangenen.

De ved midnat bade Paulus oc Silas / oc loffuede Bud. De Fangerne hørde dem.

26. Schnell aber ward ein grosses Erdbeben / also / daß sich bewegeten die Grundveste des Gefengnis. Vnd von stundan wurden alle Thüren auffgethan / vnd aller Bande loß.

De der bleff hastelige i stort iordstet / saa / at Fenssels grundual rorde sig. De strax bleffue alle dørrene opladne / oc allis Baand løste.

27. Als aber der Kerckermeister auß dem schlaffe fuhr / vnd sahe die Thüren des Gefengnis auffgethan / zog er das Schwerdt auß / vnd wolte sich selbst erwürgen / denn er meinet die Gefangenen weren entflohen.

Men i det Taarngemmeren soer op aff søffne / oc saa Fenssels dør opladen / da drog hand Suerdet vð / oc vilde myrde sig selff / Thi hand mente / at Fangerne haffde veret vnd flyde.

28. Paulus aber rieß laut / vnd sprach: Thu dir nichts übels / denn wir sind alle hie.

Da robte Paulus høyt oc sagde / Ser dig inted ont / thi vi ere her alle.

Kapitola XVI.

23. A když gewelmi vmrstali / w sadili ge do žaláře / a při kázali strážnému / aby gich pilně ostríjhal.

A gdy im wlele rau zādali / wrzucili te do więzienia / rozkazujac stróżowi ciemnice aby ich pilnie strzegł.

24. Tehdy on takowě mage přikázání / wsadil ge do nani hlubšího žaláře / a nohy gich gich sešel kladau.

Azory wżiawşy takowe rozkazy / wsadzil te do wnetrznego tarasu / a nogi ich zámknal w perá.

25. O puolnoey pak Pawel a Sylas modliše se chwałiti Boha. V sloſſeli ge giniy wěſňowě.

Me o pułnoey modlił sie Páwł y Sylas / a śpiewali piosenki / y słuchali ich ci którzy też w wie żeni byli.

26. A hned země třesení rochle stalo se wellké / tak že se pohnuli Gruntowě žalářowí. A hned wſſecky sedwěre otewřely / a wſſecky okowo wěſpadli.

Zátym nátychmíst zſtalo ſie wielkie trzesienie ziemi / tak iż ſie poruſili fundamenty tarasu / y wnetřie otworzyly wſyřki drzwí / a rozwiřaly ſi perá ná wſyřki.

27. Tehdy proſtřim ſtrážný žalář / a vžew dwěře žaláře otewřeně / wytrhl meč / chyt se zabiti / mage za to / že gſaw utelli wěſňowě.

Oueřł ſie potym ſtroż ciemnice / a gdy wytrł drzwí otworzoſ ne w tarasu / do bywſy mteczł chci / alſie ſam zabił / inni wiaac iż wies znowie pouciekali.

28. V žſſiřl náň Pawel hlaſem welikým / řka: Nečin ſobě ſam nic zleho wſſak gſme teď wſſpěnt.

Tedy Pawel zámolat gloſem wielkim mowił: Nie czyn ſobie nic zleho / boćedmy hayw wſyřcy.

29. ואֵנָהָר לָהּ שִׁדְגָא וְשׁוֹר
וְעַל כֹּד רֵאִת וְנִפְרָ—עַל
רִגְלֵיהֶן דְּבִנְלוֹס וְדִשִׁילָא:

Et egli domandato un lume, saltò dentro & pieno di terrore, si gittò a i piedi di Paulo & di Sila.

30. וְאַפִּיק אֲנִין לְבָר וְאִמֵּר
הוּא לְהוֹן בְּרִי מִנָּא וְלֹא
לִי לְמַעַבְד אִין דִּאֲהֵא:

Poi gli menò fuore, e disse, Signori, che mi bisogna fare, per esser saluo?

31. וְהִנֵּן אֲמִרִין הֵן לָהּ
הִימִן בְּמִין יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא
וְתִהֵא אֲנִת וּבֵיתָ:

Essi gli dissero, Credi nel Signor Iesus Christo, tu & la tua famiglia.

32. וּמִלְלוּ עִמָּה מִלְתָּא
דְּמִרְיָא וְעַם פְּלִהוֹן בְּנִי
בֵּיתָ:

Et annuntioron la parola del Signore à lui, & à tutti quelli che erano in casa sua.

33. וְכִּי בִשְׁעֵתָא בֵּה
בְּלִילִיא דְּבָר אֲסַחֵי אֲנִין מוֹ
בְּגִדְהוֹן וּבִר שְׁעֵתָה עֲמִד
הוּ וּבְנֵי בֵּיתָה פְּלִהוֹן:

Et egli li prese in quell' hora medesima de la notte, & lauò loro le piaghe, & si battezzò effo & tutti i suoi incontinentemente.

34. וְדִבֵּר אֲסַק אֲנִין לְבֵיתָה
וְסַם לְהוֹן פְּתִיגָא וְרִוּוּ
הוּא הוּ וּבְנֵי בֵּיתָה פְּלִהוֹן
בְּהִימְנוּתָא דִּאֲלֵהָ:

Et hauendoli menati in casa sua, apparecchiò loro la mensola, & fece allegrezza d'hauer con tutta la sua casa creduto in Dio.

35. וְכִּד הוּא בְּפִרָא שְׁדִּרֵּי
אֲסִטְרִיגָא לְשָׁקְלִי שְׁבִטָא
דִּיאֲמִרִין לְרִב בֵּית אֲסִירָא
שְׂרִי לְהִלִּין אֲנָשָׂא:

Venuto che fu il giorno, i Magistrati mandorono i comandatori, dicendo, Lassa andar queglii huomini.

29. וַיִּבְעַר לִפְיָדִים וַיֵּדְלֵג וַיִּבְרַעְדָּה
גְּדוּלָּה נָפַל אֶל—רִגְלֵי בִּנְלוֹס
וְדִשִׁילָא:

El entonces pidiendo lumbré, entró dentro y temblando derribose à los pies de Paulo y de Silas.

30. וַיִּזְעֲאֵם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר אֲדוֹנֵי
מִה צִרְכִּי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה:

Y facandolos fuera dizeles, Sennores, que es menester que yo haga para ser saluo?

31. וְהִמָּה אֲמִרוּ הָאֵמֶר בְּיִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ וְתִתְּשַׁע אֵת וְכָל בֵּיתָה:

Y ellos le dixeron, Cree en el Sennor Iesus el Christo, y seras saluo tu, y tu casa.

32. וַיִּדְבְּרוּ לוֹ אֶת—דְּבַר יְהוָה
וְלְכָל־אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ:

Y hablaronle la Palabra del Sennor, y à todos los que estauan en su casa.

33. וַיִּקְרְאוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעֵת הַלֵּילָה
וַיִּדְחֹץ אֶת—יְגִיעֵיהֶם וַיִּטְבֹּל הוּא
וְכָל בֵּיתוֹ בְּרִגְעָה:

Y tomandolos el en aquella misma hora de la noche, lauóles los açores, y baprizose luego el y todos los suyos.

34. וַיְבִיֵּאֵם לְבֵיתוֹ וַיִּשְׂם אֶת—
הַשֻּׁלְחָן וַיִּגָּל עִם כָּל—בֵּיתוֹ
מֵאֲמִין בִּיהוָה:

Y lleuandolos à su casa, pusoles la mesa: y gozose de que con toda su casa auia creydo à Dios.

35. וַיְהִי בֹקֶר וַיִּשְׁלְחוּ הַסִּגְנִים
אֶת—מִשְׁרֵתָיו לֵאמֹר הִמָּד אֵת
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה:

Y como fue de dia, los Magistrados embia-ron los alguazilles, diciendo, Embia à aquellos hombres.

15.

29. Αἰτήσας δὲ Φῶτι εἰσιπῆδη-
σε, καὶ ἐν τρεμνῇ ῥυομένη τῷ
σέπει τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλῳ.

*Lors icelui ayant demande de la lu-
miere, faillit dedans, & tremblant se iet-
ta aux pieds de Paul & de Silas.*

30. Καὶ παραγαγὼν αὐτὸς ἔξω,
εἶπεν, κύριοι, τί με δεῖ ποιῆν ἵνα
σωθῶ;

*Et les ayans menés hors, leur dit,
Seigneurs, que me faut-il faire pour e-
stre sauué.*

31. Οἱ δὲ εἶπεν, πίστευε ἐντὶ τὸν
κύριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ σωθή-
σῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.

*Ils lui difent, Croy au Seigneur Ie-
sus Christ, & tu seras sauué, toi & ta
maison.*

32. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λό-
γον τῆς κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ αὐτοῦ.

*Et lui annoncerent la parole du Sei-
gneur, & à tous ceux qui estoient en sa
maison.*

33. Καὶ ὡραλαβὼν αὐτὸς ἐν
ἐκείῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἔλασεν
ὁποῖον ἦν πλεγμαῖν, καὶ ἐβαπτίσθη
αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες ὡρα-
λῆμα.

*Après cela, les prenant en ceste me-
me heure de la nuit, il laua leurs playes:
puis incontinent il fut baptizé, lui &
tous les domestiques.*

34. Ἀναγαγὼν τε αὐτὸς εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τραπέζαν, &
ἠγαλλιάσατο πᾶσι οἰκίᾳ πιστεύουσας
τῷ θεῷ.

*Et les ayant amenés en sa maison, il
leur mit la table: & s'esjouit, pource
qu'avec toute la maison il auoit creu en
Dieu.*

35. Ὥτερας δὲ ῥυομένης ἀπέστ-
λαν οἱ στρατηγοὶ τὰς ραβδοῦχους,
λέγοντες, ἀπολύσον τὰς αὐθρά-
πους ἐκείνας.

*Et le iour venu, les Gouverneurs y
enuoyerent des sergents, difans, Baile
congé à ces gens là.*

29. Petitoq; lumine introgressus est, & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes.

Then he called for a light/and leaped in/and came trembling/and fell downe before Paul and Silas.

30. Et produens eos foras, ait, Domini, quid me oportet facere ut saluus fiam?

And brought them out / and said / Syrs/what must I do to be saved?

31. At illi dixerunt, Crede in Dominum Iesum: & saluus eris tu, & domus tua.

And then said/ Believe in the Lord Iesus Christ / and thou shalt be saved / and thine house holde.

32. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

And then preached unto him the worde of the Lorde / and to all that were in his house.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuo.

Afterward he tooke them the same houre of the night / and washed their stripes/and was baptized with all that belonged unto him / straight way.

34. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua, credens Deo.

And when had brought them into his house/ he set meat before them/ and reioiced that he with all his household beleueed in God.

35. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

And when it was day/ the gouernours sent the sergeants/saying/Let the men goe.

29. Er fodert aber ein Liecht / vnd sprang hinein/vnd ward zittern/vnd fiel Paulo vnd Sila zu Füßen.

Da begerede hand it Liuss oc sprang hen ind/ oc begynne at beffue / oc salt ned saar Pauli oc Sila foder.

30. Vnd führet sie herauß vnd sprach: Lieben Herren / was soll ich thun / daß ich selig werde?

De sedde dem vd/ oc sagde/ Kære Herter/hvad skal ieg gøre / at ieg kand vere salig?

31. Sie sprachen: Glaube an den HERRN Iesum / so wirst du vnd dein Haus selig.

De sagde/ Tro paa den HERRN Ihesum/ saa bliffuer du salig oc dit Hus.

32. Vnd sagten ihm das Wort des HERRN / vnd allen die in seinem Hause waren.

De de sagde hannem HERRNS ord/ oc alle dem / som/ vaar i hans hus.

33. Vnd er nam sie zu sich in derselbigen Stunde der nacht / vnd wusch ihnen die striemen abe / vnd er ließ sich tauffen / vnd alle die seinen / also balde.

De hand tog dem til sig / i den samme stund om natten / oc tode deris Ribler / De hand loed strax do be sig / oc alle sine.

34. Vnd führet sie in sein Haus / vnd setzet ihnen einen Tisch / vnd freuet sich mit seinem ganzen Hause / daß er an Gott gläubig worden war.

De hand sedde dem i sit Hus / oc sette it Bord saar dem / oc glædde sig met alle sit Hus/ at hand trode paa Gud.

35. Vnd da es tag ward / sandten die Hauptleute Stattdiener / vnd sprachen: Laß die Menschen gehen:

De der der bleff dag sende Høffuigmændene Stadztienere / oc sagde / Lad de Menniske gaa.

29. A požádam světla/wšfel k nim/ a trěsa se padl k nohám Pawlowým/ a Sylowým.

Wžiwšy on tedy světlo/ wšwal sie y přypádl držac do nog Pawlowi Syli.

30. W wšwedl gewen/a řekl: Páni/co ná mám činiti/abych spasen byl?

A wšiwšy se přecj řekl: Páno wie což mám čynit abych byl zbáwion?

31. A oni řekli: Wěř w Pána Běžijše/ a budeš spasen to y Čeled twá.

A oni mu řekli: Wěř w Pána Jezusa Křistusa/ a bedžieš zbáwion z domem twóim.

32. A mluwili genu Slo: wo Boží/ y tēm wšsem řekřij byli w domu geho.

A opowědali mu slowo Pán: skie/ y wšyřkim řchorzy byli w do: mu lego.

33. A on powaw ge w tu ho: dinu w noci/ wmyl rány ge: gich/ a pokřtil se sám/ y wšse: čna čeled geho hned.

Tedy se on wžiwšy w noci oney že godžiny/ omyl rany ich/ a okřčil sie náryčmást y wšyřey domownicy lego.

34. A řdnj ge wwecl do do: mu swěho/ připrawil gim Stůl/ a radowal se se wššy čes: ledij swau/ wěře Pánu Bohu.

A gdy ie przywiódł do domu swego/ nagotował im stół/ y rás: dowal sie že ze wšyřkim domem swym wwierzył Bogu.

35. A řdnj bylo we dne/ pos: lali Břednjich služebnjšy řkauce: Wypuřt ty řidi.

Potym gdy džen nářlawal/ posłali přeloženi opráwce řro: zyby powědžili aby wšpuščil ludžiony.

י ר

36 וְכִד שָׁמַע רַב בִּירָא
אֲסִירָא עַל אֲמֹר לֵה הִי
הִדְרָא מִלְתָּא לְפֻלּוֹס דְּ
דִשְׁדֵּרוּ אֲסִיטְרִיגָא אִיךְ
דִּתְשִׁתְּרוּן וְהִשָּׂא פֻקִּי וְלֹ
בְשִׁלְמָא :

Allora il guardiano de la prigione riferì queste parole a Paulo, i Magistrati hanno mandato a dire che voi siate lasciati. Hora dunque scitate, & andatevene in pace.

37 אֲמַר לֵה פֻלּוֹס הִלָּא
סְפֻלִי נִגְדוֹן עֵין עֲלִמְרָא
כִּלָּה לְאִנְשָׁא רַהוּמִינָא
וְאִרְמִיּוֹן בִּירָא אֲסִירָא
וְהִשָּׂא מִטְשִׁינִית מִפְּקִין
לֹ לֹ אִירְמָלָא הִגִּין וְאִתּוֹן
יִפְקִינָא :

Ma Paulo disse loro, Doppo l'haverci pubblicamente battuti, senz'a dir le nostre ragioni, noi che siamo huomini Romani, ci hanno messi in prigione: & hora ci mandano via occultamente? Non sarà già così: ma vengano pur essi a cavarci fuore.

38 וְאִלֵּי שְׁקִלִי שְׁבִטָא
וְאִמְרוּ לְאִסְטְרִיגִין מִלָּא
הִלִּין דִּאֲתֵאמְרִי לְהוֹן וְכִד
שָׁמַעוּ דִּרְהוּמִינָא אֲבִין
דִּחֲלִין :

I comandatori riferiron queste parole a i magistrati, liquali temerono quando viderono ch'essi erano Romani.

39 וְאִתּוֹן לְוִתְהוֹן וּפְקִין
מִפְּקִין דִּיפְקִין וְיִשְׁבִּין לְהוֹן
מִן מִדִּינָתָא :

E venuti, gli supplicarono di perdono: & hauendoli cauati fuore, li pregauano che scisseno de la città.

40 וְכִד נִפְקִין מִן בִּירָא
אֲסִירָא עַלֵּי לִוְתָּא לְוִדִּינָא
יִחוּ תַּמּוֹן לְאִחָא וּבִינָא
אֲבִין וּנְפִקִין :

Et essi scissi di prigione, sen'entrarono in casa di Lydia: & veduti che hebbero i fratelli, gli consolono, & andaronsene via.

י ר

וְעָבְרוּ עַל אֲמִפִּיפּוֹלִיס
וְאִפְּלוֹנִיָּא מִדִּינָתָא וְאִתּוֹ
לְתַסְלוֹנִיקָא אִיכָא דִּאִית
הִוָּא פְּנוּשְׁתָּא דִּיהוּדִיָּא :

Et essendo passati per Amphipolis & Apollonia, vennero a Thessalonica, donde era la sinagoga de Giudei.

י ר

36 וְיִגְד שׁוֹמֵר הַמְּלִטָּה אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְפֻלּוֹס כִּי שְׁלַח
הַסִּגְנִים לְהַתִּירָם וְעַתָּה צֵאוּ וְלִכּוּ
בְּשָׁלוֹם :

Y la guarda de la carcel hizo saber estas Palabras a Paulo, Que los Magistrados han embiado que seays sueltos: anfique aora salid y dhos en paz.

37 וּפֻלּוֹס אָמַר אֲלֵיהֶם הֲכִי
אֲנִינָא לְפָנֶי כָּל־הָעָם וְנִקְיִים
אֲנִינָא וְגַם אֲנָשִׁים רַהוּמִים
הֵינִי שְׁלַח בַּמְּלִטָּה וְעַתָּה בְּלִט
יִשְׁלִיכוּ אֲנִינָא לֹא כֵן כִּי אֲנִי
יְבוּנָא אֲנִינָא וְיִשְׁלִיכוּ אֲנִינָא הַחוּצָה :

Entonces Paulo les dixo, Acotados publicamente sin auernos oydo, siendo hombres Romanos nos echaron en la carcel, y aora nos echan encubiertamente? no cierto. sino vengan ellos y saquennos.

38 וְהַמְּשִׁרִתִּים הִגִּידוּ אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה לְסִגְנִים וַיִּרְאוּ בְּשִׁמְעָם
כִּי רַהוּמִים הֵמָּה :

Y los alguaziles boluieron a dezir a los Magistrados estas palabras: y vuieron miedo, oydo que eran Romanos.

39 וַיְבוּנָא וַיִּתְחַנְנוּ לָהֶם
וַיְהוּצִינָם שְׁאֵלָא מֵהֶם לְצֵאתָ
מִן הָעִיר :

Y viniendo rogaronles, y facandolos rogaronles que si salieslen de la ciudad:

40 וַיִּצְאָתָם מִן הַמְּלִטָּה בָּאוּ
אֶל־לִוְדִיָּא וּבְרִינָתָם אֶת־הַנַּחֲחִים
נִחְמָם וַיִּצְאוּ :

Entonces salidos de la carcel, entraron a Lydia, y visitados los Hermanos, consolaronlos, y salieronse.

י ר

וַיָּבֹאוּ אֶשֶׁר עָבְרוּ בְּאֲמִפִּיפּוֹלִיס
וְאִפְּלוֹנִיָּא בָּאוּ לְתַסְלוֹנִיקָא אֶשֶׁר
הִתְהַוָּה שָׁם עֵדֶת הַיְּהוּדִים :

Y Passando por Amphipolis, y por Apollonia, vinieron a Thessalonica, donde auia synoga de Iudios.

י ר

36. Ἀπήγγαλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τὰς λόγους τὰς πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλασσιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῇ. νῦν ὅμως ἐξέλθοντες παρεκάλεσε ἐν εἰρήνῃ.

Adonc le geolier rapporta ces paroles a Paul, disant, Les Gouverneurs ont enuoyé dire qu'on vous baillast cōgé: maintenant donc sortez, & vous en allez en paix.

37. Ὁ δὲ παῦλ. εἶπε πρὸς αὐτοὺς, δάραντες ἡμᾶς δημοσίαι, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπαρχοῦντας ἔβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γὰρ ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἵσταστέ τωσαν.

Mais Paul leur dit, Apres nous auoir fouettés publiquement, sans forme de iugement, nous qui sommes Romains ils nous ont mis en prison & maintenant nous mettent-ils hors en cachette? Il n'en sera point ainsi: mais qu'ils vienēt eux-mêmes, & nous mettent hors.

38. Ἀπήγγαλε δὲ τοῖς στρατοῖς οἱ ῥαβδούχοι τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐφοβήθησαν αὐτοὺς ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

Et les sergens rapporterent ces paroles aux Gouverneurs, lesquels craignirent, ayans entendu qu'ils estoient Romains.

39. Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἵσταστέ τωσαν ἐξέλθω. ὁ πάλαι.

Parquoi ils vindrent vers eux, & les prièrent & les ayans mis hors les requierent qu'ils se partissent hors de la ville:

40. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λιδαίαν καὶ ἰδοῦντες τὰς ἀδελφὰς παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξήλθον.

Adonc estans sortis de la prison, ils entrèrent chez Lydia: & ayans veu les freres, ils les consolerent, puis se partirent.

Κ Ε Φ Α Λ Ι Ζ

Ἰδούσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἤλθον εἰς θησσαλονίκην, ὅπου ᾤ ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

Puis ayans traverse par Amphipolis & Apollonie, ils vindrent en Thessalonique, où il y auoit vne synagogue de Iuifs.

35. Nuntiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace.

Then the keeper of the prison tolde these words vnto Paul / saying / The gouernours haue sent to loose you: now therefore get you hence / and go in peace

37. Paulus autem dixit eis, Cæsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos, miserunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? Non ita: sed veniant, & ipsi nos eiiciant.

Then sayde Paul vnto them: After that they haue beaten vs openly vncōdemned which are Romanes: then haue cast vs into prison: and now we would they put vs out priuily? nay verely: but let them come and bring vs out.

38. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntq; audito quòd Romani essent.

And the sergeants thold these words
vnto the Gouernours / who feared whē
they heard that they were Romanes.

39. Et venientes de precati sunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de urbe.

Then came they and prayed them /
and brought them out / and desired the
to depart out of the citie.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt.

And then went out of the prison/ and intred into the house of Lydia: and whe they had seene the brethren/ they comforted them/ and departed.

CUm autem perambu-
lassent Amphipolim &
Apolloniā venerunt Thes-
salonicam, ubi erat synago-
ga Iudæorum.

Now as they passed through Amphipolis / and Apollonia / then came to Thessalonica / where was a Synagogue of the Jews.

36. Vnd der Kerckermeister verkündiget diese rede Paulo: Die Hauptleute haben her gesandt / daß ihr loß sein solt. Nun ziehet auß / vnd gehet hin mit frieden.

De Zaarngemmeren forkyndede Paulo denne
tale / Høffuigmendene sende hid / at i skulle vere løse /
Drager nu yd / oc gaar bort met fred.

37. Paulus aber sprach zu ihnen: Sie haben uns ohn recht vnd vrtheil öffentlich gestäupet / die wir doch Römer sind / vnd in das Gefengnis geworffen / vnd solten uns nun heimlich außstossen. Nicht also / sondern laßet sie selbst kommen / vnd uns hinausführen.

Da sagde Paulus til dem / De haaffue hudstru-
get off obenbarlige / vden ræt oc Dom / wi som dog
ere Romere / oc kast offi Fængsel / oc skulde de nu vd-
støde off hemmelige. Icke saa / men lader dem komme
selff / oc føre off vd.

38. Die Stattdiener verkündigten
dise wort den Hauptleuten. Vnd
sie forchten sich/ da sie hörten daß sie
Römer weren.

Stadztienere kundgiorde disse ord saar Hoffuig-
mendene. De de besmyetede sig/ der de hørde/ at de
vaare Romere.

39. Vnd kamen vnd ermahneten sie/
vnd fñhreten sie heraus / vñnd baten
sie / daß sie außzögen auß der Statt.

Oc de tomme oc formanede dem / oc førde dem
yd / oc bade dem at de vilde drage yd aff Staden.

40. Da giengen sie auß dem Gefengniß/ vnd giengen zu der India/ Vnd da sie die Brüder gesehen hatten/ vnd getröstet / zogen sie auß.

Da ginge de aff Fængselet / oc ginge til Indiam /
Oc der de haffde seet Brøderne oc trøstet dem / da dro-
ge de vd.

Da sie aber durch Amphipolin vnd Apollonian rāiseten / kamen sie gen Thessalonich / da war eine Jüdenschule.

¶ Eder de reysede igennem Amphipolim oc Apolloniam / komme til Thessalonicam / der vaar en JødeSchole.

36. W ożnāmil strážny ža
láře tato slova Pawlowi / že
gsau poslali Břednijem / aby
ste byli propuštěni. Protož
nynij wygdauce / gďtež w po
fogt.

Ty słowa opowiedział skro-
ćmiemnice Páwłowi / iż przelożeni
postali abyie puścżono / a przetoż
teraz wyszedşy idźcie w poćoina.

37. Alle Pawel řekl gím :
Zmršťawšše nás zgeroně / lids
newinně / genž gšine džijmas
ně / wsázeli do žaláře / a gžny
nij nás chřegij tahně wyhna
ti? Nestanet se tãr gžř: ale at
přijgdau oni / a sami nás wy
ženau.

Allein rzekł Paweł: Wbaw
nas także bez winności / gdy je-
smy Rzymianie / a podawaj nas
do wzięcia / teraz nas potajem-
nie wyrzuciła / iścieć nie z tego /
ale niefci sami przysła a wywioda
nas.

38. V pověděli Břebnijs
tům služebničen slowata. V
báli se/ vslyšawše žeby Xstije
maně byli:

Oznaymsli tedy przelożonym
oprawce ty słow / y zlelli nie wstę-
pawšy że dzymić nie byli.

39. A pŕiſſedſſe / napomenuſ
li gich / a wnywofſſe žādali / aby
ſſi ž Wŕeſſa.

A przyszedłszy przeprosili też y
wywiodszy prośili ich aby wyszli
z miasta.

40. **W** wyssedſſe ꝛ Jalāre/
weſſli ꝛ Liddij/a vꝛewſſe Bra-
třij porěſſyli gich/ y ſſli dāle.

Atak wybedsy z wiscienia /
wefli do Gidyey / y wyprawfy brat
cia ciefhyli / y fli precz.

K Onž pak zchodili Amfipolis
lij a Apolkonii / přišli do
Thessalonyky / kdež byla židov
ská škola.

Wtym gdy siew droge przez
Amfipoluny Apollonia. przy
sli do Tessaloniki /gdzie byla bo
żnica żydowska.

וְעַל פּוֹלוֹס אֵיכָנָה
דְּמַצֵּד הוּא לְנִתְהוֹן וְשִׁפְתָא
תַּלְתָּת מַלְל צִמְהוֹן מִן
כְּתָבָה:

E Paulo secondo la sua usanza, entrò a loro, e per tre sabbati disputava con essi per le Scritture.

בְּד מַפְשֵׁק הוּא וּמִחֻוּא
דְּעִתִּיד הוּא מְשִׁיחָא דְּחֵשׁ
וּדְיָקוּם מִן בֵּית מִיתָה
וְהוּוּ יְשׁוּעָא מְשִׁיחָא הַנָּא
דְּמַסְבֵּר אֲנָה לְכוּן:

Dichiarando e proponendo, che bisognava che Christo patisse, e risuscitasse da morte, e che questo è Christo Iesus, il qual (diceva egli) io v'annuncio.

וְנִתְּשׁוּ מִמֶּהוּן הַיּוֹמָנִי
וְנִקְבְּוּ לְפּוֹלוֹס וְלִשְׁיִלָּה
וּסְגִימָא מִן יוֹנָתָן אֵילִין
דְּדַחֲלוּ הוּוּ מִן אֱלֹהֵי
וְאִתְּרָא נִשְׂא יְדִיעָתָה לְ
וְעוֹרְבִין:

Et alcuni di loro credettero, & accostoronsi a Paulo & a Sila, & una gran moltitudine di Greci più, e donne principali non poche.

וְחֵסְמוּ הוּוּ יְהוּדִי
וְאִתְּרָא לְהוֹן אֲנָשָׁא בִּישָׁא
מִן שׁוּקָא דְּמַדִּינָתָה וְעַבְדוֹ
אֲכָלוֹס סְגִימָא וְדַחֲלוּ הוּוּ
לְמַדִּינָתָה וְאִתְּרָא וְקָמוּ
לְהוֹן עַל בֵּיתָה דְּאִיסוֹן
וּבְעִין הוּוּ דִּיבְקוּן אֲבוּן מִן
תַּמּוֹן וְיִשְׁלֹמוֹן אֲבוּן
לְאֲכָלוֹס:

Ma i Giudei ribelli mossi da invidia, presero con seco alcuni vagabondi: huomini di mala vita, & hauendo raccolto la turba, messero in tumulto la città, & assediando la casa di Iason, cercavano di condurgli al popolo.

וְכַד לֹא אֲשַׁפְחוּ אֲבוּן
תַּמּוֹן צְרוּחֵי הוּוּ לְאִיסוֹן
וְלֹאֲחֵחָא דְּאִתְּרָא הוּוּ תַּמּוֹן
וְאִתְּרָא אֲבוּן לְנִתְּרֵי רִישָׁה
דְּמַדִּינָתָה בְּד קָצִין הוּוּ
דְּהִלִין אֲבוּן דְּלִכְלָה אֲרָצָא
דְּלַחוּ וְהָא תוֹב לְהַרְבֵּה
אֲתוּ:

Enon gli hauendo ritrovati, tirarono Iason & alcuni fratelli a i Governatori de la città, gridando, Quelli che hanno contrabato il monacho, son venuti ancor qua.

וּפּוֹלוֹס בָּא אֲלֵיהֶם כְּתַעֲדָתוֹ
וּבְשִׁלּוֹשָׁת שַׁבָּתוֹת יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
מִכְתָּבִים:

Y Paulo, como acostumbraua, entró a ellos, y por tres Sabbados disputó con ellos de las Escripturas.

בּוֹתֵחַ וּמוֹכִיחַ כִּי צֶרֶךְ הַמְּשִׁיחַ
לְעִנְיָת וּלְקוּם מִמִּיתָה וְכִי זֶה
הַמְּשִׁיחַ יְשׁוּעָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי
מַגִּיד לָכֵם:

Declarando abiertamente y proponiendo, Que conuenia que el Christo padeciese, y resuscitasse de los muertos; y que este era Iesus, el Christo, el qual (dize) yo os annuncio.

וּמִקְצָתָם הֵאֱמִינוּ וְדָבְקוּ בְּפּוֹלוֹס
וּשְׁיִלָּה וּמִיּוֹנָתָן וְרֵאִי אֱלֹהִים
הַמּוֹךְ רַב וּמִנָּשִׁים דְּאֲשׁוּמֹת לֹא
מַעֲטוּה:

Y algunos de ellos creyeron, y se juntaron con Paulo y con Silas: y de los Griegos religiosos grande multitud: y mugeres nobiles no pocas.

וְיְהוּדִים אֲשֶׁר אֵינָם מֵאֱמִינִים
בְּקִנְיָתָה לְקַח אֲלֵיהֶם חֶבֶל
אֲנָשִׁי בְּלִיעַל וְקָהֲלוּ וְהֵמָּה
אֲחֵת כָּל הָעִיר וְקָמוּ עַל בֵּית
יִסוֹן וּבְקָשׁוֹם לְהוֹצִיָאם אֶל-
הָעָם:

Entonces los Iudios (que eran incredulos,) zelosos, tomando a algunos ociosos, malos hombres, y juntando compaña, alborotaron la ciudad: y acometiendo la casa de Iason, procurauan sacarlos al pueblo.

וּבְאֲשֶׁר לֹא מִצָּחִים וּמְשִׁכִּין
אֲחֵת יִסוֹן וְקָצָת הָאֲחִיָּים אֶל-
נְשִׂאֵי הָעִיר וְעָקִים כִּי הִנֵּסְתִּי
כָּל-הַחֵבֶל הַמָּה בָּא וְגַם
הַפָּה:

Y no hallandolos, truxeron a Iason y a algunos Hermanos a los gouernadores de la ciudad, dando bozes, Que estos son los que alborotan el mundo, y han venido acá.

12.

2. Κατὰ δὲ τὴν εἰς τοὺς τῶ παύλῳ
εἰσῆλθαι πρὸς αὐτοὺς, ὃ ὅτι σάβ-
βατα τρεῖς διελίγει αὐτοῖς διὰ
τῶ γραφῶν.

Et Paul selon sa coustume entra vers eux, & par trois Sabbats disputoit avec eux, par les Escritures.

3. Διανοίγων καὶ πείθοντες ὅτι
ὅτι χρὴ δεῖ παθεῖν καὶ
ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι ὁ
ἐστὶν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἡμεῖς
παγγέλλομεν ὑμῖν.

Leur declarant & proposant qu'il auoit falu que le Christ souffrist, & resuscitast des morts: & que ce Iesus estoit le Christ, lequel disoit-il, ie vous annonce.

4. Καὶ πῶς ἐξ αὐτῶν ἐπίστανται,
καὶ προσεληλυθῶσιν τῷ παύλῳ
καὶ τῷ σίλῳ, καὶ πῶς σιδοῦναι ἐλ-
λήνων πλὴν πολλῶν, γυναικῶν τε
καὶ πρῶτον οὐκ ὀλίγων.

Et quelques vns d'entr'eux creurent, & furent adoints à Paul & Silas, & grande multitude de Grecs seruans à Dieu, & de femmes de qualité non petit nombre.

5. Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπίστοι
ἰουδαῖοι, καὶ προσελαβόμενοι καὶ
ἀγοράζοντες αὐτοὺς ποιηρεῖς, καὶ
ὀχλοποιήσαντες ἱερὸν ἔχοντες πῶς
λὴν ὁπισθάνοντες τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος,
ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὴν δῆ-
μον.

*Mais les Iuifs rebelles, esmeus d'en-
uie, prindrent certains vautreans ba-
teurs de paué, lesquels ayans fait amas
de peuple, esmeurent toute la ville: &
faisans effort à la maison de Iason, cer-
choyent de les amener vers le peuple.*

6. Μὴ εὐρίντες δὲ αὐτοὺς εὗρον
τὴν ἰάσονα καὶ πῶς ἀδελφοὺς ἐ-
πὶ τὰς πολιτείας, βεβῶντες, ὅτι
εἰ πῶς εὐκρυμένη ἀναστατώσαντες
ἔσονται, καὶ ἐνθάδε πάρεσθαι.

*Et ne les ayans trouués, tirerent Iason, & quelques freres aux Gouuerneurs de la ville, en criant, Ceux ci qui ont remué tout le monde, sont aulli ve-
nus ici.*

2. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per sabbatha tria diserebat eis de scripturis.

And Paul as his maner was/went into them/ and t're Sabbath dayes disputed with them by the Scriptures.

3. Adpariens & insinuans quia Christum oportuit pati, & resurgere a mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis.

Opening/and alleding that Christ must haue suffred/ and risen againe fro the dead: and this is Iesus Christ/ whome I said he I preach to you.

4. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Sila, & de colentibus Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

And some of them beleueed / and toyned in company with Paul and Silas: also of the Grecians that feared God a great multitude/ and of the chiefe women not a fewe.

5. Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt civitatem: & assistentes domui Iasonis, quærebant eos producere in populum.

But the Iewes which beleueed not/ moued with enuie/tooke vnto them certayne vagabondes/ and wicked fellows: and when they had assembled the multitude / they made a tumulte in the citie/ and made assault against the house of Iason/ & sought to bring them out to the people.

6. Et cum non inuenissent eos, trahebant Iasonem & quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt.

But when they found them not / they drew Iason/ and certein brethren vnto the heads of the citie/crying: These are they which haue subuerterd the state of the worlde/ and here they are.

2. Nach dem nun Paulus gewohnet war/ gieng er zu ihnen hinein/ vnd redet mit ihnen auff drey Sabbathen auff der Schrift.

Da gielt Paulus nu ind til dem / effter som hand pleyede / oc taledet tre Sabbather met dem aff Scriff ten.

3. Thet sie ihnen auff / vnd leget's ihnen für / daß Christus muste leiden vnd auferstehen von den Todten/ vnd daß diser Jesus / den ich (sprach er) euch verkündige / ist der Christ.

Dylod dem hende / oc lagde dem det faare / At Christus skulde lide oc opstaa fra de Dode / oc at denne Ihesus / som ieg (sagde hand) forkynder eder / er Christus.

4. Vnd etliche vnter ihnen fielen ihm zu / vnd geselleten sich zu Paulo vnd Sila / auch der Gotsfürchtigen Griechen eine grosse menge/ darzu der fürnehmsten Weiber nicht wenig.

De nogle iblant dem fulde hannem til / oc hulde sig til Pouil oc Sila / oc en stor hob Gudfryetige Greker/ der til de ypperste Quinder icke saa.

5. Aber die halsstarrigen Jüden neideten / vnd namen zu sich etliche boshaftige Männer Pöbelvolcks/ machten eine Rotte / vnd richteten einen Aufruhr in der Statt an / vnd tratten für das Haus Jasonis / vnd suchten sie zu führen vnter das gemeine Volck.

Men de hardnackede Jøder vaare nidkære / oc toge nogle onde Mænd til sig aff det menige Folk/ gjorde en Forsamling / oc begynte it Oprør i Staden/ oc de ginge saar Jasonis hus / oc søgte at føre dem iblant det menige Folk.

6. Da sie aber sie nicht funden / schleiffen sie den Jason vnd etliche Brüder für die Obersten der Statt / vnd schryen : Dese / die den ganzen Weltkreis erregen / sind auch herkommen.

Men der de funde dem icke / da droge de Jason oc nogle Brødre saar de Offuerste i Staden / oc robte/ Disse som oprøre den gantske Verden trint omkring/ der ere oc komne hid.

2. Tedy Pawel wedle oby: t'egewssel k nim/ a po t'ri Sabbathy wykladal gim pijsma.

Tedy Pawel wedle swyczkim swego wssedl do nich/ k przez trzy Szabaty rozmawial sie z nim z pism.

3. Odwysrage a oznamuge/ ze mel Kristus trpeti a zmrt: wych wstati: a ze ten gest Jezus Kristus / ktereho ja zwesluji wam.

Okaznac y przekladac / z byla potezba Krystusowi c'irpiec y wstac z martwych / a izci ten jest Jezus Krystus / ktorego ja wam opowiedam.

4. Tedy nekterij z nich wwe: fili / a priwinuli se k Pawlo: wia k Shlowi / welike mnozstwi y / Pohanu w pobožnych / y mnoh: z prednich Jen.

Awterzyl ntektor y z nich / a stowarzyyli sie z Pawlem y Sylu / ktema wiele bogoboynych Grekow / y niewiast przedniey: sych nie malo.

5. Tedy zawiistij hnuti gsaue newetisich jide / ashroz m'azdinsse z lidu obecneho muze zle / shlaucinsse se / zbau: fili W'esto: A autok veininsse na dum Jasonu / gledal gich / aby ge wywedli p'ed lid.

Alle Jydowse krorzy sluchae ntechteli / rufent z'azdroa cie / na brawsy mektorych lork'asow lu d'zi zlych / a zebra'wshy lud wzburzyl miasto / a n'shedshy na dom Jasonow / shk'atich aby ie wywie dli do ludu.

6. Akdyz gich nenalezli / t'ah: li Jasona / a nekter: Brat'ij k Knizatuom m'ests'kym / woslagijce: Tito / k'et'ijz Sw'et bawt'ij / sem tak: p'isli.

A gdy ich nie znalezi / wyw: lekli Jasona y ntektora bracia do przełożonych miast / wołaiac: Ciel krorzy stan w'syrtiego swiata podwracali / y tuc ozo przyszli.

י ז

7. וּמִקְבִּלָהֶוּן הֵנוּ אִיסוֹן
וּכְלָהֶוּן הֵלִין לִקְבִּלָה
בְּיִקְדֻנְיָהִי דְקִסְרִימִיּוֹן
אִמְרִין דְּאִירָת מִלְכָּא
אֲחֵרָנָא יִשׁוּעַ :

Iquali Iafone ha riceuuti nascofamente, e tutti questi fanno contra decreti di Cefare, dicendo esserci vn' altro Re, cioè
ESV.

8. אֲתִדְלָחוּ דִּין רִישָׁא
דְּמִדִּינָתָא וּכְלָה עֲמָא פִּד
שְׂמִעוּ הֵלִין :

E così commossero la turba, e i Governatori de la città, che ordinano queste cose.

9. וְנִסְבוּ עֲרֵבָא מִן אִיסוֹן
וְאִף מִן אֲחָא וְהִידִין שְׂרו
אֲבוֹן :

Ma riceuuta la satisfattione da Iafone e dagli altri, gli lassorono andare.

10. אֲחָא דִּין פִּר שְׁעִיתָה
בְּהַ בְּלִלְיָא שְׂרו לְפִוְלוֹס
וּלְשִׁילָא לְבְרוּנָא מִדִּינָתָא
וְכִד אֲתוּ לְחִפּוֹן עֲמָלִין הֵנוּ
לְבְנוֹשְׁתָא דִּיהוּדִיָּא :

E subito i fratelli mandorono Sia di notte Paulo e Sila a Berrea: iquali arruati che furon la, sen' andarono a la sinagoga de Giudei.

11. חֲאֲרָאִין הֵנוּ גִידִר הֵנוּ
יְהוּדִיָּא דְחִפּוֹן מִן יְהוּדִיָּא
הֵנוּ דְאִית הֵנוּ בְּתַסְלוֹ—
גִּיקָא וְשְׂמִעִין הֵנוּ מִנְהוֹן
מִלְתָּא כָּל־יוֹם חֲדִיָּאִית
פִּד מִפְּרָשִׁין הֵנוּ מִן פְּתָבָא
דְּאִו הֵלִין הִכְנָא אִיתִיָּהוּ :

E questi erano piu generosi di quelli che erano in Tessalonica, iquali riceuerono la Parola con ogni prontezza, e d'animi, esaminando ogni giorno le Scritture, per veder se queste cose stauano così.

12. וְסִגְנָא מִנְהוֹן הֵנוּ
וְהִכְנָא אִף מִן יוֹנָנָא גְבִרָא
סִגְנָא וְנִשָּׂא יְדִיעָתָא :

Pertanto molti di loro credettero, e de le donne Greche honeste, e de gli huomini non pochi.

13. וְכִד יִדְעוּ הֵנוּ יְהוּדִיָּא
דְּמִן תַּסְלוֹגִיקָא דְּמִלְתָּה
דְּאֲלָהָא אֲתַפְרִינָת מִן
פִּוְלוֹס בְּבְרוּנָא מִדִּינָתָא
אֲתוּ אִף לְחִפּוֹן וְלֹא שְׁלִין
לְמִנְעוּ וְלְמִדְלָחוּ
לְאֲנָשׁוֹתָא :

Hor come i Giudei di Tessalonica seppero che la parola di Dio era stata annunciata da Paulo ancora in Berrea, vennero a commouere ancor ius le turbe.

7. וַיִּסּוֹן קִבֵּל אֹתָם וְכָל הָאֱלֹהִים
עַל־מַצֹּת הַקִּיסָר יַעֲשֶׂה לְאִמּוֹ
כִּי יִשׁוּעַ מֶלֶךְ אֲחֵר הוּא :

A los quales Iafon ha recebido, y todos estos hazen contra los decretos de Cefar, diziendo que Iesus es otro rey.

8. וַיִּהְיוּ אֵת הָעָם וְאֵת־נְשֵׁי־הָעִיר בְּשִׂמְעָם אֶת־הָאֱלֹהִים :

Y alborotaron el pueblo y a los gouernadores de la ciudad oyendo estas cosas.

9. וַיַּעֲרֹב יִסּוֹן אֵת לְבוֹ וְהָאֲחֵרִים
וְהִידִיָּם :

Mas recebida satisfacion de Iafon y de los demas, soltaronlos.

10. וְהָאֲחֵיִם בְּמַהֲרָה בְּלִילָה שְׁלָחוּ
אֶת־פִּוְלוֹס וְשִׁילָא לְבְרוּנָא
וּבְבוּנָא שְׂמָרָה הֵלְכוּ בְּעִדָת
הַיהוּדִים :

Entonces los Hermanos luego de noche embiaron a Paulo y a Silas a Berrea los quales como llegaron, entraron en la Synoga de los Indios.

11. וְהָאֱלֹהִים הָיוּ חוֹרִים מִמֶּנְשׁוֹ
בְּתַסְלוֹגִיקָא כִּי קִבֵּלוּ אֶת הַדְּבָר
עִם כָּל־חוּשׁ וַיּוֹמְמוּ וְלִילָה
הִהָדְדוּ בְּכַתְבִּים אִם יִהְיֶה כֵן
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

Y fueron los mas nobles de los Indios que estauan en Thessalonica, estos que recibieron la palabra con toda cudicia, escudrinando cada dia las Escripturas, si estas cosas eran así.

12. וְרַבִּים מֵהֶם הֵאֱמִינוּ וְנָשִׁים
יוֹנָנֹת גְּבִירוֹת וְאֲנָשִׁים לֹא
מַעֲטִים :

Antique creyeron muchos dellos, y mugeres Griegas honestas, y varones no pocos.

13. וְכַבֵּשׁ יָדְעוּ הַיהוּדִים אֲשֶׁר
בְּתַסְלוֹגִיקָא הִפְרָה כִּי בְּבְרוּנָא
נִקְרָא מִפִּוְלוֹס דְּבַר יְהוָה וּבְבוּנָא
שְׂמָרָה וַיִּהְיוּ אֵת הַמּוֹנִים :

Mas como entendieron los Indios de Thessalonica, que tambien en Berrea era annunciada la palabra de Dios por Paulo, vinieron tambien alla alborotando el pueblo.

י ז

7. Οὗς ὑποδέχονται ἰάσαν· ἔτι πάντες ἀπειλῶσι τῷ δογματῶν καίσαρος, πρῶτης, βασιλεία λέγοντες ἕτερον εἶναι, ἰησοῦν.

Lesquels Iafon a retirés chez soi: & eux tous font contre les decrets de Cefar, disans, Qu'il y a vn autre Roy, qu'ils nomment Iesus,

8. Ἐπίσχευεν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τὰς πολιτέρας ἀκούσας τῶν ταῦτα.

Ils esmeurent donc le peuple & les Gouverneurs de la ville qui oyoyent ces choses,

9. Καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν τῶν τῶν ἰάσαν· καὶ τῶν λοιπῶν ἀπειλῶν αὐτῶν.

Mais apres auoir receu caution de Iafon, & des autres, ils les laisserent aller.

10. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν π. π. πολ. καὶ τὸν σί. αν. οἱς βέρροισιν, οἱπ. τῶν ἀγαθῶν μὲν οἱς τὴν σω. α. γ. γ. καὶ ἰε. δ. αἰ. α. π. α. α.

Et incontinent les freres mirent hors de nuit Paul & Silas pour aller en Berree: lesquels estans là venus, entrerent en la synagoge des Iuifs.

11. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγμῆστει (τῶν ἁλλων) τῶν ἐν θ. σ. α. λ. ο. ν. ἰ. κ. ἰ. π. ἰ. ε. ἰ. δ. ἰ. α. ἰ. ρ. τὸν λόγον μὲν πάσης σο. σ. μ. ἰ. α. ρ. τ. καὶ ἡμῶν αἰ. α. κ. ἰ. ο. ν. τ. τ. α. ρ. α. ρ. εἰ ἔχοι ταῦτα ἔτι.

Or ceux ci furent plus courageux que les iuifs qui estoient en Thessalonique, entant qu'ils receurent la parole avec toute promptitude. conferant iournellement les Escriitures, pour sauoir s'il estoit ainsi.

12. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ὁμι. σ. ὤ. σ. τ. καὶ τῶν ἑλλ. ἰ. δ. ὤ. τ. γ. ἰ. α. ἰ. α. καὶ τῶν ὀ. γ. ἰ. μ. ὀ. ν. τ. καὶ αὐ. δ. ὤ. τ. ὀ. λ. ἰ. γ. οἱ.

Plusieurs donques d'entr'eux creurent, & des femmes Grecques honorables, & d'hommes non petit nombre.

13. Ὡς δὲ ἐγινώσκον οἱ δότ. οἱ θ. σ. α. λ. ο. ν. ἰ. κ. ἰ. π. ἰ. ε. ἰ. δ. ἰ. α. ἰ. ρ. οἱ κατ. ἰ. γ. ἰ. λ. ἰ. α. τ. τ. α. π. α. ὁ λόγ. τ. τ. α. ἰ. δ. ἰ. λ. ἰ. ο. ν. καὶ αἱ σ. α. λ. ὄ. ν. τ. α. τ. α. ὄ. γ. λ. ο. υ. ς.

Mais quand les Iuifs de Thessalonique seurent que la parole de Dieu estoit aussi annoncee par Paul en Berree, ils y vindrent, & esmeurent le peuple.

7. Quos suscepit Iason, & hi homines contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes esse, Iesum.

Whome Iason hath receiued / and these all doe against the decrees of Caesar / saying that, there is another King / one Iesus.

8. Concitauerunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc,

Then they troubled the people / and the heades of the citie / when they heard these things.

9. Et accepta satisfactione à Iasone & à cæteris, dimiserunt eos.

Not withstanding when they had receiued sufficient assurance of Iason: and of the other / they let them go.

10. Fratres verò confestim per noctem dimiserunt Paulum & Silam in Berceam. Qui cum venissent, in synagoga Iudæorum introierunt.

And the brethren immediatly sent away Paul & Silas by night vnto Berea / which when they were come thither / entered into the Synagogue of the Jewes.

11. (Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonica, qui susceperunt verbū cum omni aviditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent.

These were also more noble men then which were at Thessalonica / which receiued the worde with all readines / and searched the Scriptures daily / whether those things were so.

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honestarum, & viri non pauci.)

Therefore many of them beleened / and of honest women / which were Grecians / and men not a few.

13. Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudæi, quia & Berceæ prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commoventes, & turbantes multitudinem.

But when the Jewes of Thessalonica knew / that the word of God was also preached of Paul at Berea / they came thither also / and moved the people.

7. Die herberget Iason. Vnd dise alle handeln wider des Keisers Gebot / sagen: Ein ander sey der König / nemlich / Iesus.

Dem Iason herbere. De alle disse handeln mod Keiserens Bud / sage en andern ere Könige / sonder Ihesus.

8. Sie bewegeten aber das Volk / vnd die Obersten der Statt / die solches höreten.

Saa oprørde de Folket oc de Offuerste i Staden / som det hørde.

9. Vnd da sie verantwortung von Iason vnd den andern empfangen hatten / lieffen sie sie los.

De der de haffde taget fylliste aff Iason oc de andre / da lode de dem loss.

10. Die Brüder aber fertigten sie also balde ab bey der nacht / Paulum vnd Silan / gen Berrhoen. Da sie ankamen / giengen sie in die Jüdenschule.

Men Broderne forsticked sig strax om natten Paulum oc Silan / til Berrohen. Der de komme did / ginge de i Jødemis Skole.

11. Denn sie waren die edelsten vnter denen die zu Thessalonich / die nahmen das Wort auff ganz williglich / vnd forscheten täglich in der Schrift ob sichs also hielte.

Thi de vaare de edelste iblant dem i Thessalonica / De anammede order meget veluillige / oc randsagede daglige i Scrifften / om det haffde sig saa.

12. So glaubten nun vil auß ihnen / auch der Griechischen ehrbarn Weiber vnd Männer nicht wenig.

Saa trode nu mange aff dem / oc saa de Grekers erlige Qinder oc Mænd icke saa.

13. Als aber die Jüden von Thessalonich erfuhren / daß auch zu Berrhoen das Wort Gottes von Paulo verkündiget würde / kamen sie / vnd bewegeten auch allda das Volk.

Men der Jøderne aff Thessalonica fornumme / at Guds ord bleff oc forkyndet aff Paulo i Berrohen / da komme de / oc oprørde oc saa der Folket.

7. Kterž tayne přinál Jázon / a ti všyctni proti vstano / wenij Čyřakowu činij prawice byti Králem gineho / gměnem Gěziřse.

Ktore přyzal Jazon / a všy / seč činy a přeciw dekrétom Čyřakim / opowiedat Jezuřa Krola inego.

8. A tak zbauiřli Dbee / y kniřžata Wřřřa řdyž to od nich řyřřeli.

Apodobřiřli řud y přezeloř / ne mářřa / řtorř řego řluchali.

9. A oni přinawřře dořřa / řečnau wřynlumu od Jázona / a od ginech / propuřřili ge.

Wřřakoj oni přyzawřřy od Jázona řeřořemřřwo y od inych / puřřili řečnau pořřawienie.

10. Bratřij pāl hneř w noc / y wpuřřili Pawla a Sylu do Berrhoe: Kterřřto řdyž tam přišřli / wěřřli do řidowřře řřřoly.

Alle bratřia wnet w noc y wpuřřili Pawla řpolu z Sylu do Berea / řtorř y řdyž tam přyzřřli wěřřli do řojnice řidowřřueř.

11. A ti byli znamenitě řřř / řterřř řřau w Thessalonice / genž přinali řlowo ře wřřř řřřiwostij / na řařřdy den řoř / wāřugice řřřřma / řařřliby pořřle nich to wřřřřku ře řřalo.

Řečř oni byli řřatěč řřieřřř nřř čy co byli w řessalonice / a to řř přyzřřli řlowo řoře ře wřřřřa ořřora / wřřřawieřřie řie wřřřaw / řuřřke řřřř / řeřřliby řie to řač mīas lo.

12. Amnořř řařřřř wřřřřli ř řidaw / y ř řořan řřřř řen počřiwřřch / a muřřaw nemālo.

A přezřoř wřřle řch wřřřřř / lo / y řřřřie niewiřřřř wěčřiwel / y mēřow niemālo.

13. A řdyž pořřnali řidē w řhesalonice / řebř y w Berrhoe řāřāno byřlo řlowo řořřř od Pawla / přřřřřř tam / y řbauiřřli mnořřřřw Dbee.

O řym ře y řie do wřřřřřřř řessaloniceřřř řřřowie / ře y w Berrē opowiedāne řeřř od Pawla řlowo řoře / přřřřřř řeřř y tam pod burřřāclud.

י

14 וּלְפָאולוֹס שְׂרָאוּהִי אַחָא
דִּיחֻת לָהּ לִימָא וְקוּי הָנָא
כִּהּ פְּמַדִּינְתָּא הִי שִׁילָא
וְטִימֹתָאוּס :

*Et allora subitamente i fratelli man-
daron via Paulo, che sen' andasse come
verso il mare, e Silas e Timoteo rimasero
livi.*

15 וְהָנוּ דִּנְתְּלוֹ לָהּ ל
לְפָאולוֹס וְאִתּוֹ עֲמָה עַד—
מָא לֹא תִינֹס מְדִינְתָּא
וְכַד נִפְקִין מִן אִידוּהִי
קִבְּלוּ מִיָּה אֶצְרֵתָא לְנֹר—
שִׁילָא וְטִימֹתָאוּס דִּבְעָגַל
יִאֲלוּן לִנְתָּה :

*Equelli che hauevano preso il carico di
mettere in saluo Paulo, si condussero in-
fin ad Atene: e ricevuta da esso comme-
ssione a Silas e Timoteo, che prestissima-
mente sene venissseno a lui, si partirono.*

16 הִי דִּין פָּאולוֹס כִּד מְקוּמָא
הָנָא בִּאֲתִינֹס מִתְמַרְמַר
הָנָא פְּרוּתָא הָנָא הָנָא
פְּמַדִּינְתָּא כִּלָּה מְלֵא
פְּתִכְרָתָא :

*Hor mentre che Paulo gli aspettava
in Atene, lo spirito suo s'infiammava in
lui, vedendo che la città era dedicata a
l'idolatria.*

17 וּמִמְלֵל הָנָא בְּכַנְשֵׁתָא
עִם יְהוּדִיָּא וְעִם אֵילִין
דִּנְחִלִין מִן אֱלֹהִין
וּבְשׁוּקָא עִם אֵילִין
דִּמְסִתְקַפְּלִין הָווּ כְּלִיִּים :

*Pertanto egli disputava nella sinago-
ga co i Giudei, e con le persone pie, & ogni
giorno in piazza con quelli che si rincon-
travano con lui.*

18 וְאִהּ פִּילֹסוֹפִיָּא דִּמֹּ
יִלְכָּהּ דִּאֲפִיקוֹרֹס
וְאֶחָרִינִי דִּמְתַּקְרִין א
אֶסְטוֹאִיקוֹ דִּדְרָשׁוֹן הָווּ
עֲמָה וְאֶנְשׁ אֶנְשׁ מִפְּהֵין
אֲמַרְיוֹן הָווּ מִנְּהָ עֲבָא הָנָא
מִלְקֹט מְלֵא וְאֶחָרִינִי
אֲמַרְיוֹן הָווּ לֹא לֵהָא גִיכְרִיָּא
מִכְּרֹ מְטוֹל דִּלְגִּשׁוּעַ
וְלִקְיִמְתָּה מִכְּרֹ הָנָא
לִהֲוֹן :

*Et alcuni de gli Epicurei e de filosofi
Stoici contendevano con effolui: & alcu-
ni dicevano, Che vuol dire questo semi-
nator di parole: Et altri dicevano, Espar
che sia annuntiatore di nuou dei: per ci-
oche egli annuntiaua loro Iesv, e la re-
surrettione.*

י

14 וּמִהֲרָה אִי שְׁלַחוּ תֵּאחִיִּים
אֶת-פִּילֹסוֹס לְהֵלֵךְ אֶל-הֵימָן וְשִׁילָא
וְטִימֹתָאוּס עֲזָבוּ עִמָּם :

*Empero luego los Hermanos embiaron a
Paulo que fuese como a la mar: y Syllas y Timo-
theo se quedaron alli.*

15 וְאִשֶּׁר הָוּ כִּילֹ אֶת-פִּילֹסוֹס
הָוּ לִיכּוּתָא עַד-אֲתִינֹס וְיִקְבְּלוּ
מִצִּיָּה אֶל-שִׁילָא וְטִימֹתָאוּס
אִשֶּׁר בְּמִהֲרָה יְבוֹאוּ אֵלָיו וַיֵּלְכוּ :

*Y losque auia tomado a cargo a Paulo, lo lle-
uaron hasta Athenas: y tomando mandado deel
para Syllas y Timotheo, que viniessen a el lo mas
presto que pudieffen, se partieron.*

16 וּפִילֹסוֹס בְּקוֹחֵתוֹ אֶלִיָּהֶם
בִּאֲתִינֹס וְהִתְמַרְמַר רִיחוֹ בְּרִאֲוֵתוֹ
כִּי עִד מְלֵאָה אֶלִיָּהֶם הִיא :

*Y esperandolos Paulo en Athenas, su Espiri-
tu se deshazia en el, viendola ciudad dada a ido-
latria.*

17 וַיִּתְּכַח פְּעֻדָּה אֶת-הַיְּהוּדִים
וַיִּדְּאִי אֶלִיָּהֶם וּבְשׁוּק יוֹם יוֹם
אֶל-אִשֶּׁר קִרְוֵתוֹ :

*Antique disputaua en la Synoga con los Iu-
dios y religiosos: y en la plaça cadadia con los-
que le occurrian.*

18 וְקִצְתָּ בְּעֵלִי בִּינָה מֵאֲפִיקוֹרֹס
וְאֶסְטוֹאִיקוֹ הַתְּכַח עִמּוֹ וְקִצְתָּם
אֲמַרְיוֹ מֵה יִנְכָּה אִישׁ דְּבָרִים
הָיָה לֵאמֹר וְאֶחָרִים אֲמַרְיוֹ גְּרָמָה
לָנוּ כִּי מִגִּיד שְׂדִים חֲדָשִׁים הוּא
כִּי אֶת-תְּקוּמָתָא יִשׁוּעַ הַגִּיד
לָהֶם :

*Y algunos Philosophos de los Epicureos y
de los Estoicos disputauan con el: y vnos dezian
Que quiere dezir este palabrero? Y otros parece
que es predicador de nueuos dioses: porque les
predicaua a Iesus, y la Resurreccion.*

יז.

14. Εὐθέως δὲ πῶς τὸν παῦλον ἐ-
ξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ προέειπα
ὡς ὅτι τὴν θάλασσαν ὑπὲρ μίνον
ὅ, πὶ σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκέκῃ.

*Mais alors les freres enuoyerent
incontinent Paul dehors pour aller co-
me vers la mer: mais Silas & Timothee
demeurerent encores là.*

15. Οἱ δὲ καθίσταντες τὸν παῦλον,
ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν· καὶ λα-
βόντες ἐπιβὰς πρὸς τὴν σίλαν ἐ-
πιμόθιον, ἵνα αὐτὸς πρὶς εἰλθεῖ
πρὸς αὐτοὺς, ἐξήκει.

*Et ceux qui auoyent prins la char-
ge de mettre Paul à sauueté, le menerēt
iulqu'en Athenes: & apres auoir receu
mandement de lui à Silas & Timothee,
à ce qu'ils reuinissent bien tost vers lui,
ils partirent.*

16. Ἐν δὲ ταῖς ἀθλίαις ἐκδεχομέ-
νη αὐτὸς τὸν παῦλον, παραξύνε-
το τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θιω-
ροῦντι κατείδωλον εἶναι τὴν πό-
λιν.

*Or comme Paul les attendoit en
Athenes, son esprit s'aigrissoit en lui-
mesme, confiderent la ville du tout a-
donnee à idolatrie.*

17. Διελίγετο μὲν εἰς τὴν συ-
ναγωγὴν τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σέβο-
μύοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ πᾶσαν
ἡμέραν πρὸς τοὺς ἐξ ὅλης Ἰταλίας
ἐρχομένους.

*Parquoi il dispuoit en la synago-
gue avec les Iuifs, & avec les religieux,
& tous les iours en la place du marche
avec ceux qui se rencontroient.*

18. Τινὲς δὲ ᾧς Ἰπικουρέων καὶ
ᾧς σαῖων φιλοσόφων συνέβαλ-
λον αὐτῷ. καὶ τινες ἔλεγον, τί αὐτῷ
λέγει; οἱ δὲ ἔχοντες δαιμονίαν δοκῇ καταγ-
γελλῶς εἶναι· ὅτι τὸν ἰησοῦν εἶ τὴν
ἀνάστασιν αὐτοῖς διηγείλετο.

*Lors quelques vns d'entre les phi-
losophes Epicuriens & Stoiciens, s'a-
dresserent à lui en propos: & les vns
disoyent, Mais que veut dire ce babil-
lard? Et les autres disoyent, Il semble
estre anonciateur de dieux estranges:
pource qu'il leur anoncoit Iesus & la
resurreccion.*

14. Statimq; tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare. Silas autem & Timotheus remanserunt ibi.

But by and by the brethren sent away Paul to go as it were to the sea: but Silas and Timotheus abode there still.

15. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quam celeriter venirent ad illum: profecti sunt.

And they that did conduct Paul, brought him unto Athens: and when they had received a commandment unto Silas and Timotheus that they should come to him at once, they departed.

16. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idolatriæ deditam civitatem.

Nowe while Paul waited for them at Athens, his spirit was stirred in him, when he saw the citie subiect to idolatrie.

17. Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

Therefore he disputed in the Synagogue with the Jewes, and with them that were religions, and in the market dayly with whomsoever he met.

18. Quidam autem Epicuri & Stoici philosophi diserebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult seminator verborum hic, dicere? Alii verò, Novorum dæmoniorum videtur annuntiator esse, quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis.

Then certaine Philosophers of the Epicures, and of the Stoicks, disputed with him, and some said, What will this babbler say? Others said, He seemeth to be a setter forth of strange goods, because he preacheth unto them Iesus, and the resurrection.

14. Aber da fertigten die Brüder Paulum also bald ab, daß er gieng bis an das Meer / Silas aber vnd Timotheus blieben da.

Men da forstickete Broderne Paulum strax, at hand gic indtil Haffuit / Men Silas, oc Timotheus bliffue der.

15. Die aber Paulum geleiteten / führeten ihn bis gen Athene / vnd als sie befehl empfingen an den Silan vnd Timotheum, daß sie auffschierste zu ihm kemen / zogen sie hin.

De de som ledsagede Paulum / forde hannem indtil Athene / oc som de finge befalinge til Silan oc Timotheum at de skulde met der suarste komme til hannem / droge de bort.

16. Da aber Paulus irer zu Athen wartet / ergrimmet sein Geist in ihm / da er sahe die Statt so gar Abgötterisch.

De der Paulus taffuede effter dem i Athene / Da gremdis hans Aand i hannem / der hand saa Staden aldelis rogueligt.

17. Vnd er redet zwar zu den Jüden vnd Gottsförchtigen in der Schule / auch auff dem Markte alle Tage / zu denen / die sich herzufunden.

De hand taleda da huer dag til Jederne oc de Gndfryctige i Scholen / oc paa Taarret / til dem / som der hulde sig til.

18. Etliche aber der Epicurer vnd Stoiker Philosophi zankten mit ihm / vnd etliche sprachen: Was wil diser Lotterbub sagen? Etliche aber: Es sihet als wolte er neue Götter verkündigen. Das machet / er hatte das Euangelium von Jesu vnd von der Auferstehung ihnen verkündiget.

Men nogle Philosophi / Epicurer oc Stoiker tiffuedis met hannem / De nogle saade / Hvad vil denne Ordgydere sige? De nogle / Det synis som hand vilde forkynde ny Guder. Det tom der aff / at hand haafde forkyndet dem Euangelium om Ihesu oc om Opstandelsen.

14. A tehdy hned Bratřij vypustili Pavla / aby šel až k Moři: Silas pak a Tymotheus / ostali tu.

Alle wnet Pawla wypustili bratřia / aby šel takoby do moře / a / wšakoz Sylas y Tymotheus zostali tam.

15. Ale ti kteříž provodili Pavla / do wedli ho až do Athén / a wzawšše poručení od něho k Sylowi a k Tymotheoswi / aby přišli k němu což naryspjiše mohau / šli zase.

A ti ktorzy sie podieli postawic Pawla na miyscu bezpiecznym / przeprowadzili go aż do Athen / a wzawšy rozkazanie do Sylas y Tymotheusa / zeby tymrechyly bywali v niego / šli w droge.

16. A kdyz Pawel čekal gich w Athénach / zpauzel se w něm duch geho / wida an to Město oddáno modlo slaužení.

Šatym gdy ich Pawel w Athénach czekał / tedy sie w nim wzruszał duch tego / gdy widział miasto poddane bálwochwalstwu.

17. Vhádal se s Jidy a s po-božnými w Škole / y na rynku po wšech dních tēmi kteříž tu přicházeli.

A przetoż rozmawiał w bożniccy z Jidy y z ludźmi bogobojnymi / tak że y w rynku na każdy dzień s nimi sie iedno podkál.

18. Tehdy některij Mudrcy Epikureyští a Stoyceští hádali se s nim / a některij prawi-li: Proco tento plíště chce powědět? Jinij pak prawi-li: Jda se že gest nových Bohůw Kazatel / neb gim o Gefijsšowi a o zmrtwych wstání wyprawowal.

Tedy niektorzy Epikureyčy y Stoycy filozofowie gadali sie z nim / a mo. wili niektorzy: Coż wždy ten plotka chce powiedzieć? A drudzy mowili: Jda sie byc opowiedacjem obcych bogow / bo im Jezusa y zmrtwychstanie opowiedal.

י ד

19. ואחדוהו ואיתוהו
לבית דינא דמתקרב
אריס פגוס פד אמרין
לה משפחין למדע מנו
הנא יולפנא חרתנא
דמכרו אנא :

E presolo, il condussero nel borgo Martio, dicendo, Possiamo noi sapere qual sia questa nuova dottrina, diche tu parli?

20. מלא גיר נוכריתנא
נרע אנא במשמעתו
ושבין למדע מנא אנא
הליו :

Imperocche tu apposti a le nostre orecchie di strane cose, Noi vogliamo dunque sapere quel che queste cose vogliano dire.

21. אתננא דיון פלהון
ואיליו דאתיו לתמו
נוכריתא על מדא אחרין
למאמר ולמשמע מדא
חדת :

E tutti gli Ateniesi, e forestieri che conuersavano li, non attenduano ad altro che a dire, o a uolere qualche cosa di nuovo.

22. וכד קם פולוס באריוס
פגוס אמר גברא אתננא
חוא אנא לכו דפכלהון
יתירין אנתון פכחל
שאד :

Allor Paulo stando nel mezzo del borgo Martio, disse, Huomini Ateniesi, io uedo quasi in tutte le cose troppo superstiziosi.

23. פד מתפרק הוית וחוא
הוית פיר פחלתכון
אשפחא עלתא חדת
דכתיב הוא עליה דאלהא
גניא הו הכיל דכד ל
דעיו אנתון דחליו
אנתון לה לה להנא אנא
מסבר אנא לכו :

Perciocche passando io, e considerando le cose de la vostra religione, ho trouato ancora vn altare, nel quale era scritto, A LO DIO INCOGNITO, Questo dunque, il qual voi senza conoscerlo, adorate, & annuntio io.

24. אלהא גיר דעבד
עלמא וכלמא דאית בה
הוית מרנא דשמנא
ודארעא פהיכלא דעבד
אידנא לא שרא :

L'Idio che ha fatto il mondo, e tutte le cose che sono in esso, essendo egli Signor del cielo e de la terra, non habita in tempelj fatti a mano.

י ז

19. ונאחזוהו ויוליכוהו אל בית
דין הגקדא אריוס פגוס לאמר
הנזכל לדעת מה היא תורתך
חדשה הוצאת המדבר ממך :

Y tomandolo truxeronlo al Areopago, diciendo, podremos saber que sea esta nueva doctrina que dizes?

20. כי דברים חדשים פכחל
אנא לאננינא לכו נדע מה
הדברים האלה :

Porque meres en nuestras orejas vnas nuevas cosas: queremos pues saber que quiere ser esto.

21. ואנשי אתננא נגם הגרים
הגרים בה כלם מאומה לא קו
כי אנא לדבר ולשמוע את
דברים חדשים :

Entonces todos los Athenienses, y los huéspedes estrangeros, en ninguna otra cosa entendian sino, o endezir, o en oyr alguna cosa nueva.

22. וצעמד פולוס בתוך אדאוס
פגוס ונאמר אנשי אתננא פכל
דברים רואה אנא כי כמ
עבדי אלילים אתם :

Pues estando Paulo en medio del Areopago dixo Varones Athenienses en todo hos veo como mas supersticiosos.

23. כי בהתהלכי ובהביטי את
בית ידאתכם מצאתי את הבמה
אשר בה נכתב לאל לא נודע
לכן את האל אשר בשגגה
ידאתם אותו אנא מגיד לכם :

Porque passando y mirando vuestros Santuarios, hallé tambien vn altar en el qual estava esta inscripcion, Al Dios no conocido, Aquei pues que vosotros honrrays sin conocerlo, a este hos annuncio yo.

24. יהוה אשר עשה את העולם
וכל אשר בו זה הוא אדון שמים
וארץ ובהיכלים אשר מעשי
ידיה המה איננו שוכן :

El Dios que hizo el mundo y todas las cosas que en el son. Este como sea Sennor del cielo y de la tierra, no habita en templos hechos de mano.

י ז

19. Ἐπιλαβόμενοι τὸ αὐτὸ πρὸς
τοὺς ἄρξας πύργον ἤραγον, λέγοντες,
δυναμέμεθα γινῶσθαι τίς ἡ καὶνὴ δι-
δαχή ἢ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδά-
χῃ :

Et fayans apprehendé le menerent en l'Areopage, disans, Pourrons-nous point sauoir quelle est ceste nouelle doctrine dont tu parles.

20. Σωρίζοντα γὰρ πινάεις φέρε-
ις τὰς ἀκροᾶς ὑμῶν, βουλόμεθα
οἶον γινῶσθαι τί ἂν θεοὶ ταῦτα εἴ-
ναι.

Car tu nous mets certains choses estranges en nos oreilles: nous voulons donc sauoir que veulent dire ces choses.

21. Ἀθηνᾶιοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐ-
πιδημουῦντες ἦσαν εἰς εἰς ἐπὶ τὸν
δουκάρουν ἢ λέγειν τί καὶ ἀκούειν
κακότερον.

Or tous les Atheniens & les estrangers qui se tenoyent la, ne vacquoient à autre chose qu'à dire ou à ouir quelque nouuelle.

22. Σπεθίς δὲ ὁ πῶλος ἐν μέ-
σῳ τῶν ἄρξων πύργου, εἶπεν, ἄνδρες
ἀθηνᾶιοι, καὶ πάντα οἷς δὲ σιδαί-
μοντες ἔστες ὑμᾶς θεωρεῖν.

Adonc Paul se tenant au milieu de l'Areopage, dit, Hommes Atheniens, ie vous apperçoi en toutes choses comme par trop deuotieux.

23. Διαρχόμενοι γὰρ καὶ ἀνα-
θεωρεῖν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εἶ-
πον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπιγέγραπτο,
ἀγνώστῳ θῷ· ὃν οἷον ἀγνοοῦντες
δοσεῖν τὰ τοῦ ἐγὼ καταγγέλλω
ὑμῖν.

Car en passant & contemplant vos deuotions, j'ai trouué mesmes vn autel auquel estoit escrit, Au Dieu incognu, Ie vous annonce donc celui lequel vous honnerez sans le cognoistre.

24. Ὁ θεὸς ὁ ποιῶν τὸν κόσ-
μον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἔσ-
τεον καὶ κύριος ὑπαέχων,
οὗτος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοί-
κῃ.

Le Dieu qui a fait le monde & toutes les choses qui y sont, comme ainsi soit qu'il soit seigneur du ciel & de la terre, n'habite point es temples faits de mains:

CAP. XXVII

19. Et apprehensum eum, ad Arcopagum duxerunt, dicentes, Possumus scire quæ est hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

Und then toote him / and brought him into Mars streete / saying / May wee not know / what this newe doctrine / wherof thou speakest / is?

20. Nova enim quædam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

For thou bringest certaine strange things unto our eares: we would know therefore / what these things meane.

21. (Athenienses autem omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

For all the Athenians and strangers which dwelt there / gave them selves to nothing els / but either to tell / or to heare some newes.

22. Stans autem Paulus in medio Arcopagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi supersticiosos vos video.

Then Paul stood in the middes of Mars streete / and sayd / Ye men of Athens / I perceiue y in all thinges ye are to superstitious.

23. Præteriens enim & videns simulachra vestra, inveni & aram in qua inscriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

For as I passed by / and behelde your deuotions / I founde an altar wherein was written / VNTO THE VN-KNOVEN GOD. Whome ye then ignorantly worship / him shew I vnto you.

24. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hiæ cæli & terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat.

God that made the world / and all things that are therein / seeing that he is Lorde of heauen / and earth / dwellect not in temples made with handes.

Das XVII. Capitel.

19. Sienahmen ihn aber vnd fuhreten ihn auff den Richtplatz / vnd sprachen: Können wir auch erfahren / was das für eine neue Lehre sey / die du lehrest?

Da roge de hannem / oc forde hannem op til Domsteden / oc sagde / Kunde vi oc saa at vide / huad det er for en lærdom / som du lærer.

20. Denn du bringest etwas neues für unsere ohren / so wolten wir gerne wissen / was das sey.

Thi du fører noget nyt saar vore øren / Saa vil de vi gerne vide / huad det er.

21. Die Athener aber alle / auch die Außländer vnd Gäste / waren gericht auff nichts anders / denn etwas neues zusagen oder zuhören.

Men alle de Athener / oc Vdsendinge oc Fremmede / stode icke effter ander / end at sige eller at høre noget nyt.

22. Paulus aber stund mitten auff dem Richtplatz / vnd sprach: Ihr Männer von Athene ich sehe euch / daß ihr in allen stücken all zu abee gläubig seyt.

Da stod Paulus mit paa Domsteden / oc sagde / I Mend aff Athene / Jeg seer eder / at i ere for meget vantro i alle stycke.

23. Ich bin herdurch gegangen / vnd habe gesehen eure Gottesdienste / vnd fand einen Altar / darauff war geschrieben: Dem vnbekanten Gott. Nun verkündige ich euch denselbigen / dem ihr vnrwissent Gottesdienst thut.

Jeg gick her omtrinq / oc saa eders Gudstieniste / Oc ieg fant ic Altare / som vaar screffuit paa / Den vbekeende Gud. Nu forkynnder ieg eder den samme / som i gøre Gudstieniste vitterlige.

24. Gott der die Welt gemacht hat / vnd alles was darinnen ist / Sinte mal er ein HERR ist Himmels vnd der Erden / wohnet er nicht in Tempeln mit Händen gemacht.

Gud som Giorde Verden / oc alt det er vdi / Effter di hand er en HERR oc offuer Himmel oc Jord / da boer hand icke i Tempel som er giord med hender.

Kapitola XVII.

19. Y ponawssie gen wedli ho do domu Vlenij swêho / a reskli genu : Måžemeli wêdêti / dakê iest toto vlenij nowê / kterê ty wypramugels?

Atâf go podwyćwssy wêdêti ku Arcopagu / mowiact: Måžemeli wêdêti co tho iest za nowa nauka / ktera opowiedasz?

20. Neb zagistê nowê nakê / sy wêcn wkládâs w ssy nasse. Protož chce me wêdêti / cobý to býlo.

Bo takê obcerzećy przynessis do ssy nassych / a przetôž chcemy wêdêti co wôdy z tego ma býc.

21. Neb Athensstij wssyćleni / y přichôžê gegich y hostê / nice hêhož ginêho tak pilni nebyli / než aby prawili neb slyšeli něc co nowêho.

Abowiem Athensstijcy / y ci ktorzy tam miesztali goście / za dna sie ina rzecza nie bawili / ies dno w powiedaniu a w sluchaniu takich nowin.

22. Tedy stoge Pawel v prostred Arcopagu / kelt: Muzij Athensstij / widijm was wsseliyâk býti ténêť powêr rećnêssy.

Tedy Pawel stôac w pośrod Arcopagu / rzekł: Muzowie Athensstijcy / we wssyćkim widzeiz barszo nabożnemu iestescie.

23. Nêbo prochâzege se a wi dâ Modly wasse / nalezi gsem Altâr nâ kterêmž napsâno gest: Neznâmêmu Bohu. Protož kterêho wy ctijte než nagijce / tohoť nâ žwêstugi wâm.

Gdyž chodzac y przypatrniac sie wâssym naboženst wâm / nalezilem te zoltar z nâ ktrôym iest nâpisano: NIEZNAJOMEMU BOGU. A przetož tego ktrôgo wy nieczyniac chwalicie / thegożci ia wâm oznâymuje.

24. Buoh který gest stwořil Swêt / y wssetco čož gest na nê / ten gsa Pánem Nêbe y Zemê / nebydlj w Chrámiyeh rukau vdlaných.

Bog ktrôy stworzył swiât / y wssyćco co na nim iest / ten goyž iest Pánem niebâ y ziemie / nie miesztac w kościelech reka zbudo wanych.

י

25 וְלֹא מִשְׁחָמַשׁ מִן אֲדָמָי
בְּנֵי נָשָׂא וְעַל מַדָּם לֹא
סָנִיק מְטוּל דָּהוּ יִהְיֶה לְכָל־
בֶּשֶׂת חַיָּים וְנִשְׁמָה בְּכָל :

Ne si ferue per mani di huomini, come bisogno di cosa alcuna: conciosia che egli da a tutti vniuersalmente la vita e'l fiato.

26 וּמִן חֹד דָּם עָבַד עֲלֵמָה
כְּלָה דְּבְנֵי נָשָׂא דִּיהוּוֹן
עֲמָרְיוֹן עַל אִפִּי אֲרָעָה
כְּלָה וּפְדֹשׁ וּבְנָה בְּפִי קִדְנָה
וְסֵם תְּחִימָה דְּעוֹמָרְיָה
דְּבְנֵי־נָשָׂא :

Et ha fatta d'un sol sangne tutta la generatione de gli huomini, accioche ella habbisse sopra tutta la faccia de la terra: determinando i tempi preordinati, e i termini de la loro habitatione.

27 דִּיהוּוֹן בָּעִין לֹא־לָהּ
וּמַעֲקָבִיו וּמִן בְּרִיתָהּ מִ
מִשְׁכָּחִין לָהּ מְטוּל דָּאָה
לֹא הָיָה רַחִיק מִן כָּל חֹד
מִיָּן :

Accioche cercasseno il Signore, se per auentura il toccasseno e trouasseno: ancor che non sia lontano da ciascun di noi.

28 בְּהָ הוּ גִיד תִּיבִין
וּמִתְתִּיעִין וְאִיתִין אִין
דָּאָה אֲנָשָׂא מִן חֲפִימָה
דִּלְכוּן אֲמַר דְּבִנְיָה הוּ
טוֹהֲמִין :

Conciosia che per esso noi viuiamo, e montiamo, e siamo: si come ancor alcuni de vostri poeti hanno detto: Percioche noi siamo ancor sua generatione.

29 אֲנָשָׂא הַכִּיל דְּטוֹהֲמִין
מִן אֱלֹהִים הוּ לֹא חִיבִין
לְמַסְכָּה דְּלִדְהָבָה אִין
לְסַמָּא אִין לְכַמָּא ד
בְּגִלְפִין בְּאִוְמָנוּתָהּ
וּבִידְעָתָה דְּבִרְנָשָׁא דְּמָא
לֹא־לֵהֲתָנָה :

Essendo adunque noi generatione di Dio, non debbiamo stimare che la Deità sia simile à l'oro, ò à l'argento, ò à la pietra scolpita per arte, e per inuention d'huomo.

30 וּבְנָה גִיד דְּטַעֲיוּתָהּ
אֲעֵבֵר אֱלֹהִים וּבְכִנְיָהּ הָנָא
מִבְּקָד לְכִלְהוֹן בְּנֵי נָשָׂא
דִּכָּל אֲנָשׁ בְּכָל דּוּכָא יְתוּב :

Hor hauendo Iddio, dissimulati i tempi de l'ignorantia, fa hora intendere à gli huomini, che tutti in ogni luogo si rauueggano.

י

25 וּבִידֵי אֲנָשִׁים יַעֲבֹד וְלֹא
יַחֲסֹד כָּל טוֹב הוּא גּוֹתֵן לְכָל־
אֶת חַיִּים וְנִשְׁמָה בְּכָל :

Ni es honrrado con manos de hombres, necessitado de algo: pues el da à todos vida, y respiracion, y todas las cosas:

26 וַיַּעַשׂ מִדְּמִי אָדָם אֶחָד
אֶת־כָּל בְּנֵי אָדָם לְשִׁכּוֹן עַל־
פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ קוֹרֵץ וּמִבְּדִיל
עֲתוֹת וּמוֹעֲדִים וּבְכֹלֵי מוֹשְׁבוֹתָם :

El qual hizo de vno à todo el linage de los hombres para que habitassen sobre toda la haz de la tierra, determinando las fazones (las quales limitó:) y puestos los terminos de la habitacion de ellos.

27 לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל
וַיִּמְצְאוּ אֹהֶ כִּי אֵינֶנּוּ רַחוּק הוּא
מִכָּל־כֶּם :

Paraque buscassen à Dios, si porventura palpendo lo hallen: aunque cierto no esta lexos de cada vno de nosotros.

28 כִּי בֹן תִּיבִין צַעֲיָנִי וְהִיָּנִי
כְּמוֹ גַּם אֲנָשִׁים חֲכָמִים מִכֶּם
אָמְרוּ כִּי מִדּוֹרֵי אֲנַחְנוּ :

Porque en el biuimos, y nos mouemos, y somos: como tambien algunos de vuestros poetes dixeron, porque linage de este somos tambien.

29 וְאִם מִדּוֹר אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ
לֹא יִשְׁוֶה לָנוּ לְחֹשֶׁב כִּי לְזָהָב
אוֹ לְכֶסֶף אוֹ לְאֶבֶן אוֹ לְמַחְצָב
חֹשֶׁב אוֹ לְמַחְשַׁבֶּת אָדָם דּוּמָה
אֱלֹהִים הוּא :

Siendo pues linage de Dios, no auemos de estimar la Diuinidad ser semejante ò à oro, ò à plara, ò à piedra, ò à escultura de artificio ò de imaginacion de hombres.

30 וַיַּעֲלִים אֱלֹהִים אֶת־עֵינָיו
מִעֲתוֹת הַשָּׁגָה עַד הַיּוֹם הוּא
וַעֲתָ מַגִּיד הוּא לְאֲנָשִׁים כָּל־
בְּכָל הַתֵּיבֵל לָשׁוּב מִרְעָתָם :

Ansi que dissimulando Dios los tiempos de esta ignorancia, aora denuncia à todos los hombres que se arrepientan:

י

25. Οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων
θρονοῦται, ἀποδεόμενος τιτος,
αὐτὸς δίδους πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν
καὶ πάντα.

Et n'est point serui par mains d'hommes comme ayant necessite de quelque chose, veu que c'est lui qui donne à tous vie, & respiration, & toutes choses.

26. Ἐποίησεν τὸ ἐξ ἑνὸς αἵματος
πάν ἑθνος ἀνθρώπων κατοικῶν ἐπὶ
πᾶσι τὴν ἀρῶσαν τῆς γῆς, ὀρίζας
ἀποστάτας ἡμετέρας, καὶ τοὺς
ὁροθισίας τῆς κατοικίας αὐτῶν.

Et a fait d'un seul sang tout le genre humain, pour habiter sur toute l'estendue de la terre: ayant determine les saisons qu'il a auparavant ordonnees, & les bornes de leur habitation.

27. Ζητοῦν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε
ψηλαφῆσαν αὐτὸν καὶ ὄρουσιν,
καί ποτε ἔμακρυν δόξῃ ἐκὰς
σου ἡμεῖς ὑπὸ ἀρχῆς τε.

Afin qu'ils cherchent le Seigneur, si en quelque sorte ils pourroyent fa toucher comme en tastonnant, & trouuer: iacoit qu'il ne soit point loin d'un chacun de nous.

28. Ἐν αἰῶνι γὰρ ζῶμεν καὶ κινεῖ
μεθα καὶ ἐτιμῶμεν, ὡς καὶ τινες ᾄδουσιν
καὶ ὑμεῖς ποιῶντες εὐαγγελιστοὶ τῶ γὰρ
καὶ ἡμεῖς ἰσχυροί.

Car par lui nous auons vie & mouuement, & eitre comme aussi quelques uns de vos poetes ont dit. Car aulli nous sommes lignage d'icelui.

29. Γίνεσθαι ὡς ὑπὸ ἀρχῆς τε
θεῶν ὅτι οὐδὲ χρυσὸν οὐμίζει, χρυσὸς
ἢ ἀργύρεος ἢ λίθου, χαράγματι
τίχης καὶ ἐκφυγῆσεως ἀνθρώπου
τὸ θεῖον εἶναι ὁμοιον.

Comme ainsi soit donc que nous soyons le lignage de Dieu, nous ne deuons nullement estimer la diuinite estre semblable à or, ou argent, ou à pierre taille par art & par inuention d'homme.

30. Τὰς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας
ὑπαλειπόντες ὁ θεὸς τὰ νῦν
ἐπαγγέλλεται τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι
παταχεῖ μετανοεῖν.

Dieu donc ayant dissimulé les temps de l'ignorance, maintenant denonce à tous hommes en tous lieux, qu'ils se repentent.

25. Nec manibus humanis
colitur, indigens aliquo, cum
ipse det omnibus vitam &
inspirationem, & omnia.

Neither is worshipped with mens
hâdes; vs though hee needed any thing/
seeing he giueth to all life; and breath/
and all thinges.

26. Fecitq; ex uno omne
genus hominum, inhabitare
super universam faciem ter-
ræ, definiens statuta tempo-
ra & terminos habitationis
eorum.

And hath made of one blood all man:
 finde; to dwell on all the face of the
 earth; and hath assigned the times which
 were ordained before; and the boundes
 of their habitation.

27. *Quærere Deum, si forte attrectent eum, aut inveni-
ant, quamvis non longè sit
ab unoquoque nostrum.*

That then should seeke the Lorde/ if
so bee then might haue groped after him/
and found him/though doubtles he be not
farre from euery one of vs.

28. In ipso enim vivimus,
& movemur, & sumus, sic-
ut & quidam vestrorum
poëtarum dixerunt, Ipsius
enim & genus sumus.

For in him we liue/ and moue/ and ha-
ue our being / as also certeine of your
owne Poets haue saide/ For we are also
his generation.

29. Genus ergo cum finis
Dei, non debemus æstima-
re auro aut argento, aut la-
pidi, sculpturæ artis & cogi-
tationis hominis, Divinum
esse simile.

Forasmuch then/ as we are the ge-
neration of God/ we ought not to thinke
that ye Godhead is like vnto golde/ or sil-
uer/ or stone grauen by arte & the in-
uention of man.

30. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant.

And the thime of this ignorance God regarded not/ but now he admonis heth all men euery where to repent.

25. Sein wird auch nicht von Men-
schen Händen gepfleget / als der je-
mands bedörffe / so er selber jederman
Leben vnd Ddem allenthallen gibt.

Hand tienis oc ickle aff Menniskens hender/som den der haffuer nogen mand behooff/ Effterdi at han giffuer alleuegne huer mand Liff oc Ande.

26. Vnd hat gemacht / daß von ei-
nem Blut aller Menschen Geschlecht
auff dem ganzen Erdboden wohnen/
vnd hat ziel gesetzt / zuvor versehen/
wie lang vnd weit sie wohnen sollen.

De hand haffuer giort / at alle Mennistens
sleet boer Zorderige aff ic Blod / De hand sette Maal
som vaar for forseeet / huor longt oc viet de skulle bo.

27. Daß sie den HERRN suchen
soltten/ ob sie doch ihn fühlen vnd fin-
den möchten. Vnd zwar er ist nicht
ferne von einem jeglichen vnter vns.

At de skulde søge **H E R R E N** / om de dog
kunde søle oc finde hannem. De sandelige / **H**and er
longt fra huer iblant oss.

28. Denn in ihm leben / weben / vnd
sind wir. Als auch etliche Poeten bey
euch gesagt haben. Wir sind seines
Geschlechts.

Thi wi leffue / røris / oc ere i hannem. Som
oc nogle Poeter haffue sagd hofleder / Wi ere aff hans
flect.

29. So wir denn Göttliches Geschlechts sind / sollen wir nicht meinen / die Gottheit sey gleich den golden / silbern / steinern Bildern / durch Menschliche Gedancken gemacht.

Ere wi da Guds sleet / Stulle wi ick mene / at
 Guddom er de Willede liig aff Guld / sølff oc stene / som
 ere giorde veed Menniskelige tancker.

30. Und zwar hat Gott die zeit der
vntwissenheit überschien / Nun aber
gebeut er allen Menschen / an allen
enden / busse zuthun.

De sandelige haffuer Gud offuerseet vanuitig-
hedsens tid / i Men nu biuder hand alle Menniske / i
alle ende / at gøre penitense.

25. Ani bywá cten Lidstý,
ma rukama / neb ničehýho
nepotřebuge / poněwadž on
dává wšem žiwot / y dychá
nij / y wsecky wěcy;

Ani bywa chwaleń rękoma
 ludzkiem i / iakoby czego pochrze-
 bować miał / gdyż on takie wpy-
 sim żywot / y oddech / y wpytło.

26. Avčinil z gednoho Eflo-
wěka wšeccko lidstě poſolenij/
abn přebřwali na wšij zemi/
zpřisobuge wstanoweně časny a
končiny přewbřwánij gegich.

W sprawił ziedney krwie wszy
teł narod ludzki / aby mieściłi po
wszytkey ziemi / zamierzyszy pe
wność czasow trore przed tym
pośtanowil/y złożyćwsy granice
miejscami ich.

27. Aby hledali Boha / ždaliby
snad ho mohli dogiti neb nale-
žti gen / aťkoli neníš daleko od
gednoho každého z nás.

Abby Fuall Bogá / owaby
snadź mácarac znaleźli go / chocia
ażci fontecznie od Enzdego z nas
nie jest daleko.

28. Neb gim gšme žlwi / a
hýbáme se / v triváme: Jakož
v někteříj d wassych Doetuwow
prawili: Ze pokolenij geho
gšme.

Abowiem przezeń żywiemy /
y ruchamy soba / y testedmy / iako
y niektórzy z waszych Poetow to
powiedali / gdyżedmy też / a na
rodem tego.

29. Poněwadž tehdy gsme
národ Boží / nemáme se do-
mniwat/ aby Bůh Zlatu/aneb
stříbru / neb kamení řemeslem
neb duomyslem lidským wy-
rytému/ byl podoben.

Alz rzetoż gdy dmyśa narodem
 Bożym/ niemamy tak rozumieć/
 aby złotu / albo srebru / albo kasy
 mienności misternie tyremu / albo
 zmyśleniu cłowieczesmu bostwo
 miało być podobne.

30. Neb žagiste Bůh pŕes
hljídage prívě časy teto hlau-
posti / giž nynij žwěstuge Lis-
dem/abn wssudy wssyčtíni po-
čánij činili.

Lecz przebacząc cięś w tey
nieumiejętności/ teraz Bóg wsze-
dy oznajmuje wßem ludzktw/ aby
się wzniósł.

י ד

31. מטול דאקים יומא
דבה עתיד דידון ארעא
כלה בכאנתא ביד גברא
אינא דפרש ואפני לכר
אנש להימנותה פד
אקימה מן בית מיתא:

Perciò ch'egli ha statuito il giorno, nel qual debbe giudicare il mondo con giustizia, per un huomo ch'egli ha determinato facendone fede a tutti, con hauerlo risuscitato da morte.

32. וכד שמועו קימתא
דמו בית מיתא מנהון
ממיקין הוו ומנהון א
אמרין הוו בידו אחרין ש
שמעינו לך על הדא:

Come essi viderono far mentione de la resurreccion de morti, altri sene faceuano beffe, & altri dissero, Nostri videremo di questo vna altra volta,

33. והכנא נפק פולוס מן
בינתהון:

E così Paulo uscì del mezzo di loro.

34. ואנשין מנהון נקפוהי
והימנו חד דין מנהון א
איתיהי דינוסיוס מן דינא
דאריוס פאגוס ואנתתא
חדא דשמה דמריס ו
ואחרנא עמהון:

Et alcuni huomini s'accostarono a lui, e crederono: intra i quali fu Dionysio Arcopagita, & vna donna nominata Damaris, & de gli altri con essi.

י ח

1. וכד נפק פולוס מן א
אתינוס אתנא לה
לקורנתוס:

*Dopo queste cose Paulo si parì a A-
tene, & venne a Corinto.*

2. ואשכח תמן גברא חד
יהודי דשמה הונא
אקולאס דאיתיהי הונא
מן פונטוס אתרנא ובה פהו
ובנא אתנא הונא מן אתרנא
דאיטליא הו ופדסקילא
אנתתה מטול דפקד הונא
קלודיוס קסר דיפקיון כ
פלהון יהודי מן רהנמא
ואתקרב לנתהון:

Et hauendo trouato vn certo Giudeo nominato Aquila, di natione Pontico, che poco innanzi era venuto d'Italia, con Priscilla sua moglie: (per hauer Claudio comandato che tutti i Giudei partisseno da Roma) sen' andò a loro.

י ז

31. כי קים את יום אחד אשר
בו עתיד לשפוט את כל התבל
בצדק באיש אשר נסכו את
אמונה לבשר את כלם כי
הקימונו ממתים:

Porquanto ha establecido vn dia en el qual ha de juzgar con justicia a todo el mundo por aquel varon al qual determinó, dando se a todos leuantandolo de los muertos,

32. ובשמעו את הקומה
המתים מקצתם הלעיגו בו
ואחרים אמרו גשמעך עוד
על הדבר הזה:

Y como oyaron la Resurreccion de los muertos, vnos entonces se burlauan: y otros dezian, Oyrtehempos acerca deesto otra vez.

33. וכך פולוס יצא מביניהם:
Y así Paulo se salió de en medio de ellos.

34. וקצת האנשים דבקו בו
והאמינו אשר בהם היה דיוניסיוס
אחד השופטים ואשתו
דמריס ואחרים אתם:

*Mas algunos creyeron juntandose con el entre los quales tambien fué Dionysio el del Arco-
pago, y vna muger llamada Damaris, y otros con ellos.*

י ח

1. ואחריו כן יצא פולוס מאתונה
ובא לקורנתוס:

*Passadas estas cosas Paulo se partiò de Athe-
nas, y vino a Corinto:*

2. וימצא את איש יהודי ושמו
אקולס ודודו מפונטוס אשר
אך בעת ההיא בא מאיטליא
ופריס קלא אשתו על כי צוה
קלודיוס את כל היהודים ליצאם
מרהומה ויקרב אליהם:

*Y hallando a vn Iudio llamado Aquila natu-
ral del Ponto, que auca poco que auia venido de Italia, y a Priscilla su muger, (porque Claudio auia mandado que todos los Iudios salies-
sen de Roma) vino se a ellos:*

י ז

31. Διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέ-
λει κρίνει τὴν οἰκουμένην ἐν δι-
καιοσύνῃ, ἐν αὐτῷ ᾧ ὁρίσας, πίστιν
ὡς ὁμοίων πάντων, ἀναστήσας αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν.

*Pource qu'il a ordonné vn iour au-
quel il doit iuger le monde vniuersel
en iustice, per l'homme qu'il a determi-
né, dont il a donné certitude à tous, l'a-
yant resuscité des mors.*

32. Ἀκούσαντες δὲ αἱ ἀσυντοι-
κῶν, οἱ μὲν ἐγλάσσοντο, οἱ δὲ εἶ-
πον, ἀκουσέμεθα ἅς πάλιν οὕτως
εἴπῃ.

*Et quand ils ouirent ce mot de la
resurreccion de morts, les vns s'en moc-
quoient, & les autres disoyent, Nous
l'orrons de rechef sur cela.*

33. Καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλ-
θεν ἐκ μέσσης αὐτῶν.

Ainsi sortit Paul du milieu d'eux.

34. Τινες γὰρ ἀνδρες κολληθέντες
αὐτῷ διηκόνουν, ἐν οἷς καὶ δι-
ονύσιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ γυνὴ
ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν
αὐτοῖς.

*Certains personnages toutesfois se
ioignirent a lui, & creurent: entre les-
quels estoit aussi Denis l'Arcopagite, &
vne femme nomme Damaris, & autres
auec eux.*

Κ Ε Φ Α Λ. ιη.

Μετὰ δὲ πάντα χωρηθεὶς ὁ
παῦλος ἐκ τῆς ἀθηνῶν ἦλ-
θεν εἰς κορινθόν.

*Or apres ces choses Paul se partant
d'Athenes vint a Corinthe.*

2. Καὶ εὗραν τινα ἰσδαὶον ὀνόμα-
τι ἀκύλαι, συντυχὸς τῷ γυμν. αὐτοῦ
φάτις ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλί-
ας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐ-
τοῦ, ἧς τὸ ἀγαπητὸν καλούδι-
ον χωρίζεται πάντας τὰς ἰσδαί-
ας ἐκ τῆς ῥώμης, αὐτοῦ ἦν αὐ-
τοῖς.

*Et ayant là trouué vn certain Iuif
nommé Aquile, de la nation de Ponte,
qui vn peu au paruant estoit venu d'I-
talie, avec Priscille sa femme (pource
que Claude auoit commandé que tous
les Iuifs vuidassent de Rome) ils ad-
dressa à eux.*

31. Eo quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in aequitate, in viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis.

Because he hath appointed a day in the which he will iudge y worlde in righteousnes / by that man whom he hath appointed / whereof he hath giuen an assurance to all men / in that he hath raised him from y dead.

32. Cum audissent autem resurrectionem mortuorū, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.

Now when they heard of the resurrection from the dead / some mocked / & other sayde / We will heare thee againe of this thing.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

And so Paul departed from among them.

34. Quidam verò viri adherentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Arcopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

Howbeit certaine men claue vnto Paul / and beleued: among whome was also Denis Arcopagita / and a woman named Damaris / and other with them.

Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthū.

After these thinges / Paul departed from Athenes / and came to Corinthus.

2. Et inueniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam uxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad eos.

And found a certaine Jewe / named Aquila / borne in Pontus / lately come from Italic / & his wife Priscilla (because that Claudius had commanded all Jewes to departe from Rome) and he came vnto them.

31. Darumb / daß er einen Tag gesetzt hat / auff welchen er richten wil den Kreiß des Erdboden mit Gerechtigkeit / durch einen Mann / in welchem ers beschlossen hat / vnd jederman fürhelt den Glauben / nach dem er ihn hat von den Todten auferweckt.

Fordi / at hand haßuer set en dag / paa huilcken hand vil domme Jorderigis Kreidz met redferdighed / Ved en Mand / i huilcken hand haßuer beslutter det / oc hand holder huer mand troen faare / effter at hand haßuer opueet hannem fra de Døde.

32. Da sie höreten die Auferstehung der Todten / da hattens etliche ihren spott. Etliche aber sprachen: Wir wollen dich davon weiter hören.

Der de hørde de Dødis opstandelse / Da haßde nogle det faar deris spaat / Men nogle sagde / Vi villø ydermere høre dig der om.

33. Also gieng Paulus von inen. Saa giß Paulus fra dem.

34. Etliche Männer aber hiengen ihm an / vnd wurden glaubig / vnter welchen war Dionysius / einer auß dem Rath / vnd ein Weib mit Namen Damaris: vnd andere mit ihnen.

De nogle Mend henge ved hannem / oc trode Jbsant huilcke Dionysius / en aff Raader vaar / oc en Quinde hed Damaris / oc andre met dem.

Darnach schied Paulus von Athene / vnd kam gen Corinthen.

Der effter stildis Paulus fra Athene / De kom til Corinthen.

2. Vnd fand einen Juden / mit Namen Aquila / der Geburt auß Ponto / welcher war neulich auß Belschland kommen / sampt seinem Weibe Priscilla / darumb daß der Keiser Claudius gebotten hatte allen Juden / zu weichen auß Rom. Zu denselbigen gieng er ein.

De fand en Jøde hed Aquila / oc faar fød i Ponto / huilcken som vaar nylige kommen aff Balland met sin Hustru Priscilla / fordi at Keiser Claudius haßde biudet alle Jøder / at vige aff Rom. Til de samme giß hand ind.

31. Proto że wstanowil den / w kterémžto Gauditi bude Swēt w Sprawedlnosti / skrze muże kteréhož gest k tomu wystawil / dāwage Wijru wssiem / wżtkijshw ho z mrtwych.

Dla tego iż postanowit dzień w który sprawiedliwie sādżic bōz dżie ziemie / przez tego meżā kros rego nāznāczyl / iawnie rcho o fās zawşy wşykřim / iż on go z marte wych wzbudził.

32. A když vslyšeli y wżtki sşenj mrtwych / někteřij se posmijwali / a někteřij řekli: Budeme tebe slyšeti o tomto posdruhe.

Tedy oni vslyšawşy o zmartwych wstaniu / někteřy z nich z pośmiejchem to przyjmowali / a drudzy zāste powiedzieli: Będz em cie o tym drugi raz slychāt.

33. A tak Pawel wyszedł z prosiędki gegich.

Zā tymże Pāwel wyszedł z posdruku ich.

34. Někteřij pak mużij / Athenřij / přidrżice se ho w wřkřili / mezy kterymiz byl y Dyonysius Arcopagitřk / y Zena gmenem Damaris / a ginij s nim.

Ale někteřy přystāl do niego y wterzyl / miedzy ktoremi byl Dyonysius Arcopagitř / y niewiřřā imenem Damaris / y jinimi.

Postom pak Pawel wyszedł z Athen / šel do Korinthu.

Př tym Pāwel odsedřy z Athen / přyšedł do Koryncu.

2. A našel tu gednoho Žida gmenem Akwila z Pontu rodem / kterž nedāwno byl přišel z Blach / y s Priscillau Manřellau swau / proto že byl rozkāzal Klaudius / aby wşy eřni Židē z Řijma odesřli: y přidrřal se gich.

A našel y něktorego Žybā imenem Akwila rodem z Pontu / který byl niedāwno z Wloch přyšedł z Priscylla zōna swa (dla řes go iž bylo rozkāzanie Klaudiuse / aby wşy Žydowie wşykřy šli přeč z Řijma) přyšedł do nich.

י ח

3 מטול דבר אומנותהו
הוא שבתא לה לנתהו ופלח
הוא עמהו באומנותהו
דיו לנתהו הו:

E per ciò che era del medesimo mestiero, si stava con essi, e lavorava: e loro arte era di far pangiuloni.

4 וממלל הוא בפנושתא
בכל שבתא ומכוס הו
ליהודיא ולגרמני:

Ed disputava ogni sabbato nella sinagoga, e persuadeva a i Giudei & a i Greci.

5 וכד אתו הו מן
מקדוניה שילא וטימאוס
אליץ הוא במלחמה הו
פולוס פד מסחר הו
להו דישוע הו משיחא:

Quando poi Sila e Timoteo furono venuti da Macedonia, Paulo era stimolato dallo Spirito a testimoniare a i Giudei che Iesus era Christo.

6 (מטול דקומין הו ל
לקובלה יהודיא ומגדבין
הו) וגבץ מאנהי נאמר
להו (דמכין על רוסכון)
מן השא אנה דבא אנה
אול אנה לי לית עפמא:

Ma contradicendo essi, bastemmiando egli si scosse i vestimenti, e disse loro, Il sangue vostro sia sopra la vostra testa, io ne son mondo: da hora innanzi men andaro a i Gentili.

7 ונפק מן המו ויצר
לביתה דגברא דשמה
טטוס אינא דרחל הוא מן
אלהא וביתה נקרה הוא
לכנושתא:

E partito di là, entrò in casa d'un certo nominato Giusto, che teneva l'idolo, la casa del quale era congiunta a la Sinagoga.

8 וקרספוס רב פנושתא
המו הוא פמרו הו ובני
ביתה פלהו וסגא
קירנתא שמעין הו
ומהימניו פאלה
ועמדיו:

Crispo ancora principal de la sinagoga credette al Signore, con tutta la casa sua: e molti de Corinti, vedendo credendo, e battezzauansi.

י ח

3 וכי בן אמותם הוא ויעזב
אתם ויפצל כי באמותם
אודגיריעות המה:

Y porque era de su officio, poso con ellos, y trabajava: porque el officio de ellos era hazer tiendas.

4 ויתוכח בעדה בכל שבת ויוכח
גם ליהודים גם לגרמנים:

Y disputava en la Synoga todos los Sabbados (entre poniendo el nombre del Sennor Iesus:) y persuadia a Iudios y a Griegos.

5 וכאשר באו מכתיים גם
שילא וגם טימותאוס וצלחה עליו
רוח יהוה ויצעד ליהודים כי
ישוע המשיח הוא:

Y como Silas y Timotheo vinieron de Macedonia, Paulo era constrennido del Espiritu testificando a los Iudios que Iesus era el Christo:

6 ויכלימהו ויהכרו לו ויגדפהו
ויחנעו את בגדיו מעפד ויאמר
אלהם יהי דמכם בראשכם
טהור ונקי אנכי מעתה הולך
אני אל הגוים:

Y contra diziendo y blasphemando ellos, dixoles sacudiendo sus vestidos, Vuestra sangre sea sobre vuestra cabeça y limpio; desde aora me yré a las Gentes.

7 וילך משם ויבוא אל תהאיש
ושמו (טטוס) יוסטוס איש צדיק
וירא אלהים וביתו מאחו לבית
העדה:

Y partiendo de elli, entro en casa de vno llamado Tito el justo, temeroso de Dios, la casa del qual estaua junta a la Synoga.

8 וקרספוס רב העדה האמין
בהוה עם כל ביתו וקורנתים
רבים שומעים האמינו וגטבלו:

Y Crispo el preposito de la Synoga creyó al Sennor con toda su casa: y muchos de los Corinthios oyendo, creyan, y eran Baptizados,

יח.

3. Καὶ διὰ τὸ ὁμότιχον εἶαι, ἔμμεν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἐργάζεσθαι ἡ-
σαν γὰρ σκηνωτοὶ τῶν τέντων.

*Et pource qu'il estoit de mesme me-
stier, il demeura avec eux, & belongno-
it. Et leur mettier estoit de faire des ten-
tes.*

4. Διαλέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ
καὶ πᾶν σάββατον, ἐπὶ τῷ Ἰσραήλ-
τι καὶ ἑλλήναις.

*Et disputoit en la synagogue par cha-
que Sabbat, & induisoit a croire tant les
Iuifs, que les Grecs.*

5. Ὡς δὲ κατήλθον, δότε τῆς μα-
κεδονίας οὗ, τὸ σίλας καὶ ὁ τιμόθεος,
συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος
μαρτυρεῖν ὅτι ὁ ἰησοῦς
τὸν χριστὸν ἦεν.

*Et quand Silas & Timothee furent
venus de Macedone, Paul estant enflam-
mé en son Esprit, testifioit aux Iuifs que Je-
sus estoit le Christ.*

6. Ἀντιπαρομύων δὲ αὐτῷ καὶ
βλασφημοῦντων, ἐκπαῖξας
αὐτὸν καὶ ἰμάτια ἔτι πρὸς αὐτοῦς,
τὸ αἷμα ὑμῶν ἑπὶ τῇ κεφαλῇ
ὑμῶν: καὶ ἀρὰς ἔχω, δὸτὸ τῷ νῦν
εἰς τὰ ἔθνη περιέσσωμι.

*Et comme iceux s'opposoyent, &
blasphemoyent, ayant secoué ses veste-
mens, il leur dit, Votre sang soit sur
vostre teste, j'en suis net: dès mainte-
nant ie m'en irai vers les Gentils.*

7. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς
οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου, σεβομέ-
νου τοῦ θεοῦ, οὗ ἡ οἰκία λυσιτελοῦ-
σα τῇ συναγωγῇ.

*A donc estant parti de là, il entra en
la maison d'un nommé Iuste, servant à
Dieu: duquel la maison tenoit à la sy-
nagogue.*

8. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυναγωγος
ὁ τοῦ θεοῦ καὶ ὅλη ἡ οἰκία
αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων
ἀκούοντες ἀπίστευσαν καὶ ἐβα-
πτίσθησαν.

*Et Crispe principal de la synagogue
creut au Seigneur avec toute la maison:
plusieurs autres aussi des Corinthiens
Payans ouï, creurent, & furent bapti-
zéz.*

3. Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autem scenofactoriae artis.)

And because he was of ye same craft, he abode with them and wrought (for their craft was to make tents.)

4. Et disputabat in synagoga per omne sabbathum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis & Græcis.

And he disputed in the Synagogue every Sabbath day, and exhorted the Jewes, and the Grecians.

5. Cum venissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

Now when Silas and Timotheus were come from Macedonia, Paul burned in spirit testifying to the Jewes that Jesus was the Christ.

6. Contradictentibus autem eis & blasphemantibus, excutens vestimenta sua, dixit ad eos, Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.

And when they resisted and blasphemed, hee shook his raiment, and sayde unto them, Your blood be upon your owne head: I am cleane: from henceforth will I goe unto the Gentiles.

7. Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagoga.

So he departed thence, and entred into a certain mans house, named Justus, a worshipper of God, whose house ioyned hard to the Synagogue.

8. Crispus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

And Crispus the chiefe ruler of the Synagogue, beleueed in the Lord with all his housholde: and many of the Corinthians hearing it, beleueed and were baptized.

3. Vnd dieweil er gleiches Handwercks war / blieb er bey ihnen vnd arbeitet (Sie waren aber des Handwercks Teppichmacher.)

De effterdi hand haffde der samme Embede / da bleff hand hoff dem / oc arbeydede. (Men de vaare Tappete magere i deris Embede.)

4. Vnd er lehret in der Schule auff alle Sabbather / vnd beredet beyde Juden vnd Griechen.

De hand lærde i Scholen paa alle Sabbather / oc til raade baade Jøder oc Greker.

5. Da aber Silas vnd Timotheus auß Macedonia kamen / drang Paulum der Geist zu bezeugen den Juden Jesum / daß er der Christ sey.

Men der Silas oc Timotheus komme aff Macedonia / da trengde Anden Paulum til at vidne faar Jøderne / at Ihesus er Christus.

6. Da sie aber widerstrebten vnd lästerten / schüttelt er die Kleider auß / vnd sprach zu ihnen: Euer Blut sey über euer Haupt / Ich gehe von nun an rein zu den Heiden.

Men der de stode emod oc bespaatede / da røste hand sine Klæder / oc sagde til dem / Ederes blod skal vere offuer eders hofuit / Jeg gaar nu her effter ren til Hedningene.

7. Vnd macht sich von dannen / vnd kam in ein Haus eines mit Namen Just / den Gottfürchtig war / vnd desselbigen Haus war zu nechst an der Schule.

De hand foer der fra / oc kom i Huset til en hed Justus / hand vaar Gudsfryctig / oc hans Hus vaar nest op til Scholen.

8. Crispus aber der Oberste der Schulen glaubte an den HERRN / mit seinem ganzen hause / Vnd vil Corinthen / die zuhöreten / wurden glaubig / vnd ließen sich tauffen.

Men Crispus den Offuerste for Scholen trode paa HERRN / met alt sit Hus. De mange Corinthen / som hørde til / trode / oc lode sig døbe.

3. A ze byl tēho ž kemesla na: ko oni / bydlil v nich a dělal (a byli kemesla toho křesťij Sta: ny dělali.)

Až byl tego ž rzeweslā / mies: skal v nich y robył / abowiem to bylo rzewiesło ich tobić namioty:

4. V hadal se w Skole ž: dowstē na každy Sobotu / wkładage mezy to gmēno Pā: na Gezijsse / a radil židūm / y Ažekūm.

Tedy sie gadal w Bożnicy nā: každy Szabath nāmawiałac žydy spola y Greki.

5. A když přišli ž Macedos nye Sylas a Tymotheus / byl pilen Pawel vtenj Slowa Božijho / swědecwij wyda: wage židuom / že Kristus gest Gezijs.

A gdy przyšli ž Macedoniey Sylas y Tymotheusz / kścisnton byl pawel ob duchā / ośwadczał iac žydom ž Jezus byl Kristus sm.

6. A když gemu oni odnīlau: wali a rauhali se / wyrazny prach ž raucha swēho / řekl k nim: Krew wasse / budiž na hlauu wasse. Negsa wāmi winen / gij pūgdut Pohānūm.

Leč oni gdy sie zřkwalī y blužnī / wytrzaszy hāty swe / rzekl donich: Krew wāsa na glo: wy wāse / iaciem cysť / ā od tego ž cjasu idedō pogānow.

7. A gda odtud / wšel do do: mu slowēka nēnakēho gmē: nem žyta sprawedliwēho / cti: tele Božijho / křesťhož duom by v same Skoly židowstē.

A od hedy žāmtad / wšedl w dom ntektore cslowieka imient: em Just / kthory sluzyl Bogu / ā ies: go dom byl podle bożnice.

8. Tedy Krispus knijze Skoly židowstē / wvēřil Pā: nu Bohu / se wšny řeledij swau: A mnozy ž Koryntstych slj: řijce / wvēřili / a křtili se.

Tedy Krispus przednieyhy v bożnicy wterzyl Pānu ze wpyh: řim swym domem / y wiele Korint: cżykow sluchāiac wierzyl y řzes: cili sie.

י ה

י ח

י ה.

וַאֲמַר מְרִנָּה בְּחַוִּי
לְפָנָיו לֹא תִדְחַל אֶלַּי
מִלֵּל וְלֹא תִשְׁתַּיֵּק :

וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּמַרְאֵה הַלֵּילָה
לְפָנָיו לֹא תִדְחַל אֶלַּי אִם דְּבַר
בְּבִטְחוֹן וְאֵל תִּחְשָׁה :

9. Εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὄραμα-
τος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μη φο-
βῆς, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπή-
σης.

*Hor il Signor disse una notte a Paulo
per visione, Non temere, ma parla, e non
tacer punto.*

*Entonces el Sennor dixo de noche en vision
a Paulo, No temas, sino habla, y no calles:*

*Or le Seigneur dit de nuit par vi-
sion a Paul, ne crain point, mais parle,
& ne te tai point.*

10. מִטּוֹל הָאֲנָנִי עִמָּךְ
אֲנִי וְאִישׁ לֹא מִשְׁכָּח לִי
לְמַהְרֹתֶךָ וְעַמָּה סִינָא
אֵינִי לִי בְּמִדְיָנָהּ הָדָא :

10. לִכְן אֲנִי עִמָּךְ וְאִישׁ לֹא יִזְכַּל
לְהַרְעֵ אֶחָדְךָ כִּי עִם רַב הָיָה לִי
בְּעִיר הַזֹּאת :

10. Διότι ἐγὼ εἰμι μετ' σοῦ, καὶ
οὐδὲς ὀφείλει σε ὁ κακῶς σε,
διότι λαὸς ἐστὶ μοι πλὺς ἐν τῇ πό-
λει ταύτῃ.

*Perche io sono con te, e niuno ti ser-
ra contra per nuocerti: percioche io ho di
molto popolo in questa città.*

*Porque yo estoy contigo, Y ninguno te po-
drá hazer mal: porque yo tengo mucho pueblo
en esta ciudad.*

*Car ie suis avec toi, & nul ne mer-
tra les mains sur toi pour te mal-faire:
car j'ai vn grand peuple en ceste ville.*

11. יִתֵּב הָיָה דִּין שְׁנָתָה
וַיִּרְחַא שְׁתָּא (בְּקִרְיָנְתוֹס)
וַיִּמְלֵךְ הָיָה לְהוֹן מִלְּתָא
דְּאַלְהָא :

11. וַיָּשֶׁב שְׁנָה אֶחָת וְשָׁשָׁת
חֳדָשִׁים מְלַמֵּד בָּם אֶת דְּבַר
אֱלֹהִים :

11. Ἐκὰς τὸ πέντατον καὶ μῆ-
νας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λό-
γον τοῦ θεοῦ.

*Onde egli sene stette iui vn anno e sei
mesi, insegnando loro la parola di Dio.*

*Y assentó alli vn anno y seys meses en-
nandoles la palabra de Dios.*

*Parquoi il demeura là vn an & six
mois: enseignant entr'eux la parole de
Dieu.*

12. וְכֵן אֵיתִיחִי הָיָה
גְּאֻלְיוֹן אֶתְּוֹפְטוֹס
דְּאַכְאִיָּא אֶתְּפִנְשׁוֹ אֶפְחָדָא
עַל פְּנֵלּוֹס וְאֵיתִיחִי קְדָם
בֵּיִם :

12. וַיְהִי גָלְיוֹן יוֹעֵץ צְדוֹל
בְּאַכְאִיָּא וַיִּקְוִמוּ הַיְּהוּדִים בְּנִפְשָׁם
אֶחָת עַל פְּנֵלּוֹס וַיִּזְלִיכוּהוּ אֶל-
תִּבְמָתָה :

12. Γαλλίων δὲ ἄντυπατος ὁ-
τῆς ἀχαΐας, πεπενημένος ὁ
μνηστράδων οἱ Ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ,
καὶ ἰγάρου αὐτὸν ὅτι τὸ ἔκρημα.

*Et essendo proconsole d'Acaia Gal-
lione, i Giudei d'un animo si leuorono su
contra Paulo, e condusserlo al tribunale.*

*Y siendo Gallion Proconsul de Achaya los
Iudios se leuataron de vn animo contra Paulo,
y truxeronlo al tribunal.*

*Mais du temps que Gallion estoit
Proconsul d'Achaie, les Iuifs tous d'un
accord s'esleurent contre Paul, & fame-
nerent au siege iudicial.*

13. וַאֲמַרְיוּ דְּהָנָא לְבַר מִן
בְּמוֹסָא מְבִיס לְבָנִי גִשָּׁא
דְּיִהוּוֹן דְּחֵלִין לְאַלְהָא :

13. לֵאמֹר כִּי עַל-תְּחַזְקִיתָ וְהָ
מִפְתָּה אֶת-הַיִּנְשִׁים לִירוֹנָה
אֱלֹהִים :

13. Λίγοντις, ὅτι ὡς τὸν νόμον
ἐστὶ ἀναπειλῇ τοὺς ἀνθρώπους
σεβᾶν τὸν θεόν.

*Dicendo, costui persuade agli huo-
mini il seruir e a Dio contra la Legge.*

*Diziendo, Que este persuade a los hombres
honrrar a Dios contra la Ley.*

*Disans, Cestui-ci induit les gens de
seruir a Dieu contre la Loy.*

14. וְכֵן פָּעַח הָיָה פְּנֵלּוֹס
דְּיִבְתַּח פּוֹמָה וַיִּמְלֵל אֶמְרָא
גְּאֻלְיוֹן לִיְהוּדִיָּא אֶלּוֹ עַל
מִרְם דְּבִישׁ אִו דְּנָכִיל אִו
דְּסִנָּה מְקַטְרָגִיו הַיְּהוּדִיָּא
וְהַיְּהוּדִיָּא בְּנִלִיתָא מְקַבְּלִי
הַיִּית לְכוֹן :

14. וְכַאֲשֶׁר עָתִיד הָיָה פְּנֵלּוֹס
לְפָתוֹחַ אֶת-פִּי וַיֹּאמֶר גָּלְיוֹן
אֶל-הַיְּהוּדִים אִם דְּבַר רָשָׁעָה
אוֹ פֶּעַל עוֹל הוּא הַיְּהוּדִים
כְּדִבְרֹתֵי אֶקְבַּל אֶתְכֶם :

14. Μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοί-
γει τὸ στόμα, ὅππῃ ὁ γαλλίων ὡς
τοὺς Ἰουδαίους, εἰ μὴ ὅτι ὡς ἀδι-
κημά τι ἢ ραδιέργημα ποιηρόν, ὡς
Ἰουδαῖοι, καὶ λόγον αὐτὸν ὡς ἐχέμεν ὑ-
μῶν.

*Et in quel che Paulo era per aprir la
bocca, Gallione disse a i Giudei, Se ci fos-
se, o Giudei, qualche ingiuria, o iniqua
opera, io ragione volmente vi soffertes.*

*Y comencando Paulo a abrir la boca, Gallion
dixo a los Iudios, Si fuera alguna grauió, o algun
mal hecho, ó varones Iudios, bien hos tolerara.*

*Et comme Paul vouloit ouurir sa
bouche, Gallion dit aux Iuifs, O Iuifs, si
c'estoit mariere de quelque outrage, ou
malefice, ie vous supporteroye autant
qu'il feroit raisonnable.*

CAP. XVIII.

9. Dixit autem Dominus
nocte per visionem Paulo,
Noli timere, sed loquere, &
ne taceas.

Then said the Lord to Paul in the
night by a vision / Feare not / but speake /
and hold not thy peace.

10. Propter quod ego sum
tecum: & nemo apponetur
tibi ut noceat te: quoniam
populus est mihi multus in
hac civitate.

For I am with thee / and no man
shall lay handes on thee to hurt thee : for
I haue much people in this citie.

11. Sedit autem annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei.

So he continued there a yere and six
moneths / and caught the word of God
among them.

12. Gallione autem pro-
consule Achaiae, insurrexe-
runt uno animo Iudaei in
Paulum, & adduxerunt eum
ad tribunal.

Nowe when Gallio was Deputie
of Achaia / the Jewes arose with one
acorde against Paul / & brought him
to the iudgement sea.

13. Dicentes, Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

Saying, This fellow perswadeth
men to worship God contrary to the
Law.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum ô viri Iudæi, rectè vos iustinerem.

And as Paul was about to open
his mouth / Gallio saide vnto the Je-
wes / If it were a matter of wrong / or
an euill deede / O ye Jewes / I would
according to reason mainteine you.

Der Apostel Geschicht.

Das XVIII. Capitel.

9. Es sprach aber der HERR durch ein Gesichte inn der Nacht zu Paulo: Fürchte dich nicht / sondern rede / vnd schweige nicht.

Da sagde HERREN til Paulum i et Syn
om natten / Frygt dig icke / men tale / oc tie icke.

10. Denn ich bin mit dir / vnd niemand sol sich vnterstehen dir zu schaden / denn ich hab ein groſß Volck inn diſer Statt.

Thi ieg er met dig / oc ingen skal drifte sig til at
gøre dig skade / Thi ieg haaffuer meget Jolek i denne
Stad.

11. Er saß aber daselbst ein Jar vnd sechs Monden / vnd lehret sie das Wort Gottes.

Saa sad hand der it aar oc sex maanede / oc lær-
de dem Guds ord.

12. Da aber Gallion Landvoigt war in Achaia / empöreten sich die Jüden einmütiglich wider Paulum / vnd führeten ihn für den Richterstuhl.

Men der Gallion vaar Land;foget i Achaia / da
sette Ioderne sig endrectelige op mod Paulum / oc før
de hannem faar Domstolen.

13. Vnd sprachen: Diser überredet die Leute Gott zu dienen/dem Geseze zu wider.

De sagde/ Denne skynder Folcket til at tiene
Gud/ mod Løwen.

14. Da aber Paulus wolte den Mund auffthun / sprach Gallion zu den Jüden: Wenn es ein Frefel oder Schalkheit were / lieben Jüden / so höret ich euch billich.

De der Paulus vilde oplade Munden / sagde
Gallion til Jøderne / Der som der vaare noget wstet
eller skalethed / kære Jøder / da burde mig at høre eder.

Stutkome

Capitola XVIII.

2. V řekl PAN v widění
Pawłowi: Nebog se/ale mluw
a nemlě/ nebť yā gsem s tes
bau:

Świątym Pan rzekł pąłłowi w
uocy przez widzenie: Nie boj się/
ale mowj / nie milczj.

10. A žádáš se proti tobě
nežasadiš / aťby vřklodil tobě/
nebo mnohý lid mám v tom:
to Měste.

Abowiemciem sa test z toba /
 żaden / sien cie nie rągnie / abyć
 miał co złego weźynie / Abowiem
 ciu wielki lud mam w mieście tym.

11. D byllid eu puoldruhēho
Lētha/ fāže gim Stowo Do
zij.

A tãř tam mŕŕŭřtã roř y řeřć /
mŕŕŕŭřcy / nauczãiac y nich ŕlowã
Boře°.

12. Za Galliona pať prvni-
ho Konssela Achanstěho/
powstali gednomyslně Židě
proti Pawlowi: Y přiwedli
hoť Saudně Stolicy.

Agdy Gállo był Starostaw
Achaley / rtedy Żydowśe jedno-
stáynie powstał przeciw Páwło-
wi / y przymiedli go przed sąd.

13. *Řkauce: Tento proti
Zákonu radij lidem / aby cti
li Boha.*

Namiasz: Jżten przeciwny
Eonowi namawia ludzi chwalić
Boga.

14. A když Pawel počal od-
wijrati vsta / řekl Gallio k ži-
dům: O mužij židě / byt co by-
lo nepravěho / nebo hříjch ně-
haky mržky / slusně bych vás
wyslyssal.

A gdy już Paweł miał wstać oś-
worzyć / rzekł Gallio do Żydów:
Być wam byś krzywdziła / a bo
co za zło czynię o Żydów / ileby
sprawiedliwość należało / bro-
nił bych was.

י ח

15. אִן דִּין וְאִטְמַן אֲנֹנִי
עַל מַלְתָּא וְעַל שְׁמַיָּה
וְעַל גְּמוּסָא דִּילְכוּן אֲנִתּוֹן
יְדַעִין אֲנִתּוֹן בִּינְתְּכוּן אֲנָא
גִּיר לֹא צָבֵא אֲנָא דִּהֲוֵנָא
דִּינָא דִּהֲלִין צְבִיתָא :

Mas ella è questione di parole, e di nomi, e de la vostra Legge, & diatela voi medesimi : percioche io non voglio esser giudice di questo cose.

16. וְטַרְדֵּי אֲנֹנִי מִן בֵּיתֵי
דִּינָא :

E scaccioli via dal tribunale.

17. וְאַחֲרֵי הוּוּ בְּלִהוֹן ח
הַנִּבְּא לְסוֹסְתָאנִים קְשִׁישָׁא
דְּכְבוּשָׁתָא וּמַחִין הוּוּ לֵה
קִדְּם בֵּים וְגַלְיוֹן מִהֵמָּה
הֵנָּה בְּהִלִּין :

Allora tutti i Greci pigliando Sofsthenes principal de la synagoga, lo batteuano dauanti al tribunale: e Gallione non sene curaua punto.

18. וְכַד הֵוֵא פּוֹלוֹס תַּמּוֹן
יִמְתָּא סְגִיָּא יוֹזֵב שְׁלֵמָא
לְאַחֲרָא וְרָדָא בִּימָרָא
דִּיאֲוֹל לְסוֹרִיָּא וְאַתּוּ עֲמָה
פְּרִיִּסְקָלָא וְאַקְלוֹס פִּד
סִפְרֵי רִישָׁה בְּקִנְרָאוֹס
מִטְוִיל דְּנִדְרָא נִדִּיר הֵנָּה
לֵה :

Paulo poi essendo dimorato in anchor molti giorni, presa licentia dai fratelli, nauiga in Siria, (e con lui Priscilla & Aquila) fatto che hebbe rader la testa in Cenchrea: percioche ne haneua voto.

19. וּמַטְוִי לְאַפְסוֹס וְעַר
פּוֹלוֹס לְכְּבוּשָׁתָא וּמַמְלִל
הֵוֵא עִם יְהוּדִיָּא :

Poi arriuò in Efeso, e lassò gli li : & egli entrato ne la synagoga, disputaua co i Giudei.

20. וּבְעִין הוּוּ מִיָּה דִּיגֵר
לְוִתְהוֹן וְלֹא אֲחֻטְבִּים :

E richiedendolo essi che dimorasse con loro piu lungo tempo, egli non vi consenti.

י ח

15. אֲבָל אִם שְׁאַלְתֶּם הִיא
עַל־הַדָּבָר אִן עַל־שְׁמוֹת אִן
עַל־הַזִּכְרוֹת אִתֶּם הִיא אִן כִּי אִנִּי
לֹא אֶבֶר לְהִיוֹת שׁוֹפֵט עֲלֵיהֶם :

Mas si son questiones de palabras, y de nombres-y de vuestra Ley, veldo vosotros. porque yo no quiero ser juez de essas cosas.

17. וַיִּהְיֶה אִתָּם מִן־הַבֵּמָרָה :

Y echólos del tribunal.

17. וַיִּנְחֲזוּ כָל־הַיִּוֹנִים אֶת־
סוֹסְתָנִים רֶב־הָעֵדָה וַיַּכּוּהוּ לְפָנָיו
הַבֵּמָרָה וַיִּגְלִיו מִמֶּהָ לֹא הִסְכִּין
לְדַרְכֵיהֶם :

Entonces todos los Griegos tomando à Sofsthenes Preposito de la Synoga, herianlo delante del tribunal, y à Gallion nada se le daua de ello.

19. וּפּוֹלוֹס עוֹדְנָא אֲרֹךְ לוֹ יָמִים
רַבִּים וְנָתַן אֶת־שְׁלוֹם לְאַחֵיהֶם
וַיֵּלֶךְ בָּיָם לְאַרְם וְעַמּוֹ פְּרִיִּסְקָלָא
וְאַקְלוֹס גִּוּז אֶת־דְּנָשׁוֹ
בְּקִנְרָאוֹס בְּאֲבוֹר כִּי נִדְרָא נִדִּיר :

Mas Paulo auiedo esperado aun alli muchos dias despidiendose de los Hermanos, nauigo en Syria: y con el Priscilla y Aquila, auiedo tresquilado se la cabeça en Cenchras: porque tenia voto.

19. וַיֵּקֶר לְאַפְסוֹס וַיַּעֲזֹב אִתָּם
שָׁם וְהוּא בָּא אֶל־הָעֵדָה
וַיִּתְּכַח עִם יְהוּדִיָּם :

Y llegó à Epheso, y dexoles alli : y el entrando en la Synoga disputó con los Iudios.

20. וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ לְאֲרֹךְ לוֹ
עֲמָם לָעֵת וְלֹא אֶבֶר :

Los quales rogandole que se quedasse con ellos por mas tiempo, no se lo concedió.

י ח

15. Εἰ δὲ ζήτημα ἐστὶ περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τὰ καθ' ὑμᾶς, ὁψείθε αὐτοῖς. κερτὴς γὰρ ἐγὼ τῶτων ἐβέλομαι εἶναι.

Mais s'il est question de paroles, & de mots, & de vostre Loi, vous y regarderez vous mesmes : car ie ne vueil point estre iuge de ces choses.

16. Καὶ ἀπέλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.

Et les chassa du siege iudicial.

17. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες (ωδένων τὴν δὲ χειρὶ ἀγῶνι) ἐτυπῶν ἐμπεσοῦν ἐν βήματι, καὶ οὐδὲν τῶτων τῷ γαλλίῳ ἐμολον.

Lors tous les Grecs ayans empoigné Sofsthenes le principal de la synagogue, le batoyent deuant le siege iudicial, & n'en chaloit rien à Gallion.

18. Ὁ δὲ παῦλος ἔτι παραμένειας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀπαξάμενος ἐξέπελθ' εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλᾳ & ἀκύλλᾳ, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κenchreis. εἶχε γὰρ ὄρκον.

Mais quand Paul eut encore esté là assez long temps, il print conged des freres, & nauiga en Syrie, & avec lui Priscille & Aquile) apres qu'il se fut fait raire la teste en Cenchree: car il auoit voto.

19. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν, καὶ αὐτοὺς κατέλιπεν αὐτὸς. αὐτὸς δὲ ἐισελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις.

Puis il arriuua en Ephese, & les laissa la, mais lui estant entré en la synagogue, disputa avec les Iuifs.

20. Ἐρωτῶντων δὲ αὐτῷ ἵνα ᾤσται ἄλλοτε χρόνον μένειν παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπέδυσσεν.

Lesquels le prians qu'il demeurast encore plus longuement avec eux, il ne s'y voulut point accorder.

CAP. XVIII.

Das XVIII. Capitel.

Kapitola XVIII.

15. Si verò quæstiones sunt de verbo & nominibus, & legis vestræ, vos ipsi videtis: Iudex ego horum nolo esse.

But if it bee a question of wordes/ and names/ and of your Lawe/ looke ye to it your selves: for I will be no iudge of those things.

16. Et minavit eos à tribunali.

And he draue them from the iudgement seate.

17. Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

Then tooke all the Grecians Sosthenes the chiefe ruler of the Synagogue / & beat him before the iudgement seat: but Gallio cared nothing for those things.

18. Paulus verò cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, (& cum eo Priscilla & Aquila,) qui sibi tonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

But when Paul had taried there yet a good while / he tooke leaue of the brethren/ and sailed into Syria / (and with him Priscilla and Aquila /) after that he had shorne his head in Cenchrea: for he had a vowe.

19. Devenitque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis.

Then he came to Ephesus / and left them there: but he entred into the Synagogue/ and disputed with the Jewes.

20. Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non consentit.

Who desired him to tarie a longer time with them: but he would not consent.

15. Weil es aber ein Frage ist von der Lehre vnd von den Worten / vnd von dem Geseze vnter euch / so sehet ihr selber zu / ich gedencke darüber nicht Richter zu sein.

Men effterdi der er it Spørssmaal om den Lærdom oc om de ord / oc om den Löw iblant eder / Da see i selft til / ieg tencker icke at vere Dommere der offuer.

16. Vnd trieb sie von dem Richtstuhl.

De hand drest dem fra Domstolen.

17. Da ergriffen alle Griechen Sosthenen den Obersten der Schulen / vnd schlugen ihn für den Richtstuhl / vnd Gallion nam sichs nichts an.

Da grebe alle Grekerne far paa Sosthenen den Offuerste for Scholen / oc sloge hannem saar Domstolen / oc Gallion tog sig det intet til.

18. Paulus aber bleib noch lang daselbst / darnach machet er seinen abschied mit den Brüdern / vnd wolt inn Syrien schiffen / vnd mit ihm Priscilla vnd Aquila. Vnd beschor sein Haupt zu Cenchrea / denn er hatte ein Gelübde.

Men Paulus bleff der end nu lenge / Der effter giorde hand sin afskillelse met Brødrene / oc vilde seyle til Syrien / oc Priscilla / oc Aquila met hannem. De hand ragede sit hofuit i Cenchrea / Thi hand haffde it Løffte.

19. Vnd kam hinab gen Ephesum / vnd ließ sie daselbst. Er aber gieng in die Schule / vnd redet mit den Jüden.

De hand kom hen ned til Ephesum / oc forlod dem der / Men hand gick ind i Scholen / oc taledet met Jøderne.

20. Sie baten in aber / daß er länger zeit bey ihnen bliebe. Vnd er verwilliget nicht.

Da bade de hannem / at hand vilde bliffue lenger tid hos dem. De hand vilde icke samtycke.

15. Alle je tuto gsau hādkyo slowu a o gmēnisch a Zākonu wassem / wy sami wizte / Jāt nechey toho sauden byti.

Alle tesli tylko gadka test o slowiech y o imionach / a o zakonie wāšym / wy to sami rozeznaýcie / kbowiem ia niechecety rzeczy ses dzia.

16. Vodehnal geod Sandu.

Rwy gnali eod sadu.

17. Tedy Pohanē wšpocni vchopiwšše Sosthēna / knižke školy židovské / počali gen byti tu pred saudnym mištem / a Gallio na to nic nedbal.

Tedy wšyscy Grecy Sosthēna přednecýšego z božnice pochwyš cwišy / bili przed sadem / ale tego Gallio nic nā pišczy nie mial.

18. Pawel pał kōnž gessit potrwat tu za mnohē dni / s Bratšimi se rozžehnarw / y plawil se do Syrie / a s nim Priscilla / a Akwila / kōnž oho / sil hlavu w Cenchris / neb byl včinil slub.

Potym Pawel gdy tām tēsije przez niemāly czas mieškal / po žez gnawšy sie z bratci / wtozl sie do Syryey (wrtiac z soba w towārszylwie Priscille y Akille) gdy ogolit glowe w Cenchrešch / bo mial slub.

19. Yprissel do Efezu / a nechal gich tu. Sam pał wšsel do školy / a hādal se s židy.

Žārym przyšedl do Efezu / y tāmte zošāwil / a sam wšedšy do božnice rozmāwial z žydy.

20. Akōnž ho prošli aby tu dēle pobyl / y odcýfel:

Agdy go prošli žebý y nish dluzey mieškal / nie zezwolil.

י ה

21 וכד (יהב להון שלמא)
אמר דולא לי אמנאיר
דעאדא דאתא באור שלם
אעבדיוהי ואן אלה
יצבא אתא תוב לותכון:

*Ma prese licentia, da essi dicendo, Es
mi bisogna per ogni modo far la festa che
viene in Ierusalem: ma io ritornaro di
nuovo a voi piacendo a Dio, E così si parti
da Efeso.*

22 (ולאקלוס ולאפריסקלא
שבק אנון באפסוס) והו
(דנא בימנא) ואתא
לקסרינא וסלק ושא
בשלמא דבני עדתא ואול
לה לאבטיוכר:

*Et essendo sceso a Cesarea, sali, in Ie-
rusalem, e salutata che hebbe la Chiesa,
discese in Antiochia.*

23 וכד הוא תמן יומתא
ידעא נפק ואתכרך בתר
בתר בארתא דפרוגיא
והגלטיא פד מקים הון
לכלהון תלמידא:

*E poi che si fu dimorato alquanto
tempo sen'ando camminando di luogo in
luogo per il paese di Galatia e di Frigia,
confermando tutti discipoli.*

24 וגברא חד דשמה
הון אפלו יהודי
דאיתיהי הוא טוהמה מן
אלכסנדריא ורדא הון
במלתא ומדק הוא בכתיבא
אתא לאפסוס:

*In Efeso venne poi un Giudeo nomi-
nato Apollo di natione Alessandrino huo-
mo eloquente, che era potente ne le Scrit-
ture.*

25 הגא מותלמד הון
לאורחה דמדינא ירתח
הוא פרוח וממלל ומלך
מליאיר על ישוע פד
מדם לא ידע הוא אל
אן מעמודיתא דיוחנן:

*Costui era alquanto introdotto ne la
Via del Signore: e con fermor di Spirito
parlava, e insegnava diligentemente le
cose del Signore: hauendo solamente co-
gnitione del battesimo di Giovanni.*

26 ושרי עין בגלא ממלל
בכגושתא וכד שמעוהי
אקלוס ופרסקילא
איתיוהי לביתיהון ומליאית
חיוהי אורחה דמדינא:

*Et comencio costui a parlar liberamen-
te ne la sinagoga, Et hauendolo Priscilla
& Aquila uidito, si presero appresso di lo-
ro, e gli esposero piu perfettamente la Via
del Signore.*

י ה

21 כי אם נתן להם את שלום
לאמר יש צרכי מכל דבר
לעשות את החג בירושלים
ונחרי כל אשוב אליכם אם
ירצה אלהים ונסע מאפסוס:

*Antes se despidió de ellos diciendo. Es me-
nester que en todo caso tenga la Fiesta que viene
en Ierusalem: mas otra vez bolueré a vosotros
queriendo Dios: y partiose de Epheso.*

22 ויבוא בים לקיסריא ויעל
ושאל בשלום לבני העדה
וירד לאנטיוכיא:

*Y decendido a Cesarea, subió a Ierusalem, y
saludó a la Iglesia, y decendió a Antiochia.*

23 ובארור לו ימים ויהלך
מחד לאחד את גלטיא ופרוגיא
מהוק ומאמץ את תלמידים
כלם:

*Y auiendo estado alli algun tiempo, partio
se, andando por orden la prouincia de Galacia, y
la Phrygia, confirmando a todos los Discipulos.*

24 ואיש יהודי ואפלא שמו
דודור מאלכסנדריא איש דברים
ויכול בכתבים בן לאפסוס:

*Llegó entonces a Epheso vn Iudio llamado
Apollos, natural de Alexandria, varó eloquente,
poderoso en las Escripturas.*

25 וזה היה מלמד בדרך יהוה
וחמדמר פרוח ודבר וילמד בישר
על אדונינו ישוע והוא יודע
לבדו את טבילת יוחנן:

*Este era instruydo en el camino del Sennor
y feruiente de Espiritu hablaua y enennaua dili-
gentemente las cosas que son del Sennor Iesus,
ensennado solamente enel Baptismo de Ioan.*

26 וזה החל בבטחון לדבר
בעדה ובאשר שמעו אותו
אקולס ופרסקלא לקחיהו ובהר
היטב פרשו לו את דבר
יהוה:

*Y comencó tratar confiadamente en la Sy-
noga, al qual como oyeron Priscilla y Aquila, to-
maronlo, y declaronle mas particularmente el
camino de Dios.*

י ה

21. Αλλ' ἀπειλῶν αὐτοὺς, ἵππων·
δεῖ με ποῖτως τὴν εὐρυτὴν τὴν ἐρ-
χομένην ποιῆσαι εἰς ἱερσόλυμα,
πάλιν δ' ἀνακάμψαι πρὸς ὑμᾶς,
ἐὰν θέλῃσι. καὶ ἀήχθη δὸς
τῆς ἐφίπυ.

*Ains print congé d'eux, disant, Il
me faut totalement faire la feste pro-
chaine en Ierusalem: mais ie retourne-
rai encores vers vous, s'il plaist à Dieu
Ainsi il desanca d'Ephese.*

22. Καὶ κατὰ τὴν εἰς καίσαρει-
αν, ἀναβὰς καὶ ἀναστὰς ἐπὶ
τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντι-
οχείαν.

*Et quand il fut descendu en Cesa-
ree, il monta en Ierusalem: & apres a-
uoir salué l'Eglise, descendit en An-
tiochie.*

23. Καὶ ποιῶν χρόνον πρὸς ἑ-
ξήλθε, διερχόμενος καθ' ἑξῆς τὴν
γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν,
ἐπισημαίνων πάντας τοὺς μαθη-
ταίς.

*Puis ayant seiourné là quelque tēps
il s'en alla traouertant tout d'un train la
contree de Galatie & de Phrygie, con-
formant tous les disciples.*

24. Ἰδὼν δὲ τις δόξαλλος ὁ-
νόματι, ἀλεξάνδρου τῷ γρῆ, ἀ-
νὴρ λόγιος κατέβη πρὸς εἰφε-
σον, διωκτὴς ὡς ἐν τῇ γραφῇ.

*Mais vn certain Iuif nommé Apol-
los, Alexandrin de nation homme elo-
quent & puissant es Escriitures, vint en
Ephese.*

25. Οὗτος δὲ ὡς κατηχημένος τὴν
ἐδὲν τῆς κυρίας, καὶ ζῶν, τῇ πνεύ-
ματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκρι-
βῶς πρὸς τοὺς κυρίους, ἐπιστήμε-
νος μόνον τῷ βαπτισμῷ Ἰωάννου.

*Lequel estoit aucunement instruit
en la voye du Seigneur: & estant en fer-
ueur d'esprit, parloit, & enseignoit dili-
gement les choses qui sont du Seigneur,
cognoissant seulement le Baptisme de
Iehan.*

26. Οὗτος γὰρ ἤρξατο παρρησι-
άζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούσαν-
τες δ' αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλ-
α, προσελθόντες αὐτῷ, καὶ ἀ-
κριβίστερον αὐτῷ ἐξέβησαν τὴν τῇ
θιᾷ ἐδὲν.

*Il comm ença donc à parler franche-
ment en la synagoge. Et quand Prif-
cille & Aquila de feurent ouï, ils le prin-
drent avec eux, & lui declarerent plus
auant la voye de Dieu.*

21. Sed valefaciens, & dicens iterum revertar ad vos, Deo volente: profectus est ab Epheso.

But hade them farewell/saying/ I must needs keepe this feast that cometh in Jerusalem: but I will returne againe vnto you / if God will. So he sayled from Ephesus.

22. Et descendens Cæsaream, ascendit, & salutavit ecclesiam, & descendit Antiochiam.

And when he came downe to Cæsarea/ he went by to Jerusalem: and when he had saluted the Church/ he went down vnto Antiochia.

23. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galatiam regionem & Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Nowe when he had tarped there a while/ he departed / and went through the countrey of Galatia and Phrygia by order/ strenghtening all disciples.

24. Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere: vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis.

And a certaine Jewe named Apollo/ borne at Alexandria/ came to Ephesus/ an eloquent man/ and mighty in the Scriptures.

25. Hic erat edoctus viam Domini: & fervens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantum baptisma Iohannis.

The same was instructed in the way of the Lorde/ and he spake fervently in the spirit/ and taught diligently the thinges of the Lorde/ and knewe but the baptisme of Iohn onely.

26. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga, Quem cū audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini.

And he beganne to speake boldly in the Synagogue. Whome when Aquila and Priscilla had heard / they tooke him vnto them / and expounded vnto him the way of God more perfectly.

Der Apostel Geschichte.

Das XVIII. Capitel.

21. Sondern machet seinen abschied mit ihnen/ vnd sprach: Ich muß aller ding das künfftige Fest zu Jerusalem halten / wils Gott so wil ich wider zu euch kommen. Vnd fuhr weg von Epheso.

Wen giorde sin aetkillese met dem / oc sagde/ Jeg maa aldelis holde denne tilkommendis Høytid i Jerusalem/ vil Gud/ saa vil ieg komme til eder. De hand soer bort fra Epheso.

22. Vnd kam gen Cæsarien/ vnd gieng hinauff vnd grüßet die Gemeine. Vnd zoch hinab gen Antiochian.

De kom til Cæsarien/ oc giick op oc hilfede Menigheden. De hand drog ned til Antiochian.

23. Vnd verzog etliche zeit. Vnd rāset auß / vnd durchwandelt nach einander das Galatisch land vnd Phrygian / vnd stercket alle Jünger.

De tøffuede nogen tid. De hand rensde vd / oc vandrede igennem det Galatiske land oc Phrygiam effter huer andre / oc styrkede aff Disciplene.

24. Es kam aber gen Ephesum ein Jude / mit Namen Apollo / der Geburt von Alexandria / ein beredter Mann / vnd mechtig in der Schrift.

Da kom der en Jød til Ephesum/ som hed Apollo/ fød i Alexandria/ en talende Mand/ oc mechtige i Seriffen.

25. Diser war unterweiset den weg des HERRN / vnd redet mit brünstigem Geist/ vnd lehret mit fleiß von dem HERRN / vnd wuste allein von der Tauffe Iohannis.

Denne vaar vnderuist i HERRN EN S ven/ oc talede met en brendendis Aand / oc lærde flitelig om HERRN EN S / oc hand viste alsomeniste aff Iohannis Daab.

26. Dieser fieng an fren zu predigen in der Schule. Da ihn aber Aquila vnd Priscilla höreten / nahmen sie in zu sich / vnd legten ihm den weg Gottes noch fleissiger auß.

Denne begynte at predicke frimodelige i Skolen. Men der Aquila oc Priscilla hørde hannem/ toge de hannem til sig / oc lagde hannem Guds ven end fliteligere vd.

Skutkome

Kapitola XVIII.

21. Ale požehnam gich / a po wędem: Musym na Świątek sławiti kteryż nastawa w Jeruzalem / potom nawrátim se k wám / budeli wuole Bożij / y sel z Efezu.

Alle požegnał mówiąc: Koniecznie potrzebą mi obchodzić święto które blisko jest w Jeruzalem / lecz się za sie do was wrócę zawała Boża / y odpędzi Efez.

22. A přišel do Cezaree / pozdravil Církev / a odtud šel do Antiochie.

A zstapivšy do Cezárey / (y přyšedšy do Jeruzálem) / tam přyvítavšy šel z Kościolem / šedl do Antiochie.

23. A tu pobyw za některý čas / šel procházet po řád Galatskou krajinu / a Frigij / potvrdit všech vědomých.

A gdy tam przemieścił niekiedy czas / odszedł / zdac porządek nie przez kraj Galatyi / y przez Frygię / a odwiedzał wszystkich znawców.

24. Žid pak nějakým jménem Apollis / rodem z Alexandrie / muž výmluvný / přišel do Efezu / věcný w Djině.

Thedy žyd niektorým imieniem Apellos rodem z Alexandrie / człowiek wymowny / przyszedł do Efezu / będąc mocnym w piśmie.

25. A ten byl poznal cestu Boží / a wrachem duchem mluvil a vel pilně lidi / čím věcem kteryž gnu Pana Boží / znage toliko křest Janův.

Ten byl wprawiony w drodze Pańskie / a palając w duchu mowił y nauczał pilnie tych rzeczy ktere byly Pańskie / tylko wiedząc o kręcie Janowym.

26. Ten počal statečně mluvit w židovské škole. Kež rěhož kónj vřlyšeli Priscilla a Aquila / přinali ho k sobě / a pilně vykládali mu o cestě Boží.

A počal bespēcnie mówić w żydowskiej szkole. Keż rěhoż kónj vřlyšeli Priscilla a Aquila / přinali ho k sobě / a pilně vykládali mu o cestě Boží.

י ח

27 וְכַד צָבָה פִּינָאֵל
לְאֲכַיָּא חֲשֹׁבֵיהִי אַחֲרָה
וּבְתִבּוֹ לְתוֹמִידָה ד
דִּיקְפְּלוֹנִיָּהי וְכַד אֵל עֵדָה
סְגִי פִיד טִיבּוֹתָא לְבִלְהוֹן
מִהִימָנִי :

E volendo egli andar sene in Achaya, i fratelli esortandolo, scrissero a i discipoli che lo riceuessero. Il quale arriuato che fu, giouo molto a quelli che per gratia haueuano creduto.

28 תְּקִיבְאִית גִּיד דְּרִשׁ
הָנָא לִוקְפֵּל יְהוּדָא קְדָם
פְּנִישָׁא פִיד מַחֲנֵה הָנָא חֲוָן
פְּתִבָּא לֵיל יְשׁוּעָה דְּמִשְׁיָחָה
הוּ :

Imperoché con gran vehementia conuincemus Gindes, dimostrando publicamente per le Scritture, come l'usv era Christo.

י ט

1 וְכַד אִיתְּוִהִי הָנָא
אֲבֹלוֹ בְּקוֹרִנְתוֹס אַתְּפִרָּךְ
פִּילוֹס בְּאַתְרֵיהֶם עֲלִיָּה
לְאַפְסוֹס וּמִשְׁאֵל הָנָא
לְתַלְמִידָא אִילִין דְּאַשְׁפַּח
תְּמִין :

Auuennepos, mentre Apollo era in Corinto, che Paulus hauendo trascorse le parti di sopra, venne in Efeso, e trouati alcuni discipoli, disse loro.

2 דִּנְאוּ קְבִלְתוּן רוּחָה
דְּקוֹדֶשׁ מִן דְּהִימָנִי
עֲנוּ וְאַמְרִין לֵה נָאָה לֹא
אֵן אִיתְּ רוּחָה שְׁמִיעָ לֹן :

Hauete voi riceuuto lo Spirito Santo, quando haueste creduto? Et essi li dissero, Anzi noi non habbiamo pur udito se lo Spirito Santo sia.

3 אָמַר לְהוֹן וּבְמִנָּה
עֲמַדְתוּן אַמְרִין
בְּמַצְמִידִיתָה דְּוִיחָן :

Et egli disse loro, In che sete voi dunque battezati? Differe essi: Nel battefimo di Giouanni.

4 אָמַר לְהוֹן פִּילוֹס יוֹחָן
אֲעֲמַד מַצְמִידִיתָה ד
דְּתִיבּוֹתָא לְעִמָּם פִּד
אָמַר דְּהִימָנִי בְּאִינָה
דְּאַתְרָה פְּתִרָה דְּאִיתְּוִהִי
יְשׁוּעָה מִשְׁיָחָה :

Allor Paulo disse, Giouanni battezo col battefimo de la penitencia: dicendo al popolo, che credeffeno in colui che Verrebbe doppo esso: cioè, in Christo I'usv.

י ח

27 וְכִי אָבָה לְהֵלֵךְ לְאַחֲרָיָה
הַקְדִּימוּ הָאֲחִיִּים לְכַתּוֹב לְתַלְמִידֵיהֶם
לְקַבֵּל אוֹתוֹ וְהוּא בָּבוֹא שָׁמָּה
עוֹד לָבָה לְמַאֲמָנִים בְּתַחֲנָה :

Y queriendo el passar en Achaya, los Hermanos exhortados escriuieron a los Discipulos que lo recibiesfen: y venido el, aprouechó mucho por la gracia a losque auian creydo.

28 כִּי בְּתַקְהָה הוֹכִיחַ אֶת-הַיְּהוּדִים
בְּעֵינֵי כָל-הָעֵדָה מִפִּיֹת בְּפִתְבִּים
כִּי יְשׁוּעָה הוּא הַמְּשִׁיחַ :

Porque con gran vehementia conuincia publicamente a los Iudios, mostrando por las Es-cripturas que Iesus era el Christo.

י ט

1 וַיְהִי-בְּהוֹיֹת אֲבֵלֹן בְּקוֹרִנְתוֹס
כִּי פִילוֹס הִתְהַלֵּךְ אַחֲרֵי-מַדִּינֹת
עֲלִיָּוֹת וְכִי לְאַפְסוֹס וּמִצָּא
קִצֵּת הַתַּלְמִידִים :

Y aconteció que entretanto que Apollos estaua en Corinto, Paulo, andadas las regiones superiores, vino a Epheso, donde hallando Discipulos.

2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם לָקַחְתֶּם
הַמַּאֲמָנִים אַחֲרֵי-רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וְהִמָּחָה אֲמַרְוּ אֲלֵינוּ אֵיךְ אִם תִּהְיֶה
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא שְׁמָעָנוּ :

Dixoles, Aueys recebido el Espiritu Sancto despues que creyestes? y ellos le dixeron, Antes ni aun auemos oydo si ay Espiritu Sancto.

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וּבְמִנָּה גִבְבִּלְתֶּם
וַיֹּאמְרוּ בְּטִבִּילַת יוֹחָן :

Entonces les dixo: Enque pues soys baptizados? y ellos dixeron, En el Baptismo de Ioan.

4 וַיֹּאמֶר פִּילוֹס כִּי יוֹחָן טָבַל
בְּטִבִּילַת הַשּׁוֹבָה לְאָמַר אֲלֵהֶם
לְהֵאמֹר בְּאוֹתוֹ תִּבָּא אַחֲרָיו וְהָ
הוּא יְשׁוּעָה הַמְּשִׁיחַ :

Y dixo Paulo, Ioan baptizo con baptismo de penitencia diciendo al pueblo, que creyessen en elque auia de venir despues de el, es a saber, en Iesus el Christo.

י ח

27. Βαλομένης δ' αὐτὸς διελθὼν εἰς τὴν ἀχαΐαν, πειρασάμενοι οἱ ἀδελφεοὶ ἐξαψῶν τοῖς μαθηταῖς ἀποδείξαντες αὐτῷ ὅτι ὡς ἔλαβον τὴν χάριν πολλοὶ τῶν πεπιστώσαντι διὰ τῆς χάριτος.

Et comme icelui vouloir passer en Achaie, les freres l'ayans exhorté de ce faire, escriuirent aux disciples qu'ils le receussent, lequel estant arriué la profita beaucoup à ceux qui par grace auoyent creu.

28. Εὐ ὥναις γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διὰ κατηλῆχετο δημοσίᾳ, ὁμιλοῦνς διὰ τοῦ ῥαφῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

Car il conuainquoit publiquement les Iuifs en grande vehemence, demonstrent par les Escriitures que Iesus estoit le Christ.

Κ Ε Φ Α Λ. ιθ.

Εγένετο δ' ἐν τῷ τὸν δότολλω εἶναι ἐν κορίνθῳ πολλοὺς διελθόντας τὴν ἀνωτιμῶν μέσην, ἐλθόντας εἰς ἐφεσόν, καὶ εὗρον τινας μαθητάς.

Aduint comme Appollos estoit en Corinthe, que Paul apres auoir trauerse tout, les quartiers d'enhaut vint en Ephese: où ayant trouué certains disciples, il leur dit.

2. Εἰπε πρὸς αὐτοὺς, εἰ πνεῦμα ἄγιον ἐλάβετε πρὸς ὧσιν; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἔδει εἰ πνεῦμα ἄγιον ἐστὶν ἡμεῖς λαμβάνομεν.

Auez vous receu le saint Esprit, quand vous auez creu? Mais ils lui respondirent. Nous n'auons pas mesmes oui dire s'il y a vn saint esprit.

3. Εἰπέ τῷ πρὸς αὐτοὺς, εἰς τί ὄνομα βάπτισθε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

Adonc il leur dit, En quoi donc auez-vous esté baptizés? Lesquels respondirent, Au Baptisme de Iehan.

4. Εἰπε δὲ πάλιν, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν βάπτισμα μετάνοιας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἢ αὐτὸς πείσῃ, τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Alors Paul dit, Iehan a bien baptizé du Baptisme de repentance, disant au peuple qu'ils creussent en celui qui venoit apres lui: sauoir en Iesus qui est le Christ.

27. Cum autem veller ire Achaia, exhortati fratres, scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset, contrulit multum his qui crediderant.

And when he was minded to goe into Achaia, the brethren exhorted him: wrote to the disciples to receive him: and after he was come thither, hee holpe them much which had beleueed through grace.

28. Vehementer enim Iudaeos revincebat publice, ostendens per scripturas esse Christum Iesum.

For mightily confuted publicly the Jewes with great vehemencie, shewing by the Scriptures, that Iesus was the Christ.

Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & in veniret quosdam discipulos.

And it came to passe, while Apollos was at Corinthus, that Paul when he passed through the upper coastes, came to Ephesus, and founde certaine disciples.

2. Dixitq; ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus.

And said vnto them, Have ye received the holy Ghost since ye beleueed? And they said vnto him, Wee haue not so much as heard whether there be an holy Ghost.

3. Ille vero ait, In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt, In Iohannis baptismate.

And he said vnto them, Vnto what were ye then baptized? And they sayde, Vnto Iohns baptysme.

4. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptismi poenitentiae populum, dicens, in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, in Iesum.

Then said Paul, Iohn barely baptysed with the baptysme of repentance, saying vnto the people, that then should beleue in him, which should come after him, that is, in Christ Iesus.

27. Da er aber wolt in Achaia rāisen/schrieben die Brüder/ vnd vermahneten die Jünger/das sie in auffnehmen. Vnd als er darcomen war/halff er vil/denen/die gläubig waren worden/durch die Gnade.

De der hand vilde reyse til Achaia / da screeffue Bröderne / oc formanede Disciplene / at de skulde anamme hannem. De der hand vaar kommen did da halp hand mange aff dem / som trode veed naaden.

28. Denn er überwandt die Jüden beständiglich / vnd erweistete öffentlich durch die Schrifft / das Jesus der Christ sey.

Ehi hand offueruane Jøderne mectelige / oc beutif, de obenbarlige ved scrifften / At Ihesus er Christus.

Es geschach aber / da Apollo zu Corinthen war / das Paulus durchwandelt die öbern Länder / vnd kam gen Ephesum / vnd fand etliche Jünger.

De der stede / der Apollo vaar i Corinthen / at Paulus vandrede der i gennem de Øffuerste Land / oc tom til Ephesum oc fant nogle Disciple.

2. Zu denen sprach er: Habt ihr den heiligen Geist empfangen / da ihr gläubig worden sent? Sie sprachen zu ihm / wir haben auch nie gehört / ob ein heiliger Geist sey.

Ehi hulleke hand sagde / Iingeri den hellig Aand / der i anammede Troen? De sagde til hannem / Vi haaffue oc aldri hørt / om der ere en hellig Aand til.

3. Vnd er sprach zu ihnen: Worauß sent ihr denn getauft? Sie sprachen: Auß Johannis Tauffe.

De hand sagde til dem / Huor vdi ere i da døbte? De sagde / Vdi Johannis Daab.

4. Paulus aber sprach: Johannes hat getauft mit der Tauffe der Buße / vnd saget dem Volck / das sie solten glauben an den / der nach im kommen solte / das ist an Iesum / das er Christus sey.

Da sagde Paulus / Johannes døbte met penitens Daab / oc sagde til Folket / at de skulde tro paa den / som skulde komme effter hannem / der er / paa hesum / at hand er Christus.

27. A když chcił giřti do Achaia / Bratřij gsauce napomenuti / p'ali Vědnlisťum aby gen přinali. Kteržto když tam přišel / učinil mnoho dobřeho strže milost / tēm kteržj ověřili.

A gdy chciał iść do Achaiey / mas pominęli go bracia / y pisali do zwolennikow aby go przyieli / ktorzy gdy przyšedł / wiele pomagal tym ktorzy wierzeli z lasi.

28. Neč náramně přemáhal jidy / zgewně jim vřazuge strže Pisma / že Gejřis gest Krystus.

Abowiem dostatecznemi wywodzy tym wiecy a wiecy řt rofo wal i kwmie řydy / okazyuac przez pisma iż Jezus był onym Krystus sem.

Chdy stalo se / když Apollo lo byl w Korintu / a Pawel prossed wrechti Kraginy / y přišel do Efezu / a našel tu někerě Vědnlisťy.

Stalo se potym gdy Apollo był w Koryntie / i Pawel obředžy gorne Kraginy przyšedł do Efezu / gdje tam znalazł kilka zwolennikow.

2. V řekl k nim: Přihalił gste Duchu Swatěho / když gste ověřili? A oni řekli k němu: Ba anř gsmie řlychali / gesili Duch Swatř.

Řzeřl do nich: řalifcie wřtel Duchu řwietego / gdyřcie wriers řylř? Ale mu oni powiedzieli: A owřemecmy o řym ani řlychali / řesli řest Duch řwietř.

3. On pak řekl: Wřemř řes da pokřćeni gste? A oni řekli: W řřtu Janowu.

Tedy řzeřl: W co řesře ředy řa pokřćeni? A oni powiedzieli: W Janow řzeř.

4. V řekl Pawel: Jan ř gest řřil řřtem pokřći řid / řka: aby w toho kteržj mēl po něm přigiti wěřili / to gest w Krysta Gejřisse.

řřym řzeřl Pawel: Jan ř tylř řo řzeřil řřtem vřnřti / mowiac ludowi aby w onego řtory mēl przyřj po nim wierzeli / to řest w Krystu řezu ř.

וְכָד הָלַין שְׁמַעוּ עֲמִידוֹ
בְּשִׁמְיָהּ דְּמִינוּ יִשׁוּעַ
מְשִׁיחָא :

Onde effi udito questo, furono batte-
zati nel nome del Signor Iesv.

וְסָם עָלֵיהוֹן אִידְנָא
פּוֹלוֹס וְאַתְנָא רֹחֵנָא
דְּקִידְשָׁא עָלֵיהוֹן וּמִמְלָלִין
הוּוּ בִלְשׁוֹ לִשְׁוֹן וּמִתְנַבִּין ה
הוּוּ :

Et habuendo Paulo posto le mani so-
pra essi, lo Spirito santo venne in loro, e
parlavano languaggi, e profetizzavano.

וְהָיוּ הוּוּ פְּלִהוֹן דִּין א
אֲנָשָׁא תִרְעָסָר :

Et erano in tutto circa dodici hu-
mini.

וְעַל הוּוּ פּוֹלוֹס ל
לְבָנִישְׁתָּא וּמִמְלָלִין הוּוּ
אִין בְּגִלָּא יִרְחָא תִלְתָּא
וּמִבִּיס הוּוּ עַל מַלְכוּתָהּ
דְּאַלְהָא :

Poi entrato ne la synagoga, parlaua
liberamente per spatio di tre mesi, dispu-
tando, e persuadendo quel ch'è del regno
di Dio.

וְאֲנָשִׁין מִנְהוֹן מִתְקַשִּׁין
הוּוּ וּמִתְחַרִּין וּמִצְחִין ל
לְאַוְרִחָא דְּאַלְהָא קִדְם
בְּנִשְׁמָא דְּעֲמִמָּא הִידִין
אַרְחָק פּוֹלוֹס וּבִרְשׁ מִנְהוֹן
לְתַלְמִידָא וְכָל יוֹם מִמְלָל
הוּוּ עֲמִהוֹן בְּאַסְכּוּלָא
דְּגִבְרָא דְּשִׁמְיָהּ טוֹרָנוֹס :

Eperche alcuni s'indurauano, e non
creduano, dicendo male de la via del Si-
gnore in presentia de la moltitudine, egli
si rittiro da effi, e separò i discipoli, dispu-
tando ogni giorno ne la scuola d'un certo
Tiranno.

וְהָיָא הָרִגְרָא שְׁנִין
תְּרִיתִין עֲדָא מִא דְּשִׁמְעוּ
מִלְתָּא דְּמִרְנָא בְּלִהוֹן
דְּעֲמִרִין בְּאַסְנָא יְהוּדִיָּא
וְאַרְמֵנִי :

Queste si fece per le spatio di due an-
ni, in tal modo, che tutti quelli che habi-
tauano in Asia, & diron la parola del Si-
gnor Iesv, e Giudei, e Greci.

וְהָיָא רִגְרָא עֲבָד הָנָא
אַלְהָא בְּאַיְדֵיהּ דְּפּוֹלוֹס :

Et Iddio faceua per le mani di Pau-
lo de le virtù non solite.

וּבְשִׁמְעָם גִּטְבִּלוּ בְּשִׁם יְהוֹשֻׁעַ
יִשׁוּעַ :

Oydas estas cosas fueron baptizados en el
nombre del Sennor Iesus.

וּבְכַאֲשֶׁר שָׁם עָלֵיהֶם פּוֹלוֹס
אַתְנָא יְדִיָּם בְּחָא רֹחַ הַקֹּדֶשׁ
עָלֵיהֶם וַיְדַבְּרוּ בְּלִשְׁוֹנוֹת וַיִּנְבְּאוּ :

Y como Paulo les puso las manos encima
vino sobre ellos el espiritu sancto, y hablaban en
lenguas, y prophetauan.

וְהָיוּ הָאֲנָשִׁים כְּלָם בְּמִן שְׁנֵי
עָשָׂר :

Y eran estos varonés todos como doze.

וַיָּבֹאוּ אֵלֶי-הָעֵדָה וַיְפִיחַ
בְּבִטְחוֹן בְּשִׁלּוֹשׁ חֳדָשִׁים מִתּוֹכָהּ
וּמִבִּתְּחִילתָּהּ אֲשֶׁר עַל-מַלְכוּת אֱלֹהִים :

Y entrando el dentro de la Synoga hablaua
con fiadamente disputando y persuadiendo del
Reyno de Dios.

וּבְמַקְצֵתָם הִקְשִׁי אֶת-לְבֹוֹתָם
וְהָיוּ מִתְחַרְשִׁים וּמִקְלָלִים אֶת-
הַדֹּרֶךְ לְפָנָיו כָּל-הַמּוֹן וַיִּפְרֹד
מֵהֶם וַיִּבְדֵּל בֵּין הַתְּלָמִידִים
וּבֵינֵיהֶם יוֹם יוֹם מִתּוֹכָהּ עָמָם
בְּבֵית אִישׁ וּשְׁמוֹ תִירָנוֹס :

Mas endureciendose algunos, y no creyen-
do, maldiziendo el camino del Sennor delante
de la multitud, apartandose de ellos apartó los
Discipulos. disputando cada dia en la escuela de
vn Sennor.

וַיְהִי אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם כִּי כָלָם
אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְּאַסְיָא שָׁמְעוּ אֶת-
דְּבַר אֲדֹנָיָהּ יִשׁוּעַ גַּם יְהוּדִים
וְגַם הֵינִיָּים :

Y esto fue por dos annos, de tal manera que
todos losque habitauan en Asia, Iudios y Griegos
oyeron la Palabra del Sennor Iesus.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים כְּחוֹת וּגְבוּרוֹת
לִּיא קִטְנוֹת בְּיַד פּוֹלוֹס :

Y hazia Dios marauillas no quales quiera
por la mano de Paulo.

5. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν
ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ.

Ces choses ouïes, ils furent baptizés
au nom du Seigneur Iesus.

6. Καὶ ἔθηκεν αὐτοῖς ὁ παῦ-
λος τὰς χεῖρας, ἦλθεν γὰρ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ἐλάλει τὴν
γλῶσσαν, καὶ ᾠσοφῆτο.

Et apres que Paul leur eut imposé
les mains, le saint Esprit vint sur eux,
ainsi ils parloyent langages : & prophe-
tizoyent.

7. Ὅσοι δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ
δέκα δύο.

Et estoient tous ces personnages-
la enuiron douze.

8. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγω-
γὴν ἐπαρήσαζεν ὁ θεὸς τρεῖς
ἀγαγετο μὲν καὶ πείθει τὸν πε-
ρὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Puis il entra en la synagogue, & par-
loit franchement l'espace de trois mois,
disputant & induisant à ce qui est du ro-
yaume de Dieu.

9. Ὡς δὲ πῶς ἰσχυροῦντο καὶ
ἠπιῶντο κατὰλογίζεσθαι τὴν ὁδὸν
ἐν ὅποιον τὸ πλῆθος, διέστειν ἀπ'
αὐτοῦ ἀφώρυσεν τοὺς μαθητὰς καθ'
ἡμέραν ἀγαγετο μὲν καὶ ἐν τῇ ἁ-
λῇ τὴν γλῶσσαν τοῦ θεοῦ.

Mais comme quelques vns s'endur-
cissoient, & estoient rebelles, maldi-
sans de la voye du Seigneur deuant la
multitude: lui se departit arriere d'eux,
separa les disciples, disputant de iour en
iour en l'escole d'un certain nommé
Tyranus.

10. Τὰς δὲ ἐτήρας ἦν δύο,
ὡς πέντε πᾶσι τοῖς κατοικοῦντας
τὴν Ἀσίαν ἀκούσαι τὸ λόγον τοῦ κυ-
ρίου Ἰησοῦ, ἰσχυροῦς τε καὶ ἑλλῆνας.

Et cela continua l'espace de deux ans,
relement que tous ceux qui habitoyent
en Asia, ouïrent la parole du Seigneur
Iesus tant Iuifs, que Grecs.

11. Δυνάμεις τε καὶ τὰς τοῦ κυρίου
ἐπὶ οὗ τοῦ θεοῦ ἀγαγετο μὲν καὶ ἑλλῆνας.

Et Dieu faisoit des vertus non ac-
coustumées par les mains de Paul.

5. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

So when they heard it / they were baptized in the Name of the Lord Jesus.

6. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & propheta-
bant.

And Paul laid his handes vpon them / & the holy Ghost came on them / and they spake the tongue / and prophesied.

7. Erant autem omnes viri ferè duodecim.

And all the men were about twelue.

8. Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans & suadens de regno Dei.

Moreover / he went into the Synagogue / and spake boldly for the space of three moneths / disputing and exhorting to the things that appertene to the Kingdome of God.

9. Cum autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam.

But when certaine were hardened / and disobeyed / speaking euill of the way of God before the multitude / hee departed from them / and separated the disciples / and disputed daily in the shole of one Tyrannus.

10. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudaei atque Gentiles.

And this was done by the space of two yeeres / so that all they which dwelt in Asia / heard the worde of the Lord Jesus / both Jewes and Grecians.

11. Virtutesq; non modicas quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.

• And God wrought nosmall miracles by the handes of Paul.

5. Da sie höreten / liessen sie sich tauffen auff den Namen des HERREN Jesu.

Der de der herde / lode de sig dabe i vor HERREN Jesu Nassin.

6. Vnd da Paulus die Hände auff sie leget / kam der heilige Geist auff sie / vnd redeten mit Zungen vnd weis-
sageten.

De der Paulus lagde hender paa dem / da kom den heilig And paa dem / oc de taledde met Zunger oc spaade.

7. Vnd alle der Männer waren ben zwölffen.

De all de Mend vaare ved Tolff.

8. Er gieng aber in die Schule / vnd prediget frey drey Monden lang / lehret vnd beredet sie von dem Reich Gottes.

De hand gie ind i Scholen / oc predickede driestellige tre maanede / lærde oc vnderuiste dem om Guds rige.

9. Da aber etliche verstockt waren / vnd nicht glaubeten / vnd übel redeten von dem Wege für der menge / weicher von ihnen / vnd sondert ab die Zunger / vnd redet täglich in der Schulen / eins / der hieß Tyrannus.

De der nogle vaare forherdede / oc icke trobe / oc taledde ilde om den vey saar Menigheden / Da vigede hand fra dem / oc skilde Discipline fra / oc taledde daglige i en Mandes Schole / hed Tyrannus.

10. Vnd dasselbige geschach zwey Jar lang / also / daß alle die in Asia wohneten / das Wort des HERREN Jesu höreten / beide Juden vnd Griechen.

De det varede i thu samfelde aar / saa / at alle som bode i Asia / herde vor HERREN Jesu ord / baade Joder oc Greker.

11. Vnd Gott wircket nicht geringe Thaten durch die Hände Pauli.

De Gud gjorde icke ringe Gerninger formedelst Pauli hender.

5. To vslyssawse / pokřtiti se we Gmēnu Pána Gežisje.

A pržetož oni vslyssawšy to / pokřtjenti sa w imie Pána Jezusowe.

6. A kdž wylādal na ně ruce Pawel / staupil Duch Swatý na ně. V mluwili wazyky / a Prorokowali.

A gdy nā niewlādali ręce Pawel / przyšedł na nie Duch Świesły / a mowili obcem ięzyku / y prorokowali.

7. A bylo wšech spolu wokoło dwanācti mužůw.

A rydwšyřich mežow bylo okolo dwannāctie.

8. Tedy Pawel wšed do žydowské Školy sině / mluwil za tři Měsíce / hādage se a wč o Králowství Božím.

Pothym on wšedšy do božnice / mowil besplecāte pržy tře mēsiace rožmawšiac y rādžac o tym coby křtolištwu Božemu pržyšlišlo.

9. A kdž seněkterij žatwardil a newērili / složējice cestu Božij předeššym množstwjim / odšed od nich oddělil Břednišky / na každy den hādage se w Škole něwātēho Tyranna.

A gdy niektorzy byli zātwardzeni y niechcieli byc poslušni / mowiac zle o drodze Pānskiej przed ludem / odšedšy od nich wylacžyl zwolenniki nā každy dzien wčžac wškolc niektorego Krola.

10. A to trwalo za dwē lētē / taž žewššstni k tērij přebšwali w Azij / poslauchali Slowa Pána Gežisje / Židow Požaně.

A roc sēdžtalo pržy dwie lēti / taž wšššy k tōrzym mēštāl w Azye / sluchali slowa Pána Jezusowego / rāč žydowie tāko y Greky.

11. A diwny množē činil Bāžskrze ruce Pawlowy.

A nte ledā cūda sprāwowat Bog pržy ręce Pawlowe.

י ט

12 הכנא דאף מון גתא
דעל גושמיה סידרין או
רוקצא מיתין הוו וסימי
על פריה ופרקין הוו
מונהון בורהנא ואף שאר
נפקין הוו:

*In modo, che si portavano ancor de-
sopra oletti e de le cinture dal corpo suo
sopra gli infermi e l'infermità si partiva-
no da essi, e i mali spiriti n'uscivano fuore.*

13 צבו הוו דין אף אנשא
יהודיא אילין דמתפרכין
הוו ומומין על שאר
דיומון בשמיה דמרן ישוע
ער אילין דאיתיהו להון
רוחא טנפתא כד אמרין
הוו מומין לכוון בשמיה
דישוע אינא דמכר פ
פולוס:

*Hor alcuni de Giudei sconjuratori,
che andavano a torno, tentorono d'invoca-
car sopra quelli che havevan gli spiriti
maligni, il nome del Signor Iesv, dicen-
do, Noi ti sconjuriamo per Iesv, il qual
Paulo predica.*

14 אית הוה דין שבצא
בגיה דגברא חד יהודיא
רב פהגא דשמיה הוה
סקנא דעבדן הוו הוה:

*Et erano sette figliuoli d'un certo Giu-
deo chiamato Sceua, principal Sacerdote,
che facevano questo.*

15 וענא שאר הו פישא
ואמר להון לישוע
משתודע אנא ולפולוס
ידע אנא אנתון דין מן
אנתון:

*Ma lo spirito maligno rispondendo,
disse, lo conosco ben Iesv, e so chi è Pau-
lo: ma voi chi siete?*

16 ושור עליהון גברא
הו דאית הוה פה רוחא
פישתא ואתחיל עליהון
ושפל אפון וכד שליחין ו
ופעיצין ערקו מן ביתא
הו:

*E saltando loro addosso quell'huomo,
in cui era lo spirito maligno, li supero, e
hebbe forza contra di loro, si che ignudi
e feriti si sguatterono di quella casa.*

י ט

12 כן אשר על־חוללים יביאו
מגופתו את־מטבחות ושברי
הבגדים וירפאו ממחלותיהם
וגם רוחות טמאות יצאו מהם:

De tal manera que aun se lleuassen sobre los
enfermos los sudarios y los pannuelos de su cu-
erpo: y las enfermedades se yuan de ellos, y los
malos espíritus salian de ellos.

13 וינסו אנשים יהודים
המתהלכים ומשביעים בנקבם
על־אשר להם רוחות טמאות
את־שם אדנינו ישוע לאמר
נשביעכם בשם ישוע אשר
פולוס קרא אותו:

Y algunos de los Ivdios exorcistas vagabun-
dos tentaron a inuocar el nombre del Sennor Ie-
sus sobre losque tenian espíritus malos dizien-
do, conjuramoshos por Iesus elque Paulo pre-
dica.

14 ויהיו שבעה בני סקנא איש
יהודי ושל הכהנים אשר עשו
ואת:

(Y auia vnos sete hijos de vn Sceua Iudio
principe de los Sacerdotes, que hazian esto.)

15 ותער הרוח רעה ותאמר
את־ישוע ידעתי ואת־פולוס
בנותי ואיתם למי הוים:

Y respondiendoy el espiritu malo, dixo, A Ie-
sus conozco, y a Paulo sé: mas vosotros quien
soys?

16 וידלג עליהם האדם אשר
היה בו רוח הרעה וידל בם
ויחזק עליהם כן אשר ערומים
ופצועים יברחו מבית ההוא:

Y el hombre en quien estava el espiritu ma-
lo, saltando en ellos, y ensennoreandose de am-
bos, pudo mas que ellos: de tal manera que hu-
yeron de aquella casa desnudos y heridos.

י ט

12. "Ωςπερκαὶ τῶν τῶν ἀδυνά-
της ὁμοφρεσῶν δὸς τῶν γυναι-
κῶν αὐτῶν ἀρμα ἢ σιμικί δια, καὶ
ἀπαλλάσσονται ἀπὸ αὐτῶν τὰς νό-
σους, καὶ τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ
ἐκέρχονται ἀπὸ αὐτῶν.

De sorte que mesmes on portoit de
dessus son corps des couurechefs & deuā-
tiers sur les malades: & leurs maladies
se departoyent hors.

13. Ἐπεχρήσαν δὲ τινες δὸς Ἰ-
ουδαίου ἐκέρχοντες ἐξ ἐκείνων
ὀνομαζόντων τὰς ἐκείνων τὰ πνεύ-
ματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν
Ἰησοῦ, ὃν ὁ παῦλὸς κηρύσσει.

A donc quelques vns d'entre les Iuifs
exorcistes qui trottoient ça & là, s'effa-
yerent d'invoker le nom du Seigneur
Iesus sur ceux qui auoyent des mauuais
esprits, disant, Nous vous adiurons par
Iesus qui: Paul presche.

14 (Ἦσαν δὲ τινες υἱοὶ σαδου-
δαίου δερχιερέως ἐπίου, οἱ τῶν ποι-
εῖν)

(Et ceux qui faisoient cela estoient
sept certains fils de Sceua Iuif de la race
des principaux Sacrificateurs.)

15. Ἀπεχρὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ
πονηρὸν εἶπε, γινώσκω, γινώσκω
καὶ τὸν παῦλον ὁτις ἐμὲ, ὑμᾶς ὅ-
τις εἶτε;

Mais l'esprit malin respondant dit,
Je cognoi Iesus, & j'ai qui est Paul: mais
vous autres, qui estes-vous?

16. Καὶ ἐφαιλόμην ἐπὶ αὐ-
τοὺς ὁ αἰθρῶν ἐν ᾧ ἐν τὸ πνεῦμα
τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐ-
τῶν ἔλασεν αὐτοὺς ὡς περὶ γυμνῶν
καὶ πτερυγισμῶν ἐκφυγῶν
ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.

Et l'homme en qui estoit le malin
esprit, sautant sur eux, & s'en estant ré-
du maistre vsa de force contr'eux, de
sorte qu'ils s'en fuirent nuds & nauus:
de ceste maison la.

12. Ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria vel semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.

So that from his body were brought unto the sick / Perchieses or handkerchiefs / and the diseases departed from them and the evil spirits went out of them.

13. Tentaverunt autem quidam, & de circumcunctibus Iudæis exorcistas, invocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes, Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat.

Then certaine of the vagabonde Jewes / exorcistes / tooke in hande to name over them which had evil spirits / the Name of the Lord Iesus / saying / We adjure you by Iesus / whome Paul preacheth.

14. Erant autem quidam Sceva Iudæi principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.

(And there were certaine sonnes of Sceva an Jewe / the Priest / about seven which did this.)

15. Respondens autem spiritus nequam dixit eis, Iesum novi, & Paulum scio: vos autem qui estis?

And the evill spirit answered / and sayde / Iesus I acknowledge / and Paul I know: but who are ye?

16. Et insiliens homo in eos in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

And the man in whome the evill spirit was / ranne on them / and overcame them / and prevailed against them / so that they fled out of that house / naked / & wounded.

12. Also / daß sie auch von seiner Haut die Schweißtüchlein vnd Koller über die Kranken hielten / vnd die Seuche von ihnen wichen / vnd die bösen Geister von ihnen außfuhren.

Saa / at de oc toge Suedflæder oc krassuer fra hans Hud / oc hulde offuer dem som vaare Siuge / oc deris Siugdom vigede fra dem / oc de onde Aander fore vð aff dem.

13. Es vnterwunden sich aber etliche der vmbblauffenden Jüden / die da beschwerer waren / den Namen des HERRN Jesu zu nennen über die da böse Geister hatten / vnd sprachen: Wir beschweren euch bey Jesu / den Paulus prediget.

De nogle aff de Jøder som løbe omkring / oc vaare Besuerere / forfætte at næfne vor HERRN Jesu Naam offuer dem som haafte onde Aander / oc sagde / Vi besuere eder ved Ihesum / huilcken Paulus predicker.

14. Es waren ihr aber sieben Söhne eines Jüden Sceua des Hohenpriesters / die solches theten.

De de vaare en Jødis / hed Sceua den Ypperste Preste sin Sønnen / som dette gjorde.

15. Aber der böse Geist antworttet / vnd sprach: Iesum kenne ich wol / vnd Paulum weiß ich wol / Wer sent ihr aber?

Men den onde Aand suarede / oc sagde / Ihesum kender ieg vel / oc Paulum veed ieg vel / Men huere i?

16. Vnd der Mensch / indem der böse Geist war / sprang auff sie / vnd ward ihrer mechtig / vnd warff sie vntersich / also / daß sie nacket vnd verwundet auß demselben Hause entflohen.

De der Menniske / der den onde Aande vaar vdi / sprang paa dem / oc siel mact offuer dem / oc kaste dem vnder sig / saa / at de vndsyde nøgne oc saargiorde aff det samme Huse.

12. Tak žetake na nemocné nošovali od geho tela pasmi / ce / a pást / y odstupovali od nich nemocy / a duchové nešli / siji vycházeli.

Tak iž tež ná ľudj dore prý / nošono šacelery / a bo recžněžki od ctkláre / a odchodžily od nich choroby / y duchowie zli odstupovali od nich.

13. Tedy pokusyli se někteří / a tch židm / kterž / ses za / klnaním obžrali / aby vž / wali Gmēno Pána Gežjisse nad těmi / kterž / měli duchy ne / čisté / říkajíc : Zaklínáme / was šrže Gežjisse / kteréhož / kaže Pavel.

Tedy něktorzy tulacy žydo / wie bawiacy sie zaklínáním / ku / sili sie wzywac nad tymi ktorzy / mieli duchy zle imienia Pána Je / zusowa / mówiac : Poprzyśiega / my was przez Jezusa / ktorego / Pawel opowiada.

14. Y bylo gednoho žida / gmēnem Scevy / knižete / kněžského sedm synuow / kte / řjžto činili.

A bylo synow Scevy žyda / Asiažecia kaplanského siedm / ktor / zy to činili.

15. Tedy opowědew duch / nešle cheťny řekl gim : Znám / ná Gežjisse / a Pawla wjm / alew kdo gste?

Alle odpowědžlawšy duch / řze / řekl : Známci Jezusa / y wmem co / Pawel / alew coście sa zaccz?

16. Y obořlw se člověk ten / w kterémž / Diabelstwiž bylo / žle na ně / a opanowaw ge pře / mohl / tak že nazh / a raněni / gsauce / wyběhli z domu toho.

A koczjwšy ná ute cžlowie / on w trorym byl duch zly / a op / nowawšy ie zmocnil sie im / tak iž / nágo zraněni zuciceli z domu ie / go.

17 וְהָיָה אֲתִידָעַת הַיּוֹרָה
לְכָל־הָיוֹדִיָּא וְאֶרְמִיָּא
דְּעֵמָרְדִּין בְּאַפְסוֹס וְנִפְלַת
דְּחִלְתָּא עַל כָּל־הָיוֹרָה
וּמִתְרַמְרֵם הָיוֹרָה שְׁמִיָּה
דְּמָרְדִּין יִשׁוּעַ מִשִּׁיחָא :

E questo fu noto à tutti i Giudei e Greci, che habitauano in Efeso : onde venne timore à tutti quanti, & il nome del Signor Iesv era magnificato.

18 וְסִגְיָאָא מִן אֵילִין
דְּהִימְנֵי אֶתִּין הָיוּ
וּמִשְׁתַּעֲיִן סְכִלֹתֵיהוֹן
וּמִיּוֹדִין בְּמִדָּם דְּעֵבְרִין הָיוּ :

E molti di quelli che haueuano creduto, veniuano confessando, & manifestando le loro attioni.

19 סִגְיָאָא דִּין וְאֶרְחֵי־חַדְשָׁא
כְּנִשְׁתִּי כְּתִבְהוֹן וְאֶתִּין א
אֶרְקִדִי אֶתִּין קִדְם כָּל־גִּשְׁ
וְחִשְׁבִּי דְּמִיָּהוֹן וְסִלֵּק
כְּסָבָא רְבוּתָא חִמְשָׁא :

Molti ancora di quelli che haueuano esercitato arti curiose, portarono i libri, & abbrusciarongli in presentia di tutti, & fatto il conto de piegi loro, trouarono il valore di cinquanta milia denari.

20 וְהַכְּנָא בְּחִילָא רַבָּא
תִּקְפָּא הָיוֹת וְסִגְיָאָא הָיוֹת
הִימְנוּתָא דְּאֵלֵּהָא :

Così forte cresceua la parola del Signore, & confermauasi.

21 כִּד דִּין אֲשַׁתְּלִמוֹ הָלִין
סָם פּוֹלוֹס בְּרַעֲיָנָה דִּי־תַכְרָךְ
בְּכִלְהָ מַקְדוֹנִיָּא וּבִכְנִיָּא
וְיֵאוּל לְאֶרְשָׁלַם וְאֶמֶר
דְּמֵא דְּאֵוֹלֶת לְתַמּוֹן וְלֹא לִי
דְּאֶרְחֵי רְהוּמִי אֶחָיָא :

Finite che furon queste cose, Paulo si propose ne lo spirito, passata ch'egli hauesse la Macedonia & l'Achaia, d'andare à Ierusalem, dicendo, Poi che io sarò stato lì, mi bisogna vedere anco Roma.

22 וְשִׁדְרַת הָיוֹרָה תִּרְדִּין
אֶנְשִׁין מִן הָיוֹרָה דְּמִשְׁמִשִּׁין
הָיוּ לֵיהּ לְמַקְדוֹנִיָּא ל
לְטִמּוֹתָאֻס וְלֶאֱרִסְטוֹס הָיוּ
דִּין קוֹרִי וּבְנָא בִּאֲסִיָּא :

E mandati in Macedonia due di quelli che gli ministravano, cioè, Timotheo & Erasto, egli si rimase per un tempo in Asia.

17 וְזִנְתָּ גּוֹדְעָה לְכָל־הַיְּהוּדִים
וְיוֹנִים אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְּאַפְסוֹס
וְחִפְלָא יִרְאָה גְּדוֹלָה עַל־כָּל־ם
וַיִּכְבֹּד שֵׁם אֱלֹהֵינוּ יִשׁוּעַ :

Y esto fue notorio à todos anfi Iudios como Griegos losque habitauan en Epheso : y cayó temor sobre todos ellos, y engrandezian el Nombre del Sennor Iesus,

18 וְרַבִּים מִן הַמֶּאֱמַנִים בְּנֵי
מִיָּהוּדִים וּמִגְדִּים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם :

Y muchos de los que auian creydo, venian confessando, y dando cuenta de sus hechos.

19 וְרַבִּים מִן הַמְּהַגִּים הַקְּרִיבִי
אֶת־סִפְרֵיהֶם וַיִּבְעֵרוּם לְפָנָיו
כָּל־ם וַיִּחְשְׁבוּ אֶת־מַחֲרֵיהֶם
וַיִּמְצְאוּ כִּי עָלָה מַחֲרֵם לְחִמְשָׁא
רְבִיבֹת כֶּסֶף :

Ansimismo muchos de losque auian seguido curiosidades, truxeron los libros, y quemaron los delante de todos : y echada cuenta del precio deellos, hallaron que montauan cinquenta mil dineros.

20 כִּן רַבָּה וַיִּגְבֵּר דְּבַר יְהוָה
בְּחִזְקָה :

Anfi crecia fuertemente la palabra del Sennor, y preualecia.

21 וּבִכְנִיָּא וּבִמְלָאָה אֶת־חֵילָהָ
שֵׁם פּוֹלוֹס בְּרוּחוֹ לְעֵבֶר בְּכֵתִים
וְאֶחָיָא לְלֶכֶת יְרוּשָׁלַיִם
לְאֶמֶר בְּאֶשֶׁר הָיִיתִי שָׁם יֵשׁ
צִדְכִי לְרֵאוּת אֶת רְהוּמָה :

Y acabadas estas cosas, propuso Paulo por Espiritu de, andata Macedonia y Achaya, partirse à Ierusalem, diciendo, Desque vuiere estado allí, me fera menester ver tambien à Roma.

22 וַיִּשְׁלַח בְּכֵתִים אֶת־שְׁנֵי
מִשְׁרָתָיו אֶת־טִימּוֹתָאֻס וְאֶת־
אֶרֶסְטוֹס וְהוּא יַעֲזֹד יָמִים
בִּאֲסִיָּא :

Y embiando en Macedonia à dos de losque le ayudauan es à faber Timotheo, y Erasto, el se estuuu por algun tiempo en Asia.

17. Τὸ πρῶτον ἐγγίνετο γινώσκον πάντων
Ἰσθαίους τὴν καὶ ἑλλήσι τοῖς κατὰ
τὴν ἐφεσον, ὅτι ἐπέπεσε φόβος
ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμειζαλύ-
ετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Or cela vint à notice à tous les Iuifs & Grecs, demeureaus en Ephese, dont crainte les laist tous, & le Nom du Seigneur Iesus estoit magnifié.

18. Πολλοὶ τε τῶν πεπισθάντων
ἤρχοντο ἐξομολογοῦντο τοὺς αἰμα-
γάλλοντας τοὺς περὶ τοῦ κυρίου.

Et plusieurs de ceux qui auoyent creu, venoyent confessans & declarans leurs actes.

19. Ἰκανοὶ δὲ τῶν περὶ τὰς πρά-
ξεις αὐτῶν, συνάγοντες τοὺς βιβλους
κατέβησαν ἐνώπιον πάντων, καὶ συ-
νέψαλλον τοὺς τιμὰς αὐτῶν, ὅτι
εὗρον δεκάμισα μυριάδας πέντε.

*Plusieurs aussi de ceux qui s'estoyent adonnées à choses curieuses, apporterēt leurs liures : & les bruslerēt deuant tous : dont calculans le prix, ils trouue-
rent qu'il montoit à cinquante mille pieces d'argent.*

20. Οὕτως καὶ κράτεον ὁ λόγος
ἐν κυρίῳ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς.

Ainsi croissoit la parole du Seigneur puissamment, & se renforçoit.

21. Ὡς δὲ ἐπληρώθη πῶς περὶ τοῦ
ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διε-
βῶν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαίαν,
περὶ ἧς εἶπε εἰς ἑρυσσαλὴν, εἰπάτω,
ὅτι μὲν τὸ γινώσκαι με ἐκεί, δεῖ με
καὶ ῥώμην ἰδεῖν.

*Or comme ces choses furent accō-
plies, Paul proposa par l'esprit de paller
par Macedone & Achaie, & d'aller en
Ierusalem, disant, Apres que j'aurai e-
uë là, il me faut aussi voir Rome.*

22. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακε-
δονίαν δύο τῶν ἀμακονουμένων αὐ-
τῷ, τιμόθεον ὃν ἔραστον, αὐτοὺς ἐπέ-
χευον εἰς τὴν ἀσίαν.

*Et ayant enuoyé en Macedone deux
de ceux qui lui assistoyent, assavoir Ti-
mothee & Eraste, il demoura pour un
temps en Asie.*

17. Hoc autem notum factum est omnibus iudeis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini letu.

And this was known to all the Jewes, and Grecians also, which dwelt at Ephesus: and feare came on them all, and the Name of the Lorde Jesus was magnified.

18. Multi que credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos.

And many that beleueed, came and confessed, and shewed their workes.

19. Multi autem ex eis qui fuerant curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

Many also of them, which used curious artes brought their booke, and burned them before all men: and they counted the price of them, and found it fiftie thousand pieces of siluer.

20. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur.

So the word of God grew mighty, and prevailed.

21. His autem expletis proposuit Paulus in Spiritu, transire Macedonia & Achaia ire Ierosolymam, dicens, Postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

Now when these things were accomplished, Paul purposed by the Spirit to passe through Macedonia, and Achaia: and to goe to Ierusalem, saying, After I haue bene there, I must also see Rome.

22. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministris suis, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

So sent he into Macedonia two of them, which ministered vnto him, Timotheus and Erastus: but he remained in Asia for a season.

17. Dasselbige aber ward kunth allen die inn Epheso wohnten / beyde Jüden vnd Griechen / vnd fiel eine Forcht über sie alle / Vnd der Name des HERRN Jesu ward hochgelobet.

De dette bleff kundgiort saar alle dem som hode i Epheso / baade Jøder oc Greker / Oc der salt en fruct offuer dem alle / Oc vor HERRN Jesu Namn bleff helige loffuit.

18. Es kamen auch vil derer / die glaubig waren worden / vnd bekanneten vnd verkündigten / was sie außgericht hatten.

Der komme oc mange aff dem / som haffde taget ved troen / oc bekende oc forkyndede / huad de haffde vdred.

19. Vil aber / die da furwichtige Kunst getrieben hatten / brachten die Bücher zusammen / vnd verbrandten sie öffentlich / vnd überrechneten was sie werth waren / vnd funden des Geldes Fünffzig tausend Groschen.

Oc mange som haffde bruct den sorte Konst / bare Bøgerne frem / oc brende dem obenbare / oc beregnede huad de vaare verde / Oc de Pendinge befundis at vere halffrediesindstue tusinde Solffpendinge.

20. Also mächtig wuchß das Wort des HERRN / vnd nam überhand.

Saa krafftelige vorte HERRN ord / oc siel fremgong.

21. Da das außgericht war / sagte im Paulus für im Geiste durch Macedonia vnd Achaia zu rāsen / vnd gen Jerusalem zu wandeln / vnd sprach: Nach dem / wenn ich daselbst gewesen bin / muß ich auch Rom sehen.

Der dette vaar steet / da sette Paulus sig saare i Aanden at reyse igennem Macedonia oc Achaia / oc at vandre til Jerusalem / oc hand saade / Naar som ieg haffuer der veret / da skal ieg oc see Rom.

22. Vnd sandte zween die ihm diene ten / Timotheum vnd Erastum in Macedonia / er aber verzog eine weile in Asia.

Oc hand sende tho som hannem tiende Timotheum / oc Erastum / til Macedonia / Men hand toffuede selff nogen stund Asia.

17. A to znāmo včinneno gest vssem židūm y pohānūm / kterijž bydleli w Efezu: A spā dla bāzēn na nē na vssekn / y welebili Gmēno Pāna Bēžisse.

A toč sie rozstāwilo v wšyt, Ešč tāk žydow tāk y Grekow / ktorzy mieřkali w Efezie / y przypsiedli nā nie wšytci strāch ā wielo bili imie Pānā Jezusowe.

18. Amnožž wčerjsech při chāzeli / wyznāwagijce a wyprawugijce swē stutky.

A wiele onych ktorzy uwierzyli przychodzilo / wyznawāciac y oznajmujac sprāwy swoje.

19. Wnožž tākž tēch kterijž s tārny se ebirali / snesli knihy / a spālili ge předewsem. A počesse začby slāty / naležli že za Padesāte Tisycūw Grosuow.

Tākž y wielez onych ktorzy sie nāučami ntepotrzebnemi pārali / przyniožž y siezi popalili przed wšytkami / E chore ořacos wawšy / znaležli ptecdzieřiat tyřiecy srebrničow.

20. Tāk gest slyně rostlo Slowo Božij a rozmāhalo se.

A thāk si moenle rozrāstalo slowo Pānke / y brālo moc.

21. A kōžž se to vssekn do konalo / wmiñnil Pawel w duchu / aby progda Macedonia a Achāi / šel do Geruzalēmā / kēla: Kōžž pobudu tam / musšmē potom y Rōžim ohledati.

To gdy sie spelnilo / wmyřlił Pawel przez Duchā / przeřeřdžž Macedonia y Achāia idž do Jeruzalem / y mowił tāk: Wiřeřy tām / porzeczā mi teř y Rōžym oględac.

22. Y poslaw dwa Bēdšniřy swā do Macedonye / Tymothea / a Erasta / sām pozuořtal w Rōž do časū.

Wedy poslawšy dwu z onych ktorzy mu sluzyli / Tymotheuř y Erastā / sām do cžasu zostal w Rōžiey.

י ט

23. הוּא הִנֵּה הָיָה דָּיון בְּהוּ
וּבְנָה שְׁגוּשִׁימָה סִינָאָה עַל
אוֹרְחָהּ דְּאַלְהָא :

Et in quel tempo nacque non piccol tumulto di questa via.

24. אֵית הִנֵּה הָיָה דָּיון חֲמוֹן
עֲבַד סִינָאָה חֲדָה דְּשִׁמְיָה
הָיָה דְּמִטְרִיּוֹס דְּעֲבַד הָיָה
בְּנִסָּה דְּסִינָאָה לְאַרְטִימִיט
וּמִוֹתֵר הָיָה לְבָנִי אוֹרְמִינְתָה
יִוִּתְרָנָה רַבָּה :

Imperocche vn certo nominato Demetrio, argentario, che facena tabernacoli d'argento à Diana, daua non piccol guadagno agli artefici.

25. הָנָה כְּנִשׁ אֲמִינוֹן לְבָנִי
אוֹרְמִינְתָה כְּלָהוֹן וּלְאַיִלִין
דְּכְלָחִין עֲמִהוֹן וְאַמֵּר לְהוֹן
זְכָרֵנוּ יִדְעִין אֲנִתָּהוֹן ד
דִּתְאֲגִוִּיתָהוֹן כְּלָהּ מִן הָנָה
הִי פוֹלְחָנָהּ :

Iquali hauendo eglirauanati insieme, e quelli ancora che erano artefici di tali cose, disse, Huomini, Voi sapete che le facultà nostre ci vengono da questo mestiero.

26. וְאַתָּה אֲנִתָּהוֹן שְׂמִינִין
אֲנִתָּהוֹן וְחִזִּין אֲנִתָּהוֹן דְּלָבָה
הָיָה כְּלָחוֹד לְבָנִי אֲפִסוֹס
אַלֵּא אַתָּה לְסוֹגְרָא דְּכָלָה
אַסִּינָה אֲפִיס הָנָה כְּלָלוֹס
וְאַתְּכֶן כִּד אֲמִר דְּלָבָה
אַלְהָא אֲמִינוֹן הָנוֹן דְּבִאֲדִידִי
כְּנִי נִשָּׂא מִתְעַבְדִּין :

E vedete & videte, come non solamente in Efeso, ma quasi in tutta l'Asia questo Paulo ha persuasione rimossa molta gente, dicendo che non sono iddij quelli che si fanno con mano.

27. וְלֹא הָיָה עֲבוֹתָהּ
כְּלָחוֹד מִתְפָּרִסָּה וּבִטְלָה
אַלֵּא אַתָּה הוּא הִיכְלָה ד
דְּאַרְטִימִיט אֲלֵהֶתָּה רַבָּתָה
מִתְחַשֵּׁב לָהּ אֵיךְ לֹא מִדָּם
וְאַתָּה הִי אֲלֵהֶתָּה דְּכָלָה
אַסִּינָה דְּכָלָהוֹן עֲמִימָה
סִגְדִּין לָהּ מִתְחַשֵּׁימָה :

Enon sol questa parte ci vienne in pericolo d'esser riprouati: ma che ancor il tempio de la grande dea Diana sia tenuto per niente, & habbia etianado ad esser anuichilata la sua maestà, laqual tutta l'Asia e il mondo ha in venerazione.

י ט

23. וְתִהְיֶה בְּעֵת הַהִיא תְּהוֹמָה לֹא
קִטְנָה עַל־דֶּרֶךְ (אֱלֹהִים :)

Entonces vuo vn alboroto no pequenno acerca del camino del Sennor.

24. כִּי הָיָה אִישׁ וּמִשּׁוֹ דִּימִטְרִיּוֹס
מִצִּדָּה עוֹשֶׂה הֵיכַל זָהָב אֲרִיטְמִיט
וְתִהְיֶה לְאַמִּוּנִים פְּעֻלָּה לֹא קִטְנָה
מִמֶּנּוּ :

Porque vn platero llamado Demetrio, el qual hazia de plata templos de Diana daua à los artifices, no poca ganancia.

25. וַיִּזְעַק אֲנִתָּהּ וְאַתְּ כָּלָם
אֲשֶׁר מִתְמַנְוִת הוֹאֵת לְאִמֵּר
הָאֲנָשִׁים יִדְעִיתֶם כִּי מִפְּעֻלָּה
הוֹאֵת יֵשׁ לְעַם הָמוֹן :

Los quales juntados con los oficiales de semejante officio, dixo, Varones, Ya sabeys que de este officio tenemos ganancia.

26. וְרוֹאִים וְשׁוֹמְעִים אֲנִתָּה
כִּי לֹא לְבַד בְּאַפְסוֹס כִּי אִם
כְּמַעַט בְּכָל אֲסִינָה פוֹלוֹס הָלֹךְ
מִתְפָּתָה וּמִסִּית עִם רַב לְאִמֵּר
כִּי אִינָם אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיָדֵם
נַעֲשֶׂה :

Y veys y oys que este Paulo, no solamente en Epheso, mas aun grande multitud de casi toda la Asia aparta con persuasione diciendo, Que no son dioses los que se hazen con las manos.

27. וְלֹא לְבַדּוֹ זֶה הַחֵלֶק דְּחוֹרָה
יִדְחָה לְנִפּוֹל וּלְבוֹא בְּמִדְתֵּיהֶם כִּי
אִם הֵיכַל אֲרִיטְמִיט אֲלֵהֶתָּה תְּגַדְלָהּ
לְתוֹהוֹ יִחַשֵּׁב וְתִחַל לְתַהַרְס גְּדֻלָּתָהּ
אֲשֶׁר יִדְאוּ אוֹתָהּ אֲסִינָה כְּלָהּ וְכָל־
הַתֵּיבָל :

Y no solamente ay peligro de que esta ganancia se nos buelua en reproche, mas aun tambien que el templo de la grande diosa Diana sea estimado en nada, y comience à ser destruida su magestad, la qual honrra toda la Asia y el mundo.

י ט

23. Ἐγένετο δὲ καὶ τὸν καιρὸν ἐκεί-
νον πύλας ὅσας ὀλίγας ἐπὶ τῷ
ὁδοῦ.

Mais en ce temps-la aduint vn grand trouble à cause de la doctrine.

24. Δημήτριος γάρ τις διόμα-
τι, ἀργυρεῖον, καὶ ὡναὺς ἀρ-
γυρεὺς ἀρτιμιδίου, παρίσταντο τοῖς
πυλῖταις ἐργασίας ὅσας ὀλίγας.

Car vn certain nommé Demetrios, qui besognoit d'argenterie, & faisoit des petis temples d'argent de Diane, apportoit beaucoup de profit aux ou-
riers du mestier.

25. Οὐς συναβροίσαντες καὶ τὰς πε-
ρὶ τὰς τοιαύτας ἐργασίας, εἶπον, αἰ-
δρες, ὁπίσθετε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς
ἐργασίας ἡ δόξα ἡμῶν ἐστίν.

Lesquels ayant assemblé avec ceux qui besognoient en ces ouurages la, il dit, Hommes, vous sauez que tout nostre gain vient de ceste besongne.

26. Καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅ-
τι ἐμὸν ἰφέλι, ἀλλὰ χεῖρὶ πά-
σης τῆς ἀσίας ὁ πῦλ. & τῶ
πίσας μετίσθην ἱκανὸν ὄχλον,
λέγων, ὅτι ὅσας εἰσὶ θεοὶ οἱ ἀποχ-
ρεῖται γινόμενοι.

Or voyez vous & ayez comme non seulement en Ephese, mais persque par toute Asie, ce Paul-ici par les per-
suasions a destourne grande multitude, disant que ceux ne sont point dieux, qui sont faits de mains.

27. Οὐ μόνον γὰρ τὸ καὶ διωδὶς
ἡμῖν τὸ μέγεθος εἰς ἀπλεγματὸν ἐλ-
θῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θη-
αῖς ἀρτιμιδίου ἱερὸν εἰς ἄδεν λογι-
σθῆναι, μέγα δὲ καὶ καὶ θεωρεῖ-
σθαι τὴν μεγαλήτην αἰ τῆς, καὶ ὅ-
λη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβου-
ται.

Et n'y a pas seulement danger pour nous en ce que nostre fait ne vienne à estre descrié, mais aussi que le temple de la grande Diane ne soit plus rien estimé du tout, & qu'il n'aduienne que sa maie-
ste, que toute Asie & le monde univer-
sel à en reuerence, ne vienne aussi à ne-
ant.

23. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

And the same time there arose no small trouble about that way.

24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum.

For a certaine man named Demetrius a siluer smith / which made siluer temples of Diana / brought great gaines vnto the craftes men.

25. Quos convocans & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit, Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio.

Whome he called together / with ye workmen of like thinges / & said / Gents / we knowe that by this craft we haue our goods.

26. Et videtis, & auditis quia non solum Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens, Quoniam non sunt dii qui manibus fiunt.

Moreover ye see and heare / that not alone at Ephesus / but almost throughout all Asia this Paul hath perswaded / & turned away much people / saying / That they bee not gods which are with handes.

27. Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & orbis colit.

So that not onely this thing is dangerous vnto vs / that the state should bee reprobued / but also that the Temple of the great goddess Diana should bee nothing esteemed / and that it would come to passe that her magnificence / which all Asia / and her worlde worshippeth / should bee destroyed.

23. Es erhob sich aber umb dieselbe Zeit nicht eine kleine bewegung über diesem Wege.

Da begynnst der paa den samme tid icke liden Oprør om denne vej.

24. Denn einer mit Namen Demetrius ein Goldschmid / der machte der Diana silberne Tempel / vnd wendet denen vom Handwerck nicht geringen Gewinnst zu.

Thi at en Guldsmied som hed Demetrius / handgiorde Diane Sølsstempel / oc vende dem icke liden vinding til aff det Embede.

25. Dieselbigen versammlete er / vnd die Benarbenter desselbigen Handwercks / vnd sprach: Lieben Männer / ihr wißet / daß wir grossen zugang von diesem handel haben.

De samme oc Metarbenderne paa samme Embede forsamlede hand / oc sagde. Kære Vænder / i vide / at vi haaffue stor Tilgang aff denne Handel.

26. Vnd ihr sehet vnd höret / daß nicht allein zu Epheso / sondern auch fast inn ganz Asia diser Paulus vil Volcks abfellig machet / überredet / vnd spricht / Es sind nicht Götter / welche von Händen gemacht sind.

De i see / oc høre / at denne Paulus omuender icke aleniste meget Folk i Epheso / men oc saa paa der neste i gantze Asia / oc tager dem med ord / oc siger / det er icke Guder / som ere giorde med hender.

27. Aber es wil nicht allein vnserm handel dahin gerahen / daß er nichts gelte / Sondern auch der Tempel der grossen Göttin Diana wirdt für nichts geachtet / vnd wirdt dazu ihre Maiestet vntergehen / welcher doch ganz Asia vnd der Weltkreis Gottesdienst erzeiget.

Oc det vil icke aleniste gøre vor Handel vduelig / Men den store Gudindis Diane Tempel bliffuer oc saa intet aceret / oc der til mer bliffuer hendis Maiestet til intet / huilken dog gantze Asia oc al Verden beuifser Guds tieniste.

23. Tedy stal se w ten čas weliký rozbrog pro cestu Boží.

Tegoz času wšezal sie rozruch niemáły o onej sekcie.

24. Neb Zlatník geden gmě nem Demetrius / kterýž dělával stánky stříbrné modle Dianě / a weliký dáwal přizitek těm řemeslníkům:

Abow: nlektorý směnsem Demetrius / zlatník / který robil kóšcioly stříbrné Dianě / czynil niemáły pozýtek řemeslníkům.

25. Kterýž svolaw / y ty kteříž byli toho řemesla / řekli jim: Mužij / wište to / že tims to řemeslem Statku sobě do býwáme:

Ktore zebrałszy / y sine ktorzy byli takowych że rzeczy rzemieślnicy / rzekli: Mężowie / wiecieś iż z tego rzemieślniś sa naše maktowści.

26. A widíte a slyšíte / že ne toliko w Efezu / ale téměř po wšich Azij tento Pawel radbu wydáwage / odwrátil weliké množství / mluvě: Že to negsaw Bohowě / kterýž býwagj rukama učiněni.

Widíte tedy y slyšíte / že nie tylko w Efezie / ale prawie po wšykietey Azije / en Pawel namos wil & odwrócił wiele ludu / mówiac że nie sa bogowie ci ktorzy sa rękami uczynieni.

27. A tak tuto ne toliko se nám stane škoda a hanba / ale brj weliké Diany Chrám ja nie nebude gmjn / a z toho prigde že skazj se duostogenstwj gegij / kterauz cijs wšestka Azia / y wšestkeren Swěta okřstet.

A tak potreba sie tego obawit / by nam przeszen tak czas / na ganięnie zginęła / y owšem reżaby wielkiey Boginie Diany kósciól nie był niżacz mian / y przysłoby k temu żeby thej był zepsowan maktetatey / Ktora chwałi wšykę Azia / y wšykę swiat.

י ט

י ט

י ט

28 וכד שמעו הליון א
אתמליו חמתו וקהליו
היו נאמריו רבני הי א
ארטמים נאפסוס :

*Essi hauendo udite queste cose, & es-
sendosi riempiti d'ira, gridarono, dicen-
do, Grande è la Diana de gli Efesii.*

29 ואשתגשרת פלה מ
מדינתא ורהטו אפחדא
ואולו לתואטרון וחטבו
אובלו עמהון לגאיוס ו
ולארסטורוס גברא מ
מקדוניה בני לויתא ד
דפולוס :

*E tutta la città s'empì di confusio-
ne, e d'ira, tutti corsero impetuosamen-
te nel teatro, e rapirono Gaio, & Aristar-
co, Macedonesi, compagni di Paulo.*

30 ופולוס צבא הונא
דיעול לתואטרון וכלאויה
תלמידיה :

*Allora volendo Paulo entrar fra'l po-
polo, i discipoli non gliel permisero.*

31 ואף רישא דאסיה
מטול דרחמויה היו שדרו
פעו מנה דלא יתל גבשה
דיעול לתואטרון :

*Alcuni ancora de principali d'Asia,
che erano suoi amici, mandarono a pre-
garlo che non s'appresentasse al teatro.*

32 פגשא דין דאית היו
בתיאטרון טב שגישין היו
ואחרנא אחרניתא קצין
היו סגנא דין מנהון לא
ידעין היו מטול מנה
אתפשו :

*Altri dunque gridauano una cosa, &
altri un'altra: percioche la congregazione
era confusa, e piu non sapuano per qual
cagione s'erano adunati.*

33 עמא דין דיהודי
דאית היו תמן אקיומו
מנהון לגברא יהודי
דשמה הוא אלכסנדרוס
וכד קם אגיה אידה וצבא
היא דיפיק רוחא לעמא :

*Poi cauorono Alessandro fuor de la
turba, spingendolo oltre i Giudei. Et Alex-
sandro accennando con la mano, che si
faceffe silenzio, voleua render ragione al
popolo.*

28 ובשמעם את הדברים
האלה ויחרו להם וימלאו בחמה
ויבכעס ויעקו לאמר גדולה
היא ארטמים אפסוס :

*Oydas estas cosas, hinchieronse de yea, y di-
eron alarido, diciendo, Grande Diana de los E-
phesios.*

29 ותמלא כל העיר במהומה
ונגסדו יחד ורגשו על בית הקהל
וחטבו והוליכו אתם את גאיוס
ואת אריסטורוס אנשי כתיים
אודחי פולוס :

*Y toda la ciudad se hinchó de confusion, y
vnanimis arremetieron al theatro, arrebatando
á Gaio, y á Aristarcho Macedonios companne-
ros de Paulo.*

30 ופולוס אבה לבוא אל העם
ולא הניחוהו התלמידים :

*Y queriendo Paulo salir á pueblo, los Disci-
pulos no lo dexaron.*

31 ואנשים אחדים מגשאי אסיה
רעי פולוס שלחו אליו והתחננו
לו ממתו את גפשו לבית הקהל :

*Tambien algunos de los principales de Asia
que eran sus amigos, embiaron á el rogando que
no se presentasse en el theatro.*

32 ואחרים ועקו על אחרות
והם הקהלה ורבים לא ידעו
על מה גקהלו :

*Y otros gritauan otro: porque el ayuntami-
ento era confuso, y los mas no sabian porque se
auian juntado.*

33 וימשכו את אלכסנדרוס
מן ההמון אשר דחוהו היהודים
ואלכסנדרוס הגיה בידו וצבא
להשיב טעם לעם :

*Y los de la multitud sacaron á Alexandro,
rempuxandolo los Iudios. Entonces Alex-
andro, pedido silencio con la mano, queria dar raz on al
pueblo.*

28. 'Ακούσαντες δὲ καὶ ὀργόμενοι
παλῶς θυμῷ, ἐκθαροὶ λέγοντες,
μεγάλη ἡ ἀρτιμὶς ἐφεσίων.

*Eux donc, ces choses ouïes furent
tous remplis de colere, & s'escrierent,
disans, Grande est la Diane des Ephé-
siens.*

29. Καὶ ἡ πόλις ὅλη συγ-
χύσασα, ὁρμήσαντι ὁμοθυμαδὸν
εἰς τὸ θέατρον, σαρπάσαντες
γαίον καὶ ἀριστάρχον μακεδόνας,
συναδήμας δὲ παύλου.

*Et toute la ville fut remplie de con-
fusion: & se ruèrent tous d'un courage
dedans le theatre, & ravirent Gaie & A-
ristarque Macedoniens compagnos de
voyage de Paul.*

30. Τὸ δὲ παύλου βουλευμένον εἰ-
σελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἶπὺν αὐ-
τὸν οἱ μαθηταί.

*Et comme Paul vouloit entrer vers
le peuple, les disciples ne se laisserent
point faire.*

31. Τινὲς δὲ τῶν ἀσιαρχῶν ὄν-
τες αὐτῷ φίλοι, πείψαντες πρὸς
αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἐ-
αυτὸν εἰς τὸ θέατρον.

*Quelques vns ausli d'entre les Asiar-
ques qui lui estoient amis, enuoyerent
vers lui, le prians qu'il ne se presentast
point au theatre.*

32. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλό τι ἐ-
κεῖον. ὡς γὰρ ἡ ἐκκλησία συγ-
κεχυμένη, οἱ πολλοὶ οὐκ ἔδεισαν
τίνος ἐνεκεν συναλεθυσάντων.

*Les vns donc crioyent d'un, & les
autres d'autre: car l'assemblée estoit cō-
fuse: & plusieurs ne sauoient pour quel-
le cause ils estoient assembles.*

33. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου παραβίβα-
σκον ἀλέξανδρον, παραλαβόντων
αὐτὸν τινὲς ἰσθαίων, οἳ ἀλέξανδρον
καταλαβάντες τὴν χεῖρα ἤθισαν ἀπο-
λογεῖσθαι τῷ δήμῳ.

*Adonc fut auancé Alexandre hors
de la foue, les Iuifs le poulsans en auant.
Et Alexandre faisant signe de la main,
vouloit alleguer excuse au peuple.*

28. His auditis repleti sunt ira, & exclamaverunt dicentes, Magna Diana Ephesiorum.

Now when they heard it, they were full of wrath, & cryed out, saying, great is Diana of the Ephesians.

29. Et impleta est civitas tota confusione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli.

And the whole citie was full of confusion, and they ru/hed into the common place with one assent, and caught Gaius, and Aristarchus, men of Macedonia, and Paulus companions of his journey.

30. Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.

And when Paul would have entred in unto the people, the disciples suffered him not.

31. Quidam autem & de Asia principibus qui erant amici eius, miserunt ad eum, rogantes ne se daret in theatrum.

Certaine also of the chiefe of Asia which were his friends, sent unto him, desiring him that he would not present him selfe in the common place.

32. Alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa: & plures nesciebant quae causa convenissent.

Some therefore cryed one thing, & some another: for the assembly was out of order, and the more parte knewe not wherefore they were come together.

33. De turba autem detraxerunt Alexandrum, proponentibus eum Iudaeis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

And some of the companie drew forth Alexander: the Jewes trusting him forwardes. Alexander then beckened with the hand, and would have excused the matter of the people.

28. Als sie das höreten/wurden sie voll zorns / schreyen vnnnd sprachen: Groß ist die Diana der Epheser.

Der de dette horde bleffue de offuermaade vrede/ rege oc sagde / De Ephesers Diana er stor.

29. Vnd die ganze Statt ward voll getümmels. Sie stürmeten aber einmütiglich zu dem Schauplaß / vnnnd ergriffen Gaium vnd Aristarchum auß Macedonia / Paulus Befehrten.

De den ganeste Stad bleff fuld met bulder/ De de stormede endrecteltige til torffuit / oc grebe Gaium oc Aristarchum aff Macedonia / Paulus Stallbrodre.

30. Da aber Paulus wolt vnter das Volck gehen / lieffens ihm die Jünger nicht zu.

De der Paulus vilde gaa iblant Folcker/ da vilde Disciplene icke tilstede hannem.

31. Auch etliche der Obersten inn Asia / die Paulus gute Freunde waren / sandten zu ihm / vnd ermahneten ihn / daß er sich nicht gebe auff den Schauplaß.

De nogle aff de Offuerste aff Asia / Pauli gode Benner / sende til hannem/ oc formanede hannem/ at hand skulde icke giffue sig paa Torffuit.

32. Etliche schreyen sonst / etliche ein anders. Vnd war die Gemeine irre/ vnnnd das mehrer theil wuste nicht/ warumb sie zusammen kommen waren.

Nogle strege saa / nogle anderledis/ De Menigheden vaar forbistret / oc storste parten viste icke / huor saare de vaare komne tilsammen.

33. Etliche aber vom Volck zogen Alexandrum herfür / da ihn die Jüden herfür stießen. Alexander aber winket mit der hand / vnnnd wolt sich für dem Volck verantwortten.

De nogle aff Folcker droge Alexandrum frem/ der Jøderne stotte hannem frem. Da slo Alexander met Handen til liud / oc vilde forsuare sig saar Folcker.

28. To vstlyssawse/naplně ni gsau hněwěm a jkřikli fkauc: Weliká gest Dyána Effejskych.

Ty zseczy ont vstlyssawšy / ná pelnieni gniewu krzyżncl / mo wiac: Wielkac iest Dyana Efejsa.

29. V naplněno gest Město rozbrogem/ a obořili se gedno/ myslně na plac/ pochorťwše Gaja a Arystarcha Macedon skē/ towaryšse Pawlowy.

A bylo pelnewšytko mīasto zámieřanā / y wtargncl iednos tāmienā rynef/ poimawšy Gaj iego y Arystarcha Macedoncykē/ krorzy byli towaryšmi w drogach Pawlowych.

30. Pawel pak řdyž/ chěl gijti k lidu/ nedopustili gemu Bředlnijey.

A gdy Pawel chiał wynidž do ludu/ nie dopuścili mu zwolennicy.

31. A někteřij y z knijřat Azjanřkych/ řteřij byli prātelē geho/ poslali k němu/ prořřce/ ho aby se newydāwal w ten hluk.

Ale y někteřorzy přednřeyšy z řřey/ gdy mu byli przyjacielmi/ poslawšy do něgo prořřli go aby nie wyřchořził nā rynef.

32. Giniř pak tu gināl a gināl řřiceli. Nebo se byla řbauřřila obec/ a mnořř newědēli proř gsau se řbřhli

Thedy ředni řnāřey w otali/ ābowiem bylo zebřānie zām řřāne/ ā wiele řch bylo řrorzy nie wiesřdzieli dla cžego řie zēřli.

33. A řdyž Alexandra nřhāřřeho řāhli/ řehda někteři řidēř zāřřupu gim geř wyřřřli. Alexander pak řukau řynutjmi mlēenij pořřādal/ chřřge se wyřmluwiti přēd lidem.

A někteřorzy z ludu přymieřli Alexandrā/ řrořego pedžili řydořwie/ ā přetož Alexander gdy řesřamileze nie wēřyni/ chiał wēřynie obmwowē přēd ludem.

י ט

34 וכד ידעו היהודים הו
קצו כל הון לחד קלא איד
שעין תרתין דרבנן ה
ארטמים דאפסיה :

Ma com'essi hebber conosciuto ch'egli era Giudeo, si fece di tutti una voce, quasi per due hore gridando, Grande è la Diana degli Efesi.

35 ושליו אפון רישא
דמדינתא פד אמר גברא
אפסיה מנו גיר מן בני
נשא דלא ידע למדינתא
דאפסיה דכומרתא ה
דארטמים רבתא (ולצלמה
דמון שמיא נכר) :

Hic lo Scriba, hauendo quietata la turba, disse, Huomini Efesi, chi è quello huomo che non sappia la città de gli Efesi esser deitta al seruizio de la grande dea Diana, (e de l' imagine discesa da Giove?)

36 מטול הכיל דלוקבל
הדא אנש לא משכח
למאמר ולא לכוון דתחיון
שליו ולא תעבדון מידם
בסורקבא :

Non essendo dunque eho contradica d' queste cose: è conueniente che Voi si quietate, e non facciate cosa alcuna precipitosamente.

37 איתיתון גיר לגברא
הליו פד לא היכלא חלצו
ולא צחיו לאלהתו :

Perche Voi hauete menati qua questi huomini, che non son ne sacrilegi, ne vituperatori de la vostra dea.

38 ואידיו הנא דימטריוס
ופני אומנתה אית להון
דינא עם אנש הנ
אנתיפטוס במדינתא
אומנא אפון קרבין ידונון
חד עם חד :

La done se Demetrio e gli artefici che son con essolui, hanno qualche causa contro alcuno, si tngano le corti, e sonoci i Proconsuli, accusinsi l'un l'altro.

39 ואו הו דמדם אחריו
פעין אנתון פדוקתא
דיהיבנא מן נמוס
לכנושין משתרא :

Ma se Voi cercate qualche cosa per altri conti si risoluerà ne la congregatione legittimamente fatta.

י ט

34 ופדעקם כי יהודי הוא
בקול אחד כלם יחדו צעקו לשון
שעית לאמר גדלה היא ארטמים :

El qual, como conocieron que era Iudio, fue hecho vna boz de todos que gritaron casi por dos horas Grande Diana de los Ephesios.

35 ופנאשר דומם הסופר את
העם אמר האנשי אפסוס ומי
הוא האנש אשר איננו יודע כי
עיר אפסוס עובדה היא את
אלהה ארטמים וכיבא בעל
היא :

Entonces el Escriuano apaziguando las compannas, dixo, Varones Ephesios, porque qui en ay de los hombres que no sepa que la ciudad de los Ephesios es honrradora de la grande diosa Diana, (y de la imagen venida de Iupiter?)

36 וכי איש לא יוכל הפך לדבר
שיה לכם להדום ומאומה לא
לעשות בצדון :

Antique pues esto no puede ser contra dicho conuiene que os apazigueys, y que nada hagays temerariamente.

37 הולכתם את האנשים האלה
אשר לא בנו את ההיכל ולא
קללו את אלהתכם :

Que aueys traydo a estos hombres, ni sacrilegos, ni blasphemadores de vestra diosa.

38 ואם לדימטריוס ולאמונים
אשר עמו יש להם דבר על
איש אחד הנה כי נועדו עדות
ריו יועצים גדולים המה ידונון
ביניהם :

Que si Demetrio y los oficiales que estan con el, tienen negocio con alguno, audiencias se hazen, y proconsules ay, accusense los vnos a los otros.

39 ואם על אחרות תבקשון
במקום קהלה הגדולה כחק
ומשפט יגור עליהן :

Y si demandays alguna otra cosa, en legitimo ayuntamiento se puede despachar :

י ט

34. 'Επὶ γόνῳ τῷ ὅτι Ἰουδαῖος ἦν. Φωνὴ ἐγένετο μία ὅτι πάντων ὡς ὅτι ὥρας δύο κροάζοντων, μεγάλη ἡ ἀρτὴμις ἐφισίων.

Mais quand ils eurent cognu qu'il estoit Iuif, vne voix de tous s'esleua, quasi par l'espace de deux heures, en criant, Grande est la Diane des Ephesiens.

35. Κατατείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶ, αἱ ὁρᾶς ἐφισίον, τίς γὰρ ἐστὶ ἀνθρώπος ὃς ἂν γινώσκῃ τίς ἐφισίων πόλις ναυαρχοῦ ἔσται ἡ μεγάλης θεᾶς Διὸς ἰμυδῶ, καὶ τῆς διοπτῆς;

Adoncle greffier ayant appaisé la multitude, dit, Hommes Ephesiens, & qui est celui des hommes qui ne sache que la ville de Ephesiens est dedice au seruice de la grande Diane, (& à l'image qui est descendue du Iupiter?)

36. 'Ανὰ τὴν ῥήτων ὅτων ἴσται, δῖον ἐστὶ ὑμᾶς κατακαλεῖν, ὡς ἐχθρὸν, καὶ μηδὲν ποιεῖν πρὸς αὐτῶν.

Ces choses donc estant telles sans contredit, il conuient que vous soyez appaisés, & que ne faciez rien à l'estourdie.

37. 'Ηγάγετε γὰρ τὰς ἀνδρας τὰς πρὸς τῇ πόλει ἂν βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν.

Car vous auez amené ces gens qui ne sont ni sacrileges, ni diffamateurs de vostre deesse.

38. Εἰ μὲν οὖν ἀντιμέτρου καὶ οἱ σὺν αὐτῷ περὶ τῶν λόγων ἔχουσιν, ἀγορεύουσι ἀγορεύουσι, καὶ ὡς ἡ πόλις εἰσὶν ἐγκαλῆται αὐτοῖς.

Que si Demetrios & les ouuriers qui sont avec lui, ont à l'encontre d'aucun quelque cause, on tient les plaids, & y a des Proconsuls: qu'ils accusent l'un l'autre.

39. Εἰ δὲ τι περὶ ἑτέρων ἀπὸ τῆς πόλεως ἐστὶν ἐκκαλεῖται ἀπὸ τῆς πόλεως.

Et si vous demandez quelque chose d'autre cas, cela se pourra conclure en vne assemblée deuement conuoquée.

34. Quem ut cognoverunt ludæum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium, Magna Diana Ephesiorum.

But when they knew that he was a Jew / there arose a shout almost for the space of two houres / of all men / crying / Great is Diana of the Ephesians.

35. Et cum sedasset scriba turbas, dixit, Viri Ephesi, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ, lovilq; prolis.

Then the towne claucke / when hee had stayed the people / said / Ye men of Ephesus / what man is that knoweth not howe that the citie of the Ephesians is a worshipper of the great goddesse Diana / and of the image / which came downe from Iuppiter.

36. Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere.

Seeing then that no man can speake against these things / he ought to be appeared / and to do nothing rashly.

37. Adduxistis enim homines illos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.

For he haue brought hither these men / which haue neither committed sacriledge / neither to blaspheme your goddesse.

38. Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, & procōsules sunt, accusent invicem.

Wherefore if Demetrius and the craftes men which are with him / have a matter against any man / the Lawe is open / & there are Deputies: let them accuse one another.

39. Siquid autem alterius rei quæritis: in legitima ecclesia poterit absolvi.

But if ye inquire any thing concerning other matters / it may be determined in a lawfull assemblee.

34. Da sie aber innen wurden / daß er ein Jude war / erhob sich eine Stimme von allen / vnd schrien bey zwey Stunden: Groß ist die Diana der Epheser:

De der wi fornumme aehand vaaren Jude / da oplofftis der en rost aff dem alle / oc de robie ved tho time / De Ephesers Diana er stort.

35. Da aber der Sankler das Volck gestillet hatte / sprach er: Ihr Manner von Epheso / welcher Mensch ist / der nicht wisse / daß die Statt Ephesus sey eine Pflegerin der grossen göttin Diana / vnd des Himlischen Bildes?

De der Sankleren haffde stiller Solcker / sagde hand / I Mend aff Epheso / huilcker er der Menniste / som icke veed at den Stad Ephesus er den store Gudindis Diane / oc der Himliste Billedis Besorgerste?

36. Weil nun das vntwidersprechlich ist / so solt ihr ja stille sein / vnd nichts vnbdecktighes handeln.

Effterdi der er nu wgensigeligt / Saa skulde i to vere stille / oc inced handle vnbefindelige.

37. Ihr habt dise Menschen hergeführt / die weder Kirchenräuber noch Lasterer eurer Göttin sind.

I haffue fore disse Menniste hid / som huercken ere Kircker affuere / oc en heller haffue bespaatter eders Gudinde.

38. Hat aber Demetrius / vnd die mit ihm sind vom Handwerck / zu jemand einen anspruch / so helt man Gericht / vnd sind Landvögte / da lasset sie sich vntereinander verklagen.

Men haffuer Demetrius oc de som ere mer han nem i Embede tilstale til nogen / da holder mand Dom / oc der er Landsfogeder / lader dem beklage huer andre indyrdis.

39. Wolt ihr aber etwas anders handeln / so mag man es aufrichten in einer ordentlichen Gemeine.

De ville i anderledis handle noget / da ma a mand vordrete der i en sticketlig Forsamling.

34. Kterchoz fdy poznali / ze gest Jid / hlas stal se wssch spolu nako za dwo hodine wo lagichy / Welikat gest Dyana Effestych.

Kterego gdy poznali byc Jy / dem / tedy sie wsszal krzyk wssch spolu / takoby przez dwie godziny / wolacych / Wielka jest Dyana Effesta.

35. A fdy Bittel vkrotil zastup / řekl / Musi Effestij / y kdoz gest / lidj / kterchy ne wēdi / ze Dyana Effestē ci welikau Dyanu / kterāz gest stanā od Jupitera?

Thedy pšarz vsmterzymšy lud řekl: Mějowie Efescy / y ktoz test cłowiek coby niewiedzi al / i mīasto Efestie test chwāla wielkiej Bogynicy Dyany / y ob rāzu Ethory spād o Jowisza?

36. A ponēwadz tomu obpijāno byti nemūže / musy se vpofoğiti / a nie wssetečnē nē tiniti.

A przetoż gdyz sie tym nikt sprzeciwić nie moze / potrzeba sie wam pohamować / a nie stawiać ptiwie nieczynię.

37. Pkwiwedli gste jagistē Li di tyto / kterijz negsau ani swa tokrādce / ani ruhati Bohynē wassj.

Abowiemscie przywedli ludy ty / ani swierchokrādce / ani bluźnierze / przeciw Boginiey waszej.

38. Gestliže pak Demetrius a ti kterijz s nim gsau Njeme snijch / magij při proti něko mu / wssak chwā obecjn saud a gsau k tomu konsset / nech ať se w inij.

Ktesliž Demetrius / y ci ktorezy s nim sa rzemiešnicy mīa co za przyczyne przeciw komu / wssak prawo siedzi y sa Kayce / tham je niech nā sie stāza.

39. Pakli y ginē kterē wēch žādāte / v toť mūž w řādnēm swolānj skoncowa no byti.

Jesliž sietež o tākich inych rzecich bādacie / to sie nā slušnym zēscin odprāwi.

י ט

40 מטיל דאף השל
בקינדונוס הימינו
דנחישא איך שגישא דלא
משפחין דנפוק דוח
על כנשא דיומא הנא
דאחפנשן בטלאי ו
ואשפנשן דלא עלתא וכד
הליו אמר שדא לכנשא :

Perche noi siamo a pericolo d'essere accusati di seditione per questo che s'è fatto hoggi, non essendoci causa veruna, onde noi possiamo render ragione di questo tumulto, e dette ch'egli hebbe queste cose, licentiò la congregazione.

כ

1 ובתר השלי שגושין
קרא פולוס לתלמידיו
ובניא אבון ונשק אבון ונפק
אול לה למקדוניה :

Poi che fu cessato il tumulto, Paulo chiamati a se i discipoli, gli abbracciò, e partissi via per andare in Macedonia.

2 וכד אתפדר אבון
לאחרותא הליו ובניא אבון
במלא סגיא אתא אהא לה
להלס אתרא :

Etraforse ch'egli hebbe quelle parti e esortatili con molte parole, venne in Grecia.

3 והוא תמן תלתא ירחין
עבדו דין עלוהי נכלל
יהודיא כד עתיד הוה
למאול לסודיא ואחשב
דיהפוק לה למקדוניה :

E come si fu stato tre mesi, essendo li fatte insidie dai Giudei, douendo egli nauigare in Siria, gli venne in animo di ritornare per Macedonia.

4 ונפקו עמה עד מא
לאסינא סופטרוס דמן
ברואא מדינתא ו
וארסטרוס וסקוידוס ד
דמן תסלוניקא וגאיוס
דמן דרבי מדינתא
וטימותאוס (דמן
לוסטרא) ומו אסינא
טוכיקוס וטרופימוס :

Et accompagniollo infra Asia Sopater Berreense, et de Thessalonicensi Aristarco et Secundo et Gaio Derbeo, et Timotheo : et de gli Asiani, Tychico et Trophimo.

י ט

40 כי הווינו אנחנו במרתים
להכיתנו היום על הקשר ואיש
לא הוזה אשר נוכל להתגולל
עליו את הסבה ולתת טעם
על מהומה הזאת ובדברו את
האלה התיר את הקהל :

Que peligro ay de que no seamos arguydos de sedicion por oy : no auiendo ninguna culpa por la qual podamos dar razon de este concurso. Y auiendo dicho esto despidió el ayuntamiento.

כ

1 ובאשר שבתה המהומה ויוצק
פולוס את התלמידים ונחמם
והתיר להם את שלום ויצא
ויילך כתימרה :

Y desque cessó el alboroto, llamando Paulo los Discipulos, auiendolos exhortado, despidióse y partióse para yr en Macedonia.

2 ובאשר עבר בחלקים האלה
ונחם אותם בדברים רבים
ויבוא ביור :

Y desque vuo andato aquellas partes, y exhortados con abundancia de Palabra vino en Grecia.

3 ובהיותו שם שלוש חדשים
ויחרשו היהודים עליו רעה
באשר אבה ללכת בים בארם
ויחיעץ ללכת כתימרה :

Donde auiendo estado tres meses, auiendo de nauegar en Syria, fueronle puestas assechanças por los Iudios : y tomó consejo de Boluerse por Macedonia.

4 ואחרו להם עמו עד אסינא
סופטרוס מברואא וארסטרוס
וסקוידוס מן תסלוניקא וגאיוס
מן דרביא וטימותאוס ומן אסינא
טוכיקוס וטרופימוס :

Y acompañaronlo hasta Asia Sopater de Pyrrho Berreense, y Thessalonicensi Aristarco, y Secundo, y Gaio Derbeo, y Thimotheo : y Asianos, Tychico, y Trophimo.

י ט

40. Καὶ γὰρ κινδυνεύοντες ἐγ-
καλεῖσθαι εἰς πῶς πάλιν τῆς σήμερον,
μηδενὸς αἰτίας ὑπαρχόντων, πάλιν
ἔδωκέν μετὰ δοκονύμῳ λόγον ὅτι
συνοφῆς ταύτης καὶ ταῦτα εἰπὼν
ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Car nous sommes en danger que ne soyons accusés de sedition pour ce iour d'hui : veu qu'il n'y a cause aucune pour laquelle puissions rendre raison de ceste esmeute. Et quand il eut dit ces choses, il bailla congé à l'assemblée.

ΚΕΦΑΛ. κ.

Μετὰ δὲ τὸ πᾶν αὐτῶν τὸν Ἰού-
λιον, πρὸς καλιστάμῳ
ὁ πᾶν ἡ τὰς μαθητὰς ἑαυτα-
σάμῳ ἐξῆλθεν πορεύσασθαι εἰς
τὴν μακεδονίαν.

Or Apres que fut cessé la trouble, Paul ayant appelé à soi les disciples, & les ayant embrassés, se partit pour aller en Macedone.

2. Διελθὼν δὲ τὰ μέγιστα ἐκείνη, καὶ
παρακαλῶν αὐτοὺς λόγοις πολλοῖς,
ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα.

Et quand il eut cheminé par ces quartiers-là, & les eut enhortés par plusieurs paroles, il vint en Grece.

3. Ποιῶνς τὴν μὲν τρεῖς, ἡρώ-
δης αὐτῷ ἐπιβλήσας ὑποφύ-
λας αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀναστάσει εἰς τὴν
συρίαν, ἐγέρθη γὰρ αὐτῷ τὸ ὑπο-
σπίφει διὰ μακεδονίας.

Là où quand il eut esté trois mois, d'autant que les Iuifs lui dressoyēt embusches, s'il eust nauigé en Syrie, l'aduis fut de retourner par Macedone.

4. Συνοῦντο δὲ αὐτῷ ἄνθρωποι τῆς
ἀσίας (ὡπατὴρ Βερροῖος, Ἰσ-
τινικὸς δὲ, ἀρίσταρχος καὶ σε-
κουνδὸς, καὶ γάιος δερβείος
καὶ τιμόθεος ἀσιανοὶ δὲ, τυχικός
καὶ τροφίμος).

*Et Sopater Bereen le deuoit accom-
pagner iusques en Asie : & des Thessa-
loniciens, Aristarque, & Secondus, & Gaie
Derbien, & Timothee : & de ceux d'A-
sie, Tychique & Trophime.*

CAP. XIX

40. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

For we are even in teopardie to be accused of this dayes sedition / forasf much as there is no cause / whereby we may giue a reason of this concourſe of people. And when he had thus spoken / he let the assembly depart.

CAP. XX.

Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & protectus est ut iret in Macedoniam.

Nowe after the tumulte was ceased / Paul called the disciples vnto him / & embraced them / and departed to goe into Macedonia.

2. Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam.

And when hee had gone through those partes / and had exhorted them with many words / he came into Grecia.

3. Vbi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam.

And hauing tarried there three / moneths / because the Iewes layed wait for him / as he was aboute to passe into Syria / he purposed to returne through Macedonia.

4. Comitatus est autem eum (usque in Asiam) Sopater (Pyrrhi) Beroënsis, Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus, Asiani verò Tychicus & Trophimus.

And there accompanied him into Asia Sopater of Berea / and of them of Thessalonica / Aristarchus / & Secundus / & Gaius of Derbe / and Timotheus / and of them of Asia Tychicus / and Trophimus.

Das XIX. Capitel.

40. Denn wir stehen inn der fahr daß wir vmb dise heutige Empörung verklaget möchten werden / vnd doch keine sache fürhanden ist / damit wir vns solcher Aufruhr entschuldigen möchten. Vnd da er solchs gesagt / ließ er die Gemeine gehen.

Ehi at wi staa i fare at wi maarte bliffue betlagede for dette Dyløff / som steer i dag / De her er dog ingen sag til saadant Dyrør / met huilken wi kunde aarsage off. De der hand haffde dette sagt / loed hand Almuen gaa.

Das XX. Capittel.

Da nun die empörung auffgehöret / rieß Paulus die Jünger zu sich / vnd segnet sie / vnd gieng auß zu rāisen in Macedoniam.

Der nu dette Dyløff stilledis / kallede Paulus Disciplene til sig / oc velsignede dem / oc gick vd / at hand vilde reyse til Macedoniam.

2. Vnd da er dieselbigen Länder durchzoch / vnd sie ermahnet hatte mit vilen Worten / kam er inn Griechenland.

De der hand drog igennem samme Land / oc haffde formanet dem mit mange ord / da kom hand til Grefeland.

3. Vnd er verzog alda drey Monden. Da aber ihm die Jüden nachstellten / als er inn Syrien wolt fahren / ward er zu rath / wider umbzuwenden durch Macedoniam.

De tøffuede der tre maanedes. De der Jøderne vilde forraſte hannem / som hand vilde fare til Syrien / da bleff hand til raad / at vende om igen igennem Macedoniam.

4. Es zogen aber mit ihm biß in Asia / Sopater von Berrhoen / von Thessalonica aber Aristarchus vnd Secundus / vnd Gaius von Derben vnd Timotheus: Auß Asia aber Tychicus vnd Trophimus.

Da droge der mer hannem indtil Asia / Sopater aff Beroen / oc Aristarchus oc Secundus aff Thessalonica / oc Gaius aff Derben / oc Timotheus / De Tychicus oc Trophimus aff Asia.

Kapitola XIX.

40. Neb strach abychom nebyli trestáni pro bauřtu dneři / ni / poněwadž řádně nemáme přičiny / kteruzbychom mohli oznámiti proč gřine se tuto žbřhli. A když to pověděl / rozpustil lid.

Abowtem sie nam obawiać potrzeba / aby nas nie obwiniono o niesnaste dnia dzisiejszego / gdyż nie mamy żadney przyczyny takobyśmy mogli dać sobie sprawę tego naszego żeścia nie porządnego. A gdy to rzekł / rozpuścił ono zgromadzenie.

Kapitola XX.

Když pak přestal ten rozbroj / povolal Pawel Bředniřkř / a vřiniw k nim napomenuti / n pořehnal gich / a wyřsel aby řsel do Macedonie.

A když sie vřyřyl on rozruch / teoy Pawel wřzwal zwolennřkř / a pořegnawy ie ředil w drosę do Macedoniey.

2. A když prořsel Kraginn / a napominal ge mnohřmi řetmi / přřsel do Řeckě Země:

Tedy chodząc po onych stronach / napominal redlugiem po wřściami / żartym przyředł do Grecyey.

3. W řterřřto řdřž pobyl za řři Mřřřř / řidě vřinił gemu řřlohy / řdřž se mřl plawiti do řryne / n vřinił / aby se nawřratil řřře Macedoniř.

A tam zmieřřawřřy trzy mřřřřace / gdy nasi řydowie zařadili / chyřre vřřynili tam ředi mital idř do řryrie / řdřlo siemu nř řad idř przez Macedonia.

4. Wyřels nim ař do Ařrie Sopater / (Syn Pircha) Berrhoenřřho: a ř Thessalonřř / řy Ařřřřarchus / a Secundus a Gaius Derbeus / a Tymotheus / a ř Ařrie Tychřřus / a Trofimius.

A byli z nim w to wřřřystwie řř do Ařrie / Sopater Berrreenřř / y Ařřřřarchus / ř Sekundus ř Thessaloniceřř / y Gaius Derbeyes ř ř / y Tymotheus / a řřřř Ařrie Tychřřus y Trofimius.

כ

הָלִיו אֲנִלִּי קִדְמָיו וְקִנִּיו
לֹא בְטְרוּאֹס :

Questi essendo andati auanti, ci aspettarono in Troade.

וְאִנְחֵנוּ הִלְכְנוּ בַיָּם אַחֲרֵי יָמֵי
הַמַּצּוֹת מִפִּילֹפּוֹס וְכֵן אֵלֵיהֶם
בְּטְרוּאֹס אַחֲרֵי חֲמִשָּׁת יָמִים
וְאִדְכְנוּ לָנוּ שָׁם שְׁבַע יָמִים :

Enoi dopo i giorni de gli azimi nau- gammo da Filippi, & in cinque giorni ve- nimmo ad essi a Troade, doue dimoram- mo sette giorni.

וּבְיוֹמָא דְחַד בְּשַׁבְּתָא
כַּד בְּנִישֵׁינוּ דִּנְהַצְנוּ א
אוּפְרִסְטִינָא מִמֶּלֶל הֵנוּ
עֲמַהוֹן פּוֹלוֹס מִטּוֹ
דִּלְיוֹמָנָא אַחֲרָנָא עֲתִיד
הֵנָּה דִּיפּוֹק לֵה וְאֵנָּה הֵנָּה
לְמַמְלָלוּ עַד—מָא לְפִלְגָּה
דִּלְיָלָא :

El primo giorno de la settimana, ef- fendosi i discipoli rannati insieme a spe- zare il pane, Paulo douendosi il diseg- nare partire, ragionaua con essi, e prolungò il ragionamento insin à meza notte.

וְאִית הָוָא תַּמּוֹן לְמַפְרָדָּה
דִּנְוִרָא סִגְיָאָא בְּעִלְיָתָא הִי
דִּכְנִישֵׁין הָיוּ בֵּה :

Hor ne la sala doue noi erauamo con- gregati, erano molte lucerne.

וְנִתְב הָוָא עֲלִימָא הִי
דְשִׁמְיָה הֵנוּ אֲוִטִּיכּוֹס
בְּכֻתָּנָא וְשִׁמְע וְטַבַּע ב
בְּשִׁנְתָּא וְקִרְתָּא כַּד אֵנָּה
הָוָא בְּמִלְתָּנָא הִי פּוֹלוֹס
וּבְשִׁנְתָּה גַּבֵּל הֵנוּ מִן
תִּלְתָּא מִדִּירָנוּ וְאִשְׁתַּקֵּל
כַּד מִית :

E vn giouenetto nominato Eutico, che sedeva sopra vna finestra, essendo aggra- uato da profundo sonno, mentre che l'au- lo ragionaua a lungo, egli maggiormente oppresso dal sonno, cadde, gin dal terzo palco: & fu leuato su morto.

וְנִתְב פּוֹלוֹס גַּבֵּל לְעֵל
מִיָּה וְעִפְפָּה וְאִמֵּר לָנוּ
תְּתוּעֵנוּ מִטּוֹל דִּינְפִשָּׁה
בֵּה הִי :

Allor Paulo essendo sceso giù, si gittò sopra lui, & abbracciatolo, disse, Non vi turbate, percioche l'anima sua è in esso.

כ

וְהָמָּה מִקְדִּימִים קִנִּי אֲוִתְנוּ
בְּטְרוּאֹס :

Estos yendo delante, esperaron nos en Troas.

וְאִנְחֵנוּ הִלְכְנוּ בַיָּם אַחֲרֵי יָמֵי
הַמַּצּוֹת מִפִּילֹפּוֹס וְכֵן אֵלֵיהֶם
בְּטְרוּאֹס אַחֲרֵי חֲמִשָּׁת יָמִים
וְאִדְכְנוּ לָנוּ שָׁם שְׁבַע יָמִים :

Y nosotros, passados los dias de los Panes sin leuadura, nauegamos de Philippos, y venimos a ellos a Troas en cinco dias, donde estuuiamos siete dias.

וּבְאַחַד הַשָּׁבָת כַּאֲשֶׁר נִקְהָלוּ
הַתְּלַמִּידִים לְשֹׁכֵר אֶת—הַחֶלֶח
וְהַנּוֹכַח עִמָּם פּוֹלוֹס עֲתִיד לְנִסּוֹעַ
בְּמַחֵר וַיִּמְשֹׁךְ אֶת—הַדְּבָר עַד
חֲצִי הַלַּיְלָה :

Y el primero de los Sabbados, juntos los di- cipulos a partir el pan Paulo les infennaua, au- endo de partirse el die siguiente: y a larga el ser- mon hasta la media noche.

וְהָיוּ לְפִידוֹת רַבּוֹת בְּעִלְיָה
אֲשֶׁר בֵּה הָיוּ נִקְהָלִים :

Y auia muchas lamparas en el cenadero don- de estauan ayuntados.

וַיָּשָׁב נֵעַר אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֲוִטִּיכּוֹס
אֶל—הַמַּחֲזֶה וְהַפּוֹל עָלָיו הִרְדָּמָה
וּבְהַתְּנֹכַח פּוֹלוֹס הִרְבָּה מְאֹד
גִּנְחוֹ בְּשִׁנְיָה גַּבֵּל מִפְּעַם
הַשְּׁלִישִׁי לְמִטָּה וַיִּגְשָׁה מֵת :

Y vn mancebo llamado Eutycho, que estaua sentado en vna ventana, tomado de vn suenno profundo como Paulo disputaua leuengamente derribado del suenno cayó desde el tercer cena- dero abaxo: y fue alçado muerto.

וַיֵּרֶד פּוֹלוֹס וַיִּפֹּל עָלָיו
וַיַּחֲבִקְהוּ לְאִמֵּר אֶל—הַשְּׁחוּחִים
וּבְשִׁבְכֵם כִּי נִפְשׁוּ בִּי :

Al qual como Paulo decendiesse, derribose sobre el, y abraçandolo dixo, No hos alboroteys, que aun su alma está en el,

κ.

5. Οὗτοι προσηλθόντες ἔμπροσθεν ἡ-
μῶν ἐν τρωάδι.

Ceux-ci donc estans allés deuant, nous attendirent en Troas.

6. Ἡμεῖς δὲ ἐξελθόντες μετὰ
ταῖς ἡμέραις τῷ αὐτῷ σκοπῷ Φι-
λίππων, καὶ ἡλθόντες πρὸς αὐτοὺς
εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν
πέντε, & διετριψάμενοι ἡμέρας ἑ-
πτὰ.

Mais quand à nous, apres les iours des pains sans leuain, nous desancraf- mes de Philippos, & vinsmes vers eux à Troas, au bout de cinq iours: là où nous seiournasmes sept iours.

7. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῇ σαββάτῳ,
συνηγυγμένων τῶν μαθητῶν τῆς κλῆ-
σαι ἄρτον, ὁ παῦλος διαλέγεται αὐ-
τοῖς μέλλων ἐξέλθαι τῇ ἐπιτοίᾳ,
παρέστη ἔτι τὸν λόγον μέχρι μεσ-
συκτίας.

Et le premier iour de la semaine, les disciples estans assemblés pour rompre le pain, Paul (d'autant qu'il deuoit par- tir le lendemain) traittoit de la parole avec eux: & estendit son propos iusqu'à la minuit.

8 Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν
τῷ ὑπαερώῳ & ἦσαν συνηγυγμένοι.

Or y auoit il en la chambre haute où ils estoient assemblés, beaucoup de lampes.

9. Καθήμενος δὲ πρὸς τοῦ
ὀνόματι Ὀτυχῆς τῷ πρὸς τοῦ
δ, κατὰ φρεσὶν ὕπνω βα-
θῆναι, ἀπελίσσεται τὸ πᾶν τοῦ
πάλιν, κατὰ χεῖρας δὲ ὕπνου,
ἐπεσον δὲ τρεῖς κατὰ, καὶ
ἦεν νεκρός.

Et vn ieune homme nommé Euty- che, assis sur vne fenestre, estant abbatu de profond sommeil, cependant que Paul traittoit de la parole plus longue- ment, emporté de sommeil cheut en bas du troisieme estage, & fut leué mort.

10. Καταβὰς δὲ ὁ παῦλος ἐπέ-
παινε αὐτῷ, καὶ συμβουλεύσας εἶ-
πε, μὴ θορυβεῖσθαι· ἡ γὰρ ψυχὴ
αὐτοῦ ἐκ αὐτοῦ ἐστίν.

Mais Paul estant descendu, se pancha sur lui, & l'embrassa, & dit, Ne vous troublez point: car son ame est en lui.

CAP. XX.

5. Hi cūm præcessissent, sustinuerunt nos Troade.

These went before / and tarried vs at Troas.

6. Nos verò navigavimus post dies Azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

And we sailed forth from Philippi / after the dayes of unleavened bread / and came vnto them to Troas in fīue dayes / where we abode seuen dayes.

7. Vna autem Sabbathi cum cōuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem.

And the first day of the weeke / the disciples being come together to breake bread / Paul breached vnto them / ready to departe on the morowe / & continued the preaching vnto midnight.

8. Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo ubi eramus congregati.

And there were many lightes in an upper chamber / where they were gathered together.

9. Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, super fenestram, cūm mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sub-latus est mortuus.

And there sate in a windowe a certaine yong man / named Eutychus / fallen into a deepe sleepe: and as Paul was long preaching / he overcome with sleepe / fell downe from the third loft / and was taken vp dead.

10. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit, Nolite turbare, anima enim ipsius in ipso est.

But Paul went downe / & layed himselfe vpon him / & embraced him / saying / Trouble not your selves: for his life is in him.

Das XX. Capitel.

5. Dise giengen vor an / vnd harreten vnser zu Troada.

Dise ginge saare / oc toffuede offi Troada.

6. Wir aber schiffeten nach den Ostertagen von Philippen bis an den fünften tag / vnd kamen zu ihnen gen Troada / vnd hatten da vnser wesen sieben tag.

Men wi seyede effter Paaste fra Philippen ind / til den femte dag / oc komme til dem i Troada / oc haff / de der vort vosen siu dage.

7. Auff einen Sabbath aber / da die Jünger zusammen kamen / das Brodt zubrechen / prediget ihnen Paulus / vnd wolt des andern tages außraissen / vnd verzog das Wort bis zu Mitternacht.

De paa en Sabbath / der Disciplene komme til / sammen / at bryde Brodet / da predickede Paulus saar dem / oc vilde den anden dag rense vd / oc handfordrog ordet indtil midnat.

8. Vnd es waren vil Fackeln auff dem Soller / da sie versamlet waren.

De der vaare mange Bluss paa Loffet / som de vaare forsamlede.

9. Es saß aber ein Jüngling / mit Namen Eutychus / in einem Fenster / vnd sanct in einen tieffen Schlaf / die weil Paulus redet / vnd ward vom Schlaf überwogen / vnd fiel hinun / der vom dritten Soller / vnd ward todt auffgehoben.

De der sad en Dreng / som hed Eutychus / vdi ic vindue / oc fald i en dyb søffn / den stund Paulus talede / bleff besuaret aff søffn / oc fald ned aff det tredie Lofft / oc bleff død optagen.

10. Paulus aber gieng hinab / vnd fiel auff in / vmbfieng in / vnd sprach: Machtet kein getümmel / denn seine Seele ist in ihm.

Da giel Paulus ned / oc fald paa hannem / omspende hannem / oc sagde / Gærer inted bulder / thi hans siel eri hannem.

Kapitola XX.

5. Tito ldyž gsau nās p̄s dešli / dočkali nās w Troadē.

Ktorzy sechawšy wprzod / cje / kālī nās w Troādžic.

6. Mē pał plawili gsine se po welice noch z Wřsta Jiltis / a p̄řisli gsine k nīm do Troady w p̄ti dnech / a tu gsine / pobyli za sedm dnij.

M̄y zāstē po dnioch Prāsni / Pōw / odplyneli smi od Silipis / y p̄řysli smi do Throady zā p̄ic dni / gōžiesmy smieřkali p̄řez sedm dni.

7. W gednu pał Nedēli / ldyž gsine se byli sešli klāma / nij chleba / Pawel rozmławal s nimi / chęge nāzantēij gijē p̄c / y podlił řetij až do puol nocy.

Arā p̄rwšego dnā w tego daty / zebrašy žwolennstī k u lē mānū chlebā mowil do nich iž mal techac nāzantēz y p̄zedlu žyi řazanie až do pulnocy.

8. A bylo mnoho swēla w tē Gyni / ldyž gsine se byli sešli.

A bylo wiele lāmp nā oney sāt / gōžie byli zgromādzēti.

9. Tedy geden Mlādenec gmēnem Eutychus / sedē nā oknē / ldyž nān p̄řipadl tēřlš Gen / a Pawel dlawho řāžal ždēmaw se / y upadl z tēřlšho ponebij doluow / y wzał gest mrtwy.

Cam ředzac nřektory mlōdžie / niec imieniem Eutychus w oknē / bedac žie ciekšim smem / gdy Pa wel dluzey mowil / zachwāwšy řicod smu / spādl nā dol z tēřetie / pietra / y wzał iest umārlj.

10. Kterēmužto ldyž sstau pil doluow Pawel / nāklonil se nad nīm / a p̄řitawil gen / řekl: Nermuž tēřse / wřsal geho Du / řsew nēm gest.

Thedy zřapawšy Pawel / pos řejil se nā nīm / k obłāptawac go mowil: Wře řrāsuycie řic / boc w nīm iest Duřa řego.

כ

11. פד סלק דיו קצנא
לחמא וטעם והוא ממלל
עד מא דסלק צפרנא
והידיו נפק דיאנו
ביפשא :

*Poi risali su, e spezzato ch'egli heb-
be il pane, e mangiato, parlò a lungo in-
fin à l'alba, e così finalmente si partì.*

12. ודברוהי לעלימא פד
חי וחדיו פה רורבאית :

*Et essi memorano il fanciullo Vimo, e
furon grandemente consolati.*

13. חנו דיו נחתו לאלפא
ורדיו לנעדא דתסוס
מטול דמן תמן עתידיו
הניו דנקבליוהי לפולוס
הכנא גיר פקד הנה לו פד
אגל הנה הו ביפשא :

*Hor noi montati nel nauilio, nauis-
gammo in Asson, douendo da li rivenier
Paulo, percioche così haueua ordinato,
douendo egli fare il camino à piedi.*

14. פד דיו קבלניהי מן
תסוס שקלניהי באלפא
ואתיו למיטוליה :

*Com'egli si fu congiunto con essanoi
in Asson : hauendolo noi riceuuto, ve-
nimmo à Mitilene.*

15. וימן תמן ליומא
אחרנא רדיו לוקפל כיוס
גרתא ותוב ליומא
אחרנא אתיו לסמוס יקוין
פטרוליו וליומא אחרנא
אתיו למיטוס :

*E di li nauigando, il giorno seguente
venimmo rincontro à Chio, e l'altro gior-
no arriuammo à Samò, e fermatici in
Trogillo, venimmo il giorno seguente in
Mileto.*

16. פסיק הנה לא גיר
לפולוס היעבריה לאפסוס
הלמא ושתנוחר לה תמן
מטול דמסרהב הנה האו
משכחא יומא ד
הפנטקוסטא באורשלים
יעבדיוהי :

*Percioche Paulo haueua deliberato
di trapassare Efeso, per non haueve à con-
sumare il tempo in Asia, imperoch'ei s'af-
fettaua per fare, s'egli era possibile, il gi-
orno de la Pentecoste in Ierusalem.*

כ

11. ויעל נישבר את הלחם
וטעם וידבר את דיו עד
הבקר ונכה נסע :

*Y subiendo, y partiendo el pan, y gustando,
habló luengamente hasta el dia, y anfi se partiò,*

12. ויוליכו את הנער חי ונחמו
לא מעט :

*Y truxeron al moco biuò, fueron consola-
dos no poco.*

13. ונאנחנו מקדימים לעלות
באניה הלכנו עד אסון ומשם
היינו עתידים לקבל את פולוס
כי כן צוה אותנו ועתיד הוה
להלך ברגליו :

*Y nosotros subiendo en el nauio nauegamos
à Asson Para recebir de alli à Paulo : porque anfi
auia determinado de venir por tierra.*

14. ובאשר מצא אותנו באסון
קבלנוהו ונבונה למיטוליה :

*Y como se juntó con nosotros en Asson, to-
mandolo venimos à Mitylene.*

15. ומשם הלכנו בים וביים
הבא פגענו בממול כיוס וביים
אחר אהנו לסמוס ועמדנו
בטרוליון וביים הבא באנו
למיטוס :

*Y nauegando de alli, el dia siguiente veni-
mos delante de Chio, y otro dia tomamos puer-
to en Samò : y auiendo reposado en Trogilio, el
dia siguiente venimos à Mileto.*

16. וישם פולוס את לבו לעבר
באים לאפסוס פן יהי לו לארך
באסיה כיהוה גרחה האיש
אם לא בלתי יכלת לתק שבעות
להיות בירושלים :

*Porque Paulo auia propuesto de passar ade-
lante de Epheso, por no detenerse en Asia: porque
se apressuraua por hazer el dia de Penthecostes,
si le fuesse posible, en Ierusalem.*

כ.

11. Αναβὰς δὲ καὶ κλάζας ἄρῃσι
καὶ γαστέρι, ἐφ' ἡμέραν τὸ ὄμι-
λόν αὐτοῦ αὐγῆς, ἕως ἔξελ-
θῆναι.

*Et quand il fut remonté, & eut rom-
pu le pain, & mangé, & par le long
temps iusqu'à l'aube du iour, ainsi il se
partit.*

12. Ἦγαγον γὰρ τὸν παῖδα ζῶντα,
καὶ παραλήψαντες οὐ μετρίως.

*Et ils amenerent là le ieune hom-
me viuant, dont ils furent consolés gra-
dement.*

13. Ἡμεῖς δὲ παρελθόντες ὅτι τὸ
πλῆθος αὐτῶν ἐπὶ τῷ ἄσπῳ,
οὐκ ἔμελλον μέλλοις ἀλαμβάειν
τὸν παῦλον ἕως ὅτε, ὡς διατε-
ταγμένον, μέλλω αὐτὸς πλεῖν.

*Or nous estans venus au nauire, fuf-
mes portés en Assos : & de là deuions
repandre Paul : car il fauoit ainsi or-
donné, voulant quant à lui, faire ce che-
min à pied,*

14. Ὡς δὲ συνέβη αὐτῷ εἰς τὴν
ἄσπον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἡλθοντες
εἰς μιτυλήν.

*Quand donc il nous eut rencontrés
en Assos, nous le prinimes avec nous, &
vinmes à Metelia.*

15. Καὶ ὡς ἀποπλεύσαντες, ἐπὶ
ὁπλίᾳ καὶ τῶν τῶν αὐτοῦ
χρῆς, ἐπὶ τῇ ἐπερὰ παρεάλομεν εἰς
σίμω, καὶ μετὰ τὴν ἐπερὰ
λίαν, ἐπὶ ἡμερῇ ἡλθοντες εἰς μίλη-
τον.

*Puis estans partis de là, le iour en-
suiuant vinmes à l'endroit de Chios
Le lādemain nous arriuames à Samos:
& ayans demeuré à Trogylie, le iour
ensuiuant vinmes à Milet.*

16. Ἐκείναι γὰρ ὁ παῦλος πε-
ρατεῖται τῷ ἐφῆσο ὅπως μὴ
γῆρας αὐτῷ χρονισθῆσαι ἐν τῇ
Ἀσίᾳ ἵνα εἰς τὸν ἡμέραν τῆς πεντη-
κοστῆς γένηται εἰς ἱερουσαλὴμ.

*Car Paul auoit propose de passer
oultre Ephese, afin qu'il ne lui falut
point sejourner en Asie: car il se hastoit
d'estre (s'il lui estoit possible) le iour de
Pentecoste en Ierusalem.*

11. Ascendens autem, frangensque panem & gustans, satifq; allocutus usque in lucem, sic profectus est,

So when Paul was come by againe / and had broken bread / and eaten / he communed a long while till the dawning of the day / and so he departed.

12. Adduxerunt autem puerum viventem, & consolati sunt non minimè.

And they brought the boy alive / and they were not a little comforted.

13. Nos autem defendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum, sic enim disposuerat ipse per terram iter facturum.

Then we went forth to ship / and sailed unto the citie Assos / that we might receive Paul there: for so had he appointed / and would him selfe goe a foote.

14. Cum autem invenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Mytilenem.

Now when he was come unto us to Assos / and we had received him / we came to Mytilenes.

15. Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium: & alia applicuimus Samum: & sequenti die venimus Miletum.

And we sailed thence / and came the next daye over against Chios / and the next daye we arrived at Samos / and taried at Troglisium: the next day we came to Miletum.

16. Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecosten faceret Ierosolymis.

For Paul had determined to saile by Ephesus / because hee would not spende the time in Asia: for he hastened to her / if he could possible / at Jerusalem / at the day of Pentecost.

11. Da gieng er hinauff / vnd brach das Brodt / vnd biez an / vnd redet vil mit ihnen / bis der Tag anbrach / vnd also zoch er auß.

Saa giel hand op / oc brød Brødet / oc beed paa / oc taled meget mer dem / indtil det bleff dag / oc drog saa vd.

12. Sie brachten aber den Knaben lebendig / vnd wurden nicht wenig getröstet.

De de hente Drengen leffuende / oc bleffue icke lidet trøstede.

13. Wir aber zogen vor an auff dem Schiff / vnd fuhren gen Asson / vnd wolten Paulum daselbst zu vns nehmen / denn er hatte es also befohlen / vnd er wolte zu fusse gehen.

Men wi droge saare paa Skibet / oc fore til Asson / oc vilde der tager Paulum til oss / Thi hand haffde saa besalet / oc hand vilde selff gaa til fodz.

14. Als er nun zu vns schlug zu Asson / namen wir ihn zu vns / vnd kamen gen Mytilenen.

Der hand kom nu til oss i Asson / da roge wi hannem til oss / oc komme til Mytilenen.

15. Vnd von dannen schifften wir / vnd kamen des andern tages hin gegen Chion. Vnd des folgenden tages stießen wir an Samon / vnd blieben in Trogilion. Vnd des nechsten tages kamen wir gen Miletu.

De wi seylede der fra / oc komme anden dagen mod Chion. De den dag den nest storte wi paa Samon / oc bleffue i Trogilion. De den anden dag komme wi til Miletu.

16. Denn Paulus hatte beschlossen / für Epheso über zuschiffen / daß er nicht mußte in Asia zeit zubringen / denn er eilet / auff den Pfingsttage zu Jerusalem zu sein / so es ime möglich were.

Thi Paulus haffde besluttet / at seyle omkring Ephesum / at hand skulde icke forsøme tiden i Asia / Thi hand hastede / at hand vilde vere i Jerusalem paa Pingsdag / saa fremt som det vaare hannem mueligt.

11. A wstaupiw zase na Syn / lamaw chleb y pogedl / a mluwil gim az do dne / potom odffel pryt.

A thaf gdy zafie wffedl / a las mal chleb y iadi / dlugo mowit az tu swietania / y zarym ze precz sedl.

12. Tedy oni pfiwedli me / y sebe mladence zimcho / y byli potesseni welni.

Przymiedli tez y mlodziestich zimego / y byli niepomalu poteszeni.

13. My pak wstaupiwisse na Lodi / plawili gime sedo Asson / odtud magicek sobe wzyti Pawla / neb gest tak byl porucil sam / magegi ti po zemi.

Amy tez sedly do oztetu / wies zlychmy sie do Assu / abychny zram rad wzyti Pawla / abowiem byl tak postanowil / i tham mal piekso wzy do droge.

14. A kdy gime se sessli w Asson ponawisse gen / pfissi gime na Ostrom Mytilene.

A gdy sie do nas przylaczyl o Assu / wzlawszy go przychalychmy do Mytileny.

15. A odtud plawisze se druhy den / pfissi gime proti Chion: a třetijho dne pfistawili gime Barku k Samum: a na zertij pfissi gime do Miletu:

Zramtad sie zks odwlozly / przyblizhmy nazaurz ku Chion / a drugiego dnia przyplynelychmy ku Samu / Apomieskawshy w Throgillu / nazaurz przyblizhmy do Miletu.

16. Neb byl Pawel umjnil plawze se pominanti Effezu / aby se nie nemestkal w Azij. Neb gest pospischal moholoby to byti / aby byl o letnichy w Geruzalem.

Abowiem Pawel postanowil iz mial minac Efez / aby czksu proznoime tracl w Azrey bo sie kwapil tesliby moglo byc / aby na dzien swiateczny byl w Jeruzalem.

כ

17 וּמִנֵּה מִן מִלִּטּוֹס שָׁדֵר
אֶתִּי לְקַשֵּׁשׁא דְּעִדְתָּנָה
דְּאַבְסוֹס :

Da Mileto manda ad Efeso, a chiamare i Seniori de la Chiesa.

10 וְכֵן אֶתּוֹ לִוְתָה אָמַר
לְהוֹן אֲנִתּוֹן יִדְעוֹן אֲנִתּוֹן
דִּמּוֹן יִנְמָא קִדְמִיָּא דְּעִלָּת
לְאַסִּינָה אִיכְנָא הוּרָה
עִמְכוֹן כְּלָה זְכָנָה :

Iquali come furon venuti à lui, egli disse loro, Vos sapete dal primo giorno che io entrai in Asia, come io sia stato tutto'l tempo con effonoi.

19 כִּד פִּלַּח אֲנָא לְאַלְהָא
בְּמִכְיֹכּוֹתָא סִינָאֲתָנָה
וְכִדְמִעָא וּבְנִסְיוֹנָא אִילִין
דְּעִדְוִין הוּוּ עָלִי בְּנִכְלִיהוֹן
דְּיִהוּדִיָּא :

Servendo al Signore con ogni humilità di cuore, e con molte lagrime, e tentationi che mi sono accadute per le insidie de Giudei.

20 וְלֹא בָּסִית בְּמִדָּם
דְּבִקַּח חוֹנָה לְנִפְשָׁתְכוֹן
דְּאַכְדוּ לְכוֹן וְאַלְהָ בְּשׁוּקָא
וּבְבִיתָא :

Como niente ho lasciato de le cose che v'erano vtili, che io non del'habbia annuntiate, & v'habbia insegnato pubblicamente e per le case.

21 כִּד מְסִיחַר הוּרָה לֵ
לְיִהוּדִיָּא וְלֹאֲרִמִּיָּא עַל
תִּיבִיתָא דְּלוֹת אֲלֵהָנָה
וְהִימְנוּתָא דְּכִמְרוֹן יִשׁוּעַ
מְשִׁיחָנָה :

Testificando & ai Giudei & ai Greci, la penitentia verso Iddio, e la fede verso il nostro Signor Iesv.

22 וְהָשָׂא אֲנָא אֲסִיר אֲנָא
בְּרוּחָא וְאוֹל אֲנָא לֵ
לְאוּרִשָׁלַם וְלֹא יָדַע אֲנָא
מִנָּה אֲרַע לִי בֵּה :

Et hora, ecco che io essendo legato da lo Spirito, me ne vo in Ierusalem, non sapendo le cose, che mi v'ì debeno auuenire.

23 בְּרִם רוּחָא דְּקוּדְשָׁא
בְּכָל מְדִינָתָא מְסִיחַר לִי
וְאָמַר דְּאַסְוִירָא וְאוֹלִדְנָא
עִתִּידוֹן לָךְ :

Senon che lo Spirito santo per tutte le città testifica, dicendo, che legami e tribulationi mi aspettano.

כ

17 וּמִמִּלִּטּוֹס שָׁלַח אֶל־אַבְסוֹס
וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הַקְּהָלָה :

Y embiando desde Mileto à Epheso hizo llamar à los Ancianos de la Iglesia.

18 וּבִנְאִשָּׁר בָּנָה אֶלָּי אָמַר לָהֶם
אַתֶּם יָדַעְתֶּם מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן
אֲשֶׁר עָלִיתִי אֶל־אַסִּיָּא אִיכְכָּה
עִמָּכֶם בְּכָל־עֵת הַיּוֹמִי :

Los quales como vinieron à el, (y se juntaron) dixoles, Vosotros sabeys que desde el primer dia que entre en Asia, como he sido con vosotros por todo el tiempo.

19 עוֹבֵד אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֲנָוָה
וּבְדַמְעוֹת וּמַסּוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר
נִקְרָא לִי בְּמִצְוֹת הַיְּהוּדִים :

Siruiendo al Sennor con toda humildad, y con muchas lagrimas y tentaciones que me han venido por las afsechanças de los Iudios:

20 אֵיךְ כָּל־טוֹב לֹא מְנַעַתִּי
מִכֶּם לְהוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר לֹא
הִגֵּדְתִּי וְלִמְדִתִּי אֶתְכֶם לַעֲיִי כָל־
הָעֵדָה וּמִבֵּיתוֹ לְבֵיתָה :

Como nada que hos fuesse vtil, he rehuydo de annunciaros y ensennaros publicamente, y por las casas.

21 מַעֲיֵד לַיְּהוּדִים וְלִגְוִיִּים אֶת־
הַתְּשׁוּבָה אֶל־יְהוָה וְאֶת־הָאֱמוּנָה
בְּאִדּוּגִינִי יִשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Testificando à los Iudios y à las Gentes la conuersion à Dios, y la fe en nuestro Sennor Iesus el Christo.

22 וְעַתָּה הִנֵּה אֲנִי אֲסוּר בְּרוּחַ
הַזִּלְזֹל לַיְּהוּשָׁלַם וְאֲשֶׁר יִקְרָא
לִי אִינוּנִי יוֹדַע :

Y aora heaqui que yo, atado del Espiritu voy à Ierusalem sin saber loque allà meha de acontecer.

23 אֵיךְ כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מַעֲיֵד
לָעִיר מַעֲיֵדָה עָלַי לֵאמֹר כִּי־
אֲנִי וְצָרוֹת יִהְיוּ לִי :

Mas que el Espiritu Sancto por todas las ciudades me da testimonio diziendo, Que prisiones y tribulaciones me esperan.

κ.

17. Ἀπὸ τῆς μιλήτης πέμψας εἰς ἐφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.

Or il enuoya de Milet en Ephese, & enuoya querir les Anciens de l'Eglise.

18. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἰπὼν αὐτοῖς, ὑμεῖς οἴσασθε ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μετ' ὑμῶν τὸν πᾶντα χρόνον ἐγγύμην.

Lesquels estans venus vers lui, il leur dit, Vous sauez comme ie me suis porté tousiours avec vous des premier iour que ie suis entré en Asie.

19. Διακύνοντά με κύριω μετ' πάσης ταπεινότητος, & πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, καὶ συβάντων μοι ἐκ τῆς ἐπιτοουλᾶς τῶν Ἰουδαίων.

Servant au Seigneur avec toute humilité, & avec plusieurs larmes, & tentations, lesquelles me sont aduenues par les embusches des Iuifs.

20. Ὡς ἔθεν ὑπερβόλῃ μετ' ὑμῶν φερόντων, τὴ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ ἐκ οἴκου.

Comme ie n'ai rien retenu à dire des choses qui vous estoient utiles, que ie ne les vous aye preschees & enseignées publiquement & par les maisons.

21. Διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις καὶ ἑλλήσι τὴν εἰς τὸν θεὸν μετανοίαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Testifiant tant aux Iuifs qu'aux Grecs la repêctance qui est enuers Dieu, & la foy en Iesus Christ nostre Seigneur.

22. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι προβόμην εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν αὐτῇ συναλίσσεται μοι μὴ εἰδώς.

Et maintenant voici, estant lié par l'esprit, ie m'en vai en Ierusalem, ignorant les choses qui m'y deuoyent aduenir.

23. Πάλιν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ πᾶσι διαμαρτύρειτό μοι, λέγον, ὅτι δισμά με καὶ θλίψεις μέλλουσιν.

Sinon que le saint Esprit m'aduer-tit de ville en ville, disant. Queliens & tribulations m'attendent.

CAP. XX.

17. A Mileto autem mit-
tens Ephesum, vocavit ma-
iores natu Ecclesiae.

Wherefore from Miletum he sent
to Ephesus and called the Elders of
Church.

18. Qui cum venissent ad
eum, & simul essent, dixit
eis, Vos scitis à prima die
qua ingressus sum in Asiam,
qualiter vobiscum per omne
tempus fuerim.

Who when they were come to him/
hee sende unto them: Ye knowe from the
first day that I came into Asia / after
what manner I haue bene with you at
all seasons.

19. Serviens Domino cum
omni humilitate & lachry-
mis, & tentationibus quæ
mihi acciderunt ex insidiis
Iudæorum.

Serving the Lorde with all modes-
tie / and with many teares / & tenta-
tions / which came vnto me by the say-
ings awaite of the Jewes.

20. Quomodo nihil sub-
traxerim vobis utilium, quo
minus annuntiarem vobis,
& docerem vos publice &
per domos.

And howe I kept backe nothing that
was profitable / but haue shewed you /
and taught you openly / and throughout
every house.

21. Testificans Iudæis atque
Gentilibus in Deum pœni-
tentiam & fidem in Dominū
nostrum Iesum Christum.

Witnessing both to the Jewes / and
to the Grecians the repentance toward
God / & faith toward our Lord Iesus
Christ.

22. Et nunc ecce alligatus
ego spiritu, vado in Ierusa-
lem: quæ in ea ventura sunt
mihi, ignorans.

And now beholde / I goe bounde in
the spirit vnto Ierusalem / and know not
what thinges / shall come vnto me there.

23. Nisi quod Spiritus san-
ctus per omnes civitates mi-
hi protestatur, dicens, quo-
niam vincula & tribulatio-
nes Ierosolymis me manent.

Save that the holy Ghost witnesseth
in every citie / saying / that bands and
afflictions abide me in Ierusalem.

Das XX. Capitel.

17. Aber von Mileto sandte er gen
Ephesum / vnd ließ fodern die Elte-
sten von der Gemeine.

Men hand sende fra Miletu til Ephesum / oc loed
este de Eldste aff Menigheden.

18. Als aber die zu ihm kamen / sprach
er zu ihnen: Ihr wisset von dem ersten
tage an / da ich bin in Asiam komen /
wie ich allezeit bin bey euch gewesen.

De der de komme til hannem / sagde hand til
dem / I vide huorledis ieg haaffuer altid veret hos eder /
fra den første dag / der ieg kom i Asia.

19. Vnd dem HERRN gedienet / mit
aller demut / vnd mit vilen Ehrenen
vnd Ansechtungen / die mir sind wi-
derfahren von den Jüden / so mir
nachsetleten.

De tiene HERREN mee al ydmighed / oc mee
megen graad oc fristelser / som mig ere vederfarne aff
Jøderne / der stode effter min fordersuelse.

20. Wie ich nichts verhalten habe /
das da nützlich ist / das ich euch nicht
verkündiget hette / vnd euch gelehret
öffentlich vnd sonderlich.

Huorledis ieg dulde inred / som er nyttelige / at
ieg forlyndede eder det / oc lærde eder obenbare oc
besynderlige.

21. Vnd hab bezeuget / beyde den
Juden vnd Griechen / die Buße zu
Gott / vnd den Glauben an vnsern
HERRN Jesu.

De ieg vidnede baade saar Jøder oc Greker / pe-
nitente til Gud / oc troen til vor HERRE Ihesum.

22. Vnd nun sehe / ich im Geiste ge-
bunden / fahre hin gen Jerusalem /
weiß nicht was mir daselbst begeg-
nen wird.

De nu see / ieg som er bunden i Aanden / far til Je-
rusalem / oc veed icke huad mig der skal vederfaris.

23. Ohndas der heilige Geist in al-
len Stätten bezeuget vnd spricht:
Bande vnd Trübsal warten mein
daselbst.

Vden at den hellig Aand / vidner i alle Stæder /
oc siger / At baand oc drøffuelse bide mig der.

Skutkome

Kapitola XX.

17. Tedy z Miletu poslaw
do Efezu / powolal k sobe
Starshych z Eprwe.

Tedy od Miletu poslawsz do
Efezu / wezwal starshych z koscio-
la.

18. Ktefjzto kony pffissi k n-
mu a sessi se spolu / tetti gim:
Wy wiste od prwnijho dne / w
kterjzto pffissel sem do Azje /
kterak gsem po wssetchy tasy s
wami byl.

Kterzy gdy do niego przyfili /
powiedzial im: Wy wiecie / iz od
prwego dnia w ktorym wstedi
do Azji / takom z wami po wssy-
chetych byl.

19. Glauze Panu Bohu se
wssy polorau / a s mnozymi
slzami y pokussenijmi / ktera mi
se pffihazela z aukladu zydow
skych.

Glazac Panu ze wssy kta strom-
noacta / z wiela lezy y pokusami /
ktore namie przychadzaly z zas-
ady zydowskich.

20. Kterak gsem nezatagil
před wami niczeho z vstet-
ncho / abych wam uoznámil:
Aneb was nevil zgeron y po
domijch.

Zem sie nie stradal z niezym
coby wam bylo pozreczno / ze-
bych wam byl tego oznaymic nie
mial / vezac was lawnie po wssy-
ch domiach.

21. Swēdecz wiy wydawage
Ziduom y Pohanum o pokas-
nij Bohu / a o Wijsie w Pa-
na naszeho Gēzisse Krysta.

Doświadczając Zydow spolu
z Greki / ono wznawie ktore test i
Bogu / y wiadetu Panu naszymu
Jezusowi.

22. A an nyni nā swāzan
gsa Duchem / gdu do Geruza-
lēma / newēda co mi w něm
mā pfigijti.

Ale teraz oto ja związany w
duchu / idę do Jerozalemu / nie
wiedząc co się tam z mną dzieć
będzie.

23. Gedinē se Duch Swa-
ty w wssych Mēstach swēdci-
mi / kta: Ze okowowē a zā-
mukowē ktagij mne w Geru-
zaleme.

Jedno jec Duch swiaty po
wssy kich mēstach oświadczaj /
żemie więzić y utrapiać cze-
pa.

כ
24 אֵלַי לֹא חָשִׁיבָנִי
נִבְשִׁי מִדָּם אֵיךְ דָּאֲשֵׁלֹם
רִהֲטִי וְתִשְׁמָשְׁתִּי דִּקְבֵּלָת
מִן מְרוֹיִשׁוֹעַ דְּאֶסְהֵד עַל
סִבְרָתָא דְּטִיבוּתָהּ דְּאֵלֵהָא:

Ma io non mi curo di niente: nè la mia vita è cara a me stesso, pur che io finisca il mio corso con allegrezza, e l'amministrazione che ho ricevuto dal Signor Iesu, di testificare l'Evangeliu de la gratia di Dio.

25 וְהָשָׂא אֲנִי יָדַע אֲנִי
דְּתוֹב פְּרָצוּפִי לִנְיָ חַיִּין
אֲנִיתוֹן פִּלְכוֹן אֵילִין ד
דְּאֶתְפֹּדֶכֶת אֲכַרְוֹת לִכוֹן
מִלְכוּתָהּ דְּאֵלֵהָא:

Et hora ecco, io so che tutti voi, per iquali son passato, predicando il regno di Dio, non vedrete più la mia faccia.

26 מְסֵהֵד אֲנִי לִכוֹן יוֹמָא
דְּיוֹפְנָא דְּדָבָא אֲנִי מִן
דְּמָא דְּקִלְכוֹן:

Per laqual cosa io vi chiamo questo di d'oggi per testimonij, che io son mondo dal sangue de tutti.

29 לֹא אֵיר אֲשִׁתְּאֵלֹת
דְּאִוְדַעְכוֹן פִּלְהָ צְבִינְהָ ד
דְּאֵלֵהָא:

Perciò che io non ho lasciato d'annunziarui ogni consiglio di Dio.

28 אֲוִדְהֵרוּ הַכִּיר ב
בְּנִבְשָׁכוֹן וּבְקִלְהָ מְרַעִיתָא
הִי דְּאִקְיָמְכוֹן בְּהָ רוּחָא
דְּקֹדֶשׁ אֲפִיִּסְקוּפִי
דְּתַרְעוֹן לְעִדְתָּהּ (דְּמִרְוֹ
וְאֵלֵהָא יִשׁוּעַ) דְּמִשִּׁיחָא
הִי דְּקִנְהָ בְּדָמָהּ:

Attendete dunque a voi stessi, & a tutto il gregge, nel quale lo Spirito santo & ha posti per Vescovi a pascere la Chiesa (del Signor & di Dio Iesu Christo,) la quale egli ha col suo proprio sangue acquistata.

29 אֲנִי אֵיר יָדַע אֲנִי
דְּמִן בִּתְרָא דְּאֵלֵהָא יִעֲלוֹן
עֲמִכּוֹן דְּאֵבָא תְּקִיפִי
דְּלֹא חִיסוֹן עַל מְרַעִיתָא:

Imperchè io so questo, che doppo la mia partita, entreranno fra voi de lupi graui, che non haranno alcun rispetto al gregge.

כ
24 אֵיךְ לֹא יִרְאֵתִי מֵאִמָּה וְלֹא
תִּיקַר לִי גִבְשִׁי מִמֶּנִּי מִכְלֹת אֶת
מְרוֹצִי בְּשִׁמְחָה וְאֶת-שְׂדֵתִי אֲשֶׁר
לְקַחְתִּי מִן-אֲדוֹנָיִי יִשׁוּעַ לְהָעִיד
אֶת-בְּשׁוּרַת תְּחִנָּתָא אֱלֹהִים:

Mas de ninguna cosa hago caso, ni estimo mi vida mas que a mi solamente que a cabe mi carrera con gozo, y el ministerio que recebi del Sennor Iesus para dar testimonio del Euangelio de la gracia de Dios.

25 וְעַתָּה אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי עוֹד לֹא
תִּרְאֵנִי אֶת-פְּנֵי אַתֶּם כְּלָכֶם
בְּאִשֶׁר עָבַדְתִּי מִבִּשֶׁר אֶת-
מִלְכוּת אֱלֹהִים:

Ya ora heaqui, yo se, que ninguno de todos vosotros por quien he pasado predicando el Reyno de Dios, verá mas mi rostro.

26 עַל-כֵּן מַעֲיֵד אֲנֹכִי בְכֶם
בְּיוֹם הַזֶּה כִּי נָקִי אֲנִי מִדָּמִי
כְּלָם:

Portanto yo hos Protesto el dia de oy, que yo soy limpio de la sangre de todos.

27 כִּי לֹא מִנְעָתִי מִכֶּם מִהָעִיד
לְכֶם אֶת-כָּל-עֲצַת אֱלֹהִים:

Porque no he rehuydo, de annunciaros todo el consejo de Dios.

28 לְכֵן הִשְׁמַרְוּ לְכֶם וּלְכָל-
הַצֹּאן אֲשֶׁר בְּהָ שְׁמָה אֲתֻכֶּם
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְפִקְדִים לְרַעוּת
אֶת-קִהְלָת אֲדוֹנָיִי וְאֵלֵהֵינוּ
(יִשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) אֲשֶׁר הִקְנָה לוֹ
בְּדָמוֹ:

Portanto mirad por vosotros, y por todo el rebanno en que el Espiritu Sancto hos ha puesto por obispos para apacentar la Iglesia (Del Señor & de dios Iesus Christo.) la qual gano por su sangre.

29 וְאֲנִי יָדַעְתִּי וְאֶת כִּי יִבּוֹאוּ
אַחֲרַי לִכְתִּי וְאֵבִים טוֹרְבִים
עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יִחַסּוּ לַצֹּאן:

Porque yo se, que despues de mi partida entraran en vosotros graues lobos que no perdonarān al ganado.

כ'.

24. Ἀλλ' ἔδοξέν μοι ποιῆσαι, ἔδ' ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἑμαυτῷ, ὥς παλῶμαι τὸν δρόμον μου ὑπὸ χάριτι, καὶ τὴν διακονίαν τὴν ἑλάβον παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτυροῦμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος & θεοῦ.

Mais ie ne fai cas de rien: & ma vie ne m'est point precieuse, moyennant que auec ioye j'acheue ma course, & le ministere que j'ai receu du Seigneur Iesus, pour testifier l'Euangile de la grace de Dieu.

25. Καὶ νῦν ἰδὲ ἐγὼ εἶδα ὅτι οὐκ ἐπιὸ ψιδοῦ τὸ πρὸς ὧσιν με ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διήλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et maintenant voici, ie fai que nul de vous tous, parmi lesquels j'ai passé preschant le royaume de Dieu, ne verra plus ma face.

26. Διὸ ἐμδετύνομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθ' ὅσον ἐγὼ ὁσοὶ εἰμαί & πάντων.

Pource ie vous pren à tesmoins aujourd'hui que ie suis net du sang de tous.

27. Οὐ γὰρ ὑπεσφάμην τὴν μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πάντα τὴν βεβλήν τῆς θεοῦ.

Car ie ne me suis point retenu que ie ne vous aye annonce tout le conseil de Dieu.

28. Πρεσβύτην εἶμι ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐθετο ἐπισκέπτης ποιμνίου τοῦ ἐκκλησιαίου & (κυρίου & θεοῦ) ἵνα (ἐν ᾧ & χριστοῦ) τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἀφ' ἧς ἰδὲ αἵματι &.

Prenez donc garde à vous mesmes & à tout le troupeau, auquel le saint Esprit vous a establis Euesques, pour paistre l'eglise (du Seigneur & Dieu, Iesus Christ) laquelle il a acquise par son propre sang.

29. Ἐγὼ γὰρ εἶδα τὸ ὅτι εἰς ἀποστείλας μετὰ τὴν ἀφίξιν μου λύκοι ἐσπείσονται ὑμᾶς, μὴ φαιδόμενοι & ποιμνίᾳ.

Car ie fai cela, qu'apres mon depart il se fourrera parmi vous des loups, tres dangereux, n'espargnans point le troupeau.

24. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiores quam me, dummodo consummaverim cursum meum & ministerium quod accepi à Domino Iesu, testificari Evangelium gratiae Dei.

But I passe not at all, neither is my life deare unto my selfe: so that I may fulfill my course with joye: and the ministration which I have receiued of the Lord Iesus, to testifie the Gospell of the grace of God.

25. Et nunc ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi praedicans regnum Dei.

And nowe beholde / I knowe that henceforth ye all / through whome I have gone preaching the kingdome of God / shall see my face no more.

26. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium.

Wherefore I take you to record this day / that I am pure from the blood of all men.

27. Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.

For I haue kept nothing backe: but haue shewed you all the counsell of God.

28. Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam (Domini &) Dei (Iesu Christi,) quam acquisivit sanguine suo.

Take heede therefore unto your selves / & to all the flocke / whereof the holy Ghost hath made you Overseers / to feede the Church of (the Lorde &) God (Iesus Christ) which he hath purchased with his owne blood.

29. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

For I knowe this / that after my departing / shall grievous wolves enter in among you / not sparing in the flocke.

24. Aber ich achte der keines / ich halte mein Leben auch nicht selbst theuer / auff daß ich vollende meinen Lauff mit freuden / vñnd das Ampt / das ich empfangen habe von dem HErrn Jesu zu bezeugen das Euangelium von der Gnade Gottes.

Men ieg acter inted aff der / Jeg acter mit Enff oc ickel self dyre. Paa der at ieg land suldkomme mit laab met glæde / oc der Embede / som ieg anammede aff den HERRE Ihesu / at vidne Euangelium om Guds naade.

25. Vñnd nun sihe / ich weiß daß ihr mein angesicht nicht mehr sehen werdet / alle die / durch welche ich gezogen bin / vñnd geprediget habe das Reich Gottes.

De nu see / Jeg veed / at i skulle ickel mere see mit Ansiet / alle iblant huilket ieg reysde / oc predickede Guds Rig.

26. Darumb zeuge ich euch an diesem heutigen tage / daß ich rein bin von aller Blut.

Der saare vidner ieg paa denne dag saar eder / at ieg er reen aff allis Blod.

27. Denn ich habe euch nichts verhalten / daß ich nicht verkündiget habe alle den Rath Gottes.

Ihi ieg dulde inted saar eder / at ieg ey forlyndede alt Guds raad.

28. So habt nun acht auff euch selbst / vñnd auff die ganze Herd / vñter welche euch der Heilige Geist gesetzt hat zu Bischöffen / zu weiden die Gemeine (des HErrn vñnd) Gottes (Jesu Christi) welche er durch sein eigen Blut erworben hat.

Saa giffuer nu act paa eder self / oc paa den gantste Hiord / iblant huilken den hellig And sette eder til Bispe / at fæde (HERRE) oc Guds (Ihesu Christi) Menighed / huilken hand forhuersfuede formedelt sit eget Blod.

29. Denn das weiß ich / daß nach meinem abschied werden vñter euch kommen greuliche Wölfe / die der Herde nicht verschonen werden.

Ihi ieg veed at der skulle komme grumme Blffue iblant eder effter min Afgang / som ickel skulle spare Hiorden.

24. Ale nie ja to niedbám / aniž život muog gest mi taš miš / abych konati / neměšbě hu měho / s radostij / a posluš hovániž Glowa kterěž gsem wzał od Pána Běžiš / k wyš swědčenij o milosti Božij.

Wšakž ják to žádného bažení nemám / ani mi jest mil žyť worth šámemu / tedno abych doš končyl biegu mojego z weselem / y posluži křotam wzał od Pána Jezus / ku ošwiadečámu Ewanš eliey lásti Božey.

25. Až nyní já wím / že již wšec newřijte twáři mē / wy wšlyčnī / mež kterěmž gsem chodil láže o Králowš wí Božij.

Aterazí já to znám / že žádný wás wšech nie ogladacie oblic ja mojego / przez křotem ja przez šedl opowiedáac křolestwo Božie.

26. Protož ošwědčuji wám dnešniž den / že jist gsem od křwe wšlech wás.

Adla tegož sie wam ošwědčuji / że ja dnik dšij y šwego / žeciem ja jest čyšt od křwie wšlyčny.

27. Neb gsem senekryl / abych wám newřisowal wšelike radny Božij.

Abowšemem sie nie chynil / že bych wam nie miał oznaymiać wšelkiey rády Božey.

28. Budtež sebe pilni / y wšlycho štáda / w kterěmž to Duch Swatý ja yprávce was wsta / nowil / abyšcie yprawowali křtew (Pána) Božij / (Běžiš křysta) kterěž sobě dobył křwí swau.

Aprzetaj młeycie sie sami na pilney pteczy y rzode / náđ křto / ra was Duch šwisty poštánomil Biskupy / abyšcie pášli křštol (Pána) Božij / (Jezus křystus) křotego on nábył sobis ona křwí swota.

29. Jáž jagiše wím / že po mēm odgitiž / wegdau mež wás Wlyčn hltawij / kterěž neš budau odpausiti štádu.

Boč ja wšem že po odesčim mōim / wnda mēdyš was křodzy wlycy / křotzy nie šfolgu ja rzod / žie.

כ

30 וְאֵם מִבְּכֹרֵי הַיְלָכוֹן
יְקוֹמוּן גְּבֻרֵי מִמְלִכָּה
מִעֲקֻמָּתָא אִיךְ דִּיהִבְכּוֹן
לְתַלְמִידֵיהּ דִּיהֲוֵלוֹן ב
בְּתַרְהוֹן :

*Edi voi stessi si leuaranno su huomi-
ni che parlaranno cose peruerse, per tirar-
si dietro de discipoli.*

31 מְטוֹל הַגִּבּוֹר הַיְוִתוֹן
עִירִיו וְעִהֲדִיו דְּשִׁנְיָה
תְּלִתָּא לֹא שְׁלִית בְּלָלִיָּה
וּבְאִימָסָא כִּד בְּדִמְצָה
מִרְתָּה אֲנִי לֹאנֵשׁ אֲנֵשׁ
מִבְּכֹרֵי :

*Partanto Vegliate, ricordandosi che
per tre anni, notte e giorno, io non ho
mai cessato d' ammonir con lagrime cia-
scuno.*

32 וְהָשָׂא מִגְעֵל אֲנִי
לְכוֹן לֹאֲלֵהָ וּלְמִלְתָּהּ
דְּטִיבֻתָּהּ דְּהִי מִשְׁפָּחָה
בְּנִיָּה לְכוֹן וְיִהְיֶה לְכוֹן
יִוְרְתָנָה עִם כְּלָהוֹן
קִדְיָנָה :

*Et hora fratelli, io vi raccomando a
Dio, & a la parola de la sua gratia, la-
quale è potente d'edificarui, e darui l'he-
redità fra tutti quelli che son santificati.*

33 בְּסֻפָּא אִו דְּהִבָּא אִו
נִחְתָּא לֹא רִבְתָּ :

*Io non ho desiderato ne argento, ne
oro, ne vestimento d'alcuno.*

34 וְאַתָּה יְדַעְיוֹן אֲנִי
לְסִיִּקוּתִי וְלֹאֲלִיו דְּאִית
עֲמִי שְׁמִשִּׁי הֵלִיו אֲנִי :

*Anzi voi stessi sapete, che queste ma-
ni hanno somministrato a le mie neces-
sità, & a quelli che erano meco.*

35 וְכָל מִדָּם הַיְוִתְכוֹן
הַכְּבֵּדָה וְלֹא לְמִלְאָה
וְלִמְאֻצָּה דְּאִילִיו דְּכִרְיָהוֹן
וְלִמְצָהֲדוֹ מִלְּהִי דְּמִכּוֹן
יִשׁוּעַ מְטוֹל דְּהוֹ אֲמַר
דְּטִיבֻתָּהּ לֹאֲנִיָּה דְּהִבְכּוֹן יִתִּיר
מִן אֲנִיָּה דְּנִסְבָּ :

*Io ho mostrato tutte le cose, che così
affaticandosi, bisogna sostenere gl'infer-
mi, e ricordarsi de le parole del Signor
Iesù, per cui egli disse, Più beata cosa è
il dare, che il ricevere.*

כ

30 וּמִכֶּם יָקוּמוּ אֲנָשִׁי בְּלִיעַל
מִדְּבָרִים תְּהִיבֻכּוֹת לְהַפְּךְ אֶת-
הַתְּלָמִידִים אֶחָדֵיהֶם :

*Y que de vosotros mismos se leuantaron
hombres, que hablen cosas perueras para lleuar
los Discipulos tras si.*

31 עַל-כֵּן שְׁקִדוֹ וְזִכְרוֹ כִּי שְׁלוֹשׁ
שָׁנִים יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא שְׁלִיתִי
בְּדִמְעוֹת לְהוֹדוֹת אֶת כָּל אִישׁ
וְאִישׁ :

*Portando velad, acordando hos que por tres
annos, de noche y de dia, no he cessado de amone-
star con lagrimas a cada vno de vosotros.*

32 וְעַתָּה אֶמְקִיד אֶתְכֶם אֲנִי
בְּיָדִי אֱלֹהִים וּבְיָדִי דְּבִר תְּהִיבֻכּוֹתֵי
הַיְוִכָּל לְבִנּוֹת וְלִתְתֹּת לְכֶם אֶת-
יְרֵשָׁה בְּקִדּוּשִׁים כָּלְכֶם :

*Ya ora tambien, Hermanos, encomiendo
hos a Dios, y a la palabra de su gracia : el qual es
poderoso para sobre edificar, y daros heredad
con todos los sanctificados.*

33 לְכֶסֶף אִו לְזָהָב אִו לְלִבְוִשִׁים
מִאִישׁ לֹא גִבְסִמְתִּי :

*La plata o el oro, o el vestido, de nadie he cu-
diciado.*

34 אֲנִי יָדַעְתִּים כִּי-אַתָּה צִדְכִי
וְאִישׁר עֲמִי שְׁדָתִי יָדִי הֵאֲלִיָּה :

*Antes vosotros sabeys que para loque me ha
sido necessario y a losque estan conmigo, estas
manos me han feruido.*

35 כָּל-דְּבָרִים חֲוִיָּהִי לְכֶם
כִּי כֹה שְׂוָה לָנוּ לְקַבֵּל אֶת-הַחֲלִיָּהִים
לְזָכֵר דְּבָרִי אֲדִיגִינֵנּוּ יִשׁוּעַ כִּי הוּא
אֲמַר אֲשֶׁר-הָאִישׁ הַמִּתִּיר לְתִתֹּת
מִשְׁאֵת :

*En todo hos he ensennado, Que trabajando
ansi es necessario sobre llenar a los enfermos : y
acordarnos del dicho del Sennor Iesus, el qual di-
xo. Bienaueturada cosa es dar antes que recibir.*

כ.

30. Καὶ ἐξ ὑμῶν ἀνέστησαν ἄνθρωποι λαλιῶντες διαστρεβύματα, & συναγαγόντες μαθητὰς ὁπίσω αὐτῶν.

*Et d'entre vousmesmes se leueront
des hommes annonçans choses peruer-
les, afin d'attirer les disciples apres eux.*

31. Διὸ γρηγορεῖτε, μηνοὶ δυνά-
τες ὅτι τρεῖς ἔτη καὶ ἡμέρας
ὅσον ἡμερῶν μου μὴ δακρύων ἰσχυ-
ρῶς ἐπέσχεσθον.

*Pourtant veillez, ayans souuenan-
ce que par l'espace de trois ans, nuit &
iour, ie n'ai celle avec larmes d'admon-
nester vn chacun.*

32. Καὶ νυνὶ παρατίθωμαι ὑ-
μῶν, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ λό-
γῳ τῆς χάριτος, τῷ δυνα-
μῶν ἐκπορευομένῳ καὶ δοῦναι ὑ-
μῖν κληρονομίαν ὡς τοῖς ἁγιασμέ-
νοις πάντοι.

*Et maintenant freres, ie vous re-
commande a Dieu, & a la parole de sa
grace : lequel est puissant de paracheuer
de vous edifier, & de vous donner heri-
tage avec tous les Saints.*

33. Ἀργυρίᾳ ἢ χρυσίῳ ἢ ἱματί-
μιν οὐδὲν ἐπιθύμησα.

*Ie n'ai conuoité ne l'argent, ne l'or,
ne la robbe d'aucun.*

34. Αὐτοὶ δὲ γνώσκετε ὅτι τῆς
χειρῶν μου, καὶ τῶν οὐσι μὲν ἐμοῦ
ἐπαχρῆστησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν.

*Et vous mesmes sauez que ces mains
ont fourni les choses qui m'estoyent ne-
cessaires, & a ceux qui estoyent avec
moi.*

35. Πάντα ἀπέδειξα ὑμῖν ὅτι ἔ-
γω κατενόησα ὅτι ἀπολαύματα
ἐσθὶ καὶ ἀδυνατώτων. μη μνησθή-
ναι τοῦ λόγου τῆς κυρίας ἰησοῦ, ὅτι
αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι δίδόναι
μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

*Ie vous ai monstré en tout, qu'en
travaillant ainsi, il faut supporter les in-
firmes, & auoir memoire des paroles du
Seigneur Iesus : car il a dit, Que c'est
chose plus heureuse de donner que de
recevoir.*

30. Et ex vobis ipsi exurgent viri, loquentes perverbia, ut abducant discipulos post se.

Moreover of your owne selves shall men arise speaking perverse things / to drawe disciples after them.

31. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi, cum lachrymis monens unumquemque vestrum.

Therefore watch and remember / that by the space of three yeeres I ceased not to warne every one / both night and day with teares.

32. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiae ipsius, qui potens est aedificare, & dare hereditatem in sanctificationis omnibus.

Any nowe brethren / I commend you to God / and to the worde of his grace / which is able to builde further / and to give you an inheritance / among all them which are sanctified.

33. Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi.

I have coveted no mans silver / nor golde / nor apparel.

34. Ipsi scitis quoniam ad ea quae mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istae.

You knowe / that these handes have ministered unto my necessities / and to them that were with me.

35. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,) Beatius est magis dare, quam accipere.

I have shewed you all things / how that so labouring / ye ought to support the weak / and to remember the wordes of the Lorde Iesus / howe that he sayde / It is a blessed thing to give / rather then to receive.

30. Auch auß euch selbs werden auffstehen Männer / die da verkehrte lehre reden / die Jünger an sich zu ziehen.

Der skulle oc aff eder self opstaa Wend / oc tale wrong Lærdom / at de kunde drage Disciplene til sig.

31. Darumb seht wacker / vnd dencket daran / daß ich nicht abgelassen habe / drey jar / tag vnd nacht / einen ieglichen mit Threnen zuvermahnen.

Der saare verer vaagne oc tencker der paa / at ieg hassuer ick afflader / i trin aar / at formane huerbe / synderlige / dag oc nat / met grædende taare.

32. Vnd nun lieben Brüder / ich befehl euch Gott vnd dem Wort seiner gnaden / der da mechtig ist / euch zu erbauen / vnd zu geben das Erbe vnter allen die geheiligt werden.

De nu / kære Brødre / Jeg befaler eder Gud oc hans naadis Ord / huilcken som er mectig / at opbygge eder / oc at giffue eder Arffe iblant alle dem som bliffue helligede.

33. Ich habe euer keines Silber noch Gold noch Kleid begeret.

Jeg hassuer ick begeret aff nogen aff eder Sølf eller Guld ey heller klæder.

34. Denn ihr wisset selber / daß mir diese Hände zu meiner nothturfft / vnd derer / die mit mir gewesen sind / gedienet haben.

Thi i vide self / at disse hender hassue tiene mig i min Nødtørst / oc til deris / som hassue veret met mig

35. Ich hab euch alles angezeigt / daß man also arbeiten müsse / vnd die Schwachen aufnehmen / vnd gedencken an das Wort des Herrn Jesu / daß er gesagt hat: Geben ist seliger denn nemen.

Jeg visde eder alting / At mand skal saa arbede / oc anamme de Skrøbelige / De tencke paa vor HERR Jesu ord / at hand sagde / Det er saligere at giffue end at tage.

30. Až samých vás povstanou muži / kteříž budou mluvit převráceně věcí / aby obrátili Bředlníky po sobě.

Až was sámých wynsta me / žowie mowiacy rzeczy przewrotne / aby až soba zwolenniki odratowali.

31. Protož bděte / na paměti magice / že jsem za tři léta nepřestával wedne w noci s pláčem napomínati gednoho každého z vás.

Adla thegož čyňte / pomníac žeciem / přeserzy / latá w noci y wednie nie přestával napomínati náč was každého z lžami.

32. A již nyní Bratři / poračím vás Pánu Bohu / a Slovu milosti jeho / kteržž to mocen gest dáti w rozdělati dědictwí mezi všemi posvěcenými.

A tak teraz bráčia poručám was Bogu / y slowu lásti tego / ktorýc Bog moze pobudowac / y dac wam to / co prawem dziedzic / czynim otrzy macie ze wšytkim poswieconim.

33. Zlata pak ani Stříbra / ani raucha nežádal jsem od žádného.

Nie požadačiem od žádného z was srebra / zlotá / ani háry.

34. Jakož sami wíte / že to hožeho mi gest potřebij bylo / w tēm kterijž glau sem nau / do dávaly ruce tyto.

Nowšem sami wšecie / že moim potrebam / y tych ktorzy sa zemna / sluzily rece oto ty.

35. A tož jsem wám wšecio wšázal proto / že w mātē tak pracuji / přijimati nemož / a pamatowati na slowa Pána Gežijše / nebž gest on řekl: Že gest mnohem spasyte / dlněgi dawat / nežli brati.

We wšytkimciem wam ošazal / iž thak pracuac potreb / przymowac niemocne / a pamiet thac slowa Pána Jezusowe / iž on powiedzial: Szczęśliwsza rzecz jest dawać niżli brać.

ב

36 וְכֵן הָלִין אָמַר קֵצֵר
עַל בּוֹרְכֹהוּ וְעַל יוֹכְלֵהוּ
אִנְשָׁא עֲמִיה :

E dette ch'egli hebbe queste cose, si pose in ginocchio, e fece oratione con tutti quelli.

37 וְהָיָה בְּכֵתֵר רַבְתָּא
בְּכֹלְהוֹן וְעִפְקוֹהִי וּבְמִנְשְׁקוֹ
הוּוּ לֵה :

Allora si fugan piano di tutti, e gittandosi al collo di Paulo, il baciavano.

38 וַתִּירָאֵיהּ דִּין מִשְׁתַּתְּקִין
הוּוּ עַל הֵי מִלְתָּא דְאָמַר
דְּתוֹב לָא עֲתִידִין דִּיחֻוֹן
פְּרָצוּפֵיהּ וְלִוְיָהִי עַד--מָא
לְאֶלְפָּא :

Dolendosi massimamente per la parola ch'egli haueua detta che piu non vedrebbono la sua faccia. E condusserlo al nauio.

כ א

1 וּפְרָשׁוֹן מִפְּהִין וּדְדִין ת
תְּרִיצֵאֵיהּ לְקוֹ גִּזְרֵתָא
וְלִוְיָמָא אַחֲרֵנָּה אֲתִין
לְרִדּוֹס וּמִן תַּמּוֹן לְפִאטְרָא :

Come poi fu che staccatisi dal loro, noi facemmo vela, sentimmo per dritto corso a Coos, e il dì seguente a Rodi, e di là a Patara.

2 וְאַשְׁכַּחַן תַּמּוֹן אֶלְפָּא
דְּאִזְלָא לְבִנְיָקָא וְסִלְקוֹ
לֵה וְדִין :

Et hauendo trouato vna naue che nauigaua in Fenice, vi montammo su, e partimmo.

3 וּמִטְּוִין עַד--מָא לֵוִית
קִיפְרוֹס גִּזְרֵתָא וְשִׁבְקֵנָה
לְסִמְלָא וְאֲתִין לְסוּרֵיָא
וּמִן תַּמּוֹן מִטְּוִין לְצוּר תַּמּוֹן
גִּיר אֵית הוּוּ לֵה לְאֶלְפָּא
לְמִנְחָה טַעֲנָה :

E venuti a scoprire Cipri, la lasciammo a la sinistra, e nauigammo in Siria, e arriuammo a Tyro: perciocche là douera la naue deporre il carico.

4 וְכֵן אֲשַׁכַּחַן תַּמּוֹן
תַּלְמִידָא קִיין לִוְיָהִי
וּמִתָּא שְׁבַע וְהָלִין אֲמַרִין
הוּוּ כָל--יוֹם לְפִינֵי בְּרוּחַ
דְּלֵא יֵאזֵל לְאַרְיֵשָׁלַם :

Et hauendoui trouati de discipoli, ci fermammo iui sette giorni: essi diceuano a Paulo per i Spiriti, che non salisse in Ierusalem.

כ

36 וּבְכֵתֵר דְּבַר אֶת--הָאֵלָּה
וַיִּכְרַע אֶת--בְּרִכּוֹ עִם כָּלֵם
וַיִּתְפַּלֵּל :

Y como vuo dicho estas cosas, pucto de rodillas oró con todos ellos.

37 וַיְהִי--בְּכֵי גָדוֹל לְכָלֵם וַיִּתְפַּלֵּל
עַל--צוּנָא פּוֹלוֹס וַיַּחֲבִקוּהוּ
וַיִּנְשְׁקוּהוּ :

Entonces vuo vn gran lloro de todos: y derribandose sobre el cuello de Paulo, besauano,

38 וְהֵמָּר מִיָּתֵד עַל--הַדְּבַר אָמַר
אָמַר כִּי עוֹד לֹא עֲתִידִים הָמָּה
לְרִאיוֹת אֶת--פְּנֵי וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ
אֶל--הַנָּוִיָּה :

Doliendose en gran manera por la palabra que dixo, que no auian de ver mas su rostro: acompañaronlo al nauio.

כ א

1 וַיְהִי כִּבְאִשֶׁר הִלְכְּנוּ וַנִּגְדֹּרְנוּ
מִעֵינֵיהֶם אִין בְּמַרוֹץ קוֹ יֵשֶׁר
בְּכֵנֵינוּ אֶל--קוֹא וּבִיוֹם תְּכָא אֶל--
רִדּוֹס וּמִשְׁמֵם לְפִאטְרָא :

Y como nauegamos arrancados de ellos, venimos camino derecho a Coos: y el día siguiente a Rhodas: y de alli a Patara.

2 וּבְכֵתֵר מִצָּנָא אֶתְּרָה אָמַר
תַּעֲבֹד לְחֻבְכָּה עַלִּינֵי וְהִלְכְּנוּ :

Y hallando vn nauio que passaua a Phenice, subiendo en el nauegamos.

3 וּבְכֵתֵר הוּוּ פִיעַ לָנוּ כְּמָר
עוֹבְנֵהוּ לְשִׁמְאֵל וַנִּלָּךְ לְאַרְם
וַנִּגַּע בְּצוּר כִּי שֵׁם הָיְתָה הַנָּוִיָּה
לְנִשּׁוֹת אֶת--הַנִּטְל :

Y como comencó a mostarfenos Cypro, dexandola a manyzquierda, nauegamos a Syria, y venimos a Tyro: porque la nao auia de descargar alli su carga.

4 וּבְכֵתֵר מִצָּנָא תַלְמִידִים
אַרְכְּנוּ לָנוּ שֵׁם שְׁבַעַת יָמִים
אָמַר אֲמַר לְפִינֵי בְּרוּחַ מַעֲלֵהוּ
יְרוּשָׁלַיִם :

Y quedamos nos alli siete dias, hallados los Discipulos, los quales dezian a Paulo por Espiritu, que no subiesse a Ierusalem.

כ.

36. ταῦτα εἰπὼν, θύει τὰ γόνατα
αὐτῷ σὺν πάντιν αὐτοῖς προσεύχεται.

Et quand il eut dit ces paroles, il se mit à genoux, & pria avec eux tous.

37. Ἰκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπὶ τοσούτοις ὅτι τὸν τραχήλου ἔπαυλου καταφίλουσιν αὐτόν,

Lors il y eut grand pleur de tous: & se iettans sur le col de Paul, le bailloyent.

38. Ὀδυώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκεν, ὅτι οὐκ ἔτι μέλλουσιν τὸ ἀπολαύειν τῶν ὁμαρῶν αὐτοῦ εἰς τὸ τέλος.

Estans tristes principalement pour la parole qu'il auoit dite, Qu'ils ne verroyent plus sa face. Et le conduisirent au nauire.

Κ Ε Φ Α Λ . κα .

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ παρὰ ὁδοῦ τῆς αὐτῆς εὐθυδρομήσαι εἰς ἡλιοδρον εἰς τὴν κω, τῇ δὲ ἐξ ἧς εἰς τὴν ῥόδον, καὶ κῆρην εἰς πάτραν.

Ainsi donc estans departis & reculés d'eux, nous tirâmes tout droit à Coos, & le iour ensuiuant à Rhode, & de là en Patara.

2. Καὶ εὗρόντες ναυῖον ἀγαπῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνέχθημεν.

Et ayans trouué là vn nauire qui traueisoit en Phenice, nous montâmes dessus, & partîmes.

3. Ἀναφανέτης δὲ τὴν κύπερον ἐκαταλίποντες αὐτὴν ἀώρουμεν, ἐπὶ ἡμεῖς εἰς συρίαν, καὶ κατήχημεν εἰς τυρόν ἐκείνην γὰρ ἐν τῷ ναυῷ διαφορετίζοντο τὸν γόμον.

Puis ayans descouuert Cypre, nous la laissâmes à main gauche: & tirans vers Syrie, arriuasmes à Tyr: car la nauiue deuoit la decharger la charge.

4. Καὶ ἀνελόντες τὰς μαθητὰς ἡμεῖς ἡμεῖς αὐτοὶ ἡμεῖς εἰς ἡμεῖς, οἵτινες τῷ παύλῳ ἐλεγον ἀφεῖν τὸν γόμον, μὴ ἀναβάντες εἰς ἱερουσαλήμ.

Et ayans trouue là des disciples, nous y demeurâmes sept iours. Iceux disoyent par l'Esprit à Paul qu'il ne montast point en Ierusalem.

CAP. XX.

36. Et cum hæc dixisset, positus genibus suis oravit cum omnibus illis.

And when he had thus spoken, he kneeled downe, and prayed with the all.

37. Magnus autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli osculabantur eum.

Then they wept all abundantly, and fell on Pauls necke, and kissed him.

38. Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam ampliùs faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

Being chiefly sorry for the wordes which he spake, That they should see his face no more. And they accompanied him vnto the shippe.

CAP. XXI.

Cum autem factum esset, ut navigaremus, abstracti ab eis: recto cursu venimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram.

And as were launched forth, and were departed fro them, we came with a straight cour, vnto Coos, & the daye following vnto the Rhodes, & from thence vnto Patara.

2. Et cum inuenissemus navem transfretantem in Phœnicen: ascendentes navigavimus.

And we found a ship that went ouer vnto Phenice, and went aborde, and set forth.

3. Cum apparuissemus autem Cyprom, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expositura erat onus.

And when we had discovered Cyprus, we left it on the left hand, and sailed toward Syria, and arrived at Tyrus: for there the ship vnladed the burden.

4. Inventis autem discipulis mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Ierosolymam.

And when we had founde disciples, we tarried there seven dayes. And they tolde Paul through the Spirit, that he should not go by to Jerusalem.

Das XX. Capitel.

36. Vnd als er solchs gesagt / kniet er nieder vnd betet mit ihnen allen.

De der hand haffde dette sagd / falc hand paa fnae / oc bad met dem alle.

37. Es ward aber vil weinens vnter ihnen allen / vnnnd fielen Paulo vmb den Hals / vnd küßeten ihn.

Da bleff der stor graad iblant dem alle / oc de fulde omtring Pauli halss / oc kyste hannem.

38. Alm allermeisten betrübet über dem wort / das er sagete: Sie würden sein Angesicht nicht mehr sehen. vnd geleitten in in das Schiff.

De der vaare allermeist bedröffuede for det ord hand sagde / At de skulde icke mere see hans Ansiet / De de fulde hannem i Skibet.

Das XXI. Capitel.

Als nun geschach / daß wir von ihnen gewandt / dahin fuhren / kamen wir stracks lauffs gen Co / vnnnd am folgenden tag gen Rodis / von dannen gen Patara.

Der det nu stede / at vi vende off fra dem / oc fore bort / da komme vi vor rette Raass til Co / oc den anden dag til Rodis / oc der fra til Patara.

2. Vnd als wir ein Schiff funden / das inn Phœnicen fuhr / tratten wir drein / vnd fuhren dahin.

De vi der funde it Skib / som foer til Phenicen / da traadde vi der vdi / oc fore bort.

3. Als wir aber Cypren ansichtig wurden / ließen wir sie zur lincken hand / vnd schifften inn Syrien / vnd kamen an zu Tyro / denn daselbst solt das Schiffe die Vahren niederlegen.

Oc der vi finge Cypren i siete / da lode vi det ved den venstre haand / oc senlede vil Syrien / oc komme frem til Tyrum / Thi at Skibet skulde forloffis.

4. Vnnnd als wir Zünger funden / blieben wir daselbst sieben tage. Die sagten Paulo durch den Geist / er solte nicht hinauff gen Jerusalem ziehen.

De der vi funde Disciplene / bleffue vi der siu dage. De sagde Paulo formedelst Aanden / at hand skulde icke drage op til Jerusalem.

Kapitola XX.

36. Alsdn̄ to powēdel flekl na swā kolena / y modlit se s n̄i mi wsseni.

At to rzekłszy / Eleknał nā kolānā swe / y modlit sie z nimi w s̄yt k̄im̄i.

37. Plāc pak wielk̄y stal se o: dewssēc / a padagice na hrdlo Pawlowo / lijbali gen.

Tedy sie wssęzał wielk̄i plācz w s̄ytkich / a wpadł na hrdlo Pawłowe / calował go.

38. Litugijce napwice tohō slowa tieręż fekl / żeb̄y twār̄i geho giż wice widēti nemēli. Y prowobili gen aż i Łodij.

Bedac bārzo żāłōściw̄y z slow Ewangelijm mowil / że wicecy nie mie li wizrec oblicza iego / y także go prowadzili aż do okrętu.

Kapitola XXI.

Alsdn̄ se tak stalo / że gsm̄e seplawili / oddēliwssę se od nich / prawym bēhem p̄ioplā: wili gsm̄e se do Choum / a dru: hy den do Rhodu / a odtud do Patary.

Przym gdy chmy odtęchali roz: p̄iawssę sie z nimi / p̄yblidchmy prostym pedom do Roum / a nāz: intę do Rhodys / z k̄im̄tad do Patara.

2. A należsę tu Bārku / anā mā plauti do Fenicen / wstus piwssę na ni / plawili gsm̄e se:

Tham znalazłszy okrętu / Ewangelijm plynac do Fenice / wsiadłszy wēt ięchalichmy.

3. Alsdn̄ gsm̄e w̄hlijdali Epyrum / nechwssę ho nalewē stranę / plawili gsm̄e se do Syrye / a p̄ioplāuli gsm̄e da Tyru / nebo tu mēli wyłōżiti nāklad i Łodij.

A gdy się nam poczał w̄kzōs wāc Cyp̄ / zostāwssę go po le: wey stronie / wieżlchmy sie do Syryey / y p̄yitechalichmy do Tyru / abowiem tam z okrętu sprzātac miano.

4. A należsę tu Brednijsk̄y / pobyli gsm̄e tam za sedm̄ dnij: Kteż to prawili Pawłowi strze Duchy / aby necho: bil do Geruzalēma.

Tam jedmy zmieściłi przez siedm̄ dni nālazłszy zwolenni: Ewangelij do Pawła mowil przez duchy aby niechodzil do Jeruzalēmu.

כ א

5 וּמִן בֵּית הַלֵּל יוֹמָתָא
בִּבְקוֹ דְּנִינְיָא — בְּחִירְהִי
וּמִנֵּי הֵנוּ לוֹ פְּלִהוֹן הֵנוּ
וּנְשִׁיהֶון וּבְנֵיהֶון עִד מִ—
דְּבֵר מִן מְרִינְתָא וְקִצְדוֹ
עַל בִּירְכִיהֶון עַל כִּד יִפְא
וְעַלְיוֹ:

Poi che noi hauemmo compinti quei giorni, ci partimmo, & andammo via, accompagnando tutti insieme con le loro mogli & figliuoli infra fuor de la città: e postici singinocchiati su'l lito, facemmo oratione.

6 וְנִשְׁקוּ לְחִדְכָא וְסִלְקוּ
לְאַלְפָא — וְהִפְכוּ הֵנוּ ל
לְבֵיתֵיהֶון:

E poi che ci fummo abbracciati l'vno l'altro, noi salimmo ne la nave, & quelli sene ritornarono a i loro.

7 חֲנוּ דִין דְּדִין מִן צִיד ו
וּאֲחִין לְעִכוּ מְרִינְתָא —
וְיִהְיוּ שְׂלָמָא לְאַחֵי דְּתַמּוֹ
וְשִׁרְיוֹ צִידֵיהֶון וְנִמְנָא
חֵד:

Finita poi la nauigatione, da Tyro, arrivammo a Tolomaida, & salutati s'fra telli, ci fermammo con essi vn giorno.

8 וְלִיּוֹמָא אַחֲרָנָא בִּבְקוֹ
וּאֲחִין לְקִסְרִיא וְעַלּוּ שְׁרִין
בְּכִיתָה דְּכִילְפּוֹס —
מִסְבָּנָא אִינָא דְּאִיתְּוִהִי
הֵנָּה מִן שְׂבָצָא:

L'altro di poi, quelli che s'erano partiti con Paulo, vennero a Cesarea: & entrarono in casa di Filippo Evangelista, che era vno de sette, ci fermammo appresso di lui.

9 דְּאִית הֵנוּ לָהּ בְּנֵיתָא
בְּתוּלְתָא אַרְבַּע דְּמִתְנַבְּנוּ
הֵנוּ:

Costui haueua quattro figliuole vergini, che profetizauano.

10 וְכֵד אִיתִין תַּמּוֹן יוֹמָתָא
סִגְנָא נַחַת הֵנָּה מִן יְהוּד
נְבִיא חֵד דְּשִׁמְיָה הֵנָּה
אַגָּבּוֹס:

E dimorandoui noi piu giorni, sopranuenne vn Profeta di Giudea, nominato Agabo:

כ א

5 וַיְהִי כִּי מָלְאנוּ אֶת־הַיָּמִים
הָאֵלֶּה וַנֵּצֵא וַנֵּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֹתָנוּ
כָּל־עַם הַנָּשִׁים וְהַבָּנִים עִד־
מִחוּץ לְעִיר וַנִּכְרַע אֶת־בְּרַכְיָנוּ
וַנִּתְפַּלֵּל:

Y cumplidos aquellos dias, partimos nos, acompañandonos todos con sus mugeres y hijos hasta fuera ne le ciudad: y puestos de rotillas en la ribera, oramos.

6 וּבְכַאֲשֶׁר נִתְּנוּ אֶת־שְׁלוֹם אִישׁ
לְאַחֵיו עַל־יָדוֹ עַל־הָאֲנִיָּה וְהַמָּרָה
שָׁבוּ אֶל־בֵּיתֵיהֶם:

Y abraçandonos los vnos à los otros, subimos en el nauio, y ellos se boluieron a sus casas.

7 וַאֲנִחנוּ הִלְכְנוּ בָּיָם וּמַצּוֹר
בְּאֵנָנוּ לְעִכוּ וַנִּשְׁאַל לְאַחֵינוּ לְשְׁלוֹם
וַנַּעֲמֵד עִמָּהֶם יוֹם אֶחָד:

Y nosotros, cumplida la nauegacion venimos de Tyro a Ptolemayda y auiendo salutado a los hermanos quedamos nos con ellos vn dia.

8 וּבַמַּחֲרָת יָצֵאנוּ וּבְאֵנָנוּ לְקִסְרִיא
וּבְאֵנָנוּ בְּבֵית פִּילְפּוֹס הַמַּבְשָׁר
אִשֶׁר הָיָה אֶחָד מִן הַשְּׂבָעָה
אֲרַכְנוּ לָנוּ עִמּוֹ:

Y otro dia partidos (Paulo y los que con el estauamos,) venimos a Cesarea y entrando en casa de Philippe el Euangelista, el qual era vno de los siete, po amos con el.

9 וַיְהִי לוֹ אַרְבַּע בָּנוֹת בְּתוּלוֹת
מִתְנַבְּאוֹת:

Y este tenia quatro hijas donzellas que profetizauan.

10 וּבְכַאֲשֶׁר אֲרַכְנוּ לָנוּ יָמִים
רַבִּים בָּא אִישׁ אֶחָד מִיְּהוּדָה
וְנָבִיא הוּא וְשִׁמְיוֹ אַגָּב:

Y reposando nosotros alli por muchos dias, decendió de Iudea vn Profeta llamado Agabo.

κα.

5. Ὅπ ᾧ ἡμεῖς ἐξαρτί-
σαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπι-
βόμιθα, περιεμάνταν ἡμᾶς
πάντων συν ἡλικίᾳ καὶ τέκνῳις,
ὡς ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἕρτες
τὰ γόνατα ἐπὶ τὸ αἰγιαλόν, προ-
σηξάμεθα.

Mais ces iours-la estans accomplis nous partismes: & nous mettans en chemin, estans conduits de tous, avec leurs femmes & enfans, iusques hors la ville, & ayans mis les genoux en terre sur le riuage, nous priaimes.

6. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπέστημεν εἰς τὰ πλοῖον. ἑκάστοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Puis apres nous estre embrassés les vns les autres, nous montasmes au nauire, & les autres retournerent chez eux.

7. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διενύσσω-
μεν ὁποῦ τοῦ κατῴκητου μὲν εἰς
Πτολεμαῖδα, καὶ ἀσπασάμενοι τὴν
ἀδελφὴν ἡμεῶν μίαν παρ' αὐτοῖς.

*Par ainsi acheuans nostre nauigati-
on, de Tyr nous abordasmes à Ptole-
mais: & apres auoir salué les freres, de-
meurasmes vn iour avec eux.*

8. Τῇ ᾧ ἐπώμενον ἡλθον μὲν εἰς κα-
σίρειαν. ὁ δὲ ἀσπασάμενος εἰς τὸν οἶκον
Φιλίππου τῷ διαγγελιστῇ ὅτι ἐ-
κ τῶ ἐπὶ αἰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.

*Le lendemain Paul & sa compagnie
partirent, & nous vinsmes en Cesaree:
& estans entrés en la maison de Philip-
pe l'Euangeliste (qui estoit l'un des
sept) nous demeurasmes chez lui.*

9. Τῷ τῷ ᾧ ἦσαν θυγατέρες παρ-
θέντοι τέσσαρες προφητεύουσαι.

*Icelui auoit quatre filles vierges,
lesquelles prophetizoyent.*

10. Ἐπιμνόντων δὲ ἡμῶν ἡμέ-
ρας πολλὰς, κατῆλθὲ τις ὁποῦ τῆς
ιουδαίας προφήτης, ὁνόματι ἀγα-
βῶ.

*Et comme nous demeurions la plu-
sieurs iours, il suruint vn Prophete de
Iudee, nommé Agabus.*

5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducuntibus nos omnibus cum uxoribus & filiis usque foras civitatem: & politis genibus in littore, oravimus.

But when the dayes were ended / we departed / and went our way / and they all accompanied vs with their wives and children / even out of the citie: and we kneeling downe on the shore / prayed.

6. Et cum valefecissemus invicem, ascēdimus navem: illi autem redierunt in sua.

Then when we had embraced one another / we tooke shipp / and they returned home.

7. Nos vero navigatione explicita, à Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutatis fratribus, mansimus die vna apud illos.

And when we had ended the course / we arrived at Ptolemais / and saluted the brethren / and abode with them one day.

8. Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum.

And the next day / Paul & they that were with him / departed / and came unto Cæsarea: and we entered into the house of Philippe the Evangelist / which was one of the seven Diacons / and abode with him.

9. Huic autem erant quatuor filie virgines, prophetantes.

Nowe he had foure daughters virgins / which did prophesie.

10. Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.

And as we tarried there many dayes / there came a certaine Prophet from Iudæa / named Agabus.

5. Vnd geschach / da wir die tage zubracht hatten / zogen wir auß / vnd wandelten. Vnd sie gleiteten vns alle / mit Weib vnd Kindern / biß hinauß für die Statt / vnd knieten nider am Vfer / vnd beteten.

De der begaff sig / der de dage vaare forløbne / at vi droge vd / oc vandrede. De de fulde off alle / met Hustruer oc Børn / vden saar Staden / oc fulde paa hnd paa strandebæcken / oc bade.

6. Vnd als wir einander gesegneten / trattē wir ins Schiff / Zene aber wandten sich wider zu den ihren.

De der wi hoffde velsignet huer andre traadde wi i Skibet / De de andre vende sig hiem igen til derts.

7. Wir aber vollzogen die Schiffahrt / von Tyro / vnd kamen gen Ptolemaida / vnd grüßeten die Brüder / vnd blieben einen Tag bey ihnen.

Men wi fuldkommede Seiladzen fra Tyro / oc komme til Ptolemaida / oc hilfede Brødrene / oc bleffue en dag hos dem.

8. Des andern tages zogen wir auß / die wir umb Paulo waren / vnd kamen gen Cæsarien. Vnd giengen in das Haus Philippi des Euangelisten / der einer von den sieben war / vnd blieben bey ihm.

Anden dage droge wi vd / wi som vaare met Paulo / oc komme til Cæsaream / De wi ginge i Philippi Euangeliste hus / som vaare en aff de sju / oc bleffue hos hannem.

9. Derselbige hatte vier Töchter / die waren Jungfrauen / vnd weis sagten.

Denne haaffde fire Døtter / som vaare Jomfruer oc spaade.

10. Vnd als wir mehr tage da blieben / rāiset herab ein Prophet auß Judea / mit Namen Agabus / vnd kam zu vns.

De der wi bleffue der flere dage / da rensde en Prophet ned aff Judea / som hed Agabus.

5. A wyplniwffe ty dni / wy / sędzieli gsmę przy / a prowo / dili nās wysłani s Māzels / kami vs Synu / aż wen za Mēsto: a klesse na kolena na bręhu / modlili gsmę se.

Alle gdychmy wymieściłi ony dni odesłchmy / a wysłcy nās prowadzili z jonomi y dżatkami. aże chmy wysłi z miastā / tedy v brzegu pośle Enawsy nā Kolanā / modlili chmy sie.

6. A když gsmę se wespolek roz / jehnali / wstaupili gsmę na Dārku / a oni se wrātili do muow.

Jāthym oblāpiācie iedni dru / gie / wśledchmy w okret / a oni też wrocili sie do swych.

7. Ale my plawiwffe se od Tyru / geli gsmę Ptolomay / dy / a pozdrawiwffe tu bratři / pobyli gsmę v nich geden den.

My zāsie od prāwivšy droge / przyšli chmy z Tyru do Ptolemai dy / tamje sie przywitawšy z brā / cia / mieściłi chmy v nich przez iedendziem.

8. A druhý den sędzieli / přis / lili sme do Cæsaree. A wśedšie do domu Filipa Kazatele / kte / rýž byl geden z sedmi / byli gsmę tu v něho.

Anāzaiutry wysłedšy Pāwel / y my ktorzy chmy z nim byli / przy / ślichmy do Cæsarey / y wśedšy w dom Filipa Ewāgelisty (ktor / ry byl ieden z onych siedmi) zo / stali chmy v něgo.

9. A ten měl čtyři Dcery / Panny / Prorokyně.

A ten měl čtyry corři pā / nienki / ktore prorokowały.

10. A když gsmę tu pobyli za několiko dni / přišel māj něha / kž Jūdšwa prorok ginēm Agabus.

A gdychmy tam przez niemā / so dni mieściłi / przyśedł z Jydo / swā Prorok niektory imieniem Agab.

כ א

וַעֲלֵה לָנוּ וְשָׁקֵל עֲרֻקְתָּהּ וְהַצְוִיחֵי הַפּוֹלֹס וְאִסֵּר בְּגָלָיִם וְהַנְפִשָּׁה וְאִידִיּוֹת וְאִמֵּר הַכֶּנֶה אֲמֹר רִוְחָא דְקֻדְשָׁא דְגִבְרָא מְכִיָּה דְעֻרְקִתָּהּ הַדְרָא הַכֶּנֶה אֲמֹר רִוְחָא דְהַדְרָא בְּאוּרֻשְׁלָם וְנִשְׁלַמְוִינָה בְּאִידֵי עַמְמָא :

Il qual Genuto fene à noi, prese la cintura di Paulo, e legossene le mani e i piedi, e disse, Queste cose dice lo Spirito Santo, Così legaranno i Giudei in Ierusalem, l'huomo di cui è questa cintura, e daranno la ne le mani de Gentili.

וְכֵן הָלִין מִלָּא שְׂמִינָן בְּעִין מִיָּה חָנוּ וּבְגֵי אֲתֵרָא דְלֹא יֵאָמַר לֹא וְרִשְׁלָם :

Come noi & dimmo queste cose, il pregauamo e noi e quelli che erano del luogo, che non salisse in Ierusalem.

וְהָיָה עֲנָנָא וְאִמֵּר פּוֹלֹס מִנָּה עֲבָדִין אֲנִתָּו דְּבִכְיוֹ אֲנִתָּו וְשִׁחְקִין אֲנִתָּו לֵה לְלִבִּי אֲנָא צִיר לֹא הָיָה דְּאִתְאַסֵּר בְּלַחוּד מְשִׁיב אֲנָא אֶלְנָא אֶהָּ דְּאִמּוֹת בְּאוּרֻשְׁלָם חֵלְקָהּ שְׂמִיָּה דְּמִכָּו יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Allor Paulo rispose, Che fate voi, così piangendo, & affliggendo il cuor mio? Io certo sono apparecchiato non sol ad esser legato, ma etiamdio à morire in Ierusalem per il nome del Signor Iesus.

וְכֵן לֹא אֲתֵטְבִּיס לֹו בְּהָלוֹ לֹו וְאִמֵּר דְּעֻרְקִינָה דְּמִרְיָא יְהִינָּה :

E così non restando egli persuaso, noi ci acquetammo, dicendo, Sia fatta la volontà del Signore.

וּבְתֵר יוֹמֵתָא הָלִין אֲתֵטְבוּ וְסִלְקוּ לֹו לְאוּרֻשְׁלָם :

Ed oppo questi giorni, ci mettemmo ad ordine, e salimmo in Ierusalem.

כ א

וַיָּבֹאוּ אֵלָיו וַיִּקַּח אֶת-אֲחֻזָּר פּוֹלֹס וַיֹּאסֹר אֶת-רַגְלָיו וַיִּדְּוֵ לְאִמֹר כֹּה אֲמַרְהָ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת-הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹו אֲזֹר הָיָה לְכֹה וַיֹּאסְרוּהוּ הַיְּהוּדִים בִּירוּשָׁלַם וַיִּסְגְּרוּהוּ בִידֵי תַגִּימָם :

El qual como vino à nosotros, tomó la cinta de Paulo, y atandose los pies y las manos, dixo Esto dize el Espiritu Sancto, Al varon cuya es esta cinta, anfi lo atarán los Iudios en Ierusalem y lo entregaran en manos de las Gentes.

וּבְאִשְׁר שְׂמִיעָנוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁאֵל מִמֶּנּוּ אֲנַחְנוּ וְכָלֵם אֲשֶׁר בַּמָּקוֹם הַהוּא מַעֲלֹתָיו בִּירוּשָׁלָּמָה :

Loqual como oyamos, rogamos nosotros y los que estauan en aquel lugar, que no subiesse à Ierusalem.

וַיַּעַן פּוֹלֹס מִהָּ--תַּעֲשֵׂה כִּי בּוֹכִים אָתָּם וַיִּמְסְתִּים אֶת לְבָבִי וְאִנִּי עֲתִיד הוּא לֹא לְהִתְאַסֵּר לְבִדִּי כִּי אֲם לְמוֹת בִּירוּשָׁלַם עַל-שֵׁם יֵשׁוּעַ מְדֻגֵּינָנִי :

Entonces Paulo respondió, Que hazeys llorando, y affligiendome el coraçon? porque yo no solo à ser atado, mas aun à morir en Ierusalem estoy presto por el nombre del Sennor Iesus.

וּבְאִשְׁר לֹא יָכְלָנוּ לְפַתֹּחַוּ נִחְנֶנּוּ לְאִמֹר הִיָּה רְצוֹן יְהוָה :

Y como no le podimos persuadir reposamos nos diciendo, Hagase la voluntad del Sennor.

וַיֵּאָחֲזִי הַיָּמִים הָאֵלֶּה גִּבְרָתָם עֲלֵינוּ בִירוּשָׁלָּמָה :

Y despues de estos dias, apercebidos subimos à Ierusalem.

κα'.

11. Καὶ ἔλθων πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δεῖξας τε αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς πόδας, εἶπε, τίδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτιν αὐτὸν ἔστιν ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἅνω θύσυσται ἐν ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.

Lequel estant venu vers nous, & ayant prins la ceinture de Paul, s'en lia les mains & les pieds, disant, Ces choses dit le saint Esprit, Ainfi lieront les Iudifs en Ierusalem l'homme a qui est ceste ceinture & le liureront es mains des Gentils.

12. Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐν τόποι τῷ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ.

Et quand nous eufmes entendu ces choses, tant nous que ceux qui estoient du lieu, l'exhortasmes qu'il ne montast point en Ierusalem.

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος τί ποιῶτε κλαίοντες καὶ στυγνύοντες μου τὴν καρδίαν; ἔγωγε γὰρ ἔμὸνον δεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁποῖα εἶμι εἰς ἱερουσαλὴμ ἐπιμύως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Adonc Paul respondit, Que faites-vous, en pleurant & affligeant mon cœur? car quant à moi, ie suis tout prest non seulement d'estre lié, mais auili de mourir en Ierusalem pour le Nom du Seigneur Iesus.

14. Μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἔσυχασαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γίνεσθαι.

Ainsi, pource qu'il ne pouuoit estre induit à cela, nous-nous en deportasmes, disans, La volonté du Seigneur foit faite.

15. Μετὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁποσάσασιν ἡμεῖς αἰνῶμεν εἰς ἱερουσαλὴμ.

Et quelques iours apres, ayans chargé nos hardes nous montasmes en Ierusalem:

11. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in manus Gentium.

And when he was come unto us / he tooke Pauls girdle / and bound his owne handes and feete / and said / Thus sayeth the holy Ghost / So shall ye Jewes at Ierusalem bind the man that oweth this girdle / & shall deliver him into the handes of the Gentiles.

12. Quod cum audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam.

And when wee had heard these things / both wee and other of the same place besought him that hee would not goe up to Ierusalem.

13. Tunc respondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.

Then Paul answered / and said / what do ye weeping and breaking mine heart? For I am readye not to be bound onely / but also to die at Ierusalem for the Name of the Lord Iesus.

14. Et cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes, Domini voluntas fiat.

So when he would not be perswaded / we ceased / saying / The will of ye Lord be done.

15. Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Ierusalem.

And after those dayes we trusted by our fardelles / and went up to Ierusalem.

Der Apostel Geschicht.

Das XXI. Capitel.

11. Der nam den Gürtel Pauli / vnd band seine hände vnd füsse / vnd sprach: Das saget der heilige Geist: Den Mann / des der Gürtel ist / werden die Jüden also binden zu Jerusalem / vnd überantworten in der Heiden hände.

De kom til oss. Hand tog Pauli Belte / oc band sine hender oc føder / oc sagde / Dette siger den hellig Aand / Den Mand som dette Belte hører til / skulle Jøderne saa binde i Jerusalem / oc antuorde hannem i Hederingers hender.

12. Als wir aber solches höreten / baten wir in / vnd die desselbigen orts waren / daß er nicht hinauff gen Jerusalem zöge.

Men der wi det hørde / da bade wi hannem oc de som vaare i den samme sted / at hand skulde icke drage op til Jerusalem.

13. Paulus aber antworttet: Was machet ihr / daß ihr weinet / vnd brechet mir mein Herz? Denn ich bin bereit / nicht allein mich zubinden lassen / sondern auch zu sterben zu Jerusalem / vmb des Namens willen des HERREN Jesu.

Da suarede Paulus / Hvad gøre i / at i græde / oc plage mit Herte? Thi ieg er rede / icke aleniste at lade mig binde / men oc saa at dø i Jerusalem / vor for HERRENS Jesu Naamn skyld.

14. Da er aber sich nicht überreden ließ / schwigen wir / vnd sprachen: Des HERREN wille geschehe.

Men der hand vilde icke lade tage sig mer ord / da tagde wi / oc sagde / HERRENS vilie ske.

15. Vnd nach denselbigen tagen / entledigten wir vns / vnd zogen hinauff gen Jerusalem.

De effter de dage / lagde wi vor ting fra oss / oc droge op til Jerusalem.

Skutkome

Kapitola XXI.

11. Ten když k nám přišel / vzal pás Pavlu / a svázal sobě nohy a ruce / řekl: Toto praví Duch Svätý / že Musíže toho gehoť gest pás tento / takto svázají Jidé v Geruzalémě / a vydají v ruce Pohaniuom.

Athorž přyzvědšy do nás / vzal pás Pavlu / a svázal sobě nohy a ruce / řekl: Toto praví Duch Svätý / že Musíže toho gehoť gest pás tento / takto svázají Jidé v Geruzalémě / a vydají v ruce Pohaniuom.

12. To když jsme vstoupili / prosili jsme ho / ať ne chodí do Geruzaléma.

To slovom vstoupili / prosili jsme y sami y ci řehorzy ná o nym mýscu byl / aby ne chodil do Geruzaléma.

13. Tehdy odpověděl Pavel / a řekl: V co činíte plačce a trápce srdce mé? Jáť jagistě ne toliko svázán býti / ale y omříti hotov jsem v Geruzalémě / pro Biněno Pána Gežíše Krysta.

Tedy odpověděl Pavel: Což činíte plačce / a trápce srdce mé? Jáť jagistě ne toliko svázán býti / ale y omříti hotov jsem v Geruzalémě / pro Biněno Pána Gežíše Krysta.

14. A když jsme genu odra / diti nemohli přestali jsme / říci: Stať se vůle Boží.

A tak gdychmy mu rozkázali / nemohli přestati říci / říci: Stať se vůle Boží.

15. Po těch pak dnech přišli jsme do Geruzaléma.

Žáky po onych dnech / šli jsme do Geruzaléma.

כ א

16 ואתו הוּו עִמּוֹ אֲנָשִׁים
תלמידים מן קסריא כד
דכידיו עמהון אחא חד מן
תלמידים קדמיה דשמה
היא מגסון ואיתיהי הוא
מון קופרוס דיקבלו
בביתה :

*E vennero insieme con esso noi alcuni
de discipoli da Cesarea, menando com se-
co vn certo Mnafon Cypriotto antico di-
scipolo, col qual noi deuemmo alloggiare.*

17 וכד אתיו לאורשלים
קבלו אחא חדיאית :

*Arriuati che noi fummo in Ierusa-
lem, i fratelli ci riceuerono volentieri.*

18 וליומא אחרנא עלו
עם פולוס לות יעקוב כד
אית הוּו לותיה פלהון
קשיש :

*El giorno seguente Paulo entrò con
esso noi a Iacopo, e tutti i Seniori si serau-
uono.*

19 ויהבו להון שלמא
ומשתעא הוא להון פולוס
פתר פתר כל מן
דעבר אלהא בעממא
בתשמיתה :

*E poi ch'ei gli hebbe salutati, raccon-
tò loro à parte per parte ciascuna di quel-
le cose, che Iddio hauuà fatte tra i Gen-
tili per la sua amministrazione.*

20 וכד שמעו שפחו ל
לאלהא ואמרו לה הוּו
אנת אחון כמא רבון אית
ביהוד אילין דהימנו
וכלהון הילין טנגא אפון
דנמוסא :

*Il che hauendo essi udito, glorificaro-
no il Signore, e dissergli, Fratello, tu vidi
quante migliaie de Giudei son che han-
no creduto, e tutti sono Zelatori de la Leg-
ge.*

21 אתאמר דין עליך ד
דמלה אנת דיפרקון מן
מושא פלהון יהודי
דבעממא כד אמר אנת
הלן יהוון דגורין בגיהון
ולן בעידא דנמוסא
יהוון מהלכין :

*Hor essi hanno udito dir dite, che tu
insegni à tutti i Giudei che son fra i Gen-
tili, à ritrarsi da Moise, dicendo, che non
debbono circumcidere lor figliuoli, ne ca-
minar secondo i soliti costumi.*

כ א

16 ויבואו עִמּוֹ גַם אֲנָשִׁים
תלמידים מקסריא המוליכים
אתם את יסון מכפר אשר
עִמּוֹ לָנוּ וְהוּא תלמיד ישן :

*Y vinieron tambien con nosotros de Cesa-
rea à algunos de los Discipulos, trayendo consigo à
vn Mnafon Cyprio, Discipulo, antiguo con el
qual posassemos.*

17 ויבא אשר באנו ירושלימה
בשמחה גדולה קבלו אותנו
האחים :

Y como llegamos à Ierusalem, los Hermanos nos recibieron de buena voluntad.

18 וליום מחר בא פולוס עִמּוֹ
אל יעקב ויהיו הוקנים כלם :

*Y el dia siguiente Paulo entró con nosotros
à Iacobo, y todos los Ancianos se juntaron.*

19 ויבא אשר שאל לשלום ספר
להם מחד לחד אשר עשה
אלהם בגוים בשרתו :

*A los quales, como los vuo saludado, contó
por menudo loque Dios auia hecho entre las
Gentes por su ministerio.*

20 והמה בשמעם שפחו את
האלהים ויאמרו אליך רוחא אנת
אחינו כמה רבבות היו יהודים
הבאמינים וכלם מקנאי תהורה :

*Y ellos como lo oyeron, glorificaron al Sen-
nor : y dixeronle, Ya vees Hermano, quantos mil-
lares de Iudios son losque han creydo : mas to-
dos son Zeladores de la ley.*

21 וישמעו עליך כי יסודים
מלמד את במשה את היהודים
האלה אשר בגוים לאמר לא
להמול את בניהם ולא כהעודה
להלכם :

*Y han oydo de ti (por relacion de otros,) que
enseñas à partarse de Moysè à todos los Iu-
dios que estan entre las Gentes : y que dizes, que
no han de circumcidar sus hijos, ni andar segun la
costumbre.*

כ א

16. Συνηλθον ὃ καὶ ἦν μαθητὴς
ἀπὸ καμαρειᾶς συν ἡμῖν, ἀγνοῖς
παρ' ᾧ ξενιδῶν μὲν, (μνάσων) πρὶς
κυπρίῳ ἀρχαίῳ μαθητῇ,

*Et quelques vns des disciples vin-
drent aussi de Cesaree avec nous, ame-
nans avec eux vn certain (Mnason,) qui
estoit Cyprien, ancien disciple, chez le-
quel nous deuions loger.*

17. Γενομένην ὃ ἡμῶν εἰς ἱερο-
σόλυμα, ἀσπλῶς ἐδέξαντο ἡμᾶς
οἱ ἀδελφοί.

*Quand nous fumes venus en Ieru-
salem, les freres nous receurent fort vo-
lontiers,*

18. Τῇ δὲ ἑπομένῃ εἰσῆλθὼ παῦλος
συν ὑμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε
περιγύοντες οἱ πρεσβύτεροι.

*Et le iour suivant, Paul vint avec
nous chez Iacques, & tous les anciens y
furent assembles,*

19. Καὶ ἀπασιμῶν αὐτοὺς
ἐξηγεῖτο καθ' ἑκάστην ᾧ ἐποίησεν
ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τοῦ δι-
ακονίας αὐτοῦ.

*Et apres qu'il les eut embrasses, il
raconta de poinct en poinct les choses
que Dieu auoit faites entre les Gentils
par son ministere.*

20. Οἱ ὃ ἀκούσαντες ἐδόξαζον
τὸ θεόν, εἰπὼν τε αὐτῷ, θωρεῖς
ἀδελφί. πόσῃ μυριάδι εἰσὶν ἰου-
δαίων ὅς πεπισκότων ; καὶ πάν-
τες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπαρχου-
σι.

*Ce qu'ayans oui, ils glorifierent le
Seigneur : & lui dirent, Frere, tu vois
combien il y a de milliers de Iuifs qui
ont creu, & tous sont zelateurs de la
Loy.*

21. Κατηχήθησιν ὃ πρὸς σοῦ, ὅτι
δογμασίαν διδάσκεις ἀπὸ μοysῆως
τοὺς κατὰ τὴν ἐθνη πάντας ἰουδαίους,
λεγον, μὴ περιτέμνῃς αὐτοὺς καὶ
τέκνα, μηδὲ τοῖς ἐθνοῖς περὶ τῆς
ἐκείνης.

*Or ont-ils esté informés de toi, que
tu enseignes tous les Iuifs qui sont en-
tre les Gentils de se departir de Moysè.
disant qu'ils ne doiuent point circoncir
leurs enfans ne cheminer selon les sta-
tuts.*

CAP. XXI.

16. Venerunt autem & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum (apud quem hospitaremur) Iasonem quendam Cypriū, antiquum discipulum.

There went with vs also certaine of the disciples of Cæsarea: & brought with them one Iason of Cyprus / an olde disciple / with whome we should lodge.

17. Et cum venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

And when we were come to Jerusalem / the brethren received vs gladly.

18. Sequentia autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesq; collecti sunt seniores.

And the next day Paul went in with vs unto James: and the Elders were there assembled.

19. Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius,

And when hee had embraced them / hee tolde by order all thinges / that God had wrought among the Gentiles by his ministration.

20. At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntq; ei: Vides frater quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt: & omnes æmulatores sunt legis.

So when they heard it / they glorified the Lord: & sayd vnto him / Thou seest brother / how many thousand Iewes there are which beleue / & they are all zealous of the Lawe.

21. Audierunt autem de te, quia discessionem doceas à Moysæ eorum qui per Gentes sunt Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi.

Nowe they are informed of thee / that thou teachest all the Iewes / which are among the Gentiles / to forsake Moyses / and sayest / that they ought not to circumcise their children / neither to liue after the customes.

Das XXI. Capitel.

16. Es kamen aber mit uns auch etliche Jünger von Cæsarien / vnd führten uns zu einem / mit namen Iason auß Cypern / der ein alter Jünger war / bey dem wir herbergen solten.

Da komme der oc saa mer off nogle Disciple aff Cæsarea / oc forde off til en / som hed Iason aff Cypern / oc vaar en gammel Discipel / hoss huilken wi kulde haffue herbere.

17. Da wir nun gen Jerusalem kamen / nahmen uns die Brüder gerne auff.

Der wi nu komme til Jerusalem / anammede Bröderne oss gerne.

18. Des andern tages aber gieng Paulus mit uns ein zu Iacobo / vnd kamen die Eltesten alle dahin.

Anden dagen giel Paulus ind mer off til Iacobum / oc alle de Eldeste komme did.

19. Vnd als er sie gegrüßet hatte / erzehlete er eines nach dem andern / was Gott gethan hatte vnter den Heiden / durch sein Ampt.

De der hand haffde hilset dem / forsalde hand der ene effter der ander / huad Gud haffde giort iblant Hedningene / formedest hans Embede.

20. Da sie aber das höreten / lobeten sie den HERREN / vnd sprachen zu ihm: Bruder / du siehest wie vil tausent Jüden sind / die glaubig worden sind / vund sind alle eiferer über dem Geseze.

De der de der horde prisede de HERREN / oc sagde til hannem / Broder / Du seer / huor mange tusinde Jøder der ere / som haffue taget ved troen / oc ere alle Nidtkære offuere Løwen.

21. Sie sind aber bericht worden wider dich / daß du lehrest von Moysæ abfallen alle Jüden / die vnter den Heiden sind / vnd sagest: Sie sollen ihre Kinder nicht beschneiden / auch nicht nach derselbigen weise wandeln.

Men der ere vnderisde mod dig / At du lærer alle Jøder / som ere iblant Hedningene / at falde fra Moyses / oc siger / At de skulle icke omstære deris Børn / oc ey vandre effter den skick.

Kapitola XXI.

16. A sli snami Brednien nēstetj; Cezaree / wedauces seban nēpalkho Jazona; & Eyprius stakcho Brednien / nēstetj rēhojbychom hospodu mēli.

Przyšli też społu znami niektorzy zwolennicy; z Cezarey / przywiodszy z soba tego v ktorego chymy gospoda stac mieli / Iasona Cypriycyka starego zwolennika.

17. A kdyz gsmē přišli do Jeruzalēma / rádi nás přijali bratři.

Gdyśmy tedy przyšli do Jeruzalem / wdzięcznie nas przyjęli bracia.

18. Druhého pák dne / wšel Pawel y s nami k Jakubowi / a ta sebyli wšyctni Staršy sešli.

Drúhého dne s nami Pawel do Jakuba / a tedy wšycky staršy byli.

19. Kterýchžto kdyz pozdravil / wyprawoval jim wšetko / co gest Báh činil skrze vřad posluhowáníj geho mezy Pohany.

Ktore oblapwšy opowiedzialim porzadnie co Bog czynil miedzy pogany przez sluzbe tego.

20. A oni kdyz to wyslyšeli / welebili Boha / a řekli genu: Widis Bratře / ktera mnoho Tisecow gest mezy Jidy / řech kterijz gšau wšerili: a ti wšyctni gšau mlownijch Jazona.

Co oni slyšac chwaliłi Pana / a powiedzieli mu: Widisz je bracia takto jest wiele tysiecy Jydow ktorzy w wierzyli / a wšyicy zapałonem / sa chwalili Jazonowi.

21. Ale o tobě gšau slyšeli / žeby ty wědł od Jazona Moyszišowa / ty Jidy kterijz gšau mezy Pohany / prawě / že nas magij obřezowati Synaw swych / aniž magij wedle obyčaje Jazona choditi.

Slyšeli tedy o tobě / a powiezli synow / iż iż wzyšł odsthania od Moysze / a wšyicy Jydowie ktorzy sa miedzy pogany / powiedasze sie obřezowac niemala / a ni mala chodzie wedle uřaw tego.

כ נ

22 מטור הכיל ד
דמשמעת מעני להו להו ד
דאחית לבא :

Che cosa è dunque? Bisogna per ogni modo che la moltitudine si riunisca: perche intenderanno che tu sei venuto.

23 עבר מרם דאמרינו
לך אית לו זכרא ארבעא
דנדריר להו דנדרבון :

Fa dunque ciò che noi ti diciamo, Noi habbiamo quattro huomini che hanno vn voto sopra di se.

24 דבר אנו ויל אית דבא
עמהו ונאפק עליהו ג
נפיקתא איד דגדעון
וישיהו וימתנדא לכל
נש דמרם דאמאמר עליו
דגל הו ונאפק לגמוס
שלם אית וגטר :

Piglia questi, e purificati con essoloro, e spendi per loro acciache si radano il capo: e tutti sappiano che non è niente di quelle cose che hanno & dite di te: ma che tu ancora camini offeruando la Legge.

25 על אילין דהימנו מו
עממא חנו פתכו דיהוון
נטרין נפשהו מו דדיקא
וימו וניותא וימו חניק
וימו דמא :

Quanto poi à quei de Gentili che hanno creduto, noi habbiamo scritto, determinando che non offeruino alcuna cosa simile: se non si guardino dalle cose sacrificate à gli idoli, e dal sangue, e dal soffocato, e da la fornicatione.

26 הידיו פילוס דבר אנו
לגברא הליו לימא אחרנא
ואתדפי עמהו ועל אנו
להיכלא פד מודע להו
מילין דיוממת ד
דתיכיתא עד מ
דאחקרב קורבנא דאנש
אנש מנהו :

Allor Paulo prese con seco quegli huomini, e il giorno seguente, essendosi purificato con essoloro, entrò nel tempio manifestando il compimento de giorni de la purificatione, infin à tanto che s'offerisse per ciascun di loro l'offerta.

כ נ

22 ומה ולא היה לכו צריך
להקהל אחת ההמון כי ישמעו
כי באת :

Que ay pues? En todo caso es menester que la multitud se junte: porque oyran que has venido.

23 ולכן עשה את אשר נאמר
לך ה' לנו ארבעה אנשים
אשר יש עליהם אסדס :

Has pues esto que te dezimos. Ay entre nosotros quatro varones que tienen voto sobre si.

24 את האלה תקח אליך
ההקדש עמם ותסיר עליהם
נסביתם ויקרחו קרחה בדאשם
ידעו כלם כי כל הדברים
האלה אשר שמעו מעליך שווא
המה וכי גם את הלך תצור את
ההורה :

Tomando à estos sanctificate con ellos, y gasta con ellos para que raygan sus cabeças: que todos entiendan que no ay nada de loque de ti han oydo por fama: mas que tu tambien andas, guardando la ley.

25 ומגזים אשר מאמינים
כתבנו לכם מחשבים כי לא
צריך לשמורם מאומה מדברים
האלה כי אם לנצר לנפשם
מטמאת האלילים מדם מנחנק
ומתנוגות :

Empero quanto à los que de las Gentes han creydo, nosotros auemos escripto. y determinamos, que no guarden nada de esto: solamente que se abstengan de loque fuere sacrificado à los idolos, y de sangre, y de ahogado, y de fornicacion.

26 או לקח פולוס אליו את
האנשים אשר עמם נקדש הווא
ויבוא ליום הבא אל ההיכל
מגיד מלוא ימי הטרה עד כי
תקרב על איש ואיש מהמה
הקרבן :

Entonces Paulo, tomando à aquellos varones, sanctificado el dia siguiente, entro en el templo, denunciando ser complidos los dias de la sanctification, hasta ser ofrecida por cada vno de ellos.

כא'.

22. Τίδ' ὡς εἶσι; πάντως δεῖ πλῆθος συναλθεῖν ἀκούσαι, ὥστε ὅτι ἐλθούσης.

Qu'est il donc de faire? Il faut entièrement assembler la multitude: car ils orront dire que tu es venu.

23. Τὸ τοῦτο οὖν ποιήσου ὅσοι λέγε-
ται· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες δι-
χλω ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν.

Fai donc ce que nous te disons, Nous auons quatre hommes qui ont fait vn vœu.

24. Τέτους τῶν τετραδων ὁ γνή-
σῃσι σὺν αὐτοῖς καὶ διαπίησιν
κα' αὐτοῖς, ἵνα ζυγίσωσιν τὴν
κεφαλὴν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι
ὡν κατηχλῶται περὶ σοῦ εἶδ' ἐστίν,
ἀλλὰ σοὺ καὶ αὐτοῖς τὸ νόμον
φυλάσσειν.

Pren-les, & te purifie avec eux, & contribue avec eux, afin qu'ils se rasent la teste: & que tous sachent qu'il n'est rien de choses dōt ils ont esté informés de toi: mais que toi aussi chemines gardant la Loy.

25. Περὶ δὲ τῶν πεπιστευότων ἰθι-
νῶς ἡμεῖς ἐπισήλαμεν, καὶ τίς τις
μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοῖς, εἰ μὴ
φυλάσσειν αἰλουεῖν, τὴν εἰδωλό-
θυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὴν κακίαν, καὶ
πρηνείαν.

Mais touchant ceux qui ont creu d'entre les Gentils, nous en auons elecit, apres, auoir ordonné qu'ils n'obseruent rien de semblable: sinon qu'ils se gardent de ce qui est sacrifié aux idoles, & du sang, & des choses estouffées, & de paillardise.

26. Τότε ὁ πῦλος τῶν τετραδων
πὺς αὐτοῖς, τῇ ἐχομένη ἡμέρᾳ
σὺν αὐτοῖς ἀγιοθεῖς εἰσὶν εἰς τὸ
ἱερόν. ἀγγέλλων τὴν ἐκκαθήρω-
σιν τῶν ἡμερῶν τῶν ἀγισμῶν, ὥς οὐ
συνελήχθη ὡς εἰς ἐκάστου
αὐτῶν ἡ σποσφορά.

Adonc Paul ayant prins ces hommes avec soy, & le iour ensuiuant s'estant purifié avec eux, entra au temple: enon-çant l'accomplissement des iours de la purification, iusqu'à tant que l'oblation fust presentee pour vn chacun d'eux.

CAP. XXI.

Das XXI. Capitel.

Kapitola XXI.

22. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te supervenisse.

What is then to be done? the multitude must needs come together: for they shall hear that thou art come.

23. Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

Do therefore this that we say to thee. We have four men, which have made a vow.

24. His assumptis, sanctificate cum illis: & impende in illis, ut radant capita: & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.

Them take, and purifie thy selfe with them: an contribute with them: that they may shawe their heades: & all shall know that those things, whereof they have bene informed concerning thee, are nothing, but that thou thy selfe also waldest and keepest the Law.

25. De his autem qui crediderunt ex Gentibus nos scripsimus, iudicantes ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

For as touching the Gentiles, which beleue, we have written, and determined that they observe no such thing: but that they keepe them selves from things offered to idoles: and from blood, and from that that is strangled: and from fornication.

26. Tunc Paulus assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

Then Paul tooke the men: and the next day was purified with them: & entered into the Temple: declaring the accomplishment of the dayes of the purification: untill that an offering should be offered for every one of them.

22. Was ist denn nun? Aller dinge muß die Menge zusammen kommen. Denn es wirdt für sie kommen/ daß du kommen bist.

Quad er da nu? Almuen skal alsdelis komme til: sammen/ Thi der kommer saar dem/ at du est kommen.

23. So thu nun das/ daß wir dir sagen. Wir haben vier Männer / die haben ein Gelübde auff sich.

So gere nu der/ som vi siige dig. Vi haffue fire Mand/ de haffue it løfte paa sig.

24. Dieselbigen nimb zu dir/ vnd laß dich reinigen mit ihnen / vnd wage die kost an sie / daß sie ihre Haupt bescheren / vnd alle vernemen / daß nicht sen / wess sie wider dich berichtet sind / Sondern daß du auch einher gehest / vnd haltest das Gesetz.

Tag dem til dig/ oc lad dig rense mee dem/ oc vossue den Raast paa dem / at de rage deris Høffue/ De alle skulle fornemme / at det er intet/ som de ere vnderuiste vdi mod dig / Men at du oc saa gaar/ oc holder Loven.

25. Denn den Glaubigen auß den Heiden haben wir geschriben / vnd beschlossen / daß sie der keines halten sollen / denn nur sich bewahren für dem Gößenopffer / für Blut / für Ersticketem / vnd für Hurerey.

Thi vi haffue screffuit de Hedninge til som tro/ oc besluttet / at de skulle intet holde der aff / Vden alene beuare sig / fra Afgunders offer/ fra Blod/ fra det som Quale er / oc fra Horeri.

26. Da nam Paulus die Männer zu sich / vnd ließ sich des andern tages sampt ihnen reinigen / vnd gieng in den Tempel / vnd ließ sich sehen / wie er außhielte die tage der Reinigung / biß daß für einen jedlichen vnter jnen das Opffer geopffert ward.

Da tog Paulus Mendene til sig / oc loed rense sig anden dagen mee dem / oc gick ind i Tempeln / oc loed see sig / huorledis hand holt renselsis dage vdi/ Indtil Offeret bleff offeret for huer aff dem.

22. Což tedny gē? Musš se žagistē šgijti vssēcto množstvi: neboť vslyšy o tobě že šgij pšissel.

Což tedy test? Koniec žnací šia potreba žydů ludowi/ boć vslyšy ša žeš pryšedl.

23. Protož učinž to/ což my tobě povijme. Šsauž mežy nāmi čtyřij mužij/ šlib vespoleť magice.

A přetož čyň to coć povies dany/ mamyc čtyřech mužow co spolu šlub máia.

24. Pogma ge/ n očist sebe s nimi a včtū náklad / ať oholij h awy šwē: a žwēdiž wššy čtī / že to gest křiwē / co šsau šlyšeli o tobě/ ale že n ty chodš dšs ošřšage Žalona.

Thy wštawšy / očyšč se s nimi / y slož se s nimi / aby ogošili glowy / a žby poznali wššy / že to co o thobie šlyšeli s povies šci nych / nie nie test / ale žy sam chodžš žachowy waiac žalon.

25. Štom paš / čtīm křetšy šsau: Pohaniš wvčřili / my ššine psali / vřaudiwšse / aby se warowali Modlām obětowa: nēho / a křwe / vřawenēho / a šmilšwa.

O tych trz křozy wvčřyli s poganiš / myšmy pšali / godyš / my postānowili aby nie takowe nie žachowywali / tylkož aby se přeřřegali od rego co test ošřš rowano balwanom / od křwie / od rzeczy dawtonych / y od grzechu niečyštego.

26. Tedny Pawel druhš den / ponaw ššebau muž / očistiw se s nimi wšsel do Chramu / a wprawowal wprnēnš dnij toho očistēnš / a žby n obětowa na byla obět ža gednoho kaž dēholš nich.

Tedy Pāwel wřawšy ony mež / nāžnānch očyščon test s nš / mš y wšedl do křciolā / ožnāš / muiac n yplnēnš dniow očyšč ciemā / a ž žā křžwego s nich byla včyntonā ošāra.

כ א

27 וַיְהִי כִּדְּמִי יוֹמָא דְּשַׁבְּעָא
יְהוּדִיָּא דִּמְוֹן אֲסִיָּא חֲזַנְאוּהִי
בְּהִיכְלָא וַגִּדּוּ עֲלֵיהִי עֲמָא
כָּלָה וְאַרְמִיּוֹ עֲלֵיהִי א
אֲדִינָא :

E mentre che i sette giorni erano per finire, i Giudei d'Asia, hauendola veduto nel tempio, messero a tumulto tutta la moltitudine, e messergli le mani addosso.

28 כִּדְּמִי יוֹמָא דְּשַׁבְּעָא
גְּבִרָא בְּנִי יִסְרָאֵל עָדְרוּ
הֵנָּה הוּא גְּבִרָא דְּלֹוֹקֵהָ
עֲמָא דִּילָן מִלָּה בְּכָל יוֹמָא
וְלֹוֹקֵבֵל גְּמוּסָא וְלֹוֹקֵבֵל
אֲתֵרָא הֵנָּה וְאֵה לְאַרְמִיָּא
אֲעַל לְהִיכְלָא וְסִיבָה
לְאַתְרָא הֵנָּה קְדִישָׁא :

Gridando, Huomini Israeliti, soccorreteci: questo è quell'huomo che contra il popolo, e la Legge, e questo luogo, insegna per tutto a ciascuno: & oltre a cio ha menati ancor i Greci nel tempio, & ha profanato questo santo luogo.

29 קְדָמֵי הוּא גִידְּרָא חֲנוּ ע
עֲמָא לְטְרוּבִימוֹס אֲבִסְיָא
בְּמִדִּינָתָא וְסִבְרִין הוּא דְּעָם
פּוֹלֹס עַל בְּהִיכְלָא :

(Perche hauenan perauanti veduto Trofimo Efesio con essolui nella città, ilqual si pensauano che Paulo hauesse introdotto nel tempio.)

30 וְאַשְׁתַּגְּשַׁר כָּלָה מ
מִדִּינָתָא וְאַתְּפִנְשׁוּ כָּלָה
עֲמָא וְאַחֲרֵיהִי לְפּוֹלֹס
וַגִּדּוּ לְבָר מִן הִיכְלָא וְבָר
שַׁעֲתָה אֲתֵתְחִידוּ תַרְעָא :

E così tutta la città si commosse, e fecesi concorso di popolo: & hauendo preso Paulo il tirauano fuor del tempio, e subito furono chiuse le porte.

31 וְכִדְּמִי הוּא גְּבִרָא
לְמַקְטִילָה אֲשֵׁתְמַעֲרָא ל
לְכִילִרְפָּא דְּאַסְבִּיר דְּכָלָה
מִדִּינָתָא אֲתֵתְוִיעַת לָהּ :

Hormentre che essi procurauano d'ammazzarlo, ando la voce al Capitano de l'esercito che tutti Ierusalem era conturbata.

32 וְבָר שַׁעֲתָה דְּבָר ל
לְהַגְטְרוּבָא וְלְאַסְטְרִיגָא
סִגְיָא וְרִהֲטוּ עֲלֵיהוּ וְכִד
חֲנוּ לְכִילִרְכָּא
וְלְאַסְטְרִיטָא בְּהִלּוּ מִן
דְּמַחִין הוּא לְפּוֹלֹס :

Ilqual pre se subito de soldati e de Centurioni, e corse a loro: & essi come videro il Capitano e i soldati, restarono di batter Paulo.

כ א

27 וַיְהִי לְשַׁבְּעַת הַיָּמִים וַיְהוּדִים
אֲשֶׁר מֵאֲסִיָּא דְּאֵהוּ בְּהִיכָל
וַיִּסְתּוּ אֶת־כָּל הָעָם וַיִּשְׁלַחוּ
בֹּאֲת־יְדֵיהֶם :

Y como se acabauan los siete dias vnos Iudios de Asia como la vieron en el Templo, alborotaron todo el pueblo, y echaronle mano.

28 וּזְוָעָקִים אֲנָשִׁי יִשְׂרָאֵל עֲזָרוּ
כִּי זֶה הוּא הָאֲנָשׁ אֲשֶׁר עַל־
הָעָם וְעַל־הַתּוֹרָה וְעַל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה אֵת כָּלָם בְּכָל־מְקוֹמִים
מִלְּמַד וְעוֹדֵן אֶת־הַגּוֹיִם מִן־לֵךְ
בְּהִיכָל וּמִטִּמָּא אֶת־מְקוֹם
הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה :

Dando bozes, Varones Israelitas ayudad: este es el hombre que por todas partes ensenna à todos contra el pueblo, y la ley, y este lugar: y aun de mas desto ha merido los Gentiles en el templo, y hà contaminado este sancto lugar.

29 כִּי דְּאֵה אֵת טְרוּבִימוֹס
הָאֲבִסְיָ בְּעִיר עֵתוֹ אֹתוֹ חֲשָׁב
כִּי בְּהִיכָל הוֹלִיכָא :

(Porque antes auian visto à Trophimo Ephesio en la ciudad con el, el qual pensauan que Paulo auia merido en el templo.)

30 וְתַהֲהִים כָּל־הָעִיר וְתַהֲהִי
מְרוּצָת הָעָם וַיִּתְּפִשׁוּ אֶת־
פּוֹלֹס וַיִּמְשְׁכוּ אֹתוֹ מִחוּץ לְהִיכָל
וַיַּמְהֲרָה גְּסָרָא דְּהַלְתוֹת :

Ansique toda la ciudad se alborotó, y hizo-se vn concurso de pueblo: y tomando à Paulo trayanlo arrastrando fuera del Templo: y luego las puertas fueron cerradas.

31 וּבִבְקָשָׁם לְהַמִּיתוֹ עֲלֵתָה
הַשְׁמִיעָה אֶל־שָׂר אֶלְהָ הַחֲבֵל
כִּי יְרוּשָׁלַיִם כָּלָה מֵהוּמָה הִיא :

Y procurando ellos de matarlo, fue dado auiso al tribuno de la compannia, que toda la ciudad de Ierusalem estaua alborotada.

32 אֲשֶׁר בַּמְהֲרָה לָקַח עִמּוֹ אֶת־
אֲנָשִׁי מִלְּחָמָה וְאֶת־שָׂרֵי מֵאוֹת
וַיִּלָּץ אֲלֵיהֶם וּבְרֵאוֹתָם אֶת־שָׂר
אֶלְהָ וְאֶת־אֲנָשִׁי מִלְּחָמָה שִׁבְתּוּ
מִחֲבוֹת אֶת־פּוֹלֹס :

El qual luego tomando soldados y Centuriones, corrió à ellos. Y ellos como vieron al Tribuno y à los soldados, cessaron de herir à Paulo.

כ א

27. Ὡς δὲ ἔμελλεν αἱ ἐπὶ αὐτῷ ἡμέ-
ραι συμπλείδωται, οἱ δὸς τῆς ἀσίας
Ἰουδαῖοι θρασυέμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱε-
ρῷ, συνέχουσιν πάντας τὸν ὄχλον, καὶ
ἐπεβάλον πᾶσι χεῖρας ἐπ' αὐτόν.

Et comme les sept iours se deuoyēt accomplir, quelques Iuifs d'Asie, l'ayans veu au temple, esmeurent toute la multitude, & jetterent les mains sur lui.

28. Κράζοντες, ἄνδρες Ἰσραηλι-
ται, βοηθεῖτε· ὁτὸς ἐστὶν ὁ ἄνθρω-
πος ὁ καὶ τὸ λαὸν καὶ τὸ νόμον
καὶ τὰ ῥάγματα τοῦτου πάντας παι-
νεχού διδάσκων· ὅτι καὶ ἐλθὼν
εἰσῆγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίτω-
κε τὸν ἅγιον τόπον τῆς πόλεως.

Crians, Hommes Israélites, aidez-nous: voici cest homme qui enseigne par tout vn chacun contre le peuple, & la Loy, & ce lieu-ci: de auantage, il a aussi amené les Grecs dedans le temple, & a pollué ce saint lieu.

29. Ὥσαν γὰρ παριστράχοντες τῷ
Φίμῳ τὸν ἐφεσίου ἐν τῇ πόλει συν-
αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερόν
εἰσῆγαγεν ὁ πῶλος.

Car auparauant ils auoyent veu Trophime Ephesien en la ville avec lui, lequel ils estimoyent que Paul eust amené dedans le temple.

30. Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, & ἰγά-
ρετο συνδρομὴ τῶ λαοῦ. & ὁ πῶλος
βόμβηται τῷ πῶλου ὄλως αὐτὸν
ἔχων τὰ ἱερῶ, καὶ ὁ δὲ τῶς ἐκλεί-
σθησαν αἱ θύραι.

Et toute la ville fut esmeue, & le peuple y accourut: & ayās empoigné, Paul, ils le tiroyent hors du temple: & incontinent les portes furent fermées.

31. Ζητωῦσαν δὲ αὐτὸν διασκοπι-
ναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ
τῆς αὑτῆς, ὅτι ὅλη συγκέχυται
ἱερουσαλὴμ.

Mais comme ils talchoyent à le mettre à mort, le bruit vint au Capitaine de la bande de la granison que toute Ierusalem estoit en trouble.

32. Ὡς ἔχουσιν ὁρμαλαθὼν
στρατιῶτας καὶ εκατοντάρχους, κα-
τίδραμον ἐπ' αὐτοῦ· εἰ δὲ ἰδόντες
τὸν χιλιάρχον καὶ τοὺς στρατιώτας,
ἐπαύσαντο τυπῆσαι τὸν πῶλον.

Lequel tout à l'heure print des gendarmes & Centeniers, & courut vers eux: dont iceux voyans le Capitaine & les gendarmes, cessèrent de battre Paul.

27. Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant iudei, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus.

And when the seven dayes were almost ended / y Jewes which were of Asia (when they saw him in the Temple) moved all the people / and laid hands on him.

28. Clamantes, Viri Israëlitæ, adiuvate: hic est homo qui adversus populum & legem & locum hunc, omnes ubique docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violavit sanctum locum istum.

Erving / Men of Israel / helpe: this is the man that teacheth all men every where against the people / and the Law: and this place: moreover / he hath brought Gentiles into the Temple / and hath polluted this holy place.

29. (Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem estimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus.)

For they had seen before Trophimus an Ephesian with him in the citie / whome then supposed that Paul had brought into the Temple.

30. Commotaque est civitas tota: & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & statim clausæ sunt ianue.

Then all the citie was moved / and the people ran together: and then took Paul / and drew him out of the temple / & forthwith the doores were shut.

31. Quarentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ierusalem.

But as they went about to kill him / tidings came unto the chiefe captaine of the band / y all Ierusalem was on uproare.

32. Qui statim assumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos, Qui cum vidissent tribunum & milites, cessaverunt percutere Paulum.

Who immediately tooke souldiers and Centurions / and ranne downe unto them: and when they saw the chiefe Captaine and the souldiers / they left beating of Paul.

Der Apostel Geschichte.

Das XXI. Capitel.

27. Als aber die sieben tage solten vollendet werden / sahen ihn die Juden auß Asia im Tempel / vnd erregten das ganze Volck / legten die Hände an ihn.

De der de siu dage skulde suldkommis / da saae de Joder aff Asia hannem i Tempelen oc de oprensde alt Folcket / lagde hender paa hannem.

28. Vnd schrien: Ihr Männer von Israel helfte / diß ist der Mensch / der alle Menschen an allen enden lehret wider diß Volck / wider das Gesetz / vnd wider dise Stätte / auch dazu hat er die Griechen in den Tempel geführt / vnd dise heilige Stätte gemein gemacht.

De skrege / I Mend aff Israel / hielper / Dette er der Menniske / som lærer alle Menniske alle vegne mod Folcket / mod Iowen / oc mod denne Sted / De der til met haffuer hand ført Greker i Tempelen / oc gtorc denne hellige Sted almindelig.

29. Denn sie hatten mit ihm in der Stadt Trophimum den Epheser gesehen / denselbigen meineten sie / Paulus hette ihn in den Tempel geführt.

Ehi de haffde seet Trophimum den Epheser met hannem / den samme mente de / at Paulus haffde ført hannem i Tempelen.

30. Vnd die ganze Stadt ward bewegt / vnd ward ein Zulauff des Volcks. Sie griffen aber Paulum / vnd zogen ihn zum Tempel hinaus / vnd als bald wurden die Thüren zu geschlossen.

De den ganste Stad bleff oprørt / oc der bleff it rillaab aff Folck. Da grebe de Paulum / oc droge hannem aff Tempelen / oc Dørrene bleffue strax tilslucte.

31. Da sie ihn aber tödten wolten / kam das Geschrey hinauff für den obersten Hauptmann der Schar / wie das ganze Jerusalem sich empöret.

Men der de vilde ihieflager hannem / kom bud op til den som vaar øffuerst Høffuismand for Skaren / huorledis det ganste Jerusalem oprensde sig.

32. Der nam von stund an die Kriegsknechte vnd Hauptleute zu sich / vnd lieff vnter sie. Da sie aber den Hauptmann vnd die Kriegsknechte sahen / höreten sie auff Paulum zu schlagen.

Hand tog strax Stridsfolck oc Høffuismend til sig / oc løb iblant dem. Men der de saae Høffuismanden oc Stridsfolcket / da lode de aff at sla Paulum.

Skutkome

Kapitola XXI.

27. A když se naplnilo sedm dní / židě ti kterijž byli z Asie / když vželi Pawla w Chráme / zbaufili wešterem lid / a wztáhli naň ruce.

A gdy tuż było prawnie siedm dni wypelnienia / niektorzy żydowie z Asye gdy go vyznali w Kościele / wzburzyli wšyhet lud / y tãrgnuli siã nań rękoma.

28. Křičíce: Mužij Izraelski / pomozte: Tentož jest člověk / kteržž proti lidu y zákonu y proti mištu tomuto wšecky wšudy vřij / nad to y Pohany wvedl do Chrámu / a poskvrnil swatého mišta tohoto.

Wolájac: Mežowie Izraelski / scyráruycieš / tenciťeš človiek on ktery proti ludowi / y zákonowi / y mišcu temu wšyřich vřij wšedy / a iuž na wiodl y Greky do Chrámu / y plugawia to mišce swiete.

29. Neb gsau wšěm Trošim a Efežském s nim w Měste / o kterémž sedomniwali že by ho do Chrámu wvedl Pawel.

Abowsem przed tym wšěmi z nim w městie Trošim a Efežském / y mniwali aby go Pawel w wiodl do Chrámu.

30. A tak se zbaufilo wšecko Město a zběhli se w hromadu lid. A vchopiwše Pawla / táhli gen wenz Chrámu / a y hned zawřeli dweře.

W zrušylo siã tedy mšto wšyřko / y zběhlo siã mnostwo ludu / a pochopiwši Pawla / wšyřeli z Chrámu / y uar y chmali drzwě zamknouti.

31. A když gsau gen chtěli zamordowati powědijno to Hantmanu Wogška / že se wešterem bauři Jeruzalem.

A gdy siã starali iakoby go zamordowaci / przypłá wiśc do Kormistrzã nãd wojskiem / iž siã wzburzylo wšyřko Jeruzalem.

32. Kteržžto hned ponaw s sebau žoldnere a Cetnijž / běžel k nim. A když oni vželi Hantmana a žoldnere / přestali biijti Pawla.

Ktory tegož čásu wšawšy služebne y setniči / přybiežal do nich / tedy oni vyzrawšy Kormistrzã řízay služebne / přestali bič Pawla.

כ נ

33 וַיִּקְרַב שָׂר אֵלָה וַיִּקְחֵהוּ וַיִּצֹו
וַיִּמְסְכֵהוּ בְּשֵׁי אֲזָקִים וַיַּחֲקֹר
מִי הוּא וּמֵה מַעֲשֹׂיוֹ :

*Allora il Capitano s'accolse, e prese-
lo, e comandò che fosse legato con due ca-
tene, e domandò chi egli era, e quel ch'egli
hauera fatto.*

34 וַיִּקְצִין הָיוּ עֲלֵיהִי אַנְשֵׁי
מִן אוֹכְלוֹס מִדֵּם מִדֵּם
וַיִּמְטוּל קַעְתָּהוּן לֹא מִשְׁפַּח
הָיוּ לְמִדַּע אֲרֵבָה הִי
שְׂרִירָאִית וַיִּפְקֹד דִּיבֹלֵהֶּּ
לְמִשְׁרִיתָהּ :

*Et altri gridauano una cosa, altri un
altra, e la turba: onde non potendo egli
sapere il certo per il tumulto comandò che
fuisse menato al campo.*

35 וְכַד מִטִּי פִּילוֹס לְדִרְגָּה
טַעֲנוּהִי אֶסְטְרִטְיוֹטָה
מִטוּל קַטִּירָה דַּעֲמָה :

*Come fu arrivato a le scale, accadde
ch'egli fu portato dai soldati, per la vio-
lencia de la turba.*

36 אֶתָּה הָיוּ גִיר בְּתֵרָה
עָמָה סִגְיָה וַיִּקְצִין הָיוּ
וַאֲמִרִין שְׁקִלְיָה :

*Imperache la moltitudine del popolo
il seguimua, gridando, Toglielo via.*

37 וְכַד מִטִּי לְמַעַל ל
לְמִשְׁרִיתָהּ הָיוּ פִּילוֹס אָמַר
לְכִילִירָפָה אִן מִפֶּס אֶתָּה
לִי אֲמַלֵּל עֲמִךְ הָיוּ אָמַר
לָהּ יִנְבְּאֶתָּה יָדַע אֶתָּה :

*E mentre che Paulo era per douer es-
ser condotto dentro al campo, dice al Ca-
pitano, Emms licito parlarsi? Et egli dis-
se, Sai tu Greco?*

38 לָהּ הָיוּ אֶתָּה הָיוּ אֶתָּה
מִצְרָיִם וַיִּמְסְכֵהוּ
הָלִין אֲזִיזָה וַאֲפִיקָה
לְמִדְבָּרָה אֲרַבָּעָה אֲלָפִין
עָבְדִּין עֲבָדִי בִישְׁתָּה :

*Non sei tu quell' Egittio, che a questi
giorni passati facesti tumulto, e tirasti al
deserto ben quattro milia homini homi-
cidiali?*

39 אָמַר לָהּ פִּילוֹס אָנָּה
עָבְרָה אָנָּה יְהוּדִי מִן
טֶרְסוֹס דִּהִילִיָּה אֶתָּה
יִדִיעָתָה בְּבֵה יָלִיד אָנָּה
בְּעָמָה אָנָּה מִנֶּךְ אָבִים לִי
לְמַמְלָלוֹ לַעֲמָה :

*Paulo gli disse, lo certamente sono huo-
mo Giudeo, Tarfese, cittadino d'una città
di Cilicia non ignobile: Laffiani, ti prego,
parlar al popolo.*

כ נ

33 וַיִּקְרַב שָׂר אֵלָה וַיִּקְחֵהוּ וַיִּצֹו
וַיִּמְסְכֵהוּ בְּשֵׁי אֲזָקִים וַיַּחֲקֹר
מִי הוּא וּמֵה מַעֲשֹׂיוֹ :

*Entonces llegando el Tribuno, prendiolo, y
mandolo atar con dos cadenas: y preguntole qui-
en era, y que auia hecho.*

34 וַיִּמְסְכֵהוּ בְּשֵׁי אֲזָקִים וַיַּחֲקֹר
מִי הוּא וּמֵה מַעֲשֹׂיוֹ
וַיִּמְסְכֵהוּ בְּשֵׁי אֲזָקִים וַיַּחֲקֹר
מִי הוּא וּמֵה מַעֲשֹׂיוֹ :

*Y otros daban bozes de otra manera en la
compaña: y como no podia entender nada de-
cierto a causa del alboroto, mandolo lleuar al
real.*

35 וַיִּבְנוּ אֶל־הַמַּעֲלֹת קָרָה
כִּי יִסְבְּלֵהוּ אֲנָשִׁי מִלְחָמָה מִרְבִּי
כֹּחַ הָעָם :

*Y como llegó a las gradas, aconteció que fué
lleuado acuestas de los foldados a causa de la vi-
olencia del pueblo.*

36 וַיִּבְנוּ אֶתְּרִין הָמוֹן עָם
רַב צָעוֹק שְׂמֹוֹהֵוּ :

*Porque multitud de pueblo venia de tras
dando bozes Matalo.*

37 וַיִּבְהֵל פִּילוֹס לְהוֹבִיָּה אֶל־
הַמַּחְנֶה אָמַר לְשָׂר אֵלָה אִם
כָּשֶׁר לְפָנֶיךָ לְדַבֵּר אֵלָיָה וְהוּא
אָמַר הִדְעָתָה יְנוּיָה :

*Y como començaron a meter a Paulo en el
real, dize al Tribuno, Sermechà licito hablarte al-
go? y el dixo, Griego sabes?*

38 הֲלֵא אֶתָּה הָיוּ אִישׁ מִצְרָיִם
לְפָנֶיךָ הָיוּ אֵלָה הַתְּקַשְׁרָה
וְהוֹצָאתָ בְּמִדְבָּר אֶת־אֲרַבְּעָה
אֲלָפִים אִישׁ בְּלִיעַל :

*No eres tu aquel Egypcio que leuantaste v-
na sedicion antes de estos dias, y facaste al desier-
to quatro mil hombres saltadores?*

39 וַיִּבְנוּ אֶתְּרִין פִּילוֹס אָנָּה
מִטְרָסוֹס עִיר קִילִיקִיָּה מְהִלָּה
עִירָהּ שְׂמֵאל אָנָּה מִמֶּךְ הַגִּיחָה לִי
לְדַבֵּר אֵל־הָעָם :

*Entonces Paulo le dixo, Y cierto foy hom-
bre ludio vezino de Tarfo ciudad conócida de Ci-
licia: empero ruegote que me permittas que
hable al pueblo.*

כ נ

33. Τότε ἐγγίξας ὁ χιλιάρχος
ἐπλάθει αὐτόν, καὶ ἐκάλυψε δὲ
θῦναι αὐτοῦσιν δυοὶ καὶ ἐπιβά-
τετο τίς αὐτῶν, καὶ τί ἐστὶ πεποιημένος.

*Adoncle le Capitaine approcha & se
faist de lui, commandant qu'il fust lié
de deux chaines, puis demanda qui il e-
loit, & que c'eit qu'il auoit fait.*

34. Ἄλλοι δὲ ἄλλο πᾶρόντες ἐν τῷ
ὄχλῳ, καὶ θωάμενοι δὲ γινῶναι
τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον,
ἐκάλυπον ἀγροῦν αὐτῶν εἰς τὴν
παρεμβολάν.

*Et les vns croiyent d'un, & les au-
tres d'autre, en la foule: & pource qu'il
ne pouuoit cognoistre rien de certain a
cause du bruit, il commanda qu'il fust
mené en de fortterelle.*

35. Ὅτε δὲ ἐγγίγαντες τοὺς ἀν-
εσθόμενους, οὐκ ἔβραζον εἰς αὐτὸν
ὑπὸ τοῦ θύου καὶ διὰ τὴν βίαν
τῶ ὄχλου.

*Et quand il fut venu aux degres, il
aduint qu'il fut porté des gendarmes
pour la violence de la foule.*

36. Ἦσαν οὖν καὶ τὸ πλῆθος τῶ
λαοῦ κροῦζόν, αἶψα αὐτῶν.

*Car la multitude du peuple le sui-
uoit, criant, Oste-le.*

37. Μίλλων τε ἐπιγροῦντες εἰς τὴν
παρεμβολάν ὁ παῦλος λέγει τῷ
χιλιάρχῳ, εἰ ἐξέτι μοι εἰπῆν τι
πρὸς σε; ὁ δὲ εἶπεν, ἑλλωιστὶ γινώ-
σκεις;

*Et comme Paul commençoit à e-
stre mené en la fortterelle, il dit au Ca-
pitaine, M'est-il permis de te dire quel-
que chose? Et il demanda, Sais tu parler
Grec?*

38. Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγυπτῖος,
ὁ καὶ πύτων τῷ ἡμετέρῳ ἀναστα-
τώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἐρη-
μίαν τοὺς περὶ τὴν χιλιάρχου ἀδράς
καὶ σιμαρίαν;

*N'es-tu pas l'Egyptien qui ces iou-
rs passés as esmeu vne sedition, & as
retiré au desert quatre mille bringan-
deaux?*

39. Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ αἰ-
θιωπὶς μὲν εἰμι ἐκ δαλμανίας, καὶ
τῆς κιλικίας ἐκ ἀσσημῶν πόλεως
παλῆτης: δεόμενός εἰμι, ὅπως
μοι λαλήσῃς πρὸς τὸ λαόν.

*Et Paul lui dit, Cettes ie suis hom-
me Iuif, citoyen natif de Tarfe, villere-
nommee de Cilice, iete prie permets
moi de parler au peuple.*

33. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset.

Then the chiefe captaine came neere and tooke him / and commaunded him to bee bound with two chaines / and demaunded who he was / and what he had done.

34. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra.

And one cryed this / another that / among the people. So when hee could not knowe the certainty for the tumult / he commaunded him to be led into the castle.

35. Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

And when he came vnto the grieces / it was so that hee was borne of the shoulders / for the violence of the people.

36. Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum.

For the multitude of the people folloved after / crying / Away with him.

37. Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, Græcè nosti?

And as Paul should haue bene led / de into the castle / he said vnto the chiefe Captaine / May I speake vnto thee? Who said / Canst thou speake Greeke?

38. Nōne tu es Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum licariorum?

Art not thou the Egyptian / who before these dayes raised a sedition / and ledde out into the wilderness foure thousand men that were murderers?

39. Et dixit ad eum Paulus, Ego homo sum quidem Iudæus à Tharso, Ciliciæ non ignotæ civitatis municeps, Rogo autem te, per mitte mihi loqui ad populum.

Then Paul said / Doubles I am a man which am a Jewe / and citizen of Tharsus / a famous citie in Cilicia / & beseech thee / suffer me to speake vnto the people.

33. Als aber der Hauptmann nahe herzu kam / nam er in an / vnd hieß in binden mit zwo Ketten / vnd fraget: Wer er were / vnd was er gethan hette?

De der Hoffuigmanden kom nar til / da tog hand Paulum / oc besalede at binde hannem met tho Læncker / Oc hand spurde / huo hand vaar / oc huad hand haffde giort?

34. Einer aber rieß diß / der ander das im Volck. Da er aber nichts gewiß erfahren kondt / vmb des getümmels willen / hieß er in in das Läger führen.

Da robte den ene dette / den anden det / iblant Folsket. Oc der hand kunde inted vist forsare / for hulder styld / da besalede hand at føre hannem til Læyren.

35. Vnd als er an die stufen kam / musten in die Kriegsknechte tragen / für gewalt des Volcks.

Oc der hand kom til trappen / da maatte Stridzfolcket bære hannem / for Folskenis vold.

36. Denn es folgete vil Volcks nach / vnd schrey: Weg mit im.

Thi der fulde meget Folsk effter hannem / oc roberte / Vort met hannem.

37. Als aber Paulus ietzt zum Läger eingeführet war / sprach er zu dem Hauptmann: Darff ich mit dir reden? Er aber sprach: Kanst du Griechisch?

Men der Paulus bleff nu indført i Læyren / da sagde hand til Hoffuigmanden / Maa ieg tale met dig? Oc hand sagde. Kand du Gredste?

38. Bist du nicht der Egypter / der vor disen tagen ein auffruhr gemacht hat / vnd führetest in die Wüsten hinauß vier tausend Meuchelmörder?

Est du icke den Egypter / som giorde it Dyrør faar disse dage / oc førde fire tusinde mordere ud i Ørken?

39. Paulus aber sprach: Ich bin ein Jüdischer Mann von Tarsen / ein Burger einer namhaftigen Statt in Cilicia. Ich bitte dich / erlaube mir zu reden zu dem Volck.

Da sagde Paulus / Jeg er en Jodiske Mand aff Tarsen / en Burgence aff den naaffkundige Stadt i Cilicia. Jeg beder dig / giff mig loff at tale til Folsket.

33. Tedy přistupiv Hantman dosáhl ho / a rozkázal gen svázati dvěma řetězy: a tážal ho kdo by byl / a co by učinil.

A thát Rotmistrz przyšedłszy bliżej / chwycił go y kazał dwiema łańcuchy związać / pytał iac się co by był / y co uczynił.

34. Giniy pał gine řičeli w dástupu. A dnyž nemohl gisto / ty žwědětí pro hluk / rozkázal ho wěsti do Wogsta.

Ale sedni táť drudzy tnáčey mledzy ludem wolali / y gdy nie pewnego o nim się dowiedzieć nie mogli w onym rozruchu / rozkazał go wieść do zamku.

35. A dnyž Pawel přišel k stupňom / přichodilo se / že neseni byl od žoldněřůw pro násylé Lidu.

A gdy przyšedł nā schody / przydalo / się iż go prawie mesli słuzebni przed gwałtem ludu.

36. Neb šlo za nim množstwij lidij / řičějce: Wyhlad gen.

Abowsem množtwo ludu šlo za nim wolajac: Day go stráć.

37. A dnyž Pawel počal wěden býti do Voasta / řekl Hantmanu: Glušíli mo co prosim uiti k tobě? Kterž řekl: Umišs Ažetny?

Gdy tedy poczynano wśeć Pawła do zamku / řekl Rotmistrz zowi: Godzi mi się co rzec do ciebie? Kterzy řekl kniemu: A wimesz Greekie?

38. Wśak ty ghy Egypťsk / kterž ghy před těmito dny byl učinil bauřku / a wywedl ghy na pausť řetři Tisíce mužůw Lotřůw?

A nie tyžes to test on Egypťcyánin / Ktery przed tymi dni wycuřyłes burzke / y wywodles nā puścza czterzy tysiace zboycow?

39. Řekl k němu Pawel: Ját gsem Ełowěť Žid / Eln / kěho Tharsu / neposledniho Města / Dbywatel. Protož prošam tebe dopust mi mluwiti k lidu.

Theoy mu řekl Pawel: Ját čiem test človiek Žyd z Tharsu / mješžánin nie z podleyhého města / Elytecy / y prořeče abyš mi dopuščal mowić do ludu.

כ א

40 וכד אפס לה קם
פולוס על דרגא ואניע
הוא להון אידה וכד פהלו
מלל עמהון עבראיות
ואמר להון :

Et habendoglielo permesso, Paulo stando sopra le scale, fece segno al popolo con la mano: e fattosi un gran silenzio, parlò in lingua Hebraica, dicendo.

כ ב

1 אחא ואברהם שמעו
מפך פרוח דלנתכון :

Homini fratelli e padri, udite la mia ragione, che io adesso vi rendo.

2 וכד שמעו דעבראית
ממלל הנו עמהון
ותראיות פהלו ואמר
להון :

Essi come udiron ch'ei parlava in lingua Hebraica, prestarono maggiormente silenzio. Et egli disse.

3 אנני גברא אנני
יהודני ויליד אנני
בטרסוס דקיליקיה
אתרבית גיר פהדני
מדינתא על גיב רגלוהי
דגמליאל ואתרדיר
גמיראיות פגמוס
דאבתו ואיתי הויר
סגנא דאלהא איר מני
דאנתו פלכון איתכון :

Io sono huomo Giudeo, nato in Tarso di Cilicia, ma allevato in questa città ai piedi di Gamaliel, ammaestrato con diligentia ne la Legge paterna, essendo zelator di Dio, si come sete hogge voi tutti.

4 ולהדא אודחא רדפת
עדמא למיתא פד אסר
הוית ומשלם הוית לבית
אסירא גברא ונשא :

Che ho perseguitato à morte questa Via, legando e mettendo ne le prigioni huomini e donne parimente.

כ א

40 ויניחהו ופולוס עומד על
המעלות החשה לעם בידו
ותהי להם דמיה גדולה וידבר
אליהם בלשון עברית לאמר :

Y como el felo permitió, Paulo estando en pie en las gradas, hizo fennal con la mano al pueblo: y hecho grande silencio habló en lengua Hebraica, diziendo.

כ ב

1 האנשים אחי ואבותי שמעו
נא עת את מענה פי אשר יש
לי אליהם :

Varones hermanos, y padres, oyd la razon que aora os doy.

2 ובשמעם כי בלשון עברית
מדבר אליהם עוד יותר החשו
ויאמר :

(Y como oyeron que les hablava en lengua Hebraica, dieronle mas silencio, y dixo)

3 איש יהודי אנכי נולד בטרסוס
עיר קיליקיא אמון בעיר הולאת
אלרגלי גמליאל מלמד כישר
הורח אבותי הנה מקנה
אלהים כמו גם אתם כלכם
ביום הנה :

Y cierto soy Iudio, nacido en Tarso de Cilicia mas criado en esta ciudad à los pies de Gamaliel, ensennando conforme à la verdad de la ley de la patria, zeloso de la ley, como todos vosotros soys oy.

4 אשר את דרך הולאת רדפתי
עד הית אסר ומסגיר אלי
המטרות את האנשים ואת
הנשים :

Que he perseguido este camino hasta la muerte, prendiendo, y entregando en carceles varones y mugeres.

κα.

40. Ἐπιτρέψατο δὲ αὐτῷ, ὁ παῦλος ἕως ὅτου καὶ ἀναβαθμῶν κατέσφιν τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλὰς δὲ αὐτῷ ἡρώδης ἡρώδης, προσφώνησε τῇ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ, λέγων.

Et quand il lui eut permis Paul se tenant sur les degrés, fit signe de la main au peuple: puis grand silence estant fait, il parla à eux en langue Hebraïque, disant:

Κ Ε Φ Α Λ. κ β.

Α ἄνδρες ἀδελφοὶ ἔ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἀπολογίας.

Hommes freres & peres, escoutez-moy en la defense douc i'v le maintenant enuers vous.

2. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ προσεφώνησεν αὐτοῖς, μάλλον παρέχον ἰσχυαίον, καὶ φησιν.

Et quand ils ouïrent qu'il parloit à eux en langue Hebraïque, tant plus firent ils de silence Adonc il dit.

3. Ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ ἐκ ταύρας, γαλινημὴς ἐν περσῇ τῆς κιλικίας, ἀναθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτης πρὸς τῆς πόδας γαμαλιήλ, πεποδωμένος καὶ ἀκρίβως τῇ περσῇ νόμῳ, ζηλωτὴς καὶ ἁγίων τῷ θεῷ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστέ σήμερον.

Certes ie suis homme Iuifs, né en Tarso de Cilice, mais nourri en ceste ville aux pieds de Gamaliel, ayant esté instruit en la Loy des Peres, estant zelateur de Dieu, comme aussi vous estes tous aujourdhui:

4. Ὅς πῶτε πῶ ὁδὸν ἐδίωκα αὐτοὺς πανάπῃ, δεσμούων καὶ παραδίδως εἰς φυλακὰς ἀνδράς τε ἑ γυναῖκας.

Qui ai persecuté ceste doctrine iusques à la mort; liant & mettant és prisons tant hommes que femmes:

CAP. XXI.

40. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens.

And when hee had giuen him licence / Paul stood on he grieces / and beckoned with the hand vnto the people: and when there was made great silence / he spake vnto them in the Hebrew tongue / saying.

CAP. XXII.

Viri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

Ye men / brethren & fathers / heare my defence now towards you.

2. (Cum audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium. Et dicit.

(And when they heard that he spake in the Hebrew tongue to them / they kept the more silence / and he said.)

3. Ego sum vir Iudæus, natus Tarso Cilicie, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel, eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis sicut & vos omnes estis hodie.

I am verely a man / which am a Jewe / borne in Tarsus in Cilicia / but brought vp in this citie at the feete of Gamaliel / and instructed according to the perfect maner of the Lawe of the fathers / & was zealous toward God / as ye all are this day.

4. Qui hanc viā persecutus sum ulque ad mortem, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres.

And he persecuted this way vnto the death / binding and deliuering into prison both men and women.

Das XXI. Capitel.

40. Als er aber im erlaubet / tratt Paulus auff die stufen / vnd wincket dem Volck mit der Hand. Da nun eine grosse stille ward / redet er zu ihnen auff Ebreisch / vnd sprach.

De der hand gaff hannem loff / da traadde hand op paa trappen / oc slo til liud iblant Jolcker / med haanden. Der det bleff nu meget stille / da taledde hand til dem paa Ebraiske.

Das XXII. Capittel.

IX Männer lieben Brüder / vnd Väter / höret mein verantworten an euch.

3 Wend / Kære Brodre oc Fedre / hører at ieg forsuarer mig hoffer.

2. Da sie aber höreten / daß er auff Ebreisch zu ihnen redet / wurden sie noch stiller. Vnd er sprach:

De der de hørde / at hand taledde til dem paa Ebraiske / da bleffue de end mere stille. De hand sagde.

3. Ich bin ein Jüdischer Mann / geboren zu Tarsen in Cilicia / vnd erzogen inn diser Statt zu den füßen Gamalielis / gelehret mit allem fleiß im Väterlichen Gesetz / vnd war ein Eiferer vmb Gott / gleich wie ihr alle sent heutiges tages.

Ieg er en Jødiske Mand / fød i Tarsen vdi Cilicia / oc opfød i denne Stad hos Gamalielis fader / oc oplært med al flid i vor Jøderne Lov / De ieg vaar nede for Gud / lige som i ere alle paa denne dag.

4. Vnd hab disen Weg verfolget bis an den Todt. Ich band sie vnd überantworttet sie ins Gefengniß / beide Mann vnd Weib.

De ieg forfulde denne vej indtil døden. Ieg band dem / oc antvordede dem her i Fængsel baade Wend oc Quinder.

Kapitola XXI.

40. Atdnž gemu on dopu: sil / Tedy Pawel stoge na stupnijch / pokynul rukau k lidu. Atdnž se welikē mlčenij stalo mluwil k nim pazykem židowstym / řka:

Atāf gdy mu on dopuścił / thes dy Pawel stoać na wschodziejch / final reka na lud / y wezyniwszy wielkie mlčzenie / mowił do nich żydowskiem i żyłskiem / tymi słowy:

Kapitola XXII.

Wzlij bratři a Otcové / poslauchay te řeto mē wammluw / kteraž k wām mluwiti budu.

Wzowte brāta y oycowse / sluchajcieř tey mowey ktora teraz do was cžynie obmowy.

2. Atdnž vslyšeli / žebn k nim mluwil židowstym pazykem / tijn radegj mlčeli. D řekl:

(A gdy vslyšeli iż do nich mowil żydowskiem i żyłskiem / tedy tym wielkie mlčzenie było / y rzekł:)

3. Jāt gsem Muž žid / kte rýž gsem se narodil w Tarsu Chlicestem / ale wychowan gsem w tomto Městě v noh Gamalielowych / wywčen gsa podlé prawdy Otcowsteho Zákona / a byl gsem milownijem Zákona / nakožto y wy wšyctni podnes gste:

Jāc testem muž žyd rodom z Tarsu / mīstā w Chlicy / a th uie stem wychowan w městě tym / v noh Gamalielowych / y wywčzo ny dostate cime w zákone oyczysym / chutliwa milosćia ku Bo gu bedac zápatony / ráč iāko y wy wšycty džiś testesce.

4. Kterž gsem se řeto cestě protiwl až k smrti / swazuge a wpdawage do Zákone mužen ženy.

Ktorym przestadował te scełke aż do śmierci / wiażący podawał iac do więzienia także męże i kō y niewiaŝty.

כב

אָפּמאַ דעסיד עלי רב
פּהנא וכלהון קשישנא
דמנהון קבלת אצרתא
דאנל לנת אהנא
פּדרמסוק דאף להגון
דאית הנו תפון איתא אגון
לארשלאם פד אסיריו
ויקבלון מסם פרישא :

*Come ancora il Pontefice m'è testi-
monio, e tutta la congregazione de l'ecclia:
dai quali hauendo etiamdico riceuute let-
tere, andauo a i fratelli in Damasco, per
menar legati a Ierusalem ancor quelli
che erano tui, accioche fussen puniti.*

וכד אול הויית ושרית
ממטנא אנה לדמסוק
פבלגה דיומא מן תחית
שליא מן שמיא אולג עלי
בוקרא סגיאנא :

*Hor egl' auuene che mentre io an-
dauo, & auuicinauomi a Damasco, circa
il mezzo giorno, mi risplendè in un subito
d'intorno una gran luce dal cielo.*

וגבלת על ארצא
ושמעת קלא קלא דאמר
הוא לי שאול שאול מנה
רדה אנה לי :

*Ond' io caddi in terra, & uidi una
Voce che mi diceua, Saul, Saul, perche mi
perseguiti?*

אנה דיו צנית נאמרת
מן אנה מרי והו אמר לי
אנה הו ישוע נצרינא
דאנה רדה אנה :

*Et io risposi, Chi sei tu Signore? Et egli
mi disse, Io son Iesus Nazareno, ilqual
tu perseguiti.*

ואנשא דאית הו צמי
חו בוקרא קלא דיו לא
שמעו דהו דממלל הוא
צמי :

*Equelli che erano con effime, videro
ben luce, e spauentaronsi: ma non udi-
ron gia la Voce di colui che mi parlaua.*

ואמרת מנה אעבד
מרי ומרו אמר לו קום
ול לדמסוק ותפון יתמלל
עמר על פל מדם
דמיתפקד לך דתעבד :

*Allora io dissi, Che farò io, Signore? E
il Signor mi disse, Leuati su, e va in Da-
masco, & tui ti fara detto di tutte le cose
che ti sano state ordinate da douer fare.*

כב

פאשר גס כהן ראש יעידני
והוקנים כלם אשר מהם לקחתי
אגרות אל האחים ואלך לדמשק
להולך את האלה אשר שם
היו אסורים ירושלמה להאשים :

*Como tambien el principe de los Sacerdo-
tes me es testigo: y todos los Ancianos: de los qua-
les aun tomando letras a los Hermanos yua a Da-
masco para traer tambien presos a Ierusalem, a
los que estuuiessen alli, para que fuessen punidos.*

ויהי בלכתי ופקדני לדמשק
בצהרים ופתאום משמים ברק
אור גדול עלי :

*Mas aconteció que yo yendo y llegando cerca
de Damasco, como a mediodia de repente me ro-
deó mucha luz del cielo.*

ואפל ארצה ואשמע את
קול האומר אלי שאול שאול
מה תרדפני :

*Y cay en el suelo: y oy vna boz que me dezia
Saul, Saul, porque me persegues?*

ואני עניתי מי את אדני
ויאמר אלי אני ישוע תנצרי
אשר את רודף אותי :

*Yo entonces respondi, Quien eres Sennor?
Y dixome, Yo soy Iesus el Nazareno, a quien tu
persegues.*

ואשר היו אתי כהן ראש
האור וייראו ואת קול המדבר
אלי לא שמעו :

*Y losque estauan conmigo, vieron a la ver-
dad la luz y se espantaron mas no oyeron la boz
del que hablaua conmigo,*

ואמר מה אעשה אדני ויאמר
היה אלי קום ואלך לדמשק
ושם ידבר אלי על כלם
אשר תצוה לעשות :

*Y dixi, Que hare Sennor? Y el Sennor me
dixo, Leuante, y ve a Damasco: y alli te sera di-
cho todo loque te conuiene hazer.*

כב.

5. Ως καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυροῦν
μοι, καὶ πάντες τῆς πρεσβυτερίας, παρ
ὧν καὶ ὁ Πιπρὸς λαὸς δεξιόμενος παρ
αὐτοῦ ἀδελφοῦς, εἰς δαμασκὸν ἐ-
παρτάμενος, ἄγων καὶ τοὺς ἐκείσε
ὄντας δεξιόμενους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα
τιμωρηθῶσιν.

*Comme mesme le souverain Sacri-
ficateur m'est telmoïn & toute l'assem-
blee des Anciens: desquels aussi ayant
receu lettres adreilantes aux freres, j'al-
loye en Damas pour amener aussi liés
en Ierusalem ceux qui estoient là, afin
qu'ils fussent punis.*

6. Ἐγὼ γὰρ δε μοι παρὰ μὲν καὶ
ἐγγίζοιτι τῇ δαμασκῷ περὶ με-
σσηβρίας, ἐξ ἁφῆς ἐν ἧς ἔσαν
περισσάσαι φως ἵκανόν περὶ ἐ-
μὲ.

*Or aduint comme ie cheminoye, &
approchoye de Damas enuiron midi,
que soudainement vne grande lumiere
venant du ciel, resplendit comme vn e-
clair à l'entour de moi.*

7. Ἐπιστῆντι εἰς τὸ ἔδαφος, ὃ
ἤκουσα φωνῆς λέγουσής μοι, σέβλ
σέβλ, τί με διώκει;

*Et ie tombai sur la place: & oui vne
voix, qui me dit, Saul, Saul pourquoi
me persecutes-tu?*

8. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἰ κύ-
ριε, εἰπέ μοι πρὸς με, ἐγὼ εἰμι ἰη-
σοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.

*Et ie respondi, Qui es tu, Seigneur?
Et il me dit, Je suis Iesus le Nazarien
que tu persecutes.*

9. Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς
ἐθαύμαζον, καὶ ἐμφοβέον ἐγγύοντι,
τὸ δὲ φωνῶν σὺν ἡκούσαν ἔλα-
λοιῦντες μοι.

*Or ceux qui estoient avec moi vi-
rent bien la lumiere, & en furent tout
effrayes: mais ils n'ouïrēt point la voix
de celui qui parloit à moi.*

10. Εἶπον δὲ τί ποιήσω κύριε;
ὃ δὲ κύριος εἶπε πρὸς με, ἀνα-
στὰς παρὰ εἰς δαμασκὸν, καὶ κῆ-
ρσι λαλήσεις περὶ πάντων ὧν
τίτακται σοι ποιῆσαι.

*Lors ie di, Seigneur, que ferai-je?
Et le Seigneur me dit, Leue-toi, & t'en-
va en Damas, & là te sera parlé tou-
chant tout ce qui t'est ordonné de faire.*

CAP. XXII.

5. Sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epistolas accipiens ad fratres, Damascum pergebam, ut adducerem inde victos in Ierusalem, ut punirentur.

Als also the chiefe Priest doeth bear mee witness / and all the state of the Elders: of whome also I receiued letters vnto the brethren / and went to Damascus to bring the which were there / bound vnto Ierusalem / that they might be punis hed.

6. Factum est autem eunte me, & appropinquante Damasco media die, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa.

And so it was / as I iourned & was come nere vnto Damascus about none / that suddenly there shone from heauen a great light round about me.

7. Et decidens in terram, audiui vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris?

So I fell vnto the earth / & heard a voyce / saying vnto me / Saul / Saul / why persecutest thou me?

8. Ego autem respondi, Quis es Domine? Dixitque ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.

Then I answered / Who art thou / Lord? And he sayd to me / I am Iesus of Nazareth / whome thou persecutest.

9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum.

Moreover then that were with me / sawe in deede a light and were afraid: but they heard not the voyce of him that spake vnto mee.

10. Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

The I said / What shall I do / Lord? And the Lord said vnto me / Arise / & go into Damascus: & there it shall be told thee of all things / which are appointed for thee to do.

Das XXII. Capitel.

5. Wie mir auch der Hohepriester / vnd der ganze hauffe der Eltesten Zeugnuß gibt / von welchen ich Briefe nam an die Brüder / vnd rāiset gen Damascum / daß ich / die daselbs waren / gebunden führete gen Jerusalem / daß sie gepeiniget wurden.

Eige sem oc de nypperste Prester oc de Eldstis gantste heb giffuer mig vidnisbyrde / aff huileke teg teg Bress til Brodrene / oc reysde til Damascum / at teg vilde føre dem som der vaare / bundne til Jerusalem / at de skulde bliffue pine.

6. Es geschach aber / da ich hin zoch / vnd nahe bey Damascum kam / vmb den Mittag / vmblicket mich schnell ein groß Licht vom Himmel.

Da stede det / der ieg drog bort / oc kom nær til Damascum om middagen / at it store lys aff Himme / len omstinde mig hastelige.

7. Vnd ich fiel zum Erdboden / vnd höret eine Stimme / die sprach zu mir: Saul / Saul / was verfolgest du mich?

De ieg fald ned til Jorden / oc hørde en røst / som sagde til mig / Saul / Saul / hui verfolger du mig?

8. Ich antwortet aber: HERR: wer bist du? Vnd er sprach zu mir: Ich bin Jesus von Nazareth / den du verfolgest.

De ieg svarede / HERR: / Hvort er du? De hand sagde til mig / Jeg er Ihesus aff Nazareth / som du forfølger.

9. Die aber mit mir waren / sahen das Licht / vnd erschracken / die Stimme aber des / der mit mir redet / höreten sie nicht.

Men de som vaare med mig / saae lys / oc forser / dedis / oc de hørde icke hans røst / som talede med mig.

10. Ich sprach aber: HERR: Was soll ich thun? Der HERR aber sprach zu mir: Stehe auf / vnd gehe inn Damascum / da wirdt man dir sagen von allem / das dir zu thun verordnet ist.

Da sagde ieg / HERR: / hvad skal ieg gøre? De HERREN sagde til mig / Staa op oc gaack ind i Damascum / der skal mand sige dig aff alt det / som dig er forsticket at gøre.

Kapitola XXII.

5. Vakož y knižje kněžste svědeckvi mi vydává / y vyslychni starší Lidu / od kterýchžto y listy vzam / sel gsem do Damasku k Bratřim / abyh ge svázane přivedl od tud do Jeruzaléma / aby byli trápeni.

Jáko mi tego y Asiaže Eplánste test svěadkiem / y wyslycy starší / od ktorych ja też listy wzięw / do bratrey / iechalem do Damasku / abydy byl powiazawšy przewie ovi do Jeruzalem ty co tam byli / żeby ie skazano.

6. Ystalo se když gsem se bral cestau / a přibližoval se k Damasku o poledni / y hned rnehle s Neba obkrytlo mne světlo veliké.

Y przydalo mi sie gdy m iechal w drodze / a byłem blisko Damasku / iakoby w polednie / i z nagle oś światła sie okolo mnie światło wielkie.

7. Y padw na zemi / vsslysal gsem hlas an mi di: Sawaie / Sawaie / proč mi se protiwišš?

Y wadlem ná žemie / a vsslyšalem głos mowiacý ku mne / Saulu / Saulu / proč mi se przeciwstawiaš.

8. Ale ná gsem odpowědel: Kdo gšy Páne? Y řekl ke mně: Já gsem Gejšis Nazaretský / kteremuž ty se protiwišš.

Edym ja odpowědział / Ktoś ty jest Panie? A on ku umierzał / Jakiem test on Jezus Nazareński / ktorego ty przeciwstawiasz.

9. Ti pak kteržž sem nau byli / světlo zagláš widěti a žstřasili se / ale hlasu toho kteržž sem nau mluvil neshlyšeli.

Et thedy ktory byli zemna / a szwidzieli światłość y polekali sie / ale głosu nie szlyli onego ktorego z zemna mowil.

10. Y řekl gsem: Páne / co mám učiniti? a PAN řekl ke mně: Wstana gdyž do Damasku / a tuť tobě bude powědijno wšsecko co máš učiniti.

Alam ja rzekł / Doż czynić mam Páne? A Pan mi powiedział / Wstana a idź do Damasku / a tam tobie powie wszystko co masz uczynić.

כ ב

11 וְכֵן לֹא מִתְחַנֵּן הָיָא
לִי מִטּוֹל תְּשׁוּבָתָהּ
הַנּוֹהֵרָה הוּא אַחֲרֵיכֶם בְּאֹרְחֵי
הַנּוֹן דְּעַמִּי הֵנוּ וְעַלִּירָה
לְדַרְמָסוֹק :

*Eperciocche io non vedeano, per cagion
de lo splendore di quella luce, fus menato
per mano da quelli che erano in mia com-
pagnia, e Venni a Damasco.*

12 וְגַבְרָא חַד חֲנַנְיָא
בְּאַנְיָא בְּנִמוֹסָא אִין
דְּסִיחֵרִין עֲלֵיהִי פִלְהוֹן
וְהוֹדִיא דְתַמּוֹן אֶתָּה לִנְתִי :

*Et un certo Anania, huomo pio secon-
do la Legge, che haueua buon testimonio
da tutti i Giudei che habitano li, venne
a me.*

13 וְאָמַר לִי שְׂאוּל אַחִי
פִתַּח עֵינֶיךָ וְכֵן בְּשִׁעְתָּה
אֶתְפַּתִּי עֵינִי וְחֶרֶת בָּהּ :

*Et standomi auanti, mi disse, Saul fra-
tello, recupera la vista. Et io a quell' hora
medesima riguardai in lui.*

14 וְאָמַר לִי אֱלֹהֵי
דְאַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק
אֱלֹהֵי יַחְזָקָה לִנְדִיקָה
וְתִשְׁמַע קוֹלָא מִן פִּימָה :

*Egli allora mi disse, L'Iddio de nostri
padres ha preparato a conoscer la sua vo-
lontà, & a veder il Giusto, e a dir la voce
de la sua bocca.*

15 וְתִהְיֶה לָּהּ סִדְּהָא לִנְתִי
פִלְהוֹן בְּנִי — גִּשָּׂא יַעַל פֶּל
מֵא דְחַוִּיתִּי וְשִׁמְעֵתָ :

*Perciocche tu gli serai testimonio ap-
presso tutti gli huomini de le cose che hai
vedute & oide.*

16 וְהָשָׂא מִנָּה מִשְׁתַּחֲוֵי
אֲנִי קוֹם עֲמֵר וְאֶתְדַבֵּר
מִן חֲטִיבִיךָ כִּד קָרָא אֲנִי
שְׂמָה :

*Et hora che indugi tu? Leuati su, e
sia battezzato, e lauati tuos peccati, inuo-
cando il Nome del Signore.*

17 וְהִבְכַּת אֶתָּת לְכֵנָה
לְאֹרְשָׁלַם וְעַלִּירָה
בְּהִיכְלָה :

*Anuente poi, che essendo io ritornato
in Ierusalem, & orando nel templo, fus
rapito in effusi.*

כ ב

11 כִּן-אִשָּׁד לֹא-רָאִיתִי מִכְבוֹד
אוֹר הָהוּא כִּי אִם אֹרְחֵי אַחֲוָנִי
בְּיָדִי וְיֹלִיכֵנִי וְכֵן — בְּאֶתָּה
לְדַרְמָשָׁק :

*Y como yo no via por causa de la clari-
dad de la luz, lleuado de la mano por los que esta-
uan conmigo vine a Damasco.*

12 וְחַנַּנְיָה אִישׁ חָסִיד בְּתוֹרָה
וְהוֹעֵד הוּא מִיְהוּדִים כְּלָם
הַשּׁוֹכְנִים בְּדַרְמָשָׁק :

*Entonces vn Ananias, varon pio conforme
a la ley, que renia tal testimonio de todos los Ju-
dios que alli morauan.*

13 וְהוּא בֵּן אֱלֹהֵי וַיַּעֲמֵד עָלָיָהּ
לְאָמַר שְׂאוּל אַחִי פִקַּח עֵינֶיךָ
וְהִבִּיטָה אֵלָיָה וְאִנִּי בְּאֶתָּה
הַשְׁעָה הִבִּיטָה אֵלָיָה :

*Viniendo a mi y presentandose, dixeme Sau-
lo Hermano, recibe la vista. Y yo en aquella bora
lo miré.*

14 וְאָמַר אֵלָיָה אֱלֹהֵי-אַבְרָהָם
הַפִּיָּק אֹתְךָ לְדַעַת אֶת-רְצוֹנִי
וְלִרְאוֹת אֶת-תַּצְדִּיק וְלִשְׁמוֹעַ
קוֹל מִפִּי :

*Y el dize, El dios de nuestros Padres te ha
predestinado para que conocieses su voluntad. y
viesses a aquel Iusto, y oyesses la boz de su boca.*

15 כִּי-תִהְיֶה עֵד לִי אֵל-כָּל-
הָאֲנָשִׁים עַל-אִשָּׁד רָאִיתִי
וְשִׁמְעֵתָ :

*Porquo has de ser testigo fuyo a todos los
hombres de loque has visto y oydo.*

16 וְעַתָּה מִה-תֵּאָדָר קוֹם וְהִטְבֵּל
וְרַחֵץ מִמֶּךָ אֶת חֲטִאֲתֶיךָ וְקָרָא
בְּשֵׁם יְהוָה :

*Aora pues porque te de tienes? Leuantate, y
baptizate, y lauatus peccados inuocando su
Nombre.*

17 וְהָיָה — בְּשׁוּבִי יְרוּשָׁלַיִם
וְבִהְיֵכְלִי בְּהִיכָל כִּי הָיִיתִי
בְּתַרְדֵּמָה :

*Y aconteciome, buelto a Ierusalem, que oran-
do en el Templo, fue arrebarado fuera de mi.*

כ ב

11. Ὡς δὲ οὐκ ἐπέβλεπον διὰ τὴν
δόξης τῆς φωτὸς ἐκείνης, χερσὶν ἡ-
γουμένων ὑμῶν ἦλθον εἰς δαμασκόν.

*Et pource que ie ne voyoye pour-
te, à cause de la splendeur de ceste lu-
miere-la, ie fu amene par la main de
ceux de ma compagnie, & vin en Da-
mas.*

12. Ἀνανίας δὲ τις ἀγὴρ ὄντων
καὶ τὸ νόμον, μετ' ἐτυρούμενος ὑ-
μῶν πάντων ἦλθον τοιαυτῶς εἰς δα-
μασκὴν ἰουδαίαν.

*Depuis vn certain Ananias, homine
craignant Dieu selon la Loy ayant tel-
moignage de tous les Iuifs qui demeu-
royent la, vint a moi.*

13. Ἐλθὼν πρὸς με καὶ ἑστῆς
ἐπ' ἐμοί, σὰν ἀδελφῆ, ἀναβλε-
ψόν καὶ γὰρ αὐτῇ ἡ ὄρα εἰς ἐβλεψα
εἰς αὐτόν.

*Et estant pres de moi me dir, Saul
frere, recouure la veue. Et à ceste mes-
me heure ie regardai vers lui.*

14. Ὅς δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς ἦν πα-
τεράτῃ ἡμῶν παρεχόμενος τὸ σε γινώ-
σκειν τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν
τὸν δίκαιον, καὶ ἀκούσαι φωνῆς
ἐκ τῆς στόματός αὐτοῦ.

*Et il dit, Le Dieu de nos Peres t'a
preordonné pour connoistre la volonte
& voir le Iuste, & ouïr la voix de la bou-
che.*

15. Ὅτι εἴη μάρτυς αὐτῷ πρὸς
πάντας ἀνθρώπους, ὡς ἐώρακας
καὶ ἤκουσας.

*Car tu lui seras tesmoin enuers tous
hommes des choses que tu as veues &
ouïes.*

16. Καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς
βάπτισαι, καὶ ἀπολούσαι τὰς αἰ-
μαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος
τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

*Et maintenant que tardes-tu? leue-
toi & fois baptize & lauē de tes pēches,
en inuocant le Nom du Seigneur.*

17. Ἐγένετο δὲ μοι ὑποσπέρσαντι
εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ πρὶος εἰς τοῦ
μου ἐν τῷ ἱερῷ, γυμνάσας με ἐν
ἐκστάσει.

*Or apres il aduint que quand ie fu
retourne en Ierusalem, & prioye au tē-
ple, ie fu ravi en ecstasie.*

CAP. XXII.

11. Et cum non viderem
præclaritate luminis illius,
ad manum deductus à com-
mitibus, veni Damascum.

So when I could not see for the glo-
rie of that light / I was led by the hand
of them that were with mee / and came
into Damascus.

12. Ananias autē quidam,
vir timoratus secundum le-
gem testimonium habens
ab omnibus habitantibus
Iudæis.

And one Ananias / a godly man /
as pertaining to the Law / having good
report of all the Jewes which dwelt
there.

13. Veniens ad me, & astans
dixit mihi, Saule frater, re-
spice. Et ego eadem hora
respexi eum.

Came vnto me / and stood / and said
vnto me / Brother Saul / receiue thy
sight: and that same houre I looked vpon
him.

14. At ille dixit, Deus pa-
trum nostrorum præordi-
navit te, ut cognosceres vo-
luntatem eius, & videres ius-
tum & audires vocem ex
ore eius.

And hee saide / The God of our fa-
thers hath appointed thee / that thou
shouldest know his will / and shouldest
see that Just one / and shouldest heare
the voyce of his mouth.

15. Quia eris testis illius ad
omnes homines, eorum
quæ vidisti & audisti.

For thou shalt be his witnes vnto
all men of the thinges / which thou hast
scene and heard.

16. Et nunc quid moraris?
Exurge, & baptizare, & ab-
luere peccata tua, invocato
nomine ipsius.

Now therefore why tarest thou?
Arise / & be baptized / and wash away
thy sinnes / in calling on the Name of
the Lorde.

17. Factum est autem re-
vertenti mihi in Ierusalem,
& oranti in templo, fieri me
in stupore mentis.

And it came to passe / that when I
was come againe to Ierusalem / and
prayed in the Temple / I was in a trance.

Das XXII. Capitel.

11. Als ich aber für Klarheit dieses
Lichtes nicht sehen kontd / war ich
bey der hand geleitet / von denen die
mit mir waren / vnd kam gen Da-
mascon.

De der ieg kunde icke see for dette liusts klarhed /
da bleff ieg led ved haanden aff dem som vaare med
mig / oc kom til Damascen.

12. Es war aber ein Gottsförcht-
iger Mann / nach dem Geseß / Anani-
as / der ein gut gerücht hatte bey allen
Jüden / die daselbst wohneten.

De der vaare en Gudsfryctig Mand / effter Loven /
Ananias / som hadde it gaar røcte hoff alle Jøder / som
der bode.

13. Der kam zu mir / vnd tratt bey
mich / vnd sprach zu mir: Saul / lie-
ber / Bruder / sihe auff. Vnd ich
sah in an zu derselbigen stund.

Hand kom til mig / oc stod hoff mig / oc sagde til
mig / Saul / kære Broder see op / De ieg saa paa han-
nem i samme stund.

14. Er aber sprach: Gott vnserer
Väter hat dich verordnet / daß du sei-
nen willen erkennen soltest / vnd sehen
den Gerechten / vnd hören die stimme
aus seinem Munde.

Da sagde hand / Vore Fædres Gud haaffuer be-
sticket dig / at du skulde kende hans vilde / oc see den
Retferdige / oc høre røsten aff hans Mund.

15. Denn du wirst sein Zeuge zu
allen Menschen sein / deß / das du ge-
sehen vnd gehöret hast.

Thi du skalt vere hans vidne til alle Menniske /
om det som du haaffuer hørt oc seet.

16. Vnd nun / was verzeuchst du?
Stehe auff vnd laß dich Tauffen / vnd
abwaschen deine Sünde / vnd ruffe
an den Namen des HERREN.

De nu / hui tøffuer du? Stat op oc lad dig døb /
oc afftø dine synder / De kald paa HERREN S
Naffn.

17. Es geschach aber / da ich wider
gen Jerusalem kam / Vnd betet im
Tempel / daß ich enkucktet ward.

De det skede / der ieg kom til Ierusalem igen oc
bad i Tempelen / at ieg bleff vndryet.

Kapitola XXII.

11. A když jsem byl oslnul /
pro nasnost světlá toho / za ru-
ce gsa veden od tovaryšův
mých / přišel jsem do Damas-
ku.

A kdyz mne nle vložil před
chvala svěatlosti ony / bedac
vidžion rce od nch co zemna
byli / přyšedem do Damasku.

12. Muž pak nějaký byl tu
dobrý / gměnem Ananias /
chodě vedle zákona / svědect-
víj mage odemšlech přebýv-
ajících v Damasku židův.

Tam Ananias, niektory maj
pobožny vedle zákona / máiac o
sobie dobre svědectvo od wšyř-
kich žydov tam mieskajacych.

13. Přišel ke mně / a stoge v
mne / řekl mi: Sawle bratře /
prohlédni. A náw tu hodinu
pohlédl jsem naň.

Přyšedl do mne / a sthánaw
řekl mi / Saulu bracie vezmi
wzroř / aia zarážem tegož času
výzralem go.

14. A on řekl mi: Buoh
Otcůw našých / předwěděl
tebe / aby poznal vůli geho / a
widěl Spravedlivého / a aby
slyšal hlas z ůst geho:

Thedy on mne řekl / Bog o-
cov nášých obrat ciebie abyš po-
znal wola tego / a izbyš ogladal o-
nego Sprawiedliwego / y sluchal
głosu z ůst ie.

15. Nebo budess svědkem ge-
ho k wšem lidem / těch wěch
kterž jsem slyšel a widěl.

Abowiem bedžieš tego świá-
dkiem v wšyřich ludzi / o tym coš
widžial y slyšal.

16. Anynj co proděwáš?
Wstaň a pokřti se / a obmyj
hříchy twé wýzwage Oměno
PÁNĚ.

A přetohž teraz přetec omi-
eš wawš: Wstaň a okřci se / a
omny grzechy twé wýwacimies
uia Pánstiego.

17. Stalo se pak potom / když
jsem se wrátil do Jeruzalé-
ma / a modlil jsem se w Chrámě /
byl jsem vmytženj myslí.

Stálo sie potom gdyz sie wro-
til do Jeruzalem a modlilem sie
w Kosciele / žem byl záchwycon
bez pánnecí.

כב

18 וְחַיִּיתָה בְּחֻנֵּי פֶדֶר
אָמַר לִי אֶסְתַּרְהֶב וּפְדֹק לָךְ
מִן אֲדֻרְשָׁלַם מְטוֹל דָּלָה
מִקְבָּלֶיךָ שְׁהִדְוֶתְךָ דַּעֲלִי :

*E fiddilo che mi diceua, Sollecito, e
esci prestantemente di Ierusalem : perche
non riceueranno la testimonianza che
tu renderai loro di me.*

19 וְאַנָּה אָמְרָה מְדִי אָף
הֵנוּ יִדְעִין דְּאַנָּה מְשָׁלֵם
הַיִּית לְבֵית אֲסִירָה וּמַחָא
הַיִּית בְּכָל כְּנֻשָׁיו לְאֵילִין
דְּמַהֲיָמִין הוּוּ בָּךְ :

*Et io dissi, Signore, essi falito che io
mettenu in prigione, e battenu per le syna-
goghe quelli che credenu in te.*

20 וְכַד מִתְאַשְׁד הֵנוּ
דְּמַה דְּאֶסְטִפָּנוֹס שְׁהִדָּךְ
נָאֵף אָנָּה עֲמַהוּן קָאֵם
הַיִּית וְשָׁלֵם הַיִּית לְעִבְיָהוּן
דְּקִטְלוּהִי וְנָטַר הַיִּירָה
מֵאַנָּה דְּאֵילִין דְּרַגְמִין הוּוּ
לָהּ :

*E quando se spargenu il sangue di
Stefano tuo testimoio, io ancora ero pre-
sente, e consentiu a la sua morte, e guar-
dauo i vestimenti di coloro che l'ammaz-
zauano.*

21 וְאַמַּר לִי וְלְדָאֲנָה
מְשִׁדָּר אָנָּה לָךְ לְרוּחָקָא
לְמַכְרוֹן לְעַמֻּמָּה :

*Et egli mi disse, Vattene via : che io
ti mandarò lontano a i Gentili.*

22 וְכַד שְׁמַעֲיָה לְפֻלּוֹס
עַד מָה לְהֵדָא מִלְּתָהּ
אֲרִימוּ קִלְהוֹן וּקְצוּ
וְשִׁתְקַל מִן אֲרַעָא אֵינָהּ
דְּהִכְפָּא הוּוּ לֹא גִיר גֵּלָא לָהּ
לְמַחָא :

*Hor essi l'ascoltorono infm a questa
parola : poi alzaron la lor voce, dicendo,
Leua de la terra vn tal huomo : perche
non è conueniente che viua.*

23 וְכַד מְבַגְּנִין הוּוּ וּמְשִׁדִּין
הוּוּ מֵאַנְיָהוּן וּמְסָקִין הוּוּ
חֵלָא לְשִׁמְיָה :

*Così gridando essi e gittando giu i ve-
stimenti, e spargendo la poluere in aria.*

24 בְּקַד בִּילִירְפָא דִּיעֲלוּנָה
לְמִשְׁרִיתָא וּבְקַד דְּבִנְגָדָא
יִשְׁתַּמַּל אֵיךְ דִּינְדַּע דְּמְטוֹל
אִידָנָה עֲלֵתָא קַעֲיוּ הוּוּ
עֲלוּהִי :

*Il Capitano comandò che fusse menato
nel campo, ordinandò che fusse esamina-
to con battiture, per sapere per qual ca-
gione essi gridauano così contra di lui :*

כב

18 וְדִנְאִיתִי אוֹתוֹ לֵאמֹר אֶלִּי
לָךְ לָךְ בְּחֻפְזוֹן מִיְהוֹשָׁלִים בְּעֵבֹד
כִּי לֹא יִקְבְּלוּ אֶת-עֲדוּתִיךָ עָלַי :

*Y lo vide que me dezia, Date priessa, y sal pre-
stamente fuera de Ierusalem : porque no recibi-
ran tu testimonio de mi.*

19 וְאַנִּי אָמַרְתִּי אֲדֹנָי הִמָּה
יָדְעוּ כִּי אֲנִי מְסָגִיר וּמַכָּה אוֹתָם
מֵעַדָה לְעַדָה הַמֵּאֲמִינִים בָּךְ :

*Y yo dixi, Sennor, ellos saben, que yo encerraua
en carcel, y heria por las Synogas a los que creyan
en ti.*

20 וּבְהִשְׁפֹּךְ דַּמִּי סִטְפָּנוֹס
הַמַּעֲיָדָךְ הִרְאֵשׁוֹן וְאַנִּי קָמְתִי
וְרָצִיתִי בְּמוֹתוֹ וּשְׁמַרְתִּי אֶת-
לְבוֹשִׁי רוֹגְמִי :

*Y quando se derramaua la sangre de Estuan
tu testigo, yo tambien estaua presente, y consen-
tia a su muerte, y guardaua las ropas de los que lo
matauan.*

21 וַיֹּאמֶר אֶלִּי לָכֵה כִּי אֲנִי אֶלִּי
הַגִּזְיִם בְּרַחֲוֹק אֲשַׁלַּח אוֹתָךְ :

*Y dixime, Vé, porque yo te tengo de embiar
lexos a las Gentes.*

22 וַיִּשְׁמַע אֶלִּי עַד דְּהִדְבֵּר הוּוּ
וַיִּדְרִימוּ אֶת-קוֹלָם לֵאמֹר נָשָׂא
מִן הָאָרֶץ אֶת-הָאִישׁ כִּי הוּוּ
כִּי לֹא יִשְׁוֶה לְחַיּוֹתָיו :

*Y oyeronlo hasta esta palabra : entonces al-
çaron la boz diziendo, Quita de la tierra a vn tal
hombre : porque no conuiene que biua.*

23 וּבִזְעָקָם וּבְהִשְׁלִיכָם אֶת-
לְבוֹשֵׁיהֶם וּבִירְדוֹתָם אֶת-עֶפְר
אֶלִּי הִשְׁמִימִם :

*Y dando ellos bozes, y arronniando sus ropas
y echando poluo al ayre.*

24 וַיִּצְוֶה שֹׂר אֶלְהָ לֵּיכֹ אֶלִּי
הַמַּחְנֶה אֹמֵר לְיִסְרָנָה בְּשׁוּבִים
וּלְנַעֲמָנָה וּלְחִקָּר עַל־מָה אוֹדוֹת
כָּכָה צָעִקוּ עָלַי :

*Mandò el Tribuno que lo lleuassen al real :
y mandò que fuesse examinado con acotes (y a-
tormentarlo) para saber porque causa clamauan
ansi contra el.*

κβ'.

18. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν λέγοντά μοι,
ἀπελθὺ καὶ ἔξελθὲν ταχὺ ἐξ ἱε-
ρουσολήμ, διότι οὐ τὸ μαρτυρεῖν
σου τὴν μαρτυρίαν πρὸς ἐμοὺ.

*Et ie le vi qu'il me disoit, Haste-toi,
& pars legerement de Ierusalem : car
ils ne receuront point le telmoignage
que tu leur rendras de moi.*

19. Καὶ γὰρ εἶπον, κύριε, αὐτὸς ἔ-
πιστανται ὅτι ἐγὼ ἡμῶν φυλακί-
ζω καὶ δέξω καὶ τὰς συναγωγὰς
αὐτοῦ, μαρτυροῦντας ὅτι σε.

*Et ie di, Seigneur, eux-mesmes sa-
uent comme ie metoy'en prison, & fo-
uettoye par les synagogues ceux qui
croyoyent en toi.*

20. Καὶ ὅτι ἐξεχούτω τὸ αἷμα ἐ-
στῆναι ὃ πρὸς τὴν πόλιν σου, καὶ
αὐτὸς ἡμῶν ἐφείσθη καὶ συνώδο
καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων
τὰ ἱμάτια τῶ ἀναρρινωτῶν αὐτοῦ.

*Erlors que le sang d'Estiene ton
martyr fut espendu l'y eitoye audi pre-
sent, & consentoye a la mort.*

21. Καὶ εἶπε πρὸς με, πρὸς ὃν
ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰ ἐξαποστελῶ
σε.

*Mais il me dit, Va't'en, car ie t'en-
uoyerai loin vers les Gentils.*

22. Ἦκουσιν ὃ αὐτὸς ἄλλοι πύργου ὃ
λόγος, καὶ ἐπὶ τῶ φωνῶν αὐ-
τῶν, λέγοντες, αἴρει δὸς τὴν γῆν τὸν
αὐτοῦ, καὶ γὰρ παρῆκαν αὐτὸν ζῶν.

*Or ils l'escoutorent iusqu'à ce mozt
adonc ils eleuerent leurs voix, disans,
Oste de la terre vn tel homme : car il
n'est point conuenable qu'il viue.*

23. Κραζόντων ὃ αὐτοὶ καὶ ῥί-
πνόντων τὰ ἱμάτια, καὶ κοπιῶντων
βαλλόντων εἰς τὸν αἶρα.

*Et comme ils crioient à haute voix,
& secouoyent leurs vestemens, & ier-
toient la poudre en l'air.*

24. Ἐκέλευεν αὐτὸν ὁ χιλιάρχος
ἀγασθῆναι εἰς τὴν πρεσβυτερίαν, εἰ-
πὼν μάλιστα αἰεταζέσθαι αὐτὸν, ἵ-
να ὁππότε δὲ ᾤω ἀγίασθαι εἴτῃς ἐπι-
φώνωσω αὐτόν.

*La Capitaine commanda qu'il fust
mené en la forteresse, & ordonna qu'il
fust examiné par le fouet, afin qu'il
feust pour quelle cause ils crioient ain-
si contre lui.*

18. Et videre illum dicen-
tem mihi, Festina, & exi ve-
lociter ex Ierusalem: quo-
niam non recipient testi-
monium tuum de me.

And sawe him saying unto me / Mas
te haste / and get thee quickely out of Ie-
rusalem: for they will not receiue thy
witness concerning me.

19. Etego dixi, Domine, ipsi
sciunt quia ego eram cōclu-
dens in carcerem & cadens
per synagogas eos qui cre-
debant in te.

Then I sayde / Lorde / then knowe
that I prisoned / and beat in euery Syn-
agogue them that beleued in thee.

20. Et cū fundare-
tur sanguis Stephani testis
tui, ego astabam & consen-
tiebam, & custodiebam ve-
stimenta interficientium il-
lum.

And when the blood of thy martyr
Stephen was shed / I also stood by / and
consented unto his death / & kept the clo-
thes of them that slew him.

21. Et dixit ad me, Vade,
quoniam ego in nationes
longè mittam te.

Then he said unto me / Depart / for
I will send thee farre hence unto the
Gentiles.

22. Audiebant autem eum
usque ad hoc verbum, & le-
uauerunt vocem suam di-
centes, Tolle de terra hu-
iusmodi: non enim fas est
eum vivere,

And they heard him unto this wor-
de / but then they lift vp their voyces /
and said / Away with such a fellowe
from the earth: for it is not meete that
he should liue.

23. Vociferantibus autem
eis, & proicientibus vesti-
menta sua, & pulverem ia-
ctantibus in aerem.

And as they cryed & cast of their
clothes / and drewe dust into the aire.

24. Iussit tribunus induci
eum in castra, & flagellis ce-
di, & torqueri eum: ut sciret
propter quam causam sic
acclamarent ei.

Then chiefe captaine commaunded
him to be ledde into the Castle / and bade
that he should be scourged / and exami-
ned / that he might knowe wherefo-
re they cryed so on him.

Der Apostel Geschicht.

Das XXII. Capitel.

18. Vnd sahe ihn. Da sprach er zu
mir: Eile vnd mache dich behend von
Jerusalem hinaus / denn sie werden
nicht auffnehmen dein Zeugniß von
mir.

Desa hannem. Da sagde hand til mig / Skynde
dig oc gack hastelige vð aff Jerusalem / Thi ac de skulle
icke anamme die Bidnisbyrd om mig.

19. Vnd ich sprach: HERR / sie
wissen selbst / daß ich gefangen legte/
vnd steupte die / so an dich glaubten/
inn den Schulen hin vnd wider.

De ieg sagde / HERRE / de vide self / At ieg
sette i fengsel / oc hudstrøg dem / som trode paa dig/
alleuegne i Scholerne.

20. Vnd da das Blut Stephani dei-
nes Zeugen vergossen ward / stund ich
auch darneben / vnd hatte wolgefal-
len an seinem Todte / vnd verwaret
denen die Kleider / die in tödten.

De der Stephani die Bidnis Blod bleff vð-
styrt / da stod ieg oc der hoff / oc haffde / behagelighed
i hans Død / oc foruarede deris Klæder / som ihieslo-
ge hannem.

21. Vnd er sprach zu mir: Gehe hin/
denn ich wil dich ferne vnter die Hei-
den senden.

De hand sagde til mig / Gack hen / thi ieg vil sende
dig langt bort iblant Hedningene.

22. Sie höreten aber im zu / biß auff
auff diß Wort / vnd huben ihre stim-
me auff / vnd sprachen: Hinweg mit
solchem von der Erden / denn es ist
nicht billich / daß er leben soll.

De der de hørde hannem in disil dette ord / oc op-
loffte deris røst / oc sagde / Vort met denne aff Jor-
den / Thi det er icke ret / at hand skal leffue.

23. Da sie aber schreyen / vnd ihre
Kleider abworffen / vnd den Staub
in die Luft worffen.

De der de skrege / oc kaste deris Klæder aff dem /
oc kaste Stoff i luften.

24. Hieß in der Hauptmann in das
Läger führen / vnd saget / daß man
ihn steupen vnd erfragen solt / daß er
erführe / vmb welcher vrsach willen
sie also über ihn riefen.

Da befalede Høffuigmanden at føre hannem i
Lenren / oc sagde / at mand skulde hudstrøge oc forhøre
hannem / At hand funde forfare / for huad sag skyld
de saa robte paa hannem.

Stuckome

Kapitola XXII.

18. Vwidel gsem gen an diß
te mnē: Dospēss awß gdi nychle
z Jeruzalēma / neboť ne-
přijmāu svědectwí twěho o
mnē.

Tedy m go wsdział k on mowł
kumnie / Spłesł sie k wyndz rych-
to z Jeruzalēm / abowiem swias-
dectwa twego nie przyma o
mnie

19. A nā kēl: Pāne / onit
wēdij / že gsem nā dāwal do
Zalāke / a bil gsem w Sko-
lāch gegich ty / kēfij wēfili w
tebe.

A lem sa powśdział / Pānte o-
ntē wiedza jectem sa wloczył do-
wizjant / y mordowalem po wby-
tich bożnich ty kērzy w cie w-
erzyl.

20. A kōnj wylēwali krew
Skēpāna Swēdla twěho /
nā gsem tu byl / a přiwolowal
gsem k smrti geho / a ošlil hal
gsem raucha rēch / kērij gey
mordowali.

A gdy był rozlana krew
Stefana męceumka twego / tam
reż stal przy tym / k sezwalałem nā
zāmordowanie tego / y skēzglem
kat rych kērzy go zabili.

21. V kēl te mnē: Gdi / neb
nā daleko mezy Pohany possli
tibe.

Tedy on rzekł kumnie / Pojże
bo sa do pagānow daleko posyłam
ciebie.

22. V poslauchali ho aß do
toho slowa / a poßdwihli hla-
su swěho / kauce: Zahlad z je-
mē takowěho slowēka / nebo
neßlussj gemu žiwu býti.

Sluchali go tedy / k do tych
slow / zarym podniozhy glosy swe
mowili / Day strācie z ziemie cżł-
wieka tego / bo nie sūżā aby miał
żiw zostāc

23. A kōnj oni kēfili a me-
talis sebe raucha swē / a pra-
chem spali w powētřij.

A tādje wolali / y mietali swe
hāty / cistiac proch nā powietrze.

24. Kāzal Haytman wwesti
Pawla do wogsta / a biči mřka-
ti a trāpiti / aby žwēděl pro ktes
rau přijčinu by nāñ tal kēfili.

A rotmistrz rozkázal go wiesć
do zamku / kazać aby go biczmi
bito y meczono / kżac ne dowied-
zieć przyczyny dā cżegoby tāt
nāñ wolano.

כ ב

25. וכד מיתחיהו בערקה
אמר הו פולוס לקנטרוניא
יקאם הוא עלוהי מפס
לכו לזכרא רהומיאה דלא
מחיב דתגדון:

Come l'ebbero stretto coi legami, Paulo disse al Centurione che stava li presente, Enni egli leito battere vn huomo Romano, e non condannato?

26. וכד שמע קנטרוניא
קרב לית כילירכא ואמר
לה מנא עבד אנת דג
ציר זכרא רהומיאה הו:

Il Centurione udito questo, ando a riferirlo al Capitano, dicendo, Guarda quel che tu hai a fare: percioche quest' huomo è Romano.

27. וקרב לית כילירכא
ואמר לה ואמר לי אנת
רהומיאה אנת אמר לה
אין:

E il Capitano ando a lui, e disseli, Dimmi, sei tu Romano? Egli disse, Si sono.

28. וענא כילירכא ואמר
לה אנת בכספא סגיא
קנייתא לרהומיאה אמר
לה פולוס אנא דין אה
בה אהילבר:

Rispose allora il Capitano, Io con gran somma di denari ho acquistata questa cittadinoanza. E Paulo disse, Et io l'ho per nascita.

29. ומחדג פרק להו
מנה הגו דבעין הו
למגדנותה ודחל כילירכא
כד ילה ברהומיאה הו על
הפכרה הנג:

La onde subito si discostaron dalui quelli che doueano esaminarlo: e il Capitano ancora temè quando seppe ch'egli era Romano, e che l'hauera legato.

30. וליומא אחרנא צבא
הוא למדע שריארת
דמנא הי השגרנות
דמיתין הו עלוהי יהודיא
ושריהי ופקד דיאתון כפי
פנהא וכלה פנשא ד
דישיהו נדבר לפולוס
ואחת אקיימה בינתהו:

L'altro giorno poi volendo sapere il certo, per qual cagione egli fosse accusato dai Giudei, lo sciolse da legami, e comandò che i principali Sacerdotti si congregassero, e tutto il lor consiglio: poi menato fuor Paulo, il fece star loro dauanti.

כ ב

25. וכאשר מתחיהו בשלוחים
אז אמר פולוס אל שר מאה
העומד עליו הישנה לכם את
איש רהומי והפשי בלי משפט
ליסרגי בשוטים:

Y como lo ataron con cortecas, Paulo dixo al Centurion que estaua presente, Es hos licito açotar à vn hombre Romano, y por condenar?

26. וכאשר שמע שר מאה קרב
והגיד לשר אלה לאמר ראה מה
יש לך לעשות כי האדם הזה
איש רהומי הוא:

Y como el Centurion oyó esto, fué al Tribuno, y dióle auiso diziendo, que has de hazer? porque este hombre es Romano.

27. ויקרב שר אלה ויאמר לו
אמר לי האת רהומי והוא אמר
אכן:

Y viniendo el Tribuno, dixole, Di me, eres tu Romano? y el dixo, Si.

28. ויען שר אלה אנכי ברב כסף
והב קניית את חפשה הזאת
ופולוס אמר ואני נולדתי בה:

Y respondió el Tribuno, Yo con mucha suma alcancé esta Ciudad. entonces Paulo dixo, Y yo aun soy nacido.

29. וברגע רבו ממנו העתידים
היו לנגעו ושר אלה ידא
בדעתו כי איש רהומי הוא וכי
נסה:

Ansique luego se apartaron de el los que lo auian de atormentar: y aun el Tribuno tambien vuo temor, entendido que era Romano, por auerlo atado.

30. וממחרת אבה לדעת את
אמת הדבר ואח-סבה אשר
עליה יחביתה היהודים ויתירה
מאסוריו ויצו לבוא את הכהנים
ואת כל עדתם ובהו ליכו את
פולוס הקים אותו ביניהם:

Y di dia siguiente queriendo saber decierto la causa porque era acusado de los Iudios, solto lo de las prisiones, y mandó venir a los Principes de los Sacerdotes, y a todo su concilio: sacando a Paulo, presentólo delante de ellos.

כ ב

25. Ως δὲ συνετίθεν αὐτὸν τοῖς ἰμασίν, εἶπε πρὸς τὸν ἐστῶτα ἐκείνου παραχρῆν ὁ πῦλῶν, εἰ ἀνθρώπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔσθαι ὁ μὴ μαρτυρεῖ:

Quand donc ils feurent garrotté de courroyes, Paul dit au Centenier qui estoit pres de lui, Vous est-il possible de fouetter vn homme Romain, & non condamné.

26. Ἀκούσας δὲ ὁ ἐπὶ τῶν παραχρῆν προσελθὼν ἀπήγγελε τῷ χιλιάρχῳ λέγων, ὅτι τί μέλλεις ποιῆν εἰ γὰρ ἀνθρώπου εἶ καὶ ῥωμαίου εἶ.

Ce qu'ayant entendu le Centenier, il s'en alla au Capitaine pour l'aduertir disant, Regarde que tu as à faire: car cest homme-ci est Romain.

27. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος εἶπεν αὐτῷ, λέγε μοι εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ. ὃς δὲ ἔφη, ναί.

Et le Capitaine vint à lui, & lui dit, Dimoi, es tu Romain? & il respondit, Oui vrayement.

28. Ἀπελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος, ἔγωγε πολλὰ κεφαλὰς τιμῆς πλείας πέντην ἔκτησάμην. ὃ δὲ πῦλῶν εἶπε, ἔγωγε καὶ γεγέννημαι.

Le Capitaine lui dit, J'ai acquis cette bourgeoisie à grand'somme d'argét. Et Paul ait, Et moi ie le suis de naissance.

29. Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν βαστάζειν, καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφθέγγετο ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι αὐτὸν διδασκᾷ.

Parquoi incontinent ceux qui le deuoient examiner se retirerent delui: & le Capitaine aussi eut crainte quand il eut cognu qu'il estoit bourgeois de Rome, & qu'il l'auoit lié.

30. Τῇ δὲ ἐπαύριον βεβλήμενον γινώσκαι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται αὐτοῦ καὶ ἡ ἰσχυρία, ἔλυσεν αὐτὸν διὰ τὸ εἶναι ῥωμαῖον, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθῆν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλους τοὺς συνέδριον αὐτοῦ. ἔκ τ' ἡγεγὼν τὸν πῦλῶν ἔστησεν εἰς αὐτοῦς.

Or le lendemain voulant sauoir pour certain pour quelle cause ils estoit accusé des Iuifs, il le deslia des liens, & commanda que les principaux Sacrificateurs s'assemblassent, & tout le conseil, & amena Paul, & le presenta deuant eux.

25. Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

And as they bounde him with thongs, Paul saide vnto the Centurion that stood by: Is it lawfull for you to scourge one that is a Roman: and not condemned.

26. Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nuntiavit, dicens, Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est.

Nowe when the Centurion heard it, hee went, and tolde the chiefe captaine, saying: Take heede what thou doest: for this man is a Roman.

27. Accedens autem tribunus, Dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

Then the chiefe captaine came, and said to him: Tell me, art thou a Roman? and he said: Yea.

28. Et respondens tribunus, Ego multa summa civitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait, Ego autem & natus sum.

And the chiefe captaine answered: With a great summe obtained I this burgeship. Then Paul said: But I was so borne.

29. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturerant, Tribunus quoque timuit, postquam rescivit, quia civis Romanus esset, & quia alligasset eum.

Then straight way they departed from him, which shoulde have examined him: & the chiefe Captaine also was afraid after he knewe that he was a Roman: and that he had bounde him.

30. Postera autem die volens scire diligentius quia ex causa accusaretur à Iudæis, solvit eum, & iussit sacerdotes convenire & omne concilium: & producit Paulum, statuit inter illos.

On the next day, because he would have knowne the certaintie wherefore hee was accused of the Jewes, hee loosed him from his bounds, and commaunded the hie Priests and all their Councell to come together: & hee brought Paul, and set him before them.

25. Als er ihn aber mit Riemen anband / sprach Paulus zu dem Vnterhauptmann / der dabey stand: Ist auch recht bey euch / einen Römischen Menschen / on Vrtheil vnd Recht geißeln?

De der hand tilbant hannem met einer / da sagde Paulus til Vnderhoffuismanden (som der stod hoff:) Er det oc ret koffeder / at hudstruge en Römiske Menisfe / vden Dom oc ret.

26. Da das der Vnterhauptmann höret / gieng er zu dem Oberhauptmann / vnd verkündiget jm / vnd sprach: Was wilt du machen / diser Mensch ist Römisch?

Der Vnderhoffuismanden det herde / gief hand til den offuerste Hoffuismand / oc forkyndede hannem / oc sagde: Hvad vilt du gøre? Denne Mand er en Romere.

27. Da kam zu jm der Oberhauptmann / vnd sprach zu ihm: Sage mir bist du Römisch? Er aber sprach: Ja.

Da kom den offuerste Hoffuismand til hannem / oc sagde til hannem: Sig mig est du Römisk? Da sagde hand: Ja.

28. Vnd der Oberhauptmann antwortet: Ich habe diß Bürgerrecht mit grosser summa zu wegen gebracht. Paulus aber sprach: Ich aber bin auch Römisch geboren.

De den offuerste Hoffuismand suarede: Denne Bургere ret kaafede mig en stor Sum. Da sagde Paulus: Jeg er oc en fød Romere.

29. Da tratten also balde von ihm ab / die ihn erfragen solten. Vnd der oberste Hauptmann forchte sich / da er vernam / daß er Römisch war / vnd er ihn gebunden hatte.

Da ginge de strax fra hannem / som skulde offuerhört hannem. De den offuerste Hoffuismand befryede sig / der hand fornem / at hand vaar en Romere / oc at hand hafde bundet hannem.

30. Des andern tages wolt er gewiß erkunden / warumb er verklaget würde von den Jüden / vnd löset ihn von den Banden / vnd hieß die Hohenpriester vnd ihren gangen Rath kommen / vnd führet Paulum herfür / vnd stellet ihn vnter sie.

Anden dagen vilde hand vift vide / huor saare hand bleff beklaget aff Jøderne / oc hand losde hannem aff Baandene / oc befalede / at de ypperste Prester oc deris gangste Raad skulde komme / oc hand førde Paulum frem / oc stillede hannem iblant dem.

25. A když gen svázali řemesnīm / řekl Pavel Setníkovi kterýž při něm stal: Slušněli vám člověka Římského a neodsouzeného mříťati?

A když go rzemtesim svázano / tedy Pavel řekl setníkovi kterýž tuž stal: Isali sie wam godzi człowieka Rzymianina nie osądzzonego biec bieżni?

26. To vylýšaw Setník / přislaupil k Hattmanu / a powěděl genu / řka: Proč chceš činiti? Nebo člověk tento gest Řeštěnjn Římský.

To gdy vylýšal setnik / siedł do rotmistrza / y oznámil mu / mówiąc: Dlaczego chcesz czynić / bo ten człowiek jest Rzymianin.

27. Přislaupiv Hattman / řekl genu: Powěz mi / gdyli ty / Římanijn? A on řekl: A já jsem.

Tedy přyseděl Rotmistrz / řekl mu: Powiedz mi / jeśli ty jest Rzymianin? A on rzekł: Tak jest.

28. V odpověď Hattman: Já jsem za veliké peníže toho Řešťanského došl. A Pavel řekl: Já jsem se pak v něm narodil.

Odpowiedział mu Rotmistrz: Jam się za wielką sumę pie między do kupił prawą miastą tego / a Paweł rzekł: Ażem się w nim narodził.

29. Tehdy hned odstoupil od něho / ti kteříž gen měli trápit. Hattman pak bál se také / když zvěděl že Pavel gest Římský Řeštěnjn / a že gen řikal byl svázati.

A dle tegoż natchyniast od / stapil od niego / a co go męczyli / krenu sie y Rotmistrz zlek / doznawszy że był Rzymianinem / a iż go był swiazal.

30. Druhého pak dne / chtěže zvědět i gístotu / pro kterau by přišel naň žalovali Židé / rozvázal gen / a přikázal aby se sešli wchnij kněží y wšick na radu: y wnhedw Pawla / postawil ho před nimi.

A ráf nážáutrz dcae perwne wiedzic o ktoraby rzecz od sy / dow był obwinowan / rozwiazal go / a rozkázal sie zjedz Rzymianin / kapłanów / y wšykich ich zgromadzeni / a w wiedzby Pawla / postawil go przed nimi.

ΚΕΦ Α Λ. κγ'.

Α Τάϊσας δὲ ὀπώλος τῶ συ
μερίῳ ἱππῶν, ἀνδρες αἰδελ-
φοί, ἐγὼ πέσῃ συμφέδῃσ' ἀγαθῇ πε-
πλητῶμεν τῶ θῆαι ἄλγος πωτῆς τῆ
ἡμέρας.

Et Paul ayant les yeux dressés vers le conseil, dit, Hommes frères, j'ai con-
verti en toute bonne conscience devant
Dieu jusqu'à ce jour.

2. ὁ δὲ δεξιὸς ἀναρίας ἐπι-
ταξὲ τις παρεστῶσι αὐτῶν τὸ πλὴν
αὐτῶν τὸ σῶμα.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur
Ananias commanda à ceux qui eſtoient
pres de lui de le frapper ſur le viſage,

3. Τότε ὁ παῦλος ἀφ' οὗ ἀνέειπε, τὴν γὰρ σε μέλλω ὁ Θεός, πείθεσθαι καὶ ἐμὸν καὶ σου καθήκον κρινόν με καὶ κρίνοντάς με ἡσύχως καλεῖται;

Lors Paul lui dit, Dieu te frapera, par-
rai blanche : que tu sois assis pour me
juger selon la Loy, & qu'en transgres-
sant la Loy tu commandes que ie loye
frapé ?

4. Οἱ ᾧ παρεστῶτες ἔσονται τὸν δευ-
τερεῖον ἔθελαι λαιδορῆς;

Et ceux qui estoient presens dirent,
Iniuries tu le souverain Sacrificateur
de Dieu ?

5. Εφη το πούλκι, ὅτι ἦδεν
ἀδελφοί, ὅτι ἐπὶ δέχεσθαι. γί-
γνηται γὰρ, ἄρχονται τὰ λαοὶ σε
ὅτι ἰσὺς κακοῦ.

Et Paul dit, Freres, ie ne sauoye pas qu'il fut souverain Sacrificateur : car il est escrit, Tu ne mesdiras point du prince de ton peuple.

6. Γενὺς ᾧ ἐπαύλος ὅτι τὸ ἐν μέ-
 ρῳ ἐστὶ παρθενικαίων, τὸ ᾧ ἔπρην
 Φαρσαίων, ἐκάρχει ἐν τῷ σωμα-
 τίῳ, ἀνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρ-
 σαῖος εἰμι, ἡδὺς Φαρσαίου· περὶ ἐλ-
 πιᾶς καὶ ἀναστροφῆς νεκρῶν ἐγὼ
 κρίνομαι.

Et Paul sachant qu'une partie d'entr'eux estoit de Sadduciens, & l'autre de Pharisiés, s'eleua dans le conseil, Hommes freres, ie suis Pharisien, fils de Pharisiens: ie suis tire en cause, pour l'esperance & resurrection des morts.

Intendens autem in concilio Paulus ait, Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum, usque in hodiernum diem.

And Paul behelde earnestly the Counsell, and said, Men and brethren, I have in all good conscience served God untill this day.

2. Princeps autem sacerdotum Ananias, præcepit assistantibus sibi percutere os eius.

Then the hie Priest Ananias commanded them that stood by, to smite him on the mouth.

3. Tunc Paulus dixit ad eum, percutiet te Deus, paries dealbare. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti?

Then said Paul to him, God will smite thee, thou whited wall: for thou sittest to iudge me according to the Law, and commandest thou me to be smitten contrary to the Law?

4. Et qui astabant dixerunt, Summum sacerdotem Dei maledicis?

And then that stood by, sayd, Reuilest thou Gods hie Priest?

5. Dixit autem Paulus, Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.

Then said Paul, I knewe not, brethren, that he was the Priest: for it is written, Thou shalt not speake euill of the Ruler of thy people.

6. Sciens autem Paulus, quia una pars esset Sadduceorum, & altera Phariseorum, exclamavit in concilio, Viri fratres, ego Phariseus sum, filius Phariseorum: de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor.

But when Paul perceived that the one part were of the Sadducees, and the other of the Pharisees, he cried in the Counsell, Men and brethren, I am a Pharise, the sonne of a Pharise: I am accused of hope and resurrection of the dead.

Paulus aber sahe den Rath an/ vnd sprach: Ihr Männer lieben Brüder / ich habe mit allem guten Gewissen gewandelt für Gott / bis auff disen tag.

Alsaa Paulus yaa Raadet / oc sagde / I Mend / kære Brødre / Jeg haaffuer met al god Samuittig- hed vandret saar Gud indtil denne dag.

2. Der Hohepriester aber Ananias befahl denen / die omb ihn stunden / daß sie ihn auff's Maul schlugen.

Da besalede den Ypperste Prest Ananias dem som stode hoff hannem / at de sloge hannem / paa Munden.

3. Da sprach Paulus zu im: Gott wirdt dich schlagen du getünchte Wandt. Sihest du vnd richtest mich nach dem Geseze / vnd heissest mich schlagen wider das Geseze?

Da sagde Paulus til hannem / Gud skal sla dig / du talede væg. Sider du / oc dommer mig effter Loven / oc befaler at sla mig mod Loven?

4. Die aber ombher stunden / sprachen: Schiltest du den Hohenpriester Gottes?

Men de som der stode hoff / sagde / Vnder du Guds ypperste Prest.

5. Vnd Paulus sprach: Lieben Brüder / ich wußt es nicht / daß er der Hohepriester ist / Denn es steht geschrieben: Dem Obersten deines Volcks solt du nicht fluchen.

De Paulus sagde / Kære Brødre / ieg viste de icke / at hand er den ypperste Prest / Thi det staar scerffuit / Du skal icke bande dit Folckis offuerste.

6. Als aber Paulus wußte / daß ein theil Saduceer war / vnd das ander theil Phariseer / rieß er im Rath: Ihr Männer lieben Brüder / ich bin ein Phariseer / vnd eines Phariseers Son / ich werde angeklaget omb der Hoffnung vnd der auferstehung willen der Todten.

Men i det Paulus viste / at en part vaar Saduceer / oc den anden part Phariseer / da robte hand i Raadet / I Mend / kære Brødre / Jeg er en Phariseer oc en Phariseers son / Jeg bliffuer beklaget for de Dødis haab oc opstandelse skyld.

Tedy Pawel wozeszcw na to shromadzénij / řekl: Mužij bratřij / ná gšem sém / šim svědomijm dobrým obcowal před Bohem / až do dnešního dne.

Tedy Pawel pátřze pilně oc / zymá svěm ná ono zgomád / zenie / řekl / Mežowie bráct / a ze wšykého sumníentia dobrego sluzylem Bogu a žocho do dná tego.

2. Tedy kníže kněžské Ananás / kázal těm křesť / tu stáli / aby gen poličkowali.

Alle Ananias Kaplan nawyžšy rokazal tym křesť / stáli aby so wsta bili.

3. Pawel pak řekl gemu: Bu de tebe bítí Bůh / ty stěno žbij / lena. Nebo sedíš a soudíš mne wedle Zákonu / a proti Zákonu welíš mne bítí.

Rzekl tedy Pawel ktemu Pržy / dzie ten cžs ižie bedzie bít Bog / šciano pobtelona / ty šiedžíš sad / zac mie wedle zákonu / a rokázu / iěš mie bít přeciw zákonowi.

4. A křesť / tu stáli / řekli: Naywysšimu Knězy Božij / mu žlořčíš?

Žárym cž křesť / stáli w řek / řekl / štoržecžyš / nawyžšemu Kaplanowi Božemu.

5. P řekl Pawel: Newěděš / gšem bratřij / byž knížetem kněžšim byl. Neboť gest psáno: Knížeti Lidu twého nebudeš žlořčiti.

Apawel řekl / Wnewědžš / lem bracta žeby byl nawyžšim Kaplanem / bo nápsáno iěš / Žš / žeciu ldu twego štoržecžyc mie bedžieš.

6. Wěda pak Pawel / žeb tu byla gedna širana Saducey / stich / a druhá Žakonij / zwolal w raddě: Mužij bratřij / ná gšem Žakonij / yn Žakonij / pro naděgi a ž mrt / wch wstání / ná mám saužen byti.

A gdy obacyl Pawel že / sedná cžsč byli Saducešowie / a drudzy Šaryzešowie / zawolal do zgomádzenia / Mežowie br / ct / iaciem iěš Šaryzeš / syn Š / ryzešow / iaciem oš / žon / nad / žiey powstanie w mrtlych

כ ג

7 וכד הוּא אָמַר נִפְלֵא
חַד בְּחַד פְּרִישָׁא וְנִדְּבִיקָא
וְאִתְפְּלַג עֲמֵהּ:

Detto ch'egli hebbe questo, nacque discordia tra i Farisei e i Sadducei, e disse se la moltitudine.

8 וְנִדְּבִיקָא גִיר אֲמַרְיִן
דְּלִירֵי קִנְיָמָה וְלֵא
מִלֵּאכְנָא וְלֵא רוּחָא
פְּרִישָׁא דִּין מִדְּרִין בְּכִלְהִין:

Perciò che i Sadducei dicono che non è e resurrettione, ne angelo, ne spirito: ma i Farisei confessano l'una cosa e l'altra.

9 וְהָיָא קֵלָא רַבָּא וְקָמוּ
אֲנָשָׁא סְפֵרָא מִן גִּבְרֵי
דְּפְרִישָׁא וְנִצְיִין הֵנוּ עֲמֵהּ
וְאִמְרִין לֵא מִשְׁפַּחֵינוּ מִדָּם
דְּבִישׁ בְּהֵנָּה גִּבְרָא אִין
רוּחָא אִין מִלֵּאכְנָא מִלֵּא
עֲמֵהּ מִבְּרָא אִית בְּהֵנָּה:

E fecesi un gran gridare: Et essendo silenati su gli Scribi de la parte de Farisei, contrasauano, dicendo, Noi non trouiamo alcun nile in quest'uomo. Et qualche spirito o Angelo gli ha parlato, non ripugniamo a Dio.

10 וְכַד הָיָא שְׁגִיפָא רַבָּא
בִּינְתָהוּן בְּחַל הֵנוּ כ
פִּילִירְכָא דְלָמָּא וּפְשִׁחִיָּה
לְפִנְלוֹס וְשִׁלַּח לְרֵהוּמָא
דִּיאֲתוֹן יַחַסְפוּנָה מִן מ
מִצְעָתָהוּן וְיַעֲלוּנָה ל
לְמִשְׁרִיתָא:

E così essendo nata una gran seditione, il Capitano temendo che Paulo non fosse lacerato da essi, comandò che i soldati scendessero, e così essendo del mezzo di loro, e conduceffeno nel campo.

11 וְכַד הָיָא לֵילָא אֲתָחוּ
לֵה מִרְוָה לְפִנְלוֹס וְאִמְרָה
אֲתָחִיל מִטּוֹל דְּאִיךְ ד
דְּאִסְתַּדֵּדָה עָלֵי בְּרִישָׁלַם
הַכְּנָבָא עֲתִיד אֲנִי דְּאִיךְ
בְּרֵהוּמִי תִסְתַּדֵּד:

La notte seguente il Signor si gli fece innanzi, e disse, Paulo, sta di buono animo: perciò che si come tu hai renduta testimonianza a di me in Ierusalem, così te la bisogna, rendere ancor in Roma.

כ ג

7 וּבְדַבְרוֹ אֶת־הָאֱלֹהִי הִתְהַ
מָּצָה בֵּין־הַפְּרוּשִׁים וּבֵין
הַצְדוּקִים וַנִּפְלַג הַחֲמוּר:

Y como vuo dicho esto, fué hecha dissension entre los Phariseos y los Sadduceos: y la multitud fue diuifa.

8 כִּי־צְדוּקִים אֹמְרִים כִּי לֹא
יֵשׁ תְּקוּמָה וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא רוּחַ
וְהַפְּרִישִׁים מֵתוּדִים אֶת־שְׁתֵּיהֶן:

(Porque los Sadduceos dicen que no ay resurrecion, ni angel, ni espíritu: mas los Phariseos confiesan ambas cosas.)

9 וַתִּהְיֶה צַעֲקָה גְדוֹלָה וַיָּקוּמוּ
הַסּוֹפְרִים מִחֶלֶק הַפְּרוּשִׁים
וַיִּדְּבִיבוּ לֵאמֹר דְּבַר רַע לֹא מַצְאֵנוּ
בְּאָדָם הַזֶּה וְהֵם רוּחַ דְּבַר אֱלֹהִים
אוֹ מַלְאָךְ עַל־אֲנָשִׁים לֹא נִלְחָם:

Y leuantose vn gran clamor: y leuantandose los Escribas de la parte de los Phariseos, contendian diziendo. Ningun mal hallamos en este hombre? que si Espiritu le ha hablado, ó angel, no repugnemos a Dios.

10 וּכְאִשֶּׁר הִתְהַמָּצָה גְדוֹלָה
יָדָא שֶׁר אֱלֹהִי פִן־יִפְשְׁחוּ אֶת־
פִּנְלוֹס וַיֵּצֵא אֶת אֲנָשֵׁי־מִלְחָמָה
לָרֶדֶת וּלְגָזֹל אוֹתוֹ מִבִּינֵיהֶם
וַיִּהְיוּ לֵיכֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה:

Y auiendo grande dissension, el Tribuno auiendo temor que Paulo no fuesse despedaçado de ellos, mandó venir vna compannia de soldados, y arrebatarlo de en medio de ellos, y llevarlo al real.

11 וּבַלַּיְלָה הַכֵּן עָמַד אֲצֵלֵי
הַהוּא לֵאמֹר חוּק וְאִמְץ פִּנְלוֹס
כִּי בְּאִשֶּׁר תַּעֲבִידוּתָ עָלַי בִּירוּשָׁלַם
כֵּן צָרִיךְ גַּם בְּרֵהוּמָה לְהַעֲבִידָךְ:

Y la noche siguiente, presentandosele el Senor dixole, Confia Paulo: que como has testificado de mi en Ierusalem, así te conuiene testificar tambien en Roma:

כ ג

7. Τοῦτο δὲ αὐτὸς λαλήσας
ἔθηκε εἰς τοὺς Φαρισαίων καὶ
τοὺς σαρδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ
πλῆθος.

Et quand il eut dice cela, dissension fut esineuē entre les Pharisiens & Sadduciens: & l'assemblee fut diuifec.

8. Σαρδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι
μὴ εἶναι ἀνάστασις, μηδὲ ἄγγελον
μηδὲ πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμο-
λογοῦσι πᾶ ἀμφότερα.

Car les Sadduciens disent qu'il n'y a point de resurreccion, ni Ange, ni esprit: mais les Pharisiens confessent l'un & l'autre.

9. Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη
καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τῆς
μέρους τοῦ Φαρισαίων διεμάχοντο
λέγοντες, οὐδὲν κακὸν εὗρομεν
ἐν τῷ αἰσθῶντι τῷ τῷ· εἰ δὲ πνεῦ-
μα ἢ ἄγγελος αὐτῷ ἔειπεν, μὴ
θρομαχῶμεν.

Et fut fait vn grand cri. Adonc les Scribes de la partie des Pharisiens se leuerent & debatoyent, disans, Nous ne trouuons rien de mal en cest homme ici: mais si vn esprit ou vn Ange a parlé à lui, ne bataillons point contre Dieu:

10. Πέλλης ὁ γαμδῆς εἰσελθὼν,
ἀλαβήθης ὁ χιλίαρχος μὴ δια-
σπᾶσθαι τὸ πᾶν τὸ αὐτῷ,
ἐκέλευσε τὸ σπᾶντα κατεβῆ-
ναι καὶ ἀρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐ-
τῶν, ἀγῶν τὸ εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et comme grande diuision fust aduenue, le Capitaine, craignant que Paul ne fust mis en pieces par eux, commanda que les gendarmes descendissent, & qu'ils le rauissent du milieu d'eux, & l'amenaissent en la fortresse.

11. Τῇ δὲ ἑπομένῃ νυκτὶ ὁ θεὸς
αὐτῷ ὁ κύριος, εἶπε, θάρσθη παῦ-
λε· ὡς γὰρ διεμαρτύρησας πρὸς
ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, οὕτως σε δεῖ
καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρεῖσθαι.

Et la nuit ensuiuanté, le Seigneur se presenta à lui, & dit, Paul ay bon courage: car comme tu as rendu telmoignage de moi en Ierusalem, ainsi t'en faut il aussi telmoigner à Rome.

7. Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Phariseos & Sadduceos, & soluta est multitudo.

And when he had said this / there was a dissension betwene the Pharisees and the Sadducees / so y the multitude was diuided.

8. Sadducei enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum, Pharisei autem utraque confitentur.

For the Sadducees say that there is no resurrection / neither Angell / nor spirit: but the Pharisees confesse both.

9. Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Phariseorum, pugnant, dicentes, Nihil mali inuenimus in homine isto, quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus? (ne repugnemus DEO.)

Then there was a great cry: and the Scribes of the Pharisees part rose up / and stroue / saying / We finde none euill in this man: but if a spirit or an Angell hath spoken to him / let vs not fight against God.

10. Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

And when there was a great dissension / the chief captaine / fearing lest Paul should haue bene pulled in peeces of them / commanded the souldiers to goe downe and to take him from among them / and to bring him into the castel.

11. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait, Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari.

Nowe the night following the Lorde stode by him / and sayde / Be of good courage / Paul: for as thou hast testified of me in Ierusalem / so must thou beare witness also at Rome.

7. Da er aber das saget / ward ein Aufruhr vnter den Phariseern vnd Saduceern / vnd die Menge zuspaltete sich.

De der hand der sagde / bleff der te Dyrer mellem Phariseerne oc Saduceerne / oc Menigheden bleff atskillig.

8. Denn die Saduceer sagen / Es sey keine auferstehung / noch Engel / noch Geist / die Phariseer aber bekennen beides.

Si Saduceerne siye / at der er ingen Opstandelse / icke eller Engel / oc en Aand til / Men Phariseerne bekeede dem baade.

9. Es ward aber ein groß geschrey / vnd die Schriftgelehrten der Phariseer thil stunden auff / stritten / vnd sprachen: Wir finden nichts arges an disem Menschen. Hat aber ein Geist oder ein Engel mit im geredt / so können wir mit Gott nicht streiten.

De de bleff ic store strig / De de Scrifftelege aff Phariseernes part stode op stridde oc sagde / Vi finde intet ont med dette Mennecke. Haffuer en Aand eller en Engel tæet med hannem / da kunde vi icke stride mod Gud.

10. Da aber die aufruhr groß ward / besorget sich der oberste Hauptmann / sie möchten Paulum zureissen / vnd hieß das Kriegsvolk hinab gehen / vnd ihn von ihnen reißen / vnd in das Läger führen.

Men derdet Dyrer bleff store / da befryede den offuerste Hoffuismand / at de skulde sonder rissue Paulum / oc land bad Krigsfolcket gaa ned / oc slide hannem fra den / oc føre hannem i Lejren.

11. Des andern tags aber inn der nacht / stund der HERR bey ihm / vnd sprach: Sey getrost Paule / Denn wie du von mir zu Jerusalem gezeuget hast / also must du auch zu Rom zeugen.

De anden dagen om natten / stod Herren hof hannem / oc sagde / Ver trostig Paule / Thi at lige som du haffuer vidne om mig i Jerusalem / Saa skal du oc vidne vdi Rom.

7. A konj to powęděl / stal se rozbrog miedzy Saduczej a Farisej / y rozdělilo se množstwj.

Atho gdy rzekł / wnet sie wściezły niesnaski miedzy Farizeuszmi y Saduceuszmi / y także sie rozermęto ono zgromadzenie.

8. Nebo Saduceowé prawili / że neniż mrtwych wstání / ani Angela / ani ducha. Ale Farisej nieny to obě wznawagij.

Abowiem Saduceuszowie powiedzieli iż nie mǎsi zmrtwych wstání / ani Anioła / ani Ducha / Farizeuszowie zaś řekli tho oboie wznawia.

9. Y stal se křik veliký: A powstawsie někteří Žitele z Farisej / zastávali gen / řkauce: Nic gñne žlho nenalezli na tomto člověku / což pať / mlus willi gest genu duch / neb Ang / neodypremež Bohu.

Athážie sie wszelo wolanie wielkie / a wstawili Doktorowie z strony Farizeuszow / zaparli sie orho / mowiac / Nic z tego nie mamy duiemy w tym człowieku / A jeśli mu co powiedział Duch / albo Anioł / nie sprzeciwiamyż sie Bogu.

10. A konj se veliký rozbrog stal / bode se Haptman aby Pawel od nich nebyl roztrhan / rozkázal Zolněřám jíti do luow / a vchopiti gen / prostředi ku gegich / a wěstido wogřka.

A gdy był wielki roshyre / bo łacnie Kotnisty aby Pawł nie rozszarpali miedzy sobą / rozkázal idź słuzebnym / a wydrzec go z postzodich / y odwieść do zamku.

11. W druhau wak noc / okázaw se genu PAN / řekl: Buď štěstí Pawle. Neb vakož gñy šwědčil o mně w Jeruzalemě / tak musíš šwědčiti y w Říjmě.

Tedy przyslepy nocy sthánaw / sy przy nim Pán / rzekł / Bądź do bręgo sercá Pawle / abowiem takos o mnie dawal świadectwo w Jeruzalem / tak potrzeba abyś mne też oświadczył w Rzymie.

12 וְכֵן הָיוּ צִבְרוּ
אֶת־פָּנֵיהֶם הוּא וְאֲנָשִׁים מִן
יְהוּדִיָּה וְאֶת־רֵמֹן עֲלֵיהֶן
דָּלָה וְאֶכְלוֹן וְלֹא יָשָׁתוּ
עַד־מָה דִּקְהָטוּ לְיָהִי
לְפָּלוּס׃

Venuto il giorno si raunorono insieme alcuni de Giudei, e s'otoronfi con giuramento, dicendo che non mangiarebbono ne beuerrebbero, infino à tanto che non hauesse ammazzato Paulo.

13 הָיוּ הוּא וְיָדוּ הֵגֶן ד'
דִּיקִימוֹ בְּמוֹמֵתָא הָנָה
הַיְמָנָה יִתִּיר מִן אֲרֻבָּעִין
צִבְרִין׃

Et erano piu di quaranta, quelli che haueuano fatta questa congiura.

14 וְאֶת־קִרְבּוֹ לֹת פְּהִנָּה
וְלֹת קִשְׁיָא וְאֶמְרִין הוּא
דִּיקְרֵמֹן אֶת־רֵמֹן עֲלֵיו
דִּמְדָּם לֹא נִטְעָם עַד־מָה
דִּקְהָטוּ לְפָּלוּס׃

Iguale andarono a i principali Sacerdotes & a i Vecchij, e dissero. Noi ci siamo sotati con solenne giuramento di non gustar cosa alcuna, infino à tanto che noi non habbiamo ammazzato Paulo.

15 וְהָשִׁיבָם פְּעוֹ אֲנָתוֹן
וְרִישָׁא דְּפִגְנִישְׁתָּא מִן
בִּילְיִרְפָּא דִּיקְתִּיבִי הֵי לֹתִכּוֹן
אִין פְּעִין אֲנָתוֹן דִּיקְבָּעוֹן
שְׂרִירָאִין סוּעָרְנָה וְחָמֵן
מְסִיבִינוּ דִּיקְהָטוּ לְיָהִי עַד
לֹא יִמָּטָא לֹתִכּוֹן׃

Fate dunque hora voi altri intendere al Capitano & al Consiglio che domane velo conduca fuore, come se voi voleste consocer di lui qualche cosa piu certa: e noi, prima che s'auuicini, siamo apparecchiati per ammazzarlo.

16 וְשָׁמַע הָנָה פֶּר חֲתָה
דְּפָּלוּס אֶפְרָסְנָה הָנָה וְעַל
לְמִשְׁרִיתָא וּבִדְק לְפָּלוּס׃

Ma il figliuol de la sorella di Paulo, hauendo & dite le insidie, venne, & entrò nel campo, e riferille à Paulo.

17 וְשָׁדַר פָּלוּס קָדָא לְחַד
מִן הַנְּטִרְנִיָּה וְאָמַר לָהּ
אֲוִיבֵל לְעִלְיָמָא הָנָה לֹת
פִּילִירְכָּא אִית לָהּ צִיר
מִדָּם דִּיקָמַר לָהּ׃

Aller Paulo chiamò à se vno de Centurioni, e dissele, Mena questo giouenetto al Capitano: perche egli ha qualche cosa da riferirli.

1 וַיְהִי־בִקְרֹב וּמִקְצֵת הַיְּהוּדִים
וְשָׁדַר קָשָׁד וְהַחֲדָם הַחֲרִימֹו אֶת־
נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא לְאֹכְלִים וְלֹא
לְשָׁתוֹת עַד־כִּי יִהְיֶה אֶת־פָּלוּס׃

Y venido el dia algunos de los Iudios se juntaron y prometieron debaxo de maldicion, diciendo, que ni comerian ni beuerian hasta que uiessen muerto à Paulo.

13 וַיְהִי יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים אִישׁ
אֶתֶּר בָּנָה בְּאֵלֶּה הוֹלָתָה׃

Y eran mas de quarenta losque auian lecho esta conjuracion:

14 אֲשֶׁר קִרְבּוֹ אֶל־שְׂרֵי־הַכֹּהֲנִים
וְאֶל־הַזִּקְנִים לֵאמֹר הַחֲדָם
הַחֲרֵמֵנוּ אֶת־נַפְשָׁנוּ מֵאִמָּתָה לֹא
לְטַעַם עַד־כִּי הִרְגֵנוּ אֶת־פָּלוּס׃

Los quales se fueron al Principe de los Sacerdotes y à los Ancianos, y dixeron, No otros auemos prometido debaxo de maldicion que no auemos de gustar nada hasta que ayamos muer-to à Paulo,

15 וְעַתָּה הוֹפִיעֵנוּ אִתְּם לְהָגִיד
לְשָׁדַר אֵלֶּה עִם הָעֵדָה אֲשֶׁר
לְמַחֲרָם יוֹלִךְ אֹתוֹ אֶל־כֶּם כְּמוֹ
עֲתִידִים הָהִי' לְדַעַת וּלְחַקֵּר
אֶת אֲבֹת דְּבָרָיו וְאֶתְּחַנּוּ פְּטָרָם
יִקְרַב אֶל־כֶּם גִּכּוֹנִים גְּהִיָּה
לְהִרְגֵנוּ׃

Aora pues vosotros con el Comilio hazed faber al Tribuno, que lo faque maniana à vosotros, como que quereys entender ded alguna cosa mas cierta: y nosotros, antes que elle gue, estamos aparejados para matarlo.

16 וַיִּשְׁמַע בֶּן־אֲחֹות פָּלוּס אֶת
הַמֵּאֲרָב וַיֵּלֶךְ וַיְבֹא בַּמַּחֲנֶה וַיִּגִּד
לְפָּלוּס׃

Entonces vn hijo de la hermana de Paulo, oyendo las assechanças, vino, y entrò en el real, y dió auiso à Paulo.

17 וַיִּקְרָא פָּלוּס לְאֶחָד מִשְׂרָיָה
מֵאֹתָה לֵאמֹר הוֹלֵךְ גָּא אֶת־
הַנְּעָר הַזֶּה אֶל־שָׁדַר אֵלֶּה כִּי יֵשׁ
לּוֹ דְּבַר לְהָגִיד לּוֹ׃

Y Paulo, llamando à vno de los Centuriones diza, lleua a este mancebo al Tribuno: porque tiene cierto auiso que darle.

12. Γεμεδύτης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντες πλεῖς τῶν ἰουδαίων συσροφίαν, ἀθυμάσαντες ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτι Φαρίσ μὴτι πλεῖν ἔως ὅδε σκοπήσῃ τὸν παῦλον.

Le lendemain venu, quelques Iuifs, firent complot & serment avec execration, disans qu'ils ne mangeroient ni ne boiroient iusqu'à tant qu'ils eussent tué Paul.

13. Ἦσαν δὲ πλείους ποσάρακοντα οἱ ταῦτῃ τῇ συνωμοσίᾳ πεποιηστές.

Et estoient plus de quarante qui auoyent fait ceste coniuration avec execration de serment.

14. Οἱ πλεῖς προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπον, ἀναθήματα ἀνεθήματά σμιν ἑαυτοὺς μηδεὶς γούσσειται ἕως ὅδε σκοπεῖν μὲν τὸν παῦλον.

Lesquels s'adresserent aux principaux Sacrificateurs & aux Anciens, & leur dirent, Nous auons fait vœu avec execration de serment, que nous ne gusterions de rien iusqu'à tant que nous ayons tué Paul.

15. Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσαιτε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνδρίᾳ, ὅπως αὐροῖν ἀπὸ τῆς καταράγῃ περὶ ὑμᾶς, οἷς μέλλοιτας διαγινώσκειν ἀκροβέσειν τὰ ἐπὶ αὐτῷ ἡμεῖς δὲ περὶ ὧν ἰγγίσται αὐτὸν, ἐτοιμοὶ ἔσμεν τὸ ἀνελθὼν αὐτῷ.

Maintenant donc vous autres faites sauoir au Capitaine par l'aduís du conseil, qu'il le vous amene demain, comme si vous vouliez cognoître quelque chose plus auât de lui: & nous seròs tout prests pour le tuer deuant qu'il approche.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἐνδρῶν, ὡς ἀγγέλου μὲν εἰσπληθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀπήγγαλε τῷ παύλῳ.

Mais le fils de la sœur de Paul ayant entendu ces embusches, vint & entra en la forterelle, & le rapporta à Paul.

17. Προσκαλεσάμεν δὲ ὁ παῦλ ἓνα τῶν ἑκατοπάρχων, εἶφη, τὸν νεαῖσκον τῷτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον ἔχοντά τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.

Et Paul ayant appelé à soi vn des Centeniers, lui dit, Mene ce ieune homme vers le Capitaine: car il a quelque chose à lui rapporter.

CAP. XXIII.

12. Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudeis, & deoerunt se dicentes, neque manducatuos, neque bibituos donec occiderent Paulum.

And when the day was come / certaine of the Jewes made an assemble / and bounde them selues with oth / saying / that they would neither eate nor drinke / till they had killed Paul.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

And then were more then forty / which had made this conspiracie.

14. Qui accesserunt ad principes sacerdotum & seniores, & dixerunt, Devotione devovimus nos nihil gustatuos, donec occidamus Paulum.

And then came to the chiefe Priestes and Elders / and sayde / Wee haue bounde our selues with a solemne oth / that wil eate nothing / untill we haue slaine Paul.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum cōcilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priusquam appropiet, parati sumus interficere illum.

Nowe therefore / ye and the Counsell signifie to the chiefe captaine / that hee bring him forth vnto you to morrowe / as though he would knowe something more perfectly of him / and we / or euer he come nere / will be ready to kill him.

16. Quod cum audisset filius sororis Pauli infidias, venit & intravit in castra, nuntiavitq; Paulo.

But when Pauls sisters sonne heard of their laying awaie / he went / and entred into the castile / and tolde Paul.

17. Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait, Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

And Paul called one of the Centurions vnto him / and said / Bring this young man vnto to chiefe captaine: for he hath a certaine thing to shewe him.

Das XXIII. Capitel.

12. Da es aber tag ward / schlugen sich etliche Jüden zusammen / vnd verbanneten sich / weder zu essen noch zu trincken / biß daß sie Paulum getödtet hetten.

Wen der det bleff dag / slogen nogle Joder sig til / sammen / oc forbandede sig / at de vilde huercken æde oc ey dricke / for end de haffde slaget Paulum ihiel.

13. Irer aber waren mehr denn vierzig / die solchen Bund machten.

De de vaare mere end fyretue / som giorde dette forbund.

14. Die tratten zu den Hohenpriestern vnd Eltesten / vnd sprachen: Wir haben vns hart verbannet nichts anzubeissen / biß wir Paulum getödtet haben.

De ginge til de ypperste Prester oc til de Eldste / oc sagde / Wi haffue hart forbandet oss / at vi skulle tete bide paa noget / for end vi haffue slaget Paulum ihiel.

15. So thut nun kunth dem Oberhauptmann / vnd dem Rath / daß er ihn Morgen zu euch führe / als wollet ihr in bas verhören / wir aber sind bereit ihn zu tödten / che denn er für euch kompt.

Saa giffuer nu den øffuerste Høffuismand til fende / oc Raader / at hand fører hannem vd i morgen til eder / lige som i vilde ydermere forhøre hannem / Wen wi ere rede til at ihiefla hannem / for end hand kommer saar eder.

16. Da aber Paulus Schwester Son den anschlag höret / kam er dar / vnd gieng in das Lager / vnd verkündigets Paulo.

Wen der Pauli søster søn hørde det Anslag / kom hand did / oc gick ind i Lehyren / oc forkyndede Paulo det.

17. Paulus aber rieß zu sich einen von den Unterhauptleuten / vnd sprach: Diesen Jüngling führ hin zu dem Oberhauptmann / denn er hat ihm etwas zusagen.

Da kallede Paulus til sig en aff Underhøffuismændene / oc sagde / Leed denne unge Dæng bort til den øffuerste Høffuismand / thi hand haffuer noget at siage hannem.

Kapitola XXIII.

12. A konj bylo we dne / sessli se nekterij / i idaw / a zaftli se flauce: Ze nebudau giisti ani piji / a zabigij Pawla.

A tak gdy nastal dzien / szedfy sienie ktorzy / i ydow przyrzekli sobie spoli podlatwa / mowiac / Wie bedziem iesc ani pic az zabmorduiem Pawla.

13. A bylo wijce nefti etnfyd / cci tech muzaw / kterij se byli tak spili:

A bylo ich wiecey niz czterdziesci co to przyrzeczenie uczynili miedzy soba.

14. Kterijto pristaupili k knijzatuom kniezkym a starshym / y tekli: Pod prijsahau zawazani gime se / ze neofusyme nitechoz / dokud ne zabijme Pawla.

Et przyshedfy do Asazat k planstich y do starshych / powiedzieli / przyrzekli smy sobie slubecze nie okusic nie mamy az by smy zabmordowali Pawla.

15. Protoz wy nynij dayte wredeti Haymanu a Radde / at gen zaytra k wam rozfaze priwesti / yakobysste neteo gistsyho chetli zwedeti od neteo. Wy pak prwe nefti k wam prijzde / hotowi budeme / aby chme zabil gen.

A przetoż wy teraz daycie znać rotmistrzowi z wolej spólnego zgromadzenia / aby go iutro do was wywiódł / iż się rzekomu dycaście do stare cinyey wywiedzieć o tych rzaczach co siertna strony tes go / a my prwey niż przed was przyjdzie / gotowismy go zabmordować.

16. Tu lest konj vsllystaf syn Gestrj Pawlowj / ssel / awffel do wogsta / a powedel Pawlowi.

A gdy vsllystaf syn siostry Pawlowej te zdrade / przybiezal / y wshedfy do zamka oznaymil to Pawlowi.

17. Tedy Pawel powolaw k sobe gednoho z Cetnijkaw / fest genu: Wladence tohoto dowed k Haymanu / neboť ma neteo powedihet genu.

A zawolawfy Pawel nseto rego z setnikow / rzekl / Dowiedz rego mlobzienca do Rotmistrza / boziem mu coś ma powiedziec.

כ ג

18 וְדַבְּרָה קִנְטְרוֹנָה
לְעֲלִימָא וְאֶעֱלֶה לְנֹרָה
בִּילִירְכָא וְאָמַר פּוֹלוֹס
אֲסִירָא קִנְי וְכָעָא מְנִי
דְּאִיתִי הֵנָּה עֲלִימָא לְנֹרָה
דְּאִיתִלָּה מִדֶּם דְּנֹאמַר לָךְ:

*Colui dunque il prefe con seco, e men-
nollo al Capitano, e disse, Paulo che è in
prigione, mi ha chiamato a se, e pregato mi
ch'io sonduessi à te questo giouenotto, che
ha qualche cosa da dirti,*

19 וְאַחֲרָה בְּאַיְדָה כ
בִּילִירְכָא לְעֲלִימָא וְנִגְדָה
לְחַד צִבָּא וּמִשְׁאַל הֵנָּה לָהּ
דְּמִנָּא אִירָא לָךְ דִּתְאָמַר
לִי:

*Il Capitano pigliandolo per la mano,
si ritirò con esso da parte, e domandoli,
Che cosa è quella che tu hai da riferirmi?*

20 וְאָמַר לָהּ עֲלִימָא
יְהוּדָא אֲתַחֲשָׁבוּ דְּנִבְעוּן
מִנָּךְ דִּתְאָחֲרָא לְפּוֹלוֹס
מִחַר לְכַנְשָׁהוּ אִיךְ צִבָּא
מִדֶּם יִתִּיר דְּנֹאמַר לָבֹן
מִנָּה:

*E egli disse, I Giudei si son composti
di pregarli che domane tu meni fuori Pau-
lo nel Consiglio, come se volesseno ricer-
cicar di lui qualche cosa più certa.*

21 אֲנִי הַכִּיל לֹא תִתְּבִיס
לְהוֹן הֵנָּה גִיר יִתִּיר מִן
אֲרַבְעִין צִבָּרִין מִנְהוֹן ג
נִטְרִין לָהּ בְּכַמְאַנְגָּא ו
נֹאחֲרָמוּ עַל נִבְשָׁהוּן דְּלֹא
יִאכְלוּן וְלֹא יִשְׁתִּהוּן עַד
מָא דְּנִקְטְלוּנִי וְהֵנָּה
מְסִיבִין וּמִקְנִין לְשׁוּבָנְךָ:

*Ma tu non compiacere loro: perciocche
piu di quarant' à huomini di loro gli fan-
no insidie contra, iquali si son cotati con
giuramento di non mangiar ne bere, in-
fin che non l'abbiano ammazzato: e
hora sono apparecchiati, aspettando la
promessa date.*

22 וְשִׁרְיָה בִּילִירְכָא
לְעֲלִימָא כִּד בְּקָדָה דְּנֹאמַר
לָהּ יִדַּע דְּהִלִּין בְּדַקְתָּ לִי:

*Hor il Capitano licentiò il giouenet-
to, comandandoli che non dicesse à per-
sona d'hauerli scoperte queste cose.*

כ ג

18 וְהוּא לָקַח וַיֵּלֶכְהוּ אֶל־שַׁר
אֱלֹהֵי וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס הָאֲסוּר קָרָא
לִי וְשִׁאֵל מִמֶּנִּי לְהוֹלִיךְ אֶת־
הַנֶּעֱר הַזֶּה אֵלַי כִּי יֵשׁ לוֹ דָּבָר
לְהַגִּיד לָךְ:

*El entonces romandolo, lleuólo al tribuno,
y dixo, El prefo Paulo llamandome me rogó, que
truxesse à ti este mancebo, que tiene algo que hab
larte.*

19 וְשַׁר אֱלֹהֵי אֶחָזוּ צִידוֹ וְנִתְחַק
לְבַדָּד שִׁאֵל לוֹ מַה הַדָּבָר אֲשֶׁר
יֵשׁ לָךְ לְהַגִּיד לִי:

*Y el Tribuno romandolo de la mano, y apar-
tandose à parte con el, preguntole, Que es lo que
tienes de que darme auiso?*

20 וַיֹּאמֶר כִּי הַיְּהוּדִים גּוֹסְדִין
יָחַד לְשִׁאֵל מִמֶּךָ אֲשֶׁר לְמַחֲרָה
הוֹלִיךְ אֶת־פּוֹלוֹס אֶל־הָעֵדָה
בְּמִו עֲתִידִים הַמָּחָה לְדַעַת וּלְחַקֵּר
אֶת־יֵשֶׁר וְנֹאמַת דְּבָרָיו:

*Y el dixo, Los Iudios han concertado de ro-
garte que mannana faques à Paulo al Concilio,
como que han de inquirir de el alguna cosa mas
cierta.*

21 וְאַתָּה אֶל־הָאֲמִין לָהֶם כִּי
מִאֲרָבִים עָלֶיךָ מֵהֶם יוֹתֵר
מִאֲרָבָעִים אִישׁ אֲשֶׁר הִחֲרִימוּ
אֶת־נַפְשָׁם לֹא לֵאכֹל וְלֹא
לְשִׁתּוֹת עַד־כִּי יִהְרָגוּ וְעַתָּה
נִכְוִנִים הַמָּחָה וַיִּשְׁבְּרוּן מִמֶּךָ אֶת־
הַמִּנְאָמַר:

*Mas tu no los creas porque mas de quaren-
ta varones deellos lo assechan, los quales han he-
cho promessa debaxo de maldicion de no co-
mer ni beuer hasta que lo ayan muerto: y aora es-
tan apercebidos esperando tu promessa.*

22 וְשַׁר אֱלֹהֵי הָתִיר אֶת הָעֵלָם
וַיֵּצֵא אֹתוֹ מִדְּבַר לְאִישׁ לֹא־אֶחָד
כִּי־אֶת־הָאֱלֹהִים גְּלִיתָ לְאֹזְנִי:

*Entonces el Tribuno despidió al mancebo
mandandole que à nadie dixesse que le auia da-
do auiso deesto.*

κγ.

18. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐ-
τὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον, καὶ
φησιν, ὁ δέσμιος παῦλος πρὸς
καλεσάμενός με ἤρᾳ τῆς τῶν
τῶν νεανίου ἐργασίᾳ πρὸς σε, ἔχον-
τά τι λαλῆσαι σοι.

*Il le print donc, & le mena vers le
Capitaine, & dit, Paul qui est prisonnier
m'a appelé, & prié d'amener ce ieune
homme vers toi, d'autant qu'il a quel-
que chose à te dire.*

19. Εἰπὼς δὲ τῆς χί-
λιντος αὐτῷ ἐχιλάρχῳ, ἐναχω-
ρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπαρωτύνητο, τί
ἔστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαι μοι;

*Et le Capitaine le prenant par la
main se retira à part, & lui demanda,
Qu'est ce que tu as à me rapporter?*

20. Εἰπὼς δὲ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέ-
θιστο τῷ ἱρωτάσῃ σε ὥπως αὐρι-
οεῖς τὸ συνέδριον κατὰ κράτος τὸν
παῦλον, ὡς μέλλοντις τὴν ἀκριβέ-
στερον παρωτύνησθαι πρὸς αὐτόν.

*Et il lui dit, Les Iuifs ont conspire
de te prier que demain tu enuoyes Paul
au conseil, comme s'ils vouloyent en-
querir quelque chose plus auant de lui.*

21. Σὺ οὖν μὴ πείσῃς αὐτοῖς·
ἐνεδράουσι γάρ αὐτὸν ἔξ ἀνδρῶν
αἰσθητοὺς πολλοὺς ποσάραχθαι, εἰ-
πντες ἀνθιματίσθαι ἐαυτοὺς, μήτε
φαγεῖν μήτε πινεῖν ἕως οὗ ἀνέλω-
σιν αὐτόν. Ἐνῶς ἐπιμοίεῖσι, πρὸς
δεχόμενοι τὴν λόπὸν σὲ ἐπαγγε-
λίσαν.

*Mais ne t'accorde point: car plus
de quarante hommes d'entr'eux l'ont en
embulches contre lui, qui ont fait vœu
auec execration de ferment de ne man-
ger ne boire iusqu'à tant qu'ils l'ayent
mis à mort &: maintenant ils sont tout
prests, attendant ce que tu leur promet-
tras.*

22. Ὁ μὲν οὖν οὖν χιλιάρχῳ ἀ-
πέλυσεν τὸν νεανίαν, ἐπαγγέλσας,
μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι πῶτα ἐ-
νεφάνισας πρὸς με.

*Le Capitaine donc renuoya le ieune
homme, lui commandant qu'il ne
dist à personne qu'il lui eust déclaré ces
choses.*

CAP. XXIII.

18. Et ille quidē assumens eum duxit ad tribunum, & ait, Vincētus Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

So he tooke him/and brought him to the chiefe captaine/and said/ Paul the prisoner called me unto him/& prayd me to bring this yong man unto thee/ which hath some thing to say unto thee.

19. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, & interrogavit illum, Quid est quod habes indicare mihi?

Then the chiefe captaine tooke him by the hand/and went apart with him alone/and asked him What hast thou to shewe me?

20. Ille autem dixit, Iudæis convēnit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo.

And he said/ The Jewes have conspired to desire thee/that thou wouldest bring forth Paul to morowe into the Conncill/as though they would inquire some what of him more perfectly.

21. Tu verò ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se deo verunt nō māducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum.

But let them not perswade thee: for there lie in waite for him of them/ more then fourey men/ which have bounde them selves with an othe/ that they will neither eate nor drinke/ till they have killed him: and now are they ready/and waite for thy promise.

22. Tribunus igitur dimisit adolescentē, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

The chiefe captaine then let the yong man departe/and charged him to speake it to no man/ that hee had shewed him these things.

Das XXIII. Capitel.

18. Der nam ihn an/ vñnd führet in zum Oberhauptman/ vñnd sprach: Der gebunden Paulus rieff mir zu sich/ vñnd bat mich/ disen Jüngling zu dir zu führen/ der dir etwas zu sagen habe.

Hand anam mede hannem oc sedde hannem til den øffuerste Høffuigmand/ oc sagde/ Den bundne Paulus kallede mig til sig/ oc bad mig/ lede denne unge Dreug til dig/ som hæffuer noget at sige dig.

19. Da nam ihn der Oberhauptmann bey der Hand/ vñnd weich an einen sondern ort/ vñnd fraget in: Was ist's/ daß du mir zu sagen hast?

Da tog den øffuerste Høffuigmand hannem ved haanden/ oc vige de til en besynderlige sted/ oc ærspurde hannem/ Hvad er det/ som du hæffuer at sige mig?

20. Er aber sprach die Jüden sind eins worden/ dich zu bitten/ daß du Morgen Paulum für den Rath bringen laßest/ als wolten sie ihn baß verhören.

Da sagde hand/ Jøderne ere bleffne til enss/ at bede dig at du skalt lade Paulum føre faar Raadet i morgen/ lige som de vilde ydermere forhøre hannem.

21. Du aber traue jnen nicht/ denn es halten auff ihn mehr denn vierzig Männer vñnter jnen/ die haben sich verbannet/ weder zu essen noch zu trincken/ biß sie Paulum tödten/ vñnd sind jetzt bereit/ vñnd warten auff deine verheißung.

Men tro du dem icke/ Thi der voere yaa hannem mere end fyrtiue Mænd aff dem/ som sig hæffue forbandet/ huerecken at æde oc en heller at dricke/ før end de thielsla Paulum/ De de ere nu rede/ oc bie effter dit løffte.

22. Da ließ der Oberhauptmann den Jüngling von sich/ vñnd gebot im/ daß er niemand sagete/ daß er ihm solchs eröffnet hette.

Da forlod den øffuerste Høffuigmand den unge Dreug fra sig/ oc bød hannem/ at hand skulde ingen sige/ at hand hæffde obenbaret dette faar hannem.

Kapitola XXIII.

18. An ponaw gen/ vñ wedel Hantmanu/ a kēll gemu: Bē, zeñ Pawel prosił mne/ aby ch tohoto Mładence pñiwedł k to: bē/ nebt mā nēco mluwiti s tebau.

Athāł go on wñsawñy wladł do Rotmistrz/ y rzełł/ Pawel wieżien wezwawñy mne prosił aby ch tego młodzieńcā dowiodł do ciebie iż ma nieco mówić j to: ba.

19. Wponaw gen Hantman żaruku geho/ ssel s nim saukro: mij/ a otāżal ho: Co geřto ge: řsto mi mās powēdēti?

Tedy rotmistrz wñsawñy go żaruka odwiadł sie z nim nā strone/ y pytał go/ Coż to ieřt co mi ożnāymić ma?

20. Tęchdy on kēłł: Żidē na tom żiřtali/ a magij tebe pro: řyti/ aby żantra wywēdł do Raadny Pawla/ nakoby nēco giřtlyho chęłli wēdēti o nēm.

On powēdźiał/ Pořkñowñli řydwie prořić cie aby ř iuro wy: wiadł Pawła do żgromādzēnia/ iāko by řie mieli nte co o nim do řiātecznięy dowēdźieć.

21. Ale ty nepowolug gim. Ne: boť aukladny řiniř gemu/ mu: řiaw więce neř řtyřidēci/ řte: řiř se żařtli/ ře nebudau ani giřtli/ ani piřti/ a ř gen żabigij: a giřt gřau hotowi/ řelagijęe aby ty gim to řlijbił vřiniti.

Atāł řie řim nie dāy wrowdźieć/ boć řie nā nāřādźiło żnięh więcey niř cęterdźieřci meřow/ řtorzy řo: bie pod Plawa pñyřzełłi āni teřc āni pić āby go żāmordowāli/ y teraz inż řa pogo towiā/ cęřeř iacoby ř im ożnāymil.

22. Tęchdy Hantman puřtil toho Mładence/ pñiāżaw aby řādñemu neprawil by tyto wē: ty powēdēł gemu.

Řātym Rotmistrz odpr āwil onęgo młodzieńcā/ rořkñuac mu aby tego pñzed żadnym nte powi: dał iř mu to ożnāymil.

כ ג

23 וַתִּקְרָא לְתֵרֵין קֶנְטֻרִיּוֹן
וַאֲמַר לְהוֹן וְלוֹ עֶתְדוֹ ר'
רְהוּמָנָא מֵאֲתָנוּ דִּינְאוֹלוֹן
לְקֶסְרֵינָא וּפְרִשָׁא שְׂבָעִין
וְשָׁדִי בְּיָמֵינוּ מֵאֲתָנוּ
דִּיפְקִין מִן תְּלַת שָׁעִין
בְּלֵילֵינוּ :

Poi chiamando à se certi suoi due Centurioni, disse, Mettete in ordine dugento soldati, che vadano insin à Cesarea, e settemna homini à cavallo, e dugento lancie, à tre hore di notte.

24 שִׁיבּוּ דִּין אֶף בְּעִירָא
אִיךְ דִּיפְרִבּוּנָה לְפֻלוֹס
וְיִפְלִטוּנִיהִי לְנֹרָת בִּילְכֶם
הַגְּמוּנָא :

E fate che ci siano de giumenti, accioche si pongano su Paulo, e conducantlo saluo à Felice Presidente.

25 (דִּחַל גִּיר דְּלִמְנָא
יִחְטְפוּנִיהִי יְהוּדִיִּין ו
וְיִקְטְלוּנִיהִי וְהוּא אַחֲרֵירִית
יִתְעַשֶּׂק אִיךְ דְּנִסְבַּ כְּסָפָא :

(Perchioche teme accioche non pigliarlo Giudei, Et occiderannolo & egli di poi calumniato come habuena riscuuti denari.)

26 וְכָתַב אֶצְרָתָא וְיָהֵב
לְהוֹן דְּאִית בֵּהּ הַכְּנָא
קְלֻדִּיוֹס דְּוִסִּיָּאֻס לְפִילְכֶם
הַגְּמוּנָא בְּצִיחָא שְׁלָם :

E scriffeli vna lettera in questa forma. Claudio Lysia à Felice potentissimo Presidente, Salute.

27 לְגַבְרָא הַנֵּה אֶחָדוּ
יְהוּדִיָּא אִיךְ דִּיפְקִטְלוּנִיהִי
וְקָמַת אֶנָּא עִם רְהוּמָנָא
וּפְרִקְתָּהּ פֶּד יִלְפֹּרָת
דִּרְהוּמָנָא הוּא :

Essendo quest'huomo stato preso dai Giudei, e stando per essere ammazzato da essi, so soprauenuti con la compagnia de soldati, e lo tolsi lor de le mani, habendo conosciuto ch'egli era Romano.

28 וְכִד בְּעָא הוּיָת לְמִדַּע
עֲלֵתָנָא דְּמִטּוֹלְתָה רְשִׁין
הֵנוּ לֵה אַחֲתִיתָה לְכַנְשָׁהוּן :

E volendo saper la cagione, perche essil' accusavano, il conduffi nel Consiglio loro.

כ ג

23 וַיִּקְרָא לְשְׁנֵי אַנְשֵׁי שָׂרֵי מֵאוֹת
וַיֹּאמֶר הֵכִינוּ אֶת־אֲנָשֵׁי מִלְחָמָה
מֵאַחַיִם לְהֵלֵךְ לְקִיסְרִיָּא וְשִׁבְעִים
פְּרָשִׁים וּמֵאַחַיִם נָשָׂאֵי תַחְגִּיתוֹת
מִשְׁעֵת הַשְּׁלִישִׁית הַלַּיְלָה :

Y llamados dos Centuriones, mandóles que apercibiessen dozientos soldados, que fueren ha sta Cesarea, y setenta de cavallo con los dozientos que lo acompañassen deste las tres horas de la noche.

24 וַהֲכִינוּ אֶת־בְּעִירְכֶם לְהַרְכִּיב
אֶת־פֻּלוֹס וְלִהְפִּלִּיטוֹ אֶל־פִּילְכֶם
הַפְּקִיד :

Y que aparejassen caualgaduras para en que poniendo à Paulo lo lleuassen en saluo à Felix el Presidente.

25 (כִּי יָדָא בִּין יְהוּדִיִּים
וְיַהֲרֹגֻהּ וְהוּא אַחֲרֵירִי כֹן יִכְלֶם
כְּמוֹ לֶקַח כְּסֶף :

(Porque temor porque no para arrebararlo los Iudios Y mararlohan y el despues calunniado Como auia recebido el dinero.)

26 וַיִּכְתֹּב אֶצְרָת וּפְחָשְׁגוֹ הַכְּתָב
וְהָ הוּא קְלֻדִּיוֹס לִיסִים לְאִישׁ
חֵיל וְנָשָׂא פִילְכֶם שְׁלָם לוֹ לְגַצָּח :

Escriuiendo vna letra que en summa contenia esto. Claudio Lysias à Feliz Governador Excelente Salud.

27 הָאִישׁ הַזֶּה גָּתַפְשׁ מִיְהוּדִים
וַעֲתִידִים הָמָּה לְהַרְגוֹ וְקָמָהִי
עִם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וַאֲפִלִּטְהוּ
בְּהוֹדְעִי כִי רְהוּמָנָא הוּא :

A este varon, tomado de los Iudios, y que lo començauan à matar, libréyo sobreuiniendo con vna compannia de soldados, entendiendo que era Romano.

28 וּבִבְקָשִׁי לָדַעַת אֶת־אוֹדוֹת
אֲשֶׁר עָלִיתָן יַחֲבֹוּתוֹ הִבִּיאֹתָיו
אֶל־עֲדָתָם :

Y queriendo saber la causa porque lo accusauan, lleuelo al Concilio deellos.

κγ'.

23. Καὶ προσκαλέσας μὲν δύο τοὺς ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἐτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὥπως παραβῶσι ἕως καί πορείας, καὶ ἰπῶν ἐβδομήκοντα, καὶ δεξιοτάτους διακοσίους ἀπὸ τῆς αἰχμῆς τῆς νυκτός.

Puis ayant appelé deux certains Centeniers, dit, Tenez prêts deux cens gendarmes pour aller iusqu'à Cesaree, & septante hommes de cheual, & deux cens archers, à trois heures de nuit.

24. Κτίλην τι πῶς αἰσῆσαι, ἵνα ἱπποδίσκοντες τὸν παῦλον διασωσιν ὡς φήλιμα τὴν ἡγεμόνα.

Et qu'il y ait montures prestes, afin qu'ayan fait monter Paul, ils le mènent en sauueté au Gouverneur Felix.

25. (Ὅτι ἐφοβήθη γὰρ μή τι αἰρεσῇ αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ὥστε κατεῖναι αὐτὸν καὶ αὐτὸς ὕδατος συρφετωθήσῃ αὐτὸν λαβὼν δὲ χρῆμα.)

(Car il craignit de peur qu'il ne pour le rair les Iuis & ils le mettrōt à mort & il finalement circonuene comme auoit receu l'argent.)

26. Γράψας Πρισιλλῶ πειέχουσας τὴν τυπὴν τῆς Κλαυδίου Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλιμ χαίρειν.

Et lui escriuit vnes lettres d'une telle teneur. Claude Lysias au tres-excellent Gouverneur Felix, Salut.

27. Τὸν ἄνδρα τῶν συλλαφθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι αὐτὸν, Πρισιλὸς σὺ τῷ στρατῷ ἐξήλόμενον αὐτὸν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι.

Comme ceste homme empoigné des Iuis estoit prest d'estre tué par eux, ie suis suruenu avec la garnison, & le leur ai osté, ayant cognu qu'il estoit Romain.

28. Βαλόμεν ὃ γινώσκαι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπαλάσω αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

Et voulant sauoir la cause pourquoy ils l'accusoyent, ie le menai en leur conseil.

23. Et convocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, ut eant usque Cæsaream & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis.

And hee called vnto him two certayne Centurions / saying / Make ready two hundred souldiers / y they may go to Cæsarea / & horsemen three score and ten / and two hundred with darts / at the thirde houre of the night.

24. Et iumenta preparate, ut imponentes Paulum, eum saluum perducerent ad Felicem præsidem.

And let them make ready an horse that Paul being set on / may be brought safe vnto Felix the Gouvernour.

25. (Timuit enim ne forte raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tanquam accepturus pecuniam.)

For out he was afraid least any take him the Jewes / And they shal kill him / and he was after accused falsely / that he had receiued the moner.

26. Scribens epistolam continentem hæc. Claudius Lysias optimo præsidi Felici salutem.

And hee wrote an epistle in this maner Claudius Lysias vnto the most noble Gouvernour Felix sendeth greeting.

27. Virum hunc comprehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu, eripui, cognito quia Romanus est.

As this man was taken of the Jewes / & should have bene killed of them / I came vpon them with the garrison / and rescued him / perceiving that he was a Roman.

28. Volensque scire causam quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

And when I would have known the cause / wherefore they accused him / I brought him forth into their counsell.

23. Vnd rieß zu sich zweyen Unterhauptleuten / vnd sprach: Rüstet zwey hundert Kriegsknecht / daß sie gen Cæsarien ziehen / vnd siebenzig Reüter / vnd zwey hundert Schützen / auff die dritte stund der nacht.

De hand kallede til sig tho Underhoffuigsmend / oc sagde / Ruster thu hundrede Stridzmend / at de skulle drage til Cæsaream / oc halstierdes indstue Rensener / oc thu hundrede Skytter / den tredie stund i nat.

24. Vnd die Thiere richtet zu daß sie Paulum drauff setzen / vnd bringen in bewaret zu Felix dem Landpfleger.

De bereder diuret at de kunde sette Paulum der paa / oc fore hannem vslad til Felix Landsherren.

25. (Denner besorgte sich / die Jüden möchten ihn mit gewalt nehmen vnd tödten / vnd er müste ihm nachmals übel nachreden lassen / als hette er Geldt genommen.)

Thi da besørgtede hand sig at der skal icke tage fat paa hannem Jøderne / oc de skulle sla hannem ihuel oc hand der efter bleff besørt / at hand haffde anammet Pendinge.

26. Vnd schreib einen Brieff / der hielt also: Claudius Lysias / dem theuren Landpfleger Felix / freude zuvor.

De hand screeff ic Bress / der lydde saa. Claudius Lysias / Den verdige Landsherre Felix / Glæde tilforn.

27. Diesen Mann hatten die Jüden gegriffen / vnd wolten ihn getödet haben. Da kam ich mit dem Kriegsvolck dazu / vnd reiß ihn von ihnen / vnd erfuhr daß er ein Römer ist.

Denne Mand haffde Jøderne grebet / oc vilde ihuelslaget hannem. Da kom ieg der til met Stridsfolck oc sled hannem fra dem / oc fornam at hand er en Romere.

28. Da ich aber mich wolte erkundigen der vrsache / darumb sie in beschuldigeten / führet ich ihn in ihren Rath.

Men der ieg vilde vide Sagen / huor saare de skulde hannem / forde ieg hannem i deris Raad.

23. A powolan dwau Ceti nistaw / kstlgim: Priprowte Soldnerum dwē Stē / at gdau do Cezaree / a gezelu sedmde sate / a Kopidnistaw dwē Stē / i tētij hodinē na noc:

Awezawaw dwu nstetorych i setnikow / rostajal aby nstetorych woli dwie sate sluzebnych / a i by sli k do Cezarey / k temu siedm dze sate i dnych / y dwie sate drabow / po trzeciej godzinie w noc.

24. Y howada priprowte / a wsadisce Pawla / dowedet gen we zdrowij i Felixowi Wladasi.

I by te z byl po gotowu i Foksi mi / aby Pawla wsadzaw i zdro wo odprowadzili do Felixo starosty.

25. (Nebo bal se / aby ho ne wydrli Jide a nezabili / a on k hanbe aby neprissel / na oby pe nisse od nich wjal.)

(Abowiem bal se aby nie wchwyli mieli Jydowie i zabila go a on porym byl ostrzon i koby wjal pieniadze.)

26. Napsal gemu takē y list / w tato slowa: Klaudius Lysias wybornemu Wladasi i Felixowi wklazuje pozdras wenij.

Napisaw i te list kory to w sobie zamyslal / Klaudius Lysias na zachteysemu staroste Felixo w zdrowia jycz.

27. Myze tohoto / kterehoz byli wali Jide / a potali ho mordowati / na prissed s hauffem mym / wydrli gsem ho gim / a poznaw ze gest Rymst.

Tego maja potmanego od Jydow / gdy iuz od nich mal byc zabir / przysied s hufcem odialem / dowiedziaw i sic i z byl Rymianin.

28. A che z wēdēti pristiinu / pro ktera gsa gen winili / w wedl gsem ho do raddu gegich.

A cheac sledowiedziec przyczyny oczy na i kazyli / w wywoblen go do ich zgromadzenia.

כ ג

29 וְאַשְׁפַּחַת דָּעַל וְאַטְמָא
דְּנִמוּסָהוּן רִשְׁיוֹ הָנוּ לָהּ
וְעַלְתָּא דְּשִׁנְיָא לֹאסִירָא
אוּ לְמוֹתָא לִית הָנוּ
לִנְתָּה :

*Ilqual trouai esser accusato de le
questioni de la lör Legge, senz' hauer al-
cun peccato degno di morte, ò di prigione.*

30 וְכִד אֶתְפַּדֵּק לִי נִכְלָא
בְּכִמְאָנָא דְּעַבְדִּי עֲלוּהִי
יְהוֹדִינָא מִחֲדָא שְׂדֵרְתָּהּ
לִנְתָּהּ וּפְקִדָּת לְקַטְגְּרוּהִי
דִּיאָתוֹ וְיִאמְרוּן עִמָּה
קְדָמִיךָ הָנוּ חֲלִים :

*Hor essendo state notificate alcune
insidie che dai Giudei erano tese contra
quest'huomo, io l'ho subito mandato a
te: comandando etiendo a gli accusato-
ri che dicano dinanzi a te le cose ch'essi
hanno contra di lui: Sta sano.*

31 הַיְדִין דְּהוֹמִינָא אִיךְ
דְּאֶתְפַּקְדוּ דְּבִרְוִהִי לְפִינֵלּוֹס
בְּלִילִיָּא וְאִיתִיּוּהִי ל
לֹאנְטִיפִטְרוֹס מְדִינָתָא :

*I soldati adunque, secondo ch'era sta-
to loro imposto, preser Paulo, e menorono
di notte in Antipatria.*

32 וְלִיּוֹמָא אַחֲרָנָא שְׂרִי
פְרִשְׁטָא לְרִגְלָא חֲבִרְוִהוּן
דִּיהִפְכוּן לְמִשְׁרִיתָא :

*El giorno seguente lasciando andar
con lui gli huomini a cavallo, sene ritor-
narono al campo.*

33 וְאִיתִיּוּהִי לְקַסְרִינָא
וְיַהֲבִי אֶצְרָתָא לְהַגְמוּנָא
וְאִקְיִמוּהִי קְדָמִיךָ ל
לְפִינֵלּוֹס :

*Iquali huomini come furono entrati
in Cesarea, & hebber data la lettera al
Presidente, gli appresentarono ancor Pau-
lo.*

34 וְכִד קָרָא אֶצְרָתָא
מִשְׁאֵל הָוָה לָהּ דִּמְוֵי אִידָא
הוֹפְרָכִיָּא אִיתִיּוּהִי וְכִד יִלָּךְ
דִּמְוֵי הִילִיקִיָּא הוּא :

*Il Presidente letta che l'hebbe, e do-
mandatoli di qual provincia es fosse, &
inteso ch'egli era di Cilicia, disse.*

35 אָמַר לָהּ שְׁמַע אָנָּה
לָךְ מִנֵּי דְּאָתוֹ קַטְגְּרוּ
וּפְקִדָּת הַקְּטָרוּגָה בְּפִינֵלּוֹס
דְּהִירוּדֵס :

*Io ti dirò quando i tuoi accusatori
ancora saranno venuti. E comandò che
fosse guardato nel palazzo d' Herode.*

כ ג

29 אֲשֶׁר מִצְאֵתִיו כִּי יַחֲבִיבֵהוּ
עַל־קִשְׁיוֹת תּוֹרָתָם וְכִי
מִשְׁפֵּט מוֹת אֵין אֲזָקִים לֹא יוֹכְלוּ
לְהַחֲגֹלֵל עָלָיו :

*Y hallé que lo accusauan de algunas ques-
tiones de la Ley deellos: y que ningun crimen te-
nia digno de muerte, o de prision.*

30 וּפְנֵאֲשֶׁר וְבִדֵּק לִי כִי אֲנִישִׁים
מִיְּהוּדִים עֲתִידִים לְאַרְבֵּי עַל־
הָאִישׁ הַזֶּה בְּרָגַע שְׁלַחְתִּיו אֵלָיךְ
וּמִגִּיד לְמַחֲבִיבִים לְדַבֵּר עַל־
מִשְׁפֵּטוֹ לְפָנֶיךָ יִשְׁמְרֶךָ אֱלֹהִים :

*Mas siendome dado auiso de assechanças que
le auian aparejado los Iudios, en la misma hora
lo embié a ti: y he denunciado tambien a los ac-
cusadores que traten delante de ti loque tienen
contra el. Bien ayas.*

31 וְאֲנִישֵׁי מַלְחָמָה בְּאֲשֶׁר צִוִּי
לְקַח אֶת־פִּינֵלּוֹס וַיִּוְלִיכֵהוּ בְּלִילָה
לֹאנְטִיפִטְרוֹס :

*Y los soldados tomando a Paulo como les
era mandado, truxeronlo de noche a Antipatria.*

32 וּמִמַּחֲרָת הַגִּיתִי אֶת־הַפְּרִשִׁים
לְהֵלֵךְ עִמּוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה :

*Y el dia siguiente, dexando a los de cauallo
que fuesen con el, se boluieron al real.*

33 וּבְבוֹרָם בְּקִיסְרִיָּא וַיִּתְּנוּ
אֶת־אֶצְרָת לְאִישֵׁי וַיַּעֲמִידוּ אֶת־
פִּינֵלּוֹס לְפָנָיו :

*Y como llegaron a Cesarea, y dieron la carta
al Presidente, presentaron tambien a Paulo de-
lante deel.*

34 וְהַנְּשִׂיא בְּקִרְאָה אֶת־אֶצְרָת
וּבְשִׁאוֹלוֹ מֵאִיזָה מְדִינָה הוּא
וַיִּבִּין כִּי מִקִּילִיקִיָּא הוּא :

*Y el Presidente, leyda la carta, preguntó, de
que provincia era. y entendiendo que de Cilicia.*

35 וַיֹּאמֶר אֲשַׁמְעֶךָ אֲמָם גָּם
מַחֲבִיבֵי יְבוּאָה וַיֵּצֵא לְשִׁמְרוֹ בְּבֵית
דִּין הִירוּדֵס :

*Oyrtehe, dize, quando vinieren tambien tus
accusadores. Y mandó que lo encarcelassen en el
audiencia de Herodes.*

כ ג

29. "Οι δὲ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἐπὶ
ζητημάτων ἔ νόμου αὐτοῦ, μηδὲν
οὐδὲ ἀξίον θανάτου ἢ δεσμῶν ἐγκλη-
μα ἔχοντα.

*La où j'ai trouue qu'il estoit accu-
sé touchant des questions de leur Loy,
n'ayant commis nul crime digne de
mort ou d'emprisonnement.*

30. Μένουσίσης δὲ μοι Ἰππίου-
λης εἰς τὸν αὐτὸν μελλόντι ἀπαγα-
γεῖν αὐτὸν ἐκ δαίμων, ἐξαυτῆς ἐπεμ-
ψα πρὸς σε, ὡς ἀγγέλους ἔ τῆς
κατηγορίας λέγειν πρὸς αὐτὸν ἐ-
πὶ ταῖς ἐρώσεσι.

*Et ayant esté aduertí des embusches
que les Iuifs auoyent dressées contre
lui, incontinent ie le t'ai enuoyé: ayant
aussi commandé aux accusateurs de di-
re devant toi les choses qu'ils ont con-
tre lui Bien te soit.*

31. Οἱ μὲν οὖν ὡς ἐπαπαρήκαμεν καὶ τὸ
ἀλφειοπαραμυρῶν αὐτοῦ, ἀπαλαβόν-
τες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὴν
νύκτα εἰς τὴν ἀντιπατρίαν.

*Les gendarmes donc, selon qu'il leur
estoit enioint, prindrent Paul, & le me-
nerent de nuit en Antipatria:*

32. Τῇ δὲ ᾗ παύλος ἐάσας τοὺς
ἰπποῖς παραμυρῶν αὐτοῦ, ἐπέ-
στρεψε εἰς τὴν παρεμβολήν.

*Et le lendemain ayans laissé les ho-
mes de cheual pour aller avec lui, s'en
retournerent a la fortresse.*

33. Οἱ τε αἰσάλοισι τοῖς εἰς τὴν
καπρισαίαν καὶ ἀναδοῖς τὴν ὀπι-
σθίαν τῶν ὀργάνων, παρέστησαν καὶ
τὸν παῦλον αὐτοῦ.

*Iceux donc estans venus en Cesaree,
apres auoir rendu les lettres au Gouver-
neur, presenterent aussi Paul deuant lui.*

34. Ἀπαγγέλλει δὲ ὁ ἑρμῆς καὶ ἐ-
περωτήσας ὅτι ποῖας ἐπαρχίας ἐστὶ
καὶ πυθόμενος ὅτι δὸς κιλικίας.

*Et quand le Gouverneur les eut le-
ués, & feut interrogué de quelle pro-
uince il estoit, ayant entendu qu'il e-
roit de Cilice.*

35. Διακρούσας τε, εἶπεν, ὅτι καὶ
οἱ κατηγοροὶ τε ὡς ἀγγέλων ἐκέ-
λευσέν π αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ
ᾧ ἑρῶδου φυλάσσεται.

*Je t'orrai, dit-il, plus amplement,
quand tes accusateurs seront aussi ve-
nus. Et commanda qu'il fust gardé au
palais de Herode.*

29. Quem inveni accusari de quaestionibus legis ipsorum: nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen.

There I perceived that he was accused of questions of their Lawe / but had no crime worthy of death / or of bonds.

30. Et cum mihi perlatum esset de insidiis quas paraverant illi, misi eum ad te, denuntiās & accusatoribus, ut dicant apud te. Vale.

And when it was shewed me / howe that the Jewes layed wayte for the man / I sent him straight way to thee / and commanded his accusers to speake before thee ye thinges that they had against him. Farewell.

31. Milites verò, secundum praeceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

Then the souldiers as it was commanded them / tooke Paul / & brought him by night to Antipatris.

32. Et postera die dimissis equitibus ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.

And the next day / they left the horsemen to goe with him / and returned unto the Castle.

33. Qui cum venissent Caesaream, & tradidissent epistolam praefidi, statuerunt ante illum & Paulum.

Nowe when they came to Cesarea / they delivered the Epistle to the Gouvernour / & presented Paul also unto him.

34. Cum legisset autem, & interrogasset de qua provincia esset: & cognoscens quia de Cilicia.

So when the Gouvernour had read it / he asked of what province he was: and when he understood that he was of Cilicia.

35. Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint, iussitque in praetorio Herodis custodiri eum.

I will heare thee / said he / when thine accusers also are come / and commanded him to be kept in Herodes indigent hall.

29. Da befand ich / daß er beschuldiget ward von den Fragen ires Gesetzes / Aber keine anklage hatte / des todtes oder der bande werth.

Da befand ieg / at hand bleff schylder for de Sporsmaal i deris Low / Men hand haffde ingen Klagemaal / som hannem burde at dø eller bindis fore.

30. Vnd da für mich kam / daß etliche Jüden auff in hielten / sandte ich ihn von stundan zu dir / vñnd entbot den Klägern auch / daß sie für dir sagten / was sie wider in hetten. Gehab dich wol.

De der ieg siel at vide / At nogle Jøder voctede paa hannem / da sende ieg hannem strax til dig / oc bød oesaa Anklagerne / at de skulde siige saar dig / huad som de haffde mod hannem. Farvel.

31. Die Kriegsknechte / wie ihnen befolhen war / namen Paulum / vñnd führeten ihn bey der nacht gen Antipatriden.

Stridsmændene toge Paulum / som den vaar befaleet / oc førde hannem bort om natten til Antipatriden.

32. Des andern tages aber lieffen sie die Reuter mit ihm ziehen / vñnd wandten wider vmb zum Lager.

De anden dagen lode de Rensnerne drage med hannem / oc vende tilbage igen til Leiren.

33. Da die gen Cesarien kamen / liberantwortten sie den Brieff dem Landpfleger / vñnd stelleten ihm Paulum auch dar.

Der de komme til Cesaream / antuordede de Landzherren Bressuit / oc stillede oesaa Paulum der saar hannem.

34. Da der Landpfleger den Brief las / fraget er: Auß welchem Lande er were? Vñnd da er erkundet / daß er auß Cilicia were.

Der Landzherren læste Bressuit / spurde hand / aff huad Land hand vaar? De der hand fornam / at hand vaar aff Cilicia.

35. Sprach er: Ich wil dich verhören / wenn deine Verkläger auch da sindt. Vñnd er hieß ihn verwaren inn dem Rhythaus Herodis.

Sagde hand / Jeg vil forhøre dig / naar dine Anklagerne oesaa komme tilstede. De hand befalede at foruare hannem i Herodis Domhus.

29. Vshledal gsem / že naň žalugij z věč Zákona gegich / a že nemá žádného hřijchu / pro kterých byl hoden smrti neb wazby.

Dowiedziałem się tedy iż naň skárza o takies gadki zákonu ich / lecz nie ma żadnego występku go / dno śmierci abo więzienia.

30. A když mi powědijno o listi / kterau o něm stíádali / poslal gsem gen k tobě / přikázaw takě y žalobníkům geho / aby naň žalowali před tebou. Věg se dobře.

A iž mi oznámijono o pryzsley naň zdrávie žydowskij / res dym teyže godžiny odestal go do ciebie / abyš thež oznámil tym kthorzy naň skárza coby mieli přeciwniemu / aby mowili před toba: Nlejš se dobře.

31. Tedyž soldněři wedš toho nalž gim bylo přikázáno / poyawšse Pawla / wedš gen w noč do Antypatrydy.

Tedy služební takó im bylo rozkazáno / wstawšy Pawla pro wádžili noca do Antypatrydy.

32. A druhého dne postawšse glijdně abys nim geli / wrátili se do Wogsta.

A nářkivce odprawšy tey dne aby s nim techali / wrocili se sam do zámku.

33. Dni pak když přigeli do Cesaree / dali list Bládaři / a Pawla postawili před nim.

Kthorzy gdy przysli do Cesarey a oddali list starosce / postawili thež przed nim y Pawla.

34. A když přečetl list Bládař otázal ho / z kterých kragin byl. A zwědew že gest z Eyllische.

A tháž starosta gdy przeczytał list / pytał go z kthorých byl zemie / y zrozumiał že byl z Eyllicy.

35. Řekl gemu: Buduť shyseti tebe / když twogi žalobníci takě přigdau. Proškázal ho ostřihati na Herodesowě Dathauze.

Žátym rzekl / Bedeće stážati / gdy tež beda ci kthorzy ná cie skáržymáa / A takžego rozkázal strzedz ná ratuszu Herodowym.

כ ד

וּמִן פֶּתֶר וְנִמְתָּה רַמְשָׁא
בְּחַת חֲנִנָא רַב פְּקִינָא עִם
קִשְׁיָא וְעִם טִרְטִיּוֹס
הִקְטִינָא וְאִנְדַּע לְהַגְמוֹנָא
עַל פִּינְלוֹס :

*Dopo cinque giorni Anania sommo
Sacerdote scese giù co' Vecchj, e con un
certo Tertullo Oratore : squali compari-
rono dinanzi al Presidente contra Pau-
lo.*

2 וְכִד אֶתְקִרִי אַחֶה הֵנָּה
טִרְטִיּוֹס מִקְטִיגָה לֵה וְאִמְרָה :

*Ilquale essendo stato chiamato, Ter-
tullo incominciò ad accusarlo, dicendo.*

3 בְּסוֹמָנָא דְשִׁנְיָנָא ע
עֲמִדִּין מִטְלִיךְ וְתִקְנִינָא
סִגְיָתָא הֵנָּה לְעִמָּה הֵנָּה
בְּשִׁקְלָא טַעֲנָךְ וְכִלּוֹ בְּכִי
הֵנָּה מִקְבִּלִין טִיבּוֹתָךְ
נִצְיָנָא פִּילְכֶם :

*Che noi per te viviamo in molta pace,
e le cose si facciano retamente in questo
popolo per la tua providentia. Noi e sem-
pre e per tutto l' approuiamo, eccellenti-
mo Felice, con ogni ingratiameto.*

4 הֵלֵךְ דִּין גִּלְמִיךְ ב
בְּסִגְיָתָא בְּעִנְיָא מִנָּךְ
דְּתַשְׁמַע לְמַפְיִכּוֹתֵךְ
בְּבִסְיָתָא :

*Ma per non tenerti piu lungamente
a tedio, io ti prego che per tua humanità
ci ascolti un poco.*

5 אֲשַׁפְחוּ גִיר לְגִבְרָנָא
הֵנָּה דְאִיתְּוִהִי מִשְׁחַטְנָא
וְמַעִיר שְׁגִישְׁנָא לְכִלְהוֹן
יְהוּדִינָא דְכִכְלֵה אֲרַעָנָא
רִישָׁא הֵנָּה גִיר דִּינְגְּבִנָּה
דְּנִצְרִינָא :

*Noi habbiamo trouato quest'huomo
pestilencioso, e che muoue seditione a tut-
ti i Giudei per tutto l'mondo, & autor de
la setta de Nazarenis.*

1 וַיְהִי־מִקְצֵה חֲמִשָּׁת יָמִים
יָרַד כֹּהֵן גָּדוֹל חֲנַנְיָהוּ עִם
חֻקָּנִים וְעִם טִרְטִלוֹס אִישׁ מִלִּיץ
אֲשֶׁר הוּא פִּיעֵץ עַל־פִּינְלוֹס :

Y Cinco dias despues decendió el Principe
de los Sacerdotes, Ananias con (algunos) Anci-
anos, y Tertullo vn orador y parecieron delante
del presidente contra Paulo.

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיַּחֲלֵ טִרְטִלוֹס
לְחִיב לֵאמֹר :

Y citandolo, Tertullo començó de acusar,
diziendo.

3 בְּאֲשֶׁר בָּרַבְּ שְׁלוֹם שׁוֹכְנִים
אֲנַחְנוּ עֲלֶיךָ וַיִּמְשְׁרִים רַבִּים
הֵנָּה לְעִם הֵנָּה בְּתִבּוֹנָתְךָ תָּמִיד
וְלִנְצַח קִבְלָנוּ וְנִקְבַּל אֶת־
טִיבּוֹתָךְ פִּילְכֶם אִישׁ חֲמִידוֹת עִם
כָּל־הָעוֹלָה :

Como sea así que por causa tuya biuamos
en grande paz, y muchas cosas sean bien gou-
ernadas en el pueblo por tu prudencia, siempre y en
todo lugar lo recebimos con todo hazimiento
de gracias, o excelente Felix.

4 וּפִי אֲנִי עֵרָ בְּרַבִּים שׁוֹאֵל
אֲנִי מִמֶּךָ לְשִׁמְעָךְ אֲוִתָּנוּ בְּכִתְּךָ
בְּחִתְּנָתְךָ :

Empero por no impedirte mas luengamen-
te, ruego te que nos oygas breuemente conforme
a tu equidad.

5 מִצָּנָנוּ אֶת־הָאִישׁ הֵנָּה כִּי
לִץ הוּא קוֹשֵׁד קָשֶׁר עַל־הַיְּהוּדִים
כָּלָם בְּכָל־הַתִּבֵּל וּמִתְעָה רֹאשׁ
הוּא מִכְמִירַת הַנִּצְרִים :

Porque auemos hallado que este hombre es
pestilencial, y leuantador de sediciones a todos
los Iudios por todo el mundo: y principe de la
sediciofa secta de los Nazarenos.

Κ Ε Φ Α Λ . κ δ ' .

Μετὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν κατέβη
ὁ ἀρχιερεὺς ἀνάνιας μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τετύλ-
λου πινός, οἵτινες ἐπεφάνισαν τῷ
ἡγεμόνι κατὰ πῶλον.

Or cinq iours apres, Ananias le sou-
uerain Sacrificateur descendit avec les
Anciens, & Tertulle vn certain orateur,
lesquels comparurent deuant le Gou-
uerneur à l'encontre de Paul.

2. Κληθεὶς δὲ ὁ αὐτός, ἤρξατο κα-
τηγορεῖν ὁ τετύλλος λέγων.

Et Paul estant appelé, Tertulle com-
mença à l'accuser, disant.

3. Πάλλης εἰς τὴν τοῦ γαίοντος
ἀφ' οὗ, καὶ καταρθωμάτω γαί-
οντος τῇ εἰρήνῃ σου ἀφ' οὗ τῆς
σεβασίας, καὶ τῇ καὶ πανταχοῦ
δοξαζόμενῃ καὶ τῇ φιλίᾳ, καὶ
τῇ δόξῃ σου.

Tres-excellent Felix, nous recog-
noissons en tout & par tout avec tout
remerciement, que nous auons obtenu
grande paix par toi, & par les bonnes
ordonnances que tu as dressées en ce
peuple, selon ta pouruoyance.

4. Ἴνα δὲ μὴ ᾖ τοι πλεονὸς ἐνὶ γαί-
οντι, καὶ ὅσα καὶ ἀποστασὶς ἡμῶν
συστόμους τῇ σῇ δικαιοσύνῃ.

Mais afin que ie ne t'empesche plus
longuement, ie te prie que tu nous o-
yes en peu de paroles selon ton equité.

5. Εὐερίτας γὰρ τοῖς ἀνδράσι τῆς
λοιμῆς, καὶ κινῶντι τὴν πᾶσιν
τῆς ἐκείνου πύλιν καὶ οἰκουμέ-
νην, περὶ πανταχοῦ τῆς τῷ ναζω-
ραίου αἰρέσεως.

C'est, que nous auons trouué cest
homme pestilencieux & esmouuant se-
dition entre tous les Iuifs par tout le
monde, & chef de la secte des Nazari-
ens.

Post quinque autē dies descendit princeps sacerdotum Ananias, cum senioribus quibusdam & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidentem aduersus Paulum.

Nowe after fīue dayes/Ananias the hie Priest came downe with the Elders/and with Tertullus a certaine Oratour / which appeared before the Gouvernour against Paul.

1. Et citato Paulo cæpit accusare Tertullus dicens, Cum in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam:

And/when he was called forth/ Tertullus began to accuse him/saying/ Seeing that we haue obtēinet great quietnes through thee / & that many worthy things are done vnto this nati/ on through thy prouidence.

3. Semper & ubiq; suscipimus optime Felix, cum omni gratiarum actione.

We acknowledge it wholly /and in all places/ most noble Felix / with all thanks.

4. Ne diutius autem te protraham, oro breviter ut audias nos pro tua clementia.

But that I bee not tedious vnto thee/ I pray thee / that thou wouldest heare vs as thy curtesie a few wordes.

5. Inuenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, & authorem seditionis sectæ Nazarenorum.

Certainely we haue found this man a pestilent fellowe/ and a mouer of sedition among al the Jewes throughout the world/ and a chiefe maintainer of the secte of the Nazarites.

Ver fünff tage zoch hinab der Hohepriester Ananias mit den Eltesten/ vnd mit dem Redener Tertullo/ die erschienen für dem Landpfleger wider Paulum.

Item dage der effter drog den nypperste Prest Ananias ned mit de Eldste/ oc mit den talende mand Tertullo / de möre saar Landsherren mod Paulum.

2. Da er aber beruffen ward/ fieng an Tertullus zu verklagen/ vnd sprach: Daß wir inn grossem friede leben vnter dir/ vnd vil redlicher hatten disem Volck widerfahren/ durch deine fürsichtigkeit.

De der hand bleff kaldet/ da begynne Tertullus at klage paa hannem/ oc sagde/ At wi leffue i stor Fred vnder dig / oc mange sticketlige Gerninger vederfarts dette Folck/ formedelst din forsynlighed.

3. Allertheurester Felix/ Das nemen wir an allwege vnd allenthalben/ mit aller danckbarkeit.

Aller verdigste Felix/ der anamme wi alrid oc allenegne/ met al tacknemelighed.

4. Auff daß ich aber dich nicht lange auffhalte/ bitte ich/ du woltest uns fürßlich hören/ nach deiner gelindigkeit.

Men paa der at ieg skal icke holde dig for leng/ met ord/ da beder ieg dig/ at du wilt/ for din Fromhed skyld / høre oss forteltige.

5. Wir haben disen Mann funden/ schädlich/ vnd der Aufruhr erreget allen Jüden auff dem ganzen Erdboden/ vnd einen fürnemesten der Secten der Nazarener.

Wi hassue fundet denne Mand/ skadelig/ oc at hand got Oprør iblant alle Jøder ossuer al Jorden/ ge/ oc er den nypperste for de Nazareners Secte.

Po pěti pak dněch/ sstau pil kniže kněžstě Ananias/ s nietherými staršími/ a s Tertullem nějakým řečníkem/ kteřížto postavili se před vládařem proti Paulovi.

Šedl potym platego dně na vyšší káplan Ananiasz s staršími y s Tertulem nterakim wymowca/ ktorzy stáli przed starostą przeciw Paulowi.

2. Apowolałse Pawła począł nań żalować Tertullus/ kła: Ponieważ we mnohem pokoji żywi gśme strze tebe/ a mnohě se wěcy dobře wedau w tomto Lidu twau opatrností.

Athak pozwałszy go/ począł nań skazyć Tertulus/ mówiac/ My przez cie y przez twej roztropności racie sprawy w narodzie tym/ dostąpiłchmy pokoju wielkiego.

3. Wpłynęły a wssudy/ pśi gijmame to se wssym dękowanijm/ o pśedobry Felix.

Prawie wszedzie tho wznawamy nazywac Felixie/ dzies/ tuac ci za to wśelakim sposobem.

4. Ale abych dłuho cęci nieprodlil/ tebe prośym/ wysly/ szj nas króćce pro twau dobrotu.

Wśakoz bych cie dlugo nie bawil/ prośe cie abyś nas málczjśo posłuchał wedle twej sprawiedliwosci.

5. Znalezi gśme żagistě kłowěka tohoto/ welni srodliwěho/ a zbuzugijchho ruoznicy mezy wśemi żydy po wśem swěcie/ a hla wniho rozmnożile Sekty a Rody Nazaretjch.

Abowśemesmy znalezi rego cłowięka żarazliwego y wzrusliwego nieśnaśi między wśytkimi żydy po wśytkim swěcie/ y test powodem tej sekty Nazaretjczjow.

כ ד

וְלֹהִיכֵלּוֹ צָבָא לְמִסְכּוֹ
וְכִד אֶחָדֵיהֶי בְּעִין
בְּדוֹנֵיהֶי אֵיךְ דְּבַנְמוֹסוֹ :

*Che ha etiandio tentato di profanare
il tempio: ilqual noi habbiamo preso, &
habbiamo voluto giudicar secondo la no-
stra Legge.*

וְאַתָּה דִּין לוֹסִיס כ
פִּילִירְכָא וּבִקְטִירָא סְגִיָא
מִן אִידִין אֶצְדִּיה וְלֹךְ ש
שְׂדֵרָה :

*Ma soprannuenendo il Capitano Li-
sia, con gran violentia ce l'ha canato de
le mani.*

וּבְקִד לְקִטְרֵגְנִיה ד
דִּיאֲתִין לְנִתְר וּמִשְׁבַּח א
אֲנִת פֶּד מִשְׁאֵל אֲנִת לֵה
הִתְאַלֶּה מִמֶּה עַל פְּלִיין
הִלִּין דְּמִקְטִרְגְּנוֹ לֵה :

*Comandando che i suoi accusatori ve-
nisseno a te: dalqual tu stesso potrai do-
mandandonelo, informarti di tutte que-
ste cose, di che noi l'accusiamo.*

וְאִרְיִבוֹ דִּין עֲלוֹהֵי אֶה
הֲנוּ יְהוּדִיָא פֶּד אֲמַרִין
הִלִּין הִכְנָא אֲנִין :

*E i Giudei ancora confermarono, di-
cendo che queste cose stauano così.*

וְרַמּוֹ הַגְּמוּנָא לְפִיִּלּוֹס
דִּימִלֵּל וְעֲנָא פִּיִּלּוֹס וְאִמֵּר
מִן שְׁנָא סְגִיָא אֶתְנִי יִדַּע
אֲנָא דִּיאֲתִין דִּינָא דְּעֲמָא
הֲנָא וּמִטּוֹל הֲנָא הִדְנָאִית
נִבְק אֲנָא רִיחָא עַל אֲפִי
נִבְשִׁי :

*Allor Paulo, hauendogli il Presiden-
te fatto cenno che parlasse, rispose, Sape-
ndo io che tu sei già molti anni giudice di
questa gente, rispondendo per me medesimo
con miglior animo,*

פֶּד מִשְׁבַּח אֲנִת לְמִדַּע
הִלִּית לִי יִתִּיר מִן תִּרְצֵסֵר
יּוֹמִין דְּסִלְקַת לְאִירְשָׁלַם
לְמִסְגֵּד :

*Conciosia cosa che tu puoi ben conoscere
che non sono piu che dodici giorni ch'io son
salito per adorare in Ierusalem.*

כ ד

וַיִּהְיֶה גַם הוּא לְטִמָּא אֶת-
הַהִיכָל אֲשֶׁר תַּבְשֻׁנָהוּ לְהַשְׁפִּטוֹ
בְּהוֹרְתָנּוּ :

*El qual tambien tentó a violar el Templo :
y prendiendolo quefimoslo juzgar conforme à
nuestra Ley.*

וַיָּבֹא לוֹסִיס שֶׁר אֶלֶף וַיִּגְדֹּל
אֹתוֹ בְּכַח גְּדוֹל מִיָּדֵיָו וַיַּשְׁלַחְהוּ
אֵלָיו :

*Mas entreuiniendo el Tribuno Lyfias, con
grande violencia lo quitó de nuestras manos :*

וּמִצִּיָּה אֶת-מַחֲבִיין לְבֹא
אֵלָיו אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ חֹכֵל לְחַקֵּר
וְלִדְעַת עַל-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר עָלֵיהֶם נִחְיָבָנוּ :

*Mandando à sus acusadores que viniesfen
à ti. del qual tu mismo juzgando podras enten-
der todas estas cosas de que lo accusamos.*

וַיּוֹסִיפוּ גַם הַיְּהוּדִים אֲחֵרִים
לֵאמֹר כִּי כֹן הִיוּ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה :

*Y annidieron los Iudios, diciendo estas co-
sas ser así.*

וַיַּעַן פִּיִּלּוֹס (בְּרוֹם לוֹ הַנְּשִׂיא
בְּעִינֵיו לְדַבֵּר) בְּדַעְתִּי כִּי מִיָּמִים
רַבִּים הִיִּיתָ שׁוֹמֵט אֶת-הָעָם
הַזֶּה לֵכֶן בְּבִטְחוֹן אֲשִׁיב לְאִיִּבִי
דְּבַר עַל-אֲדוֹת נִפְשִׁי :

*Entonces Paulo, haziendole fennal el Presi-
dente que hablasse, respondiò, Porque se que ha
muchos annos que eres Gobernador de esta na-
cion, con buen animo farisfaré por mi.*

וְחֹכֵל לְדַעַת כִּי אֲנִים יוֹתֵר
מִשְׁנִים עֲשָׂר יָמִים מֵאֲשֶׁר
עָלִיתִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת בִּירוּשָׁלַם :

*Que tu puedes entender que no ha mas de
doze dias que subí à adorar à Ierusalem.*

כ ד.

6. Ὁς καὶ τὸ ἱερόν ἐπιέρασε βεβή-
λωσαι, ἐν καὶ ἐκρυπτήσκειν, καὶ κα-
τὰ ἡμέτερον νόμον ἡγήσασκεν κρί-
νειν.

*Qui mesmes a attenté de profaner
le temple: lequel aussi nous auons saisi,
& l'auons voulu iuger selon nostre Loy.*

7. Παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλι-
αρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χι-
λίων ἡμῶν ἀφείλετο καὶ παρέσ-
χετο αὐτῷ.

*Mais le Capitaine Lyfias suruenant
le nous osta d'entre les mains avec grã-
de violence.*

8. Κελεύσας ὁ πρὸς κατηγορίας
αὐτοῦ ἔρχομαι σὺν σοί, παρ' ὧν δύ-
νησθαι ἀποδείξαι αὐτῷ πᾶν τὸν
πύτων στήγιον, ὡς ἡμεῖς κατε-
γοροῦμεν αὐτόν.

*Commandant que ses accusateurs
vinssent vers toi: duquel toi-mesme a-
pres inquisition faite, pourras sauoir
toutes ces choses, desquelles nous l'ac-
cusons.*

9. Σωθέντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι, φάσ-
κοιτες ταῦτα οὕτως εἶχεν.

*Adonc les luifs aussi s'y accorderent,
disans, que ces choses alloient ainsi.*

10. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ πῦλ. & νύ-
πντος αὐτοῦ ἔχοντες λέγειν ἐκ
πολλῶν ἐγὼ οἶδα σε κρατῶν τῷ
ἐθὶ τῶν στήγιον, ὡς ἡμεῖς κατε-
γοροῦμεν αὐτόν.

*Mais Paul, apres que le Gouverneur
lui eut fait signe qu'il parlast, respondi,
Sachant qu'il y a ia plusieurs annes que
tu es iuge de ceste natiõ, ie respon pour
moi mesme de meilleur courage.*

11. Διαμαρτύρου σου γινῶμαι ὅτι οὐ
πολείους εἰσὶ μοι ἡμέραι ἢ δεκάδύο,
ἐφ' ἧς ἀνέβην περὶ σκηνῆς εἰς
ἱερουσαλήμ.

*Veu que tu peux cognoistre qu'il n'y
a pas plus de douze tours que ie suis mō
té pour adorer en Ierusalem.*

6. Qui etiā templum violare conatus est, quem & apprehensum volumus secundum legem nostram iudicare.

And hath gone about tho pollute the Temple / Therefore wee tooke him / and would haue iudged him accordieng to our Law.

7. Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris.

But the chiefe captaine Lysias came vpon vs / and with great violence tooke him out of our handes.

8. Iubens accusatores eius ad te venire, a quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

Commanding his accusers to come to thee: of whome thou mayest (if thou wilt inquire) knowe all these thinges whercof accuse him.

9. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se habere.

And the Jewes likewise affirmed / saying that it was so.

10. Respondit autem Paulus, (annuente sibi præside dicere) Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.

Then Paul / after that the gouernour had beckened vnto him that hee shoulde speake / answered / I doe the more gladly answer for my selfe / for as much as knowe that thou hast bene of many yerres a iudge vnto this nation.

11. Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quā duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem.

Seeing that thou maist knowe that there are but twelue dayes since I came vnto worship in Ierusalem.

6. Der auch versucht hat den Tempel zu entweihen. Welchen wir auch griffen / vnd wolten ihn gerichtet haben nach vnserm Gesetz.

Som oc forsegte at vanhellige Tempelen / Huilcken wi oc grebe / oc vilde dæm hannem effter vor law.

7. Aber Lysias der Hauptmann vnterkam das / vnd fuhret ihn mit grosser gewalt auß vnsern händen.

Men Lysias kom der offuer / oc færd hannem met stor mact aff vore hender.

8. Vnd hieß seine Verkläger zu dir kommen. Von welchen du kanst / so du es erforschen wilt / dich des alles erkundigen / vmb was wir ihn verklagen.

De bad hans Anslagere komme til dig. Huor aff du kante / der som du vilte spørre der effter / forstaa al det / for huilcket wi klage paa hannem.

9. Die Jüden aber redeten auch dazu / vnd sprachen: Es hielte sich also.

Joderne tælede oc der til / oc sagde / At det vaar lige saa.

10. Paulus aber / da ihm der Landpfleger winkte zu reden / antwortet: Dieweil ich weiß / daß du in diesem Volck nun vil Jar ein Richter bist / wil ich vnerschrocken mich verantworten.

Paulus suarede / der Landsherren nickede at hannem / at hand skulde suare. Effterdi ieg veed / at du haaffuer nu i mange aar / været Dommere iblant dette Volck / da vil ieg dristelige forsuarede.

11. Denn du kanst erkennen / daß nicht mehr denn zwölff tage sind / daß ich bin hinauff gen Jerusalem kommen anzubetten.

Ehi du kante mercke / at det er icke mere end tolf dage siden ieg kom op til Ierusalem at tilbede.

6. Kteržž takž y Chrámu poskvrniti vshlowal: Kteržž hožto y lapiwse / wedle Zákona nasheho chrěli gsmě sau diti.

Ktory sic tež Enšil aby byl zgwalcen to ściot / a křoz to mi pot mawšy / chrěli smi osadžic wedle zakonu našego.

7. Ale přifšed Hauptman Lysias s moč welikau / wytrhl ho z rukau našých.

Ale przyšedšy Rotmistrz Lysias z wielkim gwałtem wywiodł go z rąk naszych.

8. Rozkázaw aby žalobníky ch geho před tebau stáli / od kteržžto ty sám budeš moč zvěděti / wyptage se na wšech wčech tyto / kteržžto my žalujeme na něho.

Rozkázawšy tym Křozynám: stáržžaj do cěbie / řad y sám možžet pytanie wczyniwšy o wšyř: řim tym rozoznác ocž my nan řakžemy.

9. A k tomu se přimluwili y Židě / řkauce: Že tyto wčech tak se gistě staly.

Wše tcho y Žydowse sezwolili / mowiac / Takci sic rzecz ma.

10. Těhdy Pawel odpowědajdage / řkajžž nan řknul Wládař aby mluwil / řekl: Do mnohých let wěda tebe bñti Gaudcem Národo tohoto / s dobráumyslii sám ja sebe Přiwěšřichy.

Žáthym odpowědžial Pawel gdy mu stáržžsta mowic dozwołil / Gdyż wiem że od wiela lat testes przelożon nad tym narodem / tedy z lepšá myslá o tych rzecžach řtcho re ná mienaleja odpowiedam.

11. Neb muožesž znáti / ře nesnij tomu dnij wije než dwa nácte / řakžž gsem wšstupil do Geruzaléma / abych se modřil.

Gdyż y sam znác možesž řz mntě nte wřřlo wiecey dni ředno dwa nácte / řakom przyšedł modřic ře do Jeruzálema.

כ ד

12. וְלֹא אִשְׁכַּחְנִי דְמִמְלֶלֶת
אֲנִי עִם אִישׁ בְּהִיכְלָא וְאִף
לֹא בְנִשָּׂא דְכִנְשָׁא אֲנִי לֹא
בְּכִנְשָׁתָהּ וְלֹא בְּמִדְיָנָתָא:

*En non m'hanno trouato nel tempio à
disputar con alcuno, ò à fare adunamen-
to di turba, ne per le sinagoghe ne per la
città.*

13. וְלֹא דִיחְוִין מִטְּרִי
בְּאִידִיָּהּ קְדָמְךָ עַל יָדֶם
דְּהִשָּׂא מִקְטָרְגִין לִי:

*Ne posson prouar le cose, de lequali
essi mi accusano.*

14. בְּרַם דִּין דְּדֵא מִדְּא
אֲנִי דְּבִהּ בְּהִנָּא יוֹלְפִנָּה
דְּאִמְרִין בִּיהּ פִּלַּח אֲנִי
לְאֱלֹהֵא דְּאִבְהִי כִּד מְהִימִן
אֲנִי לְכֻלְהִין דְּכִתְּבִין בִּ
בְּנִמוּסָא וּבְנִבְרִי:

*Io ti confesso ben questo, che secondo
la vita, laqual dicono scetta, io così seruo à
l'Idio de nostri padri, credendo à tutte le
cose che sono scritte ne la Legge e ne i
Profeti.*

15. וְכִד אֵית לִי סְבָרָא עַל
אֱלֹהֵי אִינָא דְּאִף הִנּוּ
הִלִין מִסְבְּרִין דְּעִתִּידָא
דְּתִהִינָא קְדָמְךָ דִּמְוִן בֵּית
מִיָּתָא דְּכִאֲנָא דְּעִלָּא:

*Hauendo speranza in Dio, che deb-
bia effere la resurrettion de morti, de ius-
ti, e de gl'ingiusti parimente, laqual an-
cor essi medesimi aspettano.*

16. מִטּוֹל הִנָּא אִף עִמָּל
אֲנִי דְּתִאֲרִתָּא דְּכִיתָא
תִּהִינָא לִי קְדָם אֱלֹהֵא וְקְדָם
בְּנִי נִשָּׂא אֲמִינָא:

*Et in questo istesso m'ingegno d'hauer
la conscientia sempre netta da ogni offesa
verso l'Idio e verso gli huomini.*

17. לְשִׁנָּא דִּין סְגִינָא אֲתִית
לִית בְּנִי עִמָּא דִּילִי דְּאִמָּל
דְּדִקְרָא וְאִקְרַב קוֹרְבָנָא:

*Hor doppo piu annis venni per far
de le limosine ne la mia natione, e de l'of-
ferte.*

כ ד

12. וְלֹא מִצְאוֹנִי בְּהִיכְלָא לְהִתְנַחֵחַ
עִם כָּל אִישׁ אִוִּי לְקָשָׁר קָשָׁר
בְּעִם וְלֹא בְּעִדּוֹת וְלֹא בְּעִיר:

*Y ni me hallaron en el Templo disputando
con ninguno, ni haziendo concurso de multitud,
ni en synogas, ni en la ciudad.*

13. וְלֹא יוֹכְלוּ לְהוֹכִיחַ וְלְהִתְחַזֵּק
עָלַי בְּדְבָרֵיהֶם אֲשֶׁר יַחֲבִיבֻנִי:

*Ni te pueden prouar las cosas de que aora
me accusan.*

14. אֲנִי וְאֵת מִתְנַדָּה אֲנִי לָךְ
כִּי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר קָדָמוֹ לָהּ לְכַפִּידָה
כֵּן אֲנִי עוֹבֵד לְאֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ
מִנְּאִמִּין לְכָלִם הַכְּתוּבִים בְּתוֹרָה
וּבְנְבִיאִים:

*Esto empero te confieso, que conforme à a-
quel camino que llaman secta, así siruó al Dios
de mi patria, creyendo todas las cosas que en la
Ley y en los prophetas estan escriptas:*

15. וַיֵּשׁ לִי שִׁבְרִי עַל יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר גָּם הָמָּה מְקִיָּים
אֱלֹהֵי וְלִהְיוֹת תְּקוּמַת הַמֵּתִים
גָּם צְדִיקִים וְגָם רָשָׁעִים:

*Teniendo esperanza en Dios que ha de auer
la resurreccion de justos y injustos que ellos espe-
ran.*

16. וּבִוְלָתָא אֲנִי יַעֲתִי וַיֵּשׁ לִי
מִדַּע הֵם וַיֵּשׁ לִפְנֵי אֱלֹהִים
וְנִשְׂאִים:

*Y por esto yo procuro tener consciencia sin
escrupulo siempre acerca de Dios y acerca de los
hombres.*

17. וְאַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת בָּאתִי
לַעֲשׂוֹת צְדָקוֹת בְּעָמִי וְקִרְבָּנֹת:

*Mas passados muchos annos, vine à hazer
lymosnas, y offrendas (y votos) à mi nacion.*

כ ד.

12. Καὶ οὐτις ἐν τῷ ἱερῷ ὄρον μὴ
πρὸς τινα διαλεγόμενον, ἢ ὁμιού-
σαν ποιῶντε ὄχλου, οὐτις ἐν ταῖς
 συναγωγαῖς οὐτις καὶ τῷ πλίτῃ.

*Et si ne m'ont point trouué au
temple disputant avec aucun, ni faisant
amas de peuple, ni és synagogues ni en
la ville.*

13. Οὐτε ὅτις ἐπ' αὐτῷ με δυνάμει
πρὸς ὧν καὶ ταῖς κατηγορεῖσιν μου.

*En ne peuuent maintenir les cho-
ses desquelles ils m'accusent.*

14. Ὁμολογῶ δὲ τῷ σοι, ὅτι καὶ
τῷ ἐδόν καὶ λειτουργοῦν ἀριστοῖς, οὐτοι
λατρεῖν τῷ παντὶ τῷ θεῷ, πῶς
ἐδῶν καὶ τοῖς καὶ τὸν νόμον καὶ ταῖς
ἐνφύταις γεγραμμέναις.

*Or ie te confesse bien ce point,
que selon la voye qu'ils appellent secte
ainsi ie fers au Dieu de mes Peres, croy-
ant à toutes les choses qui sont écrites
en la Loy & és Prophetes:*

15. Ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, καὶ
καὶ αὐτοῖς οὗτοι προσδοκῶντες, αἵ-
ματι μὲν ἐστὶν δικαιοσύνη, δικαιο-
συνη καὶ ἀδικῶν.

*Ayant esperance en Dieu, que la
resurrection des mors, tant des iustes
que des iniustes, laquelle ainsi ceux-ci
mesmes attendent, aduiendra.*

16. Ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκαθ, ἀ-
ποσκαπὼν συνείδησιν ἔχων πρὸς
τὸν θεόν καὶ τοὺς ἀνθρώπους δια-
πανῶς.

*Et pourtant aussi ie mets peine à ce
que j'aye tousiours la conscience sans
offense enuers Dieu & les hommes.*

17. Δι᾽ ἧς καὶ πολλοὺς περὶ χρό-
νου ἐλεημοσύνας ποιῶν εἰς τὴν ἐθ-
νῶν μου καὶ προσφύτας.

*Or apres plusieurs années passées,
ie suis venu pour faire aumônes & ob-
lations en ma nation.*

12. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in civitate.

And they neither found me in the Temple disputing with any man / neither making uproare among the people / neither in the Synagogues / nor in the citie.

13. Neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.

Neither can they prove the things / whereof they now accuse me.

14. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectā, quam dicunt hæresim, sic deservio patrio Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis scripta sunt.

But this I confesse unto thee / that after the way (which they call heresie) so worship I the God of my fathers / believing all things which are written in the Lawe & the Prophets.

15. Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum & iniquorum.

And have hope towards God / that the resurrection of the dead which they themselves looke for also / shall be both of iust and uniuert.

16. In hoc & ipse studeo sine offendiculo cōscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

And herein I endeavour my selfe to haue alway a cleere conscience toward God / and toward men.

17. Post annos autem plures, eleemosynas facturum in gentem meam veni, & oblationes, & vota.

Nowe after many yeeres / I came and brought almes to my nation & offerings.

12. Auch haben sie mich nicht gefunden im Tempel mit jemand reden / oder eine Aufrührer machen im Volk / noch in den Schulen / noch inn den Städten.

De hassue oc iche fundet mig i Tempelen / at ieg talede met nogen / eller giorde Oprør iblant Folket / iche heller i Scholerne / oc eydi Stæderne.

13. Sie können mir auch nicht beibringen / daß sie mich verklagen.

De kunde oc iche beuisse mig det offuer / som de klage mig saare.

14. Das bekenne ich aber dir / daß ich nach diesem wege / den sie eine Secten heißen / diene ich also dem Gott meiner Väter / daß ich glaube allem / was geschriben stehet im Geseze vnd in den Propheten.

Men det bekender ieg saar dig / At ieg effter den ne vey / der de kalde it Secte / tien saa mine Fedris Gud / at ieg tror alt det / som staar scerffuit i Lowen oc vdi Propheterne.

15. Vnd hab die hoffnung zu Gott / auff welche sie auch selbst warten / nemlich / Daß zukünftig sey die Auferstehung der Todten / beyde der Gerechten vnd Ungerechten.

De ieg hassuer det haab til Gud / huilket de oc selff bie effter / som er / At de Dødis Opstandelse er tilkomende / baade de Retferdigis oc de Vretferdigis.

16. Inn demselbigen aber übe ich mich zu haben ein unverleßt Gewissen allenthalben / beyde gegen Gott vnd den Menschen.

De i det samme offuer ieg mig at hassue alle vegne en vskat Samvittighed / baademod Gud oc Menisken.

17. Aber nach vilen Jaren bin ich kommen / vnd habe ein Almosen bracht meinem Volk vnd Opfer.

Men mange aar siden kom ieg oc førde mit Folk Almisse oc Offer.

12. Aniž gŕau mne naležli w Chramě / žebych se s kým hadal / neb swoláwal žástupny / ani w Školách ani w Městě.

Že mne naležli mte w kóštele žebych mial s kým mowic / abo iž bych cymic mial šabazki miedzy ludem / ani w božnicách ani w mteście.

13. Aniž toho pokázati mohau před tebau / ž čehož nynij mne winijž.

At mte mogac tego dowiesć ocž tu teraż ná mte stárž.

14. Ale w tomtož ná se znám před tebau / že wedle té cesty / kterauž oni nazývají kacířstwu / tak slaužím Otci mému Bohu mému / wěte tomu všemu co jest napsáno w Zákoně a w Prorocy.

Ale to przed toba wyznawam / że wedlug drogi oney ktora oni powiedzieli byc sekta / tak chwale oyczystego Boga / wierzac wšytskiemu co w zakonie y w Protoszech jest napisano.

15. Mlage naději w Bohu o rozkřisniji budacym / spras wedliwych y nesprawedliwych / kteréhož to y oni očekávají.

Amárac nážiti se w Bogu / žmam byc tož ktorego ci sámt čes ká / powstánie umárlych / spras wedliwych spolu y niesprawedliwych.

16. Atak gsem pilen toho / abych mel swědomiž bez vrazu wšoně / před Bohem y před lidmi.

W tym sie thedy sam cwtiču / žbych mial sumienie przez obráženjá przed Bogiem y przed ludzmi žawždy.

17. Po mnohých pak letech / přišel gsem mize rozdávati Almužny lidu mému a chč činiti Džeti / a sliby vyplniti.

Agdy přezmnelo wiele lat / tedym přyzšedl oddawátič iáto mužny národowi mému y ošáry.

כד

18 וְאַשְׁכַּחוּנִי הַלֵּין בְּחִיכָלָא
כְּד מְדַבֵּר אֲנִי לֹא עֲ
כִנְשָׁא וְאַף לֹא בְּשִׁגְשִׁיגָא :

*Ne lequali m'hanno trouato purifi-
cato nel templo, sen' alcuna turba e sen-
za tumulto alcuno.*

19 אֵלֶּא אִין דְּשִׁגְשִׁיגָא אֲנִין
יְהוּדִיָּא דְּאִתּוּ מִן אַסִּיָּא
אֵילִין דְּנֹלָא הֵנָּה דִּיקוּמִין
עֲמִי קְדָמִיךְ וַיִּקְטְרוּ מִדָּם
דְּאִית לֵהוֹן :

*Ma quei che l'hanno fatto, sono stati
certi Giudei d'Asia, iquali doueano
comparir dinanzi à te, & accusarmi, se
hauessero cosa alcuna contra di me.*

20 אִין הֵבִין הַלֵּין וְאָמְרוּ
מִנָּה אֲשַׁכַּח בִּי סְכָלוּתָא
כְּד קָמַת קְדָם כְּנִשְׁהוֹן :

*Quero questi medesimi dicano, se han-
no trouato in me alcuna cosa iniqua,
quando io sono stato presentato al Consi-
lio.*

21 אֵלֶּא אִין דְּאִתְּדִין
מִלְּתָא דְּקַעֲיִת כְּד קָמַת
אֲנִי בִּינְתֵהוֹן דְּעַל קִימְתָא
דְּמִיתָא מִתְּתִדִין אֲנִי
וַיִּמְנָא קְדָמִיכוֹן :

*Se non di questa sola voce, che io grida-
uai stando fra loro, io sono hogge accusato
da voi per la resurrexion de morti.*

22 בִּילְכֶם דִּין מְטוֹל דְּיָדַע
הוּא לֵה לְאִוְדִיָּא דְּדָרָא
מִלְּאִירָא תְּהִי אֲנִין כְּד
אָמַר דְּמָא דְּאִתְּדִין כ
בִּילְיָרְכָא שְׁמַע אֲנִי
בִּינְתֵכֶם :

*Felice Udite queste cose, gli rimesse
ad un'altra volta, dicendo: Poi che ha-
uerò piu diligentemente inteso quel che
sia di questa setta, quando il Capitano
Lysia sarà venuto giu, io conoscerò la cau-
sa vostra.*

כד

18 אֲשֶׁר בָּהֶן מִצְאוֹנִי מְטוֹהַר
בְּהִיכָל לֹא עִם הַמּוֹךְ וְלֹא
בְּהַמְלָה :

*Quando me hallaron sanctificado en el
Templo. (no con multitud, ni con alboroto,)*

19 וַיְהוּדִים אֲחֵדִים מֵאַסִּיָּא
לְאֲשֶׁר יָשׁוּהָ לְהַיּוֹתָם פֶּה לְפִנְיָה
וְלִחְיָבָנֵי אִם תְּהִי לָהֶם מֵאוֹמֶה
עֲלֵיהֶם :

*Vnos Indios de Asia. Los quales conuenia
que fueran presentes delante de ti, y accusar, si
contra mi tenian algo.*

20 אִין אֵלֶּא הֵמָּה וְאָמְרוּ אִם
רְשָׁעָה מֵאוֹמֶה מִצְאוֹ בִּי בְּעִמְדִי
בְּעִדָּה :

*O estos mismos digan, si hallaron en mi al-
guna cosa mal hecha quando yo estuue en el con-
cilio,*

21 כִּי אִם עַל־קוֹל אֶחָד הָיָה
אֲשֶׁר קָדַמְתִּי בְּעִמְדִי בְּתוֹכְכֶם כִּי
עַל־הַקּוֹמָת הַמָּתִים אֲנִי נִשְׁבָּטָתִי
הַיּוֹם מִמֶּכֶם :

*Sino de esta sola voz que clamé estando en-
tre ellos, Que de la resurrecion de los muertos
foy oy juzgado de vosotros.*

22 וַיִּפְּלְכֶם בְּשִׁמְעוֹ אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיֵּאדָּרְכֶם וְאֵף כִּי הָיָה
יָדַע אֲמַתְּ הַדָּרָךְ וְאָמַר בְּאֲשֶׁר
לִוְסִים שֶׁר אֵלֶּה יֵרֵד אִין אֶחָד
בִּין־דְּבָרֵיכֶם :

*Entonces oydas estas cosas, Felix les puso
dilacion, diciendo, Desque sea mas informado de
esta setta, quando decendiere el Tribuno Lysias,
acabare de conocer de vuestro negocio.*

כד.

18. Ἐν οὗτοι ὅτε με ἡγοισμὸν
ἐν τῷ ἱερῷ, ὅτι μὴ ὄχλου, ἀλλ' ἐμὴν
ἡρεσῶν.

*Et moi ce faisant, ils m'ont trouué
purifié au temple, non point avec trou-
pe ni tumulte.*

19. Τινὲς γὰρ τῶν αἰσίων ἰουδαίων
οὗς δὴ τὸν σὺ παρεῖπαι καὶ πατη-
γορεῖν, εἰ τι ἔχουσιν πρὸς με.

*Et ce furent certains Iuifs d'-
Asie: Lesquels deuoyent comparoir de-
uant toi, & m'accuser, S'ils auoyent
quelque chose à l'encontre de moi:*

20 Ἡ ἀνὰ οὗτοι εἰπάτωσαν εἰ
τι ἔστι ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, εἰς τὸ
μευ εἰρητῆ συνεδρίῳ.

*Ou que ceux-ci mesmes dient, s'ils
ont trouué en moi chose inique, quand
j'ai esté presenté au conseil.*

21. Ἡ πάλαι μὲν πάντες φωνῆς,
ὅτι ἐκράξα ἐς ὧς ἐν αὐτοῖς, ὅτι πάλαι
ἀναστρεφόμενος ἐκράξα ἐγὼ κρείττω
σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

*Sinon quant à ceste seule parole de
laquelle ie me suis escrié estant entre
eux, Auioird'hui ie suis tiré en cause
par vous pour la resurrexion des morts*

22. Ἀκούσας γὰρ ταῦτα ὁ Φηλιξ
ἀνέβλεπε αὐτὸν, ἀκρίβειαν εἰ-
δὼς τὴν πρὸς τὸν θεόν, ὅταν λυ-
σίας ὁ ἀρχιάρχης καταβῇ, ἀγα-
γνώσκειν τὴν κατὰ ὑμῶν.

*Ces choses ouïes, Felix les remit à
une autre fois, disant, Apres que j'aurai
plus diligemment cognu que c'est de ceste
secte, quand le capitaine Lysias sera de-
scendu, ie cognoistray entierement de
vos affaires.*

18. In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. (*Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle inimicum nostrum.*)

And what time/sound me purified in the Temple / neither with multitude / nor w tumulte.

19. Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse & accusare, si quid haberent adversum me.

Certaine Jewes of Asia / who ought to have bene present befor thee / and accuse me / if they had ought against me.

20. Aut hi ipsi dicant, si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio.

Or let these them selves say / if they have founde any vniust thing in mee / while I stood in the Counsell.

21. Nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans, Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis.

Except it be for this one voyce / that I heard standing among them / Of the resurrection of the dead am I accused of you this day.

22. Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens, Cum Tribunus Lyfias descenderit, audiam vos.

Now when Felix heard these things / he deferred them / & saide / When I shall more perfectly knowe the things which concerne this way / by the coming of Lyfias the chiefe Captaine / I will decide your matter.

18. Darüber funden sie mich / daß ich mich reinigen ließ im Tempel / ohn alle Rumor vnd Getümmel.

Der offuer funde de mig / at ieg loed rense mig i Tempeln / vden al oprør oc bulder.

19. Das waren aber etliche Jüden auß Asia / welche solten hie sein für dir. Vnd mich verklagen / so sie etwas zu mir hetten.

De der vaare nogle Jøder aff Asia / huilcke her skulde vere saar dig / oc klage paa mig / der som de haßde noget mod mig.

20. Oder laß dise selbst sagen / ob sie etwas vnrechts an mir funden haben / dieweil ich hie stehe für dem Rath.

Eller lad disse selff sige / den stund ieg staar saar Raadet / om de haßue fundet noget wretferdigt met mig.

21. Ohn omb des einigen worts willen / da ich vnter jnen stund vnd rieß: Vber der Auferstehung der Todten werde ich von euch heute angeklaget.

Vden for det eniste ord skuld / der ieg stod iblant dem / oc robte / Jeg bliffuer klaget i dag aff eder for de Dødis opstandelsen.

22. Da aber Felix solches höret / zoch er sie auff / denn er wuste fast wol vmb disen weg / vnd sprach: Wenn Lyfias der Hauptmann herab kompt / so wil ich mich euers dings erkundigen.

Men der Felix dette hørde / da fordrog hand dem / Thi hand viste gantze vel aff denne vey / oc sagde / Naar Lyfias Hoffuimanden kommer hid ned / da vil ieg besørge mig i eders sag.

18. V tehdaž mne naležli / a nā lse očištugi w chrāmě / wšlaf ne s žastupem ani s hlukem. (V lapili mne křičijce / a křauce: Vsmrť nepřijtele našeho.)

Ktoregož časů znaležli mte očyszćionego w Bościele / nie z wielkoscia ludu / ani żebych miał czynić ro / ruch.

19. Byli pak tu někteří Židé z Azie / kteříž měli tuto také před tebou státi a žalovati / ač by co měli proti mně:

Některzy z Aziey Žydowské ktery bylo potřeba tu státi před toba y žalžyci slyby co měli proti mně.

20. Anebo nechť ti to sami powědí / naležili jsau na mně co nepravěho / řdyž jsem stál w Radě.

Aboy či sami někdy powědy za tebež we mně z náležli také iny nie spráwiedliwy vczyne / gdy stál przed zebráním.

21. Toliko seť toto gedno promluwenij / kterýmžto jsem se ozwal siože mezi nymi / že pro wzkříšení ž mrtwych wy mne saudijte dnes.

Toliko co se dotýče tednego te slova kterem glosno powědy žtal státi miedzy nimi / žo powstání umarlych ia žisť sestem od was ožrzon.

22. Tehdy Felix wyslyšaw to / y odložil jim mage gistaž známosti křesť / řka: Až Hauptman Lyfias sém přige / de / budu was slyšeti.

To vlyšawšy Felix odložil im mowiac / Gdy se powney dos wtem co se dotýče tey sěky tedy rotmistrz Lyfias przyjdzie / co zeznam was s prawe.

כ ד

23 ופקד לקנטרונג
דיטרויהי לפולוס בניהא
הכלל אנש מן ידעויה
יתכלא דיהוא משמש לה:

Ecce mandò al Centurione che Paulo fosse guardato, che fosse tenuto à largo, e non proibisse che alcuno de suoi gli ministrasse, o andasse à lui.

24 וכן בחר קליל יומתא
שדר פילכס ודרוסיל
אנתתה דאיתיה הור
יהודיתא וקרו לה לפולוס
ושמעו מנה על הימנותא
דמשיח:

Dopo alcuni giorni venne Felice con Drusilla sua moglie, la quale era Giudea, fece chiamar Paulo, e vidi da lui la fede che è in Christo.

25 וכד ממילל הוא עמהון
על ודיקותא ועל קדישותא
ועל דינא דעתיד אתמלי
דחלתא פילכס ואמר
דהשא ול ואמתי דיהוא לי
אתרא אשדר בתוך:

E disputando egli de la giustizia, e de la temperantia, e del futuro giuditio, Felice spaventato, rispose, Vattene per hora, e quando io habero tempo opportuno, ti chiamarò.

26 סבר הוא גיד דשוחדא
מתיב הוא לה מן פולוס
מטול הדא אמיתיות
משדר הוא מיתא לה
וממילל הוא עמה:

Et insieme sperando ancora, che da Paulo gli hauesse ad esser dati denari, accioche lo liberasse: e però chiamandolo spesso, ragionaua con essolui.

27 וכד מלי לה תרתין
שנין אתרנא הגמונא אתא
הוא לדוכתה דמתקרא
הנא פרכיוס פהסטוס
פילכס דין איך דיעבד ט
טיבותא ביהודיא שבקה
לפולוס כד אסיר:

Finis due anni, Felice, hebbe per suo successore Porcio Festo. E volendo esso Felice far cosa grata à i Giudei, lascio Paulo in prigione.

כ ד

23 ויצו לשר מאה לנצח את
פולוס ולהיות לו דנקרה
וממשדתיו החניכיו לאיש לא
להכלא לבוא אליו:

Y mandó al Centurion que Paulo fuesse guardado fuelto de las prisiones, y que no defendiesse à ninguno de sus familiares de seruirle, o venir à el.

24 ואחר ימים אחדים בא
פילכס עם דרוסילה אשתו והוא
יהודי ויקרא לפולוס וישמע
ממנו את אמונה אשר ביטוע
המשיח:

Y alguno dias despues, viniendo Felix con Drusilla su muger, la qual era Iudia, llamó à Paulo, y oyó de el la fe que es en el Christo.

25 ובהתכחו על הצדקה על
התאפק ועל יום דין העתיד
לבוא ויחדד פילכס ויען מעת
לך לך ובעתי אקרא לך:

Y disputando el de la justicia, y de la Continenencia, y del juyzio venidero, espantado Felix, respondió, Agora vete: mas en teniendo oportunidad te llamaré.

26 כי מקוה הוא להתקן לו
כסף וזהב מפולוס להתירו ועל
כו למעמ'ם הביאו אליו וידבר
עמו:

Esperando tambien con esto, que de parte de Paulo le serian dados dineros, porque lo soltasse por lo qual haziendolo venir muchas vezes, hablaua con el.

27 והמלא שנתים ויקח פרכיוס
פהסטוס את כהנת פילכס
ופילכס בבקשו להתרצות את
תחנתו ליהודים ויעוב את
פולוס אסור:

Mas cumplidos los dos annos, Felix recibió por successor à Porcio Fiesto: y queriendo Felix ganar la gracia de los Iudios, dexó preso à Paulo.

כ ד

23. Διαταξάμενος τὸ τῷ ἐκατονταρχῇ τηρεῖσθαι τὸν πῦλον, ἵνα οὐκ ἔλθῃ τινες αὐτῷ, καὶ μηδὲν καλύψῃ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν ἢ παρεστέλλῃ αὐτῷ.

Et commanda à vn Centenier que Paul fust tenu en garde, & qu'il eust relasche, & on n'empeschast perionne des tiens de lui seruir, ou de venir vers lui.

24. Μετὰ δὲ ἡμέρας πέντε Φηλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναίκί αὐτοῦ εὐσηλεύσασα, μεταπέμψατο τὸν πῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτὸν περὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἰσθῆντις.

Et quelques iours apres, Felix vint avec Drusille la femme qui estoit lui-fue: & enuoya querir Paul, & fount parler de la foy qui est en Christ.

25. Διαλεγμαίου δὲ αὐτῷ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἡμέρας πολλὰς μελλόντος ἔσεσθαι, ἐμφοβήθη Φηλιξ ἀπαρτίθῃ. τὸ γὰρ ἔχον, περὶ αὐτοῦ, καὶ ῥὸν ὅτι μεταλλάξαι μετακαλέσμενός ἐστι.

Et comme il traittoit touchant la iustice, & l'attemperance, & le iugement à venir, Felix tout effrayé, respondit, Pour maintenant va-t'en: & quand j'aurai opportunité ie te rappellerai.

26. Ἀλλὰ ἐλπίζων ὅτι λήμψεται δόθησεν αὐτῷ ὑπὸ τῷ πύλῳ, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ ἐπυκρόταρον αὐτὸν μεταπέμψμενός ἐμίλλῃ αὐτῷ.

Esperant quand & quand que quelque argent lui ieroit baillé de Paul, pour le de liurer, pour laquelle cause aussi souvent il l'enuoyoit querir, & deuisoit avec lui.

27. Διτίας ὅτι πληρωθείσης ἑλαβε δαΐδοχος ὁ Φηλιξ πρέκιον Φησον, θέλων τι χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φηλιξ, κατέλιπε τὸν πῦλον δεδιδμένον.

Deux ans accomplis, Felix eut pour successeur Porcius Festus: & voulant gratifier aux Iuifs, laissa Paul emprisonné.

CAP. XXIIII.

Das XXIIII. Capitel.

Kapitola XXIIII.

23. Iussitque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quenquam de suis prohibere ministrare ei.

Then he commanded a Centurion to keepe Paul, and that he should haue ease / & that he should forbid none of his acquaintance to minister vnto him, or to come vnto him.

24. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem quæ est in Christo Iesum.

And after certaine dayes / came Felix with his wife Drusilla / which was a Jewesse / and hee called forth Paul / & heard him of the faith in Christ.

25. Disputante autem illo de iustitia & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit, Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te

And as he disputed of righteousness and temperance, & of the iudgement to come / Felix trembled / and answered / Go thy way for this time / and when I haue convenient time / I will call for thee.

26. Simul & sperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

He hoped also that money should be bene given him of Paul / that he might loose him / wherefore he sent for him the oftener / and communed with him.

27. Biennio autem expleto accepit successorem Felix, Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

When two yeeres were expired / Portius Festus came into Felix room: and Felix willing to get fauour of the Jewes / left Paul bound.

23. Er befahl aber dem Unterhauptmann Paulum zu behalten / vnd lassen ruhe haben / vnd niemand von den seinen wehren / im zu dienen oder zu ihm zu kommen.

De hand befalede Underhøffuigmanden at beuare Paulum / oc lade hannem haffue roligheð / oc at icke formene nogen aff hans fending / at tiene hannem eller at komme til hannem.

24. Nach etlichen tagen aber / kam Felix mit seinem Weibe Drusilla / die eine Jüdin war / vnd fordert Paulum vnd höret ihn von dem Glauben an Christo.

Nogle dage der effter / kom Felix met sin Hustru Drusilla / som vaaren Jødinne / oc kallede Paulum frem / oc hørde hannem om Troen til Christum.

25. Da aber Paulus redet von der Gerechtigkeit / vnd von der Keuschheit / vnd von dem zukünftigen Gerichte / erschrock Felix / vnd antwortet: Gehe hin auff diß mal / wenn ich gelegene zeit habe / wil ich dir her lassen ruffen.

De der Paulus talede om Retfærdighed / oc om Kyskhed / oc om den tilkommende Dom / da forferdedis Felix / oc suarede / Gaa bort denne gong / naar ieg saar beleylige tid / da vil ieg lade kalde dig hid.

26. Er hoffet aber darneben / daß ihm von Paulo solte Geld gegeben werden / daß er ihn los gebe / darumb er ihn oft fodern ließ / vnd besprach sich mit ihm.

Men hand haabedis diff emellem / at hannem skulde giffuis Pendinge aff Paulo / at hand skulde lade hannem løff / Der saare loed hand oc offte talde hannem til sig / oc talede met hannem.

27. Da aber zwey Jar omb waren / kam Portius Festus an Felix stat. Felix aber wolte den Jüden eine wolthat erzeigen / vnd ließ Paulum hinder sich gefangen.

Men der thu aar vaare forløbne / kom Portius Festus i Felix sted. Da vilde Felix beuise Jøderne en velgerning / oc hand loed Paulum fangen effter sig.

23. V přikázal Setníkovi / aby Pavla ostřihal / a poleh / čenij učinil gemu / a nebránil žádnémuž přátel geho / poslu / howati gemu.

Prokazat setníkovi aby byl pod stráža Páwla / a aby byl wol / nieyby / y aby nie brontono troes / mu kolwiek z / rzytiactio ieo sluzyc / mu y chodzic do nie.

24. Poněkoliho pať dnech / přišed Felix s Drusillau Manželkau svou / kteráž byla Židowka / powolal Pawla / a slyšsal od něho wšru kteráž gest w Krysta Gěžisse.

Pothym po kille dni gdy Felix byl s Drusylla žona swa / ktora byla Žydowka / wezwal do siebie Páwla / a slychal go o wierze ktora jest Krystusa.

25. A když Pawel mluwio / o spravedlnosti / a o Ežistorě / a o budoucym Soudu / vlek se Felix / a odpowěděl: Nynij odejdy / a w čas příhodný / powolám tebe.

A gdy on wywodził o spra / wiedliwości / o powstągłości / o o sady przyszlym / vlekł se Felix / a odpowiedził / Już teraz odej / dy / wśak potym czas wpatrzym / by w zowiecie sobie.

26. Nadál se žagisť / žebn mē Pawel penijce gemu dáti / aby ho propustil / protož často / krát ho powoláwal / a mluwil s nim.

Nadziejac se tžby mu Pá / welmal dáć pieniedzy / žeby go wypráwil / y dla tegož go tym czę / ściej wywołáwá do siebie rozmá / wiał z nim.

27. A když se dvě lěť napl / nily / mēl po sobě náměstka Felix Festa Portia. Ale chtě se žalibiti Židám Felix / nechal Pawla w wězenij.

A gdy sie spełniły dwie lécie / miał Felix po sobie namiestka / Porcyusza Festa / a chcąc Felix nie / dnąć sobie kálek z Żydów / zostawił Páwla w więzieniu.

כ ה

1 וּכְד אֶתְּנָה בְּהֶסְטוֹס
לְקִסְרִיָּא בְּתֵר תִּלְתָּא יוֹמִין
סָלַק לְאַוְרֶשְׁלָם :

Festo dunque essendo entrato ne la Prouincia, doppo tre giorni s'als da Cesarea in Ierusalem.

2 וְאַוְדֵּעוּהִי רַבִּי פֶּהֱנָא
וּרְיִשָׁא דִּיהוּדִיָּא עַל פּוֹלוֹס
וּבְעִין הֵנוּ מִצָּה :

Et le sommo Sacerdote e i principali de Giudei compariron dinanzi à lui contra Paulo, e pregauano.

3 כִּד שְׁאַלִין לָהּ הַדְּבָר
טִיבֻתָּא דִּישְׁדֵּר יִיתִיּוּהִי
לְאַוְרֶשְׁלָם כִּד עֲבָדִין הוּוּ
כְּמִאֲנָה בְּאַוְרֶשְׁלָם
דִּיקֻטְלוּנִיהִי :

Domandandoli fauor contra esso, che lo facesse venire in Ierusalem: come quelli che apparecchiavano de l'insidie per ammazzarlo per la via.

4 וּבְהֶסְטוֹס פְּנִי פֶּתְגָמָא
דְּפּוֹלוֹס מִתְנַטֵּר בְּקִסְרִיָּא
וְאַנְתָּ מְסֻרָהּ אֲנִי
דְּאַחוּוָּק :

Al che Festo rispose che Paulo era guardato in Cesarea, e che in breue egli stesso sen' andarebbe la.

5 אִילִין הָכִיל דְּאִית בְּכוּן
דְּמִטְיָא בְּאַיְדִיכוּן יִחְתּוּן
עֲמֹן וְעַל כֹּל סָכְלוֹ דְּאִית
כִּהּ בְּזַכְרָא יִקְטָרְגוּן :

Però quelli di voi che possono (disse egli) scendano insieme con esso noi, e se in quest' huomo si troua niente di male, accusinlo.

6 וּכְד הוּא תָּמֹן יוֹמֵתָא
תְּמִנָּה אִו עֲסָרָא נִחַת לָהּ
לְקִסְרִיָּא וּלְיוֹמָא אַחֲרָנָא
יִתֵּב עַל בֵּים נִפְקֵד דִּינִיתוּן
לְפּוֹלוֹס :

E poi che non fu dimorato fra loro piu di dieci giorni scese à Cesarea, e il diseguento sedendo pro tribunali, comandò che Paulo fosse menato.

7 וּכְד אֶתְּנָה חֲדָרוּהִי
יְהוּדִיָּא דְּנִחְתּוּ מִן אַוְרֶשְׁלָם
וּרְשִׁינָא סְגִיָּא נִקְשִׁינָא
מִיִּתִּין הוּוּ בְּתֵרָה אִילִין ר'
דִּלֵּא מְשֻׁכְּחִין הוּוּ דִּינִחוּן :

E venuto ch'ei fu, i Giudei che erano scesi da Ierusalem, li stauano attorno, adducendo contra Paulo molti e graui delitti, liquali non poteuano prouare.

כ ה

1 וּבְהֶסְטוֹס בְּכוּנֵי אֶל־הַמְּדִינָה
אַחֲרֵי שְׁלֹשָׁת יָמִים עָלָה מִקִּיסְרִיָּא
אֶל־יְרוּשָׁלָּיִם :

Festo pues entrado en la Prouincia, tres dias despues subio de Cesarea à Ierusalem.

2 וַיּוֹפִיעוּ לְפָנָיו שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְרִאשֵׁי הַיְּהוּדִים עַל־פּוֹלוֹס
וַיִּשְׁאַלוּ מִמֶּנּוּ :

Y vinieron à el el Principe de los Sacerdotes y los principales de los Iudios contra Paulo, y rogaronle:

3 מִבְּקָשִׁים אֶת־תַּחֲנִתּוֹ עָלָיו
לְשַׁלְּחֵנּוּ אֶל־יְרוּשָׁלָּיִם וּבְאַדְבָם
לְהִדְגֹּ בְּדֶרֶךְ :

Pidiendo gracia contra el: que lo hiziesse traer à Ierusalem: poniendole ass'chanças para matarlo en el camino.

4 וּבְהֶסְטוֹס עָנָה לָהֶם לֹא
אֶת־פּוֹלוֹס בְּקִיסְרִיָּא וְכִי עֲתִיד
הוּא בְּמִהְרָה לָלֶכֶת שָׁמָּה :

Mas Festo respondiò que Paulo era guardado en Cesarea, y que el se partiria presto.

5 וַיֹּאשֶׁר יוֹכְלוּ בָכֶם אָמַר לְרֹדֶת
עִמָּנּוּ אִם יֵשׁ בְּאִישׁ הַזֶּה דָּבָר
וְשַׁעֲה יִחִיבְהוּ :

Los que de vosotros pueden, dize, deciendan juntamente: y si ay algun crimen en este varon, accusenlo.

6 וְהוּא אָרָךְ לוֹ אֲתָם יָמִים
שְׁמוֹנָה אִו עֶשְׂרָה וַיֵּרֶד אֶל־
קִיסְרִיָּא וּמִמְחֲרָת יוֹשֵׁב עַל־
הַבִּמָּה וַיִּצֹו לְהוֹלִיךְ אֶת־פּוֹלוֹס :

Y deteniendose entre ellos no mas de (ocho, o) diez dias, venido à Cesarea, el siguiente dia se assentó en el tribunal, y mandó que Paulo fuesse traydo.

7 וּבְהוֹבֵאֵי קָמּוּ סְבִיבוֹתָיו
הַיְּהוּדִים הַכֹּהֲנִים מִיְרוּשָׁלָּיִם
מִתְּגוֹלְלִים אֲדוּת וְסִבּוֹת רַבּוֹת
וּכְבָּדוֹת עַל־פּוֹלוֹס אֲשֶׁר לֹא
יָכְלוּ לְהוֹכִיחוֹ :

El qual venido, rodearonlo los Iudios que auian venido de Ierusalem, poniendo contra Paulo muchas y graues accusaciones, las quales no podian prouar:

ΚΕΦ Α Λ. κ ε'.

Φῆστος οὖν ὅτε πῆλθε εἰς τὴν παρ-
οίαν, μετ' ἑπτὰ ἡμέρας ἀνέβη
εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ καίσαρεως.

*Festus donc estant entré en la pro-
uince, monta trois iours apres de Cesa-
ree en Ierusalem.*

2. Ἐπεφάνισεν δὲ αὐτῷ, τὶ δέχου-
σιν καὶ οἱ πρῶτοι τῆς ἰουδαίας καὶ
ὁ πῶλος, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν.

*Et le souuerain Sacrificateur, & les
premiers d'entre les Iuifs, comparurent
deuant lui contre Paul, & le prioient:*

3. Αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτῷ,
ὅπως μεταπείσῃται αὐτὸν εἰς ἱε-
ρουσαλὴμ, ἵνα δοῦναι αὐτῷ τις ἀε-
λὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁδόν.

*Demandans faueur à l'encontre de
lui, afin qu'il le fust venir en Ierusalem,
dressans embusches pour le tuer par le
chemin.*

4. Ὁ μὲν δὲ Φῆστος ἀπεκρίθη τῇ
ἐρώτησιν τοῦ πῶλου ὅτι καμπαρέα,
ἐὰν τὸν ᾖ μέλλειν ἐν πύχρῳ ἐκπερι-
παύειν.

*A quoi Festus respondiò que Paul es-
toit bien gardé en Cesarea, & que de
brief il s'y en deuoit aller.*

5. Οἱ οὖν διωκταὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ,
συγκρατέωμεν, εἴ τι ἐστὶ ἐν τῷ ἀν-
δρὶ τούτῳ, καὶ τηροῦμεν αὐτόν.

*Que ceux donc (dit-il) d'entre vous
qui le peuent faire descendent ensen-
ble: & s'il y a quelque crime en cest
homme, qu'ils l'accusent.*

6. Διατείνας δὲ ἐν αὐτῷ ἡμέ-
ρας ὀκτώ (ἢ οὐκτώ) ἡ δέκα, κα-
τέβη εἰς καμαρέαν, τῇ ἐπαύριον
παρίστας δὲ τὰ βήματα, ἐκέ-
λευσε αὐτὸν πῶλον ἀχθῆναι.

*Et apres n'auoir demeuré ent'eux
pas plus de dix iours, il descendit en Ce-
sarea: & le lendemain s'assit au siege iu-
dicial, & commanda que Paul fust ame-
né.*

7. Παραγχευόμενοι δὲ αὐτῷ, πε-
ρίεσχον οἱ δότι ἱερουσαλῶν κα-
τεβήκατες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ
βαρέα ἀπιώματα φέροντες καὶ ὁ
πῶλος, ὃς ἔκιν ἴσχυος ἀποδεδῆαι.

*Lequel estant la venu, les Iuifs. qui
estoyent descendus de Ierusalem, l'enui-
ronnerent, lui mettans à sus plusieurs
griefs crimes, lesquels ils ne pouuoient
prouer:*

CAP. XXV.

Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam à Cæsarea.

When Festus was then come into the province / after three dayes hee went up from Cæsarea unto Jerusalem.

2. Adieruntq; cum principes sacerdotum, & primi Iudæorum adversus Paulum, & rogabant eum.

Then the hie Priest / and the chiefe of the Jewes appeared before him against Paul / and they besought him.

3. Postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perducere eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via.

And desired favour against him / that hee would send for him to Jerusalem: and they layde wait to kill him by the way.

4. Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum.

But Festus answered / that Paul should be kept at Cæsarea / and that hee him selfe would shortly depart thither.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen accusent eum.

Let them therefore / said he / which among you are able / come downe with vs: and if there bee any wickednesse in the man / let them accuse him.

6. Demoratus autem inter eos dies non amplius quàm octo aut decem, descendit in Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali: & iussit Paulum adduci.

Nowe when he had tarped among them no more then ten dayes / he went downe to Cæsarea / and the next daye sat in the iudgement seat / and commaunded Paul to be brought.

7. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas & graves causas obicientes, quas non poterat probare.

And when hee was come / the Jewes which were come from Jerusalem / stood about him / and layed many and grievous complaints against Paul / which they could not proue.

Das XXV. Capitel.

Da nun Festus ins Land kommen war / zog er über drey tage hinauff von Cæsarien gen Jerusalem.

Der Festus nu vaar kommen i Landet / da drog hand tre dage der effter op fra Cæsarea til Jerusalem.

2. Da erschienen für im die Hohenpriester / vnd die fürnembssten der Jüden wider Paulum / vnd ermaneten ihn.

Da møde de ypperste Prester / oc de Merckeligste iblant Jøderne saar hannem mod Paulum / oc formanede hannem.

3. Vnd baten vmb gunst wider ihn / daß er in fordern ließ gen Jerusalem / vnd stelleten ihm nach / daß sie ihn unterwegen vmbbrechten.

De bade om gunst mod hannem / at hand vilde lade esse hannem til Jerusalem / oc de vocede paa hannem / at de vilde ihvieslaget hannem paa veyen.

4. Da antworttet Festus / Paulus würde ja behalten zu Cæsarien / Aber er würde in fürß wider dahin ziehen.

Da suarede Festus / At Paulus skulde vel beuaris i Cæsarea / men hand vilde snartlige drage der hen igen.

5. Welche nun unter euch (sprach er) können / die lasset mit hinab ziehen / vnd den Mann verklagen / so etwas an ihm ist.

Hvilcke som nu iblant eder (sagde hand) der kunde / dem lader dragede med / oc klage paa denne Mand der som hand er skyldig.

6. Da er aber bey ihnen mehr denn zehen tage gewesen war / zog er hinab gen Cæsarea. Vnd des andern tages / saßte er sich auff den Richtstul / vnd hieß Paulum holen.

De der hand haffde været hos dem mere end xii dage / da drog hand ned til Cæsaream / oc anden dag gen sette hand sig paa Domstolen / och besalede at hente Paulum.

7. Da derselbige aber dardam / tratsen vmbher die Jüden / die von Jerusalem herab kommen waren / vnd brachten auff vil vnd schwere klagen wider Paulum / welche sie nicht mochten beweisen.

Och der hand kom / da traadde Jøderne / som vaare komme ned aff Jerusalem / omkring hannem / oc forde mange och suare Klagemaal mod Paulum / hvilcke de icke kunde beuise.

Kapitola XXV.

Ehdy Festus když přišel do té krajiny / po třech dnech vstaupil z Cezaree do Jeruzaléma.

Edy Festus vstaupil ná vrzad / treće go dně iechal do Jeruzalém z mǎstě Cěsarey.

2. V předstaupila před něj knížata kněžská / a starší z Židů / žalující na Pavla: a prosili ho.

A oznámili mu / návyšy Kaplany předníchy Žydů / Pávlě / a prosili go.

3. Zádáliceť milosti proti němu / aby gen kázal přivesti do Jeruzaléma / myslíce že lohy vdělati / aby ho zabili na cestě.

Zadáiac lásti přecťv semu aby go vezval do Jeruzalém / ve synuší naň zásadě ná drodze žeby go zabit.

4. Ehdy Festus odpověděl / že musí Pavla osvědit býti v Cezaree / a ná sam u diž tam přigedu.

Ale Festus odpověděl / iž Pávla beda střez v Cěsarey / v šakozáram v rychle potaže.

5. Protož kteříž gsau mezi vámi starší / nechť přigdau spolu semnau: a gesili která vina na tom Cflowěku / atť ja jugij náš.

A přetož ktorzy was moga ntedi spolu zemna ida / a testy w tym cžlowieku test co tčlowego / niechjec nasi starzo.

6. A pobyw mezi nimi dnij / ne wíce než osm aneb deset / gel do Cezaree: A druhého dne posadil se na Soudě: a kázal Pavla přivesti.

A ž mteřlawšy mledzy ním nie wiecej tedno dziešic dni goy przyiechal do Cěsarey / náziatrz šiadl ná stolicy / a kázal Pávla przywieš.

7. Kterýžto když byl přivoden / ostaupil gen ti / kteříž byli přišli z Jeruzaléma Židé / mnohá a těžké žaloby náš říšice / kterýchžto gsu nemohli dokázati.

Ktory gdy stanal / obstaupil go oni Žydowie ktorzy przyšli z Jeruzalém / wiele ciężkich skarg przy / nošac przeciw Páwlowi / ktorych dowiešc nie mogli.

כ ה

8 וכד פולוס גבוק הוה
רוחא דלא אספל מדם לא
בנמוסא דיהודיא ולג
בהיכלא ולא בקסר:

*Rispondendo egli con dire che non ha-
uua peccato in niente, ne contra la Legge
de Giudei, ne contra l' templo, ne contra
Cesare.*

9 פהסטוס דין מוטו
דעבא הוה דירשא טיבותא
ביהודיא אמר לה לפולוס
עבא אנת דתסק לאורשלם
ותפון על הליו דתתדיו קדמיו:

*La doue Festo volendo gratificarli à
i Giudei, rispose a Paulo, e disse, Vuoi tu
salire in Ierusalem, & mi esser giudicato
da me di queste cose?*

10 ענא פולוס ואמר על
בס קסר קאם אנת הרבא
הו ודקלי למתתדנו לג
מדם חסית ליהודיא אך
דאך אנת דע אנת:

*E Paulo disse, Io sto al tribunal di Ce-
sare, doue mi conuene esser giudicato. Io
non ho fatto à i Giudei alcuna ingiuria, se
come ancor tu ben conosci,*

11 ואן סכלותא עבדא
לי או מדם דשוא למותא
לג משתאל אנת מן
מותא או דין לית צאדי
מדם מן הליו דמקטרגין לי
לג אגש יהב לי להון
מוהבת בגנורו דקסר קרא
אנת:

*Certo se io ho ingiuriato persona, o
fatto cosa alcuna degna di morte, non re-
cuso il morire: ma se non è niente di quel-
le cose, di che costoro mi accusano, niuno
mi può donar loro, io mi appello à Cesare.*

12 הידיו פהסטוס מלר
עם פני מלכה ואמר בגין
קסר קרית לות קסר אגל
אנת:

*Allora Festo fatto che hebbe parla-
mento col Consiglio, rispose, Tu hai ap-
pellato à Cesare? à Cesare andarai.*

13 וכד הוה יומתא נחת
אגריפוס מלכא וברניקא
לקסריא דישאלון שלמה
דבהסטוס:

*Passati poi alquanti giorni, il Re A-
grippa e Bernice discesero à Cesarea, per
salutar Festo.*

כ ה

8 ובהשילו דבר כי לא על
תורת היהודים ולא על ההיכל
ולא על קיסר מאומה חטאתי:

*Dando Paulo razon, Que ni contra la Ley de
los ludios, ni contra el Templo, ni contra Cesar
hé peccado en algo.*

9 ופהסטוס מבקש לקדם
ליהודים בתחנתו ויען לפולוס
לאמר התאבה לעלות ירושלימה
ושם להשפט לפני על האלה:

*Mas Festo queriendo congraciarse con los
Iudios, respondiendole a Paulo dixo, Quieres subir
à Ierusalem, y allá ser juzgado de estas cosas de
lante de mi?*

10 ויאמר פולוס אל פסטוס
הקיסר עומד אנכי ושם אשור
להשפט על היהודים לא
חטאתי כמו גם אתה היטב
ידעך:

*Y Paulo dixo, Al tribunal de Cesar estoy, don-
de couiene que sea juzgado. A los Iudios no he
hecho injuria ninguna, cómo tu sabes muy bien.*

11 ואם רשעתי ועשיתי מעשים
אשר לא תעשנה ומשפט מות
לי אינני ירא למות ואם מאומה
לא היא אשר עליה חייבונני
איש לא יוכל לתת אותי להם
לקיסר מתפלל אנכי:

*Porque si alguna injuria, o cosa alguna di-
gna de muerte he hecho, no recuso de morir:
mas finada ay de las cosas de que estos me accu-
san, nadie me puede dar à ellos à Cesar apelo.*

12 או פהסטוס מדבר עם
העדה ויען לקיסר התפלל
אל הקיסר ילך:

*Entonces Festo auiedo hablado con el conse-
jo, respondió, A Cesar has apelado à Cesar yrás.*

13 ובאשר עברו ימים אחדים
ברדו אגריפוס המלך וברניקא
אל קיסריא לשאל לפהסטוס
לשלוחו:

*Y passados algunos dias, el rey Agrippa y Ber-
nice vinieron à Cesarea à salutar à Festo.*

כ ה

8. Ἀπολογουμὲν αὐτῷ, ὅτι οὐ
εἰς τὸν τόμον τῷ Ἰουδαίῳ, οὐ
ἐἰς τὸν ναὸν, οὐτε εἰς καίσαρα τι ἡμαρ-
τύω.

*Paul respondant qu'il n'auoit en rien
failli, ne contre la Loy des Iuifs, ne cō-
tre le temple, ne contre Cesar.*

9. Ὁ Φῆστος δὲ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους
θέλων χάριν καταστῆναι, ἀπαραι-
τίως τῷ παύλῳ εἶπε, θέλεις εἰς ἱε-
ροσόλυμα ἀναβῆναι ὅπου παρὰ τοῦ
κυρίου κρινώμεθα;

*Mais Festus voulant gratifier aux
Iuifs, répondit à Paul, & c. Veux-tu
monter en Ierusalem, & là estre jugé de
ces choses deuant moi?*

10. Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ὅτι παρὰ
τῶν ἡμετέρων καίσαρος ἐστὶς αἰμα, οὐ
μὲν δὲ κρινώμεθα ἰουδαίους ἐν ἱε-
ροσόλυμα, ὥς καὶ σὺ καὶ αὐτοὶ ὁμολογεῖ-
σθε.

*Et Paul dit, l'assiste au siege iudici-
al de Cesar, où il me faut estre jugé: ie
n'ai fait aucun tort aux Iuifs, comme
aussi tu le recognois tresbien.*

11. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον
ἡμάρτου πείρασθαι, οὐ παραι-
νούμαι τῷ δίκῳ. εἰ δὲ οὐδὲν ἐστὶν
ὅτ' οὐ τοι καταγγέλλω, ἄδικός με
δυνάμει αὐτοῖς κρινώμεθα. καί-
σαρος δὲ πρὸς ἀλλήλους.

*Que si j'ai forfait ou commis quel-
que chose digne de mort, ie ne refuse
point de mourir: mais s'il n'est rien de
cela, dequoi ils m'accusent, nul ne me
peut donner à eux: ie n'appelle à Cesar.*

12. Τίς ὁ Φῆστος συλλαλήσας
ματὶ τῷ συμβουλῇ, ἀπαρετί-
τως καίσαρος ὁμιλέει, καὶ καί-
σαρος πείρεται.

*Lors quand Festus eut conféré avec
le conseil, il répondit, En as-tu appelé
à Cesar? tu iras à Cesar.*

13. Ὡς ἡμερᾶς δὲ ἀλγυμῶν π-
ρὸς ἐγγίππας ὁ βασιλεὺς ἔβρι-
νεν κατὰ τὴν εἰρησὶν αὐτοῦ ἐ-
πιστῆναι τῷ Φῆστῳ.

*Or quelques iours apres, le Roy A-
grippa & Bernice attuiuent à Cesarea
pour sauuer Festus.*

8. Paulo rationem reddente, Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in Cæsarem quicquam peccavi.

For asmuch as he answered that he had neither offended any thing against the Law of the Jewes / neither against the Temple / nor against Cæsar.

9. Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit, Vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me?

Yet Festus willing to get favour of the Jewes / answered Paul / & saide / Wilt thou go vp to Jerusalem / and there be iudged of these things before me?

10. Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cæsaris sto, ubi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti.

Then said Paul / I stand at Cæsars iudgement seat / where I ought to be iudged: to the Jewes I haue done no wrong / as thou very well knowest.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori, si verò nihil est eorum quæ hi accusant me, nemo potest illis donare. Cæsarem appello.

For if I haue done wrong / or committed any thing worthy of death / I refuse not to die: but if there be none of these things wherof they accuse me / no man / can deliuer me to them: I appeale vnto Cæsar.

12. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit, Cæsarem appellasti & ad Cæsarem ibis.

Then when Festus had spoken with the Counsell / he answered / Hast thou appealed vnto Cæsar? vnto Cæsar / halt thou go.

13. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex & Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum.

And after certaine daies / King Agrippa and Bernice came downe to Cæsarea to salute Festus.

8. Dieweil er sich verantwortet: Ich hab wider an der Jüden Gesetz / noch an dem Tempel / noch an dem Keiser mich versündigt.

Effterdi at Paulus saa forsuarede sig / ieg hassuer huereken synder mod Jøderneis Løw / icke heller mod Tempelen oc ey mod Keyseren.

9. Festus aber wolte den Jüden eine gunst erzeigen / vnd antworttet Paul / vnd sprach: Wilt du hinauff gen Jerusalem / vnd daselbst über diesem dich für mir richten lassen?

Da vilde Festus beuise Jøderne en villighed / och hand suarede Paulo / oc sagde / Wilt du op til Jerusalem / och lade dig der Dømme haff mig for dette?

10. Paulus aber sprach: Ich stehe für des Keyfers Gerichte / da sol ich mich lassen richten. Den Jüden habe ich kein leid gethan / wie auch du auffß beste weissest.

Da sagde Paulus / Jeg staar saar Keyserens dom / der skal ieg lade mig dømme. Jeg hassuer intet ont giort Jøderne / som du oc vel vedst.

11. Habe ich aber jemand leid gethan vnd des Todtes werth gehandelt / so wegere ich mich nicht zu sterben. Ist aber der keins nicht / des sie mich verklagen / so kan mich inen niemand ergeben. Ich beruffe mich auff den Keiser.

Men hassuer ieg giort nogen ont / och forskylder Døden / da forsiger ieg icke at dø / Er det oc intet / huor saar de klage vaa mig / da kand ingen antuorde dem mig. Jeg stunder mig saar Keyseren.

12. Da besprach sich Festus mit dem Rath / vnd antworttet: Auff den Keiser hast du dich beruffen / zum Keiser solt du ziehen.

Da beraadde Festus sig mee Raader / oc suarede / du hassuer stundet dig ind saar Keyseren / du skal draage til Keyseren.

13. Aber nach etlichen tagen / kamen der König Agrippas vnd Bernice gen Cæsarien / Festum zu empfangen.

Men nogle dage der effter / komme kong Agrippas oc Bernice til Cæsaream / at vndfange Festum.

8. Neb Pawel wsssemu rozu mně odpowisdal: Ze ani proti Zákonu Židowskému / ani proti Chrámu / ani proti Cysari nic neprowinil.

Gdyž on odpowiedzial / Ze ani przeciw zakonowi Żydowskiemu / ani przeciw Kościołowi / ani przeciw Cesarzowi nic nie wystraszył.

9. Tehdy Festus chřege se Židuom žaljšiti odpowěděl / řekl Pawlowi: Chcešli jiti do Jeruzaléma / a tam ž tčchto wčch sauzen býti předemnou?

Me Festus chcac sobie zjednat káste v Žydow / odpowiedzial mu Pawlowi řekl / A chceš idž do Jeruzalém a tam o tych rzeczach býc rozsadzon předemnou?

10. Y řekl Pawel: Předstolich Cysarowau chcy státi / a tam sauzen býti: Nebo nie gsem Židum nezawinil / yakož y ty dobře to znáš:

Wka to powiedzial Pawel / Przed stolica Cesarza stawiam / gdzie musze być osadzony / w żadney rzeczy nie wczymitem krzywdy Žydom / iako to y sam lepiey znáš.

11. Pakliť gsem gim co prowil / anebo nětco smrti hodně / ho včinił / neodpírámt vmti / ti: a pakliť nenj nic přimně ž tčch wčch kterčž na mne žalujij / žádný nemůž mne gim dati / k Cysari se od woláwám.

Bo jeśliżem co krzyw / a wczymitem co śmierci godnego / nie zbraniam sie umrze / A jeśliż nie maś nie takie go w czym mte ci winia / żaden sie im mna zachos wac nie moze / A tak appelmie do Cesarza.

12. Tehdy Festus s Raaddau promluwiv / odpowěděl: k Cysari gsh se odwolal / k Cysari puogdes.

Tedy Festus rozmowłszy sie z radda / odpowiedzial / Appelo wales do Cesarza: poydzies do Cesarza.

13. A kdnž několiko dnij pomínulo / Král Agryppa a Bernice přigeli do Cæsaree / aby pozdrawili Festu.

Gdy porhym wyslo Faleś dnt / Agryppa Krol y Bernice przysie chali do Cæsareiey witac Festu.

כ ה

14 וכד הוו לותה יומתא
אשתעי פהסטוט למלכא
דינה דפולוס פד אמר
גברא חד אסירא אשתבק
מן אדיו פילכס:

*E dimorando lui piu giorni, Festo
espose al Re la causa di Paulo, dicendo,
Egli è stato lasciato da Felice in certa huo-
mo in prigione.*

15 וכד הוית באורשלים
אדעו לי עלוהי רפי פהגא
וקשישג דיחודיא ופעו
דאעבר להון דיגא מניה:

*Delquale, essendo io andato à Ieru-
salem, i principali Sacerdoti e i Vecchj
de Giudei mi parlorono, domandando la
condannatione contra di lui.*

16 ואמרת להון דליר
עידא לרהומים דיתלון
פר נשא מוהבת לקטג
עד מא דיאתא בעל דינה
דכסיהי באפיה ויתיהב
לה אתרא למפק פרוחא
על מא דמתרשא:

*A iguali io risposi che non è san-
za de Romani dare alcun huomo à la
morte, prima che l'accusato habbia gli ac-
cusatori presenti, e habbia luogo da de-
fenderfi dal'imputazione.*

17 וכד אתית לכא דלא
תוהיא ליומא אחרג
יתברת על בים ופקדון
דייתוניה לי לגברא:

*Essendo essi dunque venuti quà, sen-
za fare alcuna dilazione, il giorno se-
guente sedendo io pro tribunali, coman-
dai che l'huomo fosse menato.*

18 וקמו עמה קטרגנוהי
ולא אשכחו מדם רשיגא
בישג דיחון עלוהי און
מא דסבר הויר:

*Delquale gli accusatori che stauano
presenti, non adduceuano alcun delitto
di quelli che io sospettano.*

19 ואטמא דין מדם מדם
על דחלתחון אית הונ
להון לותה ועל ישוע אגש
דמירת הו דאמר הונ
פולוס דחי הו:

*Ma hauendo contra di lui certe que-
stioni de la lor superstitione, e d'un certo
Iesv morto, ilqual Paulo affermava es-
ser viuo.*

כ ה

14 וכאשר ארכו להם שם
ימים רבים ויגד פהסטוט
למלך את דברי פולוס לאמר
איש אחד נעזב מפילכס אסור:

*Y como estuuieron alli muchos dias, Festo
declaró al Rey de Paulo, diciendo vn varon ha-
do dexado preso por Felix:*

15 ונאשר עליו בהיותי בירושלים
הופיעו לפני שרי הכהנים וזקני
היהודים מבקשים עליו את
משפט מות:

*Por el qual, como vine à Ierusalem, vinieron
à mi los Principes de los Sacerdotes y los Ancia-
nos de los Iudios pidiendo condenacion contra el.*

16 ועניתי להם כי לא יש
תעודה לרהומים לתתם איש
אלהאבדה בטרם למחיה יהי
לפני המחייב ויקח לו עת
ומקום להשיב דבר על אזהות
נפשו:

*A los quales respondi, no ser costumbre de
los Romanos dar alguno à condenacion, antes
que el que es acusado tenga presentes sus accu-
sadores, y aya lugar de defenderse de la accu-
sacion.*

17 ובכונם יחד הפה ארוכה
מאמה לא עשיתי כי אם ליום
הבא ישובי על הבמה וצויתי
להו ליר את הנאש:

*Ansique auiedo venido juntos acá, sin nin-
guna dilacion el dia siguiente sentado en el Tri-
bunal, mandé traer al hombre.*

18 וקומו עליו המחייב וסבר
אחת לא נשא עליו במה
הבינותי אני:

*Y estando presentes sus acusadores, ningun
crimen le oppuieron de los que yo sospechava.*

19 אך קשיות רבות על עבודת
אלהיתם היו להם עליו ועל
איש ישוע תמת לאשר נאם
פולוס כיהי:

*Solamente tenian ciertas questiones acerca
de su supersticion contra el, y de vn cierto Iesv
difunto, el qual Paulo affirmava biuir.*

κα.

14. Ως δὲ πλείους ἡμέρας διέ-
τριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆς τῷ βασι-
λεὶ ἀπέστειλε καὶ τὸν παῦλον, λέ-
γων, ὡς ἂν τις ἐστὶ καταλαβόμε-
νος ὑπὸ Φηλικῷ δίσμῳ.

*Et apres auoir demeuré là plusieurs
iours, Festus fit mention au Roy de l'
affaire de Paul, disant, Un certain per-
sonnage a esté delaiué prisonnier par
Felix:*

15. Περὶ οὗ, ἡρμοζόμενον μοι εἰς ἐ-
πιστάμην, ἐουφάνισται εἰς δεξιερῶς
ἐοῖ πρεσβύτεροι καὶ ἱερεῖς, αἰ-
τούμενοι καὶ αὐτὸς δίκην.

*A cause duquel, moi estant en Ieru-
salem, les principaux Sacrificateurs &
les Anciens des Iuis sont comparus re-
querans condemnation à l'encontre de
lui:*

16. Πρὸς δὲ ἀπεκρίθην ὅτι οὐκ
ἐστὶν ἔθος Ῥωμαίων χαρίζεσθαι τι-
νὰ ἄνθρωπον εἰς ἀπόλην, πρὶν ἢ
ὁ κατηγορῶν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐ-
χθροὶ πρὸς κατηγοροῦς, τύπῃ τε δικτο-
λογίας λάβοι περὶ τῆς ἐγκλήμα-
τος.

*Ausquels j'ai respondus que ce n'est
point l'usage des Romains, de lurer
quelcun à la mort, deuant que celui qui
est accusé ait les accusateurs presens, &
qu'il ait lieu de se defendre du crime.*

17. Συνελθόντων οὖν αὐτῷ ἐ-
παύσατο, ἀπαθολὴν μηδεμίαν ποιού-
μενος. τῇ ἐξῆς καθίστας ὅτι τῷ
βήματι, ἐκέλευσα ἀχθῶναι
τὸν ἄνδρα.

*Quand donc ils furent venus ici,
sans que j'y fesse d'aucun delai, le iour
ensuiuant seant au siege iudicial, ie co-
mandai que le personnage fust amene.*

18. Περὶ οὗ σφίσι τις οἱ κατηγο-
ροὶ ἐδίδμιν αἰτίαν ἐπέφερον ὡς
ὑπενόουν ἐγώ.

*Duquel les accusateurs estans là pre-
sens, n'amenerent aucun crime touchant
ce dont ie me doutoy.*

19. Ζητήματα δὲ τινα περὶ τῆς ἰ-
δίας δόξιδαιμονίας εἶχον περὶ αὐ-
τοῦ, καὶ περὶ τοῦ ἰησοῦ τοῦ κα-
τὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παύλου ζῶντος.

*Mais auoyent quelques questiones à
l'encontre de lui, touchant leur super-
stition, & touchant vn certain Iesv
mort, lequel Paul affirmoit estre vi-
uant.*

14. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens, Vir quidam est derelictus à Felice vinctus.

And when they had remained there many days, Festus proposed Paulus unto the King, saying, There is a certaine man left in prison by Felix.

15. De quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, & seniores Iudeorum, postulantes adversus illum damnationem.

Of whom when I came to Jerusalem, the high Priests & Elders of the Jewes informed me, and desired to have iudgement against him.

16. Ad quos respondi, Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

To whom I answered, that it is not the manner of the Romanes for saour to deliver any man to the death, before that he which is accused, have the accusers before him, & have place to defende him selfe concerning the crime.

17. Cum ergo huc convenissent, sine ulla dilatione in sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum.

Therefore when they were come hither without delay the day following I sat on the iudgement seat, and commaunded the man to be brought forth.

18. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deferabant, de quibus ego suspicabar malum.

Against whom when the accusers stood up, they brought no crime of such things as I supposed:

19. Quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quodam Iesu defuncto quem affirmabat Paulus vivere.

But had certaine questions against him of their owne superstition, and of one Iesus which was dead, whom Paul affirmed to be alive.

14. Vnd da sie vil tage daselbs gewesen waren, leget Festus dem Könige den Handel von Paulo für, vnd sprach: Es ist ein Man von Felix hingerelassen gefangen.

Och der de haffde veret der mange dage, da sagde Festus Konigen den Handel saare om Paulo, oc sagde, Her er en Mand som Felix loed fangen effter sig.

15. Vntz welchs willen die Hohenpriester vnd Eltesten der Jüden für mich erschienen, da ich zu Jerusalem war, vnd baten, ich solte ihn richten lassen.

For hues skuld de nypperste Prester oc de Eldste i blant Jøderne møte saar mig, der ieg vaar i Jerusalem, oc bade, at ieg skulde lade domme hannem.

16. Welchen ich antwortet: Es ist der Römer weise nicht, daß ein Mensch ergeben werde vmbzubringen, ehe denn der verklagte habe seine Kläger gegenwertig, vnd raum empfahe, sich der Anklage zuverantworten.

Hvilke ieg suarede, det er icke de Romeris sed, at antuorde ic Menniske til døde, før end den som er beklaget haaffuer sine Anklagere til stede, oc saar tid til, at forsuare sig for Klagemalet.

17. Da sie aber her zusammen kamen, machet ich keinen aufschub, vnd hielt des andern tages Gericht, vnd hieß den Mann fürbringen.

De der de komme hid til sammen, da tøffuede ieg icke lenger, oc ieg holt anden dagen dom oc bød at lade samme Mand frem.

18. Von welchem, da die Verkläger aufftratten, brachten sie der vrsache keine auff, der ich mich versah.

Och der Anklagerne traadde frem, da stillede de hannem for ingen aff de sager, som ieg actede.

19. Sie hatten aber etliche Fragen wider ihn, von ihrem Aberglauben, vnd von einem verstorbenen Jesu, von welchem Paulus sagete, er libete.

Men de haffde nogle Spørrmaal mod hannem, om deris Bantro, oc om en død Jhesu, om hvilken Paulus sagde, at hand leffde.

14. Aldnž tu za mnoho dnij pobyli / oznamit Festus Králi o Paulovi / řka: Muz geden ostaven gest od Felixa w wědenij.

Tam zmieściłszy przez wiele dni / oznaymit Festus Królowi o tym co sie Pawła dotykało / mówiąc / Muz mietory zostawion jest od Felixa w więzieniu.

15. Oterehozhdnž gsem byl w Geruzalemie přistaupili k mne kněžata kněžstá a staršy židow / žádajice proti němu odsauzenij.

O kterym gdem przyjechał do Jeruzalemu / oznaymit mi Król ię ię kęplanię w śharszy żydowszy prosiac me o skazanie pęzeciw ię mu.

16. Kterhuz gsem odpowěděl: Zene nij obyčej Krájinanům odsauditi některého z to wěka / přwě něliby ten na to hoz se žalobadęge přistomně mē žalobnijkh / a přwě něby genu mįšto dāno bylo / aby se wywedl ž tčh win kterē nān žalugij.

Lečjem ja im odpowěděl: Ze Krájinanům nie jest ten zvyčaj aby kogo mieti skazac na stácentě / ažby přwě ten kore winu mial přeciw sobie cy coby nān skázyl / ažby tčh mial miece obrony w swym obwimieniu.

17. A protož kdž se byli sem sešli / v hned bezowšeho mēškanij druhý den / posadim se na Caudne Stelicy / rozkázal gsem přiwěsti toho Muže.

A tčh gdy tu oproč žadney o wloři sie zešli / nāzaimř gdy mial nā stolicy / kázalem přywěst tčhgo cšlowieka.

18. Kteremuž to tu skořice žalobnijkh / nāwěst dāti ž d nē winy / o nichž nā gsem se domnįwal:

Tedy ci co nān skázyl gdy stānelt / žadney winy nie kladl nā tčkiey tčkieiem sie ja domnįwal.

19. Než mēli toliko proti němu rozepře nāřs o geho powěrách / a o něnākēm Gęřšowimrtwēm / o kterēmž gřitil Pawel / že gest žiw.

Jedno tyłko tčkieš gadł o swym naboženstwie w tčkāl přeciw mēmu / o mēřkim Jezu křowmākřym / o kterym twierdzi Pawel žeby mial žyw byc.

כה

20. ומטול דלא קאם
הוית אגא על פצתו
דהליו אמרת הוית לפולוס
האן פצא אגת דתאנו
לאורשלים ותמו תתדיו על
הליו:

*Hic ita dubitando di questa tal que-
stione, la demandai se voleua andare in
Ierusalem, & ius esset giudicato di queste
cose.*

21. הו דין פצא דיתגטר
לדינה דקסר ופקדון
דיתגטר עד מנ
דאשדרייהי לנת קסר:

*Ma Paulo hauendo appellato, per esser
riserbato à la cognitione d'Augusto, co-
mmandai che fusse guardato insin à tanto
ch'io lo mandassi à Cesar.*

22. ואמר אגריפוס צבא
הוית דאשמעיוהי לגברא
הגנא ופקדוס אמר
דלמחר שמע אגת לה:

*Allora Agrippa disse à Festo, Io an-
cora vorrei veder quest'huomo. Domane
(disse egli) l'udirai.*

23. וליומא אחרנא אתא
אגריפוס וברניקה בנוחא
סגיאא ועל לבית דינא עם
פילירכא ורישא דמדינתא
ופקד פהסטוס ואת
פולוס:

*L'altro giorno dunque essendo venuto
Agrippa e Bernice con gran pompa, &
entrati ne l'auditorio co i Capitani, &
cittadini principali de la città, fu per co-
mandamento di Festo menato Paulo.*

24. ואמר פהסטוס א
אגריפוס מלכא וכלהון
גברא דאיתכון עמו על
הגנא גברא דחיון אנתון
פלה עמא דיהודי
הפלגני פאורשלים והרכא
פד קעיו דלא תוב גל
להנא דיחא:

*Allor Festo disse, Re Agrippa, e tutti
voi huomini che sete insieme con esso
qui presenti, voi vedete costui, del quale
tutta la moltitudine de Giudei m'è venuta
a parlare, e in Ierusalem, e qui, gridan-
do che non doueua più viuere.*

כה

20. וכי גקוטותי על קושיותם
אמרתי אם יאבה ללכת
ירושלימה ושם להשפט על
האלה:

*Yo dudando en question semejante, dix-
si quieria yr à Ierusalem, y alla ser juzgado de estas
cosas.*

21. ופולוס בהתפללו להצורו
אל משפט הקיסר צויתי לנצור
אותו עד אשר אשלחני אל
הקיסר:

*Mas apelando Paulo à ser guardado al cono-
cimiento de Augusto, mandé que lo guardassen,
hasta que lo embic à Cesar.*

22. ואמר אגריפוס אל פהסטוס
גם אני תפצתי לשמוע את
האיש הזה והוא אמר מחר תשמע
אותו:

*Entonces Agrippa dixo à Festo, Yo tambien
querria oyr à esse hombre. Y el, Mannana, dize, lo
oyràs.*

23. וליום מחר בא אגריפוס
וברניקה ברב נדון ובבונאם אל
בית דין עם שרי אלפים ועם
האנשים אשר ראשי העיר
המה ויצו פהסטוס ויובא
פולוס:

*Y otro dia viniendo Agrippa y Bernice con
mucho aparato, y entrado en el auditorio con
los Tribunos y los varones mas principales de la
ciudad, mandandolo Festo, fue traydo Paulo.*

24. ואמר פהסטוס אגריפא
המלך ואנשים כלכם אשר
אתם עמנו הגביר באיש הזה
אשר עליו כל המון היהודים
נקראו לפני בירושלים ובה
צועקים כי לא ישה לחיותו
עודנו:

*Entonces Festo, Rey Agrippa, dize, y todos
los varones que estays aqui juntos con nosotros,
veys à este, por el qual toda la multitud de los Ju-
dios me hà demandado en Ierusalem, y aqui, dan-
do hozes que no conuiene que biua mas.*

κα

20. Ἀπορεμῶν δὲ ἐγὼ εἰς τίλιν
οὖτις τοῦτο ζητήσω, ἔλεγον εἰ βού-
λοιτο παραδεδωκεῖν εἰς ἱερουσαλήμ,
καὶ καὶ κριθῆναι οὖτις τούτων.

*Or moi estant en perplexité, com-
me ie m'enquerroy de cela, demandai
s'il vouloit aller en Ierusalem, & là estre
iugé de ces choses.*

21. Τοῦ δὲ παύλου ὑπηρεταί-
αρχὸς τηρεῖν αὐτὸν εἰς τίλιν τῆς
σεβαστῆς διαγίγνεται, καὶ ἐλθόντα τη-
ρεῖν αὐτὸν ἕως ὅτι πέμψω αὐτὸν
πρὸς καίσαρα.

*Mais pource qu'il en appela deman-
dant d'estre referué à la cognoissance
d'Auguste, ie commendai qu'il fust gar-
dé iulqu'à tant que ie l'enuoyasse à Ce-
sar.*

22. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆ-
στον εἶπεν, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τῶν
ἀνθρώπων ἀκούσαι. ὃ δὲ αὐτὸν φη-
σὶν, ἀκούσῃ αὐτόν.

*Lors Agrippa dit à Festus, le vou-
droy bien ouir aussi le personnage. De-
main, dit-il tu l'erras.*

23. Τῇ οὖν ἡμέρᾳ ἐλθόντες
τῶν ἀγγέλων καὶ τῆς βαρύνουσας με-
τὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ ἐισελθόν-
των εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τοῖς
χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ'
ἐξουσίαν οὗτοι τοῦ πόλιος, καὶ κε-
λεύσαντος τῶν φησῶν, ἤχθη ὁ παύ-
λος.

*Lelendemain donc quand Agrip-
pa & Bernice furent venus avec grand
pompe, & furent entres en l'auditoire
avec les Capitaines & gens d'autorité
de la ville, l'aul par le commandement
de Festus fut amené.*

24. Καὶ φησὶν ὁ φῆστος, ἀγγέ-
ιτε βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμμα-
χοῦντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τού-
τον οὖτις πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων
ἐντυχόν μοι ἐν τῇ ἱεροσολύμοις. ὃ
ἐγὼ δεῖ, ὑπηρετῶντες μὲν δὲ οὖν ζῆν
αὐτὸν μηκέτι.

*Et festus dit Roy Agrippa, & vous
tous qui estes ici avec nous, vous voyez
cest homme, duquel toute la multitude
des iuifs m'est venué interpellier, tant
en Ierusalem qu'ici, crians qu'il ne le fa-
loit plus laisser viuere.*

20. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellent ire Ierosolymam, & ibi iudicari de istis.

And because I doubted of such manner of question / I asked him whether he would goe to Jerusalem / and there be iudged of these things.

21. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

But because he appeared to be reserved to the examination of Augustus, I commanded him to be kept, till I might send him to Cesar.

22. Agrippa autem dixit ad Festum, Volebam & ipse hominem audire, Cras, inquit, audies eum.

Then Agrippa said vnto Festus / I would also heare the man my self. To morrow / said he / thou shalt heare him.

23. Altera autem die cum venisset Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viris principalibus civitatis, iubente Felto adductus est Paulus.

And on the morrow when Agrippa was come and Bernice with great pompe / and were entred into the Common hall with the chiefe capitaines and chiefe men of the citie / at Festus com mandement Paul was brought forth.

24. Et dicit Festus, Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ierosolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere amplius.

And Iesus saide: King Agrippa /
and all men which are present with vs /
be see this man / about whome all the
multitude of the Iewes haue called vs
on me / both at Ierusalem / and here / cry-
ing / that he ought not to liue any longer.
&c.

20. Da ich aber mit den Fragen nicht verstand / sprach ich : Ob er wolte gen Jerusalem rüffen / vnd daselbs sich darüber lassen richten.

Men der ieg icke forstod mig paa det Spørrismaal/
da sagde ieg / om hand vilde reyse til Jerusaleem / oc
lade der dømme sig her om.

21. Da aber Paulus sich beriet/ daß er auff des Kaisers erkenntniß behalten würde/ hieß ich in behalten/ biß das ich ihn zum Kaiser sende.

Men der Paulus forskled sig / at hand vilde beuare
til Kæiserens bekendelse / da befalede ieg beuare
hannem / indtil ieg sender hannem til Kæiseren.

22. Agrippas aber sprach zu Festo: Ich möchte den Menschen auch gerne hören. Er aber sprach: Morgen soltu ihn hören.

Da sagde Agrippas til Iesum / teg vilde oc gerne høre det Wænniske. Da suarede Agrippas / Imorgen skalt du høre hannem.

23. Bund am andern tage / da Agrippas vnd Bernice kamen mit grossen gebreuge / vnd giengen inn das Richthaus mit den Hauptleuten vnd fürnehmsten Männern der Statt / vnd da es Festus hieß / ward Paulus bracht.

De anden dagen / der Agrippas oc Bernice com-
me met stor bram/och ginge vaa Raadhufet met Hoff-
uigmendene oc de hyverste Mend i Staden / Och der
Festus bad der / da bleff Paulus hene.

24. Vnd Feslus sprach: Lieber König Agrippa / vnd alle jr Männer / die jr mit vns hie seyt / da sehet ir den / vmb welchen mich die ganze menge der Jüden angelanget hat / beide zu Jerusalem / vnd auch hie / vnd schreyen: Er sollte nicht lenger leben.

De Jhesus sagde / Kære kong Agrippa / oc alle i
Mend / I som ere her med oss / Her see i den / om huil-
cken al Vædernes menighed haffuer handlet med mig /
baade i Jerusalem oc her oc saa / oc robe / Hand skal
icke lenger leffue.

20. Ale ná pochybuje o taš
lowě Při/ keli gšem genu/
chtěliby gijti do Geruzaléma
a tam; toho sauzen býti.

Ja tedy wątpię o takowych
gadłach/ rzekłem mu jeśli byście
al idź do Jeruzalem & tam się o
tym rozsadźcie.

21. Aldonze Pawel odwo-
la/aby byl chowan k rozsauze
nij Augusta/rozkażal gsem gen
chowati/ ażybych gen poslal k
Ehsafi.

Ale on iż apelował aby zachować
 wian był do Augustowego roczni-
 niania / rozkazem go chować aż
 go odesła do Cesarza.

22. Těchdy Agryppa řekl k
Festovi: Chťel jsem y ná
člowěka toho rád slyšeti. A
on řekl: Vslyššys ho jitra.

Sátym Agrypárzešl do Festá/
 A samem hciál sluchác cjlomte/
 Fátogo/ A on murzešl/ Jurro go
 vsllyšyš.

23. Druhého pak dne šonž
přišel Agryppa Král a Bere-
nyce/s velikau Sláwau westi
na Špůs Haytmany a s
Mušmi znamenitěgššmi z
Města: V tu k rozkázanij Je-
řowu přiveden gest Pawel.

Thedy nā; kłutrz gdy przyssedł
Agrypā y Bernice z wielkā ołar-
zalszczā; kłwssedł nā; jale gdyżie sa-
dy obprāwowaūo z rotmistrzmi y
z inemi zacnemī miastē onego
mieszczāny; no rozstrzawie festos
we przywiedzio u test pāwel.

24. A kŕst Jēsus: Králi Agryppo / v wšŕcni křtīj gste tuto s nāmi mužij / widjete toto Eflowěla / za křtěhožto wšŕcto množstwij Židuow prošlo mne w Geruzalēmě / křtījce / že takowý nema wijce žlw býti.

Złoty rzekł Sestus Agrypo.
Zrozu / y wy wstyscy krózy iesteś
cie spoznami / wdżiciej tego
czlowiekā kregora mie wstfko
pospolstwo Źydowſkie prosiło w
Jeruzalem / y tu / wolając / Zeby
Złey mie miał bydź yw.

כ ה

25. אֵינָא דִּין אֲדִרְכִּירָה
דְּמִדֵּם דְּשָׂנָא לְמִיתָא לֹא
סָגִיר לֵה וּמְטוּל דְּהוּ בָּעָא
דִּנְתָּנְטֵר לְדִינָה דְּקֶסֶר פ
פְּקֻדָּת דְּנִשְׁמֵדָר :

*Ma io ho trovato che non ha commesso
cosa alcuna degna di morte: nondime-
no habendo egli appellato ad Augusto, io
ho determinato mandarlo.*

27. וְלֹא יָדַע אֵינָא מָנָא
אֲכֻתוֹב עֲלֵיהִי לְקֶסֶר מ
מְטוּל הָנָא עָבִירָה
לְמִיתָוּתָהּ קִדְמִיכּוֹן ו
יִתְיַבְּחָת קִדְמָךְ מִלְכָּא
אֲגְרִיפָא דְמָא דְנִשְׁמֵדָל
דִּינָה אֲשַׁכַּח מִנֵּי א
אֲכֻתוֹב :

*Del qual non ho cosa certa da scriuerne
al signore. Per la qual cosa io l'ho
condotto a voi, e massimamente a te, Re
Agrippa: accioche facendone esamina-
zione, io habbi che scriuerne.*

27. לֹא אִיר וְלֹא דְבַר
מִשְׁדִּירִינוּ גִבְרָא אֲסִירָה
וְלֹא גִבְרָתוֹב סְבִלִיתָה :

*Imperchio mi par cosa irragionevole
mandare vn prigioniero, senza dare auviso
de le querele che s'hanno contra di lui.*

כ ו

1. וְאָמַר אֲגְרִיפָא לְפֻלּוֹס
מִפֶּס לֶךְ דְּמִמְלָלוּ עַל אִפִּי
וּבִשְׁךְ הַיָּדִין פֻּלּוֹס פֶּשֶׁט
אֲדִירָה וְנִפְקָה הָנָא רֹחֵז
נֹאמַר :

*Et Agrippa disse à Paulo, Et si se per-
mette il parlare per te stesso. Allora Paulo
distesa la mano, disse in questo modo le
sue ragioni.*

2. עַל כָּל מָא דְּמִיתָשָׂא
אֵינָא מִן יְהוּדָא מִלְכָּא
אֲגְרִיפָא סָבֵר אֵינָא עַר
נִפְשִׁי דְּטִיבָנָא אֵינָא ד
דְּקִדְמָךְ יוֹמָא נִפְקָה אֵינָא
רֹחֵז :

*Io mi stesso beato per hauere a dire
hoggi le mie ragioni dinanzi a te, Re A-
grippa, di tutte le cose, di che so sono da
Giudei accusato.*

כ ה

25. וְאֵינִי מַצְאִי כִי לֹא עָשָׂה
רָשָׁעָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִשְׁפֵּט מוֹת
לוֹ, וּבְהִתְפַּלְלוֹ אֶל־מִשְׁפֵּט
הַקִּיסָר שִׁפְטִי לְשַׁלְחֵנִי :

*Mas yo, hallando que ninguna cosa digna
de muerte ha hecho, y el mismo appellando à
Augusto, he determinado deembiarlo.*

26. כִּי אֵינֶנָּה בְּיָדִי גִבְרָתָהּ לְכָתוֹב
עָלֶיהָ לְאֲדוֹנִי מִיִּשְׂרָאֵל עַל־כֵּן
הִבִּיאֹתִיו לְפָנֶיכֶם וּבְמִנְהַד לְפָנֶיךָ
הַמֶּלֶךְ אֲגְרִיפָא אֲשֶׁר אָם בְּבִקְרָת
אֵמַת וּבִקְרֵי יֵשׁ לִי לְכָתוֹב דְּבַר :

*Del qual no tengo cosa cierta que escriua al
Sennor, por lo qual io he sacado à vosotros, y ma-
yormente à ti, o Rey Agrippa, para que hecha in-
formacion, tenga que escreuir.*

27. כִּי דְבַר בְּעַר גִּבְרָתָהּ לִי
לְשַׁלּוֹחַ אִישׁ אֲסוּר וְלֹא לְהַגִּיד
אֶת־אֲדוֹתָיו :

*Porque fuera de razon me parece embiar vn
preso, y no informar de las causas.*

כ ו

1. וְאֲגְרִיפָא אָמַר אֶל־פֻּלּוֹס גִּתָּו
לֶךְ לְדַבֵּר עַל־אֲדוֹתֶיךָ אֲוֹ פֻלּוֹס
נֹטָה אֶת־יָדוֹ וְהִשִּׁיב דְּבַר :

*Entonces Agrippa dixo à Paulo, permite-
fere hablar por ti, Paulo entonces estendiendo la
mano, començò à dar razon de si, diciendo.*

2. עַל־כָּל־אֲשֶׁר הִיבֵתִי
מִיְּהוּדִים הַמֶּלֶךְ אֲגְרִיפָא מֵאֲשֶׁר
אֲנֹכִי אֶת־נִפְשִׁי כִי לְפָנֶיךָ יֵשׁ לִי
לְדַבֵּר עַל־אֲדוֹתֵי הַיּוֹם :

*Acerca de todas las cosas de que soy accusa-
do de los Iudios, ó Rey Agrippa, tengome por
dicho deo de que delante de ti me aya oy de defen-
der.*

καί

25. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μη-
δὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πιπτα-
χείαι, καὶ αὐτὸν δὲ τούτου δίκην
λασιμύσου τὴν σέβαστον, ἐκράνα
πυμπὴν αὐτῷ.

*Mais moi ayant trouué qu'il n'auoit
rien fait qui fust digne de mort: neant-
moins puis qu'il a appellé à Auguste, j'ai
arresté de le lui enuoyer.*

26. Περὶ δὲ ἐσφαλῆς τι γράψαι
τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προσήγαγον
αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα σοὶ
σὺ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ἵνα τις
ἀνακρίσας ὑπομνήσῃς ὅτι τι γρά-
ψαι.

*De quoi ie n'ai rien que l'escriue de
certain au Seigneur. Par quoi ie le vous
ai presenté, & principalement à toi, roy
Agrippa: afin qu'après inquisition fai-
te, j'aye de quoi escrire.*

27. Ἀλογον γάρ μοι δοκεῖ πρί-
ντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτὸν
αἰτίας σημαίνει.

*Car il me semble qu'il n'y a point
de raison d'enuoyer vn prilonnier, sans
signifier le cas qu'on lui met à sus.*

Κ Ε Φ Α Λ. κς.

Α Γρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦ-
λον εἶπεν, ὁποῖα τιμή σοι ὁ-
πὴρ σὺ αὐτῷ λίσσῃ· τί τοι οὐ παῦ-
λον ἀπελογαίνομαι τίνος τὴν χρε-
ισιν.

*Adonc Agrippa dir à Paul, Il t'est
permis de parler pour toi. Paul donques
ayant estendu la main, commença à
rendre raison de son fait, disant.*

2. Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλέσθαι
ἐπὶ σου θέλω, βασιλεῦ ἀγρίππα,
ἡγήσομαι αὐτὸν μακάριον, μέλλων
δοσιλογαίωσαι σοὶ σὺ σήμερον.

*Roy Agrippa, ie m'estime bien-
heureux que ie doi respondre aujour
d'hui deuant toi, de toutes les choses
desquelles ie suis accusé par les Iudis.*

CAP. XXV.

25. Ego vero comperi, nihil dignum morte cum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere.

Yet haue I founde nothing worthy of death / that he hath committed: neithertheless / seeing that he hath appealed to Augustus / I haue determined to send him.

26. De quo quid certum scribā domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximē ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam.

Of whom I haue no certaine thing to write vnto my lord: wherefore I haue brought him forth vnto you / and specially vnto thee, King Agrippa / that after examination had / I might haue some what to write.

27. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

For me thinketh it vnreasonable to sende a prisoner / & not to shewe the causes which are layed against him.

CAP. XXVI.

Agrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

Then Agrippa saide vnto Paul / Thou art permitted to speake for thy selfe. So Paul stretched forth the hande / and answered for him selfe.

2. De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te eum sim defensurus me hodie.

I thinke my selfe happie / King Agrippa / because I shall answer this day before thee of all the thinges whereof I am accused of the Iewes.

Das XXV. Capitel.

25. Ich aber / da ich vernam / daß er nichts gethan hatte / das des Todtes werth sey / vnd er auch selber sich auff den Keiser berieff / habe ich beschloß / in zu senden.

Men ieg der ieg fornam / at hand haffde inted giort / for huilcket hannem burde at dæ / oc hand oc saa self skid sig saar Keyseren / da haffuer ieg beslutte / at forsende hannem.

26. Von welchem ich nichts gewisses hab / das ich dem Herrn schreibe. Darumb habe ich ihn lassen herfür bringen für euch / allermeist aber für dich / König Agrippa / auff daß ich nach geschenehener erforschung haben möge / was ich schreibe.

Om huilcken ieg haffuer inted vift / at scriffue Herren til. Der saare loed ieg lede hannem hid frem saar eder / oc allermeist saar dig kong Agrippa / paa det at ieg kand haffue noget at scriffue / naar som hand er forhort.

27. Denn es düncket mich vngeschicket ding sein / einen Gefangenen zu schicken / vnd kein vrsache wider ihn anzeigen.

Ehi mig tyckis det at vere en vssickelig ting / at sende en Fange bort / oc icke giffue Sag til kende mod hannem.

Das XXVI. Capitel.

Agrippas aber sprach zu Paulo: Es ist dir erlaubt für dich zu reden. Da verantworttet sich Paulus / vnd recket die Hand auß:

Da sagde Agrippas til Paulum / Du haffuer loff at tale for dig self. Da forsuarede Paulus sig / oc vdracte haanden.

2. Es ist mir sehr lieb / lieber König Agrippa / daß ich mich heute für dir verantwortten soll / alles des ich von den Jüden beschuldigt werde.

Det er mig saare kært / kære kong Agrippa / at ieg skal i dag forsuare mig saar dig / i alt det som Iøderne skylde mig saare.

Kapitola XXV.

25. Ale nã gsem neshledal na nẽm / by se tẽho hodnẽho smrti dopustil. On pak ponẽwãdž gest se k Augustowi odwolal / vmijsnil gsem gen tam poslati:

Ja tedy gdym sie dowiedziat zeute vczyml nic smierci godnego / wstãkajã on sam appelowat do Augusta / k tãžem go vmyslit odeslac.

26. O kterẽmžto cobnych na psal Pãnu mẽmu gisẽho nevijsim. Protož gsem gen ted pũi wedl pũed wãs / a žwlãstẽ pũed tebe. Krãli Agrippo / abych wy tãžije se / wẽdẽl co psãti.

O kterym cobych pãnu pẽw nego pisãc mial / niemam / y dla tegožem go wywiõd do was / k na wicecy do ciebie Arolu / Agrypo / abych sie wywiedziawšy služney sprãwy / mial wĩdy co pisãc.

27. Neb ždãmi se to ža ne slussnẽ býti / poslãti wẽžnẽ / a pũe aneb winy geho neožnãs mĩti.

Bo mĩ se to rzecž nieslužna žda po slãc wẽžnã k nie oznay mĩc naũ thego w cžym go winuã.

Kapitola XXVI.

Wtom Agrippa řekl k Pawlowi: Dopauštíj se tobě mluvíti samẽmu ža tebe. Tehdy Pawel pozdwihsu ruky / poãal ža sebe mluvíti.

Atchym Agrypã řekl do Pawla / Oroc dopuščãtã mowic ob tebie: Etedy Pawel mociã gwãrã by řekl / odpowiedziãl.

2. Krãli Agrippo / w tẽch we wssẽch wẽcech ž kterẽchž mne winij židẽ pũed tebau / žã stiasnẽho se poũĩtãm / žẽ dnes pũed tebau odpowĩdati mãm / a žwlãstẽ proto.

Wẽ wšy tẽm ocžiedno testem od žydw obwĩnion / Arolu Agrypo / šẽžẽslãwym sie byczozumiem / iž dũĩs mãm pũed toba odpowies dãc.

כ ו

3 יתירא ידע אנא
דמבס אנא פכלהון
ואטמא ונמוסא דיהודיא
מטול הנא בעא אנא מנר
דבמרת רוחא תשמעני :

*Conciosia che tu hai ottima cognitio-
ne di tutte le consuetudini e questioni che
son tra i Giudei. Perilche io ti prego che tu
m'ascolti patientemente.*

4 דוברי דמן טליותי
דהון מן שורגא בעמי
ופאורשלם ידעין אבון ציר
אף הגון יהודיא :

*Hor la vita che fin da gioventu
ho menata, laqual da principio fu tra la
mia natione in Ierusalem, la fanno tutti
i Giudei.*

5 (ידעין אבון) או צבין
דיסהרון מטול דמן בוגרא
מבסין כי וידעין
דביולפנא רישא דברישא
הוירא :

*Che giaper addietro mi hanno cono-
sciuto, se ne vogliono render testimonian-
za, che da i miei antichisti son viuuto Fa-
risseo secondo la piu perfetta setta de la no-
stra religione.*

6 והשא על סברג
דשוודיא דהוא הוירא
לאברהם מן אלהא קאם
אנא ומתתדיו אנא :

*Et hora sto accusato in iudicio, per
la speranza de la promessa fatta da Dio
a nostri padri.*

7 דעל הנא סברא תרת-
אסרג שרבן מסברן
דימנעו בצלותא חפיטתא
דאיממא ודלילא ועלויא
על הנא סברא מתרשא
אנא מן אורי יהודיא
מלכא אגריפא :

*A laquale le nostre dodici tribu ser-
uendo continuamente a Dio notte e gior-
no, sperano di pervenire. De laquale spe-
ranza, o Re Agrippa, io sono accusato da
i Giudei,*

8 מנא דיניו אנתון לג
ולא דנהימן דיקים אלהא
מיתא :

*Perche si giudica egli appresso di voi
cosa incredibile, che Iddio risusciti i mor-
ti?*

כ ו

3 ובמאד כי ידעת כל תעודות
וקושיות היהודים על-
כתחנן אני לפניה לשמוע אותי
באור אפיים :

*Mayormente sabiendo tu todas las costum-
bres y questiones que ay entre los Iudios: por lo
qual te ruego que me oigas con paciencia.*

4 את חיי מנעורי שחיו בעמי
בירושלים ידע היהודים כלם :

*Mi vida pues desde la mocedad, laqual des-
de el principio fue en mi nacion en Ierusalem, to-
dos los Iudios la saben.*

5 יודעים תמה מעלות לבות
אם תאבד להעיד כי כישר
כפירת עבודת אלהינו חיותי
מפרש :

*Los quales tienen ya conocido, que yo desde
el principio, si quieren testificarlo, conforme a la
mas perfecta secta de nuestra religion he biuido,
Phariseo.*

6 ועת על-תקוה המאמר
הנעשה לאבותינו מאלהים
עומד אני בגורלי להשפט :

*Y aora por la esperanza de la promessa hecha a
nuestros padres soy llamado en juyzio:*

7 אשר שני עשר שבטינו יומם
ולילה עובדים ומשכרים להגיע
אליה אל-תקוה אשר עליה
הרשעני המלך אגריפא
מיהודים :

*A laqual nuestros doze Tribus, sirviendo per-
petuamente de dia y de noche, esperan que han
de venir, de laqual esperanza, o Rey Agrippa, soy
acusado de los Indios.*

8 מה-על-אמונה גשפט עמכם
אם יהנה יקיצ אלהתמתים :

*Como? Juzgase cosa increyble entre voso-
tros que Dios resuscite los muertos:*

κς'.

3. Μάλιστα γνώστη ὅντα σε πάν-
των ἡμῶν καὶ ἰσθαιούς ἐθαύτε καὶ ζη-
τημάτων. διὸ δεῖ μὲν σε μακροθυ-
μως ἀκούσασθαι μου.

*Et sur tout d'autant que ie sai que tu
as trelbonne cognouissance de toutes les
coustumes & queitions qui sont entre
les Iuifs: parquoy ie te prie que tu m'oy-
es patiemment,*

4. Τὴν μὲν ἐμὴν βίωσιν μου τὴν
κακότητι, τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἡμε-
τέρας ἐν τῷ ἔθ. ἔμῳ ἐν ἱερουσα-
λήμ, ἴσασιν πάντες οἱ ἰσραῖλοι.

*Ainsi donc quant a la vie que i'ai me-
nee des ma ieunesse telle qu'elle a esté
du commencement parmi ma nation en
Ierusalem, tous les Iuifs la savent.*

5. Περιγινώσκοντες μεῖν ὡς ἔαν
θελῶσι μαρτυρῆσαι, ὅτι καὶ τὴν ἀ-
κριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας
θρησκείας ἐζησα Φαρισαί.

*Ayans par ci deuant cognu de plus
long temps (s'ils en veulent rendre tes-
moignage) que des mes ancestres i'ai
vescu Pharisien selon la secte la plus ex-
quise de nostre religion.*

6. Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐπαγγελίας
τοῦ πατρὸς ἐπαγγελίας ἡμετέρας
ἐστὶν ὁ Θεὸς, ἐστὶν καὶ ἐμὸς ἐλπίς.

*Et maintenant pour l'esperance de
la promesse que Dieu a faite a nos Peres,
i'atteste estant tiré en cause.*

7. Εἰς τὴν δώδεκάφυλον ἡμῶν
ἐν ὁκταετία νύκτα καὶ ἡμέρας λα-
τρεῖν ἐλπίδι καταντήσῃ· ὡς καὶ
ἐλπίδ' ἐγκαλεσάμεθα βασιλεὺς ἀ-
γρίππα, ὑπὸ ἡμῶν ἰσθαίων.

*A laquelle nos douze lignees con-
tinuellement seruantes a Dieu nuit &
iour, esperent de paruenir: & de laquel-
le esperance (o roy Agrippa) ie suis ac-
culé par les Iuifs.*

8. Τί ἄπειν κρίνεται παρ' ὑμῖν,
οἱ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;

*Quoi? tenez vous pour chose in-
croyable que Dieu resuscite les morts?*

CAP. XXVI.

3. Maximè te sciente omnia quæ apud Iudæos sunt consuetudines & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias.

Chiesly/because thou hast knowledge of all customs/and questions which are among the Jewes: wherefore/ I beseeche thee/to heare me patiently.

4. Et quidem vitam meam à iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierolymis, novèrunt omnes Iudæi.

As touching my life from my childhood/and what it was from the beginning among mine owne nation at Jerusalem/know all the Jewes.

5. Præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Phariseus.

Which knew me heretofore (if they would testifie) that after the most strait sect of our religion I lived a Pharisee.

6. Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus.

And now I stand and am accused for the hope of the promises made of God unto our fathers.

7. In qua duodecim tribus nostræ nocte & die deservientes, sperant devenire. De qua spe accusor à Iudæis, rex.

Whereunto our twelve tribes incessantly serving God day & night/ hope to come: for the which hopes sake/ O King Agrippa/ I am accused of the Jewes.

8. Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitaret?

Why should it be thought a thing incredible unto you/ that God should raise againe the dead?

Das XXVI. Capitel.

3. Allermeist weil du weißtest alle sitten vnd fragen der Jüden/ darumb bitte ich dich/ woltest mich gedultiglich hören.

Allermeist/ effterdi du vedst/ alle Jodernis Sitten/ der oc Spørssmaal/ der saare beder teg dig at du vil taalmodelig høre mig.

4. Zwar mein Leben von Jugend auff/wie das von anfang vnter disem Volck zu Jerusalem zubracht ist/ wissen alle Jüden.

Sandelige alle Joder som forkende mig/ vide mit leffnet op aff Bngdom/ huorledis ieg haffuer leffuit aff begyndelsen iblant dette Folck i Jerusalem.

5. Die mich vorhin gekant haben/ wenn sie wolten bezeugen/ Denn ich bin ein Phariseer gewesen/ welche ist die strengste Secten vnsers Gottesdienstes.

Der som de vilde vidne/ Thi ieg haffuer veret en Phariseer/ huilcket der er der strengste Secte i vor Gudstieniste.

6. Vnd nun stehe ich/ vnd werde angeklagt über der hoffnung an die verheissunge/ so geschehen ist von Gott zu vnsern Vätern.

De nu staar ieg/ oc bliffuer beklaget for haabet til det loffte/ som er skeet aff Gud til vore Fedre.

7. Zu welcher hoffen die zwölff Geschlecht der vnsern zu kommen/ mit Gottesdienst tag vnd nacht emsiglich. Diser hoffnung halben werde ich/ lieber König Agrippa/ von den Jüden beschuldiget.

Til huilcket vore tolf Sleete haabis at komme/ med Gudstieniste dag och nat ieffnligge. For dette haab skyld/ bliffuer ieg/ kære kong Agrippa/ beklaget aff Joderne.

8. Warumb wirdt das für vnglaublich bey euch gerichtet/ daß Gott die Todten auferwecket?

Huor saare domis der vterolige hoffed er/ at Gud opuecker de Døde?

Kapitola XXVI.

3. Neb ty wijsse wssceko co gest v Ziduow/ y gegich obhytege/ y pohadky: Protoz prosym tebe/ wyslyssy mne trpelyw.

A nawsecey ty wtem zes swatky dom wyslyskiego co jest miedzy zydy/ y zwyczaiow y gadek/ A przetoz cie prosze zebys mie cierpliwie sluchal.

4. Nebo zagiste zywot mlyg od mē mladosti/ kterz gest byl mezy Narodem mlym od postatku w Geruzalemē/ znagis wyslyetni Zide.

A thakacz zywot moy ktorym wiodl w swej mladości od poczatku miedzy narodem mlym w Jeruzalem/ wiedza wyslyscy zydomie.

5. Wedauce o mne od postatku/ kdyby chceli swedectwij wydati/ ze wedle nabygissich Sektyn nasseho Nabozenstwij/ byl nsem zyw/ gsa Zakonistkem.

Gdyz przed tym znali takoz iesteze przodkow moich/ (by swiadeczye chceli) iz wedlug oney nabydostatecznocy jesty nabozenstwem nasego/ zplem Saryzeusem.

6. Anynij pro nadęgi toho zastlijbenij/ kterē se stalo od Boha k Dtcuom nassym/ teb stojim Saudu gsa poddan.

A teraz dla nadejete obietnice/ Prota jest oycom nassym od Boha wezynnion/ stoie przed tym sadem ostrazony.

7. A kterē musio nasse dwa nactero Pokolenij/ slauzice Bohu wedne y w noc/ nadęgi ma zepřigde. A pro tu nadęgi/ zalugij na mne Zide k Králi Agryppo.

Do ktorey dwotenascie nasse pokolentewe dne y w noc/ vsta/ wieznie chwalac Boha nadejete/ iac sie przydyz/ o ktora nadejete ostrazonem jest od zydom Arolu Agryppo.

8. Y zdali gest to v was k wijske nepo dobnē/ ze Buh křisly mrtwe?

Przeceze sie wam zda rzec/ zeus dna fu wierze iz Bog wzbudza umarle?

כ ו

9 אָנא גיר מן קדים סמית
בְּרַעֲנִי דְסִקּוּבְלָא סָגְנָא
אָסְעוּר לוקבל שְׁמָה ד
דִּישׁוּע נָצְרִינָא :

*Io certo mi pensai dover fare contra'l
Nome di Iesv Nazareno molte cose con-
trariasse.*

10 הָדָא דְעִבְדִּיר אָה
בְּאוּרִשְׁלָם וּקְדִישָׁא סָגְנָא
אֲרַמִּירִי בֵּית אֲסִירִי
בְּשׁוּלְטָנָא דְקַבְלָת מִן רַבִּי
פְּהִנָּא וְכֵד מִתְקַטְלִין הוּוּ
מִנְהוֹן אֲשַׁתְּוּתָפֶת לֵאילִין
דְּחִיבִי אֲבִין :

*Illebe ancor feci in Ierusalem : e rin-
chiusi molti Santi ne le prigioni , haen-
dane ricenuta la potestà da i principali
Sacerdotti : e quando eran fatti morire, io
portavo la sententia.*

11 וְכָכָל בְּנוֹשִׁיא מִשְׁתַּבֵּד
הָוִית פְּהִין כֵּד אֶלְצִי הָוִית
דִּיהוֹוִן מִגְדִּפִין בְּשָׁמָה ד
דִּישׁוּע וּבְרוּגָנָא סָגְנָא
דְּמִלָּא הָוִית צִלְהוֹן אָה
לְמִדִּינָתָא אֲחֵרִיתָא נִבְק
הָוִית לְמִדְרָךְ אֲבִין :

*E ben spesso per tutte le sinagoghe tor-
mentandoli gli costringeua à blasfemiar-
e : e come quello che ero estremamente
infuriato contra essi, gli perseguitauo est-
andio infino ne le città straniere.*

12 וְכֵד אֶל הָוִית מִטוּל
הָדָא לְדִרְמִסוּק בְּשׁוּלְטָנָא
וּבְמַפְסָגוּתָא דְרַבִּי פְּהִנָּא :

*Per lequali cose andando io ancora à
Damasco con autorità e commissione de
principali Sacerdotti.*

13 בְּפִלְגָה דִּינוּמָנָא ב
בְּאוּרִחָא הָוִית מִן שְׁמָה
אוּ מִלְכָּא דְאֶלְגִּי עֲלִי וְעַל
כָּל דְּעַמִּי הָנוּ גִּוְהִרָנָא
דְּמִיָּתֵר מִן שְׁמָשָׁא :

*Viddi à mez' o giorno per la Via (ò Re)
vna luce dal cielo maggior de lo splendor
del sole risplendere intorno à me , & à
quelli che caminavano meco.*

כ ו

9 וְאֲנִי חֲשַׁבְתִּי בְּנַפְשִׁי כִּי צִדְקִי
לַעֲשׂוֹת כָּל־דְּבָרִים עַל־שֵׁם
יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי :

*Yo ciertamente auia pensado de hazer con-
tra el nombre de Iesus el Nazareno muchas cosas
contrarias :*

10 אֲשֶׁר גָּם עָשִׂיתִי בִירוּשָׁלַם
וְרַבִּים מִקְדוֹשִׁים הִסְגִּירְתִּי בְּמִלְטָה
אֶת־שְׁלֹטוֹן לוקח מִשְׁרֵי חֲכָהִימ
וּבְהַנְשָׂאם הִחֲזַקְתִּי אֶת־הַגִּזְרִי :

*Loqual tambien hize en Ierusalem : y yo en-
cerre en carceles à muchos de los Sanctos, rece-
bida potestad de los principes de los Sacerdotes :
y quando eran matados, yo di mi voto.*

11 וְכָכָל—הָעֵדוּת לְפַעֲמִים
מִדְּשִׁיעַ אוֹתָם הָעֲנִיתִי אוֹתָם
לְגִדָּה אֶת־שֵׁם יֵשׁוּעַ וְעַל־יָתֵר
מִשְׁגָּע עָלֵיהֶם רַדַּפְתִּי אוֹתָם
עַד עָרִים חֲחִיצוֹנוֹת :

*Y muchas vezes por las Synogas puniendo-
los, los forcé à blasfemar : y enfurecido sobre
manera contra ellos los persegui hasta en las
ciudades estrannas.*

12 וּבְלִכְתִּי אֶל־דְּמִשְׁק עָם
שְׁלֹטוֹן וּפְקִדָּה אֲשֶׁר לִי מִשְׁרֵי
חֲכָהִימ :

*Donde aun yendo à Damasco con potestad
y commission de los Principes de los Sacerdotes.*

13 וַיְהִי־בַצְהָרִים בְּדֶרֶךְ רַחֲמָתִי
הַמֶּלֶךְ מִשְׁמַיִם אֶת־אֹר עַל־
וָהָר הַשָּׁמֶשׁ נִגְהָ עָלַי וְעַל כָּלָם
אֲשֶׁר הָלַכְו עִמִּי :

*En mitad del dia, o Rey, vide en el camino
vna luz que sobre pujaua el resplendor del Sol,
laqual me rodeó y à los que yuan conmigo.*

κς'.

9. Ἐγὼ μὲν οὕτω ἐδόξα ἑμαυτῷ
κατὰ τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου
δοῦναι πολλὰ ὥσπερ τὰ πράγματα.

*Certainement quant à moi, il m'a
biē semblé qu'il falloit que ie fisse grāds
efforts contre le Nom de Iesus le Na-
zarien :*

10. Ὅτι καὶ ἐποίησα ἐν ἱερουσαλὺ-
μοις, καὶ πολλοὺς ἅγίων ἐγὼ
φυλακῶν κατέκλεισα. τὴν αὐτὴν
καὶ δεξιέωτα ἐξουσίαν λαβὼν, ἀ-
ναιρουμένω τῷ αὐτῷ πατρί γκα
ψήφω.

*Ce qu'aussi j'ai fait en Ierusalem : &
ai constitué prisonniers plusieurs des
saincts ayant receu pouuoir de ce faire
des principaux Sacrificateurs : & quand
on les mettoit à mort, j'en bailloye ma
voix.*

11. Καὶ ὡς πάσας τὰς συναγω-
γάς πολλὰκις τιμωρῶν αὐτοὺς
ὡς ἀγνοῶντες ἡμετέρας. ὡς ἐ-
σὼς τὴν ἐμμεγίστην αὐτοῖς, ἐδύ-
νατον ὥς καὶ εἰς τὰς ἑξω πόλεις.

*Et souvent par toutes les synago-
gues en les punissant, ie les contraigno-
ye à blasphemar, & estant forcé à l'en-
contre d'eux tout outre, ie les perse-
cutoye iusques aux villes estranges :*

12. Ἐν οὗτοι καὶ ἀπὸ δόμου ἐ-
τὴν δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐ-
πιτροπῆς τῆς αὐτῆς καὶ δεξιέωτα.

*En quoi faisant, comme j'alloye aus-
si en Damas avec pouuoir & commisi-
sion de par les principaux Sacrificateurs.*

13. Ἡμέρας μέσης, καὶ τὴν ὁδὸν
εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπερ-
τὴν λαμπρότητα ὧς ἡλίου περι-
λάμπαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν
ἐμοὶ παρεσμένους.

*Ie vi (ô roy) par le chemin, en plein
midi vne lumiere du ciel, plus grande
que la splendeur du soleil, qui replendit
à l'enrou de moi, & de ceux qui chemi-
noyent avec moi.*

9. Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere.

I also verely thought in my selfe that I ought to do many contrary things against the Name of Iesus of Nazareth.

10. Quod & feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiā.

Wh'ch thing I also did in Ierusalem: for many of the Saintes I shut up in prison/hauling receiued authoritie of the high Priests/and when they were put to death/I gaue my sentence.

11. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellabam blasphemare: & amplius insanians in eos, persequerbar usque in exteras civitates.

And I punished them throughout all the Synagogues/& compelled them to blaspheme/and being more mad against them/I persecuted them/euen vnto strange cities.

12. In quibus dum irem Damascum cum potestate & permissu principum sacerdotum.

At which time/euen as I went to Damascus with authoritie/and commission from the high Priests.

13. Die media in via, vidi, rex, de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos qui mecum simul erant.

At midday/O King/I saw in the way a light from heauen/passing the brightness of the sunne/shine round about me/and them which went with me.

9. Zwar ich meinete auch bey mir selbst/ich muste vil zu wider thun dem Namen Jesu von Nazareth.

Sandelige/ieg mente oc ved miq selff/at ieg skulde gore meget imod Ihesu Naffn aff Nazareth.

10. Wie ich denn auch zu Jerusalem gethan hab/da ich vil Heiligen inn das Gefengnis verschloß/darüber ich macht von den Hohenpriestern empfieng/ond wenn sie erwürget würden/halff ich das Brtheil sprechen.

Som ieg oc da giorde i Jerusalem/Der ieg lucte mange Hellingen i Fængel/Eil huicker ieg siel maect aff de ypperste Prester/oc naar de bleffue myrde/da halp ieg at si ge Dommen.

11. Vnd durch alle Schulen peiniget ich sie oft/ond zwang sie zu Lästern/Vnd war überaus vnfinnig auff sie/verfolget sie auch bis inn die Frembde Stätte.

De ieg ynte dem offte i alle Scholer/oc tuingde dem til at bespaatte/oc vaar offuermaade aalen paa dem/Ieg forfulde dem oc bort i Fremmede Stæder.

12. Vber welchem/da ich gen Damascum rāiset/mit macht ond befehl von den Hohenpriestern.

For huicker/der ieg oc reysde til Damascum/met maect oc besalning aff de ypperste Prester.

13. Mitten am tage/Lieber König sahe ich auff dem wege daß ein Licht vom Himmel/heller denn der Sonnen glanz/mich ond die mit mir rāiseten umbleuchtet.

Mit om dagen/kære Konge/da saa ieg paa veyen/at it liuss aff Himmelen/klarere end Solens skien/omskinde mig oc dem som reysde met mig.

9. V nat gsem sezagistē do mnišwal/žebnych mēl odpornē ho mnoho činīti proti Smienu Gezišse Nazaretsteho.

Amteč sie tēcie wdzialo/ze przeciw imientowi Jezusa Nazarenskigo miałem wielkie sprzeciż wienstwa czynić.

10. Vakož gsem y činil w Geruzalemě. A mnoho ž swatých yā gsem sážel do žaláruow/wzaw moc od knižat kněžstých: a řduž mēl mordowāni býti/wy nāsšel gsem Ortel.

Com y cypn l w Jeruzálem/abowiem wiele swiatych ja dawalem do więzienia/wziawszy moc od książat kapłanstich/y gdy by wāl zabitiāni te zem nā to woto: wal.

11. A po wszech Školách řařto trápě ge/nucil gsem abt se rauhali/a geřte wice rozliřtiw se proti nim/protiwil sem se gim y w cizých Měřtech.

Řabitiālem ie po wřytřich bojne řař cje řtořoc/przymuřřiac řu bluzněníu/y řalencie řie nāo nini řtořac/řeřřladowalem ie řž w pořtronnyh mēřěcih.

12. A pro tu přřčinu řduž gsem řšel do Damářřtu/s mořč a s dopuřřtēnijm knižat kněžstých.

W řřhorey řprāwie řādac řez y do Dāmāřřtu ž zwierzchnořřća y poručeņřřtwem řřāřat řāplānřřich.

13. O Polednina cesti o Krāřli/vřřel gsem ano řwětlo ž Nebe nad bleřt Šluncēņš obřřlij řilo mne/y ty řteřij řemnau byřli.

Prāwie w poludnie ředac w drowze/widziālem řrolu řwřřt: lořč ž mēbā/řřora řřzewyřřřālā řāřnořč řloneczna/ā ořwřēcilā mie y řy co že mna řly w droge.

כ ו

14 ונפלו כלו על ארצא
ושמעת הלא בד אמר לי
עבראיו שאל שאל
מנא דדא אנת לי השנ
הו לך למפצטו לעוקסא:

*Et essendo tutti noi caduti in terra,
odij una voce che mi parlava, e diceva in
lingua Hebrayca, Saul, Saul, perche mi
perseguisti tu? Dura cosa t'è riscalitrar
contra gli stimoli.*

15 ואנא אמרת מו אנת
מדי ומרו אמר לי אנת
הו ישוע נצנך דאנת
דדא אנת:

*Et io dissi, Chi sei tu Signore? Et egli
rispose, Io son Iesus aqual tu perseguisti.*

16 ואמר לי קום ער
הגלוק מטול הדא הו ציר
אתחור לך דאחור
משמשנא וסדא ומד
דחונתני ודעתיד אנת ד
דתחוני:

*Mas leuati su, e staim su tuoi piedi:
percioche a questo effetto ti sono io appa-
rito, per constituirsi ministro e testamento
si de le cose che tu has vedute, si di quelle
ne lequale io t'apparito.*

17 ואפצור מו עמנ
דיהודנא ומו עממנ
אחרנא דנחתון משדר
אנא לך:

*Liberandoti dal popolo, e dai Genti-
li, a iquali hora io ti mando.*

18 דתפתח עיניהו אר
דיהפכון מו חשיבנ
לגהירנא ומו שולטנא
דסטנא לנת אלה
דיקבלון שובקו חטנ
ובסנ עם קדישנ
בהימנותא דבי:

*Per aprir loro gli occhij: accioche si
conuertano dalle tenebre, a la luce, e dalla
potesta di satana a Dio, per ricener lari-
mission de peccati, e la forte tra quelli che
son santificati per la fede chi è in me.*

19 מטול הנא מלכנ
אגריפא לא קמת בחרנא
לוקבל חונא שמנא:

*Onde io (ò Re Agrippa) non fui di-
sobediente a la celeste visione,*

כ ו

14 וכאשר נפלנו כלנו על
האדמה שמעתי את קול
המדבר אלי ומדבר הוא בלשון
עברית שאל שאל מה תרדפני
קשה הוא לך לבעט על הדדבני:

*Y auiendo caydo todos nosotros en tierra,
oy vna boz que me hablaua y dezia en lengua
Hebrayca, Saul, Saul, porque me perfigues?
Dura cosa te es dar coces contra los aguijones.*

15 ואמר מי את אדני והוא
אמר אני הוה ישוע אשר את
תרדפני:

*Yo entonces dixi. Quien eres Sennor? Y el
dixo, Yo soy, Iesus a quien tu perfigues.*

16 אך קום ועמדה על רגליך
כי לזאת גראתי אליך לקים
אותך למשרת ולמעיד אלה
אשר ראית ואשר אראה אליך:

*Mas leuantate y ponte sobre tus pies: por-
que por esto tehe aparecido para ponerte por
ministro y testigo de las cosas que has visto, y de
las que te mostrare.*

17 וזדה אותך מקרב העם
והגוים אשר אשלח אותך אליהם:

*Librandote de este pueblo y de las Gentes a
las quales aora te embio:*

18 למקח עיניהם ולהשיב מחשך
אל האור ומשלטון השטן אל
אלהים לקחתם שאת חטאים
וגורל בקדושים באמונת אשר
בי:

*Para que abras sus ojos: para que se conui-
ertan de las tinieblas a la luz: y de la potestad de
Satanas a Dios: para que reciban por la fe, que es
en mi remission de peccados, y fuerte entre los
Sanctificados.*

19 על כן המלך אגריפא לא
הייתי סוחר כי אם באמין
למראה השמיים:

*Por loqual, o Rey Agrippa, no fue rebelle a
la vision celestial.*

κς.

14. Πάντων δὲ κατωπρόντων ἡ-
μῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσεν Φωτὴν λα-
λοῦσαν πρὸς με, καὶ λέγουσαν τῇ
ἐβραϊκῇ διαλέκτῳ, σαὺλ σαὺλ,
τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέ-
τρα λακτίψαι.

*Dont nous tous estans tombés par ter-
re, l'ouïvne voix parlant à moi, & di-
fant en langue Hebraïque, Saul, Saul,
pourquoi me perlecutes-tu? Il t'est dur
de regimber contre les aiguillons.*

15. Ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἰκύμεις; ὃς δὲ
εἶπεν, ἐγὼ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώ-
κεις.

*Lors ie di, Qui es-tu, Seigneur? Et
lui respondit, le suis Iesus, lequel tu per-
secutes:*

16. Ἀλλὰ ἀνέστη, καὶ ἐστὶν ἐπὶ τοῖς
ποσὶ πόδας σου εἰς τὰς γὰρ ὡφ-
θῶν σοι, παρεχόμενον σοι ὑποση-
ρίτω καὶ μαρτυρῶν ὅν τι εἶδεις, ὡς
τι ὁφθαλμοὶ σοι.

*Mais leue-toi, & te tien sur tes pieds:
car pour ceste cause te suis-je apparu,
pour te constituer ministre & telmoin
tant des choses qui tu as veues, que de
celles esquelles ie t'apparoistray:*

17. Ἐξαιρούμενός σε ἐκ τῆς λαῶ,
καὶ τῶν ἔθνων· εἰς οὓς ἐγὼ σε ἀπο-
στέλλω.

*Te deliurant du peuple, & des Gen-
tils, vers lesquels maintenant ie t'enuo-
ye:*

18. Ἀνοῖξαι ὁφθαλμούς σου, ὡς
τὸ ἀνοῖξαι δόκτους εἰς
φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς σατανᾶς
ἐπὶ τὸν θέν, τῆς λαβῆν αὐτοὺς ἀ-
φετῆν ἀμαρτιῶν, ἐκλήρον ἐν τοῖς
ἡγιασμένοις, πιστῇ τῇ εἰς ἐμέ.

*Pour ouuir leurs yeux, afin qu'ils
soyent couverts des tenebres a la lumi-
ere, & de la puissance de Satan a Dieu,
pour receuoir remission de leurs pechés,
& part entre ceux qui sont sanctifiés par
la foy qui est enuers moi.*

19. Ὅτιν, βασιλεὺς ἀγρίππα, ἐν
ἐγνώμῳ ἀπειθῆς τῇ ἐραίῳ ὁπτα-
σίᾳ.

*Parquoi (ò Roy Agrippa) ie n'ai
point esté desobeissant a la vision cele-
ste:*

14. Omnesque nos cum decidissemus in terram audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare.

So when we were all fallen to the
earth / I heard a voyce speaking vnto
me / & saying in the Hebrew tongue /
Saul / Saul / why persecutest thou me?
It is harde for thee to licke against
pricks.

15. Ego autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego sum Iesus, quem tu persequeris.

Then I said, Who art thou, Lord?
And he said, I am Jesus whom thou
persecutest.

16. Sed exurge & sta super
pedes tuos: ad hoc enim ap-
parui tibi, ut constituam te
ministrum & testem eorum
quæ vidisti, & eorum quibus
apparebo tibi.

But rise and stand by on thy feet: for I haue appeared vnto thee for this purpose / to appoint thee a minister and a witness / both of the things which thou hast seene / & of the things in the which I will appeare vnto thee.

17. Eripiens te de populis &
gentibus in quas nunc ego
mitto te.

Delivering thee from the people / and
from the Gentiles / unto whome nowe
I send thee.

18. Aperire oculos eorum,
ut convertantur à tenebris
ad lucem, & de potestate sa-
tanæ ad Deum, ut accipiant
remissionem peccatorum,
& sortem inter sanctos per
fidem quæ est in me.

To open their eyes / that they may
turne from darkenes to light / and from
the power of Satan vnto God / that
they may receiue forgiveness of sinnes /
and inheritance among them / which are
sanctified by faith in iue.

19 Vnde, rex Agrippa, non
fui incredulus cælesti vi-
sioni.

Wherefore King Agrippa I was
not disobedient: unto the heavenly bi
sion.

14. Da wir aber alle zur Erden ni-
der fielen / höret ich eine stimme reden
zu mir / die sprach auff Ebreisch:
Saul / Saul / was verfolgst du
mich? Es wirdt dir schwer sein / wi-
der den Stachel zu löcken.

De der wi fulde alle ned til Jorden / da hørde
teg en røst tale til mig / som sagde paa Ebraiske / Saul /
Saul / hui forfølger du mig? Det skal bliffue dig
suart / at træde mod Braadden.

15. Ich aber sprach: HERR / wer
bist du? Er sprach: Ich bin Jesus den
du verfolgest.

Da sagde ieg / HERRER / huo est du? Hand
sagde / Jeg er Ihesus / som du forfølger.

16. Aber stehe auff vnd tritt auff
deine füsse / Denn dazu bin ich dir er-
schienen / daß ich dich ordene zum
Diener vnd zeugen des / das du gese-
hen hast / vnd daß ich dir noch wil er-
scheinen lassen.

Men stad op / oc traad paa dine foder / Thi der
faare obenbaredis ieg dig / At ieg skal sticke dig til en
Eienere oc Vidne / til det / som du haffuer seer / oc til
det som ieg vil end nu lade obenbaris faar dig.

17. Und wil dich erretten von dem
Volf / vnd von den Heiden / vnter
welche ich dich jetzt sende.

De ieg vil frelse dig fra Gildet / oc fra Hedninge /
iblant huilcke ieg nu sender dig.

18. Auffzuthun ihre augen / daß sie
sich bekehren von der Finsterniß zu
dem Licht / Vnd von der gewalt des
Sathans zu Gott / zu empfangen
vergebung der Sünde / vnd das Erbe /
sampt denen / die geheiligt werden /
durch den glauben an mich.

At oplade deris Dren / at de skulle omuende sig fra
Mørket til Luset / oc fra Satans magt til Gud / Til at
anamme syndernis forladelse / oc Arffue / med dem /
som bliffue helligede formedelst Troen til mig.

19. Daher mein lieber König Agrippa/ war ich der Himmlischen erscheinung nicht unglaublich.

Der faare / kære Kong Agrippa / naar jeg icke
vantro i den Himmelske openbaring.

14. A když gšine my wššyčn
na Zemi padli / stýšsal gšem
hlas / an mi prawij židowštým
nazýkem: Esawle / Esawle /
proč mi se protiwiššs? twrdož
gešitobě proti ostnu se žpěčo-
wati.

Tam gdychmy wszyscy pabli
 na ziemi, o slybalem glos memias
 cy do matie / a mowiacy dydowi
 kim czyteli / Saul / Saul / przecz
 ziemi przesladmiesz / trudnoc to
 bie przeciw osnom wierzgac.

15. A hā řekl: 9 řdo gfy
PANE: A PAN řekl: Jāt
gsem Gefijs / kterěmu; ty se
protiwijš.

A sam odpowiedział / Ktoś ty
też Paster? A on mi rzekł / Jam
też Jezus Krolowy ty prześladowa-
łeś.

16. Ale wstań/ a swoj na
tręch nohach. Nebo protoż
gšem se tobě vřádal/ abych tebe
včinil Služeb nížem a swědo-
kem těch věch kterě ghy widěl/
n těch w kterých to se budu vř-
kazowati tobě.

Nie pomstań kłótni na nogi
 twe / Abowiemciem siedla tego w
 Pałaz abych cie postanowił / Ingo
 w światłom / ręk tych rzeczy stoa
 res widział / Iako w innych w tros
 tych siedla wstaje robis.

17. Wsawobozuge tebe z Li
dij a z Bohannow / mezy kte
rzym namnij possli tebe.

Wyśmiałac cter ludu tego y z
pogłnow do ktorych cie teraz po-
syłam.

18. Abſ otwiſral oči gegich/
a oni ſe obrátili od temnoſtij k
ſwětlu/nj z močy ſabelſtře k Bo-
hu/a abſ wzali hřijchuow od
puſtěníj / a dſl s poſwěcenſ-
mí ſtrže Wiſru ſteráž geſt we
mne.

Abyś stworzył acz pisał / żeby
stała moc i siła ciemności do smut-
ku / i z mocy sławoty do
Boga / aby wzięci odpuszczenia
grzechom / y dźwiał niedziwy święte
chmi / przez wiare która jest tu
mie.

19. Protož ó Králi Agropy
po/ nebylgsem newěšijch Nes
bestěmu widěni:

A przeto; Królu Agrypo nie
byłem nieposłusznym niebieś-
mu widzeniu.

כ ו

20 אלא אכרזת מן
לקידמיו להגון בדבר מסוק
ולתבון בפאור שלם ו
ודככלהיו קורנא דיהוד
ואף לעממא אכרזת
דיתובון ונתפגון לנר
אלהא ונעבדון עבד
דשוין לתבונתא :

*Ma primamente annuntiai a quelli
che erano in Damasco, & in Ierusalem, e
per tutto'l paese de la Giudea, e poi a i
Gentili, che si pentisseno, e conuertisseno
a Dio, facendo opere degne del pentiman-
to.*

21 ועל אפי הליו אחדוני
יהודיא פהכלא וצביו הוו
למקטלני :

*Per questa cagione i Giudei hauen-
damipreso nel tempio, tentarono d'ami-
mazzarli.*

22 עדרני דין אלהא עד
מא לנמא הנא ונא האם
אנא ומסחד אנא לעורא
ולכפא פד מרס לבר מן
מושא ונבא לא אמר
אנא אלא איליו דהגון
אמרנו דעתידיו דיהוון :

*Ma per l'aiuto datomi da Dio, san-
tiuiamo insin a questo giorno, testificando
al piccolo & al grande, niente altro di-
cendo se non la cose che i Profeti e Moyses
predissero dover essere.*

23 דיחש משיחא ודיהוא
רישיתא דקומתא דמון
בית מיתא ודעתיד דיקרו
גיהרא לעמא ולעממא :

*Cioè che Christo domena patire, e ch'
egli primo de la resurrection de morti, do-
uena annuntiar la luce al popolo & a i
Gentili.*

24 וכד הכנא נפק הנה
פולוס רוחא קענא פ
פהסטוס בקלא ומא
שגית לך פולוס ספר
סגיאא עבדך דתשגא :

*Mentre ch'ei diceua queste cose in sua
difesa, Festo disse ad alta voce, Paulo, tu
impazzisti, le molte lettere ti fanno im-
pazzire.*

כ ו

20 כי אם בדמשק בדאשונה
ובירושלים ובכל ארץ יהודה
ולגוים בשדתי את השוכה
לשוב אל אלהים ולעשותם
מעשים שנים לתשובה :

*Antes primeramente a los que estan en Da-
masco, y Ierusalem, y portoda la tierra de Iudea:
y a las Geutes, annunciaua que se emmendassen y
se conuertiesse a Dios haziendo obras dignas de
de conuersion.*

21 על הדברים האלה היהודים
תפשוני בהיכל בהוסדם יחד
עלי לקחת נפשי וממו :

*Por causa deesto los Iudios romandome en
el Templo, tentaron de matarme.*

22 ובעזרת אלהים עד היום
הוה קמתי מעיד לעציר ולגדול
מאומה לא מוסיף או גרע עלי
אשר דברו משה ותנביאים
להעשותם :

*Mas ayudado del ayuda de Dios perseuero
hasta el dia de oy, dando testimonio a chicos y a
grandes: no diziendo nada fuera de las cosas que
los Prophetas, y Moyses, dixeran que auian de
venir.*

23 כי יגוע יפה ויענה המשיח
וכי ראשון הוא מקומת המתים
ואור עתיד לבשר את העם
וכל הגוים :

*Que el Christo auia de padecer, Que auia de
ser el primero de la resurreccion de los muertos,
Que auia de annunciar luz a este pueblo, y a las
Gentes.*

24 ובדברו את הדברים האלה
אז פהסטוס בקול גדול אמר
משגע את פולוס ספרים רבים
ידכאנוך אל השגעון :

*Y diziendo el estas cosas, (y dando razon de
si) Festo a gran boz dixo, Estas loco Paulo: las
muchas letras te tornan loco.*

כ ו

20. Ἀλλὰ πρῶτον ἐν δαμασκῷ πρῶ-
τον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς παντὶ τῇ
χωρῇ τῆς ἰουδαίας, καὶ τῇς ἐθνι-
σιν ἀπὸ γαλιλαίας ματαροῦν καὶ ἐ-
πιστρέφειν πρὸς τὸν θεόν, ἅγια τῆς
ματαρίας ἔργα πράσσοντας.

*Ains premierement j'ai annoncé à
ceux qui estoient en Damas, & puis en
Ierusalem, & par toute la contrée de Iu-
dee, & aux Gentils, qu'ils se repentis-
sent, & se conuertissent à Dieu, en fai-
sant ceures conuenables.*

21. Ἐνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι
συνέλαβον ὅς τῳ ἱερῷ ἐπὶ ῥυ-
τὶ ἀσχερίσαιθαι.

*Pour ceste cause les Iuifs, m'ayans
prins dans le temple, ont tâché de me
tuer:*

22. Ἐπικουρίας οὖν τυχαίᾳ τῆς
ἐξουσίας τοῦ θεοῦ ἡμέρας τῶ-
ν ἐσθλα, μαρτυροῦντες ὅτι μικρὰ
καὶ μεγάλα, ὅθεν ἑκτὸς λέγουσιν
ὅτι οἱ ἁγιοὶ ἐλάλησαν με-
λόντων γινώσκαι, καὶ μεσση.

*Mais ayant receu secours par l'aide
de Dieu, ie suis viuant iusqu'à ce iourd'-
hui: testifiant à petit & à grand: & ne
disant rien fors les choses que tant les
Prophetes que Moyses ont predites de-
uoir aduenir:*

23. Εἰ παρρησίας ὁ χριστός, εἰ πρῶ-
τος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς
μὲν καὶ πατερῶν καὶ τῶ λαοῦ καὶ
τῇς ἐθνισιν.

*Affauoir qu'il falloit que le Christ
souffrit, & qu'il fust le premier de la re-
surrection des morts, qui deust anon-
cer la lumiere au peuple & aux Gentils.*

24. Ταῦτα ὅτι αὐτὸς ἀπολογουμέ-
νος, ὁ φῆστος μετὰ ἡτῇ φωνῇ εἶπε,
μὲν πᾶσι. ταῖς πολλὰς σὺ γραμ-
μαῖς εἰς μαλακίαν πεποιμένος.

*Et comme il vsoit de ceste defense,
Festus dit à haute voix, Tu es hors du
sens, Paul: le grand fauoir des lettres te
sens met hors du.*

CAP. XXVI.

20. Sed his qui sunt Damasci primum, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

But shewd first vnto them of Damascus / and at Ierusalem / and through out all the coastes of Iudæa / and then to the Gentiles / that they should repent / and turne to God / and doe workes worthy the amendment of life.

21. Hac ex causa me Iudæi, cum essem in templo, comprehensum tentabant volentes me interficere.

For this cause the Jewes caught mee in the Temple / and went about to kill me.

22. Auxilio autem adiutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque maiori, nihil extra dicens, quam ea quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses.

Neuerthelesse / I obtained helpe of God / & continue vnto this day / witnessing both to small & to great / saying nothing other thinges / then those which the Prophetes & Moyses did say should come.

23. Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo & Gentibus.

To wit / that Christ should suffer / and that he should be the first that should rise from the dead / and should shewe light vnto the people / and to the Gentiles.

24. Hac loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam convertunt.

And as hee thus answered for himselfe / Festus saide with a loud voyce / Paule / thou art besides thy selfe: much learning doeth make thee mad.

Das XXVI. Capitel.

20. Sondern verkündiget / zu erst / denen zu Damasco / vñnd zu Jerusalem / vñnd inn alle Gegend Jüdisches Landes / auch den Heiden / daß sie Busse theten / vñnd sich bekehrten zu Gott / vñnd theten rechtschaffene werck der Busse.

Wen ieg forkyndede / først saar dem i Damasco / oc vdi Jerusalem / oc i alle Jøde land; landemercke / oc saar Hedninge / At de skulde gøre Penitenge / oc omuende sig til Gud / oc gøre retslaffne penitengis gerninger.

21. Vmb des willen haben mich die Jüden im Tempel gegriffen / vñnd vñterstunden mich zu tödten.

For den skuld grebe Jøderne mig i Tempelen / oc vilde slager mig ihuel.

22. Aber durch Hülffe Gottes ist mir gelungen / vñnd stehe biß auff disen tag / vñnd zeuge / beide dem kleinen vñnd grossen / vñnd sage nichts ausser dem / daß die Propheten gesagt haben / daß es geschehen solt / vñnd Moses.

Wen formedelt Guds hjælp lyckedis det mig / oc ieg saar indtil denne dag / oc vidner / baade saar smaa oc store / oc siger intet andet / end det som Propheterne oc Mose / haaffue sagt / at det skulde ske.

23. Das Christus solt leiden / vñnd der erste sein auß der Auferstehung von den Todten / vñnd verkündigen ein Licht dem Volck vñnd den Heiden.

At Christus skulde lide / oc vere den Første aff Opstandelsen fra de Døde / oc forkynde Folket oc Hedninge it Liuff.

24. Da er aber solches zur verantwörtung gab / sprach Festus mit lauter stimme: Paule du rasest / die grosse kunst machet dich rasend.

De der hand saa forsuarede sig / sagde Festus met høye røst / Paule / du raser / Den store Konst gør dig rasende.

Kapitola XXVI.

20. Ale tēm kērij gšau w Damassku nappriwē / a w Geruzalēm / y po wššy fragi nē židowstē / potom y Pohaniūm žwēstowal gšem aby pokānij činili / a obrātili se ku Pānu Bohu / hodnē skutky Pokānij činijce.

Leč naprzod tym ktorzy sa w Damassku y w Jeruzalem / y po wšytkiej krainie žydowskiej / potom y poganom / oznajmowałem aby się wznikli y nawrócili do Boga / czyniac wezwnęli godny / tak i ktorzy się wznikli.

21. O pro tu mne přičinu židē / kdnž gšem byl w Chrāmě / wali / chitjce mne zabiti.

Dla theyt mte przyczyny żydowie w kościele poymawšy chcieli się zabici.

22. Ale s pomocj Bożj / gesset do dnešnjho dne stojim / w ndawage swēdecwij nał malēmu tak y welikēmu / nic ginēho newyprawuge / než to co gšau Prorocy žwēstowali bu daucjho / y Možjho.

Ale dostawšy ratunku od Boga / stojalem testuje až do dnia tego świadcząc / tak malym tak y wielkim / a nic innego nie powiedziac / iedno ty rzeczy które Prorocy y Moyses opowiedzieli iż przyjdzie.

23. Zeměl Krystus trpěti / a že wstane z mrtwých prwnij / mēl wyprawowati swētlo lidem y Pohaniūm.

A to iž Krystus mial cierpiet / a mial byc pierwszy z mrtwych wstania / swiatlo opowiesdata ludowi tanu y poganom.

24. To kdnž od sebe mluwil Pawel / a tak se wmlauwal: Tehdy Festus hlasem welikym řekl: Bláznivšs Pawle / množ hē twē oměníš bláznovstwij tebe přiwodij.

Tho goy on odpowiedal / řekl Festus glossem wielkim. Szalejš Pawle wiele pisma przywodzić tu palenstwu.

כו

25. אמר לה פולוס לנשיא בית נציח פהסטוס אלא מלי שדרא ותקנותא ממללאנא :

Et Paulo disse, Io non impazzo mica, eccellentissimo Fetto, ma profarisco parole di Verità e di sapientia.

26. ואף מלפא אגריפוס ותיבאירא ידע עליהון דהליו ומטול הנגא עין פגלג ממלל אנא דמיהי מטול דחדא מו הליו מלא לא סבר אנא דטעין לה דלא הונג ב פטושין סעירן :

Il Re fa ben queste cose, alquale ancor liberamente ne parlo: percioche io mi persuado che non gliene sia nascosta Verituna: cōciosia che questo non è stato fatto in un cantone.

27. מהימן אנא מלפא אגריפא לנביא ידע אנא דמהימן אנא :

Credi tu, Re Agrippa, à i Profeti? io so che tu vi credi.

28. אמר לה מלפא אגריפא בקליל מידם מבס אנא לי דא הונג כרסטין :

Et Agrippa disse à Paulo, In poca cosa mi persuadi à farmi Christiano.

29. ופולוס אמר בעגא הוית מו אלהא בקליל ובסגי לא הונג לך בלחוד אלא אף לכלהון דשמעין לי יומגא דיהוון אכותי לבר מו אסורא הליו :

Allor Paulo rispose, Io desiderarei da Dio che e in poco e in molto, non sai tu, ma ancor tutti quelli che hoggi mi ascoltano, fossen talis, quale io sono, eccetto questi legami.

30. וקם לה מלפא והגמונא וברניקא ואיליו דיתבין הו עמהון :

Ed ette ch'egli hebbe queste cose, il Re si leuò su, e così il Presidente, e Bernice, e quelli che stauano à sedere con loro.

כו

25. והוא אמר אינני משגע איש המודת פהסטוס כי אם אחדברי אמתתם וישר מפיה אנכי :

Y Paulo, No estoy loco, dize, Excelente Fetto, sino hablo palabra de verdad y de templança.

26. כי יודע המלך על הדברים האלה לכן גם בבטחון דברתי אליו ומתחשב אנכי כי מדברים האלה כל סתום לא עממהו כי זאת לא נעשתה בסתר :

Porque el Rey sabe estas cosas, delante del qual tambien hablo constantemente. Porque no pienso que ignora nada desto, que esto no ha sido hecho por rincones.

27. התאמין המלך אגריפא לנביאים ידע אני מאמין אמת :

Crees Rey Agrippa à los Prophetas? Yo se que crees.

28. ויאמר אגריפא אל פולוס במעט תפתה אותי להוית לנצרי :

Entonces Agrippa dixo à Paulo, por poco me persuadiras que me haga Christiano.

29. ויאמר פולוס יתן יהוה אשר במעט את ברב את לא לבדך כי אם כלם השומעים אותי היום יהיו כמוני בלבד האזקין האלה :

Y Paulo dixo, Deseo delante de Dios que por poco y por mucho, no solamente tu, mas tambien todos los que oyen me oyen, fuerdes hechos tales qual yo soy, sacadas estas prisiones.

30. ובדברו אליו את האלה קם המלך והפקיד וברניקא והיושבים איתם :

Y como vuo dicho estas cosas, leuantose el rey y el Presidente y Bernice, y los que se auian assentado con ellos.

כז

25. 'Ο δὲ ἀκούσας, Φησιν, καλὴν φησὶ, ἀλλ' ἀληθὴς ἐστὶν ὁ Φερσυνὴς ῥήματος ἀποφθίγγου.

Et Paul dit, Je ne fais point hors du sens, tres excellent Fetto: mais ie profite paroles de verité & de sens rallia.

26. 'Επίσταται γὰρ πρὸς τοῦτον ὁ βασιλεὺς, ὡς καὶ ἐν ταῖς παρρησιαζόμεναι λαλῶν λαλῶν γὰρ αὐτῷ πρὸς τοῦτον ἐπίσταται ὅτι γὰρ ἐστὶν ἐν γυναικὶ πρὸς γυναικὶν ἐστὶν.

Car le roy fait que c'est de ces choses, auquel aussi ie parle franchement, pource que l'estime qu'il n'ignore rien de ces choses: car cela aussi n'a point esté fait en quelque coin.

27. Πιστὴς βασιλεὺς ἀγρίππας πρὸς τὰς προφητάς· εἶδεν ὅτι πιστὸς ἐστὶν.

O Rey Agrippa, crees tu aux Prophetes? ie sai que tu y crois,

28. 'Ο δὲ ἀκούσας αὐτοῦ τὸν πᾶν ἐφη, ἐν ὀλίγῳ μετὰ Χριστιανὸν ἡμεῖς.

Et Agrippa respondit à Paul, Tu me persuades à peu pres d'estre Chrestien.

29. 'Ο δὲ πᾶν ἀκούσας, ἐξέμεινεν ἐν τῷ θῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ ὡς μέλλει, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας μετὰ ἡμεῶν, ἡμεῖς καὶ οὗτοι, ἐπὶ καὶ γὰρ ἐγώ, περὶ τῶν δισμάτων τῶντων.

Lors Paul dit, Je souhaiterois enuers Dieu, que non seulement toi, mais aussi tous ceux qui m'oyent aujourdhui, & à peu pres & bien auant fussent faits tels que ie suis, hors mis ces liens.

30. Καὶ πᾶν αὐτὸς αὐτὸς, αἰετὶς ὁ βασιλεὺς ὁ ἀγρίππας, ἡτις Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθημένοι αὐτοῖς.

Et Paul ayant dit ces choses, le Roy se leua & le Gouverneur, & Bernice, & ceux qui estoient assis avec eux.

25. Et Paulus, non insanio (inquit) optimè Feste: sed veritatis & sobrietatis verba loquor:

But he said / I am not mad / O noble Festus / but I speake the wordes of truth & sobernes.

26. Scit enim de his rex, ad quem & constanter loquor, latere enim cum nihil horum arbitror, Neque enim in angulo quicquam horum gestum est,

For the King knoweth of these things / before whom also I speake boldly: for I am perswaded that none of these things are hid from him: for this thing was not done in a corner.

27. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

O King Agrippa / beleeuest thou the Prophets? I know that thou beleeuest.

28. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri.

Then Agrippa said vnto Paul / Almost thou perswadest me to become a Christian.

29. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno: non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.

Then Paul saide / I would to God / that not onely thou / but also all that heere are me to day / were both almost / and altogether such as I am / except these bondes.

30. Et exurrexit rex, & preses, & Bernice, & qui assidebant eis.

And when hee had thus spoken / the King rose vp / and the gouernour / and Bernice / & they that sate with them.

25. Er aber sprach: Mein theurer Feste / ich rase nicht / sondern ich rede ware vnd vernünfftige Wort.

Da sagde hand / Min verdige Feste / ieg raser iche / men ieg taler sande oc fornumfftige ord.

26. Denn der König weiß solches wol / zu welchem ich freudig rede / den ich achte / im sey der keines nicht verborgen. Denn solches ist nicht im Winkel geschehen.

Thi at Kongen veed dette vel / til huilken ieg taler dristelige / thi ieg acter / at der er intet aff dette skilt saar Kongen. Thi at saadant er iche steet i nogen vræa.

27. Glaubest du König Agrippa den Propheten? Ich weiß daß du glaubest.

Tror du Kong Agrippa Propheterne? Jeg veed at du tror.

28. Agrippas aber sprach zu Paulus: Es fehlet nicht vil / du überredest mich / daß ich ein Christen würde.

Da sagde Agrippas til Paulum / Der fattis iche meget vdi / du tager mig met ord / at ieg bliffuer Christen.

29. Paulus aber sprach: Ich wünschet für Gott / es fehlet an vil oder an wenig / daß nicht allein du / sondern alle die mich heute hören / solche würden wie ich bin / außgenommen diese Bande.

Da sagde Paulus / Jeg yndster saar Gud / heller der fattis meget eller lidet / at iche alene du / men alle de mig hore i dag / bleffue saadene / som ieg er / Vndertagne disse Baand.

30. Vnd da er das gesagt / stund der König auff / vnd der Landpfleger / vnd Bernice / vnd die mit ihm saßen.

De der hand haffde der sagde / stod Kongen op oc Landsherren / oc Bernice / oc de som sade hos dem.

25. A Pawel řekl: Nebáží mým předobry Feste / ale mluví mým slova pravdy a střizlivost.

Tedy on řekl / Wie škletec o zácný Feste / alec práwdžiwé a trzejwie słowa powiecam.

26. Wij zagistě o těch věcech Král před kterýmž sdaufšáním mluví mým: neb mám za to / že ho z těchto věcí nic tají no není. Nebo ničehož toho se gest pokau tñ nedálo.

Boč to wley Krol / przed ktorym bezpiecznie mowie / gdyż nia mniemam aby co z tych rzeczy o niego bylo tajno / boč sie to nie dzealo w tacie.

27. Wierzyli Králi Agrippa po Prorokuom? Wiem że wierzyli.

Wierzyli Krolu Agrypo Prorokom: wiem iż wierzyli.

28. Tedy Agrippa řekl Pawlowi: Poněkud mně to mu nakloněgeš / abych byl Křesťanem.

Žáthym Agrypa řekl do Pawla / Máluczo mie nie nāmowisz abych zoštal Křesćianinem.

29. A Pawel řekl: Žádám Boha / ne toliko poněkud / ale zcela: a ne toliko abych / ale abych všichni cito kteříž slyší dnes / byli takowij jako y ná gsem / fromě vězení tohoto.

Řekl tedy Pawel / Žada bych od Boga aby nie máluczo / ale rym wlecey / žebys nie tylko ty / ale y ci wšyscy ktorzy mie dźis sluchá ta stali sie takowemi takim tá test / oprocz tyłko tych zwiazeł.

30. Wstál Král / y Wládař / y Berenice / y ti kteříž tu seděli.

A gdy / to řekl / tedy wstál Krol / y starosta / y Bernice / y ci ktorzy spolu siedzieli z nim.

כ ו

31 וַיִּכְדּוּ פְּרָקוֹי מִן תַּמּוֹן מִמֶּלֶךְ לִיּוֹן הוּי חָדָר עִם חָדָר וְאֶמְרֵיּוֹן דִּמְדִּים דִּשְׁנֵי לְמִוְתָא וְלֹאסִירָא לֹא עֲבַד אֲבָרָא הֲנִי:

Et essendosi tirati da parte, parlavano tra loro, dicendo, Quest'huomo non fa cosa alcuna degna di morte o di prigione.

32 וַאֲמַר אֲגְרִיפּוֹס לְבִהְסְטוֹס מִשְׁפַּח הֲנִי אֲבָרָא הֲנִי דִּישְׁתַּרְא אֱלֹהֵי בְּנֵי קֶסֶר לֹא קָרָא:

Et Agrippa disse a Festo, Quest'huomo si poteva lasciar andare, se non hanesse appellato a Cesar.

כ ו

1 וּפְקַד עֲלוּהֵי פִּהְסְטוֹס דִּישְׁתַּרְא לְוֵת קֶסֶר פִּאִיטְלִינָא וְאֶשְׁלִמָּה לְפִיִּלּוֹס וְלֹאסִירָא אֲחֵרָנָא עִמָּה לְגַבְרָא חָדָר קֶנְטְרוֹנָנָא מִן אֶסְפִּיר סִבְסִטָּא דִּשְׁמָה הֲנִי יוֹלִיּוֹס:

Poi che fu deliberato che noi nauigassimo in Italia, consegnaron Paulo & alcuni altri prigiani ad vn Centurione nominato Giulio, de la compagnia d'Augusto.

2 וַיִּכְדּוּ הֵנִי דִּנְגְרָא נִחְתָּן לְאֶלְפָּא דִּאִיתִיָּה מִן אֲדְרִמִּטוֹס מְדִינָתָא וְאֶזְלָא הֵנִי לְאֶתְרָא דִּדִּאסִיָּא וְעַל הֲנִי עִמּוֹ לְאֶלְפָּא אֲרִיסְטָרְכוֹס מִקְדִּינָא דִּמֶּן תְּסִלּוֹנִיקָא מְדִינָתָא:

Emontati in vna naue Adramittina, per douer nauigare per i luoghi de l'Asia, facemmo vela, essendo con esso noi Aristarco Macedonico Tessalonicese.

3 וְלִיּוֹמָא אֲחֵרָנָא מִטִּין לְצִידוֹן וְאֶתְחַשַּׁח קֶנְטְרוֹנָנָא בְּמִרְחַמְנוֹתָא לְוֵת פִּיִּלּוֹס וְאַבְסָא לֹה דִּיאֵזֶל לְוֵת רַחֲמֵיהֵי וִינְתַּתְנִיחַ:

E il giorno seguente arriuammo a Sidone: e Giulio trattando humanamente Paulo permesse ch'egli andasse a i suoi amici per esser gouernato.

כ ו

31 וַיִּסְוּוּ וַיִּדְבְּרוּ בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר כִּי מִאֲוִמָּה לֹא עָשָׂה הָאָדָם הַזֶּה כִּי מִשְׁפַּט מוֹת אֹי אֲזָקִים לוֹ:

Y como se apartaron à parte, habluauan los vnos con los otros, diciendo, Que ninguna cosa digna ni de muerte, ni de prision haze este hombre.

32 וַאֲגְרִיפָּא אָמַר אֶל־פִּהְסְטוֹס יוֹכֵל הָאִישׁ הַזֶּה לְהֵצֵא אִם לֹא תִּפְּלֵל אֶל־תִּקְיָסָר:

Y Agrippa dixo à Festo Podia este hombre ser suelto, si no viuiara áppelado para Cesar.

כ ו

1 וּבִמְשָׁר גִּשְׁפַּט לְעִבּוֹר אֲוִתְנָא בְּאִתְיָה אֶל־אִיטְלִיָּא הַסְגִּיר אֶת־פִּיִּלּוֹס אֶת אֲסוּרִים הָאֲחֵרִים לְשָׂר מִמָּה וְשִׁמּוֹ יוֹלִיּוֹס מִחֶבֶל תִּקְיָסָר:

Mas como fué determinado que auiamos de nauegar para Italia, entregaron à Paulo y à algunos otros presos à vn Centurion llamado Iulio de la compagnia Augusta.

2 וַיַּעַל אֶל־אִתְיָה אֲשֶׁר הִיא מֵעִיר אֲדְרִמִּטוֹס עַתִּידִים לְהֵלֹךְ לְמִקּוֹמֵי אֲסִיָּא וַיַּעֲבֹד בְּהִיוֹת עִמָּה אֲרִיסְטָרְכוֹס הַכְּתִי מִתְּסִלּוֹנִיקָא:

Ansi que subiendo en la nao Adrumetina, alçamos velas, estando con nosotros Aristarco Macedonio de Thessalonica, començando à nauegar junto à los lugares de Asia.

3 וְלִיּוֹם הַבֹּא פָּעַעַנָּה בְּצִידוֹן וַיּוֹלִיּוֹס תִּתְּהַלֵּךְ אֶת־פִּיִּלּוֹס בְּרֹךְ וַחֲסֵד וְהִנֵּיחוּ לָלֶכֶת אֶל־רַעִי לְבִקֵּשׁ רֵוָּה רִנְחָה רַפְאֻת לְשָׂרוֹ וְשִׁקְיָה לְעִצְמוֹתָיו:

Y otro dia llegamos à Sidon, Y Iulio tratando à Paulo humanamente, permitiòle, que fuese à los amigos para ser de ellos bien tratado.

κς'.

31. Καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλειον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες ὅτι οὐδεὶς θανάτου ἢ δεσμῶν πείσεται ὁ αὐτοῦ.

Et quand ils se furent retirés à part, ils confererent entr'eux, disans, Cest homme ne commet rien digne de mort ou de prison.

32. Ἀγρίππας τῷ Φέστο ἔφη, ὅποτελευτάει ἐδώκερ ὁ αὐτοῦ εἰ μὴ ἐπικέκλητο καίσαρα.

Et Agrippa dit a Festus, Cest homme pouuoit estre relaché, s'il n'eust appelé à Cesar.

ΚΕΦΑΛ. κζ'.

Ως δὲ ἐκέρθη ὁ δότοπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδεν τῷ π. πᾶυλοι καὶ π. π. αἰτίρως δεσμώταις ἐκατοντάρχη, ὀνόματι ἰσλίω, αἰτίρως σεβαστῆς.

Or depuis qu'il fut arresté que nous nauigerions en Italie, ils baillierent Paul avec certains autres prisonniers à vn Centenier nommé, Iule de la bande appelée Auguste.

2. Ἐπιβάντες δὲ πλοῖον ἀδραμιτῆν, μέλλοις πλεῖν πρὸς κζ' τῶν ἀσίαν τέτυς, αἰχμητῆρ, οἰτὸ σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνα ἰσθαλονικίως.

Et estans montés en vn nauire d'Adramite, nous partismes pour rirer vers les quartiers de Asia, estant avec nous Aristarque de Macedone Thessalonicien.

3. Τῇ τῇ ἐπεί κατ'αἰχμητῆρ εἰς σιδῶνα φιλαρθρώπας π. οἰσλί. τῷ πᾶυλῳ χησαίμῳ ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους παρθέμεν ὁμιλείας τυχαῖν.

Et le iour suivant nous arriuâmes à Sidon: & Iule traittant humainement Paul, permit qu'il allast vers ses amis, & qu'ils eussent soin de lui.

CAP. XXVI.

31. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste.

And when they were gone apart, they talked betwene them selues / saying / This man doeth nothing worthy of death / nor of bondes.

32. Agrippa autem Festo dixit, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Then said Agrippa vnto Festus / This man might haue bene loosed / if he had not appealed vnto Cæsar.

CAP. XXII.

Vt autem iudicatum est navigare cum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ.

Nowe when it was concluded, that we should saile into Italie, they deliuered both Paul, and certaine other prisoners vnto a Centurion named Iulius, of the band of Augustus.

2. Ascendentes navem Adrumetina incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.

And we entred into a shyp of Adrumetinum purposing to saile by the coastes of Asia / and launched forth / and had Aristarchus of Macedonia / a Thessalonian / with vs.

3. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractas Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

And the next day we arrived at Sidon: and Iulius curiously entreated Paul, & gave him libertie to goe vnto his friends / that they might refresh him.

Das XXVI. Capitel.

31. Vnd entwichen beseits / redeten mit einander / vnd sprachen: Diser Mensch hat nichts gethan / das des Todes oder der Bande werth sey.

De vige de offuer en side / raledo mer huer andre / oc sagde dette Menniske haffuer inted giore / som han nem bor at dø eller bindis saar.

32. Agrippas aber sprach zu Festo: Diser Mensch hette können loß gegeben werden / wenn er sich nicht auff den Keiser beruffen hette.

Da sagde Agrippas til Festum. Dette Menniske kunde giffuis løff / der som hand haffde icke stude sig saar Kæiseren.

Das XXVII. Capitel.

Da es aber beschlossen war / daß wir inn Belschland schiffen solten / übergaben sie Paulum / vnd etliche ander Gefangene / dem Vnterhauptmann / mit Namen Iulio / von der Keiserischen Schar.

Men der de vaar beslutter / at vi skulde seyle til Belschland / da antuordede de den Vnderhoffuismand / som hed Iulius / aff Kæiserens skare / Paulum oc nogle andre Fanger.

2. Da wir aber in ein Adramitisch Schiff tratten / daß wir inn Asiam hin schiffen solten / fuhren wir vom Lande / vnd war mit vns Aristarchus auß Macedonia von Thessalonich.

De der vi traadde i Adramitiske Skib / at vi skulde seyle til Asiam / da fore vi fra landet / De Aristarchus aff Macedonia aff Thessalonicken vaar med oss.

3. Vnd kamen des andern tages an zu Sidon. Vnd Iulius hielt sich freundlich gegen Paulum / erlaubet ihm zu seinen guten Freunden zu gehen / vnd seiner pflegen.

De vi komme anden dagen til Sidon. De Iulius holt sig venlig mod Paulum / oc tilstedde han nem at gaa til sine gode Venner / oc gore sig til gode.

Kapitola XXVI.

31. Kterijzto kdyz odesli na stranu / mluvili vespolek / rkauce: Nic gest hodneho smrti neb wzenij nevcinil Cflowet tento.

Wyssedhy mowili tedni do drugich tymi slowy / Nic nte czyni ten czlowiek coby mialo byc gods nego smerci abo wizenia.

32. Agryppa pak k Festowi řekl: Mohl gest propustit byti Cflowet tento / by se byl neodwolal k Cfsari?

A Agryppa řekl Festowi / Ten czlowiek mohl byl wypustit byt / by byl do Cfsarsa nie appelowal.

Kapitola XXVII.

1. Kdyz bylo vsauzeno / aby Pawel plawil se do Blach / awydan byl s giny mi wzeni Setniku gimenem Juliovi / kterz byl nad Wogstem Augustowym.

2. Kdy tuz skazano zebymy sie wziezi do Wloch / tedy poruczo no thal Pawla takto y niekthore me wizenie setnikowi / imenem Juliušowi z rothy Augustowey.

2. Tedhy wstapiwše na Bärku Adrumetynskau / magijce se plawiti wedle Kraginy Azye / pustili gšme se na Moře / a byl s nami Arystarchus Macedonsky z Thessaloniky.

Tedy wšadšy w okret Adramitenšty / przyšlo nam plynac podle krain Azey / tak zedmy sie wziezi / a byl s nami Arystarchus Macedonsky z Thessalonicken.

3. Druhý pak den připlavš lili gšme do Sydonu. A tu Julius přijniwě nakladage s Pawlem dopustil gemu stawiti se v Přatel / aby ho opatřili potřebami.

A przyptynelišmy dnšadruš gšego do Sydonu / a Julius ludz kšie sie záchowywšiac przecim Pawlowi / dopustil mu dš do przykšicel aby go cym opatřyl.

כ ו

4 וּמִן תַּמּוֹן רָדִין וּמִטּוֹל
דְּרוֹחַ סְקוּבֵלוֹ הָיָה אֵל
אֲתַפְּרֵבוֹ עַל קוֹפְרוֹס :

*Poi partiti che noi fummo di là, na-
vigammo sotto Cipri, perche che i venti
erano contrarij.*

5 וַעֲבְרוּ יָמָא דְּקִילִיקְיָא
וּדְפַמְפּוּלִיָא וּמִטְוִין לְמוֹרָא
מְדִינַתָּא דְּלוֹקִיָּא :

*Et hauendo navigato il pelago, che e
in torno à la Cilicia e Pamphilia, arrivam-
mo à Myra città di Licia.*

6 וַאֲשַׁכַּח תַּמּוֹן קֶנְטֻרוֹנָא
אַלְפָּא מִן אֶלְכְּסַנְדְּרִיָּא
דְּאַזְלָא הָיָה לְאַיְטְלִיָּא
וְאַתְּבֵבוּ בָּהּ :

*Et ini hauendo il Centurione troua-
ta vna naue Alessandrina, che nauigaua
in Italia, ci pose in essa.*

7 וּמִטּוֹל דִּיקִירָאִית רָדִין
הָיָה לְיוֹמָתָא סְגִיָּא
לְמַחְסוֹ מִטְוִין לִזְבֵּיָּא
קֶנְדֻּוס צִנְרֵתָא וּמִטּוֹל
דְּלֹא שְׂבָקָא הָיָה דְּרוֹחַ
דְּנֶאזֶל תְּרִיצָאִית אֲתַפְּרֵבוֹ
עַל קֶרְטָא לִזְבֵּיָּא סְלִמּוֹנָא
מְדִינַתָּא :

*E poi che per molti giorni hauemmo
lentamente nauigato, e che à gran pena
arriuammo intorno à Gnido, perche il
vento è impedita, nauigammo à Creta
presso à Salmon.*

8 וְלִמְחָסוֹ פֶּד רָדִין ח
הָיָה מִטְוִין לְדִוְבֵתָא
דְּמִתְקִרָא לְמִנְאָא שְׂפִירָא
וְקִרְיָא הָיָה לָהּ מְדִינַתָּא
דְּשִׁמְיָא לְאַסִּיָּא :

*Et à gran pena costeggiandola, venim-
mo ad vn luogo che si chiama Belli porti,
presso alquale era la città di Lasce.*

9 וְהָיוּ תַּמּוֹן וּבְנֵיָּא ס
פְּגִיָּאָא עַד מָא לְיוֹמָא
דְּעֵבֶר אַף יוֹמָא דְּצוּמָא
דִּיהוּדְיָא וְהָיָה לָהּ קֶנְטָא
דִּירְדָא אֶנְשׁ פְּגִיָּאָא וּמִלָּךְ
הָיָה לְהוֹן פִּלּוֹס :

*Hor essendo passato molto tempo, e
essendo già la nauigatione periculosa, per
esser già passato auer il tempo del digiu-
no, Paulo gli ammoni.*

כ ז

4 וּמִשָּׁם הִלְכְּנוּ וַעֲבַרְנוּ תַּחַת
כְּפֹר כִּי הָיָה לָנוּ הָרוּחוֹת לְהַפְּרָה :

*Y alçando velas de alli nauegamos baxo de
Cypro : porque los vientos eran contrarios.*

5 וַיְהִלְכְּנוּ בַיָּם קִילִיקְיָא וּפַמְפִּילִיָּא
וַיָּבֹאוּ אֶל מוֹרָא עִיר לִיקִיָּא :

*Y auiendo passado la mar que está junto à
Cilicia y Pamphilia, venimos à Myra, que es de
Lycia.*

6 וּשָׁם מָצָא שֵׁר מִנְּהָ אֶת-
אֲנִיָּה מִנְּאֶלְכְּסַנְדְּרִיָּא הַהוּא לְכַת אֶל-
אִיטְלִיָּא :

*Y hallando alli el Centurion vna nao Alexan-
drina que nauegaua à Italia, puso nos en ella,*

7 וּבְנֵיָּא יָמִים רַבִּים יָגַעְנוּ
לְרִדּוֹת בַּיָּם וּבְדַחַק בְּלֹאנוּ לְקַבֵּל
קֶנְדֻּוס כִּי הָרוּחַ לֹא הָיָה
לָנוּ לְרִדּוֹת וַנַּעֲבֹר אֶת-קֶרְטָא
לְקַבֵּל סְלִמּוֹנָא :

*Y nauigando muchos dias de espacio, y au-
iendo apenas llegado delante de Gnido, no dexan-
donos el viento, nauegamos baxo de Creta jun-
to à Salmon.*

8 וּבְנֵיָּא שֵׁר פֶּדַחַק הַעֲבַרְנוּ בְּלֹאנוּ
אֶל מְקוֹם אֶחָד הַקָּדָא אֶגְמִים
טוֹבִים וְקִרְיָא אֶלִיָּא הִיא עִיר
לְאַסִּיָּא :

*Y costeandola á penas, venimos à vn lugar
que llaman Buenos puertos, cerca delqual estaua
al ciudad de Thalassa.*

9 וּלְיָמִים רַבִּים פְּעִילָא אֲשֶׁר
בָּהּ לֹא טוֹב לְרִדּוֹת בַּיָּם כִּי
גַם אִנּוּ עֲבָדוּ יָמֵי תְּצוּם יַעֲצֹם
פִּלּוֹס :

*Y passado mucho tiempo, y siendo ya peli-
grofa la nauegacion, porque ya era pessado el a-
yuno : Paulo amonestaua.*

κ ζ.

4. Καὶ ὅθιν ἀναχθῆναι ὑπε-
ρὰ τοῦ κυρίου, ἀπὸ τοῦ
πύου αἰέμου, ἵνα ἐναίτιος.

*Puis estans partis de là, nous tins-
mes la route d'au d'elous de Cypre,
pource que les vents estoient contrai-
res.*

5. Τό, π πέλᾱγος π κζ πλῶ
κίλικίαν κ παμφυλίαν διαπλεύ-
σαντες κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς
λυκίας.

*Et apres auoir passé la mer qui est à
l'endroit de Cilice & de Pamphille, nous
vinsmes à Myra ville de Lycie.*

6. Καὶ ἐὼς ὅθιν ὁ ἐκατόνταρχος
πλεῖστον ἀλάξαι ὄρηναι πλεονεῖς τῇ
ἰταλίαν ἐπετίθεσθαι ἡμᾶς εἰς αὐ-
τήν.

*Là où le Centenier trouua vn nau-
re de Alexandrie tirant en Italie, auquel
il nous fit monter.*

7. Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις θαλά-
σσοις τε, καὶ μόλις ἤμηνον κζ
τῶν κίχθον μὴ προσεῖται ἡμᾶς
τῶν αἰέμου, ὑπερὰ τοῦ κυρίου πλῶ
κρήτῳ κατὰ σαλμώνην.

*Et comme par plusieurs iours nous
nauigions pesamment, tellement qu'à
grand'peine estions-nous paruenus à
l'endroit de Gnide, pource que le vent
ne nous pouffoit point, nous passasmes
au deffous de Crete à l'endroit le Sal-
mon.*

8. Μόλις π πάλαιος μόνος αὐ-
τῶν ἡλθον εἰς τὴν πινὰ καλοῦ-
μενον καλοῦς λιμένας, ὅ ἐγγὺς
τῶ πόλις λασηά.

*Laquelle costoyans avec grand'pei-
ne, nous vinsmes en vn lieu qui est ap-
pellé Beaux-ports, pres auquel estoit la
ville de Lasce.*

9. Ἰκανῶς δὲ χρόνος ἀναχθῆναι
εἰς τὴν ὁδὸν φερούς τῶ πλο-
ύς, ἀπὸ τοῦ κυρίου πλῶ καὶ πα-
ρελθόντων, περὶ τοῦ πάλου.

*Et d'autant que beaucoup de temps
s'estoit passé, & que deffia la navigation
estoit perilleuse, pource que deffia mes-
me le iusne estoit passé, Paul les admon-
nesta.*

4. Et inde cum sustulissimus, subnavigavimus Cyprus: propterea quod essent venti contrarii.

And from thence we launched/and sailed hard by Cyprus/because the winds were contrary.

5. Et pelagus Ciliciae & Pamphyliae navigantes, venimus Lystram, quae est Lycia.

Then sailed wee over the sea by Cilicia/and Pamphylia/and came to Myra/a citie in Lycia.

6. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italia, transposuit nos in eam.

And there the Centurion founde a shippe of Alexandria/sailing into Italia/and put vs therein.

7. Et cum multis diebus tarde navigaremus, & vix devenissemus contra Gnidum prohibente nos vento, adnavigavimus Cretae iuxta Salmoneum.

And when wee had sayled slowly many dayes/and scarce were come against Gnidum/because the winde suffered vs not/wee sayled hard by Candia/nere to Salmone.

8. Et vix iuxta navigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni-portus, cui iuxta erat civitas Thalassa.

And with much a doe sayled beyonde it/ & came unto a certaine place called the Faire haven/ nere unto the which was the citie Laſea.

9. Multo autem tempore peracto, & cum iam non esset tuta navigatio, eo quod ieiunium iam praeteriisset, consola batur Paulus.

So when much time was spent/ & sayling was now icopartus/ because alio y fast was now passed/ Paul comforted them.

4. Vnd von dannen stessen wir ab/ vnd schifften vnter Cypern hin/ darumb daß vns die Winde entgegen waren.

De wi stette aff der fra/ oc seylede bore vnder Cypern/ fordi at Været vaar off imod.

5. Vnd schifften auff dem Meer für Cilicia vnd Pamphylia über/ vnd kamen gen Myra in Lycia.

De wi seylede offuer Hassute frem saar Cilicia oc Pamphylia/ oc komme til Myra i Lycia.

6. Vnd daselbst fand der Vnterhauptmann ein Schiff von Alexandria/ das schifftet in Welschland/ vnd lud vns darauff.

De Vnderhoffuigmanden fane der te Skib aff Alexandria/ som seylede til Balland/ oc hand sette off i det.

7. Da wir aber langsam schifften/ vnd inn vil tagen kaum gegen Gnidum kamen (Denn der Wind wehrete vns) schifften wir vnter Creta hin/ nach der Stadt Salmone.

Men der wi seylede senlige/ oc komme neppelge i mange dage mod Gnidum (Ehi været vaar off imod) da seylede wi frem vd met Creta/ haff den Stad Salmone.

8. Vnd zogen kaum fürüber/ da kamen wir an eine stete/ die heisset Bonifurt/ darbey war nahe die Stadt Laſea.

De wi droge neppelige frem/ der komme wi til en sted som kaldis Godhaffn/ der vaar den stad Laſea nar hoff.

9. Da nun viel Zeit vergangen war/ vnd nun mehr färllich war zu schiffen/ darumb/ daß auch die Fasten schon fürüber war/ vermanet sie Paulus.

Der nu megen tid vaar forløbet/ oc der vaar nu mere færlige at seyle/ fordi at Fasten vaar oc nu for gongen/ da formanede Paulus dem.

4. A ldyž gsmě se odstud púřili/ plavili sme se podlé Chypru/ proto že byl wjstr odporň nám.

Že smetad Repuściwsky/ przyblichmy sie pod Chypru/ dla tego že nam byly wjstry sprzeciwny.

5. A pŕepluwšše Moře Chylické a Pamfilijské/ pŕišli gsmě do Lisyry/ kteráž gest w Lycij:

A pŕepráwššy sie pŕez moře se pod Chylica y Pamfiliu/ przyblichmy do Myry miastka w Licyey.

6. A tu nalezl Setnjl Værku Alexanderstau ana má pluřti do Blachy pŕiwedl nás na ni.

Čas setnjl znalazšy ofret Alexandrijski/ řehory pŕysal do Wloch/ wjadł nas wen.

7. A ldyž gsmě za mnoho dnij žnenáhla se plavili/ a ledwa gsmě pŕiplaui proti Dsirowu kterž slowe Gnidum/ neb wjtr nám bránil/ pŕišta wili gsmě kŕetě podlé Salmony:

Gdychmy thedy pŕez ntemá/ ly čas ute rychlo se wjeřli/ a ledwa ochmy pŕyřli řu Gnidu/ iž nam ute dopuřezal wjtr/ podplynes lichmy pod Kreta podle Salmosuu.

8. A ledwa wedlé něho plowance/ pŕigeli gsmě na gedno miřřio/ kterž slowe Bonnyportus/ od kteréhožto bližřo bylo Měřřto Thalassa.

A ledwě se thám tedy pŕez práwššy/ pŕyřlichmy ná mieřřice řthore zowa/ Pŕekne porty/ o ktere go bylo bliřřo miřřřio Laſsea.

9. A ldyž pař mnohř řas pořminul/ a giž nebylo bezpeřně plawenij/ proto že se byli giž drahně pořřili/ řeřřyl a nayořmjnal ge Pawel.

Potym po ntemálym časie gdy iž bylo niebespeřne reħař nie morzem/ a iž reř iž byl pořřezemual nápořřinalie Pawel.

כ ו

10 ואמר זכרם חנני
אנא דבאולצנא ופחוסרנא
סגיאא חנני מרדיתו לו
בלחוד דמובלה דאלבן
אלא אף דנפשתו דילן:

Dicendo loro, Huomini, io veggio che la nauigatione sarà con trouaglio e con molto danno, non solamente del carico, e de la naue, ma ancor de la nostra vite.

11 קנטורניו דין
לקוברגיטא ולמרה ד
דאלבא שמע חנני יתיר
מן מלחיה דפולוס:

Ma il Centurione, duna piu fede al gouernatore & al nocchiero, che à le parole dette da Paulo.

12 ומטיל דלא עהו חנני
הו למאנא למסתיו בה
סתנא סגיאא מנן צבין
הנו דנרדא מן תמן גארקו
דמשפחין דנפנעו ונסתנו
בלמאנא חר דאיתנהו
הנא פקריטא ומתקרבא
הנא פנכס וחאר חנני
לתימנא:

E per non essere il porto atto à suernare, e piu detter consiglio di partir di la, per vedere se in qualche modo haueffen potuto arriuando à Fenice suernare int, che è porto di Creta, ilqual guarda ad Africo & à Coro.

13 וכד נשבר דרומא
דתימנא וסברו דממטין
איר צבניהו דדיו חנו ח
חדרי קריטא:

Essendo il vento Austro, pensando essi haueu conseguito l'intento loro, tirando piu presso costeggiavano Creta.

14 ומו פתר קליל נפק
עליו משבא דעלצל
דמתקרבא טופניקוס
אורקלדיו:

Ma poco dopo si leuò contra essi il vento Tifonico, che si chiama Euro aquilone.

15 ואתחטפת אלבא
ולא אשפחת דתקומי
לקבל רוחא ונהבו לאנדא
דחי:

Et essendo la naue rapita, ne potendo resistere al vento, noi hauendogliela abbandonata, eravamo costretti trasportati.

כ ז

10 ואמר אליהם האנשים רומא
אני כי לא לבד ברב גדופה
וענש הסבל והאגיה כיהם פאסון
נפשו עתידים היינו לרדות בים:

Diziendo, Varones, yo veo que con incommodo y mucho danno, no solo de la cargazon y de la nao, mas aun de nuestras personas aurà de ser la nauegacion.

11 ושר מאה יותר האמין לחובל
ולמלח מאלה המדברים
מפולוס:

Mas el Centurion creya mas al Maestre y al Piloto, que à loque Paulo dezia.

12 וכי אגם הקו לא היה לנו
לחרף בסתו לכו רבים מהם
שמנו להם עצרה להלך משם
אם יכלו לנגוע בפניכם ולחרף
שמה אל אגם קריטא על פני
דרום ימיה וצפונה:

Y no auiendo puerto commodo para ynuernar muchos acordaron de passar aun de alli, si por ventura pudiesen tomar à Phenica, y ynuernar alli: que es vn puerto de Creta al Africo y al poniente.

13 ובנשב רוח הדרום חושבים
כי החזיקו את משאלות לבותם
הלכו לאסון ויעברו את קריטא:

Y ventando el Austro, pareciendoles que ya tenian loque desseauan, alcando velas tenian de cerca la costa de Creta.

14 ועוד מעט ותפגע בם רוח
גדולה הנקראה הקדים מצפון:

Mas no mucho despues dio en ella vn viento repentino que se llama Euroaquilo:

15 ונתחטפה האגיה ולא יכלנו
לקום לפני הרוח ובידי רוח
גתנו:

Y siendo arrebatada de el la nao, que no podia resistir contra el viento, dexada (la nao à los vientos) eramos lleuados.

κς.

10. Λίγνοι αὐτοῖς, ἄνδρες, θεω-
ρῶ ὅτι μετὰ ὕβριος καὶ πολλῆς ζη-
μίας, ὅ μόνον φόρτις ὁ πλοῖος,
ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν μέλλει
ἐπαυτὴν πῦρ λαβεῖν.

Leur disant, Hommes, ie voy que la nauigation sera avec peril, & grand dommage, non seulement de la charge du nauire, mais aussi de nos vies.

11. Ὁ δὲ ἐκαστότερος τῷ κυ-
βερῇ καὶ τῷ καυκλήρῳ ἐπίτετο
μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τὸ πῦλον
λαομέδοις.

Mais le Centenier croyoit plus au gouuerneur & patron du nauire qu'à ce que disoit Paul.

12. Ἀνδρῶν δὲ λίμνος ὑπε-
ρχαντο αὐτῷ ὡς ὅτι ἀφ' ἡμασίν,
οἱ πλείους ἔμελλον βουλήν ἀναχθῆ-
ναι καὶ κεῖν, οἷον δυνάμει κα-
τα-τῆσαι πρὸς εἰς Φοίνικα, ὡς ἀρχι-
μάται. λίμνος τῆς κρήνης βλε-
ποῦσε καὶ λίβα καὶ καὶ χαῖρον.

Et d'autant que le port n'estoit point en bonne aliiere pour hyuerner, la plus part furent d'aduiz de partir de là, pour voir si on pourroit aborder à Phenix, pour y passer l'hyuer: qui est vn port de Creta, regardant vers le vent de Libs & de Corus.

13. Ὡς πνέοντι δὲ νότος, δε-
ξαντες τῆς περὶ πρὸς κακροατη-
κείαι, ὥρμητες ὄσαν. περιέλαστο
τὸ πλὸς κρήνῃ.

Adonc le vent de Midi commençant à souffler doucement, cuidans estre au dessus de leur intention, estans departis, ils costoyerent Creta de plus pres.

14. Μετ' οὗ πολὺ δὲ ἔβλας κατ'
αὐτῆς ἀνέμῳ τυφωτικῷ, ὁ κα-
λούμενος εὐροκλύδων.

*Mais tantost apres vn vent tempe-
stueux, qu'on appelle Euroclydon, se le-
ua du colte d'icelle:*

15. Σωθεὶς παρ' αὐτοῖς δὲ τὰ πλοῖα,
καὶ μὴ δυναμένου ἀντιφθάλμειν
τῷ αἰέμῳ, ἠπιδιδόντες ἐφερόμεθα,
καὶ ἐν τῷ αἰέμῳ ἐπαυτὴν πῦρ λαβεῖν.

Et le nauire estant emporté du vent, tellement qu'il ne pouuoit parer au vêt, nous fumes emportés, ayans abandonné au vent le nauire.

10. Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno non solum oneris & navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio.

And said unto them / Syrs / I see that this voyage will bee with hurte and much damage / not of the lading and ship onely / but also of our lives.

11. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebatur, quam his quæ à Paulo dicebantur.

Neuerthelesse the Centurion beleeveth rather the gouernour and the master of the shippe / then those thinges which were spoken of Paul.

12. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimum statuerunt consilium navigare inde, si quo modo possent devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ, respicientem ad Africum & ad Corum.

And because the haven was not commodious to winter in / many tooke counsell to depart thence / if by any meanes they might attaine to Phœnice / there to winter / which is an haven of Candie / and lyeth towarde the South / west and by West / and North west / and by west.

13. Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam.

And when the southerne wind blew softly / then supposing to obtaine their purpose / loosed neerer / and sayled by Candie.

14. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

But anon after / there arose by it a stormie winde called Euroclydon.

15. Cumque arrepta esset navis, & non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

And when the shippe was caught / & could not resist the winde / we let her goe / & were caryed away.

10. Vnd sprach zu ihnen: Lieben Männer / ich sehe / daß die Schiffahrt wil mit beleydigung vnd grossem schaden ergehen / nicht allein der Last vnd des Schiffs / sondern auch vnsers Lebens.

De sagde til dem / Kære Mend / Jeg seer / at denne Seyladz vil ske med modgong oc stor skade / icke aleniste paa Skib oc Gods / men ogsaa paa voer Liffs vegne.

11. Aber der Vnterhauptmann glaubet dem Schiffherren vnd dem Schiffmann mehr / denn dem / das Paulus saget.

Men Vnderhoffuigmanden trode Skipperen oc Styremanden mere / end det som Paulus sagde.

12. Vnd da die Anfurt vngelegen war zu wintern / bestunden ihr das mehrertheil auff dem rath / von dannen zu fahren / ob sie köndten kommen gen Phœnicia zu wintern / welches ist eine Anfurt an Creta gegen dem Winde Sudwest vnd Nordwest.

De der Haffnen vaar icke bequem til Vinterlag / da stode meste parten aff dem paa det Raad / at de vilde fare der fra / om de kunde komme der fra til Phœnicia at ligge Vinterlag / huilcket som er en Haffn haff Creta / mod det Vær Suduest oc Norduest.

13. Da aber der Sudwind weht / vnd sie meineten / sie hetten nun ihr fürnehmen / erhuben sie sich gen Asson / vnd fuhren an Creta hin.

Men der Synden Vær blæste / oc de mente / at de haffde nu deris opseet / da opløste de sig mod Asson / oc fore hen haff Creta.

14. Nicht lange aber darnach / erhub sich wider ihr fürnehmen eine Windsbraut / die man nennet Nordost.

De icke lenge der effter / kom der mod deris atten Storm / som man kalder Nordost.

15. Vnd da das Schiff ergriffen ward / vnd köndt sich nicht wider den Wind richten / gaben wirs dahin / vnd schwebeten also.

De der Skibet bleff begrebet / oc kunde icke løste sig op mod Været / da gaffue vi det offuer / oc drevue saa.

10. Reka gim: Muži / wiš dīm je s welikau škodau a s nebezpečenswijm / netoliško Bārky a nákladu / ale takē y žiwotiw nassych počinā byti plawenij.

Nowtac sm / Mežowte / wida se že z nebespiečenstwem y z wśelka škoda / nie ryko lādanku y ofretu / ale tež y osob nāšych przi ydzie nam tā drogā.

11. Ale Setniš wijce wēšil Marynāri a Plawcy / nežli tomu co Pawel prawil.

Wšakoz setniš wiecey wierzyl sprawcy ofretu y styrnikowi / aniž temu co powiedal Pawel.

12. Afdyž nebylo tu slusně ho přistawu / aby pobyli tu přes zimu / množ se vrabili / aby se plawili odeud / gestližebn kterať mohli přigeďauce do Fenycen přes zimu tupobiti / na břehu Krēty / kterať ležij wētru polednīmu / a k wētru za padnīmu.

A gdyż nie było portu słusnego do tu zimowānia / tedy tch wśele rādziližebn siateż y zāmrad puścili / kōstuiac jesiaby takto mogli przeprawić się do Fenice zimo wāci / ktery jest port w Krēcie / leżący w wiatru z strony południā y zachodn.

13. Afdyž počal wjitr wjiti od poledne / maglice zato / že se budau vmijnēnau cestau držeti / y plawili se z Asson / a geli do Krēty.

A gdy powłonał wiatr prāwie z południā / mniāliac aby się im wedle myśli dżiacmālo / gdy się puścili od perthu / przeprawiali się bliżej imo Krēcie.

14. Po neweliskē pať chwijli / zdwihli se proti nim wjitr wiśchrowy Pālnocni / kterať slowe Euroaquilo.

Kōśakoz nie dīlgo pothym wśczal się przeciw nimu wiatr gwałtowny / ktery zowa Euroclidon.

15. A fdyž zachwācena byla Bārka / a nemohla odolati proti wētru / powētru pustiwše gi tak gsmē se wēzli.

A gdy był ofrat porwan / a nie mogli się wiatrowi oprzeć / puścili się ofrat z wiatry / plynęli chmy.

כ

16 וכר עכרו גורתא חדא
דמתקדא קודא למחסן
אשכחו אחיו לקרקורא :

Poi essendo scorsi sotto vna piccola isola, chiamata Claudia, a pena potemmo ritenere la scifa.

17 וכר שקלגה מחיצין
היו ומתקנין לה לאלפא
ומטול דדחליו היון ד
ידלמא גבל במחתתה
דיפא אחתניהי לארמנון
והפכת רדיו היון :

Laquale hauendo pur sollevata, i marinari si fermuano de gli aiuti, cignendo la naue disotto: e temendo di non dare in Sirti, calato il Gasello eran costri supportati.

18 וכר קם לה עליו כ
פימונא קשיא ליומא
אחרגא שדיו מאניו פיפא :

Et essendo noi da la tempesta fieramente combattuti, il dì seguente gittaron via le robbe.

19 וליומא דתלתא מאנא
דילה דאלפא באידיו
שדיו :

Et il terzo giorno con le nostre proprie mani gittammo gli strumenti de la naue.

20 וכר אחד לה סתונא
יומא ותירא ולא שמשא
מתחוא הוא ולא סהר
ולא פוכבא סברא דחיו
כל פלה אתפסק הוא לה :

Mà non apparendoci per più giorni ne sole ne stelle, e soprastando non piccola tempesta, già era tolta via ogni speranza di saluarsi.

21 וכר אנש מדם לג
מסתבר הוא הידיו קם
פולוס פינתהו ואמר אלו
אתפוסתיו לי צברא לא
רדיו היון מו קריט
ומתחסכו היון מו
חוסרנא ומו אולצנא
הנא :

Et essendo stati lungo tempo senza mangiare, Paulo allora stando nel mezzo di loro, disse, O huomini, et bisognaua certo fare a mio modo, e non partir da Creta, ne procacciarsi questo strauaglio e questa perdita.

כ

16 ונרץ אל־אִי אחד הנקרא
קלודא בדחק וכלגו לאחץ את־
צביע :

Y lleuados de la corriente hazia vna pequena Isla que se llama Claudia, apenas podimos ganar el batel.

17 אִתּוֹ נָשְׂאוּ וּבּוֹ הַחוּקָה
וְאִתּוֹ אֶת הַמִּנִּיָּה וַיִּרְאוּ בּוֹ יָפֶלֶד
בַּמַּחֲתוֹת וַיַּחֲזוּ אֶת־הַכֶּלִי וְכֹךְ
נִגְזַר :

Elqual tomado, vñauan de remedios cinniendo el nauio: y auiendo temor que no diessen en la Syrte, abaxado el mastel, eran ansil leuados.

18 וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל וְהַמִּנִּיָּה
חָשְׁבָה לְהַשְׁבֵּר וּבָיוֹם הַבֹּא הִקְלָה
אֶת־הַמִּנִּיָּה :

Y auiendo sido atormentados de vna vehemente tempestad, el siguiente dia echaron a la mar.

19 וּבָיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הִטִּילוּ אֶת־
הַכֵּלִים אֲשֶׁר בַּמִּנִּיָּה אֶל־הַיָּם
לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם :

Y altercero dia nosotros con nuestras manos echamos las obras muertas de la nao.

20 וַהֲשֵׁמֶשׁ וְהַכִּכְבִּים לַיָּמִים
רַבִּים לֹא נִגְזַר וְסַעַר גָּדוֹל הָיָה
כִּי אֲשֶׁר אֶבְרָהָ מַעֲנִינֵנוּ כָּל־
תְּקוּנָה לְהַשֵּׁעַ אוֹתָנוּ :

Y no pareciendo sol ni estrellas por muchos dias, y viniendo vna tempestad no pequenna, ya era perdida toda la esperanza de nuestra salud.

21 וּבֹאֲשֶׁר לַיָּמִים לֹא אָכְלוּ
לֶחֶם אִוֹ קָם פּוֹלוֹס בְּתוֹכָם
לֵאמֹר אֲנִי הָאֲנָשִׁים שׁוֹהֵה לָכֶם
לְשִׁמּוֹעַ אוֹתִי וְלֹא לְנִסֵּעַ מִקְּרִיטָה
לְבוֹעַ גַּם אֶת־הַדּוֹפָה הַזֹּאת
וְגַם אֶת־הָעֵנֶשׁ :

Y auiendo ya mucho que no comiamos, entonces Paulo puesto en pie en medio de ellos, dixó, Fuera cierto conueniente, ó varones, oyrme a mi, y no partir de Creta, y euitar este inconueniente y el danno.

κζ.

16. Νησίον δὲ τι ὑποδραμέντες,
καλούμενον κλαύδιον, μελὶς ἰσχύ
συμδύωθεικεταίς γνῶναι τῆς
σκάφης.

Et ayans passé au dessous d'une petite isle appelee Claudia, à grand'peine peusmes-nous estre maîtres de l'esquif.

17. Ὡς ἄρα τις βενησίαις ἐξεδύ-
πῃ, ὑποζωνυῶτες τὸ πλῆθος, φο-
βόμενοι πρὸς τὴν σύρτιν ἐκ-
πίπτειν, χαλάσαντες τὸ σκεῦ-
ος, οὕτως ἐφέροντο.

Lequel ayans attiré, les nautonniers cerchoyent tous remèdes craignans le nauire par dessous: & craignans de tomber en Syrte, apres auoir abbatu la tartie, estoient ainsi portés.

18. Σφοδρῆς γὰρ χεμαζόμενοι ἡ-
μῶν, τῇ ἐξῆς ἐλθούσῃ παύσασθαι.

Or pource que nous estions agités de grande tempeste, le iour suuant ils firent le iect.

19. Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτῶν χεμαζόντων
σάλευ τὰ πλοῖα ὑπὸ τῆς ῥέτης.

Puis le troisieme iour nous iettasmes de nos propres mains l'equippage du nauire.

20. Μήτις δὲ ἡλίου, μήτις ἄστρων
ὀπταίνοντων ὅτι πλείονος ἡ-
μέρας, χεμαζόντες πρὸς ἐλπίου ἐ-
πιπείνομεν, λοιπὸν θεωρεῖτο πᾶσι
ἐλπίς ὅτι σάλευσθαι ἡμᾶς.

Et comme ainsi fust que par plusieurs iours il ne nous apparust ne soleil ni estoiles, & que grande tempeste nous pressast de pres, toute esperance de nous pouoir sauuer à l'aduenir fut ostee.

21. Πολλῆς γὰρ ἐστίας ὑπαρ-
χούσης. τίς τις ἐστίας ὁ πᾶσι ἐν
μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν. ἰδοὺ ἡμῶν, ὡς ἂν
ὄρεται, πρὸς τὴν σύρτιν ἐκπίπτειν, χα-
λάσαντες δὲ τῆς κρήνης, κατέδρα-
νεν τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζη-
μίαν.

*Mais apres qu'ils eurent esté long temps sans mâger, lors Paul se tenant au milieu d'eux, dit, O hommes, certes il fa-
loit me croire, & ne partir point de Cre-
te, & gagner ce dommage & perte.*

CAP. XXVII.

16. In insulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Claudia, potuimus vix obtinere scapham.

And we came vnder a little Ile named Claudia / & had much a do to get the boate.

17. Qua sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur.

Which they took by and used all helpe vndergirding the shippe / fearing least they should haue fallen into Syrtis / and then let downe the vessell / and so were caried.

18. Validè autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt.

The next day when we were tossed with an exceeding tempest / they ligged ned the shippe.

19. Et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt.

And the thirde day we cast out with our owne handes the tackling of the shippe.

20. Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

And when neither sunne nor starres in many dayes appeared / and no smal tempest lay vpon vs / all hope that we should be saued / was taken away.

21. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidem, o viri, auditio me, non tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & iacturam.

But after long abstinence / Paul stood forth in the middes of them / and saide / Syrs / ye should haue heartened to me / and not haue loosed from Creta: so should ye haue gayed this hurt and losse.

Der Apostel Geschichte

Das XXVII. Capitel.

16. Wir kamen aber an eine Inseln / die heisset Claudia / da kondten wir kaumet einen Rahner greiffen.

De wi komme til en De / som hed Claudia / Der funde wi neppelige saa far paa en Baad.

17. Den huben wir auff / vnd brauchten der hülffe / vnd bunden ihn vnten an das Schiff / denn wir forchten / es möchte in die Syrtten fallen / vnd liesen das gefesse hinunter / vnd fuhren also.

Den lossen wi oy / oc brugede hielp / oc bunde hannem neden op til Skibet / Thi wi fryctede / at der skulde falde i Syrtten / oc wi lode Raret gaa ned / oc fore saa.

18. Vnd da wir groß vngewitter erlitten hatten / da theten sie des nachsten tages einen außwurf.

De der wi haffde ledet stor Storm / da giorde de den neste dag en vdkastelse.

19. Vnd am dritten Tage wurffen wir mit vnsern Händen auß die Bereitschafft im Schiffe.

De paa den tredie dag / kaste wi vd met vore hendes der der Redstaff som vaari Skibet.

20. Da aber in vilen tagen weder Son noch Gestirn erschein / vnd nicht ein klein Vngewitter vns wider war / war alle hoffnung vnser Lebens dahin.

De der huereken Soel eller Stjerner obenbare / dis i mange dage / oc icke siden Storm vaar off imod / da vaar alle haabet til vort Liff borte.

21. Vnd da man lang nicht gessen hatte / tratt Paulus ins mittel vnter sie / vnd sprach: Lieben Männer / man solt mir gehorhet / vnd nicht von Creta auffgebrochen haben / vnd vns dises leides vnd Schadens überhebt haben.

De der Mand haffde icke æder i long tid / da traad de Paulus frem mit iblant dem / oc sagde / Rære Mend / mand skulde haffue lydt mig at / oc icke senlet fra Creta / oc icke foret off denne modgang oc skade paa.

Stutfume

Kapitola XXVII.

16. A kdyz jsme přiběhli k gednomu Ostrovu / kteréhož slove Claudia / ledva že jsme mohli obdržeti člun v Bářku.

A kdyzmy přiběhli k ostrovmu málemu vypořad / kterýž slove Claudia / ledvachmy mohli obdržeti člun v Bářku.

17. Kteréhož kdyz drželi / pomoci vřizvali podpřawše Bářku / a Boglice se aby nevšhodili na mřisto nebezpečně / spustivše gedno řěže Nado / bij tak jsme se plavili.

Athorawšcagnawšy / dodawali sobě pomoci / podpřawšy okret / a bořac se žebynie v pādlt w Syrtyn / spustivšy bārky / tak vlyneli.

18. A kdyz haue wickromā wělni nām zmiřtala / druhý den cojměli w Bārcemetalit ven do Moře.

A kdyz nas wělni nēpogodā pedžila / tedy nāz wutř mēřce rzecy přecj mřotāli.

19. A třetij den y to což bylo k Bārci potřebeňho / swyma rukam w hāzeli do Moře.

A třetieho dāni zřomānā / symi w byřt nāczynā z okretu wřzucili smy.

20. A kdyz ani Slunce se nām nevlāžalo / ani hmřzdy ja mnoho dnj / a baue se wzdny rozmāhala / gij odvata byla naděge wšeho nāšeho āprošřtenij.

A kdyz se ani Sloke / ani gwāzdy přez wle dū nie vlāžaly / a nēpogodā thym wicřza nāřta / wala / tedy nam lūz byla odicřa wřyřlā nādzicřa zdrowia nāřegō.

21. A kdyz jsme gij byli hla / dem wělni zřāpe ni : Tedy stoge Pawel v prořřed nich řell : O muři / mřli gřic zāgřřē mne vposlechnauti / a neřřbati řebau od Křety / a byl byřřte vřřli nebezpečnřtwij tohoto a řřtody.

Tāže gdy přez nē māly čās nē mē iedli / řhedy Pawel řřotac w pořřed řch / mowil / O mēzō wic / zāřřec wam bylo potřebeň řuchāc mřie / a nē odicřzāc z Křety / ābyřřte byli vřřli tego nē / bespřecjēnřtwij řřtody.

כ ז

22 ויהי שאלך אנא לכוון
ותהווין דלא עקא נפשא
גיד חדא מוכון לא אנדא
אלא או אלפא :

*Et hora se fertis a star di buono ani-
mo : percioche non ci sarà perdita de la
vita d'alcun di voi, ma solamente de la
nave.*

32 אתחזי ציר בלילא הנא
מלאכה דאלהא הו דרילה
אנא וילה פלה אנא :

*Imperache questa notte mi s'è appa-
rentato davanti un Angelo di Dio, del
quale io sono, & alquale io seruo.*

24 ואמר לי לא תדחל
פולה עתיד הו לך למקם
בדום קסר ויהא ירב לך
אלהא מוהבתא לכל
דבר ועמר :

*Dicendomi, Paulo non temere, et bi-
sogna che tu t'appresenti a Cesar : & ce-
co, liddio t'ha donati tutti quelli che nau-
gano con teo.*

25 מטול הנא אתלבבו
זכרא מהימו אנא גיר
באלהא דהכחא הנא
אנפמא דאתמלל עמי :

*Per laqual cosa, o huomini, state di
buono animo: percioche io credo a Dio che
farà così come mi è stato detto.*

26 פרם לגורתא חדא אית
לו דנשתדב :

*Ma bisogna che noi ci gittiamo in
qualche isola.*

27 ומן פתר ארבעת עשר
ימין דטעיו ואחטרפו ב
בהדרוס ימא בבלגה
דלילא סברו מלח
דלארעא מתקרבין הו :

*Venuta che fu la quarta decima not-
te, essendo noi agitati nel mare Adriati-
co, circa la meza notte, i marinari stima-
uano che apparisse loro qualche regione.*

28 וארמיו אוקינוס
ואשפחו קומין עסרין
ותוב קליל רדו ואשפחו
קומין חמשעסרא :

*Onde mandato giù lo scandaglio, tro-
uorono venti passi d'altrezza : poi essen-
dosi alquanto discostati di là, & hauendo
di nuovo scandagliato, trouorono quin-
de passi.*

כ ז

22 ועת איעצכם להיוחכם
שמחים וטובי לבב כי נפש כל-
איש מכם לא חאבד בלבדה
האנפיה :

*Mas agora hos amonesto que tengays buen
animo : porque ninguna perdida aura de persona
de vosotros, si no solamente del nauio.*

23 כי עמד אצלי בלילה הוה
מלאך האלהים אשר לו הוה
אני ואותו עבדתי :

*Porque esta noche ha estado conmigo el An-
gel del Dios, del qual yo soy, y al qual siruo.*

24 לאמר אל תירא פולה
שוה לך לעמדה לפני הקיסר
והנה חנו אלהים אותך כל-
האנשים עמך :

*Diziendo, Paulo no ayas temor: es menester
que seas presentado delante de Cesar : y heaqui,
Dios te ha dado a todos losque nauegan contigo.*

25 לכו חזקו האנשים ויאמץ
לבכם כי האמנתי לאלהים כי
כן יהיה כאשר דבר אלי :

*Portanto, o varones, tened buen animo: por-
que yo confio en Dios que será así como me ha
fido dicho.*

26 כי אל-נא אחד צריך לגפול
אוננו :

Mas es menester que demos en vna Isla.

27 וכאשר ארבעת עשר לילה
היה באוננו בים הדרום פחצי
הלילה הבנו המלחים לקרב
אלהם ארץ אחת :

*Empero venida la catorzena noche, y sien-
do lleuados en el Adria, los marineros a la media
noche sospecharon que estauan cerca de alguna
tierra.*

28 וירמו אח-צנת עופרת
וימצאו עשרים קומות ועוד
מעט הלכו ושגית רמו אח-עופרת
וימצאו חמש עשרה קומות :

*Y echando la sonda, hallaron veynte passos:
y passandó vn poquito mas adelante, boluendo a
echar la sonda, hallaron quinze passos.*

כ ז

22. Καὶ παντὶ παραγοῦ ὑμᾶς δι-
θυμῶν· ἀποβόλη γὰρ ψυχῆς οὐδε-
μία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τῆς ναυῆς.

*Mais maintenant ie vous enhorté
que preniez bon courage : car il n'y au-
ra perre aucune entre vous quant à la
vie, mais seulement du nauire.*

23. Παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ πύ-
τη ἀγγελὸς τοῦ θεοῦ ὃς εἶμαι, ὃς καὶ
λατρεύω.

*Car ceste propre nuit s'est presen-
té a moi l'Ange du Dieu, auquel ie
suis, & à qui ie sers :*

24. Λέγει, μὴ φοβῶς πῶλε·
καί σοι σε θεὸς ἐπαγγέλλεται, καὶ ἰ-
δὲ καχέμεναι σοι ὁ θεὸς πάντας
τοὺς πλεονέκτας μετὰ σοῦ.

*Disant, Paul, ne crain point, il faut
que tu sois présenté à Cesar : & voici,
Dieu t'a donné tous ceux-ci qui nau-
gent avec toi.*

25. Διὸ ὁ θυμὸς τοῦ ἀνδρὸς πιστὸς
γάρ τοῦ θεοῦ· ὅτι ἔτις ἔστι καὶ ὅν
τρέπον λελάληται μοι.

*Parquoi, o hommes ayez bon cou-
rage, car ie croy à Dieu qu'il sera ainsi
comme il m'a esté dit.*

26. Εἰς ἣσαν δὲ πᾶσα δὴ ἡμεῖς
ἐκπεσόν,

*Mais il faut que nous soyons iettés
en quelque isle.*

27. Ὡς δὲ πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς
νύκτος ἐγγύς, ἀπεφασάμην ἡμῶν
ὅτι τῷ ἀνδρὶ, καὶ μετὰ τῆς νυκτὸς
ὡς ἐνόησαν οἱ ναῦται προσεγγί-
ναι αὐτοῖς χώραν.

*Quand donc la quatorzieme nuit
fut venue, comme nous estions perdus
çà & là en la mer Adriatique, environ
minuit, les mariniers eurent opinion
que quelque contree leur approchoit.*

28. Καὶ βολίσαντες ὄρον ὀργυ-
αῖς εἴκοσι βραχὺν δὲ ἀεθέσαντες,
καὶ πάλιν βολίσαντες, ὄρον ὀρ-
γαῖς δεκάπεντα.

*Et iettans la sonde en bas, trouue-
rent vingt brasses : puis estans passés vn
peu plus outre, & ayans derechef lon-
dé, ils trouuerent quinze brasses.*

22. Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

But now I exhorte you to be of good courage: for there shall be no losse of any mans life among you / save of the ship onely.

23. Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego, & cui deservio.

For there stood by me this night the Angell of God / whose I am / and whome I serve.

24. Dicens, Ne timeas Paulè, Cæsari te oportet assistere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

Saying / Feare not, Paul: for thou must bee brought before Cæsar: and loe / God hath given unto thee all that saye with thee.

25. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

Wherefore / Gens / be of good courage: for I beleve God / that it shall be so as it hath bene told me.

26. In insulam aut quamdam oportet nos devenire.

Howbeit we must be cast into a certaine Iland.

27. Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem.

And when the fourteenth night was come / as we were carved to and fro in the Adriaticall sea about midnight / the shipmen deemed that some countrey approached unto them.

28. Qui & summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim.

And sounded / and founde it twentie fathoms: and when they had gone a litle further / they founde againe / and founde fiftene fathoms.

22. Vnd nun ermahne ich euch / daß ir vnverzagt seyt / denn keines Leben auß vns wird ombkommen / ohn das Schiff.

De nu formaner ieg eder / æt ere frimodige / Thi der skal ingen mands liff aff off omtomme / vden Skibet.

23. Denn dise Nacht ist bey mir gestanden der Engel Gottes / des ich bin / vnd dem ich diene.

Thi at denne nat stod Guds Engel hoff mig / hullecken ieg hører til / oc den ieg tien.

24. Vnd sprach: Fürchte dich nicht Paule / du must für den Keiser gestellet werden / vnd sihe / Gott hat dir geschendet alle die mit dir schiffen.

De sagde / Frycted dig icke Paule / Du skal komme saar Keiseren / De see / Gud haaffuer giffuit dig alle dem som seyle med dig.

25. Darumb lieben Männer seyt vnverzagt / denn ich glaube Gott / es wirdt also geschehen / wie mir gesagt ist.

Der saare verer frimodige / kære Mend / Thi ieg tror Gud / der skal saa see / lige som mig er sagt.

26. Wir müssen aber ansfahren an eine Insulen.

Men vi nødis til at fare til en Ø.

27. Da aber die vierzehende Nacht kam / vnd wir in Adria fuhren omb die Mitternacht / wehneten die Schiffeleute sie kemen etwa an ein Land.

Men der den fiortende nat kom / oc vi fore i Adria ved midnat / da mente Skibmændene / at de skulde komme nogen sted til Land.

28. Vnd sie senckten den Blehwurff ein / vnd funden zweinzig klaffter tieff / vnd über ein wenig von dannen / senckten sie abermal / vnd funden fünffzehen klaffter.

De de kaste it Blylod ned / oc funde tiue Faffne dnb / De liden lenger frem / kaste de atter igen / oc funde femten Faffne.

22. A gessit vām radijm / abyštie dobrē myslit vōli / neb nebude žitracen život žādněho / vās kromě samě Bārky.

Aleč was teraz vpomínám / abyštie byli dobrej mysl / boč w žadnym / was škody nie, bedzie / oprocz tyłko ofretu.

23. Neb mi se okázal tēto noc / cy Angel Boží / gehořto nā gsem / a kterěmuž nā slaužijm.

Abowtem mi se thedy noc / vřazal Aniol Boží / kthoregom / ta test / y kthorego chwale.

24. Řka: Nebog se Pawle / před Cēsarem musšs se postaviti / a andal tobě Bāh / wšecť křetij se plawj s tebau.

Opowiedācie mi / Wie boy se Pawle / potrzebāc abyš stānal przed Cēsarem / a oto cie Bog wšytkim dārował křotzy sie wioz / za z toba.

25. Protož musšj budte dobrej mysl / neb nā wěřijm Bo / hu mēmu / že se tak stane / paťož gē mi powēdjino.

A przetož badźcie dobrej mysl / o meżowie / abowiemci ta wter / ze Bogu je thāf bedzie iāko mi powiedziat.

26. Ale nāprwē māme se dostati nā nēyafš / Osrow.

A musšemy byc wyrzucent nā niektorym wyspi.

27. Potom pať kbyž čtrnā / ctā noc přišla / a my plawli po / Moři Adrnatšrēm / opūl no / cy / domniwāli se Marynārī / žeby se gim okāzowala nēyafš / Kragina.

Žārym gdy nādešla noc cžter / nastā / gdy smy plywāli po morzu / Adryatyckim o fōlo pułnoocy / do / lo sic żeglarzom i byłā blisko w / alektora křāinā.

28. Křetijžto spustiwsse do / wody / Dłownicy / nalezli / wphlaubij dwadeciti křoćgij / A pohnuwsse se odtud malš / tko / nalezli wphlaubij patnāci / te křoćgij.

Křotzy / spuścīwsy snur / z o / wem / nalezli glebicy dwādziejścī / sājōn / a māluczo dāley postapw / gy / zāsie spuścīwsy ołow / nalezli / etnācie sājōn.

כ ז

וַיִּנְכַּד בְּחִילָיו הַנָּיוֹן הַדְּלָמָה
בְּשִׁתְכָה לֹן בְּדוֹכֵתָהּ דָּאִית
בְּהִיו שׁוֹעֵץ אֲרָמִיו מִן
חֲרָתָהּ דְּאֵלְפָה אֲוִקִּינוֹס
אֲרָפֶע וּמִצְלִין הָנוּ דִּיהוּא
יִמְרָה :

*Et avendo di non dare in luoghi aspri,
gittaron quattro ancore da la poppa, e de-
sideravano che si facesse giorno.*

30 מִלְחָה הָיוּ בָּעֵז לְמַצָּרָה
מִנָּה מִן אֵלְפָה וְאֲחֵתָהּ
מִנָּה לְקַרְקִיבָה לִימָה
בְּעֵלְתָהּ הָיוּ לֹלֶן בְּהָ ו
וְיִמְרָה לְאֵלְפָה ב
בְּאֲרָפֶע :

*Ma cercando i marinari di fuggirsi da
la nave, e havendo calato lo scifo nel
mare, sotto colore d'havere a distender le
ancore de prova.*

31 וְכֵן חָנָה בְּיָלֹס אָמַר
לְקַטְרִינָה וְלֵאסְטְרִיטְיוֹטָא
הָיוּ הָלִין בְּאֵלְפָה לִג
מִכְתָּרִין אֲנִתָּוֹן לֹא מִשְׁפָּחִין
דִּתְחִיוֹן :

*Paulo disse al Centurione & à i sol-
dats, Se castro non restano ne la nave,
vos non potete salvarvi.*

32 הָיוּ בְּיָלֹס אָמַר
אֲסְטְרִיטְיוֹטָא לְחַבְלִיָּה
דְּקַרְקִיבָה מִן אֵלְפָה
וְשִׁבְקִיהָ טַעֲנָה :

*Allerai soldati tagliaron le funi de
lo schifo, e lasciarono cader giu.*

33 הָיוּ בְּיָלֹס אָמַר
דִּיהוּא צִפְרָה מִפִּיס הָנָה
לְכָלְהוֹן דִּיקְפָּלוֹן סִיבְרָתָהּ
כִּד אָמַר לְהוֹן יִמְרָה הָהּ
אֲרָפֶת אָסֶר יִמְרָה מִן
קַטְרָה מִדָּם לֹא טַעֲנָה
לְכָוֹן :

*Et essendo già per farsi giorno, Paulo
esortava tutti a prender cibo, dicendo,
Queste è il quattordicesimo giorno, che voi
aspettando sete digiuni, senz'haver preso
cosa alcuna.*

34 מִטּוֹל הָדָה בָּעֵז אָמַר
מִנְכּוֹן דִּיקְפָּלוֹן מִאֲכִילָתָהּ
לְקִימָה דִּחִיכּוֹן מִנָּתָה
גִּיד מִן רִישָׁא דִּחִיד מִנְכּוֹן
לֹא אֲבָדָה :

*Perche io v'esorto a pigliar del cibo
imperochè questo appartiene à la vostra
salute: perche da nissun di voi cada un
capello de testa.*

כ ז

29 וַיִּרְאִים אֲנַחְנוּ בֶּן אֶל־
מְקוֹמוֹת הַסְּלָעִים גָּפוֹל וַנְּשַׁלֵּךְ
מֵאֲחוֹד הָאֲנִיָּה עֲדוֹת אֲרָפֶע
וַיַּחְפְּלוּ לַהֲיוֹת יוֹם :

*Y auiedo temor de dar en lugares asperos,
echando quatro anclas de la poppa, dessecuan
que se hiziesse de dia.*

30 וַהֲמַלְחִים מִבְּקָשִׁים לְבָרוּחַ
מֵאֲנִיָּה וַיִּחַר אֶת־רַפְסוּדָה אֶל־
הָיִם אֲוִמְרִים כְּמוֹ עֲתִידִים
לְמַשַּׁךְ מִרְאֵשׁ אֶת־הָעֲדוֹת :

*Entonces procurando los marineros de hu-
yirse del nauio, echando el batel à la mar có pare-
cer como que querian largar las anclas de proa.*

31 וַיֹּאמֶר בְּיָלֹס לְשָׂר מֵאֲנִיָּה
וְלֵאנְשֵׁי מִלְחָמָה אֲמַר לֹא יַעֲזוּדוּ
הָאֵלֶּה בְּאֲנִיָּה אֲתֵם לֹא תוֹכְלוּ
לְהַמְלִיט :

*Paulo dixo al Centurion y à los soldados, Si
estos no quedan en el nauio, vosotros no podeys
saluarhos.*

32 אָו גִּזְרוּ אֲנָשֵׁי מִלְחָמָה אֶת־
חַבְלֵי רַפְסוּדָה וְהִנִּיחוּהָ לְגָפוֹל :

*Entonces los soldados cortaron los cabos
del batel, y dexaronlo perder.*

33 וַעֲדָה אֲשֶׁר עֲתִיד הָיָה לַהֲיוֹת
בְּקֵר וַיַּעַז אֲוִתָּם כָּלָם לְקַחַח
לֶחֶם וּלְסַעַד לָבֶם לֵאמֹר שְׁלוּשָׁה
עָשָׂר הוּא הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר מִקְנִיָּם
אֲנַחְנוּ בְּלִי אֶכֶל הַתְּעוֹדָתָם
וְיִמְרָה לֹא טַעֲנָה :

*Y como se començo à hazer de dia, Paulo ex
hortaua à todos que comiessen, diziendo, Este
es el catorzeno dia que esperays y permaneceys
ayunos no comiendo nada:*

34 עַל־כֵּן מַעֲזוּ אֲנֹכִי אֲתֵכֶם
לְסַעַד אֶת לְבוֹתֵיכֶם כִּי זֹאת
תְּהִיָּה אֶל־יְשׁוּעָתְכֶם כִּי אֲמַר הִנֵּה
לְבִנִי חַיִּל וְלֵאשׁ מִכֶּם לֹא יִפּוֹל
מִשְׁעָרוֹת רִאשֵׁיכֶם אֲרָפֶה :

*Portanto ruego hos que comays por vuestra
salud: que niaun vn cabello de la cabeça de nin-
guno de vosotros perecera.*

כ ז.

29. ὁ δὲ Παῦλος φοβούμενος μή τινας εἰς τὰς
πέτρας ἐκπέσωμι, ἐκ πρύμ-
νης ῥίψαι τις ἀγκύρας τίσας, καὶ
ὑποχρεῖσθαι ἡμῶν ὑμῶν.

*Et craignans qu'ils ne tombassent
en quelque escueil, ils jetterent quatre
ancres de la poupe du nauire, desirans
que le iour vint.*

30. Τῷ δὲ Παύλῳ ζητούμενοι φυ-
γεῖν ἐκ τῆς ναυῆς, καὶ χαλασά-
σαι τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασ-
σαν, οὐ φάσιν αὐτῷ ἐκ πρύμνης μελ-
λόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν.

*Et comme les mariniers cerchoy-
ent à s'enfuir du nauire, ayans auale fe-
quif en la mer, comme s'ils eussent vou-
lu lascher les ancores du costé de la proue*

31. Εἰπὺν ὁ Παῦλος τοῖς ἐκ τῆς
στρατιῆς, καὶ τοῖς στρατιώταις, εἰς τὴν
ναῦν μείνωσιν ἐκ τῆς ναυῆς, ὑμεῖς
οὐ δύνασθε σῶσθαι οὐδ' αὐτοὶ.

*Paul dit au Centenier & aux gen-
darmes, Si ceux-ci ne demeurent de-
dans le nauire, vous ne pouuez vous
sauuer.*

32. Τότε αἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν
τὰ ῥομφαία τῆς σκάφης, καὶ ἔβαλαν
αὐτὴν ἐκ πύμνης.

*Adonc les gendarmes couperont
les cordes de l'esquif, & le laisserent
choir en bas.*

33. Ἀπερὶ δὲ οὐ μέλλει ἡμεῖς γί-
νεσθαι, παραχρῆσθαι δὲ πᾶσι τοῖς
μαθηταῖς ὅτι τριὰς, λέγοντες,
ποσάρον καὶ δεκάτις ὁ ἡμεῖς
οὐ σκευάζομεν οὐδ' αὖτε ἀπο-
λείψαντες, μηδὲ σκευάζομεν.

*Et pendant que le iour deuoit venir,
Paul les enhorta tous de prendre quel-
que nourriture, disant. Aujourd'hui est
le quatorzieme, iour qu'en attendant
vous estes demeurez à iuin, & n'avez rié
pris.*

34. Διὸ ἐπεχαλῶ ὑμᾶς σκευ-
άζεσθαι τρεφῆς ὑμῶν καὶ ὅτι
ὑμῶν τῶν μαθητῶν οὐδεὶς ὑμῶν
ἀπολείψει ὑμῶν ἢ ἐκ τῆς κεφα-
λῆς πώποτε.

*Parquoy ie vous enhorte que pre-
niez quelque nourriture, attendu qu'il
est expedient pour vostre sauueré: car
il ne cherra de nul de vous vn cheueu de
la teste.*

29. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diē fieri.

Then fearing lest they should have fallen into some rough places, they cast foure ancoras out of the sterne, and wished that the day were come.

30. Nautis verò quarentibus fugere de navi, cum missent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent à prora ancoras extendere.

Now as the mariners were about to flee out of the ship, and had let downe the boat into the sea vnder a colour as though they would haue cast ancoras out of the foreship.

31. Dixit Paulus Centurioni & militibus, Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis.

Paul sayde vnto the Centurion and the souldiers, Except these abide in the ship, ye cannot be safe.

32. Tunc absceiderunt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere.

Then the souldiers cut of the ropes of the boat, and let it fall away.

33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.

And when it began to be day, Paul exhorted them all to take meate, saying, This is the fourteenth day that ye haue tarried, and continued fasting, receyuing nothing.

34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

Wherefore I exhort you to take meate: for this is for your safe garde: for there shall not an haire fall from the head of any of you.

29. Da forchten sie sich/ sie würden an harte ort anstossen/ vnd worffen hinten vom Schiff vier Ancker ein/ vnd wündscheten daß tag würde.

Da fryeredē de at de skulde stode paa haarde Steder/ oc de laste siere Ackere bag vd aff Stibet/ oc yndstede, at der vilde vorde dag.

30. Da aber die Schiffleute die flucht suchten auß dem Schiffe/ vnd den Kahn niederliessen/ in das Meer/ vnd gaben für/ sie wolten die Ancker vorne auß dem Schiffe lassen.

De der Stibmendene segre effter at fly aff Stibet/ oc sette Baaden ned i Hassuit/ oc lode som de vilde laste siere Ackere faare aff Stibet.

31. Sprach Paulus zu dem Vnterhauptman/ vnd zu den Kriegsknechten: Wenn dise nicht im Schiffe bleiben/ so köndt ihr nicht beyhm Leben bleiben.

Da sagde Paulus til Vnderhoffuigmanden oc til Stridzmandene/ Der som disse icke bliffue i Stibet/ da kunde icke bliffue ved Lifuit.

32. Da hieben die Kriegsknechte die Stricke ab von dem Kahn/ vnd liessen in fallen.

Da hugge de Stridzmandene linerne aff Baaden/ oc lode hannem falde.

33. Vnd da es anfieng liecht zu werden/ ermanet sie Paulus alle/ daß sie Speise nemen/ vnd sprach: Es ist heute der vierkehende tag/ daß ihr wartet vnd vngessen blieben seyt/ vnd habt nichts zu euch genommen.

De der der begynnte at bliffue liust/ da formane de Paulus dem alle/ at de skulde saa Maad/ oc sagde/ Der er i dag den siortende dag/ at i hassue toffuit oc icke ædet/ oc inred taget til eder.

34. Darumb ermane ich euch speise zunemen/ euch zu laben/ denn es wird ewer keinem ein Haar von dem Haupt entfallen.

Der saare formaner ieg eder/ at i tage Maad/ oc verauege eder/ Thi der skal icke falde it haar aff nogen eders Hoffuit.

29. A bogse se aby na mēstē mišto nevhodili/ vnpustiwšse ž Bārky čtyki Kotwy/ žādali aby den byl.

A bošac se aby na mēstē nē rowne nē pryzgli/ rjuciwšy čte/ ry Potwice ž otreru/ prāgnali aby džteš nāšat.

30. A ldyž Marynāki čteli vteč ž Bārky pustiwšse Člun Korabowž do Moře/ pod žā myslem/ pakoby čteli od přeb/ ku Bārky Kotwe roztahowati.

Tedy žeglarze gdy sie strakali rāfoby vteč ž otreru pušiwšy barkuā morzerzko mo dčteli od przodku zārzučac kotwice.

31. Ržeti Pawel Seenišlowi a Zoldnešnom: Nežuostanauš li ito na Bārce/ wy nebudete moč žachowāni byti.

Ržeti tedy Pawel setnišlowi y služebnym/ tešliž anie zošāna m ošrečie/ tedy wy nie možecie byč zāchowāt.

32. Tedy Zoldnēki vtišnali prowach v Člunu/ a pušili gcy aby přet plynul.

A tāt služebni občeti powroz žy v barki/ y dāli tey vpašc.

33. A ldyž počalo switati/ prosol Pawel wšech/ aby poge/ dli/ fka: Biž gest tomu dnes čtrnācty den/ pakž trwāte poštižce se/ anič gste negedli:

Žārym gdy džien počal nā stāž wāc/ nāpomināl Pawel wšych ž aby iedli/ mowiac/ Čenci džien iest čtrnāsty/ iāžo čžekātac trwācie tākž ni uicnie iedžac.

34. Protož prošim was/ abyšste přināli pošrm pro was se ždrawij/ neb žādnēho ž wās wlas s hlawy nežahynē.

Dla tēgož wās nāpominān abyšcie iedli/ ābowiemci wam to bedžie ku ždrowiu wāšemu po žythecžno/ gdyž žadnegož wās y wlos ž glowy nie spadnie.

כ ו

35 וְכַד הָלִין אָמַר נִסְבַּ
לְחֶמָּה וְשִׁבַּח לַאלֹהִים
קִדְּם פְּלִהוֹן וְקָצָא נֶאֱקָה
לְמֹאכֵל :

E detto ch'egli hebbe queste cose, prese del pane, e rendè grazie à Dio in presenza di tutti, e spezzatolo, cominciò à mangiare.

36 וְאַתְּבִיאוּ פְּלִהוֹן ו
וְקִבְּלוּ תִירְסָנָא :

Onde hauendo tutti fatto buono animo, presero ancor essi da mangiare.

37 אֵיתִינוּ הַיּוֹן בֵּין בְּאַלְפָּא
מֵאַתְנוּ וְשִׁבְּעִין וְשֵׁת נִפְשׁוֹ :

Et erant animo tra tutti nella naua dugento settanta sei persone.

38 וְכַד סִבְּעוּ מֵאֲכֹלָתָא
אֶקְלוּ מִן אֲלָפָא וְשִׁקְלוּ
חֲשֵׁא וְשִׁדְּרוּ בִימָא :

Satiati che furon di mangiare, alleggeriron la naua, gittando il grano nel mare.

39 וְכַד הָיָא יוֹמָא סַפְּיָא
אִידֵּן הִי אֲרֵצָא לֵא
אֲשֶׁתִּיבְּדֵּן אֶלֶּא חֲדוּ עֲרֵ
גִיב יִפְשָׁא פְּנִפָּא חֲדוּ
דִּימָא אִיכָא דִּרְגִין הָיוּ בָּאוּ
מִשְׁפָּחָא וְדִחְוָנָא לַאֲלָפָא :

Quando poi fu venuto il giorno, non conosceuano la terra: ma considerauano vn certo golfo che haueua lito, nelqual designauano spinger la naua, se haueffeno potuto.

40 וּפְסִקוּ לְאַוְקִיבּוֹס מִן
אֲלָפָא וְאַרְפִּיו אֲבִין בִּימָא
וְשִׁדְּרוּ רִבְבָּא דְסִנְכָנָא וְתִלּוּ
אַרְמִנּוֹן וְעִידָא לְרוּחָא
דְּנִשְׁבָּא וְרָדִין הָיוּ לְאַפִּי
יִפְשָׁא :

E così ritirate l'ancore, si commessero al mare, allargando insieme con le giunture de timoni: & alzato fu l'artimone al fiato del vento, tendeano verso il lito.

41 וְגִשְׁתָּ אֲלָפָא בְּדוּכְתָּא
דִּרְמָא פִּינָת פִּרְיוֹ עוֹמִיָּהוּ
דִּימָא וְתַחֲרִית פֶּה וְקָם
עֲלֶיהָ גִפָּה קִדְּמָא וְלֵא
מִתְּתוּיַע הָיָא גִפָּה דִּין
אַחֲרֵיָא אֲשֶׁתִּירִי מִן קִטִּירָא
דְּגִלְלָא :

Ma essendo incorsi in vn luogo di due mari, vterano la naua: & essendosi ficcata la proa, & estaua immobile: e la poppa si disfaceua per la violentia de l'onde,

כ ז

35 וּבְאִשֶׁר אָמַר אֶת־הָאֱלֹה לְקַח
אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּזְרֶה לִיהוֹנָה לִפְנֵי־
כָּלָם וַיִּשְׁבֹּר וַיַּחֲלֵל לֵאכֹל :

Y auiedo dicho esto, tomando el pan, hizo gracias à Dios en presencia de todos: Y partiendo començo à comer.

36 וַיְהִי־וְ טוֹבִי־לֵבָב כָּלָם וַיִּסְעֲדוּ
לִבֹּתָם :

Entonces todos teniendo ya mejor animo, comieron ellos tambien.

37 וַנְּהִי כָּל־נַפְשׁ בְּאַיִתָּה מֵאַתֵּיָם
שִׁבְּעִים וְשֵׁשׁ :

Y eramos todas las personas en el nauio, dozientas y setenta y seys.

38 וְשִׁבְּעוּ לֶחֶם וַהֲקִלּוּ אֶת־
הָאֲנִיָּה וַיִּטִּילוּ אֶת הַחֲטָה אֶל־
הַיָּם :

Y hartados de comida, aliuiauau el nauio echando el grano à la mar.

39 וַיְהִי־בֹקֶר וְלֹא הָכִירוּ אֶת־
הָאֲרֶץ אֲךָ חִיק אֶחָד צָפָה פִּלְסוֹ
אֲשֶׁר לוֹ שְׁפֹת הַיָּם אֲשֶׁר בּוֹ אִם
יִזְכְּלוּ לַחֲדִיחָם אֶת־הָאֲנִיָּה :

Y como se hizo de dia, no conocian la tierra: mas vian vn golfo, que tenia orilla al qual acordauan de echar, si pudieffen, el nauio.

40 וּבְאִשֶׁר גִּלְלוּ אֶת־הָעֲגוֹת
הַגִּיחַו אֲנִיָּה לֵיָם וּבְאֶחָד הַתִּירוּ
אֶת־צִמְיָדֵי הַתַּחֲבוּלָה וַהֲרִימוּ
גַם גְּדוּל לָרוּחַ וְשִׁבְתָּה בּוֹ לַתְּקוּף
אֶת־הַיִּבְשָׁה :

Alcando las anclas, dexaronse à la mar, largando tambien las ataduras de los gouernalles: y alçada la ceuadera al soplo del ayre, yuansè à la orilla.

41 וּבְנִפּוֹל אֲחִתָּו אֶל־מְקוֹם
מִשְׁפָּתָיִם הַתְּקִיפוּ בַתְּקוּף אֶת־
הָאֲנִיָּה וְרָאָה הָאֲנִיָּה גִחַת לַעֲמֹד
וְלֹא גָמוּט אֲךָ אַחֲוָרָה קָרַע בַּעֲיָם
הָרוּחַ וַהֲגִלָּם :

Mas dando en vn lugar de dos aguas, la nao dió à traues: y la proa hincada estaua sin mouerse, y la popa se abria con la fuerça de la mar.

κζ.

35. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον, ἔχαρσεν τῷ ᾧ ἦν ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.

Et quand il eut dit ces choses, & prins du pain, il rendit graces à Dieu deuant tous: & fayant rompu commença à manger.

36. Εὐθυμοὶ δὲ ἅνθρωποι πάντες καὶ αὐτοὶ προσλάβοντι τροφῆς.

Adonques tous ayans prins courage se prindrent aussi à manger.

37. Ἦσαν δὲ τῷ πλοίῳ αἱ πασαι ψυχαὶ ὡς ἑβδομήκοντες ἕξ.

Or estions-nous au nauire en tout deux cens septante six ames.

38. Καρσάμενος δὲ τῷ τροφῆς ἐκένφιζεν τὸ πλοῖον. ἐκβαλλόμενοι τὸν σίτον εἰς τὴν θάλασσαν.

Et quand ils furent rassasiés de viande, ils allegèrent le nauire, iettans le blé en la mer.

39. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ γὰρ οὐκ ἐπαγνώσκον τὴν γῆν, οὐδὲ τις παρρησίαν εἶχον αἰγιστῶν, εἰς οὗ ἐβλάστοντο. εἰ δὴ αὖτις, ἔξασαν τὸ πλοῖον.

Mais le iour estant venu, ils ne reconnoissoient point le pais: ains apperceurent vn goulfe ayant riuage, auquel ils deliberoient ietter le nauire, s'ils eussent peu.

40. Καὶ ὡς ἀγκύρας περιλόιστες εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα αὖτις τὰς ζυγίους τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπιρριπντες τὴν ἀρτίμοισαν τῇ πνεύσῃ κατήχον εἰς τὴν αἰγιστῶν.

Parquoi ayans retiré les ancles, ils sabandonnerent à la mer, laschans quand & quand les attaches des gouernaux: & l'artimon leué au vent, tirerent vers les riuage.

41. Περιπεσόντες δὲ εἰς τὸν διθάλασσαν πρὸς κλάω τὴν ταυῶν, καὶ ἡμῶν πρῶτα ἐρείσασα ἐμψεν ἀσφάλειαν, καὶ ἡ πρύμνη ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.

Mais estans tombés en vn lieu où deux courans se rencontroyent, ils y heurterent la nauire, & la proue estant fichée demouroit ferme, mais la poupe se rompoit par la violence des vagues.

CAP. XXVII.

35. Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cum fregisset, cepit manducare.

And when he had thus spoken / he took bread / and gave thanks to God / in presence of them all / and brake it / and began to eat.

36. Animæ quiores autem facti omnes, & ipsi lumpserrunt cibum.

Then were they all of good courage / and they also took meate.

37. Eramus verò universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex.

Nowe we were in the ship in al two hundred / three score and sixtene soules.

38. Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

And when they had eaten enough / they lightened the ship / and cast out the wheate into the sea.

39. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum verò quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant, si possent eicere navem.

And when it was day / they knew not the countrey / but they spied a certaine creek with a banke / into the which they were minded (if it were possible) to thrust in the shippe.

40. Et cum ancoras sustulissent, committēbat se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: & levato artēnone secundum auræ flatum, tendebant ad litus.

So when they had taken up the anchors / they committed the ship unto the sea / and loosed the rudder bandes / and trusted by the maine saile to the winde / and drewe to the shore.

41. Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis verò solvebatur à vi maris.

And when they fell into a place / where two seas met / they thrust in the shippe: and the fore parte stuck fast / and could not be moved / but the hinder parte was broken with the violence of the waves.

Das XXVI. Capitel.

35. Vnd da er das gesaget / nam er das Brot / dancket Gott für ihnen allen / vnd brachs / vnd fing an zu essen.

De der hand haffde der sagd / tog hand Brod / tackede Gud for dem alle / oc brod det / oc begynne at æde.

36. Da wurden sie alle guts muts / vnd namen auch speise.

Da bleffue de alle frimodige / oc finge dem oc saa Mad.

37. Vnser waren aber alle zusammen im Schiff / zwey hundert vund sechs vnd siebenzig Seelen.

Men wi vaare alle tilsammen i Skibet / thu hundrede oc sex oc halffierdesindstue Seele.

38. Vnd da sie satt wurden / erleichterten sie das Schiff / vnd worffen das Getreide in das Meer.

De der de bleffue mætte / forlaaffede de Skibet / oc kaste Kornet i Haffuit.

39. Da es aber tag ward / kanden sie das Land nicht. Eines Anfurts aber wurden sie gewar / der hatte ein Vfer / da hinan wolten sie das Schiff treiben / wo es möglich were.

De der det bleff dag / kende de Landet icke. Men de saae en Haffn som haffde en bræd / der vilde de styret Skibet hen / om det haffde veret mueltige.

40. Vnd da sie die Ancker auffgehoben / lieffen sie sich dem Meer / vnd löseten die Ruderband auff / vnd richteten den Segelbaum nach dem Winde / vnd trachteten nach dem Vfer.

De der de toge Ankerne op / gaffue de sig til Sø / oc løfde Rorer aff / oc vende Raaren effter Været / oc lagde sig effter at komme til Landet.

41. Vnd da wir fuhren an einen ort / der auf beyden seiten Meer hatte / stieß sich das Schiff an / vnd das forder theil bleib veste stehen unbeweglich / Aber das hinder theil zubrach / vnder gewalt der Wellen.

De der wi fore til en Sted / som haffde Haffuit paa baade sider / der stotte Skibet paa / oc den fremmerste deel bleff fast staaendis wrørlig / Men bagdelen sloff sonder aff vølgeris mact.

Kapitola XXVII.

35. A když to pověděl / vzal chléb / dleň vzdával Bohu / předevšemi: A když rozlomil počal jísti.

To rzekłszy wzał chleb / y cżył nst dzieł Bogu przed wšythčimi / y zlomivšy / počal jeść.

36. Tehdy y oni potěšnyvše se přijímali pokrm.

Me kdy všyscy tuž byli lepšey myslí / počeli též jeść y oni.

37. A bylo nás všech lidí na Borce / dvě Set Sedm / desát a šest.

A bylo nás wšythčích osobám / w okřecí / dvěście y siedm dčies / stat y šest.

38. A poslyšeni gsaue pokrmem / obležčovali Borku / mešce Pšenicy do Moře.

Tedy nástedy si poleččali / Erem / wyrucčiac pšenice w morze.

39. A když byl včinen den / nemohli země viděti / než zato / ku něhau seznamenali ana má bře / y myslili mohli by ktera k němu přistati s Borku.

A kdy tuž dčeti nástali / nta sváli zemie / wšakoz vyřeli uter / trora ednoge mátaea brzeg / ná křhara myslili / iestly mogli wpráwio okřet.

40. A když Kotvy z wodny vytáhli / dali je na Moře / sprawiwšše takě prowazny Dřawid / a zdwihšše menššwě trnisk / podlé wijsnj wětru / táhli se k břehu.

Žáhyw wyčagnawšy Kotwic / puščili se ná morze / y odřawšy panwte od styru / a podnioššy trnicyšy zagiet / puščili si z k wík / trawěu brzegow.

41. A když gšme treffili na to mijsio / kde se dwoge Moře scház / tu se nám zastawila Borka: a předni konec Borky stal nehanbi se / zadni pal konec lámal se náshlym wln.

A gdy nąpódlit ną młeyse gózie / sic dwie morza / schodzi / okřet / a przodek okřetu i hłt stłs / nłł ze sie ani ruszył / ale zed łamal sie od nąwłłnošci wod.

כ ז

42 וַיִּבְּרוּ הוּא אֶסְטְרָטוֹיֹטָא
דִּיקְטָלוֹן אֲבוּן לֹא־סִירָגָא
דִּלֹא יִרְמִיּוֹן סָחוּא וַיַּעֲרִקוּ
לֵהוֹן מִבְּהוֹן :

Allora il consiglio de soldati fu d'amazzare i prigioni, accioche notando via, non sene fuggisse alcuno.

43 וַקִּנְטְרוֹנָא כָּאָא אֲבוּן
מִן הָדָא מִטּוֹל דִּצְבָא הוּא
דִּיהָא לְפִלּוֹס וּלְאִילִין
דְּמִשְׁכָּחִין הוּא דִּירְמוֹן ס
סָחוּא פִּקֵּד לֵהוֹן דְּפִקֵּדְמִיא
יִסְחוּן וַיַּעֲבְרוּן לֹא־רָעָא :

Ma il Centurione volendo salvar Paulo, gli ritrassé da tal proposito, e comandò che quelli che poteuan nadare, si gitasssen gin i primi, & scisseno à terra.

44 וּלְשָׂרְכָא עַל דְּפָא וְעַל
קִיסָא אַחֲרֵינָא דֹא־לִפְנֵי
אַעֲבַר אֲבוּן וְהַכְּנָא כָּלֵהוֹן
אַשְׁתַּוְּבוּ לֹא־רָעָא :

Egli altri, chi sopra tauole, e chi sopra qualche altra cosa de la naue: e così auenne che tutti si saluorono in terra.

כ ח

1 וַיְמִן פִּתְרָא לְפִן יִלְפֹן
דְּמִילִיטִי מִתְקַרְנָא הִי
גִזְרָתָא וּבִרְבָּרִיא דְּעַמְרִין
הוּוּבָה רַחֲמֵינָא סָגִינָא
חִיּוֹ לֵהוֹן :

E Scampati che furono, allor conobbero che l'isola si chiamaua Melita. Et i Barbari ci saluauano non mediocre humanità.

2 וַאֲוִיחֵדוּ גִזְרָא וְקִרְאוּן
לְכָל דְּנִשְׁחוּן מִטּוֹל מִטְרָא
סָגִינָא וְקִירְשָׁא דֹא־ת
הוּוּבָה :

Imperocche accendendo del fuoco, ci ricettuauano tutti, per la pioggia che sopra staua: e per il freddo.

3 וּפִלּוֹס שְׁקַל סִגְיָנָא
דְּחַבְיִבָא וְסָם עַל גִּזְרָא
וַנִּפְקַת מִבְּהוֹן אֲפִדְנָא מִן
דְּתַחָא דְּגִזְרָא וַנִּכְתֵּרָא ב
בְּאִידָה :

La done Paulo hauendo raccolto vna buona quantità di sarmenti, e postili sopra il fuoco, vna vipera uscì fuori per il calore, & attaccossi à la mano.

כ ז

42 וַאֲנָשִׁי מִלְחָמָה הִתְיַעֲצוּ
לְהִרְגַּ אֶת־הָאֲסוּרִים פֶּן יִבְרַח
אִישׁ מֵהֶם בְּשַׁחוּתָם :

Entonces el acuerdo de los soldados era, que matassen los presos: porque ninguno huyesse escapandose nadando.

43 וְשָׂר מֵאָה רָצָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־
פִּילּוֹס מִנַּעַם מַעֲצָתָם וַיֹּצֵא
לְאִלָּה אֲשֶׁר יָכְלוּ לְשַׁחוּת לְרִמּוֹתָא
אֶת־נַפְשָׁם בְּרֹאשׁוֹנָה בְּיָם
וּלְהַחֲמִיל אֶל־הָאֲרֶץ :

Mas el Centurion, queriendo salvar à Paulo, estoruò este acuerdo: y mando que los que pudiessen nadar, se echassen los primeros, y saliessem à tierra:

44 וְאֵת שְׂאֲרֵיתָם אֶחָדִים עַל־
הַדִּלְתוֹת וְאַחֲרֵים עַל־הַכִּלִּים
אֲשֶׁר עַל־הָאֲרֶץ וְכֵן גַּמְלִטוּ כָּלֶם
אֶל־הַיָּבֵשָׁה :

Y los demas, parte en tablas, parte en cosas del nauio: y anfi aconteció que todos se saluaron à tierra.

כ ח

1 וּכְאֲשֶׁר גַּמְלִטוּ אֹן יָדְעוּ כִּי
מִלִּיטִי נִקְרָא הָאִי הוּוּא וּלְעֹזִים
יֹשְׁבֵי־הָאִי חֶסֶד וְצִדְקָה לֹא
קִטְנָה עֲשָׂא אֲתָנּוּ :

Y Como escapamos, entonces conocimos la Isla, que se llamaua Melita. Mas los barbaros nos hazian no poca humanidad.

2 כִּי בָּעֲרוּ אֶת־מִדּוּרָה וְקִדְמוּ
וְקָבְלוּ אוֹתָנּוּ כָּלֵנוּ בְּעֵבֹד מִטְד
הַנִּצָּח וּבְעֵבֹד הַקֹּד :

Porque encendido vn gran fuego nos recibieron à todos, à causa de la lluvia que venia, y del frio.

3 וּכְאֲשֶׁר פָּתַל פִּילּוֹס רֹב קִצְפוֹת
וְשָׁם עַל־הַמִּדּוּרָה וַיֵּצֵא אֶפְעָה
מֵהֶם הָאִשׁ וּמִשָּׁשׁ אֶת־יָדּוּ :

Entonces auiedo Paulo allegado algunos farmientos, y puestolos enel fuego, vna biuora huyendo del calor le acometiò à la mano.

κζ.

42. Τῷ δὲ συμβουλῇ βαλὴ ἰγί-
στο ἵνα τοὺς δεισμώτας δοκετί-
ναι, μή τις ἐκπολυμῇσας δι-
φύγοι.

Adonc le conseil des gendarmes fut de tuer les prisonniers, de peur que quel cun s'estant sauué à nage ne s'enfuit:

43. Ὁ δὲ ἐκείνους βουλόμενος
δισώσει τοὺς πᾶσι, ἐκέλευσεν αὐτοὺς βυλόμενους, ἐκέ-
λευσε τοὺς δεισμώτους πολυμ-
βᾶν ἀπὸ τῆς ναυῆς πρὸς τὴν
τῶ γῆν ἐξίεναι.

Mais le Centenier voulant sauuer Paul, les empecha d'executer ce conseil, & commanda que ceux qui pourroyent nager, se jettassent hors les premiers, & se sauussent en terre,

44. Καὶ τοὺς λοιποὺς οὕτως ἐπι-
ποιήσαν, ὥς δὲ πρὶς πᾶσι τῶν δει-
στῶν αὐτοὺς ἐκέλευσε ἑκάστης
δισώσασθαι ἐπὶ τῶ γῆν.

Et les autres, les uns sur des ais, & les autres sur quelques pieces du nauire. Et ainsi aduint que tous se sauueren ten terre.

ΚΕΦ ΑΛ. κη.

Καὶ διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μελίτη ἡ νῆσος
καλεῖται. Οἱ δὲ βάρβαροι παρέχον
ἐπὶ τῇ τυχοῦσιν φιλανθρωπῶν ἡ-
μῖν.

Estant donc venus à sauueté: ils reconnurent alors que l'isle estoit appelee Malte. Et les Barbares vlerent d'une singuliere humanité enuers nous:

2. Ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσε-
λάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὕπνιν
τὸν ἐφ' ᾧ καὶ διὰ τὸ ψύχον.

Car ils allumerent vn grand feu & nous recueillirent tous, pour la pluie qui nous pressoit, & pour le froid.

3. Συσπείσαντες δὲ πῦλιν φρυ-
γάνων ἀλγῆτος, καὶ ἀπὸ τῆς θερμῆς
τῆς πυρῆς, ἐκείνη ἐκ τῆς θερμῆς
ἐξελθοῦσα κατήψα τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

Adonc Paul ayant ramassé quelque quantité de sarments, comme il les eut mis au feu, yne vipere sortit hors à cause de la chaleur, & lui enuahit la main,

CAP. XXVII.

42. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatallet, effugeret.

Then the souldiers counsell was to kill the prisoners: least any of them / when hee had sworne out / should flee away.

43. Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos qui possent natare, emittere se primos, & evadere, & ad terram exire.

But the Centurion willing to save Paul / stayed them from this counsell / and commaunded that they that coulde swimme / should cast themselves first into the sea / and go out to land.

44. Et ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea quae de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animae evaderent ad terram.

And the other / some on boardes / and some on certaine pieces of the shippe: and so it came to passe / that they came all safe to lande.

CAP. XXVIII.

ET cum evalissemus, tunc cognovimus quia Mitylene insula vocabatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis.

And when they were come safe / then they knewe that the Isle was called Mitylene. And the Barbarians shewed us no little kindness.

2. Accensa enim pyra reiciebant nos omnes, propter imbrem qui imminabat & frigus.

For they kindled a fire / and receaved us every one / because of the present shoure / and because of the colde.

3. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset, invasit manum eius.

And when Paul had gathered a number of stickes / and laid them on the fire / there came a viper out of the heat / and leapt on his hande.

Das XXVII. Capitel.

42. Die Kriegsknechte aber hatten einen rath / die Gefangenen zu tödten / daß nicht jemand / so heraus schwimme / entflöhe.

Da hatte Scribimendene it Raad / at ihießsla Fangerne / at der skulde icke nogen vndkomme / om hand suomme de bort.

43. Aber der Unterhauptman wolte Paulum erhalten / vnd wehret irem fürnemen / vnd hieß die da schwimmen kondten / sich zu erst in das Meer lassen / vnd entgehen an das Land.

Men Underhoffuizmanden vilde beuare Paulum / oc forhindrede deris opset / Oc hand bod / at de som kunde suomme / skulde først giffue sig i Haffuit oc vndgaa til landet.

44. Die andern aber / etliche auff den Brettern / etliche auff dem das vom Schiffe war. Vnd also geschach es / daß sie alle erhalten zu Lande kamen.

Men nogle aff de andre paa siele / oc nogle paa det / som vaar aff Skibet. Oc der skede saa / at de komme alle beholdne til landet.

Das XXVIII. Capitel.

Vnd da wir aufkamen / erfuhren wir / daß die Inseln Melite hieß. Die Leutein aber erzeigten vns nicht geringe Freundschaft.

Oc der wi vndkomme / da forfore wi / at den Do hed Melite. Men Folcket beuiste oss icke liden Venstaff.

2. Zündeten ein feur an / vnd namen vns alle auff / vmb des Regens / der über vns kommen war / vnd vmb der Kälte willen.

De tende en ild op / oc anammede oss alle / for den Regen som var kommen paa oss / oc for kulden skyld.

3. Da aber Paulus einen hauffen Reiser zusammen raffelt / vnd legt es auff's feur / kam ein Otter von der hitze / vnd fuhr Paulo an seine Hand.

Oc der Paulus saffnede en hob Riff til sammen / oc lagde paa ilden / da kom en Ogle aff bed en / oc kom paa Pauli Haand.

Kapitola XXVII.

42. Soldnēruow pak ta rad / da byla / aby Wēznē smordo / wali / aby gim nēkterp wyply na nevtel.

Thedy sluzebnt rādžilt aby wleznie pomer dowali / aby fchorp wyplynawšy nie vciekl.

43. Ale Setniš chřege zachowati Pawla / nedal toho včiniti: V rozkázal tēm kterž mogli plynauti / aby se pustili naprwe do Moře / a wysšli na Zemi:

Ale setniš chcač zachowāt Pawla / nie dopuścil im tej rāzy / a rozkázal aby ci ktorzy mogā przez plynac naprzod wystałowali / y nā brzeg wychodzili.

44. Giniš pak aby na Delach plynuli: a nēkterij na tom co bylo zlamaneho z Barky. V stalo se tak / že wysšcni ždraš wij wysšli na zemi:

Drudzy zāšlecješc šch nā deš / cžlāch / a cžcā nā fawālcoch o frotu / a stalo sie rāžewšyšcy ždroš wo wysšli nā žiemis.

Kapitola XXVIII.

1. Když jsme z toho nebezpečí tenšwiy wysšli / tehdy jsme teprw poznali / že Ostrow ten slaul Melite. Lidé pak toho Ostrow a welikau k nam přij / wětmost vřazali.

2. Kdy gdy zdrowo všli / poznali / že to byl wysp fchorp zowa Melita. A pegānt o fchzowali nam nte ledā ludžkoāc.

2. Neb zapaliwše hranicu drew / přihali nās wšecťny / pro deš kterž w tu chwili by / pro žymu.

Abowiem zāpaliwšy šbos drew / przyieli nās wšyřcich dla dōdžā fchory mial byc / y dla žimūā.

3. Když Pawel sebral nārū / tš roždij a klādī nā oheň tehdy Gessťer kawtšlage před hor / kem / přispala se kruce geho.

A gdy Pawel nāzbieral nico gāležia winnego / y klādī nā stos / wyrwāwšy sie žmūā z cieplā / wchwyćlā go zā kōcā.

כח

4 וְכַד תִּשְׁמַע בְּרַבְרָנִי
דְּתִלְיָא בְּאַיְדֵיהּ אֲמַרְיִן הָיוּ
בְּכַד הָנָא גְבַרָא קְטוֹלָא
הוּ דְּכַד אֲשַׁתְּבֵּב מִן יַמָּא
בְּאַגִּוּתָא לֹא שְׁבַקְתָּהּ
דִּיהָ:

Come i Barbari videro la bestia che pendeva da la sua mano, dicevano tra loro, Quest'huomo senza fallo è homicida: ilquale essendo scampato dal mare, la vendetta non lo lascia vivere.

5 הוּ הָיוּ פּוֹלוֹס אֲגִיף
אִידָה וְאַשְׁדָּה לֹאכְדָנְגָא
בְּגוֹרָא וּמִדָּם דְּסִנָּא לֹא
הָיוּ:

Ma egli scossa la vipera nel suoo, non ne patì male alcuno.

6 סְבָרְיִן הָיוּ דִּין בְּרַבְרָנִי
דְּכַד שְׁעִיתָה מִתְּמָסָא וְנִפְלָא
פִּד מִית עַל אֲרֻצָּא וְכַד
עֲדָנָא סְגִיָּא סְבָרְיִן וְהָיוּ
דְּמִדָּם דְּסִנָּא לֹא הָיוּ
שְׁחִלְפוּ מִלִּיהוֹן וְאַמְרוּ ד
דִּנְאֵלָהּ הוּ:

Donc essi aspettavano ch'ei douest se gonfiarsi, o cader subito morto. Et habuendo aspettato in gran pezzo, e vedendo che non gliu' auueniua incommodo alcuno, mutati d'opinione, diceuano, ch'egli era vno Iddio.

7 אֵית הָנָא דִּין קִיבְרָנִי
בְּהָא בְּהוּ אֲתֵרָא לְגַבְרָא חַד
דְּשִׁמָּה הָנָא פּוֹפְלִיּוֹס דְּהוּ
הָנָא רִישָׁה דְּגוֹרְתָא וְהָבִילוּ
בְּבִיתָהּ תִּלְתָּהּ יוֹמִין
חֲרִיבִי:

Erano in quei luoghi le possessioni del principal de l'isola, nominato Publio, ilqual ci riceuè, & alloggiocci tre giorni benignamente.

8 אֲבִיָּה דִּין דְּפּוֹפְלִיּוֹס
בְּאַשְׁתָּא וּבְכַאב מַעֲיָנָא
כְּרִיה הָנָא וְעַל לוֹתָהּ
פּוֹלוֹס וְעַל יוֹסֵם עֲלִיָּהּ
אִידָה וְאַחֲלָמָה:

Et auuenne che il padre di Publio giaceua in letto, oppresso da febbre e disenteria: alqual Paulo sen'entrò: e pos ch'egli hebbe fatta oratione, pose le mani sopra esso, e risanollo.

9 וְכַד הָיוּ הָרִבָּה וְנָא
שְׂרָבָא אֵילִין דִּאֵית הָנוּ בְּהָא
בְּגוֹרְתָא כְּרִיָּהּ קִרְבִּין הָנוּ
לִנְתָהּ וּמִתְאַסִּין הָנוּ:

Essendosi dunque fatto questo, gli altri ancora nel'isola, che hauuano de l'infermità, veniuano, & erano sanati.

כח

4 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַלְעִזִּים אֶת־
הַחִירָה תִּלְוִיָּה בִּידוֹ אָמְרוּ אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ תְּכַלִּית רוּצָה יֵשׁ
הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אָף כִּי נִמְלֹט
מֵיָם הַנִּקְמָה לֹא תִּנִּיחַ לַחַיּוֹתָיו:

Y como los barbaros vieron la biuora colgando de humano, dezian los vnos á los otros, Ciertamente este hombre es hōicida: que escapa do de la mar, el castigono lo dexa biuir

5 וְהוּא הִתְנַעַר אֶת־הַחִירָה אֶל־
הָאִשׁ וְדָעָה וּבָעָתָה מֵאוֹמְרָהּ
לֹא יִמְבִּיר:

Mas el, sacudiendo la biuora en el fuego, ningun mal padeciò.

6 וְהִמָּרָה חָשְׁבוּ לְצַבּוֹתָיו אֹהִי
לְנִפְּוֹל בְּרָדָע וּלְמוֹת וַיַּחֲלֵל עַד־
בוֹשׁ וַיִּדְרֹא גֹזֶק מֵאוֹמְרָהּ לֹא לַהֲיוֹת
בּוֹ וַיִּתְּרַפְּכוּ לֵאמֹר כִּי אֱלֹהִים
הוּא:

Empero ellos estauan esperando quando se auia de hinchar, o de caer muerto de repente: mas auiendo esperado mucho, y viendo que ningun mal le venia, mudados, dezian que era dios.

7 וְהָאֲרֻץ בְּמָקוֹם הַהוּא הֵיחָרָה
לְרֹאשׁ הָאִישׁ וְשִׁמוֹ פּוֹפְלִיּוֹס אֲשֶׁר
מִקְבֵּל אוֹתָנֹה לְשִׁלְשֵׁת יָמִים הָלִין
אוֹתָנֹה כָּלֵעַ כְּנָח:

En aquellos lugares auia heredades de vn principal de la Isla llamado Publio, el qual nos recibio y nos hospedó tres dias humanamente.

8 וַיְהִי־כִי אֲבִי־פּוֹפְלִיּוֹס בִּקְדַּחַת
וּבְמַחֲלָה מַעֲיָה חֲלוּהָ יִשְׁכַּב וַיִּלָּךְ
פּוֹלוֹס אֵלָיו וַיַּחַפֵּל לְיָשֻׁם אֶת־
יָדָיו עָלָיו וַיִּרְפָּא אוֹתָיו:

Y aconteció que el padre de Publio estaua encama enfermo de fiebres y de camaras: al qual Paulo entró, y despues de auer orado puso las manos encima, y sanolo.

9 וְכַאֲשֶׁר הֵיחָרָה זֹאת אֹהִי קִרְבּוֹ
הַנֶּאֱחָרִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם מַחֲלִיּוֹת
בְּנֵי וַיִּרְפָּאוּ:

Y esto hecho, tambien los otros que en la Isla tenian enfermedades, llegauan, y eran sanados.

כח.

4. Ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμῆμαρνον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χεῖρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως Φονὸς ἐστὶν ὁ αὐθροῦς τοῦ ἄνθρωπου, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῶν οὐκ εἰσεν.

Et quand les Barbares virent la beste pendante à la main, ils dirent l'un à l'autre, Certainement cest homme-ici est meurtrier: lequel apres estre elchappe de la mer, la vengeance ne permet point viure.

5. Ὁ μὲν οὖν δαπαντῶν τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαυσεν οὐδὲν κακόν.

Mais icelui ayant secoué la beste dans le feu, n'en eut aucun mal.

6. Οἱ δὲ προσδοκῶν αὐτὸν μέλας πίμπρασθαι, ἡ καταπίψῃ αὐτοῦ τὰ κρόν. ὅτι πολὺ δὲ αὐτῷ προσδοκῶντων, καὶ θωροῦντων μηδὲν ἄποιν εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβληόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Au lieu qu'iceux s'attendoient qu'il deust s'enfler, ou subitement choir tout mort: mais quand ils eurent longuement attendu, & veu que nul inconuenient ne lui en aduenoit, ils changerent propos, disans, Qu'il estoit dieu.

7. Ἐν δὲ τοῖς ὡσεὶ τὴν ῥῆσιν ἐκείνην ἡμεῖς ἔχοντες τὸ πρῶτον τὸ ἴδιον, ὁ νόματι τοῦ αὐτοῦ, ὃς αὐτῷ ἔδωκεν ἡμεῖς τῆς ἡμέρας φιλοφρόνως ἔχοντες.

Or estoient en cest endroit-la les possessions du principal de l'isle, nommé Publius, lequel nous recueillit, & par trois iours nous logea fort gracieusement.

8. Ἐγὼ δὲ τὸν πατέρα τοῦ τοῦ αὐτοῦ πυρετοῦ καὶ δυσεντερίας σωμαχόμενον κατεκῆνται, πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἔθηκε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἰάσασθαι αὐτόν.

Et aduint que le pere de Publius gisoit detenu de fieures & dysenterie, vers lequel Paul alla: & quand il eut prié, & lui eut imposé les mains, il le guerit.

9. Τότε οὖν δαπαντῶν, & οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήρῳ ἀσθεύοντες καὶ ἔχοντες αὐτόν.

Cela donc estant aduenu, tous les autres aussi de l'isle qui estoient malades, vindrent vers lui, & furent gueris.

4. Ut verò viderunt Barbari pendentem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant, Vtique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere.

Nowe when the Barbarians sawe he worne hang on his hande / then saye de among themselves / This man surely is a murtherer / whome though he hath escaped the sea / yet Vengeance hath not suffred to live.

5. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est.

But he shoote of the worne into the fire / and felt no harme.

6. At illi existimabant eum in tumorem convertendum, & subito casurum & mori. Diu autem illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant eum esse Deum.

Howbeit they wanted whē he shoulde haue swollen / or fallen downe dead suddenly: but after they had looked great while / and sawe now no inconuenience come to him / they changed their mindes / and sayd / That he was a God.

7. In locis autem illis erant prædia principis insulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benignè exhibuit.

In the same quarters / the chiefe man of the Ile (whose name was Publius) had possessions: the same receyued vs / and lodged vs three dayes curteously.

8. Contigit autem patrem Publii febribus & dysenteria vexatum iacere, Ad quē Paulus intravit: & cum orasset, & imposuisset ei manus, salvavit eum.

And so it was / that the father of Publius lay sicke of the feuer / and of a bloudie stire: to whome Paul entred in / and when hee prayed / he layd his handes on him / and healed him.

9. Quo facto & omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

When this then was done / other also in the yle: which had diseases / came to him / and were healed.

4. Da aber die Leutelein sahen das Thier an seiner Hand hangen / sprachen sie untereinander: Dieser Mensch muß ein Mörder sein / welchen die Rache nicht leben leßet / ob er gleich dem Meer entgangen ist.

De der Folsene saae Ormen henge ved hans haand / da sagde de til huer andre / Dette Menniske maa vere en Mordere / huilcken heffnen lader icke leffue / alligeuel at hand end vndtom aff Haffuit.

5. Er aber schlenckert das Thier ins feur / vnd ihm widerfuhr nichts übels.

Da ruste hand Ormen i Jlden / oc hanem bleff inted at skade.

6. Sie aber warteten / wenn er schwellen würde oder tod niderfallen. Da sie aber lange warteten / vnd sahen / daß ihm nichts vngewerks widerfuhr / verwandten sie sich / vnd sprachen: Er were ein Gott.

Da varede de paa / at hand skulde hobnet eller fuldet død ned. De der de varede lenge paa / oc saae / at hannem bleff inted at skade der aff / da finge de it andet sind / oc sagde / At hand vaar en Gud.

7. In denselbigen örtern aber hatte der Oberste der Insulen / mit namen Publius / ein Fuhrwerck / der nam vns auff / vnd herberget vns drey tag freundlich.

Jden samme Stæder haffde den Offuerste paa Den som hed Publius / en affuelsgaard / hand anammede oss / oc lentre oss ventlige berbere i tre dage.

8. Es geschach aber / daß der Vater Publii am Fieber vnd an der Ruhr lag. Zu dem gieng Paulus hinein vnd betet / vnd leget die hand auff in / vnd machet in gesund.

De der hende sig / at Publij Fader laa aff Kolde / siuge oc Bugløb. Da gief Paulus indtil hannem / oc lagde haanden paa hannem / oc giorde hannem helbrede.

9. Da das geschach / kamen auch die andern in der Insulen herzu / die Kranckheit hatten / vnd ließen sich gesund machen.

Der der skede / da komme oc de andre paa Den frem / som haffde siugdom / oc lode gøre sig helbrede.

4. A když vželi lidě toho ostrou / ano Gesslerka wišš v rufy gěho / pravili wespolek: Gistě člowěk tento gest wra jedlnijš / neb ačž Moře wššel / wššak pomsta Božij nedá gest mu žiwu býti.

A wššrawšy pogāni bestya wiššaca v rěfi tego / mowili tedni do drugich / Žāstec ten člowiek test mežoboycā / ktoemu chočiaž wššedl zdrowo z morzā / pomstā žy wým byc nie dopuścā.

5. A on ostrāššy tu Gessler / ku do ohně / žādně škody newžal.

Thedy on otrzāššawšy bestya w ogien / nic zlego ni ewcierpiā.

6. Ale oni domniwali se že by měl otec / a pogednau padnauti a umřieti. A když toho dlawho čekali / a widěli že se gestu nic nestalo zleho / šiwau mysl žmēniwšse / pravili / že on gest Buož.

Oni očekali ā žby pučnal / ābo pād na gle umāřšy / ale gdy niemāly cžās čekāli / ā widzieli iż siemu nic zlego nie działo / odmiesntwšy mysl / powiedali go byc Bogiem.

7. Na těch pak mistech měl poplužij / knižě toho ostrawa / gmēnem Publius kteržž to přinaw nās za tři dni nās dobrotiwě v sebe w hospodě chowal.

Thām przy onym mteysen byly folwārki / ā siāżeciā wyspu one / go inteniem Publiuškā / kthory nās przytawšy przez trzy dni / przytā ā cielskie chowal w gospodzie.

8. W přihodilo se / že otec toho Publia ležal mage žymnich a čerwenau nemot: k kteremuž wššel Pawel / a když se pomodlil a wložil nāš ruce / wždrawil gey.

A przydālo sie že otec Publius žow ležal māzāc febre / ā čerwona niemoc / kthorego Pawel wššedšy gdzie sie modlil ā wložyl nāš ruce / wždrawil.

9. A když se to stalo / tehdy wššyčtņ kterij na tom ostrawu nemocni byli / přišupowali k němu / a byli wždraweni:

Žātym gdy sie to stālo / tedy tež y drudy ktoży nā siem mēli niemoc / cy nā / wyspie / przychodzili y by wāl wzdrowient.

כ ח

כ ח

κη'.

10 ואִתְּרָא בִּרְבָּא יִקְרִיו
וְכַד נִפְקִיו בְּנוּ מִן תַּמּוּ
וְיִדְּוּ :

Iguale ancora ci honorarono di molti honori: e quando noi partimmo, ci fornirono di tutte le cose necessarie.

11 נִפְקִו דִּין בְּתֵר יִרְחָא
תִּלְתָּהּ וְיִדְּוּ בְּאַלְפִּי
אַלְכִּסְטִידִיתָא דְאַסְתִּירִי
בְּהָּ פְּגִירָתָא וְאַתְּ הִנֵּה
עֲלִיָּה אֲתָא דְתִאמָא :

Har doppo tre mesi noi nauigammo in vna nave Alessandrina, che haueua fatta l'inuernata ne l'isola, & haueua l'insogna di Castore & Polluce.

12 וְאַתְּוּ לְסִרְקוּסָא
מְדִינָתָא וְקִיּוּ תַּמּוּ וְיִמְתָּא
תִּלְתָּהּ :

Et arriuari à Syracusa, dimorammo iut tre giorni.

13 וּמִן תַּמּוּ אֲתִפְּרִבוּ
וּמִנְעוּ לְהִיּוֹן מְדִינָתָא
וּבְתֵר יִמָּא חַד גִּשְׁבֵּת לֵן
רוּחָא דְתִימִנָּה וְלִתְרִין
יִמִּין אֲתִין לְבוּטִיָּאֵלֹוס
מְדִינָתָא דְאַיִטְלִיָּא :

Di li colleggiando intorno arriuammo à Reggio. E un giorno da poi, essendosi lenato Austro, uenimmo il secondo di à Pozzuolo.

14 וְאַשְׁפִּחוּ תַּמּוּ אֲחָא
וּבְצִו מִן וְהִיוּ לְנִתְרִין
יִמְתָּא שְׁבַע וְהִיּוּ אֲוִלָּן
לְרִהוּמָא :

Là doue hauendo tronati de fratelli, summo pregati di fermarsi con essoloro sette giorni: e così ce ne uenimmo à Roma.

15 וְכַד שְׁמַעִי אֲחָא דְתַמּוּ
נִפְקִו לְאַיִרָעוּ עַד מִן
לְשׁוּקָא דְמִתְקַרָּא אֲפִיּוֹס
בְּיָרוֹס וְעַד מִן לְתַלְתָּהּ
חֲנִין וְכַד חֲזָא אֲפִין פִּילֹוס
אַנְדִּי לְאַלְהָא וְאַתְּחִיל :

E di li hauendo i fratelli ed esto di noi, ci scirono incontro insin à Foro appio, e Tretauerne. Iguale come Paulo hebbe veduto, rendè gratia à Dio, e prese animo.

16 (וְכַד עֲלִין לְרִהוּמָא
הִנֵּה רֹגְמִין אֲשֵׁלִים אֲפִין
לְאַסִּירָא בְּאַיִדֵּה דְרִבִּי
חִילָּא (וְאַפִּס) לְפִילֹוס
דִּישְׂרָא אִיכָא דְעִבָּא עִם
אַסְטְרִיּוֹטָא הוּ דִּישְׂרָא
הִנֵּה לֵה :

Venuti che noi summo à Roma, il Centurione cōsegnò i prigionieri al Maestro di campo: ma à Paulo fu permesso star da per se con vn soldato, che lo guardaua.

10 אֲשֶׁר גַּם כְּבוֹדוֹ בְּכָבוֹד
גָּדוֹל וּבְלִכְתָּו נָתַנוּ לָנוּ אֶת־צָרְכָּנוּ :

Los quales tambien nos honrraron de muchas honrras: y auiendo de nauegar, nos cargaron de las cosas necessarias.

11 וַיְהִי־כִּמְשָׁלֶשׁ חֳדָשִׁים הַלֵּכְנוּ
בַּיָּם בְּאֵינָה מֵאַלְכִּסְטִידִיָּא אֲשֶׁר
הִיא חֲדָרָה בְּאִי וְאוֹתָהּ
הִתְאוּמִּים :

Ansi que passados tres meses, nauegamos en vna nao Alexandrina, que auia inuernado en la Isla, laqual tenia por ensenna à Castor y pollux.

12 וּבְאֲשֶׁר בָּאֲנוּ אֶל־סִרְקוּסָא
עַמְדָנוּ שְׁלֹשַׁת יָמִים :

Y venidos à Syracusas, estuuiamos alli tres dias:

13 וּמִשָּׁם סָבְבָנוּ וּפְגַעְנוּ בְּרֵגִיוֹן
וְאַחֲרֵי יוֹם אֶחָד בָּגִשְׁבֵּת רוּחַ דָּרוֹם
בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בָּאֲנוּ אֶל־פּוּטִיָּאֵלֹוס :

Dedonde costeano al derredor, venimos à Rhegio: y otro dia despues ventando el Austro, venimos al segundo dia à Puteolos.

14 אֲשֶׁר שָׁם מְצָאֲנוּ אֲחֵים
יִשְׂאֵלוּ מִמֶּנּוּ לְעִמָּד עִמָּם שְׁבַעַת
יָמִים וְכֵן בָּאֲנוּ לְרִהוּמָא :

Donde hallados los Hermanos, rogaronlos que quedassemos con ellos siete dias: y ansi venimos à Roma:

15 וּמִשָּׁם הָאֲחֵים שׁוּמְעִים
עֲלֵינוּ יָצְאוּ לְקִרְיָתָנוּ עַד בְּהוֹרוֹס
אֲפִיּוֹס וְעַד שְׁלוֹשׁ קָבוֹת
וּבְרִאוּתָם פִּילֹוס בֵּרַךְ אֶת־
יְהוָה וַחֲזַק וַאֲמַץ לָבוֹ :

Dedonde de oyendo de nosotros los Hermanos, salieron nos à recibir hasta la plaça de Appio, y las Tres tiendas à los quales como Paulo vido, haziendo gracias à Dios tomo es fuerço.

16 וּבְאֲשֶׁר בָּאֲנוּ בְּרִהוּמָא אֲוִי
הַסִּגִּיר שָׁר מֵאֵה אֶת־הָאֲסוּרִים
בְּיָדֵי שָׂר הָעִבָּא וּלְפִילֹוס נָתַנוּ
לְעִמָּד לְנִפְשׁוֹ עִם אִישׁ מִלְחָמָה
הַשׁוֹמֵר אוֹתוֹ :

Y como llegamos à Roma el Centurion entregó los presos al General de los exercitos: mas à Paulo fue permitido de estar por si, con vn soldado que lo guardasse.

10. Οἱ καὶ πολλὰς τιμὰς ἐτίμη-
σαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγκαρίους ἐπέθε-
ρον τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Lesquels aussi nous firent grand honneur, & au departir nous fournirent de ce qui nous estoit necessaire.

11. Μετὰ τῇ τρεῖς μῶνας ἀνέ-
χθημεν ἐν πλοίῳ ἀλεξανδρεῖ-
α, ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ, ἀλεξάνδρειᾳ, πα-
ρεστῆμεν διοσκουρίῳ.

Or trois mois apres nous partismes en vn nauire d'Alexandrie qui auoit hyuerné en fille, & auoit pour enseigne Castor & Pollux.

12. Καὶ καταχθήμεν εἰς συρα-
κούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

Et estans arriués à Syracuse, nous demeurâmes là trois iours.

13. Ὅθεν πέρα θοῖνα κατὰ τὴν
σημὴν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέ-
ραν ὁ πρὸς ῥήγιον νότον δὲ πρὸς
ἡλθόμεν εἰς ποταμούς.

De là ayans tournoyé nous arriuâmes à Rhege. Et un iour apres, le vent de Midi estant suruenu nous vinsmes le deuxieme iour à Puzol.

14. Οὗ δὲρόντας ἀδελφοὺς παρε-
κλήθημεν ὡς ἑσθὶς ὁτιμῶσαι ἡ-
μέρας ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ ἕτως εἰς τὴν ῥώ-
μην ἡλθόμεν.

Auquel lieu ayans trouué des freres, nous fûmes priés de demeurer auec eux sept iours. Et ainsi vinsmes à Rome.

15. Καὶ ὡς εἰ ἀδελφοὶ ἀκού-
σαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξηλθον εἰς
ἀπάντησιν ἡμῖν ἕως ἀπὸ τῆς
Φόρας, ἑστῶντες περὶ αὐτῶν, οὗς ἰδὼν
ὁ παῦλος διχαρισάμενος τῷ θεῷ
ἔλαβεν θάρρος.

Et quand les freres de là eurent ouï nouvelles de nous, ils vindrent au deuant de nous iusques au Marché d'Appius, & aux Trois boutiques: lesquels Paul voyant, rendit graces à Dieu, & print courage.

16. Ὅτι δὲ ἡλθόμεν εἰς ῥώμην,
ὃ ἐστὶν ἡ πόλις, παρέδωκε τοὺς
δαισμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ, τῷ δὲ
παύλῳ ἐπέτρεψε μένειν καθ' ἑαυ-
τὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρα-
τιώτῃ.

*Quand donc nous fûmes venus à Rome, le Centenier liura les prisonniers au Capitaine general: mais quant à Paul, il lui fut permis de demeurer à part soi auec vn gendarme qui le gar-
doit.*

10. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

Wbich also did vs great honour: and when wee departed / they laded vs with things necessarie.

11. Post mensēs autem tres, navigavimus in navi Alexandria, quæ in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum.

Nowe after three moneths wee departed in a shippe of Alexandria / which had wintered in the yle / whose badge was Castor and Pollux.

12. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi tri-duo.

And when we arrived at Syracus / we taried there three dayes.

13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium, & post unum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos.

And from thence we set a compass / and came to Rhegium: and after one day / the Southwinde blew / and we came the second day to Puteoli.

14. Vbi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam.

Where we found brethren / and were desired to tarry with them seven dayes / and so we went toward Rome.

15. Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agēs Deo, accepit fiduciam.

And from thence / when the brethren heard of vs / then came to meete vs at the Market of Appius / and at the three taberns / whom when Paul sawe / he thanked God / and waxed bolde.

16. Cum autem venissemus Romam (Centurio tradidit vincōs principis exercitus,) permissum est (autem) Paulo manere sibi cum custodiente se milite.

So when we came to Rome / the Centurion delivered the prisoners to the generall Captaine: but Paul was suffered to dwell by himselfe with a souldier our that kept him.

Der Apostel Geschicht.

Das XXVIII. Capitel.

10. Vnd sie theten vns grosse ehre / vnd da wir außzogen / luden sie auff was vns noth war.

De de giorde off stor are / De der wi droge vnd / sticte de off til / huadsom wi haffde behoff.

11. Nach drehen Monden aber schiften wir auß inn einem Schiffe von Alexandria / welches in der Insulen gewintert hatte / vnd hatte ein Panir der Zwilling.

De tremaandede der effter / seylde wi vnd it Stib aff Alexandria / huilcker som haffde haffte Winterlag hoffsamme De / oc haffde Zuillingens Banere.

12. Vnd da wir gen Syracusa kamen / blieben sie drey tage da.

De der wi komme til Syracusa / bleffue wi der tre dage.

13. Vnd da wir umschiffeten / kamen wir gen Region / vnd nach einem tag / da der Sudwind sich erhub / kamen wir des andern tags gen Puteolen.

De der wi seylde omfring / komme wi til Region / oc en dag der effter / der Syndel var begyntis komme wi anden dagen til Puteolen.

14. Da funden wir Brüder / vnd wurden von inen gebeten / daß wir sieben tage da blieben. Vnd also kamen wir gen Rom.

Der funde wi Brödere / ac bleffue bedne der om aff dem / at wi bleffue der sin dage. De wi komme saa til Rom.

15. Vnd von dannen / da die Brüder von vns höreten / giengen sie auß vns entgegen / bis gen Appiser vnd Tretabern. Da die Paulus sahe / dancket er Gott / vnd gewann eine zuversicht.

De der Brödrene horde der fra om off / da ginge de vnd imod off / indtil Appiser oc Tretabern. Der Paulus saa dem / tackede hand Gud / oc siel en tillid.

16. Da wir aber gen Rom kamen / überantwortet der Unterhauptman die Gefangenen den obersten Hauptmann. Aber Paulo ward erlaubet zu bleiben / wo er wolte / mit einem Kriegesknechte / der sein hütet.

De der wi komme til Rom / antuordede Underhoffuigmanden den Offuerste Hoffuigmand Jangerne. Men Paulus siel loff at bliffue / huor som hand vilde met en Stridmand / som tog vare paa hannem.

Skutkome

Kapitola XXVIII.

10. Kterijž takē wemnohē poctiwosti nās mēli. A kōnj gsmē se chēli přec plawiti / nā kladali nām na lodij toho čes hoj potřebij bylo.

Ktorzy nam też wśelkie wczęści wości czynili / a gdychmy odiejd / zali / nadali nam cze go byla potrzeba.

11. Po třech pař mēřech plawili gsmē sēna Bāree Alexandrijskē / kterāž tu byla na ostrowě přec Jommu / magijsch za znamenij Jwēzdu dwau Blizencuow.

A tak po třech měsících se plavili v okrese Alexandrijském / kterýmž jměwali na wyspi / na Echorym byl herb Kastor y Pollux.

12. A kōnj gsmē přigeli do Syrakusy / duostali gsmē tu za tři dni.

Przybywszy sie tedy do Syrakus / som / mēřkalichmy tam přez trzy dni.

13. A odend plawice se přisli gsmē do Rhegium: A po ge dnom dni / kōnj wāl wijsr od poledne / druhý den přigeli gsmē do Puteolos.

Šed přezpráwitiac sie mimo / przyšlichmy do Rhegium / a nāzauitř mātac wiāt poludniowy / wtorego dnia przyšlichmy do Puteolos.

14. Kdež to gsmē nalezli Bratři / kterijž nās prosyli / aby chom pobyl v nich za sedm dnij: a tak gsmē přisli k Rjimu.

Gdyž našli bratři / vprašili nās zechmy v nich přez sedm dni zmeřkali / a tak zechmy přisli do Rzymu.

15. Z kterehož kōnj nās vstijšeli Bratři / wysli proti nām na ryň Appiu / a k tēm Tabernām. Kterēžto kōnj vžel Pawel / poděkowaw Bohu wzał na se smēlost.

Šed uraciawšy přawšy o nās / wysli přeciwo nām a do ryň Appiowsého řu tēm domom gošcinným / ktore gdy wyžal Páwel / dječť wczyniwy Bogu / wžal dobre wšanie.

16. A kōnj gsmē přisli do Rjima / tu Cetnijsk dal wēžně w moc Hantmanowi Wogskā / a dopuštěno gest Pawlo / wi / aby sam bydlil s tijn Zold / nečem / kterýž ho ošřihaj.

Zatým gdychmy přisli do Rzymu / sēnit oddal wēžně žet / mánowi nād woysti / ale Pawlowi dopuštěno aby sam mēřkal / s službným ktory mial kraj nād nim.

כ ח

17 וּמִן בִּתְרֵי הַלֵּלָהּ יוֹמִין
שָׁדַר בְּפוֹלֹס קָרָא לְרִישֵׁיהֶן
הַיְּהוּדִים וְכֵן אֶתְפָּנְשׁוּ
אָמַר לָהֶן זָכְרָא אֲחֵי אֲנִי
כִּד בְּמִדָּם לֹא קָפַרְתִּי
לִיקְבֹּל עֲמָא וְנִמְוִסִי
הָאֲבֵהִי בְּאַסְוִירָא אֲשֶׁתִּלְמֵת
מִן אֲוִרְשָׁלַם בְּאַדְנִי
דִּרְהוּמִינָא :

Dopo tre giorni, Paulo convocò i principali de' Giudei: e come furono venuti, disse loro, Huomini fratelli, io son venuto fatto niente contra il popolo, o contra gli ordini de' Padri imprigionato in Ierusalem, fui dato ne le mani de' Romani.

18 וְהֵנּוּן כִּד שְׁאֲלוּנִי אָבֹו
דִּישְׁרֵינִי מִטּוֹרָה דְּלֹא
אֲשַׁכְּחִי בְּתֵרֵי רִישֵׁינִי
מִדָּם דִּישׁוּנָא לְמוֹתָנָא :

Iguale habendomi esaminato, mi dissero lasciate: perche non era in me alcuna causa di morte.

19 וְכֵן קִימִין הֵן לִיקְבֹּלִי
יְהוּדִינָא אֶתְמַלְצֵת דְּאַקְוָא
בְּנִי קָסֵר לֹא אֵיךְ אֵיךְ לִי
דְּאַקְטֵיג בְּמִדָּם לְבִנֵי עַמִּי :

Ma contradicendo i Giudei, fui costretto appellare a Cesare: non gia come se io hauefi da che accusar la mia gente.

20 מִטּוֹר הֵנָּה בְּעִירָה
מִבְּכִין דִּתְמַתִּין וְאַחֲזִיקִין
וְאַשְׁתַּיְעָא לְכוּן הֲלִין מִטּוֹר
גִּיר סְבָרָא דִּיִּסְרִיָּל אָסִיר
אֲנִי בְּשִׁלְתָּא הָדָא :

Per questa ragione adunque io ho chiamato per veder mi e parlar mi: perche per la speranza d'Israel son circondato di questa catena.

21 אָמְרִין לָהּ הֵנּוּן הֵן
אֶתְרַתָּא צִלְיָךְ לֹא קָפַלִּין מִן
יְהוּד וְלֹא אֲנִשׁ מִן אֲחֵינִי
דְּאֵתוּ מִן אֲוִרְשָׁלַם אָמְרִין
לֹו מִדָּם דְּבִישׁ צִלְיָךְ :

Et essi gli dissero, Noi non habbiamo da' Giudei ricevuto lettere di te, ne alcun de' fratelli che sia venuto, ci ha riferito o detto di te male alcuno.

כ ח

17 וַיְהִי־אַחֲרֵי שְׁלֹשָׁת יָמִים
וַיֵּצֵק פּוֹלוֹס אֶת־רִאשֵׁי־
הַיְּהוּדִים וַיָּבֹאוּ אֵלָיו וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים אֲנִי
מֵאַיְמָה לֹא עָשִׂיתִי עַל־הָעָם
אוֹ עַל־תְּעוֹתוֹת אֲבוֹתַיִם אֲסוּר
מִירוֹשָׁלַם מִסְגֵּר בִּידֵי־רְהוּמִים:

Y aconteció que tres dias despues, Paulo convocó los principales de los Iudios: los quales como fueron juntos, dixoles. Yo, Varones hermanos, no auiedo hecho nada contra el pueblo, ni los ritos de la patria, he sido entregado preso de Ierusalem en manos de los Romanos.

18 אֲשֶׁר בִּשְׁאוֹל לִי אָבֹו לְהַתִּירָנִי
כִּי מִשְׁפַּט מוֹת לֹא אֶחָד הָיָה בִּי:

Los quales auiedose informado de mi, me querian soltar, por no auer en mi ninguna causa de muerte.

19 וְכֵאֲשֶׁר דִּבְרוּ עָלַי הַיְּהוּדִים
נִגְשָׁתִי לַשּׁוֹעַ אֶל־הַקָּסֵר לֹא כִמּוֹ
הָיָה לִי דָבָר לְחַיֵּב אֶת־עַמִּי:

Mas contra diziendo los Iudios, fue forçado de appellar à Cesar: no que tenga deque accusar à mi nacion.

20 וְעַל־הַדָּבָר הַזֶּה שְׁאֲלֵתִי
מִמֶּכָּם לְרִאשֵׁית אֶחָד פְּנִיכֶם וּלְדָבָר
אֲלֵיכֶם כִּי עַל־תְּקוּת יִשְׂרָאֵל
אֲסוּר אֲנִי בְּנִחְשָׁתִים הָאֵלֶּה:

Ansique por esta causa hos he llamado para veros y hablaros: porque por la esperanza de Israel estoy rodeado de esta cadena.

21 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנַחְנוּ לֹא
סָפְרִים עָלֶיךָ לְקַחְנוּ מֵאֶרֶץ יְהוּדָה
וְאִישׁ מֵאַחֵינוּ לֹא בָּא אֲלֵינוּ
לְהַגִּיד אוֹ לְדָבָר רָעָה מֵאַיְמָה
עָלֶיךָ:

Entonces ellos le dixeron, Nosotros ni auemos recebido letras de ti de Iudea, ni viniendo alguno de los hermanos nos ha denunciado ni hablado algun mal de ti.

כ ח

17. Ἐγένετο δὲ μετ' ἡμέρας τρεῖς συναλεῖσθαι τὸν παῦλον τοὺς ἄρχοντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. σωμαλίζοντας δ' αὐτῷ, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιῶν τῷ λαῷ ἢ πρὸς τοῖς πατέρεσσι, διέμειον ἐν ἱεροσολύμοις παρεδόντας τὰς χεῖρας τῷ ρωμαίῳ.

Auint trois iours apres que Paul conuoqua les principaux des Iuifs: & quand ils furent venus, il leur dit, Hommes freres, combien que ie n'aye rien commis contre le peuple, ne contre les coustumes des Peres, toutesfois estant emprisonné des Ierusalem, j'ai esté liuré es mains des Romains:

18. Οἱ πρῶτοι ἀνακρίναντές με ἔβλεπον ὁποῦμαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπαρχῆν ἐν ἐμοί.

Lesquels apres m'auoir examiné me vouloyent relascher, pource qu'il n'y auoit aucū crime digne de mort en moi.

19. Ἀντιζήτουν δ' ἡμεῖς ἰουδαίους ὑπογνάσκων ὅτι καλέσασθαι καί ποιναν, ἔχ' ὡς ἔθινους με ἔχον τι κατηγορησέμεν.

Mais les Iuifs s'y opposans, i'ai esté contraint d'en appeller à Cesar: nō point que j'aye dequoi accuser ma nation.

20. Διὰ πῶτ' αὐτῶν τῶν αἰτίων παρακάλεσεν ὑμᾶς ἰδὼν καὶ προσελάλησαι. ἔειπεν γάρ τῆς ἐλπίδος τῆς ἰσραὴλ τῶν ἄλλων πῶτ' αὐτῶν πείνημι.

Pour ceste cause donc vous ai ie appelés, pour vous voir & parler à vous: car c'est pour l'esperance d'Israel que ie suis enuironné de ceste chaine.

21. Οἱ δ' αὖτε αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὐκ ἔγραμματα πρὸς σε ἰδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, ἢ τι πρὸς ἀδελφούς περὶ ἡμῶν εἰδελφῶν ἀπογγράψαν ἢ ἐλάλησέν τι πρὸς σε ποιηρόν.

Mais ils lui respondirent, Nous n'auons point receu lettres de Iudee touchant toi, ni persōne des freres n'est venu qui ait rapporté ou dit quelque mal de toi.

17. Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum. Cumque convenissent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem patrum, victus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum.

And the thirde day after Paul called the chiefe of the Jewes together: and when they were come he sayde unto the / Men and brethren / though I have committed nothing agaynst the people / or Lawes of the fathers / yet was I delivered prisoner from Jerusalem into the handes of the Romanes.

18. Qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa mortis in me.

Whe when they had examined me / would have let me go / because there was no cause of death in me.

19. Contradictentibus autem Iudaeis, coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquam accusare.

But when the Jewes spake contrary / I was constrained to appeale unto Caesar / not because I had ought to accuse any nation of.

20. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre & alloqui. Propter spem enim Israel, catena hac circumdatus sum.

For this cause therefore have I called you / that ye may see me / and to speake with you / for the hope of Israels sake / I am bound with this chaine.

21. At illi dixerunt ad eum, Nos neque literas accepimus de te à Iudaea, neque adveniens aliquis fratrum nuntivit, aut locutus est quid tibi malum.

Then they sayd unto him / We never received letters out of Judea concerning thee / neither came any of the brethren that shewd or spake any evil of thee.

17. Es geschach aber nach dreien tagen / daß Paulus zusammen rief die Fürnemsten der Juden. Da dieselbigen zusammen kamen / sprach er zu ihnen: Ir Männer / lieben Brüder / ich hab nichts gethan wider vnser Volck / noch wider Väterliche sitten / vnd bin doch gefangen auß Jerusalem übergeben in der Römer hände.

De des stede tre dage der effter / at Paulus kallede tilsammen de Ypperste iblant Joderne. Der de komme tilsammen / sagde hand til dem / I Wend / Icare Brodre / Jeg hassuer inted glort mod vort Folck / oc icke heller mod Jodernis Seduane / De ieg er dog anuorder fangen aff Jerusalem i de Romeris hend.

18. Welche / da sie mich verhört hatten / wolten sie mich los geben / die weil keine vrsach des Todes an mir war.

Hvilcke der vilde giffut mig loss / der de hassde forhört mig / effterdi at de funde ingen Dads sag hoff mig.

19. Da aber die Juden darwider redeten / ward ich genötiget / mich auff den Keiser zuberuffen / nicht als hette ich mein Volck etwas zuverklagen.

Men der Joderne talsede der imod / da noddis ieg til / at stude mig ind saar Kenseren / icke fordi at ieg hassde noget at klage paa mit Folck saare.

20. Vmb der vrsache willen / habe ich euch gebeten / daß ich euch sehen vnd ansprechen möchte. Denn vmb der hoffnung willen Israelis / bin ich mit diser Ketten ombgeben.

For den sag skuld / had ieg eder / at ieg maatte see eder oc tale met eder / Thi at ieg er omgiffuen med denne lencke / for Israels Haab skuld.

21. Sie aber sprachen zu ihm: Wir haben weder Schrift empfangen auß Iudaea deinet halben / noch kein Bruder ist kommen / der von dir etwas arges verkündiget oder gesaget habe.

Da sagde de til hannem / Hui hassue huercken fanger scriffuelse aff Judea paa dine vegne / icke er der heller nogen Broder kommen / som hassuer forkynder eller sagd noget ont om dig.

17. Po třech pač dnech / svolal Starší z Jidow. A když se sešli / řekl jim Pawel Já musím bratři / nic nevděti proti lidu / ani proti obyčejí Otce / stému / gsa nat w Geruzalemě / wdangsem w ruce Říjmánům.

Wstalo sie z po trzecim dniu wezwal Pawel przednichy z Jydow / y gdy sie zešli / rzekł do nich / Mężowie bracia / ja gdy nie wdęci przeciw ludowi y vsławam oyczystym / wdac zwiazan w Jeruzalem / podanem testu rece Rzymianom.

18. Kteřížto když mne wyslyšeli / chtěli mne propustiti / proto / že žádně winy smrti na mně ne bylo.

Ktorzy wysłedziawszy sie pili / nie o mnie / chcieli mne wypuścić / dla tego że wemnie żadnego występku śmierci godne nie było.

19. Ale když jidě odpjrali / přinucen jsem / abych se odwołal k Cěsari: ne proto / nálož bych měl co na můj Národ žalovati.

Kecj gdy temunsk odpierali / pfinucen gsem / abych se odwołal k Cěsari: ne proto / nálož bych měl co na můj Národ žalovati.

20. Protož ja tau přijšín au dožadai gsem se widěti wás / a swámi mluwiti. Neb pro nádegi lidu Izrahelského / řekám jim tímto swázán gsem.

A przetoż dla telem was przyezywy wezwai / abych sie z wami wyprawdy rozmowił / abowiem dla nadzieje Izrahelskiej testem tym lancuchem swiazan.

21. A oni řekli k němu: Mne gšme ani kterého psaní mlt o tobě z Jidowstwa / aniž kdo z Bratří přišed wyprawoval nám aneb mluvil něco zlého o tobě.

Tedy oni rzekli do niego / My śmichmy wżeli listow o tobie z ydostwa / śninam żaden z braci nie przyšed wyprawował nam aneb mluwił něco złego o tobie.

כח

22 צבינו דין דנשמע מן
מדם דמתרעא אנת מטול
דיולפנא הנא ידעין דעל
אנש לא מקבל :

*Ma noi Vogliamo ben & dir date quel
che tu senti, imperche di questa setta ci è
noto che per tutto, se gli contradice.*

23 ואקיימו לה יומא
וכפשו ואתו לותה סגיא
בד דשרא הנא וגלא להון
על מלכותא דאלהא בד
מסחד ומפס להון ער
ישועא מן נמוסא דמושא
ומן נבוא מן צפרא נאד
מא לרמשא :

*Et haueuoli assegnato vn giorno,
Gennero malis à lui, ne l'albergo : à
quals egli esponeua, testificando il regno
di Dio, e persuadendo loro per la Legge di
Mosè, e per li Profeti, le cose di Iesù, da
la mattina infini à la sera.*

24 ואנשין מנהון
מתספסין הו למלוהי
ואחרנא לא מתספסין
הו :

*Et alcuni credeuano à le cose che da
lui erano dette, & alcuni non credeuano.*

25 ואשתריו מן לותה בד
לא שלמין לחדא ואמר
להון הו פולוס מלתא
הנא שפיר מלל רותא
דקידשא בפוס אשצא
לוקפל אבהתכון :

*Et essendo in discordia fra loro, si par-
tirono, poi che Paulo hebbe detta una pa-
rola, cioè, Lo Spirito santo parlò bene à i
nostri Padri per Esata Profeta, dicendo.*

26 בד אמר דול לות
עמא הנא ואמר להון
דשמעא תשמעון ול
תסתכלון ותחזון ול
תבחרון :

*Va à questo popolo, e di, Voi & direte
con l'orecchie, e non intenderete : e ve-
dendo, & vedrete, e non discernete.*

27 אהצפי לה גיר לבה
דעמא הנא ומשמעתהון
אקדו ועיניהון עמצי ד
הלל יחזון בצניניהון
ושמעון בארניהון
וקסתכלון בלבהון ויתובון
לותי ואשבוק להון :

*Perciòche il cuor di questo popolo è
ingrassato, e con l'orecchie hanno graue-
mente & dito, & hanno chiusi i loro occhij;
per non veder mai con gli occhij, ne & dir
con l'orecchie, ne intender col cuore, onda
li conuertano, & io li risani.*

כח

22 תפצנו לשמוע ממך מה
תבונתך כי מכפירה הו אחת גודע
לנו כי בכל מקומות ידבר עליה :

*Mas querriamos oyr de ti loque fientes ;
porque de esta Secta notorio nos es que en todos
lugares es contradicha.*

23 ויזעידו לו את יום ויבואו
אליו במלון רבים לאשר גלה
ובאר היטב באר את מלכות
אלהים מעיד ומכסה אותם את
אשר על ישוע גם ממשה גם
מנביאים מבקר עד הערב :

*Y auí doles fennalado vn dia, vinieron à el
muchos à la posada, à los quales declaraua testi-
ficando el Reyno de Dios, procurando persuadir-
les loque es de Iesus el Christo por la Ley de Mo-
ysen, y por los Prophetas, desde la manana ha-
sta la tarde :*

24 ואחדים האמינו למדברים
ואחרים לא האמינו :

*Y algunos acordauan à loque se dezia, mas
algunos no creyan.*

25 וכן אשר לא יאתו ביניהם ויעלו
באמור פולוס את דבר אחד כי
היטב אמרה רוח הקדש בישעיהו
הנביא אל אבותינו :

*Y como fueron entre si discordes, fueron se,
diziendo Paulo esta palabra, Que bien ha habla-
do el Espiritu sancto por el Profeta Isayas à nu-
estros padres.*

26 לאמר לך ואמרה לעם הנה
שמעו שמוע ואל תבינו וראו
ראו ואל תדעו :

*Diziendo, Vé à este pueblo, y diles, De oydo
oyreys, y no entenderays : y viendo vereys, y no
mirareys.*

27 השמו לב העם הנה ואנני
הכבד ועיניו השע פן יראה
בעיניו ובאנניו ישמע ולבבו
יבין ושב ורפא לו :

*Porque el coraçon de este pueblo fue engrof-
sado, y de los oydos oyeron pesadamente, y de sus
ojos guinnaron : porque no vean de los ojos, y
oygan de los oydos, y entiendan de coraçon, y se
conuertan, y yo los sane.*

כח.

22. Ἀξιόμην ὅτι ὁ κύριος σὺ ἀκού-
σαι ἃ φρονέεις· περὶ μὲν γὰρ τῶν αἰ-
ρέσεων ταύτης γινώσκοντες ἐσὶν ἡμῖν, ὅ-
τι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

*Neantmoins nous entendrons bien
volontiers de toi ce que tu sens : car
quant à ceste secte, il nous est notoire
qu'on lui contredit par tout.*

23. Ταχέως οὖν αὐτῷ ἡμέραν
ἤσαν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν ξάναν
πλείονες, οἱς ἔδειξεν τοὺς διαμαρτυ-
ρόμας τῷ βασιλείῳ ὅτι ἡ ἀπει-
θωία αὐτοῦ πρὸς τὸν κύριον ἦν ἀπὸ
τῆς ἐνόμου μωσέως καὶ τῶν προ-
φητῶν, ἀπὸ Μωϋσῆ ἕως ἰωάννου.

*Et quand ils eurent assigné iour,
plusieurs vindrent à lui au logis : aus-
quels il expoloit par tesmoignages le
royaume de Dieu : & les induisoit à croi-
re ce qui est de Iesus, tant par a Loy de
Moyse que par les Prophetes, depuis le
matin iusqu'au soir.*

24. Καὶ οἱ μὲν ἐπίθροντο τῆς λα-
γομήνους, οἱ δὲ ἰπίστου.

*Dont les vns furent persuaies par
les chotes qu'il disoit : mais les autres
n'y croyoyent point.*

25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες περὶ ἀλ-
λήλους ἀπελύοντο, εἰπόντες τῷ
παύλῳ ῥῆμα ἐν, ὅτι καλῶς τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ
σου τῷ πνεύματι σου πνεύματι
τῆς ἡμετέρας.

*Parquoi estans en discord entr'ux,
ils se departirent, apres que Paul eur
eut dit vn mot, assauoir, Le saint Esprit
a bien parlé à nos peres par Elsie lepro-
phete.*

26. Λέγον, περὶ ἧς περὶ ὅν
λαὸν ἔστιν, καὶ εἰπὼν, ἀκούετε
καὶ μὴ συνήτε· καὶ βλέπετε
καὶ μὴ ἰδετε.

*Disant, Va vers ce peuple, & di, Vous
orrez de foreille, & n'entendrez point :
& en regardant vous verrez, & n'appr-
ceurez point.*

27. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία ὁ
λαὸς τούτου, καὶ τοῖς ὤσι βαρύνει-
κται, ὥστε ὁ φθαλμὸς αὐτῶν
καμύσσει, μήποτε ἴδωσι τῶν ἐν-
θαλμοῖς, καὶ τοῖς ὤσι ἀκούσῃ,
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστ-
ψῶσι, καὶ ἰσωμεν αὐτούς.

*Car le cœur de ce peuple est engris-
sé : & ont ouï dur des oreilles, & ont li-
gné de leurs yeux : afin qu'il ne voynt
des yeux, & qu'ils n'oyent des oreilles,
& qu'ils n'entendent du cœur & n'ise
conuertissent, & que ie les guerisse.*

22. Rogaus autem à te audire quæntis: nam de secta hac num est nobis, quia ubiquei cōtradicitur.

But we wheare of the what thou chutest: for as concerning this sect/we knowe that eu where it is spoken as gainst.

23. Cum constituisent autem illi dñm, venerunt ad eum in hōitium plurimi: quibus exonebat, testificans regnū Dei, suadensq; eis de lexē Legē Moyſi & Prophetiā manē usque ad vesperam.

And when they had appointed him a day/there came many vnto him into his lodging/ to whom he expounded and testified the kingdom of God/ and preached vnto them concerning Iesus/ both out of the lawe of Moyses / and out of the Prophets/ from morning to night.

24. Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò nō credebant.

Some were perswaded with the things that were spoken/ and some believed not.

25. Cumque invicem non esset consentientes, discedebat, dicente Paulo unum verum. Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiā Prophetā ad patres nostros.

herefore when they agreed not among them selves/ then departed / after that Paul had spoken one worde/ to wit/ Wſpake the holy Ghost by Isaias the prophet vnto our fathers.

26. Dicens, Vade ad populum istum, & dic ad eos, Audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & nō perspicietis.

Saying/ Go vnto this people/ and say/ By hearing ye shall heare/ and shall not vnderstande/ and seeing ye shall see/ and not perceiue.

27. In crassatum est enim & populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculis suos compreserunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intellectant, & convertantur, & fiamus eos.

For the heart of this people is waxed fat/ and their eares are dull of hearing/ and with their eyes haue they winked/ least they should see with their eyes/ & heare with their eares / and vnderstande which their hearts / and should be converted that I might heale them.

Der Apostel Geschicht.

Das XXVIII. Capitel.

22. Doch wollen wir von dir hören/ was du heltest/ Denn von diser Secten ist vns kunth/ daß jr wird an allen enden widersprochen.

Dog vñlle wi høre aff dig/ huad du holder/ Thi offer vitterligt om dette Secte/ at det haffuer alleuene modsigelse.

23. Vnd da sie im einen tag bestimmten/ kamen vil zu im in die Herberge/ welchen er aufleget vnd bezeuget das Reich Gottes/ vnd prediget inen von Iesu/ auß dem Geseße Moſi/ vnd auß den Propheten/ von früe morgen an/ biß an den abend.

De der de sette hannem en dag saare da komme der mange til hannem i hans Herberge/ saar huilcke hand vdlagde oc vidnede om Guds Rige/ oc predickede saar dem om Ihesu/ aff Moſe lov/ oc aff Propheterne/ fra aarle om morgenen indtil afftenen.

24. Vnd etliche fielen zu dem/ daß er saget/ etliche aber glaubten nicht.

De nogle sulde til det/ som hand sagde/ Men nogle trode icke.

25. Da sie aber vntereinander mißhellig waren/ giengen sie weg/ als Paulus ein wort redet/ das wol der heilige Geist gesagt hat/ durch den Propheten Esaiam/ zu vnsern Vätern.

De der de vaare icke samdreccige met huer andre/ da atinge de bort/ der Paulus talede til ord/ At den hellig And haffuer taler vel formedest Propheten Esaiam til vore Fedre.

26. Vnd gesprochen: Gehe hin zu diesem Volck/ vñnd sprich: Mit den Ohren werdet ihrs hören/ vñnd nicht verstehen/ vñnd mit den Augen werdet ires sehen/ vñnd nicht erkennen.

De sagde/ Gack bort til dette Folck/ oc sig/ I skulle der høre met øerne/ oc icke forstaa/ oc i skulle see der met øyene/ oc icke mercke.

27. Denn das herb dises Volcks ist verstocket/ vñnd sie höm schwerlich mit Ohren/ vñnd schlummern mit iren Augen/ auß daß sie nicht der mal eins sehen mit den Augen/ vñnd hören mit den Ohren/ vñnd verstendig werden im herben/ vñnd sich bekehrn/ daß ich inen hülffe.

Thi dette Folckis Herte er forherdet/ oc de høre suarlige met Øerne/ oc blunde met deris Øyen/ at de skulle icke en gong see met Øyene oc høre met Øerne/ oc bliffue forstandige i hietet/ oc omuende sig/ at ieg maatte hielpe dem.

Skutkume

Kapitola XXVIII.

22. Ale žadame od tebe slyšeti/ naš smayšljišs/ neb gešt žnāmo nām o tē Sektē/ že gij wššudy odpjiragij.

Atk žcemy od čebte slyšec co reš rozumieš/ abowiem o tej sektie žnāmo nām teš iž teš ja wššedy odpier.

23. Afdyž gemu vložili den/ sššlo se gegich mnoho k němu do Hospody: Gijmžto wylādal/ swēdectwij wōdāwage o Kralowšwij Bošijm/ a do wozugije gim o Geštššowt ž žākona Wōnžššowa a Prošrotāw/ od gitra až do wečera.

Atk že mu postānoma wššy džen/ przyšlo ich tñemu nie malo do gospody/ kthorym ž ošwādečaz niem wylādāt krolēšwa Božej/ a w wōdžac im o Jezusie ž žākōnu Wōnžššowego y ž Prošrotow/ od porānkā až do wiečorā.

24. A nēkterij wōčēili tomu/ což Pawel wyprawowal/ nēkterij pak newēčili.

Eady tēdñi sežwalāst nā to co powiečāt/ niektorzy žāšis nte wššerzyl.

25. Afdyž mežy sebau nebyli šwornij/ rožchāželi se/ kterymž mluwil Pawel gedno slowo: Že deštē gešt Duch Swatš štrže Proroka Wānāšše mluwil k Decām nāššym.

A gdy nie byli zgodni między sobą/ rozešli się/ a Pawel rzekł iedno to słowo/ Że iściec dobreż Duch święty powieścił przez Ezdrasza Proroka do oyców nāszych.

26. Źka: Gdijš ldu tomu/ to/ a kczgim: Wššyma slyšeti budete/ a nebudete rozumiet: a widauce budete wideti/ a nešpatšite.

Mowiac/ rōž do ludu tego ā po wiedz/ Wššymā wššycie ā nie rozumiecie/ ā widze wyrycie y nie wpatrzycie.

27. Nebžhrublo gešt Erdec ldu tohoto/ a wššyma težce slyšeli/ a oči swē žawčeli: aby snad newidēli ožima/ a wššyma nešlyšeli/ a šrdcem nerozumēli/ a neobratili se/ aby chgich neoždrawili.

Abowiem žāryš serce ludu tego/ ā čiešto wššymā slyšeli y žāmrzyl i oczy šwe āby oczy wššy nie widieli/ ā wššymā nie šlyšeli/ y šrdcem nie rozumieli/ y nie byli nāwrocent ābych se wōzdravit.

כ ח

28 תתירע לבין הכיור
הדא דלעממא אשתד
הנא פורקנא דאלה
הגון גיר נאף שמגין לה :

Statim dunque noto come questa salute di Dio, è mandata a i Gentili, & essi & daranno.

29 וכד הליו אמר גפרו
יהודינא וסגי דרשין הנו
בינתהון :

E dette ch'egli hebbe queste parole, i Giudei si partiron da lui, hauendo fra loro una gran contesa.

30 נאגר לה פולוס מן
דילה פיתא והנוג ביה
תרתיו שגין ומקבל הנה
תמו לכלהון אילין דאמתין
הנו לנתה :

Paulo si stette poi ben due anni interi in un suo luogo tolto ad affitto : e riceuua tutti quelli che andauano a lui.

31 ומכרו הנה על מלכותה
דאלהא ומלך הנוג עין
פגלג על מרושוע מ
משיחא דלא פלג :

Predicando il regno di Dio, & insegnando le cose del Signor IESU con ogni libertà, senza impedimento alcuno.

שלם פרכסוס דשליחא
טובגג הנו דין
תשציתהון :

כ ח

28 ויזרע לכם כי לגוים גשלה
ישועה אלהים ותמרה ישמעו :

Seahos pues notorio, que á las Gentes es enviada esta salud de Dios : y ellos oyran,

29 ובאמרו את הדברים האלה
הלכו היהודים ותהי בקרה
גדולה ביניהם :

Y auiendo dicho esto, los Iudios se salieron teniendo entre si gran contienda.

30 ויעמד פולוס כלילת שנתים
בבית שכירתו ויקבל את כלם
הבאים אליו :

Paulo empero quedo dos annos enteros en su alquil : y recebia a todos losque entrauan a el :

31 מבשר את מלכות אלהים
ומלמד את אשר על ישוע
המשיח בכל בטחון ולא יכלא :

Predicando el Reyno de Dios y ensennando loque es del Sennor Iesus el Christo con toda confiança sin impedimento.

תמו וגשלמו דברי ופעלי
השליחים הקדושים :

κη.

28. Γνωστὸν ὧν ἔσω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστέλθη ἡ σωτηρία τῆ θεοῦ, ἀποστολὴ ἀκαταμάχητος.

Qu'il vous soit donnotoire, que ce salut de Dieu est enuoyé aux Gentils, & ceux forront.

29. Καὶ πῶτα αὐτὸς εἰπόντων ἀπὸ τῶν οἱ ἰουδαῖοι πολλῶν ἔχοντες ἐν αὐτοῖς ζητήσιν.

Et quand il eut dit ces choses, les Iuifs se partirent d'avec lui, ayans grande dispute entr'eux.

30. Ἐμεῖς δὲ ὁ παῦλος διήκων ὅλῳ ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀποδεχόμενος πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν.

Mais Paul demeura deux ansentiers en son propre loage, & recueilloit tous ceux qui venoyent vers lui.

31. Κηρύσσων τὴν βασιλίαν τῆ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μὴ πάσῃ παρρησίᾳ ἀκωλύτως.

Prefchant le royaume de Dieu, & enseignant les choses qui sont u Seigneur Iesus Christ, avec toute hardiesse de parler, sans aucun empeschement.

Τέλος τῆς πράξεως τῆς αἰ-
ων Ἀποστόλων.

28. Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.

Be it known therefore unto you, that this saluation of God is sent to the Gentiles, and they shall heare it.

29. Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter se questionem.

And when he had sayde these things, the Jewes departed / and had great reasoning among themselves.

30. Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum.

And Paul remayned two yeeres full in an house hired for him selfe / and receyued all that came in vnto him.

31. Prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

Preaching the kingdome of God / and teaching those things / which concerne the Lorde Iesus Christ / with all boldnesse of speach / without let.

F I N I S.

28. So sey es euch kunth gethan / daß den Heiden gesandt ist diß Heil Gottes / vnd sie werdens hören.

Saa skal der vere eder kundgiort / at denne Guds Salighed er sendt til Hedningene / oc de skulle der høre.

29. Vnd da er solches redet / giengen die Jüden hin / vnd hatten vil fragens vnter jnen selbs.

De der hand taledede dette / da ginge Jøderne bort / oc hafde mange Spørffmaal mellem sig selff.

30. Paulus aber bleib zwey jar in seinem eigen gedinge / vnd nam auff alle die zu im einkamen.

De Paulus bleff thu aar i sin egen Lende / oc anammede alle dem som komme ind til hannem.

31. Prediget das Reich Gottes / vnd lehrete von dem HERREN Jesu / mit aller freydigkett / vnverboten.

Predickede Guds Rige / oc lærde om den H. Erre Ihesu / med al Dristighed / oc der forbød ingen hannem.

Ende der Apostel Geschicht.

28. Protož budiz wam známo / že gest Pohanuom posláno spasení Boží toto / a omi slyšeti budou.

Niechżeć wam tedy sławno będzie / iżec poganom posłano test ro zbawienie Boże / a oni slychac będą.

29. A když to propowěděl / odešli od něho židé / mnohě magisce mezi sebou hádaly.

A gdy to rzekł / wyszli od niego żydowie / między soba wiele się spierali.

30. Paweł pak trwał ja celi dwi lěty w hospodě swě / a přigijmal wsecky kćelž přicházeli k němu.

Amiekkal Paweł przez ciele dwie lęte w swym nymie / a przymował wšykę kćelży przychodząc do niego.

31. Kázal jim o Království wšij Boží / a vše čím wěcem / kterž gíau o Pánu Běžíšy Krystu / se wšim dauffánim / bez zabránění.

Odpowiadając Prokleszwo Boże / ywczac tych rzeczy kćhore są o Pánu Jezusie / z wšelkim bezspieczestwem w mowie / a żaden mu nie przekazał.

Skonawági se Skutko wě Apostolskij.

